

14
32 Q
7

Digitized by Google

OPERA BERNARDI.

DIVI BERNARDI

ABBATIS CLAREVAL-
lis, ordinis Ciſterciensis, Doctoris di-
ſertiſsimi ac uere melliflui Opera
omnia diuinæ institutionis re
fertiſſima, accuratiore iam
denuo cenſura recô
gnita ac repo-
ſita.

¶ Rerum ac tractatuum ſeriem atq; catalogum,
ſequens à tergo pagina com
monſtrat.

¶ Excudebatur Lugduni, Anno

1538

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Ildephonsus

Dom. Probat. Rom. Schol. Piar.
ex P. Ildefonso.

¶ SERIES OPERVM ATque tractatuum ſancti Bernardi in hoc uolumine contentorum.

In primis eius ſancta uita inſcribitur.
Vita inſup ſancti Malachiæ ab eodē Bernardo cōpoſita.
Tabula particularis ſermonum.
Situatio Clareuallis.
Tabula ſententiarum bibliæ à Bernardo expoſitarum.
Doctrina beati Bernardi.
Sermones eius de tempore & ſanctis inter quos inſeruntur homiliæ ſuper euangelium Miſſus eſt. fo.1.
Sermones in dedicatione eccleſiæ. fo.67.
Sermones ſuper pſalmum Qui habitat. fo.70.
Sermones eiuſdem de diuerſis & utilibus materijs. fo.81.
Sermo magnus ad milites tēpli.xiij.capl'a continēs. fo.98.
Sermo iterum magnus ad clericos, continens capitula.xxxj. fo.101.
Sermones alij breuiores.q parui ſermones noiant. fo.106.
Sententiæ eiuſdem plures pulchræ & utiles. fo.116.
Sermones ſuper cantica canticorum. fo.122.
Epiſtolæ beati Bernardi. fo.187.
Tractatus de cōſideratione ad Eugenium papam quinq; libros continens. fo.253.
Tractatus de gratia & libero arbitrio, ad Vuillermū abbatem ſancti Theodorici. fo.264.
Tractatus de præcepto & diſpenſatione ad abbatem Colobenſem. fo.268.
Tractatus de diligendo deo ad Haimericum. fo.273.
Tractatus de gradibus humilitatis ad Godefridum quod eſt primum ſuum opus. fo.277.
Apologia eiuſdem ad dominum Vuillermum abbatem ſancti Theodorici. fo.281.
Expoſitio euāgelij.Ecce nos reliquimus omnia. fo.284.
De uita ſolitaria ad fratres de monte dei. fo.290.
Meditationes eius deuotæ. fo.298.
De interiori domo,id eſt de cōſcientia ædificāda. fo.301.
De ordine uitæ,& morum inſtitutione. fo.309.
Scala clauſtralium. fo.312.
Formula honeſtæ uitæ. fo.314.
Speculum monachorum. fo.315.
Deinde ſermones nonnulli ab alijs prioribus ſequeſtrati quòd non à Bernardo editi uiſi ſint.
Deinde Sermo ſancti Bernardi de undecim oneribus.
Sermo ſancti Bernardi de paſſione domini. fo.345.
De lamentatione uirginis Mariæ. fo.346.
Homilia de duobus diſcipulis eūtibus in Emaus. fo.348.
Deinde tabula generalis præcipuarum ſententiarum huius uoluminis.
Nouiſſime Sermones domini Gilleberti ſuper cātica canticorum cum eorum tabula.

¶ IODOCVS CLICHTHOueus Neoportuenſis benignis lectoribus ſalutem.

THESAVRVM IN AGRO abſconditū tanti æſtimauit q inuenit, ut euāgelico tradēte eloquio, uenditis oibus illū cōparauerit. Theſauri uerò occultati noie, non inepte nec abſurde ſanctorū patrū abſtruſa ſcripta accipimus, quibus recōdita ſacrarū literarū ſenſa nobis elucidare curarūt. Si quidē in illis nō aurū ad horā rutilans, nō argētū cito periturū, nō deniq; lapides precioſos, aliorū direptioni obnoxioa eſt inuenire, ſed indefluxas opes aiæ, indeciduasq; gemmas, auro indico lapilliſq; nitidis precioſiores: quādoquidem illis ipſis diuina explicant eloquia, quæ deſiderabilia ſunt ſuper aurum & lapidem precioſum multum, & dulciora ſuper mel & fauum. Eloquia enim domini eloquia caſta, argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum ſeptuplum. Quæ quia ſæpenumero nō uſq; quaq; captui noſtro peruia ſeſe offerunt, magnopere amplectenda ſunt antiquorum patrum opera, quibus obtectus ille theſaurus nobis reſeratur, diuinarum ſcripturarum myſteria recluduntur, mores rectius inſtituuntur. Inter quæ ſane opera à probatiſſimis auctoribus elucubrata beatiſſimi Bernardi uolumina non poſtremò loco collocanda ſunt. Si enim auctorem ſpectare libet: & uitæ ſanctimonia, & præclara eruditione præſtantiſſimus occurret. Si characterem ipſum, rationemq; ſcribendi: comperietur ſuauiſſima, & ſine aſperitatis offendiculo cum ſumma facilitate elegantiaq; decurrens, ut melle dulcior uideat ex eius ore fluxiſſe oratio. Si deniq; materia quam pertractat exquiritur: aliud inuenietur nihil niſi quod inuolucra ſacræ ſcripturæ in lucē proferat: aut uitia graui uerborū tonitruo effulminet: aut ad uirtutem ſtudioſius inuitet. Hunc igit theſaurum hactenus in agro domini abſconditum, & iam tandem uigilantiſſima cura erutum uobis aſciſcite quicunq; ſacrarum literarum ardenti flagratis amore. Has ueras comparate diuitias: quæ non ueteraſcunt, nec à tineis eroduntur, aut à furibus effodiuntur, ſed indeficientes, inocciduas, nullo unquam fato interituras: quibus anima locupletata ad cæleſtia tecta tutum carpet iter, nec eam malus auferet error. Valete.

¶ IOHANNES EGIDIVS Nucerienſis ad lectorem.

Dat tibi melliflu us fœcunda uolumina doctor
Inter præclaras candide lector opes.
Omnia nunc uno clauduntur opuſcula libro
Singula quæ uarijs ſparſa fuere locis.
In quibus ampla patent nitidorum ſemina morum,
Fertile ſi uigili corde legatur opus.
Ob tam frugiferos gratiſſima dona labores
Debetur ſancto gratia magna uiro.
Qui primus fecit magni pia iuſſa tonantis:
Poſt docuit fratres illa ferenda ſuos.
Sæpe feros homines dulci ſermone trahebat
Lætior ad clare ſplendida clauſtra domus.
Diuitias ſpreuit, nullos amplexus honores:
Suppoſuitq; ſuo colla ſuperba iugo.
Flexit & ignaras ad olympica gaudia turbas:
Tantus in ardenti pectore feruor erat.
Deniq; tanta fuit placidi clementia patris,
Eſſet ut ætatis gloria prima ſuæ.
Si cupis ergo bonos mores uitamq; perennem,
Hæc lege Bernardi ſcripta probata pij.

AD LIBRVM

I nunc, & tandem totum Bernarde per orbem
Protinus exilias: ne tua fama cadat.
Diuinasq; tuis ſermonibus exprime leges:
Crimina fac homines deſeruiſſe uelint.
Vade precor, cunctis Bernarde legare ſuauis:
Flecte ad uirtutes pectora dura pias.
Tu quemcunq; iuuat ſanctos cognoſcere patres;
Bernardum relegas inclyta ſcripta colens.
Frigida iamdudum feruefcet amore uoluntas:
Ei mens doctrinæ dulcia mella feret.

¶ IOANNES EGIDIVS Nucerienſis iterum ad librum.

I pede præcipiti totum Bernarde per orbem:
Horret adire tuos lingua canina libros.
Hæc tua magnificas monumenta ferantur in urbes:
Ne pereat turpi candida fama ſitu.
Poſtulat hoc grauium prudentia clara uirorum:
Quos trahit ad ſuperos mens generoſa lares

PRAEFATIO DOMINI

Alamani monachi Clareuallis, & poſtea Altiſſiodorenſis epiſcopi in uitam ſancti Bernardi abbatis.

VEnerando patri. P. dei prouidentia clareuallis abbati. Frater. A. Altiſſiodorenſis eccleſiæ humilis quondam ſacerdos: æternam in Chriſto ſalutē. ¶Vitæ beatæ recordatiōis Bernardi clareuallis abbatis uirtutibus & miraculis tam admirandæ quàm imitandæ, plures in deſcribendo extiterunt auctores: ſumpta nimirum materia, quæ ſe copioſa inquirentibus offerebat. Q̃ autem nos ex eadem narratione nonnulla omittentes, & apponentes per pauca, breuiore perſtrinximus ſchedula: nō tā ꝓſumptio, quàm (ut credim⁹) ratio perſuaſit. Primo ꝙ ſcriptorū (tametſi uera ſint) ꝓlixitas: oneroſa ſolet eſſe legentibus. Deinde ꝙ Godefridus uenerabilis lingonicæ ſedis antiſtes, eiuſdem patris Bernardi ſm carnē ꝓpinquus, ſm ſpm̄ in conuerſione ſocius, & in laboribus coadiutor, quædā in pagina quā breuiandam ſuſcepimus, minus ueritati cōſona denotabat: utpote qui ab infantia cū ſancto illo nutritus, uiſa melius quàm alius narrata didicerat. Morte uerò idē uenerabilis ſacerdos ꝓuentus: qđ inde cœperat & optauerat, imperfectū reliquit. Sed & in ſerie ipſa deſcriptiōis, multiplex ſenſuū recapitulatio eſt: dum plures eadē ſæpe dixerunt, & ſi aliq̃n diſſimilibus uerbis. Necnō etiam ſi quis diligenter aduertat: ibidem quedā aſpera inſerta reperiūtur: uerbi grā cōtra eccleſiaſticæ & ſecularis poteſtatis autenticas ſublimesq; perſonas. Abſit aūt, ut qcquam aſperū uel amarum oliua illa ſuauitatem in domo dñi fructificans, erga quempiam reddat: cuius ſtudij ſemper fuit dum uixit in ſeculo, omnes hoīes māſuetudinis ſuæ oleo demulcere. Sanè narrationis noſtræ ueritas non incertam apud nos obtinet firmitatē: cum etiā plura ex his quæ uel ex eius ore ſacratiſſimo, uel fideli religioſorū relatu cōperta cognouimus, ſicut & miraculorū multitudinem ſcienter prætereūtes: ſtudio breuitatis duximus ſequeſtranda. Si igitur puritatis ueſtræ examini noſtra placuerit abbreuiatio (ſubtractis uel appoſitis, aut emēdatis quæ ueſtræ uiſa fuerint ſanctitati) cū dei beneplacito, ueſtroq; fauore (ni fallimur) ſine offendiculo poterit tranſcribenda exponi. Sin autem noſtræ humilitatis eſt, idē opuſculū penes nos potius occultare quàm prodere: ne minime profutura temere uelle pandere uideamur. Explicit prologus.

INCIPIT VITA.

BERNARDVS Burgūdiæ partibus Fontanis oppido patria ſui oriundus fuit, parentibus claris ſecundū dignitatem ſeculi, ſed dignioribus ac nobilioribus ſecundum chriſtianæ religionis pietatem. Pater eius Theſcelinus uir antiquæ & legitimæ militiæ fuit, cultor dei, iuſtitiæ tenax. Euangelicam nāq; ſm inſtituta præcurſoris dñi militiā agens, neminem concutiebat, nemini faciebat calumniam, contentus ſtipendijs ſuis, quibus ad omne opus bonum abūdabat. Sic conſilio & armis ſeruiebat temporalibus dominis ſuis, ut etiam domino deo ſuo non negligeret reddere quod debebat. Mater Aleth, ex caſtro cui nomē mons barrus, & ipſa in ordine ſuo apoſtolicam regulam tenens ſubdita uiro, ſub eo ſecundum timorem dei domum ſuam regebat, operibus miſericordiæ inſiſtens filios enutriens in omni diſciplina. Septem quippe liberos genuit nō tā uiro ſuo quàm deo, ſex mares, fœminā unā, mares omnes monachos futuros, fœminam ſanctimonialem. Deo nāq; (ut dictū eſt) nō ſeculo generans, ſingulos mox ut partu ediderat, ipſa manibus proprijs dño offerebat. Propter quod etiā alienis uberibus nutriendos cōmittere illuſtris fœmina refugiebat, quaſi cum lacte materno materni quodāmodo boni infundēs eis naturam. Cum autem creuiſſent, quādiu ſub manu eius erant, eremo magis quàm curiæ nutriebat, nō patiens delicatiores aſſueſcere cibos, ſed groſſioribus & cōibus paſcēs, & ſic eos præparās & inſtituens dño inſpirante, quaſi cōtinuo ad eremum tranſmittēdos. Hæc cū in ordine filiorū tertiū Bernardū haberet in utero, ſomniū uidit præſagiū futurorum, catellū ſcilicet totū cādidum, in dorſo ſubrufum, & latrantem in utero ſe habere. Super quo territa uehementer, cū religioſum quendā uirum cōſuluiſſet, continuo ille ſpiritum prophetiæ concipiēs quo Dauid de ſanctis prædicatoribus dño dicit. Lingua canū tuorum ex inimicis: trepidanti & anxiæ reſpondit. Ne timeas: Optimi catuli mater eris, qui domus dei cuſtos futurus, magnos pro ea contra inimicos fidei editurus eſt latratus. Erit enim egregius prædicator, & tanquam bonus canis, gratia linguæ medicinalis, in multis multos morbos curaturus eſt animarum. Quo reſpōſo mulier pia & fidelis quaſi à deo ſuſcepto, læta efficitur, & iam tunc in amorem nondum nati tota transfunditur, cogitans eum ſacris literis erudiendum tradere ſm modum uiſionis & interpretationis qua ei de illo tam ſublimia promittebantur. Quòd & factum eſt. Mox enim ut fœlici partu edidit, non modo obtulit eum deo ſicut de alijs agere conſueuerat, ſed ſicut legit̃ de ſancta Anna matre Samuelis, quæ petitum à dño & acceptum filiū in tabernaculo eius deſtinauit perpetuo ſeruiturum: ſic & ipſa eum in eccleſia dei acceptabile obtulit munus. Vnde & quàmcitius potuit in eccleſia caſtellionis quæ poſtmodum ipſius Bernardi opera à ſeculari conuerſatione in ordinem regularium canonicorum promota cognoſcitur magiſtris literarum tradens erudiendum, egit quicquid potuit ut in eis proficeret. Puer autem & gratia plenus, & ingenio naturali pollens: cito in hoc deſiderium matris impleuit. Nam in literarum quidem ſtudio ſupra ætatem & præ coætaneis ſuis proficiebat, ſed in rebus ſecularibus iam mortificationem futuræ perfectiōis uelut naturaliter inchoabat. Erat quippe ſimpliciſſimus in ſecularibus, amans habitare ſecum, publicum fugitans, mire cogitatiuus, parentibus obediens & ſubditus, omnibus benignus & gratus, domi ſimplex & quietus, foris rarus: & ultra quàm credi poſſet uerecundus, nuſquam multum loqui amans, deo deuotus, ut puram ſibi pueritiam ſuam conſeruaret. Literarum etiam ſtudio deditus, per quas in ſcripturis deum diſceret & cognoſceret.

CVm adhuc puerulus graui capitis dolore uexaretur, decidit in lectum. Adducta autem ad eum eſt muliercula quaſi dolorem mitigatura carminibus. Quam cum ille appropinquantem ſentiret cum carminalibus inſtrumentis: quibus hominibus de uulgo illudere conſueuerat cū indignatiōe magna exclamās à ſe repulit & abiecit. Aderat nāq; ſolēnis illa nox natiuitatis dominicæ, & ad ſolennes uigilias omnes ut moris eſt parabantur. Cumq; celebrandi nocturni officij hora aliquantiſper protelaretur, contigit ſedentem expectantemq; Bernardum cum cæteris inclinato capite paululum ſoporari. Affuit illico puero ſuo ſe reuelans pueri Ieſu ſancta natiuitas, tenere fidei ſuggerens incrementa, & diuinæ in eo inchoās myſteria contemplationis. Apparuit enim uelut denuo procedens ſponſus è thalamo ſuo. Apparuit ei quaſi iterum ante oculos ſuos naſcens ex utero matris uirginis uerbum infans, ſpecioſus forma præ filijs hominum, & puerilis ſancti in ſe rapiens minime iam pueriles affectus. Perſuaſum autem eſſe animo ſuo fateri ſolebat: ꝙ eam credat nunc horam fuiſſe dominicæ natiuitatis. Sed & facile eſt aduertere his qui eius adiutorium frequentauerunt, in quanta cum benedictione ea hora præuenerit dominus, cum in his quæ ad illud pertinent ſacramentum, & ſenſus ei profundior, & ſermo copioſior ſuppetere uideatur. Vnde & poſtmodum in laudem eiuſdem genitricis & geniti, & ſanctæ eius natiuitatis inſigne edidit opuſculum inter initia operum

ſuorum ſeu tractatuũ, ſumpta materia ex eo euãgelij loco ubi legitur. Miſſus eſt Gabriel angelus à deo in ciuitatem Galilææ, & cætera quæ ibi ſequuntur. Neq; illud tacendũ quod ab ipſis iam puerilibus annis ſi quos poterat nummos habere, clandeſtinas faciẽs eleemoſynas, & uerecũdiæ ſuæ morem gerebat, & pro ætate imo ſupra ætatem pietatis opera ſectabatur.

CVm autem aliquãto tẽpore euoluto, proficiẽs ætate & gratia apud deum & homines puer Bernardus de pueritia tranſiret in adoleſcentiam, mater eius liberis fideliter educatis, & uias ſeculi ingredientibus, quaſi peractis omnibus quæ ſua erant, feliciter migrauit ad dominum. Obdormiuit autem pſallentibus qui conuenerant, & ipſa pſallens, ut in extremis quoq; cum iam uox eius audiri non poſſet, adhuc moueri labia uiderentur, & lingua palpitans dñm cõfiteri. Demũ inter letaniæ ſupplicatiões, cũ diceretur, per paſſionẽ & crucem tuam libera eam dñe: eleuans manum ſignauit ſe, & emiſit ſpiritũ, ita ut manũ nõ poſſet deponere quã leuarat. Ex hoc Bernardus ſuo iam more, ſuo iure uictitare incipiens, eleganti corpore, grata facie pminens ſuauiſſimis ornatus motibus, acri ingenio præditus, acceptabili pollens eloquio: magnæ ſpei adoleſcens prædicabatur. Cui tãquam ingredienti ſeculũ, plures ſe uiæ ſeculi ipſius offerre cœperũt, & in oĩbus aſſurgere proſperitates uitæ huius, & magnæ ſpes undiq; arridere. Obſidebãt autem benignum iuuenis animũ ſodalium diſſimiles mores, & amicitiæ procelloſæ, ſimilem ſibi efficere geſtientes. Quæ ſi ei dulceſcere perſtitiſſent, neceſſe erat amareſcere illi qđ in hac uita dulcius cordi eius inſederat, caſtitatis amorẽ. Cui præcipue inuidens coluber tortuoſus, ſpargebat laqueos tentationum, ac uarijs occurſibus calcaneo eius inſidiabatur. ¶Circa idem tempus inſtinctu dæmonis in lectũ dormientis iniecta eſt puella nuda. Quam ille ſentiens, cũ omni pace & ſilentio partem ei lectuli quã occupauerat ceſſit, & in latus alterũ ſe conuertit, atq; dormiuit. Miſera uerò illa aliquandiu iacuit ſuſtinens & expectans, deinde palpans & ſtimulans. Nouiſſime cũ immobilis ille perſiſteret, illa licet impudentiſſima eſſet erubuit, & horrore ingenti atq; admiratione perfuſa, relicto eo ſurgens aufugit. ¶Cõtigit item ut cũ ſocijs aliquantis apud matronã aliquam, Bernardus hoſpitaretur. Conſiderans aũt mulier adoleſcentem decorũ aſpectu, capta eſt laqueo oculorum ſuorum, & in cõcupiſcentiã eius exarſit. Cũq; tanquam honoratiori omniũ ſeorſum ei feciſſet lectulum præparari, ſurgens ipſa de nocte impudenter acceſſit ad eum. Quam Bernardus ſentiens, nec cõſilij inops, clamare cœpit, Latrones, latrones. Ad quam uocem fugit mulier, familia oĩs exurgit, lucerna accenditur, latro quæritur, ſed minime inuenitur. Ad lectulos ſinguli redeunt, fit ſilentium, fiunt tenebræ ſicut prius, pauſant cæteri, ſed nõ illa miſera requieſcit. Exurgit denuo, & Bernardi lectulũ petit, ſed denuo ille proclamat, Latrones, latrones. Quæritur iterum latro, latet iterum, nec ab eo qui ſolus nouerat publicatur. Vſq; tertio improba mulier ſic repulſa, uix tandem ſeu metu ſeu deſperatione uicta ceſſauit. Cum aũt die ſequenti iter agerent, arguẽtes Bernardũ ſocij, quoſnã toties ea nocte latrones ſomniauerit perquirebant. Quibus ille, ueraciter inquit aderat latro, & mihi caſtitatem hoſpita nitebatur auferre.

INter hæc tamen cogitans & perpendens qđ uulgò dicitur non eſſe tutum diu cohabitare ſerpenti, fugam meditari cœpit. Videbat enim mundum & principem eius exterius ſibi multa offerentem, magnas res, ſpes maiores, ſed fallaces omnes, & uanitatem uanitatum, & uanitatem omnis: ueritatem uerò ipſam interius iugiter audiebat clamantem ac dicentem. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam uos. Tollite iugum meum ſuper uos, & inuenietis requiem animabus ueſtris. Perfectius uerò relinquere mundum deliberãs cœpit inquirere & inueſtigare ubi certius & purius inueniret requiem animæ ſuæ ſub iugo Chriſti. Inquirẽti autem occurrit Ciſtercij innouatæ monaſticæ religionis noua plantatio, meſſis multa, ſed operarijs indigens, cum uix aliquis conuerſionis gratia illuc declinaret, ob nimiam uitæ ipſius & paupertatis auſteritatem. Quæ tamen cum animum uere deum quærentem minime terrerent poſthabita omni hæſitatiõe ac timore, illuc uertit intentionem, poſſe ſe æſtimans omnino ibi delitеſcere & abſcondi. Vbi uerò de cõuerſione tractantem, fratres eius & qui carnaliter eũ diligebãt perſenſerũt, oĩmodis agere cœperunt, ut aĩm eius ad ſtudiũ poſſent diuertere literarũ, & amore ſcientiæ ſecularis, ſeculo arctius implicare. Qua nimirum ſuggeſtione (ſicut fateri ſolet) propemodum retardati fuerãt greſſus eius. Demum cum aliquãdo ad fratres pergeret in obſidione caſtri (qđ Grãceium dicitur) cum duce Burgundiæ conſtitutos, cœpit in huiuſmodi cogitatione uehementius anxiari. Inuentaq; in itinere medio eccleſia quadã diuertit, & ingreſſus orauit cũ multo imbre lachrymarũ expandens manus in cælũ, & effundẽs ſicut aquã cor ſuũ ante cõſpectũ dñi dei ſui. Ea igit̃ die firmatũ eſt ppoſitum cordis eius. Nec uerò ſurda aure percepit uocẽ dicentis. Qui audit, dicat ueni. Siquidẽ ab illa hora ſicut ignis qui cõburit ſiluã, & ſicut flamma cõburẽs montes, hincinde prius uiciniora quæq; corripiens, poſtmodum in ulteriora progrediẽs: ſic ignis quem miſerat dñs in cor ſerui ſui uolens ut arderet, primo fratres eius aggreditur, ſolo minimo ad cõuerſionem, minus adhuc habili ſeniori patri ad ſolatium derelicto, deinde cognatos & notos, ſocios & amicos, & de quibuſcũq; poterat eſſe ſpes conuerſionis. Primus omniũ Galdricus auunculus eius abſq; dilatione aut hæſitatione in ſententiam nepotis, & conſenſum conuerſionis, uir honeſtus & potens in ſeculo, & in ſecularis militiæ gloria noĩatus, dominus caſtri in territorio Eduẽſi qđ Tuilliũ dicitur. Cõtinuo etiã Bartholomæus occurrens iunior cæteris fratribus, & necdũ miles, ſine difficultate eadem hora ſalutaribus monitis dedit aſſenſum. Porrò Andreas Bernardo cẽ ipſe iunior & nouus eo tẽpore miles uerbum fratris difficilius admittebat, donec ſubito exclamauit. Video inquit matrẽ meam. Viſibiliter ſiquidem ei apparuit, ſerena facie ſubridẽs, & cõgratulans propoſito filiorum. Itaq; & ipſe continuo manus dedit, & de tyrone ſeculi factus eſt miles Xpi. Guido primogenitus fratrum, coniugio iam alligatus erat, uir magnus, & præ alijs iam in ſeculo radicatus. Hic primo paululũ hæſitans, ſed cõtinuo rem perpendẽs & recogitans, conuerſioni cõſenſit, ſi tamen coniunx annueret. Verũ id quidẽ de iuuencula nobili, & paruulas filias nutrienti, penè impoſſibile uidebatur. At Bernardus de miſericordia dñi ſpem cõcipiens certiorem, incunctanter ei ſpopondit aut conſenſurã fœminã, aut celeriter morituram. Demũ cũ omnimodis illa renueret, uir eius magnanimus imo eã iam præuentus fidei uirtute in qua poſtmodũ excellẽter enituit, uirile conſiliũ dño inſpirãte concepit, ut abijciẽs quicquid habere uidebatur in ſeculo, uitam inſtitueret agere ruſticanã, laborare ſcilicet manibus proprijs, unde ſuã ſuſtẽtaret & uxoris uitã, quã inuitã dimittere non licebat. Interim ſuperuenit Bernardus, qui undiq; alios atq; alios colligẽs diſcurrebat. Nec mora flagellat̃ pdicta Guidonis uxor infirmitate graui. Et cognoſcẽs qa durũ ſibi eẽt cõtra ſtimulũ calcitrare, accerſito Bernardo ueniã deprecat̃, & prior ipſa cõuerſiõis petit aſſenſum. Deniq; iuxta morẽ eccleſiaſticũ ſeparata à uiro, inter uenіente pariliuoto caſtitatis in cœtũ ſanctimonialiũ trãſijt fœminarũ, religioſe uſq; hodie ſeruiens deo.

SEcundus natu poſt guidonem Gerardus erat miles in armis ſtrenuus, magnæ prudentiæ, benignitatis eximiæ, & qui ab omnibus diligeretur. Qui cæteris ut dictum eſt primo auditu & prima die acquieſcentibus (ut mos eſt ſapientiæ ſecularis) leuitatẽ reputans, obſtinato animo ſalubre cõſilium, & fratris monita repellebat. Tum Bernardus fide

iam igneus

iſm igneus,& fraternæ charitatis zelo mirũ in modũ:ex-
aſperatus,ſcio(inquit) ſcio, ſola uexatio dabit intellectũ
auditui. Digitumq́ lateri eius apponens,ueniet(inquit)
dies,& cito ueniet,cũ lancea lateri huic infixa,peruiũ iter
faciet ad cor tuum,conſilio ſalutis tuæ quod aſpernaris,
& timebis quidem, ſed minime morieris. Sic dictum ſicq́
factum eſt. Paucisſimis interpoſitis diebus circumuallatus
ab inimicis,captus,& uulneratus iuxta uerbũ fratris,lan-
ceam geſtans ipſi lateri eidemq́ infixam loco cui ille di-
gitum applicuerat trahebatur,& mortem quaſi iam præ-
ſentem metuẽs clamabat. Monachus ſum,monachus ſum
ciſterclenſis. Nihilominus tamen captus & recluſus in cu
ſtodia eſt. Vocatus eſt Bernardus per celerem nuncium,
ſed nõ uenit. Sciebam(inquit)& prædixerã q̃ durũ eſſet
ei contra ſtimulum calcitrare,nec tamen ad mortẽ ei uul-
nus hoc,ſed ad uitã. Et factũ eſt ita. Siquidem de uulnere
præter ſpem cito conualuit, propoſitum uerò ſeu uotum
quòd uouerat non mutauit. Cumq́ iam liber ab amore ſe
culi hoſtilibus adhuc uinculis teneret,& hoc ſolum eſſet
qđ cõuerſionis eius propoſitũ retardaret:in hoc etiã cito
affuit ei miſericordia dei. Venit frater eius laborãs ut erui
poſſet:& nõ profecit. Et cum nec ei loqui permitteret: ac-
cedens ad carcer clamauit. Scito frater Gerarde quia itu-
ri ſumus in proximo,& monaſterium introituri. Tu uerò
quandoquidem exire non licet hic monachus eſto:ſciens
quod uis & non potes,pro facto reputari. Cumq́ Gerar-
dus magis ac magis anxiaret: paucis interpoſitis diebus
audiuit uocem in ſomnis dicentem ſibi. Hodie liberabe-
ris. Erat autem ſacrum quadrageſimæ tempus. Circa ue-
ſpertinam itaq́ diei hora cogitans quod audierat,compe
des ſuas tetigit:& ecce ferrum ex parte in manu eius cre-
puit:ut minus iam teneretur,& aliquatenus incedere poſ-
ſet. Sed quid ageret: Erat oſtium obſeratum: & pro fori-
bus pauperum multitudo. Surrexit tamen:& non tam ſpe
euadẽdi quàm iacẽdi tædio ſeu curioſitate tentandi, acce-
dens ad oſtiũ ſubterraneæ domus,in qua uinctus & clau-
ſus erat,mox ut peſſulũ tetigit, ſera tota in manibus eius
collapſa eſt,& oſtiũ domus apertũ. Exiensq́ pedetentim
ſicut homo cõpeditus:ad eccleſiam ubi adhuc ueſpertina
celebrabant officia p̃tendebat. Porrò mendici qui pro
foribus domus aſtabant uidentes quod fiebat, & diuini-
tus exterriti,in fugam uerſi ſunt,nihil clamantes. Cumq́
iam eccleſiæ propinquaret:egrediẽs quidã de familia do-
mus captiuitatis ſuæ,germanus illius à quo cuſtodiebaſ,
uidensq́ eum ad eccleſiã properantẽ:tarde,inquit,Gerar
de uenisti. Expaueſcẽte Gerardo: feſtina ait, adhuc ſuper
eſt quod audias. Oculi quippe eius tenebantur:nec pror-
ſus quid agereſ intelligebat. Demum ad altiores gradus
eccleſiæ cum adhuc compeditum data manu Gerardum
ſubleuaſſet,introeunte illo eccleſiã,tunc primũ quid age-
retur agnouit:& conatus eũ retinere non potuit. Hoc mo
do Gerardus à captiuitate amoris ſeculi huius,& captiui
tate filiorũ ſeculi liberatus:uotum quod uouerat fideliter
exoluit. In quo potisſimũ notũ fecit dñs à quãta pfectio-
ne ſanctæ conuerſationis gratiam iſte dei famulus Berna-
dus cœperit:qui in eius ſpũ qui fecit quæ futura ſunt, qđ
erat futurũ uidere potuit quaſi iam factum. Præſentialiter
quippe in latere fratris ei lancea apparebat quando digi-
tum applicuit:ſicut poſtmodũ ipſe confeſſus eſt,cũ ab his
interrogaretur quibus celare nõ poterat. ¶ Cum autẽ die
quadã Bernardus cum cæteris ſecũ in eodem ſpũ congre
gatis,quandã intraſſet eccleſiã: apoſtolicũ illud capitulũ
legebatur. Fidelis deus quia qui cœpit in uobis opus bo
nũ,ipſe pficiet uſq́ in diẽ Chriſti Ieſu. Quod deuotus iu-
uenis haud ſecus accepit:quàm ſi de cælo ſonuiſſet. Exul-
tans itaq́ ſpũalis iam pater regñatorũ in Xp̃o fratrũ ſuo-
rum,& manũ dñi ſecũ operantẽ intelligens:cœpit ex hoc
prædicationi inſiſtere,& quoſcũq́ poterat aggregare:cœ
pit nouũ induere hoiem,& cũ qbus de lr̃is ſeculi ſeu de ſe
culo agere ſolebat,de ſerĳs & conuerſione tractare: oſten-
dens gaudia mundi fugitiua,uitæ miſerias, celerem mor-
tem,uitã poſt mortẽ ſeu in bonis ſeu in malis perpetuã fo-
re. Quid multa: Quotquot ad hoc præordinati erãt, ope
rãte in eis gr̃a dei,& uerbo uirtutis eius,& or̃one & inſtã-
tia ſerui eius,primo cunctati,deinde compuncti:alter poſt
alterum credebant & conſentiebãt. Inter quos adiunctus
eſt ei Hugo maticonenſis: qui poſtea raptus à Pontinia-
co cœnobio qđ ipſe ibidem abbas ædificauit, altiſſiodo-
renſi eccleſiæ præeſt merito & honore pontificis. Hic au-
diens de conuerſione ſocĳ & amici chariſſimi Bernardi,
flebat quaſi perditum: quem ſeculo mortuum audiebat.
Vbi autẽ data eſt utriq́ primo facultas mutui colloquĳ:
poſt diſſimiles lachrymas,& gemitus diſſimiliũ dolorum:
uerba uerbis cœperunt conferri,& res rebus comparari.
Cũq́ inter ipſa uerba familiaris amicitiæ, Hugoni infun-
deretur ſpiritus ueritatis:aliam iam faciem habere cœpe-
runt uerba mutuæ collocutiõis. Datis itaq́ dextris in ſo-
dalitium nouæ uitæ,lõge dignius uerinſq́ facti ſunt cor
unum & anima una in Chriſto, quàm in ſeculo ante fuiſ-
ſent. Poſt paucos autem dies:nunciatur Bernardo ſubuer
ſum ab alĳs eundem Hugonem à propoſito reſilire. Qui
opportunitate inuenta,q̃ magnus quidã epiſcoporũ con
uentus illis in partibus haberetur,feſtinat ut reuocet pere-
euntem:iterumq́ parturiat. Obſeruantes autem prædicti
ſodales & ſubuerſores Hugonis, uiſo Bernardo prædam
ambiunt ſuam, & oẽm ei loquendi adimunt facultatem,
omnẽ aditũ intercludũt. At ille cũ ei loqui nõ poſſet: cla-
mabat pro eo ad dñm. Quo orante cum lachrymis;ſubita
& uehemens inundatio pluuiæ mox erupit. Conſederant
aũt in cãpo,q̃ aer ſerenus eſſet:& nil tale ſperarẽt. Diſper-
ſi igiſ omnes ad repentinũ imbrẽ: uicũ proximũ petunt.
At Bernardus Hugonẽ tenens:mecũ,ait, ſuſtinebis hu9
pluuiæ guttas. Cumq́ ſoli remanſiſſent: dñs reddidit eis
cõtinuo & aeris & animi ſerenitatẽ. Ibi renouatũ eſt fœ-
dus,& propoſitũ cõfirmatum:quod non potuit deinceps
uiolari. Videbat iſta pctõr & iraſcebatur, dentibus ſuis
fremebat & tabeſcebat:iuſtus autem cõfidens in domino
glorioſe de ſeculo triumphabat. Iãq́ eo publicæ & priua-
tim prædicante,matres filios abſcondebant, uxores deti-
nebãt maritos,amici amicos auertebãt:quia uoci eius ſpi
ritusſanctus tãtæ dabat uocẽ uirtutis, ut uix aliquem ali-
quis teneret affectus. Creſcente ſiquidẽ numero eorũ qui
in hãc cõuerſionis unanimitatẽ cõſenſerãt,ſicut de primi-
tiuis eccleſiæ filĳs legiſ,multitudinis eorũ erat cor unum
& aia una in dño:& habitabãt unanimiter ſimul:nec quiſ-
quam aliorũ audebat ſe cõiungere eis. Erat eñ eis caſtel-
lioni dom9 una ppria & cõis omniũ,ubi cõueniebãt,& co
habitabãt,& colloquebanſ:quã ingredi uix audebat qui
nõ eſſet de cœtu eorũ. Sed & ſi quis intrabat:uidẽs & au-
diens q̃ ibi gerebanſ ac dicebãtur,conuincebaſ ab oibus,
dĳudicabaſ ab oibus:& adorãs dñm, & confitens q̃ uere
deus eſſet in illis,aut ipſe unanimitati eorũ adhærebat aut
recedens flebat ſemetipſum,illos autem beatificabat. Hoc
enim illis tẽporibus,& in illis erat partibus inauditum ut
alicuius adhuc in ſeculo cõmorantis conuerſio præſciret.
Ipſi uerò quaſi menſibus ſex,poſt primũ propoſitũ in ſecu
lari habitu ſtabant:ut prionde plures congregarenſ,dum
quorundam negocia per id temporis expediebantur.

CVm aũt iam ſuſpecta eſſe inciperet multitudo,
ne quẽ de numero eorũ ſurriperet is qui ten-
tat:placuit deo ſup hoc reuelare quid futurũ
eſſet. Aſpiciebat eñ quidã eorũ in uiſu noctis,
& uidebat quaſi oẽs cõſediſſe in domo una: & p ordinem
ſingulos quaſi cõmunicare de cibo quodã miri candoris
& ſaporis. Quẽ cæteris omnibus optime ſuſcipientibus,
& cũ gaudio magno:duos ex omni numero illo notabat à
cibi illius partipatione uacuos remãſiſſe. Alter nãq́ eorũ
nec ſumebat,alter quidem ſumere uidebaſ:ſed tãquàm mi
nus caute ſumeret ſpargebaſ. Vtrũq́ uerò poſtea pbauit
euentus. Alter enim priuſquã uentũ eſſet ad rem, conuer-
ſus retrorſum abĳt & in ſeculum redĳt: alter cœpit quidẽ
cum cæteris opus bonum,ſed non perfecit.

IAm uerò adueniente die reddēdi uoti, & cōplendi deſiderij: egreſſus eſt de domo paterna Bernardus pater fratrū ſuorum, cum fratribus ſuis filijs ſuis ſpiritualibus: quos uerbo uitæ Chriſto genuerat. Videns autem Guido primogenitus fratrum ſuorum, Niuardum fratrē ſuum minimum puerū cum pueris alijs in platēa: eia, inquit, frater Niuarde: ad te ſolum reſpicit omnis terra poſſeſſionis noſtræ. Ad quod puer nō pueriliter motus: uobis ergo, inquit, cælū, mihi terra? Nō ex æquo diuiſio hæc facta eſt. Quo dicto abeūtibus illis: modico poſt tēpore, & ipſe fratres ſecutus, nec à patre nec à propinquis ſeu amicia potuit detineri. Supererat de deo dicata domo illa pater cum filia: de quibus etiam ſuo loco dicemus.

EO tempore nouellus & puſillus grex ciſtercienſis ſub abbate degēs uiro uenerabili Stephano cum iam grauiter tædio ei eſſe inciperet paucitas ſua, & omnis ſpes poſteritatis decideret in quam ſanctæ illius paupertatis hæreditas transfunderetur (uenerantibus omnibus in eis uitæ ſanctitatem, ſed refugientibus auſteritatem) repente diuina hac uiſitatione tam læta, tam inſperata, tam ſubita, lætificatus eſt, ut in die illa reſpōſum hoc à ſpiritu ſancto accepiſſe ſibi domus illa uideretur. Lætare ſterilis quæ nō pariebas, erumpe & clama quæ non parturiebas: quia multi filij deſertæ, magis quàm eius quæ habet uirum: de quibus poſtmodum uiſura es filios filiorum uſq; in multas generationes.

ANno ab incarnatiōe dñi Milleſimo centeſimo tredecimo, à cōſtitutione domus ciſtercieñ. decimoquinto: ſeruus dei Bernardus annos natus circiter uigintiduos, ciſterciū ingreſſus cū ſocijs amplius quā triginta, ſub abbate Stephano: ſuaui iugo Chriſti collum ſubmiſit. Ab illa aūt die dedit dñs benedictionē, & uinea illa dñi ſabaoth dedit fructū ſuū, extendens palmites ſuos uſq; ad mare & ultra mare propagines eius. Hæc qdē fuere uiri dei conuerſionis ſancta principia. Conuerſationis aūt eius inſignia, quomodo uitā angelicā gerens in terris uixit: neminem enarrare poſſe puto, qui non uiuat de ſpiritu de quo ille uixit. Solius quippe donantis & accipientis eſt noſſe: quātū ab ipſo mox cōuerſionis exordio præuenerit eū dñs in bñdictionibus dulcedinis ſuæ, quāta repleuerit grā electionis, quō ab ubertate domus ſuæ inebriauerit eum. Ingreſſus eſt aūt domum illam pauperem ſpū, & eo adhuc tempore abſconditā, ac penè nullā, intentione ibi moriendi à cordibus & memoria hoim, & ſpe deliteſcendi & latendi tāquàm uas perditū: deo aliter diſponente, & eū ſibi in uas electionis pparante, nō ſolū ad ordinē monaſticū confortandū ac dilatandū: ſed ad portandū nomē ſuū corā regibus & gentibus & uſq; ad extremū terræ. Ipſe uerò nil tale de ſe æſtimās, aut cogitās: potius ad cuſtodiā cordis ſui & propoſiti cōſtantiā hoc ſemp in corde, ſæpe etiā in ore habebat. Bernarde, bernarde ad qd uenisti? Et ſicut de dño legiť, qa cœpit Ieſus facere & docere, à prima die ſui in cellā nouitiorū ingreſſus, ipſe cœpit agere in ſemetipſo: qd' alios erat docturus, ipſe cum nouitius eſſet in nullo ſibi parcēs, inſtabat omnimodis mortificare non ſolū concupiſcentias carnis, q̄ per corpus fiunt: ſed & ſenſus ipſos p quos fiunt. Cū eñ iam interiore ſenſu illuminati amoris dulcius ac frequentius ſentire inciperet deſurſum ſibi ſpirantem ſuauitatem, ſenſui illi interiori timens à ſenſibus corporis: uix tñ eis permittebat, quantū ſufficeret ad exterioris cū hoibus conuerſationis ſocietatē. Qd' cū cōtinui uſua inſtantia in cōſuetudinē mitteret: conſuetudo ipſa quodāmodo uertebať in naturā: totuſq; abſorptus in ſpm, ſæpe tota in deū directa intētiōe, ſeu in meditatione ſpiritali tota occupata memoria uidens non uidebat, audiens non audiebat, nihil ſapiebat guſtāti: uix aliqd ſenſu aliquo corporis ſentiebat. Iam quippe annum integrū exegerat in cella nouitiorū: cū exiens inde, ignoraret adhuc an haberet domus ipſa teſtitudinē, quā ſolemus dicere celaturam. Multo tempore frequentauerat intrans & exiens domum eccleſiæ: cū in eius capite ubi tres erāt, unā tñ feneſtrā eſſe arbitrareť. Curioſitatis eñ ſenſu mortificato nil huiuſcemodi ſentiebat uel ſi eum forte aliquādo cōtingebat uidere, memoria (ut dictū eſt) alibi occupata non aduertebat. Sine memoria quippe ſenſus ſentientis minus efficax eſt. Natura quoq; in eo nō diſſentiebat à gratia: ut in eo quoq; impletū quodāmodo uidereť eſſe qd' legiť. Puer erā ingenioſus, & ſortitus ſum animam bonā: & cum magis eſſem bonus, ueni ad corpus incoinquinatū. Ad contemplanda quippe ſpiritualia quæq; ſeu diuina cū grā ſpūali, naturali quadā uirtute pollebat ingenij: ſortituſq; etiā ipſe in hoc aiam bonā, ſenſualitatem non curioſe laſciuam, nec ſuperbe rebellem, ſed congaudētem ſpiritualibus bonis & ſtudijs, & in eis quæ ad deū ſunt ſpōte ſubditā ſpiritui, & ſeruientem: corpus etiā nullius unquam contaminatum conſenſu flagitij ad ſeruiendum ſpiritui, in ſeruitio dei aptiſſimum inſtrumentum. Apparebat in carne eius grā quædam, ſpūalis tamen potius quàm carnalis. In uultu claritas præfulgebat, nō terrena utiq; ſed cæleſtis: in oculis angelica quædam puritas & columbina ſimplicitas radiabat. Tanta erat interioris eius hominis pulchritudo, ut euidentibus quibuſdā indicijs foras erūperet: & de cumulo internæ puritatis & gratiæ copioſe perfuſus homo quoq; exterior uidereť. Corpus omne tenuiſſimum & ſine carnibus erat. Ipſa etiā ſubtiliſſima cutis: in genis modice rubens. Illo nimirum quicquid caloris inerat naturalis: aſſidua meditatio & ſtudiū ſacræ cōpunctionis attraxerat. Cæſaries ex flauo colorabať & candido, barba ſubrufa: circa finē uitæ eius reſperſa canis. Statura mediocritatis honeſtæ: longitudini tñ uicinior apparebat. Sed cū caro in eo ex dono præuenientis gratiæ, & adiutorio ſubſequētia naturæ, & uſu bono ſpūalis diſciplinæ, uix iam aliquid cōcupiſceret aduerſus ſpm: hoc eſt qd' ſpm læderet: ſpūs ſupra uires, ſupra uirtutē carnis & ſanguinis, tanta aduerſus carnem cōcupiſcebat: ut infirmū animal cadens ſub onere, reſurgere non ualeret.

CVm autem placuit ei qui eum ſegregauit à ſeculo & uocauit ut ampliore gratia reuelaret in eo gloriam ſuam, & multos filios dei qui erāt diſperſi per eum cogregaret in unū: miſit in cor abbatis. Stephani ad ædificādam domum claræuallis, mittere fratres eius. Quibus abeuntibus, ipſum etiam præfecit abbatem: mirantibus ſanè illis tanquam maturis & ſtrenuis uiris, & timentibus ei: tum pro tenerioris ætate iuuētutis, tum pro corporis infirmitate, & minori uſu exterioris occupationis. Erat autem Clarauallis locus in territorio Lingonēſi, nō longe à fluuio Alba antiqua ſpelunca latronum: quæ abſinthialis uallis antiquit⁹ dicebatur. Ibi ergo in loco horroris & uaſtæ ſolitudinis conſederunt uiri illi uirtutis, facturi de ſpelunca latronum, templum dei: & domū orationis, ubi ſimpliciter aliquanto tempore deo ſeruierunt in pauptate ſpūs: in fame & ſiti: in frigore & nuditate: in uigilijs multis. Pulmētaria ſæpius ex folijs fagi cōficiebantur. Panis (inſtar prophætici illius) ex ordeo & milio & uicia erat: ita ut aliqñ religioſus uir quidam appoſitum ſibi panem in hoſpitio, ubertim plorans clā aſportauerit quaſi pro miraculo omnibus oſtendendū: q̄ inde uiuerent homines, & tales hoies. At uirum dei minus iſta mouebant. Summa ei ſolicitudo de ſalute multorū: quæ à prima die cōuerſionis ſuæ uſq; in finē tā ſingulariter ſacrū illius pectus noſciť poſſediſſe: ut erga oēs aīas maternū gerere uideretur affectū. Erat ergo uehemēs in præcordijs eius ſancti deſiderij & ſanctæ humilitatis conflictus. Modo eñ ſeipſum deijciens fatebať indignū per quem fructus aliquis proueniret: modo oblitus ſui æſtuabat flagrantiſſimo ardore: ita ut nullā ſibi niſi ex multorū ſalute cōſolationem poſſe admittere uideretur. Sanè fiduciam charitas pariebat: ſed eandem caſtigabat humilitas.

COntigit aliqñ peractis uigilijs, ut egreſſus foras & loca uicina circumiens oraret ad dñm: quatinus acceptum haberet obſequium ſuum & fratrū ſuorum. Subito uerò ſtans in ipſa orōne, modice intercluſis oculis,

oculis,uidit undiq; ex uicinis montibus tantā diuerſi ha-
bitus & diuerſæ conditionis hominum multitudinem in
inferiorem uallem; deſcendere : ut uallis ipſa capere non
poſſet.Quæ uiſio quid portenderit:iam omnibus manife-
ſtum eſt.Hac ergo uir domini uiſione magnifice conſola-
tus,exhortatus eſt frater ſuos:commonens eos de miſeri-
cordia dei nunquā deſperare.Cum autem quadam die Ge-
rardus frater eius,cellararius domus, apud eū conquere-
retur ad neceſſaria fratrum multa deeſſe:uir dei quantum
interim ad præſentes anguſtias ſufficere poſſet inquiſiuit.
Ille uerò duodecim libras reſpondit. Tunc dimittens eū:
ad orationem confugit.Poſt paululum uerò rediens Ge-
rardus:mulierem quandam de caſtellione foris eſſe,& uel-
le ei loqui nunciauit.Ad quā cum egrederetur:procidens
ad pedes eius eadem mulier duodecim librarum benedi-
ctionem ei obtulit:orationum ſuffragia implorās uiro ſuo
periculoſe ægrotanti.Quàm breuiter allocutus , dimiſit à
ſe:uade inquiens,ſanum inuenies uirum tuum . Illa uerò
abiens in domum ſuam:ſicut audierat ſic inuenit.Abbas
uerò conſolans puſillanimitatē cellararij ſui: ad ſuſtinēdū
dominum de cætero reddidit fortiorem.Nec tātum ſemel
hoc,ſed ſæpe cum huiuſmodi inſtaret neceſſitas,ei certum
eſt diuinum affuiſſe auxilium,unde non ſperabatur . Pro-
pter quod uiri prudentes intelligētes manum domini eſſe
cum eo:teneritudinem mentis eius quaſi à delicijs paradiſi
nuper egreſſi:rerum exteriorum ſollicitudine inquietare
pertimeſcebant:eas ipſi intra ſemetipſos ut poterant dige
rentes,& eum tantummodo de ſpiritualibus & interiori-
bus conſulentes.Ipſe ſiquando pro ædificatione ſermonē
ad eos habebat:hominibus ſupra hominem loquens , uix
intelligebatur.Tamen iuxta ſententiam ſancti Iob , nefas
putantes contradicere ſermonibus ſancti:non excuſabant
infirmitatem ſuam,ſed accuſabant . Cumq; ad nutum ar-
guentis humiliarentur,qui arguebantur:cœpit etiam ſpi-
rituali magiſtro aduerſus fratres humiles & ſubiectos , ze-
lus ſuus eſſe ſuſpectus.Vnde factum eſt:ut fieret magiſtra
magiſtri,pia humilitas diſcipulorum.Cogitabat enim eos
multo meliora & uiciniora ſaluti ſuæ in ſilentio meditari,
quàm ab ipſo audirent:deuotius & efficacius ſalutem ſuā
operari,quàm ex eius exemplo acciperent . Timebat uerò
ex prædicatione ſua eos ſcandalizari potius quàm aliquid
ædificationis concipere.Cumq; ſuper hoc turbaretur &
contriſtaretur,& diuerſæ cogitationes aſcenderent in cor
eius:poſt multos cogitationum fluctus,& cruciatus cor-
dis decreuit ab exterioribus omnibus ad interiora ſe re-
colligere:& in ſolitudine cordis,& ſecreto ſilentij contine
re,donec miſericordiæ ſuæ ſuper hoc ei ſuam reuelaret do
minus uoluntatem.Paucis autem poſtea euolutis diebus
uidit in uiſu noctis perſonam quandam cum claritate ſibi
aſtantem,& magna auctoritate præcipientem fiducialiter
loqui,quicquid ei ſuggeretur in apertiōe oris ſui:quoniā
non ipſe eſſet qui loqueretur,ſed ſpiritus dei loqueretur
in eo.Et extunc manifeſtius in eo & per eum loquens ſpi-
ritusſanctus,& ſermonem ei potentiorem & ſenſum in ſcri
pturis abundantiorem ſuggerens:apud auditores quoq;
gratiam ei addidit & auctoritatem,inde eratq; tam confi-
denter quàm utiliter loquebatur ad docendum,ad arguē-
dum,ad corripiēdum:ut dum prædicaret uerbū dei quic-
quid afferebat in medium,ſic patens & placens efficiebat,
& circa id unde agebatur efficax ad monendum:ut mira-
rentur omnes in uerbis gratiæ quæ procedebant de ore
eius.¶Præfatus quoq; pater illius qui domi remanſerat,
ueniens ad filios ſuos appoſitus eſt ad eos.Qui cū aliquan
tum tempus ibi feciſſet:obijt in ſenectute bona. ¶Soror
quoq; eorum in ſeculo nupta,& ſeculo dedita,cum in di-
uitijs & delicijs ſeculi periclitaretur, tandem aliquando in
ſpirauit ei deus,ut fratres ſuos uiſitaret.Cūq; ueniſſet qua
ſi uiſura uenerabilē Bernardum fratrem ſuum,& adeſſet cū
comitatu ſuperbo & apparatu,ille deteſtans & execrās eā
tanquàm rhete diaboli ad capiendas animas , nullatenus
acquieſcebat exire ad uidendum eam . Quod audiens illa
confuſa & compuncta uehementer,cum nullus ei fratrum
ſuorum occurrere dignaretur :,cum à fratre ſuo Andrea
quem ad portam inuenerat monaſterij,ob ueſtium appa-
ratum ſtercus inuolutum argueretur : tota in lachrymis
reſoluta,& ſi peccatrix ſum,inquit, pro talibus Chriſtus
mortuus eſt.Quia enim peccatrix ſum:idcirco conſilium
& colloquium bonorum requiro.Et ſi deſpicit frater meꝰ
carnem meam:ne deſpiciat ſeruus dei animam meam . Ve-
niat,præcipiat,quicquid præceperit , facere parata ſum.
Hanc ergo promiſſionem audiens, exijt ad eam cum fra-
tribus ſuis frater eius.Et quia eam à uiro ſeparare non po
terat : primo uerbo omnem mundi gloriam in cultu ue-
ſtium,& in omnibus ſeculi pompis interdixit , & formam
uitæ matris ſuæ(in qua multo tempore uixerat cū uiro)
ei indixit:& ſic eam dimiſit.Illa uerò obedientiſſime parēs
præcepto,redijt ad propria:mutata repente ſecūdum om-
nipotentiam dexteræ excelſi.Stupebant autē omnes ado-
leſcentulam nobilem,delicatam,ſubita mutatione in habi
tu & uictu, in medio ſeculi uitam ducere eremiticam:in-
ſtare uigilijs & ieiunijs,& continuis orationibꝰ:& ab om-
ni ſeculo prorſus ſe facere alienam Biennio ſic uixit cum
uiro ſuo qui etiam uirtute eius perſeuerantiæ uictus , tan-
dem liberam à ſe demittens,facultatem ei conceſſit ſeruien
di deo cui ſe probauit.Illa uerò optata libertate potita,
monaſterium uilicium adiens, cum ſanctimonialibus i-
bi deo ſeruientibus reliquum uitæ ſuæ deo uouit:ubi tan
tam ei gratiam dominus contulit ſanctitatis , ut non mi-
nus animo quàm carne illorum probaretur uirorum dei
eſſe germana.

CVm autem miſſus nouiter Clarāuallem Bernar
dus ordinandus eſſet,& ſedes lingonenſis uaca
ret,ad quam ordinatio ipſa reſpiciebat:quærē-
tibus fratribus qui eum ducerent ordinandū,
obtulit ſe bona fama uenerabilis cathalaunenſis epiſcopi,
opinatiſſimi illius magiſtri Guillermi de campellis:illucq;
eum tranſmittendum diffiniūt.Sicq; factum eſt. Abijt autē
cathalaunum aſſumpto ſecum elbodone monacho quo-
dam ciſtercienſe.Intrauit ergo prædicti epiſcopi domū iu
uenis exeſi corporis & moribundi,habitu quoq; deſpica-
bilis,ſubſequente monacho ſeniore,& magnitudine & ro
bore corporis eleganti:alijs ridentibus,alijs rem ſicut erat
interpretando uenerantibus.Cum autem quæreret quis
eorum eſſet abbas,epiſcopus primus oculos in eum aper-
tos habens agnouit ſeruum dei,& ſuſcepit eum ſicut ſeruꝰ
dei.Cum autem primo in priuato colloquio,omni melius
locutione prudentiam iuuenis magiſq; proderet uerecū-
dia loquendi:intellexit uir ſapiens diuinam uiſitationem
in aduentu hoſpitis ſui:nec defuit hoſpitalitatis pia inſtā-
tia.Sumptaq; familiaritatis fiducia & libertate loquendi,
habito ad alterutrum ſancto colloquio melius eum cōmē-
dabat cōſcientia quàm uerba.Ex illa ergo die,& ex illa ho
ra facti ſunt cor unum & anima una in domino:intantum
ut efficeretur Clareuallenſium non ſola domus epiſcopi:
ſed per ipſum tota ciuitas Cathalaunenſis.Quinetiam re-
menſis prouincia & gallia tota per eum in deuotionem
excitata eſt ad reuerentiam uiri dei.Ab illo ſiquidem tan-
to epiſcopo,cæteri didicerunt ſuſcipere eum & uereri tā
quàm angelum dei:ita ut futuri temporis præſenſiſſe in eo
gratiam uideretur homo tantæ auctoritatis:ſic affectus er-
ga ignotum monachum,& monachum tantæ humilitatis.
Modico uerò poſt tempore tranſacto , cum eouſq; infir-
mitas abbatis ingraueſceret,ut iam non niſi mors,aut om
ni morte grauior uita ſperaretur:ab eodem epiſcopo ui-
ſitatus eſt.Cumq; uiſo eo epiſcopus ſe nō ſolum uitæ eius,
ſed & ſanitatis ſpem habere diceret,ſi conſilio eius acquie
ſcens ſecundum infirmitatis ſuæ modum aliquam corpo-
ri ſuo curam pateretur impendi:ille uerò à rigore uel uſu

conſuetudinis ſuæ minus facile flecti poſſet: profectus epiſcopus ad capitulum ciſtercienſe, ibi coram pauculis abbatibus qui conuenerant, pontificali humilitate & ſacerdotali charitate toto corpore in terram proſtratus, petijt & obtinuit: ut toto anno uno in obedientiam ſibi traderetur. Quid enim tantæ humilitati, in tanta poſſet autoritate negari? Reuerſus itaqꝫ claramuallem, extra clauſtra & terminos monaſterij domunculam unã ei fieri præcepit: ordinans & mandans in cibo uel potu, ſiue in aliquo huiuſmodi, circa eum nullam teneri ordinis diſtrictionem, nullam de tota cura domus ad eum referri ſolicitudinem: ſed ſibi eum uiuere ibi ſecundum modum ab eo præſtitutum. Sic igitur ex præcepto epiſcopi & abbatum feriatus ab omni ſolicitudine domus, deo uacabat & ſibi: quaſi in delicijs paradiſi exultans. Regium autem illud cubiculum conſiderantibus, tantam ſui reuerentiam incutiebat: ac ſi ad altare dei ingrederentur. Sanè cuidam homini ruſticano traditus erat ab epiſcopo ad obediendum: qui ſe eum curaturum iactitans pollicebatur. Et licet tam grauiter infirmaretur offerebantur ei cibi, quos ſanus quis uix præ anguſtia famis attingeret: admirantibus & tabeſcentibus qui uidebant: ipſe autem in quem hæc fiebant indifferenter cuncta ſumens: æque omnis approbabat. Senſu quippe corrupto, & emortuo penè ſapore: uix aliquid diſcernebat. Solã enĩ aquã ſibi ſapere dicebat: eo quòd dum ſumeret, fauces ei & guttur refrigerabat. ¶ Nocte quadam ſolito attentius orando effuderat ſuper ſe animam ſuam: cum tenuiter ſoporatus uoces audiuit tanquàm tranſeuntis multitudinis copioſæ. Euigilans autem & eaſdem uoces plenius audiens: cellam quoqꝫ in qua iacebat egreſſus: proſecutus eſt abeuntes. Haud procul aberat locus denſis adhuc ſpinarum ueprium qꝫ frutetis abundans: ſed nunc longe mutatus ab illo. Super hunc aliquandiu ſtabant uelut alternantes chori hincinde diſpoſiti, & uir ſanctus audiebat & delectabatur. Cuius tamen myſterium uiſionis non prius agnouit, quàm tranſlatis poſt aliquot annos non ſine diuinis reuelationibus ædificijs monaſterij, eodem in loco poſitum oratorium cerneret: ubi uoces illas audierat. Erat tunc temporis uidere clareuallis aurea ſecula: cum uiri uirtutis olim diuites in ſeculo & honorati, in paupertate Chriſti gloriantes, eccleſiam dei plantarent in ſanguine ſuo: in labore & ærumnis: in fame & ſiti: in frigore & nuditate, & anguſtijs multis: ſanctæ illi ualli eam quam poſtea habuit præparantes ſufficientiam & pacem. Erat cernere quaſi nouos cælos in terra & antiquorum ægyptiorum monachorum patrum noſtrorum antiquas ſemitas: & in eis recentia ſanctorum ueſtigia. Prima facie ab introeuntibus claramuallem, per deſcenſum montis, deus in domibus eius cognoſcebatur: cum in ſimplicitate & humilitate ædificiorum, ſimplicitatem & humilitatẽ inhabitantium, uallis muta loqueretur. Deniqꝫ in ualle illa plena hominibus, in qua nemini ocioſum eſſe licebat, omnibus laborantibus & ſingulis circa iniuncta occupatis, media die mediæ noctis ſilentium à ſuperuenientibus inueniebatur: præter laborum ſonitus, uel ſi fratres in laudibus dei occuparentur. Porrò ſilentij ipſius ordo & fama, tantam etiam apud ſeculares homines ſuperuenientes, ſui faciebat reuerentiam: ut etiam ipſi non tantum praua uel ocioſa, ſed aliquid etiam quod ad rem attineret, ibi loqui uererentur. Loci uerò ipſius ſolitudo inter opaca ſiluarum, & uicinorum hincinde montium anguſtias, in quo ſerui dei latebant, ſpeluncam illam ſancti patris Benedicti: quodammodo repræſentabat, in qua aliquando à paſtoribus inuentus eſt: ut cuius imitabantur uitam, habitationis etiam eius ac ſolitudinis formam aliquam habere uiderentur. Omnes quippe etiam in multitudine ſolitarij ibi erant. Vallem nanqꝫ illam plenam hominibus ordinis ratione charitas ordinata, ſingulis ſolitariam faciebat: quia ſicut unus homo inordinatus, etiam cum ſolus eſt, ipſe ſibi turba eſt, ſic ibi unitate ſpiritus & regularis lege ſilentij: in multitudine hominum ordinata, ſolitudinem cordis ſui ſingulis ordo ipſe defendebat. Domibus uerò & habitaculis ſimplicibus, uictus inhabitantium perſimilis erat. Hæc ergo fuit in tempore illo ſub abbate Bernardo & magiſterio eius, in clariſſima & chariſſima ualle illa ſpiritualium ſchola ſtudiorum, hic feruor regularis diſciplinæ: omnia eo faciente & ordinante, & tabernaculum deo in terris ædificante ſm exemplar quod ei in monte oſtenſum eſt: cum in ſolitudine ciſtercienſi cũ deo in nube habitaret. Et utinam poſt rudimenta primæ conuerſationis circa ſemetipſum talem ſe exhibuiſſet, qualem erga cæteros: tam benignum, tam diſcretum, tam ſollicitum. Sed continuo cum ab annuæ illius obedientiæ uinculo ſolutus, & ſui iuris effectus eſt: uelut arcus diſtentus ad priſtinum rigorem, & ſicut torrens detentus, & dimiſſus ad prioris curſus conſuetudinem reuerſus eſt: quaſi repetens à ſemetipſo pœnas diuſculæ illius quietis, & damna laboris intermiſſi. Videres hominem imbecillem & languidum conari & aggredi quæcunqꝫ uellet, minus conſiderare quid poſſet: ſolicitum pro omnibus, circa ſeipſum negligentem, omnibus in omnibus alijs obedientiſſimum: ſed de ſeipſo uix aliquando ſeu charitati, ſeu poteſtati obedientem. Semper enim priora ſua nulla reputans maiora moliebatur ad non parcendum corpori, & ad ſtudijs ſpiritualibus robur addendũ: corpus ſuum uarijs infirmitatibus per ſe attenuatum, ieiunijs inſuper & uigilijs ſine intermiſſione atterendo. ¶ Quid dicemus de ſomno qui in cæteris hominibus ſolet eſſe refectio laborum & ſenſuum, aut mentium recreatio? A principio ſuæ conuerſionis uigilabat quoad uixit ultra poſſibilitatem humanam, nullumqꝫ tempus magis ſe perdere conquerebatur, quàm quo dormiebat: idoneum ſatis reputans cõparationem mortis & ſomni: ut ſic dormientes uideantur mortui apud homines, quomodo apud deũ mortui dormientes. In ipſo nanqꝫ tenuem uictum tenuis ſomnus comitabatur, in neutro indulgebat corpori ſuo ſocietatem: uiſqꝫ in utroqꝫ ſumpſiſſe aliquid, ſat ei erat. Quantũ enim ad uigilias, modus erat ei uigiliarum: non totam noctem deducere inſomnem. Porrò ad comedendum uix aliquando uoluptate trahebatur: ſed ſolo timore defectus. Etenim comeſturus, priuſquam comederet: ſola cibi memoria ſatur erat. Sic accedebat ad ſumendum cibum, quaſi ad tormentum. Laborabat ſiquidem caro eius multiplicibus infirmitatum incommodis: ut in eis uirtus animi perficeretur. Quarum periculoſior quidem in meatum altiſſimi gutturis nil penitus ſiccum: uix ſolidum aliquid admittentis, moleſtior erat defectus ſtomachi, uiſcerumqꝫ corruptio. Hæ continue: præter alias ſæpius incidentes. Natura enim eius (cum teneræ nimis ſemper & delicatæ complexionis fuiſſet) ieiunijs multis & uigilijs, frigore & labore, durioribus & continuis exercitijs attrita: corrupto ſtomacho crudũ continuo per os quod ingerebat reijciebat. Quod ſiquidem naturali decoctione digeſtum transfundebat ad inferiora: ibi nihilominus partibus illis corporis non minoribus infirmitatum incommodis obſeſſis, non niſi cum graui tormento egrediebatur. Si quid autẽ reſiduum erat, ipſum erat alimentum qualecũqꝫ corporis eius, non tam ad uitam ſuſtentandam: quàm ad differendã mortem. Semper ſũt poſt cibum, quantũ comediſſet, quaſi penſare ſolebat. Siquando uel ad modicum menſuram ſolitam exceſſiſſe ſe deprehendiſſet, non impune patiebatur. Sed & uſus parcimoniæ ſic ei uerſus fuerat in naturã: ut etſi aliquãdo corporalis ſibi cuiuſlibet refectionis, plus aliquid ſolito uellet indulgere, uix poſſet. Orabat ſtãs die noctuqꝫ donec genua eius infirmata à ieiunio & pedes eiꝰ à labore inflati: corpus ſuſtinere non poſſent. Multo tẽpore & quandiu occultũ eſſe potuit, cilicio ad carnem uſus eſt: ubi uerò ſciri cõtigit: continuo illud abijciens, ad cõ-

munia ſe conuertit. Summum enim erat ei ſtudium, fugere admirationem: & tanquàm ſeſe unum agere cæterorum. At perſequebatur gloria fugitantem: ſicut è regione captantes eam fugere conſueuit. Prouerbium illud in ore ei frequenter, ſemper in corde: qui hoc facit quod nullus, mirantur omnes. Quo nimirum intuitu uitam regulamq́ communem amplius æmulabatur: nil in ſuis actibus præferens obſeruantiæ ſingularis. In ipſis tamen communibus erat illi ſingularis puritas: & deuotio non communis. Cibus eius, cum pane lac: uel aqua decoctionis leguminum: uel pultes quales infantibus fieri ſolent: aliquando bucella panis in aqua penitus emolliti, cum exiguis ſorbiciunculis erat. Cætera uel eius infirmitas non recipiebat: uel parcimoniæ ſtudio ipſe recuſabat. Vino ſiquãdo utebatur raro & nimis modico: cum magis aquam & infirmitati ſuæ, & appetitui competere teſtaretur. Videbant eum & conuerſationem eius medici & mirabantur: tantamq́ uim eum in ſeipſo cauſabantur inferre naturæ, ac ſi agnus ad aratrum alligatus arare cogeretur. Nam cum crebra illa ex corruptione ſtomachi, per hos eiua indigeſtæ cruditatis eruptio aliis inciperet eſſe moleſtior: maxime autem in choro pſallentium, non tamẽ illico collectas fratrum deſeruit: ſed iuxta locum ſtationis ſuæ, procurato ac defoſſo in terra receptaculo, doloris illius ſic aliquandiu (prout potuit) neceſſitatem illam tranſegit. At ubi ne hoc quidem permiſit intolerantia rei, tunc demum collectas deſerere, & ſeorſum ſecum habitare compulſus eſt: niſi quantum conſolationis gratia ſiue diſciplinæ clauſtralis, aut certa neceſſitate conuentui cum fratrum oportebat intereſſe. Sic autem fuit ab initio, ſpiritu ualidus, corpore infirmus: nil tamen indulgentiæ circa corporis quietem ſeu refectionem, nil remiſſionis de communi labore uel opere ſibi fieri aliquando acquieſcens. Cæteros nanque ſanctos arbitrabatur & perfectos: ſe uerò ſicut nouitium & incipientem, nequaquàm emeritorum perfectorumq́ indulgentiis & remiſſionibus indigere: ſed feruore nouitio, & ordinis diſtrictione, & rigore diſciplinæ. Propter quod communis uitæ ſeu conuerſationis feruentiſſimus æmulator, cum opus aliquod manuum actitarent fratres quòd ſeu minor uſus ei, ſeu imperitia denegabat: fodiendo, ſeu lingua cedendo & propriis humeris deportando, uel quibuslibet æquæ laborioſis laboribus illud redimebat. Vbi uerò uires deficiebant, ad uiliora quæq́ opera confugiens, laborem humilitate recompenſabat: & mirum immodum is qui tantam in cõtemplatione rerum ſpiritualium ac diuinarum acceperat gratiam: circa talia non ſolum occupari patiebatur, ſed & plurimum delectabatur. Sed & mortificata ut dictum eſt ſenſualitate, ipſe priuilegio maioris gratiæ, in uirtute ſpiritus ſimul & totus quodammodo exterius laborabat: & totus interius deo uacabat: in altero paſcens conſcientiam, in altero deuotionem. Laboris ergo tempore, & intus orabat, ſeu meditabatur: abſque intermiſſione exterioris laboris: & exterius laborabat abſq́ iactura interioris ſuauitatis. Nam quicquid in ſcripturis ſpiritualiter ſentiebat, maxime in ſiluis & in agris meditando & orando ſe accepiſſe confitebatur: & in hoc nullos aliquando ſeu magiſtros habuiſſe, niſi quercus & fagos ioco illo ſuo gratioſo inter amicos dicere ſolebat. Feriatus autem à labore uel opere exteriori: iugiter aut orabat, aut legebat, aut meditabatur. Ad orandum ſi ſe ſolitudo offerret: ea utebatur: ſin autem, ubicunque ſeu apud ſe, ſeu in turba eſſet ſolitudinem cordis ipſe ſibi efficiens: ubique ſolus erat. ¶ Canonicas autem ſcripturas ſimpliciter ac ſeriatim libentius ac ſæpius legebat: nec ullis magis quàm ipſarum uerbis, eas intelligere ſe dicebat: & quicquid in eis diuinæ ſibi elucebat ueritatis, aut uirtutis: in primæ ſibi originis fonte magis quàm in decurrentibus expoſitionum riuis ſapere teſtabatur. Sanctos tamen & orthodoxos earum expoſitores humiliter legens nequaquam ſenſibus eorum ſuos ſenſus æquabat, ſed ſubiiciebat formandos: & ueſtigiis eorum fideliter inhærens, ſæpe de fonte unde illi hauſerant, & ipſe bibebat. Sic uoluit ſapientia dei per infirma hominis illius, tot tantaq́ confundere fortia mundi huius. Quid enim aliquando pro infirmitate qualibet eius remanſit infectum, quod per eum ſecundum datam ſibi gratiam fieri oporteret? Quis noſtra ætate quantumuis corporis robuſti & accuratæ ualitudinis, tanta aliquando fecit, quanta iſte moribundus & languidus, ad honorem dei & ſanctæ eccleſiæ utilitatem? O quãtum poſtea numerum hominum uerbo & exemplo traxit de ſeculo, non ſolum ad conuerſionem ſed ad perfectionem. Quantas ex eis per totum Chriſtianum orbem conſtituit domos, ſeu ciuitates refugii. Quicunq́ enim peccauerunt ad mortem, & æternæ mortis rei iudicandi fuerãt reminiſcuntur & conuertuntur ad dominum: & fugiunt ad eas, & ſaluantur in eis: ſed & quæ bona innumeris hominibus ſigillatim præſtitit pro cauſis, pro perſona, pro loco, pro tempore quis enumeret? Vita uerò eius quæ omnibus proponebatur imitanda: frugalis continentiæ exemplo carere non debuit. In quo ſeruus dei etſi nimietate forſitan exceſſit: piis certè mentibus non de nimietate, ſed de feruore exemplum reliquit. Sanè non confundebatur ex hoc accuſare ſeipſum (utpote qui uerebatur omnia opera ſua) arguens ſe quòd ſeruitio dei & fratrum ſuorum abſtulerit corpus ſuum: dum indiſcreto feruore imbecille illud reddidit, ac penè inutile. Infirmus tamen, in opere dei potens factus eſt: uirtus nanq́ dei uehementius in infirmitate eius refulgens, digniorem quandam apud homines ei effecit reuerentiam: & in reuerentia auctoritatem: & in auctoritate obedientiam. Iam tunc enim ad opus prædicatiõis diuinitus aptabatur: ad quod (ut ſupra dictum eſt) ex utero matris ſuæ cum teſtimonio diuinæ reuelationis olim fuerat præſignatus. Et primum quidem circa reſuſcitãdum in monaſtico ordine antiquæ religionis feruorem, primitias iuuentutis ſuæ dedicauit: exemplo & uerbo, intra ſepta monaſterii ad fratrum ſalutem omni ſtudio uacans. Poſtmodum cum eum à communi conuerſatione conuentus, infirmitatis neceſſitas plus ſolito ſequeſtraret: hæc prima cœpit eſſe occaſio, ut quaſi hominibus de ſeculo expoſitus (quorum iam ad eum multitudo magna confluebat) ipſe etiam præſentiam ſuam liberius eis ac liberalius accommodans, uerbum uitæ prædicaret. Cumq́ longius à monaſterio pro cauſis eccleſiæ communibus interdum obedientia traheretur: & quocunq́ ueniret de deo ſilere non poſſet, & agere quæ dei ſunt non ceſſaret: ſic in breui apud homines innotuit, ut eccleſia dei tam utili membro in corpore ſuo reperto, uti ad quodcunque oportebat non diſſimularet. Ab eo tempore copioſius addita eſt ei de die in diem manifeſtatio ſpiritus qui erat in eo ad utilitatem: ſermo ſcilicet fœcundior ſapientiæ & ſcientiæ, cum gratia prophetiæ: & operationes uirtutum, & diuerſarum opitulationes ſanitatum.

Erant autem huius beati uiri fratres & filii ſpirituales mirantes ſuper his quæ audiebant & uidebant de eo. Nec tamen more carnalium in gloriam eleuabantur humanã: ſed iuuenili eius ætati, & nouæ adhuc conuerſationi ſpirituali ſolicitudine metuebant, in quo nimirum zelo Galdricus auunculus eius, & Guido primogenitus fratrum, cæteros anteibant: ut ipſos tanquàm geminos quoſdã ſtimulos carnis ſuæ, ne gratiarum magnitudo eum extolleret, accepiſſe diuinitus uideretur. Neque enim parcebant uerbis durioribus exagitantes teneram uerecũdiam eius, calumniantes etiã bene geſta, ſigna omnia annihilantes: & hominem manſuetiſſimum nihilq́ contradicentem: frequenter uſque ad lachrymas, improperiis & opprobriis affligentes. Narrare ſolebat uenerabilis epiſcopus Lingonenſis Godefridus, ſancti uiri & propinquus ſanguine, & in conuer

ſione ſocius,& extūc per omnia indiuiduus comes primo
miraculo quod per manum eius fieri uidit: prædictum ger
manum eius affuiſſe Guidonem. Erat enim eis trāſitus per
caſtrum. Nantonis, in territorio ſenonum: & iuuenis qui-
dam cuius pedem fiſtula occupauerat: prædicti patris Ber
nardi, tactum & benedictionem cum multa ſupplicatione
petebat. Signatus autem ſtatim conualuit: & poſt pau-
ciſſimos dies regreſſi per idem oppidum, ſanum eum atq;
incolumen inuenerunt. Cæterum ſæpe dictus beati uiri fra
ter, ne ipſo quidem poterat compeſci miraculo quominus
increparet eum, & præſumptionis argueret, quòd acquie-
uerit tangere hominem: tanta ſiquidem charitate pro eo
ſolicitus erat.

CVm autem aliquantum in Claraualle tempus
uir domini Bernardus expleſſet: contigit uirū
nobilem, ipſius ſecundum carnem propinquū
Ioſbertū de Firmitate (qđ eſt oppidū ꝓximū
Clareuallenſi monaſterio) grauiter infirmari. Qui ſubito
præoccupatus: amiſit penitus intellectum pariter & loque
lam. Vnde & filius eius Ioſbertus iunior, & omnes amici ſi
mul eo magis affligebantur dolore, quòd ſine confeſſione
& uiatico uir magnificus & magnifice honoratus obiret.
Cucurrit nuncius ad abbatem: neq; enim tūc in monaſte-
rio erat. Venit: & inuenit eum iam triduo ſic tacentem. Cō
paſſus autem homini: ſed & motus lachrymis filij eius, & ſi
mul lugentium cæterorum, confiſus de miſericordia dei,
ſermonem magnificum protulit eis dicens. Notum eſt uo-
bis quòd homo iſte in pluribus grauauit eccleſias, oppreſ
ſit pauperes, offendit deum, ſi mihi creditis ut eccleſijs reſti-
tuantur ablata, & uſurpatæ in grauamen pauperum con-
ſuetudines dimittantur: & loquetur adhuc & ſuorum con
feſſionem faciet delictorum: diuina quoq; ſuſcipiet ſacra-
menta deuotus. Mirātur omnes, lætatur filius, familia om-
nis exultat: quicquid præcipit homo dei firmiter ei pro-
mittitur, & impletur. Verum frater eius Gerardus, & Gal-
dricus auunculus, qui erant cum eo nō parum territi &
turbati, ſecretius eum ſuper tali promiſſione conueniunt:
durius arguunt, acrius inuehuntur. Quibus breuiter ſim-
pliciterq; reſpondens: facere, inquit, poteſt facile deus, qđ
difficile credere uos poteſtis. Itaq; poſt ſecretam oratione̅:
ad oblationem ſacrificij immortalis acceſſit. Quo offeren-
te, nūcius ſuperuenit, qui indicaret præfatum Ioſbertum
libere iam loquentem: rogare obnixius, ut uir dei feſtina-
ret ad eum. Cui poſt oblatum ſacrificium uenienti cum la-
chrymis & gemitu peccata confeſſus, diuina ſacramenta
ſuſcepit: & duobus aut tribus poſt hæc diebus uiuens &
loquens, ea maxime quæ præceperat abbas ſanctus conſti
tuit ſine ulla retractatione ſeruari. Sed & diſpoſuit domui
ſuæ, & eleemoſynas dedit: & ſic demum chriſtiano more
in bona ſpe miſericordiæ dei animā exalauit. Et hoc qui-
dem ſignum in manu ſerui ſui effecit Chriſtus mundo ce-
lebre.

CIrca idem tempus accidit, ut auunculus eius
Galdricus, qui zelo piæ ſolicitudinis eius man-
ſuetudinem (ſicut prædiximus) duris increpa-
tionibus obruebat: grauiſſimis febribus labo-
raret. Demum ingraueſcente morbo, ipſa doloris magni-
tudine ſuperatus, abbatem humili ſupplicatione compel-
lat, ut ſui miſereatur: & opem ſibi ferat quam cæteris con-
ſueuit. At ille cuius ſpiritus ſuper mel dulcis, primum leni
ter breuiterq; commemorans crebas ſuper huiuſmodi ob-
iurgationes ipſius, & imponens ei ne forte hæc diceret ten
tans eum: perſiſtenti tamen manum imponit: & febrem ab-
ſcedere iubet. Nec mora ad imperium eius reliquit eum fe-
bris: expertum in ſemetipſo qđ in cæteris arguebat. Idem
quoq; Galdricus cum in Claraualle aliquantos iam pere-
griſſet annos: feruens ſpiritu, & totius boni æmulator ex
hac luce migrauit. Qui ante unam ferè horam turbatus ad
momentum, & toto corpore terribiliter motus infremuit:
ſed ad priſtinam ſtatim ſerenitatem reuerſus, uultu dein-
ceps placidiſſimo expirauit. Noluit autem dominus ſo-
licitum abbatis animum, huius rei cognitiōe fraudari. Si-
quidem poſt aliquot dies idem Galdricus apparens ei in
uiſu noctis, cum omnia erga ſe proſpera eſſe ſciſcitanti re-
ſpōderet: & in magna ſeſe gratularetur fœlicitate locatum:
demum interrogatus quidnam ſibi uoluit tam acerba illa
in morte tamq; repentina commotio. Dicebat autem qđ
ea hora duo ſpiritus nequam, uelut in puteum horrendæ
profunditatis eum præcipitare paraſſent, unde territ9 ita
contremuit: ſed beato Petro accurrente ereptus, nihil ſen
ſit deinceps læſionis.

LOngum eſſet cuncta narrare quæ ſuper his qui
ex hac uita diſceſſerant, & eorum felicitate, ſeu
etiā neceſſitate, diuina ei gratia reuelare ab ipſis
initijs conſueuit. Vnum tamen ex eis fuit: quod
ob fratrum commonitionem, aliquoties etiam ipſe pa-
ter commemorare ſolebat. Frater quidam bonæ intentio
nis, ſed durioris erga cæteros fratres conuerſationis, &
minus compatiens quàm deberet in monaſterio defun-
ctus eſt. Poſt paucos autem dies uiro dei apparuit, uultu
lugubri & habitu miſerabili: ſignificans non ad uotum
ſibi cuncta ſuccedere. Interrogatus autem ab eo quid ſi-
bi eſſet: quatuor dilaceratis ſeſe traditum querebatur. Ad
quod uerbum continuo impulſus eſt: & quaſi præcipitan-
ter expulſus à facie uiri dei. Qui grauius ingemiſcēs: poſt
tergum eius clamauit. Præcipio, inquit, tibi in nomine
domini: ut qualiter tecum agatur in proximo mihi
iterum innoteſcas. Et conuerſus ad orationem pro eo &
oblationem hoſtiæ ſalutaris: aliquos etiam fratrum
quorum ampliorem nouerat ſanctitatem, eidem ſubueni-
re monebat. Nec uerò deſtitit: donec ſicut præcepe-
rat aliam reuelationem cognita eius liberatione meruit
conſolari.

INfirmabatur aliquando ipſe uir dei: & uelut ri-
uulus quidam flegmatis inceſſanter ab eius
ore fluebat. Vnde exhauſto corpore, uſquequa
que deficiens paulominus ad extrema deuenit.
Conuenerunt itaq; filij & amici eius: uelut ad exequias tā-
ti patris. Cumq; extremum iam trahere ſpiritū uideretur:
in exceſſu mentis, ante tribunal domini ſibi uiſus eſt præ-
ſentari. Affuit & ſathan: ex aduerſo improbis eum accuſa-
tionibus pulſans. Vbi uerò ille omnia fuerat proſecutus,
& uiro dei pro ſua fuit parte dicendum: nihil territus aut
turbatus ait: Fateor nō ſum dignus ego: nec proprijs poſ-
ſum meritis regnum obtinere cælorum. Cæterum, duplici
iure illud obtinens dominus meus, hæreditate ſcilicet pa-
tris, & merito paſſionis: altero ipſe contentus, alterum mi-
hi donat: ex cuius dono iure illud mihi uendicans, non cō
fundor. In hoc uerbo confuſus inimicus, conuentus ille ſo-
lutus: & homo dei in ſe reuerſus eſt. Cumq; ex hoc magis
diſſolutionem ſui corporis imminere ſperaret: uiſio altera
longe diſſimilis eſt ſecuta. ¶ Siquidem uelut in littore quo
dam poſitus: uidebatur ſibi nauem quæ ſe tranſueheret
expectare. Cumq; applicuiſſet nauis ad litus, feſtinabat
ingredi: & illa cedens impingebat in aquam. Vſq; ter-
tio ita faciens, tandem relicto eo nauis ibat: & non reuer
tebatur. Intellexit autem protinus necdum tempus ſuæ
migrationis adeſſe. Adhuc tamen creſcebat dolor, eo
utiq; magis moleſtus: quo minus iam cum ſpes imminē-
tis exitus ſolabatur. ¶ Contigit autem aduesperaſcen-
te iam die, ut cæteris fratribus iuxta conſuetudinem ac-
cedentibus ad lectionem collationum: ſolus abbas cum
duobus fratribus ſibi aſſiſtentibus remaneret in diuerſo-
rio in quo iacebat. Cumq; uehementius affligeretur, & ſu
pra uires dolor excreſceret: aduocans alterum è duobus
iubet citius oratum ire. Excuſantem deniq; & dicētem, nō
ſum ego talis orator: obedientiæ auctoritate compellit.
Itum eſt & oratū ad altaria: quæ in eadē baſilica erāt tria.
Primū in honore beatæ dei genitricis, duo circūpoſita in
honore beati Laurētij martyris: & beati Bn̄dicti abbatis.

adem igitur hora affuit uiro dei prædicta beata uirgo duobus illis ſtipata miniſtris: beato ſcilicet Laurentio, & beato Benedicto. Aderãt autem in ea ſerenitate & ſuauitate quæ eos decebat: & tam manifeſte, ut ex ipſo introitu cellulæ perſonas quoque diſcerneret ſingulorum. Imponentesq́ꝫ ei manus & loca doloris attactu piiſſimo lenientes: omnem protinus ægritudinem depulerunt, ſiccatus eſt enim illico flegmatis riuus: & dolor omnis abſceſſit. Minus quidem iam ſtare poterat, ſed erat ſedens penè iugiter, & rariſſime mouebatur: quoties ſubtrahere ſe negocijs poterat, aut orans, aut legens, aut ſcribens, aut inſiſtẽs doctrinæ & fratrum ædificationi: aut in ſacra meditatione perſiſtens. In quo nimirum ſtudio ſpirituali gratiam obtinuerat ſingularem, ut non tædium in illo, non difficultatem aliquam ſuſtineret: libere ſecum habitans, & deambulans in latitudine cordis ſui: & ibidem exhibens Chriſto (ut monere alios ipſe ſolebat) cœnaculum grande ſtratum. Frequenter tamen licet ſic affectus diuino urgente metu, uel charitatis compellente ſpiritu, ſtudium hoc lucris uberioribus poſtponebat: doctus quærere non quod ſibi erat utile, ſed quod multis. Deſiderauerat autem ab initio omnimodo ſubtrahere ſe negocijs, & nuſquam egredi: ſed in monaſterio reſidere. Quod & poſtmodum ex defectu corporis occaſionem ſe reputans inueniſſe opportunam: aliquando ſtatuit, & aliquandiu tenuit: donec illum exire coegit neceſſitas grauis eccleſiæ dei, & ſummi pontificis, atque omnium abbatum ſui ordinis iuſſio: quibus per omnia tanquàm patribus deferebat. Ex quorum etiam mandato, nouiſſimis quidem annis præter cucullam & tunicam laneo panno in modum clamydis decurtatæ, & pileo ſimili utebatur: inter tantos languores corporis & labores, nullis unquam uti pellibus acquieſcens, in ueſtibus ei paupertas ſemper placuit: ſordes nunquam. Nimirum animi fore iudices aiebat: aut negligentis, aut inaniter apud ſe gloriantis, aut gloriam affectantis humanam: inceſſus eius & habitus omnis, modeſtus & diſciplinatus: præferens humilitatem, redolens pietatem, exhibens gratiam, exigens reuerentiam: ſolo uiſu lætificans & ædificans intuentes. ¶ De riſu frequenter auditum eſt ex ore illius dum cachinnos religioſorum hominum miraretur non meminiſſe ſe à primis annis ſuæ conuerſationis aliquando ſic riſiſſe, ut non potius ad ridendum quàm ad reprimendum ſibi uim facere oporteret. ¶ De ocioſitate uerborum uel nugis, cautus erat artificioſe obſeruare quod ad papam Eugeniũ ſcribens de ſui cordis plenitudine eructuauit. Nugæ ſi incidant interdum, inquit, ferendæ fortaſſis: referendæ nunquam. Prorumpendum ſanè in ſerium quid, quod non modo utiliter, ſed & libenter audiant: & ſuperſedeant ocioſis. Interueniendum caute & prudẽter nugacitati. Tanto ſtudio fugiſſe nugas, quanto odio perſecutus ſit detractiones facile poteſt aduerti. Qꝫ uerò inuitus, & non ex cordis amaritudine uerbum proferret amarũ: ex eo maxime animaduertebatur: quòd perfacile eiuſmodi impetum cohibebat. Si quidem mirabatur quorundam improbitatem & duritiam hominum, quos aliquando fortè turbatos excuſationem quamlibet rationabilem, ſatiſfactionem quamlibet humilem, admittere grauat: quòd ipſa ſuæ turbationis paſſio ſic eos delectet ut oderint omne remedium: & omnimodis ſatagant ne ſemel orta commotio ſedari ualeat & ſanari. Increpatione rarius utebatur: monitis potius & obſecrationibus agens. Et quidem in libertate ſpiritus, excellenter enituit: cum humilitate & manſuetudine tamẽ: ut quodammodo uideretur, & uereri neminem, & omnem hominem uereri. Qꝫ uerò placabilem & perſuaſibilẽ quamq́ꝫ eruditã linguam dederit ei deus, ut ſciret quem & quando deberet proferre ſermonem: quibus uidelicet cõſolatio uel obſecratio quibus exhortatio congrueret: noſſe poterunt aliquatenus, qui ipſius legerint ſcripta: & ſi longe minus ab eis qui uerba eius ſæpius audierunt. Vocem in inualido corpore ualidam ſatis, intelligibilemq́ꝫ ei contulerat: qui in opus prædicationis ſegregauerat illum ex utero matris ſuæ. Sermo ei quoties opportuna inueniebatur occaſio, ad quaſcunq́ꝫ perſonas de ædificatione animarum, prout tamen ſingulorum mores intelligentiam & ſtudia nouerat: quibuſq́ꝫ congruens auditoribus erat. Sed ruſticanis plebibus loquebatur, ac ſi ſemper in rure nutritus: ſic cæteris quibuſq́ꝫ generibus hominum: uelut ſi omnem ueſtigandis eorum operibus operam impendiſſet. Literatus apud eruditos, apud ſimplices ſimplex, apud ſpirituales uiros, perfectionis & ſapientiæ affluens documentis, omnibus ſe coaptabat: omnes cupiens lucrifacere Chriſto, inde erat quòd Germanicis etiam populis loquens, miro audiebatur affectu: & ex ſermone eius quem intelligere ut pote alterius linguæ homines non ualebant, magis quàm ex peritiſſimi cuiuslibet poſt eum loquentis interpretis intellecta locutione, ædificari illorum deuotio uidebatur: & uerborum eius magis ſentire uirtutem. Cuius rei certa probatio tunſio pectorũ erat & effuſio lachrymarum. Tantam enim gratiam uirtus ei diuina contulerat: ut licet abiectus eſſe elegiſſet in domo dei, uberius tamen fructificaret quàm plures alij in ſublime porrecti: & lucens amplius illuſtraret eccleſiam uelut de ſub modio ſuæ humilitatis, quàm multi ſuper candelabra conſtituti. Quoties eum neceſſitas aliqua foras monaſterium trahebat: ſeminabat ſuꝑ omnes aquas publice & priuatim annuncians uerbum dei. Quod tamen ipſum ex mandato ſummi pontificis actitabat: ad nutum quoq́ꝫ præſulũ cæterorum ubicunque eorum aliquem contigiſſet adeſſe: in omnibus eo magis ſacerdotibꝰ deferens, quo plenius intellexerat, quæ miniſtris Xp̄i reuerentia deberetur. Innata enim erat ei à puero uerecundia: quæ & in eo uſque ad diem perſeuerauerit extremũ. Inde erat ꝙ licet magnus eſſet & excelſus in uerbo gloriæ: nunquam tamen (ſicut ſæpe teſtatus eſt) in quãlibet humili cœtu ſine metu & reuerentia uerbũ fecit: tacere potius deſiderans, niſi aut obedientia aut conſciẽtiæ propriæ ſtimulis urgeretur, cum timore dei & charitate fraterna.

CVmq́ꝫ dilectus deo & hominibus Bernardus, in illa ualle ima & uicinis ciuitatibus & regionibꝰ, miris & magnis floreret uirtutibꝰ & miraculis: cœpit magis ac magis in oculis omniũ mirabilis & uenerabilis apparere. poſtmodũ uerò feliciter in eo proficiẽte & uſu ſanctæ prædicationis, & exẽplo cõuerſationis: rethe uerbi dei in manu piſcatoris dei tam copioſas piſciũ rationaliũ multitudines cœpit concludere: ut de ſingulis eius capturis nauicula unius illius impleri poſſe uideretur. Vnde factum eſt ut in breui maiori miraculo præ omnibꝰ quæ in hac uita geſſit miraculis, per unum hominẽ languidum cooperante gratia dei obſcura uſq́ꝫ ad illud tẽpus illa uallis: re & nomine Clarauallis efficeretur. Iam uerò ad eandẽ claritatem cõfluente quotidie diuerſarũ regionum & ordinũ multitudine copioſa: de locis anguſtioribus uallis illius, domus clauſtralis habitationis, nõ ſine diuinis quibuſdam reuelationibus tranſlatæ, ſpacioſiorem & planiorẽ locum inhabitantibꝰ præbẽt. Iam domus ordinis illius, filiæ & filiæ filiarũ domus ipſiꝰ, citra ultraq́ꝫ alpes, & maria, deſerta plurima implenerũt: quotidie confluentibus quibus locus erat quærendus. Si quidem petebantur fratres undiq́ꝫ & mittebantur ab eo: cum beatos ſe æſtimarent reges gentium & præſules eccleſiarum, ciuitates & regiones, quæcunque de domo illa & diſciplina uiri dei, meruiſſent cõtubernium aliquod adipiſci. Nam uſque ad Barbaras nationes in quibus naturalis feritas naturam quodammodo exuit humanam, religio hæc per eum profecta eſt: ubi per eam beſtiæ ſiluæ homines fiunt: & cum hominibus aſſuetæ cõuerſari: diſcunt a finibus terræ cantare domino canticum nouũ. Cooperãte ſiquidem gratia ſpiritus ſancti, quocunq́ꝫ ibat plenus redibat, & ſua eum plenitudo comitabatur: & alijs abeuntibus alijs ſuccedentibus in locũ eorũ, nunquam in diebus eius ſanctæ illius cõgregatiõis plenitudo minuebat. Nec

tamē dimittebat ſuos quos à ſe tranſmittebat: ſed ubicunq; eſſent: ipſe ſemp paterna ſolicitudine erat cū eis. Ad eum enim quotidie ſeu læta, ſeu triſtia, filiorum ſuorum reuertebantur. Sæpe etiā ſine omni relatione carnis & ſanguinis, ei diuinitus innoteſcebat, quid circa aliquos eorum longe à ſe diſtantes ageretur: ſi quid eis prouidendum, ſi quid in eis emendandum fuiſſet: tentationes quoq; & exceſſus eorum, infirmitate & obitus, & diuerſarum tribulationum incurſus. Nam & pro abſentiū fratrum certis neceſſitatibus, præſentibus circa ſe fratribus ſæpe orationē indixit: nonnunquàm etiam morientes in locis alijs ad ipſum per uiſionem acceſſiſſe noſcuntur, benedictionē eiꝰ & licentiam poſtulantes: nimirum agente hoc & obedientia miſſorum, & charitate mittentis.

Aderat aliquando coram ipſo monachus quidam Fuſniacēſis, continuo ad ſuos rediturus. Cumq; accepto reſponſo ſuper his pro quibꝰ uenerat: iam ab eo egrederetur in ſpiritu & uirtute Heliæ reuocans eum propheta dei, & nomine fratris cuiuſdam de domo illa præmiſſo: de occultis quibuſdam audientibus nonnullis, mandauit illi ut ea corrigeret. Sin autem iudicium ſuper ſe dei in proximo expectaret. Stupefactus ille cui loquebatur: quis hoc ei dixerit inquiſiuit. Quiſquis, inquit, dixerit mihi, tu uade, & dic quæ ego dico tibi: ne ſi diſſimulaueris, te quoque inuoluat par pœna peccati.

Guido frater hominis dei maior natu inter fratres ſuos, cuiꝰ grauitatis & ueritatis fuerit uir: omnes nouerunt qui eum nouerunt. Hic aliquando cum de huiuſmodi uiris religioſis loqueretur: licet ſuo more & ſolito ſtudio fraternas uirtutes deprimeret, tandem cum eis inter quos tunc ſermocinabatur, nollet eſſe moleſtus: quæ, inquit, neſcio non dico uobis: ſed unū ſcio & expertus ſum, multa ei in oratione diuinitus reuelari. Cū iam dei famulus annos aliquot in Claraualle peregiſſet: ſubijt animū eius ut ſanctum Hugonē Grãnopolitanū epiſcopū, & Cartuſienſes fratres deuotionis gratia uiſitaret. Quem prædictus ſanctus epiſcopꝰ, tam gratãter & tam reuerenter ſuſcepit, diuinã intelligēs in eiuſdem hoſpitis ſui uiſitatione præſentiam: ut proſtratus ſolotenus adoraret. Videns autem ſeruus Chriſti, epiſcopum ætate grandæuum, celebrem opinione, ſanctitate conſpicuum, coram ſe procidentem expauit uehementer: ipſe quoq; corruēs ante eum, ita demū ſuſceptus in oſculo pacis, humilitatem ſuam tanti uiri ueneratione confuſam, non ſine graui gemitu cauſabatur. In cuius pectore ſingularem obtinuit ex eo tempore locum: ut fierent deinceps duo illi filij ſplendoris cor unum & anima una: & ſe inuicem fruerētur in Chriſto. Cartuſiæ quoq; à uiro reuerendiſſimo Guidone priore uenerabili, & à cæteris fratribus, eodem affectu & ueneratione ſuſceptus eſt ſeruus Chriſti: exultantibꝰ illis in gaudio quia qualem eum per epiſtolam prius nouerant, talem inuenerunt & præſentē. Cæterum cum in reliquis omnibus ædificarentur, unum fuit quod prædictum priorem Cartuſienſem aliquatenus mouit: ſtramentum uidelicet animalis cui idem uir uenerabilis inſidebat, minus præferens paupertatem. Nec ſilentio preſſit æmulator uirtutis, quod mente concepit: ſed locutus uni è fratribus eius: aliquantulum ſe moueri confeſſus eſt & mirari. Cumq; ille ad patrē ſanctū quod audierat retuliſſet: nō minus ipſe miratus, quale illud eſſet ſtramentum quærebat: eo ꝙ à Claraualle pergēs uſq; ad Cartuſiam nunquam illud attendiſſet: & uſq; in horam illam quale eſſet omnino neſciret. Neq; enim ſuum erat animal illud, ſed à quodam monacho Cluniacenſi commodatū: & erat ſicut ſternere ſibi ille ſolebat. Quod uerbū audiens prior, in eo potiſſimum mirabatur, ꝙ ſic ille dei famulus abbas foris oculos circūcidiſſet, intus animū occupaſſet: ut quod ipſe primo offenderat uiſu, hoc ille tanti itineris ſpacio non aduertiſſet. Iuxta lacum etiam Lauſennæ totiꝰ diei itinere pergens penitus non attendit: aut ſe uidere non uidit. Cum enim ueſpere facto, de eodē lacu ſocij colloquerentur: interrogabat eos ubi lacus ille eſſet: & mirati ſunt uniuerſi.

Cum abbas ſanctus memorati gratia Guillermi epiſcopi Cathalaunum frequētaret: rediens aliquando traxit ſecum multitudinem nobilium & literatorum clericorum & laicorum. Quibꝰ in domo hoſpitum demorantibus dum nouellas plantationes cæleſtibus rigaret eloquijs, ſuperuenit portarius monachus nuncians, Stephanum de uitreio magiſtrum eorum adeſſe: ad renunciandum ſeculo, & cum eis manēdum. Quis alius de talis uiri aduentu non exultaſſet: præſertim cum uillis illa huiuſmodi frumento non multū adhuc abundaret? Ipſe uerò reuelante ſibi ſpiritu ſancto inſidias ſpiritualis nequitiæ, tacitus aliquantulum ingemiſcens: erupit uocem mirantibus uniuerſis. Malignus, ait, ſpiritus huc eum adduxit, ſolus uenit: ſolus reuertet. Obſtupuere omnes: qui prius audito eius aduentu non ſe poterant capere præ lætitia. Veruntamen ne puſillos adhuc filios ſcandalizaret: ſuſcepit hominem, & de perſeuerantia alijſq; uirtutum ſtudijs ſtudioſe commonuit: ſciēs & præuidens omnia promittentem nihil acturum, cum perſeueraturis in cellam nouitiorum probandum intromiſit. Vidit poſtea idem Stephanus, ſicut confeſſus eſt cum in cella nouitiorum demoraretur maurulum quēdam puerum ab oratorio ſe extrahentem. Vbi nouem ferme menſibus degens nouiſſime tamē defecit, & ut de eo prædictum fuerat ſicut ſolus uenerat, ſic ſolus receſſit. Vt ergo ad hunc dei hominem abbatem ſermo recurrat, tot & tanta ſunt facta per eum miracula: ut ſi quis omnia uelit aut uerbo pronunciare aut ſcripto: uel incredulitatem incredulis: uel faſtidioſis poſſit generare faſtidium. In omnibus autem uerbis & operibus ſuis quàm purus ei fuerit oculus intentionis: manifeſte denunciabat corpus lucidæ eius operationis. Cum enim mundi huius fugerit ſemper honorem: omnium bonorum non effugit auctoritatem. Cuius enim aliquando uoluntati ſic detulit: cuius conſilio ſic ſe humiliauit omnis poteſtas, tam ſecularis quàm eccleſiaſticæ dignitatis? Reges ſuperbi, principes & tyranni, milites & raptores ſic eum timebant & reuerebantur, ut uideatur in eis impletum quod in euangelio legitur. Ecce, inquit dominus diſcipulis ſuis, dedi uobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones: & ſuper omnem uirtutem inimici. Porrò inter ſpirituales, & ubi ſpiritualia ſpiritualiter examinabantur: longe ei alia auctoritas erat. Loquēte enim eo ſeu tractante, ſenſibus eius humiliter uel intelligentijs ſubmittebant cæteri ſenſus & intelligētias ſuas. In huius pectore uiri dei pari fœdere puritas ſuauitaſq; conſederant: ſatis quidem utraque mirabilis: ſed mirabilior utriuſq; complexus. Inde eſt quòd & puritatem in eo ſuauitas amabilem faciebat, & ſuauitatem puritas acceptabilem: ut difficile fuerit æſtimare gratiæ, an reuerentiæ amplius obtineret. Quis enim tam rigidæ cōuerſationis, qui Bernardum Clareuallenſem non reueretur abbatem? Quis tam diſſolute, qui non erga eundem dulciter afficeretur? Dulciſſimis ſiquidem affectibꝰ plenum pectus ipſe gerebat: alios tamen arguens libere quoties opus erat, in ſpiritu lenitatis. Humaniſſimus erat in affectiōe, magis tamen fortis in fide, & ut hinc breue proferatur exemplum, ſicut ipſe quoq; teſtatur, Germani ſui Gerardi & amici tam neceſſarij, ſiccis oculis celebrauit exequias: ſiccis oculis corpus eius tradidit ſepulturæ: ne affectus fidem uincere uideretur. Talem autem illum uberius perinde fructificaturum, manus diuina formauerat: ut auſteritatem ſuauitas morum tolleret: auctoritatē ſanctitas conſeruaret. Cui enim uel benignitas tanta eſſet oneri: uel tanta bonitas non eſſet honori? Difficile omnino uidetur: ex hiſtorijs aliquibus inuenire hominem unum conuerſantem adhuc cum hominibus, in uniuerſa terra tam celebre & amabile obtinuiſſe nomē, à ſolis ortu & occaſu, ab aquilone & mari. Vt enim illas memoremus prouincias ex quibus monu

nenta certiora ſupereſſe noſcunť: & in eccleſia orićtali, & apud ſoles occiduos hybernorū, & à meridie in remotis finibꝰ Hiſpaniarū, & ab aqlone in inſulis q̃ procul ſunt, daciæ, ſuetiæq́; celeberrima eiꝰ opinio fuit. Crebras undiq; recipiebat epl'as: & reddebat. Vndiq; exenia mittebātur: undiq; eius benedictio petebať. Vnde nō incongruū aliquid epſ ille uſurpaſſe uideť, qui poſt ſacrū eius obitum dū fratres cōſolareť, inter cætera quoq; ueraciter in ipſiꝰ pſecutꝰ eſt laudē, qa in oēm terrā exiuit ſonꝰ eius: & in fines orbis terræ uerba illiꝰ. Vincebat tñ ſublimitatē uoīs humilitas cordis. Deniq; ſicut ſæpius fatebatur, inter ſummos quoſq; honores & fauores pplorū uel ſublimiū perſonarū, alterū ſibi mutuatus hoiem uidebatur: ſeq; reputabat abſentē, uelut quoddā ſomnium ſuſpicatus. Vbi uerò ſimpliciores ei fratres ut aſſolet familiariter loquebantur, amica eius humilitate fruentes: ibi ſe inueniſſe gaudebat, & in propriā rediiſſe perſonā. Et cū tanta uirū hūc ſanctū apud deū & homines commendarēt ſacrarū inſignia uirtutum, teſtimonia circumuallarent ſanctitatis, chariſmata ſancti ſpiritus illuſtrarēt: charitas quæ totū eum poſſidebat patiens & benigna, ſapientia uincebat malitiam: patientia impatientiam: ſuperbiam humilitate.

LAborabat ea tēpeſtate ſub ſchiſmate Petri leonis Romana eccl'ia. Eapropter cōuocato ſtampis colloquio, Abbas ſanctꝰ ſpecialiter ab ipſo Francorū rege & præcipuis qbuſq; pōtificibꝰ accerſitus, ſicut poſtea fatebať nō mediocriter pauidus & tremebundus aduenit: periculum quippe & pondus negocij non ignorans. In itinere tamen conſolatus eſt eum deus: oſtendens ei in uiſu noctis eccleſiā magnam concorditer in dei laudibus cōcinentem: unde ſperauit pacē ſine dubio prouenturā. Vbi uerò ad locū uētum eſt celebrato prius ieiunio, & precibus ad deū fuſis, cum de eodem uerbo tractaturi, rex & epiſcopi cū principibꝰ conſediſſent: unum omnium conſilium fuit, una ſententia, ut negocium dei, dei famulo imponereť: & ex ore eius cauſa tota penderet. Quod ille timens licet ac tremens, monitis tamē uirorum fideliū acquieſcens ſuſcepit: & diligenter proſecutus electionis ordinē, electorū merita, uitam & famam prioris electi, aperuit os ſuum: & ſpiritus ſanctus impleuit illud. Vnus ergo omniū ore locutus, ſuſcipiendū ab omnibus ſummū pontificem Innocētium nominauit: & ratum eſſe omnes pariter acclamauerunt. Et decantatis ex more laudibus deo, obedientiā deinceps polliciti: electioni Innocentij omnes pariter ſubſcripſerūt. Interea idem dominꝰ papa multis in piſis & tuſcia & in alijs prouincijs ſalubriter & poteſtatiue diſpoſitis, ualefaciēs Piſanis: & gratias agens: in prouinciā nauigio delapſus eſt. Et Burgundiā tranſiens: aurelianū Franciæ urbem peruenit. Vbi occurrentibꝰ epiſcopis à rege piiſſimo Francorum Ludouico, alacriter & honorifice ſuſceptus eſt. Inde carnotū deducitur. Ibi glorioſus Rex anglorum Henricus ei cū maximo epiſcoporum & procerum comitatu, à uenerabili abbate Claraeuallenſi adductus occurrit: quem etiam papam potēti eiuſdem abbatis admonitione perſuaſus, in patrē ſuum & paſtorem ſuſcepit. Reuerſis interim de Germania domini Papæ legatis, tā epiſcoporū quàm regis lotharij conſenſum & literas deferentibus: poſtmodum apud leodium eidem Romanorū regi occurrit. In omnibus his dñs papa abbatem ſanctum, à ſe ſeparari non patiebatur: qui ubiq; opera pietatis exercens: oppreſſis patrocinia exhibebat. Itaq; papa Innocentius à rege honorifice ſuſceptus eſt: ſed uelociter obnubilata eſt illa ſerenitas, ſiquidē importune idē rex inſtitit, tempus habere ſe reputans opportunum epōrū ſibi reſtitui inueſtituras: quas ab eiuſdē prædeceſſore imperatore Henrico, per maximos quidē labores, & multa pericula Romana eccl'ia uendicaret. Nec cōſilium ſuppetebat: expaueſcentibus Romani regis potentiā: donec murū ſe oppoſuit abbas ſanctus. Audacter enī reſiſtens regi, uerbū malignum mira libertate redarguit: mira auctoritate compeſcuit.

INde dñs papa reuerſus, nec longas in gallijs faciēs moras, pſato regi poſtea Romā occurrit: & ab eo in lateranenſe palatiū deductus eſt. Relicto igiť Romæ Innocentio: ab his imperator digrediť. Intelligēs uerò Innocentius Romæ ſibi infructuoſam eo tpe morā: rurſus piſas reuertitur: ibiq; aggregatis totius occidentis epiſcopis, alijsq; uiris religioſis: magnæ gloriæ ſynodus celebratur. Affuit per omnia conſilijs & diffinitionibus abbas ſanctus: eiq; reuerentia ab omnibꝰ impendebatur. Soluto cōcilio, ad reconciliandos Mediolanenſes dñs papa uirū dei quem multis ſupplicationibꝰ expetierant à latere ſuo direxit: qui ſchiſma per anſelmū in eadē urbe factū ablueret: & ad unitatē eccleſiæ deuios reuocaret. Tranſcenſo itaq; Apennino ubi audierunt Mediolanenſes abbatem deſideratū ſuis finibus propinquare: longe à ciuitate miliaribus ſeptem, omnis ppl's obuiat: nobiles, ignobiles, equites, pedites, mediocres, pauperes quaſi de ciuitate migrarent, proprios lares deſerunt: & diſtinctis agminibus incredibili deuotione & reuerentia uirum dei ſuſcipiunt. Omnes illius pariter delectabanť aſpectu: felices ſe præ alijs iudicantes qui eius poſſent frui auditu. Deoſculabanť etiam pedes illius: licet hoc ille moleſte acciperet: ſed nulla poterat pronos & deuotos ratione cōpeſcere, nulla interdictione repellere. Et cum tractatum eſſet in publico de negocio ppter qđ uir dei aduenerat: oblita fortitudinis ſuæ ciuitas, omniq; ferocitate depoſita: obedientiæ ſe abbati ſubſtrauit. Pacatis igiť omnibus reconciliata eccleſia, firmatis inter plebes concordiæ pactionibꝰ: alia cœperunt ei naſci negocia. Inſanienti quippe diabolo, & in quibuſdā obſeſſis debacchanti oppoſitū eſt Xp̄i uexillū: & increpante uiro dei, de poſſeſſis atrija ſuperueniente eminentiore uirtute, territa & tremebunda diffugere dæmonia. Inter eos igitur qui uexabantur, mulier grandeua, ciuis Mediolanenſis & honorata quondā matrona: uſq; ad eccleſiā beati Ambroſij poſt btm̄ uirū à multis tracta eſt. In cuius pectore pluribus annis diabolus ſederat, & iam ita ſuffocauerat eā: ut uiſu & auditu & uerbo priuata frendēs dentibꝰ, & linguā ptendens, monſtrū non fœmina uidereť. Sordida ei facies, uultus terribilis, flatus fœtidꝰ, inhabitatoris Sathanæ colluuiã teſtabātur. Hanc cum aſpexiſſet uir dei, nouit inhærentē ei & inuiſcatū diabolū: nec facile egreſſurū de domo quā tanto poſſederat tempore. Conuerſus igiť ad populū (cuius innumera aderat multitudo) orare iubet attentius: & clericis & monachis ſecū iuxta altare cōſiſtentibus, mulierem ibidē iubet conſtitui & teneri. Illa uerò reluctās, & in diabolica non naturali uirtute recalcitrans: nō ſine aliorum iniuria ipſum abbatē pede pcuſſit. Quem diaboli auſum, manſuete ille contempſit: ad expulſionem non indignatione iræ, ſed pacifica & humili ſupplicatione deum inuocat adiutorem: & ad immolationem hoſtiæ ſalutaris accedit. Quoties tñ eadem ſacram hoſtiam ſignat: toties ad mulierem quoq; conuerſus, eodem ſigno crucis edito, ſpm̄ nequā athleta fortis impugnat. Nam & ille malignus quoties aduerſus eū ſignū crucis intenditur, percuſſum ſe indicans acrius ſæuit: & recalcitrans cōtra ſtimulum quidnam tolleret prodit inuitus. Expleta autē oratione dñica: efficaciꝰ hoſtē aggreditur uir beatus. Patenæ ſiquidē calicis ſacrum dñi corpus imponens, & mulieris capiti ſuperponens: talia loquebatur. Adeſt inique ſpūs iudex tuus, adeſt ſumma poteſtas: iam reſiſte ſi potes. Adeſt ille q pro noſtra ſalute paſſurus, nunc, ingt, princeps mūdi eijcietur foras. Hoc illud corpus, qđ de corpe uirginis ſumptū eſt: qđ in ſtipite crucis extenſum eſt: qđ in tumulo iacuit: qđ de morte ſurrexit: quod uidentibus diſcipulis aſcendit in cælū. In huius ergo maieſtatis terribili poteſtate tibi ſpiritus maligne præcipio: ut ab hac ancilla eius egrediens, contingere eam deinceps non præſumas. Cumq; eam inuitus deſerens, & manere ultra non ualens, atrocius affligeret malignus: tam magnam iram quàm modicum tempus habens: rediens pater ſanctus ad altare fractionem ho

ſtiæ ſalutaris rite cōpleuit, diffun dēdamq́ in populū pacē miniſtro dedit: & cōfeſtim pax & ſalus integra reddita eſt mulieri. Fugato diabolo, mulier mentis ſuæ compos effecta, redditis cum rōne ſenſibus, reuoluta intra fauces lingua, deum cōfeſſa gratias egit: & intuita curatorem ſuum pedibus eius aduoluta eſt. Ingens per eccleſiam attollitur clamor, perſonant æramēta, benedicitur ab omnibꝰ deus: excedit ueneratio modū: & ſeruū dei gratulabunda ciuitas, liquefacta charitate, incredibiliter ueneratur.

IAm Papiam aduenerat, & fama uirtutum aduentū eius præceſſerat, & cū debito gaudio & apparatu tātæ gloriæ uirū ciuitas lætabunda ſuſcepit. Et ne diu populi deſideriū dilatio ſuſpēderet, qui ſicut Mediolani miracula facta audierat ſignum ab eo optabat uidere: aduenit repente poſt eum ruſticus quidā, qui de Mediolano ſecutus eum fuerat, uxorē dæmoniacā ſecū adducens: quā ante pedes eius lachrymabili uoce intrinſecas ꝓteſtans anxietates depoſuit. Nec mora: in cōtumeliam abbatis per os miſeræ mulieris diabolus locutꝰ eſt: & irridēs ſeruū dei, nō, inquit, me de canicula mea hic porrulos edēs, poterit expellere. Multa in hunc modum in uirū dei iaculabaſ conuicia, ut blaſphemiis prouocatus impatiēter ferret opprobria: & cōfunderet in præſentia populi, cum indignis ſe audiret ſermonibus laceſſiri. Sed uir dei aſtutiſ eius intelligens, irriſorē irriſit: & ultionē non ipſe expetens, ſed ad deū remittēs: ad eccleſiā ſancti Syri dæmoniacā duci præcepit. Voluit quippe curatiōis illius gloriā dare ſancto: & primitias operationū uirtuti eiꝰ aſcribi. At uerò ſctūs Syrꝰ ad hoſpitē ſuū remiſit negocium: nec in eccleſia ſua quippiā ſibi deferens, intactū opus reduci uoluit ad abbatem. Reduciſ igiſ mulier ad abbatis hoſpitiū: garriēte ꝑ os eiꝰ diabolo & dicēte: Nō me Syrulus eiiciet: nō expellet Bernardus. Ad hæc ſeruꝰ dei rñdit. Nec Syrus, nec te Bernardus eiiciet: ſed dñs Ieſus Chriſtus. Et conuerſus ad orationem, pro ſalute mulieris dño ſupplicabat. Tum uerò ſpiritus nequam uelut priori improbitate mutata: quālibens, inquit, egrederer ab hac canicula grauiter moleſtatus in ea: quamlibens egrederer: ſed non poſſum. Interrogatus cauſam: quia necdum uult magnus dominus, ait. Cui ſanctus. Et quis eſt magnus dominꝰ? Et ille: Ieſus nazarenus. Ad quem rurſum uir dei. Vnde enim Ieſum noſti, aut ſi unquā uidiſti eum? Vidi, inquit. Vbinam eum uidiſti? In gloria. Et tu in gloria fuiſti? Fui quidem. Et quomodo inde exiſti? Cum lucifero, inquit, multi cecidimus. Hæc autem omnia uoce lugubri per os uetulæ audientibus omnibus loquebatur. Reſpōdente autem abbate ſancto, nunquid non in illam redire gloriam uelles & reſtitui in gradum priſtinum? Rurſum uoce mutata, & miro modo cachinnans: hoc, inquit, tardatum eſt. Et nihil ultra locutus. Orante autem attentius uiro dei nequiſſimus ille uictus abſceſſit: & mulier ſibi reddita: quantas potuit gratias egit. Reuertitur igitur uir cum muliere: & per totā uiam incolumitati eius congaudens: expectantibus amicis domui ſuæ redditur. Lætabātur oēs qui ordinē rei geſtæ audierant: ſed repente gaudiū uertitur in mœrorē: quia ubi domꝰ ſuæ limina mulier attigit, rurſus eā itrat diabolꝰ, & infeſtior ſolito miſeram diſcerpit atrocius. Quid faceret miſer maritus, quo ſe uerteret, neſciebat. Cohabitare cum dæmoniaca moleſtiſſimū: relinquere impium uidebatur. Surgit igitur maritus: & aſſumpta ſecum muliere, rurſum papiam reuertitur. Vbi cum uirum dei nō inueniſſet uſq́ Cremonā proſequiſ abeuntē. Indicat quid factum ſit: & ut grām inueniat lachrymabiliſ deprecaſ. Nec deeſt piæ petitioni abbatis clemētia: ſed præcipit ut eccleſiam ciuitatis illiꝰ ingrediaſ: orās expectet, donec ipſe ſequaſ. Itaq́ memor ꝓmiſſi: circa noctis crepuſculū, cæteris dormitū eūtibus, ipſe uno tm̄ ꝓſequēte, ecclīā ingrediſ: & tota nocte illa orationi uacās obtinuit à dño qđ petebat: & impetrata mulieri ſanitate, iubet eā ſecurā reuerti ad ꝓpria. Sed cū illa reditū ad ſe diaboli ſicut iā experta fuerat, formidaret: collo eiꝰ alligari chartulā hæc uerba cōtinētē ꝑcepit. In nomine dñi noſtri Ieſu Xp̄i præcipio tibi dæmon: ne hāc amodo mulierem præſumas cōtingere. Quod mandatum ſic expauit diabolus: ut mulieri regreſſæ ad propria nunquam deinceps appropinquare præſumpſerit.

ERat quidē caro infirma, ſed ſpūs prōptus: & quo minus in corpē uel corpalibꝰ poterat delectari, amplius delectabaſ in dño: nec aliqua ſeculi huiꝰ ambitiōe pulſabaſ, q ſolis cæleſtibꝰ inhiabat. Quot ecclīæ deſtitutæ paſtoribꝰ, eū ſibi in ep̄m elegerūt. Elegit eū domeſtica mater Lingonēſis ecclīa: elegit Cathalaunēſis. Intra Italiā: ciuitas Ianuēſis, & Mediolanū ligurū metropolis, hūc paſtorē & magiſtrū optauerūt. Remis nobiliſſima Franciæ ciuitas, ſecūdæ Belgicæ ꝓuinciæ caput, eiꝰ ꝑlationē ambiuit. Omnibꝰ his uocatiōibꝰ poſtpoſitis, nō ſolicitauit animū eiꝰ honor ablatꝰ: nec motꝰ eſt pes eiꝰ, ut ſe ad ſublimia iclinaret. Promotionē tm̄ quā in ſua pſona quoad potuit euitauit: in filiis q̄s de diuerſis regionibꝰ cōgregatos diuino mācipatat ſuitio, dñs adimpleuit. De his em̄ Roma Eugeniū ſūmū meruit hr̄e pōtificē. Præneſte, ſtephanū habuit: totiꝰ glīæ uirū. Oſtia: uirū magnū Hugonē. Prope urbē: ſub Osberto pontifice, nepa refloruit. In tuſcia, piſis: magnū ecclīæ lumē balduinꝰ ꝑſul effulſit. Citra alpes Lauſennæ, datus eſt Amedeꝰ Sedūo: Guarinꝰ, Lingonis: Godefridꝰ, Alanus: Antiſiodoro, Nannetis: Bernardꝰ. Beluaci: idemq́ remis: Henricꝰ. Tornaco: Gerardꝰ, Eboraco: Henricꝰ. Andreas: attrabati. In Hibernia, ep̄i duo: re & noīe Xp̄iani. In alemānia, ciuitate curia Algotus ſapiētia ætate & grā reuerēdus. In ipſa quoq́ Romana curia: Henricꝰ & Bernardꝰ, alter presbyter, alter diaconꝰ: ordinati ſunt cardinales. Hæc luminaria de Clarauallē & doctrina uiri dei Bernardi abbatis aſſumpta: fulgore religiōis ꝑdictas illuſtrauere ciuitates. Rediens à tranſmontanis partibus pater ſanctus, iā alpes trāſcēderat: & deſcēdebāt in occurſum eiꝰ de ſummis rupibꝰ paſtores, & agreſte hoim genus & cōclamabāt àlōge: bn̄dictionē petētes, regrediētes aūt ad caulas cū gaudio collocabanſ adinuicē: grās deo agentes ꝙ ſanctū dñi uidiſſent, & optatæ bn̄dictiōis grām accepiſſent. Inde criſopolim trāſiēs, & uſq́ lingonas ſolēniter deductus: tādē Clarāuallē aduenit. Adſunt fratres cōgregati in unū: & mira deuotiōe dilectū patrē ſuſcipiūt. Agiſ ſine tumultu cū omni grauitate lætitia. Laborabat adhuc eo tp̄e ſub ſchiſmaticoꝝ oppreſſiōe tota Burdegalēſis ꝓuincia: & nō erat q poſſet reſiſtere principi, q annuēte Gerardo, Engoliſmēſi ep̄o & inſtillāte in cor eiꝰ diſceſſionis ſemina: facturꝰ erat ſchiſmatis defenſor & auctor. Is em̄ Gerardus diu ap̄licæ ſedis in aquitania legatione functus, & nūc à magiſtratu tanto deiectus, nō poterat ſe pati ſuæ ſolius ecclīæ ep̄m: qui ſe uiderat totius aquitaniæ principē & magr̄m. His igiſ duobꝰ ob hāc malitiā in unū cōuenientibus qcūq́ ſuſceptiōi Petri leonis nō ſubſcribebāt: ꝑſecutiōībꝰ expoſiti: alii dānis, alii ꝓſcriptiōibꝰ mulctabanſ: alii à ſedibus ꝓpriis pulſi exulare cōpellebanſ. Audiēs hæc & hmōi, uir uenerabilis Gaufridus Carnotēſis ep̄s: cui à papa Innocētio aqtaniæ legatio fuerat cōmēdata: uehementer indoluit: & ſuccurrēdum periclitāti ecclīæ poſtpoſitis aliis negociis ſine ulla dilatiōe decreuit. Abbatē igiſ Clareuallenſem petit & obſecrat: ut ſibi ad tota mala elimināda ſuccurrat. Aſſenſit uir dei, & ſe ī ꝓximo cōgregationē monachorū in Britāniā in locū quē iuxta nānetum comitiſſa Ermēgardis parauerat, ducturū intimat: & ꝓmittit diſpoſita illa domo: ſe cū eo in aquitaniā ꝓfecturū. Ibant igiſ ſimul: & pariter nānetū uenerūt. ¶Erat aūt in regiōe illa miſera mulier: q̄ à quodā petulante diabolo uexebaſ. Habebat aūt uirū: huiꝰ tm̄ tā execrabilis cōmercii prorſus ignarū. Abutebaſ igiſ ea: etiā in eodē lecto cubante marito. Inuiſibiliter impuriſſimꝰ ille adulter: & incredibili uexabat libidine. Sex annis tm̄ latuit malū: nec detexit mulier ꝑdita, tanti criminis probrū. Septimo uerò anno confuſa eſt in ſeipſa, & expauit ꝓpter timorem dei: cuius iudicio ſingulis momentis timebat intercipi & dānari. Confugit ad ſacerdotes: & piaculū cōfiteſ. Peragrat loca ſancta, & ſanctorum

& ſanctorũ implorat ſuffragia, ſed nulla ei confeſſio, nulla
oratio, nulla eleemoſynarũ largitio ſuffragatur. Quotidie
at priꝰ & importuniꝰ à dæmone infeſtabaẽ. Deniqꝫ in pu
blicum ſcelus tantum effuſum eſt. Quo audito & cognito
maritꝰ eiꝰ cõtubernium execratur. Interea ad locũ prædi
ctum uir dei cũ comitatu ſuo aduenerat, cuius ut audiuit
aduẽtũ infelix mulier, ſe ad pedes eiꝰ tremebunda ꝓiecit.
Aperit ei lachrymis pfuſa horribilẽ paſſionem, & ludifica
tionẽ inueteratã, & ꝙ nihil ei ꝓfeciſſent q̃cũqꝫ feciſſet ſibi
à pbr̃is iperata. Addit ſibi ab opp̃ſſore ſuo aduẽtũ eiꝰ præ
dictũ, & minaciter iterdictũ ne ante eiꝰ ueniret p̃ſentiã, q̃a
nihil ei ꝓdeſſet. & ipſe (recedẽte abbate) q fuerat amator,
crudeliſſimus fieret pſecutor. Audiens hæc uir dei blan
dis uerbis cõſolaẽ mulierẽ, & de cælo ꝓmittẽs auxiliũ p̃ce
pit ut die altera (iã em̃ nox iſtabat) cõfidẽs in dño reuer
tatur. Reuerſa mane, cum uiro dei blaſphemias & minas
quas eadẽ nocte ab icubo ſuo audierat retuliſſet, ne cures
(inqt) uir dei minas eiꝰ, ſed uade tolle baculũ hũc noſtrũ
& pone i lectulo tuo, & ſi qd põt agat. Egit mulier ꝙ iuſſũ
fuerat, & recubãs i lectulo ſuo, ſigno crucis munita iuxta
ſe baculũ ponit. Adeſt ille cõtinuo, ſed nec ad conſuetum
opꝰ, nec ad ip̃m cubile p̃ſumit accedere, minatur tñ acerri
me ꝙ diſcedẽte uiro dei ipſe i eiꝰ ſupplicia reuerteretẽ. In
ſtabat dies dñica, & uoluit uir dei p edictũ ep̃i pplm in ec
cleſiã accerſiri. Cũqꝫ ipa die maximꝰ ppl's ad eccl'iam cõue
niſſet, inter miſſarũ ſolẽnia comitãtibꝰ ep̃is Gaufredo car
notenſi & Bricio nannetẽſi, ipſe ad Ambonẽ conſcendit,
& ut oẽs q in eccleſia erãt accẽſas candellas in manibꝰ te
neãt locuturus edicit. Quod & ipſe cum ep̃is & clericis fa
ciẽs, inauditos diaboli auſus publice aperit, & fornicato
rẽ ſpm̃, q in tã horrenda inquinamẽta etiã cõtra naturam
ſuã exarſerat, cũ oim fideliũ qui aderãt ſubſcriptione ana
thematizat, & auctoritate Xpi tã ad illã quã ad oẽs mulie
res deinceps interdicit acceſſum. Extinctis itaqꝫ ſacramen
talibꝰ illis luminibꝰ extincta eſt deinceps tota uirtus dia
boli, & mulieri poſt cõfeſſionẽ cõmunicãti nũquã poſtea
apparuit inimicꝰ, ſed irregreſſibiliter eliminatus aufugit.

SIgnificatũ eſt interim comiti per uiros illuſtres, quòd
abbas Clareuallenſis, & ep̃s carnotẽſis, aliiqꝫ ep̃i & re
ligioſi uiri colloquium eius expeterent, quorum erat
ſtudium, ut ſecum de pace eccleſiæ, tractarẽt. Perſuaſumqꝫ
eſt illi, ne tantorꝫ deuitaret colloquium, quia poterat fieri
ut cõſcato cũ eis cõſilio, & facile eſſet qđ putabatur diffi
cile: & quod uidebaẽ impoſſibile, poſſibile redderetẽ Itaqꝫ
apud Partinacum hinc inde cõueniunt de diuiſione eccle
ſiæ, & de ſciſſuræ obſtinatione, quæ infra alpes in ſola aq
tania q̃ſi nebulæ corruptela cõſederat, multis modis & ra
tionibꝰ à ſeruis dei comiti eſt intimatũ ꝙ eccl'ia una eſt, &
qcqd extra eã eſt, quaſi extra arcam iudicio dei neceſſe eſt
interire & dilui. Adducta q̃qꝫ exẽpla Dathan & Abyron,
q̃s reatu ſchiſmatis terra uiuos abſorbuit, nec tanto malo
uindictã dei aliq̃n defuiſſe monſtratũ. His auditis comes
ex parte ſano uſus eſt cõſilio, & r̃ndit ſe in obediẽtiã Inno
cẽtii papæ poſſe dare cõſenſum, ſed in reſtitutiõe ep̃orꝫ q̃s
de ſedibus ſuis expulerat, nulla rõne induci, qm̃ implaca
biliter eum offenderant, & iurauerat ſe eorꝫ pacem nullo
tpe ſuſcepturũ. Diu p internuncios protractus eſt ſermo,
& dum uiciſſim uerbis ſe mutuo occupant, uir dei effica
ciora arma corripiẽs, ad altare ſanctũ oblaturus, & ſuppli
caturus accedit. Intrauerãt eccleſiã quibꝰ licebat diuinis
intereſſe myſteriis, comes ſuſtinebat pro foribus. Peractis
igiẽ conſecrationibus, & pace data & diffuſa in populum,
homo dei iã nõ ſe agens ut hoiem, corpus dñi ſup patenã
ponit, & ſecũ tollit, atqꝫ ignea facie, & flammeis oculis, nõ
ſupplicans ſed minax foras egrediẽ, & uerbis terribilibus
aggrediẽ ducẽ. Rogauimꝰ te, inquit, & ſpreuiſti nos. Sup
plicauit tibi in altero quẽ iam tecũ habuimus cõuẽtu ſer
norũ dei añ te adunata multitudo, & cõtẽpſiſti. Ecce ad te
ꝓceſſit filiꝰ uirginis, q eſt caput & dñs eccl'iæ, quã tu perſe
queris. Adeſt iudex tuꝰ, i cuiꝰ noie omne genu curuaẽ cæ
leſtiũ, terreſtriũ, & ifernorꝫ. Adeſt iudex tuꝰ, in cuiꝰ manꝰ
illa aĩa tua deueniet. Nũqd & ip̃m ſpernes? Nũqd & ip̃m
ſicut ſuos eiꝰ cõtẽnes? Lachrymabanẽ uniuerſi q aderãt,
& orationibꝰ intẽti præſtolabanẽ exitũ rei: & oim ſuſpẽſa
expectatio, neſcio qd diuinũ fieri cælitus expectabat. Vi
dẽs comes abbatẽ in ſpũ uehemẽti ꝓcedentẽ, & ſacratiſſi
mũ dñi corpꝰ ferẽtẽ in manibꝰ, expauit & diriguit, mem
briſqꝫ tremebũdis metu & diſſolutis, q̃ſi amẽs ſolo prono
luiẽ. Eleuatꝰ à militibꝰ rurſum i faciẽ ruit, nec alicui qppiã
loqnẽs, aut intẽdens in aliquẽ. Tũ uir dei ad eũ ꝓpius ac
cedit & pede pulſans accliuẽ ſurgere iubet, & ſtare ſupra
pedes, & dei audire ſniam. Præſens eſt inqnit pictauenſis
ep̃s quem ab eccl'ia ſua expuliſti, uade recõciliare ei, & in
oſculo ſctõ, pacis cũ eo iungens fœdera, & ipſe ad ſedẽ ſuã
eũ reducito, & ſatiſfaciens deo redde p cõtumelia gl'iam,
& in uniuerſo principatu tuo diuiſos & diſcordes ad cha
ritatis reuoca unitatẽ. Subdere Innocẽtio papæ, & ſicut
ei uniuerſa obedit eccl'ia, tu q̃qꝫ electo à deo tãto pare põ
tifici. Audiẽs hæc comes, auctoritate ſpũs ſcti, & ſctorꝫ ſa
cramẽtorꝫ p̃ntia uictꝰ, nec audebat r̃ndere nec poterat, ſed
ſtatim in pacis oſculo recepit ep̃m, & eadẽ qua eũ adiura
uerat manu, cũ totiꝰ exultatione ciuitatis ad ꝓpriã ſedem
reduxit. Sed & deinceps abbas cũ comite iam familiarius
& ſuauiꝰ loqnẽs, p̃ne cũ monuit ne ad tã impios & tã te
merarios auſus ultra exurgeret, ne dei patientiã in tantis
irritaret flagitiis, ne pacem factam in aliquo uiolaret. Pace
itaqꝫ omni aqtanicæ eccleſiæ reddita, ſolus Gerardus pſe
uerat malis, ſed nõ multo poſt aduenĩẽte die iræ in domo
ſua miſerabiliter extinctus eſt. Subita em̃ morte præoccu
patus, ſine cõfeſſiõe, ſine uiatico, reddidit ſpm̃. Tanto igiẽ
malo obruto, & ſchiſmate Gerardi redacto in cineres: uir
dei cũ gaudio magno Clarãuallem reuertiẽ. His itaqꝫ pa
tratis, uix ĩter fratres ſuos circiter unũ fecerat annũ, & ec
ce iterũ literæ apl'icæ uirũ dei uocãt, & ut adſit laboranti
eccl'iæ ſupplicant cardinales. Nihil obediẽtiæ p̃ferens uir
dei, ualefaciẽs fratribꝰ, flẽtibꝰ uniuerſis diſceſſit, & cũ mul
ta reuerẽtia ubiqꝫ ſuſceptꝰ demũ romã puenit. In cuiꝰ ad
uẽtu tã dñs papa quã fratres lætati ſunt, & cõicatis cũ eo
cõſiliis ſm rerũ ꝓuẽtus, & ſtatũ cauſarũ abbas alia uia opꝰ
aggrediẽ. Rex interea Siciliæ Rogerꝰ q ſolꝰ iã ex pricipi
bus obedire papæ Innocẽtio detrectabat mittit ad eũ pe
tẽs, ut abbatem Clareuallis mitteret ad ſe nihilominꝰ idẽ
petẽs à Petro leonis, ut Petrũ ſibi piſanum à ſuo latere de
legaret. Aiebat autẽ ſe diſſenſionis q̃ iam diu induruerat,
uelle ſcire originẽ, & cognita ueritate, aut corrigere erro
rẽ aut ſancire ſniam. Audierat em̃ Petrum piſanũ eloquẽ
tiſſimum eſſe, & in legum & canonũ ſciẽtia nulli ſecundũ:
putabatqꝫ ſi eloquentiæ eius in publico conſiſtorio audiẽ
tia præberetur, declamatiõibus rhetoricis ſimplicitatem
abbatis poſſe obrui: & ſilentium ei, ui uerborũ & põdere
rationum imponi. Venit pars utraqꝫ Salernum.

PArato nanque innumerabili exercitu ad bellum ad
uerſus Rãnulphũ ducem. Cum autẽ primꝰ eorũ qui
uocati fuerant abbas ſanctus adueniẽs regẽ, in caſtris
poſitũ inueniſſet, utpote q iam armatas ꝓduxerat acies,
per multos dies ne cõmitterẽt impediuit, denũciãs regi,
quia ſi cõflictum inieris, uictus & cõfuſus abibis. Nouiſſi
me uerò cum eiuſdẽ regis plurimũ creuiſſet exercitꝰ, igno
rans ꝙ non in multitudine foret euentus belli: uirũ ſanctũ
quærentẽ ea q̃ pacis erãt, ulterius audire cõtẽpſit. At ille
ducẽ Rãnulphũ, & catholicorũ aciem uerbis potentibus
adhortatus, ſicut regi fugã, ſic illis uictoriã pollicitꝰ eſt &
triũphum. Subito itaqꝫ uiſo duce audacter obuiã ꝓceden
te, rex territus fugit, effuſumqꝫ exercitũ prædæ & cædibꝰ
expoſuit, innumeris militibus captis & interfectis, & ei
iuxta uerbũ uiri dei oia contigerunt. Cum em̃ ipſe abbas
ad ꝓximã uillulã declinaſſet, & inſtaret orationi: repẽte fu
gientiũ & inſequẽtiũ clamor auditur. Siqdem p eũdẽ lo
cum fugiẽtẽ regis exercitũ Rãnulphꝰ perſequebaẽ. Egreſ
ſus itaqꝫ frater qdã ex his qui cũ abbate erant, uni ex mili
tibus occurrit, & q.i accidiſſet interrogabat. At ille ſiqdẽ
literas nouerat: Vidi inquit impiũ ſupexaltatum & eleua

tum ſicut cedros libani,& trãſiui,& ecce nõ erat. Nec mora dux ipſe ſecutus ut monachum uidit,ſicut erat armatus equo deſiliȷt,& eiꝰ pedibꝰ aduolutꝰ,gratias inqt,ago deo & fideli ſeruo eiꝰ,quia nõ noſtris uiribꝰ, ſed eius fidei collata hæc uictoria eſt.iterumq́ꝫ inſiliẽs equo hoſtes inſequebatur. Poſt finem prælij,uir dei à uillula ad quã declinauerat uenit Salernũ:uenit & Petrus piſanꝰ. Itaqꝫ ſtipata militibꝰ curia:utranqꝫ partem accerſiri,& de cauſæ ſuæ rõnibus eloq iubet. Prior itaqꝫ Petrus electionẽ Petri leonis dñi ſui,canonicã probare cõtendit, & uerba ſua multis legum & canonũ aſſertionibꝰ munit. At uerò uir dei nõ in ſermone ſed in uirtute regnũ dei eſſe intelligens,ſcio inqt Petre uirũ te ſapiẽtem,& lr̃atũ eſſe:& utinã ſanior pars & honeſtiora te occupaſſent negocia. Vtinã te patronũ cauſa fœlicior obtineret,& ſine dubio rõnabilia allegãtẽ, nulla poſſet impedire facundia. Et nos qdẽ tanquã indocti,& minus eloquẽtes.ſi cã fidei nõ urgeret, inſtitutũ ſilentium teneremꝰ. Nunc autẽ cogit nos charitas eloq,qa tunicam dñi quã in tpe paſſiõis nec ethnicꝰ p̄ſumpſit ſcindere nec iudæꝰ,fautore hoc dño,Petrꝰ leonis lacerat & dirumpit. Vna eſt fides, unus dñs,unum baptiſma. Nos neqꝫ duos dños,nec geminã fidem,nec duo baptiſmata nouimꝰ. Vt ab antiqs ordiar,una arca tpe diluuij fuit. In hac octo aĩæ cæteris oĩbꝰ pereũtibꝰ euaſerũt,& quotqt extra arcã inuẽti ſunt pierũt. Arcã hãc typũ hr̃e eccleſiæ,nemo q ambigat. Arca alia nuꝑ fabricata eſt:& cũ ſint duæ,alterã neceſſe eſt eſſe adulterã,& in ꝓfundũ demergi. Arca quã regit Petrus ſi ex deo eſt,neceſſe eſt ut arca quã regit Innocẽtiꝰ obruat̃. Peribit ergo oriẽtalis eccl'ia,peribit occidẽs totꝰ, peribit Frãcia,ꝑibit Germania,Iberi,& angli,& barbara regna in ꝓfundũ pelagi demergent̃. Religio Camaldrenſis,& Cartuſieſis,& Cluniacẽſis,& Grãdimontenſis,& Ciſtertiẽſis,& Præmõſtratẽſis,aliaqꝫ innũerabilia ſeruorũ & ancillarũ dei collegia neceſſe eſt ut ſub uno turbine corruãt in abyſſum. Epos & abbates & reliqs eccl'iæ pricipes pelagus uorax excipiet. Solꝰ ex principꝰ mũdi arcã Petri intrauit iſte Rogerꝰ, & cæteris oĩbꝰ enecatis ſolꝰ ipſe ſaluabit̃. Abſit ut totius mũdi religio ꝑeat,& ambitio Petri cuiꝰ uita palã eſt q̃lis extiterit,regnũ cæloꝝ obtineat. Abbas aũt tenẽs manũ Petri eleuauit eum,& ſimul ipſe ſurrexit,tutiorẽ inquiẽs ſi mihi credas intrabimꝰ arcã. Et ſicut iãpridẽ mẽte cõceperat,ſalutaribꝰ illũ aggrediẽs monitis, cooperãte gr̃a dei ꝓtinꝰ ꝑſuaſit ut ad urbẽ rediẽs, Innocẽtio papæ recõciliaret̃. Soluta cõcione, uenerabilis abbas Romã reuertit̃,p̄dictũ qꝫ Petrũ piſanũ, & qſdam alios recõciliat eccl'iæ,& Innocẽtio papæ cõfœderat. Aduenerat tp̄s in q̃ diuina clemẽtia Petri leonis interitu, finẽ iponere ſchiſmati diſpoſuerat. Eo mortuo,pars ipſiꝰ papã ſibi alterũ ſtatuerũt ꝓ illo:quatinꝰ uidelicet opportuniꝰ ꝑ aliquã tp̄is morã, papæ Innocẽtio recõciliaret̃. Qđ ſine mora ꝑ manũ ſerui ſui,Xp̄s effecit. Nã & ille ſubſtitutꝰ, ad eundẽ uirũ dei nocte ſe cõtulit, & ille nudatũ uſurpatis inſignibꝰ ad dñi Innocentij pedes adduxit. Quo facto ciuitas gratulabũda lætatur,Innocẽtio eccl'ia reddit̃, Romanꝰ ppl's ut paſtorẽ & dñm Innocẽtium ueneraf. Abbas Clareuallis in mira reuerẽtia habet̃,ab oĩbus auctor pacis,& pater patriæ p̄dicat̃. Sedatis omnibꝰ & cõpoſitis, uix quinqꝫ dies potuit detineri:q ſeptẽ annis & ultra ꝓ reſarciẽda eadem ſciſſione ſudauit. Exeuntẽ Roma proſequitur, deducit clerus,honorat ppl's,uniuerſa nobilitas comitat̃. Nec eñ poterat ſine cõmuni mœrore dimitti,q colebatur amore cõmuni. Rediẽs aũt pr̃ ſanctus ab urbe,ex ſctõꝝ apl'oꝝ martyrumq́ꝫ corpibꝰ exenia ſecum retulit p̄cioſa, haud modicũ hũc iter cætera ſui reputãs fructũ ẽẽ laboris. Tãta uerò exultatione eccl'ia illũ gallicana recepit, ut nõ minorẽ uideret̃ de ſuo reditu exhibere,quàm de pace reddita nũciare lætitiã. Sic igit̃ firmata pace,uir dei ad ſuos regreditur, & qcũqꝫ rediẽs uenit,ſpecialiter à filijs cũ ingẽti gratulatione ſuſcipit̃. Meminit idẽ pr̃ illius tp̄is,& opis in ſermone ſup cãtica cãticoꝝ.xxiiij.ſic ſcribẽs. Hoc demũ fratres tertio reditũ ab urbe noſtrũ clemẽtior oculꝰ ẽ cælo reſpexit,& uultus tandẽ ſerenior dẽſup arriſit nobis. Quieuit leonina rabies,finẽ accepit malitia, eccl'ia pacem recepit ad nihilũ deductꝰ eſt in cõſpectu eiꝰ malignꝰ,q eã per hoc ferè octẽniũ diro ſchiſmate cõturbarat. Veſtris deſiderijs donatus ſum,ueſtris me ꝓfectibꝰ paro. Quorum uiuo meritis,uolo uiuere ſtudijs & ſaluti. Hoc ipe de ſe,quòd uiuebat,ꝙ bona agebat fratrũ meritis totũ aſcribens, ad ſtudia ſancta reuerſus,cœptũ amplectit̃ æpithalamiũ. Quã efficaciter uerò quãqꝫ euidẽter in tpe iræ factꝰ fuerit reconciliatio,Innocẽtij papæ ſup hoc ſcribẽtis ad eũ uerba demõſtrãt. Qꝫ firma ait, ꝑſeuerantiq́ꝫ conſtãtia cãm btĩ Petri,& ſctẽ mr̃is tuæ Romanæ eccl'iæ icãdeſcẽte Petri leonis ſchiſmate feruor tuæ religionis & diſcretiõis ſuſcepit defendẽdam,& ſe murũ inexpugnabilẽ ꝓ domo dei opponẽs animos regũ & pricipũ,& aliarũ tã eccl'iaſticarũ quã ſclariũ ꝑſonarũ ad catholicæ eccl'iæ unitatẽ, & btĩ Petri ac nr̃am obediẽtiam frequẽtibꝰ argumẽtis,& rõne munitis, inducere laborauerit,magna q̃ eccl'iæ dei & nobis ꝓuenit utilitas manifeſtat. Poſt reditũ pr̃is ab urbe uix per trienniũ optata qete potitꝰ,regno Frãciæ uehemẽter turbato, ob ſimultates q̃ inter regẽ Ludouicũ & comitẽ Theobaldum emerſerũt,rurſus ad labores reformãdæ pacis expetitur. Is eñ comes potẽs i regno,totꝰ eleemoſynis deditꝰ, & ſtudio pietatis intẽtus,oĩm ſeruorũ dei & ſctẽ religiõis prõptus amator,deuotiſſimæ ſctitatis eiꝰ cõſilijs adhærebat. Cũqꝫ aduerſus eũ inſurrexiſſent,nõ ſolũ uicini principes, adiuncti potẽtiæ regis,uerũetiam ferè oẽs ſui receſſiſſent ab eo,comitis euaſio iã in deſperationẽ uenerat. Hæc audiẽs uir ſanctus, q in talibꝰ ſibi parcere neſciebat, utpote pietatis uiſceribꝰ affluẽs,decreuit ſe tantis malis opponere. Tandẽ multorũ adiutus oratiõibꝰ religioſorũ aſſidue clamabat ad deũ,& allegatiõibꝰ diuinis intercurrẽtibus, eo mediante detumuere procellæ,& reuerſa eſt inter regẽ & principẽ tranqllitatis & pacis deſiderata ſerenitas. De qua uidelicet pace ſpem bonã ab initio idẽ uir dei cõceperat ſicut quidã fratres ſui ſe ab ipſo audiſſe teſtati ſunt, cum cito uenturam eiuſdẽ principis euaſionẽ (quæ quaſi incredibilis uidebatur) euidenter eis prædixiſſet.

INter tantas itineris ac laboꝝ fatigatiões quas uir ſanctus ꝓ neceſſitatibꝰ eccleſiæ dei ſuſceperat,quotidiana & multiplex eũ atterere nõ ceſſabat infirmitas. Vnde cõſtat patiẽtiã eiꝰ maxime qdẽ flagellis dñicis exercitatã eſſe atqꝫ ꝓbatã. Nimirũ ab ipſo ſuæ cõuerſiõis initio, uſqꝫ ad diẽ ſacræ depoſitiõis tanta ſuſtinuit, ut uita eiꝰ his qui nouerãt,nõ niſi q̃dã mortis protelatio uideret̃. Cæterum erga hoĩes & ſi rarior ei occaſio,minora forſitan patiẽtiæ potuit experimẽta p̄ſtare, dicẽdũ tñ uel breuiter ne huiꝰ quidẽ apparuiſſe eũ uirtutis immunẽ. Et quia genus hoc patiẽtiæ ſolitꝰ erat dicere tripartitũ,uidelicet ad uerboꝝ iniurias,ad dãna rerũ,ad corpis læſionẽ, de ſingulis ſaltẽ ſingula ꝓponãtur,q̃ interim exẽpla occurrunt. Scripſerat aliqñ idẽ dei famulꝰ ad ep̄m aliquẽ de curia,& de conſilio regis:monẽs eũ ſub qbuſdã negocijs regi ſuadere & cõſulere meliora. At ille uehemẽter exacerbatus amariſſimã ei reddidit epl'am,ad quã Xp̄i ſeruus dñicæ benignitatis ſedulus imitator,mãſuetiſſime rñdẽs, non minus poſtea earum,nec minus familiarẽ eundem ep̄m habuit,ſed durum præſulis reſpõſum,apud eum ſic fuit quaſi non dictum.

ABbas Farſenſis cõuẽtũ fratrũ à Claraualle uocauerat monaſteriũ eis ædificaturus,ſed romanus impediuit antiſtes,& eos in loco altero ordinauit. Vnde plurimũ dolens p̄dictus ille uir magnus, & magnæ deuotionis,collectã pecuniã ſexcentarũ ferè marcarum argẽti depoſuit i pr̃ia ſua ſub chirographo, quas ad dei hominẽ uenſes obtulit ei,rogãs ut mitteret ꝓ argẽto:&(quod nõ meruerat in partibꝰ ſuis) uel citra alpes,nouũ exinde cœnobiũ cõderet̃. Miſſum eſt pro argẽto : ſed ad mandatum uenerabilis abbatis nihil inde redditum fuit. Nec rñdit aliud hõ dei,cũ ei nũciaret̃:quã bñdictꝰ deꝰ,q nobis pepercit ab onere. Gratulari etiã cõſueuerat, decẽ circiter monaſteria,uel ædificãdis monaſterijs loca cõgrua numerãs iniuſte

iniuſte ſibi ablata, dũ cõtendere nollet, & magis eum uinci quàm alios uincere delectaret. ¶ Veniẽs aliqñ Claráuallẽ, clericꝰ qdã hitu canonicꝰ reglaris, importune ſatis iſtabat ut in monachũ reciperet. Suadẽte p̃e ſctõ ut ad ſuã reuerteret eccleſiã, nec acqeſcẽte recipe eũ, ut qd ergo, ait ille, in libris tuis tãtopꝫ pfectionẽ cõmẽdaſti, ſi eã deſideranti opẽ renuis exhibere? Et iracundiæ ſpiritu uehemẽtius inſtigatus, ſicut poſtmodũ euidẽter apparuit, iam (inqt) ſi illos tenerẽ diſcerperẽ libros. Cui uir dñi: puto ait in nullo eorũ legiſti: nõ poſſe te in tuo clauſtro eſſe pfectũ. Morũ correctionẽ, nõ locorũ mutationẽ (ſi bñ memini) in libris oĩbus cõmẽdaui. Tũ uerò impetũ faciẽs hõ uelut inſanꝰ in eũ, pcuſſit maxillã eiꝰ, idq; tã grauiter, ut ſuccederet ſtatĩ rubor ictui, tumor rubori. Iã q aderãt, i ſacrilegũ inuolabãt, ſed p̃uenit eos ſeruꝰ dñi clamãs, & adiurãs p nomẽ Xp̃i nullatenus eũ tangere, ſed educere caute, & curã eius hr̃e, ne ab aliq; ei uel in aliq noceret. Qd̓ tã diſtricte p̃cepit, ut ille timens & tremens abſq; omni iniuria eductꝰ ſit & deductus.

¶ Nimirũ doctꝰ erat uincere in bono malũ, ſicut ad quoſdã ſcribẽs iter cætera ait. Adhærebo uobis etſi nolitis, adhærebo etſi nolim ipſe. Inuitis p̃ſtabo, ingratis adijciã. Honorabo & cõtẽnens me. Vſq; adeo ſiqdem oẽs hoĩes germano amplectebat affectu, ut eorũ ſcãdalo, (ſicut ipſe fateri ſolebat) grauiꝰ ureret, qbꝰ nullã uideret occaſionẽ ſcãdali præbuiſſe. Cæterũ obiurgationẽ eiꝰ nõ minus facile aliqñ cõpeſcebat grauis, & turbulenta r̃ſio quàm hũilis & modeſta, ut ab aliqbꝰ perinde diceret, cedẽti inſiſtere, cedere reſiſtẽti. Dicebat eñ ubi reſonat utrinq; modeſtia, dulce eſſe colloqũ, ubi uel ex pte altera utile, ubi ex neutra pniciosũ. Vbi eñ hincinde duritia ſonat, iurgiũ eſt non correctio, nec diſciplina ſed rixa, ut deceat magis iterim diſſimulare p̃latũ, & cõmotiõe ſanata, ut illius caſtigare ſubiectos. Loquẽs etiã interdũ ipſe increpatiõibꝰ minus utiliter platis, minuſue patiẽter acceptis, aſſerebat hora ueſpertina nullatenus utẽdũ obiurgationibus uel inſiſtẽdũ: ne frater turbatus noctẽ duceret inſomnẽ, & ſolẽnibus uigilijs minus ſe deuotũ exhiberet. In ſermone ẽt ſup cãtica cãticoꝝ quadrageſimoſcd̓o, inter cætera dicit. Vtinã nemiuẽ obiurgare neceſſe ſit, hoc eñ melius. Sed qm̃ in multis offendimus oẽs, mihi tacere nõ licet cui ex officio incumbit peccantes arguere, magis autẽ urget charitas. Q; ſi arguero & fecero qd̓ meũ eſt, illa autẽ pcedens increpatio minime qd̓ ſuum eſt faciat, neq; ad q̃ miſi illam, ſed reuertat ad me uacua, tãquàm iaculũ feriẽs & reſiliẽs, qd me animi tũc habere putatis fr̃es? Nõnne angor? Nõnne torq̃or? Prorſus coarctor è duobus, & qd eligã neſcio, placere ne mihi in eo qd̓ locutꝰ ſum, qm̃ qd̓ debui feci, an pniam agere ſup uerbo meo, qa qd̓ uolui nõ recepi. Et infra. Dicas forſitã mihi & bonum meũ ad me reuertaf, et quia liberaui animã meã, & mũdus ſum à ſanguine hominis cui annunciaui & locutus ſum, ut auerteret à uia ſua mala & uiueret. Etſi innumera talia addas, me tñ minime cõſolabunt, mortẽ filij intuẽtẽ. Quaſi uerò meã illa rep̃hẽſiõe liberationẽ q̃ſierim, & nõ magis filiꝰ. Quæ eñ mr̃, etſi oẽm quã potuit curã & diligẽtiã ægrotãti filio adhibuiſſe ſe ſciat, ſi demũ ſe fruſtratã uiderit, & oẽs labores ſuos eſſe penitꝰ inefficaces, illo nihilominꝰ moriẽte, propterea unquã à fletibus tẽperabit? Et hæc haſtenus.

¶ De cætero tãtus æmulator erat mãſuetudĩs & pacis, ut ſi forte iprobus qſq; petitor, durius extorſiſſet à negante r̃nſum, haud facile deinceps cũ eadem repulſa dimitteret inanis. Siqdẽ uelut naturalr (ut fatebat) oderat oẽ ſcãdalum, & grauamẽ cuiuslibet hoĩs ſuſtinere ei admodũ graue, nõ ſentire impoſſibile erat. Plus eiꝰ pᵮſſimũ pectꝰ gratuitũ affligebat alteriꝰ ſcãdalũ, quã ppriæ imunitas cõſciæ ſolabatur. Siqdẽ dolebat & minus ſperabat poſſe ſanari, qd̓ uñ pcederet nõ uidebat, magnũ ſibi è regione ſolatiũ fore phibẽs, q̃ties inueniret uñ ſatisfacere poſſet, uľ hoĩ p ſe, uľ deo p hoĩe, etiã ſine occaſiõe turbato. Adeo neminem ſpreuit, nulliꝰ hoĩs ſcãdalũ paruipendit. Nã & q̃ties oporteret noxios aliquorũ uel rep̃hẽdere actus, uel ipedire conatꝰ, tam cõſiderate fiebat, ut ipſi quoq; qui læſi uiderent, abũdãter haberẽt, uñ ſibi p eo ſatisfacerẽt i cogitatiõibꝰ ſuis. Ex ipſis autẽ nõnulli, & de qbus minus id uidebaf poſſe ſperari, ampliori deuotiõe eiꝰ poſtmodum uel obſequijs deſeruierũt, uel etiã adhæſere ueſtigijs. Erga oĩm quoq; hoĩm ſpiritale cõmodũ incõmodũue amplius afficiebatur, & ſummũ ei deſideriũ ſummũ gaudiũ erat, aĩarũ fructus, et cõuerſio pctõrũ, & corpeas tñ neceſſitates piiſſimo miſerabaf affectu. Nõ ſolũ corporũ ſed ẽt moꝝ infirmitates, in charitate patiẽtiſſime ſupportabat. Nã eorũ q in hmõi laborabãt, ſe maxie pſtebaf abbatẽ, calamũ caſſatũ nõ cõterens, & linũ fumigãs nõ extinguẽs. Cæterũ ſi qs noſſe deſiderat, quàm ſolicitus ab initio ſuipſius dijudicator, & ſcrutator extiterit, primũ opus illius de gradibꝰ hũilitatis inſpiciat. Inde ſi quærit piæ mẽtis religioſa deuotio, trãſcẽdũ ad Homilias in laudibꝰ uirginis mr̃is, & ad illũ quẽ de diligẽdo edidit librũ. Si feruẽs cõtra ſuorũ uel aliorũ uitia zelus, legatur is quẽ Apologeticũ uocat. Si uigil i zelo cordis & circũſpecta diſcretio, de p̃cepto & diſpẽſatiõe differẽs audiatur. Q; ṽo fidelis cuiuslibet piæ conuerſatiõis cõmẽdator fuerit, & adiutor, exhortatoriꝰ ad milites tẽpli ſermo declarat. Q; non ingratus gr̃æ dei, ex his liq̃t, q̃ de gr̃a, & libero arbitrio, tã fideliter quàm ſubtilr diſputauit. Q; liber i uoce, quàm diſertus, & in rerũ ſupiorũ piter inferiorũq; ſcia locuples, i his q̃ ad papã Eugeniũ de cõſideratiõe ſcripſit, diligẽs cõſiderator agnoſcet. Q; deuotiſſimꝰ prædicator alienæ ſctitatis, diligẽter epĩ ſcti Malachiæ uitã pſecutus oñdit. Nã i ſermonibꝰ ſup cãtica cãticorũ, & idagator myſteriorũ, & morũ ædificator magnificꝰ innoteſcit. In epl̃is q̃s ad diuerſas pſonas, ob negocia diuerſa dictauit, prudẽs lector aduertet, q feruore ſp̃s iuſtitiã oẽm dilexerit, & oẽm æque oderit iniuſtitiã. Fidelis etẽi ſeruꝰ Xp̃i nõ q̃rebat aliqd ſuũ, q̃cqd tñ erat Xp̃i, ſic curabat ut ſuũ. Quid uerò ſctũ, qd honeſtũ, qd pudicum, qd amabile, qd bonæ famæ, qd ṽtutis, aut laudabilis diſciplinæ ſuis ortũ i qualibet regiõe diebꝰ nõ roborauit eiꝰ auctoritas, nõ fouit charitas, diligẽtia nõ pmouit? Quid ante pmorũ dilatari amplius nõ optauit, qd forte collapſum, nõ totis p loco & tpe uiribus egit, ut repareť? Quis ad ſacrũ in eius pectore habitãtis tẽplũ diuinitatis, de quacũq; tribulatione fideliter clamaturꝰ acceſſit, & inefficaciter laborauit? Mœſtus ab eo ſolatiũ, afflictus auxiliũ, cõſiliũ anxius, æger remediũ: pauper ſubſidiũ reportabat, ita ſeſe oĩm fecerat ſeruũ, ac ſi toti genitus orbi, ita tamẽ liber ex oĩbus cõſciæ ſuæ curam gerẽs, tãquàm ſoli deditus curæ, & cuſtodiæ cordis ſui. Eo pſente, oĩs ſctitas exultabat, oĩs erubeſcebat impietas: iuxta illud. Videbunt recti & lætabunť, & oĩs iniqtas oppilabit os ſuũ. Eo p̃ſente celebris quiſq; cõuentus, uelut qdã ſole reſplenduit, abſente caliginoſus & quodãmõ mutus apparuit. Huius deniq; medicinalis manus, & lingua, morbos utraq; curabat: illa corporũ, iſta morum. Hæc interim de moribꝰ ſcti p̃ris, licet ex pte ſub breuitate pſtricta ſufficiãt.

CVm iã multis p̃ſſus eſſet laboribꝰ, nec minus q̃tidianis laboraret icõmodis, iã iter fr̃es ſibi requiẽ affectabat: ſed diuina puidẽtia alr prouidẽte, ut meritis eiꝰ præmiũ creſceret, alterius certaminis ei labor acceſſit. Fuit eñ in diebꝰ illis Petrꝰ abaelardꝰ magiſter inſignis, & celeberrimus in opinione ſciæ. Cuiꝰ ſcripta minꝰ conſona fidei, cũ undiq; uolitare cœpiſſent, uiri eruditi atq; fideles nõnulla ex his capl̃a ad dei hoiem retulerũt. Qui nimirũ ſolita bonitate, & benignitate deſiderans errorẽ corrigi, hoiem nõ cõfundi, ſecreta illũ admonitiõe cõuenit. Cũ q̃ etiã tã modeſte, tamq; rõnabilr egit, ut ille quoq; cõpunctus, ad ipꝰ arbitriũ correpturũ ſe promitteret uniuerſa. Cũ itaq; i huiꝰ correptiõis expectatiõe dei famulꝰ pmaneret, eo penitꝰ ignorãte, cõſilio dñi Henrici ſenonenſis archiepĩ, dies eſt celebris cõſtituta, q̃ p̃dictus magiſter & Abbas diſputaturi ſup p̃fatis capl̃is Senonis cõuenirẽt. Illa autẽ dies erat, q̃ ide põtifex regi Frãciæ & pricipibꝰ & uniuerſæ plebi ſctãs erat oſtẽſurus reliqas. Ad quã Abbas uocatus uenire penitus recuſauit, non hoc ſuũ, ſed ep̃orum ſi dei negociũ eſſe renũciãs. Poſtea tñ magnorũ uirorũ mo-

nitis flexus,& auctoritate tractus,triſtis quidẽ nec ſine la-
chrymis demũ ꝓgere acqeuit,ſicut in ep̃la ad Innocẽtium
papã ipſe teſtať,ubi plenius lucidiusq̃ negociũ oẽ ꝓſeqť.
Affuit dies ubi rex,& uenerabilis Sanſon,remorũ archi-
ep̃s,multiq̃ de ep̃is utriusq̃ ꝓuinciæ cũ copioſa eccleſia
conuenerũt.Porrò quàm magnifice egerit ſeruus fidelis,
& prudẽs,& quàm utiliter i illo cõuẽtu,eccl'ia pp hoc con
gregata euidẽter agnouit,ſed et dñs papa Innocẽtius in
ep̃la de hoc ad ep̃os trãſmiſſa in gallijs plenꝰ atteſtať: qui
uidelicet põtifex,nõ multo poſt ipſe uiã uniuerſæ carnis i-
grediť.Eo defuncto,& ſucceſſoribꝰ eiꝰ Cælestino,& Lucio,
quàm uelociter cõſummatis.Eugenius papa urbis efficiť.

IN diebꝰ põtificatꝰ illiꝰ Hẽricus qdã q oli extiterat mo
nachꝰ,pernicioſæ doctrinæ,ṽbis ꝑſuaſibilibus Tholo-
ſanæ gẽtis occupauerat leuitatẽ,& ſicut ꝑdixit de qui-
buſdã Apoſtolus in hypocriſi loquẽs mendaciũ,fictis uer
bis de eis negociabať.Erat autẽ hoſtis eccl'iæ manifeſtꝰ,ir-
reuerẽter eccleſiaſticis derogãs ſacramentis,pariter & mi-
niſtris.Adeo prauæ ſuggeſtionis eius malignitas inualue
rat,ꝙ oẽs inſtitutiões eccl'iaſticæ ſpernebanť.Hac neceſſi-
tate uir ſanctus iter arripuit,ab eccl'ia regionis illiꝰ ſæpius
iã ante rogatꝰ,& tũc demũ à reuerendiſſimo uiro Alberi-
co Oſtiẽſi ep̃o,& legato ſedis apoſtolicæ ꝑſuaſus pariter
& deductus.Veniẽs autẽ cũ incredibili deuotiõe ſuſceptꝰ
eſt à populo terræ,ac ſi de cœlo angelꝰ aduenisset.Nec mo
ram facere potuit apud eos,ꝙ irruẽtiũ turbas reprimere
nemo qui poſſet,tãta erat frequẽtia diebus ac noctibꝰ ad-
uẽtantiũ,bñdictionẽ expectantiũ,flagitãtiũ opẽ.Prædica
uit tñ in ciuitate tholoſa ꝑ aliquot dies,& i cæteris locis q̃
Henricus ille frequentaſſet amplius,& grauius infeciſſet:
multos in fide ſimplices inſtruẽs,nutãtes roborans,erran-
tes reuocãs,ſubuerſos reparãs,ſubuerſores & obſtinatos
auctoritate ſua ꝑmẽs & opprimẽs:ut non reſiſtere,ſed nec
adſiſtere qdẽ & apparere ꝑſumerẽt.Cæterũ etſi tũc fugit à
facie eius hæreticus ille & latuit:ita tñ ꝑ grãm dei impedi-
tæ ſunt uiæ eiꝰ & ſemitæ circũſeptæ:ut poſtea uix alicubi
tutus,tãdẽ captus & catenatus,tholoſano ep̃o traderet.
In quo itinere plurimis ſignis in ſeruo ſuo abbate glorifi-
catus eſt deus:aliorũ corda ab erroribus impijs reuocans,
aliorum corpora à languoribus uarijs ſanans.

EST locus in regione eadem,ſalartũ nomẽ eſt illi,ubi ſer
mone cõpleto plurimos ad benedicendũ panes(ſicut
ubiq̃ fiebat)dei famulo offerebãt.Quos ille eleuata
manu:& ſigno crucis edito,in dei noĩe bñdicẽs:in hoc eñ,
inquit,ſcietis uera eſſe q̃ à nobis,falſa q̃ ab hæreticis ſua-
denť:ſi infirmi ueſtri guſtatis panibus iſtis adepti fuerint
ſoſpitatẽ.Timẽs autẽ uenerabilis ep̃s carnotẽſiũ magnus
ille gaufridus,ſiqdem præſens erat & proximus uiro dei:ſi
bona,inqt,fide ſumpſerint,ſanabunť.Cui pr̃ ſctũs de dñi
uirtute nil hæſitãs,non ego dixerim ait,ſed uere q guſtaue
rint ſanabunť:ut perinde ueros nos & ueraces dei nũcios
eſſe cognoſcãt.Tã ingẽs multitudo lãguẽtiũ guſtato eodẽ
pane cõualuit:ut per totã prouinciã uerbũ hoc diuulga-
retur:& uir ſanctus per uicina loca regrediẽs,ob cõcurſus
intolerabiles declinauerit:& timuerit illo ire.Cũ autẽ per
totũ ab eadẽ prouincia reditum uiri ſancti magis magisq̃
ſigna crebreſcerẽt,& multiplicarenť in dies:nõ prætereun
dũ quidnã ipſe inter hæc animi gereret,q à Xp̃o humilita
tem cordis & mãſuetudinẽ didiciſſet.Diſputãs eñ ſecũ in
cogitationibus ſuis,& ex abundãtia cordis locutus:dome
ſticis ſibi religioſis quibuſdã fratribus aiebat.Plurimũ mi
ror quidnã ſibi hæc miracula uelint,aut qd uiſum ſit deo,
talia actitare per talẽ.Nil mihi uideor in ſacris paginis,ſu-
per hoc genere legiſſe ſignorũ.Siqdẽ facta ſunt aliqñ ſigna
per ſanctos hoĩes & ꝑfectos:facta ſunt & ꝑ fictos.Ego mihi
nec perfectionis cõſcius ſum: nec fictionis.Scio enim mihi
ſanctorũ nõ ſuppetere merita,q̃ miraculis illuſtranť:confi-
do autẽ nec ad eorũ ſortẽ me pertinere,q uirtutes multas i
nomine domini operanť,& à dño ignoranť.Hæc & hmõi
crebrius ſecretiusq̃ cũ uiris ſpiritalibꝰ cõferebat.Nouiſſi
me ṽo opportunũ ſibimet uiſus exitũ reperiſſe:ſcio,iquit,
hmõi ſigna,nõ ad ſctitatẽ unius,ſed ad multorũ ſpectare ſa
lutẽ:& deũ in hoĩe per quẽ talia opeť,nõ tã ꝑfectionẽ cõſi-
derare quàm opinionẽ:ut in eo cõmẽdet hoĩbꝰ q̃ illi cre-
diť ineſſe uirtutẽ.Neq̃ eñ ꝑ eis fiunt hæc ꝑ quos fiũt:ſed
ꝑ eis magis q uident illa uel ſciunt.Nec eo fine per eos iſta
dñs operať,ut ipſos ꝓbet cæteris ſanctiores:ſed ut cæteros
magis amatores & æmulatores faciat ſanctitatis.Nihil er-
go mihi & ſignis iſtis,qñ qdẽ meæ illa famæ magis quàm
uitæ nouerim exhiberi:nec ad meam fieri commendatio-
nem,ſed ad cõmonitionẽ potius aliorũ.Satis ni fallimur
huius uiri mirabiť animũ,quiſquis hæc diligenti conſide
ratione pẽſauerit:nec præſtãtius aut ſublimius reputabit
æſtimator qſq̃ fidelis,ſigna atq̃ ꝓdigia per eũ mirabiliter
opati quàm ꝑpetrata taliter ab eo interp̃tari.Sibi quoq̃
nõ minus utile Xp̃ianꝰ aĩus iudicabit imitãdos eiꝰ affectꝰ
quàm mirandos actus:& morum inſignia,quàm operũ ſi-
gna cognoſcere.Sic igitur diuina cooperãte gratia multi-
pliciter eccleſiæ dei uiri ſancti doctrina profuit:in catholi-
corum moribus corrigendis,in ſchiſmaticorum furoribꝰ
comprimendis,in hæreticorum erroribus confutandis.

SAnè antequàm idẽ dei famulus à tholoſa rediret:mul-
torũ aĩos & ꝑcipue regis Ludouici iunioris permouit
oriẽtalis eccleſiæ audita neceſſitas.Propter qd' ſeruꝰ Xp̃i
à ꝑfato rege ſemel & iterũ expetitꝰ,nec ſic acqeuit uolũta-
ti & petitiõi eius:donec ipſius tãdẽ ſummi põtificis gñalẽ
ep̃lam iuſſus eſt ab eo exponere pp̃lis atq̃ pricipibꝰ.Cuiꝰ
tenor ep̃læ fuit,ut in pœnitentiã & remiſſionẽ pc̃tõrũ iter
arriperẽt:aut liberaturi fratres:aut ſuas ꝓ illis aĩas poſitu-
ri.Nec tacẽdũ qd' ex ꝑdicatiõe eiuſdẽ itineris Hieroſoly-
mitani,cõtra eũdẽ uenerabilẽ abbatẽ quidã minus intelli
gẽtes,ſcãdalizati fuerũt:ꝙ triſtior ſequereť effectꝰ.Qd' tñ
uerbũ certũ eſt(ut prædiximus)ab eo qdẽ initiũ nõ ſum-
pſiſſe.Meminit huius uerbi ipſe quoq̃ uenerabilis pr̃ in li
bro de cõſideratione ad Eugeniũ papã,inter cætera ita di
cẽs.Quaſi leuitate in ope iſto uſi ſimus:Cucurrimus pla-
ne i eo nõ quaſi i icertũ:ſed te iubẽte,imo ꝑ te deo.Et poſt
pauca ſi neceſſe ſit unũ fieri ẽ duobꝰ:malo in nos murmur
hoĩm,quã i deũ eſſe.Bonũ mihi ſi digneť me uti ꝓ clypeo.

ERat in tpe illo magr̃.Gillebertus pictauorũ ep̃s in ſa-
cris lr̃is plurimũ exercitatꝰ:ſed ſublimiora ſe ſcrutatꝰ
q̃dã nouitates & ipſe cõſcripſerat.Sup qbꝰ cũ iã fide-
liũ ſcãdalũ & murmur inualeſceret:in remẽſi cõcilio à ue-
nerabili Eugenio papa celebrato,uocatꝰ ad mediũ eſt: &
librũ tradere iuſſus.Ibi uenerabilis abbas aduerſus noui-
tates ꝑ biduũ agẽs,ſctõrũ teſtimonijs tã modeſte quàm fi-
deliter eas redarguebat.Demũ ap̃lico iudicio & auctorita
te uniuerſalis eccleſiæ,præfatæ nouitates dãnantur:ep̃s ei
dem dãnationi cõſentiens,& publice refutans q̃ ſcripſerat
indulgetiã correctus cõſequitur.Maxime ꝙ ab initio pro
miſerat ſine ulla obſtinatione ſe pro arbitrio eccleſiæ ſan-
ctæ correpturum ſuam opinionem.

SIc uir ſanctus iã corpe q̃ſi deficiẽs,mẽte tñ promptꝰ &
alacer,zelũ dei q̃ feruebat interiꝰ,ꝑ annos aliquot bo-
nis opibꝰ exercebat:ac diuini ſeruitij laborabat inſiſte
re ſtudijs,indeficiẽs eiꝰ ſctã deuotio.Et cũ poſt tãtos labo-
res huic dilecto ſuo diu deſideratum ꝑcioſæ mortis ſomnũ
dñs dare diſponeret,& fidelẽ ſeruũ in requiẽ introducere
ſuã:cœpit magis ac magis prõptus in ipm proficere ſpũs:
caro infirma deficere.Cognoſcẽs eñ uir ſctũs prope eſſe iã
brauiũ ſolito currebat alacrius:& terreſtris ſuæ habitatio
nis diſſolutionẽ ſentiẽs imminere,uotis uberioribus aſpi-
rabat ad habitationem ex deo,domum non manufactam
æternam in cælis.In cuius puriſſimo pectore ſacri ſeſe deſi
derij flãma nõ capiens crebris erũpebat indicijs:& ignitũ
eloquiũ uehementer feruoris interim uehementiam decla
rat.Corpus lectulo decubans,uarijs exercebatur incõmo
dis:animus tamen nihilominus liber & potẽs,quæ dei erãt
exercebat inuictꝰ:nõ ceſſans in medijs quoq̃ doloribꝰ me
ditari ſacrũ aliqd aut dictare:orare affectuoſius,frẽs ſtudio
ſius exhortari.In oblatione hoſtiæ ſalutaris quàm uſq̃ ad
defectũ ultimũ uix aliquãdo intermiſit,artꝰ ſibi uix cohæ
rentes,

rētes,uigore ſpūs ſuſtētabat:ſemetipſum piter offerens acceptabilē hoſtiam deo in odorem ſuauitatis.Quo tpe ad auūculū ſuū andreā militē tēpli epl'am ſcribēs:inter cætera ait.Ego eñ delibor,nec puto me lōgū facere ſuper terrā. Dūq; ſolito grauꝰ laboraret:fres inſiſtebāt ſupplicatiōibꝰ & orōnibꝰ ad deū ꝓ eo.Vñ etiā ſctūs ipſe cognoſcēs eorū ꝑcibꝰ deſideriū ſuū differri:cū aliquāto meliꝰ ſcd'm corpꝰ hēre cœpiſſet,cōgregatis fribus hæc eadē v̾ba locutus eſt. Quid tenetis miſerū hominem:Fortiores eſtis:& inualuiſtis.Parcite quæſo parcite:ſinite me abire.

IAm itaq; pr ſctūs i ſuo Clareuallēſi cœnobio cōſummationē curſus ſui uiriliter expectabat,cum grauis admodū plaga metēſi pplō ſupuenit grauiter oppreſſo à uicinis principibꝰ imminebat totius prouinciæ certa ut putabat uaſtatio,cū uenerabilis eorū metropolitanus Hylliñꝰ archiepiſcopus treuerēſis,dolens anxie de præteritis,ſed adhuc grauiora formidās:unicū in tanta neceſſitate refugiū petiit,& expetiit uirū dei.Veniēs ergo Clarāuallē ipſius atq; oim fratrū ueſtigijs tota hūilitate ꝓſtratꝰ rogabat & obſecrabat,ut ſe tātis dignaret opponere malis,qbꝰ alr nemo poſſe modū ponere uideret.Dñs autē ſicut ſemper fidelis ſerui ſui direxerat uias,& in ꝓcipuis quibuſq; cauſis aptiſſimo uſus fuerat inſtrumēto:ex paucis ante diebus ægritudinē corporis eius aliquatenus releuarat.Qđ quidē ſæpius erga eum ꝓuidētia diuina diſpoſuit,in cuiꝰ manu erat placita aīa illiꝰ:ut quoties eū grādis aliqua neceſſitas euocaret,uincente oīa aīo uires corporis non deeſſent:mirātibꝰ q uidebāt eū,etiā robuſtos hoies in tolerātia ſuperare,expletis nāq; interdū negocijs,uelut in ſe rediēs,multiplicibꝰ infirmitatibꝰ laborabat:ut uix uiueret feriatus,q occupatus deficere neſciebat.Cui in hoc ope nouiſſimo tā manifeſte tāq; magnifice diuina affuit uirtꝰ & gratia:ut ex laboribꝰ uires capere uideret.Accidit autē cū in moſellæ fluuij littore reſidētibus hincinde ptibus,mediator fidelis rogaret q̄ ad pacē erant:ut ps altera (ex ſtrage hoſtiū q dudū ab eis cōcluſi corruerant,iam ferocior) qđ exigebat obſtinata aīoſitate renueret.Subito deniq; tanquàm agitati furijs diſceſſerūt:uirū dei inſalutatū,ſolū uerò cæteris oībus relinquētes deſpatiōnē pacis.Nec ſanè ex cōtēptu aliquo,ſed ex metu reuerētiæ eiꝰ inire fugā:ſiquidē uerebant,ne ꝑntium quālibet improbas mētes facile flecteret: minꝰ cōſiderātes qđ ille ꝑ ſpiū nuſquā abſentē,poſſet etiā in abſentes.Iā cōuētus in magno turbine ſoluebatur:ſola utrinq; meditabant arma,ſola inibāt cōſilia malignādi:cū uir ſctūs eos q ſecū uenerāt conſolās fratres,ne turbemini, inqt,licet eñ ꝑ multas difficultates,oīno tñ pax deſiderata ꝓueniet.Quibꝰ etiā unde id noſſet:inotuit dicēs.Videbar mihi ꝑ nocturnū ſoporē,miſſam celebrare ſolēnē.Cūq; expleta paulominus orōne prima,recordarer angelicū ex more cāticū (id eſt glīa in excelſis deo) ꝓcedere debuiſſe, erubui:& quod oblitꝰ omiſerā cāticū inchoās,nobiſcū pariter,ad finē uſq; cōpleui.Iā mediū noctis tranſierat,cū uir ſanctus de prædictorꝶ pœnitudine principū legatiōe ſuſcepta:iucūde ſatis cōuerſus ad ſuos,agnoſcite,ait,promiſſæ nobis canēdæ glīæ,& cātici pacis ꝑparationē.Iterū ergo ꝑtibꝰ cōuocatis,ꝑ dies aliq̄t de pace tractatū eſt,& ob maximas difficultates occurrētes,utriq; ſæpius deſparū:niſi ꝙ oēs iā cōſolabat q̄ oibꝰ inotuerat,abbatis ſancti tā certa de reformāda pace ꝓmiſſio.Nec parū ipſa dilatio profuit: his ꝑſertim q uarijs icōmodis laborātes,remedia cōſequebant in carne:ſeu etiā q uidētes ædificabant in fide.Tātus eñ cōcurſus erat:ut multitudine piter atq; importunitate ſua ipm quoq; negociū cōponendæ pacis penè deſpabilr impediret:donec qſita in medio flumine inſula,partis utriuſq; primarij in nauiculis acceſſerūt.Inter oēs ſanè q̄s per manū ſerui ſui ibidē ꝑſtitit dñs ſanitates , celeberrima fuit cuiuſdā curatio mulieris.Hæc ab annis octo peſſima ægritudine laborabat:uehementi tremore,& ualidis motibus uniuerſa piter mēbra cōcutiēs.Cū aūt uideret grauioribꝰ ortis difficultatibus,ꝓpemodū excidiſſe ſpes pacis, dño diſponente uenit mulier ita tremens,nec minus horribilis quàm miſerabilis:& oēs piter ad ſpectaculū cōuenerunt. Orante dei famulo,ſub oclīs oīm paulatī cōcuſſione ſedata,ꝑfectā ſe ſentiēs mulier ſoſpitatē adeptā:exclamās ſerue dei,iqt,cōualui.Quæ res ī tātā admirationē ēt duriſſimos qſq; ꝑmouit:ut ꝑcutiētes pectora ſua ꝑ horā ferè dimidiā cū lachrymis acclamarēt.Tātus deniq; factus eſt impetꝰ & cōcurſus ꝓcidētiū & deoſculātiū uiri dei ſacra ueſtigia,ut ꝓpemodū cōprimeret:donec tollētes eū fratres & iponētes i uaniculā à terra modice ſubduxerūt.Cūq; accedētes ad ſe pricipes,ut cœpat ꝓ pace rogaret:ſuſpirātes dicebāt. Oportet nos libenter audire eū quē ut ipſi cernimus,deꝰ diligit & exaudit:& audito eo multa facere,ꝓ quo tāta fecit in oculis nr̄is.Quibꝰ ille ut ſemp cautꝰ erat cōpetenter huiuſmodi glīam declinare:nō ꝑp me,inqt,ſed ꝑp nos facit.Ibi cōpoſitis omnibus ſm ꝙ fidelis arbiter diffiniuit: datis ſibi inuicem dextris,recōciliati ſunt in oſculo pacis. Difficile foret itineris illiꝰ,ſicut & alia ꝑ eū à dño ꝑpetrata magnalia uniuerſa cōplecti.Sed neq; ꝓpoſiti noſtri eſt eiuſmodi mō ꝓſeq ſigna:& narrādis uirtutū opibꝰ operā dare.Hac ergo ſepoſita narratōe,pīe aīaduertēdū uidet ꝙ hic uiarū ſuarū finis beatꝰ:& hic labor ultimꝰ fuit.In hoc opere nō minus utili quàm difficili:nec minꝰ deſperatæ pacis quàm neceſſariæ,labores eius glorioſe cōpleuit:q magnifice ſemper honeſtauit eum in laboribus ſuis.

VT autē expleta metenſiū recōciliatione,& ꝓuinciæ illi pace reddita,abbas ſctūs ad monaſterium redijt: graui admodū iā iāq; deficiētis incōmodo corporis occupatꝰ,in tāta animi ſuauitate & dulcedine ſpūs,quotidie ꝓpinquabat ad exitū:ac ſi in portu nauigās,paulatim uela deponeret.Euidēter quoq; fratribꝰ aiebat.Hæc ſunt v̾ba q̄ loq̄bar ad uos,cū ꝑterita hyeme ægrotarē nō uobis eſſe qđ adhuc timeretis ꝓximā iminere huiꝰ corpis diſſolutionē.At erat uerbū iſtud abſcōditum ab eis:& capere nō ualebāt.Nimirū qđ tam uehemēter horrebat animus, minus facile perſuadebat ut crederet:præſertim cū & ipſe cōpatiēs,filijs eiuſmodi uerba ſupprimeret. Cæterū factis quodāmodo clamans opera cōſummaui quæ dedit mihi pater ut facerē:magis ac magis actus exteriores omittere cœpit,affectus retrahere,uelut & ſacrorū funibus deſideriorū ſedula intētione præiactis,uicino iam littori hærere firmius & cōmodius applicare.Deniq; cū uenerabilis antiſtes ſedis lingonicæ Godefridus de qbuſdā eū ſolicitaret agendis,& minus apponere animū miraret:ne miremini, inquit,ego eñ iam nō ſum de hoc mūdo.Vidēs demū pater ſanctus cōpaſſionis & miſericordiæ uiſceribus affluēs, chariſſimos ſibi filios miſerabilr tabeſcentes,& areſcentes præ timore & expectatione ſuperuenietis deſolatiōis grauiſſimæ,& lamentabilis orbitatis:dulciſſimis eos conſolationibꝰ refouebat.Et monēs eos in tuto diuinæ clemētiæ ſinu,ſpei anchorā fideiq; ſuæ ꝑ incōuulſibilē charitatē firmius radicare:ſe quoq; ꝓmittebat,nec poſt mortē eis aliqñ defuturū.Propenſius autē rogans & obſecrās per multas lachrymas:timorē dei & ſacræ puritatis,ac totiꝰ perfectionis amorē,eorū imprimere animis conabat.Sed & monebat,& cū lachrymis obteſtabat:ut ſi quid uirtutis aut exēplo cōmēdaſſet aut uerbo:id æmularent,id firmiter tenerēt & in eo ꝓficerent.Vidēs itaq; ſuorū finem imminere dierū:quoſdā fratres qui in familiari ſibi cōuerſatione diutius adhæſerāt,ſeorſum aduocās:alloquæbat talia dicens. Quia nō arbitror me magna uobis religionis exēpla poſſe relinquere:tria uobis imitāda commēdo,quæ in ſtadio quo cucurri,me pro poſſibilitate mea memini obſeruaſſe. Minus ſenſui meo quàm alterius credidi:læſus de lædente uindictam nō expetiui:nemini ſcandalū facere uolui:& ſi quādo incidit,ſedaui ut potui.Ecce quàm breuiter quāq; luculenter à his dei famulus humilitatē,patientiā,charitatēq; diſcipulorū mētibus inſerere nitebat:imitanda ꝓponens eis non tam uerbo & lingua quàm opere & ueritate. Modū autē ægritudinis eius ſi quis noſſe deſiderat:extat epiſtola ſcripta ad Arnaldum boneuallis abbatem,in qua ſic ait inter cætera. Somnus receſſit à me: ne uel bene

ficio ſopiti ſenſus, dolor unquã recedat. Defectꝰ ſtomachi:
ferè totũ qđ patior eſt. Frequẽter in die & in nocte exigit
cõfortari modico admodũ qualicũq; liquore: nam ad ſoli
dum omne inexorabiliter indignaŧ. Hoc parũ qđ dignaŧ
admittere, nõ ſine graui moleſtia ſumit. Q. ſi pluſculũ qd
interdum admittere acquieſcat: id grauiſſimum. Pedes &
crura intumuerũt: quẽadmodũ hydropicis cõtingere ſo-
let. Et in his omnibus ne quid lateat amicũ de ſtatu amici
ſolicitũ: ſecũdũ interiorẽ hominẽ (ut minus ſapiẽs dico)
ſpiritus prõptus eſt in carne infirma. Orate ſaluatorẽ qui
nõ uult mortẽ peccatoris, ut tẽpeſtiuũ iam exitũ nõ diffe-
rat: ſed cuſtodiat. Curate muníre uotis calcaneũ nudũ me
ritis: ut is qui inſidiaŧ inuenire nõ poſſit unde figat dentẽ,
& uulnus infligat. Hæc ipſe dictaui ſic me habẽs: ut per no
tam uobis manũ agnoſcatis affectũ. Et huius ergo tenore
epiſtolæ poteſt nimirũ diligẽs lector ſacrũ illius uel ex par
te aliqua pectus cognoſcere: quãta illi in ipſa ſui ruina cor
poris trãquillitas mẽtis, ſerenitas animi, ſuauitas ſpiritus,
quãta ſub fiduciæ culmine radix humilitatis. Sed & filiorũ
eius inter hæc animos aliquatenus æſtimare licebit, uultꝰ
exãgues, ſingultus graues, crebra ſuſpiria, anxias cogita-
tiones. Nimirũ cũ theſaurus tãtus, & tam amabilis adhuc
in eorũ manibus eſſet: & tamẽ nec ſpes eſſet diutius retinẽ
di, nec facultas pariter cõmeandi. Nec tamẽ lugẽdũ eis ul-
latenus ſup illũ, qui in gaudiũ dñi ſui dei feliciter inuita-
tus. iã iãq; intraturꝰ erat: ſed ſup ſeipſos quibus erat uita
tũc tædio adhuc mors timori. Grauis quidẽ erat in hac ſe
paratione cõditio: poſt mirificã lucẽ horrere magis tene-
bras poſt eius trãſitũ ſubintrãtes. Igiŧ ante patris huiꝰ ex-
ceſſum accedẽtes ad eũ filij quos per euãgeliũ Xp̃o genue
rat, p̃iſſimũ eius animũ lachrymabili ſupplicatione pulſa-
bãt: & hæc atq; hmõi loq̃banŧ. Nũquid nõ miſereris huic
monaſterio pater, nũquid nõ cõpateris nobis: quos tanto
pietatis affectu, maternis lactaſti uberibus, paterna cõſola-
tione fouiſti? Tũ uerò flens ipſe cũ flentibus, & colũbinos
oculos in cælũ porrigẽs: teſtabaŧ coarctatũ ſe è duobus, &
quid eligeret ignorantẽ: diuino totũ tribuere arbitrio pie
tatis. Nã & hinc paterna illũ urgebat pietas filiorũ uotis
annuere ut maneret: inde trahebat Xp̃i deſiderium, ut mi-
graret. Radicata tamẽ ab olim in pectore eiꝰ humilitas per
ſuaſerat ei, ut ex intimo cordis affectu, ſeruũ dei ſe inutilem
eſſe diceret, & arborẽ ſterilẽ reputaret: ex cuius uita nullꝰ
ſibi fructus, nullus alteri cuiquã p̃ueniret. Nam & ſolitus
erat in familiari collocutiõe fateri, mirari ſe & uix credere
ſe hominibꝰ q̃ ſic eũ ſibi utilẽ crederẽt ut dicebãt, qđ nec
homines ueraces fallere uelle, nec tã prudẽtes falli poſſe ue
riſimile uidereŧ: cũ alterutrũ excuſare non poſſet. Quẽ cũ
totus mirabaŧ orbis, ſolus ipſe qđ erat mirabilius nõ uide
bat: ſuæ uidelicet uel operationis opinioniſue ſplendorẽ.
Nouiſſime cũ exterioris habitaculi, undiq; iam ſoluta cõ-
pago deſiderãti animæ liberũ præſtaret egreſſum: poſt ſa-
cræ unctiõis celebrationẽ & ſacratiſſimi corporis dñici p-
ceptionẽ, magnus ille dies illuxit, quo perpetuꝰ illi ortus
eſt dies. Ad cuius exitũ uicini cũ abbatũ & fratrũ copioſa
multitudine fuerãt congregati.

HOra igiŧ diei penè tertia: ſingularis lucerna ſuæ
gñationis ſctũs ac uere btũs abbas Bernardus,
à corpore mortis in terrã uiuẽtiũ ex filiorũ cir-
cunſtãtiũ & inter graues ſingultꝰ ac lachrymas
uberes utrinq; pſallentium choro, feliciter Xp̃o duce mi
grauit, ad multorũ q̃s ipſe p̃miſerat cœtus trãſiẽs lætabũ-
dos: ad ſctõrũ cuneos gratulãtes: ad obuia agmina angelo
rum. Felix aĩa: quã ſic leuabãt excelſa ſuorũ priuilegia me-
ritorũ: quã ſic pia filiorũ p̃ſeq̃banŧ uota: ſic q̃q; ſuperiorũ
deſideria ſacra trahebãt. Felix trãſitꝰ de labore ad refrige-
riũ: de expectatiõe ad p̃miũ: de agone ad brauiũ: de morte
ad uitã: de fide ad notitiã: de peregrinatione ad patriã: de
mũdo ad patrẽ. De quo trãſitu eius multa audiuimus ap-
paruiſſe quàm multis, & qdẽ nõ indigna relatu: ſed diffici-
le nimis ſingula ueſtigare: & ſcribere omnia nimis longũ.
Vnũ tñ ponimus, qđ tam uerũ quàm manifeſtũ is cui hoc
cõtigit, frater Guillermꝰ de mõtepeſſulano, añ obitũ ſuũ
p̃ri ſuo ſp̃uali referãdo & atteſtãdo, notũ effecit. Is uir ma-
gnificꝰ oli ĩ ſclõ, ſed magnificẽtior ĩ ſcli fuga, in cœnobio
grandiſſiluæ monachus factus: patrẽ ſuum aliqñ deuotiſſi-
me uiſitauit. Rediturus autẽ lachrymabiliter querebaŧ q̃
nõ eſſet eũ ultra uiſurus. Cui uir dei ne timeas ait: adhuc ſi
ne dubio me uidebis. Huius ergo effectũ promiſſionis de-
uotiſſimus ille Guillermus expectans, ipſa nocte cũ ex hac
uita deceſſit: in monaſterio grandiſſiluæ apparentem ſibi
uidere meruit & dicentem. Frater Guillerme. Et ille. Ecce
ego dñe. Veni, inquit, mecũ. Quo interrogante quo irent:
ueni mecum, ait, uſq; ad radices libani montis. Quo cum
perueniſſent: dixit ad eum. Tu manebis hic: ego autẽ aſcẽ-
dam ad montem. Interrogatus qua de cã uellet aſcendere
diſcere uolo, inquit: Miratus ille quid, ait, uis diſcere pa-
ter quem nulli hodie in ſcientia credimus eſſe ſecundũ: ad
quẽ ſanctus. Nulla, ait, hic ſcientia, nulla ueri cognitio, ſur-
ſum ſcientiæ plenitudo, ſurſum eſt uera notitia ueritatis:
& in hoc uerbo dimittens eũ, in montem altiſſimum ſubijt
coram illo. Cumq; intuereŧ euntem expergefactus eſt & oc
currit protinus ei uerbum illud quod ad Ioannẽ in apoca
lypſi olim de cælo ſonuit. Beati mortui qui in dño moriun
tur. Vt autẽ mane locutus eſt abbati ſuo & fratribꝰ, patrẽ
ſanctũ ex hac uita migraſſe dicebat. Et notãtes diẽ ac dili-
gentius inquirentes, ut audierant inuenerunt.

CVm itaq; fidelis miniſter & ſacerdos altiſſimi fe-
liciter ingreditur in locũ tabernaculi admirabi-
lis ad altare dei, ſacram ei & acceptabilẽ hoſtiã
ſui ſpiritus oblaturus, corpus etiam rite paratũ
& ornatum ſacerdotalibus indumẽtis oratorio beatæ dei
genitricis infertur. Plurima quoq; nobilium & ignobiliũ
de uicinis quibuſq; locis gemebunda protinus turba cõ-
uenit: & uallem totam ploratus & ululatus multus imple-
bat. Amarius tamen pro foribus monaſterij, lamentaba-
tur ſexus miſerabilior mulierum: q̃ accedentibus ad bea-
ta ueſtigia uiris, monaſtici diſciplina ordinis inexorabili-
ter eis negaret ingreſſum. Biduo autem manſit in medio
gregis paſtor extinctus: dum priſtina illa dulciſſimi gratia
uultus nil minorata, ſed aucta magis omnium in ſe figeret
oculos: animos traheret, ſepeliret effectus. Creſcebat ſupra
modum ruens undiq; populorum multitudo: & intolera-
bilis iam fiebat impetus concurrentium, ac deſiderabiles
ſancti tenentium pedes, oſculantium manus applicantium
panes, baltheos, ãnulos, nummos, & alia quæq; ſeruãda ſi-
bi pro benedictione, & uarijs neceſſitatibus profutura.
Maxime tamen parati in diem tertium, per loca proxima
præſtolabantur, reponendi ſacri corporis eius horam ſo-
lennem: copioſius undiq; conuenturi. Nam & ſecunda die
tantus circa meridiem populus fuerat congregatus, & tã-
to pietatis zelo ſtipati undiq; ſacrum corpus obſederant:
ut nulla penè epiſcopis aſtantibus reuerentia, nulla fratri-
bus haberetur. Vnde ueriti ne quid ſimile aut forte grauiꝰ
accideret die tertia: præoccupantes horam, & mane diui-
na ex more ſacrificia conſummantes, ſicut & biduum iam
in celebratione miſſarum, & iugi fecerant pſalmodia, pu-
riſſimum illud balſamum ſuo uaſculo commiſcere: in lapi-
de reponentes lapidem precioſum, optimam margaritam.
Conſummatis ergo feliciter uitæ ſuæ diebus, annis circi-
ter. lxiij. expletis: dilectus domini Bernardus Clareuallen-
ſis cœnobij primus abbas, aliorum quoq; amplius quàm
centum ſexaginta monaſteriorum pater. xiij. Kalen. ſeptẽ-
bris, inter filiorum manus obdormiuit in domino. Se-
pultus eſt autem. xj. Kalen. eiuſdem menſis, ante ſanctum al
tare beatæ uirginis matris, cuius fuerat deuotiſſimus
ipſe miniſter. Sed & pectori eius ipſo in tumulo capſula ſu
perpoſita eſt: in qua beati thaddæi apoſtoli reliquiæ con-
tinebantur. Quas eodem anno ab Hieroſolymis ſibi
miſſas, ſuo iuſſerat corpori ſuperponi: eo utiq; fidei de-
uotionis intuitu, ut eidem apoſtolo in die communis
reſurrectionis adhæreret conreſuſcitatus. Facta ſunt hæc
eodem anno quo beatus papa tertius Eugenius, eiuſ-
dem patris

dẽ patris in ſancta conuerſatione filius, ab hac luce migrauit ad dominum: cuius merita in ipſa cum inſigniter præfuit urbe, miraculis pluribus illuſtrata choruſcãt, ſucceſſore eius anaſtaſio Romanæ eccleſiæ præſidente, regnantib⁹ autem in Romanorum imperio, frederico illuſtri: in Francorum regno piiſſimo rege Ludouico filio Ludouici: principatũ eccleſiæ uniuerſæ ac totius creaturæ uiſibilis & inuiſibilis monarchiam tenente dei filio Ieſu Chriſto: anno ab incarnatione ſua, milleſimo centeſimo quinquaſimotertio, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat deus in ſecula ſeculorum. AMEN.

¶Explicit uita ſancti Bernardi primi, abbatis Clareuallenſis.

¶Epigramma ſeu epitaphium beati Barnardi abbatis Clareuallis: per modum dialogi.

MIra loq̃r: ſed digna fide. Bernarde [Quid hoc eſt?]
Viuis adhuc? [uiuo] Nũ ergo es mortuus? [Imo]
Et qd agis? [requieſco] Taces, an faris? [utrunq;]
Cur reticeſ? [quia dormio] cur loqueris? [quia uiuo]
Quid loq̃ris? [ſacra myſtica] cui? [mea ſcripta legenti]
Num cunctis? [non] ergo quibus? [qui dulcia quærũt]
Nomen habes? [ita] Qđ? [Bernardus] Num ſine cauſa?
[Nõ] Dic ergo quid hoc eſt? [Bernardus bona Nardus]
Cur Nardus? [qa fragro] quo fragramine? [dulci]
Cui fragras, & ubi? [lectori codice ſacro]
Quod cognomen habes? [de Claraualle] manes hic?
[Manſi, ſed modo non] ubi nunc? [in uertice montis]
Qualis eras in ualle manens? [humilis] modo quantus?
[Maior nunc ſurſum, quanto minor ante deorſum]
Nõnne tui quicquam uallis tenet? [oſſa] quouſq;?
[Donec cæleſte fiat terreſtre cadauer]
Hoc quando fiet? [omnis caro quando reſurget.]

¶Aliud epitaphium editum à domino Adam de ſancto uictore.

CLaræ ſunt ualles, ſed claris uallibus abbas
Clarior, his clarum nomen in orbe dedit.
Clarus auis, clarus meritis, & clarus honore,
Claruit eloquio, religione magis.
Mors eſt clara, cinis clarus, clarũq; ſepulchrum,
Clarior exultat ſpiritus ante deum.

¶Aliud epitaphium.

ECce latet Clareuallis clariſſimus abbas.
Qui ſummis ſummus, qui ſibi paruus erat.
Religionis apex, lux mundi, laus monachorum.
Vox uerbi, pacis ſanctio, iuris amor.
Inſtructus, uelox, ſublimis, pauper, abundans,
Artibus, ingenio, ſanguine, ueſte, bonis.
Laudis eget titulo, cuius laus non ſit ad omnes,
Cuius honor, cuius creſcere fama fuit.
Nunc uerò quem plangit adhuc, quem prædicat orbis,
Si laudare uelim, laus mea laude caret.
Dura, malum, cũctos, tulit, horruit, ædificauit:
Vana, deum, requiem, ſpreuit, amauit, habet.

¶Aliud epitaphium.

ARdẽs Bernardus, aut arduus, aut bona Nardus.
Iure uocabatur, propter quod nunc celebratur.
Ardens feruore, uita ſublimis, odore
Nardus, quæ uere uirtutis ſigna fuere.
Iſte fuit per quem patuit doctrina ſophiæ.
Præco dei, doctor fidei, citthariſta mariæ.

¶Aliud epitaphium.

CVltor iuſtitiæ Bernardus, & arca ſophiæ.
Incolit hunc tumulũ, regnat & ante deum.
Sacrum nanq; loco corpus requieſcit in iſto,
Obtinet excelſum ſpiritus atq; polum
Chriſtiferam matrem, cui uiuens purus adhæſit,
Conſequitur moriens aſſociandus ei.
Ipſo nam menſe quo ſcandit uirgula ieſſe,
Conſcendit pariter hic ſuper aſtra pater,

¶Aliud epitaphium.

MEllifluus doctor Bernardus pacis amator
Hoc iacet in tumulo, magnificandus homo.
Ipſe iacet, ſed fama ſuæ probitatis in æuo
Virtutis merito non ruitura manet.
Vexillum fidei, populi candela, ſophiæ
Puluinar, laudis ſumma, uir iſte fuit.
Cui tria poſt obitum, uitam conferre laborant
Mens humilis, blandus ſermo, pudica caro.
Mens bona diſpoſuit, ſermo docuit, manus egit:
Hinc bonus, hic melior, optimus inde fuit.
Inſignis, pollens, largus, deuotus, abundans
Moribus, ingenio, munere, corde, bonis
Præbuit, inſtruxit, diſperſit, reſpuit, emit
Exemplum, fratres, danda, cauenda, polum.

¶Aliud epitaphium.

HOc in ſarcophago pauſat uirtutis imago,
Cui de fontanis carnis origo fuit.
Sic quadrauit eum uirtutis reguls, nullam
Compulit in partem quælibet aura uirum.
Fratribus ipſe ſuis uita præluxit, honore
Præfuit, exemplo profuit, ordo fuit.
Hinc ſurſum tendens Bernardus, & infima linquens.
Vallibus ex claris fulgida regna ſubit.

¶Aliud epitaphium.

SErmonum pictor, morum decus inſtar, honeſti
Fulſit Bernardus, quem tegit hic tumulus.
Pieridum lyrifer, uirtutum ſignifer, artis
Clauifer, eccleſiæ lucifer ipſe fuit.
Eloquij ſplendor, manus obuia, frons ſine nube.
Alloquio mitis, conſilioq; bonus.
Libri uerborum, ſtellati floribus, ore
Percelebri, titulos eius ubiq; canunt.
Illic myſterij precioſa monilia fulgent.
Illic eloquij balſama uera fluunt.
Peruius & liber ſtilus eius ad omnia ſculpſit,
Pinxit, inaurauit, omne quod egit opus
Præter tot titulos quibus ille refulſit, in eius
Floruit illæſa carne pudoris ebur.
Et ſic pro meritis, laudis uexilla reportans,
Cælica quæ meruit præmia uictor habet.

¶Nicolaus hacqueuillæ, ſacri ſenat⁹ Pariſiẽ. præſes æquiſſimus, de laudibus Bernardi & ſituatione Clareuallis.

ABdita uallis erat, medijs in montibus, alto
Et nemore & uiridi tunc adoperta rubo.
Hanc claram uallem merito dixere priores,
Mutarunt nomen uallis amara tuum.
Quam licet umbroſi circundent undiq; montes,
Nulla tamen toto clarior orbe fuit.
Hanc alba irriguus mediam perlabitur amnis,
Fons ibi perpetuo munere donat aquam.
Ad quam diue pater primum Bernarde colendam
Mitteris, illo iam tempore tantus eras.
Nondum difficilis iuueniles liquerar annos,
Mens tamen in tenera carne ſenilis erat.
Tunc fuit incultis hæc uallis conſita dumis.
Tunc ibi non domitæ delituere feræ
Illo ſilueſtres produxit tempore fructus.
Viticolæ nulli, nullus arator erat,
Nullæ hominum ſedes, uetus hæc ſpelunca latronum,
Nullus in hac poterat carpere tutus iter.
Ad poſtquàm claram uallem Bernarde petiſti,
Et ſtatuis ſedes fratribus ipſe tuis.
Tunc ſubito antiquam mutarunt omnia formam.
Aſpera quæ fuerant, fertiliora facis
Vallis & in medio cellas, Chriſtiq; dicatam
Eccleſiam, adductis fratribus ædificas.
Inſtruis angelicam hos in terris ducere uitam,
Pſallere diuinas nocte dieq; preces.
Protinus immenſum diſcurrit fama per orbem

Bernarduſq; pater cuncta per ora uolat.
Vndiq; concurrunt pueri iuueneſq; ſeneſq;
Flectere ad imperium colla ſuperba tuum.
Non illos retinent matres, non melior ætaa.
Non timet auſteras alba ſenecta uias.
Non illos remorantur opes, non deniq; uana
Quæ uenit à claro ſanguine nobilitas.
Ipſeq; mundanos ſpernens Henricus honores
Cuius erat frater gallica ſceptra tenens,
Qui licet ipſe foret regali ſanguine cretus,
Se tamen imperio ſubdidit ille tuo.
Omnia regna tuo nutu Bernarde regebas,
Tantum uirtuti tunc adhibetur honos.
Siqua inter magnos fuerat diſcordia reges,
Omnia ſunt uoto conciliata tuo.
Tunc etiam inſani rabies ueſana leonis,
Vexabat rapidis dentibus eccleſiam,
Sed tua peſtiferas fregit prudentia uires,
Et finem tantis cladibus impoſuit.
Teſtis aquitanas regnans Guillermus in urbes
Dum Bernarde tuos concidit ante pedes.
Tu quoq; fraternas acies diſpergis in orbem,
Nullaq; terra tuis fratribus abſq; patet
Siue ea purpureos tellus quæ tendit ad ortus
Quæq; ſub occiduo ſole relicta iacet,
Quæcũq; aut gelidas terræ flectuntur ad Arctos.
Quæue ſub auſtrali noſcitur eſſe polo
Aut ea quæ extremos nutrit populoſa Britãnos
Inſula, quæ Oceano cingitur ampla mari:
Quàm longe Europe tenduntur deniq; fines,
Exquirunt fratres omnia regna tuos.
Omnia non poſſunt nunc carmina noſtra notare,
Hæc pauca ex multis diſſeruiſſe ſat eſt.
Nam grauis hæc noſtras ſuperat prouincia uires,
Vena cui fluitat ſuauior, ille canat.
Hæc mihi ſufficiat raptim tetiſſe canendo.
Non facit ad tantum noſtra camena uirum.

¶ Ad clareuallenſes.

¶ Poſt præcepta patris præſens dum uita ſuperſtes
Pergite, cum tacito nam fugit illa pede.
Nec uos pœniteat mũdi ſpreuiſſe ruentis
Tractandas paruo tempore delicias.
Triſtia quæ modo ſunt quæcunq;, & amara uidentur,
Gaudia poſt mortem non peritura parant.
Poſt lachrymas, gemitus, longa & ſuſpiria uallis
In montem excelſum uos trahet ipſe deus.

¶ De uita & ſancta conuerſatione beati Bernardi Clareuallis abbatis, & glorioſo eius fine, ac fundatione Clareuallis

ANno milleno centeno cum duodeno
Vno coniuncto numeri non exule puncto
Sanctus Bernardus uita famaq; ſerenus
Vt redolens Nardus, & ſancto flamine plenus
Chriſto doctore feruens uirtutis amore
Mundum cum flore tempſit deitatis honore.
Vndecies binos tunc natus circiter annos,
Tunc ter ibi quinos ordo compleuerat annos,
Plus quàm terdenis ſocijs ſibi fœdere iunctis,
Spretis terrenis pro cæli culmine cunctis.
Clauditur in clauſtro de ciſter. corde ſereno,
Mentis alabaſtro cæleſti nectare pleno
Corde bono, uultu læto, non pectore triſti.
In domini cultu ſe mactat pro cruce Chriſti,
Spiritui cogit carnem ſeruire rebellem,
Hanc totamq; coquit lex ignea, nil niſi pellem
Fert, maceratur homo, pingueſcunt abdita mentis.
In cordis domo ſtat gratia cuncta regentis,
Per quam uirtutum miro candore nitebat,
Peccatiq; lutum ui tota deſpiciebat.
Vitas ſanctorum ſanctus ſtudioſe legebat,
Exemplis quorum fontem uitæ ſitiebat.
Vere non potuit hunc ſanctum flamma reatus,
Plurima nanq; fuit per tentamenta probatus.
Moribus & uoto fuit almo ſemper adhærens
Spiritui, toto niſu cæleſtia quærens.
Angelos cœtus exorat cum prece pura,
Deuoti fletus, quibus offert munera plura.
Cælitus impletus faſtidit & hæc peritura,
Ordinat & lætus uitam per cælica iura.
Sic ſol iuſtitiæ, Bernardum traxit ab huius
Mundi planicie, fallax eſt gloria cuius.
Deficit ut fœnum, perit ut flos atq; fauilla,
Cor gerit obſcenum, quiſquis cõfidit in illa.
Nam redit in cinerem, quæ quo plus tendit in altum,
Tanto per celerem deſcendit ad infima ſaltum.
Felix qui uoluit mundi poſtponere curam,
Et clauſtri potuit uitam cõtingere puram.
Angelico more clauſtralis uita potitur,
Nam ſine rancore concors ibi reperitur.

ANnua millenus, ter quinis commemoratur,
Necnon centenus, uir ſanctus quando creatur
Abbas, & patrum ſequitur decreta priorum.
Fit doctor fratrum, fidei lux, regula morum,
Sobrius & caſtus, mitis, pius, atq; benignus.
Expers eſt factus, & laude per omnia dignus,
In uallem claram, uallem conuertit amaram.
Et domino charam deuotus cõſtruit aram,
Annis terdenis octo, ſed non ſine pœnis.
Hanc uallem rexit, multos ad ſidera uexit,
Et ſeptingentos fratres moriens pater idem,
Laudibus intentos Chriſti dimiſit ibidem.
Illis efficitur hæc uallis ianua cæli,
A quibus incolitur ſacer ordo mente fideli.
Senſus corporeos uir iuſtus ſenſus refrenat,
Abſoluitq; reos, multorum corda ſerenat.
Prædicat, obſecrat, arguit, increpat, arcet & urget,
Corripit, attrahit, inſtruit, admonet ut mala purget.
Et quod dicebat alijs, prius ipſe gerebat:
Facto complebat, & ſic ſua iuſſa ferebat.
Tradidit hanc formam Chriſtus nobis imitandam,
Sed fugit hanc normam ſtultus, peſtem quaſi quandam:
Ventis uerborum linguæ dum laxat habenas,
Actus ſanctorum ſpernens menteſq; ſerenas.
Et tamen alta poli non ſcandit ſermo, ſed actus
Expers ſitq; doli, pro Chriſti nomine factus.
Sanctum ditauit Bernardum gratia duplex,
Hunc opus ornauit & uerbi copia ſupplex.
Sermo præcellens doctoris honore beauit,
Hunc opus excellens, ad cælica regna leuauit.
Annos ſex decies & tres ætatis habebat,
Cæli quando quies hunc à mundo rapiebat.
Centum cœnobia, decies ſex fecit abunde,
Addens ſubſidia, conuentus uiueret unde.
Implebat ſanctum diuini feruor amoris,
Quem deus ad tantum prouexit culmen honoris.
Sic meritis diues mundo tranſiuit ab iſto
Ad cæli ciues, ſit laus & gloria Chriſto.
Amen.

O Pater alborum, dux & rector monachorum,
Cõſors ſanctorum, duc nos ad regna polorum.
¶ Lactis uirginei ros infuſus faciei
Bernardi, dat ei dulcia uerba dei.
¶ Fontanum caſtrum Bernardo contulit ortum,
Oblatos quinos contempſit pontificatus.

¶ Beati Bernardi metricum teſtamentum.
Et primo ſui prioris interrogatio.

QVæ uitæ forma, qui mores, quæ ſacra norma:
Quid deceat, quid non, inſtrue ſancte pater.

¶ Reſponſio ipſius Bernardi

QVæ feci primo, uobis facienda relinquo.
Nullum turbaui, diſcordes pacificaui.
Læſua ſuſtinui, nec mihi complacui.

Canonizatio

CANONIZATIO SANCTI BERNARDI *Clareuallenſis abbatis per Alexandrum papam tertium. Anno Chriſti Milleſimo centeſimo ſexageſimoquarto.*

¶Literæ apoſtolicæ de uita & commendatione ſancti Bernardi quanto præconio excipiedus ſit. Et primo ad prælatos eccleſiæ gallicanæ.

ALexāder ep̄s ſeruus ſeruorū dei uenerabilibꝰ fratribꝰ archiep̄is, ep̄is, & dilectis filijs abbatibus, alijsq́ eccleſiarū prælatis iu regno Franciæ conſtitutis ſalutē & apoſtolicā benedictionē. Cōtigit olim dū eſſemus Pariſius conſtituti ut magni quidā ac uenerabiles uiri de canonizando ſanctæ recordatiōis Bernardo quondā Clareuallen̄. abbate facerēt mētionē, optātes utiq; & pijs nobis precibꝰ ſuggerētes ut in concilio qđ de proximo erat turonis celebrandū, digno huic & laudabili uoto, celebrē daremus effectū. Cūq; nos eidē negocio fauorabili ſatis intenderemus affectu: ſuperuenit multitudo & frequētia petitorū, qui in diuerſis prouincijs rē ſimilē poſtulabāt. Vnde cū uideremus nō poſſe cōgruenter oibus ſatiſfieri: ſtatutū pro ſcādalo deuitādo etiā in hoc differri, qđ oportebat pro tp̄e cæteris denegari. Nuper autē ex inſtātia & deuotione Clareuallen̄. fratrū, & aliarū ſublimiū perſonarū eiſdē apud nos precibus innouatis reduximus ad memoriā noſtrā, eiuſdē beati uiri ſanctā ac uenerabilē uitā: qualiter ipſe ſingularis gr̄æ ꝓrogatiua ſuffultus nō ſolū in ſeipſo ſanctitate ac religione ꝓfulſerit, ſed etiā in uniuerſa eccleſia dei fidei & doctrinæ lumine radiarit. Fructum uerò quē in domo dn̄i & uerbo operatꝰ eſt & exēplo, nullus ferè terminꝰ ſanctæ xp̄ianitatis ignorat: cū uſq; ad exteras quoq; barbaras natiōes religiōis inſtituta trāſmiſerit: atq; monaſteriorū fundationē extēderit: & infinitā multitudinē peccatorū per uiæ ſecularis latitudinē incedentē, ad ſpiritalis uitæ rectitudinē reuocarit. Specialr̄ aūt ſacroſctām Romanā eccleſiā cui auctore dn̄o ꝓſidemus, ita quōdā ſub grauis ꝑſecutiōis turbine laborātē: tā uitæ merito quàm datæ ſibi cælitꝰ ſapiētiæ ſtudio ſuſtētauit: ut digne q̄dē & nobis & oibꝰ eiuſdē eccl'iæ filijs in memoria habēdus ſit, & deuotiōe perpetua uenerādus. In afflictione uerò corporis ſui uſq; adeo ſibi mūdū ſeq; mūdo reddidit crucifixū: ut cōſidamꝰ martyrū quoq; eū merita obtinere ſanctorū, quē cōfeſſiōis ordine & parſimonia uitæ, tā lōgū conſtat duxiſſe martyriū. Quibꝰ oibꝰ pia cōſideratiōe penſatis, & in conſilio fratrū nr̄orū expoſitis: cōfiſi de mia dei cui ꝑſeueranter & fidelr̄ militauit: necnō & de btōꝝ petri & pauli apl'oꝝ & eiuſdē btiſſimi cōfeſſoris meritis ꝓſumētes, eū apl'icæ ſedis auctoritate catalogo ſctōrū aſcribi mādauimus, & cōmemoratiōis ſuæ feſtū decreuimꝰ amodo publice celebrādū. Vos ergo q & eiuſdē ſedis apl'icæ inſtituta ſuſcipere & deū in ſctis ſuis cōſueuiſtis gl'ioſius honorare, ſic memoriā ſcti huiꝰ celebretis i terris: ut ꝓcibꝰ eiꝰ & meritis, digna ꝓmia recipiatis in cælis. Datū Anagniæ. xv. Kal'. Februarij.

¶*Item apoſtolicæ literæ ad regem Franciæ. Vnde ſupra.*

ALexāder ep̄s ſeruꝰ ſeruorū dei: illuſtri Frācorū regi Salutē & apl'icā bn̄dictionē. Nouit (ut credimꝰ) regalis tuæ magnificētiæ celſitudo ꝙ ea q̄ cū honore dei grata tibi acceptaq́ cognouimꝰ: ad utilē ſemp effectū magno & uolēti aīo ꝓmouemus. Maxime aūt hoc in illis operibꝰ obſeruamꝰ: i qbꝰ ſpecialr̄ & honor dei, & ſuoꝝ gl'ia ſctōrū declaraꝛ. Sciētes eq; tibi fore gratiſſimū: qcqd ad decorē eccl'iæ, & ſupni regis honorē auctoritate fuerit apl'ica cōſtitutū. Vn̄ qm̄ ſctē recordatiōis Bernardꝰ q̄ndā abbas Clareuallis & deo ſp charꝰ: & tā tibi quā uniuerſo regno tuo gratꝰ extitit & acceptꝰ, eū ad gl'iā dei & exultationē eccl'iæ ac totius regni tui canonizādū decreuimus, & iter btiſſimos cōfeſſores feſtiua celebritate cōlēdū: tā de mia dei & btōrū petri & pauli apl'orum eius cōfiſi meritis: quàm ſuæ cōuerſatiōis & ſctimoniæ nō ignari. Monemꝰ igiꝛ xp̄ianiſſimæ ſerenitatis tuæ regiā pietatē, ut hoc cæleſtis gr̄æ donū regno tuo te regnāte collatū lætæ deuotiōis brachijs amplectaris: eiq́ iā cæleſti btitudine ꝑfruēti ſolita pietate deuotus exiſtas, quē ꝑ ſua uenerabili ſanctitate adhuc in terris poſitū diligebas. Clareuallēſe uerò monaſteriū qđ fundauit, i q̄ etiā corpꝰ eiꝰ uenerabile requieſcit, ita te ob reuerētiā eiꝰ hr̄e uolumꝰ cōmendatū: ut eū ſemp merearis habere patronū. Datum Anagniæ. xv. Kal'. Februarij.

¶*Item eiuſdem ad omnes abbates Ciſtercienſis ordinis.*

ALexāder ep̄s ſeruꝰ ſeruorū dei dilectis filijs Ciſtercij, de firmitate, & pōtigniaci, & Clareuallis, & morimūdi, atq; uniuerſis abbatibꝰ ciſtercien̄. ordinis: ſalutē & apoſtolicā bn̄dictionē. Quoties honeſta nobis opportunitas exhibeꝛ, ut fidei & deuotioni quam circa eccleſiam dei nr̄is tp̄ibus habuiſtis, poſſimus in aliquo ꝓ meritis rn̄dere, opportunitatē ipām libēter amplectimur: & i his maxime q̄ ſpecialē noſcunꝛ redolere uirtutē ueſtris occurrere ꝓfectibus nō moramur. Cōtigit aūt hoc tp̄e ut uerbū qđ ab olim fuerat de beati Bernardi quōdā Clareuallis abbatis canonizatione ꝓpoſitū, & ꝑ quorūdā ſimilia poſtulantiū ſcādalo à turonenſis cōcilij celebratione dilatū, ad noſtrā reducereꝛ (deo uolente) memoriā: & faciente nobiſcū ſignū iu bonū qui hoc pietatis opus, noſtris ſeruauit manibus conſummandū. Nos enim uitā & ſanctitatē eiuſdem beatiſſimi confeſſoris recordatione ſolicita memorantes: quomodo ſcilicet & in ſeipſo religiōis & ſanctimoniæ prærogatiua magnificus, & uniuerſæ eccl'iæ dei, ſpecialr̄ autē ordini ur̄o, fide & doctrina utilis extiterit: & copioſiſſime fructuoſus: confiſi de mia dei, & beatorū apoſtolorū Petri & Pauli, necnon de eiuſdē ſancti cōfeſſoris meritis ꝓſumētes eū (frm̄ noſtrorū cōmunicato cōcilio) auctoritate apl'icæ ſedis ſctōrum catalogo duximus aſcribendū, & diē depoſitionis ipſius in eccl'ia publice celebrādū. Vn̄ qm̄ hoc ita in gl'iam & honorē ſummi cōditoris exuberat ut in ueſtrā quoq; ædificationē, cōſolationēq́ redūdet: ur̄a potiſſimū intereſt oīpotēti deo gr̄as agere, qui modernis tēporibus uirū perfectæ & ꝓdicabilis ſanctitatis in ur̄o ordine uoluit ſuſcitare. Vos igiꝛ munificentiæ donū, ſpeciali deuotione ſuſcipite, & deum in ſanctorū ſuorū glorificatiōe mirabilem, in huius celebratione ſpecialiter honorate. Datum Anagniæ. xv. kal'. Februarij.

¶*Item eiuſdem ad Clareuallenſes.*

ALexander ep̄s ſeruus ſeruorum dei, dilectis filijs Gerardo abbati, & uniuerſo conuentui Clareuallis: ſalutem & apoſtolicā benedictionē. Sicut de religione & pietate, quā circa deū geritis nihil nobis reſtat ambiguū: ſic exhibite circa nos robur deuotionis & fidei clara ſemper eſt certitudine manifeſtum. Nō enim poteratis: ſed nec deinceps deo auctore poteritis à gratia ſanctitatis apparere degeneres quos ſancti patris conſtat eſſe hæredes, cui & gratia ſpiritalis abundauit ad meritum: & operum efficacia non defuit ad exemplum. Scitis nanq; & pia ueneratiōe recolitis qualiter beatæ memoriæ Bernardus cœnobij ueſtri primus abbas præcipuusq́ fundator deo quidem pro uirtute religionis acceptus: & eccleſiæ dei pro plenitudine deuotionis & fidei extiterit gratioſus: ita ut merito deberetis haberi culpabiles, ſi imitationis & uenerationis ipſius eſſetis in aliquo negligentes. Placuit ergo nobis quòd pro eo tanquam pro pio patre ſolicitudinem habuiſtis: & canonizationem ipſius uoto laudabili poſtulaſtis. Nos quibus cordi ſemper eſt pro multis (fili abba) tuæ deuotionis obſequijs, & totius domus ueſtræ ſtudijs religioſis & pijs, ueſtris iugiter obtemperare precibus & profectibus aſpirare, uoto huic clementer annuimus: ut noſtram circa uos & gratiam & beneuolentiam comprobemus. Vita igitur eiuſdem beatiſſimi confeſſoris ad memoriam reuocata, quomodo ſcilicet fide & religione atq; doctrina præfulſerit quantoq́ in eccleſia dei perſpicuæ claritatis lumine radiarit, cū fratrum noſtrorum conſilio habito confiſi de miſericordia dei & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, atq; de eiuſdem ſancti meritis præſumentes, catalogo ſanctorum

duximus aſcribendum: dieſq; depoſitionis eius feſtiuũ de cætero & celebrẽ obſeruãdũ. Vnde quia ueſtra potiſſimũ intereſt eiꝰ & imitari uitã, & gloriã uenerari: ſatagite in oĩbus & ſtudete, ipſius ſcti pr̃is & inhærere ueſtigiis, & feſtũ excolere ſctitatis, ut cuius cõuerſatiõis meruiſtis eſſe participes: digni habeamini eiuſdẽ beatitudinis fore cõſortes: Datũ Anagniæ, quintodecimo kalendas Februarii.

¶Incipit præfatio ſancti Bernardi abbatis in uitam ſancti Malachiæ epiſcopi.

SEmper quidẽ operæpreciũ fuit, illuſtres ſanctorum deſcribere uitas, ut ſint in ſpeculũ & exemplũ ac quoddã ueluti condimentum uitæ hominum ſuper terram. Per hoc enim quodammodo apud nos etiam poſt mortẽ uiuunt: multoſq; ex his qui uiuentes mortui ſunt, ad uerã prouocant & reuocant uitam. Verũ nũc maxime id requirit raritas ſanctitatis: & noſtra plane ætas inops uirorũ. Quàm ſanè inopiã ſup nos adeo inualuiſſe ſentimus: ut nulli ſit dubium illa ſnia nos feriri, qm̃ abundabit iniquitas: refrigeſcet charitas multorũ. Et ut ſuſpicor ego: aut p̃ſto: aut ꝑpe eſt: de quo ſcriptũ eſt: faciẽ eiꝰ præcedet egeſtas. Ni fallor antixp̃s eſt iſte: quem fames ac ſterilitas totius boni, & præit, & comitaſ. Siue igiſ nũcia iam præſentis, ſiue iam iãq; affuturi prænuncia, egeſtas in euidenti eſt. Taceo uulgus, taceo uilẽ filiorũ huius ſeculi multitudinẽ: in ipſas eccleſiæ columnas uolo oculos leues. Quẽ mihi oſtẽdas, uel de illorũ numero qui uidẽtur dati in lucẽ gentiũ, nõ magis de ſublimi fumantem, quàm flammantem? Et ſi lumen qđ in te eſt, inquit, tenebræ ſunt: quãtæ ſunt tenebræ? Niſi tu illos fortè (qđ non credo) lucere dixeris, qui quæſtũ æſtimãt pietatẽ: qui in hæreditate dñi nõ quæ dñi, ſed magis q̃ ſua ſunt quæritãt. Quid dico q̃ ſua ſunt? Perfectꝰ ſit & ſctũs etiã ſua q̃rẽs, ſuaq; retinens: ſi ab alicuis cor manuſq; cõtineat. Meminerit tamẽ q ſibi uſq; huc forte perueniſſe uidetur, eũdem exigi ſctitatis gradum & ab ethnico. An nõ milites ſuis iubenſ contenti fore ſtipendiis, ut ſalui fiant? Magnũ uerò eccleſiæ doctori, ſi ſit ſicut unꝰ militũ: aut certè (qđ ad illorũ improperiũ ꝓpheta loquiſ) ſi ut ppl̃s, ita & ſacerdos fuerit. O deformitatem. Itáne ſummꝰ merito reputãdus erit, qui à ſummo corruens gradu hærebit uix infirmo, ne abyſſo abſorbeatur? Quàm rarus tñ iſte ip̃e in clero. Quem item das mihi contentũ neceſſariis, cõtemptorem ſuperfluorũ? Lex eſt tamẽ præfixa ab apl̃is apl̃orũ ſucceſſoribus. Victum & ueſtitum hñtes inquiũt, his cõtenti ſimus. Vbi forma hæc? In libris cernimus eam: ſed non in uiris. Habes uerò de iuſto, quia lex dei eius in corde ipſius: & nõ in codice. Nec perfectionis is gradꝰ. Perfectus carere & neceſſariis paratus eſt. At gratis iſtud. Vtinã ſuperfluis ponatur modus: utinam nõ cupiamus in infinitũ. Sed qđ? Forte reperias qui hoc poſſit. Id quidẽ difficile: ſed uide quid egimus. Quærebamus uirũ optimũ: multorũ liberatorẽ: & ecce laboramus in inueniendo, qui ſeipſum ſaluum facere poſſit. Optimus hodie eſt: qui nõ eſt nimis malus. Vnde qm̃ à terra defecit ſanctus: uideor mihi non ſuperuacue ex his qui empti ſunt de terra, reuocare ad mediũ malachiã ep̃m: uirũ uere ſanctum & nr̃orũ quidẽ tẽporũ ſingularis ſapiẽtiæ & uirtutis. Iſte erat lucerna ardens & lucẽs: nec extincta eſt tñ, ſed ſubmota. Quis mihi iure ſuccenſeat, ſi readmouero eã? Imo uerò nõ eſt qđ mihi ingrati eſſe mei ſeculi hoĩes debeant, & oĩs deinceps gñatio uentura: ſiquem conditio tulit, reuocem ſtilo, ſi mundo reſtituã quo dignus nõ erat mũdus: ſi ſeruẽ memoriæ hoĩm, hoĩem cuius memoria in benedictione ſit oĩbus qui legere dignabunſ: ſi me excitãte amicũ dormiẽtẽ, uox turturis audita fuerit in terra nr̃a dicẽs, ecce ego uobiſcũ ſum oĩbꝰ diebus uſq; ad cõſummationẽ ſcl̃i. Deinde ſepultꝰ apud nos eſt, nobis ſp̃aliter hoc opꝰ incũbit. Quid ꝙ me inter ſp̃ales amicos ſanctus ille habebat, & eo loci ut nulli in hac parte gl̃iæ ſcđm fuiſſe me credã? Nec mercede uacat: mihi tantæ familiaritas ſanctitatis. Primitias iam accepi: in extremis poſitus erat, imo in principiis iuxta illud, Cũ cõſummatus fuerit homo tũc incipit. Accucurri ego, ut benedictio morituri ſuper me ueniret. At ille cũ iam mẽbra alia mouere nõ poſſet, fortis ad dãdã benedictionẽ: eleuatis ſanctis manibus ſuper caput meũ benedixit mihi, & benedictionẽ hæreditate poſſideo. Et quomodo ego illũ ſilere queam? Poſtremo tu id mihi abba Congane iniungis, reuerendus frater & dulcis amicus meus: ac tecum pariter (ut ex hybernia ſcribis) ueſtra illa omnis eccleſia ſanctorum. Libens obedio: præſertim ꝙ nõ eloquiũ exigitis, ſed narrationem. Dabo uerò operam ut ea ſit pura & luculenta: deuotos informans, faſtidioſos non onerans. Sanè narrationis ueritas ſecura apud me eſt, intimata à uobis: haud alia proculdubio proteſtantibus quàm quæ certiſſime comperta ſunt uobis.

¶Explicit præfatio.

¶INCIPIT VITA SANCTI MALACHIAE EPISCOPI.

MAlachias noſter ortus hybernia de populo barbaro, ibi educatus, ibi literas edoctus eſt. Cæterũ de natali barbariæ traxit nihil: nõ magis quàm piſces maris de ſale materno. Q; uerò ſuaue qđ inculta nobis barbaries tam urbanum protulit ciuem ſanctorum, & domeſticum dei: qui producit mel de petra, oleũq; de ſaxo duriſſimo: ipſe fecit hoc. Parentes tamen illi fuere genere & potẽtia magni: iuxta nomen magnorum qui ſunt in terra. At mater mente quàm ſanguine generoſior, ſatagebat in ipſo initio uiarum ſuarum notas paruulo facere uias uitæ: hãc pluris illi exiſtimans uentoſa ſcientia literaturæ ſecularis. Ad utranq; tamen huic nõ defuit ingenium pro ætate. In ſcholis literas, domi timorem domini docebatur, & quotidianis profectibus reſpondebat ambobus ſatis magiſtro & matri. Nempe à principio ſpiritum ſortitus eſt bonum, per quem erat puer docilis, & amabilis ualde, mire admodum omnibus per omnia gratioſus. Bibebat autem pro lacte de pectore materno aquas ſapientiæ ſalutaris, & fiebat indies ſeipſo prudentior. Prudentior dicam, an ſanctior? Vtrunq; enim ſi dixero, non me pœnitebit: ueritatẽ enim dicam. Agebat ſenẽ moribus, annis puer: expers laſciuiæ puerilis. Cumq; ex hoc cunctis eſſet reuerentiæ & ſtupori, non tamen inde ut aſſolet inſolentior inueniebaſ: ſed magis quietus & ſubditus in omni manſuetudine. Nõ impatiens magiſterii: non fugitans diſciplinæ, non lectionis faſtidicus, non ludorum deniq; appetens: quod uel maxime illa ætas dulce ac familiare habere ſolet. Et proficiebat ſupra omnes coætaneos ſuos: in ea quidem literatura quæ illi cõpetebat ætati. Nam in diſciplina morum profectuq; uirtutum, etiã ſuper omnes docentes ſe in breui euituit: non tã matre tñ, quàm unctione magiſtra. Hac ſolicitãte, haud ſegniter & in diuinis exercebatur: petere ſecretũ, anticipare uigilias, meditari in lege, refici parcius: orare frequentius. Et quia eccleſiã frequentare nec uacabat propter ſtudium, & pro uerecundia non libebat: leuare puras manus in omni loco, ubi tñ ſecrete id poſſet. Iã tunc ſiquidem cautꝰ fuit declinare uirus uirtutum, inanem gloriam. ¶Eſt uicus prope ciuitatem in qua diſcebat puer: quo magiſter eiꝰ frequẽter pergere ſolitus erat, ipſo ſolo comite. Illo eũtibꝰ ambobꝰ pariter ip̃e (ut poſtea referebat) retrahebat pedẽ, ſiſtebat gradũ, & ſtãs à tergo magr̃i. Illo qdem nõ cõperiẽte expanſis ad cœlũ manibꝰ rapti quodãmõ ac ueluti iaculatã emittebat orõnẽ: & ſic diſſimulãs magr̃um denuo ſequebatur. Iſtiuſmodi pio furto: puer ſæpius eludebat comitẽ pariter & magr̃m. Nõ eſt dicere oĩa, q̃ eiꝰ principia colore bonæ indolis decorauere, ad maiora atq; utiliora currendũ. Vnũ tñ refero adhuc: ꝙ hoc meo quidem iudicio nõ modo bonæ ſed & magnæ in puero dederit inſigne ſpei. ¶Excitus aliqñ opinione cuiuſdam magr̃i, erat

enim famoſus

eiũ famoſus in diſciplinis quas dicũt liberales)adiuit illũ
diſcendi cupiditate. Quippe extrema iam pueritiæ captãs
ad eas literas anhelabat. Intrans uerò domũ uidit uirũ lu
dentẽ ſubula: crebriſq; ſulcantem tractibus neſcio quo no
tabili modo parietẽ. Et ſolo uiſu offenſus puer ſerius ꝙ le
uitatẽ redoleret: reſiliuit ab eo ac deinceps illũ nec uidere
curauit. Ita cũ eſſet ſtudioſiſſimꝰ literarũ: præ honeſto tñ
ſpreuit eas uirtutis amator. Tali quodam præludio puer
præparabaẛ, ad cũ qui ſe manebat in fortiori ætate conflictũ:
iamq; ipſe aduerſariũ ꝓuocabat. Et malachiæ quidem
pueritia ſic erat. Porrò adoleſcentiã ſimili tranſiuit ſimpli
citate & puritate: niſi ꝙ creſcẽte ætate creſcebat ſimul illi
ſapientia & gratia apud deũ & homines.

HInc iam. i. ab ineunte adoleſcentia eius cœpit mani
feſtius apparere quid eſſet in hoie: & grã dei in illo
uacua non uideri. Vidẽs enim induſtrius adoleſcẽs
quã in maligno mũdus poſitus ſit, & cogitãs qualẽ ſpiritũ
accepiſſet dicebat intra ſe. Non eſt ſpũs huius mundi iſte.
Quid iſti & illi? Non eſt ſocietas alteri ad alterũ: non pluſ
quã luci ad tenebras. Meꝰ ex deo eſt: & ſcio q̃ in illo dona
ta ſunt mihi. Inde mihi interim adhuc innocẽtia uitæ, in
de cõtinẽtiæ decus, inde iuſtitiæ fames: inde quoq; illa co
ſecurior q̃ ſecretior glĩa mea ẽ teſtimoniũ cõſciæ meæ. Nil
horũ mihi tutum ſub principe mundi. Deinde habeo the
ſaurũ hunc in fictili uaſe. Verendũ ne impingaẛ & frangaẛ:
& effundaẛ oleũ lætitiæ qđ porto. Et qdẽ nõ impingere in
ter ſaxa & ſcopulos diſtortæ & anfractuoſæ uiæ & uitæ hu
ius, difficillimũ. Itáne in momẽto perdã ſimul oẽs qbꝰ ab
initio ꝑuẽtus ſum oẽs bñdictiões dulcedinis? Reſigno il
li potiꝰ à q̃ ſunt & me pariter. Et ego eñ ipſiꝰ. Perdo ipam
ad tp̃s aiam meã: ne pdã in æternũ. Et qđ ſum & q̃ habeo
oĩa, ubi mihi eq̃ ſalua, ut in manu auctoris? Quis ita ad ſer
uãdũ ſolicitꝰ, ad retinẽdũ potẽs ad reſtituẽdũ fidelis? Ser
uabit tuto: reſtituet opportune. Sine retractatione me do
ad ſeruiẽdũ illi de donis ſuis. Nõ põt mihi perire ex omni
bus: q̃ in opus pietatis expendero. Forte & ſperare plus
aliquid licet. Solet reddere cũ uſura: qui dat gratis. Ita eſt:
etiam cumulabit & multiplicabit in aia mea uirtutẽ. Hæc
cogitauit & fecit: ſciens abſq; facto uanas eſſe cogitatiões
hominũ. ¶ Erat homo in ciuitate ardinacha: ipſa eſt in qua
alitꝰ eſt malachias, & homo ille ſanctꝰ, & auſteræ admodũ
uitæ: inexorabilis caſtigator corpis ſui. Cellã hñs iuxta ec
cleſiã, in ea manebat: ieiunijs & obſecrationibus feruiens
die ac nocte. Ad hunc ſe contulit malachias, formã uitæ ac
cepturus ab eo: qui uiuũ ſe tali damnauerat ſepultura. Et
uide humilitatẽ. A primeua ætate ĩ ſancta arte magr̃m (qđ
dubiũ nõ eſt) habuerat deũ: & ecce factus eſt denuo diſci
pulus hoĩs, homo mitis & humilis corde. Si neſciebamus
hoc uel ſolo uobis ipſe ꝓbauit. Legãt hoc qui docere quæ
nõ didicere conanẛ, diſcipulos ſibi coaceruantes, qui nun
quã diſcipuli extitere: cæci duces cæcorũ. Malachias do
ctus à deo, doctorẽ nihilominꝰ quæſiuit hoiem: & quidem
caute & ſapiẽter. Quid ſimile quæſo afferre quibat in quo
æque daret, caperẽt ue experimentũ profectus ſui? Si ma
lachiæ exemplum eis pro minimo eſt: pauli opus attendãt.
Nónne euãgeliũ ſuum qđ non ab homine acceperat ſed à
Xp̃o, cũ hoibus tñ cenſuit cõferendũ, ne forte in uacuum
curreret aut cucurriſſet? Vbi ille ſecurus non eſt: nec ego.
Si quis hoc ſcit: uiderit ne nõ tam ſecuritas ſit quã temeri
tas. Sed hæc alterius tẽporis. Nũc uerò ſonuit in ciuitate
qđ factũ eſt: & cõmota eſt uniuerſa ad inopinatam nouita
tem. Stupebãt autẽ oẽs, & uirtutẽ mirabãtur: eoq; ampliꝰ
quo minus uſitatam in gẽte fera. Videres tunc reuelari ex
multorum cordibus cogitatiões. Plerıq; humano affectu
penſantes factũ plangere & dolere: ꝙ dilectus omnibus de
licatuſq; adoleſcens, duris ſe adeo laboribus mancipaſſet.
Alij ſuſpicati leuitatem propter ætatẽ: diffidere de pſeuerã
tia, timere de caſu. Nonnulli temeritatẽ cauſantes, indi
gnari & fremere in eum: ꝙ ſupra ætatẽ & uires inconſulte
rem arduã fuiſſet aggreſſus. Verũ ille ſine conſilio egit ni
hil. Nã habuit cõſiliũ à ꝓpheta: qui ait. Bonũ eſt hoi ſi por

tauerit iugũ ab adoleſcentia. Et addit. Sedebit ſolitariꝰ &
tacebit: quia leuauit ſe ſupra ſe. Sedebat ſibi iuuenculus ſe
cus pedes Imarii, hoc eñ nomen uiro: & aut diſcebat obe
dientiam, aut ſe didiciſſe docebat. Sedebat ut quietus, ut
manſuetus, ut hũilis. Sedebat & tacebat ſciens ſm prophe
tã cultũ iuſtitiæ eſſe ſilentiũ. Sedebat ut pſeuerãs, tacebat
ut uerecũdus: niſi ꝙ ſuo illo ſilentio in dei auribꝰ loqueba
tur cũ ſctõ Dauid. Adoleſcẽtulꝰ ſum ego & cõtẽptꝰ: iuſtifi
catiões tuas nõ ſum oblitus. Et ſedebat interim ſolitarius,
ga & ſine ſocio & ſine exẽplo. Quis eñ añ malachiã diſtri
ctiſſimũ uiri ꝓpoſitũ uel cogitaret attentare? Nempe mira
bile oĩbus habebatur: non imitabile. Malachias imitabile
perſuaſit: ſedendo dũtaxat & tacendo. Intra paucos dies
habuit imitatores non paucos: prouocatos exemplo ſui.
Ita ꝗ prio ſolitarius ſedit & unicus pr̃is ſui, fit iam unus ex
multis: fit ex unigenito primogenitus in multis fratribus.
Et ut prior in cõuerſiõe, ita in cõuerſatiõe ſublimior: & ꝗ
añ oẽs uenit oĩm iudicio ſupra oẽs eminuit in uirtute. Et
dignus uiſus eſt ep̃o pariter & magr̃o: ꝗ ad diaconij gra
dũ promoueref. Et coegerũt eum. Hinc iã leuita dñi publi
ce ſe ad omne opꝰ pietatis accinxit: plus uerò ad eas res in
quibus aliqua iniuria uideref. Deniq; cura erat ei maxima
in ſepeliendis defunctis paupéribꝰ, ꝙ hoc ſibi nõ minꝰ hu
militatẽ ſaperet, quã hũanitatẽ. Nec defuit nouo noſtro to
biæ rediuiua à muliere tẽtatio: imo à ſerpente per mulierẽ.
Germana eius indignitatẽ (ut ſibi uidebaẛ) officij exhor
rẽs, quid facis, inquit, ô inſane? Dimitte mortuos ſepelire
mortuos ſuos. Et hoc illi quotidie exprobrans ingerebat:
ſed rñdebaẛ mulieri ſtultæ iuſta ſtultitiã ſuã. Miſera tu elo
quij caſti uocẽ tenes: ſed uirtutẽ ignoras. Ita ad miniſteriũ
qđ coactus acceſſerat, deuotus tenuit: indefeſſus exercuit.
Vñ & cenſuerũt etiã ſacerdotale officiũ imponẽdũ illi. Et
factũ eſt ita. Erat autem cum ſacerdos ordinatus eſt: annos
natus quaſi uigintiquinq;. In qua eius utraq; ordinatiõe,
ſiquid præter canonũ formam proceſſiſſe uidetur: ut uere
uideẛ (ſiquidẽ infra uiceſimũquintum annũ leuiticum mi
niſteriũ, infra triceſimũ adeptꝰ eſt ſacerdotij dignitatem)
donãdũ ſanè, tum zelo ordinatoris, tum meritis ordinati.
Ego uerò iſtud nec in ſctõ redarguẽdũ, nec uſurpandũ cõ
ſulo ei qui ſctũs nõ fuerit. Nec contẽtus ep̃s etiã uices ſuas
cõmiſit ei, ſeminare ſemẽ ſctũ in gente nõ ſctã: & dare rudi
populo & ſine lege uiuenti, legẽ uitæ & diſciplinæ. Suſce
pit ille mãdatũ in omni alacritate: ſicut erat ſpiritu feruẽs,
nec talentis incubans, ſed inhiãs lucris. Et ecce linguæ ſar
culo cœpit euellere, deſtruere, diſſipare, de die in diem fa
ctitans praua indirecta & aſpera in uias planas. Exultabat
ut gigas ad diſcurrendũ ubiq;: diceres ignem urentẽ in cõ
ſumendo criminum uepres: diceres ſecurim uel aſciam in
deijciendo plantationes malas. Extirpare barbaricos ritꝰ:
plantare eccleſiaſticos. Veternoſas omnes (neq; enim pau
cæ inueniebantur) abolebat ſuperſtitiones: ſeu quaſlibet
ubicũq; deprehendiſſet malignates immiſſas per angelos
malos. Deniq; quicquid incõpoſitũ, quicquid indecorũ,
quicqd diſtortũ obuiũ habuiſſet nõ parcebat oculus eiꝰ,
ſed uelut grãdo groſſos ẽ ficubus, & ſicut puluerẽ uentus
à facie terræ, ſic corã facie ſua eiuſmodi nitebatur totũ pro
uiribus exturbare ac delere de populo ſuo. Et pro his om
nibꝰ tradebat iura cæleſtia: optimꝰ legiſlator. Leges dabat
plenas iuſtitiæ: plenas modeſtiæ & honeſtatis. Sed & apo
ſtolicas ſanctiões, ac decreta ſctõrũ patrũ: ꝑcipueq; cõſue
tudines ſanctæ Romanæ eccliæ in cũctis eccliijs ſtatuebat.
¶ Hinc eſt ꝙ hodieq; in illis ad horas canonicas cantaẛ &
pſalliẛ: iuxta morẽ uniuerſæ terræ: nam minime id ante fie
bat ne in ciuitate quidẽ. Ipſe uerò in adoleſcentia cantũ di
dicerat, & in ſuo cœnobio mox cãtare fecit cũ necdũ in ci
uitate ſeu in ep̃atu uniuerſo cantare ſcirẽt uel uellent. De
inde uſum ſaluberrimũ cõfeſſionis, ſacramentũ cõfirmatio
nis, cõtractũ cõiugiorũ: quæ oĩa aut ignorabãt, aut negli
gebãt: malachias de nouo inſtituit. Et de his iſta pro exem
plo ſufficiant. Nam & per totũ hiſtoriæ textum breuitatis
ſtudio plurima præterimus.

Cum eſſet illi ſtudium & zelus maximus circa cultum diuinorum, & uenerationē ſacramētorum, ne forte de his aliquid cōſtitueret uel doceret ſecus quā ritꝰ haberet uniuerſalis eccleſiæ, ſubijt aīm adire epm̄ Malchū qui ſe plenius de oībus īformaret. Hic erat ſenex plenus dierū & uirtutū: & ſapiētia dei erat in illo. Natione quidē hybernꝰ, ſed in anglia conuerſatus fuerat in habitu & propoſito monachali uintonīeſi monaſterio. De quo aſſumptus eſt in epiſcopū in leſmor ciuitatem mumoniæ: & ipſa nobilior inter cæteras regni illius. Ibi tāta ei dēſup collata eſt grā: ut nō mō uita & doctrina, ſed & ſignis clareret. Quorū duo pono exēpli cā: ut oībꝰ innoteſcat qualē in ſciā ſctōrū malachias habuerit ꝓceptorē. ¶ Puerū mēte captū ex his quos lunaticos uocāt: inter confirmandū ſacra unctione ſanauit. Hoc ita notū certūq; fuit: ut illū mox conſtituerit oſtiariū domus ſuæ: uixeritq; idē puer incolumis in eo officio uſq; ad uirilē ætatē. ¶ Surdo auditū reſtituit, in quo idē mirabile qdā cōfeſſus eſt: ꝙ cum ſanctus utriq; auriculæ hincinde digitos immiſiſſet, duos quaſi porcellos ex ipſis exire ſenſerit. Pro his atq; huiuſmodi fama crebreſcēte, nomē grāde adeptꝰ eſt: ita ut ad eū ſcoti hyberniq; confluerent, & tanquā unus oīm pater ab oibus coleret̄. Ad hūc ergo malachias accepta benedictione pr̄is Imarij & ab epō miſſus, cū proſpere perueniſſet: benigne à ſene ſuſceptus eſt. Qui annos aliquot cū eo manſit, ut per hāc tēporis morā hauriret plenius de pectore uetereano: ſciēs ſcriptū, quia in antiquis eſt ſapiā. Sed ne hoc quoq; ad cām defuiſſe reor, ꝙ magnꝰ ille prouiſor uniuerſorū uoluit ſeruū ſuū malachiā in loco tam celebri notū fieri oībꝰ: qui erat oībus profuturꝰ. Nec enī poterat nō eſſe gratus: quibꝰ notus fuiſſet. Deniq; unū interim accidit ꝑ qd̄ ex aliqua ꝑte ꝙ notū deo erat in illo: manifeſtum fecit oībus: ¶ Inter regē mumoniæ q̄ eſt hyberniæ pars auſtralis & germanū eius, orta ſimultate, & fratre facto ſuperiori: rex pulſus regno cōfugit ad epm̄ Malchū. Nō tamē ut ope illius regnū reciperet: ſed magis princeps deuotꝰ dedit locū iræ, & neceſſitatē in uirtutē conuertit: priuatam eligēs ducere uitā. Cumq; epſ regē ſuſcipe debito honore pararet, abnuit ille: ſe malle inquiens tanquā unum ex illis eſſe pauperibus fratribꝰ qui illi adhærerēt, regiū faſtū deponere, & cōi pauptate fore cōtētū, expectare potius dn̄i uoluntatē quā ꝑ uim recipe regnū: nec uelle ꝓ ſuo honore terreno ſanguinē hūanū effundere: qui cōtra ſe clamet ad deū de terra. Quo audito exultat epſ, & admiratꝰ deuotionē ſatiſfacit uoto. Quid plura? Tradit̄ regi paupercula domus ad habitādū, & malachias in magr̄m: ad uictū panis cum ſale & aq̄. Porrò ad delicias ſufficiebat regi malachiæ ꝑſentia, uita, atq; doctrina: ita ut diceret ei: Q̄ dulcia faucibꝰ meis eloquia tua, ſup mel ori meo. Ad hæc ꝑ ſingulas noctes lachrymis ſuis ſtratū ſuū rigabat: ſed & quotidiano aq̄ frigidæ balneo, male calētē extinguebat in carne libidinem. Et orans rex cū rege dicebat. Vide hūilitatē meam & laborē meū, & dimitte uniuerſa delicta mea. Et nō amouit deꝰ orationē eius, & miam ſuam ab eo. Et exaudita eſt orō eius: etſi ſecus quā intēderet ipe. Nā is qdē ſolicitus erat ꝓ aīa ſua: ſed uindex innocētiæ deꝰ hoibus oñdere uolēs quū ſunt reliquiæ hoī pacifico, parabat interim facere iudiciū iniuriā patiēti: qd̄ ille penitꝰ nō ſꝑabat. Et ſuſcitauit deus ſpm̄ uicini regis: neq; enī unū eſt hybernia regnū, ſed diuiſa in plura. Hic itaq; uidens q̄ facta ſunt repletus eſt zelo: & hinc qdē indignās ꝑdonū libertati, & inſolētiæ ſupborū, inde uerò miſerās regni deſolationē & regis deiectionem: deſcēdit ad cellulā paupis. Suadet reditū: ſed nō ꝑſuadet. Inſtat tn̄, ſpondet opē, de effectu nō diffidere monet, deum affuturū promittit, cui nō poterūt reſiſtere oēs aduerſarij eiꝰ. Proponit etiā oppſſionē pauperū, pꝛiſq; uaſtationē: & nō ꝑficit. Cæterū accedente mandato epi, & malachiæ cōſilio, de quibꝰ ille pēdebat totus: uix tandē acqeſcit. Sequit̄ rex regē: & iuxta uerbū regis ſicut fuerat uolūtas i cælo, tota facilitate pulſis prædonibꝰ reducit̄ hō in ſua cū exultatione ſuorū: regnoq; reſtituit̄ ſuo. Dilexit ex tūc rex ille & ſemꝑ reueritꝰ eſt malachiā: eoq; ꝓpēſius quo plenꝰ ſctō uiro digna ueneratiōe & amore cōpererat. Cuiꝰ enī tantā meruit in ſua aduerſitate familiaritatē: ſanctitatē ignorare nō potuit. Propterea magis in ſua ꝓſperitate perpetibꝰ illū amicitijs, deuotiſq; colebat obſequijs: & libēter audiebat eū: & audito eo multa faciebat. Et de his ſatis. Verūtamen nō fortuitu factū reor ꝙ ita iam tūc magnificauit eū dn̄s in conſpectu regū: ſed quia uas electionis ſibi erat ille, portaturus nomen ſuū corā regibus & principibus.

Mortua eſt interim ſoror eiꝰ illa quā ꝑfati ſumus. Nec ꝑtereūdæ uiſiōes q̄s uidit de ea. Huiꝰ ſiqdē ſctūs carnalē exhorruerat uitā, & tāto zelo ut ſe deuouerit non uiſurū eā in carne uiuētē. At illa carne ſoluta, ſolutū eſt uotū: & cœpit uidere in ſpū quā in corpore noluit. Quadā nocte audiuit ꝑ ſomniū uocē ſibi dicētis, ſororē eiꝰ ſtare foras in atrio: & ecce ꝑ totos triginta dies nihil guſtaſſe. Qui euigilās cito intellexit cuius eſcæ inædia marceret: & diligēter diſcuſſo nūero dierū quē audierat, ipm̄ eſſe reperit ex quo ꝓ ea panē de cælo uiuū non obtuliſſet. Tū ille q ſororis nō aiam oderat ſed pctm̄: beneficētiā quā itermiſerat rurſum adorit̄. Neq; id fruſtra. Nō multū poſt uiſa eſt illi ꝑueniſſe ad limē eccleſiæ, necdum tn̄ poſſe itrare: apparere etiā i ueſte pulla. Cumq; ille ꝑſeueraret curās ne q̄ die ſolita ſtipe fruſtraret̄: ſcd̄o uidit eā in ueſte ſubcādida ad miſſam qdē itra eccliā: ſed altare cōtingere nō ꝑmitti. Tertio tādē uiſa eſt aggregari cœtui cādidatorū & i ueſte cādida. Vides lector quātū ualeat depcatio iuſti aſſidua? Vere regnū cælorū uim patit̄: & uiolēti rapiunt illud. Nōne tibi uidet̄ malachiæ orō uicem quodāmō effractoris exhibuiſſe cæleſtibus portis: qn̄ peccatrix mulier fraternis obtinuit armis, ꝙ ſuis meritis negabat̄? Hāc uim Ieſu bone tu q pateris facis, ualidꝰ & pius ad ſaluādū: faciēs miam & potentiā in brachio tuo: & in ſacro tuo ſeruās ſanctis qui in terra ſunt uſq; in conſummationē ſeculi. Hoc plane ſacramētū potēs peccata conſumere, debellare obuias poteſtates: inferre cælis reuertentes de terra.

Et dn̄s qdē in regiōe leſmoreñ. ſic ꝑparabat dilectū ſuū malachiā ad gloriā nois ſui. Verū q miſerant eū minime iā ferētes abſentiā eiꝰ: miſſis epl̄is reuocant illum. Quo reddito ſuis & qdē iſtructiore de oībꝰ q̄ oportebat: en opꝰ à deo paratū & ſuatū malachiæ. Vir diues & potēs qui locū bēchor & poſſeſſiones eius tenebat: inſpiratus à deo cōfeſtim in manu eiꝰ ſua omnia dedit, & ſe quoq;. Et is auūculꝰ eiꝰ: ſed malachiæ ſpūs quàm carnis propinquitas pluris fuit. Ipm̄ q̄q; locū bēchor de q̄ cognominabat̄ tradidit ei princeps ut ædificaret ibi monaſteriū, uel potiꝰ reædificaret. Nāq; nobiliſſimū extiterat añ ſub prio pr̄e cōgello: multa milia monachorū generās, multorū monaſteriorū caput. Locus uerò ſctūs, fœcūduſq; ſctōrū, copioſiſſime fructificās deo: ita ut unꝰ ex filijs ſctǽ illiꝰ cōgregatiōis noie luanus, centū ſolus monaſteriorū fundator extitiſſe ferat̄. Quod idcirco dixerim: ut ex hoc uno cōijciat lector quàm ingens fuerit reliqua multitudo. Deniq; ita hyberniā ſcotiāq; repleuerunt genimina eiꝰ: ut ea potiſſimū tꝑa dauidici illi uerſiculi ꝑcīniſſe uideant̄. Viſitaſti terrā & inebriaſti eā: multiplicaſti locupletare eā. Flumē dei repletū eſt aquis, paraſti cibū illorū, quoniā ita eſt præparatio eiꝰ. Riuos eius inebrians, multiplica genimina eius: in ſtillicidijs eiꝰ lætabit̄ germinans. Et in hūc modū cæteri q ſequūtur. Nec modo in præfatas ſed in exteras etiā regiōes quaſi inūdatione facta illa ſe ſanctorū examina effuderūt. E quibus ad has noſtras gallicanas partes ſanctus columbanus aſcendēs lexouienſe cōſtruxit monaſteriū, factus ibi in gentem magnā. Aiunt tam magnā fuiſſe: ut ſuccedentibus ſibi uiciſſim choris cōtinuarent̄ ſolēnia diuinorū, ita ut ne momentum quidem diei ac noctis uacaret à laudibus. Hæc de antiqua dicta ſint benchorenſis monaſterij gloria. Hoc olim deſtructū à piratis ob inſigne dignitatis antiquæ, malachias ueluti quandam replantaturus paradiſum amplexus eſt: & quia multa corpora ſanctorū dormirēt ibi. Nam ut taceā illa quæ in pace ſepulta ſunt: ferūt nōgētos ſimul

una die

una die à piratis occiſos. Erat quidē ingēs loci illius poſ-
ſeſſio ſed malachias ſolo cōtētus loco ſcō, totas poſſeſſio-
nes & terras alteri ceſſit. Siqdē à tpe quo deſtructū eſt mo-
naſteriū, nō defuit q illud teneret cum poſſeſſionibus ſuis.
Nā & cōſtituebanť per electionē, etiā & abbates appella-
bātur: ſeruātes noīe (etſi nō re) qđ olim extiterat. Cumq́
ſuaderēt multi nō alienare poſſeſſiones, ſed totū ſimul reti
nere ſibi: non acquieuit paupertatis amator: ſed fecit eligi
iuxta morē q eas teneret: loco (ut p̄diximus) retēto ſibi &
ſuis. Et fortaſſis cōſulti9 (ut poſt apparuit) itegrū retiuuiſ
ſet, ſi nō magis ſuæ ꝓſpexiſſet hūilitati, quā paci. Itaq; ex
mandato pr̄is Imarij aſſumptis ſecū decē circiter fratrib9,
ueniēs ad locū cœpit ædificare. Vbi quadā die cū in ſecu-
ri ipſe ſecaret, caſu ex operarijs un9 illo uibrāte in aera ſe-
curim locū incaute occupauit quo ictus deſtinabať: & ce-
cidit ſup ſpinā dorſi eius, tāto utiq; impetu, quāto ille co-
natu impingere ualuit. Corruit ille, accurrere oēs: putātes
aut percuſſum ad mortē, aut mortuū. Et tunica quidē ſciſ-
ſa à ſummo uſq; deorſum homo uerò illæſus inuētus eſt: tā
modice & ſummatim perſtricta cute ut uix in ſuperficie uē
ſtigiū appareret. Stabat hō incolumis quē ſecuris proſtra
uerat: intuētibus & ſtupētibus qui circūſtabāt. Vñ & facti
alacriores: prōptiores exinde ad opus inuēti ſunt. Et hoc
initiū ſignorum malachiæ. Porrò oratorium intra paucos
dies conſummatum eſt de lignis quidē leuigatis: ſed apte
firmiterq́ cōtextū, opus ſcoticū, pulchrū ſatis. Et exinde
ſeruiť deo in eo ſicut in diebus antiquis: ſimili quidē deuo
tione, etſi nō pari numero. Præfuit malachias loco illi tem
pore aliquāto, p̄re Imario ita conſtituēte: ipſe rector, ipſe
regula fratrū. Legebāt in uita ei9 quō cōuerſarenť: & ipſe
ante illos p̄ibat i iuſtitia & ſcītate corā deo: niſi q̄ p̄ter in-
ſtituta cōia, multa ſingulariter faciebat, in qb9 poti9 p̄ibat
oēs: & aliorū nemo illū poterat ad tā ardua ſeq. Eo tpis &
eo loci quidā infirmabať. Cui aſſiſtēs diabol9 & aperte lo-
quens ſuggerebat ne unquā crederet monitis malachiæ:
ſed ſi intraret ad ſe cultello eū peteret & occideret. Quo co
gnito q illi miniſtrabāt ipſo infirmo ꝓdēte, uerbū perferūt
ad malachiā præmuniētes. At ille ſolita arma orationis ar-
ripiēs: impauidus hoſtē aggreſſus: & infirmitatem fugat &
dæmonē. Erat autē nomē uiro Malchus. Frater eſt iſte ſm
carnē Xp̄iani nr̄i melliſontis abbatis: ambo enim ſuperſti
tes adhuc ſunt, ſibi in ſpiritu modo germaniores. Nam ille
ut liberatus eſt, continuo non ingratus, loco eodē conuer
ſus ad dñm: habitum ſimul animūq; mutauit. Et cognoue-
re fratres malignū inuidere bonis eorum: & ædificati ſunt
facti de reliquo cautiores. ¶ Clericū nomine michaelē dy-
ſenteria laborantem, & deſperate: mittens ei aliquid de mē
ſa ſua, eodem loco ſanauit. Secūdo eundem ipſum grauiſſi
ma infirmitate correptū: & corpore pariter curauit & mē-
te, Illico enim adhæſit deo & malachiæ ſeruo eius, timens
ne deterius aliquid ſibi cōtingeret, ſi denuo ingratus tāto
inueniref & beneficio & miraculo. Et nunc ut audiuimus
præeſt cuidā monaſterio ſito in partibus ſcotiæ: & hoc no-
uiſſimū oīm quæ ille fundauit. Pro huiuſmodi augeſcebat
indies & opinio & cōgregatio malachiæ: & grande ei no-
mē intus, & foris: nō tñ re grandius. Nempe ibi demoraba
tur etiā factus ep̄s: q̄ locus eſſet uicinus ciuitati.

VAcabat tūc tpis ep̄alis ſedes, & iā uacarat: mala
chia uolente aſſentire. Siqdē ip̄m elegerāt. Per-
ſiſtentibus tñ illis tandē aliqñ ceſſit: accedēte ad
uim faciendā mandato magiſtri ſui, necnō & me
tropolitani. Triceſimo fermè ætatis ſuæ anno malachias
cōſecrat9 epiſcopus introduciť cōnereth: hoc enim nomē
ciuitatis. Cū autē cœpiſſet pro officio ſuo agere: tūc intel-
lexit homo dei nō ad homines ſe, ſed ad beſtias deſtinatū.
Nuſquā adhuc tales expertus fuerat in quātacūq; barba-
rie. Nuſquā reperat ſic ꝓteruos ad mores, ſic ferales ad ri-
tus, ſic ad fidē impios, ad leges barbaros, ceruicoſos ad di-
ſciplinā: ſpurcos ad uitā. Xp̄iani noīe: re pagani. Non de-
cimas, nō primitias dare, nō legitima inire cōiugia, nō fa-
cere cōfeſſiones: pœnitentias nec qui peteret, nec qui da-
ret iueniri. Miniſtri altaris pauci admodū erāt. Sed eñ qd
opus plurīū, ubi ipſa paucitas iter laicos ꝓpe modū ocio
ſa uacaret? Nō erat qđ de ſuis fructificarēt officijs in popu
lo nequā. Nec eñ in eccleſijs, aut prædicātis uox aut cātā-
tis audiebať. Quid faceret athleta dñi? Aut cedēdū turpi-
ter: aut p̄iculoſe certādū. Sed q ſe paſtorē non mercenariū
agnoſcebat: elegit ſtare quā fugere, parat9 & aīam dare p
ouib9 ſi oportuerit. Et quāquā oēs lupi, & oues nullæ: ſte-
tit in medio luporū paſtor iutrepidus: oīmodis argumēto
ſus qūo faceret oues de lupis. Monere cōiter, ſecreto ar-
guere, flere p ſingulos: nunc aſpere, nūc leniter cōuenire,
prout cuiq; expedire uidebat. In quib9 p hæc miu9 profe-
ciſſet: cor cōtritū & hūiliatū offerebat ꝓ eis. Quoties no-
ctes totas peruigiles duxit: extēdēs man9 in oratiōe. Et cū
uenire ad eccleſiā nollent, per uicos & plateas occurrebat
inuitis: & circuiens ciuitatem perquirebat anhelus quem
Chriſto acquireret. Sed & foris rura & oppida nihilomi-
nus ſæpius percurrebat, cum ſancto illo comitatu diſcipu-
orum ſuorum: qui nunquā deerant lateri eius. Ibat & ero
gabat uel ingratis cæleſtis tritici menſuram. Nec uehebať
equo, ſed pedes ibat: & in hoc uirū ſe apoſtolicū probans.
Ieſu bone quanta paſſus eſt pro nomine tuo bellator tuus
à filijs ſceleratis, quanta ſuſtinuit ab his ipſis, quibus & ꝓ
quibus loquebať bona tibi? Quis digne exprimat in quā-
tis nexatus, quibus affectus ſit contumelijs, quibus iniu-
rijs laceſſitus, quoties laſſat9 inædia, quoties afflict9 in fri-
gore & nuditate? Attamen cum his qui oderunt pacem
erat pacificus: inſtans nihilominus opportune importu-
ne. Blaſphematus obſecrabat: iniuriatus opponebat ſcu-
tum patientiæ, & uincebat in bono malum. Quidni uiciſ-
ſet? Perſeuerauit pulſans: & ſm promiſſionē tandē aliquā-
do pulſanti apertū eſt. Quomodo poterat nō ſequi qđ ue-
ritas prænunciauerat ſecuturū? Dextera dñi fecit uirtutē:
qa os dñi locutū eſt ueritatem. Ceſſit duritia, quieuit bar-
baries, & dom9 exaſperās paulatim leniri cœpit: paulatim
correptionē admittere, recipere diſciplinam. Fiunt de me
dio barbaricæ leges, romanæ introducuntur. Recipiūtur
ubiq; eccleſiaſticæ cōſuetudies, cōtrariæ reijciunť. Reædi
ficanť baſilicæ: ordinať clerus in illis: ſacramentorū rite ſo-
lēnia celebranť. Confeſſiones fiunt, ad eccleſiam cōueniūt
plebes: cōcubinatus honeſtat celebritas nuptiarum. Po-
ſtremo ſic mutata in melius oīa: ut hodie illi genti conue-
niat, qđ dñs per prophetā dicit. Qui añ nō ppl's me9: nūc
populus meus. ¶ Cōtigit poſt annos aliquot deſtrui ciui-
tatē à rege aquilonaris partis hyberniæ: qa ab aqlone pan
diť oē malū. Et forte malū illud bene utentibus bonū fuit.
Quis ſcit enim ſi tali flagello deus delere uoluit mala anti-
qua populi ſui? Iſtiuſmodi malachias neceſſitate compul-
ſus: & ipſe exijt cum turba diſcipulorū ſuorū. Nec ocioſus
exitus eius. Hac occaſione monaſterium Ibracenſe con-
ſtructū eſt: eūte illo malachia cū ſuis numero centū uigin-
ti fratrib9. Ibi occurrit ei Cormarcus rex: ipſe eſt qui olim
regno pulſus ſub cura malachiæ de mia dei cōſolationem
accepit. Et locus ille ſitus in regno eius. Gauiſus eſt rex ui-
ſo malachia, ſe & omnia ſua exponēs ei, & his qui cum eo
erant: utpote nō ingratus, nec immemor beneficij. Addu-
cta incōtinenti animalia multa ad uſus fratrū: multa inſu-
per in auro & argēto ad ſumptus ædificiorū ꝓ regia libe-
ralitate collata. Ipſe quoq; erat intrans & exiens cū eis ſe-
dulus & officioſus: habitu quidem rex: ſed aīo diſcipulus
malachiæ. Et benedixit loco illi dñs ꝓpter malachiā: & in
breui factus eſt magnus rebus, poſſeſſionibus, & perſonis.
Vbi uelut de nouo inchoās: legē & diſciplinā quā alijs im-
ponebat, magis ipſe portabat epiſcopus & magiſter. Ipſe
in ordine uicis ſuæ coquinæ miniſterio iſeruiebat: ipſe fra
trib9 cū recūberent miniſtrabat. Inter ſuccedentes ſibijn-
uicē fratres ad cantādū legendúmue in eccleſia nō ſe præ-
teriri patiebať: ſtrenue implēs & ipſe officiū loco ſuo tan-
quā unus ex illis. Sanctæ paupertatis nō modo participē,
ſed & principem ſe exhibeat: ipſius præcipue ſuper omnes
abundantius æmulator exiſtens.

DVm hæc ita agunt̃ contigit infirmari archiepm̃
celſum:& ipſe eſt q malachiã in diaconẽ, pbr̃m,
epm̃q; ordinauit. Et cognoſcẽs qa moreret̃, fecit
quaſi teſtamentũ: quatenus Malachias deberet
ſuccedere ſibi:ꝙ nullus alius uideret̃ dignior qui ep̃aret̃
in ſede prima. Hoc p̃ntibus indixit, hoc mandauit abſen-
tibus: hoc ſpecialr̃ ambobus mumoniæ regibus & maiori
bus terræ, ſancti patricij auctoritate præcepit. Cuius reue-
rẽtia& honore tãquã ap̃li illius gentis q totã patriã cõuer
tiſſet ad fidẽ, ſedes illa in qua & uiuens p̃fuit, & mortuus
requieſcit, in tanta ab initio cũctis ueneratiõe habet̃: ut non
mõ ep̃i & ſacerdotes, & qui de clero ſunt, ſed etiã regũ ac
principũ uniuerſitas ſubiecta ſit metropolitano in oĩ obe-
dientia: & unus ipſe oĩbus p̃ſit. Verũ mos peſſimus inole-
uerat: quorũdã diabolica ambitione potentũ: ſedẽ ſanctã
obtentũ iri hæreditaria ſucceſſiõe. Nec enĩ patiebant̃ ep̃a-
ri: niſi q eſſent de tribu & familia ſua. Nec parũ proceſſerat
execranda ſucceſſio: decurſis iã in hac malitia q̃ſi g̃nationi
bus quindecim. Et eo uſq; firmauerat ſibi ius prauum imo
oĩ morte puniẽdã iniutiã g̃natio mala& adultera: ut etſi in
terdũ defeciſſent clerici de ſanguine illo: ſed ep̃i nunquã.
Deniq; iã octo extiterãt an̄ celſum uiri uxorati & abſq; or
dinibus: literati tñ inde tota illa ꝑ uniuerſam hyberniã de
qua ſuperiꝰ diximꝰ diſſolutio eccl̃iaſticæ diſciplinæ, cenſu
ræ eneruatio, religionis euacuatio. Inde illa ubiq; ꝓ man-
ſuetudine xp̃iana, ſæua ſubintroducta barbaries: imo pa-
ganiſmꝰ q̃dã introductꝰ ſub noĩe xp̃iano. Nã qđ inauditũ
eſt ab ip̃o xp̃ianitatis initio, ſine ordine, ſine rõne mutabã
tur & multiplicabant̃ ep̃i, pro libitu metropolitani: ita ut
unꝰ ep̃atu uno nõ eſſet cõtẽtus, ſed ſingulæ penè eccleſiæ
ſingl̃os haberẽt ep̃os. Nec mirũ. Nã quõ tã morbidi capi-
tis mẽbra ualerent? Pro his celſus atq; hmõi malis ppl̃i ſui
uehemẽter dolẽs (erat enĩ uir bonꝰ & timoratus) curauit
oĩmodo hr̃e ſibi ſucceſſorẽ malachiã: ꝙ ꝑ ipſum cõſideret
poſſe explantari male radicatã ſucceſſionẽ, q charus eſſet
oĩbus, & quẽ oẽs æmularent̃: & dñs erat cũ eo. Nec fruſtra
tus à ſpe ſua. Nã illo mortuo ſubſtitutꝰ eſt malachias: nõ tñ
mox, neq; id facile. Ecce enĩ de ſemĩe nequã q occupet locũ
mauriciꝰ noĩe. Is ꝑ q̃nquẽniũ fretꝰ potẽtia ſcl̃ari incubauit
eccl̃iæ: nõ ep̃s, ſed tyrannus. Nã uota piorũ magis in mala
chiã cõuenerãt. Deniq; ſuadebãt eũ ſubire onus iuxta cõ-
ſtitutionẽ celſi: ſed ille q oẽ ſublime haud ſecus quã ſuũ p̃-
cipitiũ declinabat, bonã ſibi uidebat̃ nactus occaſionẽ ex-
cuſandi: ꝙ ꝑ id t̃pis introitus eius pacificꝰ eſſe non poſſet.
Inſtabant tñ ſc̃tõ operi & ſolicitabãt oẽs: duo potiſſimum
ep̃i Malcꝰ, & Gillebertus. Quorũ prior, ipſe eſt ſenior leſ-
morẽſis de quo ſupra mẽtio facta eſt: alter quẽ aiunt prima
functũ legatiõe ap̃licæ ſedis ꝑ uniuerſam hyberniam. Qui
triennio iã decurſo in hac præſumptiõe mauricij, & mala-
chiæ diſſimulatiõe, nõ ferentes ultra eccl̃iæ adulteriũ, de
decus Xp̃i: cõuocatis ep̃is & principibꝰ terræ uno ſpiritu
adeũt malachiã parati uim facere. At ille renuere primum.
Prætendere ſiquidẽ difficultatẽ rei, nobilis illius proſapiæ
multitudinẽ, fortitudinẽ, ambitionẽ, multũ eſſe ad ſe pau-
perculũ, opponere ſe tot, tantis, talibus talr̃ radicatis q iã
annos fermè ducẽtos q̃ſi hæreditate poſſediſſent ſanctua-
riũ dei, & nũc quoq; id p̃occupaſſent: nõ poſſe illos extir-
pari nec cũ mortibus hoim q̃dẽ: ſua nõ intereſſe fundi hu-
manũ ſanguinẽ occaſiõe ſui: poſtremo iunctũ ſe ſpõſæ alte
ri quã dimittere nõ liceret. Verũ illis ecõtra inſtãtibus &
clamãtibus, quia à dño ſermo egreſſus eſt, ſed & tota aucto
ritate iubẽtibꝰ ſubire onus atq; intentantibus anathema:
ad mortẽ, inq̃t, ducitis me. ſed obedio ſpe martyrij, hac tñ
cõditiõe: ut ſi iuxta fidẽ urã res in melius cedat & uendi
cet ſibi deus ſuã hæreditatẽ à diripiẽtibus eã: tũc demum
oĩbus cõſummatis, & eccl̃ia pacẽ habente, liceat redire ad
priorẽ ſponſam meã, & amicã de qua rapior pauptatem: &
ꝓ me illic aliũ ſubſtituere: q tũc fortè repertus idoneꝰ fue-
rit. Nota lector uirtutẽ uiri & animi puritatẽ: nec honorẽ
affectantis, nec formidãtis mortẽ pro Xp̃i noĩe. Quid hoc
aĩo puriꝰ q̃d ue fortius: ut ſe exponẽs ꝑiculo & labori, al-
teri fructũ cedat ipſam in loco principatꝰ ſecuritatẽ & ꝑ
cẽ. Facit hoc, cũ liberũ ſibi ex pacto retinet reditũ ad pau-
pertatẽ: pace & libertate eccl̃ia reſtituta. Spõdentibꝰ illis
demũ acqeuit uolũtati eorũ, uel potius dei: à quo ſibi iam
olim præoſtẽſum recordabat̃ q de ſe mõ dolebat fieri. Nẽ-
pe iã ægrotãte celſo apparuit malachiæ & q̃dẽ longè poſi-
to & neſcienti mulier ꝓceræ ſtaturæ & reuerẽdi uultꝰ. Per
cũctãti q̃nã eſſet, rñſum eſt eſſe uxorẽ celſi. Quæ tradens ei
uirgã paſtoralem quã manu tenebat: diſparuit. Paucis de-
curſis diebus celſus moriẽs miſit baculũ ſuũ malachiæ tan
quã ſibi ſucceſſuro: quẽ ut uidit agnouit ip̃m eſſe quem ui
derat. Huiꝰ præcipue recordatio uiſionis terruit malachiã
ne ſi qđ diu ſatis diſſimularat ultra renueret, diuinæ iã ui-
deretur reſiſtere uoluntati. Verũtamẽ ciuitatẽ nõ intrauit
quãdiu ille icubator uixit: ne hac occaſiõe cõtingeret mo
ri quẽquã ex his quibꝰ uitã magis miniſtraturꝰ ueniebat.
Ita per bieniũ (nã id t̃pis ſupuixit ille) agens extra urbem
ſtrenue in uniuerſa ꝓuincia opꝰ ep̃ale exercuit. ¶ Illo igit̃
celeri morte ſc̃tõ de medio: rurſum nigellus quidã imo ue-
rò nigerrimꝰ ſedẽ p̃ripuit. Et in hoc aĩæ ſuæ mauricius ad-
huc uiuẽs ꝓuiderat, ut hunc hẽret hæredẽ: in quo q dãnã-
dus exibat opetibꝰ adijcere dãnatiõis p̃ſiſteret. Erat enim
& ipſe ex dãnata ꝓgenie cognatꝰ mauricij. Cæterũ rex, &
ep̃i, & fideles terræ nihilominus conuenerunt ut introdu-
cerent Malachiã. Ecce cõſilium malignãtium ex aduerſo.
quidã de filijs belial prõptus ad malitiam, potẽs in iniqui
tate, ſciens locũ ubi pariter cõuenire decreuiſſent: multia
aggregatis ſibi latenter uicinũ occupat collẽ eminentem
è regione: ut illis tractãtibus alia, repẽtino impetu ſup in-
cautos irruerẽt: & interficerẽt innocẽtes. Cõdixerãt enim
etiã regẽ cũ ep̃o trucidare: ut nõ eſſet q uindicaret ſangui-
nẽ iuſtũ. Res innotuit malachiæ: & intrãs eccleſiã (erat enĩ
prope) eleuatis manibus orauit ad dñm. Et ecce nubes &
caligo, ſed & tenebroſa aqua in nubibꝰ aeris: diẽ uerterũt
in noctẽ. Fulgura quoq; & tonitrua & horribilis ſp̃us pro
cellarũ diẽ ultimũ minitant̃: uicinaq; elemẽta intẽtant oĩa
mortẽ. Et ut ſcias lector ꝙ orõ malachiæ cõcuſſerit elemẽ-
ta: ſolos intercepit tẽpeſtas q q̃rebant aĩam eius: ſolos tur
bo tenebroſus inuoluit, q parauerãt opa tenebrarum. De-
niq; ipſe qui princeps extiterat tanti mali fulmine percuſ-
ſus interijt cũ tribus alijs: & fuere cõſortes mortis q fuerãt
participes ſceleris. Quorũ ſequenti die inuenta ſunt cor-
pora ſemiuſta & putrida: hærẽtia ramis arborũ: ubi quẽq;
ſpiritus eleuans alliſiſſet. Alij quoq; tres ſemiuiui inuenti
ſunt: cæteri oẽs circũquaq; diſperſi. Illos aute qui cũ mala
chia erãt quãuis proximos loco, tẽpeſtas oĩno nõ tetigit:
nec q̃cquã moleſtiæ intulit. In facto iſto recẽs capimꝰ experi
mẽtũ ueritatis uerbi illius: q a oratio iuſti penetrat cælos.
Sed & nouũ antiqui exẽplũ miraculi quo olim tota Aegy
pto uerſante in tenebris, ſolus iſrael in lumine mãſit dicen
te ſcriptura. Vbicũq; iſrael erat, lux erat. Huc mihi accur-
rit & factum ſancti heliæ: nunc quidem ab extremis terræ
nubes & pluuias educentis: nunc uerò ſuper blaſphemos
euocantis ignem de cælo. Et modo de ſimili clarificatꝰ eſt
deus in ſeruo ſuo malachia.

ANno ætatis ſuæ triceſimooctauo pauper mala-
chias pulſo incubatore intrauit ardinacha: põ-
tifex & metropolitanus totius hyberniæ, rege
uerò cæteriſq; qui introduxerant eum ad ꝓ-
pria remeantibus, ipſe remanet in manu dei: & remanent
illi foris pugnæ, intus timores. Nam ecce uiperea ſobolea
frendens & uociferans ſe exhæredari, tota ſe intus & foris
ſuſcitat aduerſus dominnm & aduerſus Chriſtũ eius. Por-
rò nigellus uidens ſibi imminere fugam: tulit ſecum inſi-
gnia quædam ſedis illius: textum ſcilicet euãgeliorũ qui
fuit patricij, baculũq; auro tectũ, & gemmis precioſiſſimis
adornatũ, quem nominant baculũ Ieſu: eo ꝙ ipſe dñs (ut
fert opinio) cum ſuis manibus tenuerit atq; formauerit.
Et hæc ſummæ dignitatis & uenerationis in gente illa.
Nempe notiſſima ſunt celeberrimaq; in populis, atq; in ea
reuerẽtia apud oẽs: ut qui illa habere uiſus fuerit, ipſum
habeat

habeat ep̄m ꝑpl'ſ ſtultꝰ & inſipiens. Ibat hō girouagus, & alter ſathanas circuibat terrā & pambulabat eā: inſignia ſacra circūferens. Quæ ubiqꝫ oſtētās, ubiqꝫ eorū grā receptabat: cōciliās ſibi p hæc aīos oīm: & à malachia qſcūqꝫ potuiſſe auertēs. Hæc ille. Erat autē pīceps quidā de potētioribꝰ iniq̄ ꝓgeniei, quē rex priuſquā ciuitatē exiret iurare coegerat pacē tenere ep̄o: acceptis ab eo inſuper obſidibus multis. Is poſt regis exitū nihilominꝰ ciuitatē ingreſſus cōſiliū habuit cū ꝓpinqs & amicis, quō ſcīm dolo teneret, & occideret. Timebāt uerò plebē. Et cōiurātes in necē malachiæ cōſtituere locum & diem: & traditor dedit eis ſignū. Ipſo die cū ueſptina ſīſolēnia i eccl'ia celebraret antiſtes cum uniuerſo clero & multitudine ꝑpli: mittit ad ipm nequā ille iu uerbis pacificis i dolo: rogās q̄tenus ad ſe dignef deſcēdere: ut faciat pacē. Rñdētibꝰ q aſſiſtebant ipm potius ad ep̄m debere uenire: eccl'iā eſſe cōpetētiorē locū firmādæ pacis (ſiqdē ꝓſenſerāt dolū) ſubiūgūt q miſſi erāt hoc tutū nō eſſe pricipi, timere eū capiti ſuo: nec ſe credere turbis q̄ ſe ante hos dies cā ep̄i ꝓpemodū intremiſſent. Cōtēdētibꝰ i hūc modū, illis qdē ut iret, iſtis uerò ne iret: ep̄s cupidꝰ pacis & mortis nō timidꝰ: ſinite, inqt fres, ſinite me imitari magiſtrū meū. Sine cā ſum Xp̄ianꝰ: ſi Xp̄m nō ſequor. Forte flecto hūilitate tyrānū: etſi nō, uinco tm̄: exhibēs oui paſtor, ſacerdos laico, qđ mihi illi debuerat. Vos quoqꝫ qđ i me eſt: nō parū ædifico exēplo tali. Quid ei ſi cōtigat occidi? Nō recuſo mori: ut uos uitæ ex meæ teneatis exēplū. Oportet ep̄m (ut ait ep̄oꝝ priceps) nō dñari in clero: ſed formā fieri gregis. Haud aliā ſane formā quā ab illo accepimus: qui hūiliauit ſemetipm factꝰ obediens uſqꝫ ad mortē. Quis mihi det hanc relinquere filiis ſignatā ſanguine meo. Expiemini certe an ſacerdos ueſter digne ſatis à Xp̄o didicerit mortē nō timere ꝑ Xp̄o. Et ſurgens cœpit ire flētibꝰ cūctis & ſupplicātibus ne tm̄ cuperet pro Xp̄o mori, ut tm̄ Xp̄i gregē deſolatū relinq̄ret. Verū ille totā ſpē ſuā ponēs in dño, tota alacritate prexit: tribus tm̄ comitatibꝰ diſcipl'is paratis mori cū eo. Qui ut calcato limine domꝰ, repēte ſe medio itulit armatorū, ſcuto fidei ſpe munitꝰ, cōcidere facies oīm: qa pauor irruit ſup eos, ita ut dicere poſſet ep̄us. Qui tribulāt me inimici mei: ipi ifirmati ſunt & ceciderūt. Hoc uerbū uerū eſt. Videres hoſtiā ſtātem, carnifices ferro armatis manibꝰ undiqꝫ circūſtātes, & qui immolaret nō erat. Putares ſtupere lacertos: ſic nō fuit qui extenderet manū. Nam & is quoqꝫ qui caput malitiæ uidebat: aſſurgit ei potius quā inſurgit. Vbi quæſo ſignū ô homo, qđ dederas in mortē pōtificis? Hoc magis honoris ſignū quā mortis indiciū. Deferre eſt hoc nō mortē inferre. Res mira. Pacē offerūt: qui necē parauerāt. Nō eſt ꝙ abnuat: q & uitæ periculo quæſierat eā. Itaqꝫ facta eſt pax, & tam firma: ut ab illa die hoſtē ſacerdos nō modo pacatum habuerit: ſed ſubditū ſed deuotū. Quo audito fideles quiqꝫ gauiſi ſunt: ꝙ nō modo ſaluatus ſit ſanguis innoxiꝰ in die illa: ſed & nocentiū multorū animæ malachiæ meritis euaſerint ad ſalutē. Et apprehēdit omnes circūquaqꝫ timor, audiētes quomodo duos inimicorū eiꝰ qui uiderenf ferociores in generatione ſua ſic ſubita uirtute proſtrauit deus: iſtū loquor qui in manibus eſt, & eū de quo ſuperiꝰ dixi. Alterū eñ terribiliter mulctatū in corpore, alterū miſericorditer mutatū in corde: ambos mirabiliter cōprehēdit, in cōſiliis q̄ cogitabāt. His ita peractis cœpit iam in ciuitate epiſcopus tota libertate diſponere & ordinare de oībus pertinētibꝰ ad miniſteriū ſuū: nō tamē ſine cōtinuo diſcrimine uitæ ſuæ. Nā etſi iā nemo qui palā noceret: ab inſidiantibus tamē nec locus ſatis tutus epiſcopo erat nec tempus feriatū. Et deputati ſunt ei uiri armati ad cuſtodiā die ac nocte: ſed ille magis in dño cōfidebat. Fuit uerò cōſilium præfatū ſchiſmaticū iſequi, eo ꝙ ſeduceret multos ex inſignibus quæ ferebat, ſuadēs omnibus ſe epiſcopum eſſe debere: & ſic ſollicitans plebes aduerſus malachiā atqꝫ eccleſiæ unitatem. Et fecit ſic. Et ſine difficultate ita in breui uniuerſas ſepiuit uias eius, per gratiā ſibi à domino datām & quam habebat ad omnes: ut malignus ille coactus ſit dare manus, reddere inſignia, & quieſcere de reliquo in omni ſubiectione. Ita malachias licet per multa pericula & labores, proſperabatur in dies & confortabatur: magis ac magis abundans in ſpe & uirtute ſpiritus ſancti. ¶ Nec modo malefactores ſed & detractores malachiæ corripuit deus. Quidam uerbi gratia, gratiam habens principum & potentum, etiam ipſius regis ꝙ eſſet adulator & garrulus & potens in lingua: fauebat per omnia aduerſariis Malachiæ & procaciter tuebatur partem eorum. Sancto uerò & præſenti reſiſtebat in facie, & detrahebat abſenti: irreuerenter occurrens ei in omni loco, maximeqꝫ ubi celebrioribus illum ſciret intereſſe conuentibus. Sed cito digna linguæ procacis mercede donatus eſt. Intumuit & computruit lingua maledica uermibus ex ea ſcatētibus & diffluētibus toto ore blaſphemo. Quos per ſeptem ferme dies inceſſanter uomens: tandem cum illis miſeram expuit animam. ¶ Loquente coram aliquando malachia & populum exhortante, mulier quædam infelix auſa eſt interrumpere ſermonem clamoribus improbis: non deferens ſacerdoti & ſpiritui qui loquebaf. Erat autem de progenie impia & ſpiritū habēs in naribus, blaſphemias contumeliaſqꝫ euomebat in ſanctum: dicēs hypocritiam & inuaſorem alienæ hæreditatis, ſed & caluiciei illius improperans. At ille nihil reſpondit ei, ſicut erat uerecundus & mitis: ſed dominus reſpondit pro eo. Verſa illa in inſaniam eſt, domino iudicante: & crebris uocibus clamitans ſe ſuffocari à malachia: morte demū horrenda luit ꝑpeccatū blaſphemiæ. Sic miſera aſſumēs aduerſus malachiā iproperiū heliſæi: uere illum ſibi alterū experta eſt heliſæum. Porrò quia cauſa peſtilētiæ cuiuſdā ortæ in ciuitate, multitudinē cleri & populi ſolēniter cū memoria ſctōrū tunc foras eduxerat: ne hoc qdē ꝓtereūdū, ꝙ orāte malachia, peſtilētia illico cōqeuit. Ex hoc iam q mutiret aduerſus eū nō fuit: dicentibus qui de ſemine chanaā ſunt, fugiamus malachiam, quia dñs pugnat pro eo. At ſero iſtud: quia zelus dñi ubiqꝫ occurrens eis, perſecutus eſt eos uſqꝫ ad internetionē. Quomodo intra paucos dies periit memoria eorum cum ſonitu. Quomodo facti ſunt in deſolationem, ſubito defecerunt, perierunt propter iniquitatem ſuam? Grande hodieqꝫ miraculum facit tam uelox generationis illius deletio: his præſertim qui eorum nouerant ſuperbiam atqꝫ potentiam. Multa quidem & alia ſigna fuere quibus deus glorificauit nomen ſuum: & ſeruum ſuum inter ſudores & pericula cōfortauit. Quis digne commemoret? Non tamē omnia præterimus: et non ſufficiemus ad omnia. Propter ſeriem autē narrationis ne impediatur: aliqua quæ dicturi ſumus reſeruamus in finem.

IGitur malachias intra triennium reddita retributione ſuperbis, & libertate eccleſiæ reſtituta: pulſa barbarie, & reformatis ubiqꝫ moribus chriſtianæ religionis uidens omnia in pace eſſe: cœpit cogitare & de ſua pace. Et memor propoſiti ſui, conſtituit pro ſe Gelaſium uirum bonum & dignum tali honore: cōniuentibus clero & populo, quin potius ſuſtinentibus propter pactum. Nā aliàs durum uiſum omnino. Quo cōſecrato, regibuſqꝫ ac principibus attentius commendato: ipſe clarus miraculis & triumphis ad ſuam parochiam redit. Non tamen connereth: & audi cauſam dignam relatu. Dioceſis illa duas fertur habuiſſe antiquitus epiſcopales ſedes: & duo extitiſſe ep̄atus. Id uiſum melius malachiæ. Itaqꝫ quos ambitio cōflauit in unum malachias reuocauit in duos: partem alteri epiſcopo cedens, partē retinens ſibi. Et propterea non uenit connereth, ꝙ in ea iam epiſcopum ordinaſſet: ſed dunū ſe contulit: diſterminās parochias ſicut in diebꝰ antiquis. O purū cor ô oculum columbinum. Locū tradidit nouo epiſcopo qui uiderefi paratior, principalior haberef: locū in quo ſederat ipſe. Vbi ſunt qui de terminis litigant, pro uno uiculo perpetes adinuicē inimicitias exercentes? Neſcio ſi quod genus hominum magis quā iſtos antiquū uaticinium tangat: ſecuerunt prægnantes galaad ad dilatandum terminos ſuos. Sed hæc aliàs.

MAlachias factus dunenſis eṗs confeſtim more
ſuo curauit aſciſcere ad ſolatium ſibi de filijs ſuis
conuentū regulariū clericorū. Et ecce rurſus ac
cingitur quaſi nouus xp̄i tyro ad ſpiritale certa
men, rurſus induit arma potentia deo: ſanctæ paupertatis
humilitatem, rigorem diſciplinæ cœnobialis, ociū conte-
plandi, orandi aſſiduitatem. Quæ tamen oia uoto magis
ualuit diu tenere quā actu. Etenī uniuerſi confluebant ad
eū: nec modo mediocres ſed & nobiles & potētes, illius ſe
ſapientiæ & ſanctitati inſtruēdos, corrigēdos, ac regēdos,
cōmittere feſtinabant. Et ipſe interdū ibat & exibat ſemi-
nare ſemen ſuum: diſponens & decernens tota auctoritate
de reb⁹ eccleſiaſticis tāquā ex apoſtolis unus. Et nemo illi
dicebat in qua ptāte hæc facis: uidētib⁹ cunctis ſigns & ꝓ-
digia q̄ faciebat: & quia ubi ſpūs dn̄i ibi libertas. Viſum tn̄
ſibi nō tute ſatis actitari iſta, abſq; ſedis apoſtolicæ auctori-
tate, & romā ꝓficiſci deliberat: maximeq; qđ metropolicæ
ſedi deerat adhuc, & defuerat ab initio pallij uſus: quod eſt
plenitudo honoris. Et uiſum eſt bonum in oculis eius ſi ec
cleſia pro qua tn̄ laborarat: quē hacten⁹ nō habuerat ſuo
acqreret ſtudio & labore. Erat & altera metropolica ſedes
quā de nouo cōſtituerat celſus: primæ tn̄ ſedi, & illius ar-
chiep̄o ſubdita tanquā primati: & huic quoq; optabat ni-
hilominus palliū malachias: cōfirmariq; auctoritate ſedis
aplicæ p̄rogatiuā, quā bn̄ficio celſi adipiſci meruerat. In-
noteſcente ꝓpoſito diſplicuit fratribus: necnō & magnati
bus, & populo terræ. Oēs enī intolerabilē ſibi iudicabant
tā diutinā oim pij parentis abſentiā: & quod metuerent de
morte ipſius. Cōtigit interea uiri germanū eius chriſtia-
num noie uirū bonū plenū gratiæ & uirtutis. Ep̄s erat illi
qdē ſcđs in celebri opinione: ſed uitæ ſctimonia & iuſtitiæ
zelo forte nō impar. Huius deceſſus magis terruit uniuer-
ſos: & diſceſſum malachiæ reddidit moleſtiorē. Dicebant
aūt nullo modo aſſentiendū unici ꝑegrinatiōi patroni: ut
nō deſolet̄ ois terra ſi duabus tātis colūnis ſub uno mumē
to tēporis deſtituat̄. Ergo oēs pariter cōtradicunt. Et uim
faciebāt: cū ille diuinā ultionē minatus eſt. Non tn̄ deſtite-
re illi: niſi miſſa forte, prius dei uoluntas ſuper hoc interro
garetur. Prohibente illo nihilominus mittunt: ſed illa pro
malachiæ p̄te ter rn̄diſſe inuēta eſt. Nec enī una contēti ui
ce fuere cupidi retinendi eū, demū cedentes dimittūt illū:
non tn̄ ſine ploratu & ululatu multo. Sed nequid imperfe-
ctū relinqueret: tractare cœpit quō defuncti fratris ſemē ſu
ſcitaret. Et accerſitis ad ſe trib⁹ diſciplis ſuis: anxius æſtua
bat quiſnā dignior ad hoc opus ſiue utilior uideretur. Et
diligenter intuitus ſingulos, tu, inquit, ô edane (ſic enī uo-
cabat̄ unus) ſuſcipe onus. Ille cunctāte & flente: ne timeas,
ait, tu enim mihi à domino deſignatus es: quia annulū au-
reū quo deſpoſandus es iā nūc puidi in digito tuo. Acqe-
uit ille: & malachias eo cōſecrato ꝓficiſcit̄. ¶ Cūq; egreſ-
ſus de ſcotia perueniſſet eboracū: ſacerdos quidā ſycarus
noie intuitus eum agnouit. Nec enī faciē eius uiderat ante
ſed cū haberet ſpm̄ ꝓphetiæ reuelatū fuerat ei iāpridē de
illo. Et nūc incūctanter circūſtātib⁹ digito eū demōſtrās:
hic eſt, inqt, de quo dixerā, qa de hybernia ſctūs ueniet pō
tifex, q ſcit cogitatiōes hoim. Sic nō potuit latere lucerna
ſub modio: p̄dētē eā p os ſycari ſpū ſctō, qui illā accēderat.
Nā & multa ſecreta de eſſe ſuo, ſuorūq; dicta ſunt ei à ſyca-
ro: que ita eſſe uel fuiſſe oia recognouit. Sed & ſocijs mala-
chiæ percūctantibus de ſuo reditu rn̄dit ſycarus incunctā
ter, qđ poſt rei ꝓbauit euent⁹: paucos uidelicet ad modū
de numero illo cum ep̄o redituros. Illi audito hoc ſuſpica
ti ſunt mortē: ſed deus aliter adimpleuit. Nēpe rediens ab
urbe quibuſdā apud nos, quibuſdā & in alijs locis ad di-
ſcendā conuerſationis formā relictis: iuxta uerbum ſycari
cū paucis admodū repatriauit. Hæc de ſycaro. ¶ In ipſa ur
be eboracenſi acceſſit ad eū uir nobilis ſm̄ ſclm̄ uualleuus
noie: tūc prior in kyrkehā regulariū fratrū, nūc uerò mo-
nachus & monachorū pater in mailros monaſterio ordi-
nis noſtri: qui deuot⁹ malachiæ ſe orōnib⁹ ſatis hūiliter cō
mēdauit. Is aduertēs multos habere ep̄m ſocios & equos
paucos (nā præter miniſtros & clericos alios, qnq; cum eo
erāt pbr̄i & equi nō niſi tres) obtulit ei ſuū quo ipſe uehe
bat̄: hoc ſolum dolere ſe inquiēs ꝙ eſſet runcinus dure ꝑo-
tās. Et addit. Libēti⁹ dediſſem ſi melior fuiſſet: ſed ſi digna
mini ducite qualēcūq; nobiſcū. Et ego (ait ep̄s) eo libēti⁹
accipio quo p̄dicas uiliorē: qa nō pot mihi uile eē qcqd tā
p̄cioſa uolūtas obtulerit. Et cōuerſus ad ſuos hūc, inquit,
ſternite mihi qa cōmod⁹ ſatis & ſufficiēs erit in lōgū. Quo
facto aſcēdit: & primo qdē durū ut erat ſentiēs, poſtmodū
mira mutatiōe ualde cōmodū ſibi & ſuauiter ambulātem
inuenit. Et ne caderet ſuper terrā de ſermone quē dixerat
uſq; ad nonum annū quo mortu⁹ eſt ipſe, nō defecit ei: fa-
ctus optimus & precioſiſſimus palefridus. Quodq; euidē-
tius miraculum cernentib⁹ fecit: de ſub nigro cœpit albe-
ſcere: & nō multo poſt uix inueniebatur albior illo. ¶ Mi-
hi quoq; in uia hac datum eſt uidere uirum: & in ei⁹ uiſu
& uerbo refectus ſum, & delectatus ſum ſicut in oibus diui
tijs. Et ego uiciſſim, peccator licet, inueni gratiā in oculis
eius extunc & deinceps uſq; ad obitum ipſius: ſicut in ꝓœ
mio præfatus ſum. Ipſe etiā dignatus diuertere claramual
lem, uiſis fratribus compunctus eſt: & illi non mediocriter
ædificati in præſentia & ſermone eius. Et acceptās locum
& nos, atq; intimis uiſceribus colligens: ualedixit nobis
& abijt. Qui tranſalpinas cum ueniſſet Iporiam ciuitatem
Italiæ: hoſpitis ſui paruulum filium, qui male habens mo-
riturus erat, continuo ſanauit.

ERat tunc tēporis in ſede apoſtolica felicis memoriæ
ſecundus Innucentius papa, qui eum benigne ſuſce-
pit: humane ſatis illi ſuper lōga peregrinatione cōpaſ
ſus. Et primo quidem malachias quod altius infixerat ani
mo, cum multis lachrymis implorabat: licere ſibi uiuere &
mori in claraualle permiſſu & benedictione ſummi ponti-
ficis. Et petijt hoc non oblitus ad quod uenerat: ſed affect⁹
quo uenerat deſiderio clareuallis. Nō autē obtinuit, quòd
uir apoſtolicus lucris potius uberioribus occupandū de-
cerneret. Nec tn̄ omnino fruſtratus eſt à deſiderio cordis
ſui: cui mori ibi etſi nō uiuere donatum eſt. Menſem inte-
grum fecit in urbe: loca ſancta perambulans, & frequētans
cauſa orationis. Cumq; per id temporis ſæpe ac diligēter
ab eo & ab his qui cum eo erant, ſummus pontifex inqui-
ſiſſet eſſe patriæ: mores gētis, ſtatum eccleſiarum, & quan-
ta in terra deus per eum operatus fuiſſet: paranti iam repa
triare commiſit uices ſuas, per uniuerſam hyberniam lega
tum illum cōſtituēs. Significatum ſiquidem erat ei ab epi-
ſcopo Gilleberto (qui ut ſupra memorauimus tūc legatus
extiterat) ꝙ iam nō poſſet præ ſenio & debilitate corporis
uilicare. Poſt hæc petit malachias cōfirmari nouæ metro-
polis conſtitutionē: & utriuſq; ſedis pallia ſibi dari. Et con
firmationis quidem priuilegiū mox accepit: de pallijs au-
tem oportet, ait ſummus pontifex, ſolennius agi. Cōuoca-
tis epiſcopis & clericis & maiorib⁹ terræ celebrabis gene
rale concilium: & ſic cōniuētia & cōi uoto uniuerſorū per
honeſtas perſonas requiretis pallium & dabitur uobis.
Deinde tollens mitram de capite ſuo, impoſuit capiti eius
ſed & ſtolam cum manipulo dedit illi quibus uti inter of-
ferendum ſolebat. Et ſalutatum in oſculo pacis dimiſit eū
apoſtolica fultum benedictione & auctoritate. Qui reuer-
tens per clarāuallem ſuā ſecūdū nobis largitus eſt benedi
ctionem. Et alta ſuſpiria trahens ꝙ non liceret ſibi pro ſuo
deſiderio remanere, hos, inquit, interim ꝓ me oro ut reti-
neatis, qui à uobis diſcāt quod nos poſtmodum doceant.
Et infert. Erunt nobis in ſemen, & in ſemine iſto benedicē-
tur gentes: & illæ gentes quæ à diebus antiquis monachi
quidem nomen audierunt, monachum non uiderunt. Et
dimiſſis quatuor à latere ſuo: abijt. Qui probati & digni
inuenti: monachi facti ſunt. Poſt aliquot tempus cum iam
ſanctus eſſet in terra ſua, miſit alios: & factum eſt de illis ſi-
militer. Quibus per aliquantū tempus inſtructis & erudi-
tis corde in ſapiētia dato eis in patrē ſancto fratre xp̄iano
qui erat unus ex ipſis, emiſimus eos: adiungentes de no-
ſtris quanti ſufficerent ad numerū abbatiæ. Quæ cōcepit
& peperit

peperit filias quinq;:& ſic multiplicato ſemine augeſcit
dies numer⁹ monachorũ:iuxta deſideriũ & uaticinium
malachiæ.¶ Nũc iam repetamus ordinẽ narrationis.Mala
chias p̃fect⁹ à nobis ꝓpere puenit ſcotiã.Et iuenit Dauid
regẽ q adhuc hodie ſupeſt i quodã caſtello ſuo:cuius fili⁹
infirmabat᷑ ad mortẽ.Ad quẽ ingreſſus honorifice à rege
ſuſceptus,& humiliter exoratus ut ſanaret filiũ ſuũ:aq̃ cui
bñdixit aſpſit iuuenẽ,& ituẽs i eũ ait.Cõfide fili:nõ morie
ris hac uice.Dixit hoc,& die ſequẽti dictũ pphetæ ſecuta
eſt ſanitas:ſanitatẽ lætitia pris:clamor & ſtrepitus totius
exultãtis familiæ.Exijt ſermo ad oẽs,nec enĩ qđ i domo re
gia & regis acciderat filio latere potuit.Et ecce ubiq; re
ſultãs grãrũactio,& uox laudis:tũ p ſalute dñi,tũ pro mi
raculi nouitate.Hẽric⁹ eſt iſte,nã uiuit adhuc unicus pris
ſui,miles fortis & prudẽs:patriſſans (ut aiũt) inſectãdo iu
ſtitiã & amorẽ ueri.Et amauit uterq; malachiã quãdiu ui
xit:tãquã q illũ à morte reuocaſſet.Rogabãt eũ manere p
aliquot dies,ſed ille declinãs gliã,moram non ſuſtinuit:&
mane carpebat iter.Trãſeũti igit᷑ p uillã noie crugeldum:
occurrit puella muta.Orãte illo ſolutũ eſt uinculũ linguæ
eius:& loq̃bat᷑ recte.¶ Dehĩc uillam ingrediẽs quã noiant
eccliã ſcti michaelis,oblatã ſibi mulierẽ phreneticã & uin
ctã funib⁹ corã oi populo curat:& dimiſſa incolumi profi
ciſcit᷑.Perueniẽs uerò ad portũ lapaſperi,trãſitũ ibi per ali
quot dies p̃ſtolabat᷑:ſed mora minime trãſijt ocioſa.Con
ſtruitur interim de uirgis in ſepẽ textis oratoriũ:ipo iubẽ
te,ipſo operãte pariter.Cõſummatum circundedit uallo:
atq; interiacens ſpatiũ in cemiterium benedixit.Sanè me
rita bñdicẽtis miracula ſatis declarãt:quæ uſq; hodie ibi
actitari feruntur.Inde eſt ꝙ de finitimis locis infirmos &
male habentes illò portare conſueuerunt:& ſanant᷑ multi.
Mulier totis diſſolutis membris,plauſtro uecta illuc,pedi
bus ſuis remeauit domum:una duntaxat nocte nõ fruſtra
in loco ſancto præſtolata miam dñi.Alia quædam ibidem
pernoctabat in oratione,quã forte reperiens ſolam homo
barbarus accẽſus libidine,& ſui minime compos:irruit ra
bioſus in eã.Conuerſa illa & tremefacta ſuſpiciens aduer
tit hoiem plenũ diabolico ſpũ:heu tu,inquit,miſer quid
agis? Conſidera ubi es:reuerere hæc ſancta,defer deo,de
fer ſeruo eius malachiæ:parce & tibĩpſi.nõ deſtitit ille fu
rijs agitatus iniquis.Et ecce (quod horribile dictu eſt) ue
nenatũ & tumidũ animal quod buffonẽ uocãt:uiſum eſt
reptans exire deinter femora mulieris.Quid plura? Ter
refactus reſilijt homo:& datis ſaltib⁹ feſtinus oratorio exi
lijt.Ille confuſus abſceſſit,& illa intacta remanſit:magno
quidẽ & dei miraclo,& merito malachiæ.Et pulchre opi
fœdo & abhominando:fœdũ interuenit & abhominabile
monſtrũ.Nõ prorſus aliter decuit beſtialẽ extingui libidi
nẽ quã per frigidiſſimũ uermẽ,nec aliter temerariũ frena
ri auſum,fruſtrari conatũ:quã per uilem inutilẽq; beſtio
lam.Et hæc loco iſto ſufficiant,pauca de pluribus.Nunc
iam reliqua proſequamur.

ASCendit Malachias nauem,& proſpere nauigãs
applicuit monaſterio ſuo benchorenſi:ut primi
filij primam reciperent gratiam.Quid animi pu
tas geſſiſſe illos,ſano de uia tam longa recepto
patre,& illo patre? Nec mirum ſi ſe tota in gaudium effu
derunt uiſcera eorum in reditu eius:quando & exteris
circumquaq; gentibus incredibilem mox lætitiam uelox
rumor inuexit.Deniq; de ciuitatibus & caſtellis & uicis
occurrunt ei:& quocunq; diuertat ſuſcipitur exultatione
uniuerſæ terræ.Veruntamẽ non ſapit honor:opus exerce
tur legationis.Multis in locis celebrãtur cõuent⁹ multi:
nequa regio ſeu portio regionis legationis fructu,& utili
tate fraudet᷑.Seminat᷑ ſuper oẽs aquas:nõ eſt qui ſe abſcon
dat ab opera ſolicitudinis eius.Non ſexus,non ætas,non
conditio,nõ profeſſio reputatur.Vbiq; ſemẽ ſpargitur ſa
lutare:ubiq; intonat tuba cæleſtis.Vbiq; diſcurrit,ubiq;
irrumpit:euaginato gladio linguæ ad faciendã uindictam
in nationibus, increpationes in populis.Terror eius ſu
per facientes mala.Clamat iniquis,nolite inique agere,&
delinquẽtibus nolite exaltare cornu.Religio ubiq; plãtat᷑:
ꝓpagat᷑:fouet᷑.Oculi ei⁹ ſup eos:& cura ei⁹ ad neceſſitates
eorũ.In cõcilijs q̃ paſſim celebrant᷑ repetunt᷑ antiquæ tradi
tiones:quas tamẽ bonas fuiſſe cõſtiterit,abolitas uerò ne
gligentia ſacerdotũ.Nec modo uetera inſtaurant᷑:cudunt᷑
& noua.Et quæcũq; ꝓmulgauerit:tanquã cælitus edita ac
ceptant᷑,tenent᷑,ſcripto mãdant᷑ ad memoriã poſterorum.
Quidni cælitus miſſa crederent᷑:q̃ tot cæleſtia confirmant
miracula? Et ut fidẽ dictis faciã:pſtringã nonnulla paucis.
Quis enĩ cũcta enumeret? Q; quã libenti⁹ fateor imitãdis
immorer:quã admirãdis.¶ Et meo quidẽ iudicio primum
& maximũ miraculũ quod dedit:ipſe erat.Vt enĩ taceã inte
riorẽ hoiem eius,cuius pulchritudinẽ,fortitudinem,puri
tatẽ ſatis indicabant mores ipſius & uita:ipſum exteriorẽ
ita uno ſemper modo,ipſoq; modeſtiſſimo & decentiſſimo
geſſit:ut nil prorſus appareret in eo qđ poſſet offendere
intuẽtes.Et qdẽ q nõ offendit in uerbo ille pfect⁹ eſt uir.At
uerò in malachia quis unquã etiam ſi curioſi⁹ obſeruarit,
deprehẽdit ocioſum nõ dico uerbũ ſed nutũ? Quis manũ
pedẽue mouentem fruſtra? Imo quid nõ ædificans in eius
inceſſu,aſpectu,habitu,uultu? Deniq; uultu hilaritatem,
nec fuſcauit mœror:nec leuigauit riſus.Totũ i eo diſcipli
natũ,totũ inſigne uirtutis:perfectiõis forma.Per oia ſer⁹:
ſed nõ auſterus.Remiſſus interdũ:diſſolutus nunquã.Ne
gligens nihil:etſi pro tpe multa diſſimulãs.Quietus ſæpe:
ſed minime aliqñ ocioſus.A die prio conuerſionis ſuæ uſq;
ad extremũ uitæ ſine ꝓprio uixit.Nõ ſeruos,non ancillas
nõ uillas,nõ uiculos,nõ deniq; qcquã reddituũ eccleſiaſti
corum,ſeculariũue:uel in ipſo habuit ẽpatu.Menſe ẽpali
nihil prorſus conſtitutũ uel aſſignatũ unde eps uiueret.Nec
enĩ uel domũ ꝓpriã habuit.Erat autẽ penè inceſſanter cir
cuiens parochias oẽs euangelio ſeruiens,& de euangelio
uiuens,ſicut conſtituit ei dñs:dignus eſt inquiẽs operarius
mercede ſua.Niſi ꝙ frequẽtius ipſum euangeliũ ſine ſum
ptu ponens:de laborib⁹ ſuis ſuorũq; ferebat,unde ſe & alios
qui ſecũ laborabant in opere miniſterij ſuſtentaret.Porrò
ſi interdũ quieſcere oporteret,in ſctis hoc faciebat locis:q̃
ipſe p hyberniã ſparſerat uniuerſam.Apud q̃s uerò morã
facere libuiſſet,illorũ ſe cõformauit morib⁹ & obſeruãtijs:
cõi cõtẽt⁹ uita & mẽſa.Nõ fuit i uictu,nõ fuit in ueſtitu in
quo potuiſſet malachias dignoſci inter cæteros fres:imõ cũ
maior eẽt humiliauit ſe i oib⁹.Deniq; cũ exiret ad prædicã
dũ,cũ peditib⁹ pedes & ipſe ibat:eps & legat⁹.Forma apli
ca hæc:& idẽ magis mira i malachia,q̃ rara nimis in alijs.
Ver⁹ pfecto aplorũ hæres eſt iſte:q talia agit.Sed aduerte
re eſt quõ diuidat hæreditatẽ cũ frib⁹ ſuis:æq̃ nepotibus
aplorũ.Illi dñant᷑ in clero:iſte dũ eſſet liber ex oibus oim
ſe ſeruũ fecit.Illi aut nõ euãgelizãtes mãducãt,aut euãge
lizãt ut mãducẽt:malachias imitãs Paulũ mãducat ut euã
gelizet.Illi faſtũ & quæſtũ æſtimãt pietatẽ:malachias hæ
reditate uẽdicat ſibi opus & onus.Illi felices ſe credunt ſi
dilatauerint terminos ſuos:malachias in dilatãda charita
te gloriat᷑.Illi cõgregãt in horrea,& dolia replẽt,unde one
rẽt menſas:malachias colligit in deſerta & ſolitudines unde
impleat cælos.Illi cũ accipiãt decimas & primitias & obla
tiões inſup & de cæſaris bñficio telonea & tributa & alios
reddit⁹ infinitos:ſoliciti ſunt nihilomin⁹ qđ mãducẽt,& qđ
bibãt:malachias nihil horũ hñs,multos tñ locupletat de
prõptuario fidei.Illis nec cupiditatis nec ſolicitudinis ul
lus eſt finis:malachias cupiẽs nihil,non nouit tñ cogitare
de craſtino.Illi à pauperib⁹ exigunt qđ dẽt diuitibus:iſte
ſolicitat diuites ꝓ pauperibus ſuſtentandis.Illi marſupia
uacuãt ſubditorũ:iſte ꝓ pctis eorum altaria cumulat uotis
hoſtijſq; pacificis.Illi alta palatia erigũt:turres ac mœnia
ad cælos leuãt:malachias nõ hñs ubi caput reclinet opus
facit euãgeliſtæ.Illi equos aſcendũt cũ turba hoim gratis
mãducãtiũ panẽ,& nõ ſuũ:malachias ſept⁹ ſctõrũ frm̃ col
legio pedes circuit,portãs panes angelorũ qb⁹ ſatiet aĩas
eſurientes.Illi plebes ne agnoſcũt qdẽ:iſte erudit.Illi poten
tes & tyrannos honorãt:iſte punit.O uirũ aplicũ quẽ tot
& talia nobilitãt ſigna aplat⁹ ſui.Quid ergo mirũ ſi mira eſt

operatus ſic mirabilis ipſe? Imo uerò non ipſe ſed deus in ipſo. Alioquin tu es deus, inquit, qui ſacis mirabilia.

ERat mulier in ciuitate Culratim dæmonium hñs. Vocatus eſt Malachias, orat ꝓ addicta: urget inuaſorem, exit. Sed nōdū exſaturata nequitia eius miſeram inuadit mulierculā q̄ forte ꝓpe aſſiſteret. Et Malachias. Nō ad hoc, inqt, tibi illā tuli ut hāc ꝑuaderes: exi & ab ea. Paret: ſed repetit priorē. Qua denuo pulſus, recurrit in alteram. Ita ꝑ aliqd̓ ſpaciū alternatim uexabat illas hincinde refugiens. Tūc ſctūs indignās ſibi illudi à dæmone, colligēsq; ſpm̄ infremuit: & totis uiribꝰ fidei ſctō impetu in aduerſariū ab utraq; fugauit: & quidē nō minus uexatū his quas uexauerat ipe. Cæterū ꝙ morā fecit ſctō, non putes lector fuiſſe uirtutis eius, ſed diſpenſationis diuinæ: ut uidelicet ex hac manifeſtior fieret & maligni p̄ñtia, & uictoria malachiæ. Deniq; audi qd alibi fecerit: nō aūt per p̄ñtiā ſuā. Et utiq; potuit p̄ñs: qd̓ abſens ualuit. ¶In regione aqlonaris ꝑtis hyberniæ iacebat infirmus in domo: nec dubiū quin dæmonū maleficio. Nā quadā nocte audiuit eos loquētes: dicētes alt ad alterū. Vide ne miſer iſte hypocrite illiꝰ ſtratum ſtramēue cōtingat: & ſic effugiat manus noſtras. Cognouit hō ꝙ malachiā loq̄rent: quē nō multo ante in eadē domo meminerat ꝑnoctaſſe & adhuc ſtramē in loco. Sumptaq; fiducia & quo potuit conatu cœpit repere debilis corꝑe: ſed fide fortis. Et ecce in aere clamor & uociferatio. Prohibe eū ꝓhibe: retine eū retine: amittimꝰ p̄dā. Verū is quē portabat fides & deſideriū euadēdi: quāto plus clamabāt illi, tāto magis genibus manibusq; nitens ad remediū feſtinabat. Et perueniēs aſcendit lectulū: uolutat in ſtramine: audit ululatū plangētiū. Heu heu ipſi uos prodidimꝰ, decepti ſumus: euaſit. Et dicto citiꝰ receſſit ab eo dæmonū terror, & horror quē patiebat: & oīs parit ægritudo. ¶In Leſmor ciuitate hō à dæmonio uexatꝰ: ꝑ malachiā liberatus eſt. ¶Itē trāſeunti aliqñ plāginiā oblatꝰ illi infans hñs dæmoniū: ſanꝰ relatꝰ eſt. In regiōe eadē ligatā funibus freneticā ſolui iuſſit & in aqua quā bñdixit lauari. Lota eſt: & ſanata eſt. ¶Alteram quoq; in ſaballo regione ulydiæ mēbra ꝓpria dentibꝰ laniātē: orādo & tāgēdo curauit. Amētē hoiem multa p̄dicētē futura: amici & ꝓpinqui adducūt ad dei hoiem uinctū funibꝰ fortiter: ꝙ fortem ad nocendū rabies ipſa feciſſet, & terribilē ualde. Orat malachias: & incōtinēti æger ſanat & ſoluit. Factū eſt hoc loco q̄dā cuius nomē tacemus: ꝓ nimis barbarū ſonet, ſicut & alia multa. ¶Exiēs de q̄dā eccl'ia obuiū habuit hoiem cū uxore ſua q̄ nō poterat loq. Rogatꝰ ut eiꝰ miſereat, ſtat in porta populo circūſtāte: & data bñdictione ſup eā: iubet dñicā dicere orōnē. Dixit illa: & ppl's bñdixit dñm. ¶In ciuitate cui nomē oēthreb decūbēs lectulo qdā iā dies. xij. priuatꝰ liguæ officio, ad iuſſionē uiſitātis ſe ſcti, loq̄lā recuperat: euchariſtiā ſumit: & ita munitꝰ extremū in bona cōfeſſiōe efflauit ſpm̄. O oliua fructifera in domo dei: ô oleū iucūditatis ungēs & lucēs. Et ſplēdore miraculi illuſtrauit ſanos & ſuauitate bñficij unxit infirmū: cui mox morituro ſalutarē cōfitendi & cōicandi obtinuit facultatē. ¶Intrauit ad eū quidā de nobilibus hñs ei aliquid dicere. Qui interloquēdū fide plenꝰ tres iuncos pie ſuratus de lectulo ī quo ille ſedebat tulit ſecū: & multa deꝰ de furto pietatis eſt operatꝰ: fide illius, & præſulis ſctitate. ¶Forte uenerat in ciuitatē noīe duenuania. Et cum ſederet ad mēſam, ingreſſus uir nobilis de ciuitate ipſa humilr ſupplicat ꝓ uxore prægnāte q̄ iam ſolenne p̄teriſſet tp̄s pariendi: ita ut mirarent oēs: & nemo aliud quàm uitæ periculum crederet imminere. Rogat & cū eo neemias ep̄s illius ciuitatis, qui iuxta eū ſedebat: rogant & cæteri quoquot aderant ſimul diſcūbentes. Tū ille. Cōpatior ei, inquit, ꝙ bona mulier ſit & pudica. Et porrigens uiro poculū cui bñdixerat, uade, inqt, da illi bibere: ſciēs eā ſumpto benedictionis potu, & ſine mora & ſine periculo pariturā. Factū eſt ꝙ p̄cepit: & nocte ipa ſubſecutū eſt qd̓ ꝓmiſit. ¶Sedebat ī cāpo cū comite ulidiæ aliqua tractās: & multitudo copioſa circa eos. Venit mulier grauida, & uere grauida. Iudicat ſe cōtra oēs naturæ leges retinere partū iam. xv. menſibꝰ & diebus. xx. Cōpaſſus malachias ſup nouo & inaudito incōmodo, orat, & mlier parit: & q aderāt lætati ſunt & mirati ſunt. Oēs eñ uiderūt ī qua facilitate & uelocitate loco eodem enixa ſit & triſte negati partꝰ ꝑiculū miraculo cōmutatū iucūdiori. ¶Accidit ibidē qddā: pari qdē miraculo ſed ſorte diſpari. Vidit hoiem qui publice tenere diceret cōcubinā fratris: & hic erat miles miniſter comitis. Et publice cōueniens inceſtuoſum, alterū ei Ioānē exhibuit: nō licet tibi inquiēs cōcubinā hr̄e fratris tui. At ille alterū ipſi nihilominꝰ herodē redhibens, nō mō nō audiuit eū, ſed & ſupbe rñdit: & corā oibꝰ iurabat nūquā ſe dimiſſurū. Tū cōmotꝰ malachias, ſicut erat ꝓ iuſtitia nehemēter zelans: & deꝰ, inqt, te ab illa ſeparet uel inuitū. Paruipendēs ille ex inſtāti abijt indignabūdꝰ. Offendeſq; mulierē nō longe à turba cōſtituta in loco, ui oppreſſit eā: ſicut erat ſathanæ totꝰ cui paulò añ traditꝰ fuerat. Nec latuit flagitium. Ancilla q̄ dñam comitabat, recurrens domū (nempe haud ꝓcul aberat loco) nūciat anhela qd mali acciderit. Ad quā uocē germani illiꝰ q domi erant zelantes ſororis ſtuprū tota illò feſtinantia peruolāt: pudicitiæ hoſtē ipſo in loco & opere ſceleris deprehēſum, multis cōfoſſum uulneribꝰ interimūt. Necdū cōuētꝰ ſolutus erat: cū ecce armiger illiꝰ qd̓ euenerat nūciauit. Et mirati ſunt uniuerſi, ꝙ ſñia malachiæ tā celerē habuiſſet effectum. Timuerūt quiq; flagitioſi audito hoc uerbo (nā multi erāt in terra) & territi purgati ſunt: lauātes manꝰ ſuas ī ſanguiē pc̄tōris. ¶Diarmitiū comitē multo iā tp̄e decūbentē lecto duriter qdē increpās ꝙ malꝰ hō cēt immoderatiꝰ ſeruiens uētri & gulæ: bñdicta aſpſum aqua ſine mora ſurgere fecit: & ita ualētē, ut illico equū aſcēderet: & utiq; præter ſpem ſuā ipſiꝰ & ſuorū. In urbe caſelenſi uenit hō añ eū cū filio palitico: rogās illū ſanari. Qui orās breuiter uade, inquit, filius tuus ſanabit. It, & craſtino redit cū filio: ſed minime ſanato. Tū ſurgēs malachias & ſtans ſup eū diutiꝰ orauit, & ſanatꝰ eſt. Et cōuerſus ad patrē: offer, inqt, illū deo. Annuit hō: ſed nō tenuit, & poſt aliquot annos ille iā iuuenis recidit in idip̄m: ſine dubio ꝓpter inobediētiam patris, & pacti tranſgreſſionē. ¶Alius qdā ueniēs de longinquo cū eſſet malachias ī finibꝰ mumoniæ attulit ad eū filiū: pedū penitꝰ officio deſtitutū. Percunctatꝰ quonā modo illi accidiſſet: ut ſuſpicor, inqt, dæmonum malignitate. Et addit. Luderi in prato ipſi (ni fallor) immiſere ſoporē: euigilāſq; puerulus ſic ſe inuenit. Hæc dicens cū lachrymis precem fundit: efflagitat opem. Miſertus eius orauit malachias: iubēs ægrū interim dormire ibidē ſup ſoliū. Dormiuit: & ſurrexit ſanus. Hūc ipſe qa délonge uenerat aliquādiu in comitatu ſuo retinuit: & erat ambulās cū eo. ¶In monaſterio Benchorēſi paup quidā fratrū eleemoſynis ſuſtētabat. Et erat quotidianā accipiens ſtipē: aliqd officij factitās in piſtrino. Is claudꝰ ab annis duodecim humi manibꝰ repēs: poſt ſe trahebat pedes emortuos. Quē die quadā añ cellā ſuā malachias mœſtū & mœrētē inueniēs: cām percūctat. Et ille. Vides, inqt, quā ex longo miſellus affligter, & manꝰ dñi ſuper me: & ecce ad cumulū ærūnæ, hoies qui miſereri debuerāt irridēt me potiꝰ, miſeriæ exprobrātes. Quē ubi audiuit pietate motus ſuſpexit in cælū: manus pariter leuans. Facta autē breui orōne ipſe intrauit cellā: & ille ſurrexit. Et ſtās ſup pedes ſuos mirabatur ſi uere eſſet ꝙ erat pene ſomniū ſuſpicatus. Cœpit tñ ſe pedetētim mouere: neq; eñ poſſe ire ſatis credebat. Tandē quaſi è graui ſomno euigilās, cognoſcit miam dñi ſuper ſe: firmiter gradit, & in piſtrinū reuertit: exiliens, & exultās, & laudās deū. Viſo eo, qui ante uiderāt & cognouerāt, repleti ſunt ſtupore & extati, phantaſma putātes. ¶Virū itē hydropicū orando ſanauit: q illico remanſit ī monaſterio paſtor ouiū factꝰ. ¶Ciuitas hyberniæ noie corcagia: uacabat ep̄o. Tractatum eſt de electione, diſſenſere partes: qbuſq; ut aſſolet p̄ſulem uolentibus cōſtituere ſuū, nō dei. Venit illuc malachias audita diſſenſione. Cōuocato clero & populo: etiā corda & uota diſcordantiū unire curauit. Et perſuaſis illis totū negociū ſibi debere credi: cui potiſſimū ſolicitudo incumberet

illius

ilius ſicut & aliarũ p Hyberniã eccliarũ, incontinenti no
minat eis nõ quẽpiam de nobilibꝰ terræ, ſed magis quen-
dam hoiem pauperẽ quẽ ſciret ſanctũ & doctũ, & hic erat
alienigena. Quærit ille, nunciat decumbere lecto, & ita de-
bilis ut nullo pacto exeat, niſi in manibus portatus mini-
ſtrãtiũ. Et Malachias. Surgat inqt ĩ noie dñi ego p̃cipio,
obedientia ſaluũ facit eum. Quid faceret ille? Parere uole-
bat, ſed ĩparatũ ſe ſentiebat. Q. & ſi poſſet ire, cp̃ari refor-
midabat. Ita cũ uolũtate obediendi pugnãte geminio ho-
ſte, pondere languoris, & metu oneris: uicit illa tñ, data ſi-
bi in adiutoriũ ſpe ſalutis. Itaq; conaſ, mouet ſeſe, tentat
uires, inuenit ſe ſolito fortiorẽ. Creſcit pariter fides cũ ui-
ribꝰ, & rurſum facta fortior fides dat uiciſſim uiribꝰ incre-
mẽtũ. Iam ſurgere p ſe ualet, iã meliuſcule gradi: iã nec ſen
tire in ambulãdo laſſitudinẽ, demũ expeditꝰ & alacer per-
uenite ad Malachiã ſine hois adiutorio. Qui aſſumens eũ
miſit i cathedrã, clero & pp̃lo collaudãte. Hoc ita in pace
factũ eſt, qa nec illi auſi ſunt Malachiæ uolũtati in aliquo
obuiare, uidentes ſignũ qd' fecerat, nec ille parere dubita-
uit tã euidẽti argumẽto factus ſecurior de dñi uoluntate.
¶ Mulier q̃dã fluxũ ſanguis patiebaſ. & hæc nobilis, cha-
riſſima Malachiæ plꝰ tñ ob morũ quàm gñis nobilitatẽ:
quæ ex toto deficiẽs (nimirũ cũ ſanguine exhauſtis uiri-
bus) iam poſita in extremis miſit ad dei hoiem ut (qd' ſup
erat) aiæ ſubueniret: q ſe iã nõ cẽt uiſurꝰ in corpe. Audiẽs
Malachias moleſte tulit, ꝙ mulier uirtutis foret, & uita
eiꝰ fructuoſa ope & exẽplo. Et uidẽs ſe non poſſe ſatis ac-
currere tẽpeſtiue, accito Malcho ꝙ iuuenis cẽt & expedi-
tꝰ (ipſe eſt cuiꝰ ſupra meminimꝰ frater Xp̃iani abbatis) ac
celera inqt, fer illi tria poma hæc, ſup q̃ nomẽ dñi iuocaui.
Cõfido in ipſo ꝙ ubi ex eis guſtauerit, nõ guſtabit mortẽ
priuſquam uos uideat, etſi tardiuſcule ſecuturos. Feſtinat
Malchus ſm mãdatũ & ueniẽs intrat ad moriturã, alterũ
ſe exhibẽs puerũ Heliſæi: niſi ꝙ huius efficacior opa fuit.
Iubet miſſam ſibi à Malachia bñdictionẽ accipe, & guſta-
re, ſiquo mõ ualuerit. At illa exhilarata audito noie Mala
chiæ ut obedire poſſit, nutu ſignat pauliſp ſe erigi uelle,
nam uerbo nõ poterat. Erigiſ, guſtat, guſtato conſortata
eſt, loqtur, & gr̃as agit. Et immiſit dñs ſoporẽ in eã, & ſua-
uiſſime requeuit in eo cuius uſu diu caruerat, ſicut & æſu.
Stetit interim ſanguis, & poſt modicũ expgefacta ſanam
ſe reperit, niſi ꝙ longa inedia & ſanguinis minutione ad-
huc debilis erat. Si quo minꝰ, die ſequẽti deſideratꝰ Mala
chiæ aduẽtꝰ aſpectuſq; pfecit. ¶ Habitabat uir nobilis in
uicinia Benchorẽſis monaſterij. Cuiꝰ uxor cũ infirmareſ
ad mortẽ, rogatꝰ Malachias ut deſcẽderet priuſquã more
reſ, infirmã uncturus oleo, deſcẽdit, & intrauit ad eã. Quo
uiſo exultat illa, ſpe aĩata ſalutis. Et cũ pararet ungere eã,
uiſũ eſt oibꝰ differẽdũ potiꝰ uſq; mane. Erat eñ ueſpa. Ac-
queuit Malachias, & data bñdictiõe ſup ægrã exiuit cũ his
q ſecũ erãt. At uerò poſt modicũ ſubito clamor factus eſt,
plãctꝰ & ſtrepitꝰ multꝰ p totã domũ, ſiqdẽ iſonuit ꝙ mor-
tua cẽt. Accurrit Malachias tumultu audito, & ſecuti ſũt
cũ diſcipuli eiꝰ. Et accedẽs ad lectũ, ut certo cõperit expi-
raſſe, cõſternatꝰ eſt aio, ſibi imputãs ꝙ fraudata gr̃a ſacra-
mẽti obierit. Et eleuatis i cælũ manibꝰ, obſecro dñe inqt,
inſipiẽter egi, ego peccaui q diſtuli, nõ iſta q̃ uoluit. Hæc
dicẽs conteſtatꝰ eſt in audiẽtia oĩm, nullã ſe recepturũ cõ-
ſolationẽ, nullã daturũ requiem ſpiritui ſuo, niſi quã tulerat
liceret reſtituere gr̃am. Et ſtãs ſup eam tota nocte labora-
bat in gemitu ſuo: & p oleo ſctõ largo imbre lachrymarũ
pfundẽs mortuã uicẽ illi unctiõis quã poterat exhibebat.
Ipſe qdẽ ſic. Ad ſuos aũt, uigilate inquit & orate. Itaq; in
pſalmis illi, ille in lachrymis, noctẽ duxere puigilẽ. Et ma-
ne facto exaudiuit dñs ſctm̃ ſuũ, qa ſpũs dñi erat poſtulãs
pro eo: q poſtulat p ſanctis, gemitibꝰ inenarrabilibus. Quid
plura? Aperit oculos quæ fuerat mortua, & ut ſolent q de
graui ſomno euigilãt, fricãs ſibi manibus frontẽ & tempo
ra, ſup lectũ ſe erigit, & agnito Malachia inclinãs deuote
ſalutat eũ. Et uerſo luctu in gaudiũ, ſtupor apphẽdit oẽs,
& qui uiderũt, & qaudierũt. Sed & Malachias gr̃as agẽs,

bñdixit dñm. Et unxit eã nihilominus, ſciens in hoc ſacro
remitti pctã, & ꝙ orõ fidei ſaluet infirmũ. Poſt hæc abijt il-
le, & illa cõualuit, & niuẽs incolumis tpe aliquãto ut gl̃ia
dñi manifeſtareſ in ea, peracta pnia quã ſibi Malachias in-
iunxerat, in bona cõfeſſione iterũ obdormiuit, & migra-
uit ad dñm. ¶ Fuit itẽ mulier cui ſpũs iracũdiæ & furoris
intantũ dñareſ, ut non ſolũ uicini & cognati fugerent cõ-
ſortium eius. ſed filij quoq; ipſi uix ſuſtinerẽt habitare cũ
ea. Clamor & rãcor & tẽpeſtas ualida ubicũq; fuiſſet. Au-
dax, & ardẽs, & p̃ceps metuẽda lingua, & manu, importa-
bilis oibꝰ & inuiſa. Dolẽtes filij tum p illa, tum pro ſeipſis
trahũt illã ad p̃ntiam Malachiæ, lachrymabilem cũ fletu
querimoniã deponẽtes. Vir aũt ſctũs & periculũ matris,
& incõmodũ miſerãs filiorũ, ſeorſum aduocat illam, fuerit
ne confeſſa aliqñ pctã ſua, ſolicite percunctatur. Rñdit, ne-
quaquã. Cõfitere inqt. Paret, & ille iniũgẽs pœnitẽtiã cõfi
tẽti oranſq; ſup eã ut dñs ops det ei ſpm̃ mãſuetudinis, in
noie dñi Ieſu ne ultra iraſcaſ iubet. Seqtur tanta manſue-
tudo, ut pateat oibꝰ nõ eſſe aliud quàm admirabilem mu-
tationẽ dexteræ excelſi. Ferſ adhuc hodie uiuere, & tantæ
eſſe patiẽtiæ & lenitatis, ut q̃ oẽs exaſperare ſolebat, nullis
modo exaſperari dãnis, cõtumelijs, afflictionibus queat.
Si licet & me iuxta aplm̃ abundare in ſenſu meo, accipiat
qſq; ut ualet, ego iſtud ſuperiori ſuſcitatæ miraculo mor-
tuæ cẽſeo p̃ferendũ, ꝙ exterior quidem ibi, hic uerò inte-
rior reuixerit hõ. Et nũc curramus ad reliqua. ¶ Vir ſm ſe
culum honorabilis, ſm deũ timoratus, ueniens ad Mala-
chiã queſtus eſt ſup ſterilitate aiæ ſuæ, ſupplicans ut ſibi
obtineret ab oipotente deo gr̃am lachrymarum. Et ſubri
dẽs Malachias ꝙ gratum haberet in hoie ſeculari deſide-
riũ ſpiritale, ſuã maxillã maxillæ illiꝰ quaſi blãdiendo con
iungẽs, fiat (inqt) tibi ſicut petiſti. Tãtos exĩde & penè cõ
tinuos exitꝰ aquarũ deduxerũt oculi eiꝰ, ut illud ſcriptu-
ræ ei poſſe aptari uidereſ. Fons ortorũ, puteus aquarũ ui
uentiũ. ¶ Eſt inſula maris in Hybernia ab olim fœcũda pi-
ſciũ & mare ibi piſcoſum ualde. Pctis (ut credit) habitan-
tiũ, adempta copia ſolita, quæ multos habebat filios infir-
mata eſt & à tãta funditꝰ ui cõmoditate emarcuit. Dolen-
tibus accolis, & iacturã grauẽ pp̃lis ægre ferentibus, reue
latũ eſt cuidã mulieri p̃cibꝰ Malachiæ poſſe afferri reme-
dium. Idq; innotuit oibus ipſa pdente. Nutu dei cõtigit
adeſſe Malachiã. Dum eñ circuiret & repleret euangelio
regionẽ, diuertit illuc, ut & ipſis eandẽ gr̃am impartiret.
At Barbari qbus erat maior cura de piſcibꝰ, omni inſtan-
tia flagitãt ut potius reſpicere dignetur ſuper ſterilitatem
inſulæ ſuæ. Qui cum reſponderet ſe minime ad hoc ueniſ-
ſe, hominũ magis quàm piſciũ deſiderare capturã: uidens
tñ fidẽ eorũ, flexis in littore genibꝰ orauit ad dñm, ut licet
indignis, indultũ olim beneficiũ tanta fide repetentibꝰ nõ
negaret. Aſcẽdit oratio, aſcẽdit & piſciũ multitudo, & for
tè uberior quàm in diebꝰ antiqs. Et ipſa pp̃lo terræ pſeue-
rãs uſq; in hodiernũ diẽ. Quid mirũ ſi orõ iuſti quæ pene-
trat cælos, penetrauit abyſſos, & de profundo maris tan-
tas piſciũ copias euocauit? ¶ Venerũt aliqñ tres epiſcopi
in uillã Fochart: quẽ dicũt locũ natiuitatis Brigidæ uir-
ginis: & quartus erat Malachias. Ad quẽ presbyter q ho
ſpitio ſuſceperat eos, quid faciã inqt ꝙ piſces non habeo?
Quo rñdẽte ut quæreret à piſcatoribus, Bienniũ eſt ait ꝙ
non inueniunſ piſces in flumine, unde & piſcatores pror-
ſus diffiſi etiã arti ſuæ renũciauerũt. Et ille. Præcipe, inqt,
laxari rhetia in noie dñi. Factum eſt, & capti ſunt ſalmo-
nes .xij. Sed' o miſerũt, & captis totidẽ: inopinatũ inferũt
mẽſis & ferculũ & miraculũ. Et ut clare liqueat Malachiæ
meritis hoc datum fuiſſe, alijs quoq; duobus ſequentibus
annis eadẽ nihilominꝰ ſterilitas pdurauit. ¶ Fuit quidam
clericus in Leſmor pbabilis ut ferſ uitæ, ſed fidei non ita.
Is ſciolus in oculis ſuis præſumpſit dicere in Euchariſtia
eſſe tantũmodo ſacrm̃, & non rem ſacramenti, id eſt ſolam
ſanctificationẽ & nõ corporis ueritatẽ. Sup quo à Mala-
chia ſecreto & ſæpe cõuentꝰ ſed in caſſum, uocatꝰ ad me-
diũ eſt, ſeorſum tñ à laicis, ut ſi fieri poſſet ſanaretur, & nõ

cōfunderet. Itaqꝫ in cōuētu clericorū data facultas homini eſt ꝓ ſua ſnīa r̄ndēdi. Cumqꝫ totis ingenij uiribus (quo nō medíocriter callebat) aſſerere & defendere conaret errorē, Malachia cōtra diſputāte & cōuincēte, iudicio oim ſupatꝰ, de cōuētu cōfuſus qdē exijt, ſed nō correctꝰ. Dicebat aūt ſe non rōne uictū, ſed epī ꝑſſum auctoritate. Et tu, inqt ô Malachia, ſine cā me hodie cōfudiſti, aduerſus ꝓfectò ueritatē locutꝰ & cōtra tuā ipſiꝰ cōſciam. Mœſtꝰ Malachias ꝓ hoie ſic īdurato, ſed magis fidei dolēs iniuriā, timēs piculū, eccliam cōuocat, errātē publice arguit, publice monet ut reſipiſcat. Suadētibꝰ hoc ipm epīs & uniuerſo clero, cui nō acqeſceret, cōtumaci anathema dicūt, hæreticū ꝓteſtātes. Nec ſic euigilās, oēs inqt fauetis hoi potiꝰ quā ueritati. Ego pſonā nō accipio ut deſerā ueritatē. Ad hoc uerbū ſubſtomachās ſctūs, dn̄s inqt faterite ueritatē faciat uel ex neceſſitate. Quo r̄ndēte amē, ſoluit cōuētus. Tali ille inuſtus cauterio fugam meditat, infamis atqꝫ inhonorus fore nō ſuſtinēs. Et cōtinuo ſua tollēs exibat, cū ecce ſubita correptꝰ infirmitate ſiſtit gradū, uiribuſqꝫ deficiēs eodē loco iactat ſe ſup ſolū anhelꝰ & feſſus. Fortè incidēs in id loci uagabūdꝰ inſanꝰ offendit hoiem. qduā ibi agat pcūctat. Rūdet graui ſe infirmitate teneri, & neqꝫ ꝓcedere neqꝫ redire ualentem. Et ille. Infirmitas iſta haud alia inqt quàm ipſa mors eſt. Hoc aūt nō dixit à ſemetipō, ſed pulchre dn̄s per inſanū corripuit eū, q ſanis acqeſcere noluit cōſilijs ſenſatorū. Et addit. Reuertere domū, ego te iuuabo. Deniqꝫ ipō duce reuertit ī ciuitatē, reddit ad cor, & ad miam dn̄i. Eadē hora accitur epīs, agnoſcit ueritas, abijcit error, cōfeſſus reatū abſoluit, petit uiaticū, dat recōciliatio. & uno penè momēto pfidia ore abdicat, et morte diluit. Ita mirātibꝰ cūctis ſub oi celeritate cōpletꝰ eſt ſermo Malachiæ & ſcripturæ pariter dicētis, qa uexatio, dat intellectum auditui. ¶ Inter pplos quarūdā regionū orta aliqn̄ grauis diſcordia eſt. Interpellat Malachias de cōponēda pace inter eos. Et cū eēt aliàs impeditꝰ, iniūgit negociū hoc uni epoꝝ. Illo excuſante & negāte & dicēte Malachiā nō ſe qſitū, ſe contēptū iri, fruſtra fatigari nolle: uade inqt, & dn̄s erit tecū. Et ille: Acqeſco, ſed ſi me non audierint, ſcito me ad tuā ꝑſnitatē appellaturū. Subridēs Malachias, fiat inqt. Tūc epīs cōuocatis partibꝰ dictat formā pacis, acqeſcūt, recōciliāt adiuicē, fide hīcinde data ſtabilit pax: & ſic dimiſit eos. At pars una uidens hoſtes factos ſecuros, imparatos eē (qppe q pace facta mali nihil ſuſpicarent) loqbant mutuo: & dicebat hō ad ꝓximū ſuū. Quid uolumꝰ facere? Victoria præ manibꝰ eſt, & ultio de inimicis. Et cœpe iſeq illos. Innotuit epō qđ fiebat, & accurrēs cōuenit ducē eorū ſup iniqtate & dolo, ſed ſpretus ab illo eſt. Inuocauit nomē Malachiæ aduerſus eū: & nihilipendit. Irridenſqꝫ epm, putaſne inqt ꝓpter te amittere debeamus malefactores nr̄os quos deꝰ tradidit in manus nr̄as? Et recordatꝰ uerbi ſui epīs qđ habuerat cū Malachia, flēs & ciulās uerſo uultu ad monaſteriū eius, ubi es ait hō dei, ubi es? Nóñne hoc eſt pr̄ mi qđ tibi dicebā? Heu heu ueni ut facerē bonū, & nō malū: & ecce ꝑ me oēs, illi ī corpe, iſti in aīa pereūt. Multa in hūc modū loquebat lamētās & plangens & quaſi ꝑn̄tē ſolicitās & cōpellās Malachiā aduerſus malignātes. Interim uerò impij cū qbꝰ fecerant pacem, inſequi nō deſiſtebant ad perdēdum eos. Et ecce ſpiritus mendax in ore quorūdā uirorū q eos deciperet. Et occurrerūt illis ī uia uiri nūciātes factā irruptionē in terras ipſoꝝ, ab aduerſarijs in ore gladij cōſumi oia, & diripi bona eorū, uxores quoqꝫ ac liberos tolli & abduci. His auditis, reuerſi ſunt feſtināter. Sequebant ultimi primos, quo irent aut qd accidiſſet neſciētes. Nec eñ oēs audierant uiros loquentes. Cumqꝫ ueniſſent & inueniſſent nihil horū quæ nūciata erāt, cōfuſi ſunt, deprehenſi in malitia ſua. Et cognouerūt ſpūi erroris ſe traditos ꝓpter nūcium Malachiæ quē deceperūt & nomē eiꝰ qđ ſpreuerūt. Porrò epīs audiēs fruſtratos ꝓditores in iniquitate ſua quā cogitauerant, cū gaudio remeauit ad Malachiā, referens oia ꝑ ordinē quæ acciderāt ſibi. ¶ Sciens Malachias eiuſmodi occaſiōe pacē eſſe turbatā, nactus oppꝛtunū tēpus, pacem per ſemet inter ipſos denuo reformare curauit, & firmare reformatā, datis & receptis altrinſecus fide & iuramento. Verum illi quibus ante pax fracta fuit, iniuriæ memores, neglecto pacto & ꝑcepto Malachiæ, tractauerunt de uice reddēda. Et cōgregati oēs in unū ibāt ut iparatos ꝑoccuparēt, redderētqꝫ ī caput eoꝝ malū qđ ſibi facere cogitaſſent. Et magno flumine qđ iterērat facillime tranſuadato, fluuiolo quē nō ꝓcul ab illo offendere, retēti ſūt. Neqꝫ eñ iam fluuiolus ſed planè fluuius ingens apparuit, ubiqꝫ ſui trāſire uolentibꝰ trāſitu negās. Mirari oēs tm̄ nūc eſſe, tātillū ante hac fuiſſe ſciētes, & loq inter ſe. Vnde inundatio hæc? Aer ſerenꝰ eſt, imbres nō ſunt, nec ꝓxie fuiſſe meminimꝰ. Et ſi multū pluiſſet, qs noſtrū unquā hactenꝰ meminit in quātacunqꝫ illuuie ita intumuiſſe ut opiret terrā, ſata & prata ꝑuaderet? Digitus dei eſt iſte, & dn̄s ſepit uias nr̄as ꝓpter ſctm̄ ſuū Malachiā cuiꝰ ſumꝰ ꝑuaricati pactū, trāſgreſſi mādatū. Ita & hi iſecto negocio ad ſua æque cōfuſi repedauerūt. Diuulgatū eſt uerbū ꝑ uniuerſam regionē, & bn̄dicebāt deū, q cōphēdit ſapiētes in aſtutia ſua, & cōfringēs cornua pctōꝝ ſublimauit cornu Xp̄i ſui. ¶ Aliqs de nobilibꝰ infenſus regi, recōciliatꝰ eſt ꝑ manū Malachiæ. Nec eñ regi ſatis fidebat ille ut pacē cum eo faceret niſi mediante Malachia, aut quē rex æque uereretur. Nec immerito, ut poſt apparuit. Nā factū ſecurū & minime tā cauētem ſibi captū truſit in uincula, odio antiquo captus plus ipſe. Reqrit homo à ſuis de manu mediatoris. (Nec eñ aliud amici expectare quàm mortē). Quid faceret Malachias? Nō eſt qđ poſſit niſi ut recurrat ad ſuū illud ſolitū unicumqꝫ refugiū. Cōgregato exercitu forti nimis turba magna diſcipuloꝝ ſuoꝝ, adit hoiem, reqrit uinctū, negat. Et Malachias. Inique inqt agis cōtra dn̄m, & contra me, & cōtra teipm̄, pactū præuaricās. Si diſſimulas tu, ſed nō ego. Credidit ſe hō fidei meæ. ſi cōtingat mori, ego ꝓdidi eū, ego reꝰ ſanguinis eiꝰ. Quid tibi uiſum eſt me proditorē, te ꝑuaricatorē conſtituere? Noueris me donec liberet nihil guſtaturū, ſed neqꝫ iſtos. Sic locutus intrat eccleſiā: deū oipotētē ſuis ſuorumqꝫ anxijs gemitibus interpellat, ut iniuſte addictū dignet eripere de manu præuaricatoris & iniq. Et ea die cū nocte ſequēti in ieiunio & orōne ꝑſtiterūt. Perlatū ad regē qd fieret, & magis inde induratū eſt cor eiꝰ, unde emolliri debuerat. Init fugā, ueritus hō carnalis ne ſi ꝓpe remaneret, orōnis uō poſſet ſuſtinere uirtutē. Quaſi uerò uel abſcōditū nō īueniat, uel nō ꝑueniat ad remotū. Tu metas ponis miſer orōnibꝰ ſctōrū? Num eſt orō iacta ſagita, ut fugias à facie arcꝰ? Quo ibis à ſpū dei qui eā portat, & quo à facie eius fugies? Deniqꝫ fugientē inſeqt, inuenit latitātē. Eriſqꝫ cæcꝰ & nō uidēs, ut meliꝰ uideas & intelligas qm̄ durū eſt tibi contra ſtimulū calcitrare. Deniqꝫ ſenti uel nūc qa ſagittæ potentis acutæ ꝑuenerūt ad te: q etſi reſilierūt à corde qa ſaxeū eſt, ſed nō ab oculis. Vtinā ꝑ feneſtrā ſaltē oculoꝝ perueniāt uſqꝫ ad cor, & uexatio det intellectū cæcitati. Cernere erat Saulū denuo ad manus trahi, & duci ad Ananiā, ad ouē. ſ. lupū, ut refunderet ꝑdā. Refudit, & recepit uiſum, ꝙ Malachias uſqꝫ adeo ouis eſſet, ut ſit miſertꝰ & lupo. Diligēter ex his aduerte lector cū quibꝰ habitatio Malachiæ quales principes, & quales ppl̄i. Qūo non & is frater fuit draconū, & ſociꝰ ſtruthionū? Et ideo dedit ei dn̄s uirtutē calcādi ſup ſerpētes & ſcorpiones, alligare reges eoꝝ in cōpedibꝰ, & nobiles eorū in manicis ferreis. Deinde audi qd ſequatur.

IS cui Benchorēſis monaſterij ceſſerat poſſeſſiones, ingratꝰ bn̄ficio, ex tūc & deinceps inſolentiſſime ſemp ſe habuit aduerſus eum & ſuos, in oibꝰ infeſtꝰ ei, ubiqꝫ iſidiās detrahēſqꝫ actibus eius. At non impune hoc. Erat illi unicus filius q imitator patris audēs aliquid & ipſe in Malachiā, eodē anno mortuus eſt. Mortuus autē ſic. ¶ Viſum eſt Malachiæ debere conſtrui in Benchor oratoriū lapideū, inſtar illorum quæ in alijs regionibus extructa cōſpexerat. Et cū cœpiſſet iacere fundamenta, indigenæ quidē mirati ſunt, ꝙ in terra illa necdū

ſlla necdũ eiuſmodi ædificis inueniſrẽtur. Verũ ille nequã (ſicut erat pſumptuoſus & inſolens) non modo miratus eſt ſed indignatꝰ. Ex qua indignatione cõcepit dolorẽ, & peperit iniqtatẽ. Et factus ſuſurro in pplis, nũc ſecreto detrahere, nunc blaſphemare palã, notare leuitatẽ, nouitatẽ horrere, ſumptus exaggerare. Iſtiuſmodi uenenatis ſermonibus ſolicitãs & inducẽs multos ad phibendũ, ſequi minime inqt, & qd̃ nõ niſi p nos fieri debet, cõtra nos fieri nõ ſinamus. Itaqꝫ cum pluribꝰ quibꝰ ſuadere ualuit deſcẽdit ad locũ, repertũ cõuenit hoiem dei primꝰ ipſe dux uerbi, q erat principiũ mali. O bone uir, qd tibi uiſum eſt noſtris hãc inducere regionibꝰ nouitatẽ? Scoti ſumꝰ, nõ galli. Quænã leuitas hæc? Quid opꝰ erat ope tã ſupfluo, tã ſupbo? Vñ tibi paupi & iopi ſumptꝰ ad pficiẽdũ? Quis perfectum uidebit? Quid iſtud præſumptionis, inchoare qd̃ nõ queas nõ dico pficere, ſed nec uidere pfectũ? Quãquã amẽtis magis eſt quàm prudẽtis conari qd̃ modũ excedit, uincit uires, ſuperat facultates. Ceſſa, ceſſa, deſine à ueſania hac. Alioquin nos nõ ſinimꝰ, nõ ſuſtinemus. Hoc dixit pdẽs qd uellet nõ qd poſſet cõſiderãs. Nã de qbus pſumebat & ſecũ adduxerat, uiſo uiro mutati ſunt, & iam nõ ibãt cũ eo. Ad quẽ uir ſanctus tota libertate utens, miſer inqt, opus qd̃ inchoatũ uides, & inuides, ſine dubio pficiẽ pfectũ uidebũt multi. Tu uerò qa nõ uis nõ uidebis, & qd̃ nõ uis, morieris: attẽdito tibi ne in pctõ tuo moriaris. Ita eſt ille mortuus eſt, & opus cõpletũ eſt, ſed ille non uidit, q ut pfati ſumꝰ, anno eodẽ mortuꝰ eſt. ¶ Interim pater audito mox qd de filio uir ſctũs pdixiſſet, ſciens uerbũ eius uiuũ & efficax eſſe, interfecit inquit filiũ meũ. Et inſtigãte diabolo, tãto furore exarſit in illũ, ut corã duce & maioribꝰ ulydiæ, falſitatis & mẽdacij arguere nõ uereref hominẽ q ueraciſſimꝰ eſſet, ueritatis & diſcipulus & amator, & cõuitiũ intulit, ſimiã appellãs. Et Malachias qdẽ doctꝰ nõ reddere maledictũ p maledicto, obmutuit, & nõ apuit os ſuũ dũ cõſiſteret pctõr aduerſus eum. Sed nõ dñs oblitus ſermõis ſui quẽ dixerat, mihi uidictã & ego retribuã. Eadẽ die domũ reuerſus hõ luit linguæ effrenis temeritatem, ipſo ultore quo inſtigatore laxarat. Arreptũ in ignẽ pijcit dæmon, ſed mox manibꝰ aſſiſtẽtiũ extractꝰ eſt, aduſtus tñ corpis parte, & mẽte captus. Et dũ inſaniret, uocatus Malachias uenit, reppertiqꝫ maledicũ ſpumantia ora torquẽtẽ, horrẽdis uocibꝰ & motibꝰ terrentẽ oĩs, ac toto corpe agitatũ uix poſſe teneri à pluribꝰ: & orãs p inimico uir totꝰ pfectiõis exauditꝰ eſt, ſed ex parte. Nam illico qdẽ ſctõ orãte ille apuit oculos, & ſenſum recepit. Relictꝰ eſt aũt ei ſpũs dñi malꝰ q eũ collaphizet, ut diſcat nõ blaſphemarẽ. Credimꝰ eum uiuere uſqꝫ adhuc, & uſqꝫ ad hæc tpa luere pctũ grãde qd̃ peccauit in ſanctũ, certis tpibus, tñ ferunt lunaticũ eſſe. Porrò pdictæ poſſeſſiones cũ iã p ſui imbecillitate & inutilitate eas tenere nõ ualuit, in pace ad locũ cuiꝰ extiterãt redierũt. Nec renuit Malachias, poſt multã demũ uexationẽ, pacis obtẽtũ. Sed iã ad opus ædificij qd̃ Malachias aggreſſus eſt, ſermo recurrat. ¶ Et quidẽ nõ erat Malachiæ nõ dico unde pficeret, ſed unde faceret quicquam. Erat aũt cor eius fiduciam habẽs in domino. Dñs uerò puidit, ut & ſi nõ ſperãti in pecuniæ theſauris, pecunia nõ deeſſet. Quis enim alius fecit ut theſaurus eo loci reponeref, repoſitꝰ nõ reperiref uſqꝫ ad tẽpus & opꝰ Malachiæ? Inuenit dei famulꝰ in dei marſupio qd̃ defuit ſuo. Merito qdẽ. Quid eñ iuſtiꝰ quàm ut cui p deo non erat propriũ, cũ deo iniret cõſortium, & marſupium unũ eſſet amborũ? Fideli deniqꝫ hoi totꝰ mũdus diuitiarũ eſt. Et quid eſt ille niſi quoddã marſupium dei? Deniqꝫ ait. Meꝰ eſt orbis terræ, & plenitudo eiꝰ. Inde eſt ꝙ Malachias reptos argẽteos multos non repoſuit, ſed expoſuit. Nã totũ munus dei, in dei opꝰ iubet expẽdi. Nõ ſuas, nõ ſuorũ cõſiderat neceſſitates, ſed iactat cogitatum ſuum in dño: ad quẽ utiqꝫ recurrendũ nõ dubitat qtíes neceſſitas poſtularit. ¶ Nec dubiũ dei opꝰ eſſe, qd̃ deo reuelãte Malachias præuidit. Cõtulerat primũ cũ fratribus de opere illo, & multi præ inopia minꝰ libẽter aſſentiebãt. Inde anxius dubiuſqꝫ quid ageret, cœpit inter orandũ uehementer inquirere quænam foret uoluntas dei. Et die quadam de uia regrediẽs, cum iam loco appropiaret, pſpexit eminus, & ecce oratorium apparuit magnũ lapideum & pulchrum ualde. Et intuẽs diligenter ſitum, formam & compoſitionẽ, cum fiducia arripit opus, prius quidẽ indicata uiſione ſenioribꝰ fratribus, paucis tamẽ. Sanè totũ quod attente notauit de loco & modo & qualitate, tanta diligẽtia obſeruauit, ut peracto opere factum uiſo ſimillimum appareret, ac ſi & ſibi cum Moyſe dictũ audierit. Vide ut omnia facias ſm exemplar quod tibi oſtenſum eſt in monte. ¶ Eodẽ uiſionis genere id quoqꝫ quod in Sabballino ſitũ eſt, antequam fieret præoſtenſum eſt illi non modo oratorium, ſed & monaſteriũ totum. ¶ Tranſeunte illo per quãdam ciuitatem, & multitudine magna cõcurrẽte ad eum, caſu uidit iuuenem inter alios uidẽdi ſe curioſum. Aſcenderat lapidẽ, & ſtans ſuper ſummos articulos, extento collo, oculis & animo intendens in eum, quendam illi de nouo Zacheũ exhibebat. Nec latuit Malachiam, ſancto quidem ſpiritu reuelante, uerè illũ ueniſſe in ſpiritu & uirtute Zachei. Diſſimulauit tũc tamẽ, taciruſqꝫ pertrãſijt. Cæterum in hoſpitio nocte ipſa narrauit fratribꝰ quomodo illũ uidiſſet, & quid præuidiſſet de illo. Die autem tertia: en ille cum uiro quodam nobili domino ſuo. Qui aperiẽs uotum & deſiderium iuuenis, rogabat ut à ſe commendatum recipere dignaretur, & habere decætero inter ſuos. Et Malachias agnoſcens eũ, non eſt opus (inquit) ut quẽ iam deus commendauit, homo commendet. Apprehenſumqꝫ manu ſua tradidit abbati Congano noſtro, & ille fratribus. Ipſe uerò iuuenis (adhuc ni fallor uiuens) primus conuerſus laicus Surienſis monaſterij teſtimonium habet ab oĩbus ꝙ ſancte conuerſetur inter fratres ſm ordinem Ciſtercienſem. Et cognouerũt diſcipuli etiam in hoc Malachiam prophetiæ ſpiritum habuiſſe. Non ſolum autem, ſed & in eo quod ſubiuncturi ſumus. ¶ Cũ ſacramẽta offerret, & appropiaſſet ei diaconus facturus aliquid pro officio ſuo, intuitus eum ſacerdos ingemuit, ꝙ ſenſiſſet penes illũ latere quod nõ cõueniret. Peracto ſacrificio, ſecreto percunctatus de cõſcientia ſua, cõfeſſus eſt & nõ negauit, illuſum ſibi p ſomniũ nocte ipſa. Cui iniungens pœnitentiã, nõ debueras inquit, hodie miniſtraſſe, ſed uerecunde te ſubtrahere ſacris, & deferre tãtis tamqꝫ diuinis myſterijs, ut hac humilitate purgatus, dignius exinde miniſtrares. ¶ Item alia uice ſacrificante illo, & orante hora ſacrificij, ea quidem ſanctitate & puritate cordis qua ſolitus erat, aſtante diacono uiſa eſt columba intrare per feneſtrã in claritate magna. Ea ſacerdos perfunditur totus, ea ſubobſcurior Baſilica tota refulget. Columba uerò aliquandiu circumuolitans tandem reſidet ſuper crucem ante faciem ſacerdotis. Obſtupuit diaconus, & pauens tum pro luminis, tum pro uolucris nouitate, quod illa ſit rara auis in terra, cecidit ſuper faciem ſuam, & uix palpitans ſeſe erigere auſus eſt, uel quando officij ſui neceſſitas poſtulauit. Poſt miſſam ſeorſum conuentus à Malachia ſub periculo uitæ iubetur, nullatenꝰ prodere quod uidiſſet, quo ad uiueret ipſe. ¶ Aliqñ cum in Ardinacha eſſet, cum quodam coepõ ſuo de nocte ſurgens cœpit memorias ſanctorum quæ in cimiterio ſancti Patritij multæ ſunt orando luſtrare. Et ecce unum de altaribꝰ ſubito ardere cõſpiciũt. Ambo enim uiderunt uiſionẽ hanc magnam, & ambo mirati ſunt. Et Malachias intelligens ſignum eſſe magni meriti illius uel illorũ quorum ſub altari illo corpora requieſcerent, currẽs, & ſe medijs immergens flammis, expanſis brachijs ſacram amplexatus eſt aram. Quid ibi fecerit. Quid ue ſenſerit, nemo qui ſciat, ſed ꝙ ampliꝰ ſolito cæleſti igne ſuccenſus ex illo igne exierit, fratrũ qui cum eo tunc erãt reor neminem eſſe qui neſciat.

HAec dicta ſunt pauca quidẽ de pluribꝰ ſed multa pro tpe. Non enim ſignoꝝ tempora hæc, ſm illud, ſigna nõ uidimus: iam non eſt propheta. Vnde ſatis apparet Malachias meus quantus

in meritis fuit, qui tã multus in ſignis extitit: & in raritate tanta. Quo enĩ antiquorũ gñe miraculorũ Malachias nõ claruit? Si bene aduertimꝰ pauca ipſa quæ dicta ſunt, nõ ꝓphetia defuit illi, nõ reuelatio, nõ ultio impioꝝ, non grã ſanitatũ, nõ mutatio mentiũ, non deniq; mortuorum ſuſcitatio. Per oĩa bñdictꝰ deꝰ, q ſic amauit & ornauit eũ, q & magnificauit eũ in cõſpectu regũ, & dedit illi coronã gloriæ. Amor probaẽ in meritis, ornatus in ſignis, magnificatio in ultiõe inimicorũ, glorificatio in præmiorum retributione. Habes diligẽs lector in Malachia qd mireris, habes & qd imiteris: nũc iam quid tibi ex his ſperandum ſit, ſtudioſus attende. Nam finis horũ, precioſa mors eſt.

DErcũctatꝰ aliqñ quonã in loco ſi optio daẽ, extremũ mallet agere diem (de hoc ſiquidẽ fratres quærebãt inter ſe quẽ ſibi quiſq; deligeret) cunctatur & nõ rñdet. Inſtãtibꝰ illis, ſi hinc migro inquit, nuſqñ libẽtius quàm unde unà cũ noſtro apoſtolo reſurgere poſſim. Dicebat aũt ſanctũ patritiũ. Si peregrinari oportet, & ita ꝑmittit deꝰ, Claràuallẽ delegi. Requiſitus item de tẽpore, diẽ rñdit ſolennẽ oĩm defunctoꝝ. Si ſimplex uotũ putaẽ, impletũ eſt. Si ꝓphetia, ne iota ꝑteritur. Sicut audiuimꝰ, ſic uidimus de loco pariter & de die. Dicamꝰ breuiter quo ordine iſtud quáue occaſiõe prouenerit. ¶ Aegre ſatis ferebat Hyberniam uſq; adhuc pallio caruiſſe, utpote æmulator ſacrorũ, quorũ ne uno qͥlibet gẽtẽ ſuã uellet oĩno fraudari. Et recordatus ſibi à papa Innocẽtio fuiſſe ꝓmiſſum, inde magis triſtari, ꝙ dum adhuc ille ſupfuit, nõ fuit miſſum pro eo. Et nactus occaſionem, ꝙ papa Eugenius ſummam regiminis teneret, & eo tp̃is uſq; in Frãciã appropiaſſe nũciareẽ, opportunitatẽ regrẽdi ſe inueniſſe gauiſus eſt. Præſumebat aũt de illo, utiq; uiro tali, & de tali aſſumpto ꝓfeſſiõe. Magis uerò ꝙ ſuæ Clareuallis ſpecialis filiꝰ extitiſſet, nec timeret apud illũ ſe ullam ſuſtinere difficultatẽ. Itaq; cõuocanẽ ep̃i, cõciliũ cogitur, tractata triduo quæ tp̃i imminerãt, die quarto ſpitur cõſiliũ de pallio regrẽdo. Placet, ſed ſi p aliũ reqraẽ. Tamẽ qa breuior uia, & ob hoc tolerabilior pegrinatio uideref, nõ fuit qui eius obuiare p̃ſumeret cõſilio & uoluntati. Et Malachias ſoluto cõcilio arripit iter. Proſequuntur eũ q cõuenerãt fratres uſq; ad littus, non multi tñ, ipſo nimirũ ꝓhibẽte. Ad quẽ unꝰ illoꝝ Catholicꝰ noĩe flebili uoce & fletu heu tu abis inqt, & tu quãta penè quotidiana uexatione me deſeris nõ ignoras, nec ſers opẽ miſertus mei. Si ego dignꝰ q patiar, fratres qd peccauerũt, q uix diem noſtẽmue ullam à tã laborioſa cura & cuſtodis mei feriatã habere ſinitur? His uerbis & lachrymis filij (flebat enĩ) paterna uiſcera cõcuſſa ſunt, & amplexatꝰ eſt eũ blãdiendo, impreſſoq; pectori eiꝰ ſigno crucis, certꝰ eſto inqt te eiuſmodi nil paſſurũ donec redeã. Erat aũt epilepticus, & cadebat frequẽter: ita ut interdũ nõ ſemel, ſed ſæpiꝰ pateref in die. Hoc iã p ſex annos morbo horrido laborabat, ſed ad uerbũ Malachiæ, ꝑfecte cõualuit. Ab illa hora nil tale perpeſſus eſt, nil tale ut cõfidimus deinceps ꝑpeſſurus, qa Malachias deinceps rediturus nõ eſt. ¶ In ipſo aſcẽſu nauis accedunt duo ex his q illi familiarius adhærebant, audentes & petentes aliqd ab eo. Quibus ille. Quid uultis? Non dicimꝰ inqũt, niſi ſpõdeas te daturũ. Spõdet. Et illi. Volumꝰ nobis certo ꝓmitti à tua dignatiõe, te in Hyberniã incolumẽ reuerſurũ. Inſtare & cæteri oẽs. Tum ille parũper deliberans, pœnitere primo ꝙ ſe alligaſſet, qua exiret nõ inueniẽs. Anguſtiæ undiq;, dũ nil occurreret ab alterutro tutũ periculo, uoti uidelicet aut promiſſi. Viſum eſt tandẽ id potiꝰ eligẽdũ, qđ in præſentiarũ plꝰ urgeret, reliquũ ſupnæ cõmittẽdũ diſpoſitioni. Annuit triſtis quidẽ, ſed magis illos noluit contriſtare, & reſpondens eis ut uolũt, aſcẽdit nauẽ. Et cum iam ferè mediũ iter æquoreũ peregiſſent, ſubito cõtrarius uentus nauem repellit, & reducit in terrã Hyberniæ. Deſcendẽs de naui in ipſo portu in quadam ſua eccleſia pernoctauit. Et lætus gratias egit diuinæ cõſilio prouidentiæ, quo factũ eſt ut iam fecerit ſatis pro ſua promiſſione. Mane uerò intrans nauem, ipſa die proſpero curſu transfretauit, & uenit in ſcotiam. D tertio ꝑuenit ad locũ qui uiride ſtagnũ dicitur, quem fecerat præparari ut ibi ſtatueret abbatiam. Et relicto illic de filiis ſuis fratribus noſtris monachorũ conuẽtu & abbate (nã ſecũ ad hoc ipſum eos adduxerat) uale dicẽs eis profectꝰ eſt. Et cũ trãſiret, occurrit ei rex Dauid, à quo receptꝰ cũ gaudio & retentus per aliquot dies, multaq; operatus placita deo, inchoatũ repetit iter. ¶ Et pertranſiens ſcotiã in ipſo introitu angliæ diuertit ad eccleſiam Giſiburnenſem, ubi habitant uiri religioſi canonicam ducẽtes uitam, ab antiquo familiares ei pro ſua religioſitate & honeſtate. Ibi adducta eſt ad eum mulier patiẽs morbum quẽ cancrum uulgo appellãt, ipſo horrendum uiſu: & ſanauit eã. Nam ubi aqua cui benedixit, aſperſa ſunt ulcerũ loca, dolorem nõ ſenſit. Die uerò ſequenti uix ulcera apparebãt. Abiens inde ad mare uenit, ſed negatur tranſitus. Cauſa ni fallor fuit orta ſimultas quædã inter ſummũ pontificem & regẽ angliæ, ꝙ rex neſcio qd mali ſuſpicaretur de bono illo hoĩe ſi tranſiret. Nam neq; alios ep̃os tranſire ſinebat. Quod quidem impedimẽtum etſi fuit contrarium Malachiæ uoluntati, ſed non uoto. Dolebat differri à deſiderio ſuo, neſciens magis per hoc impletum iri. Nam ſi incontinenti tranſiſſet, oportebat tranſire etiam Claràuallem, ut ſummum pontificem ſequeretur. Iam enim abierat, & erat Romæ, aut prope Romam. Nunc uerò intercedente dilatione factum eſt ut tardius transfretans, ad locum & horam ſanctiſſimi ſui obitus opportune occurreret.

QVi à nobis ſuſceptus eſt tanquã uerus ab occidente uenĩẽs, uiſitans nos oriẽs ex alto. O quãtũ noſtræ Clareualli irradiãs ſol ille, claritatis adauxit, quàm iucundus ad eius introitũ dies feſtus illuxit nobis. Hæc dies quam fecit dñs, exultatũ & lætatũ in ea. Quàm celer & ſaliẽs tremulus ac debilis mox ipſe occurri. Quàm lætꝰ in oſcula rui, quàm lætis brachijs miſſam cælitus mihi amplexatus ſum gratiam. Quàm alacri uultu & animo mi pater introduxi te in domũ matris meæ, & in cubiculum genetricis meæ. Quàm feſtiuos deinde tecum duxi dies, ſed paucos. Quid uerò ille uiciſſim nobis? Nempe hilarem, nempe affabilem peregrinus noſter omnibus ſe præbebat, omnibꝰ mirè diligibiliter gratum. Quàm bonum & quàm iucũdum agebat hoſpitem apud eos quos nimirũ uidere uenerat à finibus terræ, non auditurus Salomonem ſed exhibiturus. Deniq; audiuimus ſapientiam eius, tenuimus præſentiam eius & tenemus. Iam quatuor aut quinq; dies huius noſtræ ſolẽnitatis defluxerant, cum ecce die ſolẽni beati Lucæ euangeliſtæ miſſa in conuentu ſua illa ſancta deuotione celebrata, febre correptus lecto decubuit, & nos cum illo omnes. Extrema gaudij noſtri mœror occupat, moderatior tñ, ꝙ leuior interim febris eſſe uideretur. Videres diſcurrere fratres, dandi auidos, uel accipiendi. Cui non dulce uidere illum? cui non dulcius miniſtrare illi? Vtrunq; ſuaue, utrunq; ſalutare. Et humanitatis erat præbere obſequiũ, & profectus cuiq; ſui, cum gratiam reportaret. Aſſiſtere omnes, oẽs ſoliciti erant circa frequens miniſteriũ, medicamẽta perquirere, adhibere fomenta, urgere ſæpius ad guſtandum. Ad quos ille, ſine cauſa inquit hæc, ſed charitate ueſtri facio quicqd iniungitis. Sciebat enim imminere tempus ſuæ migrationis. Cumq; fratres qui cum eo uenerant, fidentius inſtarẽt dicentes non oportere diffidere de uita, nec enim ſigna mortis in eo aliqua apparerent: oportet inquit hoc anno Malachiã exire de corpore. Et infert. Ecce appropinquat dies quem (ut optime noſtis) optaui ſemp ipſum fore diẽ reſolutionis meæ. Scio cui credidi, & certus ſum nõ fraudabor reliquo deſiderij mei, qui partẽ iam teneo. Qui me ſua miſericordia perduxit ad locũ quẽ petij, terminũ quẽ æque uolui nõ negabit. Quod ad hoc corpuſculũ attinet, hic requies mea, quod ad aiam, dñs ꝓuidebit, q ſaluos facit ſperantes in ſe. Nec parum ſpei repoſitum mihi in die illa qua mortuis tanta à uiuis beneficia impendũtur. Nec longe aberat dies ipſa cum talia loqueref. Interea iubet ſe ſa-

cro oleo

cro oleo ungiſ. Exeunte cõuentu fratrũ ut ſolẽniter fieret, nõ ſuſtinuit ut ad ſe aſcenderẽt, ipſe deſcẽdit ad eos. Iacebat ſiquidẽ in ſolario, domo ſupiori. Vngitur, & ſumpto uiatico fratrũ ſe orationibus, & fratres cõmendãs deo, ad lectum reuertiſ. Alto de ſolio deſcendebat pedibus ſuis, & rurſum nihilominus ſuis pedibus aſcendebat, & dicebat mortẽ eſſe in ianuis. Quis hũc hoiem crederet moriturũ? Solus ipſe & deus id ſcire poterãt. Non uultus pallidior, nõ macilẽtior uidebaſ, nõ rugata frons, nõ recõditi oculi, nõ nares extenuatæ, non cõtracta labia, non aduſti dentes, non collũ exeſum & gracile, nõ curui humeri, non caro exinanita in corpe reliquo. Hæc erat grã corporis eiꝰ, & hæc glĩa uultꝰ eius, q̃ nõ euacuaſ ne in morte quidẽ. Talis quo ad uixit, talis & mortuus apparebat uiuẽti ſimilior.

CVcurrimꝰ uſq; huc, ſed modo hæremus, qa Malachias curſum cõſummauit. Stat ille, & nos pariter ſtamus cum eo. Alioquin qs libenter curreret ad mortẽ? Præſertim tuã pater ſancte qs referre poſſit, qs uelit audire? Attñ dileximꝰ nos in uita, in morte non ſeparabimur. Fratres, nõ relinquamus in morte, quẽ in uita proſecuti ſumꝰ. Ab ulteriori ſcotia uſq; huc cucurrit ille ad mortẽ, eamus & nos, & moriamur cũ eo. Oportet oportet dicere quàm cernere neceſſe fuit. Adeſt omnium ſanctorũ clara ubiq; celebritas, ſed iuxta ueterẽ ſententiam, muſica in luctu importuna narratio eſt. Adſumus, canimus uel inuiti. Flendo cantamus, & cantãdo flemus. Malachias etſi non cantat, non plorat tamen. Quid enim ploret, qui appropinquat ad gaudium? Nobis qui relinquimur, relinquitur luctus, ſolus Malachias feſtũ facit. Quod enim non poteſt corpore, facit mente, ſicut ſcriptum eſt. Cogitatio hominis cõfitebiſ tibi, & reliquiæ cogitationis diem feſtũ agent tibi. Deficiẽte illi corporis inſtrumento, ſilente organo oris, officio uocis ceſſante reliquũ eſt ut mentis iubilo ſolennizet. Quidni ſolennizet ſanctis, q ſanctorũ duciſ ad ſolẽnitatẽ? Exhibet illis quod mox ſibi debebitur. Adhuc modicũ, & ipſe unus ex ipſis eſt. Sub noctis crepuſculo cum iam utcunq; diei à nobis expleta celebritas foret, Malachias appropinquauerat nõ crepuſculo, ſed auroræ. An nõ illi aurora, cui nox præceſſit, dies autem appropinquauit? Itaq; febre inualeſcente, cœpit ex intimis ardẽs per omne corpꝰ erũpere ſudor, ut quodammodo pertranſiens per ignẽ & aquã, educeret in refrigeriũ. Iam deſpatur de uita eius, iam quiſq; ſuũ iudiciũ reprehendit, iam nulli dubiũ Malachiæ ſententiam præualere. Vocamur, adſumus, & ille oculos leuans in circũſtantes, deſiderio deſideraui, inqt hoc paſcha manducare apud uos. Gratias ago ſupnæ pietati, nõ ſum fraudatus à deſiderio meo. Vides hoiem ſecurũ in morte, & necdum mortuum, iam certũ de uita. Nec mirum. Vidẽs adeſſe noctẽ quàm expectauerat, & in ipſa dieſcere ſibi quaſi de nocte, triumphans, uidetur inſultare tenebris, & quodammodo loqui. Iam non dicã, forſitan tenebræ cõculcabũt me: quia hæc nox illuminatio mea in delicijs meis. Et blande nos cõſolans, habete inquit curam mei, ego ueſtri ſi licuerit nõ obliuiſcar. Licebit autẽ. Credidi in deũ, & oĩa poſſibilia credenti. Amaui deũ, amaui uos, & charitas nunquã excidit. Et ſuſpiciẽs in cælũ, deus (inqt) ſerua eos in noie tuo. Nõ ſolũ aũt eos ſed & oẽs, qui p uerbũ ac miniſteriũ meum, tuo ſe mancipauere ſeruitio. Deinde imponẽs manus ſingulis, & bñdicens oĩbus, pauſatũ ire iubet, qa nõdũ uenerat hora eius. Imus, redimus circa medium noctis. nam ea hora lux lucere in tenebris nũciatur. Impletur domus, adeſt cõgregatio tota, abbates quoq; multi qui conuenerãt. Pſalmis & hymnis & canticis ſpũalibꝰ proſequimur amicũ repatriantẽ. ¶ Anno ætatis ſuæ quinquageſimo q̃rto, loco & tpe quo præelegit & p̄dixit Malachias ep̄a & legatus ſanctæ apoſtolicæ ſedis, uelut è manibꝰ noſtris aſſumptꝰ ab angelis, fœliciter obdormiuit in dño. Et uerè obdormiuit. Vultus placidus, placidi exitus indiciũ fuit. Et quidẽ oĩm oculi fixi in eum, nemo tamẽ qui quãdo exiuit aduertere potuiſſet. Mortuus uiuere, & uiuẽs mortuus putabaſ, adeò nil intercidit quod alterutrũ diſterminaret. Eadem uiuacitas uultus, ſerenitas eadẽ, qualis apparere ſolet in dormiẽte. Diceres mortẽ nil horũ tuliſſe, magis auxiſſe plurimũ. Non eſt mutatꝰ, ſed ipſe mutauit oẽs. Mirũ in modũ luctus & gemitus oĩm ſubito conquieſcit, mutatur in gaudiũ mœror, planctũ cantus excludit. Effertur, ferũtur in cælũ uoces. inferſ oratorio abbatum humeris. Vicit fides, triũphat affectus, res in ſuũ deuenit ſtatũ, cuncta gerũtur ex ordine, cuncta ex ratione procedunt.

ET reuera quid ratiõis habet immoderatius plãgere Malachiam, quaſi non ſit precioſa mors eius, quaſi non ſit magis ſomnus quàm mors, quaſi nõ ſit mortis portus, & porta uitæ? Malachias amicus noſter dormit, & ego lugeam? Luctus iſte uſu ſe nõ ratiõe tuetur. Si dñs dedit dilecto ſuo ſomnum, & talem ſomnũ in quo hæreditas dñi, filij merces, fructus uentris, quid horũ uidetur fletũ indicere? Ego ne fleã illũ qui fletũ euaſit? Ille tripudiat, ille triũphat, ille introductꝰ eſt in gaudiũ dñi ſui, & ego eũ plangã? Cupio mihi hæc, nõ illi inuideo. ¶ Interim paranſ exequiæ, offerſ pro eo ſacrificiũ, conſummantur ex more omnia cum ſumma deuotione. Stabat eminus puer cui emortuum pendebat à latere brachiũ, magis illi impedimẽto quàm uſui. Quo cõperto, innui ut accederet. Et apprehenſam aridã manũ applicui ad manũ ep̃i, & uiuificauit eam. Nẽpe uiuebat in mortuo gratia ſanitatũ, & manus eius fuit mortuæ manui qđ mortuo homini Heliſæus. Puer ille dẽlõge uenerat, & manum quã pendẽtem attulerat, ſanam in patriã reportauit. Iam oĩbꝰ rite peractis, in ipſo oratorio ſanctæ dei genitricis Mariæ, in quo ſibi bene cõplacuit, Malachias tradiſ ſepulturæ, anno ab incarnatione dñi Milleſimo cẽteſimo quadrageſimooctauo, quarto nonas nouembris. Tuum eſt Ieſu bone depoſitũ, quod nobis creditũ eſt: tuꝰ theſaurus reconditur penes nos. Seruamus illum reſignandũ in tempore quo repoſcendum cenſueris, tantum ut abſq; cõtubernalibus ſuis non egrediatur, ſed quem habuimꝰ hoſpitem, habeamꝰ ducem, tecum & cum ipſo pariter regnaturi in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Sermo ſancti Bernardi abbatis in feſtiuitate ſancti Malachiæ: qui legitur pro octo primis lectionibus eiuſdem feſtiuitatis.

LIquet dilectiſſimi q̃ dũ corpore retinemur, peregrinamur à dño: ac p hoc luctũ magis quàm gaudium miſerandũ nobis indicit exilium, & cõſcientia delictorum. Quia tñ apoſtolico ore gaudere cũ gaudentibus admonemur, in omnẽ nos ſuſcitari lætitiam tempus & cauſa requirit. Nam ſi uerè (quod propheta ſenſit) exultãt iuſti in cõſpectu dei: exultat ſine dubio Malachias qui in diebus ſuis placuit deo, & inuentus eſt iuſtus. In ſanctitate & iuſtitia corã ipſo miniſtrauit, placuit miniſteriũ, placuit & miniſter. Quidni placuerit? Poſuit ſine ſumptu euãgelium, repleuit euangelio patriã, ſuorum maxime feralẽ edomuit barbariem Hybernorũ, leui iugo Chriſti in gladio ſpiritus exteras ſubdidit nationes, uſq; ad extrema terræ reſtituẽs hæreditatẽ ſuã illi. O miniſteriũ fructuoſum, ô miniſtrum fidelem. Nunquid nõ per ipſum filio eſt paterna adimpleta promiſſio? Nunquid nõ hunc olim intuebatur pater cum ad filium loqueretur, dabo tibi gentes hæreditatẽ tuã, & poſſeſſionẽ tuã terminos terræ? Quàm libens ſaluator recipiebat quod emerat & emerat pretio ſanguinis ſui, ignominia crucis, horrore paſſionis? Quàm libẽs de manibꝰ Malachiæ, pro eo q̃ gratis miniſtraret. ¶ Ergo in miniſtro quidẽ gratum erat munus gratuitum, in miniſterio autẽ placita conuerſio peccatorũ. Grata inquã & placita in miniſtro ſimplicitas oculi, in miniſterio autẽ ſalus populi. Quanquã etſi miniſterij quidem minor efficientia ſequeretur, nihilominus tamẽ ad Malachiã & ad opera eius ille merito reſpexiſſet, cui amica puritas, cui familiaris ſimplicitas, cuius iuſtitiæ eſt de intẽtione penſare opus, & de oculi qualitate totius æſtimare corpis ſtatũ. Nunc uerò magna opa dñi exquiſita in omnes uolũtates & ſtudia Malachiæ, magna & mul-

ta & bona ualde, etſi pro bona caſtæ intentionis origine meliora. Quod opus pietatis præteriit Malachiam? Pauper ſibi, ſed diues pauperibus erat. Pater orphanorũ, maritus uiduarum, patronus extitit oppreſſorũ. Hilaris dator, petitor rarus, acceptor uerecũdus. Pacis reformandæ inter diſcordãtes fuit illi cura maxima, & efficacia multa. Quis æque pius ad cõpatiẽdũ, ad ſubueniẽdũ promptꝰ, ad corripiẽdũ liber? Nã & zelans erat, nec deerat ſcientia zeli ipſius moderatrix. ¶ Et quidẽ infirmꝰ infirmis, ſed nihilominus potẽtibus potẽs, ſuperbis reſiſtebat, tyrannos uerberabat, regũ magiſter ac principum. Ipſe eſt qui regi orando uiſum & malignanti tulit, & humiliato reſtituit. Ipſe eſt qui pacis quam fecerat uiolatores ſpiritu erroris traditos fruſtratus eſt in malo quod facere cogitabant, ac denuo coegit ad pacem, confuſos quidem & ſtupefactos in eo quod ſibi cõtigerat. Ipſe enim eſt cui aduerſus alios pacti æque præuaricatores riuus officioſiſſime aſſuit, miro modo obiectu ſui euacuãs molimina impiorũ. Imbres nõ erant, nõ illuuies aquarũ, non cõcurſus nubiũ, non liquefactio niuiũ, cum ſubito factus eſt in fluuium magnum qui riuulus erat, & riuus ibat & intumeſcebat inundãs & negans oĩno tranſitum uolentibus malignari. Quanta audiuimus & cognouimus ea de zelo uiri, & ultione inimicorum, cum tñ eſſet ſuauis & mitis, & multæ miſericordiæ oĩbus neceſſitatẽ patiẽtibus. Qui quaſi unus omnium parens, uiuebat oĩbus, quaſi gallina pullos ſuos ſic fouebat oẽs, & in uelamento alarũ ſuarũ protegebat. Non ſexus, nõ ætas, nõ cõditio diſcernebat aut perſona, deerat nemini, expanſo omnibus gremio pietatis. ¶ De quacunqꝫ tribulatione clamaretur ad eum, propriam reputabat, niſi ꝙ in ſua patiens, in aliena compatiens erat, plerũqꝫ & impatiens. Nonnunquã ſiquidẽ repletus zelo pro aliis in alios mouebat, ut eripiens inopes, & reprimens fortes, conſuleret proinde oĩbus in ſalutẽ. Itaqꝫ iraſcebatur, ſed ne iraſcẽdo peccaret, iuxta illud de pſalmo: Iraſcimini, & nolite peccare. Non ira illi, ſed ipſe animo dñabatur. Erat ſuimet potis. Sanè uictor ſui, ita ſuperari non poterat. Ira eius in manu eius. Vocata ueniebat, ex iena non erumpens, nutu nõ impetu ferebatur. Non urebatur illa, ſed utebatur. Magna illi tam in hoc quàm in cunctis utriuſqꝫ hoĩs ſui motibus regendis uel cohibendis cenſuræ diligẽtia, & circumſpectio multa. Non enim ita oĩbus intendebat ut ſe ſolum exponeret, ſolum curæ exciperet generali. Erat & ſui ſollicitus. Seipſum cuſtodiebat. Ita deniqꝫ totus ſuus, & totus oĩm erat, ut nec charitas à cuſtodia ſui, nec proprietas ab utilitate cõi eum impedire uel retardare in aliquo uideretur. Si uideres hoĩem mediis immerſum turbis, & implicitum curis, diceres patriæ natũ, non ſibi. Si uideres hoĩem ſolũ & ſecũ habitantẽ, putares ſoli uiuere deo & ſibi. ¶ Sine turbatione uerſabat in turbis, ſine ocio tempus quod ocio dederat trãſigebat. Quomodo ocioſus, quando exercebatur in iuſtificationibus dñi? Nam etſi habebat tẽpus liberum à neceſſitatibus plebiũ, non tamen à ſanctis meditationibus feriatũ, non orandi ſtudio, non ipſo ocio contemplandi. Sermo illi in tẽpore ocii aut ſerius aut nullus. Aſpectus eiꝰ, aut officioſus, aut demiſſus, & cohibitus intra ſe. Nempe (quod non mediocri laudi inter ſapientes ducitur) oculus eius in capite eius, nuſquã auolãs niſi cũ uirtuti paruiſſet. Riſus aut indicans charitatis aut prouocans, rarus tñ & ipſe. Equidẽ interdum eductus, excuſſus nunquã: qui ita nunciaret cordis lætitiã ut ori gratiã non minueret, ſed augeret. Tam modeſtus ut leuitatis nõ poſſet eſſe ſuſpectus, tantillus tñ ut hilarẽ uultũ ab omni triſtitiæ neuo uel nubilo uendicare ſufficeret. O munus perfectum, ô holocauſtum pingue, ô obſequium gratũ mẽte & manu. ¶ Quàm bonꝰ odor deo in orationibꝰ ocioſi, quàm bonus hoĩbꝰ in ſudoribꝰ occupati. Pro huiuſmodi ergo dilectus à deo & hoĩbꝰ nõ immerito hodie Malachias in cõſortio angelorũ recipit: readeptus quod noĩe dicebat. Et quidẽ ante angelus erat, nõ minꝰ puritate quàm noĩe: ſed nunc felicius glorioſi in eo interpretatio noĩs adimpletur, quando pari cum angelis gloria & felicitate lætatur. Congratulemur itaqꝫ fratres cõgratulemur ut dign eſt patri noſtro, quia & pium eſt defunctum plangere Malachiam, & pium magis Malachiæ congaudere uiuenti. Nunqd non uiuit? Et beate. Nimirũ uiſus eſt oculis inſipientiũ mori: ille aũt eſt in pace. Deniqꝫ iam conciuis ſanctorum & domeſticus dei pſallit pariter & agit gratias dicens: Tranſiuimus per ignem & aquã, & induxiſti nos in refrigerium. Trãſiuit planè uiriliter, & feliciter pertranſiuit. Verus hebræus paſcha celebrauit in ſpiritu, & nobis tranſiens loquebat. Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare apud uos. Tranſiuit per ignem & aquam, quẽ nec triſtia frãgere, nec detinere mollia potuerunt. Lætemur ꝙ angelus noſter aſcẽdit ad ciues ſuos pro filiis captiuitatis legatione fungens, corda nobis concilians beatorũ, uota illis intimans miſerorum. Lætemur inquam & exultemus quia cæleſtis illa curia ex nobis habet cui ſit cura noſtri, qui ſuis nos protegat meritis, quos informauit exemplis, miraculis confirmauit. Sanctus pontifex qui in ſpiritu humilitatis hoſtias pacificas cælis frequenter inuexerat, hodie per ſemetipſum introiuit ad altare dei, ipſe hoſtia & ſacerdos. Migrante ſacerdote ſacrificii ritus in melius mutatus eſt, fons lachrymarum ſiccatus eſt, holocauſtum omne conditur in lætitia & exultatione. ¶ Benedictus dñs deus Malachiæ qui tãti pontificis miniſterio uiſitauit plebem ſuam, & nunc aſſumpto eo in ſanctam ciuitatem tantæ recordatione ſuauitatis noſtram nõ deſinit conſolari captiuitatẽ. Exultet in dño ſpiritus Malachiæ, ꝙ leuatus pondere corporeæ molis, nulla iam feculenta uel terrena materia prægrauatur quominus tota alacritate ac uiuacitate corpoream omnem & incorpoream tranſiens creaturam pergat totus in deum, & adhærens illi unus ſit cũ eo ſpiritus in æternũ. Domũ iſtam decet ſanctitudo, in qua tãtæ frequentatur memoria ſanctitatis. Sancte Malachia ſerua eam in ſanctitate & iuſtitia, miſertus noſtri qui inter tot & tantas miſerias memoriam abundantiæ ſuauitatis tuæ eructamus. Magna eſt ſuper te diuinæ diſpenſatio pietatis, qui te paruum fecit in oculis tuis, magnum in ſuis, qui magna fecit per te, ſaluãs patriam tuam: magna fecit tibi, introducens te in gloriam ſuã. Feſtiuitas tua quæ merito tuis uirtutibus uotiua impenditur, tuis nobis efficiatur meritis & precibus ſalutaris. Gloria ſanctitatis tuæ quæ à nobis frequentatur, continuatur ab angelis, ſic erit nobis digne iucunda, ſi fuerit & fructuoſa. Liceat nobis aliquas te migrante retinere reliquias de fructibus ſpiritus quibꝰ onuſtus aſcendis, qui in tuo hodie tam delicioſo cõuiuio congregamur. ¶ Eſto nobis quæſumus Malachia ſancte alter Moyſes, uel alter Helias, impartiens & tu de tuo ſpiritu nobis. ipſorum ſiquidem in ſpiritu & uirtute ueniſti. Vita tua lex uitæ & diſciplinæ, mors tua mortis portus & porta uitæ: memoria tua dulcedo ſuauitatis & gratiæ: præſentia tua corona gloriæ, in manu dñi dei tui. O oliua fructifera in domo dei, ô oleum lætitiæ ungens & lucens, fouẽs beneficiis, choruſcãs miraculis, fac nos eius qua frueris lucis ſuauitatiſqꝫ participes. O odoriferum lilium in æternum ante dominum germinans & florens, & ſpargẽs ubiqꝫ uiuificũ ſuauitatis odorem, cuius apud nos memoria in benedictione eſt apud ſuperos, præſentia in honore, da canentibus te, tantæ plenitudinis participio non fraudari. O luminare magnum, & lux in tenebris lucens, ſignorum radiis & meritorum illuminans carcerem, lætificans ciuitatem, fuga de cordibus noſtris uirtutũ ſplendoribus tenebras uitiorum. O ſtella matutina eò cæteris clarior quò dei uicinior, ſimilior ſoli, dignare præire nobis, ut & nos in lumine ambulemus quaſi filii lucis, & non filii tenebrarum. O aurora deſcens ſuper terrã, ſed ſuperiores cæli plagas lux meridiana perluſtrans, recipe nos in conſortio luminis quo illuminatus & lare foris luces, & intus ſuauiter ardes: præſtãte domino noſtro Ieſu Chriſto: qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat deus per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

BREVIS EXCERPTIO
de uita & miraculis beati Bernardi, primi
abbatis Clareuallis.

GAude clauſtralis concio, in ſancti uiri brauio:
Quem ſublimauit hodie, Chriſtus in throno gloriæ.
¶Bernardus clarus genere, clarior duce ſydere.
Iam nunc gaudet clariſſimus, ſoli coniunctus proximus.
¶Hic uerus dei catulus, ſolicitus & ſedulus
Domum eius cuſtodiens, ab ea ſel eijciens.
¶Latratu fugans impios, fidei aduerſarios.
Lingua languores auferens, donum ſalutis conferens.
¶Huic puero Chriſtus natus, in ſomnis eſt præſentatus
Quaſi naſcens ex utero, riſit colludens puero.
¶Mente clarum & facie, donis ornatum gratiæ
Trahebant hunc ad uitia, mundus caro dæmonia.
¶Hunc introducens domina, cameræ ſuæ limina
Nec promiſſis nec munere potuit ſecum flectere.
¶Porrò mulier alia, nudæ carnis præſentia
Nocte ſoli ſe obtulit, ſed pudorem non abſtulit.
¶Vnius noctis ſpacio, uenit altera tertio
Quā ſentiens quid exigit, latrones clamans abigit.
¶Tangens germani latera, futura palmat uulnera
Dicens hic ferrum præuium, deo pandet cor peruium.
¶Voce uitæq; ſpeculo, fugam docet à ſeculo
Viuens ſcribens & prædicans, uiam ſalutis indicans.
¶Quendam in cœtu præſulum, hortans fugere ſeculum
Imber abegit cæteros, hos tantum ſeruans liberos.
¶Annona famis ſpacio, uſui raro proprio
Diſtributa pauperibus, ſufficit his & fratribus.
¶Hæc eſt farina hydriæ, in ſarepta ſidoniæ
Heliam ſic reficiens, & in ſe non deficiens.
¶Dum orat pro decedente imparato, mox repente
Redijt ad ſe moriens, agenda quæq; faciens.
¶Sacram offerens hoſtiam, fugauit epilentiam
Die cadenti ſepties, datur à morbo requies.
¶Chartam in imbris medio, ſuo ſcriptam imperio
Tam ſchedulam quàm literam, ſeruat ab imbre liberam.
¶Sumens ſacratam hoſtiam, præter obedientiam
Nequiuit hanc traducere, niſi confeſſo ſcelere.
¶Muſcarum turbam nimiam, perturbantem eccleſiam
Ab eccleſia depulit, dum maledictum intulit.
¶Puer inceſſanter plorans, pro quo fuit ſanctus orans
A lugubri piaculo, ſanatur eius oſculo.
¶Pater offert natum ſuum, claudum tumore genuum
Cui ſignum crucis indidit, & patri ſanum reddidit.
¶Tactu mariæ uirginis, cum ſanctis ſecum geminis
Morbus ſancti depellitur, quo moriens inſpicitur.
¶Lites principum patriæ, ſed & cauſas eccleſiæ
Sedauit, tractus longius, & agens efficacius.
¶Nobilibus ac ciuibus, inter ſe diffidentibus
Fit pacis reformatio, diſcreti ſancti ſtudio.
¶Per ſpiritum prophetiæ, hauſtum ex dono gratiæ
Cognouit quid acciderat, his quos longius miſerat.
¶Horum caſus & opera, tam aduerſa quàm proſpera
Tanquam conſors itineris, dixit fratribus cæteris.
¶Surdus carens eloquio, mutus plenus dæmonio
Sancti probauit merita, plena ſalute reddita.
¶Cuidam durorum uiſcerum, impetrauit cor tenerum
Deuotionis gratiam, & lachrymarum copiam.
¶Fugit honorem ſeculi, cleri decus & populi
Sedem metropolitani, remis & mediolani.
¶Eccleſiæ lingonēſi, necnon & cathalaunenſis
Fieri præſul reſpuit, ſed paupertatem maluit.
¶Petrus leonis mercede, truſus in romana ſede
Deiectus eſt à ſolio, ac ceſſit innocentio.
¶Vrbs mediolanenſium, redit ad matris gremium
Subdens ſe donis gratiæ, ſanctæ matri eccleſiæ.

¶Morborum genus uarium, ac uarietas febrium
Curantur medicamine, eius in dei nomine.
¶Infans lucis impatiens, pedibusq; non gradiens
Oculis lucem patitur, & gradiens reuertitur.
¶Fit dæmonum eiectio, & claudorum erectio
Viſusq; cæcis redditur, ac mutorum os loquitur.
¶Sic infra fines alpium, languorem curans uarium
Repulit præter alia, plus quàm ſeptem dæmonia.
¶Dominam dæmon incubus, ſumptis millibus artibus
Sex annis uiro neſcio, fœdauit adulterio
¶Quem ſanctus uoce præſulum, clerieq; uocans populum
Cum cæreorum lumine, fugat in dei nomine.
¶Sic effulgens miraculis, carnis teritur ſtimulis
Qui dei ſeruant hominem, ne colligat rubiginem.
¶Donum quod tantis contulit, ipſum mente non extulit
Dante regenti ſydera, tam doctrinam quàm proſpera.
¶Doctores in eccleſia, præcellentes ſcientia
Aduerſarios fidei, confudit athleta dei.
¶Horum errores abdicans, ueramq; fidem prædicans
Concilians ſchiſmaticos, ac muniens catholicos.
¶Fit panum benedictio, fidei confirmatio
Fugans morbos fidelium, ex eiſdem edentium.
¶Clericum paralyticum, regularem canonicum
Viſitans morbum repulit, & ſanitatem contulit.
¶Quod uſui ſibi fuit, poſt ipſum multis profuit
Languores ſanans plurium, dans in multis remedium.
¶Quidam ſecum delegatus, cardinalis & legatus
Hunc ſecum fecit edere, amoris miri fœdere.
¶Diſcum in quo ſanctus edit, ſeruandum ſeorſum dedit
Febre graui poſt hæc ſtratus, utens diſco fit ſanatus.
¶In templariorum domo, ad mortem infirmus homo
Sancti tunicam patroni, ſibi fecit ſuperponi.
¶Cui mox ſalus eſt reddita, & ab ipſo uox audita
Non mortuus reputatur, cuius uita ſancto datur.
¶Bellāuallem frequētabat, homo quem dæmō uexabat
Vt fratrum patrocinio, priuaretur dæmonio.
¶Abbas ſtolam ſeruauerat: qua ſanctus uſus fuerat
Hac dæmonem ſic adijt, q; ualde clamans exijt.
¶Hunc dei reuelatio adornauit præſagio
Quod futurorum plurium, fecit ipſum prænuncium.
¶Comitemq; campaniæ, diſcordem regi franciæ
Pacandum abſq; dubio, ſub quinti menſis ſpacio.
¶Regi francorum prætulit, quis præſules expulit
Puniendum cum gemitu, primogeniti obitu.
¶Regum, præſulum, comitum, ducum, baronum, militū,
Ciuiumq; litigia, pacauit cum induſtria.
¶Precibus patris humilis, concepit uxor ſterilis
Illuſtris regis franciæ, ſed & quàm plures aliæ.
¶Anglorum quoq; regina, in partu morti uicina
Mox ut ſancti memor fuit, peperit & conualuit.
¶Plures multis pœnis preſſæ, tēpus partus ſupergreſſæ
Conualuerunt proſperæ, & pepererunt liberæ.
¶Pro beato malachia, celebrans in eccleſia
Commendans eius obitum, monſtrauit eſſe tranſitum.
¶Nam collectam defunctorum, in collectam confeſſorum
Mutauit in officio, ſancti uiri deuotio.
¶Idem fecit in uirduno, celebrans pro uiro uno
Alberone epiſcopo, illo quieſcente loco.
¶Multos mundo cōmorantes, & ordinē blaſphemantes
Prædixit in ſe conteri, & in ordinem inſeri.
¶Morbis duris languentibus, & ferè morientibus
Dum preces pro his obtulit, mortem inſtantem diſtulit.
¶Perſonis quoq; pluribus, grauiter infirmantibus
Diem prædixit obitus, ſicut probauit exitus.
¶Sit laus ſummæ trinitati, deitatis unitati
Patri cum unigenito & ſpiritu paracleto.
Amen.

VAllem hic abſinthialem, uallem fecit nardualem
Vallem tetram & amarā, dulcem fecit atq; claram.

¶Finis.

TABELLA PARticularis ſingulorũ ſermonũ huius uoluminis. Imprimis de aduẽtu dñi, quorum primus incipit,

Hodie fratres. Sermo.j. fo.1.
Audiuimus ſuadentem. ſermo.ij. fo.1.
In aduentu domini. ſermo.iij. fo.2.
Dignum eſt fratres. ſermo.iiij. fo.3.
Diximus nuper. ſermo.v. fo.3.
Volo uos fratres. ſermo.vj. fo.3.
Si deuote. ſermo.vij. fo.4.

¶ Feria quarta quatuor temporum ſuper euangelium Miſſus eſt.

Miſſus eſt. Homilia.j. fo.4.
Nouum quidem canticum. Homilia.ij. fo.5.
Libenter ubi mihi. Homilia.iij. fo.6.
Nõ eſt dubium. Homilia.iiij. fo.8.

¶ In uigilia natiuitatis domini.

Sonuit uox. ſermo.j. fo.9.
O iuda & hieruſalem. ſermo.ij. fo.10.
Hodie ſcietis. ſermo.iij. fo.10.
Hodiernum quidem ſermonem. ſermo.iiij. fo.11.
Sanctificamini hodie. ſermo.v. fo.12.
Auditum audiuimus. ſermo.vj. fo.13.

¶ In die natiuitatis domini.

Grandis quidem ſermo. ſermo.j. fo.14.
Magna opera domini. ſermo.ij. fo.14.
Duo quædam rerum genera. ſermo.iij. fo.15.
Agnoſcite. ſermo.iiij. fo.15.
Benedictus deus. ſermo.v. fo.16.

¶ De feſtis ſanctorum Stephani Ioannis, & Innocentum.

Benedictus qui uenit. ſermo. fo.16.

¶ In circuncißione domini.

Poſtquam conſummati ſunt. ſermo.j. fo.16.
Poſtquam cõſummati ſunt &c. Ab initio. ſermo.ij. fo.17.
In circunciſione domini. ſermo.iij. fo.17.

¶ In epyphania domini.

Apparuit benignitas. ſermo.j. fo.18.
Tres apparitiones. ſermo.ij. fo.19.
Neceſſarium nobis uidetur. ſermo.iij. fo.19.
Populo duræ ceruicis. ſermo.iiij. fo.20.

¶ Dominica prima poſt epyphaniam.

In lectione ſancti euangelij. ſermo.j. fo.20.
In operibus domini. ſermo.ij. fo.20.

¶ In conuerſione ſancti pauli.

Merito quidem. ſermo.j. fo.21.
Conuerſus eſt hodie paulus. ſermo.ij. fo.22.

¶ In feſto purificationis beatæ Mariæ.

Hodie templi dominum. ſermo.j. fo.22.
Gratias redemptori. ſermo.ij. fo.22.
Purificationem beatæ Mariæ. ſermo.iij. fo.22.

¶ In ſeptuageſima.

Magna mihi conſolatio. ſermo.j. fo.23.
Immiſit dominus. ſermo.ij. fo.23.

¶ De quadrageſima.

Hodie dilectiſſimi. ſermo.j. fo.23.
Conuertimini ad me. ſermo.ij. fo.24.
Rogo uos. ſermo.iij. fo.24.
Quia ieiunij. ſermo.iiij. fo.25.
Charitas quæ pro nobis. ſermo.v. fo.25.

¶ De oratione dominicali in quadrageſima.

Fiat uoluntas tua. ſermo.vj. fo.25.
Obſecro uos. ſermo.vij. fo.26.

¶ De ſancto Benedicto.

Conuenientibus nobis in unum. ſermo. fo.26.

¶ In annunciatione beatæ Mariæ.

Vt inhabitet. ſermo.j. fo.27.
Conſiderare eſt fratres. ſermo.ij. fo.28.
Quàm diues es. ſermo.iij. fo.29.

¶ Dominica in ramiſpalmarum.

Non ſine cauſa. ſermo.j. fo.30.
Neceſſe eſt. ſermo.ij. fo.30.
Cum uniuerſa. ſermo.iij. fo.30.

¶ Feria quarta hebdomadæ pœnoſæ de paßione domini.

Vigilate animo. ſermo. fo.31.

¶ In cœna domini.

Hi ſunt dies. ſermo. fo.32.

¶ De reſurrectione domini.

Vicit leo. ſermo.j. fo.33.
Accepimus ab apoſtolo. ſermo.ij. fo.34.
Sicut in corporum medicina. ſermo.iij. fo.35.

¶ Dominica prima poſt paſcha.

Omne quod natum eſt. ſermo.j. fo.35.
Ex epiſtola beati Ioannis. ſermo.ij. fo.36.

¶ In rogationibus.

¶ Quis ueſtrum. ſermo. fo.36.

¶ De aſcenſione domini.

Recumbentibus duodecim. ſermo.j. fo.37.
Solennitas iſta. ſermo.ij. fo.37.
Hodie cælorum dominus. ſermo.iij. fo.37.
Si natiuitatis. ſermo.iiij. fo.38.
Hodie ſedenti in throno. ſermo.v. fo.39.

¶ In feſto pentecoſtes.

Celebremus dilectiſſimi. ſermo.j. fo.40.
Hodie dilectiſſimi. ſermo.ij. fo.41.
Quàm libenter. ſermo.iij. fo.41.

¶ In natiuitate ſancti Ioannis baptiſtæ.

Sit procul ab his. ſermo.j. fo.42.

¶ In uigilia apoſtorum Petri & Pauli.

In ſanctorum uigilijs. ſermo.j. fo.43.

¶ In die apoſtolorum petri & pauli.

Glorioſa nobis. ſermo.j. fo.43.
Sancti iſti. ſermo.ij. fo.44.
Merito fratres. ſermo.iij. fo.44.

¶ De Dauid & Golia.

Audiuimus ex libro regum. ſermo. fo.45.

¶ De euangelio ſeptem panum.

Miſereor ſuper turbam. ſermo.j. fo.45.
Miſericordias domini. ſermo.ij. fo.46.
Scitis quid fecerim. ſermo.iij. fo.46.

¶ In natali ſancti uictoris.

Victoris uita. ſermo.j. fo.46.
Gaudete in domino. ſermo.ij. fo.47.

¶ In aſſumptione beatæ Mariæ.

Virgo hodie glorioſa. ſermo.j. fo.47.
Intrauit Ieſus &c. Opportune. ſermo.ij. fo.48.
Intrauit Ieſus &c. Quid eſt. ſermo.iij. fo.48.
Tempus loquendi. ſermo.iiij. fo.49.
Intrauit Ieſus. Quod dominus. ſermo.v. fo.50.
Aue gratia plena. ſermo.vj. fo.51.
Aue Maria gratia plena. ſermo.vij. fo.51.

Item de ſancta Maria generalis.

Signum magnum. ſermo. fo.51.

¶ In natiuitate beatæ Mariæ.

Fœcundæ uirginis. ſermo. fo.52.

¶ In feſtiuitate ſancti michaelis.

Angelorum hodie. ſermo.j. fo.54.
Audiſtis fratres. ſermo ij. fo.54.

¶ In ſolennitate omnium ſanctorum.

Feſtiuitas ſanctorum omnium. ſermo.j. fo.55.
Quia ſanctorum omnium. ſermo.ij. fo.56.
Aduertiſtis ni fallor. ſermo.iij. fo.57.
Cum de altari. ſermo.iiij. fo.57.
Feſtiua nobis. ſermo.v. fo.58.

¶ De ſancto malachia epiſcopo.

De cælo nobis hodie. ſermo.j. fo.59.
Religioſis fratribus. ſermo.ij. fo.60.

¶De uerbis Eſaiæ. Vidi dominum ſedentem ſuper ſolium.
Vidi dominum.ſermo.j. fo.60.
Plena erat.ſermo.ij. fo.60.
Non uobis arbitror. ſermo.iij. fo.61.
Cum dixiſſet propheta.ſermo. iiij. fo.61.
Commendant nobis ſacre literæ.ſermo.v. fo.61.
¶De ſancto martino.
Puto ſermonem .ſermo. fo.63.
¶De ſancto clemente.
Precioſa in conſpectu domini.ſermo. fo.64.
¶In uigia ſancti andreæ.
Sanctorum feſta . ſermo. fo.65.
¶In die apoſtoli andreæ.
Celebrantes hodie.ſermo.j. fo.65.
Beati andreæ.ſermo.ij. fo.66.
¶In obitu humberti monachi.
Humbertus famulus.ſermo. fo.67.
¶In dedicatione eccleſiæ.
Feſtiuitas hodierna . ſermo.j. fo.67.
Olim rex glorioſus.ſermo.ij. fo.68
Domus hæc.ſermo.iij. fo.68.
Votiuis laudibus.ſermo.iiij. fo.68.
Etiam hodie.ſermo.v. fo.69.
Domeſtica nobis.ſermo.vj. fo.70.
¶Tituli ſermonum in pſalmum Qui habitat.
Conſidero laborem.Prefatio in explanationē pſalmi Qui habitat. fo.70.
Qui habitat.ſermo.i. fo.70.
Qui habitat.ſermo.ij. fo.70.
Deus meus.ſermo.iij. fo.71.
Scapulis ſuis.ſermo.iiij. fo.71.
Scuto circundabit.ſermo.v. fo.72.
Solet in diuinis.ſermo.vj. fo.72.
In ſpe uiuimus.ſermo.vij. fo.72.
Breuis quidem.ſermo.viij. fo.74.
Etiam fratres hodie.ſermo.ix. fo.75.
Nec noſtra eſt.ſermo.x. fo.76.
Scriptum eſt.ſermo.xj. fo.76.
Si meminiſtis.ſermo.xij. fo.77.
Poſſumus hunc uerſum.ſermo.xiij. fo.78.
Agamus gratias fratres.ſermo.xiiij. fo.79.
Venite ad me.ſermo.xv. fo.79.
Clamauit ad me.ſermo.xvj. fo.80.
Bene nobiſcum.ſermo.xvij. fo.80.
¶Tituli ſermonum de diuerſis.
De nimia quadā fallacia pñtis uitæ, uera oīno. fo.81.
De obedientia, patientia, & ſcientia. Obſecro. fo.82.
De cantico ezechiæ. Ego dixi. Viri. fo.83.
De triplici cohærentia uinculorum, clauorum, & glutinorum. Non hic ſtamus. fo.83.
De uerbis abacuck prophetæ. Super cuſtodiā meam ſtabo. Legimus. fo.84.
De cute, carne, & oſſibus animæ. Beatus dauid. fo.84.
De uerbis apoſtoli. Qui gloriatur. Qui gloriatur. fo.84.
De diuerſis affectionibus animæ, & diuerſis nominibus ſm eas. Quod diuerſis. fo.85.
De uerbis pſalmi Audiā quid loquat͛ inuiſibilia. fo.86.
De uita & quinq; ſenſibus animæ, Magna eſt. fo.86.
De duplici baptiſmo. Scitis fratres. fo.86.
De primordijs medijs & nouiſſimis noſtris. Fili memorare. fo.86.
De triplici miſericordia & quatuor miſerationibus. Miſerere mei. fo.87.
De ſeptem donis ſpirituſſancti cōtra ſeptem uitia. Sapientia uincit. fo.87.
De eo quod ſcriptum eſt. Beatus qui inuenit ſapientiam. Quid in hoc mundo. fo.87.
De triplici genere bonorū & uigilantia ſuper cogitationibus. Et propenſius. fo.88.
De triplici cuſtodia, manus, linguæ & cordis. Omnes nobis. fo.28.
De uerbis apoſtoli. Non eſt regnū dei eſca & potus. Non eſt regnum. fo.89.
De eiſdem uerbis apoſtoli. Solet apoſtolus. fo.89.
De uerbis dñi. Omnis qui ſe exaltat humiliabit͛. Omnis qui ſe. fo.90.
De uerbis libri ſapientiæ. Iuſtū deduxit dominus per. Iuſtum deduxit. fo.90.
De quadruplici debito. In uia eſtis. fo.90.
De ſeptem ſpiritibus. Magiſter gentium. fo.91.
De multiplici utilitate uerbi dei. Tenetis credo. fo.92.
De quatuor modis orandi. Quatuor mihi. fo.92.
Quomodo uoluntas noſtra diuinæ uoluntati tripliciter ſubijci debeat. Audiſtis nunc. fo.92.
Cōtra peſſimū uitiū igratitudinis. Magna eſt ſup. fo.93.
De eo quod in Iob legitur in ſex tribulationibus liberabit te. Dignum ualde. fo.93.
De diligendo deo. Nolite diligere. fo.94.
De ligno, fœno, & ſtipula. Nuſquam eſt ſecuritas. fo.94.
De triplici genere cogitationum. Admonet nos. fo.95.
De triplici iudicio: uidelicet proprio, humano, & diuino, Sic nos exiſtimet. fo.95.
Parabola de filio regis. Rex diues. fo.95.
Alia parabola de hieruſalem & babylone. Inter hieruſalem. fo.121.
De tribus ordinib⁹ eccleſiæ ad patres in capitulo factus. Hoc mare. fo.96.
¶Sermones exhortatorij ad fratres.
De eo quod nuperrime.ſermo.j. fo.96.
Hæc eſt generatio.ſermo.ij. fo.97.
Pauperes quidem uidemur.ſermo.iij. fo.97.
Labor iſte fratres.ſermo.iiij. fo.97.
¶Exhortatio ad milites templi cōplectens . xiij. capitula.
Nouum militiæ genus. fo.98.
¶Sermo exhortatorius ad clericos .xxxj. continēs capitula.
Ad audiendum. fo.101.
¶Sermo de uerbis pſalmi uiceſimitertij.
Quis aſcendet. fo.104.
¶Sermo de uerbis origenis.
Nocere poſſunt. fo.105.
¶Eiuſdem Bernardi parui ſermones, numero lxvj. quorum primus incipit.
Beata illa & ſempiterna. fo.106.
¶De donis ſpirituſſancti ſermo cōtinens ſeptem capitula: quorum primum incipit,
Prima gratia. fo.115.
¶Deinde plures morales & utiles ſententiæ eiuſdem Bernardi, numero. ccxiij. quarum prima incipit,
Factus eſt in pace. fo.116.
¶Inſuper eiuſdem Bernardi ſermones ſuper cantica canticorum tituli, quorum habentur in magna tabula ubi ſuperponuntur paragraphi: primus quorum incipit,
Vobis fratres. fo.22.
¶Poſtmodum epiſtolæ eius: numero. cccl. quarū prima incipit,
Satis & pluſquam ſatis. fo.187.
Cum alijs operib⁹ & tractatulis ſuperius in primo huius uoluminis folio numeratis,
¶Conſequenter quidam ſermones ideò Bernardo à nonnullis attributi ꝙ inter ſuos in germanorum exēplaribus reperti ſunt.
¶Deinde in uoluminis calce ſermones dñi Gilleberti ſuper cantica canticorum.

¶Finis.

DECRIPTIO POSITIONIS ſeu ſituationis monaſterij Clareuallis.

SI SITVM CLAREVALLIS noſſe deſideras, hæc tibi ſcripta ſint pro ſpeculo. Duo montes nō longe ab abbatia habent initium, qui primo auguſtæ uallis interiectione diſtincti, quo magis ad abbatiā appropiant, maiori hiatu fauces dilatant, quorum alter alterum abbatiæ latus dimidium, alter totum occupat. Alter fœcundus uinearum, alter frugum fertilis, iucundum uiſui, & uſui commodum miniſtetium præbet. Dū per deuexa latera, in altero creſcit quod comedatur, quod bibatur in altero. In ſummis montium frequens monachis labor eſt, amœnus quidem, & quiete iucundior, ramale uetus colligere, & colligare faſciculos ad comburendum. Squalentes extirpare dumos, & ſolis aptos ignibus, ignibus aptare, eruderare ſentes, euellere, deſtruere, diſperdere (ut ſm Salomonem dicam) ſpuria uitulamina quæ creſcentium arborum uel ligant ramos, uel radices ſuffodiūt. Ne impediatur rigida quercus ſublimi ſalutare ſydera uertice, tilia mollis brachia explicare, fiſſilis & flexilis fraxinus libere ſe in altū extendere, patuláue fagus in latum expandere. Porrò abbatiæ pars poſterior, in latam deſiuit planiciem, cuius partem non modicam murus occupat qui abbatiā diffuſo cingit ambitu. Intra huius ſepta multæ & uariæ arbores uarijs fœcundæ fructibus inſtar nemoris pomerium faciunt, quod infirmorum cellæ contiguum, infirmitates fratrum non mediocri leuat ſolatio, dum ſpatioſum ſpatiantibus præbet deambulatorium, æſtuantibus quoq; ſuaue reclinatorium. Sedet ægrotus ceſpite in uiridi, & cum inclementia canicularis immiti ſydere terras excoquit, & ſiccat flumina, ipſe in ſecuritatem & abſconſionem, & umbraculum diei ab æſtu, fronde ſub arborea feruentia temperat aſtra, & ad doloris ſui ſolatium, naribus ſuis gramineæ redolent ſpecies. Paſcit oculos herbarū & arborum amœna uiriditas, & pendentes ante ſe atq; creſcentes immenſæ eius deliciæ, ut nō immerito dicat: Sub umbra arboris illius quam deſideraueram ſedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Aures ſuaui modulamine demulcet pictarum concentus auium: & ad unius morbi remedium, diuina pietas multa procurat ſolatia, dum aer nubilus ridet ſerenitate, terra fœcunditate ſpirat, & ipſe oculis, auribus, naribus, colorum, canorum, odorum delicias haurit. Vbi pomerium deſinit, incipit ortus interciſis diſtinctus areolis, uel potius diuiſus riuulis intercurrentibus. Nam licet aqua dormitans appareat, pigro tamen decurrit elapſu. Pulchrum & hic infirmis fratribus præbetur ſpectaculum, dum ſuper uiridē puri gurgitis marginem ſedent uitrea uidere ſub unda piſciculos ludere, & natatu obuio militarem repræſentare congreſſum. Aqua hæc piſcibus alendis, & rigandis oleribus duplici miniſterio ſeruit, cui Alba famoſi nominis fluuius indefeſſo meatu fomenta miniſtrat. Hic per multas abbatiæ officinas tranſitum faciens, ubiq; pro fideli obſequio poſt ſe benedictionem relinquit, qui ad hoc cū multo quidem labore conſcendit, non integer, nec tamē ocioſe pertranſit. Ipſe quidem mediam uallem flexuoſum interſecans per alueum quem non natura, ſed fratrum induſtria fecit, dimidium ſui mittit in abbatiam, quaſi ad ſalutandum fratres & ſe ꝙ totus non uenerit excuſandū, quippe qui totius capax canale non inuenit. Et ſi fortè amnis ipſe inundās impetuoſo excurſu proruit, obiectu muri retroactus, ſubtus quo eum neceſſe eſt fluere, in ſeipſum recurrit, & refluum denuo, defluus amplexatur. Intromiſſus uerò quantum murus (portarij uice) permiſit, primum in molendinum impetum facit, ubi multum ſolicitus eſt, & turbatur erga plurima, tum molarum mole far comminuendo, tum farinam cribro ſubtili ſegregando à furfure. Hinc iam in uicina domo caldariam implet, & ſe igni coquendum committit ut fratribus potum paret ſi forte ſterilis uindemia cultoris induſtriæ non bene reſponderit, & defectus ſanguinis uuæ, de filia fuerit feſtucæ ſupplendus. Sed nec ſic ſe abſoluit: cū enim ad ſe fullones inuitant qui ſunt molendino confines. rationis iure exigentes ut ſicut in molendino ſolicitus eſt quo fratres ueſcantur, ita apud eos paret quo & ueſtiantur. Ille autem non contradicit, nec quicquam eorum negat quæ petitur, ſed grauea illos ſiue piſtillos ſiue malleos dicere mauis uel certè pedes ligneos (nam hoc nomen ſaltuoſo fullonum negotio magis uidetur congruere) alternatim eleuans atq; deponens, graui labore fullones abſoluit, & ſi ioculare quippiam licet interſerere ſerijs, peccati corū pœnas abſoluit. Deus bone quanta pauperibus tuis procuras ſolatia, ne abūdantiori triſtitia abſorbeantur: quanta pœnitētibus pœnæ alleuiamenta diſpenſas, ne laboris uiolentia nonnunquam fortaſſis opprimantur. Nam quot equorū dorſa frāgeret, quot hominum fatigaret brachia labor, à quo nos ſine labore amnis ille gratioſus abſoluit, etiam cum ſine ipſo nec indumētum nobis pararetur nec alimentum. Ipſe uerò nobiſcum participatur, nec aliud de labore ſuo (quo laborat ſub ſole) mercedis expectat, quàm ut cū omnia diligēter perfecerit, liber permittatur abire. Tot ergo uolubiles rotas rotatu rapido circunducens, ſic ſpumeus exit, ut ipſe quaſi moli & mollior fieri uideatur. Excipitur dehinc à domo coriaria, ubi conficiendis his quæ ad fratrum calceamenta ſunt neceſſaria, operoſam exhibet ſedulitatem. Deinde minutatim ſe & per membra multa diſtribuens, ſingulas officinas officioſo diſcurſu perſcrutatur, ubiq; diligenter inquirens quid quo ipſius miniſterio opus habeat, coquendis, cribrandis, uertendis, terendis, rigandis, lauandis, molendis, molliendis, ſuum ſine cōtradictione præſtans obſequium. Poſtremò ne quid ei deſit ad ullam gratiam, & ne ipſius quaquauerſum imperfecta ſint opera, aſportans immunditias, omnia poſt ſe munda relinquit. Et iam peracto ſtrenue propter quod uenerat, rapida celeritate feſtinat ad fluuium, ut uice Clareuallis agens ei gratias pro uniuerſis beneficijs ſuis, ſalutationi eius, reſalutatione condigna reſpondeat, ſtatimq; refundens ei aquas quas nobis transfuderat, ſic de duobus efficit unum, ut nullum appareat uniouis ueſtigium: & quem diſceſſu ſuo tenuem & pigrum fecerat, mixtus ei morantē præcipitat. Sed quia eum loco ſuo reſtituimus, redeamus ad riuulos quos poſt nos reliquimus, qui deriuati à fluuio, paſſiuis per prata uagantur excurſibus, ut inebrient terram & infundant eam, & germinare eam faciant, ne cū uerna temperie terra prægnans in partum ſoluitur, renaſcentia gramina humoris inopia marceſcant, nec opus habeant mendicatis nubium guttulis irrigari, ſufficienter cognati fluminis ſota beneficio. Hi riuuli uel potius ſulci poſt peractum officium, fluuio qui eos euomuerat abſorbentur, & iam totus ſimul alba collectus, prono decurſu per deuexa feſtinat. Sed quia iam eum longius conduximus, & ipſe ſm Salomonem ad locum ſuum reuertitur, reuertamur & nos unde digreſſi ſumus, & diffuſam prati planiciem ſuccincto ſermone tranſiliamus. Multum habet locus ille amœnitatis, multum quod mentes feſſas alleuet, luctusq; ſoluat anxios, multum quod quærentes dominū ad deuotionem accendat, & ſupernæ dulcedinis ad quam ſuſpiramus admoneat, dum ridens terræ facies multiplici colore, uernanti pictura oculos paſcit, & ſuaueolentem naribus ſpirat odorem. Sed & dum uideo florem, dum ſentio floris odorem, hiſtorias ueterum memorant mihi prata dierum. Nam cum odoris delicias haurio, occurrit animo fragrantiam ueſtimentorum patriarchæ Iacob, ſuaueolentiæ agri pleni fuiſſe aſſimilatam. Dumq; oculos colore reficio, hanc recordor ſpeciem, purpuræ Salomonis fuiſſe prælatam, qui in omni gloria ſua liliorum agri decorem æquiparare non potuit, cum tamen nec ars ipſius ſapientiæ, nec potētiæ deeſſet materia. & ſic dum foris fruor miniſterio, nō parum latenti delector myſterio. Hoc ergo

pratum

pratum intercurrentis fluuij fouetur irriguo, & ad humorem eius mittit radices ſuas: ideo non timebit cum uenerit æſtus. In longum autem tanto tractu diſtenditur, ut cũ tonſum uellus gramineum ſol in fœnum torruerit, bis denis diebus conuentum laſſare ſufficiat. Nec tamẽ ſolis monachis labor ille relinquitur, ſed cum monachis tam conuerſorum, donatorum, quàm conductitiorum innumeroſa multitudo deſectas colligit herbas, & tonſam raro pectine uertit humum. Hoc pratum inter ſe duæ grangiæ diuidunt, quibus alba ad dirimendam litem. equus arbiter & menſor accedit, qui ſui cuiq; partem in funiculo diſtributionis aſſignans, ſeipſum limitem facit quem altera ad inuadendam alterius partem tranſire non audeat. Grãgias has non conuerſorum eſſe habitacula, ſed clauſtra monachorum crederes, niſi uel iuga boum, uel aratra, uel inſtrumẽta alia ruſticantis apta laboribus, habitatores ſuos proderent, & niſi ꝙ in eis libri non explicantur. Nam quantũ ad ædificia ſpectat, ea magno monachorum conuentui diceres & ſitu conuenire, & decere uenuſtate, & capacitate ſufficere. In parte prati quæ eſt muro contigua, de campo ſolido, factus eſt lacus liquidus. ubi prius æſtuans operarius, fœnum falce ſecabat acuta, ibi frater aquarius ſedens mobili per lubricam liquentis cãpi planiciẽ equo uectus ligneo, leuem remũ pro calcaribus habet quo curſum urgeat, & pro freno quo flectat. Explicatur rhete ſub undis quo implicetur piſciculus, & parantur ei eſcæ quibus libenter ueſcitur, ſed latet hamus in illis quo capitur incautus, quo exemplo docemur ſpernere uoluptates: quia nocet empta dolore uoluptas: cuius triſtes eſſe exitus nemo neſcire permittitur, niſi qui uel non peccauit, uel non bene de peccato pœnituit. Longe autem faciat deus à nobis delectationem, ſecus cuius introitum mors poſita eſt: quæ ſm ſapientis deſcriptionem, apum par uolantum, ubi grata mella fudit, fugit, & nimis tenaci ferit icta corda morſu. Laci ambitus per altum ripæ marginem cõferti uimineis ligatur radicibus, ne undæ alluenti cedat terra fatiſcens. Præterfluenti riuo lacus hic paſcitur qui uix ſexies ſenis pedibus ſeiunctus per meatus exiles infundit ei aquas quibus alatur, & ipſas quoq; eadẽ exilitate refundit. Unde & ſic in eodem ſtatu permanet, ut nec maior ſit in fluentibus nec effluentibus minor: quia eadem menſura & recipit & eijcit eas. Sed dum per plana curſu feror uolatili, dum anhelus in arduis illa duco: uel purpuream prati ſuperficiem manu ipſius ſapientiæ pictam, uel comata arboribus, montium iuga deſcribo, arguit me ingratitudinis fons ille dulciſſimus ſæpe numero mihi bibitus, & bene quidẽ meritus de me, ſed à me male remuneratus. Obijcit mihi cum exprobratione ꝙ ſæpe extinguendæ ſiti meæ ſeruierit. quòd ſe meis non ſolum manibus, ſed & pedibus lauandis humiliauerit, quòd multa mihi impenderit humanitatis ac benignitatis officia bono merito, mercede mala me reſpondiſſe, ſe in locorum catalogo locum ultimum, & pœnæ nec ultimum fuiſſe ſortitum, cui tamen pro ſui reuerentia primus deberetur. Et uerè diffiteri nequeo ſero me ipſius meminiſſe, quando ante ipſum alicuius memini. Uerum ipſe per decurſus & diſcurſus ſubterraneos tacite labens, ita ut nec leni murmure tranſitus eius ualeat deprehẽdi, inſtar aquarum Siloe quæ cũ ſilentio uadunt, quaſi prodi metueret, ubiq; caput ſuum cooperit, & ſuos declinat aſpectus. Quidni crederem uelle taceri, quem uideo non niſi ſub tecto uelle uideri? Hic ergo fons (quod boni fontis eſſe fertur indicium) ex oppoſito ſolis orientis oritur, ita ut æſtiuo ſolſticio roſeam rutilantis auroræ faciem ex aduerſo ſalutet. Tugurio uel (ut maiori reuerentia dicam) tabernaculo paruo & pulchro cooperitur & clauditur, ne undecunq; ſordes admittat. Ubi cum mons euomit, uallis deglutit, & in loco quo oritur, eodẽ quaſi moritur, quin & ſepelitur. Sed ne expectes ſignum Ione prophetæ, ut tribus diebus & tribus noctibus deliteſcat abſconditus. ſtatim ad mille paſſus intra clauſtrum monaſterij, quaſi de corde terræ reſuſcitatus progredit, & quodammodo rediuiuus apparet, uiſui tantum & uſui fratrũ ſe offerens, ne cum alijs quàm cum ſanctis ſors illius amodo ſit futura.

CLEREVAULX

IODOCVS CLICHTHOVEVS NEOPORTVEN ſis benignis lectoribus Salutem.

THESAVRVM IN AGRO ABSCONDITVM tanti æſtimauit qui inuenit, ut euangelico tradente eloquio, uenditis omnibus illum comparauerit. Theſauri uerò occultati nomine, non inepte, nec abſurde ſanctorum patrum abſtruſa ſcripta accipimus, quibus recondita ſacrarum literarum ſenſa nobis elucidare curarunt. Siquidem in illis non aurum ad horam rutilans, non argentum cito periturum, non denique lapides precioſos aliorum direptioni obnoxios eſt inuenire, ſed indefluxas opes animæ, indeciduasque gemmas, auro indico lapilliſque nitidis precioſiores: quandoquidem illis ipſis diuina explicantur eloquia, quæ deſiderabilia ſunt ſuper aurum & lapidē precioſum multū, & dulciora ſuper mel & fauum. Eloquia enim domini eloquia caſta, argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum ſeptuplum. Quæ quia ſæpenumero non uſquequaque captui noſtro peruia ſeſe offerunt, magnopere amplectenda ſunt antiquorum patrum opera, quibus obtectus ille theſaurus nobis reſeratur, diuinarum ſcripturarū myſteria recludūtur, mores rectius inſtituuntur. Inter quæ ſane opera à ꝓbatiſſimis auctoribus elucubrata beatiſſimi Bernardi uolumina nō poſtremo loco collocāda ſunt. Si enim auctorem ſpectare libet: & uitæ ſanctimonia, & præclara eruditione præſtantiſſimus occurret. Si characterem ipſum, rationemque ſcribendi: comperietur ſuauiſſima, & ſine aſperitatis offendiculo cum ſumma facilitate, elegantiaque decurrens, ut melle dulcior uideatur ex eius ore fluxiſſe oratio. Si denique materia quam pertractat exquiritur: aliud inuenietur nihil niſi que inuolucra ſacræ ſcripturæ in lucem proferat: aut uitia graui uerborum tonitruo effulminet: aut ad uirtutem ſtudioſius inuitet. Hunc igitur theſaurum hactenus in agro domini abſconditum, & iam tandem uigilantiſſima cura erutum uobis aſciſcite quicunque ſacrarum literarum ardenti flagratis amore. Has ueras comparate diuitias: quæ non ueteraſcunt, nec à tineis eroduntur: aut à furibus effodiuntur, ſed indeficientes, inocciduas, nullo unquam fato interituras: quibus anima locupletata, ad cæleſtia tecta tutum carpet iter, nec eam malus auferet error. Valete.

¶Ad librum.

I nunc, & tandem totum Bernarde per orbem
Protinus exilias: ne tua fama cadat.
Diuinasque tuis ſermonibus exprime leges:
Crimina fac homines deſeruiſſe uelint.
Vade precor, cunctis Bernarde legare ſuauis:
Flecte ad uirtutes pectora dura pias.
Tu quēcunque iuuat ſanctos cognoſcere patres;
Bernardum relegas inclyta ſcripta colens.
Frigida iamdudum feruescet amore uoluntas:
Et mens doctrinæ dulcia mella feret.

¶Ioannes Egidius Nucerien.
iterum ad librum.

I pede præcipiti totum Bernarde per orbem:
Horret adire tuos lingua canina libros.
Hæc tua magnificas monumenta ferantur in urbes
Ne pereat turpi candida fama ſitu.
Poſtulat hoc grauium prudentia clara uirorum:
Quos trahit ad ſuperos amena generoſa lares.

¶Tetraſtichon Aſcenſianum uerbis
huius præſtātiſſimi libri ad lectorē.

Eloquium caſtum, ſanctiſſima dogmata, mores
Ingenuos, & iter monſtro ſalutiferum.
Talia Bernardus potuit dictare, repertus
Mellifluus doctor, religioſus homo.

REPERTORIVM SENtentiarũ ueteris ac noui teſtamenti à beato Bernardo ſuis in ſermonibus ac tractatulis utcunq; expoſitarũ, ſecundũ ordinem librorum capitulorũ atq; pſalmorum bibliæ, ad literas alphabeticas (ubi fieri potuit) prout in generali ſit repertorio adaptarũ: ubi uerò huiuſmodi literæ alphabeticæ deſunt, folium, columna, qua parte columnæ, & ſententiæ quæſitæ principium annotantur: ubi princ. principium, me. medium, fi. finem ſignificant.

Geneſis j. capit. TErra autē erat inanis & uacua. fol.110. col.j. ante fi.
Diuiſit lucem à tenebris. fol.28. colũ.i. med. & fo.32. colũ.j. med. Deniq;. & fo.26. col.ij. me. & fo.182. col.iij. med. & fo.266. col.ij. prin. Puto autem. & fo.298. col.ij. me. Diligere.
ij. ¶Formauit igitur dñs hominem de limo terræ. fo.95. col.j. medium. per totum.
Inſpirauit in faciē eius ſpiraculũ uitæ. fo.177. col.j. añ me.
Plantauerat autē dñs deus paradiſum uoluptatis à princ. fo.120. col.iiij. fi. Paradiſorum. & fo.103. col.ij. prin.
Fluuius egrediabatur de loco uoluptatis qui diuiditur in quatuor capita. fo.120. col.ij. fi.
Tulit ergo dñs deus hoiem in paradiſo uoluptatis, ut operaretur & cuſtodiret illũ. fo.32. col.j. fi. & fo.82. col.iij. fi. & fo.87. col.iiij. fi. Nihilominus. & fo.287. col.ij. añ med.
Ex omni ligno paradiſi comede, de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas. fo.17. col.ij. prin.
In quacũq; enim die comederis ex eo. fo.76. col.iij. añ me. Siquidem. Et fo.99. col.iiij. fi.
Adduxit dominus animalia ad Adam, ut uideret quid uocaret ea. fo.23. col.iiij. prin.
Immiſit dominus deus ſoporem in Adam. fo.23. co.iij. me.
Relinquet hõ patrē & matrē. fo.185. col.j. poſt me. Deniq;.
Serpēs erat callidior cunctis. fo.2. col.ij. prin. Deprehēſa. & fo.91. col.j. prin. Deniq;. & fo.86. col.in. Deniq;.
Nequaquam moriemini. fo.2. col.ij. prin. Duo. & fo.15. co. j. me. & fo.91. col.j. ante me.
Eritis ſicut dij, ſcientes bonum & malum. fo.1. col.ij. princi. & fo.15. col.j. ante me. B.
Vidit mulier lignum. fo.28. col.j. A. & fo.65. colũ.iiij. C. & fo.184. col.iij. prin. & fo.279. col.iij. me.
Abſcondit ſe Adam & uxor eius. fo.94. col.iij. prin. & fo.56. columna.j. princip. Prima. & medio. Propterea. & fi. Iam uerò.
Cumq; cognouiſſent ſe eſſe nudos, conſuerunt folia ficus. fo.84. col.ij. C. Sed heu me.
Vocem tuam domine audiui in paradiſo, & timui. fol.14. col.ij. poſt me. Olim.
Mulier quã dediſti mihi. fo.5. co.ij. fi. Et fo.53. co.ij. prin. & fo.56. co.ij. me. Ecce em̃. & fo.270. col.iij. prin. Arbitror.
Pro eo quòd obediſti uoci uxoris tuæ. fo.129. colũ.ij. poſt medium. Pro eo.
Inimicitias ponam inter te & mulierem. fo.5. col.iij. C.
In dolore paries filios. fo.7. col.iij. prin. In triſtitia.
Terra es, & in terra ibis. fo.63. col.j. me. Terra inquit.
Emiſit eos de paradiſo. fo.56. col.iij. ante me. Miſeri. & fol. 287. col.ij. ante me.
Cherubim collocauit. fo.62. co.ij. fi.
iiij. ¶Si recte offers, & recte non diuidis, peccaſti. fo.140. col. j. medium.
Sub te erit appetitus eius. fo.25. col.iij. me.
Nunquid cuſtos fratris mei ſum ego? fo.43. col.ij. prin.
Maior eſt iniquitas mea, quàm ut ueniam merear. fol.128. col.iij. ante me. & fo.167. col.iiij. B. & fo.290. col.ij. prin. & fo.291. col.j. fi. Nolite ergo.

¶Geneſis.

vj. POenitet me feciſſe hominē. fol.28. col.iij. C. pœnitet.
Nõ permanebit ſpiritus meus in hoie. fo.54. colum. iiij. med.

¶Proni ſunt ſenſus hominis in malum. fo.145. colũ.ij. poſt prin. & fo.156. col.j. D. viij.
¶Egredere de terra tua, & de cognatione tua. fo.84. colũ. iiij. prin. & fo.208. col.iiij. prin. Significaſti. xij.
¶Suſpice cælum, & numera ſtellas. fo.63. col.ij. me. xv.
¶Tolle filium tuũ quem diligis Iſaac. fo.289. colũ. iij ante me. Sic & olim. & fo.64. col.ij. ante me. Domine inquit. xxij.
¶Veſtibus Eſau ualde bonis induit Rebecca Iacob. folio 119. col.ij. poſt me. xxvij.
Vox quidem uox Iacob eſt, manus autē manus ſunt Eſau. fo.143. col.iij. B. & fo.144. col.j. & .ij.
Statim ut ſenſit ueſtimentorum eius fragrantiã. fo.98. col. iij. poſt prin. Statimq;.
Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni. fo.157. col.iiij. D.
Det tibi de rore cæli &c. In pinguedine terræ, & in rore cæli &c. fo.110. col.ij. prin.
Num unam tantum benedictionem habes pater? fol. 290. col.ij. poſt prin.
¶Vidit Iacob ſcalam. fo.211. co.j. me. Vidit. & fo.240. col. iij. prin. Vidit ſcalã. & fo.277. colum.ij. poſt princi. Illud quoq;. & fo.288. col.ij. fi. xxviij.
Terram in qua dormis tibi dabo. fo.117. colum.ij. poſt medium. Terram.
Vere dominus eſt in loco iſto. fo.70. col.j. prope fi.
Non eſt hic aliud niſi domus dei. fo.69. col.iiij. prope fi. Si decreuerit.
Vere locus iſte ſanctus eſt. fo.94. col.iiij. prope fi.
¶Cras mihi reſpondebit iuſtitia mea. fol.12. columna.iiij. poſt me. Cras. xxx.
¶Ecce uir luctabatur cũ Iacob uſq; mane. fo.54 co.j. poſt medium. xxxij.
Non dimittam te, niſi benedixeris mihi. fo.182. col.ij. poſt prin. Et ſanctus.
Tetigit neruum femoris eius. fo.279. col.j. fi. O quàm.
Dominus qui paſcit me à iuuentute mea. fo.175. col.iij. D.
¶Egreſſa eſt Dyna ut uideret filias illius regionis. fo.279. col.iij. ante me Dyna. xxxiiij.
¶Fecit Iacob filio ſuo Ioſeph tunicã talarem. fo.282. co.ij. poſt prin. Non ſum. xxxvij.
Audite ſomnium meum. fo.280. co.j. fi. Sic Ioſeph.
Ecce odor filij mei. fo.157. col.iiij. D.
¶Ecce dominus meus ignorat qd habet in domo ſua. fol. 260. col.iiij. poſt me. xxxix.
Non eſt in omnibus bonis domini mei quod in mea non ſit poteſtate. fo.131. col.ij. A.
Poſitus eſt Ioſeph in carcerem. fol.289. colũ.iiij. fi. Tres in carcere.
¶Memento mei cum bene tibi fuerit. fo.3. col.iiij. C. xl.
Furtim ſublatus ſum de terra Hebræorum. fo.1. col.ij. poſt me. Ita domine.
¶Fames coegit Iſrael intrare in Aegyptum. fo.110. colũ.ij. poſt prin. xlij.
¶Erumpebant lachrymæ. fo.129. co.ij. prin. xliij.
¶Ruben primogenitus meus non creſcas, quia aſcendiſti cubile patris tui. fo.95. col.j. prope fi. xlix.

¶Ex libro Exodi.

FIlia Pharaonis uocauit nomen eius Moyſes, dicens de aqua tuli eũ. fo.36. col.ij. prin. Exodi.ij
¶Vadam & uidebo uiſionem hanc magnã. fo.52. col. iiij. prope finem. Vado. iij
Solue calceamentum de pedibus tuis, locus enim &c. fol. 291. col.iiij. poſt prin. Solue.
Educam populum meum de terra illa in terram bonã. fol. 255. col.ij. fi. Moyſes.
Qui eſt: miſit me ad uos. fo.262. col.ij. prin. Paululum.
Ego ſum qui ſum. Et qui eſt miſit me ad uos. fo.131. columna. iiij. prin.
Deus Hebræorum uocauit nos: ut eamus uiam trium dierum. fo.45. col.iiij. B.
Paleæ non dabunt uobis & reddetis. fo.103. colum.j. poſt me. Hinc.

vij. ¶Induratũ eſt cor Pharaõis.f.254.co.i.poſt pri.Vtiliter.
Deuorauit uirga Aaron uirgas magorum.fo.38.co.ij.D.
viij. ¶Digitus dei eſt hic.fo.211.col.iij.me.Digitus.
x. ¶Vbicunq; Iſrael erat,lux erat.fo.177.col.ij.prin.Nam.
xij. ¶Os non comminuetis ex eo.fol.84.col.iiij.me.
xiij. ¶Quid clamas ad me?fo.80.col.ij.fi.& col.ſeq.A.
xxiiij. ¶Erat eis aqua quaſi murus à dextris & à ſiniſtris.fol.285.
col.ij.fi.Nimirum.
Fugiamus Iſraelẽ dñs eñ pugnat cõtra nos. fo.153.c.j.A.
Sanctificamini hodie,& eſtote parati . fo.12.col.iiij.me.
xvij. ¶Manus moyſi erant graues.fo.146.col.1.D.Non pari.
xxxij. ¶Sedit ppl's manducare & bibere.fo.221.co.iiij.poſt prin.
Dimitte me ut iraſcatur furor meus.folio.146.columna.j.
priu.Moyſi.
Si dimittis dimitte,alioquin dele me de libro &c.fo.207.
col.ij.poſt me.An non.& fo.129. col.ij.C.

¶Ex Leuitico.

Leuit.xj OMne quod habet pennulas & ſquamas.fol.65.columna.iij.D.
xij. ¶Mulier quæ ſuſcepto ſemine pepererit filium,immunda erit.fo.22.col.iiij.poſt me.

¶Ex libro Numerorum.

Nũe.xij. LOcuta eſt Maria & Aaron cõtra Moyſen ꝑpter uxorem Aethio.fo.153.col.ij.B.
Erat Moyſes uir mitiſſimus ſuper omnes homines.
fo.129.col.ij.C.& fo.207.col.ij.prope me.
xvij. ¶Virga Aaron ſequenti die inuenta eſt germinaſſe. fol.5.
col.iij.A.
xx. ¶Sancti eſtote:quia ſanctus ſum dominus deus ueſter. fo.
12.col.iij.prope fi.
xxiij. ¶Moriatur anima mea morte iuſtorũ.fo.73.co.j.poſt me.
Vbi eſt theſaurus.& fo.136.col.i.C.D.

¶Ex Deuteronomio.

Deu.vj. DIliges dñm deũ tuũ ex toto corde &c.fo.94.co.iij.
D.& fo.135.co.iij.prin.& fo.273.co.i.poſt prin.&
per to.tracta.& fo.275.co.j.añ me.& colum.iij.fi.
Ego puto.
Maledicta ſterilis in Iſrael.fo.7.col.iij.poſt prin.
xxxij. ¶Vt ſuggeret mel de petra.fo.41.colum.iiij.añ me. Quàm
dulciter.
Vtinam ſaperent & intelligerẽt.fo.44.co.iij.B.& fo.244.
col.iij.fi.O utinam.

¶Ex libro Ioſue.

Ioſu.xv. IEbuzeum habitatorem Hieruſalem non potuerunt filij Iuda delere.fo.166.col.i.D.Velis nolis.

¶Ex libro Iudicum.

Iudicũ xvj. MOriatur anima mea cum Philiſtijm, ait Sampſon.
fo.268.col.iiij.ante me . Vnde.
xx. ¶Peccauit Beniamin,accingun tur reliquæ tribus
ad ultionem.fo.255.col.iij.prin.Peccauit.
Quid Gedeonis uellus ſignificet.fo.5.col.iiij. poſt prin.
Cæleſti rore area rigatur.fol.53.col.ij.in prin.

¶Ex primo Regum.

j.Reg.ij. SI peccauerit uir in uirũ,placari ei poterit de⁹.fo. 269.
col.iiij.poſt prin.Si peccauerit.
iij. ¶Loquere domine,quia audit ſeruus tuus.fo.92.col.
i.prin.Loquere.
xv. ¶Melior eſt obedientia quàm uictimæ.fo. 135.colum.j.D.
Nam illam.
Quaſi peccatũ hariolãdi eſt repugnare.f.149.col.ij.B.Nã
qui.& fo.270.col.ij.poſt me.Deniq;.
Quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere.fo.35.col.iij.B.
Inueni hominẽ ſecundũ cor meũ.fo.168. col.iij.B.Abſit.
Peccaui:ſed nũc honora me.f.290.co.ij.añ me. An nõ idẽ.
Lugebat Samuel Saul.fo.129.colũ.ij.poſt prin.& fol.194.
colum.i.me.
xvj. ¶Stans Goliath clamabat aduerſus phalangas Iſrael. fol.
45.col.ij.prin.
xvij. ¶Homo uidet in facie,deus in corde.fo.209.columna.iij.
poſt prin.

¶Ex.ij.Regum.

MOntes Gelboe,nec ros nec pluuia deſcendat ſuper uos.fo.162.col.iij.D. ij.Reg.j.
¶Ludam & uilior fiam.fo.210.col.ij.ante me. vj.
¶Semei per iugum mõtis maledicebat Dauid . folio.149. xvj.
col.iiij.D. Quamobrem.

¶Ex.iij.Regum.

NEc mihi nec tibi ſit,ſed diuidatur . fo.14.col.j.ante iij.Re. iij
fi.Et tu quidem.
¶Timuit Helias Ieſabel,& ſurgens abijt.fo.114.co. xviij.
iij.ante medium.
Neq; melior ſum quàm patres mei.fo.211.col.j.me . Aut ſi.
& fo.238.col.iiij.fi. Vos ergo.
Hodie cibus allatus eſt ab angelo.f.71.co.iij.fi. Quis plus.

¶Ex.iiij.Regum.

ORo dñe ut fiat ſpirit⁹ tuus duplex in me.fo.38.col. iiij.R ijc.
j.C.Recordor.& fo. 40.col.iij.fi.
Aſcende calue,aſcende calue.fo.99.col.iij.me.
¶Stetit oleum.fo.38.col.ij.me.Vel certe.& fol.40. colum. iiij.
ſecunda.prin.
Tolle baculum tuum.fo.132.col.ij.me.Habuit.& D.
Incubuit Heliſæus ſuper puerum.fo.132 . col.ij.B.D.
Heliſæus mortuum ſuſcitauit.fo.33.col.iij.C.
Erat autem fames in terra,& filij prophetarum habitabãt
cum Heliſæo.fo.114.col.ij poſt prin.
¶Vade & lauare ſepties in Iordane.fo.35.col.ij. poſt prin. v.
Nũqd nõ meliores ſunt fluuij Damaſci.fo. 99.co.iiij.prin.

¶Ex.ij.Paralipomenon.

O Iuda & Hieruſalem nolite timere , cras egrediemini.fo.10.col.j.fi.& col.ij.me.& fi. ij.Para.ij

¶Ex libro Iob.

NVdus egreſſus ſum de utero matris meæ.folio.256. Iob.j.
col.iiij.poſt prin.Porrò.
¶Homo naſcitur ad laborem.fo.82.col.ij.me.& fo. v.
97.col.iiij.fi.
In ſex tribulationibus liberabit te,& in ſeptima nõ tãget te malum.fo.94.col.ij.D.
Viſitans ſpeciem tuam non peccabis . fol.295.colũ.ij.poſt
prin.Eſt quippe.
Vidi ſtultum firma radice.fo.244.col.iij.fi . Vidi ſtultum.
¶Quæ prius nolebat tangere anima mea. fo.253.colũ.iiij. vj.
fi.Audi.
¶Militia ſeu tentatio eſt uita hominis ſuper terram.fo.81. vij.
col.iij.C.& fo.118.col.ij.poſt prin.& fo.197.co.iij.mediũ.
Si inquam.
Si dormiero,dicam,quando conſurgam.fo.138.col.iiij.A.
& fo.185.col.i.B.
Quid eſt hõ quia magnificas eũ.fo.69.col.iij.poſt prin.
Quid eſt homo,& fo.18.colũ.ij.fi. Dñe quid eſt.& fo . 255.
col.iiij.poſt prin.& fo.69.col.iiij . me.
Cur nõ tollis pct̃m meũ.fo.276.co.iij.poſt prin.Dñe.Aut
quid apponis erga eum cor tuum.fo.77.col.iiij.fi.
O cuſtos hoim quare poſuiſti me cõtrariũ tibi.fo.79. col.
j.añ fi.& fo.183.co.iiij.O cuſtos.& f.193.c.iij.pri. Quare.
¶Indica mihi,cur me ita iudices.fo.148. col.ij.D. x.
Vbi nullus ordo,ſed ſempiternus horror inhabitat . folio
285.col.iiij.poſt me.Cum cœperint.
¶Vtinam taceretis:ut putaremini eſſe ſapientes . fol.210. xiij.
col.j.fi.ſtultus.
¶Homo natus de muliere.fo.256.col.iiij. me. xiiij.
¶Si ignoraui,mecum erit ignorantia mea. fo.133.colũ.iij. xix.
poſt prin.Et ſi quid.
Miſeremini mei miſeremini mei ſaltem uos amici mei. fol.
59.col.ij.prope finem . Miſeremini.
In carne mea uidebo deum ſaluatorem meũ.fo.74.co.iiij.
poſt prin.Ob hanc.& fo.143.col.iiij.C . Vnde ergo.
¶Ducunt in bonis dies ſuos,& in puncto ad infernum de xxj.
ſcendunt.fo.299.col.j.fi.& ca.ſeq.Quis putas.
¶Pauit ſterilem,& quæ non parit:& uiduæ nõ bene fecit. xxiiij.
fo.283.col.ij.fi.Beati miſericor.
¶Et oſculatus ſum manũ meã ore meo : quæ eſt iniquitas xxxj.
maxima.fo.124.col.ij.C.& fo.144.col.ij.poſt prin . Ne
quæras.

quæras.
En uenter meus quaſi muſtum abſq; ſpiraculo. fo.280.co. iij.ante me.
xxix. ¶Oculus fui cæco,& pes claudo, pater eram pauperum. fo.129.col.1.D.
xxx. ¶Frater fui draconum.fo.158.col.ij.B. Non mediocris.

¶Ex pſalterio.

Pſalm.j. BEat⁹ uir q nō abijt in cōſilio impiorū.fo.110.col.ij.me.
Sed in lege domini uoluntas eius.fo.110.co.ij.ppe fi.
Et erit tanquā lignū quod plātatū eſt ſecus decurſus.fo.26.col.iiij.prin.& fo.118 col.iiij poſt me.
Et folium eius non defluet.fo.169.col.ij.A.Vides.
ij. ¶Aſtiterunt reges terræ.fo.50.col.iiij.fi.per to.& fol.177. col.j.A.
iiij. ¶Filij hominum uſq; quo graui corde.fo 39 col.j.fi.& fo. 89.col.iiij.fi.
Iraſcimini & nolite peccare.fo.154.col.iij.ante me. Iraſcimini,& fo.203.col.iiij.me.
Signatum eſt ſuper nos lumen uultus tui domine.fol.213. col.iiij.poſt me.Quid item.
In pace in idipſum dormiam & requieſcā.fo.57.co.ij.prin. & fo.160.col.iiij.C.
vi. ¶Dn̄e ne in furore tuo arguas me.fo.174.col.i.A.Dn̄e ne.
viij. ¶Quid eſt homo ꝙ memor es eius.fo.78 col.1.D. Tuq;.
Minuiſti eum paulominus ab angelis.fol.162.col.ij.prin. Tranſilijt.& fo.178 col.1.D.
ix. ¶Propter hoc irritauit impius deum.fo.132.col.iiij.D.
Vide quoniā tu laborē & dolorē cōſideras.fo.32.col.ij.A.
Cognoſcetur dominus iudicia faciens.fo.217.col.iiij.prope fi.Cognoſcet.& fo.278.col.iij.poſt me.Cognoſcetur.
Laudatur peccator in deſiderijs animæ ſuæ.fo.207.columna.iij.me.
Inclinabit ſe,& cadet.fo.176.col.iiij.A. Itaq;.
Dixit impius in corde ſuo,non requiret.fo.289.col.iiij.fi. Odibilis.
x. ¶Dominus interrogat iuſtum & impium.fo.119.colū.ij.fi. Tribus.
Qui autem diligit iniquitatem,odit animam ſuam.fo.101. col.ij.me.At forte.
xj. ¶Propter miſerias inopum.fo.155.col.i.B.Deniq;.
In circuitu impij ambulant.fo.81.col.iiij.prin.In circuitu. & fo.274.col.iiij.poſt prin.Si ita.& fo.287.colū.iij.ante me.Cæterum.
xiij. ¶Dixit inſipiēs i corde ſuo,nō eſt de⁹.f.110.co.iiij. poſt pri.
Corrupti ſunt & abominabiles facti ſunt.fo.110.co.iiij.me.
Non eſt qui faciat bonum,nō eſt uſq; ad unum.fo.110.col. iiij.me.Non eſt.
Contritio & infelicitas in uijs eorum.fol.77.colū.i.prin.
xiiij. ¶Dn̄e quis habitabit in tabernaculo tuo.fo 94 col.j.prin.
Ad nihilum deductus eſt in conſpectu eius malignus.fol. 27.col.iij.prope fi.Certum.
xv. ¶Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum. fo.110.co.iiij.fi.
Delectationes in dextera tua uſq; in finem.fo.160.col.iiij. medium.& fo.81.col.iiij.poſt me. Et nunc.
Notas mihi feciſti uias uitæ.fo.43.col.iiij.poſt prin.Glorioſa.& B.
Adimplebis me lætitia cū uultu tuo.fo.82.col.iiij.pri.Neq;.
Non dabis ſanctum tuum uidere corruptionē.fo.150.col. iij.C.Sed recole.
xvi. ¶Inimici mei animam meam circūdederunt.fol.301.col.j. prope finem.
xvij. ¶Diligā te dn̄e fortitudo mea.f.274.c.iij.poſt pri.Diligā.
Aſcendit fumus in ira eius.fo.119.col.ij.prin.Fumus.
Volauit ſuper pennas uentorum.fo.119.col.ij.poſt princi. Ambulat.
Tenebroſa aqua in nubib⁹ aeris.f.20.c.iiij.me.Et fortaſſe,
Eripuit me de inimicis meis fortiſſimis.fo.14.co.ij.fi.
Cū ſancto ſanctus eris.fo.53.co.iiij.poſt me.& fo.85.col.ij. me.& fo.174.col.iij.prin.& fo.196.col.j.prin.Alioquin. & fo.24.col.iij.ante me. Zelus.
Cum uiro innocente innocens eris.fo.195.colū.iij.me.Et quidem inter.
Quoniam in te eripiar à tētatione.fo.74.col.ij.me.Quæ.
Populus quem non cognoui,ſeruiuit mihi.fo 111.co.j.me.
Filij alieni mentiti ſunt mihi.fo.182.col.iiij.D.
¶Dies diei eructat uerbum.fo.53.colū.iiij.prin.& fol.106. xviij.
col.iij.poſt me.
In ſole poſuit tabernaculum ſuum.fo.125.col ij. prin.
Et ipſe tāquam ſponſus procedens de thalamo ſuo.fo.20. col.iiij.poſt me.
Exultauit ut gigas ad currendam uiam.fol.240.colū.ij.fi. Et quidem.
Lex domini immaculata cōuertens animas.fo.193.colū.ij. ante me.& fo.254.col.ij.poſt prin.Iuſte ne.& folio.276. col.ij.prin.Vtiliter.
Emundabor à delicto maximo.fo.94.col.ij.D.
Delicta quis intelligit.fo.148.col.1.B. Nam.
Meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemp.fo.88.col.ij. principium.
¶Hi in currib⁹.fo.28.c.j.me.Et uide.& fo.119.col.iiij.poſt xix.
me. Quatuor.& fo.120.col.iij.poſt me. In ſcriptura.& col.iiij.ante me. Equi.
¶Quoniam præueniſti eum in benedictionibus dulcedi- xx.
nis.fo.111.col.j.poſt prin.& fo.221 col.j.fi.Tu ergo.
¶Sicut aqua effuſus ſum.fo.131 col.iiij.B. Deniq;. xxj.
¶Virga tua & baculus tuus,ipſa me conſolata ſunt.folio xxij.
286.col.iiij.poſt prin.Parcitur.
Deduxit me ſuper ſemitas iuſtitiæ.fo.282.colū.iij.fi.Intelligens.
Calix domini inebrians.fo.168.col.ij.D.
¶Quis aſcendet in montē dn̄i.fo.104.colū.iiij.prin.& fol. xxiij.
108.col.iiij.prin.
Hæc eſt generatio quærentium dominū.fo.90 col.j.me.
¶Vias tuas demonſtra mihi.fo.148.col.ij.D. xxiiij.
Vniuerſæ uiæ dn̄i miſericordia & ueritas.fo.77.co.ij.C.
Vide humilitatem meam & dolorem meum.fo.288.col.ij. poſt me.Oportet.
¶Domine dilexi decorem domus tuæ.fo.157.col.ij. prope xxv.
fi.Domine dilexi.
¶Quoniā abſcondit me in in tabernaculo ſuo in die malo xxvj.
rum.fo.71 col.iiij.D.
In petra exaltauit me.fo.167.col.iiij.B.
Et nunc exaltauit caput meum.fo.118.col.ij.prope fi.
Circuiui & immolaui in tabernaculo eius.fo.39.colum.ij. prin. Formate.
Credo uidere bona domini in terra uiuentium.fo.74.col. j.fi.Forte.
¶Obliuioni datus ſum tanquam mortuus à corde.fo.198. xxx.
col.ij.prope fi.
Factus ſum tanquam uas perditum.fo.27.col.i.fi.Ego.
Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ dn̄e.folio.57.columna.ij.
¶Beatus uir cui non imputabit dominus peccatum.fol. xxxj.
27.col.iiij.circa me.Quod.& fo.139.col.j.C. O ſolus.
Conuerſus ſum in ærumna mea.fo.158.co.ij.C.
Tu remiſiſti impietatē pctī mei.fo.177.colū.iiij.prin.Audi deniq;.
Pro hac orabit ad te omnis ſanctus.fol.177.col.iiij.princi.
Tu inquit.Et fo.199.col.ij.fi.Pro hac.
¶Audiant manſueti & lætentur.fo.139.col.iij.B. xxxiij.
Accedite ad eum & illuminamini.fo.146.columna.iiij.fi. Propterea.
Guſtate & uidete quoniam ſuauis.fo.53.col.j.prin.Et fructus.& fo.55.col.iij.poſt prin.
Timete dominum omnes ſancti eius.fo.58.col.iiij.prin.
Quis eſt homo qui uult uitā.fo.80.col.iiij.prope fi.Quis eſt homo.
Multæ tribulationes iuſtorū.fo.84.col.iij.poſt me.& fol. 301.col.iij.poſt prin.Eripe me.
Mors peccatorum peſſima.fo.28 colū.iij.C.Sed.& fo.59. col.iiij.fi.& fo.111.col.ij.prin.& fo.213.col.ij.prin.
Iuxta eſt dominus his qui tribulato ſunt corde.folio.196.

columna.ij.prin.
xxxiiij. ¶Iudica domine nocentes me.fo.133.col.iiij.poſt me.
Domine quis ſimilis tibi.fo.174.col.i.C. Domine.
xxxv. ¶Iuſtitia tua ſicut montes dei.fo.62 col.iij.poſt me,& fol. 89,col.j.circa fi.Itaq;,
Expulſi ſunt.nec potuerunt ſtare.fo.186. col.ij.A,
xxxvj. ¶Delectare in dño,& dabit petitiones cordis tui, fol.25. col.iiij.B.D.
Cum ceciderit iuſtus,non collidetur. fo.71.col.j.prin.
Quoniam tanquam fœnum ueIociter areſcent.fo.212. col. iiij.poſt me.Sæpe.
Declina à malo:& fac bonũ.fo.102.col.iiij.prope fi. & fol. 41.col.j.poſt prin.Quia igitur.& fo.110.col.ij.prin.
Adiuuabit eos dominus.fo.75.col.iiij.me.Deniq;.
xxxvij. ¶Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices.fo.134.col.ij.D.
Cor meum conturbatũ eſt,dereliquit me.fo.50.col.iiij.C. Hæc igitur.
Amici mei & proximi mei.fo.180.col.iiij.D.Vigilarent.
xxxviij. ¶Theſaurizat & ignorat cui congregabit ea.fo.182.colũ. iiij.D.Veruntamen.
Vt ſciam quid deſit mihi.fo.256.col.iij.prin. Rara.
Qm̃ aduena ego ſum apud te.f.93.co.iij.ppe fi.Familiaris.
xxxix. ¶Expectans expectaui dñm.fo.173.col.i.fi.Expectans.
Dñs ſollicitus eſt mei.fo. 41.col.iiij.me,Quàm dulciter.
xl. ¶Beatus qui intelligit ſuper egenũ.fo.232. col.j.poſt pri. Et nere.
xlij. ¶Trãſibo in locum tabernaculi.fo.92.col.iiij.prope me.
Ad meipſum anima mea conturbata eſt.fo.151.co.iij.prin.
Abyſſus abyſſum inuocat.fo.49.co.iij.A.Caro.& fo.213. col.iiij.prope fi. Sic abyſſus.
Specioſus forma præ filijs hominum.fo.55.col.iij.fi.
Specie tua & pulchritudine tua.fo.173.col.ij.C.A.B.
Propter ueritatem & manſuetudinem.fo.174.col.iiij.B. Non ſolum.
Vnxit te deus deus tuus oleo lætitiæ.fo.133.co.j.D.Bene.
Audi filia & uide.fo.7.col.j.fi.& fo.63.co.iij.prin.
Cõcupiſcet rex decorẽ tuũ.fo.186.co.iij.prope fi.Deniq;.
xlv. ¶Vacate & uidete quoniã ego ſum deus. fol.254.columna.iij.prope fi.Quid tam.& fo.50.col.iij.B.& fo.82.co.ij. me.& col.iiij.poſt me.
Pſallite deo noſtro pſallite.fo.125.col.iiij.fi. Pſallite.
xlvij. ¶Suſcepimus de⁹ miſericordiã tuã.f.22.co.iij. circa prin.
xlviij. ¶Homo cum in honore eſſet.fo.72.co.iiij.fi. & fol.150.co. ij.fi.& colum.iij.B.& fo.184.col.ij.D.& fol.213.colũ.j. ante medium.
Comparatus eſt iumentis inſipientibus.fo.285.col.j.ante me. An uerò.
Et ſimilis factus eſt illis.fo.184.col.ij.D.Et item.
Sicut oues in inferno poſiti ſunt.fo.89.col.iiij.fi.
xlix. ¶Immola deo ſacrificium laudis.fo.130.col.iij.A.
Sedens aduerſus fratrem tuum loquebaris.fo.139. colum. iiij.prin. Vtiliſſime.
Exiſtimaſti inique q̃ ero tui ſimilis.fo.184.col.ij.D. Et itẽ.
Inuoca me in die tribulationis.fo.275.col.ij.me.
Arguam te & ſtatuam contra faciem tuã.fol.282.colũ.iiij. prope finem.Arguam.
Sacrificium laudis honorificabit me.fo.126. col.j.A,
l. ¶Miſerere mei deus ſm̃ magnam.fo.87.col.ij.D.
Aſperges me dñe hyſſopo.fo.156.col.ij.A.
Auditui meo dabis gaudium.fo.144.co.i.B.
Ne proijcias me à facie tua.fo.42.col.ij.prin.
Cor contritum & humiliatum deus non &c.fo.164.colũ. ij.B.Nec dubiũ.& fo.199.col.iij.circa me.Non deſpicit.
Benigne fac in bona uoluntate tua.fo. 54.col.iij.poſt me.
lij. ¶Dixit inſipiens in corde ſuo,non eſt deus. fo.110.col.iiij. poſt principium.
liiij. ¶Quis dabit mihi pennas ſicut col.fol.73.colũ.j.prope fi. Hic planè.
Ecce elongaui fugiens & manſi in ſolitudine.fo.161.columna.ij.B.
Deſcendant in infernum uiuentes. folio.291.columna.iij. fi.Deſcendant,
Viri ſanguinum & doloſi non di.fo.85.col.i. prin.
¶Lingua eorum gladius acutus fo 89.col.i. prope fi. lvi.
¶Lætabitur iuſtus cum uiderit uindictã.fo.75.col.j. prin. Lætabitur. lvij.
¶Deus oſtendit mihi ſuper inimicos meos. fo.248.col.j. circa fi.Non ſunt. lviij.
¶Nõne deo ſubiecta erit aĩa mea?fo.121.col.iij. ante me. lxj.
Vani filij hoim mendaces fi.ho.fo.194.co.iiij.prin.Sed.& fo.207.col.iiij.circa fi.Sunt.
Semel locutus eſt deus.fo.84.col.ij.C.Semel.& fo.110.col. iiij.poſt prin.Semel.
Duo hæc audiui quia poteſtas.fo.273.col.iiij.poſt princi. oportet.
¶Sitiuit anima mea.fo.4.col.j.circa.fi.Sitiuit. lxij.
In terra deſerta.fo.118.colum.j.circa med. & fo.119.col.iiij. poſt me.Quadrifarium.
Vt uiderem uirtutem tuam & gloriam tuam. fo.3.colũ.iij. poſt prin.Et item,
¶Terribilis in cõſilijs ſuper.fo.103.col.j.ante me.Planè. lxv
Tranſiuimus per ignem & aquam.fo.60.col.j.prin.Tranſiuimus.
¶Iter facite ei qui aſcendit ſup̃ oc.fo.90. col.iiij.circa me. lxvij.
Terra mota eſt.etẽ cæli.fo.114.col.iiij.poſt prin.Terra.
Cæli diſtillauerunt.fo.41.col.ij.circa me.Hodie.
Pluuiam uoluntariam.fo.45.col.j.circa prin.Pluuiam.
Si dormiatis inter medios cle.fo.3.col.ij.prin.Sint. & fol. 160.col.iiij.C.Si dormiatis.
Poſteriora dorſi eius.fo.168.col.i.A.Sed interim.
Mons coagulatus,mons pinguis.fo.105.col.ij.princi.Vt quid.
Præuenerunt principes coniuncti.fo.125.co.iiij.A.Puto. & fo.207.col.iiij.circa prin.O ſi quis.
Principes Iuda duces eorum.fo.126.col.i. poſt prin.
Pſallite deo qui aſcendit ſuper cælum.fo.142.col.iiij.D.
Ecce dabit uoci ſuæ uocem uirtutis.fo. 166.colũ.ij.B.Et fi.& fo.231.col.iij.ante me.Manent.
Mirabilis deus in ſanctis ſuis. fo.67.col.iij.ante me.Mirabilis.& fo.130.col.iij.prin. Si qua.
¶Infixus ſum in limo profundi.fo.12.col.ij. poſt prin. lxviij.
Et Placebit deo ſuper uitulũ nouellum.fo.119. colum.j.fi. Vituli.
¶Auertantur ſtatim erubeſcentes. fo.204.col.iij. prin. lxix.
¶Deus meus eripe me de manu peccatoris. fo.184.col.j. prin.Quis me eripiet. lxx.
Introibo in potentias domini.fo.75.col.j.prope fi.Introibo.& fo.193.col.iiij.ante me. Introibo.
¶Deus iudicium tuum regi da.fo.177.col.iiij.ante me. lxxj.
Iudicabit pauperes populi & ſal.fo.133.col.iiij. poſt prin. Iucundum.
Replebitur maieſtate eius omnis terra.fo.58.colũ.ij. poſt me.& fo.60.col.iiij.prope fi. Replebitur.
¶Mei autem pene moti ſunt pedes,fo.235.col.j. poſt me. Vobis audeo. lxxij.
In labore hoim non ſunt,ideo tenuit eos ſuperbia. fo.82. col.ij.prope fi.& fo.139.col.j.D.& fo.285.col.iiij.princ. & fo.287.col.i.me. In labore.
Tranſierunt in affectum cordis.fo.186.col.iij. me.
Ad nihilum redactus ſum,& neſciui.fol.83.col.iiij. prope fi.Vere.
Quid enim mihi eſt in cælo.fo.85. col.iiij.fi.
Mihi autem adhærere deo bonum eſt.fo.84.col.j. principium.Mihi.
¶Deus autem rex noſter in ſecula operatus eſt ſalutẽ. fol. 41.col.iij.circa me.Et tunc.& fo.179.col.ij.me.Tu ne. lxxiij.
¶Cum accepero tempus ego iuſtitias. fol.163.col.iij.ppe fi.& fo.197.col.i.prin.Quod ſi. lxxiiij.
Calix in manu dñi uini meri.fo.75.col.iij.prin. Sane.
¶Factus eſt in pace locus eius.fo.116.col.iij.prin. lxxv.
Dormierunt ſomnum ſuum.fo.213.co.j.prin. Dormierũt.
Quoniam cogitatio hominis cõfitebitur tibi. fol.168.columna.iij.

lumina.iij.poſt me.
lxxvj. ¶Renuit conſolari aïa mea.fo.144.col.iiij.me.Item cum.
Turbatus ſum.& nõ ſum locutus.fo.145.col.ij. poſt me.
Hæc mutatio dexteræ excelſi.fo.214.col.iiij.me.Legerã.
Memor fui dei,& delectatus ſum.fol.95.colũ.iij.prin.Qui rurſum.& fo.109.col.iij.poſt me.
Tu es deus qui facis mirabilia.fo.130.col.iij.prin.Si.
In mari uia tua.fo.125.col.ij.me.In mari.
Spiritus uadens & non rediens.fo.178.col.iij.D.
lxxvij. ¶Et obliti ſunt benefactorum eius.fo.128.col.iij.C.
Et occidit in grandine uineas eorum.fol.169.colũ.ij. ante me.Et occidit.
lxxix. ¶Appare coram Effraim Beniamin.fo.13.col.iiij. prope fi.
lxxx. ¶Sumite pſalmum,& date tympanum.fo.283.colũ.ij.poſt prin. Sicut.
Cibauit eos ex adipe frumenti.fo.178.col.iiij.me.Audi.
lxxxiij. ¶Quàm dilecta tabernacula tua.fo.57.co.ij.fi.& fo.69. co. j.poſt prin.Quàm dilecta.& fo.111.col.ij.poſt prin. & fol. 295.col.iij.me.Quàm dilecta.
Beati qui habitant in domo tua domine.fo.67.co.iiij. circa fi.Beati.
Beatus uir cuius eſt auxiliũ abs te.fol.50.col.ij. poſt prin. aſcendunt.Et fo.86.col.j.me.
lxxxiiij. ¶Audiam quid loquatur in me.fo.148.col.i.prin.Apſs.
Vt inhabitet gloria in terra noſtra.fo.27.col.iij.me.& col. iiij.circa fi.Sane.
Ecce dominus dabit benignitatem.fo.166.co.j.poſt prin. Dominus.
Iuſtitia ante eum ambulabit.fo.164.col.iiij. me.
lxxxvj. ¶Glorioſa dicta ſunt de te.fo.299.colum.ij. Circa fi . Præmium.per totum.
lxxxvij. ¶Quia repleta eſt malis anima mea.fo . 40.col.j.me.
lxxxviij. ¶Miſericordias dñi in æternũ cãtabo.fo.46. col.i.princ.
Dñe in lumine uultus tui.fol 46.col.iiij.poſt me.& fo.93. col.j.fi.Pacem.
Quoniam gloria uirtutis eorum tu es.fo.46.col.iiij. poſt medium.Abſit.
Quis eſt homo qui uiuet & non uidebit mortem? fol.177. col.j.A.Itaq.
lxxxix. ¶Mane ſicut herba trãſeat.fo.4.co.iiij.circa prin . Mane.
Lætati ſumus ꝓ diebus quibus nos humiliaſti.fo.173.col. iij.me.Laudate.
xc. ¶Qui habitat in adiutorio altiſſimi.fo.70.col.iij.C.& cõſequenter expoſitio totius pſalmi in.xvij.ſermonibus ab ipſo.fo.70.uſq ad fo.81.Ea tñ quæ ſequuntur , etiã reperiuntur expoſita extra eiuſdem pſalmi expoſitionem.
A timore nocturno,à ſagitta uolante in tenebris,ab incurſu & dæmonio meridiano.fo.149.col.ij.C.
Cum ipſo ſum in tribulatione.fo.59.col.ij.prin. Ita plane.
xcj. ¶Iuſtus germinabit ſicut lilium.fo.158.col.j.D.Iuſtus.
Quoniam rectus dominus deus noſter. fol. 139.col.iiij.C. Rectus.& fo.182.col.iij.B.Nempe.
xcij. ¶Dñs regnauit,decorem induit.fo.105.col.iiij.circa prin. Puto.& fo.258.col.iij . prin.
Domum tuã decet.fo.157.col.j.D.& fo.79.co.j.circa principium.Cæterum.
xciij. ¶Beatus homo quẽ tu erudieris dñe.fo . 118.col.iij.princi. Noſtræ.
xciiij. ¶Quadraginta annis proximus fui.fo.101.col.ij.me.
xcv. ¶Confeſſio & pulchritudo in conſpectu eius.fo.117.col.ij. fi.& fo.215.col.iij.fi.
xcvj. ¶Ignis ante ipſum præcedet.fo.147.col.j.A.& fo.164.co. iiij.prope finem.Iam.
xcvij. ¶Cãtate dño cãticũ nouũ,q̃a mira.fo.37.col.iiij.fi . Venit.
xcviij. ¶Honor regis iudicium diligit.fo.2.co.iiij.D.
Deus tu propitius fuiſti eis,& ulciſcens.fol.154.col.iij.D.
c. ¶Miſericordiam & iudicium cãtabo tibi domine .fo.125. col.iij.poſt me.Proinde.
Superbo oculo & inſatiabili corde.fo.2.col.iij. poſt prin.
cj. ¶Oſſa mea ſicut cremium aruerũt.fol. 84.col.iiij.poſt me.
Cinerem tanquã panẽ mãducabã.fo.175.colũ.iij. prope fi.

Mutabis eos,& mutabuntur,tu autẽ idem. fo.85.co.ij.A.
¶Longanimus & multum miſericors.fo. 127. col.ij.B. cij.
Miſericordia domini ab æterno,& uſq in æternum. folio 275.col.j.poſt prin.Audiat.
¶Extendens cælum ſicut pellem.fo.142.colũ.iij.A.Extendens.& fo.142.co.iiij.me.Quam obrem. ciij.
Qui emittis fontes in conuallibus.fo.12.col.ij.circa fi.
Hoc mare magnũ & ſpatioſum manibus.fo.96.co.ij.prin.
Emitte ſpiritum tuum & creabuntur. fo.38.col.ij.D.
¶Quærite faciem eius ſemper.fo.185.col.ij.fi ciiij.
Ferrum pertranſijt animam eius. fo.167.col.iiij.fi.
¶Viſita nos in ſalutari tuo.f.119.co.iiij.fi.Modis quatuor. cv.
Dixit ut diſperderet eos.fo.164.col.j.prin. Dixit.
¶Errauerũt in ſolitudine in inaquoſo.fo.44.colũ.j.D.& fo.81.col.iij.circa me. & fi. cvi.
Viam ciuitatis habitaculi nõ inuenerunt.fo.81.col.iij.fi.
¶Paratum cor meum deus,paratum cor meum.fo.24.co. iiij.poſt prin.& fo.111.col.ij.me. cvij.
¶Opiant ſicut diploide cõfuſiõe ſua.f.184.c.iij.D . Quia. cviij.
¶Dixit dominus domino meo,ſede.fo.180.col.ij.C. cix.
In ſplẽdoribus ſanctorum ex utero ante luciferum. fol.53. col.iij.fi.& fo.54.col.j.prin.
De torrente in uia bibet.fo.119.col.iij.ante me.Quinq.
¶Magna opera domini.fo.14.col.iiij. me. cx.
¶Diſperſit dedit pauperibus.fo.195.col.ij.poſt me. & col. iij.poſt prin. cxj.
¶Quis ſicut dominus deus noſter,qui in altis habitat? fo. 61.col.j.ante me. cxij.
¶In exitu iſrael de ægypto.fo.118.col.iiij. poſt prin. cxiij.
¶Cõuertere anima mea in requiem tuã.fo.56.co.iiij. poſt me.Conuertere.& fo.57.col.ij.poſt prin.& fo.60. colũ.j. prope fi.Conuertere. cxiiij.
¶Credidi propter quod locutus ſum.fo.278.col.ij.añ medium.Putas. cxv.
Omnis homo mendax.fo.278.col.ij.circa.fi. Quid eſt.
Quid retribuam dño.fo.46.col.i.poſt prin . Quid enim. & fo.274.col.ij.poſt me.Quid retribuam.
Precioſa in cõſpectu dñi.fo.59.col.iij.fi.Peſſima.& fol.64. col.iij.prin.& fo.109.co.j.poſt me.& fo.212.co.ij. añ me.
¶Impulſus euerſus ſum ut caderẽ.fo.186.c.j.D. & c.ij.A. cxvij.
¶In uia teſtimoniorum tuorũ delectatus ſum.fo.164.col. iij.poſt me.In uia. cxviij.
Dormitauit anima mea præ tædio.fo.147.col.iiij.C.
Viam iniquitatis amoue à me.fo.277.col.ij.fi.Deniq.
Cantabiles mihi erant iuſtificationes tuæ.fo.123.co.j.poſt principium.
Bonitatẽ & diſciplinã.fo.34.co.iiij.poſt pri. Samaritanꝰ.
In ueritate tua humiliaſti me.fo.90.co.iij.prin.Nempe.& fo.151.co.ij.B.Nonne.
Super omnes docentes me intellexi.fo.42.col.ij. princip. Gaudeo.
Hæreditate acquiſiui teſtimonia tua in æternum. fo.164. col.iij.C. Etenim.
Confige timore tuo carnes meas.fo.145.co.iij.circa prin. Vide ergo.
Intellectum da mihi,& uiuam.fo.177.co.iij.A.
Pax multa diligentibus legẽ tuã.fo. 93.col.i. poſt me.Pax.
Erraui ſicut ouis quæ perijt.fo.185.col.iij.ante me . Audi.
¶Sagittæ potentis acutæ.fo.18.col.iij.poſt me. cxix.
¶Leuaui oculos meos in mõtes.f.208.co.iiij.fi . Quis eñ. cxx.
Non dormitabit neq dormiet qui cuſtodit Iſrael.fol. 76. col.iiij.princi.
¶In domũ dñi lætãtes ibimus.fo.69.co.j.circa. prin . Dico autem. cxxj.
Fiat pax in uirtute tua.fo.88.col.iiij.prin. Fiat.
¶Anima noſtra ſicut paſſer.fo.161.col.ij.prin.Proinde. cxxiij.
¶Qui ſeminant in lachrymis.fo.151.col.iiij.ante fi. cxxv.
Euntes ibant & flebant.fo.151.col.iiij.prin . Tu ergo.
¶Vanum eſt uobis ante lucem ſurgere.fol.128.col.ij. ante me. Vanum.& fo.169.col.j.B. cxxvj.
¶Vxor tua ſicut uitis abun.fo.90.co.iij.me.Ad ſpiritum. cxxvij.

cxxix. ¶Apud dñm mia,& copioſa.fo.137.col.ij.D. Ad cumulũ.
cxxxj. ¶Memento domine Dauid,& omnis.fo.129. col.ij.D.
Si dedero ſomnũ oculis meis.fol.68.col.j.me. Propterea.
cxxxij. ¶Ecce quàm bonũ & quàm iucundũ.fo.111.col.ij.ppe.fi.
cxxxv. ¶Confitemini dño quoniam bonus,qm̃ in æternum .fol. 276.col.ij.prin. Confitebitur,
cxxxvj. ¶In ſalicibus in medio eius ſuſp.fo.73. col.j.fi.
Si oblitus fuero tui,Hieruſalem.fo.73.col.iiij.fi.
In principio lætitiæ meæ.fol.90.col.ij.poſt prin.
cxxxviij ¶Quo ibo à ſpiritu tuo,& quo à facie tua fugiam? fol.14. col.ij.circa fi. Quid tu times.
Si aſcẽdero in cœlũ, tu illic es.fo.117.co.i.circa fi.Hoc aũt.
Nox illuminatio mea in delicijs meis.fo.177.co.ij.princip. Feſtinemus.
Imperfectum meum uiderunt.fo.159.col.iij.me. Impfectũ. & fo.274.col.iij.ante me.Imperfectum.
Nimis honorati ſunt.fo.44.col.ij.prope fi.
cxxxix. ¶Obumbraſti ſuper caput meum in die belli.fo.71.co.iiij. poſt prin. De protectione,
cxl. ¶Pone dñe,cuſtodiã ori meo.fo.89.col.ij.poſt me.
Non declines cor meum in uerba malitiæ.fol.280.col.iiij. poſt medium.
Corripiet me iuſtus in miſericordia.fo.44.co.ij.circa me. & fo.164.col.iiij.C.
Abſorpti ſunt iuncti petræ iudices eorum.fol.75.colũ.j.fi. Nec modo quidem.
cxlj. ¶Me expectant iuſti do.re.mihi.fo.10.co.iij.C.& fo.59.co. j.ante me. Præſtolatur.
cxlij. ¶Nõ intres in iudiciũ cũ ſeruo tuo.fo.56.co.ij.circa prin. Non intres.& fo.62.col.iij.fi.Non enim.& fo.199. colũ. iij.circa me.Non contendit.
Auditã fac mihi mane miſm tuã.fo.29.co.ij.circa me.
cxliij. ¶Dñe qd eſt hõ qa inotuiſti ei? fo.214.c.j.poſt pri. O dñe.
Hõ uanitati ſimilis fact⁹ eſt.fo.194.co.iiij.prin. Vanitati.
cxliiij. ¶Memoriã abundantiæ ſuauitatis tuæ.fo.2.co.iij.princi. Sed non.
Voluntatem timentium ſe faciet.fo.118.col.j.fi.
cxlvj. ¶Magnus dominus noſter,& magna uirtus eius .fol.182. col.iij.B.Nempe.
cxlvij. ¶Lauda Hieruſalem dominũ.fo.23.col.ij.poſt me.& fo.39. col.iiij.prope fi.Quæris.& fo.90.col.j.ante me. & folio 148.col.iij.C.
Velociter currit ſermo eius.fo.204.co.ij.fi.Velociter.
A facie frigoris eius quis ſuſtinebit? fo.169.col.iij.me.
Non fecit taliter oĩ nationi.fo.93.col.ij.circa me. Iſ uerò.
cxlviij. ¶Qm̃ ipſe dixit,& facta ſunt.fo.32.col.ij.B.& fo.79.colũ.j. poſt prin. Verũ.& fo.90.col.j.circa prin.Et prius. & fo. 128.col.iiij.D.Quid enim.

¶Ex parabolis Salomonis.

Prouer. j.capi. FIlij ſi te lactauerint peccatores,ne acquieſcas. fol.207. col.iiij.prope fi. Vaui.
Ego quoq; in interitu ueſtro ridebo.fo.75.col.j. poſt prin.Nempe.
Auerſio paruulorum interficiet eos.fo.31.co.j.prin.Ita.
ij. ¶Lætantur cum malefecerint.fo.278 col.iij.me. Hæ ſunt.
Lignum uitæ eſt ſapientia his qui apprehenderint eã. fol. 169 col.ij.circa me.Sic ſtultus.
iij. ¶Beatus homo qui inuenit ſapientiam.& qui affluit prudentia.fo.88 col.j.poſt prin.
In ſiniſtra eius diuitiæ & gloria.fo.3.co.j.ante me.& fo.12. col.j.prin.In ſiniſtra.
iiij. ¶Omni cuſtodia ſerua cor tuum.fo.89.colũ.ij.fi.& fo.94. col.iij.circa me.& fo.111.col.iij.circa me.& fo.279 . col.iij. poſt prin.Audi.& fo.300.col.ij.poſt prin.Idcirco.
vj. ¶Homo apoſtata uir inutilis.fo.279.col.ij.fi.
viij. ¶Ego diligentes me diligo.fo.174.col.iij.A.
ix. ¶Principium ſapientiæ,timor domini.fo.139.col.j.B.
Sapientia ædificauit ſibi domũ.f.2.co.iij.B.& f.107.c.j.me.
Aquæ furtiuæ dulciores ſunt.fo.208.col.iiij.me.
x. ¶In multiloquio non deerit peccatum.fo.88.co.iiij.B.Vt enim prætercam.& fo.89.col.j.prin.
Expectatio iuſtorum lætitia.fo.81.col.iiij.ante me.Si expectatio.& fo.172.col.iiij.prin.
¶Extrema gaudij luctus occupat.fo.30.colum.j. ante me. Et prius. xiiij.
¶Lingua pacifica compeſcit lites.fol.140.colũ.ij. poſt me. Scriptum eſt, xv.
¶Vniuerſa ꝑpter ſemetipſm operatus eſt dñs.f.42.col.j.fi. xvj.
¶Impius cum uenerit in profundum malorum contẽnit. fo.281.col.j.fi.Et poſtquam. xviij.
Mors & uita in manibus linguæ.fo.88.col.iiij.fi. & fo.89. col.ij.poſt me.
¶Põdus & pondus abominatio eſt apud deum.fo.155.columna.j.prin.
¶Prudẽtiæ tuæ pone modũ.fo.254.co.iiij.fi.Verbi cauſa. xxiij.
¶Septies in die cadit iuſtus.f.133.co.iij.poſt prin. Deniq;. xxiiij.
Per agrum hominis pigri tranſiui.fo.169.col.ij.A.
¶Mel inueniſti? comede quod ſufficit tibi.fol.111.colũ.iiij. principium. xxv.
Qui ſerutator eſt maieſtatis,opprimetur à gloria. fol.168. colum.iij.fi.
¶Sicut canis q reuertit ad uomitũ.f.48.c.iij.pri.Reuerſus xxvj.
¶Beatus homo qui ſemper eſt pauidus.fo.163.col.j.A. & pauloãte.Et fol.209.col.iiij.poſt prin.Beatus homo. xxviij.
¶Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi. fol.30.col.iij. poſt prin.& fo.173.col.iiij.prin.Pernicioſa. xxx.
Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ.fo.285.col.ij.poſt prin.
¶Mulierem fortem quis inueniet? fo.5.col.iij.me. xxxj.
Digiti eius apprehenderunt fuſum.fo.131. co.iiij.fi.

¶Ex Eccleſiaſte.

AD locum unde exeunt flumina reuertuntur. fo.130. col.j.poſt prin. Eccl.j.
¶Omnia tempus habent.fo.210.col.iij.prope fi.In dignaris.& fo.287.col.iiij.fi. iij.
¶Vnus interitus eſt hominis & iumentorum. fo.184. col. iij.B.Quidni ſimiliter. iiij.
¶Funiculus triplex difficile rumpitur.fo.132.co.ij.D.Dat ſentire. v.
¶Vbi multæ opes,ibi multi qui comedunt eas.fo. 102.co. iij.poſt prin.Poſtremo. vj.
Auarus non implebitur pecunia.fol.275.col.j.prin. Ideo.
¶Cor ſtultorum ubi lætitia.fo.280 col.ij.prope fi. vij.
Noli nimium iuſtus eſſe.fo.71.co.iiij.fi.& fo.21.colũ.ij.medium. Noli.
¶Neſcit homo utrum amore an odio dignus ſit.fo.36.col. iiij.prin.Nouit.& fo.69.col.iiij.poſt prin.Hæc tota. ix.
¶Muſcæ morientes perdunt ſuauitatem unguenti. fo.32. colum.j.D. x.
Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, fo.111. col.iiij.prope me,
¶Si ceciderit lignum ad auſtrum.fo.111.col.iiij.fi. xj.
¶Deum time,& mandata eius obſerua.fo.135.co.ij.prin. xij.

¶Ex Canticis canticorum.

OSculetur me oſculo oris ſui.fo.121.co.i.poſt prin.& folio.123.col.j.prope fi.& columna.ij.B.& co. iiij, C.& fo.125.co.iij.B.& fo.126.co.ij.D.Et cõſequẽter ipſa canticorum expoſitio in . lxxxvj.ſermonibus , à fol.126.uſq; ad foliũ.187.Et nihilominus ſequuntur aliquæ ipſorum canticorum ſententiæ,quæ expoſitæ reperiuntur non ſolum in eiſdem ſed etiam extra prædictos ſermones. Cant.j.
Quia meliora ſunt ubera tua uino. fol.112.col.iiij.poſt me.
Fragrantia unguentis optimis.fo.112.col.iij.prin.
Trahe me poſt te.fo.37.col.iiij.A.
Introduxit me in cellaria ſua,fo.113.col.iiij.prope fi.
Nigra ſum,ſed formoſa.fo.140.col.ij.D.& fo.289. col.iij. poſt medium.
Si ignoras te ô pulchra inter mulieres.fo.86.col.iiij. prope fi.& fo.279.col.iij.prin.
Ecce tu pulcher dilecte mi.folio.273.columna.iij.prope fi. Ecce tu.
Fructus eius dulcis gutturi meo.fo.53.col.j.prin. Neq;.

Sub umbra

Sub umbra illius quem deſideraueram.fo.52.colum.iiij.ſi. Verum.
Fulcite me floribꝰ.fo.273.col.iij.me.Fulcite.Et paulopoſt Fulcite.
Leua eius ſub capite meo.fo.11.col.iiij.poſt me.& fo.58.co.j.poſt me.Audi.Et fo.274.col.j.poſt me.Cæterum.
Ecce iſte uenit ſaliens in montibus.fo.1.colũ.iiij.circa me. Indica.& fo.39.col.ij.poſt me.Ecce.
En ipſe ſtat poſt parietem.fo.12.col.iij.poſt me.
Surge propera amica mea.fo.49.col.j.ſi.Veni.
Ficus protulit groſſos ſuos.fo.289.col.j.poſt princ.Sunt enim.
Dilectꝰ meus mihi.f.54.co.j.me.& paulopoſt Reuertere.
Inuenerũt me uigiles ciuitatis.fo.80.c.j.poſt me.Merito.
Quæſiui & non inueni illum.fo.83.col.iiij.me.Quæſiui.
Ferculum Salomonis media charitate conſtrauit.fo.277. col.ij.circa me.Bonus.
Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum.fo.113 colũ.ij.ppe ſi.& fo.118.col.iij.me.
Egredimini filiæ ſion.fo.19.col.j.A.& ſeq.& fo.59.colũ.ij. ante me.& fo.106.col.iiij.poſt prin.Vtiliter.
Dentes tui ſicut grex tonſarum.fo.114.col.ij.poſt prin.
Mel & lac ſub lingua eius.fo.121.col.iij.poſt me.
Emiſſiones tuæ paradiſus.fo.113.col.ij.poſt me.
Surge aquilo,& ueni auſter.fo.89.col.ij.me.
Veni in ortum meum ſoror mea ſponſa.fo.120.colum.j.ſi. Triplex.
Comedite amici mei & bibite,& inebriamini chariſſimi. fo.53.col.j.poſt princi.Comedite.& fol.275.col.iiij.poſt me.& fo.276.col.j.me.Comedite.
Quæ eſt iſta quæ progreditur ſicut aurora conſurgens? fo.53.col.iij.circa me.Quæ eſt.
Reuertere reuertere ſunamitis.fo.30.col.j.A.& fo.106.co. ij.ſi.& fo.184.col.iiij.ante me.
Fortis eſt ut mors dilectio.fo.198.col.ij.ſi.
Fuge dilecte mi,& aſſimilare capreæ,hinnuloq́ ceruorũ fo.76.col.j.poſt prin.Merito.
Quo abijt dilectus tuus? fo.83.columna.iiij.prope ſi.Quo ergo.
Introduxit me rex in cubiculũ ſuũ.fo.278.co.iiij.poſt me.
Vox turturis audita eſt in terra noſtra.fo.54.colum.j.medium.Vox.

¶Ex libro Sapientiæ.

Sapie. j. Diligite iuſtitiam,qui iudicatis terram.fol.117.col.ij. prin.Diligite.& fo.258.col.j.prin.Diligite.
Peruerſæ cogitationes ſeparant à deo.fo.99.colũ.iiij.prin.Noluit.
Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictũ.fo.122.colum.iij. poſt me.Quomodo.
Os quod mentitur,occidit animam.fo.133.col.iij.me.
iij. ¶Viſi ſunt oculis inſipientium mori.fol.44.colũ.iij.poſt principium.
Iuſtus ſi morte præoccupatus fuerit,in refrige.fo.213.col. ij.principium.
Conſummatus in breui,expleuit tẽpora multa.folio.240. col.ij.poſt prin.
iiij. ¶Senectus uenerabilis non diuturna.fol.199.colum.iij.ſi. Dicimus tamen.
vj. ¶Iudicium duriſſimum his qui præſunt fiet.fo.200.colũ. iij.poſt prin.
vij. ¶Spiritus domini multiplex.fo.42.col.ij.ſi.
Sapientia uincit malitiam.fo.5.col.iij.prin.Ita quippe,& fo 33.col.j.B.& fo.87.col.iij.prin.& fo.16.colum.j.prope ſi.Nonne.
Super ſalutem & omnẽ pulchritudinem dilexi ſapientiã. fo.146.col.iij.A.
In manu dei ſumus & ſer.noſtri.fol.209.colum.iij.ppe ſi. Satisfacis.
viij. ¶Sapientia attingit à fine ad finẽ fortiter.fo.266.colũ.iij. prope ſi.Porrò.
ix. ¶Corpus quod corrumpitur,aggrauat animã.fo.23.col. iiij.prin.& fo.37.col.iiij.poſt me.& fo.183.col.iiij.D.
¶Iuſtum deduxit dominus per uias rectas.fo.90.colũ.iij. poſt medium. x.
Certamen forte dedit illi ut uinceret.fo.64.col.iij.ſi.
Omnia in menſura,numero & pondere.fo.23.colũ.ij.poſt me.& fo.112.col.j.ante me.

¶Ex Eccleſiaſtico.

Timor domini expellit peccatum.fo.85.colum.iiij.ante me.Agnoſcant. Eccli.j. cap.
¶Fili accedens ad ſeruitutem dei,ſta in iuſtitia & timore.fo.169.col.iiij.A.Tu. ij.
¶Eſt confuſio adducens peccatum,& cõfuſio ad gloriam: fo.100.col.iiij.prin.& fo.226.col.j.ſi.Durum. iiij.
Eſt pudor adducens gloriam.fo.226.col.ij.prin.
¶Ne tardes conuerti ad dominum.fo.289.col.ij.princip. An putas. v.
¶Memorare nouiſſima tua,& in æternum non peccabis. fo.86.col.iiij.me.& fol.94.col.ij.prope ſi. vij.
Filiæ tibi ſunt ſerua corpus earum,& non oſtendas hilarem faciem tuã ad illas.fo.144.co.iiij.C.Filiæ.& fo.261. col.j.prin.
¶Neſcit homo ſi ſit dignus amore uel odio.folio.23.col.ij. prin.& fo.58.col.iij.prope ſi. ix.
¶Initium omnis peccati ſuperbia.fo.1.col.j.ſi. x.
Væ terre cuius rex eſt puer.fo.199.co.iij.ſi.Dicimus.
In die bonorum ne immemor ſis malorum.fo.30.col.ij.C. Paſſio.
¶Ne laudes hominem in uita ſua.fol.195.colũ.ij.prin.De quali.& fo.58.col.iiij.B.De quali. xj.
Ante mortem ne laudes hominem quemquam.fo.58.col. iiij.prin.
¶Beatus uir qui in ſapientia morabitur.fo.117.colũ.j.me. Beatus uir. xiiij.
¶Aqua ſapientiæ ſalutaris potauit illum.fo.137.col.j.B. xv.
Non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris.fo.65.col.j.princ. Sic enim.& fo.111.col.iij.poſt prin.
¶Cum conſummatus fuerit homo,tunc incipit.fol.240. col.j.prope ſi.Iam ſeni. xviij.
¶Eſt qui nequiter humiliat ſe,& interiora eius plena ſunt dolo.fo.13.col.iij.poſt me.& fo.280.col.iiij.prope ſi. xix.
Qui credit cito leuis eſt cor.fo.227.col.ij.me.Deniq́.
¶De ſtercoribus boũ lapidabitur piger.fo.44.co.ij.ante me.& fo.112.col.j.poſt prin.& fo.289.col.iiij.poſt princ. Scriptum. xxij.
¶In omnibus requiem quæſiui.fo.57.col.iij.prope ſi. xxiiij.
Qui creauit me requieuit in tabernaculo meo.fo.298.co. ij.ſi.Beata anima.
Spiritus meus ſuper mel dulcis.fo.66.col.ij.me.
Memoria mea in generatione ſeculorum.fo.273.colũ.iiij. poſt medium.
Qui edunt me adhuc eſurient.fol.7.col.ij.prope ſi.
Qui elucidant me.fo.152.col.iiij.prope me.Deniq́.
¶Homo ſenſatus in ſapientia manet,nam ſtultus ſicut luna mutatur.fo.42.col.iiij.ſi.Et fo.51.col.iij.ſi. xxvij.
Vaſa figuli probat fornax,& homines iuſtos tentatio.fol. 198.col.iiij.prin.Tales.
¶Miſerere animæ tuæ placens deo.fo.69.col.ij.prope ſi. & fo.192.col.iij.poſt me.& fo.283.col.iij.prin. xxx.
¶Beatus homo qui poſt aurum non abijt.fo.56.col.iij.ſi. Beatus uir. xxxj.
Eleemoſynas illius enarrabit omnis eccleſia ſanctorũ.fol. 211.col.iij.prin.Splendor operis.
¶Rectorem ſeu principem te conſtituerunt.fo.200.col.ij. poſt me.Alioquin quomodo. xxxij.
Omne fac cum conſilio.fo.260.col.j.poſt me.
¶Oratio hũiliantis ſe cælos penetrabit.fo.19.co.iiij.prin. Sic.& fo.25.col.ij.A.per totum. xxxv.
Oratio iuſti penetrat cælos.fo.25.col.ij.prin.Dicam.
¶Innoua ſigna,& immuta mirabilia.fo.12.columna.j.poſt principium. xxxvj.
¶Sapientiam ſcribe in ocio.fo.186.col.iij.prin. xxxviij.

xl. ¶Iugum graue ſuper filios. Adam.fo.23.col.iij.fi.
xiij. ¶Melior eſt iniquitas uiri quàm benefac. mulier.fol.129. col.iiij.prin.
xliiij. ¶Hi ſunt uiri miſericordiæ.fo.44.col.iiij.poſt prin.
xlv. ¶In fide & lenitate ipſius ſanctū fecit illum.fo.13.col.j.poſt prin.& fo.60.col.j.poſt me.

¶Ex Eſaia.

Eſa.j.ca. FIlios enutriui & exaltaui, ipſi autem ſpreuerunt me, fo.149.col.iiij.prin.per totum utiliter.
Niſi dñs exercituū reliquiſſet nobis.fo.4.co.iij. prope fi.Videtur.& fo.104.col.ij.prin.per totum utiliter.
Cum extenderitis manus ueſtras, auertam oculos meos à uobis.fo.157.col.ij.prope fi.
Auferte malum cogitationum ueſtrarum.folio.199.col.ij. circa me.Deniq;.
Iniqui ſunt cœtus ueſtri.fo.42.col.iij. ante me. Sit ꝑcul.
Si fuerint peccata ueſtra ut coccinum.fo.140.col.iij.A.
Principes tui infideles,ſocij furum.fo.1.col.ij.prin.
ij. ¶Erit mons domus domini præparatus in uertice montium.fo.104.col.iiij.poſt prin. Deniq;.
Ingredere in petram & abſcondere in foſſa humo.fo.169. col.j.A.
iiij. ¶In die illa erit germen domini in magnificentia. fol.39. col.iiij. prin.
v. ¶Vinea domini exercituum domus iſrael eſt.fo.145.colū. iiij.circa me.Si autem.
Væ qui coniungitis domum ad domum.fo.199. columna iiij.fi.Vix.
vi. ¶Vidi dominum ſedentem ſuper ſolium.fo.60.colum.iij. poſt prin.
Seraphim duabus alis uolabat.fo.61.co.iij.prope fi.& co. ſeq.In quibus.
Plena erat omnis terra maieſtate eius.fol.60.col.iiij.ante me.Ser.ij.Plena erat.
Et ea quæ ſub ipſo erant replebant tem.fol.61.col.1.prin. & fo.62.col.ij.ante me.
Seraphim ſtabant ſuper illud.fo.61.col.j fi.ſer.iij.Non uobis.& fo.61.col.iij.circa me.& fo.62.col.ij.D.
Væ mihi quia tacui.fo.6.col.iiij.fi.
Vir pollutus labijs.fo.191.col.iiij.fi.Redarguit.
vij. ¶Si non credideritis,non intelligetis.fo.117.col.iiij.prin. & fo.194.col.iij.prope.fi.Si enim.
Pete tibi ſignum à domino.fo.1.col.iiij.prope.fi.
Ecce uirgo concipiet.fo.2.col.j.prin.
Butyrum & mel comedet.fo.2.col.j.poſt prin.
Vt ſciat reprobare malū.fo.15.col.iij.poſt prin.Paruulus.
ix. ¶Multiplicaſti gentem,non magnificaſti lætitiam.fo.72. col.iij.princ.Multiplicaſti.& fo.104.col.ij.principium. Dilatata.
Paruulus datus eſt nobis.fo.8.col.j.circa me.& fo.11.colū. iiij.circa me.& fo.17.col.ij.prope.fi.& fo.18.col.iij.ppe fi.
Vocabitur nomen eius admirabilis cōſiliarius.fo.17.col. ij.prope fi.& fo.107.col.ij.me.& fo.131.col.ij.prope fi.
Et erunt qui beatificant populum iſtum.fo.102.colum.iij. poſt princi.
xj. ¶Egredietur uirga de radice Ieſſe.fo.2.col.j.prope.fin.& fo.5.col.iij.A.& fo.29.col.j.poſt me.& fo.263.col.j.prope finem.Egredietur.
Requieſcet ſuper eum ſpiritus domini.fo.115.col.iij.ca.j.et conſequenter per alia ſex capitula.
xij. ¶Haurietis aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris.folio 14.col.iij.fi.& fo.114.col.iiij.fi.Haurietis.
xiiij. ¶Lucifer qui mane oriebaris.fo.280.col.j.me. O lucifer.
Sedebo in monte teſtamēti.fo.27.col.ij.circa me.& fo.36. col.iij.circa me. Sedebo.& fo.38.col.iiij.prin.& fol.77. col.j.circa me.
Aſcendam ſuper altitudinem nubium in lateribus aquilonis.fo.61.col.j.circa me.Ab initio.& fo.133.co.iij.pri. In lateribus aquilonis.fo.61.col.ij.ante me.
xxj. ¶Si quæritis quærite.fo.88.col.j.prin.fol.97.col.iij. me, Conuertimini & uenite.fo.88.col.j.prin.
¶Et erit ſicut populus ſic ſacerdos.fo.21.col.iij.fi.Vtiliter
Secretum meum mihi,ſecretum meum mihi.fo.138.co.iiij. principium. xxiiij.
Vrbs fortitudinis noſtræ Sion.fol.50.col.j.fi. Idcirco.& folio 68.col.2.me.
¶Miſereamur impio,& nō diſcet facere iuſtitiā fo.138.co. iiij.prin.& fo.154.c.iij.D.& fo.287.c.j.pri.Miſereamur. xxvj.
In terra ſanctorū iniqua geſſit.fo.eo.paulopoſt.In terra.
Quaſi parturiuim⁹ et peperim⁹ ſpiritū.fo.213.co.j.fi.Nūc
¶Sola uexatio intellectū dabit auditui.fo.254.col.j.prope fi.Nolo. xxviij.
Vt faciat opus ſuum.alienum eſt opus eius ab eo.fo.31.colum.iij.prin.Vt faciat.
¶Beati qui ſeminant ſuper omnes aquas.fo.27.col.j.fi. xxxij.
¶Ego dixi in dimidio dierum meorum,integrum canticum exponitur.fo.83.col.j.me.per totum ſermo. xxxviij.
Domine uim patior,reſponde pro me.fol.183.col.iiij.ante medium.
Ecce in pace amaritudo mea amariſſ.fol.149.col.iij.fin.per totum.
¶Cōſolamini cōſolamini pp̄le meus.fo.16.col.ij.poſt me. xl.
Omnis caro fœnum.fo.150.col.iij.C.& fol.212.col.iiij.me.
Super montem excelſum aſcende tu qui e.ſ.fol.55.col.iij. ante medium.
Exſiccatum eſt fœnum,& cecidit flos.fo.150.col.iij.C.
¶Glutino bonum eſt.fo.67.col.iiij.fi.Legimus. xlj.
¶Gloriam meam alteri non dabo.fo.130.col.ij.D. xlij.
¶Ego infrenabo os tuum laude.fo.128.col.iij.poſt prin. xliij.
¶Dominus Deus meus aperuit mihi aurē.fol.42.col.iij. poſt me.& fo.144.col.j.D. l.
¶Iucuruare ut tranſeamus.fo.69.col.iiij.poſt prin. lj.
¶Vere languores noſtros ipſe tulit.fo.32.col.ij.prin. liij.
Oblatus eſt quia ipſe uoluit.fo.23.col.j.ante me.
Generationem eius quis enarrabit?fo.112.col.iij.me.
Pro tranſgreſſoribus rogauit.fol.8.col.j.prope.fi. Ipſum.
¶Venite emite abſq; argent.fo.34.col.iiij.poſt princ.Bonitatem. lv.
Quærite dominum dum inueniri poteſt.fo.25.col.j.D.& fol 83.col.iiij.poſt me.& fo.179.col.ij.prin.
Derelinquat impius uiam ſuam.fo.127.col.ij.B.
Verbum meum quod egredietur de ore meo, non reuertetur ad me uacuum.fo.176.col.ij.poſt prin.Videtur.
Montes & colles cantabunt coram deo laudes.fo.162.colum.j.prin.
¶Clama,ne ceſſes,quaſi tuba.fo.25.c.ij.poſt me. lviij.
Ecce in die ieiunij ueſ inuenit uol.v.fo.176.col.ij.poſt me.
¶Spiritus dñi ſuper me,eo q̄ unxerit me.fo.133.col.j.fi. lxj.
¶Super muros tuos Hieruſalem cōſti.cuſt.fo.68.col.iiij. poſt prin.& paulopoſt.Benignus. lxij.
Qui reminiſcimini dñi,ne taceatis.fo.53.col.iiij.prope fi.
¶Ego qui loquor iuſtitiam.fo.137.col.j.D. lxiij.
Super quem requieſcet ſpiritus meus.fo.4.col.iiij.C.
Vermis eorum non morietur.fo.101.col.iiij.me.& fol.263. col.iiij.poſt me.Hic eſt.
¶Oculus non uidit Deus abſq; te quæ præparaſti diligētibus te.fo.128.col.iij.prope fi. Menſura. lxiiij.
¶Cælum ſedes mea,terra autem ſcabellum pedum meorum.fo.280.col.j.prin.Sed iam. lxvj.

¶Ex Hieremia.

PRiuſquam te formarem in utero,noui te.fo.224. col.iij.poſt prin.Et de Hieremia. Hierem. j.cap.
Vt euellas & deſtruas.255.col.iiij.prope fi.
¶Conuertimini filij reuertentes.fo.101.col.ij.poſt prin. iij.
¶Ventrem meū doleo.fo.151.col.ij.A.& fo.101.col.iij.prin. Volumen. iiij.
Sapientes ſunt ut faciant mala.fo.259.col.iij.me.
¶Bonas facite uias ueſtras,& ſtudia ueſtra.fo.211.col.j.ante me.Illuc toto. vij.
¶Quis dabit capiti meo aquam?folio 132.colum.iiij.poſt medium. ix.
Aſcendit mors per feneſtras noſtras.fo.139.col.iij.fi.

Sic quippe

Sic quippe.
Docuerunt linguam ſuam loqui mendacium.fol.255.columm.j.poſt me.
xv. ¶Si ſeparaueris pretioſum à uili,tanquam os meum eris.fo.76.col.ij.ante me.
xvij. ¶Diem hominis non deſideraui tu ſcis.fo.81.col.j.prin.
Fallax & fol.144.col.iiij.ante me.Quis noſtrum.& fo.199.col.iij.prin.Diem.
xviij. ¶Nunquid redditur pro bono malum?fol.32.col.j.prin.
xxix. ¶Ego cogito cogitationes.fol.18.col.ij.poſt me.& fol 41.col.ij.fi.& fo.123.col.ij.C.
Et habitabo in eis.fo.143.col.ij.poſt prin.Alonge.
xxxj. ¶Nouum faciet dominus ſuper terram.fol.5.col.iiij.A.& fo.22 col.iiij.fi.
Fœmina circundabit uirum.fo.6.col.j.A.
xlviij. ¶Maledictus qui facit opus domini fraudulenter.fo.158.col.j.fi.Vnde.
lj. ¶Fugite de medio Babylonis.fo.104.col.ij.fi.Fugite.

¶Ex libro Threnorum.

Threno cap.iij. MIſericordiæ domini quia non ſumus conſumpti.fo.53.col.ij.D.Quæramus gratiam.
Bonus eſt dominus ſperantibus in eum,animæ quærenti eum.fo.76.col.j.prin.Bonus.
Bonus es domine animæ quærenti te.fo.275.col.j.me.
Bonum eſt præſtolari cum ſilētio ſalutare domini.fol.172.col.iij.prope fi.Ructum.
Bonum eſt uiro cum portauerit iugum domini ab adoleſcentia ſua.fo.44.col.i.ante me.
Leuabit ſe ſupra ſe.fo.44.col.i.me.
Scrutemur uias noſtras,& ſtudia noſtra.fol.166.colum.ij.poſt prin.Ergo.
Leuemus corda noſtra cū manibus.fo.39.col.iiij.ante me.
iiij. ¶Filij Sion inclyti & amicti auro.fo.90.col.j.me.
Qui nutriebantur in croceis,amplexati ſunt ſtercora.fol.82.col.iiij.ante me.Durus equidem.
Spiritus oris noſtri chriſtus dn̄s.fo.i.col.iiij.poſt prin.
Spiritus ante faciem noſtram chriſtus dn̄s.fol.40.col.ij.ante me.Imo.& fo.52.col.iiij.prope fi.& fo.135.colū.iiij.poſt prin.Etſi cognouimus.
In umbra eius uiuemus inter gentes.fol.52.colū.iiij.fi.In ſplendoribus.
Spiritus oris noſtri chriſtus dn̄s.fo.38.col.j.poſt prin.

¶Ex Baruch.

Baruch. cap.iiij. IN terris uiſus eſt,& cum hominibus conuerſatus eſt.fol.162.col.j.prope fi.Sane.

¶Ex Ezechiele

Ezec. iij. capi. NOlunt audire te,quia nolunt audire me.folio 154.col.iij.in prin.
Dedi frontem tuam duriorem.folio.259.col.iiij.poſt.me.Poteſt.
Tu autem animam tuam liberaſti.fo.154.colū.iij. Pro huiuſmodi.
viij. ¶Fode parietem,& adhuc uidebis.fo.285.columna iiij.fi.Nemo.
xiiij. ¶Si Noe,Daniel,& Iob.fo.86.col.i.D.
xxviij. ¶Tu ſignaculum ſimilitudinis.fo.279.col.iij.fi.
Perdidiſti ſapientiam tuam in decore tuo.fol.178.colū.iiij.poſt me.Erit.
xxxiij. ¶Viuo ego dicit dominus,nolo mortē peccatoris.fol.23.co.i.B.& fo.87.col.ij.ante me.& fo.101.co.j.fi.Siquidem.& fo.127.col.ij.poſt prin.
xxxvj. ¶Non propter uos ego faciam,ſed propter nomen ſanctum meum.fo.173.col.iij.B.C.Tranſiuimus.

¶Ex Daniele.

danielis xiij. ANguſtiæ mihi ſunt undiq;.fo.29.col.iij.poſt princ.Ingemuit.

¶Ex Oſee propheta.

Oſee.ij. cap. DEſponſaui te mihi in fide.fo.70.col.j.me.& fo.173.colum.j.B.
iiij. ¶Peccata populi mei comedent.fol.18.col.iiij.me.& folio 286.col.iij.me.
Quia tu ſilentium repuliſti.fo.151.col.j.A.
¶Venite & reuertamur ad dominum.fol.106.colum.iij.fi.Venite. vj.
Viuificabit nos poſt duos dies.fol.10.col.ij.B.& folio.177.col.ij.ante fi.
¶Comederunt alieni robur eius.fo.24.co.iij.C.& fo.44.col.iij.C.Videat.& fo.301.col.i.poſt prin. vij.
¶Ipſi repugnauerūt,& nō ex me.f.104.c.1.añ me.Tollitis. viij.
¶Dicēt mōtibus,opite nos.f.263.co.ij.poſt me.Quis;det. x.
Effraim uitula docta diligere triturā.fo.127.col.1.ppe me.
Seminate uob ad iuſtitiā.f.151.c.iij.fi.et f.214.c.iij.poſt me.

Ex Iohele propheta.

COmputruerunt iumenta in ſtercore ſuo.fol.76.col.ij.ante fi.Quomodo dicunt. Iohel. j.c.
¶Conuertimini ad me in toto corde ueſtro.fol.24.col.ij.& iij.& fo.59.col.j.fi. ij.
Scindite corda ueſtra,& non ueſtimenta ueſtra.fo.24.columna iij.fi.Addit.
Sanctificate ieiunium,uocate cœtum.fo.25.col.ij. D. Sanctificate.

¶Ex Iona.

TOllite me,& mittite in mare.fo.1.col.ij.ante me. Ionæ. j.c.

¶Ex Michea.

POpule meus quid potui facere tibi, & non feci?fol.289.col.j.me Popule. Michex. vj.

¶Ex Abacuch propheta.

SVper cuſtodiam meam ſtabo.fo.84 co.iij.prin.Audi. Abachuc.
Si moram fecerit,expecta illum.fo.178.col.ij.fi.
¶Incuruati ſunt colles mundi.fo.77.col.ij.poſt me. ij.
Eleuatus eſt ſol iuſtitiæ, & luna ſtetit in ordine ſuo.folio 220.col.ij.poſt me.Bonus pater. iij.

¶Ex Sophonia.

SCrutabor Hieruſalem.in lucernis.fo.163.col.iiij.D. Sophoniæ.j.c.

¶Ex Malachia.

SI pater ego ſum,ubi eſt honor meus?fol.132.col.iij.C. Malach.j.
Confundor.& fo.185.col.i.B.
Si dominus ego ſum,ubi eſt timor meus?folio.185.columna.j.B. capi.
¶Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam.fo.257.col.ij.prin.& fo.270.col.j.prin.Sed homines. ij.
¶Vobis timentibus Deum orietur ſol iuſtitiæ.fo.213.colum.ij.ante me. iiij.

¶Ex primo libro Machabæorum.

ET nunc clamem⁹ in cælū, & miſerebitur noſtri Deus noſter.fo.80.col.iij.prope fi. j.machabeo.iiij.
Et facta eſt lætitia in populo magna ualde.fol.130.colū.ij.poſt medium.

¶Ex Matthæo euangeliſta.

LIber generationis Ieſu chriſti.fo.9.colum.iiij.princ.Fratres. Matth. j.cap.
Natus eſt Ieſus,qui uocatur Chriſtus.fol.15.colum.ij.me.Duo quædam.
Ioſeph aūt uir eius cū eſſet iuſtus, & nollet eā traducere,uoluit occulte dimittere eā.fo.6.col.ij.ppe fi. Alioquin.
Ipſe ſaluum faciet populum ſuum.fo.7.col.iiij.me.
¶Ecce Magi ab oriente uenerunt.folio.18.columna.iij.fi.Denique.
Herodes rex turbatus eſt.fo.19.col.iiij.poſt me.
In Bethleem Iudæ.fo.9.col.iiij.prope fi.& col.ſeq.
Et tu Bethleem terra Iuda.fo.9.co.iiij.prope fi.Ieſus xp̄s.
Ecce ſtella quā uiderant in oriente.fo.19.col.iij.fi.Sed iam.
Et intrantes domum,inuenerunt puerum.fol.19.colū.iiij.poſt me.Ecce enim.
Et procidentes adorauerunt eum.fo.19.colum.iiij.princi.Et intrantes.
Et apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera.fo.19.col.iiij.poſt prin.per to.Deniq;.& fo.121.col.ij.fi.
¶Pœnitentiam agite,appropinquabit regnum Dei.folio 117.col.iiij.poſt prin.
Quis uobis demonſtrauit fugere à uentura ira?fol.287.col.j.poſt me.

Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur. fo.102.col.iiij.fi.Neq;.
Venit Ieſus ad Ioannem ut baptizaret.fo.18.col.iiij.me.
Sic decet nos implere omnem iuſtitiam.fo.20.col.j.fi.
iiij. ¶Cum ieiunaſſet Ieſus quadraginta diebus & quadraginta noctibus.fo.24.col.iiij.poſt me.& per to.ſermo.
Non in ſolo pane uiuit hõ.fo.43.co.j.añ me.& fo.68.col.ij.fi.& fo.71.col.iiij.prin.
Mitte te deorſum.fo.79.col.ij.prope fi.Iam.
Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me.fo.79.col.ij.prope fi.Nam in eo.
Acceſſerunt angeli,& miniſtrabant ei.fo.71.co.iiij.ppe fi.
Pœnitentiã agite, appropinquabit.fo.84.col.iij.ante me. Non erit.
Venite poſt me,& faciam uos piſcatores hominũ.fol.66.col.j.B.
v. ¶Videns turbas Ieſus aſcendit in mõtem.fol.55.col.iij.C.
Et cum ſediſſet, acceſſerunt.fo.55.col.iij.C.
Et aperiens os ſuum.fo.55.col.iij.D.
Beati pauperes ſpiritu.fo.55.col.iiij.prin.& fo.3.col.ij.ante me.& fo.136.col.iij.B.
Beati mites.fo.55.col.iiij.poſt me.& fo.102.col.ij.poſt me.
Beati q lugent.fo.56.co.j.poſt prin.& fo.103.col.j.ante fi.
Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiã.fol.56.col.j.poſt me. Beati qui eſuriunt.& fo.103.col.ij.fi.
Beati miſericordes.fo.56.col.ij.poſt prin.Beati miſericordes,& fo.103.col.iij.fi.
Beati mundo corde.fo.56.col.ij.prope fi.Beati mundo.& fo.103.co.iiij.ante me.& fo.144.col.j.me.
Beati pacifici.fo.56.col.iij.ante me. Beati pacifici.& folio 103.col.iiij.fi.& fo.104.col.iij.me.
Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam. fo.56.col.iij.ppe fi.Beati inquit,& fol.104.col.iij.poſt me. Beati inquit.
Vos eſtis lux mundi.fo.286.col.j.fi.Quomodo.
Omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio.fo.145.co.ij.C.D.
Eſto conſentiens aduerſario tuo.fo.145.col.ij.prope fi.
Qui ſoluit unum de mandatis iſtis minimis.fo.200.col.ij.fi.Deinde.
Si recordat⁹ fueris q frater tuus habet aliqd.fo.90.c.j.fi.
Eſto conſentiens aduerſario tuo.fo.185.col.iiij.fi.
vj. ¶Cũ oraueris, intra in cubiculũ tuũ.fol.187.co.j.ppe me.
Pater noſter qui es in cælis.fo.80.col.ij.poſt me.& fo.52.co.iiij.ppe fi.& fo.92.co.iiij.poſt me.& fo.70.co.ij.prin.& fo.279.col.j.poſt prin.Pater uerò.& fo.131.col.iij.fi.
Sanctificetur nomen tuũ.fol.52.co.iiij.prope fi.Vos eſtis.& fo.26.col.j.B.
Adueniat regnũ tuũ.fo.26.col.j.fi.& fo.53.col.j.ante me. adueniat.
Fiat uoluntas tua.fo.25.co.iiij.fi.& fo.82.co.ij.prin.& fo.265.col.j.poſt prin.Fiat.& fo.275.col.iij.poſt me.
Cum ieiunas, unge caput tuum.fo.24.col.j.C.D.
Si oculus tuus fuerit ſimplex.fo.271.col.ij.poſt me.
De ueſtimentis quid ſolliciti eſtis.fo.9.colũ.ij.poſt me.& fo.284.col.j.poſt me.
vij. ¶Hypocrita eiice primum trabem.fo.278.colũ.ij.prin.Et apoſtolus.& fo.282.col.iiij.poſt me.Qui in regula.
Lata porta eſt & ſpatioſa quæ ducit ad mortem.fo.90.co.iiij.me.& fo.118.col.iiij.me.
Arcta uia quæ ducit ad uitam.fo.90.col.iiij.me.& fol.118.col.iiij.me.
A fructibus eorum cognoſcetis eos.fo.213.col.iij.poſt pri.& fo.237.col.j.fi.Quanta audiuimus.
viij. ¶Vulpes foueas habent & uolucres cæli nidos.folio.287.col.iiij.poſt prin.Inimici.
ix. ¶Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.fol.92.col.iij.ante me.
x. ¶Eſtote prudentes ſicut ſerpentes.fo.249.col.j.me.Nec nouum.
Qui perſeuerauerit uſq; in finem, hic ſaluus erit.fo.219.co-
j.principium.
Nolite timere eos qui occidunt corpus.fo.132.colum.iiij.poſt prin.per to.co.
Omnis qui confitebitur me coram hominibus.fo.36.co.iij.principium.
¶Euntes renunciate Ioanni.fo.166.columna.iiij.me.Propterea. xj.
Regnum cælorum uim patitur.fo.116.col iij.fi.
Venit Ioannes baptiſta non manducans.fo.42.col.iiij.fi.& co.ſequenti.
Venite ad me omnes qui laboratis.fo.79.col.iiij.me.& fo.93.co.ij.prin.Venite.& fo.213.colũ.ij.ante me.per to.& fo.277.col.ij.poſt prin.Dominus.
Tollite iugum meum.fo.276.col.iij.me.Tollite.
Diſcite à me quia mitis ſum,& humilis corde.fo.3.co.j.A.& fo.13.col.j.me.& fo.14.co.ij.poſt prin.& fol.22.col.ij.prin.& fo.52.col.iij.ante me.& fo.90.col.ij.prin.
Iugum meũ ſuaue eſt.fo.93.col.ij.prin.Venite.& fo.204.col.ij.poſt me.& fo.270.col.j.poſt me.Iſtiuſmodi.
Onus meum leue eſt.fo.79.col.iiij.A.
¶Qui non eſt mecum, contra me eſt.fo.21.col.iiij.me. xij.
Omne uerbum ocioſum quod locuti fuerint homines.fo.89.col.j.prin.& totus ſermo utiliſſimus.
¶Exijt qui ſeminat.fo.27.col.j.poſt me. xiij.
Sinite utraq; creſcere uſq; ad meſſem.fo.78.col.j.ante me. Deniq;.
Simile eſt regnum cælorum fermẽto quod acceptum mulier.fo.15.col.j.ante fi.& fo.263.col.j.poſt prin.Sed et.
Ager eſt mundus.fo.87.col.iiij.fi.& fo.246.col.j.fi.Exi.
Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito.fo.19.colum.ij.prin.
Simile eſt regnum cælorum ſagenæ.fo.105.colum.iij.poſt med.Noſtræ.
Ibi erit fletus,& ſtridor dentium.fo.74.co.iiij.C.
¶Aſcendit in montem ſolus orare.fo.39.co.ij.ante me. xiiij.
Videns Petrus uentum ualidum.fo.45.co.ij.ante fi.Nam & Petrus.
¶Cæcus ſi cæco ducatum præſtet.fo.286.co.iij.per totam col.Vtiliter. xv.
Catelli edunt de micis.fo.54.co.iij.ante me.Dicit certe.
¶Vade poſt me ſathana.fo 5.col.j.me.& fo.135.colũ.iij.A. Loquenti. xvj.
Si quis uult poſt me uenire, abneget.fo.65.col.iiij.ppe fi.& co.ſeq.& fo.288.co.iiij.poſt prin.Sane.
Tollat crucem ſuam.fo.65.col.ij.ante me.Merito.
Qui uult animã ſuã ſaluam facere, perdet eam.fol.146.columm.iij.A.
Quam dabit homo commutationem pro anima ſua? fol.201.co.iiij.prope fi.Quid prodeſt.
¶Et reſplenduit facies eius ſicut.fo.39.col.j.D. xvij.
Bonum eſt nos hic eſſe.fo.39.co.j.poſt me.& fo.39.col.iiij.poſt prin.Domine bonum.
Hic eſt filius meus dilectus.fo.19.col.j.B.
Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis dicetis mõti.fo.178.col.j.prin.
¶Qui ſcandalizauerit unum de puſillis iſtis.fo.191.colum.ij poſt principium.Certe.& fo.269.colum.iij.me.Nam de præpoſitis. xviij.
Væ homini illi per quem ſcandalum uenit.fo.208.columna.prima medium.Ille.& folio.eo.columna.iiij.poſt medium.& folio.269.columna.iiij.medium. Nam de præpoſitis.
Si oculus tuus ſcandalizat te.fo.55.co.j.A.
Bonum eſt unum oculum habentem.fo.55.col.j.A.
Angeli eorũ ſemper uidẽt faciem patris mei.fo.69.co.iij.ante fi. Angeli.
Vbi ſunt duo uel tres cõgregati in noie meo.fo.54.col.ij.poſt prin.
¶Dixit ſimon petrus ad Ieſum.Ecce nos reliquimus omnia.fo.97.co.ij.fi.& fo.135 col.iiij.prin.& fo.284.columna.iiij.poſt me.Dixit.Et conſequẽter explanatio ipſius euangelij xix.

euangelij in ſex foliolis.& fo.287.col.ij.poſt me.Ecce.& col.iij.poſt me.Ecce.
Quid ergo erit nobis? fo.287.col.iiij.ante me.Petrus.
Amen amen dico uobis ꝙ uos qui ſecuti eſtis me.fo.287. col.iiij.med.Quid eſt.
Sedebitis & uos.fo.288.col.j.poſt med. & fo.eod.col.iiij. poſt med. Sedebitis.
Et omnis qui reliquerit patrem aut matrem.fo.289.col.ij. ante me.& eadem col.poſt med. Nemo.Sequitur.& fo. 290.col.i.med.Et omnis.
Centuplum accipiet.fo. 290.col.ij.poſt me.Centuplum.
Vitam æternã poſſidebit.fo.290.col.ij.poſt me.Parũ eſt.
Propter hoc dimittet homo patrem & matrẽ, & adhærebit uxori ſuæ.fo.185.col.j.poſt me.
Si ita eſt cauſa hominis cum uxore, non expedit nubere. fo.272.col.iij.prin.Subit.
Sinite paruulos ad me uenire.fo.237.col.i.fi.Paruulis.
xx ¶Filius hominis nõ uenit miniſtrare.fo.54.col.ij. prope fi.& paulopoſt. Teſtaſ.& fo.162.col.ij.prope fi.Per ſe.
xxj. ¶Si quis uobis aliquid dixerit:dicite quia dominus his opus habet.fo.31.col.j.poſt prin.
Et adduxerunt aſinam & pullum.fol.22.col.ij.prope fi.& fo.26.col.iiij.prin.& fo.30.col.ij.poſt prin.& colũna.iij. prope fi.& fo.72.col.iiij.prope fi.& fo.142.col.iij.fi.Domino quoq;.
Alij cędebant ramos de arboribus.fo.26.col.iij.fi.
Verebuntur filium meum.fo.16.col.i.C.
Dabitur regnum dei genti facienti fru.fo.169.col.iij. poſt prin. Deniq;.
Domus mea domus orationis uocabitur.fo.27.colũ.iij. poſt med. Increpabat.
xxij. ¶Ibi erit fletus,& ſtridor dentium.fo.74.col.iiij.C.
Diliges dñm deum tuum. uide ſupra Deuteronomij.vj.
Diliges proximum tuum ſicut teipſum.fo.160.col.j.B.& fo.277.col.ij.poſt prin.
Amant primas cathedras.fo.289.col.i.prin.Infelix.
xxiij. ¶Qui maior eſt ueſtrum,erit ueſter miniſter.fo.256.co.j. ante me.Reges.
Omnis qui ſe humiliat,exaltabit.fo.37.col.iiij.poſt prin. & fo.90.col.ij.B.& fo.150 col.j.D.
Væ uobis ſcribæ & phariſæi hypocritæ.fo. 289.colũ.iiij. prin.Econtra.
Beatus ille ſeruus quem cum uenerit dominus eius inuenerit ſic facientem.fo.57.col.iiij.prin.Beatus ait.
xxiiij. ¶Quiſputas eſt fidelis ſeru⁹ & prudẽs.fo.197.col.iij.ante fi.Quiſputas.& fo.260.col.iiij.prin.Quærendus.& folio.286.col.ij.ante med.
xxv. ¶Simile eſt regnum cælorũ decem uirginibus.fo.121.columna.iij.prin.
Quinq; autem ex eis erant fatuæ.fo.48.col.iiij.poſt prin. Quia lampades.
Date nobis de oleo ueſtro.fo.24.col.ij.poſt prin.
Euge ſerue bone & fidelis.fo.130.col.ij.C.Fidelis.
Venite benedicti patris mei.fo.74.col.iiij.poſt med.
Ite maledicti in ignem æternum.fo.274.col.j.prin.
xxvj. ¶Vt quid perditio hæc.fo.113.col.j.ante me.Sed & nunc. & fo.129.col.iij.prope fi.
Quid uultis mihi dare,& ego uobis.fo.286.colũ.j.poſt prin.Sed uec.
Bonum erat ei ſi natus non fuiſſet homo ille.folio.150.colum.iiij.prin.
Pater mi ſi poſſibile eſt tranſeat à me calix.folio.65.colum na.iij.fi.
Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem.fol.72. col.i.poſt prin.Scuto.
Egreſſus foras Petrus fleuit amare.fo.45.colum.j.princi. Attende.
xxvij. ¶Abiens Iudas laqueo ſe ſuſpendit.folio.31. columna.iij. prope finem.
Si rex Iſrael eſt,deſcendat nunc de cruce.fo.33.colũna.j. poſt medium.
Deus meus,deus meus ut quid dereliquiſti me? fo.72.colum.j.poſt med. Deus meus.
Terra mota eſt,& petræ ſciſſæ ſunt.fo.31.col.ij.med.& fo. 32.col.iij.ante med.
Seductor ille dixit adhuc uiuens,poſt tres dies reſurgam. fo.34.col.i.prin.Quid tu.
¶Venit maria Magdalenæ, & altera maria.fo.34.col.iij. per totum. xxviij.

¶Ex Marco.

NOn ſum dignus procumbens ſoluere corrigiã calceamenti eius.fo.33.col.iiij.D. Marc.i. capitul.
¶Fili dimittuntur tibi peccata tua.fo.103.colũ.iij. poſt me.Quis poteſt. ij.
¶Quæ eſt mater mea & fratres mei? fo.21.col.j.prope fin. Quæ eſt mater. iij.
¶Herodes metuebat Ioannem. fo.43.columna.ij.princi. Metuebat. vj.
¶Miſereor ſuper turbam.fo.45.col.iij.prope fi. viij.
Non ſapis quæ dei ſunt.fo.135. columna.iij. medium. Poſtremo.
¶Et colliſdens & multum diſcerpens eum dæmon exijt ab eo.fo.3.col.iiij.poſt med.Audiſtis. ix.
¶Nemo eſt qui reliquerit domũ aut fratres.fo.289.col.ij. poſt me.Nemo. x.
Quid tibi uis faciam? ait dominus cæco.fo.21.col.iiij.fi. & columna ſeq.
¶Omnia quæcunq; orantes petitis.fo.25.col.iij.B. & columna ſeq. D. & folio.300. columna.j. ante medium. Vbicunq;. xj.
¶Reddite quæ ſunt cæſaris cæſari.fo.200.col.j.poſt med. Ipſi ſunt. xij.
¶De die autem illo uel hora.fo.277.columna.iiij.poſt me. Vide. xiij.
¶Videns centurio qui ex aduerſo ſtabat,quia ſic clamans expiraſſet.fo.143.col.iiij.fi.Quàm formoſum. xv.
¶Maria magdalenæ & maria iacobi & ſalomæ emerunt aromata.fo.34.col.iij.B.& fo.108.col.ij.princi.& fo.113. col.ij.poſt pri.& fo.129.col.iij.B.& fo.170.col.iij.ãn me. xvj.
Emerunt aromata.fo.34.col.iij.B.
Et ualde mane una ſabbatorum uenerunt ad monumẽtũ. fo.148.col.iiij.C.
Quis nobis reuoluet lapidẽ ab oſtio monumenti? fo.108. col.ij.poſt prin. Talibus.
Recumbentibus undecim diſcipulis,apparuit illis Ieſus. fo.37.col.j.med.
Et exprobrauit Ieſus incredulitatem illorum, & duritiã cordis.fo.37.col.j.med.
Qui crediderit & baptizatus fuerit,ſaluus erit.fo.37.co.j. prope fi.& fo.205.col.iiij.prope fi.Vide.
Signa autem eos qui crediderint,hæc ſequentur.fo.37.co lum.j.prope fi.
Et dominus quidẽ Ieſus poſtquam locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cælum.fol.37.columna.iij. ante med. Quàm felix.
Sedet à dextris dei.fo.37.col.iij.poſt med.Manipulus.

¶Ex Luca.

SPiritu ſancto replebitur adhuc ex utero.fo.224.co.iij. & de Hieremia. Luc.j.c.
Multi in natiuitate eius gaudebũt.fo.224. colum.iij. poſt me. Sed quicquid.
Miſſus eſt angelus gabriel.Ipſum totum euangelium exponitur à folio quarto uſque ad folium nonum incluſiue.Et ſequuntur ſententiæ eiuſdem euangelij alibi expoſitæ.
Miſſus eſt angelus gabriel.fo. 28.co.iiij.poſt princi.& fo. 29.col.iij.prope fi.Miſſus eſt.& fo.41.col.iij.poſt princ. Miſſus.& fo 206.col.iiij.ante fi.Siquidem.
Cui nomen nazareth.fo.29.col.iij.prope.fi.Miſſus.
Aue gratia plena.fo.106.col.ij.me.& eadẽ col.fi.& fo.107. col.j.ante fi.
Benedicta tu in mulieribus.fo.29.col.iiij.poſt princ.

Turbata eſt.fo.52.colum.j.C.
Maria cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.fo.52.col.j.C. & ſo.53.col.ij.ſi.Maria inquit.
Ne timeas maria,inueniſti gratiam apud deum.ſo.29.colum.iiij.poſt prin.& ſo.50.col.j.priu.Ne timeas.
Vocabitur filius dei.fo.52.col.ij.ante med.Quod in ea.
Quomodo fiet iſtud,quoniam uirū nō cognoſco? ſo.49.col.iiij.prope ſi.& ſo.52.col.j.ſi.
Spiritus ſanctus ſuperueniet in te,& uirtus. ſo.38.colū.i.poſt priu.& ſo.47.col.iiij.prope ſi.& ſo.48.colū.j.poſt med.& ſo.107.col.j.prope ſi.Vmbram.& ſo.135.col.iiij.poſt princ.
Et quod naſcetur ex te ſanctum.ſo.53.col.poſt prin.
Ecce ancilla domini,fiat mihi ſm uerbū tuum.fo.52.col.j.ante med.
Exurgens maria abijt in montana.fo.52.col.ij.poſt priuc.Iure.
Abijt in montana cum feſtinatione, & ſa.hc.ſol.53.col.iij.poſt princ.
Vude mihi hoc ut ueniat mater dñi mei ad me? ſo.52.col.iij.med.Deniqȝ.& ſo.53.col.iij.ante med.
Reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ.ſo.155.col.j.D.Non pò teſt.& ſo.156.col.ij.B.
Beatā me dicent oēs generationes.ſo.41.col.iij.poſt me.
Tu puer propheta altiſſimi uoca.ſo.43.col.ij.ante med.
ij. ¶Reclinauit eum in præſepio.ſo.12.col.ij.priuci.& ſo.99.col.ij.poſt med.
Paſtores erant in regione eadem.fo.117.colū.iij.ſi.& fo.15.col.iiij.poſt prin.
Ecce euāgelizo uobis gaudiū magnū.ſo.13.co.ij.poſt me.
Natus eſt uobis hodie ſaluator.ſo.13.col.ij.ante med.
Hoc uobis ſignum.ſo.15.col.iiij.C.& ſo.123.col.iiij. princ.
Inuenietis infantem pannis inuolutum.ſo.15.col.iiij.C.
Gloria in altiſſimis deo.fo.16.col.iij.ppe ſi. Ex ore.& fol. 28.colum.iiij.prope ſi.& ſo.41.col.iij.poſt prin.Vere.& fo.59.col.i.me.& ſo.103.col.j.poſt prin.Cæterum.& ſo.130.col.ij.B.& fo.218.col.i.ante me.Miſeri.
In terra pax hoibus.ſo.12.col.ij.prope ſi.& ſo.28.col.iij.ſi. & fo.65.col.iiij.prope ſi.& ſo.130.col.j.D.
Tranſeamus uſqȝ bethleem.ſo.13.col.iiij.poſt princi.& ſolio.137.col.ij.princi.
Videamus hoc uerbum quod factum eſt.ſo.13.col.iiij.poſt priu.& ſo.137.col.ij.poſt prin.
Et uenerunt feſtinātes,& inuenerunt Mariam & Ioſeph. fo.15.col.iiij.C.
Inuenerunt Mariam & Ioſeph & infantem poſitū in præſepio.ſo.52.col.ij.prope ſi.Inuenerunt.
Maria autem conſeruabat omnia uerba hæc.fo.52.col.ij. ſi.per totum utiliter.
Poſtquam conſummati ſunt dies octo.ſo.16.colū.iiij.ante med.& ſo.17.col.ij.prin.& ſo.121.col.iij.prope ſi.
Vocatum eſt nomen eius Ieſus.ſo.17.col.j.poſt prin.
Quod uocatū eſt ab angelo priuſquā conciperetur.ſo.17.colum.ij.D.
Poſtquam impleti ſunt dies purgationis Mariæ.fo.22.colum.iiij.prope ſi.& fo.107.col.j.poſt prin.
Obtulerunt pro eo par turturum,aut duos pullos columbarum.ſo.23.co.j.B.& fo.166.col.iij.ſi.
Et ecce homo erat iu hieruſalē cui nomen ſymeon.ſo.172.col.iiij.poſt prin.
Accepit eum Symeon in ulnas ſuas.ſo.107.col.j.princ. & fo.123.col.iij.D.
Tuam ipſiua animā pertrāſibit gladius.ſo.145.col.iij.D.
Deſcēdit cum eis,& erat ſubditus illis.fo.5.col.i.ante me. & fo.35.col.iij.poſt me.Inuentus.& ſo.135.col.i.B.
Et erat ſubditus illis.fo.5.col.j.ante me. & ſo.155.col.j.B.
Ieſus autem proficiebat ſapientia.ſo.6.col.j.D.
iij. ¶Genimina uiperarū quis oſtēdit uobis fugere à uētura ira? fo.76.col.ij.poſt me.& fo.287.col.j.poſt med.
Et uox de cælo facta eſt.fo.21.col.iij.ante me.
vj. ¶Menſurā bonam & cōfertam.ſo.13.col.j.prope ſi. Quid enim.& ſo.128.col.iij.prope ſi.& ſo.177.col.ij.D.
¶Lachrymis cœpit rigare pedea eius.ſo.92.col.iij.princ. At uerò. vij.
Hic ſi eſſet propheta,ſciret utiqȝ quæ & qualis. fo.68.col. iiij.poſt med.Vt ſciatis.
¶Exijt qui ſeminat ſeminare.ſo.27.col.j.poſt me. viij.
Si quid ſupererogaueris,cum rediero reddam tibi.ſo.23.col.ij.med.Propterea.
Qui habet aures audiendi audiat.ſo.23.colū.ij.ante med. In uobis.
Quis eſt qui me tetigit? ſo.92.col.ij.ante ſi.Quis me.
¶Si quis uult poſt me uenire, abne. ſo.109.col.i.ante me. ix.
Nemo mitēs manū ad aratrū.ſo.211.co.ij.me. Nemo mit.
¶Videbam Sathanam ſicut fulgur de cælo cadētem.fo.1.col.ij.D. x.
Beati oculi qui uident quæ uoa uidetis.ſo.69.co.iij.prin. Beati ſiquidem.
Homo quidam incidit in latrones.ſo.28.col.j.med.
Infundens oleum & uinum.ſo.133.col.j.ſi.
Curam illius habe.fo.259.col.ij.poſt me.
¶Quis ueſtrū habebit amicum.ſo.36.col.iiij.B. & ſo.108.col.ij.ante ſi. xj.
Beati qui audiūt uerbū dei,& cuſtodiūt illud.ſo.92.col.j. poſt medium.
Dabit dña ſpiritum bonū petentibus ſe.ſo.66.col.ij.ſi.
¶Homo,quis me conſtituit iudicem aut diuiſorem inter uos? fo.254.col.iij.poſt prin. Putáſne. xij.
Timete eum qui poſtquā occiderit corpua.ſo.78.col.iiij. poſt medium.
Quærite primum regnum dei.fo.275.col.ij.priu.
Sint lumbi ueſtri præcincti.ſo.11.col.ij.D.
Lucernæ ardētes in manibus ueſtris.ſo.11.col.ij. poſt prin.
Et uos ſiles hoibus expectantibus dñm ſuū qñ reuertatur à nnpt.ſo.20.col.ij.me.& ſo.119.col.iiij.poſt me.& fo.172.col.iiij.poſt prin.
Et ſi uenerit in ſecunda uigilia.ſo.11.col.j.D.
Et ſi in tertia uigilia uenerit.ſo.89.col.iij.ſi.
Ignem ueni mittere in terram.fo.22.col.iiij.ante med.
¶Arborem fici habebat quidam.ſo.167.col.j.me. Quāta. xiij.
¶Cum inuitatus fueris ad uuptias.ſo.152.col.j.me.Nūc. xiiij.
Recumbe in nouiſſimo loco.ſo.152.col.j.ante ſi. Vtiliter.
Iuga boum emi quinqȝ.ſo.285.col.j.poſt prin.
Cōpelle intrare.ſo.116.co.iiij.añ me.p to.& ſo.260.co.j.ſi.
¶Homo quidā habuit duos filios.ſo.85.col.ij.C.& ſo.131.col.j.poſt med. xv.
Filius prodigus pauit porcos.ſo.102.col.iij.me.
Nō ſum dignus uocari fili9 tu9.ſo.93.col.ij.ſi. Prodigus.
Frater ſenior de agro ueniens.ſo.34.col.j.med.& fo.177.col.iij.A.
Indignatus frater ſenior.ſo.131.col.i.prope ſi.
Væ per quem ſcandala ueniunt.ſo.233.col.j.ſi.Merito.
¶Facite uobis amicos de mammona iniquitatis.ſo.285.col.iij.ante med.Facite. xvj.
Homo quidam erat diues.ſo.287.col.ij.poſt prin.Ego.
Fili recordare quia recepiſti bona.fo.103.col.j. ante med. Memento.& ſo.189.co.iiij.C.& ſo.287.col.ij.poſt prin. Memento.
¶Cum feceritis omnia quæ præcepta ſunt uobis,dicite quia ſerui inutiles ſumus.ſo.17.col.iiij.poſt me.& fo.88.co.iiij.prope ſi.& fo.220.co.ij.ſi.& ſo.271.co.iiij.ſi.Cum feceritis. xvij.
Nōune decem mundati ſunt? ſo.93.col.iij.ſi.Nònne.
¶Deus gratias ago tibi quia non ſum.fo.29.col.iiij.ſi.& ſo.130.col.j.poſt prin.& ſo.278.col.iij.prin. xviij.
Publicanus percutiebat pectus ſuū.ſo.92.col.ij.poſt me. Vim faciebat.
¶Ecce dimidium bonorū meorū do pauperibus.fol.56.col.ij.ante me.Et attende. xix
Omni habenti dabitur.ſo.177.col.ij.D.
¶Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare uobiſcum. ſo.31.col.j.ante med.Deſiderio. xxij.

Orate ne

Orate ne intretis in tentationem.fo.72.col.j.ante med.
Ecce duo gladij.fo.259.col.iij.me.
Apparuit ei angelus de cælo.fo.65.col.iij.ante med.
Surgite orate ne intretis in tentationem.fo.180.colum.ij. D.Porrò.
xxiij. ¶Et facti ſunt amici herodes & pilatus.fo.139.col.ij.C.
Filiæ hieruſalem nolite flere ſuper me.fo.34.col.ij.C.& fo.67.col.ij.me.Filiæ.
Tunc incipient dicere montibus cadite ſuper nos.fo.263. col.ij.poſt med.
Pater ignoſce illis,quia neſciũt quid faciunt.fo.31.col.iij. fi.& fo.269.col.iij.prope fi.Pater.
Hic nihil mali geſſit.fo.144.col.ij.D.
Memento mei dum uene.in reg.tu.fo.30.col.j.prope fi.
Latro de cruce clamabat.fo.19.col.ij.poſt me. Si latronis.
Hodie mecum eris in paradiſo.fo.192.col.ij.prope med. Beatus.
xxiiij. ¶Ipſe ſe finxit longius ire.fo.178.col.ij.poſt me.
Sedete in ciuitate quoadusq; induamini uirtute ex alto. fo.40.col.ij.poſt med.Sed dum.
Et factum eſt dum benediceret illis,receſſit ab eis.fol.37. col.ij.fi.In hac.

¶Ex Ioanne.

Ioan.j. LVx in tenebris lucet.fo.263.col.ij.ante med.
In propria uenit.fo.2.col.ij.poſt med.
Quotquot autẽ receperũt eum dedit.fo.97.co.ij.fi.
Verbum caro factum eſt.fo.9.col.iij.prope fi.& fo.13.col. iij.prin.Et euidẽtius.& fo.15.col.ij.ante med.Verbum. & fo.213.col.ij.poſt med.
Vidimus gloriam eius,gloriam quaſi unigeniti.fo.41.colum.ij.poſt prin.Vere.
Plenum gratiæ & ueritatis.fo.178.col.ij.fi.Familiare.
De plenitudine eius nos omnes accepimus.fo.50.col.ij. medium.
Lex per Moyſen data eſt,gratia & ueritas.fol.109.col.ij. ante medium.
Ecce agnus dei,ecce qui tollit peccata mundi.fo.3.co.iij. med.& fo.12.col.j.prope fi.Nemo.& fo.18.colũ.iij. poſt me.& fo.31.col.iij.fi.& fo.43.col.ij.poſt me.
Vidi ſpiritum deſcendentem quaſi columbam de cælo.folio.19.col.j.prin.
A nazareth poteſt aliquid boni eſſe? fo.99.col.ij.prin.
Videbitis cælum apertum, & angelos dei deſcendentes. fo.69.col.ij.poſt me.& fo.158.col.ij.D.
ij. ¶Deficiẽte uino dixit mater Ieſu ad eũ.fo.21.col.j.& ſeq.
Vinum non habent.fo.281.col.ij.fi. Vinum.& fo.20.col.ij. poſt medium.
Quid tibi & mihi eſt mulier? fo.21.col.j.me.
Erant autem ibi lapideæ hydriæ.fo.20.col.ij.fi.Erant.& fo.21.col.j.prope fi.& fo.107.col.iij.me.
Capientes ſingulæ metretas binas uel ternas.fo.20.co.ij. ante fi.Capientes.& fo.107.col.iij.ante fi.& eadem col. fi.& fo.163.col.ij.A.
Implete hydrias aqua.fo.21.col.ij.me.Ait.& fo.64.co.iij. poſt prin.Conſiderauit.& col.ſeq.C.
Omnis homo primum bonum uinum ponit.fo.18.colũ.j. poſt princi.
Seruaſti bonum uinum uſq; adhuc.fo.89.col.ij. poſt me.
Cum feciſſet quaſi flagellum de funiculis.fo.255.colum.ij. prin.Plena.
iij. ¶Spiritus ubi uult ſpirat.fo.18.col.iij.prope fi.& eadem columna fi.
Neſcis unde ueniat,aut quo uadat.fo.178.co.iij.poſt prin.
Nemo aſcendit in cælum niſi qui deſcẽdit.fo.108.columna.ij.prin.
Qui habet ſponſam,ſponſus eſt.fo.43.col.ij.poſt me.
Illum oportet creſcere,me autem minui.fo.43.col.ij.fi.
v. ¶Tolle grabatum tuum,& ambula.fo.32.col.ij.fi.
Ecce ſanus factus es:iam noli peccare, ne deterius.fo.124. col.j.principium.
Poteſtatem dedit ei pater iudicium facere.fo.177.col.iij. ante med.& fo.188.col.ij.fi.
Ille erat lucerna ardens & lucens.fo.42.col.ij.fi.& fo.61. colum.ij.C.
Sicut audio iudico.fo.278.col.ij.poſt prin.
Gloriam ab inuicem accipitis: & gloriam.fo.130.colũ.ij. ante medium.
¶Colligite quæ ſuperauerunt fragmenta.fo.46.col.ij.me. vj.
Operamini cibum qui nõ perit.fo.93.col.ij.poſt me.Operamini.& fo.213.col.i.ante me.
Nemo põt uenire ad me niſi pr̃.fo.266.col.iij.poſt me.
Niſi manducaueritis carnem filij hois.fo.71.col.ij.ppe fi.
Qui manducat meã carnem, & bibit meum ſang.fo.274. col.j.poſt prin.
Dur⁹ eſt hic ſermo.fo.71.col.ij.poſt me.& fo.84.col.ij.pri.
Spiritus eſt qui uiuificat,caro non prodeſt quicquam.folio.148.col.ij.C.& fo.214.col.i.fi.
Verba quæ ego locutus ſum uobis ſpiritus & uita ſunt. fo.99.col.ij.prope fi.
¶Nolite iudicare ſm faciem.fo.25.col.ij.fi.& fo.238.colum.iij.prope fi. vij.
¶Ieſus autem inclinãs ſe deorſum.fo.29.col.ij.poſt princ. viij.
Qui ſine peccato eſt ueſtrũ, primus in eam lapidẽ mittat. fo.29.col.ij.ante med.
Nemo te condemnauit.fo.29.col.ij.me.
Quo ego uado, uos non poteſtis uenire.fo.37.colum.ij. prin.Quo ego.
Principium,qui & loquor uobis.fo.262.col.ij.poſt prin. Quid item.
Qui ex deo eſt,uerba dei audit.fo.23.col.i.fi.
Omnis q facit peccatũ,ſeruus eſt peccati.fo.183.col.iij.B.
Si uos filius liberauerit,uere li.fo.1.col.i.B.
Abraham pater ueſter exultauit ut uideret.fo.13.colũ.ij. prin.Siquidem.
¶Qui non intrat per oſtium in ouile.fol.174.colum.j.fin. Qui non in. x.
Ego ſum paſtor bonus.fo.116.col.iij.ante med.& fo.239. col.j.poſt prin.
Bonus paſtor animam ſuam.fo.147.col.ij.ante me.
Mercenarius uidet lupum uenientem.fo.104.col.ij.me.
Ego & pater unum ſumus.fo 175.col.iij.poſt prin.
¶Dñe ſi fuiſſes hic,fra.meus nõ fuiſ.mor.fo.281.col.ij.me. xj.
Et lachrymatus eſt Ieſus.fo.142.col.i.fi.
Infremuit Ieſus ſpiritu.fo.65.col.ij.fi.
Dñe iam fœtet.fo.33.col.ij.poſt me.& fo.49.col.ij.A.
Clamauit uoce magna lazare.fo.49.colum.iij.poſt prin. Clamauit.
Expedit uobis ut unus moriatur.fo.143.col.iij.poſt prin.
¶Maria unxit pedes Ieſu.fo.112.col.iij.ante fi. xij.
Domus impleta eſt ex odore unguenti.fo.128.col.j.princ. Et domus.
Niſi granum frumenti.fo.131.col.iij.D.Vnum ſcio.
Qui amat animam ſuam,perdet eam.fo.146.col.ij.A.
Si quis mihi miniſtrat,me ſequatur.fo.109.col.j.prin.
Nunc iudicium eſt mundi.fo.125.col.ij.D.Vbi.
Ego ſi exaltatus fuero à terra,omnia traham ad meipſum. fo.136.col.ij.B.
Ambulate dum lucem habetis.fo.159.col.ij.D.
¶Si nõ lauero te,nõ habebis partẽ mecũ.fo.32.col.iij.B. xiij.
¶In domo patris mei manſiones multæ ſunt.fo.282.col. iij.ante fi.In domo. xiiij.
Ego ſum uia ueritas & uita.fo.277.co.j.poſt me.Quid eſt.
Ego in patre,& pater in me eſt.fo.62.co.j.poſt prin.Ego. & fo.175.col.iij.B.
Qui credit in me,opera.fo.38.col.j.C.
Si diligitis me,mandata mea ſeruate.fo.3.col.ij.D.& folio.79.col.ij.poſt prin.
Ad eum ueniemus,& manſionem apud eum faciemus.folio.2.col.ij.B.
Paracletus autẽ ſpiritusſanctus quem mittet pater.fo.41. colum.ij.C.
Ille uos docebit omnia & ſuggeret.fo.41.col.j.D.

Si diligeretis me, gauderetis utiq;.fo.135. columna.iij.A. Si diligeretis.
xv. ¶Sine me nihil poteſtis facere.fo.163.col.ij.prin.
Maiorem hac dilectionem nemo habet.fo.31.col.iij.med. & fo.75.col.iiij.ante me. An uerò.
Vos autem dixi amicos.fo.213.col.iij.poſt me. Animalis.
Elegi uos & poſui uos.fo.27.col.i.D.
Vt eatis & fructum afferatis.fo.27.col.i.D.
Si non ueniſſem, & locutus non fuiſſem.fo.25.col.ij.fi.
xvj. ¶Quia hæc locutus ſum uobis, triſtitia impleuit cor ue.fo. 40.col.iij.prin.Quid mirum.
Exiui à patre, & ueni in mundum.fo.27.col.ij.D.
Niſi ego abiero, paracletus nō ueniet ad uos. fo.38.col.i. B.& fo.eo.col.iij.ante med.& fo.40.col.iij.poſt princ. & fo.42.col.i.ante med.Niſi inquit.
Et cum uenerit ille, arguet mundum de peccato.fo.41.columm.i.C.& fo.108.col.iiij.fi.
xvij. ¶Pater clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te.folio.180.col.i.C.
Modicum & iam non uidebitis me.fo.178.col.ij.ante fi.
Triſtitia ueſtra uertetur in gaudiū.fo.89.col.iij.prope fi. & fo.219.col.iiij.poſt prin.
In mundo preſſuram habebitis.fo.119.columna.j.fi.Quadriformis.
xviij. ¶Quid eſt ueritas.fo.88.co.i.ante me.
xix. ¶Tolle tolle crucifige eum.fo.30.col.iij.ante me.
Erat autem tunica inconſutilis.fo.28.col.i.poſt me.
Cum accepiſſet acetum.fo.31.col.iij.poſt me.
Inclinato capite tradidit ſpiritum.fo.31.col.iij.poſt me.
Et cōtinuo exiuit ſanguis & aqua.fo.36.col.ij.poſt prin.
xx. ¶Domine ſi ſuſtuliſti eum.fol.126.col.i.prope fi. Maria.
Noli me tangere, nondū enim aſcendi ad patrem.fo.59. col.i.poſt med.& fo.144.col.ij.C.
Niſi uidero in manibus eius fixuram clauorum.fo.40.columm.iij.poſt med.
Dominus meus, & deus meus. fo.167.col.iiij.D.
Beati qui nō uiderūt, & crediderūt.fo.13.col.iij. poſt me.
Sciens Petrus, quia dñs eſt, miſit ſe in mare. fo.156.col.iij. fi.Sciens.
Simon Ioannis amas me? fo.180.col.iij.prin.
Petre amas me? fo.94.col.iiij.poſt me. An non.& fo.96. col.iiij.prin.Sed & illud.& fo.104.col.i.me.
Paſce oues meas.fo.34.col.iij.B.& fo.256.col.iij.poſt me.

¶Ex epiſtola Pauli ad Romanos.

Rom̄.j. QVi prædeſtinatus eſt filius dei in uirtute.fo.263 columm.i.prin.Longa.
Sapiētibꝰ & inſipiētibꝰ debitor ſum.f.257.co.iij.pri.
Deus illis reuelauit.fo.126.col.iij.prin.
Inuiſibilia dei à creatura mundi.fo.124.col.iij.D.
Cum cognouiſſent deum, nō ſicut deum glorificauerunt. fo.112.col.ij.poſt prin.
Et obſcuratum eſt inſipiens cor eorum.fo.139.col.i.B.
Dicentes ſe eſſe ſapiētes, ſtulti facti ſunt.fo.137.col.iiij.D. & fo.42.col.i.poſt me.
Detractores deo odibiles.fo.139.colum.iiij.prin.& fo.89. col.i.med.
ij. ¶Ignoras quoniam benignitas dei ad pœnitentiā te adducit? fo.127.col.ij.ante me.
Theſaurizas tibi iram in die iræ.fo.87.col.ij.poſt me.
Secundum autem duritiam tuam & cor impœnitens.folio.87.col.ij.med.
iiij. ¶Et ſi Abraham ex operibꝰ iuſtificatus eſt, habet gloriā ſed non apud deum.fo.178.col.iiij.C.
v. ¶Gloriamur in tribulationibus.fo 81.col.i.me.
Cum inimici eſſemus, reconciliati ſumus deo per mortem filij eius.fo.229.col.ij.poſt med.
Spes non cōfundit, quia charitas dei diffuſa eſt.fo.151.columna.iiij.prope fi.
Charitas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris.fol.214.col.i. poſt medium.
Non ſicut delictum, ita & donum.fo.228.columna.iiij.fi.
A primo homine.
¶Non ergo regnet peccatum in ueſtro mortali corpore. fo.76.col.iij.ante me.Eſt autem. vj.
Humanum dico propter infirmitatē carnis ueſtræ.fo.74. col.iij.fi.Humanum.& fo.293.col.i.prope fi.Sicut.
Sicut exhibuiſtis membra ueſtra ſeruire immunditiæ.folio.110.col.i.prin.
¶Scio quia non habitat in me hoc eſt in carne mea bonū. fo.166.col.i.D.& fo.184.col.i.D.& B. vij.
Velle adiacet mihi perficere autem bonum non inuenio. fo.264.col.i.poſt me.Ecce.& fo.265.col.ij.poſt me.
Non enim quod uolo hoc ago.fo.184.col.i.prin.
Infelix ego homo, quis me liberabit.fol.82.columna.iiij. poſt medium.
¶Deus filium ſuum mittens.fo.99.col.iij.prin. viij.
Non ſunt condignæ paſſiones.folio.149.columna.ij.C. Si enim.
Vanitati creatura ſubiecta eſt nō uolens.fo.10.col.iij.ante med.Creatura.& fo.194.col.iiij.prin.Vanitati.
Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus.fo.41.co.j.C. Via ne.& fo.165.col.iiij.prin.
Ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptiōis in libertatem gloriæ filiorum dei.fo.264.col.iij. poſt medium. Cum igitur.
Diligentibus deum, omnia cooperantur in bonum.fo.71. col.i.poſt prin.Scimus.& fo.82.col.j.prin.Et hæc.& folio.275.col.iiij.me.Quòd ſi mors.
Quos prædeſtinauit, hos & uocauit.fo.90.col.iij.fi.& folio.108.col.iiij.fi.
Et quos uocauit, illos & iuſtificauit.fo.73.co.ij.poſt prin. & fo.117.col.iij.poſt me.
Quos autem iuſtificauit, illos & magnificauit.fol.117.columm.iij.poſt med.
Qui proprio filio non pepercit.fo.81.col.iiij.fi.
Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? fo.86.colum.iij. ante finem.
¶Non uolētis neq; currētis.fo.267.col.iiij.me.Quid ergo. ix.
¶Ignorantes iuſtitiam dei, & ſuam. fo.267.columna.iiij. poſt medium. x.
Quomodo prædicabūt niſi mittantur? fo.169.col.iiij.C.
Prope eſt uerbum in ore tuo & in corde tuo.fo.1.col.iiij. poſt prin.& fo.86.col.ij.B.& fo.100.col.iij.fi.
Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.fo.10.col.i.poſt me.
Fides ex auditu.fo.154.col.i.prin.
¶Miniſteriū meum honorificabo.fo.195.col.iiij.poſt me. & fo.197.col.iiij.ante me.Et ut breui. xj.
Noli altū ſapere, ſed time.fo.200.col.j.ante me.& fo.217. col.i.prin.
Inueſtigabiles uiæ eius.fo.178.col.iij.B.
Quis cognouit ſenſum domini? fol.213.columna.iij.fin. Væ uobis.
Ex quo omnia per quem omnia.fo.42.col.j.me. Deniq;. Et fo.292.col.ij.poſt me.
Ex ipſo & per ipſum & in ipſo ſunt omnia.fo.124. columna.iij.prin.
¶Exhibeatis corpora ueſtra hoſtiam uiuentem.fo.23.columm.j.ante med. xij.
Rationabile obſequium ueſtrum.fo.135.col.i.B.
Vt probetis quæ ſit uoluntas dei bona.fo.261.col.iiij.fi.
Dico autem per gratiam quæ data eſt mihi omnibus qui ſunt inter uos, non plus ſapere.folio.151. columna.i.A. Et apoſtolus.
Non plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem.fo.88.col.i.me.
Gaudere cum gaudentibus.fo.127.col.iij.C.
Prouidentes bona non tantū coram deo, ſed etiam coram hominibus.fo.95.col.ij.ante med.Mihi.
Mihi uindictam, & ego retribuam, dicit dominus.fo.29. col.iij.ante fi.
Vince in bono malum.fo.96.col.iiij.fi.

Omnis

xiij. ¶Omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit.fo lio.200.col.1.poſt me.Omnis.
Quæ ſunt à deo ordinata ſunt.fo.38.colum.iij.poſt me.In noſtra.
Reddite omnibus debita.fo.2.col.iij.C.
Nemini quicquā debeatis niſi ut inuicem diligatis.fo.79. col.j.fi.Puto.
Nox præceſſit,dies autem appropinquauit.fo.12.col.iiij. ante med.Paulus.
Carnis curam ne feceritis in deſiderijs.fo.12.colū.iij.poſt med.& fo.254.col.iiij.poſt prin.Non ergo.& folio.287. col.iiij.prope fi.
xiiij. ¶Non eſt regnū dei eſca & potus.fo.89.col.iij.poſt prin. & col.iiij.ante me.
Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt.fol.271.colū.iij. ante med.Omne.
Quæcūq; ſcripta ſunt,ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt. fo.76.col.iiij.ante med.
Vt per patientiā & cōſolationem ſcripturarum ſpem habeamus.fo.97.col.iiij.prin.

¶Ex epiſtola prima ad Corinthios.

j.Cori. j.cap. VErbum crucis pereuntibus quidem ſtultitia eſt.fo. 34.col.j.ante med.
Perdam ſapientiam ſapientiū,& prudentiā pruden. reprobabo.fo.178.col.iiij.fi.
Placuit deo per ſtultitiam prædicationis ſaluos facere credentes.fo.287.col.iij.poſt me.Vere.
Quod ſtultū eſt dei,ſapiētius eſt hoib⁹.fo.100.col.iij.prin.
Videte uocationē ueſtram fratres.fo.286.col.j. poſt prin. Videte.
Chriſtus nobis factus eſt à deo ſapientia & iuſtitia.fo.137. col.j.ante fi.
Factus eſt nobis iuſtitia à deo patre.fo.229.colum.j.prin. Non condemnabit.
ij. ¶Oculus nō uidit,nec auris audiuit.fo.12.col.ij. poſt me.
Nobis autē reuelauit deus per ſpiritū ſuum.fo.126.col.iij. prin.& fo.261.col.iij.prin.
Nos autem nō ſpiritū huius mūdi accepimus,ſed ſpiritū qui ex deo eſt.fo.97.col.ij.ante me.Trahe nos.
Spiritualis homo iudicat omnia,& ipſe à nemine iudicatur.fo.258.col.iij.ante me.
iij. ¶Cū ſit inter uos zelus.fo.54.col.iiij.poſt prin.Audiam⁹.
Vnuſquiſq; propriā mercedē accipiet ſm ſuum laborem. fo.219.col.iij.ante fi.Si ſemen.
Adiutores dei ſumus.fo.267.col.iij.ante fi.
Fundamentū aliud nemo poteſt ponere.fo.95.col.i.prin.
Templum dei ſanctum eſt,quod eſtis uos.fo.68 col.iiij.fi. Templum.& fo.157.col.iij.C.
Vnuſquiſq; opus quale ſit,ignis probabit.fo.94.col.iiij. poſt med.per totum ſer.
iiij. ¶Sic uos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti.fo.95.col. ij.ante me.per to.& fo.105.co.iij.poſt me.Mihi.& fo.96. col.iij.fi.& fo.268.col.iij.ante med.
Iam quæritur inter diſpenſatores.fo.49.col.j.poſt me.Erit.
Mihi autē pro minimo.fo.105.co.iij.poſt me.Et ſi ꝓximo, & fo.96.col.iij.fi.& fo.199.col.ij.prin.Nam cum apls.
Qui iudicat me,dominus eſt.fo.214.colum.iij.poſt princ. Tranſgreſſus.
Nolite aute tp̄s iudicare.fo.282.col.iiij.ante me. Vn̄ nūc.
Laus erit unicuiq; à deo.fo.58.col.iiij.poſt me.Tuue inqt.
Quid habes quod non accepiſti:ſi autē accepiſti.fol.273. col.ij.poſt prin.
Spectaculum facti ſumus mūdo & angelis & hominibus, fo.110.col.i.ante med.
v. ¶Paſcha noſtrū immolatus eſt Xp̄s.fo.34.col.j.ante me.
vj. ¶Qui adhæret deo,unus ſpiritus eſt.fo.175.colum.iiij.B. Nunc uerò.
Per arma iuſtitiæ à dextris & à ſiniſtris.fo.74.col.i.fi.
Glorificate & portate deum in corpore ueſtro. fo.72.col. iiij.ante fi.
vij. ¶Infidelis ſi diſcedit diſcedat. fo.212.colum.iij.ante finem, Auferte.
Alligatus es uxori.fo.209.col.iiij.prin.
Virgo cogitat quæ domini ſunt.fo.53.col.iij.prin.
¶Scientia inflat, charitas ædificat.fo.151.col.j.A.& col.ij. B.& per totum. viij.
Si quis ſe exiſtimat ſcire aliquid.fo.23.co.ij.prin.Propter. & fo.151.col.j.A.B.
¶Qui altario deſeruiunt,cum altario participant.fo.286. col.iij.ante fi. ix.
Cum liber eſſem ex oībus omniū me ſeruum feci.fo.254. col.ij.prin.Vbiq;.
Omnibus omnia factus ſum. fo.254.col.ij. poſt medium. Si item
Sic currite ut comprehendatis.fo.274.col.iiij.ante finem. Quorum.
¶Patres noſtri oēs ſub nube fuerunt.fo.152.col.iij.C. x.
Neq; murmuraueritis ſicut quidam eorum. fo.116.col.iij. poſt med.
Si quis ſe exiſtimat ſtare,uideat ne cadat.fo.23.col.ij.poſt prin.Propter hoc.
Non poteſtis calicem domini bibere,& calicem dæmoniorum.fo.189.col.iij.A.
¶Caput Chriſti deus.fo.128.col.j.poſt me.Si enim. xj.
Non eſt creatus uir propter mulierem,ſed mulier propter uirum.fo.293.col. j.prin.Non enim.& fo.ſeq.co.j.prin. A ſpiritualibus.
Conuenientibus uobis in unum iam non eſt dominicam cœnam manducare.fo.283.col.iij.poſt me.
Ideo inter uos multi infirmi & imbecilles,& dormiūt multi.fo.34.col.ij.D.
Si noſmetipſos dijudicaremus, non utiq; dijudicaremur. fo.163.col.iij.fi.Verendum.
¶Nemo in ſpiritu dei loquens dicit anathema Ieſu.fo.91. col.j.ante med.Abſit. xij.
Vnicuiq; datur manifeſtatio ſpiritus ad utilitatem.fo.40. col.iiij.fi.Nemo.
Alij per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ.fo.110.colum.iij. poſt prin.
Aemulamini chariſmata meliora.fo.283 col.j.ante finem. Tu ergo.
¶Si charitatem non habuero, nihil ſum.fol.143.colum.ij. poſt medium. xiij.
Charitas patiens, benigna eſt.fo.32.colum.j.ante med.& fo.188.col.iiij.C.
Charitas benigna eſt.fo.190.col.iij.fi.
Charitas nō quærit quæ ſua ſunt.fo.134.col.j.prope finē. Si inſtiterint.
Charitas nunquam excidit.fo.141.colum.iij.princ.Quod infirmum.
Ex parte cognoſcimus, & ex parte prophetamus.fol.97. col.ij.poſt me.
Nunc manent ſpes fides & charitas tria hæc, maior autē. fo.106.col.j.priu.per totum ſer.
¶Orabo ſpiritu,orabo & mente.fo.118.col.j.poſt prin. xiiij.
Pſallam ſpiritu,pſallam & mente. fo.125.col.iiij.A.Credimus,& fo.293.col.iij.fi.Sed tunc.
Ignorans ignorabitur.fo.150.col.iiij.A.& fo.255.col.iiij. prin.Noueris.
¶Gratia eius in me uacua non fuit.fo.249.colū.iiij.ante med.Age. xv.
Abundantius omnibus laboraui.fo.259.col.ij.poſt me.& fo.256.col.j.prope fi.Felix.
Non ego autem,ſed gratia dei mecum, fo.267.col.iij.ante med.Multa.
Vnuſquiſq; in ſuo ordine reſurget.folio.259.columna.j. prope finem.& folio.285. columna. iiij.poſt med. Cum cœperint.
Vt ſit deus omnia in omnibus.fol.115.colum.ij.ante med. Magnus.
Stella differt à ſtella in claritate.fo.282. columna.iiij.prin. Nam & ſi,

Ignorantiam dei quidam habent.fo.2.col.iij.A.Fratres. & ſo.152.col.ij.B.
Sicut portauimus imaginē terreni,portemus & imaginē cæleſtis.fo.3.col.iij.ante fi.Veniet.& ſo.109.col.iiij.fi.
Abſorpta eſt mors iu uictoria.ſo.66.col.iiij.poſt prin.
Caro & ſanguis regnū dei uon poſſidebūt.fo.193.col.iiij. ante me.Introibo.
Vbi eſt mors uictoria tua? fo.59.col.iiij.poſt me.

¶Ex epiſtola Pauli.ij.ad Corinthios.

ij.Cori. j.capi. BEnedictus deus & pater domini noſtri Ieſu Chriſti. fo.16.col.j.B.
Sicut abundant paſſiones Chriſti in nobis.ſo.75.colum.ij.prope fi.Bene ergo.
Gloria noſtra hæc eſt teſtimoniū cōſcietiæ noſtræ.fo.27. col.iij.me.& fo.57.col.j.prin.& fo.130.col.iij.poſt prin. & fo.140.col.iiij.B.& fo.199.col.j.prope fi.
ij. ¶Non enim ignoramus cogitationea uel aſtutias eius.folio.208.col.ij.ante fi.Non enim.
Chriſti bon⁹ odor ſumus.fo.129.col.j.D.& fo.172.co.iiij. poſt me.& fo.175.col.j.ante me.Ergo.
iij. ¶Non ꝙ ſufficieutes ſimus cogitare aliquid à nobis quaſi ex nobis.ſo.147.col.iiij.fi.Apoſtolus.
Vbi ſpiritus dñi,ibi libertas.fo.183.col.iiij.prope fi.
iiij. ¶Quod in præſenti eſt momētaneū & leue tribnlationis noſtræ.fo.81.col.j.poſt me.& fol.82.colūna.j.ante med. Hoc nempe.
Si terreſtris domus noſtra.ſo.70.col.iiij.prin.
Quādiu ſumus in hoc corpore,peregrinamur à domino. fo.272.col.iij.fi.
Siue mente excedimus deo.fo.186.col.iiij.fi.
Et ſi cognouimus ſm carnem Chriſtum, ſed nūc iam non nouimus.ſo.63.col.iiij.ante me.Et ſi cognouimus.
Siqua in Chriſto noua creatura.ſo.50.col.j.poſt med.
Obſecram⁹ p Xp̄o recōciliamini deo. f.116.co.iij.ppe fi.
v. ¶Siue mente excedimus deo.ſo.27.col.j.fi.
vi. ¶Ecce nūc tp̄s acceptabile.fo.247.col.iiij.poſt me. Ecce.
vij. ¶Cōtriſtari eſtis ſm deū.fo.203.col.ij. poſt prin. De qua.
viij. ¶Prouidētes bona non ſolum corā deo, ſed etiam coram hominibus.fo.27.col.ij.poſt prin.Prouidentes.
ix. ¶Qui parce ſeminat, parce & meter.fo.70.colū.ij.med.Si quidem.& fo.245.col.iij.fi.Agite.
Hilarem datorem diligit deus.fo.175.col.iij.poſt prin.
x. ¶Epiſtolæ inquiunt graues ſunt & fortes, præſentia autē corporis infirma.fo.140.col.iij.ante med.
Qui gloriatur,in dño glorietur.fo.84.col.iiij.ante fin.
Non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt.fol. 85.col.j.prope fi.
Timeo ne ſicut ſerpēs ſeduxit Euam.fo.91.col.j.poſt prin. Denique.
xj. ¶Ipſe ſathanas transfigurat ſe in angelum lucis.fo.92.colum.j.D.Sed.
Libenter ſuffertis inſipientes, cum ſitis ipſi ſapientes.fol. 254.col.j.prope fi.
Quis infirmat & ego nō īfirmor? fo.143.col.iij. poſt prin.
Miniſtri Chriſti ſunt & ego.fo.256.col.j.poſt me.
xij. ¶Scio hominem in Chriſto.fo.178.col.iiij.fi.Excedunt.
Audiuit arcana uerba quæ nō licet.fo.168.col.iij.poſt me. Nónne tibi.
Parco aūt ne quis me exiſtimet ſupra id qđ uidet in me. fo.194.col.iiij.poſt prin. Parco.& fol.220.colum.ij.poſt prin.Terret.
Sufficit tibi gratia mea.fo.279.col.ij.prin.Quod infirmū.
Libenter gloriabor iu infirmitatibus meis.fo.140.col.iiij. ante med.Non.& fo.150.col.j.ante me.Non enim.
Cum infirmor,tunc potens ſum.fo.145.col.iij.poſt prin.& fo.240.col.iij.poſt prin.Intereſt.
Licet plus uos diligens minus diligar.fo.209.co.j.prope finem.Si nemo.per totam epiſtolam.

¶Ex epiſtola Pauli ad Galatas.

Ad gal. j. SI adhuc hominib⁹ placerem,Chriſti ſeruus nō eſſem. fo.197.col.iiij.prope fi.Verum tu.
¶Viuo autem iam non ego,uiuit uerò in me Chriſtus.folio.26.col.ij.poſt me. ij.
¶Sic ſtulti eſtis ut cum ſpiritu cœperitis carne cōſummamini.fo.286.col.ij.prin. iij.
¶Quādo uenit plenitudo temporis, miſit deus filiū ſuū. fo.j.col.iij.fi.Quando uenit.& fo.133.colūna.j. prope fi. Non uenit. iiij.
Filioli mei quos iterum parturio donec.folio.186.col.iiij. poſt me.Talem.
Abraham duos filios habuit.fo.31.col.j.poſt prin.
¶Caro cōcupiſcit aduerſus ſpiritū,ſpiritus aūt aduerſus carnē.fo.25.col.iij.poſt pri.& fo.29.col.j.poſt me.Illud. & fo.46.col.iij.me.& fo.72.col.ij.poſt prin. v.
Vt non quæcūqȝ uultis illa faciatis.fo.265.col.ij. poſt me. Cæterum.
Si ſpiritu uiuimus,ſpiritu & ambulemus.fo.91. colum.iij. ante medium.
¶Vos qui ſpiritales eſtis.fo.278.col.j.prope fi. vj.
Alter alterius onera portate.fo.204.col.iiij.poſt prin.
Opus ſuum probet unuſquiſqȝ.fo.199.colūna.j.poſt med. Et iterum.
Qui ſeminat in carne.fo.75.col.iij.prin. Propterea.& fol. 102.col.iij.fi.
Mihi autem abſit gloriari niſi in cruce.fo.26.col.ij.prope fi.Audi.& fo.65.col.ii.prin.& fo.140.col.iiij.med.& fol. 129.col.iiij.prin.Mihi.
Qui ſeminat in carne,de carne metet & corruptionem.folio.102.col.iij.fi.
Mihi mundus crucifixus eſt,& ego mundo. fo.26.colū.ij. prope fi.Audi.
Quotquot baptizati eſtis,in Chriſto baptizati eſtis.fol. 86.col.iij.prope fi.

¶Ex epiſto. Pauli ad Epheſios.

BEnedictus de⁹ & pater dñi noſtri Ieſu Chriſti.fo.181. col.iij.ante med.Quidni. Ad eph. j.
¶Eramus ſicut cæteri filij iræ.fo.22.col.iij. poſt prin. ij.
Propter nimiam charitatem.fo.31.col.iij.ante med.
¶Chriſtum habitare per fidē in cordibus ueſtris.fo.298. col.ij.fi.Nouim⁹.& fo.34.co.iij.prin.& fo.36.co.iij.prin. iij.
Vt poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis quæ ſit longitudo.fo.263.colū.iiij.prin.Res una.& eadem col. prope fi.Quæ cum.
¶Soliciti ſeruare unitatem ſpiritus in uinculo pacis.fol. 240.col.j.ante me.Reliquum. iiij.
Chriſtus qui deſcendit,ipſe eſt & qui aſcēdit.fo.37.col.ij. me.Qui enim.& fo.38.col.iiij.prope fi.
Deponite ſm priſtinā conuerſationē ueterem hominem. fo.301.col.iij.ante fi.Scio.
¶Eſtote imitatores dei ſicut filij chariſſimi.fo.185.col.j.C. v.
Nemo unquā carnem ſuam odio habuit. fo.76.col.j.ante med.Nec.
Erunt duo in carne una.fo.181.col.ii.D.
¶Induite uos armaturam dei.fo.68.col.ij.B. vj.
Rectores tenebrarum harum.fo.80.col.ij.prin.Si quæras. & fo.280.col.j.prin.Sed iam.& cap̄.ſeq.

¶Ex epiſtola ad Philippenſes.

CVpio diſſolui,& eſſe cum Chriſto. fo.226.colū.iiij. ante med.Quis dabit. Ad phi. j.capit.
¶Nou rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem deo. fo.8.col.j.prin. ij.
Chriſtus ſemetipſum exinaniuit. fo.14. col.ij. poſt princi. Hoc.& fo.27.col.j.poſt med.& fo.229.colum.iiij.princ. Et quidem.
Omnes quæ ſua ſunt quærunt.fo.180.col.iiij.C.
Et habitu inuentus ut homo.fo.177.col.iiij.prin.
Chriſtus factus eſt pro nobis obediens.fo.118. columna.ij. poſt me.
Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt dei patris.fo.37.colum.ij.fi.Ex tunc.
Deus eſt qui operatur in uobis & uelle & perficere.fo.75. col.ij.poſt med.& fo.267.col.iij.fi.

¶Ego

iij. ¶Ego me non arbitror comprehendiſſe. fo.159.col.iij.D. & fo.256.col.iij.ante me.
Gloria in confuſione ipſorum qui terrena ſapiunt.fo.217. col.iiij.ante me.Sic reuera.
Noſtra autem conuerſatio in cælis eſt.fo.58.col.iiij.D.
Saluatorem expectamus. fo.3.col.iiij.ante me.& fo.6.columna.iiij.ante fi.
Reformabit corpus humilitatis noſtræ.fo.158.col.j.prope fi. An non.
iiij. ¶Gaudete in dño ſemper, iterum dico gaudete.fo.11 .col. iiij.poſt med.& fo.89.col.iiij.prin.
Modeſtia ueſtra nota ſit.fo.12.col.iij.med.

¶Ex epiſtola ad Coloſſenſes.

Ad coloſ.ij. CONuiuificauit uos cũ illo, donans uobis omnia delicta, delens quod aduerſus nos erat chirographũ decreti.fo.228.col.iiij.me.Satisfecit.
In ipſo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter.fo.133.col.j.fi.Neq;.
iij. ¶Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum.fo.34.co.ij. prope fi.Quicunq;.& fo.39.col.iiij.poſt med.
Quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera dei ſedẽs.fo.1.col.iij.poſt prin. Merito.& fo.10.col.ij.ppe fi. & fo.39.co.iiij.poſt me.& fo.59.col.j.poſt fi.Væ uobis.
Mortui enim eſtis, & uita ueſtra abſcõdita eſt.fo.161.colum.ij.poſt prin.
Cum Chriſtus apparuerit uita ueſtra.fo.36.col. j.A.

¶Ex epiſtola.j.ad Theſſalonicẽ.

Ad theſ. iiij. RApiemur cũ illis in nubibus obuiã Chriſto in aera. fo.39.col.iiij.med.Erit enim.
v. ¶In omnibus gratias agite. fo.128.col.iij.C.Alioquin.& fo.130.col.j.poſt prin.Ad locum.
Sine intermiſſione orate.fo.92.col.iij.prope fi. Hec aũt.
Spiritũ nolite extiguere.fo.248.col.iij.poſt me. Verũtñ.

¶Ex epiſtola.ij.ad Theſſalonicẽ.

Ad theſ. ij. QVi extollitur ſupra omne quod dicitur deus.fo.12. col.ij.fi.

¶Ex epiſtola.j.ad Timothæum.

Ad tim̃. ca.j. CHaritas de corde puro & conſcientia bona.fo.96. col.iij.me.& fo.193.col.ij.prin. Audiſtis.& fo.198. col.ij.ante med.
Ignorans feci in incredulitate.fo.21.col.iiij.poſt med.
Iuſtis non eſt lex poſita.fo.193.col.iij.me. Domine.
Soli deo honor & gloria.fo.78.col.j.prope fi.Quid retribues.& fo.185.col.j.prope fi.Seruilis.
ij. ¶Obſecro primũ fieri obſecrationes.fo.92.col.ij.A.& folio.117.col.iiij.fi.Primo.
Adam non eſt ſeductus, mulier autem ſeducta in præuaricatione fuit.fo.66.col.j.prin.
Non in ueſte precioſa.fo.197.col.iiij.ante me.& fo.198.colum.j.prin.Clamatur.
Qui bene miniſtrauerint, gradum bonum ſibi acquirent. fo.49.col.j.poſt prin.Bonum.
iiij. ¶Spiritus manifeſte dicit, In nouiſſimis tẽporibus diſcedent quidam à fide.fo.171.col.ij.poſt prin.
Corporalis exercitatio ad modicũ ualet.fo.283.col.j.me. Iam uerò.
Exerce teipſum ad pietatẽ.fo.291.co.iij.ante me.Hæc eſt.
Nemo adoleſcentiam tuam cõtemnat.fo.205.col.j.prin. Timendum.
v. ¶Modico uino utere propter ſtomachum tuum.fo.146. col.iij.prope fi.& fo.283.col.j.ante me.Sed &.Et fo.eo. col.iiij.prin.
vj. ¶Habentes uictum & ueſtitum, his cõtenti ſimus.fo.189. col.iiij.ante me.& fo.283.col.iiij.fi.Habentes.
Qui uolunt diuites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli.fo.71.col.ij.C.& fo.96.colum.ij.ante fi. Nam & per.
Solus deus habet immortalitatem.fo.183.col.iij.B.

¶Ex epiſtola.ij.ad Timothæum.

ij.Ad ti.j SCio cui credidi.fo.257.col.iiij.ante fi. Deniq;.
ij. ¶Nouit dominus qui ſunt eius.fo.7. col.iiij. poſt me.
Seruũ dei nõ oportet litigare.fo.195.co.iij.ante fi.Porrò.
Vt reſipiſcant à diaboli laqueis.fo.228.col.iij.poſt med. Dixiſti.
¶Omnes qui pie uiuere nolũt in Chriſto.fo.209. columna.j.prin. iij.

¶Ex epiſtola ad Titum.

APparuit gratia dei ſaluatoris noſtri.fo.16.col.j.B. Ad titũ.
& fo.44.col.iij.poſt med.& fo.107.co.iij.prin.& ij.
fo.117.col.j.ante me.Indicabo.& fo.24.col.j.D. & fo.288.col.iiij.prin. Sobrie.
¶Apparuit benignitas & hũanitas ſaluatoris noſtri dei. iij.
fo.14.col.ij.ante me.& fo.18.colũ.ij.poſt prin. & fo.94. col.iiij.prin.

¶Ex epiſtola Pauli ad Hebræos.

POrtans omnia uerbo uirtutis ſuæ.fo.70.col.ij.ante Ad hebræ.j.
fi.Apud.
Nonne oẽs adminiſtratorij ſunt ſpiritus, in miniſterium miſſi.fo.10.col.iij.prope fi.& fo.47.co.ij.fi.Superni.Et fo.54.col.iij.poſt prin. & fo.63.colũ.iij.ante me. Sed & ipſos.& fo.77.col.iij.med.
¶Nuſquã angelos apprehendit.fo.277.co.iij.fi.Nuſquã. ij.
¶Oia nuda & apta ſunt oculis eius.fo.51.col.ij. ante med. iiij.
Tentatum per omnia pro ſimilitudine abſq; peccato.fol. 163.col.iiij.poſt me. Sciebat.
Didicit ex his quæ paſſus eſt obedientiam.fo. 277.col.iij. med.& fo.163.col.iiij.poſt me.Sciebat.
¶Terra ſæpe ſupra ſe uenientẽ bibẽs imbrẽ, & germinans vj.
herbam opportunam illis à quibus colitur, accipit benedictionem à deo.fo.27.col.iij.prin.
¶Horrendum eſt incidere in manus dei uiuentis.fol.75. x.
col.ij.poſt prin.
¶Fides eſt ſperandarũ ſubſtãtia rerũ, argumentũ non ap- xj.
parẽtiũ.fo.76.co.j.poſt me. & fo.228.col.ij.prin. Scio.
Sine fide impoſſibile eſt placere deo.fo.140.col.ij.prin.
Sancti per fidem uicerũt regna.fo.36.col.j.ante med.
Conualuerũt de infirmitatibus.fo.211.col.iij.med. Quãta.
¶Pacem ſectamini cum oib⁹.fo.70.col.j.poſt prin.Pax. xij.
¶Angelis hoſpitio receptis.fo.237.col.iij.med. xiij.
Non habemus hic ciuitatẽ manentẽ, ſed futuram inquirimus.fo.166.col.iij.poſt prin.

¶Ex actibus apoſtolorum.

COepit Ieſus facere & docere.fo.27.col.j.D.& fo.55. Actu.j.
col.iij.ante me.& fo.231.col.iij.poſt prin.
Videntibus illis eleuatus eſt.fol.279.col.j.ante me. A ſummo.
Nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum. fo.38.colũ.iij.ante med. Dico.
Cumq; intuerentur euntem illum.fo.37.colũna.iij.prinс. Quid tamen.
Viri galilæi quid ſtatis aſpicientes in cælum.fo.37.col.iij. med. Prorſus.
Sic ueniet quẽadmodum uidiſtis eum euntem in cælum. fo.67.col.j.prope fi. Sic enim.
Hi oẽs erant perſeuerãtes unanimiter in oratione.fo.39. col.iij.me.& fo.52.col.iij.prin. Deniq; legis.& fo.40.colum.iij.poſt med.
Præuaricatus eſt iudas ut abiret in locũ ſuum.fo.75.col.j. med. Pulchre.
Cum cõplerentur dies pentecoſtes.fo.41.co.ij.poſt prin.
Apparuerũt apoſtolis diſpertitæ linguæ.fo.41.co.ij.prin.
Repleuit totam domum ubi erant ſedentes.fo.41.col.j.fi. Itaq; cum.
Repleti ſunt oẽs ſpũ ſctõ.fo.40.col.iiij.poſt prin. Cõſtat.
Non ſicut uos æſtimatis, hi ebrij ſunt.fo.42.colũ.j. prin. Alioquin.& fo.159.col.j.med.
¶Diuidebatur ſingulis prout cuiq; opus erat.fo.284.co iiij.
lum.j.poſt prin.
Multitudinis credentium erat cor unum & anima una.folio.284.col.j.ante me. Multitudinis.
¶Obedire deo oportet magis quàm hominibus. fo.190. v.
col.iiij.prope fi.

ix. ¶Et ſubito circumfulſit eum lux de cælo.fo.21.col.iij. ante me.Magnifice.
Saule ſaule quid me perſequeris.fo.21.col.poſt me, Saule,
Domine quid me uis facere? fo.21.col.iiij.prope fi.Et ille.
Surge & ingredere ciuitatem.fo.22.col.i.ante me.
xiiij. ¶Per multas tribulatiões oportet nos intrare in regnum dei.fo.65.col.1.C.
xx. ¶Non facio animam meam pretioſiorem me.fo.146.colũna.ij.A.Merito.
Beatius eſt dare quàm accipere.fo.212.col.ij.C.Si minus. & fo.222.col.i.poſt prin.Erras.

¶Ex epiſtola Iacobi apoſtoli.

Iacob.i. capitu. OMne datum optimum & omne donum perfectum. fo.80.col.i.me.
Voluntarie autem nos genuit uerbo ueritatis.fo. 97.col.1.fi.Gratias.& fo.132.col.iij.poſt me.At uerò.
Si quis auditor eſt uerbi,& non factor.fo.45.col.iij.A.
ij. ¶Fides ſine operibus mortua eſt.fo.36.col.1.D.
iij. ¶Lingua modicum quidem membrum.fo.34.col.iiij.ante fi.& fo.88.col.iiij.B.per totum ſermonem.
Linguam nullus hominum domare poteſt.fo.34.colũ.iiij. ante finem.
Quæ deſurſum eſt ſapientia,primum quidem pudica eſt, deinde pacifica.fo.xiiij.col.iij.me.& fo.35.col.iiij.prin.& fo.92.col.iij.poſt me.
iiij. ¶Petitis & non accipitis,eo quod male petatis.fo.92.col.iij. poſt me.Neq;.
Humilibus deus dat gratiam.fo.29.col.iiij.ante med.& folio 198.col.iiij.me.
Vita hominis eſt uapor ad modicum parẽs.fo.102.col.iij. ante finem.
Non plus ſapere quàm ſapere oportet.fo.151.col.i.A.B.
Scienti bonum facere & non facienti, peccatum eſt illi.folio.178.col.iiij.B.& fo.151.col.1.C.
v. ¶Confitemini alterutrum peccata ueſtra.fol.300.colũ.iij. prope finem.

¶Ex.i.epiſtola beati Petri apoſtoli.

j.Petr.ij. VOs autem genus electum, regale ſacerdotiũ. fo.119. col.i.poſt prin.
Obſecro uos tanquam aduenas & peregrinos.fol. 26.col.ij.poſt prin.
v. ¶Humiliamini ſub potenti manu dei.fol.23.col.ij.princi. Propter.
Omnem ſolicitudinem ueſtram proĳcientes in eum, quoniam ipſi eſt cura de uobis.fo.75.col.iiij.poſt prin.& folio.173.col.ij.me.

¶Ex epiſtola.i.Ioannis.

Ioan.i. capitu. ij. QVod fuit ab initio quod audiuim⁹, quod uidimus oculis noſtris.fo.22 col.ij.B.
¶Nolite diligere mundum, neq; ea quæ in mundo ſunt.fo.36.col.ij.poſt me.& fo.94.col.iij.ante me.
Omne quod in mundo eſt,cõcupiſcentia carnis eſt,& cõcupiſcentia oculorũ & ambitio ſeculi.fo.36.col.ij.prope fi.& fo.286.col.iiij.me.
Mundus tranſit,& concupiſcentia eius.fo.213 colum.iij. poſt prin.
iij. ¶Scimus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus.folio.146.col.iiij.me.
Non diligam⁹ uerbo neq; lingua.fo.210.col.iiij.med.Breues.& fo.159.col.iiij.prope fi.& per totum ſer.utiliter.
iiij. ¶In hoc eſt charitas non quaſi nos dilexerimus deum.folio.75.col.iij.C.
Deus charitas eſt:& qui manet in charitate. fo.175.co.iiij. poſt prin.& fo.185.col.i.B.& fo.193.col.ij.prope fi.Lex.
Perfecta charitas foras mittit timorem.fo.193.colum.iij.fi.
Nam quòd legatur.& fo.276.colum.iij.prope fi. Nunquam erit.
¶Omne quod natum eſt ex deo, uincit mundum.fol.35. colum.iiij.fi. v.
Hæc eſt uictoria quæ uincit mundum.fo.13.colum.iij.ante me.Iuſtus.
Quis eſt qui uincit mundum niſi qui credit quoniã Ieſus eſt filius dei.fo.36.col.i.me.
Hic eſt qui uenit per aquam & ſanguinẽ Ieſus Chriſtus. fo.36 col.1.B.
Tres ſunt qui teſtimonium dant in cælo pater,uerbum,& ſpiritusſanct⁹.fo.36.col.iij.poſt prin.& fol.108.col.ij.me.
Omnis qui natus eſt ex deo, non peccat.fo.22.colũ.1.fi.& fo.84.co.i.poſt me.Scimus.& fo.139.col.1.C.& fo.266. me.Omne.

¶Ex epiſtola Iudæ.

HI ſunt qui ſegregant ſemetipſos,animales,ſpiritum non habentes.fo.22.col.iiij.D.& fo.54.colũ.iiij. poſt prin.Audiamus. Iudæ epiſ.

¶Ex Apocalypſi.

VTinam calidus eſſes aut frigidus.fo.49.col.j.med. Oportet. Apo.iij.
Ego quos amo arguo & caſtigo.fo.85.col.i.C.
¶Vidi in dextera ſedentis ſupra thronum librum ſignatũ ſigillis ſeptem.fo.33.col.iiij.C. v.
Et ego flebam multũ,quoniam nemo inuentus eſt dignus aperire librum.fo.15.col.1.fi.Merito.
Ecce uicit leo de tribu iuda.fo.108.col.j.me.
Erat numerus eorum millia millium.fo.92.col.iiij.med.
¶Sub altare dei audiui uoces occiſorũ.aliàs. Vidi ſubtus altare animas interfectorum propter regnum dei.fo.57. col.iiij med.Sic enim. vj.
Suſtinete modicũ tempus donec impleatur numerus fratrum ueſtrorum.fo.57.col.iij.D.Propterea.
Et datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ.fo.10.columna.iij.C. Sed unde.
¶Lauerunt ſtolas ſuas.fo.33.col.ij.fi. vij.
¶Aſcendit fumus aromatũ in conſpectu domini de manu angeli.fo.54.col.ij.fi.Miniſtrant enim. viij.
¶Signum magnum apparuit in cælo.fol.51.columna.iij. poſt prin. xij.
Mulier amicta ſole.fo.51.col.iij.C.& col.iiij.B.
Et luna ſub pedibus eius.fo.51.col.iiij.me.
Et in capite eius corona ſtellarum duodecim.fo.52.col.j. prin.In capite.& fo.52.col.ij.ante me.Offerantur.
Cantabant quaſi canticum nouum.fo.5.col.ij.poſt prin.
¶Hi ſequuntur agnum quocunq; ierit.fo.57.colum.iij.A. Sed ſi uis. xiiij.
Sine macula ſunt.fo.57.col.iij.A.
Amodo iam dicit ſpiritus ut requieſcant à laborib⁹ ſuis. fo.57.col.1.me.
¶Vidi ciuitatem ſanctam hieruſalẽ. fo.69.col.ij.ante me. & fo.142.col.iiij.prope.fi. xxj.
Et audiui uocem magnam de throno.fo.142.col.iiij. prope fi.Et audiui.
Abſterget deus omnem lachrymam ab oculis eorum. folio.288.col.ij.poſt prin.
Ecce noua facio omnia.fo.12.col.i.poſt prin.
Qui audit,dicat ueni.fo.207.col.ij.ante me.

¶Finis tabulæ ſententiarum Bibliæ.

DOCTRINA
Beati Bernardi.

QVANDO SVRGENdum eſt ad uigilias, præparandus eſt animus ad deuotionem, ita ut feruenter exſilias de lecto, & corpore diſcuſſo gratias diuinæ miſericordiæ agas pro quiete indulta, pro cuſtodia & protectione angelica. Deinde ueniens ad eccleſiam, pone manum ſuper oſtium, & dic. Expectate hic cogitationes malæ, intentiones & affectus cordis, & appetitus carnis. Tu autē anima mea intra in gaudium domini dei tui, ut uideas uoluntatem domini & uiſites templum eius. Sicq; ueniens ante crucem dic. Adoramus te Chriſte & benedicimus tibi &c. Deinde quoties dixeris uerſum in choro tuo, illum qui in choro altero dicitur, dicas ſilenter, & uerſus ſingulos ſaltem aliquo pipere conſperges, meditatione ſcilicet aliqua ſpiritali: quia animum delicatum habes, & eſcæ eius electæ debent eſſe. Et ne defiges oculos tuos lōge ante te, quàm longe protenditur proceritas corporis tui: quia hoc multum impedit uagatiōes animi. Et depinges ibi quaſi reſupinatum ante te dominum in cruce, & nunc pro clauis, nunc pro ſpinis, nunc pro ſputis, nunc pro lateris effoſſione ſuſpirabis, & gratias ages. Cum exeundum fuerit à choro, dices domino. Adhuc habeo domine priuatas laudes & benedictiones tibi dicere, quas ſcilicet nunc à publicis exiens cantabo tibi & pſallam in gloria mea. Cum ad miſſam uentum fuerit, ſuſcipe inuitantem ad miſſas priuatas ac ſi panem angelorum tibi delapſum de cælo uideres. Si quem amouere uolentem intueberis, ac ſi fame deficienti è fauce bucellam panis auferre conaretur. Cum ad capitulum ueneris, diligēter accipies armaturā dei in galea prouidentiæ, in lorica patientiæ, in ſcuto manſuetudinis, quibus poſſis clamationes iuſtas uel iniuſtas elidere. Si peccaſti, dic tantum emendabo. Si non, dic non memini. His nec amplius nec minus aut clamoribus aut uerberibus à te extorqueatur. Cogita cum accedis ad iudicium capituli, deum & priorem, pilatum & phariſæos clamātes in eū, & milites uerberantes eum ſine cauſa. Cogita capitulum durum ſanctorum martyrū cum ſtarent ante reges & præſides, cum pertinentijs ſuis, id eſt cum pœnis & tormentis quæ patiebantur. Cogita futurum capitulum tuū in morte coram deo cum milia dæmonum clamabunt contra te, & decies centena milia aduerſum te: & ſi quid hic tecū durius agitur, illorū conſideratione leuigetur. Cogita quòd ille qui clamat te, nouacula dei eſt, & pilos uult tibi tollere deformes, ut ſpecioſus fias. Cogita quòd pitantia eſt de cælo miſſa correctio. Quicunque te clamauerit, eadem die remunerabis eum obſequio quacunque ſi potes, eo quòd te à deformitate peccati releuare uoluerit. Cum ad laborē ueneris, ſic temperabis opus agendum, ut ſolicitudo operis intentionem animi tui ab ijs quæ dei ſunt non auertat. Quando pauſandum eſt, noli angulos conſectari, uel à cæteris ſemotus ſedere, ſed ſint oculi tui ad fideles terræ, ut ſedeant tecum, & tu cōſede in medio doctorum.

Exēplū. ¶Quidam frater cum apud nos pauſantibus cæteris ſolus lōge ſederet, grauiſſimo cœpit carnis ſtimulo urgeri, audiuitq; uocem dicentem ſibi. Vade ad caſtra. Et cum ueniſſet ubi cæteri erāt, quieuit ſtimulus. ¶Cum ueneris ad refectionem, nec primus intrabis nec ultimus. Si nō potes ſumere quæ apponuntur, non ea permittas nō omnino mutari, ſed uel modicum ſume, ut comediſſe uidearis. Si quis inſtet ut comedas, hoc tantum ſigno reſpōde, bonum eſt, multum eſt, factum eſt. Cogita quòd multorum labore, infinitis nauigantium periculis balena, piſces, uel cætera tibi neceſſaria procurantur, ut carnis tuæ deſiderijs ſatisfiat: & per ſingulas bucellas age gratias. Interim cogita Chriſtum crucifixum expectare gratias tuas, uel ad portam reliquias tuas pauperem præſtolantem. Abſtinentiam omnino interdico tibi ne facias, ſed quotidie ſecundum menſuram comede. Si per noctem illuſio tibi acciderit, ne contriſteris, ſed in craſtino confitere, & aliquo te inuitante ad miſſam ut miniſtres, caute coram omnibus te excuſa per ſignum ut eſt conſuetudinis, quatenus omnes illam tuam pollutionem intelligant. Fecit hoc aliquis apud nos etiam nullo uocāte ad miſſas, ut magis erubeſceret, & à tentatione carnis liberatus eſt, intantum ut uix aliquid tale poſtmodum ſenſerit, nec niſi ſemel uel ſecūdo per annum pruritum huiuſmodi patiebatur. Ex quo patet quàm uera ſit ſententia dei dicentis. Ego glorificantes me glorificabo. Et omnis qui ſe humiliat exaltabitur, & humilibus dat gratiā. Quādo legendum eſt, conuerſa facie ad eccleſiam antepoſito libro utere ſoliloquio tuo, & ubicunq; occurrerint dei beneficia dic. Quid retribuam domino pro omnib9 quæ retribuit mihi? quantum debes anima mea? Et cōuerſus ad angelos dic. Venite audite, & narrabo omnes qui timetis deum quanta fecit animæ meæ, & ad ipſum deū deflectens oculos, uere inquies domine miſericordia tua magna eſt ſuper me. Si autem ſolicitante te in hunc modum corde, & pulſante oſtium paradiſi, aliqua cogitatio maligna interſtrepit, ſtatim propone & dic. Cuius eſt imago hæc & ſuperſcriptio? & audiens quia Cæſaris eſt, hoc eſt principis mūdi, ſcilicet diaboli, dic. Pecunia tua tecum ſit in perditionem. Iam oſtium clauſum eſt, & dominus hic paſcha manducat, nō uacat mihi aperire tibi. Si autem adhuc ſteterit cogitatio mala, appone illi ſignū crucis. ¶Sanctimonialis quædam apud nos in tanta ueneratione habuit ſignum crucis, ut cum efferēda eſſet ad tumulum, facies crucifixi uerteretur poſt eam in parte illa per quam elata eſt, & ſic caput imaginis in partem illam intendens, perpetuo contra ſolitū ſic permaneret. Alia reuelauit cuidam cōputruiſſe manus ſuas, ſed pollicem non poſſe corrumpi quo ſignum crucis ſibi imprimere conſueuerat. Exēplū. Caue ne in tactu alicuius uel conſenſu facias, uel tibi fieri permittas, unde te oporteat erubeſcere. Colloquia priuata nec fugias nec requiras, cogita tamen quòd poma ſilueſtria ſunt. Cū uideris aliquē in oratione, in lectione, in ſilentio, in patientia, in obedientia & ſimilibus ſtudioſum, gratias age deo quòd ſpeculum tibi miſerit, & nō inuideas. Cum aliquem turbatum uideris, gratias age quòd nubes illa per te non tranſijt, & dic. Quid illa tentatio de me feciſſet ſi deus permiſiſſet? & non iudices alienam imperfectionem, neq; fodias parietem conſcientiæ eius. Cum aliquid rogaturus à priore ueneris, præpara te ad repulſam ſemper: & ſi contigerit negari tibi quod poſtulas, dic apud te. Quid decebat aſellum niſi frenum & ſtimulus? Ego nihil proprie uēdicare poſſum in domo iſta niſi ciliciū & crucem, cilicium in morte, & crucem in foſſa, hæc eſt hæreditas mea. Ita tamen ut modica gleba terræ crucem cooperiat. Et hoc habebis in memoria quādo cubitum uadis. Et Cum ſagum & coopertorium uideris, lectum tumulo comparans quaſi ſepeliendus intrabis. Si dormire poteris, bene eſt: ſi non potes, expertum eſt quòd ſi cogitādo procures dormies. Abſconde ſuper omnia huiuſmodi ſtudia tua, & diſſimula apud alios meditationes tuas ſanctas quātum potes, & in omnibus obſequio ſedulum te exhibe uniuerſis. Præcipua exiſtima lucra aliorum in obſequijs publicis & priuatis. Inſuper paratus ſis ad obediendū alacri animo & uultu. ¶Cogita monachum illū Gerardum nomine qui cum Exēplū. de dei miſericordia ultra modū deſperaret, infirmatus ad mortem iacuit per triduū oculis clauſis in mētis exceſſu, & uiſitatus ab abbate oculis apertis ait: Bona eſt obedientia. Ad tribunal Chriſti fui, animas ſanctorū uidi, ipſumq; facie ad faciem uidi dicentem mihi. Ecce locus tuus inter fratres tuos. Nullus tui ordinis peribit ſi ordinem amauerit, aut in morte purgabitur, aut in breui, poſt mortem. Salui autem qui de ordine tuo ſunt, aut in ordine apoſtolorum, aut martyrum, aut confeſſorum ſortem accipient. Et hæc dicens communione accepta diſceſſit. Ad omnia quæ inſurgunt, diſce remedium aliquod adhibere. Cum

torpore deprimeris, cogita: quia hodie operari licet, cras fortè non licebit. Cum libidine pulſaris, cogita ignem æternũ. Si inobedientia te teneat, cogita: quia quaſi ſcelus idololatriæ eſt nolle acquieſcere. Si impatiẽtia uexaris: cogita quid pro te pertulit Chriſtus. Cum ſuperbia tentat, cogita meliores. Cum mala uoluntas, cogita quàm pro modico damnatur qui pro ſola uoluntate ſine effectu operis reprobatur. Cum uanitate pulſaris, cogita: quia multa non feceris: & quo magis nunc occultaris, eo glorioſiꝰ in iudicio innoteſces. Cum de uigore corporis uel decore hilareſcis, agnoſce quàm celeriter febre tenuiſſima tolli poteſt. Cum te moleſtat religionis pondus, & diſciplinæ aſſiduitas, cogita illud beati Hieronymi. Nullus labor durus, nullum tempus longum debet uideri, quo gloria æternitatis acquiritur. Illud fili dulcis tãquam dæmoniũ meridianum fuge præ alijs hoſtis antiqui aſtutijs, quod cauendum tibi ſummopere denuncio, ut ex eo tempore quo religionem intraueris, nunquam cogitationem illam ſuſcipias, foueas, aut ei credas, qua ſuggeritur te minus utilem in religione manere ſuſcepta, & in alio ſtatu uel habitu magis tibi uel alijs poſſe proficere. Nam ſi cordis aurem huiuſmodi fantaſijs inclinaueris, diuident & diſtendent animum tuum, ita ut nullum ſaporis ſpĩtalis condimentum poſſis retinere. Eritq; cor tuum quaſi uas confractum quod omnem ſapientiam nõ tenebit. Indeq; non ſolum tædium ſed horrorem deſperationemq; boni operis præconcepti imminere neceſſe eſt, dum animus tuus circa multas profeſſiões ſtudiaq; diuerſa diuiditur. Vnde quidam patrum in collationibus. Solent animi leues minimeq; fundati, cum audierint quoſdam in diuerſis uirtutibus ac ſtudijs bonis magnifice prædicari, ita eorum laude ſuccẽdi, ut eorum imitari ſtatum protinus deſiderent, at fruſtra. Nam ex huiuſmodi mutatione ac uarietate propoſiti, diſpendium capiunt, non profectum: quia qui multa ſequitur, nihil integre conſequetur. Ideo hoc unicuiq; expediens eſt, ut ſecũdum propoſitum quod elegit, & gratiam quam accepit, ſummo ſtudio ac diligentia ad operis arrepti perfectionẽ peruenire feſtinet, aliorũ laudes amet, & admiretur uirtutes, ac nequaquam à ſua quam ſemel elegit profeſſione diſcedat. Multis nanq; uijs ad deum tenditur, & ideo unuſquiſque uiam ſemel arreptam, irreuocabilis curſus ſui intentione conficiat, ut ſit ſaltem aliqua profeſſione perfectus. Singulare autem contra omnia mala remedium eſt mortis memoria.

FINIS.

OPVS SERMONVM DEVO-
tiſſimi doctoris beati Bernardi abbatis.

De aduentu domini & ſex circunſtantijs eius.
Sermo primus. A

HODIE FRATRES celebramus aduētus initium: cuius vti-
q; ſicut & cæterarum ſolennitatum no-
men quidem celebre ſatis, & notũ mun
do, ſed ratio nominis fortè non ita. In-
felices enim filij Adam, omiſſis ueris &
ſalutaribus ſtudijs: caduca potius &
tranſitoria quærunt. B Quibus aſſi-
milabimus homines generationis huius: aut quibus com
parabimus illos quos videmus à terrenis & corporali-
bus conſolationibus auelli ſepararíq; non poſſe? Profe-
cto ſimiles ſunt his qui ſubmerſi periclitantur in aquis.
Nimirum uideas eos tenentes tenere: nec vlla ratio-
ne deſerere quod primum occurrerit manibus quic-
quid ſit illud: licet tale ſit aliquid quod omnino prodeſ-
ſe non poſſit: vt ſunt radices herbarum, cæteraque ſimi-
lia. Nam & ſi qui ad eos fortè veniant vt ſubueniant, nō-
nunquàm ſolent apprehenſos inuoluere ſecum: adeo vt
iam nec ſibi nec illis auxilium ferre præualeant. Sic pereũt
in hoc mari magno & ſpacioſo: ſic pereunt miſeri, dum pe
ritura ſectantes omittunt ſolida: quibus apprehēſis emer
gere & ſaluare poſſent animas ſuas. Neq; enim de vani-
tate ſed de veritate dicitur. Cognoſcetis eam & libera-
Iohan.8. bit vos. Vos igitur fratres quibus tanquàm paruulis re-
Mat.11. uelat deus quæ abſcondita ſunt à ſapientibus & pruden
tibus, circa ea quæ verè ſalutaria ſunt ſedula cogitatio-
ne verſamini, & diligenter penſate rōnē aduentus huius:
quærētes nimirũ qs ſit qui veniat, vnde, quo, ad qd, quā-
do, & qua. Laudabilis ſine dubio curioſitas iſta eſt & ſa-
lubris: neq; enim tam deuote eccleſia vniuerſa præſentem
celebraret aduentum: niſi lateret in eo magnum aliquod
ſacramentum. Primo igitur loco cum apoſtolo ſtupen
te & ammirante, intuemini & vos quantus ſit iſte qui in-
Luce.1. greditur: ipſe enim eſt ſm Gabrielis teſtimonium al-
tiſſimi filius, ac perinde coaltiſſimus ipſe. Neq; enim fas
eſt dei filium degenerem ſuſpicari: ſed æqualis fateri ne-
ceſſe eſt altitudinis & eiuſdem penitus dignitatis. Nam
& filios principũ principes, & filios regum reges eſſe quis
neſciat? C Veruntamen quid ſibi vult ꝙ è tribus per-
ſonis quas in ſumma trinitate credimus, confitemur, &
adoramus, non pater, non ſpirituſſanctus aduenit, ſed fi-
lius? Minime quidem ego id factum arbitror ſine cauſa.
Sed quis cognouit ſenſum domini: aut quis conſiliarius
Roma.11. eius fuit? Neq; enim ſine altiſſimo trinitatis conſilio fa-
ctum eſt vt filius adueniret. Et ſi conſideramus exilij no
ſtri cauſam: fortaſſis aduertere poſſumus vel ex parte,
quàm congruum fuerit à filio nos maxime liberari. D
Lucifer enim ille qui mane oriebatur pro eo ꝙ al-
tiſſimi ſimilitudinem vſurpare tentauit: & rapinam arbi
tratus eſt eſſe ſe æqualem deo (quod vtiq; filij eſt) præ-
cipitatus ilico corruit, quoniam zelauit pro filio pater,
& opere dixiſſe videtur. Mihi vindictam & ego retribuã.
Luc.10. Continuo videbam ſathanam tanquàm fulgur cadentem
de cælo. Quid tu igit̃ ſuperbis terra & cinis? Si ſupbien
tibus angelis deus non pepercit: quantomagis tibi pu-
tredo & vermis? Nihil ille fecit: nihil operatus eſt: tan-
tum cogitauit ſuperbiam: & in momento: in ictu oculi ir-
reparabiliter præcipitatus eſt: quia iuxta euangeliſtam,
Iohan.8. In veritate non ſtetit. Fugite ſupbiam fratres mei: quæſo
Eccl.10. multum fugite. Initium omnis peccati ſuperbia: quæ
tam velociter ipſum quoq; ſideribus cunctis clarius mi-
cātem, æterna caligine obtenebrauit luciferum: quæ non
modo angelũ, ſed angelorum primũ in diabolum cōmu-
tauit. Vnde & protinus inuidens homini, quàm concepe-
rat in ſemetipſo, in eo peperit iniquitatem: ſuadens vt li-
Apoc.3. gnum vetitum guſtans fieret ſicut deus: ſciens bonum &
Collo.2. malum. Quid enim polliceris, quid promittis miſer: cum
filius altiſſimi ſcientiæ clauem habeat: imo & ipſe ſit cla-
uis dauid: qui claudit & nemo aperit? In eo ſunt omnes
theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi: tu ne eos vt ho
mini pſtes, inique furaberis? Videtis quia vere iuxta do- Iohan.8.
mini ſententiã: mendax iſte eſt, & pater eius. Nam & men-
dax fuit dicens. Similis ero altiſſimo, & mendacij pater: Eſai.14.
cũ in hominem quoq; venenatũ ſuæ falſitatis ſeminarium Gene.3.
effudit, dicens. Eritis ſicut dij. Tu quoq; ô homo: ſi vides Pſal.49.
furem curris cum eo? Audiſtis fratres quid hac nocte le-
ctum eſt in eſaia dicente domino. Principes tui infideles: Eſaie.1.
(vel ut alia tranſlatio habet inobediētes) ſocij furũ. Reue
ra enī principes noſtri adam & eua principia noſtræ ꝓpa
ginis: inobedientes & ſocij furum: qui quod filij dei eſt: ſer
pentis imo diaboli per ſerpentem conſilio ſubripere ten-
tant. Nec diſſimulat iniuriã filij pater: pater enim diligit
filium: ſed continuo & in ipſum hominem vindictam re
tribuit, & aggrauat ſuper nos manum ſuã. Omnes enī in
Adam peccauimus, & in eo ſententiam dānationis accepi
mus oēs. Quid agat filius videns pro ſe zelare patrem: &
nulli penitus parcere creaturæ? Ecce, inquit, occaſiōe mei
creaturas ſuas pater amittit, altitudinē meam primus an-
gelus affectauit: & populum qui ſibi crederet habuit: ſed
cōtinuo patris zelus grauiter vindicauit in illũ, ꝑcutiens
eum pariter cum omnibus ſuis plaga incurabili: caſtiga-
tione crudeli. Scīetiã quoq; quæ nihilominus mea eſt ſur-
ripere voluit homo: & ne illi quidē miſertus eſt, nec peper
cit oculus eius. Nunquid de bobus cura eſt deo? Duas tā 1.Cori.9.
tum fecerat nobiles creaturas rationis participes, capa-
ces beatitudinis: angelum videlicet atq; hominem: ſed ec-
ce propter me angelos perdidit multos, homines vulner-
ſos. Ergo vt ſciant quia & ego diligo patrē: ꝓ me recipiat
quos quodammodo propter me amiſiſſe videtur. Si pro-
pter me tēpeſtas hæc orta eſt (ait Ionas) tollite me: & mit Ione.1.
tite in mare. Omnes inuidēt mihi. Ecce venio & talem eis
exhibeo memetipſum: vt quiſquis inuidere voluerit: quiſ
quis geſtierit imitari: fiat ei æmulatio iſta in bonum. No-
ui tamen in affectum maliciæ & nequitiæ tranſiſſe ange-
los deſertores: nec ex ignorantia aliqua ſeu infirmitate
peccaſſe: ideoq; perire neceſſe eſt pœnitere nolentes. Pa-
tris enim amor, & honor regis iudicium diligit. Propter
hoc enim & ipſe creauit homines ab initio: qui ſuppleret
locum illum, & ruinas hieruſalē reſtaurarent. Sciebat enī
nullam angelis patere redeundi viam. Nempe nouit ſu- Eſaie.16.
perbiam Moab ꝙ ſuperbus eſt valde: & ſuperbia eius pœ
nitentiæ remedium non admittit, ac per hoc nec veniæ.
At verò hominis vice nullã poſtea condidit creaturam:
innuens ex hoc ipſo redimendum adhuc hominem: quip
pe quem ſupplantauit aliena malicia: ideoq; prodeſſe ei
poteſt charitas aliena. Ita domine obſecro: complaceat ti-
bi vt eruas me: quoniam ego infirmus ſum. Quoniam de Genē.40.
terra mea furtim ſublatus ſum: & hic innocens in lacum
miſſus ſum. Non penitus quidem innocens: ſed quantum
ad eum qui me ſeduxit innocens aliquatenus. Mendà-
cium mihi perſuaſum eſt domine: veniat veritas vt poſ-
ſit falſitas deprehendi, & cognoſcam veritatem: & veritas
liberabit me: ſi tamen deprehenſæ falſitati penitus renun
ciauero: & cognitæ adhæſero veritati. Alioquin non hu-
mana erit tentatio: nec humanum peccatum: ſed obſti-
natio diabolica. Nam perſeuerare in malo diabolicũ eſt:
& digni ſunt perire cum illo quicunq; in ſimilitudinem
eius ꝑmanēt in peccato. A Ecce fratres audiſtis quis
ſit qui veniat: conſiderate iam vnde veniat, & quo. Venit
vtiq; de corde dei patris: in vterum virginis matris: venit
à ſummo cælo: in inferiores partes terræ. Quid ergo? Nō
ne & nobis in terra eſt conuerſandum? Eſt, ſi tamen in ea
perſtiterit ille. Vbi enim bene erit ſine illo: aut vbi male eſſe
poterit cum illo? Quid mihi eſt in cælo, & à te quid volui
ſuper terram? Deus cordis mei, & pars mea deus in æter- Pſal.77.
num. Nam & ſi ambulauero in medio vmbræ mortis, nō Pſal.22
timebo mala: ſi tamen tu mecum es. Nunc autem vt vi-
deo & ad terras, & ad ipſum quoq; deſcendis infernum:

non tanquã vinctus ſed tanquã inter mortuos liber ſicut
lux quæ in tenebris lucet:& tenebræ eã nõ cõprehẽderũt
Vnde nec relinquitur aĩa in inferno:nec ſanctũ corpus in
terra videt corruptionẽ.Chriſtus eñ qui deſcẽdit,ipſe eſt
Actu.10. & qui aſcẽdit vt adimpleret oĩa:de quo ſcriptũ eſt.Qui p
trãſiit benefaciẽdo & ſanando oẽs oppſſos à diabolo. Et
Pſal.18. alibi.Exultauit vt gigas ad currendam viã: à ſummo cælo
egreſſio eius:& occurſus eius vſq; ad ſummum eius. Me-
Collo.3. rito proinde clamat apl's dicens. Quæ ſurſum ſunt q̃rite:
vbi chriſtus eſt in dextera dei ſedens. Incaſſum laboraret
erigere corda nr̃a:niſi collocatũ in cælis ſalutis noſtræ do
ceret authorẽ. Sed videamus iã quæ ſequũtur.Nam & ſi
materia quidem copioſa inuenitur & vberrima valde: ſed
anguſtia tpis tantã ſermonis lõgitudinẽ nõ admittit.Cõ
ſiderãtibus ergo quis veniat: magna oĩno & ineffabilis
maieſtas innotuit.Suſpiciẽtibus vñ veniat:grandis plane
patuit via:ſm eius teſtimoniũ qui prophetico præuectus
Eſai.10. ſpiritu:Ecce,inquit,nomẽ dñi venit de longinquo.Porrò
quo veniat intuẽtibus,apparuit inæſtimabilis dignatio
& penitus inexcogitabilis:q in carceris huius horrorẽ,
tanta deſcẽdere dignata eſt celſitudo.Iã quis dubitet ma-
gnũ aliquid in cauſa fuiſſe,vt maieſtas tanta de tã lõgin-
quo,i locũ tã indignũ deſcẽdere dignaret̃: Planè magnũ
aliquid:quia mĩa magna:qa miſeratio multa: qa charitas
copioſa.Ad qd eñ veniſſe credẽdus eſt: Hoc nãq; eſt: qđ
iuxta propoſitũ ordinẽ oporteat iam perſcrutari. Nec ſa-
nè laborandũ eſt in hac parte:cũ manifeſte aduentus eius
Luc.e.1. cauſam:& uerba ipſius & opa clamẽt.Ad q̃rẽdã qppe ouẽ
centeſimã q̃ errauerat de montibus pperauit,& vt cõfiteã
tur manifeſtius dño miæ eius,& mirabilia eius filijs homi
nũ:ppter nos venit.Mira q̃rẽtis dei dignatio: magna di-
gnitas hois ſic q̃ſiti.In qua ſi gloriari voluerit, nõ erit inſi
piens:non q aliqd eſſe videat tanquã a ſeipſo:ſed q tanti
cum fecerit ipſe q fecit.Oẽs eñ diuitiæ ois gloria mundi,
& quicqd in eo cõcupiſcit,minus eſt ad hãc gloriam: imo
Iob.7. nec eſt aliquid in cõpatiõe eius.Dñe quid eſt homo quia
magnificas eum:aut quid apponis erga eum cor tuum:
Attamen velim noſſe quid ſibi voluerit q ad nos venit il-
le:aut quare nõ magis iuimus nos ad illum: Noſtra enim
erat neceſſitas:ſed nec eſt conſuetudo diuitũ vt ad paupe
res veniant:nec ſi præſtare voluerint. Ita eſt fratres : nos
magis ad eum venire dignum fuit: ſed duplex erat impe-
1.Thi.19. dimentum.Nam & caligabant oculi noſtri. Ille verò lucẽ
habitat inacceſſibilem: & iacentes paralitici in grabato:
diuinam illam non poteramus attingere celſitudinem:
propterea benigniſſimus ſaluator & medicus animarum
deſcendit ab altitudine ſua: & claritatem ſuam infirmis
oculis temperauit.Induit ſe laterna quadam illo vtiq; glo
rioſo & ab omni labe puriſſimo corpore quod ſuſcepit.
Eſaie.19. Hæc eſt enim illa leuiſſima planè & præfulgida nubes:ſu-
pra quam aſcenſurum eum propheta prædixerat:vt deſcẽ
deret in ægyptum. Tempus eſt iam:ipſum quoq; conſi-
derare tẽpus:quo ſaluator aduenit.Venit enim(quod &
vos credimus non latere)non in initio nec in medio tem
poris ſed in fine.Nec incongrue factũ eſt,ſed vere ſapien-
ter diſpoſuit ſapientia:vt cum magis eſſet neceſſarium:
tunc primo ferret auxilium : pronos ad ingratitudinem
Adæ filios nõ ignorãs.Vere enim adueſperaſcebat:& in-
clinata erat iam dies: receſſerat paulominus ſol iuſtitiæ:
ita vt exiguus nimis ſplendor eius aut calor eſſet in ter-
ris.Nam & lux diuinæ notitiæ parua admodum erat,&
abundãte iniquitate feruor refrigerat charitatis . Iam nõ
apparebat angelus:non loquebatur propheta: ceſſabant
velut deſperatione victi:præ nimia vtiq; duritia hominũ
& obſtinatiõe:at ego(ait filius)tunc dixi:ecce venio. Sic
ſic dum medium ſilentium tenerent omnia,& nox in ſuo
curſu iter peragerer:omnipotens ſermo tuus domine à re
galibus ſedibus venit . Quod & apoſtolus innuens aie-
Gala.4. bat.Quando venit plenitudo temporis: miſit deus filium
ſuũ.Nimirũ plenitudo & abũdantia tẽporaliũ:obliuionẽ
& inopiã fecerat æternorũ.Oportune ergo tunc aduenit
æternitas:quando magis temporalitas præualebat.Nam
vt cætera ſileam : ipſa quoq; pax temporalis illo in tem-
pore tanta fuit:vt ad hois vnius edictũ deſcriberet̃ vniuer
ſus orbis. Habetis iam & pſonã venientis: & locũ vtriũq;
id eſt,à quo & ad quẽ venit:cãm quoq; & tp̃s non ignora
tis.Vnũ reſtat:via ſcilicet p quã venit: & hæc quoq; dili-
genter requirenda:vt poſſimus(ſicut dignum eſt)ei occur-
rere.Verũtamẽ ſicut ad operãdã ſalutẽ in medio terræ: ve
nit ſemel in carne viſibilis: ita quotidie ad ſaluandas aĩas
ſingulorũ ĩ ſpiritu venit & inuiſibilis ſicut ſcriptũ eſt. Spi
ritus ante faciem noſtram chriſtus dñs.Et vt noueris oc-
cultũ eſſe ſpũalẽ hunc aduentũ:In vmbra eius,inquit,vi- Treñ.4.
uemus inter gentes.Propterea dignũ eſt vt ſi non valet in-
firmus in occurſum tãti medici procedere longius,ſaltem
conetur erigere caput & aliquatenus aſſurgere venienti.
Non te oportet ô homo maria tranſfretare: nõ penetrare
nubes:nõ tranſalpinare neceſſe eſt.Non grandis,inquam,
tibi oſtendit̃ via:vſq; ad temetipm̃ occurre deo tuo:prope
eſt enim verbum in ore tuo & in corde tuo.Vſq; ad cordis
cõpũctionẽ & oris cõfeſſionẽ occurre:vt ſaltem cæcas de
ſterquilinio miſeræ cõſciẽtiæ: qm̃ indignũ eſt illuc authorẽ
puritatis intrare.Et hæc quidem de eo aduẽtu dicta ſunt,
quo ſingulorũ mentes inuiſibili dignatur illuſtrare præ-
ſentia.Libet autem & manifeſti aduentus viam conſidera-
re.Qm̃ viæ eius viæ pulchræ:& oẽs ſemitæ eius pacificæ. Prouer.3
Ecce inquit ſponſa:venit is ſaliens in montibus,trãſiliens Cañ.2.
colles.Venientẽ vides ô pulchra:ſed cubantẽ videre ante
non poteras.Dixiſti eñ.Indica mihi quẽ diligit aĩa mea: Cañ.2.
vbi paſcas vbi cubes. Cubans paſcit angelos in illas per-
petuas æternitates:quos ſatiat viſiõe æternitatis & immu
tabilitatis ſuæ: ſed ne ignores te ô pulchra: qm̃ mirabilis
facta eſt viſio illa ex te:cõfortata eſt & nõ poteris ad eã.Ve
rũtamen ecce egreſſus eſt de loco ſancto ſuo: & qui cubãs
paſcit angelos ipſe cœpit:ſicq; ſanabit nos : & videbit̃ ve-
niens & paſtus: qui cubãs & paſcens ante videri non pote
rat.Ecce venit hic ſaliens in montibus tranſiliens colles.
Mõtes & colles patriarchas & prophetas accipe:& quẽ- Matth.1.
admodum venerit ſaliens & tranſiliens in libro generatio
nis lege. Abrahã genuit Iſaac:Iſaac genuit Iacob &c. Ex
his montibus prodijt(vt inuenies)radix ieſſe:vnde iuxta Eſaie 11.
prophetam.Egreſſa eſt virga & exinde flos aſcendit: ſu-
per quem requieuit ſpiritus ſeptiformis . Quod manife-
ſtius alio in loco aperiẽs idem propheta:Ecce,inquit,vir- Eſaie.7.
go concipiet & pariet filium,& vocabitur nomẽ eius ema
nuel:quod interpretatur nobiſcum deus.Quem eñ prius
florem:ipſum deinde emanuelem: & quam dixerat virgam
manifeſtius exprimens virginem nominauit . Sed neceſſe
eſt altiſſimi huius ſacramenti conſiderationem diei alteri
reſeruari.Digna eſt eñ pprio ſermone materia:præſertim
q in longum iam hodiernus ſermo proceſſerit.

In aduentu domini de uerbis Eſaiæ ad Achaz
Pete tibi ſignũ,uſq;,butyrũ & mel. Sermo ſecundus.

AVdiuimus ſuadentẽ regi Achaz Eſaiam:petere ſi Eſaie.7.
gnum à domino:ſiue in profundum inferni:ſiue
in excelſum ſupra. Audiuimus reſpõſionem eius
formam quidam habentem pietatis,ſed non vir
tutem .Propter hoc deniq; ab eo qui intuetur cor:& cui
confitetur hominis cogitatio : meruit reprobari . Non Vñ ſupra
petam, inquit, & nõ tentabo dominũ.Elatus erat Achaz
faſtigio ſolij regalis aſtutus humanæ ſapientiæ verbis.
Audierat igitur Eſaias à domino. Vade dic vulpi illi pe
tat ſibi ſignum à domino in profundum . Habet enim
vulpis foueam : ſed in infernum quoq; ſi deſcenderit adeſt
qui comprehendat ſapientes in aſtutia ſua. Item. Vade,
ait dominus, dic volucri illi : petat ſibi ſignum in excel-
ſum ſupra . Habet enim volucris nidum:ſed & ſi in cæ-
lum aſcenderit: illic eſt qui ſuperbis reſiſtens propria cal
cat virtute ſuperborum & ſublimium colla. Veruntamen
diſſimulat ille poteſtatis excelſæ ſeu incomprehenſibilis
profunditatis ſapientiæ quærere ſignum: & propterea ſi
gnum bonitatis & charitatis domui Dauid ipſe dominus
promittit:

promittit:ut quos nec poteſtas nec ſapientia terruit: alli-
ciat ſaltem exhibitio charitatis. Pōt tñ in eo q̄ ait in pro-
fundum inferni,etiam charitas ipa qua maiorem nemo ha
buit,vt in infernũ quoq; pro amicis moriendo deſcende-
ret,non immerito deſignari:ut præcipiatur achaz uel in
excelſum regnantis expaueſcere maieſtatē: uel deſcenden-
tis ad inferos amplecti charitatem. Moleſtus eſt ergo non
ſolũ hoibus,ſed etiam deo,quiſquis nec maieſtatē cogitat
Eſaiæ. 7. in timore:nec charitatē cũ amore meditat. Propter hoc,in
quit,dabit dominus ipſe uobis ſignum: in quo manifeſte
& maieſtas & charitas innoteſcat. Ecce uirgo concipiet &
pariet filium,& uocabitur nomen eius emanuel: quod in-
terpretatur nobiſcũ deus. Noli fugere Adam,quia nobi-
ſcum deus. Ne timeas ô homo:nec audito dei nomine ter
rearis:quia nobiſcum deus. Nobiſcum carnis ſimilitudi-
ne:nobiſcũ utilitate. Propter nos uenit tāquā unus ex no
Vbi ſupra bis ſimilis nobis paſſibilis. Deniq; butyrũ, inquit, & mel
comedet. Ac ſi dicat. Paruulus erit & ueſcet infantilibus
Ibidem. alimentis. Vt ſciat,inquit,reprobare malum, & eligere bo
num. Etiam hic bonũ & malum audis:ſicut in arbore ue-
tita:ſicut in ligno tranſgreſſionis. Sed multo melius à pri-
Pſal. 108. mo adam:ſecundus iſte partitur. Eligens enim bonũ,ma-
lum reprobat:non ſicut ille qui dilexit maledictionem: &
uenit ei: & noluit benedictionē & elōgata eſt ab eo. Nam
& in eo q̄ præmiſit butyrũ & mel comedet:aduertere po-
teris paruuli huius electionem. Tantum aſſit eius gratia
ut quod præſtat utcunq; ſentire digne & accommodate
ad intelligendum proferre concedat. A Duo ſunt in
lacte ouis:butyrum & caſeus. Butyrum pingue & humi-
dum:caſeus ecōtra aridus & durus. Bene enim paruulus
noſter eligere nouit:qui butyrum comedēs,caſeum utiq;
Pſal.118 non comedit. Quæ eſt enim ouis centeſima quæ errauit:
& in pſalmo loquitur: Erraui ſicut ouis quæ perijt: Vtiq;
genus humanũ qđ benigniſſimus paſtor quærit: alijs ſa-
nē nonagintanouē ouibus in montibus derelictis. In hac
igitur oue duo reperies:naturam dulcem:naturam bonā
& bonā ualde tāquā butyrũ:& pc̄ti corruptionē ut caſeũ.
Vide ergo quàm optime puer noſter elegit:qui naturam
Vñ ſupra. noſtram ſine ulla peccati corruptione ſuſcepit. Nā de pec
catoribus legis,coagulatum eſt ſicut lac cor eorũ:in qbus
utiq; lactis puritatē corrupat fermētũ malitiæ coagulum
iniquitatis. Sic & apis habet mellis dulcedinē:habet etiā
aculei punctionem. Apis uerò eſt quæ paſcitur inter lilia
quæ florigeram inhabitat patriam angelorum. Vnde &
ad ciuitatem nazareth quod interpretatur flos aduolauit
& ad ſuaue olētem perpetuæ uirginitatis florem aduenit
illi inſedit: illi adhæſit. Huius apis mel & aculeum non
Pſal.100. ignorat:qui miſericordiam ei & iudiciũ cũ propheta de-
Luc.9. cantat. Attamen ad nos ueniens,ſolum mel attulit & non
aculeũ,id eſt miſericordiā & nō iudiciũ:ita ut ſuadētibus
qñq; diſcipulis ut ciuitatē quæ ſuſcipe eum noluit, p̄cipe
ret igni conſumi:reſponderit filium hominis non ueniſſe
ut iudicaret,ſed ut ſaluaret mundum. Nō habebat aculeũ
apis noſtra:quodammodo depoſuerat illũ:qñ tanta indi-
gna patiēs miſericordiā exhibebat & nō iudiciũ. Sed no-
lite ſperare in iniquitate:nolite peccare in ſpe. Habet eñ
apis noſtra qñq; aſſumere aculeum ſuum,& acriter nimis
Iohan.5. infigere illũ in medullas hominum peccatorum. Qñ pa-
ter non iudicat quenquā:ſed filio dedit oē iudiciũ. Nunc
autē paruulus noſter butyrũ & mel comedit:qñ bonũ na
turæ humanæ diuinæ miſc ſic uniuit in ſemetipſo:ut eſſet
homo uerus & pc̄tũ nō habēs:deus miſericors & iudiciũ
nō exhibens. Ex his manifeſtũ iā arbitror quenā ſit uirga
de radice ieſſe procedēs:qs uerò flos ſup quem requieſcit
ſpūſſactus. Qm̄ v̄go dei genitrix uirga eſt:flos filius eius.
Flos itaq; filius uirginis,flos cādidus & rubicundus: ele-
ctus ex milibus. Flos in quem proſpicere deſiderant ange
li:flos ad cuius odorem reuiuiſcunt mortui:& ſicut ipſe te
Cantic.1. ſtatur,flos cāpi eſt & nō horti. Cāpus eñ ſine oi humano
floret anniniculo:nō ſeminatus ab aliquo:nō defoſſus ſar-
culo:nō impinguatus fimo. Sic oino ſic uirginis aluus flo
ruit:ſic inuiolata,integra,& caſta mariæ uiſcera tanquam
paſcua æterni uiroris florē protulere:cuius pulchritudo
nō uideat corruptionē:cuius gloria in perpetuũ nō mar
ceſcat. O uirgo uirga ſublimis:in quam ſublime uerticem
ſanctum erigis:uſq; ad ſedentem in throno:uſq; ad domi-
num maieſtatis. Neq; eñ id mirũ,qñ in altum mittis radi
ces humilitatis. O uere cœleſtis planta: precioſior cũctis,
ſanctior uniuerſis. O uere lignũ uitæ qđ ſolũ fuit dignum
portare fructum ſalutis. Deprehenſa eſt maligne ſerpens
uerſutia tua:nudata eſt plane falſitas tua. Duo impoſue-
ras creatori mendacij & inuidiæ infamaueras eum: ſed in
utroq; conuictus es eſſe mentitus. Siquidem & ab initio Gene.3.
moritur cui dixeras:nequaquàm morieris:& ueritas do- Pſal.116.
mini manet in æternum. Sed & nunc reſponde ſi potes,
quam ei arborē:cuius arboris fructum inuidere potuit:
qui ne hanc quidem uirgam electam & fructum ſublimem
negauit: Etenim q proprio filio nō pepercit:quō non aia
ſimul cũ illo donauit: Sed iam aduertiſtis (ni fallor) quo
niam uirgo regia ipſa eſt uia per quam ſaluator aduenit:
procedens ex ipſius utero tanquam ſponſus de thalamo
ſuo. Tenētes ergo uiam quam priore ſi meminiſtis cœpi-
mus inueſtigare ſermone: ſtudeamus & nos dilectiſſimi
ad ipſum p eā aſcēdere:q per ipſam ad nos deſcendit: per
eā uenire in gratiā ipſius qui p eā in noſtrā miſeriā uenit.

Per te acceſſum habeamus ad filium:ô benedicta inuen
trix gratiæ, genitrix uitæ,mater ſalutis:ut per te nos ſuſci
piat qui per te datus eſt nobis. Excuſet apud ipſum inte-
gritas tua culpam noſtræ corruptionis:& humilitas deo
grata noſtræ ueniam impetret uanitati. Copioſa charitas
tua noſtrorum cooperiat multitudinem peccatorum: &
fœcunditas glorioſa fœcunditatem nobis conferat meri-
torũ. Domina noſtra,mediatrix noſtra, aduocata noſtra:
tuo filio nos reconcilia:tuo filio nos commenda: tuo nos
filio repreſenta. Fac ô benedicta per gratiam quam inue-
niſti:per prerogatiuam quam meruiſti: per miſericordiā
quam peperiſti:ut qui te mediante fieri dignitus eſt par-
ticeps infirmitatis & miſeriæ noſtræ,te quoq; intercedente
te participes faciat nos gloriæ & beatitudinis ſuæ: ieſus
chriſtus filius tuus dominus noſter,qui eſt ſup oñia deus
benedictus in ſecula. Amen.

De triplici dñi aduentu & de ſeptem columnis quas in nobis erigere debemus. Sermo tertius unde ſupra.

IN aduentu domini quem celebramus:ſi perſo-
nam uenientis intueor non capio excellentiam
maieſtatis. Si attēdo ad quos uenerit:dignatio
nis magnitudinem expaueſco. Stupēt certe an-
geli de nouo uidentes infra ſe. quem ſupra ſemper ado-
rāt:manifeſte iam & aſcēdētes & deſcēdentes ad filiũ ho-
minis. Si cōſidero pp̄ter quod uenerit:amplector quoad
poſſum inæſtimabilem latitudinem charitatis. Si modum
cogito:exultationē agnoſco humanæ conditionis. Venit
ſiquidem uniuerſitatis creator & dominus: uenit ad ho-
mines:uenit propter homines:uenit homo. C Sed
dicit aliquis. Quomodo ueniſſe dicitur:qui ſemper ubiq; Iohan.1.
fuit: Erat quidem in mundo:& mundus per ipſum factus
eſt:ſed mundus eum non cognouit. Non ergo uenit qui
aberat:ſed apparuit qui latebat. Vnde & humanā in qua
agnoſceretur induit formam: qui nimirum in diuina lu-
cem habitat inacceſſibilem. Nec ſane inglorium maieſta- 1.Thi.6.
ti apparere in propria ſimilitudine ſua quam fecerat ab
initio:nec indignum deo:à quibus in ſubſtantia ſua non
poterat agnoſci in imagine exhiberi:ut qui fecerat homi-
nem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam:ipſe hominibus
innoteſceret factus homo. Huius ergo aduētus tantæ ma
ieſtatis:tantæ humilitatis:tantæ charitatis:tantæ etiā glo
rificationis noſtræ:ab uniuerſa eccleſia ſemel in anno ſo-
lemnis memoria celebratur. Sed utinam ita ſemel agere-
tur: ut ſemper id quippe dignius. Quantæ enim inſaniæ
ut poſt tanti regis aduētum alijs quibuſlibet negotijs ho-
mines uelint ſeu audeāt occuppari:& non magis omiſſis
oibus ſoli eius cultui uacēt:nec in eius p̄ſentia cuiuſquā

meminerint cæterorũ: Sed non oim eſt qđ ait propheta.
Pſal. 144 Memoriã abundãtiæ ſuauitatis tuæ eructabunt: ſiquidẽ
nec oẽs hæc memoria paſcit. Sane nemo qđ nõ guſtauit:
ſed neq; qđ tñ guſtauit eructuat. Ructus quippe non niſi
de plenitudine & ſatietate pcedit. Propterea quorũ ſecula
ris eſt mẽs & uita memoriã hãc & ſi celebrãt nõ eructuãt:
ſine deuotione & affectione dies iſtos arida quadã conſue
tudine obſeruãtes. Deniq; quod dãnabilius eſt, ipſa quoq;
inæſtimabilis huius dignatiõis memoria daf in occaſione
carnis: ut uideas eos tãta ſolicitudine diebus iſtis ueſtiũ
gloriã: ciborũ parare delitias: ac ſi hæc & hmõi quærat in
natiuitate ſua chriſtus: & ibi ſuſcipiaf dignius: ubi hæc ac
curatius exhibenf. Sed ipm audi dicẽtẽ: Supbo oculo &
inſatiabili corde: cũ hoc non edebã: quid tanta ambitione
ueſtes paras in natale meũ? Deteſtor ego ſupbiã: non am
plector. Quid tanta ſolicitudine ciborũ copias reponis in
tẽpus illud? Dãno ego carnis delitias: non accepto. Planẽ
inſatiabilis es corde tanta parans & ex tã longo: nã corpo
ri utiq; & pauciora ſufficerent: & quæ poſſent opportu
nius inueniri. A Celebrans ergo aduentũ meum labiis
me honoras: ſed cor tuum lõge eſt a me. Non me colis: ſed
deus tuus uenter eſt: & gloria in cõfuſione tibi. Infelix oĩ
no q uoluptatẽ corporis & ſecularis colit gloriæ uanita
Pſal. 143. tẽ. Beatus aũt populus cuius eſt dñs deus eius. Frẽs nolite
uos æmulari in malignãtibus: neq; zelaueritis faciẽtes ini
quitatẽ. Intelligite magis in nouiſſima eorũ & cõpatimi
ni eis ex aĩo: & orate pro eis qui pͦoccupati ſunt i delicto.
Hæc eñ faciũt miſeri: quia ignorantiã dei habẽt. Nã ſi co
gnouiſſent nunquã dñm gloriẽ tanta aduerſum ſe inſania
prouocarẽt. Nos aũt dilectiſſimi excuſationẽ de ignorãtia
nõ habemus. Planẽ noſti eũ quiſquis hic es: & ſi dixeris quia
nõ noui eũ: eris ſimilis ſecularibus mendax. Deniq; ſi eum
non noſti: quis te huc adduxit: aut quomodo huc ueni
ſti? Alioqn qñ tibi perſuaderi poſſet charorũ affectibꝰ cor
poris uoluptatibus ſeculi, uanitatibus ſpõte abrẽnũciare
& iactare cogitatũ tuum in dño, & oẽm ſolicitudinẽ in eũ
proiicere, de quo nihil bene: immo tam male cõſcientia
teſte merueras? Quis tibi, inquã, perſuadere id poſſet ſi ne
ſcires qa bonus dñs ſperantibus in ſe, aĩe quærẽti ipm: niſi
cognouiſſes & tu qa ſuauis eſt dñs & mitis & multæ miſe. &
uerax? Hæc aũt unde noſti niſi qa nõ ſolũ ad te: ſed etiã in
te uenit? B Triplicẽ eñ eius aduẽtũ nouimus: ad hoĩes
in hoĩes: cõtra hoĩes. Ad hoĩes quidẽ indifferẽter, nõ aũt
ita in hoĩes aut cõtra hoĩes. Sed qa primus & tertius noti
ſũt utpote manifeſti: de ſecũdo q ſpũalis & occultus eſt: ipm
Ioã. 14. audi dicentẽ. Si quis diligit me ſermonẽ meũ ſeruabit: &
pater meus diliget eũ: & ad eum ueniemus & manſionem
apud eũ faciemus. Beatus apud quẽ manſionẽ facies dñe
ieſu. Beatus in quo ſapientia ædificat ſibi domũ: excidens
colũnas ſeptẽ: beata aĩa que ſedes eſt ſapiẽtiæ. Quænã eſt il
Pſal. 88. la? Aĩa utiq; iuſti. Merito planẽ: qa iuſtitia & iudiciũ præ
paratio ſedis tuæ. Quis i uobis eſt fratres: qui deſiderat in
aĩa ſua ſedẽ parare chriſto? Ecce quænã illi ſerica: quæ tape
tia: qđ puluinar oporteat præparari. Iuſtitia, inquit, &
iudiciũ præparatio ſedis tuæ. Iuſtitia uirtus eſt: qđ ſuum
eſt unicuiq; tribuẽs. C Tribue ergo tribus q̄ ſua ſunt.
Redde ſuperiori: redde inferiori: redde æquali: cuiq; qđ
debes: & digne celebras aduentũ chriſti: parẽs ei in iuſti
tia ſedẽ ſuã: Redde, inquã, reuerentiã prælato & obedien
tiã: quarũ altera cordis: altera corporis eſt. Nec eñ ſuffi
cit exterius obtẽperare maioribus nrĩs: niſi ex intimo cor
dis affectu ſublimiter ſentiamus de eis. Qđ & ſi tã manife
ſte innotuerit indigna prælati alicuius uita: ut nihil oĩno
diſſimulationis nihil excuſationis admittat: propter eum
tamẽ a quo eſt oĩs poteſtas ipm quẽ modo talẽ nouimus
excelſum reputare debemus: nõ pſentibus perſonæ meri
tis: ſed ordinationi diuinæ & dignitati ipſius officii defe
rentes. Sic & fratribus noſtris inter quos uiuimus: ipſo iu
re fraternitatis & ſocietatis humanæ: conſilii ſumus & auxi
lii debitores. Hæc enim uolumus: ut & ipſi nobis impen
dant conſilium quo erudiatur ignorantia noſtra: auxiliũ
quo iuuetur infirmitas noſtra. Sed fortẽ erit inter nos qui
tacitus reſpondeat dicens. Quod ego conſilium dabo fra
tri: cui nec unum quidem dicere uerbum fas eſt abſq; licẽ
tia? Quod ei auxilium impendere eſt, cum nec minimum
aliquid agere liceat abſq; obediẽtia? Ad quod ego. Non
deerit certẽ quod facias: tantum modo charitas fraterna
non deſit. Nullum ego conſilium melius arbitror quàm ſi
exẽplo tuo fratrem docere ſtudeas q̄ oporteat, q̄ nõ opor
teat fieri: prouocans eum ad meliora: & cõſulẽs ei non uer
bo neq; lingua: ſed opere & ueritate. An uerò utilius aut
efficacius auxiliũ aliquod eſt: quàm ut ores deuote p eo: ut
non diſſimules redarguere culpas eius: ut nõ modo nullũ
ei offendiculum ponas: ſed & ſolicitus ſis quãtum præua
les tanquã angelus pacis de regno dei ſcandala tollere, &
occaſiones ſcandalorũ penitus dimouere? Si talẽ te fratri
auxiliariũ & cõſiliariũ exhibes: reddis ei qđ debes: nec ha
bet unde cauſetur. Porrò ſi cui fortẽ prælatus es: huic ſine
dubio teneris debitor ſolicitudinis amplioris. Exigit à
te & ipſe cuſtodiã & diſciplinã. Cuſtodiã quidẽ ut poſſit
cauere peccatũ. Diſciplinã uerò ut qđ minus cauit: mini
me maneat impunitum. Quod & ſi nemini fratrum præeſ
ſe uideris: habes tñ ſub te cui cuſtodiã hãc & diſciplinam
oporteat exhiberi. Dico aũt corpus tuũ, quod ſine dubio
regendum accepit ſpiritus tuus. Debes ei cuſtodiam ut
non regnet in eo peccatum: nec mẽbra tua arma fiãt ini
quitati. Debes & diſciplinam ut dignos faciat pœniten
tiæ fructus: caſtigatum, & ſubditum ſeruituti. Longẽ tamẽ
grauiori & perieuloſiori debito tenenf adſtricti: q pro mul
tis animabus reddituri ſunt rationem. Quid ego infelix
quo me uertam: ſi tantum theſaurum: ſi precioſum depo
ſitũ iſtud qđ ſibi chriſtus ſanguine pprio pcioſus iudica
uit: contigerit negligentius cuſtodire? Si ſtillãtem in cru
ce domini ſanguinem collegiſſem, eſſetq; repoſitus penes
me in uaſe uitreo, quod & portari ſepius oporteret: quid
animi habiturus eſſem in diſcrimine tanto? Et certe id ſer
uandum accepi: pro quo mercator nõ inſipiens ipa utiq;
ſapientia ſanguinem illum dedit. Sed & habeo theſaurum
iſtum in uaſis fictilibus: & quibus multo plura quàm ui
treis iminere pericula uideãtur. Accedit ſanẽ ad ſolicitu
dinis cumulũ, & pondus timoris: quod cũ & meã & proxi
mi cõſcientiam ſeruare neceſſe ſit: neutra mihi ſatis eſt no
ta. Vtraq; abyſſus eſt imperſcrutabilis: utraq; mihi nox
eſt, & nihilominꝰ exigitur a me utriuſq; cuſtodia, & clama
tur: Cuſtos qui de nocte: cuſtos qui de nocte: Nõ eſt mihi
dicere cũ cayn. Nũquid cuſtos fratris mei ſũ ego? ſed eſt Eſa. 21.
fateri humiliter cum ppheta: Quia niſi dñs cuſtodierit ci Geñ. 4.
uitatẽ: fruſtra uigilat qui cuſtodit eã. In eo tñ excuſabilis Pſal. 126.
ego uideor ſi ut predixi, debitam exhibeo cuſtodiã pari
ter & diſciplinã. Quod ſi priora quoq; quattuor nõ defue
rint: dico aũt erga prælatos reuerentiã & obedientiã: cõ
ſiliũ & auxiliũ erga fratres: quod ad iuſtitiã pertinet: non
imparatã ſedem inueniet ſapiẽtia. D Et fortaſſis hæc
uideantur ſex colũnæ quas excidit in ipa domo quã ædi
ficauit ſibi, & ſeptima quoq; quærẽda eſt ſi fortẽ & eã no
bis notã facere ipſa dignef. Quid uerò prohibet ſicut ſex
in iuſtitia, ſeptimã quoq; intelligi in iudicio? Neq; eñ iu
ſtitia ſola, ſed iuſtitia, inquit, & iudiciũ præparatio ſedis Pſal. 88.
tuæ. Deniq; ſi platis & æqualibus & iferioribus reddimus
qđ oportet: nihil ne accipiet deus? At ei planẽ qđ debet
retribuere nemo poteſt: p tã copioſe accumulauerit ſuper
nos miam ſuã: q tã multa deliquerimus ei: q tam fragiles
& nihil ſimus: q tam plenus & ſufficiens ille ſibi: & bono
rũ oim noſtrorũ nõ egẽs. Audiui tñ dicentẽ eũ: cui incer
ta & occulta ſapiẽtiæ ſuæ reuelauerat: quia Honor regis Pſal. 98.
iudiciũ diligit. Nihil qđ in ſe eſt a nobis exigit ãplius: tñ
dicamus iniquitates noſtras: & iuſtificabit nos gratis, ut
gratia cõmendef. Diligit eñ aiam quæ in cõſpectu eius &
ſine intermiſſione conſiderat: & ſine ſimulatione diiudi
cat ſemetipſam. Id q; iudicium non niſi propter nos a no
bis exigit: quia ſi noſmetipſos iudicauerimus: non utiq;
iudicabimur. Propterea ſapiens ueretur omnia opera
ſua, ſcrutatur:

ſua,ſcrutatur,diſcurit,& dijudicat uniuerſa.Honorat qp-
pe ueritatē:q & ſe & ſua oīa in eo ſtatu quo ueritas habet
& agnoſcit ueraciter:& humiliter cōfitetur. Audi deniq;
Luc.17. manifeſtius à te iudiciū exigi poſt iuſtitiā.Cū feceritis,in-
qt,oīa q̄ præcepta ſunt uobis:dicite,ſerui inutiles ſumus.
Hæc planè quod in hominem eſt digna ſedis præparatio
dn̄o maieſtatis:ut & iuſtitiæ mandata ſtudeat obſeruare:
& ſemper indignum ſeſe & inutilem arbitretur.

*In aduentu dn̄i de duplici aduentu & pennis dear-
gentatis. Sermo quartus.*

DIgnum eſt fratres ut tota deuotiōe domini
celebretis aduentū:delectari tāta cōſolatio-
ne:ſtupefacti tanta dignatione:inflāmati tan
ta dilectione.Nec uerò ſolū cogitetis aduē-
tum quo uenit quærere & ſaluum facere qd'
perierat:ſed & illū nihilominus quo ueniet
& aſſumet nos ad ſeipm̄.Vtinā circa hos duos aduētus iu
gi meditatione uerſemini:ruminātes in cordibus ueſtris
quātū in priore præſtiterit quātū promiſerit in ſcd'o.Vti
nam certè dormiatis inter medios cleros. Hæc ſunt eīn
Cañ.2. duo brachia ſpōſi:inter quæ ſponſa dormiēs aiebat.Leua
eius ſub capite meo,& dextera eius amplexabitur me.Nā
in ſiniſtra qdē eius (ſicut alibi legimus) diuitiæ & gloria:
Prouer.3 in dextera longitudo uitæ.In ſiniſtra eius,inqt, diui-
tiæ & gloria.Filij adam genus auarū & ambitioſum audi
te.Quid uobis cū terrenis diuitijs & glīa tēporali: q̄ nec
ueræ nec ueſtræ ſunt? Aurū & argentū nōine terra eſt ru
bra & alba:quā ſolus hoīm error facit:aut magis reputat
p̄cioſam? Deniq; ſi ueſtra ſunt hæc tollite ea uobiſcū.Sed
hō cū interierit nō ſumet oīa:neq; deſcēdet cū eo gloria
eius.Vere ergo diuitiæ nō opes ſunt,ſed uirtutes:quas ſe
2.Cori.1. cum cōſciētia portat:ut impp̄etuum diues fiat. De gloria
quoq; dicit apl's.Gloria noſtra hæc eſt:teſtimoniū cōſciē
Roma.8. tiæ noſtræ.Hæc eſt utiq; uera gloria q̄ eſt à ſpiritu ucrita
tis.Ipſe eīn ſp̄us teſtimonium perhibet ſpiritui noſtro: ꝙ
filij dei ſumus.Gloria uerò quam ab inuicē accipiunt qui
Pſal.6. gloriā (quæ eſt à ſolo deo) nō reqrūt, uana eſt. Quoniā
uani filij hominū:Inſipiēs tu qui merces cōgregas in ſac-
cū pertuſum:qui theſaurū tuum alieno in ore conſtituis,
ignoras ꝙ arca iſta non clauditur,nec ſeras habet? Quan
to melius ſapiunt qui theſaurū ſuum ipſi ſibi ſeruant:alijs
non committunt? Verum nunquid ſemper ſeruabūt? Nū-
Mat.25. quid ſemper abſcōdēt? Veniet cum manifeſta erūt abſcon
dita cordis:quæ uerò fuerint oſtentata nō comparebūt.
Hinc eſt ꝙ ueniente dn̄o fatuarū uirginum lampades ex-
tinguuntur,& qui receperūt mercedē ſuam à dn̄o neſciū
tur.Propterea dico uobis chariſſimi:utile eſt abſcondere
magis quàm oſtētare:ſi quid habemus boni,ſicut & medi
ci cū eleemoſynam petunt,non precioſas ueſtes oſtēdunt
ſed ſeminuda mēbra aut ulcera ſi habuerint : ut citius ad
Luc.18. miſericordiā uidētis animus inclinetur. Quam regulam
publicanus ille ſeruauit multo melius phariſæo,& iō de-
ſcendit iuſtificatus ab illo,id eſt præ illo. Tempus eſt fra-
tres:ut iudiciū incipiat à domo dei. C Quis finis eorū
qui non obediunt euangelio? Quod iudicium his: qui
in hoc iudicio nō reſurgūt? Quicūq; enim iudicari diſſi
mulant eo iudicio quod nunc eſt:in quo princeps huius
mundi eijcitur foras:iudicem expectent:uel magis timeāt
à quo cum ipſo principe ſuo foras eijcientur & ipſi. Nos
autem ſi perfecte iudicamur nunc:ſecuri ſaluatorem expe
ctemus dominum noſtrum ieſum chriſtum:qui reforma-
bit corpus humilitatis noſtræ: configuratum corpori cla
ritatis ſuæ. Tunc fulgebunt iuſti,ita ut uideri poſſint do
cti pariter & indocti:fulgebunt enim ſicut ſol in regno pa
tris eorum.Erit autem claritas ſolis ſeptempliciter: id eſt
ſicut lux ſeptem dierum. Aduenicns enim ſaluator refor-
mabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori
claritatis ſuæ : ſi tamen prius fuerit cor reformatum & cō
figuratum humilitati cordis ipſius. Propter hoc ꝙ dice-
Mat.11. bat. A Diſcite à me quia mitis ſum,& humilis corde.
Conſidera ſanè in his uerbis quoniam humilitas duplex
eſt : altera cognitionis : altera affectionis quæ hic dicitur
cordis.Priore cognoſcimus ꝙ nihil ſumus: & hanc diſci
mus à nobiſipſis & ab infirmitate propria:poſteriore cal
camus gloriam mundi:& hanc ab illo diſcimus : qui exi- Philip.2.
naniuit ſemetipſum formam ſerui accipiens : qui etiam
quæſitus in regnum,fugit: quæſitus ad tanta probra &
ignominioſum ſupplicium crucis, ſponte obtulit ſemet-
ipſum. Sint ergo ſi dormire uolumus inter medios cle-
ros:id eſt duos aduentus pennæ noſtræ deargentatæ:ut
illam ſcilicet uirtutum formam teneamus : quam uerbo
& exemplo commendauit chriſtus præſens in carne. In
argento ſiquidem non incongrue intelligitur humani-
tas eius : ſicut in auro diuinitas. Omnis itaq; uirtus no
ſtra tam longe eſt à uera uirtute : quàm longè eſt ab ea
forma:& omnis penna noſtra ad nihilum ualet ſi nō fue-
rit deargentata. Magna quædam penna eſt paupertatis:
qua tam cito uolatur in regnum cœlorum. Nam in alijs
uirtutibus quæ ſequuntur:promiſſio futuro tempore in-
dicatur : paupertati non tam promittitur quàm datur.
Vnde & præſenti tempore enunciatum eſt:quoniam ipſo Mat.5.
rum eſt regnū cœlorum:cum in cæteris dicatur:hæredita
bunt:conſolabuntur & ſimilia. Videmus autem pauperes
aliquos qui ſi ueram haberent paupertatem : non adeo
puſillanimes inuenirētur & triſtes: utpote reges & reges
cæli. Sed hi ſunt qui pauperes eſſe uolunt : eo tamen pa
cto ut nihil eis deſit: & ſic diligunt paupertatem,ut nul-
lam inopiam patiantur. Sunt & alij mites : ſed quandiu ni
hil dicitur uel agitur niſi pro eorum arbitrio. Patebit au-
tem quàm longe ſint à uera manſuetudine ſi leuis oria-
tur occaſio. Hæc manſuetudo quomodo hæreditabit:
quæ ante hæreditatem deficit? Alios quoq; lugentes ui
deo:ſed ſi de corde procederent illæ lachrymæ : non tam
facile ilico ſoluerentur in riſum. Nunc autem cum abun-
dantius ocioſa uerba & ſcurrilia profluant quàm prius la
chrymæ:lachrymas hmōi de his eſſe nō arbitror:quibus
conſolatio diuina promittitur:quandoquidem poſt illas
tam facile conſolatio uilis admittitur. Alij tam uehemen
ter contra aliorum delicta zelantur : ut uideri poſſent eſu
rire & ſitire iuſtitiam: ſi eſſet apud eos de ſuis quoq; pec-
catis idem iudicium:ſed nunc pondus & pondus utrūq;
abominatio eſt apud deum. Nam contra alios tam impu-
dēter quàm inaniter æſtuāt:ſeipſos tam inſipienter quàm
inutiliter palpant. Sunt alij miſericordes de his quæ ad
ipſos non pertinent qui ſcandalizant ſi non datur om-
nibus abundanter : ſic tamen ut ipſi ne in modico qui-
dem grauentur. Qui ſi miſericordes eſſent: de ſuo facere
deberent miſericordiam:ſi non poſſent de terrena ſubſtā-
tia: de uoluntate bona darent his qui fortè cōtra eos pec-
care uiderentur indulgentiam: darent dulce ſignum,uer-
bum bonum : quod eſt ſuper datum optimum:ut eorum
mentes ad pœnitētiam prouocarent. Deniq; & his & om-
nibus quos in peccato eſſe cognoſcerent: compaſſionem
impēderent & orationem. Alioquin miſericordia eorum
nulla eſt : & miſericordiam conſequuntur nullam. Item
ſunt qui peccata ſua ſic confitentur:ut uideri poſſent ex
deſiderio mundandi cordis id agere (omnia enim in con-
feſſione lauantur) niſi ꝙ ea quæ ipſi ſponte dicunt alijs:
ab alijs patienter audire non poſſunt. Qui ſi uere munda
ri deſiderarent ut uidentur:non irritarentur:ſed haberēt
eis gratiam:qui ſuas illis maculas demonſtrarent. Sūt &
alij qui ſi uiderint quempiam uel leuiter ſcandalizatum:
ualde ſoliciti ſunt quomodo eum in pacem reducere poſ-
ſint & uiderentur pacifici : niſi quod eorum commotio ſi
fortè quicquam contra eos factum dictumue uidebitur:
tardius uniuerſis poterit difficiliuſq; ſedari. Qui nimirū
ſi uere pacem diligerent,haud dubium quin eā quærerēt
ſibijpſis. Deargentemus ergo pēnas noſtras in xp̄i cōuer-
ſatione,ſicut & martyres ſancti lauerunt ſtolas ſuas in eius
paſſione. Imitemur quoad poſſumus eum qui ſic dilexit
paupertatem,ut quamuis in eius manu eſſent fines terræ,
tamen non habuit ubi caput reclinaret: ita ut diſcipulos

adhærentes ei, legimus fame compulſos ſpicas manibus
confricaſſe: cum per ſata tranſirent: quiq; tanquã ouis ad
occiſionem ductus eſt: & ſicut agnus coram tondente ſe
obmutuit: & nõ aperuit os ſuum: quem & ſuper lazarum
& ſuper ciuitatem fleuiſſe: & in orationibus pernoctaſſe
legimus: riſiſſe uerò aut iocaſſe nuſquam: qui ſic eſuriuit
iuſtitiam: ut cum propriis non haberet: tantam pro pecca
tis noſtris a ſeipſo exegit ſatiſfactionẽ. Vnde in cruce ni-
hil aliud quàm iuſtitiam ſitiebat: qui p inimicis mori nõ
dubitauit: & orauit pro crucifixoribus ſuis: qui peccatũ
non fecit: & impoſita ſibi ab aliis patienter audiuit: qui
pro reconciliandis ſibi peccatoribus tanta ſuſtinuit.

De medio aduentu & triplici innouatione
Sermo quintus. unde ſupra.

D Iximus nuper his qui deargentauerunt pen-
nas ſuas: dormiendum inter medios cleros:
duos ſignificantes aduentus: ſed ubi ſit dor-
miendum nõ diximus. Tertius enim quidam
aduentus eſt medius inter illos: in quo delectabiliter dor
miunt qui eum norunt. Illi enim duo manifeſti ſunt: ſed
non iſte. In priore quidem in terris uiſus: & cum homini
Baruc.3. bus conuerſatus eſt: quando ſicut ipſe teſtatur: & uiderũt
Iohan.15. & oderunt. In poſteriore uerò uidebit omnis caro ſaluta
Luc.3. re dei noſtri. Et uidebunt in quem tranſfixerunt. Medius
Iohan.9. occultus eſt: in quo ſoli eũ in ſeipſis uident electi, & ſaluæ
fiunt animæ eorum. In primo ergo uenit in carne & infir
mitate, in hoc medio in ſpiritu & uirtute, in ultimo in
gloria & maieſtate. Per uirtutem enim peruenitur ad glo
riam. Quia dominus uirtutum ipſe eſt rex gloriæ. Et item
alibi ait idem propheta. Vt uiderem uirtutem tuã & glo-
pſ.25. riam tuam. Aduentus ſiquidem iſte medius, uia quædam
pſ.62. eſt: per quam à primo ueniatur ad ultimum. In primo
chriſtus fuit redemptio noſtra, in ultimo apparebit uita
noſtra. In iſto ut dormiamus inter medios cleros, requies
eſt & conſolatio noſtra. Sed ne cui forte inuenticia uideã
tur: quæ de hoc aduentu medio dicimus: ipſum audite.
D Si quis diligit me, inquit, ſermones meos ſeruabit: &
pater meus diliget eum: & ad eum ueniemus. Sed quid
Iohan.14. eſt ſi quis diligit me ſermones meos ſeruabit? Legi enim
Eccli.15. alibi. Qui timet deum faciet bona: ſed plus aliquid dictũ
ſentio de diligente: quia ſermones dei ſeruabit. Vbi ergo
ſeruandi ſunt? Haud dubium quin in corde: ſicut ait pro-
pſ.118. pheta. In corde meo abſcõdi eloquia tua ut non peccem
tibi. Sed quomodo in corde ſeruandi? An ſufficit ſola eos
ſeruare memoria? At uerò ſic ſeruanti dicet apoſtolus.
1. Cori.8. Quoniam ſcientia inflat. Deniq; & memoriam facile de-
let obliuio. Sic ſerua ſermonem dei: quomodo melius ſer
uare potes cibum corporis tui. Nã & ille panis uiuus eſt:
& cibus mentis. Panis terrenus dum in arca eſt poteſt à
fure tolli: poteſt à mure corrodi: poteſt uetuſtate corrũpi.
Vbi uerò comederis illum: quid horum timeas? Hoc mo
Luc.11. do cuſtodi uerbum dei: beati enim qui cuſtodiunt illud.
Ergo traiiciatur in uiſcera quædam animæ tuæ: tranſeat
in affectiões tuas & in mores tuos. Comede bonum: & de
lectabitur in craſſitudine anima tua. Ne obliuiſcaris co-
medere panem tuum ne exareſcat cor tuum: ſed adipe &
pinguedine repleatur anima tua: Si ſic uerbum dei ſerua
ueris: haud dubium quin ab eo ſeruieris. Veniet enĩ filius
ad te cum patre: ueniet propheta magnus qui renouabit
hieruſalem, & ille noua faciet omnia. Hoc enim facit hic
aduentus: ut ſicut portauimus imaginem terreni: ſic por-
temus & imaginem cæleſtis. B Sicut fuit uetus adam
effuſus per totum hominem & totum occupauit: ita mo-
do totum obtineat chriſtus qui totum creauit: totum re-
demit: totum & glorificabit: quiq; totum hominem ſal-
uum fecit in ſabbato. Erat in nobis aliquando uetus ho-
mo: præuaricator ille erat in nobis: tam in manu quàm in
ore & in corde. In manu dupliciter: p facinus & flagitiũ.
In ore ſimiliter: per arrogantiam & detractionem. In cor
de quoq; per deſideria carnis: & deſideria gloriæ tempo-
ralis. Nunc autem ſi qua noua creatura in ipſo uetera trã

ſierunt: & contra facinus in manu, innocentia: contra fla-
gitium, continentia eſt. In ore contra arrogantiam uer-
bum confeſſionis. contra detractionem uerbum ædifica-
tionis: ut recedant uetera de ore noſtro. In corde uerò cõ
tra carnis deſideria charitas: humilitas contra gloriam
temporalem. Et uide ſi non in his tribus chriſtum dei uer
bum recipiant ſinguli electorum: quibus dictum eſt. Po- Cãt.8.
ne me ſignaculum ſuper brachium tuum: ſignum ſuper
cor tuum. Et alibi. Prope eſt uerbum in ore tuo: & in cor- Rom. 10.
de tuo.

De triplici aduentu & carnis reſurrectione
Sermo ſextus. unde ſupra.

V Olo uos fratres non ignorare tempus uiſitatio-
nis ueſtræ, ſed ne illud quidem quid hoc tempo
re uiſitetur in uobis. Animabus enim hoc tem-
pus eſt non corporibus aſſignatum: quod uide
licet longe dignior anima corpore, priorem ſibi ſolicitu-
dinem naturali uendicet dignitate. Sed & prior reparan-
da eſt: quam conſtat corruiſſe priorem. Anima ſiquidem
corrupta in culpam, fecit ut corpus quoq; corrumpere-
tur in pœnam. Deniq; ſi chriſti membra uolumus inue-
niri: ſequendum nobis eſt ſine dubio caput noſtrum: ut
uidelicet prima nobis reparandarum ſit ſolicitudo ani-
marum: pro quibus ipſe iam uenit: & quarum prius me-
deri ſtuduit corruptioni. Corporis uerò curam illi tempo
ri magis reſeruemus, & differamus in illum diem quo re-
formandi corporis gratia eſt uenturus: ſicut meminit apo-
ſtolus dicẽs. Saluatorem expectamus dominum noſtrum Phil.3.
ieſum chriſtum: qui reformabit corpus humilitatis no-
ſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. In priore ſiqui
dem aduentu tanquàm preco, uel magis uere preco ipſius
Iohannes baptiſta clamat: Ecce, inquit, agnus dei: ecce q Iohan.1.
tollit peccata mundi. Non dicit morbos corporis: nõ mo
leſtias carnis: ſed peccatum quod eſt morbus animæ, &
corruptio mentis. Ecce qui tollit peccata mundi. Vnde?
Vtiq; a manu: ab oculo: a collo: demum etiam à carne ip-
ſa: cui altius infixum eſt. Tollit peccatum è manibus com
miſſa peccata delens: tollit ab oculo purgans cordis intẽ
tionẽ: tollit à collo uiolentã remouens dãnationem: ſicut
ſcriptum eſt: Sceptrum exactoris eius ſuperaſti ſicut in Eſa.9.
die madian. Itemq; Computreſcet iugum à facie olei. Et Eſaia.10.
apoſtolus loquitur dicẽs, Vt nõ regnet peccatũ in ueſtro Roma.6.
mortali corpore. Siquidẽ alio in loco ait idem apoſtolus.
Scio, inquit, ꝙ nõ eſt in me bonum: hoc eſt in carne mea. Roma.7.
Et alibi. Infelix ego homo quis me liberabit de corpore
mortis huius? Sciebat nimirũ nõ prius liberandũ ſe eſſe
à peſſima illa radice q̃ carni infixa eſt: à lege peccati que eſt
in membris noſtris: donec & ab ipſo corpore ſolueretur.
Vnde & cupiebat diſſolui & cũ chriſto eſſe: ſciens ꝙ pctm̃ Phil.1.
ſeparans inter nos & deũ, penitus auferri non poterit: do
nec liberemur à corpore. Audiſtis de quodã quẽ dñs cu-
rauit à dæmonio: qm̃ collidens & multum diſcerpens eũ Mar.9.
dæmon exiuit ab illo. Itaq; dico uobis genus illud pecca
ti qđ totiens cõturbat nos: concupiſcentias loquor & de
ſideria mala, reprimi quidem debet & poteſt per gratiam
dei ut nõ regnet in nobis. Nec demus membra noſtra ar- Roma.6.
ma iniquitatis peccato, & ſic nulla damnatio eſt his qui
ſunt in chriſto Ieſu: ſed non eiicitur niſi in morte: quãdo
ſic diſcerpimur ut anima ſeparetur à corpore. Habes ad
quid uenerit chriſtus: & cui intẽdere debeat chriſtianus.
Propterea noli ô corpus: noli præripere tẽpora: potes ei
impedire animæ tuæ ſalutem: tuam ipſius operari non po
tes. Omnia tempus habent: patere ut nunc anima pro ſe Eccle.3.
laboret: magis autem etiam collabora ei: quoniam ſi com 2.Thi.2.
pateris & conregnabis. Quantum eius impedis repara-
tionem: tantum impedis tuam: ꝙ nimirum ante repara-
ri non poteris: donec ſuam in ea deus imaginem uideat
reformatam. C Nobilem hoſpitem habes ô caro no-
bilem ualde, & tota ſalus tua pendet de eius ſalute. Da ho
norem hoſpiti tanto. Tu quidem habitas in regione tua:
anima uerò peregrina & exul apud te eſt hoſpitata. Quæ

ſo te:

ſo te:quis ruſticus:ſi forte nobilis & præpotens quiſpiam apud eum uoluerit hoſpitari:non libenter in angulo domus ſuæ, aut ſub gradibus ſuis uel in ipſis cineribus accubabit:cedēs hoſpiti ſuo locū ſicut dignū eſt potiorem? Et tu ergo fac ſimiliter. Iniurias uel moleſtias tuas ne reputaueris:tñ ut hoſpes tuus honorifice poſſit apud te demorari. Honor tibi eſt ut pro eo interim te exhibeas inhonorū. Ac ne fortè deſpicias aut paruipendas hoſpitem tuum ꝑ eo ꝙ peregrinus tibi uideť & aduena:diligenter attēde quid hoſpitis huius tibi p̄ſentia largiatur. Ipſe enim eſt q tribuit oculis uiſum:auditū auribus p̄ſtat:ipſe eſt qui linguæ uocem:palato guſtū:motū membris oïbus ſubminiſtrat. Si quid uitæ:ſi quid ſenſus:ſi qd in te decoris eſt:huius hoſpitis beneficiū recognoſce. Deniq; diſceſſus eius ꝓbat:quid præſentia conferebat. Protinus eñ aïa diſcedēte lingua ſilebit:oculi nihil uidebūt: obſurdeſcent aures: corpus oē rigebit:facies expalleſcet. In breui quoq; torū cadauer putidū ſimul & putridū fiet,& decor oïs in ſaniē cōuertetur. Vt quid ergo pro temporali qualibet delectatione cōtriſtas & lædis hoſpitem iſtū:quā nec ſentire quidem ullo modo poteras niſi per ipſum? Ad hæc ſi tantum tibi cōfert exul:& inimicitiarum cauſa à facie domini ſui eiectus:quātū tibi p̄ſtabit recōciliatus? Noli ò corpus noli impedire recōciliationē illā:qm̄ grādis tibi exinde gloria paratur. Pariter imo & libenter temetipſum expone

Gen. 40. ad oïa:nihil diſſimules qđ huic uideať recōciliationi poſſe prodeſſe. Dic hoſpiti tuo:qa recordabiť dñs tui,& reſtituet te in gradū priſtinū & tu memento mei. Oïno enim memor erit tui in bonū,ſi bene ſeruieris illi,& cū peruenerit ad dñm ſuū ſuggeret ei de te,& loqueť bonū ꝑ bono hoſpite,dicēs: Cū in ultionem culpæ ſuæ exularet ſeruus tuus:paup quidā apud quē hoſpitatus ſum fecit mecum miam,& utinā retribuat ꝑ me dñs meus. Primo ſiqdē oïa ſua,deinde etiā ſemetipſum expoſuit utilitatibus meis nō parcēs ſibi propter me in ieiuniis multis,in laboribus frequēter:in uigiliis ſupra modū:in fame & ſiti:etiā in frigore & nuditate. Quid igiť? Profecto nō mentiť ſcriptura q̄

Psal. 144 dicit:Volūtatē timētiū ſe faciet:& dep̄cationē eorū exaudiet. O ſi fortè guſtare dulcedinē hāc:ſi fortè gloriā iſtā ualeas æſtimare. Mira eñ dicturus ſum:ſed tñ uera, & oïno indubitata fidelibus. Ipſe dñs ſabaoth dñs uirtutū, & rex gloriæ:ip̄e deſcendet ad reformanda corpa nr̄a,& cōfiguranda corpori claritatis ſuæ. Quāta erit illa gloria quàm ineffabilis exultatio:qñ creator uniuerſitatis q ꝑ aïabus iuſtificandis humilis ante uenerat & occultus:pro te glorificanda ò miſera caro:ſublimis ueniet & manifeſtus: nō iam in infirmitate:ſed in gloria & maieſtate ſua? Quis cogitabit diem aduentus illius quando deſcendet cum plenitudine luminis:præcurrentibus angelis & tubæ cōcentu excitantibus de puluere corpus inops:& rapientibus illud obuiā xp̄o in aera? Quouſque igitur caro miſera: inſipiens,cæca,demens,& prorſus inſana caro: tranſitorias & caducas quærit conſolationes, imo deſolatiōes,ſi forte contingat repelli,& indignam iudicari hac gloria: magis autem nihilominus ineffabili in æternum excruciari pœna? Non ſic obſecro fratres mei nō ſic:quinimo delectetur in huiōi meditationibus aïa noſtra: quinetiam caro nr̄a requieſcat in ſpe ſaluatorē expectans dñm noſtrum ieſum chriſtum,qui reformabit illam cōfiguratam corpori clari-

Psal. 62 tatis ſuæ. Sicut enim ait ꝓpheta. Sitiuit in te anima mea: quàm multipliciter tibi caro mea. Deſiderabat quidē anima prophetalis aduentum priorem:quo ſe nouerat redimendam:ſed multo amplius caro deſiderabat aduentum poſteriorem & glorificationem ſuam. Tunc enim implebūtur deſideria noſtra,& plena erit maieſtate domini oïs terra. Ad quam gloriam:ad quam beatitudinem: ad quā deniq; pacem quæ exuperat oēm ſenſum ipſe ſua nos mia perducat:nec confundat nos ab expectatione noſtra: ſaluator quem expectamus ieſus chriſtus dominus noſter: q eſt ſuper omnia benedictus in ſecula.

De triplici utilitate aduentus domini. Sermo. VII.

SI deuote celebramus aduētū domini,id facimus qđ oportet. Siquidem non mō ad nos:ſed ꝑpter nos uenit:q bonorū noſtrorū nō eget. Verū noſtræ qdē indigētiæ quātitatē manifeſtius ipſa dignationis eius indicat magnitudo. Nec modo periculum egritudinis ex ip̄o p̄cio medicaminis innoteſcit:ſed & ualetudinū numerus ex multitudine remediorum. Vt quid eñ diuiſiones gratiarum ſunt:ſi nō uidetur neceſſitatum ulla diuerſitas? Et quidē difficile eſt uniuerſas uno ſermone proſequi indigentias quas experimur:ſed occurrunt mihi interim tres cōes oïbus & quodāmodo pricipales.

C Nemo eñ reperitur in nobis:q nō interim & cōſilii & auxilii & præſidii indignus uideať. Nimirū gn̄alis eſt humano generi miſeria triplex:& quotquot degimus in regione umbræ mortis:in infirmitate corpis:in loco tentationis ſi diligenter aduertimus:triplici hoc incōmodo miſerabiliter laboramus. Nā & faciles ſumus ad ſeducendū: & debiles ad operandū:& fragiles ad reſiſtendum. Si diſcernere uolumus inter bonum & malum, decipimur:ſi tētamus facere bonum, deficimus: ſi conamur reſiſtere malo:deiicimur & ſuperamur. Neceſſarius proinde ſaluatoris aduentus:neceſſaria ſic præoccupatis hoïbus preſentia xp̄i. Atq; utinam ſic ueniat:ut copioſiſſima dignatione ſua & in nobis per fidē habitans illuminet cæcitatē noſtrā:& nobiſcū manens adiuuet infirmitatē noſtrā, & pro Roma. 8. nobis ſtās fragilitatē noſtrā protegat & ꝓpugnet. Si eñ ille in nobis,qs iā decipiat nos? Si ille nobiſcū,quid de cætero nō poſſumus in eo q cōfortat nos? Si ille pro nobis: qs cōtra nos? Fidelis conſiliarius eſt: q neq; falli omnino nec fallere queat,fortis auxiliarius q nō laſſeſcat, p̄tonus efficax q & ip̄m ſathanā ſub pedibus nr̄is uelociter conterat:& oïa eius machinamēta cōfringat. Nimirum ipſe eſt dei ſapia:cui ſemp in promptu ſit inſtruere ignorātes,ipſe dei uirtus cui facile ſit & deficientes reficere,& eripere periclitantes. Ad hunc ergo tantum eruditorem fratres mei in omni deliberatione curramus:hunc tam ſtrenuum adiutorem in omni opatione inuocemus:huic tam fido propugnatori in omni colluctatione cōmittamus animas noſtras:qui ad hoc ipſum venit in mundum:ut habitans in hominibus:cū hominibus:ꝑ hominibus:& tenebras noſtras illuminaret:labores leuaret:& pericula propulſaret.

Incipit præfatio beati Bernardi Abbatis in laudibus uirginis matris.

SCribere me aliquid & deuotio iubet,& ꝓhibet occupatio. Verūtamē qa p̄pediēte corpali moleſtia:fratrū ad p̄ſens nō ualeo ſectari cōuentū: id tātillum ocii qđ uel mihi de ſomno fraudans in noctibus intercipere ſinor:nō ſinā ocioſum. Libet ergo tentare id potiſſimum aggredi:quod ſæpe animum pulſauit:loqui uidelicet aliquid in laudibus uirginis matris,ſuper illa lectione euangelica in qua luca referente dominice annunciationis contineť hiſtoria. Ad qđ ſanè opus fa- Luc. 1. ciēdum & ſi nulla fratrū quorum me profectibus deſeruire neceſſe eſt,uel neceſſitas urgeat uel utilitas moneat: dū tamē ex hoc nō impediar quo ad quæq; ipſorū neceſſaria minus paratus inueniar:nō arbitror eos debere grauari ſi propriæ ſatiſfacio deuotioni.

Incipit homilia prima Bernardi Abbatis in laudibus uirginis matris.

MIſſus eſt angelus Gabriel à deo in ciuitatē gali- Luca. 1. leæ cui nomen nazareth:ad uirginē deſpōſatam uiro cui nomen erat Ioſeph de domo Dauid,& nomen uirginis Maria. C Quid ſibi uoluit euangeliſta tot ꝓpria noïa rerū in hoc loco tam ſignanter exprimere? Credo quia uoluit nos negligēter audire: qđ tam diligenter ſtuduit enarrare. Nominat ſiquidē nunciū q mittiť:dñm à quo mittiť:v̄ginē ad quam mittiť: ſpōſum quoq; v̄ginis:amborūq; genus:ciuitatē ac regionē proprijs deſignat noïb⁹. Vt qd hoc? Putaſne aliqd horū ſuperuacue poſitum ſit? Nequaquā. Si eñ nec foliū de arbore ſi- Matt. 10. ne cauſa nec unus ex paſſeribus ſine p̄re cæleſti cadit ſup

terram:putē ego de ore ſcti euangeliſtæ ſupfluū diffluere
uerbū:pſertim in ſacra hiſtoria ꝟbi? Nō puto. Plena qppe
ſunt oīa ſupernis myſterijs:ac cæleſti ſingula dulcedine re
dūdantia:ſi tn̄ diligentē habeāt inſpectorē:q nouerit ſuge
Iohel.3. re mel de petra: oleūq; de ſaxo duriſſimo. Nēpe i illa die
Eſai. 45. ſtillarūt mōtes dulcedinē:& colles fluxerūt lac & mel. Qn̄
rorātibus cælis deſup:nubibus q̄ pluētibus iuſtū apta eſt
terra læta germinās ſaluatorē:qn̄ dn̄o dāte benignitatem
Pſal.84. & terra noſtra reddente fructum ſuū. Sup illum mōtē mō
tiū mōtē coagulatū & pinguē mīa & ueritas obuiauerūt
ſibi, iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Illo quoq; in tēpore un⁹
iſte inter cæteros mōtes nō modic⁹ btūs hic uidelicet euā
geliſta dū deſideratū nobis noſtræ ſalutis exordium ſuo
melliſluo cōmēdauit eloquio:ueluti perflante auſtro atq;
ē uicino ſole radiāte iuſtitiæ:q̄dā ex eo ſpūalia fluxerunt
Pſal.14. aromata. Vtinā & nūc deus emittat uerbū ſuū,& liquefa
ciat ea nobis:perflet ſpūs eius, & fiāt nobis intelligibilia
uerba euangelica:fiant in cordibus noſtris deſiderabilia
ſup aurū & lapidē p̄cioſum multū:fiant & dulciora ſuper
Textus. mel & fauum. A Ait itaq;. Miſſus eſt angelus Gabriel à
deo nō arbitror hūc angelū de minoribus eſſe:q qualibet
ex cauſa crebra ſoleant ad terras fungi legatiōe. Qd̄ & ex
ei⁹ noie palā intelligi daſ qd̄ interp̄tatū fortitudo dei di
citur:& qa nō ab alio aliquo fortē excellētiore ſe ut aſſo
let ſpū:ſed ab ipo deo mitti phibeſ. Propter hoc ergo po
ſitū eſt à deo,uel ideò dictū eſt à deo:ne cui uel beatorum
ſpirituū.ſuū deus antequā uirgini reuelaſſe puteſ cōſiliū,
excepto dūtaxat archāgelo Gabriele qui utiq; tātæ inter
ſuos inueniri potuerit excellētiæ:ut tali & noie dign⁹ ha
bereſ & nuncio. Nec diſcordat nomē a nuncio. B Dei
qppe uirtutē chriſtū quē melius nunciare decebat:quàm
hunc:quē ſimile nomen honorat? Nam qd eſt aliud forti
tudo quàm uirtus? Nō aut dedecēs:aut incōgruū uideaſ
dn̄m & nunciū communi cenſeri uocabulo:cum ſimilis in
utroq; appellationis:non ſit tn̄ utriuſq; ſimilis cauſa. Ali
ter quippe chriſtus fortitudo uel uirt⁹ dei diciſ:aliter an
gelus. Angelus eīn tantū nuncupatiue:chriſtus autē etiā
1.Cori.1. ſubſtātiue. Chriſtus dei uirtus & diciſ & eſt:q̄ forti arma
to q ſuū atrium in pace cuſtodire ſolebat:fortior ſuperue
niens,ipſum ſuo brachio debellauit, & ſic ei uaſa captiui
tatis potenter eripuit. Angelus uerò fortitudo dei appel
latus eſt:uel ꝙ huiuſcemodi meruerit prærogatiuā officij
quo eiuſdem nunciaret aduentum uirtutis: uel quia uir
ginem natura pauidam:ſimplicem:uerecundam:de mira
culi nouitate ne expaueſceret confortare deberet. Qd̄ &
Textus. fecit:Ne timeas,inquiens,Maria inueniſti gratiam apud
deum. Sed & ipſius ſponſum hominem utiq; nihilominus
humilem ac timoratum: nō irrationabiliter forſitā idem
angelus conſortaſſe creditur:quāquam tunc ab euange
Matth.1. liſta non nominetur. Ioſeph,inquit,fili Dauid: ne timeas
accipere mariam cōiugem tuam. Conuenienter itaq; ga
briel ad hoc opus eligitur:imo quia tale illi negocium
Textus. iniungitur:recte tali nomine deſignatur. Miſſus eſt ergo
angelus Gabriel à deo:quo? In ciuitatem galilææ cui no
men nazareth. Videamus ſi ut ait Natanael: à Nazareth
Ioannis.1. poteſt aliquid boni eſſe. Nazareth interpretatur flos. Vi
detur autem mihi quoddam ſemen fuiſſe diuinæ cogna
tionis tanquàm ē cælo iactatum in terras, allocutiones &
promiſſiones factæ cœlitus ad patres Abraā ſcilicet Iſaac
Eſaiæ.1. & Iacob. De quo ſemine ſcriptum eſt. Niſi dominus ſa
baoth reliquiſſet nobis ſemen: ſicut ſodoma fuiſſemus:&
quaſi Gomorra ſimiles eſſemus. Floruit autē hoc ſemen:
in mirabilibus quæ oſtenſa ſunt in exitu Iſrael de ægypto
in figuris & ænigmatibus per totū iter in deſerto uſq; in
terram promiſſionis:& deinceps in uiſionibus & uatici
nijs prophetarum:in ordinatione quoq; regni ac ſacerdo
tij uſq; ad chriſtum. Chriſtus autem huius ſeminis & ho
Pſal. 84. rū florū nō immerito fructus eſſe intelligiſ: dicēte Dauid
Dn̄s dabit benignitatē:& terra noſtra dabit fructū ſuum.
Pſal.131. Et iterū. De fructu uentris tui ponam ſuper ſedem tuā. In
nazareth ergo nūciatur chriſtus naſciturus:quia in flore
ſperatur fructus proceſſurus. Sed p̄deūte fructu flos deci
dit:quia ueritate apparente in carne:figura pertranſijt.
Vnde & Nazareth ciuitas galilææ diciſ:id eſt tranſmigra
tionis:quia naſcente chriſto oīa illa tranſierunt quæ ſupe
rius enumeraui:quæ ut ait apoſtolus:in figura continge 1.Cori.10
bant illis. Hos ergo flores & nos qui iam fructum tenem⁹
pertranſiſſe uidemus,& dū adhuc florere uidebantur: trā
ſituri p̄uidebanſ. Vnde dauid: Mane ſicut herba tranſeat Pſal.89.
mane floreat & tranſeat: ueſpere decidat, induret & are
ſcat. Veſpere etenim:id eſt quādo uenit plenitudo tempo Gala.4.
ris in quo miſit deus unigenitum ſuum factum ex mulie
re:factum ſub lege:dicente ipo. Ecce noua facio,omnia ue Eſaiæ.43
tera tranſierunt & diſparuerunt: quò in nouitate ſuccre
ſcentis fructus flores decidunt & areſcūt. Vnde rurſus ſcri Eſai.40.
ptum eſt. Fœnum aruit & flos decidit:uerbum autem dn̄i
manet in æternum. Credo nō ambigis quin uerbū fruct⁹
ſit:uerbum autē chriſtus eſt. Bonus itaq; fructus chriſtus
q manet in æternū. Sed ubi eſt fœnū qd̄ aruit:ubi eſt flos
qui decidit? Propheta reſpōdeat. Omnis caro fœnum: & Pſal.75.
oīs gloria eius tanquā flos fœni. Si omnis caro fœnum:
ergo carnalis ille populus iudæorum fœnum fuit. An nō
fœnum aruit:dū idem populus ab omni ſpiritus pingue
dine uacuus,ſiccæ literæ adhæſit? An non etiam flos deci
dit:quando gloriatio quā habebant in lege non reman
ſit? Si flos nō decidit:ubi ergo regnum: ubi ſacerdotiū:
ubi prophetæ:ubi templum:ubi deniq; magnalia illa de
quibus gloriari ſolebant & dicere: quanta audiuimus &
cognouimus ea:& patres noſtri narrauerunt nobis. Et ite
rū. Quanta mandauit patribus noſtris nota facere ea filijs Pſal.75.
ſuis. Et hæc dicta ſunt pro eo qd̄ poſitum eſt: in nazareth
ciuitatem galilææ. In illam ergo ciuitatem miſſus eſt an Textus.
gelus gabriel à deo. Ad quem? Ad uirginem deſponſatā
uiro:cui nomen erat Ioſeph. B Quæ eſt hæc uirgo:
tam uenerabilis ut ſalutetur ab angelo:tam humilis,ut de
ſponſata ſit fabro? Pulchra permixtio uirginitatis & hu
militatis:nec mediocriter placet deo illa anima in qua &
humilitas commēdat uirginitatem:& uirginitas exornat
humilitatē. Sed quāta putas ueneratiōe digna eſt: in qua
humilitatē exaltat fœcūditas,& partus cōſecrat uirginita
tē? Audis uirginē:audis humilē: ſi nō pōt uirginitatē hu
milis:imitare humilitatem uirginis. Laudabilis uirtus uir
ginitas:ſed magis neceſſaria humilitas. Illa cōſuliſ:iſta p̄
cipiſ. Ad illā inuitaris:ad iſtā cogeris. De illa diciſ. Qui
poteſt capere capiat:de iſta diciſ: Niſi qs efficiaſ ſicut par
uulus iſte:non intrabit in regnū cælorū. Illa ergo remune Matt. 19.
ratur,iſta exigiſ. C Potes deniq; ſine uirginitate ſalua Matth.18
ri:ſine humilitate non potes. Poteſt inquā placere humili
tas q̄ uirginitatē deplorat amiſſam:ſine humilitate autem
audeo dicere:nec uirginitas Mariæ placuiſſet. Sup quem,
inqt,requieſcet ſpūs meus:niſi ſup humilē & quietū? Super Eſa.ulti.
humilē dixit:nō ſup uirginem. Si igiſ maria humilis non
eſſet:ſup eā ſpūſſctūs nō requieuiſſet. Si ſup eā non requieuiſ
ſet nec impr̄gnaſſet. Quō eīn de ipſo ſine ipſo conciperet?
Patet itaq; quia ut de ſpūſctō cōciperet: ſicut ipa phibet.
Reſpexit humilitatē ancillæ ſuæ deus,potius quā uirgini Lucæ.1.
tatē. Et ſi placuit ex uirginitate:tamē ex humilitate conce
pit. Vnde cōſtat quia etiā ut placeret ꝟginitas: humilitas
p̄culdubio fecit. Quid dicis uirgo ſuperbe? Maria uirgi
nē ſe oblita:gloriaſ de humilitate:& tu negligendo humi
litatē,blandiris tibi de uirginitate? Reſpexit (ait illa) hūi Vn̄ ſupra.
litatē ancillæ ſuæ. Quæ illa? Virgo utiq; ſancta, uirgo ſo
bria,uirgo deuota. Nunquid tu caſtior illa? Nunquid de
uotior? Aut nunquid tua fortè pudicitia gratior caſtitate
Mariæ? ut tu ſcilicet ſine humilitate placere ſufficias ex
tua:quod illa non potuit ex ſua: Deniq; quanto honora
bilior es ex ſingulari munere caſtimoniæ:tanto tibi tu ma
iorem iniuriam facis:ꝙ eius in te decorem fœdas permi
xtione ſuperbiæ. Alioquin expedit tibi uirginem nō eſſe
quàm de uirginitate inſoleſcere. Nō omnium quidem eſt
uirginitas: multo tamen,pauciorum eſt cum uirginitate
humilitas. Si igitur uirginitatem in Maria non potes niſi
mirari:

mirari:ſtude humilitatem imitari:& ſufficit tibi.Qđ ſi &
uirgo & hũilis es:qſquis es magnꝰ es. Eſt tñ maius aliqđ
quod mireris in maria:ſcilicet cũ uirginitate fœcunditas.
A ſeculo eñ non eſt auditũ:ut aliqua ſimul mater eſſet &
uirgo.Quòd ſi & cuius mater attẽdas:quo te tua ſup eius
mirabili celſitudine ducet admiratio? Nónne ad hoc ut
te uideas nec ſatis poſſe mirari? Nónne tuo imo ueritatis
iudicio illa quæ deũ habuit filiũ ſuper omnes etiam cho-
ros exaltabitur angelorum? An non deum & dñm ange-
Lucæ.2. lorum maria ſuum audacter appellat filiũ dicẽs.Fili quid
feciſti nobis ſic?Quis hoc audeat angelorum?Sufficit eis
& pro magno habent ꝙ cum ſint ſpiritus ex conditione:
Pſal.103. ex gratia facti ſunt & uocati angeli:teſtãte dauid.Qui fa-
cit,inqt,angelos ſuos ſpiritus.Maria uerò matrẽ ſe agno
ſcens:maieſtatem illam cui illi cũ reuerentia ſeruiũt:cum
fiducia ſuum nuncupat filium.Nec dedignať nuncupari
deus qđ eſſe dignatus eſt.Nã paulopoſt ſubdit euangeli
Lucæ.2. ſta.Erat inquiẽs,ſubditus illis.Quis?Quibus?Deus ho-
minibus.Deus inquàm,cui angeli ſubditi ſunt:cui prin-
cipatus & poteſtates obediunt ſubditus erat mariæ. Nec
tantum mariæ:ſed etiam Ioſeph propter mariam. Mirare
ergo utrumlibet:& elige quid amplius mireris:ſiue filij be
nigniſſimam dignationem : ſiue matris excellentiſſimam
dignitatem.Vtrinq; ſtupor:utrinq; miraculum.Et ꝙ deꝰ
fœminæ obtemperet:humilitas abſq; exemplo,& ꝙ deo
fœmina principetur:ſublimitas ſine ſocio.In laudibus uir
ginum ſingulariter canitur:ꝙ ſequuntur agnum quocũ-
Apoc.14 q; ierit.Quibus ergo laudibus iudicas dignam:quæ etiã
præit?Diſce homo obedire:diſce terra ſubdi:diſce puluis
obtemperare.De auctore tuo loquẽs euangeliſta:& erat,
inquit,ſubditus illis,haud dubiũ quin mariæ & Ioſeph.
Erubeſce ſuperbire cinis. Deus ſe humiliat:& tu te exal-
tas?Deus ſe hominibus ſubdit : & tu dominari geſtiens
hominibus:tuo te præponis auctori? Vtinam mihi ali-
quando tale aliquid cogitãti:deus reſpondere dignetur:
Matth.16 quod & ſuo increpando reſpõdit apoſtolo. Vade,inquit,
poſt me ſathana : quia non ſapis ea quæ dei ſunt . Quo-
tiens enim hominibus præeſſe deſidero: totiens deum
meum præire contendo : & tunc uere non ſapio ea quæ
dei ſunt.De ipſo namq; dictum eſt & erat ſubditus illis.
Si hominis ô homo imitari dedignaris exemplum:cer-
te non erit tibi indignum ſequi auctorem tuum . Si non
potes forſitan ſequi eum quocunq; ierit : dignare uel ſe-
qui quo tibi condeſcendit.Hoc eſt ſi nõ potes ſublimẽ in
cedere ſemitam uirginitatis:ſequere uel deum per tutiſſi-
mam uiam humilitatis . A cuius rectitudine ſi qui etiam
de uirginibus deuiauerint:ut uerum fatear nec ipſi ſequũ
tur agnum quocunq; ierit.Sequitur quidem agnum co-
inquinatus humilis:ſequitur & uirgo ſuperbus:ſed neu-
ter quocunq; ierit:quia nec ille aſcendere poteſt ad mun-
diciam agni qui ſine macula eſt:nec is ad eiuſdem manſue
tudinem deſcendere dignatur:qua ſcilicet nõ coram ton-
dente:ſed coram occidente ſe obmutuit . At tamen ſalu-
briorem eligit ſequendi partem in humilitate peccator
quàm in uirginitate ſuperbus:cum & illius immũditiam
ſua humilis ſatiſfactio purget:& huius pudicitiam ſuper-
bia inquinet.Sed felix maria cui nec humilitas defuit nec
uirginitas.Et quidem ſingularis uirginitas quam non te
merauit ſed honorauit fœcunditas,& nihilominus ſpecia
lis humilitas quam non abſtulit:ſed extulit fœcunda uir-
ginitas:& incomparabilis prorſus fœcunditas:quam uir
ginitas ſimul comitatur & humilitas.Quid horum nõ mi
rabile:quid non incomparabile:quid non ſingulare? Mi
rum uerò ſi non hæſitas in eorum ponderatione:quid tua
iudices dignius ammiratione:utrum uidelicet potius ſtu
penda ſit fœcunditas in uirgine:an in matre integritas:
ſublimitas in prole:an cum tanta ſublimitate humilitas
niſi ꝙ indubitãter horum ſingulis præferenda ſunt ſimul
cuncta:& incomparabiliter excellentius eſt atq; felicius:
omnia percepiſſe quàm aliqua.Et quid mirum ſi deus qui
mirabilis legitur & cernitur in ſanctis ſuis : mirabilem ſe
exhibuit in matre ſua?Veneramini ergo coniuges in car-
ne corruptibili carnis integritatem:miramini etiam uos
ſacræ uirgines in uirgine fœcũditatem:imitamini omnes
homines dei matris humilitatem.Honorate ſancti angeli
ueſtri regis matrem:qui noſtræ adoratis uirginis prolem:
ipſum utiq; noſtrum pariter ac ueſtrum regem:noſtri ge-
neris reparatorem:ueſtræ ciuitatis inſtauratorem.Cuius
apud uos tam ſublimis inter nos tam humilis:à uobis pa-
riter & à nobis detur & dignitati debita reuerentia:& di-
gnationi honor & gloria:in ſecula ſeculorum.Amen.

Explicit homilia prima. Homilia.II. unde ſupra.

NOuum quidem canticum illud quod ſolis dabi-
tur in regno dei cantare uirginibus:ipſam uirgi
num reginam cum cæteris imo primam inter cæ
teras eſſe canituram:nemo eſt qui ambigat. Pu-
to autem illam præter illud quod ſolis licet cum omnibus
tamen uirginibus ei ut dixi commune erit:dulciori quo-
dam atq; elegantiori carmine lætificaturam eſſe ciuitatem
dei.Cui utique dulciſonos depromere uel exprimere mo
dulos ne ipſarum quidem uirginum ulla digna inuenie-
tur:quia ſoli merito decantandum ſeruabitur:quæ ſola de
partu & partu diuino gloriať. Gloriatur dixerim de par-
tu non in ſe:ſed in ipſo quem peperit.Deus ſiquidẽ deus
enim eſt quem peperit matrem ſuam ſingulari in cæleſti-
bus donaturus gloria:ſingulari in terris præuenire cura-
uit & gratia:qua uidelicet ineffabiliter & intacta concipe
ret:& pareret incorrupta . Porrò deum huiuſmodi dece-
bat natiuitas:qua non niſi de uirgine naſceretur.Talis cõ
gruebat & uirgini partus:ut non pareret niſi deum. Pro-
inde factor hominum ut homo fieret,naſciturus de homi-
ne talem ſibi ex omnibus debuit deligere imo condere ma
trẽ:qualẽ & ſe decere ſciebat:& ſibi nouerat placiturã.Vo
luit itaq; eſſe uirginẽ de qua immaculata immaculatꝰ pro
cederet:omniũ maculas purgaturus?Voluit & humilẽ de
qua mitis & humilis corde prodiret:harum in ſe uirtutũ
neceſſarium omnibus,ſaluberrimumq; exemplum oſten-
ſurus.Dedit uirgini partum:qui ei iam ante & uirginita-
tis inſpirauerat uotum:& humilitatis prærogauerat meri
tum.Alioquin quomodo angelus eam in ſequẽtibus gra
tia plenam pronunciat:ſi quippiam uel parum boni quod
ex gratia non eſſet habebat?Vt igitur quæ ſanctumſancto-
rum cõceptura erat pariter & paritura:ſancta eſſet corpo
re,accepit donum uirginitatis:ut eſſet & mẽte:accepit &
humilitatis.His nimirum uirgo regia:gemmis ornata uir
tutum:geminoq; mentis pariter & corporis decore præ-
fulgida:ſpecie ſua & pulchritudine ſua in cæleſtibus co-
gnita:cæli ciuium in ſe ꝓuocauit aſpectus:ita ut & regis
animum in ſui cõcupiſcentiã inclinaret:& cæleſtẽ nunciũ
ad ſe de ſupernis educeret.Et hoc eſt quod nobis hic euã
geliſta commendat cum angelum perhibet à deo deſtina-
tum ad uirginẽ.A deo inquit ad uirginẽ.i.à celſo ad humi
lem:à domino ad ancillã:à creatore ad creaturã . Quanta
dignatio dei:quãta uirginis excellentia?Currite matres:
currite filiæ:currite oẽs q̃ poſt euã & ex eua & parturimi-
ni cũ triſtitia & parturitis:adite uirginalẽ thalamũ:ingre
dimini ſi poteſtis pudicũ ſororis ueſtræ cubiculum. Ecce
eñ deus mittit ad uirginem:ecce affatur angelus mariam.
Apponite aurem parieti:auſcultate quid nunciet ei ſi for-
tẽ audiatis unde conſolemini.Lætare pater adam:ſed ma-
gis tu,ô eua mater exulta:qui ſicut omnium parentes:ita
omnium fuiſtis peremptores:& quod infelicius eſt:prius
peremptores quàm parentes.Ambo inquam conſolamini
ſuper filia & tali filia:ſed illa amplius de qua malum ortum
eſt prius:cuius opprobriũ in omnes pertranſijt mulieres.
Inſtat namque tempus quo iam tollatur opprobriũ : nec
habeat uir quid cauſetur aduerſus fœminam:qui utiq; dũ
ſe imprudenter excuſare conaretur:crudeliter illã excuſa
re nõ cunctatus eſt dicens.Mulier quã dediſti mihi:dedit Geneſis.3
mihi de ligno & comedi.Propterea curre eua ad mariam:
curre mř ad filiã:filia pro mře rñdeat:ipſa mřis opprobriũ
auferat:ipſa při ꝓ mře ſatiſfaciat:quia ecce ſi uir cecidit ꝑ

fœminã: iã non erigitur niſi per fœminam. Quid dicebas ô adam? Mulier quam dediſti mihi: dedit mihi de ligno & comedi. Verba malitiæ ſunt hæc: quibus magis augeas
Sapien.7. quàm deleas culpam. Veruntamen ſapientia uicit malitiam: cum occaſionem ueniæ quam à te deus interrogando elicere tentauit: ſed non potuit: in theſauro indeficientis ſuæ pietatis inuenit. Redditur nempe fœmina pro fœmina: prudens pro fatua: humilis pro ſuperba: quæ pro ligno mortis guſtum tibi porrigat uitæ: & pro ueneno ſo cibo illo amaritudinis dulcedinem pariat fructus æterni. Muta ergo iniquæ excuſationis uerbum in uocem gratiarum actionis: & dic: Domine: Mulier quam dediſti mihi dedit mihi de ligno uitæ & comedi, & dulce factum eſt ſuper mel ori meo: quia in ipſo uiuificaſti me. Ecce enim ad hoc miſſus eſt angelus ad uirginem. O ammirandam & omni honore digniſſimam uirginem: ô fœminam ſingulariter uenerandam ſuper omnes fœminas admirabilem, parentum reparatricem: poſterorum uiuificatricem. Miſſus eſt, inquit, angelus ad uirginem. Virginem carne: uirginem mente: uirginem profeſſione: uirginem denique
1.Cori.7. qualem deſcribit apoſtolus: mente & corpore ſanctam.

C Nec nouiter nec fortuitu inuentam: ſed à ſæculo electam: ab altiſſimo præcognitam: & ſibi præparatam: ab angelis ſeruatam: à patribus præſignatam: à prophetis promiſſam. Scrutare ſcripturas: & proba quæ dico. Viſne ut & ego aliqua ex his teſtimonia hic inſeram? Vt pauca loquar de pluribus: quam tibi aliam prædixiſſe deus
Geneſis.3 uidetur: quando ad ſerpentem ait. Inimicitias ponam inter te & mulierem. Et ſi adhuc dubitas an de maria dixe-
Vbi ſupra rit: audi quod ſequitur. Ipſa conteret caput tuum. Cui hæc ſeruata uictoria eſt: niſi mariæ? Ipſa proculdubio caput contriuit uenenatum: quæ omnimodam maligni ſuggeſtionem tam de carnis illecebra: quàm de mentis ſuperbia deduxit ad nihilum. Quam uerò aliam ſalomon requi-
Prouer.31 rebat cum dicebat. Mulierem fortem quis inueniet? Nouerat quippe uir ſapiens huius ſexus infirmitatem: fragile corpus: lubricam mentem: quia tamen & deum legerat promiſiſſe, & ita uidebat congruere: ut qui uicerat per fœminam uinceretur per ipſam: uehementer ammirans aiebat. Mulierem fortem quis inueniet? Quod eſt dicere. Si ita de manu fœminæ pendet & noſtra omnium ſalus & innocentiæ reſtitutio: & de hoſte uictoria: fortis omnino ne-
Vbiſupra. ceſſe eſt ut prouideatur: quæ ad tantum opus poſſit eſſe idonea. Sed mulierem fortem quis inueniet? At ne hoc quæſiſſe putetur deſperãdo: ſubdit prophetando. Procul & de ultimis finibus precium eius: hoc eſt non uile, non paruũ, nõ mediocre: non denique de terra ſed de cælo: nec de cælo proximo terris: preciũ fortis huius mulieris: ſed
Exodi.3. à ſummo cælo egreſſio eius. Quid deinde rubus ille quondam Moſaicus portendebat: flammas quidem emittens ſed non ardens: niſi mariam parientem & dolorem non ſentientem?

A Quid rogo uirga aaron florida nec
Nume.17. humectata: niſi ipſam concipientem, quàmuis uirum non cognoſcentem? Huius magni miraculi maius myſterium
Eſaiæ.11. Eſaias ediſſerit dicens. Egredietur uirga de radice ieſſe: & flos de radice eius aſcendet: uirgã uirginẽ: florẽ uirginis partũ intelligens. Sed ſi tibi quod nũc in flore chriſtus intelligi dicitur: ſuperiori uidetur aduerſari ſententiæ: qua nõ uirgæ flore ſed floris fructu deſignari dicebatur: noueris in eadem aaronica uirga quæ non ſolũ floruit: ſed & frondiut: & fructũ emiſit nõ ſolũ flore uel fructu, ſed ipſis etiam frondibus eundem ſignificari. Noueris & apud moyſen nec fructu uirgæ nec flore: ſed ipſa uirga demonſtrari. Illa
Exod.14. utique uirga: qua feriente, aqua uel diuiditur tranſituris:
Exodi.17. uel de petra excutitur bibituris.

B Nullum autem incõueniens eſt diuerſis rebus diuerſis ex cauſis chriſtũ figurari: & in uirga quidem potentiam: in flore uerò fragrantiã: in fructu autem ſaporis dulcedinem: in frondibus quoque ſedulam eius intelligi protectionem: qua uidelicet paruulos ad ſe confugientes ſub umbra alarum ſuarum protegere non deſinit: ſiue ab æſtu carnalium deſideriorum, ſiue a facie impiorum qui eos afflixerunt. Bona & deſiderabilis umbra ſub alis ieſu: ubi tutum eſt fugientibus refugium: gratum feſſis refrigerium. Miſerere mei dñe Ieſu *Pſalm.56* miſerere mei: qm̃ in te confidit anima mea: & in umbra alarum tuarum ſperabo: donec tranſeat iniquitas. In hoc tamen eſaiæ teſtimonio: florem filium: uirgam intellige matrem: quoniã & uirga floruit abſque germine: & uirgo concepit non ex homine. Nec uirgæ uirorem floris læſit emiſſio: nec uirginis pudorem ſacri partus editio. Proferamus & alia uirgini matri: deoque filio congrua de ſcripturis teſtimonia. Quid illud gedeonis uellus ſignificat quod utique de carne tonſum: ſed ſine uulnere carnis in *Iudicũ.6.* area ponitur: & nunc quidem lana nũc uerò area rore perfunditur: niſi carnem aſſumptam de carne uirginis & abſque detrimento uirginitatis? Cui utique diſtillantibus cælis: tota ſe infudit plenitudo diuinitatis: adeo ut ex hac plenitudine omnes accepimus, qui uere ſine illa non aliud quàm terra arida ſumus. Huic quoque gedeonico facto propheticum dictum pulchre ſatis conuenire uidetur: ubi legitur. Deſcendat ſicut pluuia in uellus. Nam per hoc qđ *Pſalm.71.* ſequit: & ſicut ſtillicidia ſtillãtia ſuper terram, idem datur intelligi: quod per inuentam rore madidam aream. Pluuia quippe uoluntaria quam ſegregauit deus hæreditati ſuæ placidæ prius & abſque ſtrepitu operatiõis humanæ ſuo ſe quietiſſimo illapſu uirginem dimiſit in uterum: poſtmodum uerò ubique terrarum: diffuſa eſt per ora prædicatorum, non iam ſicut pluuia in uellus: ſed ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram: cum quodam utique ſtrepitu uerborum ac ſonitu miraculorum. Siquidem recordatæ ſunt nubes illæ quæ portabant pluuiam: præceptum ſibi fuiſſe cum mitterentur. Quod dico uobis in tenebris dicite *Matth.10* in lumine: & quod in aure auditis prædicate ſuper tecta. Quod & fecerunt. Etenim in omnem terram exiuit ſonus eorum: & in fines orbis terræ uerba eorum.

A Audiamus & hieremiam noua ueteribus uaticinantem: & quem præſentem monſtrare non poterat: uenturum & ardenter deſiderantem & fidenter promittentem. Nouũ, *Hiere.31.* inquit creauit dominus ſuper terram: fœmina circundabit uirum. Quæ eſt hæc fœmina? Quis uerò iſte uir? Aut ſi uir: quomodo à fœmina circũdatur? Aut ſi à fœmina circundari poteſt quomodo uir? Et ut apertius dicam: quomodo poteſt ſimul & uir eſſe & in utero matris? Hoc eſt enim uirum à fœmina circundari. Nouimus uiros: qui ſcilicet infantiam: pueritiam: adoleſcentiam: atque iuuentutem tranſeuntes: ad gradum uſque ſenectuti proximum peruenerunt. Qui ergo iam adeo grandis eſt: quomodo à fœmina circundari poteſt? Si dixiſſet fœmina circumdabit infantem, uel fœmina circundabit paruulum: nec nouum uideretur nec mirum. Nunc autem quia nil tale poſuit ſed dixit uirum: quærimus que ſit hæc nouitas quam deus fecit in terra: ut fœmina circundaret uirum: & uir intra fœminei unius corpuſculi membra ſeſe cohiberet? Quid eſt *Ioannis.3.* hoc miraculi? Nunquid poteſt homo ut ait Nicodemus in uentrem matris ſuæ iterato introire & naſci? Sed uerto me ad conceptum partumque uirginalem: ſi forte inter plurima noua ac mira que ibi profecto inſpicit qui diligenter inquirit: etiam hanc quam de propheta protuli reperiam nouitatem. Porrò ibi agnoſcitur longitudo breuis: latitudo anguſta: altitudo ſubdita: profunditas plana. Ibi agnoſcitur lux non lucens: uerbum infans: aqua ſitiens: panis eſuriens. Videas ſi attendas potentiam regi: ſapientiam inſtrui: uirtutem ſuſtentari: deum denique lactentem: ſed angelos reficientem: uagientem ſed miſeros conſolantem. Videas ſi attendas triſtari lætitiam: pauere fiduciam: ſalutem pati: uitam mori: fortitudinem infirmari. Sed quod non minus mirandum eſt; ipſa ibi cernitur triſtitia lætificans: pauor confortans: paſſio ſaluans: mors uiuificans: infirmitas roborans. Cui iam illud quoque non occurrat quod quærebam? Nunquid non facile tibi eſt inter hæc fœminam agnoſcere uirum circumdantem: cum mariam uideas uirum approbatũ a deo Ieſum ſuo utero circumplectentem?

complectētē: Virũ aũt dixerim fuiſſe ieſum, non ſolũ iam
cũ diceref uir ꝓpheta potens in opere & ſermone: ſed etiã
cũ tenera adhuc infantis mēbra: dei mater blando uel fo•
ueret in gremio: uel geſtaret in utero. Vir igif erat ieſus
necdũ etiam natus: ſed ſapientia non ætate: animi uigore
nõ uiribus corpis: maturitate ſenſuũ: nõ corpulētia mem
brorũ. Neq; enim minus habuit ſapientiæ uel potius nõ
minus fuit ſapia ieſus cõceptus quàm natus: puus quàm
magnus. Siue ergo latens in utero, ſiue uagiens in præſe•
pio: ſiue iam grãdiuſculus interrogãs doctores in templo:
ſiue iã perfectæ ætatis docens in pplõ: æque profecto ple•
nus fuit ſpirituſctõ. Nec fuit hora in quacunq; ætate ſua:
qua de plenitudine illa quàm in ſui cõceptiõe accepit in
utero, uel aliquid minueref uel aliquid eidem adijceretur
ſed à principio pfectus: à principio, inquã, plenus fuit ſpũ
Eſaie. 11. ſapientiæ & intellectus: ſpiritu conſilij & fortitudinis: ſpi
ritu ſcientiæ & pietatis: & ſpiritu timoris dñi. D Nec
Luc. 2. te moueat ꝙ de illo legis in alio loco. Ieſus autem ꝓficie•
bat ſapientia & ætate & gratia apud deum & homines.
Nam quod de ſapientia & gratia hic dictum eſt: non ſecũ
dum qđ erat: ſed ſm qđ apparebat intelligendum eſt: non
quia uidelicet aliquid ei nouum accideret qđ ante nõ ha•
beret: ſed qđ accidere uideref quando uolebat ipſe ut ui•
deref. Tu homo cum proficis nõ quando nec quãtum uis
proficis: ſed te neſciente tuus moderaf profectus: tua uita
diſponitur. At uerò puer ieſus qui diſponit tuam, ipſe di•
ſponebat & ſuam, & quando uolebat & quibus uolebat
ſapiens apparebat, quando & quibus uolebat ſapiētior:
quando & quibus uolebat ſapientiſſimus, quãquàm in ſe
nũquàm eſſet niſi ſapientiſſimus. Similiter & cum ſemper
omni gratia plenus fuiſſet: ſiue quam apud deũ: ſiue quã
apud homines habere deberet, pro ſuo tamen arbitrio cã
nunc plus nunc minus oſtentabat: prout cernentium uel
meritis cõgruere, uel ſaluti expedire ſciebat. Cõſtat ergo
quia ſemper ieſus uirilem animum habuit, & ſi ſemper in
corpore uir nõ apparuit. Cur deniq; dubito uirum fuiſ•
ſe in utero: quem inibi deum fuiſſe non ambigo: Minus
quippe eſt eſſe uirũ quàm eſſe deum. Sed uide ſi nõ etiam
Eſaie. 7. hanc hieremiæ nouitatem Eſaias lucidiſſime aperit: qui
nouos ſuperius aaronicos flores expoſuit. Ecce, inquit,
uirgo concipiet, & pariet filium. En habes fœminam ſcili
cet uirginē. Vis & de uiro audire quid ſit: Et uocabitur,
ait, nomen eius emanuel: id eſt nobiſcũ deus. A Fœmi•
na itaq; circundans uirum: uirgo eſt concipiens deum.
Videns quàm pulchre & concorditer ſanctorum mira fa•
cta & myſtica dicta ſibiinuicem concinunt: Vides quàm
ſtupendum ſit hoc unum de uirgine & in uirgine factum
miraculum: quod tot miracula præuenerunt: tot oracula
promiſerunt: Vnus nimirum fuit ſpiritus prophetarum:
& licet diuerſis modis, ſignis & temporibus eandem rem
diuerſi non diuerſo ſpiritu & præuiderunt & prædixe•
runt. Quod moyſi monſtratum eſt in rubo & igne: aaron
in uirga & flore: gedeoni in uellere & rore: hoc aperte Sa
lomon præuidit in forti muliere & eius precio: apertius
Hieremias præcinit de fœmina & uiro: apertiſſime Eſaias
declarauit de uirgine & deo: Gabriel tãdem exhibuit ſp•
ſam ſalutando. Ipſa namq; eſt de qua nunc euangeliſta.
Luce. 1. Miſſus eſt, ait angelus à deo ad uirginem deſponſatam
Ioſeph. B Ad uirginem, inquit, deſponſatam. Quare
deſponſatam: Cum eſſet, inquam, uirgo electa & ut oſten
ſum eſt uirgo conceptura: uirgo paritura: mirum cur de•
ſponſata fuerit non nuptura. Nunquid uel hoc caſu fa•
ctum quis dixerit: Non ex caſu factum quod rationabilis
cauſa commendat cauſa ualde utilis & neceſſaria & diui•
ni prorſus adinuentione conſilij digna. Dicam ꝙ mihi
imo ꝙ ante me patribus uiſum fuit. C Illa utiq; fuit
ratio deſponſationis mariæ quæ & dubitationis thomæ
Mos ſiquidē iudæorũ erat ut a die deſpõſationis ſuæ uſq;
ad tp̃s nuptiarũ ſponſis ſponſæ traderētur cuſtodiendæ:
quatenus earum ipſi eo ſibi pudicitiam curioſius ſeruarēt:
quo ſibiipſi fideliores exiſterant. Sicut ergo Thomas du•
bitando, palpando: conſtantiſſimus factus eſt dñicæ con•
feſſor reſurrectionis: ita & Ioſeph Mariam ſibi deſponſan
do: eiuſq; conuerſationem in tempore cuſtodiæ ſtudio•
ſius comprobando: factus eſt pudicitiæ fideliſſimus te•
ſtis. Pulchra utriuſq; rei conuenientia: & dubitatio tho•
mæ & deſponſatio Mariæ. Poterant quidem ſimilis erro•
ris laqueũ nobis inijcere, fidei uidelicet in illo: caſtitatis
in illa: ueritatem in ſuſpitionem adducere: ſed ualde pru•
denter & pie factum eſt per contrarium: ut unde metue•
batur ſuſpicio: firma ſit certitudo. Nam & de filij reſurre•
ctione citius quidem ego qui infirmus ſum crediderim
Thomæ dubitanti & palpanti: quàm cephæ audienti &
credenti: & de matris continentia facilius ſponſo eius cu
ſtodienti & experiēti: quàm ipſi quoq; uirgini de ſola ſua
cõſciētia ſe defendenti. D Dic quæſo quis eam uidens
non deſponſatã & grauidã, non potius diceret corruptã
quàm uirginē: Nõ aũt decebat hoc dici de matre dñi. To
lerabilius uerò atq; honeſtius fuit putari ad tp̃s chriſtum
de coniugio fuiſſe natũ: quàm de fornicatione. A Sed
non poterat, inquis, deus apertum aliquod oſtendere ſi•
gnum: quo uidelicet fieret: ut eius nec ortus infamaretur
nec mater criminaretur: Poterat utiq;: ſed non poterat la
tere dæmones: qđ ſcirent homines. Oportebat aũt a prin
cipe mundi aliquandiu celari diuini conſilij ſacramentum
non quod deus ſi palam opus ſuum facere uellet: impedi•
ri poſſe ab illo metueret: ſed quia ipſe qui nõ ſolum potē•
ter, ſed etiam ſapienter quæcunq; uoluit fecit: ſicut in om
nibus operibus ſuis quaſdam rerum uel temporũ cõgruē
tias propter ordinis pulchritudinem ſeruare conſueuit,
ita in hoc quoq; tam magnifico opere ſuo, noſtræ uideli•
cet reparationis, non tantum potentiam ſuam: ſed & pru•
dentiam oſtendere uoluit. Et quamquam illud aliter quõ
uellet perficere potuiſſet: placuit ei tamē eo potius & mõ
& ordine hominem ſibi reconciliare: quo uenerat occi•
diſſe, ut ſicut diabolus prius ſeduxit fœminam: & poſtmo
dum uirum per fœminam uicit, ita prius à fœmina uirgi•
ne ſeduceretur, & poſt a uiro chriſto aperte debellaretur:
quatenus malitiæ fraudi dum ars pietatis illuderet: ac ma
ligni fortitudinē, chriſti uirtus contereret: diabolo Deus
& prudendior appareret & fortior. Ita quippe decuit in•
carnatam ſapientiam ſpiritalem uincere malitiam: quo
non ſolum attingeret à fine uſq; ad finem fortiter: ſed &
diſponeret omnia ſuauiter. Attingit autem à fine: uſque Pſal. 138.
ad finem, id eſt à cælo uſque ad infernum. Si aſcendero,
inquit, in cælum tu illic es: ſi deſcendero in infernum
ades. Vtrobiq; uerò fortiter quando & de ſupernis expu
lit ſuperbum: & apud inferos ſpoliauit auarum. Con•
ueniens ergo erat ut ſuauiter quoque omnia cæleſtia ſci•
licet & terrena diſponeret: quatenus & illinc deiiciens
inquietum reliquos in pace firmaret, & huc debellaturus
inuidum nobis prius ſuæ humilitatis & manſuetudinis
ualde neceſſarium exemplum relinqueret: ſicq; mirabili
fieret moderamine ſapientiæ, ut & ſuis ſuauis: & hoſti•
bus fortis appareret. Quid enim prodeſſet diabolum à
deo uinci: nobis manentibus ſuperbis: Neceſſario igitur
deſponſata eſt Maria Ioſeph: quando per hoc & a cani•
bus ſanctum abſconditur: & a ſponſo uirginitas compro
batur, & uirginis tam uerecundiæ parcitur: quàm famæ
prouidetur. Quid ſapientius: quid dignius diuina pro•
uidentia: Vno tali conſilio ſecretis cæleſtibus, & admit•
titur teſtis, & excluditur hoſtis, & integra ſeruatur fama
uirginis matris. Alioquin quãdo pepercifſet iuſtus adul
teræ: Scriptũ eſt autem: Ioſeph autem uir eius cum eſſet Matth. 1.
iuſtus & nollet eam traducere: uoluit occulte dimittere
eam. Bene cum eſſet iuſtus, noluit eam traducere: quia ſi•
cut nequaquàm iuſtus eſſet ſi cognitam ream conſenſiſ•
ſet: ſic nihilominus iuſtus non eſſet ſi probatam innoxi•
am condemnaſſet. D Cum ergo iuſtus eſſet, & nollet
eã traducere: uoluit dimittere eam. Quare noluit dimit•
tere eam: Accipe & in hoc non meam, ſed patrum ſen•
tentiam. Propter hoc Ioſeph uoluit dimittere eam: pro•

Luce.5. pter quod & petrus dñm à ſe repellebat dicens. Exi à me
domine, quia homo peccator ſum: propter quod & centu
Matth. 8. rio a domo ſua cū prohibebat cum diceret. Domine non
ſum dignus ut intres ſub tectum meū. Ita ergo & ioſeph
indignum & peccatorem ſe reputans dicebat intra ſe: à
tali & à tanta non debere ſibi ultra familiare præſtari con-
tubernium: cuius ſupra ſe mirabilem expaueſcebat di-
gnitatem. Videbat & horrebat diuinæ præſentiæ certiſſi
mum geſtantem inſigne: & quia myſterium penetrare
non poterat: uolebat dimittere eam. Expauit petrus po-
tentiæ magnitudinem: expauit centurio præſentiæ maie-
ſtatem. Exhorruit nimirum & ioſeph ſicut homo huius
tanti miraculi nouitatem, myſterij profunditatē, & ideo
occulte uoluit dimittere eam. Miraris ꝙ Ioſeph pregnan
tis ſeſe conſortio uirginis iudicabat indignum: cum au-
dias & ſanctam eliſabeth eius non poſſe ferre præſentiā:
Luce. 1. niſi cum tremore & reuerentia? Ait namq;. Vnde hoc mi-
hi ut ueniat mater domini mei ad me? Ideo itaq; ioſeph
uoluit dimittere eam. Sed quare occulte & non palam?
Ne uidelicet diuortij cauſa inquireretur: exigeretur ratio.
Quid enim uir iuſtus reſponderet populo duræ ceruicis:
populo non credenti & cōtradicenti? Si diceret ꝙ ſentie
bat, quod de illius puritate cōprobauerat: nónne mox in
creduli & crudeles iudæi ſubſannarent illum, lapidarent
illam? Quando namq; ueritati crederent tacenti in ute-
ro: quam poſtea contempſerunt clamantem in templo?
Quid facerent needum apparenti: cui poſtmodum im-
pias manus iniecerunt: etiam miraculis coruſcanti? Me-
rito ergo uir iuſtus ne aut mentiri aut diffamare cogeret
innoxiam: uoluit occulte dimittere eam. Sin uerò aliter
quis ſentiat: & ioſeph ſicut hominem dubitaſſe conten-
dat: ſed quia iuſtus erat noluiſſe quidem habitare cum ea
propter ſuſpicionem: nec tamen (quia pius erat) traduce
re uoluiſſe ſuſpectam, & ideo uoluerit occulte dimittere
eam. Breuiter reſpondeo etiam ſic dubitationem illam Io
ſeph fuiſſe neceſſariam: quæ diuino meruit certificari ora
Matth. 1. culo. Sic quippe ſcriptum eſt. Hæc autem eo cogitante, ſci
licet ꝙ occulte dimitteret eam: apparuit ei angelus in
ſomnis dicens. Ioſeph fili dauid: noli timere accipere ma
riam coniugem tuam. Quod enim in ea natum eſt: de ſpi-
rituſancto eſt. Itaq; propter iſtas rationes deſponſata eſt
Luce. 1. maria Ioſeph: uel potius ſicut ponit euangeliſta: uiro cui
nomē erat Ioſeph. Virum nominat: non quia maritus, ſed
ꝙ homo uirtutis erat. Vel potius quia iuxta alium euan-
geliſtam nō uir ſimpliciter, ſed uir eius dictus eſt: merito
appellatur, quod neceſſarie putatur. Debuit ergo uir eius
appellari: quia neceſſe fuit & putari: ſicut & pater ſaluato-
ris nō quidē eſſe, ſed dici meruit ut putaretur eſſe, dicente
hoc ipſo euangeliſta. Et ipſe ieſus erat incipiens quaſi an-
Luce. 3. norū triginta: ut putabatur filius Ioſeph. Nec uir ergo ma-
tris: nec filij pater extitit: quāuis certa (ut dictū eſt) & ne
ceſſaria diſpēſatione utrūq; ad tempus & appellatus ſit &
putatus. C Conijce tamen ex hac appellatione qua li-
cet diſpēſatoria meruit honorari, adeo ut pr̄ dei & dictus
& creditus ſit: conijce & ex proprio uocabulo qđ augmē
tum nō dubites interpretari: quis & qualis homo fuerit
Gene. 37. iſte homo Ioſeph. Simul & memento magni illius quōdā
patriarchæ uenditi in ægypto: & ſcito ipſius iſtū nō ſolū
uocabulū fuiſſe ſortitū: ſed & caſtimoniā adeptū: innocē-
tiam aſſecutū & gratiam. Siquidē ille Ioſeph fraterna ex
inuidia uenditus & ductus in ægyptum, chriſti uenditio
nē præfigurauit: iſte ioſeph hærodianā inuidiam fugiens
Matth. 2. chriſtū in ægyptū portauit. Ille dño ſuo fidē ſeruans dñæ
noluit commiſceri. Iſte dñam ſuā dñi ſui matrē uirginem
Danie. 39 agnoſcens, & ipſe continens fideliter cuſtodiuit. Illi data
Matth. 1. eſt intelligentia in myſterijs ſomniorū. Iſti datū eſt cōſciū
Gen. 40. fieri atq; participem cæleſtium ſacramentorū. Ille frumē-
ta ſeruauit non ſibi: ſed omni populo. Iſte panem uiuum
è cælo ſeruandū accepit, tam ſibi quàm toti mundo. Non
eſt dubium quin bonus & fidelis homo fuerit iſte ioſeph
cui mater deſponſata eſt ſaluatoris. Fidelis, inquàm, ſer-
uus & prudens: quem conſtituit dominus ſuæ matris ſo-
latium: ſuæ carnis nutritium: ſolum deniq; in terris ma-
gni conſilij coadiutorem fidiſſimum. A Huc accedit
quod dicitur fuiſſe de domo Dauid. Vere enī de domo Da-
uid: uere de regia ſtirpe deſcendit uir iſte Ioſeph: nobilis
genere: mente nobilior. Planè filius Dauid: non degene-
rans à patre ſuo Dauid. Prorſus, inquàm, filius dauid: nō
tantum carne: ſed fide: ſed ſanctitate: ſed deuotione: quem
tanquàm alterum Dauid dñs inuenit ſecūdum cor ſuum:
cui tuto committeret ſecretiſſimū atq; ſacratiſſimum ſui
cordis arcanum: cui tanquàm alteri Dauid incerta & oc-
culta ſapientiæ ſuæ manifeſtauit: & dedit illi nō ignarum
eſſe myſterij quod nemo principū huius ſeculi agnouit:
cui deniq; datum eſt qđ multi reges & prophetæ cū uel-
lent uidere non uiderunt: audire & non audierunt: non
ſolum uidere & audire, ſed etiam portare, deducere, am-
plecti, deoſculari, nutrire & cuſtodire. Nō tm̄ aūt Ioſeph,
ſed & maria deſcēdiſſe credenda eſt de domo Dauid. Alio
quin non eſſet deſpōſata uiro de domo Dauid: ſi nō eſſet
& ipſa de domo dauid. Ambo igitur erant de domo Da-
uid: ſed in altera completa eſt ueritas quam iurauit domi
nus dauid: altero tantum conſcio & teſte adimpletæ pro-
miſſionis. In fine autē uerſus: & nomen, inquit, uirginis
maria. C Loquamur pauca & ſuper hoc nomine quod
interpretatum maris ſtella dicitur: & matri uirgini ualde
conuenienter aptatur. Ipſa namq; aptiſſime ſideri com-
paratur: quia ſicut ſine ſui corruptione ſidus ſuum emit
tit radium: ſic abſq; ſui læſione uirgo parturit filium. Nec
ſideri radius ſuam minuit claritatem: nec uirgini filius
ſuam integritatem. Ipſa eſt igitur nobilis illa ſtella ex ia-
cob orta: cuius radius uniuerſum orbem illuminat: cuius
ſplendor & p̄fulget in ſupernis & inferos penetrat, terras
etiam perluſtrās & calefaciens magis mētes quàm corpa
fouet uirtutes: excoquit uitia. Ipſa inquā eſt præclara &
eximia ſtella ſup hoc mare magnum & ſpacioſum neceſſa-
rio ſubleuata, micans meritis, illuſtrans exemplis. D O
quiſquis te intelligis in huius ſeculi profluuio magis in-
ter procellas & tempeſtates fluctuare quàm per terram
ambulare: ne auertas oculos à fulgore huius ſideris: ſi nō
uis obrui procellis. Si inſurgant uenti tentationum: ſi in-
curras ſcopulos tribulationum: reſpice ſtellam: uoca ma-
riam. Si iactaris ſuperbiæ undis, ſi ambitionis, ſi detra-
ctionis, ſi æmulationis, reſpice ſtellam uoca mariam. Si
iracundia, aut auaritia, aut carnis illecebra naniculam
concuſſerit mentis, reſpice ad mariam. Si criminum im-
manitate turbatus: conſcientiæ fœditate confuſus: iudi-
cij horrore perterritus: baratro incipias abſorberi triſti
tiæ: deſperationis abyſſo: cogita mariam. In periculis, in
anguſtijs, in rebus dubijs, mariam cogita: mariam inuo-
ca. Nō recedat ab ore: nō recedat à corde: & ut impetres
eius orationis ſuffragium: non deſeras cōuerſationis exē-
plum. Ipſam ſequens non deuias: ipſam rogans non de-
ſperas: ipſam cogitans non erras. Ipſa tenente non cor-
ruis: ipſa protegente nō metuis: ipſa duce nō fatigaris: ip-
ſa propitia peruenis, & ſic in temetipſo experiris quàm
merito dictū ſit: & nomen uirginis Maria. Sed iam modi
ce pauſandum eſt: ne & nos in tranſitu claritatem tanti lu
minis intueamur. Vt enī uerbis apoſtolicis utar: bonum Matt. 17.
eſt nos hic eſſe: & libet dulciter contemplari in ſilentio:
quod laborioſa non ſufficit explicare locutio. Interim au
tem ex deuota ſcintillantis ſideris contemplatione: feruē-
tior reparabitur in his quæ ſequuntur diſputatio.

Homilia. III. *unde ſupra*.

LIBENTER VBI MIHI
cōgruere uideo uerba ſanctorū aſſumo, quo
uis ex uaſculorū pulchritudine gratiora fiāt:
quæq; in eis lectori appoſuerim. Vt aūt nūc
à propheticis uerbis incipiā. Ve mihi non Eſaie. 6.
quidē ſicut pphetæ: qa tacui: ſed quia locu
tus ſum: quoniam uir pollutus labijs ego ſum. Heu quot

uana:

uana: quot falſa: quot turpia per hocipſum ſpurciſſimum
os meum euomuiſſe me recolo: in quo nunc cæleſtia re-
uoluere uerba p̄ſumo. Vehementer timeo: ne iam audiam
Pſal.49. ad me dictum. Quare tu enarras iuſtitias meas: & aſſumis
teſtamētum meū p os tuum? Vtinam & mihi de ſuperno
altari non quidē carbo unus: ſed ingēs globus igneus af-
feratur: qui uidelicet multam & inueteratā pruriētis oris
mei rubiginem ad plenum excoquere ſufficiat: quatenus
angeli ad uirginem, & uirginis ad ipm grata inuicem ac
caſta colloquia dignus habear meo qualicunq; replicare
Luce.1. ſermone. Ait enim euangeliſta. Et ingreſſus angelus ad eā,
haud dubiū quin ad mariam dixit. Aue gratia plena: do-
minus tecum. Quo ingreſſus ad eam? Puto in ſecretariū
pudici cubiculi ubi illa fortaſſis clauſo ſuper ſe oſtio ora-
bat patrem in abſcondito. Solēt angeli aſtare orantibus:
& delectari in his quos uident leuare puras manus in ora
tione: holocauſtum ſanctæ deuotionis gaudent ſe offer-
re deo in odorem ſuauitatis. Mariæ autem orationes quā
tum placuerint in conſpectu altiſſimi angelus indicauit:
qui ingreſſus ad eam tā reuerenter ſalutauit. B Nec
fuit difficile angelo per clauſum oſtiū penetrare ad abdi-
ta uirginis: qui utiq; ex ſubtilitate ſubſtantiæ ſuæ hoc ha
bet in natura: ut nec ſeris ferreis eius arceatur ingreſſus
quocunq; ſuus cum impetus ferat. Angelicis enim ſpiriti
bus parietes non obſiſtunt: ſed cūcta illis uiſibilia cedunt:
cuncta æque corpora quantumlibet ſolida uel ſpiſſa pe-
netrabilia ſunt eis ac peruia. Suſpicandum igitur non eſt
quòd apertum inuenerit angelus oſtiolum uirginis: cui
nimirum in propoſito erat hominum fugere frequentias:
uitare colloquia: ne uel orantis perturbaretur ſilentium:
uel continentis caſtitas tentaretur. Clauſerat itaq; etiam
illa hora ſuum ſuper ſe habitaculum uirgo prudētiſſima:
ſed hominibus non angelis. Proinde & ſi ad eam potuit
Textus. intrare angelus: ſed nulli hominum facilis patebat acceſ-
Actu.6. ſus. Ingreſſus ergo angelus ad eam dixit. Aue gratia ple-
na dominus tecum. Legimus in actibus apoſtolorum &
ſtephanum plenum gratia: & apoſtolos fuiſſe repletos
ſpirituſancto: ſed longē diſſimiliter à maria. Alioquin nec
in illo habitauit plenitudo diuinitatis corporaliter quē-
admodum in maria: nec illi conceperunt de ſpirituſancto
quomodo maria. Aue, inquit, gratia plena: dominus te-
cum. Quid mirum ſi gratia plena erat: cum qua dominus
erat? Sed hoc potius mirandum: quomodo qui angelum
miſerat ad uirginem: ab angelo inuentus eſt eſſe cum uir-
gine. Ita ne uelocior angelo fuit deus: ut feſtinantē nūciū
celerior ipſe præueniret ad terras? Nec mirū. Nā cū eſſet
Cāt.3. rex in accubitu ſuo: nardus uirginis dedit odorem ſuum:
& aſcendit in conſpectu gloriæ eius fumus aromatis: &
inuenit gratiam corā oculis dn̄i: clamantibus qui circun-
ſtabant. Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum ſicut uir-
gula fumi: ex aromatibus myrrhæ & thuris? Statimq; rex
Pſal.18. egrediens de loco ſancto ſuo: Exultauit ut gigas ad currē
dam uiam: & licet à ſummo cælo egreſſio eius: nimio tamē
peruolans deſiderio præuenit ſuum nuncium ad uirginē
quam amauerat: quam ſibi elegerat: cuius decorem con-
cupierat. Quem proſpiciens à longè uenientem gratulās
& exultans, ait, eccleſia. Ecce uenit iſ ſaliens in montibus
Cantic.2. trāſiliēs colles. Merito aūt cōcupiuit rex decorem uirgi-
nis. Fecerat enim quicquid longe antea præmonita fue-
Pſal.44. rat à patre ſuo dauid: dicente ſibi. Audi filia & uide & in-
clina aurem tuam: & obliuiſcere populum tuum, & domū
patris tui. Et ſi hoc feceris: concupiſcet rex decorem tuū.
Audiuit quippe & uidit: non ut quidam qui audiētes nō
audiunt: & uidentes non intelligunt: ſed audiuit & credi-
dit: uidit & intellexit. Et inclinauit aurem ſuam ad obediē
tiā: & cor ſuum ad diſciplinam: & oblita eſt populū ſuum
& domum patris ſui: quia nec populum ſuum augere plis
ſucceſſione: nec domui patris ſui relinquere curauit hære
dem: ſed qcqd honoris in populo: qcqd de paterna domo
rerū terrenarū habere potuiſſet: oīa arbitrata eſt ut ſterco
ra ut xp̄m lucrifaceret. Nec fefellit eā intentio qn̄ & xp̄m
ſibi filium uendicauit: nec propoſitū pudicitiæ uiolauit.
Bene igitur gratia plena: q̄ & uirginitatis gratiā tenuit, &
inſuper fœcunditatis gloriam acquiſiuit. B Aue, inqt,
gratia plena: dominus tecum. Non dixit dn̄s in te: ſed do-
minus tecū. Deus cū qui ubiq; æqualiter totus eſt p ſuā
ſimplicem ſubſtantiam: aliter tamen in rationalibus crea-
turis quàm in cæteris, & ipſarum aliter in bonis quàm in
malis eſt p efficaciam. Ita ſanè eſt in irrationalibus creatu
ris: ut tamen nō capiatur ab ipſis. A rationalibus aūt om-
nibus quidē capi poteſt p cognitionē: ſed à bonis tantū
capitur etiam p amorē. In ſolis ergo bonis ita eſt: ut etiam
ſit cū ipſis ppter concordiam uoluntatis. Nam dum ſuas
uoluntates ita iuſtitiæ ſubdunt: ut deū non dedeceat uel-
le quod ipſi uolunt: per hoc qđ ab eius uoluntate non diſ-
ſentiunt: deum ſibi ſpecialiter iungunt. Sed cū ita ſit cum
omnibus ſanctis: ſpecialiter tn̄ cū maria: cū qua utiq; tan-
ta ei conſenſio fuit: ut illius non ſolū uoluntatem, ſed etiā
carnem ſibi cōiungeret: ac ſi de ſua, uirginiſq; ſubſtantia
unum chriſtum efficeret, uel potius unus chriſtus fieret: q
& ſi nec totus de deo nec totus de uirgine: totus tamē dei
& totus v̄ginis eſſet: nec duo filij: ſed unus utriuſq; filius.
C Ait itaq;. Aue gratia plena, dominus tecū. Nec tn̄
dn̄s filius tecū quē carne tua induis: ſed & dn̄s ſpirituſſan-
ctus de quo concipis: & dominus pater qui genuit quem
concipis. Pater inquam tecum: qui filium ſuū facit & tuū.
Filius tecum: qui ad condendum in te mirabile ſacramen
tum miro modo & ſibi reſerat genitale ſecretū: & tibi ſer-
uat uirginale ſignaculum. Spirituſſanctus tecum: qui cū
patre & filio tuū ſanctificat uterū. Dn̄s ergo tecū. Bn̄dicta
tu in mulieribus. Liber adiungere q̄ eliſabeth cuius hæc
uerba ſunt: pſecuta ſubiunxit. Et bn̄dictus fructus uentris
tui. Non quia tu benedicta, ideo bn̄dictus fructus uentris
tui: ſed qa ille te p̄uenit in benedictionibus dulcedinis: iō
tu benedicta. Vere etenī benedictus fructus uentris tui: in
quo benedicte ſunt omnes gentes: de cuius plenitudine
tu quoq; accepiſti cum cæteris: & ſi differētius à cæteris.
Ac propterea quidem benedicta tu: ſed in mulieribus, ille
uerò benedictus nō in hominibus: non inter angelos: ſed
qui eſt, ut ait apoſtolus, ſuper omnia benedictus deus in Roma. 9.
ſecula. Dicitur benedictus uir: benedictus panis: benedi-
cta mulier: benedicta terra: uel ſi quid tale in creaturis be-
nedictum eſſe memoratur: ſed ſingulariter benedictus fru-
ctus uentris tui: cum ſit ſuper omnia benedictus deus in
ſecula. Benedictus ergo fructus uentris tui. Benedictus in
odore: benedictus in ſapore: benedictus in ſpecie. Huius
odoriferi fructus fragrantiam ſentiebat qui dicebat. Ecce Geñ.27.
odor filij mei ſicut odor agri pleni: cui bn̄dixit dominus?
An non uere benedictus cui benedixit dominus? De ſapo
re huius fructus quidam q̄ guſtauerat taliter eructabat di
cens. Guſtate & uidete, quoniam ſuauis eſt dominus. Et Pſal.33.
alibi. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ dn̄e: quam Pſal.30.
abſcondiſti timentibus te? Et alius quidam. Si tamen, in- 2.Pe.2.
quit, guſtaſtis quoniam dulcis eſt dominus. Et ipſe fru-
ctus de ſe, inuitans nos ad ſe: qui edit me, ait, adhuc eſu-
riet: & qui bibit me, adhuc ſitiet. Vtiq; propter ſaporis
dulcedinem hoc dicebat: qui ſemel guſtatus magis exci-
tat appetitum. Bonus fructus qui animarum eſurientiū
& ſitientium iuſtitiam: & eſca & potus eſt. Audiſti de
odore: audiſti de ſapore: audi & de ſpecie. Si enim fru-
ctus ille mortis non ſolum ſuauis fuit ad ueſcendum: ſed Eccleſi.3.
etiam teſte ſcriptura delectabilis aſpectu: quanto magis
huius uitalis fructus uiuificum decorem debemus inqui
rere: in quem teſte alia ſcriptura deſiderant etiam ange-
li proſpicere? Cuius pulchritudinem in ſpiritu uidebat: 1.Pet.1.
& in corpore uidere cupiebat, qui dicebat. Ex ſion ſpe- Pſal. 49.
cies decoris eius. Et ne mediocrem tibi uideatur com-
mendaſſe decorem: recole quod in alio pſalmo legis. Spe Pſal.44.
cioſus forma præ filijs hominum: diffuſa eſt gratia in la-
bijs tuis: propterea benedixit te deus in æternū. Benedi-
ctus ergo fructus uentris tui: cui benedixit deus in æter-
num. Ex cuius benedictiōe benedicta etiam tu in mulieri-

bus: quia non poteſt mala arbor fructum facere bonum.
Benedicta, inquã tu in mulieribus: quæ illam generalem
Geñ. 3. maledictionem euaſiſti, qua dictum eſt. In triſtitia paries
filios: & nihilominus illam qua ſecutum eſt. Maledicta ſte-
rilis in iſrael: ac ſingularem conſecuta es benedictionem:
ut nec ſterilis maneas: nec cum dolore parturias. Dura
neceſſitas: & graue iugum ſuper omnes filias Euæ. Et ſi
pariunt cruciantur, & ſi non pariunt maledicuntur. Et do
lor prohibet parere: & non parere maledictio. Quid fa-
cies uirgo quæ hæc audis: quæ hæc legis? Si parturis an
guſtiaris: ſi ſterilis manes malediceris. Quid eliges uirgo
prudens? Anguſtiæ inquit mihi ſunt undiq;. Melius eſt
tamen mihi maledictum incurrere & caſtã manere: quàm
prius quidem concipere per concupiſcentiam: quod me-
rito poſt cum dolore parturiam. Hinc etenim & ſi uideo
maledictum: ſed non peccatum: illinc uerò & peccatum ſi-
mul & cruciatum. Deniq; hæc maledictio quid aliud eſt
quàm hominum exprobratio? Neq; ob aliud ſanè dicitur
ſterilis maledicta: niſi ꝙ opprobrio & contemptui ſit ha-
benda tanquàm inutilis & infructuoſa. & hoc in iſrael tan
tum. Mihi autem pro minimo eſt ꝙ hominibus diſpli-
ceo: dum me poſſim uirginem caſtam exhibere chriſto.
O uirgo prudẽs, ô uirgo deuota: quis te docuit deo pla
cere uirginitatem? Quæ lex: quæ iuſtitia: quæ pagina ue-
teris teſtamenti uel præcipit uel conſulit uel hortatur in
carne non carnaliter uiuere: & in terris angelicam duce-
Roma. 8. re uitam? Vbi legeras beata uirgo: ſapientia carnis mors
Roma. 13. eſt: &, Curam carnis ne perfeceritis in deſiderio? Vbi lege
Apoc. 14 ras de uirginibus: quia cantant canticum nouum quod
nemo alius cantare poteſt: & ſequuntur agnum quocũ-
Matt. 19. que ierit? Vbi legeras, laudatos eſſe qui ſe caſtrauerunt
2. Cor. 10 propter regnum celorum? Vbi legeras, in carne enim am
bulantes: non ſecundum carnem militamus, & qui matri
1. Cori. 7. monio iungit uirginem ſuam benefacit: & qui non iun-
Vbi ſupra git melius facit? Vbi audieras. Volo uos omnes eſſe ſicut
Ibidem. & meipſum, & bonum eſt homini ſi ſic permaneat ſm meũ
Vbi ſupra conſilium? De uirginibus, inquit, præceptum non ha-
beo: conſilium autem do? Tu uerò non dicam præceptũ:
ſed nec conſilium: nec exemplum: niſi ꝙ unctio docebat
te de omnibus: ac ſermo dei uiuus & efficax ante tibi fa-
ctus eſt magiſter quàm filius: prius inſtruxerit mentem
quàm induerit carnem. Chriſto ergo deuoues te exhibe
re uirginem & neſcis ꝙ ipſi exhiberi te oportet etiam
matrem? Eligis in iſrael eſſe contemptibilis, & ut illi pla-
ceas cui te probaſti: maledictum incurrere ſterilitatis &
ecce maledictio benedictione commutatur: ſterilitas fœ-
cunditate recompenſatur. Aperi uirgo ſinum: expande
gremium: prepara uterum: quia ecce facturus eſt tibi ma
gna qui potens eſt in tantum ut pro maledictione iſrael,
beatam te dicant omnes generationes. Nec ſuſpectam ha
beas prudens uirgo fœcunditatem: quia non auferet in-
tegritatem. Concipies, ſed ſine peccato. Grauida eris, ſed
non grauata: paries, ſed non cum triſtitia: neſcies uirum,
& gignes filium. Qualem filium? Illius eris mater: cuius
deus eſt pater. Filius paternæ charitatis erit corona tuæ
caſtitatis: ſapientia paterni cordis: erit fructus uteri uir-
ginalis. Deum deniq; paries. & de deo concipies. Confor
tare ergo uirgo fœcunda, caſta puerpera, mater intacta:
quia non eris in iſrael ultra maledicta: neq; inter ſteriles
deputata. Et ſi adhuc malediceris ab iſrael ſecundum car-
nem: non quia ſterilem uident, ſed quia fœcundam inui-
dent: memento ꝙ & chriſtus maledictum pertulit crucis
qui te ſuam matrem benedixit in cœlis: ſed & in terris ab
angelo benedicta & à cunctis generationibus terræ me-
rito beata prædicaris. Benedicta ergo tu in mulieribus, &
Textus. benedictus fructus uentris tui. B Quæ cum audiſſet
turbata eſt in ſermone eius: & cogitabat qualis eſſet iſta
ſalutatio. Solent uirgines quæ uere uirgines ſunt, ſemper
pauidæ & nunquã eſſe ſecuræ, & ut caueant timenda etiã
tuta pertimeſcere: ſcientes ſe in uaſis fictilibus theſaurum
portare p̃cioſum, & nimis arduum eſſe uiuere angelice in
ter hoĩes & in terris more cæleſtium cõuerſari, & in carne
cælibem agere uitam. Ac proinde quicquid nouum quic
quid ſubitum fuerit ortum, ſuſpectas habent inſidias: to-
tum cõtra ſe æſtimant machinatum. Idcirco & maria tur-
bata eſt in ſermone angeli. Turbata eſt, ſed non perturba-
ta. Turbatus ſum, inquit, & non ſum locutus: ſed cogita- Pſal. 76.
ui dies antiquos & annos æternos in mente habui. Ita er-
go & maria turbata eſt & non eſt locuta: ſed cogitabat
qualis eſſet iſta ſalutatio. Quòd turbata eſt uerecundiæ
fuit uirginalis: ꝙ non perturbata fortitudinis: ꝙ tacuit &
cogitauit, prudentiæ. Cogitabat autem qualis eſſet iſta ſa
lutatio. Sciebat prudens uirgo ꝙ ſæpe angelus ſathanæ
transfigurat ſe in angelum lucis: & quia nimirum humilis
& ſimplex erat, nihil tale penitus à ſancto angelo ſperabat,
& ideo cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio. C Tunc an-
gelus intuitus uirginem & uarias eam ſecum uoluere co-
gitationes faciſſime deprehendens pauidam conſolatur:
confirmat dubiam ac familiariter uocans ex noĩe, beni-
gne ne timeat perſuadet. Ne timeas, inquit maria: inueni- Textus.
ſti gratiam apud deum. Nihil hic doli: nihil hic fallaciæ
eſt. Nullam circũuentionẽ: nullas hic ſuſpiceris inſidias.
Non ſum homo ſed ſpiritus, & dei angelus, non ſathanæ.
Ne timeas maria: inueniſti gratiam apud deum. O ſi ſci-
res quantum tua humilitas altiſſimo placeat: quanta te
apud ipſum ſublimitas maneat: angelico te indignam nec
alloquio iudicares nec obſequio. Vt quid enim indebi-
tam tibi dixeris gratiam angelorum: quæ inueniſti gratiã
apud deum? Inueniſti quod quærebas: inueniſti quod ne
mo ante te potuit inuenire: inueniſti gratiã apud deum.
Quam gratiam? Dei & hominum pacem: mortis deſtru-
ctionẽ: uitæ reparationẽ. Hæc eſt ergo gratia quã inueni-
ſti apud deum. Et hoc tibi ſignum. Ecce concipies & pa- Textus
ries filium: & uocabis nomen eius ieſum. Intellige pru-
dens uirgo ex noĩe filij promiſſi quantam & quã ſpecialẽ
gratiã inueneris apud deũ. Et uocabis, ait nomen eius ie-
ſum. Rationẽ huius uocabuli alius euangeliſta poſuit an-
gelo ſic interp̃tãte. Ipſe enĩ ſaluũ faciet pp̃lm ſuum a pc̃tis Mat. 1.
eorũ. Duos ieſus lego in typo huius quẽ nũc in manibus
habemus p̃ceſſiſſe: ambos pp̃lis p̃fuiſſe. Quorũ unus po-
pulũ ſuũ de babylone eduxit: alter ſuũ in terrã p̃miſſiõis
introduxit. Et illi qdẽ illos quibus præerant ab hoſtibus
defendebant: ſed nunquid ſaluabant à peccatis eorum? Is
autẽ noſter ieſus & à pc̃tis ſaluat populũ ſuũ: & introdu-
cit in terram uiuentiũ. Ipſe enĩ ſaluũ faciet populũ ſuum à
peccatis eorum. Quis eſt hic qui etiã pc̃tã dimittit? Vtinã
& me peccatorẽ dignet dñs ieſus annũciare populo ſuo:
ut ſaluum me faciat à peccatis meis. Vere enim beatus po
pulus cuius iſte ieſus dñs deus eius: quia ipſe ſaluũ faciet
populũ ſuum à peccatis eorũ. Vereor aũt ne multi ſe pro-
fiteantur eſſe de populo eius: quos tñ ipſe nõ habeat pro
populo ſuo. Vereor ne pleriſq; qui quaſi in populo eius
religioſiores eſſe uidentur, ipſe aliquando dicat. Populus Matt. 15.
hic labijs me honorat: cor aũt eorum longe eſt à me. No-
uit enim dñs ieſus qui ſunt eius: nouit & quos elegerit à
principio. Quid me uocatis ait dñe dñe: & nõ facitis q̃ di- Luce. 6.
co? Vis ſcire an pertineas ad populũ eius: uel potius uis
eſſe de populo eius? Fac quæ dicit ieſus: & cõputabit te
in populo ſuo. Fac quæ iubet in euangelio dominus ie-
ſus: quæ iubet in lege & prophetis: quæ iubet per mini-
ſtros ſuos qui ſunt in eccleſia: obtempera eius uicarijs:
præpoſitis tuis: non tantum bonis & modeſtis ſed etiam
diſcholis: & diſce ab ipſo ieſu quia mitis eſt & humilis cor Matt. 11.
de: & eris de beato populo eius quem elegit in hæredita-
tem ſibi: eris de laudabili populo eius quem dominus
exercituum benedixit dicens: opus manuum mearum tu
es: hæreditas mea iſrael: cui ne forte iſrael carnalem æmu
leris etiam teſtimonium perhibet dicens. Populus quem Pſal. 17.
non cognoui ſeruiuit mihi: in auditu auris obediuit
mihi. Sed audiamus quid idem angelus ſentiat de illo:
cui needum concepto tale indidit nomen. Ait namq;.
Hic erit magnus: & filius altiſſimi uocabitur. Bene ma- Textus.
gnus:

gnus:qui filius altiſſimi merebitur appellari.An non ma-
Pſal.144 gnus.cuius magnitudinis non eſt finis:Et quis magnus,
Pſal.112. ait ſicut deus noſter:Planè magnus qui tā magnus quàm
altiſſimus:quia & ipſe altiſſimus. Neq; eñ altiſſimi filius
rapinā arbitrabiť eſſe ſe æqualē altiſſimo.Ille merito arbi
Philip. 2. trādus eſt cogitaſſe rapinā,q cū de nihilo in angelicā for-
mā factus fuiſſet:factori ſuo ſe cōparās uſurpauit ſibi qđ
filij altiſſimi ꝓpriū eſt:qui utiq; in forma dei a deo non fa-
ctus ſed genitus eſt. Altiſſimus eñ deus pater quāuis oi-
potēs ſit,nō potuit tamē uel æqualē ſibi condere creaturā
uel inæqualē gignere filiū.Fecit itaq; angelū magnū,ſed
nō quātus ipſe & ideò nec altiſſimū.Solū autē unigenitū
quē nō fecit ſed genuit oipotēs oipotētē altiſſimus altiſſi
mū,æternus coæternū,ipm ſibi per oia cōparari,nec rapi
nā æſtimat nec iniuriā.Recte ergo hic erit magnus qui fi-
lius altiſſimi uocabiť.Sed quare hic erit & non potius eſt
magnus,qui ſemper æqualiter magnus nō habet quo cre
ſcat:nec maior poſt cōceptū futurus ſit:quàm ante uel ſit
uel fuerit:An forte ꝓpterea dixerit erit quia qui magnus
deus erat,magnus homo futurus ſit:Bene ergo hic erit
magnus.Magnus hō magnus doctor.magnus ꝓpheta.
Luc.7. Sic eñ diciť de eo in euāgelio.Quia ꝓpheta magnus erit
in nobis.Et à minori quodā ꝓpheta magnus itidē ꝓphe-
ta uēturus ꝓmittiť.Ecce,inquit,ueniet ꝓpheta magnus:
& ipſe renouabit hieruſalē.Et tu quidē ô uirgo paruulū
paries paruulū nutries,paruulū lactabis ſed uidēs paruū
cogita magnum.Erit eñ magnus.quia magnificabit eum
deus in cōſpectu regū:adeo ut adorent eum oēs reges oēs
gentes ſeruiant ei.Magnificet ergo anima tua dominum,
quia hic erit magnus & filius altiſſimi uocabiť. Magnus
erit & magna faciet tibi qui potens eſt,& ſanctum nomen
eius. Quod enim ſanctius nomen:quàm qđ filius altiſſimi
uocabiť: Magnificeť & à nobis paruulis magnus domi-
Eſaie.9. nus:quos ut faceret magnos,factus eſt paruulus. Paruu-
lus ait,nat⁹ eſt nobis,& fili⁹ datus eſt nobis. Nobis inquā
nō ſibi qui utiq; añ tēpora multo nobilius natus ex patre,
naſci temporaliter non indigebat ex matre.Non angelis
quoq; qui cum magnū haberent:paruulum non require-
bant.Nobis ergo natus:nobis & datus:quia nobis neceſ-
ſarius.Iam de nobis nato & dato faciamus ad quod natus
eſt & datus. Vtamur noſtro in noſtrā utilitatem:de ſalua-
tore ſalutem operemur.Ecce paruulus in medio ſtatuitur.
O paruulus paruulis deſideratus.O uere paruulus ſed ma
litia non ſapientia.Studeamus effici ſicut paruulus iſte,di
ſcamus ab ipſo quia mitis eſt & humilis corde,ne magnus
uidelicet deus ſine cauſa factus ſit homo paruus:ne gratis
mortuus:ne in uacuum crucifixus.Diſcamus eius humili-
tatem,imitemur manſuetudinem,amplectamur dilectionē,
communicemus paſſionibus,lauemur in ſanguine eius,
ipſum offeramus propitiationē pro peccatis noſtris:quo
niam ad hoc ipſe natus & datus eſt nobis.Ipſum oculis pa
tris:ipſum offeramus & ſuis:quia & pater proprio filio ſuo
non pepercit:ſed pro nobis tradidit illum:& ipſe filius ſe-
metipſum exinaniuit formam ſerui accipiens ipſe tradidit
in mortem animam ſuam:& cum ſceleratis reputatus eſt:
& ipſe peccata multorum tulit,& pro tranſgreſſoribus ro
gauit ut non perirent:Non poſſunt perire pro quibus fi-
lius rogat ne pereant:pro quibus pater tradidit filium in
mortem ut uiuant.Equaliter ergo ab utroque ſperāda eſt
uenia,quibus æqualis eſt in pietate miſericordia:par in
uoluntate potentia:una in deitate ſubſtantia:in qua unus
cum eis ſpirituſſanctus uiuit & regnat deus per omnia ſe-
cula ſeculorum.Amen.

Homilia quarta,unde ſupra.

NOn eſt dubiū quicquid in laudibus matris pro-
ferimus ad filium pertinere:& rurſum cum filium
honoramus,à gloria matris non recedimus Nā
Puer.10. ſi iuxta ſalomonem:Filius ſapiens gloria eſt pa-
tris:quātomagis glorioſum eſt matrem ipſius effici ſapiē
tiæ: Sed quid ego tento in eius laudibus quam laudabi-
lem prædicant prophetæ:perhibet angelus:narrat euan-
geliſta:Non ergo laudo,quia non audeo:ſed tantum re-
plico deuotus quod iam explicauit per os euangeliſtæ ſpi
rituſſanctus.Sequitur namq; & ait.Et dabit illi dominus
deus ſedē dauid patris ſui.Verba ſunt angeli ad uirginem Textus.
de promiſſo filio:promittentis ꝙ debeat pſſidere regnum
Dauid . Quòd de ſtirpe dauid duxerit originē dñs ieſus:
nemo dubitat.Quæro aūt quomodo dederit ei deus ſedē
dauid patris ſui:cum ipſe in hieruſalem non regnauerit:
quinimo turbis eum uolentibus conſtituere regem non
acquieuerit:ſed & ante faciem pilati proteſtatus ſit : Re- Iohan.18.
gnum meum non eſt de hoc mundo.Deniq; quid magnū
promittitur ei qui ſedet ſuper cherubin:quem propheta
uidit ſedentem ſuper ſolium excelſum & eleuatum: ſedere Eſaie.6.
in trono dauid patris ſui: Sed nouimus quādam aliā hie-
ruſalem ab ea quæ nunc eſt,in qua regnauit dauid ſignifi-
catam multo iſta nobiliorē:multo ditiorem.Hanc igitur
puto hic fuiſſe ſignificatā:illo uidelicet uſu loquēdi : quo
ſæpe reperis in ſcripturis ſignificans poni pro ſignificato.
A Tūc ſanè dedit illi deus ſedem dauid patris ſui:quā
do cōſtitutus eſt rex ab eo ſuper ſion montem ſanctū eius.
Sed hic propheta de quo regno dixerat,expreſſius ape-
ruiſſe uidetur:in eo ꝙ non in ſion poſuit,ſed ſup ſion. Nā
ideo fortaſſis dictum eſt ſuper:quia in ſion quidem regna
uit dauid:ſuper ſion uerò regnum eſt illius de quo dictū
eſt ad dauid.De fructu uētris tui ponam ſuper ſedem tuā: Pſal.131.
de quo & dictum eſt per alium prophetam. Super ſolium
dauid & ſuper regnum eius ſedebit. Vides quia ubiq; re-
peris ſuper:Super ſion:ſuper ſedē:ſup ſoliū: ſuper regnū. Eſaie.9.
Dabit ergo ei dominus deus ſedem dauid patris ſui: non
typicam ſed ueram:non temporalem ſed æternam:nō ter
renam ſed cæleſtē.Quæ idcirco(ut iam dictum eſt)memo
ratur fuiſſe dauid:quia hæc in qua tēporaliter ſedit: æter
næ illius gerebat imaginē.Et regnabit in domo iacob in Textus.
æternum:& regni eius nō erit finis. Hic quoq; ſi domum
iacob temporalem accipimus: quomodo in illa quæ æter
na nō eſt: in æternum regnaturus eſt: Quærenda eſt ergo
domus æterna iacob in qua regnet in æternum:cuius re-
gni non erit finis.An non deniq; domus illa iacob exaſpe
rans impie abnegauit eū: & inſipienter reſpuit ante faciē
pilati:quando illo perhibente:regem ueſtrum crucifigā:
uno ore reſpondendo clamauit:non habemus regem niſi Iohan.19.
cæſarem: Require itaq; apoſtolum: & diſcernet tibi eum Roma.2.
qui in occulto iudæus eſt,ab illo qui in manifeſto: & quæ
in ſpiritu eſt circūciſionē ab ea quæ fit in carne,& ſpiritua Collo.2.
lem iſrael à carnali & filios fidei abrahæ à filijs carnis. Nō Roma 9.
enim,inquit,omnes qui ex iſrael hi ſunt iſraelitæ:neq; qui
ſemen ſunt abrahæ hi filij.Sequere ergo & dic: Similiter
non omnes qui ex iacob:hi reputandi ſunt in domo ia-
cob:iacob quippe ipſe eſt qui iſrael.Solos igitur qui in fi
de iacob perfecti inueniendi ſunt,reputa in domo iacob:
uel potius ipſos noueris fore ſpiritualem & æternam do-
mū iacob, in qua regnabit dominus ieſus i æternū.Quis
ex nobis eſt iuxta interpretationē nominis iacob: ſupplā
tet diabolum de corde ſuo:luctetur cū uitiis & concupi-
ſcentiis ſuis:ut nō regnet peccatum in ſuo mortali corpe,
ſed regnet in eo ieſus:& nūc quidē per gratiā:& in æter-
nū per gloriā :Beati in quibus ieſus regnabit in æternū:
quia & ipſi cum eo regnabūt:& regni eius non erit finis.O
quàm glorioſum eſt regnum illud in quo reges congre-
gati ſunt,conuenerunt in unum:ad laudandum.ſ.& glori
ficandum eum: qui ſuper omnes eſt rex regum,& domi-
nus dominantium.De cuius ſplendidiſſima cōtēplatio
ne fulgebunt iuſti ſicut ſol in regno patris eorum . O ſi &
mei pctōris meminerit ieſus in beneplacito ppli ſui: cū ue
nerit in regnū ſuum . O ſi me in illa die:qñ traditurus eſt
regnū deo & pri uiſitare dignabiť in ſalutari ſuo:ad uidē
dum ſcilicet in bonitate electorum ſuorū:ad lætādū in læ
titia gētis ſuæ:ut laudeť etiā à me cum hæreditate ſua. Ve
ni interim dñe ieſu:aufer ſcandala de regno tuo quod eſt
aīa mea:ut regnes tu(qui debes)in ea.Venit enim auari-
tia & uendicat in me ſibi ſedē:iactantia cupit dñari mihi:

ſupbia uult mihi eē rex: luxuria dicit ego regnabo: ambi-
tio, detractio, inuidia & iracundia certāt in meipſo de me
ipo, cuius ego potiſſimū eſſe uidear. Ego aūt quātū ualeo
reſiſto, renitor quātū iuuor, dn̄m meū ieſum reclamo: ipſi
me defendo, qa ipſius me iuris agnoſco. Ipſum mihi deū,
ipm mihi dn̄m teneo & dico, non habeo regem niſi dn̄m
ieſum. Veni ergo dn̄e diſpge illos iu uirtute tua & regna
bis iu me, qa tu es ipſe rex meus & deus meus, qui mandas
Textus. ſalutes iacob. Dixit aūt maria ad angelū. Quomodo fiet
iſtud, qm̄ uirum non cognoſco? Primo quidē prudēter ta
cuit, cum adhuc dubia cogitabat, qualis eſſet iſta ſaluta-
tio: malēs nimirū hūiliter nō rn̄dere, quàm temere loq qđ
neſciret. Iam uero cōfortata & bene præmeditata, angelo
quidē foris loquēte: ſed deo intus perſuadente: erat em̄ do
minus cū illa dicente angelo dominus tecum: ita ergo cō
firmata fide ſcilicet depellente timorem, lætitia uerecun-
diam, dixit ad angelū. A Quomodo fiet iſtud, qm̄ uirū
non cognoſco? Non dubitat de facto, ſed modum requi-
rit & ordinem. Nec enim quærit an fiet iſtud, ſed quomo
do. Quaſi dicat. Cum ſciat dominus meus (teſtis conſcien
tiæ meæ) uotū eſſe ancillæ ſuæ nō cognoſcere uirum: qua
lege, quo ordine placebit ei ut fiat iſtud? Si oportuerit me
frāgere uotum ut pariam talem filium & gaudeo de filio,
& doleo de propoſito. Fiat tamē uoluntas eius. Sin uero
uirgo concipiam, uirgo & pariā, quod utiq; ſi placuerit
ei impoſſibile non erit: tunc ſcio uere, quia reſpexit humi
litatem ancillæ ſuæ. Quomodo ergo fiet iſtud quoniā ui-
Textus. rum non cognoſco? Et reſpondens angelus dixit ei. Spiri
tusſanctus ſuperueniet in te, & uirtus altiſſimi obumbra-
bit tibi. Superius dicta eſt fuiſſe gratia plena, & nunc quo
modo dicitur: ſpiritusſanctus ſuperueniet in te, & uirtus
altiſſimi obūbrabit tibi? Nunquid potuit repleri gratia
& needum habere ſpiritū ſanctum, cum ipſe ſit dator gra-
tiarum? B Si autē iam ſpiritusſanctus iu ea erat, quomo
do adhuc tanquàm nouiter ſuperuēturus repromittitur?
An fortè ideo non dixit ſimpliciter, ueniet in te, ſed addi-
dit ſuper: quia & prius quidem in ea fuit per multam gra
tiam, ſed nunc ſuperuenire nunciatur, propter abundan-
tioris gratiæ plenitudinem quam effuſurus eſt ſuper illā?
At uerò cum plena iam ſit, illud amplius quomodo cape-
re poterit? Si autem plus aliquid capere poteſt, quomo-
do & ante plena fuiſſe intelligenda eſt? An prior quidem
gratia eius tantum repleuerat mentem, ſequens uerò etiā
uentrem perfundere debeat, quatenus ſcilicet plenitudo
diuinitatis quæ ante in illa, ſicut & in multis ſanctorū ſpi-
ritualiter habitabat, etiam ſicut iu nullo ſanctorū corpo-
raliter in ipſa habitare incipiat? Ait itaq;. Spiritusſanctus
ſuperueniet in te, & uirtus altiſſimi obūbrabit tibi. Quid
eſt, & uirtus altiſſimi obumbrabit tibi? Qui poteſt cape-
re capiat. Quis em̄ excepta fortaſſis illa quæ hoc ſola in
ſe feliciſſime meruit experiri, intellectu capere, ratione di-
ſcernere poſſit, qualiter ſplendor ille inacceſſibilis uirgi-
neis ſeſe uiſceribus infuderit, & ut illa inacceſſibilem acce
dere ad ſe ferre potuiſſet, de portiuncula eiuſdem corpo-
ris cui ſe animate contēperauit, reliquæ maſſæ umbracu-
lū fecerit? Et fortaſſe propter hoc maxime dictū eſt: obrū-
brabit tibi, quia res nimirū iu ſacramento erat, & quod ſo
la per ſe trinitas in ſola & cum ſola uirgine uoluit opera-
ri, ſoli datum eſt noſſe cui ſoli datum eſt experiri. Dicatur
ergo. Spiritusſanctus ſuperueniet iu te, qui utiq; ſua potē
tia fœcūdabit te. Et uirtus altiſſimi obumbrabit tibi, hoc
eſt illum modum quo de ſpiritusſancto concipies, dei uir-
tus, & dei ſapientia chriſtus, ſic in ſuo ſecretiſſimo cōſilio
obumbrando conteget & occultabit, quatenus ſibi tātū
notus habeatur & tibi. Ac ſi angelus reſpondeat ad uirgi
nē. Quid à me requiris, quod in te mox experieris? Scies
ſcies & feliciter ſcies, ſed illo doctore quo & auctore. Ego
autem miſſus ſum nunciare uirginalem conceptum, non
creare. Nec poteſt doceri, niſi à donante: nec poteſt addi-
ſci niſi à ſuſcipiente. Ideoq; & quod naſcetur ex te ſanctū,
Textus. uocabitur filius dei. Quod eſt dicere. Quoniam non eſt de
homine ſed de ſpiritusſancto quod concipies, concipies
autem altiſſimi uirtutem, hoc eſt filium dei, ideoq; & quod
naſcetur ex te ſanctum, uocabitur filius dei: id eſt non ſo-
lum qui de ſinu patris in uterum tuum ueniens obum-
brabit tibi: ſed etiam id quod de tua ſubſtantia ſociabit
ſibi, ex hoc iam uocabitur filius dei, quemadmodum & is
qui a patre eſt ante ſecula genitus tuus quoq; amodo re-
putabitur filius. Sic autem & quod natum eſt ex ipſo pa-
tre erit tuus, & quod naſcetur ex te erit eius, ut tamen nō
ſint duo filij ſed unus. Et licet aliud quidem ex te, aliud ex
illo ſit: iam nō tamē cuiuſq; ſuus, ſed unus utriuſq; erit fi-
lius. Ideoq; & quod naſcetur ex te ſanctū, uocabitur filius
dei. Attēde quæſo quàm reuereter dixerit, quod naſcetur
ex te ſanctum. Vt quid em̄ ita ſimpliciter ſanctum, & abſq;
additamēto? Credo quia nō habuit quid proprie, digne-
ue nominaret illud eximiū, illud magnificum, illud reuerē
dum, quod de puriſſima uidelicet uirginis carne cum ſua
anima unico patris erat uniendum. Si diceret ſancta caro
uel ſanctus homo uel ſanctus infans, quicquid tale pone-
ret parū ſibi dixiſſe uideretur. Poſuit ergo indefinite ſan-
ctum: quia quicquid illud ſit quod uirgo genuit, ſanctum
proculdubio ac ſingulariter ſanctum fuit, & per ſpiritus
ſanctificationē, & per uerbi aſſumptionem. Et adiecit an-
geltus. Et ecce eliſabeth cognata tua, & ipſa concepit filiū *Textus.*
iu ſenectute ſua. Quid fuit neceſſe etiam huius ſterilis uir
gini nunciare cōceptum? Nunquid fortè dubiam adhuc
& incredulam oraculo, recentiori uoluit confirmare mi-
raculo? Abſit. Legimus & zachariæ incredulitatē ab hoc
ipſo angelo fuiſſe caſtigatam: mariam autem in aliquo re-
prehenſam non legimus, quin potius fidē ipſius eliſabeth
prophetante laudatam agnouimus. Beata es, inquit, quæ
credidiſti, quoniam perficientur iu te quæ dicta ſunt tibi
a domino. Sed ideo ſterilis cognatæ conceptus uirgini
nunciatur: ut dum miraculum miraculo additur, gaudiū
gaudio cumuletur. Porrò neceſſe erat non modico læti-
tiæ & amoris præueniēte inflammari incendio, quæ filiū
paternæ dilectionis cum gaudio ſpiritusſancti mox fuerat
conceptura. Neq; enim niſi in deuotiſſimo corde atq; hi-
lariſſimo, tanta ſe capere poterat dulcedinis & alacritatis
affluentia. Vel ideo conceptus eliſabeth nūciatur mariæ:
quia profecto decebat ut uerbum mox diuulgandum
ubiq;, prius ſciret uirgo per angelū, quàm audiret ab ho-
mine, ne mater uidelicet dei à conſilijs filij uideretur amo
ta: ſi eorum quæ in terris tam prope gererentur remanſiſ-
ſet ignara. Vel ideo potius cōceptus eliſabeth mariæ nū-
ciatus eſt, ut dum nunc ſaluatoris nunc præcurſoris edo-
cetur aduentum, rerum tempus & ordinem tenēs ipſa me
lius poſtmodum ſcriptoribus ac prædicatoribus euange
lij referet ueritatem: quæ & plene de omnibus à principio
cælitus fuerit inſtructa myſterijs. Vel ideò adhuc nuncia-
tur mariæ conceptus eliſabeth, ut audiens cognatā uetu-
lam & grauidam cogitet iuuencula de obſequio, ſicq; illa
properante ad uiſitandum paruulo prophetæ locus & oc
caſio detur, quo minori adhuc domino ſui officij ualeat
exhibere primitias: & dum ad ſeinuicem occurrit matrū
infantumq; ab alterutro excitata deuotio, mirabilius fiat
miraculum de miraculo. Vide aūt ne hæc tam magnifica
quæ ab angelo audis prænunciata, ab ipſo ſperes perficiē
da. A quo ergo ſi quæris, ipſum audi angelum. Quia nō *Textus.*
erit, inquit, impoſſibile apud deum omne uerbum, tāquā
diceret. Hæc quæ ego tam fideliter promitto, nō de mea,
ſed de illius qui me miſit uirtute præſumo, quia non erit
impoſſibile apud eum omne uerbum. Quale enim illi uer
bum impoſſibile poterit eſſe, qui omnia fecit in uerbo?
A Mouet me & hoc in uerbis angelicis, q̄ ſignanter nō
ait: quia non erit impoſſibile apud deum omne factum,
ſed omne uerbum. An idcirco poſuit uerbum, quia quàm
facile poſſunt homines loqui quod uolunt, etiam quod
nullatenus facere poſſunt, tam facile immo incompara-
biliter facilius ualet deus opere implere quicquid illi
uerbo ualent exprimere. Dicam apertius. Si hominibus
tam facile

tam facile eſſet facere quàm dicere quod uolunt & ipſis quoq; non eſſet impoſſibile omne uerbum. Nunc autem quoniam uulgaris & uerus ſermo eſt: multũ intereſſe inter loqui & facere: ſed apud homines, non apud deũ: ſoli deo quia idem eſt facere quod loqui: idẽ loqui quod uelle: merito nõ erit impoſſibile apud deum omne uerbum. Verbi gratia. Potuerũt præuidere & prædicere prophetæ uirginem uel ſterilem concepturam ac parituram: ſed nunquid facere ut conciperent & parerent? Deus autem qui dedit eis poſſe præuidere: quàm facile potuit tunc quod uoluit per illos prædicere: tam facile potuit nunc quãdo uoluit per ſeipſum quod promiſit implere. Siquidem apud deum nec uerbum diſſidet ab intentione quia ueritas eſt: nec factum à uerbo quia uirtus eſt: nec modus à facto quia ſapientia eſt: ac per hoc non erit impoſſibile apud deum omne uerbum. B Audiſti uirgo factũ: audiſti & modum utrunq; mirum: utrunq; iocundum. Iocũdare filia ſion: & exulta ſatis filia hieruſalem. Et quoniam auditui tuo datũ eſt gaudiũ & lætitia: audiamus & nos à te reſponſum lætitiæ quod deſideramus: ut iam exultẽt oſſa humiliata. Audiſti, inquã, factũ & credidiſti: crede & de modo quod audiſti. Audiſti quia concipies & paries filiũ: audiſti ꝙ nõ per hominẽ, ſed per ſpiritumſanctũ: *Textus.* expectat angelus reſponſum: tempus eſt enim ut reuertatur ad deũ qui miſit illum. Expectamus & nos ô domina uerbum miſerationis quos miſerabiliter premit ſententia dãnationis. Et ecce offertur tibi preciũ ſalutis noſtræ: ſtatim liberabimur ſi conſentis. In ſempiterno dei uerbo facti ſumus oẽs & ecce morimur: in tuo breui reſponſo ſumus reficiendi: ut ad uitam reuocemur. Hoc ſupplicat à te ô pia uirgo flebilis adam cum miſera ſobole ſua exul de paradiſo: hoc abraham: hoc dauid. Hoc cæteri flagitãt ſancti patres: patres ſcilicet tui: qui & ipſi habitant in regione umbræ mortis. Hoc totus mundus tuis genibus prouolutus expectat. Nec immerito: quando ex ore tuo pẽdet cõſolatio miſerorum: redemptio captiuorum: liberatio dãnatorum: ſalus deniq; uniuerſorum filiorum adam totius generis tui. Da uirgo reſpõſum feſtinãter. O domina reſponde uerbum quod terra, quod inferi, quod expectant & ſuperi. Ipſe quoq; omniũ rex & dominus quantum cõcupiuit decorem tuum: tantũ deſiderat & reſponſionis aſſenſum: in qua nimirum propoſuit ſaluare mundum. Et cui placuiſti in ſilentio: iam magis placebis ex uerbo: cũ ipſe tibi clamet è cælo. O pulchra inter mulieres: fac me audire uocem tuam. Si ergo tu eum facias audire uocem tuam: ipſe te faciet uidere ſalutem noſtram. Nũquid hoc eſt quod quærebas quod gemebas: quod diebus & noctibus orando ſuſpirabas? Quid igitur? Tu es cui hoc promiſſum eſt: an aliã expectamus? Immo tu ipſa nõ alia. Tu inquã illa promiſſa: illa expectata: illa deſiderata ex qua *Gen. 49.* ſanctus pater tuus iacob iam morti appropinquans uitã ſperabat æternam: cum diceret. Expectabo ſalutare tuũ domine: in qua deniq; & per quam deus ipſe rex noſter ante ſecula diſpoſuit operari ſalutẽ in medio terræ. Quid ab alia ſperas quod tibi offertur? Quid per aliã expectas quod per te mox exhibebitur, dummodo præbeas aſſenſum: reſpondeas uerbum? Reſponde itaq; citius angelo: immo per angelum domino. Reſponde uerbum: & ſuſcipe uerbum. Profer tuum: & concipe diuinum. Emitte trãſitoriũ, & amplectere ſempiternum. Quid tardas? Quid trepidas? Crede: cõfitere: & ſuſcipe. Sumat humilitas audaciã: uerecundia fiduciã. Nullatenus cõuenit nũc ut uirginalis ſimplicitas obliuiſcatur prudentiam. In hac ſola re: ne timeat prudẽs uirgo præſumptionẽ: quia & ſi grata in ſilentio uerecundia, magis tamen nũc in uerbo pietas neceſſaria. Aperi uirgo beata cor fidei: labia confeſſioni: uiſcera creatori. Ecce deſideratus cunctis gentibus foris pulſat ad oſtiũ. O ſi te morante pertranſierit: & rurſus incipias dolẽs quærere quem diligit anima tua. Surge: curre: aperi. Surge per fidẽ: curre per deuotionẽ: aperi per cõfeſſionem. *Textus.* Ecce, inquit, ancilla dñi: fiat mihi ſecundũ uerbum tuum. Semper ſolet eſſe gratiæ diuinæ familiaris uirtus humilitas. Deus enim ſuperbis reſiſtit: humilibus autẽ dat gratiã. *Iaco. 4.* Humiliter ergo reſpondet: ut ſedes gratiæ præparetur. Ecce, inquit, ancilla domini. Quæ eſt hæc tã ſublimis humilitas quæ cedere non nouit honoribus: inſoleſcere gloria neſcit? Mater dei eligitur: & ancillam ſe nominat. Nõ mediocris reuera hũilitatis inſigne: nec oblata tanta gloria obliuiſci humilitatem. Non magnum eſt eſſe humilem in abiectione: magna prorſus & rara uirtus humilitas honorata. Si me miſerum homuncionem meis decepta ſimulationibus ad aliquem uel mediocrẽ honorem prouexerit eccleſia: deo nimirũ hoc uel propter mea uel propter ſubditorum peccata permittẽte: nõne ſtatim oblitus qui fuerim talem me puto qualis ab hominibus (qui cor nõ uident) putatus ſum? Credo ſanè: conſcientiam non attendo: & reputans non honorem uirtutibus, ſed uirtutes honori: eo ſanctiorẽ quo ſuperiorẽ me æſtimo. Videas pleroſq; in eccleſia de ignobilibus nobiles: de pauperibus diuites factos: ſubito intumeſcere: priſtinæ obliuiſci abiectionis: genus quoq; ſuum erubeſcere & infimos dedignari parentes. Videas & homines pecunioſos ad honores quoſq; eccleſiaſticos peruolare: moxq; ſibi applaudere ſanctitatem, ueſtium duntaxat mutatione, non mentiũ: & dignos ſe æſtimare dignitate ad quã ambiẽdo peruenerũt: quodq; (ſi audeo dicere) adepti ſunt nũmis: attribuere meritis. Omitto autẽ de his quos excæcat ambitio, & honori ipſe ſuperbiẽdi eis materia eſt. Sed uideo quod magis doleo: poſt ſpretã ſeculi põpam: nonnullos in ſchola humilitatis ſuperbiam magis addiſcere: ac ſub alis mitis humiliſq; magiſtri grauius inſoleſcere: & impatientes amplius fieri in clauſtro quàm fuiſſent in ſeculo. Quodq; magis peruerſum eſt, pleriq; in domo dei non patiuntur haberi contemptui: qui in ſua non niſi cõtemptibiles eſſe potuerunt: ut quia uidelicet ubi à pluribus honores appetuntur: ipſi locum habere non meruerũt: ſaltem ibi honorabiles uideãtur: ubi ab omnibus honores contẽnũtur. Video & alios: quod nõ ſine dolore uideri debet: poſt aggreſſam chriſti militiã rurſus ſecularibus implicari negotijs: rurſus cupiditatibus terrenis immergi: cũ magna cura erigere muros & negligere mores: ſub prætextu quoq; cõmunis utilitatis uerba uendere diuitibus, & matronis ſalutationes: ſed & contra imperatoris ſui edictũ concupiſcere aliena: & ſua cũ lite repetere: non audiẽtes apoſtolũ ex imperio regis tubicinãtẽ. Hoc *1. Cori. 6.* ipſum, inquit, delictũ eſt in uobis: ꝙ cauſas habetis. Quare non magis fraudẽ patimini? Ita ne mundũ ſibi & ſe mundo crucifixerunt: ut qui antea uix in ſuo uico uel oppido cogniti fuerant: modo circumeũtes prouincias & curias frequẽtãtes, regũ notitias, principumq; familiaritates aſſecuti ſint? Quid de ipſo habitu dicam, in quo iam nõ calor ſed color requiritur, magiſq; cultui ueſtiũ quàm uirtutũ inſiſtit? Pudet dicere, uincitur in ſuo ſtudio mulierculæ, quãdo à monachis preciũ affectatur in ueſtibus nõ neceſſitas, nec ſaltẽ forma religionis retẽta in habitu, ornari nõ armari appetũt milites chriſti, qui dũ ſe præparare ad prælũ & cõtra aereas poteſtates prætẽdere paupertatis inſigne debuerãt, quod utiq; aduerſarij ualde formidãt, in mollitie ueſtimẽtorũ, pacis potius præferẽtes indiciũ, ultro ſe hoſtibus ſine ſanguine tradũt inermes. Nec aliunde hæc oĩa mala cõtingunt, niſi ꝙ illã (qua ſeculum deſeruimus) deſerẽtes humilitatẽ dũ ꝑ hoc cogimur inepta denuo ſectari ſtudia ſecularũ, canes efficimur reuertẽtes ad uomitũ. A Audiamus itaq; quotquot tales ſumus quid illa reſpõderit, quæ dei mater eligebatur, ſed humilitatẽ nõ obliuiſcebatur. Ecce, ait, ancilla dñi, fiat mihi ſcḋm uerbũ tuũ. Fiat, deſiderij eſt ſignum nõ dubitationis indiciũ. Et per hoc ꝙ dicit fiat mihi ſcḋm uerbũ tuũ, magis intelligenda eſt affectum exprimere deſiderãtis, quàm affectũ requirere more dubitantis, quãquã nil obſtet intelligi: fiat, eſſe uerbũ orantis. Nemo quippe orat niſi quod credit & ſperat. Vult aũt à ſe requiri deus etiã quod pol-

licetur.Et ideò fortè multa quæ dare diſpoſuit prius pol-
liceſtut ex ꝓmiſſiõe deuotio excitetur:ſicq; qđ gratis da
turus erat:deuota oratio ꝓmereatur. Sic pius dominus
qui oẽs hoies uult ſaluos fieri merita nobis extorquet à
nobis:& dũ nos præuenit tribuẽdo:quod retribuat gra-
tis agit ne gratis tribuat.Hoc utiq; prudẽs uirgo intelle
xit:quãdo præuenienti ſe muneri gratuitæ promiſſionis
iunxit meritũ ſuæ orationis:fiat(inquiens)mihi ſm uer-
bũ tuum.Fiat mihi de uerbo ſecundũ uerbum tuum.Ver
bũ qđ erat in principio apud deũ:fiat caro de carne mea:
ſm uerbũ tuũ.Fiat obſecro mihi uerbũ nõ prolatũ quod
trãſeat:ſed conceptũ ut maneat,carne uidelicet indutum
nõ aere.Fiat mihi nõ tñ audibile auribus,ſed & uiſibile
oculis:palpabile manibus:geſtabile humeris.Nec fiat mi
hi uerbũ ſcriptũ & mutũ:ſed incarnatũ & uiuum:hoc eſt
non mutis figuris mortuis in pellibus exaratũ:ſed in for-
ma humana meis caſtis uiſceribus uiuaciter impreſſum:
& hoc non mortui calami depictione:ſed ſancti ſpiritus
operatione.Eo uidelicet mõ fiat mihi:quo nemini añ me
factum eſt:nemini poſt me faciendum.Porrò multipharià
multiſq; modis olim deus locutus eſt patribus ĩ prophe-
tis:& alijs quidẽ in aure:alijs in ore:alijs etiã in manu fa
ctũ eſſe uerbum dñi memoratur:mihi aũt oro ut in utero
fiat:iuxta uerbũ tuum.Nolo autẽ ut fiat mihi aut decla-
matoriè prædicatum:aut figuraliter ſignificatũ:aut ima-
ginatoriè ſomniatum:ſed ſilenter inſpiratum:perſonali-
ter incarnatum:corporaliter inuiſceratum.Verbum igi-
tur quod in ſe nec poterat fieri:nec indigebat:dignetur
in me,digneť & mihi fieri ſm uerbũ tuũ.Fiat quidẽ gene
raliter oĩ mũdo:ſed ſpecialiter fiat mihi ſm uerbũ tuum.

Excuſatio eiuſdem ꝙ locum hunc euangelicum poſt expoſitores alios explanare uoluerit.

LEctionem euangelicã expoſui ſicut potui:nec
ignoro ꝙ nõ omnibus placebit:ſed ſcio me ob
hanc rem multorum fore indignationi obno-
xium:& aut iudicabor ſuperfluus:aut preſum-
ptor:quod uidelicet poſt patres qui hunc ipſum locum
pleniſſime expoſuerunt:rurſus in eodẽ nouus expoſitor
auſus fuerim mittere manũ.Sed ſi qđ dictũ eſt poſt patres
quod non ſit cõtra patres,nec patribus arbitror:nec cui
quã diſplicere debere.Vbi autem dixi ꝙ à patribus acce-
pi:dum ſic abſit typus præſumptionis ut nõ deſit fructus
deuotionis patienter audiam de ſuperfluitate cauſantes.
Nouerint tamen qui me tanquã de ocioſa & non neceſſa
ria explanatione ſuggillant:nõ tam intendiſſe exponere
euãgeliũ:quàm ex euangelio ſumere occaſionẽ loquendi
quod loqui delectabat.Si uerò peccaui ꝙ propriam ma-
gis ex hoc excitari deuotionem quàm cõmunem queſio-
rim utilitatem:potẽs erit pia uirgo apud ſuum miſericor
dem filium hoc meum excuſare peccatum cui hoc meum
qualecunq; opuſculum deuotiſſime deſtinaui.

Explicit homilia quarta ſuper euangelium Miſſus eſt.

In uigilia natalis domini Sermo primus.

SOnuit uox lætitiæ in terra noſtra:uox exulta-
tionis & ſalutis in tabernaculis peccatorũ.Au
ditũ eſt uerbũ bonũ:uerbũ cõſolatoriũ:ſermo
iocunditate plenus:dignus omni acceptione.
Iubilate montes laudem:& oĩa ligna ſiluarũ.Plaudite ma
nibus ante faciem dñi,quia uenit.Audite cœli & auribus
percipe terra:obſtupeſce & lauda uniuerſitas creaturæ:
ſed tu magis ô homo.Ieſus chriſtus filius dei naſcit ĩ beth
leẽ iudæ.Quis tã lapidei cordis:cuius aĩa non liquefacta
ſit in hoc uerbo?Quid annunciari dulcius poterat?quid
delectabilius cõmẽdari?Quid tale unquã auditũ eſt:aut
quid ſimile aliquando mundus accepit?Ieſus chriſtus fi-
lius dei naſcitur ĩ bethleẽ iudæ.O breue uerbũ de uerbo
abbreuiato:ſed cœleſti ſuauitate refertũ.Laborat affectio
melliſluæ dulcedinis:copiã latius effundere geſtiens nec
inueniẽs uerba.Tanta ſiquidẽ eſt gratia ſermonis huius
ut continuo incipiat minus ſapere ſi uel unum iota muta
uero.Ieſus chriſtus filius dei naſcitur in bethleẽ iudæ.O
natiuitas illibata ſanctitate:honorabilis mundo: amab ſe
lis hominibus:collati magnitudine beneficij: inueſtiga-
bilis etiam angelis ſacri profunditate myſterij: & in his
omnibus ammirabilis:ſingulari excellentia nouitatis:ut
pote quæ nec primã ſimilẽ uiſa eſt,nec habere ſequẽtem.
O partus ſolus ſine dolore:ſolus neſcius pudoris :corru-
ptionis ignarus:non reſerans:ſed conſecrans uirginalis
uteri templũ.O natiuitas ſupra naturã,ſed pro natura mi
raculi excellentia ſuperãs:ſed reparans uirtute myſterij.
Fratres,generationẽ iſtã quis enarrabit?Angelus nũciat
uirtus obumbrat:altiſſimi ſuperuenit ſpiritus:uirgo cre-
dit:fide cõcipit:uirgo parturit:uirgo permanet.Quis nõ
miretur?Naſcitur altiſſimi filius deus de deo genitus an
te ſecula:naſcitur uerbũ infans:quis uel ſatis miret?Nec
ſanè ocioſa natiuitas:aut infructuoſa dignatio maieſta-
tis.Ieſus chriſtus filius dei naſcitur in bethleẽ iudæ.Vos
qui ĩ puluere eſtis expergiſcimini & laudate:ecce dñs ue
niet cum ſalute.Venit cum ſalute:uenit cum unguentis:
uenit cum gloria.Neq; enĩ ſine ſalute ieſus:neq; ſine un-
ctione chriſtus:nec ſine gloria uenit dei fili9.Siquidẽ ipſe puer .10.
ſalus:ipſe unctio:ipſe gloria ſicut ſcriptũ eſt.Gloria pris
filius ſapiens.Felix aĩa q̃ guſtato ſalutis fructu trahitur &
currit in odore unguẽtorũ ut uideat gloriã eius:gloriam
quaſi unigeniti à patre.Reſpirate perditi:uenit ieſus quæ
rere & ſaluum facere qđ perierat.Morbidi cõualeſcite:ue
nit chriſtus qui cõtritos corde ſanat unctione miſericor
diæ ſuæ.Exultate quicunq; eſtis grãdia cõcupiſcẽtes:de
ſcendit ad nos filius dei,ut regni ſui faciat cohæredes.Ita
obſecro ſana me dñe & ſanabor:ſaluũ me fac & ſalu9 ero:
glorifica & ero glorioſus.Sic nẽpe bñdicet aĩa mea dñm
& oĩa quæ intra me ſunt nomini ſancto eius,cũ propitia-
tus fueris oĩbus iniquitatibus meis:ſanaueris oẽs infir-
mitates meas:repleueris ĩ bonis deſideriũ meũ.Hec tria
dilectiſſimi ſapit mihi qđ audio naſci ieſum chriſtũ filium
dei.Quare enĩ uocamus nomẽ eius ieſum:niſi quia ipſe ſal
uũ faciet populũ ſuũ à peccatis eorũ?Aut quare chriſtus
nominari uoluit:niſi quia computreſcere faciet iugũ à fa
cie olei?Quare fili9 dei fact9 ẽ homo:niſi ut hoĩes facerct
filios dei?Volũtati aũt ei9 qs reſiſtit?Ieſus q iuſtificat:qs
eſt qui condẽnet?Chriſtus qui ſanat:quis eſt q uulneret?
Filius dei qui exaltat:qs eſt qui humiliet?Naſcitur ergo
ieſus,gaudeat quiſquis ille eſt quẽ perpetuæ dãnationis
reum adiudicabat cõſcientia peccatorum.Excedit quip-
pe pietas ieſu omnem criminum quantitatem ſeu nume-
roſitatem.Naſcitur chriſtus:lætetur quicũq; uitijs expu-
gnabatur antiquis.Siquidem ante faciem unctionis chri
ſti:nullus omnino ſtare poterit morbus animæ quãlibet
inueteratus.Naſcitur fili9 dei:exultet qui magna ſolet de
ſiderare,quia magnus munerator aduenit.Fratres hic eſt
hæres:deuote ſuſcipiamus eũ:ſic enim & hæreditas no-
ſtra erit.Qui enim ꝓprium filiũ dedit:quomodo non om
nia nobis ſimul cum illo donauit?Nemo diſcredat:nemo Ioann. 1.
hæſitet:habemus teſtimonium credibile nimis. Verbum
caro factum eſt & habitauit in nobis.Fratres,habere uo-
luit unigenitus dei:ut eſſet in multis fratribus primoge-
nitus ipſe.Vtq; nihil hæſitet ipſa puſillanimitas fragilita
tis humanæ:prius ipſe factus eſt hominum frater : factus
eſt hominis filius : factus eſt homo. Si & hoc homo iu-
dicat incredibile:fidem aſtruunt oculi.Ieſus chriſtus na-
tus eſt in bethleem iudæ.Et uide dignationem.Nõ in hie
ruſalem ciuitate regia, ſed in bethleem quæ minima eſt
in milibus iuda.O bethleem parua : ſed iam magnificata
à domino : magnificauit te qui factus eſt in te paruus ex
magno.Lætare bethleem : & ꝑ omnes uicos tuos feſtiuũ
hodie alleluia cantetur.Quæ tibi ciuitas ſi audeat non in
uideat, precioſiſſimum illud ſtabulum: & illius præſepij
gloriam? In uniuerſa ſiquidem terra iam celebre eſt no-
men tuum:& beatam te dicunt omnes generationes.Vbi
q; glorioſa dicũtur de te ciuitas dei: ubiq; pſallitur, quia
homo natus eſt in ea : & ipſe fundauit eam altiſſimus.
Vbiq; inquã predicatur ubiq; clamatur:quia ieſus chri-
ſtus filius

ſtus filius dei naſcitur in bethleem iudæ. Nec ocioſum
quod additur iudæ: ſiquidē ammonet nos ciꝰ quæ ad pa
Gen.49. tres facta eſt repromiſſio. Nō auferetur, inquit, ſceptrū de
iuda: & dux de femore eius: donec ueniat qui mittendus
Vbi ſupra eſt: & ipſe erit expectatio gentiū. Salus quippe ex iudæis:
ſed ſalꝰ uſq; ad fines terræ. Iuda, ait, te laudabūt frēs tui.
Manꝰ tuæ in ceruicibꝰ inimicorū tuorū: & cætera q̄ de iu
da illo nuſquā legimꝰ: ſed in chriſto uidemꝰ impleta. Ipſe
eſt enim leo de tribu iuda: de quo & additur. Catulus leo
nis iuda ad prædā, inquit, fili mi aſcendiſti. Magnus præ
dator chriſtus qui priuſquā ſciat uocare patrē aut matrē
ſamariæ ſpolia diripuit. Magnus prædator chriſtus qui
aſcendens in altū captiuā duxit captiuitatem: nec tamen
abſtulit quicquā: ſed magis ipſe dedit dona hominibus.
Has itaq; & cæteras ſimiles ꝓphetias impletas in chriſto,
de eo ſiqdē & prædictas ad mentē reuocat ꝙ dicitur beth
leem iudæ: nec oīno quærere eſt utrum à bethleem poſſit
aliquid boni eſſe. Sanè quod ad nos ſpectat diſcimus etiā
ex hoc quēadmodū ſuſcipi uelit qui in bethleē uoluit na
ſci. Erat enī qui fortè ei ſublimia ꝗrēda arbitrareť eſſe pa
latia: ubi cū gloria rex gloriæ ſuſciperetur: ſed nō ꝓpter
prouer.3. hoc à regalibus illis ſedibus uenit. In ſiniſtra eius diuitiæ
& gloria: in dextera longiturnitas uitæ: horū oīm æter
na in cœlis affluentia ſuppetebat: ſed paupertas non in
ueniebatur in eis. Porrò in terris abundabat & ſuperabū
Nota. dabat hæc ſpecies: & neſciebat homo preciū eius. Hanc
itaq; dei filius concupiſcens deſcēdit ut eā eligat ſibi: &
nobis quoq; ſua æſtimatione faciat precioſam. Adorna
thalamū tuū ſiō: ſed humilitate: ſed paupertate. In his enī
pānis cōplacet ſibi: & maria teſtimoniū perhibēte his ſe
ricis delectatur innolui. Abominationes ægyptiorū im
mola deo tuo. Conſidera deniq; ꝙ in bethleē iudæ naſci
tur: & ſolicitus eſto quomodo bethleē iudæ inueniaris:
etiā ne in te quidē ſuſcipi dedignetur. Bethleem quippe
domū panis. Iuda ſonat cōfeſſionē. Tu ergo ſi diuini uer
bi pabulo repleas aīam tuā fideliterq;: & ſi non digna cer
tè quanta potes deuotione ſuſcipias panem illum qui de
cælo deſcēdit & dat uitā mundo, dominicū uidelicet cor
pus Ieſu: ut ueterem utrem corporis tui noua illa reſur
rectionis caro reficiat & ſuſtineat, quatenus nouū quod
intus eſt uinū hoc ſolidatus glutino ualeat continere: ſi
deniq; ex fide uiuas & nequaquā gemere oporteat: quia
oblitus ſis comedere panem tuum: bethleem factus eſt di
gnus planè ſuſceptione dñica: ſi tamē confeſſio nō defue
rit. Sit proinde iudæa ſanctificatio tua: cōfeſſionem & de
corem induere: quā maxime ſtolam in miniſtris ſuis chri
ſtus acceptat. Deniq; breuiter tibi utrunq; commendat
Roma.10 apoſtolus. Corde, inquiens, creditur ad iuſtitiam: ore au
tem confeſſio fit ad ſalutem. Iuſtitia ſiquidem in corde: pa
Matth.5. nis in domo. Eſt enim iuſtitia panis. Et beati qui eſuriunt
& ſitiunt iuſtitiam: quoniam ipſi ſaturabuntur. Sit ergo
in corde iuſtitia: & iuſtitia que ex fide eſt. Hæc enim ſola
habet gloriam apud deum, ſit etiam in ore confeſſio ad ſa
lutem: & ſecurus iam ſuſcipe eum qui in bethleē iude na
ſcitur Ieſum chriſtum filium dei.

In uigilia natiuitatis domini de eo quod ſcriptum eſt O Iuda & hieruſalem nolite timere, cras egrediemini & dominus erit uobiſcum. Sermo ſecundus.

2. Parali O Iuda & hieruſalē nolite timere. Veros alloqui
po.20. mur iudæos: nō litera ſed ſpū: ſemē abrahā cuiꝰ
multiplicatio ſicut promiſſa legitur ſic uidetur
impleta. Neq; enim filij carnis, ſed filij promiſſio
nis deputātur in ſemine. Sed nec illi hieruſalem dicimus
quæ occidit prophetas. Vnde enim illam conſolemur, ſu
per quam dominus fleuit: quæ data eſt in ſubuerſionē? Il
li dicimus que de cælo noua deſcendit nolite timere ô iu
da & hierſm. Nolite timere ueri cōfeſſores: qui nō ſolum
ore ſed toti pariter & omni parte dño confitemini indu
ti confeſſionem ſicut ueſtimentum: imo quorum omnia
interiora domino confitentur: & omnia oſſa dicunt. Do
Pſal.85. mine quis ſimilis tibi? nō ſicut hi qui confitentur ſe noſſe
deū: factis autem negant. C Vera confeſſio eſt: ſi oīa
opera noſtra fratres: opera eius ſint: & confiteātur ei. Cō
fiteantur aūt gemina quadā confeſſione ut duplicibꝰ ue
ſtiamini: id eſt cōfeſſione pctōrū ueſtrorū: & confeſſione
laudis diuinæ. Tūc enī ueri iudæi eritis: ſi oīs uita ueſtra
cōfiteatur uos pctōres, & dignos multo maioribꝰ pœnis,
deū uerò ſummē bonū: q ꝓ his leuibꝰ & trāſitorijs pœnis
æterna cōdonat ſupplicia q̄ meruiſtis. Quiſq; enī ardēter
non deſiderat pœnitētiā: uideť opibus dicere nō indige
re ſe pnīa: & ita ſuā nō cōfiteť culpā: aut nō poſſe ꝓdeſſe
ei pœnitētiam: ſic & diuinā nō confitetur bonitatē. Vos
autem eſtote ueri iudæi: ſed & hieruſalē uera: ut nihil iam
timeatis. Eſt enim hieruſalem uiſio pacis. Viſio non poſ
ſeſſio: cuius fines dñs poſuit pacem non initium ſanè nec
medium. Si ergo pacem nō habetis: imo quia perfectam
in hoc ſeculo habere non poteſtis: ſaltem uidete eā: intue
mini conſiderate & deſiderate eam. Illuc ſint oculi cordis
ueſtri: ad pacem ſeſe dirigat intentio ueſtra: ut oīa q̄cūq;
facitis huius pacis quæ exuperat oēm ſenſum deſiderio
faciatis in omnibus hoc intēdatis: vt reconciliati pacem
habeatis ad deū. His dicimus nolite timere: hos conſola
mur non eos qui uiā pacis nō cognouerunt. Nam ſi illis
dicitur: cras egredimini: cōminatio non conſolatio erit
iſta. Soli nimirum diſſolui deſiderant & egredi concupi
ſcunt: qui pacem uident: & ſciunt ſi terreſtres domus eo
rum huius habitationis diſſoluentur, qm̄ ædificationem
habent ex deo: & non illi qui in inſaniam uerſi ſuis com
pedibus delectantur. Deniq; hi tales moriendo, non tam
egreſſi dicendi ſunt quàm ingreſſi: qui non in lucē uō in
libertatē uadūt: ſed in carcere: ſed in tenebras: ſed in infer
nū. Vobis aūt diciť. Nolite timere: cras egredimini: & 2. Parali
iam nō erit timor in finibus ueſtris. Multos quidē habe po.20.
tis hoſtes: carnē, qua nullus pōt eſſe uicinior hoſtis: præ
ſens ſeculum nequā quod undiq; circumfuſum eſt uobis:
principes tenebrarū: qui uiam ueſtrā obſidēt in aere col
locati. Attamen nolite timere, cras egredimini: id eſt in
proximo. Cras enim in proximo eſt. Vnde & ſctūs iacob Gen.30.
ait: Cras reſpōdebit mihi iuſtitia mea. B Tres enī dies
ſunt de qbꝰ etiā legimus. Viuificabit nos poſt duos dies: Oſee.6.
in die tertia reſuſcitabit nos. Vnus ſub adā: alter ī chriſto
tertius cum chriſto. Vnde & ibi ſubditur: ſciemus ſeque
murq; ut cognoſcamus dñm: & hic diciť cras egredie mi
ni: & dñs erit nobiſcū. His enī diciť q dimidiauerūt dies
ſuos: in quibus perijt dies in qua nati ſunt: quæ eſt dies
adæ dies peccati: cui Hieremias q̄q; maledicebat dicens.
Maledicta dies in qua natus ſum. Omnes enim in illa na Hiere.20
ſcimur. Vtinam pereat in uobis omnibus dies illa dies ne
bulæ & caliginis: dies tenebrarum & turbinis: quā nobis
fecit adam: quā fecit inimicus qui dixit. Apperientur ocu Gen.3.
li ueſtri. Ecce uerò illuxit nobis dies redemptionis nouæ:
reparatiōis antiquæ: felicitatis æternæ. Hæc eſt dies quā Pſal.117.
fecit dñs: exultemus & lætemur in ea: quia cras egredie
mur. Vnde, niſi de conclaui huius ſeculi: de ergaſtulo hu
ius corporis: de cōpedibus neceſſitatis: curioſitatis: uani
tatis: & uoluptatis: quæ etiam inuitis nobis pedes tenēt
affectiōis? Quid enim ſpiritui noſtro cū terrenis? Cur nō
ſpiritualia deſiderat: ſpiritualia quærit: ſpiritualia ſapit?
O ſpiritus qui de ſurſum eſtis: quid nobis cum infimis?
Quæ ſurſum ſunt quærite: ubi chriſtus eſt in dextera dei Collo.3.
ſedens: quæ ſurſum ſunt ſapite: nō quæ ſuper terram. Sed Sap.9.
corpꝰ qd̓ corrumpitur agrauat animam: & deprimit ter
rena ihabitatio ſenſum multa cogitātē. Neceſſitates mul
tæ miſeri huius corporis detinent uos. Viſcus quidā pra
ui deſiderij & delectationis terrenæ uolare nō patitur: &
citius retrahit mentem: ſi forte aliquādo ſubleuetur. Sed
nolite timere: cras egredimini de lacu miſeriæ & de luto
fæcis. Nam ut inde uos educeret: infixus eſt ipſe quoq; in
limo profundi. Nolite ergo timere: cras egredimini de
corpore mortis: & de oī corruptione peccati. Agite dīē
iſtum in chriſto: ut ambuletis ſicut & ipſe ambulauit.
Qui enī dicit ſe ī chriſto manere: debet ſicut ipſe ambula 1. Ioan.2.

uit & ille ambulare. Nolite ergo timere: quia cras egredie
mini & ſic ſemper cum domino eritis. Vel quia ſignanter
dictum & dñs erit uobiſcum ſic intelligamus: ut dum ſu-
mus in corpore poſſimus nos eſſe cum dño, id eſt adhære
re eius uoluntati: ſed non ille nobiſcum ut conſentiat uo-
luntati noſtræ. Vellemus enim iam liberi eſſe: concupiſci
mus diſſolui: egredi deſideram9: ſed adhuc differt ille cer-
ta ex cauſa. Cras egredie mur & dominus erit nobiſcum:
ut quicquid uoluerimus uelit: & in nullo à noſtra uolun-
tate diſcordet. Itaq; iuda & hieruſalẽ nolite timere: ſi per-
fectionem quam deſideratis nõdum poteſtis adipiſci: ſed
quod minus habet imperfectio conuerſationis ſuppleat
humilitas confeſſionis & imperfectum ueſtrum uiderunt
Pſal.138. oculi dei. Propterea eñ mandata ſua mandauit cuſtodiri
Pſal.118. nimis: ut uidẽtes imperfectionem noſtram deficere, & nõ
poſſe implere quod debet: fugiamus ad miſericordiam &
Pſal.62. dicamus. Quoniam melior eſt miſericordia tua ſuper ui-
tas: & qui non poſſumus in ueſtitu innocentiæ ſeu iuſti-
Pſal.95. tiæ apparcamus ueſtiti cõfeſſiõe. Cõfeſſio eñ & pulchri-
tudo in cõſpectu dñi: ſi tamen ſit ut diximus non oris tñ
ſed etiã totius hominis: ut oĩa oſſa noſtra dicant: dñe qs
ſimilis tibi? idq; ſolius pacis intuitu: & deſiderio reconci-
liationis ad deũ. Talibus eñ dicit: õ iuda & hieruſalẽ no-
lite timere cras egredie mini, id eſt quãcito à corpore exie
rit anima: omnes ſimul affectiones: oĩa deſideria quibus
per uniuerſum interim mundũ: diſperſa & ligata teneba-
tur, diſſoluentur: & egredietur de uiſco hoc. Et dñs erit
nobiſcũ. Nimis id quidẽ uobis uideri poteſt ſi tamen ad
nos reſpicitis: & nõ ad ea quæ expectant uos. Nõnne hoc
uniuerſus mũdus expectat? Creatura eñ ſubiecta eſt uani
tati: & cadente homine quem conſtituerat dñs dominum
domus ſuæ & principẽ oĩs poſſeſſiõis ſuæ: tota ſimul hæ-
reditas corrupta eſt. Inde diſtemperatus aer: terra in ope
ribus adæ maledicta, & omnia ſubdita uanitati. Nec ſanè
reparabitur hæreditas: donec reparentur hæredes. Vnde
Roma.8. & iuxta apoſtoli teſtimoniũ. Ingemiſcit quoq; & parturit
uſq; adhuc. Nec ſoli utiq; huic mundo: ſed & angelis &
hominibus ſpectaculũ facti ſumus. C Me, inquit, expe-
Pſal.141. ctant iuſti: donec retribuas mihi. Et martyres cum iudicij
diem poſtularent non tanquã uindictæ cupidi ſed perfe-
ctiõem deſiderantes beatitudinis quã tũc habituri ſunt:
acceperunt diuinum reſponſum. Suſtinete modicũ tem-
pus: donec impleatur numerus fratrum ueſtrorum. Acce
perunt ergo iam ſingulas ſtolas: ſed nõ ueſtientur dupli-
cibus: dõec ueſtiamur & nos. Vadia tenemus, & obſides
ipſa eorũ corpora: ſine quibus cõſummari non poſſunt:
nec ea recipiẽt ſine nobis. Vnde de patriarchis & prophe
tis ait apoſtolus. Deo melius aliquid prouidente pro no-
Hebre.11. bis ut non ſine nobis conſummarentur. O ſi cognoſcere-
mus & uos quomodo expectant & quantũ deſiderant ad
uentum noſtrum: quàm ſolicite quærunt: quàm libenter
audiunt bona de nobis. Quid tamẽ de his loquor qui di-
dicerunt ex his quæ paſſi ſunt compaſſionem: quando &
ipſi nos angeli ſancti deſiderãt? Nõnne de uermiculis iſtis
& de puluere iſto reſtaurandi ſunt muri cæleſtis hieruſa-
lem? Putatis quantum deſiderant ciues cæli inſtaurari ci-
uitatis ſuæ ruinas? Quomodo ſoliciti ſunt ut ueniant la-
pides uiui: qui coædificentur eis? Quomodo diſcurrunt
medij inter nos & deum: fideliſſime portantes ad eum ge
mitus noſtros: & ipſius nobis gratiam deuotiſſime repor
tantes? Planè non dedignabuntur ut ſimus eorum ſocij:
quorum facti ſunt iam miniſtri. Nõnne enim oẽs admini
ſtratorij ſũt ſpiritus in miniſterium miſſi propter eos qui
hæreditatem capiunt ſalutis? Feſtinem9 obſecro dilectiſ-
ſimi feſtinemus: tota nos multitudo cæleſtis curiæ expe-
ctat. Exultare angelos fecimus quando conuerſi ſumus ad
pœnitentiam: proficiamus & feſtinemus complere de no
bis eorum lætitiam. Ve tibi quicunq; es qui deliberas
redire ad lutum: reuerti ad uomitum. Putaſnè placatos
habebis in iudicio quos tanto & tam ſperato priuare
uis gaudio? Exultauerunt cum nos ad pœnitẽtiam ueni-
mus: tanquàm ſuper his quos ab ipſa inferi porta cerne
rent euocari. Quid nunc erit: ſi ab ipſa paradiſi ianua re-
uerti uiderint & abire retrorſum eos qui iã pedẽ alterum
in paradiſo poſuerunt? Nam & ſi corpora inferius ſed
corda ſurſum. Currite fratres currite: non ſoli angeli:
ſed & ipſe angelorum uos creator expectat. Nuptiæ para
tæ ſunt: ſed nondum plena domus: adhuc expectantur
de quibus nuptiæ impleantur. Expectat uos pater & deſi
derat non ſolum propter nimiam charitatem ſuam qua
dilexit uos: unde & unigenitus qui in ſinu patris eſt ipſe
enarrauit. Pater, inquiens, amat uos: ſed propter ſemetip Iohan.15.
ſum: ſicut loquitur per prophetam: propter memetip-
ſum ego faciam: non propter uos. Quis enim impleudũ
dubitet quod promiſit filio dicens: Poſtula à me & dabo pſ.2.
tibi gẽtes hæreditatẽ tuam? Et alibi. Sede a dextris meis: pſ.109.
donec ponã inimicos tuos ſcabellũ pedũ tuorũ. Nõ con
terentur oẽs inimici eius: dum nos qui ſumus membra
eius aliquatenus impugnabũt. Nõ implebit hæc promiſ
ſio: donec nouiſſima inimica deſtruatur mors. Nã de filio
quis neſciat quantum deſideret fructum natiuitatis & to
tius uitæ quã geſſit in carne: deniq; fructũ crucis & mor
tis ſuæ preciũ ſanguinis precioſi? Nõnne traditurus eſt
regnũ deo & patri qđ acquiſiuit? Nõnne ei reſtauratur9
eſt creaturas ſuas: pro quibus pater illum miſit in terris?
Expectat nos & ſpiritusſanctus. Eſt eñ charitas & beni-
gnitas in quã prædeſtinati ſumus ab æterno: nec dubiũ
quin prædeſtinationẽ ſuã uelit ĩpleri. Ergo quia paratæ
ſunt nuptiæ & omnis nos curiæ cæleſtis frequentia deſi-
derat & expectat: curramus non quaſi in incertum: curra
mus deſiderijs & profectu uirtutum. Proficere profiſci eſt
Dicamus ſinguli. Aſpice in me & miſerere mei ſm iudi- pſ.118.
cium diligẽtium nomen tuum. Non ſicut ego merui: ſed
ſicut illi decreuerint miſerere. Dicam9 itẽ: ſicut fuerit uo
luntas in cælo ſic fiat. Itemq;: fiat uolũtas tua. Scimus qm̃ Rom.8.
ſcriptũ eſt. Si de9 pro nobis: quis cõtra nos? Aut quis ac Vbi ſupra
cuſabit aduerſus electos dei? An nõ licet, inquit, mihi fa
cere qđ uolo? Hec ſit interim conſolatio noſtra chariſſi- Mat.20.
mi: donec egrediamur & domin9 ſit nobiſcum. Qui ma-
gna ſua miſericordia ad beatã illã egreſſionẽ & ad clarũ
illud cras nos perducat: & in hoc quoq; proximo cras ui
ſitare nos & nobiſcũ eſſe dignetur: ut ſi quis fortè in ten-
tatione qualibet detinetur: ipſo miſerante qui prædicare
uenit clauſis apertionẽ cras egrediatur: ut cũ gaudio ſalu
tari ſuſcipiamus coronam paruuli regis noſtri: ipſo præ-
ſtãte qui cum patre & ſpiritusſancto uiuit & regnat deus
per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

In uigilia natalis dñi. Sermo tertius.

HOdie ſcietis quia ueniet dñs: & mane uidebi-
tis gloriã eius Quiq; terrigenæ & filij hoĩum:
audite. Vos qui ĩ puluere eſtis expergiſcimini
& laudate: qa ueniet medicus ad ægrotos: re-
dẽptor ad uenditos: ad errantes uia: ad mortuos uita. Ve
nit quippe qui proijciat in profundum maris omnia pec
cata noſtra: qui ſanet omnes infirmitates noſtras: qui nos
proprijs humeris ad propriæ dignitatis reportet origi-
nẽ. Magna eſt iſta potentia: ſed plus eſt miranda miſeri-
cordia ꝙ ſic uenire uoluit: qui potuit ſubuenire. Hodie,
inquit, ſcietis quia ueniet dominus. Verba hæc quidem
ſuo loco & tempore in ſcriptura poſita ſunt: ſed non in-
cõgrue illa uigiliæ dominicæ natiuitatis eccleſia mater
aptauit. Eccleſia, inquam, illa quæ ſecum habet conſilium
& ſpiritum ſponſi & dei ſui: cui dilectus inter ubera com
moratur: ipſam cordis ſui ſedem principaliter poſſidens
& conſeruans. Nimirum ipſa eſt quæ uulnerauit cor eius:
& in ipſam abyſſum ſecretorum dei oculum contempla
tionis immerſit: ut & illi in ſuo: & ſibi in eius corde per
hennem faciat manſionem. Cum ergo ipſa in ſcripturis
diuinis uerba uel alterat uel alternat fortior eſt illa cõpo-
ſitio quàm poſitio prima uerborum: & fortaſſis tanto
fortior: quantum diſtat inter figuram & ueritatẽ: inter lu
cem & umbram: inter dominã & ancillam. Hodie ſcietis:
quia

quia ueniet dominꝰ. Scd̓m æſtimationem meam duo in
uerbis iſtis dies, nobis expreſſius commendãtur. Primus
q à primi hominis lapſu labit̃ uſq; ad finẽ mũdi, dies cui
ſancti ſæpius maledixiſſe noſcunt̃. Ab illa em̃ luciđiſſima
die in qua conditus fuerat adã eiectus eſt: & in has rerum
cõtruſiis anguſtias: diẽ tenebroſum incurrit: & penè à lu
mine ueritatis extinctus. In hac die naſcimur uniuerſi: ſi
tñ dies debet & nõ potius nox uocari: niſi q lumẽ ratio-
nis quaſi quandã ſcintillulã nobis inſuperabilis illa miſe
ricordia dereliqt. Secũda uerò dies erit ĩ ſplẽdoribꝰ ſan
ctorũ: ĩ perpetuas æternitates: cũ inclaruerit illud ſereniſ
ſimum mane cui eſt miſericordia repromiſſa & abſorpta
erit mors in uictoria: cũ dimotis umbris & tenebris ſplen
dor ueræ lucis ſurſum & deorſum: intus & exterius cun-
Pſal.142. cta pariter occupabit. Auditam fac mihi mane miſericor-
Pſal.89. diã tuã ait ſanctꝰ: & Repleti ſumus mane mĩa tua. Sed ad
noſtrũ diẽ reuertamur, qui tanquã cuſtodia in nocte pro
ſua breuitate dicit̃: qui tanquã nihilum & inane ab illo fa
Pſal.39. miliari ſpirituſſancti organo nomĩatur: cũ dicit. Qm̃ oẽs
Pſal.101. dies noſtri defecerũt, & Defecerunt ſicut fumus dies mei,
Vñ ſupra, & Dies mei ſicut vmbra declinauerunt. Parui & peſſimi
ſunt omnes dies vitæ meæ: ait ille ſanctus patriarcha, qui
vidit dñm facie ad faciẽ: qui cũ eo tam familiariter loque
batur. Et quidẽ in hac ipſa die homini deus rationẽ præ-
ſtat, tribuit intelligentiã: ſed neceſſe eſt vt exeuntẽ de hoc
mundo illuminet lumine ſciẽtiæ ſuæ: ne ſi de domo carce
ris & vmbra mortis extinctus exierit illuminari non va-
leat in æternum. Ideò quippe vnigenitus dei ſol iuſtitiæ
tanquã immenſi & præclari luminis cereus in huius mun
di carcerẽ illuminatus eſt & accenſus: vt omnes qui illu-
minari voluerint, ad illũ accedãt, illiq; iungantur: vt nihil
medium inter illos ſit & ipſum. Peccata enim noſtra ſepa
rant inter nos & deum: ſed illis ſublatis, vero lumini illu-
minandi, & quaſi cõcorporandi cõnectimur in idipſum:
ſicut lumen extinctũ lumini lucenti & ardenti ſine aliquo
medio cõiungitur vt illuminetur: quatenus per exemplũ
viſibiliũ, effectus rerũ inuiſibilium cognoſcamus. Ad hoc
igitur tam magnũ & præfulgidũ ſydus iuxta pphetã illu
minemus nobis lumẽ ſcientiæ, priuſquã de mundi huius
tenebris exeamus, ne de tenebris trãſeamus ad tenebras,
& tenebras ſempiternas. Quæ eſt autẽ iſta ſcientia? D.
Profecto ſcire qa veniet dñs: & ſi qñ veniet, ſcire nõ poſſu
mus. Hoc eſt illud totũ quod poſtulat̃ à nobis. At, inqs,
iſta ſciẽtia oĩm eſt. Quis em̃ neſciat vel nomĩtenus fidelis:
qa veniet dñs qa venturus eſt iudicare viuos & mortuos,
& reddere vnicuiq; iuxta opera ſua? Non oĩm iſta eſt ſcia
fratres mei, ſed nec multorũ: paucorũ eſt, qa reuera pauci
ſunt q ſaluant̃. Putaſne illi q cũ male fecerit lætant̃ & exul
tãt in rebꝰ peſſimis: vel ſciãt, vel recogitẽt qa veniet dñs?
Si dixerint ipſi, tu noli credere: quia q dicit ſe noſſe deũ,
1. Ioan. 2. & mandata eius nõ cuſtodit, mendax eſt. Confitẽtur, ait
Titum. 2. apl̃s, noſſe deum, factis autẽ negant: Quia fides ſine operi
Iacobi. 2. bus mortua eſt. Nõ em̃ ita ſe omni impuritate polluerẽt,
ſi dominũ venturũ ſcirẽt vel formidarent: ſed vigilarent
vtiq;, & nõ ſinerẽt tã grauiter pfodi cõſciẽtias ſuas. Sciẽ-
tia aut iſta in primo gradu operat̃ pœnitudinẽ & dolorẽ,
vt riſum in luctũ, canticũ in planctũ, gaudiũ in mœrorem
cõuertat: & incipiãt tibi diſplicere, q vehemẽter ante pla
cuerãt: & illa ſpecialiter horreas, q̃ ſpecialiter appetebas.
Eccl̃i.1. Sic em̃ ſcriptũ eſt. Quia q addit ſciẽtiã, addit & dolorẽ: vt
veracis & ſanctæ ſcientiæ ſit dolor ſubſequẽs argumẽtũ.
In ſcd̓o verò gradu opat̃ correctionẽ: vt iã nõ exhibeas
mẽbra tua arma iniquitatis peccato: ſed coerceas gulam,
iugules luxuriã, ſupbiã deprimas: & facias ſeruire corpꝰ
ſanitati, qd̓ iniqtati ante ſeruierat. Pœnitudo em̃ ſine cor-
Eccl̃i. 34 rectiõe nõ pderit, ſicut ſapiẽs ait: Vnꝰ ædificãs, & vnꝰ de
ſtruẽs, qd pdeſt eis niſi labor? Vnꝰ orãs, & unꝰ maledicẽs:
cuius uocem exaudiet deus? Qui em̃ baptizat̃ à mortuo,
& iterũ tangit eũ, nihil proficit lauatio eius: ſed iuxta ſal-
Ioan.5. uatoris ſententiã. Verẽdũ eſt, ne ei aliqd deterius contin
gat. Sed qa hæc diutiꝰ nõ haberi poſſunt, niſi circa ſe mul

ta circũſpectione mẽs indefeſſa vigilet & attẽdat: ĩ tertio
gradu opatur ſolicitudinem: vt iã ſolicitus incipiat am-
bulare cũ deo ſuo & ex oĩ parte ſcrutet̃, ne vel ĩ leuiſſima
re tremẽdæ illius maieſtatis offendat̃ aſpectus. In pœnitu
dine accendit̃, in correctiõe ardet: in ſolicitudine lucet,
vt interius & exterius renouetur. Hic iã reſpirare ĩcipit à
tribulatiõe malorũ & dolore, & timoris magnitudinẽ ſpi
rituali lætitia tẽperare, ne ſuorũ enormitate ſcelerũ, abũ
dãtiori triſtitia abſorbeat̃. Hic & ſi timet à iudice, ſperat à
ſaluatore, cũ iã in aĩo eiꝰ timor & lætitia obeqtent & ob-
uiẽt ſibi: plerũq; timor lætitiã ſupet, lætitia ſæpiꝰ timorẽ
excludat, & intra ſui gaudij cõcludat arcanũ. Felix cõſciẽ-
tia in qua luctamẽ hmõi ĩdeſinẽter cõficit̃, donec qd̓ mor-
tale eſt abſorbeat̃ à vita: donec euacuet̃ timor q ex pte eſt,
& ſuccedat lætitia qd̓ pfectũ eſt: qa nõ timor ſempiternꝰ,
ſed lætitia ſempiterna erit ei. Iam verò ſic ardẽs & lucens
nõdũ in domo ſe eſſe confidat, vbi ſine omni timore vẽto
rũ, accẽſum lumẽ ſoleat deportari: ſed meminerit ſe eſſe ſub
diuo, & vtraq; manu ſtudeat operire qd̓ portat: nec cre-
dat aeri, etiã ſi videat eſſe trãquillũ. Repẽte ei & hora qua
nõ putauerit mutabit̃: & ſi vel ad modicũ manꝰ remiſerit,
lumen extinguet̃. Quòd etſi etiã ardor portãtis manꝰ (vt
q̃nq; fieri ſolet) aduſſerit: eligat potiꝰ pati, quàm retrahe
re manus ſuas: qa in momẽto in ictu oculi poterit exufflia
ri. C Si eſſemus in domo illa nõ manufacta, æterna ĩ cæ- *Semper ti*
lis, vbi nullus inimicus intrat: nullus exit amicus: nihil eſ- *mendũ eſt*
ſet timẽdũ. Nũc verò tribus malignifſimis & validiſſimis *quãdiu ſu-*
ventis expoſiti ſumus, carni, diabolo, & mũdo: q cõſciẽn- *mus ĩ hoc*
tiã illuminatã moliũtur extinguere, inſufflãtes in cordibꝰ *ſeculo.*
noſtris deſideria mala, motus illicitos: & ita te repẽte tur
bantes, vt vix pnoſcere valeas vñ venias, aut quo vadas.
Ex qbus etſi duo ſæpius intermittũt: à tertio tñ nemo vn
quã ſufflãdi inducias extorſit. Ideò vtriſq; manibꝰ & cor
dis & corporis aĩa eſt tegẽda, ne fortè quæ iã illuminata
fuerat, extinguatur: nec cedẽdũ vel recedendũ etiã ſi gra-
uis tentationum feruor vtriuſq; hoĩs ſtatũ vehemẽter af-
flixerit, ſed dicẽdũ cum ſancto: Aĩa mea in manibus meis
ſemper: eligamus potius ardere quàm cedere. Et ſicut qd̓
in manibus noſtris tenemus, non facile obliuiſcimur: ſic
nũquam obliuiſcamur negociũ animarũ noſtrarũ, & illa
cura principaliter vigeat in cordibus noſtris. D Cum
ergo ſic lumbi noſtri accincti fuerint, & lucernæ ardẽtes,
cuſtodiẽdæ ſunt vigiliæ noctis ſupra gregẽ cogitationũ
& actionũ noſtrarũ: vt ſi ĩ prima vigilia, vel ſecũda vel ter
tia dñs venerit, paratos nos inueniat. Prima vigilia eſt re *Nota.*
ctitudo opis, vt hãc quã iuraſti regulã, oẽm vitã exequa-
re coneris: nec trãſgrediaris terminos quos poſuerũt pa
tres tui, in oĩbus viæ & vitæ huius exercitijs, non decli-
nãs ad dexterã neq; ad ſiniſtrã. Secũda puritas intẽtiõis,
vt ſimplex oculus totum corpus lucidũ faciat: vt quicqd
feceris, propter deũ facias: & ad locũ vnde exeunt gratiæ
reuertãtur, vt iterũ fluant. Tertia eſt cuſtodia vnitatis, vt
in congregatione poſitus, voluntates aliorũ, tuis volũta
tibus anteponas: vt nõ ſolũ ſine querela, ſed & cum gra-
tia inter fratres maneas, portans omnes, orans pro omni
bus, vt & de te quoq; dicatur: Hic eſt fratrum amator, &
populi Iſrael: hic eſt qui multum orat pro populo, & vni
uerſa ſancta ciuitate Ieruſalem. Ita ergo in hac die aduen-
tus vnigeniti, nobis verã ſcientiã accẽdit: ſcientiã inquã
illam, quæ nos doceat quia veniet dñs: quæ ſit morũ no-
ſtrorũ perpetuũ & ſtabile fundamentum. Et mane, inqt,
videbitis gloriã eius. O mane, ô dies q̃ melior es in atrijs
domini ſup milia: quando erit menſis ex menſe, & ſabba-
tũ ex ſabbato: cũ ſplendor lucis & feruor charitatis vſq; ĩ
altiſſima illa magnalia terrarum incolas illuſtrabit? Quis
de te cogitare, nedũ aliquid præſumat recitare? Interim
tamẽ ædificemus fratres fidem noſtram: vt ſi mirabilia il-
la quæ nobis reſeruantur, videre non poſſumus; ſaltẽ mi-
rabilia quæ ppter nos in terris facta ſunt, aliquãtulũ cõ-
tẽplemur. Tria opera, tres mixturas fecit omnipotẽs il
la maieſtas in aſſumptiõe noſtræ carnis: ita ſingulariter mi

rabilia & mirabiliter ſingularia, vt talia nec facta ſint, nec facienda ſint amplius ſuper terrã. Coniuncta quippe ſunt adinuicem deus & homo, mater & uirgo, fides & cor humanum. Admirabiles iſtæ mixturæ, & omni miraculo mirabilius: quomodo tam diuerſa, tamq́ꝫ diuiſa adinuicem, inuicẽ potuerũt coniungi. Et primo quidẽ intuere creationẽ, poſitionẽ, & diſpoſitionẽ rerũ: quãta ſit uidelicet in creatione potentia: quanta in poſitione ſapiẽtia: in cõpoſitione quãta benignitas. In creatione uide quàm multa & quàm magna potenter creata ſunt: in poſitione quàm ſapienter cũcta locata ſunt: in bonitate quàm benigne ſuprema & infima connexa ſunt, tam amabili quàm ammirabili charitate. Huic enĩ limo terreno uim uitalem miſcuit, ut in arboribus: unde ſurgit uenuſtas in foliis, in floribus pulchritudo: ſapor in fructibus & medicina. Nec hoc cõtentus adiecit etiã uim ſenſibilẽ limo noſtro: ut in pecoribus, quæ nõ ſolũ uitã habeãt, ſed & ſentiãt, quinq́ꝫ pertita ſenſualitate uigẽtes. Addidit adhuc honorare limum noſtrũ, & ei uim rationalẽ immiſit: ut in hominibus, qui non ſolum uiuunt, ſentiunt: ſed & diſcernũt inter cõmodũ & incõmodũ: inter bonũ & malũ: inter uerũ & falſum. Voluit quoq́ꝫ infirmiorã noſtra abũdantiori gloria ſublimare, & contraxit ſe maieſtas: ut quod melius habebat, uidelicet ſeipſum, limo noſtro cõiungeret: & in perſona una ſibi inuicẽ unirẽtur deus & limus: maieſtas & infirmitas tãta: uilitas & ſublimitas tanta. Nihil tamẽ deo ſublimius, nil uilius limo: & tamẽ tanta dignatione deus deſcendit in limũ: tãtaq́ꝫ dignitate limus aſcendit ad deũ, ut quicqd in eo deus fecit, limus feciſſe credat: quicqd limus pertulit, deus in illo pertuliſſe dicaf: tam ineffabili quàm incompræhenſibili ſacramento. Et attende, quia ſicut in illa ſingulari diuinitate trinitas eſt in perſonis, unitas in ſubſtãtia: ſic in iſta ſpeciali cõmixtione trinitas eſt in ſubſtãtiis, in pſona unitas: & ſicut ibi pſonæ nõ ſcindũt unitatẽ, unitas nõ minuit trinitatẽ: ita & hic pſona nõ cõfundit ſubſtãtias: nec ſubſtãtiæ ipſæ pſonæ diſſipãt unitatẽ. Sũma illa trinitas hanc nobis exhibuit trinitatẽ, opus mirabile, opus ſingulare, inter oĩa & ſup oĩa opa ſua. Verbũ enĩ & aĩa & caro in unã cõuenere pſonã: & hæc tria unũ: & hoc unũ tria, nõ cõfuſione ſubſtãtiæ, ſed unitate pſonæ. Hæc eſt prima & ſupexcellẽs mixtura: & hæc prima inter tres. Aduerte hõ qa limꝰ es: & nõ ſis ſupbus, qa deo iũctus es, & nõ ſis ingratus. Secunda mixtura eſt uirgo & mater, ammirabilis planè & ſingularis. A ſeculo nõ eſt auditũ ꝙ uirgo eẽt q̃ peperit: ꝙ mater eſſet q̃ uirgo pmãſit. Nũquã iuxta rerũ ordinẽ uirginitas vbi fœcũditas p̃dicaf, nec fœcũditas ubi uirginitas integra conſeruaf. Sola hæc eſt in qua uirginitas & fœcũditas obuiauerũt ſibi. Ibi ſemel factũ eſt, qđ factũ nõ fuerat: nec fiet in æternũ, qa nec primã ſimilẽ uiſa eſt: nec habere ſequẽtẽ. Tertia eſt fides & cor humanũ: & hæc qdẽ prima & ſecũda inferior: ſed non minus forſitã fortis. Mirũ ei eſt quõ cor humanũ his duobꝰ fidẽ accõmodauit: quõ credi potuit quòd deꝰ hõ eſſet, ꝙ uirgo mãſerit quæ peperiſſet. Sicut ferrũ & teſta iũgi nõ poſſunt, ſic & hæc duo nequeũt cõmiſceri, ſi non miſceat glutinũ ſpũſſancti. Ergòne credẽdũ eſt ꝙ iſte deꝰ ſit q ponif in p̃ſepio: q uagit in cunis: q oĩm īfantiliũ neceſſitatũ iniurias patif: q flagellaf: q cõſpuif: q crucifigif: q ponif in ſepulchro: & inter duos lapides cõcludif excelſus & imẽſus: Illáne uirgo erit quæ lactat puerũ: cui maritꝰ cõtinuꝰ comes eſt in conuiuio, in thalamo: qui ducit illã in ægyptũ: reducit ab ægypto: & ſolꝰ cũ ſola, tã lõginquã, tã ſecretã cõficit uiã: Quõ potuit hoc pſuaderi generi humano, uniuerſo orbi terrarũ: Et tñ tã facile, tã potẽter pſuaſum eſt ut mihi id credibile faciat credẽtiũ multitudo. Iuuenes & uirgines ſenes cũ iunioribꝰ elegerũt mille mortibus mori, quàm uel ad momentũ ab iſta fide deficere. Et hæc qdẽ mixtura excellẽs: ſed excellentior ſcđa: tertia uò excellẽtiſſima eſt. Primã auris audiuit ſed oculꝰ nõ uidit: qa auditũ eſt & creditũ uſq́ꝫ i fines terræ magnũ illud pietatis ſacramẽtũ: ſed tñ oculꝰ deꝰ nõ uidit abſq́ꝫ te: quõ te intra uirginei uẽtris anguſtias humano corpori cõmiſceſti. Secũdã oculꝰ uidit: qa ſe fœcũdã & uirginẽ illa ſingularis regina cõſpexit, q̃ cõſeruabat oĩa uerba hæc cõferẽs i corde ſuo: cognouit & Ioſeph nõ minus teſtis, quàm cuſtos tãtæ uirginitatis. Tertia in cor hoĩs aſcẽdit: cũ qđ factũ eſt ſicut factũ eſt creditũ eſt: cũ magis oraculo quàm oculo credidimꝰ: cũ q̃ dicta uel facta ſunt tenemꝰ firmiſſime nullatenꝰ dubitãtes. In prima uide qd: in ſcđa p qd: in tertia, ppter qd deꝰ dederit tibi. Dedit tibi Chriſtũ p mariã ppter ſanitatẽ. In prima remediũ eſt: qa ex deo & hoĩe cathaplaſma cõfectũ eſt: qđ ſanaret oẽs infirmitates tuas. Cõtuſæ ſunt aũt & cõmixtæ hæ duæ ſpecies in utero uirginis tãquã in mortariolo: ſancto ſpũ tanquã piſtillo illas ſuauiter cõmiſcẽte. Sed qa indignꝰ eras cui donaref, datũ eſt mariæ ut p illã acciperes qcqd haberes: q̃ p hoc ꝙ mater eſt, genuit tibi deũ: p hoc ꝙ uirgo eſt, exaudita eſt p reuerẽtia ſua, in cauſa tua & totiꝰ generis humani. Si ſola mater eſſet, ſufficeret ei ut ſaluaref p filiorũ generationẽ: ſi ſola uirgo ſufficeret ſibi: nec bñdictꝰ fructꝰ uẽtris eius mundi preciũ eſſet. Cũ ergo in prima ſit remediũ: in ſecũda adiutorium eſt; qa nihil nos deus habere uoluit: quod per mariæ manus non tranſiret. In tertia autẽ meritum eſt: qa cum hæc firmiter credimus, iam meritum habemus: & in fide ſanitas eſt: quia qui crediderit ſaluus erit.

Item in uigilia natalis domini. Sermo quartus.

HOdiernũ quidẽ ſermonẽ ordinis noſtri cõſuetudo nõ exigit: ſed craſtina opꝰ erit circa miſſarũ ſolẽnia diutius occupari: & hora breuis ſermonis lõgitudinẽ nõ admittet. Propterea non abs re puto p̃parare hodie corda ueſtra tãtæ ſolemnitati: p̃ſertim cũ ſit pfundiſſima ſacramẽti huiꝰ & incõprehenſibilis altitudo: & tãquã fons uitæ quo magis hauriaf: eo magis exuberãs nũquã ualeat exhauriri. Deniq́ꝫ ſcio quẽadmodũ abundet pro Chriſto tribulatio ueſtra: & utinã abundet & cõſolatio ueſtra p ipm. Nã mũdialẽ quidẽ cõſolationẽ uobis offerre nec libet nec licet. Vilis ei eſt & ad nihilum utilis hmõi conſolatio: & qđ magis eſt metuendum, etiã ueræ ac ſalubris cõſolatiõis eſt impedimẽtum. Propterea qui delectatio eſt & gloria angelorũ: ipſe factus eſt ſalꝰ & cõſolatio miſerorũ: qui in ciuitate ſua magnꝰ & ſublimis ualde beatificat ciues: ipſe in exilio paruulꝰ & humilis ualde lætificat exules, & qui i altiſſimis eſt gloria patris: factꝰ eſt in terra pax hoĩbus bonæ uolũtatis. Paruulꝰ enĩ datus eſt paruulis, ut magnus detur magnis: & quos iuſtificat paruulus, magnificet poſtmodũ & glorificet magnus & glorioſus. Hinc ſine dubio uas electionis qđ de plenitudine paruuli huius acceperat: licet enim paruulꝰ ſed plenus, plenus grã & ueritate, & in quo habitat oĩnis plenitudo diuinitatis corporaliter: hinc utiq́ꝫ Paulꝰ eructat uerbũ illud bonum, quod his diebus frequẽter audiſtis. Gaudete in dño ſemper, iterum dico gaudete. Gaudete, inquit, de exhibitione: iterum gaudete de promiſſiõe: qm̃ & res plena gaudio, & ſpes plena gaudio eſt. Gaudete quia iã pcepiſtis dona ſiniſtræ: gaudete quia expectatis præmia dexteræ. Leua, inquit, eius ſub capite meo: & dextera illius amplexabif me. Leua quidem leuat: dextera ſuſcipit. Leua medetur & iuſtificat, dextera amplectif & beatificat. In leua eius merita: in dextera uerò præmia continentur. In dextera, inquã, deliciæ: in ſiniſtra ſunt medicinæ. Sed attende pium medicũ, attende medicũ ſapiẽtem. Cõſidera diligẽtiꝰ quàm noua medicamina portet: uide quàm nõ mõ p̃cioſas, ſed & ſpecioſas attulerit medicinas: non ſolũ perutiles ad ſanitatis fructũ: ſed & delectabiles ad aſpectũ & ſuaues ad guſtũ. Deniq́ꝫ primã eiꝰ medicinã, primũ qđ in ſiniſtra portat attẽde: & cõceptũ iuenis ſine ſemie. Intuere obſecro quale ſit iſtud, quàm nouũ, quàm ãmirabile, quàm amabile, quàm iocundũ. Quid enĩ pulchriꝰ quàm gñatio caſta: qd glorioſiꝰ quàm ſancta & ſincera cõceptio in qua nihil pudoris eſt: nihil ſordis: nihil corruptiõis: At qm̃ minus fortaſſis detineret nos grata licet ammiratio nouitatis: niſi fructus quoq́ꝫ ſalutis & utilitatis

Iohan. i.
Collo. i.
Philip. 2.
Cantic. 2.

nutilitatis conſideratio: animum delectaret: conceptus iſte
nõ modo glorioſus in ipſa quaſi exteriori ſpecie, ſed & p̄
Prouer. 3. cioſus in interiori uirtute: vt ſm qđ ſcriptum eſt. In ſini
ſtra dñi gloria ſimul & diuitiæ inueniant̃: diuitiæ inquã
Iob. 13. ſalutis, cũ gloria nouitatis. Quis enĩ põt facere mundum
de immũdo cõceptũ ſemine, niſi q ſolus ſine omni illicita
& immũda cõceptus eſt uoluptate? In ipſa radice & ori
gine mea infectꝰ & inquinatus ſum: immunda eſt cõceptio
mea: ſed eſt à q tollat̃ iſta cõfuſio. Ipſe eã tollit, in quẽ ſolũ
ipſa nõ cadit. Diuitias ſalutis habeo, qbus redimã ꝓpriæ
cõceptionis impuritatẽ, Chriſti puriſſimã cõceptionem.
Adde adhuc dñe Ieſu: innoua ſigna: imuta mirabilia: nã
priora qdẽ ipſa cõſuetudine uiluerunt. Planè enĩ ſolis or
tus & occaſus, terræ fœcũditas, tẽporũ uiciſſitudo, mira
cula ſunt & magna miracula: ſed toties hæc uidimꝰ: ut iã
Eſaiæ. 43 nõ ſit qui attẽdat. Innoua ſigna: & immuta mirabilia. Ec
ce ait noua facio oĩa. Quis hoc ait? Agnus utiq; qui ſe
Apoc. 5. debat in throno. Agnꝰ planè totꝰ ſuauis, totus delectabi
lis: deniq; totꝰ unctꝰ. Hãc enĩ interp̄tationẽ habet nomẽ
eius, qđ eſt Chriſtꝰ. Cui poterit aſper aut durus uideri: q
nec ipſi matri in natiuitate qcquã aſperitatis: qcquã intu
lit læſionis? O noua uere miracula. Cõceptus fuit ſine pu
dore: partus ſine dolore. Mutata eſt in uirgine noſtra ma
ledictio Euæ. Peperit enĩ filiũ ſine dolore. Mutata eſt, in
quã, maledictio in benedictionẽ ſicut prædictũ eſt p ange
Lucæ. 1. lũ Gabrielẽ. Benedicta tu in mulieribꝰ. O beata ſola inter
mulieres benedicta & nõ maledicta ſola à generali male
dicto libera: & à dolore parturientiũ aliena. Nec mirũ fra
tres ſi dolorem non intulit matri q dolores totius mundi
tulit, ſm qđ Eſaias ait. Quia uere lãguores noſtros ipſe tu
Eſaiæ. 53. lit. A Duo ſunt q̃ timet humana fragilitas, pudor & do
lor. Vtrũq; Chriſtꝰ tollere uenit, unde & utrũq; ſuſcepit:
quãdo (ut cætera ſileam) morte, & morte turpiſſima con
dẽnatus eſt ab iniquis. Itaq; ut fiduciã nobis daret ꝙ tol
leret hæc à nobis, priꝰ matrẽ ſuã immunẽ ab utroq; ſerua
uit: ut nec in cõceptu quicquã pudoris, nec in partu qc
quã doloris exiſteret. Accumulant̃ adhuc diuitiæ, creſcit
gloria: innouant̃ ſigna & miracula immutant̃. Nõ ſolũ ſi
ne pudore cõceptꝰ: & ſine dolore partꝰ: ſed & mater eſt ſi
ne corruptiõe. O uere nouitas inaudita. Virgo peperit,
& poſt partũ inuiolata ꝑmanſit: fœcunditatẽ prolis cum
carnis integritate: & gaudiũ matris habẽs cum uirginita
tis honore. Iam ſecurus expecto promiſſam mihi gloriã
incorruptionis in carne mea: qñquidẽ cõſeruata per eũ
eſt incorruptio etiã in mr̃e ſua. Facile erit ei p quẽ mater
ipſa incorruptionẽ nõ ꝑdidit pariẽdo: ut & corruptibile
hoc icorruptionẽ induat reſurgẽdo. Habes tñ adhuc ma
iores diuitias: habes gloriã ampliorẽ. Mater eſt ſine cor
ruptiõe uirginitatis: filiꝰ ſine omĩ labe peccati. Nõ cadit
in matrẽ euæ maledictio: nõ cadit in ꝓlẽ generalis illa cõ
ditio de qua dictũ eſt p prophetã. Nemo mũdus à ſorde
nec infans cuius eſt unius diei uita ſuper terram. Ecce in
fans ſine ſorde: ſolꝰ inter hoĩes uerax: imo & ueritas ipã.
Ecce agnus ſine macula: agnus dei qui tollit p̄ctã mundi.
Quis enĩ p̄ctã melius tolleret: quàm is in quẽ p̄ctm̃ nõ ca
dit? Iſte ſine dubio lauare me põt: quẽ conſtat inquinatũ
nõ eſſe. Hæc manus opertum luto detergat oculũ meum:
q̃ ſola ſine puluere eſt. Iſte mihi feſtucã educat de oculo, q
non habet trabẽ in ſuo: imo iſte trabem educat de meo: q
nec exiguum puluerem habet in ſuo. Vidimus certè di
Ioan. 1. uitias ſalutis & uitæ. Vidimus gloriam eius: gloriã quaſi
Lucæ. 1. unigeniti à patre. Quæris à quo patre? Et filius altiſſimi
uocabit̃. Manifeſtũ eſt quis altiſſimus ſit. Sed ne quis re
Vt ſupra maneat locꝰ diſſimulationis. Qđ ex te naſcet̃ ſanctũ (ait
angelus gabriel ad mariã) uocabit̃ filius dei. O uere ſan
Pſal. 15. ctum. Non dabis dñe ſanctum tuũ uidere corruptionem:
qđ nec matri qdẽ abſtulit icorruptionẽ. Creſcũt miracu
la: multiplicant̃ diuitiæ: theſaurꝰ aperit̃. Quæ generat &
mater & uirgo eſt: q generat̃ deꝰ & homo eſt. Sed nunqđ
dabit̃ ſanctũ canibꝰ, aut margaritæ porcis? Abſcondatur
certè theſaurus noſter in agro: & pecunia noſtra in ſaccu
lo reponat̃. Operiat̃ cõceptus ſine ſemine, matris deſpon
ſatione: partus ſine dolore, uagitibus paruuli & mœrore.
Abcondat̃ & parturiẽtis incorruptio legali purificatiõe:
infantis innocẽtia ſolita circumciſione. Abſconde, inquã,
abſcõde maria noui ſolis fulgorẽ: pone in præſepio: inuol
ue pãnis infantẽ. Nã & ipſi pãni diuitiæ noſtræ ſunt. Pre
cioſiores ſiqdẽ panni ſaluatoris oi purpura: & glorioſius
hoc præſepe auratis regũ ſolijs: ditior deniq; Chriſti pau
ꝑtas cũctis opibus, cunctiſq; theſauris ſeculi. Quid enim
hũilitate ditius: qđ p̄cioſius inuenit̃: qua nimirũ regnum
cælorũ emitur: & diuina gr̃a acquirit̃? Sicut ſcriptũ eſt.
Beati paupes ſpiritu: qm̃ ipſorũ eſt regnũ cælorũ. Et apđ *Matth. 5.*
apl̃m. Deus ſupbis reſiſtit: hũilibus aũt dat gr̃am. Habes *Iacobi. 4.*
cõmẽdatã à deo hũilitatẽ i natiuitate. In hac ei exinaniuit
ſemetipſum: formã ſerui accipiẽs, & habitu inuẽtꝰ ut hõ.
Vis adhuc p̄cioſiores diuitias & ſupexcellẽtẽ gl̃iam inue
nire? Habes charitatẽ in paſſione. Maiorẽ hac dilectionẽ *Ioan. 15.*
nemo habet, ut aiam ſuã ponat quis ꝓ amicis ſuis. Hæ di
uitiæ ſalutis & gloria ſanguis p̄cioſus quo redẽpti ſumꝰ,
& crux dñica in qua cũ apoſtolo gloriamur. Mihi, inqt, *Galat. 6.*
abſit gloriari niſi in cruce dñi mei ieſu chriſti. Et dicebat
Nihil arbitratꝰ ſum me ſcire inter uos niſi chriſtũ ieſum: *1. Cori. 2.*
& hũc crucifixũ. Ipſa eſt leua chriſtus ieſus, & hic crucifi
xus: nã dextera quidẽ chriſtꝰ ieſus, & hic glorioſus. Chri
ſtũ, inqt, ieſum, & hũc crucifixũ. Fortaſſe crux ipſa nos ſu
mus cui chriſtus memoratur infixus. Homo enĩ formam
crucis habet: quã ſi manꝰ extẽderit exprimet manifeſtiꝰ.
Loquit̃ aũt chriſtus in pſalmo. Infixus ſum in limo ꝓfun *Pſal. 68.*
di. Limũ quidẽ nos eſſe manifeſtũ eſt: qm̃ de limo plaſma
ti ſumus. Sed tũc quidẽ limus paradiſi fuimus: nunc uerò
limus profundi. Infixus ſum, inquit, non pertranſij: non
receſſi. Vobiſcũ ſum uſq; ad cõſummationem ſeculi. Ipſe
eſt enĩ emanuel nobiſcũ deꝰ. Nobiſcũ utiq; ſed p ſiniſtrã.
Sic enĩ olim Thamar pariẽte zarã prius protulit ſolã ma *Gen. 38.*
nũ: q̃ in ſacramẽto dñicæ paſſionis coccineo alligata eſt
filo. Itaq; iam qdem tenemus ſiniſtrã: ſed adhuc clamare
neceſſe eſt. Operi manuũ tuarum porriges dexterã. Nam *Iob. 14.*
delectatiões in dextera tua uſq; in finem. Dñe oſtẽde no *Pſal. 15.*
bis dexterã & ſufficit nobis. Gloria, inquit, & diuitiæ in *Pſal. 111.*
domo eiꝰ utiq; q timet dñm. Sed in domo tua dñe quid?
Profecto gratiarũ actio & uox laudis. Beati qui habitãt i *Ps. 83.*
domo tua dñe &c. Oculus enĩ nõ uidit: auris nõ audiuit: *1. Cori. 2.*
& in cor hoĩs nõ aſcẽdit q̃ præparauit deus diligẽtibꝰ ſe.
Lux eſt enĩ inacceſſibilis: pax eſt q̃ exuperat oẽm ſenſum:
fons eſt q aſcenſum neſcit ſed deſcenſum. Nõ uidit oculꝰ
lucem inacceſſibilẽ: nõ audiuit auris pacẽ incõprehenſi
bilẽ. Specioſi qdẽ pedes euangelizantiũ pacẽ. Sed licet in *Roma. 10*
oẽm terrã exierit ſonꝰ eorũ: pax tñ q̃ exuperat oẽm ſenſũ
nec ab ipſis quãta erat potuit capi: nedũ aliorũ auribꝰ tra
di. Ait etiã Paulꝰ ipſe. Fratres ego me nõ arbitror cõp̄hẽ *Philip. 3.*
diſſe. Fides qdẽ ex auditu: auditus aũt per uerbũ dei: ſed
fides nõ ſpecies: & ꝓmiſſio non exhibitio pacis. Et quidẽ
pax nunc eſt etiã in terra hoĩbus bonæ uolũtatis: ſed qđ
eſt pax iſta, ad illiꝰ plenitudinẽ & ſupeminẽtiã pacis? Vñ
& ipſe dñs ait. Pacẽ meã do uobis: pacẽ relinq̃ uobis. Meã *Ioan. 14.*
ſiquidẽ q̃ exuperat oẽm ſenſum: & eſt pax ſup pacẽ. Nec
dũ capaces eſtis: ꝓpterea do uobis patriã pacis: & relin
quo interim uiã pacis. Sed qđ eſt qđ diximus in cor hoĩs
non aſcendit? Vtiq; quia fons eſt & aſcenſum neſcit. Sci
mus enĩ q a fontiũ natura eſt riuos ſectari cõualliũ: mõtiũ
ardua declinare: ſicut ſcriptũ eſt. Qui emittis fontes in cõ *Pſal. 103.*
uallibus: inter mediũ montiũ pertrãſibũt aquæ. Hoc aũt
eſt unde ammonere ſæpiꝰ ſtudeo ueſtrã charitatẽ: qa deꝰ *Iaco. 4.*
ſupbis reſiſtit: humilibus autẽ dat gratiã. Fons enĩ ad al
tiora nõ aſcendit: quàm ſit locus eius unde procedit. Sed
uideri põt ſm hãc regulã nõ impediri à ſupbia uias gr̃æ:
p̄ſertim ꝙ ille primꝰ ſupbꝰ q ſm ſcripturã rex eſt ſup oẽs
filios ſuperbiæ, dixiſſe non legit̃ altior ero: ſed ero, inqt, ſi
milis altiſſimo. Attamen non mentit̃ apoſtolus: qm̃ ille ex
tollitur ſupra oẽ qđ creditur aut qđ colitur deus. Horret
humanus auditus uerbum: ſed utinam horreat ſimiliter

animus cogitatũ malignũ pariter & affectũ. Dico enĩ uo-
bis ꝙ nõ ille tantũ: ſed & oĩs ſupbus extollit̃ ſupra deum.
Vult enĩ deus fieri uolũtatẽ ſuã: & ſupbus uult fieri ſuam.
Iam uidet̃ æqualitas: ſed attende male congruã ꝓportio-
nẽ. Deꝰ quidẽ i his tãtũ q̃ ratio approbat ſuã uult fieri uo
lũtatẽ: ſupbus uerò & cũ ratione & cõtra rationẽ. Vides
qm̃ altitudo eſt: & nõ illuc ꝑueniũt fluẽta gratiæ. Niſi cõ
uerſi fueritis, inqt, & efficiamini ſicut paruulus iſte, ſe au-
tẽ dicit q eſt fons uitæ in quo habitat & unde manat ple-
nitudo oĩm gr̃arum, nõ intrabitis in regnũ cælorũ. Para
proinde riuulos: aggeres terrenæ & elatæ cogitatiõis di
ſperge: conformare filio hois nõ primo hoĩ: qa fons gr̃æ
in cor hois carnalis ſcilicet & terreni nõ aſcẽdit. Oculum
quoq; purga, ut uidere poſſis meriſſimam lucẽ: & aurem
tuã inclina ad obediẽdũ, ut q̃nq; ꝑuenias ad qetẽ ꝑpetuã
& pacẽ ſup pacẽ. Lux enĩ eſt ꝓpter ſerenitatẽ, pax propter
trãqllitatẽ, fons ꝓpter affluentiã & æternitatẽ. Fontẽ aſſi-
gna patri ex quo naſcit̃ filius & ꝓcedit ſpũſſanctus: lucem
filio qui eſt utiq; cãdor uitæ æternæ & lux uera illuminãs
oẽm hoĩem uenientẽ in hunc mundũ: pacẽ ſpũiſctõ: q ni-
mirũ ſup humilẽ & qetum reqeſcit. Nec hoc dico tanquã
ꝓpria iſta ſint ſingulorũ: nã & pater lux eſt ut ſit filiꝰ lumẽ
de lumine: & filiꝰ pax eſt: pax noſtra q fecit utraq; unum,
& ſpũſſctũs fons eſt aquæ ſalietis in uitam æternam. Sed
qñ ad hæc ꝑueniemus? Qñ adimplebis me dñe lætitia cũ
uultu tuo: Gaudemus in te qm̃ uiſitaſti nos oriẽs ex alto:
iterũ gaudemus ſpectãtes beatã ſpẽ in aduentu ſecundo.
Sed qñ ueniet plenitudo lætitiæ nõ de memoria ſed de p̄-
ſentia: de exhibitione nõ de expectatione? Modeſtia ur̃a,
Philip. 4. ait apoſtolus, nota ſit oĩbus hoĩbus: dñs ꝓpe eſt. Dignũ
eſt enĩ ut & modeſtia nr̃a nota ſit ſicut dñi dei noſtri mo-
deſtia cunctis innotuit. Quid enĩ magis incõgruũ: quàm
ut immoderate agat homo, conſcius ꝓpriæ infirmitatis:
q̃nquidẽ apparuit inter hoĩes modeſtus dñs maieſtatis?
Matth. 11. Diſcite, inquit, à me qa mitis ſum & humilis corde ut poſ
ſit etiã modeſtia ueſtra innoteſcere cæteris. Iam qđ ſequi-
tur dñs prope eſt: de dextera debet intelligi. Nam de ſini-
ſtra ipſe loquit̃. Ecce ego uobiſcũ ſum oĩbus diebus uſq;
Mat. 28. ad conſummationẽ ſeculi. Prope eſt dñs fratres mei, nihil
ſoliciti ſitis: in ꝓximo eſt & citius apparebit. Nolite defi-
cere: nolite laſſari: quærite eum dũ inueniri poteſt: inuo-
cate eũ dũ ꝓpe eſt. Prope eſt dñs his q tribulato ſunt cor-
Pſal. 33. de: prope eſt expectantibus eum, expectãtibus eum in ue
ritate. Deniq; uis noſſe quàm prope eſt? Audi ſpõſam de
Cantic. 2. ſponſo canentem. Quoniam ecce ſtat poſt parietem. Pa-
rietem iſtum corpus tuum intellige: quod obſtaculũ im-
Philip. 1. pedit: ut eum qui prope eſt nondum ualeas intueri. Pro-
pterea Paulus ipſe diſſolui cupit & cũ Chriſto eſſe: & ex-
Rom. 7. clamans miſerabilius. Infelix, inquit, ego homo: quis me
liberabit de corpore mortis huius? Sic & ꝓpheta in pſal
Pſal. 141. mo. Educ, inquit, de carcere animam meam ad confiten-
dum nomini tuo.

Item in uigilia natalis domini de reſponſorio Sanctificamini hodie. Sermo. V.

SAnctificamini hodie: & eſtote parati: die enim
craſtina uidebitis maieſtatem dei in uobis. Ce
lebraturi dñicæ natiuitatis ineffabile ſacramẽ-
tum iure quidem monemur fratres in omĩ ſan-
Leui. 20. ctificatione præparari. Adeſt enĩ ſanctuſſanctorum: adeſt
ipſe qui dixit. Sancti eſtote: qa & ego ſanctus ſum: dñs deꝰ
ueſter. Alioqn quõ dabit̃ ſanctũ canibꝰ: & margarita por
cis: niſi prius illi ab iniqtate, iſti ab illicita uoluptate pur
gati de cetero tota ſolicitudine fugiant: illi quidem uomi
tum: iſti uolutabrũ luti? Suſcepturus olim diuina mãda-
ta carnalis iſrael ſctificabat̃ in iuſtitiis carnis: in baptiſma
tibus uariis: in muneribꝰ & hoſtiis q̃ non poterant iuxta
cõſcientiã pfectũ facere ſeruientẽ. Verũ hæc quidẽ oĩa
tranſiere: nimirũ uſq; ad tẽpus correptionis impoſita: qđ
utiq; iã aduenit. Opportune igit̃ ex hoc iã pfecta nobis in
dicit ſanctificatio, interna mandat̃ ablutio: exigit̃ mundi-
Matth. 5. tia ſpũalis: dicẽte dño. Bti mũdo corde: qm̃ ipſi deũ uide-
bũt. Ad hoc uiuimꝰ fr̃es: ad hoc nati: ad hoc uocati ſumꝰ:
ad hoc nobis dies hodiernꝰ illuxit. Erat aliqñ nox: qñ ne
mo poterat hæc operari. Erat nox in uniuerſo orbe ante
ueri luminis ortũ: ante xp̃i natiuitatẽ. Erat nox ẽt ſingu-
lis qbuſq; noſtrũ ante ſuã cuiuſq; cõuerſionẽ & iternã re-
generationẽ. An non ꝓfundiſſima nox, & dẽſiſſimæ tene
bræ erãt ſup uniuerſam faciẽ terræ: cũ olim pr̃es noſtri ſa
ctitios colerẽt deos: & inſano penitus ſacrilegio ligna &
lapides adorarẽt? An nõ etiã cuiq; noſtrũ caliginoſa nox
erat, cũ tãquã ſine deo in hoc ſeculo uiueremꝰ: cũ ãbulare
mus poſt cõcupiſcentias nr̃as: cũ ſectaremur carnis illece
bras: cũ obtẽperaremꝰ deſideriis ſclaribꝰ: cũ exhiberemꝰ
mẽbra nr̃a arma iniqtatis pctõ: cũ ſeruiremus iniqtati ad
iniqtatẽ: in qbꝰ nũc merito erubeſcimꝰ tãquã opibꝰ tene
brarũ? Qui dormiũt nocte dormiũt, apl̃s ait, & q ebrii ſũt 1. Theſſ. 5.
nocte ebrii ſunt. Et hæc qdem fuiſtis: ſed excitati eſtis: ſed
ſctificati eſtis: ſi tñ filii lucis eſtis & filii diei nõ noctis neq;
tenebrarũ. Siqdẽ ꝑco diei eſt ẽt ille q clamat. Sobrii eſto- 1. Petr. 4.
te & uigilate. Et iudæis loq̄bat̃ in pẽtecoſte de cõdiſcipu- Actu. 2.
lis. Quõ hi ebrii ſunt cũ ſit hora diei tertia? Hoc ei eſt qđ
ait eiꝰ coapoſtolꝰ. Nox p̄ceſſit: dies aũt appropinquauit. Roma. 13.
Abiiciamus ergo opa tenebrarũ: & induamur arma lucis
ſicut in die honeſte ambulemꝰ. Abiiciamꝰ, inqt, opa tene-
brarũ ſomnolẽtiã. ſ. & ebrietatẽ: qm̃ ut ſupra meminimꝰ,
q dormiũt nocte dormiũt: & q ebrii ſunt nocte ebrii ſunt:
ut tãquã in die nõ dormitemꝰ, ſed ãbulemꝰ atq; hoc qdẽ
honeſte, nõ temulẽte. Vides hoĩem cuiꝰ ad oẽ bonũ dor-
mitat aĩa eiꝰ p̄ tædio in tenebris eſt uſq; adhuc. Vides in-
ebriatũ abſinthio ſapiẽtẽ pluſquã oportet nõ ad ſobrieta
tem: cuius nec oculus uiſu nec auris impleat̃ auditu: q pe
cuniã aut ſimile aliqd diligẽs nõ ſatiet̃: longã inſtar ydro
pici ſitim bibẽs: filius noctis eſt & tenebrarũ. Nec facile ſe
parantur hæc duo dicente ſcriptura. Qm̃ in deſideriis eſt
omnis ocioſus: hoc eſt in ebrietate oĩs ſomnolentus. San
ctificemur ergo hodie & parati ſimus: parati quidem ho-
die nocturnum excutiẽdo ſoporem. Porrò ſanctificati ni-
hilominꝰ tãquam in die ab ebrietate nocturna cupidinis
noxiæ frenando furorem. In his enĩ duobus mãdatis to-
ta lex pendet & prophetæ: q̃ ſunt declinare à malo: & fa-
cere bonum. Verum hoc hodie: nam craſtina nec in ſan-
ctificatione erit nec in præparatione: ſed in uiſione utiq;
maieſtatis. Craſtina, inquit, die uidebitis maieſtatem dei
in uobis. Hoc eſt quod ait patriarcha Iacob. Cras mihi Geñ. 30.
reſpõdebit iuſtitia mea. Hodie enim iuſtitia colitur, cras
reſpondebit: hodie exercetur, cras fructificabit. Alioquin
quod non ſeminauerit homo, nec metet. Nec enim tunc
uidebit maieſtatem, qui contempſerit interim ſanctitatẽ:
nec orietur ei ſol gloriæ: cui ſol iuſtitiæ ortus non fuerit:
nec illuceſcet ei dies craſtina: cui non luxerit hodierna.
Nimirum idem ipſe qui hodie quidem nobis factus eſt à
deo patre iuſtitia: apparebit cras uita noſtra, ut & nos cũ
eo appareamus in gloria. Hodie enim paruulꝰ naſcit̃ no-
bis: ut non apponat homo magnificare ſeipſum: ſed con-
uertamur magis & efficiamur ſicut paruuli: cras exhibe-
bit̃ magnus dñs & laudabilis nimis: ut ipſi quoq; magni-
ficemur in laude: cum uidelicet erit unicuiq; laus à deo.
Nimirum quos hodie iuſtificauerit cras magnificabit: &
conſummationi ſanctitatis ſuccedet uiſio maieſtatis. Nec
tranſit uiſio quæ nõ niſi in ſimilitudine conſtat: ſimiles enĩ
ei erimus: qm̃ uidebimus eũ ſicuti eſt. Vnde & hic quoq;
nõ ſimplr̃ dicit̃ uidebitis maieſtatẽ dei: ſed additur ſignã-
ter in uobis. Hodie nimirum tãquã in ſpeculo: nos in eo
uidemus dũ noſtra ſuſcipit: cras uidebimus eũ in nobis
qñ iam ſua donabit: cum oſtẽdet nobis ſeipſm: & aſſumet
nos ad ſeipſm. Hoc eſt ꝙ tranſeuntẽ ſeſe miniſtraturũ fore
ꝓmiſit: de cuius interim plenitudine accepimus: nõ ſanẽ
gloriã ꝓ gloria: ſed gratiã ꝓ gratia: ſicut ſcriptũ eſt. Gra- Pſal. 83.
tiã & gloriã dabit dñs. Ne ergo cõtẽnas priora munera,
ſi ſequentia cõcupiſcis: nec faſtidias prius edulium ſi uis ac
cipere quæ ſequuntur. Vel pro ipſo ferculo in quo appo-
nit, qđ apponit ſumere non recuſes. Ferculũ enim impu-
tribile

tribꝰ ſic fecit ſibi pacificꝰ noſter, corpꝰ incorruptibile aptãs
Pſal. 15. ſibi: in quo ſalutis æpulas miniſtraret. Nõ dabis, inqt, ſan
ctum tuũ uidere corruptionẽ. Illud utiq; de quo Gabriel
Luce. 1. ad Mariã qđ naſcetur, ait, ex te ſctm̃ uocabiꝭ filiꝰ dei. Ab
hoc igiꝭ ſctõ hodie ſctificemur, ut maieſtatẽ eiꝰ ubi dies il
la aſpirauerit uideamꝰ. Siqdẽ dies ſctificatꝰ illuxit nobis:
dies ſalutis, nõ gloriæ aut felicitatis. Deniq; donec paſſio
ſcti ſctõrum annũciaꝭ: q nimirũ in paraſceue paſſus eſt: id
eſt in die pparatiõis: merito oibꝰ diciꝭ: ſctificamini hodie
& eſtote parati. Sãctificamini magis ac magis de uirtute
in uirtutẽ pficiendo: & eſtote parati pſeuerãdo. In qbꝰ nũ
Eccli. 45 ſctificabimur? Legi de quodã dicẽte ſcriptura. Qm̃ in fide
& lenitate ipſius ſctm̃ fecit illũ: neq; eñ hoibus ſine lenita
te nõ plus quàm deo ſine fide placere poſſibile eſt. Meri
to ſanè in his monemur eſſe parati qbꝰ & deo cõueniamꝰ:
cuiꝰ maieſtatẽ uiſuri ſumꝰ: & nobis inuicẽ ut in nobis eã
pariter uideamus. Propterea ſiquidẽ oportet nos puide
re bona, nõ ſolũ corã deo: ſed etiã corã hoibus: ut nõ tan
tũ regi noſtro: ſed & cõciuibꝰ & cõmilitonibꝰ nr̃is grati
eſſe poſſimus. Et quidẽ ante oĩa fides qrenda eſt, de qua le
Actu. 19. giꝭ. Fide mũdans corda eorũ. Beati eñ mũdo corde, qm̃
Matth. 5. ipſi deũ uidebũt. Crede ergo te deo, committe te ei: iacta
in eũ cogitatũ tuũ: & ipſe te enutriet, ut fiducialiter & fi
Pſal. 29. deliter dicas. Dñs ſolicitus eſt mei: neq; enim hoc ſapiũt
homines amantes ſeipſos: homines ſcioli & ſoliciti pro ſe
ipſis, curam carnis perficientes in deſiderijs: ſurdi ad uo
1. Pet. 6. cem dicentis. Oẽm ſolicitudinem ueſtram pijcietes in eũ:
ipſi eñ cura eſt de uobis. Nam ſibi quidem ipſi fidere, nõ
fidei ſed perfidiæ eſt: nec confidentiæ ſed diffidentiæ ma
gis in ſemetipſo habere fiduciam. Is uere fidelis eſt; q nec
ſibi credit: nec in ſe ſperat: factus ſibi tanquã uas perditũ:
ſed ſic perdẽs animã ſuã: ut in uitã æternã cuſtodiat eam.
Porrò id quidẽ ſola facit humilitas cordis: ut uõ ſibi fide
lis aĩa inmitaꝭ: ſed deſerẽs ſemetipſam aſcẽdat iã de deſerto
innixa ſup dilectum: atq; ideò delitijs affluẽs. Sanè ut per
fecta ſit ſanctificatio: etiã manſuetudinẽ & gratiã ſocialis
Matth. 11. uitæ à ſanctoſanctorum diſcamus oportet: ſicut ipſe ait. Di
ſcite à me qa mitis ſum & humilis corde. Quid eñ huiuſ
modi hoiem dicere phibet delitijs affluentem qui ſuauis
& mitis & multæ miſericordiæ: oibus oĩa factus eſt, & uni
uerſos pfundit oleo quodã mãſuetudinis & lenitatis: quo
ſic infuſus eſt ſic pfuſus etiã & ſupfuſus ut ſtillare uideaꝭ
undiq;? Felix qui gemina hac ſanctificatione paratꝰ dice
Pſal. 56. re põt. Paratũ cor meũ deꝰ: paratũ cor meũ. Habet hodie
quidem fructũ ſuum in ſanctificatione, craſtina die finem
habiturus uitã æternam. Videbit eñ maieſtatem dei: qđ
Ioan. 17. utiq; uita æterna eſt; ſicut & ueritas ait. Hæc eſt uita æter
na: ut cognoſcant te ſolũ uerũ deũ: & quem miſiſti ieſum
xp̃m. Reddet ei coronã iuſtitiæ iuſtꝰ iudex in il[l]a die: cui
ſanè altera nõ ſuccedet. Tũc uidebit & affluet: & mirabiꝭ
& dilatabiꝭ cor ipſiꝰ. Quouſq; dilatabiꝭ? Vſq; ad uidendã
in ſe maieſtatẽ dei. Nolite arbitrari fratres q illã uobis p
miſſione uer[bi]s explicare poſſimꝰ. Sctificamini hodie &
eſtote parati: craſtina die uidebitis & gaudebitis: & gau
diũ ueſtrum implebiꝭ. Quid eñ maieſtas illa nõ impleat?
Luce. 6. Etiã ſupimplebit & ſupeffluet. Quãdo menſurã bonã & cõ
fertã & coagitatã & ſupeffluẽtẽ dabũt in ſinus uros. Vſq;
adeo quidẽ ſupeffluet, ut ſupra modũ in ſublimitate exce
dat nõ modo merita, ſed & uota: ſicut uerè potẽs eſt face
re: ſupra quã nos intelligere aut ſperare poſſimꝰ. Nã de
ſideria qdem noſtra in tribus maxime cõſtituta uidẽtur:
qđ decet: qđ expedit: qđ delectat. Hæc ſunt quæ cõcupi
ſcimus: oẽs quidẽ omnia ſed alius magis hoc: alius illud.
Ille ſic deditus eſt uoluptati: ut nec honeſtatem ſatis repu
tet nec utilitatem: ille quæſtui magis incubans & hone
ſtũ diſſimulat & iocundum: ille uoluptatis pariter & utili
tatis negligentior, ſolũ uel maxime honorẽ ſectatur. Nec
uerò rephenſibile deſiderium horũ: ſed ſi ubi quærerenꝰ
ea ubi uerè inueniremus? Hæc enim ubi uerè ſunt: unum
ſunt atq; ipſum utiq; ſummum bonum: ſumma utilitas:
ſumma gloria: ſumma uoluptas. Atq; hæc quidẽ quantũ

interim capere poſſumus expectatio noſtra eſt: & promiſ
ſa nobis uiſio maieſtatis in nobis: ut deus ſit oĩa in oibꝰ:
omne iocundum: omne utile: omne honeſtum.

Item in uigilia natalis domini de pronunciatione ipſius. Sermo. VI.

AVditũ audiumꝰ plenũ grã dignũ acceptione Abdiæ.
Ieſus xp̃s filius dei in bethleẽ iudæ naſciꝭ. Aĩa
mea liqfacta eſt in ſermõe iſto: ſed & ſpũs meus
in pcordijs meis æſtuat iocũditatẽ hãc & exul
tationẽ ſolito uobis deſiderio eructuare feſtinãs. Ieſus in
terpretaꝭ ſaluator. Quid tã neceſſariũ pditis: qd tã opta
bile miſeris: qd tam utile deſperatis? Alioquin unde ſalꝰ:
unde uel tenuis aliqua ſpes ſalutis in lege pcti: in corpore
mortis: in malitia hac diei & loco afflictionis: niſi noua uo
bis & inſperata naſcereꝭ? At tu fortè ſalutẽ optas: ſed cu
rationis acerbitatẽ tenerrimi tudinis pariter & ægritudinis
pprie cõſciꝰ reformidas. Ne timeas: xp̃s eſt ſuauis planè,
& mitis & multæ miſericordiæ, unctus oleo lætitiæ p pac
ticipibus ſuis: eis nimirũ qui licet nõ ipſam plenitudinẽ:
de plenitudine tamẽ huius accipiũt participiũ unctiõis.
Ne uerò ſuauẽ audiẽs, inefficacẽ fore autumes ſaluatorẽ:
additur etiã filius dei. Qualis eñ pater talis filius: cui ſub
eſt cum uoluerit poſſe. Aut forſitan utilitate ſalutis & io
cũditate unctionis audita: neſcio quid ſubmurmuras: pu
to etiam de honeſtate ſolicitus. Saluatorẽ tibi gratularis
adeſſe: utpote iacens paralyticus in grabato: aut magis
inter Ieruſalem & Hierico ſemiuiuus in uia. Ampliꝰ autẽ
lætaris nec durum eſſe medicum, nec grauibus uti medi
cinis: ne tibi forſitã intolerabilior uideaꝭ breuis ipſa cu
ratio: quàm diuturna ægritudo. Sic nimirũ ſic uſq; hodie
multi pereunt medicum fugientes: q Ieſum quidẽ noue
rint: ſed Chriſtũ neſciant: humano ſenſu de multitudine
& malignitate morborum, paratæ ſibi medelæ moleſtiam
æſtimantes. Iam uerò ſi certus es de ſaluatore: & nihilo
minus Chriſtum eſſe cognoſcis nõ utentem cauterio ſed
unguento: non uſtione ſed unctione curantem; unum ad
huc arbitror ingenuam poſſe mouere creaturam: ne for
tè (quod abſit) ſaluatoris huius non ſatis condigna ui
deatur eſſe perſona. Puto tamen nõ uſq; adeo ambitioſus
es & gloriæ cupidus: aut zelator honoris: ut ab uno quo
piam è conſeruis tuis ſi pſtare poſſet hãc gratiã ſuſcipere
detrectares. Nã ſi angelus aut archangelus eſſet: uel ex ſu
periori quouis ordine ſpirituũ beatorũ: multominꝰ ani
moſitas tua qđ cauſareꝭ haberet. Nunc autẽ tãto amplio
re tibi deuotione ſuſcipiẽdus eſt iſte ſaluator: quãto diffe
rentius præ cæteris omnibꝰ nomẽ hæreditauit: Ieſus xp̃s
filius dei. Et uide ſi non euidẽtius hæc tria ad paſtores lo
quens angelus cõmendauit gaudium magnũ quod euã
gelizabat exponẽs: quia, inquit, natus eſt uobis hodie ſal
uator qui eſt Chriſtus dñs. Exultemus igiꝭ fratres in hac
natiuitate & multipliciter gratulemur in ea: quam & ſalu
tis utilitas & unctionis ſuauitas: & filij dei maieſtas tam
eleganter illuſtrat: ut nihil deſit ex omnibus quæ deſide
rantur, nec commodum nec iocundum nec honeſtũ. Exul
temus inquã ruminantes intra uoſmetipſos & inuicem
eructuãtes ſuaue uerbum: eloquium dulce: Ieſus chriſtus
filiꝰ dei naſcitur in Bethleem iudæ. Nec mihi quis ad iſta
reſpondeat indeuotus, ingratus, irreligioſus. Nõ eſt hoc
nouum: olim auditum eſt: olim factum eſt: olim natus eſt
Chriſtꝰ. Ego enim dico olim & ante. Nec mirabitur olim
& ante, cui propheticum illud occurrerit in æternum &
ultra. Natus eſt ergo Chriſtꝰ: non modo ante hæc noſtra
tempora: ſed ante tempora uniuerſa. Verum quidem illa
natiuitas poſuit tenebras latibulum ſuum: imo uerò ma
gis lucem habitat inacceſſibilem: latet in corde patris in
monte umbroſo & condenſo. Vt ergo aliquatenus inno
teſceret, natus eſt: & in tempore natus ex carne: natus in
carne: factum eſt uerbum caro. Quid tamen mirum ſi uſq;
hodie dicitur in eccleſia: chriſtus filiꝰ dei naſcitur: quãdo
tã lõge antea dicebatur (haud dubiũ quin de ipſo) puer
natus eſt nobis? Olim cœpit audiri uerbum hoc: & ue mo

ſanctorũ aliqñ faſtidiuit. Siquidẽ ieſus xp̃s filius dei: heri
& hodie & in æternũ. Hinc nimirũ primus homo omniũ
uiuentiũ pater magnũ eructuans ſacramentũ: qd̃ in xp̃o
Epheſ.5. & in eccleſia ap̄ls poſtmodũ euidentius cõmendauit: Re-
linquet, ait, homo patrẽ & matrẽ & adhærebit uxori ſuæ:
Ioan.18. & erunt duo in carne una. Hinc nihilominus Abraã pa-
ter omniũ credentium exultauit ut uideret diẽ hũc: & ui-
Geñ.24. dit & gauiſus eſt. Alioquin qñ ſeruũ iurantẽ ſibi per deũ
cæli ſub femore ſuo manũ ponere p̃cepiſſet: ip̃m uiſi utiq;
deũ cæli ex eodẽ naſciturũ femore p̃uidiſſet. Hoc q̃q;
cõſilium cordis ſui homini ſm cor ſuũ reuelauit deus cui
p̃s.131. iurauit ueritatẽ & nõ fruſtrabit eum. De fructu, inquies,
uentris tui ponam ſuper ſedem tuam. Vnde & in bethleẽ
Lucæ.2. iudæ naſcitur: ſicut angelus ait, ciuitate Dauid: utiq; p-
pter ueritatem dei ad confirmandas promiſſiones patrũ.
Hebre.1. Hoc etiam multipharie multiſq; modis cæteris reuelatũ
eſt patribus & prophetis. Abſit autem ut à diligentibus
deũ aliquando fuerit negligenter auditum: niſi forte ne-
Exod. 4. gligere uidebaf qui dicebat: Obſecro domine mitte quẽ
Eſaiæ.64 miſſur⁹ es, aut faſtidire qui clamabat: Vtinã dirumperes
cælos & deſcenderes: cæteraq; ſimilia. Idipſum deinde a-
poſtoli ſcti uiderũt & audierũt, & man⁹ eorũ tractauerũt
Matt. 13. de uerbo uitæ: quibus ſingulariter aiebat. Beati oculi q
uidẽt quæ uos uidetis. Poſtremo hoc idem nobis quoq;
ſeruatum eſt fidelibus utiq; theſauris fidei cõmendatum,
Ioan. 20. ip̃o æque dicente: Beati qui nõ uiderunt & crediderunt.
Pars noſtra hæc in uerbo uitæ. Nec ſan? contemptibilis
ex qua nimirum uiuiſ & qua uincitur mundus: quoniam
Abdiæ. 2 Iuſtus ex fide uiuit. Et hæc eſt uictoria quæ uincit mũdũ:
fides noſtra. Hæc eſt quæ uelut quodã eternitatis exem-
plar præterita ſimul & præſentia ac futura, ſinu quodam
uaſtiſſimo comprehendit: ut nihil ei prætereat: nihil pe-
reat, p̃eat nihil. Merito proinde in teſtimonium fidei ue-
ſtræ ubi facta eſt uox annũciationis huius in auribus ue-
ſtris exultaſtis in gaudio: egiſtis gratias: proſtrati ſolote
nus adoraſtis: cõcurrẽtes uelut ſub umbra alarum eius,
& ſub pennis eius ſperantes. Nunquid non ſinguli nati-
uitate ſaluatoris audita, clamaſtis in cordibus ueſtris di-
Pſal.72. centes. Mihi aũt adhærere deo bonũ eſt? Aut potius illd̃
p̃s.16. qd̃ idẽ p̃pheta ait. Deo ſubiecta eſto anima mea. Infelix
nimirũ quiſquis ficte p̃ſtratus corde rigido corpus hũi-
liauit. Eſt enĩ qui humiliat nequiter: interiora aũt ei⁹ ple-
na ſunt dolo. Quiſq; enĩ neceſſitatẽ ſuã minus cõſiderat:
minus ſentit incõmoda: minus pericula pauet: minus de-
uote confugit ad remedia ortæ ſalutis: min⁹ affectuoſe ſe
p̃s.89. ſubiicit deo: minus fideliter pſallit. Domine refugiũ fact⁹
es nobis. Huius adoratio min⁹ accepta: huius proſtratio
minus uerax: huius humiliatio minus habens: huius etiã
uictorioſa minus, imo & minus uiuida fides. Quid tamẽ
dicit? Beati qui nõ uiderunt & crediderunt: Quaſi nõ ui-
deatur ipſum credere quodãmodo iã uidere. Sed aduer-
te diligenter cui & qñ dictũ ſit: ei utiq; qui arguebatur q
q̃a uidiſſet credidiſſet. Neq; enĩ idip̃m eſt uidiſſe & ideo
credidiſſe: qd̃ credẽdo uidiſſe. Alioqn Abraã pater ueſter
quonã mõ dñicũ hũc uidiſſe diem: niſi credẽdo credẽdus
eſt? Sed & illud quõ accipief qd̃ hac nocte cãtatũ eſt no-
bis: ſctificamini hodie & eſtote parati: craſtina die uidebi-
tis maieſtatẽ dei in uobis ſi nõ mente uidere eſt: pia deuo
tione rep̃ſentare & recolere fide nõ ficta, magnũ illud ma
gnæ pietatis ſacramẽtũ qd̃ manifeſtatũ eſt in carne: iuſti-
ficatũ eſt in ſpũ: apparuit angelis: prædicatũ eſt gentib⁹:
creditũ eſt mũdo: aſſumptũ eſt in gloria? Semper igitur
nouũ qd̃ ſemper innouat mentes: nec unquã uet⁹ qd̃ fru
ctificare nõ ceſſat, qd̃ in perpetuũ nõ marceſſit. Hoc eſt ei
ſanctũ: qd̃ nõ dat uidere corruptionẽ. Hic nouus homo:
q nulli⁹ unquã uetuſtatis capax, etiã eos quorũ inuetera-
uerũt oĩa oſſa: in uerã uitæ trãſferat nouitatẽ. Inde eſt q
etiã in præſenti tã iocũdiſſima annunciatione ſi aduerti-
ſtis cõgrue ſatis dicif non tã natus eſſe quãm naſci. Ieſus
xp̃s filius dei naſcif in Bethleem iudæ. Sicut enĩ quodam
modo immolaf adhuc quotidie, donec mortẽ eius annũ

ciamus: ſic uidef & naſci: dũ fidelr rep̃ſentam⁹ eius natiui
tatẽ. Die igif craſtina uidebimus maieſtatẽ dei: ſed ſanẽ i
uobis nõ in ſeipſo: utiq; maieſtatem in humilitate: uirtu-
tem in infirmitate: in homine deum. Ipſe eſt enĩ emanuel:
qd̃ interpretaf nobiſcũ deus. Et euidentius audi. Verbũ, Ioan.1.
inquit, caro factũ eſt: & habitauit in nobis. Deniq; extũc
& deinceps uidimus gloriã eius: ſed gloriã quaſi unigeni
ti à patre: utiq; plenũ gratiæ uidimus, & ueritatis. Nõ ei
gloriã poteſtatis aut claritatis: ſed gloriã paternæ pieta-
tis, gloriã grãæ: de qua ap̄ls. In laudẽ, inquit gloriæ gratiæ Ephe.1.
ſuæ. Sic ergo naſcif. Sed ubi putas? In Bethleem iudæ:
neq; enĩ decet nos ita Bethleẽ præterire. Tranſeam⁹ uſq;
Bethleem dicunt paſtores: nõ Bethleem pertranſeamus.
Quid enĩ ſi paup uiculus eſt? Quid ſi uidef minima in iu-
dæa? Ne id quidẽ icõgruũ ei qui cũ diues eſſet, p̃pter nos
factus eſt pauper: & cũ eſſet magnus dñs & laudabilis ni-
mis: paruul⁹ natus eſt nobis. Et dicebat. Beati pauperes Matt.5.
ſpiritu: quoniam ipſorũ eſt regnũ cælorũ. Itemq;. Niſi cõ Matt. 16.
uerſi fueritis & efficiamini ſicut puer iſte: nõ intrabitis in
regnũ cælorũ. Vnde etiã ſtabulũ elegit & præſepe: utiq;
domũ luteam & diuerſoriũ iumentorũ: ut hunc eſſe ſcias
qui de ſtercore erigit pauperẽ: & ſaluos facit hoĩes & iu-
menta. Vtinã aũt inueniamur & nos Bethleẽ iudæ: ut in
uobis quoq; dignef naſci & audire mereamur: q̃a Vobis Mala. 4.
timentibus deũ orief ſol iuſtitiæ. Forte enĩ eſt hoc qd̃ ſu-
pra meminim⁹: ad uidẽdã in nobis dñi maieſtatẽ, & ſancti
ficatiõe opus eſſe & præparatiõe. Nã & iuxta prophetã:
facta eſt iudæa ſanctificatio eius: quia uidelicet oĩa in cõ-
feſſione lauanf: & dom⁹ panis qd̃ Bethleẽ ſonat ad p̃para
tionẽ fortaſſe uidef magnopere ptinere. Quomõ enĩ ille
paratus eſt: ut excipere tãtũ hoſpitem poſſit qui dicit: q̃a
nõ eſt in domo mea panis? Deniq; q̃a imparatus erat q̃dã Eſaiæ.3.
neceſſe habuit amici oſtiũ clauſũ media nocte pulſare &
dicere. Quia amicus meus uenit ad me de uia: & non ha- Lucæ.11.
beo qd̃ ponã ante illũ. Paratũ cor eius ſperare in dño, ait p̃s.111.
p̃pheta: haud dubiũ qn de iuſto loquens. Cõfirmatũ eſt Vbi ſupra
cor ei⁹ nõ commouebif. Nõ eſt paratũ cor qd̃ nõ eſt cõfir-
matũ. Scimus aũt ipſo eodẽ teſte p̃pheta q panis cor ho- p̃s.103.
minis cõfirmet. Nõ eſt ergo patũ ſed aridũ & exãgue cor
eius: qui oblitus eſt comedere panẽ ſuũ. Eſt aũt parat⁹ &
nõ turbatus ut cuſtodiat mandata uitæ: qui oblitus ea q̃
retro ſunt: in ea quæ añ ſunt ſe extendit. Vides quãm fu-
gienda quædã: quãm ſit quædã obliuio cupienda? Neq; ei
totus Manaſſes iordanẽ trãſiit: ſed nec totus citra ſibi ele
git manſionẽ. Eſt qui oblitus eſt domini creatoris ſui: &
eſt qui prouidet eũ in cõſpectu ſuo ſemper oblitus popu
lũ ſuũ & domũ patris ſui. Et ille quidẽ cæleſtia obliuiſcif:
hic uerõ quæ ſunt ſup terrã: iſte præſentia, ille futura: iſte
q̃ uidẽtur, ille q̃ nõ uidenf: poſtremo iſte q̃ ſua ſunt, ille q̃
ieſu xp̃i. Vterq; Manaſſes, uterq; obliuioſus: ſed alter q̃dẽ
Ieruſ: alter Babylõis oblit⁹, alter eorũ q̃ impediũt: & iſte
parat⁹, alter ſanẽ eorũ magis q̃ expediũt & q̃ nõ expedit
obliuiſci: atq; hic penit⁹ imparat⁹ ad uidẽdã in ſe dñi ma
ieſtatem. Neq; enĩ eſt domus panis in qua ſaluator oriaf:
nõ eſt Manaſſes ille cui appareat qui iſrael regit: & ſuper
cherubĩ ſedet. Appare nũc corã Effraim Beniamin & Ma Pſal.79.
naſſe. Ego arbitror iſtos tres eſſe q ſaluauf: quos ali⁹ q̃dẽ Ezec.14
p̃pheta Noe Danielẽ & Iob noĩauit, eoſdẽ quoq; & trib⁹ Lucæ.2.
illis paſtoribus deſignari: q̃bus nato angelo magni conſi
lii gaudiũ magnũ angel⁹ euãgelizauit. Vide aũt ne fortẽ
ipſi ſint & tres magi uenientes iam nõ modo ab oriẽte ſed
ẽt ab occidẽte: ut recũbãt cũ Abraã, Iſaac, & Iacob. For-
te enĩ nõ incõgrue uidebif ad Effraim quidẽ qd̃ fructifi-
cationẽ ſonat ptinere thuris oblationẽ, qd̃ offerre incen-
ſum dignũ in odorẽ ſuauitatis p̃prium ſit eorũ quos po-
ſuit dñs, ut eant & fructũ afferant, id eſt eccleſiæ p̃latorũ.
Nam & Beniamin filius dexteræ offerat neceſſe eſt aurũ:
id eſt ſubſtantiam huius mundi: ut uidelicet fidelis po-
pulus in parte dextera conſtitutus à iudice mereatur
audire. Quia eſuriui & dediſtis mihi manducare &c. Matt.25.
Porrò Manaſſes ſi tamen is eſſe uoluerit cui appareat
deus,

deus myrrhã offerat mortificationis: quã quidẽ à noſtra
ſpecialiter arbitror ꝓfeſſione requiri. Et hæc dicta ſint ne
ad eã partẽ tribus manaſſe: q̃ circa iordanẽ ſubſtitit perti
neamus: ſed obliuiſcamur magis ea q̃ retro ſunt extenti
& intẽti ad anteriora. Nũc uero redeam⁹ uſq; bethleẽ, &
uideamus hoc uerbũ qđ factũ eſt, qđ dñs oſtendit nobis.
Domuspanis eſt ut iã diximus: bonũ eſt nos illic eſſe: ubi
eñ fuerit uerbũ dñi, nõ deeſt utiq; panis q confirmet cor:
Pſal. 118. dicẽte propheta. Cõfirma me in uerbis tuis. Nimirum in
uerbo qđ ꝓcedit de ore dei uiuit homo: uiuit in xp̃o: ui
uit in eo chriſtus. Ibi orit: ibi apparet: nec oĩno amat cor
titubãs, aut uacillans: ſed ſtabile & confirmatũ. Si qs mur
murat: ſi quis heſitat: ſi quis nutat: ſi qs cogitat reuolui in
lutũ: redire ad uomitũ: deſerere uotũ: mutare propoſitũ
ſuũ: nõ eſt bethleẽ iſte: nõ ẽ dom⁹ panis. Sola eñ fames, &
fames ualida in ægyptũ cũ deſcendere, porcos paſcere, ſi
liquas eſurire cõpellit: utpote ꝓcul agentẽ à domo panis:
à domo patris: in qua etiã mercenarij panibus abundare
noſcunt. Nõ ergo in hmõi corde naſcit Chriſt⁹ cui deeſt
Abdic. 2. fidei fortitudo: utiq; panis uitæ ſcriptura teſte. Quoniam
iuſt⁹ ex fide uiuit: qđ uidelicet animæ uera uita q̃ ipẽ eſt:
nõ niſi p fidẽ interim habitet ĩ cordib⁹ noſtris. Alioquin
quomõ in illo naſcit Ieſus: quomõ ſalus orit illi, q̃nquidẽ
Mat. 10. uera oĩno certaq; ſententia eſt: q is tñ q ꝑſeuerauerit uſq;
in finẽ ſalu⁹ erit: Nã q minime inueniat in eo chriſt⁹, nec
de eis ſit quibus dicit: quia unctionẽ habetis à ſancto: ex
1. Ioan. 5. eo uel maxime conſtat q ſine dubio etiã aruit cor illi⁹: ex
quo oblit⁹ eſt comedere panẽ ſuũ. Multo minus aũt ad ſi
Eſaie ult. lẽũ ꝑtinet dei, qui hmõi eſt, q nõ niſi ſup quietũ & humi
lem ac trementem uerba ſua requieſcat ſpirit⁹ ipſius: nec
ſit ulla ſocietas æternitati & tantæ mutabilitati: ei qui eſt
& ei qui nunquã in eodẽ ꝑmanet ſtatu. Cæterũ quãlibet
firmi, quãlibet fortes in fide: quãlibet parati, quãlibet pa
nibus abundantes: ipſo quidem largiẽte cui quotidie o
Lucæ. 11. rantes dicimus. Panem noſtrũ quotidianũ da nobis ho
die: neceſſe habem⁹ addere conſequenter: dimitte nobis
1. Ioan. 1. debita noſtra. Alioquin ſi dixerimus quoniam peccatum
non habemus, noſipſos ſeducimus & ueritas in nobis nõ
eſt. Nimirum ueritas ipſe eſt q nõ ſimpliciter in Bethleẽ:
ſed in Bethleẽ iudæ naſcitur Ieſus chriſtus fili⁹ dei. Præ
occupemus igitur faciẽ dñi in confeſſione: ut ſanctificati
pariter & parati inueniamur & nos Bethleem iudæ: atq;
ita naſcẽtẽ dñm uidere mereamur in uobis. Cæterũ ſi qua
anima uſq; ꝓfecerit qđ quidẽ eſt multũ ad nos ut ſit fe
cunda uirgo: ſit ſtella maris: ſit plena gratia, & ſuperueniẽ
tem habẽs in ſe ſpm̃ ſanctũ: puto q nõ modo in ea: ſed ex
ea quoq; nõ dedignabit naſci. Nemo ſanè id ſibi arroga
re ꝑſumat: niſi quos ipſe ſpeciali deſignatione tãquã digi
Matt. 12. to mõſtrauerit, dicẽs. Ecce mater mea & frẽs mei. Enimue
Galat. 4. ro audi unum ex iſtis. Filioli mei, ait, quos iterũ parturio
donec formet Chriſt⁹ in uobis. Si eñ naſci uidebat in eis
cum formabatur Chriſt⁹ in eis: quomodo nõ etiã ab eo ſi
militer naſci eũ dicere quis præſumat: qui in ipſis quodã
modo parturiebat: Et tu quidẽ impia ſynagoga hunc no
bis filiũ peperiſti, officio quidã matris: ſed non matris af
fectu. Excuſſiſti eũ de ſinu tuo extra ciuitatẽ, eijciẽs & ele
uans ſup terrã: tanquam dicẽs eccleſiæ gentiũ pariter &
eccliæ primitiuorũ q̃ eſt ĩ cælis: nec mihi nec uobis ſit: ſed
diuidat. Diuidat inquã nõ inter utraſq;, ſed ab utriſq;. Ex
pulſũ eñ & exaltatũ & eleuatũ, & qdẽ modicæ ſatis: tñ ut
nec in tuis eſſet memb⁹ nec in terra, ferro undiq; coarcta
ſti: ne fortè uel hac uel illac excederet: ut uidelicet à te ſe
parat⁹, ad neutrã perueniret illarũ. Sæua nimirum mater
ita abortiuũ facere uoluiſti: dũ nõ eſſet qui excipere poſ
ſet excuſſum. Age ergo qd profeceris: imo quàm nihil ꝓ
feceris intuere. Vndiq; eñ ingrediunt filiæ ſion: ut uideãt
regẽ Salomonẽ ĩ diademate quo coronauit eũ. Relinquẽs
matrẽ adhæret uxori ſuæ, ut ſint duo in carne una, & ciui
tate pulſus, atq; leuat⁹ à terra, omnia trahit ad ſe: quippe
qui eſt ſuper omnia benedictus deus in ſecula. Amen.

In die natalis domini de fontibus ſaluatoris. Sermo I.

GRãdis qdẽ eſt dilectiſſimi hodierna dñicæ nati
uitatis ſolẽnitas: ſed dies breuis cogit breuia
re ſmonẽ. Nec mirũ, ſi facim⁹ nos breue uerbũ:
q̃ñ & de⁹ pater uerbũ fecit abbreuiatũ. Vultis
noſſe quàm lõgũ, quàm breue fecit: Cælũ, inquit, hoc uer Hiere. 23
bũ, & terrã ego impleo: nũc caro factũ in anguſto locatũ
ꝑſepio eſt. A ſeculo ait ꝓpheta, & in ſeculũ tu es de⁹: & ec Pſal. 92.
ce fact⁹ eſt infans dici uni⁹. Ad qd hoc fratres: aut q̃ neceſ
ſitas fuit ut ſic exinaniret ſe: ſic hũiliaret ſe: ſic abbreuiaret
ſe dñs maieſtatis: niſi ut uos ſimilr faciatis: Iã clamat exẽ
plo: qđ poſtmodũ ꝑdicatur⁹ eſt uerbo. Diſcite à me quia Matth. 11.
mitis ſum & hũilis corde, ut uerax inueniat q dicit: Cœpit Marc. 6.
Ieſus facere & docere. Obſecro proinde & plurimũ rogo
frẽs, nõ patiamini ſine cã tã ꝓcioſum exẽplar uobis exhi
bitũ eſſe: ſed cõformamini illi & renouamini ſpũ mẽtis ue
ſtræ. Studete hũiliati q̃ fundamẽtũ eſt cuſtosq; uirtutũ: ſe
ctamini illã q̃ ſola põt ſaluare aĩas uras. Quid ei magis in
dignũ: qd deteſtandũ amplius: qd graui⁹ puniẽdũ, quàm
ut uidẽs deũ cæli paruulũ factũ, ultra apponat hõ magni
ficare ſe ſup terrã: Intolerabilis impudẽtiæ eſt: ut ubi ſeſe
exinaniuit maieſtas, uermiculus inflet & intumeſcat. Hoc Philip. 2.
igit eſt ꝓpter qđ exinaniuit ſe formã ſerui accipiẽs: qui in
forma dei, patri æqualis erat, ſed exinaniuit maieſtate &
potẽtia, nõ bonitate & mĩa. Quid eñ ait apl's: Apparuit, Titum. 3.
inqt, benignitas & hũanitas ſaluatoris nri dei. Apparue
rat ante potẽtia in rerũ creatione: apparebat ſapientia in
earũ gubernatiõe: ſed benignitas miſericordiæ nũc ma
xime apparuit in hũanitate. Innotuerat iudæis ptãs, in ſi
gnis atq; portẽtis: unde & in ea lege ſæpius inuenies: ego
dñs: ego deus. Philoſophis quoq; abundãtibus in ſenſu
ſuo maieſtas innotuit: q̃ñ iuxta apoſtoli uerba: Quod no Roma.
tum eſt dei, manifeſtũ eſt in illis. Verũtamẽ & iudæi ptãte
ipſa premebant, & philoſophi ſcrutatores maieſtatis op
primebant à gloria. Poteſtas ſubiectionẽ: maieſtas exigit
ammirationẽ, neutra imitationẽ. Appareat dñe bonitas
cui poſſit homo qui ad imaginẽ tuã creat⁹ eſt cõformari:
nã maieſtatẽ, ptãtem, ſapientiã, nec imitari poſſumus, nec
expedit æmulari. Quouſq; anguſtata eſt miſericordia tua
in ſola ãgelorũ parte: reliquã occupat iudiciũ cũ toto pa
riter hũano genere: Dñe in cælo miſericordia tua: & ueri Pſal. 35.
tas tua uſq; ad nubes: terram uniuerſam condemnans &
aereas poteſtates. Dilatet miſericordia terminos ſuos: ex
tendat funes: expandat ſinus: attingat à fine uſq; ad finem
fortiter: diſponens oĩa ſuauiter. Reſtrictus eſt dñe iudicio
ſinus tuus: ſolue cingulum tuum & ueni miſerationibus
affluens: ſuperfluẽs charitate. Quid tu times ô homo: qd
trepidas à facie dñi quia uenit: Venit nõ iudicare: ſed ſal
uare terram. Olim tibi perſuaſum eſt ab infideli quodam
ſeruo, ut furtim tolleres & imponeres regium diadema
capiti tuo. Deprehenſus in furto, quidni timeres, quid
ni fugeres à facie eius: Forte enim iam gladium uibrabat
ignitum. Nunc in exilio poſitus: In ſudore uultus tui Geñ. 3.
ueſceris pane tuo. Et ecce uox audita eſt in terra: quia
dominator aduenit. Quo ibis à ſpiritu eius: & quo à
facie eius fugies: Noli fugere: noli timere: non uenit
cum armis: non puniendum ſed ſaluandum requirit.
Et ne fortè dicas etiam nunc. Vocem tuam audiui &
abſcondi me: ecce infans eſt & ſine uoce. Nam uagien Vbi ſupra
tis uox magis miſeranda eſt, quàm tremenda. Aut ſi
cui fortè terribilis: ſed nõ tibi. Paruulus factus eſt:
tenera membra uirgo mater pannis alligat: & adhuc ti
more trepidas: Vel in hoc ſcies, quia non uenit perdere
te, ſed ſaluare: eripere & non ligare. Iam aduerſus ho
ſtes tuos dimicat: iam ſuperborum & ſublimium colla
tanquam dei uirtus & ſapientia calcat. Duo ſunt tibi ho
ſtes, peccatũ & mors: id eſt mors corporis & aiæ. Vtrun
que debellaturus aduenit, & ab utroq; ſaluabit te, noli ti
mere. Et iam quidem peccatum in propria perſona uicit:
q̃ñ humanã naturã ſine ulla cõtagione ſuſcepit. Grandis

cũ pctõ facta eſt uiolẽtia,& reuera expugnatũ eſſe cogno
ſcit,qñ natura quã ſe totã infeciſſe & occupaſſe gloriaba-
tur:ab eo penitꝰ aliena in xp̃o inuẽta eſt.Dehinc pſequit
inimicos tuos & cõprehendit eos,nec cõuertit donec de
ficiãt.Contra peccatum dimicãs in cõuerſatione ſua,uer
bis pariter & exẽplis oppugnat:ſed in paſſiõe ſua alligat
illud:alligat planè fortem,& diripit uaſa eius. Iã uerò eo
dẽ ordine mortẽ quoq; ſuperat prius in ſeipſo cũ reſurgit
primitiæ dormientiũ,& primogenitꝰ mortuorũ:poſtmo
dũ debellaturꝰ eã pariter in oibus nobis,qñ uidelicet ſu-
ſcitabit mortalia corpora nr̃a: & deſtruet nouiſſima ini-
mica mors.Propterea eñ reſurgẽs decorẽ indutꝰ eſt:non
ſicut antea naſcens pannis inuolutꝰ eſt.Propterea q prius
ſinu miſericordiæ,affluebat nõ iudicans quenquã,reſur-
gens p̃cinxit ſe,& iuſtitiæ cingulo uidet quodãmo effluẽ
tem ſinũ miſericordiæ collegiſſe,qñ extunc p̃parat ad iu
diciũ,qđ in noſtra reſurrectiõe futurũ eſt,Nã & ꝑpterea
paruulus antea uenit ut miam p̃rogaret: & futurũ in fine
iudiciũ præcurrẽs,mĩa tẽperaret.Licet ei paruulꝰ ad nos
uenerit,nõ parũ tñ attulit,nõ parũ cõtulit nobis.Si quæ
ris qđ attulit: Primo oim attulit miſericordiã,ſm quã,te-
Titum.2. ſte apoſtolo:Saluos nos fecit.Neq; eñ his tñ pfuit,quos
p̃ſens inuenit:ſed fons eſt q nũquã poterit exhauriri.Fõs
Apoc.1. nobis eſt xp̃s dñs,unde lauemur,ſicut ſcriptũ eſt.Qui di-
lexit nos,& lauit nos à pctĩs noſtris.Verũtamẽ nõ iſte ſo-
lus aquarũ eſt uſus,nec tñ ſordes abluunt,ſed & ſitim ex-
Eccli.14. tinguunt.Beatus uerò,ait ſapiens, qui in ſapientia mora
Vbi ſupra bitur,& q i iuſtitia meditabit.Et poſt pauca. Aqua,inqt,
ſapientiæ ſalutaris potabit illũ. Bene ſapientiæ ſalutaris:
qñ ſapientia carnis mors eſt: & ſapientia mundi etiã ip̃a
inimica eſt deo. Sola q̃ ex deo eſt ſapiẽtia ſalutaris eſt: q̃ ſm
beati Iacobi diffinitionẽ.Primũ pudica: deinde pacifica
Iaco.3. eſt,Nã ſapiẽtia carnis voluptuoſa eſt,nõ pudica.Sapiẽtia
mũdi tumultuoſa eſt nõ pacifica. Sapiẽtia uerò q̃ ex deo
eſt,primũ pudica eſt,nõ q̃rens quæ ſua ſunt,ſed quæ Ieſu
chriſti:ut nõ ſuã quiſq; faciat uolũtatẽ,ſed cõſideret quæ
ſit uoluntas dei:deinde pacifica nõ abundãs in ſuo ſenſu,
ſed alieno magis acquieſcẽs conſilio uel iudicio. Tertius
aquarũ uſus eſt irrigatio: quã ꝑfecto maxime neceſſariã
habent nouellæ plantationes.Alioqu aut minus ꝓficiẽt,
aut ex toto pibunt præ ſiccitate.Quærat ergo deuotiõis
aquas quiſquis ſeminauerit bonorũ operũ ſemina: ut ir-
rigatꝰ fonte gratiæ,bonæ cõuerſatiõis ortus,nõ areſcat,
ſed in ꝑpetua uiriditate ꝓficiat.Orat eñ ꝓ hmõi ꝓpheta:
Pſal.79. Et holocauſtũ tuũ,inquiẽs, pingue fiat. Sic & in laudibꝰ
Aaron legis:qñ ſacrificiũ eius quotidianus ignis abſum
pſit.In quibus oibus nihil aliud intelligẽdũ uidet,niſi ut
bona opera feruore deuotionis & dulcedine ſpũalis gra
tiæ cõdiant.Putas inueniri poterit quartus fons,ut para
diſum recuperemus,quatuor fontiũ irrigatione amenuiſſi
mũ? Nã ſi terrenũ paradiſum denuo nobis reddendã non
Ioan.3. ſperamus,quò regnũ cælorũ ſperabimus? Si terrena,in-
quit,dixi uobis & nõ creditis: quõ ſi dixero uobis cæle-
ſtia credetis? Nunc aũt ut de exhibitiõe præſentiũ firma
ſit expectatio futurorũ:paradiſum habemꝰ mlto meliorẽ
& lõge delectabiliorẽ quàm primi parentes habuerũt:&
paradiſus noſter Chriſtꝰ dñs eſt.In quo tres quidẽ fontes
iam inuenimus,quartum quæramus. Habemus de fonte
miſericordiæ ad diluendas culpas aquas remiſſionis: ha-
bemus de fonte ſapientiæ ad potandũ ſitim noſtrã aquas
diſcretionis:habemus de fonte gratiæ ad irrigandas plã-
tas bonorũ operũ,aquas deuotiõis. Quæramus ad deco
quendos cibos aquas feruentes,aquas æmulationis.Hæ
nimirũ condiũt & decoquũt affectiones uoſtras,& ebul-
Pſal.38. liunt de fonte charitatis. Vnde ait propheta. Concaluit
cor meũ intra me: & in meditatiõe mea exardeſcit ignis.
Pſal,68, Alibi quoq;:Zelus,inquit,domus tuæ comedit me.Siq-
dem ex dulcedine deuotiõis, diligens iuſtitiã: ex feruore
æmulatiõis,odio habet iniqtatẽ. Et uide ne fortè de fon-
Eſaiæ.12. tibus iſtis prædixerit Eſaias: Haurietis aquas in gaudio
de fontibus ſaluatoris.Nã ut promiſſionẽ hanc uitæ præ
ſentis eſſe noueris nõ futuræ, illud attende qđ ſequit: di-
cetis in illa die.Cõfitemini dño,& inuocate nomẽ eiꝰ.In-
uocatio quippe præſentis tẽporis eſt,ſicut ſcriptũ eſt:In- Pſal.80.
uoca me in die tribulationis.Porrò ex his quatuor fonti
bus tres qdẽ ꝓprie cõuenire uident tribus eccleſiæ ordi-
nibꝰ,ſinguli ſingulis. Nã primꝰ quidẽ cõmunis eſt oibꝰ.
In multis eñ offendimus oẽs: & neceſſariũ habemus mi-
ſericordiæ fontẽ ad diluendas offenſionũ ſordes. Omnes Roma.3.
inquam peccauimus, & egemus gloria dei. Et prælati &
cõtinẽtes & cõiugati.Si dixerimus,qa pctm̃ nõ habemꝰ, 1. Ioan. 1.
nosipſos ſeducimus.Quia ergo nemo mundus à ſorde,ne
ceſſariꝰ eſt oibꝰ fons miſericordiæ: & pari uoto debẽt ad
hũc fontẽ Noe, Daniel, & Iob ꝓperare. De cætero qdẽ
Iob maxime ſapiẽtiæ fontẽ quærat: qñ ipſe magis inter
medios laq̃os ambulat, ita ut magnũ uideat ſi à malo de-
clinat. Danieli uerò currendũ eſt ad fontẽ gratiæ: cui ni-
mirũ pœnitentiæ opera,& labores abſtinẽtiæ,deuotiõis
gr̃a neceſſe eſt impiguare. Oportet enim ut nos maxime
in hilaritate omnia faciamus.Quoniã hilarem datorẽ di- 2. Cor.9.
ligit deus. Nã & terra noſtra nequaquã fertilis eſt hmõi
ſeminis bonæ.ſ.cõuerſationis:ideoq; facile exareſcet: niſi
crebris irrigationibus adiuuet: unde & in oratiõe dñica
hmõi gratiã ſub quotidiani panis noĩe poſtulamus.Me-
rito ſanè ne fortè cadat ſup uos terribilis illa maledictio ꝓ
pheticæ imprecationis.Fiãt ſicut fœnũ tectorũ, qđ priuſ Pſal. 128.
quàm euelat exaruit. Fons uerò æmulationis Noe cõue-
nit ſpecialiter:qa maxime prælatos decet hic zelus .Qua-
tuor itaq; fontes iſtos,adhuc in carne uiuẽtibus nobis in
ſemetipſo xp̃s exhibet:quintũ qui eſt fons uitæ,poſt hoc
ſeculũ repromittẽs:ad quẽ ſitiebat ꝓpheta cũ diceret.Si- Pſal.41.
tiuit anima mea ad deũ fontẽ uiuũ.Fortaſſis etiam ꝓpter
hos quatuor fontes quatuor in locis uulneratꝰ eſt Chri-
ſtus,adhuc uiuẽs in cruce: ꝓpter quintũ,cũ iã tradidiſſet
ſpũ,trãſforatꝰ eſt in latere. Viuebat adhuc qñ foderũt ei
manus & pedes,ut nobis adhuc uiuẽtibus,quatuor fon-
tes ex ſeipſo ꝓferret. Quintũ ꝓtulit uulnus cũ iã expiraſ-
ſet:ut in ſe nihilominꝰ quintũ nobis fontẽ poſt obitũ ape
riret.Sed ecce,dũ loqmur de myſterijs natiuitatis ad ſcru
tãda repente deuenimꝰ ſacramenta dñicæ paſſionis. Nec
mirũ tamẽ ſi quærimus in paſſione, qđ in natiuitate ſua
Chriſtus attulerit.Tũc eñ cõciſſo ſacco pecuniã quæ la-
tebat in precium noſtræ redemptionis effudit.

De tribus mixturis. Sermo ſecundus unde ſupra.

MAgna opera dñi,ait propheta Dauid. Magna q Pſal.110.
dem omnia opera eius fratres: ſiquidem magnꝰ
& ipſe:ſed ad nos maxime ſpectãt, quæ in eis ma
xima eſſe uidẽtur. Hinc eſt quod pſallit idem ꝓ-
pheta dicens. Magnificauit dominus facere nobiſcum. Pſal.125.
Deniq; quàm magnifice nobiſcum agat, ſpecialiter tria
quædam eius opera clamant: primæ noſtræ creationis,
præſentis redemptionis,futuræ glorificatiõis.Quàm ma
gnificata ſunt in ſingulis opa tua dñe. Tuũ eſt uirtutem
operũ tuorũ annuntiare pplo tuo:nos ipſa ſaltẽ opa non
ſilemus. Triplicẽ fratres cõmixtionẽ in his tribus cõſi-
derare eſt:cæleſtis planè operis & diuinæ uirtutis.Nã in
primo opere conditionis noſtræ de limo terræ plaſmauit
hominem deus:& inſpirauit in faciẽ eius ſpm̃ uitæ.Qua-
lis artifex,qualis unitor rerũ: ad cuiꝰ nutũ ſic cõglutinã-
tur ſibi limus terræ & ſpiritꝰ uitæ? Limꝰ qdẽ iã ante crea-
tus erat, quando in principio creauit deus cælũ & terrã.
At ſpũs ſanè non cõmunẽ ſed propriã habet cõditionẽ:
nec in maſſa creatur, ſed ſingulari quadã excellentia in-
ſpiratur.Agnoſce ô homo dignitatẽ tuã: agnoſce gloriã
cõditiõis humanæ.Eſt eñ tibi cum mũdo corpus: ſic eñ
decet eum q cõſtitutus eſt ſuper uniuerſam huius creatu
ræ corporeæ molem, aliqua ei ſimilari ex parte: ſed eſt ti-
bi etiã ſublimius aliquid, nec omnino comparãdus es cæ
teris creaturis. Cõpacta & cõfœderata ſunt in te caro &
anima,illa plaſmata, hæc inſpirata. Sed cuiꝰ intereſt hæc
commixtio? Cui hac unione præſtatur? Etenim iuxta ſa-
pientiã filiorũ huius ſeculi,ubi ſociant ſummis inferiora,
præualet

ꝓualent qui poteſtatē habēt:& humilioribus utunť pro
libitu ſuo. Conculcat fortior minus fortē:ridet ſapiēs in
doctū:ſimplicē fallit aſtutus:potens deſpicit imbecillem.
Non ſic tu opere tuo deus:nō ſic in tua cōmixtione:non
ad hoc ſociaſti ſpm̄ limo ſublimē humili dignam & excel
lentem creaturā abiectæ & inutili maſſæ. Quis nō uideat
frēs quātū corpori p̄ſtet aīæ: Nunqd nō truncꝰ eſſet inſen
ſibilis caro inanimata: Ab anima em̄ pulchritudo:ab aīa
incrementū:ab aīa claritatis uiſus,& ſonꝰ uocis. Deniqꝫ
ſenſus oīs ab anima eſt. Charitatē mihi cōiunctio iſta cō
mendat:charitatē in hac ipſa cōditionis ꝓpriē pagina le
go. Charitatem ī ipſo ſtatim principio nō ſolum p̄dicat:
ſed ingerit mihi manꝰ benigniſſima creatoris. Et quidem
magna hæc cōiunctio dilectiſſimi:ſed ſi ſtabilis permanſiſ
ſet. Nunc aūt licet diuino fuerit munita ſigillo:ad imagi
nē qppe & ſimilitudinem ſuā creauit deꝰ hoiem:heu diru
ptū eſt ſigillū & unitas diſſipata. accedēs peſſimꝰ ille latro
recens adhuc ſigillū fregit:& ſic mutata ſimilitudine di
uina cōparatus eſt miſer homo iumentis inſipientibꝰ &
ſimilis factꝰ eſt illis. Rectū qppe fecit deꝰ hoiem:atqꝫ hæc
Ps. 91. ſimilitudo eius de quo ſcriptū eſt. Quia rectꝰ dñs deꝰ no
ſter:& nō eſt iniqtas in eo. Veracē quoqꝫ & iuſtū fecit eū:
ſicut & ipſe ueritas & iuſtitia eſt:nec unitas ipſa poſſet
diſiūgi:dum ſigilli huius integritas p̄maneret. Verum ſu
puenit falſarius q in doctis ſigillum ꝓmittens meliꝰ ue
Gen. 3. ue fregit qđ erat manu diuinitatis impſſū. Eritis, inqt,
ſicut dij:ſcientes bonū & malum. O maleuole:ō maligne:
ad qd eis huiꝰ ſimilitudo ſcientiæ: Sint certe ſicut dij, re
cti, iuſti, ueraces ſint:ſicut deꝰ in quem peccatū nō cadit
Hoc quippe ſigillo ſtante:ſtabit unitas illa. Iam experi
mur miſeri:qd nobis perſuaſerit uerſutia diabolicæ frau
dis. Fracto namqꝫ ſigillo ſequiť amarum diſcidium: triſte
diuortium. Vbi eſt qđ dixiſti nequā:nequaquā morieni
ni: Ecce em̄ morimur oēs : & nō eſt hō q uiuat & non ui
deat mortē. Sed qd erit dñe deus: Nunquā ne reparabiť
opus tuū:& q ceciderit nō adijciet ut reſurgat: Nō eſt q
reficiat niſi q fecit. Itaqꝫ ꝓpter miſeriā inopū & gemitum
pauperū nunc exurgā dicit dñs:ponā i ſalutari tuo:fidu
Ps. 11. cialiter agā in eo. Nihil ſiqdē ꝓficiet inimicus i eo:& filiꝰ
iniqtatis nō apponet nocere ei. Nouā iquit ego facio cō
mixturā:ubi & expreſſius & robuſtiꝰ po no ſigillū:eum q
nō ad imaginē meā factus:ſed eſt ipa imago, ſplēdor glo
riæ,& figura ſubſtātie, nō factꝰ ſed genitꝰ ante ſecula. Et
Ps. 21. ne fortē timeas eſſe frāgendū, audi ꝓphetā. Aruit, inqt, tā
quā teſta uirtꝰ mea:ſed talis teſta quā nec ipſe malleꝰ uni
uerſæ terræ nocere ullo mō poſſit. Sanē cū pria ex duobꝰ
facta ſit:ſcđa iā cōiunctio ſit ex tribꝰ:ut diſcas ex hoc ipo
ad ſacrm̄ accedere trinitatis. Verbū q erat i pricipio apđ
deū & deꝰ erat:aīa q̄ de nihilo creata ē,& an̄ nō erat:caro
de maſſa corruptōis ſine corruptiōe aliq̄:diuino ſegregata
artificio q̄lis nulla iā caro erat uinculo īdiſſolubili i pſonæ
cocūt unitatē. Habes i his triplex genꝰ potētiæ:q nō erat
creatū:qđ pierat repatū:q ſup oīa erat paulominꝰ ab an
gelis minoratū. Hæc ſunt euāgelica illa ſata farinæ q̄ pari
ter fermētanť:ut ſit pānis angelorū quē māducet hō:pa
nis cor hoīs cōfirmās. Felix mulier bñdicta i mulieribꝰ:ī
cuiꝰ caſtis uiſceribꝰ ſupueniēte igne ſcti ſpūs coctꝰ eſt pa
nis iſte. Felix inquā mulier q̄ in hæc tria ſata immiſit fidei
ſuæ fermētū. Siqdē fide cōcepit:fide ꝑperit:& ut ait eliſa
Lucæ. 1. beth. Bta quæ credidit:qm̄ pfecta ſunt ea q̄ dicta ſunt ei à
dño Nec mireris q fide eiꝰ mediāte unitū dixerim uerbū
carni: qñqdē & carnē ipam de eiꝰ carne ſuſcepit. Sanē nec
hoc qdē pñti expoſitōi obuiare pōt: qđ de cæleſtis regni
dř ſilitudine. Neqꝫ ei indignū uideť ſi cælorū regnū fidei
mariæ cōparať:qua & reparať. Huiꝰ itaqꝫ uinculū unōis
nulla oīno ſoluere poterit creatura. Siqdē nec pricepshu
us mūdi habet i eo qcquā:nec ipe ioannes ſoluere dignꝰ
eſt corrigiā calciamēti. Quid tñ: Soluať certē aliquatenꝰ
neceſſe eſt:alioqn qđ diſſolutū eſt nō reſolidať. Panis in
teger, theſaurꝰ abſcōditꝰ, ſapia occulta:q̄ utilitas in his
Apoc. 5. oibꝰ: Merito flebat ioannes no inueniri q aperiret librū:
& ſolueret ſignacula eiꝰ. Dū ei clauſus ſtaret:nemo ex no
bis diuinā illā attingere ſapiam ꝓualeret. Aperi tu librū
agne dei:uera māſuetudo. Fodiēdas expone iudæo manꝰ
tuas & pedes tuos:ut q in eis latet pcedat theſaurꝰ ſalutis
& copioſa redēptio. Frāgi deniqꝫ eſurietibꝰ panē tuū. So
lus ei frāgere p̄t q ſolꝰ ut cōfracta ſolides ſtare potes:& in
ipa cōfractiōe ſolꝰ ptātē habes ponēdi aīam cū uolueris
reſumēda. Tua igiť miſatiōe ſoluať aliq̄tenꝰ hoc tēplū:ſed
nō penitꝰ diſſoluať Separeť ab aīa caro:ſed uerbū ſanē &
carnis ſeruet icorruptionē,& aīæ plenā cōferat libertatē:
ut ſola iter mortuos libere agat educēs uinctos de domo
carceris:ſedētes in tenebris & ī umbra mortis. Ponat aīa
ſctā carnē immaculatā ſed reſumēdā tertia die:ut moriēs
mortē p̄imat:& uita oīm cū reſurgēte reſurgat. Ita factū
eſt dilectiſſimi:& ita factū gaudeamus. Morte illa, mors
mortua eſt & regenerati ſumꝰ in ſpem uitæ p reſurrectio
nē ieſu xp̄i ex mortuis. Iam qd futurū ſit in unione tertia:
qs loqueť: Nec oculus uidit:nec auris audiuit:nec in cor 1. Cori. 2.
hoīs aſcendit: q̄ p̄parauit deus diligentibus ſe. Conſum
matio erit illa cū tradiderit xp̄s regnū deo & pri:& erūt
duo nō iā in carne una:ſed i ſpū uno. Etem̄ ſi adhærēs car
ni uerbū factū eſt caro:multo magis q adhæſerit deo, unꝰ
ſpūs erit cū eo. Et in hac qdē unione media:hūilitas exhi
beť & hūilitas magna nimis:in ea uerò quam expectamꝰ
ad quā ſuſpiramꝰ pfecta nobis (ſi tñ nobis) repoſita glři
ficatio eſt. Quòd ſi meminimꝰ ī pria cōiūctiōe qua ex aīa
& carne cōpactꝰ eſt hō, charitatē cōmēdari:merito hūili
tas eminet i ſcđa: qa ſola uirtꝰ eſt hūilitatis læſæ repatio
charitatis. Porrò q uniť rōnalis aīæ creatura terreno cor
pori oīno nō eſt hūilitati aſcribere:ſiqdē nō ex delibera
tiōe ꝓpria carni miſceť:ſed creādo īmittiť:immittēdo creať
Nō ſic ſanē ſummꝰ ille ſpūs:q cū eſſet magis bonus ipſo
bñplaciti ſui arbitrio acceſſit ad corpꝰ icoinqnatū. Meri
to deniqꝫ charitatē & hūilitatē ſequiť glorificatio:qa ſine Luc. 14.
charitate nihil ꝓdeſſe p̄t. Et nēo niſi q ſe hūiliat exaltabiť

In natali dñi de loco & tpe & alijs circūſtātijs. Sermo. III.

QVo q̄dā rerum genera frēs i hac natiuitate dñi
conſidero nō ſolū diuerſa:ſed & diſſimilia ual
de. Siqdē & puer q naſciť deꝰ eſt:& mater de q̄
naſciť uirgo eſt:& partꝰ ipe ſine dolore eſt. Ful
get i tenebris lux noua de cælo:gaudiū magnū angelus
euāgelizat. Laudat multitudo cæleſtis militiæ:datur glřa
deo & i terra pax hoibꝰ bonæ uolūtatis. Currūt paſtores
inueniūt qđ ad eos dictū eſt uerbū:nūciāt alijs:qcūqꝫ au
diūt ammiranť. Hec & his ſimilia dilectiſſimi diuinæ uir
tutis ſunt:nō fragilitatis hūanæ. Vaſa ſunt aurea & argē
tea:qbus p tāta ſolēnitate i mēſa dñi etiā egenis quibuſqꝫ
hodie miniſtrať. Nō eſt nobis tollere iſta:nō nobis datur
aureus diſcꝰ aut cyphus:ſed q in eis eſt cibꝰ & potus. B
Diligēter cōſidera ait ſapiens:q̄ tibi apponunť. Et ego q
dē agnoſco mea eſſe natiuitatis huiꝰ tps & locū, infanti
lis corpis teneritudinē, puuli uagitꝰ & lachrymas:ſed &
ipſorū qbus primo annunciať natiuitas ſaluatoris, paup
tatē paſtorū atqꝫ uigilias. Mea ſūt hæc: p me faciūt mihi
apponunť:mihi proponunť imitanda. Hyeme natus eſt,
nocte natus eſt chriſtus. Nunquid credimus caſu factum
ut in tanta aeris inclementia & in tenebris naſceretur:cu
ius eſt hyems & æſtas dies & nox: Non eligunt puuli cæ
teri qñ naſcanť:quippe quibus adhuc uix incipientibus
uiuere nullus ſubeſt rōnis uſus:nulla eligendi libertas:fa
cultas nulla deliberādi. Chriſtus fratres:& ſi homo erat:
erat tñ i principio apud deū & deus erat eiuſdē cuiꝰ nūc
eſt ſapiæ & ptātis:utpote dei uirtus & dei ſapia. Naſcitu
rus itaqꝫ dei filius:cuius in arbitrio erat quodcūqꝫ uellet
eligere tps:elegit qđ moleſtiꝰ eſt p̄ſertim paruulo & pau
peris mris filio:q̄ uix pānos hr̄et ad inuoluēdū:p̄ſepe ad
reclinendū. Et cū eſſet tanta neceſſitas:nullam audio pel
liū fieri mentionē. Primus adā pelliceis ueſtitur tunicis:
pannis ſecundus obuoluitur. Non eſt tale iudiciū mūdi.
Aut iſte falliť: aut mundus errat. Sed diuinā falli impoſſi
bile eſt ſapiētiā. Merito proinde & carnis prudētia:mors 1. Cori. 3.

ſiqdē & ip̄a inimica eſt deo,& ſeculi quoq; prudētia ſtulti
tia noiat.Quid eñ:Chriſtus utiq; q nō fallit:elegit q̄ car
ni moleſti⁹ ē.Id ergo meli⁹:id utili⁹:id poti⁹ eligēdū:& qſ
qs aliud doceat uel ſuadeat:ab eo tāquā à ſeductore cauē
dū.Iā uerò etiā nocte uoluit naſci.Vbi ſunt q tā īpudēter
oſtentare geſtiūt ſemetipſos?Chriſt⁹ elegit q̄ ſalubrius
iudicat:uos eligitis qđ reprobat ille.Quis prudentior è
duobus?Cuius iudiciū iuſtius:cu⁹ ſententia ſanior?De
niq; tacet chriſtus non ſe extollit:nō magnificat:nō p̄di
cat:& ecce annunciat eū angelus:laudat multitudo cæle
ſtis exercitus.Et tu ergo q chriſtū ſequeris:imitū abſcō
de theſaurum.Ama neſciri:laudet te os alienū:ſileat tuū.
Adhuc aūt in ſtabulo naſcit xp̄s:& in p̄ſepio reclinat.Et
Pſal.49. nōne ip̄e eſt q dicit.Me⁹ eſt orbis terræ & plenitudo ei⁹?
Quid ergo ſtabulū elegit?Planè ut reprobet gloriā mū
di:dānet ſcli uanitatē.Needū loqt lingua:& q̄cūq; de eo
ſuut clamāt:p̄dicāt:euāgelizāt.Ipſa quoq; īfātilia mēbra
nō ſilēt.In oibus mūdi iudiciū arguit:ſubuertit:cōfuta
tur.Quis eñ hoim ſi daret optio,nō magis eligeret robu
ſtum corp⁹ & ætatē intelligibilē quàm infantilē?O ſapia
q̄ de occultis traheris:ô uere icarnata & uelata ſapia.Et
Eſa.7. tñ frēs ipſe eſt p̄miſſus olim p Eſaiā.Paruul⁹ ſciēs reproba
re malū & eligere bonū.Malū ergo uoluptas corpis:bo
nū uerò afflictio eſt.Siqdē & hanc eligit:& illā reprobat
Ioan.1. puer ſapiens uerbū infans.Verbū eñ caro factū eſt:caro
infirma:caro infantilis:caro tenera:caro impotēs omnis
operis:ois laboris īpatiens.Et uere fratres uerbum factū
eſt caro:& ſic habitauit in nobis.Dum eſſet in principio
Eſa.40. apud deum:lucē habitabat iacceſſibilē:& nō erat qui ca
1.Cori.2. peret illud.Quis ei inueſtigauit ſenſum dñi aut qs cōſilia
rius eius fuit?Carnalis hō nō pcipit ea q̄ ſunt ſp̄us dei:
ſed iā capiat & carnalis:qa uerbū factū eſt caro.Si nihil p̄
ter carnē nouit audire:ecce uerbū caro factū eſt:audiat il
lud uel in carne.O hō,in carne tibi exhibet ſapientia illa
quōdā occulta:ecce iam trahit de occultis:& ipſis ſeſe in
gerit ſenſib⁹ carnis tuæ. A Carnaliter ut iā dixerim p̄di
cat tibi:fuge uoluptatē qa poſita eſt mors ſecus introitū
Matth.3. delectatiōis.Age pœnitētiā:qa p hanc appropinquat re
gnū dei.Hoc tibi p̄dicat ſtabulū iſtud:hoc p̄ſepe clamat:
hoc mēbra illa infantilia manifeſte loquunt:hoc lachry
mæ & uagit⁹ euāgelizāt.Plorat qppe xp̄s:ſed nō ſicut cæ
teri aut certè nō quare cæteri ſolēt.In alijs ſenſus:in xp̄o
p̄ualebat affect⁹.Patiunt illi:nō agunt:utpote nec ipſius
adhuc uſū uolūtatis habētes.Illi ex paſſiōe lugēt:xp̄s ex
cōpaſſiōe.Illi iugū graue q̄ ē ſup oēs filios adæ:xp̄s filio
rū adæ pctā deplorat:& certè,p qb⁹ nūc lachrymas fūdit
poſtea fūdet & ſanguinē.O duritia cordis mei.Vtinā dñe
ſicut uerbū caro factū ē:ita & cor meū carneū fiat.Siqdē &
Ezech.11. hoc pollicit⁹ es p p̄phetā.Auferā,inqt,a uobis cor lapi
deū:& dabo uobis cor carneū.Frēs lachrymæ xp̄i mihi &
pudorē pariūt & dolorē.Ludebā ego foris ī platea:& i ſe
creto regalis cubiculi ſup me ferebat iudiciū mortis.Au
diuit hoc unigenit⁹ ei⁹:exijt poſito diademate:ſacco ueſti
t⁹:aſpſus cinere caput:nud⁹ pedes:flēs & eiulās q̄ morte
dānat⁹ eēt ſuul⁹ ei⁹.Intueor illū ſubito p̄cedētē:ſtupeo
nouitatē:cām pcūctor & audio.Quid factur⁹ ſum?Adhuc
ne ludā:& deludā lachrymas eius?Planè ſi inſan⁹ ſum:&
mētis inops:nō ſequar eū:nec ſimul cū lugēte lugebo.Ec
ce unde pudor.Dolor & timor unde?Vtiq; qa ex cōſide
ratiōe remedij,p̄iculi mei æſtimo q̄titatē.Neſciebā:ſanus
mihi uidebar:& ecce mittit uirginis fili⁹:fili⁹ dei altiſſimi
& iubet occidi:ut uulnerib⁹ meis p̄cioſo ſanguis illi⁹ bal
ſamo medeat.Agnoſce ô hō quàm grauia ſūt uulnera pro
qb⁹ neceſſe ē dñm xp̄m uulnerari.Si nō eſſet hæc ad mor
tē & mortē ſepiternā:nūq̄ p eorū remedio dei fili⁹ more
ret.Pudet itaq; dilectiſſimi p̄priā neglīgēt diſſimulare paſ
ſionē:cui tātā à maieſtate tāta:exhiberi uideo cōpaſſionē.
Cōpatit fili⁹ dei & plorat hō patit & ridebit.Sic & medi
ci æſtimatio:& doloris mihi & timoris exaggeratio eſt.
Verū ſi diligēter obſeruē p̄cepta medici:erit etiā cōſola
tiōis occaſio.Sicut ei grauē agnoſco morbū:cui tāta ap

ponit medicina:ſic & ex hoc ip̄o nō icurabilē eſſe cōie
ctor.Neq; ei p̄cioſiſſimas ſpecies fruſtra iſumeret medic⁹
ſapiens:imo ſapiētia ipſa.Porro fruſtra inſumi cōſtat nō
ſolū ſi abſq; eis facilis eſſet curatio:ſed multo magis ſi &
cū eis ſit ipoſſibilis.Animat itaq; ad pœnitētiā & accēdit
uehementi⁹ deſideriū ſpes cōcepta.Sanè accedit ad cōſo
lationē ipſa quoq; q̄ paſtorib⁹ uigilantibus exhibita eſt
uiſitatio & allocutio angelorū.Ve uobis diuites q habe
tis cōſolationē ueſtrā ut iā nō mereamini habere cæleſtē.
Quàm multi ei nobiles ſm carnē:quàm multi potētes:q̄
multi ſapientes huius ſeculi hora illa in ſtratis mollibus
quieſcebāt:& nemo eorū dignus habit⁹ eſt nouam uide
re lucē:ſcire magnū illud gaudium:angelos audire cantā
tes gloria in excelſis deo. D Agnoſcāt igitur hoīes
qa qui in labore hoim nō ſunt:uiſitare ab angelis nō me
rentur.Agnoſcāt q̄ placeat ſupnis ciuibus labor cui⁹ ſpi
ritualis intentio eſt:qñquidē & eos qui pro uictu corpis,
corpali urgente neceſſitate laborāt:ſuo dignant allogo:
& allogo tā felici.Nimirū humanā in eis agnoſcūt ordi
nationē:qua conſtituit deus:ut in ſudore uult⁹ ſui ueſcat
adā pane ſuo.Obſecro uos dilectiſſimi conſiderate dili Geñ.3.
gētius quātū fecerit de⁹ p uřa exhortatione & ſalute:nec
infructuoſius inueniat i uobis ſmo tā uiuus & efficax:ſer
mo fidelis & oi acceptiōe dign⁹,ſermo nō tā oris q̄ opis.
Putatis frēs parū mihi moleſtū eſſe:ſi hoc ip̄m uerbū q̄
nūc loquor ad uos uacuū & ſine aliqua utilitate deperire
in cordib⁹ uřis noſſem?Et qs ſum ego:aut qs eſt hic ſmo
me⁹?Si hūc tātillū uocis laborē inutilē eſſe doleret hō pu
ſillus:imo & nihili:quàm iuſtius indignabitur dñs maie
ſtatis:ſi tantam eius operā nřa aut duritia:aut negligētia
contingat euacuari?Auertat hoc à ſeruulis ſuis qui pro
eorū ſalute induere dignatus eſt formā ſerui unigenitus
dei patris:qui eſt ſuper oia deus benedictus in ſecula.

Item in natali dñi de eo q̄ paſtores inuenerunt mariam & ioſeph & infantem poſitum in præſepio Sermo.IIII.

AGnoſcite frēs dilectiſſimi:quāta ſit hodierna ſo
lēnitas:cui & dies breuis:& terræ anguſta eſt la
titudo:loco pariter & tp̄e dilatat.Noctē p̄occu
pat:cælū replet añquā terrā.Nox eñ ut dies illu
minata eſt:cū in tēpeſte noctis hora paſtores circumfulſit
lux noua de cælo. B Et ut noueritis quo in loco ſolēni
tatis hui⁹ cœperint gaudia celebrari,qđ iā āgelis erat:fu
turū oi pplo gaudiū euāgelizat:ſed & cōfeſtim adeſt diui
nis pſonās laudib⁹ cæleſtis exercit⁹ multitudo.Hic eſt q̄
ſolēnis ducit nox iſta p̄ cæteris,i pſalmis,hymnis,& cāti
cis ſp̄ualib⁹:& his potiſſimū i uigilijs ſine ulla hæſitatiōe
credēdū eſt cæleſtes illos pricipes p̄uenire cōiūctos pſal
lētib⁹:i medio iuuēcularū tympaniſtriarū.Sed q̄ multa
hodie gēmis & auro fulgēt altaria:quāti ubiq; pallijs pa
rietes adornant.Putas ad hæc diuertēt angeli:& pānoſos
hoies declinabūt?Si ita eſt:cur paſtoribus obuiū magis
apparuere q̄ terræ regibus:q̄ ſacerdotibus tēpli?Cur &
ip̄e ſaluator cuius eſt aurū pariter & argētū:ſacrā i corpe
ſuo dedicat paupertatē?Aut certe cur pauptas ip̄a tā fo
licite enarrat ab angelo? C Neq; eñ ſine certi rōne my
ſterij pānis ſaluator obuoluit & ponit i p̄ſepio:qñ id ma
nifeſte i ſignū nobis cōmēdat ab angelo:hoc,inqt,uobis
ſignū.Inuenietis īfantē pānis iuolutū.In ſignū poſiti ſūt Luc.2.
panni tui dñe Ieſu:ſed in ſignum cui à multis uſq; hodie
contradicitur.Multi quippe uocati:ſed non multi electi:
& ideo nec ſignati.Agnoſco certè agnoſco Ieſum magnū
ſacerdotem:ſordidis opertum ueſtibus dum altercaretur
cum diabolo.Scientibus ſcripturas loquor:& quibus
non ignota eſt prophetica uiſio zachariæ.Vbi uero exal
tatum eſt caput noſtrum ſuper inimicos noſtros:ex hoc
planè mutauit ueſtem:decorem induit amictus lumine
ſicut ueſtimēto.Exemplum dedit nobis:ut & nos eadem
faciamus.Vtilior ſiquidem in cōflictu lorica ferrea:quàm
ſtola linea:licet oneri ſit illa:hæc honori. Erit cum &
membra ſequentur caput ut corpus iam uniuerſum uno
pſallat ſpiritu:& dicat.Concidiſti ſaccum meum:& circū Pſal.26.
dediſti

dediſti me lætitia. Inuenietis ĩngt infantẽ pãnis ĩuolutũ
Luc.2. & poſitũ in ꝑſepio. Et poſt pauca. Venerũt ait euãgeliſta
feſtinãtes: & inuenerũt mariã & ioſeph: & infantẽ poſitũ
in ꝑſepio. D Quid eſt ꝙ ſola ab angelo cõmẽdari uide
tur hũilitas: nec tñ ſola à paſtoribus inueniri? Forte ſpe-
cialius cõmendat angelus hũilitatẽ: qa ruẽtibus cæteris
per ſuperbiã, ipſe in hũilitate ſtetiſſet. Aut ꝓpterea certè
celitus annũciaſ hũilitas: ꝙ hæc quaſi ꝓpria uirtus diui-
næ exhibẽda ſit maieſtati. Sola tñ nõ potuit inueniri: qa
ſemp gr̃a daſ hũilibus. Inuenerũt ergo mariã & ioſeph:
& infantẽ poſitũ in ꝑſepio. E Sicut eñ ſaluatoris infan
tia manifeſtã prætẽdit humilitatẽ: ſic per uirginẽ continẽ
tia: iuſtitia per ioſeph uirũ iuſtum cuius laus eſt in euãge
lio non incongrue deſignatur. Sanè continentiam de-
beri carni quis neſciat? Iuſtitia uerò uirtus eſt quod
ſuum eſt cuiq; tribuẽs: & hæc erga ꝓximos eſt neceſſaria.
Porrò humilitas deo nos reconciliat: deo facit eſſe ſubie
ctos: deo placet in nobis: ſicut ait uirgo beata. Reſpexit
Luc.1. deus hũilitatẽ ancillæ ſuæ. A Itaq; qui fornicaſ peccat
in corpus ſuũ: qui iniurioſus eſt in ꝓximũ: qui extolliſ &
inflaſ in deũ. Fornicator ſemetipſm dehoneſtat: iniurioſus
moleſtat ꝓximũ: elatus qđ in ſe eſt deũ ĩhonorat. Gloriã
Eſa.42. meã, dñs ait, alteri nõ dabo. Et ſuperbꝰ: ego, inquit, mihi
eã licet non dederis uſurpabo. Nec eñ placet ei angelica
diſtributio: dans gloriã deo: pacẽ hoibus. B Nõ ergo
colit deũ: ſed aduerſus eũ extolliſ impius plane & infide-
lis. Quæ eſt eñ pietas niſi cultus dei? Quis uerò deũ colit
niſi qui uolũtarie ei ſubiectus eſt: & ſicut oculi ſeruorũ in
manibus dñorũ ſuorũ: ſic oculi cordis eius ad dñm deũ
ſuũ? Vt ergo inueniaſ i nobis ſemp maria & ioſeph, & in
Titum.2. fans poſitus in præſepio: ſobrie & iuſte & pie uiuamus in
hoc ſeculo. Propter hoc eñ apparuit gr̃a dei erudiẽs nos
& ꝑ hoc quoq; illius gl̃ia apparebit. Sic eñ habes. Appa
ruit gr̃a dei oibꝰ hoibꝰ erudiẽs nos: ut abnegãtes ĩpieta-
tẽ & ſecularia deſideria: ſobrie iuſte & pie uiuamus in hoc
ſeculo: expectãtes beatã ſpẽ: & aduẽtũ gl̃iæ magni dei. Ap
Luc.2. paruit i puulo gr̃a ad eruditiõẽ. Sed hic erit magnus: ſi-
cut de eo gabriel locutus eſt: & quos puulus erudierit ad
hũilitatẽ cordis & mãſuetudinẽ: magnificabit poſtmodũ
& gl̃ificabit magnꝰ & gl̃ioſus adueniẽs ieſus xp̃s dñs nr̃.

In natali domini de uerbis apoſtoli Benedictus deus & pater domini &c. Sermo quintus.

2.Cori.1. BEnedictus deus & pater dñi nr̃i Ieſu xp̃i: pr̃ mi
ſericordiarũ & deus totius cõſolatiõis: q cõſo-
laſ nos in oi tribulatiõe nr̃a. Bñdictus qui pro
pter nimiã charitatẽ ſuã qua dilexit nos filium
ſuũ dilectũ i quo ei bñ cõplacuit miſit: ꝑ quẽ reconciliati
pacẽ habeamus ad eũ: & idẽ ſit nobis recõciliatiõis huiꝰ
& mediator & obſes. Nõ eſt qđ uereamur frẽs mei ſub tã
pio mediatore: nõ eſt qđ de tã fido obſide dubitemꝰ. Sed
qualis mediator eſt, inqes, qui i ſtabulo naſcit: i ꝑſepio po
niſ, pãnis inuoluiſ ſicut cæteri: plorat ut cæteri: deniq; in
fans iacet ut cæteri cõſueuerunt? Magnus plane media-
tor eſt etiã i his oibus q̃ ad pacẽ ſunt nõ ꝑfunctorie ſed ef
ficaciter quærẽs. Infans qdẽ eſt: ſed uerbũ infans: cuiꝰ ne
Eſa.40. ipſa qdẽ infantia tacet. Cõſolamini cõſolamini dicit dñs
deus ur̃: dicit hoc emanuel nobiſcum deus. C Clamat
hoc ſtabulũ: clamat ꝑſepe: clamãt lachrymæ: clamãt pan-
ni. Clamat ſtabulũ: curãdo ſeſe hoi q in latrones inciderat
Luc.10. præparari. Clamat ꝑſepe: eidẽ hoi qui iumẽtis cõparatus
Pſal.48. fuerat pabulũ miniſtrari. Clamãt lachrymæ: clamãt pãni
eiuſdẽ ipſius cruẽta iã uulnera ablui & detergi. Siquidem
nullo horũ xp̃s eguit: nihil horum illi ꝓpter ſe: magis autẽ
Mat.21. oia ꝓpter electos. Verebunſ filiũ meum, ait, pr̃ miſericor-
diarum. Verũ id quidẽ dñe: reuerẽſ eum. Sed quis? Nõ pla
nè iudæi ad quos miſſus: ſed electi propter quos miſſus.
D Reueremur eum nos in præſepio: reueremur i pati
bulo: reueremur in ſepulcho. Deuote ſuſcipimus tenerũ
propter nos: cruentum propter nos: pallidum propter
nos: ſepultum propter nos reueremur. Deuote adoramꝰ
eum magis: deuote amplectimur cum ſymeone ſancto in-
fantiã ſaluatoris: ſuſcipiẽtes miam tuã in medio tẽpli tui.
Siquidẽ ipſe eſt de quo legimus. E Mia dñi ab æterno. Pſal.102.
Alioquin qd coæternũ patri niſi filius & ſpũſſanctus? Et
uterq; quidẽ nõ tã miſericors quàm ipſa uere mia: nihilo-
minus etiam pater miſericordia eſt atq; hi tres nõ niſi una
miſericordia: ſicut una eſſentia: una ſapientia: una diuini-
tas: una maieſtas. In eo tñ ꝙ pater miarũ dicit deus: qs nõ
uideat uelut ꝓprio noie filiũ deſignari? Et bñ dicit pater
miarũ cui ꝓpriũ eſt miſereri ſemp & parcere. Sed forte qs Pſal.35.
dicat. Quo illi ꝓpriũ eſt miſereri: cuiꝰ iudicia abyſſus mul
ta? Neq; eñ dr̃ oẽs uiæ eiꝰ ſola mia, ſed mia & ueritas. Nõ Pſal.24.
minus iuſtus quàm miſericors eſt: cui mia & iudiciũ deca-
taſ. Verũ id qdẽ cui uult miſereſ & quẽ uult indurat: ſed ꝙ
miſereſ ꝓpriũ illi eſt: ex ſe eñ ſumit materiã & uelut quod
dam ſeminariũ miſerendi. A Nã ꝙ iudicat & condenat:
nos eũ quodãmodo cogimus: ut longè aliter de corde ip-
ſius miſeratio quàm aiaduerſio ꝓcedere uideaſ. Ipſum au-
di dicẽtẽ. Nunqd uolũtatis meæ eſt mors impii dicit dñs: Eze.18.
& nõ magis ut cõuertaſ & uiuat? B Recte igiſ nõ pater
iudiciorũ uel ultionũ diciſ: ſed pater miarũ: nõ mõ ꝙ pa-
ter uideaſ miſereri potiꝰ quàm indignari: & quẽadmodũ
pater filiorũ miſereaſ timentiũ ſe: ſed eo magis ꝙ miſeren-
di cauſam & originẽ ſumat ex ꝓprio iudicãdi uel ulciſcen
di magis ex nr̃o. Sed ſi ꝓpter hoc pr̃ miſericordiæ: quare
pr̃ miarũ? Semel locutꝰ ẽ deꝰ (ait ꝓpheta) duo hæc audi- Pſal.6.
ui: qa ptãs dei eſt & tibi dñe mia. C Cæterũ apl̃s nobis
in uno uerbo in filio uno ipſam quoq; miam duplicẽ com- 2.Cori.1.
mẽdat patrẽ dicẽs: nõ unius tñ miæ ſed miarũ: & deũ nõ
unius ſed totius cõſolationis: q cõſolaſ nos nõ mõ in hac
uel in illa: ſed in omni tribulatione. Miſericordiæ dñi mul Thren.3.
tæ, ait quidã: uidelicet qa multæ tribulationes iuſtorũ &
de oibus his liberabit eos dñs. Vnus eſt dei filius unũ uer
bũ: ſed miſeria nr̃a multiplex: non mõ magnã miam, ſed &
multitudinẽ q̃rit miſerationũ. Forte tñ ꝓpter ſubſtãtiã du
plicẽ qua ſubſiſtit hũana cõditio cũ ſit utraq; tã miſera: nõ
incõgrue duplex hoim dicaſ eſſe miſeria: licet ſit multiplex
in utraq;. Siquidẽ & corporis & cordis nr̃i tribulationes
multiplicatæ ſunt: ſed ab utriſq; neceſſitatibus eruit: qui
totũ hoiem ſaluũ facit. Cũ ergo unus ille & unicus dei fi-
liꝰ & iã nũc uenerit ꝓpter aias, tollere ſ. pctã mũdi: & ſcđo
ꝓpter corpa ſit uẽturus ut ea reſuſcitet & cõfiguret corpi
claritatis ſuæ: nõ incõgruũ fortaſſe uidebiſ: ut in eo ꝙ pa
trẽ miarũ bñdicimus duplicẽ hãc miam confiteamur. D
Suſcipiẽs eñ hũanæ naturæ corpus ſimul & aiam nõ mõ
ſemel cõſolamini ſed (ut ſupra quoq; meminimus) cõſo-
lamini cõſolamini dicit dñs deꝰ ur̃: ut uidelicet certi ſimꝰ
ꝙ utrũq; ſit ſaluaturꝰ: q neutrũ ſuſcipe ẽ dedignatꝰ. Sed
qbus putas? Planè i pp̃lo ſuo. Ipſe ei & nũc ſaluũ faciet nõ
quoſcũq;: ſed pp̃lm ſuũ a pctĩs eorũ: & poſtmodum nõ oẽ
corpus ſed corpus hũilitatis cõfigurabit corpi claritatis
ſuæ. Deniq; pp̃lm ſuũ cõſolaſ: utiq; pp̃lm hũilẽ quẽ ſaluũ
faciet: nã oculos ſupborũ hũiliabit. E Vis noſſe populũ
eius? Tibi derelictus eſt paup: ait hõ ſcđm cor dei. Sed & ipſe Pſal.9.
in euãgelio. Ve uobis, inqt, diuites q habetis cõſolationẽ Luc.6.
ur̃am. Vtinã nos dilectiſſimi i eo pp̃lo inueniri ſemp opte-
mus: nõ cui dicit ue: ſed quẽ cõſolaſ dñs deus ſuus. Quid
eñ cõſoleſ eos q ſuã hñt cõſolationẽ? Nõ cõſolaſ xp̃i ifan
tia garrulos: nõ cõſolanſ xp̃i lachrymæ cachinnantes: nõ
cõſolanſ pãni eiꝰ ambulãtes i ſtolis: nõ cõſolanſ ꝑſepe &
ſtabulũ amãtes primas cathedras i ſynagogis: ſed æquanſ
miter forte uniuerſam hãc cõſolationẽ expectãtibꝰ in ſilẽ-
tio dñm: lugẽtibꝰ: pãnoſis: paupibꝰ cedere uidebunſ. F
Cæterũ audiãt ꝙ & ipſi quoq; ãgeli nõ alios cõſolanſ. Vi-
gilãtibꝰ eñ paſtoribꝰ & cuſtodiẽtibꝰ uigilias noctis euã-
geliзaſ gaudiũ nouæ lucis: & eis natꝰ dr̃ eẽ ſaluator. Pau-
peribꝰ atq; laborãtibꝰ: nõ uobis diuitibꝰ q ur̃am habetis
cõſolatiõẽ & ne diuinũ: inter ipſas uigilias noctis dies
ſctificatꝰ illuxit: & nox ſicut dies illuminata: imo i diẽ mu-
tata eſt dicẽte angelo. Quia natꝰ eſt uobis ſaluator hodie
utiq; nõ in hac nocte. Siquidẽ nox preceſſit: dies autẽ ap-
propinquauit: uerus utiq; dies ex die ſalutare dei Ieſus Luc.2.
chriſtus dñs noſter: qui eſt ſuper oia benedictus in ſecula.

In nat. ſſ. ſanctorũ innocentũ de quatuor cõtinuis ſolẽnitatibus: ſcilicet natiuitatis dñi, ac ſctõrũ ſtephani, Ioannis, & innocẽtũ Ser.

Pſal.117. BEnedictus qui uenit in noĩe dñi: deus dñs & illuxit nobis. Benedictũ nomẽ gloriæ eius quod eſt ſanctum. Neque enim ocioſe uenit quod ex maria natum eſt ſanctum: ſed copioſe diffundit & nomen & gratiam ſanctitatis. Nimirum inde ſtephanus ſanctus: inde ioannes ſanctus: inde ſancti etiam innocentes. Vtile proinde diſpenſatione triplex iſta ſolẽnitas natale dñi comitatur, ut non modo inter contiguas ſolemnitates deuotio cõtinua perſeueret: ſed & fructus dñicæ natiuitatis exinde nobis uelut ex quadã proſecutione euidẽtius innoteſcat. Siquidẽ aduertere eſt in his tribus ſolennitatibus triplicẽ quandã ſpeciẽ ſanctitatis: nec facile præter hæc tria ſctõrũ genera quartũ aliud poſſe arbitror in hoĩbus reperiri. Habemus in beato ſtephano martyrij ſimul & opus & uolũtatẽ: habemus ſolã uolũtatẽ in btõ Ioanne: ſolũ in beatis innocẽtibus opus. Biberũt oẽs hi calicẽ ſalutaris, aut corpore ſimul & ſpũ, aut ſolo ſpũ, aut
Mat. 20. corpore ſolo. Calicẽ quidẽ meũ bibetis: ait dñs iacobo & ioanni: nec dubiũ quin de paſſiõis calice loqueretur. De-
Ioann.21. mũ cũ petro diceret. Sequere me: euidẽter eũ ad imitationẽ ſuæ prouocãs paſſiõis: cõuerſus ille uidit diſcipulum quẽ diligebat ieſus ſequẽtẽ: non tã greſſu corporis quàm prõpte deuotiõis affectu. Et bibit ergo Ioannes calicẽ ſalutaris: & ſecutus eſt dñm ſicut petrus: & ſi nõ oĩmodo ſicut petr⁹. Quòd eñ ſic mãſit ut nõ etiã paſſiõe corporea dñm ſequeretur diuini fuit cõſilij ſicut ipſe ait. Sic eũ uolo manere donec ueniã. Ac ſi dicat. Vult quidẽ & ipſe ſe-
Vbi ſupra qui: ſed ego ſic eũ uolo manere. C An uerò de innocẽtũ corõis quis dubitet? Ille pro chriſto trucidatos infantes dubitet iter martyres coronari: q regeneratos in xp̃o nõ credit inter adoptionis filios numerari. Alioquin qñ coæuos ſibi pueros puer ille qui natus eſt nobis nõ contra nos propter ſe pateretur occidi: quod utiq; ſolo nutu poterat prohibere: niſi melius aliquid eis prouideret: ut quẽadmodũ cæteris infantibus: tũc quidẽ circũciſio: nũc uerò baptiſmus ſine ullo propriæ uoluntatis uſu ſufficit ad ſalutẽ: ſic nihilominus pro eo ſuſceptũ martyrum illis ſufficeret ad ſanctitatẽ. Si quæris eorũ apud deũ merita ut coronarẽtur: quære & apud herodẽ crimina ut trucidarẽtur. An fortè minor chriſti pietas quàm herodis impietas: ut ille quidẽ potuerit innoxios neci dare: chriſtus no potuit ꝑpter ſe occiſos coronare? Sit ergo ſtephanus martyr apud hoĩes: cuius uolũtaria paſſio euidẽter apparuit in eo uel maxime ꝙ i ipſo mortis articulo tã pro perſequẽtibus quàm pro ſeipſo ſolicitudinẽ gereret ampliorẽ: uinceretq; in eo ſenſum corporeæ paſſiõis internæ cõpaſſionis affectus: ut illorũ magis ſcelera quàm ſua uulnera plãgeret. Sit Ioannes apud angelos martyr quibus tãquàm ſpũalibus creaturis ſpiritualia deuotionis eius ſigna certius innotuerũt. Cæterum hi ſunt planè martyres tui deus: ut in quibus nec homo nec angelus meritum inuenit: ſingularis tuæ prærogatiua gratiæ euidẽtius commẽdetur. Ex ore infantiũ & lactentium perfeciſti laudem,
Pſal.8. Gloria in excelſis deo: angeli dicunt: & in terra pax homi-
Luce.1. nibus bonæ uolũtatis. Magna quidẽ: ſed audeo dicere: necdũ perfecta laus donec ueniat qui dicat. Sinite paruu-
Mat.19. los ad me uenire: quia taliũ eſt regnũ cælorũ: & pax hoĩbus: etiã ſine uolũtatis uſu in ſacramẽto pietatis. Cõſiderẽt hæc qui de opere & uolũtate cõtentioſis ſolent diſputationibus corrixari: cõſiderent & aduertant neutrũ negligi oportere ubi nõ uidetur deeſſe facultas: præſertim cũ utrũq; ſine altero: ubi tamẽ facultas deeſt nõ mõ ſalutẽ cõferre poſſit: ſed etiã ſctitatẽ. Sed & hoc quoq; firmiter teneãr prodeſſe quidẽ opus ſine uolũtate: nõ aũt contra uolũtatẽ: ut unde ſaluanť ifantes: inde magis dãnẽtur ficte accedẽtes. Nihilominus ſanè in quibuſdã uolũtas ſine ope ſufficiẽs eſt: nõ aũt cõtra opus, uerbi cã. Rapiť qs in bona quidẽ uolũtate: ſed necdũ pfecta: necdũ idonea: martyriũ ſuſtinere. Quis illi audeat pro hac imperfectiõe negare ſalutẽ? Fortè eñ ꝑpterea nõ ſiniť in illã grauẽ tentationẽ uenire: ne deficiat & dãnetur. Nimirũ ſi in hac tã infirma uolũtate induceretur in eã quæ ſupra ipm eſt tentationẽ, nec uolũtas roboraretur: quis illũ dubitet defecturũ: negaturũ, & ſi in eo mori cõtigerit etiã periturũ?
Qui eñ erubuerit me corã hoĩbus: erubeſcã & ego eum, *Luce. 9.*
ait dñs, corã angelis dei. In ea igitur imperfecta uolũtate i qua ſaluať qs ubi deeſt facultas opis: iã nõ ſaluari poſſet propter defectũ operis: uel opus defectionis. Idẽ uerò & nihi ignorãtia poſſet accidere. Emulemur proinde charitatẽ & ſectemur bona opa fratres mei: nec ĩfirmitatis: nec ignorãtiæ pctã ullo mõ paruipẽdẽtes. Magis aũt ſoliciti & timorati agamus grãs benigniſſimo & largiſſimo ſaluatori: qui humanæ ſalutis occaſiones tã copioſa charitate perquirit: ut in his uoluntatẽ & opus, in his ſine opere uoluntatẽ: in his etiam ſine uoluntate opus ſalutis inuenire lætetur: qui uult omnes homines ſaluos fieri: & ad
agnitiõem ſui uenire. Hæc eſt enim uita æterna ut cogno- *Ioan.17.*
ſcamus patrẽ uerũ deũ & quẽ miſit Ieſum xp̃m: qui unus cum eo uerus eſt deus ſuper oĩa bñdictus in ſcła. Amen.

In circũciſione dñi, de circumciſione noſtra & triplici teſtimonio quod habere debemus *Sermo primus.*

POſtq̃ cõſummati ſunt dies octo ut circumcide- *Luce.2.*
reť puer: uocatũ eſt nomẽ eius Ieſus. Audiuimus paucis, exp̃ſſum magnũ pietatis ſacramẽtũ. Audiuimus cõgruã lectionẽ uerbo abbreuiato qd' fecit dñs ſup terrã. Abbreuiatũ eñ ĩ carne: amplius abbreuiať ſuſcepta etiã carniſcircũſiõe. Minoratus paulominus ab angelis dei filius humanã naturã induit: ſed iã nec ipm reſpuẽs remediũ hũanæ corruptõis: planè multo minoratus ab eis. Habes igiť hic magnũ fidei documẽtũ: habes & manifeſtũ hũilitatis exẽplũ. C Ad qd eñ tibi circũciſio neceſſaria: q pctñ nõ cõmiſiſti nec contraxiſti? Qd' ipſe nõ feceris ætas manifeſtat: ꝙ nõ cõtraxeris multo certius ꝓbat patris diuinitas: ĩtegritas matris. Sũmus ſacerdos es quẽ nec ſup patre nec ſup matre cõtaminãdũ ꝓphetatũ eſt in lege poti⁹ quàm mãdatũ. Eſt eñ tibi pater ab æterno: ſed deus eſt in quẽ pctñ non cadit. Eſt & mater ex tpe ſed uirgo: nec parere potuit incorruptio corruptelã. Sup hæc oĩa circũcidiť puer agnus ſine macula. Et ſi nõ eguit tñ uoluit circũcidi. Nec ueſtigium quidẽ ullũ uulneris habẽs: alligaturã nõ refugit uulneris Nõ ſic impij nõ ſic: nõ ſic agit peruerſitas elatiõis humanæ. Erubeſcimus uulnerũ ligaturã: q de uulneribus interdũ etiã gloriamur. Quẽ nemo põt arguere de pctõ: ipſe pcti remediũ, & uerecũdũ pariter & auſterũ ſine ulla neceſſitate ſuſcepit: nec repulit cultrũ lapideũ: in quo ſolo uetus illa quæ raderet rubigo nõ fuit. Nos ecõtra inuerecũdi ad obſcenitatẽ culpæ erubeſcimus agere pœnitẽtiã, q ẽ extremæ demẽtiæ eſt: male proni in uulnera: petus in remedia uerecũdi. Qui pctñ nõ fecit non dedignatus eſt ſe pctõrẽ reputari: nos & eſſe uolumus & nolumus æſtimari. Ita ne ſano op⁹ eſt medicina: & nõ poti⁹ male habẽtibus? Immo uerò ita ne eget medicamine nõ eger ſed medicus? Quis hoĩm tãte ſibi nõ dicã gloriæ ſed uel innocentiæ cõſcius æquanimiter circidẽtis manum admitteret? Chriſtus uerò patienter q nõ rapuit exoluit qui uenerat purgationem facere no ſuſcipere delictorum. Sed dicas. Quidni ſuſciperet paruulus? Immo uerò quid ni ſuſciperet humilis & mãſuetus? Quidni obmuteſceret corã circũcidẽte: qui corã tõdẽte obmutuit: corã crucifigente ſiluit? Alioquin nõ erat illi difficile: carnẽ ſnã itegrã cõſeruare ne ſcinderetur: qui fecerat ne uirginalis uteri porta in exitu ſuo aperireť. Nõ erat difficile paruulo ꝓhibere ne caro illa circumcidereť, qñ nec mortuo fuit difficile cuſtodire ne corrũpereť. Poſtquã ergo cõſummati ſunt dies octo ut circumcideretur puer, uocatum eſt nomen eius ieſus. Magnum & mirabile ſacramẽtũ. Circumcidiť puer, & uocať ieſus. Quid ſibi uult iſta connexio? Circumciſio nempe magis ſaluandi quàm ſaluatoris eſſe uideť: & ſaluatorẽ circũcidere decet quàm circũcidi: ſed agnoſce

mediatorem

mediatorē dei & hoim: q ab ipo natiuitatis ſuæ exordio
diuinis humana ſociat:ima ſummis.Naſcit̃ ex muliere:ſed
cui fœcūditatis fructus ſic accedat:ut nō decidat flos uir-
ginitatis.Pānis inuoluit̃:ſed pāni ipſi angelicis laudibus
honorātur.Abſcōdit̃ in p̄ſepio:ſed ꝓdit̃ radiāte ſtella de
cælo.Sic & circūciſio ueritatē ſuſceptæ ꝓbat hūanitatis:
& nomē qđ eſt ſup oē nomē gloriā indicat maieſtatis.Cir
cūcidit̃ tāquā uerꝰ Abrahæ filiꝰ:ieſꝰ uocat̃ tāquā filiꝰ dei.
Neqꝫ eñ ad inſtar priorū meus iſte ieſus,nomē uacuū aut
inane portat. Nō eſt i eo magni nois umbra ſed ỽitas. Cæ
litus ſiquidē inditū nomē euāgeliſta teſtat̃ qđ uocatū eſt
ab angelo priuſquā in utero cōciperet̃.Et attēde ỽbi pro-
funditatē.Poſtquā natꝰ ē ieſus:ieſus uocat̃ ab hoibꝰ: q uo
catꝰ eſt ab angelo priuſquā i utero cōciperet̃. Idē qppe &
angeli ſaluator & hois:ſed hominis ab incarnatiōe:ange-
li ab initio creaturæ. Vocatū eſt,ait,nomen eius ieſus: qđ
Matt. 18. uocatū eſt ab āgelo.In ore ergo duorū uel triū teſtiū ſtat
oē ỽbū:& ipm qđ i ꝓpheta abbreuiatū,manifeſtius i euā-
gelio legit̃ caro factū.Nos fratres mei:nos reſpicit hæc pa
rabola.Chriſtꝰ eñ nec angelico eguit teſtimonio nec hu-
mano:ſed ut ſcriptū eſt:oia ꝓpter electos. Triplex proinde
2.Thi.2. q̄rēdū nobis ſalutis ꝓpriæ teſtimoniū:ne fortè uideamur
aſſumpſiſſe nomē dei noſtri in uanū.Et nos eñ fratres cir-
cūcidi neceſſe ē:& ſic nomē ſalutis accipe.Circūcidi ſanè
nō lr̃a ſed ſpū & ueritate:circūcidi non uno mēbro ſed to
to corpe ſimul.Licet eñ magis in ea pte in qua mādata eſt
iudæis circūciſio regnet additamētū leuiathā:qđ à malo
eſt & amputari debet:uniuerſam tñ occupat carnē.A plā-
ta pedis uſqꝫ ad uerticē nō eſt in nobis ſanitas:nec eſt ali-
qua pars q̄ nō tabida fit hoc ueneno. Propterea ſicut par-
uulus adhuc in fide & dilectione:ppl's cōgruū ſibi manda
tū exiguæ circūciſionis accepit:ſic ubi creuit in uirū pfe-
ctiorē:toto iubet̃ corpore baptizari:q̄ totius eſt hois inte
gra circūciſio.Hinc eſt ꝙ ſaluator noſter & circūcidi octa
uo die,& poſt annū triceſimū dignatꝰ eſt crucifigi:ubi in
pœnā corpꝰ oē diſtēſum eſt:cuius ſimilitudini mortis cō-
plātamur & nos:ut ſcribit apoſtolus, nimirū qđ nouiſſi-
me traditū eſt obſeruātes.Quæ eſt ergo moralis circunci
1.Thi.6. ſio nr̃a,niſi quā cōmēdat idē apl's. Victū,inquiēs, & ueſti-
tū habētes his cōtēti ſimus:Optime ꝓrius circūcidit nos
& ſupflua reſecat uniuerſa uolūtaria pauptas: pœnitētiæ
labor:regularis obſeruatio diſciplinæ.Cæterū in hac cir-
cūciſione triplex nobis q̄rendū eſt ſalutis nr̃æ teſtimoniū
ab angelo & maria & Ioſeph. Oportet inquā ut ante oia
nobis magni cōſilij angelus ſalutis nomen imponat. De-
hinc & ipſius quoqꝫ cōgregationis neceſſaria eſt atteſta-
2.cori.11. tio:q̄ tāquā mater eſt ſingulorū.Mater,inquā, uirgo tan-
quā ea quā deſpōdit apoſtolꝰ uni uiro uirginē caſtā exhi
bere chriſto.Sed nec ipſiꝰ miniſtri cōtēnēdū ē teſtimoniū
ei q imitari q̄rit ſaluatoris exēplū.Hic ē Ioſeph:locū qui-
dē obtinēs ſpōſi,re aūt uera ſeruꝰ & diſpēſator qui ſanè pr̄
uocat̃:magis autē nutritiꝰ eſt.Sed dico eadē manifeſtius.
Et ab his qui foris ſunt fratres mei:& ab eo qui intꝰ ē:hr̄e
oportet teſtimoniū bonū.Cuiꝰ eñ oibꝰ grata:nemini one
roſa eſt cōuerſatio huic ſine dubio ꝓpria de ſalute uniuer
ſa fratrum cōgregatio atteſtat̃.Fruſtra planè ſup his dūta
xat q̄ ſunt in manifeſto nequiſſimus ille fratrum accuſator
trahit in cām:quē excuſat uniuerſitas fratrum. Habet & à
p̄latis teſtimoniū qſqs:& pctā ſecularis uitæ & huiꝰ quoqꝫ
Iaco.3. tpis negligētias:qm̃ in multis offendimꝰ oēs:niſi forte ſan
ctiores nos arbitramur diſcipulo quē dilexit ieſus:humi-
li eis & pura cōfeſſiōe iudicāda ſemp exponit,& eorum ſa
tiſfacere ſtudet arbitrio.Iā ne in his quidem peſſimi illius
timēda eſt accuſatio:qm̃ nō iudicabit dñs bis i idipm. At
fortè criminari uolet intētionē:& i ea pte calūniā ſtruere
machinabit̃:in qua nec fratrum nec ipius pr̄is teſtimoniū
ſatis efficax uideat̃.Neceſſe eſt ergo ut in hac pte opitulet̃
nobis teſtis internus:qui magis cor quàm faciem intuet̃.
A quo ſanè & incipiendum eſt ut non prius quicquàm cō
cipiatur in aio quàm ab eo ſalutis nomē acceperit. Vbi ue
rò in opus proceſſerit manifeſtum,expedit iam exteriora
quoqꝫ ſibi teſtimonia conciliare,ſicut ait apl's. Prouiden- 2.Co.8.
tes bona nō tantum coram deo ſed etiam coram hoibus.

In circuncisione dñi de noibus eius. Sermo. II.

Luc.2. POſtquā cōſummati ſunt dies octo ut circunci-
deretur puer:uocatū eſt nomē eiꝰ Ieſus. Ab ini
tio deus modū acceptat:& nihil unquā immo-
deratū illi placuit æquitati.Hinc fuit ꝙ nō mo
do in pōdere & mēſura & nūero cōdidit uniuerſa : ſed &
ptinus ipſi hoi modū præſcripſit:mādatū contulit dicēs.
Ex oī ligno paradiſi comedes:de ligno aūt ſciētiæ boni & Geñ.3.
mali ne comedas.Leuiſſimū planè mandatū:& larga oino
mēſura.Sed trāſgreſſus eſt hō p̄ſcriptū ſibi modū & cōſti-
tutū ſibi terminū p̄tergreſſus.Vñ & auertēs a b eo faciem
ſuā deꝰ:uix tādē i diebus Abrahæ amici ſui placabilis fie-
ri incipiēs:rurſus modū inſtituit:ꝓmulgauit legē : ſed nō
priori ſimilē uſqꝫquaqꝫ.Ea ſiquidē ad cautelā fuerat : hæc
ad medelā.Ibi prohibitio facta ne ſupfluitas ſubintraret:
hic iā indicta abſciſio eſt ut ſacramēti remedio quæ ſubin-
trauerat tolleret̃.Poſtremo illa quidē i arbore data eſt lex
ne fructu eiꝰ ueſceret̃:hæc in ꝓprio corpe:ut caro præpu-
tij ſcinderet̃.Nec dubiū ſanè qn cætera quoqꝫ humani cor
poris mēbra additamentū illud leuiathā occuparet,uene
nū.ſ.cōcupiſcētiæ & imoderatæ atqꝫ inordinatæ illecebra
uoluptatis:ut generalis q̄dā abſciſio oibus neceſſaria ui-
deretur.Cæterū quia ſingulorū mēbrorū abſciſionē hūa-
næ carnis fragilitas & infantilis ætatis infirmitas nullate-
nus ſuſtineret:pio moderamine diſpoſitio ſuperna proui
dit ut in ea potiſſimū pte cōcupiſcētia caſtigaret̃:i qua ue
hementius eā ſæuire cōſtabat & uiolentius malignari. In
omni ſiquidē cōtradicentiū ſpiritui rebellione mēbrorū
ſolū illud uſqꝫ adeo cōtumax inuenit̃:ut cōtra oēm uolun
tatis deliberationē ad inhoneſtos & illicitos motus aſſur
gat. D Nam ꝙ hæc circunciſio octaua die fiebat ſpem
commendabat regni cæleſtis:ꝙ uidelicet ad primum refle
xus dierum circulus præferre quandam coronæ ſpeciem
uideret̃.Hinc eſt ꝙ octaua potiſſimū dies, poſt ſolennita-
tes p̄cipuas celebrat̃:& in ſermōe dñi priæ beatitudini co
pulat̃ octaua:ut cæleſtis regni demū iterata ꝓmiſſio:euidē
ter nobis coronā fabricet. Merito ſanè dū circunciditur
puer q natꝰ eſt nobis:ſaluator uocat̃: qđ uidelicet ex hoc
iam cœperit opari ſalutē noſtrā:immaculatū illū ꝓ nobis
ſanguinem fundens.Neqꝫ eñ iam quærere eſt chriſtianis
cur uoluerit dñs chriſtus circuncidi.Propter hoc ſiquidē
circunciſus eſt:ꝓpter qđ natus:propter quod paſſus. Ni
hil horum ꝓpter ſe ſed oia ꝓpter electos.Nec in pctō geni
tus:nec à pctō circūciſus,nec mortuus eſt ꝓ pctō ſuo: ma-
gis autem ꝓpter delicta noſtra.Quod uocatū eſt, inquit,
ab angelo priuſquàm in utero conciperetur:Vocatū pla
nè:nō impoſitū:nēpe hoc ei nomē eſt ab æterno. A natu-
ra ꝓpria habet ut ſit ſaluator:innatum eſt ei nomen hoc:
nō inditum ab hūana uel angelica creatura.Sed quid di-
cimus:ꝙ egregius ille propheta hūc ipſum puerū multis
noibus appellandum fore p̄dicēs,hoc unū tacuiſſe uidet̃:
qđ ſolum ut p̄monuit angelus & teſtat̃ euāgeliſta uocatū
eſt nomen eius:Exultauit Eſaias ut uideret diem hunc:& Eſaie.9.
uidit & gauiſus eſt. Deniqꝫ & loquebatur gratulabūdus
& laudās deum.Puer natus eſt nobis filius datꝰ eſt nobis
& factus eſt principatus eius ſuper humerum eius & uo-
cabitur nomen eius ammirabilis conſiliarius: deus fortis
pater futuri ſæculi:princeps pacis.Magna quidem nomi
na.Sed ubi eſt nomen quod eſt ſuper omne nomen:nomē
ieſu in quo omne genu flectat̃: Fortè in his omnibus unū
illud inuenies:ſed exp̄ſſum quodāmodo & effuſum.Nēpe
ipſum eſt de quo ſponſa in cantico amoris. Oleū, inquit, Cant.1.
effuſum nomē tuū.Habes ergo unū ex his oibus appella-
tionibus ieſum:nec oino aut uocari poſſet aut eſſe ſalua-
tor:ſi fortè quippiam horum defuiſſet. Nūquid non uerè
ammirabilē eū ſinguli ſumus experti:in mutatione utiqꝫ
uoluntatū noſtrarū:Hoc nēpe eſt ſaluatiōis noſtræ prin-
cipium,cum incipimus reſpuere qđ diligebamus: dolere
unde lætabamur:āplecti qđ timebamus:ſequi qđ fugieba

mus:optare qđ contẽnebamus. Ammirabilis planè: qui
hæc operatur mirabilia. Sed nihilominus & conſiliarium
ſeſe exhibeat neceſſe eſt in electione pœnitẽtiæ & uitæ or
dinatione: ne fortè ſit nobis abſq; ſciẽtia zelus: & uolun
tati bonæ prudẽtia deſit. Sanè opus eſt ut deũ quoq; pro
bemus in remiſſiõe uidelicet priorũ delictorũ: qa nec ſine
hac ſalus nobis conſtare põt: & nemo põt dimittere pctã
niſi ſolꝰ deꝰ. Verũ ne id qdẽ ſufficit ad ſalutẽ: niſi fortè quo
q; expiamur ĩ expugnãdo ĩpugnãtes nos ne ab eiſdẽ rur
ſum concupiſcẽtijs ſupemur: & fiant nouiſſima nr̃a peiora
priori bꝰ. Videt̃ ne iã aliqd deeſſe ſaluatori? Planè deeſſet
qđ maximũ eſt niſi & pater eſſet futuri ſeculi, ut p eũ.ſ.in
immortalitatẽ reſurgeremꝰ: qui p pñtis ſcli patrẽ gñamur
ad mortẽ. Neq; hoc ſatis: ſi non etiã priceps pacis pr̃i nos
recõciliaret: cui traditurus eſt regnũ ne fortè ſicut filij per
ditionis utiq; nõ ſalutis, reſurrecturi uideremur ad pœnã.
Multiplicabit̃ ſanè eius impium ut merito ſaluator dicat̃:
etiã p multitudine ſaluãdorum: & pacis non erit finis: ut
ueram noueris eſſe ſalutẽ: q̃ nõ poſſit timere defectum.

Item in circumciſione domini de
die octauo Sermo. III.

IN circumciſione dñi fratres habemus qđ amemꝰ
& ammiremur: habemus etiã qđ imitemur. Patet
in ea magnum dignationis beneficium unde gra
tias agamꝰ: latet aliquid clauſum: qđ in nobis im
plere debeamus. Venit naq; dñs ppter nos non ſolũ redi
mẽdos ſanguinis effuſione: ſed & docẽdos uerbis: & exem
plis nihilominus inſtruẽdos. Sicut enĩ penitꝰ erat inutile
uiã ſcire ſi detineremur in carcere: ita redimi nõ pdeſſet: ſi
uiæ ignaros qui primꝰ inueniret: primus reduceret in car
cerẽ retrudẽdos. Itaq; in maiore quidẽ ætate patientiæ &
humilitatis: & ſup oĩa charitatis cæterarũq; uirtutũ mani
feſta dedit ſaluator exẽpla: in infantia uerò figuris uelata.
Sed antequã ad hæc diſcutiẽda ueniamꝰ delectat aliquid
prius de tanta & tã manifeſta dignatione loqui. Habẽt an
geli gloriã purã & pfectam: ſed nec nos erimus ſine gloria
Vidimus gloriã eiꝰ gloriã quaſi unigeniti à patre: gloriã
miſæ & affectus uerè paterni: gloriã pcedẽtis ex corde pa
Roma. 3. tris & paterna planè uiſcera exhibẽtis. Oẽs enĩ peccaue
rũt, ait apl's, & egẽt glĩa dei. Et alio loco: mihi, inquit: abſit
gl'iari niſi in cruce dñi nr̃i ieſu xp̃i. Quid enĩ nobis glioſiꝰ:
quàm q tanti eſtimauit nos deus? Quæ ne maior illi glo
ria: quàm tanta dignatio & tãta benignitas: eò utiq; dul
ciſſima q tã gratuita? Nã p impijs mortuꝰ ẽ. Videtis quã
tũ fecit & p qualibus. Pro qualibꝰ ut nõ ſupbiamus: quã
tũ ne deſperemus. Propterea ut inueniamini nõ ſpũ habe
re huius mũdi: ſed ſpũ q ex deo eſt & ſciatis q̃ à deo data
Pſal. 72. ſunt uobis: nolite obſecro fieri ſicut equus & mulus: ſed ſi
cut piũ iumẽtũ, qđ ait, Vt iumentũ factus ſum apud te: &
ego ſemp tecũ. Talia enĩ iumẽta cognoſcunt poſſeſſorem
ſuũ & pſepe dñi ſui: in quo poſitũ eſt eis pñſſimũ fœnũ ipe
q panis eſt angelorũ. Ipe enĩ eſt panis uiuꝰ de quo uiuere
debuit hõ: ſed qa hõ iumẽtũ factꝰ ẽ: & panis factꝰ ẽ fœnũ:
Eſa. 40. ut uel ſic uiuat de eo. Et huiꝰ qdẽ mutatiõis ſacrm̃ die nati
uitatis celebratũ eſt qñ ṽbũ caro factũ eſt: cũ ſit oĩs caro
fœnum. Ipſa ergo die minoratus eſt ab angelis & habitu
inuentus ut hõ: hodie uerò mirabilius: aliqd audio. Iam
minoratus eſt multo minus angelis: qui non ſolũ formam
hoïs ſed formã habet pctõris: & infigit̃ uelut quodã caute
rio latronis. B Quid eſt enĩ circumciſio: niſi ſuperfluita
tis & pctĩ indiciũ? In te dñe ieſu quid eſt ſupfluũ qđ circũ
cidatur? Nonne tu uerus deus es de deo pr̃e: hõ uerus ſi
ne oĩ pctõ de uirgine matre? Quid facitis circũcidẽtes eũ?
Gen. 17. Putatis quia ſuper eũ poſſit cadere illa ſententia. Maſcu
lus cuius ppuτĩ caro circumciſa non fuerit peribit aĩa ip
ſius de pp'lo ſuo? Poteſt obliuiſci pater filij uteri ſui? Aut
nõ cognoſceret eum: niſi ſignum circumciſionis haberet?
Imo uerò ſi quo mõ poſſet non agnoſcere filium in quo ei
bñ complacuit ex hoc maximè ſigno poterat ignorare eũ,
inuẽta in eo circumciſione: quã pctõribꝰ ipſe puiderat ob
purgationẽ utiq; delictorũ. Sed quid mirũ ſi caput p mẽ
bris accepit curationẽ: quã tñ in ſeipſo nõ habuit neceſſa
riã? Nonne & in mẽbris nr̃is ſæpe p unius infirmitate alte
ri adhibet̃ curatio? Dolet caput & in brachio fit coctura:
dolẽt renes & fit in tibia. Ita hodie p totius corpis putre
dine cauteriũ quoddã infixũ eſt in capite. Deniq; qd mi
rũ, ſi p nobis dignatꝰ eſt circũcidi p quibꝰ dignatꝰ eſt mo
ri? Totꝰ ſiqdẽ mihi datꝰ: & totꝰ in meos uſus expẽſus eſt.
Ego enĩ audiẽs quia trãſit añ carcerem filius magni regis:
cœpi altius gemere & miſerabiliꝰ exclamare dicẽs. Fili dei
miſerere mei. At ille ſicut benigniſſimꝰ: quis nã eſt, inquit,
iſte fletus & ululatus quẽ audio? Et dicunt ei. Ipſe eſt Adã
pditor ille quẽ pater ueſter trudi fecit ĩ carcerẽ: donec co
gitet quibꝰ illũ ſupplicijs faciat interire. Quid ageret cuiꝰ
natura bõitas: cui pprĩũ eſt miſereri ſemp & parcere? De
ſcẽdit in carcerẽ: uenit ut educat uinctum de domo carce
ris. Iudæi uerò nõ immemores odij quo oderant patrem:
exercẽt illud in filiũ. Vnde & ipſe ait. Quia oderunt me & Ioan. 15.
patrẽ meũ. Quid ergo fecerũt impij: quibꝰ grauis erat etiã
ad uidendũ? Hic eſt, inquiũt, hæres: uenite occidamꝰ eũ. Mat. 21.
Sic ergo occiderũt agnũ dei: in ſuã quidẽ pniciẽ: ſed ĩ ſalu
tẽ noſtrã. Illi enĩ ſanguinẽ agni fuderũt: nos acceſſimus &
bibimꝰ illũ. Accepimꝰ calicẽ ſalutaris: & calix nr̃ inebriãs
quàm pclarus eſt. Ecce unde grãs agamus. Nam ante pau
cos dies celebrauimus aduẽtũ eius in carcerẽ huiꝰ mũdi:
id eſt diem natalis: hodie uerò celebramus q cathenas &
uincula nr̃a ſuſcepit. Hodie enĩ qui pctm̃ non fecit ut reos
abſolueret innoxias manus eorũ cathenis inſeruit, hodie
ſub lege factus ẽ: q legẽ dedit. Sed dicẽdũ eſt iã qd in hac
circumciſione nobis ſpũaliter indicet̃ agẽdũ. Neq; enĩ ſine Gen. 17.
cã in lege pceptũ: nec ſine cauſa cõpletũ eſt in dño: ut octa
ua die fieret circũciſio. Sed quis cognouit ſenſum dñi: aut
quis cõſiliarius eiꝰ fuit? Aſſit nũc ueſtris deſiderijs aduoca
tus ſpũs qui ſcrutet̃ alta dei: & ediſſerat uobis ſacrm̃ iſtud
octauæ diei. Nõ ignoramꝰ iã oportere hoïem naſci denuo:
nã pp hoc ſcđo natꝰ eſt dei filꝰ. In pctĩs ſiquidẽ naſcimur
oẽs: & neceſſe habemus renaſci in grã: quã in baptiſmate
quidẽ pcepimus: ſed heu totũ perijt in ſeculari uita. Nũc
primũ miſerãte deo ṽtus grẽ in nobis operat̃ ut ĩ nouita
te uitæ ãbulemꝰ. Ergo naſcit̃ hõ qñ ſol iuſtitiæ ortꝰ ĩ aĩo:
pctõrũ illuminat tenebras: horrẽdũq; dei iudiciũ iternis
obtutibus offert: addens ad terroris uinculũ: breuẽ dierũ
numerũ & finẽ incertũ. Hæc planè ueſpera eſt ad quã de
morabit̃ fletus: & neceſſe eſt addi matutini lætitiam ut au
ditã faciat nobis miam ſuam. Sic enim fit ueſpere & mane
dies unus. Eſt aũt dies iſta iuſtitiæ: reddẽs unicuiq; quod
ſuũ eſt: nobis miſeriã: miam deo. In hac die puer naſcitur:
qñ ex his q̃ diximus ad amorẽ pœnitẽtiæ: & odiũ pctĩ ani
mus excitat̃. Sed piculoſum eſt ſi fortè uelit inter ſclĩ tur
bas agere pniam: ubi nimirũ alij uenenatis pſuaſioibus:
alij undiq; exẽplis peioribus ad pctũ alliciãt: alij adulatio
nibus in uanã gloriã: alij detractiõibus in impatiẽtiã aĩm
eius deijciãt. Procedat iã neceſſe eſt prudẽtiæ radius: oſtẽ
dat quãtas & quàm importunas pſertim in hac gñatione
nequã opportunitates & occaſiones pctĩ offerat mũdus,
& ingerat: quàm debilis ſit ad illas hũanus animus: maxi
me qui ĩ pctĩ cõſuetudine ſit nutritus. In hac ergo die pru
dẽtiæ eligat de præſenti ſclõ nequã fugere: dicẽs cũ pphe
ta. Odiui eccleſiã malignantium: & cũ impijs non ſedebo. Pſal. 25.
Sed nondum ſufficit hoc. C Forte enim uult eligere ſo
litudinem non ſatis attendens propriam infirmitatem: &
periculoſam diaboli luctã. Quid enĩ piculoſius quàm ſolũ
luctari cõtra antiqui hoſtis uerſutias à quo uideat̃: & quẽ
uidere non poſſit? Itaq; iam habet neceſſariã fortitudinis
diem ut nouerit cuſtodiendã ad dñm fortitudinem ſuam:
& aciem multorũ pariter pugnãtiũ eſſe quærendam: ubi
tot ſunt auxiliarij quot ſocij: & tales qui dicere poſſint cũ
apoſtolo. Quia non ignoramus aſtutias inimici. Congre 2. Cori. 2
gatio enim pro fortitudine ſua: terribilis eſt ut caſtrorum
acies ordinata. Ve autem ſoli: quia ſi ceciderit non habet
ſubleuantẽ. Quòd ſi cuiquã ex antiquis patribꝰ grãm hãc
conceſſam audiuimus: non expedit temere ſe committere
huic

huic periculo: nec oportet tentare deum: ſicut & magiſter noſter de anachoretis loquẽs: q nõ, inqt, cõuerſiõis ſeruore nouitio &c. Itaq; in hac fortitudinis dic ad id quod iã
Pſal. 25. cœpat: id eſt. Odiui eccleſiã malignãtiũ: etiã addit qđ ſequitur: Lauabo inter innocẽtes manus meas. Verũ cũ eligit eſſe in cõgregatiõe multorũ: nunquid eliget eſſe magiſter q nõdũ diſcipulus fuit: & docere qđ didicit nunquã? Et quõ aut in ſe aut in aliis motus irrõnabiles poterit tẽpera
Ephe.5. re: Nemo carnẽ ſuã odio habuit. Quõ ergo putatis ſi iam magiſter tuus fuerit iſte: qui facile ſibi aliqñ eo ãplius quo familiarius cõdeſcẽdat: Illuceſcat igiť dies tẽperantiæ: ut q̃rat quõ tẽperari & refrenari poſſiut incõtinẽtes motus uoluptatis, beſtiales motus curioſitatis: ceruicoſi motus elatiõis ſuæ. Eligat abiectus eſſe in domo dei ſui: & ſubiectus eẽ magr̃o ſub q ſrãgať eius uolũtas: & obediẽtiæ fræ
Pſal.63. no cõcupiſcẽtia reprimať: ſitq; qđ ait ꝓpheta. Impoſuiſti hoĩes ſup capita nr̃a. Nec dedignãdũ ſeruo qđ p̃ceſſit in
Ioan.13. dño. Siqdẽ nõ eſt ſeruus maior dño ſuo. Ille ei cũ iã creuiſſet ætate & ſapiã & grã apud deũ & hoĩes: cũ iã duodecim annorum eſſet & remãſiſſet in hieruſalẽ: inuentus à beata ṽgine & Ioſeph cuius filius putabať in medio doctorum audiẽs illos & interrogãs: tñ deſcẽdit cũ illis: & erat ſubditus illis. Et tu ergo ſubdit⁹ eſto ꝓpter illũ. Sed iã tibi i ipa obedientiæ nr̃a, aliqua fortaſſis dura & aſpera occurrere pñt: ut accipias interdum p̃cepta nõnulla q̃ licet ſalubria ſint: minus tamen ſuauia uideanť: hæc ſi moleſte cœperis ſuſtinere: ſi diiudicare p̃latũ: ſi murmurare in corde, etiã ſi exterius impleas qđ iubeť: nõ eſt hæc uirtus patiẽtiæ ſed uelamentũ malitiæ. Neceſſe eſt ergo ut illuceſcat dies patiẽtiæ p quã oĩa dura & aſpera tacita ãplectaris cõſciẽtia: te magis diiudicãs & durius argues: cui nimirũ diſplicet q̃ ad ſalutẽ ſui: & in cogitatiõe tua ſemp p̃tẽ magr̃i quoad potes aduerſus temetipſum iuuãs, te ſ; in oĩbus accuſare: ipſm uerò magis excuſare laborãs. Porrò in hoc loco iã cauẽdũ tibi arbitror à ſupbia. Magnũ eſt ei oĩno ſic uincere
Pro.16. ſemetipſum. Melior eſt, ait Salomon, patiens uiro forti: & qui dñať aĩo ſuo expugnatore urbium. Conſidera deniq; quàm manifeſte ꝓpheta doceat neceſſariã eſſe hũilitatem
Pſal.61. poſt patientiam dicens. Verũtamen deo ſubiecta eſto aĩa mea: quoniam ab ipo patientia mea. Nõnne uideť hic occaſione patientiæ tentationem ſenſiſſe ſupbiæ? Neceſſe eſt ergo ut illuminet cor tuum radius humilitatis: & declaret
Iacob. 4. quid à te ſit quid à deo, ut nõ altum ſapias. Quoniã deus ſuperbis reſiſtit: humilibus dat gratiam. Iam uerò cum in his diutius fueris exercitatus: roga dari tibi deuotiõis lumen: diem ſereniſſimã & ſabbatum mentis in quo tanquã emeritus miles in laboribus uniuerſis ſuas abſq; labore dilatato nimirum corde currens uiam mandatorum dei: ut qđ prius cum amaritudine & coactione tui ſpũs faciebas: de cætero iam cum ſumma dulcedine peragas & dele
Pſal.38. ctatiõe. Hãc, ni fallor, gratiã petebat qui ait. Remitte mihi ut refrigerer. Ac ſi dicat. Quouſq; in labore & dolore iſto crutior: & morte afficior tota die? Remitte mihi ut refrigerer. Verum & ad hanc quidẽ pfectionem pauci, ni fallor, ꝑueniũt in hac uita. Neq; enim ſi quis aliquando uidetur hãc habere: cõtinuo credat ſibi neceſſe eſt: maxime ſi nouitius eſt: nec p præfatos aſcenderit gradus. Pius eñ dñs noſter, ieſus chriſtus puſillos corde blanditiis talibus ſolet allicere. Sed nouerint qui huiuſmodi ſunt gratiam hanc p̃ſtitã ſibi eſſe nõ datam: ut in die bonorũ memores ſint malorũ, & in die malorũ nõ immemores ſint bonorũ. Longe aliter qui exercitatos habent ſenſus deuotiõis huius felici fruuntur iocunditate. Sed multi tota uita ſuã ad hoc tendunt & nunquã pertẽdũt: qbus tamẽ ſi pie & perſeueranter conati ſunt, ſtatim ut de corpore exeunt redditur qđ in hac uita diſpenſatorie eſt negatum: illuc perducente eos ſola gratia quo prius tendebant ipi cum gratia: ut conſummati in breui expleãt tempora multa. Illis uerò q ad hanc deuotionis gratiã ꝑuenerũt, unum uidetur reſtare periculum: & oĩno timendũ eis à dæmonio meridiano. Ipſe enim ſathanas transfigurat ſe in angelum lucis. Hoc ergo timẽdum ei q tanta delectatione oĩa facit: ne dũ ſequitur affectionẽ: corpus deſtruat p imoderatã exercitatione ac deinde neceſſe habeat nõ ſine magno ſpũalis exercitii detrimẽto circa debilitati curã corpis occupari. Ergo ne incurrat q currit, illuminari neceſſe eſt lumine diſcretiõis q̃ mater uirtutũ eſt: & cõſummatio pfectionis. Hæc namq; rũ docet ne qđ nimis: atq; hæc eſt octaua dies in qua circumcidiť puer: qa diſcretio uerè circũcidit: ut nõ pl⁹ nec minus fiat. Nã & q nimius eſt fructũ boni operis abſcidit no circũcidit, ſicut q tepidus eſt ſi minus facit. In hac ergo die nomẽ imponiť & nomẽ ſalutis: nec de eo q ſic conuerſať dubitẽ dicere: q ſuã ipſi⁹ ſalutẽ opereť. Vſq; ad hũc eñ diẽ dicere poſſunt angeli q norunt ſecreta cæleſtia: ſed ego nũc primũ ei fiducialiter nomẽ ſalutis ipono. At uerò quia oĩno rara iſta auis eſt in terris: huius diſcretiõis locũ in uobis fratres ſuppleat uirt⁹ obediẽtiæ: ut nihil pl⁹ nihil minus: nihil aliter quàm imperatum ſit, faciatis.

In epiphania dñi de uerbis apoſtoli. Apparuit benignitas: & tribus apparitionibus. Sermo. I.

APparuit benignitas & humanitas ſaluatoris noſtri dei. Gratias deo p quẽ ſic abundat conſolatio noſtra in hac peregrinatiõe: i hoc exilio: in hac miſeria. Super his namq; ſæpius uos ammonere curamus: ut nunquàm mẽte excidat peregrinos uos eſſe longe factos à patria: pulſos hæreditate. Quiſquis enim deſolationem non nouit, nec conſolationem agnoſcere poteſt. Quiſquis conſolationem ignorat eſſe neceſſariam, ſupereſt ut nõ habeat dei gratiam. Inde eſt q hoimines ſeculi negotiis & flagitiis implicati: dum miſeriam non ſentiunt: non attendunt miſericordiam. Vos quibus
non fruſtra dictum eſt. Vacate & uidete qm̃ ſuauis eſt do Pſal. 45.
minus: & de quibus idem ꝓpheta. Virtutem, inqt, operũ Pſal. 110.
ſuorũ annũciabit populo ſuo: uos iquã quos nõ detinet occupatio ſecularis: attẽdite quænã ſit cõſolatio ſpiritualis. Vos q non ignoratis exilium: audite qa de cælo uenit Titum. 3.
auxiliũ. Apparuit eñ benignitas & humanitas ſaluatoris noſtri dei. Priuſquam appareret humanitas: latebat benignitas. Siquidem & prius erat: nam & miſericordia domini ab æterno eſt. Sed unde tanta agnoſci poterat? Promittebatur ſed nõ ſentiebatur: unde & à multis nõ credebať. Hebre. 1.
Multipharie quippe multiſq; modis loquebatur dñs in Hiere.29
ꝓphetis. Ego, inquiens, cogito cogitationes pacis & non afflictionis. Sed quid reſpondebat homo afflictionem ſentiens: pacem neſciens? Quouſq; dicitis pax pax & non eſt Eze.13.
pax? Propter hoc angeli pacis amare flebant dicẽtes. Domine: quis credidit auditui nr̃o? Sed nunc credant hoĩes Eſaie.53.
uel uiſui ſuo: quia teſtimonia dei credibilia facta ſunt nimis. Vt enim nec turbatum quidem oculum lateat: in ſole Pſal. 62. Pſal.18.
poſuit tabernaculum ſuum. Ecce pax nõ ꝓmiſſa, ſed miſſa non dilata ſed data: non prophetata ſed præſentata. Ecce quaſi ſaccum plenum miſericordia ſua deus pater miſit in terrã: ſaccũ inquã in paſſione cõcidẽdũ, ut effundatur qđ in eo latet preciũ noſtrum. Saccum utiq;: & ſi paruum: ſed plenum. Paruulus ſiquidẽ datus eſt nobis: ſed in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis. Poſtquã enim uenit plenitudo temporis, uenit & plenitudo diuinitatis. Venit in carne ut uel ſic carnalibus exhiberetur: & apparente humanitate: benignitas agnoſceretur. Vbi enim dei innoteſcit humanitas? iam benignitas latere non poteſt. In quo enim magis commendare poterat benignitatem ſuã quàm ſuſcipiẽdo carne meã? Meam inquã, nõ carnem Adam: id eſt nõ qualẽ ille habuit ante culpam. Quid tantopere declaret eius miſericordiã: quàm q ipſam ſuſcepit miſeriã? Quid ita pietate plenũ: quàm q dei uerbũ ꝓpter nos factum eſt fœnũ? Dñe quid eſt homo qa reputas eum: Iob.7.
aut quid apponis erga eum cor tuum? Hic attẽdat homo quanta ſit cura ei⁹ deo: hinc ſciat qđ de eo cogitet aut qđ ſentiat. Non interroges ò homo ea q̃ pateris, ſed quæ paſſus eſt ille. Quanti te fecit ex his q̃ pro te fact⁹ eſt agnoſce: ut appareat tibi benignitas eius ex humanitate. Quanto enim minorem ſe fecit in humanitate: tanto maiorem ex

hibuit in bonitate:& quanto pro me uilior: tanto mihi
Titum.3. carior eſt. Apparuit,inquit apoſtolus, benignitas & hu
Nota be- manitas ſaluatoris nri dei.Magna plane & magnifeſta be
nignitatē nignitas:dei hũanitas: & magnũ benignitatis indicium
dei incar- declarauit:q hũanitati addere nomē dei curauit. Et quis
nati. dē ad mariã miſſus gabriel angelus filiũ dei loquit:ſed nõ
noiat deũ. Bñdict⁹ deus q talē nobis de nobiſipſis angelũ
dedit:ut noſter ipſe suppleret:qđ ille nõ dixit. Nã & ipſe
ſpiritũ dei habuit:& eius ſpũ locutus eſt:qđ nobis ualde
neceſſariũ fuit. A Quid eñi ſic iſtruit fidē:ſpem roborat
charitatē accēdit:quõ hũanitas dei? Sed angelo nr̃o id re
ſeruatũ eſt:qđ alij tacuerunt. Neq; eñi oẽs oia dicere con
gruũ erat:ut a diuerſis diuerſa colligere gratulemur:& de
bitas ſingulis gr̃as referamus. B Attamē unũ eſt in quo
cõueniũt apl̃s & angeli q de chriſti natiuitate loquũtur,
Luc.1. id eſt in noie ſaluatoris.Ad mariã qdē tãquã plenius edo
ctã p ſpm̃,Gabriel loquēs indicat nomē ſolũ. Et uocabis,
inqt,nomē eius ieſum.Ad Ioſeph ueniēs angelus nõ ſolũ
nomē ꝓtulit:ſed & cãm eius interpretatus edocuit dicēs.
Mat.1. Et uocabis nomen eius ieſum:ipſe eñi ſaluũ faciet populũ
Luce 2. ſuũ à peccatis eorũ.Sed & paſtorib⁹ quoq; annũciat gau
diũ magnũ natũ illis ſaluatorē chriſtũ dñm. Simile aliqd
Titum.3. paulus loquit.Apparuit benignitas & humanitas ſalua-
toris noſtri dei.Bene dulce nomen nullus ex ipſis tacuit:
quia hoc mihi maxime neceſſarium fuit. Alioquin quid
agerem audiens dominum uenientem? Nunquid non fuge
re ſicut adã qui a facie eius fugit ſed non effugit? Nónne
deſperarē audiēs qa uenit ille cuius legē ſic præuaricatus
ſum:cuius patientia ſic abuſus ſum: cuius beneficio tam
ingratus inuentus ſum? Quæ uerò maior conſolatio po-
terat eſſe:quàm i dulci uocabulo:i noie cõſolatorio? Pro-
Ioan.12. pterea & ipſe dicit:qa nõ uenit filius ut iudicet mundum:
ſed ut ſaluet mundus per ipſum.Iam confidenter accedo:
iam ſupplico fiducialiter.Quid eñi timeã qñ ſaluator ue-
nit in domum meã? Ei ſoli peccaui:donatũ erit quicquid
Roma. 8. indulſerit ille.Vtiq; enim licet ei qđ uult facere.Deus eſt
Vĩ ſupra. qui iuſtificat:qs eſt qui condemnet? Aut quis accuſabit
aduerſus electos dei? Propterea gaudere nos oportet ꝙ
in noſtra uenerit:nunc enim facilis ad indulgentiam erit.
Deniq; paruulus eſt:leuiter placari poteſt.Quis enim ne-
ſciat:quia puer facile donat? Ecce ſi non fuerit nobis pro
minimo,poſſumus reconciliari pro minimo.Pro minimo
inquã,non tamē ſine pœnitētia:ſed qa minimũ quiddam
ſit noſtra ipſa pœnitentia. Pauperes ſumus parum dare
poſſumus:attamen reconciliari poſſumus pro paruo illo
ſi uolumus. Totum quod dare poſſum miſerum corpus
iſtud eſt: illud ſi dedero ſatis eſt. Si quo minus addo &
corpus ipſius.Nam illud de meo eſt & meum eſt. Paruu-
lus enim natus eſt nobis:& filius datus eſt mihi. De te dõ
mine ſuppleo quod minus habeo in me. O dulciſſima re-
conciliatio. O ſatiſfactio ſuauiſſima.O uerè reconciliatio
facilis,ſed putilis ſatiſfactio parua: ſed nõ paruipendēda.
Etenim quam facilis modo tam difficilis erit poſtea: & ſi-
cut modo nemo eſt qui reconciliari non poſſit: ita poſt
paululum nemo qui poſſit:quoniam ſicut benignitas ap-
paruit ultra omnem ſpem:ultra omnem æſtimationem:ſi-
milem expectare poſſumus iudicij diſtrictionem. Noli er-
go contemnere dei miſericordiam:ſi non ſentire uis iuſti-
tiam:ſed iram:ſed indignationem:ſed æmulationē: ſed fu-
Pſal.6. rorē.Dñe ne in furore tuo arguas me:neq; in ira tua cor-
ripias me.Vt enim ſcires quanta diſtrictio ſuccedit: tanta
illa manſuetudo præuenit.Ex magnitudine indulgentiæ:
magnitudinem ultionis attende.Immenſus eſt enim deus
& infinitus in iuſtitia:ſicut & in miſericordia. Multus ad
ignoſcendum:multus ad ulciſcendum. Sed miſericordia
quidem priora ſibi uēdicat:ut ſi uoluerimus: diſtrictio in
uenire non poſſit in quem ſæuiat.Propter hoc enim beni
gnitatē ꝓrogauit:ut p eam recõciliati ſeueritatem uidea-
mus ſecuri.Propterea uoluit non ſolum ad terras deſcen-
dere,ſed etiam innoteſcere:non ſolũ naſci,ſed & agnoſci.
Deniq; propter hanc agnitionem dies iſta celebris habe-
tur,& inſignis dies apparitionis. Hodie enim magi ab
oriente uenerunt:ortũ ſolē iuſtitiæ requirētes: cũ de quo
legit.Ecce uir:oriēs nomen illi.Hodie adorauerunt nouũ zacha. 6.
uirginis partũ:ſequētes noui ſideris ductũ. Nónne & hic
nobis eſt magna conſolatio:ſicut in illo de quo locuti ſu-
mus apoſtoli uerbo? Ille dixit deũ:iſti nõ uoce ſed opere
dicunt. A Quid facitis ô magi qd facitis? Lactentē pue-
rũ adoratis,in tugurio uili,in uilibus pãnis? Ergo ne de⁹
eſt iſte? Deus certè in tēplo ſancto ſuo : deus in cælo ſedes
eius:& uos eũ quæritis in uili ſtabulo:in matris gremio?
Quid facitis ꝙ & aurũ offertis? Ergo rex eſt ipſe.Et ubi au
la regia:ubi thronus:ubi curiæ regalis frequentia? Nũqd
aula eſt ſtabulũ:thronus ꝑſepiũ:curiæ frequentia ioſeph
& maria? Quõ ita inſipientes facti ſunt uiri ſapientes : ut
adorent paruulum deſpicabilem tã ſua ætate quàm paup
tate ſuorum? Inſipientes facti ſunt ut fierent ſapientes : &
prædocuit eos ſpũs qđ poſtea ꝑdicauit apl̃s. Qui uult ſa- 1.Cori.3.
piens eſſe:ſtultus fiat ut ſit ſapiens.Quia eñi per ſapientiã
mundus in ſapiētia ſua deũ cognoſcere non poterat : pla-
cuit deo p ſtultitiã ꝑdicationis ſaluos fieri credētes. Nón
ne timēdũ erat fratres ne ſcandalizarent uiri iſti:& illuſos
ſe crederēt cum tanta indigna uiderent? A regia ciuitate
ubi regē q̃rendũ cõiectabãtur:ad bethleē uillã paruulam
diriguntur.Ingrediũtur ſtabulũ:inueniũt inuolutũ pãnis
infantulũ.Non illis ſordet ſtabulũ: nõ pãnis offendũtur:
nõ ſcandalizãtur lactētis infantia:procidũt, uenerãtur ut
regē:adorãt ut deum.Sed profecto qui illos adduxit: ipſe
& inſtruxit:& qui per ſtellã foris ammonuit:ipſe in occul
to cordis edocuit. Hæc igit dñi declaratio clarificauit
hãc diē & magorũ deuota ueneratio deuotã fecit & uene
rabilē. Nec ſola hæc apparitio:ſed altera q̃dã ſicut à pa-
tribus noſtris accepimus hodie celebratur : que & ſi lon-
go poſt tempore:facta creditur hoc ipſo die.Cum enim iã
chriſtus triginta annorum tempus exegiſſet in carne: qui
ſm diuinitatē idem ipſe eſt,& anni eius nõ deficiunt:inter
populares turbas ad baptiſmum ioannis aduenit. Venit
tanquã unus ē populo:qui ſolus erat ſine peccato. Quis
cum tunc crederet filium dei:quis putaret dominum ma-
ieſtatis? Valde quidē humiliaris dñe in imis abſconderis
ſed ioannem latere non poteris.Nónne ipſe eſt q p matér
nũ uterũ te nõdũ natũ, nõdũ natus agnouit? Nónne ipſe
eſt qui per utriuſq; materni uteri parietes te agnouit : &
qa turbis clamare nõ potuit ſaltem matrem ſuã motu ex-
ultationis edocuit? Nunc autem quid? Vidit eum Ioan
nes(ait euangeliſta)uenientem ad ſe & ait:Ecce agnus dei Ioan.1.
ecce qui tollit peccata mundi. Vere agnus uerè humilis:
uere mãſuetus.Ecce,inquit, agnus dei: ecce qui tollit pec
cata mundi. En ipſe qui purgationem faciet delictorum:
ecce ſentinam noſtram purgatur⁹ aduenit : & tñ poſt hoc
teſtimonium,baptizari uult à Ioanne.Tremit ille. Quid
mirũ? Quid, inquã,mirum ſi tremit homo nec audet atti-
gere ſanctũ dei uerticem:caput adorandum angelis:reue-
rendum poteſtatibus:tremendum principatib⁹? D Ba
ptizari uis domine ieſu? Vt quid enim,aut quid tibi opus
fuit baptiſmate? Nũquid ſano opus eſt medicina:aut mũ
datione mundo? Vnde tibi peccatum:ut baptima ſit ne-
ceſſarium? Nũquid à patre? At patrē quidem habes, ſed
deũ:& æqualis es illi,deus de deo:lumen de lumine.Nam
in deum peccatum cadere nõ poſſe quis neſciat? An uerò
de matre? Nã & matrē habes:ſed uirgo eſt. Qđ ergo pec-
catum ex ea trahere potuiſti:quæ te ſine iniquitate conce
pit & ſalua integritate peperit? Quam maculam habere
poteſt agnus ſine macula? Ego, inquit Ioannes,à te de- Matth.3.
beo baptizari:& tu uenis ad me? Magna utrinq; humili-
tas:ſed nulla comparatio. Quomõ enim nõ humiliaretur
homo corã humili deo? Sine modo,inquit dñs: decet eñi Vĩ ſupra.
ſic nos implere omnem iuſtitiam. Acquieuit Ioannes &
obediuit:baptizauit agnum dei: & aquas lauit.Nos ablu
ti ſumus,non ille: quia nobis lauandis aquæ cognoſcun-
tur ablutæ. A Sed fortaſſis minus credis Ioannis teſti-
monio : quia ipſe homo eſt & potes habere ſuſpectum:
cognatus

cognatus eius eſt cui teſtimoniũ phibet. Ecce teſtimoniũ
maius Ioanne: teſtimoniũ aduenietis colũbæ. B Nec in
cõgrue ad indicãdũ agnũ dei uenit colũba: qa nihil melꝰ
agno cõuenit quàm colũba. Quod agnus in animalibus:
hoc colũba in auibus eſt. Sũma utriuſq; innocentia: ſum-
ma ſimplicitas. Quid enĩ ſic alienũ ab omni malitia: ſicut
agnus & colũba? Nocere cuiquã neſciũt: lædere nõ noue
runt. Sed ne fortuito caſu id aduenisse cauſeris: ecce teſti-
moniũ dei patris. Ecce deꝰ maieſtatis intonuit: dñs ſuper
Ibidem. aquas multas: & uox patris audita eſt. Hic eſt filius meus
dilectꝰ in quo mihi bene cõplacui. Vere enĩ hic eſt in quo
nõ eſt qđ patri diſpliceat: qđ oculos maieſtatis offendat.
Ioan. 8. Vnde & ipſe ait. Quia q̃ placita ſunt ei facio ſemper. Ipm,
inquit, audite. C Ecce dñe ieſu: uel iam nunc loquere.
Quouſq; ſiles: quouſq; diſſimulas? Diu tacuiſti & ualde
diu: uel iã nũc loquendi licentiã habes à patre. Quãdiu
ṽtua & dei ſapia: quaſi infirmus aliqs & inſipiens lates in
pplo? Quãdiu nobilis rex & rex cæli: fabri filiũ te pateria
appellari pariter & putari? Etenĩ Lucas euãgeliſta teſtaṫ.
Luce. 3. Qm̃ adhuc filiꝰ Ioſeph putabaṫ. O humilitas ṽtus chriſti:
quãrũ cõfundis ſupbiã nr̃æ uanitatis? Parũ aliqd ſcio uel
magis ſcire mihi uideor & iã ſilere nõ poſſum: impudẽter
me & imprudẽter ingerẽs & oſtẽtãs: prõptulus ad loquẽ-
dũ: uelox ad docendũ: tardus ad audiendũ. Et chriſtus cũ
tãto tẽpore ſilebat: cũ ſe ipſum abſcõdebat: nũquid inanẽ
gloriã metuebat? Quid timeret ab inani gloria: q eſt uera
gloria patris? Vtiq; timebat ſed non ſibi. Nobis timebat
ab illa quibꝰ nouerat eſſe timẽdũ: nobis cauebat: nos in-
ſtruebat. Tacebat ore ſed inſtruebat ope: & qđ poſtea do-
cuit ṽbo, iã clamabat exemplo. Diſcite à me, qa mitis ſum
Matth. 11. & hũilis corde. Nã de iñfantia dñi parũ aliqd audio: ex tũc
iam uſq; ad hũc triceſimũ annũ nihil inuenio. Nunc uerò
iam latere non poteſt: qui tam manifeſte demonſtratur à
patre. Nam in prima quoq; apparitione cũ matre uirgine
uoluit apparere: quod uerecundia quædã in uirginitate
ſignaretur. Tertia quoq; apparitio eius in euangelio in-
uenitur: & hæc nihilominus hodie celebratur. Inuitatus
enim ad nuptias dominus uino deficiente cõpaſſus eorũ
uerecundiæ: aquã mutauit in uinum. Hoc etiam (ſicut ait
Ioan. 3. euangeliſta) ſignorum eius fuit initiũ. Itaq; in prima ap-
paritiõe homo uerus innotuit: ubi inter ubera matris in-
fans apparuit. In ſecũda uerò: uerum eſſe dei filium patris
indicat teſtimoniũ. In tertia uerò uerus eſſe deꝰ demõſtra
tur: ad cuius imperium natura mutatur. Tot teſtimoniis
hodie confirmatur fides noſtra: tot iudiciis roboraṫ ſpes
noſtra: tot incentiuis inflammatur charitas noſtra.

*De magis ubi exponitur illud de canticis Egredimi
ni filiæ ſion. Sermo ſecundus. unde ſupra.*

TRes apparitiones domini legimus: una qdem
die ſed nõ uno tpe factas. Et quidẽ mirabilis ſe-
cũda: mirabilis tertia: ſed prima apparitio mira
bilius ammirãda: Mirabilis aquarum mutatio:
mirabilis Ioannis & colũbæ pariter & paternæ uocis at-
teſtatio: ſed illud mirabile magis quod agnitus eſt à Ma-
gis. A Nam ꝙ deum agnoſcãt indicat adoratio: indicat
thuris oblatio. Nec ſolũ deũ ſed & regem agnoſcũt quod
deſignatur in auro. Et in his nõ latet eos magnum pieta-
tis ſacramentum: unde & myrrha indicãt moriturũ. Ado
rant Magi, & offerunt munera adhuc ſugenti matris ube
ra. Sed ubi eſt ô Magi: ubi eſt purpura regis huius? Num-
quid uiles panni iſti, quibus eſt inuolutus? Si rex eſt, dia-
dema eius ubi eſt? Sed uos eum uerè uidetis in diadema-
te (quo coronauit eum mater ſua) in ſacco mortalitatis:
Pſal. 39. de quo reſurgẽs ait. Quia concidiſti ſaccum meum: & cir
cundediſti me lætitia. Egredimini filiæ ſion: & uidete re-
gem ſalomonem in diademate: quo coronauit eum mater
ſua &c. Egredimini uirtutes angelicæ: incolæ ciuitatis
ſupnæ. Ecce rex ueſter: ſed in corona noſtra in diademate
quo coronauit eum mater ſua. Sed his deliciis uſq; modo
caruiſtis hanc hactenus dulcedinem non guſtaſtis. Habe
tis ſublimitatem eius: ſed humilitatem eius non uidiſtis
Egredimini igiṫ: & uidete regẽ Salomonem in diadema-
te: quo coronauit eum mater ſua. Verũtamen nõ eſt opus
illis noſtra exhortatione: qm̃ ipſi ſunt q deſiderãt in illum
proſpicere. Illis enĩ quãto ſublimitas notior: tanto humi-
litas pcioſior & amabilior eſt. Vnde licet nobis maior ſit
cauſa lætitiæ: nobis enim natus eſt & nobis datus: tñ ipſi
nos præueniũt: ipſi nos exhortãtur. Probat hoc angelus Luce. 2.
qui gaudiũ magnũ euangelizat paſtoribus: & q̃ cũ eo fa-
cta eſt multitudo cæleſtis exercitus. Vobis ergo dicimus
filiæ ſion animæ ſæculares, debiles, delicatæ filiæ non filii:
in quibꝰ nihil eſt fortitudinis, nihil eſt uirilis animi. Egre
dimini filiæ ſion. Egredimini de ſenſu carnis, ad intellectũ
mentis: de ſeruitute carnalis concupiſcentiæ, ad liberta-
tem ſpiritualis intelligentiæ. Egredimini de terra ueſtra
& de cognatione ueſtra, & de domo patris ueſtri: & uide-
te regem Salomonem: alioqn nõ erit tutũ uobis uidere eũ
eccleſiaſtẽ. Idẽ enim qui Salomon, ideſt pacificus in exilio
eſt: eccleſiaſtes: id eſt concionator erit in iudicio, idida id
eſt dilectus domini in regno. In exilio mãſuetus & amabi-
lis, in iudicio iuſtus & terribilis: in regno glorioſus & am
mirabilis. Egredimini igitur: & uidete regẽ Salomonem:
nã ubiq; rex eſt. Licet enĩ regnũ eius nõ ſit de hoc mũdo: Ioan. 18.
tamẽ rex eſt etiam in hoc mundo. Interrogatus ſiquidem. Vbi ſupra
Ergo rex es tu? Ego, inquit, in hoc natus ſum: & in hoc ue
ni in mundum. Hic ergo rector eſt morum in iudicio di-
ſcretor meritorum: in regno diſtributor præmiorũ. Egre
dimini proinde filiæ ſion: & uidete regẽ Salomonẽ in dia-
demate, quo coronauit eũ mater ſua: in corona pauperta-
tis: in corona miſeriæ. Siquidem coronatus eſt, & à nouer
ca ſua corona ſpinea: corona miſeriæ: coronandus à fami-
lia ſua corona iuſtitiæ: quando exibunt angeli & tollẽt de
regno eiꝰ oia ſcandala: qñ ueniet ad iudiciũ cum ſeniori-
bus populi ſui: cum pugnabit p eo orbis terræ, aduerſus
inſenſatos. Coronat eũ, & pater corona gl̃iæ, ſicut pſalmꝰ
ait. Gloria & honore coronaſti eum. Videte eũ filiæ ſion: Pſal. 8.
in diademate quo coronauit eum mater ſua. Suſcipite co
ronam paruuli propter uos regis ueſtri: & una cum ma-
gis humilitatem eius adorate: quorum fidei deuotio uo-
bis hodie proponitur i exemplo. Cui enim cõparabimus
& cui ſimiles æſtimabimus uiros iſtos? Si latronis fidem
ſi centurionis confeſſionem conſidero, in eo ſupexcellere
uidentur iſti: ꝙ iam tunc miracula multa fecerat: iam tunc
a multis prædicatꝰ fuerat: à multis adoratus. Attamen cõ
ſideremus quid & illi dixerint. Clamabat latro de cruce. Luce. 23.
Domine memento mei dum ueneris in regnum tuum. Er
go ne per ſupplicium ille uadit in regnũ? Quis indicauit
tibi qm̃ oportebat pati chriſtũ: & ſic intrare i gloriã ſuã?
Tu quoq; centurio eum unde noſti: uidens qđ ſic clamãs Matt. 26.
expiraſſet. Verè, inqt, hic hõ filiꝰ dei erat. Mira res, & om-
ni ammiratiõe digna. Propterea rogo uos intuemini & ui
dete quàm occulta ſit fides: quàm lucceos oculos habeat
diligentius cõſiderate. Cognoſcit dei filium lactentem: co
gnoſcit in ligno pẽdentẽ: cognoſcit morientẽ. Siquidem
latro in patibulo: Magi in ſtabulo cognoſcunt. Ille clauis
infixum: iſti pannis inuolutum. Cẽturio uerò uitã agno-
uit in morte. Iſti dei uirtutẽ in teneri corporis infirmate:
ille ſummum ſpiritum in expiratione: iſti dei uerbum in
infantia cognouere. Siquidem quicquid illi ſermonibus:
iſti muneribus confitentur. Latro regem: centurio dei fi-
lium, ſimul & hominem pronunciat. Et hæc tria ipſa Ma
gorũ munera indicãt: niſi ꝙ thure nõ tã dei filiũ mõſtraue
re quàm deũ. Obſecramus ergo chariſſimi proſit uobis tã
ta charitas quàm uobis deus maieſtatis exhibuit: tanta
humilitas quam ſuſcepit: tanta benignitas, quæ uobis per
chriſti humilitatem apparuit. Agamus gratias redempto
ri & mediatori noſtro per quem nobis innotuit tam bo
na erga nos uoluntas dei patris. Siquidem talem iam no-
uimus eius animum: ut non immerito dicamus. Sic curri 1. Cori. 9.
mus, non quaſi in incertum. Profecto enim tale eſt erga
nos cor dei patris, quale nobis expreſſit: qui de eius cor-
de proceſſit.

Item in Epiphania dñi. *Sermo.III.*

NEceſſariũ nobis uidet fratres:iuxta cæterarũ ſo
lennitatũ cõſuetudinẽ etiam ſolẽnitatis hodier-
næ uobis exponere rationẽ. Interdũ enĩ contra
uicia loquimur:& genus illud ſermonis peruti-
le:ſed dieb⁹ cæteris uidet opportunius cõuenire. Feſtiuis
aũt & maxime in pcipuis ſolẽnitatib⁹ magis circa ea quæ
ſolẽnitatis ſunt immorandũ uidet:ut pariter & erudiatur
animus & excitet affectus. Quomõ enim celebrabitis qđ
neſcitis:aut quomõ ſcietis niſi annũcietur uobis? Pro-
pterea non ſit moleſtũ his qui ſunt in lege periti,ſi parum
doctis morem gerimus ut exigit ratio charitatis. Credo
enim ne ipſos quidem ſuis æpulis eſſe fraudandos: ſi mi-
nus eruditis tanquã popularibus turbis groſſiores prius
appoſuerint cibos. Ita uero apponent:ſi fraternæ charita
tis intuitu placuerint eis quæ neceſſaria ſunt non ſatis in
telligentibus:& ſi fortaſſe ſibi minus neceſſaria uideãtur.
Sic autem fragmenta poſtmodum recolligent ſibĩpſis: ſi
diligentius recogitãtes ſubtiliora quæꝗ tanquàm mun-
da animalia ruminauerint:q parum intelligibiles animos
præ ſubtilitate effugerint. Solẽnitas igitur hodiernæ diei
ab apparitione nomen accepit. Epiphania quidem appa-
ritio eſt. Hodie ergo apparitio dñi celebrat:nõ tãtũ una,
ſed trina ſicut à patribus noſtris accepimus. Hodie enim
paruulus rex noſter paucis à natiuitate diebus tranſactis
ſtella declarante primitijs gentium apparuit. Hodie quo-
ꝗ cũ iam triginta fermè in diſpenſatiõe carnis egiſſet an-
nos:qui ſm diuinitatem idẽ ipſe eſt:& anni eius non defi-
ciunt:inter populares turbas abſconditus ad iordanem
baptizandus aduenit:ſed teſtimonio dei patris innotuit.
Hodie nihilominus cum diſcipulis ſuis uocatus ad nu-
ptias,deficiente uino,ſigno admirabili ſuæ potẽtiæ aquas
in uinum mutauit. Sed delectat eam q̃ in infantia ſaluato-
ris facta eſt apparitionem & diligentius intueri:quoniam
& dulciſſima eſt: & ſpecialius hodie noſcitur celebrari.
Hodie ergo ſicut audiuimus in euangelica lectione ma-
gi hieroſolymã uenerunt ab oriẽte. Merito ſanè ab orien
te ueniunt qui ſolis iuſtitiæ nouum nobis ortũ annũciãt
qui lætis rumoribus totum mundũ illuminãt. Niſi ꝙ infe-
lix iudæa quia lucem oderat ad fulgorem nouæ claritatis
obtenebratur:& caligãtes oculi eius coruſcante radio ſo-
lis æterni multomagis excæcãtur. Veniẽtes ergo ab orien
Matth. 2. te Magi:quid dixerint audiamus. Vbi eſt qui nat⁹ eſt rex
iudæorũ? Quàm certa fides:& nihil penitus hæſitans. Nõ
quærunt utrum natus ſit:ſed fiducialiter loquuntur: & in-
terrogant ſine dubitatiõe:ubi ſit qui natus eſt rex iudæo-
rum. Porrò audito nomine regis & herodes ſucceſſorẽ ſu-
ſpicatus expauit. Nimirum ſi turbatur herodes:ſed ꝙ hie
ruſalem ciuitas dei quæ uiſio pacis eſt cum herode tur-
batur quis non miretur? Videte fratres quantum noceat
iniqua poteſtas quomõ caput impium ſubiectos quoꝗ
ſuæ conformat impietati. Miſera planè ciuitas in qua re-
gnat herodes quoniã herodianæ ſine dubio priceps erit
malitiæ: & ad nouæ ſalutis horrũ herodiana mouebitur
turbatione. Confido ego in dño:qm̃ inter nos minime re-
gnabit:etiam ſi adeſſe contingat:qđ & ipm̃ deus auertat.
Nam herodiana malitia & babylonica crudelitas eſt na-
ſcentem uelle extinguere religionem:& allidere paruulos
iſraelis. Si quid enim ad ſalutem pertinens:ſi quid religio
nis oritur:quicunꝗ reſiſtit: quicunꝗ repugnat: planè cũ
ægyptijs puulos iſraelitici germinis necare conatur: imo
cum herode naſcentem perſequitur ſaluatorem. Sed iam
inchoatã proſequamur hiſtoriam. Credo ſi quis conſcius
eſt huius rei ſtudioſius ſibi cauebit de cætero,& herodia-
num execrabitur aĩm:ne ſimilem exitum ſortiatur. Ergo
q̃rẽtibus magis regẽ iudæorum:& ſciſcitante à ſcribis he
rode dñicæ natiuitatis locũ:illi iuxta pphetam,nomẽ ci-
uitatis edicunt. Cũꝗ receſſiſſent Magi & reliquiſſent iu
Textus. dæos. Ecce ſtella quã uiderãt in oriente antecedebat eos.
Hinc manifeſte datur intelligi: qm̃ humanum flagitantes
conſiliũ diuinũ amiſere ducatũ:& conuerſos ad terrenum

documentum: ſignũ cæleſte deſeruit. Vnde & relicto he-
rode: continuo gauiſi ſunt gaudio magno ualde. Stella *Textus.*
enim antecedebat eos: uſꝗ dum ueniens ſtaret ubi puer
erat. Et intrãtes domum inuenerunt puerũ cũ maria mře
eius:& procidentes adorauerunt eum. Vnde nobis hoc
ò alienigene? Neꝗ enĩ tantã inuenimus fidẽ in iſrael. Sic
uos nõ offendit uilis habitatio ſtabuli:non pauperies cu-
næ pſepij: Nõ nos pauperis mřis pñtia:nõ lactẽtis infan-
tia ſcãdalizat. Denꝗ aptis theſauris ſuis,ait,euangeliſta:
obtulerũt ei mũera aurũ,thus,& myrrhã. Si ſolũ obtuliſ-
ſent aurũ uideri fortaſſe poterãt pauptati mřis uoluiſſe cõ
ſulere:ut hřet nimirũ unde paruulũ poſſet filium educare.
Nũc aũt offerẽtes pariter aurum,thus,& myrrhã:ſine du
bio ſpũalis oblatiõis gen⁹ iſinuãt. Aurũ enĩ inter diuitias
ſeculi uidet excellere:qđ per eius gratiam oẽs nos deuote
obtulimus ſaluatori:cum pro eius nomine ex integro de-
reliquimus ſubſtantiam huius mundi. Iam uerò neceſſe
eſt ut qui perfecte terrena cõtempſimus:flagrãti deſiderio
cæleſtia requiramus. Sic enim offerimus & thuris odora-
mẽtum:quo nimirum ut in apocalipſi beati Ioãnis legis, *Apoc. 5.*
ſignificantur orationes ſanctorum. Vñ & ppheta in pſal-
mo. Dirigat,inquit,oratio mea:ſicut incenſum in conſpe- *Pſal. 140*
ctu tuo. Sic & in alio loco legis:quia oratio iuſti cælos pe *Eccle. 35.*
netrat. Oratio inquã:no cuiuſlibet,ſed iuſti. Nã qui auer-
tit aurẽ ſuam ne audiat legem:oratio eius erit execrabilis.
Porrò ſi iuſtus eſſe uolueris & non auertere aurem tuã à
mãdatis dñi ne auertat & ipſe ſuã à precibus tuis: neceſſe
eſt ut nõ ſolum pñs ſeculũ cõtẽnas:ſed & ipam carnem ca
ſtiges & ſubijcias ſeruituti. Nam qui dixit. Niſi quis abre-
nunciauerit omnibus quæ poſſidet:nõ põt meus eſſe di- *Luc. 14.*
ſcipulus. Et alibi, ſi uis eſſe perfectus uade & uende oĩa q̃ *Mat. 19.*
habes & da pauperibus & ueni ſequere me. Idem ipſe in
alio loco ait. Qui uult uenire poſt me abneget ſemetipm̃ *Matt. 16.*
& tollat crucem ſuã & ſequatur me. Quod exponens apo
ſtolus. Quicũꝗ,inqt,ſunt chriſti:carnem ſuã crucifixerũt *Gala. 5.*
cũ uitijs & cõcupiſcentijs. Duas igitur alas habeat oratio
noſtra:contemptum mundi & afflictionem carnis:nec du-
biũ quin cælos penetret:& dirigatur ſicut incẽſum in cõ-
ſpectu dei. Erit enim gratũ ſacrificiũ & acceptabilis obla-
tio noſtra:in qua cum auro & thure fuerit etiã & myrrha:
quæ licet amara ſit tñ perutilis eſt:& cõſeruat corpus qđ
mortuũ eſt propter peccatũ:ne defluens in nimium putre-
ſcat. Hæc breuiter pro imitãda magorum oblatiõe ſint di-
cta. Cæterũ q̃n apparitionem hanc eſſe diximus: qd in ea
appareat dignum eſt ut quæramus. Vtiꝗ ſm uerba apli.
Apparuit benignitas & humanitas ſaluatoris noſtri dei. *Titum. 3.*
Ecce enĩ in euangelica lectione audiuimus: qm̃ intrantes *Matth. 2.*
domum Magi inuenerũt puerum cum Maria matre eius
In infantili corpore quod uirgineo mater fouebat in gre
mio:quid niſi ueritas ſuſceptæ carnis apparuit? Quid in
eo ꝙ cum matre paruulus inuenitur: niſi uerus homo &
uerus hominis fili⁹ declaratur? Iam uerò & in ſeda appa-
ritione uide:ſi nõ manifeſte uocis paternæ teſtimonio dei
filius approbatur. Cæli nanꝗ aperti ſunt ſuper eum:& de *Mat. 3.*
ſcendit ſpũſſanctus corporali ſpecie ſicut columba in illũ:
& uox patris audita eſt. Hic eſt fili⁹ me⁹ dilectus in quo mi
hi bene complacui. Satis equidem manifeſtum eſt ex hoc
ipſo ſatis euidens & indubitabile:quoniam dei filium ne-
ceſſe eſt deũ eſſe,ſicut & filios hoim hoĩes:& ipſorum quoꝗ
aialiũ fœtus ex eodem cũ eis genere eſſe nẽo eſt q dubitet.
Veruntamen ut nullus ſacrilego errori remaneat locus q
in prima apparitione uerus homo & filius hominis eſt de
claratus:& in ſecunda uerus nihilominus dei filius: in ter
tia iam uerus deus & auctor naturæ probatur: ad cuius
nutum natura mutatur. Nos ergo dilectiſſimi:chriſtum ie
ſum diligamus ut uerum hoiem & fratrẽ noſtrũ: honore-
mus ut dei filium:adoremus ut deum. Secure credamus
in eum; ſecure credamus ei nos ipſos fratres mei: cui nec
poteſtas deeſt ſaluandi nos,cũ ſit uerus deus & dei filius:
nec bona uolũtas cum ſit tanquã unus ex nobis uerus ho
mo & hoĩs filius. Quomodo nãꝗ nobis erit inexorabilis
propter

propter quos factus eſt ſimilis nobis paſſibilis. Iā ſi deſideratis ſup his apparitionibus aliq̄d ad ædificationē morū audire: illud attendite ꝙ primo oīm chriſtus appareat puer cū uirgine matre: ut ſimplicitatē & uerecundiā ante oīa q̄rēdā nobis doceat eſſe. Nā & pueris ſimplicitas naturalis: & cognata uirginibus uerecūdia eſt. Oībꝰ ergo nobis in cōuerſiōis noſtræ initio nulla magis uirtus neceſſaria eſt quàm ſimplicitas humilis: & grauitas uerecūda. In ſecūda uerò apparitiōe uenit ſaluator ad aquas baptiſmi: non quidē lauandus: ſed magis à patre teſtimonium accepturus. Hæ ſūt lachrymæ deuotiōis: in q̄bus nō indulgētia pc̄tōrū, ſed bn̄placitū q̄ritur dei p̄ris: cū deſcēdit i nos ſpūs adoptiōis filiorū: teſtimoniū phibens ſpūi noſtro ꝙ ſumus filij dei: ut melliflua nobis uocē de cælo uideamur audire: qa uerè deꝰ pater i nobis cōplaceat ſibi: nec parū diſtat inter has lachrymas deuotiōis & ætatis utiq̄ iā uirilis: atq̄ eas quas primeua ætas inter infantiæ uagitꝰ emiſit: lachrymas utiq̄ pœnitētiæ & cōfeſſiōis. Verūtamē longè amplꝰ utriſq̄ p̄cellūt aliæ q̄dā lachrymæ qbꝰ & infunditur ſapor uini. Illas enim lachrymas uerè in uinum mutari dixerim: quæ fraternæ compaſſiōis affectu in feruore prodeunt charitatis: pro qua etiam ad horam tuipſiꝰ immemor eſſe ſobria quadam ebrietate uideris.

De circumciſione baptiſmo & uerbo dn̄i ad Ioannem. Sic decet nos implere omnem iuſtitiam. Sermo IIII. Qui legitur in octaua epiphaniæ.

DOpulo duræ ceruicis cultellus erat neceſſariꝰ: & lapideis cordibꝰ merito cultri lapidei debebātur: qualibꝰ à ieſu naue facta circuncisio memorat. Noſter aūt ieſus tanquā agnꝰ māſuetus oēm auſteritatem abſtulit. Dn̄e agnus es cum lana & lacte ueniens: aufer à me obſecro cultellū iſtū. Durū eīn uidet & crudele, paruulo recenter nato cultrum lapideum adhibere. Sic agit miſericors. Duritiā cordis cougruā ſeruis: filijs cōmutauit i māſuetudinē: ut rubiginē origīalis pc̄ti quā uix cultellꝰ eradere poterat: ex hoc iā cū unctiōe gratiæ facile lauet aqua. Nihil ergo mirū ſi p diuerſitate temporū mutata ſint ſacramēta: ut daret utriſq̄ qd̄ congruū erat eis. Ip̄e uerò chriſtus utrunq̄ ſuſcepit ut tāquā lapis ang̃laris utriq̄ parieti cohæreret: ac ſi duarū capita corrigiarū cōſuēdo cōnecteret: ſicut & paſcha figuratū ip̄e cōpleuit: & uerū ꝓtinꝰ inchoauit. Sed & ꝓpterea uoluit circuncidi: ut oſtēderet auctorem ſe eſſe ueteris legis ſicut & euangelij: qm̄ q p ſeip̄m ait. Niſi qs renatus fuerit ex aqua & ſpūſctō &c. Ipſe idē p ſeruū ſuū priꝰ dixerat. Oīs aīa cuius p̄putij caro circumciſa non fuerit: peribit de pp̄lo ſuo. Quòd ſi ſolū baptiſma ſuſcepiſſet uideri poterat refugiſſe circūciſionē tāquā nihil ad ſe pertinentē. Si uerò circūcideret & nō baptizaret quō mihi pſuaderi poſſet baptizari, circūciſione relicta? Nūc itaq̄ poſt circūciſionē baptiſma ſuſcipiēs illud mihi tenendū tradidit: qd̄ ultimo ſuſcepit. Deniq̄ cōitatis amator & cōmēdator q habitare facit uniꝰ moris i domo: quō cōitatē deſereret & alios ſcādalizaret? Sic eīn ſcādalizaret uidētes cū nō circūcidi: ſicut hodie ſcādalizaret eccl̄ia ſi infantē uideret nō baptizari. Nec ſolū cōitatis & unitatis bonū cōmendare ſed humilitatē uoluit exhibere: ut ligaturā uulneratorū ſuſciperet, q ſolus erat abſq̄ uulnere. Hinc eīn ap̄ls dicit. Miſit deus filiū ſuū in mūdū natū ex muliere, factū ſub lege. Verū ne qs fortè diceret: ꝙ circūciſus eſt: parētes fecerūt: paruulꝰ eīn erat: iā triginta annorum ad baptiſmū ip̄e perrexit. Inclinatur ſub baptiſtæ manibꝰ caput tremēdū poteſtatibꝰ principatibus adorādum. Quid mirū ſi baptiſta cōtremuit? Quis uel ipſa cogitatione nō contremiſcat? O quàm altū erit in iudicio caput qd̄ mō inclinat: & uertex q mō tā hūilis uidet: quàm ſublimis & excelſus tūc apparebit? Sine, inqt, mō: ſic eīn decet uos implere oīm iuſtitiā. Siqdē qui in plenitudine tp̄is uenit & in quo habitat plenitudo diuinitatis: nihil nouit niſi plenū. Nā legē nō uenit ſoluere ſed implere. Eſt autem iuſtitia q̄dā ſtricta & anguſta ualde: ita ut quācito pedē uerteris in peccati foueā cadas: nec præponere ſe æquali nec æquare præpoſito. Huius diffinitio eſt reddere unicuiq̄ quod ſuum eſt. Altera latior & amplior iuſtitia: nec æquale ſe pari: nec inferiori p̄ponere. Sicut eīn grādis & grauis eſt ſuperbia p̄ferre ſe æquali aut æquare prælato: ita magnæ humilitatis eſt inferiorem ſe exhibere æquali: aut æqualē inferiori. Maxima & plena iuſtitia eſt ſe inferiorem exhibere etiā ipſi inferiori. Sicut enim ſumma & intolerabilis ſuperbia eſt ſupiori ſe p̄ponere: ita inferiori ſe ſubdere ſumma & plena iuſtitia eſt. Quod ioannes ait: ego à te debeo baptizari: de prima fuit qa ſuperiori ſe ſubdidit: qd̄ autem chriſtus fecit de plena iuſtitia fecit: ſi quidem ille ſeruuli ſui manibus ſe inclinauit. Videat autē nunc qſq̄ quē imitetur: hunc an eum q extollit ſup oē qd̄ creditur deus aut colitur. Studeamus & nos obſecro fratres adimplere oēm iuſtitiā. Ipſa eīn eſt uia per quā ad lætitiā uenit. Nā lætitia præmiū eſt: iuſtitia uerò meritum & materia. Nā de ipſa iuſtitia erit lætitia noſtra: qm̄ chriſtus apparebit uita noſtra: & nos apparebimus cū ipſo in gloria: qm̄ ipſe eſt qui factꝰ eſt nobis à deo patre iuſtitia. Beati uerò qui etiā nūc de iuſtitia lætantur & exhilarantur in cōſcientijs ſuis: ſugētes mel de petra: oleumq̄ de ſaxo duriſſimo. Nunc autē uidet laborioſa iuſtitia: ſed ueniet qm̄ in ſuauitate & iocūditate ſine oī labore deſideretur & habeatur: amet & pcipiat, qm̄ fruemur ip̄a iuſtitia. Ve autem his q prætergrediunt uiā: q relicta iuſtitia: uanā & tranſitoriam lætitiam quærunt. Cū enim de tranſitorijs q̄rūt lætitiā: non poterit nō trāſire tranſeuntibus his de qbus erat. Sicut eīn lignis deficiētibus deficit ignis: ſic mūdus trāſit & cōcupiſcētia eius: haud dubium quin & letitia quoq̄.

Dn̄ica prima poſt octauā epiphaniæ de miraculo facto in nuptijs: & de eo quod dn̄s ait. Et uos ſimiles hominibus expectantibus &c. Sermo I.

IN lectiōe ſancti euangelij fratres hodie audiuimus: qa dn̄s noſter iuit ad nuptias. Faciamus ergo qd̄ alibi monet: & ſtudeamus ſimiles fieri hoībus expectātibus dn̄m ſuū qm̄ reuertatur à nuptijs. Nā tenēti carrucam in agro & uendēti aliqd uel emēti in foro: nō dicit qd expectas: neq̄ eīn ſiles ſunt expectantibꝰ. Ei uerò quē uidemus ſtare ante ianuam, pulſare crebrius, ſæpius ſuſpicere ad feneſtras: nihil mirum ſi dicitur qd expectas? Illi ergo ſunt ſiles expectātibus: qui non ſurda aure audierūt. Vacate & uidete qm̄ ego ſum deus. Pſal.45.
Veniet dn̄s expectātibus cū in ueritate: qualis erat qui dicit. Expectans expectaui dn̄m. Veniet tanquā reuertens à Pſal.39.
nuptijs inebriatus uino charitatis: & immemor iniqtatū noſtrarum. Veniet non expectantibus tanquā reuertens à nuptijs: tanquā potens crapulatus à uino. Verè ebriꝰ & immemor miſerationū ſuarū. Tūc eīn quātū ad illos obliuiſcetur miſereri deus. Veniet in ira & indignatiōe tāquā furibundus: ſed ô dn̄e ne i furore tuo arguas me. Hæc nō non tam de præſentibus nuptijs quàm pro earū occaſiōe ſint dicta. Iam uerò ſequamur unà cum diſcipulis ad nuptias euntem dn̄m: ut uidētes qd̄ facturus eſt pariter credamus cum illis. Deficiente uino dixit mater ieſu ad eum. Vinū non habent. Cōpaſſa eſt eīn eorū uerecundiæ: ſicut Textus.
miſericors ſicut benigniſſima. Quid de fonte pietatis procederet niſi pietas? Quid inquā mirum ſi pietatem exhibent uiſcera pietatis? Nōnne qui pomum in manu ſua tenuerit dimidia die: reliqua diei parte pomi ſeruabit odorem? Quantum igitur uiſcera illa uirtus pietatis affecit: in quibus nouē menſibus requieuit? Nā & ante mentē repleuit quàm uētrem, & cū ꝓceſſit ex utero: ab aīo nō receſſit. Durior fortaſſe & auſterior uideri poſſet rn̄ſio dn̄i: ſed nouerat ille cui loqueretur: & quis loqueretur illa non ignorabat. Deniq̄ ut ſcias quomō rn̄ſum ipſum acceperit: aut quantum de filij benignitate præſumpſerit: ait miniſtris.
Quæcūq̄ p̄cepit uobis ſeruare & facite. Erāt aūt ibi lapi Textus.
deæ hydriæ ſex poſitæ. Has nūc hydrias purificādis ueris iudæis: nō litera ſed ſpiritu neceſſe habemꝰ apponere, uel magis appoſitas demonſtrare. Quia enim nōdum peruenit eccleſia ad perfectā purificationem: quando eam ſibi

Margin notes (left column): Ioan. 3. — Galat. 4. — Matth. 2.

chriſtus exhibebit glorioſam nõ habentẽ maculã neqꝫ ru-
gã aut aliqd hmõi:multis interim purificationibus opus
habet quatenus ſicut abundant peccata abũdet indulgen
tia:ſicut multiplicaſ miſeria:ſic & miſericordia:niſi ꝙ non
ſicut delictum:ita & donũ. Gratia eñ non ſolũ peccata la
uat ſed & merita donat. Sex igiſ hydriæ ſunt poſitæ his q
poſt baptiſmum in peccata labuntur: de his enim loqui-
mur:quia de his ſumus. Exuimus tunicã ueterem,ſed heu
peius reinduimus eam. Lauimus pedes nr̃os:ſed peius in
quinauimus eos. Sicut ergo qđ alius inquinauerat lauit
alius: ſic inquinatos a nobis: lauari opus eſt & à nobis.
Aliena lauit aqua: quos culpa inquinauerat aliena. Nec
tamen ſic alienã dixerim ut negẽ noſtrã:alioquin nec inq-
naret. Sed aliena eſt:quia in adã omnes neſcientes pecca-
uimus,noſtra:quia & ſi in alio,nos tñ peccauimus: & no-
bis iuſto dei iudicio imputabatur licet occulto. Veruntã-
men ut iam non ſit qđ cauſeris ô hõ: cõtra inobedientiã
Adæ datur tibi obedientia chriſti:ut ſi gratis uenundatꝰ
es,gratis & redimaris. Si neſciens in Adam periſti:neſciẽs
uiuificeris in chriſto. Neſciſti quãdo ad lignum uetitum
uetus Adam tetẽdit manus noxias:neſciſti nihilominus
qñ in ligno ſalutifero innoxias manus chriſtus extendit.
A primo hoĩe in te manauit macula qua inquinatus es: à
chriſti latere aqua qua mundatus es. Nunc iã inquinatus
ꝓpria culpa: ꝓpria nihilominus aqua mũdaberis; ab illo
tñ & p illũ: q ſolus eſt purgationẽ faciens pctõrũ. Prima
ergo hydria & prĩa purgatio in compunctione eſt de qua
Ezech.8. legimus: qñ in quacũqꝫ hora ingemuerit pctõr oĩm iniq-
tatũ eiꝰ nõ recordabor. Sc̃a uerò confeſſio eſt. Oĩa ſiqdẽ
in cõfeſſiõe lauanſ. Tertia eleemoſynarũ largitio. Hic eñ
Luce.11. habes in euãgelio. Date eleemoſynã: & ecce oĩa mũda ſũt
Vbi ſupra nobis. Quarta remiſſio iniuriarũ: ſm ꝙ orãtes dicimꝰ. Di
mitte nobis debita nr̃a: ſicut & nos dimittimus debitori-
bus noſtris. Quinta eſt afflictio corporis: unde & oramus
ut mundi per abſtinẽtiam deo canamus gloriam. Sexta
Ioan.10. eſt obedientia præceptorum ſicut audierunt diſcipuli: qđ
utinam audire mereamur & nos. Vos mũdi eſtis propter
Ioan.8. ſermonem quem locutus ſum uobis. Nimirum quia non
erant ſicut hi quibus diciſ. Sermo meus non capit in uo-
bis: ſed in auditu uerbi obaudierãt ei. Hæ ſunt ſex hydriæ
poſitæ ĩ purificationẽ noſtram: quæ uacuæ ſunt & plenæ
uento: ſi pro inani gloria obſeruantur. Aqua replentur ſi
timore dei cuſtodiantur: qñ timor dñi fons uitæ: aqua,in
quam,timor dñi eſt & ſi minus ſapida: ſed optime refrige-
rans animã noxijs deſiderijs æſtuantem. Aqua eſt quæ ia-
cula inimici ignita poſſit extinguere. Nam nec illud diſſo
nat ꝙ aqua ſemper ima petit: & timor ad ima cogitatio-
nẽ deducit & in inferioribus immoratur: atqꝫ loca horrẽ-
Eſai 38. da pauida mente colluſtrat, iuxta illud. Vadam ad portas
inferi. Sed diuina uirtute aqua mutaſ in uinũ, qñ perfecta
charitas foras mittit timorem. Dicuntur autem lapideæ
hydriæ: nõ tã ꝓpter duriciã quàm ſtabilitatem. Capiẽtes
ſingulæ metretas binas uel ternas. Duæ metretæ duplex
timor: ne fortè trudi in gehennam: ne fortè ab æterna ui-
ta contingat excludi. Sed quia de cõtingente futuro ſunt
iſta & blandiri põt ſibi aĩa dicens: poſtquã aliquandiu in
uoluptatibus tuis uixeris ages pœnitẽtiã: nec iſta iam ca-
riturus nec periturus in illa: bonũ eſt adhibere & tertiũ:
qui utiqꝫ ſpiritualibus notus eſt, eo utilior quo de præſen
ti eſt. Timent enim qui nouerunt ſpũalẽ cibũ: ne qñ fortè
fraudenſ eo. Cibo ſiquidẽ forti egent: qui manum miſerũt
ad fortia. Viuant de paleis ægypti: qui deſeruiũt in operi
bus luti & lateris: nobis fortior cibus eſt neceſſarius quo
niam nobis grandis reſtat uia: ut ambulemus in fortitu-
dine cibi illius. Ipſe eſt panis angelorum: panis uiuus: pa
Matt.19. nis quotidianus. Hic eſt de quo nobis ꝓmiſſum eſt: quia
centuplum accipiemus in hoc ſeculo. Sicut enim merce
narijs & quotidianus cibus datur in opere: & merces ſer
uatur in fine: ſic dñs uitã æternã in fine reddet: & interim
centuplũ repromittit & exhibet. Quid ergo mirum ſi ti
met ne perdat hãc gratiã: qui iã conſecutus eſt eam? Hæc
eſt metreta tertia: quam ſub diſiunctione ſignanter poſuit
eo ꝙ non omnium ſit: quia nec oĩbus cẽtuplum repromiſ-
ſum ſed ſolis qui omnia reliquerunt.

De mutatione aquæ in uinum. Sermo. II. *unde ſupra.*

IN operibus dñi fratres & minꝰ capaces animos
exterior cõſideratio paſcit: & qui magis exercita
tos habẽt ſenſus ſolidiorem intus cibũ inueniũt
& ſuauiorem: tãquã adipem medullãqꝫ frumẽti.
Sũt eñ & exteriori ſpecie delectabilia: & interiori uirtute
multo delectabiliora: quẽadmodum & ipſe exteriꝰ quidẽ
ſpecioſus erat forma præ filijs hoim: interius autẽ tanquã
cãdor lucis æternæ: etiã ipſis ſupeminẽs uultibus angelo-
rum. Apparebat enim foris hõ ſine culpa: caro ſine pecca- Naum.1.
to: agnꝰ ſine macula. Qꝫ ſpecioſi pedes annunciantis pacẽ
annũciãtis bõa: ſed multo ſpecioſiꝰ & ꝑcioſiꝰ caput eiꝰ qñ
caput chriſti deus. Delectabilis aſpectus hois in quẽ pctũ
nõ cadit: & bti oculi qui uiderũt ſed multomagis bti mũ Matth.5.
do corde: qñ ipſi deũ uidebũt. Deniqꝫ cũ peruenisset ad ma
cleũ: teſtã iam (licet decora ualde) non reputabat apls di- Ioan.6.
cẽs. Et ſi cognouimus aliqñ chriſtũ ſm carnẽ: ſed nũc iam
nõ nouimus. Nimirũ qa dñs ipſe ꝑdixerat: caro nõ ꝓdeſt
quicquã: ſpũs eſt qui uiuificat. Sed hæc eſt ſapia quã loq-
tur Paulus inter pfectos: nõ inter eos quibꝰ legimꝰ ab eo 1.Cori.2.
dẽ dictũ. Nihil arbitratꝰ ſum me ſcire inter uos niſi ieſum
chriſtũ & hunc crucifixũ. Totus ſuauis eſt: totus ſalubris
eſt: totus delectabilis: totus deniqꝫ ſm ſpõſæ uocẽ deſide-
rabilis. Sicut aũt in eo oſtẽſum eſt: ſic & in operibus eius
repies. Nã & ſupficies ipſa tãquã à foris cõſiderata deco-
ra eſt ualde, & ſi quis fregerit nucẽ intus inueniet qđ iocũ
dius ſit: & multo amplius delectabile. Nõ ſic apud patres
ueteris teſtamenti repies. Nã & in operibꝰ eorũ decora &
delectabilis eſt ſignificatio myſtica: ipſa tñ ſi p ſe conſiderẽ
tur inuenientur aliquãdo minꝰ digna: ut ſunt facta Iacob:
adulteriũ Dauid: & multa ſimilia. Precioſa quidẽ ſunt fer-
cula: ſed uaſa nõ adeo ꝑcioſa. Et fortaſſe propterea dictũ
eſt: tenebroſa aqua ĩ nubibus aeris: qñ tenebroſæ nubes
illæ fuerũt: & ſubiunctũ eſt de domino: præ fulgore in cõ-
ſpectu eius nubes trãſierũt. Credo iã aduertiſtis ad quid
hæc dicere uelim. Audiſtis eñ hodie miraculũ factũ in nu
ptijs: initiũ utiqꝫ ſignorũ dñi: cuius & hiſtoria ſatis eſt am
mirabilis: & ſignificatio ampliꝰ delectabilis. Magnũ enim
diuinæ maieſtatis indiciũ fuit: ad nutũ dñi aquã in uinũ
cõuerti: ſed eſt illa multa melior mutatio dexteræ excelſi:
quã in iſta ꝑfigurauit. Oẽs eñ nos ad ſpũales nuptias uo-
cati ſumus: in quibus utiqꝫ ſpõſus eſt chriſtꝰ dñs. Vñ canĩ-
mus in pſalmo. Et ipſe tanquã ſpõſus ꝓcedẽs de thalamo Pſal.38.
ſuo. Sponſa uerò nosipſi ſumus: ſi nõ uobis uideſ incredi-
bile, & oẽs ſimul una ſpõſa: & aĩe ſingulorũ quaſi ſingulæ
ſpõſæ. Sed qñ hoc ſentire poterit fragilitas ur̃a de deo ſuo
ꝙ eo affectu ſe diligat quo diligiſ ſpõſa à ſpõſo? Multum
eñ hæc ſpõſa ſpõſo ſuo inferior gñe: inferior ſpecie: infe-
rior dignitate. Attñ ꝓpter æthiopiſſam iſtam de lõgi quo
filiꝰ æterni regis aduenit: & ut ſibi deſpõſaret illã: ẽt mori
ꝓ ea non timuit. Moyſes quidem æthiopiſſam duxit uxo
rem: ſed non potuit æthiopiſſæ mutare colorem: chriſtus
uerò quã adamauit ignobilem adhuc & fœdã: glorioſam
ſibi exhibebit eccleſiam nõ habẽtẽ maculam neqꝫ rugam.
Murmuret Aaron murmuret & maria: nõ noua ſed uetꝰ:
non mater dñi, ſed ſoror moyſi. Nõ nr̃a inquã maria: illa
eñ ſolicita eſt ſi quid fortè deeſt in nuptijs. Vos autem ut
dignum eſt murmurantibus ſacerdotibus, murmurante
ſynagoga: toto affectu in gratiarũ actione uerſamini. Vi-
de eñ tibi ô humana aĩa: unde tibi hoc? Vnde tibi tam in
æſtimabilis gloria: ut eius ſpõſa merearis eſſe in quem de-
ſiderant angeli ipſi proſpicere? Vnde tibi hoc ut ipſe ſit
ſponſus tuus cuius pulchritudinem ſol & luna mirantur:
ad cuius nutum uniuerſa mutantur? Quid retribues do
mino pro oĩbus q̃ retribuit tibi: ut ſis ſocia mẽſæ: ſocia re-
gni: ſocia deniqꝫ thalami: ut introducat te rex in cubicu-
lum ſuũ? Vide iam qd de deo tuo ſentias: unde quantũ de
deo præſumas. Vide quibus brachijs uicariæ charitatis
reamandus

reamandus & amplectẽdus ſit: qui tanti te æſtimauit: imo
qui tanti te fecit. De latere enĩ ſuo te reformauit: qm̃ ꝓpter
te obdormiuit in cruce: & ob hoc ſomnũ mortis excepit.
Propter te a deo patre exiuit & matrẽ ſynagogã reliquit:
ut adhærens ei unus cũ eo ſpũs efficiaris. Et tu ergo audi
filia & uide & cõſidera quanta ſit erga te dignatio dei tui:
& obliuiſcere populũ tuũ & domũ patris tui. Deſere car-
nales affectus: ſeculares mores dediſce: à prioribus uitijs
abſtine: cõſuetudines noxias obliuiſcere. Quid enim pu-
tas: nõnne ſtat angelus dñi q̃ ſecet te mediã: ſi fortè quod
auertat ipſe alterũ admiſeris amatorem? Iã enĩ deſponſata
es illi: iã nuptiarũ prandium celebratur: nã cœna quidẽ in
cælo & in aula æterna paratur. Verũtñ nũquid ibi uinũ
deficiet? Abſit. Inebriabimur ibi ab ubertate domus dei:
& torrẽte uoluptatis eius potabimur. Paratũ eſt ꝑfecto il-
Pſ.45. lis nuptijs flumẽ uini: uini inquã qđ lætificat cor. Siquidẽ
fluminis impetus lætificat ciuitatẽ dei. Nũc aũt qm̃ gran-
dis nobis reſtat uia: prãdiũ quidẽ accipimus hic, & ſi non
in tanta copia: ꝗ plenitudo & ſatietas cœnæ reſeruet æter-
næ. Hic ergo nõnũquã uinũ deficit, grã ſcilicet deuotio-
nis: & feruor charitatis. Quoties mihi neceſſe eſt fratres
poſt lachrymoſas q̃rimonias ueſtras exorare matrẽ miæ:
ut ſuggerat ſuo benigniſſimo filio: qm̃ uinũ nõ habeatis.
Et ipſa dico uobis chariſſimi ſi pie à nobis pulſata fuerit
nõ deerit neceſſitati nr̃æ qm̃ miſericors eſt: & mater miæ.
Nã ſi cõpaſſa eſt uerecũdiæ illorũ à qbus fuerat inuitata:
multomagis cõpatiet nobis: ſi pie fuerit inuocata. Placẽt
enĩ illi nuptiæ nr̃æ: & ptinẽt ad eã multo amplius illis: ni-
mirũ de cuius utero tãquã è thalamo ſuo cæleſtis ſponſus
proceſſit. Sed quẽ nõ moueat qđ in nuptijs illis r̃ndit dñs
Nota. benigniſſimæ ac ſctiſſimæ matri ſuæ dicens. Quid mihi &
Textus. tibi eſt mulier? Quid tibi & illi dñe? Nõnne qđ filio & ma-
tri? Quid ad illã ptines q̃ris cũ tu ſis bñdictus fructus uen-
tris eiꝰ immaculati? Nõnne ipſa eſt q̃ ſaluo pudore conce-
pit: & ſine corruptione te peperit? Nõnne ipa eſt in cuius
utero nouem menſibus moratus es: cuius uirgineis uberi-
bus lactatus es: cũ qua iã duodecim annorũ factus de hie-
ruſalẽ deſcendiſti: & eras ſubditus illi? Nunc ergo dñe qđ
moleſtus es illi dicens: quid mihi & tibi? Multũ per omnẽ
modũ. Sed manifeſte iã uideo ꝙ nõ uelut indignãs aut cõ-
fundere uolẽs uirginis mr̃is tenerã uerecũdiã dixeris qđ
mihi & tibi: cũ uenientibus ad te iuxta matris præceptum
miniſtris: nihil cũctatus facias qđ illa ſuggeſſit. Vt qđ er-
go fratres: ut qđ ſic r̃ndeat prius? Vtiqꝫ ꝓpter nos: ut cõ-
uerſos ad dñm iã nõ ſolicitet carnaliũ cura parentũ: & ne-
ceſſitudines illæ nõ impediant exercitiũ ſpũale. Quãdiu
enĩ de mũdo ſumus debitores uos cõſtat eſſe parentibus.
At poſtquã reliquimus noſmetipſos: multomagis ab eo-
rũ ſolicitudine liberi ſumus. Vñ & legimus fratrẽ quendã
in heremo cõuerſantẽ: cũ ad eũ carnalis frater auxilij gra-
tia aduentaſſet reſpondiſſe ut adiret alterũ fratrem eorũ:
cũ ille utiqꝫ iam obijſſet. Cũqꝫ admiratus q̃ uenerat r̃nde-
ret: quia ille obijt: heremita ſe quoqꝫ ſimiliter obijſſe r̃ndit.
Optime ergo nos docuit dñs ne ſoliciti ſimꝰ ſup ꝓpinqs
carnis noſtræ plus quàm religio poſtulet: qñ ipſe matri &
tali matri reſpondit: quid mihi & tibi eſt mulier? Sic & in
alio loco cũ ſuggereret ei quidã: qm̃ foris ſtaret cũ fratri-
bus dñi quærens ei loqui reſpondit. Quæ eſt mater mea:
Mat 3. & q ſunt fratres mei? Vbi mõ ſunt q tã carnalr & inaniter
ſuper carnalibus propinquis ſuis ſolent eſſe ſoliciti: ac ſi
adhuc uiuerẽt & ipſi cum eis? Sed uideamus iam qđ ſequi-
Textus. tur. Erant, ait euãgeliſta, hydriæ ſex poſitæ ſm purificatio-
nẽ iudæorũ. Vel ex hoc potes manifeſtius aduertere non
plenitudinẽ ſed p̃parationẽ nuptiarũ eſſe: ubi nimirũ ad-
huc opus eſt purificatione. Deſponſationis ergo nuptiæ
iſtæ fuit: non copulationis. Abſit enĩ illis in nuptijs fore
uaſa purificationis: qm̃ glorioſam ſibi chriſtus eccleſiam
exhibebit non habentem maculam neqꝫ rugã: aut aliquid
hmõi. Vbi autem non erit macula quæ purificatio erit ne-
ceſſaria? Nunc utiqꝫ lauãdi tempus eſt: nũc purificationẽ
patet eſſe neceſſariã: qm̃ nemo mundus à ſorde: nec infans
cuius eſt uniꝰ diei uita ſup terrã. Nunc abluit ſponſa nũc
purificat: ut in cæleſtibꝰ illis nuptijs ſponſo ſuo ſine oĩ ma-
cula præſentet. Quæramus ergo hydrias ſex: in qbus hæc
ablutio iudæorũ: id eſt cõfitentiũ purificatio fiat. Nã ſi di- 1.Ioã.1.
xerimus qa pctm̃ nõ habemus nos ipſos ſeducimus: & ue-
ritas in nobis nõ eſt: quæ ſola liberat, ſola ſaluat, ſola lauat.
Qđ ſi confiteamur pctã noſtra: nõ deerũt ueris iudæis pu-
rificationis hydriæ: qm̃ fidelis eſt deus qui dimittat nobis
pctã: & emundet nos ab omni iniquitate. Ego quidẽ ſex
hydrias ſex obſeruantias arbitror eſſe: quas ad purifican-
da confitentium corda ſancti patres inſtituere: & oẽs illas,
ni fallor, hic poterimus inuenire. Prima ſiquidẽ hydria cõ-
tinẽtia eſt caſtitatis qua diluit quicqđ ante luxuria inqna-
uit. Scđa uerò ieiuniũ eſt: ut qđ maculauerat crapula nũc
abſtinentia mundet. Per ſegnitiẽ quoqꝫ & ocioſitatẽ q̃ ini-
mica eſt aiæ: multas cõtraximus ſordes contra dei ſenten-
tiã: In ſudore uultus alieni nõ noſtri pane ueſcentes: pro- Gen̄.3.
pter hoc quoqꝫ tertia hydria nobis apponit: ut ſordes illæ
in labore manuũ diluant. Sic & p ſomnolẽtiã cæteraqꝫ no-
ctiũ & tenebrarũ opera multa deliquimꝰ: ideò quoqꝫ quarta
hydria uigiliarũ obſeruantia ponit: ut nocte ſurgentes ad
confitendũ dño: non bonas noctes præteriti tpis redima-
mus. Iã uerò de lingua quis neſciat quã multũ inquinauerit
nos per uaniloquia & mendacia: per detractiones & adu-
lationes: p uerba malitiæ & uerba iactantiæ. Pro his oĩbꝰ
neceſſaria eſt hydria qnta ſilentiũ. ſ. cuſtos religionis: & in
quo eſt fortitudo noſtra. Sexta quoqꝫ hydria diſciplina
eſt: quæ non noſtro arbitrio ſed alieno uiuimus: ut deleat
quicquid indiſciplinate uiuendo deliquimus. Lapidea
ſunt hæc: dura ſunt: ſed neceſſe habemus in his lauari: niſi
fortè uoluerimus propter fœditates noſtras à domino ac-
cipere libellum repudij. Attamen in eo quod dicuntur la-
pideæ nõ ſolum duritia: ſed multo melius ſoliditas poteſt
intelligi: quoniam nõ lauant hæc: niſi firma ſtabilitate per-
manſerint. Ait ergo dñs ad miniſtros. Implete hydrias Textus.
aqua. Quid ſibi iſtud uult dñe? Miniſtri ſoliciti ſunt de ui-
ni penuria: & tu dicis, implete hydrias aqua? Illi de pocu-
lis cogitant: & tu p̃cipis ut uaſa purificatiõis ipleant? Sic Gen̄.29.
omnino ſic ſuſpiranti Iacob ad Rachelis amplexus: Lya à
patre ſupponit. Nobis fratres qui miniſtri ſumus & ſerui
ueſtri per chriſtũ nobis p̃cipit implere hydrias aqua: quo-
ties deeſt uinũ. Ac ſi dicat. Illi deuotionem deſiderant ui-
nũ requirũt: feruorẽ flagitant: ſed nondũ uenit hora mea:
implete hydrias aqua. Quæ eſt enim aqua ſapientiæ ſalu-
taris: & ſi non adeo ſuauis: niſi fons uitæ & initium ſapien-
tiæ timor dñi? Dicit ergo miniſtris. Incutite metũ & ſpũ
timoris non tã uaſa quàm corda replete: qa ut ad charita-
tẽ ꝑueniãt initiandi ſunt à timore: ut dicant & ipſi. A timo-
re tuo concepimus dñe & parturiuimus ſpm̃ ſalutis. Sed
quõ implebunt hydriæ? Prædixerat enĩ euãgeliſta: capiẽ-
tes ſingulæ metretas binas uel ternas. Quæ ſunt duæ me-
tretæ: quæ ue tertia? Vtiqꝫ duplex timor cõmunis & notꝰ
omnibus: ac tertiꝰ qdem minus cõmunis: & minus notꝰ:
Primꝰ enĩ timor eſt ne cruciemur i gehẽna. Scđs ne exclu-
ſi à uiſione dei priuemur tã inæſtimabili glia. Tertiꝰ replet
animã oĩ ſolicitudine timidã: ne fortè deſerat à grã. Et qui-
dem oĩs timor dñi ſicut aqua extinguit ignẽ ſic extinguit
pcti cõcupiſcentiã: ſed his maxime cũ ad oẽm tẽtationem
ſtatim occurrit ne fortè cõtingat amittere gratiam: ut ſibi
derelictꝰ homo labat quotidie de malo in peius: de peri-
culo minori in grauiorẽ culpã: quales utiqꝫ multos uide-
mus cũ in ſordibꝰ ſint ſordeſcẽtes adhuc. Nã aduerſus ti-
morẽ iſtũ non eſt unde ſibi blãdiat aĩa: ſiue de miori fortè
quãtitate pcti: ſiue de emẽdatiõe futura. Talibꝰ enĩ blãdi-
mentis impediuntur aliquatenus duo prima genera timo-
ris. Præcepit ergo nobis dominus ut hac aqua hydrias
impleamus. Sunt enĩ aliqñ uacuæ & plenæ uento: ſi quis
tamẽ adeo inſanus eſt: ut in eo per uanitatis ſtudium illæ
quas prædiximus obſeruantiæ mercede perpetua uacuen-
tur: ut ſunt fatuæ uirgines in quarũ uaſis oleũ non habe-
tur. Interdum autem quod peius eſt plenæ quidẽ ſunt ſed

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

plenæ ueneno: qđ eſt inuidia: murmur: rācor animi: & detractio. Propterea ne fortè ſubintrēt iſta dū uinū deeſt: iubemur implere hydrias aqua ut obſeruent mādata dñi in timore: q̄ tunc mutat̃ in uinū cū timor expellit̃ à charitate & implent̃ oia feruore ſpūs & iocuuda deuotione.

In conuerſione ſancti pauli Quomodo ad exemplum eius debemus conuerti. Sermo. I.

MEríto quidē dilectiſſimi cōuerſio doctoris gentiū ab uniuerſitate gentiū feſtiuis gaudijs hodie celebrat̃. Multos enim ab hac radice ramos prodiſſe uidemus. Cōuerſus paulus: cōuerſionis minister factus eſt uniuerſo mūdo. Et multos quidem olim in carne adhuc: ſed nō iam ſm carnē ambulās prædicatiōis officio conuertit ad deū: nūc quoq; in ipſo felicius uiuens & apud ipm ne adhuc qdem ceſſat ab hoim cōuerſione: dico aūt exēplo: oratione: doctrina. Propterea deniq; conuerſionis eius memoria frequentat̃: ꝙ & ipſa quoq; memorantibus utilis inueniat̃. In hac enī memoria & peccator ſpem ueniæ concipit & ꝓuocat̃ ad pœnitētiā: & q iā pœnitet pfecte: cōuerſionis accipit formā. Quis deſperet ultra ꝓ magnitudine cuiuſlibet criminis: qñqdē ſaulū audiat adhuc ſpirātē minarū & cedis in diſcipulos dñi, ſubito factū uas electionis? Quis dicat iniq̄tatis pondere preſſus, aſſurgere iā ad ſtudia meliora nō ualeo: qū i ipo itinere quo ſanguinē ſitiēs chriſtianū dirū toto pectore uirus eſflabat: pſecutor crudeliſſimus in fideliſſimū repente mutatus eſt p̄dicatorē? Magnifice ſiquidē in hac una cōuerſione & miæ magnitudo & efficacia gratiæ cōmēdat̃. Subi-
Luce. 9. to, ait lucas: circūfulſit eū lux de cælo. O uerè inæſtimabilis diuinæ dignatio pietatis. Illuſtrat cæleſti fulgore uel à foris: intus adhuc luminis icapacē. Qui necdū infundi poterat: diuina ſaltem circumfundit̃ claritate. Et uox facta eſt Lucis & uocis teſtimonia credibilia facta ſunt nimis: nec dubitare eſt de ueritate quæ ſeſe ingerit per utraſq; oculorum ſcilicet auriumq; feneſtras. Sic nimirū ſic in iordane quoq; ſupra caput domini & colūba apparuit, & uox ſonuit: ſic & in monte quādo transfiguratus eſt corā diſcipulis & claritas uiſa eſt: & uox nihilominus patris audita.
Textus. Saule ſaule: quid me perſequeris? Verè deprehēſus eſt ſaulus non eſt diſſimulandi locus: non eſt facultas ulla negandi. In manibus ſunt epiſtolæ crudeliſſimæ legationis: auctoritatis execrandæ: poteſtatis iniquæ. Quid me pſequeris inquit? An non perſequebat̃ xp̄m: qui chriſti membra trucidabat in terris? Aut uerò pſecuti ſunt chriſtū q ſacratiſſimū illud corpus crucis affixere patibulo: & non perſequebat̃ eū: qui aduerſus corpus eius qđ eſt eccleſia (eſt enī corpus eius etiā ipſa) odio furebat iniquo? Deniq; ſi proprium ſanguinē dedit in preciū redēptionis aiarum nō tibi uidet̃ grauiorē ab eo ſuſtinere pſecutionē qui ſuggeſtiōe maligna: exemplo pnicioſo: ſcandali occaſione: auertit ab eo animas quas redemit: quàm à iudæo qui ſanguinē illū fudit? Agnoſcite dilectiſſimi & expaueſcite cōſortia eorū qui ſalutē impediūt aiarū. Horrendū penitus ſacrilegium qđ & ipſorum uidet̃ excedere facinus: qui dño maieſtatis manus ſacrilegas iniecerūt. Videbat̃ iā ceſſaſſe pſecutiōis tp̄s: ſed ut palā factū eſt: nunquā deeſt pſecutio chriſtiano ſed neq; chriſto. Et nūc qđ grauius eſt: ipſi chriſtū perſequūtur q ab eo utiq; chriſtiani dicunt̃. Amici tui deus & ꝓximi aduerſum te appropinquauerūt & ſteterūt. Cōiurat̃ ſe uidet̃ contra te uniuerſitas populi xp̄iani à minimo uſq; ad maximum: à plāta pedis uſq; ad uerticem nō eſt ſanitas ulla: egreſſa eſt iniq̄tas à ſenioribus iudicibus uicarijs tuis qui uident̃ regere populū tuū: non eſt iā dicere, ut pp̄ls ſic ſacerdos: qa nec ſic populus ut ſacerdos. Heu heu dñe deus: quia ipſi ſunt in perſecutione tua primi q uident̃ in eccleſia tua primatū diligere: gerere principatum. Arcem ſion occupauerūt: apprehenderunt munitiones: & uniuerſam deinceps libere & pt̄atiue tradunt incendio ciuitatem. Miſera eorum conuerſatio: plebis tuæ miſerabilis ſubuerſio eſt. Atq; utinam ſola hac parte nocerent. Eſſet fortè qui ūnica præmonitus & p̄munitus exhortatione daret operam: ipſorū nō exēpla imitari, ſed obſeruare p̄cepta: iuxta illud. Quæ dicūt facite: & ad opera eorū nolite reſpicere. *Mat. 24*
Nunc aūt dati ſunt ſacri gradus in occaſionē turpis lucri & quæſtū æſtimauit pietatē. Copioſiſſimæ ſiquidē pietatis inueniunt̃ in ſuſcipienda imo accipiēda magis animarū cura: ſed hæc apud eos cura minor & de animarū ſalute nouiſſima cogitatio eſt. An uerò ſaluatori aiarum grauior ulla eſſe poterat pſecutio? Inique agūt & cæteri contra chriſtū: multiq; ſunt noſtris tēporibus antichriſti. Merito tn̄ & crudeliorē eā cēſet pſecutionē pro acceptis bñficijs: & grauiorē ſentit pro ptāte quā ꝓprijs ſuſtinet à miniſtris: licet alij quoq; multi contra proximorū ſalutē multipharie multiſq; modis & uarijs occaſionibus agere uideātur. Hæc uidet chriſtus & ſilet: hæc ſaluator patitur & diſſimulat. Propterea diſſimulemus nos quoq; neceſſe eſt: & ſileamus interim maximeq; de p̄latis noſtris magr̄is eccleſiarū. Sic nimirū ſic placet & ipſis ut euadāt nūc humana iudicia: ueniatq; ſemel iudiciū graue his q præſunt & potētes patiant̃ tormēta potenter. Vereor dilectiſſimi ne qs fortè ſit & in nobis dñi perſecutor: qa manifeſta docuit ratio: impedire ſalutē, eſſe pſequi ſaluatorē. Quas ego de ſalute aiæ meæ fratri illi grās agere poſſum: q mihi propinat detractiōis fraternæ uenenū? Merito detractores deo *Roma. 1.*
odibiles deſcribunt̃: tanquā pſecutores. Quid & is q exēplo ſuo ad remiſſius agendū cæteros ꝓuocat: aut ſingularitate turbat: aut ingerat curioſitate: aut impatientia ſua & murmuratione moleſtat: aut quocūq; mō cōtriſtat ſpm̄ dei q in eis eſt: ſcādalizās unū de minimis iſtis credētibus in eū? Nonne & hic manifeſte pſequit̃ xp̄m? Vt ergo pſecutorū & nomē & crimē longe ſit ſemp à nobis: obſecro uos dilectiſſimi benignos ſemp & mites exhibeamus nos inuicē ſupportātes in oi patiētia: & ad id qđ melius & perfectius eſt alterutrū ꝓuocantes. Quis enī ſufficere ſibi putat non pſequi dñm: ſed nec obſequi dño? Quā habiturus eſt gratiā ſi ut nō reſiſtit: ſic nec aſſiſtit quidē? Deniq; ſi quis adeo puſillanimis eſt ut ſatis ſibi reputet nec perſecutorē eſſe nec coadiutorē dei: audiat qđ ipſe loquat̃. Qui nō eſt *Mat. 12.*
mecū cōtra me eſt: & q nō colligit mecū diſpergit. Saule *Textus.*
ſaule qđ me perſequeris? Et ille. Quis es dñe? Hinc ꝓfecto dat̃ intelligi: qa uerè circūfuſa erat illi claritas non infuſa. Audiebat paulus uocē dñi: ſed faciem dñi nō uidebat: qm̄ erudiebat̃ ad fidē: & ut ipſe poſtea docuit fides ex auditu eſt. Quis es? inq̄t. Ignotū enī perſequebat̃: & ideo conſecutus eſt miſericordiā qa ignorās in incredulitate hoc fecit. Diſcite ex hoc fratres iuſtū iudicē deū: non mō qđ fiat: ſed & quo animo fiat conſiderate: & cauete deinceps ne quis parua reputet: quālibet parua ſcienter delinquere conuincat̃. Nemo dicat in corde ſuo: leuia ſunt iſta: nō curo corrigere nō eſt magnū ſi i his maneā uenialibus minimiſq; peccatis. Hæc eſt enī dilectiſſimi i pœnitētia: Hæc blaſphemia in ſpm̄ ſctm̄: blaſphemia irremiſſibilis. Paulus qdē blaſphemus fuit ſed nō in ſpm̄ ſctm̄: qa ignorans fecit icredulitate. Nō in ſpm̄ ſctm̄ blaſphemās: iō cōſecutus eſt miam. Quis es *Textus.*
dñe? Et dñs ad eū. Ego ſum Ieſus nazarenus quē tu perſequeris. Ego ſum ſaluator: quē tu pſequēdo peris. Ego ſum de quo tu in lege tua legis prædictū qđ neſcis impletū: qa nazarenus uocabit̃. Et ille. Dñe quid me uis facere? Hæc pla- *Mat. 2.*
nè fratres perfectæ conuerſionis eſt forma. Paratū, inquit, *Textus.*
cor meū deus: paratum cor meū. Paratus ſum & non ſum *ps. 56.*
turbatus: ut cuſtodiam mādata tua. Dñe qđ me uis facere? *ps. 118.*
O uerbum breue ſed plenum: ſed uiuum: ſed efficax: ſed dignū oi acceptiōe. Quàm pauci inueniunt̃ in hac pfectæ obedientiæ forma: qui ſuā ita abſcoerint uoluntatē: ut ne ipſum quidem cor propriū habeant: ut non quid ipſi: ſed qđ dominus uelit oi hora requirāt dicentes ſine intermiſſione. Dñe quid me uis facere? Et illud Samuelis: Loquere do- *1. Reg. 3.*
mine: quia audit ſeruus tuus. Heu plures habemus euangelici illius cæci: quàm noui apoſtoli imitatores. Quid uis, *Mat. 10.*
ait dñs ad cæcū illū, ut faciā tibi? Quāta eſt miſeratio tua dñe: quanta dignatio tua? Siccine dñs ſerui quærit ut faciat uoluntatē? Verè cæcus ille: quia non cōſiderauit: non expauit:

expauit:nõ exclamauit.Abſit hoc dñe:tu magis dic quid
me facere uelis.Sic eñi decet:ſic oino dignũ eſt:non meã à
te:ſed à me tuã quæri & fieri uolũtatẽ.Videtis fratres:qa
uerè neceſſaria erat hoc in loco cõuerſio?Sic profecto:ſic
multorũ uſq; hodie puſillanimitas & peruerſitas exigit:ut
ab eis q̃ri oporteat qd uis ut faciã tibi:nõ ipſi quærãt:dñe
qd me uis facere.Cõſiderare neceſſe habet miniſter & ui-
carius xp̃i:qd ſibi p̃cipi uelint:nõ ipſi cõſiderãt q̃ uolũtas
ſit præceptoris.Nõ eſt obediẽtia eorũ plena:nõ i oib⁹ pa
rati ſunt obſequi:nõ per oia ſequi ꝓpoſuerũt eũ:qui non
ſuã ſed patris uenit facere uolũtatẽ.Diſcernunt & diiudi
cant eligẽtes in quibus obediãt imperãti:imo in quibus
præceptorẽ ſuũ ipſorũ obedire neceſſe ſit uolũtati.Huiõi
itaq; & ſi tolerari ſe uideãt & cõdeſcẽdi ac morẽ geri infir
mitati ſuæ ꝑficiãt obſecro:pudeatq; ſemp paruulos inue-
niri:ne qñ fortè audiãt quid debui uobis facere & non fe-
ci?& abutẽtibus patiẽtia & benignitate p̃lati:fiat tandem
multitudo exhibitæ miſerationis:cumul⁹ iuſtæ dãnatio-
Textus. nis. Dñe qd me uis facere?Et dñs ad illũ.Surge & ingre-
dere ciuitatẽ:ibi dicetur tibi quid te oporteat facere.O ſa
piẽtia ſuauiter uerè uniuerſa diſponẽs.Eum cui tu loque-
ris erudiendũ de uolũtate tua mittis ad hoiem:ut ſocialis
uitæ cõmendef utilitas:& edoct⁹ per hoiem diſcat & ipſe
ſm datã ſibi gratiam hoibus ſubuenire.Ingredere ciuita-
tem.Videtis fratres nõ ſine diuino conſilio factum eſſe ut
hanc ciuitatem dñi uirtutũ ingrederemini:diuinã diſce-
re uolũtatẽ?Planè qui te ſalubriter terruit & cõuertit cor
tuum ad deſiderandã uolũtatẽ ſuam:ipſe tibi dixit:ſurge
& ingredere ciuitatẽ.Sed audi quàm manifeſte in his quæ
ſequũtur,uoluntaria ſimplicitas & chriſtiana cõmendaf
manſuetudo.Apertis oculis nihil uidebat:ad manus aũt
trahebatur ab his qui comitabantur eum.Felix cæcitas:
qua male quondã illuminati in p̃uaricatione tandẽ in cõ-
uerſione oculi ſalubriter excæcantur.Sanè q triduo pau-
lus ſine cibo manet perſiſtens in oratione:ad eos maxime
pertinet q nouiter ſeculo abrenunciantes necdũ in cœle-
ſti cõſolatiõe reſpirãt.Suſtineãt ergo & ipſi dñm in oi pa-
tiẽtia:orẽt ſine intermiſſiõe:q̃rentes,petentes,pulſantes:
qa exaudiet eos pater cœleſtis i tp̃e opportuno.Nõ obli-
uiſcef eorũ i finẽ:ueniet & nõ tardabit.Si triduo ſuſtinue
ris eũ nõ habens qđ manduces:confide quia miſerator &
miſericors dña ieiunũ te nõ dimittet.Exinde iubetur ana
nias manus imponere ſaulo:ſed tãquã bene eruditus non
cõtinuo acquieſcit.Vide eñi ſi nõ etiã paul⁹ ipſe doctrinã
1. Thim.5 hanc deinde tradidit diſcipulo.Nemini inquiens cito ma
nus imponas.Vidit(ait dñs)uirum imponẽtẽ ſibi manus
ut uiſum recipiat.Fratres,paulus hoc cũ uidiſſet:nõ cõti
nuo illuminatus eſt.Numquid nõ expectauit ananiæ ma-
nũ:quia uenturũ eum fortè in ſomniis præuidit?Hæc di-
co chariſſimi:quia uereor ne qs fortè ſit inter uos qui ſolo
ſeſe ſomnio p̃ſumat illuminatũ eſſe:nec iã æquanimiter pa
tiatur ad manũ trahi:ſed ductorẽ ſeſe ꝓfiteaf aliorum.Cui
eñi necdũ adminiſtrationis cura iniuncta eſt:cui necdum
credita diſpẽſatio:cui necdũ p̃ceptũ ut uideat & ꝓuideat
his q apertos oculos habẽtes nihil uidẽt qd hoc p̃ſumere
tentat:niſi quia meditaf inania & quaſi ſomnia uana ſecta
tur?Caueam⁹ ab hoc uitio fratres ſemper quod in nobis
eſt:abiecti eligamus eſſe & ad manus trahi,manſuetudinẽ
& humilitatem diſcentes à chriſto domino:cui eſt honor
& gloria in ſecula ſeculorum.Amen.

Sermo ſecundus,unde ſupra.

COnuerſus eſt hodie paulus:imo ſaulus conuer
ſus:uerſus eſt in paulũ.Siquidẽ fact⁹ eſt tanquã
Mat.18. euangelicus ille paruulus de quo dñs ait.Niſi
conuerſi fueritis & efficiamini ſicut paruulus
iſte:nõ intrabitis in regnũ cœlorũ.Fortè eñi ſeipſum dice
bat.Nimirũ ipſe magnus dñs & laudabilis nimis:ipſe par
uulus qui dat⁹ eſt nobis.Nec tñ magn⁹ interim ſed paruu
lus exhibef ut ſeip̃m faciat gratũ & efficax neceſſariæ par
uitatis exẽplũ.Ad paruulũ ergo ſit cõuerſio tua:ut diſcas
paruulus eſſe,tu quoq; cũ cõuerteris paruulus fias.Enim
uero audi quàm euidẽter ip̃m tibi in quo cõſtituit formã
conuerſionis paruulum manifeſtat ſignanter ea quæ ſunt
paruuli in ſeipſo imitanda proponẽs.Diſcite à me,inquit, Matth.11.
quia mitis ſum & humilis corde.Gemina paruitas:humi-
litas & manſuetudo.Et illa interior:iſta exterior paruitas:
utraq; tamen non parua uirtus eſt.Nempe quàm paruul⁹
ille tã magnus unicũ magiſteriũ ꝓfitef.Hodie ergo cõuer
ſus eſt paulus:hodie deſiit eſſe ſaulus.Hodie factus eſt hu-
milis & mitis corde.Probat oris cõfeſſio cordis humilia- Actu.9.
tionẽ:dum clamat.Dñe quid me uis facere?Magis aũt ꝓ-
bat ipſa collatæ gratiæ magnitudo:quæ nimirũ tam mul-
ta niſi multũ humili data non fuit.Cæterum manſuetudo
qm̃ exterior quædã(ut diximus)paruitas & ob hoc mani
feſtior eſt:tripliciter nobis in conuerſione hac cõmendaf.
Triplici quidẽ uelut ariete manſuetudo noſtra pulſaf:uer
borũ iniuriis:dãnis rerũ:corporis læſione.In his tribus,
oĩs exhibitio patiẽtiæ:oĩs exercitatio mãſuetudinis.Pro-
bata eſt illa uirtus:quã nihil horũ uidef cõcutere potuiſſe
Conſiderare libet quẽadmodum paulus ſup hia omnibus
in ipſa ſtatim ſua conuerſione tentatus,uerè iam paulus
inuentus ſit:in hac parte uerè mitis & patiens. Saule ſau-
le quid me perſequeris?Durum eſt tibi contra ſtimulum
calcitrare.Durum equidẽ uerbũ:uerbũ increpatoriũ ple
num cõminatione.Sanè qđ ad corpus pertinuit concuſſus
eſt & proſtratus in terrã.An uerò & dãno quoq; probat⁹
eſt?Et ualde.Siquidem ipſum ei lumen ademptũ eſt oculo Actu.9.
rum & apertis,ut ſcriptũ eſt,oculis nihil uidebat.Exper-
ta eſt in his tribus & exercitata patiẽtia Iob:quem in hac
uirtute opinatiſſimum deus exẽplar dedit.Sed ueſtræ hoc
induſtriæ relinquimus ueſtigandum.Sufficit nos monere
formam ueræ conuerſionis magna ex parte in hac manſue
tudine conſtitutam:ut pudeat eos qui conuerſi eſſe debue
rant uel in corporum læſione uel in damno rerum uel q
magis indignum eſt in uerborum iniuriis inueniri peruer
ſos penitus & auerſos.

In purificatione beatæ mariæ de triplici miſericordia.

Sermo primus.

HOdie templi dominũ,in templũ dñi uirgo ma-
ter inducit:Ioſeph quoq; ſiſtit domino nõ ſuũ
ſed eius filium dilectum:in quo ei bene compla
cuit. Agnoſcit iuſtus quem expectabat:anna
quoq; uidua confitetur.Ab his quatuor primo hodierna
proceſſio celebrata eſt:quæ poſtmodum exultatione uni-
uerſæ terræ in omni loco & ab omni gente celebraretur.
Nec ſanè mirũ ſi tunc parua fuit:qñquidẽ paru⁹ erat q ſu-
ſcipiebaf.Nullum ibi locũ pctõr habuit:oẽs iuſti:oẽs ſcti:
oẽs fuere perfecti.Sed nunquid hos tñ ſaluabis dñe?Cre
ſcat corpus creſcat & miſeratio.Hoies & iumẽta ſaluabis
dñe:cũ multiplicaueris miſericordiã tuã de⁹.In ſcd'a iam
ꝓceſſione præeunt turbæ:turbæ ſequunf,nec uirgo por-
tat ſed aſellus.Neminẽ itaq; dedignaf:nec ipſos q compu
trucrũt tanquã iumenta in ſtercore ſuo.Non dedignaf in
quã,ſed ſi apoſtolica ueſtimẽta nõ deſint:ſi doctrina eorũ:
ſi morũ iuſtitia:ſi obediẽtia:ſi charitas cooperiat multitu
dinẽ peccatorũ:ex hoc iã ꝓceſſionis ſuæ gloria nõ cẽſebit
indignos.Magia uerò & ip̃am q̃ tã paucis collata uidef:
nobis quoq; ab ipſo inuenire eſt reſeruatã.Quidni reſerua
ret poſteris quã & prærogauit ãtiqs?Dauid rex & ꝓphe-
ta exultauit ut uideret diẽ iſtũ:& uidit & gauiſus eſt.Alio
qn ſi nõ uiderat:unde pſallebat?Suſcepimus,inquit,deus Pſ.47.
miam tuã i medio tẽpli tui.Suſcepit hãc miam dñi dauid:
ſuſcepit Symeõ.Suſcepim⁹ & nos:& qcũq; ſunt p̃ordina
ti ad uitã.Siqdẽ xp̃s heri & hodie & in æternũ.In medio
eñi tẽpli mia eſt nõ in angulo aut diuerſorio:qa nõ eſt ac-
ceptio pſonarũ apud deũ.In cõi poſita eſt:offerf oibus:&
nemo illius expers niſi q renuit.Diriuanf aquæ tuæ foras
dñe deus:nihilomin⁹ tñ fons tuus tibi ꝓprius eſt:& non
bibit alien⁹ ex eo.Qui tuus eſt,non uidebit mortẽ donec
uiderit chriſtũ dominũ:ut ſecurus dimittaf in pace.Quid
ni dimittatur in pace:q chriſtũ diu habet in pectore?Ipſe
eñi eſt pax noſtra:q per fidẽ habitat in cordibus noſtris.

Tu quō hīc exibis aīa miſera ſ̄ ducē itineris Ieſum igno
ras? Ignorātiā eñi dei quidā hñt. Vñ hoc? Nempe qa lux
uenit in mundū: & dilexerūt hoīes magis tenebras quàm
Ioan.1. lucē. Et lux, inqt, in tenebris lucet: & tenebræ eā nō cōpre
hēderūt. Ac ſi dicat. Et in plateis diriuant aquæ & alienꝰ
nō bibit ex eis. Et mīa in medio templi eſt, nec tñ accedūt
quos manet æterna dānatio. Mediꝰ nrm ſtat ō miſeri quē
uos neſcitis: ut morietes anquā uideritis chriſtū dñi non
in pace dimittamini: ſed potius rapiamini à rugientibus
ꝑparatis ad eſcā. Suſcepimꝰ deus mīam tuā in medio tem
ps.45. pli tui. Longe eſt hæc grarū actio à uoce illa gemētis. Do
ps.35. mine in cælo mīa tua: & ueritas tua uſq; ad nubes. Quid
enī? Videt ne tibi in medio fuiſſe mīa: cū apud ſolos cæli
genas ſpūs haberetur? At ubi ſanè minoratus eſt xp̄s pau
lominus ab angelis: factuſq; eſt dei & hoim mediator: ac
uelut lapis angularis pacificauit p ſanguinem ſuū quæ in
cælis ſunt & quæ ſuper terrā: ex hoc planè iam ſuſcepimꝰ
deus miſericordiā tuā in medio templi tui. Eramus eñi &
nos natura filij iræ: ſed conſecuti ſumus mīam. Cuius iræ
filij: & quā miſericordiā cōſecuti? Nempe filij ignorantiæ
ignauiæ captiuitatis: & cōſecuti ſumus ſapientiā, uirtutē,
redēptionē. Ignorātia mulieris ſeductæ excæcauerat nos:
mollicies uiri abſtracti & illecti à propria concupiſcentia
eneruauerat nos: malitia diaboli expoſitos iuſte à deo ca
ptiuauerat nos. D Sic ergo naſcimur uniuerſi: ptimū q
dē uiæ ciuitatis habitaculi prorſus ignari deinde imbecil
les & ignaui: ut & ſi nota nobis eēt uia uitæ ꝓpria tñ ꝑpe
diremur & detineremur inertia: poſtremo captiui ſub peſ
ſimo crudeliſſimoq; tyrāno: ut licet prudētes eſſemus atq;
robuſti: ipſa tñ miſeræ ſeruitutis opprimeremur cōditiōe.
Nunqd nō mīa & miſeratione multa opus habet tāta mi
ſeria? Aut certè ſi iā ſalui ſumus ab hac triplici ira p chri
ſtū q factus eſt nobis ſapīa à deo patre & iuſtitia & ſancti
ficatio & redemptio: quanta nobis uigilantia opus eſt di
lectiſſimi: ne fortè qd̄ abſit inueniantur noſtra nouiſſima
peiora prioribus: ſi denuo contingat irā incendere: utpo
te q nō natura iā ſed ꝓpria uoluntate filij iræ ſumus? Am
plectamur itaq; mīam quā in medio tēpli ſuſcepimꝰ: & cū
1.Cori.3. beata anna non dimoueamur à tēplo. Templū eñi dei ſan
ctū eſt: qd̄ eſtis uos: ait apoſtolus. Prope eſt hæc mīa: pro
pe eſt uerbū i ore ueſtro: & in corde ueſtro. Deniq; in cor
dibꝰ ueſtris per fidē habitat xp̄s. Hoc templū eius, & hæc
ſedes eius niſi fortè excidit uobis: qm̄ aīa iuſti ſedes ſapiē
tiæ eſt. Qd̄ ergo frequēter imo & ſemp ammonere cupio
fratres meos: obſecro & nūc ambulemꝰ nō ſm carnem in
carne: ne diſpliceamus deo. Nō ſimus amici huius ſeculi:
ne dei conſtituamur inimici. Reſiſtamus ergo diabolo &
fugiet à nobis: ut libere iam ambulemus in ſpū: & in cor
Sap.9. de ſit cōuerſatio noſtra. Siquidem corpus qd̄ corrumpit
aggrauat & eneruat & effœminat aīam: & terrena inhabi
tatio ſenſum multa cogitantē deprimit: ut ad cæleſtia non
1.Cori.3. aſſurgat. Vndæ & ſapientia huius mūdi ſtultitia eſt apud
deū: & à maligno qui ſuperat: ei & ſeruus addicit. Porrò
in corde ſuſcipitur mīa: in corde habitat chriſtꝰ: in corde
loquitur pacē iu plebē ſuā: & ſuper ſanctos ſuos & in eos
qui conuertuntur ad cor.

De ordine & modo ꝓceſſionis. Sermo ſecundus, unde ſupra.

GRatias redēptori noſtro qui tā copioſe præue
nit nos in bñdictionibus dulcedinis: ſacramen
tis infantiæ ſuæ gaudia noſtra multiplicās. Ce
lebratis ſiquidē pauloante natiuitate, circunci
ſione, & apparitione eius: feſtus hodie nobis oblationis
eius dies illuxit. Hodie nanq; ſiſtitur creatori terræ fru
ctus ſublimis: hodie placabilis & deo placēs hoſtiā uirgi
neis manibus offertur in templo: portatur à parentibus, à
ſenibꝰ expectat. Offerūt Ioſeph & maria ſacrificiū laudis:
ſacrificiū matutinum, ſymeon & anna ſuſcipiunt. C Ab
his quatuor cælebrata proceſſio eſt quæ p quatuor orbis
climata ſolemnibus hodie gaudijs ad memoriā reuocatur.
Quia ergo feſtiuā hodie & noſipſi ꝑter cæterarū cōſuetu
dinē ſolennitatū acturi ſumꝰ ꝓceſſionē: nō inutile arbitror
modū ipſius & ordinē diligentiꝰ intueri. Proceſſuri ſumꝰ
bini & bini candelas habentes in manibus: ipſas quoq;
ſuccēſas: nec quolibet igne: ſed qui prius in eccleſia facer
dotali bñdictione fuerit cōſecratus. Ad hæc futuri ſunt in
ꝓceſſione nr̄a nouiſſimi primi: & primi nouiſſimi & cāta
bimus in uijs dñi: qm̄ magna eſt gloria dñi. D Merito
ſanè bini & bini ꝓcedimꝰ: ſic eñi ob cōmēdationē frater
næ charitatis & ſocialis uitæ miſſos à ſaluatore diſcipulos
euāgelia ſacra teſtant. Turbat ꝓceſſionē ſiqs ſolitariꝰ in
cedere curat: nec ſibi ſoli nocet: ſed etiā cæteris eſt mole
ſtus. Hi ſunt q ſegregāt ſemetipſos aīales ſpm̄ nō habētes:
nec ſoliciti ſeruare unitatē ſpūs in uiculo pacis. Iā uerò
ſicut nō eſt bonū eſſe hoiem ſolum: ſic in cōſpectu dñi ua
cuū apparere eſt ꝓhibitū. Cū eñi arguant ocioſitatis ipſi
quoq; quos nemo cōduxit, q iā cōducti ſunt ſi ocioſi inuē
ti fuerint qd merent? Fides quippe ſine operibꝰ mortua eſt. Luco.2.
Ipſa deniq; opa noſtra in feruore agēda ſunt & in deſide
rio cordis ut ſint lucernæ ardētes in manibꝰ noſtris. Alio
quin timēdū eſt ne fortè tepidos nos euomere incipiat: q
in euāgelio loquit dicēs. Ignē ueni mittere in terrā: & qd Lucæ.12.
uolo niſi ut ardeat? Hic planè ſacer & bñdictus eſt ignis
quē pater ſanctificauit & miſit in mundū: & cui bñdicitur
in eccleſijs ſicut ſcriptū eſt. In eccleſijs bñdicite deo dño. Ha
bet eñi etiā aduerſariꝰ noſter utpote peruerſus diuinorum
operū æmulator: habet inquā ignē ſuū & ipſe: ignē cōcu
piſcentiæ carnalis: ignē inuidiæ & ambitionis: quē ſalua
tor in nobis nō accendere ſed extinguere uenit. Deniq; ſi
qs alienū hūc ignē i diuino offerre pſumpſerit ſacrificio:
etiā ſi patrē habeat Aaron moriet in iniquitate ſua. Porrò
ſuper hæc q̄ de ſociali uita & fraterna dilectione, de bonis
operibꝰ & feruore ſancto dicta ſunt: humilitatis uirtꝰ ma
xima maximeq; neceſſaria eſt ut honore ꝓueniamꝰ inuicē
nec mō priores ſed & ipſos iuniores ſibi qſq; ꝑponat quæ
nimirū hūilitatis pfectio eſt & iuſtitiæ plenitudo. Et qm̄
hilarē datorē diligit deus & fructus charitatis eſt gaudiū
in ſpūſctō: cātemꝰ ut dictū eſt i uijs dñi: qm̄ magna eſt gl̄ia
dñi. Cātemꝰ dño cāticū nouū: qa mirabilia fecit. In quibꝰ
oībus ſi qs forſitā ꝓficere diſſimulat & ꝓficiſci de uirtute
in uirtutē: nouerit qſqs hmōi eſt in ſtatiōe nō in ꝓceſſiōe
ſe eſſe: imo uerò & in regreſſiōe: qm̄ i uia uitæ nō progre
di: regredi eſt: cū nihil adhuc i eodē ſtatu pmaneat. Porrò
pfectꝰ nr̄ in eo cōſiſtit (ut ſæpiꝰ me dixiſſe memini) ut nū
quā arbitremur nos appꝛehendiſſe: ſed ſemp extēdamur ad
anteriora inceſſanter conemur in meliꝰ: ut imperfectū no
ſtrum diuinæ miſericordiæ obtutibꝰ iugiter exponamꝰ.

Item in purificatione de puero, maria, & Ioſeph.

Sermo tertius.

PVrificationē beatæ mariæ uirginis hodie cele
bramus: quæ ſm legem moyſi facta eſt tranſa
ctis à natiuitate dñi quadraginta diebus. C Lucæ.12.
In lege eñi ſcriptum erat: ut mulier quæ ſuſce
pto ſemine peperiſſet filiū: immunda eſſet ſeptē diebus &
octauo die circunciderer puer: dehinc ablutioni & purifi
cationi intenta abſtineret ab ingreſſu tēpli trigintatribꝰ
diebus: qbus expletis offerret filiū dño cū muneribꝰ. Sed
qs nō aduertat in ipſo ſententiæ huius initio: liberam ma
trē dñi ab hoc ꝑcepto? Putas eñi qa dicturus Moyſes mu
lierē quæ peperiſſet filiū immūdā eſſe: nō timuerit ſup ma
tre dñi blaſphemiæ crimē incurrere: & idcirco ꝑmiſerit ſu
ſcepto ſemine? Alioquin niſi parituram præuidiſſet ſine ſe
mine uirginē: quæ neceſſitas erat de ſuſcepto ſemine fieri
mētionē? Patet itaq; q lex iſta matrē dñi nō includit que
nō ſuſcepto ſemie filiū peperit ſicut ꝑdictū erat per Hiere
miā. Quia nouū faceret dñs ſup terrā. Quæris qd̄ nouū? Hiere.31.
Mulier, inquit, circūdabit uirū. Nō ab altero uiro uirū ſu
ſcipiet: nō humana lege cōcipiet hominē: ſed intra uiſce
ra intacta & integra uirum claudet: ita ſanè ut intrante &
exeunte dño iuxta aliū ꝓphetā: Porta orientalis clauſa iu Hie.44.
giter perſeueret. Putas ergo non poterat moueri animus
eius & dicere: quid mihi opus purificatione? Cur abſti
neam ab ingreſſu templi: cuius uterus neſciens uirum:
templum

templũ factus eſt ſpũſſcti? Cur nõ ingrediar tẽplũ q̃ pepe-
ri dñm tẽpli? Nihil in hoc cõceptu nihil in partu impurũ
fuit: nihil illicitũ: nihil purgandũ: nimirũ cũ ꝓles iſta fons
puritatis ſit & purgationẽ uenerit facere delictorũ. Quid
in me legalis purificet obſeruatio: q̃ puriſſima facta ſum
ipſo partu immaculato? Verè ô beata uirgo: uerè non ha-
bes cauſam nec tibi opus eſt purificatione. Sed nũqđ filio
tuo opus erat circũciſione? Eſto inter mulieres tãquã una
earũ: nã & filius tuꝰ ſic eſt in numero puerorũ. Circumcidi
uoluit: & nõ multomagis uelit offerri? Offer filiũ tuũ uir-
go ſacrata: & bñdictũ fructũ uentris tui dño repræſenta.
Offer ad noſtrã oĩm recõciliationẽ hoſtiã ſanctã: deo pla-
centẽ. Oĩno acceptabit deus pater oblationẽ nouã & pre
Matth. 3. cioſiſſimã hoſtiã: de qua ipſe ait. Hic eſt filiꝰ meus dilectus
ĩ quo mihi bene cõplacui. Sed oblatio iſta fratres ſatis de-
licata uidet: ubi tñ ſiſtitur dño: redimit auibus: & ilico re-
portat. Veniet qñ nõ in tẽplo offeret: nec inter brachia ſy-
meonis: ſed extra ciuitatẽ inter brachia crucis. Veniet qñ
non redimet alieno: ſed alios redimet ſanguine proprio:
quia redẽptionẽ cũ miſit deus pater ppl'o ſuo. Illud erit ſa
crificiũ ueſpertinũ: iſtud eſt matutinũ. Iſtud quidẽ iocun-
dius: ſed illud plenius. Iſtud ẽm tẽpore natiuitatis: illud iã
in plenitudine ætatis, de utroq; tñ potes accipere qđ pro
pheta prædixit. Oblatus eſt qa ipſe noluit. Nã & mõ obla
Eſa. 53. tus eſt nõ qa opꝰ habuit: nõ quia ſub legis edicto fuit: ſed
qa uoluit: & in cruce nihilominus oblatꝰ eſt: nõ quia me-
ruit: nõ qa iudæus ꝑualuit: ſed qa ipſe noluit. Voluntarie
ſacrificabo tibi dñe: qa uolũtarie oblatus es pro mea ſalu-
te: nõ pro tua neceſſitate. B Sed qđ fratres nos offerimꝰ:
aut qđ retribuimus illi pro oĩbus q̃ retribuit nobis? Ille
pro nobis obtulit hoſtiã precioſiorẽ quã habuit: nimirũ
qua ꝓcioſior eſſe nõ potuit. Et nos ergo faciamus qđ poſ-
ſumus: optimũ qđ habemus offerẽtes illi qđ ſumus utiq;
noſmetipſi. Ille ſeipſum obtulit, tu quis es q teipſm offerre
cuncteris? Quis mihi tribuat ut oblationẽ meã dignetur
maieſtas tanta ſuſciperet? Duo minuta habeo dñe: corpus
& animã dico: utinã hæc tibi perfecte poſſim in ſacrificiũ
laudis offerre. Bonũ ẽm mihi lõgeq; glorioſius atq; utiliꝰ
eſt ut tibi magis offerat: quàm deſerar mihiipſi. Nã ad me
ipſum anima mea cõturbatur: in te uerò exultabit ſpiritꝰ
meꝰ: ſi tibi ueraciter offerat. Fratres morituro dño iudæꝰ.
Hiere. 18. mortuas hoſtias offerebat ſed iã nunc. Viuo ego dicit do-
& . 33. minus: nolo mortẽ peccatoris: ſed magis ut conuertatur et
uiuat. Nõ uult dominus mortẽ meã: & non libẽter offerã
illi uitã meã. Hæc eſt ẽm hoſtia placabilis: deo placens ho
ſtia: hoſtia uiua. Sed in oblatione illa dñi tres fuiſſe legun-
tur: & in oblatione noſtra tria nihilominus à dño requi-
runtur. Fuit in oblatione illa Ioſeph ſponſus matris dñi:
cuius filius putabatur: fuit & ipſa uirgo mater: & puer Ie-
ſus qui offerebatur. Sit ergo & in oblatione noſtra conſtã
tia uirilis: ſit continẽtia carnis: ſit conſcientia humilis. Sit
inquam in propoſito perſeuerandi animus uirilis: ſit in cõ
tinentia caſtitas uirginalis: ſit in conſcientia ſimplicitas &
humilitas puerilis. Amen.

In ſeptuageſima *Sermo. I.*

MAgna mihi conſolatio eſt fratres mei in uerbo
illo dñi. Qui eſt ex deo uerba dei audit. Propter
Ioan. 18. ea ẽm uos libenter auditis: qa ex deo eſtis. Nec
ignoro q alio in loco dicit ſcriptura. Ex ipſo et
Roma. 11. per ip uni & in ipſo ſunt oĩa: ſed multo aliter ſunt ex eo q
ſm beati Ioannis euangeliũ. Non ex uolũtate carnis nati
Ioan. 1. ſunt: ſed ex deo. Vnde & inuenies ab eodem Ioanne in epi
1. Ioã. 5. ſtola ſua ſcriptum. Omnis qui natus eſt ex deo nõ peccat:
ſed generatio cæleſtis conſeruat illum. Nõ peccat, inquit,
id eſt non permanet in peccato: quia cõſeruat illum, utiq;
ut perire nõ poſſit ea quæ falli non poteſt generatio cæle
ſtis. Siue nõ peccat, id eſt tantundẽ eſt ac ſi nõ peccet: pro
eo ſcilicet q nõ imputatur ei peccatum: generatio ẽm cæ-
leſtis etiam in hac parte cõſeruat illũ. Sed generationem
iſtã quis enarrabit? Quis poteſt dicere ego de electis ſum:
ego de prædeſtinatis ad uitã: ego de numero filiorũ? Quis
hæc inquã dicere põt? reclamãte nimirũ ſcriptura. Neſcit Eccl. 9.
homo ſi ſit dignus amore an odio. Certitudinẽ utiq; non
habemus: ſed ſpei fiducia conſolatur nos: ne dubitationis
huius anxietate penitꝰ cruciemur. Propter hoc data ſunt
ſigna quædã & indicia manifeſta ſalutis: ut indubitabile
ſit eũ eſſe de numero electorũ: in quo ea ſigna ꝑmanſerint.
Propter hoc inquã quos ꝓſciuit deus & ꝓdeſtinauit con-
formes fieri imaginis filij ſui: ut qbus certitudinem negat
cauſa ſolicitudinis: uel fiduciã ꝓſtet grã cõſolationis. Hoc
ẽm eſt unde ſemp ſoliciti & in timore & tremore humilie-
mur neceſſe eſt ſub potẽti manu dei: qm̃ quales ſumꝰ noſ-
ſe poſſumus uel ex parte: quales aũt futuri ſumus id noſſe
penitus nobis impoſſibile eſt. Itaq; qui ſtat uideat ne ca-
dat: & in ea forma q̃ ſalutis indiciũ eſt & argumentũ ꝓde-
ſtinationis: ꝑſeueret atq; ꝓficiat. Porrò inter ea q̃ fiduciã
ꝓſtant & materiã ſpei: unũ illud maximũ eſt de quo nunc
cœpimꝰ loqui. Qui de deo eſt uerba dei audit. Nõnullos
ẽm ſic interdũ audiẽtes inuenies: ac ſi nihil oĩno ad eos ꝑti-
neãt q̃ dicunt: nõ ĩtrare cor ſuũ: nõ diſcutere mores ſuos:
nõ cogitare ne fortè qđ audiũt dictũ ſit ꝓpter eos. Magis
aũt ſi fortè ſermo dei uiuus & efficax q ſuo & nõ eius qui
loquit arbitrio fertur quocũq; uoluerit: ſi inquã manife-
ſte aduerſus uitia illa ꝓceſſerit qbus ſeſe illi ſentiunt obli-
gatos: diſſimulãt & auertũt oclos cordis: aut qualibet ad
inuẽtiõe palliãt uitia: & ſeducũt miſeri ſemetipſos. In his
ergo ſalutis ſigna nõ uideo: magis aũt uereor: ne fortè pro
pterea nõ audiãt uerbũ dei: qa non ſunt ipſi ex deo. In uo-
bis fratres gratias deo uerè inuenio aures audiendi nimi-
rũ cũ in emẽdatione uĩa ſine mora appareat fructꝰ uerbi:
ſed etiã interloquendũ fateor nonnũquã ſentire mihi ui-
deor feruorẽ ſtudij ueſtri. Etẽm quãto abũdãtius ſugitis,
tãto ampliꝰ replet ubera mea dignatio ſpũſſancti: & tanto
copioſius datur quod propinẽ uobis: quãto citiꝰ qđ pro
pinat hauſiſtis. Propterea ſæpius loquor uobis: etiã præ-
ter cõſuetudinẽ ordinis noſtri: ſcio ẽm qs dixerit. Si qđ ſu Luce. 10.
pererogaueris: cũ rediero reddã tibi. Initiũ ſeptuageſimæ
fratres hodie celebrat: cuius nomẽ in uniuerſa eccleſia ce-
lebre ſatis habet. Iam uerò dico uobis chariſſimi: qa pluri
mũ in hoc noĩe cõpatior mihiipſi. Cõmouet ẽm intra me
ſpũs meus ſpirans nimirũ ad patriã illã in qua nec nume-
rus eſt nec mẽſura nec põdꝰ. Quãdiu ẽm in põdere & mẽ-
ſura & numero uniuerſa corpis & animæ bona recipio?
Quãti mercẽnarij in domo patris mei abũdant panibus?
ego autẽ hic fame pereo. Nã de corporali cibo ad adã di-
ctũ eſt & peruenit uſq; ad me. In ſudore uultus tui ueſce- Geñ. 3.
ris pane tuo. Sed & cũ laborauero panis datur mihi in põ
dere: potus in mẽſura: pulmẽta in numero. Et de corpora
li quidem ſic. Quid uerò de ſpũali? Vtiq; antequã comedã
ſuſpiro: atq; utinã cũ ſuſpirauero & fleuero uel fragmen-
tum exiguũ merear de cæleſti cõuiuio: & tanquã catellus
edam de micis q̃ cadunt de menſa dñorũ meorũ. O hieru-
ſalem ciuitas regis magni qui te ex adipe frumenti ſatiat,
& quàm fluminis impetus lætificat: in te nec põdus utiq;
nec menſura: ſed ſatietas eſt & affluentia ſumma. Sed nec
habes numerũ quippe cuiꝰ participatio eius in idipſum,
Ego uerò qui totus ſum in uiciſſitudine & numero: quan
do ueniã ad unã illam quam requiro? Qñ ſatiabor appa-
rente gloria tua dñe? Qñ inebriabor ab ubertate domus
tuæ & torrente uoluptatis tuæ qñ potabis me? Nunc ẽm
tam exigua ſunt ſtillicidia ſtillãtia ſuper terrã: ut nec glu-
tire quidem poſſim ſaliuã meã. Sic oĩno ſic uerum eſt fra-
tres: qm̃ modo oĩa dant in põdere & menſura & numero:
ſed ueniet dies quando oĩa ſunt ceſſatura. Nã de numero
qdẽ legimus. Qm̃ ſapientiæ illius nõ eſt numerus. Et alio Pſal. 146.
in loco apud eundem prophetã. Delectationes in dextera Pſalm. 15.
tua uſq; in finẽ. Audi etiam apud apoſtolũ põdus ſine põ-
dere. Supra modum, inquit, in ſublimitate æternum pon- 2. Co. 4.
dus gloriæ. Audi pondus æternum: ſed attende qa ꝑmiſe-
rit ſupra modũ. Sic & chriſtũ audio menſuram ſine men-
ſura ꝑmittentẽ. Menſurã, inquit, confertã & coagitatã & Luce. 6.
ſupereffluentẽ. Sed qñ uenient iſta? Profecto in fine præ-

ſentis ſeptuageſimæ: quod eſt tpˉs captiuitatis noſtræ. Sic
enī legimus q̄ captiuati à Babylonijs filij iſrael terminum
acceperunt annorū ſeptuaginta qbus tranſactis redierūt
in ſua: cum inſtauratum eſt templū & ciuitas reædificata.
At uerò captiuitas nr̄a fratres qn̄ finief: q̄ tot ānis ab ini-
tio utiq̄ mundi ꝑtendif: Qn̄ liberabimur à ſeruitute iſta?
Qn̄ reſtaurabif hier̄lm ciuitas ſancta? Vtiq̄ completa hac
ſeptuageſima: q̄ ex denario & ſeptenario cōſtat: ꝓpter de-
cē mandata: q̄ accepim⁹: & ſeptē īpedimēta qbus à māda-
torū obediētia retardamur. Primū ei īpedimētū nr̄m & oc
cupatio grauis: eſt ipa neceſſitas hui⁹ miſeri corpis. Qd̄
dū mō ſomnū: mō cibū: mō ueſtē, cæteraq̄ ſimilia querit:
haud dubiū qn frequēter īpediat uos ab exercitio ſpūali.
Scd̄o loco impediut nos uicia cordis: ut eſt leuitas: ſuſpi-
tio, impatientiæ aut inuidiæ mot⁹: laudis appetit⁹: & ſilia
q̄ quotidie experimur in nobis. Tertiū & quartū īpedimē
tū accipe ꝓſperitatē hui⁹ ſeculi & aduerſitatē. Sicut ei cor
pus qd̄ corrūpif aggrauat aīam: ſic deprimit etiā terrena
inhabitatio ſenſum multa cogitantē. Vtriuſq̄ ergo caue à
laqueo tētationis: & quere arma iuſtitiæ à dextris & à ſini
ſtris. Quintū impedimentū grauiſſimū & periculoſiſſimū
ignorantia noſtra eſt. In multis enī oīno incertū habemus
qd agere debeamus: ita ut quid oremus ſicut oportet ne-
ſciamus. Sextū impedimentum eſt aduerſarius noſter qui
tanquàm leo rugiens circuit quærens quē deuoret. Atq̄
utinā in iſtis ſex tribulationibus liberaremur: ut uel in ſe-
ptima nō tāgeret nos malū, nec apprehēderet nos pericu
lū in falſis fratribus. Vtinā ſoli impugnarent nos maligni
ſpūs cum ſuggeſtionibus ſuis: & nihil nocerēt hoies ꝑni-
cioſis exemplis: perſuaſionibus importunis: ſermonibus
adulatiōis uel detractionis: atq̄ alijs mille modis. Videtis
certè quàm neceſſariū ſit ut aduerſus hæc ſeptē pericula q
bus impedimur: ſeptiformis ſpūſſcti auxilio ſubleuemur.
Pro his enī ſeptē quibus ab obſeruantia decalogi retarda
mur: in luctu pniæ ſeptuageſima præſens agif. Vnde & re-
ticetur interim alleluya ſolenne: & humanæ trangreſſiōis
hiſtoria miſerabilis ab exordio recenſetur.

De eo quod ſcriptum eſt. Immiſit dominus ſoporem in adam Sermo ſecundus unde ſupra.

Geneſit. 2 Immiſit dominus ſoporem in adā: Immiſit & in
ſeipſum factus nimirum ſecundus adam: ſed eſt
diſtantia fortè non parua. Ille enim ſoporatus
uidetur præ exceſſu contemplationis chriſtus
miſerationis affectu: ut in illū ſoporem immiſerit ueritas:
in hūc charitas: cum utraq̄ ſit dn̄s. Ait enim Ioannes euā-
Ioānis. 4. geliſta. Deus charitas eſt. Et ipſe domin⁹. Ego ſum uia ue-
Ioan. 14. ritas & uita. Sanè ſoporem chriſti ſolius charitatis fuiſſe
nemo dubitat uel nominetenus chriſtianus. Siquidē ac-
cubit ut leo: nō uictus planè ſed uictor: poteſtate propria
ponens animam: ſomnum mortis excipiens propria uo-
luntate. Cæterum qualis & ille ſopor dicēdus ſit fuiſſe uel
credendus quē domin⁹ immiſit in adam: in quo ſine ſenſu
omnino doloris in mulierem ædificandam coſta ſublata
eſt de latere dormientis: mihi quidem non niſi incommu-
tabilis ueritatis intuitu & abyſſo diuinæ ſapientiæ cor-
poreis excedens ſenſibus obdormiſſe uidetur qd̄ ex eius
uerbis uel maxime cōijci poteſt. Rediēs nimirum indicat
quo abiſſet: dum tanquàm ebrius de cella uinaria ueniens
& eructuans illud magnum ſacramentū quod tanto poſt
Geneſis. 2 in chriſto & in eccleſia apoſtolus cōmendauit. Hoc nunc
Ephe. 5. inquit os ex oſſibus meis. Et propter hoc inquit: Relinq̄t
homo patrem & matrem: & adhærebit uxori ſuæ & erunt
duo in carne una. An tibi peius obdormiſſe uidetur qui
in hanc uocem excitatus erupit: & non magis dicere po-
Cāt. 5. tuiſſe, Ego dormio & cor meum uigilat? Verum id qdem:
ſine præiudicio dixerim: ſi cui fortè aliter uiſum fuerit ma
xime ſi quid aliud in ſanctorum paginis inuenitur. Neq̄
enim communem arbitror fuiſſe ſoporem aut noſtri ſimi-
lem ſomnis: quos nec contemplationis exceſſus: nec miſe-
rationis affectus: ſed infirmitatis defectus, immittit; quos
nec ueritas nec charitas ſed neceſſitas parit. Graue ſiqui-
dem iugum ſuper filios adam. Non autem in principio ſu
per adā: ſed nunc iā ſuper filios eius. Quid nō graue miſe-
ris: quib⁹ & uiuere labor eſt? Quibus & qd̄ pauci uidenf
aduertere: ſentire penitus nemo: ipſe quoq̄ ſenſualitatis
uſus inuenif oneri: adeo ut neq̄at ſuſtineri niſi alterna re-
ge foueamur? Quid non labor & dolor & afflictio ſpūs ex
oīb⁹ q̄ ſub ſole ſunt qn̄ & illud ei grauiſſimū eſt quo potiſ
ſimū delectaf: uegetatio. ſ. & ſenſificatio carnis? Nimirum
quàm ſit ei dulce conſortiū: triſte diuortiū manifeſtat: dū
uix tādem auelli pōt: dū corruptio ipſa corpis penit⁹ in-
tolerabilis eſt uegetāti. Sanè nō ſimpliciter corp⁹ ſed cor- Sap. 9.
pus qd̄ corrūpif aggrauat aīam: ut imunē ab hoc graua-
mine primi parentis aīam noueris extitiſſe: donec adhuc
corp⁹ gereret incorruptū. Nimirū in libertate poſuit eū
deus: ut inter ſumma & infima uerſans & in illa excederet
ſine difficultate: & ad hæc ſine illecebra aut neceſſitate de-
ſcēderet. Illa penetrās naturali uiuacitate & puritate men
tis, hæc auctoritate dijudicās ꝓſidentis. Deniq̄ adducta
ſunt aīalia ad adā: ut uideret quid uocaret ea: nō ipſe ali-
qua curioſitate ductus eſt ut uideret ea. Nō ſic in nobis li-
bera rō: ſed undiq̄ ei luctandū eſt. Sic enī & ab infimis uiſ-
ſco quodā captiua tenef, & à ſummis indigna repellif: ut
nec ab his ſine dolore poſſit auelli: nec ad illa ſine magno
gemitu uel raro q̄at admitti. Hinc nēpe uim faciūt q quæ-
rūt aīam meā: ut clamare neceſſe ſit. Infelix ego hō: qs me Roma. 7.
liberabit de corpore mortis hui⁹: inde priuſquā comedā
ſuſpiro. Quia regnū cælorū uim patif & uiolēti rapiūt il- Matth. 11.
lud. Nihilominus tn̄ & illic unitas & hic tenenda diuiſio
eſt: ſicut & adā ſoporat⁹ eſt in cōtēplatione: & aīalia nomi
nū impoſitione diſcreuit. Sic nimirū ſic & abraā in ſacrifi-
cio nō quidem uolatilia ſed aīalia legitur diuiſiſſe. Et mar-
tha erga multa turbaf: cū unū ſit neceſſariū. Neceſſarium
planè unū & maxime neceſſariū: qm̄ hæc pars optima que
non auferef. Ceſſabit diuiſio cū uenerit plenitudo: & erit
toti⁹ ſanctæ ciuitatis hieruſalē participatio in idipſum. Inte
rim ſpūs ſapiētiæ nō mō unicus, ſed & multiplex eſt: inte-
riora qdem in unitate ſolidās: ſed ſub iudicio exteriora di
ſtinguēs. Vtrūq̄ tibi in primitiua eccl̄ia cōmēdat: quādo
multitudinis credentiū erat cor unū & aīa una: nec uolati-
lia ſcinderent: diuidebaf autem ſingulis prout cuiq̄ opus
erat ut aīalia ſecarenf. Sit igitur etiam in nobis chariſſimi
unitas animorū: unita ſint corda diligendo unū: quærē-
do unū: adhærendo uni: & idipſum inuicē ſentiendo. Sic ni
mirū exterior ipſa diuiſio & euadit periculū & ſcādalum
non incurrit: dū uidelicet & ſi propria cuiq̄ tolerātia, pro
pria quoq̄ nōnūquā in terrenis agendis ſententia: ſed &
diuerſa interdū dona gratiarū: nec membra omnia actum
eundem uideantur habere: unitas tamen interior & unani
mitas ipſam quoq̄ multiplicitatem colligat & cōſtringat
charitatis glutino & uinculo pacis.

In capite ieiunij quomodo debemus ungere caput noſtrum & faciem noſtram lauare. Sermo. I.

Hodie dilectiſſimi ſacrū quadrageſimæ tēpus in
gredimur: tēpus militiæ xp̄ianæ. Nō nobis ſin-
gularis eſt hæc obſeruatio, una omniū eſt qui-
cunq̄ in eādē fidei cōueniunt unitatē. Quidni
commune ſit xp̄i ieiunium omnib⁹ xp̄ianis? Quidni caput
ſuū mēbra ſequantur? Si bona ſuſcepimus ab hoc capite:
mala autem quare non ſuſtineamus? An reſpuere triſtia
uolumus: & communicare iocundis? Si ita eſt: indignos
nos capitis huius participatione probamus. Omne enim
quod patitur ille: pro nobis eſt. Qd̄ ſi in opere ſalutis no-
ſtræ ei collaborare piget: in quo deinceps coadiutores nos
exhibebimus illi? Non eſt magnum ſi ieiunet cū chriſto:
qui ſeſſurus eſt ad menſam patris cum ipſo Non eſt ma-
gnum ſi compatitur membrum capiti cum quo & glorifi-
cādum eſt. Felix membrum quod huic adhæſerit per oīa
capiti: & ſequetur illud quocunq̄ ierit. Alioquin ſi fortè
abſcidi ſepararique contingat: priuetur ſtatim neceſſe eſt
etiam ſpiritu uitæ. Quæcunq̄ enim portio capiti non co
hæret: unde ei iam ſenſus aut uita? Nec ſanè deerit qui
expoſitam

expoſitā occupet:ut ne tunc quidem ſit abſq; capite. Ger-
minabit rurſum radix amaritudinis: uenenatū caput ite-
rū pullulabit. Illud inquā caput: qđ in eo cōtriuerat ante,
fortis mulier, mater eccleſia. Dico aūt qñ per eam regene-
ratus eſt in ſpem uitæ: quē natura filiū iræ mater carnalis
ediderat. Videbit ergo iam ſi fuerit qui reuelatos habeat
oculos cordis: & ſpiritualiter intueatur horrendum oīno
monſtrū: corpus quidē hoīs, caput aūt dæmonis habens.
Nō ſolū aūt ſed etiā erūt nouiſſima hoīs illi⁹ peiora prio-
ribus: cū uiſpereū illud caput qđ prius fuerat amputatū,
nō abſq; ſeptem nequioribus ſe reuertat. Quis nō ſolo cō
tremiſcat auditu? Tollens membrū chriſti: faciā membrū
dæmoniorū? Abſciſus autē à corpore chriſti: ſathanæ mi-
ſer icorporabor? Sit pcul à nobis ſemper execrāda iſta cō
mutatio frēs mei. Mihi omnino adhærere tibi bonū eſt ô
caput glorioſum & benedictū in ſecula: in quod & angeli
proſpicere cōcupiſcunt. Sequar te quocunq; ieris. Si trā-
ſieris per ignē nō euellar à te: non timebo mala quoniā tu
mecū es. Tu dolores meos portas & p me doles: tu prius
tranſis per anguſtum paſſionis foramen: ut latū præbeas
ſequētibus membris ingreſſum. Quis nos ſeparabit à cha
ritate chriſti? Ipſa enim eſt per quam omne corpus per ne
xus & iuncturas creſcit. Hoc glutinum bonum: cuius me-
ps.13. minit eſaias. Hæc per quam bonum eſt & iocundum habi
tare fratres in unū. Hoc unguentū qđ deſcēdit à capite in
barbatā: à capite deſcēdit & in orā ueſtimēti: ut ne mini-
ma quidē fimbria careat unctione. In capite ſiquidem ple-
nitudo gratiarū de qua accipimus oēs: in capite uniuerſi
tas miſerationis: in capite inexhauſtus fons pietatis diui-
ps.44. næ: in capite affluētia tota ſpūalis unguenti: ſicut ſcriptū
eſt. Vnxit te de⁹ deus tuus oleo lætitiæ præ participibus
tuis. Ipm tñ qđ tā copioſe pater unxerat caput: maria quo
q; ungere nō ueref. Calūniant qdē diſcipuli: ſed reſpōdet
ueritas pro ea: qa bonū op⁹ ſit opata. Deniq; & nobis ho
Mat.6. die quid præcipit in euangelio? C Tu inquit, cum ieiu-
naueris: unge caput tuū. Mira dignatio. Spūs dñi ſup eū
eo q unxit eū: & nihilominus tñ euāgelizans pauperibus
Mat.6. ait. Vnge caput tuū. Cōplacet ſibi pater in filio: & dū uox
ſonat in æthere: deſcēdit ſpūs in colūba. D Putatis fra
Mat.3. tres quia xp̄i baptiſmo criſma defuerit? Manet dñi ſpirit⁹
ſup ipm & unctum ab eo quis dubitet? Hic eſt filius meus
dilectus: in quo mihi bene complacui. Hæc planē ſpūalis
unguenti fragrātia eſt. Vnxit pater filiū præ participibus
ſuis: in quo p̄ cæteris ſingulariter cōplacet ſibi. Pater eñ
diligit filiū affectu utiq; diuino & inexperto omni creatu
ræ. Vnxit inquā præ participibus ſuis: accumulās ſup eū
uniuerſa cariſmata benignitatis, manſuetudinis, & ſuaui-
tatis, abūdantius eum replēs uiſceribus miæ & miſeratio
nis. Vnctū deniq; miſit ad nos: quē nobis exhibuit plenū
grāæ & miſerationis. Sic unctū à pr̄e eſt caput noſtrū, & ni
Matth. 6. hilominus ungi poſtulat & à nobis. Cū ieiunaueris, inqt,
unge caput tuū. Ita ne aquā petit à riuulo fons ideficiēs?
Petit ſine dubio: aut certē repetit, magis ad fontem enim
unde exeunt flumina reuertuntur: ut iterū fluāt. Nō uerò
ut minus habens quod dederat xp̄s repetit, ſed ne tibi pe-
reat quicquid ad eū referre uolueris. Siquidē etiam flumi
nis aqua ſi ſtare cœperit & ipſa putreſcet: & inundatione
facta ſuperueniens repelletur. Sic planē: ſic gratiarū ceſſat
decurſus ubi recurſus nō fuerit: nec mō nihil augef ingra
to: ſed & quod acceperat uertif ei in pniciē. Fidelis aūt in
modico: cēſetur dign⁹ munere ampliori. Vnge igif caput
tuū: refundēs in eū q ſupra te eſt: quicqd in te eſt deuotio
nis: qcquid delectationis: qcquid affectionis. Vnge igitur
caput tuū ut ſi qua i te eſt grā referaf ad ipm: nec tuā quæ
ras gliam: ſed ipſius. Vngit eñ xp̄m q bonus ei⁹ odor eſt
i oi loco. Memēto ſanē aduerſus hypocritas hūc pceſſiſſe
Vñ ſupra. ſermonē. Nolite, inqt, fieri ſicut hypocritæ triſtes. Nō oī-
modā nobis triſtitiā iterdicit: ſed q̄ i facie eſt corā hoīb⁹.
Alioquin cor ſapiētis ubi triſtitia: & paulū quoq; diſcipu
los cōtriſtaſſe nō piget pro eo q cōtriſtati ſunt ad ſalutē.
Nō eſt talis triſtitia hypocritarū: nō in corde; ſed in facie
eſt. Extermināt eñ facies ſuas. B Nota pinde q nō dixe
rit nolite eſſe ſicut hypocritæ triſtes: ſed nolite fieri, hoc
eſt fingi. Sic qppe uulgo dicif. Triſtē ſe facit aut magnifi-
cat ſe, & q beatificat te in errorē te adducit & ſilia q̄ ſimu-
lationis ſunt: nō ueritatis. Tu aūt cū ieiunaueris unge ca-
put tuū: & faciē tuā laua. Extermināt illi faciē: tu aūt laua
re iuberis. Eſt aūt facies: q̄ in facie eſt cōuerſatio. Hāc fide
lis xp̄i ſeruus lauat: ne quod offendiculū p̄bcat intuenti:
hypocrita magis exterminat: dū ſingularia magis & inu-
ſitata ſectaf. Sed nec caput ungit cuius affectio elongatur
à chriſto & uanis fauoribus delectaf. Vngit potius ſemet-
ipm ut proprie fragrantiā opinionis reſpergat. Aut certē
qa manifeſtū eſt nō eſſe caput hypocritæ xp̄m nec ſuū tñ
qualecūq; caput ungere pōt cuius mens nō proprie teſti
monio cōſcientiæ: ſed adulationibus demulcef. Date no- Mat.25.
bis (aiunt fatuæ uirgines) de oleo ueſtro. Cur hoc? Quia
in uaſis ſuis oleū nō habēt. Sed nō eſt prudentiū huiuſce
modi oleū dare. Qđ eñ ſibi fieri nolūt: qñ ipi faciēt aliis?
Audi uerò pphetā: cui incerta & occulta ſapiētiæ ſuæ re-
uelauerat deus. Oleū, inquit, pctōris nō impinguet caput ps.140.
meū. Emūt oleū iſtud hypocritæ: ſicut ait dñs. Amē dico Matth.6.
uobis: receperūt mercedē ſuā. Extermināt eñ facies ſuas:
ut appareāt ieiunātes. Vides quām breui ſermōe hypocri
tas & ſingularitatis notat & arguit uanitatis. Vide etiam
quām paucis & corā deo ſuadeat bōa: & corā hoīb⁹ pui-
dere. Vnge caput tuum: & faciē tuā laua: hoc eſt ſic te irre
prehenſibilem foris exhibe: ut diuinam tibi conſiliare ſtu
deas gratiā: & ante oculos humanos nō propriā quæras
gloriā ſed auctoris. Poteſt tñ & alio modo lota facies con-
ſcientia pura: & unctū caput intelligi mens deuota. Quod
ſi id probas: aduerſus duplex uiciū quod maxime ſolent
appetere ieiunantes: hæc duo uerba ablutionis & unctio
nis dicta uidentur. Alius enim ieiunat ſtudio uanitatis: &
huic dicitur faciem tuam laua. Alius ieiunat cum impatiē
tia & rancore: & huic opus eſt ut caput ungat. Eſt aūt ca-
put iſtud mens interior quæ tūc ungitur in ieiunio: cum
ſpiritualiter delectatur in eo. An uerò tibi nouū uidetur
ut dicam⁹ caput ungi ieiunio? Ego plus dico: etiā impin-
guatur. Nunquā ne legiſti quod ſcriptū eſt: ut alat eos in ps.32.
fame? Eſt ergo ieiuniū corporis, capitis unctio: & carnis
inedia refectio cordis. Quidni dixerim unctionem: quæ &
medetur uulnerib⁹: & exaſperatas cōſcientias lenit? Emat
igitur hypocrita ieiunio ſuo oleū peccatoris: ego meū in
terim non uendo ieiunium: & ipſum mihi oleum eſt quo
ungar. Vnge, inquit, caput tuū: ne quid fortē murmuris
aut impatiētiæ ſubeat. Nō ſolū aūt ſed & gloriare i tribu-
latiōe: ſicut ait apl's Gliare, inquām, ſed abſq; omni ſtudio
uanitatis ut ſit etiam facies munda ab oleo peccatoris.

Item in capite ieiunij quomodo debemus conuerti ad dominum. Sermo. II.

CONuertimini ad me ī toto corde ueſtro in ieiu- Ioel.2.
nio & fletu & plāctu: & ſcindite corda ueſtra &
non ueſtimenta ueſtra, ait dñs oīpotens. Quid
ſibi uult dilectiſſimi q pcipit dñs ut conuerta-
mur ad eum? Vbiq; eñ eſt & replet omnia: & nihilomin⁹
cōplectitur uniuerſa. Quo me uertā ut cōuertar ad te dñe
deus meus? Si aſcendero in cælū tu illic es: ſi deſcēdero in
infernum ades. Quid iubes quo cōuertar ad te: ſupra, an
infra, ad dexteram, an ad ſiniſtram? Conſiliū iſtud eſt fra-
tres mei: ſecretum eſt quod ſolis credatur amicis. Myſte-
rium regni dei eſt: apoſtolis reuelatur in aurē: nam turbis
nihil dicif abſq; parabola. Niſi conuerſi fueritis, inquit, & Mat.18.
efficiamini ſicut paruulus iſte: non intrabitis in regnum
cælorū. Agnoſce planē: quo uelit ut cōuertamur. Ad par-
uulum conuerti neceſſe eſt: ut diſcamus ab eo quia mitis
eſt & humilis corde. Ad hoc ſiquidem paruulus datus eſt
nobis. Sanē idē & magn⁹ eſt: ſed in ciuitate dñi: cui & dr.
Exulta & lauda habitatio ſiō: qa magn⁹ in medio tui ſan- Eſa.12.
ctus iſrael. Quid tu inflaris ô hō? Quid extolleris ſine cā?
Quid alta ſapis & oculi tui oē ſublime uident: qđ tibi nō
cedet in bonū? Sublimis quidē dñs: ſed nō ita pponitur

tibi.Laudabilis magnitudo illi⁹:nõ etiã imitabilis.Eleua
ta eſt magnificẽtia illi⁹ & nõ poteris ad eã.Nec ſi te rupis
Pſ.62. apprælıẽdes.Accedet,inqt,hõ ad cor altũ:& exaltabitur
deus.Excelſus ſiqdẽ dñs& hũilia reſpicit:& alta à lõge co
gnoſcit.Humiliare & apphẽdiſti.Hæc planè lex pietatis,
& ꝓpter hãc legẽ ſuſtinui te dñe.Si fortè ſublimitatis eſ
ſet uia ꝓpoſita & illiciter quo oñderet ſalutare dei quãta
facerẽt hoies ut exaltarent:Quàm crudeliter inuicẽ ſterne
rẽt,inuicẽ cõculcarẽt:quàm ipudẽter reperẽt manibuſq;
& pedibus conarent i altũ ut ipouerẽt ſeſe hoies ſup capi
ta aliena:Et certè q cõtẽdit ſupgredi ꝓximos multas iue
niet difficultates:multos habebit æmulos:multos patief
cõtradictores:aſcẽdẽtes equidẽ ex aduerſo.Nihil uero fa
cili⁹ eſt uolẽti:quàm hũiliare ſemetipſum.Hoc uerbũ eſt
dilectiſſimi qđ oino uos reddit inexcuſabiles:ut ne tenue
quidẽ nobis uelamẽ ꝓtẽdere liceat.Sed iã ad hũc puulũ
ad mãſuetudinis & hũilitatis magr̃m:quonã mõ couerti
Ioel.2. neceſſe ſit uideam⁹. D Cõuertimini,inqt,ad me in toto
corde uřo.Frẽs ſi dixiſſet conuertimini:nihil addẽs eſſet
uobis forſitã libere rñdere.Factũ eſt:iã aliud ꝓpone man
datũ.Nũc aũt ſpũalis ut audio cõuerſiõis nos admonet:
q̃ nõ una die pficit:utinã uel i oĩ uita qua degimus i hoc
corpe ualeat cõſummari.Corporis naq; conuerſio ſi ſola
fuerit:nulla erit.Forma ſiquidẽ cõuerſionis eſt iſta nõ ue
ritas:uacuã uirtute gerẽs ſpeciẽ pietatis.Miſer nõ q tot⁹
pergẽs in ea q̃ foris ſunt & ignarus iteriorũ ſuorũ:putãs
Pſ.21. aliquid ſe eſſe cũ nihil ſit:ipſe ſe ſeducit.Sicut aqua effuſus
ſum,ait pſalmiſta in pſona hois huiuſcemodi:& diſperſa
Oſee.8. ſunt oia oſſa mea.Et alius qdẽ ꝓpheta.Comederũt,iquit
alieni robur eius & ignorauit.Exteriorẽ quippe ſupficie
intuẽs ſalua ſibi oia ſuſpicaf:nõ ſentiẽs uermẽ occultũ q
interiora corrodit.Manet tonſura ueſtis necnõ mutata
eſt ieiuniorũ regula cuſtodif:ſtatutiſpſallif horis:ſed cor
Mat.15. lõgè eſt à me dicit dñs.Attẽde ſolerter qđ diligas,qđ me
tuas,unde gaudeas aut cõtriſteris:& ſibi habitu religio
nis aim ſecularẽ:ſibi pãnis conuerſionis inuenies cor per
uerſum.Totũ eñ cor in his quatuor affectionibus eſt:&
de his accipiẽdũ puto qđ dicif ut in toto corde tuo con
uertaris ad dñm.Conuertatur ꝓinde amor tuus ut nihil
oino diligas niſi ipm:aut certè ꝓpter ipm.Cõuertaf etiã
ad ipm timor tuus:qa puerſus eſt timor oĩs quo metuis
aliqd ꝓter eũ,aut nõ ꝓpter eũ.Sic & gaudiũ tuum & tri
ſtitia æque cõuertaf ad ipm.Hoc aũt ita fiet ſi nõ niſi ſm
eũ doleas aut læteris.Quid eñ puerſum magis quã læta
ri cũ malefeceris:& in rebus peſſimis exultare:Sed et ea
quoq; q̃ ſm carnẽ eſt triſtitia mortẽ opat. B Si pro tuo ſi
ue ꝓ proximi pctõ doles bñ facis:& hæc triſtitia eſt ad ſa
lutẽ.Si gaudeas ad munera grẽ:& hoc gaudiũ ſctñ eſt &
ſecurũ gaudiũ in ſpũſctõ.Debes & in dilectione xpi fra
ternis cõgaudere ꝓſperitatib⁹ & aduerſitatib⁹ cõdolere
Roma.16. ſicut ſcriptũ eſt.Gaudere cũ gaudẽtib⁹:flere cũ flentib⁹.
C Verũ nec ipa corpalis qdẽ eſt puipẽdẽda cõuerſio; qa
ſpiritalis hui⁹ amminiculũ noſcif eſſe nõ paruũ.Inde eſt
q̃ i loco hoc dñs cũ dixiſſet i toto corde:adiũxit,ptin⁹,in
ieiunio:qđ utiq; corporis eſt.Volo tñ ãmonitos eſſe fra
tres meos obſeruãdũ illud nõ ab eſcis tñ,ſed ab oib⁹ ille
cebris carnis & uniuerſa corpis uoluptate.Imo uerò ie
iunãdũ lõgè ãpli⁹ à uitiis quàm à cibis.Sed ẽ panis à quo
uos ieiunare nolo ne fortè deficiatis i uia:& ſi neſcitis pa
nẽ dico lachrymarũ.Sequif eñ.In ieiunio & fletu & plã
ctu.Exigit eñ plãctũ à nobis pnia ꝓteritæ cõuerſationis:
Pſ.41. exigit fletũ deſideriũ futuræ btitudinis.Factæ ſunt mihi
lachrymæ meæ panes die ac nocte,ait ꝓpheta,cũ dicitur
mihi quotidie,ubi eſt deus tuus.Parũ ei placet huius ui
tæ nouitas:q necdũ uetera plãgit:necdũ plangit admiſſa
pctã:necdũ plãgit tp̃s amiſſum.Si non plãgis:planè non
ſẽtis aiæ uulnera coſciæ læſionẽ.Sed nec futura ſatis gau
dia cõcupiſcis:ſi nõ quotidie ſatis poſtulas ea cũ lachry
mis.Min⁹ tibi nota ſũt ſi nõ renuit cõſolari aĩa tua donec
Ioel.2. ueniãt.Addit deinde propheta.Et ſcindite corda ueſtra
& non ueſtimenta ueſtra.Quibus uerbis manifeſte prior
ille ppl̃s iudæorũ & duritiæ cordis & uanæ ſupſtitiõis ar
guif.Crebra ſiqdẽ apud eos ſciſſio ueſtiũ:ſed non cordiũ
eſſe ſolebat.Qñ eñ ſciderent corda lapidea:q̃ nõ poterãt
nec circũcidi:Scidite,inqt,corda uřa:& nõ ueſtimẽta ue
ſtra.Quis in uobis eſt cuius uolũtas circa unũ aliqd ſolet
obſtinatior inueniri:Scidat cor ſuũ gladio ſpũs qđ eſt uer
bũ dei:ſcidat illud:& in multas minutias feſtinet diſparti
ri.Alioqn nõ eſt cõuerti ad dñm in toto corde:niſi ſciſſo
corde.Donec eñ illã unã accipias in hierlm,cui⁹ eſt parti
cipatio in idipm:multa interi tibi ꝓcipiunt:& ſi i uno of
fenderis,fact⁹ es oim re⁹.Spũs dñi multiplex,ait ſapiens: Sap.7.
nec potes ſeq multiplicẽ ſine mltiplici ſciſſione. Audi de
niq; hoiem quẽ ſm cor ſuũ inuenerat de⁹.Paratũ,inquit, Pſal.56.
cor meũ deus:paratũ cor meũ.Paratũ ad aduerſa : paratũ
ad ꝓſpera:paratũ ad hũilia:paratũ ad ſublimia : paratum
ad uniuerſa q̃cunq; ꝓceperis.Vis paſtorẽ ouiũ facere:uis
cõſtituere regẽ ꝓplorũ:paratũ cor meũ deus:paratũ cor
meũ.Quis ut Dauid fidelis igrediẽs & egrediẽs:& pgens
ad iperiũ regis: D Et dicebat de pctõribus.Coagulatũ Pſ.118.
eſt ſicut lac cor eorũ:ego uerò legẽ tuã meditatus ſum.In
de eñ cordis duricia:inde mẽtis obſtinatio:quia medita
tur qs nõ legẽ dñi:ſed propriã uolũtatẽ.Scindamus itaq;
corda noſtra dilectiſſimi:quaten⁹ integra ꝓinde ueſtimẽ
ta ſeruem⁹.Veſtes eñ nr̃æ uirtutes ſunt.Bona ueſtis chari
tas:bona ueſtis obediẽtia eſt.Beatus q cuſtodit ueſtimẽta
hæc:ut nõ ambulet nudus.Deniq; beati quorũ tecta ſunt Pſ.31.
pctã:eteñ charitas operit multitudinẽ pctõrũ. Scidamus
corda ſicut ꝓdictũ eſt ut hæc ueſtimẽta integra ſeruemus Iaco.5.
quẽadmodũ itegra ſeruata eſt tunica ſaluatoris . Nec mõ
integrã ſeruat ueſtẽ ſciſſio cordis:ſed & talarem eã facit &
polimitã:qualẽ à ſctõ patriarcha iacob accepit fili⁹ q præ
cæteris amabaf.Hinc nẽpe uirtutũ perſeuerãtia:hinc con
uerſatiõis pulchræ diſcolor unitas.Hinc illa eſt gloria re
gis filiæ in fimbriis aureis:circũamictæ uarietatibus.Põt
tamẽ aliter hæc ſciſſio cordis intelligi:ut ſiquidẽ prauum
fuerit ſcindaf ad cõfeſſionẽ:ſi durũ ad cõpaſſionẽ.Quid
ni ſcindaf cor:ut uiſceribus effluat pietatis: Quidni ſcin
datur ulcus:ut ſanies effluat:Vtilis prorſus utraq; ſciſſio:
ut nec clauſum lateat peccati uirus in corde:nec indigẽti
ꝓximo claudam⁹ uiſcera miſericordiæ:ut & ipſi cõſequa
mur miſericordiam à domino noſtro Ieſu chriſto qui eſt
ſuper omnia deus benedictus in ſecula.Amen.

Item de ieiunio quadrageſimæ.

Sermo. III. unde ſupra.

ROgo uos dilectiſſimi tota deuotione ſuſcipite
quadrageſimale ieiuniũ:qđ nõ ſola abſtinentia
cõmendat:ſed multomagis ſacramẽtũ.Nã ſi de
uote uſq; mõ ieiunauim⁹:utiq; ſancto hoc tem
pore ieiunandum nobis eſt multo deuotius.Si quid enim
additur ad ſolitũ abſtinentiæ modũ nũquid non ualde in
dignũ eſt ut nobis onerofum ſit qđ eccleſia portat uniuer
ſa nobiſcũ:Hactenus uſq; ad nonã ieiunauimus ſoli:nunc
uſq; ad ueſperã ieiunabunt nobiſcũ pariter uniuerſi reges
& pricipes:clerus & popul⁹:nobiles & ignobiles:ſimul in
unum diues & pauper.Hæc idcircò dixerim fratres:ne qs
fortè turbetur à puſillanimitate ſpiritus:& ieiunium præ
ſens qs minori deuotione ſuſcipiat:dũ ſe fortaſſis memi
nerit prioris quoq; ieiunij põdus ſatis difficile tolleraſſe.
Hoc eñ quãtu põt laborat aduerſari⁹ noſter:ut holocau
ſtũ nr̃m deuotionis pinguedine uacuetur:ut & minus ac
ceptũ ſit deo:& cõſciẽtia nr̃a in ſpũali gaudio min⁹ exhi
laretur:ſicq; de puſillanimitate tolerãtiæ etiã conſcientiæ
puſillanimitas generetur.Cuius aſtutias non ignorantes:
tota obſecro aduerſus cum ſolicitudine uigilemus:& qa
hilarẽ datorem diligit deus:& ipſa quoq; cõſciẽtia noſtra
ampliori exinde fiducia ſubleuaf,ut deuota ſint noſtra ie
iunia:ſolicite nobis toti⁹ eccleſiæ proponamus exempla.
Sed quid de his loquor quos habem⁹ in hac ieiunij obſer
uatione cõſortes:quaſi nõ multo excellẽtiores habeamus
in ea duces imo & conſecratores: Quanta deuotione ſu
ſcipiendũ eſt nobis qđ à ſancto Moyſe tanquàm hæredi
tario

tario iure tradit: cui ſpeciali præ cæteris prophetis prære
gatiua facie ad faciem dñs loquebatur? Quanto feruore
amplectendum eſt: quod helias ille commēdat: igneo cur•
ru raptus in cœlum? Ecce enim quàm multa millia à diebꝰ
illis generalis conditio mortis inuaſit: Helias tñ uſq; ad•
huc conſeruante dño manus eius euaſit. Iam uerò ſi con•
mendant ieiunium præſens Moyſes & Helias: quāuis ma
gni tñ cōſerui noſtri, quātũ cōmēdat illud Ieſus dñs nr̄ q
& ipſe diebus totidem ieiunauit? Qualis ille eſt: nō dicam
monachꝰ ſed xp̄ianꝰ: q minus deuote ieiuniũ ſuſcipit qđ
ei tradit ipſe xp̄s? Deniq; tāto deuotius imitandum nobis
eſt dilectiſſimi xp̄i ieiunātis exēplũ: quāto certiꝰ eſt ꝓpter
nos eum ieiunaſſe: nō ꝓpter ſeipm̄. D Ieiunemus ergo
charissimi & deuote ieiunemꝰ ſctō hoc quadrageſimæ tp̄e
ita ſanè ut nouerimꝰ quadrageſimam nr̄am nō ſolos qua•
draginta dies habere. Cōtinuanda eñ nobis eſt quadra•
geſima cũctis diebꝰ miſeræ huiꝰ uitæ: dũ per auxiliũ grĩæ
quæ in quatuor euāgeliis cōmēdaṫ neceſſe eſt nos decalo
gũ legis iplere. Errāt planè q pauciſſimos dies iſtos ad pe
nitentiā ſufficere credūt: cũ certũ ſit totũ uitæ huiꝰ tp̄s nō
Eſa. 55. niſi ad pniam inſtitutũ. Quærite dñm, ait ꝓpheta, nō ſolũ
quadraginta diebus: ſed dũ inueniri pōt inuocate eũ dũ
ꝓpe eſt. Neq; eñ tũc erit inuocandi tp̄s: qñ nemini ꝓximꝰ
erit deꝰ: ſed aliis qdē pñs: aliis uero nimis ualde remotus.
Interim ſanè ex eo ꝙ ꝓximus dr̄ manifeſtũ eſt ꝙ nōdũ ha
beṫ: ſed tñ haberi & iueniri facile pōt. Quis tibi uideṫ pro
ximus fuiſſe illi q incidit in latrones? Vtiq; q fecit cum eo
miam. Ergo qa toto hoc tp̄e miæ proximus eſt: q̄rite dñm
chariſſimi dũ inueniri pōt: inuocate eũ dũ ꝓpe eſt. Verũ
tñ pñti quadrageſima maiore nobis eſt feruore q̄rēdus: q̄
nō ſolũ pars: ſed & ſacr̄m eſt totius tp̄is huius. Propterea
ſi fortè diebꝰ cæteris ſtudia ur̄a aliquatenꝰ intepuerāt: di
gnũ eſt ut nũc i feruore ſpũs recaleſcāt. A Qđ ſi gula ſo
la peccauit: ſola quoq; ieiunet, & ſufficit. Si uerò peccaue•
rũt & mēbra cætera: cur nō ieiunēt & ipſa? Ieiunet ergo
oculus q deprędatꝰ eſt aĩam: ieiunet auris: ieiunet lingua:
ieiunet manus: ieiunet etiā aĩa ip̄a. Ieiunet oculus à curio•
ſis aſpectibus & oĩ petulantia: ut bñ hũiliatus coerceaṫ in
pnia q male liber uagabaṫ i culpa. Ieiunet auris nequiter
pruriēs à fabulis & rumoribꝰ: & q̄cũq; ocioſa ſunt & ad ſa
lutē minime ptinētia. Ieiunet lingua à detractione & mur
muratione: ab inutilibus uanis atq; ſcurrilibus uerbis: in
terdũ quoq; ob grauitatem ſilētii & ab ip̄is q̄ uideri pote•
rāt neceſſaria. Ieiunet manus ab ocioſis ſignis & ab operi
bus oĩbꝰ q̄cũq; nō ſunt imperata. Sed & multomagis aĩa
ip̄a ieiunet à uitiis & ꝓpria uolũtate ſua. Eteñ ſine ieiunio
hoc cætera à dño reprobantur ſicut ſcriptum eſt: quia in
diebus ieiuniorũ ueſtrorũ uoluntates ueſtræ inueniũtur.

Item de oratione & ieiunio Sermo. IIII. unde ſupra. B

QVia ieiunii quadrageſimalis tēpus aduenit qđ
tota deuotione ſuſcipe moneo charitatē ueſtrā
dignũ reor aliquatenꝰ exponere quo fructu &
quēadmodũ oporteat ieiunare. Primũ quidem
fratres ꝓ eo ꝙ ab ip̄is quoq; licitis abſtinemꝰ: ea nobis q̄
prius cōmiſimꝰ illicita cōdonanṫ. C Quid uerò eſt con
donari cōmiſſa: niſi ieiunio breui ieiunia redimi ſempiter
Lucæ. 16. na? Gehennam eñ meruimus, ubi nullus unquā cibus eſt
cōſolatio nulla: terminus nullus: ubi guttam aquæ diues
poſtulat & accipere nō mereṫ. Bonum ergo & ſalutare ie•
iuniũ: quo redimũtur æterna ſupplicia: dũ remittunṫ hoc
mō pc̄tā. Non ſolum aũt abolitio eſt pc̄tōrum: ſed extirpa
tio uitiorũ, nō ſolũ obtinet ueniā: ſed & ꝓmereṫ grĩam, nō
ſolũ delet pc̄tā præterita q̄ cōmiſimus: ſed & repellit futu•
ra q̄ cōmittere poteramus. Dicā unum adhuc qđ facile ca
piatis: ſæpius, niſi fallor, exp̄ti. Ieiuniũ orationi deuotio•
nē & fiduciam donat. Et uide quēadmodũ ſibiinuicem ie•
iuniũ & oratio ſocientur: ſicut ſcriptũ eſt: frater adiuuans
fratrē ambo conſolabuntur. Oratio uirtutem impetrat ie
Eccli. 35. iunandi: & ieiuniũ grĩam promeretur orandi. Ieiuniũ ora
tionē roborat: oratio ſctificat ieiunium & dño repræſen•
tat. Quid enim ieiunium nobis proderit: ſi relinquatur in
terras? qđ abſit. Subleuetur ergo ieiunium penna quadam
oratiōis. Verũ huic ne fortè minus ſufficiat: alterā quoq;
neceſſe eſt ſociari. Oratio iuſti, ait ſcriptura, penetrat cæ•
los. D Sint ergo ieiunio noſtro ut facile cælos penetret Eccli. 35.
alæ duæ: orationis ſcilicet atq; iuſtitiæ. Iuſtitia uero q̄ eſt
niſi q̄ cuiq; reddit qđ ſuũ eſt? Noli ergo quaſi ſolum attē•
dere deũ: debitor enim es etiam prælatis: etiam fratribus
tuis: nec uult deus ut paruipendas: quos ipſe minime par•
uipendit. Neq; enim ſine cauſa, ait apoſtolus. Prouidētes 2. Cori. 9
bona non tñ coram deo: ſed etiam coram hominibus. Di•
cebas fortaſſe: ſufficit mihi ſi tantũ deꝰ approbat qđ ago
q̄ mihi de hũano cura iudicio? Sed certus ſis ꝓ ei minime
placeat quicquid cũ ſcandalo filiorum eius & cōtra ipſiꝰ
feceris uoluntatē: cui obedire te tanquā eiꝰ uicario opor•
tebat. Sanctificate, inquit, ieiuniũ: uocate cœtũ. Quid eſt
enim cœtum uocare? Vnitatē ſeruare: diligere pacem: fra• Ioel. 2.
ternitatem amare. Superbus ille phariſæus ieiunium ha•
buit: ieiunium ſanctificauit: q nimirum & ieiunauit bis in
ſabbato & gratias egit deo. Sed nō uocauit cœtũ dicens,
Nō ſum ſicut cæteri hoim: ideoq; ala una nitēs, ieiunium
eius non peruenit in cælum. Vos ergo chariſſimi lauate
manus ueſtras in ſanguine peccatoris: & omnino ſolliciti
eſtote ut alas duas habeat ieiuniũ ueſtrum: ſanctimoniā:
ſcilicet & pacē: ſine qua nemo uidebit deum. Sanctificate
ieiunium ut pura intentio & deuota oratio diuinæ illud
offerat maieſtati: uocate cœtum, ut cōgruat unitati. Lau•
date dñm in tympano & choro: ut concors ſit mortifica•
tio carnis. A Porro quia & de ieiunio & de iuſtitia ali•
qua diximus: dignum eſt ut de oratione quoq; pauca lo•
quamur. Hæc enim quanto efficacior eſt ſi fiat ut debet tā
to callidius impediri ab aduerſario ſolet. Interdum enim
grauiter impediṫ oratio à puſillanimitate ſpũs & timore
immoderato. Hoc autem tunc ſolet fieri: cum ſic cogitat
homo propriam indignitatem: ut non conuertat oculos
ad diuinam benignitatem. Abyſſus eñ abyſſum inuocat
abyſſus luminoſa, abyſſum tenebroſam, abyſſus miſericor
diæ, abyſſum miſeriæ. Profundũ nāq; eſt cor hois & iper•
ſcrutabile. Sed ſi magna eſt iniquitas mea multo maior eſt
dñe pietas tua. Ideoq; cum ad meipſum turbata fuerit ani
ma mea: memor ſum multitudinis miſericordiæ tuæ, & re•
ſpiro in ea: & cum introiero in potētias meas nolo memo
rari iuſtitiæ tuæ ſoliꝰ. Verũtamē ſicut periculum eſt ſi fue•
rit oratio nimis timida: ſic in contraria parte non minus
imo & maius periculũ eſt ſi fortè fuerit temeraria. De his
qui ſic orāt audi quid loquatur ad prophetam dominus.
Clama, inqt, ne ceſſes: quaſi tuba exalta uocem tuam &c. Eſa. 58.
Quaſi tuba, inquit, qa in ſpiritu uehemēti increpādi ſunt
temerarii. Me etenim quærunt: qui ſeipſos nondum inue•
nerũt. Nec hoc dico ut pc̄tōribꝰ auferā orandi fiduciam:
ſed uolo eos orare tanquā gentem q̄ peccatũ fecerit nō iu
ſtitiā. Orēt pro indulgentia peccatorũ ſuorum in animo
cōtrito & ſpiritu humilitatis: quemadmodum publicanꝰ Lucæ. 18.
ille: Deus, inquit, propitius eſto mihi peccatori. Temerita
tem eñ dico: qñ is in cuius conſcientia peccatum adhuc:
aut uitiũ aliquod regnat: ambulat in magnis & mirabili•
bus ſuper ſe: minus ſolicitꝰ pro periculo animæ ſuæ. Ter•
tium periculum eſt: ſi ſit oratio tepida & non ex uiua affe•
ctione procedens. Timida quidem oratio cælum non pe•
netrat: qa reſtringit animũ timor immoderatus, ut oratio
nō dicam non aſcendere ſed nec procedere queat. Tepi•
da uerò in aſcenſu langueſcit & deficit: eò ꝙ non habeat
uigorem. Nam temeraria aſcendit ſed reſilit: reſiſtitur eñ
ei nec tñ nō obtinet gratiā ſed & mereṫ offenſam. Quæ ue
rò fidelis & humilis & feruens oratio fuerit: cælũ ſine du•
bio penetrabit: unde certũ eſt ꝙ uacua redire nō poterit.

Item de triplici modo orationis. Sermo quintus. unde ſupra.

CHaritas qua ꝓ uobis ſolicitꝰ ſum fratres mei,
cogit ut loquar uobis: & urgente ea multo ſæ•
pius loquerer: niſi tā multis occupationibꝰ im
pedirer. Nec mirũ ſi ſolicitus ſum pro uobis:
cum inueniam in meipſo materiam multā & occaſionem

ſolicitudinis.Quoties eñ ꝓpriã miſeriã & multimoda pe
ricula cogito:haud dubiũ quin ad meipſm conturbeť aĩa
mea.Nec minor mihi ſolicitudo eſt ꝓ ſingulis quibuſcun-
ꝗ ueſtrũ:ſi tamen diligo uos tanquã meipſum.Nouit ipſe
q̃ ſcrutať corda quoties in corde meo proprie ſolicitudi-
ni præpõderat ſolicitudo ueſtra.Nec mirum ſi multa mi-
hi ſolicitudo eſt:& timor magn⁹ cõturbat me ſup omnib⁹
Periculũ. uobis:quos uideo in tãta miſeria & in tãtis cõſtitutos eſ-
ſe periculis.Ipſi eñ ut manifeſtũ eſt geſtam⁹ laqueum no-
ſtrũ:ubiꝗ propriũ circunferim⁹ inimicũ:carnem hanc lo
quor de pctõ natã:in pctõ nutritã corruptã nimis ipſa ori
gine:ſed multo amplius praua cõſuctudine uiciatã.Hinc
eſt ꝙ tam acriter caro aduerſus ſpm̃ cõcupiſcit:ꝙ aſſidue
murmurat & impatiẽs eſt diſciplinæ:ꝙ illicita ſuggerit:ꝙ
nec rationi obtemperat nec inhibeť ullo timore.Huic ac-
cedit:hanc adiuuat hac utitur ad impugnandos nos ca-
lidiſſimus ſerpẽs cui nullum aliud deſiderium eſt:nullum
ſtudium:nullum negotium niſi effundere ſanguinem ani-
marum.Hic eſt qui iugiter machinatur malum:qui deſi-
deria carnis inſtigat:qui concupiſcentiæ ignem natura-
lem quodammodo uenenatis ſuggeſtionibus ſufflat:illici
tos motus inflammat pcti occaſiones parat:& mille nocen
di artibus corda hominũ tentare non ceſſat.Hic eſt q̃ ma
nus noſtras proprio cingulo alligat:& ut dicitur baculo
Remediũ. noſtro nos cedit,ut caro quæ data eſt in adiutoriũ:in rui-
nam nobis & in laqueum fiat.Sed quid prodeſt indicaſſe
pericula ſi nulla conſolatio:nulla adhibeantur remedia?
Grande quidẽ periculũ eſt & grauis lucta aduerſus dome
ſticum hoſtem:maxime cũ nos aduenæ ſimus:& ille ciuis,
ille ſuam inhabitet regionem:nos exules ſimus & peregri
ni.Magnum quoꝗ diſcrimẽ aduerſus diabolicæ fraudis
aſtutias:tã crebros:imo cõtinuos habere cõflictus quem
nec uidere quidem poſſumus:& quem nimis aſtutũ fece-
rit tam natura ſubtilis:quàm longa exercitatio malitiæ
eius.Verũtamẽ in nobis eſt ſi uinci nolumus:& nemo no
ſtrum in hoc certamine deiciť inuitus:Sub te eſt ô homo
appetitus tuus & tu dñaberis illius.Poteſt inimicus exci-
tare tentationis motũ:ſed in te eſt ſi uolueris dare ſeu ne-
gare cõſenſum.In tua facultate eſt ſi uolueris inimicũ tuũ
facere ſeruũ tuũ:ut omnia tibi coopẽretur in bonũ.Ecce
enim inflammat inimicus deſideriũ cibi uanitatis aut im-
patientiæ cogitationes ingerit:aut excitat libidinis mo-
tum:tu ſolũmodo ne conſenſeris:& quoties reſtiteris to-
ties coronaberis.Veruntamen negare non poſſumus fra-
tres moleſta ſunt hæc & periculoſa:ſed & in ipſo certami-
ne ſi uiriliter reſiſtimus:quædã pia trãquillitas de cõſcien
tia bona naſcitur.Credo etiam ſi cogitationes iſtas quãci
to in nobis aduertimus non patimur remorari:ſed in ſpi-
ritu uehemẽti animus aduerſus illas excitať:qm̃ inimicus
cõfuſus abſcedet a nobis:non tam libenter ilico reuerteť.
Sed qui ſumus nos aut q̃ fortitudo noſtra ut tam multis
tentationibus reſiſtere ualeamus? Hoc erat certe qđ quæ
rebat deus:hoc erat ad qđ nos perducere ſatagebat:ut ui
Orationis refugium. dẽtes defectũ noſtrũ:& ꝙ non eſt nobis auxiliũ aliud ad
eius miam tota humilitate curram⁹.Propterea rogo uos
fratres ut ſemper ad manũ habeatis tutiſſimũ orationis re-
fugiũ:de quo etiã memini me paulo ante in fine ſermonis
eſſe locutũ.Verũtamen quoties de oratione loquor uer-
ba q̃dã humanæ cogitatiõis audire mihi uideor in corde
ueſtro:q̃ & ab alijs frequẽter audiui:& nunquã expertus
ſum in corde meo.Quid eñ eſt qđ licet nunquã ab oratio
ne ceſſemus:uix unquã experiri uideatur aliqs noſtrũ,qs
ſit orationis ſuæ fructus? Sicut ad orationẽ accedimus ſic
redire uidemur:nemo nobis rñdet uerbũ:nemo qcquã do-
nat:ſed laboraſſe uidemur incaſſum.Sed qđ i euãgelio di-
Ioan.7 cit dñs: Nolite,ait,iudicare ſm faciẽ:ſed iuſtũ iudiciũ iu-
dicate.Qđ eſt aũt iuſtũ iudiciũ:niſi iudiciũ fidei:qm̃ iu-
ſtus ex fide uiuit.Ergo iudiciũ fidei ſeq̃re:& nõ experimẽ
tũ tuũ:qm̃ fides q̃dẽ uerax:ſed experimẽtum fallax.Quæ
Mar 11. eſt ergo ueritas fidei:niſi qđ ꝓmittit ipſe filius dei?Quicqd
orãtes petitis credite q̃a accipietis:& fiet uobis. A Ne
mo ueſtrũ fratres paruipẽdat orõnẽ ſuã.Dico eñ uobis:
q̃a ipſe ad quẽ oramus nõ paruipẽdit eã.Priuſquã egreſſa
ſit ab ore noſtro ipſe ſcribi iubet eã i libro ſuo.Et unũ indu-
bitãter e duob⁹ ſperare poſſumus:qm̃ aut dabit qđ peti-
mus aut qđ nobis nouerit eſſe utilius.Nos eñ qd orem⁹
ſicut oportet neſcimus:ſed miſereť ille ſup ignorãtiam no
ſtrã & orationẽ benigne ſuſcipiẽs,qđ nobis aut oĩno non
eſt utile:aut nõ tã cito dari neceſſe eſt minime tribuit:orõ
tñ ifructuoſa nõ erit.Ita ſane ſi fecerimus qđ monemur in
pſalmo:id eſt ſi delectemur in dño. B Ait eñ ſanctus da-
uid.Delectare in dño:& dabit tibi petitiones cordis tui. Ps.36.
Sed qd ô ꝓpheta ꝙ tã abſolute mones delectari in dño:ac
ſi ad manu nobis ſit hmõi delectatio? Delectationem cibi:
ſomni:& quietis & cæterorũ q̃ in terra ſunt nouimus:de⁹
autẽ quã delectationẽ habet ut in eo delectemur. Fratres
mei:ſeculares hoc dicere poſſunt:uos non poteſtis.Quis
eñ ueſtrũ eſt:q nõ ſæpe expertus ſit conſcientiæ bonæ de
lectationẽ:q non guſtauerit ſaporẽ caſtitatis:humilitatis:
charitatis? Nõ eſt hæc delectatio potus neꝗ cibi:aut ſimi
lis cuiuſlibet rei,delectatio tñ eſt:& maior oib⁹ illis:diui-
na eñ eſt & nõ carnalis delectatio:& cũ i his delectamur:
plane delectamur i dño.Sed cauſanť multi fortaſſe ꝙ affe- Lucæ.16.
ctũ hunc delectabilẽ & dulciorẽ ſup mel & fauũ rarius ex-
periantur:nimirũ q̃a tẽtationib⁹ interim exercentur:mul
toꝗ uirilius agunt:ſi uirtutes ipſas nõ ꝓ delectatiõe quã
experiantur:ſed ꝓ uirtutibus ipſis & ꝓ ſolo bñplacito dei
tota intẽtione:& ſi nõ tota affectiõe ſectanť. Nec dubium
quin optime compleat q hmõi eſt prophetæ admonitioni
qua dicit:delectare in dño:qm̃ nõ de affectu loquitur, ſed
de exercitio.Affectus eñ ille beatitudinis eſt:exercitium
uerò uirtutis.Delectare,inquit,in domino ad hoc tende,
ad hoc conare ut in domino delecteris:& dabit tibi peti-
tiones cordis tui.Sed conſidera ꝙ petitiones cordis dixe
rit:quas approbat iudicium rationis.Nec habes unde cau
ſeris:ſed unde magis tãte affectu in gratiarum actione uer
ſeris quãdoquidem tanta ſuper te cura eſt deo tuo:ut quo
ties ignorans quæris quod tibi inutile eſt:nõ te audiat ſu-
per hoc ſed mutet illud utiliori dono.Sic & pater carna-
lis paruulo quærenti panem:libenter porrigit:quærenti
cultellum quem nõ neceſſarium putat non conſentit:ſed
magis panem ei quem dederat frangit uel per aliquem mi
niſtrorum frangi præcipit ut nihil ille habeat periculi,ni-
hil laboris. D Porrò petitiões cordis in trib⁹ credo cõ
ſtare:nec uideo quid præter illa electus quiſꝗ ſibi debeat
poſtulare.Duo quidem huius tp̃is ſunt:id eſt bona corpo
ris & aĩæ:tertium uerò beatitudo æternæ uitæ.Nec mire
ris ꝙ bona corporis à deo dixerim eſſe quærenda:qm̃ ei⁹
ſunt corporalia omnia:ſicut & ſpũalia oĩa bona.Ab eo er-
go petendum & ſperãdũ nobis eſt:unde poſſimus in eius
ſeruitio ſuſtentari.Verũtamen pro neceſſitatib⁹ aĩæ oran
dũ nobis eſt & frequẽtius & feruẽtius,id eſt pro obtinẽda
gr̃a dei aĩæꝗ uirtutibus.Sic & ꝓ uita æterna tota pietate
& toto nobis orãdũ eſt deſiderio:ubi nimirũ corporis &
aĩæ plena & pfecta ſit btitudo.In his ergo trib⁹ ut cordis
petitiões ſint,tria nobis ſunt obſeruãda.Nã & in pria qdẽ
ſupfluitas:& i ſcđa ipuritas:& elatio iterdũ ſurripe ſolet
in tertia.Nõnunquã ei tpalia q̃ri ſolẽt ad uoluptatẽ:uirtu
tes ad oſtẽtationẽ.Sed & uitã æternã fortaſſis aliq nõ i hu
militate q̃rũt:ſed tãquã i fiducia ſuorũ meritorũ.Nec hoc
dico qn accepta gr̃a fiduciã donet orãdi:ſed non oportet
ut i ea cõſtituat qſquã fiduciã ĩpetrãdi:hoc ſolũ cõferunt
hæc p̃miſſa dona:ut ab ea miſericordia q̃ tribuit hæc:ſpe-
rentur etiã ampliora.Sit ergo orõ que pro tpalib⁹ eſt cir-
ca ſolas neceſſitates reſtricta:ſit orõ que pro uirtutib⁹ eſt
animæ etiam ab omni impuritate libera & circa ſolũ bene
placitum dei intenta.Sit ea quæ fit ꝓ æterna uita in oĩ hũi
litate:præſumens de ſola ut dignũ eſt miſeratione diuina.

In quadrageſima de oratione dominica.

Sermo. VI. unde ſupra. A

FIat uoluntas tua ſicut in cælo & in terra.Volũtas do- Mat.6.
mini fratres quæ prius angelos creauit faciẽs eoſdẽ:
poſtmodum

Ioan.1. poſtmodũ in eis facta beauit. Sicut enĩ uerbum quod erat
in pricipio: carnẽ ſuſcipiens: dicit & uerè dicit factum ca-
ro, ſic uolũtas illa æterna in angelo facta eſt: cũ angelicam
oĩno in ſe abſorbuit uoluntatẽ. Quidni dicat facta in ange
lo: cũ angelica facta eſt? Hæc enim ſumma illius felicitatis
eſt: hic uoluptatis cæleſtis torrens, q diuina uoluntas ipſa
facta eſt etiã angelorũ: ut quẽadmodũ placet deo uniuer-
ſitas ãminiſtrationis huius: ſic & ipſi in cunctis gaudeãt, in
oĩbus delecteñt. Hoc igit oramus ut hæc uoluntas ſicut in
cæleſtibus facta eſt creaturis: fiat etiam in terrenis: ut ſicut
angelus ſic & hõ adhærens deo unus cum eo ſpũs ſit. B
Sed heu me, quot obſtacula ſeparant: quot phibent impe
dimenta? Obijcit ſeſe malitia mediam: obijcit infirmitas:
obijcit cõcupiſcẽtia & ignorãtia nr̃a. Ineſt enĩ nobis quaſi
à natura: magis autẽ ab exterminio naturæ affectio q̃dam
peſſima & libido nocendi: ut inextinguibilis inueniat in
miſeris aĩabus noſtris malitiæ delectatio. Quid uerò lon-
gius à uoluntate diuina? Planè chaos magnũ inter nos &
illã firmatũ eſt in hac parte: cũ ſemp eũ delectet p̃ſtare bñ-
ficia, & ingratis nobis ecõtra ſuggerat affectio crudeliſſi-
ma & in noxijs uelle nocere. Hinc oĩs radix amaritudinis
germinat: hinc inuidiæ: hinc detractiones: hinc diſſentio-
nes pullulant: hinc ſilueſcũt inimicitiæ. Ad hæc qdem ger
mina uirulẽta præſcidi ſemp neceſſe eſt falſæ iuſtitiæ: qua
uidelicet extorquemus à nobis: ne cui faciamus qđ nolu-
mus nobis fieri: ſed quæ uolum⁹ ut faciant nobis hoĩes &
nos eis eadẽ faciam⁹. Eradicari tñ aut extirpari à cordib⁹
noſtris oĩno nõ poterit malitia: donec in mũdo fuerimus
qui poſitus eſt in maligno. Conterit quidẽ ſerpẽtis caput
ſed experiri eſt frequẽter calcaneo inſidiãtẽ. Secũdo loco
ipſa quoq corruptibilis huius infirmitate corporis præ-
pedimur: ne uolũtas nr̃a diuinæ ualeat cohærere. Nobis
qdẽ qđ moleſtũ ſentimus nõ põt nõ diſplicere: & frequen
ter in his uoluntas noſtra à diuina diſſidet uoluntate: cui
ne penit⁹ aduerſetur: fortitudo eſt nobis neceſſaria: quæ
ſecũa ſpecies eſt uirtutis. Nec ſola impedit afflictio corpo-
ris: impedit & concupiſcentia: qua multiplicibus & inex-
plebilibus diſtrahimur deſiderijs. Quãdo aũt poterit an-
fractuoſa & angulis plena uoluntas ei uniri: quæ rectiſſi-
ma eſt: & oĩmodis indiſtorta? Heu mihi dñe de⁹: qa undi
q mihi bella: undiq tela uolãt: undiq p̃icula: undiq im-
pedimẽta. Quocũq me uertã nulla uſq̃ ſecuritas ẽ: & quæ
mulcẽt & q̃ moleſtant timeo: & eſuries & refectio: & ſom-
Pro.30. nus & uigiliæ: & labor & requies militant contra me. Di-
uitias & pauptates ne dederis mihi orat ſapiens nimirũ
qa utrobiq laqueus: utrobiq p̃iculũ. Qđ ſi reprimit tẽpe
rãtia cõcupiſcẽtiã (hoc qppe unicũ in hmõi remediũ eſt)
erit qdẽ unio iã nõnulla: ſed plena nõ erit. Hinc & apl̃s de
Roma.7. ſe fatet. Ego ipſe, ait, mẽte conſentio legi dei: carne autem
legi peccati: q eſt in mẽbris meis. Ex parte ergo cohæret:
& ex parte diſſidet: donec ueniat qđ perfectũ eſt & quod
ex parte eſt euacuet. Quarta eſt ignorantia: quã & ipſam
nobis plurimum obeſſe non ignoratis. Quo enim pacto
uolũtatem dei p̃uiã ſequar ubi ignoro eã? Cognoſco aũt
tantũ ex parte: & necdum ſicut cognitus ſum. Propterea
inqrenda ſunt nobis cũ oĩ deſiderio incrementa pruden-
tiæ: ut magis ac magis notã faciat nobis deus uoluntatem
ſuam: ut ſciamus qd acceptũ ſit ei oĩ tẽpore. Sic uirtutum
cõſummatio iuſtitiæ, fortitudinis: tẽperãtiæ & prudentiæ
unionẽ illã tã felicẽ quàm deſiderabilem cõſummabit: ut
ſit nobis cũ deo una uolũtas: & q̃cũq ei placent: placeant
ſimul & nobis: atq hoc nobis erit (ut de angelis ſupradi-
ctũ eſt) oĩno pfecta iocũditas. Oramus aũt ut adueniat re-
gnũ dñi, quo uidelicet nobis plena ſit de regni ptãte ſecu-
ritas. Qđ aũt petimus ut ſanctificet nomẽ eius: oĩno iã ſu-
pra nos in eius notitiã pergere cõcupiſcim⁹. Vbi nimirũ
nobis i nobis & felix ſecuritas & ſecura felicitas fuerit: i eũ
q ſup nos eſt tota iã ſpũs uehemẽtia rapiemur. B Sctifi-
cetur nomẽ tuũ. Nomẽ ei⁹ gl̃ia ei⁹. Et illa qñ nõ ſctã? Fieri
tñ dicit ſctã gl̃ia ei⁹ cũ in ſanctitate glorificat a nobis ſicut
& uolũtatẽ ei⁹ q̃ æterna eſt in nobis ut nr̃a fiat fieri poſtu-
lamus. Hoc ergo primum fieri petimus qđ maximũ eſt: ut
nobis gl̃æ illi⁹ innoteſcat ſanctitas illibata. Exinde quod
ad nos ſpectat optamus & regni poteſtatẽ ppter ſecurita-
tẽ: & uolũtatis ei⁹ in nobis pfectionẽ ppter iocunditatẽ.
Sed qa necdũ illa pfectione gaudẽtes: nõ ſine magno labo
re diuinæ poſſumus obtemperare uolũtati: opus eſt cibo
ne deficiamus: opus eſt, inq̃, pane quotidiano. Sæpi⁹ quo
q oberrantes ab ea: & delinquẽtes hoc eſt derelinquẽtes
eã: neceſſario pro indulgẽtia ſupplicamus dicẽtes. Dimit-
te nobis debita nr̃a &c. At ne forte in eo recidam⁹ poſt ac
ceptã ueniã pctõrũ: orãdus à nobis idẽ ipſe eſt: ne iducat
nos in tẽtationem: ſed magis educat nos & liberet à malo.

*Item in quadrageſima de peregrino, de mortuo, & cru-
cifixo* Sermo. VII.

OBſecro uos tanquã aduenas & pegrinos abſti- 1.Pet.2
nere uos à carnalibus deſiderijs. Felices q ſe p̃-
ſenti ſclo nequã aduenas & pegrinos exhibent
imaculatos ſe cuſtodiẽtes ab eo. Neq enĩ habe
mus hic manẽtẽ ciuitatẽ: ſed futurã inqrim⁹. Abſtineam⁹
ergo à carnalib⁹ deſiderijs q̃ militãt aduerſus aĩam tanquã
aduenæ & pegrini. C Peregrinus ſiqdẽ uia regia icedit
nõ decliat ad dexterã neq ad ſiniſtrã: ſi fortè iurgantes ui
derit, nõ attẽdit: ſi nubẽtes aut choros ducẽtes: aut aliud
quodlibet faciẽtes nihilomin⁹ trãſit qa peregrinus eſt: &
nõ pertinet ad eũ de talib⁹. Ad patriã ſuſpirat: ad patriam
tẽdit; ueſtitũ & uictũ habẽs nõ uult alijs onerari. Beatus
planè qui ſuum ſic agnoſcit: ſic deplorat incolatum, dicẽs
dño. Qm̃ aduena ego ſum apud te: & pegrinus ſicut oẽs Pſ.38.
p̃res mei. Magnũ hoc qdẽ ſed fortè grad⁹ aliqs altior eſt.
Nã pegrinus & ſi nõ admiſcet ciuib⁹: aliqñ tñ delectatur
uidere q̃ fiũt: aut audire ab alijs aut ipſe narrare q̃ uiderit
& hmõi & ſi penit⁹ nõ retinetur: detinetur tñ & retardat
dum min⁹ memor patriæ: minori accelerat deſiderio. Nã
& tãto tpe poteſt in his delectari: ut iam nõ ſolũ remoret
& minus cito ueniat: ſed & remanens ex toto nec tarde q
dem perueniat. Quis igitur eſt magis alienus ab actibus
ſeculi quàm peregrinus? Profecto quibus dicit apl̃s. Mor Collo.3.
tui enim eſtis & uita ueſtra abſcondita eſt cum chriſto in
deo. Peregrinus nimirum poteſt facile occaſione uiatici
plus quàm oporteat & detineri quærendo & prægrauari
portando. Mortuus ſi deſit etiã ipſa ſepultura, non ſentit.
Sic uituperantes ut laudãtes: ſic adulantes audit ut detra-
hentes: imo uerò nec audit quia mortuus eſt. Omnino fe-
lix mors quæ ſic immaculatum ſeruat, imo penitus alienũ
facit ab hoc ſeculo. Sed neceſſe eſt ut qui nõ uiuit in ſe ui-
uat chriſtus in illo. Hoc eſt enĩ quod ait apoſtolus. Viuo Gal 2.
autem iam non ego, uiuit uerò in me chriſtus. Ac ſi dice-
ret. Ad alia quidem omnia mortuus ſum non ſentio: non
attendo: non curo: ſi qua uerò ſunt chriſti: hæc uiuum in-
ueniunt & paratum. Nam ſi non aliud poſſum, ſaltem ſen-
tio: placet quod ad ei⁹ honorem fieri uideo: diſplicẽt que
aliter fiunt. Magnus omnino grad⁹ eſt iſte. At fortaſſe po
terit aliquid adhuc ſuperi⁹ inueniri. In q ergo querem⁹?
In quo putas niſi in eo de quo nunc loquebamur qui ra-
ptus eſt uſq ad tertium cælum? Quis enim prohibet ter-
tium cælũ dicere: ſi quẽ gradũ ſupra iſtos poteris inueni-
re? Audi igitur ipſum de hac tãta altitudine non in ſe glo-
riantem: ſed dicentem. Mihi abſit gloriari niſi i cruce dñi Gal.6.
noſtri Ieſu chriſti: per quem mihi mundus crucifixus eſt
& ego mundo. Non ſolum, inquit, mortuus mundo: ſed
& crucifixus: quod eſt ignominioſum genus mortis. Ego
illi: pariter & ipſe mihi. Omnia quæ mundus amat, crux
mihi ſunt: delectatio carnis, honores, diuitiæ, uanæ homi
num laudes. Quæ uerò mundus reputat crucem: illis affi-
xus ſum: illis adhæreo, illa toto amplector affectu. An non
maior iſte eſt ſecundo & primo gradu? Peregrinus ſi pru-
dens eſt & non obliuiſcitur ſuæ peregrinationis (licet cũ
labore) tranſit: & non magnopere ſecularibus implica-
tur. Mortuus æque blanda huius ſeculi ſicut aſpera ſper-
nit. Qui uerò raptus eſt uſq ad tertium cælum: crux illi
eſt omne cui mundus inhæret: & his adhæret quæ mun-

doctrux eſſe uidentur: Quãuis in his uerbis apoſtoli illud
quoq; nõ incõgrue poſſet intelligi: crucifixũ ei mundum
reputatione: ipſum uerò mũdo crucifixum compaſſione.
Crucifixũ eñ mundũ uidebat obligationibus uitiorũ: &
ipſe crucifigebat ei p cõpaſſionis affectũ. Pẽſemus ſingu-
li in quo gradu quiſq; ſit poſitus: & ſtudeamus pficere de
ps. 83. die in diẽ: qm̃ de uirtute in uirtutẽ uidebit deus deorũ in
ſion. Maxime uerò hoc ſancto tpe in oi obſecro puritate
cõuerſari ſtudeamus: ubi & certus & breuis dierũ nume-
rus poſitus eſt: ne deſperet humana fragilitas. Nam ſi dicit
nobis in oi tpe ſoliciti eſtote oĩno ad cuſtodiendam puri
tatẽ ueſtræ conuerſationis: qs nõ deſperet? C Nunc aũt
monemur breui dierũ numero: oẽs aliorũ temporũ negli
gentias emẽdare: ut uel ſic guſtemus dulcedinem perfectæ
puritatis: & oi deinceps tempore in conuerſatiõe noſtra
ſanctæ huius quadrageſimæ ueſtigia clara reſplendeant.
Conemur ergo fratres ſanctũ hoc tempus tota deuotiõe
ſuſcipere: & nunc magis arma ſpiritualia reparare. Nunc
enim generali quodã totius orbis exercitu: contra diabo-
lũ ſaluator cõgreditur: beati qui ſub tali duce ſtrenue mi-
litarint. Toto ſiquidem anno domeſtica regis familia mili-
tat & aſſidua eſt in bellorum procinctu: ſemel autẽ & cer-
to tẽpore uniuerſum imperiũ generali congregatur exer-
citu. Felices uos qui domeſtici meruiſtis eſſe: quib⁹ dicit
apoſtolus. Iam non eſtis hoſpites & aduenæ: ſed eſtis ci-
Ephe. 2. ues ſanctorũ & domeſtici dei. Quid igit facturi ſunt q to-
to anno pugnare ſuſceperunt: quando & ipſi rudes & ua-
cantes prius ſpũalia arma arripiunt? Vtiq; ſolito amplius
ſolitæ opus eſt inſiſtere pugnæ: ut magna quædã uictoria
regi noſtro ad gloriam, nobis proueniat ad ſalutem.

De ſancto benedicto abbate. Sermo

Conuenĩẽtibus uobis in unũ ad audiendũ uer-
bum ſalutis: magnus mihi timor fratres mei ne
qs fortè minus digne illud recipiat & nõ ſicut
recipiendũ eſt uerbũ dei. Scio eñ terrã que ſæ-
pius ſuperuenietẽ in ſe recipit imbrẽ ſi fructum nõ fecerit
reprobã fore & pximam maledicto. Et ego utiq; ſi poſſem
benedictiones illi dare mallem: & nõ maledictiones. Imo
uerò ipſam benedictiõẽ cæleſtis pr̃is ueſtri uõ meã quã
tamen ipſo quidẽ dignãte accipitis p os meũ opto uobis
benedictionem manere ſemper, nec in maledictionẽ poſſe
mutari. Celebram⁹ hodie magiſtri noſtri glorioſi bene-
dicti natalem: pro eo nobis & de eo ſolẽnis ex more ſermo
debetur. Cuius dulciſſimum nomẽ: cum omni uobis iocũ
ditate amplectendũ eſt & honorandũ: qm̃ ipſe dux ueſter
ipſe magiſter & legifer ueſter eſt. Delector quidem & ego
in ipſius memoria: licet non meo ſine rubore beati huius
patris nomen audeam memorari. Eſt enim mihi de ipſius
imitatione uobiſcum ſeculi abrenuuciatio & monaſticæ
profeſſio diſciplinæ: ſed ſingulariter ſine uobis cũ eo par-
ticipio nomen abbatis. Abbas fuit, & ego. O abbas & ab
bas. Nomen unum: ſed in altero ſola magni nois umbra.
Miniſterium unum ſed heu me quàm diſſimiles miniſtri:
quãtum miniſtratio ipſa diſſimilis. Ve mihi ſi tam longè à
te fuero ô beate benedicte in futuro quàm à tuæ ueſtigiis
ſanctitatis longè eſſe reperior in præſenti. Sed non mihi
hæc apud uos perorare neceſſe eſt, Scio q̃ ſcientibus me
loquor: tantum peto ut pudorẽ hũc: & hunc timorẽ meũ
fraterna compaſſione leuetis. Qm̃ tñ oĩno diſpenſatio mi-
hi credita eſt: & ſi non habeo apud me quod uobis appo-
nam: quæram à btõ bñdicto tres panes qbus uos paſcam.
Reficiat uos ſanctitas eius: iuſtitia eius: pietas eius. Reco-
lite dilectiſſimi: q̃ non oẽs q in pceſſione dñi fuerunt ſua
illi proſtrauerunt ueſtimenta. In illa, inquàm, proceſſione
quã annuente dño in pximo ſumus celebraturi: qñ ueniẽ
ti dño ad paſſionem & ſedenti ſup aſellũ populi occurre-
runt: non oẽs ueſtimenta ſua pſternebant in uia: ſed cæde
bant aliqui ramos de arboribus. Non erat hoc magnum
qd̕ gratis acceperant: gratis dabant. Veruntamen nec ipſi
quidẽ penitus ocioſi fuerunt: ſed nec à proceſſione leguut
excluſi. Fratres mei, piũ xp̃i iumentum: q cum propheta
dicere poteſtis. Vt iumentũ factus ſum apud te & ego ſem ps. 72.
per tecũ: uos qbus inſidet xp̃s: qm̃ anima iuſti ſedes eſt ſa-
pientiæ: & apoſtolus p̃dicat chriſtũ dei uirtutẽ & dei ſa-
pientiã: ſi nõ habeo ueſtes quas pedib⁹ ur̃is pſternã: tẽta- 1. Corin. 1.
bo uel ramos cædere de arborib⁹: ut tãtæ pceſſioni uel pa
rũ aliqd nõ deſit miniſterii mei. Arbor fuit btũs bñdictus
grãdis atq; fructifera: tanquã lignũ qd̕ plãtatũ eſt ſec⁹ de
curſus aquarũ. Vbi ſunt decurſus aquarũ? Profecto in ual
libus: qa inter mediũ mõtiũ ptrãſibũt aquæ. Quis eñ nõ
uideat etiã torrẽtes montiũ ardua declinare: & mediũ ad
hũilitatẽ ſemp diuertere uallis? Sic pfecto ſic deus ſupbis Iaco. 4.
reſiſtit: hũilibus dat gr̃am. Securus hic fige pedẽ qcũq; es
iumentũ xp̃i: ſup hũc ramũ innitere: ſemitã uallis incede.
Nimirũ in mõte ſibi ſedẽ cõſtituit ſerpens antiquus: mor
dẽs ungulas equi ut cadat aſcenſor ei⁹ retro: ppterea ual-
lẽ magis elige ad ambulãdũ: uallem elige ad plantandum.
C Neq; eñ uel in ſerẽdis arborib⁹ mõtana ſolemus elige
re: q̃ frequẽter arida ſunt & petroſa. In uallib⁹ pinguedo
eſt: ibi pficiũt plantæ: ibi plena ſpica: ibi cẽteſimus oritur
fructus: iuxta illud, Et ualles abũdabũt frumento. Audis ps. 64.
qa ubiq; uallis laudat: ubiq; hũilitas p̃dicat. Ibi plantare,
ubi decurſus aquarũ: qa ibi copia gr̃æ ſpũalis: & aq̃ q̃ ſup
cælos ſunt laudãt nomẽ dñi, id eſt cæleſtes benedictiones
faciũt ut laudet. Stem⁹ in hac chariſſimi: & plãtati ſtem⁹:
ut nõ areſcamus: nõ moueamur quocunq; flatu: ſicut ſcri-
ptũ eſt. Si ſpũs habẽtis ptãtẽ ſup te irruerit: locũ tuum ne
deſeras. Nulla eñ tẽtatio uobis p̃ualebit ſi non in magnis
& mirabilib⁹ ſup uos ambuletis: ſed pmaneatis radicib⁹
firmis: in humilitate radicati atq; fundati. Sic fuit planta-
tus ſecus decurſus aquarũ ſanctus iſte confeſſor dñi: quo-
niam fructum ſuum dedit i tẽpore ſuo. D Sunt enim qui
fructum non faciunt: ſunt qui faciunt: ſed non ſuum: ſunt
qui faciunt ſuũ, ſed nõ in tempore ſuo. Sunt, inquã, arbo
res infructuoſæ ut quercus & ulmus & ſilueſtres aliæ arbo
res: ſed hmõi nemo plantat in horto ſuo: quia nõ faciunt
fructum: & ſi quem faciunt: non humano eſui aptus eſt ſed
porcino. Tales ſunt filii huius ſeculi: agentes in commeſſa
tionibus & ebrietatibus: in crapula & uoracitate: in cubi
libus & impudicitiis. Hæc nãq; porcorũ cibus ſunt quos
iudæus uerus phibetur comedere: quia xp̃ianus his non
debet adhærere. A Sicut eñ caro porcina cũ comedit
noſtræ adhæreret carni ut iam ſit una caro: ſic trãſgreſſor
præcepti dñici ſpurcos ſibi ſociat ſpũs: & adhærendo eis,
un⁹ cũ eis efficit dæmõ. Nã & idcirco in ſacrificiis phibe-
tur animal illud offerri quod ſpurcos ſpũs immundoſq;
deſignet: qui relicta omni munditia: ſolis ſibi ſpurcitiis cõ
placens uitiorum & criminum ſemper cœno delectatur in
uolui. Vnde & in euangelio, legio illa maledicta, dum eiice Mar. 5.
retur ab homine tanquàm ſimile ſibi animal porcos poſtu
lat: nec negantur. His fructum ferunt arbores infructuo-
ſæ: ad quarum radices ſecuris poſita iam uidetur. Arbo-
res autem quæ fructum faciunt ſed non ſuum, hypocritæ
ſunt: cum ſimone cirenæo crucem portantes nõ ſuam: qui
religioſa intentione carentes, angariant: & quæ nõ amãt
amore gloriæ quam deſiderant facere cõpelluntur. Nam
in eo quod dicitur in tẽpore ſuo: arguuntur quidam ante
tẽpus fructificare uolentes. Nõnne eñ & arborib⁹ noſtris
citius quàm oporteat pullulantib⁹: timemus omnino flo-
ribus intempeſtiuis? Sic ſunt aliqui quorum fructus quia
nimis propere minus proſpere oriũtur. Hi ſunt qui in ini
tio conuerſionis ſuæ aliis fructificare continuo uelle præ-
ſumunt: cõtraq; legis decreta arare in primogenito bouis
& ouis primogenita tõdere feſtinãtes. Vultis noſſe quàm
ſolicite id uitauerit ſanctus iſte magiſter noſter? Et hunc
ramum uobis appono: quoniam tribus annis ſoli deo no
tus: hominibus manſit incognitus. Fructum quidem mul
tum tulit ipſi cernitis: ſed in tempore ſuo. Neq; eñ crede-
bar tempus eſſe fructificandi: quando tanta carnis tenta-
tione grauat⁹ eſt ut penè cederet: penè diſcederet. Ego eñ
nec iſtum quidem ramũ prætereibo, qm̃ & ſi hirſutus quo-
dammodo ſpinarũ aculeis quibus ſeipm̃ dñi benedictus
iniecit: tamen

inſecit:tñ utilis eſt oĩno:utilis iumẽto dñi propter foueas
tẽtationũ ne in eas incidat conſentiẽdo:ſed magis reſiſtat
& uiriliter agat:ſuſtineatq; dñm,ne deſperet. Hic ergo fi-
ge pedẽ xp̃i iumẽtũ & diſce quãtũcũq; acerba tentatio ſæ
uiat,nõ cedere:nec credere ꝓpterea derelictũ te eſſe à dño
ps.80. ſed memineris ſcriptum eſſe. Inuoca me in die tribulatio-
nis:eruam te & honorificabis me. Ergo ut dicere cœperã
nõ credebat benedictus tunc eſſe fructificandi tẽpus:quã
do adhuc tantis tentationibus urgebatur. Sed uenit tem
pus:& in tẽpore ſuo fructũ dedit. De fructu eius ſunt illa
tria quæ ſuperiꝰ tetigi:ſanctitas eiꝰ:iuſtitia eiꝰ:pietas eiꝰ.
Sanctitatem miracula probant:doctrina pietatem:uita iu
ſtitiam. Vides ô iumentum chriſti ramos folijs uirentes
uernantes floribus,onuſtos fructu? Super iſtos innitere
ut greſſus rectos facias pedibus tuis. Sed quomodo tibi
appono eiꝰ miracula? Nũqd ut miracula facere uelis? Ne-
quaquàm:ſed ut miraculis eiꝰ innitaris:uidelicet ut con-
fidas & gaudeas ꝙ ſub tali poſitus es paſtore:ꝙ tantum
meruiſti habere patronum. Omnino enim ualde potens
eſt in cœlis qui tam magnus & potens extitit in terris ſe-
cundũ magnitudinem gratiæ:magnitudine gloriæ exal-
tatus. D Nam & iuxta radicum quantitatem rami pro-
dire noſcuntur:& quot radicibus arbor innititur:tot ra-
mis ſicut aiunt decoratur. Sic ergo licet nõ habeamus no
ſtra: conſolatio magna nobis eſſe debent patroni noſtri
miracula. Doctrina uerò inſtruit nos: & dirigit greſſus
noſtros in uiam pacis. Porrò uitæ iuſtitia omnino robo-
rat & animat nos: ut tantomagis accendamur ad agen-
da quæ docuit:quanto certi ſumus eum non alia docuiſſe
quàm fecerit. Sermo quidẽ uiuus & efficax exemplũ ope-
ris eſt:plurimũ faciens ſuadibile quod dicitur:demõſtrat
factibile qđ ſuadetur. In hunc ergo modũ & ſanctitas con
fortat:pietas informat: iuſtitia confirmat. Quantæ enim
pietatis fuit ꝙ non ſolum præſentibus profuit:ſed & pro
futuris ſolicitus fuit? Non ſolũ his q tunc erant fructũ tu-
lit hæc arbor:ſed utiq; hodie fructus eius & creſcit & ma-
net. Dilectus planè deo & hominibus:cuius non ſola præ
ſentia in benedictione fuit:ſicut ſunt multi dilecti deo ſo-
li:quia ſoli deo iam cogniti: ſed & memoria eius etiam
nunc in benedictione eſt. Nam & uſq; hodie in triplicem
amoris dñici cõfeſſiõem,triplici hoc fructu paſcit dñi gre
gem. Paſcit uita,paſcit doctrina,paſcit interceſſione. Per
quem inceſſanter adiuti,fructificate & uos chariſſimi:quo-
niam in hoc poſiti eſtis:ut eatis & fructum afferatis. Vn-
Mat.13. de eatis? Vtiq; à uobiſipſis:ſicut ſcriptum eſt. A uoluptati
bus tuis auertere. Nam & de dño legimꝰ. Quia exijt ſemi-
nare ſemẽ ſuũ. Ecce & hic habemꝰ ſemẽ ſuũ ſicut & prius
fructũ ſuũ. Imitemur & hũc fratres qñ ad hoc uenit ut for
mã nobis traderet:& uiã demõſtraret. Fortaſſis & ipſe do
minus arbor eſt:& debemus ab eo quoq; ramos accipere:
quos noſtris pedibus apponamus: imo non fortaſſe: ſed
magis uerè arbor eſt ipſe & planta cœleſtis: ſed in terris
ps.84. plantata ſicut ſcriptũ eſt. Veritas de terra orta eſt:& iuſti-
tia de cœlo ꝓſpexit. Ab eo igit hunc ramũ uobis appono:
ut ſicut ſeipſum exinaniuit hoc ipſum ſentiatis in uobis:
niſi ꝙ non tam ego appono quàm apoſtolus apud quem
Phil 2. legiſtis. Hoc ſentite in uobis qđ & in xp̃o Ieſu:qui cũ in
forma dei eſſet non rapinã arbitratus eſt eſſe ſe æqualem
deo,ſed ſemetip̃m exinaniuit formã ſerui accipiẽs:in ſimi-
litudinẽ hoim factus & habitu inuentus ut homo. Et uos
fratres chariſſimi exinanite uos:humiliate uos:ſeminate
uos:ꝑdite uos. Seminate corpus animale:& reſurget cor
pus ſpirituale. Perdite animas ueſtras:& in uitam æternã
ſeruabitis eas. Vultis noſſe quomodo id fecerit apoſtolus
2.Cori.5. ipſe qui docuit? Siue,inquit,mente excedimus deo:ſiue ſo
brij ſimus uobis: Quid ergo tibi? Ego,inquit,factus ſum
tanquã uas perditũ. Bene ſeip̃m perdit,qui nihil unquam
pro ſe facit:ſed omnis eius intentio & omne deſiderium tẽ
dit ad dei placitum & utilitatẽ fratrum ſuorũ. Infelix eñ
qui ſeminat in carne:quia de carne metet corruptionem.
Alibi uerò ſcriptũ eſt. Beati qui ſeminant ſup oẽs aquas.
Sed quomodo ſuper omnes aquas? Fortè & ſuper aquas Eſa.32.
de qbus legit. Et aquæ q̃ ſup cœlos ſunt laudent nomẽ do ps.148.
mini: quæ ſunt uirtutes ãgelicæ & cœleſtes populi. Ita pla
nè: qm̃ ſpectaculũ facti ſumus & angelis & hoibꝰ. Semine
mus igit hoibus exemplũ bonũ per aperta opera:ſemine
mus angelis gaudiũ magnũ per occulta ſuſpiria: & cæte-
ra hmõi quæ ſolis eis ſunt nota. Gaudiũ enim eſt angelis
dei ſup uno peccatore pœnitẽtiã agẽte. Hinc dicebat apo
ſtolus. Prouidentes bona nõ tantũ corã deo:ſed etiã corã 2.Cori.8.
hoibus. Corã deo dixit:corã eis qui uultui dei aſſiſtunt.
Ipſis eñ maxime placet cũ nos uidẽt occulte orantes:aut
ruminãtes pſalmũ aliquẽ:aut tale aliquid facientes. Sic ſe-
minate & uos:ſic fructificate chariſſimi. Seminate & uos:
qa tam multi ante uos ſeminauerũt:fructificate qa uobis
ſeminauerũt. O genus adam,quàm multi ſeminauerũt in
te:& quàm precioſum ſemẽ,quàm male peribis & quàm
merito:ſi perierit in te tñ ſemẽ:ſimul & ſeminantiũ labor.
Cui perditioni traderis ab agricola:ſi in te perierint hæc
uniuerſa? D Seminauit in terra noſtra tota trinitas: ſe-
minauerũt angeli pariter & apoſtoli:ſeminauerunt marty
res & cõfeſſores & uirgines. Seminauit & filius:ipſe enim
eſt qui exijt ſeminare ſemẽ ſuũ. Pater eñ nõ exijt:ſed filius
à patre proceſſit & uenit in mundũ:ut q prius erat cogita
tio pacis in corde patris:fieret & ipſe pax noſtra in utero
matris. Seminauit & ſpũſctũs qa & ipſe uenit:& apparue
rũt diſcipulis diſptitæ linguæ tãquã ignis. Ita tota trini-
tas ſeminauit:pr̃.ſ.panẽ de cœlo:filius ueritatẽ: ſpũſctũs
charitatẽ. Angeli quoq; ſeminauerũt:qñ cadẽtibꝰ alij ipſi
ſteterũt. Dixit eñ lucifer ille:ſed nõ iã lucifer:ſed tenebri
fer & ueſperꝰ. Sedebo in mõte teſtamẽti,ſimilis ero altiſſi-
mo. O ipudẽs:ô iprudẽs. Milia miſium miniſtrãt ei & de- Eſa.14.
cies cẽtena milia aſſiſtũt:& tu ſedebis? Cherubin,ait pro-
pheta,ſtabãt,& nõ ſedebãt. Quid laboraſti ut iam ſedeas? Eze.10.
Omnes amminiſtratorij ſunt ſpũs miſſi in miniſteriũ pro-
pter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis: & tu ſedebis?
Quid ſeminaſti ut iam metas? Non eſt tuum:nõ eſt tuum
hoc:ſed quibꝰ paratũ eſt à patre. Quid eis inuides? Profe
cto ipſi ſedebũt,ipſi iquã,uermiculi terræ iudicantes ſede
bũt:& tu nõ mõ nõ ſtabis:ſed iudicãdꝰ aſtabis. Neſcitis, 1.Cori.6.
ait aplus,qa & angelos iudicabimꝰ? Ipſi utiq; ibant & fle- ps.125.
bãt mittẽtes ſemina ſua:uenientes aũt uenient cũ exultatio-
ne portantes manipulos ſuos. Duo manipuli ſunt quos
quæris:honoris ſcilicet & quietis. Seſſionem affectas &
altitudinem:ſed non ſic,nõ ſic:nõ colliges:quia non ſemi
naſti. Qui ſeminauerunt laborem & uilitatem:metent ho-
norem pariter & quietem. Pro confuſione enim ſua dupli-
ci & labore:in terra ſua duplicia poſſidebunt. Vnde & di-
cebat quidam. Vide humilitatem meam & laborem meũ. ps.118.
Hodie audiſtis in euangelio promittentem dominum & Mat.9.
dicentem diſcipulis. Sedebitis ſuper ſedes iudicãtes duo-
decim tribus iſrael. Ecce quies ſeſſionis:& honor iudicij.
Nã & ipſe dominus ad hæc noluit peruenire:niſi per hu-
militatem & laborem. Vnde & morte turpiſſima condem-
natus eſt:interrogatus tormentis,& opprobrijs ſatura-
tus:utiq; ut inimicus induatur confuſione:ipſe pariter &
omnes qui imitant eum & prætergrediuntur uiã. Ipſe eſt
ô inique,ipſe eſt qui ſeſſurus eſt i ſede maieſtatis ſuæ ſimi-
lis altiſſimo & coaltiſſimus ei. Hoc utiq; cogitauerunt an-
geli ſancti qui cadente maligno,apoſtaſiæ illius non con-
ſenſerũt:nobis relinquẽtes exẽplũ ut quẽadmodũ ipi ele-
gerũt miniſtrare:ſic & nos faciamus. Nam etiã q laborem
fugiũt:honorẽ captant:illũ ſe nouerint imitari q ſeſſionẽ
altitudinemq; quæſiuit:& ſi non ſatis terret eos illius cul-
pa,terreat uel uindicta. Omnia enim in contrarium deue-
nerunt:ut formatus ſit ad illudendum ei:& ignis æternus
præparatus eſt illi. Ad hæc uitanda,prudentiam nobis ſe-
minauerunt ſancti angeli:qui prius eam alijs cadentibus
tenuerunt. Sed & apoſtoli hanc ipſam ſeminauerunt no-
bis quando recedentibus his qui ſapientiam huius mun-
di ſequebantur quæ ſtultitia eſt apud deum: & pruden-
tiam carnis quæ mortem operatur & inimica eſt deo: ipſi

dño adhæſerũt. Scandalizati eñ illi audiẽtes de ſacramen
to carnis & ſanguinis ultra nõ ibant cũ eo: diſcipuli uerò
Ioan.6. interrogati an & ipſi uellẽt abire: reſponderũt. Ad quẽ ibi
mus? Verba uitæ æternæ habes. Neceſſe habemus fratres
hãc prudẽtiã imitari: q̃a multi adhuc ambulãt cũ Ieſu: do-
nec ueniatur ad edendã eius carnẽ & bibendũ ſanguinem
illius: ad communicandum. ſ. paſſionibus eius: hoc enim
& uerbum illud: & ipſum ſacramentum ſignificat: extunc
autẽ ſcandalizantur: & abeunt retro dicentes: quia durus
eſt hic ſermo. Nos cũ apoſtolis prudẽtes ſimus & dicamꝰ.
Dñe ad quẽ ibimus? uerba uitæ æternæ habes. Nõ diſce-
Deute.8. dimꝰ a te: uiuificabis nos. Nõ in ſolo pane uiuit homo: ſed
in omni uerbo quod procedit de ore dei. Non ſolus mun
dus habet delectationẽ: ſed multo maior eſt in uerbis tuis.
p̃s.118. Vnde & ꝓpheta ait. Quàm dulcia faucibus meis eloquia
tua ſuper mel ori meo. Ad quẽ igitur camus? uerba uitæ
æternæ habes domine: & ea quæ ſunt ſuper omnia quæ
mundus habere poteſt. Non ſolum ipſa uita, ſed & pro-
miſſio uitæ æternæ: & expectatio iuſtorũ lætitia eſt & tan-
ta lætitia: ut omne quod concupiſcitur ei non ualeat com
parari. Hanc igitur prudentiam nobis apoſtoli ſancti ſe-
minauerunt. Martyres uerò manifeſtum eſt fortitudinem
ſeminaſſe. Porrò uerò confeſſores ſeminauerunt iuſtitiam
quam in omni uita ſua ſecuti ſunt. Hoc enim intereſt in-
ter martyres & confeſſores: quod inter petrum ſimul oĩa
relinquentem: & abraã ſubſtantiam mundi in bonos uſus
expendentem. Sic enim illi conſummati in breui expleue-
runt tempora multa: iſti uerò longa & multimoda traxere
martyria. Virgines ſanctæ planum eſt: quia temperantiam
ſeminauerunt: quæ ſic libidinem calcauerunt.

*In annunciatione beatæ mariæ, de uerbis pſalmi: ut inhabitet glo-
ria in terra noſtra.* Sermo. I.

VT inhabitet gloria in terra noſtra: miſericordia
& ueritas obuiauerunt ſibi: iuſtitia & pax oſcu
latæ ſunt. Gloria nr̃a hæc eſt ait apoſtolus: teſti
2. Cori.1. moniũ conſcientiæ noſtræ. Nõ quidem tale te-
ſtimoniũ: quale ille ſupbus phariſæus habebat: ſeducta &
ſeductrice cogitatione: teſtimonium perhibens de ſeipſo:
& teſtimonium eius uerum nõ erat: ſed cum ſpiritus ipſe
teſtimonium perhibet ſpiritui noſtro. Porrò hoc teſtimo-
nium in tribus conſiſtere credo. Neceſſe eſt enim primo
omnium credere q̃ remiſſionem peccatorum habere non
poſſis: niſi per indulgentiam dei, deinde q̃ nihil prorſus
habere queas operis boni niſi & hoc dederit ipſe: poſtre-
mo q̃ æternam uitam nullis potes operibus promereri ni
ſi gratis detur & illa. Quis enim poteſt facere mundum de
immundo conceptum ſemine: niſi qui ſolus eſt mundus?
Vtiq; quod factũ eſt nõ poteſt non fieri: ipſo tamen nõ im
putante erit quaſi nõ fuerit. Quod propheta quoq; conſi
p̃s.31. derãs ait. Beatus uir cui non imputabit dñs peccatũ. De
operibꝰ uerò bonis certum oĩno eſt: q̃ nemo hæc habeat
à ſeipſo. Nam ſi ſtare non potuit humana natura adhuc
integra, quanto minus poterit per ſeipſam reſurgere iam
corrupta? Certum eſt ad ſuam originem uniuerſa quantũ
in eis eſt tendere: & in eam ſemper eſſe partẽ procliuiora.
Sic & nos q de nihilo creati ſumus: conſtat quia ſi nobiſ-
ipſis relinquimur: in peccatum ſemp (qđ nihil eſt) decli-
namus. Iam uerò de æterna uita ſcimus: quia non ſunt cõ-
dignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam: nec
ſi unus omnes ſuſtineat. Neq; enim talia ſunt hominum
merita ut propterea uita æterna debeatur ex iure: aut deꝰ
iniuriã aliquã faceret niſi eã donaret. Nã ut taceã q̃ meri-
ta omnia dona dei ſunt: & ita homo magis propter ipſa
deo debitor eſt quàm deus homini: quid ſunt merita oĩa
ad tantam gloriã? denique quis melior eſt propheta cui do
minus ipſe tam inſigne teſtimonium perhibet dicens. Vi-
rum inueni ſcđm cor meum. Veruntamen & ipſe neceſſe
habuit dicere deo. Non intres in iudicium cum ſeruo tuo
p̃s.142. domine. Nemo itaq; ſe ſeducat: q̃a ſi bene cogitare uolue-
rit inueniet proculdubio q̃ nec cum decem milibꝰ poſſit
occurrere ei qui cum uiginti milibus uenit ad ſe. Verum

hæc q̃ nũc diximus non oĩno ſufficiunt: ſed magis initium
quoddã & uelut fundamentum fidei ſunt habẽda. Ideoq;
ſi credis peccata tua nõ poſſe deleri niſi ab eo cui ſoli pec-
caſti: & in quẽ pctm̃ non cadit, bene facis: ſed adde adhuc:
ut & hoc credas q̃a per ipſum tibi peccata donãtur. Hoc
eſt teſtimoniũ quod perhibet in corde noſtro ſpiritusſan-
ctus dicẽs. Dimiſſa ſunt tibi peccata tua. Sic enim arbitra Roma.3.
tur apoſtolus: gratis iuſtificari hoiem ꝑ fidẽ. Ita de meri-
tis quoq; ſi credis non poſſe haberi niſi per ipſum: non ſuf
ficit donec tibi perhibeat teſtimonium ſpũs ṽitatis: q̃a ha
bes ea per illũ. Sic & de uita æterna habeas neceſſe eſt te-
ſtimoniũ ſpũs: q̃ ad eã diuino ſis munere ꝑuenturus. Ipſe
eñ pctã condonat: ipſe donat merita: & præmia nihilomi-
nus ipſe redonat. Porrò teſtimonia iſta credibilia facta
ſunt nimis. Nã de remiſſiõe quidẽ peccatorũ ualidiſſimũ
teneo argumẽtũ, dñicã paſſionẽ. Vox ſiquidem ſanguinis
eiꝰ inualuit multo plus quàm uox ſanguinis abel: clamãs
in cordibus electorũ: remiſſionẽ omniũ peccatorũ. Tradi
tus eſt enim ꝓpter peccata noſtra: nec dubium quin potẽ-
tior & efficacior ſit mors illius in bonũ: quàm peccata no-
ſtra in malum. De bonis autem operibus argumentum ni
hilominus efficax mihi eſt reſurrectio eius: quia reſurre-
xit propter iuſtificatiõem noſtram. Porrò de ſpe præmio-
rum teſtimonium eius eſt aſcenſio: quia aſcendit propter
glorificationem noſtram. Hæc tria in pſalmis habes: dicẽ-
te ꝓpheta. Beatus uir cui nõ imputabit dñs peccatum. p̃s.31.
Et alibi. Beatus uir cuiꝰ eſt auxiliũ abs te. Itẽ alibi. Beatus p̃s.83.
quẽ elegiſti & aſſumpſiſti: habitabit in atrijs tuis. B Hæc p̃s.64.
eſt gloria uera: gloria inhabitans: quia ab eo eſt qui per fi-
dem habitat in cordibus noſtris. Filij uerò adam gloriam
quæ ab inuicem eſt quærentes gloriam quæ à ſolo deo eſt
non ualebant: ſed ſic gloriam extrinſecus fluentem ſectan-
tes habebant gloriam non in ſemetipſis ſed magis in alijs.
Vis noſſe unde ſit homini inhabitans gloria? Dico breui-
ter quoniam ad myſtica feſtinat intentio. Nam & ea ſola
propoſueram in uerbis illis propheticis diligentius ueſti
gare: ſed reflexit ad moralia occurrens prima fronte apo-
ſtolicus ſermo de interna gloria & teſtimonio conſcien-
tiæ. Sic ergo inhabitat hæc gloria etiam hic in terra no-
ſtra: ſi miſericordia & ueritas obuiant ſibi: & ſeſe iuſtitia &
pax oſculentur. Præuenienti ſiquidem miſericordiæ, ut ue
ritas noſtræ conuerſionis occurrat neceſſe eſt: ac deinceps
ro ſanctimoniã ſectemur & pacem, ſine qua nemo uidebit
deum: Vbi enim compungitur quis, iam tunc eum miſeri
cordia præuenit: ſed nequaquàm ingredietur donec ei ue
ritas confeſſionis occurrat. Peccaui domino, ait ipſe Da-
uid ad Nathan prophetam: cum de adulterio & homici-
dio argueretur. Et tranſtulit dñs pctm̃ à te, ait propheta.
Nimirum miſericordia & ueritas obuiauerũt ſibi. Et hoc
quidem: ut declines à malo. Iam uerò ut facias bonum, in
tympano & choro tibi pſallendum eſt: ut ipſa mortifica-
tio carnis tuæ & pœnitentiæ fructus: ac iuſtitiæ opera, in
unitate & concordia fiant: quoniam unitas ſpiritus, uin-
culũ eſt perfectionis. Neq; ad dexterã neq; ad ſiniſtram de Coll.3.
clinaueris. Sunt enim quorũ dextera eſt dextera iniquita
tis. Phariſæus ille cuius ſupra meminimus: non erat ſicut
cæteri hominũ, ſed ipſe ſibi (ut diximus) teſtimoniũ phi-
buit ſed nõ uerum. Sanè quiſquis ille eſt in quo miſericor
dia & ueritas obuiauerunt ſibi: iuſtitia & pax oſculatæ
ſunt: ſecure glorietur: ſed in eo qui ſibi teſtimonium per-
hibet in ſpiritu utiq; ueritatis. Vt inhabitet gloria in ter-
ra noſtra: miſericordia & ueritas obuiauerunt ſibi: iuſti-
tia & pax oſculatæ ſunt. Si gloria patris filius ſapiens: cũ
ſit ſapientia ipſa, ſapientior nemo: liquet profecto gloriam
patris: chriſtum dei uirtutem & dei ſapientiam eſſe. Quia
ergo multipharie multiſq; modis de eo prædictum fuerat
in prophetis q̃ in terris uidendus eſſet: & inter homines Hebræ.1.
conuerſaturus: quo nam modo id factum ſit: & impletis
quæ de eo per os omnium prophetarum dicta fuerant, ha
bitauerit gloria in terra noſtra: pſalmiſta indicat in his
uerbis: ac ſi manifeſte dicat. Vt uerbum caro fieret & ha-
bitaret

p̄s.38. bitaret in nobis:miſericordia & ueritas obuiauerũt ſibi:
iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Magnũ ſacramẽtũ fratres &
diligentius perſcrutãdũ:niſi & intellectus myſterio:& ipſi
quoq; intellectui uerba deeſſent. Dico tñ utcunq; modi-
cũ id qđ ſentio:ſi fortè uel occaſionẽ dediſſe uidear ſapien
ti. Videre mihi uideor dilectiſſimi quatuor uirtutib⁹ his
amictũ primũ hoiem ab ipſo ſuæ creationis exordio,& ut
pphetа meminit ueſtimẽto ſalutis indutũ. Eſt enim in his
quatuor illa ſalutis integritas:nec ſine his oibus poteſt
cõſtare ſal⁹:præſertim cũ nec poſſint eſſe uirtutes ſi abin-
uicẽ ſeparenf. Acceperat ergo hõ miam cuſtodẽ,atq; pe-
diſſequã:ut ipſa præueniret,ipſa & ſequeretur eũ : ipſaq;
protegeret & conſeruaret ubiq;. Vides qualẽ nutritiũ cõ
tulit paruulo ſuo deus: qualẽ dedit pediſſequã homini re-
cens orto. Sed erat illi neceſſarius etiã eruditor tãquam in
genuæ & rationabili creaturæ:ut nõ ſicut iumentũ aliqđ
cuſtodiref:ſed tanquã paruulus educaref. Cui ſanè magi-
ſterio nemo poterat aptior inueniri,quàm ueritas ipſa q̃
eũ in agnitionẽ ſummæ perduceret aliquando ueritatis.
Interim uerò ne ſapiẽs inueniref ut malum faceret:eſſetq;
pctm̃ ei tanquã ſcienti bonum & minime facienti:iuſtitiã
quoq; qua regeref accepit. Adhuc aũt & pacẽ qua fouere
tur & delectaretur addidit man⁹ benigniſſima creatoris.
Pacem utiq; duplicẽ ut nec intus pugnæ nec foris timo-
res:id eſt nec caro concupiſceret aduerſus ſpm̃:nec eſſet ei
creatura ulla formidini. Nam & beſtijs oibus libere impo
ſuit nomina:& ſerpens ipſe qui uiolẽtia non præſumpſit
fraude magis eum aggreſſus eſt. Quid huic deerat : quem
miſericordia cuſtodiebat:docebat ueritas:regebat iuſti-
tia:pax fouebat? Sed heu homo iſte ad multam perniciem
& inſipientiam ſibi,deſcendit de hieruſalem in hierico. Si-
quidem incidit in latrones:à quib⁹ & ante omnia legitur
deſpoliatus: An non deſpoliatus:qui dño ueniente nudũ
Luce. 10 ſe eſſe cõqueritur? Nec uerò poterat reueſtiri uel ablata ſi
bi recipere ueſtimenta:niſi xps amitteret ſua. Sicut eñi ui-
uificari in aia niſi interueniente corporali morte xp̄i nõ po
tuit:ita nec reueſtiri ſine eius deſpoliatione. Et uide ſi non
propter has quatuor partes ueſtimenti qđ amiſerat pri-
mus & uetus homo in totidem quoq; diuiſa ſunt ſecundi
& noui hominis ueſtimenta. An forte quæris & tunicam
inconſutilem quæ non diuiditur ſed forte prouenit? Ego
diuinam arbitror eſſe imaginem:quæ nimirum nõ aſſuta
ſed inſita atq; ipſi impreſſa naturæ:diuidi ſcindiq; non po
teſt. Ad imaginem nempe & ſimilitudinem dei factus eſt
homo:in imagine arbitrij libertatem:uirtutes habens in
ſimilitudine. Et ſimilitudo quidẽ perijt:ueruntamẽ in ima
gine pertranſit homo. Imago ſiquidẽ in gehenna ipſa uri
poterit nõ exuri:ardere ſed non deleri. Hæc ergo nõ ſcin-
ditur:ſed forte prouenit. Et quocunq; perueniat anima:ſi
mul & ipſa erit. Nam ſimilitudo non ſic:ſed aut manet in
bono:aut ſi peccauerit anima mutaf miſerabiliter:iumẽ-
tis inſipientibus ſimilata: Sed quia ſpoliatum uirtutibus
quatuor hoiem diximᵘˢ:quonã modo ſingulis ſit ſpolia-
tus,congruum eſt ut dicamus. Perdidit homo iuſtitiam:
cum eua ſerpẽtis:adã mulieris uoci obediuit,poti⁹ quàm
diuinæ. Erat aũt reſiduũ aliquid quod appræhẽdere poſ-
ſent:idq; dñs ſuo illo ſcrutinio innuebat:ſed abiecerunt
etiã illud,conuerſi in uerba malitiæ: ad excuſandas excu-
ſationes in peccatis. Prior eñi iuſtitiæ portio non peccare
ſcđa p pœnitentiã damnare pctm̃. Perdidit & miam cũ ſic
exarſit eua i cõcupiſcẽtia ſua:ut nec ſibi nec uiro nec filijs
parceret naſcituris:ſimul oẽs terribili maledicto & neceſ-
ſitati mortis addicẽs: Adã quoq; indignationi diuinæ mu-
lierẽ p qua peccauerat obiecit:quaſi poſt tergũ ei⁹ uolẽs
declinare ſagittã. A Vidit eñi mulier lignũ qđ eſſet pul-
chrũ uiſu:& ad ueſcẽdũ ſuaue:& à ſerpẽte audierat tãquã
deos ſe futuros. Funiculus triplex difficile rumpif,curio-
ſitatis,uoluptatis,& uanitatis. Hæc ſola mundus habet:
cõcupiſcẽtiã carnis:cõcupiſcentiã oculorũ;& ſuperbiam
uitæ. His abſtracta & illecta miam oẽm crudelis mater ab
iecit. Sic & adã q mulieri male miſertus eſt,ut cũ ea pecca
ret:bene noluit miſereri ut pœnã ſuſtineret p ea. Priuata
eſt etiã mulier ueritate:primo quidẽ male detorquens qđ
audierat morte morieris:& dicẽs,ne fortè moriamur : de-
mũ ſerpẽti credens:penitus abnegãti & dicẽti:nequaquã
moriemini. B Priuatus eſt & adã ueritate,ubi eã cõfito-
ri erubuit:folia excuſationum operimenta prætendẽs. Si
qdẽ ipſa dicit. Qui erubuerit me corã hoibus erubeſcã & Luce. 9.
ego eũ corã patre meo. C Pacẽ quoq; ptinus amiſerũt:
qa nõ eſt pax impijs dicit dñs. Nonne eñi cõtrariam legẽ
inuenerant in membris ſuis:quos de nouo pudere cœpe-
rat nuditatis? Timui ego,inqt,eo q nudus eſſem. Non ſic
miſer nõ ſic pauloante timebas:nõ q̃rebas folia:licet cor- Gen. 3.
pore nudus ſicut & modo. Ex hoc ſanè (ut pphetæ ipſi⁹
parabolã pſequamur:q ſibi obuiaſſe eas & recõciliatas in
oſculo memorauit) grauis q̃dã iter uirtutes uidef orta cõ
tentio. Siquidẽ ueritas & iuſtitia miſerũ affligebãt:pax &
mia zeli huius expertes iudicabant magis eſſe parcendũ.
Sunt eñi collactaneæ hæ duæ ſibi:quẽadmodũ & priores.
Vñ & factũ eſt ut pſeuerãtibus illis in ultione & præuari-
catorẽ hincinde cedentib⁹:& præſentes moleſtias futuri
cumulãtib⁹ cõminatiõe ſupplicij:ille ſecederẽt in cor pr̄is
redeũtes ad dñm qui illas dedit. Solus ſiquidẽ ipſe cogita
bat cogitationes pacis cum afflictionis plena oia uideren
tur. Siqdẽ nõ ceſſabat pax nõ ei mia dabat ſilẽtiũ:ſed pro
quodã ſuſurrio paterna pulſantes uiſcera loquebanf. Nũ-
qd in æternũ pijciet deus:aut nõ apponet ut cõplacitior
ſit adhuc? Nũqd obliuiſcef miſereri de⁹:aut cõtinebit in
ira ſua mias ſuas? Et quãuis diu multũq; uiſus ſit diſſimu-
lare pater miſerationũ ut interim ſatiſfaceret zelo iuſtitiæ
& ueritatis:nõ tñ infructuoſa fuit ſupplicãtiũ iportunitas
ſed exaudita eſt in tempore opportuno. Fortè enim iter-
pellantibus tale dicatur dediſſe reſponſum. Vſq; quo præ-
ces ueſtræ? Debitor ſum & ſororibus ueſtris:quas accin-
ctas uidetis ad faciendã uindictã in nationibus:iuſtitiæ &
ueritati. Vocentur & ueniãt:& ſup hoc uerbo pariter cõ-
feramus. Feſtinãt ergo legati cœleſtes & ut uiderũt miſe-
riã hoim & crudelẽ plagam:ut propheta loquitur:angeli
pacis amare flebãt. Qui eñi fidelius quærerẽt aut rogarẽt
quæ ad pacem ſunt:quàm angeli pacis? Sanè ex delibera-
tione communi aſcendit ueritas ad conſtitutam diem:ſed
aſcendit uſq; ad nubes:necdũ planè lucida,ſed ſub obſcu-
ra & obnubilata adhuc zelo indignationis. Factumq; eſt
ut legimus in propheta. Dñe in cœlo miſericordia tua : & p̄s.35.
ueritas tua uſq; ad nubes. Medius aũt pater luminum reſi
debat:& utraq; pro parte ſua utili⁹ quod habebat loque-
batur. Quis putas illi colloquio meruit intereſſe,& indica
bit nobis: Quis audiuit & enarrabit? Fortè inenarrabilia
ſunt & non licet homini loqui. Summa tamen controuer-
ſiæ totius hæc fuiſſe uidetur. Eget miſeratione creatura
rationalis ait miſericordia:qm̃ miſera facta eſt:& miſerabi-
lis ualde. Venit tempus miſerendi eius:quia iam præterijt
tempus. Econtra ueritas. Oportet,inquit,impleri ſermo-
nem quem locutus es dñe. Totus moriatur adã neceſſe eſt
cum oibus q in eo erant:qua die uetitũ pomum in præua
ricatione guſtauit. Vt qd ergo ait mia:ut quid me genui
ſti pater citius perituram? Scit eñi ueritas ipſa:qm̃ mia tua
perijt & nulla eſt:ſi nõ aliqñ miſerearis. Similiter aũt econ
trario & illa loquebatur. Quis enim neſciat q ſi prædictã
ſibi præuaricator ſententiam mortis euaſerit : perijt nec
permanebit iam in æternum ueritas tua domine? Ecce ue-
rò unus de cherubin:id eſt magni conſilij angelus ad re-
gem ſalomonem ſuggerit eſſe mittendus. Quoniam filio,
inquit,datum eſt omne iudicium: Et in ei⁹ ergo cõſpectu Ioan. 5.
miſericordia & ueritas obuiauerunt ſibi:eadẽ quæ ſupra
meminimus uerba querimoniæ repetẽtes. Fateor,ait,ue-
ritas zelum bonum miſericordia habet:ſed utinam ſcđm
ſcientiam. Nũc autẽ quid præuaricatori potius quàm ſo-
rori iudicat eſſe parcendũ? At tu,inquit,miſericordia neu
tri parcis,ſed tanta indignatione æſtuas in præuaricato-
rem ut inuoluas pariter & ſororem. Quid mali merui? ſi
quid habes aduerſum me dicito mihi. Si autem quid me

perſequeris? Grandis controuerſia fratres & intricata ui-
miũ diſceptatio. Quis nõ illic diceret: bonum nobis erat
ſi natus nõ fuiſſet homo iſte? Sic erat dilectiſſimi omnino,
ſic erat: nõ uidebatur quõ ſimul poſſent erga hoĩem mĩa
& ueritas cõſeruari. Cumq; adijceret ueritas ĩ ipm quoq;
iudicẽ partis ſuæ iniuriã retorqueri, dicẽs cauendũ oĩno
ne fieret irritũ uerbũ patris: ne ſermo uiu⁹ & efficax qua-
libet occaſione euacuaretur: parcite quæſo ait pax: parci-
te uerbis huiuſmodi non nos talis altercatio decet: uir tu
tũ eſt inhoneſta cõtentio. Porrò iudex inclinãs ſe digito
ſcribebat in terra. Erant autẽ uerba ſcripturæ: q̃ pax ipſa
legit in auribus omnium. Ea ſiquidem propius aſſidebat.
Hæc dicit: perij ſi Adam nõ moriaſ: & hæc dicit, perij niſi
miſericordiam cõſequaſ. Fiat mors bona: & habet utraq;
quod petit. ¶ Obſtupuere oẽs in uerbo ſapiẽtiæ & for
ma compoſitionis pariter atq; iudicij. Siquidem manife-
ſtum fuit nullam eis querimoniæ occaſionem relinqui: ſi-
quidem fieri poſſet quod utraq; petebat: ut & moreref &
miſericordiã cõſequeretur. Sed id quomõ fiet? inquiunt.
Mors crudeliſſima & amariſſima eſt: mors terribilis &
ipſo horrẽda auditu. Bona fieri quanam ratione poterit?
Pſ. 32. At ille. Mors, inqt, pctõrum peſſima: ſed p̃cioſa fieri põt
mors ſanctorum. An non precioſa erit, ſi fuerit ianua ui-
tæ: porta gloriæ? Precioſa, inquiunt. Sed quõ fiet iſtud?
Fieri, ait, poteſt: ſi ex charitate moriatur qs: utiq; qui ni-
hil debeat morti. Neq; enim detinere poterit mors inno-
Ezec. 3. xiũ: ſed forabitur ut ſcriptum eſt maxilla leuiathan: & de-
ſtructur paries medius, ſoluetur q; chaos magnum: quod
inter mortem uitamq; firmatum eſt. Nimirũ charitas for-
tis ut mors: imo & fortior morte ſi fortis illius intrauerit
atrium: alligabit eũ & diripiet utiq; uaſa eius: ſed & ipſo
tranſitu ſuo ponet profundum maris uiam; ut tranſeant
liberati. Bonus uiſus eſt ſermo, utpote fidelis & omni ac-
ceptione dignus. Sed ubi poterit ille innocens inueniri:
q̃ mori uelit non ex debito ſed ex uoluntate: non ex malo
merito: ſed ex beneplacito ſuo? Circuit ueritas orbẽ ter-
ræ: & nemo mundus à ſorde: nec infans cui⁹ eſt unius diei
uita ſuper terram. Sed & miſericordia cælum omne perlu
ſtrat: & in angelis quoq; ne dixerim prauitatem: minorẽ
tamen inuenit charitatem. Nimirum hæc uictoria alij de
bebatur: quo maiorem charitatem nemo haberet ut ani-
mam ſuam poneret quis p ſeruis inutilibus & indignis.
Nam & ſi ipſe iam non dicit nos ſeruos: hoc ipſum imme
ſæ dilectionis eſt: & eximiæ dignationis. Nos autem & ſi
omnia quæ præcepta ſunt nobis faceremus: quid aliud
dicere deberemus: niſi q̃ ſerui inutiles ſum⁹? Sed quis eũ
ſuper hoc conuenire præſumeret? Redeunt ad conſtitutã
diem ueritas & miſericordia: anxiæ plurimum nõ inuẽto
qđ deſiderabant. Tunc uerò ſeorſum pax conſolans eas:
Ioan. 11. uos, inquit, neſcitis quicquã nec cogitatis. Nõ eſt qui fa-
ciat bonum hoc: nõ eſt uſq; ad unũ. Qui cõſiliũ dedit: fe-
Geñ. 6. rat auxiliũ. Intellexit rex quid loqueretur: & ait. Pœnitet
me feciſſe hominem. Pœna, inqt, me tenet: mihi incumbit
ſuſtinere pœnã: pœnitẽtiã agere p homine quem creaui.
Tũc ergo dixit: ecce uenio. Non enim põt hic calix trãſi-
re: niſi bibam illũ. Et accerſito Gabriele uade, inquit, dic
Zachar. 9. filiæ ſion: ecce rex tu⁹ uenit. Feſtinauit ille & ait. Adorna
thalamũ tuũ ſion & ſuſcipe regem. ¶ Porrò uẽturũ re-
gem miſericordia & ueritas p̃uenerũt ſicut ſcriptũ eſt. Mi
ſericordia & ueritas p̃cedẽt faciẽ tuã. Iuſtitia thronũ præ
Pſ. 88. parat ſm illud. Iuſtitia & iudiciũ p̃paratio ſedis tuæ. Pax
cũ rege uenit ut pphẽta fidelis inueniref qui dixerat. Pax
erit in terra nr̃a cũ uenerit. Inde eſt q̃ nato dño, angelo-
Luce. 2. rum chorus canebat. Pax in terra hominibus bonæ uolũ
tatis. Sed & tũc iuſtitia & pax oſculatæ ſunt: quæ nõ mo-
dice uidebantur haſtenus diſſidere. Prior eñ ſi qua erat
ex lege iuſtitia non oſculum ſed aculeũ magis habebat ur
gens timore, quàm puocãs dilectiõe. Sed nec habuit illa
reconciliationẽ; ſicut habet nũc quæ ex fide noſcif eſſe iu
ſtitia. Alioquin qd erat q̃ nec Abraã nec Moyſes nec cæ-
teri iuſti temporis illius, in obitu ſuo pacẽ illã beatitudi-
nis æternæ apprehẽdere: aut regnũ pacis poterãt introire,
niſi q̃ minime adhuc iuſtitia & pax ſeſe fuerant oſculatæ?
Ex hoc ſanè dilectiſſimi feruentiore nobis zelo ſectãda iu-
ſtitia eſt. Siquidem iuſtitia & pax oſculatæ ſunt: & indiſſo
lubile amicitiarum inire fœdus: ut quicunq; teſtimoniũ
iuſtitiæ ſecũ tulerit: hylari uultu iã amplexibus lætis acci
piatur à pace: in idipſum dormiens & requieſcens.

*Item de ſeptiformi ſpiritu in chriſto, in annun-
ciatione dominica.* Sermo II.

Conſiderare eſt fratres in ſolemnitate hodierna
dñicæ annunciationis: uelut amœniſſimã quã-
dã planiciẽ: ſimplicẽ nr̃æ reparatiõis hiſtoriã.
Iniungiſ noua legatio angelo Gabrieli & no-
uã uirgo pfeſſa uirtutẽ: nouæ ſalutationis honoraſ obſe-
quio. Antiqua excludiſ maledictio mulierũ: nouã noua
mater accipit bñdictionẽ. Impleſ p grãm quæ cõcupiſcẽ-
tiã neſcit: ut ſpũ ſupueniẽte altiſſimi pariat filiũ: q̃ uirũ de
dignaſ admittere. Intrat ad nos eadẽ porta ſalutis anti-
dotũ: qua uenenũ ſerpẽtis ingrediẽs: uniuerſitatem gñis
hũani occuparat innumeros huiuſcemodi flores ex his fa-
cile eſt legere pratis: ſed intueor mediã metuẽdæ pfundi-
tatis abyſſum. Abyſſus plane impſcrutabilis: incarnatio
nis dñicæ ſacramẽtũ: abyſſus impenetrabilis uerbũ caro
factũ eſt & habitauit in nobis. Quis eñ inueſtiget: qs atti
gat: qs apphẽdat? Pute⁹ alt⁹ eſt & in q̃ hauriã nõ eſt mihi.
Verũtñ ſolet interdũ ſuppoſita puteis humectare linthea
mina uapor exalãs. Propterea ſanè licet irrũpere uerear p
prie cõſci⁹ infirmitatis, frequẽter tñ uelut ſup os hui⁹ pu
tei expãdo ad te dñe manus meas: pro eo q̃ aĩa mea ſicut
terra ſine aq̃ tibi. Et nũc ſiqdẽ qđ (aſcẽdente de deorſum
nebula) tenuis ebiberit cogitatio: uobis frẽs modicũ illđ
ſine inuidia cõicare curabo: uelut expſſo linthcamine uel
exigua refundẽs cæleſtis ſtillicidia roris. Quæro igiſ q̃ rõ
ne filius magis incarnatus ſit quàm pr̃ aut ſpũſſctũs: cum
totius trinitatis nõ modo æqualis ſit glĩa: ſed una eadẽq;
ſubſtãtia. Sed qs cognouit ſenſum dñi: aut qs conſiliari⁹
eius fuit? Altiſſimum eſt myſterium: nec nos oportet te-
mere ſuper huiuſcemodi præcipitare ſententiã. Videtur
tamen nec patris nec ſpũs incarnationem in pluralitate
filiorum effugiſſe confuſionem: dum alius dei: alius filius
hominis diceretur. Videtur & illud maxime congruum,
ut his ſpecialiter filius fieret qui filius erat: nec quid eſſet
ambiguitatis in nomine. Deniq; ipſa eſt uirginis noſtræ
gloria ſingularis & excellens prærogatiua Mariæ: quòd
filiũ unũ eundemq; cũ deo patre meruit habere cõmunẽ:
quam ſanè perijſſe conſtat ſi nõ filius incarnareſ. Sed nec
nobis alia dari poſſet occaſio ſimilis ſperandæ ſalutis &
hæreditatis: factus quidẽ primogenitus in multis fratri-
bus qui unigenitus erat aſciſcet eos ſine dubio in hære-
ditatẽ: quos uocauit in adoptionẽ. Si eñ fratres, & cohæ
redes. Hic ergo Chriſtus ieſus mediator fidelis: ſicut in p
ſona una dei hominiſq; ſubſtantiã copulauit ineffabili ſa
cramẽto: ſic & in ipſa recõciliatiõe cõſilio uſus altiſſimo:
mediam non deſeruit æquitatem: utriſq; tribuens quod
oportebat: honorẽ deo: homini miſerationẽ. Hæc enim
optima inter offenſum dominum & reum ſeruum forma
compoſitionis, ut nec honorandi domini zelo ſeruus op-
primatur auſteriori ſententia: nec rurſum dum huic im-
moderatius cõdeſcẽditur: ille debito fraudetur honore.
Audi igitur & diligẽter obſerua angelicam in huius me-
diatoris ortu diſtributionẽ. Gloria, inquiunt, in altiſſi- Luce. 2.
mis deo: & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis. Hu
ius deniq; gratia obſeruationis fideli recõciliatori Chri-
ſto nec timoris ſpiritus defuit, quo patri ſemper reueren-
tiam exhiberet: ſemp ei deferret: ſemper gloriã eius quæ-
reret nec ſpũs pietatis: quo miſericorditer compateretur
hominibus. Vnde & neceſſariũ habuit ſpiritũ quoq; ſciẽ
tiæ per quẽ timoris pariter & pietatis diſtributio fieret
inconfuſa. Et nota q̃ in primo illo parentum noſtrorum
peccato tres quidem auctores extiterunt: ſed manifeſte
defuerunt tria tribus. Dico enim Euam, diabolum, &
Adam

1.Tbi.2. Adã.Nõ habuit Eua ſcíẽtiã:q̃, ut ait apoſtol⁹: ſeducta eſt
in ꝑuaricatione.Verũ hæc quidẽ ſerpẽti nõ defuit: q cal
lidior deſcribiť cæteris animantibus:ſed pietatẽ malign⁹
nõ habuit:q ab initio factus eſt homicida.Adã uerò pius
fortè uideť mulierẽ nõ cõtriſtando: ſed timorẽ dñi dere-
liquit: uoci illius magis obediens quàm diuinæ. Vtinã
magis timor dñi ꝑualuiſſet in eo ſicut de xp̃o ſignanter le
Eſaie.11. gitur.Quia repleuit eum nõ pietatis ſpũs ſed timoris.In
omnibus eñ & per omnia pietati ꝓximorũ timor dñi ꝑ-
ferẽdus eſt:& ſolus ipſe eſt q totũ ſibi hoiem debeat uẽdi-
care.In his igiť trib⁹: timore, pietate, & ſcientia, media-
tor noſter recõciliauit hoies deo. C Nã in cõſilio & for
titudine de manu aduerſarij liberauit. Conſilio ſiquidem
priſtino iure priuauit hoſtẽ:data poteſtate,ut manus inij
ceret innocenti fortitudine præualuit: ne uiolẽter poſſet
retineri redemptor:dũ uictor ab inferis redijt,& uita oim
cũ eo ſurrexit. D Exinde cibat nos pane uitæ & intelle
ctus:& potat aqua ſapientiæ ſalutaris.Eſt eñ intellect⁹ re
rũ ſpũaliũ & inuiſibiliũ uerus animæ panis, confirmans
cor noſtrum:& ad omne opus bonum roborans in omni
exercitatione ſpirituali. Carnalis autem homo qui nõ ꝑ-
cipit ea quæ ſunt ſpiritus dei ſed ſtultitia ei uidentur: ge-
Ps.101. mat & lugeat,dicens.Aruit cor meũ: quia oblit⁹ ſum co-
medere panẽ meũ.Ecce eñ mera & pfecta ueritas eſt non
prodeſſe homini:ſi uniuerſum mundũ lucreť: animæ autẽ
ſuæ detrimentũ faciat. Sed quando id capere poſſit aua-
rus? Sine cauſa laborat quiſquis ei id perſuadere conať.
Vt quid hoc? Nempe quia ſtultitia illi uideť. Quid ueri⁹
quàm iugum Chriſti eſſe ſuaue? Appone homini ſeculari
& uide ſi nõ magis lapidẽ quàm panẽ reputabit: & certè
huiuſmodi intelligẽtia ueritatis internæ uiuit aĩa: & hic
Deut.4. eſt ſpũalis cib⁹.Nõ eñ in ſolo pane uiuit hõ:ſed in oĩ uer
bo qđ procedit de ore dei. Verũtamẽ donec ſapit tibi ue
ritas:nõ ſine difficultate ad iteriora traijciť. Vbi uerò cœ
peris in ea oblectari:iã nõ cibus ſed potus eſt,& ſine diffi-
cultate intrat in animã:quo uidelicet ſpũalis cibus intel-
ligentiæ potu ſapientiæ digerať,ne ipſius interioris hois
artubus,id eſt affectibus ſiccitate laborantibus: oneri ma
gis ſit quàm utilitati.Ex oib⁹ ergo q̃ ſaluãdis populis fue
rant neceſſaria nihil penitus defuit ſaluatori. Ipſe eſt eñ
Eſaie. 11. de quo præcinit Eſaias.Egrediet uirga de radice Ieſſe:&
flos de radice eius aſcẽdet, & requieſcet ſuper eũ ſpũs do
mini:ſpũs ſapientiæ & intellectus: ſpũs cõſilij & fortitudi
nis:ſpũs ſcientiæ & pietatis:& replebit eum ſpũs timoris
domini.Illud ſanè diligenter attende:ꝙ florẽ hunc de ra-
dice nõ de uirga dixerit aſcẽſurũ. Quia etem̃ ſi noua chri
ſti caro in uirgine creata eſſet ex nihilo,qđ æſtimauerunt
nõnulli:nõ de radice flos: ſed fortè de uirga dici poterat
aſcendiſſe. Nunc aũt quia ꝓdijt ex radice:ſine dubio ab
origine cõem probať habuiſſe materiã.Nã ꝙ ſup eũ ſpũs
requieuit:nihil in eo cõtradictionis fuiſſe declarat.In no-
bis eñ qa nõ oĩno ſuperior eſt ſpũs nõ requieſcit: carne ni-
mirũ aduerſus ſpiritum & ſpũ aduerſus carnẽ cõcupiſcẽ
te:à quo cõflictu nos liberet in quo nihil ſimile fuit nou⁹
homo & uerus homo: qui uerã carnis noſtræ ſuſcepit ori
ginẽ:ſed fermentũ uetus,concupiſcentiæ non ſuſcepit.

In annunciatione dominica præſertim cum tertio ſabbato quadrageſimæ occurrit,de adultera, Suſanna & beata Maria. Sermo III.

QVàm diues eſt in mia: quàm magnificus in iu-
ſtitia:in gratia quàm munificus dñe deus no-
ſter.Nõ eſt qui ſimilis ſit tibi:mũerator copio
ſiſſime:remunerator æquiſſime: pijſſime libera
tor.Gratis reſpicis humiles:iuſte iudicas innocentes: mi
ſericorditer ſaluas etiã peccatores. Hæc ſunt dilectiſſimi
quæ nobis in menſa diuitis huius patrisfamilias ſancta-
rum teſtimonijs ſcripturarum:hodie qdem ſi diligẽter ad
uertim⁹ ſolito copioſius apponũtur. Nimirũ hanc nobis
copiã præſtant q̃ pariter cõuenerũt ſacrum uidelicet tp̃s
quadrageſimæ:& ſacratiſſima dies annunciationis domi
nicæ.Hodie eñ in aurib⁹ nr̃is deꝑhẽſam in adulterio mu
lierẽ:indulgẽtia redẽptoris abſoluit: hodie innoxiũ Su-
ſannæ ſanguinẽ liberauit:hodie quoq; beatã uirginẽ ſin-
gulari munere gratuitæ bñdictiõis impleuit.Magnũ cõ-
uiuiũ,ubi pariter nobis mĩa iuſtitia & grã apponuntur.
Nũqd nõ mĩa eſca hoim: ſalutaris oĩno & efficax ad me-
delã? Nũqd nõ ẽt iuſtitia panis cordis? Et qdẽ optime cõ
firmãs illud:utpote cib⁹ ſolidus ad nutrimentũ. Deniq;
Beati qui eſuriunt illã,qm̃ ipſi ſaturabunť.Nunqd nõ ci- Matt.5.
bus aiæ grã dei ſui? Dulciſſimus ſanè: & oẽm habẽs in ſe
ſuauitatẽ:& delectamentũ ſaporis. Imo uerò hæc ſibi,oĩa
pariter uendicans nõ mõ delectat: ſed & reficit & medeť.
Accedamus ad menſam hãc fratres mei: & ex ſingulis da-
pibus uel modicũ aliqd deguſtem⁹. In lege Moyſes man
dauit hmõi lapidare,aiunt de peccatrice pctõres: de adul
tera phariſæi.Sed ad duritiã lapidei cordis uiri ille locut⁹
eſt.Ieſus aũt inclinauit ſe.Dñe inclina cælos tuos & deſcẽ
de.Inclinans ſe & ad miam flexus (neq; ei iudaici cordis
erat) digito ſcribebat:nõ iã i lapide ſed i terra. Neq; hoc
tantum ſemel:ſed hic quoq; duplex ſcriptura: ſicut apud
Moyſen tabulæ duæ. Et fortè ueritatẽ & grãm ſcribẽs &
iterũ ſcribẽs terræ impꝛeſſiſſe uideť:ſm ꝙ Ioãnes apl's ait.
Lex p Moyſen data eſt: grã & ueritas p Ieſum xp̃m facta Ioan. 1.
eſt.Cõſidera deniq; an uideri poſſit de tabula ueritatis le Textus.
giſſe:unde refelleret phariſæos. Qui ſine pctõ eſt ueſtrũ:
prim⁹ in eã lapidẽ mittat. Verbũ qdẽ abbreuiatũ ſed ui-
uũ & efficax:& ancipiti gladio penetrabili⁹. Q; grauiter
enim ad uerbum hoc ſaxea corda trãſfoſſa: quàm uehe-
mẽter hoc uno lapillo cõtritæ ſint lapideæ frõtes: rubor
ipe cõfuſiõis & clãdeſtin⁹ ꝓbauit abſceſſus. Meruit qdẽ
adultera lapidari:ſed is punire geſtiat: q dign⁹ nõ eſt etiã
ipſe puniri.Is præſumat à peccatrice exigere ultionẽ q eã
dẽ excipere nõ mereť. Alioqn ipſe ſibi uicinior, à ſe inci-
piat:in ſe prius ſentẽtiã ferat exerceatq; uindictã. Hæc ue
ritas.Cæterũ adhuc mĩ⁹ eſt.Etſi accuſatores refellit hæc
ueritas:ſed reã necdũ abſoluit:ſcribat iterũ:ſcribat grãm Textus.
legat & audiamus. Nemo te cõdemnauit mulier? Nemo
dñe.Nec ego te cõdẽnabo:uade & amplius noli peccare. Pſal.142.
O uox miſericordiæ: ô auditus lætitiæ ſalutaris. Auditã
fac mihi mane miam tuã: qa in te ſperaui dñe. Sola nimi-
rũ ſpes apud te miſerationis obtinet locũ: nec oleũ miſe-
ricordiæ niſi in uaſe fiduciæ ponis. Sed eſt infidelis fidu-
cia:ſoli⁹ utiq; maledictiõis capax:cũ uidelicet in ſpe pec-
cam⁹.Quãquam nec fiducia illa dicenda ſit: ſed inſenſibi-
litas quædã & diſſimulatio ꝑnicioſa. Quæ enim fiducia
ei qui periculum non attendit? Aut qđ ibi timoris reme-
diũ:ubi nec timor ſentiť nec materia ipſa timoris? Fidu-
cia ſolatiũ eſt: nec eget ille ſolatio q lætať cũ male fecerit:
& in peſſimis reb⁹ magis exultat. Rogemus itaq; fratres
reſpõderi nobis quantas habeamus iniqtates & pctã: ſce
lera noſtra & delicta nobis deſideremus oſtendi. Scrute-
mur uias noſtras & ſtudia noſtra: periculaq; uniuerſa ui-
gili intentiõe pẽſemus. Dicat quiſq; in pauore ſuo: uadã
ad portas inferi: ut iã non niſi in ſola dei mia reſpiremus.
Hæc uera hois fiducia à ſe deficiẽtis & innitẽtis dño ſuo.
Hæc inquã uera fiducia cui mĩa nõ denegať,ꝓpheta atte-
ſtante,qm̃ bñplacitũ eſt dño ſup timẽtes eũ:& in eis q ſpe
rãt ſup mia ei⁹.Nec parua utiq; ſuppetit nobis. In nobis
quidẽ timoris,in ipſo autẽ cauſa fiduciæ. Suauis & mitis
eſt,copioſæ miæ:ꝑſtabilis ſup malitia: mult⁹ ad ignoſcen
dum.Credamus ſanè uel inimicis: qui in eo nil aliud un-
de occaſionẽ ſtruendæ calũniæ caperẽt inuenerũt. Com-
patiť aũt peccatrici: nec ſibi oblatã ullatenus occidi pa
tietur.Tenebitur itaq; manifeſtus aduerſarius legis,cum
abſoluerit lege damnatã.In ueſtrũ ô phariſæi caput: tota
ueſtræ malignitatis adinuẽtio retorqueť. Diffiditis cau-
ſæ:q iudiciũ ſubterfugitis.Nã illa qdẽ ſine iniuria legis ab-
ſoluiť:q̃ ſine accuſatore relinquiť. Sed conſideremus fra-
tres quonam hinc abeant phariſæi. Videtis ne duos ſe-
nes:nã à ſenioribus exire cœperũt:quomodo in pomerio

Ioachim abſcōdunt: Suſannā quærunt uxorē eius: ſequa
mur eos: nā iniqua cogitatione pleni ſunt cōtra eā. Con-
ſentire nobis aiūt ſenes: aiunt phariſæi: aiunt lupi: qui ab
alterius pauloante, licet errantis ouiculæ fuerant deuora
tione fruſtrati. Conſentire nobis: & cōmiſcere nobiſcum.
Inueterati dierū malorū: modo accuſabatis adulteriū, mō
adulterium ſuadetis? Sed hæc eſt tota iuſtitia ueſtra: & q̄
palā arguitis: eadē agitis in occulto. Hic fuit ꝙ exiſtis un⁹
poſt unū cum ille oim cōſcius ocultorū, ueſtras tam ual-
de percuſſiſſet cōſcientias dicēs. Qui ſine pc̄tō eſt ueſtrū:
primus in eā lapidē mittat. Merito proinde ad diſcipulos
Math. 5. ueritas ait. Niſi abūdauerit iuſtitia ueſtra plus quàm ſcri-
barum & phariſæorū: nō intrabitis in regnū cælorū. Alio
quin dicemus, aiūt, cōtra te teſtimoniū. Semē chanaan &
nō iuda: nec hoc quidē moyſes in lege mandauit. An qui
decreuit adulteram lapidare, mandauit accuſare pudicā?
An qui iuſſit adulteram lapidibus opprimi: etiā iuſſit con
tra inſontē teſtimoniū ferri? Immo uerò ſicut adulterā: ſic
etiā falſum teſtē nō impunitum eſſe p̄cepit. Sed qd gloria
mini in lege: p legis p̄uaricationē deum inhonoratis. In-
Dañ. gemuit ſuſanna & ait. Anguſtiæ mihi ſunt undiq;. Vndiq;
eñ mors. Hinc quidē corporea: inde ſpūalis. Si hoc, inqt,
egero mors mihi eſt: ſi autē nō egero non effugiam manus
ueſtras. Veſtras ô phariſæi man⁹ nec adultera effugit nec
pudica: uſas accuſationes nec ſanctus nec pc̄tōr euadit.
Diſſimulatis pc̄tā uſa: ubi inueneritis aliena. Alioqn ſi qa
fortè ſuū non habet: ueſtrū ei impingitis crimen. Quid tñ
ſuſanna facit inter mortem & mortē: aiæ. ſ. & corporis un-
diq; anguſtiata? Melius eſt mihi, inquit, abſq; opere inci-
dere in man⁹ hominum: quàm derelinquere legē dei mei.
Nimirū ſciebat iſta quàm horrendū ſit incidere in manus
dei uiuētis. Nā homines cū occiderint corpus: aiæ nō ha
bent ultra quid faciant: ille aūt timend⁹ eſt qui poteſtatē
habet & corpus & aiam mittere in gehennā. Quid fami-
lia ioachi tardat? Irruat p poſticū: nā in pomerio clamor
audit. Clamor ut luporū grauiū: & balantis ouiculæ inter
eos. Sed non patitur ab eis innoxiā deuorari qui ab ipſis
corū faucibus tam dignanter eripuit: etiā eripi non merē-
tē. Merito pide cū duceretur ad mortē, erat cor eius fidu-
ciā habens in dño: quē uſq; adeo timuiſſet ut timorē oēm
poſt poſuiſſet humanū: & ipſius legē & ſimul uitæ p̄poſuiſ
ſet & famæ. Non eñ dictus fuerat ſmo huiuſcemodi aliqñ
de ſuſanna. Sed & parētes eius iuſti erāt: & uir eius hono-
ratior oim iudæorum. Merito igit à iuſto iudice iuſtā de
iniuſtis obtinuit ultionē: quæ tam uehementer iuſtitiam
eſuriuit: ut pp̄ter eā cōtēneret mortē corporis: opprobriū
generis: luctū inconſolabilē amicorū. Et nos frēs ſi a xp̄o
audiuimus: nec ego te cōdēnabo: ſi peccare iam nolumus
cōtra ipm: ſi in chriſto uolum⁹ pie uiuere: neceſſe eſt ſuſti-
neam⁹ pſecutionē ne malū p malo: aut maledictū p male
dicto reddam⁹. Alioqn ꝗ patientiā nō ſuauerit pdet iuſti-
tiā: hoc ē uitā pdet hoc ē pdet aiam ſuā. Mihi uindictā &
ego retribuā dicit dñs. Ita prorſus eſt. Ipē retribuet, ſed ſi
ei uindictā ſerues: ſi nō tollas ab eo iudiciū: ſi non reddas
retribuētibus tibi mala. Faciet iudiciū ſed iniuriā patiēti
in æqtate iudicabit: ſed p māſuetis terræ. Iā uobis, ni fal-
lor, moleſtū eſt ꝙ deliciæ tardāt. Nō miremini delitiæ ſūt.
Nō onerabūt quālibet ſatiatos: nec a ructātib⁹ qdē pote-
rūt faſtidiri. Miſſus eſt gabriel angel⁹ à deo in ciuitatē ga-
lilææ cui nomē nazareth. Miraris ꝙ nazareth pua ciuitas
& tāti regis nūcio illuſtret, & tanto: ſed magn⁹ latet in hac
pua ciuitate theſaur⁹: latet īquā: ſed hoies latet nō deum.
An nō theſaur⁹ de maria: ubicūq; illa eſt: & cor eius. Ocu
li eius ſup eam: ubiq; reſpicit hūilitatē ancillæ ſuæ. Nouit
cælū unigenitus dei patris: Si nouit cælū: nouit & naza-
reth. Quidni ſciat patriā ſuā? qdni nouerit hæreditatem
ſuā? Celū ex patre: nazareth ex matre uendicat ſibi: ſicut
ipſe ſe & filiū dauid & dñm eſſe teſtatur. Cælū cæli dño:
terrā aūt dedit filijs hoim. Cedat ergo ei utrūq; neceſſe eſt
Ps. 113. in poſſeſſionē: ꝗ nō mō dñs ſed & fili⁹ hois eſt. Audi etiam
qūo terrā ſibi tāquā filius hois uēdicat: ſed & cōicat tan-
quā ſponſus. Flores, inqt, apparuerunt in terra nr̄a. Neq;
hinc diſcrepat ꝙ nazareth interp̄tat flos. Amat florigerā Cañ. 2.
patriā flos de radice ieſſe: & libenter inter lilia paſcit, flos
cāpi & liliū cōualliū. Cōmendat eñ flores pulchritudo,
ſuaueolentia, & ſpes fructus, gratia triplex. Te q; florē re-
putat deus. Et bene ei complacet in te: ſi tibi nec honeſtæ
cōuerſationis decor, nec bonæ opinionis fragrantia: nec
intentio deſit futuræ retributionis. Fruct⁹ eñ ſpūs eſt uita Textus.
æterna. Ne timeas maria inueniſti eñ gratiā apud dñm.
Quātā gratiā? Gratiā plenā, gratiā ſingularē. Singularē,
an generalē? utrāq; ſine dubio, quia plenā & eo ſingularē
quo generalē: ipſa eñ generalē ſingulariter accepiſti. Eò
inquā ſingularē quo generalē: nā ſola præ oībus grām in
ueniſti. Singularē ꝙ ſola hanc inueneris plenitudinē. Ge-
neralem ꝙ de ipſa plenitudine accipiant uniuerſi. Benedi Textus
cta tu in mulieribus: & benedictus fructus uentris tui. Sin
gulariter quidē fructus uentris tui eſt, ſed ad oim quidem
mentes te mediante peruenit. Sic nimirū ſic olim ros tot⁹
in uellere: totus in area: ſed in nulla parte areæ totus ſicut
in uellere fuit. In te ſola rex ille diues & prædiues exinani
tus, excelſus, humiliat⁹, immenſus, abbreuiatus, & ab an-
gelis minoratus eſt: uerus deniq; deus & dei filius incar-
natus. Sed quo fructu? Nempe ut oēs eius paupertate locu-
pletemur: eius humilitate ſubleuemur: eius minoratione
magnificemur: eius incarnatione adhærentes deo incipia-
mus unus eſſe ſpūs cū eo. Sed quid dicim⁹ fratres? Cuinā
potiſſimum uaſi gratia infundet? Si ut ſupra meminimus
capax quidē eſt miſericordiæ fiducia: patientia uerò iuſti-
tiæ: quale iam poterimus idoneum gratiæ receptaculum
exhibere? Balſamum eſt puriſſimū: & ſolidiſſimum uas re-
quirit. Et quid tam purū: quid ue tam ſolidum: quàm hu-
militas cordis? Merito proinde humilibus dat gratiam:
merito reſpexit deus humilitatem ancillæ ſuæ. Quonam
merito quæris? Eò utiq;: quo animum humilē, meritū non
occuparet humanum: quo minus libere influeret diuinæ
gratiæ plenitudo. B Sed ad hanc nobis humilitatē qui-
buſdam erit gradibus aſcendendum. Primo eñ cor hois
quē adhuc peccare delectat: nec miſeram conſuetudinē p
poſito meliore mutauit: ne ſit gratiæ capax proprijs uitijs
p̄peditur. Secundo quoq; ubi corrigere mores & priores
nequitias de cætero non iterare proponit, ipſa tamen pec
cata præterita, licet iam amputata quodammodo uidean
tur: dum in eo manent gratiam non admittunt. Manent
autem donec confeſſione lauentur: donec ſuccedentibus
dignis fructibus pœnitentiæ de medio fiant. Sed ne tibi ſi
fortè uitijs & peccatis pernicioſior ſucceſſerit ingratitu-
do. Quid enim tam euidenter gratiæ aduerſatur? Tepeſci
mus proceſſu temporis à feruore conuerſationis noſtræ,
paulatim refrigeſcit charitas: abundat iniquitas: ut con
ſummemur carne qui ſpiritu cœperamus. Inde enim eſt
ut minus ea ſciamus quæ à deo donata ſunt nobis: inde-
uoti pariter & ingrati. Timorem dñi relinquimus, religio
ſam omittimus ſolitudinem: uerboſi, curioſi, faceti, etiam
detractores & murmuratores: uacantes nugis: fugitantes
labores diſciplinæ quoties ſine nota id licet: quaſi uerò
confeſtim ſit etiam ſine noxa. Quid ergo tantis repulſam
obſtaculis: grām nobis deeſſe miramur? Iā uerò ſi qs iux-
ta apłm ut uerbū xp̄i: uerbū grē in eo habitet gratus eſt: ſi Collo. 3.
qs deuotus: ſi qs ſolicitus: ſi qs ſpū feruens: caueat ſibi ne
ſuis fidat meritis: ne ſuis operib⁹ innitat: alioquin nec hu
iuſcemodi quidē animū intrat gr̄a. Nimirū plen⁹ eſt: nec
in eo iā inuenit gratia locū ſibi. Cōſideretis phariſæū illū
orantē. Nō erat raptor: non iniuſtus: nō adulter. An ſine Lucæ. 18.
fructibus pœnitentiæ erat? Ieiunabat bis in ſabbato: deci
mas dabat omniū q̄ poſſidebat. Sed ingratū forſitan ſuſpi
camini. Audite quid dicat. Deus gratias ago tibi. Sed nō
erat uacuus: non erat exinanitus: non erat humilis ſed
elatus. Non enim quid ſibi deeſſet ſcire ſtuduit, ſed exag-
gerauit meritū ſuum: nec erat ſolida plenitudo ſed tumor.

Vacuus

Vacu⁹ ꝓinde rediit: quia plenitudinē ſimulauit. Nam pu-
blicanus ille qui exinanire ſeipſum: ꝗ uacuū uas exhibere
curauit: gratiā retulit ampliorē. Nos ergo fratres ſi gratiā
cupimus inuenire: ſic decætero abſtineamus à uitijs: ut de
præteritis quoq; peccatis digne pœniteamus. Nihilomi-
nus quoq; ſoliciti ſimus & deuotos nos deo & uerè humi-
les exhibere: huiuſmodi nempe animas gratanter reſpicit
Sap. 4. pio illo reſpectu de quo ſapiens ait. A Qm̄ gratia & mi
ſericordia dei eſt in ſanctos eius: & reſpectus in electos il-
lius. Et fortè propterea quater reuocat aiam quā reſpicit
Cāti. 6. dicēs. Reuertere reuertere ſunamitis: reuertere reuertere:
ut intueamur te: quo uidelicet nec in peccandi cōſuetudi
ne nec in conſcientia pctōrū: ſed nec in tēpore & torpere
ingratitudinis: aut in elationis cæcitate perſiſtat. A quo
nos quatripertito ꝑiculo reuocare & eripere dignet̃: qui
factus eſt nobis à deo ſapientia, & iuſtitia, & ſanctificatio,
& redemptio ieſus xp̄s dn̄s noſter: q cū patre & ſpūſancto
uiuit & regnat deus ꝑ infinita ſecula ſeculorum. Amē.

Dn̄ica in Ramis palmarum, de tribus ordinibus obſequentium chriſto. Sermo primus.

NOn ſine cauſa ſpiritum ſpōſi pariter & dei ſui ha-
bens eccleſiæ proceſſionem hodie nouā quadam
& mira coniunctione addidit paſſioni. Nam pro
ceſſio plauſum habet: paſſio planctū. Quoniā er-
Roma. 1. go ſapientibus & inſipientibus debitores ſumus: uidea-
mus quid utriſq; conferat hæc coniunctio. Et prius quidē
quid ſecularibus indicet: qm̄ non prius qđ ſpūale: ſed qđ
aiale. Videat ſecularis aia: uideat & intelligat: qm̄ extre-
ma gaudij luct⁹ occupat. Propter hoc eñ q cætera quoq;
Eſa. 40. cœpit facere & docere: nō ſolum uerbis prædicās ſed exē
plis: qđ ante prædixerat ꝑ prophetā. Qm̄ omnis caro fœ-
num & omnis gloria eius tanquā flos fœni: etiā apparens
in carne manifeſte ſtuduit probare in ſeipſo. Vñ & ꝓceſſio
nis gloria noluit ſublimari: qui paulopoſt ſibi nouerat im
minere diē ignominioſiſſimæ paſſionis. Quis ergo ſpera-
re iam debeat in incerto gloriæ tp̄alis: cum uideat in ipſo
quoq; qui pctm̄ nō fecit creatorē tēporū & conditorē uni
uerſitatis poſt exaltationē tantā: tantam nihilominus hu-
miliationē ſequi. In eadē eñ ciuitate à plebe eadē & eodē
tēpore nūc quidē proceſſionis gloria & diuinis eſt laudi-
bus honoratus: poſtmodū uerò interrogatus cōtumelijs
& tormento & cū ſceleratis deputatus. Hic eſt tranſitoriæ
Pſ. 26. finis lætitiæ: hic fruct⁹ gloriæ tp̄alis. Propterea prudēter
orat propheta ut cantet dño gloria eius & nō cōpungat̃:
id eſt ꝓceſſionē habeat: quā paſſio nō ſequat̃. Vobis autē
chariſſimi tanquā ſpūalibus ſpūalia cōparantes: in ꝓceſ-
ſione quidē cæleſtis patriæ repſentamus gloriā: in paſſio-
ne monſtramus uiā. Nam ſi in proceſſione quidē uenit ti-
bi in mentem futura illa lætitia & exultatio multa nimis:
qm̄ rapiemur in nubibus obuiā xp̄o in aera: ſi tota cōcupi
ſcentia uidere deſideras diē illā: qm̄ ſuſcipiet̃ in cæleſti hie
ruſalē: xp̄s dn̄s caput cū oībus mēbris portans triumphū
uictoriæ applaudentibus iam nō popularibus turmis: ſed
uirtutibus angelicis clamātibus undiq; populis utriuſq;
teſtamenti. Bn̄dictus qui uenit in noīe dn̄i: ſi nunquā cōſide
raſti in ꝓceſſione quo ꝓperandū ſit: diſce in paſſione qua
Luca. 23. ſit eūdū. Hæc eſt eñ uia uitæ tribulatio pn̄s: uia gloriæ, uia
ciuitatis habitaculi: uia regni ſm̄ q clamat latro de cruce:
memēto mei dñe dū ueneris in regnū tuū. Eūtē in regnū
uidit: q cū peruenisſet ſui memorē eē rogauit. Peruenit er-
go & ipſe. Sed ſi uis noſſe quàm cōpēdioſa uia. Eadem die
meruit cū dño eē i padiſo. Tolerabilē ꝓinde reddit paſſio
nis laborē gloria ꝓceſſionis: qm̄ amanti nihil difficile eſt.
Ne mireris q pn̄ti ꝓceſſiōe cæleſtē dixerim repræſentari
quādo unus & idē in utraq; ſuſcipit̃: & ſi lōgè aliter & ab
alijs. In hac eñ proceſſione irrōnali iumento xp̄s inſidet,
in illa uerò iumentū futurū eſt: ſed rōnale, qm̄ homines &
Pſ. 72. iumenta ſaluos facies dñe. Cui ſimile eſt illud. Vt iumentū
factus ſum apud te: & ego ſemper tecum. Et uide ſi non de
ꝓceſſione loquitur eū ſequit̃. Tenuiſti manū dexterā meā:
& in uoluntate tua deduxiſti me: & cum gloria ſuſcepiſti
me. Ibi certè ne ipſe quidem pullus deerit: qm̄ & ſi murmu
ret hæreticus paruulos non ſinens uenire, paruulorū ba-
ptiſmo detrahens, q paruulus natus eſt: & primā paruulo
rū elegit aciem (innocentes loquor) hodie quoq; puulos
à gr̄a non excludit: quia nec pietati incōgruū nec maieſta
ti ei⁹ difficile eſt, ut ſuppleat munus gr̄æ quod min⁹ in eis
habet natura poſſibile. Ibi nō ramos arborū non uilia ue
ſtimēta popularis turma ꝓſternet: ſed demittēt pēnas ſuas
animalia ſancta: deponent coronas ſuas ante thronū agni
uigintiquatuor ſeniores: & uirtutes oēs angelicæ qcquid
habent gloriæ uel decoris totū ei aſcribent: totū ei attri-
buent. Iam uerò qm̄ de iumento & ueſtibus & de ramis ar
borū mētio facta eſt: cōſiderare diligētius libet triplex ob
ſequiū qđ in ꝓceſſione hac exhiberi uideo ſaluatori. Pri-
mū quidē à iumento cui inſidet. Scđm ab eis q ſua illi ue-
ſtimēta ſternūt. Tertiū uerò ab his qui de arborib⁹ ramos
cedere ꝓhibent̃. Nōnne tñ oēs reliq ex eo qđ abūdat ſibi
mittunt, & quaſi ſine grauamine obſequunt̃ dño: ſolum ue
rò iumentū ſemetipm̄ exponit eius obſeqo. Silendū mihi
eſt, ut elationē caueatis: an magis loquar ut habeatis con
ſolationē. Iumētū cui iſidet, xp̄s nōnne uos eſtis: iuxta p̄
ceptū apl̄i. Glorificantes & portantes deū in corporibus 1. Cori. 6.
ueſtris. Expendūt eñ ſeculares hoīes in obſequiū dñi non
qdē corpa ſed q̄ adiacent & neceſſaria ſunt corpib⁹: cū de
terrena ſubſtantia eleemoſynas largiūt̃. Prælati quoq; ra-
mos cædūt de arboribus uerbi cauſa: cū de fide & obediē
tia Abrahæ: de caſtitate Ioſeph: de māſuetudine Moyſi: cæ
terorūq; ſctōrū vtutib⁹ euāgelizāt. Verūtñ & illi de prom
ptuarijs plenis largiunt̃: & hi q̄ acceperūt gratis: gratis ni
hilomin⁹ dare iubent̃. Oēs tñ ſi fideliter ſuo qſq; intēt⁹ fue
rit miniſterio in ꝓceſſione ſaluatoris ſunt, & cū eo ingre-
diunt̃ in ſanctā ciuitatē: qm̄ tres ꝓuidit ꝓpheta ſaluādos:
Noe cedētē ramos in arcæ fabricam: Danielē in uili edu
lio & labore abſtinētiæ factū tanquā iumentū ſaluatorēq;
portātē: tertiū quoq; Iob bñ diſpenſantē ſubſtātiā huius
mūdi & de uelleribus ouiū ſuarū pauperū latera calefacien
tē. Cui tñ in ꝓceſſione illa ieſus ꝓpingor: cui de tribus or-
dinibus ſalus uicinior facile credo poteſtis aduertere.

In Ramis palmarum de paſſione & proceſſione & quatuor ordinibus proceſſionis. Sermo. II.

NEceſſe eſt ut loquamur hodie breui⁹ ꝓpter āgu
ſtiā tp̄is. Mira qdē nobis miniſtrat ꝓceſſio quā
celebraturi ſum⁹: ſed eadē īpedit ne dicere plu-
ra poſſim⁹. C Celebraturi ſumus hodie ꝓceſ
ſionē: & paulopoſt audituri paſſionē. Quid ſibi uult mira
bilis iſta cōiūctio: aut qđ cogitauerūt pātres nr̄i paſſionē
addentes ꝓceſſioni. Nā ꝓceſſio qdē merito repſentat̃ ho-
die: q̄ facta eſt hodie. Paſſio uerò cur addita eſt: quā ſexta
feria cōſtat eſſe ſecutā. Opportūe itaq; ꝓceſſiōi paſſio cō-
iuncta eſt ut diſcamus in nulla lætitia huius ſeculi habere
fiduciā: ſciētes qm̄ extrema gaudij luct⁹ occupat. Propter-
ea nō ſimus ſtulti: ut occidat nos ꝓſperitas nr̄a: ſed in die
bonorū nō immemores ſim⁹ malorū: & ecōuerſo. Iſtis enim
mixtū eſt pn̄s ſclm̄: nō ſclarib⁹ tñ ſed ēt ſpūalib⁹ uiris. Nā
ſecularib⁹ uiris aliqñ q̄ placent: qñq; q̄ diſplicent uidem⁹
accidere: & ipſis nihilominus ſpūalibus nō ſemper triſtia
nō ſemp læta ſuccedūt, ſed ueſpere & mane dies unus. Et
illud. Viſitas eum diluculo & ſubito probas illum. Verum Iob. 7.
hoc interim dum pn̄s ſeculum manet: uel manat magis &
fluit. Cæterum poſt hoc ſeculū duo futura ſunt ſecula ual-
de diuiſa & diuerſa: ita ut in altero nō niſi fletus & ſtridor
dentium, in altero ſola gr̄arum actio & uox laudis. Abſter
get eñ deus oēm lachrymam ab oculis ſanctorū: & mors
iam non erit amplius: neq; luctus neq; clamor: ſed nec ul-
lus dolor: qm̄ priora tranſierunt. Interim ſicut amatores
mundi multa patiuntur aduerſa: ſic nec ipſis ſeruis dei oīa
in hoc mūdo optata ſuccedūt. In die ergo malorū memo-
res ſunt bonorū ne puſillanimes fiant & impatiētes: ſicut
is de quo legim⁹ in pſalmo. Cōfitebit̃ tibi cū bñfeceris ei. Pſal. 48.
In die q̄q; bonorū nō immemores ſunt malorū: ne extollan
tur & dicāt in abundantia ſua: nō mouebimur in æternū.

Sicut eñ ſecularíũ rerũ pſperitas occidit ſtultũ ſeculare:
ſic põt & abundãtia ſpũalis pſperitatis occidere indoctũ
ſpũalẽ, atq; íõ nõ ſpualẽ. Spũalis qppe dijudicat oĩa. Vñ
autẽ eueniat q ſtultũ occidit pſperitas & nõ ſapientẽ: ali
Eccle 7. bi habemus. Cor ſapiẽtis ubi triſtitia: & cor ſtultorũ ubi
Vbi ſupra lætitia. Merito pinde ait. Bonũ eſt magis ire ad domũ lu
ctus qu'm ad domũ cõuiuij. Licet eñ mltos frãgat adver
ſitas: tñ multo plures extollit pſpitas: ſicut ſcriptũ eſt. Ca
Pſal. 90. dẽt à latere tuo mille, ſiniſtro. ſ. per qđ ſignat aduerſitas:
& decem milia id eſt multo plures à dextris tuis: in quibꝰ
Puer. 30. pſperitas deſignat. Deniq; qa utrobiq; piculũ eſt: orat ſa
piens & dicit. Diuitias & paupertates ne dederis mihi: ne
forte aut diuitiæ extollerent in ſuperbiam: aut paupertas
deijceret in impatientiã. Vñ & dñs ſicut in paſſione patiẽ
tiam: ita in proceſſione humilitatem exhibere curauit. In
illa eñ tanquã ouis ad occiſionem ductꝰ eſt, & quaſi agnꝰ
coram tondente obmutuit, & non aperuit os ſuũ. Qui cũ
Luc. 24. percuteret nõ cõminabatur: ſed magis orabat dicens. Pa
ter ignoſce illis qa neſciunt qd faciũt. In proceſſione autẽ
qđ: parabant ſeſe populi: ut exirent obuiam ei: nec cum la
tebat qui nouerat qd eſſet in hoĩe. Propter qđ & ipe para
tus eſt nõ in curribus & in equis nec in frænis argenteis:
aut ſellis auro textis: ſed humilis aſelli tergo ſedẽs ſuppo
ſitis apoſtolorũ ueſtibus q̃s ego de pcioſioribus regionis
fuiſſe non credo. Sed quid fuit q proceſſionẽ habere uo
luit: qui mox futurã nouerat paſſionẽ: Forte ut amarior
eſſet paſſio: quam pceſſio pceſſiſſet. Ab eodem enim po
pulo: in eodẽ loco & ipſo tempore pauciſſimis diebus in
terpoſitis primo cũ tãto triũpho ſuſceptus: poſtea cruci
fixus eſt. O qu'm diſſimile eſt: tolle tolle crucifige eum: &
bñdictus q uenit in noĩe dñi oſanna in excelſis. Qu'm diſ
ſimile rex iſrael: & nõ habemꝰ regẽ niſi cæſarẽ. Qu'm diſ
ſimiles: rami uirẽtes, & crux: flores, & ſpinæ. Cui priꝰ ſter
nebant ueſtimẽta aliena: ecce ſuis exuitur, & ſors mittitur
ſup ea. Ve tibi amaritudo pctõrũ uroꝝ: pꝑter q̃ ſoluẽda
tãta amaritudo neceſſaria eſt. Iã uerò ad pceſſionem acce
dens tanquã q̃tuor ordines in ea mihi uideor intueri: &
fortaſſis in hac nr̃a pceſſione hodie oẽs potuerũt inueniri.
Præibãt eñ aliq & uiã parabãt. Ipſi ſunt q uiã parant dño
ad corda ueſtra: q uos regũt & dirigũt greſſus uros in uiã
pacis. Alij ſeqbant: & hi ſunt q pprie īſciẽtiæ conſcij de
uote ſequũt & adhærẽt ſemp ueſtigijs pcedẽtiũ. Erãt q̃q;
diſcipuli tanquã domeſtici lateri eius adhærẽtes. Ipſi ſunt
q optimã partẽ elegerũt: q in clauſtro ſoli deo uiuũt: ſemp
deo adhærẽtes & eiꝰ placitũ cõſiderãtes. Ipm q̃q; iumen
tum cui inſidebat nõ defuit: qđ deſignat duros corde: &
animos quodãmõ beſtiales. Verũ nõ fuit aialiũ ibi hmõi
copioſior multitudo: nec oportuit. Tales eñ magis oneri
ſunt qu'm honori: nec pꝑter eos proceſſio ualde glorio
ſior eſt. Huiuſmodi nãq; cantare non norunt: ſed male ſo
noros dant rugitus. Ipſi ſunt q uirga ſemp & calcaribus
egent. Attñ nec ipſos relinquet dñs: dum diſciplinã ferre
uoluerint. His eñ dicit. Seruite dño in timore: & apphen
dite diſciplinã ne qñ iraſcatur dñs & pereatis de uia iuſta.
Poſtqu'm eñ iumẽtũ hoc diſciplinã ferre noluerit: qd re
ſtat niſi ut abijciat eũ dñs cũ indignatione quadã: & pro
tinus exeat à uia: currẽs ad ſpinas & tribulos à quibꝰ ſuf
focatur uerbũ dei: qui ſunt diuitiæ huiꝰ mũdi & uolupta
tes carnis: Sed ſi quis tales ſunt hic quibꝰ grauis ſit ordo,
& omnia oneroſa quos pungi frequenter oporteat & ur
geri: obſecramus eos ut ſtudeãt de iumentis ſi forte queãt
in homines cõmutari & cõputari inter eos: ut aut de pce
dentibus: aut de adhærẽtibus & collateralibus: aut de ſe
quentibus ſint. Quod ſi nõ faciũt obſecro ut uel in eo qđ
ſunt permaneãt: & patienter interim ferãt q̃ ſalubria ſunt
& ſi minus ſuauia: donec cõplaceat dño reſpicere humili
tatẽ eorum: & in melius aliquid eos pmouere. Vultis au
tẽ ut aliquatenꝰ conſolemur iumẽtũ noſtrũ: Scimus eqdẽ
Pſ. 118. qa cantare non nouit. Neq; de eis eſt qui dicere poſſit. Cã
tabiles mihi erant iuſtificationes tuæ: in loco peregrina
tionis meæ. Attamẽ unũ eſt: q nemini cæterorũ tã pꝓpe eſt
dñs. Nã nec ipſi qui hincinde adhærẽt tã pꝓpe eũ habẽt ut
iumentum cui inſidet. Et audi hoc ipm à propheta. Prope Pſ. 33.
eſt dñs his q tribulato ſunt corde. Nã & mater quẽ ægro
tantẽ nouit filiũ, magis fouet: & ſæpius amplectit eum. Ne
mo igit indignet: nemo cõtemnat dũ uoluerit eſſe chriſti
iumentũ. Etenim qui ſcandalizauerit unũ de puſillis iſtis,
illũ grauiter offendit: q eos tãquã mater gremio ſuæ fouet
miæ: dõec roborent. Vñ & morũ īfirmitates patiẽtiſſimæ
ferendas beatꝰ benedictꝰ ammonuit. Quatuor ergo ſunt
genera in proceſſione dñi. Boni prudentes, & boni ſimpli
ces, hi ſunt qui præeunt & qui ſequunt. Bonos aũt addidit:
qa prudẽtes nõ boni iniq ſunt iuxta illud. Sapientes ſunt Hiere. 4.
ut faciant mala: & ſimplices non boni ſtulti ſunt. In pro
ceſſione aũt dñi nec iniquus locũ habet nec ſtultus. Por
rò qui adhærent ei contẽplatiui ſunt q portãt eũ & onerã
tur eo: ipſi ſunt duri corde & parũ deuoti. Sed ecce oĩnes
ſunt in pceſſione dñi: & nemo ex ipſis faciem eius uidet.
Nã qui pcedunt occupati ſunt in paranda uia: ſoliciti cir
ca pctã & tentationes aliorũ. Qui ſequunt ipſi oĩno faciẽ
eius uidere nõ poſſunt: ſed ſicut Moyſi dictũ eſt poſterio
ra eius uident. Iumentũ cui inſidet nunquã ad uidendũ le
uat oculos: ſed pronũ eſt ſemp in terrã. Qui uerò adhærẽt
ipſi aliqñ uidere poſſunt ſed raptim & nõ cõtinue nec ple
ne: dum adhuc ſunt in uia. Attñ quãtũ ad alios, ipſi magis
facie ad faciẽ eũ uidẽt: iuxta quod & de Moyſe ſcriptum
eſt: quia cæteris quidẽ prophetis per uiſiones & ſomnia:
Moyſi uerò facie ad faciem loquebat. Quãtũ ad plenã ſa
nẽ uiſionẽ nec ipſe Moyſes dũ uiueret in hoc mundo im
petrare potuit faciei ipſius uiſionẽ: quia ſicut ipẽ ait. Non
uidebit me homo & uiuet. Nõ uidebor, inqt, in hac uita: Exo 33.
nõ uidebit quis faciẽ meã in hac uia: & i pceſſiõe iſta. Ip
ſe itaq; magna pietate ſua donet nobis, ſic in eius pceſſio
ne pſeuerare dũ uiuimꝰ: ut i magna illa pceſſione: qua cũ
ſuis oĩbus à patre ſuſcipiendus eſt & traditurꝰ regnũ deo
& patri, ſanctã ciuitatẽ ingredi mereamur: cũ eo qui uiuit
& regnat per oĩa ſecula ſeculorum Amen.

*De quinq; diebus proceſſionis, refectionis, paſſionis, requie-
tionis, reſurrectionis.* *Sermo. IIII. unde ſupra.*

CVm uniuerſa fecerit deus in numero pondere
& menſura: ſpecialius tñ ea tpa quibus in terris
uiſus eſt & cũ hoĩbus conuerſatus eſt: quæcun
q; in eis operatus, locutus, aut paſſus eſt: ita di
ſpoſuit: ut ne minimũ quidem momentum: ne unum iota
à ſacramento uacauerit aut pterierit ſine myſterio. Euidẽ
tius tñ quatuor pximos dies & ipm quẽ hodie colimꝰ illu
ſtrauit: diẽ pceſſiõis diẽ refectiõis, paſſiõis, requietionis, &
reſurrectionis ſuæ. Notabiles ad modũ dies: & inter cæte
ros inſignes magis. Prima ſiquidem die gloriam ſuſcipere
dignatus eſt humanã: & cum ingenti quodã tripudio &
exultatione uniuerſæ terræ hieroſolimã non proprijs ut
haſtenus cõſueuerat pedibus: ſed iumento uectꝰ intrare.
Et hæc quidẽ pparatio ad paſſionẽ fuit: excitata hinc ma
ximæ inuidia ſacerdotũ. Sanè uenturas aliqñ turbas ut ra
perent & cũ regẽ facerent: fugiens legit declinaſſe. Nunc
uerò etiã non q̃ſitus affuit: ut tanquã rex iſrl' ſuſciperetur &
pdicaret ab eis: q etiã in hæc ipa pconia eorũ (qđ dubiũ
nõ eſt) animos excitauit. Sic nimirũ & de paſſione aduer
tere eſt. Exijt q̃nq; & abſcondit ſe ab eis. ſ. iudæis. Nec uo
lebat iam ambulare palã in iudæa: quia q̃rebant eũ interfi
cere. Sciens autẽ q uenerit hora eius tanquã poteſtatem
habẽs, ſpontaneus ipſe ſe obtulit paſſioni. Decebat nẽpe
pontificẽ noſtrũ tentari per omnia pro ſimilitudine abſq;
pctõ: ut tanquã uerus homo & proſpera hoĩm & aduerſa
opportũe uitaret: opportune ſuſciperet: & utrarũq; rerũ
in ſeipſo nobis ſalutare pberet exẽplũ. Vt eñ temperãtiæ
eſt pconia ppli & ſcli huius pſpera declinare: ſic interdũ
iuſtitiæ eſt, certa qdẽ diſpenſatione admittere ea. Perſecu
tio quoq; & tpalis oĩs aduerſitas pro loco & tpe pruden
ter aliqñ fugiẽda erit: cũ autem neceſſe fuerit uiriliter tole
randa. Et in his quidem duobus (pſperitatem & aduerſi
tatẽ loquor) humana oĩs uita uerſat. Nihilominus autem
in illis

in illis quatuor notiſſimis utiqꝫ ſpeciebus uirtus uniuerſa
cōſiſtit. Ita ergo oēm uirtutē implere decuit eū in quo ple
nius habitabat oīs plenitudo uirtutis: ut notū fieret oībꝰ
quia is ſciret maxime abūdare: ſciret & pœnuriā pati. Nō
enī dei ſapiētia de his erat, quos occidere proſperitas ſua
nō dei uirtus de his quos perdere poſſet auerſio. Vtrūqꝫ
enī ſcriptū eſt: ꝙ proſperitas nō tamē oīm ſed ſtultorū oc-
cidat illos, auerſio utiqꝫ non quorūlibet: ſed paruulorū ꝑ
dat illos. Q̄ꝫ modeſte tn̄ hāc ipſam uidet gloriā ſuſcepiſſe
ad triumphalē occurſum in aſino ueniens: nō in curribus
Matt. 21. aut in equis. Et dicebat. Si quis uobis aliquid dixerit: di-
cite qa dn̄s his opꝰ habet. Opus magnū: opus ſalutis. Nē
pe homines & iumēta ſaluos facere uenerat: multiplicans
miſericordiā ſuā deus. Initia noſtræ cōuerſionis fouet ilta
dignatio, ut primū ex ancilla filium generemꝰ. Solutus eſt
ad mandatū dn̄i qui antea tenebat, aut nō ualens aut non
uolēs bn̄facere: aut utroqꝫ fortiꝰ uiculo alligatꝰ: nec uolēs
ſ. nec ualēs. Nō nouit interim puriꝰ in dn̄o gratulari: ꝓſua
ſum tenet placere ei qđ agit: & conſolatur in eo quod ſibi
eū quodāmodo ſe facere reputet debitorē: ſæpius memo-
rās quia dn̄s his opus habet. Nam ꝓceſſu temporis in eo
magis afficitur ut ſuo ſolicitetur debito: & timeat ne fortè
tantis beneficijs inueniat ingratꝰ: dicēs quia ſeruꝰ inutilis
ſum, & bonorū meorū nō eges. Ad hæc qdē uerax affectio
& fidelis: hic filiꝰ liberæ: cū quo ancillæ filius hæres eſſe nō
poſſit. Ita ergo in hac proceſſione. Cæterū añ paſſionē affe-
ctuoſius paterfamilias refectionē ſuis curauit domeſticis
exhibere: & in hoc quoqꝫ apparuit benignitas & humani
tas ſaluatoris. Cū enī dilexiſſet ſuos in finem dilexit eos: &
Luce. 22. dicebat. Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare uo-
biſcū antequā patiar. Oportebat enī. Expetierat eos ſatha
nas ut cribraret ſicut triticū: opus erat præuenire refectio
nē. Deniqꝫ qui refecti paulominꝰ defecerunt: quid ieiuni
feciſſent? Hinc fuit ꝙ nō modo corpora: ſed etiā corda re
fecit & ea quàm maxime. Neqꝫ enī corpalis paſſio ſed tēta
tio ſpūalis inſtabat: qđ ſingulariter ille futurus eſſet dōec
tranſiret. Ea nimirū hoſtia ſicut ſola prodeſſe potuit, ſic ſo
la ſufficit: nec chriſtum decuit ſimul & Petrum aut Iaco-
bum uel Ioannem pro ſalute hoim pati. Crucifixi tn̄ fuere
cū eo alij duo ſed duo nequā: de quibus nulla prorſus ſu-
ſpicio poſſet haberi: tanquā ex eis minus efficax ſacrificiū
ſuppleret. Quibꝰ ergo panibus in cœna refecit apl'os? Vt
Ioan. 4. ego arbitror qnqꝫ. Meus, inqt, cibus eſt: ut faciam uolun-
tatē patris mei. Cibus utiqꝫ: ſed cibus cordis. Quid enim
æque confirmat & corroborat humanū: quid ita in omni
neceſſitate cōfortat & ſuſtentat ut diuinæ uoluntatis exe-
cutio: uelut in quēdā aīe uentrē cōſcientiā. ſ. eius ingeſta?
Sic & ſermonē diuinæ exhortationis & ꝓmiſſionum eius
cōſolationē & oratium lachrymas, panes cordis eſſe ſolꝰ
ille ignorat: cuius iā aruit cor pro eo ꝙ ſuū ipſius panē co
medere ſit oblitus. Sup oīa aūt caro dn̄i uere eſt cibus: &
cibus uitæ: panis de cælo uiuus. Nullā ex his in hac tā ſo-
lemni cœna dn̄i defuiſſe reperies: ſi diligenter aduertas. Re
cūbentibus adhuc diſcipulis ſurgit à cœna: præcingit lin
theo: aquā ponit in peluim: diſcipulorū pedes abluit & ex
tergit. Nō eſt uoluntas carnis & ſanguinis hæc: ſed uolun
Ioan. 13. tas patris & ſanctificatio noſtra. Deniqꝫ ſi non lauero te
Ioan. 6. (ait dn̄s ad petrum obnixiꝰ repugnātē) nō habebis par
tē mecū. Scimus aūt qs dixit. Eū qui uenit ad me nō eijciā
foras: qa deſcendi de cœlo: nō ut faciā uolūtatē meam, ſed
uolūtatē eiꝰ q miſit me. Opportune aūt & utiqꝫ more ſuo:
poſt exemplū operis exhortationē ſermonis adiunxit. In
terloquendū quoqꝫ nā copioſiſſimus extitit ſermo: multis
eos promiſſionibus ꝓpter inſtantē maxime paſſionē reſo
uere & refocillare curauit: de reſurrectione ſua: de aduen-
tu paracleti: de eorū confirmatione & aliqn̄ aſſumptione
ad ſeipſum. Nec multo poſt uentū eſt ad orationē, & uſqꝫ
tertio factꝰ in agonia orabat. Vbi qdē nō ſolis oculis, ſed
quaſi mēbris oībus fleuiſſe uidet: ut totū corpus eius qđ
eſt eccleſia totius lachrymis corporis purgaret. Nā quidē
de ſacramēto corporis & ſanguinis ſui nemo qui neſciat
hanc eſſe tātā & tam ſingularē alimoniā ea primū die exhi-
bitam: ea die cōmendatā & mandatā deinceps frequētari.
Ex hoc iā dies ſequit paſſionis. In qua nimirum ſicut totū
hominem ſaluum fecit: ſic de toto ſe fecit hoſtiam ſalutarē:
corpus exponens tantis ſupplicijs & iniurijs: animum ue-
rò geminæ cuiuſdam humaniſſimæ compaſſionis affectui:
hinc qdē ſup mœrore inconſolabili ſanctarum fœminarū,
inde ſuper deſperatione & diſperſione diſcipulorū. In his
quatuor crux dominica fuit: & hæc omnia ꝓpter nos paſ-
ſus eſt: qui tāta charitate cōpaſſus eſt nobis. Verūtamē q̄
de ipo erant finē habuere, ſicut ipe lamētantibꝰ mulieribꝰ
ait. Finē utiqꝫ celerrimū & celeberrimū prio qdē requiē:
deinde reſurrectionē. Nos quoqꝫ ſi feſtinamus in illam in-
gredi requiē per multas tribulationes nobis (ſi meminerī
mus) tranſeūdū eſt. Et prius quidē donec ſumus in tribu-
latione, magnum nobis uidet aſpirare ad requiē: tāquam
nihil ſimus amplius deſideraturi. Verū non erit nobis re-
quies: ne in requie quidem ipſa à deſiderio gloriæ: à deſi-
derio reſurrectionis deficiamus. Amodo, inquit, iā dicit
ſpiritus ut requieſcant à laboribus ſuis. A labore ergo re
queſcūt q in domino moriunt, ſed nō requieſcunt interim à
clamore. Deniqꝫ ſub throno dei clamant aīæ occiſorū: qa
& ſi nihil habeāt qđ moleſtet: nō dū tn̄ habēt qđ delectet:
donec requiē reſurrectio: donec ſabbatū paſcha ſequatur.

Feria quarta hebdomadæ pœnoſæ de
paſſione domini. Sermo.

VIgilate aīo fratres: ne infructuoſe nos huius tē-
poris ſacramenta pertranſeant. Copioſa eſt be-
nedictio: date receptacula mūda: deuotas aīas
mentes uigiles, affectus ſobrios, puras conſcien
tias exhibete tantis cariſmatibus grārum. Nimirū ammo
net nos ſolicitudinis huius non modo ſpecialis ipſa con-
uerſatio quā profeſſi eſtis: ſed & generalis eccleſiæ obſer-
uatio: cuius filij eſtis. Vniuerſi ſiquidem xp̄iani ſacra hac
ſeptimana aut præ ſolito aut præter ſolitū pietatē colunt.
modeſtiam exhibent, humilitatē ſectantur, induunt graui
tatem: ut xp̄o patienti quodammodo cōpati uideantur.
Quis enī tā irreligioſus q nō cōpūgat? qs tā inſolēs ut nō
humiliet? qs tā iracūdus ut nō indulgeat? qs tā delicioſus
ut nō abſtineat? quis tam flagitioſus ut nō cōtineat? quis
tā malicioſus, ut nō pœniteat his diebus. Merito qdē. Nē
pe adeſt paſſio dn̄i uſqꝫ hodie terram mouens: petras ſcin-
dens, aperiens monumenta, ꝓpe eſt etiā reſurrectio eius:
in qua ſolennitatē celebrabitis altiſſimo dn̄o: utinā uſqꝫ
in altiſſima quæ fecit magnalia alacritate & auiditate ſpūs
ſubeūtes. Nihil in mūdo poterat melius fieri: quàm quod
factū eſt à dn̄o his diebus. Nihil mundo poterat meliꝰ uel
utilius cōmendari: quàm ut ritu ꝑpetuo celebret & ſingu
lis annis memoriale eius in deſiderio animæ, & memoriā
abundantiæ ſuauitatis ſuæ eructet. Vtrumqꝫ autem pro-
pter nos: ꝙ in utroqꝫ nobis ſalutis fructus, in utroqꝫ uita
ſpūs noſtri. Mirabilis paſſio tua domine Ieſu quæ paſſio-
nes omnium noſtrum propulſauit: propiciata eſt omnibꝰ
iniquitatibus noſtris: & nulli unquā peſti noſtræ inueniẽ
inefficax. Quid enim tam ad mortem: quod nō tua morte
ſoluetur? B In hac igitur paſſione fratres tria ſpeciali-
ter conuenit intueri: opus, modum, cauſam. Nam in ope-
re quidem patientia: in modo humilitas: in cauſa charitas
commendatur. Patiētia autem ſingularis: ꝙ uidelicet cum
ſupra dorſum eius fabricarent peccatores: cum ſic exten-
deretur in ligno ut dinumerarentur omnia oſſa eius cum
fortiſſimum illud propugnaculū quod cuſtodit iſrael un-
diqꝫ foraretur: cum foderentur manus & pedes ſicut agnꝰ
ad occiſionē ductus ſit & tanquàm ouis coram tondente,
non aperuit os ſuum: non aduerſus patrem murmurans à
quo miſſus fuerat: non aduerſus humanum genus ꝓ quo
quæ non rapuit exoluebat: non deniqꝫ uel contra popu-
lum ipſum peculiarem ſibi, à quo ꝓ tantis beneficijs tanta
mala recipiebat. Plectuntur aliqui pro peccatis ſuis & hu
militer ſuſtinent: hoc ipm tn̄ eis ad patientiā reputat. Fla-
gellant alij nō tā purgandi quàm ꝓbandi coronandiqꝫ: &

maior in eis patiētia cōprobaſ & cōmendaſ. Quō nō ma-
xima cenſeaſ in xp̄o q in funiculo hæreditatis ſuæ ab his
qbus ſpecialiter aduenerat ſaluator: crudeliſſima morte
mulctabaſ ſicut fur, nullū oīno pc̄tm̄ nec actu proprio nec
cōtractu: ſed nec ī quo creſcere poſſet habens. Nimirū in
quo habitat oīs plenitudo diuinitatis non umbratice ſed
corporaliter: in quo deus eſt mundū recōcilians ſibi: nō fi-
guratiue ſed ſubſtātialiter: qui deniq; plenꝰ eſt gr̄e & ue-
ritatis, nō cooperatiue ſed pſonaliter. Vt faciat opꝰ ſuum
Eſa. 28. alienū eſt opus eius ab eo (Eſaias loquiſ) quia & opꝰ ſuū
fuit qd̓ dedit ei pater ut faceret: & alienū ab eo ut talis ta-
lia ſuſtineret. Ita ergo habes in opere patientiā. Nā modū
ip̄m ſi diligenter attendas: non mō mitem: ſed & humilem
corde cognoſces. Nempe in humilitate iudicium eius ſub
latum eſt: cum nec ad tantas blaſphemias nec ad falſiſſima
quæ ſibi obiiciebanſ crimīa reſpōderet. Vidimꝰ, inqt, eū
& non erat ei aſpectus: non ſpecioſum forma p̄ filiis hoīm
ſed opprobriū hoīm & tāquā leproſum: nouiſſimū uirorū
plane uirū dolorū à deo pcuſſū & hūiliatū: ita ut nulla eēt
ei ſpecies neq; decor. O nouiſſimū & altiſſimū: ô humilē
& ſublimē: ô opprobriū hoīm & gloriam angelorum. Ne
mo illo ſublimior: nemo humilior. Deniq; ſputis illitꝰ eſt,
opprobriis ſaturatus eſt: morte turpiſſima condēnatꝰ eſt:
cum ſceleratis deputatus eſt. Nihil ne merebiſ uel iſta hu-
militas: q̄ hūc habet modum, imo q̄ tam eſt ultra modum?
Sicut eſt patientia ſingularis: ſic & humilitas ammirabi-
lis utraq; ſine exemplo. Verāq; tn̄ magnifice cauſa ip̄a cō-
mendat: nimirum charitas eſt. Propter nimiā qdē charita-
tē ſuā: qua dilexit nos deꝰ, ut ſeruū redimeret: nec pater fi-
lio nec ſibi filius ipſe pepercit. Vere nimiā: qa & menſurā
Ioan. 15. excedit, modum ſupat: planè ſupeminens uniuerſis. Maio
rem, inquit, charitatē nemo habet q̄ ut aīam ſuā ponat qs
pro amicis ſuis. Tu maiorē habuiſti dn̄e: ponens eam etiā
pro inimicis. Cum eīn adhuc inimici eſſemus: p mortem
tuam, & tibi reconciliati ſumus & patri. Quænam alia ui-
debitur eſſe uel fuiſſe, uel fore huic ſimilis charitati? Vix
pro iuſto quis moritur: tu pro impiis paſſus es: moriens
propter delicta noſtra qui ueniſti iuſtificare gratis pecca
tores: ſeruos facere fratres: captiuos cohæredes: exules re
ges. Nec ſanè aliud aliquid patientiam hanc & humilita-
tem æque illuſtrat: quàm ꝙ tradidit in mortē animā ſuā:
& pc̄tā multorū tulit: etiā p transgreſſoribus rogās ut nō
perirent. Fidelis ſermo & omni acceptione dignus. Quia
enim uoluit oblatus eſt. Non mō uoluit & oblatus eſt, ſed
quia uoluit. Solus nimirū poteſtatē habuit ponēdi aīam
ſuā: nēo eā abſtulit ab eo ultro. Cū accepiſſet acetū dixit.
Ioan. 19. Conſummatū eſt. Nihil reſtat adimplendum: iam non eſt
qd̓ expectem. Et inclinato capite factus obediens uſq; ad
mortē tradidit ſpm̄. Quis tam facile qn̄ uult dormit? Ma-
gna quidem infirmitas mori: ſed planè ſic mori uirtus im-
menſa. Nempe qd̓ infirmū eſt dei, fortius eſt hoībus. Po-
teſt humana ueſania ſibi ipſi in mortem ſceleratas iniicere
manꝰ, ſed nō hoc eſt ponere aīam ſuā: urgere eā magis &
uiolenter abrumpere quàm ad nutum ponere eſt. Tibi im
pie iuda miſera planè facultas fuit non ponendi aīam, ſed
pendendi: nec tradente te ſed trahente laqueo nequiſſimꝰ
ille ſpūs tuus exiuit: nō emiſſus à te ſed amiſſus. Solus in
mortē tradidit animā ſuā: q ſolus uirtute ꝓpria regreſſus
eſt ad uitam. Solus poteſtatē habuit ponendi: qui ſolus fa
cultatem æque habuit liberā reſumendi: imperiū habens
uitæ & mortis. Digna ergo charitas tam inæſtimabilis hu
militas tam ammirabilis: patientia tam inſuperabilis. Di-
gna planè tam ſancta: tam immaculata hoſtia: tam accepta
bilis: dignus eſt agnus qui occiſus eſt accipere fortitudi
nem: facere ad qd̓ uenit: tollere peccata mundi. Ego autē
dico peccatū triplex qd̓ inualuit ſuper terrā. Putatis qd̓
dicere uelim concupiſcentiā carnis & cōcupiſcētiā oculo
rū & ſuperbiā uitæ? Funiculus triplex eſt qui difficile rū-
piſ: ppterea multi trahūt. imo trahuntur hoc funiculo ua
nitatis: ſed prior ille ternarius non immerito p̄ualet in ele
ctis. Quō eīm nō illiꝰ patientiæ recordatio oēm arceat uo-
luptatē? quō nō illius humilitatis cōſideratio: ſuperbiam
uitæ prorſus extundat? Nā charitas illa planè digna cuiꝰ
meditatio ſic mentē occupet, ſic totā ſibi uēdicet aīam: ut
oīno uicium curioſitatis exufflet. ❡ Fortis igiſ contra
hæc, paſſio ſaluatoris: ſed aliud ego triplex æque peccatū
queadmodū uirtꝰ crucis expugnat dicere cogitaui: & id
fortè utilius audiaſ. Primū quidem originale: ſed m perſo-
nale dixerim: tertiū ſingulare. Et originale quidem maxi-
mū illud delictū uocaſ: qd̓ à primo Adam cōtrahimus in
quo peccauimus oēs: p quo morimur uniuerſi. Maximū
planè qd̓ ſic totū nō mō genus hūanū: ſed & quēlibet ip-
ſius gn̄is occupat: ut nō ſit qui euadat: nō ſit uſq; ad unū.
A primo homine uſq; ad nouiſſimū ptenditur: & in ſingu
lis q̄q; à planta pedis uſq; ad uerticē diffundiſ hoc uene-
nū. Sed & aliter nihilominꝰ in uniuerſam dilataſ ætatē ab
ea ſcilicet die qua ſua quēq; cōcipit: uſq; ad eā qua cōis eū
recipit mater. Alioqn unde graue iugū ſup oēs & totos fi
lios Adam, idq; à die exitus de uentre matris eorū: uſq; in
diē ſepulturæ in matrē omniū? In ſordibus generamur, in
tenebris cōfouemur, in doloribus parturimur. Añ exitū
miſeras oneramus matres: in exitu more uipereo lacera-
mus: nātū ꝙ non ipſi pariter laceramur. Primā uocē plora
tionis edimus, merito quidē utpote uallem plorationis
ingreſſi, ut nobis illud ſancti Iob ex oī parte poſſit aptari.
Homo natus de muliere, breui uiuens tēpore, repleſ mul- Iob. 14.
tis miſeriis. Quàm uerū uerbum hoc ſit, nō nos uerba do-
cuere ſed uerbera. Homo, inqt: natꝰ de muliere: nihil abie-
ctiꝰ. Et ne fortè ex ip̄a ſibi uoluptate, corporeorū ſenſuum
quā de ſenſibilibus hauriat blandiaſ: in ipſo ſtatim introi-
tu de exitu quoq; terribiliter ammoneſ cū diciſ, breui ui-
uens tēpore. At ne ſpaciolum illud qd̓ inter ingreſſum &
egreſſum relinquiſ: ſibi liberū putet: repleſ, ait, multis mi-
ſeriis. Multis & multiplicibus, inquam, miſeriis corporis,
miſeriis cordis, miſeriis cū dormit, miſeriis dū uigilat: mi-
ſeriis quaquauerſum ſe uertat. Nimirum ipſe quoq; natꝰ
ex uirgine imo factus ex muliere: ſed benedicta in mulieri-
bus: qui loquitur ad matrem. Mulier ecce filius tuus: etiā Ioan. 19.
breui uiuens tēpore ſuper terrā & nihilominus multis eſt
repletus miſeriis, in illa breuitate, appetitus inſidiis, inter-
rogatus cōtumeliis, pulſatus iniuriis, uexatus ſuppliciis,
conuiciis laceſſitus. Tu ne hanc ſufficere dubites oblatio-
nem: quæ reatum omnē primæ præuaricatiōis abſoluat?
Imo uerò non ſicut delictum, ita & donū: Nam peccatum
ex uno in condēnationē: gratia autē ex multis delictis in
iuſtificationem. Et graue quidē omino delictum illud ori
ginale, qd̓ nō ſolū perſonam infecit, ſed & naturā. Perſona
le tamen cuiq; grauius eſt cum iam laxatis habenis exhi-
bemus undiq; membra noſtra arma iniquitatis peccato:
non modo iam alieno: ſed & proprio crimine compediti.
Singulare uerò eſt grauiſſimū quod cōmiſſum eſt in dn̄m
maieſtatis: cum uiri impii uirum iuſtum iniuſte occide-
runt: & ſacrilegas manus in ipſum dei filium iniecerūt cru
deliſſimi homicidæ: imo (ſi fas ē dicere) ēt deicidæ. Quid
duo præcedentia ad tertium? Ad hoc expaluit & expauit
tota machina mundialis, & penè in antiquum chaos ſunt
oīa reuoluta. Ponamus aliquē de regni principibus terrā
regiā populaſſe in uaſtitate hoſtili: ponamꝰ aliū q cū eſſet
de cōuiuio & cōſilio regis unicū eius filium pditoriis ma-
nibus ſuffocaſſe. Nunquid non primus reſpectu ſecūdi in
nocens uidebiſ & immunis? Sic eſt oē pc̄tm̄ quātū ad hoc
pc̄tm̄, & tn̄ hoc pc̄tm̄ in ſe pertulit: qui ſeipſum fecit pc̄tm̄
ut de peccato dānaret pc̄tm̄. Per hoc enim omne peccatū
tam originale quàm perſonale deletū eſt, & ip̄m quoq; ſin
gulare eliminatum eſt per ſeipſum. Argumentum mihi eſt
à maximo: ꝙ duo minora ſunt exploſa. Et ecce argumen-
tū. Peccatum multorū tulit: & pro transgreſſoribus roga-
uit ut non perirent. Pater ignoſce illis quia neſciunt quid Luce. 23.
faciunt. Volat irreuocabile uerbū tuū dn̄e nec reuertetur
ad te uacuum: ſed faciet ad quod miſiſti. Vide nunc opera
domini: quæ poſuit prodigia ſuper terrā. Flagellis cæſus
eſt, ſpinis coronatus, clauis confoſſus, affixus patibulo,
opprobriis

opprobriis ſaturatus: oim tñ dolorũ immemor: ignoſce,
ait, illis. Hinc multæ miſeriæ corporis: hic multæ miæ cor
dis: hinc dolores: hic miſerationes: hinc oleũ exultatiõis:
hinc ſanguinis guttæ decurrẽtis in terram. Miæ dñi mul
tæ: ſed & miſeriæ dñi multæ. Vincẽt ne miſeriæ miſericor-
dias: an miæ miſerias ſuperabũt? Vincãt miæ tuæ antiquæ
dñe: uincat ſapientia malitiã. Magna eñi illorũ iniquitas:
ſed numquid non maior pietas tua dñe? Multũ per oẽm
modum. Nũquid reddit̃ pro bono malũ, ait: quia foderũt
foueã aiæ meæ? Plane foderunt in patientiæ foueam: occa
ſiões plurimas indignationis & ꝑmaximas miniſtrantes?
Sed quid horum fouea ad abyſſum manſuetudinis tuæ?
Retribuentes mala pro bonis foueam foderunt, ſed chari
tas nõ irritatur: nõ præcipitatur: nũquã excidit: nõ in fo-
ueam ruit: & ꝓ retributis malis cumulat bona. D Ab-
ſit ut muſcæ morituræ exterminent ſuauitatẽ unguẽti qđ
de tuo corpore fluit: qa apud ſinũ tuũ mia: & copioſa apđ
eũ redẽptio. Muſcæ morituræ miſeriæ ſunt: muſcæ mori-
turæ blaſphemiæ ſunt: muſcæ morituræ inſultatiões ſunt:
quas tibi reddit generatio praua & exaſperãs. Tu autem
qd? In ipſa eleuatione manuũ tuarũ cũ iã ſacrificiũ matu-
tinum in holocauſtũ ueſpertinũ tranſiret: in ipſa inquam
uirtute incenſi: qđ cælos aſcendebat: terrã operiebat: infe
ros reſpergebat: exaudiendus ꝓ reuerẽtia tua clamas: pa-
ter ignoſce illis: quia neſciunt quid faciunt. O quàm mul-
tus es ad ignoſcendũ: ô quàm magna multitudo dulcedi-
nis tuæ domine. O quàm longè cogitationes tuæ à cogi-
tationibus noſtris: ô quàm firmata eſt etiam ſuper impios
miſericordia tua. Mira res. Ille clamat ignoſce: iudæi cru-
cifige. Molliti ſunt ſermones eius ſup oleũ: & iſti ſunt ia-
cula. O charitas patiẽs, ſed & compatiẽs. Charitas patiẽs
eſt: ſufficit. Charitas benigna eſt: cumulꝰ eſt. Noli uinci à
malo: charitas abũdans: ſed uince in bono malũ: ſupabun
dãs eſt. Nõ eñi ſola patiẽtia ſed & benignitas dei ad pœni
tẽtiã iudæos adduxit: quia benigna charitas: etiã quos to
lerat amat: & amat tã ardẽter. Patiens charitas diſſimulat:
expectat: ſuſtinet delinquẽtẽ: ſed benigna trahit, adducit,
conuerti facit ab errore uiæ ſuæ: deniq́ꝫ cooperit multitu
dinẽ peccatorũ. O iudæi lapides eſtis: ſed lapidẽ percutitis
molliorẽ: de quo reſonat tinnitus pietatis & ebulit oleũ
charitatis. Quõ potabis dñe deſiderantes te torrente uo-
luptatis tuæ: qui ſic pfundis crucifigẽtes te oleo miæ tuæ?
Patet igit̃ quia hæc paſſio potentiſſima eſt ad exhauriẽda
oim genera pctõrũ. Sed qs ſcit ſi data eſt mihi? Mihi data
eſt: quia alteri dari non potuit. Nunquid angelo? Sed ille
nõ eguit. Nũquid diabolo? Sed ille non reſurgit. Deniq́ꝫ
non in ſimilitudinẽ angelorum: abſit autẽ ut in ſimilitudi
nẽ dæmonũ: ſed in ſimilitudinẽ hoim factus & habitu in-
uẽtus ut homo: exinaniuit ſemetipſum formam ſerui acci
piens. Filius erat: & factus eſt tanquã ſeruus. Non ſolũ for
mam ſerui accepit ut ſubeſſet: ſed etiã mali ſerui ut uapula
ret: & ſerui peccati ut pœnã ſolueret cũ culpã nõ haberet.
In ſimilitudinẽ, inqt, hoim nõ hois: quia primꝰ hõ nec in
carne pctĩ nec in ſimilitudine carnis pctĩ creatus eſt. Chri-
ſtus enim uniuerſali hoim miſeria preſſiꝰ & ꝓfundiꝰſe im-
merſit, ne ſubtilis ille diaboli oculus magnũ hoc pietatis
deprehenderet ſacramẽtũ. Ideò habitu & oi habitu inuen
tus eſt ut hõ: nec in eo quãtũ ad naturæ debitũ ſignum ali
qđ ſingularitatis apparuit. Quia eñi ita inuẽtus eſt: ideò
crucifixus. Paucis aũt reuelauit ſeipſum ut eſſent qui cre-
1. Cori. 2. derent: reliquis aũt abſconditus eſt. Quia ſi cognouiſſent
nunquã dñm gloriæ crucifixiſſent. Ad hoc etiã illi ſingula
ri pctõ ignorãtiã copulauit: ut ſub aliqua iuſtitiæ umbra
ignorãtibus poſſet ignoſci. C Duo aũt nobis in hære
ditatẽ reliquerat ille uetuſtus Adã: qui fugit à facie dei la-
borẽ uidelicet & dolorẽ: laborẽ in actione, dolorẽ i paſſio
ne. Non hoc ipſe audierat in paradiſo: quem acceperat ut
operaret̃ & cuſtodiret illũ. Operaret̃ delectabiliter: cuſto-
diret fideliter & ſibi & poſteris ſuis. Chriſtꝰ dñs laborẽ &
dolorẽ conſiderauit: ut traderet eos in manus ſuas: imo ſe
magis in manus eorũ infixus in limo profundi: & intraue

runt aquæ iſtæ uſq́ꝫ ad aĩam eius. Vide, ad patrẽ inqt, hu Pſal. 118.
militatem meam & laborem meũ: qa pauper ego ſum & in
laboribus à iuuentute mea. Laborauit ſuſtinens manus
eius in laboribus ſeruierunt. D De dolore uide quid
dixerit. O uos omnes qui trãſitis per uiã, attẽdite & uide Tren. 1.
te ſi eſt dolor ſicut dolor meus. Verè lãguores nr̃os ipſe tu
lit: & infirmitates nr̃as ipſe portauit: uir dolorũ pauper & Eſa. 53.
dolens: tẽtatus ꝑ oia abſq́ꝫ pctõ. Et in uita paſſiuã habuit
actionẽ: & in morte paſſionẽ actiuã ſuſtinuit dum ſalutem
operaret̃ in medio terræ. Proinde memor ero quãdiu fue-
ro laborũ illorũ quos ptulit in prædicãdo: fatigationum
in diſcurrendo: tentationũ in ieiunando: uigiliarũ in orã
do: lachrymarũ in cõpatiẽdo. Recordabor etiã dolorum
eiꝰ conuiciorũ: ſputorũ: colaphorũ: ſubſannationũ expro-
brationũ: clauorũ horũq́ꝫ ſimiliũ: quæ per eum & ſup eũ
abundantius tranſierunt. Facit ergo mihi fortitudo: facit
ſimilitudo: ſed ſi acceſſerit etiã imitatio ut ſequar ueſtigia
eius. Alioqn etiã exquiret̃ à me ſanguis iuſtus qui effuſus
eſt ſup terrã: nec immunis ero ab illo tam ſingulari ſcelere
Iudæorũ: ꝙ uidelicet tantæ charitati ingratus fuerim: ꝙ
ſpũi gratiæ cõtumeliã fecerim: ꝙ ſanguinẽ teſtamenti pol
lutũ duxerim: ꝙ cõculcauerim filiũ dei. A Sunt pleriq́ꝫ
qui laborẽ & dolorẽ patiunt̃: ſed neceſſitas in cauſa eſt nõ
uoluntas: & hi nõ ſunt conformes imaginis filij dei. Sunt
qui ex uolũtate ſuſtinẽt: ſed nõ eſt eis ſors neq́ꝫ pars in ſer
mone iſto. Vigilat tota nocte luxurioſus nõ ſolũ patiẽter
ſed & libenter: ut ſuam expleat uoluptatẽ: uigilat raptor
ueſtitus ferro ut diripiat prædã: uigilat fur ut domũ pfo-
diat alienã. Sed hi omnes & horum ſimiles longè ſunt à la
bore & dolore quẽ cõſiderat dñs. Homines aũt bonæ no
luntatis qui xp̃iana uoluntate diuitias paupertate cõmu
tarũt: uel etiã nõ habitas tanquã habitas cõtempſerũt: re
linquentes oia ꝓpter ipm: ſicut & ipſe reliqt oia ꝓpter ip-
ſos: ſequunt̃ eũ quocũq́ꝫ ierit. Huiuſmodi aũt imitatio ua-
lidiſſimũ argumentũ mihi eſt: ꝙ paſſio ſaluatoris & ſimili
tudo humanitatis in meam tranſeũt utilitatem. Hic eñi ſa-
por: hic fructꝰ laboris eſt & doloris. B Vide ergo quàm
magnificauerit facere tecũ illa maieſtas. De oibus quæ in
cælo & ſub cælo ſunt: dixit & facta ſunt. Et quid facilius di
ctu? Sed nũquid ſolo uerbo factũ eſt cum te quem fecerat
refecit? Triginta & tribus annis ſup terrã uiſus, & cũ hoi
bus cõuerſatus: etiã habuit in factis calumniatores: in di-
ctis inſultatores: nõ habẽs ubi caput ſuũ reclinaret. Qua-
re hoc? Quia uerbũ à ſua ſubtilitate deſcenderat: & groſ-
ſius acceperat indumentũ. Nam caro factum fuerat & iõ
groſſiori & moroſiori ope utebat̃. Sicut aũt cogitatio ne-
ſtit ſibi uocẽ corporeã: abſq́ꝫ ſui diminutione uel ante uo
cẽ: uel poſt uocẽ: ſic filius dei aſſumpſit carnẽ nõ cõmixtio
nẽ paſſus neq́ꝫ diminutionẽ: nec añ carnẽ nec poſt carnẽ.
Apđ prem inuiſibilis: ſed hic manus nr̃æ tractauerunt de
ũbo uitæ: & qđ erat ab initio uidimꝰ oculis noſtris. Hoc
aũt uerbũ qa carnẽ puriſſimã & aĩam ſanctiſſimã unierat
ſibi, libere moderabat̃ actiones corporis ſui, tum qa ſapiẽ
tia & iuſtitia erat: tum quia nullã habebat prorſus legem
in membris ſuis repugnantẽ legi mẽtis ſuæ. Meum uerbũ
nec ſapientia nec iuſtitia eſt, ſed tñ utriuſq́ꝫ capax, & poſ-
ſunt ei hæc abeſſe & adeſſe: abeſſe autẽ facilius. Familiare
enim magis iam nobis eſt carnis nr̃æ ſeruire uitijs, quàm
actiones & paſſiones eius ordinare: pro eo ꝙ oĩs ætas ab
adoleſcentia prona eſt in malũ, inter flagella quoq́ꝫ & gla-
dios: etiam ſub diſcrimine mortis ad ſuas ambiens uolu-
ptates. Felix cuius cogitatio hoc eſt uerbum noſtrum om
nes actiones ſuas ad iuſtitiam dirigit: ut & intentio ſana
ſit: & opatio recta. Felix qui paſſiones corporis ſui ꝓpter
iuſtitiã ordinat, ut quicquid patit̃: ꝓpter dei filiũ patiat̃:
quatenus & à corde tollatur murmuratio: & in ore uerſet̃
gratiarum actio & uox laudis. D Qui ſic extulit ſe: iſte
tollit grabatum ſuum & uadit in domum ſuam. Grabatũ
noſtrum corpus eſt: in quo prius languidi iacebamus: ſer-
uentes deſiderijs & concupiſcentijs noſtris. Nunc porta-
mus illud cum ſpũi obedire cogimus, & mortuum noſtrũ

portamus:qa corpꝰ mortuũ eſt ꝓpter pctm̃. Ambulamus
tñ nõ currimꝰ:qa corpus qđ corrũpiť aggrauat animã &
deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitãtẽ. Am
bulamꝰ etiã in domũ noſtrã.In quã domũ? In matrẽ oim
qa ſepulchra eorũ domus illorũ in æternũ. Vel potius in
domũ noſtrã:quã habemus ex deo nõ manufactã æternã
in cælis.Qui ſub hoc onere ambulamꝰ poſito eo qđ puta
tis quo curremꝰ? Quõ uolabimus? Planè ſup pennas uẽ
torũ. A Amplexatus eſt nos dñs ieſus p laborẽ & dolo
rẽ noſtrũ.Amplectamur eũ nos quoq; uicariis qbuſdã am
plexibus ꝓpter iuſtitiã & iuſtitiã ſuã:actiones ad iuſtitiã
dirigẽdo:paſſiões ꝓpter iuſtitiã ſuſtinẽdo.Dicamꝰ quoq;
Gen.32. cũ ſpõſa.Tenui eũ nec dimittã. Dicamꝰ etiã cũ pr̃iarcha:
nõ dimittã te niſi benedixeris mihi.Quid em̃ iã ſupereſt
niſi benedictio? Quid poſt amplexũ:niſi oſculũ reſtat? Si
Can.1. ſic adhærerẽ deo:quõ nõ iam clamare liberet? Oſculetur
me oſculo oris ſui.Ciba nos interim dñe lachrymarũ pa
ne:& potũ da nobis in lachrymis in menſura:donec pdu
cas nos ad menſurã bonã & cõfertã & coagitatam:quã da
bis in ſinus noſtros:qui es in ſinu patris ſuper oia benedi
ctus deus in ſecula Amen.

In cœna dñi de baptiſmo & de ſacramento altaris & ablutione pedum.Sermo.

HI ſunt dies quos obſeruare debemꝰ: dies pleni
pietate & gratia qbꝰ etiã ſceleratorũ hoim mẽ
tes ad pœnitentiã ꝓuocanť.Tanta ſiquidem eſt
uis ſacramentorũ eorũ:quæ diebus iſtis recolũ
tur:ut poſſint ipſa quoq; lapidea ſcindere corda: & pectꝰ
omne licet ferreũ emollire ſufficiãt. Deniq; uidemus uſq;
hodie ad paſſionẽ chriſti nõ modo cœleſtia compati: ſed
terrã moueri & petras ſcindi:& in cõfeſſione pctõrũ apiri
monumenta. B At uerò qm̃ ſic eſt in ſpũalibus cibis ſi
cut & in corporalibus ut in quibuſdam ſtatim præſto ſit
ſapor,in aliquibus oporteat laborare:q̃ manifeſta ſunt no
ſtro non indigent miniſterio:quæ uerò clauſa ſunt diligẽ
tẽ uolunt habere cõſideratorẽ.Neq; em̃ tradit mater par
uulo nucẽ integrã:ſed frangit eã & nucleũ porrigit.Sic &
ego uobis fratres chariſſimi ſi poſſem ſacramenta q̃ clau
ſa ſunt aperire debuerã:ſed qa minus poſſum : rogemus
ut uobis pariter & mihi mater ſapiẽtia frãgat nuces iſtas:
nuces inquã quas ꝓtulit:ſacerdotalis uirga uirtutis, quã
emiſit dñs ex ſion. C Multa quidem ſunt ſacramẽta : &
ſcrutandis oibus hora nõ ſufficit.Fortaſſis etiã aliqui ue
ſtrum imbecilles ſunt ad tanta ſimul capienda . De tribus
itaq; ſacramentis q̃ ſatis congrua ſunt huic tẽpori,dicen
dũ erit quod dñs ipſe donauerit.Sacramentũ diciť ſacrũ
ſignũ ſiue ſacrũ ſecretũ.Multa ſiquidẽ ſiunt ꝓpter ſe tãtũ:
alia uerò propter alia deſignanda:& ipſa dicunť ſigna &
ſunt.Vt em̃ de uſualibus ſumamus exẽplũ: dať anulus ab
ſolute ꝓpter anulũ & nulla eſt ſignificatio:dať ad inueſtiẽ
dũ de hæreditate aliqua & ſignũ eſt:ita ut iam dicere poſ
ſit q accipit.Anulus nõ ualet qcquã ſed hæreditas eſt quã
quærebã.In hũc itaq; modũ appropinquãs paſſioni dñs
de gr̃a ſua inueſtire curauit ſuos : ut inuiſibilis gr̃a ſigno
aliquo uiſibili p̃ſtareť. D Ad hoc inſtituta ſunt oia ſa
cramẽta: ad hoc euchariſtiæ participatio: ad hoc pedum
ablutio:ad hoc deniq; ipſe baptiſmus initiũ ſacramẽtorũ
oim ĩ quo cõplãtamur ſimilitudini mortis eiꝰ:unde & tri
na merſio,tridui qđ nunc celebrandũ eſt formam gerit.Si
cut em̃ in exterioribus diuerſa ſunt ſigna & ut cæpto im
moremur exemplo:uariæ ſunt inueſtituræ ſm ea de quibꝰ
inueſtimur:uerbi gr̃a:inueſtitur canonicꝰ per librum:ab
bas p baculũ:ep̃s p baculum & anulũ ſimul:ſicut inquã in
hmõi rebus eſt:ſic & diuiſiones gr̃arũ diuerſis ſunt tradi
tæ ſacramẽtis.Quæ eſt gr̃a unde p baptiſmũ inueſtimur?
Vtiq; purgatio delictorũ.Quis em̃ põt facere mundũ de
immũdo cõceptũ ſemine: niſi q ſolus eſt mũdus:& in quẽ
pctm̃ no cadit deus? Huius qdẽ gratiæ ſacramentum priꝰ
erat circumciſio:ut originalis rubiginẽ culpæ quæ mana
uerat à parẽtibꝰ primis,cultellus eraderet:ſed ueniẽte do
mino q agnus eſt totꝰ ſuauis & mitis:cuius iugũ ſuaue eſt
& onus leue:optime ſatis mutatũ eſt ut inueteratã rubigi
nẽ cum unctione ſanctiſpũs aqua dilueret:& acerbitas illa
ceſſaret. A Sed fortè quærat aliqs & dicat.Si deletũ eſt
in baptiſmo qđ contraximus à parentibus:cur adhuc ma
net cupiditatis fomes & uelut incẽtiuum q̃ddã pcti? Neq;
em̃ dubiũ quin à primis parentibus in nos traducta ſit lex
iſta peccati.Oẽs ſiqdẽ ĩ peccatrice uoluptate generamur:
ꝓpterea licet inuiti,illicitos quoſdã motꝰ cõcupiſcẽtiarũ
& tãquã beſtiales ſentimꝰ.Dixi uobis ſæpius nec mẽte ex
cidere debet:qm̃ in caſu primi hoĩs cecidimus oẽs.Cecidi
mus aũt ſup aceruũ lapidũ:& in luto:unde nõ ſolũ inqna
ti ſed etiã uulnerati & grauiter quaſſati ſumus.Lauari qui
dem cito poſſumus:ad ſanandũ uerò opus eſt curatione
multa.Lauamur igiť in baptiſmo:qa deleť cyrographum
dãnationis noſtræ:& gr̃a hæc nobis cõferť ut iã nobis cõ
cupiſcentia noceat : ſi tñ à conſenſu abſtineamus : atq; ita
tanquã ſanies inueterati ulceris remoueť:dũ tolliť damna
tio & reſponſum mortis qđ prius inde manabat . Sed qs
poterit tã efferos motꝰ frãgere? qs pruritũ ulceris huiꝰ fer
re queat? Cõfidite qa & in hoc gr̃a ſubuenit:& ut ſecuri
ſitis ſacramẽti dñici corpis & ſanguinis p̃cioſi inueſtitu
rã habetis. B Duo em̃ illud ſacrm̃ opať in nobis:ut ui
delicet & ſenſum minuat ĩ minimis:& in grauioribꝰ pctĩs
tollat oino cõſenſum.Si qs urm̃ nõ tã ſepe mõ:nõ tã acer
bos ſentit iracũdiæ motus,inuidiæ,luxuriæ, aut cæterorũ
hmõi:gr̃as agat corpori & ſanguini dñi qm̃ uirtꝰ ſacramẽ
ti opať in eo:& gaudeat ꝙ peſſimũ ulcus accedat ad ſani
tatẽ.Sed tñ qd agimꝰ ꝙ in hoc corpe pctĩ & in hoc tpe ma
lo nõ poſſumꝰ eſſe ſine pctõ? Nunqd deſperabimꝰ? Abſit.
Si dixerimus (ait btũs ioannes) quia pctm̃ nõ habemꝰ noſ 1. Ioan.1.
ipſos ſeducimꝰ:& ueritas ĩ nobis nõ eſt.Si aũt cõfitemur
pctã noſtra fidelis deus eſt q remittat nobis pctã:& emun
det nos ab oĩ iniqtate.Nã ut de remiſſione quotidianorũ
minime dubitemus:habemus eius ſacramẽtũ,pedũ ablu
tionẽ.Quæris fortè unde ſciã ꝙ ſacramẽtũ ſit huiꝰ remiſ
ſionis:maxime cũ ipſe dñs ꝓmiſerit petro dicens.Qđ ego Ioan.13
facio tu neſcis mõ:ſcies aũt poſtea:nihil aũt de ſacramen
to locutus eſt:ſed tm̃ exẽplũ,inqt,dedi nobis:ut & nos ita
faciatis.Verũ multa habebat illis dicere:ſed tunc portare
nõ poterãt.Ideoq; nec ex toto uoluit eos anxios & ſuſpe
ctos relinq̃re:nec dicere qđ tũc nõ caperẽt. Vis aũt noſſe
quia ꝓ ſacro illud eſt,nõ pro ſolo exẽplo factum? Illud at
tẽde qđ petro dictum eſt. Si nõ lauero te:nõ habebis par
tẽ mecũ.Aliqd igiť latet qđ neceſſariũ eſt ad ſalutẽ : qñ ſi
ne eo nec ipſe petrꝰ partẽ haberet in regno xp̃i & dei. Vi
de em̃ ſi nõ expauerit petrus ad tantæ cominationis terri
ficũ uerbũ:ſi nõ agnouerit ſalutare eſſe myſteriũ cũ r̃ndit.
Dñe nõ tm̃ pedes meos,ſed & manus & caput.Et unde ſci Ibidem.
mus:quia ad diluenda pctã q̃ nõ ſunt ad mortẽ:& à quibꝰ
plenè cauere nõ poſſumꝰ an̄ mortẽ ablutio iſta pertineat?
Ex eo planè ꝙ offerenti manꝰ & caput pariter ad abluẽdũ
reſponſum eſt.Qui lotus eſt non indiget niſi ut pedes la
uet.Lotus eſt q grauia pctã nõ habet:cuius caput.i. inten
tio,& manꝰ id eſt opatio & cõuerſatio mũda eſt:ſed pedes
qui ſunt aĩæ affectiões dũ in hoc puluere gradimur ex to
to mũdi eſſe nõ poſſunt:qn aliqñ uanitati:aliqñ uolupta
ti aut curioſitati plus quàm oportet cedat animus uel ad
horã.In multis em̃ offendimꝰ oẽs.Verũtñ nemo contẽnat
aut paruipendat.Impoſſibile eſt em̃ cũ eis ſaluari:impoſſi
bile eſt ea dirui:niſi p chriſtũ ieſum & à chriſto.Nemo in
quam pnicioſa ſecuritate dormitet:declinãs in uerba ma
litiæ ad excuſandas excuſationes in pctĩs: qm̃ ut audiuit
Petrus ab ipſo:niſi laueri te a chriſtus nõ haberet partẽ cũ
eo.Nec ideo tamẽ pro eis neceſſe eſt nimis eſſe ſolicitos:
ignoſcet facile imo & libenter:ſi tantummodo nos agno
ſcamus.In hmõi nãq; quaſi ineuitabilibus & negligentia
culpabilis eſt:& timor immoderatꝰ.Hinc eſt quod in ora
tione quã ipſe cõſtituit quotidie pro peccatis illis uoluit
nos orare.Sicut enim de concupiſcentia diximus ꝙ licet
damnationem abſtulerit:quia iuxta apoſtolũ.Nulla dam Roma.8.
natio eſt his qui ſunt in chriſto ieſu: tamen ad humilian
dos nos

dos nos ip̄am adhuc patiſ uiuere in nobis & grauiter affli
gere nos ut ſentiamus q̄d nobis gr̄a p̄ſtet, & ſemp ad illi⁹
auxiliū recurram⁹: ſic & de minorib⁹ iſtis pc̄tis pia diſpen
ſatiōe nobiſcū agiť: ut nō penitus auferanť ſed in illis nos
erudiat deus: ut cū minima cauere non poſſumus, certi ſi-
mus ꝙ nō noſtris uiribus maiora ſuperemus ſemperq́ ti-
morati, & oīno ſoliciti ſimus quō eius gr̄am non amitta-
mus quā nobis tā multipliciter neceſſariā eſſe ſentimus.

In die ſancto paſchæ de ſeptem ſignaculis quæ ſoluit agnus. *Sermo primus.* B

Apoc. 5. VIcit leo de tribu iuda. Vicit planè malitiā ſapiā
attingens à fine uſq; ad finē fortiter: & ſuauiter
uniuerſa diſponens: ſed ꝑ me fortiter: ſuauiter
mihi. Vicit iudæorū blaſphemias in patibulo:
fortē armatū alligauit in atrio, & de ipſo mortis imperio
triūphauit. Vbi ēm ſūt opprobria tua iudææ: ubi ſunt fa-
bule uaſa captiuitatis? ubi eſt mors uictoria tua? Cōfuſus
eſt calūniator: raptor ſpoliatus eſt. Nouum genus poten-
tiæ: haſten⁹ uictorioſa mors obſtupeſcit. Quid tu iudææ?
quid pridie ante crucem agitabas caput ſacrilegū? quid
Mat.27. ſacrū hoīs chriſti caput exagitabas opprobriis? Chriſtus,
inquit, rex iſrael deſcēdat de cruce. O uenenata ligua, uer-
bum malitie: ſermo nequā. Nō eſt hoc caypha q̄d paulo-
Ioan.11. ante dicebas. Expedit ut unus moriať homo pro populo:
& non tota gēs pereat. Ad illud quia mēdaciū nō erat nō
loquebaris de ꝓprio; non à temetipſo dicebas ſi rex iſrael
eſt deſcēdat de cruce. Hoc planè tuū eſt: magis aūt eius q
mēdax eſt ab initio. Quid ēm cōſequētiæ uideť hr̄e ut de-
ſcendat ſi rex iſrael eſt & nō magis aſcēdat? Sic nō memi-
niſti ſerpēs antique quàm confuſus abſceſſeris olim cū di
Matt.4. cere p̄ſumpſiſſes. Mitte te deorſum, & hæc oīa tibi dabo ſi
ꝓcidēs adoraueris me. Sic tibi iudææ excidit q̄d audiſti:
quia dn̄s regnauit à ligno: ut regē abneges q̄a manet in li
gno. Sed forſitā nec audiſti: quia nō iudæis ſed nationib⁹
Ps.95. hæc annūciatio debebať. Dicite, inq̄t, ī natiōib⁹ q̄a dn̄s re
gnauit à ligno. Merito ꝓinde titulū regni p̄ſes gētilis in-
ſcripſit ligno nec potuit iudæus ut noluit corrūpe titulī
inſcriptionē: nedū ip̄edire dn̄icā paſſionē & nr̄am redem-
ptionē. D Deſcēdat, inquiūt, ſi rex iſrael eſt. Imo uerò
q̄a rex iſr̄l eſt titulū regni nō deſerat: uirgā ip̄erii nō depo
Eſa.9. nat cui⁹ nimirū imperiū ſup humerū ei⁹: ſicut p̄cinit Eſai-
Ioan.19. as. Noli, inquint Iudæi ad pylatū: noli ſcribere rex iudæo
rū: ſed q̄a ip̄e dixit rex ſum iudæorū. Et pylat⁹. Q̄d ſcripſi
ſcripſi. Si pylatus q̄d ſcripſit ſcripſit: xp̄s non perficiet q̄d
incepit? Ipſe enim cœpit & ſaluabit nos. Sed dicūt: Alios
ſaluos fecit: ſeipſum non poteſt ſaluum facere. Imo uerò ſi
deſcenderit: neminem ſaluum faciet. Cum enim ſaluus
eſſe non poſſit niſi qui perſeuerauerit uſq; in finem, quan
tominus poterit eſſe ſaluator? Alios ergo ſaluos fecit, nā
ſaluatione cum ſit ſalus ipſe non indigēt. Operatur ſalu-
tem noſtram: nec candam deeſſe patitur ſacrificio ueſper
tino hoſtiæ ſalutari. Nouit iniq̄ue quid cogites. Non ti-
bi dabit occaſionem ſurripiendæ nobis perſeuerantiæ:
quæ ſola coronatur. Non faciet obmuteſcere prædicato
rum linguas conſolantium puſillanimes & dicentium ſin-
gulis: tu locum tuum ne deſeras: q̄d ſine dubio ſeq̄retur ſi
reſpōdere poſſent: quia xp̄s ſuum deſeruit. Proni ēm ſunt
ſenſus hominis & cogitationes in malum. Sine cauſa mali
gne paraſti ſagittas tuas in pharetra: & diſcipulorum ſu-
ſpiria cumulas opprobriis iudæorū. Illi q̄ppe deſperant:
iſti improperant: ſed chriſtū neutra tela nocebunt. Aliud
tp̄s elegit cōfortādis diſcipulis: & aliud aduerſariis confu
tandis. Interim patientiam magis exhibet: humilitatem
commendat: obedientiam implet: perficit charitatem. A
His namq; uirtutum gemmis quatuor cornua crucis or-
nantur. Et eſt ſupereminētior charitas: à dextris obedien
tia: patientia à ſiniſtris: radix uirtutū humilitas in profun
do. His ditauit tropheū crucis, cōſummatio dn̄icæ paſſio
nis cum ad iudæorū blaſphemias humilis: ad uulnera pa-
tiens: intus linguis, clauis exteri⁹ pūgeretur. Nam & cha
ritas in eo perfecta eſt: ꝙ pro amicis aīam poſuit: & obedi
entia conſummata: cum inclinato capite tradidit ſpm̄: fa-
ctus obediens uſq; ad mortem. His ſpoliare dotibus: hac
priuare gloria xp̄i ſatagebant eccleſiam q dicebant. Si rex
iſrael eſt deſcendat de cruce. Nimirum ut non ſit iam obe-
dientiæ forma: nō incentiuū amoris: nō patientiæ uel hūi
litatis exemplum: ſed deleri habeāt ex euāgelio uerba illa
ſuauiſſima & dulciora ſup mel & fauū. Maiorem hac dile- Ioan.15
ctionem nemo habet: ut aīam ſuam ponat quis pro amicis
ſuis. Et ad patrem. Opus conſummaui: quod dediſti mihi Ioan.17.
ut faciam. Itemq; ad diſcipulos. Diſcite à me quia mitis Matt.11.
ſum & humilis corde. Et ego ſi exaltatus fuero à terra: om- Ioan.12.
nia traham ad meipſum. Hoc eſt enim quod dolet uenena Nūe.27.
ti ſerpentis aſtutia exaltatū in deſerto ſerpentē æneū: cui⁹
intuitu ſanētur uulnera quæ inflixit. Aliogn quoniā alio
inſtigante miſiſſe credimus uxorem pilati ad ipſum dicen
tem. Nihil tibi & iuſto illi: multa ēm paſſa ſunt hodie per Matt.27.
uiſum propter eum. Timebat ergo iam tunc: ſed nunc ma
xime uirtute crucis eneruari ſe ſentiens inimicus. Sera di-
citur pœnitētia: & quos inſtigauit ad crucifigendū, inſti-
gat ad ſuadendū ut de cruce deſcendat. Deniq; ſi rex iſr̄l
eſt (inquiūt) deſcēdat de cruce & credimus ei. Hæc planè
ſerpentis aſtutia: hæc adinuentio neq̄tiæ ſpiritalis. Audie
rat impius ſaluatoris uocem dicentis. Non ſum miſſus ni- Matth.15
ſi ad oues q̄ perierūt domus iſrael. Et nouerat quantū pro
ſalute illius populi zelum gerere uidereť: propterea mali-
cioſe nimis linguas erudiens blaſphemorum ſuggerebat
ut dicerent: deſcendat & credimus: quaſi iam nihil poſſet
obſtare quin deſcenderet: qui eorū credulitatē tantopere
deſideraret. Sed quid machinatur aut cui parat inſidias
uerſipellis? Nempe ei in quo nihil proficiet inimicus & fi-
lius iniquitatis non apponet nocere ei. Non mouetur ua
na pollicitatiōe: q nouit omnium corda: ſicut nec expro-
bratione blaſphema mitiſſimus omnium mouebatur. Eo
quippe tendebat malitioſa ſuaſio: nō ut ipſi crederent: ſed
nr̄a quoq; ſi qua erat fides in eū omnimodis deperiret. Le
gētes ēm dei ꝑfecta ſunt opa, q̄n fateremur deum qui ſalu
tis opus reliquiſſet imperfectum? Sed audiamus quid ad
Sopho.3. hæc xp̄s r̄ndeat per ꝓphetam. Quæris ſigna iudææ? Ex-
pecta me in die reſurrectionis meæ. Si uis credere: maiora
iam tibi opera demonſtraui. Multiplicaui ſigna: ſanitates
perfeci heri & pridie: hodie magis habeo conſummari.
An non maius erat quod uidiſti e corporibus obſeſſis ſpi
ritus exire malignos: & de grabatis ſuis exilire paralyti-
cos: quàm è manib⁹ meis uel pedibus clauos reſilire quos
infixiſti? Sed patiēdi tempus eſt non faciendi: & paſſionis
horā ſicut præuenire fruſtra conatus es, ſic ne poteris im-
pedire. Sed ſi adhuc generatio praua & adultera ſignum
quærit: non ei dabitur niſi ſignū Ionæ ꝓphetę. Nō ſignū
deſcenſionis: ſed reſurrectionis. Q; ſi iudæus non q̄rit am-
plectatur & gaudeat xp̄ianus. Vicit enim leo de tribu Iu-
da. Suſcitatus eſt paterna uoce leonis catulus: clauſo pro
diit tumulo: qui de patibulo non deſcendit. An uerò id
maius ſit inimici noſtri ſint iudices, qui tam curioſe mu-
nierāt monumentum; ſignantes lapidem cum cuſtodibus.
Matt.28. Hūc ēm lapidē magnū ualde de quo mulieres illæ deuotę
inuicē quærebantur, facta iam reſurrectione dn̄ica reuol-
uit angelus: & reſedit (ſicut ſcriptum eſt) ſuper eū. Cōſtat
proinde clauſo exiſſe tumulo rediuiuū corpus q̄d clauſo
uirginis utero natum proceſſit in uitam: & ad diſcipulos
clauſis introiuit ianuis in conclaue. Sed eſt locus unde
clauſis noluit procedere ianuis carcer utiq; gehennalis.
Confregit ſiquidem ferreos uectes: repagula uniuerſa cō-
triuit: ut libere ſuos educeret quos redemerat de manu
inimici, & planis egrederentur portis agmina ſanctorum
dealbatorum: qui lauerunt ſtolas ſuas & candidas eas fe-
cerunt in ſanguine agni. Candidas prorſus in ſanguine
agni: quia exiuit cum eo & in eo etiam aqua dealbans &
teſtimonium perhibet ip̄e qui uidit. Aut certe cādidas in
ſanguine agni nouelli: ſanguine lacteo candido & rubi-
cundo: ſicut habes in cantico canticorum. Dilectus meus Cā.5.
(ait ſponſa) candidus & rubicundus: electus ex milibus.

B Inde eſt ꝙ in ſtola cãdida & fulgureo uultu teſtis quo-
ꝗ reſurrectiõis apparuit. Iã ſi cõfutandis iudæorũ calum-
niis ſufficere uidef hoc ipſum ꝙ clauſo egreſſus eſt monu-
mẽto cui iſultãtes dicebãt: ſi rex iſrl' eſt deſcẽdat de cruce:
curioſius nãq; monumẽtũ claudere & ſignare ſtuduerant
quàm infigere clauos. Si igitur uicit leo de tribu Iuda in
hoc ipſo proceſſu & maius demonſtrauit opus quàm pe-
terent: ipm iã reſurrectionis miraculũ cui poterit cõpara-
ri? C Legimus nõnullorũ pceſſiſſe reſurrectiones: aut
magis certè ſuſcitatiões, ſed iſtius preãbulas: qbus & du-
plici priuilegio noſcif pemiuere. Nã cæteri qdẽ reſurrexe
rãt mortui iterũ morituri: xp̃s reſurgẽs ex mortuis iã nõ
morif: mors illi ultra non dñabif. Illi mortui denuo opus
habent iterũ reſuſcitari: xp̃s ꝙ mortuus eſt pctõ, mortuus
eſt ſemel: ꝙ aũt uiuit, uiuit deo, uiuit ĩ æternitate. Merito
proinde reſurgentiũ primitiæ chriſtus: qui ita reſurrexit
ut cadere non adiiciat: q ſolus attigit immortalitatẽ. Eſt &
aliud in quo reſurrectionis huiꝰ innoteſcat gloria ſingu-
laris. Quis eñ in oibꝰ cæteris ſuſcitauit aliqñ ſemetipſum?
Ineſtabile iſtud eſt ut à morte ſe excitet ipſe qui dormit:
4.Re. 4. ſingulare eſt: nõ eſt qui faciat nõ eſt uſq; ad unũ. Heliſæus
pp̃heta mortuũ ſuſcitauit ſed alterũ, nõ ſeipſum. Ecce eiũ
quot annis iacet in monumẽto: qd' à ſe nõ poteſt, ſperans
ab alio ſuſcitari: ab eo utiq; q triũphauit mortis imperiũ
in ſeipõ. Inde eſt ꝙ cæteros quidẽ dicimus ſuſcitatos, xp̃m
reſurrexiſſe: q ſolus uirtute ppria uictor prodiit de ſepul-
chro. Siqdẽ & in hoc uicit Leo de tribu Iuda. Quãtũ po-
terit, imo qd nõ poſſe uidebif uiuẽs & dicẽs patri. Reſur-
rexi & adhuc ſum tecũ: qui tã potẽs extitit deputatus cũ
mortuis, ſed inter mortuos liber. Nec uerò reſurrectionẽ
Oſee.6. diſtulit ultra tertiũ diẽ: ut pp̃heta fidelis inueniaf q dixit.
Viuificabit nos poſt duos dies: ĩ die tertia ſuſcitabit nos.
Decet nimirũ, ut quẽadmodũ caput pceſſit ſequãf mẽbra
In patibulo ſexta feria redemit hoiem: ipſa die qua fece-
rat hoiem in initio: Sequẽti die ſabbatizauit in monumen
to: cõſummato opere qd' ſuſceperat. Tertia uerò q̃ prima
dierũ eſt primitiæ dormientiũ apparuit mortis uictor no-
uus homo. Ita & nos qcũq; ſequimur caput noſtrũ: tota
die hac qua plaſmati & redẽpti ſumus, nõ ceſſemus agere
pœnitentiam: non ceſſemus tollere crucem noſtram: perſe
uerantes in ea ſicut ipſe perſeuerauit: donec dicat ſpũs ut
requieſcamus à laboribus nr̃is. Neminẽ audiamꝰ fratres:
nõ carnẽ & ſanguinem: nõ ſpm quẽlibet deſcẽſum à cruce
ſuadẽtẽ. Perſiſtamus in cruce, moriamur in cruce: depona-
mur aliorũ manibꝰ nõ nr̃a leuitate. Caput nr̃m depoſuere
uiri iuſti: nos ergo dignatiõe ſua angeli ſcti deponãt: ut cõ
ſummata uiriliter die crucis, ſcd'a q̃ poſt mortem eſt: geſca
mus ſuauiter: dormiamꝰ feliciter in ſepulchris: expectãtes
btãm ſpẽ & aduẽtũ glĩæ magni dei: q reſuſcitabit corpora
Ioan.11. nr̃a tertia demũ die: cõfigurata corpis claritati ſuæ. Fetẽt
q̃triduani ſicut de lazaro ſcribif. Iã fetet domine: quatri
duanꝰ eſt eñ adinuentio filiorũ Adã quartã formauit diẽ:
quã à dño nõ accepit. Propterea corrupti ſũt & abomina
biles facti ſunt: tanquã iumẽta q̃ in ſtercore ſuo putruerũt
Diuinæ ſiqdẽ ordinationis eſt triduũ qd' p̃diximꝰ: ĩ labo-
re: in reqe: ĩ reſurrectiõe. Nõ placẽt hæc filiis hoim ſed ſuã
uolunt pferre diem: differẽtes pniam: ut indulgeant uolu
ptati. Nõ eſt hæc dies quã fecit dñs: quatriduani facti ſunt
& iam fetent. Non nouit hanc qd' de Maria natũ eſt ſcti ñ:
tertia reſurrexit die: ne uideret corruptionem. Vicit itaq;
Leo de tribu Iuda. Occiſus eſt agnus ſed Lo uicit. Leo ru-
gict, quis non pauebit? Leo inquã fortiſſimus beſtiarũ q
ad nullius pauebit occurſum. f. Leo de tribu Iuda. Paueãt
qui abnegauerunt: qui dixerũt: nõ habemus regem niſi
cæſarẽ. Paueãt q dixerunt: nolumꝰ hũc regnare ſuper nos.
Matth.28 Redit ſiqdẽ accepto regno: & malos male perdet. Vultis
Pſal.2. noſſe quia redit accepto regno? Data eſt mihi, inquit, oĩs
ptãs in cælo & in terra. Sed & pr' in pſalmo. Poſtula à me
(ait) & dabo tibi gentes hereditatem tuam & poſſeſſionẽ
tuam terminos terræ. Reges eos in uirga ferrea & tanquã
uas figuli confringes eos. Fortis ſiqdẽ Leo eſt, non crude-
lis: grauis tñ indignatio eius: & intolerabilis ira colũbæ.
Sed pro ſuis Leo rugiet: nõ in ſuos. Paueãt alieni: tribꝰ iu
da magis exultet. Gaudeãt q induti ſunt cõfeſſiõe: quorũ
oĩa oſſa dicũt: dñe qs ſimilis tibi? Leo de tribu Iuda: radix
Dauid. Dicif eñ Dauid deſiderabilis uel manu fortis: &
idẽ ait. Añ te oẽ deſideriũ meũ & fortitudinẽ meã ad te cu ps.37.
ſtodiã. Radix inqt Dauid. Nõ Dauid radix eiꝰ: ſed ipſe ra
dix Dauid: qa portat & nõ portaf. Merito dauid ſctẽ filiũ
tuũ uocas dñm tuũ: qa non tu radicẽ portas ſed radix te.
Radix fortitudinis tuæ & deſiderii: radix deſiderabilis: ra
dix fortis. Vicit Leo de tribu Iuda radix Dauid: apire li-
brũ & ſoluere ſeptẽ ſignacl'a eiꝰ. Apocalipſis v̾ba ſũt hæc.
Diſcãt q nõ legerũt: recolãt q nouerũt. C Vidi, inqt, Io Apoc.5.
annes, ĩ dextera ſedẽtis ſup thronũ librũ ſignatũ ſigillis ſe
ptẽ, & non erat q legeret uel apiret. Ego, ait, flebã multũ ꝙ
nemo apire librũ dignꝰ inueniref. Et unus de ſenioribus
dixit mihi. Ne fleueris. Ecce uicit Leo de tribu Iuda radix
Dauid. Et uidi: & ecce in medio throni agnum ſtantẽ tan
quã occiſum. Et ueniẽs accepit librũ de dextra ſedẽtis in
throno, & aperuit librũ: factaq; eſt lætitia magna & grarũ
actio. Leonẽ Ioães audierat, & agnũ uidit. Agnꝰ occiſus
eſt, agnꝰ accepit librũ, agnꝰ apuit, & apparuit Leo. Deniq;
dignus eſt (aiũt ſeniores) agnus q occiſus eſt accipe forti
tudinẽ. Nõ mãſuetudinẽ amittere, ſed accipe fortitudinẽ,
ut & agnus maneat & Leo ſit. Plus dico: ut mihi uidef idẽ
etiã liber eſt q nõ poterat aperiri. D Quis eñ dignꝰ in-
ueniref aperire hũc librũ? Indignũ ſe profitef & ipſe bapti
ſta Ioannes: quo inter natos mulierum maior nemo ſurre- Marci.1.
xit. Non ſum, inqt, dignus ſoluere corrigiam calciamenti
eius. Venerat enim ad nos calciata maieſtas, diuinitas in-
carnata uenerat dei ſapiẽtia: ſed in libro clauſo utiq; & ſigna
to. Quod ligabat corrigia calciamenti: hoc claudebant ſi-
gnacula libri. Sed quid dicimus ſuper his ſeptẽ? An fortè
triplex aiæ uirtus, ratio, memoria, & uoluntas: & quadri-
pharia corpis cõpoſitio ex elemẽtis uidelicet quatuor, in
his ſeptem eſt intelligenda, ut nihil de ueritate humanita-
tis defuiſſe nouerimus ſaluatoris? An magis hũanitas eius
ipſe eſt liber, & quærenda ſunt ſignacula ſeptem? Septem
eñ quædam arbitror inueniri: quibus maxime celabatur
in carne præſentia maieſtatis, ut non poſſet aperiri liber:
& ſapientia quæ latebat agnoſci. Sunt autem quæ occur-
runt interim, matris deſpõſatio qua partus uirginis & cõ
ceptionis puritas uelabaf: ita ut hominis fabri filiꝰ: fabri-
cator hois putaretur. Infirmitas etiam corporis qua nimi
rum plorans uagiens: lactens & dormiens: & cæteris ſub
iacens neceſſitatibus carnis, latebat inter hæc uirtus diui
nitatis. Sic & circuncisionis ſignum ſuſcipiens, peccati re
medium: egritudinis medicinam: qui morbũ omnem tol-
lere uenerat & peccatum. Et itẽ in ægyptum fugiens à fa-
cie herodis reguli: nec dei filiꝰ agnoſci poterat nec rex cæ
li. Quid trina illa tẽtatio inimici: in deſerto: in pinnaculo
ſupra montem? Si filius dei, inquit, es: dic ut lapides iſti
panes fiant. Et item. Mitte te deorſum. Neutrum chriſtus Matt.4.
fecit: ut ſignaretur liber: ut falleretur aſtutus. Deniq; eouſ
q; ſeductus eſt: ut haberet iam pro cõſtanti hominem eſſe
purũ: & in tantã ueſaniã ſupbia cæca proruperat: ut non
diceret ultra ſi filius dei es: ſed hæc oĩa tibi dabo ſi proci-
dẽs adoraueris me. Sextũ eſt ſignaculũ crucis ubi pepen-
dit inter latrones, & cũ iniqs deputatꝰ eſt dñs maieſtatis.
Clauſit & ſepultura librũ hunc: nec ullũ ſignaculum oĩno
ſic obſtruxit, ſic occultauit magnũ pietatis ſacramẽtũ. Se-
pulto nimirũ dño ſola reſtare deſperatio uidebaf adeo ut
diſcipuli dicerent. Quia nos ſperabamus. Quis non illo Lucæ.24
fieret in tẽpore: clauſum artius librũ & non eſſe qui aperi
ret? Sed ne fleueris ultra ioannes ſancte: etiam tu noli fle-
re maria. Procul ſit luctus: triſtitiæ nebula diſſipef. Exulta-
te iuſti in dño: & gloriamini omnes recti corde. Dignꝰ eſt
agnus qui occiſus eſt, Leo qui reſurrexit, poſtremo liber
ipſe dignus eſt aperire ſeipſum. Reſurgens nimirũ à mor-
tuis: reſurgens aũt uirtute propria: & poſt tres dies ſicut
prædixerat teſtimonium perhibentibus inimicis: & reſur
gens in

gens in tanta maieſtate & glia:indicat manifeſte q̄cūq; p̄-
diximus ſignacula uel operimēta uoluntaria non neceſſa-
ria:nec cōditionis fuiſſe ſed dignationis.Quid tu nup iu-
dææ ſignabas lapidē monumēti?Quia ſeductor ille dixe-
rat adhuc uiuēs:poſt tres dies reſurgā. Verè ſeductor: ſed
Hiere.20 piꝰ nō malicioſus:Deniq; ſeduxiſti me dñe & ſeductꝰſum,
ait ꝓpheta ueſter i pſona ura:fortior fuiſti & inualuiſti.Se
duxit uos ô iudæi in paſſione:nā in reſurrectiōe iualuit &
præualuit uincēs Leo de tribu Iuda.Etenī ſi cognouiſſent
nunquā dñm gloriæ crucifixiſſent.Quid ergo facturꝰ eſt?
Et prædixit:& iam reuixit.Diligēter explora ſignaculū ſe
pulturæ:apertū eſt enī.Datur tibi ſignū Ionæ ꝓphetæ: qa
& hoc p̄dixit ipſe.Egredit Ionas de uētre Ceti:chriſtꝰ de
corde terræ tertia die procedit.Niſi q manifeſte plꝰquàm
Iona hic:q ſemetipm uiriliter & ab ipſo utero mortis edu
xit.Propterea uiri niniuitæ cōſurgēt cōtra uos i iudicio:
propterea ipſi iudices ueſtri erūt,quia ꝓphetæ obtēpera-
Matt.25. uerūt uos:nec dño ꝓphetarū.Vbi eſt qd dicebatis:deſcē-
dat de cruce & credimꝰ ei?Crucis ſignaculum dirumpere
noluiſtis ꝓmittētes ad fidē uos introituros . Ecce apertū
nō diruptū eſt:introite.Alioquin ſi nō creditis reſurgēti
utiq; nec credidiſſetis deſcendenti.Sic uos ſcandalizabat
crux xp̄i.Verbū enī crucis iudæis qdē ſcādalū eſt:ait apo-
1. Cori.1. ſtolus:Excitet uos ſaltē nouitas reſurrectionis. Inuenimꝰ
uos i cruce gloriā.Nobis qui ſaluamur dei v̄tꝰ eſt: & oim
(ut oſtendimus)plenitudo uirtutū.Sit uobis pars uel in
reſurrectiōe.Sed fortè & illa imo multomagis illa uos ſcā-
dalizat:& odor uitæ nobis in uitam uobis eſt odor mor-
tis in mortē.Quid ergo inſiſtimus? Non ſuſtinet audire
ſymphoniam & chorū ſenior frater: Occiſum nobis ſagi-
natū uitulū indignat.Foris ſtat:oino nō acquieſcit intra-
re.Ingrediamur nos fratres & epulemur in azimis ſinceri
tatis & ueritatis:etenim paſcha noſtrū immolatꝰ eſt xp̄s.
Amplectamur cōmēdatas nobis in cruce uirtutes: humili
tatē,patientiā,obedientiā,& charitatem. In hac quoq; tā
præcipua ſolennitate quid cōmēdetur nobis ſedula cogi-
tatione penſemus.Nēpe reſurrectio:trāſitus & trāſmigra-
tio.Chriſtꝰ enī fratres non recidit hodie ſed reſurrexit,nō
rediit,ſed tranſiit,tranſmigrauit non remeauit. Deniq; &
ipm qd celebramus paſcha tranſitus nō reditus interpræ
tatur:& galilæa ubi uidēdus nobis promittitur qui reſur
rexit:nō remeationē ſonat,ſed trāſmigrationē . Credo iā
aliquorū ingenia ꝓuolāt:& quorſum hæc uelint tēdere ſu
ſpicantur.Dicimus tñ breuiter:p̄ſertim ne deuotionē ue-
ſtrā in tanta ſolennitate,ſermonis uideat prolixitas onera
re:ſi poſt conſummationē crucis in noſtrā hanc mortalita
tē & uitæ præſentis ærūnas chriſtus dñs reuixiſſet:ego eū
fratres nō tranſiiſſe dicerē ſed rediiſſe:non trāſmigraſſe in
ſublimius aliqd:ſed ad ſtatū remeaſſe priorem.Nunc autē
quia trāſiit in nouitatē uitæ,nos quoq; inuitat ad trāſitū:
uocat in galilæā.Propterea ſiquidē q mortuꝰeſt pctō mor
tuꝰ eſt ſemel:quia q iā uiuit:uiuit nō carni:ſed deo.Quid
nos dicimꝰ qui ſacrā dñi reſurrectionem paſchæ priuamꝰ
noīe:ut ſit nobis in reditum magis quàm in tranſitū?Luxi
mus his diebus cōpunctioni & orationi: grauitati & ab-
ſtinentiæ dediti cæterorū negligētias temporū ſacro hoc
quadragenario redimere & diluere cupiētes . Cōicauimꝰ
paſſionibus chriſti:complantati ei denuo ſumus p baptiſ
mum quendā lachrymarū,pniæ,cōfeſſionis. Si erg omor
tui ſumus pctō:quō uiuemus adhuc in illo? Si negligētias
plāximus:quid cauſæ eſt ut recidamus nūc in eaſdē? Iune
niemur nūc iterū curioſi ut ante, uerboſi ut ante, pigri &
negligentes ut ante:uani,ſuſpicioſi,detractores,iracundi,
cæteriſq; iplicitī uitiis,q̄ tā anxie deplorauimꝰ his diebꝰ.
Laui pedes meos:quō iterū inquinabo eos? Exui me tuni
cam meā:quō induā eā? Nō eſt trāſmigratio hæc fratres:
nō ſic uidebit xp̄s:nō hoc iter qd oſtēdat nobis deꝰ ſaluta-
re ſuū.Deniq; q retro reſpicit:indignus eſt regno dei.Sic
amatores ſeculi inimici crucis xp̄i:cuius in uanū accepto
noīe dicunt chriſtiani:toto hoc tpe quadrageſimali ad in-
ſtantes inhiāt dies reſurrectionis:heu ut liberiꝰ indulgeāt
uoluptati.Obnubilat fratres ſolennitatis lætitiā materia
triſtior:ſed ipſiꝰplangimus ſolēnitatis iniuriā quā diſſimu
lare nō poſſumus nec in ipſa:imo minꝰ in ipſa. O Proh
dolor,peccandi tempus,terminus recidendi: facta eſt re-
ſurrectio ſaluatoris.Ex hoc nempe comeſſationes & ebrie
tates redeunt:cubilia & impudicitiæ repetuntur, laxan-
tur concupiſcentiis fræna quaſi ad hoc ſurrexerit chriſtꝰ:
& non magis propter iuſtificationem noſtram. Sic hono-
ratis miſeri chriſtū quem ſuſcepiſtis.Vēturo paraſtis ho-
ſpitium:cōfitentes pctā cum gemitu: caſtigātes corpora:
eleemoſynas impēdētes:& ecce ſuſceptū,ꝑditis inimicis:
imo exire cōpellitis priores neqtias admittēdo. Neq; enī
cohabitatio eē pōt luci ad tenebras,xp̄i cum ſuperbia,cū
auaritia,cū ambitione,cū fraterno odio,cum luxuria, cū
fornicatiōe. Quid enī minus pn̄ti debetur quàm uēturo?
Quid minꝰ reuerentiæ reſurrectiōis tp̄s exigit quàm paſ-
ſionis? Sed uos ut manifeſtū eſt neutrā honoratis. Nam ſi
cōpateremini & cōregnaretis ſi cōmoremini & cōreſurge
retis.Nūc aūt ex ſola cōſuetudine tp̄is & ſimulatiōe qua-
dā humiliatio illa proceſſit:quam non ſequitur exultatio
ſpūalis.Propter hoc ut ait apoſtolus.Multi infirmi & im- 1.Cori.11.
becilles & dormiunt multi.Propter hoc crebra in diuer-
ſis regionibus hominū mortalitas ſpecialiter his diebus.
Quid enim? Depræhenſi eſtis inter anguſtias præuarica-
tores.Nō q ꝓuaricati eſtis:ſed qui perſiſtitis in pctō addē
tes præuaricationem:aut penitus impœnitētes,aut tepi
de pœnitentes:nec pericula fugiētes:uel poſt miſeram ex-
perientiam incentiua pcti.Irretiuit uos inimicus perple- Iob.40.
xis(ut ait ſcriptura)neruis teſticulorum.Si hac conſcien
tia chriſti ſacramēta refugitis nihil uobis commune cum
chriſto:non habetis uitam in uobis. Ipſum audite dicen- Ioan.6.
tem.Niſi manducaueritis carnem filii hominis & biberi-
tis eiꝰ ſanguinē:non habebitis uitam in uobis. Si indigne
ſuſcipitis:iudicium uobis manducatis:ſanctū dñi non di-
iudicantes.Redite ergo præuaricatores ad cor:& in toto
corde quærite dñm & odite malum,pœnitētes nō uerbo
tm̄ & lingua:ſed ſpū & ueritate.Quia uerò non ſatis ceci-
diſſe piget hominē ut uidetur q adhuc manere diſponit i
lubrico,aut erraſſe qui ducem non quærit:ſit uerè cōpun
ctionis indicium,opportunitatis fuga:ſubtractio occaſio
nis.Alioquin timendum ualde ne dies iſta ſiquidē & ipſa
poſita eſt in ruinam & reſurrectionē multorum in iſrael:re
probet uos uel tāquā manifeſte alienos à chriſto : xp̄o nō
cōicantes,uel tanquā ſocios Iudæ in quem intrauit ſatha
nas poſt bucellam . Sed quid ad nos fratres de his qui fo-
ris ſunt iudicare : niſi q in eodem nos fuiſſe laqueo plangi
mus,ab eodem erutos gratulamur:ſola miſericordia ope-
rāte: in quo miſerabiliter eos detineri fraterna charitate
dolemus? Vtinam autē uel nos iam ſanctificati & penitus
alieni ab hac miſera & ſacrilega cōſuetudine inueniamur:
nec quicquā in nobis pereat aut minuat de exercitio ſpi-
rituali:ſacræ reſurrectionis aduentu:ſed tranſire magis &
excreſcere ſtudeamus.Quicunq; enim poſt lamenta pœni
tentiæ non ad carnales redit conſolationes: ſed in fiduciā
diuinæ miſerationis excedit ingreditur nouam quandam
deuotionem & gaudium in ſpirituſancto:nec tam compū
gitur præteritorum recordatione peccatorum:quàm dele
ctatur memoria,& inflammatur æternorum deſiderio præ
miorum:is plane eſt qui cum chriſto reſurgit : qui paſcha
celebrat:qui feſtinat in galilæam . Vos ergo charisſimi ſi
cōſurrexiſtis cū chriſto quæ ſurſum ſunt quærite,ubi chri
ſtus eſt in dextera dei ſedens:quæ ſurſum ſunt ſapite non
quæ ſuper terram:ut quēadmodum chriſtus reſurrexit à
mortuis per gloriā patris:ita & uos in nouitate uitæ am-
buletis ut à ſeculari lætitia & conſolatione mundi per cō
punctionem & triſtitiam quæ ſm deum eſt, ad deuotionē
ſanctam & ſpiritalem uos trāſire gaudeatis exultationem:
ipſo præſtante qui tranſiuit ex hoc mundo ad patrem, &
nos quoq; trahere poſt ſe, & in galilæam uocare digna-
tur,ut ſemetipſum nobis oſtendat qui eſt ſuper omnia deꝰ
benedictus in ſecula. Amen.

In tpe reſurrectionis Ad abbates de electione euangelica Maris Magdalenæ & maria Iacobi & Salome. Sermo. I I.

ACcepimus ab apl'o habitare xp̄m p fidē in cor-
dib⁹ nr̄is. D Vñ uidetur nō incōgrue intelli
gi poſſe tādiu xp̄m in nobis uiuere: quādiu ui-
uit fides. At poſtquā fides nr̄a mortua eſt: quo-
dāmō xp̄s mortu⁹ eſt ī nobis. Porrò fidei uitā opa atteſtā
Ioan.10. tur ſicut ſcriptū eſt. Opa q̄ dedit mihi pr̄: ipa teſtimoniū p
hibēt de me. Nec diſcrepare uidet ab hac ſñia, q fidem ſine
Iaco.2. opib⁹ mortuā aſſerit in ſemetipſa. Sicut eñ corpis hu⁹ ui
tā ex motu ſuo dignoſcim⁹: ita & fidei uitā ex opib⁹ bōis.
Itaq; uita qdē corpis eſt aïa p quā mouet & ſentit: uita ue
rò fidei charitas eſt: qa p illā opat ſicut ī apl'o legis. Fides
Gala.5. q̄ p dilectionē opat. Vñ & refrigeſcēte charitate fides mo-
ritur, ſicut corp⁹ aïa recedēte. Tu ergo ſi uideris hoïem in
bonis operib⁹ ſtrenuū & feruore cōuerſationis hilarē: ui-
uere in eo fidem non dubites: indubitata tenēs uitæ illius
argumēta. Sed ſunt nonnulli q cū ſpū cœperint: heu car-
Gala.6. ne poſtea cōſummant. Scim⁹ aūt qa iam nō pmaneat in eis
ſpūs uitæ: qa ſcriptū eſt. Nō pmanebit ſpūs meus in homi
ne in æternū: quia caro eſt. Q. ſi non permanet ſpūs: haud
dubiū q̄n excidat charitas q̄ nimirum diffuſa eſt in cordi-
Roma.5. bus noſtris per ſpm̄ſanctum qui datus eſt nobis. Porrò fi-
dei uitam ut iam diximus in charitate cōſtituit qui fidem
per dilectionem: perhibuit opari. Hinc ergo colligitur: re
cedēte ſpū: fidem mori: qm̄ ſpūs eſt qui uiuificat. Denique ſi
ſapere ſm carnem mors eſt: non dubium quin illi quos ui
uere lætabamur quādiu facta carnis ſpiritu mortificabāt:
ſm carnē uiuentes plāgendi ſint tanquā mortui. Vñ & in
Roma.8. eodē apl'o legis. Si, inquit, ſm carnē uixeritis, moriemini:
ſi autem ſpū facta carnis mortificaueritis, uiuetis. Ve tibi
quicunq; es canis reuerſus ad uomitum: & ſus lota in uo-
lutabro luti. Nō eos tantū loquor qui corpore ſed etiam
eos qui corde redeunt in ægyptum: ſeculi huius oblecta-
menta ſectātes: ac perinde fidei uitā quæ eſt charitas: non
habentes. Si quis enim diligit mundum: non eſt charitas
patris in eo. Quis magis mortuus eo qui ſouet ignem in
ſinu: peccatū in conſcientia: nec ſentit nec expaueſcit: nec
excutit? B Ecce igitur chriſtus in ſepulchro: fides mor-
tua eſt in aïo. Quid faciemus ei? Quid fecerunt ſanctæ mu
lieres: quæ ſolæ ex omnibus ſuis ampliori tenebantur af-
fectu? Emerunt aromata ut uenientes ungerent ieſum. Nū-
quid ut ſuſcitarēt? Et nos ſcimus fratres: quia ſuſcitare no
ſtrum non eſt: ſed ungere nobis incumbit. Cur hoc? Nem
pe ne fetat qui huiuſmodi eſt: ne ſit cæteris odor mortis:
Ioan.21. ne perefluat & penitus diſſoluat. Emant proinde aromata
ſua tres mulieres: mens, lingua, manus. De his enim ut ar-
bitror Petrus mandatum accepit tertio paſcere gregem
domini. Paſce, inquit, mente, paſce ore, paſce opere. Paſce
animi oratione, uerbi exhortatione, exempli exhibitiōe.
C Quærat igitur mens aromata ſua: ante oïa compaſſio
nis affectū: dehinc rectitudinis zelum: & inter hæc diſcre-
tionis ſpm̄ non omittat. Quoties peccantem uideris fra-
trem, cōtinuo pcedere debet compaſſionis affectus tāquā
Gal.6. cognatus hūanitati, qppe quem concipis ex teipſo. Vos
(inquit apl's) qui ſpiritales eſtis inſtruite hmōi in ſpiritu
lenitatis, conſiderans teipſum ne & tu tēteris. Et cum exi-
ret dñs baiulans ſibi crucē & plāgerent ſuper eum nondū
quidē oēs tribus terræ, ſed mulieres paucæ: conuerſus ad
Lucæ.23. eas. Filiæ, īquit, hieruſalē nolite flere ſup me: ſed ſup uos
ipſas flete & ſup filios ueſtros. Ordinem diligenter atten-
de. Super uos, inquit, primo: deinde ſup filios ueſtros. Te
metipſum attende, ut aliis noueris cōpati, ut arguas in ſpi-
ritu lenitatis: Teipſum conſidera, ne & tu tenteris. Sed qa
exemplum efficacius perſuadet, & alti⁹ imprimit aïo: mit-
to uos ad ſanctum illū ſenē: qui cū audiſſet peccaſſe unum
ex fratribus amariſſime flebat inquiens. Ille hodie & ego
cras. Qui ſic flebat ſuper ſe, putas quia non compaſſus ſit
fratri? Hic itaq; compaſſiōis affectus multis quidem pro-
deſt: quia animus liberalis contriſtare quem pro ſe uide-
rit anxium erubeſcit. Sed quid agimus q nonnulli dura
ceruice & attrita ſunt fronte: ut quo magis eis cōpatimur
tantomagis noſtra & compaſſione & patientia abutant?
Nōnne ſicut cōpatiebamur fratri: ita ipſi iuſtitiæ cōpatiē
dū eſt: quā uidem⁹ tā impudēter abiici: tā impudēter pūo
cari? Scio qa ſi qua in nobis eſt charitas: cōtēptū hūc dei
ferre æquanimiter nō poſſumus. Hic eſt zel⁹ iuſtitiæ quo
aduerſus delinquentes accendimur: tanquā pietate ducti
erga eā quā contemni uidemus iuſtitiam dei. Veruntamē
oportet ut priora ſibi uēdicet cōpaſſiōis affect⁹. Alioqn ī
ſpū uehemēti conterimus naues tharſis, cōterim⁹ quaſſa-
tū calamū: extinguimus linum fumigans. Sed cum uterq;
aderit uidelicet & cōpaſſionis affectus, & zelus iuſtitiæ: ne
ceſſe eſt ut adſit ſpūs diſcretiōis: ne fortè cū oporteat hūc
exhiberi ille procedat, & indiſcretio ipſa cōfundat uniuer
ſa. Habeat itaq; mēs noſtra tertiū ſpm̄ diſcretionis: ut mi-
ſcens apte tēporibus tēpora: opportūe æmulari & nihilo
minus ignoſcere ſciat. Samaritanus ſit: cuſtodiens & ob-
ſeruans qñ oleum miæ, qñ uinum feruoris exhibeat. Et ne
fortè meum puteris inuentum: prophetam audite in pſal-
mo hæc eadem & eodem ordine poſtulantem. Bonitatem, Pſ.118.
inquit, & diſciplinam & ſciētiam doce me. Sed unde hæc
nobis? Neq; enim talia profert uirtutum germina terra
cordis noſtri: ſed magis ſpinas & tribulos germinat no-
bis. Emere ergo oportet. A quo autem emēda ſunt? Ab eo
utiq; q ait. Venite emite abſq; argento & abſq; ulla cōmu- Eſai.55.
tatiōe uinum, & lac. Nō ignoratis quid lactis dulcedo q̄d
uini deſignet auſteritas. B Quid eſt autē emere ſine ar-
gento & ſine commutatione? Non talis eſt emptio apud
amatores hui⁹ ſeculi: ſed apud auctorē ſeculi, alia eſſe non
poteſt. Propheta enim dixit domino. Deus me⁹ es tu: qm̄ Pſ.15.
bonorum meorum non eges. Quam igitur commutatio-
nem ei dabis homo pro gratia ſua qui nullius eget, & cui⁹
ſunt uniuerſa? Gr̄a gratis datur, etiā cū emit gratis emit:
quia quod datur pro ea nobis meli⁹ retinetur. Tria ergo
aromata mentis nummo, ꝓpriæ uoluntatis emenda ſunt,
quā quidem dimittentes nihil amittimus: etiam & lucra-
mur plurimū commutantes illam in melius: ut cōis fiat q̄
propria fuit. Porro cōis uoluntas charitas eſt. Emimus
ergo abſq; cōmutatione recipiētes q̄d non habuimus: &
q̄d habuimus melius retinentes. Qñ uerò cōpatictur fra-
tri q in ꝓpria uolūtate neſcit cōpati niſi ſibi? aut qñ amās
ſeipm̄ diliget iuſtitiam: & odio habebit iniquitatē? Simu
lare qdē pōt ante oculos hoïm etiā & ſemetipſum ſeduce-
re: ut cū priuato amore uel odio ducit: compaſſionis affe-
ctum aut zelum putet eſſe iuſtitiæ. Verum facile eſt noſſe
quàm ſint aliena à propria uolūtate: quæ propria ſūt cha-
ritatis: cui illa recta fronte contrariam ſe conſtituit. Nam 1.Cor.13.
charitas benigna eſt: charitas ſuper iniquitate non gau-
det. Iam de ſpiritu diſcretionis ſcimus: quia nihil ſic illum
extinguit quomodo uoluntas propria ſubuertens corda
hoïm & rationis oculos claudens. Emenda proinde ſunt
tria mentis aromata: affectus compaſſionis: rectitudinis
zelus, & ſpūs diſcretiōis: nūmo ut dictum eſt propriæ uo-
luntatis. Linguæ quoq; aromata tria nihilominus ſunt
modeſtia in increpando: copia in exhortando: efficacia in
perſuadendo. Vis habere hæc aromata? Eme illa à domi-
no deo tuo. Eme, inquā, ſicut & priora ſine ulla cōmutatio
ne: ut aliquid recipias, perdas nihil. Eme à dño moderatā
correptionē: quia oīno magnū quoddam bonum & datū
optimum eſt, & quod habeāt pauci. Linguā enim (ut ait Iaco.3.
beatus iacob⁹) nemo domare poteſt. Videas multos (ſin-
cera licet intentione & benigno accedant animo) leuiter
dicere quod grauiter audiatur. Volat irreuocabile uerbū
& quod ſanare debuerat (quia mordacius fortè uidetur)
exaſperat & exulcerat magis: quādo negligentiæ additur
impudētia: etiam & impatientia cumulat: ut qui ſordidus
erat ſordeſcat adhuc: decliuans in uerba malitiæ ad excu-
ſandas excuſationes in peccatis: ac more frenetici non ſo-
lum repellēs: ſed & mordere tentans medici manum. Mul
tis quoq; non ſuppetit uerborum copia: ſed præ ſermōis
inopia linguam ſuam palato adhæreſcere ſentiunt, quod
& ipſum

& ipſum interdum ſolet audientibus obeſſe non parum.
Alijs uerò ad manũ eſt abũdãtia multa ſermonis: ſed q̃ di-
cũt minus ſapiũt, minus acceptãtur: & qa grãm nõ habet,
minus efficacia ſũt q̃ loquũt. Vides quàm neceſſe ſit eme-
re ab eo à quo oẽ bonũ eſt: à quo oĩs ſciẽtia: modeſtiã i in-
crepãdo: copiã in exhortãdo: efficaciã in pſuadendo. A
Proinde eme iſta nũmo cõfeſſionis: ut prius pctã tua cõfi-
tearis: quã ad expurganda accedas aliena. Magnum prorſus & mirabile ſacramentũ aĩæ ſuſcitatio. Vide ne ad illud
immũdus accedas. Qđ ſi fortè nõ pões innocẽs: imo qa nõ
potes: laua inter innocẽtes manus tuas antequã circũdes
monumẽtũ dñi. Oĩa ſiqdẽ in cõfeſſione lauanť. Et hæc ab-
lutio in quãdã innocẽtiã tibi deputabiť: ut inter inocẽtes
aſſiſtas. Ad altaris officiũ nemo accedit in ueſte cõi: ſed qſ-
qs acceſſurus eſt albis induiť. Et tu ergo cũ ad dñi monu-
mẽtũ ꝓperas lauare, dealbare, induere ueſtimẽtis gloriæ:
Pſ.103. ut dicať tibi. Confeſſionem & decorem induiſti. Quia ubi
cõfeſſio: ibi i cõſpectu dñi pulchritudo eſt. Hæc ꝑ eo dctã
ſunt ut aromata linguæ moderata increpatio: copioſa ex
hortatio: efficax pſuaſio nũmo cõfeſſionis emanť. Verũtñ
legim⁹ & quotidianis etiã experimẽtis didicimus: cui⁹ ui-
ta deſpicitur: reſtat ut p̄dicatio contẽnatur. Paret ergo &
manus aromata ſua ne ſubſannet nos ſapiens tanquã pi-
grum illum: cui labor ſit manũ ad os porrigere: ne poſſit
dicere eis quem argui. Tu q alium doces: teipſum non do-
ces alligas enim onera grauia & importabilia: & imponis
ea in humeros hominum: digito tuo nolens ea mouere.
Notæ. Dico uobis, ſermo quidem uiuus & efficax exemplum eſt
operis: facile perſuadens qđ intendimus: dũ factibile pro-
bat eſſe quod ſuademus. Pro hmõi habeat neceſſe eſt etiã
manus aromata ſua: continentiam in carne: miſericordiã
in fratre: patiẽtiam in pietate. Vnde apoſtolus ait. Sobrie
Thimo. 2. & iuſte & pie uiuamus. Hæc enim tria ſunt conuerſationi
noſtræ maxime neceſſaria: qm̃ primum debem⁹ nobis: ſe-
cũdũ proximo tertium deo. Nã qui fornicatur, in corpus
ſuum peccat, magno illud priuãs honore & pauendo adij-
ciens: pudendoq; dedecori: tollẽs membrum chriſti & fa-
ciens mẽbrum meretricis. Ego aũt non ab ea tm̃ quæ tam
abominabilis eſt: ſed ab oĩ uoluptate carnis continẽdum
dico. Ante oĩa igiť perfectã hãc continentiã quære: quam
debes tibiipſi. Nemo enim tibi propinquior eſt. Dehinc
adde miam quam debes proximo: qa cũ eo ſaluandus es.
Deinde patientiã quã debes deo: quia ab eo ſaluãdus es.
2.Thi.3. Oẽs em̃ qui pie uolũt uiuere in xp̃o pſecutionẽ patiũtur
Actu.14. Et per multas tribulationes oportet nos intrare in regnũ
cælorum. Vide ergo ne ꝑ impatientiã pereas: ſed uniuerſa
ꝓ eo ſuſtine, qui prior ꝓ te maiora ſuſtinuit: & apud quẽ
infructuoſa patientia non erit: ſicut ait propheta. Patien-
Pſ.9. tia pauperum non peribit in finem. C Porrò hæc manꝰ
aromata nũmo ſubiectionis emuntur. Hæc eſt enim q̃ diri-
git greſſus nros: & ſanctæ cõuerſationis grãm ꝓmeretur.
Nã ſi contraria lex inuenta eſt in mẽbris nrĩs ꝑ inobedien-
tiã: quis neſciat per obedientiam continentiam dariť Ipſa
quoq; eſt q̃ miam ordinare nouit: ipſa q̃ patiẽtiã & docet
& donat. Cum his igitur aromatibus accede ad eũ in quo
fides mortua eſt. Verũ ſi cõſideremus quàm magnũ ſit ad
nos ſuſcitare eũ q hmõi eſt: quàm difficile ſit uel accedere
ad cor eius qđ lapidea q̃dã obſtinatio & impudentia clau-
ſit: puto q dicere habeamus & nos, Quis reuoluet lapidẽ
ab oſtio monumentiť Attamẽ dum ſic trepidi ueremur ac-
cedere cunctantes ad tã grãde miraculũ: fit nonnunquam
ut ſolita pietate, p̄parationẽ cordis noſtri audiat auris diui-
na: & ad uocem uirtutis eius reſurgat qui erat mortuus,
Et ecce angelus dñi: hilaritas quædam in uultu illius tan-
quã in oſtio monumenti nobis apparet & fulgor quidam
index reſurrectionis: ut aperte uideatur facies eius immu-
tata: acceſſum præbens nobis ad cor ſuum: imo & aduo-
cans: ipſumq; obſtinationis ſuæ reuoluens lapidẽ & ſedens
ſuper eum ita ut ſuſcitata fide ipſa: etiam lintheamina qui-
bus obuoluta fuerat ipſe demõſtret. Dũq; oĩa q̃ in corde
ſuo prius actitabanť aperit, & cõfitetur quò ſeip̄m ſepelie-
rat intus: ip̄am tepiditatẽ & negligentiã ſuã ꝓdens. Veniť Mat.28.
te, inquit, & uidete locum ubi poſitus erat dominus.

In tp̄e reſurrectionis. de merſione Naamã ſepties in iordane: & de mudatione ſeptẽplicis lepræ, & de ſeptẽ apparitionibus dñi reſurgẽtis: quibus ſeptẽ dona ſpũſſcti deſignãtur. Ser III,

Sicut in corporũ medicina prius purgatiões ad-
hibentur, deinde refectiões: ut ſcilicet prius ex-
inaniatur corpus ab humoribus noxijs: dehinc
cibis ſanioribus foueatur: ſic medicus animarũ
dominus chriſtus: cuius tota diſpenſatio quàm exhibuit
in carne medicina ſalutis eſt ante paſſionem ſuam ſeptem
dedit purgationes; poſt reſurrectionem ſuam totidem ci-
bos ſalubres pariter & ſuaues. Heliſæus noſter Naaman 4.Re.5.
leproſum ſepties in iordane mergi præcepit: qui interpre-
tatur deſcenſus. In deſcenſu domini noſtri ieſu chriſti, id
eſt in humilitate conuerſationis eius quam exhibuit ante
paſſionem mundamur & purgamur, in reſurrectione ue-
rò & uita quã oſtẽdit quadraginta diebus reficimur & de-
lectabilibus paſcimur alimẽtis. B Septempliciter enim
occupauit nos lepra ſuperbiæ: in proprietate poſſeſſionũ
in gloria ueſtiũ: in uoluptate corporum, in ore quoq; du-
pliciter; ſimiliter & in corde. Prima eſt lepra domus: qua
diuites eſſe uolumus in hoc ſeculo: ſed ab iſta mundamur
ſi immergimur in iordane, id eſt in chriſti deſcenſu. Inue-
nimus em̃: qm̃ ille cum eſſet diues propter nos paup factꝰ
eſt. Deſcẽdit ab inenarrabilibus cæli diuitijs: & ueniẽs in
mũdũ nec iſtas qualeſcunq; diuitias habere uoluit ſed in
tãta pauptate uenit, ut natus cõtinuo poneret in p̄ſepio:
qa ei nõ erat locꝰ in diuerſorio. Deniq; qs neſciat qm̃ filꝰ
hoĩs non habebat ubi caput ſuum reclinareť Qui bñ hic
mergiť: qñ q̃ret diuitias huius mũdiť Et uerè magna abu-
ſio & magna nimis: ut diues eſſe uelit uermiculꝰ uilis: pro-
pter quẽ deꝰ maieſtatis & dñs ſabaoth uoluit pauper fie-
ri: Porrò in lepra ueſtis, omnem ſcłi huius pompoſam in-
tellige uanitatẽ. Nam ab illa nihilominus in iordanis mer-
ſione mundaberis ubi inuenies xp̃m dñi uilibus pãnis in-
uolutum factũ opprobrium hoĩm, & abiectionem plebis.
A lepra quoq; corpis mũdamur i ip̄o iordane: ſi bñ cogi-
tantes dñicã paſſionẽ erubeſcimus ſequi corpis uolupta-
tẽ. At in ore (ut diximus) duplex eſt lepra. Cũ eni aduer-
ſi qcqd cõtigerit murmuramꝰ, & impatiẽtiæ ṽbũ tãquã le-
præ ſanies effluit: ſed ab hac mũdamur ſi illũ attẽdimꝰ qui
tãquã ouis ad occiſionẽ ductꝰ ẽ, & nõ aperuit os ſuũ. Qui
cũ malediceret nõ remaledicebat: cũ pateret non cõmina-
bať. In proſperis quoq; cõtra eũ q dixit: nõ q ſeipſum cõ-
mendat ille ꝓbatus eſt: cõmendamus noſmetipſos: non in
multa patientia ſed in arrogantia: & ingnat nos altera le-
pra uerbũ iactãtiæ. Vt ergo mundemur ab illa mergamur
in iordane: & imitemur eum qui nõ quærebat gloria ſuã,
Vñ & dæmonia q̃ clamabãt: quia ip̄e eſſet dei filius præci-
piebat obmuteſcere: & illuminatos cæcos dicere prohibe-
bat. In corde duplex eſt lepra: propria uoluntas, & pro-
priũ cõſilium. Lepra utraq; nimis peſſima: eoq; pernicio-
ſior: quo magis interior. Voluntatem dico propriã q̃ non
eſt cõis cũ deo & hoibꝰ ſed nr̃a tm̃: qñ qđ uolumꝰ non ad
honorẽ dei: nõ ad utilitatẽ fratrũ: ſed ꝓpter noſmetipſos
facimus nõ intẽdentes placere deo & ꝓdeſſe fratribꝰ: ſed
ſatiſfacere ꝓprijs motibꝰ aĩorũ. Huic cõtraria eſt recta frõ-
te charitas q̃ deus eſt. Hæc em̃ aduerſus deum inimicitias
exercens eſt: & guerram crudeliſſimam. Quid enim odit
aut punit deus p̄ter ꝓpriã uolũtatẽť Ceſſet uoluntas pro-
pria & infernus non erit. In quẽ enim ignis ille deſæuiet.
niſi in propriã uoluntatemť Etiam nũc cum frigus aut fa-
mẽ, aut aliqd tale patimur, quid lædiť niſi ꝓpria uolũtasť
Quod ſi uoluntarie ſuſtinemus ipſa iam uolũtas cõis eſt:
ſed infirmitas quædam & uelut pruritus uolũtatis adhuc
de proprio eſt: & in illo omnes pœnas ſuſtinemus donec
penitus conſumatur. A Nam uoluntas illa proprie di-
citur cui aſſentimus: & cui ſe liberum inclinat arbitrium.
Hæc aũt deſideria & cõcupiſcentiæ q̃ inuitos tenent non
uoluntas, ſed corruptio uolũtatis eſt. Porro uolũtas pro

pria quo furore dn̄m maieſtatis impugnet: audiant & ti-
meant ſerui ꝓpriæ uoluntatis. Primo nāq; ſeipām ſubtra-
hit & ſubducit eius dn̄atui: cui tanquā auctori ſeruire iu-
re debuerat: dū efficitur ſua. Sed nūqd cōtēta erit hac in-
iuria? Addit adhuc: & qd' in ſe oia quoq; q̄ dei ſunt tollit
& diripit. Quem eñ modū ſibi ponit humana cupiditas?
Nōnne qui ꝑ uſurā acqrit pecuniā modicā ſimiliter mun-
dū lucrari conaref uniuerſum ſi non deeſſet poſſibilitas: ſi
ſuppeteret uoluntati facultas? Dico fiducialiter: nemini q
Nota. ſit in ꝓpria uoluntate poſſet uniuerſus mundus ſufficere.
Sed utinā uel rebus iſtis eſſet cōtenta: ne in ipm̄ (horribi-
li dictu) deſæuiret auctorē. Nūc aūt & ipm̄ (quātū in ipſa
eſt) deū perimit uolūtas ꝓpria. Oino eñ uellet deum pc̄tā
ſua aut uindicare non poſſe aut nolle, aut ea neſcire. Vult
ergo eū nō eſſe deū q̄ quātū i ipā eſt uult eū aut impotētē
aut iniuſtū eē: aut inſipiētē. Crudelis planè & oino execrā
da malitia: q̄ dei potētiā, iuſtitiā, ſapiam perire deſiderat.
Hæc eſt crudelis beſtia, fera peſſima, rapaciſſima lupa, &
leena ſæuiſſima. Hec eſt immundiſſima lepra animi ꝓpter
quā in iordane mergi oporteat: & imitari eū q nō uenit fa
cere uoluntatē ſuam. Vñ & in paſſione: nō mea inqt uolū-
tas ſed tua fiat. B Lepra' uero proprij cōſilij eò pernicio
ſior eſt quo magis occulta: & quāto plus abūdat: tāto ſibi
quiſq; ſanior eſſe uidef. Hæc illorum eſt q zelū dei hñt, ſed
nō ſm̄ ſciam: ſequētes errorē ſuū & obſtinati in eo: ita ut
nullis uelint cōſilijs acqeſcere. Hi ſunt unitatis diuiſores
inimici pacis: charitatis expertes: uanitate tumentes: pla-
centes ſibi, & magni in oculis ſuis: ignorātes dei iuſtitiam
& ſuam uolentes conſtituere. Et q̄ maior ſupbia quàm ut
un⁹ hō toti congregationi iudiciū ſuū p̄ferat: tanquā ipſe
ſolus habeat ſpm̄ dei? idolatriæ ſcelus eſt non acqeſcere:
& quaſi pc̄tm̄ ariolādi repugnare. Eant nunc q ſe faciūt re
ligioſiores alijs: q nō ſunt ſicut cæteri hoim: ecce arioli &
idolatræ facti ſunt: ſi tñ uel ei q dixit hoc plus quàm ſibi iu
dicant eſſe credendum. Neq; hinc diſſonat ueritatis ſer-
mo quē dixit. Si eccleſiam non audierit ſit tibi ſicut ethni-
cus & Publicanus. Sed ubi poterat hæc lepra mundari ni-
ſi in iordane? Ibi mergere quicūq; hmōi eſt: & attende qd
fecerit magni cōſilij angelus: quō cōſiliū ſuum poſtpoſue-
rit, cōſilio uel magis uoluntati mulieris unius: beatam uir
ginē loquor, & fabri pauperis ipſe eſt Ioſeph. Inuētus eñ
in medio doctorum audiens eos & interrogans quodam
Luc.2. modo icrepatus à matre eſt. Fili quid feciſti nobis ſic? At
ille. Quid erat, inquit, ꝙ me quærebatis? Neſciebatis qa I
his quæ patris mei ſunt oportet me eſſe? At illi non intel-
lexerūt uerbū. Et qd fecit uerbū? Nō capiebaf in ſe: deſcē-
dit ita, ut eſſet etiam ſubditus illis. Quis iam nō erubeſcat
obſtinatus eſſe in conſilio ſuo quādo ſuum ſapia ipſa deſe
ruit? Sic mutauit conſilium ſuū: ut qd' iā tūc cepat, extūc
uſq; ad triceſimū ætatis ſuæ annum prorſus dimiſerit, ni-
hil eñ ab hoc duodecimo anno de eius doctrina uel ope-
ribus inuenis uſq; ad annos triginta. Sed fortè quærendū
ab ipo eſt quō uolūtatē ſuā: cōſiliū uel reliqrit. O dñe uo-
lūtas de qua dixiſti ut non fieret ſi bona non erat quō tua
erat? Si bona erat quare derelicta eſt? ſic & conſiliū ſi non
bonum: quō tuum: ſi bonum quō relinquēdum? Et bona
erant & eius erant neq; minus tamē relinquenda ob hoc
uidelicet ut fierēt meliora. Neq; eñ oportebat ꝓpria præ-
iudicare cōmunibus. Erat ergo uolūtas xp̄i: & bona erat
qua dicebat. Si fieri pōt tranſeat a me calix iſte: ſed ea de
Matt.14. qua dicebat fiat uolūtas tua melior erat: quia cōis nō ſolū
p̄ris ſed & xp̄i ipſius (oblatus eſt enim quia ipſe uoluit) &
noſtra. Niſi eñ granū frumēti cadens in terram mortuum
eſſet, ipm̄ ſolū maneret: mortuū uerò multū fructū attulit.
Atq; hæc uoluntas p̄ris erat ut uidelicet haberet q̄s ado-
ptaret in filios: Chriſti erat ut ſit ipe primogenit⁹ i multis
fratribus. Nr̄a erat: qa ꝑ nobis faciebat ut redimeremur.
De cōſilio idē dicim⁹. Chriſti eñ erat, & bonū erat cōſiliū
illud qd' ait: qa in his q̄ p̄ris mei ſunt: oportet me eſſe. Sed
qa illi nō intellexerūt mutauit illud cōſiliū: ut nos munda
ret ab ea lepra q̄ ꝓprij cōſilij eſt: Exēplū eñ dedit nobis, ut
& nos ita faciamus. Nā ab initio nouerat qd eſſet factur⁹,
ſed uoluit formā uobis huius humilitatis exhibere: & ad
lauandā peſſimam hāc leprā diuinum in ſeipſo parare ior-
danē. Audiant igitur utriq; pariter q ꝓpriæ uoluntatis &
q proprij cōſilij lepra ſordēt: audiāt quid ſpūs dicat eccle-
ſijs breui uno uerſiculo lepram utrāq; cōdēnās. Sapiētia, Iaco.3.
ait, quæ de ſurſum eſt: primū qdē pudica eſt contra ꝓpriæ
uoluntatis impuritatē: deinde pacifica cōtra cōſilij ꝓprij
obſtinatam rebellionem. Dū ab his ſeptē purgatus fuerit
æger: tāquā poſt ſeptē ſellas q̄rat ſeptē fercula q̄ ſunt ſeptē
ſpūſſcti dona. Porrò ſicut in uita dñi ante paſſionē ſeptem
purgatiōes inuenimus, ſic & in apparitionibus ſeptē quæ
poſt reſurrectionē factæ legunf ſeptem illa dona ſpūſſancti
poſſumus inuenire. In prima ſpm̄ timoris accipe quando
mulieribus ſanctis uenientibus deſcendit angelus de cœ-
lo & terremotus factus eſt: ita ut ipſas timore preterritas
oportuerit ab angelo conſolari. In ſpū pietatis apparuit
Simoni: qa magna & oino & uerè domino ieſu digna pie-
tatis dignatio, ꝙ ei quaſi ſingulariter & ante cæteros di-
gnatus eſt apparere: quem præ cæteris de negatione eius
rea conſcientia confundebat: ut ubi abundauit delictū, ſu-
perabūdaret & gr̄a. In ſpū ſciæ duobus ꝑgētib⁹ in emaus
ſcripturas expoſuit: incipiens à Moyſe & ꝓphetis. In ſpū
fortitudinis ianuis clauſis intrauit oſtendens manus & la
tus: ſicut ſolent in ſignū uirtutis clypeo: rum foramina de-
monſtrari. In ſpū conſilij fruſtra in piſcatione laborantes
mittere in dexterā rhete conſuluit. In ſpū intellectus ape-
ruit illis ſenſum ut intelligerēt ſcripturas. In ſpū ſapie die
quadrageſimo apparuit eis: qñ uidentibus illis eleuatus
eſt, & uiderunt filium hominis aſcendentē ubi erat prius.
Vſq; ad illā enim diē quaſi per ſtultitiā prædicationis ſal-
uos faciebat credentes: poſtquā uerò coram eis aſcendit
ad patrem: iam cœpit ſapientia declarari. Omnia eñ quæ
de ſaluatore legimus medicamina ſunt aiarum uoſtrarū.
Videamus ergo ne qñ fortè dicatur de nobis. Curauimus
Babylonem & non eſt ſanata. Cogitet unuſquiſq; quan-
tum operenf in eo tam ſalutaria medicamenta. Sunt enim
quibus nōdū eſt paſſus: ſunt qb⁹ non ſurrexit uſq; adhuc.
Alijs quoq; nōdū aſcēdit: alijs nondū miſit ſpm̄ſctm̄. Quō Philip.2.
eñ opaf eius humilitas: q cū in forma dei eſſet non rapinā
arbitratus eſt eſſe ſe æqualē deo: ſed ſemetipm̄ exinaniuit
formā ſerui accipiēs: quō inquā dei humilitas i ſupbo ho-
mine opatur. Quæ illi⁹ humilitatis ueſtigia in his qui ad-
huc toto deſiderio terrenis diuitijs & honoribus inhiāt?
An nō mō exhilaraf cōſciētia ueſtra fratres mei: ꝙ dicere
poteſtis. Paruulus natus eſt nobis. Sunt quibus nōdū eſt Eſaie.9.
paſſus chriſtus: q labores fugiunt & mortem metuūt uſq;
adhuc: quaſi uerò ille & labores ſuſtinendo & mortē mo-
riendo nō uicerit. Sunt quibus nōdū ſurrexit: q in labore
anxietate & afflictione pœnitentiæ morte afficiuntur to-
ta die: nondū ſpirituali conſolatione recepta. Sed niſi bre-
uiati fuiſſent dies illi: quis poſſet ſuſtinere? Alijs ſurrexit
chriſtus: ſed nondū aſcēdit, imo cum eis adhuc pia dulce-
dine cōmoraf in terris: his .ſ. q in deuotione ſunt tota die:
flent in oratiōibus ſuſpirant in meditationib⁹ ſuis: & oia
feſtiua & iocūda ſunt eis & per omnes dies illos continuū
alleluia cātatur. Sed oportet lac eis ſubtrahi: ut diſcant ue
ſci ſolido cibo: & expedit eis ut chriſtus uadat, & hæc tem
poralis deuotio ſubtrahatur. Sed qñ hoc cape poterunt?
Deſertos ſeſe à dño: priuatos gr̄a conq̄runt. Sed expectēt
paululum: ſedeant in ciuitate donec induantur ſolidiori
quadam uirtute ex alto & maiora percipiant chariſmata
ſpūſſcti ſicut apl̄i ꝓmoti ſunt in gradum altiorē & ſupemi
nentiorē uiam charitatis ingreſſi: nō iā ſoliciti quō fierēt
paululū ſed quō magna quadā uictoria de cōi aduerſario
triūpharent & conculcarent ſathanā ſub pedibus ſuis.

In octaua paſchæ de tribus teſtimonijs in cœlo & in terra. Ser. I.

OMne qd' natū eſt ex deo uincit mūdū. Poſtquā 1.Ioan.5.
unigenitus dei non rapinā arbitratus eſt eſſe ſe
æqualē deo: hoīs quoq; dignatus eſt fieri filius
& habitu inuētus ut homo, non immerito iā de
cæleſti

cæleſti gñatione exiguitas hũana præſumit. Neq; eñ indi
gnũ eſt deo, eorũ fieri patrẽ: quoq; ſe xp̃s fecerit fratrẽ. hic
eſt ꝙ beatus ioannes qui ſæpi⁹ nobis ac ſtudioſius hãc cõ
mendat adoptionẽ filiorũ dei: in ipſo quoq; euangelij ſui
Ioan. 1. principio. Quotquot, inqt, receperũt eũ dedit eis poteſta
tẽ filios dei fieri. Huic ergo uerbo ſimile eſt qđ audiuim⁹
1. Ioan. 5. hodie de ei⁹ ep̃la recitari. Oẽ, inqt, qđ natũ eſt ex deo uin
cit mũdũ. Quotquot eñ ſunt xp̃i: cũ xp̃o eos mũdus odit
Ioan. 15. ſed cum xp̃o ſuperaſ pariter & ab ipſis. Nolite ait mirari ſi
odit uos mũdus: ſcitote qa priorẽ me uobis odio habuit.
Ioan. 16. Et itẽ. Cõfidite, inquit, quia ego uici mundum. Sic nimiꝝ
Roma. 8. manifeſta ſit ſermonis illi⁹ ueritas quẽ ait apl̃s. Quos pre
ſciuit inquit (haud dubiũ qn de⁹ pater) & prædeſtinauit
conformes fieri imaginis filij ſui. Vide conformationem.
Poſt ipſum adoptantur: ut ſit ipſe primogenitus in multis
fratribus: poſt ipſum odit mundus eos, poſt ipſum & ab
eis uincitur mundus. Bene ergo qđ natũ eſt ex deo uincit
mundum: ut ſit teſtimoniũ cæleſtis gñationis uictoria ten
tationis: & ſicut is qui filius eſt p naturã: mundũ cum ſuo
principe triũphauit: ſic & nos uictores inueniamur quot
quot ſum⁹ filij adoptiõis. C Victores ſanè ſed in ipſo q
confortat nos: in quo & poſſumus oĩa: qa hæc eſt uictoria
quæ uincit mundum: fides nr̃a. Fide ſiquidem in dei filios
adoptamur: fidẽ in nobis mũdus in maligno poſitus odit
atq; perſequitur: fide quoq; & uinciſ ſicut ſcriptũ eſt. Sc̃ti
Heb. 11. per fidem uicerunt regna. Quidni attribuatur fidei uicto
Abdic. 2. ria cuius eſt etiam uita? Iuſtus, inquit, ex fide uiuit. Quo
ties ergo tentationi reſiſtis: quoties uincis malignum: no
li proprijs tribuere uiribus: noli in te ſed magis i dño glo
riari. Quãdo eñ fortis ille armatus tuæ cederet infirmita
ti? Audi deniq; quid dñici cõſtitutus paſtor ouilis admo
neat. Aduerſarius, inquit, ueſter diabolus tanquam leo ru
1. Pet. 5. giens circuit q̃rens quem deuoret: cui reſiſtite fortes in fi
de. Vides quẽadmodũ ſibi ueritatis teſtimonia cõcinnãt?
Heb. 11. Paulus fide regna uiciſſe ſc̃tõs. Petrus principi mundi re
1. Pet. 5. ſiſtendũ in fide. Ioannes quoq;. Hæc eſt, inquit, uictoria q̃
1. Ioan. 9. uincit mundum fides nr̃a. Sequiſ. Quis eſt qui uincit mũ
Textus. dũ niſi qui credit qm̃ ieſus eſt filius dei? Certum id quidẽ
fratres: oĩs qui non credit in filium dei ex hoc ipſo iã nõ
modo uictum eſſe: ſed etiam iudicatũ. Sine fide eñ impoſſi
bile eſt placere deo. D Veruntñ põt fortè mouere ꝙ tã
multos uidemus credentes ieſum filium dei eſſe, adhuc ta
mẽ mũdi nihilomin⁹ cupiditatibus irretitos. Quid ergo
ait. Quis eſt qui uincit mundum: niſi qui credit quia ieſus
eſt filius dei, cũ & ipſe iã mũdus id credat? An nõ ip̃i quo
q; dæmones & credũt & cõtremiſcunt? Sed dico. Putas ne
filiũ dei reputat ieſum quiſq; ille eſt hõ qui ipſius nec ter
retur comminationibus nec attrahiſ promiſſionibus nec
Iaco. 2. p̃ceptis obtẽperat nec conſilijs acqeſcit? Nonne is etiam ſi
fateaſ ſe noſſe deum factis tñ negat? Porrò fides ſine operi
bus mortua eſt in ſemetip̃a. Nec ſanè mirum uideri poteſt
ſi nequaquã uincit: quæ nec uiuit qdẽ. A Quæris quæ
nam ſit uiuida & uictorioſa fides? Illa ſine dubio: per quam
chriſtus habitat in cordibus nr̃is. Chriſtus eñ & uirt⁹ eſt
Collo. 3. & uita nr̃a. Cum xp̃s apparuerit uita nr̃a (ait apl̃s) tũc &
uos apparebitis cum ipſo in gloria. Vnde gloria niſi de ui
ctoria? Aut quare cum ipſo apparebimus niſi qa in ip̃o &
uincimus? Deniq; ſi his tantũ data eſt p̃tãs filios dei fieri
1. Ioan. 5. qui ſuſcipiunt chriſtũ: de his quoq; ſolis intelligendũ eſt
qđ dr̃. Oĩs qui nat⁹ eſt ex deo uincit mundum. Inde eſt ꝙ
hic quoq; cũ dixiſſet qs eſt q uincit mũdũ niſi q credit qa
ieſus eſt filius dei: ut planius faceret eã commẽdari fidem:
Vbi ſupra per quã ut dictum eſt xp̃s in cordibus nr̃is habitat. addi
dit continuo de ipſius aduentu dicẽs. B Hic eſt qui ue
nit per aquã & ſanguinẽ ieſus xp̃s. Adhuc autem ſupemi
nentiorem uiã oñdens: & ſpũs eſt inqt qui teſtificatur: qm̃
ieſus eſt filius dei. Sanè ꝙ interponit (ſignãter repetẽs) nõ
in aqua ſolũ: ſed in aqua & ſanguine: ad moyſi differentiã
Exo. 2. arbitror accipiẽdũ. Moyſes quidẽ in aqua uenit à qua &
nomẽ accepit ut Moyſes uocareſ. Recolãt qb⁹ nota eſt hi
ſtoria ueteris teſtamẽti quẽadmodũ in ægypto dũ pueli
omnes iſraelitici germinis necarẽtur: expoſitum in aquis
Moyſen tulerit filia Pharaõis. Et uide ſi nõ manifeſte xp̃i,
& in hoc ipſo uideſ p̃ceſſiſſe figura. Simili nempe cũ Pha
raone etiam herodes ſuſpitione laborans ad eadẽ conuer
ſus eſt crudelitatis argumenta: ſed eodẽ mõ eſt & ipſe de
luſus. Vtrobiq; p uni⁹ ſuſpecta perſona trucidatur nume
roſitas puerorũ: utrobiq; qui q̃rebaſ euadit. Et quõ moy
ſen filia pharaonis: ita chriſtũ quoq; ægyptus quæ nõ im
merito pharaonis intelligiſ filia ſuſcipit conſeruandum.
Manifeſte tñ pluſquã Moyſes hic: utpote qui uenerit nõ
in aqua tñ, ſed in aqua & ſanguine. Aquæ eñ multæ: po
puli multi: Venit ergo in aqua tñ: qui cõgregauit quidẽ
ppl̃m: ſed populũ nõ redemit. Nã & ip̃a quoq; de ſeruitu
te ægyptia liberatio, nõ Moyſi ſed agni ſanguĩe facta eſt:
liberandos nos præfigurans à uana noſtra conuerſatione
huius ſæculi ſanguine agni immaculati chriſti ieſu. Hic eſt
eſt uerus legifer noſter: apud quem copioſa eſt redẽptio.
mortuus eſt enim non tñ pro gente: ſed ut filios dei qui
diſperſi erant congregaret in unum. Memento ſanè hunc
eſſe Ioannem qui uidit & teſtimoniũ perhibuit: & ſcimus
quia uerũ eſt teſtimoniũ eius exiſſe de latere dñi dormien
tis in cruce ſanguinem ſimul & aquam: quo uidelicet dor
micti nouo Adæ noua de latere ſuo proferretur pariter &
redimeretur eccleſia. Sic ergo hodieq; ad nos per aquã &
ſanguinẽ uenit: ut ſi aqua & ſanguis teſtimonium aduen
tus eius fideiq; uictricis. Non ſolum autẽ ſed teſtimonium
eſt maius his quod perhibet ſpiritus ueritatis. Horũ triũ
teſtimonium uerum certumq; eſt & fœlix anima quæ me
reſ illud accipere. Tres eñ ſunt qui teſtimonium dãt in ter
ra: ſpiritus, aqua, & ſanguis. In aqua quidem baptiſmum
intellige: in ſanguine martyrium: in ſpiritu charitatẽ. Spi Roma. 5.
ritus eñ eſt q uiuificat: & fidei uita dilectio. Deniq; ſi q̃ris
quid ſpiritui & charitati: reſpondeat Paulus. Quia chari
tas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctũ
qui datus eſt uobis. Neceſſario quoq; ſpirit⁹ addiſ aquæ 1. Cor. 13.
q; ſanguini: cum eodem apoſtolo teſte ſine charitate quic
quid habeas nihil proſit. Iam uerò quia baptiſmũ aqua:
martyriũ dixim⁹ ſanguine deſignari, memẽto & unicũ &
quotidianũ eſſe baptiſmum, ſimiliter & martyriũ. Eſt eñ
& martyrij genus & q̃dam effuſio ſanguinis in quotidia
na corporis afflictiõe, eſt & baptiſmus aliq̃s in copũctione
cordis & lachrymarum aſſiduitate. Sic quippe infirmis &
puſillis corde neceſſe eſt ut quem ſemel pro chriſto pone
re non ſufficiunt: ſaltem mitiori quodam ſed diuturniori
martyrio ſanguinẽ fundãt. Sic & baptiſmi ſacramẽtũ qm̃ Ps. 6.
iterari non licet: his qui ſæpius in multis offendũt frequẽ
ti oportet ablutione ſuppleri. Vnde & propheta. Lauabo,
inquit, per ſingulas noctes lectum meum lachrymis meis
ſtratum meum rigabo. Vis ergo noſſe quis eſt qui uincit
mundum? Quæ in eo uincenda ſunt: diligentius intuere. 1. Ioan. 2.
Siquidem & hoc ipſum beatus iſte Ioannes indicat dicẽs.
Chariſſimi nolite diligere mundum: neq; ea quæ in mun
do ſunt. Omne eñ qđ in mũdo eſt: concupiſcentia carnis
eſt: & cõcupiſcẽtia oculorũ & ambitio ſeculi. Hæ ſunt tres
turmæ quas fecerũt chaldei: ſed memini quoq; ſc̃tm̃ Iacob
feciſſe tres turmas: cũ timeret à facie Eſau rediẽs de meſo
potamia. Et uobis ergo aduerſus triplex genus tentatio Gene. 32.
nis triplici opus eſt munimento: ut carnis quidem concu
piſcentia ipſius mortificatione uincatur quã ſi meminiſtis
in ſanguinis teſtimonio diximus intelligendum: oculorũ
uerò cõcupiſcentiam ſuperet ſtudiũ cõpunctionis & aſſi
duitas lachrymarum. Porrò ambitiõis uanitatem uirtus
charitatis excludat: quæ ſola caſtificat animum: ſola pur
gat intentiõem. Certũ qppe triumphanti mundi teſtimo
nium eſt: ſi corpus caſtiges & ſubijcias ſeruituti: ne perni
cioſa libertate ſeruiat uoluptati: ſi fletui p̃beas oculos ma
gis quàm petulantiæ uel curioſitati: ſi deniq; ſp̃uali dile
ctione flagrans nulli animũ dederis uanitati. Merito ſane
unus eſt qui in terra pariter & in cælo teſtimonium perhi
bet ſpũs: qa ſiue corporis afflictio ceſſabit: ſiue lachryma
rum fons exiccabitur: ſed charitas nunquã excidit. Prælí

batio quædã eſt in pñti, cõſummatio & plenitudo in fu
turo manet. Verũtñ licet maneat poſt aquam & ſangui
nẽ ſpũs (aqua quippe & ſanguis regnũ dei nõ poſſide-
bunt) iuterim tñ aut uix aut nullo mõ inuenire eſt ſpm̃
ſine illis: qm̃ hi tres, inquit, unũ ſũt: ut quolibet ex his tri-
bus deficiẽte, adeſſe cætera non pſumas. Simul uerò iũcta
teſtimonia iſta credibilia facta ſunt nimis: nec poterit cui
in terris ſuppetũt hæc, carere teſtimonio uel in cælis. Con
fitetur dei filiũ corã hoib⁹ nõ uerbo neq; lingua ſed ope-
re & ueritate: & filius quoq; cõfitebif eũ corã angelis dei.
An uerò ei deeſſe poterit in teſtimonio pr̃ cui filiũ uideat
atteſtantẽ? Sine dubio cõfitebif & ipſe qđ uiderit ĩ abſcõ-
dito. Sed neq; ſpũs quidẽ à patre filioq; diſſentiet quippe
qui patris filijq; ſit ſpũs. Deniq; quonam modo careat te-
ſtimonio eius in cælo qui habere illud meruit & iu terra?
Tres ergo ſunt qui teſtimoniũ dãt in cælo: pater & fili⁹ &
ſpũſſanctus. Et ne quam forte diſſonantiam ſuſpiceris: hi
tres unum ſuut. Magnũ pfecto habituri ſunt teſtimoniũ
quos in cælo pr̃ ſuſceperit tanquã filios & heredes: filius
aſciuerit tanquã fratres & cohæredes: ſpũſſctũs adhæren-
tes deo unum ſpiritum faciat eſſe cum eo. Eſt enim ſpirit⁹
ipſe indiſſolubile uinculum trinitatis: per quem ſicut pa-
ter & filius unũ ſunt: ſic & uos unum ſimus in ipſis: co mi-
ſerante qui pro diſcipulis hocipſum orare dignatus eſt ie
ſu chriſto domino noſtro.

De iidem teſtimonio. Sermo. II. unde ſupra.

EX epiſtola beati Ioannis hodie nobis eſt lectio
recitata in qua diſcim⁹ teſtimoniũ dari triplex
in cælo triplex ĩ terra. Et qdẽ pmeo ſapere illđ
ſtabilitatis, hoc reparatiõis eſt ſignum, illud an
gelos: iſtud homines, illud beatos à miſeris: iſtud iuſtos di
ſcernit ab impijs. Agelis ſiquidem qui in prima illa preua
ricatione ſuperbiente lucifero in ueritate ſteterunt: meri-
to teſtimoniũ phibet uiſio trinitatis: hominib⁹ quos diui
na miſatio ſaluat ſpũs, aqua, & ſanguis. Quidni phibeat
teſtimonium pater à qbus honorat⁹ eſt ut pater? Tibi ue-
Mal. 1. rò maligne ſic loquitur. Si ergo ego pater ubi eſt honor
meus? Careas omnino neceſſe eſt teſtimonio patris: cuius
tibi gloriã uſurpare conaris: nõ honorare eũ cupiens: ſed
Eſa. 14. æquare. Sedebo, inqt, ĩ mõte teſtamenti & ſimilis ero altiſ-
ſimo. Ita ne modo creat⁹, patri ſpũum cõſedebis? Et certè
ps. 109. necdũ tibi dixit. Sede a dextris meis. Si neſcis ô impudẽs
unigenit⁹ ille eſt cui æterna gñatione pr̃is æqlitas collata
eſt & conſeſſus? Tu rapinã cogitans eſſe æqualis deo: filio
gloriã inuides gloriã quaſi unigeniti à patre: ut ne ab ipo
quidẽ teſtimoniũ merearis habere. An uerò poterit dete-
ſtato à patre & filio utriuſq; ſpũs atteſtari? Abominaĩ ſu-
perbũ pfecto & inquietũ q ſup quietũ & humilẽ requieſcit
amator pacis & unitatis cõſecrator aduerſum te pro pace
& unitate zelaſ. Quid mirũ fratres ſi timem⁹ ne fortè puſil
lã hanc uineã dñi depaſci ſingularis ferus incipiat? Quan
tos enim cæleſtis uineæ palmites pria illa ſingularitas con
culcauit? Sed fortè ſuperbiam quidem in eo facile aduerti
ſtis: non aũt ſingularitatẽ. Dico ergo. Vbi ſtabat uniuerſi-
tas angelorum nunquid caruit ſingularitatis uitio q ſede
re nelle pſumpſit? An fortè qritis unde mihi nota ſit hæc
ſtatio angelorũ? Duos teneo idoneos teſtes: quorũ uterq;
Eſai. 6. qđ uidit hoc teſtatur. Vidi dñm ſedentem ait Eſaias: Sera
Dañ. 7. phin autẽ ſtabãt. Et Daniel: milia, inquit, milium miniſtra
bant ei: & decies centena milia aſſiſtebãt ei. An & tertium
deſideratis, ut in ore trium teſtium ſtet oẽ uerbum? Aplm
pfero qui uſq; ad tertium raptus eſt cælũ: & rediẽs loque
Hebre. 1 batur. Nõnne oẽs adminiſtratorij ſunt ſpũs? Siccine ubi
ſtant omnes, uniuerſi miniſtrant: tu pacis inimice ſedebis?
Planè contriſtas ſpiritum qui habitare facit unius moris
in domo. Offendis charitatem: quia ſcindis unitatẽ: rũpis
uinculũ pacis. Merito proinde angelorum qui ſuum nec
ordinem nec domiciliũ relinquere, charitati, unitati, & pa
ci ſpiritus atteſtatur: à quo ſanè tua & immudia & ſingulari
tas & inqetudo reprobaĩ. Et hoc quidẽ de eo teſtimonio
quod datur in cælis. Eſt & aliud quod datur in terra ad

diſcernẽdos utiq; qui in ea ſunt exules ab indigenis: hoc
eſt cæli ciues à ciuibus babylonis. Quãdo enim ſine teſti-
monio electos ſuos deſerat deus? Aut certè quæ nã eis eſſe
poterat conſolatio inter ſpem & metũ ſolicitudine anxia
fluctuantibus ſi nullũ omnino electionis ſuæ habere teſti-
monium mererẽtur? Nouit dñs qui ſunt eius: & ſolus ip-
ſe ſcit quos elegerit à principio. Quis uerò ſcit hominũ ſi
eſt dignus amore uel odio? Quod ſi ut certũ eſt certitudo
nobis oĩno negaĩ: nunquid nõ tanto delectabiliora erunt
ſi qua fortè electiõis huius ſigna poſſimus inuenire? Quã-
enim requiem habere poteſt ſpirit⁹ noſter dum prædeſti-
nationis ſuæ nullũ adhuc teſtimoniũ tenet? Fidelis proin
de ſermo & omni acceptione dignus: quo ſalutis teſtimo-
nia cõmendãtur. Hoc ſanè uerbo & electis cõſolatio mini
ſtratur, & ſubtrahitur reprobis excuſatio. Cognitis ſiqui
dem ſignis uitæ: quiſquis hæc negligit: manifeſte conuin-
citur in uano accipere animam ſuam & pro nihilo habere
terrã deſiderabilem comprobaĩ. Tres ſunt, inquit, qui te-
ſtimoniũ dant in terra: ſpiritus, aqua, & ſanguis. Scitis fra
tres quia in primo homine peccauimus oẽs: in ipſo etiam
cecidimus uniuerſi. Cecidimus ſanè in carcerem: luto pa-
riter & lapidibus plenum. Exinde iacebamus captiui: in-
quinati cõquaſſati donec uenit deſideratus gẽtibus: qui
nos redimeret, ablueret, adiuuaret. Hic eſt enim qui ſan-
guinem proprium dedit in redẽptionem aquã ſimul pro-
duxit de latere ſuo in ablutionem: emiſit deinde de excel-
ſo ſpm̃ ſuum qui adiuuaret infirmitatem noſtram. Vis er-
go noſſe an hæc aliquid operentur in te ne fortè reus ſis ſan
guinis dñi quem euacuas quantũ in te eſt ſed & aqua ipſa
quæ debuerat mundare in ſordibus permanẽti iudicium
damnationis accumulet ſpũs quoq; cui reſiſtis nõ liberet
maledictum à labijs ſuis? Cauendum eñ ne ſint tibi hæc in
fructuoſa quæ neceſſario eſſent pariter & damnoſa. Quis
eſt autem qui teſtimonium habet effuſi non ſine cauſa ſan-
guinis chriſti niſi qui cõtinet à pctis? Seruus enim pcti eſt
qui pctm̃ facit: ut ſi deinceps cõtinere potuerit & iugũ abij
cere miſeræ ſeruitutis certiſſimũ ſit teſtimoniũ redemptio
nis: quã operatur ſine dubio ſanguis chriſti. Verum non
ſufficit pctõri cõtinẽtia: ſi nõ etiã aſſit pnia. Habet ergo &
ab aqua teſtimoniũ: q laborat in gemitu ſuo lauans p ſin-
gulas noctes lectum ſuum. Sicut enim ſanguis ille redemit
ut non regnet pctm̃ in nr̃o mortali corpe: ſic aqua illa ab-
luit ab his pctis q̃ cõmiſimus ante. Sed qđ erit q longo ca
tenarũ uſu & carceris habitatione crudeli, cõfracti ſumus,
atq; colliſi defecimus in uia uitæ? Innocemus ſpm̃ uiuifica
torẽ & adiutorẽ: cõfidẽtes qa dabit pater q eſt ĩ cælis ſpm̃
bonũ petẽtib⁹ ſe. Sane nouum ſuperueniſſe ſpiritum cer-
tiſſime conuerſatio noua teſtatur. Iã ut breuiter repetã: à
ſanguine & aqua & ſpũ habere eſt teſtimoniũ: ſi contines
a pctis: ſi dignos agis pœnitẽtiæ fructus: ſi facis opa uitæ.

In Rogationibus de tribus panibus. B

QVis ueſtrum habebit amicum &c. Quid eſt q Luca. 18.
amicum unum perhibet aduenifſe ne tamen cõ
tentus eſt quærere panem unum? Putaſne tam
uoracem æſtimabat amicum: ut non poſſet uni
ſufficere panis unus? Nam uni quidem tres apponere pa-
nes in conſequens oĩno uidetur. Puta ergo cum uxore
& mancipio hominem aduenifſe: ut ſuum cuiq; panẽ ap-
ponere uelit amicus. Ego quidem amicum uenientem ad
me: non aliũ intelligo quàm meipſum. Nemo quippe cha
rior mihi: nemo germanior eſt. Ad me ergo de uia uenit
amicus: cum tranſitoria deſerens ad cor redeo ſicut ſcri-
ptum eſt. Redite præuaricatores ad cor. Deinde tunc ue-
rè ſibi quiſquis amicus eſt: cum de uia reddit, quoniã qui Eſaia. 46
diligit iniquitatem odit animam ſuam. A die itaq; cõuer-
ſionis meæ: de uia ad me uenit amicus. Venit de regione
longinqua; ubi paſcere porcos & ipſorum ſiliquas inſatia
biliter eſurire ſolebat. Venit fame laborans: confectus in-
edia: attenuatus ieiunio Venit neceſſe habens inuenire
amicum: ſed heu me, pauperem elegit hoſpitem: & uacuũ
ingredit habitaculum. Quid faciam huic amico miſero &
miſerab.lis

miſerabili: Oīno eñ nō habeo qd' ponā ante illū. Fateor
amicus eſt: ſed ego medicus. Quid ueniſti ad me amice in
neceſſitate tāta: Nō ſum medicus, & non eſt in domo mea
panis. Feſtina, inqt, diſcurre: ſuſcita amicū tuum illum ma-
gnū: quo maiorē dilectionē nemo habet: ſed neq; ſubſtan-
Mat.7. tiā ampliorē. Quære: pete: pulſa: qa oīs q q̄rit inuenit: & q
petit accipit, & pulſanti aperieſ. Clama & dic: amice com-
moda mihi tres panes. ℭ Qui ſunt iſti panes fratres? Vti-
nā mereamur accipere eos. Forte eñ & ipos nemo ſcit, ni-
ſi q accipit. Credo tñ petendos nobis eſſe tres panes: ueri-
tatis, charitatis, fortitudinis. His tribus egere me fateor:
ueniēte ad me amico de uia: ueniēte aūt ut dixi cū uxore
& mācipio. Deficit quippe rō mea (ipē eſt eñ uir) p̄ igno-
rātia ueritatis: lāguet & uolūtas, p̄ inedia affectiōis: infir-
matur caro præ inopia fortitudinis. Nā & rō minus intel
ligit q̄ agenda ſunt: & uoluntas minus diligit intellecta: &
ad hæc etiam corpus quod corrūpitur aggrauat aīam: ut
nō q̄cūq; uolum⁹ illa faciam⁹. Aruit cor meū etiā & corp⁹
meū: quia oblit⁹ ſum comedere panē meū. Neq; eñ pate-
rer hunc defectū, ſi iugiter exercitata eſſet ratio in inquiſi-
tione ueritatis: uoluntas in deſiderio charitatis: caro in
operatione uirtutis. Commoda ergo mihi amice tres pa-
nes: ut intelligam: ut diligam: ut faciam uolūtatem tuam.
Sic enim uiuitur: & in talibus uita ſpiritus mei: dicēte ſcri
p̄s.29. ptura. Quoniam uita in uoluntate eius.

In aſcenſione domini de euangelica lectione.
Sermo. I.

Mat.16. RECumbentibus undecim diſcipulis apparuit il
lis Ieſus. Apparuit uerè benignitas & humani-
tas ſaluatoris. Multā eñ fiduciā præſtat: q libē-
tius aſſit orationi incumbētibus: qñ nec recum
bētibus qdē dedignaſ adeſſe. Apparuit, inquā benignitas
eius qui cognouit figmentū noſtrum: nec dedignatur ne
ceſſitates noſtras ſed miſeraſ: ſi tñ curā carnis nō in deſide
rio facimus ſed in neceſſitate. Quod conſiderans idē apl's:
1. cor.10. Siue manducamus, inqt, ſiue aliqd aliud faciamus: oīa in
gloriā dñi faciamus. Poteſt tñ qd' recūbentibus apparuit
ad id eſq; referri: qd' alibi calumniantibus iudæis aduerſ⁹
Mat.9. diſcipulos nō ieiunantes: Non poſſunt, inquit, filij ſponſi
Textus. lugere quādiu cū eis eſt ſpōſus. Sequiſ. Et exprobrauit in
credulitatē illorū & duritiā cordis: qa his qui uiderāt eū
Chriſtus increpat apoſtolos. reſurrexiſſe nō crediderunt. Audis xp̄m diſcipulos incre-
pantē imo qd' durius ſonat etiā exprobrātē: nec qñcunq;
ſed ea hora qua eis corporalem præſentiam ſubtracturus
uideri poterat magis ab increpatiōe parcere debuiſſe. No
li ergo indignari de cætero ſi te quoq; aliqñ chriſti uica-
rius increpauerit. Id eñ exhibet quod aſcenſur⁹ ab eis in
cælum: ſuis xp̄s legiſ exhibuiſſe diſcipulis. Sed qd eſt fra-
tres qd' dicit: his qui uiderant eum reſurrexiſſe nō credi-
derunt? Aut qui fuere quorum beati oculi glorioſum re-
ſurrectionis dñicæ meruerūt uidere miraculum? Neq; eñ
reſurgentē illū quiſquam legitur aut creditur uidiſſe mor
talium. Reſtat ergo de angelis accipiendum: quibus utiq;
reſurrectionis teſtimonium perhibentibus aplorum puſil-
lanimitas hæſitauit. Iam uerò ut faciat quod ſcriptum eſt.
p̄s.118. Bonitatē & diſciplinā & ſcientiā doce me: uſitationis gra-
tiā: exprobratiōis cenſurā: prædicationis quoq; doctri-
Mar.16. na ſequatur & dicat. ℭ Qui crediderit & baptizat⁹ fue
rit: ſaluus erit. Sed quid ad hæc dicemus fratres? Magna-
nimis uidetur ſecularib⁹ hoībus in hoc uerbo data fidu-
cia: uereorq; ne dare eam incipiant in occaſionem carnis:
blandientes ſibi pluſquā oporteat ſine operib⁹ de baptiſ-
Vbi ſupra mo & credulitate. Verūtñ conſideremus qd' ſequiſ. Signa
autem eos qui crediderint hæc ſequenſ. Nec minor fortaſ
ſe uidebiſ ipſis quoq; religioſis ex hoc uerbo puenire de-
ſperatio: quàm ex uerbo priore uanæ ſpei data ſecularib⁹
occaſio uidereſ. Quis eñ ea quæ in p̄nti loco ſcripta ſunt
ſigna, uidetur habere credulitatis ſine qua nemo poterit
Heb.11. ſaluari: quoniā qui nō crediderit condemnabiſ. Et ſine fi-
de impoſſibile eſt placere deo. Quis iquā dæmonia eijcit:
linguis nouis loquitur, ſerpentes tolliſ? Quid ergo? Si ne
mo hæc habet aut perpauci noſtris uidenſ habere tēpori-
bus, aut nemo ſaluabiſ: aut hi ſoli qui his muneribus glo-
rianſ: quæ non tam merita ſunt quàm iudicia meritorum: *Matth.7.*
adeo ut multi dicentes. Nónne in nomine tuo dæmonia
eiecimus: & in noīe tuo uirtutes multas fecimus? audire
habeant in iudicio: neſcio uos: diſcedite à me operarij ini- *Roma.2.*
quitatis. Vbi eſt qd' ait apl'us cū de iuſto iudice loquereſ,
q reddet unicuiq; iuxta opa ſua. Si qd' abſit: q̄renda ſunt
in iudicio ſigna potius quàm merita? Sunt tñ & ipſa meri
ta ſigna certiora q̄dā utiq; & ſalubriora. Nec difficile arbi
tror noſſe queādmodum intelligi ſigna poſſint p̄ſentia: ut
ſint īdubitata ſigna credulitatis: ac p hoc & ſalutis. Primū
eñ opus fidei per dilectionē operantis cordis cōpunctio *In compūctione eiiciūtur dæmonia.*
eſt: ī qua ſine dubio eijciūtur dæmonia: cū eradicanſ è cor
de peccata exinde qui in chriſtū credunt linguis loquunſ
nouis cum iam recedunt uetera de ore eorū: nec de cæte-
ro uetuſta prothoparentū lingua loquuntur declinantiū
in uerba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis.
Vbi uerò compunctione cordis & oris cōfeſſione priora
ſunt deleta peccata: ne recidiuū patiantur & ſint poſterio
ra peiora prioribus: ſerpentes tollant neceſſe eſt. id eſt ut
uenenatas ſuggeſtiones extinguāt. Quid tñ agēdū ſi qua
fortè radix pullulat q̄ tam uelociter nequeat extirpari, ſed
ſtimulat aīm cōcupiſcentia carnis. Profecto ſi mortiferum
qd biberint non eos nocebit: qm̄ iuxta ſaluatoris exēplū:
cū guſtauerint nolent bibere. id eſt cū ſenſerint nolent cō
ſentire. Sic enim nō eos nocebit: qa nulla damnatio eſt his
qui ſunt in xp̄o Ieſu concupiſcentiæ ſenſus abſq; cōſenſu.
Quid tñ? Moleſta certè & periculoſa eſt ſic corruptæ & in
firmæ affectionis lucta: ſed qui crediderint ſuper ægros ma
nus imponent & bene habebunt: id eſt ægras affectiones
bonis operibus operient: & hoc remedio curabuntur.

Item in die aſcenſionis Quomodo aſcendit ſuper omnes cælos ut adimpleret omnia. *Sermo ſecundus.*

SOlennitas iſta fratres chariſſimi glorioſa eſt: &
ut ita dicam gaudioſa: in qua & ſingularis xp̄o
gloria: & in nobis ſpiritalis lætitia exhibeſ. Cō
ſummatio enim & adimpletio eſt reliquarū ſo-
lēnitatū: & felix clauſula toti⁹ itinerarij filij dei. Qui eñ de
ſcendit ipſe eſt: & qui aſcendit hodierna die ſuper omnes
cælos ut adimpleret oīa. Iam eñ cū ſe dñm uniuerſorū q̄
ſunt in terra & in mari & in inferno pbaſſet: non reſtabat
niſi ut aeris & cælorū ſe eſſe dñm argumētis ſimilibus uel
certè potioribus approbaret. Terra eñ cognouit dñm qa
ad uocē dñi uirtutis eius cū clamaſſet magna uoce. Laza-
re ueni foras: mortuū reddidit. Cognouit mare: qa ſolidū
ſe præbuit ſub pedibus eius: ita ut apli eū putabāt fantaſ-
ma eſſe. Cognouit infernus cuius ipſe portas æreas & ue-
ctes ferreos confregit: ubi & ligauit illū inſatiabilē homi-
cidā q uocaſ diabolus & ſathanas. Profecto q mortuos ſu
ſcitauit: leproſos mūdauit: cæcos illuminauit: claudos fir-
mauit: & oēs exſufflauit īfirmitates dñs oīm fuit: & eadem
manu qua fecerat: quæ defecerant reficiebat. Sic & qui in
ore piſcis cū ipſo piſce ſtaterē inueniri p̄dixit: patet pcul-
dubio qa maris & oīm q̄ in mari mouenſ dñs fuit. Qui ue
rò traduxit aereas ptātes & affixit eas cruci ſuæ: claret qa
ſup infernales officinas ptātē accepit. Hic eſt eñ q ptrāſijt
bñfaciendo & ſanādo oēs oppreſſos à diabolo: q ſtetit in
loco campeſtri ut doceret turbas: aū p̄ſidē ut alapas ſuſti-
neret: toto tēpore quo ī terris uiſus eſt, & cū hoīb⁹ cōuer-
ſatus in laboribus multis: ſtans & operans ſalutem in me-
dio terræ. Ad claudēdā igitur tunicā tuā inconſutilē dñe
Ieſu: ad perficiendā fidei noſtræ integritatē reſtat ut uidē-
tibus diſcipulis per medium aeris ſicut aeris dñs aſcendas
ſuper omnes cælos. Ex tunc probabitur quia dñs uniuer-
ſorum tu es: qa omnia in oibus adimpleſti: & iam tibi pfe
cto debebitur ut in noīe tuo omne genu flectaſ: cæleſtium
terreſtrium & infernorum: & omnis lingua cōfiteatur qa
tu es in gloria & in dextera patris. In hac dextera ſunt de-
lectationes uſq; in finem: & ideò monet apl's ut quæramus *Coll.3.*
q̄ ſurſum ſunt: ubi xp̄s eſt in dextera dei ſedēs: qa illic pro

fectò theſaur⁹ noſter eſt Ieſus xp̄s: in quo ſunt oēs theſau-
ri ſapiētiæ & ſciētiæ abſcōditi: in q̄ habitat oīs plenitudo
diuinitatis corporaliter. Quid tñ putatis fratres: quantus
dolor & timor irruperit ap̄lica pectora cū cum uiderūt à
ſe tolli & attolli in aera: nō ſcalis adiutū: nō ſubleuatum fu
nibus: & ſi angelico comitatū obſequio nō tamē fultū au-
xilio: ſed gradientem in multitudine fortitudinis ſuæ: Im
Ioan.8. pletū eſt quod eis dixerat. Quo ego uado: uos nō poteſtis
uenire. Quocunq; eñ terrarū iſſet cum indiuiſibiliter ſe-
querent. mare (ſicut petrus fecit aliqñ) cū eo etiā ſubmer-
Sap.9. gendi intrareut: ſed hac ſequi non poterāt: qa, Corpus q̄
corrumpitur: aggrauat aīm. & deprimit terrena inhabita
tio ſenſum multa cogitantē. Dolor ergo nimius erat: quia
uidebant illum (ꝓpter quē oīa reliquerant) à ſuis ſenſibus
& aſpectibus tolli: ut nō poſſent ablato à ſe ſponſo filij. ſpō
ſi non lugere: timor quia orphani relinquebantur in me-
dio iudæorū nondū confirmati uirtute ex alto. Bñdicens
ergo eis ferebat in cælum: fortè concuſſis illius ſingularis
miſe uiſceribus cum miſeros ſuos & pauperē ſuā ſcholam
relinqueret: niſi q̄ ueniebat parare eis locū: & qa expedie
bat ut p̄ſentiā eis ſubtraheret corpalem. Q̄ felix quàm di-
gna iſta ꝓceſſio ad quā ne ipſi quidē ap̄li digni fuerūt ad
mitti: cū & aīarū ſanctarū & cæleſtiū uirtutū triūphali pō
pa deductus ad patrē: ſedet à dextris dei. Nunc uerè adim
pleuit oia: quia natus eſt inter homines: cū hominib⁹ con
uerſat⁹ eſt: ab hoībus & pro hoībus paſſus & mortu⁹ eſt:
reſurrexit, aſcendit: ſedet ad dexterā dei agnoſco tunicam
deſuper cōtextā per totum: quā ſupna illa māſio claudit:
ubi adimpletus eſt & adimpleuit omnia dñs Ieſus chriſt⁹.
Veruntamē quid mihi & ſolennitatibus iſtis: Quis me cō
ſolabit dñe Ieſu: quia te non uidi crucē ſuſpenſum: plagis
liuidum, pallidum morte: qa nō ſum crucifixo compaſſus,
obſecutus mortuo: ut ſaltē lachrymis meis loca illa uulne
rum delinirē: Qūo me dereliqſti inſalutatū: cū formoſus
in ſtola tua rex gloriæ in alta cælorū te recepiſti: Prorſus
renuiſſet conſolari aīa mea: niſi me angeli in uoce exulta-
Actu.1. tionis præueniſſent: qui dixerunt. Viri galilæi quid ſtatis
aſpicientes in cælū: Hic Ieſus qui aſſumptus eſt à uobis in
cælū: ſic ueniet quēadmodū uidiſtis eū euntē in cælum: ſic
inquiunt ueniet. Ergo ne ueniet quærere uos: in illa tam
ſingulari quàm uniuerſali ꝓceſſione: cū precedentibus oī
bus angelis & ſubſequētibus hoībus uniuerſis deſcendet
iudicare uiuos & mortuos: Proculdubio ueniet ſed qūo
aſcendit, non quomō ante deſcendit. Humilis enim prius
uenit aīas ſaluare: ſublimis aūt ueniet cadauer iſtud reſu-
ſcitare: & configurare corpori claritatis ſuæ: ut infirmiori
huic uaſculo abūdantiorē impēdere uideat honorē. Tūc
eñ uidebit cū poteſtate magna & maieſtate q prius in in-
firmitate carnis latuerat. Intuebor & ego eū ſed non mō:
uidebo eū: ſed non ꝓpe: ita ut hæc ſcd'a glorificatio prio-
ri glorificationi ꝓpter excellentē gloriā manifeſte prælu-
ceat. Manipulus primitiarum noſtrarum xp̄s oblatus eſt
ad dexterā patris aſſumptus: & aſſiſtit nūc uultui dei pro
nobis. Sedet aūt ad dexterā habens in dextera miſericor-
diam, in ſiniſtra iudiciū: & miſericordiam multam nimis:
& iudiciū multum nimis: in dextera aquā, in ſiniſtra ignē
immobiliter tenens. Et quidem corroborauit miam ſuam
ſup timentes ſe ſm altitudinē cæli à terra: ut maiores cu-
mulos miſerationū dñi ſentiant quàm ſit ſpatij inter cælū
& terrā propoſitum nanq; dei ſuper illos manet immobi-
le: & mia dñi ab æterno & uſq; in æternum ſuper timētes
eum. Ab æterno per prædeſtinationē: in æternum per glo
rificationem. Similiter & in reprobis terribilis eſt ſuper fi
lios hoīm: & utrinq; ſtat fixa ſentētia æternitatis & in his
qui ſalui fiunt & in his qui pereunt. Quis ſcit ſi omniū ue-
ſtrum quos hic uideo nomina ſcripta ſunt in cælis: & in li
bro prædeſtinationis annotata: Vocationis enim & iuſti
ficationis ueſtræ aliqua ſigna mihi uideor intueri in con-
uerſatione huius tantæ humilitatis. Quanto putas gau-
dio replerentur omnia oſſa mea: ſi id ſcire cōtingeret: Sed
neſcit homo utrum ſit dignus amore an odio. D Pro-
pterea dilectiſſimi perſeuerate in diſciplina quam ſuſcepi-
ſtis: ut per humilitatem ad ſublimitatem aſcendatis: quia
hæc eſt uia: & nō alia præter ipſam. Qui aliter uadit cadit
potius quàm aſcendit: quia ſola eſt humilitas quę exaltat:
ſola quę ducit ad uitā. Chriſtus eñ cum per naturam diui
nitatis nō haberet quo creſceret uel aſcēderet: quia ultra
deū nihil eſt: p deſcenſum quō creſceret inuenit: ueniēs in
carnari: pati: mori: ne moreremur in æternū: ꝓpter quod
deus exaltauit illū: quia reſurrexit: aſcendit: ſedet ad dex-
terā dei. Vade & tu fac ſimiliter. Neq; eñ aſcendere potes
niſi deſcēderis: qa ut æterna lege fixum eſt: Oīs qui ſe exal Mat.26.
tat hūiliabit: & qui ſe hūiliat exaltabitur. O peruerſitas: ô
abuſio filiorum adam: quia cum aſcendere difficilimū ſit:
deſcendere aūt facillimū: ipſi & leuiter aſcendunt & diffici
lius deſcendunt parati ad honores & celſitudines graduū
eccleſiaſticorum: ipſis etiam angelicis humeris formidan-
dos. A Ad ſequendum autem te dñe Ieſu uix inueniun-
tur qui uel trahi patiant: q uelint duci per uiā mandatorū
tuorū. Alij eñ trahunt: q poſſunt dicere. Trahe me poſt te. Cañ 1.
alij dicuntur qui dicunt. Introduxit me rex in cellaria ſua. Vbi ſupra
alij rapiunt ſicut ap̄ls raptus eſt ad tertium cælū. Et primi
quidem felices q in patientia ſua poſſidēt aīas ſuas: ſecun-
di feliciores: qa ex uoluntate ſua cōfitentur ei: tertij feliciſ-
ſimi q in profundiſſima dei mia, quaſi quodāmodo ſepul-
ta iā arbitrij ſui p̄tāte in diuitias gloriæ in ſpū ardoris ra-
piuntur neſcientes ſiue in corpe ſiue extra corpus: hoc ſo-
lum ſcientes q̄ rapti ſint. Beat⁹ qui ubiq; te ducem habet
dñe Ieſu: nō illū refugā ſpm̄ qui ſtatim aſcendere uoluit &
tota diuinitatis dextera percuſſus eſt. Nos autem popul⁹
tu⁹ & oues paſcuæ tuæ ſequamur te: per te: ad te. Quia tu Ioan.14.
es uia, ueritas & uita: uia in exemplo: ueritas in ꝓmiſſo: uita
in præmio. Verba eñ æternæ uitæ hebes: & nos cognoſci Ioan.6.
mus & credimus: qa tu es xp̄s filius dei uiui qui es ſuper
omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

De intellectu & affectu. Sermo tertius unde ſupra.
& legitur in octauis.

HOdie cælorū dñs, cælorū alta cæleſti potentia
penetrauit: & infirma carnis tanquàm nubila q̄
dam excutiens: induit ſtollā gloriæ. Eleuat⁹ eſt
ſol in ortu ſuo, incaluit & inualuit. Dilatauit &
multiplicauit radios ſuper terram: nec eſt q ſe abſcondat à
calore eius. Rediit ad regionē ſapientiæ: ſapia dei: ubi oēs
bonū & intelligunt & requirunt, intellectu pſpicaciſſimi:
affectu paratiſſimi: ad audiendā uocē ſermonū eius. Nos Sap.9.
aūt in regione iſta ſumus ubi plurimū eſt malitiæ ſapiētiæ
parū: qa corpus qd' corrumpitur aggrauat aīam: & depri
mit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantē. Per ſen-
ſum hic ergo arbitror intellectum deſignari: qui tunc ue-
rè deprimitur: cum multa cogitat cum nō colligit ſe circa
illā unam & unicam meditationē q̄ concipitur de ciuita-
te illa cuius participatio eius in idipſum. Hmōi intellectū
oportet deprimi & diſtrahi p multa: multis & multiplici-
bus modis. Aīam uerò hic æſtimo dici affectiōes quę cor-
rupto corpore diuerſis paſſionib⁹ afficiuntur: q̄ mitigari
nūquā pn̄t ne dicā ſanari: donec uoluntas unū q̄rat & ten
dat ad unū. D Duo ergo ſunt q̄ in nobis purganda ſunt
intellect⁹ & affect⁹. Intellect⁹ ut nouerit: affect⁹ ut uelit. Fe
lices & uerè felices illi duo uiri helias & enoch: qbus oēs
materiæ & occaſiones ablatæ ſunt q̄ eorū intellectū impe-
diant uel affectum: qa ſoli deo uiuentes nec nouerunt niſi
deū: nec cupiunt niſi deū. Deniq; & de enoch legit qa ra- Sap.4.
ptus eſt ne malitia mutaret intellectum eius: aut ne fictio
deciperet aīam illius. Intellect⁹ nr̄ turbat⁹ erat ne dicā cæ
catus: affect⁹ inqnat⁹ erat: & multū inqnat⁹: ſed xp̄s intel-
lectū illuminat: ſpūſſanctus affectū purgat. Venit eñ filius
dei & tot & tanta mirabilia in mundo operatus eſt: ut nō
immerito intellectum noſtrum ab oībus mundanis rebus
euocauerit: ut ſemper cogitemus & nunquā cogitare ſuffi
ciamus: quia mirabilia fecit. Verè latiſſimos nobis ad ſpa-
ciandum intelligentiæ campos dereliquerit: & torrens
cogitationum iſtarū profundiſſimus eſt: q iuxta ꝓphetam
nou poſſit

Ezr.47. non poſſit tranſuadari. Quis enim ſufficiat cogitare quali
ter rerũ dñs ꝑuenerit nos: uenerit ad nos: ſubuenerit no-
bis: & ſingularis illa maieſtas uoluerit mori ut uiueremus
ſeruire ut regnarem⁹: exulare ut repatriaremus: & uſqꝫ ad
ſeruiliſſima opa inclinari ut cõſtitueret nos ſup oĩa opera
ſua? Talẽ ſe obtulit apoſtolis apl'orũ dñs: ut iam nõ inuiſi-
bilia dei per ea q̃ facta ſunt intellecta conſpicerent: ſed ꝓ ipſe
facie ad faciẽ uiderẽt: qui oĩa fecit. Et quia diſcipuli carna
les erant & deus ſpiritus eſt nec bene cõuenit ſpũi & car-
ni: umbra corporis ſui temperauit ſe eis: ut obiectu uiuifi-
cæ carnis uiderent uerbũ in carne: ſolem in nube: lumen
in teſta: cæreum in laterna. Spũs eñ oris noſtri chriſt⁹ do
Tren.4. minus: cui diximus. In umbra tua uiuimus inter gentes.
In umbra, inquit, tua inter gentes non inter angelos: ubi
puriſſimum lumẽ puriſſimis oculis intuebimur. Vnde &
uirtus altiſſimi obumbrauit uirgini: ne nimio ſplendore
præſtricta, diuinitatis fulgur etiã ſingularis aquila tolera
re nõ poſſet. Ad hoc aũt carnẽ eis propoſuit: ut oẽm cogi
tatũ eorũ ab humanis rebus ad carnẽ ſuã (qua & mirabi-
lia dicebat & mirabilia faciebat) adunaret: & ſic de carne
transferret ad ſpiritũ: qa ſpũs eſt deus: & eos qui adorant
eũ in ſpũ & ueritate oportet adorare. Nõ tibi uidẽt eis in
tellectũ illuminaſſe cũ aperuit illis ſenſum ut intelligerent
ſcripturas: oſtendens qa hæc oportebat chriſtũ pati: & re
ſurgere à mortuis: & ita intrare in gloriã ſuam. Sed illi ſan
ctiſſimæ carni ei⁹ aſſuefacti, uerbũ de diſceſſu eius audire
nõ poterant: ut eos relinqueret pro quo oĩa reliquiſſent.
Quare hoc? Quia intellectus illuminatus erat ſed nõdum
Ioan.16. purgatus affectus. B Vnde & benignus magiſter blan-
de eos ac dulciter conſolabatur dicens. Expedit uobis ut
ego uadã. Si eñ nõ abiero: paraclitus non ueniet ad uos.
Sed qa hæc locut⁹ ſum uobis: triſtitia ĩpleuit cor ueſtrũ.
Quid eſt quod chriſto commorante in terris ſpũſſanctus
ad eos uenire nõ potuit? An carnis illius cõſortiũ abhor
rebat quæ de ipſo & per ipm in uirgine & de uirgine ma-
tre concepta erat & nata? Abſit. Sed ut oſtenderet nobis
per quã ambularemus uiã: formã apponeret cui imprime
remur. Et ille qdẽ illis plorantibus eleuat⁹ in cælũ: ſpm̃ ſan
ctũ miſit: qui affectũ eorũ id eſt uoluntatẽ mundauit: imo
potius alterauit: ut iam magis dominũ uelint aſcendiſſe:
qui prius detinuiſſe uoluerãt. Impletũ eſt qđ eis prædixe
rat: uos aũt contriſtabimini: ſed triſtitia ueſtra conuertẽ
in gaudiũ. Sic ergo eorũ intelligentia per chriſtum illumi
nata eſt: & uoluntas emundata per ſpm̃: ut ſicut bonũ no-
uerint ſic & uelint: qđ ſolũ perfecta religio uel religioſa ꝑ
fectio eſt. C Recordor nunc heliſæi ſancti: cui cũ Helias
dixiſſet ut in diſceſſu uel aſcenſu ſuo poſtularet qđ uellet
4.Re.2. reſpõdit. Oro ut fiat ſpũs tuus duplex in me. At ille. Rem
difficilẽ poſtulaſti. Attamẽ ſi uideris qñ tollar à te: erit qđ
petiſti. Nõnne tibi uidetur Helias aſcẽdentis dñi ſignare
perſonã. Heliſæus uerò chorũ aplicũ in aſcenſione xp̃i an
xie ſuſpirãtẽ? Sicut eñ heliſæus ab helia nullo pacto auel-
li poterat: ſic nec apoſtoli à xp̃i ꝓſentia poterant ſeparari.
Vix eñ tandẽ eis ꝑſuaſit: qa ſine fide impoſſibile eſſet pla-
cere deo. D Quis eſt ergo ſpũs iſte duplex qui q̃rit: niſi
illuminatio intellectus: & affectus purgatio? Res difficilis
qa rarus in terris eſt qui illũ habere mereaẽ. Attñ, inquit,
ſi uideris qñ tollar à te: erit qđ petiſti. Nihil eſt qđ ꝓpter
hoc habeant perdere uel debeant alũni tui dñe Ieſu: qa ui
dentibus illis es eleuatus in cælũ: & deſiderãtibus oculis
te ſecuti ſunt gradientẽ in multitudine fortitudinis tuæ.
Ioan.14. Vel certè ſpm̃ duplicẽ dicere poſſumus illud qđ ſaluator
ad diſcipulos ait. Qui credit in me opa q̃ ego facio & ip-
Actu.5. ſe faciet: & maiora horum faciet. Nõnne maiora xp̃o per
xp̃m tñ fecit petrus: de quo legitur quia in plateis pone-
bantur infirmi in lectulis ut ueniente petro ſaltem umbra
illius obumbraret quenquàm illorum: & liberarentur ab
infirmitatibus ſuis? Nuſquam enim dñs umbra ſua inue-
nitur infirmitates ſanaſſe. Non dubito ergo intellectum
oĩm ueſtrum (qui hic eſtis) illuminatum eſſe: ſed non affe
ctum æque eſſe purgatum: manifeſtis approbabo coniec-
cturis. Oẽs qđ bonũ eſt noſtis: & uiã per quã incedere: &
quõ in ea incedere debeatis: ſed uoluntas nõ una eſt. Qui
dã eñ ad oĩa uiæ & uitæ huius exercitia nõ ſolũ ambulãt
ſed & currũt: imo potius uolant: ut eis & uigiliæ breues
& cibi dulces & pãni ſuaues: labores nõ ſolũ tolerabiles:
ſed & appetibiles uideanẽ. Alij aũt nõ ſic: ſed corde arido
& affectione recalcitrãte uix trahunẽ ad hæc: uix gehenna
timore cõpellunẽ. Quoſdã nec cõpellim⁹ qdẽ quib⁹ frons
mulieris meretricis facta eſt: nolunt erubeſcere. Sunt itẽꝝ
multi inter nos qui de uno pane comedunt: nobiſcũ dor-
miũt: nobiſcũ cãtãt: nobiſcũ laborãt: miſeri & miſerabiles
ut pote ſocij tribulationis ſed cõſolationis nõ ita. Nunqđ
abbreuiata eſt manus dñi: ut oĩbus donare nõ poſſit: qui
aperit manũ ſuã & implet oẽ animal benedictione? Quid
ergo in cauſa eſt? Illud oĩno: qa nõ uidẽt chriſtũ cũ tollitẽ
ab eis, id eſt nõ cogitant quõ eos orphanos reliq̃rit: ꝙ pe
regrini & aduenæ ſint ſup terrã: ꝙ tandiu feculenti corpo-
ris horrido carcere teneanẽ: & nõ ſint cũ xp̃o. Hm̃oi aũt ſi
diu ita ꝑmãſerint ſub onere: aut opprimunẽ & ſuccũbũt:
aut quodãmõ in inferno ſunt ut nunquã ad plenum reſpi
rent in luce miſerationũ dñi: nec in libertatẽ ſpũs: q ſola fa
cit iugũ ſuaue & onus leue. Inde aũt tã pernicioſa tepidi-
tas emanat: qa affectus, id eſt uoluntas eorũ nõdũ purga-
ta eſt nec bonũ ſic uolũt ſicut nouerũt, à ꝓpria cõcupiſcẽ-
tia abſtracti grauiter & illecti. Amãt eñ in carne ſua terre-
nas cõſolatiunculas, ſiue in uerbo, ſiue in ſigno, ſiue in fa-
cto, ſiue in aliquo alio: & ſi hæc interrumpũt aliqñ: non tñ
penitus rumpunt. Inde eſt ꝙ raro affectiones ſuas dirigũt
in deũ: & eorũ cõpũctio nõ cõtinua ſed horaria eſt. Imple
ri aũt uiſitationibus dñi aĩa nõ põt: quæ his diſtractioni-
bus ſubiacet: & quãto magis illis euacuabiẽ: tanto ampli⁹
iſtis implebiẽ ſi multũ, multũ: ſi parũ, parũ. Vel certè ſi ma-
gis ꝓbas nũquã iſte illis miſceri poterũt in æternũ: qa ubi
uaſa uacua nõ inuenit: oleũ ſtare neceſſe eſt: nec mittũt ui-
nũ nouũ niſi in utres nouos ut ambo conſeruenẽ: neqꝫ eñ
ſpũs & caro: ignis & tepiditas in uno domicilio cõmorã-
tur: ꝓſertim cũ tepiditas ipſi dño ſoleat uomitũ ꝓuocare.
Si eñ apl'i adhuc carni dñicæ inhærẽtes q̃ ſola ſctã (qa ſan
cti ſanctoꝝ erat) ſpũſancto repleri nequerunt, donec tolle-
retur ab eis, tu carni tuæ q̃ ſordidiſſima eſt & diuerſarum
ſpurcitiarũ fantaſijs repleta aſtrictus & cõglutinatus: illũ
meraciſſimũ ſpm̃ te poſſe putas ſuſcipere, niſi carneis iſtis
cõſolationibus funditus renunciare tẽtaueris? Reuera cũ
inceperis triſtitia implebit cor tuũ: ſed ſi ꝑſeueraueris tri
ſtitia tua cõuerteẽ in gaudiũ. Tunc eñ purgabiẽ affect⁹ &
uoluntas reuocabiẽ uel potius noua creabitur: ut oĩa quæ
prius difficilia nõ impoſſibilia uidebanẽ cũ multa percur-
ranẽ dulcedine & auiditate. Emitte, iquit, ſpm̃ tuũ & crea- Ps.103.
bunẽ: & renouabis faciẽ terræ. D Sicut ꝑ faciẽ exterior
homo cognoſcitẽ: ſic ꝑ uoluntatẽ demõſtraẽ interior. Emiſ
ſo ergo ſpiritu creaẽ & renouaẽ facies terræ, id eſt terrena
uoluntas fit cæleſtis: parata ad nutum citius obedire. Bea
ti qui tales ſunt: qa non ſolum malum non ſentiunt: ſed in
mira quadã cordis dilatione cõmoranẽ. De illis eñ quos
ſupra commemorauimus terribiliter ait deus. Nõ perma- Gen.6.
nebit ſpiritus meus in hominibus iſtis: qa caro ſunt, id eſt
carnales: & quicquid in eis ſpiritus fuerat: in carnem eua-
nuit. Quia igitur chariſſimi hodierna dies eſt in qua ſpon
ſus aufertur à nobis & nõ ſine tumultu aliquo animorum
noſtrorũ: ad hoc tamen ut mittat nobis ſpiritum ueritatis
ploremus & oremus ut dignos nos inueniat uel potius ef
ficiat, & repleat domũ iſtam ubi ſumus ſedentes quatenus
non uexatio ſed unctio eius doceat nos de oĩbus: ſicqꝫ &
intellectu clarificato & affectu purificato ueniat ad nos: &
apud nos faciat manſionem. Et ſicut ſerpens Moyſi deuo
rauit omnes ſerpentes magorum: ſic iſte cũ uenerit abſor-
bebit omnes carnales affectiones & delectationes noſtras
& conſolationes: ita ut de labore requiem: de tribulatiõe
lætitiam: de contumelia gloriam habeamus: ſicut illi quos
repleuerat, ibant gaudentes à conſpectu cõcilij qm̃ dignẽ
habiti ſunt pro nõie Ieſu contumeliã pati. Spiritus enim

Ieſu,ſpũs bonus:ſpũſſanctus:ſpũs rectus:ſpũs dulcis:ſpũs
principalis:quicqd in hoc ſeculo nequã uidet difficile &
anguſtũ,leue facit & latum:opprobrium gaudiũ iudicat:
deſpectionem,exaltationem eſſe perſuadet. Scrutemur er-
Tren.3. go iuxta prophetam uias noſtras & ſtudia noſtra,leuemꝰ
corda noſtra cũ manibus:ut in ſolẽnitate ſancti ſpũs gau-
deamus:& abundantius gaudeamus:qui nos inducat in
omnem ſicut promiſit dei filius ueritatem.

In die aſcenſionis De duobus non bonis montibus & de ſeptẽ aſcenſionibus chriſti. *Sermo.IIII.*

SI natiuitatis & reſurrectionis dñicæ digna de-
uotione ſolẽnia celebramus:hodiernum quoq;
aſcẽſionis diẽ non minus deuote conuenit cele-
brari. In nullo ſiquidẽ à feſtiuitatibus illis iſta
degenerat:ſed finis earũ & adimpletio eſt. Merito quidẽ
ſolẽnitatis & lætitiæ dies agit̃:qm̃ ſol ille ſupercæleſtis,ſol
iuſtitiæ noſtris ſe pñtauit obtutibus:nube carnis & mor-
talitatis ſacco,fulgorẽ ſuũ & lucẽ tẽperãs inacceſſibilem.
Magna quoq; lætitia & exultatio multa nimis:qm̃ cõſciſo
ſacco:lætitia circundatus eſt:factaq; de medio ſacci ipſius
nõ qdẽ ſubſtãtia ſed uetuſtate:ſed corruptiõe:ſed miſeria:
ſed uilitate:nr̃æ dedicauit primordia reſurrectionis. Verũ
tamen quid mihi & ſolẽnitatibus iſtis:ſi conuerſatio mea
uſq; adhuc detinet̃ in terris? Quis uerò uel deſiderare pre
ſumeret aſcẽſum cæli:niſi qa is qui deſcẽderat prior aſcen-
dit? Dico ergo uobis nõ multo mihi tolerabilior uideret̃
exiliũ huius habitatio quàm gehẽna:niſi dñs ſabaoth reli-
quiſſet nobis ſemẽ fiduciæ & expectationis:qm̃ eleuatꝰ eſt
in nubibꝰ & ſpem fecit credẽtibꝰ. Deniq; niſi ergo abiero,
Ioan.16. inqt,paraclitus nõ ueniet ad uos. Quis paraclitus? Vtiq;
ꝑ quẽ diffundit̃ charitas:& iã ſpes non cõfundit. Ille para
clitus per quẽ in cælis ſit cõuerſatio noſtra uirtus ex alto:
Ioan.14. ꝑ quã ſurſum ſint corda noſtra. Vado,inqt,parare uobis
locũ:& ſi abiero iterũ ueniã & aſſumã uos ad meipm̃. Vbi
eñ fuerit corpus ibi congregabuntur & aquilæ. Videſne
quẽadmodum cæterarũ ſolenuitatum ea quam hodie ce-
lebramus & conſummationẽ habeat & fructũ declaret:&
augeat gratiam? Sicut enim cætera omnia eius qui nobis
natus eſt & nobis datus:ita ipſa quoq; ipſius aſcenſio pro
pter nos facta eſt:& facit pro nobis. In noſtra ſiquidem ui-
ta,multa(quantũ in nobis eſt)uidemur agere caſu,multa
neceſſitate:ſed xp̃s dei uirtꝰ & dei ſapientia neutri potuit
ſubiacere. Quæ eñ dei uirtutẽ neceſſitas cogeret aut quid
ageret dei ſapia caſu? Oia proinde quæcunq; locutus eſt,
quæcunq; oꝑatus eſt:quæcunq; paſſus eſt ne dubites fuiſ-
ſe uolũtaria:plena ſacramẽtorũ:plena ſalutis. Hæc ſciẽtes
ſi quid aliqñ eorũ quæ de xp̃o ſunt in noſtrã ſcientiã ueni
re contingat:nõ ſic audiendũ eſt tanquã ſi inuentitiũ qp-
piã proferamꝰ:ſed tanquã id qđ etiã priuſquã cauſa ſcire-
tur:cõſtaret nequaquã ſine cauſa fuiſſe. Sicut eñ q ſcribit
certis rõnibus collocat uniuerſa:ita quæ à deo ſunt ordi-
nata ſunt maximeq; ea q̃ præſens in carne eſt operata ma-
ieſtas. Sed ue anguſtæ cognitioni:ue paupertati ſciæ nr̃æ q
tñ ex parte cognoſcimus & parte modica. Vix ſcintillulæ
quedam nobis elucent de tanta luminis copia:de lucerna
poſita ſuper candelabrũ. Sanè quantominus ſinguli capi-
mus:tanto fidelius cæteris cõicanda ſunt quæ ſingulis re-
uelant̃. Et ego fratres q̃ mihi ad ueſtram ædificationem de
aſcenſione imo de aſcenſionibꝰ ſuis donare ipſe dignatur:
nec uolo nec debeo ſubtrahere uobis:præſertim ꝙ hæc ſit
ſpũaliũ ꝓrogatiua donorũ:ut cõicata nõ minuant̃. Aliq-
bus fortaſſis hæc nota ſunt,qbus ſimilr reuelata ſunt:ſed
ꝓpter eos q fortè nõ aduerterũt ſublimioribus intẽti:aut
alijs occupati:ſeu etiã ꝓpter eos q minus capacis intelligẽ-
Ephe.4. tiæ ſunt mihi incũbit loqui q̃ ſentio. Chriſtus qui deſcen-
dit ipſe eſt:& q aſcendit. Apl̃i uerba ſunt hæc. Ego aũt cre
do cũ in hoc ipſo ꝙ deſcenderit aſcendiſſe. Sic eñ oporte
bat chriſtũ deſcendere:ut nos aſcẽdere doceremur. Cupi-
di qdẽ ſumꝰ aſcenſionis:exaltationẽ cõcupiſcimꝰ oẽs. No
biles eñ creaturæ ſumꝰ:& magni cuiuſdã animi:ideoq; alti-
tudinẽ naturali appetimꝰ deſiderio. Sed ue nobis:ſi uolue
rimus eũ ſeq qui ait. Sedebo in mõte teſtamẽti:in laterībꝰ Eſa.14.
aqlonis. Heu miſer in lateribus aqlonis. Frigidus eſt mõs
ille:nõ te ſeqmur. Poteſtatis habes cõcupiſcentiã:altitudi
nẽ præſumis potentiæ. Quanti tñ uſq; hodie fœda ſequũ-
tur infeliciaq; ueſtigia imo uerò quam pauci euadunt qui
bus nõ dñandi libido dñet̃. Hinc eſt ꝙ bñfici uocant̃ qui
ptãtẽ habẽt:hinc ꝙ laudat̃ peccator in deſiderijs aiæ ſuæ.
Potentibus ſiquidẽ oẽs adulant̃ inuident oẽs. Quẽ ſequi-
mini miſeri hoĩes:quẽ ſeqmini? An nõ uidetis ſathanã tã-
quã fulgur de cælo cadẽtẽ? Nõnne iſte eſt mõs in quẽ aſcẽ
dit angelus:& diabolus factus eſt: Vel illud aduertite: ꝙ
poſt caſum ſuum inuidia cruciante male ſolicitus de ſup-
plantãdo hoĩe: Illius tñ montis aſcẽſum nullatenus auſus
eſt ſuadere ei:in quo nimirũ ꝑ inani aſcẽſu tã immane pre-
cipitiũ cognoſceret̃ expertus. Sed nõ defuit uerſuto hoſti
qd ageret. Similẽ ei montẽ alterũ demonſtrauit. Eritis,in-
gens,ſicut dij:ſcientes bonum & malũ. Pernicioſa etiã hæc Gen.3.
aſcenſio:imo magis deſcenſio eſt de hieruſalẽ in hiericho.
Peſſimꝰ mons inflans ſcientia:in quẽ tñ uſq; hodie uideas
tanta cõcupiſcentia plurimos repere filiorũ adam:ac ſi nõ
nouerint quãtũ pater eorũ in illius montis aſcenſu deſcen
derit:imo quam grauiter ceciderit quantũ tota deiecta ſit
& cõquaſſata poſteritas. Nõdũ ſanata ſunt uulnera q̃ tibi
in aſcenſu montis illius inflicta ſunt licet adhuc in pñe late
res:& nunc iterũ in ꝓpria perſona conaris aſcendere ut ſit
error nouiſſimꝰ peior priore? Quænã miſeris tã dira libi-
do: Filij hoim uſq;quo graui corde:ut qd diligitis uanita Pſ.4.
tẽ & q̃ritis mendaciũ? An ignoratis:qm̃ infirma mũdi ele 1. Cori.1.
git deus ut cõfundat fortia,& ſtultos mũdi elegit deus ut
cõfundat ſapiẽtes? Nõ nos diuinæ cõminatiõis terror re-
uocat. Perdituri ſapiam ſapiẽtũ & prudẽtiã prudẽtũ re- Vbi ſupra
probaturi:nõ pr̃is exẽplũ:nõ deniq; ſenſus ipſe nr̃:& du-
ræ experiẽtia neceſſitatis:cui ſumꝰ addicti ꝑ inſipiẽtẽ ſciẽ-
tiæ appetitũ. Ecce uobis fratres montẽ demonſtrauimus
aliũ:nõ in quẽ aſcendatis ſed quẽ fugiatis. Ipſe eſt in quẽ
aſcendebat:q uoluit eſſe ſicut deus ſciens bonum & malũ:
ipſe quẽ uſq; hodie filij eius acumulãt & eleuãt:nihil inue
nientes tã uile unde nõ uelint montẽ eleuare ſcientiæ. Vi-
deas aliũ literarũ:aliũ mundialis curæ:iſtũ placitationum
diſplicentiũ deo:illũ ſeruilis cuiuſlibet artis tã uehemẽter
affectare ſcientiã ut laborẽ nõ reputet tñmõ ut poſſit ali-
quibus doctior reputari. Sic ædificant babel:ſic putant
ad dei ſe peruenturos ſimilitudinẽ ſic cõcupiſcũt qđ non
expedit:qđ expedit omittentes. Quid uobis & montibus
iſtis in quorũ aſcenſu tanta difficultas eſt & tã grande pe-
riculũ:aut cur eũ deſeritis montẽ cuiꝰ & facilis eſt aſcẽſus
& perutilis? Poteſtatis ambitio angelũ felicitate priuauit
angelica:ſcientiæ appetitus hoĩem immortalitatis gloria
ſpoliauit. Conet̃ quis aſcendere in montẽ ptãtis: quantos
putas cõtradictores habebit:quãtos inueniet repulſores:
obſtacula quãta:quàm difficilẽ uiã? Quid ſi tandẽ eũ adi-
Sap.6. piſci cõtigerit:qđ optabat? Potẽtes ait ſcriptura: potẽter
tormenta patientur:ut præſentes ſolicitudines & anxieta
tes quas poteſtas ipſa parit omittam. Cupidus alter eſt in
flatus ſcientiæ:quãtũ laborabit:quãtũ anxiabitur ſpiritꝰ
eius? Et tamẽ audiet:nec ſi te ruperis apprehẽdes. In ama-
ritudine morabitur oculus eius:quoties uidere contige-
rit cui ſe poſteriorem iudicet aut putet ab alijs reputari.
Quid cũ intumuerit multũ? Perdam,inqt dominus,ſapiẽ- 1. Cori.1.
tiam ſapientium:& prudentiã prudentiũ reprobabo. Iam
ne multis immorer uidiſtis(ut arbitror) quam fugiẽdus
nobis ſit mons uterq; ſi præcipitium angeli:ſi caſum ho-
minis expaueſcimus. Montes gelboe nec ros nec pluuia
ueniant ſuper uos. Quid tamen agimus? Aſcendere ſic nõ
expedit:& aſcendi tenemur cõcupiſcentia. Quis docebit
nos aſcenſum ſalubrem? Quis niſi de quo legimus. Qm̃ Ephe.4.
qui deſcendit ipſe eſt & qui aſcendit? Ab ipſo demonſtrã-
da nobis erat aſcenſionis uia:ne ductoris imo ſeductoris
iniqui aut ueſtigium aut cõſilium ſequeremur. Quia ergo
nõ erat quo aſcenderet deſcendit altiſſimus:& ſuo nobis
deſcenſu ſuauẽ ac ſalubrẽ dedicauit aſcenſum. Deſcendit
de monte

de mōte potentiæ carnis infirmitate circūdatus: deſcēdit
de mōte ſcientiæ: qm̄ placuit deo per ſtultitiā prædicatio
nis ſaluos facere credentes. Quid enim tenello corpore &
infantilibus membris uidetur infirmius? Quid indoctius
apparet paruulo qui ſola matris ubera nouerit? Quis im-
potētior eo cuius oia membra clauis affixa: cuius omnia
dinumerantur oſſa? Quis inſipientior eo qui tradebat in
mortem animam ſuam: & quæ non rapuit tūc exoluebat?
Vides quàm multum deſcenderit: quantū à potentia ſua:
quantū à ſapientia ſua exinanierit ſemetipm̄. Sed non po-
tuit altius montem bonitatis aſcendere: nec ſuam cōmen-
dare expreſſius charitatem. Nec mirū ſi deſcendendo xp̄s
aſcendit: qm̄ priorū uterqȝ cecidit aſcendēdo. Et mihi qui-
Ps.24. dē uidet montis huius aſcenſorē q̄rere qui, dicebat. Quis
aſcēdet in montē dn̄i, aut quis ſtabit in loco ſc̄tō eius? For
te etiā Eſaias aſcenſionis deſiderio cadētes intuens hoies
ad hūc reuocabat montē exclamans. Venite aſcendamus
Eſa.2. in montē dn̄i. An nō manifeſte eos de priorū montiū aſcē
ſione redarguēs montis huius p̄dicat ubertatē: qui ait: ut
Ps.66. quid ſuſpicamini montes coagulatos? Mons coagulatus
Ps.67. mons pinguis. Hic eſt igit mons domus dn̄i præparatꝰ in
uertice montiū: ſuper quos ſalientē ſponſum inſpexerat q̄
dicebat. Ecce uenit is ſaliens in montibus. Docebat enim
Can.2. ignarum uiæ: trahebat paruulum: infantulum deducebat.
Ideoqȝ uelut quibuſdam paſſibꝰ ibat: ut de uirtute in uir-
tutē uideret deus deorū in ſion. D Iuſtitia eṅ eius ſicut
montes dei. Sed iam ſi placet ſaltus etiā ipſos intueamur:
Ps.16. qbus exultauit gigas ad currendā uiā: & cuius egreſſio à
ſummo cæli per gradus quoſdam uſqȝ ad ſummū eius oc-
currit. Primū ergo cōſtitue montem illum in quē aſcēdit:
cū Petro & Iacobo & Ioanne: ubi transfiguratus eſt ante
Mat.17. eos. Refulſit facies eius ut ſol: & ueſtimenta eius facta ſunt
alba ſicut nix. Reſurrectionis gloria iſta eſt: quam in mon-
te ſpei contemplamur. Vt quid enim aſcendit ut transfi-
guraretur: niſi ut doceret nos cogitatione aſcendere ad
futuram illam gloriam quæ reuelabitur in nobis? Felix cu
ius meditatio in conſpectu domini eſt ſemper: qui in cor-
de ſuo delectatiōes dexteræ domini uſqȝ in finē ſedula co-
gitatiōe reuoluit. Quid eṅ graue illi poterit uideri q ſem
per mente tractat: ꝙ non ſint condignæ paſſiones huius
temporis ad futurā gloriam? Quid cōcupiſcere poterit in
ſeculo nequā cuiꝰ oculus ſemp uidet bona dn̄i in terra ui-
Ps.26. uētiū, ſemp uidet æterna p̄mia? Tibi dixi cor meū (pphe-
ta loquit dn̄o) tibi dixit cor meū: exquiſiuit te facies mea:
faciem tuā dn̄e reqram. Quis mihi tribuat ut oēs ſurgen-
tes ſtetis in excelſo: & uideatis exultationē q̄ uentura eſt
uobis à dn̄o? Non ſit moleſtū uobis obſecro ꝙ in monte
hoc aliqn̄ diutius immoramur: poterimꝰ eṅ cæteros feſti
nantius pertranſire. Verū in iſto quem non detineat ſentē
tia illa ſancti petri: quam in eo protulit & de eo. Domine
Mat.17. (inquiēs) bonū eſt nos hic eſſe. Quid enim bonū eſt imo
quid aliud uidetur bonum quàm in bonis aiam demora-
ri: qm̄quidē adhuc corpus nō poteſt? Puto ꝙ eius q ingre
diebatur in locū tabernaculi ammirabilis uſqȝ ad domum
dei, in uoce exultationis & confeſſionis ſonus epulantis
fuerit: bonū eſt nos hic eſſe. Quis enim ex uobis ſecum co
gitās futurā illā uitā: ſed lætitiam: ſed iocūditatē: ſed bea-
titudinē: ſed gloriam filiorum dei: quis inquam talia tran-
quilla ſecum conſcientia uoluens nō cōtinuo de plenitu-
dine intimæ ſuauitatis eructat dn̄e bonū eſt nos hic eſſe?
Non ſanè in hac ærūnoſa peregrinatione ubi corpore de-
tinet: ſed in ſuaui ac ſalubri illa cogitatione in qua corde
Ps.54. uerſat. Quis mihi dabit pennas ſicut colūbæ: & uolabo &
requieſcam? Vos aūt filij hoim, filij hois qui deſcendit de
hierlm i hiericho: filij hoim uſqȝquo graui corde? Aſcēdi-
te ad cor altū: & exaltabit deꝰ. Hic eſt eṅ mōs in quo trāſ-
figurat xp̄s. Aſcēdite: & ſcietis qm̄ dn̄s ſc̄tm̄ ſuum mirifica
uit. Obſecro uos fratres mei nō grauent corda ur̄a in cu-
ris ſecularibus: nā de crapula & ebrietate gr̄as deo nō ma
gnopere neceſſe habeo uos ammonere. Exonerate obſe-
cro corda ur̄a graui mole terrenarū cogitationū: ut ſcia-
tis mirificatū à dn̄o ſc̄tm̄ ſuū. Leuate corda ueſtra cū mani
bus quibuſdam cogitationū ut transfiguratū dominū ui-
deatis. Formate in cordibus ueſtris nō modo p̄riarcharū
& prophetarū tabernacula: ſed oēs domus illius cæleſtis
multiplices manſiones ſm̄ cū q circuibat immolans in ta-
bernaculo dn̄i hoſtiam uociferationis cantans: & pſalmū
illū dicens domino. Q̄ȝ dilecta tabernacula tua dn̄e uirtu- Ps.83.
tum: concupiſcit & deficit aīa mea in atria domini. Circui
te & uos chariſſimi cū pietatis & deuotionis hoſtia: uiſitā
tes aīo ſedes ſupnas & multas q̄ in domo patris ſunt man-
ſiōes humiliter ꝓſternētes corda ueſtra ante thronum dei
& agni: cū reuerētia ſupplicātes ſingulis ordinibus ange-
lorū: p̄riarcharū numerū: cuneos ꝓphetarū: & ſenatū apo
ſtolicū ſalutantes: coronas martyrum ſuſcipientes purpu
reis rutilantes floribus: redolētes lilijs: choros uirginum
ammirantes: atqȝ ad melliſluū noui cantici ſonū quantum
p̄ualet infirmitas cordis erigentes auditū. Hæc recordatꝰ Ps.41.
ſum (ꝓpheta loqtur dn̄o) & effudi in me aīam meā. Quæ?
Qm̄ tranſibo in locū tabernaculi ammirabilis uſqȝ ad do-
mū dei. Et itē. Memor fui (inqt) dei & delectatꝰ ſum. Quē Ps.76.
uiderunt apl̄i uidit & iſte: nec diſſimili ut arbitror uiſiōe:
niſi ꝙ ſpūale totū habuit huiꝰ uiſio: corporeū nihil. Om-
nino non uidit eū ſicut is qui dicebat. Vidimus eū & non
erat illi ſpecies neqȝ decor. Transfiguratum ꝓculdubio ui Eſa.53.
dit & ſpecioſum forma p̄ filijs hoim: q delectatū ſe ꝓhibet
ſicut & apl̄i: bonū eſt (inquint dn̄o) nos hic eē. Et ut nihil Mat.17.
deſit ꝓpoſitæ ſimilitudini: illi qdē proni cecidiſſe legunt.
hic uerò ſuū fatet ſpm̄ defeciſſe. Q̄ȝ magna multitudo dulce
dinis tuæ dn̄e: quam abſcondiſti timentibꝰ te. Aſcendētes
igit in hūc montē & reuelata facie gloriā dn̄i ſpeculantes
haud dubiū quin clamare habeatis & uos: trahe nos poſt
te. Quid eṅ ꝓdeſt ſcire quo ſit eundū: ſiquidē qua debeas
ire nō noueris? Alterū ꝓinde montē aſcendas neceſſe eſt:
in quo prædicantē audias: & ſcalam erigentē octo diſtin-
ctam ſcalaribus cuius ſummitas cælos tāgit. Beati qui per- Mat.5.
ſecutionem patiuntur propter iuſtitiā: quoniā ipſorū eſt
regnū cælorū. Iam ſi primū aſcēdetis montem iugi medi-
tatione ſupernæ gloriæ: iſtum nihilominus montem aſcen
dere non grauaberis: ut in lege eius mediteris die ac no-
cte: ſicut idem propheta non ſolum meditabatur in præ-
mijs: ſed & in mandatis domini q̄ dilexit. Sic enim audies
& tu: & quo eam ſcitis propter aſcenſionem primam: &
uiam ſcitis propter ſecundam. Propterea in corde tuo po
ne uiam ueritatis inquirere: ne fortè ſis de eorum numero
qui uiam ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Magis au-
tem ſolicitus eſto aſcendere non modo cogitatione cæle-
ſtis gloriæ: ſed & conuerſatiōe quæ cæleſtem gloriam me-
reatur. Tertium nihilominus montem lego: in quē aſcen-
dit ſolus orare. Vides ergo quàm bene ſponſa in canticis:
ecce, inquit, uenit iſte ſaliens in montibus. In primo trans Cant.2.
figuratus eſt, ut ſcires quo tenderes: in ſecundo uerba ui-
tæ locutꝰ eſt: ut ſcires qua peruenires. Orauit in tertio ut
eundi & perueniendi bonam obtinere ſtudeas uolunta-
tem. Scienti enim bonum & nō facienti peccatum eſt illi.
Propterea ſciens quoniam in oratione datur bona uolun
tas: cū uideris quæ agenda ſunt ut cōualeſcas ad agenda
quæ uideris: aſcende tu ad orationē: ora inſtanter, ora per
ſeueranter: ſicut ille pernoctabat in oratione, & dabit pa-
ter bonus, ſpiritū bonum petenti ſe. Et uide quàm utiliter
orationis tempore etiam corporalis loci ſecretum quæri
mus: qm̄ hoc ille nō ſolū docuit uerbo. Intra, inquiens, in Mat.6.
cubiculū tuū & clauſo oſtio ora patrē tuū, ſed & cōmēda-
uit exēplo: nec domeſticorū quēquam admitēs: ſed ſolus
aſcendēs ad orōnē. Putas poterimꝰ aliqd amplius de eius
aſcenſionibus inuenire? Poterimꝰ utiqȝ. Volo eṅ ut nec iu
menti ipſius ſis immemor ſup qd̓ legit aſcendiſſe. Volo ut
nec ipſam crucis aſcenſionē omittas. Nā & in illa exaltari
oportebat filium hois. Et ego, inquit, ſi exaltatus fuero à Ioan.12.
terra: oīa traham ad meipſum. Itaqȝ cum iam & cognitio
ſuppetit & uelle adiacet: quid agis quod perficere bonum
non inuenis? ſed aſinini quidam & beſtiales motus le-

gē cōtrariā habent & captiuare te uolunt. Quid inquam
facies ſuper concupiſcentiis irrationabilibus: quæ ſunt in
mēbris tuis? Vrget te etiam cū ieiunare conſentis gulæ il-
lecebra: cū uigilare proponis, ſomnolentia premit. Quid
faciemus huic aſino? Aſininū enim iſtud eſt cōe cum aſinis:
qua homo comparatus eſt iumentis inſipientibus: & ſimi-
lis factus eſt illis. Aſcēde dñe ſuper aſinum iſtum: conculca
hos beſtiales motus: quia domari debent ne dñari præua-
leant. Niſi enim calcati fuerint cōculcabunt nos: niſi pre-
mantur opprimient nos. Propterea ſequere aīa mea & in
hac aſcenſione chriſtum dñm: ut ſub te ſit appetitus tuus:
& tu dñeris illius. Nam ut in cælum aſcendas prius neceſ
ſe eſt leuare te ſuper te: calcando carnalia deſideria quæ in
te militant aduerſum te. Sequere etiam aſcendentem cru-
cem exaltatum à terra: ut non ſolum ſuper te: ſed & ſuper
omnē quoq; mundū mentis faſtigio colloceris: uniuerſa
quæ in terris ſunt deorſum aſpiciens & deſpiciēs ſicut ſcri-
Eſa.33. ptum eſt. Cernent terrā de longē. Nulla te mundi oblecta
mēta inclinēt: nullæ aduerſitates deiiciant. Abſit tibi glo-
riari niſi in cruce dñi tui Ieſu chriſti: per quē tibi mundus
crucifixus eſt: ut quæ mūdus appetit crucē reputes: & tu
crucifixus mundo: illis quæ mūdus crucem reputat: toto
inhæreas amore. Iam uerò qd ex hoc reſtat niſi ut ad illū
aſcendas qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula?
Diſſolui iam & eſſe cum chriſto: multo magis optimum.
ps 83. Beatus uir cuius eſt auxilium abs te, ait propheta ad do-
minum: aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit: ibit de uirtute
in uirtutē uſq; ad uidēdum deū deorū in ſion. Hæc eſt ul-
Ephe.4. tima aſcenſio in qua implentur oia, ſicut ait ap'ls. Chriſtus
qui deſcēdit ipſe eſt & qui aſcendit: ut adimpleret omnia.
Sed de illa aſcenſione quid dicam? Quo aſcendemus? ut
ubi chriſtus eſt & nos ſimus. Quid ibi erit? Oculus deus
Eſa 64. non uidit abſq; te: quæ præparaſti diligentibus te. Deſi-
deremus hanc fratres mei ſuſpiremus ad eam iugiter: &
eo magis affectus uigeat quo deficit intellectus. Tripli-
cem nobis in eccleſia primitiua uirtutem ſanctus lucas
breui ſermone commendat: ubi poſt dominicam aſcenſio-
Actu.1. nem unanimiter eos in oratione perſeueraſſe deſcribit:
expectantes cæleſtem conſolationem cuius acceperant re-
promiſſionem. Laudabili ſiquidem magnanimitate pu-
ſillus grex paſtoris ſolatio deſtitutus: minime tamē dubi-
tans quoniam illi cura eſſet de eis, ſed paternam pro eis
gereret ſolicitudinem: deuotis pulſabat ſupplicationibus
cælum: certus ꝙ penetrarent illud iuſtorum oratiōes: nec
pauperum preces ſpernerentur à domino: aut ſine copio-
ſa benedictione redirent. Sed nec ſine longanimitate per-
Abac.2. ſiſtebant indeficientes: iuxta illud propheticum. Si morā
fecerit expecta eum: quia ueniet & non tardabit. Porrò
unanimitas quidem legitur euidēter expreſſa: ꝙ hæc ſola
diuini ſpūs chariſmata mereaſ. Neq; enī eſt deus diſſenſio
nis ſed pacis: neq; habitare facit niſi unius moris in do-
mo. Iure igitur præparationem cordis eorum audiuit au-
ris diuina nec ab expectatione ſua confudit eos: qui & ma
gnanimes & longanimes & unanimes eſſent. Certiſſima
naq; hæc teſtimonia ſunt fidei, ſpei, charitatis. Et quidem
euidenter ſpes longanimitatem: unanimitatem charitas
operatur. Nunquid fides quoq; magnanimum facit? Et
ſola. Quicquid enim ſine fide præſumitur non eſt ulla ani
mi ſolida magnitudo: ſed uentoſa quædam inflatio & tu-
mor inanis. Vis audire magnanimem uirum? Omnia, in
Phil.4. quit, poſſum in eo qui me confortat. Imitemur triplicem
hanc præparationem fratres ſi deſideramus ſupereffluen-
tem menſuram ſpiritus obtinere. Omnibus enim præter
chriſtum ad menſuram datur ſpiritus: ſed menſuræ cumu
lus ſupereffluētis uidetur quodammodo exceſſiſſe menſu
ram. Euidens fuit magnanimitas in conuerſione noſtra:
ſit etiam in conſummatione longanimitas: ſit unanimi-
tas in conuerſatione. Huiuſmodi ſiquidem animabus cæ-
leſtis illa hieruſalem deſiderat inſtaurari: quibus nec fidei
magnitudo deſit in ſuſcipiendo onere chriſti: nec longitu
do ſpei in perſiſtendo: nec charitatis iunctura, quod eſt
uinculum perfectionis.

Item in aſcenſione domini. De intellectu & affectu.
Sermo quintus.

Hodie ſedenti in throno antiquo dierum, con-
ſeſſurus pariter oblatus eſt filius hois & erit de
inceps nō mō germen dñi in magnificentia &
gloria: ſed & fructus terræ ſublimis. Felix unio
& amplectendū ineffabilibus gaudiis ſacramentū. Idē enī
& germē dñi & fructus terræ: idē & ipſe dei filius: & fruct9
uentris mariæ eſt. Idem filius Dauid & dñs de quo hodie
gaudiū eius impletū eſt: unde olim præcinens aiebat. Di- ps.109.
xit dñs dño meo: ſede à dextris meis. Qūo enī nō dñs ger-
men dñi? Idem tñ & filius eius utpote fructus terræ ſubli-
mis: fructus uirgæ quæ de radice ieſſe ꝓceſſit. Hodie igiſ
ſuū hunc & hois filiū apud ſemetipm pater clarificat cla-
ritate quā habuit priuſquàm mundus fieret apud ipſum.
Hodie ueritatē quæ de terra orta eſt: cælum ſibi redditam
gloriaſ. Hodie ſponſus auſertur à filiis: & lugendus eis eſt
ſicut ipſe prædixit. Non enī poterant filii ſponſi lugere do Mat.9.
nec ſponſus cū eis erat: ſed uenit dies ut auferaſ ab eis: ut
decætero lugeant & ieiunent. Vbi illud iā Petre qđ dixe-
ras: dñe bonū eſt nos hic eſſe: faciamus hic tria tabernacu Mat.17.
la? Ecce enī igreſſus eſt ampli9 & ꝑfectius tabernaculū nō
manufactū. i. nō huius creationis. Qūo ergo iam bonū eſt
nos hic eſſe? Imo uerò moleſtū eſt: graue eſt: periculoſum
eſt. Nimirū ubi malitiæ plurimū: ſapiæ modicū, ſi tamē uel
modicum inuenitur: ubi uiſcoſa oia: oia lubrica: operta te
nebris: obſeſſa laqueis peccatorum: ubi periclitantur aiæ:
ubi ſpūs affliguntur ſub ſole ubi tñ uanitas & afflictio ſpi
ritus eſt. Leuemus igitur fratres mei leuemus in cælū cor-
da cum manibus: & aſcendentem dominū ſequi uelut qui
buſdā paſſibus deuotionis & fidei contendamus. Erit enī
cū ſine mora: ſine difficultate obuiā illi in nubibus rapie-
mur: & id poterunt corpa ſpiritalia qđ merito interim ne
queunt ſpiritus animales. Nunc enim quantis conatibus
corda leuare neceſſe eſt: quæ quidem ut miſerabiliter ſa-
tis in libro propriæ experientiæ legim9: & corruptio cor
poris aggrauat: & terrena inhabitatio deprimit? At for- Sap.9.
tè tradendum eſt quid ſit leuare cor: aut quēadmodum il-
lud oporteat eleuari: ſed tradendum ſane ab apſo quàm à
nobis. Si conſurrexiſtis, inquit, cum chriſto quæ ſurſum Coll.3.
ſunt quærite: ubi chriſtus eſt in dextera dei ſedens: quæ
ſurſum ſunt ſapite: nō quæ ſuper terrā. Ac ſi manifeſti9 di-
cat. Si conſurrexiſtis & coaſcendite: ſi cōuiuitis: & conre-
gnate. Sequamur fratres ſequamur agnū quocūq; ierit: ſe
quamur patientē: ſequamur & reſurgentē: ſequamur mul-
to libentius aſcendentē. Crucifigaſ uetus homo noſter ſi-
mul cū illo: ut deſtruaſ corpus peccati ut ultra nō ſeruia-
mus pctō mortificatis nimirū mēbris noſtris quæ ſunt ſu-
per terrā: ſed & qūo ipſe reſurrexit à mortuis per gloriam
patris: ita & nos in nouitate uitæ ambulemus. In hoc enī
mortuus eſt & reſurrexit ut peccatis mortui iuſtitiæ uiua
mus. Cæterū qñ uitæ nouitas locū exigit tutiorē & reſur
rectionis dignitas altiorē expetit gradū: ſequamur etiam
aſcēdētē q̄rere uidelicet & ſapere q ſurſum ſūt ubi ille eſt,
nō q̄ ſuper terrā. Quæris qs ille ſit locus? aplm audi. Quæ Gal.4.
ſurſum eſt, inqt, hierlm libera eſt: q̄ eſt mater nr̄a. Vis ſcire
quænam ibi ſint? Viſio pacis eſt. Lauda hieruſalem domi-
num: lauda deum tuum ſion: qui poſuit fines tuos pacem. ps.147.
O pax quæ exuperas omnem ſenſum: ô pax etiam ſuper
pacem: ô menſura ſuper menſuram conferta & coagitata
& ſupereffluens. Compatere igitur chriſto anima chriſtia
na: conreſurge: coaſcende: quod eſt, declina à malo & fac
bonum: inquire pacem & perſequere eam. Sic nimirum
Paulus in actibus apoſtolorum de continentia & iuſtitia
& ſpe uitæ æternæ memoratur docuiſſe diſcipulos. Sic ue Actu.13.
ritas ipſa monet in euangelio præcingere lumbos: lucer-
nas accendere: & deinceps hoibus expectantibus domi- Lucæ..2.
nū ſuum ſimiles inueniri. Cæterum gemina quædam ſi be
ne aduertiſtis aſcenſio nobis ab apoſtolo cōmendatur: in
eo ꝙ & quærere & ſapere monuit nō infima ſed ſuperna.

Quam fortaſſe

Quā fortaſſe diſtinctionē nec ipſe quoq; propheta ꝑteriſſe
ps.33. oīno uidebitur dicēs. Inquire pacē & perſequere eam: ut
hoc ſit pacē ſequendā quærere: perſequi inquiſitā: qđ eſt
ſapiēda quærere: q̄ſita ſapere quæ ſurſum ſunt nō quæ ſu-
per terrā. Nimirū donec diuiſa ſunt corda noſtra: & mul-
tos interim ſinus inueniunſ habere: nec ſibi omnino cohæ
rere uidenſ uel particulatim ea & membratim quodāmō
leuare neceſſe eſt ut in ſuperna illa hieruſalem colligātur:
cuius participatio eius in idipſum: ubi non tm̄ ſinguli: ſed
& omnes pariter incipiant habitare in unum: non modo
ſcilicet non diuiſi in ſemetipſis: ſed nec inter ſeipſos. Ecce
enim ut tanquam principalia cordis ipſius mēbra diſtin-
guam: eſt intellectus in nobis: eſt & affectus: & hi quoq; ſæ
pius ſibiinuicem aduerſantes: ut alter ſumma petere: alter
appetere infima uideatur. Quantus uerò his dolor: quàm
grauis animæ cruciatus: dum ſic diſtrahitur ſic dilacera-
tur: ſic abrumpitur a ſeipſa: uel ex ea ſaltem quā omnibus
experiri in promptu eſt corporis ſciſſione cōiiciat: ſi quis
in ſuo ſpiritu animaduertere pernicioſa & periculoſa in-
ſenſibilitate non neglexerit. Diſtrahunſ hominū crura: &
longioris obice ligni, remouētur ab inuicem pedes: & dū
adhuc cutis integra manet, quis tamen ille eſt cruciatus?
Sic ſic affligi plangimus miſeros: qui corporaliter inter
nos conuerſantes illuminati fortè ſimiliter: ſed diſſimuli-
ter inueniuntur affecti. Intelligunt pariter bona quæ fa-
ciant: ſed non pariter diligunt intellecta. Nam de ignorā-
tia, fratres quænam excuſatio nobis: quibus nunquàm
doctrina cæleſtis: nunquam diuina lectio: nunquàm ſpiri-
tualis eruditio deeſt? Quæcunq; uera ſunt: quæcunq; pu-
dica: quæcunq; iuſta: quæcunq; amabilia: quæcunq; bo-
næ famæ ſi qua uirtus ſi qua laus diſciplinæ: hæc diſcitis
& accipitis: hæc auditis pariter & uidetis in exemplis ui-
delicet & uerbis eorū qui inter uos ſunt perfecti quorū &
hortatio & cōuerſatio plenius erudit uniuerſos. Vtinam
aūt hæc ut intellectū admonēt: moueant & affectum: ne ſit
intus amariſſima cōtradictio & diuiſio moleſtiſſima dum
hinc quidem ſurſum trahimur ſed retrahimur inde deor-
ſum. Nimirum aduertere potes in omnibus fere religioſis
congregationibus uiros repletos cōſolatione ſuperabun
dantes gaudio: iocundos ſemp & hilares feruentes ſpiri-
tu: die ac nocte meditantes in lege dei: crebro ſuſpicientes
in cælum & puras manus in oratione leuantes: ſolicitos
obſeruatores conſcientiæ: & deuotos ſectatores bonorū
operum: quibus amabilis diſciplina: dulce ieiunium: uigi
liæ breues: labor manuum delectabilis: & uniuerſa deniq;
conuerſationis huius auſteritas refrigerium uideaſ. Con-
tra ſanè inuenire eſt homines puſillanimes & remiſſos: de-
ficientes ſub onere uirga & calcaribus indigentes: quorū
remiſſa lætitia puſillanimis triſtitia eſt: quorum breuis &
rara compunctio, animalis cogitatio, tepida conuerſatio:
quorum obedientia ſine deuotione, ſermo ſine circumſpe-
ctione, oratio ſine cordis intentione, lectio ſine ædificatio-
ne: quos deniq; ut uidemus uix gehennæ metus inhibet:
uix pudor cohibet: uix frænat ratio: uix diſciplina coher-
cet. Non tibi horū uita iferno penitus appropinquare, ui-
deſ: dū intellectu affectui: & affectu intellectui repugnāte:
neceſſe habēt mittere manū ad opera fortiū q cibo fortiū
minime ſuſtētanſ ſocij planè tribulatiōis ſed nō cōſolatio
nis? Exurgamꝰ obſecro qcūq; eiuſmodi ſumꝰ: reſartiamꝰ
aīas: ſpiritū recolligamus abiicientes pnicioſam tepidita-
tē, & ſi nō qa periculoſa eſt, & deo ſolet ut interdū miſera-
biliter plangimus, etiam uomitū prouocare: certè qa mo-
leſtiſſima plena miſeriæ & doloris: & iferno planè ꝓxima:
umbra mortis iure cenſeſ. Si quærimus q̄ ſurſum ſunt: etiā
ſapere & ꝑlibare interim ſtudeamus. Fortè enī poterit in-
tellectui & affectui nō incōuenienter aptari q & quærere
q̄ ſurſum ſunt & ſapere āmonemur: ut in principalibꝰ quē
admodū ſupra dictū eſt mēbris ſuis corda noſtra manibꝰ
qbuſdā pijs conatus: & exercitij ſpiritalis leuare ſtudeamꝰ
ad deū. Omnes, ni fallor, quæ ſurſum ſunt quærimꝰ intel-
lectu fidei & iudicio rationis: ſed non æque forſitan ſapi-
mus omnes quæ ſurſum ſunt: tanquam ineſcati his q̄ ſunt
ſuper terrā uiolento quodā præiudicio affectionis. Vnde
enī ea quam pauloante oſtendimus animorum diuerſitas:
tanta diſparilitas ſtudiorum: conuerſationum tanta diſſi-
militudo? Vnde ſpiritualis gratiæ inopia tāta quibuſdā,
cum alijs copia tanta exuberet? Profecto nec auarus nec
inops eſt gratiæ diſtributor: ſed ubi uacua uaſa deſunt: ſta
re oleum neceſſe eſt. Vndiq; ſe ingerit amor mundi cū con
ſolationibus imo deſolatiōibus ſuis obſeruat aditus: per
feneſtras irruit: mentem occupat: ſed nō eius qui dixit. Re-
nuit cōſolari anima mea: memor fui dei & delectatus ſum. ps.76.
Præoccupatum nempe ſecularibus deſiderijs animum de-
lectatio ſancta declinat: nec miſceri poterunt uera uanis:
æterna caducis: ſpūalia corporalibus: ſumma imis: ut pa-
riter ſapias quæ ſurſum ſunt & quæ ſuper terrā. Felices ni
mirū uiri illi per quos dn̄ica aſcenſio legitur præſignata.
Enoch raptus: tranſlatus Helias. Felices planè qui ſoli iā
deo uiuunt: ſoli uacant intelligendo: diligendo, fruendo.
Neq; enī corpora quæ corrumpunſ illas aggrauant aīas:
aut terrena inhabitatio ſenſus eorū tanquā multa cogitā-
tes deprimit: qui cū deo ambulaſſe noſcunſ. Factum eſt im
pedimentum omne de medio: occaſio uniuerſa ſublata: ma
teries nulla relicta eſt: quæ eorum affectū aggrauet uel de-
primet intellectū. Nam & priorē ob hoc raptū ſcriptura
commemorat: ne fortè uincat malitia ſapientiā & intelle-
ctus eius uel aīa ultra decipi ualeat aut mutari. Nobis aūt
unde in his tenebris ueritas, unde charitas in hoc ſeculo
nequā: in hoc mūdo q totus poſitus eſt in maligno? Putas
erit, qui intellectū illuminet: q inflāmet affectū? Erit utiq;
ſi conuertamur ad chriſtum: ut uelamen de cordibus auſe
ratur. Hic eſt enim de quo ſcriptū eſt. Habitantibus in re- Esa.9.
giōe umbræ mortis: lux orta eſt eis. Siquidē prioris igno-
rantiæ tempora deſpiciēs deus annūciauit hoibus ut oēs
ubiq; agerent pœnitentiā ſm q paulus athenienſibus tra
dit. Memento etenī dei uerbū & ſapientiā incarnatam: cu
ius utiq; opus erat toto illo tempore quo uideri in terris, Mat.3.
& inter hoies cōuerſari dignata eſt ineffabilis illa uirtus:
illa gloria: illa maieſtas illuminare oculos cordis: etiā ſua-
dere fidē hominibus prædicatione pariter & oſtenſione ſi
gnorū. Deniq; ſpūs dn̄i ait ſuper me: ad euangelizandum
paupeřibꝰ miſit me. Et aplis loquebaſ. Adhuc modicū lu- Ioan.12.
men in nobis eſt: ambulate dū lucem habetis: ut non tene
bræ uos cōprehendant. Nec modo ante paſſionem ſed &
poſt reſurrectionē in multis argumentis per dies quadra-
ginta apparens eis & loquens de regno dei: qn̄ & ſenſum
eis ut ſcripturas intelligerent legiſ aperuiſſe: intellectū po Luc.24.
tius informabat quàm purgabat affectum. Qn̄ enī ad ſpūa
lia affici poſſent animales? Imo uerò ne ipſam qdē meram
lucē poterāt aliquatenꝰ ſuſtinere: ſed exhiberi illis opor-
tuit uerbū in carne: ſolē in nube: lumen in teſta: mel in ce-
ra: cereū in laterna. Spūs an̄ faciē illorꝫ xp̄s dn̄s: ſed nō uti
q; ſine umbra in qua uiuerēt interim iter gētes. Vn̄ & uir-
gini legiſ obūbraſſe: ne uehementiori reuerberata ſplēdo
re ad candiſſimā illā lucē puriſſimūq; fulgorē diuinitatis
etiā illiꝰ aqlæ poſſet acies hebetari. Minime tm̄ uel nubes
ipſa leuis eē potuit ocioſa: ſed ea q̄q; uſus eſt i ſalutē: & di-
ſcipulorū aīos q nec ad fidei itellectū ſine aliq̄ mutatione
affectꝰ poterāt ꝓmoueri: nec aſſurgere adhuc ad ſpūalia ꝑ
ualebāt in ſuæ carnis ꝓuocauit affectū: ut amore qdā hūa
no operāti mira: mira loquēti hoi adhærerēt: amore utiq;
carnali adhuc: ſed tā ualido ut cæteris oībꝰ ꝑualeret. Ni-
mirū hic erat ille moyſi ſerpēs: q ſerpētes magorꝫ ægypti
oēs pariſ deuorauit. Deniq; ecce nos, iquiūt, reliqmꝰ oia:
& ſecuti ſumꝰ te. Beati ſiqdē oculi q uidebāt dn̄m maieſta- Mat.19.
tis in carne præſentē: auctorē uniuerſitatis inter hoies cō-
uerſantē: uirtutibꝰ coruſcantē: infirmos curantē: mare cal
cantē: mortuos ſuſcitantē: dæmonijs imperantē: & ꝑtātē ſi
milē hoibus cōferentē: mitē & hūilē corde benignū affa-
bilē mixæ uiſceribꝰ affluētē: agnū dei pctm̄ nō hn̄tē, & oim
pctā portātē. Beatæ aures q̄ uerba uitæ ab ipſius incarnati
uerbi ore percipere merebantur: quibus enarrabat uni-

genitꝰ qui eſt in ſinu patris & nota faciebat quæcunq; au-
diſſet à patre:ut fluenta doctrinæ cæleſtis ab ipſius ueritatis
purisſimo fonte hauriret,uniuerſis poſtmodũ gẽtibus a
Ioan. 8. ꝓpinanda:imo eructanda potarent. Quid mirum fratres
ſi implebat triſtitia cor eoꝝ:cum ab eis ſeſe ꝓnũciaret itu-
rũ:& adderet:quo ego uado uos nõ poteſtis uenire mõ?
Quidni cõcuterent̃ uiſcera:turbaret̃ affectꝰ:hæſitaret ani-
mus:hæreret uultus:paueret auditꝰ:nec oĩno æquanimi-
ter diſceſſionis eius ſermo poſſet admitti : ut relinqueret
eos ꝑ quo oĩa reliquiſſent? Cæterũ nõ ut maneret in car-
ne:ſed ut trãſferret̃ ad ſpm̃ : totus ab eo in illã carnẽ diſci-
pulorũ fuerat collectus affectus:ut dicere eſſet aliquando.
2. Cori. 5. Et ſi cognouimus xp̃m ſecũdũ carnem:ſed nunc iam nõ no
uimꝰ.Vñ & benigniſſimꝰ ille magiſter blãdis eos refouẽs
Ioan. 14. conſolationibus ait.Rogabo patrẽ meũ:& aliũ paracletũ
dabit uobis ſpm̃ ueritatis:q nobiſcũ maneat in æternũ.Et
Ioan. 16. itẽ.Ego ueritatẽ dico uobis:expedit uobis ut ego uadã.
B Niſi enim abiero paracletus nõ ueniet ad uos.Grande
myſterium fratres mei.Quid enim ſibi uult:niſi ego abie-
ro paracletꝰ nõ ueniet? Ita ne inuiſa paracleto p̃ſentia xp̃i:
aut cõtuberniũ dñicæ carnis ſpũſſanctꝰ horrebat : q̃ ſicut
angelo prænunciante cognouimus nec cõcipi quidẽ niſi
eo ſuperueniente potuerit? Quid eſt ergo:niſi ego abiero
paracletus non ueniet? Niſi carnis p̃ſentia ueſtris ſubtra-
hat̃ aſpectibus ſpũalis grãæ plenitudinem occupata mens
nõ admittit non recipit animus : nõ capit affectus. Quid
uobis uidet̃ fratres? Si hæc ita ſunt:imo quia ita ſunt au-
deat quis de cætero fantaſticis quibuſdã illecebris deditꝰ
ſectans lenocinia carnis ſuæ,carnis utiq; peccatricis geni-
tæ in peccatis:aſſuetæ peccatis:in qua deniq; bonũ nõ eſt
illũ pariter expectare paracletũ? Audeat ĩquam qui huic
ſterquilinio ſemꝑ inhæret:qui carnẽ fouet:in carne ſemi-
nat:carnẽ ſapit:illam nihilominus conſolationẽ ſupernæ
uiſitationis:torrentẽ uoluptatis illũ:illã ſperare gratiã ſpi
ritus uehemẽtis:quã(ut ueritas ipſa teſtat̃)ne cũ ipſa qui-
dem uerbi carne percipere ullatenus apoſtoli potuerunt?
Errat omnino:ſi quis cæleſtẽ illam dulcedinẽ huic cineri:
diuinũ illud balſamũ huic ueneno:chariſmata illa ſpiritus
miſceri poſſe:huiuſmodi illecebris arbitrat̃. Falleris tho-
ma ſancte falleris:ſi uidere dominum ſperas,ab apoſtolorũ
collegio ſeparatus. Non amat ueritas angulos:non ei di-
uerſoria placent. In medio ſtat:id eſt diſciplina communi:
communi uita:communibus ſtudiis delectatur. Vſq; quo
miſer diuerticula captas & conſolationes propriæ uolun-
tatis tanto labore quæritas : tanto rubore mendicas? Et
quid facio inquis? Eiice ancillam & filium eius:non enim
hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ . Nulla ut dictum
eſt conuentio ueritati & uanitati:luci & tenebris:ſpiritui
& carni:igni & tepiditati. Sed dum illa moratur inquies:
ſine aliqua conſolatiõe eſſe nõ poſſum. Imo uerò ſi moram
fecerit expecta eum:quia ueniet & non tardabit. Apoſtoli
decem dies in hac expectatione ſederunt : perſeuerantes
unanimiter in oratione cũ mulieribꝰ & maria matre Ieſu.
Et tu igitur orare diſce:diſce quærere:petere,pulſare,do-
nec inuenias:donec accipias:donec aperiatur tibi. Nouit
dominus figmentum tuum:fidelis eſt non te patietur tẽta
ri ſupra quàm poſſis. Confido in ipſo:ꝙ ſi fideliter expe-
ctaueris:nec diem decimum expectabit. Præueniet certè
in benedictionibus dulcedinis deſolatam animam & orã-
tem:ut feliciter & nõ ad inſipientiam tibi cõſolari remuẽt
in ipſius memoria delecteris : inebriatus ab ubertate do-
mus & uoluptatis eius torrente potatus. Sic nimirum &
heliſæus quondam oraſſe legitur,cum dulciſſimum illud
ſolatium heliæ præſentiam ſibi plangeret ſubtrahendam.
Sed conſidera diligentius quid orauerit:quidue reſpon-
ſum ſit poſtulanti. Oro,inquit, dñe ut fiat ſpũs tuꝰ duplex
in me. Nimirũ duplicari ei ſpiritũ oportebat : ut magiſtri
abeuntis abſentiã gratia duplicata ſuppleret. Vnde & he
lias ad eum:ſi uideris,inquit,qñ tollar à te:fiet qđ petiſti.
Duplicauit enĩ ſpm̃ uiſio abeuntis:cũ euidenter raptus in
cælũ uniuerſa pariter eius deſideria ſecũ tulit:ut inciperet
ipſe quoq; iam ſapere q̃ ſurſum ſunt:nõ q̃ ſuper terrã. Du-
plicauit ſpm̃ uiſio abeũtis ut intellectui ſpũali ſpiritualis
iungeret̃ affectꝰ:cũ ipa utiq; cui potiſſimũ inhærebat car-
ne raptus in cælũ qđ euidentius in ap̃lis inuenit̃ impletũ.
Vbi enĩ uidẽtibus illis ſuus ille Ieſus tã manifeſte eleuatus
eſt & ferebat̃ in cælum:ut nemo eorũ opus haberet inter-
rogare quo uadis:ipſa iã (ut ita dixerim) oculata fide edo
cti ſunt ſupplices in cælũ leuare oculos:puras tendere ma
nus:promiſſa ſibi dona chariſmatum poſtulantes : donec
fieret repente de cælo ſonus aduenientis ſpũs uehemen-
tis:aduenientis utiq; ignis:quẽ dñs Ieſus mittebat in ter-
rã:uolens uehementer accendi. Conſtat ſiquidem eos &
prius ſpm̃ accepiſſe cũ uidelicet inſufflauit eis & dixit:ac- Ioan. 20.
cipite ſpm̃ ſanctũ:ſed ſpiritum planè fidei & intelligentiæ
nõ feruoris:quo magis illuminaret̃ rõ quàm inflammaret̃
affectio dum duplicari utiq; ſpũs opus fuit. Quos enĩ uer-
bũ patris diſciplinã & ſcientiã ante docuerat & intellectu
adimpleuerat corda eoꝝ:aduenĩẽs utiq; poſtmodũ ignis
diuinus & inueniens iam receptacula munda infudit ube
rius dona chariſmatũ & ĩ ſpiritualẽ oĩno mutauit amorẽ:
ut accẽſa in eis charitas fortis ut mors:iã nõ mõ fores:ſed
ne ipa quidẽ ora ꝓpter metũ iudeorũ claudere dignaret̃.
Cui nos gratiæ ꝑ noſtræ exiguitatis modulo preparãtes:
exinanire per omnia noſmetipſos & à delectationibus mi
ſeris & caducis conſolationibus euacuare ſtudeamus di-
lectiſſimi corda noſtra:maximeq; inſtante nũc die feſto:&
feruentius & fiducialius unanimiter perſeueremus in orõ
ne ut ſua nos uiſitatione:ſua cõſolatione & confirmatiõe
dignet̃ ſpũs ille benignꝰ: ſpũs dulcis:ſpũs fortis:infirma
roborans:aſpera planans:corda purificans:qui cũ patre
& filio idipſum ſed nõ is ipſe eſt:ut tres unũ & unum tres
eſſe uerisſime prorſus & fideliſſime catholica eccleſia fatea
tur:à patre adoptata:à filio deſponſata:à ſpũſctõ confirma
ta:quibus ut una ſuſtantia:ſic eadem nihilominus gloria
in ſecula ſeculorum. Amen.

In feſto pentecoſtes. Sermo primus.

CElebramus dilectiſſimi hodie ſpũſſancti ſolenni
tatem tota cũ iocunditate celebrandam dignã
omni deuotione. Dulciſſimũ enĩ quiddã in deo
ſpũſſanctus eſt:benignitas dei:& idem ipſe deꝰ
Proinde ſi celebramus ſanctorũ ſolẽnia:quãtomagis eius
à quo habuerunt ut ſancti eſſent quotquot fuere ſancti? Si
ueneramur ſanctificatos:quãtomagis ipſum ſanctificato-
rẽ conuenit honorari? Hodie itaq; feſtiuitas eſt ſpũſſancti
qua uiſibiliter apparuit inuiſibilis:ſicut & filius cum ſit ni
hilominus inuiſibilis in ſeipſo:dignatus eſt exhibere ſe in
carne uiſibilem. Hodie ſpũſſanctus reuelat nobis aliqđ de
ſeipſo:ſicut ante de patre & filio aliqđ noueramus. Nam
perfecta trinitatis cognitio uita æterna eſt . Nunc autem
ex parte cognoſcimus:reliqua credimus quæ minime ſuf
ficimus comprehẽdere. Et de patre quidẽ noui creationẽ
clamantibus creaturis,ipſe fecit nos & nõ ipſi nos. Inuiſi-
bilia enim dei à creatura mundi:ꝑ ea que facta ſunt:intelle
cta conſpiciuntur. At uerò æternitatem & immutabilita-
tem ipſius cõprehẽdere,multũ eſt à me:lucẽ habitat inac-
ceſſibilẽ. De filio autẽ,magnũ aliquid noui (eius gratia)
ſcilicet incarnationẽ. Nam generationẽ eius quis enarra-
bit? Quis comprehendat æqualem genitũ genitori? Iã &
de ſpũſancto ſi nõ proceſſionẽ qua ex patre filioq; proce-
dit:illa enĩ mirabilis facta eſt ſcientia ex me:confortata eſt
& nõ potero ad eam:noui tñ aliquid uidelicet inſpiratio-
nem. Duo enim ſunt unde procedat & quo. Proceſſio à pa
tre & filio:poſuit tenebras latibulum ſuum:ſed proceſſio
ad hoĩes hodie cœpit innoteſcere:& eſt iam fidelibus ma-
nifeſta. Et prius equidem quoniam ſic oportebat ſignis ui
ſibilibus,inuiſibilis ſpiritus ſuum declarabat aduentum:
nunc eius ſigna quo ſpiritualiora ſunt:eò magis congrua
eò magis uidentur ſpirituiſancto digna. Venit tunc ſuper
diſcipulos in linguis igneis ut uerba ignea loquerentur:
& legem igneã linguæ igneæ prædicarent. Nemo conque
ratur:ꝙ minime nobis illa manifeſtatio ſpiritus fiat. Vni-
cuiq;

cuiq; enī daſ manifeſtatio ſpūs ad utilitatē. Deniq; ſi dicere opus eſt nobis illa manifeſtatio potius quàm apl'is facta eſt. Ad quid enī illis neceſſariæ linguæ gentiū: niſi ad cõuerſionē gētiū? Fuit in eis alia q̄dā manifeſtatio magis ad eos ptinens: & hæc uſq; hodie fit in nobis. Manifeſtū enī fuit indutos eſſe uirtute ex alto q de tāta puſillanimitate ſpūs ad tantā deuenere cõſtantiā. Nõ eſt iam fugere: nõ eſt abſcondi propter metū iudæorū, cõſtātius mõ p̄dicant: quàm deliteſcerēt ante timidi⁹. Deniq; mutationē illā dexteræ excelſi manifeſte declarat principis apoſtolorū prius quidē inter ancillæ uerba formido: poſtmodū in- *Actu. 5.* ter principū uerbera fortitudo. Ibāt, ait ſcriptura, gaudētes à cõſpectu cõcilij, qm̄ digni habiti ſunt p̄ noīe Ieſu cõtumeliā pati: quē ſanè prius cū duceref ad concilium: ſolū reliquerāt fugiētes. Quis dubitet aduenīſſe ſpiritū uehementē qui mētes eorū inuiſibili illuſtraret potentia? In hunc modū etiā mõ q̄ ſpūs operaſ in nobis: teſtimonium *1. Pet. 3.* phibent in nobis de eo. Quia igif mandatū accepim⁹ ut declinātes à malo faciamus qđ bonū eſt: uide quẽadmodū ſpūs in utroq; adiuuat infirmitatē nr̄am. Nā diuiſiões *Declinare à malo & facere bonū facit ſpūs ſanctus.* gratiarū ſunt: idē aūt ſpūs. ¶ Propterea ad declinādum à malo tria operaſ in nobis: compūctionē, ſupplicationē, remiſſionē. Initiū enī reuertēdi ad deū pœnitētia eſt: quā ſine dubio ſpūs operaſ non noſter ſed dei: idq; & certa rō docet & cõfirmat auctoritas. Quis enī cū ad ignē uenerit algens & fuerit calefactus dubitabit ei ab igne ueniſſe calorē quē habere nõ poterat ſine illo? Sic ergo q pri⁹ in iniq̄tate erat frigidus: ſi poſtmodū feruore quodā pn̄iæ accendaſ: aliū ſibi ſpm̄ q ſuū arguit & diiudicat nõ dubitet aduenīſſe. Habes hoc & in euāgelio, ubi cū loq̄ref de ſpū *Ioan. 16.* quē accepturi erāt credētes in eū. Ille, inquit, arguet mūdum de peccato. Sed quid prodeſt pœnitere de culpa & non ſupplicare pro uenia? Neceſſe eſt ut etiā hoc ſpiritus operef: dulcedine quadam ſpei replens animū per quem fiducialiter poſtules nihil hæſitans. Vis ne oſtendam tibi etiam hoc opus eſſe ſpiritusſancti? Vtiq; dum abeſt ille: tale aliquid in tuo ſpiritu non inuenies. Deniq; ipſe eſt in quo clamamus: abba pater: ipſe qui poſtulat pro ſanctis gemitibus inenarrabilib⁹. Et hæc quidē in corde noſtro. Quid autem in corde patris? Sicut in nobis interpellat p̄ nobis: ita in patre delicta donat cū ipſo patre. Aduocat⁹ noſter ad patrē in cordib⁹ nr̄is: dn̄s noſter in corde pr̄is. Itaq; qđ poſtulam⁹ idē ipſe donat q donat ut poſtulem⁹: & ſicut nos erigit pia quadā fiducia: ita deum inclinat ad nos magis pia mia ſua. D Itaq; ut oīno ſcias q̄ remiſſionē pctõrū ſpūſſctūs operaſ: audi qđ aliq̄n audierūt a- *Ioan. 20.* poſtoli. Accipite ſpm̄ſctm̄: quorū remiſeritis pctā remittūtur eis. Et de malo quidē declinādo ſic. Porrò ad faciēdū bonum quid in nobis ſpiritus bonus operatur? Profecto monet: & mouet & docet. Monet memoriam: rationē docet: mouet uoluntatem. In his enī tribus tota cõſiſtit aīa. Memoriæ ſuggerit bona in cogitationib⁹ ſanctis: atq; ita ignauiam noſtram torporemq; repellit. Propterea quoties huiuſmodi ſuggeſtionem boni ſenſeris in corde tuo, da honorem deo & age reuerentiā ſpiritusſctō: cui⁹ uox *Ioan. 14.* ſonat in aurib⁹ tuis. Ipſe nanq; eſt q loquif iuſtitiam. Et in euangelio habes: quia ille ſuggeret nobis omnia quæcūq; dixero uobis. Et aduerte quid præmiſerit. Ille docebit uos oīa. Dixerā enim: q̄ docet rõnem. Multi ſiquidē monenf ut bene faciant, ſed minime ſciunt q̄d agendum ſit niſi adſit denuo grā ſpūſſancti: & quam inſpirat cogitationem, doceat in opus proferre, ne uacua in nobis ſit gratia dei. Sed quid? Scienti bonum, & non facienti, pctm̄ eſt illi grā. Propterea non ſolum moneri & doceri: uerūetiā moueri & affici ad bonum neceſſe eſt: ab eo utiq; ſpū qui adiuuat infirmitatē noſtram: & p̄ quē in cordibus noſtris diffundif charitas: quæ eſt bona uoluntas. Itaq; cum ſic adueniens ſpūs totam poſſederit animam ſuggerēdo: inſtruendo: afficiendo: loquens ſemper in cogitationibus nr̄is: ut audiamus & nos quid loquaf in nobis dn̄s deus rationē illuminās: uoluntatē inflammans: nõ tibi uidetur q̄ totā domū impleuerint diſptitæ linguæ tāquā ignis? Nam in his tribus ſuperius dictū eſt animā conſiſtere totam. Sint autem diſpertitæ linguæ pp̄ter multiplices cogitationes: ſed earum multiplicitas & uno lumine ueritatis: & uno charitatis feruore ſit tanquam ignis. Aut certè domus impletio ſini potius reſeruetur: quando menſurā bonā & confertam & coagitatam & ſupereffluentē dabūt in ſinus noſtros. Sed qn̄ hæc erunt? Profecto cū completi fuerint dies pentecoſtes. Felices uos qui iam intraſtis qn̄quageſimam requiei & iubileum annum. Fratres noſtros loquor quibus iam dixit ſpiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis. Etenim hoc quoq; inter eius opera reperimus. ¶ Duo nanq; tempora celebramus fratres: quadrageſimæ unum: alterum quinquageſimæ. Illud ante paſſionē: iſtud poſt reſurrectionem: illud in compunctione cordis & lamentis pœnitentiæ: iſtud in deuotione ſpiritus & alleluya ſolēni. Prius quidem tempus ipſa eſt uita præſens: poſteri⁹ uerò quietē ſanctorū ſignificat: quæ eſt poſt mortem. Cū autē uenerit illi⁹ quinquageſimæ finis in iudicio ſcilicet & reſurrectiõe: completis diebus pentecoſtes: aderit plenitudo ſpiritus & totam replebit domum. Plena ſiquidē erit oīs terra maieſtate ei⁹ qn̄ nõ ſolū anima: ſed & ipſum corpus ſpirituale reſurget: ſi tamen iuxta apoſtoli monitum dum adhuc eſt animale, fuerit ſeminatum.

Eadem die pentecoſtes. Sermo. II.

HOdie dilectiſſimi cæli diſtillauerunt à facie dei ſynai à facie dei iſrl': & pluuia uolūtaria ſegregata eſt hæreditati xp̄i. Spūs enī ſctūs p̄cedens à pr̄e largiori munere ſuæ maieſtatis in aplos ſuperuenit: & tribuit eis chariſmatū dona: poſt magnificentiā enī reſurgētis: poſt gloriam aſcendentis: poſt reſidentis ſublimitatē: nõ reſtabat niſi ut expectatio iuſtorū lætitia aduenirct: & cæli muneribus cæleſtes hoīes implerentur. Vide aūt ſi nõ & ſententiarū pondere: & uerborū ordine hæc oīa Eſaias lōgè ante prædixit. Erit inq̄t in die *Eſaie. 4.* illa germē dn̄i in magnificentia & gloria: & fructus terræ ſublimis: & exultatio his qui ſaluati fuerint de iſrael. Germen domini Ieſus chriſtus, ſolus de mundiſſimo conceptus ſemine: quia & ſi in ſimilitudine carnis peccati: non tamen in carne peccati. Et ſi filius carnis Adæ: non tamē filius præuaricationis Adæ: quia non fuit natura fili⁹ iræ: ſicut reliqui oēs qui in iniquitatibus ſunt cõcepti. Iſtud ergo germen quod de uirga Ieſſe uirore uirgineo pullulauit in magnificentia fuit cum reſurrexiſſet à mortuis: q̄ tunc dn̄e deus meus magnificatus es uehementer, confeſſionem & decorē induēs: amictus lumine ſicut ueſtimento. Quanta autē aſcendētis gloria: cū medius angelorū & animarū ſanctarū ad patrem duceris: & triumphatrice palma cæli inuectus: ſuſceptū hoīem in ipſa diuinitatis claudis idētitate? Quis cogitet (nedum loquatur) quàm ſit fructus terræ ſublimis in conceſſu ad dexteram patris, qđ utiq; cæleſtiū oculos reuerberat naturarū: quod angelicus intuitus cõtremuit nõ attingit? Veniat ergo exultatio dn̄e Ieſu his q ſaluati ſunt de iſrael: apl'is tuis quos elegiſti ante mundi conſtitutionē. Veniat ſpūs tuus bonus qui ſordes abluat & infundat uirtutes: in ſpū iudicij & ſpiritu ardoris dei. Eya igitur fratres cogitemus ſuper nos & in nos op̄a trinitatis ab initio mundi uſq; ad finē: & uideamus quàm ſolicita fuerit illa maieſtas: cui āminiſtratio pariter & gubernatio ſeculorū incūbit: ne nos perderet in æternum. Et potēter quidē oīa fecerat: & ſapienter oīa gubernabat: & utrarūq; rerū tā potētiæ quàm ſapientiæ ſigna manifeſtiſſima tenebantur in creatione & conſeruatione machinæ mūdialis. Et bonitas quidem in deo erat: & bonitas multa nimis: ſed latebat in corde patris cumulanda quandoq; ſup genus filiorum Adam tp̄e opportuno. Dicebat tamē dn̄s. Ego cogito cogitationes *Hiere. 29* pacis: ut mitteret nobis illum qui eſt pax noſtra: qui fecit utraq; unum: ut iam daret pacē ſuper pacē, pacem his qui longe: & pacem his qui prope. Verbū igitur dei tu ſublimi cõſtitutum ut ad nos deſcēderet propria benignitas

Inuitauit: mia traxit: ueritas qua ſe promiſerat uenturum cōpulit: puritas uteri uirginalis ſuſcepit: ſalua uirginis integritate potentia eduxit, obedientia in omnibus deduxit: patientia armauit: charitas uerbis & miraculis manifeſtauit. Prorſus ampliſſima mihi nūc materia & malorū meorū ſuppetit & bonorū dñi mei: ut cum cogitauerim uias meas: cōuertā pedes meos in teſtimonia ſua. Illa enī *Sapienter nos, redemit ſapia. 2. paralip. om. 36. Pſal. 24.* bona ineffabilia ſunt: quia (ut breui uerbo cuncta cōcludam) nihil melius inuenire potuit unde nos redimeret ſapientia dei: in oī ſapientia ſua. Sed & mala circūdederant nos quorū non erat numerus: qa peccaui (iuſtus loquit) ſup numerū arenæ maris. Et ppter nomē tuū dñe ppitiaberis pc̄tō meo, multū eſt enī. Miſſus eſt coluber tortuoſ⁹ à diabolo ut uenenū per aures mulieris in ipſius mētem transfunderet: & ſic refunderet in totius poſteritatis originē. Miſſus eſt interim angelus Gabriel à deo ut uerbū patris p aurē uirginis in uentrē & mētē ipſius eructaret: ut eadē uia intraret & antidotū qua uenenū intrauerat. Verè uidimus gloriā eius gloriā quaſi unigeniti à patre: qa totū paternū eſt qd' de corde patris Chriſt⁹ attulit nobis: ut nihil in filio dei niſi dulce: niſi paternū humani generis trepidatio ſuſpicet à planta pedis uſq; ad uerticem nō erat in nobis ſanitas: erraueramus ab utero: in utero dānati antequā nati: qa de pc̄tō & in pc̄tō cōcepti. Chriſtus ergo ibi primum medicinā apposuit: ubi prim⁹ uulneri patebat locus: & ſubſtantialiter utero uirginis illapſus de ſpiritu ſancto conceptus eſt: ut conceptionem noſtrā mūdaret, quā ſpūs malus ſi nō fecerat tn̄ infecerat: ut nō eſſet etiā in utero uita ipſius ocioſa: dum nouem menſibus purgat uulnus antiquū: ſcrutās (ut dicitur) uſq; ad imum putredinem uirulentā ut ſanitas ſempiterna ſuccederet. Et tunc iam operabatur ſalutem noſtram in medio terræ in utero uidelicet uirginis Mariæ: quæ mirabili p*Maria medium terræ dicitur.* prietate terræ medium appellatur. Ad illam enī ſicut ad medium ſicut ad arcam dei ſicut ad rerū cauſam: ſicut ad negociū ſeculorū reſpiciūt: & q in cælo habitāt & q in inferno: & q nos p̄ceſſerunt: & nos q ſumus & q ſequent: & nati natorū & q naſcent ab illis. Illi q ſunt in cælo ut reſarciant: & q in inferno ut eripiātur: q p̄ceſſerunt ut pphetæ fideles inueniant: q ſequūtur ut glorificent: eo beatā te dicunt oēs gñationes genitrix dei: dña mundi: regina cæli. Oēs inquā gñationes. Sunt enī generatiōes cæli & terræ. *Ephe. 3.* Pater ſpirituum, ait apoſtol⁹: ex quo omnis paternitas in cælo & in terra uocatur. Ex hoc ergo beatam te dicēt oēs generationes: q̄ oibus generationibus uitam & gloriam genuiſti. In te enī angeli lætitiā: iuſti gratiam: pc̄tores ueniā inuenerūt in æternū. Merito in te reſpiciūt oculi totiꝰ creaturæ: q in te & p te & de te benigna man⁹ oīpotētis qcqd creauerat recreauit. Placebit ne tibi dñe Ieſu ut dones mihi uitā tuā ſicut dediſti cōceptionē: qa nō ſolū cōceptio mea immūda ſed mors pūerſa: uita piculoſa: & poſt mortē reſtat mors grauior mors fœda. Nō ſolū (ait) cōceptionē meā, ſed & uitā meā: & hoc p ſingulos ætatū gradus infantiæ, pueritiæ, adoleſcētiæ: iuuētutis tibi donabo: adiiciēs mortē, reſurrectionē, aſcēſionē, & miſſionē ſpūſſcti. Hoc aūt ideo ut cōceptio mea emundet tuā: uita mea inſtruat tuā: mors mea deſtruat tuā: reſurrectio mea præcedat tuā: aſcēſio mea præparet tuā: porrò ſpūs adiuuet infirmitatem tuam. Sic enim planè uidebis & uiā per quā ambules: & cautelam qua ambules: & ad quam ambules manſionem. In uita mea cognoſces uitam tuam: ut ſicut ego paupertatis & obedientiæ, humilitatis & patientiæ. charitatis & miſericordiæ indeclinabiles ſemitas tenui: ſic & tu eiſdem ueſtigiis incedas, non declinās ad dexteram neq; ad ſiniſtram. In morte autem mea dabo tibi iuſtitiā meā dirumpens iugū captiuitatis tuæ: expugnās hoſtes qui ſunt in uia uel iuxta uiam: ut non apponant amplius nocere tibi. His autē cōpletis reuertar in domū meam unde exiui: & ouibus illis quæ in montibus remāſerant: & quas propter te reliqueram ut nō te ducerē ſed reportarē: reddā faciē meā. ¶ Et ne de abſentia mea uel murmures uel contriſteris mittā tibi ſpiritū paracletū: q tibi donet pignus ſalutis: robur uitæ: ſciētiæ lumē. Pign⁹ ſalutis: ut ipē ſpūs reddat teſtimoniū ſpiritui tuo p filius dei ſis: q certiſſima ſigna p̄deſtinatiōis tuæ cordi tuo imprimat & oſtēdat: q donet lætitiā in corde tuo, & de rore cæli ſi nō cōtinue tamē ſæpiſſime mentē tuā impinguet. Robur uitæ ut qd' p naturā tibi eſt impoſſibile: p gratiā eius nō ſolū poſſibile ſed & facile fiat: ita ut in laboribus, in uigiliis, in fame & ſiti: & in oibus obſeruantiis (q̄ niſi ſa riuula iſta dulcorētur: prorſus mors in olla appareat) delectabiliter incedas ſicut in oibus diuitiis. Sciētiæ lumen: ut cū oia bñfeceris: te ſeruū inutilē putes: & quicquid boni in te inueneris, illi tribuas à quo omne bonum eſt: ſine quo nō parum aliqd ſed nihil cino potes incipere: ne perficere dicā. Sic ergo ſpūs iſte in tribus iſtis te docebit oia: ſed oia quæ ad tuā pertinēt ſalutē: quia in ipſis eſt plena & abſoluta perfectio. Hoc eſt qd' per pphetā idem ſpūs dicit. Seminate uobis ad iuſtitiā: ubi pignus ſalutis oſten*Oſee. 10.*ditur: metite ſpem uitæ ubi uitale robur accipitur: illuminate uobis lumen ſciētiæ: quod uerbis propriis ſubinfertur. Vnde & ſpiritus iſte ſup apoſtolos in igne apparuit, propter lumē pariter & ardorem. Quos enim repleuerit & ſpiritu feruere & in ueritate cognoſcere facit: quia ſola miſericordia eſt quæ eos & præuenit & pducit. Multū ſibi de hac miſericordia undiq; contraxerat puer domini, cū diceret. Miſericordia eius præueniet me. Et miſericor*Pſal. 58.*dia tua añ oculos meos eſt: & miſericordia tua ſubſeque*Pſal. 25.*tur me omnibus diebus uitæ meæ: & qui me coronat in *Pſal. 22.* miſericordia & miſerationibus: & deus meus miſericor*pſ. 102.*dia mea. Quàm dulcitēr dñe Ieſu cū hominib⁹ cōuerſat⁹ es: quàm abūdāter multa & magna bona hoibus largit⁹ es: quàm fortiter tā indigna quàm aſpera p hoib⁹ paſſus es: ita ut liceat ſugere mel de petra: oleūq; de ſaxo duriſſimo. Duro ad vba: duriore ad uerbera: duriſſimo ad crucis horrenda: qa in oibus his ſicut agnus coram tondēte ſe obmutuit: & nō aperuit os ſuū. Vides igit quàm uerū dixerit ille q dixit: dñs ſolicitus eſt mei. Pater ut ſeruū re*Pſal. 29.*dimat, filio non parcit: filius ſeipſum libentiſſime tradit: ſpm̄ ſanctum uterq; mittit: & ipē ſpūs poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilib⁹. O duri & indurati & obdurati filii Adam quos nō emollit tāta benignitas: tanta flammia: tam ingens ardor amoris: tam uehemens amator: qui pro uilibus ſarcinulis tā precioſas merces expendit. Nō enī corruptibilibus auro uel argēto redemit nos: ſed precioſo ſanguine ſuo quē effudit abunde: qa largiter undæ ſanguinis de corpe Ieſu p q̄uq; partes emanauerūt. Quid ultra debuit facere & non fecit: Illuminauit cæcos, reduxit erroneos: recōciliauit reos: iuſtificauit impios: triginta & tribus annis ſup terrā uiſus, cū hoibus conuerſatus: pro hoibus mortuus: q de cherubin & ſeraphin & oibus angelicis uirtutib⁹ dixit & facta ſunt: cui ſubeſt cū noluerit oia poſſe. *Nota.* Quid ergo à te q̄rit q tanta ſolicitudine te cōſulit: niſi te ſolicitū ambulare cū deo tuo: Hāc ſolicitudinē nō facit niſi ſpūſſctūs q ſcrutat pfunda pectorū nr̄orū: diſcretor cogitationū & intētionū cordis: q nec minimā paleam intra cordis qd' poſſidet habitaculū patitur reſidere: ſed ſtatim igne ſubtiliſſime circumſpectionis exurit ſpūs dulcis & ſuauis q noſtrā uolūtatē flectat: imo erigat & dirigat magis ad ſuam: ut eam & ueraciter intelligere, & feruenter diligere: & efficaciter implere poſſimus.

Item in eadem ſolemnitate. Sermo. III.

QVàm libēter uobis cōloem ſi quid mihi ſupna dignatione ſenſero inſpiratū: nouit ſpūs ipſe: cuius hodie ſolemnitatem, & ſolemnitatē præcipuam celebramus: utinā deuotiōe p̄cipua. Ipſe eſt enim dilectiſſimi q uos ſedere facit nō ſolū in ciuitate: ſed & in domo una, ut ſedeat ſup ſedētes: ut regeſcat ſup humiles & trementes ad ſermones ſuos. Ipſe eſt qui uirginī obumbrauit: aplos roborauit: ut & uirginco corpori tēperaret deitatis acceſſum: & aplos induceret uirtute ex alto, feruentiſſima. ſ. charitate. Hanc nimirum apoſtolicus ille chorus

ſtle chorus loricā ſeſe induit ſicut gigas ad faciēdā uindi-
ctā in nationibus:increpationes in ppl'is: ad alligādos re
ges eorū in cōpedibꝰ: & nobiles eorū in manicis ferreis.
Quia enī in domū fortis,ligare eū & uaſa eius diripere ni
tebanť,opꝰ erat fortitudine ampliori. Alioqn quā multū
erat ad ipſos ut de morte triūpharēt:& ne ipſe qdē portæ
inferi ꝑualerent aduerſus eos: ſi nō uigeret in eis q in eis
uinceret dilectio fortis ut mors:dura ſicut infernus æmu-
latio: Hūc ſibi zelū imbiberāt cū uino ebrij putarenť. Et
uerè ebrij uino:ſed nō eo quo ab incredulis ebrij credebā
tur. Planè iquā ebrij ſed uino nouo qđ ueteres qdē utres
nec mererenť accipe: nec cōtinere ualerēt. Hoc enī uinū
uera illa uitis fuderat de excelſo:uinū lætificās cor: nō ſta
tū mētis euertēs:uinū germinās uirgines: nō apoſtatare
faciēs etiā ſapiētes. Nouū uinū ſed habitātibus ſup terrā.
Nā in cælis quidē olim copioſiſſime redundabat non in
utribus nec in teſteis uaſis ſed in cella uinaria:in ſpirituali-
bus apothecis. Fluebat ꝑ uicos & plateas oēs illius ciui-
tatis uinū in quo lætitia cordis, nō carnis luxuria eſt: nā
terrigenæ & filij hoīm uinū eiuſmodi nō habebāt. Sic igi
tur cælū qdē uino ꝓprio fruebať qđ terra interim neſcie-
bat:ſed ne ipſa quidē terra penitꝰ inops carne xp̄i gloria-
bať:cuiꝰ ꝓſentiā nihilominꝰ cælū ſitiebat. Quidni fideliſſi
mū fieret gratiſſimū cōmerciū inter cælū & terrā:iter an-
gelos & aplōs ut exhiberetur illis caro xp̄i: iſtis uinū cæli:
eſſetq; in terra ſpūs: caro in cælis: ac deinceps oīa oibus
Ioan.16. cōia in æternū. Niſi,inqt,ego abiero paracletꝰ nō ueniet
ad uos. Hoc eſt dicere. Si nō dederitis qđ amatis: nō ha-
bebitis qđ deſideratis. Expedit ergo uobis ut ego uadā:
uos quoq; de terra ad cælū:de carne ad ſpm̄ trāſlaturꝰ:fi-
liꝰ enī ſpūs: pr̄ ſpūs: ſpūs ſctūs ſpūs eſt. Deniq; ſpūs ante
faciē nr̄am Chriſtꝰ dn̄s:ſed & pr̄ qa ſpūs eſt:tales q̄rit ado
ratores q adorēt eū in ſpū & ueritate. Spūs tn̄ ſctūs quaſi
ſpecialr ſpūs dicitur: ꝙ ab utroq; ꝓcedat firmiſſimū & indiſ
ſolubile uinculū trinitatis:tanquā ꝓprie ſctūs ꝙ ſit donū
pr̄is & filij:oēm ſctificās creaturā:quāuis pr̄ quoq; & ſpūs
Roma.11. & ſctūs: itemq; & filius & ſpūs & ſctūs ſit. Ex quo oīa per
quē oīa,in quo oīa, ait apl's. Tria in magno huius mundi
ope cogitare debemꝰ: uidelicet quid ſit: quō ſit: ad qđ ſit
conſtitutus. Et in eſſe qdē rerū inæſtimabilis potētia cō-
mendatur ꝙ tam multa, tam magna, tam multipliciter tam
magnifice ſunt creata. Sanè in modo ipſo ſapiētia ſingula
ris elucet:quòd hæc quidem ſurſum: hæc uerò deorſum:
hæc in medio ordinatiſſime ſint locata. Si uerò ad qđ fa-
ctus ſit mediteris:occurrit tā utilis benignitas: tam beni-
gna utilitas: q̄ etiā ingratiſſimos quoſq; multitudine &
magnitudine bn̄ficiorū poſſit obruere. Potētiſſime ſiqdē
ex nihilo omnia ſapiētiſſime pulchra:benigniſſime utilia
ſunt crata. Veruntn̄ & fuiſſe nouimus ab initio & adhuc
multos eſſe uidemus in filijs hoīm:q in bonis inferioribꝰ
ſenſibilis mundi huius.tota ſenſualitate depreſſi: totos ſe
dederunt his quæ facta ſunt, quonā mō uel ad quid facta
ſint negligentes. Quid iſtos,niſi carnales dicamus? Pau-
ciſſimos eſſe iam arbitror: legimus tn̄ nōnullos quādoq;
fuiſſe: qbus ſummum ſtudium fuit atq; unica ſolicitudo
modū & ordinē inueſtigare factorum:adeò ut pleriq; non
mō utilitatē rerū ꝓquirere diſſimulauerit:ſed & ipſas ma-
gnanimiter ſpreuerint: cibo paruiſſimo uiliſſimoq; con-
tēti. Ipſi qdem ſeſe philoſophos uocāt:ſed à nobis curioſi
& uani rectius appellanť. Vtriſq; igiť ſucceſſerūt uiri pru
dētiores: qui nimirum & quæ facta ſunt & quomodo fctā
ſunt tranſilientes:intenderunt aciē mentis: ut ad qđ facta
ſunt uiderēt. Nec latuit eos: qm̄ oīa propter ſemetipſum
fecit deus:oīa propter ſuos. Aliter tamen ꝓpter ſe, aliter
ꝓpter ſuos:in eo qppe qđ dicitur oīa ꝓpter ſe,ꝑueniens cō
mendatur origo:in eo aūt qđ dicitur oīa ꝓpter ſuos:magis ex
primitur fructꝰ ſequēs. Oīa fecit ꝓpter ſemetipm̄:gratui-
ta uidelicet bonitate:oīa ꝓpter electos ſuos: ꝓ eorū.ſ.utili
tate:ut illa qdē efficiēs cauſa ſit: hæc finis. Hi ſunt ſpūales
uiri ſic utentes hoc mūdo tāquā nō utētes: ſed in ſimplici
tate cordis ſui q̄rētes deū: ne illud qdem magnope ueſti-
gantes quonā mō mūdialis hæc machina uolueretur:primi
uoluptate: ſecundi uanitate: tertij ueritate impleti. Gau-
deo uos eſſe de hac ſchola: de ſchola uidelicet ſpūs: ubi
bonitatē & diſciplinā & ſciētiā diſcatis:& dicatis cū ſctō.
Supoēs docētes me itellexi. Quare inquā? Nūqd qa pur Pſal.118.
pura & byſſo me indui:& qa lautioribus epulis abūdaui?
Nūqd qa Platonis argutias: Ariſtotelis uerſutias intelle
xi:aut ut intelligerē laboraui? Abſit inquā:ſed qa teſtimo
nia tua exqſiui. Felix q in hoc ſctī ſpūs thalamo cōmoratur:
ut poſſit intelligere triplicē illū ſpm̄: de quo idē ipſe puer
dn̄i ſup ſeniores intelligēs clamabat & decātabat. Ne ꝓij- pſ.50.
cias me à facie tua: & ſpm̄ ſanctū tuū ne auferas à me. Cor
mūdū crea in me deꝰ: ſpm̄ rectū innoua in uiſceribꝰ meis.
Redde mihi lætitiā ſalutaris tui:& ſpū principali cōfirma
me. Spm̄ ſctm̄ ipm intellige ꝓprio noīe deſignatū. Rogat
ergo ne ꝓijciatur à facie eiꝰ tāquā aliqd immūdum: qa ſpūs
iſte odit ſordes: nec habitare poterit in corpore ſubdito
pctis. Cui enī ꝓpriū eſt pctā repellere: ipi & ꝓpriū eſt pctā
odire:nec in uno domicilio pariter morabunť tāta mūdi-
tia & immūditia tāta. Recepto ergo ſctō ſpū ꝑ ſctimoniā:
ſine qua nemo uidebit deū: audet qs ante faciē eiꝰ appa-
rere tāquā lotꝰ & mūdus: utpote q cōtineat ſe ab oi ma-
lo:& q actiōes etſi nō cogitatiōes frenauerit. Sed qa puer
ſæ & immūdæ cogitatiōes ſeparāt à deo:orādū eſt ut cor
mundū creetur in nobis:qđ utiq; fiet ſi ſpūs rectus fuerit in
nr̄is uiſceribꝰ innouatus. Spm̄ rectū (qđ ait) filio poteſt
nō incōuenienter aptari:q nos ueterē hominē exuēs no-
uum induit:q nos renouauit in ſpū mētis nr̄æ tāquā in ui
ſceribus nr̄is:ut cogitemꝰ quæ recta ſunt:ut ambulemꝰ in
nouitate ſpūs & non in literæ uetuſtate. Forma enī recti-
tudinis de cælis attulit,reliquit in terris: immiſcēs ſanè &
mittēs dulcedinē rectitudini in oibus operibus ſuis:ſicut
de eo idē ipſe ꝓdixerat. Dulcis & rectus dn̄s:propter hoc Pſal.24.
legē dabit delinquētibꝰ in uia. Caſtigato ergo corpore ꝑ
ſanctitudinē operū:mundato corde uel potius innouato
per rectitudinē cogitationū redditur lætitia ſalutaris: ut
iam in lumine uultus dei ambules: & in noīe eius exultes
tota die. Quid igitur reſtat: niſi ut ſpū principali cōfirme
ris? Patrē intellige ſpiritum principalē:non ꝙ maior: ſed
ꝙ ſolus à nullo: cum ab eo ſit filius: ſpūs ſctūs ab utroq;.
In quo autem cōformatio hæc niſi in charitate? Aut qđ
donū aliud tam dignū patre: quod munus aliud tam pa-
ternū? Quis nos, ait apſus, ſeparabit à charitate Chriſti? Roma.8.
Tribulatio: an anguſtia: an fames: an nuditas: an pericu-
lum: an gladius? Certi ſitis: quia neq; mors, neq; uita, neq;
cætera alia quæ apoſtolꝰ tā multipliciter quàm audacter
enumerat poterunt nos ſeparare à charitate dei: quæ eſt
in xp̄o ieſu. Nunquid nō hoc cōfirmationē ab oi huiꝰ ſen
tētiæ parte demōſtrat? Scis uas tuū poſſidere in ſanctifi-
catione & honore & nō in paſſione deſiderij: ſpm̄ ſanctū
accepiſti tibi. Vis ut quæcunq; tibi uis ab hoibus fieri tu
quoq; facias illis:& qđ tibi fieri nō uis alij ne feceris:ſpm̄
rectū ad opus proximi ſuſcepiſti. Hæc eſt enim rectitudo
quā lex utraq; cōmēdat:& quæ naturæ indita eſt: & quæ
tradita ꝑ ſcripturā. Iā ſi in utroq; bono & in his quæ ad
utrūq; ꝑtinēt firmiter perſeueras: principalē ſpm̄ (quem
ſolū deus approbat) recepiſti. Alioquin quæ modo ſunt,
modo non ſunt: is qui uerè eſt, non acceptat: nec in cadu-
cis iſtis, ſibi poteſt æternitas cōplacere. Itaq; ſi deſideras
ut in te deus eligat partē ſibi: eſto ſolicitus ſicut tibi ſpiri-
tum ſanctum: ſicut proximo ſpiritum rectum: ſic ei quoq;
tanquā uero principi & patri ſpirituum ſpm̄ principalē
exhibere. Verè multiplex ſpiritus qui tam multipliciter
filijs hominum inſpiratur: ut non ſit qui ſe abſcōdat à ca-
lore eius. Siquidem cōceditur eis ad uſum: ad miraculū:
ad ſalutem: ad auxilium: ad ſolatium: ad feruorē. Ad uſum
quidem uitæ: bonis & malis: dignis pariter & indignis
communia bona abundantiſſime tribuens: ita ut uidea-
tur hic diſcretionis limitem non tenere. Ingratus: qui in
his quoq; beneficium ſpūs nō agnoſcit. Ad miraculū: in
ſignis & ꝓdigijs: in uarijs uirtutibꝰ quas ꝑ quorumlibet

manus operetur: ipſe eſt antiqua miracula ſuſcitans: ut ex
præſentibus fidem aſtruat præteritorum. Sed qa nõnul-
lis hanc quoq; gratiã ſine ꝓpria utilitate largitur: tertio
ſuffunditur ad ſalutẽ: cũ in toto corde noſtro reuertimur
ad dñm deũ noſtrũ. Porrò ad auxiliũ datur cum in omni
colluctatione adiuuat infirmitatẽ noſtram. Nam cũ teſti-
moniũ perhibet ſpiritui noſtro ꝙ filij dei ſumus: ea inſpi-
ratio eſt ad conſolationem. Datur etiã ad feruorem cũ in
cordibus perfectorũ uehemẽtius ſpirãs ualidũ ignẽ cha-
ritatis accẽdit: ut nõ ſolũ in ſpe filiorũ dei, ſed & in tribu-
lationibus glorient, cõtumeliã gloriã reputantes: oppro
brium, gaudiũ, deſpectionẽ exaltationẽ. Omnibus nobis
(ni fallor) datus eſt ſpũs ad ſalutẽ: ad feruorẽ nõ ita. Pau-
ci enim ſunt q hoc ſpũ repleant: pauci qui ſtudeant æmula-
ri. Cõtenti ſumus anguſtijs noſtris: nec reſpirare in liber-
tatẽ illã: non ſaltẽ ad eã ſpirare conamur. Oremus fratres
ut compleantur in uobis dies pentecoſtes: dies remiſſio-
nis: dies exultatiõis: dies ueriſſimi iubilei: & inueniat nos
ſemp ſpũs ſctũs oẽs ꝓpter pœnitẽtiã corporalẽ pariter ꝓ
pter cordiũ unitatẽ: in eodẽ loco ꝑ ꝓmiſſam ſtabilitatẽ:
ad laudẽ & gloriã ſponſi eccleſiæ Ieſu chriſti dñi noſtri: q
eſt omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

*In natiuitate ſancti Ioannis baptiſtæ: de lucerna ar-
dente & lucente Sermo.*

SIt procul ab his cõuentib⁹ frẽs increpatio illa
ꝓphetæ iudaica reprobatis cõuẽticula & dicẽ
Eſaiæ.1. tis. Iniqui ſunt cœt⁹ ueſtri. Hi nimirũ cœt⁹ nõ
iniqui ſed planè ſancti: ſed religioſi: ſed pleni
gra: digni benedictione. Conuenitis ſiquidẽ ad audiẽdũ
deum conuenitis ad laudandum: ad orandum: ad adorã-
dum. Sacer eſt conuentus uterq;: placens deo: angelis fa-
miliaris. State ergo in reuerentia fratres: ſtate in ſollicitu-
dine & deuotione mẽtis: maximeq; in loco orõnis: & in
hac ſchola Chriſti & auditorio ſpiritali. Nolite cõſidera-
re dilectiſſimi quæ uidentur & tẽporalia ſunt: ſed magis
quæ non uidentur æterna. Sed'm fidem non ſed'm faciem
iudicate. Terribiliter ſiquidẽ metuẽdus eſt locus uterq;:
nec maior eſſe credendus eſt numerus hominũ quàm an-
gelorum. Patet utrobiq; ſine dubio porta cæli: ſcala illa
erecta eſt; aſcẽdunt & deſcendunt angeli ſuper filium ho-
minis. Gigas nanq; eſt iſte filius hominis: cælum ei ſedes
eſt: terra ſcabellum pedum eius. Et eleuata eſt magnificẽ-
tia eius ſuper cælos: manet tamen nobiſcum uſq; ad ſecu-
li conſummationẽ. Aſcendũt itaq; & deſcendũt ad deum
angeli ſancti: qa caput & corpus unus eſt xp̃s. Nec tamen
ubi caput ſed ubicunq; fuerit corpus ibi cõgregabũtur
& aquilæ: licet non poſſit caput à corpore ſeparari. Deni
Matt.18. q; & ipſe ait. Vbi duo uel tres congregati fuerint in noĩe
meo: in medio eorũ ſum. Sed fortè quis dicat. Vbi eſt mõ
xp̃s? Oſtẽde nobis Chriſtũ & ſufficit nobis. Quid curio-
ſos circũducitis oculos? Num ad uidẽdũ & nõ magis ad
Eſaiæ.50 audiẽdũ cõueniſtis? Dñs de⁹ aperuit mihi aurẽ, ait ꝓphe-
ta. Aurẽ meã aperuit ut audiã qd loquat: nõ oculũ (ut ui
deã uultũ eius) illumiauit. Aut certe ſuã mihi aperuit au-
rẽ, nõ faciẽ reuelauit. Poſt parietẽ ſtat: audit, & audit: ſed
2 Cor.12 necdũ apparet. Audit orãtes: erudit audiẽtes. An experi-
mentũ eius quæritis q in me loquit Chriſtus. Ego, inqt, q
loquor iuſtitiã. Quidni loquat ore: quod ipſe plaſmauit?
Quidni ſuo utat ut libet artifex inſtrumento? Non tantũ
aures eorũ ſed & labia mea aperi dñe: ego enim labia mea
non ꝓhibebo dñe tu ſciſti. Bene eñ oĩa facis: & ſurdos fa-
cis audire: & mutos loq. Audite ergo fratres qd de Ioan-
Ioan.5. ne loquatur: cuius ſolẽnis hodie natiuitas celebrat. Ipſe,
inqt, erat lucerna ardẽs & lucens. Magnum teſtimonium
fratres mei. Magn⁹ eñ eſt cui ꝑhibet: ſed maior eſt ipſe q
perhibet. Ille, inquit, erat lucerna ardẽs & lucens. Eſt eñ
tñ lucere uanũ: tantũ ardere parũ: ardere & lucere perfe-
Eccl.24 ctũ. Audi qd dicat ſcriptura. Sapiẽs permanet ut ſol: ſtul-
tus autẽ ut luna mutat. Quia enim ſplendet luna ſine fer-
uore: modo plena: modo exigua: modo nulla uidet. Mu-
tuatum ſiquidem lumen nunquã in eodẽ ꝑmanet ſtatu:
ſed creſcit, deficit, extenuat, annihilat: & penitus nõ cõpa
ret. Sic ſic qui cõſcientias ſuas in alienis labijs poſuerũt:
modo magni: modo parui ſunt: modo nulli: ſecundum ꝙ
adulantium linguis uel uituperare placuerit uel laudare.
At uerò ſolis ſplendor igneus eſt: & cum feruet acrius:
etiam oculis lucidior exhibetur. Sic ſapiẽtis ardor inter-
nus, foris lucet: & ſi nõ ei datur utrũq; curat ſemper arde-
re magis: ut pater ſuus qui uidet in abſconſo reddat ei.
Væ uobis fratres ſi lux erimus tantum. Nam lucemus q-
dem & magnificamur ab hominibus: ſed mihi ꝓ minimo
eſt ut ab humano iudicer die. Qui enim iudicat me: dñs
eſt: q feruorẽ ab oĩbus exigit: ſplẽdorẽ uerò nõ ita. Ignẽ, Lucæ.12.
inquit, ueni mittere in terram: & qd uolo niſi ut accenda-
tur? Hoc nẽpe cõmune mãdatũ: hoc eſt qd' exigit ab uni-
uerſis: nec ulla ſi deeſſe cõtigerit admittit excuſatio. Cæ-
terũ ſinglariter apoſtolis & apoſtolicis uiris dicit: luceat
lux ũra corã hoĩbus: nimirũ tãquã accenſis & uehemẽter
accenſis: & qbus nõ timeat à flatu quolibet aut impulſio-
ne uẽtorũ. Dictũ eſt & Ioãni: ſed illi in aure audiunt: Io-
annes in ſpũ tanquã angelus erudit. Nimirũ tẽto propin
quior deo quanto uox uerbo uicina: cui nulla uoce alia
media qd' foris ſonet oporteat intimari. B Neq; eñ Io-
annẽ ꝑdicatio ſed inſpiratio docuit: quẽ repleuit ſpũs in
utero matris ſuæ. Verè ardẽs & uehemẽter accẽſus quẽ ſic
ꝑoccupauit flãma cæleſtis: ut iam xp̃i ſentiret aduentũ, q
necdũ ſentire poterat uel ſeipſm. Nimirũ nouus ille ignis
q recẽs illapſus è cælo ꝑ os Gabrielis in aurem intrauerat
uirginis: & ꝑ mr̃is aurẽ introiuit ad paruulũ: ut ab ea ho-
ra uas electionis ſuæ ſpirit⁹ ſanctus impleret & lucernam
xp̃o dño pararet. Fuit ergo iam tunc ardens lucerna: ſed
interim adhuc ſub modio donec ſup cãdelabrũ poneret,
& luceret oĩbus q erant in domo dñi. Illo eñ in tempore
ſolũ adhuc potuit illuminare modium ſuum: ſoli interim
lucere matri magnum ei pietatis ſacramentum reuelans
ipſo motu nouæ exultationis. Vnde mihi hoc, inquit, ut Lucæ.1.
ueniat mater dñi mei ad me? Quis eñ tibi indicauit ma-
trem dñi mulier ſancta? Vnde me noſti? Vt facta eſt, inqt, Vbi ſupra
uox ſalutatiõis tuæ in auribus meis: exultauit in gaudio
infans in utero meo. Illuminauit ergo iam tunc modium
ſuum ſub quo latebat: ſed quem non latebat ardens lucer
na ſub modio: totũ paulopoſt mundum nouis illuſtratu-
ra fulgoribus. C Ille erat: inquit, lucerna ardẽs & lucẽs. Ioan.5.
Non ait lucens & ardens: quia Ioannes ex feruore ſplen-
dor: nõ feruor prodijt ex ſplendore. Sunt enim qui nõ eo
lucent: quia feruent: ſed magis feruent ut luceant. At iſti
planè non feruent charitatis ſpiritu ſed ſtudio uanitatis.
Vultis noſſe quemadmodum arſit Ioannes & luxit? Ego
utrunq; in eo triplicẽ poſſe arbitror inueniri: & ardorẽ
ſcilicet & ſplendorem. Ardens eñ erat in ſeipſo uehemen
ti auſteritate conuerſationis erga Chriſtum intimo quo-
dam & pleno feruore deuotionis: erga peccantes proxi-
mos conſtantia liberæ increpationis. Luxit nihilominus
(ut paucis dixerim) exemplo, digito, uerbo: & ſeipſum
oſtendẽs ad imitationẽ: & luminare maius quod latebat
ad peccatorũ remiſſionẽ: & ipſas quoq; tenebras noſtras
illuminãs ſicut ſcriptum eſt. Quoniam tu illuminas lucer Pſal.19.
nam meã dñe deus meus illumina tenebras meas: utiq; ad
correptionem. Conſidera igitur hoiem angelico promiſ-
ſum oraculo: conceptũ miraculo: ſanctificatum in utero:
& nouum in nouo homine pœnitentiæ mirare feruorem.
Victum & ueſtitum, ait apls, habẽtes his contenti ſimus. 1.Tbi.6.
Apoſtolica perfectio iſta eſt: ſed Ioannes etiam hæc cõtẽ-
pſit. Deniq; audi dñm in euangelio. Venit, inquit, Ioan- Matt.11.
nes nõ manducans nec bibens: planè nec ueſtiens. Sicut
eñ nõ eſt locuſta cibus niſi aliquorũ fortè irrationabiliũ
animaliũ: ſic nec plus cameli humanum eſt indumentum.
Quid tu piles tuos camele depoſuiſti? Vtinam gibbum
magis depoſuiſſes. Quid uos irrationabiles feræ & repti-
lia deſerti: cibos exquiritis delicatos? Ioannes ſanctus
homo miſſus à deo imo angelus dei ſicut ait pater. Ec-
ce mitto angelum meum ante te. Hic ergo Ioannes quo Lucæ.7.

nullus

nullus maior in natis mulierũ innocẽtiſſimũ illud corp⁹
ſic caſtigat ſic extenuat: ſic affligit: uos iuduí feſtinatis byſ
ſo & purpura & ſplendide epulari? Heu hic eſt præſentis
totus honor diei: hæc baptiſtæ reuerentia tota: hæc nati-
uitatis eius ꝓphetata quondã lætitia eſt. Cuius enĩ memo
riã agitis ô nimis delicati cultores: cuius celebratis nata-
lem? Nónne illius qui in eremo fuit hirſutus ueſte, confe-
ctus inedia. Quid exiſtis in deſerto uidere filij Babylonis
arundinẽ uento agitatã? Quid igit? Hoiem mollibus ue-
ſtitũ? Nutritũ mollibus? In his nẽpe tota uerſaſ hæc ura
celebritas: in popularis fauoris aura ſectãda: in gloria ue-
ſtiũ & uoluptate ciborũ. Sed qd hæc ad Ioãnẽ? Neqꝫ enĩ
Luce.1. Ioannes fecit ſic: aut talibus unquã potuit delectari. Mul
ti (inquit angelus) in natiuitate eius gaudebũt. Verũ id
qdẽ multi in natiuitate ei⁹ gaudẽt: & paganis ipſis ut au-
dimus læta eſt & ſolẽnis. Illi celebrant qđ ignorãt: ſed nõ
ita debuerant chriſtiani. Nũc uerò & ipſi in hac beati Io-
annis baptiſtæ natiuitate gaudẽt: ſed utinã de natiuitate:
nõ de uanitate. Quid eſt enĩ niſi uanitas uanitatũ quicqd
ſub ſole eſt: aut qd amplius habet homo de uniuerſo labo
re ſuo quo laborat? Fratres ſub ſole eſt quicqd oculis cer
Eſa.40. nit: quicqd huic corporeæ luci ſubiacere uidef. Quid ue-
rò illud niſi uapor ad modicum parẽs? Quid illud niſi fœ
num & flos fœni? Omnis caro fœnũ ait dñs: & oĩs gloria
ei⁹ quaſi flos fœni. Fœnũ aruit & flos decidit: uerbum au
tem domini manet in æternum. In hoc uerbo laboremus
fratres: in quo & uiuere & gaudere poſſimus in æternũ.
Operemur nõ cibũ q perit: ſed q ꝑmanet in uitã æternã.
Luce. 4. Quis ille? Non in ſolo pane uiuit homo: ſed in oĩ uerbo
quod procedit de ore dei. Seminemus in hoc uerbo cha-
riſſimi: ſeminemus in ſpiritu: qm̃ q in carne ſeminant: ſolã
habent metere corruptionem. Gaudeamus intus & non
ſub ſole: ſed iuxta apoſtolum tanquã triſtes ꝓpter humili
tatẽ & grauitatẽ: ſemper autẽ gaudentes ꝓpter internam
cõſolationem. Gaudeamus dilectiſſimi in natali beati Io-
annis: & gaudeamus de ipſa natiuitate. Copioſa quidem
nobis in eius recordatione cauſa: multiplex eſt materia
gaudiorum. Ille erat lucerna ardens & lucẽs: & iudæi uo-
luerũt exultare in luce ei⁹: ipſe uerò poti⁹ gaudebat in fer
uore deuotionis: gaudebat ad uocẽ ſpõſi tanquã amicus
ſponſi. Nobis in utroqꝫ gaudendũ eſt: in altero qdẽ ei: no
bis in altero cõgaudẽdũ. Ardebat enĩ ſibi: nobis aũt luce
bat. Gaudeamus in feruore ei⁹ ad imitationẽ: gaudeamus
in lumine, nõ tñ ibi manẽtes: ſed ut in lumine ei⁹ uideam⁹
lumen. Lumẽ utiqꝫ uerũ qđ nõ eſt ipſe: ſed cui teſtimoniũ
Marc.11. perhibet ipſe. Venit Ioãnes, ait dñs, nec mãducãs nec bi-
bẽs. Incẽtiuũ feruoris id mihi eſt: & materia humilitatis.
Quis enĩ in nobis eſt fratres: q Ioannis pœnitẽtiã intuẽs:
ſuã nõ dico magnificare: ſed alicuius ſaltẽ momẽti reputa
re præſumat? Quis audeat murmurare in laboribus ſuis:
& dicere: ſatis eſt quod patior nedum nimis? Quæ enĩ ho
micidia: quæ ſacrilegia aut flagitia ſic puniebat Ioannes
in ſeipſo? Accẽdamur ad pœnitentiam fratres: interroge
mus cõſciẽtias noſtras: & animemur ad ultionem exigen
dam de nobis: ut horrẽdum poſſimus euadere iudicium
dei uiuẽtis. Quicqd uerò minus eſt feruoris hũilitas ſup-
pleat puræ cõfeſſionis. Fidelis eſt de⁹ ſi cõfiteamur iniq-
tates nr̃as: ſi miſerias nr̃as exponam⁹: ſi nõ excuſemus in-
firmitates noſtras: dimittet nobis pctã nr̃a. Ex hoc ſanè &
erga proximorum delicta feruorem intuere Ioannis. Hic
nempe dign⁹ eſt rõni cõſentane⁹ ordo: ut incipiẽdũ tibi
Pſal.18. memineris à teipſo. Ab occultis, inquit, meis munda me:
Luce.3. & ab alienis parce ſeruo tuo. Genimina uiperarum, ait Io
annes, quis oſtendit uobis fugere à uentura ira? De quã-
to mẽtis feruore procedere putas ſcintillas iſtas: imo car
bones deſolatorios? Sic neqꝫ phariſæis parcens. Nolite,
Vbi ſupra inquit, dicere quia patrem habemus Abraam: potens eſt
enim deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrææ. Sed
minus hoc uideatur: ſi uel ipſum uereretur potẽtis uultum:
& non tota libertate ſpiritus arguit peccãtem regem cru
delem atqꝫ ſuperbum: ſacra quadam uehementia ad hoc

ipſum ꝓdiẽs de deſerto: ſi uel blãditijs ei⁹ uel ipſo mortis
terrore mouef. Metuebat, inqt, Herodes Ioãnẽ: & audito
eo multa faciebat: & libẽter eũ audiebat. At ille nihil ob
hoc parcẽs: nõ licet, ait, tibi habere eã. Ligat⁹ quoqꝫ & in
carcere truſus, nihilomin⁹ ſtetit in ueritate: & occubuit ꝓ
ueritate feliciter. Ferueat etiã in nobis zel⁹ iſte chariſſimi.
Ferueat amor iuſtitiæ: odiũ iniqtatis. Nemo fratris uitia
palpet: peccata diſſimulet nemo. Nemo dicat: nũquid cu-
ſtos fratris mei ſum ego? Nemo qđ in ſe eſt æquanimiter
ferat: uiderit ordine deperire: minui diſciplinam. Eſt enĩ
cõſentire ſilere cũ arguere poſſis: & ſcim⁹ qa ſimilis pœnã
facientes maneat & cõſentientes. Iam uerò ſup humili &
oĩno feruẽtiſſima deuotiõe Ioannis erga dñm qd loque-
mur? Inde enĩ exultauit in utero: inde expauit in Iordane
baptizatur⁹ eũ: inde nõ mõ xp̃m q putabaf: ſed uel ipam
corrigiã calciamẽti eius ſoluere dignũ ſe eſſe negabat: in-
de gaudebat amic⁹ ſpõſi ad uocẽ ſpõſi: inde gr̃am ſe acce-
piſſe ꝑ gr̃a fatebaf: illũ autẽ nõ ad mẽſurã habere ſpm̃: ſed
plenitudinẽ de qua oẽs acciperẽt clamitabat. Nónne deo Pſal.16.
ſubiecta eris aia mea? Alioqn nõ ero lucerna ardens: niſi
toto corde, tota mẽte, & ex oĩbus uirib⁹ meis diligã dñm
deũ meũ. Sola enĩ eſt charitas q̃ accẽdit ad ſalutẽ: ſola quã
infundit & inflãmat ſpũs: quẽ extinguere ꝓhibemur. Ha-
bes quẽadmodũ Ioannes arſerit: & in hoc ipſo quẽadmo
dũ luxerit indicatũ eſt ſi aduertiſti. Neqꝫ enĩ ardorẽ eius
noſſe poteras niſi luxiſſet. Luxit ergo ut ſupra memini exẽ
plo, digito, uerbo, ope ſeipm̃ Chriſtũ indice noſmetipſos
nobis ſermone declarãs. Tu puer ꝓpheta altiſſimi uoca- Luce.1.
beris, ait pr̃, præibis enĩ ante faciẽ dñi parare uias ei⁹: ad
dandã ſcientiã ſalutis plebi eius. Ad dandam, inqt, nõ ſa-
lutẽ: neqꝫ enĩ ille lux: ſed ſcientiam ſalutis ut teſtimonium
ꝓhiberet de lumine. Sciẽtiam, inqt, ſalutis: in remiſſionẽ
peccatorũ. Nũ ſalutis ſciẽtiã ſapiẽs paruipẽdere põt? Po
nam⁹ tñ necdũ ueniſſe Ioannẽ; necdũ ſignificaſſe de xp̃o.
Vbi ſalutẽ q̃rim⁹? Peccaui pctm̃ grãde qđ ſanguine uitu-
lorũ uel hircorũ deleri nõ põt: qa nõ holocauſtis delectaſ
altiſſimus. Memoria mea infecta eſt fæce huius amurcæ:
nõ eſt nouacula q̃ mẽbranã hãc radere poſſit: qa tota, to-
tã imbibit fæcẽ. Si pctĩ mei oblit⁹ fuero; ſtultus ſum & in-
grat⁹. Si in memoria mea ꝑmanet, arguet me in æternũ.
Quid igit faciã? Ibo ad Ioãnẽ & audiã uocẽ lætitiæ: miræ
uocẽ: ſermonẽ gr̃æ: uerbũ remiſſiõis & pacis. Ecce, inqt, Ioan.1.
agnus dei: ecce q tollit pctã mũdi. Et alibi. Qui habet ſpõ Ioan.3.
ſam, inquit, ſpõſus eſt. Oſtẽdit igitur qa uenit deus: quia
ſponſus: qa agnus: quia deus: certum eſt ꝙ pctã remittere
poſſit: ſed utrũ uelit adhuc in quæſtiõe eſt. Vult profecto
quia ſpõſus eſt: qa amabilis eſt. Et Ioannes amicus ſponſi
eſt: quia ſponſus niſi amicos habere nõ nouit. Et licet ue-
lit glorioſam ſponſam nõ habentem maculã aut rugã aut
aliqd eiuſmodi: nõ tamẽ quærit talẽ. Vbi enĩ illã inueni-
ret? Sed talẽ potius ipſe facit: talẽ ſibi exhibet ipſe. Audi Hiere.3.
deniqꝫ qd dicat ꝑ ꝓphetã. Vulgo dicif. Nunqd mulier ſi
dormierit cũ altero uiro, reuerteſ ad uirũ ſuũ priorẽ? Tu
aũt fornicata es cũ amatorib⁹ multis: reuertere tñ ad me:
& ego ſuſcipiã te. Ecce ꝙ poſſit: ecce ꝙ uelit. Sed tu fortaſ
ſis timeas eam quã facere uenit delictorũ purgationẽ: ne
uſtione & ſciſſione oſſa & medullas oſſiũ collidat: ne do-
lorẽ inferat morte grauiorẽ. Audi: agnus eſt: in manſuetu
dine uenit cũ lana & lacte: ſolo uerbo iuſtificans impium.
Quid enĩ iuxta comitũ facilius dictu? Tãtũ, inqt, dic uer- Matt.8.
bo & ſanabiſ puer meus. Vt qd ergo deinceps hæſitemus
fratres: & nõ oĩ fiducia ad thronũ gloriæ aſcẽdam⁹? Aga
mus Ioãni gr̃as: & eo mediãte trãſeamus ad xp̃m: qa ut
ait ipſe: illũ oportet creſcere: me autẽ minui. Quõ minuiſ?
Splẽdore utiqꝫ nõ feruore. Retraxit radios: recollegit ſe:
ut fieret ſicut is qui totũ profert ſpiritũ ſuũ. Illũ, inquit,
oportet creſcere q exhauriri nõ poteſt: de cui⁹ plenitudi
ne omnes accipiãt: me autem minui cui datus eſt ſpũs ad
menſuram: & dãda magis opa ut ardere ſemp ualeã quàm
lucere. Præceſſi ſolem tanquã ſidus matutinum: abſcondi
neceſſe eſt, orto iam ſole. Non eſt mihi niſi modicum olei

quo ungat:uolo illud in uaſe tuti⁹ quã lãpade poſſidere.

In uigilia Petri & Pauli apoſtolorum. Sermo.

IN ſanctorũ uigilijs neceſſe eſt uigilare hominẽ
ſpũalem:qui ſolẽnitates eorũ celebrare deſide
rat in ſpũ & ueritate. Aliæ eñ carnaliũ aliæ ſpi
ritualiũ uigiliæ. Illi & nitidiores cultus & epu
las præ parant lautiores:& fortaſſis in ipſis uigilijs ope
rantur opa tenebrarum, lætãtur cum malefecerint & exul
tant in rebus peſſimis. Vos nõ ita didiſciſtis chriſtum qui
chriſtum ſecuti eſtis:qui omnia reliquiſtis: qui uigilanti
oculo uigiliarum nomen debetis attendere. Ad hoc enim
uigiliæ præponuntur ut euigilemus ſi in aliquo peccato
uel negligẽtia dormitamus & præoccupemus faciem ſan
ctorum in confeſſione. Non ſic filij huius ſeculi non ſic: q
potentes ſunt ad bibendum uinum:& uiri fortes ad mi
ſcendam ebrietatem:qui obdormierunt in flagitijs & fa
cinoribus ſuis. Illud uos non lateat: quia qui ebrij ſunt:
nocte ebrij ſunt:& qui dormiunt:nocte dormiunt: & fru
ſtra ſonat eis nomen uigiliarum ſanctarum cũ ipſi magis
dormire ſtudeant:quàm uigiliare. Vos nõ eſtis filij noctis
neq; tenebrarum:ſed lucis & diei, ut nõ nos præoccupẽt
natalitij ſanctorum dies & inueniant imparatos. Tria ſunt
igitur q̃ in feſtiuitatibus ſanctorũ uigilanter conſiderare
debemus auxilium ſancti exemplum eius: confuſionem
noſtram auxilium eius:qa qui potens in terra: potentior
eſt in cælis ante faciẽ dñi dei ſui. Si enim dum hic uiueret
miſertus eſt peccatoribus & orauit pro eis:nũc tanto am
plius quãto uerius agnoſcit miſerias noſtras orat pro no
bis patrem:quia beata illa patria charitatem eius non im
mutauit ſed augmentauit. Neq; enim quia impaſſibilis
omnino, ideo & incompaſſibilis factus eſt:ſed nũc potius
induit ſibi uiſcera miſericordiæ, cũ ante ſontẽ miſæ exiſtit.
Eſt & alia cauſa q̃ magis urget ſanctos ut ſoliciti ſint de no
bis:quia iuxta uocem apoſtoli de⁹ prouidet ꝑ nobis ne ſi
Pſ.141. ne nobis cõſumenſ:ſicut ait ſctũs dauid. Me expectãt iuſti
dõec retribuas mihi. Debemus etiã attẽdere exẽplũ eius:
quia quãdiu in terris uiſus eſt & cum hoibus cõuerſatus
eſt nõ declinauit ad dexteram neq; ad ſiniſtram:ſed uiam
Ioan.14. regiam tenuit donec ueniret ad illum qui dicit: Ego ſum
uia ueritas & uita. Intuemini humilitatem operum eius:
auctoritatem uerborum eius, & tunc uidebitis quõ tam
uerbo quàm exẽplo luxerit iter hoies:qualia nobis ueſti
gia dereliquerit ut ambulemus ꝑ ea & non errem⁹ in eis.
Eſai.26. Verè iuxta prophetam. Semita iuſti recta eſt:rectus callis
iuſti ad ambulandũ. Sed & diligentiori intuitu cõfuſionẽ
noſtrã inſpiciamus:quia hõ ille ſimilis nobis fuit paſſibi
lis, ex eodem luto formatus ex quo & nos. Quid ergo eſt
quod non ſolum difficile ſed impoſſibile credimus ut fa
ciamus opera quæ fecit ut ſequamur ueſtigia eius? Con
fundamur fratres & contremiſcamus ad uocẽ iſtam, ſi for
tè hæc confuſio adducat nobis gloriam, ſi fortè generet
gratiam nobis timor iſte: Hoies iſti fuerunt q præceſſerũt
nos q tam mirabiliter proceſſerunt ꝑ uias uitæ:ut uix eos
hoies fuiſſe credamus. Sic ergo in ſanctorum feſtiuitabus
& gaudere & confundi debemus gaudere, quia patronos
ꝑmiſimus, cõfundi, qa eos imitari nõ poſſumus. Ita ſemp
gaudiũ noſtrũ in hac ualle lachrymarũ: lachrymarum pa
ne cõdiri debet:ut ſemp non ſolũ extrema ſed & pria gau
dij luctus occupet:qa & ſi magna eſt gaudiorum materia,
Pſ.76. ſed maxima eſt dolorum. Memor fui dei: clamat iuſtus, &
delectatus ſum, ſed & ſtatim ſubiungit. Defecit ſpũs me⁹:
turbatus ſum & nõ ſum locut⁹. Q. ſi hæc in uigilijs uniuſ
cuiuſq; ſancti cogitare debemus:quid faciemus in ſolenni
tate ſanctorũ & ſummorũ apoſtolorũ: Petrũ & Paulũ lo
quor? Sufficeret uni⁹ feſtiuitas ad infundẽdã exultationẽ
uniuerſæ terræ:ſed amborũ iuncta eſt ad cumulũ gaudio
rum: ut quõ in uita ſua dilexerunt ſe, ita & in morte non
ſint ſeparati. Quid illis potẽtius dũ fuerũt in terris quoꝝ
alteri traduntur claues regni cælorũ:alteri magiſterium gẽ
tiũ:alter ananiã & ſaphirã occidit in uerbis oris ſui: alter
donat qcqd donat in ꝑſona xp̄i:& cũ infirmatur tũc fortior
eſt & potẽs. Q. potẽtior ſunt in cælis:q tã potẽtes fuerũt
in terris. Et q nobis reliquerũt maiora exẽpla: quàm illi q
in fame & ſiti, & in frigore & nuditate, & i oĩb⁹ illis q̃ Pau
lus enumerat: iugiter ſunt afflicti, & demum fœlici marty
rio regna cæleſtia cõſcenderunt? Verè nobis rubor cõfu
ſionis ſunt:quos uix audem⁹ reſpicere ne dicam imitari.
Oremus ergo eos: ut ipſi propitium nobis reddant amicũ
ſuum iudicem noſtrum qui eſt deus benedictus in ſecula.

In die feſto eorundem Sermo primus.

GLorioſa nobis ſolẽnitas illuxit: quàm præclari
martyres martyrũ duces apoſtoloꝝ principes
morte clariſſima cõſecrarũt. Iſti ſunt Petrus &
paulus duo magna luminaria: qs de⁹ in corpe
eccleſiæ ſuæ cõſtituit quaſi geminũ lumẽ oculorũ. Hi mi
hi traditi ſunt in magiſtros & in mediatores: qb⁹ ſecure me
cõmittere poſſim: qa & notas mihi fecerũt uias uitæ: & me
diãtibus illis ad illũ mediatorem aſcẽdere potero q uenit
pacificare ꝑ ſanguinẽ ſuũ & quæ i cælis & q̃ i terris ſunt.
Ille eñ in utraq; natura puriſſim⁹ eſt: q pctm uõ fecit nec
inuẽtus eſt dolus in ore ei⁹. Quõ ad illũ accedere audebo
q ſum ſupramodũ peccãs pctõr: q peccaui ſupra numerũ
arenæ maris cũ ille purior ego impurior eſſe non poſſim?
Verendũ ne incidã in manus dei uiuentis ſi illi appropin
quare uel inhærere ꝑſumpſero: quẽ à me tanta differẽtia
diuidit quãtũ diſtat inter bonũ & malũ. Propterea dedit
mihi deus hoies iſtos: qui & hoies eſſent & peccatores, &
maximi peccatores: q in ſeipſis, & de ſeipſis diſcerẽt quàm
late alijs miſereri deberent. Magnorum enim criminum
rei magnis criminibus facile donabunt ueniam: & in qua
menſura menſum eſt eis remetietur nobis. Peccauit pecca
tum grande Petrus apoſtolus & fortaſſis quo grandius
nullũ eſt: & tã uelociſſime quàm faciliſme ueniã conſecutus
eſt: & ſic ut nihil de ſingularitate ſui priuatus amitteret?
Sed & Paulus qui in ipſa uiſcera naſcentis eccleſiæ tam
ſingulariter quàm incomparabiliter graſſatus eſt per ip
ſius filij dei uocem ad fidem adducitur, & pro tãtis malis,
tãtis bonis repletus eſt ut uas electionis fieret ad portan
dum nomen eius coram gentibus & regibus & filijs iſrl.
Vas dignũ & cæleſtibus ferculis repletũ: de quo & ſanus
eſcam: & infirmus accipiat medicinam. Tales decebat hu
mano generi paſtores & doctores conſtitui: qui & dul
ces eſſent & potentes, & nihilominus ſapiẽtes. Dulces ut
me blande & miſericorditer ſuſciperent, potentes: ut for
titer protegerent: ſapientes: ut ad uiam & per uiam duce
rẽt quæ ducit ad ciuitatem. Quid Petro dulcius qui tam
dulciter ad ſe oẽs cõuocat peccatores: ſicut & actus apo
ſtolici & epiſtolarum eius ſeries atteſtatur? Quid illo po
tẽtius cui & terra obediuit: cum mortuos reddidit & ma
re ſub pedib⁹ eius ſe calcabile præbuit: qui Simonem ma
gum ſpiritu oris ſui in aere attigit: qui claues regni cælo
rum tam ſingulariter accepit ut præcedat ſententia Petri
ſententiam cæli? Denique quodcunq; ligaueris, inquit, ſup
terrã erit ligatum & in cælis, & quodcunq; ſolueris ſuper Mat.6.
terrã erit ſolutũ & in cælis. Quid autem illo ſapiẽtius cui
nõ caro & ſanguis reuelauit? Libẽtiſſime Paulum ſequor
qui præ nimia dulcedine luget eos qui peccauerunt & nõ
egerũt pœnitentiã q fortior eſt omni pricipatu & poteſta
te, ſapientiam & medullam ſacrorũ ſenſuũ nõ à primo uel
ſecũdo: ſed a tertio cælo largiter aſportauit. B Hi ſunt
magiſtri noſtri: qui à magiſtro omnium uias uitæ plenius
didicerunt: & docent nos uſq; in hodiernum diem. Quid
ergo docuerunt uel docent nos apoſtoli ſancti? Non pi
ſcatoriam artem: nõ coenofactoriam uel quicquid huiuſ
modi eſt: nõ platonem legere: non ariſtotelis uerſutias in
uerſare non ſemper diſcere & nũquã ad ueritatis ſcientiã
peruenire. Docuerũt me uiuere. Putas parua res eſt ſcire
uiuere? Magnũ aliquid imo maximum eſt. Nõ uiuit qui
ſuperbia inflatur: qui luxuria ſordidatur: qui cæteris infi
citur peſtibus: qm̃ non eſt hoc uiuere ſed uitam cõfunde
re, & appropinquare uſq; ad portas mortis. Bonam uitã
aũt ego puto: & mala pati, & bona facere, & ſic perſeuera

ueriſq;

re uſq; ad mortẽ. Dicit uulgo qa q bene ſe paſcit bene ui-
uit: ſed mẽtita eſt iniq̃tas ſibi: qa non bene uiuit, niſi q bo-
Nota. nũ facit. G Arbitror aũt q tu q in cõgregatiõe es bene
uiuis: ſi uiuis ordinabiliter, ſociabiliter, & hũiliter. Ordi-
nabiliter tibi: ſociabiliter ꝓximo: humiliter deo. Ordina-
biliter: ut in oĩ conuerſatione tua ſolicitus ſis obſeruare
uias tuas: & in cõſpectu dñi & in cõſpectu ꝓximi: cauena
& tibi à peccato & illi à ſcandalo. Sociabiliter: ut ſtudeas
amari & amare: blandũ te & affabilẽ exhibere: ſupporta-
re nõ ſolũ patiẽter: ſed & libenter infirmitates fratrũ tuo-
rũ: tã morũ quàm corporũ. Humiliter: ut cũ hæc oĩa fece-
ris: ſpũ uanitatis ſtudeas exufflare q ex hmõi naſci ſolet:
& quãtũcũq; illũ ſenſeris: negare oĩno cõſenſum. D Sic
& in patiẽdo malũ qm̃ triplex eſt: triplicẽ ꝓuidẽtiã adhi-
bere te oportet. Eſt eñi qđ à te pateris: qđ à ꝓximo: qđ à
deo. Primũ eſt auſteritas pœnitẽtiæ: ſcđm uexatio alienæ
malitiæ: tertiũ flagellũ correctiouis diuinæ. In eo qđ à te
pateris, debes uolũtarie ſacrificare: qđ à ꝓximo, patiẽter
ferre: qđ à deo, ſine murmure & cũ grarũ actione ſuſtine-
re. Nõ ſic multi filiorũ Adã, q errauerunt in ſolitudine in
inaquoſo. Errauerũt planè & errãt à uia ueritatis: q in ſo-
litudinẽ ſupbiæ recedẽtes, ſocialẽ uitã habere nõ uolunt:
quorũ ſingularitas aſſociari nõ põt. Sed & in inaquoſo:
qa nullo imbre lachrymarũ cõpũcti in terra ſterili & arẽ-
ti perpetua ſiccitate moranſ. Propterea uiã ciuitatis habi-
taculi nõ inuenerũt: qa inueterati in terra aliena coinqui-
nati ſunt cũ mortuis: deputati cũ his q ĩ inferno ſunt. Nõ
Threñ.3. erat ita ſolitarius ille de quo ſanct⁹ Hieremias ait. Bonũ
eſt uiro cum portauerit iugum ab adoleſcentia ſua. Sede-
bit ſolitarius & tacebit: quia leuauit ſe ſuper ſe. Illi errauerunt
ſed iſte ſedebit. Semp illi enim errãt corde: iſte autẽ
non ſedet: ſed ſedebit ſolitarius, cum habuerit honorem
ſingularitatis illi⁹: uidelicet iudiciariæ ꝑtãtia inſigne: qđ
ſancti in terra poſſidebunt: cũ lætitia ſempiterna erit eis.
Quare? Quia leuabit ſuper ſe: id eſt cum adoleſcens eſſet:
& ætatis lubricæ ſentiret ardores, ſenẽ induit, relinquẽs
quod erat: aſſumens quod non erat. Leuabit, inquit, ſe ſu-
per ſe: quia nõ reſpicit ad ſe: ſed ad illum qui eſt ſuper ſe.
Sedebit eñi & tacebit: modo etiã à ſtrepitu diabolicarum
ſuggeſtionũ: à ſtrepitu carnaliũ deſideriorum: à ſtrepitu
mundi. Felix anima quæ linguas iſtas nõ exaudit, audiat
licet: illa multum felicior (ſi tamen aliqua eſt) cui penitus
1. Cor. 2. nõ loquuntur. Hæc eſt ſapientia quã apoſtolus loquitur
inter ꝑfectos, abſcõdita in myſterio: quã nemo principũ
ſeculi huius cognouit. Sic me apoſtoli & uiuere & cõſcẽ-
dere docuerũt. Grãs tibi dñe Ieſu qui abſcõdiſti hæc à ſa-
pientibus & prudẽtibus: & reuelaſti ea paruulis iſtis q te
ſecuti ſunt: & reliquerunt omnia propter nomen tuum.

In eadem ſolemnitate. Sermo. II.

SAncti iſti quorũ ſolẽnis hodie paſſio celebraſ,
multã nobis de ſe loquendi cauſam: multã q;
materiã prebuere. Verũ ego unũ timeo: ne to-
ties audita uerba ſalutis: uileſcere nobis inci-
piãt tãquã uerba. Vilis ſiqdẽ & uolatilis res uerbũ hoĩs:
nulli⁹ molis: nulli⁹ põderis: nulli⁹ ꝑtĩs: nulli⁹ ſoliditatis.
Aerẽ uerberat unde & uerbũ dicit: & ſicut foliũ qđ uẽto
rapit: euanit, & nõ eſt q cõſideret. Nemo ueſtrũ fratres ſic
accipiat: imo nemo ſic deſpiciat uerbum dei. Dico eñi uo-
bis: bonũ illi fuiſſet ſi non audiſſet homo ille. Fruct⁹ uitæ
ſunt uerba dei, nõ folia: & ſi folia, ſed aurea ſunt. Proinde
nõ paruipendanſ: nõ pertrãſeant: nõ prætervolent. Ipſa
quoq; colligite fragmenta ne pereãt. Terra eñi quæ ſæpi⁹
ſupuenientẽ ſuſceperit imbrẽ & nõ fecerit fructum, terra
Lucæ.13. reproba eſt: proxima maledicto. Sic & ea quæ in euange-
lio ſterilis ficulnea legiſ: ſi poſtea quàm foderit circa eam
uineæ cultor, atq; miſerit ſtercora, nihilominus ſterilis in-
uenta fuerit: nõne iam ſecuris ad radicem illius arboris
eſt ponenda? Et ego dico uobis: ſi minus boni in ſeculari-
bus inuenerit, maiorẽ in eis dñs habiturus eſt patiẽtiam,
quàm in nobis: quibus cæleſtium cõſolationum pluuiam
uolũtariã ſegregauit: quibus non ſarculus diſciplinæ: nõ
paupertatis & uilitatis ſtercora defuerũt. An non ſterco-
ra ſunt abominationes ægyptiorũ: quas immolam⁹ deo
noſtro? Stercora planè, uilia ad aſpectum: ſed ad fructum
utilia. Non refugiat hanc fœditatẽ qui fœcũditatẽ deſide-
rat. Siquidem ex deformi ſtercorũ aceruo qui portaſ in
agrum, formoſus ſurget aceruus manipulorũ qui repor-
tabitur ex agro. Propterea non uileſcat uobis uilitas pre-
cioſa: ſed precioſius cunctis theſauris ægypti Chriſti im-
properium æſtimate. Veruntamen terrenum habentibus
ſterquilinũ, ipſa quoq; cæleſtis nõ deeſt pluuia: quæ eſt
orationũ deuotio: iocunda ruminatio pſalmodiæ: dulcis
meditatio: conſolatio ſcripturarũ. Deniq; & hæc ipſa plu-
uia eſt, quam accipitis per os meum: ſi quãdo de flumine
cuius impetus lætificat dei ciuitatẽ, & torrente uolupta-
tis illius aliqua ſuper uos dum de eis loquimur ſtillicidia
ſtillare contigerit. Sed neceſſe habeo interdum circunfo-
dere, quãdoquidẽ poſuerũt me cuſtodẽ & cultorem in ui-
neis. Heu qui meam non colui nec cuſtodiui. Neceſſe ha-
beo tamẽ, dũ hũc occupo locũ & circũfodere: nonnũquã
& apponere ſtercora. Moleſtũ id quidem, ſed diſſimulare
nõ audeo: ſciens multo amplius ſecurim nociturã, quàm
ſarculũ: ignem quàm fimũ. Itaq; & arguere & increpare
interdum neceſſe eſt: nec ignoro fimũ eſſe uerbũ increpa-
toriũ: uerbũ improperij: & quod ſi nõ excuſet neceſſitas:
ipſum quoq; minus deceat proferẽtem. Sed quid agimus
q hoc fimo & ſi aliquos impinguari: ſed alios planè & la-
pidari & indurari uidemus? Hinc nanq; ſcriptum eſt. De Eccli.22.
ſtercore boum lapidabitur piger. An non impinguatur
qui increpatus benigne accipit: manſuete reſpõdet: libẽ-
ter emendare conatur? Hæc planè ſalubris & fœcũda im-
pinguatio eſt: ut corripiat me iuſtus in miſericordia & in-
crepet: oleum aũt peccatoris non impinguet caput meũ.
Ex ea ſiquidem pinguedine quam generat oleũ peccato-
ris, abundantius pullulãt ſpinæ & tribuli: & omnis radix
amaritudinis germinat copioſius. Itaq; qui in iuſtorum
increpationẽ miſericordiam nominat: ſatis indicat quẽ-
admodũ ſuſcipienda ſit: quàm benigno aĩo: quàm deuota
mente: quãtaq; ei gratia ſit habenda. Sic eñi accipientib⁹
nobis erit impugnatio ſalubris: nõ fertilia uitiorũ quem-
admodum oleum pc̃tõris: ſed fructus illius quem ſcđm a-
poſtolum habemus in ſanctificationẽ. Quid autem facia- Roma.6.
mus tibi ô piger, q ad hãc miſericordiã irritaris magis &
exaſperaris? Nonne bonũ fimum ſparſi in agro tuo? Vn-
de ergo lapides habet? Sed tu inimice homo: qm̃ qui dili- Pſal.10.
git iniquitatem odit animam ſuã: tu inquã inimice homo
hoc feciſti: qui deſidiã tuam nõ excutere ſed excuſare per-
gens, fimum tibi peruertis in lapides: & unde impinguari
debueras lapidaris. Hæc idcirco dicta ſunt fratres, ut uo-
ueritis quàm benigne audiendũ ſit: quàm deuote ſuſcipiẽ-
dum: quàm ſolicite cõſeruandũ qcquid ad animarũ ſalu-
tem ꝑtinet: & nõ ſicut uerbũ hoĩm: ſed ſicut uerè eſt uer-
bum dei: ſiue illud cõſolatoriũ, ſiue cõmonitoriũ, ſiue etiã
increpatoriũ audiatur. Exceſſi fateor ipſius propemodũ
feſtiuitatis oblitus: ſed, ut arbitror, non ad inſipientiã uo-
bis, ſi firmiter inhæſerint animo quæ audiſtis. Et nũc iam
de ſolennitate ipſa uel breuiter aliquid loqui tentemus:
apoſtolorũ Chriſti feſtus agitur dies: qbus ſanè plurimũ
à nobis honorem deberi ſcio. Sed utrum poſſit aliquis ex-
hiberi hæſito ſatis. Nimis enim honorati ſunt amici tui Pſ.138.
deus: nimis cõfortatus eſt principatus eorũ. Quid enim?
Si in terra adhuc poſiti omnia poterant, non quidem in
ſe ſed in Chriſto: quid nõ poterunt hodie uiuẽtes in æter-
na felicitate cum ipſo? Mortales adhuc & morituri impe-
rium uitæ & mortis uidebantur habere: ſolo nimirũ uer-
bo mortificantes uiuos, & mortuos ſuſcitantes: quanto
magis nunc cum honorati ſunt nimis: nimis confortatus
eſt principatus eorũ. Sed qd eſt fratres? Cũ apoſtolorum
beata hodie memoria celebretur: nũquid natiuitatis ſeu
cõuerſionis eorũ: aut certè uitæ uel miraculorum ſolẽnis
agiſ cõmemoratio? Non eſt fratres natiuitatis humanæ
ſolennitas: ſicut pauloante beati Ioannis diem natalitiũ

celebraſtis. Ille em̃ naſcens honoratˀ, qa naſcitˀ ſctificatus.
Deniq; in Iohãne ſolo, celebrior eſt paſſiõe natiuitas: qa
& ſi paſſus ꝓ xp̃o eſt cũ ꝓ iuſtitia & ueritate occubuitˀ: eiuſ
dẽtus tñ natus ꝑ eo eſt, nimirũ hõ miſſus à deo q in hoc
natꝰ eſt, & ad hoc uenit in mũdũ: ut phiberet teſtimoniũ
ueritati. Sed neq; cõuerſionẽ apoſtolorũ aut eorũ mira-
cula hodie recẽſemꝰ: ſicut cæteris diebꝰ alijs: alterꝰ qdem
cõuerſio: alterꝰ de carcere liberatio facta ꝑ angelũ feſtiuis
eccleſiæ gaudijs ad memoriã reuocatˀ. Mortẽ ſpecialiꝰ ue-
neratˀ: qua nihil inter hoies hũano iudicio plꝰ horretˀ. Cõ
ſiderate frẽs eccleſiæ ſanctæ iudiciũ, ſm̃ fidẽ nõ ſm̃ faciẽ iu
dicãtis. Mortẽ ſiqdẽ apoſtolorũ in eorũ recolit ſolẽnitate
p̃cipua. Hodie nimirũ Petrus crucifixus eſt: hodie decol
latus eſt Paulus. Hæc hodiernæ cauſa feſtiuitatis: hæc p̃-
ſentiũ materia gaudiorũ. In his igitˀ feſtũ agens diẽ & læ-
tũ, ſine dubio ſpm̃ ſpõſi habet eccleſia: ſpm̃ dñi: in cuꝰ cõ-
Pſal. 115. ſpectu ſicut habes in pſalmo. Precioſa eſt mors ſanctorũ.
Quãtos enim dũ paterentur apoſtoli credimus affuiſſe: q
nequaquã p̃cioſis mortibꝰ illorũ inuiderẽt? Viſi ſunt em̃
oculis inſipiẽtiũ mori: & æſtimata eſt afflictio exitꝰ eorũ.
Pſal. 117. Et ſic qdẽ uiſi ſunt oculis inſipientiũ. Mihi, ait ꝓpheta, ni
mis honorati ſunt amici tui deꝰ: nimis cõfortatꝰ eſt prin-
cipatꝰ eorũ. Frẽs, amici dei mori uidentˀ oculis inſipiẽtiũ:
ſed in oculis ſapientiũ iudicantˀ potiꝰ obdormire. Deniq;
& Lazarꝰ dormiebat qa amicus erat: & cũ dederit dilectis
ſuis ſomnũ: ecce hæreditas dñi. Studeamus frẽs uiuere ui
ta iuſtorũ: ſed morte eorũ mori multomagis deſideremꝰ.
Sapientia em̃ iuſtorũ nouiſſima p̃fert: ibi nos iudicãs ubi
nos inuenerit. Oino neceſſe eſt uitæ p̃ſentis finem, futuræ
cohærere principio: nec ibi tolerabilis diſſimilitudo eſt.
Sic em̃ ſi qs duo ſibi (ut ita dixerim) cinctoria cõſuere aut
colligare uoluerit: minꝰ de reliqs ptibꝰ curans: ipſa q̃ ſibi
copulãda ſunt capita uniformiter parat, ne diſſideãt à ſe-
ipſis: ita dico uobis quãtũlibet extiterit cõuerſatio ſpũa-
lis: ſi carnalis fuerit cõſummatio nr̃a, uitæ illi ſpũali peni-
tus nõ cohæret: nec caro & ſanguis regnum dei poterũt
Eccl. 7. poſſidere. Fili, ait ſapiẽs, memorare nouiſſima tua & non
peccabis. Nimirũ q̃ hæc maxime recordatio faciat timo-
ratum: timor expellat pctm̃: negligentia non admittat. B
Deute. 3. Hinc & Moyſes de qbuſdã. Vtinã, ait, ſaperẽt & intellige
rẽt: ac nouiſſima ꝓuiderẽt. In qbꝰ utiq; uerbis tria nobis
uideo cõmendari: ſapientiã, intelligentiã, ꝓuidẽtiã. Arbi-
tror ſan̄ tribꝰ eas aſſignare poſſe tẽporibus: ut æternita
ti q̃dã imago reformari uideatˀ in nobis: p̃ſentia moderã-
tibus per ſapiam: p̃terita ꝑ intelligẽtiã dijudicãtibus: no-
uiſſima ꝓuidẽtibꝰ ad cautelã. Hæc nẽpe ſpiritalis eſt exer
citij ſumma: hæc forma ſtudij ſpiritalis, ut ſapienter diſpo
namus præſentia noſtra: recogitemꝰ in amaritudine aiæ
Titum. 2 nr̃æ p̃terita: futura quoq; ſolicite ꝓuideamus. Sobrie &
iuſte & pie uiuamus in hoc ſeculo, ait apoſtolus, ut uideli
cet in p̃ſenti ſobrietas obſeruetˀ: ut iuſta ſatisfactiõe p̃teri-
ta q̃ nobis ſine fructu ſalutis p̃terire tẽpora redimantˀ: ut
pietatis clypeũ: imminẽtibus de futuro ꝑiculis oppona-
mꝰ. Sola eſt em̃ q̃ oia ualet pietas: cultꝰ ſcilicet dei hũilis
& deuotus: nec aliter nobis eſt ꝓuidere nouiſſima: niſi ut
uniuerſa q̃ nobis imminere uidentˀ ꝑicula: ſedula nobiſcũ
cogitatiõe uerſantes: diſcamus de nr̃a oino induſtria: ma
gis aũt de noſtris diffidere meritis: & ſoli diuinæ nos pro
tectioni cõmittere pio quodã mẽtis affectu piæ intẽtiõis
in ipm̃ cuiꝰ datũ optimũ & donũ pfectũ eſt conſummatio
felix & mors p̃cioſa. Habes in euãgelio tria hæc ipſo tibi
Matth. 5. ſermone dñi cõmẽdata. Beati, inqt pauperes, beati mites,
beati q lugent, Beati q futura ſapiunt, præ deſiderio cæle
ſtiũ: interno quodã ſapore mẽtis, p̃ſentia reſpuẽtes. Beati
qui nouiſſima prouidẽt: in mãſuetudine ſuſcipientes inſi-
tum uerbũ quod eorũ ſaluare aias poteſt: & pietate cor-
dis ad futuram tendunt hæreditatẽ. Beati qui priſtinum
intelligẽtes errorẽ: crebris lauant lachrymis lectum ſuũ.
Vides quid optat uir ſanctus: quid obtinere cupit eis pro
qbus oret? Vtinã, inqt, ſaperent & intelligerẽt: ac nouiſſi
ma prouiderent. Ac ſi manifeſtius dicat: utinam eſſet in
eis ſpũs ſapientiæ & intelligentiæ atq; conſilij. Vtinã hæc
in nobis inueniantur fratres: ut ſuauiter oia noſtra per ſa
pientiam diſponamus: ut intellectu præterita peccata dã-
nemus: ut prouideamus futura conſilij. Vtinam ſapiamus
ad præſentis uitæ moderationem: utinam intelligamus,
ad præteritæ correptionem: utinã deuota in deũ fide pro
uideamus: ut felicẽ habeamus ipſo miſerante conſumma-
tionem. Hic enim eſt funiculus triplex quo trahimur ad
ſalutẽ ordinata cõuerſatio: rectũ iudicium: fides deuota.

Item in ſolemnitate eorũdem de lectione libri Sapien-
tiæ: Hi ſunt uiri miſericordiæ. Sermo. III.

MErito fratres apoſtolis ſanctis attribuit mater
eccleſia: qđ ſapiẽtiæ libris legitˀ. Hi ſunt uiri mi- Eccl. 44.
ſericordiæ: quorũ iuſtitiæ obliuionẽ non acce-
perũt: cũ ſemine eorũ pmanẽt bona. Sũt em̃ hi
plane uiri miſericordiæ: ſiue qa miſericordiã conſecuti: ſi-
ue qa miſericordia pleni: ſeu quia miſericorditer à deo no
bis donati ſunt. Et uide quam miſericordiam conſecuti
ſunt? Paulum interroga de ſeipſo: uel magis ſponte confi
tentem auſculta. Qui fui blaſphemus & perſecutor & ini 1. Thim. 1.
quus: ſed miſericordiam conſecutus ſum. Quis enim non
audiuit quãta mala fecerit ſanctis in Ieruſalem? Nec ſolũ
in Ieruſalem ſed & per totam iudæam inſaniæ ferebatur
habenis: ut Chriſti membra laniaret in terris. Deniq; hac
furia uectus ibat: ſed præuentus à gr̃a eſt. Ibat ſpirans mi-
narũ & cædis in diſcipulos domini: & diſcipulus dñi fa-
ctus eſt: cui oſtenderetˀ quãta eum oporteret pro nomine
ipſius pati. Ibat dirum toto corpore uirus exalans: & ſu-
bito in electiõis uas mutatus eſt: ut iã cor illiꝰ eructuaret
uerbum bonum: uerbum pium, & diceret. Dñe quid me Actu. 9.
uis facere? Hæc utiq;, hæc mutatio dexteræ excelſi. Meri-
to proinde loquebatur. Fidelis ſermo & omni acceptiõe 1. Thim. 1.
dignus: qm̃ dñs Ieſus uenit peccatores ſaluos facere: quo
rum primus ego ſum. Hoc ergo apud beatum Paulum fi-
duciæ & conſolationis accipite fratres: ut ad dñm iam cõ
uerſos, non nimis cruciet præteritorũ cõſcientia delicto-
rum: ſed tantũ humiliet uos ſicut & ipſum. Ego ſum, inqt, 1. Cor. 15.
minimus apoſtolorũ: qui non ſum dignus uocari apoſto
lus: qa perſecutus ſum eccleſiã dei. Ita & nos humiliemur
ſub potẽti manu dei: & fiduciã habeamus: qa & nos miſe-
ricordiam cõſecuti ſumus: abluti ſumus: ſanctificati ſumꝰ.
Et hoc quidem omnibus nobis: quoniam oẽs peccauimꝰ
& egemus hac gloria dei. Verum apud beatum Petrum
aliud habeo quod apponã: eo clarius quo rarius: & quo
ſingularius eo ſublimius. Nam peccauit Paulus: ſed igno
rans fecit in incredulitate ſua Petrus cum cecidit apertos
habebat oculos. Porrò ubi abũdauit delictum ſuperabũ
dauit & gratia. Eorum ſiquidem qui peccant antequam
deũ nouerint: antequã miſerationes eius experti ſint: an-
tequã portauerint iugum ſuaue & onus leue: priuſquã de
uotionis gratiã & cõſolationes acceperint ſpũs ſancti: eo
rũ inquã copioſa redemptio eſt: & tales oẽs nos fuimus.
At eorũ qui poſt conuerſionem ſuã peccatis & uitijs im-
plicantˀ ingrati acceptæ gratiæ: & poſt miſſam manum ad
aratrum retro reſpiciunt tepidi & carnales facti: aut poſt
agnitã uiam ueritatis retro eunt apoſtatæ manifeſti: eorũ
utiq; perpaucos inuenias qui poſt hæc redeãt in gradum
priſtinum: ſed magis in ſordibus poſiti ſordeſcãt ad huc.
Super quos ꝓpheta deplorat. Quomodo obſcuratũ eſt Tren. 4.
aurum inquit: mutatus eſt color optimus: & q nutriebã-
tur in croceis amplexati ſunt ſtercora? Nec tñ ſi quis hu-
iuſmodi eſt deſperamus de eo, tantum ut reſurgere uelit
cito. Quanto em̃ diutius pmanebit, tãto euadet difficiliꝰ.
Beatus uerò qui tenebit & allidet puulos Babylonis ad
petram. Etenim ſi creuerint uix poterunt ſuperari. Filioli
hæc dico ut non peccetis: ſed & ſi quis peccauerit, aduo-
catum habemus apud patrem, qui poteſt quod nos mini-
me poſſumus: tãtũ q cecidit nõ adijciat in malum ut pro-
fundius cadat, ſed magis ut reſurgat: confidens q̃ nec ei
negabitur uenia: ſi tamen ex corde confiteatur pctã ſua.
Si enim is de quo loquimur Petrus poſt tã graue lapſum
ad tantam

ad tantã rediit eminẽtiã ſanctitatis: quis de cætero deſpe-
ret ſi tantũ egredi uoluerit à peccatis? Attende quod ſcri-
Matt. 26. ptum eſt. Egreſſus foras fleuit amare. In egreſſu confeſſio
nem oris: in amaro fletu cõpũctionem cordis intellige.
Et attende quod tunc primum recordatus eſt uerbi quod di
xerat Ieſus: tũc primum cordi fuit uerbum quo prædicta
fuerat eius infirmitas: cũ euanuit pſumpta temeritas. Væ
tibi qui poſt lapſum fortiorẽ te nobis exhibes. Vt quid
tã rigidus es in tuã ipſius pniciẽ? Inclinare poti⁹ ut meli⁹
erigaris: & phibeas frangi quod diſtortũ eſt: ut poſſit me
lius ſolidari. Quid indignaris increpãti gallo? tibi poti⁹
Pſal. 97. indignare. Pluuiã uolũtariã, ait pſalmiſta, ſegregabis de⁹
hæreditati tuæ & infirmata eſt. Bona infirmitas q ſegrega
tur hæreditati: quæ medicũ nõ repellit. Induratos enĩ tã-
quã uas figuli in uirga ferrea cõteret: & hæreditas infir-
Vbi ſupra mata eſt ait: tu uerò perfeciſti eã. Audiſtis certè quã miſe-
ricordiã cõſecuti ſint apoſtoli uoſtri: ut iã nemo ex uobis
ſup peccatis præteritis ultra quã neceſſe ſit cõfundat: in
cubili cõſcientiæ ſuæ cõpunctus. Quid enĩ fortè peccaſti
in ſeculo. Nũquid amplius Paulo? Q. ſi & ipſa in religio-
ne nunquid plus Petro? Attamẽ illi in toto corde pœni-
tentiã agentes: nõ modo ſalutẽ ſed & ſanctitatẽ conſecuti
ſunt: etiam & ſalutis miniſterium & magiſterium adepti
ſunt ſanctitatis. Et tu ergo fac ſimiliter, quĩ propter te ſcri
Eccli. 46 ptura loquitur. Viros illos eſſe miſericordiæ utiq; ppter
multã miſericordiã quã conſequi meruerunt. Potes tamẽ
in hoc uerbo etiã illud nõ incõuenienter accipe uiros mi-
ſericordiæ fuiſſe apoſtolos: id eſt plenos miſericordia: ſeu
uiros miſericordiæ datos eccleſiæ uniuerſæ. Scim⁹ enĩ quod
uiri iſti nec ſibi uixere nec ſibi mortui ſunt: ſed ei q p ipſis
mortuus eſt: magis aũt nobis oĩbus propter illum. Quã-
tum enim proderit nobis eorũ iuſtitia: quãdo ipſa quoq;
ſicut oſtenſum eſt tñ profuere pctã? Pro nobis facit eorũ
uita: eorũ doctrina: etiã & mors ipſa. Etenĩ in cõuerſione
cõtiuẽtiã: in pdicatione ſapientiã: in paſſione ſua patien-
tiã: nobis beati apoſtoli cõtulerũt. Quartũ uſq; hodie cõ
ferre non ceſſant miſericordia pleni qđ eſt ſanctarum fru-
ctus orõnũ. Quãuis & in ipa eorũ uita adhuc iuenias qđ
annumeres fiduciã ſcilicet quã nobis miraculorũ exhibi-
tione præbuerũt. Et quis enumeret quã multa uobis per
eos bñficia puenerũt? Bene ergo de eis ſcriptura loquiẽ:
quoniã hi ſunt uiri miſericordiæ. Et addidit. Quorũ iuſti
tiæ obliuionẽ nõ acceperunt. Vis ut nec tua accipiat obli
uionẽ? A triplici caue periculo: & florebit in æternũ ante
Apoc. 3. dñm. Legis enĩ, qa tepidus es: incipiam te euomere ex ore
Ezec. 18. meo. Legis: ſi auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua & cætera.
Matt. 7. oĩm iuſtitiarũ eius nõ recordabor. Legis quibuſdã dicẽ-
dũ in iudicio nõ noui uos: illis ſine dubio qui receperũt
mercedẽ ſuã. Ergo omnis iuſtitia tepida: oĩs tranſitoria:
oĩs uendita erit in obliuionẽ corã deo. Sed nõ ita apſorũ
iuſtitiæ qđ ex eo ſatis apparet qđ ſequiẽ. Cũ ſemine eorũ
permanẽt bona. Manẽt enĩ uſq; hodie in nobis apoſtolo
rũ ueſtigia: & eorũ religio qa ex deo eſt, non põt diſſolui.
Veſtes iſraelitici populi quadraginta annis in deſerto p-
ſeuerauerũt integre: multo magis apoſtolorũ ueſtes ſup
iumentũ ſaluatoris appoſitæ. Cũ ſemine, inqt, eorum. Qđ
eſt ſemen: qa ſecutus adiungit hæreditas ſancta nepotes
eorũ? Idẽ pfecto & ſemẽ ſunt: & nepotes. Meminiſtis cre-
do (ſcientibus enĩ legẽ loquor) meminiſtis inquã legalis
mandati: ut ſuſcitet frater ſuperſtes ſemen fratri defuncto
Pſ. 140. ſine ſemine. Quis ſine ſemine? Singlariter ait, ego ſum do-
Ioan. 20. nec tranſeam. Ideoq; reſurgens. Vade, inquit, dic fratrib⁹
meis. Ac ſi dicat. Fratres ſunt: faciãt qđ fratres. Ergo per
euangelium ipſi nos genuerũt: nõ tamẽ ſibi ſed Chriſto:
1. Cor. 1. qa p euangeliũ Chriſti. Hinc eſt quod moleſte tulit Pau-
lus quoſdã eorũ dici à qbus geniti fuerãt p euãgeliũ: indi
gnans aduerſus eos q dicebãt: ego ſum Pauli: ego ſum Ce
phe: ego Apollo: Chriſti magis omnes & fieri uolẽs & di
ci. Itaq; ſemẽ apſorũ ſum⁹ p pdicationẽ: ſed per adoptio-
nem & hæreditatẽ ſemen Chriſti & apoſtolorũ nepotes.

De Dauid & Golia: & quinq; lapidibus. Sermo.

AVdiuimus ex libro regũ Goliã uirũ pceræ ſta- 1. Reg. 7.
turæ: præſumentẽ ſup multa fortitudine & ma
gnitudine corporis ſui: uociferantẽ aduerſus
phalangas iſrael: & prouocantẽ eas ad ſingula-
re certamẽ. Audiuim⁹ etiã à deo ſuſcitatũ ſpiritũ pueri iu
nioris: ut indigne ferret uirũ ſpurium & incircũciſum ca-
ſtris iſrael: & dei ſummi exprobrantẽ agminibus. Specta-
uimus procedentẽ adoleſcẽtulũ in funda & lapide aduer-
ſus mõſtruoſæ magnitudinis hominẽ, loricatũ & clypeo
protectũ ac galea: cæteriſq; terribilẽ militaribus armis: ſi
qua in nobis erãt uiſcera pietatis, non potuimus nõ time
re ſic ineunti conflictũ: nõ cõgaudere uincenti. Laudaui-
mus magnanimitatẽ paruuli quod comederet aiam eius ze-
lus domus dei & opprobria exprobrantiũ ei à ſe nõ duce
ret aliena: ſed tanquã ad propriã moueret iniuriã: & dole
ret ſup cõtritione Ioſeph. Mirati ſumus tãtã in adoleſcẽ-
te fiduciã: fiduciã quãta nõ inueniret in uniuerſo iſraele.
Collatã deniq; cælitus uictoriã, & diuina manifeſte patra
tam uirtute: tam læti ſuſcepimus: quàm ſoliciti certamen
expectauimus: armati fide paruuli, & gloriantis ppria in
uirtute gigãtis. Iam ſi ſpiritalẽ ſcđm apoſtoli teſtimoniũ
legẽ eſſe nõ ignoramus: & ſcriptã eſſe ppter nos: nõ ſolũ
exterioris ſuperficiei oblectãdos aſpectu: ſed interiorum
quoq; ſenſuũ guſtu tãquã medulla tritici ſatiãdos: cõſide
randũ nobis eſt quiſnam uideat iſte Golias: qui populo
dei iam repromiſſionis terrã ingreſſo: iamq; multis ex ho
ſtibus triumphanti: ſolus exprobrare pſumit: elatus & in
flatus ſpiritu carnis ſuæ. Credo enim nõ incõgrue in ſup
bo hoĩe ſupbiæ uitiũ deſignari. Ipſum nanq; eſt peccatũ
maximũ: quod dei populo magis inſultat: & inſurgit ſpe-
cialiter aduerſus eos qui cætera iã uideant uiciſſe pecca-
ta. Hinc eſt quod prouocat ad ſingulare certamen tãquã
cæteris iã ſubactis. Nã & philiſthei illo in tẽpore timebant
oĩno aduerſus iſrael inire cõflictum niſi quod de Golia enor-
mis magnitudinis uiro eorũ fiducia tota pẽdebat. Vnde
enĩ eiuſmodi aiam ſupbia teneret, quã ſibi ſubiugauit inui
dia, ſeu tepiditas ea, quæ ſolet dei uomitũ prouocare: aut
pigritia quæ facit ut boum ſtercoribus lapidet. Vnde in-
quam ei ſuperbia: unde extollentia oculorũ: cui adeo cæ
tera uitia dominant, ut dijudicari ſe ab uniuerſis tanquã
male ſibi conſcius arbitret. Quis deniq; niſi manu fortis:
qui cætera iã ſibi potenti uirtute uitia ſubiugauit: aduer-
ſus nequiſſimum ſuperbiæ uitium dimicaturus accedat?
Procedat, inquit, Dauid manu fortis: quoniã non eſt uin
cere tantum hoſtẽ: niſi in manu forti. Armetur ipſe cõtra
Goliã: qui & urſum uicerit & leonem. Videat ſanè utrum
Saulis & arma poſſint prodeſſe: utrũ ſeculari ſapientia &
philoſophicis traditionibus: ſeu etiam diuinarũ ſuperfi-
cie ſcripturarũ: quã nimirũ occidentẽ literam uocat apo- 2. Cor. 3.
ſtolus: uideat inquã utrum his armis debellare ſuperbiã:
utrũ hac uia humilitatẽ apprehẽdere poſſit: ut onerari ſe-
ſe magis quàm roborari ſentiens hmõi arma atq; impedi
menta projiciat: iactans oĩno cogitatũ ſuũ in domino: &
de propria penitus deſperãs induſtria: ſola fide armatus
nõ reputet Goliæ proceritatẽ: ne fortè magnitudinis ei⁹
mole prematur: ſed potius pſallat ſpiritu pſallat & mẽte.
Dñs, ingens, defenſor uitæ meæ &c. Nã & Petrus dũ nec Treñ. 3.
uentorũ uiolentiã: nec maris pfundũ: corporiſq; pond⁹
conſideraret in uerbo dñi iactans ſemetipſum, nec perire
potuit nec timere. At ubi uidit uentum ualidum uenientẽ,
timuit: ipſoq; timore protinus mergi cœpit. Simile aliqđ
etiam nunc athletæ noſtro rex Saul ſuadere tentat. Non 1. Reg. 17.
potes (ingens) reſiſtere philiſtæo iſti: nec pugnare aduer
ſus eum quoniam puer es: hic autem uir bellator ab ado-
leſcentia ſua. Veruntamen acquieſcit ille tale aliquid me-
ditari: ſed præſumẽs de uirtute eius: cuius auxilio priora
certamina iam uiciſſet: accedit intrepidus. Colligit igitur
(abiectis armis Saulis) quinq; lapides de torrente quos
nimirum (cum leuia quæq; tolleret) leuigare torrens po-
tuit: ſed non etiam tollere ſecum. Torrens quippe quem
pertranſeat anima noſtra ſeculum præſens eſt: ſcriptura

Eccl.1. teſte. Quo generatio aduenit & generatio pterit: tāquam
Eſa.40. tumens unda, undā impellens. Quia ergo oīs caro fœnū:
& oīs gloria eius tanquā flos agri: hmōi leuia facile ſecū
trahit torrens inundans: uerbū autē dn̄i nullis fluctibꝰ ce
dēs: manet in æternū. Arbitror ꝑinde nō incōgrue quoq;
lapidibꝰ iſtis: quinq; pertitū uerbū intelligi: cōminationis:
ꝓmiſſionis: dilectionis: imitationis: & orationis. Horum
quippe uerborū late patens copia in diuinarū reperit ſe
rie ſcripturarū. Et fortè ipa ſunt quinq; uerba quorū memi
1.Cori.7. nit Paulꝰ, malens quinq; uerba loqui in ſenſu: quàm decē
millia in lingua. Præterit enī figura huiꝰ mūdi: & iuxta a
1.Ioan.2. liud teſtimoniū. Et mūdus trāſit & cōcupiſcētia eiꝰ. Hæc
autē uerba trāſeunte mūdo non mō manēt, uerūetiā leuſ
gant magis: dū pertranſeuntibus plurimis multiplex eſt
ſciētia. Iā uerò collectos iſtos lapides cōtra ſupbiæ ſpm̄:
dimicaturꝰ Dauid in uaſe memoriæ ſuæ reponat: cōſide
rans quāta nobis cōminet deꝰ: quāta ꝓmittat, quātā no
bis exhibeat charitatē: & quàm multa nobis ſctitatis exē
pla ꝓponat: quēadmodū deniq; orationū nobis ubiq; cō
mēdet inſtantiā. Hos inquā lapides ſecū tollat: quiſquis ſu
perbiæ uitiū debellare feſtinat: ut quoties uenenatum au
det erigere caput quibuslibet ex his lapidibus manu co
gitationis ei occurrat: percuſſus in fronte Golias deijcit
opertus cōfuſione. In quo ſanè cōflictu funda quoq; ne
ceſſaria eſt lōganimitatis formā habēs: quā huic maxime
certamini nulla rōne deeſſe neceſſe eſt. Quoties ergo ua
nitatis cogitatio mentē pulſat: ſi intimo cordis affectu di
uinas expaueſcere cœperis cōminationes, ſeu promiſſio
nes eius deſiderare, nō ſuſtinet Golias utriuslibet lapidis
iactum: ſed reprimitur ilico tumor oīs. Quod ſi uenerit
in mentem dilectio illa tam ineffabilis quam tibi deꝰ ma
ieſtatis exhibuit: an nō ilico inardeſcēs ad charitatē prot
ſus abominari incipis & abijcere uanitatē? Sic & exēpla
ſanctorū ſi diligēti tibi cōſideratione proponas: erit ſine
dubio ad reprimendam elationē cogitatio iſta perutilis.
Iam uerò ſi fortè inſurgente ſubito elatione nihil ex his q̄
diximus apprehēdere quiuerit manus tua: toto feruore,
ad eam conuertere quæ ſola reſtat orationē: cōtinuo que
eleuatū uideras & exaltatum ſicut cedros libani ſubuer
ſus impius iam non erit. Sed quæras fortaſſe quemadmo
dum ſuo ipſius gladio Goliæ poſſis abſcindere caput: id
enim tāto tibi iocūdius: quāto moleſtius hoſti. Dico bre
uiter quē expertis loquor, & qui facile capiāt & aduertāt
ſine mora: quod in ſemetipſis crebro ſentiūt actitari. Quo
ties te ꝓuocante uanitate ad recordationē cōminatiōis
diuinæ ſeu ꝓmiſſionis aut cæterorū quæ ſupra diximꝰ cō
fundi cœperis & erubeſcere: deuictus eſt qdē Golias: ſed
forſitā adhuc uiuit. Accede itaq; ꝓpiꝰ ne fortè reſurgat:
& ſtans ſup eū, mucrone proprio caput eius abſcinde: de
eaipſa quæ te appetit uanitate perimens uanitatē. Elata
ſiquidem cogitatione pulſatus: ſi ex eaipſa materiā & oc
caſionē ſumas humilitatis: quo nimirū humiliꝰ deinceps
& abiectiꝰ tanquā de ſupbo homine ſentias de teipſo: Go
liam utiq; Goliæ gladio peremiſti.

De euangelica lectione, ubi ſuſtinens dominum ſeptem panibus turba reficitur. Sermo I.

Matt.15. MIſereor ſuper turbā, quia iam triduo ſuſtinent
me nec habent quod manducent. A Euange
lium fratres ob hoc ſcriptū eſt ut legat: nec ob
aliud legitur quàm ut rationabilē conſolatio
nem uel deſolationē ex eo de capiamꝰ. Eſt enim ſecularibꝰ
cōſolatio uana: de terrenarū affluentia rerū: uana nihilo
minus de earum penuria deſolatio. At euangeliū ſpeculū
ueritatis nemini blandit: nullū ſeducit: talē in eo ſe quiſq;
reperiet qualis fuerit: ut nec ibi timore trepidet ubi non
eſt timor: nec lætetur cum male fecerit. Sed quid dicit ſcri
Iacobi.1. ptura? Si qs auditor eſt uerbi & nō factor: hic cōparat ui
ro conſideranti uultum natiuitatis ſuæ in ſpeculo. Cōſide
rauit enī ſe & abijt & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit. Nos
aūt fratres, nō ſic obſecro nō ſic: ſed cōſideremus noſmet
ipſos in ea quam audiuimus ſacri euangelij lectione: ut ꝑ
ficiamus ex ea: & corrigamus ſcd̓m eā ſi qua in nobis de
prehendimus corrigenda. Propter hoc enī optat ꝓpheta Pſal.5.
dirigi uias ſuas: ad cuſtodiendas iuſtificationes dn̄i. Tūc
inquiens non confundar: cū perſpexero in omnibus mā Pſ.118.
datis tuis. Et ego quidem non confundor ſed glorior ꝑ
uobis fratres mei quoniā ſaluatorē in deſerto ſecuti ſecu
ri exiſtis ad eū extra caſtra: ſed uereor ne qs fortè i tridua
na expectatione puſillanimis inueniat: & in ægyptum ſe
culi huius nequam uel corde uel etiam & corpore reuer
tat. Merito ꝑinde clamat diuia ſcriptura & dicit. Expecta Pſal.26.
dn̄m uiriliter age: & confortetur cor tuū, & ſuſtine dn̄m.
Sed quādiu neceſſe eſt ſuſtinere? Prorſus donec miſerea
tur tui. Quæris quando? Miſereor, inquit, ſuper turbam:
quia iam triduo ſuſtinent me. B Viam enim trium die
rum eas neceſſe eſt in deſerto: ſi gratū deo tuo offerre uo
lueris ſacrificium: & triduo ſuſtineas ſaluatorē: ſi miracu
li panibus deſideras ſatiari. Prima eſt dies timoris: dies
inquam declarans & illuminans tenebras tuas interiores
ſcilicet & horrendum gehennæ ſupplicium demonſtrās,
in quo ſunt tenebræ exteriores: huiuſcemodi ſiquidē co
gitatio ſicut ipſi noſtis: noſtræ ſolet exercere primordia
conuerſionis. Secunda eſt pietatis dies: qua reſpiramus
in luce miſerationum dei. Tertia dies eſt rationis: in qua
ueritas innoteſcit: ut tanquam ex debito quodam natu
ræ ſine aliqua contradictione, creatori ſubiecta ſit creatu
ra: ſeruus ſeruiat redemptori. Exhinc iubemur iam diſcū
bere ut charitas ordinetur in uobis: exhinc aperit domi
nus manum ſuam: & implet omne animal benedictione.
Quoniam apoſtolis dicitur: facite homines diſcumbere:
quorum nos, licet ad confuſionem noſtram habetis uica
rios qualeſcunq;: diſcūbere uos admonemus fratres cha
riſſimi: ut refecti pane benedictionis ſubſiſtere poſſitis in
uia, ne fortè miſera neceſſitate cōpulſi deſcendatis & uos
in ægyptum: & incipiant uobis illudere qui necdum uo
biſcum in deſerto ſecuti ſunt ſaluatorē. Miſeri ſanè & ipſi
qui non exiere cum exeuntibus: ſed planè miſerabiliores
omnibus hominibꝰ, q ꝓfecti quidē cū alijs: ſed nō cū alijs
ſunt refecti. Porrò ſi q fuere qui diſcumbentibus alijs poſt
dumeta ſeu diuerſoria quæuis abſconditi latuere homi
nes eiuſmodi ieiunos, uacuoſq; remanſiſſe quis neſciat?
Sic & eos nihilominus q leuitate & curioſitate ducti: cir
cunquaq; uacantes minime reſederunt: aut qui reſederūt
quidem: ſed non in ordine nec in numero cæterorū. Hor
tamur ꝑinde charitatē ueſtram, & paſtorali ſolicitudine
ammonemus: ne quis ex nobis inueniat angulos amare:
ſectari latebras: quærere diuerticula: quoniā qui male a
git odit lucē: & nō uenit ad lucē ut nō arguant opera eiꝰ.
Sed nec inueniant in nobis qui circumferant omni uento
doctrinæ: inſtabiles & inquieti: nihil in ſe ſoliditatis: nihil
grauitatis habentes: tanquā puluis quē pijcit uentus à fa
cie terræ. Nā de his qd dicam quorū manus cōtra oēs: &
manus oīm cōtra ipſos? Hi ſunt qui ſeparant ſemetipſos, 1.Cor.12.
aīales, ſpiritum nō habentes: qm̄ nemo in ſpū dei loquēs
dicit anathema Ieſu. Nequiſſima planè & pernicioſiſſima
peſtis: qm̄ uniuerſos unius obſtinatio turbat: & fit oībus
diſcordiæ fomes, materia ſcādalorū. Deniq; prophetā au
di: q de uinea dn̄i loquēs. Singularis, inqt, ferus depaſtus Pſal.79.
eſt eā. Pro huiuſmodi rogo & obſecro uos fratres mei fu
gite ſimulationē omnē & angulos ꝓpriæ uolūtatis: fugi
te ingratitudinē & ſpm̄ leuitatis: fugite obſtinationē & neq̄ſ
ſimū uitiū ſingularitatis: niſi fortè (qd̓ abſit) fraudare ul
tis aīas ur̄as panis edulio bn̄dicti. B Iam uerò ne longiꝰ
ꝓtraham uos: ſeptē panes quibus reficiamini iſti ſunt. Pri
mus panis uerbum dei in quo uita hois eſt: ſicut & ipſe te Luc.4.
ſtatur. Secundus panis obedientia eſt: quoniam Meus ci Ioan.4.
bus eſt, inquit, ut faciam uoluntatem eius q miſit me. Ter
tius panis meditatio ſancta: de qua ſcriptum eſt. Cogita Ioan.6.
tio ſancta conſeruabit te. Et quæ alio in loco noiari uide
tur panis uitæ & intellectus. Quartus panis orantium la
chrymæ. Quintus uerò pœnitentiæ labor eſt. Nec miro
ris quòd laborē aut lachrymas panem dixerim: niſi fortè

pſ.79. excidit tibi quod in ꝓpheta legiſti. Cibabis nos pane la-
pſ.127. chrymarum: & item in alio pſalmo. Labores, inqt, manuũ
tuarum qa mãducabis: beatus es & bene tibi erit. Sextus
panis eſt iocunda unanimitas ſocialis: panis inquã ex di-
uerſis granis confectus: fermentatus utiq; ſapientia dei.
Ioan.6. Porrò ſeptimus panis eſt euchariſtia: quoniam. Panis, in-
quit, quem ego do caro mea eſt pro mundi uita.

De ſeptem miſericordijs. Sermo ſecundus: unde ſupra.

pſ.88. MIſericordias in æternũ cãtabo. Vt quid enĩ mi-
hi inſipiens neſcio quæ cogitatio de pœniten-
tiæ huius onere murmurat: ut aggrauet illud
ſuper ceruicem meam? Aliud onus ſentio: ſua-
uius quidem: ſed utiq; multo maius. Sic enĩ onerat me mi-
ſerationibus ſuis deus: ſic concludit: ſic obruit beneficijs
ſuis ut onꝰ aliud ſentire nõ poſſim. Quid enĩ retribuã dño
pro oĩbus que retribuit mihi? Tanta tribuit & tanta retri-
buit: & tu mihi de alio onere loqueris? Deficit ſpũs meus:
prorſus deficit in tanta beneficiorum cõſideratione. Et li-
cet dignas nõ ſufficiã gr̃as agere: ſed ingratitudinẽ pror-
ſus odit aĩa mea. C Perẽptoria ſiquidẽ res eſt ingratitu
do hoſtis gratiæ: inimica ſalutis. Dico ego uobis: qm̃ pro
meo ſapere nihil ita diſplicet deo præſertim in filijs gr̃æ:
in hoĩbus conuerſionis: quẽadmodum ingratitudo. Vias
enim obſtruit gratiæ: & ubi fuerit illa: iã gratia acceſſum
non inuenit: locum non habet. Hinc mihi fratres triſtitia
magna: & dolor continuus eſt cordi meo: ꝙ nonnullos
tam pronos ad leuitatem: ad riſum: & ad ſcurrilia uerba
tam faciles uideo: ut pertimeſcam ualde ne fortè pluſquã
expediat diuinæ miſericordiæ ſint immemores & ingra-
ti tam multis beneficijs ſuis: aliquando deſerantur à gra-
tia quàm non ut gratiam uenerantur. Nam de eo quid di-
cam qui in murmure & impatientia obſtinato perdurat
animo: aut quem pœnitet adhæſiſſe deo: & contra morem
& contra rationem bonum factum pœnitentia comitatꝰ: q
ſine dubio miſerationibus dei: non modo nõ habet gr̃am
ſed contumeliam reddit? Omnino enim quãtum in ſe eſt:
parũ honorat eum à quo uocatꝰ eſt: qſquis ei ſeruit in tri-
ſtitia & rancore: ſi tamen ſeruire ei quis poteſt in ea triſti-
tia q̃ ſm carnẽ eſt & mortẽ operatꝰ. Putas ergo quia maior
illi detur gratia: & non magis etiam quod uidetur habere
Nota. auferatꝰ ab eo? Nõnne enim iure perditũ reputatꝰ: quod in
grato donatũ eſt? Aut dediſſe non pœnitet: qđ periſſe ui-
det? Oportet proinde gratum eſſe hominẽ & deuotũ: qui
percepta gratiæ munera: non modo manere ſibi deſiderat
ſed & multiplicari. Nemo ſanè eſt qui non facile ſi q̃rit in-
ueniat: unde plurimũ ſit obnoxius deo: quoniã non eſt q
ſe abſcondat à calore eius. Sed nos maxime quos ſegrega
uit ſibi & aſſumpſit ſibi ad ſeruiendũ ſibi ſoli: ſi iuxta apo-
Roma.8. ſtolũ. Non accepimus ſpiritũ huius mundi ſed ſpiritũ qui
ex deo eſt: ut ſciamus q̃ à deo donata ſunt nobis oĩno plu-
rima inueniemus: unde continuas ei gratias agere debea-
mus. Quis enim in nobis eſt q non confiteri poſſit: qm̃ mi
ſericordia tua magna eſt ſuper me? Itaq; de tanta multitu
dine miſerationũ domini: uobis breuiter aliquas propo-
nere uelim: ut qui ſapiens eſt, occaſione accepta ſapientior
Nota. fiat. A Septem ergo in me uideo miſericordias domini:
quas & uoſipſi credo facile inuenietis in uobis. Prima eſt:
ꝙ à multis peccatis adhuc in ſeculo poſitum cuſtodiuit,
prima inquã non inter oẽs quas mihi impẽdit: ſed prima
inter has ſeptẽ. Quis enĩ non uideat ꝙ ſicut in multis ceci
di: ſic & in alia poterã cecidiſſe pc̃tã: niſi omnipotẽtis pie
tas cõſeruaſſet? Fateor & fatebor: niſi qa dñs adiuuit me:
paulominꝰ cecidiſſet in oẽ pc̃tũ aĩa mea. Et hæc quanta di
gnatio pietatis: ꝙ ingratũ & paruipendentẽ ſic gr̃a cõſer-
uabat: ꝙ in multis contrariũ & cõtemnentẽ: nihilominus
ab alijs benigniſſime ꝓtegebat. Ad ſecunda miſeratio tua
ſuper me dñe: quonã poterit explicari ſermone quàm be-
nigna quàm liberalis quàm gratuita fuerit. Ego peccabã
& tu diſſimulabas. Nõ continebã à ſceleribus: & tu à uer-
beribus abſtinebas. Prolongabã ego multo tempore ini-
quitatẽ meã: & tu dñe pietatẽ tuã. Sed quid prodeſſet ex-
pectatio niſi ſequeretur pœnitudo? Cumulus eſſet damna
tionis dicente dño. Hæc feciſti & tacui. Tertia ꝓinde mi- Pſal.49.
ſeratio fuit ꝙ uiſitauit cor meũ & immutauit: ut amara fie
rent q̃ male dulcia prius erant: q lætabar cum malefacerẽ
& exultabã in rebus peſſimis: inciperẽ demum recogitare
ei annos meos in amaritudine aĩæ meæ. Et nunc dñe com-
mouiſti terrã cordis mei & cõturbaſti eã: ſana cõtritiões
eius: qa cõmota eſt. Multi enĩ pœnitentia ducti ſunt ſed in
fructuoſa: quoniã pœnitentiã eorũ reprobata eſt: ſicut &
prior culpa. Itaq; & hæc miſeratio quarta fuit: & pœnitẽ-
tẽ miſericorditer ſuſcepiſti: ut in eorũ numero inuenirer:
de quibꝰ pſalmiſta Beati, inqt, quorũ remiſſæ ſunt iniqta- Pſal. 31.
tes. Sequitur miſericordia quinta: per quã mihi cõtinẽdi
deinceps & emendatius uiuendi præſtitiſti uirtutẽ ne re-
cidiuũ paterer & eſſet nouiſſimꝰ error peior priore. Oĩno
enim manifeſte tuæ eſt (dñe deus) & non hũanæ uirtutis:
ſuſceptũ ſemel peccati iugum à ceruicibus excutere: qm̃
omnis qui facit peccatum: ſeruus eſt peccati: nec eſt libera
ri niſi in manu forti. Iam uerò poſtquã in his quinq; miſe- Pſal. 36.
rationibus à malo liberaueris: ut fiat qđ ſcriptũ eſt. Decli
na à malo & fac bonum: in duabus alijs bona largiris. Hæ
duæ ſunt gratia promerendi: qua uidelicet munus bonæ
conuerſationis indulges & ſpes obtinendi qua donas ho
mini indigno & peccatori de tua toties experta bonitate:
uſq; ad cæleſtia ſperanda præſumere.

De fragmentis ſeptem miſericordiarum:
Sermo tertius: unde ſupra. D

SCitis quid fecerim ſeptem uobis hodie miſeri-
cordias proponendo? Septem utiq; panes di-
ſtribui. Nam ſi factæ ſunt mihi lachrymæ meæ
panes die ac nocte: quantomagis diuinæ miſe-
rationes? Multo enim dulcius iſtæ ſapiunt: reficiunt mul-
to melius: ampliuſq; confirmant cor hominis. Verũ mul-
ta nobis, ni fallor, ex his panibus hodie cecidere fragmen
ta. Nam & egoipſe ſentiebam inter frangendum multas è
manibus euadere micas: atq; inter digitos properantis
elabi. Vtrum ipſi collegeretis aliqua: uos uideritis. Ego (ſi
nondum faſtiditis) noſtra quæ mihi collegeram ſine inui-
dia cõicabo: ne fortè incurram maledictionem abſconden
tis frumenta in populis. Primus itaq; panis ſi bene memi-
ni: cõſeruatio gratiæ fuit: qua me licet indignum: à multis
pc̃tis adhuc in ſeculo poſitum cuſtodiuit. Huius ergo tria
teneo fragmenta: habentia prorſus magnũ delectamentũ
ſaporis & alimoniã uitæ. Tribus ſiquidẽ modis à peccato
me memini conſeruatum: occaſionis ſubtractione: reſiſten
di data uirtute: affectiõis ſanitate. Multa enim in peccata
facile cecidiſſem: ſi data eſſet occaſio: ſed dei miſeratione
nõ me talis oportunitas apprehẽdit. In multa quoq; pau
lominus cecidiſſem grauiter impulſus uiolentia tentatio-
nis: ſed uirtutem dedit dñs rex uirtutũ: ut ſub me eſſet ap-
petitus meus: & ei quam ſentiebam concupiſcentiæ mini-
me conſentirem. Sed & à quibuſdam tam longè me fecit
miſeratio tua domine: ut penitus abominarer ea: & ne ul-
la quidem eorum me tentatio moleſtaret. Secũdus quoq;
panis fuit expectatio: qua tardabat ultionẽ: indulgentiam
cogitabat. Et huius ergo panis tria fragmẽta accipite: co
gitantes longanimitatem quam exhibuit: electionem præ
deſtinationis ſuæ quam impleri uoluit: & charitatem ni-
miam qua nos dilexit. Propter hoc enim expectans expe-
ctauit me dominus & non intendit mihi: ſed oculos ſuos
auertit à peccatis meis: quaſi nolens aduertere quantum
delinquerem. Propter hoc inquam diſſimulabat ut com-
mendaret patientiam ſuam: ut impleret electionem ſuã: ut
confirmaret & charitatem ſuam. De tertio quoq; pane eiꝰ
ſcilicet miſericordiæ qua conuertit nos ad pœnitentiam:
tria non tam fragmenta quàm fruſtra uobis appono. Tũc
enim ut bene memini concuſſit cor meum: excitans illud
ut aduerteret ſuorũ uulnera peccatorum & uulnerum ſen
tiret dolorem. Etiam & terruit deducens ad portas infe-
ri: & præparata iniquis ſupplicia monſtrans Et ut ni-
hil iam noxiæ remaneret delectationis: meliorem mihi

cõſolationẽ inſpirãs ſpem indulgẽtiæ dedit. In his tribus
ego cõuerſus ſum: credo ꝙ & uoſipſi. Iam uerò quarti pa-
nis (ipſa eſt indulgentia) obſecro uos diligenter colligi-
te fragmẽta ne pereant. Sunt enĩ ſalubria ualde: & dulcio-
ra ſuper mel & fauũ. Sic enĩ ex toto indulſit: & tam libera-
liter oẽm donauit iniuriã: ut iam nõ damnet ulciſcendo:
nec cõfundat improperando: nec minus diligat imputã-
do. Sunt enĩ aliqui ſic donãtes iniuriã, ut nõ ulciſcant: ſæ-
pius tamen improperent. Sunt & alij qui ſileant licet: ma-
net tñ alta mẽte repoſta: & rãcorem tenẽt in aĩo: quarum
utiqꝫ neutra plena indulgẽtia eſt. Lõgè ab his hoibus be-
nigniſſima eſt diuinitatis natura: liberaliter agit: ignoſcit
plenarie: ita ut ꝓpter fiduciã pctõrũ (ſed pœnitentiũ) ubi
abũdauit delictũ: ſoleat & gratia ſuperabũdare. Teſtis eſt
Paulus gentiũ doctor: qui plus oibus cum diuina gratia
laborauit. Teſtis eſt Matthæus de theloneo electꝰ in apo-
ſtolũ: cui etiã noui teſtamẽti primũ ſcriptorẽ eſſe donatũ
eſt. Teſtis & Petrꝰ cui poſt trinã negationẽ: totiꝰ eccleſiæ
paſtoralis cura cõmiſſa eſt. Teſtis deniqꝫ etiam famoſiſſi-
ma illa peccatrix: cui in ipſo cõuerſionis initio tãta multi-
tudo dilectionis cõceſſa eſt: tãta poſtmodũ indulta gratia
familiaritatis. Quis accuſauit Mariã: & ꝑſe eã oportuit
reſpõdere? Si pharisæus murmurat: ſi Martha cõqueriꝰ:
ſi ſcandalizanꝰ apſi: Maria tacet: xp̃s excuſat: etiam & lau
dat tacentẽ. Deniqꝫ illud quantæ prerogatiue, quãtæ excel
lentiæ fuit: ꝙ reſurgentẽ à mortuis prima uidere tangere
primum meruit? Sed iam tranſeamus ad alia. Bonum eſt
quidem nos hic eſſe: ubi datur fiducia peccatoribus: ſed
oportet etiam cætera non tacere. Itaqꝫ & in continentia
ipſa quæ eſt panis quintꝰ tria nihilominus inuenio unde
Lucæ.1. merito clamare poſſim. Quia fecit mihi magna qui potẽs
eſt. Fortè paruum aliquid reputatis cõtinentiã ueſtram:
ſed ego nõ ita. Scio enim quos habeat oppugnatores: &
quantæ illam neceſſe ſit eſſe uirtutis ut poſſit reſiſtere tali
bus. Primus ſiquidem continẽtiæ noſtræ hoſtis, caro eſt:
aduerſus ſpiritum concupiſcens. Quàm domeſticus ho-
ſtis: quàm pernicioſa lucta: quàm inteſtinum bellum. Ho-
ſtem hũc crudeliſſimum nec fugere poſſumus (ô anima)
nec fugare: circunferre illũ neceſſe eſt: quoniam alligatus
eſt nobis: nam quod periculoſius eſt & miſerabilius: ho-
ſtem noſtrum ipſi cogimur ſuſtentare: perimere eum non
licet. Vide ergo quàm ſolicite te cuſtodire neceſſe ſit ab
ea: quæ dormit in ſinu tuo. Veruntamen non eſt hic ſolus
aduerſariꝰ mihi: aliũ adhuc habeo qui circũcinxit & ob-
ſedit me undiqꝫ: & ſi ignoratis: hoſtis ille eſt p̃ſens ſeculũ
nequã. Cõcluſit inimicꝰ uias meas: & ꝑ quinqꝫ portas, quinqꝫ
uidelicet corpis ſenſus: iaculis ſuis uulnerat me: & mors
intrat ꝑ feneſtras meas. Sufficere nimis poterãt iſti duo.
Sed (heu me) ecce uideo uentũ ualidũ uenientẽ ab aqui-
lone: à quo pandit omne malũ. Et nunc qd ſupeſt aliud?
Domine ſalua nos: perimus. Ecce enim malleus uniuerſæ
terræ. Ecce ſerpens callidior cunctis animantibus. Ecce
inimicus ille quem nec uidere poſſum: quanto minus ca-
uere? Neqꝫ enĩ eſt colluctatio ſeruare uolentibus cõtinen-
tiam: cõtinentiam autẽ dico nõ à ſola luxuria: ſed à cæte-
ris quoqꝫ (ſicut neceſſe eſt) uitijs & peccatis: nõ aduerſus
carnẽ & ſanguinẽ tantũ: ſed aduerſus principes & pote-
ſtates: aduerſus mundi rectores tenebrarũ harũ: cõtra ſpi
ritualia nequitiæ in cæleſtibꝰ. Et quis eſt qui iacula eorũ
Pſal.10. ignea poſſit extinguere? Parauerunt ſagittas ſuas in pha
retra: ut ſagittent in obſcuro rectos corde. Sed & narraue-
runt ut abſconderent laqueos: & dixerunt. Quis uidebit
eos? Nunc quidẽ aperte & uiolenter: nũc occulte & frau-
dulenter: ſemper autẽ malitioſe & crudeliter impugnant
& perſequuntur nos. Et ad hæc toleranda ne dicam ſupe
randa, quis idoneꝰ? Credo iã uobis aliquatenꝰ innoteſcit
continentiæ difficultas: ut iuxta apoſtolum ſciatis quæ à
deo donata ſunt nobis. Omnino enim in domino facimꝰ
hanc uirtutem: & ipſe ad nihilum deducit tribulantes
nos. Ipſe eſt qui non modo carnem noſtram cum concu-
piſcẽtijs ſuis: ſed & præſens ſeculum nequam cũ curioſita
tibus ſuis & uanitatibus: etiam & ipſum cum tentationi-
bus ſuis conterit ſatanam ſub pedibus noſtris. Nunquid
non merito dixeram inueniendum in continentia: unde
clamarem quia fecit mihi magna qui potẽs eſt? Iam uerò
ſexti panis fragmenta accipite. Eſt aũt panis iſte gratia ꝓ
merendi bona ſcilicet æternæ uitæ. Quam gratiam in tri-
bus maxime cõſtare arbitror: in odio præteritorũ malo-
rũ: & cõtemptu præſentiũ bonorũ: & deſiderio futurorũ.
Septimus quoqꝫ panis eſt ſpes obtinẽdi: cuius nihilomi-
nus teneo fragmẽta tria: & eorum ſapor dulcis admodũ
gutturi meo. Tria inquam ſunt quæ ſic roborant & con-
firmant cor meum: ut nulla me penuria meritorum, nulla
conſideratio propriæ uilitatis: nulla æſtimatio cæleſtis
beatitudinis: ab altitudine ſpei deicere poſſit in ea firmi-
ter radicatum. Deſideratis ea: an reſeruanda ſunt propter
eum qui dixit. Mel inueniſti, comede quod ſufficit tibi.
Sic completur hodie quod de ſeipſa ſapientia propheta-
uit: & nunc idipſum uideo: quoniã qui edunt me adhuc
eſurient. Proinde nõ uos protraham ultra: ſed nec frauda
bo eſurientem: quoniã quidem ſic paratos uideo ac ſi nec-
dum ſumpſeritis quicquam. Tria conſidero in quibus to-
ta ſpes mea conſiſtit: charitatem adoptionis: ueritatẽ ꝓ-
miſſionis: poteſtatẽ redditionis. Murmuret iam quãtum
uoluerit inſipiens cogitatio mea dicens. Quis enim es tu:
aut quanta eſt illa gloria: quibusue meritis hanc obtine-
re ſperas? Et ego fiducialiter reſpondebo. Scio cui credi-
di & certus ſum: qa in charitate nimia adoptauit me: qa
uerax in promiſſione: quia potẽs in exhibitione: licet enĩ
ei facere quod uoluerit. Hic eſt funiculus triplex qui dif-
ficile rumpitur: quem nobis à patria noſtra in hunc carce
rem uſqꝫ dimiſſum firmiter obſecro teneamus: ut ipſe nos
ſubleuet: ipſe nos trahat & pertrahat uſqꝫ ad conſpectum
gloriæ magni dei: qui eſt benedictus in ſecula.

In natali ſancti Victoris confeſſoris, Sermo I.

VIctoris uita & gloria ſpecialis: non tam ad glo-
riam quàm ad uirtutem prouocat omnes qui
recto ſunt corde. Non recti planè ſed peruerſi
eſt animi ante quærere gloriam quàm exercere
uirtutem: & uelle coronari qui legitime non certauerit.
Vanum eſt uobis, inquit, ante lucem ſurgere. Ita eſt. Fru- *Pſal. 126.*
ſtra ad celſitudinem nititur gloriæ: qui prius non claruit
uirtute. Fruſtra fatuæ uirgines ſponſo obuiam ſurgunt,
quarum lampades extinguuntur: & ideò fatuæ quia ua-
cuis gloriantur lampadibus: uirtutis oleum non haben-
tes. Abſit mihi gloriari niſi in gloria illorum: quibus pro
pheta congratulans ait. Domine in lumine uultus tui am
bulabunt: & in nomine tuo exultabũt tota die: & in iuſti-
tia tua exaltabuntur. Et infert. Quoniam gloria uirtutis
eorum tu es. Pulchre non eorum: ſed uirtutis eorum glo-
ria commendatur. B Quæ enim ſine uirtute eſt gloria?
Profecto indebita uenit: præpropere affectatur: ꝑiculoſe
captatur. Virtus, gradus ad gloriam: uirtus, mater gloriæ
eſt. Fallax gloria & uana eſt pulchritudo quam illa non
parturiuit. Sola eſt cui gloria iure debetur, & ſecure im-
pendiꝰ. Sancto Victori nec uirtꝰ nec gloria deeſt: ſed quẽ-
admodũ ambæ res & quo ordine in homine proceſſerũt:
id operæpreciũ intueri. Pugnauit fortiter: uiriliter ſupe-
rauit: & ſic demum gloria & honore coronaꝰ. Quõ nempe
inglorius remanſiſſet bellator fortis: humilis uictor? quã-
quam ne in die uirtutis ſuæ ſine gloria fuit ſignis & pro-
digijs ammirãdus. Habemus dilectiſſimi in uita Victoris:
& qđ digne miremur & qđ ſalubriter imitemur. Miror
uina dediſſe in eremo, non uitẽ ſed fontẽ. Miror & ſtupeo
infantẽ adhuc in utero pauori fuiſſe pauendis dæmonijs:
quippe ab ipſis p̃cognitũ: & iam tunc ex nomine deſigna
tũ. Nec uacuũ nomen ubi hoſtiũ fuga & extorta cõfeſſio:
uictoriã conceſſit infantulo. Quis item non miretur furẽ
à dæmone dep̃henſum: & ruſum à dæmone mox hoiem
liberatum? Quis non etiam omni ammiratione ſtupendũ
ducat: carne circundatum hoiem: cælis patẽtibus carnis
oculos ſuperno infigere lumini & uidere uiſiones dei:

angelico

angelico inſuper mulceri cantico: doceri oraculo? Hæc
atq; ſimilia in ſancto homine ueneramur: non æmulamur.
Merito quidē quãdo & ſine ſalutis periculo poſſunt non
fieri, & ſine ſalutis periculo nequeunt uſurpari. Tutius ſa
nè æmulanda ſolidiora quàm ſublimiora: & quæ magis
uirtutē redoleant, gloriã minus. Studeamus proinde mo
ribus conformari cui in mirabilibus ſimulari: & ſi uolumꝰ
nõ ualemus. AEmulemur in uiro ſobriũ uictũ, deuotũ af-
fectũ: æmulemur manſuetudinē ſpiritus: caſtimoniã cor-
poris: oris cuſtodiam: animi puritatem: ponere frenũ iræ
& modum linguæ: dormire parcius: orare frequentius:
cõmonere noſmetipſos pſalmis, hymnis & canticis ſpiri-
tualibus: diebus iungere noctes & diuinis laudibus occu
pare. AEmulemur chariſmata meliora. Diſcamus ab ipſo
ꝙ mitis & humilis corde fuit. AEmulemur inquã ꝙ exti-
tit liberalis in paupes: iocũdus ad hoſpites: patiēs ad pec
cãtes: benignus ad omnes. Hoc enĩ meliꝰ. In his forma eſt
cui īprimamur: in miraculis gloria à qua reprimamur. Illa
lætificēt, iſta ædificent: moueant illa, iſta ꝓuocant. Epu-
lemur dilectiſſimi ad menſam diuitis uocati: mēſam abun
dantē panibꝰ: delitijs cumulatã. An nõ diues qui exēplis
nos reficit: ꝓtegit meritis: lætificat ſignis? Diues planè:
in cuius hodie cõuiuio ſolenni angeli & hoīes pariter cõ
gregãtur. Hi ut reficiant: illi ut delitient. Iſti ut proficiãt:
illi ut gaudeant. Cuius uita repleta bonis: quid niſi men-
ſa referta cibis? Nec tamen omnibꝰ omnia apponunt: ſed
ut tollat quiſq; qđ ſibi expedire & conuenire uidebit. Et
ego quidem conſilio ſalubriori diligenter cõſidero quæ
mihi apponunt. Cautũ eſt mihi eligere mea: & aliena non
tangere. Non extendam manũ ad gloriam miraculorũ:
ne ſi attentauero qđ deſuper nõ accepi: perdã merito &
qđ uideor accepiſſe. Non leuo cum illo oculos ad rimãda
ſecreta cæleſtia: ne oppreſſus à gloria confuſus reſiliã: ſe-
Eccli.3. ro confugiens ad conſiliũ ſapientis qui ait. Altiora te ne
quæſieris: fortiora te ne ſcrutatus fueris. Infertur menſis
uinũ nouũ aquarũ rubentiũ: non tango: quia non mihi
appoſitum ſcio: qui ſimiliter elementa mutare: naturas in
nouare non ualeo. Cerno item in menſa Victoris angelos
illum audiſſe canentes. Nunquid uidebo & ego mihi ſup
nos exhiberi cantores: aut certè cythareedos illos de apo-
calypſi corã me cytharizare in cytharis ſuis? Imperat ille
dæmonibus adhuc in corpore uiuens: uinctum in corpo-
re ſoluit corpore iam ſolutus. Cibi ſunt ſed non mei. æqui
dem iocundi & ſapidi: ſed non tãgit illos anima mea: qm̃
non eſt inopi mihi unde ſufficiam talia redibere. At ſi dili-
genter conſidero ecce præ oculis in menſa ſancti, cenſura
iudicij: diſciplinæ uigor: ſanctitatis ſpeculum: uitæ for-
ma: uirtutis inſigne. Hæc à me & abſq; ꝓſumptiõe ſumun
tur, & ſalubriter inſumunt: & ſi diſſimulo diſtricte repoſcũ
tur. Audi adhuc quænã mihi iure appoſita putē. Si panē
doloris & uinũ cõpũctiõis de diuitis mēſa obtuleris: tol-
lo ſecurꝰ q ſum paup & inops. Erũt mihi lachrymæ meæ
panes die hac nocte: & poculũ meũ cũ fletu miſcebo. Pars
mea hæc q dolēda cõmiſi. Nec me tñ pigebit ut æſtimo ci
bi huiꝰ: qm̃ q appoſuit ſciētiã addit & dolorē. Sed & ſi tē-
perãtiæ: ſi iuſtitiæ: ſi prudētiæ uel fortitudinis exēpla ap-
pareant: ea incũctanter ſumo: ſciēs quia talia oportet me
ꝓparare. Hæc mihi apponi: hæc ad me repetitũ iri nõ du
bito. Nunquid ſigna & prodigia exigenda à nobis ſunt:
ut ea diuiti uiciſſim ꝓparemꝰ? Fratres uaſa ſunt in hono-
rē illi qui nos inuitauit: non cibi pauperum. Tu ergo qui
inuitatus es, diligenter conſidera quid tibi ille: quid ſibi-
met appoſuerit: non enim quicquid in menſa apponitur,
tibi apponit. Quid ſi in poculo aureo fuerit propinatũ?
Non poculũ tibi ſed potus apponitur. Sume potũ & po
ne aurum. Ergo exempla bonorum operũ & rectitudinē
morum paterfamilias cõmunicat ita domeſticis ut ꝓro-
gatiuã ſibi retineat in miraculis. In his tamē atq; illis, ille
glorificandus eſt: cuius munus ſancte uiuere: cuius uirtꝰ
ſigna facere eſt: qui in trinitate perfecta uiuit & regnat
deus in ſecula ſeculorum. Amen.

De eodem Sermo ſecundus.

GAudete in domino dilectiſſimi: qui inter conti
nua ſuæ pietatis beneficia indulſit hominē mũ
do: cuius multi ſaluarentur exēplo. Iterum di-
co gaudete: ꝙ factꝰ de medio appropiauit deo:
ut multo plures eius intercesſiõe ſaluent. Habet ex hoībꝰ
cui hoīm peccata donet, miſericors & miſerator dñs. Ha
bet tēpus & locũ intercedendi pius & miſericors aduo-
catus. Equidē locũ quietum & tp̃s feriarum. In terris ui-
ſus eſt, ut eſſet exemplo: in cælũ leuatus eſt, ut ſit patroci-
nio. Hic informat ad uitam, illic inuitat ad gloriã. Factus
eſt mediator ad regnum: qui fuit incitator ad opus. Bonꝰ
mediator, q ſibi iam poſtulans nihil: totũ in nos transfer-
re deſiderat: & ſupplicantis affectũ ſupplicationis fructũ.
Quid enĩ quærat ſibi qui nullius eget? Dñs cõſeruat eum
& uiuificat eũ: & beatũ facit eum in gloria: nihil illi deerit
in loco paſcuæ collocato. Hæc dies glorioſæ migratiõis
eiꝰ: dies lætitiæ cordis eius: exultemꝰ & lætemur in ea. In
troiuit in potentias dñi: gaudeamus q̃a nũc potētior eſt
ad ſaluandũ. Hodie uictor poſito corpore quo ſolo præ-
pediri ab introitu gloriæ uidebat: tanto alacrior quanto
expeditior penetrauit in ſancta, ſimilis factus in gloria ſan
ctorũ. Hodie de nouiſſimo & humili loco quē ſibi ex con
ſilio ſaluatoris elegerat: ipſo ſummo patrefamilias euocã-
te: uerus amicus aſcēdit ſuperius: & eſt illi gloria coram
ſimul diſcumbentibus. Hodie deſpecto mundo & mundi
principe triumphato: ſupra mundũ uerè uictor aſcendit:
accipiēs de manu dñi coronã uictoriæ. Aſcēdit aũt cũ im
menſa ſupellectili meritorũ: clarꝰ triũphis: miraculis glo-
rioſus. Pauſat miles emeritꝰ: & poſt labores ſudoresq; ſa-
cræ pactæ militiæ locat feliciter: coronat ſublimiter. Ani-
ma eius in bonis demorabit. Quæris ubi? Cum Abraam
Iſaac & Iacob in regno cælorum. Ita cum talibus & tali
in loco ſibi ſedet. Sedet excelſa & fulgida: ſedet lætabũda
& laudãs. Sedet delicata & ornata monilibus ſuis: ſtipata
malis: fulcita floribus. Sedet inquã ſibi uacua curis: deli-
tijs affluens: abundans ocij & quietis ad uacandũ ſapien-
tiæ. Quæ ſedit & fleuit ſup flumina Babylonis: ſedet mõ
ad fontem uitæ: & conuerſatio illi ſecus torrentem uolu-
ptatis: cuius impetus lætificat ciuitatem dei. Inuenit ſibi
fontem hortorum: puteum aquarum uiuentium: & cum
Samaritana potatur aqua ſapientiæ ſalutaris: ut non ſi-
tiat in æternum. Datur illi de fructu manuum ſuarum: &
laudant eam in portis opera eius: & gloriatur teſtimonio
conſcientiæ. Conſcientiæ dico ſuæ nõ alterius. Sedet me-
dia angelorum: digna planè eorum conſortio: quorũ deſi
derio flagrat: puritate nitet: caſtimonia decoratur. Sedet
inter apoſtolos uir apoſtolicæ gratiæ: nec eſt quod ſe ab-
ſcõdat à cuneo prophetarum: qui quem illi prædixerũt,
glorificauit & portauit in corpore ſuo. Neq; ſe putat ui-
ctorioſis martyrum choris uictor noſter arcedum: qui du
ro & diuturno martyrio uiuentem ſui corporis hoſtiam
immolauit. Sedet ueteranus miles debita iam ſuauitate
& ſecuritate quietus. Securus quidem ſibi: ſed noſtri ſoli-
citus. Non enim cum putredine carnis ſimul ſe exuit ui-
ſceribus pietatis: nec ſibi ſic induit ſtollam gloriæ ut no-
ſtræ pariter miſeriæ ſuæq; ipſius miſericordiæ obliuionē
induceret. Non eſt terra obliuionis quam anima uictoris
inhabitat: non terra laboris ut occupet in ea: non deniq;
terra ſed cælum eſt. Nunquid cæleſtis habitatio animas
quas admittit indurat: aut memoria priuat: aut ſpoliat
pietate? Fratres latitudo cæli dilatat corda non arctat:
exhilarat mentes, non alienat: affectiones non contrahit,
ſed extendit. In lumine dei ſerenatur: memoria non ob-
ſcuratur. In lumine dei diſcitur quod neſcitur: non quod
ſcitur dediſcitur. Superni ſpiritus illi qui ab initio cæ-
los inhabitant: nunquid quia incolunt cælos: deſpi-
ciunt terras: & non magis eas uiſitant & frequentant?
Nunquid quòd ſemper uident faciem patris: miniſteriũ
euacuat pietatis? Omnes nihilominus adminiſtratorij
ſpiritus ſunt: miſſi in miniſteriũ propter eos qui hæred-

tatem capiūt ſalutis. Quid ergo? Diſcurrūt angeli & ſuc-
currūt hoībus: & q ex nobis ſunt neſciūt nos: nec norūt
iā compaſſi quibus cōpaſſi ſunt & ipſi? Qui dolores ne-
ſciunt, ſentiunt tñ noſtros: & qui uenerunt de magna tri-
bulatione nō cognoſcūt iam in quo fuerūt? Scio q dixit.
Pſal. 141. Me expectāt iuſti donec retribuas mihi. Iuſtus eſt uictor
etiā expectās noſtrā proculdubio retributionē. Nō eſt il-
le pincerna Pharaonis: q inuentā gratiā retinuit ſibi pro-
phetæ ſui pariter & captiui minime recordatꝰ. Miniſter
xp̄i eſt: xp̄m ſequit̃. Non eſt ille oblitus ſuæ promiſſionis
nec ſocio paſſionis regni conſortiū denegauit. Nō eſt di-
ſcipulus cōtra magiſtrū: non pōt uictor qcquā facere niſi
qd̓ uiderit magiſtrū faciētē. Opera q̄ ille fecit: & iſte fecit
ſimiliter. Iā cælos ingreſſus quos & añ aptos beatis ocu-
lis ſuſpiciebat: uerè nūc reuelata facie ſpeculat̃ gl̃iam dei:
abſorptus quidē ſed nō oblitus clamorē pauperū. Beata
uiſio qua in eandē imaginem transformat̃ de claritate in
claritatē: tāquā à dñi ſpū. Paruulꝰ ad pugnā: magnꝰ ad ui-
ctoriam: matris uiſcera needum exiens & iam eijciens dæ-
monia: cū incremento uirtutū ac meritorū uictor uiuens
inter peccatores translatus eſt. O uirū præcipuæ ſancti-
tatis: qui ante ſanctus quàm natus: antę opere quàm noīe
uictor. Adhuc utero clauſus iam de hoſte triūphauit. O
uenerandā etiam ipſis angelis ſanctitatem quam pari ſtu
dio & ſi diſpari uoluntate: & mali fugitant & frequentāt
boni. Nec facile dixerim quid uirū aſtruat ſanctiorē horū
fauor aut pauor illorū. Corpore deniq; terras: mente cæ-
los inhabitās: aliquādo familiarius aliqd nūciātes: aliquā
do ineffabili cātus ſuauitate plauſibiles ſupernorū uoces
ſpirituum audiebat. Verè anima tua uictor, una ex gem-
mis: quæ tibi in cruce apparuerūt. Verè infixa cruci: cum
diuinæ incerta gloriæ: eandem ſibi claritatis imaginē in-
duit quam inuenit. Vincēti expandit gremiū ſuū: qui pu
gnāti dederat ſpiritū ſuū. O uictrix aīa q̄ ſicut paſſer trāſ-
uolans, mundi laqueos euaſiſti: reſpice ad incautas aīas
intricatas illis: periclitātes in illis: ut tuo patrocinio erua
mur. O miles emerite qui chriſtianæ militæ duris labori-
bus euangelicæ felicitatis requiē cōmutaſti: reſpice ad im
belles & imbecilles commilitones tuos, qui inter hoſtiles
gladios & ſpiritales nequitias tuis laudibus occupamur.
O uictor inclyte, qui & de terra & de cælo glorioſiſſime
triumphaſti: illius gloriam nobiliter ſuperbus deſpicies:
& huius regna pie uiolentus diripiēs: reſpice de cælo ad
uictos terræ: ut hæc ſit tuorum conſummatio triumpho-
rum ſi & nobis demum uiciſſe te ſentiamus. Nam ſi ex te
nomen tibi perfecta ueritas uominis ex noſtra liberatio-
ne cenſebitur: & certè deeſt interpretationi quādiu nos q
tui ſumus minime liberamur. Quàm pium quàm dulce
quàm ſuaue ô uictor in hoc loco afflictionis & in hoc cor
pore mortis te canere, te colere, te precari. Nomen tuum
& memoriale tuum fauus diſtillās in labijs captiuorum:
mel & lac ſub lingua eorum qui tui memoria delectātur.
Eya ergo fortis athleta: dulcis patrone: aduocate fidelis:
exurge in adiutorium nobis: ut & nos de noſtra ereptio-
ne gaudeamus: & tu de plena uictoria glorieris. O omni-
potens pater, peccauimus tibi facti filij alieni: ſed appro-
priauimus in uictore: qui dum uicit cupiditatem ſuam,
uincat & iram tuam: nos quoq; in gratiam potenter reſti
tuat. O uictor Ieſu te in noſtro uictore laudamus: quia te
in illo uiciſſe cognoſcimus. Da ei piiſſime Ieſu ſic de ſua
in te uictoria gloriari: ut non ſubeat obliuio noſtri. Fili
dei immitte ei noſtri ſemper in conſpectu tuo memorem
eſſe: noſtram in tuo tremendo iudicio ſuſcipere & agere
cauſam: qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuis & regnas de
us per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

In aſſumptione beatæ Mariæ. Sermo. I.

VIrgo hodie glorioſa cælos aſcendens: ſuperno
rū gaudia ciuium: copioſis ſine dubio cumula-
uit augmentis. Hæc eñ eſt cuius ſalutationis
uox & ipſos exultare facit in gaudio: quos ma-
terna adhuc uiſcera claudunt. A Q; ſi paruuli needum
nati anima liquefacta eſt ut maria locuta eſt: qd putamus
quænā illa fuerit cæleſtiū exultatio: cū & uocē audire, &
uidere faciē: & beata eiꝰ frui præſentia meruerūt? Nobis
uerò chariſſimi: quæ in eius aſſumptione ſolennitatis oc-
caſio: q̄ cauſa lætitiæ: quæ materia gaudiorū? Mariæ p̄ſen
tia totus illuſtrat̃ orbis, adeo ut & ipſa iā cæleſtis patria
clariꝰ rutilet uirgineæ lāpadis irradiata fulgore. Merito
ꝓinde reſonat in excelſis gratiarū actio & uox laudis: ſed
plāgendū nobis quàm plaudendū eſſe uidet̃. Quantū eñ
de eius p̄ſentia cælū exultat: nunqd non cōſequens eſt ut
tantū lugeat hic noſter inferior mūdus eius abſentiā. Ceſ
ſet tñ querela noſtra: qa nec nobis hic eſt manens ciuitas:
ſed eam inquirimus ad quā hodie Maria bñdicta ꝑuenit:
in quam ſi conſcripti ciues ſumus: dignū ꝑfecto eſt etiā in
exilio: etiā ſup flumina Babylonis eiꝰ nos recordari: eius
cōmunicare gaudijs: eiꝰ participare lætitiā: maximeq; eā
q̄ tā copioſo impetu lætificat hodie ciuitatē dei: ut ſentia
mus & ipſi ſtillicidia ſtillātia ſuper terrā. Præceſſit nos re-
gina noſtra, præceſſit, & tam glorioſe ſuſcepta eſt: ut fidu-
cialiter ſequātur dñam ſeruuli clamantes: trahe nos poſt
te in odore unguentorū tuorū curremus. Aduocatā præ
miſit ꝑegrinatio noſtra: q̄ tanquā iudicis mater: & mater
miſe ſuppliciter & efficaciter ſalutis noſtræ negocia per-
tractabit. Precioſum hodie munus terra noſtra direxit in
cælum: ut dando & accipiēdo felici amicitiarū fœdere co
pulent̃ humana diuinis: terrena cæleſtibus: ima ſummis.
Illo enim aſcendit fructus terræ ſublimis: unde data opti-
ma & dona perfecta deſcendunt. Aſcendens ergo in altū
uirgo beata dabit ipſa quoq; dona hominibus. Quid ni
daret? Siquidem nec facultas ei deeſſe poterit nec uolun-
tas. Regina cælorū eſt: miſericors eſt: deniq; mater eſt uni
geniti filij dei. Nihil eñ ſic poteſt poteſtatis eius ſeu pieta
tis magnitudinē cōmendare: niſi fortè aut nō credit̃ dei fi
lius honorare matrem: aut dubitare quis poteſt omnino
in affectū charitatis trāiſſe Mariæ uiſçera. in quibus ipſa
quæ ex deo eſt charitas nouē menſibꝰ corporaliter rege-
uit. Et hæc quidem propter nos dixerim fratres: ſciēs dif-
ficile eſſe ut in tāta inopia charitas illa perfecta non quæ-
rens quæ ſua ſunt ualeat inueniri. Vt tamen interim ſileā
beneficia quæ pro illius glorificatione conſequimur: ſi eā
diligimus: gaudebimus utiq;: quia uadit ad filium: planè
inquam cōgratulabimur ei: niſi fortè (qd̓ abſit) inuentri-
ci gratiæ omnimodis inueniamur ingrati. Quem enim in
caſtellum mundi huius intrantē prius ipſa ſuſceperat: ab
eo ſuſcipitur hodie ſanctam ingrediens ciuitatem. Sed cū
quanto putas honore: cum quanta putas exultatione: cū
quāta gloria? Nec in terris locꝰ dignior uteri uirginalis
templo in quo filiū dei Maria ſuſcepit: nec in cælis regali
ſolio: in quo Mariā hodie Mariæ filius ſublimauit. Felix
nimium utraq; ſuſceptio: ineffabilis utraq;: quia utraq; in
excogitabilis eſt. Vt quid enim ea hodie in eccleſijs Chri-
ſti euangelica lectio recitatur: in qua mulier benedicta in
mulieribꝰ excepiſſe intelligitur ſaluatorē? Credo ut hæc
quam celebramus ex illa ſuſceptione aliquatenus æſtime
tur: imo ut iuxta illius inæſtimabilem gloriam inæſtima-
bilis cognoſcatur & iſta. Quis enim ſi etiam linguis ho-
minū angelorumq; loquatur explicare queat quēadmo-
dum ſuperueniente ſpū: obumbrante uirtute altiſſimi ca-
ro factū ſit uerbum dei per quod facta ſunt omnia, & dñs
maieſtatis quem non capit uniuerſitas creaturæ: intra uir
ginea ſeſe clauſerit uiſcera factus homo? Sed & illud qs co
gitare ſufficiat quàm glorioſa hodie mundi regina proceſſe
rit: & quāto deuotionis affectu tota in eius occurſum cæ-
leſtiū legionū prodierit multitudo: quibus ad thronum
gloriæ canticis ſic deducta: quàm placido uultu: quàm ſe-
rena facie: quàm diuinis amplexibus ſuſcepta à filio: & ſu
per oēm exaltata creaturā: cū eo honore, quo tāta mater
digna fuit: cū ea gloria quæ tātum decuit filium? Felicia
prorſus oſcula labijs impreſſa lactentis: cui uirgineo ma-
ter applaudebat in gremio. Verum nūquid non felicio-
ra cenſebimus quæ ab ore ſedentis in dextera patris ho-
die in

dic in beata ſalutatione ſuſcepit cũ aſcenderet ad thronũ
gloriæ epithalamiũ canens & dicens. Oſculetur me oſcu-
lo oris ſui. Chriſti generationẽ & Mariæ aſſumptionẽ qs
enarrabit? Quãtũ enĩ gr̃æ in terris adepta eſt p̃ cæteris:
tãtũ & ĩ cælis obtinet gloriæ ſinglaris. Q. ſi ocul⁹ nõ ui-
dit nec auris audiuit nec in cor hois aſcendit q̃ p̃parauit
de⁹ diligẽtib⁹ ſe: qđ p̃parauit gignẽti ſe: & qđ oibus eſt
certũ diligenti præ oibus: quis loquat? Felix planè Ma-
ria & multipliciter felix: ſiue cũ excipit ſaluatorẽ: ſiue cũ à
ſaluatore ſuſcipit. utroq; mira dignitas uirginitas matris
utrobiq; amplectenda dignatio maieſtatis. Intrauit, inq̃t,
Luca.10. Ieſus in quoddã caſtellũ. & mulier quædã excepit illũ in
domũ ſuã. Sed laudibus magis uacãdũ eſt: quod feſtiuis
p̃conijs hæc dies debeat. Quia uerò copioſam nobis ma-
teriam lectiõis hui⁹ uerba miniſtrãt: cras quoq; cõuenië-
tibus nobis in unũ: cõmunicandum erit ſine inuidia: qđ
fuerit deſuper datũ, ut in memoria tantæ uirginis nõ mo-
do affectus deuotionis excitet: ſed & mores ædificent ad
profectũ cõuerſationis: in laudẽ & gloriam filij eius dñi
noſtri, qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula.

*Item in eadem ſolemnitate De euangelica le-
ctione. Sermo ſecundus.* B

Luca.10. INtrauit Ieſus in quoddã caſtellũ. Opportune
ſatis hoc mihi in loco ꝓphetica exclamatio aſ-
ſumẽda uidet. O Iſrael quàm magna eſt domus
domini & ingẽs locus poſſeſſionis eius. An nõ
ingens cuius comparatione caſtellum dicitur: terræ hu-
ius ſpacioſiſſima latitudo? An non ingens patria & regio
inæſtimabilis quando ab ea ſaluator adueniens cum in-
grederet orbem terræ introiret caſtellũ? Niſi fortè caſtel-
lum quis aliud intelligendum putet: quàm atrium fortis
armati principis mũdi huius: cuius uaſa diripere fortior
ſuperuenit. Feſtinemus in illam ingredi beatitudinis am-
plitudinem fratres: ubi nemo aliũ coanguſtat: ubi poſſi-
mus cum omnibus comprehendere ſanctis: quæ nam ſit
longitudo & latitudo: ſublimitas & profundum. Neq; id
deſperemus: qñquidẽ ipſe cæleſtis habitator patriæ etiã
& creator: noſtri huius caſtelluli anguſtias non refugit.
Sed quid introiſſe eum dicemus in caſtellũ? Etiam in an-
guſtiſſimum uirginalis uteri diuerſoriũ introiuit. Deniq;
& mulier quædam excepit illum in domum ſuam. Felix
mulier quæ iam nõ exploratores Hiericho: ſed poti⁹ for-
tiſſimum illum exploratorem ſtulti illius qui uerè ut lu-
na mutatur: non legatos Ieſu filij Naue: ſed ipſum magis
ſuſcipere meruit uerum Ieſum filium dei. Felix inquam
mulier: cuius domus ſaluatore ſuſcepto inuenta eſt mun-
da quidem: ſed planè non uacua. Quis enim uacuam di-
xerit: quam ſalutat angelus gratia plenã? Neq; hoc ſolũ:
ſed adhuc quoq; in eam ſuperuenturũ aſſerit ſpm̃ ſanctũ.
Ad quid putas: niſi ut etiam ſupimpleat eam? Ad quid ni-
ſi ut adueniente iam ſpiritu plena ſibi eodem ſuperuenië-
te, nobis quoq; ſuperplena & ſupereffluens fiat? Vtinam
fluant in nos aromata illa, chariſmata ſcilicet gratiarũ: ut
de plenitudine tanta omnes accipiamus. Ipſa nempe me-
diatrix noſtra, ipſa eſt per quã ſuſcepimus miſericordiam
tuam deus: ipſa eſt per quam & nos dñm Ieſum in domos
noſtras excipim⁹. Et nobis enĩ ſingulis caſtra ſunt ſingula
& ſingulæ domus: & ſapientia pulſat ad oſtia ſingulorũ.
Si qs ei aperuerit: introibit cœnabitq; cũ eo. Et uulgare
prouerbium: quod multorum in ore: magis aũt in corde
verſatur. Bonum, inquiũt, ſeruat caſtellum qui cuſtodie-
rit corpus ſuum. Sapiens tñ non ſic ſed magis, inquit: oĩ
cuſtodia ſerua cor tuum: q̃a ex ipſo vita procedit. Eſto tñ
cedendũ ſit multitudini: bonũ caſtrũ cuſtodiet qui cuſto-
dierit corpus ſuum. Illud ſanè quærendũ: quænã huic ſit
adhibenda cuſtodia caſtro. Recte ne cuſtodiſſe tibi uidet
aĩa illa corporis ſui caſtrũ: cuius membra uelut coniura-
tione facta: inimico eius dñium tradidere? Sunt enim qui
cum morte fœdus inierunt: pactum pepigerũt cum infer-
no. Incraſſatus eſt, inquit, dilectus & recalcitrauit: incraſ-
ſatus, impinguatus, dilatat⁹. Hæc planè cuſtodia: q̃ lauda- Deut.32
tur à peccatorib⁹ in deſiderijs carnis ſuæ. Quid uobis ui-
detur fratres? Num & in hac parte cedendũ eſt multitudi-
ni? Abſit. Paulũ magis interrogemus: utpote ducem ſtrẽ-
nuũ militiæ ſpũalis. Dic nobis apoſtole q̃ ſit tui cuſtodia
caſtri? Ego, ait, ſic curro nõ quaſi in incertũ: ſic pugno nõ
quaſi aerẽ uerberans. Caſtigo corpus meũ & in ſeruitutẽ 1.Cori.9.
redigo: ne fortè cũ alijs p̃dicauero ipſe reprobus efficiar.
Et alio in loco. Nõ regnet, inq̃t, pctm̃ in urõ mortali cor-
pore: ad obediendũ cõcupiſcentijs eius. Vtilis ꝑfecto cu- Roma.6.
ſtodia. & felix anima q̃ ſic cuſtodierit corp⁹ ſuũ ut nũquã
ſibi uendicet illud inimic⁹. Fuit enĩ aliquãdo cũ hoc meũ
caſtrũ tyrãnidi ſuæ impius ille ſubiecerat ſibi poteſtatiue
membris imperãs uniuerſis. Quãtũ eo nocuerit tẽpore:
p̃ſens adhuc indicat deſolatio & egeſtas. Heu nec cõtinẽ-
tiæ murum in eo nec patiẽtiæ antemurale reliquit. Exter-
minauit uineas: meſſuit ſegetes: arbores extirpauit: q̃ppe
etiã oculus iſte meus depredabat animã meã. Deniq; niſi
q̃a dñs adiuuit me, paulominus habitaſſet in inferno aĩa
mea. Dico aũt infernũ inferiorẽ ubi nulla cõfeſſio: unde
nemini dat exire. Cæterũ ẽt tũc nec carcer illi deerat nec
infernus. Ab ipſo nẽpe cõiurationis & perditionis peſſi-
mæ dep̃hẽſa principio: nõ alibi quàm in domo ꝓpria: car-
cerali eſt mãcipata cuſtodiæ: nec alijs quàm ſuæ illius fa-
miliæ data tortoribus. Erat enĩ illi cõſcientia carcer: erãt
tortores ratio & memoria. Atq; hi quidẽ crudeles, auſte-
ri & immiſericordes: ſed longè minus rugientibus illis p̃-
paratis ad eſcam: quibus erat iamiamq; tradẽda. Sed bñ-
dictus deus q nõ dedit me in captionẽ dẽtibus eorũ. Bñ-
dictus, inquã, dñs qui uiſitauit & fecit redẽptionem. Cũ
enĩ inferiori eã carceri tradere malignus & tortorib⁹ ac-
celeraret: ſed & caſtrũ ipm̃ ignib⁹ cremare ꝑpetuis: ut di-
gna pluris fieret retributio mẽbris: fortior ſupuenit. In-
trauit in caſtellũ Ieſus, q fortẽ alligãs eius uaſa diripuit:
ut q̃ pri⁹ erãt in cõtumeliã: faceret in honorem. Cõtriuit
portas æreas & cõfregit ferreos uectes: uinctũ de domo
carceris & umbra mortis educẽs: porrò egreſſus ei⁹ in cõ-
feſſione. Ipſa eſt enĩ ſcopa qua mundatus carcer & ornat⁹
deinceps regulariũ inſtitutionũ iuncis quibuſdam pul-
chre uirẽtibus de carcere redit in domũ. Habet ergo mu-
lier iam domũ ſuã: habet ubi ſuſcipiat eũ: cui ſuper tantis
beneficijs extat obnoxia. Aliogn uæ ei ſi cũ recipere re-
nuit: ſi nõ detinet: ſi nõ cogit manere ſecũ: qm̃ aduespera-
ſcit. Rediẽs enĩ q prius eiectus eſt: mundatã quidẽ & orna-
tã domũ inuenit ſed uacantem. Relinquit ſiquidẽ mulieri
domus ſua deſerta: quã ſaluatoris hoſpitio dignã exhibe-
re neglexit. Quõ inquis? Poterit ne domus mundata con-
feſſione priorũ delictorum & obſeruatione regularium
inſtitutionum ornata indigna adhuc iudicari habitacu-
lo gratiæ ſaluatoris ingreſſu? Poterit ſine dubio ſi ſuperfi-
cietenus emundata: & iuncis ut dictum eſt ſtrata uirenti-
bus: interius plena ſit luto. Quis enim ſuſcipiendum do-
minum arbitretur in dealbatis mortuorum ſepulchris:
quæ uidentur à foris ſpecioſa: intrinſecus autem ſpurci-
tia & ſanies uniuerſa repleuit? Eſto ſiquidem ut aliquan-
do tanquam ipſa ſuperficie delectatus incipiat primum
apponere pedem: ei qui huiuſmodi eſt primam aliquam
uiſitationis ſuæ gratiam indulgendo: nunquid non reſi-
liet illico cum indignatione? Nunquid non effugiet cla-
mitans. Infixus ſum in limo profundi: & non eſt ſubſtan- p̃s.68.
tia? Virtutis enim ſpecies & non ueritas: quaſi qualitas
eſt non ſubſtantia. Neq; uerò ingreſſum eius exterioris
poteſt conuerſationis tenuis ſuperficies ſuſtinere: quo-
niam omnia penetrat, & in intimis cordibus habitatio
eius. Q. ſi nequaquam ſpiritus diſciplinæ ſubditum ma-
nifeſte peccatis corpus inhabitat: fictum utiq; non mo-
do declinat ſed effugit atque elonguatur ab eo. An ue-
rò aliud eſt quàm fictio execranda: ſi peccata ſuperficie-
tenus radas non intrinſecus eradices? Certus eſto quo-
niam pullulabit uberius: & emundatam ſed uacantem
domũ cum nequioribus ſeptem qui eiectus fuerat hoſtis

Nota. malignus intrabit. Reuerſus eñi ad uomitũ canis odibi-
lis erit multo plus quàm añ: & fiet filius gehẽnæ multipli
citer: qui poſt indulgẽtiã delictorũ in eaſdẽ denuo ſordes
inciderit: ut ſus lota in uolutabro luti. ℂ Vis uidere mũ
datam, ornatã & uacantẽ domũ? Hominẽ intuere qui cõ-
feſſus eſt, & deſeruit manifeſta peccata præcedentia ad iu
dicium: & nunc ſolas mouet manus ad opera mandato-
rũ: corde penitus arido: ductus conſuetudine quadã: pla-
nè quaſi uitula Effraim docta diligere triturã. Exteriorũ
quæ ad modicũ ualẽt ne unum iota præterit: ſed camelũ
glutit dum culicẽ liquat. In corde eñi ſeru⁹ eſt propriæ uo
luntatis: cultor auaritiæ: gloriæ cupidus: ambitionis ama-
tor: aut hæc oĩa aut ſingula quæq; int⁹ uitia fouẽs: & mẽ-
titur iniquitas ſibi: ſed deus non irridetur. Videas enim
interdũ ſic palliatũ hoĩem ut ſeducat etiam ſemetipſm: pe-
nitus non attendẽs uermẽ qui interiora depaſcit. Manet
Oſee.7. enim ſuperficies: & ſalua ſibi oĩa arbitratur. Comederunt
(ait propheta) alieni robur eius & ignorauit. Dicit quia
diues ſum & nullius egeo: cũ ſit pauper & miſer & miſera
bilis. Nam & inuẽta occaſione: ebulire ſaniẽ quæ latebat
in ulcere: & exciſam nõ extirpatã arborẽ in ſiluã pullula-
re uideas denſiorẽ. Qđ periculũ ſi uolum⁹ declinare: ſecu
rim ponamus neceſſe eſt ad radices arborũ nõ ad ramos.
Non ſola inueniaſ in nobis exercitatio corporalis ad mo
dicum ualens: ſed inueniatur utilis ad oĩa pietas & exer-
Textus. citiũ ſpirituale. Mulier, inquit, Martha nomie excepit il-
lum in domũ ſuã: & huic erat ſoror noĩe Maria. Sorores
ſunt: & debẽt eſſe contubernales. Occupaſ hæc circa fre-
quẽs miniſteriũ, illa dñicis eſt intẽta ſermonib⁹. Ad Mar-
tham ſpectat ornatus: ſed impletio ad Mariã. Vacat enim
domino: ut non ſit domus uacans. Sed mũdationem cui
poſſimus attribuere? Erit eñi ſi & hoc inuenerim⁹ domus
in qua ſaluator ſuſcipitur: & munda & ornata: & non ua-
cans. Demus eam Lazaro: ſi & uobis ita uidetur. Et ei ſi-
quidem fraternitatis iure cum ſororibus eſt domus iſta
cõmunis. Dico ſũt Lazarũ quẽ quatriduanũ iamiamq;
fetentem à mortuis excitat uox uirtutis: ut uideatur ſatis
congrue formam gerere pœnitentis. Intret ergo domum
ſaluator & frequenter uiſitet eam: quam pœnitens Laza-
rus mundat: ornat Martha: & Maria replet internæ dedi
ta cõtẽplationi. A Sed fortè curioſus quiſq; requirat:
cur in præſenti euangelica lectione nulla prorſus Lazari
mentio fiat. Arbitror ſanè ne id quidẽ à ꝓpoſita ſimilitu-
dine diſſidere. Virginalẽ eteñi domũ intelligi uolẽs ſpũs
ſiluit non incongrue pœnitentiã quæ malũ utiq; comita-
tur. Abſit eñi ut ꝓpriũ quicquam inquinamẽti dom⁹ hæc
aliquando habuiſſe dicaſ: ut in ea proinde ſcopa Lazari
qrereſ. Q. ſi originalem à parentibus maculam traxit: ſed
minus à Hieremia ſanctificatam in utero: aut non magis à
Ioanne ſpiritu ſancto repletam: credere prohibet pietas
chriſtiana. Hæc eñi feſtis laudibus naſcens honoraſ. Po-
ſtremo cũ omnimodo conſtet ab originali contagio ſola
gratia mundatam eſſe Mariam: quippe cũ & nunc in ba-
ptiſmate ſola hanc maculam lauet gratia: & ſola eam raſe-
rit olim petra circũciſionis: ut omnino pium eſt credere:
proprium Maria delictum nõ habuit: nihilominus ab in-
nocentiſſimo corde etiam pœnitentia longè fuit. Sit er-
go Lazarus apud eos quorũ neceſſe eſt ab operibus mor
tuis cõſciẽtias emũdari: ſecedat inter uulneratos dormiẽ
tes in ſepulchris: ut in thalamo uirginali inueniant Mar
tha & Maria tantum. Ipſa eſt eñi quæ Elizabeth grandæ
& grandeuæ quaſi menſibus tribus humili deſeruiuit of-
ficio: ipſa uerba omnia quæ de filio dicebanſ cõſeruabat
conferens in corde ſuo. Neminẽ ergo moueat q; ſuſcipiẽs
mulier dñm nõ Maria ſed Martha uocaſ: quando in hac
una & ſumma Mariæ: & Marthæ negociũ & Mariæ non
ocioſum ocium inuenitur. Omnis quidem gloria filiæ re
gis ab intus: nihilominus tamen in fimbriis aureis circũ-
amicta eſt uarietate. Non eſt de numero fatuarũ uirginũ:
prudens eſt uirgo, lampadem habet, ſed in uaſe oleũ por-
tat. An fortè excidit uobis euangelica illa parabola: quæ
fatuas uirgines prohibitas narrat ab introitu nuptiarũ?
Erat equidem domus earũ munda: uirgines enim erant,
erat ornata: quia ſimul oẽs: id eſt fatuæ cum prudentibus
lampades ornauerunt: ſed erat uacans: quia in uaſis ſuis
oleum nõ acceperunt. Hinc eſt quod nec ab eis ſuſcipi in
domos ſuas nec admittere eas dignatur ſponſus cæleſtis
ad nuptias. Nõ ſic mulier illa fortis: quæ ſerpentis caput cõ-
triuit. Habes enim poſt multa in laudibus eius: quia non
extinguetur in nocte lucerna ipſius. In ſuggillationẽ hoc
dicitur fatuarum quæ ueniente media nocte ſponſo: con-
querũtur ſero & dicũt. Quia lampades noſtræ extinguũ- Mat.25.
tur. Proceſſit igitur glorioſa uirgo: cuius lampas ardẽtiſ-
ſima ipſis quoq; angelis lucis miraculo fuit, ut dicerent,
Quæ eſt iſta quæ progreditur ſicut aurora conſurgens: Cantic.6.
pulchra ut luna: electa ut ſol: Clarius enim cæteris rutila-
bat: quã repleuit oleo gratiæ præ participibus ſuis: Chri
ſtus ieſus filius eius dominus noſter.

Item unde ſupra. Sermo tertius.

INtrauit Ieſus in quoddam caſtellum: & mulier Luc.10.
quædã Martha noĩe excepit illũ in domũ ſuã.
Quid eſt fratres quòd ẽ duab⁹ ſororibus altera
tñi dñm legitur excepiſſe: & ea ipſa quæ uideſ
inferior? Optimã eñi partẽ elegit Maria teſte ipſo quem
Martha ſuſcepit, ſed prior natu Martha uideſ: & ſalutis
initiũ ſibi magis actio quàm contemplatio noſciſ uendi-
care. Laudat xp̃s Mariã: ſed à Martha ſuſcipiſ: amat Ra-
chelẽ Iacob: ſed Lya ſupponiſ ignorãti. Si de fraude qriſ:
audiat nõ eſſe cõſuetudinis: ut iuniores prius tradanſ ad
nuptias. Q; ſi luteã hãc cogites domum: facile erit noſſe
quẽadmodũ ĩ ea dñm Martha magis excipiat quàm Ma
ria. Qđ eñi ait apl's. Glorificate & portate deũ in corpore 1. Cori.6.
uř̃o: Marthæ diciſ nõ Mariæ. Hæc nimirũ corporis utiſ
inſtrumento: cũ illi potius ſit impedimẽto. Deniq; corp⁹ Sapien.9.
inqt qđ corrumpiſ aggrauat animã, & deprimit terrena
inhabitatio ſenſum multa cogitantem. Nunquid & ope-
rãtẽ? Martha igiſ in domũ ſuã excepit ſaluatorẽ in terris:
Maria potius cogitat quẽadmodũ ſuſcipiaſ ab eo in do-
mo nõ manufacta æterna in cælis. Fortè tñi & ipſa dñm ſu
ſcepiſſe uideſ ſed ĩ ſpũ. Dñs eñi ſpũs eſt. Huic, inqt, (haud
dubiũ qn Marthæ) ſoror erat noĩe Maria. Quæ ẽt ſedẽs Textus.
ſecus pedes Ieſu: audiebat uerbũ illius. Vides q; utraq; ſu
ſcepit uerbũ: hæc in carne: illa in uoce. Martha aũt ſata- Textus.
gebat circa frequẽs miniſteriũ. Quæ ſtetit & ait. Dñe nõ
eſt tibi curæ q; ſoror mea relinqt me ſolã miſtrare? Putas
in domo in qua Chriſtus ſuſcipiſ uox murmuratiõis au-
dietur? Felix domus & beata ſemper cõgregatio eſt: ubi
de Maria Martha conqueriſ. Nã Mariæ Marthã æmula
ri prorſus indignũ prorſus illicitũ eſt. Alioquin ubi legiſ
Mariã cauſante qa ſoror mea religt me ſolã uacare? Ab-
ſit abſit: ut qui deo uacat: ad tumultuoſam aſpiret fratrũ
officialiũ uitã. Martha ſemp inſufficiẽs ſibi & minus ido-
nea uideaſ: aliiſq; magis id operis qđ adminiſtrat opꝫt
imponi. Reſpondit aut ei Ieſus. Martha Martha ſolicita Textus.
es & turbaris erga plurima. Vide ꝓrogatiuã Mariæ quẽ
in omni cauſa habeat aduocatũ. Indignaſ ſiqdẽ phariſæ⁹:
conqueriſ ſoror: etiam diſcipuli murmurãt: ubiq; Maria
tacet: & pro ea loquiſ Chriſtus. ℂ Optimã, inquit par- Textus.
tẽ elegit ſibi Maria, quæ nõ auferẽſ ab ea in æternũ. Hoc
unũ illud neceſſarium eſt: hæc una quã propheta tã ſedu-
le requirebat. Vnã, inquit, petii à domino hanc requiram. Pſal.16.
Quid tamen ſibi uult fratres q; optimam partẽ Maria di-
citur elegiſſe? Vbi iam erit quod aduerſus eam proferre
ſolemus: ſi quando fortè adminiſtrantis Marthæ turba-
tionem inæqualitatem diiudicare uoluerit? Melior eſt Eccl.42
iniquitas uiri: quàm benefaciens mulier. Vbi erit & illud. Ioan.12.
Si quis mihi miniſtrauerit, honorificabit eum pater me- Matt.20
us. & illud. Qui maior eſt ueſtrum, erit miniſter ueſter.
Poſtremo quæ conſolatio eſt laboranti, quaſi in eius
ſuggillationem partem ſororis attollere? Vnum ergo
arbitror ẽ duobus: ut aut de electione Maria laudetur q;
pars ipſa quantum in nobis eſt ſit omnibus eligẽda: aut
certẽ ut

certè ut neutrũ dicaꝛ defuiſſe:nec in partẽ quãlibet ꝑcipi-
taſſe ſententiã:ſed ad obedientiã p̄ceptoris ĩ utrũlibet ſit
parata.Quis eñ ſicut Dauid fidelis ingrediẽs egrediẽs &
pſ.56. pergens ad imperium regis:Deniqꝫ paratum,inquit,cor
meum:paratum cor meum non ſemel tantum ſed & ſcd'o
& uacare tibi & ꝓximis miniſtrare.Hæc planè pars opti-
ma q̄ nõ auferet:hæc mẽs optima q̄ nõ mutabit:quocunqꝫ
1.Thim.3. uocaueris eã.Bonũ,iquit,acquirit gradũ q bene miniſtra
uerit:fortè meliorẽ q bene uacauerit deo:optimũ aũt qui
perfect⁹ eſt in utroqꝫ.Vnum adhuc dico ſi tñ id de martha
licet ſuſpicari.Nõnie eñ quaſi ocioſam reputaſſe uideꝛ,
quã ſibi dari petijt adiutricẽ? Sed carnalis eſt & oĩno non
percipit q̄ ſunt ſpũs dei:ſi qs fortè uacãtẽ aĩam:ſua de ua-
catione redarguit.Audiat igitur optimam eſſe hanc par-
tem q̄ maneat in æternum.Nũquid nõ rudis quodammõ
uideꝛ anima quæ diuinæ cõtemplationis penitus expers
illam intrauit regionem:ubi hoc unũ oĩm opus:unum ſtu
dium,eadem uita? D Sed cõſideremus fratres quemad-
modum in hac domo noſtra tria hæc diſtribuerit ordina-
tio charitatis:marthæ ammuniſtrationem:Mariæ cõtem-
plationem:lazari pœnitentiam.Habet hæc ſimul quæcun
qꝫ perfecta eſt anima: magis tamen uidentur ad ſingulos
ſingula pertinere:ut alij uacent ſanctæ contemplationi alij
dediti fraternæ adminiſtratiõi:alij in amaritudine animæ
ſuæ recogitent annos ſuos tanquàm uulnerati dormien-
tes in ſepulchris.Sic planè ſic op⁹ eſt:ut Maria pie & ſub-
limiter ſentiat de deo ſuo Martha benigne & miſericordi
Eze.14. ter de proximo:lazarus miſere & humiliter de ipſo. Gra-
dum ſuum quiſqꝫ conſideret.Si inuenti fuerint in ciuitate
hac Noe:Daniel:Iob:ipſi iuſtitia ſua liberabuntur ait do-
minus:ſed filium aut filiã u õ liberabunt.Nemini uos blan
dimur:utinã nec ueſtrũ quiſpiam ſe ſeducat. Quibus eñ
nulla credita eſt diſpenſatio:adminiſtratio nulla commiſ-
ſa,his oĩno ſedendum erit aut ſecus pedes Ieſu cum Ma-
ria:aut certè cum lazaro intra ſepta ſepulchri. Quidni er-
ga multa turbetur Martha quæ ſolicita eſt ꝓ multis? Tibi
ergo cui neceſſitas hæc nõ incumbit:è duobus unum eſt
neceſſarium:aut non turbari penitus:ſed delectari magis
in domino:aut ſi id necdum potes:turbari non erga pluri
ma:ſed ut de ſe ꝓpheta loqtur ad teipſũ. Iterũ dico ne qs
de ignorantia habeat excuſationem. Oportet te frater ad
quẽ de fabricanda ſeu regenda inter undas diluuij archa
nihil ſpectat aut uirum eſſe deſideriorum ut Daniel erat:
aut cũ beato Iob uirũ dolorũ & ſciẽtẽ infirmitatem. Alio
quin uereor ne tepidũ & nauſeã prouocantem euomat ex
ore ſuo q te inuenire cupit:aut ſui cõſideratione calidum
charitatis igne flagrantẽ.aut tua ipſius cognitiõe frigidũ
& aqua cõpũctiõis ignita diaboli iacula reſtinguẽtẽ. Sed
& ipſam quoqꝫ Marthã ammonitã eſſe neceſſe eſt:id maxi-
me q̄ri inter diſpẽſatores ut fidelis qs inueniaꝛ.Erit autem
fidelis ſi neqꝫ quæ ſua ſunt quærat:ſed q̄ Ieſu chriſti ut ſit
intentio pura:nec ſuam faciat ſed dñi uolũtatẽ:ut ſit actio
ordinata.Sunt eñ quorum non ſimplex eſt oculus & reci
piunt mercedem ſuã:ſunt qui feruntur ꝓprijs motib⁹ ani-
morum:& cõtaminata ſunt uniuerſa q̄ offerũt:qppe cum
uoluntates eorũ inueniantur in eis.Veni nunc mecum ad
nuptiale carmen & conſideremus quẽadmodum ſponſus
Cãt.2. ſibi ſponſam uocat nec ullum omiſerit ex his tribus: nec
addiderit:ultra.Surge,inquit,propera amica mea formo-
ſa mea,columba mea & ueni.An non amica eſt:que dñicis
lucris intẽta fideliter ipſam quoqꝫ pro eo ponit aĩam ſuã?
Quoties eñ pro uno ex minimis eius ſpũale ſtudium in-
terponit:toties pro eo ſpũaliter ponit animam ſuam? An
non formoſa quæ reuelata facie gloriã dñi ſpeculando in
eandẽ imaginem transformatur de claritate in claritatem
tanquã à dñi ſpũ? An non columba quæ plangit & gemit
in foraminib⁹ petræ:in cauernis maceriæ:tanquã ſepulta
ſub lapide.Mulier,ait,Martha nomine excepit eum in do
mũ ſuam.Certum eſt hui⁹ tenere locum fratres officiales;
quos fraternæ charitatis intuitus uarijs adminiſtrationi
bus deputauit. Vtinam autem & ego ipſe inter diſpenſa-
tores fidelis merear inueniri.Quibus enim conuenienti⁹
uidetur aptandum quod dñs ait:martha martha ſolicita
es:quàm prælatis:ſi tñ digne in ſolicitudine præſunt? Aut
quis turbatur erga plurima:niſi cui & mariæ uocantis &
lazari pœnitentis:ſed & ipſorum quibus onera ſua parti-
tur uniuerſa incumbit ſolicitudo? Vide martham ſolici-
tam:uide martham erga plurima turbatam:apoſtolum lo
quor:qui p̄latos ſolicitudinis ammonens gerit ipſe ſolici
tudinem omnium eccleſiarum.Quis infirmatur,inquit,& 2.cori.11.
ego non infirmor? Quis ſcandalizatur & ego non uror?
Suſcipiat igitur martha dñm in domum ſuam: cui mini-
rum credita eſt diſpẽſatio domus.Mediatrix eſt ut ſibi pa-
riter & ſubiectis ſalutem obtineat:ſuſcipiat gratiam ſicut
ſcriptum eſt.Suſcipiãt mõtes pacẽ populo:& colles iuſti- pſ.71.
ciã.Suſcipiãt & cæteri coadiutores eius ſinguli pro quali
tate miniſterij ſui:excipiant chriſtũ ſeruiant chriſto mini-
ſtrẽt ei in mẽbris ſuis:ille in infirmis fratrib⁹:ille in paupe
rib⁹:ille in hoſpitib⁹ & peregrinis.Quibus ita ſolicitis cir
ca frequens miniſterium uideat maria quemadmodum ua
cet & uideat qñ ſuauis eſt dñs.Videat inquã quàm deuo-
ta mente quàm trãquillo ſedeat aĩo,ſecus pedes Ieſu:pro-
uidens eum ſemp in conſpectu ſuo & uerba ex ore eius ex
cipiẽs:cuius & aſpectus delectabilis & eloquiũ dulce. Dif
fuſa eſt enim gratia in labijs tuis:& eſt ſpecioſus forma pre
filijs hominum imo etiam ſuper omnem gloriam angelo-
rum.Gaude & gratias age Maria quæ partẽ optimã elegi
ſti.Beati enim oculi qui uidẽt quæ tu uides:& aures quæ
merentur audire quod audis.Beata planè quæ uenas ſu-
ſurrij diuini percipis in ſilentio:in quo utiqꝫ bonũ eſt ho-
mini dñm expectare.Simplex eſto nõ tantum ſine dolo &
ſimulatione:ſed & abſqꝫ multiplicitate occupationum ut
tecum ſit ſermocinatio eius cuius & uox dulcis & facies
decora. Vnum caue ne abundare incipias in ſenſu tuo &
uelis plus ſapere quàm oportet ſapere ne fortè dũ lucem
ſectaris impingas in tenebras:illudẽte tibi dæmonio meri
diano:de quo non eſt huius temporis diſputare.Nam la-
zarus quo deuenit? Vbi poſuiſtis eum? Sorores alloquor
quæ ſepelierunt fratrem,prædicatiõe & miniſterio exem-
plo & orõne? Vbi ergo poſuiſtis eũ? Abſcõditus eſt foſſa
humo:ſub lapide iacet:nõ facile inuenitur. Propterea non
erit incongruum quatriduano quartum reſeruare ſermo-
nem:ut iuxta ſaluatoris exẽplum. Audientes. Ecce quem Ioan.11.
amas infirmatur:& nos maneamus hic die iſto.

Item in eadem ſolemnitate. Sermo.IIII.

TEmpus loquẽdi eſt omni carni cũ aſſumitur in
carnati uerbi mater in cælũ:nec ceſſare debet à
laudibus humana mortalitas cum hoĩs ſola na
tura ſupra immortales ſpũs exaltaꝛ in uirgine.
Sed de ei⁹ gloria nec ſilere deuotio patitur:nec dignũ ali-
quid ſterilis concipere cogitatio:aut inerudita poteſt lo-
cutio parturire.Hinc eſt q & ipſi cæleſtis curiæ principes
in conſideratione tantæ nouitatis clamant non ſine am-
miratione.Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto delitijs af- Cãt.8.
fluens? Ac ſi manifeſtius dicant:Quanta eſt hæc: & unde
ei aſcendenti utiqꝫ de deſerto affluentia tanta delitiarum?
Nec enim pares inueniuntur delitiæ uel in nobis quos in
ciuitate domini lætificat fluminis impetus:q à uultu glo-
riæ uoluptatis gloria potamur. Quæ eſt iſta quæ de ſub ſo
le(ubi nihil eſt niſi labor & dolor & afflictio ſpiritus)aſcẽ
dit delitijs ſpiritualibus affluẽs? Quidni delitias dixerim
uirginitatis decus cum munere fœcunditatis: humilitatis
inſigne diſtillantem charitatis fauũ miſericordiæ uiſcera
plenitudinem gratiæ: prærogatiuam gloriæ ſingularis?
Aſcendens igitur de deſerto regina mundi:etiam angelis
ſanctis ut canit eccleſia:ſpecioſa facta eſt & ſuauis in deli-
tijs ſuis, Deſinant tamen deſerti huius mirari delitias.
Quia dominus dedit benignitatem:& terra noſtra dedit pſ.84.
fructum ſuum.Quid mirãtur de terra deſerta Mariã aſcen
dere delitijs affluentem? Mirentur potius pauperem chri
ſtum de cæleſtis regni plenitudine deſcendentem longè
enim ampliori miraculo dignum uidetur dei filium pau-

lominus ab angelis minorari: quàm dei matrem ſup ange-
los exaltari. Illiꝰ ſiqdē exinanitio, facta eſt repletio noſtra:
illiꝰ miſeriæ, mundi delitiæ ſunt. Deniq; cū diues eſſet pp
nos paup factꝰ eſt: ut nos eiꝰ inopia ditaremur. Sed & cru
cis ignominia credentiū facta eſt gloria. Adhuc aūt & ad
monumētū ꝓperat uita noſtra: ut quatriduanū reducat à
monumēto & eū de quo uobis hodie ſi meminit charitas
ueſtra ſermo debeſ lazarū q̄rit: ut quæratur & inueniatur
a lazaro. In hoc eñ charitas: nō quaſi nos dilexerimꝰ deū:
ſed qa ipe prior dilexit nos. Age igitur dñe q̄re quē amas
ut & amantem facias & quærentem. Quære ubi poſuerūt
eū: iacet eñ clauſus: ligatus oneratus. Iacet ī ergaſtulo cō-
ſcientiæ: teneſ uinculis diſciplinæ: & tāquā lapide ſuppo-
ſito premiſ & opprimiſ onere pœnitētiæ: maxime qd' de-
ſit interim fortis ut mors dilectio & charitas oia ſuſtinēs.
Et in his oibus iam fetet dñe, quatriduanus eſt eñ. Credo
iam multorū ingenia præuolant ut intelligant quē uelim
dicere lazarū. En ſine dubio q nuper pctō mortuus fodit
ſibi parietē ut uideat abominationes multas & malas pra
Pſalm. 2. ui & iſcrutabilis cordis ſui: & iuxta ꝓphetā alium. Ingreſ-
ſus eſt in petram abſconditus foſſa humo à facie furoris
domini. A Sed quid eſt dñe iam fetet quatriduanus eſt
enim? Fortè enim fetorem iſtum & quatuor dies iſtos nō
continuo quiuis intelligat. Ego primam arbitror timoris
diem qua nimirū irradiāte cordibus noſtris peccato mo-
rimur & quodammodo ſepelimur in conſcientijs noſtris.
Secunda, ni fallor, agitur in labore certaminis, ſolet nem-
pe inter primordia conuerſionis acrius inſurgere tētatio
prauæ conſuetudinis: & uix extingui poſſunt iacula igni-
ta diaboli. Tertia nihilominus doloris etiā uidetur dum
recogitat quis annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ: nec
tam laborat declinando futura quàm præterita plangen-
do deplorat. Miraris q hos dixerim dies. Sed ſepulturæ
debenſ dies nebulæ & caliginis: dies luctus & amaritudi
nis. Sequitur dies pudoris non diſſimilis tribus: quando
iam horribili confuſione operitur anima miſeranda: dum
nimis conſiderat quæ & quanta deliquerit: & in oculis
cordis tetras uerſat imagines peccatorum. Animus hu-
iuſmodi nihil diſſimulat: ſed diiudicat: ſed aggrauat: ſed
exaggerat uniuerſa: non ſibi parcit durus iudex in ſemet-
ipſum. Vtilis qdē exacerbatio: & digna miſeratione cru-
delitas: facile ſibi diuinā concilians gratiā dū pro eo mēs
æmulaſ etiā cōtra ſeipſam. Verūtamē lazare ueni foras ne
in tāto fetore diutius immoreris. Caro putrida putredini
proxima eſt: & qui confunditur uehementius & tabeſcit:
prope eſt ut deſperet. Propterea lazare ueni foras. Abyſ-
ſus abyſſum inuocat: abyſſus luminis & miſericordiæ: abyſ
ſum miſeriæ & tenebrarum. Maior illius bonitas quam
iniquitas tua: & ubi peccatum abundat ſuperabundare
gratiam facit lazare inquit ueni foras. Ac ſi manifeſtius di
cat: quouſq; conſcientiæ tuæ caligo te detinet: quādiu in
cubiculo tuo graui corde compungeris. Veni foras: pro-
cede: reſpira in lucem miſerationum mearū. Hoc enim eſt
Eſa. 48. quod in propheta legiſti. Infrænabo os tuum laude mea
ne pereas. Euidentius quoq; propheta alius de ſeipſo. Ad
Pſal. 41. meipſum, inquit, anima mea turbata eſt: propterea ero me
mor tui. Iam uero quid ſibi uult quod ait: tollite lapidem:
& poſt pauca ſoluite eum? Nunquid poſt uiſitationē gra-
tiæ conſolantis: ceſſabit agere pœnitentiam quoniam ap-
propinquauit regnum cælorum: aut abijciet diſciplinam:
ne fortè iraſcatur dominus & pereat de uia iuſta. Abſit
hoc. Tollatur lapis ſed pœnitentia maneat: non iam pre-
mens & onerans ſed uiuidam & robuſtam mentem robo-
rans atq; confirmans: nimirum cuius cibus quem antea
neſciebat domini facere uoluntatem. Sic & diſciplina non
iam conſtringit liberum: tm illud. Iuſtis non eſt lex poſi-
1. Tim. 1. ta: ſed uoluntarium regit & dirigit in uiam pacis. Super
hac lazari ſuſcitatione manifeſtius pſallit propheta. Non
derelinquas animam meam in inferno quia ut dixiſſe me-
Pſalm. 15 mini: ſecundo huius feſtiuitatis die infernꝰ quidam & car
cer animæ, rea conſcientia eſt. Nec dabis ſanctum tuum:
non ſuum ipſius: ſed tuum utiq; quem ipſe ſanctificas: ui-
dere corruptionem. Corruptioni ſiquidem proximꝰ erat
quatriduanus qui cœperat iam fetere. Prope erat ut peni-
tus diſſolueretur & ueniens in profundum malorum con
temneret impius: ſed preuentus uoce uirtutis: & ab ea ui-
uificatus gratias agit dicēs: Notas mihi feciſti uias uitæ: Vbi ſupra
adimplebis me lætitia cum uultu tuo. Ad ipſius ſiquidem
contemplationem euocaſti & eduxiſti ab inferno animam
meam: dum anxiaretur ſuper me ſpiritus meus: intuens:
conſcientiæ propriæ faciem nimis abominandam. Clama
uit, inquit, uoce magna. Lazare ueni foras. Magna utiq; Textu.
uoce non tam ſono clamoſa: quàm pietate & uirtute ma-
gnifica. Sed quo deuenimus? Nunquid non ſupra cælos
uirginem proſequebamur euntem? Et ecce cum lazaro de
ſcendimus in abyſſum. A ſplendore uirtutis ad fetorem
quatriduani procliuis decurrit oratio. Cur hoc niſi quia
pondere proprio ferebamur: & trahebat nos materia: tan
to uberior utiq; quanto familiarior. Fateor imperitiam
meam: puſillanimitatem propriam nō abſcondo. Non eſt
equidem quod me magis delectet: ſed nec eſt quod terreat
magis quàm de gloria uirginis Mariæ habere ſermonem.
B Vt enim ſileam interim ineffabile priuilegium merito-
rum: & prerogatiuam penitus ſingularem: tanto eam de-
uotionis affectu amplectuntur: honorant: ſuſcipiunt: ut di
gnū eſt uniuerſi: ut licet de ea loqui geſtiāt, oēs tamen qc-
quid diciſ de indicibili eo ipſo quod dici potuerit: minus
gratum ſit minus placeat: minus acceptetur. Quidni mi-
nus ſapiat quicquid de incomprehenſibili gloria compre
hendere potuerit mens humana. Ecce enim ſi in ea lauda-
uero uirginitatem mihi multæ uirgines poſt eam uidētur
offerri. Si humilitatem prædicauero inuenietur fortè uel
pauci qui docēte filio eius mites facti ſunt & humiles cor-
de. Si magnificare uoluero miſericordiæ eius multitudi-
nem: ſunt aliqui miſericordiæ uiri etiam & mulieres. Vnū
eſt in quo nec primam ſimilem uiſa eſt nec habere ſequen-
tem: gaudium matris habens cum uirginitatis honore.
Optimam partem elegit ſibi maria. Optimam planè quia
bona fœcunditas coniugalis: melior autem caſtitas uirgi-
nalis: prorſus autem optima eſt fœcunditas uirginea ſeu
fœcunda uirginitas, Mariæ priuilegium eſt: non dabitur
alteri: quia non auferetur ab ea. Singulare eſt: ſed conti-
nuo etiam indicibile inuenitur: ut nemo aſſequi poſſit: ſic
nec eloqui quidem. Quid ſi & illud adijcias: cuius mater?
Quæ iam poterit lingua etiam ſi angelica ſit: dignis ex-
tollere laudibus uirginem matrem: matrē aūt non cuiuſ-
cunq; ſed dei? Duplex nouitas: duplex prærogatiua: du-
plex miraculū: ſed digne prorſus aptiſſimeq; conueniens.
Neq; enim filius alius uirginem: nec deum decuit partus
alter. Verūtñ non hoc tantum ſi diligenter attendas: ſed
cæteras quoq; uirtutes ſingulares prorſus inuenies in ma
ria: quæ uidebanſ eſſe communes. Quæ enim uel angelica
puritas vͦginitati illi audeat cōpari: quæ digna fuit ſpūs
ſancti ſacrariū fieri: & habitaculū filij dei? Si rerum pretia
de raritate pēſamus: q̄ prima in terris angelicā propoſuit Lucæ. 1.
ducere uitā ſup oēs eſt. Quō, inquit, fiet iſtud: qm̄ uirum
nō cognoſco? Immobile ꝓpoſitū uirginitatis: qd' nec an-
gelo filiū ꝓmittente aliquatenus titubauit. Quō, inquit,
fiet iſtud? Neq; eñ eo mō quo fieri ſolet in cæteris. Virum
penitus non cognoſco nec filij deſiderio: nec ſpe prolis.
Quāta uero & quàm precioſa hūilitatis vͦtus cū tāta puri
tate: cū innocētia tāta: cum conſcientia prorſus abſq; deli
cto: imo cum tantæ gratiæ plenitudine? Vnde tibi humili
tas & tanta humilitas ô beata? Digna planè quam reſpice
ret dñs: cuius decorē concupiſceret rex: cuius odore ſua-
uiſſimo ab æterno illo paterni ſinus attraheret accubitu.
Vide enim quàm manifeſte ſibi cōcinant uirginis noſtræ
canticum & nuptiale carmen: nimirū cuius uterus ſponſi
thalamus fuit. Audi mariam in euangelio. Reſpexit, in-
quit, humilitatē ancillæ ſuæ. Audi eandē in epithalamio. Vbi ſupra
Cum eſſet rex, inquit, in accubitu ſuo: nardus mea dedit Cañ. 1.
odorem ſuū. Nardus quippe herba humilis eſt & pectus
purgat:

purgat:ut manifeſtũ ſit humilitatem nardi noĩe deſignari cuius odor & decor inuenerit gratiã apud deũ. Sileat miſericordiã tua uirgo beata:ſi qs eſt q inuocatã eã in neceſſitatibus ſuis ſibi meminerit defuiſſe. Nos qdẽ ſeruuli tui cæteris in uirtutibꝰ cõgaudemus:tibi ſed in hac potiꝰ nobis ipſis. Laudamus uirginitatẽ:humilitatẽ miramur:ſed mĩa miſeris ſapit dulcius:mĩam amplectimur cariꝰ:recordamur ſæpius,crebrius inuocamus. Hæc eſt em̃ que totiꝰ mũdi reparationẽ obtinuit:ſalutem oĩm impetrauit. Conſtat em̃ pro uniuerſo genere humano fuiſſe ſolicitã:cui di-

Luce.1.

ctũ eſt. Ne timeas maria inueniſti gratiã:utiq; quã quærebas quis ergo mĩæ tuæ ò bñdicta longitudinem & latitudinẽ ſublimitatẽ & profundũ queat inueſtigare? Nã longitudo eius uſq; in diẽ nouiſſimũ:inuocãtibus eã ſubuenit uniuerſis. Latitudo eiꝰ replet orbẽ terrarũ:ut tua quoq; mĩa plena ſit omnis terra. Sic & ſublimitas eius ciuitatis ſupnæ inuenit reſtaurationẽ:& pfundũ eius ſedẽtibus in tenebris & ĩ umbra mortis obtinuit redẽptionẽ. Per te em̃ cælũ repletũ:infernus euacuatus eſt:inſtauratæ ruinæ cæleſtis hieruſalẽ:expectãtibus miſeris uita perdita data. Sic potentiſſima & piiſſima charitas & affectu cõpatiendi & ſubueniendi abundat effectu:æque locuplex in utroq;. Ad hũc igiẽ fontẽ ſitibunda properet aĩa noſtra. Ad hũc miæ cumulũ tota ſolicitudine miſeria noſtra recurrat:ecce iam quibus potuimus uotis aſcendentẽ te ad filium deduximus & proſecuti ſumus ſaltẽ à longè uirgo bñdicta. Sit pietatis tuæ ipam quã apud deũ gratiã inueniſti notã facere mũdo:reis ueniam:medelã ægris:puſillis corde robur:afflictis cõſolationẽ:periclitantibus adiutoriũ & liberationẽ,ſctis tuis pcibꝰ obtinẽdo. In hac quoq; die ſolennitatis & lætitiæ:dulciſſimũ mariæ nomẽ cũ laude inuocantibus ſeruulis:per te regina clemẽs:gratiæ ſuæ munera largiatur Ieſus chriſtus filius tuus dominus noſter qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

In eadem ſolennitate Sermo quintus. G

Luce.10.

INtrauit Ieſus ĩ quoddã caſtellũ. Quod dñs ac ſaluator noſter:ſemel & in uno loco uiſibiliter tũc tẽporis dignatus eſt operari:hoc etiã nunc ubiq; terrarũ in cordibꝰ electorũ operaẽ quotidie inuiſibiliter:Ecce enim euangelio loquente audiuimus:& in quoddã caſtellũ ĩtrauit Ieſus:& mulier quædã Martha noĩe excepit illũ:& reliqua. Quod eſt aũt hoc caſtellũ niſi cor hũanũ:qđ priuſquã dñs ad illud ueniat cupiditatis foſſa uallaẽ:muroq; obſtinatiõis claudiẽ:atq; in interiori latitudine ſua babylonica turre erigiẽ? Tria certè omni oppido ſunt maxime neceſſaria:uictualia quibus ſuſtentenẽ:munitio qua ptegantẽ:arma quibꝰ hoſtibꝰ reſiſtant. Sic ergo & huius caſtelli incole uictũ habent uoluptatẽ corporis:& ſeculi uanitatẽ qbus paſcũtur. Habẽt & qua tegunẽ proprij cordis duritiam:ut uerbi dei ſagittis potentibus uix aut nunquã penetrari ualeãt. Accincti ſũt armis,carnalis.ſ.ſapientiæ argumẽtis,qbus contra hoſtes

Luce.16.

repugnãt. Vnde ſcriptum eſt. Filii huiꝰ ſeculi prudẽtiores filijs lucis in gñatione ſua ſunt. At uerò chriſto uiſitante: & intrãre caſtellũ hoc euertiẽ:& p eo nouũ aliud pulchrũ

2,Cori.5.

ac ſpũale cõſtruitur:impleturq; qđ diciẽ. Si qua in chriſto noua creatura uetera tranſierunt:& ecce facta ſunt omnia noua ſublata quippe cupiditate expanditur ingens ſinus deſiderij:ut ad eius aduentum multomagis anhelet mens ad cæleſtia:quàm prius terrenis incubuerat. Iam ponitur murus continentiæ antemurale patientiæ. Surgit autem hoc opus à fundamẽto fidei & creſcit p dilectionẽ pximi uſq; ad charitatẽ dei q̃ eſt in ſuperiori tabulatu & in ppugnaculis eiuſdẽ muri qa nimirũ tũc pfecta eſt uirtꝰ cõtinẽtiæ qñ in unitate fidei cũ pximis cõiter uiuentes nõ ſupplicij metu:uel humanæ laudis appetitu:ſed ſolo diuini amoris obtẽtu à pctis nos cõtineamꝰ. Vel certè ideò charitas dei:qua.ſ.nos diligit ſup murũ eſſe uideẽ ut p cõtinẽti ſuo pugnare ſignificeẽ:& qa cõtinentia crebris ualidiſq; tẽtatoris ictibus reſiſtere nõ poſſit niſi eiꝰ gr̃a ptegatur. Idcirco em̃ antemurale patiẽtiæ ponitur:ne ad impugnandã continentiã facilis diabolo pateat acceſſus. Qui ergo protegente patientia continenter uiuunt: ipſi bene cũ apſo proteſtantur & dicunt. Quis nos ſeparabit à cha-

Roma.8.

ritate chriſti:Tribulatio an anguſtia:an perſecutio:an fames:an nuditas:an periculum:an gladius? Vides quàm ſolidus ſit continentium murus:quos neq; mors,neq; uita,neq; angeli,neq; principatus,neq; ptãtes,neq; uirtutes,neq; iſtãtia,neq; futura,neq; fortitudo,neq; altitudo,neq; profundum,neq; creatura aliqua poteſt ſeparare à charitate dei quæ eſt in chriſto Ieſu:Sed iam pulſemus ad eius portas:ſcilicet iuſtitiæ:ut aperiantur nobis ingreſſiq; per eas uideamus intus magna opera domini exquiſita in omnes uoluntates eius. Ibi enim operante ipſo conſtruitur tanquam in monte ſion euangelica illa turris:per quã humiliato corde aſcendunt in cælum ſancti de conualle plorationis. Aſcendunt inquam non uirtute ſua:ſed auxilio & gratia dei:ſicut ait ſpirituſſanctus per prophetam Dauid. Beatus uir cuius eſt auxilium abs te: aſcenſiones

Pſ.83.

in corde ſuo diſpoſuit. Quæris ubi? In conualle plorationis:hoc eſt in humilitate uitæ præſentis. Et eãdẽ ipam gratiam replicat dicens:Etenim benedictionem dabit legiſlator. C Quo autem pertingat aſcenſus:uel ad quem fru-

Vbi ſupra.

ctum perducat aſcendentes ipſa gratia: protinus ſubiungit. Ibunt,inquit,de uirtute in uirtutem:uidebitur deus deorum in ſion. Hæc eſt merces & hic eſt finis fructus noſtri laboris uiſio ſcilicet dei Quis non hunc tantum fructum rebus omnibus uiſibilibus & inuiſibilibus incomparabiliter præferat? Quis eſt cuius uel gelidum pectus hoc deſiderium non accẽdat? Hæc eſt enim illa gratia quã no-

Ioan.1.

bis commendat beatus Iohannes euangeliſta dicens. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus: gratiam pro gratia. Ex quibꝰ ſcilicet uerbis innuitur:ꝙ triplicem gratiam diuinitus accepimus:unam qua cõuertimus: aliam qua in tentationibus adiuuamur:tertiam qua probati remuneramur. Prima nos initiat,per quam uocamur:ſecunda prouehit qua iuſtificamur:tertia conſummat qua glorificamur. Et prima quidem beneplacitũ eſt:ſecunda meritũ:tertia pmiũ. De pria dictũ eſt:& de plenitudine eius omnes accepimus:de duabus reliquis dictum eſt: & gratiam pro gratia:id eſt munera gloriæ æternæ pro merito temporalis militiæ. Sit ergo prima gratia in muro continentiæ ad quã uocamur:ſit ſecunda in aſcenſu turris quã aſcendimus:ſit tertia in eius culmine quo peruenimus. Hic itaq; id eſt in hoc culmine cum ad aliud perueniunt qui bene proficiunt fiunt iam locus & ſedes dño:de quali-

bus ſcriptum eſt. Illuc enim aſcẽderunt tribus tribus dñi

Pſal.121.

ad confitendum noĩ dñi. Quia illic ſederunt ſedes in iudicio. Et quidem dũ adhuc erãt in muro cõtinẽtiæ & in acie ſtabant impugnari poterant:& primo tanquàm adiutor notus erat in iudæa deus:cum uerò iam in iſta ſtatione cõſiſtunt ubi dominum ſpeculatur:in Iſrael magnum nomẽ eius: & factus eſt in pace locus eius: & habitatio eius in ſion. Ibi confregit potentias arcuũ ſcutũ & gladiũ & bellum:quia ibi nullꝰ motus carnis reſiſtit ſed oĩmodis ſubiecta eſt ſpiritui. Nunc locum ardenter deſiderabat pro-

Pſalm.131.

pheta cum diceret. Si dedero ſomnum oculis meis & palpebris meis dormitatiõem. Et requiem temporibus meis donec inueniam locum dño. Huc etiam uolare cupiens.

Pſal.54.

Quis,inquit,dabit mihi pẽnas ſicut columbæ:& uolabo & requieſcam? Iam uerò ſi quæratur de caſtelli huius habitatoribus quis cibus ad ſuſtentandum: quod munimẽ ad protegendum:q̃ue arma ſuppetant ad repugnãdum? Poſſumus ſatis rõnabiliter reſpõdere ꝙ quemadmodum carnalibus carnis opa fuerũt uictus:ita his multo melior cibus ſit fructus ſpiritus. Cibus etiã eorum ut faciant uoluntatem patris omnipotẽtis. Cibus eorũ uerbũ dei quo paſcũtur oẽs ſcti:tam hoĩes quàm angeli. Vñ ſcriptum eſt.

Deute.8.

Nõ in ſolo pane uiuit hõ:ſed in oĩ uerbo qđ procedit de ore dei. Munimentũ eorũ eſt ſicut dictum eſt murus continentiæ:& antemurale patientiæ. Habẽt contra hoſtes ar-

Ephe.6.

ma quæ deſcribit apls. Loricam iuſtitiæ:ſcutum fidei:ga-

leam ſalutis : & gladiũ ſpũs qđ eſt uerbũ dei:nec quẽquã
moueat ꝙ idẽ uerbũ dixerim eſſe & cibũ & gladiũ:quaſi
impoſſibile uel abſurdum ſit.In rebus ꝗppe materialibus
aliud hoc:aliud eſt illud:& alibi ꝗritur hoc:alibi illud. In
rebus uero ſpũalibꝰ nõ aliud hoc eſt quam illud:nec alibi
ꝗritur hoc:alibi illud:ſed oĩa ſunt nobis in deo:& eſt deꝰ
oĩa in nobis, B Ecce em̃ in natura rerũ:qđ tã diuerſum
quàm panis & lapis : & tñ ſi ad intellectũ myſticũ referas
utrũqꝫ idẽ ſignificat.Nõ idẽ xp̃s eſt dictꝰ & panis & lapis:
panis.ſ.uiuus:& lapis quẽ reprobauerũt ædificãtes.Vtrũ
Textus. qꝫ quidẽ eſt ꝑ ſignificationẽ:licet neutrũ ſit ꝑ ꝓprietatem.
Sed iam reuertamur ad ꝓpoſitũ.Intrãte Ieſu in hũc caſtel
lũ duæ ſorores martha & maria:id eſt opatio & intellectꝰ:
excipiũt illũ.Excipiũt dixerim:an excipiũť? Sed ſiue hoc
ſiue illud dicať:utrũqꝫ ꝓdeſt illis,nõ Ieſu.Et Ieſus ꝗdẽ cũ
ad illas uenit:duo cõfert eis cõgruentia ſingulis : uirtutẽ
1.Corin.1. & ſapiam.Virtutem operationi:ſapiam intellectui. Vnde
etiam ab ap̃lo prædicatur dei uirtꝰ & dei ſapia. Sed quid
eſt ꝙ intrantem eum martha excipit:diſcurrit : miniſtrat:
maria uero ſecus pedes ſedens ingreſſi:in eius uerbũ cor
ſuſpendit:niſi ꝙ prius eſt actio:poſtea uerò cõtemplatio?
Quiſquis em̃ ad intelligentiã ꝑuenire deſiderať : profecto
Eccle.1. neceſſe eſt ut prius per opa bona ſeſe diligenter exercocat
Pſal.118. ſicut ſcriptum eſt.Fili concupiſcens ſapientiam,conſerua
Actu.15. iuſtitiam:& deus præbebit illam tibi.Et alibi.A mandatis
tuis intellexi.Et fide purgans corda eorum.Qua fide? Fi
de per dilectionem operante.Habet martha dum agit for
mam bene operantis:maria uerò ſpeciẽ exprimit contem
plationis:dũ ſedet:dũ tacet:dum interpellata non reſpon
det:ſed tm̃ in dei uerbum toto mentis ſtudio intẽdit ac ſo
lam quã diligit gratiã diuinæ cognitiõis cætera reſpuens
medullitus haurit:foriſqꝫ uelut inſenſibilis redditur:dum
intus ad contemplanda dñi ſui gaudia feliciſſime rapitur.
Gene.5. Sine dubio talis eſt illa:quæ in canticis loquitur.Ego dor
mio & cor meũ uigilat.Duobꝰ aũt modis martha excipit
dñm:& duplex ei conuiuium parat : quia duobus modis
excluſerat eum.Duo quippe ſunt in opatiõe ꝗ nobis deũ
auferunt flagitia.ſ.& facinora.Flagitia dicimus.ſ.ꝗ in no-
bis:facinora ꝗ in ꝓximos peccando cõmittimus.Itẽ ſunt
duo ꝗ deũ reddũt:cõtinẽtia & beneuolẽtia:ut.ſ.ex contra
Roma.6. riis cõtraria curenť.Hinc em̃ ſcriptũ eſt.Sicut exhibuiſtis
mẽbra ueſtra ſeruire immũditiæ & iniqtati ad iniquitatẽ
ita & nũc exhibete iuſtitiæ in ſanctificationẽ.Dũ ergo pa
randis talibus epulis occupatur martha multum ſatagẽs
pro parte ſua:uult etiam mariam:id eſt intellectum & oĩa
interiora ſuæ actioni inſiſtere operiqꝫ ſuo perficiendo ope
ram dare.Itaqꝫ conqueritur de ſorore ꝙ ab ea adiuuetur:
non tamẽ ad ipſam ſed potius ad dñm querelam dirigẽs.
Textus. Dñe nõ eſt tibi curæ ꝙ ſoror mea reliquit me ſolam mini-
ſtrare? dic ergo illi ut me adiuuet.Vbi ſanè aduertenda eſt
delatio quædã & honoris obſequium erga dñm ꝙ.ſ.ipſo
ꝑſente nõ ſit auſa martha euocare mariam: qnimo & apud
ip̃m querelã depoſuerit:ip̃mqꝫ dñm uocauerit in cuiꝰ po-
teſtate ſit imperare ſorori qcqd neceſſe fuerit.Nõ ergo mi
remur ſi quẽpiã laborantẽ & bene operantẽ aduerſum fra
trẽ uocãtẽ murmurare uideamus:qa hoc in euãgelio legi-
mus marthã feciſſe aduerſus mariã. Qꝫ autem maria qñqꝫ
murmurauerit aduerſus marthã:eò ꝙ eius actionibus im-
plicari uellet:nuſquã oĩno reperitur.Neqꝫ enim utrumqꝫ
ſimul agere competenter ſufficeret,& curis.ſ.exterioribus
deſeruire:& internis ſapientiæ deſiderijs uacare. De ipſa
Eccle.16. quippe ſapientia ſcriptum eſt.Et qui minoratur actu per-
cipiet illam.Propterea maria ſedet : immotaqꝫ manet nec
uult interrumpere ſilentij quietem:nec iocundam amittat
cõtemplationis dulcedinẽ.præſertim cum intus ipſum au
pſal.45. diat dominũ dicentem. B Vacate & uidete qm̃ ego ſum
deus.Hic ſanè cõſiderandũ eſt tria eſſe que impediunt cõ-
templationẽ.Equidẽ aiæ noſtræ oculus intelligentia eſt.
Sicut enim oculo corporis lux corporea & cætera quæqꝫ
corporalia uidentur:ita deus qui eſt lumen incircumſcri-
ptũ & eius inuiſibilia utcũqꝫ intellectu percipiuntur.Diſ-
ferunt autem in hoc exterior & interior oculus:ꝙ exterio
ri quidẽ corporea lux extrinſecus ut uideat admouetur:
interiori uero creatoris lumen intrinſecus ut diſcernat in
funditur. C Vtrumqꝫ uerò oculum tria ſunt quæ ad ui-
dẽdũ impediunt.Primũ ergo de exteriori atqꝫ uiſibili diſ-
ſerat ratio nr̃a:ut de rebus uiſibilibus ordine diſputandi
facilius aſſurgat ad intelligibilia.Poteſt ſanè fieri ut ille ſa
nus ſit & pateat:ſed qm̃ lux exterior ei deſit nil uideat.E cõ
trario ſit aliqñ ut præſens quidem ei lux ſit:ſed fortè ſan-
guine ſeu quolibet humore cõcreto turbatus:cernere mi
nime poſſit.Iterum ſolet plerũqꝫ contingere ut neutrum
deſit ei nec lux nec ſalus:ſed tñ aliqua pulueris iniectione
lædať:quo ſit ut eiꝰ acies retundať.Sunt ergo tria ꝗ hunc
oculũ impediunt:tenebræ:humor concretus puluis inie-
ctus.Hæc ipſa ſunt etiã ꝗbus interior oculꝰ impeditur ſed
alia noĩa ſortiunť.Nã qđ hic tenebræ:ibi pctã dicuntur.
Ipſa uerò pctã confluunt in memoriã quaſi in quandã ſen
tinã:& hic eſt ille humor concretus.Qđ autem hic puluis
dicitur:hoc ibi cura terrenorũ actuum nuncupatur. Hæc
igiť tria ſunt quæ oculũ intelligentiæ confundunt:atqꝫ à
contemplatione ueri luminis excludunt tenebræ.ſ.pecca-
torum:recordatio eorundem peccatorum:cura terrenoꝝ
actuũ.Primo illo morbo turbatum ſe plangebat prophe-
ta cum diceret.Dereliquit me uirtus mea:& lumen oculo Pſal.37.
rum meorũ,& ipſum non eſt mecũ. Cum enim luce iuſti-
tiæ deſtituimur:nil aliud quàm peccatorũ noſtrorũ tene-
bras inuenimus. Item ſecundo ſe grauari ſentiebat cum
dicebat . Conuerſus ſum in erumna mea dum configitur Pſal.31.
ſpina:peccatorum ſcilicet recordatio: Tertio occupari ſe Pſal.101.
conqueritur cum dicit.Quia cinerẽ tanquã panẽ mandu
cabã.Cinerem.ſ.actionis pro pane contemplationis.Qui-
cunqꝫ ergo mentis oculum diuinæ contemplationi uult
intẽdere profecto neceſſe eſt ut eum prius ab hoc triplici
impedimento ſtudeat purgare.Quod ſi quis facere contẽ
dat nouerit contra triplicem morbum triplex quoqꝫ fore
remedium.Nam primus quidem per confeſſionem:ſecun
dus per orationem:tertius curatur per quietem.Hoc ter-
tio id eſt cura actionis poterat ab intentione ſua præpedi-
ri Maria.Ideoqꝫ miniſtrante Martha ſedet ipſa:manetqꝫ
quieta.Illa igitur conquerente & iſta tacente, audiamus Textus.
quid dominus pro maria reſponderit.Martha,inquit,ſo-
licita es & turbaris erga plurima. Erga plurima quidem
turbaris:dum & tibi continentiam & proximis paras ne-
ceſſitatis impenſam. Nam ut continentiam habeas : ſoli-
cita es uigilare:ieiunare:corpus tuum caſtigare. Vt cæte-
ris præſtes:inſtes operi:ut habeas unde tribuas neceſſi-
tatem patienti.Porro erga hæc plurima turbaris:ſed unũ
eſt neceſſarium . Niſi enim opus tuum in unitate feceris:
deo qui unus eſt,acceptum (teſte ipſo) profecto non erit.
Scriptum quippe eſt . Non eſt qui faciat bonum:non eſt Pſalm.13.
uſqꝫ ad unum.Hinc eſt ꝙ in illa piſcina mouebatur aqua Iohan.5.
& ſanabatur unus . Hinc eſt ꝙ decem leproſis mundatis: Lucæ.17.
unus regreſſus eſt cum magna uoce magnificans deum.
Cui etiam dominus cæteris reprobatis : teſtimonium lau
dis aſcribit dicens.Nónne decem mundati ſunt & nouem
ubi ſunt? Non eſt inuentus qui rediret & daret gloriã deo
niſi hic alienigena.Paulus quoqꝫ ait.Omnes quidem cur- 1.Cor.9.
runt:ſed unus accipit brauium . His itaqꝫ & alijs quam-
plurimis ſcripturarũ eloquijs perſpicue docemur : quàm
unitas probabilis ſit:maxime autem ex præſenti loco ubi
dominus ait.Porrò unum eſt neceſſarium. Sed ſciendum
ꝙ alia eſt unitas ſanctorum quam ex ſcripturis iam com-
mendauimus . Alia eſt facinoroſorum quæ nihilominus
ex eiſdem ſcripturis oſtenditur & improbatur.De hac em̃
ſcriptum eſt.Aſtiterunt reges terræ:& principes conuene Pſal.2.
runt in unum aduerſus dñm & aduerſus chriſtũ eius. De
hoc iterum euangeliſta.Abeuntes phariſæi cõſilium inie- Mat.22.
runt:ut caperent Ieſum in ſermone.Et iterũ.Collegerunt
pontifices & phariſæi concilium . Vt quid hoc? Sicut Io-
annes teſtatur:ut interficerent Ieſum. B Quàm uerò per Ioan.11.
tinax ſit iſta reproborum unitas:docet ipſe dominus qui
de corpore

Iob.41. de corpore diaboli ad beatum Iob loquitur dicens. Cor-
pus illius quaſi ſcuta fuſilia & compacta ſquamis ſe pre-
mētibus. Vna uni coniungitur: & ne ſpiraculum quidem
incedit per eas. Vna alteri adhærebit: & tenētes ſe nequa-
quā ſeparabūtur. Talis unitas imo uerò peruerſitas ſolet
eſſe aliquorum fratrum tepide ac remiſſe conuerſantium
quibus ſi quid honeſtatis aut inſigne cuiuſquā bonæ con
ſuetudinis perſuadere uelis, promptiores ſunt maiori di-
ſpendio ac difficultate grauiori reſiſtere: quàm facili com-
pendio aſſequi uelle: qđ rectum eſſe conſtiterit. Peruerſa
& execrāda talis unitas. Hac ergo à cordibꝰ & ſermonibꝰ
noſtris excluſa: illā quæ bona eſt & tñ bonorū eſt ꝓſequa
mur. Et ipſa quidem gemina eſt. Alia eſt enim quæ iuſtifi-
cat: alia quæ glorificat. Illa meritum: iſta præmium eſt. de-
Actu.4. niqꝫ de illa ſcriptum eſt. Multitudinis credētium erat cor
1.Cor.6. unum & anima una. De hac autem. Qui adhæret domino
unus ſpūs eſt. Et qm̄ in futuro magis ſperanda eſt (res eſt
enim futuri tp̄is magis quàm præſentis) eā interim omit-
tamus & à deo ſperemus potius quàm tractemꝰ. Illā uerò
quæ iuſtificat quæ etiā nunc potiſſimum neceſſaria: eſt in
uſum noſtri operis aſſumamus. Ipſa eſt enim decus ſuaui-
Pſal.132. tatis: quam dulcedine ſacra inſonat pſalmiſta. Ecce quàm
bonū & quàm iocundū: habitare fratres in unum. Cuius
unitatis cū deſcripſiſſet ſermo ꝓpheticus pulchritudinē
eius: etiā nō tacuit utilitatē: qm̄ illud inquiens mandauit
dñs bñdictionem & uitam. Hic. ſ. benedictionem: & in fu-
turo ſæculo uitā æternā. Ipſa eſt inquā unitas quā ſumma
Ephe.4. diligentia obſeruandam tradidit apl̄s dicens. Sollicití ſer
uare unitatem ſpūs in uinculo pacis. Seruaᷣ autē hoc uni-
tatis bonum duobus modis ab his qui curam gerunt ſer-
uandi. Debet quiſqꝫ perfectus unitatem habere ad ſeip̄m:
debet & ad proximum: Ad ſeipſum per integritatem: ad
proximum per cōformitatem. Omnis quippe creatura: &
maxime rationalis debet ſuum principium imitari. Si er-
Deute.6. go deus noſter unus eſt dicente Moyſe. Audi iſrael dñs
deus tuus unus eſt: ſed & ille cum ſit unus & idem atqꝫ in
ſeipſo perfectus nec ullo indigens: ineſt ei tñ benignitas
erga nos: & amor ex beniuolentia in nos ueniens: debe-
mus & nos quiſqꝫ ſibi unus eſſe per integritatem uirtutis
& unum cum proximis per uinculū dilectionis. Hanc imi
tationē loquens de charitate commendat nobis apl̄s Io-
1.Ioan.6. annes dicens. Quia ſicut ille eſt: & nos ſumus in hoc mun-
do. A Sed hanc unitatem quam quēqꝫ ſibiipſi diximus
habere debere: tria ſunt quæ ſolēt impedire: nimietas: pu-
ſillanimitas: leuitas. Et nimij quidem ſunt qui putant ſe
poſſe quod non poſſunt: & quod non acceperunt præſu-
munt. Quorū ſpeciem tenebat petrus in paſſione dñi: cū
Luce.22. diceret. Dñe tecū paratus ſum & in carcerem & in mortē
ire. Puſillanimes contrarij ſunt nimiis. Et horum quoqꝫ te
Luce.5. nuit imaginē petrus cū diceret. Exi à me: quia homo pec-
cator ſum dñe. Leues ſunt & inconſtantes: qui circumferū
tur oī uēto doctrinæ: quibꝰ quod pauloante placuit nūc
diſplicet: & quod nunc eligunt poſt paululū reprobant.
Sed quid prodeſt hæc uitia enumeraſſe: niſi etiam doca-
mus quibꝰ remedijs poſſit quiſqꝫ in ſemetipſo curare? Per
ſequamur unitatis inimicos: nec cōuertamur donec defi-
ciant igitur contra nimietatem opponenda eſt conſidera
tio propriæ fragilitatis. Ipſa enim eſt quæ odioſam præ-
ſumptionem potiſſimum deijcit. Contra puſillanimitatem
habenda eſt diuinæ fiducia poteſtatis: ut quod tuis uiri-
bus non poſſe putas: ex illius adiutorio poſſis & cū apl̄o
dicas. Omnia poſſum in eo qui me confortat domino Ie-
Phil.4. ſu chriſto. Contra leuitatem adhibenda eſt conſolatio ſe-
nioris. ſ. ne doctrinis uarijs & peregrinis abducatis: ſed fa
cias qđ lex diuina præcipit. Interroga patrem tuum & an
nunciabit tibi: maiores tuos & dicent tibi. Diximus de il-
la unitate quam habet quiſqꝫ ad ſeipſum: dicamus & de il
la quam habet ad proximum. Sed illa duobus modis ha-
betur: dum & nos per dilectionem tendimus in alterū: &
alterius quoqꝫ uiciſſim in nobis recipimus affectū. Et hoc
etiam duobus modis impeditur: obſtinatione & ſuſpitio-
ne. Obſtinatio non permittit nos ad alterius cor ingredi:
nec ſuſpitio patiᷣ credere nos ab alijs amari. Ita ſicut dum
nec nos aliū obſtinati diligimus: nec ab alijs diligi ſuſpi-
tioſi putamus: unitas q̄ cum proximis habenda eſt impe-
diatur. Verū huic duplici morbo duplex charitas mede-
tur. illa. ſ. quæ non ſua quærit: & iterū illa quæ oīa credit.
Habeat obſtinatus charitatem non quærentem quæ ſua
ſunt & alios diligat. Habeat ſuſpitioſus charitatē omnia
credentem: & ab alijs ſe diligi ſine dubio credat.

De beatiſſima uirgine maria conſequēter poſt aſſumptionem: & poteſt legi cum ſequentibus in uiſitatione eiuſdem. Sermo. Luce.1.

AVe gratia plena. Non in ſola uirginitate cōſta-
re poterat gratiæ plenitudo: neqꝫ enim omnibꝰ
eſt de ea accipere. Felices qui non inquinaue-
runt ueſtimenta ſua: & cum regina noſtra uirgi-
nitatis priuilegio gloriantur. Sed num unam tantum be-
nedictionem habes ô domina? Et mihi obſecro ut benedi-
cas. Perijt uirtus illa à me: non eſt iam uel aſpirare ad illam.
Computrui in ſtercore meo: ut iumentum factus ſum. Sed
nunquid non erit mihi etiam aliquid apud te? Non erit
ubi poſſim eſſe tecum: quia iam ſequi non ualeo quocūqꝫ
ieris. Quærit angelus puellam quam præparauit dominꝰ
filio domini mei. Bibit ipſe de idria tua, cognata ſibi uirtu
te delectatus. Sed nunquid non etiam iumentis potum tri
bues? Bibit angelus ꝙ uirum nō cognoſcis: bibant iumē-
ta ꝓ de humilitate ſingulariter gloriaris. Reſpexit (inquit Luce.1.
dominus) humilitatem ancillæ ſuæ. Nā uirginitas ſine hu
militate fortaſſe habet gloriam: ſed non apud deum: humi
lia ſemper excelſus reſpicit: qui alta à longè cognoſcit: &
humilibus dat gratiam qui ſuperbis reſiſtit. Sed fortè ne
quidem in his duabus metretis plena eſt idria tua: capax
eſt ipſa quoqꝫ tertiæ metretæ: ut iam non ſolum homines
& iumenta: ſed ipſe quoqꝫ ex ea bibat architriclinus. Hoc
enim uinum bonum quod ſeruauimꝰ uſqꝫ adhuc. Haurit
miniſter angelus ut ferat architriclino: patrē dico qui tri-
nitatis principiū architriclinus merito nominatur at ſiq-
dem angelus fœcunditatem eius commendans que tertia
eſt metreta: quod ex te naſcetur ſanctum uocabitur filius
dei. Ac ſi dicat. Cum eo ſolo tibi eſt gñatio iſta cōmunis.

De eadem Sermo conſequens præcedentem.

AVe maria gratia plena. Bene plena quia deo &
angelis & hominibus grata. Hominibꝰ per fœ-
cunditatem: angelis per uirginitatem: deo per
humilitatem. In hoc tertio à dño ſe reſpectam
teſtatur: quia humilia reſpicit: & alta à longè cognoſcit. Si
cut enim oculi ſathanæ omne ſublime uidet: ita oculi dñi
omnem humilē intuenᷣ. A Vnde ait in cantico cāticorū
Reuertere reuertere ſunamitis: reuertere reuertere ut in- Cā.9.
tueamur te. Quater dicit reuertere propter quadruplicē
ſuperbiam: per quam à domino auerſa non uidebatur. Eſt
enim ſuperbia cordis: ſuperbia oris: ſuperbia operis: ſup-
bia habitus. Superbia cordis eſt: quando homo in oculis
ſuis magnus eſt: contra quam ſapiens orat dicens. Extol- Eccl.23.
lentiam oculorum meorum ne dederis mihi. Et alibi. Ve Eſa.5.
qui ſapientes eſtis in oculis ueſtris. Superbia oris uel lin-
guæ quæ & iactantia dicitur eſt: qn̄ homo non ſolum ma-
gna de ſe ſentit: ſed etiam loquitur. Vñ pſalmiſta: Diſper- Pſ.11.
dat dñs uniuerſa labia doloſa: & linguam magniloquam.
Superbia operis eſt: qn̄ homo exteriori quadā ſupbia ut
magnus appareat agit: de qua idem pſalmiſta ait. Non ha- Pſal.100.
bitabit in medio domus meæ: qui facit ſuperbiam. Super
bia habitus eſt: qn̄ homo ut glorioſus uideatur precioſis
ſe ornat ueſtibus. Vnde petrus apoſtolꝰ. Non in ueſte pre 1.Pet.3.
cioſa. Et dñs. Qui mollibus ueſtiuntur in domibus regū Matt.11.
ſunt: ubi ſuperbia abundat. Sunt autem quinqꝫ quæ ad re
medium tam mortiferæ peſtis à domino rationali animæ
ſunt poſita: locus, corpus, tētatio diaboli, prædicatio xp̄i
& cōuerſatio eius. Locus: quia exilium: corpus: quia one-
roſum: tentatio: quia inquietat: xp̄i prædicatio: quia ædi-
ficat: & conuerſatio eius, quia informat. His quaſi quinqꝫ
ſenſibus, deus humilitatem operatur in aīa. Sicut enī aīa

uita eſt corporis:ita deus uita eſt animæ; & ſicut corpus
mortuũ eſt qđ p quinqꝫ ſenſus ab aĩa nõ uegetatur:ita aĩa
mortua eſt:quæ per hæc a domino non humiliatur,

Item de eadem uirgine Maria de uerbis apocalypſis beati Ioannis Sermo. C

Apoc.12. SIgnũ magnũ apparuit ĩ cælo:mulier amicta ſo-
le:& luna ſub pedibꝰ eiꝰ:& in capite eius coro
na ſtellarũ duodecim. Vehementer qdẽ nobis
dilectiſſimi uir unus & mulier una nocuere:ſed
grãs deo p unũ nihilominus uirum:& mulierẽ unã oĩa re
ſtaurant:nec ſine magno fœnore gratiarũ. Neqꝫ eñ ſicut
delictũ ita & donũ:ſed excedit damni æſtimationẽ bñficij
magnitudo. Sic nimirũ prudẽtiſſimus & clementiſſimus
artifex qđ quaſſatũ fuerat nõ cõfregit:ſed utilius oĩno re
fecit:ut uidelicet nobis nouũ formaret adam ex ueteri:&
euã transfunderet in mariã. Et qdẽ ſufficere poterat xp̃s ſi
quidem & nunc oĩs ſufficientia noſtra ex eo eſt:ſed nobis
bonũ non erat eſſe hoĩem ſolũ. Congruũ magis ut adeſſet
noſtræ reparationi ſexus uterqꝫ:quorũ corruptioni neu-
ter defuiſſet. Fidelis plane & potẽs mediator dei & hoĩm
homo chriſtus Ieſus:ſed diuinã in eo reuerẽtur hoĩes ma-
ieſtatẽ. Abſorpta uidet̃ in deitatẽ humanitas:nõ ꝙ muta-
ta ſit ſubſtãtia:ſed affectio deificata. Non ſola illi cantatur
mĩa:cantatur pariter & iudiciũ:qa & ſi didicit ex his quæ
paſſus eſt cõpaſſionẽ ut miſericors fieret:habet tñ & iudi-
ciariã poteſtatẽ. Deniqꝫ deus noſter ignis conſumens eſt.
Quidni uereat̃ pctõr accedere:ne queſadmodũ fluit cera à
facie ignis,ſic peat ipſe à facie dei? Iam itaqꝫ nec ip̃a mulier
bñdicta in mulieribꝰ uidet̃ ocioſa:inuenit̃ equidẽ locus
eius in hac recõciliatione. Opus eſt eñ mediatore ad me-
diatorẽ iſtũ,nec alter nobis utilior quàm maria. Crudelis
nimirũ eua p quã ſerpens antiquus peſtiferũ etiã ipſi uiro
uirus infudit:ſed fidelis maria q ſalutis antidotũ & uiris
& mulieribꝰ ppinauit. Illa eñ miniſtra ſeductiõis:hæc pro
pitiatiõis:illa ſuggeſſit p̃uaricationẽ:hæc iniecit redẽptio
nẽ. Quid ad mariam trepidet humana fragilitas? Nihil au
ſterũ in ea:nihil terribile:tota ſuauis eſt:oĩbus offerẽs lac
& lanã. Reuolue diligẽtius euangelicæ hiſtoriæ ſeriẽ uni-
uerſam:& ſi qd fortè increpatoriũ:ſi qd durũ:ſi qđ deniqꝫ
ſignũ uel tenuis indignationis occurrerit in maria:de cæ
tero ſuſpectam habeas & accedere uerearis. Qđ ſi ut uerè
ſunt plena magis oĩa pietatis & gratiæ:plena manſuetudi
nis & mĩæ:q̃ ad eã ptinẽt inueneris:age gratias ei q talem
tibi mediatricẽ benigniſſima miſeratiõe puidit in qua ni-
hil poſſit eſſe ſuſpectum. B Deniqꝫ oĩbus oĩa facta eſt:ſa-
pientibus & inſipientibus copioſiſſima charitate debitri-
cẽ ſe fecit:oĩbus miæ ſinũ aperit:ut de plenitudine eius ac
cipiãt uniuerſi:captiuus redẽptionẽ:æger curationem:tri
ſtis cõſolationẽ:peccator ueniã:iuſtus gratiã:angelus læ-
titiã deniqꝫ tota trinitas gloriã filij pſona carnis humanæ
ſubſtantiã:ut nõ ſit qui ſe abſcondat à calore eius. C Pu
tas ne ipſa eſt ſole amicta mulier? Eſto ſiquidẽ ut de preſen
ti eccleſia intelligẽdum pphetice uiſiõis ſeries ipſa demõ
ſtret:ſed id plane nõ incõuenienter mariæ uidet̃ attribuẽ-
dũ. Nimirũ ea eſt q̃ uelut alterũ ſolẽ induit ſibi. Quẽadmo-
dum eñ ille ſup bonos & malos indifferenter orit̃:ſic ipſa
quoqꝫ p̃terita nõ diſcutit merita:ſed oĩbus ſeſe exorabilẽ
oĩbus clemẽtiſſimã p̃bet:oĩm deniqꝫ neceſſitates ampliſſi-
mo quodam miſerat̃ affectu. Nam & defectus oĩs ſub ea:&
qcquid fragilitatis ſeu corruptiõis eſt excellẽtiſſima qua-
dã ſublimitate præ cæteris oĩbꝰ excedit & ſupergreditur
creaturis:ut merito ſub pedibꝰ eiꝰ luna eſſe dicat̃. Alioqn
nihil magnũ dixiſſe uidebitur ſit luna iſta ſub pedibꝰ eius
quam ſup oẽs angelorũ choros:ſup cherubim quoqꝫ & ſe
raphin exaltatã nefas eſt dubitare. Solet aũt luna non mõ
defectũ corruptiõis ſed & ſtultitiã mẽtis,nõnunquã uerò
& eccleſiã huiꝰ tẽporis deſignare. Illã quidẽ ꝓpter muta-
bilitatem:hanc ſane ꝓpter ſuſceptũ aliunde ſplendorem.
Vtraqꝫ uero ut ita dixerim luna ſub mariæ pedibus con-
Eccl 27. grue ſatis ponit̃:alio tñ atqꝫ alio mõ. Siquidem ſtultus ut
luna mutatur;ſapiens autem permanet ut ſol. In ſole nimi-
rũ & feruor & ſplendor ſtabilis:in luna ſolus ſplẽdor atqꝫ
is oĩno mutabilis & incertus:qui nunquã in eodẽ ſtatu p-
maneat. Iure ergo maria ſole phibet̃ amicta:quæ profun-
diſſimã diuinæ ſapiẽtiæ ultra quã credi ualeat penetrauit
abyſſum:ut quantũ ſine perſonali unione creaturæ cõdi-
tio patit̃ luci illi inacceſſibili uideat̃ immerſa. Illo nimirũ
igne prophetæ labia purgantur:illo igne ſeraphin accen-
duntur. Lõgè uerò aliter maria meruit non uelut ſumma-
tim tangi:ſed operiri magis undiqꝫ & circumfundi:& tan-
quam ipſo igne concludi. Candidiſſimus ſanè ſed & calli-
diſſimus huius mulieris amictus:cuius omnia tam excel-
lenter irradiata noſcuntur:ut nihil in ea nõ dico tenebro-
ſum:ſed obſcurum ſaltem uel minus lucidum:ſed nec tepi-
dum quidẽ aliquid aut non feruentiſſimum liceat ſuſpica-
ri. Inſipiẽtia uerò oĩs,longe ſub pedibus eius eſt:ut peni-
tus abſit hæc ab inſipientium mulierum numero:& colle-
gio uirginum fatuarum. Imo uerò & unicus ille ſtultus &
totius ſtultitiæ princeps:qui uerè mutatus ut luna ſapien
tiam perdidit in decore ſuo,ſub mariæ pedibus concalca
tus & contritus miſeram patitur ſeruitutem. Nimirũ ipſa
eſt quondam à deo promiſſa mulier ſerpentis antiqui ca-
put uirtutis pede cõtritura:cuius planè calcaneo:in mul-
tis uerſutijs inſidiatus eſt,ſed ſine cauſa:ſola eñ contriuit
uniuerſam hæreticam prauitatem. Alius non de ſubſtan-
tia carnis ſuæ chriſtum edidiſſe dogmatizabat:alius par-
uulum nõ peperiſſe ſed reperiſſe ſibillabat:alius (uel poſt
partum) uiro cognitam blaſphemabat,alius dei matrem
audire non ſuſtinens, magnum illud nomen theotocos
impijſſime ſuggillabat:ſed contriti ſunt inſidiatores:con-
culcati ſupplantatores:confutati derogatores:& beatam
eam dicunt oẽs generationes. Deniqꝫ & cõtinuo p hero-
dem draco inſidiatus eſt parienti:ut naſcentem excipiens
filiũ deuoraret:ꝙ inimicitiæ eſſent inter ſemen mulieris &
draconis. Iam ſi eccleſia lunæ magis intelligenda uidetur
uocabulo ꝙ uidelicet non ex ſe ſplẽdeat:ſed ab eo q dicit.
Sine me nihil poteſtis facere:habes mediatricem quam ti Ioan. 15.
bi pauloante commendauimus euidenter expreſſam. Mu-
lier,inquit,amicta ſole & luna ſub pedibus eius. B Am- Apoc. 12
plectemur mariæ ueſtigia fratres mei & deuotiſſima ſup-
plicatione beatis illius pedibus prouoluamur. Teneamus
eam:nec dimittamꝰ donec benedixerit nobis. Potens eſt
enim nempe,uellus eſt medium inter rorem & aream:mu-
lier inter ſolem & lunã:maria inter chriſtum & eccleſiã cõ
ſtituta. Sed fortè miraris nõ tã uellꝰ opertũ rore:quã ami-
ctã ſole mulierem. Magna ſiquidem familiaritas ſed mira
oĩno uicinitas ſolis & mulieris. Quomõ enim in tã uehe-
menti feruore:tam fragilis natura ſubſiſtit? Merito quidẽ
admiraris Moyſes ſancte & curioſius deſideras intueri.
Veruntñ ſolue calciamenta de pedibus tuis & in uolucra
pone carnalium cogitationum ſi accedere concupiſcis.
Vado,inquit,& uidebo uiſionem hanc magnam. Magna Exo.3.
planè uiſio,rubus ardens ſine combuſtione:magnũ ſignũ:
mulier illæſa manẽs amicta ſole. Nõ eſt rubi natura optum
undiqꝫ flammis,manere nihilominus incombuſtum:non
mulieris potẽtia ut ſuſtineat ſolis amictum. Nõ eſt uirtu
tis humanæ ſed nec angelicæ quidem. Sublimior quædã
neceſſaria eſt. Spũſſctũs,inquit,ſuperueniet i te. Et tãquã Luce.1.
rñdeat illa qm̃ ſpũs eſt deus:& deus noſter ignis cõſumẽs
eſt:uirtus ait non mea non tua:ſed altiſſimi obumbrabit
tibi. Nihil itaqꝫ mirum ſi ſub tali obumbraculo talis etiã
à muliere ſuſtineatur amictus. Mulier,inquit,amicta ſole:
planè amicta lumine tanquam ueſtimento. Non percipit
fortè carnalis:nimirum ſpirituale eſt ſtultitia illi uidetur.
Non ſic uidebatur apoſtolo qui dicebat. Induimini domi Roma.13.
nũ Ieſum chriſtum. Quàm familiaris ei facta es dña:quàm
ꝓxima:imo quã itima fieri meruiſti:quãtã inueniſti grãm
apud eũ. In te manet & tu i eo:& ueſtis eum & ueſtiris ab
eo. Veſtis eum ſubſtantia carnis:& ueſtit ille te gloria ſuæ
maieſtatis. Veſtis ſolem nube:& ſole ipſa ueſtiris. Nouum
enim fecit dominus ſuper terrã ut mulier circũdaret uirũ:
nec alium quàm xp̃m:de quo dicit̃. Ecce uir oriens nomen
eius.

eius. Nouum quoq; fecit in cælo: ut mulier ſole appareret
amicta. Deniq; & coronauit eum: & uiciſſim ab eo meruit
coronari. Egredimini filiæ ſion & uidete regē ſalomonē in
diademate: quo coronauit eū mater ſua. Verū hoc alias. In-
terim ſanè ingredimini magis & uidete reginam in diade
Textus. mate quo coronauit eā filiꝰ ſuꝰ. In capite, inqt, eiꝰ corona
ſtellarū duodecim. Dignū planè ſtellis coronari caput: qđ
& ipſis lōgè clariꝰ micās ornet eas potiꝰ quā orneſ ab eis.
Quidni coronēt ſidera: quā ſol ueſtit? Sicut dies uerni cir
cundabāt eā flores roſarū & lilia cōualliū. Nimirum leua
ſponſi ſub capite eius: & iā dextera illiꝰ amplexaſ eā. Quis
illas æſtimet gēmas? Quis ſtellas noiet qbus mariæ regiū
diadema cōpactū eſt? Supra hoiem eſt coronæ huiꝰ rōnē
exponere indicare cōpoſitionē. Nos tñ ꝓ modulo noſtræ
exiguitatis abſtinētes a piculoſo ſcrutinio ſecretorū: non
incongrue forſitan duodecim ſtellas iſtas: duodecim ꝓro-
gatiuas grãrū intelligere uideamur: qbus Maria ſingula-
riter adornaſ. Siqdē inuenire eſt in maria ꝓrogatiuas cæ-
li: ꝓrogatiuas carnis: ꝓrogatiuas cordis: & ſi fuerit terna-
rius iſte ꝑ quaternariū multiplicatꝰ: habemꝰ fortè ſtellas
duodecim: qbus regiuæ nr̄æ diadema ꝓfulgeat uniuerſis.
Mihi ſanè ſingularis rutilat fulgor: prio qdē i mariæ gña-
tione: ſcđo in angelica uiſitatiōe: tertio in ſpūs ſupuētiōe
quarto i filij dei inenarrabili cōceptiōe. Sic & i his quoq;
ſidereū planè ir radiat decus: ꝙ uirginitatis primiceria: ꝙ ſi
ne corruptione fœcūda: ꝙ ſine grauamine grauida: ꝙ ſine
dolore puerpera. Nihilominus etiā ſpāli quodā ſplēdore
in maria coruſcant: manſuetudo pudoris: deuotio humi-
litatis: magnanimitas credulitatis: martyrium cordis. Ve-
ſtræ quidem ſedulitatis erit ſingula quæq; diligentius in-
tueri. Nos iterim ſatiſfeciſſe uidebimur: ſi breuiter ea po-
tuerimus demonſtrare. Quod ergo ſidereum micat in ge-
neratione Mariæ? Planè ꝙ ex regibus orta: ꝙ ex ſemine
abrahæ: ꝙ generoſa ex ſtirpe Dauid. Si id parum uidetur:
adde ꝙ gñationi illi ob ſingulare priuilegium ſctitatis di-
uinitus noſcitur eſſe conceſſa: ꝙ longè ante eiſdē patribꝰ
cælitus repromiſſa: ꝙ myſticis præfigurata miraculis: ꝙ
oraculis ꝓnūciata ꝓpheticis: hāc ſacerdotalis uirga dum
ſine radice floruit: hāc gedeonis uellus dum in medio ſic-
cæ areæ mādauit: hanc in ezechielis uiſione orientalis por
ta ꝗ nulli unquā patuit præſignabat. Hanc deniq; præ cæ-
teris Eſaias nūc uirgā de radice ieſſe oriturā promittebat
nūc euidētius uirginē parituram. Merito ſignum hoc ma
gnū in cælo apparuiſſe ſcribiſ: ꝙ tanto ante de cælo no[...]i
tur fuiſſe promiſſum: Dñs ait, ipſe dabit uobis ſig[...]m. Ec
Eſa.7. ce uirgo concipiet. Magnum profecto ſignum d[...]dit quia
& magnus ipſe qui dedit. Huiꝰ ergo prærogatiuæ fulgor
quorū nō uehemēter reuerberat aciē oculorū? Iam in eo
quod tā reuerenter atq; officioſiſſime ab archangelo ſalu-
tata eſt: ut iam in regali ſolio ſupra omnes cæleſtium ordi-
nes regionum exaltatam cernere uideretur: & paulominꝰ
adoraturus fœminam: qui ſolebat ab hominibus hactenꝰ
æquanimiter adorari: excellētiſſimum nobis uirginis no-
ſtræ meritum & ſingularis gratia commendatur. ¶ Ni-
hilominus fulget etiam nouus ille conceptionis modus
ut non in iniquitate quemadmodum cæteræ omnes: ſed
ſuperueniente ſpiritu ſancto: ſola & de ſola ſanctificatione
Maria conciperet. Nam ꝙ uerū deum & dei filium genuit
ut idem ipſe dei atq; hominis filius unus omnino deus &
homo prodiret ex Maria abyſſus eſt luminis: nec facile di
xerim: quod uel angelicus oculus, ad huius fulgoris ue-
hementiam non caliget. De cætero ſanè & uirginitatem
carnis & propoſitum uirginitatis & ipſius quoq; propo-
ſiti nouitas euidenter illuſtrat: ꝙ uidelicet in libertate ſpi-
ritus legis moſaicæ decreta tranſcendens: illibatam deo
corporis ſimul & ſpiritu ſanctimoniam nouit. Probat eñ
propoſiti inuiolabile fundamētum: ꝙ tam conſtanter pro
mittenti filium angelo reſpondit. Quomodo fiet iſtud qm̄
uirum nō cognoſco? Fortè enim propterea primo turba-
ta eſt in ſermone eius & cogitabat qualis eſſet iſta ſaluta-
tio: ꝙ benedictam ſeſe audiſſet in mulieribus: quæ nimirū
bñdici in uirginibus ſemp optabat. Et extunc qdē cogita
bat: qualis eſſet iſta bñdictio: ꝙ iam uidereſ eſſe ſuſpecta.
Vbi uerò in ꝓmiſſione filij manifeſtū uirginitatis pericu-
lū uidebaſ nō potuit ultra diſſimulare quin diceret. Quō
fiet iſtud: qm̄ uirū nō cognoſco? Merito ꝓinde & illā me-
ruit bñdictionē & hāc nō amiſit ut longè glorioſior fiat &
uirginitas ex fœcūditate: & ex uirginitate fœcunditas: ac
mutuis ſeſe radijs illuſtrare hæc duo ſidera uideātur. Ma-
gnū eſt uirginē eſſe, ſed uirginē matrē eſſe longe amplius
per oēm modū. Iure etiā illud moleſtiſſimū tædiū quo re-
liquæ oēs grauidæ mulieres laborare noſcunſ: ſola nō ſen
ſit: q ſine ſola libidinoſa uoluptate concepit. Vñ & in ipſo
ſuæ cōceptionis initio: qñ potiſſimū cæteræ mulieres mi-
ſerabilius affliguntur: maria tota alacritate mōtana conſcen
dit: ut elizabeth miniſtraret. Sed & aſcēdit bethleē iminē-
te iam partu portās ꝓcioſiſſimum illud depoſitū: portans
onus leue: portās à quo portabatur. Sic & in partu quàm
lucidū eſt: ꝙ noua exultatione nouā edidit ꝓlem: ſola iter
mulieres à cōi maledicto & dolore parturiētiū aliena? Si
rerū precia de raritate ꝓēſamus: nihil his pōt rariꝰ inueni
ri. Siqdē in oībus iſtis nec primā ſimilē uiſa eſt: nec hr̄e ſe-
quentē. E qbus nos ſi ea fideliter intuemur, ſine dubio am-
mirationē cōcipimus: ſed uenerationē: ſed deuotionē: ſed
cōſolationē. Cæterū ꝗ reſtāt adhuc & imitationē reqrūt.
Nō eſt nobis ante ortū tam multipharie multiſq; modis
ꝓmitti diuinitꝰ cælitus ꝓnūciari: ſed nec ab archāgelo ga
briele tā nouæ ſalutatiōis obſequijs honorari. Minus aūt
cætera duo cōmunicat nobis: plane ſecretū ſuū ſibi. Sola
eñ eſt de qua diciſ. Qđ in ea natū eſt de ſpūſancto eſt: ſola Matth.1.
cui diciſ. Quod ex te naſceſ ſanctū: uocabiſ filius dei. Offe Luce.1.
rantur regi uirgines ſed poſt eā: nā primatū ſola uendicat
ſibi. Multo magis autē ſola ſine corruptione cōcepit: ſine
grauamine tulit: ſine dolore filiū parturijt. Itaq; nihil ho-
rū à nobis exigitur: ſed exigitur planè nō nihil. Nunquid
eñ ſi defuerit nobis etiam manſuetudo pudoris: ſi humili-
tas cordis: ſi magnanimitas fidei: ſi compaſſio mentis: ne-
gligentiam noſtram munerū ſingularitas excuſabit? Gra-
tiſſima ſane gemma in diademate: micans in capite ſtella
rubor in facie hominis uerecundi: An uerò quis putat ꝙ
hac caruerit gratia quæ gratia plena fuit? ¶ Pudibūda
fuit Maria: ex euangelio id probamus. Vbi enim aliquan-
do loquax: ubi præſumptuoſa fuiſſe uidetur? Foris ſtabat
quærēs loqui filio: nec materna auctoritate: aut ſermonem
interrupit: aut habitationem irruit: in qua filius loqueba-
tur. In omni deniq; textu quatuor euangeliorum ſi bene
meminimus non niſi quater maria loquens auditur. Pri-
mo quidem ad angelum: ſed cum iam ſemel atq; iterum al-
locutus eam fuiſſet: ſcđo ad elizabeth: qñ uox ſalutationis
eius Ioannē ſalutare fecit in utero & ea magnificante Ma
riam: ipſa magis dominum magnificare curauit: tertio ad
filiū: cū iam eſſet annorum duodecim ꝙ ipſa & pater eius
dolentes quæſiſſent eū: quarto in nuptijs: ad filium & mini
ſtros. Et is quidem ſermo certiſſimus index ingenitæ mā-
ſuetudinis: & uirginalis uerecundiæ fuit. Aliorum quip-
pe uerecundiam ſuam reputans, ſuſtinere nō potuit: non
potuit uini diſſimulare defectum. Vbi ſanè increpata eſt à
filio (tanquā mitis & humilis corde) nec illi reſpondit nec
tamē deſperauit: miniſtros ammonens facere quod dice-
ret eis. Nūquid non ab initio ueniſſe paſtores, & primam
oīm mariam inueniſſe legūtur? Inuenerunt, ait euangeli- Luce.2.
ſta, mariā & ioſeph: & infantem poſitū in præſepio. Sic &
magi quoq; ſi recolis: nō ſine maria matre eius puerū inue
nerunt: & inducens in templum dñi, templi dñm: multa q-
dem à ſymeone audiuit: tam de deo quàm de ſeipſa: ad lo-
quendum tarda: uelox ad audiendū. Et quidem maria cō-
ſeruabat oīa uerba hæc conferens in corde ſuo: ſed in his
oībus neq; de ipſo incarnationis dñicæ ſacramento quod
cumq; uerbū feciſſe reperies. Ve nobis qui ſpiritum habe
mus in naribus: ue qui totum proferimus ſpm̄: qui iuxta
illud comici. Pleni rimarum effluimus undiq;. Toties Tereñ. in
deniq; maria filium audiuit non modo turbis loquentem eunucho.

in parabolis,ſed & diſcipulis ſeorſum regni dei myſteria
reuelantẽ:uidit miracula facientẽ:uidit deinde in cruce pẽ-
dentẽ:uidit expirantẽ:uidit reſurgentẽ:uidit & aſcendẽtẽ
ſed in his oibus quoties uerecũdiſſimæ uirginis: quoties
Actu.1. pudiciſſimæ turturis uox memoraſ audita? Deniq; legis
in actib⁹ aplorũ:q̃ redeũtes à mõte oliueti unanimiter ꝑ-
ſeuerabãt in orõne.Quis? Si forte maria affuit, noieſ pria:
q̃ ſup oẽs eſt:tã filij ꝓrogatiua quàm ſuæ priuilegio ſctita-
tis.Petrus & Andreas,ait,Iacobus & Ioannes & cæteri q
ſequunſ hi oẽs pſeuerabãt unanimiter cũ mulierib⁹ & ma
ria matre Ieſu.Ita ne & mulierũ ſeſe ultimam exhibebat ut
nouiſſima oim poneretur? Verè carnales adhuc diſcipuli
qbus necdũ ſpũs erat datus:qa Ieſus necdũ fuerat glorifi
catus:quõ facta eſt īter illos cõtẽtio de primatu:cũ maria
q̃to maior erat,hũiliaret ſe nõ mõ de oib⁹:ſed & ꝑ oibus?
Merito facta eſt nouiſſima primr:q̃ cũ prima eſſet oim:ſeſe
nouiſſimã faciebat.Merito facta eſt oim dña:q̃ ſe omniũ ex
hibebat ancillã.Merito deniq; ſup angelos exaltata eſt que
& infra uiduas & pœnitẽtes,infra eã de qua eiecta fuerant
ſeptem dæmonia:ineffabili ſeſe manſuetudine inclinabat.
Obſecro uos filioli:æmulamini hãc uirtutẽ ſi mariã diligi
tis:ſi cõtẽditis ei placere:æmulamini modeſtiã eius : nihil
enĩ tã idoneũ homini:nihil tam congruum xp̄iano:maxi-
meq; monachum nihil adeo decet.Et quidem manifeſta ſa
tis in uirgine:ex hac ipſa mãſuetudine uirtus humilitatis
elucet.Nimirũ collactaneæ ſunt humilitas & mãſuetudo:
Matth.11. in eo cõfœderatæ germanius q dicebat.Diſcite à me:quia
mitis ſum & humilis corde.Sicut enĩ mater preſumptiõis
elatio:ſic mãſuetudo uera nõ niſi ex uera humilitate proce
dit.Nec in ſola tñ mariæ taciturnitate cõmendaſ humili-
Lucæ.1. tas:ſed euidentius reſonat in ſermone.Audierat qđ ex te
naſceſ ſanctũ:uocabiſ fili⁹ dei:& nihil aliud quàm ancillã
eius ſe eſſe rñdit.Inde uentũ eſt ad Elizabeth:& continuo
uirginis gloria ſingularis,eidẽ per ſpm̃ reuelaſ. Deniq; &
Vbi ſup. mirabaſ pſonam uenientis dicẽs.Vnde hoc mihi:ut ueniat
mater dñi mei ad me:cõmendabat & uocẽ ſalutantis adij-
ciẽs.Vt facta eſt uox ſalutationis tuæ ĩ aurib⁹ meis:exulta
uit in gaudio infans in utero meo:& beatificabat fidẽ cre-
dẽtis:beata,inquiẽs,q̃ credidiſti:qm̃ perficiunſ in te quæ
dicta ſunt tibi a dño.Magna quidẽ ꝑconia:ſed & deuota
humilitas nihil ſibi paſſa retinere,in eum magis uniuerſa
refudit:cuius in ſe beneficia laudabantur . Tu,inquit,ma-
gnificas matrẽ dñi:ſed magnificat anima mea dñm.In uo-
ce mea filium perhibes exultaſſe in gaudio: ſed exultauit
ſpiritus me⁹ in deo ſalutari meo:& ipſe quoq; tãquã ami-
cus ſpõſi gaudet ad uocem ſpõſi.Beatam eſſe dicis que cre
didiſſet:ſed credulitas & beatitudinis cauſa reſpectus eſt
ſupernæ pietatis:ut ex hoc magis beatã me dicant omnes
gñationes:quia ancillã humilẽ & exiguam reſpexit deus.
Verũtñ nunquid putamus fres,elizabeth ſctãm in eo q̃ p
ſpm̃ utiq; loquebatur erraſſe? Abſit.Beata planè quam re-
ſpexit deus & beata quæ credidit.Hic enim magnus diui-
næ reſpectiõis extitit fructus.Ineffabili ſiquidem artificio
ſpũs ſuperuenientis tantæ humilitati magnanimitas tanta,
in ſecretario uirginei cordis acceſſit:ut (quemadmodum
de integritate & fœcunditate prædiximus: hæ quoq; nihi
lominus ſunt ſtellæ ex reſpectu mutuo clariores) q̃ uide-
licet nec humilitas tanta minuit magnanimitatem nec ma
gnanimitas tanta humilitatem:ſed cum in ſua æſtimatio-
ne tam humilis eſſet,nihilominus & in promiſſionis cre-
dulitate magnanimis:ut quæ nihil aliud quàm exiguam ſe
ſe reputabat ancillam:ad incomprehẽſibile hoc myſteriũ,
& ammirabile commercium,ad inſcrutabile ſacramentũ:
nullatenus dubitaret electam:& ueram & dei & hominis
genitricem crederet mox futuram. Agit hoc nimirum in
cordibus electorũ gratiæ prærogatiua diuinæ ut eos nec
humilitas puſillanimes faciat nec magnanimitas arrogan
tes magis autem cooperentur ſibi:ut non ſolum nulla ex
magnanimitate ſubintret elatio,hinc hoc maxime prouc-
hatur humilitas:ut inueniantur eo amplius timorati : &
largitori munerum non ingrati:ac uiciſſim ex occaſione
humilitatis puſillanimitas nulla ſur repat:ſed quo min⁹ de
ſua quiſq; uel minimis preſumere cõſueuit:eo ampli⁹ etiã
in magnis quibuſq; de diuina uirtute confidat. A Mar-
tyriũ ſane uirginis (quã nimirum inter ſtellas diadematis
ei⁹ ſi meminiſtis duodecimã noiauimus) tã in ſymeõis ꝓ-
phetia:quàm in ipſa dñicæ paſſionis hiſtoria cõmendaſ.
Poſitus eſt hic (ait ſctũs ſenex de paruulo Ieſu) in ſignum Lucæ.2.
cui cõtradiceſ:& tuam ipſius aiam (ad mariã autem dice-
bat) ꝑtrãſibit gladius.Verò tuã ô btã mater aiam gladius
ꝑtrãſiuit.Alioqn nõ niſi eã pertrãſiens:carnẽ filij tui pene-
traret.Et qdẽ poſtea quàm emiſit ſpm̃ tu⁹ ille Ieſus (oim q
dẽ ſed ſpãliter tuus) ipſius planè nõ attigit aiam crudelis
lancea:q̃ ipſius (nec mortuo parcẽs cui nocere nõ poſſet)
aperuit latus:ſed tuam undiq; aiam pertranſiuit.Ipſius nĩ
mirũ aia iam ibi nõ erat:ſed tua planè inde neqbat auelli.
Tuã ergo ꝑtranſiuit aiam uis doloris:ut plus quàm mar-
tyrẽ nõ immerito ꝑdicemus:in qua nimirũ corporeæ ſen
ſum paſſionis exceſſerit cõpaſſionis affectus.An non tibi
plus quàm gladius fuit ſermo ille (reuera ꝑtrãſiẽs animam
& ꝑtingens uſq; ad diuiſionem aiæ & ſpũs) mulier ecce fi-
lius tu⁹? O cõmutationẽ.Ioãnes tibi ꝓ Ieſu tradiſ:ſeruus
ꝓ dño:diſcipul⁹ pro magiſtro:fili⁹ zebedei pro filio dei hõ
pur⁹ ꝓ deo uero.Quõ nõ tuã affectuoſiſſimã aiam ꝑtrãſi-
ret hæc auditio:qñ & nr̃a licet ſaxea:licet ferrea pectora ſo
la recordatio ſcindit? Non miremini fres:q̃ maria martyr
in aia fuiſſe dicaſ.Mireſ q̃ nõ meminerit ſe audiſſe paulum
inter maxima gẽtiũ crimina memorantẽ q̃ ſine affectione
fuiſſent.Longè id fuit à mariæ uiſceribus:longè ſit à ſerui
lis eius.Sed fortè quis dicat.Nunquid non eũ preſcierat
moriturũ? Et indubitãter.Nunquid nõ ſperabat cõtinuo
reſurrecturũ? Et fidenter.Sup hæc doluit crucifixum? Et
uehementer. Alioquin Quiſnã tu frater aut unde tibi hæc
ſapiẽtia:ut mireris plus mariã cõpatientẽ:quàm mariæ fi-
liũ patientẽ? Ille etiam mori corpore potuit:iſta commori
corde nõ potuit? Fecit illud charitas:qua maiorem nemo
habuit:fecit & hoc charitas:cui poſt illã ſimilis altera non
fuit.Iam te mater miſericordiæ per ip̃m ſinceriſſimæ tuæ
mẽtis affectum tuis iacẽs prouoluta pedibus,luna:media
tricem ſibi apud ſolem iuſtitiæ cõſtitutam deuotis ſuppli
cationibus interpellat ut in lumine tuo uideat lumen & ſo
lis gratiam tuo mereatur obtentu:quam uerè amauit præ
oibus & ornauit ſtola gloriæ induens:& coronã pulchri-
tudinis ponẽs in capite tuo.Plena es gratiarum:plena ro
re cæleſti:innixa ſuper dilectum delitijs affluens.Ciba ho-
die paupes tuos dña:ipſi quoq; catelli de micis edant:nec
puero abrahæ tñ ſed & camelis potum tribuas de ſuper-
effluenti idria tua:qa tu uerè puella es preelecta & prepa-
rata altiſſimi filio:q eſt ſup oia bñdictus in ſecula. Amen.

In natiuitate beatæ Mariæ. Sermo.

FEcũdæ uirginis amplectiſ cælũ ꝑſentiã : terra memo-
riã ueneraſ.Sic nimirũ toti⁹ boni illic exhibitio : hic Pſal.101.
tenuis q̃dã libatio primitiarũ:ibi res & hic nomẽ. Dñe,in
quit,nomẽ tuũ in æternũ:& memoriale tuũ in gñatiõe &
gñationẽ.Gñatio & gñatio:non angelorum profecto:ſed
hoim eſt.Vis ſcire qa nomẽ & memoriale ei⁹ in uobis eſt:
præſentia in excelſo? Sic orabitis,iquit,Pater noſter q es Matth.6.
in cælis:ſanctificetur nomen tuum . Fidelis oratio : cuius
ipſa primordia & diuinæ adoptionis & terrenæ peregri-
nationis admoneant:ut hoc ſcientes q̃ quandiu non ſu-
mus in cælo peregrinamur à dño:gemamus intra noſmet
ipſos:adoptionẽ filiorũ expectãtes: præſentiam utiq; pa-
tris.Signanter proinde:& de chriſto propheta loquiſ di- Treñ.4.
cens.Spirit⁹ ante faciem noſtram xp̃s dñs:in umbra eius
uiuemus inter gentes.Nam inter cæleſtes quidem beati-
tudines non in umbra uiuitur:ſed potius in ſplendore.In Pſal.6.
ſplendoribus ſanctorum (inquit) ex utero ante luciferum
genui te.Verũ id quidẽ pater,At mater ſanè eundem ip-
ſum in ſplendore non genuit:ſed in umbra:non niſi ea ta-
men qua obumbrabit altiſſimus.Merito proinde cauit ec
cleſia:non illa quidem eccleſia ſanctorum quæ in excellis
& in ſplendore eſt:ſed q̃ interim peregrinaſ in terris. Sub
umbra

umbra eius quē deſideraueram: ſedi, & fructus eius dulcis
Cañ.1. gutturi meo. Lucem quippe meridianã ubi paſcit ſpōſus
ſibi petierat indicari ſed repreſſa eſt & pro plenitudine lu
minis umbrã: pro ſatietate interim guſtũ recepit. Deniqꝫ
non, ait, ſub umbra eius quem deſideraueram: ſed ſub um-
bra eius quem deſideraueram ſedi. Neqꝫ enim ipſius expe
tierat umbram, ſed ipſum profecto meridiem: lumen ple-
num, de lumine pleno. Et fructus, ait, dulcis gutturi meo
ac ſi dicat guſtui meo. Vſqꝫquo nō parcis mihi: nec dimit-
tis me: ut glutiã ſaliuã meã? Quouſqꝫ manet illa ſententia.
Pſ.33. Guſtate & uidete quoniã ſuauis eſt dñs. Et quidem ſuauis
guſtui & dulcis gutturi: ut merito etiam ſuper hoc ſpōſa
ꝓruperit in uoce gratiarũ actionis & laudis. Sed qñ dice-
Cañ.5. tur. Comedite amici & bibite, & inebriamini chariſſimi?
Pſ.67. Iuſti epulentur (ait propheta) ſed in conſpectu dei, utiqꝫ
nō in umbra. Et de ſeipſo ſatiabor, ait, cum apparuerit glo
Lucæ.22. ria tua. Sed & dñs ad apl'os ait. Vos eſtis qui permanſiſtis
mecum in tentationibus meis: & ego diſpono uobis ſicut
diſpoſuit mihi pater meus regnũ: ut edatis & bibatis ſuꝑ
menſam meam. ſed ubi? In regno meo, inquit. Beatus pla-
nè, qui manducabit panē in regno dei. Sanctificetur itaqꝫ
nomē tuum: per quod ut cunqꝫ interim in nobis es dñe ꝑ
fidem in cordibus habitans: quoniã nomē tuũ iam inuo-
catũ eſt ſuper nos. Adueniat regnũ tuũ. Veniat utiqꝫ qđ
perfectum eſt, & euacuetur quod eſt ex parte. Habetis (ait
apoſtolus) fructũ ueſtrũ in ſanctificationē: finē uerò uitã
æternã. Vita æterna fons indeficiens q uniuerſam irrigat
ſuperficiem paradiſi. Nec modo irrigat, ſed inebriat, fons
hortorum: puteus aquarũ uiuētiũ q fluūt impetu de liba
no: & fluminis impetus lætificat ciuitatem dei. Quis uerò
fons uitæ: niſi xp̄s dñs? Cum xp̄s inquit apparuerit uita
ueſtra: tunc & uos apparebitis cũ ipſo gloria. Sanè ipſa ſe
ſe plenitudo exinaniuit, ut fieret nobis iuſtitia & ſanctifi-
catio & remiſſio nec dum apparēs uita aut gloria: aut bea
titudo. Deriuatꝰ eſt fons uſqꝫ ad nos: in plateis deriuatæ
ſunt aquæ: licet nō bibat alienus ex eis. C Deſcēdit per
aquæductũ uena illa cæleſtis, nō tamē fontis exhibens co
piam: ſed ſtillicidia grãæ arentibꝰ cordibus noſtris infun-
dens: alij quidē plus: alij minus. Plus equidē aquæductus
ut accipiant cæteri de plenitudine, ſed nō plenitudinē ip-
ſam. Aduertiſtis iam, ni fallor, quem uelim dicere aquædu
ctum: qui plenitudinem fontis ipſius de corde patris exci-
piēs nobis edit illũ: ſed ſi nō prout eſt: ꝓut capere potera-
mus: Noſtis enim cui dictũ ſit: aue gratia plena. An uerò
inueniri potuiſſe miramur unde talis ac tãtus fieret aquæ
ductus: cuius nimirum ſummitas inſtar ꝑfecto ſcalæ illius
quã uidit patriarcha Iacob cælos tangere: imo & tranſcē
dere cælos ut uiuidiſſimũ illũ aquarũ quæ ſuꝑ cælos ſunt
poſſet attigere fontē? Mirabať & Salomō: & uelut deſpe-
Puerb.3. ranti ſimilis agebat. Mulierē fortē quis inueniet? Nimirũ
ꝓpterea tãto tempore humano generi fluenta gratiæ de-
fuerunt: ꝙ needũ intercederet is de quo loquimur tã deſi-
derabilis aquæductus. Nec mirabere diutius expectatum
ſi recordaris quot annis noe uir iuſtus in archæ fabrica la
borarit: in qua paucæ id eſt octo animæ ſaluæ factæ ſunt:
idqꝫ ſatis ad modicũ tempus. D Sed quomodo noſter
hic aquæductus fonte illum attigit tam ſublimem? Quo-
modo putas niſi uehemētia deſiderij: niſi feruore deuotio
Eccl.35. nis: niſi puritate oratiōis? Sicut ſcriptum eſt. Oratio iuſti
penetrat cælos. Et quis iuſtus: ſi non maria iuſta de qua
ſol iuſtitiæ ortus eſt nobis? Quomō ergo illa in acceſſam
attigit maieſtatem: niſi pulſando, petendo quærendo: De
niqꝫ & quod quærebat inuenit: cui dictum eſt: inueniſti
gratiam apud deum. Quid? Plena eſt gratia: adhuc inue-
nit? Digna prorſus inuenire quod quærit, cui ꝓpria non
ſufficit plenitudo: nec ſuo pōt eſſe cōtenta bono: ſed quē
admodum ſcriptum eſt. Qui bibit me adhuc ſitiet. Petit
ſupereffluentiam ad ſalutem uniuerſitatis. Spiritusſanctꝰ
ait ſuperueniet in te: & præcioſi illud balſamum tanta tibi
copia tantaqꝫ plenitudine influet: ut copioſiſſime effluat
circunquaqꝫ. Ita eſt iam ſentimus: iam exhilarantur facies
noſtræ in oleo: iam clamamus. Oleũ effuſum nomen tuũ: Cañ.1.
memoriale tuũ in generatione & gñationē. Verum id qui
dē nō inanũ, & ſi oleũ effundiť ſed non perit. Propterea
ſiquidem & adoleſcentulæ: paruulæ ſcilicet animæ, ſpon-
ſum diligunt: idqꝫ nō parum & unguentũ deſcendens de
capite nō mō barba, ſed & ipſa ueſtimenti ora ſuſcepit. In
tuere ô hō cōſiliũ dei: agnoſce cōſiliũ ſapiæ: cōſiliũ pieta
tis. Cæleſti rore areã rigaturus totũ uellus priꝰ infudit: re
dēpturꝰ humanũ genus præciũ uniuerſum cōtulit in ma
riã. Vt quid hoc? Fortè ut excuſareť eua per filiã: & quæ-
rela uiri aduerſus fœminã deinceps ſopireť. Ne dixeris ul
tra ô Adam: mulier quã dediſti mihi dedit mihi de ligno
uetito: dic potius mulier quã dediſti mihi me cibauit fru-
ctu benedicto. Piiſſimũ ſanè cōſiliũ: ſed latet forſitan aliud
nec totũ hoc eſt. Verũ id quidē, ſed parũ eſt, ni fallor, deſi-
derijs ueſtris. Dulcedo lactis eſt, eliciať fortè ſi fortiꝰ præ-
mimus, & pinguedo butyri. Altius ergo intuemini quan
to deuotionis affectu à nobis eam uoluerit honorari, qui
totiꝰ boni plenitudinē poſuit in maria: ut ꝑinde ſi qd ſpei
in nobis: eſt ſi quid gratiæ, ſi quid ſalutis ab ea nouerimꝰ
redũdare: quæ aſcendit delitijs affluens. Hortus planè de
litiarũ quē nō mō afflauerit ueniens: ſed & perflauerit ſu-
perueniens auſter ille diuinus ut undiqꝫ fluant & effluant
aromata eius: chariſmata ſcilicet gratiarũ. Tolle corpus
hoc ſolare: quod illuminat mundũ: ubi dies? Tolle mariã
hanc maris ſtellã: maris utiqꝫ magni & ſpacioſi: quid niſi
caligo inuoluens & umbra mortis ac denſiſſime tenebræ
relinquūť? Totis ergo medullis cordiũ: totis ꝑcordiorũ
affectibus & uotis oībus mariã hanc ueneremur: qa ſic eſt
uolũtas eius: qui totũ nos habere uoluit per mariã. Hæc
inquã uoluntas eius eſt: ſed pro nobis. In omnibus ſiqui-
dē & per omnia prouidēs miſeris: trepidationē noſtrã ſo-
latur: fidē excitat, ſpem roborat: diffidentiã abigit, erigit
puſillanimitatē. Ad patrē uerebaris accedere ſolo auditu
territꝰ ad folia fugiebas: ieſũ tibi dedit mediatorē. Quid
nō apud talē patrē filius talis obtineat? Exaudieť utiqꝫ ꝓ
reuerentia ſua: pater eñ diligit filiũ. An uerò trepidas &
ad ipm? Frater tuus eſt & caro tua tētatus ꝑ omnia abſqꝫ
peccato: ut miſericors fieret. Hūc tibi fratrē maria dedit.
Sed forſitã & an in ipſo maieſtatem uerearc diuinã: ꝙ licet
factꝰ ſit hō: manſerit tñ deꝰ. D Aduocatũ habere uis & ad
ipſum? Ad mariã recurre. Pura ſiquidē humanitas in ma-
ria: non mō pura ab omni cōtaminatione, ſed & pura ſin-
gularitate naturæ. Nec dubius dixerim exaudietur & ip-
ſa pro reuerentia ſua. Exaudiet utiqꝫ matrē filius: & exau-
diet filiũ pater. Filioli hæc pc̄tōrũ ſcala, hæc mea maxima
fiducia eſt: hæc tota ratio ſpei meæ. Quid enĩ? Poteſt ne fi-
lius aut repellere aut ſuſtinere repulſam, non audire, aut
non audiri filius poteſt? Neutrũ planè. Inueniſti, ait ange
lus, gratiã apud deũ. Fœliciter. Semper hæc inueniet gra
tiã: & ſola eſt gratia qua egemus. Prudens uirgo nō ſapiē
tiã ſicut Salomō, nō diuitias, nō honores, nō potētiã, ſed
gratiã requirebat. Nimirum ſola eſt gratia qua ſaluamur.
Quid nos alia cōcupiſcimus fratres? Quæramus gratiam,
& per mariam quæramus: quia quod quærit inuenit, &
fruſtrari non poteſt. Quæramus gratiam, ſed gratiã apud
deum: nam apud homines gratia fallax. Quærant alij me-
ritum nos inuenire gratiam ſtudeamus. Quid enim? Nō
gratiæ eſt quod hic ſumus? Profecto miſericordiæ domi-
ni eſt ꝙ non ſumus conſumpti nos. Qui nos? Nos periuri
nos adulteri, nos homicidæ, nos raptores, purgamēta uti
qꝫ mũdi huius. Cōſulite cōſcientias uras fratres, & uidete
quia ubi abundauit delictũ: ſuꝑabundat & gratia. Maria
non prætendit meritum: ſed gratiam quærit. Deniqꝫ uſqꝫ
adeo fidit gratiæ, & non altum ſapit, ut ſalutationem an-
gelicã uereatur. Maria, inquit, cogitabat, qualis eſſet iſta
ſalutatio. Nimirum ſeſe ſalutatiōe angelica reputabat in-
dignam. Et forſitam talia meditabatur. Vnde hoc mihi, ut
ueniat angelus domini mei ad me? Ne timeas maria, ne
mireris angelum uenientem, & maior angelo uenit. Ne
mireris angelum domini & dominus angeli tecũ. Poſtre-

mo quidni uideas angelū: cū iam angelice uiuas? Quid-
ni u.diter angel⁹ uitæ ſociā? Quidni ſalutet ciuem ſancto-
rum & domeſticā dei? Angelica planè uita uirginitas: &
qui non nubent neq; nubentur erunt ſicut angeli dei. Vi-
des neq; & hoc nihilominus, modo aquæductus noſter
aſcēdit ad fontem: nec ſola iam oratione cælos penetrat:
ſed etiam incorruptione, quæ proximū deo facit ſicut ſa-
piēs ait. Erat enim uirgo ſancta corpore & ſpiritu cui ſpe
cialiter eſſet dicere, cōuerſatio noſtra in cælis eſt. Sancta
inquā corpore & ſpiritu: ne quid forſitan ſuper hoc dubi-
tes aquæductu. Sublimis equidē ualde: ſed nihilominus
integerrimus manet. Ortus cōcluſus, fons ſignatus, tem-
plum domini: ſacrarium ſpiritusſancti. Nec enim eſt fatua
uirgo: cui non modo oleum eſt: ſed olei plenitudo in uaſe
recondita. Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit: cōuerſatio
ne pariter (ſicuti iam diximus) & oratione aſcendens. De
niq; abijt in montana cum feſtinatione & ſalutauit Eliza-
beth: & in miniſterio eius erat quaſi mēſibus tribus: ut iā
tunc poſſet dicere matri, mater: quod tāto poſt filio dixit
filius. Sine mō: ſic eñi decet nos implere oēm iuſtitiam. Pla
nè montana conſcendens cuius iuſtitia ſicut montes dei.
Tertius enim hic aſcenſus uirginis fuit, ut funiculus tri-
plex difficile rumperetur. Feruebat ſiquidem in quæren-
da gratia charitas: ſplendebat in carne uirginitas: humili
tas in obſequio eminebat. Et eñi ſi ois q ſe humiliat exalta
bitur, quid hac humilitate ſublimius? Veniſſe eam mira-
Luce.1. bat Elizabeth & dicebat. Vnde hoc mihi ut ueniat mater
domini mei ad me? Sed iam magis miretur: q̄ inſtar utiq;
filij & ipſa non miniſtrari uenerit: ſed miniſtrare. Merito
proinde cantor ille diuinus in ipſius ammiratione præci
Cañ.6. nens aiebat. Quæ eſt iſta q̄ aſcēdit ſicut aurora cōſurgēs:
pulchra ut luna, electa ut ſol: terribilis ut caſtrorū acies or
dinata? Aſcendit planè ſupra oē humanū genus: aſcendit
uſq; ad angelos: ſed & ipſos quoq; trāſcēdit & cæleſtē oēm
ſupergreditur creaturā. Nimirum ſupra angelos hauriat ne
ceſſe eſt: quā refundat hoibus aquā uiuā. Quō, inquit, fiet
Textus. iſtud qm̄ uirū non cognoſco? Verè ſancta corpore & ſpū
& integritatē carnis habēs & ꝓpoſitū integritatis. Reſpō
dēs autē angelus dixit. Spūſſctus ſuperueniet in te: & uir
tus altiſſimi obumbrabit tibi. Ne me iterrogaueris inqt:
Textus. ſupra me eſt: & non potero ad illud. Spūſſanctus: non an-
gelus ſuperueniet in te: & uirtus altiſſimi obumbrabit ti-
bi: nō ego. Nec ſteteris uel inter angelos uirgo ſctā: ſubli-
mius aliqd tuo ſibi miniſterio propinādū terra ſitiēs pſto
latur. Paululū cū pertrāſieris eos inuenies quē diligit aīa
tua. Paululū inquā: nō qa non incōparabiliter ſuperemi-
neat: ſed q̄ inter eū & ipſos mediū nihil inuenias. Trāſi er
go uirtutes & dñationes, cherubin quoq; & ſeraphin, ut
ad eū ꝑuenias de quo uociferant̄ adinuicē: ſanctus, ſctūs,
ſanct⁹ dñs deus ſabaoth. Qđ eñi ex te naſcetur ſctūm: uoca-
bitur filius dei. Fons ſapiæ uerbū pris in excelſis: hoc uer
bū mediante te caro fiet: ut q dicit ego in patre & pater in
Ioan.8. me, dicat nihilominus: qa ego à deo ꝓceſſi & ueni. In pri
Ioan.1. cipio, inqt, erat uerbum. Iam ſcatet fons: ſed interim tm̄ in
ſemetipſo. Deniq; & uerbū erat apud deū. Lucē ꝓfecto ha
Hiere.29 bitans inacceſſibilē, & dicebat dñs ab initio. Ego cogito
cogitationes pacis & nō afflictiōis. Sed penes te eſt cogi-
tatio tua, & qd cogites nos neſcimus. Quis eñi cognouit
ſenſum dñi: aut qs cōſiliari⁹ ei⁹ erat? Deſcēdit itaq; cogita
tio pacis in op⁹ pacis: uerbū caro factū eſt & habitat iā in
nobis. Habitat planè p fidem in cordibus noſtris: habitat
in memoria noſtra: habitat in cagitatiōe: qa uſq; ad ipām
deſcēdit imaginationē. Quid ei pri⁹ cogitaret hō de deo:
niſi forſitan idolū corde fabricaret? Incōp̄henſibilis erat
& inacceſſibilis: inuiſibilis & inexcogitabilis oīno. Nūc
uerò cōp̄hēdi uoluit, uideri uoluit, cogitari uoluit. Quo-
nā mō inqs? Nimirū iacēs in p̄ſepio, in uirginali gremio
cubans, in monte prædicans, in oratione pernoctans, &
in cruce pendens, in morte pallens: liber inter mortuos,
& in inferno imperans: ſeu etiā tertia die reſurgēs, & apo-
ſtolis loca clauorū uictoriæ ſigna demonſtrans nouiſſime
corā eis cæli ſecreta cōſcēdēs. Quid horum non uerè non
pie nō ſancte cogitatur? Quicquid horum cogito, deum
cogito, & per omnia eſt deus meus. Hæc ego meditari di-
xi ſapientiam: & prudentiam iudicaui eructuare memoriā
ſuauitatis, quā in huiuſcemodi nucleis uirga ſacerdotalis
copioſe produxit, quā in ſupernis hauriēs uberius nobis
maria refundit: In ſupernis planè & ultra angelos: quæ
uerbum ex ipō patris corde ſuſcepit ut ſcriptum eſt. Dies
diei eructat uerbum. Vtiq; dies pater: ſiquidē dies ex die
ſalutare dei. An nō etiā uirgo dies? Et præclara. Rutilans Ps.18.
planè dies quæ procedit ſicut aurora cōſurgens, pulchra
ut luna, electa ut ſol. Intuere igit̄ quēadmodū uſq; ad an-
gelos plenitudine gratiæ: ſupra angelos ſuperueniēte ſpi
ritusancto peruenit. Eſt in angelis charitas, eſt puritas, eſt
humilitas. Quid horū nō enituit in maria? Sed oſtenſum
eſt ſuperius ut quidē à nobis oſtendi potuit: ſupereminē-
tiā proſequamur. Cui ei angelorū aliqñ dictū eſt: ſpūſſan-
ctus ſuperueniet in te & uirtus altiſſimi obumbrabit tibi:
ideoq; quod naſcetur ex te ſanctum, uocabitur filius dei?
Deniq; ueritas de terra orta eſt, non de angelica creatu-
ra, nec angelos ſed ſemen abrahæ apprehendit. Magnum
eſt angelo ut miniſter ſit domini: ſed maria ſublimius qd
dā meruit ut ſit mater. Fœcunditas itaq; uirginis ſupemi
nens gloria eſt: tantoq; excellentior angelis facta munere
ſingulari: quanto differentius præ miniſtris nomē matris
accepit: hanc inuenit gratiā plena iam gratia, ut charitate
feruida, uirginitate integra, humilitate deuota: fieret nihi
lominus ſine uiri cognitione grauida, ſine muliebri do-
lore puerpera. Parum eſt, quod ex ea natum eſt, ſanctū uo-
catur & eſt filius dei. De reliquo fratres curandum nobis
ſummope eſt: ne uerbū qđ de ore patris ad nos egreſſum
eſt uirgine mediante, uacuū reuertatur, ſed per eādē nihi-
lominus uirginē gratiā pro gratia referamus. Eructemus
memoriā donec præſentiam ſuſpiramus: & ſuæ redantur
originu fluenta gratiæ ut uberius fluant. Alioquin niſi ad
fontem redeant exiccant̄, & infideles in modico: qđ maxi
mū eſt accipere nō meremur. Modicū planè memoria ad
p̄ſentiam: modicum ad id quod cupimus: magnum ad id
quod meremur: longè infra deſiderium, ſed nihilominus
ſupra meritū. Sapiēter ꝓinde ſponſa, & ꝓ hoc modico nō
modice gratulat̄. Cum enim dixiſſet. Indica mihi ubi pa- Cañ.1.
ſcas, ubi cubes in meridie: recipiens exigua pro immenſis
& pro paſtu meridiano libans ſacrificium ueſpertinū: mi-
nime tñ ut ſolet fieri murmurat aut triſtatur: ſed grās agit
& in oibus ſeſe exhibet deuotiorē. Nouit enim quod ſi fi-
delis fuerit in umbra memoriæ: lucē præſentiæ ſine dubio
obtinebit. Itaq; q reminiſcimini dñi ne taceatis: & ne de-
tis ſilentiū ei. Nimirū qui præſentē habent dñm exhorta-
tione non indigēt, & qđ ait propheta alius. Lauda hierlm Ps.147.
dñm; lauda deu tuū ſion: congratulationis eſt potius quā
commonitionis. Qui in fide ambulant: egēt ammonitiōe
ne taceant: & ne dederint ſilentium ei. Loquitur eñi & lo-
quit̄ pacē in plebē ſuam & ſuper ſanctos ſuos, & i eos qui
cōuertuntur ad cor. Cæterū: cum ſancto ſanctus eris, & cū Ps.17.
uiro innocente innocens eris & audientē ſeſe audiet, & lo
quenti ſibi loquetur. Alioquin ſilentiū ei dediſti ſi taceas
Sed unde ſi taceas? A laude? Ne taceatis, inquit, & ne de- Eſai.62.
tis ſilētium ei: donec ſtabiliat hieruſalem laudem in terra.
Laus hieruſalē iocunda: & decora laudatio. Niſi fortè an-
gelos ciues hieruſalē mutuis opinamur laudibus delecta-
ri, & decipere de uanitate in idipm̄. Fiat uoluntas tua pa-
ter ſicut in cælo & in terra: ut laus hieruſalem ſtabiliatur
in terra. Quid enim mō eſt? Nō quærit angel⁹ ab angelo
gloriā in hierlm, & homo ab hoie laudari cupit in terra.
Execrāda peruerſitas, ſed eorū ſit q ignorantiā dei habēt,
qui obliti ſunt dñi dei ſui. Vos qui reminiſcimini domini
ne taceatis à laude eius donec ſtabiliatur & perficiatur in
terra. Eſt enim ſilentium irreprehenſibile, imo & laudabi-
le magis: eſt ſermo nō bonus. Alioqn nō diceret ꝓpheta. Tren.3.
Bonū eſſe hoī p̄ſtolari cū ſilentio ſalutare dei. Bonū ſilen-
tium à iactātia, bonum à blaſphemia, bonum à murmure
& detractione

& detractione. Alius enim ob laboris magnitudinē & pō
dus diei exaſperatꝰ animo murmurat: diiudicat eos qui p
anima ſua peruigilāt tanquā reddituri utiq; rationē. Cla
mor eſt ſed ſupra omne ſilentiū, clamor iſte animi obdura
ti ſilere facit (quā audiri non patitur) uocē uerbi. Aliꝰ pu
ſillanimitate ſpūs in expectatione deficit: peſſimumq; hoc
uerbū blaſphemiæ eſt quod nec ī hoc ſeculo remittiť nec
in futuro. Tertius in magnis ambulat & in mirabilibus ſu
per ſe dicens. Manus nrā excelſa, putās ſe aliqd eſſe cū ni
hil ſit, Quid loq ueretť huic qui loqtur pacem? Dicit enim:
qa diues ſum & nulliꝰ egeo. Porrò ueritatis ſententia eſt,
Luce.6. Væ uobis diuitibus: qa habetis hic cōſolationē ueſtrā, cō
tra uerò. Beati, inquit, qui lugent: quoniā ipſi conſolabū
Math.5. tur. Sileat ergo in nobis lingua maledica: lingua blaſphe
ma: lingua magniloqua, quoniā bonū eſt in hoc triplici ſi
1.Regū.3. lentio ſalutare dñi præſtolari ut dicas. Loquere domine,
qa audit ſeruus tuus. Eiuſmodi quippe uoces nō ad eum
ſunt ſed aduerſus eum: ſicut legiſlator murmurantibꝰ ait:
Exo.16. Non enim contra nos eſt murmur ueſtrū: ſed cōtra dñm.
Ita tñ ab his taceas ne oīno taceas: ne dederis ſilētium ei.
Loquere illi contra iactantiā in cōfeſſione ut obtineas ue
niam de præterito. Loquere in gratiarū actiōe cōtra mur
murationē, ut ampliore inuenias gratiam in præſenti. Lo
quere in oratione contra diffidentiā ut cōſequaris & glo
riā in futuro. Confitere inquam præterita & pro præſenti
bus gratias age: ac deinceps ora ſtudioſius profuturis: ut
ne ipſe quidē ſileat à remiſſione: ab immiſſione, à promiſ
ſione. Ne taceas inquam: ne dederis ſilentium ei: loquere
ut & ipſe loquatur & dicere poſſis, dilectus meus mihi &
ego illi. Iocūda uox & eloquium dulce. Nimirum nō uox
murmuris hæc, ſed uox turturis eſt. Et ne dixeris quomō
Can.2. cantabimus canticum domini in terra aliena: nō iam alie
Vbi ſupra na reputabitur de qua ſpōſus ait. Vox turturis audita eſt
in terra noſtra. Audierat enim dicētem: Capite nobis uul
pes paruulas, & fortè ex eo in uocem exultationis erupit
ut diceret. Dilectꝰ meus mihi, & ego illi. Planè uox turtu
ris: quæ tam uiuenti quàm mortuo ſingulari utiq; caſti
monia ſuo compari perſeuerat ut eā neq; mors neq; uita
à xp̄i ſeparet charitate. Intuere etenim utrū nā aliqd hunc
dilectū auertere potuerit à dilecta: quo minꝰ ei & peccāti
& auerſæ pſeueraret. Glomeratæ nubes radios ſolis offen
dere contēdebant, ut iniquitates noſtræ ſepararent inter
nos & deū: ſed incaluit ſol & uniuerſa diſſoluit. Alioquin
qm̄ rediſſes ad eū niſi ille tibi perſeueraſſet: niſi clamaſſet.
Can.6. Reuertere reuertere ſunamitis: reuertere reuertere ut in
tueamur te. Eſto ergo illi & tu nihilominus perſeuerans:
ut nullis ab eo flagellis aut laboribꝰ auertaris. Luctare cū
angelo ne ſuccumbas: qa regnū cælorum uim patitur, &
uiolenti rapiunt illud. An non lucta: dilectus meus mihi
& ego illi? Notā fecit dilectionē ſuā: experiatur & tuā. In
multis. eñ tētat te dñs deus tuus. Declinat ſæpius auerti
faciem ſed non ira. Probationis iſtud eſt: nō reprobatiōis.
Suſtinuit te dilectus, ſuſtine tu dilectum, ſuſtine, uiriliter
age. Non illum uicere peccata tua: te quoq; ipſius flagella
non ſuperent, & obtinebis benedictionem. Sed quando?
Cum aurora fuerit: cum aſpirauerit iam dies, cum ſtabilie
Geñ.32. rit hieruſalem laudē in terra. Ecce uir iam, inquit, luctaba
tur cū Iacob uſq; mane. Auditā fac mihi mane miam tuā:
qa ſperaui in te dñe. Non tacebo nec dabo tibi ſilentum
uſq; mane, utinā nec ieiuniū. Nimirum dignaris & paſci
ſed inter lilia. Dilectus m eus mihi & ego illi: qui paſcitur
inter lilia. Nimirum & ſupra ſi meminiſti in eodem canti
co euidenter expreſſum eſt, ꝙ florū apparitio turturis co
nnetetur auditū: ſed attende ꝙ locū nō cibū indicare uide
tur, nec quibus paſcitur exprimit: ſed inter quæ. Fortè ei
non cibo ſed conſortio paſcitur liliorum: nec liliis ueſciť,
ſed uerſatur. Nimirū odore potius quàm ſapore lilia pla
cent, & uiſui magis ſunt apta quàm eſui. Ita ergo paſcitur
inter lilia donec aſpiret dies, & uenuſtati florum fructuū
ſuccedat ubertas. Interim quippe florum non fructuum
tempus: dum in ſpe magis quàm in re ſumus: & per fidem

non per ſpeciem ambulantes: expectatione magis quam
experientia gratulamur. Conſidera deniq; floris teneritu
dinem: & memento uerbi quod ait apoſtolus. Quia habe 2.Cor.4.
mus theſaurum iſtum in uaſis fictilibus. Quanta enim ui
dentur imminere pericula floribus: quàm facile ſpinarum
aculeis liliū perforať. Merito ꝓinde canit dilectus. Sicut
liliū inter ſpinas: ſic amica mea inter filias. An non erat in
ter ſpinas, qui dicebat: Cum his qui oderūt pacē erā paci
ficus: Cæterū & ſi iuſtus germinat ſicut liliū: ſed non ad li Pſ.119.
liū ſpōſus paſcitur nec in ſingularitate cōplacet ſibi. Au
di deniq; inter lilia cōmorantē. Vbi, inquit, duo uel tres Mat.18.
cōgregati fuerint in noīe meo ibi ſum ī medio eoꝝ. Amat
ſemper media ieſus: diuerticula ſemper & reclinatoria re
probat filius hominis, dei & hominū mediator. Dilectus
meus mihi & ego illi, qui paſcitur inter lilia Curemus ha
bere lilia fratres: extirpare ſpinas & tribulos & inſerere
lilia feſtinemus: ſi quando fortè & ad nos paſcendus di
gnetur dilectus deſcendere. Apud mariam utiq; paſceba
tur: idq; copioſus pro multitudine lilioꝝ. An non lilia uir
ginitatis decus: humilitatis inſigne: ſupereminentia cha
ritatis? Erūt tamen & nobis lilia quāuis inferiora ualde,
ſed ne inter hæc quidem dedignabiť paſci ſponſus: ſiqui
dem eas quas prædiximus actiōes gratiarū: deuotiōis hi
laritas illuſtrauerit: orationē intentionis puritas candida
uerit: confeſſionem indulgentia dealbauerit, ſicut ſcriptū
eſt. Si fuerint peccata ueſtra ut coccinū: quaſi nix dealba Eſaie.1.
buntur, & ſi fuerint rubra: quaſi uermiculus: uelut lana al
ba erunt. Cæterum quicquid illud eſt quod offerre paras
mariæ commendare memento: ut eodem alueo ad largito
rē gratiæ gratia redeat quo influxit. Neq; enim impotēs
erat deus, & ſine hoc aquæductu infundere gratiā prout
uellet: ſed tibi uehiculum uoluit prouidere. Fortè eñ ma
nus tuæ aut ſanguine plenæ: aut infeſtæ muneribꝰ: ꝙ non
eas ab oī munere excuſſiſti. Ideoq; modicū iſtud qđ offer
re deſideras gratiſſimis illis & omni acceptione digniſſi
mis mariæ manibus offerendū tradere cura, ſi non uis ſu
ſtinere repulſam. Nimirū candidiſſima quædam lilia ſunt.
nec cauſabiť ille liliorū amator inter lilia non inuentū qc
quid illud ſit quod inter mariæ manus inuenerit.

In feſtiuitate ſancti Michaelis. Sermo primus.

ANgelorum hodie memoria celebratur & exigi
tis debitum pro tanta ſolennitate ſermonem.
Sed quid de angelicis ſpiritibus uiles loquanť
uermiculi? Credimꝰ ſanè & indubitata fide te
nemus diuina eos præſentia & uiſione beatos ſine fine læ
tari in bonis domini: quæ oculus non uidit nec auris au
diuit: nec in cor hoīs aſcenderūt. Quid ergo de his homo
loquatur hoībus: quæ nec ipſe quidem cogitare: nec illi
ſaltem audire ſufficiant? Profecto ſi ex abundantia cordis
os loquitur: ſileat nihilominus lingua neceſſe eſt ex ino
pia cogitationū. Attamen ſi multū eſt ad nos loqui de ea
claritate & gloria: qua in ſemetipſis, imo in deo ſuo ange
li ſancti: noſtris omnino ſupereminent cordibus: de ea lo
quamur quam nobis exhibent gratia & charitate. In ſu
pernis enim ſpiritibus non ſolum ammirabilis dignitas:
ſed dignatio amabilis inuenitur. Dignum eſt proinde fra
tres ut gloriam non capientes tantomagis amplectamur
miſericordiam: quia nimirum conſtat nihilominus abun
dare domeſticos dei: cæli ciues, principes paradiſi. Teſtať
deniq; apoſtolꝰ ipſe qui raptus uſq; ad tertiū cælū beatæ
illi curiæ meruit intereſſe atq; eius noſſe ſecreta: qm̄ om
nes amminiſtratorij ſunt ſpiritus: miſſi in miniſterium ꝓ
pter eos qui hæreditatē capiunt ſalutis. Neq; id cui quàm
incredibile uideatur: quandoquidem ipſe quoq; crea
tor: & rex angelorum uenit non miniſtrari: ſed miniſtrare,
& animam ſuam dare pro multis. Vt quid ergo miniſteriū
illud angelorum quiſpiam dedignetur: in quo p̄cedit eos
cui in excelſis tota cum auiditate & fœlicitate miniſtrāt?
Si & hinc dubitas, utiq;, qui uidit teſtimoniū phibuit mi
lia inquiens milium miniſtrabant ei: & decies centena mi Apoca.5.
lia aſſiſtebant ei. Alius quoq; propheta ad patrem de filio

Pſ. 8. loquēs ait. Minuiſti eū paulominus ab angelis. Sic planè
ſic decet: ut uincat & humilitate qui ſublimitate uincebat:
ſitq; tanto minor angelis quanto inferiori ſeſe miniſterio
mancipauit, qui tāto excellentior eſt quanto differētius p
eis nomē hæreditauit. Sed quæras fortaſſe in quo miora-
tus uideatur ab angelis cū miniſtrare uenit: qn̄quidem ut
ſupra meminimus in miniſterium mittuntur & illi? In eo
utiq; q nonmodo miniſtrauit ſed miniſtratus eſt: eratq;
Cāt. 2. unus & idē qui miniſtrabat & cui miniſtrabatur. Merito
proinde ſpōſa in cāticis canticorū. Ecce, inqt, uenit iſ ſa-
liens in montibus: trāſiliens colles. Miniſtrās eīm ſalit in-
ter angelos: ſed & ipſos tranſilijt miniſtratus. Miniſtrant
eīm angeli ſed de alieno: offerētes deo bona opera noſtra:
à nobis eius gloriam referentes. Vnde & cū ſcriptura di-
Apoc. 8. cit. Qm̄ aſcendit fumus aromatū in conſpectu dn̄i: de ma-
nu angeli ſolicite præmiſit data ei fuiſſe incēſa multa. No-
ſtros enim ſudores non ſuos: noſtras non ſuas lachrymaa
offerūt deo: nobis quoq; eius munera referunt & nō ſua.
Non ſic miniſter ille ſublimior cunctis: ſed humilior uni-
uerſis: qui ſemetipſum obtulit ſacrificiū laudis: qui patri
offerēs animam ſuam nobis miniſtrat uſq; hodie carnem
ſuam. Huius utiq; tanti miniſtri gratia nihil mirum ſi dig-
gnanter nobis: imo & libenter angeli ſancti miniſtrant,
Ipſi eīm amant nos: quia nos chriſtus amauit. Dicitur cer-
te uulgari quodā prouerbio: qui me amat, amat & canem
meū. Nos uerò ô beati angeli catelli ſumus domini illius:
quem tāto affectu diligitis: catelli, inquàm, cupiētes ſatu-
rari de micis q̄ cadūt de menſa dominorū noſtrorū q eſtis
uos. Et hæc dixerim fratres & ampliorem de cætero ergo
beatos angelos fiducia habeatis: ac periude familiarius
in omni neceſſitate ueſtra eorum inuocetis auxilia: ſed &
dignius in eorum præſentia conuerſari: & magis ac ma-
gis eorum uobis conſiliare gratiā: captare beniuolentiā:
exorare clementiam ſtudeatis. Cuius rei gratia neceſſariū
duco: alias quoq; charitati ueſtræ exponere cauſas: q̄ ip-
ſos beatos angelos pro noſtra infirmitate reddant ſolici-
tos: abſq; ſua ſanè anxietate: ſed nō abſq; utilitate noſtra:
nec ad detrimentum fœlicitatis ſuæ: ſed ad noſtræ ſalutis
augmētum. Cōſtat ſine dubio ratiōis participes & capa-
ces beatitudinis humanas aīas angelicæ (ſi dicere id au-
deamus) cognatas eſſe naturæ: nec docet uos ô beati ſpi-
ritus cōtra legis præceptum dedignari quam uiſitare de-
betis ſpeciem ueſtram: licet in multam ut ipſi cernitis deie-
cta ſit uilitate. Sed neq; arbitramur uos superni ciues: ci-
uitatis ueſtræ excidio delectari: & ruina murorū quos ſe-
miruptos ipi uidetis. Cui⁹ iſtaurationē ſi deſideratis ut di-
gnū eſt frequēter quæſo añ thronū gloriæ uerbū præcis
Pſ. 50 iterate dicentes. Benigne fac dn̄e in bona uoluntate tua
ſion: ut ædificent muri hieruſalē. Si diligitis decorē dom⁹
dei: imo quia diligitis experiant zelū urm uini & rōnales
lapides: qui ſoli in inſtaurationē eius, uobis poſſunt coæ-
dificari. Hic eſt dilectiſſimi funiculus triplex quo de excel
ſo cælorum habitaculo ad conſolandos, ad uiſitandos, ad
adiuuandos nos, attrahit ſupereminens charitas angelo-
rum ꝓpter deum, ꝓpter nos, ꝓpter ſeipſos. Propter deū
utiq; cui⁹ tāta erga nos mire uiſcera: ipi quoq; ut dignum
eſt imitant: ꝓpter nos in quibus nimirū ꝓpriā ſimilitudi-
nē miserant: ꝓpter ſeipſos quorū ordines inſtaurādos ex
nobis toto deſiderio præſtolant. In ore eīm paruulorꝫ qui
lacte mō uefcūtur & nondum ſolido cibo: perficienda eſt
laus illa maieſtatis diuinæ cuius habentes primitias ange
lici ſpūs beata nimirū delectatione fruuntur: ſed tāto aui-
dius uos expectant quāto cōſummatiōis eius expectatio-
ne & expetitiōe ſolicitant. Quæ cū tñ ita ſint: penſate quā
ta etiā nobis ſolicitudine opus eſt dilectiſſimi: ut dignos
nos exhibeamus eorū frequētia: & eo mō cōuerſemur in
cōſpectu angelorū: ne fortè ſanctos offendamus obtutus.
Væ eīm nobis ſi qn̄ prouocati pctīs & negligētijs noſtris:
indignos uos iudicauerint p̄ſentia & uiſitatione ſua: ut iā
neceſſe habeamus & nos plangere & dicere cū propheta:
Pſ. 35. Amici mei & proximi mei aduerſum me appropinquaue-
rūt & ſteterunt Et qui iuxta me erant de lōgè ſteterūt: &
uim faciebant qui q̄rebant animā meā: elongatis nimirū
eis quorū pſentia ꝓtegere nos & propulſare poterat ini-
micum. Q. ſi tam neceſſariā habemus familiaritatē digna
tionis angelicæ: cauenda nobis eorū offenſa: & in his ma
xime exercendū quibus eos nouimus oblectari. Sunt eīm
plurima q̄ eis placent: & quæ in nobis inuenire delectat:
ut eſt ſobrietas, caſtitas, paupertas uoluntaria, crebri in
cælū gemitus & orationes cū lachrymis & cordis inten-
tiōe. Attñ ſup oīa hæc, unitatē & pacem à nobis exigunt
angeli pacis. Quidni maxime delectent in his quæ formā
quādā ciuitatis ſuæ rep̄ſentant in nobis: ut mirent hierl̄m
nouā in terra? Dico aūt ut quō ciuitatis illius pticipatio
eſt in idipm̄: ſic & nos id idipſum ſentiam⁹: idipm̄ dicam⁹
oēs, & nō ſint in nobis ſciſmata, ſed magis oēs ſimul unū
corpus ſimus in xp̄o, ſinguli aūt alter alterius mēbra. Ecō
tra uerò nihil æque offendit & ad indignationē prouocat
eos: qūo diſſentiones & ſcandala ſi fortè inueniantur in
nobis. Audiamus ſiquidē qd loquaf ad corinthios paul⁹: 1. Cori. 3.
Cū ei ſit inter uos zelus & cōtētio nónne carnales eſtis: &
ſm hoiem ambulatis? In epiſtola quoq; Iudæ apli legim⁹ Iudæ. 1.
ſic, Hi ſunt qui ſegregant ſemetipſos aīales ſpm̄ non habē
tes. Videre eſt aīam hominis quēadmodū uniuerſa corpo
ris membra uiuificet cohærentia ſibi. Separa ergo quod
uis à iunctura cæterorum: & uide an de cætero illud uiuifi
cet. Sic eſt omnis qui dicit anathema ieſu qd nemo dicit
loquēs in ſpū dei: qa anathema ſeparatio eſt. Sic & inquā
omnis qui ab unitate diuiditur: ne dubites quin ab eo re
ceſſerit ſpiritus uitæ. Digne igitur contentioſos & qui ſe
parant ſemetipſos: apoſtoli carnales uocant & aīales ſpm̄
nō habentes. Dicunt ergo ſancti illi & beati ſpūs ubi ſcā-
dala inuenerint & diſſenſiones. Quid nobis & gn̄ationi
huic ſpm̄ non habenti? Nam ſi adeſſet ſpūs: per eum utiq;
charitas diffunderet & unitas nō ſcinderet. Et dicunt: nō
permanem⁹ cū hoībus iſtis in æternū: qa caro ſunt. Quæ
eīm conuentio luci ad tenebras? Nos de regno unitatis &
pacis ſumus & hoies iſtos in eandē unitatē & pacē ſpera-
bamus eſſe uenturos. Nūc aūt qua rōne nobis cohæreāt
qui diſſident à ſeipſis? Videtis quàm congruat huic ſolen
nitati euangelica lectio quæ ſic deterret nos à ſcādalo par
uulorum: quandoquidem tam uehementer angelis diſpli
cent ſcandala? Qui ſcandalizauerit unum de puſillis iſtis Math. 18.
durū eſt quod ſequitur. Sed iam p̄terit hora, ad miſſas no
bis eundem eſt. Peto ne ſit uobis moleſta dilatio: quæ po-
terit non inutilis fore: ſi capitulum præſens, ſermone alte-
ro diligentius proſequamur.

In eadem ſolennitate. Sermo ſecundus.

AVdiſtis fratres euāgelicā lectionē aduerſus eos
qui puſillos ſcandalizant ſatis terribiliter into-
nantē. Nemini blanditur ueritas: neminem pal
pat, nullum ſeducit, aperte denuncians: quoniā
Ve homini illi per quem ſcandalum uenit. Bonum erat ei
ſi natus non fuiſſet homo ille. Natus ſane denuo: natus ad Math. 18
uitam, natus de ſpū: q nimirū carne poſtmodū conſumma
tur. Expedit ei (ſi quis eſt) qui ſcandala ſuſcitat in hac do-
mo: in hac ſancta deo placida & angelis eius admodum
grata ac familiari congregatione, ut ſuſpendatur in collo
eius mola aſinaria: & pro ſuaui iugo & leui onere ſaluato
ris: graui mole terrenæ cupiditatis humeris ei⁹ impoſita
demergatur in profundum maris huius, magni & ſpacio-
ſi manibus: quod eſt ſine dubio ſeculū nequā. Minus eīm
dānabile erat ei in ſeculo magis perire: quàm in monaſte-
rio. Perire ſiquidem neceſſe eſt hominē qui charitatē non
habet: etiā ſi tradiderit corpus ſuum ita ut ardeat. Et hæc
dixerim fratres: non quaſi minus bene de uobis ſentiam
aut regnare uideaf in uobis nequiſſimum iſtud uitiū: ſed
ut in ea charitate & unanimitate & pace: in qua ſtatis in
dn̄o ſoliciti ſitis perſeuerare & abundare magis. Quæ eſt
eīm ſpes noſtra & gaudium noſtrū & corona gloriæ? Nón
ne unitas & unanimitas ueſtra: in qua gaudeo uos inueni
ri fraternitatis amatores: & ante omnia mutuam in uobiſ
metipſis

metipſis charitatẽ habentes:qđ eſt uinculũ perfectionis?
Propter quod obſecro uos:ſic ſtate in dño chariſſimi. In
hoc eñ cognoſcũt oẽs etiã ãgeli ſcti ꝙ xp̄i eſtis diſcipuli:
ſi dilectionẽ habueritis adinuicẽ. Deniq; ſi tenetis memo-
ria:quã uobis p̄cedenti ſermone tradidim⁹ triplicẽ angeli-
cæ erga nos charitatis & ſolicitudinis cauſam, pōt hinc
quoq; fraternæ dilectiōis utilitas magnifice cõmendari.
Facile ſiquidem conſiderare eſt hoi: qui nõ diligit proxi-
mũ:nullam ex his quas tunc diximus: ſuppetere cauſam.
Nũquid eñ xp̄i gratia diligemur ab angelis:ſi de mutuæ
dilectionis inopia cognouerint nequaquam eius nos eſſe
diſcipulos? Nunquid diligemur ab eis propter noſipſos.
id eſt ſpiritualis naturæ ſimilitudine ſi inuenimur non di-
ligere humanæ naturæ noſtræ conſortes: imo uerò ſi ex
eis q̃ inter nos ſunt cõtẽtiōib⁹:carnales nos magis quàm
ſpiritales eſſe cõſtiterit? Deniq; nunquid diligẽt nos pro-
pter ſeip̄os:& futurã de nobis ciuitatis ſuæ reſtaurationẽ
ſi (quod abſit) unũ quo ſolo uniri & coædificari eis poſſu
mus defuerit glutinũ charitatis? Qũo ſperabunt reædifi-
candos de nobis p̄petuos ciuitatis illius muros:ſi cogno
uerint:ſi uiderint nos non lapides eſſe uiuos: qui poſſint
inuicẽ cohærere:ſed magis puluerẽ quẽ proijciat uentus
à facie terræ: quẽ unius uerbi flatus in turbinẽ excitet:&
ſuſpitionis cuiuſlibet leuiſſima aura diſpergat? Et hæc q-
Math.18. dem dixiſſe ſufficiat:pro eo qđ ait dñs. Si quis ſcandaliza
uerit unũ de puſillis iſtis:credo eñ ꝙ maiori ſolicitudine
deinceps ab hac tã neqſſima peſte cauebitis. A Iam ue
Math.5. rò quẽ nõ mouest qđ ſequit in euangelio. Si oculus tuus
ſcandalizauerit te erue eũ &c. Nũquid eñ corporalẽ hũc
oculũ monemur eruere:aut unã ex manib⁹ iſtis: ſimiliter
& unũ abſcindere pedẽ? Abſit à nobis huiuſmodi carna-
lis oĩno & nimis ridiculoſa cogitatio. Sed poſtquã ab ex-
terioribus ſcandalis deterruit nos ſermo diuinus aſpere
ſatis ſicut audiſtis:conſiliũ dat quid de eo nobis agendũ
ſit ſcãdalo qđ interius patimur: cõtrariã inueniẽtes legẽ
in membris noſtris. Ipſe eñ nouit figmẽtũ noſtrũ ꝙ eiuſ-
modi ſcandalũ non tam facile à nobis ualeat euitari. Por-
rò tripliciter fieri ſcandalũ iſtud, quotidiano nobis noſſe
licet experimento. Interdũ eñ eſt in nobis ſpiritalis inten
tionis oculus ſimplex & qui gratiæ magis quã noſter di-
cendus ſit: ſed ſcandalizat nos oculus noſter: & qui nere
à nobis eſt:dum uoluntas noſtra aliã minus caſtã impor-
tune ingerit intentionẽ. Sed habemus iam ſuper hoc ſalu
Vbi ſupra bre conſilium ſaluatoris. Erue eum, inquit, & p̄ijce abs te.
Hoc aũt fiet ſi non conſentias:ſi abijcias:ſi reſiſtas. Simili-
modo de manu ac pede eſt intelligendũ. Cum enim bonis
operibus intentos ad alia opera trahere uolũtas propria
conat:manus noſtra eſt quæ ſcandalizat nos:ſed abſcindi
debet & proijci à nobis:ut non ei cõſentiamus. Sic etiam
proficere in ſancta cõuerſatione, & aſcendere per gradus
pſ.83. ſcalæ quæ iacob apparuit: ac iuxta quod ait pſalmiſta. De
uirtute in uirtutẽ ire daſiderantes:ſæpius ſcandalum pati
mur à pede quodã puſillanimitatis & negligẽtiæ noſtræ
qui nimirũ deſcẽdere magis ac remiſſius ire conatur: ſed
abſcindi eũ neceſſe eſt:ut pes gratiæ q ſtat in directo cur-
rere poſſit ſine offenſione:ſine ſcãdalo ſine impedimento.
C Quod aũt dicit bonũ nobis eſſe ad uitam intrare cum
uno oculo, aut manu:aut pede: quàm duos habentes ire
in gehennã ignis:eos notat qui uoluntatẽ ſuam ſiue bona
ſiue mala ſit æque ſequuntur & ingrediũtur duabus uijs:
nunc bona nunc mala ſectantes: ſm qđ uariant deſideria
ſua. Quibus merito utilius fuerat gratiæ in oĩbus inhære
re:& ubi obuiat propria uoluntas abſcindere & à ſeipſis
abijcere eam. Eſt aũt cum multo tẽpore in abſciſſione pro
priæ uoluntatis noſtræ, exercitati aliquatenus eã doma-
mus ut diſcat iam nõ ſuperbire ſed magis ſine omni ſcan-
dalo uel contradictione deo ſubiecta ſit anima noſtra:nec
iam abijcere neceſſe ſit oculũ noſtrum:nempe qui ſimplici
adhærens oculo factus eſt & ipſe ſimplex:aut certè iam nõ
alter eſt oculus ſed unus cum eo:apoſtolo teſte quoniã q
1.Cori.9. adhæret deo unus ſpũs eſt cum eo. Quod aũt de oculo di
ctum eſt: de manu quoq; & pede eodem modo eſt intelli-
gendum. Cuius enim uoluntas ex affectione & cũ deſide-
rio gratiæ cohæret:ut nec concupiſcat mala agere nec bo
na minora:nec minus bene quàm gratia ſuggerit:hic pla-
nẽ perfectus eſt uir:ſed pax iſta potius eſt fœlicitatis. Ab-
ſciſſio uerò ſcandalorũ & tentationũ uictoria fortitudinis
illam inquam gloriæ, hæc uirtutis.

In ſolennitate omnium ſanctorum de lectione euangelica. Sermo primus.

FEſtiuitas ſanctorũ omniũ hodie celebrat: & di-
gnũ eſt ut cum omni deuotione celebret: Etenĩ
ſi magna uidetur, & eſt beati Petri ſolẽnitas:ſeu
bti Stephani aut cuiuſlibet cæterorum: quãta
iſta eſt:quæ nõ unius tm̃ eſt, ſed uniuerſorum? Verũ non
ignoratis fratres ſecularib⁹ id moris eſſe:ut dieb⁹ feſtis,
feſtiua ſibi cõuiuia parẽt:& quãto fuerit ſolẽnitas clarior:
tãto ſplendidi⁹ epulẽtur. Quid ergo? Nónne & his q con
uertũtur ad cor:cordis delitiæ ſunt quærendæ:& ſpirita-
libus ſpiritalia cõparanda? Propterea iã paratũ eſt cõui-
uiũ noſtrũ fratres: iã coacta ſunt omnia:& epulãdi tẽpus
aduenit. Dignũ eſt eñ ut prius aĩa ſatietur: ꝙ hæc portio
ſine dubitatione & ſine cõparatione ſit potior:præſertim
cũ ſanctoꝝ ſolennitates manifeſtũ ſit ad aĩas magis quàm
ad corpora pertinere:& quæ animarum ſunt, animæ plus
acceptent:quippe naturali quadam ex cognatione con-
iunctæ. Quibus propterea quoq; ſancti iſti cõpatiunt am
plius:propterea magis deſiderant animarũ bona:& plus
earum refectionibus delectantur:qm̃ & ipſi ſimiles nobis
fuere paſſibiles, & ipſi peregrinationis huius & exilij mi-
ſerabilis deplorauere moleſtias:& ipſi graue & huius cor
poris onus & tumultus ſeculi & tentationes experti ſunt
inimici. Nihil itaq; dubium quin gratior eis ſit & multo
acceptabilior illa feſtiuitas qua intenditur æpulis anima
rũ:quàm ſit ea q̃ celebratur à ſecularibus curã carnis p̄fi-
cientibus in deſiderijs uoluptatum. Veruntamẽ unde no-
bis animarũ panis in terra deſerta:in loco horroris & ua-
ſtæ ſolicitudinis? Vñ nobis ſub ſole ſpiritalis cibus: Vbi
nihil eſt niſi labor & dolor & afflictio ſpiritus? Sed ſcio qs Mat.7.
dixerit petite & accipietis. Et illud. Si uos cum ſitis mali Vbi ſupra
noſtis bona data dare filijs ueſtris: quanto magis pater
ueſter è cælo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe. Nec
ignoro quàm obnixe tota hac nocte & die petieritis men
dicantes dari uobis panem de cælo uiuum: non eum qui
corpus corroborat:ſed qui cõfirmat cor hois. Nam cõui
uas qdẽ nõ auſim dicere, ſed mendici ſumus, p̄bẽnda dei
uiuentes. Mendici inquam iacentes ante ianuã regis p̄di
uitis ulceribus pleni:& cupientes ſaturari:imo & ſuſten-
tari de micis quæ cadunt de menſa dominoꝝ noſtrorum
quorũ celebramus hodie ſolẽnitatẽ. Nẽpè delitijs affluũt
& menſurã accipiunt bonã & cõfertã & ſupefluentẽ. Cõ
fidimus aũt qm̃ erit qui det nobis:chaos eñ magnũ & di-
ſtãtia eſt multa nimis inter liberalitatẽ & benignitatẽ dei:
& auari diuitis crudelitatẽ. Propterea dedit hodie pater
noſter panẽ. Patrẽ eñ miſericordiarũ:patrẽ eſſe neceſſe eſt
etiã miſerorũ:dedit inquã nobis panẽ de cælo & cibaria
in abundantia, quorũ utinã ego fidelis coquus. utinã aĩa
mea coquina utilis uideat. Siquidem ad p̄paranda fercu-
la ueſtra:tota hac nocte concaluit cor meũ intra me: & in
meditatione mea exarſit ignis:ille ſine dubio quẽ dñs Ie-
ſus miſit in terram & uoluit uehemẽter accẽdi. Nam ſpũa-
lem cibum & coquinã & ignẽ habere neceſſe eſt ſpũalem.
Supereſt iam ut diſtribuã quæ paraui:uos autẽ conſidera
te potius dantẽ dñm quã miniſtrum diſtribuentẽ. Ego eñ
quantũ in me eſt:nihil aliud ſum quàm cõſeruus ueſter q
uobiſcũ pariter & mihi & uobis ſicut ipſe dñs nouit mẽdi
co panẽ de cælo & alimoniã uitæ. Propterea non ego no-
bis, ſed pr̃ ueſter ip̄e eſt q dat uobis panẽ de cælo uiuũ:ip̄e
uos paſcit & operibus & ſermonibus:etiã & carne filij ſui
q eſt uerè cib⁹. Nã & de opibus lego:meus cibus eſt ut fa-
ciam uolũtatẽ patris mei:& de uerbis. Quoniã nõ in ſolo
pane uiuit hõ:ſed in oi uerbo qđ p̄cedit de ore dei. Ergo

uūc quidē cibari habemus factis eius & uerbis:poſt hæc
etiā illibatū dñici corporis ſacramentū in altaris mēſa ſa
croſctā ipſo ꝓpitio percepturi.Legimus in euangelio ho
Math.5 die.Qn̄ uidēs turbas ieſus,aſcendit in montē. Predicātē
eū dñm,de ciuitatibus & caſtellis ppli ſequebanť:quorū
ſaluabat aīas:ſanabat corpora:& adhærebāt ei, affatu pa
riter & aſpectu illius delectati:cuius nimirū uox ſuauis &
Ps.44. facies eius decora:ſicut ſcriptū eſt.Speciosus forma præ fi
lijs hoim:diffuſa eſt gr̄a i labijs tuis.Talis eſt quē nos ſeq
mur:cui adhæremus:totus deſiderabilis:in quē nō ſolum
populi ſed & ipſi quoq; angeli ſancti deſiderant proſpice
re.Quid uobis ſuauius apponemus:nimirum hæ ſunt de
litiæ angelorum,Guſtate proinde & uidete quoniam ſua
uis eſt domin9.Et huic ſuauitati:huic ſapori:huic ſapien
tiæ quæ trahitur de occultis,omne quod deſiderať nō ua
let comparari.Quid enim. Miraris in ſole ſplendorem:in
flore pulchritudinem:in pane ſaporem:in terra fœcundi
tatem.Sed à deo hæc uniuerſa donata ſunt:nec dubium
quin multo amplius reſeruauerit ſibi quàm dederit crea
turis.Iam ne hoc quidem ocioſum putemus:ꝙ aſcēdit in
montem:nimirum quod tanto ante prædictū eſt tanquā
Eſa.40. à longē clamante propheta.Super montem aſcende tu q
euangelizas ſion:qui euangelizas hieruſalē.In qua aſcen
ſione ſi uos melius non habetis:ego illud intelligendum
puto quod in initio actuum apoſtolorū beatus Lucas me
Actu.1. minit dicens.Primū quidem ſermonē feci de omnibus ô
theophile quæ cœpit ieſus facere & docere : utiq; non iu
xta phariſæorum morē:qui alligabāt onera grauia & im
portabilia.& imponebant ea i humeros hoim:digito au
tem ſuo nolunt ea mouere.An nō bonus animæ paſtus eſt
iſte & plurimum confirmās cor hominis:Fiducialiter ſe
quor te dñe quocunq; ieris:& ſecure incedo uiam māda
torū tuorū:ſciēs ꝙ per eā ꝓceſſeris ipſe.Secure inquā uiā
mandatorū tuoꝝ curro:qn̄ quidē noui ꝙ a ſummo cælo
egreſſio tua,ad currendam hanc uiam : & occurſus tuus
uſq; ad ſummum eius fuerit per hā c uiā,Nō poſſum ergo
fratres i hūc modū ſingula maſticare:uos eſtote aīalia mū
Prouer.21. da & rumināntia:ut fiat ſicut ſcriptū eſt.Theſaurus deſide
rabilis requeſcit in ore ſapientis.Cogit eñ ſuccingere, for
Textus. ſitā & præſcidere uerbū:tā breuitas horæ quàm materiæ
magnitudo. C Vidēs turbas ieſus aſcēdit in montē. Vi
dēs miſeratiōis intuitu:quoniā erāt ſicut oues errātes nō
habētes paſtorē.Quid eſt ꝙ priuſquàm docere inciperet
aſcēdit in montē:niſi ꝙ in hoc ipſo docuit neceſſe habere
predicatores uerbi dei deſiderijs animi: & conuerſatione
ſancta ad ſublimia tendere:& uirtutum cōſcendere mon
Textus. tē:Et cum ſediſſet acceſſerunt ad eū diſcipuli eius. Cū ſe
diſſet,inquit. Alioquin quis ad excelſum illū gigātē poſ
ſet accedere:Benigniſſime prorſus inclinauit ſe & exina
Ps.138. niuit uſq; ad ſeſſionē ut dicat patri.Tu cognouiſti ſeſſio
nē meā & reſurrectionē meā.Sedit enim ut eū quē ne ipſi
quidē angeli ſtantē attingere poterant: etiā publicani &
peccatores accedant:accedat maria magdalenæ: accedat
& latro de cruce.Et cū ſediſſet acceſſerunt ad eū diſcipuli
eius.Acceſſerunt nō tā inceſſu pedū quàm affectu cordis
& imitatione uirtutū. D Bene aūt nō turbæ,nō qlibet
de populo ſed diſcipuli acceſſiſſe dicūtur:quatenus ſicut
Exo. 24. teſtamētū uetus datū legiť in mōte ſyna:ſolo moyſe aſcen
dente & populo expectante deorſum:ſic & modo ſuſcipe
rent montes pacem populo & colles iuſtitiam:& uelut in
tenebris quibuſdā & in occulto diceref aplis: qđ poſtea
dicerent in lumine:& audirent in aure quod predicarent
Textus. poſtmodum ſuper tecta.Vnde & ſequitur.Et aperiens os
ſuum docebat eos.Aperuit nunc os ſuū:qui prophetarū
Pſal.50. prius aperuerat ora.Hinc eſt quod legiť in pſalmo:ꝓphe
ta dicente.Dñe labia mea aperies:& os meū annunciabit
laudē tuā,Nūc aūt qui multipharie multiſq; modis olim
locutus fuerat in prophetis:demū ſuiipſius ore,locut9 eſt:
tāquā ſi diceret.Et qui loquebar ecce aſſum.Beati qui au
dierūt loquētē in carne ſapientiā:beati qui uerbi dei uer
ba quæ ab ipſius ore ꝓceſſerunt,audierunt . Verumtamē
quod audierunt illi:adhuc reſeruatur nobis:qa & uos au
dire poſſum9 quāuis nō ab ipō.Aperiens os ſuū docebat
eos dicēs.Beati paupes ſpū.Verè apertū eſt os ei9:in quo
oēs theſauri ſapientiæ & ſcientiæ ſunt reconditi .Et uerè
eius hæc doctrina q in apocalipſi loquitur.Ecce noua fa Apoc.21.
cio omnia:q per prophetam ante prædixerat:aperiam os
meū,eructabo abſcondita à conſtitutione mundi . Quid
enim tam abſconditū,quàm paupertatē eſſe beatā: Atta
mē ueritas loquitur:quæ nec falli nec fallere poteſt: & ip
ſa eſt quæ dicit:quoniā beati pauperes ſpū.Sic uos inſen
ſati filij adam diuitias quæritis : diuitias deſideratis uſq;
adhuc:cum iam beatitudo pauperū diuinit9 cōmendata:
prædicata mundo credita ſit ab hominibus . Quærat eas
paganus qui ſine deo uiuit:quærat iudæus q terrenas ꝓ
miſſiones accepit. Sed qua fronte magis aut qua mente,
chriſtianus diuitias quærit poſtquā chriſtus beatos eſſe
pauperes prædicauit:Quouſq; filij alieni : quouſq; uani
tatem loquetur os ueſtrū: ut beatum dicatis populum
cui hæc ſunt : hæc uiſibilia : hæc præſentia:cum filius dei
os ſuum aperiens locutus ſit ueritatem beatos eſſe paupe
res:& uę diuitibus: B Sed diligenter attende ꝙ nō ſim
pliciter pauperes nominat propter plebeios paupes: ne
ceſſitate miſerabili,non laudabili uoluntate.Spero equi
dem profuturā eis apud diuinæ bonitatis miſericordiam
hunc ipſam afflictionis ſuæ miſeriam:ſcio tamen dñm hoc
in loco non de huiuſmodi fuiſſe locutū:ſed de his qui poſ
ſunt dicere cum propheta.Voluntarie ſacrificabo tibi. C Ps.53.
Attñ nec uolūtaria quidē pauptas oīs,laudē habet apud
deum:nam & philoſophi omnia ſua reliquiſſe leguntur:
ut expediti mundialibus curis : ſtudio uanitatis poſſent
uacare liberius : & nolebant cenſu abundare terreno: ut
abundarent magis in ſenſu ſuo.Hos diſcernit quod dictū
eſt ſpiritu:id eſt ſpirituali uoluntate.Beati uerò pauperes
ſpiritu ſpirituali ſcilicet intentione:deſiderio ſpirituali:ꝓ
pter ſolum beneplacitum dei & animarum ſalutem : quo
niā ipſorum eſt regnum cælorū.Sed quis eſt qui ſic loqui
tur:qui ſic beatificat pauperes,& ſic ditat: Putas poterit
uerum eſſe:Erit ſine dubio : ſiquidem uerax & potens eſt
qui promittit . Si murmurat inimicus,reſpondebitur ei.
An non licet mihi facere quod uolo:Nōnne oculus tuus
nequā eſt,quia ego bon9: Si tu iure hūiliatus es pro eo ꝙ
aduerſum me exaltare te uoluiſti : nōnne qui ſe humiliant
propter me:merito ſunt exaltandi:Et uerè fratres ſi miſer
rimus ille è cælo deiectus eſt: quoniā affectauit celſitudi
nem,altitudinem concupiuit,ſublimitatem præſumpſit,
nōnne conſequens eſt beatos eſſe,qui ſponte in pauperta
tis humilitate ſeſe deponunt:& iuxta domini promiſſio
nē ipſorum eſt regnum cælorū qđ perdidit iſte: Et atten
de quàm ſapienter ordinauerit ſapientia cōtra peccatum
primū remediū primū opponēs.Ac ſi apertius dicat. Vis
obtinere cælum quod perdidit ſuperbiens angelus:qui
confiſus eſt in uirtute ſua : & in multitudine diuitiarum
ſuarum:Paupertatis uilitatem amplectere,& tuū erit. Se
quitur.Beati mites:quoniā ipſi poſſidebunt terram.Bene Textus.
optime.Sic enim oportebat(cōmēdata pauptate)etiam
manſuetudinē ꝓdicari:qn̄ relinquetibus oīa,prima ſolet
eſſe tentatio de moleſtijs corpis & afflictione carnis inſo
lita.Quid uerò paupertas ꝓderit:ſi qđ abſit paup in mur
muratione deueniat:factus exaſperans & impatiens diſci
plinæ:Optime quoq; poſt regni ꝓmiſſionē min9 aliud re
gnum uelut in arram datur: ut ſm ſcripturam ꝓmiſſionē
habeamus uitæ eius quæ nunc eſt pariter & futuræ: & de
exhibitione præſentium,firma ſit expectatio futurorum.
A Beati mites:quoniam ipſi poſſidebunt terram. Hanc Textus.
ergo terram corpus noſtrum intelligo.Quod ſi poſſidere
uult anima:ſi regnare deſiderat ſuper membra ſua:neceſſe
eſt ut ſit ipſa mitis & ſuperiori ſuo ſubiecta : quoniam ta
le inueniet inferius ſuum : qualem ſe exhibuerit ſuperio
ri . Armatur enim creatura ad ulciſcendam ſui iniuriam
creatoris :: & ideo nouerit anima quæ rebellem ſibi in
uenit carnem ſuam , ſe quoq; minus quàm oportcat ſu
perioribus

perioribus poteſtatibus eſſe ſubiectam. Manſueſcat ipſa
& humilief ſub potenti manu dei altiſſimi: ſubiecta ſit deo
& his pariter quibus uice eius habet obedire prælatis: &
continuo corpus ſuum inueniet obediens & ſubiectum.
Veritas enī eſt quæ loquif. Beati mites quoniā ipſi poſſide-
bunt terram. Et uide ſi non aduerſus ſecundi peccati uul-
nus: ſecunda proceſſerit medicina. Prima (ſiquidem) poſt
angelicæ ꝑuaricationis ruinā Eua peccauit: inquietudine
ſpirit⁹ agitata: & interdicti dñici iugū ſuaue & leue onus
abijciens: qm̄ expectare noluit: ut de manu dñi unde iam
cætera acceperat perfectionē quoq; beatitudinis mere-
tur ſed ꝓripere illā ſerpentis conſilio attentauit. Propter
hoc paradiſum perdidit, terrā deliciarū: ꝓpter hoc in ip̄o
corpore cōtrariam legē inuenit. Sed iam fortaſſis ad hāc
dñi uocē deſiderio māſuetudinis æſtuas: & conq̄reris ſup
aſperitate cordis tui & beluinis quibuſdā motibus atq;
Textus. indomita feritate. Attendite ergo quod ſequitur. Beati q
lugent: qm̄ ipſi conſolabunf. Equum indomitum flagella
domant: animā immitē cōtritio ſpūs & aſſiduitas lachry-
marū. Ergo in oībus operibus tuis memorare nouiſſima
tua: mortis horrorē: iudicij tremendum diſcrimen: arden-
tis gehennæ metum ab oculis cordis tui elongari nullate-
nus patiaris. Cogita peregrinationis tuæ miſeriā: recogi-
ta annos tuos in amaritudine aīæ tuæ: cogita uitæ huma-
næ pericula. Cogita fragilitatem ꝓpriam & in huiuſmodi
cogitatione perſeueraueris dico tibi parum ſenties quic-
quid foris uidef eſſe moleſtū: dū toto corde circa interio-
rem moleſtiā occuparis. Sed nec patietur domin⁹ ſine cō-
ſolatione te eſſe: quoniā pater miſericordiarū eſt & deus
totius cōſolationis: & cōplebitur oīno qđ ueritas pollice-
tur. Beati qui lugent: qm̄ ipſi conſolabunf. Cōcordat aūt
Eccliſi.7. huic ſententiæ etiā illud quod in Salomone legiſti. Meli⁹
eſt ire ad domū luctus: quàm ad domū cōuiuij. Propterea
beata eſſes Eua: ſi poſt culpā cōſolationē q̄reres lachryma-
rū: & cōuerſa ad pœnitētiā, ueniā citius obtineres. Nunc
aūt miſerrimā q̄ſiſti cōſolationem de ſimili caſu uiri tui: &
ueneno peſſimo nequiſſimo uidelicet uitio totā infeciſti
poſteritatē tuā: ut uſq; hodie perditionē alterius: alter ſuā
reputet cōſolationē. Miſera prius Euæ cōſolatio & corū
q miſerā hanc imitanf: ſed beati q lugent: qm̄ ipſi conſola-
bunf. Verū quid aliud eſt hæc cōſolatio quàm procedens
de ſpe ueniæ gratia deuotionis & ſuauiſſima delectatio
boni, & guſtus ſapiæ licet exigu⁹: quib⁹ interim benign⁹
dñs afflictā refrigerat aīam? Sed guſtus ille nihil aliud eſt
quàm irritamentum deſiderij & incentiuum amoris ſicut
ſcriptū eſt. Qui edunt me adhuc eſurient: & qui bibūt me
Eccle.24 adhuc ſitient. Propterea ilico ſubinferf. Beati qui eſuriūt
Textus. & ſitiunt iuſtitiā: qm̄ ipſi ſaturabuntur. Qui eſurit eſuriat
amplius: & qui deſiderat, abundantius adhuc deſideret:
quoniā quātūcūq; deſiderare potuerit, tm̄ eſt accepturus
Imo uerò non ſecundū imperfectionē, modū ue deſiderij:
quoniā q donec ꝑfecte habeat: ꝑfecte deſiderare non po-
teſt: ſed nec & ꝑfecte hr̄e dōec ꝑfecte deſideret: ſed menſu-
rā accepturus eſt bonā & cōfertā & coagitatā & ſupefluē-
tem. Beati q eſuriūt & ſitiunt iuſtitiā: qm̄ ipſi ſaturabunf.
Infirmiori palato cordis & aīæ languenti adhuc dura &
inſipida res uidetur eſſe iuſtitia: ſed qui guſtauerunt, ecce
ipſi ſciunt quàm beati ſunt qui eſuriunt illam: qm̄ ipſi ſatu-
rabunf. O uerè felix & glorioſa ſatietas: ô ſcr̄m cōuiuium:
ô deſiderabiles epulæ: ubi nimirū anxietas nulla: nullum
poterit eſſe faſtidiū: qm̄ ſatietas ſumma & ſummum fuerit
deſideriū. Beati q eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam: qm̄ ipſi ſatu-
rabunf. Iam uerò hoc uerbum aduerſus adam procedere
credo q portionē quidē aliquā uidef tenuiſſe iuſtitiæ in
eo ꝙ mulieri quidem cōpaſſus eſt: ſed ſi eſuriſſet iuſtitiam:
curaſſet ſine dubio reddere quod debebat: nō modo uxo-
ri ſed multomagis creatori. Debebat enī uxori cōpaſſio-
nem, utiq; & diſciplinā tanquā inferiori. Caput enī mulie-
ris uir. Debebat autē deo obedientiā atq; ſubiectionem,
Sed quid putam⁹ fratres? quàm plurimi uſq; hodie factū
illud grauiter dijudicant: & tn̄ inſipienter imitantur. Iudi-
cant aduerſus adā ꝙ obedierit uoci uxoris ſuæ pluſquā
dei: & ipſi quotidie euā ſuā: carnē uidelicet audiunt pluſ
quàm deū. Fratres ſi modo p̄ſentē uideremus adā in eo ar-
ticulo poſitum: aſcendētibus cogitationib⁹ in cor eius,
coartari inter precē uxoris & præceptū creatoris: nōnne
clamaremus aduerſus illum dicentes. Caue tibi miſer: ui-
de ne feceris: ſeducta eſt mulier, non acquieſcas ei? Vt qd
ergo quoties apprehendit nos tentatio ſimilis: non per-
ſuademus ſimiliter nobiſipſis? Beati enim qui eſuriunt &
ſitiunt iuſtitiā: quoniā ipſi ſaturabunf. Sed qd pōt eſſe oīs
iuſtitia noſtra corā deo? Nōnne iuxta ꝓphetā uelut pan-
nus menſtruatæ reputabif: & ſi diſtricte iudicetur iniuſta
inuenief oīs iuſtitia noſtra, & minus habens? Quid ergo
de pctīs erit: qm̄ ne ip̄a quidē ꝓ ſe poterit reſpondere iuſti-
tia? Propterea obnixe cū ꝓpheta clamantes: Non intres Ps.142.
in iudicium cum ſeruo tuo dñe: tota humilitate ad miſeri-
cordiam recurramus: quæ ſola poteſt ſaluare aīas noſtras
& ſolicite penſemus quod ſequif. Beati miſericordes: qm̄ Textus.
ipſi miſericordiam conſequētur. Et attende quēadmodū
zacheus breuiter uno uerbo utrumq; cōplectitur dicēs.
Dimidium bonorum meorum do pauperibus: & ſi quem Lucæ.19.
piam defraudaui reddo quadruplum. Vides quātū eſuri-
uit iſte iuſtitiam: cui nō ſufficit æqua menſura reddere ni-
ſi reddat quadruplū? Miſericordia quoq; magna eſt: ꝙ di-
midiū bonorū ſuorū dat pauperibus. Verūtamen nō ſile-
bo ego quod ſentio. Laudē dñi loquef os meum: dñi pla-
nè non ueſtram. Neq; enī uobis ſed nomini ei⁹ do gloriā.
Zacheus certè cuius laus eſt in euangelio: dimidium bo-
norum ſuorū dedit pauperibus: ſed ego multos zacheos
hic uideo qui nihil ſibi ex oībus reliquere. Quis mihi ſcri-
bet hoc euangelium de zacheis iſtis imo de petris iſtis: q
fiducialiter loquantur dño: ecce nos reliquimus oīa & ſe- Mat.19.
cuti ſum⁹ &c. Scriptum eſt. Sed iam in euāgelio æterno in
libro uitæ ſcriptum eſt & ſignatum. Beati miſericordes:
quoniam ipſi miſericordiā cōſequentur. Iam uerò fratres
adæ crudelitatem hæc ſententia tāgit qui uidebatur uxo-
ris amore peccaſſe. Ecce enī ſcimus ô adam quia os de oſſi-
bus tuis & caro de carne tua eſt: & ei⁹ amore peccaſti. Vi-
deamus nunc quantū diligas eam. Venit dñs igneum te-
nens gladiū: in ultione præuaricationis oppone te diſcri-
mini propter illā & dic. Dñe mulier infirmior eſt, mulier
ducta eſt: mea eſt iniquitas: meum peccatum: in me ſolum
uindicta procedat. Sed nō loquif ſic. Mulier, inquit, quā Gen.3.
dediſti mihi: dedit mihi de ligno & cætera. O peruerſitas:
pœnam ſuſcipere refugis: & culpam admittere non recu-
ſaſti? Quomodo prohdolor omnia confudiſti: pernicioſe
miſericors ubi ſeuerus eſſe debueras: & ꝑnicioſius crude-
lis ubi miſericordiam impendere oportebat? Nam delin-
quere ꝓpter illā nullo modo: ſatiſfacere uerò pro ea libēti
animo debuiſti. Sic enim oportet fieri fratres: ut nunquā
ꝓpter aliū homo peccet: quod eſt iuſtitiæ: & libenter alie-
na peccata oportet qđ eſt miæ. Beati qui eſuriunt & ſitiūt
iuſtitiam: qm̄ ipſi ſaturabunf. Beati miſericordes: qm̄ mi-
ſericordiā cōſequentur. Sequitur. Beati mūdo corde qm̄ Textus.
ipſi deum uidebunt. Beati planè & omnino beati qui uide-
būt in quē deſiderāt angeli ꝓſpicere: quē uidere uita æter-
na eſt. Tibi dixi cor meum exquiſiuit te facies mea faciem
tuā dñe requiram. Quid enī mihi eſt in cælo: & à te quid
uolui ſup terrā? Defecit caro mea & cor meū: deus cordis
mei & pars mea deus in æternum. Quādo adimplebis me
lætitia cum uultu tuo? Ve mihi ab immunditia cordis mei
qua impediente necdū mereor ad beatā illam uiſionē ad-
mitti. A Quāta ſolicitudine fratres quanto ſtudio dā-
da eſt opera: ut mundari poſſit oculus quo uidendus eſt
deus. Et ego quidem triplici ſorde inquinari me ſentio
concupiſcentia carnis: & concupiſcentia gloriæ tempo-
ralis: & præteritorum conſcientia delictorum. Sunt enim
in anima motus quidam deſideriorum: quos nec ratione
nec uiribus extinguere poſſum: quādiu ſum i hoc ſeculo
nequā & in corpore mortis teneor alligatus. Attamen cō-
tra ſordes iſtas oratiōis oppono remedium: & propterea

ſicut oculi ſeruorũ ĩ manib⁹ dñorũ ſuorũ:ita oculi noſtri
ad dñm deũ nrm donec miſereaƭ noſtri:q ſol⁹ mũdus eſt:
& pôt facere mũdũ de imũdo cõceptũ ſemine. Sic & con
tra pctĩ cõſcientiã remediũ cõfeſſionis eſt inſtitutũ:& oia
in cõfeſſione lauanƭ. Ecce hæc ſunt q̃ mundant oculũ cor-
dis:oratio & confeſſio. Porrò beati mundo corde:qm̃ ipſi
deũ uidebunt. Videbunt quidẽ in fine facie ad faciẽ:uide-
bũt etiã ſed nũc per ſpeculum in enigmate:& nũc cogno-
ſcẽt ex parte pfecte poſtea cognituri. Ois em̃ in cuius con
ſciẽtia clauſum adhuc peccatũ uiuit:aut peccat in ſpe: &
ita ſentit de deo tanquã ſi min⁹ ei pctã diſpliceãt: aut pec-
cat in deſperatione immiſericordẽ ſentiens deũ: quorum
Pſal. 49. utrĩq; merito diciƭ. Exiſtimaſti iniq̃ q; ero tui ſimilis qm̃
neuter deũ uidet ſed mẽtiƭ iniquitas ſibi:formãs ſibi ido-
lũ p eo qď nõ eſt ipſe. Beati uerò mũdo corde:qm̃ ipſi ſoli
deũ uidẽt:ſoli de eo ſentiunt in bonitate ſicut uerè bonus
eſt:ita ut nemo bonus ſit niſi ipſe. Beati mundo corde:qm̃
ipſi deũ uidebũt. Miſeri pinde adã & eua:q cõuerſi in uer
ba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis:dum
confeſſionis mũdationẽ fugiũt:immũdo remanẽt corde:
Textus. & à facie dñi eiciuntur. Sequiƭ. Beati pacifici: qm̃ filij dei
uocabunƭ. Merito filij noĩe uocabunƭ:qui filij op⁹ imple-
uerint. Ipſe em̃ eſt:per quẽ reconciliati pacem habemus
ad deum. Ipſe qui pacificauit in ſanguine ſuo quæ ĩ cælis
ſunt & q̃ ſuper terram:mediator dei & hoĩm: homo xp̃s
ieſus. Et attende quẽadmodum in trib⁹ quidẽ prioribus
ſibĩpſi recõciliaƭ aĩa in duobus q̃ ſequuntur proximo: in
ſexto deo: in ſeptimo etiam alios reconciliat:tanquã rece-
ptus in grãm dñi & fœlici familiaritate donatus. Nã pau-
pertate,manſuetudine,fletu renouatur in aĩa ſimilitudo
quædã & imago æternitatis oĩa tempora cõplectẽtis: dũ
paupertate futura mereƭ:manſuetudine ſibi pſentia uẽdi-
cat:luctu pœnitẽtiæ præterita quoq; recuperat:ſicut ſcri-
Eſaie. 38. ptum eſt Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritu
dine animæ meæ. Porrò iuſtitia & miſericordia perfecte
proximo cohæremus:dum q̃cquid nolumus nobis fieri,
alijs non faciamus per iuſtitiã:& quæcũq; uolumus ut fa-
ciant nobis hoĩes & nos faciamus illis per miam. Iam re-
conciliati nobis:reconciliati etiam proximo: fiducialiter
per mũdiciam cordis reconciliamur deo. Beati uerò qui
de ſua reconciliatione non ingrati: & pro fratribus ſuis
pie ſoliciti eos quoq; quantum præualent & ſibi & deo re
conciliare laborant. Quibus enim laudibus dignum, quã
to amplectendum putas affectu fratrem illũ qui ſine que-
rela cõuerſans inter fratres tota ſolicitudine cauet:ne qd
in eo ſit:quod ab alijs hortari oporteat:& quicq̃d in alijs
eſt onerofum:patientiſſime portat: ſingulorum ſcandala
ſua reputat,qui & cũ apoſtolo loquitur: quis ſcandalizaƭ
1. Cori. 11. & ego non uror:quis infirmaƭ & ego non infirmor: Beati
pacifici quoniã filij dei uocabunƭ. Non eſt em̃ deus diſſen
ſionis ſed pacis:ideóq; filios pacis:dei quoq; filios dignũ
eſt appellari. Iam quæ ſequiƭ octaua beatitudo martyrum
eſt prærogatiua:cuius nobis tolerantiæ, nec tempus ui-
detur eſſe nec uirtus. Honoratur nunc iuſtitia magis quã
tum in facie eſt:aut nulli,aut pauci pro ea ſuſtinent pſecu
tionem. Felices tamen ſi qui ſunt quoniam ipſorũ eſt re
gnum cælorũ:ut eos nemo perſequaƭ. Quod ſi multiplex
fuerit tribulatio,tunc quoq; multiplicius exultandũ : nõ
intuentibus q̃ uidenƭ incõmoda,ſed præmia q̃ non uiden
tur. Quæ enim uidẽtur temporalia ſunt,quæ aũt nõ uidẽ
Textus. tur æterna Beati,inquit,eritis cũ uos oderint hoĩes & cũ
ſeparauerint uos & eiecerint & dixerint oẽ malum aduer-
ſum uos mentientes ppter me. Gaudete in illa die & exul
tate,ecce enim merces ueſtra copioſa eſt ĩ cælis:copioſior
longè,quàm ſit labor in terris. Veruntamen quid ſibi uult
q; eadem promiſſio facta eſt pro pauperibus & martyri-
bus:niſi quia uerè martyrij genus paupertas uoluntaria
p̃s. 3. eſt: Btũs uir,ait,ppheta,q poſt aurũ nõ abĩt:nec ſperauit
in theſauris pecuniæ. Quis eſt hic & laudabimus eũ: Fe-
cit enim mirabilia in uita ſua. Quid mirabilius aut quod
martyrium grauius eſt: quàm inter epulas eſurire ; inter
ueſtes multas & precioſas algere:paupertate premi inter
diuitias:quas offert mũdus: quas oſtẽtat malignus quas
deſiderat noſter iſte appetitus: An non meritò coronabi-
tur qui ſic certauerit: mundum abijciens, promittentem
irridens,inimicum tentãtem:& quod glorioſius eſt de ſe-
metipſo triumphans & crucifigens concupiſcentiam pru
rientem: Deniq; propterea pauperibus pariter & marty
ribus regnum cælorum promittitur:quia paupertate qui
dem emitur:ſed in paſſione pro chriſto abſq; omni dila-
tione percipitur.

In eadem ſolennitate. *Sermo ſecundus.*

QVia ſanctorũ omnium feſtiuam hodie dilectiſſi
mi omniq; digniſſimam deuotione memoriam
celebramus:operæprecium puto de communi
eorum fœlicitate in qua beata iam requie per-
fruuntur:& futura quam præſtolantur conſummatione:
adiuuante ſpiritu ſancto, ſermonem facere charitati ue-
ſtræ : ita ſanè ut non opinionis propriæ coniecturas: ſed
diuinorum librorum ſequar auctoritatem:ne prophetare
uidear de corde meo:ſed innitar quoad potero teſtimo-
nijs ſcripturarum. Erit enim præſtante dño triplex ſermo-
nis utilitas:quatinus agnita uel ex parte aliqua felici re
tributione ſanctorum:adundantiori deinceps ſolicitudi-
ne ipſorum inhærere ueſtigijs:ac ferentiori deſiderio ad
corũ ſuſpirare conſortia:propenſiori quoq; deuotiõe eo-
rundem nos cõmendare patrocinijs ſtudeamus. Fidelis
quippe ſermo & omni acceptione dignus:ut quos ſolẽni
ueneratione proſequimur:etiam ſimili conuerſatione ſe-
quamur:quos beatiſſimos pdicamus:ad eorũ beatitudi-
nẽ tota auiditate curram⁹: quorũ delectamur preconijs: e
ſubleuemus:eorum patrocinijs. Nec ſanè parũ infructuo
ſa inuenitur memoria feſtiua ſanctorum: languorem : te-
porem:erroremq; depellens cum eorum interceſſione iu
uetur infirmitas noſtra: conſideratione beatitudinis exci
tetur negligentia noſtra:ignorantia quoq; noſtra ipſorũ
erudiatur exemplis. Propterea cũ perfecte eruditos uos
ad imitanda ſanctorum ueſtigia hodierna ſancti euangelij
lectione & ipſius domini ſermone non dubitem : erecta
nimirum ante aculos ueſtros ſcala per quam uniuerſus
quem hodie ueneramur ſanctorum chorus aſcendit: nec
ignorem implorandis eorũ ſuffragijs:totum paulominus
noctis & diei huius religioſa deuotione tempus expẽſum
iam de eorum fœlicitate loqui:uel exiguũ aliquid attenta
bo:quod donauerit ipſe qui eos & magnificat iam & glo-
rificat,quos uocauit prius atq; iuſtificauit. Legimus in p- p̃s. 114.
pheta. Cõuertere aĩa mea in requiẽ tuã:q̃a dñs bñfecit ti-
bi:quia eripuit aĩam meã de morte:oculos meos à lachry p̃s. 123.
mis pedes meos à lapſu. Et in alio pſalmo. Anima noſtra
ſicut paſſer erepta eſt de laqueo uenantium. Multa quoq;
ſimilia in diuinarum reperiſſe mihi uideor ſerie ſcriptura
rum uerba hominum qui liberatos ſe eſſe non ſine multa
ammiratiõe lætantur:uerba perfectæ ſecuritatis & fœlici-
tatis immenſæ,uocem gratiarum actionis & lætitiæ: quã
pro meo ſapere his q luteas adhuc domos inhabitant: &
in ſudore uult⁹ ſui comedũt panẽ ſuum oĩno nõ arbitror
cõuenire. Quis em̃ eorũ gl̃abiƭ caſtũ ſe hr̃e cor: Quia au
deat gloriari contritum eſſe laqueum:liberatos pedes à
lapſu : reclamante nimirum apoſtolo & dicente. Qui ſtat 1. Gori. 10
uideat ne cadat. Vnde & de ſemetipſo. Infœlix, inq̃t, ego Roma. 7.
homo:quis me liberabit de corpore mortis hui⁹: Et alio
in loco. Fratres,inquit,ego me non arbitror comprehen Philip. 3.
diſſe. Vnum autem:quæ retro ſunt oblitus & in ea quæ
ante me ſunt extentus ſequor ad palmam &c. Itemq; ego, 1. Cor 9.
ait: ſic curro non quaſi in incertum:ſic pugno non quaſi
aerem uerberans:ſed caſtigo corpus meũ & ſeruituti ſubi
go : ne fortè cum alijs prædicauerim : ipſe reprobus effi-
ciar. Hæc tamẽ planè tuba militiæ eſt: hæc uerba ducis
ſtrẽnui fortiter dimicantis. Nam ſuperiora quidem poti⁹
triũphantis eſſe quis dubitet:aut certè quidẽ nõ triũphã
tis ſed cum uictoria iam redeũtis de pl̃io ad futurã magni
triumphi diem læta ad ſecura conſcientia pſtolãtis: Quid
enim loquitur

.114. enim loquiſ reuerſus de ꝑlio fortis miles: ſuus fidelis: Cō
uertere iā, inqt, aīa mea in requiē tuā. Dū em̄ ī corpe mor
tis dño militares nulla reqes erat: tū pro labore certami-
nis: tū pro periculo exitus adhuc incerti. Hinc excitabat
tumultus tētationū: inde ſuccūbēdi metus grauiꝰ ſollici
tabat. Habebat tñ fratres & tūc gloriā miles chriſti: licet
& requiē non haberet. Ait ſiqdē ſtrenuus ille & fortis mi-
2. Cor. 1. les: cuius & pauloante fecimus mētionē. Gloria nr̄a hæc
eſt: teſtimoniū cōſciētiæ noſtræ. Quod cōſciētiæ teſtimo
niū nō ſic intelligendū puto: tanquā ipſa ſibi cōſciētia at-
teſteſ. Non enī ſeipſum cōmēdat ille ꝓbatus eſt: ſed quē
deus cōmēdat. Eſt ergo teſtimoniū cōſciētiæ in quo glo-
riaſ apoſtolus: nō qđ ꝑhibeat cōſciētia ſed qđ loquiſ ſpi
ritus veritatis in ipſa: teſtimoniū ꝑhibens ſpiritui noſtro
q filii dei ſumus. Cū em̄ veritas applaudit: cū iuſticia at-
teſtaſ dei ſine dubio cōmēdātis vox eſt & ſpūſſancti teſti
moniū ꝑhibētis: ac ſic decertanti viriliter militi rex ſuus:
pro cuius amore & honore decertat prope aſſiſtēs: lætus
applaudat: laudet fortia facta: proximā clamitet eſſe victo
riam: parata iam premia: & coronā polliceatur æternā. In
quo teſtimonio gloriaſ quidē probatus eſt ſtrenuus mi-
les: minime tamen quieſcit: ſed tanto acrius viriliusq̧ de-
certat. Itaq̧ dū adhuc militant, gaudēt vtiq̧ electi dei: ſed
tantū de primitijs ſpiritus q & infirmitatē eorū adiuuat
virtute ſua: & puſillanimitatē ſua cōſolatur atteſtatione:
Roma. 14 Vnde & is de quo loquebamur apl's. Non eſt, inqt, regnū
dei eſca & potus: ſed iuſticia & pax & gaudiū in ſpiritu-
ſancto. Iam verò conſummato militiæ tēpore gaudiū ha-
bēt ſancti etiā in ſpū ſuo: donec adueniat dies illa: qua in-
troire mereantur in gaudium dñi ſui: gaudiū habituri &
in ipſo corpore ſuo. Sic habemus in pſalmo. Signatū eſt
Pſal. 4. ſuper nos lumen uultus tui dñe: dediſti lætitiam in corde
meo. Vnde: Planè ex his quæ ſequunſ: à fructu frumēti ui
ni & olei ſui. Audiuit em̄ eiuſmodi aīa uocē dicētis. Date
prouer. 31 ei de fructu manuū ſuarū, & laudēt eā in portis opera eiꝰ.
Vnde & Ioannes ſcribere iubeſ in apocalypſi. Qm̄ beati
Apoc. 14 mortui q in dño moriunſ. Quare beati? Amodo em̄ iā di-
cit ſpūs: ut reqeſcant à laboribus ſuis. Vnde & in ipſo de
quo pauloante loquebamur pſalmo: eis quæ ſupra poſui
mus uerbis adiunctum eſt. In pace in idipſum: dormiā &
Pſal. 4. requieſcam: & de operibus habemꝰ in apocalipſi. Opera
Apoc. 14 enim illorum ſequuntur illos. Ad quid uerò ſequuntur:
niſi ut laudent eos in portis? Ad quid ſequuntur: niſi ut
multiplicentur à fructu eorum: & accipiētes de fructu ma
nuum ſuarum ſaginetur uituli: quos ex prophetico teſti-
monio cum reædificabuntur muri Ieruſalem ſuper altare
domini nouimus imponēdos? Interim quippe ſub altari
eos eſſe & non ſupra: ipſe nos doceat cuius teſtimonium
credibile factum eſt nimis: q ut ſcribit in apocalipſi: ſub al
tari ipſo eorum etiam uoces. Audiuit: Adhuc ergo ſigna-
Apoc. 6. tum eſt ſuper eos lumen uultus dñici: & licet nō plenā: ha
bent tamē lætitiā multam in corde ſuo: donec ueniat dies
illa qua implebit eos lætitia cū uultu ſuo. Interim inquā
cōuertunſ animæ illæ in reqē ſuā donec ueniat dies qua
introire mereanſ in requiē domini: adhuc laudant eas in
portis opera ſua: donec ueniat cū erit unicuiq̧ laus à deo.
Videtis fratres quāta eſt unitas ſcripturarum: quàm uno
ſenſu & eiſdem penè uerbis de beatitudine loquātur ani-
marum? Iam uerò nemo ex uobis paruam aliquā requiē
aut lætitiā ſuſpiceſ: eorū qui ab omni penitus moleſtia li-
beri cogitant annos ſuos in dulcedine animæ ſuæ lætan-
tur pro diebus quibus humiliati ſunt: annis quibus uide
runt mala cū iocunda ammiratione & mira iocunditate:
cōſiderant ꝑicula quæ euaſerūt: labores quos ꝑtulerunt:
certamina quæ uicerūt: & ꝑ his omnibus certa & indubi
tata fide expectāt beatā ſpem & aduentum gloriæ magni
dei & ſaluatoris ſui: qui reſuſcitabit corpora eorū, cōfigu
rata ꝓprij corporis claritati. Quanta eſt felicitas eorum:
quàm immenſa lætitia: q nimirū triplici gaudio de recor
datione trāſactæ uirtutis: de exhibitione ꝑſentis quietis:
de certa expectatione futuræ conſummationis exultant?

Nam de futura illa conſummatione habemus uocē eorū
in fine huius pſalmi, de quo ſuperius loquebamur. Dicūt
em̄ ſingulæ animæ quibus iam datum eſt ad hanc requiē
peruenire. In pace in idipſum dormiā & requieſcam: qm̄ Pſal. 4.
tu dñe ſingulariter in ſpe conſtituiſti me. Singulariter in-
quā in ſpe: nō iam inter ſpem & metū: ubi prius non ſine
ſolicitudine & anxietate plurima fluctuabā. Sic & de ꝑ-
ſenti ſanctorum requie habemus in alio pſalmo ſcriptum.
Cōuertere anima mea in reqē tuā: qa dñs bene fecit tibi. ꝑs. 114.
Bene inquam fecit: quāuis necdum optime. Deniq̧ audi
quàm bene. Quia eripuit aīam meā de morte: oculos me-
os à lachrymis: pedes meos à lapſu: id eſt à pc̄ō omni, & à
pc̄ti pœna: a timore quoq̧ & à periculo recidēdi penitꝰ li
berauit. Hoc eſt ſuauiſſimū animæ ſtratū: quod nullis iā
lauet aut riget lachrymis: qm̄ abſterget deꝰ omnē lachry-
mam ab oculis eius. Hoc cubile in quo iam non compun
gitur: nec cōuertiſ in erūna ſua dum cōfigitur ſpina: exijt
em̄ de terra illa quæ ſpinas ei & tribulos germinabat. Hoc
planè ſtratum animæ quod minime iam uerſaſ in infirmi-
tate eius: qm̄ uniuerſa quæ infirmitatis erāt pariter trāſie
runt. Hæc eſt inquā animæ ſuauiſſima & ſaluberrima re-
quies: cōſciētia mūda, qeta, ſecura. Sit ergo beatæ aīæ cul
citra cōſciētiæ ſuæ puritas: ſit capitale trāqllitas: ſit opto
riū eiꝰ ſecuritas: ut in hoc interim ſtrato dormiat delecta
biliter: feliciter reqeſcat. Iā uerò de recordatiōe tranſactæ
uirtutis habes in pſalmo. cxxiij. manifeſte uerba eorū q̄ ſu
perius quoq̧ cōmemoraui. Cōſiderāt em̄ & multa cū am
miratiōe recogitāt: à qbus laqueis: quātiſue periculis di-
uino meruerint auxilio liberari: et exultātes in dño dicūt. Pſal. 123.
Niſi quia dominꝰ erat in nobis dicat nūc iſrael: niſi quia
dominus erat in nobis. Cū exurgerent homines in nos:
fortè uiuos deglutiſſent nos. Torrentem pertranſiuit aīa
nr̄a: forſitā pertranſiſſet aīa nr̄a aquā intollerabilē. Et ad-
dunt. Bn̄dictus dn̄s: q nō dedit nos in captionē dentibus Vbi ſupra
eorū. Sed & uerba quæ iā tpe ſuæ reſolutiōis inſtāte loq-
baſ apl's de eo in quo nunc feliciter requieſcit ſtatu ꝑſum
pta: uidenſ & nunc ei multo melius cōuenire. Nūc em̄ iā
ſecure loquiſ. Bonū certamē certaui: curſum conſumma- 2. Thi. 4.
ui: fidē ſeruaui: de reliquo repoſita eſt mihi corona iuſti- Vbi ſupra
tiæ: quā reddet mihi dn̄s in illū diē iuſtꝰ iudex. A Hæc
ſunt dico uobis fratres: hæc modo ſunt uniuerſa ſc̄tōrum
negotia: hic cibus, hic ſomnꝰ eorū: & ꝓpterea uoluit ſpūs
ſanctus ſcribi uerba ea quæ protulimus cæteraq̧ ſimilia:
ut ex his aliquatenus innoteſceret nobis ſtatus eorū. Lō-
gè aliter tamen afficiuntur in huiuſmodi meditationibꝰ:
& muto amplius delectantur quàm noſtra aut cogitatio
capere: aut explicare queat oratio. Audi em̄ quomodo la
borat ꝓpheta inculcās & multiplicās uerba: nec tñ ſic di-
gne magnificare ualēs qđ itēdit. Quàm magna, inqt, mul ꝑs. 30.
titudo dulcedinis tuæ dñe: quam abſcōdiſti timētibus te.
Quid tñ addidit? Perfeciſti (inquit) eis q ſperant in te: in
cōſpectu filiorū hominū. Eſt ergo multitudo dulcedinis:
quæ abſcōdita eſt: magna qdē & magna ualde: necdū tñ
ꝑfecta, qm̄ in manifeſto ꝑficieſ, nō ī abſcōdito: qm̄ nō ſub
altari reqeſcēt ſancti: ſed ſup thronos tāquā iudices reſide
būt. Ad requiē aīæ em̄ exutæ à corporibꝰ aīæ ſanctæ ꝑti-
nus admittunſ: ad plenā aūt gloriā regni non ita. Me ex- Pſal. 141.
pectant iuſti, ait ꝓpheta (cū adhuc detinereſ in cuſtodia
corporis huius) donec retribuas mihi. Et uox diuina ad
aīas ſanctas: corporum ſuorum reſurrectionem flagitan-
tes. Suſtinete modicū tempus: donec impleaſ numerꝰ fra Apoc. 6.
trum ueſtrorū. Sed iam ſermo claudendus eſt: uocant em̄
nos miſſarum adhuc celebranda ſolēnia. Qđ ergo reſtat
adhuc de eadem materia ſermone altero reſeruemus.

In eadem celebritate. Sermo. III.

ADuertiſtis, niſi fallor, ex his quæ præcedēte ſer
mone ſunt dicta: tres eſſe ſanctarum ſtatus ani-
marum. Primum uidelicet in corpore corrupti
bili: ſecundum ſine corpore: tertium in beatitu
dine conſummata. Primum deniq̧ in tabernaculis: ſecun
dum in atrijs: tertium in domo dei. Quàm dilecta taberna Pſal. 83.

cula tua dñe uirtutū: multomagis tñ atria cõcupiſcibilia,
ſed m qđ addit. Cõcupiſcit & deficit aïa in atria dñi. Sed
qm̃ in ipſis quoq; atrijs nõnullus ut audis defect⁹ eſt. Bea
ti oĩno q habitãt in domo tua dñe. Lætat⁹ ſum planè i his
q̃ dicta ſunt mihi fratres: qm̃ in domū dñi ibim⁹. Q; ſi q̃ri-
tis unde id tã fiducialiter præſumã: inde ſine dubio q; iã
multi ex nobis in atrijs ſtẽt: expectãtes donec recipiãt cor
pora ſua donec impleaſ numerus fratrū. In illã em̃ beatiſ-
ſimã domū nec ſine nobis intrabũt cũ corporib⁹ ſuis: id
Caute le- eſt nec ſcti ſine plebe: nec ſpũ ſine carne. Neq; em̃ pſtari de
gas. cet integrã btitudinẽ donec ſit hõ integer cui def: nec p-
fectiõe donari eccleſiã impfectã. Propterea cũ reſurrectio
nem expeterent corporũ ſicut priore ſermone iã dixim⁹:
acceperunt diuinũ reſponſum, dicens: ſuſtinete modicũ
tempus, donec compleatur numerus fratrum ueſtrorũ.
D Accepcrũt iam ſingulas ſtolas: ſed non ueſtientur du
plicib⁹, donec ueſtiamur & nos: quò de patriarchis & de
Hebre. 11. prophetis ait apl's. Deo melius aliquid prouidente p no-
bis: ut nõ ſine nobis cõſummarentur. Stola enim prima,
ipſa eſt quã dixim⁹, felicitas & reqes aïarū: ſcđa uerò im-
mortalitas & gloria corporũ. Vnde & dicũt. Vindica dñe
ſanguinẽ ſctõrũ tuorũ q effuſus eſt: nõ tãquã uindictæ cu
pidi: nec de propriæ ultionis zelo: ſed ex deſiderio reſur-
rectionis & glorificationis corporũ ſuorũ: quã nimirum
uſq; in diem iudicij differendam eſſe nõ dubitant. Sed un
de hoc tibi ô miſera caro: ô feda: ô fetida. Vnde tibi hoc?
Animæ ſanctæ quas propria deus inſigniuit imagine: te
deſiderãt: quas redemit pprio ſanguie te expectãt: & ipa-
rum ſine te cõpleri lætitia: perfici gloria: conſummari bea
titudo non poteſt. Adeo ſiquidẽ urget in eis deſiderium
hoc naturale: ut necdũ tota eorũ affectio libere pergat in
deum: ſed cõtrahaſ quodãmõ & rugã faciat dũ inclinan-
tur deſiderio tui. Vnde & beat⁹ Ioãnes qui multa nobis
de eo ſtatu in quo feliciter beatæ animæ requieſcũt p ſpi-
Apoc. 14 ritum reſeruauit: ſine macula, inquit, ſunt ante tronũ dei.
A Sine macula inquã, ſed necdũ ſine ruga: donec ueniat
dies cũ ſibi glorioſam Chriſtus exhibebit eccleſiam non
habentem maculã neq; rugã. In his nãq; q adhuc militãt
nec ſine macula quidem eccleſia eſt: qm̃ nemo mundus à
ſorde: nec infans cuius eſt unius diei uita ſup terrã: quã
Iob. 7. utiq; uitam beatus Iob militiam eſſe teſtatur. In his uerò
qui ſub altari dñi requieſcunt: iam quidẽ ſine macula eſt
Pſal. 14. eccleſia: ſicut habes in pſalmo. Dñe quis habitabit in ta-
bernaculo tuo: aut qs requieſcet in monte ſancto tuo? Qui
ingredit, inqt, ſine macula. Hic ergo requieſcet in monte
dñi, q ingredit ſine macula: q uerò fuerit ſine ruga exalta
bitur ſupra montẽ. Si uis ſcire quãdo erũt ſine ruga ani-
mæ ſanctæ: quãdo extendenſ cæli ſicut pellis quæ dilataſ
penitus: ut nec minima quidẽ ruga inueniatur in ea. Tũc
ſine dubio quãdo iã ſequenſ agnũ quocũq; ierit. Verè ei
extendi & dilatari neceſſe eſt aïas: qbus ubiq; ſequendus
eſt agnus. Quo enim uadit? Attingit profecto à fine uſq;
ad finem fortiter & diſponit oïa ſuauiter. Vis adhuc noſ-
ſe quo eat agnus, & quo neceſſe habeãt beatæ animæ ſeq
eum? In omnib⁹ requiem quæſiui. Hæc eſt planè requies
Eccli. 24 domini non interciſa: non circa aliquid certum reſtricta:
qm̃ in oĩbus gaudet: in omnibus delectatur: in omnib⁹ re
quiem quærit & inuenit. Nã & bona ei placent in ſeipſis:
& delectatur nihilominus bona ordinatione malorũ. Di-
ligit miſericordiam & iudicium: nec modo in bonorum
gloria ſibi complacet: ſed in ipſis quoq;, utpote iuſtis ſup
plicijs impiorũ. Quid ergo? Putas ne poterit humana ani
ma in hoc gaudiũ dñi ſui: & in hãc eius requiem intrare:
ut & ipſa quoq; in omnib⁹ delectetur: nec aliqua iam pri-
uata affectione contrahatur in rugam: ſed tranſeat in affe-
ctum quendam generalem atq; diuinum? Poterit ſine du-
bio ſi fidelis inueniatur ſuper pauca quæ accepit militiæ
ſuæ tempore: id eſt ſuper artus, ſuper ſenſus, ſuper appeti-
tus ſuos quos ſuſcepit regẽdos: ut in his probetur quàm
fidelis ſit dño ſuo. Sciat igitur ſeru⁹ Chriſti uas ſuũ poſſi-
dere in ſanctificatione: glorificet & portet deum in corpo
re ſuo: nec dubium quin fidelem in modico ſeruum ſupra
multa conſtituat dñs liberalis & diues. Supra multa pla-
nè quando conſtituet eum dominum domus ſuæ, & prin
cipem omnis poſſeſſionis ſuæ. Neq; id uobis incredibile
uideatur fratres: tanquã à meipſo id loquar: quoniam ue
ritas ipſa manifeſte id pollicetur: cuius de promiſſiõe omni-
no dubitare non licet. Beatus, ait, ſeruus ille quem cũ ue-
nerit dominus inuenerit ſic facientem. Amen dico uobis, Matt. 24
ſuper omnia bona ſua conſtituet eum. Tunc enim fidelis
ſeruus conſtituitur ſuper omnia bona domini ſui: cum in
gaudium eius meretur intrare: & cum eo deinceps lætari
in uniuerſis: in cunctis gaudere: in omnibus delectari. Et-
enim qui adhæret deo (apoſtolo teſte) unus cũ eo ſpirit⁹ 1. Cor. 6.
efficitur: & uoluntas eius omnino diuinæ adhærẽs uolun
tati fit una cum ea: ut nihil iam quod contra eam ſit inue-
niatur in omnibus creaturis: ſed uniuerſa fiant, uel magis
maneant pro eius arbitrio. Hæc eſt ergo beata ſpes quam
expectant animæ ſanctæ: & licet in gratiarum actione uer
ſentur pro ea felicitate in qua requieſcunt: adhuc tamen
orant & clamant ad deum pro ea conſummatione quam
præſtolantur. Vnde quemadmodum ſine macula quidem
uetuſtatis, ſed nõ ſine ruga cõtractionis eas diximus eſſe:
ſic ad gratiarum actionẽ iam perueniſſe uidentur: ſed nec-
dum ad uocem laudis: qm̃ perfectum pfectos laudare de-
cet: ut laudetur cum hæreditate ſua: quãdo iam & ipſi lau
dabunt eum: & erit unicuiq; laus à deo. Vnde & prophe-
ta ſignanter futuri temporis uerbo uſus uidetur. Beati, in Pſal. 83.
quiens, qui habitãt in domo tua: in ſecula ſeculorũ lauda-
bunt te. Nam & beatus Ioannes in apocalipſi non uocẽ
laudis: ſed potius uocem precis audiuit. Sic enim habes
Sub altare dei audiui uoces occiſorũ. Quas uoces? Vin- Apoc. 6.
dica domine ſanguinem ſanctorũ tuorum qui effuſus eſt.
Vox precis nõ laudis eſt iſta. Sed quouſq; à longè circun
damus altare iſtud & ueremur accedere? Deſiderat, niſi
fallor, charitas ueſtra audire ſacramentũ altaris huius, &
ſacrũ ſecretũq; noſſe myſterium. Sed qs ego ſum q ſancto
rũ cubiculũ facile audeã temerari⁹ pſcrutator irrũpere?
Quaſi uerò nõ legerim ſcrutatorẽ maieſtatis opprimẽdũ
à gloria. Verũtñ pauſemus hic ſi placet hodie: ſi fortè, pul
ſantibus nobis aperire dignetur myſterium altaris illius
inhabitatricis animæ ſanctæ: non noſtro merito ſanè: ſed
propter eũ qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris
in ſanguine ſuo: agnoſcentes & nos inter ciues & dome-
ſticos dei: nec tanquam hoſpites & aduenas à ſecreta illa
habitatione cenſeant propulſandos.

In eodem feſto. Sermo IIII.

CVm de altari illo celeſti ſub quo btũs Ioannes
ſanctorũ uoces audiuit ſermo incidiſſet: diſtu-
lim⁹ ſicut meminiſſe arbitror charitatẽ ueſtrã:
ut orõne pmiſſa ſecurior nobis ad tam ſacrum
ſecretũq; cubiculũ pateret acceſſus. Tẽp⁹ eſt ut iã dicam⁹
quod de eo nobis ſentire datũ eſt: ſine piudicio ſanè ſi cui
fortè aliter fuerit reuelatũ. Illud ergo primũ mouere põt:
qđ ſibi uelit q; beat⁹ Ioannes ſub altari dei audiſſe ſe per-
hibet ſanctarũ uoces aïarũ: cum ſaluator in euangelio de Lucæ. 16.
Lazari aïa loquens: nõ ſub altari dei: ſed in ſinũ Abrahæ di
cat eã ab angelis deportatã. Nam & ſctũs Iob, ut apparet Iob. 16.
nequaquã ad altare dei auſus eſt aſpirare cũ diceret. Quis
mihi tribuat ut in inferno protegas me: & abſcondas me
donec pertranſeat furor tuus: & conſtituas mihi tempus
in quo recorderis mei? Sed iam uenerat tempus fratres il
lud quod beatus Iob poſtulabat iam recordandi temp⁹:
iam uenerat tempus miſerẽdi: quãdo ſanctorũ uoces ſub
altari dei beatus Ioannes audiuit. Donec enim ueniret
deſideratus ille qui ſanguine ſuo deleret cyrographum
dãnationis nr̃æ, & flammeum attingẽs gladium aperiret
credentibus regna cælorũ, nullus oĩno cuiquã ſctõrũ ad
ea patebat acceſſus: ſed, puiderat eis dñs in inferno ipſo lo
cũ quietis & refrigerij: chaos magnum firmans inter ſan-
ctas illas aïas & aïas impiorum. Quamuis enim utræq; in
tenebris eſſent; non utræq; erãt in pœnis: ſed cruciabanſ

impij:

impij:iuſti uerò cõſolabanť.Quòd autẽ in tenebris eſſent
beati Iob teſtimonio didicim⁹ q ſe quoq; in locũ tenebro
ſum & opertũ mortis caligine ꝓhibebat iturũ. Hũc ergo
locũ qdẽ obſcurũ ſed qetũ:ſinũ Abrahæ dñs uocat:ꝓ eo ut
arbitror:ꝙ ĩ fide & expectatõe qeſceret ſaluatoris. Abrahæ
eñi fides tam manifeſte ꝓbata eſt & approbata: ut primus
ipſe futuræ incarnatiõis xp̃i meruiſſet accipe ꝓmiſſionẽ.
In hũc ergo locũ ſaluator deſcẽdẽs cõtriuit portas æreas
& uectes ferreos cõfregit: eductoſq; uinctos de domo car
ceris ſedẽtes qdẽ:hoc eſt qeſcẽtes: ſed ĩ tenebris & umbra
mortis iam tũc qdẽ ſub altari dei collocauit abſcõdẽs eos
in tabernaculo ſuo in die malorũ:& ꝓtegẽs eos in abſcõ-
dito tabernaculi ſui donec ueniat tẽpus in quo procedãt
cõpleto iam numero fratrũ:& percipiãt regnũ qđ eis pa-
ratũ eſt ab origine mũdi. Iã uerò ſicubi fortè p̃ſens quoq;
ſctõrũ reqes Abrahæ ſinus uocať:certũ eſt de euãgelio hãc
inoleuiſſe cõſuetudinẽ: licet neminem oporteat dubitare
longè aliũ hũc ſinũ eſſe, quàm illũ qppe cũ ille ĩ tenebris:
hic in luce multa: in inferno ille fuerit: iſte in cælo. Nõ in-
Caute le- cõgrue tñ etiam nunc dictũ uidetur patriarcharum filios
gas. paternũ in ſinũ recipi: cũ ad eorũ cõſortiũ ab hoc ſeculo
trãſire meruerint. Porrò altare ip̃m de quo nobis haben-
dus eſt ſermo: ego ꝓ meo ſapere nihil aliud arbitror eſſe:
quàm corp⁹ ipſum dñi ſaluatoris. Credo aũt ꝙ & ego ſu-
per hoc ſenſum eius habeã. p̃ſertim cũ audiã eum in euan
Luce.17. gelio ꝓmittentẽ. Vbicũq; fuerit corpus, illic cõgregabun
tur & aquilæ. Interim ergo ſub xp̃i humanitate feliciter
ſancti qeſcũt: in qua nimirũ deſiderãt etiã angeli ipſi pro-
ſpicere: donec ueniat tẽpus, qñ iam nõ ſub altari collocẽ-
tur: ſed exaltenť ſup altare. Sed qd dixi? Nunquid huma-
nitatis xp̃i gloriã nõ dicã hoim: ſed uel angelorũ aſſequi
poterit qs: nedũ ſuperare? Quonã igiť modo ſuper altare
dixerim exaltãdos eos: q nũc ſub altari quieſcũt? Viſione
Matt. 26. utiq; & cõtẽplatione: nõ p̃latione. Oſtẽdet eñi nobis fili⁹
ut pollicitus eſt ſemetipſum: nõ in forma ſerui, ſed in for-
ma dei. Oſtẽdet etiã nobis patrẽ & ſpm̃ ſctm̃: ſine qua nimi
1. Ioan.5. rum uiſione nihil ſufficeret nobis: qm̃ hæc eſt uita æterna
ut cognoſcamus patrẽ uerũ deũ, & quẽ miſit Ieſum xp̃m:
& in eis qđ non eſt dubiũ, etiã ſpiritũ utriuſq;. Tranſiens
quippe miniſtrabit nobis: nouas utiq; & uſq; ad tempus
illud nobis penitus inexpertas delitias manifeſtæ ſuæ cõ
1. Ioan.3. templationis. Vnde & beat⁹ Ioãnes in epiſtola ſua: nunc,
inquit, filij dei ſumus: ſed nõdum apparuit quid erimus:
Et addit. Scimus aũt qm̃ cũ apparuerit ſimiles ei erimus:
q͂a uidebimus eũ ſicuti eſt. Audi deniq; ſpõſam in cãtico
cãticorũ fiducialiter loquẽtẽ: & ſpe qdem iã ſup altare lo-
Cantic.2. catã. Leua ei⁹ (haud dubiũ quin ſpõſi) ſub capite meo: &
dextera illius amplexabiť me. Tranſcẽdit eñi beata anima
Chriſti incarnationẽ & hũanitatẽ: q̃ nimirũ leua ei⁹ iure
uocať: ut diuinitatẽ ei⁹ & maieſtatẽ ei⁹ quã nõ incõgrue
dexterã nominat: ſublimius cõtempleť. Tripliciter eñi fra
tres in æterna illa & p̃fecta beatitudine fruemur deo: uidẽ
tes eũ in oibus creaturis: habẽtes eũ in nobiſipſis: & qđ
his oibus ineffabiliter iocũdi⁹ ſit atq; beati⁹: ipſam quoq;
cognoſcẽtes in ſemetipſa trinitatem & gloriã illã ſine ullo
ænigmate mũdo cordis oculo cõtẽplantes. In hoc eñi erit
uita æterna & p̃fecta: ut cognoſcamus patrẽ & filiũ cum
ſancto ſpũ: & uideamus deũ ſicuti eſt: id eſt nõ modo ſicut
ineſt nobis: uidelicet aut cæteris creaturis: ſed ſicut eſt in
ſemetipſo. Vnde duo illa uelut circũiacentia eſſe uidenť
q̃ prædiximus, & quaſi cortex tritici. Hæc uerò cognitio
ſumma beatitudinis triticis medulla: adeps frumẽti: quo
nimirum ciuitas ſancta Ieruſalem ſatiatur. Verum quàm
magna eſt beatitudo illa tã abſcõdita ab oculis nr̃is. Nec
eñi oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hois aſcẽdit
quanta claritas: quãta ſuauitas: quãta iocũditas maneat
nos in illa cognitione. Pax dei ex illa quæ exuperat oẽm
intellectũ: quãto magis oẽm ſermonẽ noſtrũ. Quod ergo
Luce.6. nulli datũ eſt experiri: null⁹ coneť effari. Mẽſurã, ait dñs,
plenã & cõfertã & coagitatam & ſupereffluentẽ dabũt in
ſinus ueſtros. Plenam uniuerſitate creaturarum: confertã
in interiore homine noſtro: coagitatã in exteriore: ſuper
effluentem in deo ipſo. Ibi cumulus felicitatis: ibi ſuper-
eminẽs gloria: ibi ſupereffluens beatitudo. Nam quomõ
uidendus ſit in creaturis: quomodo in nobis habendus,
poſſumus uel ex parte conijcere ex ipſis nimirum quas ac
cepimus iam primitijs ſpũs. Cognitio aũt illa omnino ad
huc nobis incognita eſt, mirabilis facta eſt, cõfortata eſt:
ut nõ poſſim⁹ ad eã. At uerò quẽadmodũ in creaturis ui-
dendus ſit: poſſumus aliquatenus intelligere: nimirũ cũ
& modo uideatur in ipſis: unde & philoſophi (apoſtolo
teſte) ꝑ ea q̃ facta ſunt dei inuiſibilia cõſpexere. Verũ quã
tũcũq; ꝓficiat qs intelligẽdo cõſpicere, quàm potẽtiſſime,
quàm prudẽtiſſime, quàm benigniſſime maieſtas æterna
nũc creet omnia, nũc regat, ordinet uniuerſa: prorſus mo
dicum ab eo qđ eſt cõprehendit. Veniet aũt qñ iam ut in
præcedenti ſermone diximus: ſequemur agnum quocũq;
ierit: & in omnibus conſequemur creaturis: ut in omni-
bus gaudeamus: quod eſt gaudiũ domini dei noſtri: gau
deamus ſanè in omnibus: ſed non aliunde quàm de ipſo:
ſicut & ipſe non alijs fruitur ſed ſemetipſo. Iam uerò quẽ-
admodum in nobis habẽdus ſit: & hoc (uel ex parte) poſ
ſumus cogitare. Conſtat enim animarũ triplicem eſſe na-
turã: unde & ſapientes mundi huius aiam humanam, ra-
tionalem, iraſcibilem, concupiſcibilem eſſe tradiderunt.
Quã utiq; triplicẽ uim animæ ipſa quoq; natura & quo-
tidiana experimenta nos docent. Porrò quẽadmodũ cir-
ca rationale noſtrum & ſciẽtia & ignorãtia cõſtat: tãquã
habitus & priuatio: ſic & circa cõcupiſcibile deſideriũ &
contemptus: & circa id quod dicitur iraſcibile, & lætitia
pariter & ira uerſatur. Implebit ergo deus rationale no-
ſtrum luce ſapientiæ: ita ut penitus nobis nihil deſit in ul-
la ſapientia. Implebit concupiſcibile noſtrum fonte iuſti-
tiæ: ut omnino deſideremus eã, & ea penitus repleamur.
Sicut ſcriptum eſt. Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam:
qm̃ ipſi ſaturabunť. Nulla enim alia res implere poteſt de
ſideriũ aiæ: nulla alia p̃ter iuſtitiã beatificare aiam poteſt.
Cum ergo repleuerit deus concupiſcibile noſtrũ iuſtitia:
quicqd reſpuere debet anima reſpuet: quicquid debet cõ
cupiſcere concupiſcet: & ex omnib⁹ id magis appetet qđ
magis fuerit appetendum. Merito deniq; concupiſcibili
noſtro iuſtitiam attribuimus: ex quo nimirũ aut iuſti aut
iniuſti reputantur. Iam uerò quod diciť in nobis iraſcibi
le cum repleuerit illud deus perfecta erit in nobis trãquil
litas: & in ſummam iocunditatem atq; lætitiam replebiť
pace diuina. Et uide ſi non his tribus perfecta quãtũ ſanè
ad animam ſpectat beatitudo conſiſtat: qñ ſciẽtia iam nõ
inflat propter iuſtitiam: iam non contriſtat propter læti-
tiam: ut ceſſet prouerbium illud: qui apponit ſcientiã ap-
ponit & dolorẽ: qm̃ iuſtitia nec indiſcreta erit ꝓpter ſciẽ-
tiam: nec onieroſa ꝓpter lætitiã: quãdo lætitia nec inepta
erit propter ſcientiam: nec impura propter iuſtitiam. Sed
in his oibus nihil adhuc exterior homo noſter accepit.
¶ Ipſi ergo ut inhabitet gloria etiam in terra noſtra. Et
iuxta alium prophetam. Repleatur maieſtate domini oĩs p̃s.71.
terra. quatuor ſunt quærenda: quoniam nimirũ cõſtat ex
elementis quatuor eſſe compactum. Nec mireris ꝙ pluri-
bus indigere uidetur qui miſerior eſt: cum & in pſalmo le
geris dicere propheta. Sitiuit in te anima mea quàm mul Pſal.62.
tipliciter tibi caro mea. Habeat ergo terra noſtra immor
talitatem: ne iam timeat denuo ſe in puluerem redigẽdã.
Reſurgens eñi corpus noſtrum iam nõ moritur: mors illi
ultra nõ dominabiť. Sed quid proderit ſi fortè contingat
in æternum uiuere in miſerijs & ærũnis paſſibilitatis hu-
ius: qua nimirum inceſſanter corruptibile hoc corpus af
fligitur: & ſi non ſemel utiq; ſemper moritur? Habeat cer
tè etiam aqua omnimodam impaſſibilitatem: ab humori-
bus enim inordinatis cauſas aiũt procedere paſſionum.
Sed iam deſiderat corpus noſtrum etiam leuitatem: ſcdm
eam nimirum quã habet ex aere portionẽ. Tanta itaq; fu-
tura credenda eſt corporũ leuitas & agilitas beatorũ ut
poſſint ſi uelint abſq; omni mora ſeu difficultate ipſam

quoq; cogitationũ noſtrarũ ſequi ad omnia uelocitatẽ.
Quid ultra deeſt ad pfectã corporis btitudinẽ? Sola uti-
q; pulchritudo. Hanc pfectiſſimã habituri: non immerito
Philip.3. poſſum⁹ attribuere ei parti quã habem⁹ ab igne. Saluato
rẽ eñ expectamus, ut ait apl's, q reformabit corp⁹ humili-
tatis nr̃æ cõfiguratũ corpori claritatis ſuæ: exhibens qđ
Matt.13. pollicitus eſt. Qñ fulgebũt iuſti ſicut ſol in regno patris
eorũ. Sic ergo replebit aĩas nr̃as deus: cũ pfecta in eis ſciẽ
tia fuerit: pfecta iuſtitia: pfecta lætitia. Sic replebit maie-
ſtate oĩs terra: cũ fuerit corp⁹ incorruptibile, impaſſibile,
agile: cõfiguratũ deniq; corpori claritatis ſuæ. Et uide ne
fortè iſti ſint ſeptẽ panes qbus quatuor hoim milia ſalua-
tor legit ſatiaſſe: ẽ qbus eiuſdẽ numeri ſportas plenas apo
ſtoli reſeruãdas ſuſtulerũt. Nũc eñ reficimur panib⁹ iſtis
cum iocunda meditatiõe beatã ſpem ruminamus: donec
ueniat: cũ iã nõ de ſpe ſed de re ipa & exhibitiõe gaudẽtes
quaſi plenas ſportas recipere ꝓ panib⁹ ſinglis mercamur.

In eodem feſto. Sermo V.

FEſtiua nobis eſt dies hæc: & inter p̄cipuas ſolẽ-
nitates hodierna ſolẽnitas numerat. Quid ergo
dicim⁹: cui⁹ apli: cui⁹ martyris: cuius ſcti? Nõ
ui⁹ alicui⁹ ſinglariter, ſed pariter uniuerſorũ.
Oẽs ſiqdem nouim⁹ feſtiuitatẽ oĩm ſctõrũ dici & eſſe: quã
hodie celebram⁹. Oĩm inquã ſiue cæleſtiũ ſiue terreſtriũ.
Sũt eñ ſcti de cælo, & ſunt ſancti de terra: itẽq; eorum qui
de terra ſunt, qdã adhuc in terra: aliq iã in cælo. Celebrat
ergo feſtiuitas oĩm horũ cõiter: ſed forſitan nõ uniformi-
ter. Neq; hoc mirũ, cũ nõ ſit ne ipſa quidem ſanctitas oĩm
uniformis: ſed inter ſanctos & ſanctos diſtet: idq; nõ parũ.
Nec mõ dico qa alius alio ſanctior: hæc enim quantitatis
potius, quàm qualitatis diſtãtia eſt: ſed qđ nõ mõ magis
& minus: uerũ etiã aliter atq; aliter ſctõs dici & uerè dici
inueniam⁹. Et fortè inter angelos atq; homines aſſignari
poſſit iſta diuerſitas ſanctitatis pariter & celebritatis. Ne-
q; eñ tanquã triũphãtes honorari poſſe uident: qui nun-
quã pugnaſſe noſcunt. Aliter tñ honorãdi ſunt nimis etiã
ipſi tanquã amici tui deus: cuius nimirũ uolũtati ſemper
adhæſerũt: tãta utiq; felicitate, quanta facilitate. Niſi for-
tè in eo pugnaſſe creduntur: ꝙ peccantibus aliis uiriliter
perſtiterunt: nõ abeuntes in conſilio impiorũ, ſed ſinguli
quiq; dicẽtes. Mihi aũt adhærere deo bonũ eſt. Celebrã-
da ergo in eis gratia p̄ueniẽs in benedictiõe dulcedinis:
honoranda benignitas dei nõ ad pœnitẽtiã adducẽs: ſed
abducẽs ab oĩbus quibus pœnitẽtia deberet: nõ eripiẽs
à tẽtatione, ſed ĩ tẽtatione cõſeruãs. Aliud ſanè in his ſan-
ctitatis genus & proprio modo uidebit honorandũ: qui
uenerũt ex magna tribulatiõe: & dealbauerũt ſtolas ſuas
in ſanguine agni: q poſt multos agones iã nũc triũphant
in cælis coronati qñ legitime certauerunt. Eſt ne adhuc
ſanctorũ tertiũ genus? Eſt, ſed occultũ. Sunt eñ ſancti qui
adhuc militãt, adhuc pugnant, currunt, necdũ cõp̄hẽde-
rũt. Temerariè forſitan huiuſmodi uidear dicere ſanctos:
Pſal.85. ſed tamen noui unũ ex his nõ ueritũ dicere deo. Cuſtodi
aĩam meã qñ ſctũs ſum. Sic & apoſtolus diuinorum con-
ſcius ſecretorũ euidẽtius ait. Scimus qñ diligentib⁹ deũ
Roma.8. oĩa cooperantur in bonum, his qui ſm propoſitũ uocati
ſunt ſancti. Hæc nimirum diuerſitas appellationis in noĩe
ſanctitatis: ut alii quidem iam ſecundũ conſummationem
ſancti uocentur: alii iuxta ſolam adhuc prædeſtinationẽ.
Latet ergo huiuſmodi ſanctitas penes deum: clauſa eſt &
& clauſe quodãmodo celebratur. Siquidem neſcit homo
utrũ amore an odio dignus ſit: ſed in futurũ oĩa reſeruan
tur incerta. Sit ergo iſtorum celebritas ſanctorum in cor-
de dei: qñ nouit dñs q ſunt eius: & ipſe ſcit quos elegerit
à principio: ſit etiã apud amminiſtratorios illos ſpiritus
qui mittuntur in miniſterium propter eos qui hæredita-
tem capiũt ſalutis: nos in uita ſua laudare hominẽ prohi-
bemur. Quõ nanq; ſecura laudatio, ubi ne ipſa uita ſecu-
ra? Non coronabitur niſi q legitime certauerit, ait tuba il
Matt.10. la cæleſtis: & legem certaminis ab ore ipſius legislatoris
auſculta: qui perſeuerauerit uſq; in finem hic ſaluus erit.
Neſcis quis ſit pſeueraturus: neſcis qs ſit legitime certatu
rus: neſcis qs coronã ſit accepturus. Illorũ lauda uirtutẽ,
quorũ iam certa uictoria eſt: illos deuotis extolle præco-
niis: quorũ ſecure potes aggaudere coronis. Cãtauimus
ſanctis hac nocte, dicẽtes. Timete dñm oẽs ſancti eius: ſed Pſ.33.
nõ iſtis. Nõ inquã eos qui pſeuerauerũt uſq; in finem ti-
mere hortabamur: qa ſcriptũ eſt. Iam nõ erit timor in fini
bus nr̃is. Illis potius dicebamus ſanctis: quibus cuſtodia
multiplex neceſſaria eſt pro multitudine periculorum. Si
quidẽ non eſt eis colluctatio aduerſus carnẽ & ſanguinẽ
tantũ: ſed aduerſus principatus quoq; & ptãtes: aduerſus
mundi rectores tenebrarũ harum: cõtra ſpiritalia neqtiæ
in cæleſtibus. Egẽt planè cuſtodia qui tam multipliciter
non modo cominus ſed eminus appetũtur: & ubi tot pu-
gnæ foris: non debent intus deeſſe timores: ut merito his
dicatur. Timete dominum omnes ſancti eius. Tota inte- Pſal.33.
rim beatitudo noſtra eſt timere deum: dicente ſcriptura.
Btũs homo qui ſemper eſt pauidus. Et item pſalmiſta ait. proue.28
Beati oẽs q timent dñm: q ambulãt in uiis eius. Cæterum
lõge aliter beati in quibus perfecta charitas foras miſit ti
morẽ: nec iam timent ambulantes in uiis eius: ſed laudant
potius habitantes in domo: ſicut idem ait. Beati qui habi Pſal.83.
tãt in domo tua dñe: in ſecula ſeculorum laudabũt te. No
ſtra ergo felicitas, noſtra interim feſtiuitas in domo dei:
nam illorum magis in exultatione & laude uerſatur. B
Inde eſt ꝙ ſecure laudant hoĩes qui non ſua iam uiuunt
uita, ſed dei: nam hoim utiq; uita tentatio eſt. Eſt autẽ ge-
mina quædam ſecuritas laudis huius: niſi ꝙ fortè uidebi-
tur ſi diligẽter attẽdimus intra alterã, altera comp̄hendi.
Siquidem non eſt ꝙ laudare uereamur ueriſſime certiſſi-
meq; laudabiles: non eſt qđ glorificare cunctemur ſic ab-
ſorptos in gloria: ut noſtra oĩno nequeãt laudatione mo-
ueri. Non enim eſt quo uanitas intret: ubi ueritas iam to-
tum occupauit. Sed quænã inquies gloria ſctis? Neq; eñ
ſinguli ſeſe glorificant: quia ſcriptum eſt. Non te laudet
os tuum. Non uiciſſim alter alterum laudat: qa in laudem
conditoris intenti & exeuti: in quo nimirũ tota eis repo
ſita eſt beatitudo mutuis nũquã uacare laudibus poſſunt Pſal.83.
dicente propheta, ſicut ſupra quoq; meminimus. Beati q
habitãt in domo tua dñe: in ſecula ſeculorum laudabunt
te. Veruntamen non acquieſco expertes gloriæ credere a. Cor.4
ſanctos: maxime propter illud quod apoſtolus ait. Quod
in p̄ſenti eſt momentaneũ & leue tribulationis nr̃æ ſupra
modũ in ſublimitatẽ æternũ gloriæ pondus operabit in Pſ.67.
nobis. Et propheta. Viſita nos in ſalutari tuo: ad uidendũ
in bonitate electorum tuorũ. Ad lætandũ in lætitia gẽtis
tuæ: ut lauderis cum hæreditate tua. Nõ eñ ait, ut laude-
ris ab hæreditate tua: ſed cũ hæreditate tua: ut cõmunis
intelligitur futura laudatioq. Q. ſi ipſa laudat hæreditas
dñm: hæreditatẽ quis laudet ab apl'o audiamus. Tũc, in- 1.Cor.4.
quit, unicuiq; laus erit. A quo? A deo. Magn⁹ laudator
& uehementer ambiẽda laudatio, felix cõmutatio laudis:
ubi & laudare btũ eſt & laudari. D Ad qd ergo ſctis laus
nr̃a: ad qd glorificatio nr̃a: ad qd nr̃a hæc ipa ſolemnitas?
Quo eis terrenos honores, quos iuxta ueracẽ filii pmiſ-
ſionẽ honorificat pr̃ cæleſtis? Quo eis p̄conia nr̃a? Pleni
ſunt. Prorſus ita eſt dilectiſſimi: bonorũ noſtrorũ ſcti non
egẽt: nec quicquã eis nr̃a deuotiõe p̄ſtat. Planè ꝙ eorum
memoriam ueneramur, nr̃a intereſt, non ipſorum. Vultis
ſcire quantũ intereſt nr̃a? Ego in me fateor ex hac recor-
datiõe ſentio deſiderium uehemẽs inflãmari: & deſideriũ
triplex. Vulgo dicitur. Quod non uidet oculus: cor non
dolet: oculus meus memoria mea: & cogitare de ſanctis
quodammodo eos uidere eſt. Sic nempe portio noſtra in
terra uiuentium: nec modica ſanè portio: ſi tamen ut de-
cet memoriam affectio comitetur: ſic inquã conuerſatio
noſtra in cælis eſt. Verũtamen non ſic noſtra ſicut illorũ.
Ipſorũ eñ ſubſtantia ibi eſt: noſtra autem deſideria: ipſi p
præſentiam: nos per memoriam ibi ſumus. Quãdo & nos
addemur ad patres noſtros: qñ eſſentialiter præſentabi-
mur eis? Hoc enim primũ deſideriũ qđ in nobis ſanctorũ
memoria

memoria uel excitat uel incitat magis: ut eorũ tam opta-
bili ſocietate fruamur:& mereamur conciues & cõtuber-
nales eſſe ſpirituũ btõrũ: miſceri cœtui patriarcharũ:cu-
neis ꝑ phetarũ:ſenatui apl'orũ:martyrũ exercitibꝰ nume
roſis: cõfeſſorũ collegijs: uirginum choris:in oĩm deniq;
colligi & collætari cõſone ſctõrũ. Singulorũ qppe recor
datiões, quaſi ſcintillæ ſingulæ: imo quaſi ardẽtiſſimæ fa-
ces deuotos accẽdũt aĩos:ut eorũ & cõſpectũ ſitiãt & cõ-
plexũ,adeo ut plerũq; etiã inter eos eſſe ſe reputẽt,mõ ad
oẽs ſimul:mõ ad hos uel ad illos tota auiditate& uehemẽ
tia corda uibrãtes. Alioqn qd iſtud negligẽtiæ: qd pigri-
tiæ:imo qd uecordiæ eſt:ut uõ crebris ſuſpirijs: & feruen
tiſſima affectiõe abrũpere hinc & in illa tã felicia agmina
iaculari aĩos ſtudeamꝰ. Væ nobis à duritia cordis noſtri:
Rom.2. uæ à pctõ gentiũ quas apl's memorat ſine affectione fuiſſe.
Præſtolatur nos eccleſia illa primitiuorũ & negligimus:
deſiderãt nos ſancti & paruipendimus:expectãt nos iuſti
& diſſimulamus. Excitemur aliqñ fratres: reſurgamus cũ
Chriſto:q̃ramusq̃ ſurſum ſunt:q ſurſum ſunt ſapiamꝰ. De
ſideremus deſiderantes nos: properemus ad præſtolãtes
nos:expectãtes nos, uotis ꝑoccupemus animorum. Ecce
enim nihil in hac noſtra cõmunione ſecuritatis: nihil pfe
ctionis:nihil quietis:& tñ hic quoq; quàm bonũ & quàm
iocũdũ habitare fr̃es in unũ. Quicquid eñ ſiue interius ſi
ue exteriꝰ moleſtũ occurrit: ipſo quoq; tã germanorũ cõ
ſortio fratrũ cũ qbus eſt nobis cor unũ & aĩa una in deũ
tolerabilius inuenit̃. Q; dulcior erit:quàm delectabilior:
quàm beatior unio: ubi nulla ſuſpicio eſſe poterit: nulla
diſſentionis occaſio: ubi oẽs pfecta charitas indiſſolubili
fœdere colligabit:ut ſicut pater & filꝰ unũ ſunt:ſic & nos
unum ſimus in ipſis? Non tñmõ ſocietas,ſed etiã felicitas
nobis eſt optãda ſanctorũ: ut quorũ deſideramus præſen
tiã: gloriã quoq; feruẽtiſſimis ſtudijs ambiamꝰ. Neq; eñ
pniciosa hæc ambitio:aut illius affectatio gloriæ ullatenꝰ
ꝑs.113. periculoſa eſt. Nã qđ dicimus. Nõ nobis dñe uõ nobis:
ſed nomini tuo da gloriã:huiꝰ tẽporis uox eſt: qm̃ & ipſi
Luce.2. angeli clamãt. Gloria in excelſis deo:& in terra pax hoibꝰ
Ioan. 20. bonæ uolũtatis. Noli me tangere,ait: nõdũ eñ aſcẽdi ad
patrem meũ. Verbũ gloriæ eſt. Nempe filius ſapiens glo-
ria patris. Noli ergo,ait gloria:noli me tãgere. Noli inte-
rim q̃rere gloriã,fuge potiꝰ:& uide oĩno ne me tetigeris,
donec perueniamꝰ ad patrem:ubi ſit gloriatio oĩs iã ſecu
ra. Ibi in dño laudabit̃ aĩa mea:audiãt manſueti & lætent̃.
Nũquid nõ uidet̃ audiſſe dicentẽ:noli me tãgere:nondũ
Cantic.8. aſcendi ad patrẽ meũ: q̃ in cãtico clamat. Fuge dilecte mi
fuge? Hoc eſt eñ qđ ſupra meminimus: nõ nobis dñe uõ
nobis:ſed nomini tuo da gloriam. Vnde & in hymno ho
die nos canimus. Des pace famulis nos quoq; gloriã per
cuncta tibi ſecula: iuxta angelicã ſcilicet diſtributionem.
Quia eñ tẽtatio eſt uita hominis ſuper terram: merito in
terra homini: non gloria ſed pax eſt quærenda: pax cum
Iob.7. deo: pax cũ proximo: pax cum ſeipſo. O cuſtos hominũ
quare me poſuiſti contrariũ tibi:& factꝰ ſum mihimetipſi
grauis? Vicina nimirũ lucta & inteſtina ſeditio: bellũ non
ciuile ſed domeſticum: ſpiritus aduerſus carnem,& caro
aduerſus ſpm̃ cõcupiſcẽs. Vnde hoc niſi quia poſuiſti me
contratium tibi? Tu eñ uera libertas: tu uita: tu gloria: tu
ſufficientia:tu beatitudo:ego pauper & miſer & miſerabi
lis:cõfuſus & humiliatus uſq; quaq;:mortuus ꝓpter pec-
catum:uenundatus ſub peccato. Deniq; tu pfecta & ſan-
cta uoluptas: & requies ſpirituũ beatorũ, poſuiſti me ab
initio cõtra eden:qđ uoluptatẽ ſonat in labore utiq;& e-
Ioelis.2. rũna. Attamẽ dicis. Cõuertimini ad me in toto corde ue-
ſtro:liquet quia ſumus auerſi:quos ut reuertamur horta-
ris:liquet qa cõtrarij quos reuocas ut conuertamur. Sed
quomodo? In ieiunio,inquit,& fletu & plãctu. Mira res.
Itáne in ieiunio tu uerſaris & fletu degis:& in plãctu habi
tas? Procul à te omnia iſta: procul ipſe ab his uehemẽter.
Nimirũ regnum tuum in Hieruſalẽ quã ſatias adipe fru-
mẽti:nec ibi luctꝰ & clamor:ſed nec ullus dolor:magis au

tem gratiarum actio & uox laudis. Iuſti,inquit,epulentur Pſal.67.
in conſpectu dei, & delectentur in lætitia & exultatione.
Quõ ergo in ieiunio & fletu & planctu conuertemur ad
ipſum? An uerò iuſtꝰ eũ in lætitia & exultatione: qui uerò
nondum iuſtus eſt non niſi in ieiunio & fletu & plãctu re-
periet? Ita planè: ſed iuſtus qui iam conſpectum meruerit
non qui adhuc uiuat ex fide. Nimirum ꝙ ait dñs. Cum ꝑs.90.
ipſo ſum in tribulatione:ad eũ pertinet q per fidem ambu
lat: nõ autem qui ad faciem iam peruenit. Equidẽ utriſq;
eſt caput unum: ſed non uno modo mẽbris oĩbus exhibe
tur: quibuſdã eñ oſtenditur caput hirſutũ:ſpinis inclina
tum in cruce & humilientur pariter: pariter & compũgã
tur: quibuſdã glorioſum apparet:ut ab ipſo glorificent̃:
ũt in ipſo glorientur: facta ei ſimilia: quẽ uident ſicuti eſt.
Hoc ergo ſcđm deſideriũ qđ ex ſanctorũ cõmemoratio-
ne flagrat in nobis: ut ſicut illis ſic nobis etiã Chriſtꝰ ap-
pareat uita nr̃a:& uos quoq; cũ ipſo appareamꝰ in gloria.
Interim nẽpe uõ ſicut eſt:ſed ſicut ꝑ nobis factũ eſt caput
noſtrũ nobis repræſentatur:nõ coronatũ gloria:ſed pec-
catorum noſtrorum circundatum ſpinis: dicente ſcriptu
ra. Egredimini filiæ ſion & uidete regẽ Salomonẽ in dia- Cantic.3.
demate:quo coronauit eũ mater ſua. O regẽ, ô diadema.
Mater ſiquidẽ ſynagoga: nõ matrem ſanè ſe exhibẽs ſed
nouercã:regẽ noſtrum corona ſpinea coronauit. Pudeat
ſectari gloriam membra: quibus caput ſuũ tam ingloriũ
exhibetur: nõ habens ſpeciẽ aut decorẽ: uel aliquid eiuſ-
modi. Nimirum Salomon eſt pacificus: ſanè qđ in ꝑſenti
eſt:non utiq; beatificus aut glorificus: ut in ciuibus angeli
cũ illud eulogium cõmendetur: quo terris pacem: cœlis
gloriã tribuerunt. Pudeat ſub ſpinato capite mẽbrum fie
ri delicatum: ꝙ oĩs ei interim purpura non tam honoris
ſit,quàm irriſionis. Videre eſt tñ hodie multis in locis,nõ
ſine multa ambitione & comeſſatione ꝑſentem diem ho-
norari. Honorari an dehoneſtari dicã? Ipſi uiderint qui
hæc agunt. Ipſorum eſt eñ huiuſmodi celebritas nõ ſan-
ctorum: quod ſibi libet faciunt:nõ quod ſanctis. Erit cum
uenerit xp̃s:nec mors eius ultra annunciabit̃: ut ſciamus
qm̃ ipſi quoq; mortui ſumus:& cum eo abſcondita eſt ui-
ta noſtra:apparebit caput glorioſum & cũ eo mẽbra glo-
rificata fulgebunt:cũ uidelicet reformabit corpus humi-
litatis noſtræ cõfiguratum gloriæ capitis qđ eſt ipſe. Hãc
ergo gloriã tota & tuta ambitione cõcupiſcamus:ne for-
tè audiamꝰ & nos: qa gloriã q̃ ab inuicem eſt quæritis:&
gloriã q̃ à ſolo deo eſt non uultis. Sanè ut eã nobis ſpera-
re liceat,& ad tãtã beatitudinem aſpirare ſummopere no
bis deſideranda ſunt ſuffragia quoq; ſanctorũ:ut qđ poſ-
ſibilitas noſtra non obtinet: eorũ nobis interceſſione do
net̃. Miſeremini mei miſeremini mei ſaltẽ uos amici mei. Iob.19.
Noſtis ipſi periculũ noſtrũ:noſtis figmentũ noſtrum:no-
ſtis ignorãtiã noſtrã:& dolos aduerſariorũ:noſtis eorum
impetus& noſtrã fragilitatem. Vobis enim loquor qui in
eadẽ tẽtatione fuiſtis: q eoſdẽ ſuperaſtis conflictus eoſdẽ
laqueos euaſiſtis: q didiciſtis ex his q paſſi eſtis cõpaſſio-
nẽ. Confido equidẽ & de angelis ꝙ ne ipſi ſuã uiſitare ſpe
ciem dedignentur,maxime qa ſcriptum eſt. Viſitabis ſpe- Iob.5.
ciem tuã & nõ peccabis. Cæterũ & ſi de eis mihi arbitror
ꝑſumendũ:ob ſpiritalis ſubſtantiæ & rõnalis formæ ſimi-
litudinem: ampliori tamen fiducia ad eos mihi reor uten
dũ:quos habere me nouerint & in ipſa humanitate cõſor
tes:ut oporteat eos familiarius & ſpecialius miſereri oſſi
de oſſibus ſuis: & carni de carne ſua. Deniq; tranſeuntes
ex hoc mundo ad patrem: ſancta nobis pignora reliquẽ-
runt. Apud nos ſiquidem corpora eorum in pace ſepulta
ſunt quorum nomina uiuent in ſeculum:id eſt quorũ nũ-
quã gloria ſepelitur. Abſit à uobis animæ ſanctæ:ægyptia
illa crudelitas pincernæ Pharaonis: qui in gradum priſti
num reſtitutus ſtatim oblitus eſt Ioſeph ſancti q in carce-
re tenebatur. Non enim erant unius capitis membra:nec
aliqua pars fideli cum infidele: aut ulla ſocietas iſraelitæ
ad ægyptium:non plus quàm luci ad tenebras. Interpre-

tatur eñ ægyptus tenebræ: Iſrl'uerò uidẽs deũ:atq; ideò
ubicũq; Iſrael erat,lux erat.Non ſic noſter Ieſus crucifixi
ſecũ latronis potuit obliuiſci: factũ eſt utiq; qđ ꝓmiſſum
eſt: ipſa die qua cõpaſſus eſt & cõregnauit. Nos quoq;
nõ ſumus ipſi⁹ capitis mẽbra:cui⁹ & ſancti:unde eis tã ſo
lennibus hodie uotis & tanto gratulamur affectu. Cæte
I.Cor.12. rum q dixit. Si glorificatur unũ membrũ cõgaudent oĩa
mẽbra:hoc quoq; nihilominus ait:ꝙ ſi patiť unũ mẽbrũ:
cõpatiũtur oĩa mẽbra.Hæc igiť noſtra & eorum cohærẽ
tia eſt, ut nos congratulemur eis:ipſi cõpatiantur nobis.
Nos deuota meditatiõe regnemus in eis: ipſi in nobis &
pro uobis militẽt pia interuentione. Nec eſt ꝙ de eorum
pia erga nos ſolicitudine dubitemus, quandoquidẽ non
cõſummandi ſine nobis, ſicut ſupra memini expectãt nos
uſq; dum retribuatur nobis:ut uidelicet in nouiſſimo die
magno feſtiuitatis oĩa ſimul in uirũ perfectũ cũ ſuo tã ex
celſo capite,membra cõcurrãt: & laudetur cum hæredita
te ſua Ieſus chriſtus dñs noſter:qui eſt ſuper omnia bene
dictus & laudabilis & glorioſus in ſecula. Amen.

In tranſitu ſancti Malachiæ epiſcopi. Sermo primus.

DE cælo uobis hodie dilectiſſimi copioſa q̃dã eſt
bñdictio deſtinata & fideliter eã non diſtribui,
uobis quidẽ dãnoſum eſſet: mihi uerò pericu
loſum: cui nimirũ hæc diſpẽſatio uideť eſſe cõ
miſſa. Timeo itaq; damnũ ueſtrũ: timeo dãnationẽ meã:
ſi fortè dicatur: paruuli petierunt panem, & non fuit qui
porrigeret illis. Scio eñ quàm neceſſaria uobis ſit è cælo
ueniens conſolatio: quos conſtat illecebris carnalibus &
oblectamentis ſecularibus uiriliter abrenunciaſſe. Nemo
ſanè bñficij eſſe cæleſtis & ſuperno dubitet cõſilio diffini
tum, ut epiſcop⁹ Malachias hodie inter uos obdormiret,
& deſideratam inter uos haberet ſepulturam. Cũ eñ nec
folium quidẽ arboris ſine diuino nutu cadat in terrã: qs
tam hebes ut non euidenter in huius beati uiri aduẽtu &
tranſitu magnum prorſus conſilium ſupernæ pietatis ad
uertat? A finibus terræ,terram hic poſiturus aduenit alia
quidem occaſione feſtinans: quãuis ob ſpecialẽ erga nos
charitatẽ id plurimũ deſideraſſe noſcatur. Multa qdẽ in
itinere ipſo impedimenta ſuſtinuit: nec transfretare per
miſſus eſt,donec appropinquaret temp⁹ cõſummationis
eius: & terminus qui nõ poterat præteriri. Quẽ quidem
multis ad nos peruenientem laboribus tanquã angelum
dei ꝑ reuerẽtia ſanctitatis ſuæ ſuſcepimus: ſed & nos ipſe
pro ſua manſuetudine & humilitate altius radicata: lon
gè ſupra quàm mereremur deuoto ſuſcipiebat affectu.
Paucos deinde apđ nos dies fecit in incolumitate ſua dũ
ſocios ꝑſtolaretur: qui diſperſi in Anglia fuerãt: cũ regis
illius uana ſuſpicio dei hoiem impediret. Iamq; omnibus
ad eum collectis ad Romanam pro qua uenerat curiã iter
parabať, cum ſubito infirmitate præuentus ſenſit ꝓtinus
ad cæleſte magis ſeſe palatium euocari: deo melius aliqd
prouidẽte pro nobis: ne à nobis egreſſus alibi cõſumma
retur. Nullũ quidẽ in eo dico mortis ſed uel grauis ægri
tudinis ſignũ medicis apparebat:ille tñ exhilarat⁹ ſpiritu
aiebat:oĩmodis oportere ut hoc anno Malachias ab hac
uita egrederetur. Laboratum eſt econtra & deuotis preci
bus apud deum & quibuſcũq; potuimus modis, ſed illi⁹
præualere merita: ut deſiderium cordis eius tribuereť ei,
& nõ fraudaretur uoluntate labiorũ ſuorũ. Sic enim pro
uotis oĩa ei concurrere: ut hunc maxime locũ diuina ſibi
inſpirante clementia elegiſſet: & hunc quoq; ex lõgo op
taret ſepulturæ habere diem: quo fidelium oĩm generalis
memoria celebrať. Sed & illud nr̃a hæc gaudia merito cu
mulauit:ꝙ fratrũ noſtrorũ oſſib⁹ de priore cimiterio huc
aſportãdis & recõdẽdis:eadẽ nobis dies auctore deo fuiſ
ſet electa. Quæ nimirũ deportãtib⁹ uobis,& ex more pſal
lẽtib⁹: idẽ uir ſanct⁹ plurimũ ſeſe illo cantu delectari dice
bat: & non multo poſt ipſe quoq; ſecutus eſt ſomno ſua
uiſſimo & feliciſſimo ſoporatus. Agim⁹ itaq; gratias deo
ſup oĩbus diſpoſitionib⁹ ſuis:ꝙ indignos nos beatæ mor
tis eius honorare ꝑſentia:ꝙ paupes ſuos ꝑcioſiſſimo cor
poris eius locupletare theſauro:ꝙ infirmos nos tanta ec
cleſiæ ſuæ uoluit fulcire columna. Alterũ ſiquidem è duo
bus ſignũ iſtud qđ uobis in bonũ factũ eſt ꝑſuadet:ꝙ aut
placitus deo ſit locus: aut ſibi placitũ facere uelit: ad quẽ
tantæ ſanctitatis uirũ à finibus terræ moriturũ ſepelien
dũq; ꝑduxit. Cæterũ populo illi affectuoſius cõdolere:&
eius quæ tã miſerabili eccleſiæ dirum hoc uulnus non pe
percit inferre:crudelitatẽ mortis uehemẽtius abhorrere:
beati huius patris charitas ipſa cõpellit. Dira profecto&
inexorabilis mors:q̃ tantã hominũ multitudinẽ unius ꝑ
cuſſione multauit: cæca & improuida, q̃ Malachiæ liga
uit linguã:impediuit greſſus:diſſoluit man⁹: oculos clau
ſit. Illos inquã deuotos oculos:q piiſſimis fletibus diuinã
pctõribus recõciliare gratiam conſueuere. Illas mundiſſi
mas manus q̃ laborioſis & humilibus operibus exerceri
ſemꝑ amauerãt: quæ dñici corporis hoſtiã ſalutarem pro
pctõribus toties offerebant:& ſine ira & diſceptatione in
oratione leuabanť in cælũ,q̃ infirmis multa bñficia ꝑſtitiſ
ſe:& ſignis uarijs effulciſſe noſcuntur. Illos quoq; ſpecio
ſos greſſus euangelizantis pacẽ:euãgelizantis bona:illos
pedes qui toties fatigati ſunt ſtudio pietatis: ueſtigia illa
digna quæ ſemper deuotis oſculis premerentur. Sancta
deniq; labia illa ſacerdotis q̃ cuſtodiebãt ſcientiã:os iuſti
qđ ſapiẽtiã meditabať: & linguã eius q̃ iudiciũ loquens:
imo & miſericordiã tãtis mederi ſolebat uulnerib⁹ aĩarũ.
Nec mirũ fratres iniquã eſſe quã generauit iniqtas:incõ
ſideratã quã noſciť ſeductio peperiſſe. Nihil inquã mirũ ſi
fuerit ſine diſcretione q̃ uenit ex ꝑuaricatione: ſi ſit crude
lis & fatua: q̃ ex antiqui ſerpentis fallacia & mulieris inſi
pientia ꝓdit. Quid tñ cauſamur ꝙ Malachiã auſa ſit attẽ
tare: fidele equidem membrũ xp̃i: qñ & ipſum Malachiæ
pariter& oĩm electorum caput furibunda peruaſit. Perua
ſit utiq; immunẽ: ſed nõ immunis euaſit. Impegit in uitã
mors:& incluſit intra ſe uita mortem:& abſorpta eſt mors
à uita. Hamũ ſibi deuorans: inde teneri cœpit unde uiſa
eſt tenuiſſe. At fortaſſe quis dicat. Quomodo mors à capi
te ſuperata uideť, q̃ tãta adhuc libertate ſæuit in mẽbra?
Si mors mortua quomodo Malachiam occidit? Si uicta:
quomodo adhuc præualet uniuerſis:& non eſt homo qui
uiuat & non uideat mortem. Victa planè mors,opus dia
boli:& peccati pœna,uictum pctm̃,cauſa mortis,uictus &
malignus ipſe & peccati auctor & mortis. Nec modo ui
cta ſunt hæc:ſed & iudicata iam & damnata. Diffinita qui
dẽ ſed nõdum promulgata ſententia eſt. Deniq; iam dia
bolo ignis paratus: & ſi nondũ ille præcipitatus in ignẽ:
modico adhuc tẽpore ſinitur malignari. Tanquã malleus
cæleſtis opificis factus eſt, malleus uniuerſæ terræ. Terit
electos ad eorum utilitatẽ:reprobos cõterit in eorũ dãna
tionem. Qualis ergo paterfamilias: tales & domeſtici ei⁹:
pctm̃ ſcilicet mors. Nã & pctm̃ licet ſimul cũ Chriſto cru
ci ipſius nõ dubitetur affixum:adhuc tamẽ interim nõ re
gnare quidẽ:ſed habitare etiã in ipſo dum uiueret apoſto
lo ꝑmittebať. Mẽtior ſi non ipſe ait. Iam non ego operor Rom.7.
illud:ſed qđ habitat in me pctm̃. Sic & mors ipſa nimime
qdẽ adhuc abeſſe cogitur: ſed cogiť non obeſſe. Erit autẽ
cum dicetur. Vbi eſt mors uictoria tua? Et ipſa ſiquidem
inimica nouiſſima deſtruetur. Nunc uerò moderante eo
q imperiũ habet uitæ& mortis:& mare ipſum certis litto
rũ coercet metis: mors ipſa dilectis dñi ſomnus refrigerij
eſt: ꝓpheta atteſtãte q ait. Cum dederit dilectis ſuis ſom Pſ.68.
num,ecce hæreditas dñi. Peſſima quidem mors pctõrum:
quorum & natiuitas mala: & uita peior: ſed precioſa eſt
mors ſanctorum. Precioſa planè tanquam finis laborum:
tanquã uictoriæ cõſummatio: tãquã uitæ ianua,& pfectæ
ſecuritatis ingreſſus. Congratulemur itaq; fratres,cõgra
tulemur ut dignum eſt patri noſtro: qa& piũ eſt defunctũ
plangere Malachiam:& pium magis Malachiæ congau
dere uiuẽti. Nunquid nõ uiuit. Et beate. Nimirum uiſus
eſt oculis inſipientium mori: ille autẽ eſt in pace. Deniq;
iam concius

iam cōciuis ſanctorū & domeſticus dei pſallit pariter &
Pſal.65. grās agit dicēs. Tranſiuimus per ignē & aquā: & eduxiſti
nos in refrigeriū. Trāſiuit planè uiriliter & feliciter ꝑtrāſi
uit. Verus hebræus paſcha celebrauit in ſpū & nobis trā
Lucæ.22. ſiens loq̄baꝛ. Deſiderio deſideraui hoc paſcha māducare
apud uos. Trāſiuit ꝑ ignē & aquā: quē nō triſtia frangere
nec detinere mollia potuerūt. Eſt enī deorſum nos locus
quē ſibi totū uēdicat ignis, adeò ut ne minimā qdē aquæ
Lucæ.16. guttā de Lazari digito miſer ille diues ibi habere potue-
rit. Eſt & ſurſum ciuitas dei quā lætificat fluminis impetꝰ:
uoluptatis torrēs: calix inebriās quàm ꝑclarus. In hoc ſa-
nè medio boni & mali ſciētia cōtineꝛ: & uoluptatis & tri-
bulatiōis hic capere eſt experimētū: Infelix Eua in has ui
ciſſitudines nos induxit. Hic planè dies & nox: nā in infer
no tm̄ nox: & in cælo tm̄ dies. Btā ꝑinde aīa q̄ utrūq; ꝑtrā
ſit: nec uoluptati inhærēs nec deficiēs in tribulatiōe. Bre-
uiter nobis unū aliqd ex multis huius uiri magnificis acti
bus arbitror referēdū: in quo ſtrenue ſatis & ignē & aquā
noſciꝛ ꝑtrāſiſſe. Magni illius patricij Hiberniēſiū apli ſe-
dē metropolitanā: tyrānica ſibi ꝓgenies ſucceſſiōis ordi-
ne creās archiepos uendicabat, hæreditate poſſidens ſan
ctuariū dei. Rogatus itaq; à fidelibꝰ Malachias noſter: ut
tantis ſeſe malis opponeret: aīam ſuā in manibus ſuis po-
nēs acceſſit intrepidus: ſuſcepit archiepatū tradēs ſeſe di-
ſcrimini manifeſto: ut tāto crimini finē daret. Inter ꝑicula
rexit eccleſiā: poſt pericula ſibi cōtinuo ſucceſſorē alterū
canonice ordinauit. Ea ſiqdē cōditiōe ſuſceperat: ut poſt
quā ceſſante ꝑſecutionis rabie alter ſecure poſſet inſtitui,
ad ſedē ꝓpriā remeare ꝑmitteretꝛ. Vbi ſine eccleſiaſticis ſe
cularibusue redditibꝰ in cōgregationibꝰ religioſis quas
ipſe extruxerat: degens inter eos tanquā unus eorū uſq;
ad hoc tempꝰ uixit abſq; ulla proprietate. Sic dei hoiem
examinauit non exinaniuit tribulatiōis incendiū (ſiqdē
aurum erat) ſic nec illecebra tenuit aut reſoluit: nec curio
ſus ſpectator in uia ſubſiſtit ꝓpriæ peregrinatiōis oblitꝰ.
Quis ueſtrum fratres nō uehementer eius imitari cupiat
ſanctitatē ſi id audeat uel ſperare? Credo igitur libentius
audituros ſi dicere fortè poterimꝰ qd ſanctum fecerit Ma
lachiam. Sed ne noſtrum forſitan minus acceptabile teſti
moniū uideaꝛ: ſcripturā audite dicentem. In fide & leni-
Eccli. 46 tate ipſius ſanctum fecit illum. Fide calcabat mūdū: Ioan-
1.Ioan. 5. ne atteſtante qui ait: Hec eſt uictoria quæ uincit mūdum
fides noſtra. Nam in ſpū lenitatis dura q̄libet & aduerſa
æquo aīo tolerabat. Hinc quidē poſt xp̄m fide calcabat
maria: ne caperetur illecebris: inde in patientia ſua poſſi-
debat aīam ſuā: ne moleſtijs frangeretur. De his enī duo-
Pſal.10. bus habes in pſalmo. Caſuros à latere tuo mille: & decem
millia à dextris tuis: ꝙ multo plures proſperitatis fallaciæ
quàm aduerſitatis flagella deijciant. Nemo itaq; noſtrum
chariſſimi plana mollioris uiæ ſuperficie delectatus: iter il
lud marinum ſibi commodius arbitretur. Magnos hic cā
pus montes habet. Inuiſibiles quidem ſed eoipſo pericu-
loſiores. Laborioſior fortè uia uidetur inter ardua colliū
& aſpera rupiū: ſed expertis longè ſecurior, & deſiderabi
lior inuenitur. Vtrobiq; tamen laborem: utrobiq; pericu
lum eſſe nouerat: qui dicebat. Per arma iuſtitiæ à dextris
2.Cor.9. & à ſiniſtris: ut merito cōgratulemur eis: q tranſierūt per
ignē & aquam & in refrigerium ſunt educti. Refrigerium
uultis audire? Vtinā id uobis alius loqueretur. Nam ego
qđ non guſtaui eructare non poſſum. Videor tm̄ mihi ho
Pſal.114. die ſup hoc refrigerio Malachiā audire dicētem. Conuer
tere aīa mea in requiem tuam: qa dn̄s benefecit tibi. Quia
eripuit aīam meam de morte &c. In quibus uerbis quid
intelligā, paucis audite. Siquidem inclinata eſt iam dies:
& longiꝰ quàm ſperauerim ſermo ꝓceſſit: ꝙ inuitus euel-
lar à paterni dulcedine nois: & Malachiā ſilere lingua for
midans, finem facere uereatur. Mors animæ fratres mei
peccatum eſt: niſi fortè excidit uobis qđ in propheta legi
Ezec.18. ſtis. Anima q̄ peccauerit ipſa morietur. Triplex proinde
cōgratulatio eſt hoīs ab omni pctō & labore & ꝑiculo li-
berari. Ex hoc ſiquidem nec peccatū habitare diciꝛ: nec
pœnitētiæ luctus indicitur: nec ab ullo deinceps lapſu ei
ꝑdiciꝛ eſſe cauēdū. Poſuit Helias pallium, nō eſt qđ time-
at: non eſt quod tangi nedū teneri ab adultera uereatur.
Currū cōſcēdit, nō eſt iā trepidare ne cadat: ſuauiter ſcā-
dit: nō laborās uolatu ꝓprio: ſed celeri in uehiculo ſedēs.
Ad hoc nos refrigeriū dilectiſſimi tota aī auiditate curra
mus in odore unguētorū huiꝰ beati pr̄is nr̄i: q noſtrū ho
die torporē in feruētiſſimū deſiderium uiſus eſt excitaſſe.
Curramꝰ inquā poſt eū crebrius illi clamātes: trahe nos
poſt te: & affectu cordis: & ꝑfectu cōuerſationis, deuotas
oipotētis miæ grās referētes ꝙ indignis ſeruulis qbus ꝓ-
pria deſunt merita: aliena ſaltē uoluit ſuffragia nō deeſſe.

Epiſtola de eodem ad fratres de Hybernia. *Sermo* II.

RELigioſis fratribꝰ q in Hybernia ſunt, & his ma
xime cōgregationibus quas beatæ memoriæ
Malachias eps̄ fundauit: frater Bernardus cla
reuallis uocatus abbas, paracleti cōſolationē.
Si haberemus hic ciuitatē manētem copioſiſſimis iure la
chrymis plangeremus talem nos amiſiſſe cōciuem. Cæte-
rū ſi futuram magis inqrimus ut oportet (eſt quidem nō
modica doloris occaſio tam neceſſario duce deſtitui) de-
bet tm̄ zelum temperare ſcientia: & dolorem ſpei fiducia
delinire. Nec mirari quempiā decet, ſi gemitū extorquet
affectus: ſi deſolatio lachrymas exprimit: modum tamen
adhibere neceſſe eſt: imo nō modice etiam cōſolari intuē-
tes nō q̄ uideńꝛ: ſed q̄ non uideńꝛ. Quæ enī uidentur tem-
poralia ſunt: q̄ antē nō uideńꝛ æterna. Primum quidē cō-
gratulādum eſt aiæ ſanctæ: ne nos arguat de inopia chari
tatis dicens & ipſe, quod dn̄s ad apl̄os ait. Si diligeretis Ioan.14.
me gauderetis utiq;: quia uado ad patrem. Præuenit nos
ad patrem ſpirituū ſpūs pr̄is noſtri: nec modo charitatis
inopes ſed ingratitudinis etiā rei eſſe conuincimur ſuper
oibus q̄ ꝑ eū nobis bn̄ficia ꝓuenire: ſi nō congratulamur
ei q de labore ad requiē, de ꝑiculo ad ſecuritatē, de mun-
do trāſit ad patrē. Itaq; & piū eſt Malachiā flere defunctū
& piū magis Malachiæ cōgaudere uiuēti. Nunquid nō
uiuit? Vtiq;, & beate. Viſus eſt oculis inſipientium mori:
ille autē eſt in pace. Dehinc etiā utilitatis propriæ cōſide
ratio exultādū nobis ſuggerit & lætandū: ꝙ tam potens
ſuos patronus ad cæleſtem curiam: tā fidelis ꝓceſſerit ad-
uocatus: cuius & feruētiſſima charitas obliuiſci nequeat
filiorum: & probata ſanctitas obtineat grām apud deum.
Quis enī nūc Malachiam ſctm̄: aut minus poſſe prodeſſe:
aut minus ſuos diligere audeat ſuſpicari? Profecto cū dili
geretur prius, certiora nunc ſuæ dilectiōis à deo capit ex-
perimenta: & cum dilexiſſet ſuos in finē dilexit eos. Abſit
aūt ut tua nūc ô aīa ſcta minꝰ efficax æſtimeꝛ orō; qn̄ præ-
ſenti uiuidius ſupplicare eſt maieſtati: nec iam in fide am-
bulas, ſed in ſpecie regnas. Abſit ut imminuta nedum exi
nanita tua illa tam operoſa charitas reputetur: cū ad fon-
tem ipſum charitatis æternæ procumbis pleno hauriens
ore: cuiꝰ & ipſa prius ſtillicidia ſitiebas. Non potuit mor
ti cedere charitas fortis ut mors: imo & morte fortior ipa.
Nam & decedens non erat immemor ueſtri: affectuoſius
uos cōmēdās deo: & uoſtrā quoq; exiguitatem ſolita illa
ſua manſuetudine & hūilitate exorās ut ueſtri nō obliui-
ſceremur in finē. Vnde & dignū duximꝰ ſcribere uobis:
ut ſciatis nos & in ſpūalibꝰ: ſi qd nr̄a in his exiguitas per
bti huiꝰ pr̄is nr̄i merita: unquā potuerit: & in corporali-
bus ſi qn̄ fortè opportunitas ꝓbereꝛ: omnē uobis cōſola-
tionē impēdere tota deuotiōe paratos. Et nūc quoq; dile
ctiſſimi Hyberniēſis eccleſiæ grauē hāc deſtitutione toto
miſeramur affectu: & eo amplius uobis compatimur: quo
nos ampliꝰ ex hoc nouimus debitores. Magnificauit enī
dominus facere nobiſcū: cū locū noſtrū dignatus eſt bea
tæ mortis eius honorare pn̄tia: & precioſiſſimo corporis
eius locupletare theſauro. Nec moleſtū ſit uobis ꝓ apud
nos habeat ſepulturam: qn̄ ſic ordinauit deus ſcđm multitu
dinem miſericordiæ ſuæ: ut uos eū uiuū haberetis, nobis
habere liceat uel defunctum. Et nobis ſiquidē communis
uobiſcū pater ille erat & eſt: nā in morte ipſius hoc nobis

cōfirmatū eſt teſtamētū. Quāobrē ſicut nos huiꝰ tāti prīs
grā uniuerſos uos tāquā germanos frēs totis āplectimur
uiſceribus charitatis: ſic & de nobis idē ſentire ſpiritalis
ipa cognatio pſuadet. Hortamur aūt nos frēs ut beati hu
ius prīs nrī ſemp curretis ſectari ueſtigia: eò ſtudioſiꝰ, quo
nobis certius ſctā eiꝰ cōuerſatio diuturnis experimentis
innotuit. In hoc em̄ ueros uos eius filios eſſe ꝓbabitis: ſi
paterna uiriliter inſtituta ſeruetis: & ut in eo uidiſtis & au
diſtis ab eo quēadmodū uos oporteat ambulare ſic ambu
Prou.10. letis & abundetis magis. Siquidē gloria patris, ſapientia
filiorū. Nā & noſtrā nō mediocriter excutere deſidiā & re
uerentiā incutere cœpit: pſens nobis tātæ pfectionis exē
plar. Atq; utinā ſic nos poſt ſe trahat ut ptrahat: in tam re
centi uirtutum eius odore auidius alacriusq; currentes.
Orantē ꝓ nobis uniuerſitatē ueſtrā Chriſtus cuſtodiat.

In calendis nouembris de uerbis Eſaiæ: Vidi dominū ſedentē ſuper ſolium excelſum. Sermo primus.

Eſaie.6. VIdi dñm ſedentē ſuper ſoliū excelſum & eleua-
tum: & plena erat ois terra maieſtate eius. Sub-
limis quædā uiſio ꝓphetico nobis ſermone de-
ſcribit. A Vidi inqt dñm ſedentē. Magnū ſpe
ctaculū frēs: & beati oculi q uiderūt. Quis nō toto deſide
rio concupiſcat tantæ maieſtatis gloriam contemplari?
Hoc qppe ſctōrū oim unicū ſemper deſideriū fuit. Ipſe eſt
em̄ in quē deſiderāt angeli proſpicere: quē uidere eſt uita
æterna. Sed aliā fratres audio prophetæ eiuſdē: & eiuſdē
dñi longe diſſimilē uiſionē. Siquidē Eſaias iſte eſt qui in
Eſa.53. alio loco ſic loquitur. Vidimus eum & non erat ei ſpecies
neq; decor: & æſtimauimus eum tāquā leproſum &c. Vbi
illud primū cōſiderādū eſt: ꝙ cōmunis illa hæc propheti-
cæ ꝓrogatiuæ ꝓpria uideatur. Non ſine cauſa ſanè ibi ui-
dimus ſcriptū eſt: & hic uidi: niſi ut illam quidem intelli-
gas eſſe cōmunē: hanc uerò excellētiæ ſingularis. Siqdem
abſq; ſpecie & decore uidit eū & ſpreuit Herodes: uide-
rūt quoq; ipſi iudæi: qui & dinumerauerūt oia oſſa eius.
Iā uerò ſup hac uiſione beata: manifeſte ꝓpheta denūciās
ait. Tollatur impius ne uideat gloriam dei. Multipharie
ergo multiſq; modis: nō ſolum locutus in ꝓphetis, ſed &
uiſus eſt à ꝓphetis. Agnouit eum Dauid minoratū ab an
gelis: Hieremias etiā uidit eum cū hominibꝰ cōuerſantē:
Eſaias modo ſup ſolium excelſum: modo non ſolum infra
angelos aut inter homines: ſed tāquā leproſum ſe uidiſſe
teſtatur: id eſt nō in carne tantū ſed in ſimilitudine carnis
pcti. Tu quoq; ſi deſideras uidere ſublimē: humilē prius
Ieſum uidere curato. Intuere prius exaltatum in deſerto
ſerpentem: ſi uidere deſideras regem in ſolio reſidentem.
Iſta te humiliet uiſio: ut illa exaltet humiliatū. Reprimat
& ſanet iſta tumorem tuum: ut illa repleat & ſatiet deſide-
rium tuum. Exinanitum uides: nō ſit ocioſa uiſio: qa exal-
tatum ocioſe uidere nō poteris. Similis eris illi cum uide
ris eū ſicuti eſt: eſto & nunc ſimilis ei uidens eum ſicut ꝓ-
pter te factus eſt. Si enim (ne in humilitate quidem) ſimili
tudinē eius abnuis: certa tibi ſublimitatis quoq; ſimilitu
do debet. Nunquā ille ſociū tribulatiōis à cōrone gloriæ
patietur arceri. Deniq; uſq; adeò non dedignat paſſionis
ſuæ cōſortē: & in regnum mittere ſecū: ut in cruce cōfitēs
latro eadem die cum eo fuerit in paradiſo. Hinc eſt qd' ait
Luce.22. etiam ad aplōs. Vos eſtis qui permāſiſtis mecū in tribula
tionibus meis: & ego diſpono uobis regnū. Quia ergo ſi
compatimur & cōregnabimus: ſit interim meditatio nrā
fratres Chriſtꝰ, & hic crucifixus. Ipm ponamus ſignacu-
lum ſup cor, ſignaculū ſup brachiū noſtrū. Ipſum ample-
ctamur brachijs qbuſdam uicariæ dilectiōis: ipſum ſequa
mur ſtudio piæ cōuerſationis. Hoc em̄ iter quo oſtendat
& nobis ipſe qui eſt ſalutare dei: ſanè nō iam ſine ſpecie &
decore: ſed in claritate tāta: ut maieſtas eius repleat orbē
terrarū. Opportune ſiquidem uiſione prima tanquā hye-
mali adhuc tempore: nō ſup ſoliū, ſed in inferiori atq; hu-
miliori habitatiōe uidetur. Duplicē quippe ſolet habere
magna domus qualibet māſionē: æſtiuā ſuperius: inferiꝰ
hyemalē. Igit dum ipſa etiam diſcipulorū corda brumali
adhuc glaciæ ſtringerent: & Petrꝰ quoq; nō minꝰ gelido
corde quàm corpore calefaceret ſe ad prunas: tempus oi-
no non erat habitādi in ſolio uel potius apparēdi. At ubi
cantabit canticū nouū. Hyems abijt & receſſit: flores ap- Canti.2.
paruerūt in terra noſtra: opportune iā tūc aſcēdet in ſoliū
& habitabit dñs in excelſo. Puta ergo Eſaiā cū hæc loque
retur, illiꝰ gloriā tēporis oculo præuidiſſe ꝓphetico. D
Vidi, inqt, dñm ſedētē ſup ſoliū excelſum &c. Sed qd pu- Eſaie.6.
tamus quale eſt ſoliū iſtud fratres? Neq; em̄ altiſſimus in
manufectis & manufactis inhabitat. Nulla oino materia
corporalis apta tāto ſolio, tāto habitatori uidet. Viuis eſt
cōſtruenda lapidibꝰ fabrica ſpiritalis: quā uera & æterna
uita ſua inhabitare dignet. Q, ſi minus tāto ædificio ſuffi-
cit angelica creatura: ꝓuaricatorū utiq; minorata ꝑcipi-
tio: ſuſcitet certè de terra inopē: & de puluere erigat pau-
perē: ut collocet eū cū principibus: & ſolium gloriæ com
pleat. Et fortaſſis ꝓpterea ipſe qui uidit nō mō excelſum
ſoliū, ſed & eleuatū quoq; deſcribit: ut perinde & angelo-
rū ſtabilis celſitudo: & hominū miſericors eleuatio deſi-
gnetur. Quæ ſequuntur diligentiorē & ipſa conſideratio
nem deſiderare uidentur, ſufficiat hodie uel cœpiſſe.

Item de eodem. Sermo ſecundus.

PLena erat, ait cōtemplator noſter, de eo quem Eſaie.6.
ſuper ſoliū uiderat maieſtate eius omnis terra.
Adueniat regnum tuum: ut maieſtate tua ſicut
cœlum repletur repleatur & terra. Vt quid em̄
princeps huius mūdi tanto ubiq; furore debachatur: ni-
ſi quia terra data eſt in manus impij? Sed hæc eſt hora eiꝰ
& poteſtas tenebrarum. Erit certè quando qui in cœlo lo
cum nō habuerit: & ab ipſa quoq; terræ ſuperficie extur-
babitur, miſer cauernis utiq; ſubterraneis recludendus.
Hinc quoq; propheta Dauid ſanctorū proſperitate præ-
miſſa de maligno & angelis ſeu membris eius adiecit &
ait. Non ſic impij non ſic: ſed tanquā puluis quē proijcit Pſal.1.
uentus à facie terræ. Nulla iam nūc tentandi facultas erit:
inquietandi nulla libertas: poſſibilitas nulla nocendi. Re
plebitur maieſtate eius omnis terra: qn̄ iā uoluntatis eius
tranſgreſſio nulla erit. Magis autem quādo creatura ipſa
liberabitur à ſeruitute corruptiōis huius: propter quam
ingemiſcit & parturit uſq; adhuc. Erit enim cœlū nouū &
terra noua: ut quaqua uerteris oculos in ipſa tibi rerū fa-
cie: diuina uideatur quodammodo reſplendere maieſtas.
Sed & eſt tibi altera quædā terra ꝓpinquior: & ſuper hac
amplior iuſtiorq; ſolicitudo. Nemo quippe carnem ſuam Ephes.5.
odio habuit. Cōſolare ergo eā ut & ipa requieſcat in ſpe:
audiens nimirū qa replebitur maieſtate dñi omnis terra.
Quomodo enim nūc carnē noſtram dilectiſſimi maieſtas
diuina repleat: cū & magnus ille Paulus primitias tantū
ſpūs habēs ingemiſcat miſerabiliter ſatis & dicat: ſcio qa Roma.7.
nō eſt in me: hoc eſt in carne mea bonum. Et certè iam nō Roma.6.
dominabit peccatum in eius mortali corpore. Non tamē
adhuc & corpus mortale phiberi: & pcti quoq; ſolū dñiū
negari. Erat enim etiam tunc lex peccati in mēbris eius: Roma.7.
quā qdem maieſtatis plenitudo cū uenerit prorſus exclu
det. Non ſolum autem, ſed & nouiſſima inimica deſtruet
mors. Replebitur ergo maieſtate dñi terra noſtra: quādo
prorſus de medio fiet & pcti ois ſenſus & debitū mortis.
Replebit, inquā ois terra noſtra dñi maieſtate: qn̄ reſurre-
ctionis gloria ueſtiet: induet immortalitatis ſtolam: confi
gurabitur deniq; claritati corporis Chriſti. Saluatorē ſi- Philip.3.
quidem expectamus qui reformabit corpus humilitatis
nrǽ, cōfiguratū corpori claritatis ſuæ. Quid adhuc mur-
muras caro miſera: qd adhuc recalcitras: & aduerſus ſpi-
ritum concupiſcis? Si te humiliat: ſi caſtigat: ſi redigit in
ſeruitutē: id profecto in tuo genere nō minus tua intereſt
quàm ipſius. Quid eis inuides: q de operibus uermium &
murium pellibus ingloriā planè gloriā mēdicare nō eru-
beſcunt: cultu indigno uiris interdicto & mulieribus ſe-
metipſos dehoneſtantes potiꝰ quàm ornātes. Reforment
ipſi aut magis certè deforment corpora ſua: te ſi fueris
corpus humilitatis reformabit idē artifex qui formauit,
Illam ſi

Illam ſi nõ deſipis p̄ſtolabere manũ:ut quod fecit ipſa reſi
ciat.Iam uerò qd in ipſa ꝓphetica uiſione ſequaꝶ attende.
Eſaie.6. Et ea,inquit,q̃ ſub ipſo erãt replebant templũ.Propterea
ſane dixi:humiliare ſub potenti manu dei: ut exaltet te in
tpe uiſitatiõis.Vide ut ſub ipſo inueniaris: alioqn nõ eſſe
poteris cũ ipſo.Quid eñ putas,indifferẽter admittet ho-
mines in illud tantæ btitudinis templũ: q ne ipſos quidẽ
angelos indifferẽter reliquit in eo? Aut nõ diſcernet inter
glebas q diſcernit inter ſtellas? Examinabit certè argẽtũ:
q ipſum quoq; aurũ ꝓbauit & reprobauit.Qualem ergo
putas neceſſe eſt hoĩem inueniri: q repudiati locũ angeli
ſortiaꝶ? Plane immunẽ ab oĩ iniqtate: ſed ab ea maxime q̃
in ipſo quoq; angelo nõ ad leuẽ offenſam: nõ ad momẽta
neã irã inuẽta eſt:ſed ad odiũ ſempiternũ.Semel turbauit
ſuperbia regnũ illud cõcuſſit muros: etiam proſtrauit ex
parte:& parte nõ modica.Quid ergo? Facilène deinceps
admitenda uideꝶ? Nunquid nõ odit ciuitas illa: & uehe-
menter hmõi peſtẽ abominaꝶ? Certi eſtote fratres,eũ q ſu
perbis nõ pepercit angelis:nec hoĩbus parciturũ.Nõ eſt
cõtrarius ſibiipſi:non eſt perſonarũ acceptor: ſimilia ſunt
iudicia ei⁹.Sola ei placet humilitas,ſiue in angelo, ſiue in
homine:& q ſedet in throno, ſolos eligit ſubditos: è qui-
Pſal.112. bus repleat tẽplũ.Scriptũ q ppe eſt.Quis ſicut dñs de⁹ nr̃
qui in altis habitat:& humilia reſpicit in cælo & in terra?
Vide autẽ ne fortè Michaelis uerbũ ſit ſup bo illi dicenti.
Similis ero altiſſimo in faciẽ reſiſtẽtis.Michael quippe in
terpretatũ diciꝶ: quis ut deus. Bene ergo ꝓpheta cũ dixiſ
ſet uidiſſe ſe dñm ſuper ſolium excelſum & eleuatũ: ne for
tè aut excelſum intelligeres de eo dictum,qui ait:aſcendã
ſuper altitudinem nubium:aut eleuatũ referes ad eos ho-
mines qui in ſuperbiam eriguntur, addit. Et ea quæ ſub
ipſo erant replebant templũ: ut manifeſte intelligas non
eã altitudinẽ cõmẽdari quæ extolliꝶ aduerſus eũ: ſed eos
in templo ſiue in ſolio fore:qui ſub eo ſunt:alios quidẽ ex
celſos ſtabilitate ſolida: alios ex imo leuatos miſeratione
diuina.Ac ne fortè obijcias ditioni eius uniuerſa ſubeſſe,
nec quicquã determinationis habere qđ ait quæ ſub ipo
erant: ut ſolã quæ uoluntaria eſt & ex feruore charitatis
procedit:approbaret & cõmendaret dei ſubiectionẽ: ad-
didit & de ſeraphin:de quib⁹ & nos loco ſuo dicemus qđ
ab eo fuerit datũ.Et ea,inquit,quæ ſub ipo erãt replebãt
templũ.Ab initio ſiquidẽ creauerat angelos deus,in qui
bus beati illius templi plenitudo cõſtaret: ſed nõ in oĩb⁹
beneplacitũ eſt ei:qa & in ipſis (ut ſcriptũ eſt) angelis ſuis
Eſa.14. reperit prauitatẽ. Fuit quippe in eis qui diceret. Ponam
ſedem meã ad aquilonẽ: & populũ q ſibi crederet habuit.
Miſer ipe q ſine deo eſſe maluit quàm ſub deo:miſeri & il-
li:qui uidentes cucurrerũt cũ eo.Exierũt infœlices: & ua
cuus relictus eſt locus: quẽ accipiet alter. Nõnne deo ſub
iecta eris aĩa mea? Alioquin nec tibi locus erit in templo
quia q̃ ſub ipſo erant replebant tẽplũ. Fruſtra pulſabunt
fatuæ uirgines:in uanum clamabunt ubi impletæ fuerint
nuptiæ diſcumbentiũ: & ianua clauſa erit. Infelix anima
cui à nuptijs illis contigerit excludi. Infelix de quo clama
bitur. Tollaꝶ impius ne uideat gloriã dei. Vt quid eñ lucẽ
hãc temporalẽ miſer ille uidet, qui gloriã illã nõ merebiꝶ
intueri? Vtinam nihil unquã uidiſſet oculus meus: ſi illa
(qđ auertat deus) fruſtrãdus eſt uiſione. Eant ſuperbi:in
ſoleſcãt magis,extollanꝶ,inflenꝶ: appetãt ſemp in cumulo
apparere: ut cũ uenerit æqtatis linea: à plenitudine eijciã
tur. Tu uerò nõ ſic ſed deo ſubiecta eſto aĩa mea: ſubiecta
ſanè ex animo:ſubiecta cũ feruore deuotiõis: qa ſeraphin
ſtabant ſuper illud.Cũ qbus ſtemus & nos hodie fratres:
nec dimoueamur à templo iſto:in quo oẽs dicunt gloriã:
quia gloriã contemplantur domini noſtri Ieſu chriſti: q
eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula.

Item de eodem. Sermo tertius.

NOn uobis arbitror excidiſſe de duob⁹ ſeraphin
hodie uobis habẽdũ eſſe ſermonem ꝓpter illud
Eſaie.6. Eſaiæ:qui poſtquam dominum ſeſe uidiſſe teſta-
tus eſt ſuper ſolium reſidentem: addit ſeraphin
ſtare ſuper illud. D Seraphin quidẽ dilectiſſimi ſicut fre-
quenter audiſtis nomen eſt ſupernorum ſpirituum: ordi-
nis unius de nouem ſummi atq; ſupremi. Verum hoc lo-
co ut arbitror nõ in ea ponitur ſignificatione: p̄ſertim cũ
innumera illa ſint agmina: hic duo tantũ ſeraphin deſcri-
banꝶ. Et ego quidem fratres ſi licet in hac parte unicuiq;
abundare in ſuo ſenſu:in duobus ſeraphin duplicem arbi
tror intelligi creaturam rationabilẽ:angelicam ſcilicet &
humanã.Nec mireris hominẽ ſeraphin factum : memento
qa creator & dñs ſeraphin factus eſt homo. A Ad contu
meliam tuã ô ſuperbe q creatus inter angelos; inter ange
los ſtare nõ meruiſti:ecce rex noſter nouos in terra ange-
los fabricatur⁹ aduenit. Atq; ut tabeſcas amplius & liuo-
re proprio torquearis:nõ qualeſcunq; nec inferiores ali-
cuius ordinis angelos ſed ſeraphin.Audi enim quid ipſe
loquatur. Ignem,inquit, ueni mittere in terram: & quid Lucæ.12.
uolo niſi ut accendatur? Vult ergo ſeraphin fabricari ut
ibi ſtent unde tu corruiſti.Seraphin,inquit,ſtabant ſup il
lud.Vt quid ergo tu qui mane oriebaris lucifer in ueritа-
te nõ ſtetiſti:niſi quia ſeraphin non fuiſti? Seraphin qppe
ardens uel incendens interpretatur. Tu uerò habuiſti mi
ſer lucem: ſed ardorem non habuiſti. Bonum erat tibi ſi
ignifer magis eſſes quàm lucifer: nec tã immoderato ap-
petitu lucẽdi ut eras frigidus ipſe: frigidã quoq; eligeres
regionẽ.Dixiſti eñ. Aſcendã ſuper altitudinem nubium: Eſa.14.
ſedebo in lateribus aquilõis.Quid feſtinas mane oriri lu-
cifer:quid gloriaris ſuper ſidera:quibus aliquãto clarius
rutilare uideris? Breuis omnino erit gloriatio tua.Sequiꝶ
ſol iuſtitiæ quem te eſſe uana ſimulatione iactabas: cuius
feruore pariter & ſplendore in nihilum redactus omnino
diſpareas.Fruſtra quoq; paras uenturum in fine ſeculorũ
dñm, tanquã ueri ſolis ortũ in dãnato illo quẽ aſſumptu-
rus es hoĩe p̄uenire, & extolli ſuper omne quod diciꝶ aut
colitur deus: quia & tunc aduentus eius illuſtratione pe-
nitus deſtrueris. C Quàm melius & certè uõ ad inſipiẽ-
tiam ſibi Ioannes baptiſta:ſiquidem & ipſe lucifer fuit:nõ
ſua p̄ſumptione, ne & ipſe fur eſſet & latro: ſed dei patris
auctoritate præmiſſus eſt ante dominũ. Ecce,inquit, mit- Lucæ.7.
to angelum meum ante faciem tuam &c.Habes in pſalmo
de eodem.Paraui lucernam Chriſto meo.Ille enim erat lu Pſal.131.
cerna ardens & lucens: & noluerũt iudæi ad horam exul
tare in lumine eius ſed non ipſe. Vnde ergo? Ipſum inter
roga:ipſe de ſe loquitur.Amicus,inquit,ſpõſi ſtat,& gau- Ioan.3.
dio gaudet:propter uocem ſpõſi. Stat ergo Ioannes: ne-
q; enim arundo eſt uento agitata. Stat quia amicus: ſtat
quia ardens eſt:& ſeraphin ſtare deſcribuntur.Verè ami-
cus ſponſi: qui procedentis de thalamo ſuo non æmula-
tur gloriam: ſed parat uiam: ſed prædicat gratiam: ut &
ipſe de plenitudine eius accipere mereaꝶ. Lucet ergo Io-
annes tanto utiq; clarius, quanto amplius feruet: tanto
uerius quanto minus appetit lucere. Fidelis lucifer, qui
ſolis iuſtitiæ non uſurpare uenit, ſed prænunciare ſplen-
dorem. Non ſum ego, inquit, Chriſtus: uenit fortior me Ioan.3.
poſt me: cuius non ſum dignus ſoluere corrigiam calcia-
mẽti eius.Et illud. Ego baptizo uos aqua: ille baptizabit Matt.3.
uos ſpiritu ſancto & igne. Ac ſi manifeſte lucifer dicere ui
deatur. Quid ammiramini intuentes ſplendorem meum?
Non ſum ego ſol: longè alium uidebitis eum:in eius com
paratione tenebræ ſum & nõ lux. Ego tanquam ſidus an
telucanum matutino uos rore perfundo : ille emittet in
feruore radios ſuos:ſoluet glacies:paludes ſiccabit:algen
tes calefaciet: pauperibus erit pro ueſtimento. Nec ſanè
diſſonat à uerbo iudicis uox præcurſoris: ſed manifeſte
ignem à Ioanne promiſſum : Chriſtus exhibuit dicens.
Ignem ueni mittere in terram. Dicas fortaſſe in igne ut Lucæ.12.
feruorem ſic & ſplendorem eſſe. Non contendo licet fer-
uor ei quodammodo ſubſtantialior uideatur. Ipſum po-
tius audiamus quid magis in igne commendet. Ignem,
ait,ueni mittere in terram:& quid uolo niſi ut ardeat? Co
gnouiſti certè quid uelit. Sed ne illud quidem ignoras:
quòd uita in uoluntate eius: & ſeruus ſciens nec faciens

dñi uoluntatẽ plagis plurimis habeat uapulare. Quid lu-
cere feſtinas? Nondũ illud aduenit tempus in quo fulge-
bũt iuſti ſicut ſol in regno patris eorũ. Interim pniciosus
eſt appetitus iſte lucẽdi: feruere eñ multo melius. Deniq́ꝫ
ſi tã uehemẽter ſplendorẽ deſideras: qđ uideri uis eſſe cu-
rato: & primũ quære feruorẽ: nec dubiũ quin ſplendor
adijciaſ tibi. Alioquin incaſſum laboras: quia uanus ſplẽ-
dor abſq́ꝫ feruore. Mutuata aut magis certè ſimulata lux
eſt: q̃ non ab igne procedit. Qđ aũt alienum eſt: ad modi-
cum poteris uſurpare. Erit maior cõfuſio qđ nõ erat tuũ
uoluiſſe uideri. Luna ut aiunt, habet abſq́ꝫ feruore ſplẽdo
rem: ſed & ipſum mutuaſ à ſole: ideoq́ꝫ tã frequenter imo
Eccli.27. & ſemp mutaſ: nec unquã in eodẽ ſtatu permanet. Sic ꝑ-
fecto ſtultus ut luna mutaſ: ſapiens pmanet ut ſol. Ille in-
quã ſtultus qui in decore ſuo perdidit ſapiẽtiã: id eſt qui
refriguit in ſplẽdore. Cecidit ergo lucifer ut fulgur de cæ
lo: ſeraphin uerò ſtabant ſup illud. Stant planè ſeraphin:
I. Cor.13. quia charitas nunquã excidit. Stant attoniti & ſuſpẽſi in
contemplãtione ſedentis in throno: ſtant in æterna incõ-
mutabilitate & æternitate incõmutabili. Tu ſedere tenta
ſti ô impie: ꝓpterea tui moti ſunt pedes & effuſi ſunt greſ
ſus tui. Filius eſt qui ſedet in throno dñs ſabaoth: cũ trã-
quillitate iudicãs omnia. Sola ſedet trinitas: quæ ſola ha-
bet immortalitatem: ſola eſt apud quã non eſt tranſmuta-
tio nec uiciſſitudinis obumbratio. Seraphin uerò ſtãt im
mutabiles quidem: ſed ſuo modo, nõ in eius comparatio-
ne. Stant extendentes ſe & intendentes in eum in quem
proſpicere concupiſcũt. Qui ſedere præſumpſit ſeipſo uo
luit eſſe contentus: unde ſolam hodieq́ꝫ malitiam eſurit:
quia ſolam habet hanc à ſemetipſo. Cum loquitur mẽda-
cium de proprio loquitur: quia mendax eſt & pater eius.
Quod audis de uerbo mendacij: intellige & de opere ma
litiæ. Et licet male ſibi in malo cõplaceat: ſufficere tamen
ſibi nunquã poterit nec in ipſo. Sola ꝑinde ſedet trinitas
ſumma: quæ ſola in ſe eſt: & ideò ſola uerè eſt: ſola ſe frui-
tur: ſola nullius eget: ſola ſufficit ſibijpſi.

Item de eodem. Sermo IIII. C

Eſaiæ.6. CVm dixiſſet propheta & ſeraphin ſtabãt: adiũ-
xit deinde & ait. Sex alæ uni: & ſex alæ alteri.
Quid ſibi uolunt alæ iſtæ frẽs? Ergòne etiã cũ
hyems trãſierit & ſedebit rex ſup ſoliũ: uolãdũ
adhuc erit & ipſis ſeraphin ut poſſint diuerſis occurrere
neceſſitatibꝰ diuerſorũ: ab imminẽtibus liberare piculis:
opem ferre laborantibus: in tribulatione poſitos cõſola-
ri? Abſit ut in illo æternæ beatitudinis regno neceſſitas:
aut periculũ: aut labor: aut tribulatio ſit: cui oporteat ſub
ueniri. Ad quid ergo tũc alæ? Placet mihi ſtatio illa: oĩno
ſic uolo manere: ne aliquid prorſus admitto quo mihi ſta
bilitas illa depereat. Veruntamen ſcio beate Eſaia ꝙ pro-
pheta es tu & ſpiritũ eius habens: qui abundãtia pietatis
excedit hominum non modo merita ſed & uota. Salua mi
hi ſit illa tam amata ſtabilitas, iam ſi quid alæ iſtæ ad bea-
titudinẽ addiderint nõ recuſo. Credo autẽ ſicut in ſtatio-
ne immutabilitatem: ſic & in uolatu alacritatem promitti,
ne uidelicet inſenſibilis quædam & quaſi lapidea ſtabili-
tas æſtimetur. Sed dicas. Et ſi alas habere neceſſe eſt, qua-
re tam multas? Quid ſibi uult multiplicitas iſta pennarũ?
Audi quod ſequitur. Duabus alis uelabant caput: dua-
bus pedes: duabus uolabãt. In quibus uerbis uidere mi-
hi uideor: quod de ſtatione dictum eſt uolatu manifeſtius
explicari. Quo enim ſeraphin uolant niſi in eum cuius ar
dent amore. Vide flammam quaſi uolantem & ſtantem
ſimul: nec miraberis iam ſeraphin ſtantes uolare: ſtare uo
lantes. Sed quia diximus quo uolant: ipſas quoq́ꝫ quibus
uolant alas exigere religioſa curioſitas ueſtra uidetur.
Certius poſſet & credibilius teſtimonium perhibere cui
datum eſt & uidere. Ego tamen opinor non incongrue
pennas iſtas agnitionem & deuotionem intelligi poſſe:
quibus in eum qui ſupra ipſos eſt ſeraphin rapiuntur. Le
uat quippe cognitionis ala: ſed ſola nõ ſufficit. Ruit citiꝰ
qui una tantum ala uolare contendit: & quo magis attol-
litur peius colliditur. Experti ſunt hoc philoſophi gẽtiũ:
qui cum cognouiſſent deum non ſicut deum glorificaue-
runt: ſed euanuerũt in cogitationibus ſuis: & obſcuratũ
eſt inſipiẽs cor eorũ. Deniq́ꝫ traditi in reprobum ſenſum,
uſq́ꝫ in ipſas etiam paſſiones ignominiæ corruerũt. Adeò
uerò ꝓbaſ illa ſententia. Scienti bonũ & nõ facienti, pec-
catũ eſt illi. Sic & zelus abſq́ꝫ ſcientia: quo uehemẽtius ir-
ruit: eo grauius corripuit: impingens nimirũ atq́ꝫ reſiliẽs.
Vbi uerò intelligentiã charitas: agnitionẽ deuotio comi
tatur: uolet ſecure quiſq́ꝫ eiuſmodi eſt: uolet ſine fine, qa
uolat in æternitatẽ. B Iam ſup ea quæ ꝑmittiſ capitis &
pedum uelatione extat à patribus probata ſententia, dei
caput pedeſq́ꝫ uelari: eò ꝙ lateat qđ ante mundum fuerit:
quidue futurũ poſt conſummationẽ. Et hoc quidẽ ꝑ eo ꝙ
diſtincte in latinis codicibus ſcriptũ eſt: caput eius & pe-
des eius. Teſtatur autẽ interpres noſter in hebræo uerbũ
eſſe cõmune qđ interpretari poſſit eiꝰ & ſuã ut ſeraphin
iuxta hæbræi ſermonis ambiguitatẽ uel faciẽ pedeſq́ꝫ dei
uel ſuam faciem ac pedes operire dicaſ. Vnde & mirũ ui-
deri poteſt cur è duobus eũ magis interpretatione elege-
rit ſenſum: quẽ uiſionis ipſius cõſequẽtia minus uideſ ad
mittere: ut uidelicet & uelarent pariter caput pedeſq́ꝫ ſe-
dentis: niſi ꝙ Origenis expoſitionem ſecutꝰ in hac parte.
Q, ſi de ipſis quoq́ꝫ ſeraphin licet accipere: ſic pinge ea ut
operto capite & pedibus ſolũ appareat corpꝰ mediũ: ſed
& ipm quoq́ꝫ nõ penitꝰ ꝓpter eas nimirũ alas qbꝰ uolare
ꝓhibenſ. Cõſidero ſiquidẽ quaſi quoddã caput corpus &
pedes meos: in uerbis apoſtoli quibus ait. Quos eñ ꝑſci- Rom.8.
uit & ꝑdeſtinauit: cõformes fieri imaginis filij ſui: & quos
ꝑdeſtinauit, hos & uocauit. Quos aũt uocauit: hos & iu-
ſtificauit. Et quos iuſtificauit hos & magnificauit. Ita ini
tiũ meũ ſoliꝰ gr̃æ eſt: & nõ habeo qđ mihi in ꝑdeſtinatio-
ne attribuã ſiue uocatione. Nõ ſic ſanè ab opere iuſtifica-
tiõis alienꝰ ſum: operaſ & illud gr̃a: ſed planè mecũ. Vides-
ne quẽadmodũ ſeraphin in medio appareat aliquatenꝰ?
Porrò conſummatio quidẽ & ipa ſolius gratiæ eſt: nec eſt
mihi ut in hac parte uel cũ ea ſiue in ea gloriari: quaſi co-
adiutor uidear aut cooperator. Velat itaq́ꝫ ſeraphin caput
ſuũ duabus pẽnis: ſi & ueraciter cognouerit & hũiliter fa
teaſ: qa miſericordia eũ ſola ꝑuenerit. Velat & pedes alis
æque duabus ſi miſericordiæ quoq́ꝫ q̃ ſubſecutura eſt: nec
ignarus extiterit nec ingratus. Quam ſanè capitis & pe-
dũ uelationẽ: & nũc quoq́ꝫ negligere nõ oportet: licet tũc
maxime perficienda ſit qñ iudex ſedebit ſup ſoliũ: & aſtã-
tes ſibi ſeraphin: & agnitione ueritatis ſubtilius illuſtra-
bit: & inflãmabit uehementius charitatis ardore. In quo-
rũ numero indignos nos ſeruos nõis ſui: ipſa de qua locu
ti ſumus conſtituere digneſ miſericordia: q̃ ab æterno eſt
& uſq́ꝫ in æternũ ſup electos: in medio qdẽ aliquatenꝰ oſtẽ
dens liberũ arbitriũ meriti gr̃a principiũ & finẽ oĩno ſoli
uendicans ſibi: ut ſit nobis alpha & o dñs deus noſter: &
pro utroq́ꝫ iure clamemꝰ. Nõ nobis dñe nõ nobis: ſed no Pſal.113.
mini tuo da gloriam. Amen.

Vnde ſupra. Sermo V. D

COmmẽdãt nobis ſacræ literæ Chriſtum dñm & ex
pr̃e & in pr̃e & cũ pr̃e & à pr̃e & ꝓ patre: & etiã ſub
pr̃e. Q, diciſ ex pr̃e, ineffabilis eſt natiuitas: ꝙ in pr̃e
conſubſtantialis unitas: ꝙ cũ patre æqualitas maieſtatis.
Sanè eñ tria hæc ab æterno. Cæterũ ſi ex parte naſcẽs qđ
in patre aut cũ patre? Nõ incõgrue forſitã in patre cubãs
cũ patre ſedens dicaſ. Et audite conſeſſus huius & huius
accubitꝰ rõnẽ. Sicut eñ ſeſſio maieſtatẽ: ſic cõſeſſio æqua
litatẽ exprimit maieſtatis: ꝑſertim cũ ſit ei ſedes à dextris
pr̃is: nõ ſanè ſub pedibus uel quaſi à tergo. Et ſedere qdẽ
iã quieſcere eſt: ſed iacere magis. Quid autẽ delectabilius
& quodãmõ dulcius eſſe uidebiſ filio: ꝙ in patre eſt: an ꝙ
cũ patre oĩbus præeſt? In quo putas horũ ſumma illa pax
dei: quæ exuperat oẽm ſenſum: & ſingularis requies do-
mini competentius aſſignetur? Etſi digne ore id exprimi
nequeat: corde tamen forſitan pie concipitur: ut ſalua q-
dem in omnibus illius indiuiſibili ſimplicitate eſſentiæ:
inter

inter gloriæ æqualitatē & ſubſtantiæ unitatē: uelut ſimi-
lis q̄dam ei quæ inter conceſſum & accubitū eſt cogitari
poſſe diſtinctio uideaṫ. Deniq; parū uideṫ ſponſæ uidere
Canti.1. ſedentem: cubantē ſibi flagitat indicari. Indica mihi, ait,
quē diligit aīa mea: ubi cubas in meridie? Sed & animæ
omni quæ ſanū ſapit: dulcius ſapit per omnē modū, quod
2. Cor.6. apoſtol⁹ ait. Qui adhæret deo unus ſpiritus eſt: quàm qđ
apoſtolis diciṫ: cum ſederit rex in ſede maieſtatis ſuæ ſede
bitis & uos iudicantes: haud minus utiq; iocūdior ſeſſio
ne cubatio. Ego in patre, ait filius: & pater in me eſt. Non
potuit expreſſius ſubſtantiæ unitas commēdari. Vbi eñ
uterq; in altero nihil quaſi exterius licet: nihil interius co
gitari: ſimpliciſſimam magis credi neceſſe eſt in ambob⁹
ſubſtantiæ unitatem. Veruntamen aliquatenus huic ſimi
le eſt quod dicitur. Qui manet in charitate in deo manet:
& deus in eo: niſi ꝙ hic quidem ſpiritalis quædam unio
ſecundum qđ ſupra memorauimus: qui adhæret deo, nō
quidem unū: id eſt non una ſubſtantia: ſed unus ſpiritus
eſt. Illic uerò naturalis potius & ſubſtantialis unitas de-
Ioan.10. ſignatur. Vnde & habes in euangelio. Ego & pater unum
ſumus. Illud profunde iuxta præfatā ſimilitudinē tanquā
cubiculū unigeniti: & quaſi ſumma quædā dñi reces eſt.
Nos quoq; ꝑ hāc uolūtatū unionē, & adhæſionē ſpiritus
quā nimirū charitas facit: ꝓ noſtro q̄dem modulo in hoc
ſuū cubiculū: & in ſuam requiē factus etiam primogenit⁹
introducit. Iam uerò qđ dicitur à patre ambulantē ſigni-
ficat: & ad eū quē proxime ipſo p̄ſtante celebraturi ſum⁹
ſpectat incarnationis eius aduentum. Hinc nimirum &
Ioan.8. ipſe ait. Ego enim à deo proceſſi & ueni. In terris deniq;
uiſus: & cum hoibus conuerſatus medius noſtrū quē ne-
ſciebamus ſtetit: uerus quidē emanuel nobiſcū deus: no-
biſcum ſtans: ſed pro patre. Q; enim nobiſcum ſtetit adiu
toriū: ꝙ pro patre ſtetit zelū deſignat. Paternā nāq; quæ-
rebat in oībus gloriā: cuius & uenerat facere uoluntatē.
Cæterū ſi pendentē conſideres: ſi Chriſtū & hunc crucifi-
xum attendas: ibi maxime euidentiſſimeq; eum ſub patre
reperies: hoc enim proprie ac ſpecialiter ad humanæ ꝑti-
Ioan.14. nuit naturæ hūilitatē ſm quā ipſe ait. Pater maior me eſt.
Dicere ne audebimus ꝙ aliquando fuerit etiā ſine patre?
Matt.27. Nemo id p̄ſumeret: ſi non prior ipſe dixiſſet. Deus meus:
deus meus: ut quid dereliquiſti me? Quaſi quædam enim
ibi derelictio fuit ubi nulla fuit in tanta neceſſitate uirtu-
tis exhibitio nulla: oſtēſio maieſtatis. Habem⁹ itaq; Chri
ſtum ex patre naſcentē: in patre cubantē: cū patre ſedētē:
à patre ambulantē: pro patre ſtantē: ſub patre pendentē:
ſine patre quodāmodo morientē. Quonam igitur modo
Eſaie.6. ex his uidiſſe eum credemus Eſaiam: cū diceret. Vidi do-
minū ſedentē ſuper ſoliū excelſum & eleuatū. Longè eñ
per omnem modū diſſimilis ea uiſio fuit: de qua alibi idē
Eſa.53. propheta. Vidim⁹ eū, inquit, & nō erat ei ſpecies neq; de
cor: & æſtimauimus eū tanquā leproſum & percuſſum à
deo & hūiliatū. Itē utrobiq; uidit eundem: ſed non uidit
eodē modo: ac per hoc quodāmodo nō eundem. Ibi eñ
uidit eū liuidū plagis: ſaturatū opprobrijs: afflictum ſup-
plicijs: laceſſitū iniurijs. Vidit deniq; cōtemptibilē: uidit
Vbi ſupra pendentē: uidit ꝓpter nos morientem: & ait. Attritus eſt
ꝓpter ſcelera noſtra: cuius liuore ſanati ſumus. Ibi inquā
nouiſſim⁹ uirorū apparuit & deſpectus: hic autē erat ple-
na omnis terra maieſtate ipſius. Ibi uir dolorū & ſciēs in-
firmitatē: hic dñs ſedens. Et illa quidē cōmunis uiſio uer-
bo pluralis numeri deſignatur: hæc autem tam ſingularis
eſt quàm ſublimis. Ibi ergo tanquā unus de multitudine
(uidimus) ait: hic uerò tanquā ſolus & ſolitarius leuans
ſe ſupra ſe: uidi, inquit dñm ſedentē &c. Sanè competēter
dñs dicitur: qui ſedere conſpiciṫ. Sedere eñ p̄ſidentis eſt:
ſedere dñantis eſt & regnātis. Maxime uerò ſedere ſup ſo
liū dñationē notat: nā ſedere ſimpliciter aliq̄n & hūiliatio
nē. Cæterū ut p̄diximus: q in pr̄e cubat delitiās: cū pr̄e im-
perās ſedet: ibi ſpōſus amabilis, ibi dñs ammirabilis. De-
niq; glorioſus de⁹ in ſctis ſuis: mirabilis in maieſtate ſua.
Vidi, inquit, dñm ſedentē ſup ſoliū excelſum & eleuatū:
& plena erat omnis terra maieſtate eius: & ea q̄ ſub ipſo
erant replebant tēplum. Quæ enim ſub ipſo erant? Nun-
q̄d ipſum quod dixerat ſoliū quālibet excelſum & eleua-
tū: ſub ipſo tñ nihilominus erat. Si eñ ipſe ſup ſoliū ſedēs
ſoliū plane ſub ipſo. Et quomodo illud replebat templū?
Deinde q̄n & ipſa iam terra omnis plena eſt maieſtate ei⁹:
quomodo tēplum adhuc uel unde repletur? Enimuerò di-
ſce ex his q̄ audis ſoliū nō machinā imaginari corporeā
ſed angelicā intelligere creaturā. Si enim ſedes eſt ſapien-
tiæ aīa iuſti: quàm dignior ſedes angeli ſancti? Hoc plane
ſoliū gloriæ eius, excelſum per naturā: ſed multomagis ꝑ
gratiam eleuatū. Excelſos enim fecit eos natura cōditio-
nis: eleuatos gratia cōfirmationis: de qua dicitur. Verbo Pſal 32.
domini cæli firmati ſunt. Ea igitur agmina angelorum in
quibus ſedet deus: & quæ ſub ipſo ſunt tēplū replēt: licet
iam terra omnis ipſius plena ſit maieſtate. Vbiq; enim re-
gnat: ubiq; imperat: ubiq; maieſtas eius: ſed gratia fortè
non ita. Non inquam ubiq; ſicut poteſtas: ſic & uoluntas
eius bona & bñplacens & perfecta. Alioquin quid eſt qđ
dicimus. Fiat uolūtas tua ſicut in cælo & in terra? Fit eñ Matt.6.
uoluntas eius de oībus: fit ꝑ omnes non in omnibus tñ.
In electis ſpiritibus fit uolūtas dei: q̄n eis efficiṫ cum ipſo
una uoluntas. Hæc ſanè adhæſio ſpiritalis unum ſpiritū
faciens: ſicut multitudinis quoq; credentiū: cor unum & Actu.4.
anima una legitur extitiſſe. Et ea quæ ſub ipſo erāt reple-
bant templū. Replebāt omni benedictione ſpiritali: reple
bant cōſolatione diuina: replebāt diuiſionibus gratiarū.
Replebant deniq; fructu ſanctificationis: ſiquidem domū
tuā domine decet ſanctitudo: replebant diuerſis chariſma
tum donis: ſpiritu ſapiētiæ & intellectus: cōſilij & fortitu-
dinis: ſcientiæ & pietatis: & replebāt illud ſpiritu timoris
domini. Seraphin ſtabant ſuper illud. Nomen eſt ordinis
angelorū ſummi atq; ſupremi: ut merito ſtare ſuper cæte-
ros deſcribanṫ: & ipſi tamen quālibet cæteris p̄ſtent: aſtāt
nihilominus domino p̄ſidenti: deuotū utiq; miniſteriū:
& plenū reuerentiæ obſequiū exhibentes. D Aliter eñ
domini: aliter angeli: aliter hoīs intelligi conuenit ſtatio-
nē. Stat Chriſtus ꝓ patre zelans: patris gloriā quærēs: &
tanquā fidelis unigenitus imo & primogenitus patris ze
lo patris adiuuans adoptiuos. Sic illum Stephanus ſtan- Actu.7.
tē uidit: quē habuit adiutorem: ſic ꝓpheta in adiutorium
eum ſurgere precabaṫ: exurge, inquiens, dñe adiuua nos. Pſal.43.
Sane angelica ſtatio miniſtratio eſt dicēte ꝓpheta. Milia Daniel.7.
milium miniſtrabant ei: & decies centena milia aſſiſtebāt
ei. Nam hoīs quidem ſtare perſiſtere eſt in uigore animi,
& obſeruatione ꝓpoſiti. Sic Moyſes ſtetit in confractio-
ne in conſpectu domini ut auerteret irā eius: ſic ſtetit Phi
nees & placuit. Seraphin ſtabant ſuper illud. Quid ſibi
uult ꝙ nō unū nō plurimos ſtantes uidiſſe ſe ꝓhibet pro-
pheta: ſed duos? Duos ſiquidē ei apparuiſſe cōſtat ex eo
ꝙ ſecutus adiunxit. Sex alæ uni: & ſex alæ alteri. Et bene
duo ſtabāt. Væ eñ ſoli: q̄a ſi ceciderit nō habet ſubleuātē.
Væ tibi ſupbe ſpūs: ſolitudinis & ſolitariæ præſumptio-
nis amator. Nō ſtetiſti i ueritate: expulſus eſt pes ſupbiæ:
ſtare nō potuit. Solus ſedere uolēs tāquā fulgur cecidiſti
de cælo: nō habitur⁹ aliq̄n ſubleuantē. Sex alæ uni: & ſex
alæ alteri. Ad q̄d multiplicitas iſta pennarū? Duab⁹, inq̄t,
uelabant caput eius: & duabus pedes: & duab⁹ uolabāt.
Grāde myſteriū & ꝓfundū utiq; ſacrm̄. Attētas in uobis
hæc uerba deſiderant aures: ſed multomagis diſertam in
nobis linguā exigēt, maxieq; aīm ſpiritalē. Dico uobis tñ
utcūq; qđ ſentio nec ſane affirmans dico: ſed coniectans
quodāmō & opinās. Quid eñ æſtimare uetat: deiecto lu-
cifero ad ꝑuigiles excubias ſeraphin cōſtitutos: ſicut eie-
cto homine teſte ſcriptura. Cherubin ad cuſtodiā poſuit Geñ.3.
deus. Nec incōgrue forſitā cherubin flāmeus tradiṫ gla-
dius: ut à ligno uitæ inciſo pariter & incenſu: quibus ni-
hil carni terribilius manū ꝓhibeāt corporalē. Porrò ſera
phin tantum alas accipiūt: quarū uelamine arceant ocu-
lum ſpiritalem. Deniq; duabus, inquit, uelabant caput e-
ius: & duabus pedes: ut nec alta dei: nec ꝓfunda eius inſi-

quꝰ ille ualeat cōtēplari. Erit cū reuelabit gloria dñi: ſed
nō erit hoc niſi factū fuerit ante qd' ſcriptū eſt. Tollat im-
pius ne uideat gloriā dei. Interim ſanè uelat caput: uelan-
tur pedes: ut mediū quidē aliqd eidē impio uidendū: ſed
ad inuidendū utiq; relinquat. Et uelant alis q̄ nimirū ſic
illū arceāt: ut iſtos ſuſtineant & ſuſtollant. Quærendū tñ
priꝰ qbus alis uolare dicant: qa duabꝰ, inqt, uolabāt. Nec
incōgrue forſitā duas iſtas naturæ & grē dicimꝰ: p̄ſertim
cū prius quoq; iu his ipſis etiā ſolij celſitudo & eleuatio à
nobis fuerit aſſignata. Viuaci ſiqdē p naturā intellectu &
feruenti nihilominus affectu per grām in eū q ſupra ipſos
eſt extēti iugiter & intēti: ſtare qdem ut diximꝰ p miniſte
rium ſed & uolare p ſtudiū phibent. Licet eīn uelēt caput
dñi: uelent etiā pedes: ſed ſibi iſta uō uelant: magis aūt ſe-
dule uelāt & uolitāt iuter iſta: & alta potētiæ eiꝰ, & ꝓfun-
da ſapiæ ueſtigātes. Nec ſanè ſcrutatores ſunt maieſtatis,
ut pinde opprimant à glia ꝙ nō miuꝰ diligāt quàm intel-
ligāt: utpote quos ille regit & agit ſpūs qui ſcrutat etiam
alta dei. Superbꝰ ille lucifer lucē p̄ferēs nō ignē habēs: al-
teri tantū innixus alæ, caſum facere potuit non uolauit.
Exultauit eīn lucidus eſſe nō feruidus: non incenſus qd' ſe
raphin ſonat. Nō ergo ſtetit qa cōtempſit: ſed nec uolare
potuit qd' præſumpſit. Suſtulit eū naturæ uiuacitas: ſed
in ſuā planè perniciē: quippe quē defectus gratiæ mox de
iecit. Nec diſſimilis ſanè illorū caſus: qui cū cognouiſſent
deū, nō glorificauerūt aut gratias egerūt: quo tandē me-
rito traditi ſunt in reprobū ſenſum: & obſcuratū eſt inſi-
piens cor eorū. Deniq; & ipſi eorū principi interpoſitum
eſt uelamen ꝙ nulla iam naturæ uiuacitate pertrāſeat: ut
ipſiꝰ qui ſuper ſoliū ſedet caput aut pedes ualeat intueri.
Siquidem ſeraphin ſtantes & aſtantes duabus alis caput
uelant: duabus pedes. Nō eſt corporalis diuina ſuſtātia:
nec in formā hoim membris diſtincta corporeis. Spūs eſt
deus: & q̄ de eo dicūtut ſpiritaliter ueſtigāda. Alioqu qs
nobis reuelabit hoc caput & pedes iſtos quos geminis
alis ſeraphin uelāt: niſi ſpūs ipſe q nouit oia q̄ in eo ſunt,
& ſcrutat etiā alta dei? Ego eīn opinor ipa eſſe q̄ in hoc lo
co capitis noīe deſignant. Itaq; ſm hūc ſenſum caput eiꝰ:
maieſtas eiꝰ: ptās eius: ſempiterna uirtꝰ atq; diuinitas. Ca
Pſal. 35. put eius iuxta illud propheticū. Iuſtitia tua ſicut montes
dei. Nempe qd' ſequitur. Iudicia tua abyſſus multa: nō in
congrue fortè uidebit pedum poſſe appellatione ſignari.
Sunt eīn uelut quidā pedes eius: inueſtigabiles uiæ eius:
inſcrutabilia iudicia eiꝰ: ꝓfundū ſapiæ & irrep̄hēſibilis q̄
dā, ſed incōprehēſibilis diſpoſitio eiꝰ. Ad hos pedes ipm
quoq; dñicæ incarnatiōis miſteriū ſpecialr cognoſcit pti
nere: & ois pariter opatio uræ ſalutis. Cernere eſt quàm
ſit iuſtitia illa ſublimis: quàm ſicut mōtes dei ꝓpheta eſſe
miratur. Noſtra eīn ſi qua eſt, hūilis iuſtitia: recta forſitan
ſed uō pura. Niſi fortè meliores nos eſſe credimus quàm
patres noſtros: qui non minus ueraciter quàm humiliter
aiebant. Omnes iuſtitiæ noſtræ tanquā pānus menſtrua-
tæ mulieris. Quomodo enim pura iuſtitia: ubi adhuc nō
poteſt culpa deeſſe. Recta proinde .i. interim uideri pōt
iuſtitia hominū: ſi tamen peccato nō cōſentiant ut nō re-
gnes i eorū mortali corpore. Nā primi hominis in initio
quidē nō modo recta ſed etiam pura fuit: quādiu ei datū
eſt nec ſentire peccatū. Cæterum & hæc ipſa qm̄ firma nō
fuit: & puritatē facile perdidit: & ne ipſam quoq; retinuit
rectitudinem ſuam. Sanè apud angelos iuſtitia recta: pu-
ra & firma eſt: ſublimis quidem: ſed adhuc longè inferior
quàm diuina. Non enim innata eſt eis: ſed à deo collata:
ut natura ipſa ꝙ ex ſe eſt non modo iuſtitiæ, ſed etiam in-
iuſtitiæ capax inueniatur. Nunquid nō iſta eſt prauitas
quædam quam in angelis ſuis uera illa iuſtitia legitur in-
Pſal. 142. ueniſſe? Non enim iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis
uiuēs: ait is qui dei iuſtitiam minime ignorabat. Nec ait
omnis homo, ſed omnis uiuens: fortè ut ne ipſos angeli-
cos cum noueris ſpiritꝰ excepiſſe. Viuunt enim & ipſi tan
to uerius quanto propius aſtant ei: apud quē eſt fons ui-
tæ. Nihilominus etiam iuſti ſunt: ſed ex eo uon coram eo
munere eius: non in eius comparatione. Ipſe enim ſibi iu-
ſtitia eſt: cuius uolūtas nō tam æqua, quàm ipſa æquitas.
Et utraq; non aliud quàm ipſa ſubſtantia eſt. Illa ergo iu-
ſtitia ueriſſime ſicut mōs eſt quæ recta eſt: quæ pura eſt: q̄
firma eſt: & ut ita dixerim etiā ſubſtantia eſt. Quāta eīn in
hoc capite latet altitudo. Quāta gloria eſt: quātaq; ſubli-
mitas, in hoc umbroſo & cōdenſo monte repoſita. Quibꝰ
tamē putamus alis hoc caput ſeraphin uelāt: ut nulla ſuæ
ſubtilitate naturæ: nulla rationis pſpicacitate nequāocu
lus in illius queat irrumpere ueri luminis claritatē? Dua
bus, ni fallor, alis ſuæ uidelicet ipſorum gloriæ & felicita
tis. Ineffabiliter ſiquidem delectantur in ammiratione cō
templationis illius: nec minus gloriantur in ipſius uene-
ratione. Iniquus ille ammirationem quidem: ſed uon ue-
nerationem habens: quia ſubdi noluit per uenerationem
figi non ualuit per ammirationem. Deniq; ammiratio-
nem ipſam in æmulationem conuertit: nec uenerari di-
gnatus: ſed conatus eſt imitari. Quàm melius ſeraphin
ſuaipſa ammiratione felices: ueneratione etiam uenerabi
les ſunt: ueram in ipſo habentes gloriam cui ſeruire re-
gnare eſt: & apud quem omnis qui ſe humiliat exaltatur.
Et nunc audi quemadmodum his duabus alis ipſum qd'
diximus caput domini: ne iniquus ille inſpiciat uelare ſe-
raphin uideantur. Quoties enim ſurſum dirigit aciem:
in angelicam ſtatim fœlicitatem & gloriam malignꝰ offen
dit: & offendit oculum peſſimus humor: liuor proprius:
ut penetrare ultra non poſſit. Sic nimirum quaſi gemino
quodam uelamine: ne ſublimiora propitiat inuidus præ-
peditur ad illorum quos ſuperiores habere dolet: modo
quidem fœlicitatem: modo gloriam: modo utrāq; ſimul:
reuerberata acie contabeſcentes. Quis enim tam grauis
pruritꝰ oculi, quàm inuidia eſt? Nec uerò aliꝭ liuor inui-
dus, quàm aliena gloria & felicitate torquetur. Miſeria
enim (ut aiunt) inuidia caret. Sed & pedes domini quibꝰ
nimirū impenetrabilē iudiciorū eius abyſſum: & diſpoſi-
tionis eius diximus uias inueſtigabiles deſignari: duabꝰ
æque alis uelāt ſeraphin. Ego aūt dico, prudētia & fideli-
tate. Cum enim & fideles pariter miniſtri ſint & pruden-
tes: ſic diuina negotia gerunt & ſaluti prouidēt electorū:
ut malignus ille deprehendere oīno nō poſſit. Ex hoc pe-
dum uelamento factum reor: ut neſciens, dñm gloriæ fe-
cerit crucifigi: ex hoc quotidie fieri, ut ſalutis noſtræ ne-
gotiꝭ: ignorans ſeruiat & inuitus: ſero poſtmodū plan-
gens ꝙ dum obeſſe noluit, inuentus eſt ꝓfuiſſe. Sic nimi-
rū p amminiſtratorios ſpūs illuditur eius aſtutiæ: ꝙ & fi-
deles ſint qui detegere nolint: & prudentes q norint tege
re diuina erga nos prouidentiæ & diſpoſitionis arcana.
Cæterum ſicut è ſupmis duabus alis: nequiſſimus ille am
miratione habuit: ſed non ueneratione (ut diximus) ſic è
medijs quoq; ſpiritalē & intellectū natura ſed nō etiā gra
tia affectum dedit: ſed nihilominus ex infimis iſtis: facile
ſatis aiaduertere eſt quàm inuentus ſit fidelitatis expers:
nō aūt ſimiliter caruiſſe prudētia. Niſi tu fortè aliū aliquē
putas eſſe qui dictus eſt callidior cūctis animantibus ſer-
pens. Fortè etiam non incōgrue dicimus qm̄ coipſo tam
irreuocabilis caſus eius: irreparabiliſq; colliſio fuerit: ꝙ
ex his quas diximꝰ alis: ſicut in parte dextera nulla affue-
rit: ſic i leua nulla defuerit. Nō ita ſanè duo illi quos ꝓphe
tica nobis uiſio cōmēdauit ſtantes, & aſtātes dño maieſta
tis. Cuiꝰ etiā duabꝰ ut dictū eſt alis caput uelāt: ipſa eq dē
ſua āmiratiōe in qua delectant feliciter: ac ueneratiōe, in
qua ſublimiter gloriant. Duabꝰ etiā pedes: fidelitate uide
licet atq; prudētia. Porrò duabꝰ uolāt: naturæ ut diximꝰ
pſpicacia: & efficacia grę. Sanè mediā quaſi quādā lōgi-
tudinē nudā uiſibilemq; relinquūt: lōganimitatē dico &
benignitatē dei ad pœnitētiā hoies inuitātis. Oibus eīn
cernere eſt quēadmodū ſolē ſuū ſup bonos & malos oriri
faciat: & pluat ſup iuſtos & iniuſtos. Hac nimirū claritate
uerus ille Salomon quaſi quædā media ſua cōſtrauit: pro
pter filias Hieruſalē: ut quibus altiora ſe quærere & pro-
funda ueſtigare non licet; in his ſaltem medijs ualeant
exerceri:

exerceri:& ad ſublimiũ ſubtiliumqꝫ exiu de rerũ cõtẽpla-
tione ꝓmoueri aliqñ mereanſ. Cæterũ nequiſſimus ille ex
hac uiſione & in præſenti torqueſ acrius:& grauiꝰ crucia-
bitur in futuro. Primũ quidẽ ꝙ ipſa nobis longanimita-
tẽ benignitatis inuideat: deinde ꝙ nequaquã ſibiipſi hac
ſaltẽ occaſione prouideat:ut ad pœnitentiã adducatur.

In feſto ſancti Martini: De exemplis obedientiæ: Sermo.

DVto ſermonẽ à nobis expetit tam ueſter iſte cõ
uentus, quàm aduentus harũ honorabiliũ pſo
narũ: quas de lõginquo gratulamur adeſſe. Sa
nè audirẽ eos ipſe libentius: ſed qm̃ eligũt imo
& exigunt magis ut loquar: mihi ſi non licet audire eos:
eis neceſſe eſt obaudire. Equidẽ uiuus eſt uobis ſermo tã
multa manſuetudo eorũ: qua uidelicet meritis ſanctiores
dignitate ſuperiores: ſapiẽtia locupletiores: nõ modo ad
uiſitandos: ſed etiam ad audiẽdos nos dignati ſunt decli
nare efficax eruditio & omni digna acceptione doctrina.
Siquidẽ nõ uerbo & lingua: ſed opere & ueritate nos am
monẽt: imitatores ſuos eſſe ſicut ipſi ſunt Chriſti: & diſce
re quod ab ipſo utiqꝫ didicerũt: mites & hũiles corde. Sic
Maria elizabeth petijt cõiugatã uirgo: ancillam dña præ
curſoris matrẽ, iudicis mater, dei genitrix, ſeruuli genitri
cẽ. Sic poſtmodũ Ieſus etiã ipſe Ioannẽ adijt: & adijt ba-
ptizandus: utpote quẽ decebat implere oẽm iuſtitiã. Vos
quoqꝫ reuerendi patres deteriorẽ uobis nõ facitis partẽ
ueſtrã. Ad audiẽdũ q̃ppe etiã quàm ad loquẽdũ ueloci-
ores etiã inter ipſos qui ueſtro magis eguerant documẽto.
Nã nos quidẽ q̃a omnem non poſſumus implere iuſtitiã:
uel nõnullã uobis exhibere curamus iuſtũ eſſe non igno-
rãtes: inferiorẽ ſuperioribꝰ obedire. Sed unde loquamur.
Ioan.3. Qui de terra eſt, de terra loquitur: ait uox illa clamantis.
De terra ergo loquamur: q̃a de terra ſubſiſtimꝰ & ĩ terra.
Audite quiqꝫ terrigenæ & filij hominũ uobis dicimus &
de uobis. In terra orimur: in terra morimur: reuertẽtes in
eã unde ſumus aſſumpti. Hic uobis anguſtꝰ introitꝰ: mo-
ra breuis: ſola mors certa. Cogiſ totus Adã iudiciũ por-
tare quod meruit. Dilatatus eſt uehemẽter: multiplicatꝰ
eſt & repleuit terrã. Attamẽ uelit nolit quãtũcũqꝫ recalci
Gen.3. tret uniuerſus adhuc fert ſententiã quã excepit. Terra, in-
quit, es: & in terrã ibis. Grauis equidẽ ſententia: ſed nõ ſi-
ne grandi miſæ tẽperamento. Dura admodũ, ſed ſi merita
penſes: indulgentiæ plena. Siquidẽ nõ minꝰ iuſte peccãti
diceref terra eras: ſed ex hoc ſub terrã ibis. Iuſtꝰ foret etiã
tunc: iuſtus dñs & laudabilis nimis. Dignus planè q̃ lau-
dareſ: ſed nõ ego idoneus qui laudarem. Alioquin tunc
quoqꝫ nihilominꝰ uerè dicere: ſi tamen dicere poſſem: iu
ſtus es dñe & rectũ iudiciũ tuum. At non infernus cõfite-
bitur tibi: neqꝫ mors laudabit te: ſed nos qui uiuimus be-
nedimꝰ dño. Peperciſti ergo creaturæ tuæ: peperciſti glo-
riæ nominis tui: ut deſcẽdẽtẽ de Hieruſalẽ: minime tñ uſ-
qꝫ in Hierico patereris abduci. Semiuiuꝰ adhuc relictus
in uia ſemi laudare poſſum: ubi totus uixero: ibi totꝰ erũ-
pam in laudẽ: & dicent omnia oſſa mea: dñe quis ſimilis ti
bi. Propter hoc nẽpe cũ iratus fuiſſes miſæ meminiſti: nõ
damnans hominẽ in loco perditionis: ſed in loco afflictio
nis humiliãs: quid cauſaris homo, quid ſententiã quæris
duriorem: Terræ addictus es, factus ẽ terra: ut ipſa tibi ſit
patria q̃ materia fuit. Sed audire, inquies, uelim: q̃a ſpũs
es & ad ſpm̃ ibis. Siquidẽ etiã ſpũs ſum: qđ ad aiam perti
net: nec portionẽ hanc mei dubitauerim potiorẽ. Audiui
Ioan.4. ſanè ab apoſtolo. Quia dominus ſpiritꝰ eſt: & ab ipſo do-
mino: quia ſpiritus eſt deus. Nec modo ſpiritus: ſed ſpiri-
tuum pater. Vt q̃d ergo tenet me mater carnis: q̃a caro ex
p̃te ſpirituũ pater non recipit: cum ex parte ſim ſpiritus?
Scio ſcio: agit hoc non tam ſubſtantia ipſa quàm culpa.
Sicut enim peccatores ſpiritus: inter cælum & terram uẽ-
toſum hoc medium tenẽt: unde & poteſtates huius aeris
nominantur: ſic peccata noſtra inter nos & deum ſeparãt
inter creatorem patremqꝫ ſpirituum: & ſpiritalem utiqꝫ
creaturam. Traxit animã corpus in regionẽ ſuam: & ecce
præualens opprimit peregrinam. Factum eſt nempe talẽ-
tum plumbi: non aliunde tamen niſi quia ſedet iniquitas
ſuper illud. Corpus enim aggrauat animam ſed utiqꝫ qđ *Sapien.9.*
corrumpitur: corrumpitur autem: imo etiam apoſtolo te
ſte: Mortuum eſt ꝓpter peccatum. Itaqꝫ licet quodam- *Roma.8.*
modo cælum ſit homo cæleſtibus ſine dubio ſpiritibus ſi
milis: ſubſtantia ſimul & forma: ſubſtantia quidem quo-
niam ſpiritalis: forma uerò quia rationalis eſt: minime ta-
men leuare eum duo iſta ſufficiunt ut mereatur audire: q̃a
cælum es & in cælum ibis. Fruſtra glorietur de libertate
arbitrij, quæ in mente eſt: captiuus ducitur in legem pec-
cati: quæ in carne eſt. Nam & ſi forſitan uideretur duplex
funiculꝰ poſſe alteri æque duplici præualere: ut uidelicet
quem ſibi terra gemino quodam iure tanquam patria pa
riter & materia uendicat: ob geminam nihilominus quæ
prædicta eſt: ſubſtantiæ ſcilicet & formæ ſimilitudinem
cælum quoqꝫ recipiat ut cæleſtem: ſed iam triplicatus in-
ferior ille & deorſum trahens peccato equidem accedẽte
funiculus: niſi illinc quoqꝫ occurrerit gratia non rumpe-
tur. Sanè ubi illa affuerit: haud dubium quin ſoluatur fa-
cile: grauis iſte quo trahimur: imo quem trahimus funi-
culus iniquitatis. Hæc enim inter nos & deum non ſepa-
rans interuenit ſed reparans & coniũgens. Itaqꝫ ibo mihi
ad montẽ gratiæ & colles miſerationũ, quarũ theſauros
oẽs repoſitos audio penes xp̃m. Ibo ad eũ q̃ eſt plenꝰ grãæ
& ueritatis: ſi fortè accipiã aliq̃d de plenitudine illa: imo
ſi fortè accipiar in plenitudinẽ illam: ut cũ cæteris aliqñ
mẽbris occurram in menſurã ætatis plenitudinis xp̃i. Ne *Ioan.3.*
mo q̃ppe aſcendit in cælũ: niſi q̃ deſcendit de cælo. Fideliſ
ſimus planè & benigniſſimus mediator: q̃ q̃dẽ non diſcre
uit, ſed fecit utraqꝫ unũ: mediũ parietẽ maceriæ ſoluẽs do
nãs nobis oĩa delicta: delens qđ aduerſum nos erat, cyro-
graphũ decreti qđ erat cõtrariũ nobis: & ipſum tulit de
medio affigens illud cruci: expoliãs principatꝰ & p̃tãtes,
traduxit confidenter palã triũphans illos: pacificanſqꝫ p̃
ſanguinẽ ſuum quæ ſunt in cælo: & q̃ ſuper terrã. Propter
hanc nempe ſalutẽ quam in medio terræ erat operaturus
non cõfeſtim ſub terra poſuit hominem: ſicut peccando
meruerat: ſed in terra. Siquidem reſpirandũ eſt uobis &
nullatenus deſperandũ donec in terra adhuc interim cõ-
ſtituti: & ſuſpicere cælũ poſſumus: & ſuſcipere data opti-
ma & dona perfecta deſurſum à patre luminũ: à p̃re ſpiri-
tuum: à patre miarum. Nã & ꝓpterea rectum fecit hoiem:
etiam corpore ipſo: & os homini ſublime dedit: cũ prona
utiqꝫ ſpectẽt animãtia cætera terram, ut attollens ad ſide-
ra uultus ilico ſuſpiret: ubi tã beatam & perhẽnem cõſpi-
cit manſionẽ. Nonne eñ pie & fideliter intuẽtibus nobis:
uehemẽtiſſimũ quoddã incẽtiuũ amoris: & prouocatio
flagrantiſſimi deſiderij eſt uiſio ipſa tã lucidiſſimæ regio-
nis: Nõ ſunt ſtellæ cæli ſimiles glebis terræ. Inter ſplẽdo-
rẽ ſolis & caliginẽ ſoli huius nõ parua diſtantia eſt. Fortè
tamẽ hic quoqꝫ nõnulla: ſed in ſuo gñe pulchra uidenſ: &
hæc ipſa undiqꝫ mixta: non pulchris: ut aurũ in luto: gẽ-
ma in ſterquilinio: lilium inter ſpinas: tota pulchra es pa
tria mea: & macula non eſt in te: tota pulchra es, abſqꝫ eo
quod intrinſecꝰ latet. Quid illud: Nempe illi beati ange-
lici ſpũs & aiæ ſctõrum: quæ iã ingredi meruerũt in locũ
tabernaculi ammirabilis uſqꝫ ad domum dei. Sicut enim
ſunt corpora terreſtria: ſic ſunt & corpora cæleſtia: ſed lõ-
gẽ uerò alia cæleſtiũ gl'ia quàm terreſtriũ: ſic ſunt cæleſtes
ſpũs & terreſtres: nec minor ſanè diſtãtia inter eos. Ange
li, archãgeli, uirtutes, principatꝰ, p̃tãtes, dñationes, thro-
ni, cherubin, & ſeraphin. Bene nomĩa noui. Fortè hoc to-
tũ eſt. Quid eñ amplius capiant terrigena de cæleſtibus:
carnalis homo de ſpiritualibus & diuinis: Veruntamẽ &
ſi ignoro quid lateat in his tantis appellationibus: illud
equidem certiſſime noui: ꝙ magnũ & mirabile aliq̃d ſub
hac tanta uerborũ maieſtate clauſum ſit & ſignatũ. Nõ ſi-
ne cauſa cælũ hoc dicitur: planè eximium neſcio q̃d cælaſ
in eo. Cælaſ inquã: ſed tñ nõ negaſ fidei uſqꝫ quaqꝫ. Vide-
re enim nobis datur in terra ipſam exteriorẽ cæli pulchri
tudinem, non adire: internam quoqꝫ gloriam ſecretorum

eius:& ſi nō cōprehēdere concediſ uel audire. Videmꝰ pa
triā,ſed à longe ſalutamꝰ:odoramus illas delitias,non gu
ſtamus. Enīuerò nō ſine cauſa unigenitus qui eſt in ſinu
patris:ipſe nobis in regione hac umbræ mortis quā inha
Pſal.44. bitamus cœleſtiū gloriā ſpirituū ſanè per fidem enarrat:
corporū uerò per ſpeciē manifeſtat. Audi, inqt, filia & ui
de. Et factū eſt. Quorſum iſta? Inclina, ait, aurē tuā: & obli
uiſcere populū tuū,& domū patris tui. Vult nos ponere
cōtumaciā,diſcere obedientiā, apprehendere diſciplinā.
Vult nos etiam obliuiſci poſteriora: deſpicere inferiora:
terrenos mores & uitia genuina deſerere:cœleſtia ſapere:
ſupna q̄rere:anterioribus inhiare. Vult & illū tn̄ decorē
domꝰ ſuæ ingenuā cōcupiſcere creaturā: quo.ſ.in eādē
imaginē trāsformeſ de claritate in claritatē, tanquā à dn̄i
ſpū: ac p̄inde cōcupiſcat etiā rex decorē illius utiq; ſpiri
talē. Sed in quo uiſus ille, inges, uel auditꝰ inclinare me au
rem & obaudire monet? Nā q̄ deſideriū pariat manifeſtū
eſt. Sanè ergo conſidera uniuerſam hanc cœleſtiū gloriā
corporū inceſſanter legibus obtēperare diuinis, nec un
quā ſibi poſitas in tā cōtinuis motibꝰ metas excedere tē
porū,aut locorū terminos tranſgredi conſtitutos. Sed &
ipſos ſpūs tā ſublimes audi oēs adminiſtratorios eſſe, &
in miniſteriū mitti dignâtiſſimū: uti ne indignū dicā: mi
nime tn̄ puto reperies in ſcripturis aliqn̄ quenquā illorū
uel cōtradixiſſe mittenti; uel erga ipſos tā inferiores ſe p̄
pter quos in miniſteriū mittebanſ: ſaltē tenuiter fuiſſe cō
motū. Exēpla ſunt obediētiæ ſi diligēter attendas: eo ſanè
acceptabiliora: quo in materia digniori. Sed noui qd ad
iſta ſubmurmurat ſenſus hoīs & cogitatio proua ſemper
ad malum. Quid tu mihi, inquit, elementorū p̄ponis obe
dientiā ſuperiorū? Quaſi uerò aut ſenſus ullus in eis: aut
ulla uigeat deliberatio rōnis: & nō potius agi ipſa: quàm
agere uideantur. Quid uerò uel ipſorū angelorū obediē
tiam ſic cōmendas? Sentiūt quidē angeli ſed delectabilia
ſola: obedientes equidē creatori: ſed tā felici quàm facili
uoluntate. Quidni obediant? Semper eñ uident faciē pa
tris: quē uidere p̄fecta btitudo, æterna gloria, ſumma uo
luptas eſt. Produc nobis dn̄e p̄riarchas & p̄phetas, uiros
obediētes præceptis tuis: obediētes ex uolūtate: obediē
tes cōtra p̄priam uolūtatē. Factum eſt. Exhibeſ nobis, ut
cæteros breuitatis cauſa prætereā: exhibeſ, inquā, nobis
Abraā ad p̄ceptū dn̄i exiēs de terra ſua: eijciens ancillam
& filiū eius: etiā chariſſimū filiū Iſaac immolare paratus.
Quid hic humana aſtutia poterit cauillari? Fortè reſpon
deat qm̄ multipharie multiſq; modis apparens eis deus:
ſuſcipiebaſ hoſpitio: participabat cōuiuio: animabaſ ꝯlo
quio: inſtruebat conſilio: donabat filijs: illuſtrabat uicto
rijs: diuitijs cumulabat. Quid dices cū uenerit Chriſtꝰ fa
ctus obediēs patri uſq; ad mortē, mortē autē crucis? Mul
tum, inquit, per omnem modū. Quādo eñ unigenitū dei
patris: dei uirtutē & dei ſapientiam Chriſtū: quādo præ
ſumerē æmulari? Oblatus eſt quia ipſe uoluit: quando &
quātum uoluit paſſus eſt: utpote uerꝰ qdem homo: ſed ue
rus nihilominꝰ deus. Imo uerò ne ipſam apoſtolicā obe
dientiam afferas uelim: quos nimirum iuxta propheticā
promiſſionem oculis ſuis uidiſſe conſtat p̄ceptorē ſuum:
Actu.4. & auribus ſuis uocem audiſſe monētis. Vnde & unus eo
rum expreſſius ſcribens ait: Quod uidimus & audiuimꝰ:
quod proſpeximus oculis noſtris: & manus noſtræ palpa
uerunt de uerbo uitæ. Quidni relinquerent omnia: quid
ni ad omnia ſequerentur tantæ præſentiam maieſtatis?
Quid ego non facerem: ſi mihi in eadem copia p̄ſtaretur?
Sed non fecit taliter omni nationi: non p̄eunti utiq; non
ſequenti. Siquidē ut multi reges optauerūt uidere & nō
uiderunt: ſic nihilominus uenerunt iam dies quando de
ſideremus uidere diem unum filij hominis, nec tamen me
reamur. Opportune ergo iā Martinꝰ ad medium ueniat:
ut de medio fiat occaſio peccatorum. Hodie enim ille per
omnia ſimilis nobis planè & ſenſibilis & paſſibilis: ſed &
longè poſt illa patriarchalium & propheticarum tempo
ra uiſionum: & homo purus nihil de natura diuinitatis
habēs: credens aūt in eum quem non uidit: plenus fructu
obedientiæ & uirtutū locuples ſolū deſeruit, polū ſubijt,
terræ cōmedēs qd̄ habebat è terra: ſpm̄ dirigēs ad patrē
ſpirituū: cui fideliter in adoptiōis ſpū deſeruiunt. Nō fuit
cœleſte corpꝰ, ſed nec ſpūs quidē cœleſtis: rōnale aīal, etiā
& mortale: terrigena: filius hoīs. In terra natus eſt: in ter
ra educatus: in terra exercitatus & p̄barus: in terra etiam
cōſummatus. Nec uerò patriarcha erat: aut unꝰ ex p̄phe
tis. De qbꝰ ſanè in euāgelio ueritas ait: Quia lex & p̄ph Matt.11.
tæ uſq; ad Ioannē. Multo magis nō erat ipſe xp̄s: ſed erat
tn̄ xp̄s in ipſo: haud aliter utiq; quàm per fidē. Enīuerò iu
xta hūc modū etiā mō p̄pe eſt uerbū in corde tuo & in o
re tuo: tn̄ ſi recto q̄ſieris corde. Nēpe ap̄lo interpretante
uerbū fidei iſtud eſt de quo Moyſes ait: Vnde & alibi idē
ap̄ls, Ieſus xp̄s, inquit, heri & hodie & in æternū. Heſter Hebr.13.
nū quidē ab initio ſeculi uſq; ad dn̄icā aſcenſionē hodier
nū uerò diē exinde uſq; ad ſeculi conſummationē: porrò
æternū intellige poſt cōmunē oīm reſurrectionem. Nulli
horū deeſt Chriſtus: nulli deeſt Ieſus: nulli deeſt unctio:
nulli ſalus. Patriarchis & prophetis in uiſione exhibitus
eſt: apoſtolis in humanitate: Martino in fide: angelis iam
in ſpecie. Quā ſanè ſpeciē & electis oībus oſtenſurum ſeſe
p̄miſerat: nō quidē hodie ſed in æternū. Deniq; iā trāſie
rat heri: iā illud noſtrū illuxerat hodiernū, cū ap̄li loque
renſ. Et ſi cognouimꝰ xp̄m ſm̄ carnē: ſed iā nūc nouimus. 1.Cor.5.
Videſ tn̄ etiā in hoc mane de carnibus agni nō nihil eſſe
ſeruatū: ſed qd̄ reſiduū eſt utiq; iā daſ igni: q̄ uidelicet uſ
q; hodie eadem caro nobis: ſed ſpūaliter utiq; nō carnalr
exhibeaſ. Neq; eñ eſt q̄ cauſemur nr̄o huic negatā tēpo
re; ſi eā quæ ad p̄res ueteris teſtamēti factā apparitionē: ſi
ue eā quæ ap̄lis exhibita eſt p̄ſentiā carnis eiꝰ. Siquidē fi
deliter cōſiderātibus neutrā deeſſe liquebit. Adeſt eñ no
bis etiā nūc carnis ipſius uera ſubſtātia: haud dubiū ſanè
qn in ſacramento aſſunt reuelatiōes; ſed in ſpū & uirtute:
ut tēpori gratiæ qd̄ nunc eſt, nihil in ulla gratia deeſſe p̄
betur. Deniq; nec oculꝰ uidit: nec auris audiuit: nec i cor 1.Cor.2.
hoīs aſcendit quæ præparauit deꝰ diligētibꝰ ſe: nobis tn̄
reuelauit per ſpm̄ ſuū. Nec mireris q̄ carnales eis manife
ſtatiōes exhibuit; q carnalē eiꝰ p̄ſtolabanſ aduētū. Nobis
eñ tanto efficatior gratia: & reuelatio dignior neceſſaria
eſt: quāto nimirū excellētiora cōſtat eſſe quæ expectamꝰ.
Itaq; ut ſupra diximꝰ: Martinꝰ iſte Chriſtꝰ nō fuit: ſed tn̄
Chriſtū habuit: nō quō angeli in p̄ſentia maieſtatis: non
quomodo ap̄li in uiſione humanitatis: nō quō olim locu
tus eſt in uiſione ſanctis ſuis: ſed quō eū etiā nūc habet ec
cleſia in fide & ſacramentis. Non erat ille lux: ſed lucerna
planè ardens & lucens. De Ioanne dictū eſt: ſed ſi illū pro
tulero puto dicetis. Maximus hoīm eſt: pluſquā p̄pheta
eſt: etiā angelus eſt dei patris: ſicut ipſe teſtaſ. Ecce mitto Luce.7.
angelū meū &c. Et Martinus lucerna erat ardēs & lucēs:
eū ſaltē nō pigeat imitari. Sed imitari in eo qd̄ eſt imitabi
le: nō autē qd̄ mirabile exhibetur. Ad menſam diuitis ſe
des hodie: diligēter cōſidera quæ tibi apponunſ. Diſcer
ne inter cibos & uaſa ciborū. Illos eñ iuberis tollere: ſed
nō illa. Diues eſt iſte Martinus: diues in meritis: diues in
miraculis: diues in uirtutibus: diues in ſignis. Diligenter
ergo conſidera quæ apponuntur tibi: quænam uidelicet
ad ammirationē: quæ uerò ad imitationem. Aut certè qa
ſeqtur in ſcriptura illa: qm̄ talia oportet te p̄parare: diligē
ter conſidera quid apponitur, & in quo. Suſcitauit Mar
tinus tres mortuos: quātos nimirum ſaluatorem legerat
ſuſcitaſſe: Reddidit uiſum cæcis, ſurdis auditum, mutis lo
quelam: claudis greſſum, aridis ſoſpitatem. Euaſit diuina
uirtute pericula: proprij corporis obiice flammas repulit,
immanem ſacrilegæ machinæ molem columna parili cœ
lo deſcendente proſtrauit: leproſum mundauit oſculo: cu
rauit oleo paralyticum: dæmones uicit: angelos uidit: fu
tura præuidit. Verum hæc quidem cæteraq; eiuſmodi al
tiſſima quæ fecit magnalia: quidni mirifica quædam uaſa
dixerim diuitis huius: auro grauia: gemmis micantia: pa
riterq; materia & opere p̄cioſa? Noli in his ſaporē quære
re: ſed

re ſed mirare ſplendorē. Luceat in hmōi lucerna nr̄a: ut in
lumine eius uideamus lumen: qđ quidē purū prout in ſe
eſt necdū præuales intueri. Nō enī eſt iſte lux, ſed ut teſti
moniū phibeat de lumie: & appareat tibi interim glorio
ſus deus in ſancto ſuo dū nō potes ad gloriā eius ſicut eſt
in ſeipſo. Cæterū ne putaueris ornatas quidē Martini lā
pades: ſed uacuas inueniri: nō eſt fatua uirgo: habet in ua
ſis oleū: habet uinū in phialis: habet intra parapſides iſtas
ciborū copiā: delitias utiq; ſpiritales: ut non mō uideant
& mirenſ, ſed edant pauperes & ſaturenſ: atq; in illis qdē
dnm laudent: porrò in his uiuāt corda eorū. Alioqn quō
mortui laudabūt te dñe? Vt ergo ſit iocūda decoraq; lau
datio in ammiratiōe etiā uiuāt ex imitatione: & ut auidi⁹
ſumant delitias: ipſas quoq; diuitias curioſius cōtemplē
tur. Sic nimirū inter ſplendorē & feruorē lucernæ huius
uicariis quibuſdā affectibus diſcurrēdū: ut nobis alter ex
altero cōmēdeſ, & ex mutua collatiōe uterq; cōplacitior
fiat. Siquidem humilis fuit & ſpiritu paup iſte Martinus:
ſicut euidētiſſime probat effectus ipſe diuinæ gratiæ: quā
profecto tam multā: niſi multum humili non dediſſet. Vt
tamen pauca uirtutum eius inditia promā: pauperem il
lum ſpiritu beatus nouit Hilarius, cū imponere ei diaco
natus officium tentans, nec præualens p indignū ſeſe uo
ciferaretur: exorciſtam eum eſſe præcepit: in quo quidem
locus iniuriæ uideretur: ſciens nimirum quòd humilio
rem ordinationem minime repudiaret. Pauper fuit: ueſte
ſordidus: crine incultus: facie deſpicabilis: quæ quidem
licet in electione eius à quibuſdam maliuolis obiecta fuiſ
ſent: & in ipſo tamen epiſcopatu ſicut ſcriptū eſt penitus
nō mutauit. Deniq; qa uerè paup fuit ſpū, Martin⁹ pau
per & modicus meruit nominari. Audi uerò māſuetudi
nē eius ſuo illo Sulpitio ſic ſcribente. Tantā aduerſus oēs
iniurias patientiam aſſumpſerat: ut cum eſſet ſummus ſa
cerdos, impune etiā ab infinitis clericis læderef: nec ppter
id eos: aut loco unquam amouerit: aut à ſua quantum in
ipſo fuit charitate repulerit: quod quidem in Brictio ma
niſeſte probatū: omnes uos arbitror meminiſſe. Eū nēpe
ex omnibus ſibi ſucceſſorē elegit: & de tāta poſt futura ad
uerſitate præmonuit. Poſtremò in fide & lenitate ipſius
ſanctum fecit illum: ad cuius os aures ſuæ fuerant cum re
ſponderet homini q de eo ſciſcitabſ. Si illum delirū quæ
ris: proſpice eminus. Ecce cælū ſolito ſicut amēs reſpicit.
Crebro ſiquidem homo dei: utpote terrā deſpiciēs cælū
ſuſpiciebat. Nēpe ſciebat ad hoc ſeſe ut ſupra meminium⁹
rectā in corpore accepiſſe ſtaturā: ſciebat illic eſſe theſau
rū ſuū: ſciebat illic ſedere in patris dextera xp̄m ſuū: ſcie
bat nūquā ſeſe donec illuc pueniret qđ deſiderabat aſſe
cuturū. Vnde & hoc ipſum ꝙ delir⁹ uoccabaſ in terra me
rito nō attēdit: cui⁹ nimirū cōuerſatio eſſet in cælis: cui⁹
oculi in capite ſuo. Sanè illuc etiā lachrymæ eius à maxilla
aſcēdere cōſueuerāt: qb⁹ ſic abūdabat: ut ſoleret p illorū
quoq; q obtrectatores ſui uidebanſ flere pctis. Sanè quā
tum iuſtitiā eſurierit: tū in cæteris eius actibus: tū ſpecia
liter in idololatriæ pſecutione pbatū eſt: in templorū de
ſtructione: in ſtatuarū deiectione: in ſucciſione lucorum.
Vbi ſe quoq; aliqn̄ nō eſt ueritas dare diſcrimini: ut occa
ſio tāti criminis de medio tollereſ. Nam miſericordē eum
in paupere ſe expertum ſaluator ipſe apud angelos gloria
batur: datam ſibi medietatē ueſtis oſtētans. Vtinā nobis
etiam miſeris apud ſummū iudicē in cuius admirabile ta
bernaculū introiuit: miſericordiā illam exhibere digneſ:
qua & illos olim morti deſtinatos, & tormentis uariis de
putatos eripuit: p quibus ante terreni iudicis ianuā no
cte media ſcribitur iacuiſſe. Quomodo enim non audiet
eum nunc: qui tunc quoq; fecit audiri? Porrò mundiciā
cordis eius illud uel maxime iudicat: ꝙ non eſt confuſus
inimico loquens in porta: nihil in me funeſte reperies:
Abrahæ me ſinus recipit. Nam in opere pacificorum feli
citer planè conſummans labores ſuos: licet dierū ſuorum
finem non ignoraret: clericos tamē adiit diſſidētes: inter
quos reformata pace, in pace ipſe quieuit. Cæterum pſe
cutiones quas ſuſtinuit ppter iuſtitiā lōgū eſt numerare
quō apud Iulianū auguſtū in ciuitate Vuangionū intre
pidus: imo & illato terrore conſtantior cuſtodiæ mācipa
tus eſt: ut inermis poſtero die barbaris opponereſ: quō
circa alpes ſubſecuri quā in uerticē eius latro uibrabat ſe
curiſſimus fuit: quō illū Mediolani Auxētius arrian⁹ gra
uiter inſectatus: multiſq; appetitū iniuriis tandē de ciuita
te exturbauit: quō & alibi prius aduerſus ſacerdotū pfi
dias acerrime pugnās ſuppliciis fuit affectus: publice uir
gis cæſus: inde quoq; exire cōpulſus eſt: quō itē in cuiuſ
dā fani euerſiōe cū gentilis cū ſtricto gladio peteret: nudā
ceruicē præbuit percuſſuro donec ille extollens ad ictum
dexteram: cecidit reſupinus quō alter cū cultro ferire uo
luit: ſed ferrū de manib⁹ eius elapſum repente, diſparuit.
Pro quibus omnib⁹ dubiū nō eſt multipliciter coronari
eum: qui quidē & ſi nō ſemel effectu conſummatæ paſſio
nis: ſed toties martyr fuit affectu deuotiſſimæ uoluntatis.
Comedite iam amici & bibite: & inebriamini chariſſimi.
Sic enī uiuit: & in talib⁹ uita ſpiritus ueſtri. Niſi fortè bea
tos p̄dicat ſermo diuinus: qui mortuos ſuſcitāt, cæcos il
luminant: morbidos ſanāt, leproſos mundāt, paralyticos
curant, dæmonibus imperant, futura prænuntiant, mira
culis coruſcant, & non magis pauperes ſpū, mites, lugen
tes, eſuriētes & ſitiētes iuſtitiā, miſericordes, mūdicordes,
pacificos pſecutionē ppter iuſtitiā ſuſtinentes. Ignoſcite
mihi fratres: exēplū obediētiæ paulomin⁹ p̄teriui: q̄ ſ quī
dē uel ſolū iuxta p̄poſitum ordinē in Martino quoq; no
bis cōuenit exhiberi. Sanè morā facimus: ſed ut arbitror
bonū eſt nos hic eſſe: tardius enī hodie uenim⁹ ad Marti
nū. Dñe, inquit, ſi adhuc pplo tuo ſum neceſſarius: nō re
cuſo laborē: fiat uolūtas tua. O uerè ſanctiſſimā animā: ô
inæſtimabilē charitatē: ô obedientiā ſingularē. Bonū cer
tamē certaſti: curſum cōſummaſti: fidē ſeruaſti: de reliquo
ſupeſt tibi corona iuſtitiæ quā reddet tibi dñs hodie iuſt⁹
iudex: & adhuc dicis non recuſo laborem: fiat uoluntas
tua. Obtuliſti planè Iſaac unicū illū quē diligis, qđ in te
eſt iugulaſti: immolaſti ſingulare gaudiū tuū pia deuotio
ne: parat⁹ redire iterū in pericula: innouare certamina: de
nuo ſubire laborē: ſuſtinere tribulationē: plongare tenta
tionē: deinde differri adhuc ab illa tanta felicitate, & diu
deſiderata ſocietate ſpirituū btōrū: atq; in huius mortali
tatis ærūnas ab ipſo introitu glīæ reuocari: poſtremo qđ
maximū eſt à xp̄o tuo pegrinari diutius: ſi mō ipſe uoluiſ
ſet. Nec ſanè dubiū quin ampliorē gratiā mereaſ: q para
tū ſe exhibet etiā ante mādatū: quàm qui obedire ſatagit
poſt mandatū. Magna quidē obediētia ueſtra angeli ſan
cti: ſed quod dicere audeā pace ueſtra neſcio an inueniaſ
in uobis quiſquā parat⁹ in tale aliqū miniſteriū mitti: in
quo neceſſe habeat nō uidere faciē patris. Magnū eſt pe
tere quòd dñm ſecutur⁹ omnia reliquiſti: ſed audiui te in
mōte dicentem ubi transfigurat⁹ eſt corā uobis: Dñe bo Matt. 17.
num eſt nos hic eſſe: faciamus hic tria tabernacula. Nō eſt
hoc: ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius: nō recuſo labo
rē. Paratū cor tuū Martine: paratū cor tuū: ſiue manere
in corpe: ſiue diſſolui & eſſe cū Chriſto. Et magna qdē in
horrēda morte ſecuritas: magna in uiſiōe xp̄i deſiderāda:
& tam feruenter ac ſingulariter deſideranda pfectio repe
riſ: ſed id quidē longè amplius p omnē modū: ꝙ qui mo
ri nō metuis: imo qui tanto deſiderio præſentiā dñi cōcu
piſcis: uiuere quoq; nō renuis: & expectatione moleſtiſſi
ma fatigari. In q̄ ei alio nō obedire potuerat, q i hoc tāto
articulo tā deuote clamabat: fiat uoluntas tua. Hæc ergo
pn̄ra ſit frēs i cōuiuio hodierno: hāc uobis obediētiā in
mēſa paupiſimo iā diuitis hui⁹ appoſitā diligēter cōſidere
m⁹: ſciētes qm̄ ipa ē q̄ à nobis exigiſ: ipa quā oportet nos
p̄parare ut ſingli qq; dicam⁹: qa patus ſū & nō ſū turbat⁹
ut cuſtodiā mādata tua. Nec mō ſemel aut i pte, ſed patū Pſ. 118.
cor meū de⁹ patū cor meū: patū ad uti ūq; & in nullo tuā
p̄ſcribēs diſpoſitionē. Fortè hoc cupio & ſpecialr & uehe
mēter: ſed ne qdē illđ recuſo: ſicut fuerit uolūtas i cælo ſic
fiat. Deſidero regē: ſed nō recuſo laborē: fiat uolūtas tua.

De ſancto Clemente papa & martyre. De tribus aquis. Sermo.

Pſal.1.5. PReciosa in conſpectu dñi mors ſctõrũ eius. Audiat pctõr & iraſcať dentibus ſuis fremat & tabeſcat. Dep̃henſus eſt in aſtutia ſua: cecidit in foueã quã fecit: in laqueũ incidit quẽ tetendit. Inuidia ſiqdẽ diaboli mors introiuit in orbẽ terrarũ: ſed ecce p̃cioſa facta eſt mors ſanctorũ. Audi igiť hoſtis uitæ: mortis auctor attende. Quid ualet iam fraus tua: uerſutia tua qd nocet? Imo uerò ut plus doleas etiã omnia cooperantur in bonum his qui ſecundũ propoſitũ uocati ſunt ſancti. Neq; enĩ aliter quàm ipſa quæ tui eſt opis de te hodie beatus martyr cuius ſolemnia celebramus morte corporis triũphauit: fecit ſiquidẽ de neceſſitate uirtutẽ: pœnam peccati in meritũ gloriæ cõmutauit: fidelẽ ſe probauit in modico: ut dignus inueniret ſupra multa cõſtitui. Modicum nãq; erat & oĩno modicũ quicquid priꝰ acceperat anima illa beata: quantũ ad eam gloriã quã præſenti promeruit paſſione. Omnis enim delectatio huius mũdi: uniuerſa eius gloria: quicquid deniq; in eo cõcupiſcitur prorſus modicum eſt: in illius fœlicitatis: in illius gloriæ: in illius beatitudinis comparatione: ſi tamen uel modicũ dici debet & non potius nihilum: uapor ad modicũ parens. Acceperat beatus Clemẽs nobile genus: amplas poſſeſſiones, hæreditatẽ multã: ſcientiã quoq; quàm plurimã: ita ut optimꝰ quidẽ illius tp̃is philoſophꝰ haberet. Acceperat hæc uniuerſa à dño: dei enĩ dona ſunt ẽt hæc. Fidelẽ ergo ſe probauit ei qui dederat: cũ pro eius amore uniuerſa contẽpſit: oĩa detrimẽtum faciens & arbitratus ut ſtercora: ut lucrifaceret Chriſtũ. Sed fortè murmurat

Iob.2. etiã nũc inimicus: pellẽ ingens p̃ pelle & oĩa quæ habet homo dabit pro aĩa ſua. Quid ergo? Putas q̃ in ipſa corporis ſui uita quã accepit à domino infidelis inueniatur: ut uel ipſam p̃ferat illi? Ecce habes poteſtatẽ, irrue in eum per ſatellites tuos: ut coarcteť è duobus, aut à dño neceſſe habens, aut à corpore ſeparari. Varia & immania exquire genera tormẽtorũ: ſed noueris te martyri noſtro fabricare coronas. Sicut enĩ ipſa uitæ huius ornamẽta & adiumenta contempſit: ſic contẽnit & ipſam: corpus omne tibi exponit in mortẽ & in faciem maledicet tibi: atq; idola tua ſacro ore blaſphemat: dñm deũ ſuum etiam inter tormenta tua libere prædicat: in igne confitetur. Coronabiť ergo quia legitime certauit: quia fideliter uicit: quia nec blandimentis uitæ huius, nec mortis horrore à charitate xp̃i potuit ſeparari. Dic oro nobis aĩa ſctã q̃ ſic corpꝰ tuũ ſupplicijs exponebas: obſecro diligebas illud an nõ? Vtiq; diligebã, inquit, nemo enim odio habuit carnẽ ſuã. Diligebã ergo eã: ſed parũ diligebã: tãquã ancillam, & multo magis diligebam dominum deũ. Vt q̃ probatio eſſet dilectionis, operis exhibitio, libenter ipſam quoq; p̃ eius gloria mortẽ corporis amplectebat. Quid nos ad hæc dicimus fratres? Cõgratulamur martyri: ſed iam gloria eiꝰ non ſine noſtra confuſione eſt. Ecce enim beatus Clemẽs homo erat ſimilis nobis paſſibilis: eadem circũdatus infirmitate: & carni ſuæ eodem uinculo naturalis affectionis inhærẽs. Si ergo ille ſic glorificauit Chriſtũ in corpore ſuo & calicẽ ſalutaris accepit: quid nos retribuimꝰ domino p̃ omnibus quæ retribuit nobis? Eadem certè inſigniuit imagine: eodem ſanguine nos redemit & uocauit in eãdem hæreditatem incorruptibilem & incõtaminatã æternã cõſeruatam in cœlis. Vt quid ergo nõ poſſumꝰ & nos cũ beato Clemẽte xp̃i bibere calicẽ? Sed fortè rñdẽt aliqui: poſſemus ſi opportunitas nõ deeſſet: ſed p̃ſecutionis tp̃s ceſſauit. At ego fateor, nõ ſatis crediderim ita dicentibus. Quid enim? Quotidie ceditis punctioni acus unꝰ, & mucroni uos arbitramini poſſe reſiſtere? In minimis probare cõflictibus quàm uiriliter in maiori certamine ſtare poſſitis. Ecce enim uobis nõ diciť: ſacrificate idolis & uiuite: aut ſi hoc nõ uultis: oportet uos diuerſis ſupplicijs interire. Nouit dñs figmẽtũ nr̃m: nec dat uobis tã forte certamẽ. Beato Clemẽti certamẽ forte dedit ut uinceret: & diſceret qm̃ oĩm potẽtior eſt ſapiẽtia. Veſtrũ certamẽ aũt quale eſt fratres mei? Quotidie nobis ſuggeriť in cordibꝰ ur̃is: frãge ordinẽ tuũ: murmura detrahe: age remiſſius: infirmitatẽ ſimula: rñde ei q fortè durius locutꝰ eſt: ut ſatisfacias deſiderio tuo: nec diciť cuiquã: niſi hæc feceris morieris: ſed ut multũ cũ difficultate & labore reſiſtes animo tuo. Et quis ſuſtineret tãta? Hæc enĩ intus audire: hæc rñdere cõſueuimus exhortãtibus nos, aut foris hominĩ; aut intus ſpũi ſancto. Si ergo in hmõi certamine p̃clitamur: ſi uix reſiſtimus: ſi interdũ etiã ſuccũbimꝰ: qd in illo tam graui certamine faceremus? Si inucis fragilibus cedit infirmitas nr̃a: quõ telis reſiſtereť? Videtis quõ ad nihilũ redacti ſumus: & ſicut ſolent mulieres aut paruuli: pugnantes laudamꝰ alios: pugnare ipſi nõ poſſumꝰ. Quid tamẽ agimus? Omnes certè ad nuptias agni uocati ſumus: & in cõſpectu eius uacuos apparere nõ licet. Diligenter ergo cõſideremus quæ apponũtur nobis: qm̃ talia oportet nos præparare. Cõſiderauit beatus Clemens uinum ſibi appoſitum eſſe à dño: & ipſe quoq; qm̃ diues fuit ad nuptias illas uinũ nihilominus proprij ſanguinis effuſione portauit. Sed nos pauperes ſumus, & uinũ dñe nõ habemus. At ille: implete, inqt, hydrias aqua. Ergo ne & ipſa ſuſcipieť aqua, ſi attulerimus eã? utiq; ſuſcipietur. Nam & ipſam cũ uino nobis appoſitã inueniet q ſm monita ſapientis diligenter cõſiderauit quæ ſibi apponunť ab eo: nimirũ q uenit nõ in aqua ſolũ: ſed in aqua & ſanguine. Teſtimoniũ enĩ p̃hibuit q uidit q̃ aperto latere dñi dormientis in cruce exierit ſanguis & aqua. Et nos ergo frẽs ut uel fideles nos p̃bemus deo nr̃o ſi martyrium ſanguinis nõ habemꝰ (martyriũ enĩ teſtimoniũ eſt) q̃ramus uel teſtimoniũ aquæ: & ne ſp̃m quidẽ deſpiciet deꝰ. Tres ſunt enĩ q teſtimoniũ dant in terra: ſpũs, aqua & ſanguis. Beati quibus trinum ſuppetit teſtimonium: qm̃ funiculꝰ triplex difficile rumpit. C Nos ſi ſanguinis teſtimoniũ non habemus, habeamus ſp̃m & aquã: qm̃ ſine ſpiritu nec ſanguis nec aqua ſufficiet: imo uerò ſi ſpũs ipſe ſine aqua aut ſanguine inuenitur: ſufficit teſtimoniũ eius: quoniã ſpũs ueritatis eſt: nec ſanguis nec aqua quicquã p̃derũt à ſeipſis: ſed ſpũs eſt qui teſtificať in illis. Sanè tñ aut uix aut nũquã ſine aqua aut ſanguine ſp̃m arbitror inueniri. Propterea chariſſimi quæramus uel aquã qui ſanguinem nõ habemus. Et quoniã hydriarũ ſupra fecimus mentionẽ: quæramus menſuras binas uel ternas qua hydriæ capiebant. D Nã & Chriſtus triplicẽ nobis apponit aquã: & p̃fectus oĩs qui fuerit i nobis ſicut ipſe, q uidelicet tres metretas habere potuerit. Propter hoc enĩ ſub diſtinctione dicitur binas uel ternas: ut duas adminus cõſtet neceſſarias eſſe: tertiam nõ ab oĩbus exigẽdam. Accipe igitur triplicẽ aquã quã tibi ſaluator apponit. Plorat ſup̃ Lazarũ & ſuper ciuitatẽ Ieruſalẽ: & hæc eſt aqua prima. Sudauit imminente iam paſſionis hora: & hæc eſt aqua ſecunda: non ab oculis tñ: ſed à toto corpore manãs. Hæc aũt rubea eſt, ſanguineiq; coloris ſicut ſcriptũ eſt. Et factꝰ eſt Lucæ.13.
ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram. Iam uerò tertia eſt aqua quã & prædiximus de latere eiꝰ una cũ ſanguine emanaſſe. Et tu ergo primã quidẽ habes ſi rigas lachrimis tuis conſcientiæ tuæ ſtratum: & dolore compunctiõis præteritorũ diluis maculas peccatorũ. Secũdã aquã habes ſi in ſudore uultꝰ tui ueſceris pane tuo: & labore pœnitẽtiæ corpus tuũ caſtigas: ac reſtringis cõcupiſcentiæ flãmã. Eſt autẽ ſanguinei coloris: ſiue p̃pter laborẽ: ſeu etiã p̃pter ſp̃m quẽ extinguit concupiſcentiæ ignem. Iã uerò ſi proficere potes uſq; ad deuotionis gratiam potaberis aqua ſapiẽtiæ ſalutaris: & ſpũs Chriſti q ſuper mel dulcis eſt fiet in te fons aquæ ſalientis in uitam æternam. Et memento hanc eſſe aquam quæ p̃cedit de latere dormientis: & ſine omni moleſtia fluit. Oportet enĩ iam mortuũ eſſe mundo: qui in hoc uoluerit gratia delectari. Ergo ut breuiter repetã: prima quidem à præteritis delictis abluit cõſcientiã: ſecunda ut futura caueas extinguit concupiſcentiã: tertia ſi ad eam peruenire merueris, potat animam ſitientem.

In uigilia

In uigilis ſancti Andree apoſtoli. *Sermo.*

SAnctorũ feſta p̃cipua patrum ſanxit authoritas
uotiuis p̃ueniẽda ieiunijs. Vtiliter planè,& nõ
ad inſipiẽtiã nobis ſi affuerit q aduertat. Multa
ſiqdẽ quotidie pctã cõtrahim⁹,& in mltis offen
dimus oẽs nec tutum oĩno eſt celebrandas ſuſcipere feſti-
uitates ſacras:maximeq́ eas quæ maxime ſunt: niſi prius
abſtinẽtiæ purificatione p̃miſſa:quo & digniores & capa
ciores inueniamur ſpiritualiũ gaudiorũ. Sic enim iuſtus
in principio ſermonis accuſator eſt ſui:nec niſi à propria
reprehẽſione laudes incipit alienas. Q; ſi etiam iuſtus tre-
pidat ſolicitus p̃uenire cum qui ipſas quoq; paratas eſt
iuſtitias iudicare,quid agimus nos:quorum interim iudi
cata non fuerint & tecta peccata? Timendum ualde eſt:ne
fortè manifeſta inueniant p̃cedentia ad iudiciũ. Si nec iu-
ſtus ſine moleſtia & uerecundia quadam ad ſanctorũ præ-
ſumit accedere laudes:quãto magis peccator in cu⁹ ore
non eſt laus ſpecioſa:timeat ſemp neceſſe eſt uocem illam:
Eſa.49. quare tu enarras iuſtitias meas:ſiue illam. Amice quomo-
Mat.22. do huc intraſti nõ habẽs ueſtẽ nuptialem? Beati proinde
qui ſtolam ſuam:dico autem gloriam cõſcientiæ ſuæ: ſoli-
liciti ſunt omni tempore cõſeruare immaculatam: ſemper
ſplendidam exhibere. Sed quia pauci ſunt qui ſic omni cu
ſtodia ferueut cor ſuum:pauciores aũt ſi tñ uel pauciores
qui in omni ſanctimonia conſeruent illud: neceſſe eſt fre-
quenti abſtinentia maculas diluere ſubintrãtes præcipue
cũ præcipua quælibet ſolẽnitas aduenerit celebrãda. C
Nõ modo tñ præparatio eſt ad p̃ximã celebritatẽ obſer-
uatio præmiſſa ieiunij:eſt & ãmonitio quædã eruditioq́
nõ parua. Diſcimus ex hoc ip̃o quænã uera ſit uia feſtiui-
tatis æternæ. Quid eſt enĩ q ieiunijs ſolẽnia præuenimus
niſi q per multas tribulationes oportet uos introire in re
gnũ dei? Indignus quippe ſolenni lætitia eſt, qui ſtatutã
uigiliæ abſtinẽtiã nõ obſeruat. Planè inquã ſi renuis affli-
gere aĩam tuã in uigilia indignus iure cenſeris requie &
exultatione feſtiua. Eſt autem uniuerſum præſentis pœni-
tẽtiæ tẽpus:uigilia quædam ſolennitatis,magni & æterni
ſabbati qđ præſtolamur. Nec cauſaberis uigiliã longiorẽ
ſi æternitatẽ feſtiuitatis attẽdas. Licet enim habere præ-
parationem ſoleant ſolennia diurna, diurnam:illam cum
æterna ſit:non exigit tamen æternam. Sed quo nos rapit
iocundior illius memoria fœlicitatis? Hoc em̃ nomine &
ſæpius & fortè dignius nominatur illa feſtiuitas. Redeun
dum nobis eſt ad id quod præ manibus eſt. Hodierni ita-
q; ieiunij & eius(quam præſtolamur) ſolennitatis & læti
tiæ cauſa eſt beata paſſio Andreæ apoſtoli. Dignum eſt
enim ut ſi cum eo pendere non poſſumus cum eo uel ieiu-
nemus. Nam & ſi ipſum cum biduo penderet in cruce etiã
ieiunaſſe quis dubitet? Inueniamur ergo uel in exiguo
cõicantes paſſioni eius;& ſi non ſimul affixi patibulo,ſi-
mul afflicti ieiunio:ut miſerante deo etiam coronæ parti
cipes ſimus,& in præſenti quoq; ſpiritualiũ ſocij gaudio
rum. Quõ enĩ non exultemus in memoria triumphi eius
quem in ipſa ſui præſentia ſupplicij tam uehemẽter noui-
mus exultaſſe? An non erit læta feſtiuitas, ubi & crux ip-
ſa plena eſt gaudio? Siquidẽ & feſtiuum ſolemus nomina
re qđ lætum eſt,& crux à cruciatu utiq; dicitur:aut certè
cruciatus à cruce. Quãta proinde exultatione uniuerſæ
terræ celebrandũ tãtæ nouitatis miraculum:tam magnifi
cum opus diuine uirtutis. Andreas homo erat ſimilis no
bis paſſibilis,& tam uehementi ardore ſpũs,crucem ſitie-
bat:tam inaudita à ſeculis gaudio tripudiabat:cum para
tum ſibi eminus patibulum conſpexiſſet: O crux,inquit,
diu deſiderata,& iã concupiſcenti animo præparata. Se-
curus & gaudens uenio ad te:ita ut & tu exultans ſuſci-
pias me. Videtis quia non ſe capit præ magnitudine gau
dij: Ita,inquit,ut & tu exultans. Ergo ne tanta eſt exulta-
tio ut exultet & ipſa crux:nec læti qcquã habeat: ſed totũ
lætitiæ ſit? Aut quis dicat minus cõtra cõſuetudinem: ſu-
pra rationẽ,ultra naturã,crucifixũ exultare quàm crucẽ.
Illi ſenſum lætitiæ natura negauit:huic ſi quid præualet,
gaudiũ omne exterminat:ingeritq́ dolorem. Amator ait
tuus ſemper fui & deſideraui amplecti te. Fratres ignis ui
brans eſt,non lingua loquens,& ſi lingua certè ignea eſt.
Carbones ſunt ignis illius quem de excelſo chriſtus miſe
rat in oſſibus eius. Atq; utinam deſolatorij nobis ſint: cõ-
ſumentes & exurentes quicquid in nobis eſt carnalis affe
ctionis: Quales em̃ ſcintillæ ſunt iſtæ aut à quãto interio-
ri incẽdio micant? Planè beate andrea granũ ſinapis eſt fi-
des tua:q̃ tam inſperatũ ubi teri cœpit:cœpit ex ſe profer
re feruorem. Quid ſi paulo amplius terreretur. Quis fer-
uorẽ illum anim⁹:quis uerba illa ſuſtinere poſſet audit⁹?
Dum enim minus minaretur egeas,adhuc granũ ſinapis
deſpicabile uidebatur. Integrum erat: neſciebamus quid
intus lateret. Dñs,inquit,me miſit ad iſtã prouinciam: in
qua nõ paruũ ei populũ acquiſiui. Accedat cõminatiõis
piſtillũ:longè iam acrius ſapiet,cõſtantiusq́ loquet. Ter-
rendũ eũ putat egeas,crucis ſupplicũ minitãs: ſed nõ eſt
ita. Accendit magis in uerbo hoc,& libere clamat. Ego ſi
patibulũ crucis expaueſcerẽ:crucis gloriã nõ prædicarẽ.
At ubi paratũ ſibi lignũ intuitus eſt,ex hoc iã planè tot⁹
igneſcẽs applaudebat,& blãdiebat illi amatæ ſuæ, officio
ſiſſime ſalutabat,deuotiſſime ſuſcipiebat,magnifice attol-
lebat eam:& in ipſius præconio gloriabatur,clamans ma
gis affectiõe quàm uoce. Salue crux præcioſa quæ decorẽ
& pulchritudinem de mẽbris dominicis accepiſti. Salue
crux quæ in corpore xp̃i dedicata es,& ex mẽbris eius tã
quã margaritis ornata. Merito proinde crucis amatorẽ
uenerãtur quicunq; ſunt ſerui crucis ſed ab his ampliorẽ
iure deuotionem exigit qui ſpecialius propoſuerunt tol-
lere crucem ſuam. Vobis hoc & de uobis dico fratres mei
q nõ ſurda aure audiſtis illam euãgelicam tubã. Qui non Ioan.19.
baiulat crucem ſuam & ſequitur me,non põt meus eſſe di
ſcipulus: Parati eſtote totam animi diligẽtiam huic adhi-
bere ſolẽnitati & corde magno celebrare eam:qa magnus
oĩno cõſolatiõis pariter & exhortatiõis theſaurus uobis
repoſitus eſt in ea,ſi fuerit qui fodiat & ſcrutetur.

In die ſancti Andreæ de mundis piſcibus. *Sermo primus.*

CElebrãtes hodie glorioſum beati Andreæ triũ
phum in uerbis gratiæ quæ procedebãt de ore
eius exultauimus & delectati ſum⁹. Neq; enim
locus poterat eſſe triſtitiæ: ubi tam uehemen-
ter lætabatur & ipſe. Nemo ex nobis compaſſus eſt ſic pa
tienti:nemo auſus eſt plangere exultantem. Alioquin &
nobis ipſe non incongrue dicere poterat: quod ſaluator
crucem baiulans ſequentibus ſe & lugentibus ait. Filiæ Luce.23.
hieruſalem nolite flere ſuper me,ſed ſuper uos ipſas flete.
Deniq; cum duceretur ipſe beatus andreas ad crucem po
pulus qui ſanctũ & iuſtum dolebat iniuſte dãnari: prohi-
bere uoluit ne puniretur:ſed magis ipſe inſtantiſſima p̃ce
prohibuit eos:ne non coronaretur;imo ne nõ pateretur.
Deſiderabat ſiquidẽ diſſolui & cum xp̃o eſſe,ſed in cruce
quã ſemp amauerat. Deſiderabat regnum intrare: ſed per
patibulum. Quid enĩ dicit illi amatæ ſuæ. Per te,inqt,me
recipiat,qui p te me redemit. Ergo ſi diligim⁹ eum cõgau
demus ei non ſolum qa coronatus,ſed & qa crucifixus: qa
deſiderium animæ eius tribuit ei dñs,& poſuit in capite
eius coronã de lapide p̃cioſo. Verũtñ dũ congratulamur
ei q diu deſideratæ crucis frui meretur amplexu mirum
ualde eſt:ſi nõ ipſum eius miramur gaudium cui congra-
tulamur. Dum enim noctis huius uigilias celebrantes in
uerbis tãtæ exultationis cãtando delectaremur: putas nõ
fuit ĩ nobis,q ſecũ cogitaret & diceret,quid ſibi uult hæc
aut unde tã noua lætitia. Certè & crux p̃cioſa eſt:& crux
amari põt,& crux habet exultationem? Ita eſt fratres mei.
Si fuerit qui colligat,ſemp lignũ crucis uitam germinat,
fructificat iocunditatem,oleũ lætitiæ ſtillat,balſamum ſu-
dat ſpũaliũ chariſmatum. Non eſt ſiluestris arbor, lignum
uitæ eſt apprehendentibus eam. Arbor fructifera,arbor
ſalutifera eſt,alioquin quõ dñicã occuparet terrã? Illam
dico p̃cioſiſſimã glebã:cui clauorum eſt infixa radicibus.
Si non eſſet hæc p̃cioſior cũctis,fructuoſior uniuerſis nũ-

quā illo plātaret in horto nec illā pmitteret uineā occupa
re. Deīde qd mirū ſi cruci ſuauitatē dedit, q dedit & igni?
Aut quō crux iudicat inſipida ubi dulce ſapit & flāma?
Quid eīm ſapiebat Laurētio ignis cū irrideret carnifices,
iudicē ſublānaret? Quid nos ad iſta dicem⁹ fratres q nō
ſapit etiā nobis q̄ p xp̄o eſt tribulatio, nec guſtam⁹ & nos
māna abſcōditū? Sic eīm uict⁹ eſſet oīnō diabol⁹ nec hēet
penit⁹ qd auferret. Sufficeret nobis hoc unū aduerſus du
plicē malitiā inimici. Habet qppe neq̄ſſim⁹ ille laq̄os: ha
bet & iacula: utpote calidiſſimus uenator hoīm ſolū ſitiēs
ſanguinē aīarum. Alios telis appetit maliſtioſæ cuiuſlibet
ſuggeſtionis & i eis uulnerat multos, quorū tenuis eſt pa
tientia. Alios uoluptatibus irretire laborat: & in his mul
titudinē copioſam eorū q̄ in terra repūt aut uolitāt iuxta
eū. Si ergo gaudiū in tribulatiōe, & iā nō habet malign⁹
unde alliciat. Liberati ſum⁹ à laqueo uenātiū pariter & à
vbo aſpero. Nihil eīm pficit inimic⁹ i eo quē crux xp̄i de
lectat: ſi carnalē ſuggeſſerit delectationem & fili⁹ iniq̄tatis
nō apponet nocere ei: ſi ad exaſperādū aīum ei⁹ quālibet
immittere tētauerit amaritudinē. Nō curat delitias qui re
iunio paſcit: multominus murmurare p eo pōt in quo ēt
delectat. Planē altiſſimū poſuit refugiū ſuū: ubi nec muſci
pula inimici timēda ſit nec ſagitta: imo uerō mund⁹ piſcis
eſt: ſquamas pariter & pēnulas habens. Porrò ſicut fruſtra
iacitur rhete añ oculos pēnatorū: ſic fruſtra iacit telum in
ſquamas locatū. D Hmōi ſiquidē piſces mūdos eſſe le
galis ſanctio iudicat: q & pennis leuant & ptegūtur ſqua
mis: ſiue illi in mari ſint ſiue in flumine ſiue in ſtagno. Ha
bet etiā mare hoc magnum & ſpacioſum piſces mūdos &
dñica dignos menſa: qa ex his q in ſcli latitudine habitu
actuq̄ uerſant: reliquit ſibi multa milia quos apoſtolica
ſagena trahit: ut cū educta fuerit ſegregent à malis. Vbi
ſan̄ ſedebit & hic noſter piſcator hoim: q totā nūc poſt ſe
achaiā trahit. Habet & flumē piſces mūdos quicūq̄ inter
diſpēſatores fideles inueniunt. Fluui⁹ qppe eſt p̄dicatoꝝ
ordo nō i eodē pmanēs loco ſed extendēs ſe & currēs: ut
diuerſas irriget terras. Sunt & in ſtagno mūdi piſces qui
in clauſtro deo ſeruiunt in ſpū & uirtute. Merito ſiqdē ſta
gnis monaſteria cōparātur: ubi quodāmō incarcerati pi
ſces euagādi nō habeant libertatē: quo uidelicet pati ſint
ſemp ad epulas ſpūales dicētes ſinguli intra ſe. Qñ ueniet
q me deferat? Cūctis dieb⁹ quib⁹ nūc milito expecto do
nec ueniat imutatio mea. Porrò ut de lege ſupra meminī
mus: ſiue in mari, ſiue in flumine, ſiue in ſtagno: illi mundi
ſunt piſces q ſquamas & pēnulas habēt. Sūt aūt ſquamæ
multæ ſed una ex eis quodāmō lorica contexit: ea una eſt
patiētiæ uirtus: licet ſingulis tribulationib⁹ exhibere ſin
gulas uideamur. Iā uerò ſicut ſquamas ad patiētiā, ſic pen
nulas quoq̄ ad hilaritatē arbitror nō incōgrue poſſe re
ferri. Hilaritas qppe leuat & ſubleuat: ut ſaltus quoſdā in
altū dare uideat qſq̄s exhilarat. Sanè ut duas habeam⁹ pē
nulas: duplex nobis hilaritas ōtēda eſt. Et fortē ppt̄ea do
cet apls, ille ei uerē pēnas habebat: qb⁹ & i tertiū uſq̄ cæ
lū raptus eſt & uolauit etiā in paradiſum nō ſolū gl̄iari ī
ſpe ſed etiā gloriari in tribulatiōib⁹. Prorſus ſublime uo
lat qſq̄s ille eſt quē nō modo futurorū expectatio bonorū
ſed pſentiū quoq̄ malorū exhibitio ipſa delectat: ita ut in
eo etiā glorietur. Talē inuenimus hūc beatū aplm: talem
imitamur talē merito p̄dicamus. Vñ & triplicē hic licet cō
Eccleſi.1. ſiderare gradū: incipientiū, proficientiū, perfectorum. Ini
tiū ſapientiæ timor dñi, mediū ſpes, charitas plenitudo.
Roma.13. Denique apoſtoli audi: qa plenitudo legis ē charitas. Qui
initiatur à timore crucē chriſti ſuſtinet patienter: qui pro
ficit in ſpe portat libenter: qui uerò conſummatur in cha
ritate: amplectitur iam ardēter. Sol⁹ etenim iſte eſt qui di
cere poſſit: quia amator tuus ſemper fui & deſideraui am
plecti te. Lōge eſt uox iſta ab eo qui ſuſtinet qdē: ſed opta
Math.26. ret oīno ſi poſſet nō ueniſſe in hanc horam. Denique ſi non
uideor temerari⁹ longe eſt ab ea uoce, pater ſi fieri poteſt
tranſeat à me calix iſte. Quid enī? Certe ſuper aſellū aſcen
derat, ut ne hic quidem hoſtibus relinqueretur. Agnoſco
planè in duce belli puſillanimem trepidationem, agnoſco
ægroti uocē in medico, agnoſco infirmitatem gallinā cū
pullis, cōſidero charitatē, ſtupeo miſerationē, expaueſco
dignationē. Miſericors dñs non beati Andreæ robuſtum Math.9
ſibi ſuſcepit affectum. Quia non eſt ſanis opus medicus:
ſed male habentibus. Si quem fortè dignatio ſcandalizat
planè meretur audire: Nonne oculus tuus nequā eſt: quia Math.20.
ego bon⁹? Huic eīm odor uitæ mortē ineſt. Quid magnū
fuerat dñe ieſu: ſi accedente hora propter quam uenera
intrepidus ſtares: tanquā qui poteſtatē habebas ponendi
aīam ſuam: & nemo eam tollebat à te? Aut non longe glo
rioſius fuit: qñquidem totum ppter nos agebatur, ut non
modo paſſio corporis ſed etiam cordis affectio pro nobis
faceret, & quos uiuificabat mors tua, tua nihilominus &
trepidatio rōbuſtos, & mæſtitia lætos & tædium alacres,
& turbatio quietos faceret: & deſolatio conſolatos? Lego Ioan.11
quidem in lazari reſurrectione, quia infremuit ſpiritu, &
turbauit ſeipſum. Sed eſto interim qa ſe ipſe turbauit, nō
conditionis neceſſitate: ſed ſuæ beneplacito uoluntatis.
D Nunc aūt aliquid iam amplius audio. Vſque adeo ſiqui
dem præualuit ea quæ fortis eſt ut mors dilectio: ut xp̄m
angelus dei cōfortauerit. Quis, quē? Euāgeliſtā audi. Ap Lucæ.22.
paruit, inquit, angelus confortans eum. Quem eū? Planè
eum cui naſcituro clauſus patuit uirginis uterus: cui⁹ nu
tu in uinum aqua mutata eſt: cuius tactu lepra fugata ſub
cuius plātis ſolidum mare ſtetit, ad cuius uocem mortui
ſurrexerūt. Denique cū qui portat oīa vbo uirtutis ſuæ,
per quē facta ſunt omnia: p quem uniuerſa ſubſiſtūt etiā &
angelus ipſe. Et quid dicam: quē eum? Min⁹ eīm morarer
ſi non pœnitus eſſet indicibilis. Confortans eū. Quē eū?
cuiuſue ipſe quidē confortator ſinus capere poterat maie
ſtatem? Rogo te angele quē cōſolaris? An ignorabas qs
eſſet ad quem conſolandū ueniebas? Certè cōſolator eſt:
certè paraclitus eſt. Alioquin non diceret aliū paraclitum
à patre mittendum apoſtolis, ſi non eſſet & ipſe paraclit⁹.
Deniq̄ agnoſco & in hoc ipſo paraclitum, maximū, agno
ſco paraclitū benigniſſimū qui prope ſit his qui tribula
to ſunt corde. Non deſpero iam: etiam ſi moleſta mihi ui
deatur tribulatio quā patior: etiā ſi puſillanimis ſum: etiā
ſi deſiderio ut trāſferat calix à me. Non deſpero inquam:
dūmodo audiā ipſe. Verūtñ non ſicut ego uolo: ſed ſicut
tu. Didici etiā ex hoc ipſo non ad carnalem ſiue caducam
recurrere cōſolationē: ſed ad angelicā: ſed ad ſpūalem: ſed
ad cæleſtem. Ita plane dūmō non murmurē: id enim pœni
tus ſepararet à te ſi nō citius reſipiſcerem, non renuo etiā
ſi opus habeo cōſolari. Quid eīm? Agnoſco uocem meam
in ſaluatore, & de ſalute deſperē? Plane in patientia mea
poſſidebo animā meā. Veruntñ proficere uolo ſi poſſum:
nec ſtatim acepta ſalute eſſe contentus. Qui timet deum Sap.15.
(ait ſapiens) faciet bona, ſed parum eſt. Scriptum eſt eīm.
Declina à malo & fac bonū: inquire pacē & pſequere eā. ps.36.
Noli eſſe ſalute contentus, quære pacem, ne tibi ſit in peri
culo etiam ſalus ipſa. Audi ergo angelum nato eo qui fa
ctus eſt pax noſtra exultantem atque canentem. Pax in ter Lucæ.2.
ra hoībus bonæ uolūtatis. Quæ autem bona niſi ordina
ta uoluntas? Quæ nam eſt illa inquis? Profecto quæ rōni
cōſentanea eſt dicēti. Quia non ſunt condignæ paſſiones Roma.8.
huius tēporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in no
bis. Hoc ſi iam ſentire cœpiſti haud dubium quin libēter ps.118.
feras crucem dñi, & dicas: Paratus ſum & non ſum turba
tus ut cuſtodiam mandata tua. Attamen ſi uis perfectus
eſſe: unum adhuc tibi eſt neceſſarium. Quid illud inquis?
Profecto gaudium in ſpūſancto. Siquidē & is qui timore
coercetur & patiens eſt, & qui ratione ſpei ducitur & be
niuolus eſt, niſi etiam fuerit feruens ſpiritu facile labi pōt.
Porrò quæ per ſpm̄ diffunditur charitas & patiens & be
nigna eſt, & quod eſt amplius nunquā excidit. In primo
denique mandato: qd parentibus noſtris datum eſt ſi dili
genter conſideres, & Eua patiens & adā beniuolus fuiſſe
uidentur. Quia tamē uterque excidit, liqt q ſtabilis non erat
ille uel illa gradu. C Vidit mulier lignū (ait ſcriptura)
quod

Gen̄.3. quod eſſe pulchrũ uiſu:& ad ueſcendũ ſuaue. Non tibi ui
detur uix cõtinere manũ? Sic & ubi à ſerpente interroga
ta eſt:uide ſi nõ manifeſte ſonãt uerba eius:moleſtũ ei fuiſ
ſe mandatũ.Ex oi,inquit, ligno paradiſi comedemus: de
ligno autem ſcientiæ boni & mali dixit nobis ne comeda
mus.Non dicit ſic eſt uoluntas creatoris:quare ſic:ipſe no
uit,nobis ſufficit obedire,quia uita noſtra in uoluntate
eius.Itaq; facile ſeducta eſt mulier,& promiſſioni credere
& acquieſcere perſuaſioni.Vir aũt nõ ſeduct⁹ eſt:ſed ſub
uerſus mulieris amore.Optaret eñ ſemp ſeruare manda
tum qđ ſibi utile nouerat:ſi non mulier ei aliud ſuaderet.
Nec aliquã in ſeruãdo mandato uiſus eſt pati difficultatẽ:
ſed q̃ bona uolũtas erat,nõ habuit fortitudinẽ: qa nõ ha
buit feruorem. Fortis quippe eſt ut mors nõ patiẽtia aut
Cañ.8. ſpes ſed dilectio.Non timor aut ratio:ſed ſpiritus fortitu
dinis eſt.Dicit patientia,ſic oportet fieri quia timore ur
getur.Dicit uolũtas bona,ſic expedit & ſic agendum eſt:
quia ſpei attrahitur ratione. Charitas uerò quæ inflam
matur à ſpiritu,neq; ſic oportet dicit neq; ſic expedit ſed
ſic uolo,inquit,ſic cupio,ſic deſidero uehementer. Vide
tis quanta ſublimitas,uidetis quanta ſecuritas, quantaq;
ſuauitas charitatis? Felix anima quæ ad hunc charitatis
peruenerit ſtatum nec ſanè deſperandum nobis, quando
quidem eius q ad hunc peruenit gradum ob hoc maxime
memoria celebratur,ut ipſius & inuocemus auxilium &
prouocemur exemplo.Plus dico & ex nobis nonnullos
uidere mihi uideor in hoc gradu.Si dicis beatũ Andreã
apoſtolum eſſe:nec poſſe te qui puſillus es eius ſequi ueſti
gia,pudeat uel eos qui tecum ſunt non imitari, Nemo re
pente fit ſummus:aſcendendo non uolando apprehendit
ſummitas ſcalæ,Aſcẽdamus igiť uelut duobus qbuſdã pe
dib⁹:meditatiõe & orõne.Meditatio ſiquidẽ docet qđ de
ſit:orõ ne deſit,obtinet.Illa uiã oñdit,iſta deducit. Medi
tatiõe deniq; agnoſcimus imminẽtia nobis pericula,ora
tione euadimus:præſtante dño nr̃o ieſu chriſto:

Vnde ſupra. *Sermo ſecundus.*

BEati Andreæ apoſtoli ſolennitas hodie celebra
tur:quam ſi pia ſolicitudine perſcrutemur, mul
ta inuenimus in ea que ædificent animas no
ſtras,In ipſo ſiquidem conuerſionis ſuæ initio
magnum nobis perfectæ obedientiæ præſtat exemplum.
Quod quidem chriſtianis omnibus neceſſariũ: uobis ta
men eſt carius ampleсtendum:qui nimirum ſpecialiter ex
ipſa pfeſſione ur̃a,tenemur obedientiæ debitores.Sapiẽs
nũmularius eſt imo ipſa ſapia: cui neceſſe habemus red
dere hũc obediẽtiæ nũmũ nec ſuſcipiet eũ niſi & integer
inueniať,& ſine aliqua falſitate.Nam ſi diſcutimus ſi diju
dicamus & in hoc quidem præcepto obedimus,ſed non
in illo fractus eſt nũmus,non ſuſcipiet eum xp̃s, à quo ni
mirum tenemur nummi integri debitores. B Omnes
eñ obedientiã ſimpliciter,& ſine ulla exceptione promiſi
mus.Q; ſi qs obediat qdem ſed ſimulatorie & ad oculum
murmuret aut in abſcondito,falſus eſt nũmus eius : plum
bum habet nõ argẽtũ:& iniqtas ſedet ſup talentum plum
bi.Doloſe agit ſed in cõſpectu dei,qm̃ deus nõ irridetur.
Mat.4. Vis audire perfectæ obedientiæ formam. Vidit dñs (ait
euãgeliſta) petrũ & Andream mittentes rhete in mare:&
ait illis.Venite poſt me faciam uos fieri piſcatores homi
num.Faciã,inquit,de piſcatoribus piſcatores:imo prædi
catores.At illi cõtinuo nihil dijudicantes aut hæſitantes
non ſoliciti unde uiuerent nõ cõſiderantes quonã mõ ru
des hoĩes & ſine lr̃is prædicatores fieri poſſent:nihil deni
q; interrogantes,ſine oĩ mora relictis rhetibus & naui ſe
cuti ſunt eum. Agnoſcite fratres qm̃ propter uos ſcripta
ſunt hæc,propter uos ſingulis annis in eccleſia recitãtur
ut diſcentes ueræ obedientiæ formã,caſtigetis corda ur̃a
in obediẽtia charitatis.Hæc nimirum eſt q ſola commen
dat obediẽtiæ nũmũ,hoc illius argentũ eſt probatũ atq;
purgatũ.Sola eſt charitas q̃ obedientiam gratam facit &
2.Cor.9. acceptabilem deo.Hilarẽ quippe datorem diligit de⁹: Et
1.Cori.13. item.Si tradidero,inqt,corpus meum ita ut ardeam,chari
tatẽ autẽ non habeam nihil mihi prodeſt:uultis ut de ip
ſa quoq; beati huius apli paſſione quã nimirũ hodie cele
bramus loquamur aliqd ad laudẽ xp̃i & ædificationẽ no
ſtram? Audiſtis certè cum perueniſſet beatus Andreas ad
locũ ubi crux parata erat,quõ cõfortatus ſit in dño & per
ſpm̃ quem unà cum cæteris apoſtolis in igneis linguis ac
ceperat uerba uerè ignea loqueretur. Videns ergo para
tam eminus crucẽ nequaquã (ut exigere uidetur) morta
lis infirmitas facies eius expalluit,nequaquã ſanguis eius
gelatus eſt,non ſtetere comæ,aut uox faucibus hæſit,non
cõtremuit corpus nec mẽs turbata eſt, non receſſit ut aſ
ſolet intellectus. Ex abundatia cordis os locutum eſt, &
charitas quæ feruebat in corde quaſi ſcintillas quaſdam
ardentiſſimas emittebat in uoce.Quid enim beatus An
dreas cum ſibi paratam ut dixi crucẽ eminus cerneret lo
quebatur.O crux,inquit,diu deſiderata & iam concupi
ſcẽti aĩo pparata:ſecurus & gaudens uenio ad te:ita ut &
tu exultãs ſuſcipias me diſcipulũ eius qui pependit in te:
qa amator tu⁹ ſemp fui & deſideraui amplecti te. Obſecro
fratres:hõ eſt q loquiť hæc,an non eſt hõ ſed angelus: aut
noua aliqua creatura.Hõ planè ſimilis nobis paſſibilis nã
paſſibilem eum paſſio ipſa teſtať:qua appropiquãte tã læ
tabundus exultat.Vñ ergo in hoĩe noua hæc exultatio &
lætitia hactenus inaudita? Vnde in tanta fragilitate,tanta
conſtantia? Vnde in hoĩe,tã ſpũalis mens:tã feruẽs chari
tas,animus tam robuſtus? Abſit ut à ſeipſo tantã ei creda
mus ineſſe uirtutem.Donum perfectũ eſt deſcendẽs à pr̃e
luminum,ab eo utiq; q facit mirabilia magna ſolus.Planè
ſpũs erat dilectiſſimi quia adiuuabat infirmitatem eius p
quẽ diffundebať in corde ipſius fortis charitas ut mors,
imo & fortior morte.Cuius õ ſi & nos pticipes inuenia
mur.Ecce eñ moleſt⁹ eſt nobis pniæ labor corporis affli
ctio grauis,abſtinẽtia onerosa,i uigilijs dormitat aĩa nr̃a
præ tædio,nõ ob aliud ſanè quàm ppter inopiã ſpũs. Ip
ſe eñ ſi adeſſet adiuuaret ſine dubio infirmitatẽ noſtrã &
ſicut btõ andreæ crucẽ & mortẽ ipſam:ſic nobis quoq; la
borẽ & pniam noſtrã faceret nõ ſolum non moleſtã ſed ẽt
deſiderabilem atq; oĩno delectabilẽ eſſe:Spũs enim meus
(ait dñs) ſuper mel dulcis,ita ut ne ipa quidem dulcedini Eccl.24.
eius præualere queat amariſſima licet mortis amaritudo.
Quid non tẽperabit illa dulcedo,q̃ mortẽ quoq; facit eſſe
dulciſſimam? Quæ reſiſtere poſſit aſperitas unctioni illi,q̃
mortẽ q; facit ſuauiſſimã? Cum dederit (ait) dilectis ſuis
ſomnũ,ecce hæreditas dñi.Quã moleſtiã nõ expellit gau
diũ illud,qđ mortẽ quoq; ipa facit eſſe lætiſſimã? Quæra ps.36.
mus hũc ſpm̃ fratres,tota ſolicitudine operã dem⁹:ut me
reamur habere hunc ſpm̃,imo ut quẽ iam habemus abun
dantius habeamus.Quicunq; eñ ſpm̃ xp̃i non habet: hic
non eſt eius.Nos autẽ non accepimus ſpm̃ huius mundi:
ſed ſpm̃ q ex deo eſt:ut ſciamus quæ à deo donata ſunt no
bis.Teſtimoniũ pñtiæ eius p̃bent opa ipſa ſalutis & uitæ
q̃ nullatenus agere poſſemus niſi ſpũs q uiuificat: ſpũs ſal
uatoris adeſſet. Quæram⁹ igitur ut dona ſua multiplicet
de⁹ in uobis,& ſpm̃ ſuum augeat qui iam primitias dedit.
Nullũ eñ oĩno pſentiæ eius certius teſtimoniũ eſt, quàm
deſideriũ grãæ ãplioris,qm̃ ipſe dicit. Qui edũt me adhuc
eſuriẽt:& q bibũt me adhuc ſitiẽt.Sed fortaſſe multoꝝ no
bis cõſciẽtiæ iã rñdẽt.Deſideram⁹ qdẽ hũc ſpm̃ qui ſic ad Eccle.24
iuuet infirmitatẽ noſtrã ſed inuenire nõ poſſumus.Et ego
dico:ppterea nõ inuenitis,qa uõ q̃ritis: ppterea non acci
pitis qa nõ petitis.Petitis & nõ accipitis:eo q negligẽter
petatis.Nihil eñ aliud expectat:nihil aliud q̃rit deus niſi
ut ſedule & cũ deſiderio reqrať.Deniq; qñ negabit peten
tibus:q etiã nõ petẽtes puocat & hortať ut petãt? Si uos,
inqt,cũ ſitis mali noſtis bona data dare filijs ur̃is:quanto Matth.7.
magis pr̃ ueſter de cælo dabit ſpm̃ bonũ petẽtib⁹ ſe? Peti
te ergo chariſſimi:petite ſine intermiſſione:petite ſine hæ
ſitatione:in oĩbus opibus ur̃is dulciſſimi ſemp hui⁹ ac ſua
uiſſimi ſpũs pñtiam & auxiliũ inuocate.Et nos eñ fratres
cũ btõ andrea neceſſe habemus tollere crucẽ noſtrã, imo
cũ eo quem & ipſe ſecutus eſt dño ſaluatore.Inde enim ſic

lætabaẽ:inde ſic exultabat ꝙ non ſolũ pro eo ſed etiã cum
eo mori uidereẽ,& cõplantari ſimilitudini mortis eius,ut
cõpatiẽs etiã conregnaret. Cũ quo ut ſimul crucifigamur
Lucæ. 9. & nos:attẽtiꝰ auribus cordis audiamꝰ uocẽ dicẽtis. Qui
uult uenire poſt me abneget ſemetipſũ:& tollat crucẽ ſuã
& ſequaẽ me. Ac ſi dicat. Qui me deſiderat ſe deſpiciat:q
uult facere uoluntatẽ meã,diſcat frangere ſuam. Sed conti
nuo bella inſurgunt:armãtur ꝓtinus aduerſum nos inimi
ci. Et nos armemur contra,imitemur arma regis noſtri:ut
tollamus & nos crucẽ noſtrã:i qua de inimicis oĩbus triũ
phemus. Audi eñ qd pſalmiſta ꝓmiſerit imo ſpũſſctũs per
Pſ. 90. os eiꝰ. D Scuto,inqt,circũdabit te ueritas eiꝰ:haud du
biũ quin altiſſimi. De eo ſiqdẽ loquebaẽ ſicut manifeſte in
dicãt ipſiꝰ pſalmi ꝑcedẽtia uerba. Ad qd fratres ſcuto cir-
cundamur:niſi qa nos undiq; bella circũdant: Deniq; qd-
cauſæ ſit ut te ſcuto circundet,attende. Scuto,inqt,circũ-
dabit te ueritas eiꝰ. Ad qd eñ: Nõ timebis,inquit,à timo
re nocturno. A ſagitta uolante in die:à negotio perambu-
lante in tenebris:ab incurſu & dæmonio meridiano. Vi-
des ne quàm neceſſe ſit,ut ſcuto circũdet te ueritas:quem
ſic hoſtiũ tela circumdãt. Ab inferiori eñ parte timor no-
cturnus inſurgit:à ſiniſtris ſagitta uolat in die:à dextris
perambulat negotiũ tenebroſum,& ut nihil ſic uacuum à
ſuperiori pte dæmoniũ meridianũ inſurgit. Nos autẽ mi-
ſeri & miſerabiles uicinis tot ſerpẽtibꝰ,& igneis telis un-
diq; uolãtibus:inſurgẽtibus inimicis:nihilominus perni
cioſa ſecuritate & negligẽtia dormitamꝰ, torpemus ocio
uanitatibus & ſcurrilitatibus indulgemus,tã pigri ad ſpi
ritalia exercitia:ac ſi iã pax ſit & ſecuritas,& non ſit militia
uita hoĩs ſup terrã. Hoc eſt dico nobis chariſſimi qd me
uehemẽtiꝰ terret:qd oĩno timoris acerbiſſimi gladio trãſ
uerberat aĩam meã:ꝙ inter tãta pericula minus timorati
minus exercitati:miñꝰ quàm neceſſe ſit ſoliciti uideamur.
Siquidem unũ e duobus hæc ipſa negligentia noſtra pro
bat:aut oĩno traditos nos hoſtibus & neſcire: aut ſi inter
hæc cõſeruamur:ei q tueẽ nos igratos nimirum inueniri.
Quorũ utrũq; qd ꝑiculi hẽat ſatis manifeſtũ eſt. Propter-
ea obſecro uos dilectiſſimi:ipſa uos excitet hoſtium mali-
tia pugil,& inſtãtia eorũ maligna:qua tam ſeduli tam ſo-
liciti ſunt in noſtrã perditionẽ:nos quoq; ſolicitos faciat
& circumſpectos:ut in timore & tremore noſtrã ipſorũ ſa-
1. Cori. 1. lutẽ operemur. Ecce eñ in cruce ſalꝰ nr̃a:tñ ut ei uiriliter
inhæreamus. Verbũ crucis (ait apl's) pereuntibus quidẽ
ſtultitia:his q ſalui ſiunt.i.nobis uirtus dei eſt. Ipſa eſt ſcu-
tum quo circũdamur ut eius quatuor cornua quadripha
ria hoſtium tela repellant. Sic ergo inferius cornu contra
timorẽ nocturnũ.i.aduerſus puſillanimitatem q̃ de carnis
afflictione ꝓcedit:ut id qd ſub nobis eſt corpus caſtigare
uiriliter ſtudeamꝰ ac ſubiicere ſeruituti. Si qs uerò nobis
in faciem maledicit:ſi qs aperte mala ſuadere conaẽ:in die
uolat ſagitta,& à ſiniſtris eſt:ſiniſtro nihilominus cornu
crucis excipiẽda. Q. ſi adulaẽ ſi quaſi cõſulentis aio uenenũ
propinat fraternæ detractionis & odiũ ſeminare conaẽ:ſi
deniq; iniquum aliquid tanquàm iuſtum perſuadere ten-
tat:à dextris eſt mihi iſte,ſed iudas eſt,oſculo me prodit,
& dextro cornu crucis negotium perãbulans in tenebris
neceſſe eſt propulſari. C Sed ecce dæmoniũ meridianũ
ſupbiæ.ſ.ſpũs q nimirũ in ſplendore maiori uirtutũ acriꝰ
inſurgere ſolet. Hæc autẽ quam ꝑnicioſa ſit:ſæpius uobis
intimare curamus. Initiũ qppe oĩs pcti & cã totius perdi
tionis ſuperbia eſt. Propterea quiſquis es q ſalutẽ tuã opa
ri ſtudes:aduerſus hanc ſup caput tuum cornu crucis hẽre
memẽto:ut nõ eleueris in ſuperbiã:nõ exalteẽ cor tuũ:nõ
ambules in magnis neq; in mirabilibus ſuper te:ſed tela
ea q̃ de ſublimi ueniũt:ſupereminẽs capiti tuo cornu cru-
cis excipiat. Sanè hoc ſolũ ẽ cui ſalutis pariter & regni ti
tulus inſcribit:qa ſolus q ſe humiliat ſaluari & exaltari me
Lucæ. 14. retur. D Iã ut breuiter repetã quatuor hæc cornua ſũt:
cõtinẽtia,patiẽtia,prudẽtia,& hũilitas. Felix aĩa q̃ in hac
cruce gloriat & triũphat:tñ ut ꝑſeueret i ea:& nullis ua-
leat tẽtationibꝰ deiici. Oret igitur qſquis in hac cruce eſt:
oret cũ btõ Andrea dñm & magrm ſuũ:ne patiaẽ eum de
cruce deponi. Quid enim malignus ille non audeat:quid
nõ ꝑſumat impius attẽtare: Quod Egee manibꝰ de diſci-
pulo:hoc iudæorum linguis facere cogitauerat & de ma-
giſtro. In utroq; tñ fera ꝑnia ductus:uictus & confuſus ab
ſceſſit. Vtinã abeat ſimiliter & à nobis:eo uiuente q & in
ſe & in diſcipulo triũphauit. Faciat ipſe ut mereamur &
nos in hac noſtra qualicunq; cruce pœnitẽtiæ:quàm pro
ipſius nomine tulimus fœliciter cõſummari:qui eſt ſuper
omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

In obitu deuoti Humberti monachi. Sermo.

HVmbertus famulus dñi mortuꝰ eſt deuotus fa
mulus,ſeruus fidelis. Ipſi uidiſtis quõ nocte ꝑ-
terita inter manus nr̃as expirauit tanquã unus
ex uermiculis terræ. Per hoc triduũ fatigauit
eũ mors,& demolita eſt intra fauces ſuas:ut ſatiaretur ſan
guine quẽ ſitiuit. Eya fecit quod potuit:occidit carnẽ &
ecce recondita eſt in corde terræ. Separauit à nobis dulcẽ
amicum:prudentem conſiliarium,auxiliatium fortẽ. Nec
mihi nec uobis pepercit inſatiabilis homicida,mihi mi-
nus. Siccine ſeparas amara mors. ô beſtia crudelis:ô ama
ritudo amariſſima:ô fetor & horror filiorũ Adam. Quid
feciſti: Occidiſti,poſſediſti. Sed qd: Carnẽ utiq; ſolã. Aĩæ
eñ nõ habes quid facias. Volat ad creatorẽ ſuũ:quẽ tã ar-
dẽter cõcupierat:tã fortiter ſecuta fuerat oĩbus diebus ui
tæ ſuæ. Sed & ipſum corpus quod uideris habere,auferẽ
à te:cum tu nouiſſima inimica deſtrueris & abſorbeberis
in uictoria. Reddes utiq; reddes aliquando corpus illud
quod ad ſignũ aduẽtus tui tãtis heſterna die ſputis & exe
crationibus ac multiplici ſordium ſqualore repleueras:
lætabunda & laudans:quia hunc tuis laqueis irretiſſes.
Veniet unigenitus patris cum poteſtate magna & maie-
ſtate Humbertum quærere:& illud idẽ cadaueroſum cor-
pus configurare corpori claritatis ſuæ. Tu autem quid:
Profecto quod in hieremia ſcriptum eſt:in nouiſſimo die Hiere. 7.
rum ſtulta remanebis:& hũberto in æternũ uiuente tu in
perpetuum morieris. Euomuit ꝓphetã marina beſtia quẽ Ion. 2.
deglutierat,& tu humbertum reddes:quẽ uideris tuo ua
ſtiſſimo uẽtre concluſiſſe. De cætero fratres,factitiũ uobis
ſermonẽ in omni forma ſctitatis, iſte dei ſeruus exhibuit:
quẽ & longũ fecit & magnũ. Longũ quãtũ ad lõginquita
tẽ uitæ:magnũ quãtũ ad uitæ ſublimitatẽ. Nõ oportet me
amplius aperire os meũ: ſi bñ retinuiſtis ſermonẽ eius: ſi
ueſtris illum cordibꝰ imꝑſſiſtis. Quinquaginta annos &
eò ampliꝰ uixit in ſeruitio illius cui ſeruire regnare eſt:qa
à puerilibꝰ annis locutus eſt in ſanctuario dei. Nobiſcum
triginta annis ab ipſo penè principio mõaſterij huius cõ-
uerſatus eſt:non ſolum ſine querela:ſed & cum gratia cu-
ius ex hoc memoria in benedictione erit nobis:& genera
tioni quæ uẽtura eſt. Sicut aduena & peregrinus ꝑtrãſiit
uiã & uitã iſtam:quantum minus potuit de mundi rebus
accipiẽs:utpote ſciens quia non erat de hoc mundo. Nõ
habebat hic manentem ciuitatem ſicut nec patres ſui:ſed
in anteriora extẽtus ſequebatur ad palmã ſupernæ uoca-
tionis, Nihil habet mũdus qd iure clamet in eo uel de eo:
quia nec mundus ei placuit nec ipſe mundo. Quãtum par
tius potuit de ſubſtantia eius accepit,& minus accepiſſet
ſi non obedientia coegiſſet. Victum & ueſtitum habens
his contentus fuit:non ad ſuperfluitatẽ ſed ad neceſſitatẽ
niſi ꝙ ipſam quoq; neceſſitatẽ ſupfluitatẽ eſſe ſæpius cau-
ſabatur: Ante hos paucos dies,ſi bñ memini,dũ colloque
remur adinuicem dicebat ſe monaſterij huius ꝓbendariũ
eſſe,& nullius tanquã utilitatis hominem paſci in domo
dei. Erat enim uerè mitis & humilis corde:& cum cæteris
floreret uirtutibus:grãm tñ mãſuetudinis ſpecialiter ob-
tinebat. Ideo ſe amabilem & affabilem oĩbus exhibebat:
ſicut erat amabilis ualde. Verũtñ in his oĩbus quàm cir-
cunciſum fuerit os eius & lingua: omnes uos pleniſſime
cognouiſtis:qui tandiu uidiſtis eius conuerſationẽ & ſer
monẽ eius audiſtis Quis unquã ex ore eius ſonum detra-
ctionis,uerbũ ſcurrilitatis,ſermonẽm gloriæ: inuidiæ uo-
cem audiuit:

cem audiuit: Quis cū uel alios iudicātē: uel iudicanti conſentientē aliqñ dephendit: Quis cū loquentē inania audire potuit: imo qs nō ab eo timuit ſi talia fortè loq̄retur audiri: Nimirū ſolicite cuſtodiebat uias ſuas ut non delinq̄ret ī lingua ſua: ſciēs qa q in uerbo nō offendit hic pfect⁹ eſt uir. Lucæ.6. Longè à te hūberte uel illud euāgelicū. Væ uobis q ridedis nūc qa flebitis. Nūquid aliqs ueſtrū eū ridētē & inter multos ridētes inuenit: Serenabat qdē uultū ſuum: aſſidētiū grã: ne fieret onerosus: ſed riſum integrū ſi bene recolitis nō admiſit. Porrò quanti feruoris in ope dei diebus & noctibus fuerit nō ſolū uidiſtis: ſed etiam ammirati eſtis uſq; ad diē mortis ſuæ. Cū eñ ferè iam ad decrepitā puenisset ætatē: p̄ter incōmoda ſenectutis etiã tot & tãtis infirmitatib⁹ quas multi ueſtrū nō ignorant atq; laſſatus atq; quaſſatus erat tñ ut dr̄ animus uictor annorū & cedere neſciēs infirmitati. Deniq; in frigoribus & caloribus p mōtes & ualles aſcēdēs & deſcēdēs iuuenū laborē proſequebaſ: ita ut ammirationi eſſet oibus & ſtupori. Si cum qñq; ppter multitudinē negotiorū: cōſilij gratia retinuiſſem: triſtis pſeuerabat & nubilus donec ueſtro conſortio redderef. Rariſſime unquã ſolennibus uigilijs quas nō raro anticipabat: rariſſime cæteris horis pſallentiū ī choro: inuentus eſt defuiſſe: nec niſi ea neceſſitate ut ex inſtanti reſpōſum mortis habēs infirmitas ſequeref. Porrò in refectorio uix cōibus utens cibis: ſi quid fortè aliud apponeretur: aut nō accipiebat: aut tã moleſte accipiebat: ut ſup hoc uniuerſitatē nr̃am ſæpi⁹ moleſtaret. Decreuerat aquã bibere ſemp: ſi nō totis uirib⁹ reſtitiſſem. Vinū ſi qñq; bibere cogeref: erat uinū colore potius quàm ſapore: adeo illud aquis nimijs obruebat. Vix unquã obediētia cōpellente infirmitoriū introiuit: uix cū intraſſet teneri potuit. Fateōr minus obediens in hac pte: ꝙ auctoritatis ſuæ mole me p̄meret. Laudo eū, in hoc nō laudo: qa ſicut uos ſcitis nō parū in hmōi pſtitit obſtinatus. Credo qa ſi qd triſte ſenſit ppter hoc ſenſit: ꝙ minus nobis conſenſit de neceſſitate corpis ſui. Sed qualis erat in cōſilijs. Purus utiq; & diſcretus: qđ ego tãto melius noui: quãto ſæpi⁹ tetigi pectus eius. Nō ſolus autē noui hoc: nouit & uniuerſitas ur̃a. Quis deniq; multitudine uel magnitudine tentationū pcuſſus: nō audiuit ab ore eius & radicē tētationis & curationis remediū: Ita eñ pcurrebat oēs angelos cōſciētiæ infirmãtis: ut credere poſſet qui cōfitebaſ eum uidiſſe oia: oib⁹ interfuiſſe. Quãtæ autē charitatis erat: Sic ſe induerat uiſcera pietatis ut oēs excuſaret. pro oib⁹ intercederet neſciētib⁹ illis pro quibus loquebaſ: nō pſonarum acceptor ſed neceſſitatum. Erat ergo humilis corde: dulcis ſermone: ſtrenuus opere: feruens charitate: in cōmiſſo fidelis: in cōcilio circūſpectus & prudēs. Cōpoſitus erat ſup oēs hoies quos uiderim in dieb⁹ iſtis: unus & idē perſeuerans oī tēpore & oī hora. Planè in ſemitis dñe ieſu poſuit ueſtigia: nec retraxit pedē donec curſum itineris conſummaret. Ille fuit paup: paup etiã iſte fuit. Vixit ille in laborib⁹: & hic in laborib⁹ multis. Crucifixus eſt ille: & iſte multis & magnis crucibus affixus ſtigmata ieſu tulit in corpore ſuo: adimplēs ea q̄ deerãt paſſionū xp̄i etiã ī carne ſua. Reſurrexit ille: iſte reſurget. Ille aſcēdit in cælum & iſte credif aſcēſurus. Aſcēſur⁹ planè cum rex gloriæ ppter nos deſcendet ſicut prius aſcēderat: ut notã faciat potentiã ſuã: cū nō minoris excellētiæ ſit deſcēdere p aera: quàm p aerem aſcendiſſe. Sic eñ olim angeli p̄dixerūt: qa hic ieſus q aſſumptus eſt à nobis in cælū: ſic ueniet quēadmodū Eccle.11. uidiſtis eū eūtē in cælū. Nec laudaueris hoiem ī uita ſua: dicit ſcriptura: p eo ꝙ nō eſt ſecura laudatio niſi poſt mor-Actu.1. tē. Hoc & ego ī eo ſtudioſe ſeruaui q dūad uiueret ī hmōi nō aperui os meū: ne fortè poſſemus uel ego adulationis notã, uel ille culpã īcurrere uanitatis. Ex hoc ſanè neutrū iam timef nec ego eum uideo: & ille forſitan me nō audit. Sed & ſi audiat nō mouef hoim uerbis: fortius inhærens atq; fœlicius uerbo dei. Nihil pficiet inimicus in eo: & uanitatis ſuggeſtor nō apponet nocere ei. Ecce iã corã te eſt pater dulciſſime fons ille puritatis: quē tanto ardore ani mi ſitiebas: ecce immerſus es in illū diuinæ pietatis abyſſum cui⁹ memoriã abundantiæ ſuauitatis tam deuote eructare ſolebas. Quis eñ tã deuotus p̄dicator pietatis diuinæ: qs humanæ puritatis cōmēdator tã ſtudioſus: qs utriuſq; re tã affectuoſus amator erat: aut cui aliqñ quicq; uerba locutus es: in quibus nō uera puritas reſonaret: in qb⁹ nos ſancta dei pietas audiref: Non ergo ſup te doleo cui deſideriū aiæ tuæ tribuit deus: mihi potius ademptū doleo fidele cōſiliū: auxiliū grande: uirū unanimē: hoiem ſm cor meū. In me hæc oia mala ceciderūt. In me tranſierunt iræ tuæ dñe ieſu, & terrores tui cōturbauerūt me. Elongaſti à me amicū & proximū: & notos meos à miſeria extrahens: me in miſerijs reliquiſti. Abſtuliſti mihi germanos carne: germaniores ſpū: & intus negotijs & in ſecularibus ſm te ſapiētes. Suſtuliſti hinc alios atq; alios, q onus meū portabãt: on⁹ grãde qđ mihi impoſuiſti. Vnus mihi ppe ſolus Humbertus ſupererat tantis neceſſarijs meis: eo ſuauior amicus, quo antiquior, & hūc tuliſti quoniam tuus erat. Ego ego ſol⁹ ad uerbera relinquor: ego morior in ſingulis: & omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me. Vtinam quem flagellas occidas ſemel: & non miſerum hominem tot & tantis mortibus ſerues. Veruntamen non contradico ſermonib⁹ ſancti: ſed qui cœpit ipſe me cōterat: & hæc mihi conſolatio ſit ut affligens dolore non parcat. Ego in flagella paratus ſum ſi fortè pius pater in beneficia flagella commutet unde & uerba non murmure plena ſunt ſed dolore. Nō ploro Humbertum: neq; enim illi plorandus eſt: qui uocatus eſt ad menſam diuitis. Sed ſuper me & ſuper uos ploro: ſuper domum iſtam: ſuper cæteros fratres noſtros: qui omnes ab eius ore conſilium expectabant: ſic & ſaluator crucem ſuam tanquàm latro ſuum laqueū portans: cum mulieres quæ cum à galilæa ſecutæ fuerant ſuper ſe lamentantes reſpiceret: conuerſus ad eas dixit. Filiæ Lucæ.23. hieruſalem nolite flere ſuper me: ſed ſuper uoſipſas flete & ſuper filios ueſtros. Etenim ea quæ de me ſunt finem habent: Quæ uidetis mihi præparari temporalia ſunt: quæ non uideris æterna. Si temporalia ſunt: tranſitoria ſunt: ſi tranſitoria ſunt, & mortalia ſunt: & tranſeundi uel moriendi argumentum: hoc ſolum eſt quia uideri poſſunt. Temporalia fuerunt quæ in humberti morte conſpeximus ſed iam obtinet gaudium & lætitiam in perpetuas æternitates. Non eſt ergo lugēdus nobis cui nec luctus nec dolor eſt. Sed nec pro nobis quibus ille ſublatus eſt murmurandum: magis gratias agamus ꝙ tãdiu conceſſus eſt nobis. Siquidem (ut ego arbitror) decēnium iam decurſum eſt ꝙ non uixit niſi nobis & pro nobis: atq; hic timor meus, ne ideò tranſlatus ſit: quia non eramus iam digni conſortio illius. Qui ſcit tamen ſi idcirco ſublatus fuerit: ut nos ſuis interceſſionibus protegat apud patrem: Vtinam ita ſit. Si enim tantæ charitatis erat dum eſſet uobiſcū ut omnia quæ ad corpoream neceſſitatem ſpectant libētius mihi quàm ſibi cederet: quantomagis nunc cum illi ſummæ charitati (quæ deus eſt) inhæret: maiorē habet in me gratiam & charitatem: Sed forſitan nunc de me: & de cōuerſatione mea plenius nouit ueritatem: nec compatitur ut ſolebat ſed ut uereor indignatur. Q; ſi etiã propter peccata noſtra abſtulit eum deus: utinam illam ipſe obtineat: ut nobis hoc ip̄m miſericorditer relaxef: ne pœnã ſup pœnã ſuſtineam⁹. De reliquo fratres dico uobis: ſi ſequeremini ueſtigia eius non tã facile in uanis cogitatiōib⁹ & ocioſis ſermōibus: in iocis & ſcurrilitatibus laberemini: qa in his multum perditis, & de uita ueſtra & de tēpore ueſtro. Volat irrauocabile tēpus, & dum creditis uos cauere pœnã iſtam minimã: incurritis ampliorem. Illud eñ ſcitote: qa poſt hãc uitã in purgabilibus locis centupliciter quæ fuerint hic neglecta redduntur uſq; ad nouiſſimū quadrãtē. Scio ego qa durū eſt homini diſſoluto apprehēdere diſciplinã: uerboſo ſilentiū pati: uagari ſolito ſtabilem pmanere: ſed durius & multo durius erit futuras illas moleſtias tolerare. Et homo iſte qui hic ſepult⁹ eſt multa in principio ſicut ipſe cognoui ſuper huiuſmodi tentamenta ſu-

ſtinuit:ſed cũ multo luctamine pugnauit & uicit. Et ſicut
tunc ei durum erat pugnam in tentationibus ſuſtinere:ſic
ei modo durius eſſet ad illas ineptias reuolure;quia bona
cõſuetudo puenerat in naturã.Exercete uos in doctrina
iſta,& attẽdite formã illã quã uidiſtis in eo,& audiſtis ut
ad eũ pueniatis ad quẽ ipſe puenit:q eſt bñdictus in ſcła.

In dedicatione eccleſiæ. Sermo primus. B

FEſtiuitas hodierna:fratres tanto nobis debet
eſſe deuotior quãto familiarior eſt. Nã cæteras
quidẽ ſanctorũ ſolẽnitates cũ eccleſijs alijs ha-
bemus cõmunes:hæc uerò ſic nobis eſt ꝓpria:
ut neceſſe ſit uel à nobis eam,uel à nemine celebrari. No-
ſtra eſt:quia de ecclia nr̃a,magis aũt nr̃a:qa de nobiſipſis.
Miramini forſitan & erubeſcitis celebrari feſta de nobis,
ſed nolite fieri ſicut equ⁹ & mul⁹,qb⁹ nõ eſt itellect⁹.Quid
eñ lapides iſti potuerũt ſctitatis habere:ut eorũ ſolemnia
celebremus: Habẽt utiq; ſctitatẽ:ſed ꝓpter corpa ur̃a.An
uerò corpa ur̃a ſctã eſſe qs dubitet:q̃ tẽplũ ſcti ſpũs ſunt ut
ſciat unuſquiſq; poſſidere uas ſuum in ſctificatione: Itaq;
ſctẽ ſunt aiæ ꝓpter inhabitãtẽ ſpm̃ dei in uobis. Sctã ſunt
corpa ꝓpter aias:ſancta eſt etiã ꝓpter corpora dom⁹.Ad-
huc certe corruptibili tenebaſ in carne & in corpore pcti
in quo & graue adulterij crimen admiſit:illius aĩa q dice-
Pſ.85. bat:Cuſtodi aiam meam qm̃ ſanctus ſum.Mirabilis planè
deus in ſanctis ſuis nõ modo in cæleſtib⁹:ſed etiã in terre
nis.Vtrobiq; ſctõs habet,& ĩ utriſq; mirabilis eſt:illos ꝗ-
dẽ btificãs:iſtos ſanctificans.An experimẽtũ q̃ritis ei⁹ de
qua loqmur ſctitatis,& ſctõrũ uobis iſtorũ miracula deſi
deratis oſtendi.Multi certè ex uobis à pctis & uitijs in ꝗ-
bus cõputruerũt tanquã iumẽta in ſtercore ſuo exiere ui
riliter:& quotidie impugnãtibus eis potẽter reſiſtũt:iux-
Hebre.11. ta aplm̃ qui de ſanctis loquens utiq;.Conualuerunt,inq̃t,
de infirmitate fortes facti ſunt in bello.Quid mirabili⁹ qm̃
is qui prius uix p biduũ poterat à luxuria,crapula,& co-
meſſationibus & ebrietatibus:à cubilibus & impudicitijs
cæteriſq; ſimilibus & diſſimilibus uitijs cõtinere: nũc ab
eis cõtinet multis annis:tota utiq; uita ſua: Qđ maius mi
raculũ qm̃ tot iuuenes:tot adoleſcẽtes:tot nobiles:uniuer
ſi deniq; quos hic uideo uelut in carcere aperto tenenſ ſi-
ne uinculis:ſolo dei timore cõfixi:ꝙ in tãta pſeuerãt affli-
ctione pniæ ultra uirtutẽ humanã:ſupra naturã:cõtra cõ-
ſuetudinẽ: Ipſi credo uidetis quãta iã poſſemus inuenire
miracula:ſi pſcrutari ſigillatim liceret ſingulorũ exitũ de
ægypto & deſerti uiã:id eſt abrenunciationem ſeculi:in-
troitũ monaſterij:i monaſterio cõuerſationẽ.Quid uerò
ſunt hæc:niſi manifeſta inhabitantis in uobis ſpũſancti
argumenta: Nã habitare in corpore aĩam:probant uita-
les motus corporis:habitare in aia ſpiritum,probat uita
ſpiritalis.Illđ ex uiſu & auditu dignoſcitur:illud ex chari
tate & humilitate cæteriſq; uirtutibus,Veſtra eſt igiſ fra-
tres chariſſimi:ueſtra eſt hodierna feſtiuitas.uos dedicati
Pſ.9. eſtis dño:uos elegit & aſſumpſit in proprios.Tibi,inquit
propheta:derelictus eſt pauper:orphano tu eris adiutor,
Quàm bene cõmutaſtis dilectiſſimi quicquid habere po-
tuiſtis in ſeculo:qm̃ nunc relinquendo ea:proprii eſſe me-
ruiſtis auctoris ſeculi:& cum habere propriam poſſeſſio-
nẽ:q ſine dubio portio & hæreditas eſt ſuorũ.Neq; eñ ſi-
cut dilexerũt filij iniqtatis:beatus populus cui hæc ſunt
tẽporalia.ſ.q̃ pmiſerat promptuaria eructuãtia ex hoc in
illud,oues fœtoſæ & ſimilia,non inquã btũs ppl̃s cui hæc
ſunt:ſed beatus ppl̃s cuius dñs deus eius.Videte ergo ſi
Pſ.143. nõ dignũ ſit:ut feſtũ agam⁹ diẽ quo nos aſſumpſit in pro
prios:& inueſtiuit ſe per miniſteriales & uicarios ſuos ut
Zacha.2. fiat ſicut iam olim ꝓmiſerat:Ego(inquit)eus in medio eo-
rũ ero eorũ deus:nos aũt ppl̃s ei⁹ & oues paſcue ei⁹..Qm̃
eñ domus iſta p manus põtificũ dedicata eſt dño,ꝓpter
nos ſine dubio factũ eſt:nõ ſolũ q p̃ſentes fuimus:ſed & q
cũq; uſq; in finẽ ſeculi dño ſunt in hoc loco militaturi. B
In nobis proinde ſpũaliter impleri neceſſe eſt quæ in pa-
rietibus uiſibiliter præceſſerũt,& ſi uultis ſcire hæc utiq;
ſunt:aſperſio,inſcriptio,inunctio,illuminatio,benedictio.
Hæc utiq; in hac uiſibili domo facere pontifices,hæc &
xp̃s aſſiſtens põtifex futurorũ bonorũ inuiſibiliter quoti
die operaſ in nobis.Primo ſiquidẽ aſpergit nos yſopo ut
mũdemur,lauemur,dealbemur:dicaturq; de nobis.Quæ Cãt.8.
eſt iſta q̃ aſcẽdit dealbata.Lauat,inquam,nos in cõfeſſio-
ne:lauat nos lachrymarum imbre,lauat ſudore pœniten-
tiæ:magis autẽ lauat nos aqua illa præcioſa q̃ de fõte pie-
tatis:id eſt ab eius latere emanauit. Aſpergit nos yſopo:
quæ humilis herba eſt & pectoris purgatiua:aqua ſapien
tiæ ſalutaris quæ eſt timor dñi:initium ſapiẽtiæ & fons ui
tæ,etiã condimentũ ſalis admiſcẽs:ne ſit inſipidus timor
ſine ſpe,ſine deuotione.Non ſolum aũt ſed inſcribit digi-
to dei in quo ejiciebat dæmonia:haud dubiũ quin in ſpũ
ſancto.Inſcribit inquã legẽ ſuam non iam in lapide ſed in
tabulis cordis carnalibus:propheticam implens ꝓmiſſio
nẽ qua ſe pollicitus eſt ablaturũ cor lapideũ,& carneum Ezech.11.
cor eſſe daturũ:id eſt nõ durũ,nõ obſtinatũ,nõ iudaicũ:
ſed piũ,ſed mãſuetũ,ſed tractabile,ſed deuotũ.Btũs quem
tu erudieris dñe,& de lege tua docueris eũ.Beati inquã q
docti & memores ſunt mandatorum eius:ſed ad faciendũ
ea:Alioquin ſcienti bonum & non facienti pctũ eſt illi,&
ſeruus ſciẽs uolũtatẽ dñi ſui & non faciens:plagis uapula Matth.13.
bit multis.Vnde neceſſe eſt ut unctio ſpiritalis gratiæ ad
iuuet infirmitatem noſtram:obſeruantiarum & multimo-
dæ pœnitẽtiæ cruces deuotiõis ſuæ gratia liniẽs:qa nec ſi
ne cruce ſequi chriſtum:& ſine unctione,crucis aſperitatẽ
ferre quis poſſet: Hinc eſt ꝙ multi abominantur & fugiũt
pœnitentium:crucem quidem uidẽtes:ſed nõ etiã unctio
nem. C Vos qui experti eſtis ecce ſcitis quia uerè crux
noſtra inuncta eſt,& per gratiam ſpũs adiuuantis ſuauis
& delectabilis eſt pnia noſtra & ut ita dicã amaritudo nr̃a
dulciſſima.At poſt quàm unctio grãe hui⁹ p̃ceſſerit:iam lu
cernã ſuã xp̃s nõ ponit ſub modio ſed ſup candelabrũ:qa
tp̃s eſt ut luceat lux noſtra corã hoĩbus:& uideãt opa nr̃a
bona & glorificent patrem noſtrum qui in cælis eſt.Iam
uerò benedictionẽ quidem expectemus in fine:qm̃ aperiet
manum ſuam & implebit omne animal benedictione.Nã
in quatuor premiſſis merita conſtant:benedictione ſunt
præmia.In benedictione tota complebitur gratia ſanctifi
cationis:qm̃ iam in domum tranſibimus non manufactam
æternam in cælis:ipſa eſt q̃ conſtruitur uiuis ex lapidib⁹:
angelis ſcilicet & hoĩbus:Simul enim ædificatio & dedi-
catio ipſa complebitur.Diſiuncta nimirũ ligna & lapides
domum non faciunt:nec in eis habitare quis poteſt.Sola
uerò coniunctio domum facit:ſic cæleſtium ſpirituum per
fecta unitas:ſine ulla ſibi diuiſione cõnexa integrã & con-
gruam deo reddit habitationem quam ineffabiliter bea-
tificat inhabitans gloria maieſtatis.Quis enim ſic ſciret
uniuerſa regum conſilia:aut quis eorum omnia dicta uel
facta ſic noſſet:quomodo palatij ligna & lapides ſi non
deeſſet illis intelligentiæ ſenſus: Itaq; cæleſtis illius curiæ
lapides uiui ac rationabiles diuinis interſunt conſilijs:&
trinitatis myſteria norunt audiuntq; uerba ineffabilia q̃
nõ licet homini loqui.Beati q habitãt in domo tua domi-
ne in ſecula ſeculorum laudabũt te.Quando enim plus ui Pſ.83.
dent plus intelligunt,plus agnoſcunt:tanto plus diligũt
tanto magis laudant:tanto amplius ammirantur.Verum
quia cohærere quidem ſibi domum illam & perfecte con-
nexam eſſe iam diximus:ſupereſt ut iuncturam & conne-
xionem ipſam aliquatenus exprimamus.Legim⁹ in eſaia.
Glutino bonũ eſt.Duplici ſibi igitur cohærent lapides il Eſaie.41.
li glutino,cognitiõis plenæ & perfectæ dilectionis.Tãto
ſiquidem maiori ad ſe inuicem dilectione copulãtur:quã-
to ipſi charitati quæ deus eſt:uiciniores aſſiſtunt:ſed nec
ulla ſeparare eos ab inuicem ſuſpitio poteſt ubi nihilomi-
nus quod in altero ſit:alterum latere patitur penetrans
omnia radius ueritatis.Quoniam enim qui adhæret deo
unus ſpiritus eſt cum eo:nihil dubium eſt:quin perfectæ ad 1.Cori.6.
hærẽtes ei beati ſpiritus cum eo pariter & in eo penetrẽt
uniuerſa.Ad hanc domum ſi peruenire deſideras ſic con-
cupiſcat & deficiat anima tua in atria dñi:ſicut prophe-
ta clamat

pſ.26. ta clamat: Vnā petij à dño hanc requirā: ut inhabitē in do
mo dñi oībus diebus uitæ meæ: ipm nilominus imitare
Eſai.131. pphetā qui ſicut iurauit dño uotū uouit deo iacob: ſi in-
troiero in tabernaculū dom⁹ meæ &c. Sed hinc alio ſer-
mone nobis tractandū erit: quod dñs ipſe donauerit.

Item in eadem ſolennitate. *Sermo. II.*

OLim rex glorioſus ppheta dñi Dauid ſctūs: reli
gioſa quadam cogitatione cœpit moueri: indi
gnū iudicās q nullā adhuc dñs ſabaoth domū
habere in terris: ipſe uerò domū inhabitaret re
giæ dignitatis. Hoc ipm fratres nos qq decet cogitare fi-
deliter: & uiriliter effectui mancipare. Nā q licet deo pla-
cuerit cogitatio illa prophetæ: opus tñ reſeruatum eſt Sa
lomoni: illa ratio eſt fortè prolixiore indigens diſputatio
ne. Iam uerò ô aīa tu quidem ſublimi in domo habitas q
à deo tibi fabricata eſt corpus hoc dico: qđ ſic compegit:
qđ ſic captauit: qđ ſic ornauit & ordinauit: ut glorioſe in
eo & delectabiliter habitares. Sed & ipſi corpori domū fe
cit excelſam aptiſſimā & decorem: dico aūt ſenſibilē hunc
& inhabitabilē mūdū. Nónne ergo indignum reputas ut
tibi ipſe fecerit domum: tu uerò ei templū ædificare diſſi-
mules? Adhuc domum quidem habes: ſed certa, eſto quo
niam in breui caſura eſt domus tua: & tu niſi prius proui-
pſ.147. deris aliā: eris pluuiæ uento & frigori exponēda. Heu à fa
cie frigoris eius quis ſuſtiebit? Felix prinde & multum fe
lix aīa quæ dicere poteſt: ſcimus qm̄ ſi terreſtris dom⁹ no-
ſtra huius habitationis diſſoluatur: q ædificationē habe-
mus ex deo domū non manufactam æternā in cælis. Pro-
pterea iam ne dederis ô aīa ſomnum oculis tuis, & palpe-
bris tuis dormitationē: donec inuenias locum dño: taber
naculum deo iacob. Sed quid putamus fratres? Vbi inue-
nitur ædificij locus: aut quis poterit eſſe architectus? Nā
uiſibile iſtud templum utiq pter nos factū eſt ad noſtram
habitationē. Neq enim altiſſimus in manufactis habitat.
Hebre:23 Quod ergo ædificabimus templū ei qui dicit & uerè di-
cit. Cælū & terrā ego impleo? Tribularer ualde & anxia-
rer ſup me ſpūs meus: niſi q audio eum de quodam dicen-
Ioan.14 tem: Quia ego & pater ad eum ueniemus, & manſionem
apud eum faciemus. Ita iam ubi præparanda ſcio ſit do-
mus ei: qm̄ non capit eum niſi imago ſua. Anima capax il-
lius eſt: quæ nimirum ad ei⁹ imaginem eſt creata. Propter
quod iam feſtina: adorna thalamū tuum ſion: qm̄ compla-
cuit dño in te & terra tua inhabitabiſ. Exulta ſatis filia ſiō
Lucæ.1. habitabit in te deus tu⁹. Dic cum maria tua. Ecce ancilla
Vbi ſupra dñi: fiat mihi ſm v̄bū tuū. Dic iuxta beatæ Elizabeth uer-
bum. Et unde hoc mihi: ut ueniat maieſtas dñi mei ad me.
Quāta em̄ dei benignitas: quāta dignatio: quanta digni-
tas: quāta gloria aiarum: q dñs uniuerſorū & q nullā ha-
bet indigentiam: templum ſibi fieri iubet in illis. Itaq fra-
tres toto cū deſiderio & digna gratiarum actione ſtudea-
mus ei templū ædificare in nobis: primo quidē ſoliciti, ut
in ſingulis: deinde ut in omnibus ſimul inhabitet: qa nec
ſingulos dedignatur nec uniuerſos. Primo igitur loco ſtu
deat unuſquiſq ne diſſideat ipe à ſemetipſo: qm̄ omne re
gnū in ſeipſum diuiſum deſolabitur: & domus ſupra do-
mum cadet: nec intrabit chriſtus ubi fuerint parietes de-
clinati & maceriæ depulſæ. Nónne enim corporis ſui do-
mum integram, aīa uult habere: & exire illam neceſſe eſt
ſi fuerint à ſe inuicem membra diſperſa? B Videat ergo
& ipa, ſi deſiderat habitare chriſtū per fidem in corde ſuo
id eſt in ſeipſa: ſolicite caueat ne à ſe inuicē membra eius
diſſideant: id eſt ratio, uoluntas, atq memoria. Sit ergo ſi-
ne errore ratio ut bene congruat uoluntati. Talem enim
uoluntas amat. Sic & uoluntas ſine iniquitate: qm̄ ratio
talē approbat. Alioquin ſi ſeſe iudicat aīa propter uolū-
tatis prauitatem in eo quod per rationem probat: bellum
inteſtinum eſt: & diſcordia periculoſa: qm̄ uolūtatem hu-
iuſmodi ratio ſemper ſuggillat, ſed accuſat, ſed diiudicat
Math.5. ſed cōdemnat. Propter quod dñs ait in euāgelio: Eſto cō-
ſentiēs aduerſario tuo, dum es in uia cum illo ne fortè ad
uerſarius tradat te iudici, & iudex tradat te tortorib⁹ &c

Sit etiam memoria ſine ſorde: ut nullum in ea peccatū ma
neat: qđ non pura confeſſione & dignis fructibus pœni-
tentiæ deleatur. Alioquin conſcientiam in qua peccatum
latet & uoluntas odit & ratio execratur. Bonum proinde
parat habitaculum deo: cuius nec ratio decepta: nec uolū
tas peruerſa: nec memoria fuerit inquinata. Iam uero ſic ſe
habentibus ſingulis etiam oēs nos connecti & congluti-
nari neceſſe eſt, mutua utiq charitate quæ eſt uinculū per
fectionis. Nam cognitio quidem perfecta in hac uita habe
ri non poteſt: forſitan nec oportet. In cæleſti ſiquidem do
mo, cognitio dilectionis eſt nutrimentū: hic uerò eſſe po-
terat detrimētum. Quis em̄ gloriabitur caſtum ſe habere
cor? Propterea facile erat & cōfundi cognitum: & cogno
ſcentem offendi. Ibi iocūda erit cognitio ubi macula iam
non erit. Illa ergo domus connexa firmius eſt tanquàm in
æternum mēſura, hæc tanquā tabernaculum bellatorum
minus ſibi perfecte cohæret. Illa nimirum domus lætitiæ,
iſta militiæ eſt, illa dom⁹ laudis, iſta oratiōis: Hæc, inquā,
eſt urbs fortitudinis noſtræ, illa eſt ciuitas regei noſtræ.
Proinde ſi uictorioſi fuerimus hic illic erimus glorioſi: ha-
bentes loco galeæ diadema, ſceptrum & palmam pro gla-
dio: pro ſcuto clamidem deauratam, pro torace ſtolā iocū
ditatis. Interim ſanè præmi magis quàm perimi uideſ uti-
lius, & ſuſtinere pondus clypei & loricæ, quàm maligni
iaculis igneis uulnerari. A quibus nos ſuperna ſua prote-
ctione cuſtodiat qui eſt benedictus in ſecula. Amen.

Item in eadem ſolennitate. *Sermo. III.* D

DOmus hæc fratres æterni regis eſt oppidum
ſed obſeſſum ab inimicis. Quotquot igitur in
ipſius arma iurati ſumus & eius militiæ dedi-
mus nomina: triplici nobis opus eſſe noueri
mus apparatu ad cuſtodiam caſtri huius: munitione uide Eſai.26.
licet & armis & alimentis. Quæ eſt ergo munitio? Vrbs
fortitudinis noſtræ ſion, ait ppheta: ſaluator ponetur in
ea murus & antemurale. Murus continentia, antemurale
patientia eſt. Bonus continentiæ murus, qui ſic undiq
circundat & circumcingit, ut nec per oculorum feneſtras,
nec per cæteros ſenſus detur ingreſſus morti. Bonum an-
temurale patientiæ quod primos hoſtium ſuſtinet impe-
tus: ut inter plurima tentamenta ſtemus uiriliter & perſe-
ueremus iugiter inconcuſſi. Vnicū quippe remedium eſt
dum continentia quatitur, & quodammodo nutat obij-
cere patientiam, & quantumcunq feruéat ſenſus peccati: Lucæ.21.
negare omnimodo cōſenſum. In patientia ueſtra, inquit,
poſſidebitis animas ueſtras. Ponitur ergo in ciuitate ſal-
uator ipſe murus & antemurale, factus nobis à deo patre
iuſtitia, & prophetæ patiētia ſicut idem ait: Quoniam tu pſ.70.
es patiētia mea dñe. Murus, inquā, ponitur in cōuerſatio
ne: antemurale in paſſione ab oībus carnis & ſeculi præ-
ſentis illecebris abſtinēs, & aduerſa ſuſtinens fortiter uni
uerſa. B Oportet autē & arma parare, ſed arma ſpūalia
potentia deo, non modo ad reſiſtendum ſed ad impugnan Epheſ.6.
dum quoq & expugnandum uiriliter inimicum. Induite
uos armaturam dei, ait apl's &c. Quid enim putamus fra-
tres? Grauis equidem nobis eſt inimici tentatio, ſed lon-
ge grauior illi oratio noſtra. Lædit nos iniquitas ei⁹ atq
uerſutia: ſed multo amplius noſtra eum ſimplicitas & mi-
ſericordia torquet. Humilitatem noſtram nō ſuſtinet: uti-
tur charitate noſtra, manſuetudine & obediētia cruciaſ.
Iam uerò nec fame quidem urgeri poſſumus ut hoſtibus
caſtrum tradere compellamur: qm̄ gratias ago deo nō ue-
nit ſuper nos terribilis illa comminatio prophetæ imo do
mini p pphetam: famis uidelicet & ſitis, nō panis & aquæ
ſed audiendi uerbum dei. Sic enim habemus. Non in ſolo Mat.4.
pane uiuit homo: ſed in omni uerbo qđ pcedit de ore dei Deute.8.
Itaq non nobis alimenta deſunt: qui & ſermones frequē-
ter & frequētius ſacras lectiones audimus, & interdū qq
ſpiritalis deuotionis guſtamus delitias tanquàm ſi catuli
edant de micis quæ cadūt de mēſa dñorū ſuorū: cæleſtes
illos conuiuas dico qui replentur ab ubertate dom⁹ dei.
Habemus etiam panem lachrymarū qui licet minus ſua-

uis optime tn̄ confirmat cor hoīs.Habemus & obedien-
Ioan. 4. tiæ panem de quo loquiſ ad diſcipulos domin⁹.Meus,in-
quiens,cibus eſt ut faciam uoluntatem patris mei.Habe-
mus ſup omnia de cælo panē uiuū:corpus dn̄i ſaluatoris:
in cuius utiq; fortitudine cibi,omnis aduerſæ partis deij-
citur fortitudo.Sic ergo minuta eſt caſtri dominici forti-
tudo:ut nihil iā timere oporteat ſi tātum fideliter & uirili
ter agere uoluerim⁹:ut uidelicet nec ꝓditores nec pauidi
nec deſides inueniamur.Nā proditores quidem ſunt qui
cunq; in hoc dn̄i caſtrum inimicos eius introducere mo-
liuntur:quales ſunt utiq; detractores:deo odibiles:qui di
ſcordias ſeminant:nutriunt ſcandala inter fratres. Sicut
enim in pace factus eſt locus domini:ſic in diſcordia locū
diabolo fieri manifeſtum eſt. Non miremini fratres ſi du-
rius loqui uideor:quia ueritas neminem palpat.Omnino
ꝓditorem ſeſe nouerit ſiqs forte(qđ abſit) uitia qlibet in
hāc domum conatur inducere:& tēplum dei ſpeluncā fa-
cere dæmoniorum.Gratias deo,nō multos hic inuenim⁹
huiuſcemodi.Sed tn̄ dep̄hendimus interdum forte non-
nullos q colloquantur hoſtibus,& paciſcantur fœdus cū
morte:hoc eſt molianſ(qđ in eis eſt)imminuere ordinis
diſciplinam:intepeſcere feruorem:turbare pacem:lædere
charitatem.Verum nos quidem caueamus ab eis quātum
poſſumus ſicut ſcriptum eſt de quibuſdā:ieſus autem non
Ioan. 2. credebat ſe eis.Dico autē uobis quia licet portentur mo-
do ſed portabunt cito graue iudicium:niſi citius emen-
dauerint:ſicut graue damnum moliuntur inferre.Quid
enim frater? Vanitati aut tepiditati:ſeu cuilibet alteri ui-
tio fidem ſeruas operibus,& deo per tonſuram mentiris?
optimum certè caſtrum tuliſti chriſto,ſi inimicis eius tra-
dideris claram uallem. Optimos inde ſingulis annis ,&
precioſos in oculis ſuis redditus accidit:& prædam mul
tam quam hoſtibus eripit in hunc munitionis ſuæ locum
ſolet inducere:& habet fiduciā multā in fortitudine eius.
Ecce eñ quod redemit de manu inimici:& de regionibus
congregauit eos:à ſolis ortu & occaſu:ab aqlone & mari.
Quib⁹ ergo ꝓditorē caſtri hui⁹(poſtquā dep̄hēſus & cō
prehēſus fuerit:neq; eñ latere aut fugere pōt)quibus in-
quā putas exponendū eſſe ſupplicijs? Non utiq; cōi cæte
rorū morte dānabiſ:exquiſitis illū neceſſe eſt interire tor-
mentis.Sed nō mō plus immoror circa iſta:credo melius
deinceps ab hac tā execrabili proditione cauebimus:ſtu-
dentes decætero maiori ſolicitudine nō attrahere ſed re-
pellere uitia quæcūq; illa ſint:ſeu carnalia ſeu etiam ſecula
ria:ne proditorū notā:uel pœnā incurrere mereamur.Se-
cūdo loco etiā illud cauendū:ne quis forte puſillanimita
te deiect⁹ fugiat à munitione:ibi trepidās timore ubi nō
eſt timor:ubi uerò ſummū periculū:inſana temeritate ſe-
curus.Hoſtilibus eñ manibus:hoſtilibus gladijs ſe expo
nit:quicūq; eſt ille q fugit ac ſi ignoret qm̄ hoſtes illi oīno
carent miā:crudeles quidē in alienos:ſed ultro crudelio-
res in ſuos,qppe crudeliſſimi in ſeipſos.Iam uerò tertium
q̄q; periculū breuiter dico qa hora præterijt:dum ueſtræ
ut dignū eſt ſalutis plurimū cupidus:diuerſis morū infir-
mitatib⁹ remedia diuerſa cōquiro.Quid ꝓdeſt ſi nec pro
dere caſtrū nec relinquere uelis:ſed ſegnis & deſidioſus in
eo permaneas? Toto ꝓinde aīo tota uirtute dilectiſſimi
cōmiſſum nobis caſtrū dn̄i & regis noſtri manutenere la-
boremus:ſoliciti cōtra oēs inimici uerſutias & aduerſus
oīa eius machinamēta parati:ſicut ſcriptū eſt:reſiſtite dia-
bolo & fugiet à nobis.At qm̄ ſcimus a quo dictū ſit: Niſi
p̄s.126. dn̄s cuſtodierit ciuitatē: fruſtra uigilat q cuſtodit eā:hu-
milienur ſub potenti manu altiſſimi:nos & domū iſtā to-
ta deuotione eius miæ cōmittentes;ut ipſe nos cuſtodiat
ab oībus inſidijs inimicorū omniū,ad laudem & gloriam
noīs ſui:quod eſt benedictum in ſecula. Amen.

Vnde ſupra de triplici manſione. Sermo.IIII.

VOtiuis laudibus celebramus hanc diē, & feſti-
uis eam gaudijs honoramus. Q, ſi nec religio-
ſis cōpetit:nec ſapiētes decet ignorare qd uene
rentur:aut celebrare qđ neſciant querendū no
bis eſt in cuius id agiſ:uel in quorum cōmemoratione ſan
ctorum.Nec uerò id mihi ex me arbitror præſumendum,
prior loquatur alter cuius teſtimonium maius ſit & credi
bilius uideatur.Miramini fortè cur iſta præloquimur: cū
ueſtris ſeſe obtutibus eccleſia præſens manifeſtius inge-
rat:cuius anniuerſaria dedicatio celebratur. Quid enim
parietes eius ſanctos dicere uereatur:quos man⁹ ſacratæ
pōtificū tātis ſctificauere myſterijs? Ex tūc quoq; & dein-
ceps ſanctarū inibi lectionū reſultare frequentia: ſanctarū
orationū deuota murmurare ſuſurria:ſanctarum reliquia
rum honorari beata præſentia:ſctōrū ſpirituum indefeſſa
noſcitur cuſtodia uigilare. Dicas forſitan:cætera quidem
euidentia ſunt:ſed quis euangelicas ſeſe uidiſſe excubias
gloriatur.Et ſi tu fortè non uides:eſt tn̄ qui uidet ipſe qui
mittit.Quis ille? Nimirū qui loquitur per ꝓphetam.Sup
Eſai. 62. muros tuos hierlm conſtitui cuſtodes.Eſt quidem ſurſum
hieruſalem quæ eſt libera mater noſtra:ſed minime credi-
derim ſuper muros conſtitutos eſſe cuſtodes:in cuius lau
p̄s. 147. dibus propheta decātat:qui poſuit fines tuos pacem.Tu-
uerò ſi id parū iudicas:perge audire quod ſequitur in te
ſtimonio præcedenti. Tota die,inquit,& tota nocte non
tacebunt.Siquidem aduertere eſt:uel ex hoc:non hanc eſſe
Apoc. 21. hieruſalem de qua legiſti.Portæ eius non laudentur per
diem:nox enim non erit in ea.Illa ergo hieruſalem nec ui-
ciſſitudines patitur:nec cuſtodibus eget noſtris poti⁹ cu
ſtodes neceſſe eſt & diebus & noctibus deputari. Sup mu
ros tuos hieruſalem conſtitui cuſtodes.Benignus es dn̄e
nec noſtrorum hac fragili protectione murorum pōt eſſe
contentus ſed ipſis hominum prælatis hominibus ange-
licam quoq; cuſtodiam ſupponis:ut muros defenſent: &
eos q murorū ambitu cōtinenſ.Ita p̄r qm̄ ſic eſt placitum
ante te:ſic neceſſariū nobis.Inſufficiēs eñ eſt miniſtratio
noſtra,niſi & nobiſcū & ꝓ nobis amminiſtratorios ſpūs i
miniſteriū mittas,ut hæreditatē capiamus ſalutis. Quid
eñ ſi nō uidem⁹ obſequiū,cū experiamur auxiliū? Quid
ſi nō meremur aſpectū cū ſentiamus effectū? Diſcimus cer
te uel ex ipſo inuiſibilia uiſibilibus p̄ferēda.Quæ eī uideſ
tp̄alia ſunt:q̄ aūt nō uidētur,æterna. Deniq; inuiſibilib⁹
uiſibiliū cauſa cōſiſtit ut ſm apl'm inuiſibilia dei p ea quæ
facta ſunt:à creatura uiſibili intellecta conſpiciaſ. Sic ni-
mirū iudæos olim de inuiſibili pctōrū indulgētia ſctm̄ dei
blaſphemantes:ſanitatis corporeæ ſigno uiſibili confuta-
Mar. 2. uit.Vt ſciatis qa filius hoīs ptātē habet in terra dimittēdi
pctā:tūc ait paralytico:tolle grabatū tuū & uade i domū
Luca. 2. tuā.Sic & phariſæum illū murmurantem aduerſus medi-
cum qui ſalutem opērabatur,& ſuccenſentem languide q
ſaluabaſ manifeſtis reuicit indicijs obſequia mulieris enu
merās.Errabat ſiquidē q tanquā adhuc peccatricē horre-
bat:q̄ diuinis inhærens ueſtigijs rigabat fletibus: terge-
bat,crinibus:oſculo premebat,ungebat unguēto. Quis
enim crimina iam delet arecenſeat: quis tangenti ſuccen-
ſeat, quis eā peccatricem cenſeat, q̄ dū cōmiſſa deplorat,
odit iniquitatem:dū oſculatur pedes dn̄i diligit iuſtitiam
& rurſum dum tergit crinibus exhibet humilitatē:dū un-
git unguento māſuetudinē præfert.Nūquid poſſibile eſt
regnare pctm̄ in aīo cōtrito & ſpū ingemiſcenti:aut non
Vbi ſupra multa charitas operit multitudinē pctōrū? Dimiſſa ſunt
ei pctā multa:qm̄ dilexit multū.Merito proinde iam non
peccatrix iuxta tuam phariſæe ſententiam:ſancta & diſci-
pula xp̄i uocabitur:à quo etiā didicit in tam breui eſſe mi
tis & humilis corde.Nimirū hoc eſt qđ in ꝓpheta legiſti
ſed forſitan neglexiſti.Verte impios & nō erūt.Sic chariſ
ſimi ſic & antiquus ille accuſator fratrum: ſi in quibus &
uos erubeſcitis præterita pctā uſa uobis improperet:apo
1. Cori. 6. ſtolū audite magnifice conſolantem uos & dicentē. Hæc
quidē fuiſtis ſed abluti eſtis ſed ſctificati eſtis,& illud.Ha-
betis nunc quidē fructū ueſtrū in ſanctificationem: finem
uerò uitā æternam.Et manifeſtius imprimens. Templum
dei,ait,ſanctum eſt qđ eſtis uos.Nimirum ipſe eſt cuius re
uerentiæ primā in huius ſermonis principio reſeruauim⁹
uocē dū qreremus ſctōs, quorū ſctimoniæ cōgratulamur
deuotione

deuotione ſolēni. Licet eñ parietes hos & dici ſanctos &
eſſe faciat cōſecratio epiſcoporū: frequētatio ſcripturarū:
inſtātia orationū: reliq̄e ſanctorū: uiſitatio angelorū: mi-
nime tñ eorū ſctitas ꝓpter ſe credenda eſt honorari: quos
nec propter ſe certū eſt ſanctificari. Quinimo ſctā eſt pro-
pter corpora dom⁹: corpora ꝓpter aīas: aīæ propter ſpm̄
inhabitantē. Neq; hinc dubitet qs cū inuiſibilis eius grē
uiſibile nobis ſignū fiat in bonū. Dico aūt in eo qđ & ipſi
inſtar illius euāgelici paralytici ſurgitis: ꝙ corporeū hoc
grabatū: quo iacebatis languidi: tā facile tollitis ꝙ deniq;
ambulatis in domū ueſtrā. Illā ſane domū de qua lætami-
Pſal. 121. ni dicentes cū propheta: In domum dñi lætantes ibimus.
O ammirabilis domus & dilectis tabernaculis & atriis cō
Pſal. 83. cupiſcibilibus præferēda. Quàm dilecta tabernacula tua
dñe uirtutū cōcupiſcit & deficit aīa mea in atria dñi. Verè
Vbi ſupra. multomagis beati qui habitāt in domo tua dñe: in ſecula
ſeculorū laudabūt te. Siqdem glorioſa dicta ſunt de te: do
mus dei. In tabernaculis enim gemitus eſt pœnitentiæ: in
atriis guſtus lætitiæ: in te ſatietas gloriæ. Hæc quidē inqt
eſt infima domus orationis: media expectationis: tu grā-
rū actiōis & laudis. Felix proinde q hic declinauerit à ma
lo quod eſt culpa: & fecerit bonū: ut illic à malo qđ eſt pœ
na liberet: & in te recipiat bonū. Hic nimirū primitiæ ſpi-
ritus: illic diuitiæ: in te plenitudo: ubi bona illa menſura
conferta & cogitata & ſupereffluēs detur in ſinus ueſtros.
Hic deniq; fiunt ſcti, illic ſecuri, in te beati. Hæ ſiquidem
primitiæ ſpūs: q̄ militātibus interim ꝓrogantur: ſctitas in
cōuerſatione, pietas in intētione, uirtus in colluctatione.
In ſctitate conuerſationis pniæ fructus intellige: & corpo
ralia ōq; diuinorum exercitia mandatorū. At qm̄ hæc niſi
ſimplex fuerit oculus ſimplicia eſſe nō poſſunt: neceſſario
pietas intentionis & puritas cordis exigitur: ne uel hono
ris ambitus uel laudis ſurrepat appetitus: ſed ſolus ille de
ſiderec qui ſolus deſideriū replet: & ad proprii fontis ori-
ginē ōis quā accepimus grā reuertat. Memento tñ ſolam
ex oībus perſeuerātiam coronari: nec eā facile poſſe inter
tot diſcrimina uēdicari: niſi multiplicē obtineas in tā mul
tiplici colluctatiōe uirtutē. Hæc in tabernaculis. Porrò in
atriis q̄ poſt moleſtos cōflictus amœna iocunditate fouen
dos excipiunt exeuntes: iam diuitiæ ſpiritus erogantur:
requies à laboribus, ſecuritas à ſolicitudinibus: pax ab ho
ſtibus. Ipſe enim ammodo iā dicit ſpiritus ut requieſcant
a laboribus ſuis: qui tanto feruore ocium hactenus inter-
dicere: labores indicere conſueuit. Ipſe ſeorſum à curis fa-
ciet: & ab omni ſolicitudine ſequeſtrabit: qui modo con-
ſilia ponit in aīa ſua: & ſolicitam facit erga multa turbari.
Ipſe iam parta uictoria in pace in idipm ſuauiter dormi-
re præſtabit: qui dum adhuc leo rugiēs fremit: & ad uigi-
lias excitat: & accingimur ad pugnam. Verum in his ut ſu
pra tetigimus: liberatio magis à malo quàm boni mune-
ratio eſt: niſi ꝙ dura nos noſtræ neceſſitatis experiētia co-
git abſētiā mali, boni cumulos æſtimare: quēadmodum
conſciētia grauiorū immunitatē criminum plenitudinem
reputat ſanctitatis. Hinc aduertere eſt quàm longe agim⁹
à ſummo bono: qui carere culpa iuſtitiam: carere miſeria
beatitudinē iudicamus. Abſit autem ut talem quis putet
ubertatē dom⁹ illius & torrentē uoluptatis: & ſi qua ſunt
alia q̄ nec oculus uidit nec auris audiuit: nec in cor hoīs
aſcendit: q̄ præparauit deus diligentibus ſe. Nec ergo au-
dire uelis ô homo qđ auris hoīs non audiuit: nec ab hoīe
q̄ras quod humanus nec oculus uidet: nec animus capit.
Ne tñ hinc penitus taceamus: noſtrā hanc patriā à longe
ſalutantes triplicē quādam odorari uidemur: potentiæ .ſ.
& magnificentiæ & gloriæ repromiſſionē. Siquidē homo
erat: & filius captiuitatis huius q dicebat: Introibo in po
Pſal. 70. tentias dñi. Cæterū nos ſcire poſſumus quid ſit infirmita-
te carere tanquā infirmitate circundati: quid uerò ſit uir-
tute indui & potentiā introire: nec modo potentiā: ſed &
multam potentiam: fortè & omnipotentiam interim ſcire
non poſſumus. Clamat etiam teſtis fidelis: quia quos iu-
Roma. 8. ſtificauit: illos & magnificauit. Ad magnificentiam eam
ꝓſertim quā procedere deceat a magnitudine cuius nec ſi
nis nec numerus eſt uti nam noſtræ interim exiguitati li-
ceat expectare: nam æſtimare non licet. Iam uerò ne ipſius
quidem ueri neceſſe eſt aut habere ſuſpectam gloriæ pro-
miſſionē: feliciter tūc & fiducialiter hauries gloriā: à cui⁹
interim appetitu tātis cōminationib⁹ deterreris. Erit eñ
tunc unicuiq; laus à deo ſecura certè & ſempiterna: finis
pariter & diſcriminis expers: & ut ſcriptū eſt. Iocunda de Pſal. 146.
coráq; laudatio. Eya ergo frēs: uiriliter interim in taber-
naculis militemus: ut ſuauiter deinde in atriis requieſca-
mus: ut nouiſſime in domo ſublimiter gloriemur: cū mo-
mentaneū hoc & leue tribulatiōis noſtræ ſupra modū in
ſublime æternū pondus glīæ operabit in nobis cū in dño
laudabimur tota die: in ueritate utiq; non in uanitate.

Item dedicatione eccleſiæ De gemina conſideratione ſui.

Sermo. V.

ETiam hodie fratres ſolennitatē agimus & præ-
clarā. Atq; id quidē facile dixerim: ſed pergitis
q̄rere cuius ſcti: illud fortè iam nō ita. Quoties
eñ apli ſeu martyris uel cōfeſſoris alicuius me-
moria celebratur haud difficile eſt dicere cui⁹: utputa ſcti
petri: ſtephani glīoſi aut .ſ. patris noſtri bñdicti: uel alicu-
ius cæterorū magnorū pricipū magnæ curiæ cæli. Nūc ue-
rò nulli⁹ eorū ſolēnitas agit: agitur tñ nonnulla ſolēnitas.
Nec mō nōnulla: ſed nō parua. Et ſi iā uultis audire: feſtiui
tas eſt domus dñi tēpli dei: ciuitatis regis æterni: ſponſæ
Pſalm. 92. xp̄i. Nemo ſane ambigit ſanctam eſſe ſponſam ſctiſſtórum:
& oī celebritatis honore digniſſimā. An uerò domum dei
ſanctā eſſe quis dubitet: de qua legit: Domū tuā decet ſcti
tudo. Sic & ſanctū eſt tēplū eius mirabile in æquitate: ſed Apoc. 21.
& ciuitatem ſanctā Ioānes ſeſe uidiſſe teſtat. Vidi, inquit,
ſanctā ciuitatē hieruſm nouā deſcēdētem de cælo: à deo pa-
ratam tanquā ſponſam ornatā uiro ſuo. In q̄bus ſane uer-
bis aperire cœpi iam: quod adhuc fateor diſſimulare uo-
lebam. Dico aūt ꝙ in eadē ſponſa q̄ ciuitas: ſed & tēplum
quoq; & domus nihilominus ſit. Neq; id mirū præſertim
cū ſimiliter unus ſit: q ſe ei ſponſum dignat & regē & deū
& patrēfamilias exhibere. Necdū tñ uobis arbitror ſatiſ-
factū: donec euidentius q̄ dom⁹ huius patriſfamilias: qđ
hoc tēplū dei: q̄ ciuitas regis iſtius: q̄nam deniq; hui⁹ glo
rioſi ſponſi ſponſa dici & eſſe meruerit audiatis. At ego ſu
per hoc quidē nō parū uereor loqui qđ ſentiā: ne quē ue-
ſtrū (qđ abſit) aut min⁹ fideliter aut minus humiliter au-
dire cōtingat: ne qs forſitā ab hoc adiutorio aut elat⁹ pre
magnitudine glīæ: aut incredulus excat præ puſillanimi-
tate ſpūs ſui. Opto eñ ſemper uos & fideles & humiles in-
ueniri: qđ utrūq; ſummopere ſit neceſſariū ad ſalutem. So
lis nāq; humilibus ipſe dat gratiam cui etiā ſine fide place
re impoſſibile eſt. Opto igitur & oībus modis cupio ut &
paruulos & magnos: imo ut pl⁹ miremini: & nihil & aliud
quàm grande aliquid ei uos exhibere curetis. Neq; enim
ſine magno aīo bona illa tā magna capere: aut uim facere
poteritis regno cælorū: nō plus quàm idē cælorū regnum
intrare. Niſi cōuerſi fueritis & efficiamini ſicut puuli. Nō Matt. 18.
ſum hō ꝓfundi ſenſ⁹: nō poſſum uobis qđ nō guſtauerim
eructuare. Dicā tñ qd interdū in me ſentiā actitari: ut ſi qs
fortè ſibi utile iudicauerit, imitet. Quia eñ olim ꝓſuaſum Eccle. 30.
eſt mihi ut miſerear aīæ meæ: placiturus exinde deo meo:
frequenter de ea recogito: utinam aūt magis ſemp liceret.
Erat qñ id actitari minime liberat: nēpe quod minus ſi tñ
min⁹ & nō magis minime diligerē eā. Quo eñ amat quis
cuius mortē amat? Qđ ſi ut uerū eſt & indubitabile mors
aīæ iniquitas eſt: abſolutā ꝓinde liquet eſſe ſententiam: ꝙ
iniquitatē q diligit odit aīam ſuam. Oderā ergo eā & odiſ Pſalm. 10.
ſem adhuc: niſi hoc mihi qđcunq; amoris eius initiū is q
prior eam dilexerat cōtuliſſet. Ipſius proinde bñficio nō-
nunquā de ea cogitās: uideor mihi in ea fateor uelut duo
quædā contraria inuenire. Si ipſam ꝑ ut in ſe eſt & ex ſe
iuxta rei ueritatē intueror: nihil de ea ueri⁹ ſentire poſſum:
quàm ad nihilum eſſe redactā. Quid modo neceſſe eſt ſin-
gulas eius miſerias numerare: quam ſit onerata peccatis:

obfuſa tenebris:irretita illecebris:pruriẽs concupiſcẽtiis:
obnoxia paſſionibꝰ:impleta illuſionibꝰ:prona ſemper ad
malum:in uitiũ oĩe procliuis:poſtremo totius cõfuſionis
& ignominiæ impleta. Nimirũ ſi ipſe q̃q; iuſtitiæ nr̃æ oẽs
ad lumẽ ueritatis inſpectæ:uelut pãnus menſtruatæ inue-
niunt:iuſtitiæ deinceps quales reputabunt? Si lumen qđ
in nobis eſt tenebræ ſunt,ipſe tenebræ q̃ntæ erũt? Facile
eſt cuiq; noſtrũ ſi ſua meliꝰ uniuerſa:& ſine diſſimulatione
ueſtiget:& iudicet ſine acceptione perſonæ atteſtari per
oĩa apl̃icæ ueritati:& libere ꝓclamare: q ſe putat aliquid
Gala. 6. eſſe cũ nihil ſit:ipſe ſe ſeducit. Quid eſt hõ ꝗa magnificas
eũ (ait fidelis & deuota cõfeſſio) aut apponis erga eũ cor
tuũ? Quid? Sine dubio uanitati ſimilis factus eſt hõ:ad ni
hilũ redactus eſt hõ:nihil eſt hõ. Quõ tñ penitus nihil eſt:
quẽ magnificat deus? Quõ nihil: erga quẽ appoſitum eſt
cor diuinũ? Reſpiremus fr̃es:& ſi nihil ſumus in cordibus
ur̃is:fortè in corde dei põt aliud latere de nobis. O pater
miarũ:ô pater miſerorũ:quid apponis erga eos cor tuũ?
Scio ſcio:ubi eſt theſaurꝰ tuus:ibi eſt & cor tuũ. Quomõ
ergo nihil ſumus:ſi theſaurus tuus ſumus? Omnes gentes
quaſi nõ ſint ſic ſunt ante te:& tanquã nihilum & inane re
putabũtur. Siquidem ante te:ſed uõ ſic intra te. Sic in iu-
dicio ueritatis tuæ:ſed non ſic in affectu pietatis tuæ: Ni-
mirũ uocas ea q̃ non ſunt:tanquã ea quæ ſunt. Et nõ ſunt
ergo:quia q̃ nõ ſunt uocas,& ſunt ꝗa uocas. Licet eñ nõ
Roma. 3. ſint quãtum ad ſe apud te tñ ſunt:utiq; iuxta apl̃m non ex
operibus iuſtitiæ ſed ex uocãte. Sic nimirũ ſic conſolaris
in tua pietate quem in ueritate tua humiliaſti:ut magnifi-
Pſ. 24. ce dilatetur in tuis:qui merito anguſtiatur in uiſceribus
ſuis. Siquidem uniuerſæ uiæ tuæ mia & ueritas:requiren-
tibus teſtamentum tuum & teſtimonia tua. Teſtamentum
utiq; pietatis & teſtimonia ueritatis. Lege homo in corde
tuo:lege intra teipſum:de teipſo teſtimonia ueritatis etiã
hac communi luce iudicabis te indignum. Lege in corde
dei teſtamẽtum:quod infirmatum eſt in ſanguine mediato
ris & inuenies quàm lõge aliud ſpe poſſidere quàm re tene
Iob. 7. re uideris. Quid eſt,inq̃t,homo ꝗa magnificas eum. Ma-
gnus utiq; ſed in illo:ſiquidẽ magnificatus eſt ab illo. Aut
quomodo non magnus apud illum:cui tam magna cura
1. Pet. 5. eſt de eo? Ipſi enim cura eſt de nobis,ait apoſtolus petrus.
Pſal. 39. Et propheta: Ego aũt mendicus ſum & pauper dominus
ſolicitus eſt mei. Plane artificioſa connexio utriuſq; conſi-
derationis: qua uelut uno momento deſcendens pariter
& aſcendens & ſe pauperẽ & mendicũ:& deũ pro ſe ſolici
tum uidit. Angelicũ eſt iſtud aſcẽdere & deſcẽdere ſimul.
Ioan. 1. Videbitis ait,angelos aſcendentes & deſcendentes ſuper
filiũ hominis. Neq; enim talis aliqua uiciſſitudo in eorum
aſcenſionibus & deſcenſionibus eſt:ſimul & mittuntur in
miniſteriũ propter eos qui hæreditatẽ capiunt ſalutis:&
aſſiſtunt uultui maieſtatis,deo miſericorditer prouidente
ut & nobis ſit conſolatio:& eis tribulatio nulla. Alioquin
quando æquanimiter paterentur ab illo uultu gloriæ in
quem ſemp ꝓſpicere deſiderant:propter nos uel ad modi-
Matt. 18. cũ ſeparari? Deniq; ipſam audi in euangelio ueritatẽ. An-
geli eorũ ait (haud dubiũ quin paruulorum) in cælis ſem
per uidẽt faciẽ patris:ſic uidelicet paruulorũ cuſtodiæ de
Apoc. 21 putati:ut non priuati ullo modo beatitudine ſua. Hinc eſt
ꝙ Ioannes ſanctus ciuitatem hieruſalem deſcendentem ui
dit:ſtantem nõ potuit intueri. Et aduerte ꝙ deſcẽdentem
dixerit nõ cadentẽ. Cecidit eñ quõdã nõ minima pars ci-
uitatis illiꝰ:ſed ea quidẽ minime ſancta:qppe cui grauiſſi-
mus caſus fuit ꝙ totius inimica facta eſt ſanctitatis. Verum
hanc quidem ruinam & terribilem caſum Ioannes uidere
non potuit:quia necdum erat:ſed uidit uerbum quod in
principio erat:uidit principium quod apoſtolis loqueba
Luc. 10. tur: Videbam ſathanam tanquam fulgur cadentem de cæ
lo. Itaq; pars illa quæ cecidit à deo reparanda eſt:cum im-
plebit ruinas & reædificabit muros hieruſalem:non tamẽ
ex his qui ceciderunt. Hæc autem quæ deſcendens appa-
ruit iam parata erat:ſicut ſecutus adiunxit:à deo paratam.
Siquidem ꝙ deſcendunt non cadunt angeli ſancti,diuina
præparatio facit a quo nimirum hæc ipſa eis & uoluntas
præparata eſt & facultas. Vnde non ſolum amminiſtrato-
rios:ſed & miſſos in miniſterium quoq; apoſtolꝰ teſtatur. Hebr. 13.
Quidni mittat angelos:pro quibus & ipſe à patre uoluit
mitti? Quidni pro eis inclinet cælos:pro quibus ipſe q̃q;
cælorũ rex iclinauit ſe ita ut digito in terrã ſcriberet. Do-
mine inclina cælos tuos. Parũ eſt. Et deſcende. Quid ultra.
Vt quibus cõdeſcendit faciat etiã coaſcẽdere ſibi. Cæterũ
ut iam dixi angelicus aſcenſus & deſcenſus caret uiciſſitu
dine:nos autem modo hac:modo illac uerſari neceſſe eſt
ꝙ nec ſupra diutius ſtare liceat:nec expediat infra longiꝰ
demorari. Aſcendunt,ait,ad cælos & deſcendunt uſq; ad
abyſſos:aĩa eorum in malis tabeſcebat. Vt quid hoc? Pro-
pterea ſane eĩa eorũ in malis interim plus tabeſcit quàm
delectetur in bonis:ꝙ hæc in re:illa uerò tãtũ in ſpe uideã
tur haberi. Quis poterit ſaluus eſſe dicunt diſcipuli ſalua- Roma. 11
toris? Et ille. Apud homines hoc impoſſibile eſt: ſed non
apud deum. Hæc tota fiducia noſtra: hæc unica conſola-
tio noſtra:hæc tota ratio ſpei noſtræ. Sed de poſſibilitate
iam certi:de uoluntate quid agimus? Quis ſcit ſi eſt dignꝰ
amore an odio? Quis nouit ſenſum dñi:aut quis conſilia-
rius eius fuit? Hic iam plane fidem nobis ſubuenire neceſ-
ſe eſt:hic oportet ſuccurrere ueritatẽ:ut qđ de nobis latet
in corde patris:nobis per ipſius ſpm̃ reueletur:& ſpũs eiꝰ
teſtificans perſuadeat ſpiritui noſtro ꝙ filij dei ſumus. Per
ſuadeat aũt uocando & iuſtificando gratis per fidẽ:in qui
bus nimirum uelut medius quidam tranſitus eſt ab æter-
na prædeſtinatione ad futuram magnificationẽ. Propter-
ea ſane geminã illam cõſiderationẽ:alteram quidem iudi-
cij & ueritatis:alterã uerò nõ incongrue uocari credimus
fidei & pietatis. Nec mirabere in humanis qualitatibus
tã diſſimilia reperiri ſi ſolerter aduertas:quanta & in ipſa
eius ſubſtantia conueniſſe uidetur diuerſitas naturarum.
Quid enim ſpiritui uitæ ſublimius? Quid uerò hũilius li-
mo terræ? Quã ꝑfecto tam diſcohærẽtiũ in homine:cohæ
rentiũ rerũ:ipſos quoq; ſapiẽtes ſeculi huius arbitror nõ
latuiſſe cum hoiem diffinirent:animal rationale mortale.
Mirabilis ſiquidem copula rationis & mortis:mira ſocie
tas diſcretionis & corruptionis. Sic nimirũ,ſic in moribꝰ,
ſic in affectibus,ſic in ſtudijs hoim non minor:fortè & am-
plior cõtrarietas inuenitur:ut ſi totã prauitatem ſeorſum
intuearis:ac rurſum quicquid boni uidetur ineſſe conſide
res ſingillatim:plenũ cenſeas eſſe miraculo ꝙ tam aduerſa Matt. 16.
cõuenerint. Inde homo nunc quidẽ bariona:nunc uerò
ſathana meret audire. Nolite mirari hoc. Recolite ex euan
gelio cui dictũ ſit (& utrũq; in ueritate: nã utrũq; ab ipſa
ueritate dictũ) prius quidẽ beatus es ſimon bariona:nec
multo poſt:uade retro ſathanas. Vnꝰ ergo utrũq;:& ſi nõ
utrumq; ex uno. Illud eñ ex patre:iſtud ex homine:ipſe ta
men utrumq; erat. Vnde bariona? Quia nõ caro nec ſan-
guis:ſed pater ei qđ locutus eſt reuelauit. Vnde ſathanas?
Quia ſapuit q̃ erãt hoim:nõ q̃ dei. Iã ſi utraq; cõſideratio-
ne diligẽter inſpexerimꝰ nos qd ſumꝰ:imo in una quàm ni
hil:in altera quàm magnificati:quippe pro ꝗbus etiam ſo-
licitudinẽ gerat tanta maieſtas & cor ſuũ appoſuerit erga
nos:puto tẽperata uidet gloriatio nr̃a:ſed forſitan magis
aucta eſt:ſolidata tñ ut nõ in nobis ſed in dño gloriemur:
quibꝰ nimirũ in hoc ſolo reſpirare eſt:ut dicamꝰ. Si decre
uerit ſaluare nos:cõtinuo liberabimur. Ex hoc iã in illa. ſu
periori ſpecula:uel paululũ immorãtes quæramus domũ
dei quæramus templum:quæramus ciuitatem: quæramꝰ
& ſponſam. Neq; enim oblitus ſum:ſed cum metu & reue-
rentia dico nos ſumus. Nos,inquam,ſumus:ſed in corde
dei. Nos ſumus:ſed ipſius dignatiõe:nõ dignitate noſtra.
Nõ uſurpet quod dei eſt:ut nõ apponat homo magnifica
re ſeipſum:alioqn qđ illius erat faciens deus: exaltantẽ ſe
humiliabit. Quod ſi & nos puerili aĩoſitate gratis ſaluari
uolumus:merito nõ ſaluamur. Excludit miſeriæ diſſimu-
latio miſerationem:nec dignatio locum habet:ubi fuerit
ꝓſumptio dignitatis:prouocat uerò cõpaſſionẽ hũilis cõ
feſſio paſſionis. Sane hæc ſola facit ut nos ipſe tanquam
diues

diues paterfamilias alat in fame:& ſub eo panibus abun-
dantes inueniamur perinde domꝰ eius:cui nunquã deeſt
Mat.21. alimonia uitæ.Et memento ꝙ domũ ſuã domũ orõnis eſſe
diffiniat:quia & hoc ꝓphetico ſatis uidet̃ teſtimonio con
uenire:qui ab ipſo nos in orõnibus utiq; cibandos pane
Pſal.79. lachrymarũ:& in lachrymis potũ aſſerit accepturos. Cæ-
terũ iuxta eundem prophetam ſicut ſupra quoq; memini-
Pſal.92. mus:domum iſtam decet ſanctitudo:ut uidelicet pœniten
tiæ lachrymas puritas cõtinentiæ comitetur:& quæ iam
domus eſt,fiat ſubinde etiam templum dei. Sancti eſtote,
1.Cor.9. inquit:quia ſanctus ſum dominus deus ueſter.Et apl's.Ne
ſcitis quia corpora ueſtra templum ſunt ſpũſſancti:& ſpũſ
ſanctus habitat in uobis:Si qs templũ dei uiolauerit:diſ-
perdet eum deus.Nunquid tamen uel ipſa iam ſanctimo-
nia ſufficit? Pax quoq; neceſſaria eſt,apoſtolo teſte q ait.
Hebr.12. Pacem ſectamini cum omnibꝰ & ſanctimoniã:ſine qua ne-
mo uidebit deum.Hæc eſt quæ facit uniꝰ moris habitare
fratres in unũ:nouam utiq; regi noſtro uero pacifico ædi
ficans ciuitatem:q̃ & ipſa hieruſalem nominet̃:quod eſt ui
ſio pacis.Vbi enim ſine fœdere pacis ſine obſeruantia le-
gis ſine diſciplina & regimine acephala multitudo cõgre-
gata fuerit nõ populus ſed turba uocat̃:nõ eſt ciuitas ſed
confuſio babylonem exhibet:de hieruſalem habet nihil.
Sed quẽadmodum fieri poſſe uidebitur: ut rex tantus in
ſponſum tranſeat:ciuitas promoueatur in ſponſam? Sola
hoc poteſt:quæ nihil non poteſt:charitas fortis ut mors.
Quõ non facile iſtam leuet:quæ illum iam inclinauit? Ve-
rum hinc tibi nullatenus conſulenda prior illa quam di-
ximus cõſideratio tui:hic quàm potiſſimum fidei magna-
nimitas exerceatur.Deniq; & ipſe ait. Deſponſaui te mihi
in fide:deſponſaui te in iudicio & iuſtitia: eius non tuam
intellige:deſponſaui te in miſericordia & miſerationibus.
Si non fecit ille qđ ſponſus:ſi non tanquã ſponſus amauit
ſi nõ zelatus eſt tanquã ſponſus:noli acqeſcere ſponſam te
arbitrari.Itaq; fratres mei:ſi ꝑ abũdantẽ refectionẽ magni
patriſfamilias domus eſſe ꝓbamur:ſi templum dei per ſan
ctificationem:ſi ciuitas ſummi regis:per ſocialis uitæ com
munionẽ:ſi ſponſa immortalis ſponſi per dilectionẽ:puto
iam non eſſe quod dicere uerear noſtrã eſſe ſolennitatem.
Luca.15. Nec miremini ꝙ in terris agitur hæc celebritas:ſiquidem
agitur & in cælis.Nẽpe ſi ut ueritas ait:& non põt nõ eſſe
uerũ:ſuper uno peccatore pœnitentiã agẽte gaudiũ eſt in
cælis etiã angelis dei nõ eſt dubiũ multiplex eſſe ſuper tã
multorũ pœnitentia peccatorũ.Adhuc amplius uultis au
dire? Etiam gaudiũ dñi:fortitudo noſtra.Collectemur er-
go angelis dei congaudeamus deo:& in gratiarum actio-
ne preſens ſolemnitas agatur:quia quanto nobis domeſti-
ca:tanto amplius debet eſſe deuota.

Vnde ſupra. Sermo Sextus.

DOmeſtica nobis celebritas dedicatio domꝰ no-
ſtræ:magis aũt domeſtica noſtra ipſorũ dedica
tio.Noſtra ſiquidẽ illa aſperſio:noſtra illa bene-
dictio:noſtra cõſecratio fuit:q̃ per manꝰ ſancto-
rũ celebrata pontificũ:etiã hodie anniuerſario reditu uo
tiuis laudibus ad memoriã reuocat̃. Nunquid de lapidi-
bus cura eſt deo? Nõ parietes dicũt ſed hoĩes:ipſi eñ cura
eſt de nobis.Vnus hõ erat Iacob:& dormiens uidit deſcẽ
Geñ.28. dentes angelos & aſcendentes.Parũ eſt hoc:etiã dñm an-
gelorũ adeſſe teſtatus eſt dicens.Verè dñs eſt in loco iſto
& ego neſciebam.Miraẽ eñ gratiã & dignationis magni-
tudinem expaueſcit.Q; terribilior eſt iſte locus:quàm cui
dẽtius certiusq; dñs eſt in loco iſto:ubi nimirũ nõ modo
duo aut tres ſed tam multi in ipſius cõgregati noĩe perſe-
uerãt.Nemo iã neſciat:nemo ueſtrũ ignoret.Siquidẽ non
accepimus ſpiñ mundi huius:ſed ſpm̃ q ex deo eſt:ut ſcia-
mus q̃ à deo data ſunt nobis.Terribilis plane locus:& di-
gnus omni reuerentia:quẽ fideles uiri inhabitant: quem
angeli ſancti frequentant:quẽ ſua quoq; præſentia dñs ip-
ſe dignat̃. A Quõ eñ tantus patriarcha neſcire potue-
rat:ꝙ non eſſet locus ubi non eſſet deus? Sed forte aliud
eſſe miratus eſt ubi ait. Verè dominus eſt in loco iſto. Ibi
uerè eſt & uerè dominus eſt:ubi in eius nomine angeli ſi-
mul & homines cõgregãtur.Licet eñ in omni loco ſit qui
nullo diuidet̃ loco:ſignanter tñ dicimus:pater noſter q es
in cælis:ꝙ aliter illic & ꝓprio quodãmõ p̃ſentẽ ſe exhibeat:
nõ qdẽ ipſe diuerſus:ſed diuerſa diſtinguẽs.Eſt ergo in oĩ
loco oĩa uniuerſaliter cõtinẽs:oĩaq; diſponens:ſed longe
tñ aliter atq; aliter.Apud hoĩes malos eſt p̃ſtans atq; diſſi
mulãs:apud electos hoĩes operãs & ſeruãs:apud ſuperos
paſcẽs & cubãs:apud inferos arguẽs & dãnans.Facit ſolẽ
ſuũ oriri ſup malos:ſed ubi malorum interim diſſimulatio
eſt:quodãmõ ueritas non eſt.Itaq; ſi dicere licet:apud im-
pios eſt in diſſimulatiõe:apud iuſtos in ueritate:apud an-
gelos in felicitate:apud iferos in feritate ſua. Durũ uobis
ſonat ꝓ feritate dixi:ego uerò & irã uereor & furorẽ.Dñe
ne in furore tuo arguas me &c. Verè inqs dñs eſt in loco
iſto.Vbi eñ pluit ſup iuſtos & iniuſtos:pater eſt:pr̃ miarũ
expectans hoĩes ad pœnitentiã.Vbi dãnat obſtinatos:iu-
dex eſt:& horrendũ incidere in manꝰ dei uiuẽtis.Vbi cu-
bat ſponſus eſt:& beata aĩa quã introduxerit in cubiculũ
ſuũ.Cæterum in loco iſto uerè dñs eſt:ſi tñ ſeruiamus ei in
ſpũ & ueritate.Nõ eñ uerè dñs erat apud eos quibꝰ dice-
bat Quid uocatis me dñe dñe:& nõ facitis q̃ dico? Teſtan Luca.6.
tur ſacræ literæ in paradiſo olim poſitũ primũ adã ut ope
raret & cuſtodiret illud.Sic ſcđs adã in eccleſia ſctõrũ: in
cõgregatiõe ſuorũ:in horto delitiarũ(ſiquidẽ delitiæ ſuæ
eſſe cũ filijs hoĩm)ita inquã & ipſe dñs in loco iſto:ut ope
retur atq; cuſtodiat.Alioquin ſicut niſi qa dominus edifi- Pſal.126.
cauerit domũ inuanum laborauerunt q ædificant eam:ſic
nihilominus niſi ipſe cuſtodierit ciuitatẽ fruſtra uigilat q
cuſtodit eam.Porrò angelos aſcendentes & deſcendentes
eſſe in loco iſto patriarchalis ipſa uiſio manifeſtat. Aſcen-
dentes:ut uideant faciẽ patris:deſcendentes ut prouideãt
nobis.Quid ergo nos:quõ hic eſſe debemus:in quãta re-
uerentia ſtare in loco iſto:ubi deus eſt operans & ſeruans
aſcendentes & deſcendentes? Nimirũ pœnitentes & expe
ctantes eſſe nos cõuenit.Hoc eſt enim obliuiſci quæ retro
ſunt:ignorare:reprobare:recogitare annos illos in amari
tudine aĩæ noſtræ:ac deinceps cogitatione ſimul & auidi-
tate extendere nos in anteriora.Ad hoc uenimus:in hoc
poſiti ſumus.Hæc ſunt q̃ exigunt à nobis:p̃teritorũ pœni
tudo peccatorum:& futurorum expectatio præmiorum.

Præfatio in explanationem pſalmi Qui habitat.

COnſidero labores ueſtros fr̃es non ſine magno
miſeratiõis effectu.Quæro cõſolationẽ quã ex-
hibere poſſim:& corpalis occurrit:ſed ea nõ ꝓ
deſt quicquã:magis & obeſſe plurimũ põt. Si-
quidem modica ſementis detractio non modicum meſſis
eſt detrimentum:& ſi pœnitentia ueſtra minuatur miſera-
tione creduli:paulatim gemmis corona uřa priuat̃. Quid
tamen agimus? Vbi prophetæ farinula? Siquidẽ mors in
olla eſt:& mortificamini tota die in ieiunijs multis:in labo
ribus frequenter:in uigilijs ſupra modum:præter ea quæ
intrinſecus ſunt:contritio cordium:& multitudo tẽtatio
nũ.Mortificamini: ſed ꝓpter eũ q mortuꝰ eſt pro uobis.
Q; ſi abundat tribulatio ueſtra pro eo:abundabit cõſola-
tio ueſtra per eum:ut in eo delectet̃ aĩa quæ in his renuit
conſolari.Apud ipſum namq; ipſa quoq; tribulatio magna
quædam conſolatio poterit inueniri. Nõnne enim certũ
eſt ſupra uires humanas:ultra naturam:contra conſuetu-
dinem eſſe quæ ſuſtinetis? Alius igitur portat iſta:ille ſine
dubio qui ſm apl'm portat oĩa uerbo uirtutis ſuæ.Nõnne
ex hoc iã ſuo ipſius gladio inimicꝰ perimit̃:& magnitudo Hebre.
tribulatiõis de q̃ tẽtare ſolebat:ipſa magis tẽtationes exu-
perat:tanquã certiſſimũ diuinæ p̃ſentiæ argumẽtũ? Quid
eñ timẽdũ nobis ſi adeſt qui portat oĩa: Dñs ꝓtector uitæ
meæ:à quo trepidabo? Nã & ſi ambulauero in medio um-
bræ mortis:nõ timebo mala qñ tu mecũ es. Quid eſt qđ
totã molẽ terræ ſuſtinet? Et uniuerſus orbis cui innitit? Nã
ſi eſt aliqd quod ſuſtineat cætera:ipſum à quo ſuſtinetur?
Non inuenitur niſi uirtutis uerbũ oĩa portãs. Verbo eñ
dñi cæli firmati ſunt:& ſpũ oris eius omnis uirtus eorum. Pſalm.32.

Propterea ut ſit nobis ĩ uerbo dñi cõſolatio:maxime his
diebus quibus(ſicut oĩno dignũ eſt) aliquatenus maior
eſt labor ueſter:nõ erit inutile tractare uobiſcũ aliquid de
ſcripturis ſctis:qđ etiã aliq ur̃m rogauerunt. Viſũ e nobis
eligendus eſt pſalmus ipſe de quo tentationis occaſionem
inimicus aſſumpſit:ut inde confringantur arma maligni:
unde ſibi uſurpare preſumpſit. Propterea nolo nos igno-
rare fratres: qm̃ manifeſte imitatores ſunt inimici: quicũ-
q; de ſcripturis ſctis aliqd nõ ſcte uſurpant:& detinet ue-
ritatẽ dei in mẽdacio:ſicut ſolẽt qñq; nõnulli. Cauete hoc
dilectiſſimi qa prorſus diabolicũ eſt:& de parte eiꝰ ſe eſſe
probant q id faciũt in ſuã ipſorũ perniciem:ſalutaria ſcri-
pta peruertere moliẽtes. Sed non uiõ plus immoror:ſuffi-
cit credo breuiter tetigiſſe. Iã de ip̃o quem elegimus pſal
mo aliqua p̃ſtante dño diſſerere & explanare tentemus.

Explicit præfatio In explanation: m primi uerſus pſalmi Qui habitat. Sermo. I. C

QVi habitat in adiutorio altiſſimi:in protectio-
ne dei cæli cõmorabiſ. Quis ſit diuini inhabita
tor adiutorij:per nõ inhabitantes,illud melius
põt agnoſci. Tria ſiqdem eorũ reperies genera.
Vnũ nõ ſperantium:aliud deſperantiũ:tertiũ fruſtra ſpe-
rantiũ. Neq; enim inhabitat in adiutorio,qui non poſuit
deum adiutorẽ ſuum:ſed confidit in uirtute ſua:& in mul-
titudine diuitiarũ ſuarum. Surdus nãq; ad prophetæ uo-
Eſa. 55. cem dicentis. Quærite dñm dum inueniri poteſt:inuoca-
te eũ dũ prope eſt:& ſola tẽporalia quærẽs:æmulaſ in ma
lignantibus pacẽ peccatorũ uidens:& elongaſ ab adiuto
rio altiſſimi:quod ſibi ad hæc neceſſariũ eſſe non reputat.
Sed quid nobis de his quæ foris ſunt iudicare? Timeo fra
tres ne fortè etiã ſit in nobis qui nõ habiter in adiutorio
altiſſimi:ſed cõfidat in uirtute ſua:& in multitudine diui-
tiarũ ſuarũ. Forte enim feruorẽ habet aliquis potẽs in ui-
gilijs:in ieiunijs:in labore:& cæteris hmõi:aut etiam mul
torum ut ſibi uidetur diuitias meritorũ longo tẽpore ac-
quiſiuit:& in his confidens remiſſior eſt in timore dei: fa-
cile iam ad ocioſitates & curioſitates pernicioſa quadam
ſecuritate declinat:murmurat:detrahit,: dijudicatq;. Qui
profecto ſi habitaret in adiutorio dei attenderet utiq; ſibi
& timeret offendere quem ſibi cognoſceret adhuc tam ne
ceſſarium eſſe. Tanto ſiquidẽ amplius timere deum & ma
gis ſolicitus eſſe debuerat:quanto maiora eius munera iã
percepit. Neq; enim que habemus ab eo ſeruare aut tene-
re poſſumus ſine eo. Nunc uerò ꝙ non ſine dolore loqui-
mur:aut uidimus ſunt aliqui in conuerſionis initio ſatis
timorati & ſoliciti ſunt donec initium aliquod conuerſio
nis acceperint:& cum multomagis deſiderare debuerant
Eccl. 24. iuxta illud. Qui edunt me adhuc eſurient:incipiunt ſic age-
re(ac ſi dicant ut quid ei ſeruiamus ultra. qñ iã habemus
qđ daturus eſt? O ſi ſcires quàm parũ eſt qđ habes:& hoc
ip̃m quãcito perdes ſi nõ ſeruauerit ille qui dedit. Hæc ei
duo ſunt que ualde ſolicitos & ſubiectos deo nos reddere
p̃nt:ut ſi nõ ſimꝰ de his q ꝓpterea nõ habitãt in adiutorio
altiſſimi qa nõ reputãt illud ſibi neceſſariũ ẽẽ:& hi ſunt q
nõ ſperãt ĩ dño. Sũt aũt & alij q & deſperãt:hi ſcilicet q cõ
ſiderãtes imbecillitatẽ ꝓpriã deficiũt & obruunſ à puſilla
nimitate ſpiritus habitantes in carne ſua:& circa infirmi-
tatẽ propriã ſemper intenti:ut oĩa q̃ patiunſ curſim enu-
merare parati ſint. Vbi eñ intenderis:ingeniũ ualet. In ad
iutorio aũt dei nõ habitant neq; nouerunt illud:ꝙ nec aſ-
ſurgere ualeant ut aliqñ cogitent illud. Sunt aũt alij q ſpe-
rant quidem in dño ſed fruſtra:qa ſic de miſericordia eius
ſibiipſis blandiunſ:ut à peccatis ſuis non emendentur:ua-
na eſt oĩno ſpes iſta:& hæc confundit:eo ꝙ charitas deſit.
Cõtra hos propheta. Maledictꝰ,inquit,qui peccat in ſpe.
Pſa. 146. Et alius. Beneplacitũ eſt domino ſup timentes eum:& in
eis qui ſperant ſuper miſericordia eius. Dicturus qui ſpe-
rant:ſignanter præmiſit ſup timẽtes eum. Fruſtra ſiquidẽ
ſperat qui cõtemptu ſuo gratiam à ſe repellit:& ſpem ſuã
prorſus euacuat. Nullus ergo horum triũ habitat in adiu
torio altiſſimi. Primus enim habitat in meritis ſuis:ſecun-
dus in pœnis:tertius in uitijs. Immunda habitatio tertij:
anxia ſecundi:ſtulta & periculoſa primi. Quid enim ſtul-
tius:quàm habitare in domo uix adhuc inchoata? Cõſum
maſſe te putas? At cũ cõſummauerit hõ:tunc incipit. De-
niq; ruinoſa eſt oĩno hæc habitatio:& quæ ſuſtentari ma-
gis opus habeat & fulciri quàm inhabitari. Nonne uita
p̃ſens fragilis eſt & incerta? Simile eſſe neceſſe eſt: quicqd
fundatur in ipſa. Quis enim ſuper fragile fundamentum,
ſtabile credat ædificium? Periculoſa habitatio eorum qui
in meritis ſuis ſperãt:periculoſa,qa ruinoſa. Eorum uerò
qui conſideratione propriæ infirmitatis deſperatiõe deij-
ciuntur habitatio eſt anxia:& eos in tormentis diximus
habitare. Quandiu enim & pœnas ſuſtinent in quibus no
cte & die conteruntur:& eis quoq; quas nondum ſentiũt
amplius cruciantur:ut nõ ſufficiat diei malitia ſua ſed op-
primuntur his quoq; quæ fortaſſe nunquàm experientur
quæ tormẽta:quis infernus intolerabilior poteſt excogi-
tari:præſertim quia & tanto labore premuntur: & cæle-
ſtis panis non ſuſtentantur edulio? Hi ſunt qui in adiuto-
rio altiſſimi nõ habitant:quia deſperãt. Priores autem id-
circo nõ quærunt:quia nequaquã ſibi illud neceſſariũ ſen
tiunt. Extremi uerò ꝓpterea longe ſunt:qa eo mõ quærũt
auxiliũ dei quo obtinere nõ poſſunt. Soli enim in adiuto
rio altiſſimi habitant qui id ſolũ obtinere deſiderãt:id ſo-
lum amittere trepidant:ſed ula circa illud & ſolicita cogi
tatione uerſantes:quæ eſt utiq; pietas:cultus dei. Beatus
plane qui ſic habitat ĩ adiutorio altiſſimi:quia in ꝓtectio-
ne dei cæli commorabitur. Quid ei nocere poterit eorũ q̃
ſub cælo ſunt:quem deus cæli protegere & conſeruare uo
luerit? Porrò ſub cælo ſunt quæcunque nocere poſſunt:
ſub cælo ſunt aereæ poteſtates:ſub cælo præſens ſeculum
nequã:& caro aduerſus ſpiritũ cõcupiſcens. Optime igiſ
dictũ eſt:in protectione dei cæli cõmorabiſ:ut nihil eorũ
q̃ ſub cælo ſunt timere poſſit quiſq; ꝓtectionẽ eiꝰ habere
meruerit. Siue ita dictum ſit ut aduerſum ſequentem ora-
tio dependeat:q habitat in adiutorio altiſſimi in ꝓtectio-
ne dei cæli cõmorabiſ:dicet dño ſuſceptor meus es: & ſit
qđ diciſ in protectione dei cæli cõmorabiſ:expoſitio præ
cedentis partis qui habitat in adiutorio altiſſimi:aut ma-
gis addere uideatur:ut nõ ſolũ adiutoriũ ad operandum
bonũ ſed protectionẽ quoq; ad liberandũ à malo doceat
eſſe quærendam. At uerò diligenter attende ꝙ in prote-
ctiõe dicit nõ in p̃ñtia. Angelꝰ in p̃ñtia eiꝰ exultat:ego uti
nã poſſim in eiu ꝓtectione morari. Ille beatus in p̃ſentia:
ego utinam in protectione ſim ſecurus. Dei cæli inquit. Li
cet enim ubiq; eſſe non dubitetur:ſic tamen in cœlo eſt ut
ad eius comparationẽ nec eſſe uideatur in terris. Propter
quod & orantes dicimus: pater noſter qui es in cælis. Si-
cut enim anima cum in toto quoq; ſit corpore:excellentiꝰ
tamen & ſingularius eſt in capite in quo ſunt omnes ſen-
ſus: nam in cæteris omnibus membris uix unum exercet:
ſolum ſcilicet tactum: unde quãtũ ad eũ modũ quo in ca-
pite eſt cætera membra uidetur quodãmodo nõ tã inha-
bitare quàm regere:ita ſi præſentiã illius cogitemus qua
beati angeli perfruuntur: uideri poſſumus uix aliquã dei
protectionẽ & nomen habere. Felix tamen anima que uel
hanc protectionẽ meretur. Dicet enim dño:ſuſceptor meꝰ
es tu. Verum id quidem ſermoni alteri reſeruemus.

Adhuc de primo uerſu. Sermo ſecundus unde ſupra.

QVi habitat in adiutorio altiſſimi: ait propheta
dicet domino ſuſceptor meus es tu & refugiũ
meum deus meus:ſperabo in eum. Dicet in gra
tiarum actione:confitemini domino miſericor-
diæ eius:ſuper duplici adiutorio eius. Oĩs eñ qui adhuc
in adiutorio habitat,nõ in regno:& frequenter opus ha-
bet fugere & interdũ cadit. Fugere iquã dũ in hoc corpo
re ſumus à facie tẽtatiõis perſequẽtis oportet. Q; ſi minus
celeriter fugimꝰ (aliquãdo ut aſſolet) impellimur & euer-
timur: ſed dñs ſuſcipit nos. Ipſe itaq; refugiũ eſt ut uenien
tem cũ ſtercoribus boum pigrorũ lapidatorem impigri
fugiamus:& euadere poſſimus fœdã nimis lapidationem.

Ipſe quoq;

Ipſe quoq; ſuſceptor eſt:ut etiã cũ ceciderimus non colli-
damur:qm̃ ſupponit manũ ſuã. Cum ergo tentationis im
petũ ſentimus in cogitatione: ſtatim fugiamus ad ipſum,
& humiliter poſtulem⁹ auxiliũ, Q; ſi forte p̄occupauerit
nos(ut aliquando)cũ tardius quã oporteat ad eũ confu-
gimus: ſoliciti ſcimus ut ſuſcipiat nos manus dñi. Hoies
enim aliqñ cadere neceſſe eſt dum in hoc ſeculo detinẽtur
ſed alij colliduntur:alij nõ:qa deus ſupponit manũ ſuã. Sed
quomodo eos diſcernere poterimus:ut ſegregem⁹ iuxta
domini exemplũ agnos ab hædis:iuſtos ab iniuſtis? Nam
& iuſtus ſepties in die cadit. Verũ hoc intereſt inter eorũ
caſus:ꝙ iuſtus ſuſcipitur à dño:ideoq; reſurgit fortior. Iniu
ſtus aũt cum ceciderit non adijciet ultra ut reſurgat:imo
uerò aut in pudorẽ noxium:aut impudentiam cadit. Aut
enim excuſat qđ fecit:& hic eſt pudor adducens peccatũ:
aut fit ei frons meretricis:& iam nec deum timet: nec ho-
minẽ reueretur:ſed prædicat peccatum ſuum ſicut ſodoma.
Iuſtus uerò ſuper manum dñi cadit:& miro quodãmodo
Roma.8. etiã ipſum ei peccatũ in iuſtitiã cooperatur. Scimus enim
quoniã diligentibus deum omnia cooperantur in bonum.
Nónne cooperatur nobis ille caſus i bonũ:unde & humilio
res efficimur:& cautiores? Nónne dñs cadentẽ illũ ſuſci-
Pſal.117. pit: qui ab humilitate ſuſcipitur? Impulſus euerſus ſum
ut caderem, ait propheta:ſed nihil ꝓfecit qui impulit me:
qm̃ dñs ſuſcepit me. Sic ergo dicet fidelis aia dño:ſuſce-
Textus. ptor me⁹ es tu. Poſſunt oia dicere, creator meus es tu: poſ
ſunt & aialis dicere:paſtor meus es tu: poſſunt oẽs hoies
dicere:redemptor meus es tu. At uero ſuſceptor meus es
tu:is tñ dicere poteſt qui habitat in adiutorio altiſſimi.
Textus. Vnde & addidit. Et deus meus. Cur non deus nr̃? Quia in
creatione:in redemptione:cæteriſq; cõibus beneficijs:eſt
deus oim̃:ſed in tentationibus ſuis tanquã propriũ eum
habẽt ſinguli electorũ. Sic ei paratus eſt ſuſcipere cadẽtẽ &
eripere fugientem:ut uideri poſſit relictis oibus alijs:ei ſo
li operã dare:ꝓpterea expedit oi aiæ deum ſemp attende-
re tanquã propriũ:nõ modo adiutorẽ:ſed etiã iſpectorẽ.
Quomodo enim negligens poterit fieri:q intuentẽ ſe deũ
nunquã deſinit intueri? Aut quõ nõ quaſi ꝓpriũ illũ habe
re uidetur q ſic eũ ſuper ſe uidet intentũ:ut oia interiora ei⁹
& exteriora omni hora cõſiderare nõ ceſſet:oẽſq; nõ ſolũ
actus ſed etiã ipos ſubtiliſſimos animæ motus ꝑſcrutetur
atq; diiudicet? Hic igitur nõ immerito dicere poteſt:deus
meus ſperabo in eũ. Et attende ꝙ nõ dixerit ſpaui aut ſpe-
ro:ſed ſperabo. Hoc, inquit, eſt uotũ meum:hoc ꝓpoſitum
meũ:hæc intentio cordis mei. Repoſita eſt hæc ſpes mea
in ſinu meo:& in hac perſeuerabo. Sperabo in eum. Nec
deſperabo:nec fruſtra ſperabo:qa maledictus qui peccat
in ſpe:& nihilominus qui peccat in deſperatione: ſed nec
eſſe uolo de his qui nõ ſperant in domino. Sperabo, inqt,
in eũ Sed iam dic nobis quo fructu:qua mercede:quo lu-
Textus. cro? Quoniã ipſe liberabit me de laqueo uenantiũ & à uer
bo aſpero. Sane laqueũ hunc & hoc uerbum:in diem alte-
rum & ſermonem ſi placet alterum differamus.

De tertio uerſu. Sermo tertius unde ſupra.

DEus meus ſperabo in eum:qm̃ ipſe liberauit me
de laqueo uenantium & à uerbo aſpero. Ego
utiq; fratres in hoc uerbo magna meipſius pie
tate compũgor, & ualde miſereor animæ meæ.
Ipſe liberauit me de laqueo uenãtiũ. Ergo ne beſtiæ ſum⁹
nos? Beſtiæ prorſus. Homo cũ i honore eſſet nõ itellexit:
cõparatus eſt iumentis inſipientibus. Beſtiæ ꝓfecto ſunt
homines:oues errantes non habentes paſtorẽ. Quid ſup-
bis ô homo qđ te ſciolũ iactas? Vide quia beſtia factus es:
cui uenandæ laquei præparantur. Sed q ſunt uenatores iſti?
Venatores utiq; peſſimi & nequiſſimi:calidiſſimi & cru-
deliſſimi. Venatores qui cornu nõ ſonant ut audiantur: ſed
ſagittãt i occultis immaculatũ. Ipſi rectores ſunt tenebra
rũ harũ aſtutiſſimi uerſutia:& malitia diabolicæ fraudis:
ita ut ſicut eſt ante uenatorẽ beſtia:ſic ad eorũ compara-
tionẽ ſit quilibet aſtutiſſim⁹ hoim: præter eos duntaxat
qui cum apoſtolo non ignorant cogitationes eorũ qbus
in dei ſapientia datum eſt fraudes deprehendere maligno
rũ. Obſecro uos nouellæ plantationes dei:uos qui nõdũ
exercitatos habetis ſenſus ad diſcretionẽ boni & mali:no
lite ſequi cordis ueſtri iudiciũ. nolite abundare in ſenſu
ueſtro:ne uos tanquã rudes adhuc uerſutus ille uenator
decipiat. Nam ſilueſtribus illis & omnino beſtialibus be-
ſtijs(ſeculares homines loquor)apertos ſatis expandit la
queos:ut pote quos facile capiendos eſſe nõ dubitat. Vo-
bis aũt qui tanquã prudentiores cerui ſerpentes necatis:
& deſideratis ad fontẽ uiuũ:ſubtiliores occultat laqueos:
& callidiora fraudis ſuæ argumenta conquirit. Vnde ob-
ſecro uos humiliamini ſub potenti manu dei paſtoris ue-
ſtri:& acquieſcite eorũ conſilijs:q melius norunt uenato-
ris illius uerſutias:e docti diuturno longi temporis exerci
tio:& crebis experimentis:tam in ſe quã multis. Sed ecce
qa iam uenatores & beſtias nouimus:quiſnam ſit laque⁹
iſte quærendũ eſt. Nolo ego adinuenire ex me:nec dubiũ
aliqđ tradere uobis. Oſtendat nobis apl̃s laqueũ iſtũ: ip-
ſe ei uenatorũ illorũ.nõ ignorat cogitationes. Dic nobis
inquã beate paule quis ſit laqueus iſte diaboli:à quo ſe li-
beratam fidelis aia cõgratulatur. ℭ Qui uolunt inquit di- 1.Timo.6.
uites fieri in hoc ſeculo:incidũt in tentatiões & in laqueũ
diaboli. Ergo ne laqueus diaboli diuitiæ ſunt huius ſecu-
li? Heu quàm paucos inuenimus q ab hoc laqueo liberati
exultent:quam multos q dolent & parũ ſibi uidentur irreti-
ti:& adhuc quãtũ p̃nt ipſi ſe inuoluere & intricare labo-
rant. Vos q reliquiſtis oia & ſecuti eſtis nõ habẽtẽ ubi ca-
put ſuũ reclinaret filiũ hois:exultate & dicite:qm̃ ipſe libe
rauit me de laqueo uenãtiũ. Cõfitemini illi toto corde:to
ta aia:tota uirtute:& ex ipſis medullis cordis gr̃as ei agite
dicẽtes:qm̃ ip̃e liberauit me de laqueo uenatiũ. Et ut no-
ueritis quã magnũ ſit beneficiũ hoc,& ſciatis q̃ à deo do-
nata ſunt nobis audite qđ ſequitur. Et a uerbo aſpero. O ho
mo uel magis beſtia: laqueum non timebas? Time uel
malleum. A uerbo, inquit, aſpero. Quid eſt hoc uerbum ni
ſi illud inſatiabilis gehẽnæ:affer:affer ꝑcute:dilacera:cito
interfice: uelociter ſpolia: detrahe? Quid eſt uerbum
aſperum: niſi tollatur impius ne uideat gloriam dei?
Quõ exultant uenatores capta beſtia:& clamant tolle tol
le infige ueribus:infer prunis:& male bulientibus impo-
ne lebetibus. Verbum aſperum fuit:quod protulit dom⁹
exaſperans ꝑplus iudeorũ. Tolle tolle crucifige eũ. Quàm Ioan.19.
horribile uerbũ:quàm aſperũ:quàm crudele. Vere dentes
eorũ arma & ſagittæ:& lingua eorũ gladius acutus. Hoc
uerbũ aſperũ tu ſuſtinuiſti dñe. Cur? niſi ut nos liberares
à uerbo aſpero. Sit iam pietatis tuæ: ut non ſuſtineamus
nos quod tu dignatus eſt ſuſtinere pro nobis. Reſpondẽt
homines ſeculares cum eis ſuademus agere pœnitentiam
& dicunt. Durus eſt hic ſermo. Nẽpe hoc eſt quod in euã-
gelio legimus. Loquebatur de pœnitentia ipſa dñs ſed in Ioan.6.
figura tanquã his qbus non erat datũ noſſe myſterium re-
gni dei. Cũ audirent dicentẽ. Niſi manducaueritis carnẽ
filij hominis & biberitis eius ſanguinẽ:dixerũt. Durus eſt
hic ſermo:& abierunt retroſum. Quid aũt eſt manduca-
re eius carnẽ & bibere ſanguinẽ niſi cõicare paſſionibus
eius:& eam cõuerſationẽ imitari quã geſſit in carne? Vñ
& hoc deſignat illibatum illud altaris ſacramentum: ubi
dominicum corpus accipimus:ut ſicut uidetur illa panis
forma in nos intrare:ſic nouerimus per eam quam in ter-
ris habuit cõuerſationẽ:ipſum intrare in nos:ad habitan
dum per fidem in cordibus noſtris. Cum enim iuſticia in
greditur:ille ingreditur qui factus eſt nobis à deo patre iu-
ſticia Sed & qui manet in chatitate in deo manet & deus
in eo. Sed tamen adhuc multi uobis dicunt durus eſt hic
ſermo. Ergo ne durum eſt momentaneum hoc & leue tri-
bulationis:quod ſupra modũ in ſublimitate æternũ pon
dus gloriæ operatur in nobis? Durum eſt breuiſſimo & le
uiſſimo labore cruciatus illos & tormẽta redimere:q̃ nul-
lus terminus finiat:nullus animus ſufficiat cogitare. Du-
rum nobis uidetur cum dicitur:agite pœnitentiam. Erratis:
ſed audituri eſtis aliquãdo uerbũ aſperũ ſermonẽ durum:

Matt. 25. auditionē malā. Ite maledicti in ignē æternū. Ita dico uo-
bis hoc timete:hoc durum reputate:& inuenietis quia iu-
gū domini ſuaue eſt & onus eius leue. Si in ſeipſo ſuaue il-
lud credere needū poteſtis:uel hoc nō ignoratis:qm̄ hui⁹
comparatione ſuauiſſimum eſt Vos autē fratres mei uos
pēnati ante quorum oculos fruſtra iacitur rhete: uos qui
diuitias huius ſeculi penitus reliquiſtis:qd timeatis à uer
bo aſpero quoniā iam liberati eſtis à laqueo: Felix tu idi-
thum:pro quo pſalmi quidā inſcripti ſunt:qui trāſiliſti la
queū:ut omnino longe fieres à uerbo aſpero. Quibus eñ
dicetur:ite maledicti in ignem æternum:eſuriui eñ & non
dediſtis mihi manducare:quibus inquam dicetur:niſi his
qui ſubſtantiā huius mundi habuere: Nunquid nō ualde
exhilarantur ad uerbū hoc corda ueſtra:& ſpūali iocūdi-
tate replentur: Numqd non p̄cioſiorem ducitis pauperta-
tem ueſtrā theſauris ſeculi: Siquidem ipſa eſt quæ liberat
uos à uerbo aſpero. Quō namqȝ à nobis exigat deus : qđ
pro ipius amore relictum eſt: Et tñ etiam hoc facitis:et de
labore manuū ueſtrarum xp̄s alitur & ueſtit:ut nihil deſit.
Agite ergo grās:exultate & dicite:qm̄ ipſe liberauit me
de laqueo uenantium:& à uerbo aſpero. Exultate inquam
ſed adhuc interim cum tremore. Lætos uos eſſe uolo : ſed
nondū ſecuros. Gaudentes in ſpūſctō:ſed tñ pauentes ad-
huc:& cauentes à recidiuo. Quid enim uobis ultra pauen
dum eſt: Vnū utiqȝ idqȝ grauiſſimū:peccatum iudæ:pctū
apoſtaſiæ. Bene eñ factum eſt ut pēnas acciperetis ſicut co
lumbæ:& uolaretis ad requieſcendū. Nā in terra nō erat
requies:ſed labor & dolor & afflictio ſpūs. Quid ergo ti-
mendum eſt ſic uolanti:niſi ne forte cadat uel ſimile ali-
quid in terra uideat:cuius deſiderio tract⁹ : uideatur à ue-
natoribus illis peſſimis:& præparatis laqueis capiatur:&
ſint nouiſſima hominis illi⁹ peiora priorib⁹: Hoc in quā
omnino timendum eſt ne quis aut corde ſolo:aut etiā cor
pore ad uomitū reuertatur. Legimus enim de filijs iſrael:
qa corde redierūt in ægyptū. Nam corpore reuerti : clau-
ſum poſt eorū talos rubrū mare prohibebat. Hoc eſt qđ
uehementer ſingulis quibuſqȝ timendum eſt : ne qñ forte
eatenus deum offendāt:ut manifeſte abijciant & euoman-
tur ab eo:aut ſi pudor neget apoſtaſiā corporis:tepor ipſe
paulatim ingerat apoſtaſiam cordis:ut uidelicet in habi-
tu religionis cor ſeculare gerant:& quicqd ſecularis cōſo-
lationis inuenire potuerint:amplectant. Neqȝ enim ſumus
1. Cor. 9. nos apoſtolo ſanctiores:qui tamē uerebatur ne forte cum
alijs prædicaſſet:ipſe reprobus efficeret. Sed id tamdiu ti-
mendū eſt:donec laqueus cōtritus ſit:donec corpus iſtud
Tren. 3. anima depoſuerit. Nam & ipſum corpus laqueus quidam
eſt:unde & ocul⁹ legitur animā depredari. Minime ergo
decet eſſe ſecurum hominē:qui ſecū portat laqueū ſuum:
imo uerò bonum eſt magis habitare in adiutorio altiſſi-
mi:ut per eum poſſit laqueus euitari.

De quarto uerſu. Sermo quartus unde ſupra.

Textus. SCapulis ſuis obumbrabit tibi. Cōfitenti humi
liter:& deuote gratias referenti:non immerito
ampliora beneficia promittunt. Nam q fidelis
inuenit in modico:iure conſtituetur ſup multa
ſicut econtrario accipiendis indignus eſt:qui fuerit de ac
ceptis ingratus. Itaqȝ deuote illi gratiarū actioni reſpon-
det ſpūs:non id ſolū iugens faciet:ſed & ſcapulis ſuis obū
brabit tibi. Credo in his ſcapulis geminā dei promiſſionē
intelligēdam:uitæ ſcilicet eius quæ nunc eſt pariter & fu-
turæ. Si enim ſolum p̄mitteret regnū:& in itinere deeſſet
uiaticū:omino cōquererent hoies & reſponderent. Magnū
Matt. 16. quidem eſt quod p̄mittitur:ſed perueniendi illuc nulla fa
cultas datur. Propterea qui poſt ſeculum uitā p̄miſit æter
nam:ipſe dandum etiā in hoc ſeculo centuplū prouidētiſ-
ſima pietate promiſit. quid iam excuſationis habes ò ho-
mo: Profecto obſtructū eſt os loquētiū iniqua. Quid plus
afferret ad tentandum:niſi qa longa futura eſt uia tua: Et ſi
grandis tibi reſtat uia cur hoc timeas cui fortis cibus da-
tur ne deficere poſſis in uia: Heliæ utiqȝ cibus allatus eſt
3. Re. 19. ab angelo ; quo nullus in humana conſuetudine uilior in
uenitur ſcilicet panis & aqua:tanta tamen fortitudo col-
lata eſt:ut quadraginta diebus ambulans nō fatigaretur
nec eſuriet. Vis tibi hūc cibū ab angelis miniſtrari: Mirū
ualde ſi non uis. Q. ſi cibū hunc deſideras:& angelica mi-
niſteria non ſuperba ſed humili magis ambitione requi-
ris:audi quomò ſcriptū ſit de dño:qa tentante diabolo &
ſuadente ut de lapidibus faceret panē:reſtitit & dixit. Nō
in ſolo pane uiuit homo:ſed in omni uerbo quod proce- Matt. 4.
dit de ore dei:deinde tentationibus ſuperatis:& tentato-
re fugato:acceſſerunt angeli & miniſtrabant ei. Et tu ergo
ſi uis habere miniſteriū angelorū:fuge cōſolationes ſecu-
culi:& tentationibus reſiſte diaboli. Renuat cōſolari ani-
ma tua in alijs:ſi uis in dei memoria delectari. Cum eſuris
currere ſuadet ad panē:at tu potius audi dicentem : nō in
ſolo pane uiuit homo. Cur enim tanta uarietate diſtrahe-
ris ut modo cibum:modo potū:modo ueſtē aut lectū:niſi
pro ſola corporis neceſſaria ſuſtentatione requiras:qui in
uno id eſt in uerbo dei potes. Hæc omnia inuenire: Māna
eñ eſt omnē ſaporem habens:& odoris delectationē & re
quies eſt uera & ſincera:ſuauis & ſalubris:iocunda & ſan-
cta. Hæc promiſſio eſt uitæ p̄ſentis. Nam p̄miſſionē futu-
ræ qs explicet: Si expectatio iuſtorū lætitia:& tanta læti-
tia ut oē qđ deſideraƒ in ſeculo nō ualet ei cōparari:ipſum
qđ expectaƒ qd erit: Oculus nō uidit deus abſqȝ te:q̄ p̄pa-
raſti diligentibus te. D Sub his itaqȝ ſcapulis quatuor
nobis beneficia cōferunƒ. Sub his enim abſcondimur:ſub
his i occurſu accipitrū & miluorū p̄tegimur q̄ ſunt aereæ
poteſtates ſub his umbraculū ſalubre refrigerat nos & re-
pellit nimium ſolis feruorem:ſub his qqȝ alimur & foue-
mur. Ait eñ p̄pheta in alio pſalmo. Quoniā abſcondit me
in tabernaculo ſuo in die malorum:id eſt dum adhuc dies
mali ſunt:& in terra aliena ſumus:q̄ data eſt in manus im-
pij:in qua nō eſt regnū pacis:nec deus pacis regnat in ea.
Nā ſi regnat qd eſt qđ orantes dicimus:adueniat regnum
tuū: Neceſſe igitur eſt abſcōdere interim ſi quid habem⁹
boni:qm̄ theſaurū regni cælorū qui inuenit homo abſcō-
dit. Propter etiam corporaliter in clauſtris & in ſiluis ab-
ſcondimur:& ſi ſcire uultis quantū in hac abſconſione lu-
cramur:credo nullū hic eſſe qui ſi quartā partē eorū. q̄ fa-
cit in ſeculo actitaret:nō adoraret ut ſctūs:reputaret ut an
gelus:nunc autē quotidie tanquā negligens arguiƒ & in-
crepatur. Parū ne hoc lucrū ducitis:ꝙ nō reputamini ſan-
cti antequā ſitis: An non timetis ne forte hic uili mercede
hac recepta:in futuro mercedem nō habeatis: Neceſſaria
eſt ergo hæc abſconſio non ſolum ante oculos aliorū:ſed
etiā multomagis ante teip̄m. Hoc eñ habet dñica illa ſen-
tentia. Cū feceritis oia q̄ p̄cipiunƒ uobis dicite ſerui inuti Luce. 17.
les ſumus:qđ debuimus facere, fecim⁹:ue eñ nobis ſi non
feciſſemus. Et hæc eſt utiqȝ magna uirtus & ſumma ſecu-
ritas:qñ & pie uiuis & tñ pl⁹ attendis q̄ deſunt tibi quàm
q̄ obtinuiſſe uideris. oblitus q̄ retro ſunt & extendēs te in
anteriora. Hæc igitur eſt abſconſio quam ſub ſcapulis dñi
præſtari dixeramus:qualis ſorſitam abſconſio fuit uel um-
bratio q̄ mariæ facta eſt à ſpūſancto:ad cælandū uidelicet
tam incomprehenſibile ſacramētū. De p̄tectione qqȝ idem
ait propheta iſte. Obumbraſti ſuper caput meū in die bel-
li. Sicut enim uidens uenientē accipitrē mater:expandit Pſal. 139.
alas ſuas ut pulli ſubeant & habeant tutū refugium:ſic no
bis parata & quodāmodo dilatato ſinu extenſa eſt ſumma
illa & ineffabilis pietas dñi noſtri. Vñ & ſupra dixit. Quo-
niam refugiū meū es tu. Iam uerò ſub ipſis quoqȝ ſcapulis
& umbraculum ſalubre & protectionem habemus. Sicut
enim iſte corporeus ſol licet bonus ſit & ualde neceſſari⁹:
tamen & feruor eius ſi temperatus nō fuerit infirmo capi-
ti:& ſplendor infirmis oculis nocet:nec eſt ſolis culpa ſed
infirmitatis:ſic etiam ſol iuſtitiæ eſt. Vnde & dicitur. Noli Eccle. 7.
nimium iuſtus eſſe. Non ꝙ iuſtitia bona nō ſit:ſed qa dum
adhuc infirmi ſumus oportet ipſa bona, gratia temperari:
ne forte elationis aut indiſcretionis uitium incurramus.
Quid eſt ꝙ inceſſanter orantes & ſupplicantes:non poſſi-
mus ad eā quā deſideramus gratiæ abundantiā peruenire:

Putatis qa auarus aut inops factus eſt deus: impotens aut
inexorabilis? Abſit hoc: prorſus abſit: ſed ipſe cognouit
figmentū noſtrum: & ſcapulis ſuis obumbrat nobis. Non
tñ à petitiōe ꝑpterea ceſſandū eſt: qa & ſi non dat ad ſacie-
tatē: dat tñ ad ſuſtentationē: & ſi cauet nobis à feruore ni-
mio: tñ fouet nos tāquā mr̄ calore ſuo. Hoc eſt eñ quartū
qđ diximus: ſub ſcapulis eius nobis p̄ſtari: ut tanquā pul-
li in calore materni corporis foueamur: ne foris uagantes
moriamur: refrigeſcēte nimirū charitate: quæ nō diffundi-
tur in nobis: niſi per ſpiritū, qui datur nobis. Sub his igi-
tur pennis eius ſecurus ſperabis: ut uidelicet de exhibitio
ne præſentium munerum: firma ſit expectatio futurorum.

De prima parte quinti uerſus.

Sermo quintus unde ſupra.

Matt. 26. SCuto circūdabit te ueritas eius uigilate & ora-
te ut non intretis in tentationē. Et quis hoc di-
xerit ſcitis: & tempus ſcitis. Domini eñ eſt uer-
bum iſtud, inſtante iam paſſione ſua. Et attendi-
Luc. 22. te qm̄ ipſe quidem erat paſſurus & non diſcipuli: nec tñ ꝑ
ſe dicebat orandū ſed pro illis. Vnde ad petrū. Ecce ſatha-
nas expetiuit uos ut cribraret ſicut triticū: ego aūt roga-
ui pro te ut nō deficiat fides tua: & tu aliqñ cōuerſus cōfir
ma fratres tuos. Si tñ illos oportebat timere in paſſiōe do
mini: quātū nobis timendū eſt fratres in paſſione noſtra?
Vigilate proinde & orate ut nō intretis in tentationē: q.ñ
undiq; circundati eſtis tentationibus. Vnde & legiſtis: qa
tentatio eſt uita hois ſup terram: itaq; ſi tot tentationibus
plena eſt uita noſtra: ut nō immerito tota ipſa tentatio de-
beat appellari: peruigili circūſpectione opus eſt & orōne
Matt. 6. ne inducamur in eā: unde eſt & illud in orōne dñica. Et ne
nos inducas in tentationē. Quia ergo undiq; ſic circunda
tus es tentationibus: ſcuto circundabit te ueritas eius. ut
quēadmodum undiq; bella: ita undiq; ſint & præſidia. In
quo & oīno illud manifeſtū eſt ſpirituale ſcutū eſſe opor-
tere, qđ circūdare poteſt. Veritas aūt circundat: quia ue-
1. Cori. 10 rax qui promittit: & ſic exhibet ut promittit. Fidelis deus
(ait apoſtolus) q nō patiet uos tentari ſupra id quod pote
ſtis. Nō incōgrue ſane ſcuto cōparat gr̄a diuinæ ꝑtectio-
nis: qđ in ſuperiori parte amplū & latū eſt: ut caput hume
roſq; cuſtodiat: in inferiori uerò ſtrictius ut minꝰ oneret:
maximeq; graciliores ſint tybiæ: nec tam facile uulnerent:
ſed nec adeo periculoſum ſit illis in partibꝰ uulnerari. Sic
omnino ſic militibus ſuis xp̄s ad inferiora tuēda: id eſt car
nem: magnam (ut ita dixerim) ſtrictitatem atq; penuriam
rerū temporaliū donat: nec uult eos illarum multitudine
ꝑgrauari: ſed ut uictū & ueſtitū habentes: quēadmodū ait
1. Thim. 6. apoſtolus: his cōtenti ſimus: in ſuperioribus uerò amplio
rem latitudinem & abundantiā gratiæ ſpūalis. Sic eñ ha-
Matt. 6. bes. Primū quærite regnum dei & iuſtitiā eius: & oia adij-
cient uobis. De uictu utiq; dixit & ueſtitu. Vnde dixerat
ſolicitos eſſe nō debere. Nam & hæc ipſa pater noſter cæ-
leſtis benigniſſima pietate miniſtrat ob duplicem ſ. cām.
Ne uel oīno crederemus infenſum ſi iſta negaret: & ſic de-
ſperaremus: uel illorum nimia ſolicitudo ſpūalis exercitij
fieret detrimētū. Sine his eñ neq; uiuere neq; deo ſeruire
Textus. eſt. Cæterū quāto ſtrictius, tanto melius. Itaq; ſcuto circū
dabit te ueritas eius: nō timebis à timore nocturno.

C A ſagita uolante in die: à negotio perambulāte in te-
nebris: ab incurſu & dæmonio meridiano. Hæ ſunt qua-
tuor tentationes quibus undiq; circundati: neceſſe habe-
mus circundari etiā ſcuto domini: ut ſit nobis à dextris &
à ſiniſtris: ante & retro. Hoc eñ premonitos uos eſſe uolo
neminē ſup terrā abſq; tentatione uicturū: ut cui fortè tol
litur aliqua: alterā ſecurus expectet: aut fortè non ſecurus
ſed pauidus magis: & ſic petat ab ea liberari: ut nunquā ſi
bi in corpore mortis huius libertatē pfectā ſeu requiē au-
deat polliceri. Qua in re conſideranda eſt nobis tam beni
gna erga nos diuinæ pietatis diſpenſatio: ut quibuſdam
nos tentationibus patiat diutius occupari: ne fortè peri-
culoſiores occurrant: ab aliquibus uerò citius liberet: ut
poſſimus in alijs quas nobis utiliores fore præuidet exer-
ceri. Verum conſiderandū nobis eſt (ſed nō modo) q ſint
iſtæ quatuor quas hic ponit. Credo enim ꝙ in hoc ordine
quo hic numerantur contra eos qui conuertuntur inſur-
gunt: & uelut principes ſunt omnium tentationum.

De ſecunda parte quinti uerſus: & de ſexto uerſu.

Sermo ſextus unde ſupra. D

SOlet in diuinis ſcripturis aduerſitas deſignari
per noctē: & ſcimus qa aduerſus eos qui cōuer
tunt: primū eſſe certamē de moleſtijs corporis
conſueuit. Caro eñ hactenus indomita caſtiga
ri & in ſeruitutē redigi: nequaquā æquanimiter patit: ſed
adhuc memor recens perditæ libertatis acrius cōcupiſcit
aduerſus ſpiritū: maximeq; in his pœnis i quibꝰ eſtis uos
quotidie morientes: imo uerò morte affecti tota die: quē
& ſupra uires ſunt & ultra naturā & cōtra cōſuetudinē no
ſtrā. Quid igit mirū ſi turbāt iſta maxie eos q needū cōſue
uerūt needū ſatis i prōptu hñt recurrere ad orōnes: refu-
gere ad meditationes ſanctas: ut ſic reuelet dici pondus &
æſtus? Neceſſariū plane nobis iter ipſa uitæ cōuerſiōis ini
tia ſcutum dñi ut non timeamus à timore nocturno. Bene
aūt dicit nō timendū à timore nocturno & non dicit à no-
cte: qa nō ipſa afflictio tentatio eſt: ſed magis timor ipſius.
Nam & omnes laboramus cū tamen nō omnes inde tente
mur. & q tētant: multomagis timore futuræ pœnæ, quàm
præſentis dolore læduntur. Quia ergo timor ipſe tētatio eſt:
congrue dictū eſt ei qui circundat ſcuto dñi: ꝙ à tentatio-
ne hac non timebit. Fortè impugnabit: fortè tentabitur:
fortè timebit nocte: ſed nō ei timor iſte nocebit. Magis au
tē ſi non fuerit dānatus tunc immaculatus erit: & emunda
bit ſicut ſcriptum eſt: qa territi purgabuntur. Caminus eſt
timor iſte: ſed ut examinet nō exurat ueritas facit. Noctur
nus plane & tenebroſus timor: ſed facile hunc radius ueri
tatis exuperat. Ingerit enim oculis cordis nūc quidē pec-
cata q̄ fecimus ut quēadmodū de ſe propheta ait: etiā nos Pſal. 37.
in flagella parati ſimus: annunciantes iniquitatē noſtrā: &
cogitantes pro pctō noſtro: nunc uerò æterna ſupplicia q̄
meruimus: ut in eorū cōparatione q̄ euadimꝰ uniuerſa q̄
patimur delitias reputemus: nunc q̄q; cæleſtia præmia ad
q̄ tendimus crebro uidelicet memorantes qm̄ nō ſunt con Roma. 8.
dignæ paſſiōes huius temporis ad futurā gloriā q̄ reuela-
bit in nobis: nūc etiā ea q̄ pro nobis ꝑtulit chriſtus: ut cre
bro cōſiderantes quāta ſuſtinuit illa maieſtas ꝑ inutilibꝰ
ſeruis: erubeſcamus nō ſuſtinere uel parua pro nobis. Sed
fortaſſe præualuit ueritas: præſertim tā multiplex & uſq;
quaq; circundans nō repellere modo ſed etiā expellere pe
nitus hunc timorē. Nox præceſſit: ut filius lucis & diei ho
neſte ambulās time ſagittā. Leuiter uolat leuiter penetrat
ſed dico tibi non leue infligit uulnus: cito interficit. Nimi
rū ſagitta hæc uana gloria eſt: nō eſt unde hæc impugnet
puſillanimes & remiſſos qui feruentiores eſſe uidētur ipſi
paueant: ipſi ſibi caueant in hac parte nihilominus adhuc
ſoliciti non deſerere ſcutū inexpugnabile ueritatis. Quid
eñ aliud tā contrariū uanitati? Nec ſane huic opponēda
ſagittæ: ſecreta illa: & quodāmodo intima ueritatis exigi-
mus: ſemetipſam nouerit aia: de ſe teneat ueritatē. Diffici-
le prorſus, ni fallor, homo uerbis laudantiū hoiem in uita
ſua abduci poterit altū ſapere: ſi ſe intus ad lucē ueritatis
ſolicita conſideratione diſcutiat. Nōnne eñ ſi propriā co-
gitat cōditionem: dicturus eſt ſibi: quid ſuperbis terra &
cinis? Nōnne ſi propriā conſideret corruptionē: fateat ne
ceſſe eſt qm̄ nō eſt in eo bonū? Sed & ſi fortè aliqd habere
uidet: nō inueniet puto qđ rñdeat aplo dicenti: qd habes 1. Cor. 4.
qđ nō accepiſti? Et alibi. Qui ſtat uideat ne cadat. Poſtre- 1. Cor. 10.
mo ſi fideliter computet facile illi erit aduertere: ꝙ nec cū
decem milibus poſſit occurrere ei qui cum uiginti milibꝰ
uenit ad ſe: & omnes iuſtitias ſuas tanquàm pannum men
ſtruatæ reputari. Eadem quoq; ueritas & eis nihilominus
opponenda eſt tentationibus quæ ſequuntur. Neq; enim
uel ſic deſiſtit hoſtis antiquus: ſed ad callidiora fortè con-
uertitur argumēta. Firmā probauit utroq; latere turrim:
non eſt quod uel à ſiniſtris puſillanimitate timoris: uel à

dextris eam humanis cõcutere laudibus: in utroq; iã mo-
litione fruſtratus attẽtet. Sed ſi uiribus, inquit, deijcere ne
queo: fortè decipere poſſum alicuius ingenio proditoris.
Quis putas erit hic proditor? D Planè cupiditas radix
iniquitatis, ambitio ſubtile malum: ſecretum uirus: peſtis
occulta: doli artifex: mater hypocriſis: liuoris parens: ui-
tiorum origo: criminũ fomes: uirtutũ erugo: tinea ſancti
tatis: excæcatrix cordiũ: ex remedijs morbos creãs: gene-
rans ex medicina languorẽ. Contẽpſit uanã gl'iam ait: qñ
uana eſt: fortè ſolidius aliquid affectaret ſorte honores for
tè diuitias. Quãtos hoc negotiũ perambulãs in tenebris
trudi fecit in tenebras exteriores ueſte ſpolians nuptiali:
& uirtutum exercitia fructu pietatis euacuans. Quãtos er
go peſtis hæc nequiter ſupplantatos turpiter quoq; deiecit:
ut cæteri quiq; quos latuit occultꝰ effoſſor: ſubitam expa
uеſcerent ad ruinam. Quid uerò hũc fouet uermem aliud
quàm mentis alienatio & obliuio ueritatis? Aut quid niſi
Mat. 16. ueritas hunc prodendũ ueſtigat proditorem: & negotiũ
arguit tenebrarũ? Nimirũ hæc eſt q̃ dicit. Quid ꝓdeſt ho-
Sap. 6. mini ſi uniuerſum mundũ lucref: ſe aũt perdat, & detrimẽ-
tum ſui faciat? Et item. Potentes ait potenter tormenta pa
tientur. Hæc eſt que ſedula ſuggeſtione reducit in mentẽ
quàm ſit in ambitu friuola conſolatio: graue iudiciũ: uſus
breuis: finis ignotus. B Hucuſq; tentationes dñi: quar-
tam inimicus non præſumit afferre. Illa enim de ignoran-
tia eſt nec dubitat ſapientiſſimum: qui ſic moderabatur re
ſpõſiones ſuas: ut in nullo unquã poſſet deprehendere qđ
Mat. 4. quærebat. Prima ſiquidem tentatione: eſurienti ſuadebat
de lapidibus panem facere: ſed ille nec poſſe nec non poſſe
Deute. 8. reſpondens: cibũ aliũ prætendit dicens. Non in ſolo pane
uiuit homo &c. Secunda uerò tentatione ꝑcipitium ſua-
debat: promittens quia non læderef ſi filius dei eſſet: & ſic
uidens oĩs ciuitas laudaret eũ & magnificaret: & nec eſſe
ſe, nec non eſſe reſpondit. Tertia de ambitione fuit: qñ oĩa
regna mundi promiſit ſi cadens adoraret eũ. Vides ne, ꝙ
ambitionis uia adoratio diaboli eſt qua uidelicet ad ho-
nores & gloriã mũdi perueniendũ ſuis ille adoratoribus
pollicetur? Quarta ut dixi tentatione apud eum abſtinuit
cuius nimirum tantã eſſet expertus prudentiã ex reſpon-
ſis. Quid autem aduerſus alios faciat quos uidet oĩmodo
diligere iuſtitiã & odiſſe iniquitatẽ? Quid niſi ut iniquita
tem palliet uirtutis imagine? Quos eñ perfectos boni no-
uerit amatores: malum eis ſub ſpecie boni non medio eris
ſed perfecti perſuadere conatur: ut cito conſentiat qui ma
gnopere diligit bonum & facile qui currit: incurrat. Hoc
eſt igif dæmoniũ non modo diuturnũ ſed meridianũ. An
nõ hoc timuit maria: qñ ad nouã angeli ſalutationẽ expa-
2. Cor. 2. uit? An nõ hoc inſinuabat apoſtolus cũ diceret: non enim
ignoramus cogitationes eius? Ipſe eñ angelus ſathanæ
transfigurat ſe in angelum lucis. An nõ deniq; hoc ipſum
metuebant diſcipuli qñ uidentes dñm ſuper mare ambulã
tem clamabant putantes fantaſma eſſe? Et uide quàm be-
ne cõgruit ꝙ quarta uigilia noctis fuiſſe dicif: qñ cõtra tẽ
tationẽ quartã uigilaſſe diſcipuli ꝓhibenf. Nec uerò in re
manifeſtiſſima noſtro arbitror opus eſſe eloquio: ꝙ uide-
licet ſola ſit ueritas que palliatã detegit falſitatẽ. D Qua
tuor has tentatiões etiã in generali ſtatu eccleſiæ haud dif
ficile diligens conſiderator inueniet. Nónne eñ timor no
cturnus exercebat nouellam adhuc eccleſiæ plantationem
quando oĩs q occiderat ſeruos dei arbitrabaf ſe obſequiũ
præſtare deo? Demũ perſecutione ceſſante & die reddita
turbauit eam grauius & afflixit ſagitta uolãs: quãdo exie
runt aliqui de eccleſia inflati ſpũ carnis ſuæ inanis & uola
tilis gloriæ cupidi & uolentes ſibi facere nomen. linguas
ſuas magnificando diuerſa & peruerſa dogmata fabricaue
runt. Ad nũc quidem pax à paganis: pax ab hæreticis: ſed
nõ eſt pax à falſis filijs. Multiplicaſti gentem dñe Ieſu: ſed
non magnificaſti lætitiam: qñ multi ſunt uocati: pauci ue
rò electi. Omnes chriſtiani: & omnes ferè q̃ ſua ſunt quæ-
rũt: nõ quæ Ieſu chriſti. Ipſa quoq; eccleſiaſticæ dignitatis
officia in turpem quæſtũ & tenebrarum negotiũ tranſie-
re: nec in his ſalus aiarũ: ſed luxus quærif diuitiarum. Pro
pter hoc tondenf: propter hoc frequentãt eccleſias: miſſas
celebrant: pſalmos decantant. Pro epiſcopatibus & archi
diaconatibus impudenter hodie decertaf: ut eccleſiarum
redditus in ſuperfluitatis ꝑ uanitatis uſus diſſipentur. Su
pereſt ut reueleſ homo peccati: filius perditiõis: dæmoniũ
nõ modo diurnũ ſed & meridianũ: quod nõ ſolum trans-
figuraf in angelũ lucis: ſed extollitur ſupra omne qđ dici-
tur deus: aut qđ colif. Nimirũ inſidiaf crudelius calcaneo
matris eccleſiæ: à qua dolet caput ſuum eſſe contritũ. Hic
plane grauiſſimus erit incurſus: ſed ob hoc quoq; eccleſiã
electorum ueritas liberabit: propter eos breuians dies: &
dæmoniũ meridianũ deſtruens illuſtratione aduẽtus ſui.
Et hæc quidem dicta ſunt de tentationibus iſtis: nam & in
ſermone quodam ſuper cantica cãticorum memini me ſu-
per his tractaſſe ſimiliter: cũ meridiani huius dæmonij mẽ
tio incidiſſet ex occaſiõe ſcilicet meridiani accubitus ſpõ
ſi quem ſibi ſponſa petierat indicari.

De ſeptimo uerſu *Sermo ſeptimus unde ſupra.*

IN ſpe uiuimus fratres nec deficimus in tribula
tione ꝓſenti: ꝙ in expectatione ſimus indefecti
bilium gaudiorum. Neq; eñ uana uobis hæc
expectatio aut dubia ſpes uidef: innixa nimirũ
æternis promiſſionibus ueritatis. Deinde etiã ex pceptio
ne ꝓſentium numerũ firma eſt expectatio futurorũ & ꝓſen
tis gratiæ uirtus nimis credibiliter atteſtaf felicitatẽ pro-
miſſæ gloriæ ſine dubio ſecuturã. Nempe dñs uirtutũ ipſe
eſt rex gloriæ: & in hymno quoq; eundẽ cãtamus patrẽ per-
hennis gloriæ: patrẽ potentis gratiæ: cui & in pſalmo ca-
nimꝰ: q̃a miam & ueritatẽ diligit deus: gr̃am & gloriã da- Pſal. 83.
bit dñs. Viriliter ergo ſuſtineat in hoc ſeculo pietas collu-
ctationẽ: & perſecutionẽ quãlibet æquanimiter patiatur.
Quidni tolleret omnia: q̃ ad oĩa ualet promiſſionẽ habẽs
eius uitæ nũc eſt & futuræ? Repugnet fortiter impugnãti
q̃a & repugnanti ꝓpugnator aderit indefeſſus: & trium-
phanti nõ deerit largiſſimus remunerator. Scuto, inq̃t, cir Textus.
cundabit te ueritas eius. Neceſſaria plane inſuperabilis ꝓ
tectio ueritatis: nõ mõ interim in carne degenti: ſed poſt-
modũ exeunti: & nũc quidem ob periculoſos conflictus:
tunc uerò ob monſtruoſos occurſus ſpirituũ malignorũ.
Nempe & ſanctiſſimã illam glorioſi Martini animam uo-
luit pars inimica nocere: & cruenta beſtia ſciens ꝙ modi-
cum iam tempus haberet: tota profecto inſania malitiæ in
fatigabilis: nõ eſt uerita prope aſſiſtere: ei quoq; in quo ni
hil habebat. Imo uerò ad ipſum etiã regẽ gloriæ accedere
impudentiſſima temeritas illa præſumpſit: ſicut ipſe teſta- Ioh. 14.
tur. Venit eñ princeps mundi huius: & in me non inuenit
quicquã. Felix aĩa q̃ ſic interim tẽtationũ iacula ſcuto ue-
ritatis repulerit: ut nil prorſus uenenatum in ſe coaleſcere
paſſa omnino nõ cõfundaf cũ loqueſ inimicis ſuis in por-
ta: nihil in me funeſtũ reperies. Felix quẽ ſic circundat cly
peus ueritatis: ut introitũ quoq; & exitũ eius cuſtodiat: exi-
tũ utiq; ab hac uita: & introitũ in futuram: quo uidelicet
nec moliaf à tergo: nec à facie mali quippiã inimicꝰ attentet.
Sigdẽ oĩno opus erit illi cuſtode: opꝰ erit duce fideli: opꝰ
erit cõſolatore magno ꝓpter horribiles illas uiſiones: nõ
minus quàm hic adiutore & ꝓpugnatore: cõtra inuiſibi-
les tentatores. Glorificate itaq; dilectiſſimi & portate inte
rim chriſtum in corpore ueſtro onus delectabile: ſuaue põ
dus: ſarcinam ſalutarem: etiã ſi ꝓmere aliquãdo fortè uide-
tur: etiã ſi interdũ latera tondit & flagellat recalcitrantẽ:
etiã ſi qñ in chamo & fræno maxillas conſtringit & coer-
cet: oĩno feliciter. Eſto ut iumentum qui ſaluatorem por-
tas: ſed non penitus ut iumentũ. Homo, inquit, cum in ho Pſal. 43.
nore eſſet nõ intellexit: cõparatus eſt iumentis inſipienti-
bus & ſimilis factus eſt illis. Quid eñ tantopè uel plangit
ꝓpheta uel arguit in homine ſimilitudinẽ iumentorũ pre
ſertim q alio quodã loco de ſe loqui & dicere deo nõ ſine Pſal. 72.
quadã cõgratulatione uidef: Vt iumentũ factus ſum apud
te: & ego ſemp tecũ? Puto: imo nõ puto ſed ſcio: ſimilitudi
nem aliquã iumentorũ homini cõmẽdari: ſed plane nõ eã
quæ in

quæ in non intelligendo & inſipientiæ:ſed q̃ in patientiæ
imitatione conſiſtat. Neq; enim ſuccenſentis ſimiliter ſed
ne plãgentis qdẽ uidereſ uox:ſi dixiſſet. A Hõ cum ſub
onere dei eſſet nõ recalcitrauit:ut iumẽtũ factus eſt apud
eũ. Quis nõ illi iumẽto plurimũ inuideret:cui⁹ in humili
tergo ad cõmẽdationem ineffabilis ſuæ manſuetudinis di
gnat⁹ eſt ſedere ſaluator:ſi cũ illius tã p̃cioſi oneris geſta-
tione intelligẽtiã quoq; tã ſingularis habuiſſet honoris?
Vt iumẽtum:igitur eſto:minime tñ iumentum: patienter
quidem ſuſtinens onus:ſed honorem intelligens ſapien-
ter:& delectabiliter cogitans tam ipſius oneris qualitatẽ,
plus quam propriam utilitatem. Magnus ille ignatius di
ſcipuli quẽ diligebat Ieſus auditor:martyr noſter: cuius
p̃cioſis reliquiis noſtra ditata eſt paupertas:mariã i plurib⁹
quas ad eã ſcripſit epiſtolis chriſtiferã cõſalutat. Egregius
plane titulus dignitatis:& cõmendatio honoris immenſi.
Nẽpe cui ſeruire regnare ẽ:geſtare hũc:nõ onerari eſt ſed
ornari. Cæterũ unde ei de quo nunc loquebamur ſaluato
ris aſello uerendũ ullatenus uidebaſ:ne ſub illa tali ſarcina
deficere poſſet in uia? An uerò timendus ei aut luporũ in-
curſus:aut raptorũ occurſus:uel præcipitiũ ſeu periculũ
aliqđ ſub tãto p̃ſide metuẽdũ? Felix q ſic tulerit chriſtũ ut
à ſctõſctõrũ i ſctãm ciuitatẽ mereaſ iduci. Nõ eſt oino qđ
timeat:ne uel in uia aliqđ offendiculũ:uel repulſam in ia-
nua patiaſ. Illi nẽpe iumẽto uiam parabãt fideles populi:
Textus. huic angeli ſancti:qm̃ angelis ſuis mãdauit de te:ut cuſto-
diãt te in oibus uiis tuis:ne forte offendas ad lapidẽ pedẽ
tuũ. Sed nõ ſunt hæc p̃occupanda modo:ſeries magis ipſa
Textus. ſcripturæ expoſitionis ordine ſequenda eſt. Cadent à late-
re, inquit, tuo mille & decem milia à dextris tuis:ad te au-
tem non appropinquabit. Hic eñ uerſus hodie nobis de-
tractandus eſt:non ignoratis. In præcedẽti ſane capitulo
qđ nouiſſime tractabaſ dictũ eſt ſi recolitis quẽadmodum
à quatuor quibuſdam maximis equidẽ grauiſſimiſq; ten-
tationibus hui⁹ uitæ protectio liberet ueritatis:uidelicet
à timore nocturno:à ſagitta uolante in die:à negotio per
ambulante in tenebris:ab incurſu & demonio meridiano
Qđ igitur ſeqtur:cadent à latere tuo mille &c. futuræ ma-
1. Timo. 2. gis uitæ arbitror aſſignãdum. Vnde & in principio ſermo
nis hui⁹ meminiſtis adhuc, ni fallor, ſniæ apoſtolicæ: qua
uidelicet ualere ad oia pietatẽ:uitæ quoq; ei⁹ q̃ nũc eſt &
futuræ promiſſionẽ habere cõmẽdat. Audite ergo & audi
te in lætitia cordis ueſtri:qđ ad futuræ uitæ promiſſionẽ:
ueſtrãq; expectationem pertinere uideſ. Vbi eſt theſaurus
ueſter:ſit & cor ueſtrũ. Et quidẽ ſtudioſe audiſtis p̃ſentia,
nõ ſum immemor:ſed ſtudioſius decet futura audire. Nam
& pſeudo pphetã balaã dico (recolite q hyſtorias noſtis)
& ipſe inquã iniquus, iuſtorum mortẽ optabat:nouiſſima
ſua horum ſimilia fieri p̃cabaſ. Tantus eſt pietatis fructus:
tanta iuſtitiæ merces ut ne ab ipſis quidem nõ deſiderauí
quæat impiis & iniuſtis. Minus tñ oblectat canticum ſion
ſalices babylonis. Suſpẽdenda proinde organa apud eos:
lamentandum magis ſuper flumina babylonis:ſi forte per
ſuaderi eis poſſit ut plãgant. Hic plane cantandum eſt ubi
non deerunt qui tota alacritate ſpiritus ſaltent ad uocem
pſalterii ad canticũ ſion:& uehementia quadam ſacri de-
Ps. 54. ſiderii ad eam geſtiant præuolare dicentes. Quis dabit mi
hi pẽnas ſicut colũbæ:& uolabo & requieſcam? Quid eñ
alius exultare:quàm ex ſeipſo ſaltare eſt? Minus ſapit iis q
medio adhuc periclitantur in mari, iactanſ undis: agũtur
fluctibus:quãlibet fauorabile ſit qđ de remoti & ppe iam
deſperati trãquillitate ſeu amœnitate littoris nũciaſ. Sed
nec ad eiuſmodi ptinet aĩam qđ hodie uobis ppoſitũ eſt.
Neq; eñ talis quépiã adhuc mereſ audire:cadent à latere
tuo mille:& decẽ milia à dextris tuis. Memẽto cui hæc p-
miſſio facta ſit. Nẽpe ei q habitat i adiutorio altiſſimi:i p-
tectione dei celi commorabiſ. Audiat igiſ is q ſalutis por-
tui cogitatiõe iam & auiditate appropinquat:q præiacta
ta uelut quadam anchora ſpei ſuæ terræ illi deſiderabili
inconuulſibiliter inhæſiſſe uidetur cunctis diebus quibus
nunc militat:expectans donec ueniat immutatio ſua. Cer-
tiſſima ſane & præcipua appropinquatio port⁹ hui⁹ hæc
ipſa cõuerſatio eius in qua poſiti eſtis exitus præparatio
eſt uocationis uidelicet & iuſtificationis diuinæ. In his
nempe duobus fidelis quædam conſtituta eſt cõnexio ue-
lut cuiuſdam æternitatis ad æternitatem:id eſt magnifica-
tionis ad p̃deſtinationẽ:quarũ equidem ſicut p̃deſtinatio
nullo eſt præciſa principio:ſic & magnificatio nihilomi-
nus nullo unquã fine claudenda. Ne uerò eã quã diximus
quaſi geminæ huius æternitatis mediam connexionem
eſſe putes noſtræ adinuentionis apoſtolum audi:ſi non eã
dem tibi manifeſtius ipſe commendat. Quos enim præſci- Roma. 8.
uit & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filii ſui:quo-
modo putas aut quo ordine magnificabit? Siquidẽ quæ
à deo ſunt:ordinata ſunt. Num à prædeſtinatione ad ma-
gnificationem ſaltu quodam peruenies repentino. Proin-
de tibi medium pontem:aut magis ingredere iam paratũ.
Quos prędeſtinauit:inquit, hos & uocauit: quos autem
uocauit hos & iuſtificauit. Et quos iuſtificauit:hos & ma-
gnificauit. Hæc uia equidem bona uidetur nonnullis ho-
minibus:ſed & bona eſt:nihil ſuper eius fine timendum.
Non tibi ſint uiæ huius ſuſpecta nouiſſima:perge ſecur⁹,
tanto uiuidius quanto certius ea iam propinquare uiden-
tur:nempe tenes media:quomodo non nouiſſima propin
quarent? Agite, inquit, pœnitẽtiam:appropinquabit eñ Matt. 4.
regnum cælorũ. Sed regnũ, inquies, cælorum uim patitur
& uiolenti diripiunt illud. Nullus mihi reſpondeat: non
niſi per medios hoſtium cuneos patet acceſſus:in itinere
medio ſunt gigantes:in aere uolitant: obſident tranſitum:
obſeruant tranſeũtes. Attamẽ fiducialiter age, ne timeas.
Magni ſunt:multi ſunt:ſed cadent à latere tuo mille:& de-
cem milia à dextris tuis. Cadent undiq;:nunquam tibi de
inceps in perpetuum nocituri:parum eſt:non appropin-
quaturi. Equidem uidebit peccator & iraſceſ:ſed à latere
ueniet ꝙ uidelicet p̃ueniat te miſericordia dei tui:eadem
quoq; nihilominus etiã miſericordia ſubſequaſ:& itroitũ
uidelicet tuũ (ut quidem ſupra meminimus) & exitũ tuũ
cuſtodiens. Alioquin quid in illo tam terribili ſpiritualiũ
nequitiarum occurſu, humani poſſent conſiſtere ſenſus:ꝙ
non intolerabili cõcuterentur horrore. Quid putatis fra-
tres ſi uel uni alicui è tam multis principibus tenebrarum
in mediũ ueſtri irruere:& in tota feritate ſua ac tenebroſi
enormitate corporis apparere liceret:quis illũ poſſet uel
corporis ſenſus ſuſtinere uel cordis? Deniq; ante hos pau
cos dies ipſi ſcitis unum quendam ex uobis & prius dor-
mientem & poſtea excitatum:tam grauiter fantaſia noctur-
na perturbare permiſſa eſt: ut uix illa die rationis com-
pos: uix potuerit eſſe ſecurus. Etiam omnes uos pariter ex
pauiſtis: cum territus ille terribilem nimis exclamaſſet
in uocem erubeſcendum ſane ꝙ uſq; adeo fides in uobis
(uel dormientibus) uiſa fuerit obdormiſſe ſed ad noſtram
ſine dubio factum eſt ammonitionem. ut tota ſolicitudi-
ne meminerimus aduerſum quos nobis ſit colluctatio ne-
quando ſcilicet aut ignari hoſtilis inuidiæ:aut protectio-
ni diuinæ inueniamur ingrati. Ex uehementiſſimo ſiqui-
dem proprii cruciatu liuoris intantum prorupit malitia
inueterata furorem:his præſertim diebus ſanctis acrius ſe
ſe indicans ueſtra deuotione torqueri. Eodem ſane tabe-
ſcentis inſaniæ zelo ſed licentia ampliori exeuntibus ſan-
ctis adeſt:nõ niſi à latere tamẽ:neq; eñ uel occurrere iam à
facie quaſi ut uim faciat:uel à tergo repere tanquam ut de
cipiat permittetur. Sed nec iuxta iter quidem ſcãdalũ de
cætero ponet tibi:ad te eñ non appropinquabit:non mo
do non attinget ut ferat: ſed nec accedet ut terreat. Puto
enim id uerebaris ne te forſitan grauis ad illas tam mon-
ſtruoſas effigies: & larualium tantam multitudinem fa-
cierum horror inuaderet:ſed egregius tibi paraclitus &
efficaciſſimus adhæſit conſolator: ipſe nimirum de quo
legiſti: Coram illo procident æthiopes: & inimici eius Pſal. 61.
terram lingent. Plane ad nihilum deducẽtur in conſpectu
eius malignus: ſic timentes ſe glorificabit. Præſente te
domine Ieſu quantumlibet irruant hoſtes: imo non ir-

ruant ſed ruant:confluant undiq; ſed ut fluant,& pereant
a conſpectu dñi:quēadmodū fluit cæra à facie ignis.Quid
eñi metuā deficiētes:qd tremētes pauerā:qd uerear caden•
tes?Et ſi ābulauero in medio umbræ mortis:non timebo
mala dūmodo tū mecū ſis dñe de⁹ meus. Siqdē protinus
aſpirabit dies:& inclinabunt umbræ cadēt hincinde prin
cipes tenebrarū.Quos eñi nunc quoq; dū inter malignaa
corū occultasq; ſuggeſtiōes p fide adhuc nō p ſpecie am•
bulamus:fides tū uictorioſa triūphat quō nō facilius ipſa
iam tunc ppalatæ cognitio ueritatis euidens cū ſuis illis
tenebroſis ferrugineisq; imaginibus exufflabit? Nec cau•
ſeris forte de numero uel ipſam ſaltem multitudinem ne•
rearis.Memento ſane q ad unum ſaluatoris imperium ab
obſeſſo iam & diu poſſeſſo unius hominis corpore dæmo
num legio tota diſceſſit:& ne ipſos quidem auſa eſt niſi ab
eo iuſſa cōtingere porcos:quātomagis ipſo duce quotqt
fuerint undiq; cadēt cū ingēti admiratione & confuſione
Cāt.6. dicētes:Quæ eſt iſta quæ aſcendit ſicut aurora conſurgens
pulchra ut luna electa ut ſol,terribilis ut caſtrorum acies
ordinata.Intrepidus itaq; & oīno impauidus : magis au•
tem gratulabundus & laudās oculis tuis cōſiderabis nec
ſane iam uel impugnationē ſuſtinebis uel furorem pauc•
bis:ſed magis retributionem pctōrū uidebis.Et quidē ui•
dētur ſufficere poſſe hodie quæ dicta ſunt:ſed adhuc ſane
aliquos ueſtrū nonnulla arbitror expectatione ſuſpendi.
Mouet eñi ſtudioſiores quoſq;,ni fallor:qdnam ſibi uelit
q à dextris quidē decem milia:à ſiniſtris uerò mille perhi•
bet eſſe caſuros.Nam latus ſane qđ ſimpliciter dicitur:nō
niſi ſiniſtrū hoc loco licere accipi puto:pſertim q dextrū
quidē incōtinenti proprio deſigneī ex noīe Et quidē non
ſine certi ratione myſterij:à ſiniſtris multos:ſed multo plu•
res à dextris caſuros eſſe prædixiſſe uideatur.Niſi fortè qs
tam hebes fuerit & inſulſus ut in eo quod dicitur mille &
decem milia:certam exprimi putet numeri taxationem:&
non magis ſuperabundantē comparationē.Nos enim ſic
non diuinas ſcripturas accipimus ſed neq; eccleſia dei.
D Cadent ergo à ſiniſtris quidem mille:à dextris autem
decē milia:qđ uidelicet abundātiori malignitate & uelut
copioſiore manu dextris inſiſtere partibus:dextrum latus
appetere conſueuiſſent:Qđ quidē ſi magnū illud eccleſiæ
corpus conſiderare libet: facile ſatis aduertimus : longè
acrius impugnari ſpūales uiros ipſi⁹ eccliæ quàm carna•
les:q nimirū duo eius latera dextrum ſiniſtrūq; puto non
inconuenienter accipimus.Agit hoc ſane ſuperbia ſemp
inuidioſa malitia:perfectiores quoq; uehemētius pulſans
Iob.40. iuxta illud:eſca eius electa.Et iterum.Abſorbebit fluuium
& non mirabitur:& habet fiduciam q influat iordanis in
os eius.Agit inquam & ſi non ſine certa diuini diſpenſa•
tiōe cōſilij:qui quidem nec imperfectiores ſupra id quod
ferre poſſunt tentari permitti:faciens cum tentatione pro
uentū:& perfectioribus nō modo glorioſiores ſed nume•
roſiores parat ex hoſte triumphos.Tota ergo pariter ele•
ctorū eccleſia coronabitur:q ex utraq; parte ſui legitime
certauerit:utroq; nimirum cornu tam potenter interim
uentilans inimicos:ut paulopoſt manifeſtius cadere ui•
deantur à latere eius mille : & decem milia à dextris eius.
Sic nimirùm olim iam quidē Dauid pfectiore uirtute pba
ta:necdum uerò propalata in Iſrael reprobatione ſaulis
1.Reg.18. canebant in choro dicentes:Percuſſit ſaul mille & Dauid
decem milia . Si autem ad ſingulos magis placet hoc re•
ferri:non nobis deeſt ne in hac quidem parte ſpiritalis in•
telligentiæ uia:dūmodo propriā ſup hoc experiētiam cō•
ſulatis.Longe ſiquidem ampliori ſolicitudine & callidita•
te multiplici,pars aduerſa uulnerare in nobis dexteram ſa
tagit quàm ſiniſtram:nec tam corpori perfecto quàm cor•
dis laborat auferre ſubſtantiā.Vtraq; nimirum proſperi•
tatem humano generi inuidere noſcuntur:utraq; eos feli•
citate priuare cōtendūt & cæleſti uidelicet & terrena:ſed
lōge amplius rore cæli quàm pinguedine terræ . An uerò
incōgrue hæc dixerimus duo latera:qb⁹ nimirū duplicē
hoīs ſubſtantiā conſtat imuti;uos iudicate.Nā q ſpūalia
quidē bona attribuim⁹ dextræ:ſiniſtræ uerò carnalia:mi•
nime prorſus uereor arguendū:pſertim a uobis qb⁹ ſemp
ſtudij eſt:nec dexterā aliqñ ſiniſtrā,nec ſiniſtrā dexterā re•
putare.Nec uerò aliter uera qdē ſapia pbat:quàm ut in ſi•
niſtra diuitiæ & gloria:i dextera aūt,ſit longiturnitas ui•
tæ:nā & hoc ſane nullatenus expedit ignorare:quanā uo•
bis uehemētius inſtet puicax hoſtiū multitudo:illic nēpe
ſtudioſius repugnandū ubi grauior urget neceſſitas : ubi
totū belli imminet pōdus:& ubi colluctationis ratio uni•
uerſa cōſiſtit unde uobis paraī tota aut uictis ignominio•
ſa captiuitas aut uincentibus glīa triūphalis. Deniq; pro
pter hoc nō qdē ad inſipiētiā uobis:tūdēdū libere; aduer•
ſario uidemini latus expoſuiſſe ſiniſtrū:ut dexterum per•
inde tota ſolicitudine cōſeruetis.Hæc nimirum commen•
data à chriſto & chriſtianis omnibus imitanda ſerpentia
prudentia eſt:ut caput ſolum toto ſi neceſſe fuerit expoſi•
to corpore tueatur.Hæc uera philoſophia:hoc conſilium
ſapiētis:ut oī cuſtodia ſeruetur cor:qa ex ipſo uita proce•
dit.Hæc deniq; gratia & mia dei in ſeruos eius : & reſpe•
ctus in electos illius:ut in eorum interim ſiniſtram quidē
uelut diſſimulans:dexteræ ſemp ſtudioſus protector aſſi•
ſtat:Hinc eſt qđ de ſeipſo propheta teſtatur.Prouidebam Pſal.15.
dominum in conſpectu meo ſemper:qm̄ à dextris eſt mihi
ne commouear.Nunquid nō & illius manum dexterā : &
ſolam eam putas dexteram tenuiſſe:cuius totam in facul•
tatem pariter & in carnem licere paſſus eſt quicquid libe•
re uiſum eſt inimico:uerūtamen animam eius inquit ſer•
ua:Vtinam mihi ſemper à dextris ſis Ieſu bone:utinā ſem•
per teneas manum dexteram meam . Scio enim & certus
ſum:qm̄ nulla nocebit aduerſitas ſi nulla dominet iniqui•
tas.Tundatur interim & tundatur ſiniſtrum latus:pulſe•
tur iniurijs:uellicetur opprobrijs:libens illud expono dū
à te cuſtodiar dummodo ſis ipſe protectio mea ſuper ma•
num dexteram meam.Fortè enim mille qui à ſiniſtris caſu
ri ſunt:hoīes magis intelligendi ſunt quàm dæmones. Hi
nimirū uobis non niſi ob tpalia q̄libet aduerſanī & tranſi•
toria bona:q quidem aut nos habere inuidioſa maligni•
tate ſuſpirant:aut cupiditate iniuſta ſeſe potius doleāt nō
habere.Fortè eñi mundi huius conantur auferre ſubſtan• Iob.1.
tiam:fortè fauorem hoīm fortè ipſam corporū uitā. Vſq;
huc ſæuire humana perſecutio poteſt:aīæ uerò nō habet
quid faciāt.Nam dæmones quidē ſupna nobis & æterna
potius inuidere noſcuntur:non tñ ut ſibi cedat qđ irrepa
rabiliter amiſerunt:ſed nec illud paup de puluere ſuſcita•
tus accedat.Vnde ipſi in gloria conditi irreparabiliter oc
ciderunt.Indignatur & liuore tabeſcit obſtinata maligni•
tas:humanam fragilitatem obtinere:qđ retinere ipſa non
meruit.Sed & ſi qñ fortè cuiuis tēporalia dāna aut inferre
conātur:aut gratulanī inferri:hæc eorū tota molitio eſt ut
iactura exterior uel eidē ipſi uel alteri occaſio ſit interna.
Sicut à regiōe hoīes quoties eaſuadere nobis:aut quolibet
mō efficere curāt,unde dextera noſtra lædaī:non hoc qdē
principaliter agere ſed tēporale aliqđ cuiuis prouenturū
uel ſibi.ſ,uel nobis uel alteri fortè cupiā aut detrimentum
aut emolumētū exinde ſeu captare ſeu ppulſare uelle uidē
tur.Niſi fortè eatenus qs in dæmonē trāſierit ex homine:
ut optare ullo mō poſſit quēlibet ſibi inimiciſſimū hoiem
æterna dānatione mulctari.Quid uos miſeri dormitamus
à ſpūali ſtudio qs tā multipliciter inſectaī neqtia ſpūalis?
Et pudor eſt dicere,& ſilere phibet uis doloris.Quātos eī
inuenire eſt fratres ex his qui q in religiōis habitu & ppo
ſito degūt perfectionis:qs terribilis illa pphetæ ſententia Pſal.136.
comprehendiſſe uidetur.Si oblitus fuero tui hieruſalem:
obliuioni detur dextera mea.Nempe ſiniſtri cuſtodiæ la•
teris tota ſolicitudine incubātes callent admodum:ſed ſa•
pientia huius ſeculi,cui abrenunciaſſe debuerāt:ea quoq;
nihilominus quam reuelat caro & ſanguis : quibus iuxta Gala.1.
apoſtolum:noluiſſe acquieſcere uidebantur . Deniq; ui•
deas eos tam auide lucra captare præſentia:tam ſeculari•
ter tranſitorijs utilitatibus adgaudere ad terrenarum
damna uel minima facultatū tam puſillanimiter turbari:
tam carnaliter

tam carnaliter ſup his decertare:diſcurrere tã impudẽter:
tam irreligioſe ſecularib⁹ ſeſe implicare negotijs:ac ſi hoc
eſſet tota eorũ portio:hæc uniuerſa ſubſtantia. Attentius
ſane agricola pauperẽ excolit fundum:ſed cui fortè nulla
amplior p̃cioſior ue ſit poſſeſſio.Buccellã panis i ſinu ſuo
mẽdicus abſcondit qđ in ſacellis ſuis ſolũ hoc metalli ge-
nus eruginet.Tu qd ita extremæ huic paup̃tati:& qdẽ ꝓ-
prĳ male ꝓdigus laboris incũbis.Et eſt alia tibi poſſeſſio
& ſi fortè remota.Erras.Nil tã ꝓpe nos quàm qđ ĩtra nos
eſt.At fortè nõ qdẽ lõgius poſitã ſed inutilẽ eſſe cauſaris:
ut hic tibi q̃rendã magis ſufficiẽtiã putes.Falleris:ubi ma
gis inuenies:imo nõ inuenies niſi ibi.An uerò æſtimas ꝙ
uel operã tuã non exigat:uel minus reſpondeat operantiᵛ
Aut certè in tuto credis eſſe locatã:nec ulla deinceps ſoli-
citudine cuſtodis egereᵛ Quodlibet horũ ſapias:ſcito ꝙ
deſipias uehementer.Ibi eñ quàm maxime q̃ ſeminauerit
hõ hæc & metet.Sed & q parce ſeminat parce & metet:q
uerò in bñdictionib⁹ ſeminauerit:de bñdictionib⁹ & me-
tet:ut faciat unũ triceſimum,unũ ſexageſimũ:unũ centeſi-
mum.Habes aũt theſaurũ iſtũ in uaſis fictilib⁹:ſi tñ adhuc
habes.Puto eñ iã amiſiſti:puto iam ſublat⁹ eſt:puto iã co-
mederũt alieni robur tuũ & ignoraſti:nec potes theſauro
tuo cor apponere:quippe q theſaurꝫ ip̃m nõ habeas.Alio
quin quæſo te:ſi tam ſolicitus es:ſi nec minima ſpernis: ſi
tã prudẽter ſeruas paleas tuas,etiã horreũ tuũ ſeruare me
mento & cuſtodire.Imo uerò nõ exponas theſaurũ tuũ:q
ſic incubas ſterquilinio tuo.Fortè eñ illud tibi inuident
mille:ſed iſtũ obſidẽt decẽ milia:nec minus ſuperabundan
tes aſtutia & crudelitate quàm numero.Cadent,inqt,à la-
tere tuo mille:& decẽ milia à dextris tuis.Verte illuc ocu-
los fidei:fortè iam eñ irruperunt aditus : fortè iam libere
diripiunt omnia:fortè iam ſpolia ipſa diſtribuũt. Quid ſi
niſtro lateri tã male ſtudioſus obſeruator inhæres : niſi ꝙ
non in latere iam tibi eſſe ſed in facie ſiniſtra uidentur:ꝙ
hæc prouideras in cõſpectu tuo ſemper & qui tãgit hoc:
non latus tetigiſſe putetur:ſed pupillam oculi tuiᵛ Cæte-
rũ iam nũc tibi ꝓuide quiſquis ex dextri negligẽs:ſiniſtri
lateris cultor:ne cũ hædis locũ accipias in ſiniſtra quã ele
giſti.Aſperum uerbum eſt fratres:non immerito expaui-
ſtis.At cauere nõ minus neceſſe eſt quàm pauere.Et qdem
dñs meus Ieſus poſt cætera inæſtimabilis ſuæ erga me be-
neficia pietatis:etiam dextrum ſibi propter me paſſus eſt
latus fodi:qđ uidelicet nõ niſi de dextera mihi propinquare
uellet nõ niſi in dextera locum parare refugĳ.Vtinam ego
talis merear eſſe columba q̃ in foramine petræ habitet : &
in foramine lateris dextri.Conſidera tñ hoc uulnus eum
penitus non ſenſiſſe.Neq; eñ illud excipere uoluit niſi iã
ſoporatus in morte:ut moneret te quãdiu uiuis in huius
ſemp lateris uigilare cuſtodia : ſed & mortuã cenſeri eam
animã oportere:q̃ q dẽ pernicioſa in ſenſibilitate,diſſimu-
let in dextera ſibi uulnus infligi.Merito quidẽ in ſiniſtro
latere poſitum eſſe dicitur cor hominis:ꝙ affectio ei⁹ pro
na ſit ſemper & procliuis in terram. Nec ſane ignorabat
hoc q miſerabiliter ingemiſcẽs adhæſit,inquit,pauimẽto
Pſal.118. anima mea:uiuifica me ſm uerbũ tuum.Sed ne is quidem
in hoc pondere nos conditionis hũanæ & grauedine cor
dis uolebat remanere:qui ſic admonens loquebatur:leue
mus corda noſtra cum manibus ad deum. Plane id ſuade-
bat:ut à ſiniſtro latere erigerentur ad dextrum . Secularis
militia fratres in ſiniſtro tantũ latere clypeum portat:non
imitemur ſi inter eos nolumus deputari:quos huic ſeculo
2.Timo.2. militare conſtat,non chriſto. Nemo,inquit,militans deo
implicat ſe negotĳs ſecularibus:hoc eſt : ſcutum applicat
non tam dexteræ quàm ſiniſtræ . Attamen fratres utrũq;
uobis latus tegendum eſt:ſi meminiſtis:Scuto,inquit,cir-
1.Cor.6. cũdabit te ueritas eius:Et ap̃lus ipſe. Per arma,inquit,iu-
ſtitiæ à dextris & à ſiniſtris.Cæterum ip̃am audi iuſtitiam.
Fortè eñ nõ eadẽ utriq; lateri forma pſcribitᵛ. Nẽpe hinc
qdẽ mandatᵛ:non uoſmetipſos defendentes chariſſimi:ſed
Roma.12. date locũ iræ:inde uerò p̃cipitᵛ:nolite locũ dare diabolo.
Ephe.4. Et itẽ.Reſiſtite diabolo & fugiet à uobis.Audi adhuc quõ
tegas latus utrũq;.Prouidẽtes bona,ait idẽ ap̃s,nõ tantũ 2.Cori.9
corã deo ſed etiã corã oĩbus hoĩbus. Hæc eſt eñ uolũtas
dei:ut bñfaciẽtes nõ mõ tabeſcere malignorũ dæmonum
inuidiã uerũetiã obmuteſcere faciatis imprudentũ hoim
ignorãtiã.Nunqd tñ in æternũ erit nobis hæc ꝓtectio ne-
ceſſariaᵛ Aut certè ab utroq; latere hoſtile agmẽ inſtabitᵛ
Erit qñ nõ mõ nõ inſtabũt:ſed nec ſtabũt quidẽ. Cadẽt à
latere tuo mille:& decem milia à dextris tuis.Siquidẽ nec
humana malitia iam tũc habebit qd faciat:nec dæmonum
milia plus uerebimur : quàm totidem uermium agmina
uel muſcarum:Haud aliter.Deniq; intuebimur eos quàm
filĳ iſrael tranſmiſſo iam mari rubro:undiq; ſui:ægyptios
mortuos:ſed & rotas curruum ire in profundũ cernebãt:
ut & nos.ſ.(longe tamen ſecurius & delectabilius) cante-
mus dño quàm glorioſe honorificatus ſit:equum pariter
& aſcenſorem eius deĳciens in abyſſum.

De.VIII.*uerſu Sermo*.VIII.*unde ſupra*.

B Reuius qdẽ uobis aliqñ dilectiſſimi loq̃remur
ſi crebrius id liceret:qđ & uos credimus nõnũ
quã aduertere potuiſſe. Cæterũ q̃ties ipſa dici
ꝓoccupante malitia:pluribus fortè dieb⁹ mo-
leſtiſſimũ ſuſtinuimus à ueſtra exhortatiõe & cõſolatione
ſilentiũ neminẽ ueſtrũ reor oportere mirari:ſi tp̃s ip̃m re-
dimere cupiẽtibus nobis ſermo rarior interdũ protractio
uideatur.Hoc ſane nobis actum ſit breui procemio ut he-
ſterni pariter hodierniq; ſermonis illius qdem prolixitas:
huius uerò breuitas excuſata apud uos habeatur.Vereor
ſiquidẽ minus gratiam fortè nonnullis uel fuiſſe illam uel
iſtã fore:aut magis utrãq; quàm alterã.Scuto,inqt,circun *Textus*.
dabit te ueritas eius:non timebis à timore nocturno:à ſa-
gitta uolante in die:à negotio perambulante in tenebris:
ab incurſu & dæmonio meridiano. Cadent à latere tuo
mille:& decem milia à dextris tuis:ad te autem nõ appro-
pinquabit:Diximus hinc p̃cedẽtibus ſermonib⁹ ꝙ digna
ta eſt ueritas ipſa largiri:quemadmodũ.ſ.fidelẽ aiam inte-
rim quidẽ à tentationibus poſtmodum uerò à difficultati
bus tueatur.Quæ tñ utraq; breuius quidẽ in alio pſalmo
idem iſte propheta cõmẽdans:in te,inquit,eripiar à tenta ps.17.
tione:& in deo meo tranſgrediar murum:qđ ipſo nimirũ
duce:nec hic gradiens offendiculum nec egrediens hinc
obſtaculum pereretᵛ.In altero ergo crebra ereptio:ĩ altero
plena iam & ſecura liberatio deſignatur.Nam in hoc ſane
tertio qđ adiungit:uerũtñ oculis tuis cõſiderabis:etiam
fœlicitatis non modicæ ꝓmiſſionẽ arbitror contineri. Ca
dent,inquit,à latere tuo mille:& decẽ milia à dextris tuis:
ad te autem non appropinquabit.Verũtamen oculis tuis
conſiderabis:Ita oro domine ita fiat.Cadant illi & non ca
dam ego:paueant illi & non pauean ego : confundantur
illi & non cõfundar ego.Euidentius ſiquidem paucis hoc
loco uerbis:& animæ miſſi immortalitas commẽdatur &
ipſius quoq; fides aſtruitur corporeæ reſurrectiõis. Nẽpe
ructibus illis:futurus ſum ipſe q uideã:& ne iſti quoq; qui
bus eorũ nouiſſimã intuear retributionem oculi defuturiᵛ
Neq; enim ſimpliciter oculis:ſed oculis,ait,tuis cõſidera-
bis iſtis utiq; q nũc languent præ inopia & deficiunt dum
ſperas in deũ tuũ.Et uerè fratres deficiunt oculi:dum ſpe-
ramus.Qđ eñ uidet qs qd ſperatᵛ Spes,inquit,q̃ uidetur *Roma.8.*
nõ eſt ſpes.Ipſis ergo iam tũc cõſiderabis oclis:quos mõ
quidẽ nec leuare audes ad cælum:ipſis plane qui toties in
terim fluunt lachrymis:ac crebris compunctionibus atte
runtur.Nec enim nouos tibi inſtaurandos putes ſed tuos
utiq; reſtaurandos.Quid tñ de oculo dixerim : etſi minu-
tiſſima.eminentiſſima tamẽ excellentiſſimaq; humani cor-
poris portioneᵛ Repoſita eſt in ſinu noſtro beata ſpes ex
promiſſione utiq; ueritatis:ne capillum quidem de capi-
te periturũ.Forte tñ idcirco ſignãter uiſio promittitᵛ ocu-
lorũ ꝙ hoc quidem ſummũ interim aiæ deſideriũ uideatᵛ:
ut uideat bona.Credo,inquit,uidere bona dñi in terra ui *Pſalm.26.*
uentium.Sup̃mas nimirum corporis ſui feneſtras : ſupnæ
aperiri deſiderat ueritati:per ſpeciem ambulare geſtiens:
quàm per fidem.Sane fides ex auditu:non ex uiſu.Deniq;

ſubſtantia eſt ſperādarū argumentū nō apparētiū. Et in fi
Eſa.50. de ergo ſicut & in ſpe deficit oculus: auris pficit ſola. Dñs
deus aperuit mihi autē ait ppheta: ſed qñq; etiā oculū re-
uelabit. Erit qñ iam nō dicetur: audi filia & uide & inclina
aurē tuā ſed leua potius oculos tuos & cōtēplare. Quid?
Plane iocūditatē & exultationē: quā theſaurizat ſuper te
deus tuus. Quid? Plane non ea mō q̄ interim qdē & ſi non
uidere adhuc & audire: tñ & credere potes: uerūctiā qđ ſi
1. Cori. 2. cut non uidit oculus: ſic nec auris audiuit: nec in cor hois
aſcēdit: qđ p̄parauit de⁹ diligētib⁹ ſe. Nimirū tāta capiet
oculus reſurrectionis: quāta nec auditus nec animus ipſe
nūc capiat. Ob hāc deniq; tā uehemētē ſit cōcupiſcentiā
uidēdi. ſ. qđ audit & credit. Aliū q̄q; euidētiſſimū futuræ
preconē reſurrectionis ipſorū ppriā mētionē feciſſe arbi-
Iob. 29. tror oculorū. Rurſum ait circundabor pelle mea: & in car
ne mea uidebo deū ſaluatorē meū: quē uiſur⁹ ſum egoipſe
& nō ali⁹, & oculi mei cōſpecturi ſunt. Et adiecit. Repoſi-
ta eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. Forte tñ cōſiderandū attē
Pſal. 90. tius q̄ ait oculi mei. ſicut & in pſalmo. Ocl'is tuis cōſidera-
bis. Nunqd eñ mei oculi eſſe nūc uideat? Plane non mei.
Nōnūquā ſane uiſi ſunt fuiſſe mei: q̄ ipſi quoq; ad eā perti
nere noſcātur: quam male ſeruaturus accepi paternæ ſub-
ſtantiæ portiōem. Nēpe uelociter pfligata eſt, uniuerſam
citius diſſipaui. Occupauit membra ois lex peccati: libere
intrabat mors p feneſtras meas: cui⁹ nimirū factus erā ſer-
uus etiā egoipſe. Miſer equidē ſeruus: nō ſane hoi ſeruiēs
ſed imūdo pecori & fœnoſo. Neq; eñ mercenaria ſaltē cō
ditione famulabar: ſed plane ſeruili. Niſi forte mercedem
qs dari putet cui etiā cibus negaſ: & cibus quoq; ipſa eſu-
rie pniciosior. Cupiēti ſiquidē porcorū ſiliquas nemo da-
bat: ut porcis uiuarē nec cōuiuerē porcis. Deinde nunqd
meus tūc oculus erat qñ depredabaſ aiam meā? Qua qdē
neceſſitate demū coactus ſum beneficiū refutare in manu
dñatoris: ut qđ oino nō poterā: ipſe ſibi illud ab hoſtili ty
rānide uendicaret. Conſiderate attētius dilectiſſimi & ani
maduertite in quanā ptāte euaſeritis pharaonis intolera-
bile iugū: ut iā mēbra ueſtra nō ſint arma iniquitatis pctō:
nec regnet ultra in mortalibus corporibus ueſtris. Nō eſt
hoc operis ueſtri fratres dextera dñi facit uirtutē: ſol⁹ hoc
poteſt ille q nihil oino nō pōt. Ne dixeritis manus noſtra
excelſa: ſed tā ſalubriter quàm ueraciter confitemini: quis
dñs facit hæc oia. Deniq; nemo ſibi dubitet oīmodis eſſe
cauendū: ne forte donec adhuc dies mali ſunt & nulla uſ-
quā ſecuritas homini hanc ſuā poſſeſſionem de manu tam
pij tāq; prouidi tutoris: i periculoſam pernicioſamq; inte
rim libertatē recipere uelle p̄ſumat. Qđ eñ æmulaſ pater
p te æmulaſ: nec inuidētiæ ſed puidētiæ eſt q̄ ſibi totā iu-
bet manere ſubſtantiam: ne pereat tibi. Deniq; ubi ad ma-
gnā illā ſanctāq; ciuitatē perueneris: cui⁹ fines poſuit pacē:
ubi nullus iā hoſtiū timeaſ incurſus nō mō reddat te tibi:
ſed dabit inſup & ſeipm. Interim ſane à uoluntatibus tuis
auertere: & dicata membra nulla tibi temeritate uſurpes:
ſciens q̄ pietati ſanctificata: non abſq; graui ſacrilegio in
uſus uanitatis: curioſitatis: uoluptatis: aut eiuſmodi ſecu-
1. Cori. 6. laris operis aſſumantur. Neſcitis, ait apoſtolus, q̄ corpo-
ra ueſtra templum ſunt ſpiritusſancti quem habetis à deo
& non eſtis ueſtri? Et item. Corpus, inquit, non fornica-
tioni. Sed cui? Nunquid tibi? Plane ſit tibi liberū: ſed eri-
pere illud aut ereptum ſaltem deinceps à fornicatiōis im-
petu: uendicare proprijs uiribus potes. Q; ſi forte non po
tes: imo quia uere non potes, ſit corpus non fornicationi
ſed dño: ſeruiatq; interim ſanctificatiōi ne corruptioni de-
Roma. 6. nuo peius ſeruire contingat. Humanum dico ait apoſto-
lus: propter infirmitatem carnis ueſtræ. Sicut exhibuiſtis
mēbra ueſtra ſeruire iniquitati ad iniquitatē: ita nunc ex-
hibete mēbra ueſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationē. Ve-
rum id quidem propter infirmitatē: ut ipſe quoq; præmi-
ſit. Cæterum ubi reſurrexerit in uirtute quod in infirmita
te fuerit ſeminatū: nulla iam erit neceſſitas ſeruiendi: ubi
& ſecuritas libera fuerit: & ſecura libertas. Quidni multo
magis reddat eum ſibi? Quidni poti⁹ libertate donet fide-
lem ſeruum: magn⁹ ille paterfamilias: qñquidem & ſuper
omnia bona ſua cōſtituet eū? Iam tūc ergo oculis tuis cō-
ſiderabis: ſi tñ eos fideliter agnoueris interim eſſe eius nō
tuos. Nā & præter eā quā diximus uoti utiq; tā neceſſarij
rationē: quo nimirum mēbra ipſa q̄ tibi à peccati tyranni
de uendicare oino non poſſes: proprijs abrenuntians uo-
luntatibus diuino cultui mācipaſti: nunqd uel modo tua
eſſe uideñ: in quibus adhuc contraria lex: & ſi nō regnat
habitat tñ in quib⁹ pœna peccati ſecundus equidē hoſtis
tuus: non mō manet ſed & p̄ualet & libere dñatur? Tu ne
tuū dixeris corpus qđ mortuū eſt pp̄ter peccatū: aut aiæ
eſſe qđ animā aggrauare nō ceſſat? Plane ſi qs ſuum illud
dicere cupit: nō aliud cōuenīeter dixiſſe uidebitur quàm
onus ſuū: quàm carcerē ſuū. Alioquin quonā modo tuos
dixeris oculos: quos ſane interim uis, non uis: toties ſom-
nus occupat: fumus turbat: exiguus puluis ſauciat: noxi⁹
humor obnubilat: dolor acerbus excruciat: uel ipſa demū
nouiſſima mors excæcat? At tunc plane tui erunt quādo
omnis iſta non erunt: ut uere iam tuis oculis conſiderare
ſit: quibus nimirum pro libitu deinceps utaris ad omnia
tam libere quam ſecure. Neq; enim aduertendi decætero
erunt oculi ne uideant uanitatem: q̄ puriſſimam uideant
ueritatem: multominus intrabit per feneſtras mors: q̄ ip-
ſa quoq; inimica nouiſſima deſtruetur. An uero times eos
è tanta plenitudine luminis: ubi ſinguli iuſti tanquam ſin-
guli ſoles fulgeant: aliquando caligaturos fore? Timendū
id plane: ſi nō ipſos quoq; oculos ſicut cætera humani cor
poris membra reſurrectio glorificet. Et retributiōem pec-
catorum uidebis. Hoc plane eis graue tormentum: & ma-
gnus quidem malorum cumulus erit. Forte enim quod-
cunq; ſolatium uideretur eorum quos tam malitioſe im-
pugnauerint in tormentis ſuis uel cōſcientiam latere: uel
ipſos ſaltem declinare poſſe conſpectus. Veruntamen & ſi
illis ex hac noſtra conſideratione immēſum quoddam mi-
ſeriæ pondus accedat: nobis quæ neceſſitas erit: quæ utili
tas: quæ uoluptas? Quid enim modo tā irreligioſum: imo
quid tam inhumanū & execrabile uideretur: quàm cruo-
re quantumlibet inimicorum: quantumlibet iniquorum
paſcere uelle oculos: & oblectare aſpectus ſupplicijs miſe-
rorum. Attamen ſicut uidebit peccator & iraſcetur: denti
bus ſuis fremet & tabeſcet. Prius enim benedicti uocabun
tur in regnum quàm maledicti in caminum deijciantur ig-
nis æterni: quo uidelicet acrius doleant uidētes quid ami
ſerint. Sic iuſti quoq; uidebunt & lætabuntur conſideran
tes quid euaſerint. In illa ergo tanta ſeparatione: quemad
modum hædis agnorum diuiſio grauiſſimi liuoris occa-
ſio fiet: ſic electis è regione conſideratio reproborum: im-
menſa quædam materia gratiarum actionis & laudis. Vn-
de enim iuſti tam magnifice gratias agerēt: niſi cum illi in
excogitabili felicitate qua perfruuntur: ipſam quoq; retri
butionem cernerent iniuſtorum: à quibus equidem ſola
miſericordia redemptoris ſegregatos ſeſe eſſe fideliſſime
& deuotiſſime recordātur? Vnde uero impij tanto animi
furore tabeſcerent: niſi in regno ſummæ beatitudinis co-
ram ſeſe uidiſſent alios introduci: & tunc demum in illos
ſeſe fœtores: in illos horrores: in illos æterni incendij cru-
ciatus: in illas deniq; immortalis miſerias gemerēt eſſe dā-
natos? C Ibi enim inquit erit fletus & ſtridor dentium. Matt. 13. & 22.
Fletus quidem ob ignem qui nō extinguitur. Stridor ue-
rò ob uermem qui nō moritur. Plane fletus ex dolore: ſtri-
dor dentium ex furore. Fletum nempe tormentorum im-
manitas: ſtridorem dentium uehementia ipſa tabeſcentis
inuidiæ: & obſtinata malignitas extorquebit. Ita ergo re-
tributionem peccatorum uidebis: ne uidelicet ignarus tā
ti periculi: ingratus aliquando liberatori poſſe fieri uidea
ris. Non ſolum autem ſed & ſecuritas perfecta iuſtorū erit
uiſa retributio peccatorum: quo uidelicet nec humanam
aliquando nec diabolicam ultra uereri malitiam poſſint:
qui nimirum cadentibus à latere ſuo mille & decem mili-
bus à dextris ſuis: non modo eos cadere uiderint: ſed & ca
dere in gehennam. Putas enim timere adhuc nō poterāt:
& callidiorem

& callidiorem cunctis animātibus ſerpentē habere ſuſpe-
ctum: præſertim ſeductæ quōdā in paradiſo non immemo-
res mulieris: ubi cū toto iam corpore ſuo ultricibus tradi
tum flammis: & inter ſe & eum magnū plane iam chaos fir
matum eſſe cōſpicerent? Tertium quoq; nihilominus pec
catorū tibi conſideratio ipſa preſtabit: ut ex cōparatione
deformitatis eorum eminentius glorioſiusq; reſplendeas.
Sic nimirū ſibiinuicem collata cōtraria: ſuæ quidē utrūq;
uidetur ſuſcepiſſe augmentū aliquod qualitatis: ut album
nigro ſi cōferas: & hoc candidius & illud tetrius apparere-
bit. Sed audi certius ſuper hoc teſtimonium: propheticū
Psal.57. ſermonē. Lætabitur, ait, iuſtus cū uiderit uindictā. Vt q̄d
ita? Manus ſuas lauabit in ſanguine pc̄tōris. Plane nō in-
quinabit in ſanguine ſed lauabit: ut unde ille cruētus ma-
gis: inde ille nitidior uideatur: unde ille plus ſordet: inde
iſte pulchri⁹ eluceſcat. Nullā fortè ex his tribus cauſis hu-
manus refugere uel mō inueniat affectus: ſed non propter
aliq̄d horū ſapiētia in eorū ridebit īteritu: q̄d t̄m ſine ulla
dubitatione factura eſt. Nempe ipſa prædicit quæ mētiri
Prouer.1. oīno nō pōt: q̄a uocaui & renuiſtis: extendi manū meā &
nō fuit q̄ aſpiceret. Et poſt pauca. Ego quoq; ī iteritu ur̄o
ridebo: & ſubſannabo cū uobis q̄d timebatis aduenerit:
cū irruerit repētina calamitas & interitus quaſi tempeſtas
ingruerit. Quid ergo in inſipiētiū interitu ſapiētiæ credi-
mus placiturū: niſi iuſtiſſimā ſuā diſpoſitionem & irrepre-
henſibilē ordinē rerū? Sane q̄d ſapiæ tūc placebit: ſapien-
tibus quoq; placeat neceſſe eſt uniuerſis. Nō igit̄ tibi du-
rū uideat̄ fore q̄d dicit̄: oculis tuis cōſiderabis q̄ñ & ride-
bis ī eorū interitu: nō q̄ uelut quadā īmanitate crudelita-
tis in ipſa tibi ultiōe cōplaceat: ſed q̄ mod⁹ ipſe pulcherri
mus diuinæ ordinatiōis ultra quàm credi poſſit: iuſtitiæ
zelatorē & amatorē æq̄tatis oblectat. Vbi optime oīa con
ſtituta & ſuū cuiq; ceſſiſſe locū, imo in ſuum quēq; ceſſiſſe:
plenius & pfectius illuſtrāte ueritate cognoſces: quō non
oīa cōſiderare: & in oīb⁹ oīm moderatorē magnificare li-
Act.1. bebit? Pulchre oīno petrus ap̄lus filium perditionis in lo-
cum ſuum abiiſſe teſtatus eſt q̄ in aere crepuerit medius
aeriarū collega poteſtatū: ut pote quē ueri dei & ueri pari
ter hoīs: q̄ de cælo ueniſſet operaturus ſalutē ī medio ter-
ræ: hui⁹ inquā p̄ditorē nec cælū reciperet: nec terra ſuſtine-
ret. Itaq; oculis tuis conſiderabis, & retributionem pecca
torū uidebis. Primo quidē ob tuā euaſionē: ſecūdo ob oī
modā ſecuritatē: tertio quoq; ob cōparationē: quarto ob
ipſius iuſticiæ pfectā æmulationē. Erit eñ iam tunc non
miæ ſed iudicii tp̄a: nec ulla oīno credēda eſt erga impios
futura illic miſeratio ubi nec ulla ſperāda ē correctio. Pro
cul erit hūanæ infirmitatis iſta mollicies qua t̄m interim
p̄ tēpore charitas utitur ad ſalutem: ampliſſimo quodam
uidelicet expāſæ ſagenæ ſinu: & bonos & malos colligēs
piſces: id eſt affectus iocundos pariter & moleſtos. Verū
hoc quidē in mari. Nam in littore ſolos eliget bonos: ſic
uidelicet gaudens cum gaudentibus: ut ex hoc iā cū flen-
tibus flere non poſſit. Alioquin quō in nobis iudicabitur
hic mundus: niſi huius tenere affectionis obliti: introdu-
Psal.70. ctiq; fuerimus in cellam uinariā: ſcd̄m eū q̄ dixit. Introibo
in patientias dñi: dñe memorabor iuſticiæ tuæ ſoli⁹? Nec
modo quidē conſiderare p̄mittimur pſonā pauperis: aut
miſereri ei in iudicio: ſed cum moleſtia licet: coercendus
eiuſmodi pietatis affectus: & æquitatis eſt dictanda ſn̄ia.
Quāto magis ubi nulla animi colluctatio: ubi nulla pote-
rit ſubintrare moleſtia: oportet impleri q̄d dictū eſt. Ab-
Psal.140. ſorpti ſunt iuncti petræ iudices eorum. Abſorpti plane in
affectum iuſticiæ: & petræ ſoliditatē cui iuncti ſunt imitan
tes. Iuncti, inquit, petræ: quā profecto ſolam ut ſequerent̄
cætera oīa reliquerūt. Nēpe hoc eſt q̄d interrogāti petro
Mat.19. quidnam accepturi eſſent: petra ipſa reſpondit. Cū ſede-
rit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ: ſedebitis & uos
ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus iſrael.
Esa.3. Hec quoq; propheta pronuncians ait. Dñs ad iudiciū ue
niet cum ſeniorib⁹ populi ſui. Tu ne putes flexibile quip-
piam inueniendum in iudicibus iunctis petræ. Qui adhæ
ret deō (ap̄ls ait) unus ſpūs eſt: q̄ & petræ iungitur lapis 1.Corin.6.
unus. Ad q̄d ſane p̄pheta nō immerito ſuſpirās. Mihi, in- Psal.72.
quit adhærere deo bonū eſt. Ita ergo abſorpti ſūt iūcti pe
træ iudices eorū. O familiaritatis gratiā: o honoris culmē
ō fiduciæ priuilegiū: ó prærogatiuā ſecuritatis perfectæ.
Quid enim tam pauendum: quid tā plenū anxietatis &
uehementiſſimæ ſolicitudinis excogitari poteſt: quam
iudicandum aſtare illi tā terrifico tribunali: & incertā ad Hebr.10.
huc expectare ſub tam diſtricto iudice ſententiā? Horren-
dū eſt, ait apoſtolus, incidere in manus dei uiuētis. Iudice
mur interim fratres & terribilē illā expectationē præſen-
ti ſtudeamus declinare iudicio. Non iudicabit deus bis
in idipſum. Sane ut quorūdā peccata: ſic & quorūdā ſtu-
dia bona manifeſta ſunt p̄cedentia ad iudiciū: ut illi q̄dem
nō expectātes ſn̄iam: p̄prio ſtatim pōdere criminū in tar-
tara deiiciant̄: iſti uero ē regione paratas ſibi ſedes tota li-
bertate ſpūs ſine ulla cunctatione conſcendāt. Felix pau-
pertas uoluntaria oīa relinquentium: & ſequentiū te dñe
ieſu. Felix plane quæ tam ſecuros immo tam glorioſos fa-
ciat in illo ſingulari fragore elementorū: & in illo tremen-
do examine meritorū: in illo tanto diſcrimine iudiciorū.
Iam uerò audiamus quid ad tantas promiſſiones deuota
& fidelis anima reſpōdeat: ne forte aut diffidere aut ſecus
quam oporteat fidere uideatur. Qm̄ tu es, iq̄uit, dñe ſpes Textus.
mea. Quid tā ſobrie q̄d tā pie poterat dici? Sed nec aliud
huic uerbo uidetur poſſe cōuenientius reſponderi: quàm
quod ſequitur. Altiſſimū poſuiſti refugiū tuum. Cæterū
ignoſcite nobis fratres hodie quoq; p̄miſſæ etiam termi-
nos breuitatis paulominus exceſſiſſe uidemur.

De nono uerſu Sermo IX. unde ſupra.

ETiā fratres hodie aliquid audiamus de promiſ-
ſione patris: de expectatione filiorum: de fine
huius noſtræ peregrinationis: de mercede labo
ris: de fructu captiuitatis. Et quidem dura oīno
captiuitas: non modo illa communis quam ex ipſa iam cō
ditione generis toleramus humani: ſed hæc quoq; qua uo
luntates mortificare proprias: etiam perdere proprias in
hoc mundo animas feſtinantes: in hos tam rigidæ compe-
des diſciplinæ: in hunc tam grauis pœnitentiæ carcerem
dedimus noſmetipſos. Miſeranda ſeruitus plane ſed ſi co-
acta: ſed ſi non ſpontanea uideretur. Nunc uerò cum uolū
tariæ ſanctificetis deo: nec ingeratur ulla niſi per ipſam uo
luntatem uiolentia uolūtati: profecto aliquid in cauſa eſt.
Illud puto aliquid quo maius aliq̄d eſſe non poteſt. An ue
rò plangendū uidetur quālibet magnum: quamlibet labo
rioſum q̄d propter eum fiat? Et ſi magnitudo ipſa laboris
interdum fortè extorqueat compaſſionem: ſed multoma-
gis cauſæ conſideratio exigit congratulationem. Quid q̄
bona oīa nō mō præter eū cōſtat fieri: ſed p̄ eū? Deus eñ
eſt q̄ operatur in uobis & uelle & perficere p̄ bona uolun-
tate. Ipſe ergo actor: ipſe remunerator opis: ipſe remune-
ratio tota, ut ſummum illud bonū cuius nimirū tā perfe-
cta eſt ſimplicitas in ſeipſo duplex quodāmodo uideatur
à nobis cauſa bonorū: & effectiua ſcilicet & finalis. Bene
ergo dilectiſſimi: q̄ in his oībus tam multis laboribus ue-
ſtris: non modo ſubſiſtitis ſed etiam ſuperatis: propter eū
qui dilexit uos. An uero non per eum? Et manifeſte. Sicut 2.Cori.1.
enim abūdant pro chriſto tribulationes noſtræ, ait apo-
ſtolus: ita abundāt etiam conſolationes noſtræ p̄ ipſum.
D Viſitatus ſermo: communis ſermo: propter deum: ſed
plane ubi non uacue dicitur profundiſſimus ſermo. Cre-
bro ſonat in ore hominum: etiam à quorum corde longe
eſſe p̄batur. Omnes ſibi propter deum præſtari poſtulant
propter deum flagitant ſibi ſubueniri. Facile quoq; ipſa
petuntur propter deum; quæ tamen nō ſunt ſm̄ deū: & id
ſibi fieri q̄s obſecrat propter deū q̄d non deſiderat p̄pter
deum: magis autē fortè contra deū. Cæterum uiuus pla-
ne & efficax ſermo: ubi nō perfunctorie: non uſurpatorie:
nō uelut quodam uſu loquendi: uel arte perſuadēdi: ſed
ex pinguedine ut dignum eſt deuotionis: & pura animi
intentiōe procedit. Nempe & mūdus tranſit & concupi-

ſcentia eius: nec ſatis utiliter poſita aut ſtabilita firmiter:
uel cadente eo q̄ pro eo facta ſunt uidebunt. Vbi ei cauſa
ipſa deficiet: quō nō oia quoq; q̄ ei uidebāt inixa pariter
euacuabunt? Propterea deniq; & q in carne ſeminant de
carne habēt metere corruptionē: qđ uidelicet ois caro fœ
nū & gloria eius tanquā flos fœni: & ubi fœnū aruerit flo
rē q̄q; nihilominus cadere ſit neceſſe. Solus q eſt cauſa in
deficiēs eſt: nec flos fœni: ſed uerbū dñi manet in æternū.
Matt. 24. Deniq; cælū, inquit, & terra tranſibunt: uerba autē mea
nō trāſibūt. Prudēter itaq; dilectiſſimi & utiliter elegiſtis
ꝓpter uerba labiorū eius cuſtodire uias duras: illic ſemi-
nātes ubi ne minima quidem portio ueſtri ſeminis ualeat
deperire. Sane q pce ſeminat: nō qdē nō metet: ſed parce
Matt. 10. metet. Nēpe q metit mercedē accipit: & ſcimus qs ꝓmiſit
ne eū qdē qui ꝑ noīe ſuo calicē aq̄ frigidæ dederit ſitienti:
1. Cori. 1. mercede ꝓpria cariturū. Nūqd tñ i quā mēſurā mēſus fue-
rit ſibi quoq; remetieſ: aut in retributiōe æquabiſ ei q nō
aquā porrigēs ſed ſanguinē fundens ꝓpinatū ſibi biberit
calicē ſaluatoris? B Nō eſt hic calix aquæ frigidæ: ſed ca
lix inebriās quàm p̄clarus: calix uini meri: & quidē plen⁹
mixto. Solus eñ merū habuit uinū dñs me⁹ Ieſus: q ſolus
perfecte mūdus & ſemp etiā pōt facere mūdū de immūdo
cōceptū ſemine. Solus plane merū habuit uinū: q nimirū
& ſm diuinitatē ſapientia eſt: ubiq; attingēs ꝓpter mundi
tiā ſuā: & nihil inquinatū cadit in eū: & ſm hūanitatē pec-
catū nō fecit: nec inuentus eſt dolus in ore eius: ſolus non
debito cōditiōis guſtauit mortē: ſed ſuæ bene placito uo-
luntatis, ſane nō ob propriā utilitatē: bonorū eñ noſtro-
rū nō eget: ſed nec tanquā retribuēs nobis gratiā pro grā
q nō aliter ꝓ amicis mortuus eſt niſi ꝑ acquirēdis, uideli-
cet ut amicos faceret ex inimicis. C Cū eñ adhuc inimi-
ci eſſemus: recōciliati ſumus deo ꝑ ſanguinē filij ſui. Aut
potius pro iam amicis: & ſi nōdum quid? amātib⁹: ſed tñ
iam amatis. In hoc eſt eñ grā: nō quaſi nos dilexerimus
deū ſed prior ipſe dilexit nos. Vis noſſe quàm lōge prior?
2. Cori. 1. Bñdictus deus & pater dñi noſtri ieſu chriſti, ait apl's: q be
nedixit nos in oī bñdictione ſpirituali in cæleſtib⁹ in chri
ſto ieſu: ſicut elegit nos in ipſo ante mundi cōſtitutionē.
Et poſt pauca. Gratificauit, inqt, nos in dilecto filio ſuo.
Quō ergo nō dilecti iā tūc in illo: qñ electi i illo? Quō nō
ei grati: i quo gratificati ſumus? Sic ergo chriſtus ſm tp̄s
quidē pro impijs mortu⁹ eſt: ſm prædeſtinationē aūt pro
fratrib⁹ & amicis. In his ergo oibus merū eſt uinū ipſius
equidē & ſolius: uti ne quiſpiā cæterorū pſumere audeat
Eſa. 1. nō eſſe qđ ſibi ꝓpheticū illud aptetur. Vinum tuum mix-
tū eſt aqua. Primū ꝙ nemo interim mūdus à ſorde: nemo
gloriari poſſit oino ſe caſtum habere cor: deinde ꝙ mor-
tis debitū pſoluant quādoq; neceſſe eſt. Tertio ꝙ ponen-
tes ꝑ xp̄o aīas hoc ſibi cōpēdio uitā mercanſ æternā: ſed
& ue eis ſi ipſius erubeſceret teſtimoniū. Quarto ꝙ præro
gatæ ſibi & gratis exhibitæ tātæ dilectioni, imparē nimis
exiguāq; rependant. Attamē ne hoc mixtū q ſine mixtura
Gal. 6. eſt dedignaſ: adeo ut fiducialiter apoſtol⁹ dicat: implere
ſe: quæ deſunt paſſionū chriſti in corpore ſuo. Sit ergo li-
cet electis pariter omnibus unus idemq; denari⁹ uitæ red
dendus æternæ: & in ipſa tamen ſicut ſtella à ſtella differt
in claritate: & alia claritas ſolis: alia claritas lunæ: alia ſtel
larum: ſic erit & reſurrectio mortuorum: & quāuis domus
una diuerſæ tamen in ea ſunt manſiones ut uidelicet quā-
tum quidem ad æternitatem & ſufficientiam: & qui parū
non minoretur: & qui multum non abundet: quantum
uerò ad eminentiam & diſcretionem meritorum unuſ-
quiſq; accipiat ſecundum ſuum laborē: ne quid omnino
pereat qđ in xp̄o ſit ſeminatū. Hæc aūt dicta ſunt fratres:
ut illius tam ſpiritualis reſponſi qđ hodie nobis conſide-
rādum eſt gratia commēdetur. Qm̄, tu es dñe ſpes mea.
Quicquid igitur agēdum ſit: quicquid declinandū: quic-
quid tolerandum quicquid optandū: tu es dñe ſpes mea.
Hæc una mihi omnium ꝓmiſſionū cauſa: hæc tota ratio
meæ expectationis. Prætendat alter meritum: ſuſtinere ſe
iactet pondus diei & æſtus: ieiunare bis in ſabbato dicat:
poſtremo non eſſe ſicut cæteros hominum glorietur: mi-
hi autem adhærere deo bonum eſt: ponere in dño deo ſpē
meam. Sperent in alijs alij: fortè hic in ſciētia litterarum:
hic in aſtutia ſeculi: ille in nobilitate: ille in dignitate: ille
in qualibet alia uanitate confidat: propter te omnia de-
trimēta feci: & ut ſtercora arbitror: qñ tu es domine ſpes.
mea. Speret qui uult in incerto diuitiarum: ego uerò ne ip
ſa quidē uiſi abs te uictui neceſſaria ſpero: nimirum uer-
bo tuo confidens: in quo abieci omnia. Quærite primum
regnum dei & iuſticiam eius: & omnia adijcientur uobis. Matt. 6.
Nempe ibi derelict⁹ eſt pauper: orphano tu eris adiutor.
Si mihi præmia promittuntur per te obtinenda ſperabo.
Si inſurgant aduerſum me prælia: ſi ſæuiat mundus: ſi fre-
mat malignus: ſi ipſa caro aduerſum ſpiritum cōcupiſcat
in te ego ſperabo. Fratres hoc ſapere ex fide uiuere eſt: nec
alius ex ſententia dicere poteſt: qñ tu es dñe ſpes mea: ni-
ſi cui intus ſit perſuaſum à ſpiritu: ut quēadmodū monet
propheta, iactet cogitatum ſuum in dño: ſciens ꝙ enutriē
dus ſit ab eo: iuxta illud quoq; petri apoſtoli: omnem ſol-
licitudinem ueſtram ꝓijciētes in eū: ipſi eñ cura eſt de uo- 1. Pet. 5.
bis. Vt quid eñi ſi hæc ſapimus: ut quid cunctamur abijce
re oino ſpes miſeras: uanas: inutiles: ſeductorias: & huic
uni tam ſolidæ tam perfectæ, tam beatæ ſpei, tota deuo-
tiōe animi, toto feruore ſpiritus inhærere? Si quid illi im-
poſſibile: ſi quid uel difficile eſt: quære aliud in quo ſpe-
res. Sed uerbo omnia poteſt. Quid facilius dictu? Attamē
ne huiuſmodi dictum intelligas uolo. Si decreuerit ſalua-
re nos: continuo liberabimur: ſi uiuificare placuerit, uita
in uoluntate eius eſt. Si præmia æterna largiri: licet ei qđ
uult facere. An uero de facilitate iam non dubitas: ſed ipa
tibi eſt ſuſpecta uoluntas? Plane & uoluntatis teſtimonia
credibilia facta ſunt nimis. Maiorem hac dilectionem ne-
mo habet: quàm ut animā ſuā ponat quis pro amicis ſuis.
Deniq; qñ in ſe ſperanti deſit illa maieſtas: que tam ſtudio
ſe monet in ſe ſperari? Plane non derelinquit ſperantes in
ſe. Adiuuabit eos, ait, & eruet eos à peccatoribus & ſalua- Pſal. 36.
bit eos. Quare? Quib⁹ meritis? Aut quod ſequitur. Quia
ſperauerunt in eo. Dulcis cauſa: attamen efficax: attamen
irrefragabilis. Nimirum hæc eſt iuſtitia: ſed que ex fide eſt:
non ex lege. De quacunq; tribulatione, inquit, clamaue-
rint ad me exaudiam eos. Ecce numera tribulationes: ſm
multitudinem earum: conſolationes eius lætificabunt ani
mam tuā: dummodo ad aliā non conuertaris. dūmodo cla
mes ad eū: dūmodo ſperes in eū: nec humile aliqd uel ter-
renū: ſed altiſſimū ponas refugiū tuū. Quis ſperauit in eo
& cōfuſus eſt? Facilius eſt cælū & terrā trāſire: quàm uer-
bū eius euacuari. Altiſſimū, inquit, poſuiſti refugiū tuū. Textus.
Nō accedet illud tētator, non calūniator aſcendet: nō peſ
ſimus ille fratrum accuſator attinget: Nempe ei dicit hoc
(recolite pſalmi primordia) ei dicit q in ꝓtectione altiſſi-
mi cōmoratur: illuc refugiēs à puſillanimitate ſpūs & tem-
peſtate. Quæ quidem duplex eſt neceſſitas fugiendi: ꝙ ui-
delicet & foris pugnæ: & intus timores. Minus enim fuge
re oporteret: ſi uel interior magnanimitas exteriores tu-
multus uiriliter ſuſtineret: uel exteriori tranquillitate: pu-
ſillanimitas propria foueretur. Altiſſimum, ait, poſuiſti re-
fugium tuum. Sæpe illuc fugiamus fratres, munitus eſt lo Refugium
cus: nullus ibi timetur hoſtis. Vtinam magis ſemper ibi in tribula
manere liceret. Sed nō eſt hoc temporis huius. Quod mo- tione.
do refugium eſt: quandoq; habitaculum erit: & habitacu-
lū ſempiternū. Interim ſane & ſi perſiſtere non cōceditur:
frequenter tamen eſt recurrendum. Nempe ad omnem tri
bulationem: ad omnem deniq; cuiuſcunq; modi neceſſita-
tem: aperta eſt nobis urbs confugij. Sinus matris expan-
ſus eſt. Parata ſunt foramina petræ. Patent uiſcera miſe-
ricordiæ dei noſtri. Hoc refugium qui declinat: nihil mi-
rum ſi effugere non meretur. Iam quidem fratres quæ di-
cta ſunt ad expoſitionem uerſus huius uidentur poſſe ſuf-
ficere ſi dixiſſet propheta: quoniam in te ſperaui: ſicut in
alijs pſalmis quibuſdam inuenitur. A Cæterū quod di-
cit: tu es domine ſpes mea: fortè amplius aliquid ſonat &
ſublimius:

ſublimius: quod uidelicet non mō in eo ſperet: ſed eū. Cō
uenietius ſiquidem ſpes noſtra dicit̄ qđ ſperamus: quàm
in quo ſperamus. Sunt aūt forte nōnulli q à dño obtinere
tēporalia ſeu ſpūalia q̄libet cōcupiſcunt: ſed pfecta chari-
tas ſolū ſitit qđ ſummum eſt: tota deſiderij uehementia cla
mans. Quid eñ mihi eſt in cælo: & a te quid uolui ſup ter-
rā? De⁹ cordis mei: & pars mea deus i æternū. Pulchre no
bis utrūq; paucis uerbis hodie hieremiæ prophetæ lectio
cōmēdauit. Bonus es dñe ſperātib⁹ in te aiæ q̄rēti te. Vbi
ſane & ipſam numeri diſcretionē prudēter aduerte: ꝙ ſpe-
rātes quidē in eo pluraliter dixerit: ꝙ hoc uideat̄ cōe mul
torū: quærētē uerò cū ſingulariter: ꝙ ſingularis ſit purita
tis: ſingularis grãæ: ſingularis perfectionis: non mō nil ſpe-
rare niſi ab eo: ſed nil quærere niſi eū. Q; ſi bon⁹ illis: quā-
tomagis iſti? Merito proinde q̄renti illū aiæ reſpōdetur.
Mat. 17. Altiſſimū poſuiſti refugiū tuū. Neq; eñ ſic deū ſitiens aia:
Ioan. 20. aut cū petro ei in terreno monte facere tabernaculum: aut
cū maria deinceps eū tangere uult in terra. Sed plane cla-
Cā. 8. mat. Fuge dilecte mi: aſſimilare capreæ hynnuloq; ceruo-
Ioan. 14. rum ſuper montes bethel. Audiuit eñ dicentē. Si diligere
tis me gauderetis utiq;: qa uado ad patrē: qa pater maior
me eſt. Audiuit dicentem. Noli me tangere. Nondum eñ
Ioan. 20. aſcēdi ad patrē: & cæleſtis iam non ignara conſilij clamat
2. Cori. 5. cū apoſtolo. Et ſi cognouimus xp̄m ſm carnē: ſed nūc iam
nō nouimus. Super montes, inquit, bethel: ſuper oēm ui-
delicet poteſtatē & principatū: ſup angelos & archāgelos
cherubin quoq; & ſeraphin. Neq; eñ alij ſunt montes do-
mus dei qđ ſonat bethel. plane in dextera patris ubi iam
non ſit pater maior eo: in dextera altiſſimi coaltiſſimū ap-
prehendere concupiſcens. Hæc eñ eſt uita æterna fratres
ut patrem cognoſcamus uerū deum: ſed & quem miſit Ie-
ſum chriſtum uerum nihilominus & unum cum eo deum:
ſuper omnia benedictum in ſecula Amen.

De decimo uerſu Sermo. X. unde ſupra.

NEc noſtra eſt nec noua uobis ſed nota oīno ſen-
tētia: i p̄cipuis qbuſq; partibus noſtræ fidei: qđ
nō ſit, quàm qđ ſit: & ſcire poſſe facilius, & picu
loſius ignorari. Idē ſane & ſpei nō incouenien-
ter tribui poſſe uidet̄. Lōge eñ facilius mēs hūana tātorū
experta malorū: quibus ſit caritura quàm qbus pfruitura
Hebre. 11. comprehendit. Nempe germana fidei ſpeiq; cognatio eſt:
ut quod illa futurum credit: hæc ſibi incipiat ſperare futu
rum. Merito proinde apoſtolus fidem ſperādarum rerum
ſubſtantiam eſſe diffiniuit: ꝙ uidelicet & non credita nemo
ſperare: nō plus quàm ſup inane pīgere poſſit. Dicit ergo
fides: parata ſunt magna & inexcogitabilia bona à deo fi-
delibus ſuis: dicit ſpes mihi illa ſeruantur: nam tertia qui-
dem charitas curro (mihi ait) ad illa. Cæterum ut iam me-
mini difficile omnino aut etiā impoſſibile eſt illorum qua
litatem inueſtigare bonorū: niſi cui forte, iuxta illud apo-
1. Cori. 2. ſtoli: quæ oculus nō uidit nec auris audiuit: nec in cor ho
minis aſcendit: quæ præparauit deus diligentibus ſe) re-
uelauit ipſe per ſpiritum ſuum. Sane quantumlibet perfe-
ctus in carne adhuc mortali degēs: niſi enim eſſet hic quæ
dam ut ita dixerim imperfecta perfectio: non diceret apo-
ſtolus quotquot perfecti ſumus idipſum ſentiamus: idip-
ſum profecto quod premiſerat nō quaſi iam acceperim aut
iam perfectus ſim: etiā paulus ipſe neceſſe eſt fateatur quia
1. Cori. 13. nunc cognoſco ex parte. Et item. Videmus nunc per ſpe-
culum & in enigmate: tunc autem facie ad faciem. Quod
ergo homini interim noſcitur capabilius: ſane pia & pro-
uida inculcatione amplius cōmēdat̄. Propriū eñ eſt afflic-
ctorū: ut moleſtijs exinui ſummā reputēt fœlicitatē: & care-
re miſeria, ſummā beatitudinē arbitrent̄. Vnde ppheta in
Pſal. 114. pſalmo. Cōuertere, inquit, aīa mea in requiem tuā: qa dñs
benefecit tibi: nec ulla tñ collatæ munera fœlicitatis enu-
merat: ſed adiūgit. Quia eripuit aīam meam de morte: ocu
los meos à lachrymis: pedes meos à lapſu. In quibus ſane
uerbis patēter indicat: quantā ſibi requiē, quātaq; dñi be-
neficia: iudicet à tribulationibus & periculis liberari. Cui
profecto ſententiæ illud quoq;, quod de pſalmo nonage-
ſimo quod hodie nobis tractandum eſt: ſimile inuenitur.
Non accedet ad te malum: & flagellum nō appropinqua-
bit tabernaculo tuo. Eſt autem uerſus ipſius quātum nos
capimus facilis intelligentia: ad quam fortē ex uobis iam
aliqui præuolarint. Neq; eñ tam rudes eſtis aut ſpiritua-
lis ſtudij tam expertes: ut non facillime inter uos & taber-
nacula ueſtra: & rurſum inter id quod malum & flagellū
dicitur diſcernatis. Nam & apoſtolum ſane audiſtis dicen
tem: cum iam bonum certamen: certaſſet uelocem fore de- 1. Tbi. 4.
poſitionem tabernaculi ſui. Sed quid ego apoſtoli uerba
memoro? Quaſi uerò ignorare poſſit miles tabernaculum
ſuum: aut docēdus ſit exemplo alieno. Videmus ſane non-
nullos tabernacula ſua in turpiſſimæ captiuitatis domici-
lia commutaſſe: nec militare in his: ſed miſeram gerere ſer-
uitutem. Imo uerò (quod omnino ridiculum eſt) ſic errāt
aliq: & in tantam obliuionem & ſpiritualē freneſim deue-
nerunt: ut nihil ſeſe aliud putare quam ſuum hoc exterius
tabernaculū uideant̄. Quid eñ aliud quàm non modo dei
ſed & ſui ignorantiam habent: qui tanquā mortui à corde
omnem inſumunt operam circa carnem ſic intēdentes ta-
bernaculo ſuo: acſi nunquam putent eſſe caſurum? Verū-
tamen cadat neceſſe eſt: atq; id quidem in breui. An nō ſe-
ipſos neſcire uidentur: qui ſic dediti ſunt carni & ſangui-
ni acſi oīno nihil aliud quàm carnē ſolum ſe eſſe reputent:
ſic iā uano accipientes animas ſuas: tanquā prorſus igno-
rent animas ſe habere? Si ſeparaueris precioſum à uili, ait
dñs, tāquā os meum eris: hoc eſt ſi ſolerter diſcreueris in- Hiere. 15.
ter exteriorem interioremq; ſubſtantiam: ut non plus ta-
bernaculo tuo timeas à flagello: quàm tibi ipſi à malo. Hoc Pſal. 36.
eñ malum eſt. Vnde dicitur: declina à malo & fac bonum.
Hoc malū qđ ſua qdē anima animā priuat: quod ſeparat
inter te & deum: ut eo regnante tanquam corpus ſine ani-
ma: ſic ſit anima ſine deo, plane mortua in ſemetipſa: inſtar
unius eorum quos tanquam ſine deo in hoc ſeculo fuiſſe
apoſtol⁹ memorabat. Nec ſane dixerim: ut uel ipſam odio
habeas carnem tuam. Dilige eam tanquā tibi datam in ad
iutorium, & ad æternæ beatitudinis cōſortium præpara-
tam. Cæterum ſic amet anima carnē: ut nō ipſa in carnem
tranſiſſe putetur: dicaturq; ei à dño: non permanebit ſpiri-
tus meus in homine: quia caro eſt. Diligat anima carnem
ſuam: ſed multomagis ſuam ipſius animā ſeruet: amet adā
euā ſuam: ſed nō ſic amet: ut uoci eius plus obediat quàm
diuinæ: Deniq; ne ipſi quidem expedit ſic amari: ut uide-
licet cui interim caues à flagello paternæ correptionis the
ſaurizes iram æternæ dānationis. Genimina uiperarū ait Matth. 3.
Ioannes: quis demonſtrauit uos fugere à uentura ira? Fa-
cite dignos fructus pœnitētiæ. Acſi euidēti⁹ loqueretur.
Apprehendite diſciplinam: nequando iraſcatur dñs: ſuſti
nete uirgā corripientē: ne ſentiatis malleū cōterētē. Quō
dicunt nobis, carnales homines, crudelis eſt uita ueſtra:
non parcitis carni ueſtræ? Eſto non parcimus ſemini. In
quo ei magis parcere poteramus? An non melius eſt illi
renouari & multiplicari in agro: quàm in horreo putreſce
re? Heu, Computruerunt iumenta in ſtercore ſuo. Sic uos Ioel. 1.
parcitis carni ueſtræ? Simus nos crudeles interim nō par
cendo: at uos plane parcendo crudeliores. Siquidem etiā
nunc caro noſtra requieſcit in ſpe: uideritis uoſipſi quid
ignominiæ interim ueſtra ſuſtineat: quid miſeriæ eam ma-
neat in futurum. Non accedet ad te malum: & flagellum Textus.
non appropinquabit tabernaculo tuo. Hic duplex eſt ſto
la: & gemina quedam immortalitas commendatur. Vn-
de enim niſi ex ſeparatione animæ & corporis mors pro-
cedit? Inde eſt: ꝙ mortuum corpus exanime nominatur.
Vnde autem ſeparatio hæc, niſi ex flagellis præſentibus:
ex qualibet doloris uehementia: ex ipſius corporis corru
ptione: ex pœna peccati? Merito timet proinde & odit fla
gellum caro noſtra: quo nimirum ab ipſius animæ tam de
lectabili honorabiliq; conſortio amarum nimis diuor-
tium patiatur. Cæterum interim quidem donec reuoce-
tur: uelit nolit ſuſtineat, illud neceſſe eſt. Expedit autem ſic
tolerare ut prorſus euadas: & flagellum deinceps non ap-

propinquet tabernaculo tuo. B Iam uerò ut ſupra meminimus: & inceſſanter cõuenit meminiſſe. ſ. uera aĩe uita deus eſt: & inter hæc quoq; ſeparat malũ ſed malũ aĩæ: qđ nõ eſt aliud quàm pctm̃. Eya fratres nugari libeat: ocioſitatibus indulgere delectet. Nimirũ gemino hoc ſerpente uicino: qui duplicẽ nobis auferãt uitã: alter corporis alter cordis quidni ſecure dormiamus: niſi ꝙ de negligentia in grauiori periculo nõ tã ſecuritatis eſt: quàm deſperatiõis indiciũ? Et quidẽ optãdũ nobis ab utroq; liberari: ſed cauẽdũ ſane interim pctm̃ quàm pcti pœna & eo ſtudioſius à malo quam à flagello declinãdũ: quo pernicioſius & oĩno infœlicius ſit à deo animã quàm à corpore ſeparari. Sane ubi prorſus de medio factum fuerit omne peccatum cauſa quidem omnino ſublata, ne ipſe quoq; deinceps manebit effectus: ut quõ accedere iam ad te malum oĩno non poterit: ſic nec flagellum quidem ualeat appropinquare tabernaculo tuo: ꝙ uidelicet tam longe ſit ab exteriori homine quælibet pœna: quàm lõge fuerit culpa ab interiori. Neq; eñ ait non erit in te malum: aut flagellum in tabernaculo tuo: ſed nõ accedet non appropinquabit. Siquidẽ eſt, conſiderare homines in quibus peccatum non modo habitat ſed & regnat: nec iam proximũ magis aut magis intimum poſſe eſſe uidetur: niſi fortè cum ſic dominabit eis: ut nullo modo deinceps ualeat non dñari. Eſt autẽ & alios inuenire in quibus quidem adhuc manet peccatum ſed iam non dominatur aut præualet in eis: euulſum quodãmodo: necdum tamen expulſum: deiectum: ſed non prorſus eiectum. Conſtat ſane ab initio non fuiſſe ſic: ſed in parentibus primis ante primam illam mandati præuaricationem nõ modo nõ regnaſſe peccatum: ſed nec fuiſſe quidem. Attamen quodãmodo iam tũc prope illis fuiſſe uidetur: quod tam facile perſuaſum eſt: quod tam feſtinanter intrauit. Quid uerò aliud ammonebat quàm & ipſam quoq; peccati pœnam & ſi necdũ ineſſe corporibus: iam tamen uelut præ foribus eſſe qui dixit: in quacunq; die comederetis de ligno ſcientiæ boni & mali morte moriemini. Felix proinde expectatio: & beata ſpes noſtra: quorum tam longe glorioſior futura eſt reſurrectio, quàm fuerit prima conditio: ut nec culpa omnino nec pœna: nec malum ſcilicet nec flagellum aut regnet aut habitet: aut regnare aut habitare iam poſſit aliquando in animabus ſeu in corporibus noſtris. Non accedet, inquit ad te malum: & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Nẽpe nil tam remotũ: quàm quod adeſſe ultra nõ poteſt. Sed quid agimus fratres? Vereor deprehendi. Nempe horam hanc, magnus ille & cõmunis abbas noſter & ueſter non uacationi ſermonũ ſed operi manuum noſcitur aſſignaſſe. Puto tamen ignoſcet facile: præſertim nõ immemor religioſæ fraudis illius qua romanus olim tribus annis ei in ſpecu poſito pie miniſtrauit. Pie ſiquidẽ ut legimus patris ſui oculis furabatur horas: & quem ſibi ſubripere ad manducandum poterat certis diebus benedicto panem ferebat. Et ego quidem non dubito fratres pluribus qui inter uos ſunt abundantiorẽ ſpiritualium delitiarum ſuppetere copiam: ſed quod uobis cõmunico non ſubripio mihi. Quinimo & ſecurius & ſuaui⁹ quicquid illud ſit quod dñs donat ſumo uobiſcũ: nec enim alimonia hæc diſtribuendo minuitur: ſed potius augetur miniſtrando. Verũtamẽ quod aliqñ uobis loquimur præter conſuetudinem ordinis noſtri: non noſtra id agimus præſumptione: ſed de uoluntate uenerabilium fratrum & coabbatũ noſtrorũ (qui id nobis etiã iniungũt) quod tñ ſibi quidem paſſim nolũt omnino licere. Nempe aliam mihi rationem & ſingularem neceſſitatem eſſe nouerunt: Neq; enim modo loquerer uobis: ſi poſſem laborare uobiſcum. Illud fortè uobis efficaci⁹ uerbum foret: ſed & conſcientiæ meæ magis acceptum. Cæterum quando id mihi peccatis meis exigẽtibus: & oneroſi huius ut ipſi ſcitis: tam multiplici infirmitate corporis & ipſa quoq; temporis neceſſitate negatur. Vtinam dicẽs & non faciens in regno dei uel minimus merear inueniri. Amen.

De. XI. uerſu. Sermo undecimus unde ſupra.

SCriptũ eſt & ueraciter ſcriptũ: quia miæ dñi: ꝙ cõſumpti nõ ſumꝰ: ꝙ nõ tradidit nos in manꝰ inimicorũ noſtrorũ. Vigilat ſup nos indefeſſus & peruigil ille ſingularis clementiæ oculus nõ dormit neq; dormitat q cuſtodit iſrael. Id quidem neceſſe. Non enim dormit neq; dormitat: qui impugnat iſrael. Et ſicut ipſe ſolicitus noſtri & ipſi cura eſt de nobis: ſic ille, ſolicitus eſt ut nos mactet & perdat: & una ei cura ne fortè qui auerſus eſt reuertatur. Nos autem aut nõ attendimus aut minus attendimus reuerentiam præſidentis protegentis cuſtodiam beneficia largientis ingrati gratiæ: imo tam multiplicibus gratijs qbus preuenit nos, & ſubuenit nobis. Et nũc qdẽ p ſeipſum implet ſplẽdoribꝰ aĩas noſtras. nũc p angelos uiſitat: nũc p hoĩes inſtruit: nunc etiã cõſolatur & erudit p ſcripturas. Quæcunq; eñ ſcripta ſunt ad noſtrã doctrinã ſcripta ſunt: ut p patientiã & cõſolationẽ ſcripturarũ ſpẽ habeamus. Roma. 15. Bene ad doctrinã: ut p patientiã ſperemꝰ. Roma. 5. Siquidẽ (ut alibi dictũ eſt) doctrina uiri p patientiã noſcit: ſed & patiẽtia pbationẽ operaf: pbatio uerò ſpem. Quid nos ſoli uobis nõ adſumus: qđ ſoli negligimus noſipſos? An ideo diſſimulãdũ nobis, qa undiq; ſubuenitur nobis? Imo uerò propterea ſtudioſius uigilandũ. Neq; eñ tã magna pro nobis in cœlo pariter & in terra ſolicitudo geref: ſi nõ magna nobis incũbere neceſſitas uideretur: nõ tã multiplex nobis cuſtodia: niſi ob multiplices inſidias poneref. Felices proinde fratres noſtri qui iã liberati ſunt de laqueo uenãtiũ: q de tabernaculis militantiũ ad atria quieſcentiũ trãſierũt, malorũ timore ſublato, in ſpe ſingulariter conſtituti. Vni iſtorum imo uniuerſitati dicitur. Non accedet ad te malum: & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Sane conſidera nõ ad hominem q ſm carnem uiuit, ſed ad eum qui in carne degens ſm ſpiritũ ambulat: hanc fieri pmiſſionem. Siquidem non eſt diſtinguere inter illum & tabernaculum illius. Cõfuſa in eo ſunt oĩa tãquàm in filio babylonis. Deniq; eiuſmodi homo etiam caro eſt: nec in eo ſpiritus manet. Vbi autem non fuerit ſpũs bonus: qñ deerit malum? Porrò ubi malum: flagellum quoq; appropinquet neceſſe eſt. Semper enim malum pœna comitatur. A Non accedet ad te malum: & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Magna pmiſſio: ſed unde id ſpare licet? Quõ malũ & flagellũ euadã: quõ effugiã: quõ elongabo ut non appropinquent mihi? Quo merito: quã ſapientia: qua uirtute? Qñ angelis ſuis mandauit de te: ut cuſtodiant te in omnibus uijs tuis. Textus. In quibus omnibus uijs? Quibus declinas à malo: quibus fugit à uentura ira. Multæ ſunt uiæ, & genera multarum uiarum: magnum profecto periculum uiatori. Quàm facile in multarum occurſu errabit in uia ſua: q uiarum diſcretione caruerit. B Nam neq; angelis mandatũ ut in oĩbus uijs cuſtodiant nos: ſed in oĩbus uijs noſtris. Sunt autem à quibꝰ & in quibus oporteat cuſtodiri. Scrutemur pinde uias noſtras fratres, etiã uias dæmonũ: uias quoq; beatorũ ſpirituũ, & uias domini inueſtigemus. Et quidẽ ſupra me eſt quod incipio: ſed adiuuabitis orationibus neſtris: ut aperiat mihi theſaurum intelligentiæ ſuæ. & uoluntaria oris mei beneplacita faciat ſibi deus. Viæ igitur filiorum adam in neceſſitate & cupiditate uerſanf. Ab utraq; ſiquidem ducimur: & ab utraq; trahimur: niſi ꝙ uidemur magis urgeri neceſſitate: trahi cupiditate. Et neceſſitas quidem ſpecialiter corpori tribuenda uidetur: Nec ſimplex illa eſt: ſed amfractus habens plurimos: plurimaq; diſpendia: nam compendia pauca admodum: ſi qua tamẽ. Quis hoĩm neſciat ꝙ neceſſitas hoĩu reuera quàm multiplex ſit? Quis ſufficiat quàm ſit multiplex explicare. Ipſa nos erudit experientia: ipſa uexatio dat intellectum. In his quiſq; docef quàm neceſſe habeat clamare ad dñm: non de neceſſitate ſed de neceſſitatibꝰ meis erue me. Nec modo ab hac uia neceſſitatis: ſed ab ea quoq; quæ cupiditatis eſt optabat educi quiſquis nõ ſurda aure monita ſapientis exceperit. Quid enim ille ait? A uoluntatibus tuis Eccli. 18. auertere. Et item. Poſt concupiſcentias tuas non eas. Siquidem

qnidē è duobus malis longe melius eſt in neceſſitate gra-
di:quàm in cupiditate.Multiplex illa:ſed iſta amplius per
oēm modum,imo ultra oēm modum multiplicior inueni
tur.Res cordis eſt iſta cupiditas:ꝓpterea tāto maior, quā
to anima plus eſt quàm corpꝰ.Denicꝫ hæ ſunt uiæ q̄ uidē-
tur hoībus bonæ:ſed finē nō habent:niſi cū demergūt in
profundū inferni.Si inueniſti uias hoim:illud quocꝫ con
ſidera,ne fortè de his dictū ſit. Contritio & infœlicitas in
uijs eorū,ut ſit contritio in neceſſitate:infœlicitas in cupi
ditate.Quō in cupiditate infœlicitas? Id eſt,non fœlicitas
ut putat.Quid eñ ſi cui fortè uidet in terrenarū affluentia
rerum fœlicitas arridere cupita? Et ipo infœlicior eſt:quo
uehementius ipſam pro fœlicitate amplectit infœlicitatē:
aut magis immergitur ei & abſorbet ab ea.Væ filijs hoim
ab hac fœlicitate falſa atcꝫ fallaci:uæ q dicit qa diues ſum
& nullius egeo:cum ſit pauper & nudus & miſer & miſe-
rabilis.Et neceſſitas quidem ex infirmitate carnis:cupidi
tas ex cordis inedia & obliuione procedit.Idcirco alienū
mendicat anima:ꝙ oblita ſit comedere panem ſuum: pro-
pterea terrenis inhiat:ꝙ minime cæleſtia meditetur. D
Videamus & dæmonum uias. Videamus & caueamus ui
deamus & fugiamus eas.Siquidem uiæ illorum præſum-
ptio & obſtinatio.Scire uultis unde id ſciam? Conſidera
te eorū principē:qualis ille eſt,tales & domeſtici eius. Cō
ſiderate uiarum ipſius principia:ſi nō manifeſte in imma-
niſſimam ſtatim pſumptionem proſilierit dicens. Sedebo
Eſai.14. in monte teſtamēti in lateribus aquilonis ſimilis ero altiſ-
ſimo.Q; temeraria:quancꝫ horrenda præſumptio. Nun-
quid non illic ceciderunt omnes qui operantur iniquita
tem:expulſi ſunt nec potuerunt ſtare? Propter præſum-
ptionem ſtare non potuerūt:propter obſtinationem qui
cecidit non adijciet ut reſurgat.Ex hac namcꝫ ſpiritus ua
dens:ex illa non rediens eſt.Et mira quidem præſumptio
dæmonum:ſed nō minus mira obſtinatio eſt:ꝙ ſuperbia
eorum ſemper aſcendit:propterea nō eſt illis cōmutatio.
Quia eñ couerti noluerunt à uia præſumptionis: inciderunt in uiā obſtinationis.Q; peruerſo & euerſo ſunt cor-
de filij hoim:quicuncꝫ ſectantur ueſtigia dæmonū,ingre-
diuntur dæmonū uias.Hæc enim tota aduerſum nos ſpi-
ritualium colluctatio nequitiarum eſt:ut nos ſeducant ut
nos inducant in uias ſuas,ut deducant in eis, perducant
ad deſtinatum finem:qui paratus eſt eis.Fuge homo præ
ſumptionem:ne gaudeat de te inimicus tuus. Nempè in
his maxime uitijs gaudet:in ſeipſo expertus quàm diffici-
le poſſis ab hac tanta uoragine reſpirare. A Nolo autē
ignorare uos fratres:quonam modo deſcendatur imo ca-
datur in illas.Primus enim ut interim occurrit gradus de
ſcēſionis huius,diſſimulatio eſt propriæ infirmitatis, ini-
quitatis,inutilitatis.Dum ſibi parcens, ſibi blandiens, ſi-
bi perſuadens homo,aliquid ſe eſſe cum nihil ſit iam ipſe
ſe ſeducit.Secundus gradus:ignorantia ſui. Vbi enim in
primo gradu inutilia ſibi cōſuerit perizomata ſoliorum:
quid ſupereſt niſi ut uulnera tecta non uideat præſertim
cum ad hoc ſolum texerit ne uideret? Ex hoc tandem fit:
ut etiam alio reuelante,uulnera non eſſe contendat, con-
uerſus in uerba malitiæ ad excuſandas excuſationes in
peccatis.Atcꝫ is quidem tertius gradus eſt ad modum ui
cinus,imo cōtiguus præſumptioni. Quid enim mali iam
aſtitare uereat qui præſumit & defenſare? Cæterum diffi-
cile hic hærebit in tenebris & lubrico:præſertim cum nō
deſit etiā angelus dñi malus perſequens & impellens. B
Itacꝫ quartus gradus uel quartum potius præcipitiū cō-
temptus eſt:ut quēadmodū ſcriptura dicit:impius cū ue-
Prouerb.18. nerit in profundū malorum contēnat. Ex hoc & deinceps
magis ac magis ſuper eum urget puteus os ſuum:dum ui-
delicet eiuſmodi animā contēptus tradit impœnitentiæ:
impœnitētia obſtinatione firmatur. Hoc eſt iā peccatum:
quod necꝫ in hoc ſeculo necꝫ in futuro remittitur: qa cor
durum & induratum nec timet deum:nec hoiem reuere-
tur.Qui ſic in omnibus uijs ſuis adhæret diabolo: manife
ſte factus eſt unus ſpiritꝰ cum eo.Et uiæ quidem hominū

quas ſuperiꝰ demonſtrauimus,ipſæ ſunt:de quibus dici-
tur? Tentatio uos non appræhendat niſi humana, & quia 1.Cor.10.
humanū eſt peccare. Porrò uias diabolicas à natura ho-
minis alienas eſſe quis neſciat:niſi ꝙ in nonnullis ipſa ſibi
conſuetudo induiſſe naturā uideatur? Cæterum etſi quo
rundā hoim ſit: non humanū tñ ſed diabolicū eſt in malo
perſeuerare. C Quæ uerò ſunt ſanctorū angelorū uiæ?
Profecto illæ:quas unigenitus enarrauit dicēs:Videbitis Ioā.1.
angelos aſcendentes & deſcendētes ſuper filiū hois. Aſcē-
ſio igitur & deſcēſio uiæ illorū.Aſcenſio propter ſe:deſcē-
ſio uel potius cōdeſcenſio propter nos. Sic beati illi ſpūs
aſcendūt per contēplationē dei deſcendunt per compaſ-
ſionē tui:ut cuſtodiant te in omnibus uijs tuis. Aſcendūt
ad uultū eius:deſcendūt ad nutū eius:qm̄ angelis ſuis mā
dauit de te.Nec tamen uel deſcēdēdo uiſione gloriæ frau-
dantur:quia ſemper uident faciem patris.Puto & uias do
mini uultis audire: Multum præſumere uideor:ſi me illas
promiſero oſtenſurum Legi autem de ipſo:quoniā doce- Pſ.24.
bit nos uias ſuas.Cui enim alteri crederet? Docuit itacꝫ
uias ſuas,cū aperuit labia prophetæ,ut diceret: Vniuer- Vbi ſupra
ſæ uiæ domini miſericordia & ueritas. Ita ad ſinglos,ita
ad omnes cōiter uenit,in miſericordia ſcilicet & ueritate.
Vbi eñ multa iā fuerit de miſeratione pſumptio, ſed obli
uio ueritatis:non continuo ibi deus.Sed necꝫ ubi terror
multꝰ ex recordatione ueritatis:nulla aūt de mēoria miæ
cōſolatio.Nā necꝫ ueritatē tenet:qui mīam(ubi uerè eſt)
non agnoſcit:nec uera eſſe ſine ueritate mia poteſt. Itacꝫ
ubi miſericordia & ueritas obuiauerunt ſibi:ſeſe etiā iuſti
tia & pax oſculantur:nec is abeſſe poteſt:cuius in pace fa-
ctus eſt locus. Quanta audiuimus & cognouimus, ſiqui- Pſ.68.
dem patres noſtri annunciauerunt ſuper hac copula tam
fœlici miſericordiæ & ueritatis. Miſericordia tua & ueri-
tas tua ſuſceperūt me,ait propheta.Et alio loco. Mia tua Pſ.25.
(mqt)ante oculos meos eſt:& cōplacui in ueritate tua,
ſed & dominus ipſe de eo. Veritas mea & miſericordia
mea cum ipſo.Sed conſidera etiam manifeſtos aduentus
domini quemadmodum ſcilicet in eo quidem qui iam
præſumptus eſt,miſericordem teneas ſaluatorem. Porrò
in eo qui in fine promiſſus eſt:ueracem ſuſtineas retribu-
torem.Nam & hinc fortè uidebitur dictum quia miſeri-
cordiam & ueritatem diligit deus: gratiam & gloriam
dabit dominus: Quamuis & in priore quocꝫ aduentu re
cordatus ſit miſericordiæ ſuæ & ueritatis ſuæ domui iſra-
el. & in poſteriori licet iudicaturus ſit orbem terræ in
æquitate, & populos in ueritate ſua: non tamen futurum
iudicium ſit ſine miſericordia: niſi fortè ei qui non fece-
rit miſericordiam, Hæc ſunt etenim æternitatis itinera: Abac.3.
de quibus apud prophetam ſic habes: Incuruati ſunt col
les mundi: ab itineribus æternitatis eius. Ad manum
eſt unde id facilime probare poſſim. Siquidem miſericor
dia domini ab æterno & uſcꝫ in æternum. Et ueritas dñi
manet in æternum. Ab his itineribus incuruati ſunt col-
les mundi,ſuperbi dæmones:principes mūdi huius tene
brarum harum:qui uiam ueritatis & miſericordiæ neſcie
runt:necꝫ meminerunt ſemitarum eius. Quid illi & ueri-
tati:qui mēdax eſt & pater eius? Denicꝫ habes manifeſte Ioan.8.
de eo ſcriptum:Qui in ueritate non ſtetit. Q; uerè longe
fuerit à miſericordia:etiam inflicta nobis ab illo miſeria
noſtra teſtatur.Quando ille unquā miſericors fuit qui ho
micida ab initio erat? Poſtremo qui ſibi nequā cui bonꝰ?
Q; nequiſſimus ille ſibi qui nūquā ſuper propria iniqui-
tate dolet:nūquā ſuper propria damnatione compungi-
tur? Nimirū falſa pſumptio à uia ueritatis extruſit,crude
lis obſtinatio uiam miſericordiæ interclusit. Inde enim
nec in ſe unquam aſſequi nec à domino miſericordiā con
ſequi poteſt. In hunc ergo modum tumidi illi colles in-
curuati ſunt ab itineribus æternitatis:dum à uijs dñi(q̄
quidem rectæ ſunt)per anfractus ſuos:& diſtorta no tam
itinera quàm præcipitia corruerunt.Quàm uerò pruden
tius atquè utilius alij quidem colles: ad his itineribus
incuruati & humiliati ſunt ad ſalutem. Non enim in-

curuati ab his tanquā ab eorū rectitudine diſſidentes ſed
ꝙ ipſa eos incuruauerunt itinera æternitatis. An non in-
curuatos iam cernere eſt colles mundi: dū ſublimes quiq́
ac potentes deuota ſubiectione inclinantur ad dominum:
& eius ueſtigia adorant? Nunquid nō incuruantur: cum
ab ipſa ſua pernicioſa celſitudine uanitatis & crudelitatis
ad humiles ſemitas conuertunt̃ miæ & ueritatis? Ad iſtas
nimirū domini uias nō modo bonorū ſpirituū: ſed etiam
electorū uiæ hoīm dirigunt̃. Et primus quidē gradus mi-
ſero homini emergenti de profundo uitiorū illa eſt mia:
qua miſeretur filio matris ſuæ: miſeretur animæ ſuæ per-
ſude placens deo. Imitatur enim qui hmōi eſt magnum
illud diuinæ miſerationis opus: compunctus cum eo qui
prior pro eo punctus eſt moriēs & ipſe quodāmodo pro
ſalute ſua: nec parcens ſubiici. Hæc miſeratio prima exci-
pit redeuntem ad cor, & hæc intra ipſa uiſcerum actitatur
arcana. Supereſt ut uia regia ꝑgrediatur & ꝓcedat uſq́
ad ueritatem, & qđ ſæpiſſime cōmēdamus uobis: cordis
Roma. 10 contritionē oris cōfeſſio comitetur. Corde enim creditur
ad iuſtitiā: ore autem cōfeſſio fit ad ſalutē. Conuerſus ad
cor, paruulꝰ fiat in oculis ſuis neceſſe eſt: ſicut ueritas ait:
Math. 18. Niſi conuerſi fueritis & efficiamini ſicut paruulus iſte: nō
intrabitis in regnū cælorū. Non ego uelit diſſimulare qđ
non ualet neſcire, quàm ad nihilū redactus ſit. Nō confun
datur in lucē prodere ueritatis: ꝙ nō ſine miſerationis af-
fectu uiderit in occulto. Sic igredit̃ homo miæ uias & ue-
ritatis: uias utiq́ dñi: uias uitæ: & fructus uiarum: ſalus eſt
uiatoris. Vias quoq́ angelorum ad eaſdem nihilominus
tēdere manifeſtū eſt. Cū eñ aſcendūt ad cōtemplationem
inquirunt ueritatē de qua & deſiderādo ſatiant̃, & ſatian-
do deſiderant. Cū uerò deſcendūt faciunt nobiſcū miam:
Hebre. 1. ut cuſtodiāt nos in omnibus uijs noſtris. Adminiſtratorij
enim ſpūs ſunt miſſi in miniſteriū propter nos. Planè mi-
niſtri noſtri: nō dñi noſtri. Et in hoc unigeniti formā imi-
tantur: qui non uenit miniſtrari ſed miniſtrare: qui ſtetit
Math. 20. inter diſcipulos tanquā qui miniſtrat. Fructus angelica-
rum uiarū qđ ad ipſos ſpectat: ſua ipſoꝝ beatitudo & obe
dientia charitatis: qđ autem ad nos pertinet: inde quidē
obtentus diuinæ gratiæ: hinc uerò cuſtodia uiæ noſtræ.
Siquidem angelis ſuis mandauit de te, ut cuſtodiant te in
omnibus indigētijs tuis, in oibꝰ deſiderijs tuis. Alioquin
facile eſt tibi incurrere uias mortis, ut uidelicet aut de ne
ceſſitate in obſtinationē: aut in ꝓſumptionē de cupidita-
te prorumpas: quæ quidem iam nō hoīm ſed dæmonum
uiæ ſunt. In quo enim tā facile inueniri ſolent hoīes obſti-
nati: quàm in eo quod aut ad neceſſitatem pertinere ſimu
lant aut arbitrantur? Quicqd moneas ait ille: ego quod
poſſum, poſſiſin: & non ultra poſſum. Tu ſi hic ſis: aliter
ſentias. Vnde uerò in ꝓſumptionē: niſi ex quodā impetu
uehementioris deſiderij proſilimus? Interim ergo manda
uit angelis ſuis deus: non quidem ut amoueant te a uijs
tuis: ſed ut in eis ipſis te cuſtodiāt: & quaſi per uias ſuas:
uias tuas dirigant in uias ipſius. Quonammodo inquis?
Nempè ut quod angelus ex ſola charitate purius agit: tu
propria ſaltem neceſſitate compulſus & ammonitus: de-
ſcendas & condeſcendas exhibere proximo miſericordiā:
& rurſum cum eodē angelo leuans deſideria tua tota ani-
mi cupiditate aſcendere ſtudeas ad ſummam & perpetuā
ueritatem. Hinc enim monemur leuare corda noſtra cum
manibꝰ: hinc audimus quotidie: ſurſum corda. Hinc quo
q́ negligentes arguimur: & dicitur nobis: Filij hominum
ꝑs. 4. uſquequo graui corde: ut quid diligitis uanitatē & quæ-
ritis mendacium? Exoneratum enim cor & leue, leuatur
magis: ut q̄rat & diligat ueritatem. Nec mireris ꝙ in uias
domini ſecum nos admittere imo & immittere non de-
dignētur: qui cuſtodire dignant̃ in noſtris. Quàm fœlicꝰ
tñ in eis ipſi ambulāt: quāto ſecurius. Cæterū & ipſi quoq́
lōgè inferius ab eo qui ueritas ipſa & ipſa mia eſt: in mia
& ueritate uerſant̃. Quàm uerò cōgrue ſuis quæq́ gradi
bus: ſibiq́ competētibus: diſpoſuit deꝰ. Summā rerum te-
net ipſe qui ſummus eſt: ipſe ſupra quē nihil eſt: ultra quē
nihil. Porrò angelos ſanctos non in ſummo quidē poſuit
ſed in tuto: ꝓpe eū q in ſummo ſtat uicinius adhærentes:
ac perinde confirmatos uirtute ex alto. Nam hoīes quidē
nec in ſummo: nec in tuto ſunt: ſed in cauto. Deniq́ & in
ſolido ſunt. ideſt in terra habentes locum imū ſed nō infi-
mū: unde & poſſibile & neceſſe ſit ut ſibi caueant. Dæmo-
nes aūt in pēdulo huius aeris uagi uētoſiq́ uagant̃. Indi-
gni ſiquidē cælos conſcendere: ad terrā iñ deſcendere de-
dignant̃. Et hodie quidē iſta ſufficiant: atq́ utinā eiuſdem
ipſius munere ſufficientes ei gratias referre ualeamus ex
quo & ſufficientia noſtra eſt. Nō eñ ſufficiētes ſumus uel
cogitare aliquid à nobis quaſi ex nobis: niſi ipſe dederit
nobis qui dat omnibus affluenter, & eſt ſuper omnia be-
nedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

De. XI. *uerſu* Sermo. XII. *unde ſupra.*

SI meminiſtis heſterno ſermone uias dæmonum
præſumptionem diximꝰ & obſtinationē: nec ta-
cuimus quare id diceremus. Poſſumꝰ tñ ſi neceſ-
ſariū iudicatis uias eorū, uia adhuc alia inueſti-
gare. Nā & ſi oimodis eas occultare laborē: multipliciter
eos prodit ſpūſſanctus: multipliciter in ſcripturis ſctis de-
clarat ſemitas iniquoꝝ. Legimus ſiquidē de eis oibus qm̄ ꝑs. 11.
in circuitu impij ambulāt. Legimꝰ de coꝝ pricipe: qm̄ cir-
cuit q̄rens quē deuoret. Qđ & ipſe fateri cogitur in pñtia 1. Pet. 5.
maieſtatis: ut inter filios dei aſtans & unde ueniat requiſi
tus: Circuiui, ait, terram & perābulaui eā. Dicamus itaq́ Iob. 1.
uias eius circuitione & circūuentionē. Iſta eñ ad nos: illa
utit̃ in ſeipſo. Semp ille extollit̃: ſed deijcit̃ ſemp ſuperbia
eius aſcēdit ſemp: ſemp humiliat̃. Nunqđ nō circuitꝰ iſte?
Qui eñ in circuitu ambulat ꝓficiſcit̃ qdē: ſed ꝓficit nihil.
Væ hoī q ſequit̃ hunc circuitū: q nūquā à ꝓpria uolūtate
recedit: ſi conatis auellere: paululū ſeq uidebitur ſed i do-
lo. Circuitus eſt: aliū de reditū parat: nō ab ea penitus ab-
ducet̃. Satagit undiq́: undiq́ fugitat, hæret tamen ſemper
ꝓpriæ uoluntati. Veruntñ ſi mala eſt circuitio propria: lō
ge equidē peior circūuentio aliena. Secunda ſiquidē uel
maxime diabolū facit. Sed quō fratres ut miſerum homi-
nē circūueniat, ſuperbiſſimus ille deſcēdit? Vide circuitū
impij etiam in hoc ipō. Oculi eius oē ſublime uident: attū
ima quoq́ ipſis curioſe ueſtigat, ſed ut magis aſcendat ut
uehementius intumeſcat, & dum conculcauerit humilem
ſibi uideatur ipſe ſublimior: ſicut ſcriptū eſt: Dū ſuperbit
impius, incēdit̃ paup. Quàm peruerſe aſcēdentes & deſcē- ꝑs. 138.
dentes angelos bonos, angelus malus æmulatur. Aſcēdit
ſtudio uanitatis: deſcendit liuore malignitatis. Cuius mē-
dax aſcenſio: eius crudelis deſcenſio eſt: expers ille (ut he-
ri diximus) miæ & ueritatis. Cæterū ſi deſcēdunt maligni
ut circūueniant: grãs ei cuius mandato deſcendunt & be-
nigni angeli, ut ſubueniāt nobis, ut cuſtodiāt nos in oñi
bus uijs noſtris. Neq́ hoc ſolū: ſed in manibus, inqt, por-
tabunt te: ne unquā offēdas ad lapidē pedem tuū. Quan
ta nobis fratres in huius ſcripturæ ṽbis, & eruditio & am
monitio & cōſolatio exhibet̃. Quis in oibus pſalmis tam
magnifice puſillanimes cōſolat̃ negligētes ammonet: eru-
dit ignorātes? Vñ id quoq́ fidelibꝰ ſuis ꝓuidētia uoluit di
uina præſtare ut in ore ipſorū, uerſiculi pſalmi huius hoc
maxime quadrageſimali tpe uerſarent̃. Nec aliunde quàm
ex ipſius uſurpatione diaboli ſumpta uidet̃ occaſio: ut in
hoc quoq́ neqſſimꝰ ille ſeruꝰ filij ſeruiat uel inuitus. Quid
eñ tā moleſtū ei: qđ nobis eē pōt tā iocundū quàm ut etiā
malū eiꝰ nobis cooperat in bonū? Angelis ſuis mandauit
de te: ut cuſtodiāt te in oibꝰ uijs tuis. Cōfiteant̃ dño miæ ꝑs. 8.
eius: & mirabilia eius filijs hoim. Cōfiteant̃ & dicāt inter
gentes qm̄ magnificauit dñs facere cū eis. Domine quid
eſt homo quia innotuiſti ei: aut quid apponis erga eū cor
tuū? Apponis cor erga eum: geris pro eo ſolicitudinem,
curam illius habes. Deniq́ ei mittis unigenitū tuum, im-
mittis ſpiritum tuum, promittis etiam uultum tuum. Et
ne quid in cæleſtibus uacet ab opera ſolicitudinis noſtræ
beatos illos ſpiritus propter nos mittis in miniſterium:
cuſtodiæ noſtræ deputas, noſtros iubes fieri pedagogos

Parum

Parum eſt enĩ q facis angelos tuos ſpũs:facis & angelos
Mat.18. paruulorꝶ.Deniqꝫ angeli eorũ ſemp uidẽt faciẽ patris. Il-
los utiqꝫ tam fœlices & tuos ad nos:& noſtros ad te ange
los facis. D Angelis ſuis mãdauit de te.Mira dignatio,
& uerè magna dilectio charitatis.Quis enĩ,qbus,de quo,
quid mãdauit?Studioſe cõſiderem⁹ fratres: diligẽter cõ-
mendemus memoriæ hoc tam grande mandatũ.Quis enĩ
mãdauit.Cuius ſunt angeli: cui⁹ mãdatis obtemperauit:
cuius obediũt uolũtati?Nẽpe angelis ſuis mãdauit de te:
ut cuſtodiant te in oĩbus uijs tuis:nec cũctant quin etiam
in manibus tollant te. Summa ergo maieſtas mandauit
angelis,& angelis ſuis mandauit. Illis utiqꝫ ſublimibus:
tã beatis tam proxime ſibi cohærẽtibus: tam familiariter
adhærentib⁹,& uerè domeſticis dei. Mandauit de te.Tu
qui es?Dñe qd eſt homo q memor es eius:aut filius hois
qm̃ reputas eũ?quaſi uerò non ſit homo putredo,& filius
hois uermis.Sed qd putas mandauit de te?Nunquid ſcri
pſit contra te amaritudines?nunquid ut contra foliũ qđ
uẽto rapitur oſtendãt potentiã ſuam,& ſtipulã ſiccam per
ſequantur?Nunquid ut tollant impium ne uideat gloriã
dei?Mandandũ iſtud eſt:non mandatum:non recedas ab
adiutorio altiſſimi:in protectione dei cæli commorare:ne
de te illud qñqꝫ mandet.Quẽ enĩ protexerit deus cæli: nõ
de eo illud mandabitur:ſed pro eo.Et q interim non man
datur.Pro eo differtur:ut ſint omnia propter electos. De
niqꝫ parantibus ire ſeruis & continuo ſuperſeminata col-
Mat.13. ligere zizania cupientibus:prouid⁹ paterfamilias: ſinite,
inquit, uſqꝫ ad meſſem ne fortè eradicetis ſimul & triti-
cum.Quomodo igitur tãdiu ſeruabitur interea:Hoc pla-
nè,hoc opus præſens,hoc mandatum tẽporis huius. Ita-
qꝫ angelis ſuis mandauit de te ut cuſtodiant te. O triticũ
inter zizania,ô granum inter paleas,ô lilium inter ſpinas.
Gratias ei fratres:gratias ei & pro nobis pariter & ꝑ uo-
bis.Præcioſum depoſitum nobis commiſerat: fructũ cru-
cis ſuæ præcium ſanguinis ſui. Nõ eſt cõtentus cuſtodia
hac tam parum tuta,tam parum utili,tam fragili, tam in
ſufficienti.Super muros tuos hieruſalem conſtituit cuſto
des.Nempè etiam ipſi qui uidentur muri aut in muro ip-
ſo columnæ:his cuſtodibus egẽt & maxime.Angelis ſuis
mandauit de te,ut cuſtodiãt te in omnibus uijs tuis.Quã
tam tibi debet hoc uerbum inferre reuerentiã, afferre de-
uotionem,conferre fiduciam.Reuerẽtiam pro præſentia,
deuotionẽ pro beniuolentia,fiduciã pro cuſtodia. Caute
ambula:ut uidelicet cui aſſunt angeli:ſicut eis mandatum
eſt:in omnibus uijs tuis. In quouis diuerſorio,in quouis
angulo,angelo tuo reuerentiam habe. Tu ne audeas illo
præſente:qđ uidente me nõ auderes.An præſentẽ eſſe du
bitas quã nõ uides?Quid ſi audires,quid ſi tãgeres: qd ſi
olfaceres?Vide qa non ſolo uiſu rerũ præſentia cõprobe
tur.Non omnia uiſui ſubiacent:nec corporalia quidem.
Quantomagis ſpiritualia procul ſunt ab omni ſenſu cor-
Heb.11. porco,& ſpiritualiter poti⁹ ueſtigandæ?Si fidem cõſulas:
ea tibi angelicã ꝓbat præſentiã non deeſſe.Nec dixiſſe pi
get:qm̃ fides probat quàm nimirũ apl̃us argumentũ non
apparẽtiũ eſſe diffinit.Aſſunt igitur & aſſunt tibi nõ mo-
do tecum ſed etiã pro te. Aſſunt ut protegant: aſſunt ut
Eccl.1. proſint.Quid retribues domino pro omnibus quæ retri-
buit tibi?Siquidem ſoli ei honor & gloria. Quare ei ſoli?
qa ipſe mandauit,& omne datũ optimum non niſi ab illo
eſt.Veruntamẽ & ſi ille mandauit:ipſis quoqꝫ q & ei ex tã-
ta charitate obediunt,& nobis ſubueniunt in tãta neceſ-
ſitate:ingratos eſſe nõ licet.Simus ergo deuoti:ſimus gra
ti tãtis cuſtodibus,redamemus eos,honoremus eos quan-
tum poſſumus,quãtum debemus.Totus tñ ei reddatur &
amor & honor noſter:à quo tã ipſis quàm nobis eſt totũ
1.Thi.1. unde honorare poſſum⁹ uel amare:unde amari honorari
ne mereamur.Neqꝫ enĩ apl̃us ubi ait:ſoli deo honor & glo-
ria:prophetico credẽdus eſt obuiare ſermõi qui ſibi etiã
ps.9. amicos dei nimis honorificatos eſſe teſtatur:Puto aũt ſi-
Roma.13. mile eſſe illud uerbum apoſtoli ei quod item ait. Nemini
quicquã debeatis niſi ut inuicẽ diligatis. Siquidẽ nõ hoc
uoluit ut alia quælibet debita negarentur:ꝑſertim cũ idẽ
ipſe dicat:cui honorẽ,honorẽ &c.in hũc modũ. Vt ergo
plenius intelligas quid in utroqꝫ ſenſerit,quid ue monue *Vbi ſupra*
rit:uide quemadmodum inter radios ſolis minora quæli-
bet luminaria non uidentur. Nunquid amota modo ſide-
ra arbitramur:nunquid extincta? Minime quidẽ ſed am-
pliori claritate quodammodo tecta: interim apparere nõ
poſſe. Sic ergo dilectio illa quæuis debita ſuperans quaſi
ſola regnare debet in nobis:ut quicquid debetur cæteris
ſibi uendicet,& ex dilectiõe omnia faciamus. Sic diuinus
præualere debet honor & quodammodo ꝑiudicare uni-
uerſis:ut ſolus ipſe non modo præ omnibus ſed in omni-
bus honoret.Idipm̃ ſane putes dictũ etiã de amore. Quid
enim extra ipm̃ reliqt cæteris:qui totũ cor,totã aĩam,to-
tã uirtutẽ,dño deo ſuo in dilectione donauit.In ipo itaqꝫ
fratres affectuoſe diligamus angelos eius tanquã futuros
aliquando cohæredes noſtros:interim uerò actores & tu-
tores à patre poſitos:& præpoſitos nobis.Nunc enim filij
dei ſumus,& ſi nondũ appareat quid erimus:eo q adhuc
paruuli ſub tutoribus & actoribus ſimus:tanquã nihil in
terim differentes à ſeruis.Cæterum & ſi tã paruuli ſumus:
& tã magna uobis:nec modo tam magna:ſed & tam peri-
culoſa uia reſtat:quid tamen ſub tantis cuſtodibus timea-
mus.Nec ſuperari nec ſeduci:minus autem ſeducere poſ-
ſunt qui cuſtodiunt nos in omnibus uijs noſtris. Fideles
ſunt,prudentes ſunt potẽtes ſunt,quid trepidamus?Tm̃
ſequamur eos,adhæreamus eis,& in protectione dei cæli
commoremur.Vide enĩ quàm neceſſaria ſit iſta protectio:
iſta cuſtodia in uijs tuis.In manibus,inquit,portabũt te:
ne unquã offendas ad lapidem pedẽ tuum.Parũ tibi uide
tur q non ſit lapis offenſionis in uia.Cõſidera quæ ſequũ- *Textus*
tur:Sup aſpidẽ & baſiliſcũ ambulabis, & cõculcabis leo
nẽ & draconẽ.Q3 neceſſarius pedagogus imo etiam baiu
lus:ꝑſertim paruulo inter hæc gradienti. In manibus in-
quit portabunt te.In tuis quidem uijs cuſtodient te,& de
ducẽt paruulũ:qua poteſt paruul⁹ ambulare. Cæterũ nõ
te patientur tentari ſupra quàm ſuſtinere potes:ſed in ma
nibus tollent ut pertranſeas offendiculum.Q3 facile tran-
ſit qui illis portatur manibus quàm ſuauiter iuxta uulga-
re prouerbium natat:cuius alter ſuſtinet mentũ. Quotiẽs
ergo grauiſſima cernit urgere tẽtatio, & tribulatio uehe-
mẽs iminere inuoca cuſtodẽ tuũ:ductorẽ tuũ: adiutorẽ tuũ
in opportunitatib⁹,i tribulatiõe. Inclama eũ & dic: Dñe
ſalua nos,Perim⁹.Non dormit neqꝫ dormitat. Et ſi ad tps
qñqꝫ diſſimulet:ne fortè periculoſius ab illius te manibus
ipſe præcipites ſi te eis ignoraueris ſuſtẽtatũ:Spũales enĩ
ſunt manus iſtæ,& auxilia utiqꝫ ſpũalia: quæ ſingulis ele-
ctorum pro cuiuſqꝫ diſcriminis modo,& obiectæ difficul
tatis tanquã lapidæ molis quantitate:ab his qui ſibi de-
putati ſunt angelis ſpiritualiter & multipliciter exhiben-
tur. Dico ego tamen aliqua ex his q̃ cõmunia magis arbi
tror & paucis qui inter nos ſunt inexperta. Turbatur ali-
quis uehementer ſeu corporali quouis incõmodo: ſeu tri
bulatione aliqua ſeculari ſeu accidia ſpũs,& quadam ani
mi defectione langueſcens. Iam tẽtari incipit ſupra quàm
ualeat ſuſtinere iam impinget & offendet in lapidẽ:ſi non
fuerit q ſubueniat.Quis uerò eſt lapis iſte?Ego illũ intel-
ligo lapidem offenſionis & petrã ſcandali:in quã ſi offen-
derit quis collidetur:ſuper quẽ uerò ceciderit cõteret eũ.
Lapidem utiqꝫ angularem,electum, ꝓcioſum, qui eſt dñs
chriſtus.In hũc lapidem offendere eſt murmurare aduer-
ſus eum,ſcandalizati à puſillanimitate ſpiritus & tempe-
ſtate. Itaqꝫ opus illi eſt angelica ope:angelica conſolatio-
ne:angelicis manibus:qui iam defecit:iam prope modum
offendit in lapidem. D Et uerè offendit in lapidem qui
murmurat & blaſphemat:ſeipſum collidens: non eum in
quem furibundus impingit. Arbitror ſanè uelut duabus
quibuſdam manibus eiuſmodi homines interdum ab an-
gelis ſupportari:ut quodammodo nõ ſentientes tranſeãt
quod tantopere formidabant:nec parum mirentur poſt
modum tam ſuper poſteriori facilitate:quàm ſup difficul-

tate priori. Vultis ſcire quas intelligam duas manus? Du
plicem utiq; demõſtrationẽ: dũ uidelicet hinc quidem tri
bulationis breuitas: inde æternitas retributionis oſtendi
tur, aut magis pigitur uel imprimitur cordi ut intimo af-
fectu ſentiat: quoniã momentaneũ hoc & lene tribulatio-
nis noſtræ ſupra modũ in ſublimitate: æternũ pond⁹ glo-
riæ operatur in nobis. Quis uerò iſtas tam bonas per bo-
nos non credat fieri: cum certum ſit ꝙ ecõtrario malæ uti-
q; fiant immiſſiones per angelos malos? Habetote fami-
liares angelos fratres mei: frequentate eos ſedula cogita-
tione & deuota oratione qui ſemper uobis aſſunt ad cu-
ſtodiam & conſolationem.

De. xij. uerſu. Sermo decimuſtertius, unde ſupra.

POſſumus hunc uerſum qui in manibus eſt uide
licet: In manibus portabunt te &c. nõ modo de
præſenti conſolatione dictum accipere ſed etiã
de futura. Nempè cuſtodiunt nos in uijs noſtris
angeli ſancti: ſed uia finita (quod eſt utiq; uita finita) in
manibus tollunt. Nec enĩ deſunt nobis teſtes fideles. Pro-
xime lectũ eſt uobis de beatiſſimo patre noſtro uerè per
omnia benedicto: ꝙ dum intentam oculorũ aciem in ſplẽ-
dore coruſcæ lucis habere uideret: uidit germani animã
capuani epiſcopi in ſphera ignea ab angelis in cælum de-
ferri. Sed quid huiuſmodi teſtimonia requirimus? Ipſa in
euangelio ueritas de mendico & ulceroſo lazaro ait: quĩ
portatus eſt ab angelis in ſinum abrahæ. Neq; enim in il-
la tam noua nobis tanquã incognita regione ambulare
ipſi poſſemus: præſertim cum tãtus ſit lapis in uia. Quis la
Matth.4. pis? Qui in lapidibus olim conſueuerat adorari: qui lapi
des obtulit domino dicẽs: Dic ut lapides iſti panes fiant.
Porrò pes tuus: affectio tua, pes animæ quàm in manibus
angeli portant ne offendat ad lapidem pedem tuũ. Quo-
mõ enĩ non uehementiſſime turbaretur anima ſi ſola hinc
egrederetur: ſi illas ſine conſolatione ingrederetur uias ſi
inter illos lapides ſuis pedibus graderetur? Etenim uerò
manifeſtius audi quàm neceſſe habeas portari in manib⁹
Textus. alienis: nec alijs quàm angelicis tamen. Super aſpidem &
baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & dracone͂.
Quid inter hæc faceret pes humanus? Quid humanæ affe
ctionis inter tam terribilia monſtra conſtaret? Nempè ne
quitiæ ſpiritales ſunt, & quidem non incongruis appel-
lationibus deſignatæ. Siquidem & de his dictum qđ ne-
quaquã uobis excidiſſe reor. Cadent à latere tuo mille &
decẽ milia à dextris tuis. Quis uerò ſcire poteſt an diuiſæ
ſint inter eos operationes malitiæ, miniſteria iniquitatis:
ut ex diuerſis officijs quin potius maleficijs: uocabula q̄q;
diuerſa ſortiti nominentur. Alius ſiquidem aſpis: alius ue
rò baſiliſcus: alius autem leo: & alius quidem draco: ꝙ ui
delicet ſuo quidẽ inuiſibili mõ uarie quoq; noceãt: quaſi
Mat.17. alius morſu, alius quoq; uiſu, alius autem rugitu uel ictu,
alius ſiquidẽ flatu. Legi etiã de quodam genere dæmonio
rũ: qđ nõ eijciatur niſi in orationibus & ieiunijs. Nil po-
p̄s.57. tuerat namq; uerbũ apl̄icæ increpationis ad illud. Quo-
modo non illud aſpis erat illa utiq; de pſalmo aſpis ſurda
& obturans aures ne uocem audiat incantantis: Vis non
terreri à tam terrifico mõſtro: uis ſecurus poſt mortẽ am-
bulare ſuper aſpidem iſtã? Caue ne interim poſt eã ambu-
les: caue ne imiteris & nõ erit qđ paueas in futuro. Enim
uerò uitiũ eſt cui reor eiuſmodi ſpm̃ dñari, & ſi uultis ſci-
re ip̄a eſt circuitio à qua nobis heſterno ſermone monui-
mus eſſe cauendũ. Ip̄a obſtinatio eſt, aduerſus quã pridie
loq̄bamur. Nec enĩ piget quotiẽs datur occaſio ab hac tã
graui peſte p̄munire uox ut eã oĩmodis fugiatis, ꝙ hæc q-
dẽ ſit ſumma quædã religioĩs ſubuerſio: & uerè iuxta te-
Deute.33. ſtimoniũ legiſlatoris uenenum aſpidum inſanabile. A
Dicitur aſpis hinc alterã aurẽ quàm preſſius poteſt terræ
infigere: inde uerò alterã caudæ immiſſione nihilominus
obturare ne audiat. Quid ad hæc incãtãtis uox: quid ſer-
mo faciet prædicantis: Orabo pro eo: humiliabo in ieiu-
nio animam meam baptizabor pro mortuo, uberrimo
quodam profluuio lachrymarum: apud quẽ uiderim ni-
hil humanæ incantationis quãlibet ſapientiam, nihil quã
tũcunq; ammonitionis induſtriã præualere? Nouerit ta-
men uir pertinax nõ cælo ſeſe ſed ſolo infigere caput: ꝙ ſa
pientia deſurſum eſt: nõ mõ pudica ſed & pacifica ſit: hæc
autẽ magis ut ita dicam aſpidica niſi terrena eſſe non põt.
Sed nec adeo obſurdeſceret: niſi caduca q̄q; obturaret au
ditũ. Quæ eſt hæc cauda? Finis intẽtionis humanæ. Hæc
ſurditas deſperata: dum hinc quidem uelut terræ infixus
propriæ quiſq; inhæret uoluntati: inde uelut reflectens
caudam, finem aliquem meditatur, & fingit animo quod
deſiderat adipiſci. Nolite obſecro fratres: nolite obtura
re aures: nolite aliquãdo obdurare corda ueſtra. Inde enĩ
tam mordax & amarus ſermo inuenitur in ore hominis
obſtinati: ꝙ nulla ad eum penetrare queat beniuolentia
monitoris. Inde aſpidi uirus in linguæ aculeo perſeuerat:
ꝙ aduerſus linguam incantatoris tanto ſe ſtudio obtura-
rit. B At baſiliſc⁹ (ut aiunt) uenenũ in oculo gerit: peſ-
ſimum animal, & præ omnib⁹ execrabile. Noſſe cupis ocu
lum uenenatũ, oculũ nequã, oculũ faſcinantem? Inuidiã
cogitato. Quid uerò inuidere: niſi malũ uidere eſt? Si nõ
eſſet ille baſiliſcus nũquã p eius inuidiã mors intraſſet in
orbem terrarum. Væ homini miſero: ꝙ inuidũ nõ p̄uidit.
Superem⁹ & uitiũ hoc dũ adhuc uiuimus, ſi poſt mortem
uolumus miniſtrum tantæ nequitiæ non timere. Nemo
alterius bonum inuido aſpiciat oculo. Nempè hocipſum
iam quod in ſe eſt: tabe ſua illud inficere & quodãmodo
interficere eſt. Qui hominem odit: homicidam illum ueri-
tas ipſa teſtatur. Quid & ille q bonũ odit in homine: nun- 1.Ioan.3.
quid nõ homicida poterit appellari? Adhuc uiuit homo
& ille iam re⁹ eſt mortis eius: adhuc ardet ignis quem do-
minus ieſus miſit in terram: & inuidus tanquã qui ſpiritũ
extinxerit iam damnatur. Væ uobis à dracone. Immanis
eſt beſtia, flatu ideo, quicquid attigerit necat: non modo
beſtias terræ: ſed & uolucres cæli. Haud aliũ ego draconẽ
hunc quàm ſpm̃ iracũdiæ reor. Quantos etiã ſublimis ut
uidebatur uitæ flatu huius draconis miſere ſatis aduſtos
turpiter in huius os ingeminus cecidiſſe. Q; melius ſi-
bi ipſis iraſci potuerant ne peccarent. Nimirũ affectio na-
turalis ira hominũ eſt: ſed abutentibus bona naturæ gra-
uis pditio eſt & miſeranda pernicies. Occupemus illam
fratres in quibus expedit: ne fortè ad inutilia illicitaq; p-
rumpat. Sic nimium ſolet amorem amor expungere: ſo- Lucæ.12.
let timor timore depelli. Nolite timere eos qui corpus oc
cidunt ait dominus: animæ autẽ nõ habent quid faciant.
Et confeſtim, oſtendam aũt ait, uobis quẽ timeatis. Time-
te autem eum qui poteſtatẽ habet corpus & animã mitte-
re in gehennam. Ita dico uobis: hunc timete. Ac ſi manife
ſtius dicat: Hũc timete ne illos timeatis. Replcat uos ſpũs
timoris dñi, & timor alienus locũ nõ habebit in uobis. Et
ego uobis dico, Non autem ego ſed ueritas: non ego ſed
dominus. Nolite iraſci eis qui tranſitoria uobis auferunt:
qui conuitia inferunt: qui ingerunt fortè ſupplicia & poſt
hoc faciunt nihil. Oſtẽdam autem uobis cui debeatis ira-
ſci. Iraſcimini ei quæ ſola uobis nocere poteſt: ſola face-
re ut omnia illa non proſint. Vultis ſcire quænam illa ſit?
Iniquitas propria. Ita dico uobis: huic iraſcimini. Nulla
enĩ nocebit aduerſitas, ſi nulla dñetur iniquitas. Qui per- p̄s.35.
fecte huic iraſcit: cæteris nõ mouet, magis & amplectit ea?
Ego, inquit, in flagella paratus ſum. Sit dãnum, ſit conui-
tium ſit læſio corporalis. Paratus ſum & non ſum turba-
tus: qm̃ dolor meus in conſpectu meo ſemper. Quidni ex-
teriora omnia paruipendã in huius æſtimatione doloris?
Filius, inquit, uteri mei perſequitur me, & cõuicianti ſer- 2.Reg.16.
uulo indignabor? Cor meũ dereliq̄t me: dereliq̄t me uir- p̄s.39.
tus mea, & lumen oculorum meorũ, & damna tpalia plan
gam aut incommoda corporalia reputabo? Hinc nimirũ
non modo mãſuetudo orit cui draconis flatus nõ noceat
ſed etiã magnanimitas quàm rugitus leonis non terreat.
Aduerſarius ueſter tãquã leo rugiens ait Petrus. Gratias 1.Pet.5.
magno illi leoni de tribu iuda: rugire iſte poteſt ferire
nõ poteſt. Rugiat quantum uult: tantum non fugiat ouis
chriſti.

xp̄i. Quãta minaſ, quãta exaggerat quãta, intentat: non ſi
mus beſtiæ ut nos ꝓſternat uacuus ille rugit⁹. Sic em̃ per-
hibent qui talia curioſius ueſtigauerũt. Ad rugitũ leonis
nullam beſtiã ſtare poſſe: ne eã quidẽ q̃ aduerſus ictũ eius
tota aĩoſitate repugnat, & plerũq; ſuperat ferientẽ: q̃ non
ſuſtinet rugientẽ. Verè beſtis uera rõnis expers: qui tam
puſillanimis eſt ut ſolo timore cedat: qui ſola futuri exag-
Hebre.12. geratione laboris uictus, ante conflictũ non telo, ſed tuba
proſternif. Nũdũ reſtitiſtis uſq; ad ſanguinẽ ait ſtrenuus
ille dux: q leonis huius nouerat uanũ eſſe rugitũ. Et alius
Iaco.4. quidã Reſiſtite, inquit, diabolo, & fugiet à uobis.

De. xij. uerſu & xiij. Sermo. XIIII. unde ſupra. B

AGãm⁹ fratres gratias factori noſtro: benefacto-
ri noſtro: redẽptori noſtro, remuneratori nr̃o,
aut potius ſpei noſtræ. Ipſe em̃ retributor: ipſe
retributio noſtra. Nec aliud iam quàm ipſum
expectam⁹ ab ipſo. Primum quod nobis præſtitit: noſipſi
ſumus. Siquidem ipſe fecit nos, & non ipſi nos. Parum ne
tibi uideſ iſtud: quia te fecit? Cogita qualem te fecit. Nem
pe etiam ſecũdum corpus egregiam creaturam: ſed ſecun
dum animam magis, utpote imagine creatoris inſignem,
rationis participem: capacem beatitudinis ſempiternæ.
Porrò ſecundum ambo ſimul præ cæteris creaturis maxi-
me ammirandã: cohærentem ſibi incõprehenſibili artifi-
cio: inueſtigabili ſapientia conditoris. Itaq; tam magnum
hoc donũ: quàm magna res homo. Sed quàm gratuitum
putas? Planũ eſt: quis nihil ante promeruit, qui pœnitus
nihil fuit. An poſtea ſperabaſ gratiam retributurus ſuo fa-
Pſ.15. cto ri? Dixi dñ̄o, deus meus es tu: quoniam bonorum meorũ
non eges. Non igitur neceſſariã retributur⁹ gratiã ei qui
ſic per omnia ſibi ſufficit: ſed deuotas relaturus gratias ei
qui ſic meruit ſperabatur. Quidni gratias agat? Si quis
oculorum lumen: ſi quis uſum aurium: ſi quis narium: ſi
quis manuũ: ſi quis pedem tibi præpeditũ aliquo modo
reparaſſe uideretur ſi quis ſopitam quauis occaſione exci
taſſe in te rationem quis nõ alius tibi uehemẽtiſſime ſuc-
cenſeret ſi quando fortè beneficijs huius immemorem aut
benefactori deprahendiſſet ingratum? Enimuerò domi-
nus deus tuus ipſa etiam tibi inſtrumenta largitus: ex ni-
hilo fecit hæc omnia. Nec modo fecit: ſed & cõpegit etiã
& formauit: ac ſuo quodq; illuſtrauit officio. Quomodo
non is oĩ iure ſibi gratias exigit ampliores? Nam ne hoc
quidẽ (licet maximo) cõtentus munere qui dedit ut eſſes
qui ante non fueras: adiecit etiã unde ſubſiſteres qui iam
eras. Nec minus liberaliter hoc: quàm illud mirabiliter eſt
operatus. Faciamus, inquit, hominẽ ad imaginẽ & ſimili-
Geñ.1. tudinem noſtram. Quid uerò poſtea? Et præſit piſcib⁹ ma
ris & beſtijs terræ &c. Nam & cæleſtia ſeſe elementa in
uſus creaſſe tuos ante docuerat. Nempè facta memoran-
tur ut eſſent in ſigna & tempora, & dies & annos. Cui pu-
tas? Nulli utiq; niſi tibi. Cæteræ ſiquidem omnes creatu
ræ aut in nullo egent his omnibus: aut non intelligunt
ea. Quàm copioſus in ſecundo hoc beneficio: quàm libe-
raliſſimus fuit. Quanta igitur largitus eſt ad ſuſtẽtationẽ:
quanta ad eruditionem: quanta ad conſolationem: quan-
ta ex hoc iã ad correptionẽ: quãta ẽt ad delectationẽ. Ve-
rũ hæc duo gratis, & duplr̃ gratis fecit. Quid dico duplr̃
gratis? Sine merito tuo, ſine labore ſuo. Nẽpe dixit & factã
ſunt. An idcirco min⁹ deuot⁹, min⁹ obnoxi⁹, min⁹ gratus
es: qđ hæc quidẽ ſicut ꝑ nihilo: ita de nihilo fecit? Peruer
ſi cordis eſt: occaſiões ingratitudinis ueſtigare. Nemo id
facit: niſi qui etiam gratis eſſet ingratus. Puto enim neu-
trum tibi propterea minus utile: quàm quod præſtãti mi-
nime difficile fuit. Alioquin ſi fortè quod ei laborioſum
tibi magis commodum ducis: ex teipſo tibi iudiciũ hoc.
Nec te alibi illud putem: quàm apud te didiciſſe. Sic præ-
ſtares libentius ipſe fratri tuo abſq; incommodo tuo. Ve-
rum & ſi gratis præſtare uelles: nolles tamen ut hanc tibi
ille prætenderet ingratitudinis cauſam. Cæterum ex hoc
iam tertium opus tuæ redemptionis attende: Non eſt ue-
lamen excuſationis: laboratum prorſus in ea. Gratis hoc
quoq; præſtitum eſt, ſed gratis quod ad te pertinet. Nam
quod ad illum plane non gratis. Saluus factus es pro nihi
lo: non de nihilo tamen. Quid ad hæc dormitat affectio?
Imo uerò mortua eſt illa non dormit, quæ huic beneficio
non reſpondet, quæ ſe totã non effundit in gratiarũ actio
nem & uocem laudis. Nam & cætera duo euidentiſſime
tertium hoc commendant: ut in eis quoq; uera fuiſſe dile-
ctio cõprobetur: non propterea de facili præſtans qđ nol
let aliter: ſed quod non aliter oportet. Itaq; fecit te deus
tuus: fecit tam multa ꝓpter te fecit ꝓpter te & ſemetipſm.
Verbum caro factũ eſt & habitauit in nobis. Quid adhuc Ioan.1.
reſtat? Factus eſt ipſe tecum caro una: te quoq; ſecũ faciet
ſpiritum unum. Nõ recedãt hæc quatuor à corde tuo: nõ
ab ore, nõ à memoria, nõ ab affectiõe. Hæc cogita ſemper
in his iugiter delectare. His uelut quibuſdam ſtimulis ur-
gens ſolicita animã tuam: his facibus eam inflammare cu-
rato ad reamandum eũ qui tam multipliciter ſuum tibi er
ga te commendat amorẽ. Memento ſane quod idem ait:
Si diligitis me: mandata mea ſeruate. Serua igitur manda Ioan.14.
ta creatoris tui: ſerua mãdata benefactoris tui, redempto-
ris tui, remuneratoris tui. Sed ſi hæc quatuor: quot ſunt
mãdata? Oẽs nouimus decẽ eſſe. Itaq; per quaternarium
hunc decalogum legis multiplicans uerã habes quadra-
geſimã: tenes quadrageſimã ſpũalẽ. Tantum ſta in timore:
& præpara animã tuam ad tentationẽ. Caue ſerpẽtis aſtu
tiam: obſerua inſidias inimici. Nempè quadruplici tenta-
mento: quadripharia impedire conatur actionem quã exi
geris gratiarũ: Tentatus eſt in his oibus chriſtus: ut uera
citer ab apl̃o ſcriberef: tentatus per oĩa pro ſimilitudine Heb.4.
abſq; pc̃tõ. D Erit fortè q mireſ & dicat: quartã ſeſe dñi
tẽtationẽ nõ legiſſe. Verũ ut ego arbitror nõ hoc diceret:
ſi legiſſe ſe meminiſſet: qm̃ tentatio eſt uita hoĩs ſuper ter-
ram. Hoc enim qui meminit non ea tñ̃ triplici tentatione
tentatum fuiſſe dominum arbitratur q̃ facta eſt in ieiunio
deſerti: in pinaculo templi: in uertice montis. Sanè in his
omnibus erat manifeſta tentatio. Verum illa q̃ extunc &
deinceps uſq; ad mortẽ crucis ei nõ defuit, & ſi occultior
uehementior tamen fuit. Nec hoc quoq; à propoſita ſimi
litudine uidetur abhorrere. Nã & tria illa beneficia quæ
iam tranſiere: euidentiſſima & in lucem poſita eſſe noſcun
tur. Sanè quod ad ſpem uitæ æternæ pertinet: nõdum ex-
hibitum needum propalatum eſt nobis. Nihil ꝓinde mi-
rũ ſi ſit minus aperta tentatio: ubi etiã cauſa tentationis
occulta. Cæterũ & diuturnior & ualidior ipa eſt: ꝗ aduer
ſus ſpem noſtram qcquid habet malignitatis exerat inimi
cus. Itaq; primo quidẽ: ut auctori naturæ ingratos faciat:
ampliorem ingerit pro natura ſolicitudinẽ: quẽadmodũ
etiã ipſi chriſto eſuriẽti auſus eſt dicere. Dic ut lapides iſti
panes fiant. Quaſi uerò figmentum noſtrum ignoret ipſe Math.4.
qui fixit: aut non curet homines qui cæli uolucres paſcit.
Q̃ uerò ingrat⁹ eſt ei qui ꝓpter hominẽ uniuerſum hũc
condidit mundũ: quiſquis ut ſubſtantiã eius quam con-
cupiſcit obtineat ꝓcidẽs nõ uereſ adorare malignũ. Hæc
oĩa, inquit, tibi dabo ſi procidẽs adoraueris me. Tu ne illa
feciſti miſer? Quõ dabis q̃ ille creauit: aut quõ abs te ſpe-
randa: quõ tua adoratione petenda, quæ ab illo condita
in illius poſita ſunt ditiõe? Iam in hoc ꝗ ait. mitte te deor-
ſum, caue tibi quicunq; es q templi pinnaculum conſcen-
diſti. Caue tibi ſpeculator domus domini: caue tibi qui
in eccleſia xp̄i locum cerneris tenere ſublimem. Q̃ ingra
tus em̃: imo quàm iniurioſus eſt illi magno ſacramẽto pie-
tatis, ſi in illo quæſtum æſtimes pietatem. Q̃ infidelis ei q
miniſteriũ hoc ſanguine proprio cõſecrauit: ſi eo quæras
gloriã tuã q̃ nihil eſt quæras q̃ tua ſunt non quæ ieſu chri
ſti. Quàm indigne reſpondes eius dignationi: qui in diſ-
penſatione humilitatis ſuæ ſublimem eſſe te fecit, cæleſtia
tibi ſacramenta commiſit: cæleſtem fortè & ampliorem
quàm ipſis ſpiritib⁹ cæleſtibus tradidit poteſtatẽ. Si deor
ſum ipſe te mittas: ſapies non quæ ſurſum ſunt, ſed quæ ſu-
per terram: Sed & omnis q de uirtutũ eminẽtia ad inanis
gloriæ ſeſe dimittit & deijcit appetitũ: haud dubiũ quin

dño uirtutū qui tāta inter uos tolerauit (ut nobis formā
huius imprimeret ſctitatis) pro gratia cōtumeliā reddat.
Cōſideremus diligentius fratres: ne fortè prima illa tenta
tio quæ corporalis neceſſitatis occaſione animū turbat:
aſpidi debeat cōparari. Hoc enī animal quodāmodo uio-
lentū morſu nocet: obturat aurē ne audiat uocem incan-
tantis. Quid uerò agere nititur in hac parte tentator: niſi
ut aduerſus cōſolationē fidei aurē cordis obſtruat & ob-
turet? Sed nō profecit inimicus in eo: non illius præcluſit
auditū qui ait: non in ſolo pane uiuit homo: ſed in oī uer-
bo quod ꝓcedit de ore dei. Nā in eo ꝙ ait: hæc oīa tibi da
bo ſi ꝓcidens adoraueris me. in malū inſidiantis ſuadibilē
ſibilum aiaduertite draconis. Ferunt illū in arenā latitan-
tem: etiā aues uolātes flatu attrahere uenenato: Quàm ue-
nenatus hic flatus fuit: hæc oīa tibi dabo ſi procidēs ado
raueris me: uerū nō erat iſta q̄libet auis nihil potuit dra-
conis flatus ad illā. De baſiliſco qd dicimꝰ. Monſtruoſius
cæteris ſolo uiſu hoiem inficere & interficere perhibetur.
Ni fallor, uana gloria eſt. Videte ne, inqt, iuſtitiā ueſtram
faciatis corā hoibꝰ ut uideamini ab eis. Ac ſi dicat. Caue-
te oculos baſiliſci. Sed cui nocere dicit̃ baſiliſcus? Ei q nō
uiderit baſiliſcū. Alioquin ſi prior eum uideas, iā non tibi
nocet ut aiunt: magis moritur ipſe. Ita eſt fratres. Non ui-
dentes necat inanis gloria cæcos & negligentes qui ſe enī
oſtentant; qui ſe exponunt, & non potius ipſi inſpiciunt:
non attendunt, nō diſcutiūt illam: nō uidēt deniqꝫ quàm
ſit friuola, quàm ſit caduca, quàm uana, quàm inutilis. Si
quis eum intueat̃ hoc mō morit̃ baſiliſcus: nec iā occidit
eum gloria: ſed occiditur magis & occidit ei quodāmodo
uerſa in puluerē: imo redacta in nihilum: puto autem non
eſt quærere quid ad inanē gloriā ea tentatio uiſa ſit perti-
nere: ubi dictū eſt. Si filius dei es mitte te deorſum. Vt qd
enim hoc niſi ut uideretur: ut laudaretur à baſiliſco? Et ui-
p̃s.90. de quomodo ſeipſum occultauerit baſiliſcus: quaſi ut nō
poſſit ante uideri. Scriptū eſt, inquit, quoniā angelis ſuis
mandauit de te, & in manibus tollent te. Quid ſcriptum
eſt maligne, quid ſcriptum eſt? Angelis ſuis mandauit de
te. Quid mādauit? Animaduertite & uidete: quoniā ſubti
cuit malignus & fraudulentus: ꝙ malignitatis ſuæ com-
menta diſſolueret. Quid enim mandauit. Nempè quod i
pſalmo ſequit̃: ut cuſtodiāt te in oībus uijs tuis. Nunqd in
ꝓcipitijs? Qualis uia hæc de pinaculo tēpli mittere ſe de-
ſum? Non eſt uia hæc de ruina: & ſi uia, tua eſt: non illius.
Fruſtra in tētationē capitis iutor ſiſti: quod ſcripiū eſt ad
corporis cōſolationē Huic neceſſe cuſtodiri cui timendū
ne offendat ad lapidē pedē ſuum. Nō eſt qd̕ cuſtodiat̃: cui
non eſt qd̕ timeat̃. Quid uerò taces & illud qd̕ ſequitur.
Super aſpidē & baſiliſcū ambulabis, & cōculcabis leonē
& draconē? Te enim hæc parabola tangit. Mōſtruoſa ma
lignitas: monſtruoſis appellationibus conculcanda ſigna
tur. Nec modo ab ipſo capite: ſed etiā à corpore uniuer-
ſo. Siquidem aduerſus dñm poſt ternā cōfuſionē hāc iam
ſerpentina calliditate ſed crudelitate uſus eſt leonina: uſ-
qꝫ ad contumelias, ad flagella, ad alapas, ad mortē, & mor
te crucis: ſed manifeſte etiā leonē, te conculcauit leo de tri
bu iuda. Sic & aduerſum nos fratres ut ī cæteris oībus ui
derit ſe fruſtratū: toto iam furore pſecutionē ſuſcitat qua
lis non fuerit ab initio: ut uehementia tribulatiōis regnū
cæleſte ſperantibus intercludat. Fœlix anima: quæ & ip-
ſum leonem potenti uirtute conculcans: uiolenter illud
rapere præualebit. Ex hoc itaqꝫ dilectiſſimi tanquā ſuper
aſpidem & baſiliſcum cautius & ſolicitius ambulemus.
Caueamus omnem radicem amaritudinis: ut nemo no-
ſtrum mordax inueniatur: nemo audax uel ardens, nemo
inexorabilis aut rebellis. Nec uerò deorſum mittamꝰ nos
ſed tranſcendamus & tranſeamus lætalē gloriæ tempora-
lis obtutum ut quomodo ſcriptū eſt. Fruſtra iacitur rhe-
te añ oculos pēnatorū. Cōculcemꝰ quoqꝫ leonē pariter &
puer.1. draconem: ut neqꝫ illius rugitus terreat: nec iſtius flatus
inficiat. Videntur hæc quatuor monſtra affectionibus
æque quatuor ſingula ſingulis incubare. Cui ergo potiſſi
mum draco inſidiatur? Eſtimo quia cupiditati: ꝙ hanc no
uerit eſſe radicem malorum omnium, & quæ maxime cor
ſubuertat. Inde enim etiam quaſi cōſulens dixit hæc om-
nia tibi dabo. Nam de leone quidem manifeſtum eſt: ꝙ
niſi ad ianuam timoris terrificos dat rugitus. Porrò triſti-
tiæ fores aſpis obſeruat: ꝙ eas maxime morſibus ſuis per
uias arbitretur. Vnde & ad chriſtum dominum donec iā
eſurientem cerneret non acceſſit. Econtra ſanè caueat ne-
ceſſe eſt lætitia baſiliſcum: ꝙ eo potiſſimum additu uene
natos ingerere ſoleat radios oculorū: nec uana gloria niſi
ob lætitiæ uocat uanitatē. Illud quoqꝫ conſidera: an for-
tè uirtutes quatuor, quatuor his tentatiōibus apponere
ualeamꝰ. Leo rugiet quis non timebit? Si quis ille fuerit
fortis erit. Sed fruſtrato leone, draco abſcōditur in arena
ut uiruletis flatibus attrahat animā inſufflans ei quodam
modo cōcupiſcentiā terrenorū. Quis putas illius ꝑterui-
tabit inſidias? Nemo utiqꝫ niſi prudens. At fortè dum ad
iſta deſcendere caues: urget quis moleſtia, & ecce protinꝰ
aſpis adeſt, nā oportunū tempꝰ ſibi inueniſſe uidet̃. Quis
non exaſperabitur ab aſpide iſta? Nempe uir temperās &
modeſtus: qui ſciat abūdare & penuriā pati. Puto ex hac
occaſione faſcinare te uolet male blādiens oculus nequā.
Quis aduertet faciē ſuā? Profecto iuſtus qui nō modo nō
ipſe ſibi accipere gloriā quæ dei eſt, ſed ne ab alio quidem
recipe uelit oblatā. Si tamē ille ſit iuſtꝰ q iuſte qd̕ iuſtū eſt
exequatur: qui iuſtitiā ſuam nō faciat corā hoibus: q deni
qꝫ & ſi iuſtus fuerit caput nō leuet. Hæc enī uirtus ſpāliter
in hūilitate cōſiſtit. Hæc itētionē purgat: hæc quoqꝫ meri
tū oē eo uariꝰ & efficaciꝰ obtinet: quo minꝰ arrogat ſibi

De.xiiij uerſu. Sermo decimus quintus unde ſupra. A

VVnite ad me oēs qui laboratis & onerati eſtis, Math.11.
& ego reficiā uos dicit dñs. Tollite iugū meum
ſuper uos, & inuenietis requiē animabꝰ ueſtris.
Iugū enī meū ſuaue eſt, & onus meū leue. Labo-
rantes ad refectionem inuitat: ad requiē prouocat onera
tos. Non tamen interim onus ſubtrahitur aut laborē: ma
gis autem onere alio, alio labore commutat ſed onere leui
ſuaui iugo: in quibus requies ac refectio & ſi minus appa-
reat tamen inueniatur. Graue onus iniquitas: ſedens ſup
talētū plumbi. Sub hac gemebat ſarcina qui dicebat: Ini- p̃s.37.
quitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum: & ſicut onus
graue grauatæ ſunt ſuper me. Quod ergo onꝰ chriſti: qd̕
onus leue? Vt quidē ego ſentio onus beneficiorū. Dulce
onus: ſed ei qui ſentit, ei qui experitur. Alioquin ſi non in
uenias: ſi nō aduertas graue omnino & ꝑiculoſum. Oneri
ferū animal homo tempore ſuæ mortalitatis. Sed adhuc
portat peccata ſua onus eſt graue: ſi iam fortè exoneratus
eſt à peccatis minus quidem graue: ſed ſi ſanū ſapiat: non
minus grande onus inueniet hanc ipſam quā diximus ex
onerationē. Onerat nos cum exonerat deus: onerat bene-
ficio, cum exonerat peccato. Vox onerati. Quid retribuā p̃s.119.
dño pro oibus q̄ retribuit mihi. Vox onerati. Exi à me: qa Lucæ.5.
homo peccator ſum dñe. Vox onerati. Semper enim qua- Iob.31.
ſi tumētes ſuper me fluctus: timuit deum. Semper, inquit,
timui ſicut ante: ſic poſt acceptam indulgentiā peccatorū.
Beatus homo qui ita ſemper eſt pauidus: nec minori agi-
tur ſolicitudine: ne fortè obruatur beneficijs quàm pecca-
tis. Ad hoc ſiquidē diuina nobis tam ſecula erga nos & tā
profuſa beneficētia cōmendat̃: ut ſolicitemur ad gratiam:
inuitemur ad dilectionem. Angelis ſuis mandauit de te:
ut cuſtodiant te in omnibus uijs tuis. Quid ultra potuit
tibi facere & non fecit? Noui quid cogites ingenua crea-
tura. Habes gratiam angelis domini ſed ad ipſum ambis
dominum angelorum. Oras & optas: ut nuncijs uō cōten
tus, ipſe qꝫqꝫ qui loquebat̃ aſſit: nec te quaſi per mediū ſed
ſui oris oſculo oſculet̃. Audiſtis ſuper aſpidē & baſiliſcum
leonē pariter & draconē tibi ambulandum fore: nec ſuper
dracone ipſo uictoriā michaelis & angolorum eius igno-
ras. Veruntamē non michaeli ſed domino damnat deſide- Iob.17.
ria tua: Libera me & pone me iuxta te, & cuiuſuis manus
pugnet contra me. Hoc nempe nō eſt modo alijs ſed ipſis
quoqꝫ

quoq; altioribus altius captare refugiũ:ut ex ſententia ꝓ
ſitenti qm̃ tu es dñe ſpes mea merito reſpondeaṫ:altiſſimũ
poſuiſti refugium tuum. Non enim dedignaṫ eſſe ſpes mi
ſerorũ miſerator & miſericors dñs nõ ſeipſum liberatorẽ
ſimul & ꝓtectorẽ in ſe ſperantibus exhibere recuſat. Qm̃
in me ſperauit (inquit) liberabo eum protegã eũ qm̃ co
gnouit nomẽ meũ. Nempe niſi dñs cuſtodierit ciuitatem:
fruſtra uigilat qui cuſtodit eã: ſiue ille homo ſiue etiam an
gelus eſſet. Mõtes in circuitu hieruſalem: ſed parum hoc
imo nihil hoc foret: ſi non etiã dominus in circuitu eſſet
Cañ.3. populi ſui. Merito proinde in cantico ſponſa deſcribitur
inuentis licet uigilibus, imo ab eis magis inuenta: nec eñ
eos ipſa quærebat, non ſubſtitiſſe nec contenta fuiſſe uigi
libus ſed percunctata breuiter de dilecto ad ipſum ocius
P̃s.10. peruolaſſe. Erat eñ cor eius nõ in uigilibus: ſed in dño fi
duciam habens. Et aliter fortè ſuadentibus aiebat: In dño
confido: quò dicitis aiæ meæ tranſmigra in montem ſicut
paſſer? Min⁹ uigilãter id obſeruarãt corinthij: cũ offenſis
quaſi uigilibus ſecederent apud eos, & minime pertranſi
2.Cor.1. rẽt. Ego quidẽ cephæ ego aũt pauli aiunt: ego uerò apol
lo. Sed quid fecerunt uigiles ſobrij, uigiles circumſpecti?
Nõ ei poterãt ſibi ſuſcipe ſponſam: qui bñ eã æmulabãtur
q æmulabanṫ dei æmulatiõe: q deſpõderãt uni uiro uirgi
Cañ.3. nẽ caſtã exhibere xp̃o. Percuſſerũt me & uulnerauerũt me
ait. Vt quid ita. Ni fallor, urgebant ut pertranſiret: proin
de inuẽtura dilectũ. Deniq; etiã tulerunt palliũ meum, in
quit, haud dubiũ quin ut curreret expedita. Animaduer
tere eſt quàm ualide percutiat, quibus ſagittis apl's uulne
ret eos: qui diuertiſſe apud uigiles uidebantur. Nunquid
Paulus pro uobis crucifixus eſt, aut in nomine Pauli ba
ptizati eſtis? Et itẽ. Cũ eñ dicit qs. Ego ſum pauli: ali⁹ aũt
ego ſum apollo: nõnne hoies eſtis? Quid ergo eſt apollo?
quid uerò Paulus? Miniſtri eius cui credidiſtis. Quoniã
in me ſperauit liberabo eum. Nõ in uigilibus nõ in homi
ne, non in angelo: ſed in me, inquit, ſperauit, nil boni niſi
Iaco.1. ex me, ne per ipſos expectans. Omne enim datum opti
mum & omne donũ perfectum, deſurſum eſt deſcendens
à patre luminum. Ex me uigiliæ hominũ utiles: circa ope
ra utiq; manifeſta: eis nimirum cuſtodes homines deputa
ui. Quod me excubiæ angelorum obſeruantium ſecretio
res motus ſpũaliter ſolicitantium, propulſantiũ ſuggeſto
res iniquos. Cæterum intima ſane cuſtodia ſecretiſſimæ
intentionis non modo ex me uerum etiam per me fiat ne
ceſſe eſt: quod illo quidem humanus nequeat, ſed ne ange
licus quoq; oculus penetrare. Agnoſcamus triplicẽ hanc
cuſtodiam fratres, & exhibeamus nos eis quales cuiq; cõ
uenit exhiberi. Prouideamus bona corã hominib⁹, corã
angelis, coram deo. Contendamus placere omnibus per
omnia, ſed maxime ei qui maximus eſt ſuper omnia. In cõ
ſpectu angelorum pſalm⁹ ei, ut in eis impleatur quod ſcri
P̃s.118. ptum eſt: Qui timẽt te uidebunt me & lætabuntur: quia
in uerbo tuo ſupſperaui. Obediamus præpoſitis noſtris:
qui peruigilant tanquã reddituri rationem pro animab⁹
noſtris, ut non cum triſtitia hoc faciant. Et quidẽ gratias
deo ex cuius ſolo munere uenit, non eſt quod multũ uos
moneam. non eſt quod multum uobis timeam in hac par
te. Quod enim eſt gaudium meum & gloria mea: niſi prõ
pta obeditio & irreprehenſibilis cõuerſatio ueſtra? Quid
ſi certo cognoſcerem: ne angelos quidem ampli⁹ aliquid
in uobis cognoſcere quod deceat: apud neminẽ ueſtrum
ex anathemate hierico quippiam occultari non murmu
rare aliquem, non detrahere in occulto, non ſimulatorie
agere uel remiſſe: non ignominioſas uoluere animo cogi
tationes, quibus ſolet heu interdum ipſa quoq; pars cor
poris perturbari? Magnum hoc mihi gaudij incremen
tum: ſed nondum utiq; plenitudo. Non enim tam magni
ſumus ut poſſit nobis adeo eſſe pro minimo ab homine
iudicari non poſſe: minus autem nihil conſcios eſſe no
bis. Cæterum ſi occultiſſimum iudicem timent etiam ma
giſtri: quantum nos ad illius examinis memoriam cõuenit
trepidare? O ſi mihi cõtingeret certum eſſe nil eſſe in om
nibus nobis: illũ offendẽs oculũ, qui ſolus perfecte nouit
quid ſit in homine: uidens in eo & qđ in ſe ille non uidet.
Hoc uel maxime iudiciũ ueſtigemus fratres: & eo ampli⁹
frequentemus in timore & tremore ipſius conſideratiõe:
quo minus cõprehẽdere poſſum⁹ inueſtigabilẽ abyſſum
iudicioꝶ dei & irrefragabilẽ diſpoſitionẽ. Cũ hoc timore
ſpes habet meritũ: cũ hoc metu fructuoſe ſperaṫ. Eſt aũt is
ipſe timor firmiſſima quædã & efficax materia ſpei: ſi quis
prudẽter aduertat. Siquidẽ maximũ quoddã dei donum
timor iſte: & ex perceptiõe præſentiũ firma eſt expectatio
futurorũ. Poſtremo beneplacitũ eſt dño ſuper timẽtes eũ:
utiq; uita in uoluntate eius & in beneplacito eius ſalus P̃s.146.
æterna. Qm̃ in me ſperauit liberabo eũ. Dulciſſima libera
litas: in ſe ſperantibus non deeſſe. Hoc eñ totũ hois meri
tũ: ſi totã ſpem ſuã ponat in eo: qui totũ hominẽ ſaluũ fa
cit. In te ſperauerunt patres noſtri: ſperauerũt & liberaſti
eos: ad te clamauerunt & ſalui facti ſunt: in te ſperauerunt P̃s.21.
& nõ ſunt confuſi. Quis eñ ſperauit in eo & confuſus eſt?
Sperate in eo omnis cõgregatio ppl'i. Quẽcunq; eñ locũ
calcauerit pes ueſter: ueſter erit. Pes ueſter utiq; ſpes ur̃a
eſt, & quãtũcunq; illa poſſederit obtinebit: ſi tñ i deũ tota fi
gatur: ut firma ſit & nõ titubet. Quid timeat aſpidem aut
baſiliſcum: quid leonis rugitus: aut draconis ſibilos expa
ueſcat? Quoniã in me ſperauit liberabo eum. Porrò libe
ratũ quidẽ ne iterũ egeat liberari: protegã eũ & conſerua
bo. Si tamẽ cognouerit nomẽ meum ne ſibi tribuat ꝙ libe
ratus eſt: ſed nomini meo det gloriã. Protegã eũ quoniam
cognouit nomẽ meũ. In præſentia eñ multus glorificatio
in notitia noĩs protectio exhibeṫ. Spes in nomine: res in
facie eſt. Quod eñ uidet quis: quid ſperat? Fides utiq; ex Roma.8.
auditu & ea quidẽ iuxta eundẽ apoſtolũ eſt rerũ ſubſtan
tia ſperandarũ. Protegã eũ qm̃ cognouit nomẽ meũ. Nõ
nouit nomen eius qui illud aſſumit inuanum: qui dicit ei
dñe dñe, & nõ facit quæ dicit ipſe. Non nouit nomen eius
qui eũ nec honorat ut patrẽ: nec ut dñm timet. Nõ nouit
nomen eius: qui ad uanitates & inſanias falſas conuertiṫ.
Beatus uir cuius eſt nomẽ domini ſpes eius: & non reſpe
xit in uanitates & inſanias falſas. Hoc nomẽ cognouerat P̃s.39.
qui dicebat. Nõ eñ eſt aliud nomen datũ hoibus in quo
oporteat ſaluos fieri. Nos quoq; ſi nouimus nomen ſan Actu.4.
ctũ quod inuocatum eſt ſuper nos: deſiderandũ utiq; no
bis ut ſemp ſanctificeṫ in nobis: atq; ita orandũ iuxta do Mat.6.
ctrinã utiq; ſaluatoris. Pater noſter qui es in cælis: ſanctifi
cetur nomẽ tuum. Deniq; audi quid ſequatur in pſalmo.
Clamauit ad me & ego exaudiam eum. Hic fructus noti Textus.
tiæ nominis: clamor orationis: porrò fructus clamoris,
exauditio ſaluatoris. Quomodo enim aut non inuocans
exaudiri poterat: aut nomen dñi neſciens inuocare? Gra
tias ei qui manifeſtauit hominibus nomẽ patris: fructum
ſalutis in eius inuocatione conſtituens ſicut ſcriptum eſt.
Quicunq; inuocauerit nomen domini: ſaluus erit. Ioel.2.

*De xv. uerſu. Sermo deci-
mus ſextus unde ſupra.*

Clamauit ad me & exaudiam eum. Hoc planẽ Textus.
eſt teſtamentum pacis: hoc pietatis fœdus hoc
pactum miſericordiæ & miſerationis. Sperauit
in me liberabo eum. Nomen meum cognouit:
protegam eum. Inuocauit me & ego exaudiam eum. Niſi
enim hæc aut ſimilia diceret: quis non diffideret? Quis
gloriabitur caſtum ſe habere cor? Nunc autem apud te
propitiatio eſt, & propter hanc legem tuam ſuſtinui te
domine. Dulcis lex: quæ meritum exauditionis in clamo
re conſtituit poſtulationis. Clamauit, inquit, ad me & ex
audiam eum. Merito non exauditur qui clamare diſſimu
lat: aut omnino non poſtulans: aut tepide poſtulans & re
miſſe. Siquidem in dei auribus deſiderium uehemens cla
mor magnus: è regione autem remiſſa intentio: uox ſub
miſſa. Quando illa penetrabit nubes quando audietur
in cælis? Nempè ut clamandum ſibi nouerit homo inter
primordia ſuæ orationis ipſum quem oraturus eſt patrẽ
in cælis eſſe protin⁹ ammonetur: ꝙ uidelicet impetu quo

dam ſpũs illo ſibi iaculãdã eſſe meminerit orationẽ. Spũs
eſt deus,& in ſpiritu clamet neceſſe eſt,quiſquis clamorẽ
ſuũ ad eũ deſiderat peruenire.Sicut enim nõ faciem hoĩs
reſpicit tanquã homo ſed magis intuet cor:ſic ad cordia
potius uocem quàm corporis aures eius:cui merito dicit
Exo.14. Deus cordis mei.Hic eſt ꝙ moyſes foris tacẽs intus audi
tur dicente dño . Quid clamas ad me:Clamauit ad me &
exaudiã eũ non immerito.Clamorẽ magnũ ſane magnitu
do neceſſitas extorſit.Quid enim clamãs petijt:niſi conſo
lationẽ:liberationẽ:glorificationẽ: Alioquin quomõ ſu‑
per his exaudit:ſi pro alijs clamat.Exaudiam eum ait . In
quo exaudies dñe uel in quibus: Cum ipſo ſum in tribula
tione;eripiã eũ & glorificabo eũ.Ad magnũ illud triduũ
quod proxime ſumus celebraturi:hũc mihi ternarium
arbitror referẽdũ.Siquidẽ & ipſe ꝓpter nos tribulationẽ
& dolorẽ inuenit:qñ ꝓpoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucẽ
confuſione cõtẽpta.Verũtamẽ q̃ de ipſo erant ſicut ante
mortẽ prædixerat:finẽ habuerũt & ſicut ĩ morte dixit cõ‑
ſummata ſunt,& extunc ſabbatizauit. Nec dilata eſt glo‑
ria reſurrectiõis die tertia:ſummo diluculo ſol iuſtitiæ de
tumulo ortus eſt uobis.Ita ergo fruct⁹ pariter tribulatio‑
nis & ueritas ereptionis:in manifeſtatione glorificatiõis
apparuit.Nihilomin⁹ quoq; & ĩ nobis:ſimile quoddã tri‑
duũ poſſe uidebit aſſignari.Cũ ipo ſum,ait,ĩ tribulatiõe.
Ioan,16 Quãdo hoc niſi in die tribulationis noſtræ:in die crucis
2.Thi.3. noſtræ:dũ implet quod ipſe ait.In mundo quidẽ preſſurã
habebitis:& qđ apl's eius,oẽs q pie uolũt uiuere in chri‑
ſto perſecutionẽ patiunt: Nam liberatio plena atq; ꝑfecta
ante diem ſepulturæ eſſe nõ poterit:qđ maneat iugũ gra‑
ue ſuper filios adam:à die exitus de uentre matris eoꝝ uſ‑
q; in diẽ ſepulturæ in matrẽ oim.In hac ergo die eripiam
eũ,inquit,qñ nihil iam ultra qđ uel corpori uel animæ fa
ciat mundus habebit.Sane glorificatio diẽ ultimũ manet
diem reſurrectionis:qñ ſurget in gloria qđ in ignominia
interim ſeminat. B Vnde ſcimus ꝙ nobiſcũ ſit in tribu‑
latiõe: Ex eo utiq;:ꝙ in ipa tribulatiõe nos ſum⁹. Quis eĩ
ſuſtineret:qs ſubſiſteret:qs ꝑſiſteret ſine eo: Oẽ gaudium
exiſtimem⁹: cũ in tribulatiões uarias inciderimus fratres
mei:nõ modo qa per multas tribulatiões oportet nos in‑
trare in regnũ dei:ſed qñ iuxta eſt dñs his qui tribulato
Pſ.22. ſunt corde.Si ambulauero in medio umbræ mortis, ait q
dã: nõ timebo mala:qm̃ tu mecum es.Ita ergo nobiſcum
eſt oibus diebus uſq; ad conſummationẽ ſeculi. Quando
autẽ nos erimus cũ ipſo:Nimirũ qñ rapiemur obuiã chri
ſto in aera:& ſic ſemp cum dño erimus: Quãdo apparebi‑
mus cũ ipſo in gloria: Nempe cũ chriſtus apparuerit uita
noſtra.Interim ſane abſcondat neceſſe eſt:ut præcedat tri
bulatio ereptionem,ereptio glorificationẽ.Vox liberati.
Pſ.114. Conuertere aĩa mea in requiem tuã:qa dominus benefe‑
cit tibi.Quia eripuit aĩam meam de morte:oculos meos à
lachrymis:pedes meos à lapſu.Eripiam eũ & glorificabo
eũ.Felix qui te interim cõſolatorẽ & adiutorẽ habet:adiu
tor in opportunitatibus in tribulatiõe.At quàm felicior
quẽ iã eripuiſti:& exemiſti tantis malis:quàm felicior qui
iam exemptus de laqueo uenantiũ:qui iam raptus eſt : ne
malitia mutet intellectũ illius:aut ne fictio decipiat animã
eius.Longe tamen præ his omnibus fœliciſſimus ille erit
quẽ aſſumpſeris ad teipſum:quem repleueris in bonis do
mus tuæ:& claritati tuæ cõformaueris eũ:Et nunc filioli
clamemus in cælũ,& miſerebit noſtri deus noſter.Clama‑
mus in cælũ:qa ſub cælo oĩa:labor & dolor:uanitas & af‑
flictio ſpũs.Denique prauũ eſt cor hoĩs & imperſcrutabile,
proni ſenſus eius in malũ.Nõ eſt in me bonum:hoc eſt in
carne mea.Lex peccati in ea habitat:aduerſus ſpiritũ con
cupiſcit.Poſtremo & cor meũ dereliqt me,& corpus mor
tuũ eſt propter peccatum.Sufficit aũt diei quoq; malitia
ſua,& eſt mundus ipſe poſitus in maligno . Q; nequàm in
omnibus ſeculũ ꝑſens:quàm nequiter aduerſus animã ſe‑
cularia deſideria militare noſcuntur.Sũt & principes mũ
di hui⁹ tenebrarũ harũ:ſpiritales nequitiæ aeriæ poteſta‑
tes,& inter eas callidior cunctis animãtibus ſerpẽs . Hæc
ergo ſub ſole omnia.Hæc omnia ſub cælo.Ad quod horũ
confugiũ facis: In quo horum omnium ſperas ſolatij ali‑ Pſ.10.
quid,aliquid auxilij inuenire: Si quæras ĩtra te:aruit cor
tuum,& obliuioni datum te reperis : tanquã mortuum à
corde.Si infra te:corp⁹ quod corrumpitur aggrauat ani‑
mam.Si circa te:etiam terrena habitatio deprimit ſenſum Sap.9.
multa cogitantem . Quære ergo ſupra te:ſed cautus eſto Iaco.1.
uentoſa agmina tranſilire . Quia enim omne datum opti‑
mũ,& omne donum perfectũ,non niſi deſurſum eſſe noue
runt:medium iter latrunculi obſedere.Tranſi ergo,tranſi
peruigiles illas nequitias:quæ tam indefeſſe cuſtodiũt & Geñ.39.
obſeruant:ne quis in illam poſſit euadere ciuitatem. Si te
percuſſerint,ſi uulnerauerint dimitte eis palliũ : quod in Mar.14.
ægypto olim Ioſeph adulteræ dereliqt,dimitte Syndonẽ
ut cum euangelico illo iuuene ꝑfugias nudus ab eis.Num
quid non ſolum pallium eius & ſydonem dederat deus in
manus impij:in cuius facultatem & carnẽ dans poteſtatẽ
ueruntamẽ animam (ait) illi⁹ ſerua: Ita ergo ſurſum cor:
ſurſum clamor:ſurſum deſideria:ſurſum conuerſatio :ſur‑
ſum intentio,& omnis expectatio tua deſurſum ſit.Clama Ioan.1.
in cælum ut exaudiaris,& qui in cælis eſt pater mittat ti‑
bi auxilium de ſancto,& de ſion tueatur te.Mittat interim
auxiliũ de tribulatione eripiat à tribulatiõe:glorificet in
reſurrectiõe.Magna ſunt hæc:ſed tu magnæ dñe promiſi
ſti.Ex tua promiſſione ſperamus :inde audemus dicere: ſi
corde clamemus pio,certè debes ex promiſſo. Amen.

De ultimo uerſu. Sermo decimus ſeptimus unde ſupra.

HEnc nobiſcũ agit fratres:ſatis cõpetit huic tpi
uerſus pſalmi.Celebraturis ꝓxime dñicã reſur
rectionẽ:iam nũc cuiq; nr̃m ſua ꝓmittit:ut feſti
ui⁹ in capite ſuo factũ recolãt mẽbra:qđ ĩ ſeipis
præſtolant aliqñ faciẽdũ. Cõgru⁹ finis pſalmi:ubi pſallẽti
finis ꝓmittit tã beatus,Iocunde cõplet:dũ in eo ſpondet
repletio tã iocũda.Longitudine,inqt,dierũ replebo eũ & Textus.
oſtendã illi ſalutare meũ.Sæpius uos ammoneo fratres q 1.Thi.4.
iuxta pauli ſententiã ꝓmiſſionẽ habeat pietas uitæ eius:q
nunc eſt pariter & futuræ.Vnde & idẽ ait:habetis nunc q Roma.6.
dẽ fructũ ueſtrũ in ſanctificationẽ finẽ uerò uitã æternam.
Ipſa eſt q̃ hoc loco ꝓmittitur plenitudo ipa lõgitudo die‑
rũ.Quid eñ tã longũ quàm qđ æternũ eſt: Quid tã lõgũ
quàm qđ nullo fine præcidit: Bonus finis uita æterna: bo
nus finis qui finẽ non habet.Et ſanè cuius finis bonus eſt,
quoniam bona eſt : Amplectamur itaq; ſanctificationem
ipſum quoq; bonum eſt:quoniam finis eius uita ſine fine.
Sanctimoniam ſectemur & pacem,ſine qua nemo uidebit
deũ.Longitudine,inquit,dierũ replebo eũ,& oſtendã illi
ſalutare meũ.Dextræ dei eſt iſta promiſſio:munus eſt dex
træ quã ſibi olim ſanctus porrigi optabat.Operi,inquit, Iob.14.
manuũ tuarũ porriges dexterã: delectationes in dextera
hac uſq; in fine.Hãc nimirũ & ille ſibi porrigi optauit: &
obtinuit dexterã : de quo pſalmiſta ait: Vitã petijt à te:& Pſ.20.
tribuiſti ei longitudinẽ dierũ in ſeculũ & in ſeculũ ſeculi. Prouerb.3.
Manifeſti⁹ denique ſapiẽs dixit: In ſiniſtra illius diuitiæ &
gl'ia,in dextera eius lõgiturnitas uitæ.Quid eſt hõ q uult
uitã,diligit dies uidere bonos: Hæc eñ uita qua uiuim⁹
magis mors eſt:nec ſimpliciter uita,ſed uita mortalis.Mo
rit hõ dicimus:qñ morti certiſſime appropinquat . Quid
uerò agimus ex quo primũ incipimus uiuere: niſi morti
appropinquare & incipere mori.Sed & dies qualeſcunq;
uitæ huius pauci & mali ſunt:ſicut ſanctus patriarcha te‑
ſtatur:Ibi uerè uiuit:ubi uiuida uita eſt & uitalis. Ibi dies
boni ubi interminabilis longitudo dierum . Gratias ei Iob.13.
qui tam non modo fortiter,ſed & ſuauiter diſponit uni‑
uerſa Eorum nempe paucitas dierũ finietur breui:quorũ
ſufficit cuiq; malitia ſua.ubi aũt dierũ bonitas: æternitas
quoq; non deerit.Lõgitudine dierũ replebo eũ.Q; prius
dixerat glorificabo eũ:euidẽti⁹ hoc uerſiculo declarauit.
Cui tñ non ſufficeret ab eo glorificari:cuius perfecta ſunt
opera: Non eñ tanta immenſitas:niſi in immẽſum quem
piam glorificare põt . Neceſſe eſt magna ſit glorificatio à
magnifica gloria quæ deſcendit . Voce delapſa à magni‑ 2.Pet.1.
fica glo‑

ſica gloria ait Petrus. Bene magnifica glīa. glorificauit tā
magnifice in longitudine, in multitudine, in plenitudine
claritatis. Fallax gloria & uana eſt claritas: dies hominū
breues. Sapiēs eiuſmodi nō optabit: magis loquet ex cor
de ei q intuetur cor, & dic hoīs nō deſideraui tu ſcis. Ego
tm̄ pl⁹ aliqd quā nō deſiderat, deſidero: ut ne recipiā qdē.
Ioan. 5. Scio eīn cui⁹ uox ſit: ego claritatē ab hoīe nō accipio. Qz
uerò miſeri: q gloriā q̄ ab inuicem eſt q̄rimus: & nolumus
eā q̄ à ſolo eſt deo. Sola ſiquidē ea quā ſolā negligim⁹: lon
gitudinem habet ſolī repletionem. Breues dies hoīs: &
Eſa. 40. dies eius tāquam flos agri ſic efflorebit. Exiccatum eſt, in
quit fœnū & cecidit flos: uerbū aūt dñi in æternū manet.
Verus nimirū dies q non nouit occaſum: æterna ueritas:
uera æternitas: ac perinde uera æternaqꝫ ſatietas. Alioqn
quō gloria illa replebit: q̄ fallax & uana eſt? Deniqꝫ & ina
nis dicit: ut noueris te ex ea magis exinaniri poſſe: nō poſ
ſe repleri. Bonum ergo interim magis abiectio quàm ela
tio eſt: bonū magis neceſſitas quàm uoluptas: quod cum
utraqꝫ res citi⁹ trāſeat: altera pœnā habeat: altera ſit pari
tura coronā. Vtilis tribulatio q̄ pbationem operat: ducit
ad gloriā. Cū ipſo ſum, inqt, in tribulatiōe: eripiā eum &
glorificabo eū. Agam⁹ gratias patri miſericordiarū q no
biſcū eſt in tribulatione, & in oī tribulatione nr̄a nos cō
ſolatur. Res eīn ut dixi neceſſaria, tribulatio q̄ in gloriam
uertit: triſtitia quæ mutat in gaudiū. Gaudiū ſane longū
qđ nemo tollit à nobis, gaudium multiplex, gaudiū ple
nū. Res neceſſaria eſt iſta neceſſitas: q̄ coronā parit. Non
cōtēnamus fratres, ſemē modicū eſt: magn⁹ exinde fruct⁹
exurgit. Forte inſipidū: forte acerbū eſt: forte granū ſina
pis. Nō cōſideremus q̄ uident ſed q̄ nō uident in eo. Quæ
eīn uident tpalia ſunt: quæ aūt non uidentur æterna. Præ
libemus primitias gloriæ: gloriemur in ſpe gloriæ magni
dei. Non ſolum autem ſed ut dicam expreſſius: gloriemur
in tribulatione. In ea ſiquidem ſpes gloriæ eſt. Vide ſi nō
Rom. 5. hoc ipſum docere uoluit apoſtolus, cū ſubiunxit: Qm̄ tri
bulatio patientiam operatur &c. Manifeſte aduertere eſt
in his uerbis, cū p̄miſiſſet apl's gloriari in ſpe: nō aliud ali
quid: ſed amplius cum addidiſſe dicendo. Non ſolum aūt
ſed & gloriari in tribulationib⁹. Non enim altera gloria
tio cōmendatur: ſed additur ubi ſpes gloriæ: ubi ipſa ſpei
gloriatio requirat. Siquidem in tribulatiōe ſpes gloriæ:
imo & ipſa in tribulatione gloria cōtinet: ſicut ſpes fruct⁹
in ſemine, ſic & ipſe fructus in ſemine eſt. In hunc modum
etiam modo regnum dei intra nos eſt: theſaurus ingens
in fictili uaſe: in agro uili. Eſt inquam ſed abſcōditum eſt:
felix qui ibi inuenerit illud. Quis ille? Nempe qui meſſem
magis cogitauerit quàm ſementem. Oculus fidei inuenit
hunc theſaurum: non ſm faciem iudicans: ſed uidēs quæ
nō apparent: ſed intuēs quæ nō uident. Quàm ueraciter
hunc theſaurum inuenerat: quem uolebat inueniri & ab
2. Cor. 4. alijs: qui dicebat. Momentaneum hoc & leue tribulatio
nis noſtræ: ſupra modum in ſublimitate æternum pōdus
gloriæ operat in nobis. Nō dixit remunerabit: ſed æter
nū pōdus gloriæ opat in nobis. Latet gloria fratres mei
abſcōdita nobis eſt in tribulatione: in momentaneo hoc
latet æternitas: in hoc leui, pōdus ſublime & ſupra modū.
Interim ergo feſtinemus nobis emere agrum iſtum: eme
re theſaurum iſtum, qui abſconditus eſt in agro. Omne
gaudium exiſtimemus cum in uarias inciderimus tribu
lationes. Dicamus ex animo, dicamus ex ſententia: bonū
magis ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij.
Cum ipſo ſum in tribulatione, ait deus: & ego aliud inte
rim requiram quàm tribulationē. Mihi adhærere deo bo
num eſt. Non ſolū autē: ſed & ponere in dño ſpem meam:
quia eripiam eum, inquit, & glorificabo eum. Cum ipſo
Proue. 8. ſum in tribulatione. Delitiæ, inquit, meæ eſſe cū filijs ho
Lucæ. 1. minum. Emanuel nobiſcū deus. Aue gratia plena, ait an
gelus ad Mariam: domin⁹ tecum. In plenitudine gratiæ
nobiſcū eſt: in plenitudine gloriæ erimus nos cū eo. De
ſcendit ut prope ſit his qui tribulato ſunt corde: ut nobiſ
cum ſit in tribulatione noſtra: erit autem quando rapie
mur in nubibus obuiā Chriſto in aera: & ſic ſemp cū dño
erimus: ſi tamē curemus interim eū habere nobiſcū, ut ſit
comes uiæ: qui patriæ redditor eſt futurus: imo q tūc pa
tria mō ſit uia. Bonum mihi dñe tribulari dummodo ipſe
ſis mecum: quàm regnare ſine te: epulari ſine te: ſine te glo
riari. Bonum in tribulatione magis amplectite, in cami
no habere te mecū: quàm eſſe ſine te uel in cælo. Quid eīn
mihi eſt in cælo: & à te qd uolui ſup terrā? Aurum probat
fornax: & uiros iuſtos tentatio tribulationis. Ibi cū eis es
domine: ibi in tuo nomine cōgregatis medius aſtas: ſicut Daniel. 3.
olim cum tribus pueris es dignatus etiā ethnico appare
re ut diceret: qa ſpecies quarti: ſimilis filio dei. Quid trepi
dam⁹, qd cunctamur, qd refugimus hūc caminum? Sæuit
ignis: ſed dñs nobiſcū eſt in tribulatione. Si de⁹ nobiſcū:
qs contra nos? Nihilomin⁹ quoqꝫ ſi ille eripit: quis eſt q
rapiat de manu eius. Quis eſt q de manu eius poſſit eruc
re? Poſtremò ſi ille glorificat: quiſnam alius inglorium fa
ciet? Si ille glorificat quis humiliabit? Audi deniqꝫ qua
nam gloria ipſe glorificet. Longitudine, inquit, dierū re Textus.
plebo eum. Et primo qdem in eo quòd dierū nomen plu
raliter poſuit: non uiciſſitudinē aliquā: ſed multitudinem
uoluit cōmendare. Alioquin ſi uiciſſitudinem ſuſpicaris:
melior eſt dies una in atrijs dñi, ſup milia. Legimus ſctōs Pſal. 83.
atqꝫ perfectos uiros etiam ab his dieb⁹ noſtris, plenos mi
graſſe dierum: nec ſanè aliud quàm uirtutum plenos: ple
nos intelligimus gratiarum. Nimirum in hanc plenitudi
nem uelut de die in diem: de claritate in claritatē: nō qdē
à ſuō: ſed à dñi ſpiritu transformātur. Si ergo dies gratia
dicitur: ſi ut ſupra meminimus: etiam dies hominis clari
tas quæ ab homine eſt: & male nitēs gloria quā ab inuicē
quærimus: quō non magis uerus dies & plenus meridies
ueræ gloriæ plenitudo? Quòd ſi dies plurimos diuiſiōes
dicimus gratiarum: quō nō in multiplici gloria, dierum
intelligitur multitudo? Poſtremò euidentius audi ſine ul
la uiciſſitudine dies multos. Erit lux lunæ ſicut lux ſolis Eſa. 30.
(ait ppheta) lux ſolis ſeptempliciter ſicut lux ſeptē dierū.
Iſtis, ni fallor, cunctis diebus uitæ ſuæ, pſalmos ſuos can
tare in domo dñi rex fidelis optabat. Erit eīn deuotos eſſe
deo: ad ſingula tantæ & tam multiplicis gloriæ munera:
& in omnibus ſemper gratias agere, quaſi cunctis diebus
pſalmos dicere nomini ei⁹. Lōgitudine dierū replebo eū.
Ac ſi manifeſti⁹ dicat. Scio qd deſideret, ſcio qd ſitiat, qd
ſapiat ei. Non eīn aurū uel argentū ſapit, nō uoluptas, nō
curioſitas, nō dignitas aliqua ſecularis. Oīa detrimētū fa
cit: oīa aſpernat & arbitrat ut ſtercora. Exinaniuit penit⁹
ſemetipm̄: nec ſe ex his patit occupari: qbus nouit ſe non
poſſe repleri. Non ignorat ad cuius imaginem conditus
ſit: cuius magnitudinis capax ſit: nec ſuſtinet de modico
creſcere: ut de maximo minuat. Itaqꝫ lōgitudine dierum
replebo eū: quem niſi lux uera reficere: niſi æterna imple
re non poteſt. Siquidem nec longiturnitas illa terminū:
nec claritas illa occaſum: nec ſatietas illa faſtidium habet.
Erit enim ſecuritas de æternitate: gloriatio de ueritate:
exultatio de ſatietate. Et oſtendam illi ſalutare meum. Ni
mirum extūc uidere merebitur quod optauit: cū ſibi rex
gloriæ glorioſam exhibebit eccleſiam: non habētem ma
culam ob ſplendorem diei: ſed neqꝫ rugam ob omnimo
dam plenitudinem ſui. Alioquin ad illius fulgorem lumi
nis ſicut non impurus ſic nec turbatus quidem in aliquo
animus uel inquietus aſſurgit. Inde eſt ꝙ nunc quoqꝫ (ut
ſupra memini) ſanctimoniā ſimul & pacē ſectari præcipi
mur ꝙ ſine his nemo uideat deum. Cū ergo repleuerit in
bonis deſideriū tuū: ut nō aliud ſit qđ requiras: ſerenato
penit⁹ ex ipſa plenitudine aīo uidere iā poteris ſerenitatē
illam: illam plenitudinem maieſtatis: ſimilis deo factus ꝙ
uideas eum ſicuti eſt: aut fortè iam plenus omni gloria in
ſemetipſa: etiam foris ſaluationem quā operatus eſt deus,
& plenam maieſtate eius omnem terram undiqꝫ circum
ſpiciet delitioſiſſimus delitioſiſſimi ſeculi habitator: ad
hoc quoqꝫ referri poſſe uidebitur quod adiecit: & oſtēdā
illi ſalutare meum. Alioquin accipiamus ſi magis placet

etiā hoc mō, ut ipſos quos pmiſerat dies in hac oſtēſione
Pſal. 120. ſalutaris exponat. Lōgitudine, ingt, dierū replebo eū. Et
tāquā q̄reres unde erit dies in ciuitate de qua legimꝰ: qa
nō lucebit ibi ſol p diē: nox eñ nō erit in ea: oſtendam illi
ait ſalutare meū: ut quēadmodū & in illa ſcriptura dicit:
Lucerna eius ſit agnus. Oſtendā illi ſalutare meū. Non iā
in fine erudiā: nō iam exercebo in ſpe ſed ſpecie adimple-
bo. Oſtendā illi ſalutare meū: oſtēdā illi Ieſum meū: ut in
æternū iā uideat in quē credidit, quē dilexit, quē ſemper
p̄s. 84. optauit. Oſtende nobis dñe miam tuā: & ſalutare tuū da
nobis. Oſtende nobis ſalutare tuū: & ſufficit nobis. Qui
Ioan. 17. eñ uidet illū uidet & te: qa ipſe in te & tu in ipſo. Hæc eſt
aūt uita æterna ut cognoſcamꝰ te uerū deū: & quē miſiſti
Ieſum chriſtū. Itaq; tūc dimittes ſeruū tuū dñe ſm uerbū
tuū in pace: cū uiderint oculi mei ſalutare tuū: Ieſum tuū:
dñm meū: q eſt ſup oia deus benedictus in ſecula. Amen.

Explicuunt ſermones in pſalmum. Qui habitat.

Incipiunt ſermones eiuſdem de diuerſis.

De *nimis quadam fallacia præſentis uitæ.* *Sermo.* C

VEra oino ſentētia frēs: qm tētatio eſt uita hoīs
ſup terrā. Siquidē fallax eſt, nec ſimpliciter fal-
lere cōſueuit. Vt eñ multipliciter illudat hoibꝰ
mutat faciē: mutat uocem, modo ait, mō negat,
nec erubeſcit, de ipa quātitate ſua diuerſis diuerſa loquit:
imo & eidē diuerſo tpe cōtraria quoq; ſuggerit & aduer-
ſa. Modo eñ ſe breuē eſſe cauſat, mō inſinuat lōgiorē. Dū
peccare delectat adhuc: gemit altius p breuitate ſua. Nec
breuitas falſa ſed gemitus fallax: q id memoret cū mœro-
re: unde magis oportuerat gratulari. Siquidē bonū eſt ei:
ſi ſic agere perſeuerat: ut flagitijs eius quibꝰ uoluntas mo
dū non ponit: uel neceſſitas finē ponat. Expedit ei g ſemp
aia morit: ut corpore citius moriat: magis autē ei bonum
erat ſi natꝰ nō fuiſſet hō ille. Et ipſa deniq; uitæ memoria
breuioris: remediū magis quàm incētiuum debuerat eſſe
Eccli. 7. peccati ſicut ſcriptum eſt. Memorare nouiſſima tua: & in
æternum nō peccabis. Quòd ſi uſq; adeò regnat in te pec
catū: imo uſq; adeò delectat te ſeruire peccato, ut doleas
tibi modicum tps eſſe quo ſeruias ei: ſed euſq; latam dili
gis uiā ut oimodis optes ſi poſſes eam etiā facere lōgam:
uelis nolis non longe eſt finis eius: ſed tu fateor longe es
à regno dei: & firmiſſimum pepigiſſe uideris cum morte
Pſal. 106. fœdus: pactum cum inferno. Errauerūt (ait pphéta) in ſo
litudine in inaquoſo: uiā ciuitatis habitaculi nō inuene-
Nota. rūt. Solitudo hæc ſupborū eſt: qa ſolos ſe eſſe reputāt: ſo
los appetūt reputari. Literatus eſt, odit ſociū. Aſtutus in
negocijs ſecularibus: neminem uellet ſibi ſimilem inueni-
ri. Pecunioſus eſt: ſi diteſcere uiderit alterum, cruciatur.
Fortis eſt aut formoſus: da ei parē & cōtabeſcit. Solitariꝰ
eſt, ſed erroneus. Errat in ſolitudine ſua: nō enim ſolus ha
bitare poterit ſuper terram. Nec mirū q ſolitudini huic
in inaquoſum addit ut dicat in ſolitudine in inaquoſo. Si
cut eñ in ſolitudinibus aquæ deeſſe ſolent: & loca deſerta
ſterilia quoq; & arida eſſe cōſueuerūt: ſic ſuperbiā impœ-
nitentia comitat. Elatū eñ cor, durū & expers eſt pietatis:
ignarū cōpūctionis: ſiccū ab omni rore grāe ſpiritalis: qa
Iacobi. 4. ſuperbis deus reſiſtit, humilibꝰ uerò dat gratiā. Qui emit
tis fontes in cōuallibus: inter mediū mōtiū (ait pphéta)
ptranſibunt aquæ. Hinc eſt q de ſeipſo miſerabiliter con
p̄s. 142. querens ait. Aia mea ſicut terra ſine aqua tibi. Siquidem
aquæ inopia nō mō aridū ſed & ſordidū facit, dū non eſt
quo laueris: & hūanū cor lachrymas neſciēs, nō mō durū
p̄s. 6. ſed & impurū eſſe neceſſe eſt. Lauabo, ait, p ſinglas noctes
lectū meū: ut conſcientiæ maculas diluā. Lachrymis meis
Matt. 13. ſtratū meū rigabo: ne in me quoq; fiat qd ſcriptū eſt de ſe
mine qd cecidit ſupra petrā & natū aruit: qa nō habebat
humorē. Errauerūt in ſolitudine in inaquoſo uiā ciuita-
tis habitaculi nō inuenerūt. Errauerūt planè in inuio: &
nō in uia. Neq; eñ uia eſt: lata uia. Rectitudo qppe ad uiā:
latitudo ad plauitiē magis quàm ad uiā ptinet. Solitudo
inuia lata eſt uia: & ubi nulla eſt uia totū eſt uia. Sic eſt ui-
ta expoſita uitijs: latiſſimos habēs hincinde terminos: qa
nullos terminos habēs: nec uita ſanè dicēda eſt: qua nimi-
rū ſoli uiuit morti aplo teſte q ait. Quia ſi ſm carnē uixeri Roma. 8.
tis moriemini. Sic nec circuitꝰ uia: & tñ impiorū eſt uia: ſi
cut ſcriptū eſt. In circuitu impij ambulāt. Ipſa eſt ſpacioſa p̄s. 11.
uia: cuius latitudinis ſpaciū nullis claudit metis: ubi nec
lex eſt p̄uaricatio. Hmōi ergo filijs diffidētiæ q totos ſeſe
corporeis uoluptatibꝰ, & pprijs uolūtatibꝰ tradiderūt fi
ducialiter. Fallax uita breuē ſeſe eſſe fatet: ut carnaliter do
leant q inſtar principis ſui modicū tps ſe habere cogno-
ſcāt: atq; eo uehemētius ad oē flagitiū inardeſcāt: ſicut q-
dā dicere referūtur. Nō nos p̄tereat flos tpis: coronemus
nos roſis antequā marceſcāt. Nullū pratū ſit qd nō ptran
ſeat luxuria noſtra: nullus ſit expers luxuriæ noſtræ ubiq;
relinquamꝰ ſigna lætitiæ: qm hæc eſt pars, & hæc eſt ſors
noſtra. Et manifeſtius. Manducemus & bibamus: cras eñ
moriemur. Verū id quidē rñdebit eis cras iuſtitia ſua: nec
manentē hic ciuitatē habēt, uel ipſi q uiā ciuitatis habita-
culi nō inuenerūt: ſed q eo magis peccare feſtināt: pror-
ſus inſaniūt. Sanè eiſdē ipſis ſi qn fortè imminētis ſibi mor
tis: mortis cœperint horrere memoriā & terribilē expecta
tionē iudicij cōtremiſcere: cōtinuo huius uitæ fallacia lō
gam ſe eſſe mentit: ut quā pauloante breuē eſſe dolebant
pctō uitā: nūc eandē repēte inueniāt: uſq; adeò prolonga-
tā ut ſecure ſe poſſe putent nō modicam adhuc partē cō-
ſumere in pctis: q reliqua longa ſit & ſufficiat ad agendā
pœnitētiā p pctis. Cæterū ſicut prioribꝰ niſi reſipuerint
timor quē timēt eueniet: imo grauius quàm quod uerent
accidet eis: ut non mō flagitiorū tps uelociter trāſeat: ſed
& ſuccedat tps aut magis æternitas ſuppliciorū: ita & his
cum dixerint pax & ſecuritas: repētinus ſuperueniet inte
ritus: ut nō poſſint nec dimidiare dies qbus ſeſe ſomniāt
adhuc eſſe uicturos: nō illam quā ſibi pollicētur dimidia-
tionem explere dierum. Vobis fratres nec tam à triſtitia
ueræ breuitatis: nec à fallaci conſolatione ſimulatæ longi
tudinis timeo: q certiſſime iam cœperitis ire in ciuitatem
habitationis, nec ambuletis in inuio ſed in uia. Vereor au
tē ne uobis quoq; ſed aliter uita ipſa ſimulatione longitu
dinis illudere uelit: non conſolationem hinc afferens: ſed
magis inferēs deſolationē. Vereor, inquā, ne longiorē ſi-
bi uitam ſupereſſe quis reputans: ne grandem ſibi reſtare
autumans uiā, obruatur à puſillanimitate ſpūs, & labores
tantos & tam diuturnos ſuſtinere poſſe deſperet: quaſi uerò
non ſm multitudinē dolorū ſuorū in corde ſuo cōſolatio
nes diuinæ lætificēt aias electorū. Et nūc quidē ſm multi-
tudinem dolorū: dū adhuc quaſi ad menſurā dantur. Cæ-
terū poſt hæc: delectationes nō iam cōſolatiōes in dexte-
ra eius uſq; in finē. Concupiſcamus illā dexterā fratres q̄
totos amplexàbit nos: ſuſpiremus ad delectationes illas:
ut (ſicut breue eſt oino tempꝰ) etiā pauci uideātur nobis
dies præ amoris magnitudine. Nō ſunt cōdignæ paſſio- Roma. 8.
nes huius tēporis ad futurā gloriā q̄ reuelabit in nobis.
Iocūda promiſſio & uotis oibus amplectenda. Nō enim
aſtabimus quaſi inanes & uacui ſpectatores: nec gloria
quaſi extrinſecus reuelabitur nobis, ſed in nobis. Videbi-
mus enim deū facie ad faciem: ſed nō extra nos: qa in no-
bis erit utiq; oia in oibus. Nimirum plena erit gloria illa
etiā ois terra: quātomagis aia ipſa replebit. Replebimur, Pſal. 64.
inquit, in bonis domus tuæ. Et qd dico q non aderit no-
bis gloria ſed inerit. Nūc quoq; in nobis eſt, ſed tūc reue-
labitur. Nunc enim filij dei ſumus: ſed nondum apparuit
quid erimus. Fratres mei, ſi non accepimus ſpiritū huius
mūdi: ſed ſpiritū qui ex deo eſt: ſciamꝰ quæ à deo donata
ſunt nobis. Ego enim dico qm oia. Et ſi mihi nō creditis:
apoſtolo credite. Qui pprio, ait, filio non pepercit: ſed p Roma. 8.
nobis oibus tradidit illū: quo non oia etiam cum illo no-
bis donauit. Hæc nempe poteſtas filiorū dei, quam dedit
his qui receperunt eum. Hæc gloria cuiuſq; fidelis: gloria
quaſi adoptati à patre: per eum utiq; cuius gloriam uidi-
mus: gloriam quaſi unigeniti à patre. Audi deniq; pote-
ſtatem. Omnia, inquit, poſſibilia ſunt credēti. Sed adhuc
multa, inquies, grauiter inquietant: multa euidētius ad-
uerſantur.

uerſantur. Et miror quō oīa data memores: qbus fere nul
la famulanſ ad notū. Seruire nobis uidenſ aliqua, ſed cum
labore nr̄o: nec niſi priꝰ ſeruierimꝰ eis. Iumēta ipſa niſi fue
rint à nobis nutrita niſi domita: niſi fuerint pabulo ſuſten
tata: nō adiuuāt. Terra ipſa q̄ debuerat nobis eſſe germa-
nior, nō ſine ſudore uultus nr̄i panē nobis miniſtrat: imo
& cū coluerimus eā, ſpinas & tribulos germinat nobis. Et
cætera oīa denicꝫ ſi diligēter cōſideremꝰ: ſeruitiū à nobis
magis exigūt quàm exhibēt nobis: ut ea interim ſileam q̄
ſunt parata nocere, ut eſt ignis ad exurēdū: aqua ad ſub-
mergēdū: feræ ad lacerādū. Et hæc qdē ita ſe habēt: ſed tn̄
Rom. 8. nō metiſ apl's ēt alio loco manifeſtiꝰ aſſeuerās ſcire ſe: qm̄
diligentibꝰ deū oīa cooperanſ in bonū: his q ſm̄ ꝓpoſitū
uocati ſunt ſcti. Verū tn̄ ſolerter attende: ꝙ nō ad libitū fa
mulari ſed cooperari dicit ad bonū. Necꝫ enī ad uolunta-
tē ſeruiunt, ſed ad utilitatē: non ad uoluptatē, ſed ad ſalu-
tē: non ad notū, ſed ad cōmodū noſtrū. Vſqꝫ adeò ſiquidē
in hūc modū oīa nobis cooperanſ in bonū, ut inter hæc
oīa etiā ea q̄ nihil ſunt numerenſ: moleſtia morbus & ipſa
mors etiā & pctm̄: q̄ qdē cōſtat naturas nō eſſe: ſed naturæ
corruptiōes. An uerò ei peccata ipſa nō cooperanſ in bo
nū: qui ex eis humilior, feruētior, ſolicitior, timoratior &
cautior inueniſ? Hæc ſunt ergo primitiæ ſpūs: hæ primi-
tiæ regni: hæc gloriæ prælibatio: hoc poteſtatis initiū &
arra q̄dā paternæ hæreditatis. Cæterū cū uenerit qđ pfe-
ctum eſt: euacuabiſ qđ ex pte eſt: ut ad uotū deinceps oīa
diſponātur: qđ indiſſolubili uinculo copulata ſibi utile &
iocūdū ſepari ultra nō poſſunt. Hoc nēpe erit illud æter-
2. Cor. 4. nū gl'iæ pōdus de quo identidē ait apl's. Momentaneum,
inqt, hoc & leue tribulatiōis noſtræ: ſupra modū in ſubli-
mitate, æternū gloriæ pōdus operaſ in nobis. Perge ergo
murmurare & dicere. Longū eſt, graue eſt: non poſſum tā
immania & tam diuturna portare. Apl's momentaneum
& leue perhibet eſſe qđ tolerat: & certè necdum à iudæis
quinquies quadragenas una minus accepiſti: necdū no-
cte ac die in profundo maris fuiſti: necdum plꝰ omnibus
laboraſti: poſtremò necdū uſqꝫ ad ſanguinē reſtitiſti. Vi-
de ergo quàm nō ſunt cōdignæ ad gloriā paſſiones. Qđ
tribulatiōis eſt, momētaneū eſt & leue: qđ gloriæ æternū
eſt: & pondus etiā ſupra modū in ſublimitate. Quid in in-
certū tibi dies & ānos numeras? Trāſit hora, trāſit & pœ-
na: nec accedūt ſibi: ſed cedunt potius & ſuccedūt. Nō ſic
gloria, nō ſic remuneratio, non ſic merces ipſa laboris: ne-
ſcit uiciſſitudinē, neſcit finē, manet tota ſimul, & manet in
Pſal. 39. æternū. Cū dederit, inqt, dilectis ſuis ſomnū: ecce hæredi-
tas domini. Sufficit enī nunc cuicꝫ diei malitia ſua: nec la-
borē ſuum poterit reſeruare ſequenti: ſed oīm merces la-
2. Thi. 4. borū in una illa die reddeſ: cui altera nō ſuccedit. Repoſi-
ta eſt mihi corona iuſtitiæ (ait apl's) quā reddet mihi, nō
Pſal. 83. in illis, ſed in illā die iuſtus iudex. Melior eſt enī dies una
in atrijs illis ſup milia. Guttatim pœna bibitur: liquando
ſumiſ: p minutias tranſit: nā in remuneratione torrens eſt
uoluptatis & fluminis impetꝰ: torrēs inundās lætitiæ flu
men gloriæ & flumē pacis. Flumē planè eſt: ſed quod af-
fluat, non quod fluat uel effluat. Flumen uocaſ, nō ꝙ trāſ-
eat uel pertranſeat: ſed ꝙ abundet. Eternū, inqt, gl'iæ pon
dus. Non enī nobis glorioſa ueſtis: non glorioſa domus:
ſed ipſa gloria promittitur. Si quid uerò illorum aut ſimi
liū aliqn̄ dicit: figura eſt. Nam in ueritate iuſtorū expecta-
tio non aliquod lætum ſed ipſa lætitia eſt. Gaudent in ci-
bis, gaudent in pompis, gaudent in diuitijs, gaudent &
in uitijs hoīes: ſed luctus extrema occupat eiuſmodi gau-
diorū: quod gaudium in materia conuertibili mutari ne-
ceſſe ſit, re mutata. Accendiſ cereus: non purum lumē eſt,
ſed lucerna: ſiquidem ignis ipſe propria fomenta conſu-
mit: nec niſi ipſa conſumptione fouet. Porrò deficiēte ma
teria etiā ipſe deficiet: & ubi illam uideris prorſus exuſtā:
hūc quocꝫ nihilominus extinctū eſſe reperies. Sicut ergo
flammæ illius nouiſſima, fumus occupat & caligo: ſic læti
tia lętæ rei in triſtitiā cōmutatur. Nobis autē non fauum
mellis, ſed puriſſimum & liquidiſſimum mel repoſuit deꝰ
ipſam planè lætitiā, uitā, gloriā, pacē, uoluptatē, amœnita
tem, felicitatem, iocunditatē & exultationem theſauriza-
uit nobis dn̄s deus noſter: & hæc oīa unū: ut ſit participa
tio Hierl'm in idipſum. Et hoc unū & idipſum nō niſi ipſe,
ſicut ſupra meminimus dicente apl'o: qm̄ erit deus oīa in Colloſ. 3.
oībus. Hæc merces noſtra: hæc corona ūra: hoc brauium
noſtrū: ad qđ utinā ſic curramus, ut cōprehēdamus. Fra-
tres nunquā prudēs agricola ſeminādi opportunitatē re
putat lōgiorem, ꝙ futuræ meſſis deſiderat ubertatem. Ve
ſtri autē dies non minus uticꝫ quàm capilli oēs numerati
ſunt: & ſicut pilus de corpore, ſic & momētum de tp̄e nō
peribit. Habētes ergo talē promiſſionē chariſſimi: nō de-
ficiamus aut fatigemur aliqn̄: nec graue cauſemur onus
xp̄i: quod teſte ipſo leue eſt: uel iugū qđ reuera ſuaue eſt:
ſed ad omne quod uidemur portare pondus diei, æternū
gloriæ pondus cogitemus. Ad quam nos ſua miſeratiōe
perducat uirtutum dominꝰ & rex gloriæ: cui interim de-
uota humilitate clamamus: non nobis domine nō nobis:
ſed nomini tuo da gloriam.

De obedientia, patientia, & ſapientia. *Sermo.*

OBſecro uos fratres per communem ſalutem, ſtu
dioſe ſuſcipite datā uobis opportunitatē ope-
randæ ſalutis. Obſecro per miam pro qua tam
miſerabiles nos facere ſtuduiſtis: facite ad qđ
ueniſtis: ad quod aſcēdiſtis de fluminibus Babylonis. Su Pſal. 136.
per flumina Babylonis (ait propheta) illic ſedimus & fle
uimus dum recordaremur tui ſion. Nulla nobis hic nu-
triendorum liberorum cura: nulla ſolicitudo quomodo
placeatis uxoribus: non de nundinis: non de negocijs ſe-
cularibus: nō de ipſo uictu & ueſtitu neceſſe eſt cogitare.
Procul à uobis magna quidem ex parte diei malitia & ſo
licitudo uitæ. Sic abſcondit uos deus in abſcōdito taber-
naculi ſui. Vacate itacꝫ dilectiſſimi & uidete quoniā ipſe
eſt deus. Verum ut hoc quandocꝫ poſſitis, curandum eſt
uobis prius ut uideatis quid eſtis uos: & iuxta eiuſdem p
phetæ uocem: ſciant gentes quoniā homines ſunt. Huic Pſal. 9.
duplici cōſiderationi: tota hæc ueſtra uacatio tribuatur
ſicut ſanctus orabat. Deus nouerim me: nouerim te. Quō
enim natus ſibi uidetur homo, labores fugitans & dolo-
res? Aut quō ſcit ſe eſſe hominem: qui ad id paratus non
eſt ad quod natus? Homo, inqt, natus ad laborē. Nā ad la Iob. 13.
borē natū ſe dubitet: qui non natus eſt in dolore. Sed do-
lorē parturientis clamor, laborem prolis, fletus indicat &
uagitus. Qm̄ tu laborē & dolorē cōſideras, ait propheta. Pſal. 9.
Labor in actionibus: dolor in paſſionibus eſt. Proinde q
ſe nouerat hominem, ad utrūcꝫ paratus ſupplici confeſſio
ne dicebat. Paratum cor meum deus paratum cor meum. Pſal. 56.
Et geminā hanc p̄parationem euidentius exprimens: de
actione quidem, paratus ſum (ait) & non ſum turbatus: Pſal. 118.
ut cuſtodiam mandata tua: de paſſione uerò: ego, inquit, P̄s. 37.
in flagella paratus ſum: & dolor meꝰ in cōſpectu meo ſem
per. Nemo ſanè in hac miſera uita geminā hāc uexationē
ſe euadere glorietur. Nemo quippe ex oībus filijs Adæ ſi
ne labore hic uiuit: nemo ſine dolore. Eſt qui declinat ali-
quos: ſed incidit proculdubio in grauiores. In labore, in- Pſal. 72.
quit hominū nō ſunt: & cū hominibus non flagellabunſ.
Non tn̄ cōtinuo ſine labore ſunt: aut minime flagellātur.
Denicꝫ propterea, inquit, tenuit eos ſupbia. Grauis equi Vbi ſupra
dem labor. Operti ſunt iniquitate & impietate ſua: graui
bus planè flagellis. Siquidem non eſt gaudere impijs di-
cit dn̄s. Quod enim nec laboris anxietate, nec flagelli ſen
tiunt leſionem: ipſa iam inſenſibilitas uehementiam indi-
cat paſſionis. Sudat paup in opere ſoris: ſed nunquid mi-
nus anxie diues intus in ipſa ſua cogitatiōe laborat? Ape
rit iſte os ſuum in oſcitatione, aperit ille in eructatione: &
interdum ille grauius faſtidio quàm iſte inedia cruciatur.
Poſtremo uelint nolint non modo homines, ſed etiam dæ
mones & faciunt & patiuntur quod prouidentia ſumma
diſpoſuit. Cæterum nec leproſa obediētia: nec canina pa
tientia commendatur. Inde eſt ꝙ nō ſimpliciter petimus
ut fiat uoluntas dn̄i: quàm in omnibus & per omnia fieri

certiſſime cõſtat: uolũtati em̃ eius quis reſiſtit: ſed ut fiat
ſicut in cælo & in terra. Quã nimirum adiectionẽ duabus
quoqꝫ præcedẽtibus petitionibus nihilominꝰ reor aptã-
dã: ut patrẽ noſtrũ q in cælis eſt exoremus: quatenꝰ & no
mẽ eius ſanctificeť: & regnũ eius àdueniat: & uolũtas fiat.
Hæc oĩa ſicut in cælo ſic & in terra: alioquin ubi nõ ſctifi-
catur nomẽ eius? Vbi iã regnũ eius nõ uenit: qñ in noĩe
Ieſu oẽ genu flectiť, cæleſtiũ terreſtriũ & infernorũ. Scio
te qs es ſanctus dei: ait etiã ipſe malignus. At longe aliter
& diſſimili prorſus affectiõe nomẽ iſtud ſctificať in cælis,
ubi tã inenarrabili iocunditate clamať ſanctus ſctũs ſctũs
dñs deus ſabaoth. Sic & regnat nõ in terra ſolũ: uerũetiã
in gehenna: imperiũ habẽs uitæ & mortis. Sed oĩno diſſi-
militer regnat in his qui inuiti ſeruiũt: & qui uoluntariè
famulantur. Bonus cibus obedientia: de qua nimirum &
Ioan 4. ipſe dñs ait: Meus cibus eſt ut faciam uoluntatem patris
p̃s.127. mei. Et propheta: labores (ait) manuũ tuarum qa mandu
cabis: beatus es & bene tibi erit. Bonus cibus patientia
pauperum quæ non peribit in finem: panis lachymarum:
panis doloris. Verũtamẽ utriqꝫ neceſſariũ eſt condimen-
tum ſine quo uterqꝫ inſipidus non modo non reficiat: ſed
guſtatus afferat mortem. Duriſſimus equidẽ cibus uterqꝫ
fratres: & niſi aliquod tertiũ ſaporabile apponatur: utiqꝫ
mors in olla. Quid uerò tã ſaporabile quàm ſapiaꝛ Nẽpe
lignũ uitæ eſt qđ & ipſas aquas marath per Moyſen dul
corauit. Farinula eſt: quæ pulmẽtum ꝓphetarum p Heli-
ſæum ſaporauit. Ignis eſt: qui ſemper ardere præcipiť in
altari. Oleum eſt: ob cuius inopiã uirginibus fatuis oſtiũ
clauditur nuptiarũ. Sal eſt: quod nulli ſacrificio deeſſe iu-
betur. Inde eſt ꝙ inſulſos homines dicimꝰ: quos intelligi
Matt 9. uolumus minime ſapiẽtes. Et dñs ſal in nobis habere præ
Collo. 4. cipit: apoſtolus quoqꝫ omnẽ noſtrum ſermonem ſale mo-
net eſſe conditum. Puto tñ hanc ipſam quã obedientiæ &
patiẽtiæ tertiam addi uolumus, ſapientiam nihilominus
triplicem inueniri: ut noſtrũ hoc cõdimẽtũ uelut tribus
quibuſdã herbis cõficiatur, opus eſt ut iuſtitia ſit in inten
tione, hilaritas in operatione, humilitas in reputatione.
Inſipida nanqꝫ deo & inſulſa quodammodo noſtra obe-
dientia ſeu etiam patientia eſt: niſi oĩm quæ uel agimꝰ uel
patimur ipſe ſit cauſa: qa & quicquid facimus iubemur fa
cere in gloriã dei: & nõ ſi qđ patimur: ſed ſi quid propter
iuſtitiã patimur beati. Oportet autem puſillanimitatem
quoqꝫ & triſtitiã in omnibꝰ quæ agẽda ſunt uel tolerãda
caueri: qa hilarẽ datorẽ diligit deus. Deniqꝫ hilaritas ipſa
& deuota uoluntas ad eam quam ſupra diximus præpa-
rationem ſpecialiter noſcitur ptinere. Porrò elationẽ ſup
omnia fugere neceſſe eſt. Quiſqs em̃ altũ ſapit: & opus eiꝰ
& patiẽtia uanũ ſapit: nec grauior ullus ſapor aut magis
cõtrarius eſt ueritati. Vides ne quàm ſit utile hoĩ ſcire ſe
hoĩem: ut perinde ſit paratus ad mandatorũ obediẽtiã &
tolerantiã flagellorũ: ac deinceps ſtudeat ut qui nec labo
rẽ interim põt effugere, nec dolorẽ: ſic ſaltẽ laboret & do-
leat: ut hæc ſibi in cibos trãſeãt ſalutares. Siqđẽ melior eſt
obediẽtia quàm uictimæ: & melior eſt patiens, uiro forti.
Inobediẽtia eſt cauſa mortis, oẽs expimur: oẽs morimur
Luce. 21. ꝓpter eã. Impatiẽtia aĩæ pditio eſt, dicẽte dño. In patien-
tia uŕa poſſidebitis aĩas ueſtras. Nihilominꝰ aũt ſapiẽtia
quoqꝫ quam diximus neceſſaria eſt ad ſalutem. Siquidem
nõ ſolũ propter inobedientiam quibus obediẽtia defuit:
aut propter impatientiam q patiẽtia caruerũt: ſed & qui
nõ habuerũt ſapientiã ꝓpter ſuã inſipientiam perierunt.
Et hæc quidem ut ſciant hoĩes qm̃ hoĩes ſunt: actionibus
iam & paſſionibus deputati. Erat qñ in actione & medita
tione poſitus erat homo: ſine paſſione habens actionem,
habẽs etiã ſine labore meditationem. Dico autem qñ po-
ſitus eſt in paradiſum: ut operaretur & cuſtodiret. Verũ
hinc quoqꝫ ſi non caderet erat aliqñ ꝓmouendus: ut ſola
iam frueretur cõtemplatione: ſicut & ex hoc inferiori gra
du quam modo tenet: niſi reſurgere ſatagat, in infimũ eſt
quãdoqꝫ caſurus: uidelicet ut in ſola iam paſſione uerſeť:
ꝙ nec opus nec ratio ſed tñ paſſio apud inferos ſit. Felix
quidẽ cuius aĩam corpꝰ nõ aggrauabat: qa nec corrũpe-
batur. Sed lõge felicior ſi ad hoc perueniſſet, ut minoratus
actu plenꝰ pfectiuſqꝫ pciperet ſapiam: gratis diligẽs cor-
pus, tanquã in nullo indigẽs corpe. Eſſet em̃ hic pulcher-
rimus ordo, & erit adhuc qñ erit. Neqꝫ em̃ aliquatenꝰ de-
ſperãdũ, ut uidelicet ſicut aĩa deo: ſic aĩæ caro dicere uide
retur: qm̃ bonorũ meorũ nõ eges. Adimplebis me lætitia
(ait) cũ uultu tuo. Inde plenitudo, inde ſatietas cũ appa-
ruerit glĩa tua. Nã ꝙ de corporũ reformatiõe & cõforma
tione claritati corporis eiꝰ expectamꝰ ex abũdãti quodã
modo & mẽſuræ ſupereffluẽtia erit: ut feliciter qdẽ in ipſiꝰ
glorificatione ſed non principaliter gaudeamus. Vxor p̃s.17.
(inquit) tua ſicut uitis abundãs in lateribus domus tuæ.
Honorabitur caro ſed iuxta menſuram: non in medio do
mus habitans: ſed ſeorſum: nec in facie nobis ſed in latere
conſtituta. Filij tui ſicut nouellæ oliuarum, in circuitu Pſal.127.
menſæ tuæ. Nimirum opera etiam ipſa nõ deerunt: ſed q̃
nunc fiunt: non quæ fient tunc, ſicut ſcriptum eſt. Opera Apoc.14
enim illorum ſequũtur illos. Verũ & ſi gratulemur & aga
mus gratias deo ſuper his quæ ipſius adiutorio geſſimꝰ:
nõ primũ tamen eis locum dabimus: ſed in circuitu loca-
buntur. Nunc uerò in regione corporum habitãtes, cor-
poribus ſumus obnoxij: & ex quo diſſipauerunt legẽ dñi
parentes noſtri: non modo faciendi tempus eſt: ſed etiam
patiendi. & omnium noſtrum amplius labor & dolor. Du
rus eqdẽ cibus eſt ordeaceus panis: ſed offenſo rege pul-
ſus palatio miles quãlibet delicatus ad unum fortẽ quem
ſolum habet ſeruulum diuertere opus habebit: ibi ſouere
latebras & inſolita capere prandia: apud eum, regales de
litias pultibꝰ ruſticanis ac nobiles ſtratus ſterquilinio mu-
tare ſeruuli: iuxta illud propheticæ lamẽtationis: qui nu- Thren.3.
triebantur in croceis amplexati ſunt ſtercora. Ibiqꝫ hoc
maxime propheta deplorat oblitas propriæ conditionis
ingenuas creaturas tantam diſſimulare miſeriam: nec mo
do non reputare quod tolerant: ſed tanquã bona magna
cõplecti quæ paulominꝰ extrema ſunt mala. Propterea ſi-
quidem & de ſeipſo ait. Ego uir uidens paupertatẽ meam Vbi ſupra
in uirga indignationis eius. Gemamus nos ſub hoc one-
re fratres, & præſentes deploremus erumnas: frequenter
quiſqꝫ noſtrũ in uocẽ piæ querimoniæ erũpat & clamet: Roma. 7.
Infelix ego homo: qs me liberabit de corpore mortis hu-
ius? Studeamus etiam furari aliqñ noſmetipſos, & à peſſi-
mis occupationibus iſtis ſurripere, uel ad horam iaculari
aĩos, uibrare corda in id quod ſuum eſt: & quod quanto
naturaliꝰ, tãto ſuauius eſt. Hoc em̃ eſt qđ dicitur. Vacate Pſal.45.
& uidete qm̃ ego ſum deus. Neqꝫ enim eſt oculorum uiſio
iſta ſed cordium: cum dñs dicat: Beati mundo corde, qm̃ Matth.5.
ipſi deum uidebunt. Proprium hoc cordis bonũ: nec ſer-
uili ad hoc indiget inſtrumento: ꝓprius em̃ aĩæ cibus eſt:
de quo propheta: Aruit (inquit) cor meum: qa oblitꝰ ſum p̃s.101.
comedere panem meum. Sanè qđ dicimus, dictu facilius
nihil eſt: in comparatione dicimus operum: ꝙ lõge ſit uo
lubilior lingua quàm dextera: & leuiꝰ hæc ad uerbũ quàm
ad actũ illa moueatur. Alioquin & dictu & actu cogitatus
facilior eſt ꝙ in eo quidẽ ſuo ipſius ore loquatur aĩa: ſuis
uideat oculis: ſuis manibꝰ operetur. Quis & hic interdũ
laborare eam neceſſe eſt: etiam in gemitu ſuo & intra pro
prium quoqꝫ cubile compungi. Siquidem uſqꝫ adeò uita
noſtra inferno appropinquauit: qui ſolius utiqꝫ paſſionis
eſt locus: ut & actionem paſſio: imo & ipſam quoqꝫ cogi-
tationẽ actio & paſſio pariter occuparint. Nónne em̃ no-
bis quodammodo paſſiuæ ſunt actiones, & in cogitatio-
nibus etiam dolor & labor? Heu uitula Effraim docta dili
gere trituram: aſſueta iugo: ignara quietis. Quãdo ueniã
& apparebo ante faciẽ dei? Quãdo ceſſabũt hæc oĩa: & iã
nõ erit amplius neqꝫ luctus neqꝫ clamor: ſed nec ullus do-
lor neqꝫ labor ullus? Qñ inebriabit aĩam ubertas domus
dei: & torrẽs ille indeficiẽs uoluptatis diuinæ? Qñ totã ſi
bi eã ſereniſſimi cõtẽplatio luminis uẽdicabit? Filioli cõ-
cupiſcamꝰ in atria dñi: crebro ſuſpiremꝰ illuc. Patria nr̃a
ipſa eſt, adoremus ſaltem, & à longe ſalutemus eã. Amen.
De cantico

De cantico Ezechiæ prophetæ. Sermo.

Pſal.54. VIri ſanguinum & doloſi, nō dimidiabunt dies
ſuos: pſeuerātes in ſua uetuſtate uſq; ad mortē:
& hoc qa nō timēt dn̄m. Verū q timore dei ini-
tiatur ad ſapientiam: is continuo dimidiat dies
ſuos: exclamās præ timore: uadam ad portas inferi. Cuiꝰ
utiq; inferi metu cū cœperit quieſcere à malis: incipit de
bonis q̄rere conſolationē: qa neceſſe eſt in alterutro cōſo
lari. Eſt aūt bona cōſolatio de ſpe ſalutis æternæ: in quam
ſublatis peccatis q̄ ſeparabant inter ipſum & deū: per dei
gratiā reuiuiſcit & hilareſcit. In quo cū cœperit pficere,
2.Thi.3. hoc eſt pie uiuere in xp̄o: neceſſe eſt (teſte ſcriptura) pſe-
cutionē patiaſ: ut recēs gaudiū uertaſ in mœrorē: & dul-
cedo boni uix ſummis (ut ita dicā) labijs attacta in amari
Iob.30. tudinē cōmutetur, ita ut libeat dicere: Verſa eſt cythara
mea in luctū, & cantatio mea in plorationem. Plorat ergo
amariꝰ amiſſam dulcedinē: quàm priꝰ fleuerat admiſſam
pctōrū amaritudinē: & hoc tādiu facit, donec deo miſerā
te cōſolatio redit. Qua denuo redeūte: cognoſcit eā quā
paſſus eſt tentationē, pbationē fuiſſe nō deſolationē. Por
rò probationē fuiſſe ad eruditionē nō ad deſtructionem:
Iob.7. ſicut ſcriptū eſt: Viſitas eū diluculo ꝙ ſubito probas illū.
Vnde & cognito ſuo de tētatiōe pfectu nō tātum nō refu
git: ſed etiā tentari appetit: pba me, inquiens, & tenta me.
Crebris itaq; hmōi uiciſſitudinibꝰ inter grē uiſitationē:
& tentationis probationē: in ſchola uirtutum pficiens: fa
ciēte utiq; uiſitatione ne deficiat: tētatione ne ſuperbiat:
& tali tādē exercitio mūdato oculo interiori ſtatim adeſt
lex: cui fideliter inhærere cupiēs ſed corpe preſſus non p̄
ualens: ad ſeipſum nolēs doleſq; reſilit. Guſtato tn̄ aliqua
tenus quàm dulcis eſt dn̄s eius: etiā cum ad ſua redierit in
cordis palato ſaporē retinet: quo fit ut iā ipſum nō ipſiꝰ
q̄cunq; bona deſideret. Et hæc eſt charitas nō q̄rens quæ
ſua ſunt: hæc facit filiū nō q̄rentem ſua ſed patrem diligen
tē. Timor quippe facere ſeruū in ſua cōmoda declinantē:
ſpes mercēnariū ſua lucra ſectantē. Per hos proculdubio
Eſa.38. gradus Ezechias trāſijt & intonuit trāſituris. Ego dixi in
dimidio dierū meorū: uadā ad portas inferi. Ac ſi diceret:
Cum depoſita imagine terreſtris hoīs imaginem cæleſtis
uellē portare: cœpi à timore ut pſcriptum eſt: Concipiēs
exclamaui: uadā ad portas inferi. Quo tn̄ timore nequa-
quam deſperās: q̄ſiui reſiduū annorū meorū: ut iā mihi ui
uere inciperē q contra me uixerā uſq; adhuc. Quæſiui au-
Ioan.15. tem ab illo qui dixit: Sine me nihil poteſtis facere. Neq;
eīn ad ipſum ſine ipſo nō dicam reuerti: ſed nec cōuerti q-
dem poterā: utpote ſpiritus uadens & non rediens. Quæ
ſiui ergo reſiduum annorum meorum. Quo accepto (nō
enim negat q incitat ad quærendum) ſtatim ueram expe-
Eccli.2. rior ſententiam ſapientis, qui ait: Fili accedens ad ſeruitu
tem dei: ſta in timore & præpara animā tuam ad tentatio-
nem. Tentationibus itaq; cum urgerer & ſpes recens quā
conceperam ſalutis mihi iam iamq; intercludi uideretur:
dixi non uidebo dn̄m deum in terra uiuentiū: quod utiq;
in abundantia præſumpſerā. Dixi eīn in abundantia mea
non mouebor in æternū: non attēdens ꝙ in uolūtate tua
nō in poteſtate mea pſtitiſti decori meo uirtutē. Quobrē
auertiſti faciem tuam à me & factus ſum conturbatus: ne-
quaquā iam uiſurus dn̄m deum: id eſt patrē in terra uiuē-
tiū. Non aſpiciā hominem ultra uidelicet filiū: de quo di-
ctum eſt: & homo eſt & quis cognouit eum? Sed nec habi
tatorē quietis: id eſt ſpiritū ſanctū: de quo ſcriptū eſt. Su-
per quem requieſcet ſpūs meus: niſi ſuper humilē & quie
Textus. tum? Addidit quoq;: Generatio mea ablata eſt & conuo-
luta eſt à me. Hoc eſt bonorū operū proles: quā ex timore
cœperam parturire: ut de anima noſtra poſſit dici: & quæ
multos habebat filios infirmata eſt. Ablata eſt autem pia
hæc ſoboles: & cōuoluta eſt à me quaſi tabernaculum pa-
ſtorum: ad tempus utiq; credita non tradita in æternum.
Textus. Item adiecit: Præciſa eſt uelut à texente uita mea: ut diſce-
rem profectus uitæ meæ, non in mea ſed in manu omnipo
tentis: ſicut tela in manu texentis quandoqdē. Dū adhuc
ordirer: hoc eſt ſtatim in initio ſuccidit me: quatenꝰ eodē
penè tēpore & dederit & tulerit qd̓ donarat. Sed ſi defecit
uirtus mea: nō tn̄ dereliquit me: ne qui cœperat nō poſſe
perficere uidereſ. Quid multa? In ueritate mox cōperi: qa
uirtus in infirmitate pficiſ: & aio: Bonū mihi quia humi- 2.Cor.12.
liaſti me. Cognoui eīn quia de mane uſq; ad ueſperam fi- Textus.
nies me: id eſt cōſummabis me. Nō in ſolo mane uiſitatio
nis: aut tn̄ in ueſpera tētationis: ſed in utroq; ſimul erit p
fectio mea. Stultus ego qui tn̄ ſperabā uſq; ad mane: cum
Dauid dicat: A cuſtodia matutina uſq; ad noctem ſperet Pſal.129.
iſrael in dn̄o. Et qm̄ puſillus in ſpe: quaſi leo ſic contriuit
oia oſſa mea: robur oē uidelicet de quo adhuc ſub tutela
grē futurorū improuidus cōfidebā. Contriuit aūt qs ui- 1.Petr.5.
ſi aduerſarius noſter diabolus qui tanquā leo rugiens cir
cuit q̄rens quē deuoret? Tu ergo dn̄e ex hac contritione
humiliatū & probatū de mane uſq; ad ueſperā finies me:
qm̄ & factū eſt mane & ueſpere dies unus. Quobrē ego ut
didici: benedicā dn̄m in oī tempore: hoc eſt mane & ueſpe
re: non ſicut ille qui confitebiſ tibi cū benefeceris ei: nō ſi-
cut illi qui ad tēpus credūt: & in tēpore tētatiōis recedūt:
ſed dicā cum ſanctis: Si bona ſuſcepimus de manu dn̄i: ma Iob.2.
la autem quare nō ſuſtineamus? Et in mane quidem ſicut
pullus hyrūdinis ſic clamabo: in ueſpere aūt meditabor
ut colūba: quatenꝰ & cū gratiæ matutinū arriſerit in mo-
dū hyrundinis exultās & clamitās: gratias agā pro uiſita
tione: & cum ueſpera ingruerit non deerit ſacrificium ue
ſpertinum: cū inſtar colūbæ gemens: lachrymas fundam
in tribulatione. Sic eīn deſeruiet tempus utrūq; deo: cum
& ad ueſperū demorabitur fletus: & ad matutinū lætitia.
Mœrēs mœrebo in ueſpera: quo lætꝰ fruar matutino. Pla
cet utrūq; deo: & peccator cōpunctus & iuſtꝰ deuotꝰ: cui
è regione diſplicet tā ingratus iuſtꝰ quàm peccator ſecu-
rus. Aut certè ſicut pullꝰ hyrūdinis: hac illacq; diſcurrēs
Marthæ me officijs mācipabo: hilarem datorem me exhi
bens, omni neceſſitatem patienti, & meditabor ut colūba
gemēdo utiq; qd̓ obſtat dum qd̓ reſtat intueor. Hoc aūt
faciā mane & ueſpere: hoc eſt prius & poſterius: iuxta qd̓
in typum utriſq; uitæ dictū eſt ad Labā. Nō eſt conſuetu- Gen̄.29.
dinis ut minores ante tradamus ad nuptias, quāquam in
differenter de altera ad alteram tranſeatur. Quod ſignifi-
care Iob puto ubi ait: Si dormiero dico quādo ſurgā: & Iob.7.
rurſum expectabo ueſperam. Quieſcens quippe in ueſpe-
ra contemplationis: mane deſiderabat quo ſurgeret ad a-
ctionem: rurſumq; negocijs fatigatus expectabat ueſperā,
libenter repetens ocia cōtemplationis. Poteſt & per gar-
rulam auiculam cantus ſimul pſallentium in eccleſia: & p
gementem columbam priuata orationum ſuſpiria deſi-
gnari. Sed mediam ſentētiam magis uelle uidetur ſequēs
uerſiculus: Attenuati ſunt oculi mei ſuſpicientes in excel Textus.
ſo. Siue enim dicatur attenuati: hoc eſt ſubtiles facti: pro
aſſiduitate ſuſpiciendi in excelſo: uidelicet ſublimia atq;
excelſa contemplandi: ſiue intelligatur attenuati: id eſt re-
uerberati: & à ſuo quodammodo acumine imminuti: iu-
xta illud: Defecerunt oculi mei in eloquium tuum. & rur- p̄s.118.
ſum: memor fui dei & delectatus ſum & exercitatꝰ ſum &
defecit ſpiritus meus. Siue ergo illo ſiue hoc modo acci-
piatur: non aliud quàm contemplatio deſignatur. Cæte-
rum poſterior expoſitio ſequentibus magis conuenire ui-
detur. Ait enim: Domine uim patior. Quaſi dicat: Dn̄e Sapien.9.
non ſponte ſed inuitus retrahor & arceor à tui contēpla-
tione: quia corpus quod corrumpitur aggrauat animā:
& deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantē.
Reſponde ergo tu ô cōditor pro me qui noſti naturæ cō-
ditionem. Aut ſi peccata mea hoc faciūt: nec eſt culpa na-
turæ ſed meæ peſſimæ conſuetudinis: etiam ſic nihilomi-
nus reſponde pro me affigens peccata cruci, & ſanguine
tuo delens: ut non ſit quod me impediat contemplātem.
Nam quid dicam aut quid reſpondebit mihi cum ipſe fe-
cerit? Ad quem me uidelicet alium uertam: aut quis alius
reſpondebit pro me: cum ipſe non alius hanc mihi diffi-
cultatem imo impoſſibilitatem impoſuerit: dando ſuper

Gen.3. me illã ſententiã. In ſudore uultus tui comedes panẽ tuũ.
Quod ſi nõ fecerit legiſ: ſed fecerim: arguit ſe ꝙ quaſi cul-
pã in auctorẽ retorſerit: cũ de natura cauſatꝰ eſt: & totum
ſibi imputat & ſuis peccatis dicẽs: quid dicã aut qd reſpõ
debit mihi cũ ipſe fecerim: hoc eſt: id quo patior peccãdo
meruerim. Quobrẽ unum eſt quod facere poſſum. Recogi
tabo tibi oẽs annos meos in amaritudine aiæ meæ. Nem-
pe nõ ſum dignus ut ualeã te recogitare cũ dulcedine: fa-
ciam quod poſſum: cogitabo meipm̃ in amaritudine aiæ
meæ. Lucẽ habitas inacceſſibilẽ: nec queo diu infirmam
mentis aciem radio tui fulgoris infigere: & ob hoc confu-
ſus redeo ad conſuetas & familiares mihi tenebras uitæ
meæ priſtinæ: non quidẽ in eis iterũ iacendo cum morti-
fera delectatione: ſed puniendo eas: & recogitãdo in ama-
ritudine aiæ meæ. Oportebat quidem ſi fieri poſſet reni-
uere me (ut ita loquar) denuo ꝙ male uixi: ſed qa hoc nõ
poſſum: ſaltẽ recogitabo tibi oẽs annos meos in amaritu
dine aiæ meæ: faciam recogitando quod reoperando nõ
poſſum. Recogitabo aũt tibi quia tibi ſoli peccaui: ut in
quo ego me cõdẽno tu iuſtificeris: & uincas mia cũ de me
iudicabis. Iam quidẽ & ante cogitaueram ea: ſed quia non
ſatis punita ſunt quæ me adhuc impedire poſſunt: rurſum
redeo ad ea recogitãda in amaritudine aiæ meæ quouſqꝫ
ita penitus extirpata ſint, ut iã impedire nõ poſſint. Nec
infructuoſum (ut arbitror) erit hoc ſtudiũ. Nẽpe ſi ſic ui-
uitur: imo quia ſic uiuitur non quidem carne ſed ſpiritu:
& in talibus uita ſpũs mei: hoc eſt tam in mei cõſideratio-
ne, quàm in tui cõtemplatione: magis ac magis corripies
me & uiuificabis me. Siquidem corripior, cũ me cogitan-
do compungor: reuiuiſco cum te ſubleuatus utcumqꝫ in-
tueor. Itaqꝫ oſtendendo me mihi, corripies: oſtendẽdo te
uiuificabis. Porrò uiuifices neceſſe eſt: quia ecce in pace
amaritudo mea amariſſima. Amarã paſſus ſum amaritudi
nem pro peccatis in principio conuerſionis: unde excla-
maui: uadã ad portas inferi: amariorẽ ꝓ terroribꝰ in pro-
fectu cõuerſatiõis quãdo dixi: nõ uidebo dñm deũ in ter-
ra uiuẽtiũ. Sed ecce iã pctis pœnitentia punitis, & ſopitis
terroribꝰ q̃ impugnare ſolebãt: in hac tñ pace amariſſimã
ſuſtineo amaritudinẽ ꝓ defectu contemplationis. Verum
qui & mihi peccata miſerando donaſti: & tentationes iu-
uando ſuperaſti: etiã nũc ô dñe reddes mihi lætitiam ſalu
Textus. taris tui. Hoc quippe eſt quod ait: Tu autẽ eruiſti animã
meã ut nõ periret: in cõflictu uidelicet uitiorũ: ſiue in im-
petu tentationũ: ꝓiciſti poſt tergũ tuũ oĩa pctã mea: ſm
multitudinẽ miſerationũ tuarũ. Nec immerito. Neqꝫ eñ
infernus confitebiſ tibi: quo utiqꝫ ego penè deſcenderã:
cũ irruentibus pulſarer tẽtationibus: qppe quia niſi deus
Pſal.93. adiuuit me: paulominꝰ habitaſſet in inferno aia mea. Sed
neqꝫ mors laudabit te: qua nimirũ aliquando detinebar:
dũ adhuc iacerẽ mortuꝰ in peccatis. Nec expectabũt qui
deſcẽdunt in lacũ ueritatẽ tuã: qui ſcilicet poſt guſtatam
dulcedinẽ cõtemplationis in lacũ deſcendũt deſperatio-
nis. Mors ſiquidem eſt iacenti in peccatis ante conuerſio
nem: infernus ſuccũbenti tentationibus poſt acceptã re-
miſſionem: lacus uerò deſperanti poſt expertã contẽpla-
tionem. Nã quãto quis ad altiora profecerit: tãto grauiꝰ
ſi corruerit colliditur qñ ruit. Non itaqꝫ infernus confite
bitur tibi: hoc eſt qui iam quidẽ ſunt conuerſi, ſed tẽtatio
nibus ſuperãtur. Neqꝫ mors laudabit te. Hi utiqꝫ qui nec-
dum conuerſi ſunt aut confeſſi: lætantur potius cũ male
fecerint: & exultant in rebus peſſimis. A mortuo quippe
quaſi qui nõ ſit perit confeſſio. Nec expectabunt q deſcen
dũt in lacũ ueritatẽ tuã quos de faſtigio diuinæ contem-
plationis in lacũ propriæ diffidẽtiæ fortè deuolui cõtige
rit. Qđ ꝓculdubio fit cũ nimia qs triſtitia poſt acceptã tã
tã lætitiã abſorbeſ. At uerò uiuens, uiuens ipſe confitebi-
tur tibi. Et qui uiuens carne: mortuus eſt ſpiritu. & eſt qui
mortuus carne nihilominus mortuꝰ eſt ſpiritu: ſed horũ
neuter laudabit te: aut confitebitur tibi. Cæterum uiuẽs
uiuens ipſe confitebitur tibi. Qui uidelicet nõ tantũ car-
ne ſed & ſpiritu uiuit ipſe cõfitebitur tibi: ſicut & ego ho-
die hac me duplici uita tuo munere uiuere confido. Se-
tur. Pater filijs notã faciet ueritatẽ tuam: nõ reuelatur ſer- Textus.
uo ueritas: quia ſeruus neſcit qd faciat dominus eius. Sed
nec mercẽnarius rapitur ad contemplandam ueritatẽ: q
propriã q̃rit utilitatẽ. Filio aũt pater notam faciet uerita-
tẽ ſuam: quẽ audit dicentẽ: Veruntñ non quod ego uolo: Matt.26.
ſed qđ tu pater. Reuelatur itaqꝫ ſeruo dei poteſtas: mercẽ
nario felicitas: filio ueritas: nõ ꝙ in deo iſta diſcreta ſint:
cui idem poſſe quod felicem & ueracẽ eſſe: ſed ꝙ à creatu-
ra creator pro diuerſis eiuſdẽ creaturæ affectibꝰ: diuerſis
ſentiatur reſpectibus: cũ ſancto eñ ſanctus: & cum peruer
ſo erit peruerſus. Audi deniqꝫ uocem filij: Domine ſaluũ
me fac. Quare? fortè ne ardeat in inferno: fortè ne fraude-
tur præmio? Nõ, inquit, ſed pſalmos cantabimus cunctis
diebꝰ uitæ noſtræ in domo domini. Non (inquit) quæro
ſalutem ut pœnas uitem aut in cælo regnem: ſed ut te in
æternum cum illis laudẽ: de qbus ſcriptum eſt: Beati qui Pſal.8.
habitant in domo tua dñe: in ſecula ſeculorũ laudabunt
te. Seruus dicit: uadã ad portas inferi: mercenarius non
uidebo dñm deum in terra uiuentium: filius, pſalmos no-
ſtros cãtabimus cunctis diebus uitæ noſtræ in domo do-
mini. Cui ſimile eſt illud: Aperite mihi portas iuſtitiæ in- ps.117.
greſſus in eas cõfitebor dño. Et qui timet ire ad portas in
feri: & qui deum cupit uidere propter quietem ſui: uterqꝫ
profecto q̃rit quæ ſua ſunt. Porrò qui pſalmos cantare de
ſiderat in domo domini: non ſua uel pericula fugit, uel lu-
cra appetit: ſed illũ proculdubio diligit quem laudare ge
ſtit cunctis diebus uitæ ſuæ. Laudaſ nõ immerito in æter-
num: qui uiuit & regnat per oĩa ſecula ſeculorum. Amen.

De triplici cohærentia uinculorum, clauorum, & glutinorum, Sermo.

NOn hic ſtamꝰ tota die ocioſi. Scimus eñ & qd
q̃rimus: & quis eſt qui nos cõduxit. Deũ quæ-
rimus, deũ expectamus. Non eſt parua res nec
parui animi: cũ illa quæ ſingulari pietatis noĩe
gloriatur: ſæpius ſeſe queratur eſſe fruſtrata, dicẽs: Quæ- Canti.5.
ſiui illum & non inueni. Eſt enim ſicut amabilis: ita etiam
ammirabilis: quia cum non quæritur inuenitur: & nõ in-
uenitur cum q̃ritur. Si nati eſſemus ex quo factus eſt ho-
mo ſuper terram & uſqꝫ ad centum milia annorũ uita no-
ſtra extenderetꝫ: non eſſet tñ condigna quæſitio huius tẽ-
poris ad futurã gloriã quæ reuelabiſ in nobis: ecce nunc
tempus quærẽdi: ecce nũc dies inueniendi præ manibus
ſunt. Quærite, inqt, dñm dum inueniri põt: inuocate eũ Eſa.55.
dum prope eſt. Erit tẽpus qñ non erit locus: cum ille fons
miſerationis interminabili ſiccabitur ſiccitate. Quæretis Ioan.7.
me, inquit, & non inuenietis. Bonus es dñe aiæ q̃renti te.
Si q̃renti: quanto magis inuenienti? Si tam dulcis eſt me-
moria: qualis erit præſentia? Si mel & lac dulce eſt ſub lin
gua: quid erit ſupra linguam? Hinc probate uos fratres ſi
in uia eſtis: ſi non exorbitatis. Lætetur, inquit, cor querẽ-
tium dominum. Si gaudetis ad labores: ſi in offenſo: ſi in
defeſſo pede curritis uiam mandatorum dei: ſi quotidie
utriuſqꝫ hominis ſtatus recentior eſt ad proficiendum &
perficiendum quàm ad incipiendum: profecto quæritis
faciem eius ſemper. Quo ergo abijt dilectus ex dilecto &
quærenus eum? Vbi eſt? Quid dixi miſer. Sed ubi nõ eſt?
Altior eſt cælo: inferno profundior: latior terra: mari diſ-
fuſior. Nuſquã eſt & ubiqꝫ eſt: quia nec abeſt ulli: nec ullo
capitur loco. Ipſe hic eſt: ſed ego hic non ſum. Quàm ueri
ſimilius uideretur ut tu hic non eſſes: & ego hic eſſem do-
mine. Sed ego nec hic nec alibi ſum: quia ad nihilum reda
ctus ſum & neſciui. Verè ad nihilum: id eſt ad peccatum:
& neſciui: qa non fui ibi cum primus parens meꝰ deuora-
uit me morſu amariſſimo. Hinc eſt ꝓ corde cõſtractꝰ & cor
pore diffluo in uoluptates: in amaritudines: habẽs inua-
ram culpam: pœnam cognatam: totus fluidus & eneruis.
Ille autem qui idem ipſe eſt qui dicit: ego ſum qui ſum: ue
raciter eſt: cui eſt eſſe quod eſt. Quæ ergo participatio: q̃
conuentio illius qui non eſt ad illum qui eſt? Quomodo
poſſunt tam diuerſa coniungi? A Mihi, ait ſanctus, Pſal.72.
adhærere

adhærere deo bonū eſt. Immediate ei cōiungi non poſſumus: ſed ꝑ mediū aliqḋ poterit fieri fortaſſis iſta coniunctio. Et ne diutius uos protraham: tria ſunt uincula quibus ei aſtringimur: & ſic tria: ut ſola cum ſolis iſtis: uel iſtorū ſimilibus oē qḋ ligatur ligetur. Et primū accipite funes: ſcḋm clauos ligneos uel ferreos: tertiū glutē. Primū aſtringit fortiter & dure: ſcḋm fortius & durius: tertiū ſuauiter & ſecure. Fune quodāmō alligatꝰ eſt redēptori: ſi qs fortè dū uehementiori tētatione turbatur: ꝓponit ſibi honeſtatis intuitū: memoriā ꝓmiſſionis: & hoc interim ſe fune retinet ne propoſitū penitus abrūpatur. Durū ꝓfecto uinculū & moleſtū: ſed & periculoſum nimis: & qḋ diu tenere nō poſſit. Siquidē putreſcūt funes: & pudoris uinculū aut obliuiſcimus aut abrūpimus cito. Eſt autē q clauis cōfigitur dño maieſtatis: quē timor dei ligat q non expaueſcit ad uultus hoim: ſed ad memoriā gehennaliū tormentorū. Et hic quidē peccare nō metuit, ſed ardere. Duriꝰ tñ & fortius primo imprimit: qa cum ille uacillet in propoſito: iſte propoſitū non amittit. Tertiꝰ uerò glute ei cōglutinatur: id eſt charitate q tā ſuauiter quàm ſecure ligatus adhærens deo unus ſpūs eſt cū eo. Iſte eſt qui quæcꝫ undecūqꝫ: ſiue q̄ facit, ſiue q̄ ei fiunt: ad ſuū cōmodū reuocat & retorquet. Beatꝰ hmōi homo & abūdanti ſpūs influēs maieſtate: q ſuauis & unctus portat oēs & neminem onerat ipſe: q terribilius & horribilius ipſa gehenna iudicat (in re leuiſſima) uultū oīpotentis ſcienter offendere. Hic eſt fratrū amator & populi Iſrael. Hic eſt q multū orat ꝓ
Eſaie.41. populo: & ꝓ ciuitate ſancta Hieruſalē. Glutino bonū eſt ait Eſaias. Bonū eſt reuera & iocundū: qa alia duo (ne mala dixerim) cōparatione iſtiꝰ grauia & importabilia ſunt. Sed ille miſericors oculus q nouit figmentū noſtrū neminē ſaluandorū dimittit in primo: ſed prouehit ad ſecūdū: & nec ibi deſerens de ſecūdo perducit ad tertiū. Primo ſiquidē quia pudet deſerere æſtuantes uix ſuſtinemꝰ ad horam: ſcḋo iam timētes & ſperātes proficimus: tertio perficimur amātes. Sic igit duobus p̄cedentibus timore pariter & pudore excluſis: in ſoliꝰ amoris reclinatorio cōmoramur. Ita & xp̄s priꝰ quidē ligatur: ſcḋo crucifigit: tertio glutinoſa aromatū inunctione linitur. Nō ꝙ opus haberet corpus iſtud hmōi aromatibus ſolidari: qḋ diſſolui oīno nō poterat aut uidere corruptionē: ſed qui propter nos iudæorū ſputa ſuſtinuit: propter nos quoqꝫ fidelium nō eſt dedignatus unguēta. Et attēde ꝙ uix uniꝰ diei ſpacio in funibus & clauis moratus: cū unctione uictor: q uicturus perhēniter reſurrexit. Sic & dilectos in duobꝰ p̄dictis uō, diutius patitur immorari: ſed ungit eos unctione miæ ſuæ: ut crucifixi mundo & mūdus illis iā reſurgāt: in
Roma.8. nouitate ſpūs & dicāt. Quis nos ſeparabit à charitate dei? Hoc glutine agglutinauit nos ſibi ille diuinus intuitus à cōſtitutione mūdi ut eſſemus ſcti & immaculati in cōſpectu eius in charitate. Scimus eñ qa qui natꝰ eſt ex deo nō peccat: quia generatio cæleſtis ſeruat eū. A Generatio cæleſtis eſt æterna p̄deſtinatio: qua deus p̄uidit nos conformes fieri imaginis filij ſui. Ex his nullus peccat: id eſt in peccato perſeuerat: qa nouit dñs qui ſunt eiꝰ: & ꝓpoſitū dei manet immobile. Et ſi horrendorū criminū nota, Dauid inurit: & ſi Maria magdalenæ ſeptē dæmonijs cumulat: & ſi princeps apoſtolorū in ꝓfundū negatiōis ſubmer
Roma.8. gitur: non eſt tamen q de manu dei poſſit eruere. Quos ei præd eſtinauit: hos & uocauit: & quos uocauit: hos & iuſtificauit. Nonne huic adhærere deo bonum eſt? Quærite fratres: quærite dominū & cōfirmamini: quærite faciē eiꝰ ſemꝑ. Quærite dñm & uiuet aīa ueſtra. Et aīa mea, inquit, illi uiuet: q̄ mūdo mortua eſt. Quæ enim mūdo uiuit: non
Pſal.23. illi uiuit. Sic ergo q̄ramꝰ eū ut & ſemper q̄ramus: & cum uenerit quærere nos, dicatur de nobis. Hæc eſt generatio q̄rentium deum: q̄rentiū faciem dei iacob. Sicqꝫ aperiantur portæ æternales & introeat rex gloriæ, & nos cū illo: qui eſt deus benedictus in ſecula. Amen.

De uerbis Abacuch prophetæ: Super cuſtodiam meam ſtabo. Sermo. B

LEgimus in euāgelio ꝙ p̄dicāte dño: & ſub myſterio edēdi corporis ſui diſcipulos ad cōſcandum paſſionibus ſuis ammonente dixerit quidam: durus eſt hic ſermo: & ex hoc iam non fuerint cū eo. Interrogati uerò diſcipuli an & ipſi nellent abire: Dñe, inquiunt, ad quē ibimus? Verba uitæ æternæ habes. Ita dico uobis fratres: uſqꝫ hodie quibuſdam manifeſtum eſt: qm̄ uerba q̄ loquit Ieſus ſpūs & uita ſunt: & propterea ſequunt illū, alijs dura uident: & miſerā alibi q̄rūt conſolationē. Sapiētia ſiquidē in plateis clamitat: in lata uidelicet & ſpacioſa uia q̄ ducit ad mortē ut reuocet ambulantes per eā. Deniqꝫ quadraginta annis, inquit, proximus fui generationi huic: & dixi ſemper hi errant corde. Habes & in alio pſalmo. C Semel locutꝰ eſt deꝰ. Semel utiqꝫ quia ſemꝑ: una eñ & non interpolata ſed cōtinua & perpetua locutio eſt. Reuocat aūt pctōres ad cor: & de cordis errore redarguit: ꝓ eo ꝙ ibi habitet ipſe: ibiqꝫ loquat: faciens nimirū quod docuit per prophetā dicēte: Loquimini ad cor Hieruſalē. Nā Babylō qm̄ terra eſt nec pōt ſuſtinere uniuerſos ſermones eius elongatur à corde: & in carne magis ambulat tanquā mortua à corde: imo tāquā columba ſeducta habens cor. Vult eñ lætari cū male fecerit & exultare in rebus peſſimis: audienſqꝫ uocē domini hmōi gaudia nullatenus approbantem, ſed deteſtantem, ſed arguentē, ſed condemnātem, fugit & abſcondit ſe in ſimilitudine p̄uaricatoris Adæ. Sed heu me quàm uile opimentum quæris miſera aīa, quàm inutile q̄ris operimētū. Folia eñ ſunt q̄ intexis: folia inquā quæ nil tibi caloris p̄beant: nihil habeāt ſoliditatis. Orto deniqꝫ ſole areſcēt: & uentus urens diſperget illa: tu uerò nuda & miſera remanebis. Tunc ergo nihil opertū qḋ non reuelet: qm̄ ueniet dñs q & illuminabit abſcōdita tenebrarū, & manifeſtabit cōſilia cordiū. Nō erit iā quo lateas miſera. Fruſtra dices mōtibus, cadite ſuꝑ nos: & collibꝰ operite nos: qm̄ nudā & apertā oportebit te ſtare ante tribunal xp̄i ut audias uocē iudicij q̄ uocē cōſilij cōtēpſiſti. Ecce eñ qḋ loquit deꝰ. Agite, inqt, pniam: & diſſimulāt multi & cōtinent aures ſuas & dicūt: durus eſt hic ſermo. Non ſic impij, nō ſic diſſimulare poteritis cū ſonabit aſperū illud uerbum, & auditio mala: Ite maledicti in ignem æternum. Videtis fratres quàm ſalubriter ammoneat nos propheta: ut ſi uocē eius audierimus hodie non obduremus corda noſtra. Eadem eñ penè uerba & in euangelio legitis: & in ꝓpheta. Ait enim dñs in euangelio. Oues meæ uocē meā audiūt. Et ſanctus Dauid in pſalmo. Populus, inqt eius (haud dubiū quin dñi) & oues paſcuæ eius: hodie ſi uocē eius audieritis nolite obdurare corda ueſtra. Vtilius nāqꝫ & multo ſalubrius eſt hodie audire eum conſulentem, conſolantem, ammonentem, docentem, & ut multum arguentem, increpantem, corripientem: quàm in die illa tam amara: tam lugubri: tam tenebroſa: audire illum iudicantem: indignantem: ulciſcentem: ſæuientem: condemnantem. Bonū inquā, mihi ut humilier: ut corripiat me iuſtus in miſericordia & increpet me: quàm ut oleum peccatoris impinguet caput meū: ne fortè terra inueniar: quam percutiat uirga oris ſui: quando uaſa figuli uirga ferrea contererentur. Bonū mihi propter uerba labiorū eius cū ꝓpheta cuſtodire uias duras: quàm pariter cū impio interfici ſpū labiorū eius. Nūc aūt ſi quid amaritudinis ſentio in uoce eius non ſine dulcedine eſt: qm̄ cum iratus fuerit miæ recordabitur: imo uerò & ipſa indignatio nō aliūde quàm de mia eſt. Quos enim amat arguit & caſtigat, & flagellat omnem filium quem recipit: uiſitans in uirga iniquitates eius: & in uerberibus peccata ipſius: miſericordiā autem ſuam non diſpergit ab eo. Propterea qui prudentes ſunt non operiunt uulnera ſua ſed detegunt: & confitent dño quoniam bonus quoniam in ſeculum miſericordia eius: & ſic uiuum reprehenſionis infundit ut non deſit oleum conſolationis. Propterea inquā ſapiens apprehēdit diſciplinā nequando iraſcatur dñs, & iam ſm multitudinē iræ ſuæ non quærat: ſed recedat zelus eius ab ipſo. Inde eſt

Ioan.6. — Vbi ſupra — pſ.94. — pſ.61. — Eſa.40. — Matt.4. — Matt.25. — Ioan.10. — Pſal.94. — Pſal.16.

cũ: q ſapientis cor ubi triſtitia: cor uerò ſtultorũ ubi læti
tia: ſed triſtitia illiꝰ cõuertet in gaudiũ: & extrema gaudij
illorũ luctus occupabit. Audi denique Abacuch ꝓphetam
quõ dominicã non diſſimulet increpationẽ: ſed ſedula ac
Abac. 2. ſolicita circa eam cogitatione uerſetur. Ait enĩ. Super cu
ſtodiã meam ſtabo & figã gradũ in munitionẽ ut uideam
qd dicat mihi: & qd reſpondeam ad arguẽtem me. C Et
uos ergo fratres obſecro ſuper cuſtodiam noſtrã ſtemus:
qm̃ tempꝰ militiæ eſt. Nec in ſterquilinio huiꝰ miſeri cor
poris: ſed in corde ubi Chriſtꝰ habitat in iudicio & conſi
lio rõnis ſit cõuerſatio noſtra: ita ſanè ut nõ in ipſa habea
mus fiduciã: nec fragili innitamur cuſtodiæ: ſed figamus
gradũ in munitionem firmiſſimæ petræ xp̃o totis uiribus
Pſal. 39. innitentes: ſicut ſcriptũ eſt. Qui ſtatuit ſupra petrã pedes
meos, & direxit greſſus meos. Sic ergo cõſtituti & ſtabili
ti iam cõtemplemur ut uideamus qd dicat nobis, & qd re
ſpondeamus ad arguentẽ nos. Primus enim cõtemplatio
nis gradus iſte eſt dilectiſſimi: ut inceſſanter conſideremꝰ
qd uelit dñs: quid placeat ei: quid acceptũ ſit corã ipſo. Et
qm̃ in multis offendimus oẽs: & fortitudo ur̃a in illius re
ctitudinẽ uolũtatis offendit: nec coniungi ei aut coapta
ri põt: humiliemur ſub potenti manu dei altiſſimi: & oĩno
ſoliciti ſimus miſerabiles nos exhibere: in oculis miæ eiꝰ
Hiere. 17. dicentes. Sana me dñe & ſanabor: ſaluum me fac & ſaluus
Pſal. 40. ero. Et illud. Dñe miſerere mei: ſana aiam meã qa peccaui
tibi. Poſtquã enĩ in huiuſmodi cogitationibꝰ mũdatꝰ eſt
oculus cordis: iã nõ in ſpiritu noſtro cũ amaritudine: ſed
in diuino magis ſpiritu cũ multa delectatione uerſamur:
nec iam conſideramus q̄ ſit uolũtas dei in nobis: ſed quæ
ſit in ſeipſa: uita enim in uolũtate eius: ut hoc nobis in oĩ
bus utilius atque oĩno cõmodius eſſe non dubitemꝰ quod
eius congruit uoluntati. Et propterea quàm ſolicite con
ſeruare uolumus uitã aiæ noſtræ: tã ſoliciti ſimus quoad
poſſumus ab ea non deuiare. Deinde cũ iã in ſpũali exer
citio aliquatenus ꝓfecerimus ducẽ ſequẽtes ſpm̃ qui ſcru
tatur etiã alta dei: cogitemus quàm ſuauis ſit dñs, quàm bo
Pſal. 31. nus in ſemetipſo, orãtes cũ propheta ut uideamus uolun
tatem dñi: & uiſitemus iã non cor noſtrum ſed tẽplũ eius:
ps. 26. & cũ eodẽ propheta nihilominus dicẽtes. Ad meipm̃ aĩa
mea cõturbata eſt: ꝓpterea memor ero tui. In his enĩ duo
bus tota ſpũalis cõuerſationis ſumma uerſatur: ut in nr̃a
conſideratione turbemur: & cõtriſtemur ad ſalutẽ: in di
uina reſpiremus: ut de gaudio ſpũſſancti habeamus con
ſolationẽ: & hinc timorẽ & humilitatẽ: inde uerò ſpẽ con
cipiamus & charitatem.

De cute, carne & oſſibus animæ. Sermo.

BEatꝰ Dauid in pſalmo. xxxiij. de iuſtis loquitur
dicẽs. Multæ tribulatiões iuſtorũ: ſed de oĩbꝰ
his liberauit eos dñs. Cuſtodit dñs oĩa oſſa eo
rũ: unũ ex his nõ conteret. Qđ nemo dictũ eſſe
de corporeis oſſibꝰ arbitret: p̄ſertim cũ tot beatorũ mar
tyrũ oſſa cõfracta ſint manibꝰ hoĩm impiorũ: & cõtrita dẽ
tibus beſtiarũ. Sed miranda prorſus & miſeranda huma
narũ conditio animarũ: quæ licet tã multa foris, ingenij
uiuacitate percipiant: nulla tamen perſpicacitate ſemet
ipſas ſicut ſunt: noſſe aut cogitare ſufficiant: ſed egeãt oĩ
no figuris, & enigmatibus quibuſdam corporearum ſimi
litudinum: ut ex uiſibilibus & exterioribꝰ poſſint uel ali
quatenus inuiſibilia atque interna conijcere. B Ponamus
itaque uelut quandam animæ cutem, cogitationem, carnẽ,
affectionem: ut conſequenter os eius intentionem poſſi
mus accipere. Sic enim erit in oſſis integritate animæ ui
ta: in carnis incorruptione ſanitas: in cutis ſpecie pulchri
tudo. Quæ ſunt ergo tribulationes iuſtorum, niſi ꝑ inter
dum decoloratur cutis: cũ uidelicet inutilis cogitatio in
corde uerſatur. Nõnunquã uerò etiam caro uulneratur:
quãdo ſcilicet ad hoc uſque cogitatio pernitioſa procedit:
ut delectatione corrumpatur affectio. Nam oſſa quidẽ iu
ſtorum omnino integra atque illæſa cuſtodiuntur à domi
no: ut nunquã frangatur propoſitum cordis eorũ: nũquã
ſalubris intẽtio cõteratur: ut uidelicet cõcupiſcẽtiæ titillãti
etiã detur aſſenſus. Sicut enim peccati cogitatio decolo
rat: affectio uulnerat: ſic cõſenſus oĩno aiam necat. Cauea
mus ergo dilectiſſimi cogitationes inutiles: ut aiarum no
ſtrarum facies decora permaneat: ut obliti q̄ retro ſunt. i.
populũ noſtrũ: & domũ patris noſtri cõcupiſcat rex ſpe
ciem noſtrã. Exeamus de terra noſtra: ut non comprehen
dat nos cogitatio ſpectãs ad uoluptatem carnis. Exeamꝰ
& de cognatione noſtra: id eſt à cogitationibus curioſita
tis: quæ nimirũ cum in ſenſibus corporeis habitet: carna
li utique cognata eſt uoluptati. Exeamus etiã de domo pa
tris noſtri: ut fugiamus cogitationes ſuperbiæ & uanita
tis. Eramus nos aliquãdo ſicut & cæteri filij iræ: eramꝰ &
nos ex patre diabolo: qui nimirum rex eſt ſuper oẽs filios
ſuperbiæ: & in montibus elationis ſedem ſibi atque habita
culũ infeliciſſimũ p̄parauit. Q. ſi fortè aliqñ talis aliqua
cogitatio mentẽ ſubierit: tota ſolicitudine laboremus ci
tius abluere & eradere ſordem qua nos maculari cõſpici
mus clamãtes cũ propheta ac dicẽtes. Aſperges me hyſo ps. 50.
po & mũdabor: lauabis me & ſuper niuem dealbabor. Iã
uerò ſi qñ fortè per incuriam & negligentiam noſtrã trãſ
ierit cogitatio inutilis etiam in affectum cordis: ſcientes
qm̃ nõ macula eſt iam ſed plaga: tota feſtinatione ad auxi
lium ſpiritus qui adiuuat infirmitatem noſtram recurra
mus: clamantes iſtud de pſalmo & dicẽtes. Domine miſe ps. 40.
rere mei ſana aiam meã quia peccaui tibi. Hũanæ enĩ ſunt
tẽtationes iſtæ: nec ex toto caueri poſſunt quãdiu in hoc
corpore mortis peregrinamur à dño. Nemo tñ paruipen
dat aut diſſimulet iſta: qm̃ & ſi non mortifera ſunt: certè
periculoſa. Intẽtionẽ uerò & propoſitũ mentis ea ſolicitu
dine cuſtodiamus fratres: qua uitã aiarum noſtrarũ uolu
mus cuſtodire: qm̃ iſtud oĩno eſt pctm̃ ad mortem: cum ex
conſenſu & deliberatione delinquimus proprio iudicio
condemnati. Nec ideò ſanè id dixerim: ut deſperet ſi quis
fortè delicti huius ſibi conſcius eſt: ſed ut expaueſcat p̄ci
pitium: & qui cecidit adijciat citius ut reſurgat. Nouerit
enĩ excidiſſe ſe à iuſtitia quicunque eiuſmodi eſt. Cuiꝰ os cõ
fractũ eſt & cõminutũ: nouerit p̄ciſum ſe à corpe Chriſti:
de quo nimirũ legitur. Os nõ cominuetis ex eo. Vnde & Exod. 12.
in paſſiõe ſua licet plagis uirgarũ in liuorẽ decolorata ſit
cutis: ut liuore eius nos ſanaremur: licet clauis uulnerata
ſit caro: & lãcea latus eius apertũ ut ſanguine eiꝰ redime
remur: os tñ nõ eſt cõminutũ ex eo. Propterea & ſanctus
Dauid: nõ eſt, inqt, occultatũ os meũ à te qđ feciſti in oc Pſal. 138.
culto. Et in alio pſalmo: oſſa, inquit, mea ut cremium arue Pſal. 101.
runt. Qđ tunc fit cũ oẽm delectationẽ boni, prorſus ami
ſiſſe uidetur anima: ſolamque ſibi aridæ intentionis fortitu
dinem reſeruaſſe. Et uide ne fortè tale aliquid etiam beatꝰ
Iob pateretur cum diceret. Pelli meæ conſumptis carni Iob. 19.
bus adhæſit os meũ: ut uidelicet corrupta affectione uix
ſolam ſibi intentionem ſpiritalis cogitatio uendicaret.

De uerbis apoſtoli: Qui gloriatur in domino glorietur. Sermo. B

QVi gloriatur in dño glorietur. Nouerat apoſtolꝰ 1. Cor. 1.
gloriã propriã eſſe creatoris non creaturæ: ſm
illđ. Gloriã meã alteri nõ dabo: & glĩa in excel Eſaiæ. 42
ſis deo: & in terra pax hoĩbus bonæ uolũtatis. Matt. 2.
Itemque. Non nobis dñe nõ nobis: ſed nomini tuo da glo Pſal. 113.
riã. Sed cõſiderauit rõnalem creaturã adeò affectare glo
riam: ut aut uix aut nunquã ab hoc cõpeſci deſiderio poſ
ſit: quippe q̄ ad imaginẽ facta eſt creatoris. Propterea ſm
datam ſibi à deo ſapientiam: ſaluberrimũ adinuenit conſi
lium dicens. Quãdoqdem pſuaderi nobis non poteſt nõ
gloriari: ſaltem qui gloriatur, in domino glorietur. Et cõ
ſidera quãtũ ſupexcedit Pauli philoſophia: philoſophiã
ſapientiũ mundi huiꝰ: q̄ nimirũ ſtultitia eſt apud deũ. Cũ
enim nonnullos uiderẽt philoſophi alienis delectari lau
dibꝰ & gloriã abinuicẽ quærere: q inter eos fuere p̄cipui:
prudẽter aduerterũt uanam eſſe huiuſcemodi gloriam &
penitus contemnendam. Sed cõſiderantes deinde ac ſtu
dioſius inquirentes quænam appetenda eſſet gloria ſa
pienti: hic iam planè euanuerunt in cogitationibus ſuis:
propriam

propriam cuiq; ſufficere gloriã arbitrãtes: quaſi uerò aĩa
quæ à ſemetipſa eſſe nõ põt: à ſe poſſit eſſe beata. Sicut er-
go cupidi laudis alienæ tota ſolicitudine operam dabant
ea opari q̃ mirarent̃ hoĩes & laudarẽt: ſic iſti ſola ea iudi-
cabãt ſectãda eſſe: q̃ interior arbiter animus approbaret.
Et hæc quidẽ ſumma philoſophia ſapientium huius mun
di eſt: ipa quoq; min⁹ habẽs: licet ꝓpinquior ueritati. Vn
de & utrãq; gloriã ſublimi ueritatis cõtemplatione tran-
ſcendẽs apoſtolus: q gloriat̃, inqt, non in altero: non in ſe:
ſed in domino glorieẽt. Et eã quæ ueritati uidebat̃ eſſe uici
nior: maiori proinde redarguẽs ſolicitudine & cõdẽnãs
2.Cor.10 certo iudicio ueritatis. Nõ eñ, inqt, q ſeipſum cõmendat
ille probat⁹ eſt: ſed quẽ deus cõmẽdat. Vt qd eñ aut de
alterius hoĩs: aut de meo ipſius iudicio ſolicitus ſum: cu-
ius nec uituperio reprob⁹: nec laude ꝓbat⁹ inueniar: Fra
tres ſi me ante ueſtrũ oporteret tribunal aſtare: merito ſu
per urĩs laudib⁹ gloriarer. Q; ſi uel meo ipſius eſſem iudi-
candus examine: ure meo ipſius teſtimonio contẽt⁹ pro-
priis laudib⁹ delectarer: nũc autẽ cũ nec ueſtro, nec meo:
ſed dei ſim iudicio præſentãdus quantæ inſipiẽtiæ imo &
inſaniæ eſt: aut in ueſtro me, aut in meo ipſius teſtimonio
gloriari: p̃ſertim cũ ipſe ſit, cuius oculis oĩa nuda ſunt &
aperta: & cui nequaquã opus ſit ut qs ei teſtimoniũ phi-
beat de homine: Merito proinde apoſtolus ipſe: uanæ &
1.Cor. 4. fallacis gloriæ reprobatur. Mihi, inqt, pro minimo eſt, ut
à uobis iudicer aut ab humano die: ſed neq; meip̃m iudi-
co. Nihil eñ mihi conſcius ſum: ſed nõ in hoc iuſtificatus
ſum: qui aũt iudicat me domin⁹ eſt. In quib⁹ uerbis iſtud
quoq; diligẽter cõſiderãdũ eſt: ꝙ alienũ quidẽ iudiciũ ꝓ
minimo habẽs: ſuũ quoq; nequaquã ſequeret̃: quãuis nõ
illud à deo pro minimo iudicaret habendũ. Nemo enim
ſcit hoĩm quæ ſunt in hoĩe niſi ſpũs hoĩs q in ipſo eſt: ut
cõparatione interioris teſtimonii: exterius oĩno ꝓ nihilo
ſit habendũ. Quid eñ mihi cũ eorũ laudibus quib⁹ igno
tus ſum: Qđ ſi uel ipſe q in hoĩe eſt ſpũs: oĩa q hoĩs ſunt
noſſe poſſet: profecto ſufficeret teſtimoniũ eius. Nunc au-
tem prauũ eſt cor hoĩs & imp̃ſcrutabile etiã ſibiipſi: adeò
ut p̃ſentia quoq; magna ex pte ignoret: futura uerò ſua
omnino noſſe non poſſit: quia aliquateu⁹ nouit p̃ſentia: ſi
non reprehendat nos conſcia urã: non quidẽ gloriã, ſe fi-
1. Ioan.3. duciã habemus ad eum: ſicut beatus Ioãnes ait. Cũ autẽ
ueritatis ipſius quã nihil latet: ſententiam de nobis tene-
re meruerimus: in ea planè ſecurius poterimus gloriari.
1. Cor.4. Interim uerò nolite ante tẽp⁹ iudicare, ait apl's, donec ue
niat dominus: qui & illuminabit abſcondita tenebrarũ.
Illa eñ pfecta oĩno erit & ſecura gloriatio: cũ erit unicuiq;
laus à deo. Nunc quoq; licet non plenarie licet non ſine ti
more & ſolicitudine multa: aliquatenus tñ in dño gloria-
mur teſtimoniũ phibẽte ſpũ ſctõ ſpũi nrõ ꝙ filii dei ſum⁹.
Hinc eñ uerè poſſum⁹ gliari ꝙ tñ habem⁹ patrẽ: ꝙ maie-
Iob.7. ſtati ineffabili cura eſt de nobis. Vnde & ꝓpheta. Dñe, in-
qt. qd eſt hõ q a magnificas eũ: aut qd apponis erga eũ cor
tuũ: Itaq; q gloriat̃: iam nõ in meritis ſuis glorieẽt. Quid
eñ habet qđ nõ accepit: Si aũt accepit: qd gloriat̃ quaſi
nõ acceperit: In eo ergo à quo accepit glorieẽt: non quaſi
ipſe magnus ſit: ſed quia magnificet eum deus: hoc eſt ut
in illis q̃ acceperit nõ quaſi ea non accepit: ſed quaſi q ea
2.Cor.10 acceperit glorieẽt. Neq; eñ, ait apl's. ſi autẽ accepiſti quid
gloriaris: ſed qd gloriaris, inqt, quaſi non accepis: ut non
ꝓhibeat: ſed doceat gloriari. C Sed qd ſibi uult qđ ait:
nõ eñ q ſeipſum cõmendat ille ꝓbat⁹ eſt: ſed quẽ de⁹ com
mẽdat: Quis eſt eñ quẽ in hoc ſeculo cõmẽdat de⁹: Quõ
cõmẽdabit ueritas eũ: qui adhuc reprehẽſibilis inueniẽt
Deniq; ego, inquit, quos amo arguo & caſtigo. Heccine
cõmẽdatio eſt tota: Prorſus quãtũ mihi uidetur: ipſa eſt.
Quæ eſt eñ melior & efficacior cõmẽdatio: quàm diuinæ
erga nos teſtatio charitatis: Teſtimoniũ uerò amoris ei⁹
nullũ credibili⁹: nullũ certi⁹ in hac uita: quàm quod deſi-
Pſal.140. derat ꝓpheta ubi ait. Corripiet me iuſtus in miſericordia
& increpabit me. Hæc nãq; increpatio qua iugiter nobis
ſuggerit in occulto ſpiritus ueritatis quid deſit nobis: ſu-
perbiã, negligentiã, ingratitudineq; repellit. Quo tripli-
ci uitio omne paulomin⁹ religioſorũ hoĩm gen⁹ pericu-
loſe laborat pro eo ꝙ min⁹ attẽta cordis aure pcipiãt: qd
intus loquat̃ is qui neminẽ palpat ſpũs ueritatis. Qđ nõ-
nullis exinde ꝓuenit (niſi fallor) ꝙ ꝓpriæ gloriæ cupidi:
nulla ratione quieſcere poſſunt: cũ in ſeipſis penitus nihil
inueniũt: unde poſſint aliquaten⁹ gloriari. Perfecta aũt &
ſecura gloriatio eſt: cũ ueremur oĩa opera nrã: ſicut teſtat̃
beatus Iob de ſeipſo: & cũ Eſaia ꝓpheta: omnes iuſtitias Eſa.64.
noſtras nõ aliud quàm pannũ menſtruatæ reputãdas eſſe
cognoſcim⁹. Nihilominus tamẽ cõfidimus etiã & gloria-
mur in domino, cuius miſericordia tanta eſt ſuper nos: ut
à grauioribus quidem: & quæ ad mortem peccata ſunt cu
ſtodiat nos: & tam benigne ipſa imperfectionis noſtræ de
licta & conuerſationis impuritatem nobis manifeſtare: &
agnitam condonare dignetur: quatenus in humilitate &
ſolicitudine & gratiarum actione firmiter radicati iam nõ
in nobis ſed in domino gloriemur.

De diuerſis affectionibus animæ, & diuerſis no-
minibus ſecundum eas, Sermo. A

QVòd diuerſis noĩbus deum nũc quidẽ patrẽ:
nunc magiſtrum uocemus aut dñm: non illius
ſimpliciſſime & oĩno inuariabilis naturæ diuer
ſitas ulla in cauſa eſt: ſed affectionũ noſtrarum
multiplex uariatio ſm diuerſos pfectus aĩæ uel defectus.
Videntur eñ quædã aĩæ ſub patrefamilias agere: quædã
ſub dño: quædã ſub magiſtro: quædã quoq; ſub patre: &
nõnullæ cũ ſpõſo: ut cũ proficientibus pficere: cũ immu-
tatis mutari uideatur & ipſe: qui iuxta prophetam mutat
quidẽ creaturas & mutabuntur: licet idem ipſe ſit & anni Pſal. 101.
eius non deficiãt. Deniq; quid in alio pſalmo idẽ ꝓpheta
ad ipſum loquatur attẽde. Cũ ſancto, inquit, ſanctus eris: Pſal.17.
& cum uiro innocente innocẽs eris: & cum electo electus
eris: atq; ut magis miremur: & cum peruerſo peruerteris.
Et queẽadmodum ſic mutetur: imo ſic mutet immutabilis
ipſe ſecutus adiungit. Quoniã tu populũ humilẽ ſaluũ fa-
cies: & oculos ſupborũ humiliabis. B At uerò quoniã
non prius quod ſpũale: ſed prius quod aĩale, deinde qđ
ſpũale uidentur mihi quatuor interdũ cõuerſionẽ noſtrã
præcedere: ſtatus unus ſub nobiſipſis: tres ſub principe
mũdi huius. Eſt enim anima ſub ſeipſa: cũ propriã ſequit̃
uoluntatẽ, libertate pernitioſa gaudẽs. C Hic eſt filius
ille prodigus, qui portionẽ paternæ ſubſtãtiæ quæ ſe cõ-
tingebat accepit: ingeniũ ſcilicet memoriã, uires corpo-
ris cæteraq; ſimilia bona naturæ qbus nõ ad diuinam ſed
ad ſuã uteretur uoluntatẽ: eſſetq; tanquã ſine deo in hoc
ſeculo. Eſt autem interim homo ſub ſe: cũ propriæ ſatiſfa-
ciens uolũtati: necdum tamen poſſidetur à uitiis & pecca
tis: qm̃ qui facit peccatũ iam non ſuiipſius ſeruus eſt: ſed
peccati. Iam tunc ergo proficiſcit̃ in regionẽ longinquã:
qui prius quidẽ ſeparatus erat: ſed necdũ elõgatus à pa-
tre. Accepta ſiqdẽ portione ſubſtantiæ factus eſt ſui iuris:
& quãuis receſſit ab autore: proximus tñ fuit quãdiu ab
opere nõ receſſit. Hoc autẽ tãdiu fit, dum licita quidẽ ſed
nõ expediẽtia pro ſua ſeqnit̃ uolũtate. At poſtquã receſ-
ſerit & à ſeipſo declinans: ſcilicet in peccatũ: tunc iam in
longinquã uerè proficiſcit̃ regionẽ, qm̃ ab eo qui ſumme
& ſingulariter eſt: nihil longius eo quod nullo modo eſt:
nihilq; remotũ magis ab eo à quo & per quem & in quo
ſunt oĩa: quàm peccatũ quod nihil eſt inter oĩa. Porrò iu-
ſtum diuinæ ultiõis iudiciũ eſt, ut fugitiuũ patris filium:
alter ſibi uſurpet in ſeruũ. Vnde & profectus in regionẽ
longinquã uni ciuiũ legit̃ adhæſiſſe: quem ego nõ alium
quàm unũ ex malignis ſpiritibus intelligendũ puto: qui
pro eo ꝙ obſtinatione irreparabili peccãt & tranſierũt in
affectũ malitiæ & neqtiæ: iã non ſunt hoſpites & aduenæ:
ſed quaſi ciues & inhabitatores pcti. Quid eſt autẽ ꝙ ciui
dicit̃ adhæſiſſe paup adoleſcẽs & peregrin⁹: niſi ꝙ factus
eſt ſubditus illi: Deniq; queẽadmodum adhæſit ſequentia
manifeſtant. Sic enim habes. Adhæſit uni ciuiũ regionis
illi⁹ & miſit eũ in uillam paſcere porcos. Et nota ꝙ famis

neceſſitate ciui maligno dicit̃ adhæſiſſe: ſicut iſrael tēpore
famis deſcendiſſe legitur in ægyptum. Periculoſa planè &
ꝑnitioſa eſuries q̄ liberos addicat miſeræ ſeruituti: ſubij-
ciat operibꝰ luti & lateris: porcis aſſociet: imo & ſeruos fa
ciat eſſe porcorū. Vnde aūt egeſtas tāta ei qui diues adue
nerat: collectis nimirū oībus q de paterna ſubſtātia in ſuā
acceperat portionē. Ex eo ſine dubio qd' præmiſſum eſt,
diſſipaſſe bona ſua uiuendo luxurioſe cum meretricibus:
propterea, inqt, cœpit egere. Porrò meretrices iſtas, con
cupiſcentias carnis intellige: cū qbus luxurioſe uiuendo,
diſſipat bona naturæ: dū eis abutit̃ ad uoluptatē. Hinc ut
iam diximꝰ egeſtas ſuccedit pernitioſa, teſte ſcriptura, ꝙ
Eccl.1. non ſatietur oculus uiſu, nec auris impleatur auditu. Mit
titur ergo paſcere porcos corporeos. ſ. ſenſus: qui uoluta
bro luti, & ſpurcitijs oblectant̃. Et uide ne fortè hi ſint por
ci quos eiecti ab hoīe maligni ſpūs intrāt. Eiectū ēm à rō-
Rom. 7. nali nr̃o: id eſt mēte pct̃m ſenſibus corporis hæret, apoſto
lo teſte: ꝙ mente conſentiat legi dei: carne uerò legi pct̃i q̄
Vbi ſupra eſt in mēbris noſtris. Vnde & in alio loco. Scio, inqt, ꝙ nō
eſt in me bonū: hoc eſt in carne mea. Quid tñ agēdum eſt,
cū ſic eiecti ab hoīe porcos inhabitant ſpurci ſpūs, niſi q̄-
renda remedia lachrymarū, & currēdum ad aquas: quarū
abundantia male uiuida radix peccati ſuffocetur in eis:
quamuis hæc omnimoda peccati: extinctio, fidei potius
reſeruata uidetur. Hæc ex curſu quodā ſunt dicta: ut per-
inde manifeſtius aſſignarē quonā modo eum quem ſub ſe
metip̄o reperit ſibi malignꝰ ſubijciat: tāquā fortis armatꝰ
intrans & poſſidens atrium: in quo pauper debilis inuen
tus eſt habitator. B Veruntñ tripliciter mihi uidentur
hoīes eſſe ſub principe tenebrarū. Primū quidem nec uo
lentes nec nolētes: quod cōuenit his qui necdū habēt uo
luntatis uſum: ſunt tamē uaſa iræ propter originale pec-
catū: donec alligato forti: uaſa eius diripiat fortior: per ſa
cramentū adueniēs: uerus utiꝗ Moyſes q in aqua uenit:
nec in aqua ſolū: ſed in aqua & ſanguine. Secundo modo
uolentes cū iam uoluntarie peccant. Tertio quoꝗ modo
nolentes, cū iā reſipiſcere uellēt: niſi ꝙ peccati conſuetudi
ne miſerabiliter obligati: iuſto dei iudicio qui in ſordibꝰ
ſunt ſordeſcunt adhuc. In quo tertio ſtatu laboraſſe uide
tur prodigus ille filius: & uerè prodigus nimis: q nō mo-
do diſſiparat ſua: ſed & ſemetipſum ſubiecerat miſeræ ſer-
uituti infelix uenūdatꝰ ſub peccato: cū ad ſe reuerſus ait:
Quāti mercēnarij in domo patris mei abundant panibꝰ:
ego aūt hic ſame pereo. Si quis expertus eſt in ſemetipſo
facile credo in his uerbis animū miſerabilē recognoſcet.
Quis ēm peccati conſuetudine obligatus non ſe felicē re-
putaret: ſi datum ei eſſet eſſe tanquā unū ex his quos in ſe
culo tepidos uidet uiuentes ſine crimine: minime tamen
quærentes quæ ſurſum ſunt: ſed quæ ſuper terram. Quā-
ti, inquit, mercennarij in domo patris mei abundant pa-
nibus: id eſt conſolantur in innocentia ſua: & fruunt̃ pro-
priæ conſcientiæ bono: ego autem hic fame pereo: id eſt
inſatiabilibus crucior peccatorū deſiderijs & affectibꝰ ui
tiorum. Poteſt tamen intelligi ꝙ non fame panis: nec ſiti
Hiere.11. aquæ: ſed fame & ſiti diuini uerbi: quam & Iudææ ꝓphe-
ta minatur: ſeſe perhibeat laborare. Et hæc dixerim nō ꝙ
ita ſit: ſed ꝙ ita ſentiat miſer humiliatꝰ ſub peccato. Neꝗ
enim gloriantur conſcientiæ teſtimonio: quorum ſecula-
ris & mercēnaria intentio eſt: ſed peccator cōpunctus re-
putat ſanctiſſimum, quacūꝗ ex cauſa alterū uideat inno-
centem. Fac me, inquit, ſicut unū ex mercennarijs tuis. Ec
ce hic iam primus eſt ſtatus quo ſub deo cœperūt eſſe ho
mines: qui tanquā mercennarij ſub patrefamilias uiuunt.
Hi ſunt quos in ſeculo uidemus aut nullo aut exiguo de-
ſiderio æternorū uelut ſub mercede ſeruire deo: & ab eo
terrena petere quæ deſiderāt. Iam uerò ſecūdo ſtatu incipit
eſſe ſub dn̄o: qui tanquā ſeruus carcerem timet & metuit
ne ſubigat̃ pœnis. In quo ſanè ſtatu cōuerſio eſt, exituſꝗ
à ſeculo & introitus uitæ: unde & legiꝰ. Principiū ſapien-
Prou.1. tiæ timor dn̄i. Et alius quidā propheta. A timore, inquit,
tuo cōcepimꝰ & parturiuimꝰ ſpiritū ſalutis. Huic gradui

tertius admodū proximus & quaſi permixtus eſt: eorum
ſcilicet qui paruuli adhuc in Chriſto lac cōcupiſcunt tan
quā ſub magiſtro & pædagogo niuētes. Id nāꝗ conuenit
maxime nouicijs: qui nimirū ſi fortè in cōſolationibus me
ditationis ſanctæ lachrymarū pſalmodiæ & cæterorum
hmōi cœperint delectari: quaſi pueriliter timent ne magi
ſtrū offendāt: ne uapulēt: ne fraudent̃ munuſculis qbꝰ ſo-
let eos eruditor ille benigniſſimus allicere. Hi ſunt q ꝓui-
dēt dn̄m in cōſpectu ſuo ſemp: & cōmouent̃ ſi uel ad horā
abeſſe contigerit: nec iam ſeruiliter timent ſupplicia: ſed
tanquam paruuli metuūt plagas uirgarū appr̄hēdētes di-
ſciplinā magiſtri: neqñ iraſcat̃ & pereāt de uia iuſta: ue de
notionis grā ſubtrahat̃ & moleſta eis oīa fiant: laborēt tæ
dio quodā & quaſi uapulēt intus ī aīa ī amaritudine. ſ. co
gitationū. Hæc ēm uerbera quibꝰ caſtigat ſuos paruulos
deus: q̄ melius experimēto dignoſcimus quam ſermone.
Vnde & ipſe dn̄s loquit̃ ꝑ prophetā. Si dereliquerint filij Pſal.88.
eius legē meā &c. uiſitabo in uirga iniqtates eorum: & in
uerberibꝰ pct̃a eorū. In his itaꝗ primordijs & quaſi infan
tili ætate ſic uiciſſim ſibi ſuccedunt timor dn̄i & diſcipli-
na magiſtri: ut nūc in iſto nūc in ſtatu illo ſeſe inueniat qſ
quis ſolicitꝰ fuerit diligēter hoc obſeruare. Inde eſt ꝙ uo
uellæ adhuc eccleſiæ loquēs ſimul utriuſꝗ noīs meminit
dicens. Vos uocatis me magiſter & dn̄e: & bn̄ dicitis. Sū Ioan.13.
etenī. Agnoſcāt hic locū ſuū nouitij noſtri: ut ſoliciti ſint
decætero ſedule magis circa iſta uerſari: ante oīa ſiqdem
timor eis neceſſarius eſt, quo nimirū pct̃a poſſint p̄terita
delere: cauere futura. Timor ēm dn̄i, ut ait ſcriptura, expel Eccl.1.
lit peccatū: ſiue qd' iā admiſſum eſt: ſiue qd' tentat intrare.
Expellit ſanè illud quidē pœnitendo: hoc reſiſtendo. Sed
qm̄ arcta & ardua eſt uia q ducit ad uitā: tanquā paruulis
in xp̄o pædagogus uobis ô filij ac nutritius neceſſariꝰ eſt:
q doceat deducat foueat uos: & tanquā alludat paruulis:
ac blanditijs quibuſdā conſoletur ne pereat ætas infirma.
Propterea non ego ſed magis eccleſiæ princeps & paſtor
uos ammonet. Quaſi modō geniti infantes rōnabiles ſine 1.Pet.2.
dolo lac cōcupiſcite: ita ſanè ut in eo nequaquā ꝑmanea-
tis: ſed in eo creſcatis in ſalutē. Qd' alia q̄dā ſcriptura ma-
nifeſtius exprimēs loquit̃ ſic. Gaudete gaudio oēs q luge- Eſa.66.
batis ſuꝑ eā (haud dubiū quin Hieruſalē: de ea ſiquidē lo
quebat̃) ut potemini, ait, à lacte: & ſatiemini ab uberibus
cōſolationis eius: & cum auulſi fueritis à lacte epulemini
ab introitu gloriæ eius. Ipſe eſt enim ſtatꝰ filij iā robuſtæ
ætatis qui ſub patre uiuit nec lacte iam potatur: ſed ueſcit̃
ſolido cibo: oblitus ſanè q̄ retro ſunt: in qbus ſeruilis ocu
lus in amaritudine morabat̃: ſed nec ipſa qdem p̄ſentia cō-
ſiderans: nec paruas paruulorū cōſolationes captans ma
gis, extendēs ſe in anteriora ad palmā ſupnæ uocationis:
& introitū futuræ btitudinis: expectās beatā ſpē & aduē-
tū gloriæ magni dei. Euacuauit ēm q̄ erāt paruuli: nec cir
ca eiuſmodi ſuaues qdē ſed nō ꝑhēnes cōſolationes hacte
nus occupat̃. Sed qa iā ꝑfecit in uirū ꝑfectū in his ō p̄ria
ſunt oportet eū eſſe: ſuſpirare ad hæreditatē: ſedulaꝗ cir-
ca eā meditatione uerſari. Nunqd ēm mercennariū cū qs
æſtimet: q paternæ inhiat hæreditati: eamꝗ toto affectu
expetit & expectat: quā nimirū filij mercedē eſſe non mer
cēnarij, ꝓpheta teſtat̃. Cū dederit, inqt, dilectis ſuis ſom- Pſal.36.
nū ecce hæreditas dn̄i, filij merces fructus uētris. Inuenit̃
tñ alter gradus ſublimior, & affectus dignior iſto: cū peni
tus caſtificato corde nihil aliud deſiderat aīa: nihil aliud
à deo q̄rit quàm ipſum deū. Crebro ſiquidē didicit exꝑi-
mēto: qm̄ bonus dn̄s ſperātibus in ſe: aīæ quærēti ipſum:
ita ut iam ex affectu cordis atꝗ ſententia clamet illud de
pſalmo. Quid enim mihi eſt in cælo: & à te qd uolui ſuper Pſ.72.
terram. Defecit caro mea & cor meum: deus cordis mei &
pars mea deus in æternum. Neꝗ enim ſuum aliquid: non
felicitatem non gloriam nō aliud qcquam tanquā priua-
to ſuiipſius amore deſiderat anima quæ eiuſmodi eſt: ſed
tota pergit in deum, unicumꝗ ei ac perfectum deſideriū
eſt, ut introducat eam rex in cubiculum ſuū: ut ipſi adhæ-
reat, ipſo fruatur: unde & iugiter reuelata facie quoad
poteſt

poteſt cœleſtis ſponſi gloriã ſpeculãdo in eandẽ imaginẽ
tranſformamur de claritate in claritatẽ: tanquã à dñi ſpiri
Cantic. 4 tu. Ex hoc planè audire meretur. Tota pulchra es amica
mea. Audet & ipſa loqui: dilectus meus mihi: & ego illi.
Atq; in huiuſmodi feliciſſima & iocundiſſima confabula-
tione delectatur glorioſa cum ſponſo.

De uerbis pſalmi: Audiam quid loquatur in me dominus deus. Sermo.

INuiſibilia dei, apł̃o teſte, à creatura mundi per
ea q̃ facta ſunt intellecta cõſpiciunſ. Et eſt uelut
cõis quidam liber & catena alligatus ut aſſolet
ſenſibilis mundus iſte: ut in eo ſapientiã dei le-
gat quicũq; uoluerit. Erit tñ cũ cœlũ plicabiſ ſicut liber: i
quo utiq; deinceps legere habeat neceſſe: qñ erũt oẽs do
cibiles dei: & queadmodum creatura cœli ſic & creatura
mundi: iam nõ per ſpeculũ & in enigmate: ſed facie ad fa-
ciem deum uidebit: & ſapientiã eius ad liquidũ cõtẽpla-
bitur in ſeipſa. Interim uerò opus habet humana aĩa. ue-
lut quodã uehiculo creaturæ, ut ad cognitionẽ creatoris
aſſurgat cũ econtra longè beatius pfectiusq; angelica na
tura in creatore notitiã habeat creaturæ: ad quã nimirũ
excellentiã licet ad modicũ rapta fuiſſe uideſ aĩa illa bea-
ta: q̃ collectũ ſub uno ſolis radio mundũ uniuerſum con-
ſpexit: de quo miraculo btũs papa Gregori⁹ in libro dia
logorũ ſcribens. Videnti, inquit, creatorẽ anguſta eſt oĩs
creatura. Felices, pinde qui ſatianſ ex adipe frumenti, nec
op⁹ habẽt ſuggere mel de petra: oleũq; de ſaxo duriſſimo:
q uidelicet inuiſibilia dei nõ inuiſibilibus rimãdo perqui
rũt ſed in ſeipſis ad liquidũ intellecta conſpiciũt. Verũ ut
iam diximus angelicæ felicitatis illud eſt: non fragilitatis
humanæ. Quæramus igitur per ea ſaltẽ q̃ facta ſunt intel-
lectũ inuiſibiliũ dei: q̃ ſi in cæteris creaturis intellecta cõ-
ſpicit aĩa: neceſſe eſt ut lõge ampli⁹ cõſpiciat & intelligat:
multo ſubtilius in ea creatura q̃ facta eſt ad imaginẽ crea-
toris: hoc eſt in ſeipſa. Null⁹ deo uicinior grad⁹ inter oẽs
q̃ ſub ſole habitãt creaturas quàm aĩa humana: ut merito
Pſal. 83. ppheta dicat ad ipſum. Beatus uir cu⁹ eſt auxiliũ abs te:
Vbi ſupra aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit. Et poſt pauca. Ibũt in
quit, de uirtute in uirtutẽ: uidebiſ deus eorũ in ſion. Pro-
pterea inceſſanter hortamur uos frẽs ut ambuletis uias
cordis: & ſit aĩa ueſtra in manibus ueſtris ſemp: ut audia-
tis quid loquaſ in uobis deus: qñ loqueſ pacẽ. Quib⁹ lo-
queſ pacẽ? Vtiq; in plebẽ ſuã & in ſanctos ſuos. Quæ eſt
plebs: aut qui ſunt ſancti? Ipſi nimirũ qui conuertũtur ad
cor. Vnde & ſequiſ: & in eos qui conuertunſ ad cor. D
Nos tamen in his uerbis tria ſolemus intelligere hominũ
genera, quibus ſolus deus loquitur pacẽ ſicut & prophe-
Ezec. 14. ta alius, tres tantũ præuidit ſaluandos. Noe, Danielẽ, &
Iob: cõtrario quidem ordine: ſed eoſdẽ ordines exprimẽs
continentiũ ſcilicet, p̃latorumq; & cõiugatorum: ſi tamẽ
continẽtes à carnalibus illecebris: ad ea quæ cordis ſunt:
id eſt ad ſpiritualia deſideria cõuertãtur. Vnde & Daniel
uir deſideriorum ab angelo nominatur. Et p̃lati prodeſſe
magis ſtudeãt quàm p̃eſſe: qm̃ ipſos maxime decet ſtitu-
do: unde & in pſalmo ſancti ſpecialiter appellantur. Et cõ
iugati mandata non tranſgrediantur: ut merito plebs do
mini & oues paſcuæ eius debeant nominari. Imo uerò &
in nobiſipſis (qm̃ inde eſt nobis amplior ſolicitudo) tres
iſtos ordines aſſignare ſolemus: plebẽ quidẽ intelligẽtes
officiales fratres: q exterioribus & quaſi popularibus ne-
gocijs occupãtur. At uerò q cõuertũtur ad cor: ipſi ſunt
clauſtrales: quos nulla impedit occupatio: ſed libere ua-
cãt: ut uideãt qm̃ ſuauis eſt dñs. Super utrũq; parietẽ de⁹
loquitur pacẽ: qm̃ idem eſt ad qđ tendunt: licet non eadẽ
uia. Eſt pſalteriũ iocundum cũ cythara: nec minus iocun
dus eſt ſonus cytharæ quàm pſalterij: licet hæc ab inferio
ribus reddat ſonũ: illud à ſuperioribus. Verũtamen opti-
mam partẽ elegit Maria, licet nõ minoris fortaſſe meriti
ſit apud deũ humilis conuerſatio Marthæ: ſed de electio-
ne Maria laudatur: qm̃ illa quidẽ omnino (qđ ad nos ſpe
ctat) eligẽda: hæc uerò ſi iniungitur patienter eſt toleran-
da. Iam interponiſ ſup ſctõs ſuos: ad p̃latos ptinet: qbus
nimirũ utraq; uita neceſſaria eſt. Et ipſorũ eſt utriſq; pui-
dere & copulare ſibi parietes è diuerſo uenientes: qm̃ an-
gularis lapidis (qui eſt xp̃s ieſus) uicarij conſtituti ſunt.
Nec dubiũ quin lõge periculoſior cæteris eorũ ſit ammi-
niſtratio. Tamen ſi bene ãminiſtrauerint gradũ bonũ ſibi
acqrent, & maiorẽ abundantiã & ſupereffluentẽ menſurã
accipient pacis: ut de eis merito dicatur. Qm̃ ſup ſctõs pa
cẽ loquitur deus. An uerò dubitet qs: quos dixerit ſctõs?
Audiat Eſaiã. Vos, inquit, ſancti dñi uocabimini miniſtri Eſaia. 6.
dei noſtri. Propoſuerã exemplũ aliquod dare quemadmo
dum ex ſua ipſius conſideratione ad ſpiritualẽ intelligen-
tiam aſſurgere humanus debeat animus: ſed neceſſe eſt in
diem alterum & ſermonem alterum differre.

De uita & quinq; ſenſibus animæ. Sermo. B

MAgna eſt dico uobis chariſſimi: & nimirũ inex
cuſabilis negligẽtia nr̃a, q cogitationibus ocio
ſis uacãtes tẽpus amittimus: qbus nimirũ nec
penetrãdæ nubes: nec maria transfretãda, ut ſa
lubres inueniamus cogitationes: ſed ppe eſt (ut ait Moy
ſes) uerbũ in ore noſtro & in corde noſtro, & infinitas in
noſmetipſis utilium cogitationũ occaſiones: & ſeminaria
poſſumus inuenire. Deniq; ſi tã inerudita & negligẽs fue
rit aĩa: ut nec interiora ſua ſufficiat pſcrutari: attẽdat ea q̃
foris agit palã & manifeſte: & in ipſis quoq; ſi diligẽter q̃-
ſierit inueniet ſapientiã. Ecce eñ ſcriptũ eſt: da occaſionẽ
ſapiẽti, & ſapiẽtior erit: cõſidera ô aĩa qđ impẽdas corpo-
ri tuo: & inuenies ſine dubio q̃ uitã ei ſenſumq; miniſtras:
& uitã quidẽ in toto corpore inuenies uniformem. Verbi
grã. Neq; eñ aliter uiuit ocul⁹ quàm articul⁹. Senſum ue-
rò nõ ita. Quære ergo ut tibi quoq; aĩa tua (q̃ eſt ſine du-
bio deus tuus) ſimilia largiaſ. Neq; eñ uiuere dicenda eſt
aĩa q̃ ueritatis nõ habet cognitione: ſed adhuc mortua eſt
in ſemetipſa: queadmodũ & ea ſine ſenſu: q̃ nedũ habet di
lectionem. C Eſt ergo aĩæ uita ueritas: ſenſus charitas.
Nec mireris q̃ interdũ aĩæ impiorũ notitiã habẽt uerita-
tis: q̃ tñ expertes ſunt charitatis: qñ & in corporibus nõ-
nullis uitã reperis ſine ſenſu: ut ſunt arbores cæteraq; ſimi
lia. Aĩata quidẽ ſed aĩatione non aĩa: quemadmodum &
aĩæ iniquorũ ueritatis habent notitia naturali rõne: q̃ tñ
interdum adiuuatur à gratia: cũ nullaten⁹ ſanè animetur
ab ea. In his autẽ quibus & cognitionem ueritatis & di-
lectionem anima ſpiritualis infundit: non exteriori quoli
bet modo: ſed tanquã anima ipſorum cui adhærẽtes un⁹
ſpiritus fiunt cũ ea: in his inquã indiuiſa eſt cognitio ue-
ritatis, ſm q̃ dictũ eſt de uita corporis. Eadẽ eium cogni-
tione & minima & maxima cõprehendis. D Porrò di-
lectionem quidẽ ſi diligenter aduertas: uariam & fortaſ-
ſis ſecundũ quinq; ſenſus corporis quinq; pertitam pote
ris inuenire. Eſt enim amor pius quo parentes diligimus:
eſt amor iocundus quo ſocios diligimus: eſt & ergo oẽs
homines amor iuſtus: erga inimicos amor uiolentus: er-
ga deum ſanctus ſiue deuotus. In his omnibus ſi diligen-
ter attẽdis proprium erga ſingulos: & omnino diuerſum
ab alijs modum inuenies. Deniq; ſi conſiderare curioſius
delectat: nõ immerito fortaſſe uidebitur primus: id eſt: pa
rentum amor tactui cõuenire: quòd hic ſenſus ſola proxi
ma & corpori iuncta percipiat: quemadmodum amor il-
le nullis exhibetur niſi proximis carnis noſtræ. Sed nec il
lud quidem diſcrepat à ratione ſimilitudinis: q̃ hic ſolus
è ſenſib⁹ p corp⁹ diffunditur uniuerſum: quoniã & amor
ille naturalis eſt omni carni: adeò ut ipſa animalia bruta,
& diligant fœtus ſuos & diligãtur ab eis. Amor quoq; ſo
cialis uidere licet quàm proprie dicatur guſtui cõuenire:
ob maiorem profecto dulcedinẽ: & qm̃ hic ſenſus ſolus eſt
quo magis eget humana uita. Nec uideo qua ratione ui-
uere dicendus eſt ſaltem hac cõi uita: qui non eos diligit
inter quos uiuit. Amor autẽ generalis quo uidelicet oẽs
hoĩes diligũtur: odorat⁹ habet ſimilitudinem in eo utiq;
quòd hic ſenſus iam remotiora percipiat: & q̃ nõ ex toto
carnalis delectationis expers: eò tamen tenuiorẽ eam ha-

beat quo diffuſiorē. Auditus autē multomagis remotio-
ra capit: nec inter homines ab amāte quiſq; remotior eſt
quàm nō amās. Deniq; cū in cæteris ſenſib⁹ nōnulla car-
nis ipſi⁹ oblectatio ſit: & magis ad carnē ptinere uideant:
auditus penè totus exit à carne: & ei dilectioni nō imme-
rito cōuenire uidet: cuius tota cauſa obediētia eſt quam
pertinere ad auditū ſatis euidens eſt: cū cæterarū unde di
ximus dilectionū, nōnulla à carne ſumatur occaſio. Porrò
uiſus quidem in eo ſibi uendicat maioris diuini ſimilitudi
nem: q cæteris oibus excellentior & ſingularis cuiuſdam
naturæ: pſpicacior quoq; cæteris inuenitur, & diſcernit
multo remotiora. Deniq; odoratus qdē & auditus uiden
tur utiq; remota ſentire: ſed ad ſe magis quē ſentiant aerē
creduntur attrahere. Viſus autē nō ita ſed magis ipſe exi-
re uidet & ad remota pcedere. Sic & in dilectionibus eſt.
Quodammodo enim attrahim⁹ pximos, quos tanquam
noſipſos diligimus. Attrahimus & inimicos quos ad hoc
diligimus ut ſint & ipſi ſicut nos: id eſt ut ſint amici. Deū
uerò ſi ut dignū eſt: tota uirtute: tota aīa: toto corde dili-
gimus: ipſi magis in eū pergimus: & tota feſtinatione in
eū qui ineffabiliter ſuper nos eſt properamus. ¶ Iā uerò
& id manifeſtū eſt: qm in corporis ſenſibus uiſus quidem
cæteris oibus: auditus reliquis trib⁹ dignior: odoratusq;
& guſtū & tactū: & ſi nō utilitate: dignitate tn̄ ſuperare ui
detur: & guſt⁹ tactui ſuperexcellere: qđ manifeſtat etiam
diſpoſitio ipſa membrorū. Oculis ſiquidem in ſummitate
locatis: aures inferiores eſſe quis neſciat: Sic & aurib⁹ na
res: & fauces naribus: ipſis quoq; faucibus manus pariter
& reliquas corporis partes ad quas ptinet tactus ſubeſſe
manifeſtū eſt. Secūdū ergo hunc modū & in ſenſibus aīæ
cōſiderare licet alterū altero digniorē: qđ quia facile iam
poteſtis aduertere, breuitatis cauſa ꝑtereo. Illud quoq; uræ
nihilominus diligentiæ cōſiderandū relinquo: q quēad-
modū artus corpis cadere neceſſe eſt quācito deſierit eos
anima uegetare: ſic & eas quas diximus affectiōes: quæ ſunt
uelut qdā aīæ mēbra: ſine aīa ipſius aīæ (q deus eſt) cade-
re oino neceſſe eſt: quatenus uidelicet aut ex toto nō dili-
gat qđ diligendū eſt: aut nō diligat ad qđ debet uel quō
debet. Sūt enī q parētes carnaliter tm̄ diligūt: & ipi quoq;
cōfitent dño cū bn̄fecerit eis. Sed hmōi dilectio: aut oino
uocāda dilectio nō eſt: aut caduca ē: aut decidēs ī terrena.

*De duplici baptiſmo, & de relinquenda pro-
pria uoluntate. Sermo.*

A SCitis fratres (firmiſſime enim tenetis catholicā
ueritatem) q in baptiſmate abrenunciantes
diabolo pater cæleſtis adoptet: & in regnū filij
claritatis ſuæ de poteſtate trāsferat tenebrarū.
Nimirū ipa eſt ſtola prima quā uerè cito pferre miniſtros
paternus iubet affectus: nō oris petitionē: nō deſiderium
cordis expectās: ſed & ipm intellectū ꝑueniēs in bn̄dictio
nib⁹ dulcedinis. Quotquot enī baptizati ſum⁹ in Chriſto
ieſu: xp̄m induim⁹. De quo & alius clamat teſtis & ipſe fi-
Ioan. 1. delis: qa quotquot receperūt eū: dedit eis poteſtatē filios
dei fieri. Nec uerò inanis eſt: aut infirma poteſtas: qua ni-
mirum certi ſumus continuo & nos: qm̄ neq; mors neq;
uita: neq; uirtutes: neq; angeli: neq; altitudo: neq; profun
dum: poterit nos ſeparare à charitate dei: quæ eſt in Chri
ſto ieſu. Sed attende quanta enumerauit apl's, eius enim
uerba ſunt: nimirum tn̄ abijcientes: nec noſipſi. Nimirū hæc
eſt libertas qua Chriſt⁹ nos liberauit, ut nulla penit⁹ crea-
tura auellere nos, aut uim facere poſſit. Soli id deſerere
poſſumus propria uoluntate abſtracti & illecti à ppria cō
cupiſcētia. Præter hanc enī nihil eſt qđ timeamus. Deniq;
donec uoluntatis uſum & facultatē deliberandi renatus
quiſq; recipiat: à charitate dei ſeparari omnino non pōt.
Securus interim degit ſub protectione & aduocatiōe dñi
dei ſui: non eſt quod uereatur ex omnibus. At ubi ſanè di
ſcretionis annos ingrediens redditur ſibi: cæterorū utiq;
uiolentiam nec tunc quidem formidare neceſſe eſt: ſed ab
ea quæ dormit in ſinu caueat propria ſcilicet uoluntate.
Erit fortè peccatum in foribus: ſed appetitus eius ſub eo
eſt: tantum ipſe aperire renuat: conſentire recuſet. Deniq;
primos parentes non urſus aut leo: ſed potius ſerpēs calli
dior utiq; non fortior cæteris aiantibus ſupplātauit: nec
mulierem uir: ſed mulier uirū. Serpēs ô Eua decepit te: de
cepit profecto: nō impulit aut coegit. Mulier tibi ô Adā
de ligno dedit: ſed offerendo utiq; non uiolentiā inferen-
do. Neq; enī poteſtate illius ſed tua factū eſt uoluntate: ut
eius uoci plus obedieris quàm diuinæ. Cæterum ſi ille ſi-
bi nō præcauit ignarus: nos ſaltē nobis tot exēplis ꝑmo-
niti caueamus. Imo uerò qm̄ periclitati ſumus & nos mi-
ſerabiliter in hac parte: de cætero iam remediū aliqđ tan-
tis prouidere malis ſolicite ſtudeamus. Quādo enī fortis
ille armatus: quē fortior ſuperueniēs alligauit: atriū illud
olim ſuū ualuit uiolentia aliqua obtinere. Sed uacuū ſibi
quoq; inſipiēter expoſitū domiciliū reperit: & cū alijs ſe-
ptē neqoribus nō fortiorib⁹ ingrediēs, non irruēs: libere
habitauit. Quis uerò illū admiſit: niſi ppria uolūtas: Ipſa
eſt q in ptātem tenebrarū denuo redijt: q nos iterū ſubdi-
dit mortis impio. Veni dñe Ieſu etiā nūc: Ieſu bone eijce
iterū fortiter quē nos inſipiēter admiſim⁹. Tūc enī uerè li
beri erimus, etiā nūc, ſi nos liberaueris. Irritū fecimus fœ-
dus primū: tibi peccauimus dñe: ſatanæ & operibus eius
obligantes denuo noſmetipſos: iugo iniquitatis colla ul-
tronea ſubmittentes & ſubijcientes nos miſeræ ſeruituti.
Itaq; fratres mei rebaptizari nos conuenit ſecundū fœd⁹
inire neceſſe eſt: opus eſt profeſſione ſecunda: nec iam ſuf-
ficit abrenunciare diabolo & opibus eius: mūdo pariter
abrenūciandū eſt & propriæ uolūtati. Ille enī ſeduxit: ille
tradidit nos. In priori nimirū baptiſmate: qm̄ nihil nobis
adhuc uolūtas nr̄a nocuerat, ſatis fuerat abrenūciare dia
bolo: cui⁹ pfecto inuidia pctm̄ pariter & mors per unū in
grediēs: in oēs hoīes pertrāſijt. Cæterū poſtquā mundi
fallētis illecebras & infidelitatē ppriæ uoluntatis manife-
ſte ſumus experti: de cætero iā in ſcđo (ut ita dixerim) cō
uerſiōis nr̄æ baptiſmate merito prſus & nō ad inſipiētiā
nobis: nō reſarcire tātūmō fœdus primū ſed etiā robora
re ſolicitī: ipſis quoq; affectib⁹ pariter abrenūciam⁹. Studea
m⁹ pinde dilectiſſimi: immaculatos nos ab hoc ſeculo cu-
ſtodire: ſciētes qm̄ religio mūda & immaculata corā deo
hæc eſt. Caueam⁹ aūt à ppria uolūtate tāquā à uipera peſ
ſima & neqſſima, & q ſola deinceps dānare poſſit aīas nr̄as.

De primordijs medijs & nouiſſimis noſtris. Sermo.

FIli memorare nouiſſima tua: & in æternum nō
peccabis. Recole primordia: attēde media: me
morare nouiſſima tua. Hæc pudorē adducunt:
iſta dolorē ingerūt: illa metū incutiūt. Cogita:
unde ueneris & erubeſce, ubi ſis & ingemiſce: quo uadas
cōtremiſce. Vide ne adijcias adhuc ignorare: ne fortè ſup
te ueniat terribilis illa cōminatio: qua ſpōſus intonat di-
cēs. Si ignoras te ô pulchra īter mulieres: egredere & abi Cantic. 1.
poſt greges ſodaliū tuorū. Primo ſiqdē cū in honore eſſes
ô hō nō intellexiſti: unde cōparatus es iumētis inſipiēti-
bus & ſimilis factus es illis. Iam ſi nec uexatio intellectum
dederit auditui: etiam poſt greges abibis: illis nihil mali
ſentiētibus, malis expoſitus uniuerſis. Agnoſce ergo pri-
mordia tua, & erubeſce comparatum te eſſe iumentis: me
morare nouiſſima tua & time: ne abeas etiam poſt iumen
ta. Erubeſce inquā q pro cōſortio angelorū, cōſortiū ſor
titus es pecorū: non modo in neceſſitatibus corporis: ſed
etiā in affectibus cordis. Cum iumentis partiris cibū ter-
ræ: quia panē angelicum panē faſtidiſti cæleſtē. Non ſolū
aūt: ſed etiā quod peius eſt in recto corpore curua eſt aīa.
Et in corpe manet hūanæ aīæ ſimilitudo: in aīa uerò be-
ſtiali ſimilitudine mutata eſt ſimilitudo dei. An non con-
funderis ſurſum caput habere qui ſurſum cor non habes:
corpore rectus ſtare, qui corde repis in terra: An non re-
pere eſt in terra, carnem ſapere: carnalia deſiderare: carna
lia quærere: Veruntn̄ qa ad imaginē & ſimilitudinem dei
creatus es: ſi perdidiſti ſimilitudinē, ſimilis factus iumen-
tis: ſed in imagine pertrāſiſti. Ergo ſi in ſublimi poſit⁹ nō
intellexiſti qm̄ limus eſſes: noli infixus in limo profundi
ignorare

ignorare: qa imago dei es: & erubeſce ꝙ peregrinā ei ſup-
duxeris ſimilitudinē. Memor nobilitatis tuæ: pudeat te
tātæ defectionis. Ne ignores pulchritudinē tuā: ut de fœ-
ditate amplius cōfundaris. Hæc eſt iuxta Salomonē cōfu-
ſio adducēs gloriā: qm̄ à tanta gloria cecidiſſe cōfunderis.
Eras eñ aliqñ gloria & honore coronat⁹: cōſtitutus ſup
opa manuū dñi: incola paradiſi: angelorū ciuis, & dome-
ſticus dñi ſabaoth. Hinc deieciſti teipſum in has interio-
res tenebras: unde ad exteriores quoq; & palpabiles tene-
bras eiiciendus eris aliquando ſi nō caues. Ab iſta inquā
gloria filiorū dei depoſuiſti temetipſum: à felici illa & dul-
ciſſima patria: ab horto uoluptatis exulem te feciſti. Ecce
unde ueniſti: uis noſſe quo deueniſti? In locum utiq; affli-
ctionis. Siquidē uita tua inferno appropinquauit. Quid
enim hic, niſi labor & dolor, & afflictio ſpiritus? Sed nunc
ita contigit tibi: ac ſi puer in carcere natus ſit: & in carce-
re ſit nutritus: & qa nūquā uiderit lucem: miretur ſup tri-
ſtitia & anxietate matris ſuæ. Illa eñ ſcit unde doleat: &
qa nouit bona: grauiora ſunt ei mala: & recordatione pa-
cis amaritudo eius amariſſima eſt. Tibi magna bona uidē-
tur minora mala, & præ maioribus cōpedibus quibus aſ-
ſuetus es: minores anulos requiem putas. Comedere ap-
petis: quia fames te cruciat. Vtrunq; labor eſt: ſed quia fa-
mes grauior magis, comedere neſcis eſſe laborē. Deniq;
poſtquā fames depulſa fuerit: uide ſi nō grauius ducis co-
medere quàm eſurire. Sic ſe habēt uniuerſa ſub ſole, ut ni-
hil ſit in eis uerè iocundum: ſed ab uno ſemper trāſire ue-
lit homo ad aliud: ſolaq; uiciſſitudine releuetur utcunq;:
ac ſi proſiliat ab aqua in ignem: & inde rurſus in aquā re-
ſiliat: utpotè qui neutrū ferre poſſit. Oīs ſiquidē laboris
remediū: alteri⁹ laboris initiū eſt. Nemo in hoc ſeculo ne-
quā quod uult habere poteſt: qñquidē nec iuſtus iuſtitia
ſatiat: nec uoluptuoſus uoluptate: nec curioſitate curio-
ſus: nec ambitioſus inani gloria. Ecce unde doleas, ſi nō-
dum inſenſibilis fact⁹ es. Ecce unde doleas ꝙ in exilio po-
ſitus es: in deſerto moraris: & in tenebris ambulas & in lu-
brico: & in ſudore uultus tui ueſceris pane tuo. An non
in amaritudine moratur oculus tuus quoties iſta conſide-
rat: & plorat pariter cum propheta: heu mihi quia incola-
tus meus prolongatus eſt? Habes iam primordia: habes
etiam media: ſed nouiſſima quæ ſunt? Nam de eis dicitur:
quòd eorum memor non peccabis. Ipſa ſunt mors, iudi-
cium, gehenna. Quid horribilius morte: quid iudicio ter-
ribilius? Nam gehenna nihil poteſt intolerabilius cogita-
ri. Quid metuet ſi quis ad iſta non trepidat: non expaue-
ſcit: non timore cōcutitur? O homo ſi pudorem perdide-
ras ad nobilem creaturam pertinentem: ſi dolorem nō ſen-
tiebas afflictionis, quod eſt etiam carnaliū: uel timorē nō
omittas: quoniā ille eſt etiam iumentorum. Oneramus aſi-
num & fatigamus in laboribus plurimis: & nō curat: qa
aſinus eſt. At ſi in ignem impellere: ſi in foueam præcipita-
re uelis cauet quantū poteſt: quia uitā diligit & mortē ti-
met. An nō tibi ergo iuſtū uidetur, ut qui modo iumētis
inſenſibilior fuerit, poſt iumenta ipſa cōpellat abire: & in
tormētis poſitus locū teneat poſteriorē? Time ergo ô hō
ꝙ in morte ſeparādus es à bonis oībus hui⁹ corporis: &
tam dulce carnis & aīæ uinculū, amariſſimo ſecādum di-
uortio erit. Time ꝙ in terribili iudicio ei præſentand⁹ es:
in cuius manus horrendū eſt incidere: & eo examinante
quem nihil latet ſiquidem inuenta fuerit in te iniquitas:
alienandus ab uniuerſitate quietis & gloriæ: & ſegregan-
dus à numero beatorum. Time ꝙ in gehēna cruciatibus
æternis & immenſis exponendus es: in ſorte diaboli & an-
gelorū eius in igne æterno: q præpat⁹ eſt eis. Hic ergo ti-
mor initium ſapientiæ dicitur: non pudor: non dolor: qa
neuter eorū ſic initiat ad ſapientiā: neuter tātā habet effi-
caciam. Vnde eſt ꝙ nō dicit: memorare primordia aut me-
dia ſed nouiſſima, & non peccabis. Validior eñ eſt & ue-
hementior ſpūs timoris ad reſiſtēdum peccato: quàm pu-
dor & dolor: quia pudor de multitudine & dolor de qua-
cunq; huius mundi conſolatione capit ſolatium: timor
uerò non inuenit unde conſolet. Nam in morte non ma-
gnū nō paruum aliquid de bonis huius mundi ſecum de-
latur⁹ eſt in iudicio: nec fallere nec reſiſtere poſſibile erit:
in gehenna penitus nulla conſolatio ſed perpetuum uæ:
ululatus & fletus & ſtridor dentium.

De triplici miſericordia & quatuor miſerationibus. *Sermo.*

MIſerere mei deus ſm magnā miam tuā. D Si-
cut ſunt pctā minima: ſunt & mediocria: ſunt
magna. ſic eſt miſericordia parua: mediocris &
magna. Magnus ergo peccator, magna miſeri-
cordia opus habet: ut ubi abundauit delictum, ſuperabū-
det & gratia. Paruam miam dico expectationem: qua nō
ſtatim punit peccantem: ſed expectat ad pœnitentiā. Par-
uā aūt nō in ſe ſed ad comparationē aliarū. Alioquin ma-
gna planè: magna omnino mia: expectatio dñi eſt. Nam
peccantē angelū omnino non expectauit ſed pcipitauit:
hoīem quoq; peccantē nō diſtulit: ſed protin⁹ expulit de
paradiſo. Nunc iā expectat, diſſimulat, ſuſtinet decem an-
nis, uiginti, uſq; ad ſenectutē & ſenium. Et ſi conſiderem⁹
quāta & quàm plurima peccata quotidie fiunt: nonne le-
uia reputamus illa quæ tam continuo damnationis exce-
pere ſentētiā? Nihil proinde mirum ſi ipſius quoq; pphe-
tæ penè moti ſunt pedes, penè greſſus effuſi: qñ zelabat
ſup iniquos pacē pctōrum uidēs. Sed pctōres ipſi dicūt:
quō ſcit deus, & ſi eſt ſcientia in excelſo? Sed hæc eſt gra-
tia crucis Chriſti & uirtus. Viuo ego dicit dñs: nolo mor- Ezec. 18.
tem pctōris ſed ut magis conuertat & uiuat. Quantū ue-
rò mihi uidet: uox xp̄i reſurgētis eſt iſta. Ac ſi dicat, uelit
nolit iudæ⁹: uiuo ego. Nolo mortē pctōris q mori uolui
pro pctōribus. Volo ut fructuoſa ſit mors mea & copioſa
per eam redemptio. Hanc ergo miam dñi qua tardat feri-
re: paratus ignoſcere: paruam nō qdē in ſeipſa: ſed aliarū
cōparatione noiaui: qa hæc ſiquidē ſola fuerit: nullaten⁹
ſufficit ad ſalutem: imo uerò iudiciū dānationis accumu-
lat ut dicatur: hæc feciſti & tacui. Apoſtolum proinde au-
diamus more ſuo terribiliter intonantē. An diuitias bo- Roma. 2.
nitatis eius, inquit (haud dubiū quin dei) & longanimi-
tatis cōtemnis? Ignoras qm̄ patientia dei ad pœnitentiā
te adducit? Tu aūt ſm duritiam tuā & cor impœnitēs the-
ſaurizas tibi iram in die iræ. Theſaurizas, inquit, tibi the-
ſauros iræ pro p̄rogatis theſauris miæ quos cōtēnis: &
euacuas in te miſericordiā dei. Sed ſm quid? Secūdū du-
ritiā tuā, ait, & cor impœnitēs. Quis autē ſcindet duritiā
iſtā: niſi qui paſſione ſua petras ſcidit? Quis dabit cor pœ-
nitens: niſi à quo eſt omne datum optimum? Hæc eſt ſecū-
da miſericordia oīno maior priore: quæ facit ne prima ſit
infructuoſa: & cōuertat in dānatione mortis: dando. ſ. pœ-
nitentiā: ſine qua expectatio non modo non prodeſt: ſed
obeſt plurimū. Et hæc quidē in leuibus peccatis pōt ſuffi-
cere: qm̄ in his à quibus abſtinere omnino non poſſum⁹
dum geſtamus corpus peccati: ad ſalutem ſufficere poteſt
pœnitentia quotidiana. At in grauioribus quidē & quæ
peccata ad mortem ſunt: opus eſt non modo pœnitentia,
uerumetiam cōtinentia. Difficilis prorſus res, & ſoli diui-
næ uirtuti poſſibilis: ſuſceptum ſemel peccati iugū à cer-
uicibus excutere: qm̄ q facit peccatū, ſeru⁹ eſt peccati: nec
eſt iam liberari niſi in manu forti. Hæc eſt magna miſeri-
cordia magnis neceſſaria pctōrib⁹: de qua dicitur. Miſe-
rere mei deus ſm magnā miam tuam: & ſm multitudinē
miſerationū tuarum &c. C De quatuor filiab⁹ magnæ
miæ dictum eſt: quæ ſunt immiſſio amaritudinis: ſubtra-
ctio opportunitatis: uirtus reſiſtēdi: & ſanitas affectionis.
Quādoq; eñ ei qui peccato quouis obligat⁹ tenetur: pie
immittit dñs amaritudines quaſdā: quæ mentē occupant
hoīs, & expellūt pernitioſam delectationē peccati. Qñq;
ſubtrahit opportunitatē: nec tentari patitur infirmitatē.
Qñq; uirtutē donat reſiſtēti quod maius eſt: ut ſcilicet tē-
tationem ſentiens uiriliter agat & non conſentiat. Quan-
doq; affectionem ſanat: quod perfectiſſimū eſt: & in quo
prorſus tentatio tollitur: ut non ſolum non conſentiatur
ei: ſed nec ſentiatur quidem.

De ſeptem donis Spiritus ſancti contra ſeptem uitia. Sermo.

SApientia uincit malitiā: dū ſatanam cōterit dei uirtus & dei ſapiētia Chriſtꝰ. Attingit ergo à fine uſqꝫ ad finē fortiter: in cælo qdē deijciēdo ſuperbū: in mūdo ſuperando malignū: in inferno ſpoliādo auarū. Et diſponit oīa ſuauiter: in cælo ſtātes angelos cōfirmādo: in mūdo nenūdatos redimēdo: in inferno captiuos liberādo. Aut ſi melius placet accip iamꝰ hoc modo. D Ordinata procedit acie: aduerſus ſeptē pc̄ti gradꝰ ſpūs ſeptiformis. Et primꝰ cōtra negligentiā timor exurgit: nimirū ipſe eſt quo cōcutiſ aīa: diſcutiſ cōſciētia: excutiſ ſopor lætalis: incutitur ſolicitudo. Deniqꝫ q timet deū nihil negligit: ſed nereſ oīa opera ſua. Cæterū ut grauior ſit cōflictꝰ ſquama ſquamæ iungiſ: & comitātia ſunt in hūano corde negligētia ſui & curioſitas cæterorū. Triplex enī ut ait ſapiēs incōmodū ejicit de domo inhabitantē, fumus, ſtillicidiū, mala uxor. Qn̄ uerò hæc deerunt negligēti: Propria quidē qui negligit, fumū nō abigit: uxorē nō corrigit: tectū nō reficit. Fumāt peccata: nullo mitæ ſtudio, nullis lachrymarū undis extincta: & fumꝰ ille tetrimꝰ & intolerabilis. Malignaſ uolūtas ipō neglectu quotidie deterior ſemetipſa. Stillat ſupni iudicis indignatio, ex defectu uticꝫ charitatis: q̄ ſola operit multitudinē pc̄torum. Egrediaſ uticꝫ foras neceſſe eſt: & curioſius exteriora cōſideret q ſic interna deſpicit: p̄terita nō reſpicit: p̄ſentia nō inſpicit: futura nō ꝓſpicit. Euidēter proinde curioſitati pietas aduerſatur: & quē illa à corde euocat: iſta reuocat. Nimirū pietas illa eſt cultꝰ dei: & in corde colitur: q in corde cognoſciſ habitare. Parit aūt curioſitas experientiā mali ut facile qui per multa uagatur offendat: facile cadat in laqueū: facile inueniat quod ꝑnitioſe delectet. Confligit ſanè aduerſus hanc ſcientiæ ſpūs: docēs eligere bonū: reprobare malum: docens q d pernitioſum ſit: q due expediat experiri. Veruntamen in multis iam in cōcupiſcentiā experientia tranſire uideſ. Habes ergo hos gradꝰ in Dina filia Iacob: quā nimirū ad uidēdum alienigenas mulieres egreſſam, Emor filiꝰ Sichem rapuiſſe, corrupiſſe ac deinde blāditijs deliniſſe legiſ: ita ut illiꝰ animæ, aīa eius adhæſerit. Dico autē in concupiſcentiā: & ut ꝓpheta meminit in affectū cordis trāſiſſe hoīem: q legem ſpreuit: honeſtatē abiecit: naleſecit pudori: timorē autē dn̄i penitus trāſilijt: ſoloqꝫ uehiſ appetitu: ſequitur cōcupiſcentiā ſolā: ſola trahiſ uoluptate: & eſt apud eū pro rōne uoluntas. Cōtra hanc igiſ cōcupiſcentiam mali dimicat fortitudo: neqꝫ enī ulla iam niſi in manu forti liberatio eſt. Indicat ſibi homo ieiunia: corpus caſtiget & ſubijciat ſeruituti: ne fortè iam de radice colubri egrediaſ regulus: de concupiſcentia conſuetudo. Quemadmodū enim miſera nimium & miſerabilis humana fragilitas: ſine prurītu concupiſcentiæ, aut impetu deſiderij ſola conſuetudine ipſa ad illicita trahaſ, utinā omnibus liceat ignorare Nimirū peccatū faciēs ſeruus eſt peccati: ſeruus planè diaboli ad praua quæqꝫ prout ducitur ſequens: à quo nimirū captiuus tenetur ad ipſius uoluntatē. Eſt autē cōſuetudo hæc grauis quædam & pernitioſa catena: ſoluenda uticꝫ facilius quàm rūpenda, ut hic maxime uulgare illud prouerbium uideaſ uſurpari: induſtriā uiolentia potiorē: ut quēadmodum uis ui repellitur: & feruore ſpiritus feruor extinguatur deſideriorum: ut maligni artem arte deludas: & conſuetudini cōſilium apponas. Alioquin ſi fortè uiolentiam quæras: & caſtigationem corporis ſperas conſuetudini præualere: timendū omnino eſt ne ſit pernicioſus labor: & prius ipſa ſubſtantia deficiat quàm inolita concupiſcentia: præſertim ꝙ altera quædā natura ſit ipſa conſuetudo. Neceſſariū itaqꝫ eſt conſilium uel ab ipſo magni cōſilij angelo miniſtratum: uel ab hoīe aliquo ſpirituali qui cogitationes ſatanæ ſpiritualiaqꝫ remedia non ignoret. Subtrahēda nobis occaſio eſt, & opportunitas fugiēda peccati. Legimus fratres in eremo, fornicationis ſpiritu quempiam impugnatū: laudabili prorſus induſtria à patre curatū. Aduocans enī ſenior fratrē alterum ſecreto: iuſſit ut eundē laceſſiret iniurijs: & prior ipſe quaſi acceptа ab eo iniuria q̄reretur. Anxiabaſ ille & confuſus uehementer: ſic in breui oblitus eſt priſtinæ tentationis: ut q̄renti de ea non ſine admiratione plurima, reſponderet. Papæ uiuere non licet & fornicari libet: Sed fortè nedum uenit cui uictoria repoſita eſt: quē triumphus manet: cui corona debetur: & contemptus ex conſuetudine prodit: quanto liberius tanto deſperatius peccans, totas iam cōcupiſcētiæ laxat habenas: toto impetu fertur in preceps: ſicut ſcriptum eſt. Peccator cum uenerit in profundū malorum contemnit. Prou. 18. Hunc ergo contemptum neceſſe eſt ut ſpūs intellectus impugnet: illuminans tenebras cordis: & lucē diuinæ mitæ: & copioſe miſerationis infundens. Intelligentia nēpe diuinis & altiſſimis rebus attribuenda eſt: quas quidem rō humana nullatenꝰ: difficile aūt uel fides ipſa cōprehendere poſſit: ut eſt illud. Vbi abundauit delictū: ſuperabundauit & gratia. Roma. 5. Iam ſi cōtēptus perſtiterit: accedere neceſſe eſt & malitiā: ut quā pōt cōſolationē deſperatus miſer admittat: & cui nō eſt pars in bonis, læteſ uel in malis: læteſ cū male fecerit, & exultet in rebus peſſimis. Ex his ergo ſolū hoc remediū eſt: ut ipſa aduerſus malitiā ſapiētia cōgrediaſ: ꝓpriaqꝫ dextera ꝓlietur: quæ ſuccumbere oīno nō nouit. Qn̄ em̄ libereſ qui in habitationē deſcendit: niſi ꝑueniaſ in bn̄dictionibus ſupernæ dulcedinis: ut clauū clauo expellat: & peſtiferā dulcedinē uitiorū iocūditas ſpūalis unctiōis excludat? Attingit ergo à fine uſqꝫ ad finē fortiter ſapientia uictrix: eradicādo ſingula uitia: ſingulaſqꝫ inſerēdo uirtutes. Excutitur ſiquidem negligentia, ut timoris ſpūs repleat mentem: abijciſ curioſitas, ut ſuccedat pietas: experientia mali fugaſ, apponiturqꝫ ſcientia. Sic & concupiſcētiæ præualet fortitudo: & conſiliū conſuetudinem amputat: & intellectus uigens contēptū amonet: & diſparente oīno malicia, ſapiētia regnat. Qua quidē triumphante de cætero miſerā illā aīam quā pernitioſe negligentia ſoporauerat: peius excitauerat curioſitas: attraxerat experientia: tenuerat concupiſcentia: ligauerat conſuetudo: cōtemptus in carcerem truſerat: malitia iugulauerat: timor ſuſcitat: pietas blāde demulcet: ſcientia quid actum ſit indicans, dolorē apponit quod ſuū eſt: fortitudo erigit: conſilium ſoluit: intellectus educit de carcere: ſapientia menſam ponit: reſocillat eſurientem: & ſalutaribus reparat alimentis.

De eo quod ſcriptum eſt. Beatus homo qui inuenit ſapientiam & affluit prudentia. Sermo.

QVid in hoc mundo agimus fratres: aut quid facimus de hoc mundo? Si ſaluari contendimus à præſenti ſeculo nequam: quid adhuc de hoc mūdo decernimus? Si exire uolumus: quid cōpedes noſtros uobiſcum trahere laboramus? Ponamus aureos eſſe: ſed multo melius eſt ſine his liberari: quàm eorum occaſione teneri. Non æſtimemus precium ſed impedimentū conſideremus: ne p̄ter ipſam quæ dura ſatis reputanda eſt conditionis neceſſitatem: etiā cupiditatis uiſco inhærere his incipiamus: & inanis ſolicitudinis nexibus irretiri. Quid enim in cōpedibus faciat quis, ꝑcunctari fortè minus congruū iudicetur: ꝙ uidelicet ad patiēdum magis quàm ad aliquid faciendū ſoleant hoīes compediri: & actionis impedimenta compedes ſunt amminicula paſſionis. Agendum tamē nobis aliquid in hoc mundo: agenda uticꝫ pœnitentia: ſed ad paſſionē hæc potius quàm ad actionē uidebiſ ꝑtinere. Nihilominꝰ tn̄ agendū hic nobis aliq̄d: nō q̄dem de hoc mūdo ſed in hoc mūdo. Cum enī legaſ Adam in loco uoluptatis ab initio poſitus ut operaretur: quis ſanum ſapiens, filios eius in loco afflictionis ad feriandum poſitos arbitreſ? Operemur ergo: ſed cibū qui nō perit: operemur opꝰ ſalutis noſtræ. Operemur in uinea dn̄i ut denariū diurnū accipe mereamur. Operemur in ſapiētia q̄ dicit: qui operanſ in me nō peccabunt. Eccl. 24 Ager enī eſt mundus ait ueritas. Fodiamꝰ in eo: theſaurus abſconditus latet: effodiamus eum. Matt. 13. Ipſa eſt enim

ſapientia

ſapientia q̃ trahiſ de occultis.Oẽs eã quærimꝰ: oẽs cõcu-
piſcimꝰ eam. Sed fruſtra quærit q in lectulo ſuo q̃rit: neq;
eñ in terra ſuauiter uiuentiũ inuenitur. Lectulꝰ eſt:& ibi
gigantẽ quæris: Tuus eſt:& ibi ſperas inuenire eũ:qui di
Eſaie.21. uerſoria ſemp ignorat: Si q̃ritis,inq̃t,q̃rite:conuertimini
& uenite.Quæris unde: A lectulo tuo. Quæris unde con
uertaris: A uolũtatibꝰ,inquit,tuis auertere.Et ſi in uolũ-
tatibus meis nõ inuenio: ubi,inquis,inuenio ſapientiã:
Vehementer eñ eã cõſiderat aĩa mea: nec inueniſſe ſuffi-
ciet ſi contigerit inuenire:niſi mẽſurã bonã & confertã &
coagitatã & ſupereffluentẽ ponã in ſinũ meũ.Merito qui
dẽ.Beatus eñ hõ qui inuenit ſapientiã:& q affluit prudẽ-
tia.Quære ergo dũ inueniri põt,& dum ꝓpe eſt inuoca il
lam.Vis audire quàm ꝓpe ſit: Prope eſt uerbum in corde
tuo & in ore tuo:tantum illud recto ſi q̃ſieris corde.Erige
cor:ſurge de lectulo tuo:ut non fruſtra audias ammonen-
tem ſurſum habere cor. Sic eñ inuenies corde ſapientiã:
ore afflues prudentia:ſed affluere non effluere uel euome-
re cura. Nimirũ mel inueniſti ſi inueniſti ſapientiã: tantũ
ne multũ comedas: ne ſatiatus euomas illud. Sic comede
Eccli.24 ut ſemp eſurias.Nã ipa dicit.Qui me edũt,adhuc eſuriẽt.
Noli multũ reputare qđ habes: noli ſatiari ne euomas:&
hoc ipm quod uideris habere auferaſ à te: qppe qui ante
tempꝰ q̃rere deſtitiſti.Neq; eñ dũ põt inueniri dũ prope
eſt:ab inq̃ſitiõe uel inuocatiõe ceſſandũ eſt. Aliter quoq;
Proue.25. ſicut q mel comedit multũ:ut ait idẽ Salomõ: nõ eſt ei bo
nũ:ita q ſcrutator eſt maieſtatis opprimeſ à gloria. Quid
tu Pylate ſeorſum interrogas dñm,ut tibi ſuſurret in aure
quid ſit ueritas: Multũ eſt à te:non dabitur ſctm̃ cani:nec
margarita porco. Quære potius fidei guſtũ: ſatietatẽ in-
telligentiæ interim ne requiras.Merito fratres reuerbera
ta acie ꝓtinus reſiliuit:& reſpũſum nõ ſuſtinens: egreſſus
eſt ad iudeos:qui ambulare cœperat in magnis in mirabi
libus ſuper ſe qd eſſet ueritas pcunctatus.Quo circa quæ
ramus ſapientiam in corde:& ſapiẽtiã q̃ eſt ex fide:quem-
Roma.12. admodũ apoſtolus ait.Non plus ſapere quàm oportet ſa-
pere:ſed ſapere ad ſobrietatẽ. Sobria ſiquidẽ ſapientia eſt
in pœnitudine pctorũ p̃teritorũ:in cõtemptu pſentiũ cõ
modorum:in deſiderio futurorũ p̃miorũ.Inueniſti planè
ſapientiam,ſi prioris uitæ peccata defleas: ſi huius ſeculi
deſiderabilia paruipendas: ſi æternã beatitudinẽ toto de-
ſiderio cõcupiſcas.Inueniſti ſapiẽtiã, ſi tibi horum ſingu-
la ſapiunt prout ſunt:ut hæc quidem amara& oĩno fugiẽ
da: iſta quoq; uelut caduca & tranſitoria contemnenda:
illa uerò ut perfecta bona totis appetenda deſiderijs:inti-
mo quodã animi ſapore dijudices & diſcernas. Atq; hæc
quidem ſobria eſt ſapiẽtia & uomitum neſcit: ubi & timo
ris frigus ex recordatione peccatorũ:& charitatis feruor
ex appetitu diuinarũ promiſſionũ, tepiditatem amouet
earũ quæ nũc ſunt peſſimarũ occupationum:ut nec euo-
Proue.4. mas ſapiẽtiã:nec euomaris ab ea. Sicut eñ beatus hõ qui
inuenit ſapientiam: ſic etiam beatus uir uel beatior etiã q
morabiſ in ſapiẽtia: fortè enim hoc ad affluentiã ſpectat:
Sanè in his tribus ore affluit ſapientia uel prudentia:ſi ſit
in ore confeſſio propriæ iniquitatis:ſi gratiarum actio &
uox laudis:ſi etiã ſermo ædificationis.Nimirũ corde cre-
ditur ad iuſtitiam: ore autẽ cõfeſſio fit ad ſalutem: atq; in
principio quidem ſermonis iuſtꝰ accuſator eſt ſui. Nã in
medio magnificare dñm: in tertio quoq; (ſi catenꝰ affluit
ſapientia) ædificare proximũ debet. An uerò & in opere
affluẽdum eſt ſapientiæ: Eſt maxime. Quæramus ergo &
in opere triplicem affluentiam: nam & olim dictum eſt à ſa-
piente quodam, ꝙ ſapiẽtia tripliciter deſcriberetur. Itaq;
ſi uos melius nõ habetis:puto ego ꝙ ad opus pertinet co
pioſe ſatis affluere ſapientia: quicunq; inter uos continẽ-
ter,patiẽter,& obedienter cõuerſaſ:tãtũ ut fidelis obediẽ
tia propriam mortificet uoluntatem: humilis continẽtia,
carnalem pariter & ſecularem amputet uoluptatem:hila-
ris patientia utramq; ſimul & corporalem ſcilicet & mun
dialem uiriliter ſuſtineat aduerſitatem.

De triplici genere bonorum, & uigilantia ſuper cogitationibus. *Sermo.*

ET propẽſius ſtudiũ & cura uigilantior noſtris
eſſet cogitationibus adhibenda frẽs mei: nr̃is
inquã: qbus tam ſanctarũ meditationũ aſſidue
materia miniſtraſ:nocte eñ & die nobis ꝓphe-
ticæ & euangelicæ: ſed & apoſtolicæ uoces canunſ & le-
gunſ:quæ & pœnã minanſ inferni:& gloriã regni pollicẽ
tur.Vnde ergo nobis tã uanæ,tã noxiæ,tã obſcenæ cogi-
tationes:quæ nũc immũditia & elatione:nũc ſuperbia &
ambitione cæteriſq; paſſionibꝰ extorquẽt nos:ut uix ali-
quãdo in ſerenitatẽ ſctarũ cogitationũ reſpiremꝰ.Væ no-
bis à torpore& tepore cordis noſtri,q pmittimus nos his
uanitatibus occupari: & non magis tranſilimus in bona
dñi:ſiue in naturalia,ſiue in ſpũalia: ſeu etiã in æterna. Et
quidem naturalia bona magna:ſpũalia maiora: ſed maxi-
ma ſunt æterna.In primis reparamur:in ſecũdis exercita-
mur:extendimur & btĩficamur in tertijs. Si nõ potes ocu
lũ meditationis in illã ſublimitatẽ æternalium bonorũ in
figere:qa ſtantia ſunt, & oẽm ſenſum exuperant: in bonis
gratiæ q̃ ſunt ĩ exercitio uirtutũ uiſum reflecte, ut uideas
quàm puræ cõſciẽtiæ, quàm liberæ frõtis ſit uerſari & cõ-
uerſari in caſtitate & charitate:in patiẽtia & hũilitate: cæ
teriſq; uirtutibꝰ:q̃ amabilẽ deo:placabilẽ & imitabilẽ ho
minibus reddũt.Q; ſi & hæc nimis ſublimia ſunt & tranſ-
grediẽtia infirmitatem tuã: dimitte oculos tuos in bona
naturæ: q̃ tibi tã familiaria eſſe debẽt: quãtum tu familia-
ris es tibi. Nec ſic dicimꝰ bona naturæ quaſi gr̃æ uõ ſint:
ſed ideo ꝙ ipſi naturæ quodãmõ ingenita & complãtata
fuerũt: antequã fieret pctm̃ illud qđ nõ ſolũ pſonã infecit,
ſed etiã naturã. Ex tunc nõ ita nobis ad manum ꝓueniſſe
monſtraſ ꝓpter uulnus inflictũ: cũ tñ nos illa in nobis &
circa nos eſſe tã rõnibus quàm affectionibꝰ plerũq; ſentia
mus. Et qa nos ex aĩa & corpore cõſiſtimus iuxta uocem
apl̃i. Ab aĩali parte.i. à bonis corporis incipiamꝰ: ut non *1.Cor.12.*
ſit prius qđ ſpiritale eſt: ſed qđ aĩale. C Sunt aũt oĩa bo-
na corporis & q̃ ei ſolũmõ debeamus, ſanitas. Nihil autẽ
ei ultra dandũ eſt uel q̃rendũ:ſed hoc termino ligandũ &
fræuandũ eſt:cũ fructꝰ eius nullus ſit & mors ſit finis illiꝰ.
Sed hic fouea eſt q̃ nolo uos lateat. Inſidiaſ eñ uoluptas
ſanitati: & tã ſubtili malignitate pſequiſ: ut uix eã qs uel
poſſit cauere uel nouerit.Q; ſi uoluptati ſeruiſ:nõ ſanita-
ti:hoc iam de natura nõ eſt ſed ſub natura: quæ morti ma
nus dat: cũ magiſtrã conſtituit uoluptatẽ. Inde etiã eſt ꝙ
multi ad tã beſtiales & rebelles impetꝰ deſcẽderũt (uel ut
dicam uerius) ceciderũt ut uoluptatẽ p̃ferãt ſanitati:& il
lis ipſis ſæpiſſime uoluteñſ quæ ſciunt difficiles & acutiſſi-
mas ſubſeq paſſiões. D Sicut aũt corporis natura eſt ſa-
nitas:ita cordis natura eſt puritas: qa turbato oculo non
uidebiſ deus, & cor hũanũ ad hoc factũ eſt, ut ſuũ uideat
creatorẽ. Si uerò ſanitati corpis ſolicita eſt ꝓuidenda cu-
ſtodia: puritati cordis tãto ſolicitior eſt impendẽda:quã-
to pars iſta dignior illa eſſe conuinciſ. Hic tamẽ ſimplici-
ter accipimus puritatem: ut uidelicet omnia quæ agimꝰ,
pure & humiliter confiteamur dño in oĩone: hominũ in
confeſſione, & dicamus. Dixi cõfitebor aduerſum me in- *Pſal.13.*
iuſtitiã meã dño: & tu remiſiſti impietatẽ pctĩ mei.Et quia
ſociale animal ſumꝰ: ex his q̃ in nobis ſunt ad ea quæ cir-
ca nos ſunt trãſeamus: ut ſi fieri põt qđ ex nobis eſt: pacẽ
habeamus cũ omnibus hominibus.Hæc eſt lex naturalis
ſocietatis: ut omnia q̃cũq; nobis fieri nolumus: alijs non
faciamꝰ: & q̃ nobis fieri uolumus: alijs impendere ſtudea-
mus. Sicut ergo debemus ſanitatem corpori: puritatem
cordi: ſic & fratri pacẽ. Iam hinc tranſeundum eſt ad ſan-
ctorũ aĩas quæ de huius mortalitatis carcere ad cælorum
gaudia uolauerunt. His profecto debemus imitationem:
quia ſimiles fuere nobis paſſibiles: & notas nobis fecerũt
uias uitæ: quas tã infatigabiliter quàm interminabiliter
tenuerunt.Sed & illis qui nõ in tãta ſanctitate ſeu peracta
pœnitẽtia exierũt cõpaſſionẽ debemꝰ & orationẽ ꝓpter
ſimilis naturæ cõſortiũ: ut pius pater auferat ſcoriã eorũ:
& in bñficia flagella cõmutet: & ſic tandẽ reconſignet ad

beatæ gaudia ciuitatis. Si eñ tauri cũ taurũ mortuũ iuue
nerint, plorãt mugiũt, & quaſi quibuſdã debitis humani-
tatis obſequijs fraterna funera ꝓſequunt̃: qd debet homo
homini, quē & rõ docet, & trahit affectio? Sicut ergo ſctis
aĩabus imitationem: ſic minus ſctis cõpaſſionē debemus:
Illinc exẽplũ, hinc gemitũ haurientes. A ſanctis uerò ange
lis auxiliũ q̃rendũ eſt: & occultis ſuſpirijs: & frequẽtia la-
chrymarũ ut illi ſupereminẽti maieſtati p̃ces noſtras offe
rant referãt gratiã: qa amminiſtratorij ſpũs ſunt miſſi pro
pter nos: ut hæreditatē capiamꝰ ſalutis. Ab illo aũt rerũ
oĩm dño pietas q̃renda eſt: ut ille cuiꝰ natura bonitas cui
ꝓpriũ eſt miſereri ſemꝑ & parcere: nõ reſpiciat multitudi
nē iniquitatũ noſtrarũ: ſed ſm multitudinē miſerationũ
ſuarũ miſereat̃ nr̃i. Ipſi eñ nos & amorē debemꝰ & ſubie-
ctionē cũ oĩ reuerentia & humilitate. Amorem: quia fecit
nos & bñfecit nobis: ſubiectionē, qa ſuper nos eſt & hoc
præcipit nobis: terribilis in cõſilijs ſuper filios hoim. Ita
ergo & ſanitatē corpori: puritatē cordi: pacem fratri: imi
tationē ſanctis: cõpaſſionē mortuis debemus: auxiliũ ab
angelo: pietatē à deo poſtulemus. Ex arca naturalium bo
norũ habere debemus & q̃rere: ut ſciamus qa cũ hæc oĩa
q̃ mandata ſunt & data naturæ fecerimꝰ: ſerui inutiles ſu-
mus: q̃ debuimus facere fecimꝰ. Aut uix eñ aut nũquã in-
uenit̃ aliqđ p̃ceptũ datũ hoĩbus: quod trãſcat terminos,
poſſibilitateq; naturæ. In his autē bonis ſicut p̃ diximus
reparamur, & quaſi quodãmõ reſtituimur in antiquũ: dũ
ad ingenitam naturæ ſuauitatē reuertimur: dũ etiã nobis
& his q circa nos ſunt: & eis qui ſupra nos ſunt, debitũ re
rũ ordinē exhibemus. Et hæc quidē ꝓ nobis naturalibus.
Spũalia autē bona in qbus exercemur: ut ad æterna tẽda
mus ipſa eadē ſunt: ſed alia qa alio intuitu conſiderata: cũ
plurimis tñ alijs q̃ longũ eſt enumerare. Illa eñ iuxta na-
turã: hæc ſupra naturã eſſe noſcunt̃. Nam & in ſpũali exer
citio nõ ſanitatē debemus corpori, ſed ſeruitutē, ſed affli-
ctionē, ſed laborē: iuxta uocē illius ſpũalis, & ſummæ ſpi-
ritualis hoĩs qui dicebat. Caſtigo corpus meũ, & in ſerui
tutē redigo. Nec iſtã tantũ cordi puritatē debemꝰ: ut pu-
re & humiliter cõfiteamur pc̃tã nr̃a: ſed ut in intẽtione co
gitatione & opere hãc circũſpectionē exhibeamꝰ, ut & ui
ta noſtra ſit fructuoſa & fama glorioſa: uõ quæ ſanctificet
ſibi ſed deo: non q̃ glorificet ſe: ſed patrē ſuũ q in cælis eſt.
Pacē quoq; non ſolũ fratribus exhibendã dicimus in uia
iſta: ſed cũ his q oderũt pacē eſſe pacificũ: portare omnes,
& à nemine uelle portari. Confitemur etiã non mõ cõpaſ
ſionē mortuis & orationē: ſed in ſpe etiã cõgratulationē
adhibendã: qa & ſi cõtriſtandũ eſt, ꝓ in locis purgatorijs
patiunt̃: multo amplius collætãdum q ꝓpe eſt: ut abſter-
gat deus oẽm lachrymã ab oculis eorũ: & iam nõ ſit neq;
luctus neq; clamor, ſed nec ullus dolor: q̃ prima abierunt.
Sctis uerò aĩabus nõ ſtã imitationem: nec à ſanctis angelis
tantũmõ q̃rere debemus auxiliũ: ſed ardenter cõſiderare
cõſpectũ eorũ: & eſſe cũ illis: & uidere quæ ſunt illæ colũ-
næ cæli q̃ ſuſtinent orbē terrarũ: in qbus rutilat & relucet
tñ & tam excellens diuinitatis inſigne. In dño autē non
ſolũ pietas q̃renda eſt: ſed & in eũ tota affectio dirigenda:
ut diligamus nos ꝓpter ipſum: & ſuſpiciamꝰ q̃ ſit illa ma-
ieſtas quæ cuncta faciat, cũcta contineat: & in quã deſide-
rant rõnabiles creaturæ proſpicere. Hæ ſunt ſemitæ ſpũa
lis exercitij: in quibus religioſa mens & dilatat̃ & delecta-
tur: eorũ q̃ ſunt retro oblita: & ad anteriora. i. æterna bo-
na ſe extẽdẽs, ſequit̃ ad palmã ſupnæ uocationis. Nunqd
nõ ſupra naturã btũs iſte Andreas apls, cuius ſolẽnitas p̃
manibus eſt, trãſilierat: q dicebat: ô bona crux diu deſide
rata, & iã concupiſcẽti aĩo præparata: ſecurus & gaudens
uenio ad te. Alterati hoĩs eſt iſta uox: & q de bonis natu-
ræ ad gratiæ bona ſurrexerat: ut nõ ſolũ gloriaret̃ in ſpe:
ſed & in tribulationibus: & gaudẽs iret à cõſpectu cõcilij:
q dignus eſſet pro noĩe Ieſu cõtumeliã pati. Non mõ eñ
patiẽter, ſed & libenter: uerũ & ardẽter ad tormenta ſicut
ad ornamenta: ad pœnas ſicut ad delitias ꝓperabat. Por-
rò quidē æterna bona illa, bona ſunt, q̃ nec oculus uidit:
nec auris audiuit: & q̃ nunquã exeunt ab illa patria: q̃ ne-
ſcit niſi gaudiũ & iubilationem. Ibi nihil deeſt: ecce abũ-
dãtia qua impleat̃ humana cupiditas. Quæ eſt iſta copia
ubi nihil qđ nolis ſit: totũ ſit qđ uelis. Fiat pax (ait ꝓphe
ta ad Hieruſalem) in uirtute tua: & abũdãtia in turribus
tuis. In illis inquã turribꝰ q̃ iuxta ꝓphetã aliũ: gẽmis ædi
ficabunt̃: ubi adipe frumẽti nõ cortice ſacramẽti ſatiabit
nos deus. Q, ſi nihil deerit nobis: aliqd aũt nos latuerit:
nunqd erit gloria cõſummata? Ideò nihil latebit nos: &
ecce ſapiẽtia qua curioſitas hoĩs ſatiet̃. O ſapiẽtia qua tũc
oĩa q̃ in cælo & q̃ in terra ſunt: ꝑfectiſſime cognoſcemus
in ipſo fonte ſapiẽtiæ rerũ oĩm cognitionē bibentes. Nõ
metuã ſuſpiciones: nõ timebo cõſilia: qa ciuitas illa (iux-
ta Ioannē) puriſſimo uitro ſimilis erit: ut ſicut ꝑ uitrũ lu-
cidiſſime cernimus: ſic aliorũ cõſciẽtias clariſſime uidea-
mus. Quid ſi nihil defuerit & nihil latuerit: maneat aũt ti
mor & anxietas amittendi? Ideò nihil terret: & ecce potē
tia qua humana infirmitas roboret̃. Qui poſuit, inquit, fi
nes tuos pacē: & cõfortauit ſeras portarũ tuarũ: ita ut nul
lus inimicus intret: nullus exire poſſit amicus. Vbi ergo
ſumma abundantia: ſumma ſapiẽtia: ſumma potentia eſt:
puto q nihil deſit plenitudini btitudinis: quantũ ſpectat
ad ſummam felicitatis humanæ. Hæc ſunt bona naturæ,
grĩæ, gloriæ: bona hũanitatis: bona uirtutis: bona æterni
tatis. Hæc cogitemus, hæc ruminemus fratres: & iuxta p̃-
ceptũ legis reuocemus ruminationē: qa ſic uiuit̃: & in tali
bus uita ſpũs noſtri. Sic eñ cogitatio ſctã ſeruabit nos: ut
dicamus cũ ſancto: meditatio cordis mei in cõſpectu tuo
ſemper: dñe adiutor meus & redemptor meus.

De triplici cuſtodia manus, linguæ, & cordis. Sermo. C

Omnes nobis cauſamur deeſſe gratiam: ſed iu-
ſtius forſitan ipſa ſibi quærit̃ gratia deeſſe non-
nullos. Nempe res cordis eſt gratia deuotiõis
iſta quã q̃rimus: & hoc munere ipſe fraudat: q
in æternũ ei diſſimulat receptaculũ exhibere. Cæterum
unde illi cura cordis: cui ne ipſa quidē adhuc oris circun
ſpectio: ſeu manus cuſtodia ſubeeſt? Non ſibi deeſſe miret̃
cõſummationē: qui nec initiũ apprehẽdit: ſed ne is quo-
q; q initiũ iã tenere uidet̃ & ad mediũ nõ ꝑuenit. Magnũ
eſt hoĩ ſeculari mundas habere manus: monacho non eſt
magnũ: ſed planè magnũ ei malũ eſſe ꝓbatur: ne ipſarum
quidē cõtagia declinare. Imo uerò & in ipſis quoq; mani
bus longe amplior munditia & iuſtitia abundãtior à no-
bis exigit̃ quàm ab illis. Nimirũ illis dicit̃. Fugite fornica
tionē: & q furabat̃ iã nõ furetur, cæteraq; ſimilia: quæ q fe
cerint, regnũ nõ cõſequent̃. Nunqd & nobis ab hmõi cõ
tagijs operũ: & tã graui manuũ cõtaminatione timendũ
eſt? Sed quo nitidiores manus ego grauius quoq; minor
in eis neuꝰ oſtendit: & ſicut p̃cioſam ueſtē exigua quæuis
macula turpius decolorat. Nobis ad immũdiciã minima
q̃libet inobediẽtia ſufficit: nec iã neuus eſt ſed grauis ma-
cula: ſi in actionibꝰ nr̃is uel minorum reſidet negligentia
mãdatorũ. Hæc igit̃ operũ diligẽtia ſeruãdorũ initia nr̃æ
cõuerſationis exercet: dũ adhuc qdē modicũ, ſed tñ iã lu-
mē in nobis eſt: niſi fortè magnũ ſe putãt habere lumē q-
bus ueritas ait. Cũ feceritis oĩa q̃ præcepta ſunt nobis: di *Luce.17.*
cite qa ſerui inutiles ſumus: quæ debuimꝰ facere fecimus.
Sed hoc inqes, ꝓpter humilitatē monuit eſſe dicẽdũ. Pla-
nè ꝓpter humilitatē: ſed nũquid cõtra ueritatē? Cæterũ
ſi circa ſctõrũ quoq; cuſtodiã inuenimur adhuc negligen
tiores: nemo ſapiẽs eũ liquare culicē moneat: q utinã non
glutiat uel camelũ. At ſi iã manus mũdatæ fuerint: nec ſic
quidem continuo ad cor tranſitur: labijs ſanè mũdandis
ſecũdũ ſtudiũ & media ſolicitudo debet̃. Quòd ſi dixeris
rarus eſt qui ſermones ſuos in iudicio diſponere uideat̃:
uel ex hoc diſces quàm ſit rara perfectio: cũ nec perfectum
inueneris oĩbus eſſe cõc. B Quis ſanè numeret quantas
modicum linguæ membrũ contrahat ſordes: quàm mul-
tiplex in labijs circuncisis immunditia coagulet̃: quàm ſit
grauis pernicies oris incircũſpecti? Eſt eñ lingua diſſolu
ta in ſermonibus ocioſis: eſt lingua impudica: eſt & ma-
gniloqua:

gniloqua: quarum prima laſciuiæ: ſequens arrogantiæ fa-
mulatur. Eſt etiam lingua doloſa & item lingua maledica:
quarū altera in falſiloquā & adulatoriā ſubdiuiditur: alte
ra uerò nunc in facie cõtumelias irrogat, nūc detrahiẽ in
occulto. Q, ſi de oĩ uel ocioſo uerbo quodcūq; locuti fue-
rint hoĩes deo ſunt reddituri rõnem in die iudicij: quāto
diſtrictius de uerbo mēdaci, mordaci, & iniurioſo, de ela-
to uel laſciuo, de adulatorio aut detractorio iudicabun-
tur? Quàm uera ſentētia fratres: in multiloqo nõ effugie-
dum peccatum. Vt em̄ p̄teream cætera ſi ꝓpterea eſt ocio
ſum uerbū ꝙ nullā rõnabilem cauſam habeat: quam ratio
nem de eo reddere poterim⁹ qđ eſt p̄ter rõnē? Nemo ue-
ſtrū fratres parui æſtimet tp̄s qđ in uerbis cõſumiẽ ocio-
ſis. Siquidē tempus acceptabile eſt, & dies ſalutis. Volat
uerbum irreuocabile: uolat tēpus irremeabile, nec aduer-
tit inſipiēs qd admittat. Libet cõfabulari, aiūt, donec ho-
ra prætereat. O donec p̄tereat hora: ô donec ptranſeat tē-
pus. Donec hora prætereat quā tibi ad agēdam pœniten
tiā, ad obtinendā ueniā, ad acqrēdā gratiā, ad gloriā pro
merendā, miſeratio cõditoris indulget. Donec trāſeat tē-
pus quo diuinā tibi repropitiare debueras pietatē: ꝓpe-
rare ad angelicā ſocietatē: ſuſpirare ad amiſſam hæredita-
tem: aſpirare ad promiſſam fœlicitatem, excitare remiſſam
uolūtatē, flere cõmiſſam iniqtatē. Sic nimirū ſic agricolæ
cum diu deſiderata affuerit oportunitas ſeminandi: ſic ui-
nitores cū expectatum tempus putatiõis aduenerit inue-
niſſe occupatiões, & quaſi irrepræhēſibilr ſine opere diē
trāſegiſſe lætanẽ: Sic inſtātibus nundinis: inſtitores neſte
re moras: occaſiones quærere ſolēt, ne quē fortè ſibi ex eis
quæſtū ꝓuenire cõtingat: Sic deniq; paupes mendicātes
cū multis clamoribus, euocatus tandem affuerit eleemo-
ſynarum diſtributor diuerticula captāt: & cõcurrētib⁹ ſo
ciis uacuos ambiunt occupare receſſus & fouere latebras
in angulis platearū: Vtinā tm̄ uel ſolū tp̄s uitæ amitterẽ
in uerbis: ſed multi in his etiā uitā amittere cõprobātur:
nec modo ipſi amittere ſed adimere quoq; & hoc fratrib⁹
ſuis. An nõ amittūt uitā detractores deo odibiles: odibi-
les uitæ: Fugit uita quos odit, & quos uita fugit mori ne
ceſſe eſt, An nõ & ipſe moritur, qui uenenū bibit: quod ei
maleſuada detractoris lingua propinat: Siqdem furtim ei
dilectionis uita ſubtrahitur, & dum neſcit, paulatim in eo
fraterna charitas refrigeſcit. Auditur⁹ eſt forſitā ipſe quo-
q; cui detrahitur (undiq; enim uerba uolant) & multorū
prius ora ſermo pertranſiens difficile fieri poteſt: quin ſin-
gulorū creuerit linguis, & quaſi iam ꝓuectus referatur ad
eū ad cuius ſpectat offenſam. Itaq; ſcandalizabiẽ audiens
ps.54. & tabeſcet: eoq; facilius extinguetur in eo charitas: quo
amplius ante uiuere uidebatur. Si inimicus ait meus male
dixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utiq;. Et qdē cauet ſibi prudens
auditor: cauet & ipſe ſi nõ deſipit: qui ſibi nouerit eſſe de-
tractū: ille ne ueneno inficiaẽ: iſte ne ſcādalo p̄turbetur.
Sed quod in ſe eſt tm̄ lingua maledica, & illius percutiens
cõſcientiā, & iſtius uulnerās charitatē: ſecū pariter utrūq;
peremit. Nūqd nõ uipera eſt lingua iſta: Ferociſſima pla-
nè, nimirū quæ tā lætaliter tres inficiat flatu uno. Nunqd
ps.36. non lācea eſt lingua iſta: Profecto, & acutiſſima, quæ tres
penetrat ictu uno. Lingua, inqt, eorū gladius acutus. Gla-
dius equidem anceps: imo triceps eſt lingua detractoris.
Nec uerò eiuſmodi linguā ipſo etiā mucrone quo dn̄i cū
latus cõfoſſum eſt crudeliore dicere uerearis. Fodit enim
hæc quoq; xp̄i corpus & mēbrū de mēbro: nec iam exani-
me fodit ſed facit exanime fodiēdo. Ipſis quoq; nocentior
eſt ſpinis quas illi tam ſublimi capiti furor militaris impo
ſuit: ſeu etiam clauis ferreis quos ſanctiſſimis manibus
illis & pedibus cõſummatio iudaicæ iniqtatis infixit. Niſi
enim huius quod nunc pūgitur & trāſfodiẽ corporis ſui
uitā illius uitæ corpis p̄tuliſſet: nūquā illud pro iſto mor-
tis iniuriæ crucis ignominiæ tradidiſſet. Et dicim⁹. Leuis
res ſermo: tenera mollis & exigua caro, lingua hoĩs: quis
ſapiēs magnipēdat. Leuis quidē res ſermo: qa leuiter uo-
lat: ſed grauiter uulnerat, leuiter trāſit: ſed grauiter urit:
leuiter penetrat animū ſed nõ leuiter exit: profertẽ leuiter
ſed nõ leuiter reuocaẽ: facile uolat: atq; ideo facile uiolat
charitatē. Vilis res eſt muſca moriēs: ſed exterminat oleū
ſuauitatis. Tenerū mēbrū lingua: attamen uix teneri põt:
ſubſtantia quidē infirmū atq; exiguū: ſed uſu magnum &
ualidū inuenitẽ. Modicū mēbrū eſt: ſed niſi caueas magnū
malū. Tenuis eſt & lata: aptiſſimū uacuādis cordibus in-
ſtrumentū: ſicut multorum mihi inter uos cõſciētias arbi
tror atteſtari: niſi fortè oēs tam perfecti ſimus ut nūquam
nobis poſt longas confabulationes inuēta ſit mēs quodā
modo uacua: meditatio min⁹ deuota: ſicca magis affectio-
& holocauſtum orõnis non adeo pingue: propter uerba
ſiue quæ diximus ſiue etiam quæ audiuim⁹: uerba tm̄: facile
enim lingua labitur: nec min⁹ facile illabitur cordi: ita ut
multis interloquendū minus profuerit ꝙ ꝓpriā cohibue
rint: dū non cauerint alienā. Vtilis eſt frater q tibi loqtur:
ſapiēs eſt, religioſus ac timens deū: plus dico: angelus eſt
& angel⁹ lucis: etiam ſic caue tibi ne audias unde lædaris,
nec pſonā tibi uelim ſuſpectā eſſe ſed linguam: præſertim
in ſermocinatione cõi. Bona quidē columbæ ſimplicitas:
ſed in hac parte quoq; ſerpētis aſtutiā nõ omittas. Maria
ne angelicū quidē uerbū ſine diſcuſſiõe præteriēs cogita-
bat qualis eſſet iſta ſalutatio. Tu quoq; qui crebris expe-
rimētis ſaltē ſolerter aduertiſti quātū noceant uerba: non
deſipies ſi ſollicit⁹ fueris: qn̄quidē intereſſe neceſſe eſt col
locutioni: nõ modo ori circūſpectionē, ſed & auri nihilo
min⁹ adhibere cautelā. Non miremini ꝙ huic gradui pro
ficientiū diutius immoremur: plures ſiquidem inter uos
ꝓficiētes eſſe credimus quā pfectos. Fortè tm̄ nimij uidea-
mur in ſuggillatione uerborū. Sed memētote qm̄ lingua
eſt quæ cõtra uitia linguæ loquitur. ut in eo uel maxime
haberi debeat excuſata: ꝙ nec ſibi parcat: & aduerſus pro
pria quoq; ſui ipſius pericula muniat audientes. Ventus
eſt ſermo, ſed non ſemper eſt uentus urens. Surge inquit Cañ.4.
aquilo & ueni auſter: perfla hortum meū, & fluāt aromata
illius. Eſt quoq; magna nihilominus ſermonis utilitas, &
frequēter in lingua fruct⁹ precioſiſſim⁹ reperitur. Nempe
iuſti uita ex fide eſt, & fides ex auditu, auditus per uerbū
dei. Quõ enim uiuet qs niſi crediderit: quomõ credet niſi
audierit: quomõ audiet niſi annuncietẽ ei: Sanè propterea
maiorē ei diligentiā & diligentiorem cuſtodiam cõuenit
exhiberi: ꝙ ſit iuxta ſcripturam mors & uita in manibus
linguæ. Alioquin ſi ſola ineſſet uita: nec circūciſio quidē
ei ſed ſola mors: etiā abſciſio deberetur. Nunc uerò ponē-
da nobis ori noſtro cuſtodia, & oſtiū circūſtantiæ labijs:
ut nec uitalē ædificationē clauſura damnet æterna: nec læ
talis pernicies liberū ſortiatur egreſſum. Vigilemus itaq;
ſuper opera noſtra fratres: ne uel omittamus quod præ-
ceptum: uel quod prohibitum eſt cõmittam⁹. Hortaẽ nos
ad bipertitā hanc cuſtodiam ꝓpheta cū dicit. Declina à ps.3.
malo & fac bonum. Vigilemus nihilominus ſuper uerba
noſtra: ne in eis uel offendere deum, uel proximo nocere
contingat. Felix ſiquidē quē in omni confabulatione du-
plex timor ille ſolicitat, & duorum conſideratio ſtimulat
auditorū: primū quidē diuinæ maieſtatis: in cuius manus
incidere prorſus horrēdum: dehinc fraternæ infirmitatis
cui nihilominus perfacile eſt offendiculū dare. Puto tm̄ ne
eum quidē qui in uerbo cauet offenſionē: perfectū adhuc
dici oportere: niſi forſitan cõparatione prioris qui tantū
ſuper opera uigilabat. Nam & ueritas in euangelio de ui-
gilantibus ſeruis & aduentū dn̄i præſtolantibus loquēs:
ſi inqt in tertia uigilia uenerit & ita inuenerit: beati ſunt Lucæ.12.
ſerui illi: qđ nequaquā de prima ſed nec de ſecunda dictū Puer.4.
quidem reperies. Eſt autem uigilia hæc ſuper cor: cui ſanè
oēm iam cuſtodiā exhibere ſapiens monet: nimirum quia
ex ipſo uita procedit. Ego tm̄ etiam hanc cõſtare arbitror
ſpecialiter in duob⁹, ut uidelicet ſuper affectionū pariter
& cogitationū ſuarū greges: mēs ſolicita uigilanter intē-
dat. Et bene huic daẽ oĩs cuſtodia à quo cæteraſq; duas
procedere cõſtat: niſi fortè q& abſit ſimulationis gerātur
ſtudio, & pietatis habeāt ſpeciē non uirtutem. Sicut enim

fontis uena ſcaturiẽs: niſi foſſas añ repleuerit adiacentes:
nec refluere nec ſedari: nec in altũ ſeſe tollere ꝑualebit:ꝙ
uidelicet alias occupetur: ſic humanus animus donec eas
quas prædiximus manus & linguæ cuſtodias ſolerter im
pleat: nec ad ꝑfectã hanc ſuiipſius poterit reflecti curã: nec
iocunda deuotionis tranquillitate frui: nec in ſublimẽ di-
uinæ contẽplationis ꝓficere gradũ. Eya fratres ſi ſupnæ
uiſitationis gratiã q̃rimus, ſic q̃ramus: ſi ſpiritales conſola
tiones deſideram⁹ ꝑcipere, ſic petam⁹: ſi cælũ nobis apiri
cupimus, ſic pulſemus. Hoc deniq; triplici modo uigile-
mus, ſi ad nuptias uolumus intrare cum noſtro ſpõſo ieſu
chriſto dño: qui eſt benedictus in ſecula Amen.

De uerbis apoſtoli. Non eſt regnum dei eſca & potus Sermo primus.

Roma.14 NOn eſt regnũ dei eſca & potus: ſed iuſtitia & pax
& gaudium in ſpũſancto. Quid prætergredimur
uiã: qui ad gaudiũ properam⁹? D Eſt quidem
gaudium de regno dei: ſed non præmium eſt. Eſt
gaudium de regno dei: ſed non gaudium carnale: nõ gau
dium ſeculare: non gaudium cuius extremum luctus oc-
cupat: ſed in quod magis triſtitia uertitur, nõ deniq; gau
dium eorum qui lætantur cum malefecerint: & exultatio
quæ fit in rebus peſſimis eſt: ſed gaudiũ in ſpirituſancto.
Vnde autẽ hoc gaudium interim niſi de iuſtitia & pace ꝓ
cedit? Ipſa ergo procedant tanquam cellulæ mellis: ut fa-
cile adhuc labilẽ liquorem ſuauitatis ſolidior poſſit mate-
ria cõtinere. Erit quãdo iã ipſo ſimplici melle fruemur: &
gaudiũ noſtrũ plenũ & purũ erit: ut non modo in ſpiritu:
ſed de ipõ quoq; ſpũ gaudeamus. Erit qñ omnimodis erit
gaudium ſpirituale: ut nullis iam corporeis occaſionibus
excitetur: non operibus miſericordiæ: non lachrymis pæ
nitentiæ: non exercitatione iuſtitiæ: non probatione pa-
tientiæ: ſed ipſa magis præſentia ſpiritus in quem deſide-
rant angeli proſpicere. Interim ſanè uelut ſalis loco ſapiẽ-
tia mihi cætera cõdit: tanquã nõ ſit & ipã cibus. Interim
prius quàm comedam ſuſpiro, & nec tũc quidem permit-
tor ut glutiam ſaliuam meam. Eſt enim ſapiens: cui quæq;
res ſapiũt prout ſunt. Cui uerò ipſa iam in ſe ꝓut eſt ſapiẽ-
tia ſapit: is nõ modo ſapiens: ſed etiam beatus eſt. Nempe
hoc eſt uidere deũ ſicuti eſt: atq; hic quidẽ fluminis impe-
tus lætificãs ciuitatẽ dei: hic torrẽs uoluptatis: hæc deni-
q; ubertas inebrians eſt. Nũc uerò dñe uinũ nõ habẽt: de
Deute.29 ficit eñ in his interim nuptijs uinũ: uinũ utiq; carnalis il-
lecebræ & cõcupiſcẽtiæ ſecularis. Fel draconũ inqt uinũ
eorũ: & uenenũ aſpidũ inſanabile. Semper nobis hoc ui-
nũ deficiat fratres mei: quia non eſt hoc uinũ bonum. Bo
nũ uinũ non ex uinea impuritatis: ſed ex hydria purifica-
tiõis haurit. Bonũ uinũ nõ ex uua gomorræ cõficitur: ſed
Ioan.2. ex aqua iudææ. Seruaſti, inqt, bonũ uinũ uſq; adhuc. Nã
optimũ quidẽ uinũ ſeruat etiam adhuc: qđ uidelicet non
ex aqua conficiendũ ſed exprimendũ magis ex botro illo
magno terræ promiſſionis: qui interim in uecte portatur
dum ſecundum carnem nouimus chriſtum & hũc crucifi
p̃s.76. xum. Nũquid non illi uinũ defecerat qui dicebat: renuit
cõſolari aĩa mea? Sed & uinum aqua factum guſtaſſe ui-
ſus eſt cum ſubiunxit. Memor fui dei & delectatus ſum.
Quid enim faciet in præſentia qui in ſola memoria dele-
ctatur? Sic & apoſtoli planè uinũ aqua factũ guſtauerant:
quando ibant gaudentes à cõſpectu cõſilij: qm̃ digni ha-
biti ſunt ꝓ noĩe ieſu cõtumeliã pati. Quomodo non uinũ
ex aqua: gaudiũ de cõtumelia? Nimirũ implebat iam pro
Ioan.16. miſſio ueritatis quæ ad eos facta erat hoc modo. Triſtitia
ueſtra cõuertetur in gaudiũ: hoc eſt aqua ueſtra uertet ĩ
uinũ. Miraris ꝙ in uinũ aqua mutatur: etiã trãſit in panẽ
p̃s.79. niſi fortè oblitus es comedere panẽ tuũ: eũ de quo legiſti
Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in
lachrymis in menſura. Deniq; audi menſuram. Erãt, ait,
lapideæ ydriæ ſex poſitæ: ſecũdum purificationem iudæo-
rum. Si uetus iudæus es: non carne ſed ſpiritu ſex annis
ſeruies, in ſeptimo liber egredieris: in ſex ydrijs purifica-
beris: ſex diebus operaberis: in ſex tribulationibus libera
beris: in ſeptima nõ tãget te malũ. Non ſolum autem libe-
raberis in eis: ſed & uinũ bibes ex eis: ubi cœperis iuxta
apoſtolũ gloriari: nõ ſolum in ſpe: ſed etiã in tribulationi-
bus. Hoc eñ eſt duplex interim gaudium quod habes in
ſpirituſancto: de memoria futurorũ bonorum & malorũ
præſentiũ tolerantia. Nil quippe in his carnale ſapit: nil
ſeculare: nil uanum: ſed ſpũs ueritatis & cæleſtis ſapientia
eſt: cuius in utraq; ſuauitas prælibatur. Gaudete in domi
no ſemper ait apoſtolus: iterũ dico gaudete. Et duplicis Philip.4
huius gaudij materiam ſecut⁹ adiunxit. Modeſtia ueſtra
nota ſit oĩbus hominibus, dominus prope eſt. Quid mo-
deſtia: niſi manſuetudo & patientia eſt? Gaudeamus ergo
de his quæ expectamus: quoniã dominus ꝓpe eſt. Iterum
gaudeamus de his quæ ſuſtinemus: ut modeſtia noſtra
omnibus nota ſit. Nimirum tribulatio patientiam opera
tur: patiẽtia ꝓbationẽ: ꝓbatio uerò ſpem: ſpes autem nõ
confundit. Sanè ut idoneus fiat animus geminæ huic ſpi-
rituali lætitiæ capeſcẽdæ: duo æque ad iuſtitiam exercen-
dam: duo nihilominus ad conſeruandã pacem neceſſe eſt
præmittant: quæ quidẽ utraq; copioſius nobis ſcriptura
ſacra cõmendat. Siqdẽ iuſtitiæ exercitatio in his duobus
mãdatis tota pẽdere uidet ut qđ ſibi qs fieri non uult alij
non faciat: ſicut ad gentes miſſa epiſtola continet apoſto-
lorum: & quẽadmodũ ad eoſdẽ apoſtolus dicit. Quæcũq;
uolumus ut nobis faciant homines, & nos faciamus illis.
Cæterũ quoniam in multis offendimus omnes (impoſſi-
bile eſt in hoc loco & tempore ſcandalorũ. neq; eñ adhuc
uenerũt angeli q de regno dei tollant omnia ſcandala: ſed
nec ſumus in illa beata ciuitate cuius fines pacem poſuit
deus) propterea impoſſibile hic & modo pacẽ inter nos
cõſeruari: niſi & is qui in aliquo fortè offendit proximum:
animoſam elationem, & qui offenſus eſt nihilominus ca-
ueat inexorabilem obſtinationẽ. Studeamus itaq; fratres
mei & humiles ad ſatiſfaciendum his qui aliquid habent
aduerſum nos, & ad remittendũ his qui offenderunt nos
faciles inueniri: quia non ſolũ mutuæ inter nos pacis con
ſeruatio conſtat in his duobus ſed ne ipſa quoq; diuina ſi
ne his propitiatio poterit obtineri: ꝙ nec munus ab eo
recipiat: qui non prius ierit ut fratri reconcilietur & di-
miſſum etiam ab eo delictum ſtrictius exigat qui conſer-
uo ſuo debitum non remittit: Iam ſi manent in nobis iuſti
tia pax & gaudium in ſpirituſancto tria hæc nõ quaſi ſecu
riſsim⁹, pro eo ꝙ regnum dei intra nos eſt: ſed eo magis in
timore & tremore noſtrã ipſorũ ſalutẽ operemur: ſcientes
nimirum ꝙ hunc tantum theſaurum adhuc in uaſis fictili-
bus habeamus.

Item de eiſdem uerbis apoſtoli. Non eſt regnum dei eſca & potus Sermo ſecundus.

SOlet apoſtolus paulus in uerbis eſſe breuis: in
ſententijs copioſus. Nõ ignorauit hoc ille: tam
eloquentiæ quàm ſapientiæ dotibus approba-
tus: qui ſingula pauli uerba tonitrua iudica-
bat. Tam ſignanter enim uniuerſa depromit, & ſic intonat
ſpiritu & uirtute: ut in ſerie ordinem: in ſenſu plenitudi-
nem in utroq; cõnexionem mirabiliter extẽdat. Non eſt,
inquit, regnum dei eſca & potus: ſed iuſtitia & pax & gau Roma.14
dium in ſpirituſancto. Quid ad hæc dicitis uos guloſi &
luxurioſi: quorũ deus uenter eſt: quorum omnis uſus aut
in uentre aut ſub uentre eſt: qui (ut ait iacobus apoſtol⁹)
in luxurijs enutriſtis corda & corpora ueſtra? Audite au-
dite: quia eſca uentri, & uenter eſcis: deus autẽ hũc & has Luc.5.
deſtruet. Ve uobis qui dormitis in lectis eburneis, & laſci 1.Cori.6.
uitis in ſtratis ueſtris: q comeditis uitulũ de armento, &
bibitis uinũ defecatũ, & primis ungimini unguentis. Fi-
lij hominũ uſq; quo graui corde: quia corpore pingui. ut
quid diligitis uanitatẽ & ueritatẽ negligẽtis? Pinguedo
carnis: delitiæ corporis, ſaturitas uentris, aut ante mortẽ
uos deſerẽt, aut uos in morte illas relinquetis. Quoniam,
inquit, ſanctus: cũ interierit non ſumet oĩa: neq; deſcẽdet p̃s.43.
cũ eo gloria eius. Sicut oues in inferno poſiti ſunt: mors Vbi ſupra
depaſcet eos. Quã bene ſicut oues: quia detracto uellere
mũdialium

mundialiū diuitiarū dure preſſecꝙ detōſi:ſempiternis mū-
di deputabūtur incēdijs. Mors depaſcet eos:quia ſemper
morientur ad uitā,& ſemꝑ uiuēt ad mortē. Ergo hic caro
uermibus:illic aīa ignibus deputaſ:donec rurſus infœlici
collegio colligati tormentis pœnalibus ſocienſ:qui ſocij
fuerunt in uitijs. O delicate q delitijs & diuitijs circūfuſus
atqꝫ cōfuſus cōfuſionē expectas & mortē:nō eſt regnū dei
eſca & potus: nō purpura & byſſus: quia diues ille utro-
qꝫ circūfluus in puncto ad inferna deſcendit. Quid ergo?
Sed iuſtitia & pax & gaudium in ſpūſctō. Attendis & in-
tendis:quia gaudium in fine eſt? Sic ſatui filij adam præci
piti ſaltu iuſtitiam tranſilientes & pacem:rem finalem in
principiū cōuertere & puertere uultis? Nemo enī eſt qui
gaudere nō uelit. Nō ſtabit & nō erit iſtud:qa ſicut nō eſt
pax impijs.ſic nec gaudere impijs dicit domin⁹. Nō ſic im
pij non ſic. Prius eſt iuſtitiā facere:inquirere pācē & perſe
qui eam,& ſic demū apꝑhendere gaudiū imo à gaudio cō
ꝑhēdi. Sic angelic⁹ ille cōuēt⁹ pri⁹ iuſtitiā fecit:cum ſtetit
in ueritate,& ueritatis deſeruit deſertorē. Poſt hæc illa pa
ce firmati ſunt q̄ exuperat oēm ſenſum: qa cū diuerſis ho-
noris primatib⁹ ambianſ:null⁹ q murmuret:qui inuideat
ps.147. nullus. Lauda tu hieruſalē dn̄m:lauda deū tuū ſiō:qm̄ cō-
fortauit ſeras portarū tuarū:bn̄dixit filijs tuis in te:q po-
ſuit fines tuos pacē. Lauda & laudes replica:qa munitiſſi-
mis uectib⁹ & incōuulſibilib⁹ ſeris:clauſæ ſunt portæ tuæ
nullus inimicus intrat:nullus exit amicus: benedicti filij
tui in te:oi benedictione ſpiritali in cæleſtibus cum xp̄o.
Iam non eſt timor in finibus tuis:qa poſuit fines tuos pa-
cē. nullæ tibi tētationes:nulla ſeſe cogitationū turma con
fundit:qa uerſipellis ille cōtortor lōge eſt à muris tuis &
à filijs tuis. Et ille q idem eſt:oīa in idētitate cōſolidat atqꝫ
coniungit. Cuius participatio,inqt,in idipſum. Hoc iam
tertio hauriunt aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris:
& nudis (ut ita dicā) oculis diuinitatis intuētur eſſentiā
nulla corporeorū fantaſmatum imaginatione decepti. Ec
ce gaudiū in fine:ſed ſine fine. Miſeri nos qui ab illa fœlici
regione repulſi in hāc deſcēdim⁹ imo cecidimus uanita-
tem. Filij ſion,ait ꝓpheta,incliti & amicti auro primo quō
reputati ſunt in uaſa teſtea? Filij ſion illi⁹ uidelicet ſpecu-
latiuæ ciuitatis:quā ædificauit dn̄s ut uideaſ in glīa ſua: fi
lij ſupnæ hieruſalē q̄ libera eſt mater nr̄a:incliti per digni-
tatē conditionis amicti auro prio ꝑ diuinitatis imaginē.
Quomodo ergo ex his nos quidem reputati ſum⁹ in uaſa
teſtea:in hæc lutea & fragilia corpa degenerauim⁹? Exhi-
bent enī angeli fratres chariſſimi iuſtitiā deo:pacem inter
ſe:gaudiū ſibi. Sic & tu homo noli prius rapere qd̓ tuum
eſt,& iuſtitiā quā deo & pacē quā ꝓximo debes cotēnere
Iuſtitia uirtus eſt:qua reddiſ unicuiqꝫ qd̓ ſuū eſt. Tu non
ſolum iuſtitiam:ſed multas & multiplices iuſtitias debes
ps.35. creatori. Iuſtus enim dn̄s,& iuſtitias dilexit. Iuſtitia tua ſi
cut montes dei, Bene ſicut montes: quia plures cumulos
miſerationū ſuarū ingeſſit tibi. Et prius qdē te cū cæteris
& inter cætera creauit:ne ſine magna ꝑrogatiua dignita-
tis. Dixit enim de oibus & facta ſunt. Poſt hæc uehemen-
tiſſimo tui amore inflām̄ata maieſtas illa redemit te. Nun-
quid uerbi facilitate? Non. Sed triginta annis oꝑatus eſt
ſalutē tuam in medio terræ:affix⁹ cruci:addictus morti:lu
dibrijs deputatus. Deus tuus factus eſt frater tuus non an
gelorum frater:quia nuſquā angelos appræhendit:ſed ſe-
men abrahæ apprehēdit. Cōmune quidem habes ꝙ factus
es:ꝙ frater es ſpeciale. Adiecit adhuc erga uos ſpecialius
quoddā:qd̓ de lata nos & ſpacioſa q̄ ducit ad mortem di-
gito ſuo traxit:& poſuit in cōſilio iuſtoꝝ & cōgregatiōe.
Quid ultra debuit facere & non fecit? Cuius uel ſaxeū pe-
ctus tāta & talis à tāto & tali collata bn̄ficiorū multitudo
non emolliat? Quicqd igiſ es:qcquid potes:debes crean-
ti,redimēti,uocāti. Sed cū iuſtitiā feceris:fac & pacē. Quā
diu enī ſum⁹ in hoc naſc teſteo, & fragilitate cōplexionis
hūanæ:nō poſſum⁹ inueniri ſcādalorū ꝓrſus immunes. Si
igiſ recordatus fueris ꝙ frater tu⁹ habet aliqd aduerſum
te:ſis hūilis ad ueniā petēdā:ſi tu habes aduerſus illum ſis
facilis ad dandam,& omnia membra erūt in pace. Sic enī
ad duo iſta charitatem & humilitatem paratiſſimi:nō po-
terim⁹ diſſenſionē ſentire. Diſcite inqt à me:qa mitis ſum Mat.11.
& humilis corde:mitis,qd̓ ptinet ad charitatem:qa chari
tas patiēs eſt;benigna eſt:humilis,qd̓ ad ipſam uerbi ſpe-
ctat ꝓprietatē. Sic ꝓcedētib⁹ erit gaudiū in ſpūſctō. Loqr
qd̓ expt⁹ nouit: inexpert⁹ ignorat:aīalis enī hō nō perci-
pit ea q̄ ſunt ſpūs dei. Nunqd non plerūqꝫ Orātib⁹ nobis
oīa uiſcerū ſuccutiunſ occulta:ad memoriam gaudij illi⁹
qd̓ eſt in hierlm q̄ ſurſum eſt:q̄ eſt mater nr̄a:& lachryma-
rum unda uultus meditātiū ſuperfundit? O ſi duraret. Si
oblit⁹ fuero tui hieruſalē obliuiōi deſ dextera mea:adhæ
reat lingua mea faucib⁹ meis:ſi nō meminero tui,ſi non ꝓ
poſuero hierlm,in principio lætitiæ meæ. Verè in princi-
pio lætitiæ:qa finis illic repoſit⁹ eſt. Quādo cōſcindes ſac-
cū meū dn̄e ieſu & circūdabis me lætitia:ut cātet tibi glo-
ria mea & nō cōpūgar? Principiū gaudij illi⁹ qd̓ hic qn̄qꝫ
ſentim⁹ ſtilla eſt:guttula eſt,de flumine illo eſt deſcendēs:
cuius impet⁹ lætificat ciuitatē dei. Qn̄qꝫ ueniet tempus ut
perennib⁹ gaudijs nos in ipſo diuinitatis fonte ꝓfundius
immergamur:ubi unda undā ſine intercapedine & inter-
polatiōe cōtinet? Qn̄ ueniā & apparebo an̄ faciē dei? Qn̄
trāſibo i locū tabernaculi ammirabilis uſqꝫ ad domū dei?
Qn̄ ſicut audiuim⁹ ſic uidebim⁹ in ciuitate dn̄i uirtutū? Math.26.
Eya igiſ fratres huic fœlici ternario fideliter inſiſtamus,&
ſemꝑ ſimus memores uerbi illius: Amice ad quid ueniſti?
Quia nō ad hoc uenim⁹ ut ſimulatoria ſpecie regē inter-
ficiamus,ſed ei ſeruiamus q eſt benedictus in ſecula.

De uerbis domini Omnis qui ſe exaltat humiliabitur Sermo. B

OMnis qui ſe exaltat humiliabiſ, & qui ſe humi- Luce.18.
liat exaltabiſ. Si cōſideramus diligenter fratres
gradus hoīm quatuor inueniemus: dico autē
ſummā fœlicitatē in cælo ad quam ſuſpiramus:
mediā fœlicitatē in paradiſo unde cecidimus: itemqꝫ me-
diam infœlicitatē in hoc mundo ꝓ qua gemimus,& in in-
ferno extremā infœlicitatē quā merito formidamus. Bre-
uius tn̄ dicere poſſum:uitam & umbrā uitæ: umbrā mor-
tis & mortem. Itaqꝫ nec in ſummo:nec in imo poſiti time-
mus deſcendere:aſcēdere cupimus eò magis anxij:quò ui
demur uiciniores infimis quàm ſupræmis, & ecce dicitur
nobis:qa oīs qui ſe exaltat humiliabiſ,& q ſe hūiliat exal-
tabiſ. Quid nam ſibi uult cancellata hæc connexio exalta
tionis & hūiliatiōis? Ita ne parū eſt dn̄e ꝙ in ueritate tua
humiliaſti nos:qa adhuc exihis ut apponat hō humiliare
ſeipſum? Et quidē reſtat adhuc quo poſſimus hūiliari:ſed
q illo ceciderit iam nō adijciet ut reſurgat:q hūiliatus fue
rit uſqꝫ illuc fruſtra ſperat exaltationē: ſiquidē humiliaſti
nos in loco afflictiōis,& operuit nos umbra mortis. Vſqꝫ
adeò uita noſtra inferno appropinquauit, quos humilia
bimus ultra. Quæ utilitas in ſanguine noſtro,ſi deſcende-
rimus in corruptionē. Sanè nihil aliud iuſta uos eſt quàm
irreparabilis illa corruptio,poſt umbrā mortis non reſtat
niſi mors,poſt locum afflictionis ſolus ſupereſt locus mor
tis. Qui ſe,inquit,humiliat exaltabitur Si dixiſſet: qui hu
miliatus fuerit exaltabitur,exultaſſem utiqꝫ tanquàm cer-
tiſſime humiliatus & uehemēter. Nunc uerò cū dicat q ſe
hūiliat exaltabiſ: anguſtiæ mihi ſunt undiqꝫ nec ignoro
quid eligā,ſed qd agam. Exaltari cupio qa ſummopē id ne
ceſſarium. Siqdē neqꝫ hic manētē habeo ciuitatem:nec bo
nū eſſet hic manere etiā ſi liceret. Porrò inferius adhuc ire
perire eſt. Iā enī locū teneo inferiorē,& q ſolum habeat in-
tra ſe infimū hoc eſt infernū,ſi me illuc hūiliauero non eſt
ſpes exaltationis,ſi me non humiliauero idētidē deſpera-
tio eſt exaltationis:qa q ſe humiliauerit exaltabiſ, & is tn̄
Si hoc egero mors mihi eſt,ſi autem nō egero & ab exal-
tatiōe repulſus,nec ſic effugiā man⁹ mortis. Sed ſi hoc dif-
ficile paret:ſaltem qd̓ ꝑmiſſum eſt cōſideremus. Oīs qui ſe Luce.18.
exaltat,ait,humiliabiſ. Quē enī ueritas humiliat:ipſe quō
ſe exaltat? Neqꝫ hic dicimus quo,ſed quō:qa non locus ui
deſ deeſſe ſed uirtus. Non inquā deeſt hoi quo exaltare ſe

poſſit:ſed deeſt omnino qui poſſit. Eſt quidē uoluntas multa
Pſ.118. ſed nulla facultas. Nempe uelint nolint hoīes:cōis totius
Adæ,totius humani generis uox eſt:in ueritate tua humi
liaſti me. Quiſq; aūt in ueritate humiliaſ:ueraciter humi-
liatur:nec niſi fallaciter exaltaſ. Quid eſt aūt falſo exaltari:
niſi uerē nō exaltari? Gratias ei:q nō dixit: omnis qui ſe
exaltauerit exaltabiſ. Quō eñ conaremur in uanum exal-
tari,ſi id arbitraremur:qñ ne ipſa quidē nunc deſperatio
pficiēdi:appetitū cohibet exaltādi? Et fortē hoc eſt quod
ait,q ſe exaltat humiliabiſ:nec pertinet ad effectum q nul-
lus eſt:ſed ad effectū q ſtultus eſt. Quātos eñ uidemus hu
miliatos ſed nō hūiles,percuſſos ſed non dolētes:curatos
quidē à dño ſed ne ipſa curatione ſanatos. Hi ſunt qui ſub
ſentibus eſſe delitias computāt,diſſimulātes peccata quæ
aſtitāt,lubricū in quo titubāt,tenebras quibus caligāt,la
queos inter quos ambulāt,locū afflictiōis quē inhabitāt,
corpus mortis qđ geſtāt,iugū graue qđ tolerāt,grauiorē
cōſciētiā quā occultāt:grauiſſimā ſñiam quam expectant.
Apoca.3. Talis ille erat:cui Ioannes in apocalypſi ſcribere iubeba-
tur. Dicis quia diues ſum & nulliꝰ egeo: & neſcis quia tu
es pauper & miſer & miſerabilis,& cæcus & nudus. Nec
mirū ſi ſit uana & mēdax exaltatio filiorū hoīm:ſiquidem
uani ſunt & mendaces. Humiliat eos ueritas:exaltat uani-
tas. Et dilexerūt magis tenebras quàm lucē, amplectentes
exaltantē ſe uanitatē,& quærētes mēdaciū. Porrò contra
ueritatē quæ ſe humiliat,uotis & ſtudijs quibus poſſunt
diſſimulationibus & conatibꝰ friuolis recalcitrātes. Feci-
mus ne aliquid? Puto qa inueniumꝰ etiā quō humiliat hō
ſeipſum. Dico aūt:ut adhæreat humilianti ſe ueritati: nec
diſſimulet,ſed cooperef ei deuoto pietatis affectu. Proin-
de cauebo deinceps quā ſolicite potero duriciam cordis:
ſentiā & plangā dolorē meū: ne ſi fortè inſenſibile fuerit:
ſit etiā inſanabile uulnus meum. Ero uir uidēs paupertatē
meā in uirga indignationis eius:ne ueniat aīa mea in con-
Hiere.5. ſortio eorū de quibꝰ ueritas ait: percuſſit eos & nō dolue
Hiere.51. runt. Et item. Curauimus babylonē & nō eſt ſanata. Gra-
uis curatio humiliatio hæc:ſed grauior morbꝰ ſupbia eſt
quæ utinā ſic curef ut ſanef hac cura. Cōſentiam itaq; ad-
uerſario meo,acquieſcā iudici meo:cedam deniq; urgenti
aculeo ne bis pūgar. Tale eñ reor eſſe qđ dñs ait. Oīs qui
ſe exaltat humiliabitur,& qui ſe humiliat exaltabiſ. Ac ſi
dicat. Quiſquis cōtra ſtimulū recalcitrat duplo pūgetur:
parcetur aūt ei qui ſenſerit & dederit locum iræ.

De uerbis libri ſapientiæ Iuſtum deduxit dominus per uias rectas &c. Sermo.

Sap.10. IVſtum deduxit dñs per uias rectas,& oſtendit
illi regnū dei,& dedit illi ſcientiā ſanctorū. Ho-
neſtauit illū in laboribus,& cōpleuit labores
illius. Et iuſtus qui in principio ſermonis accu
ſator eſt ſui, & eſt iuſtus qui ex fide uiuit, & eſt iuſtus qui
abſq; terrore eſt. Et primꝰ quidē bonꝰ: qa accedit ad uiā:
ſecūdus melior:quia currit per uiā:tertius optimus: quia
iam appropinquat ad finem uiæ. Hic tamen accipiamꝰ pri
mum:quē uelocius inuenimus. Hunc deduxit dñs & non
alius:quia ipſius eſt de uia iniquitatis ad uiam ueritatis
reducere,& deducere per eā. Per uias, inquit,rectas. Viæ
domini uiæ rectæ:uiæ pulchræ:uiæ plenæ:uiæ planæ. Re-
ctæ ſine errore:quia ducunt ad uitam. Pulchræ ſine ſorde:
quia docent mūditiā. Plenæ multitudine:quia totus iam
mundus eſt intra chriſti ſagenam. Planæ ſine difficultate:
quia donant ſuauitatē. Iugū enim eius ſuaue eſt,& onus
eius leue. Et oſtendit illi regnum dei. Regnum dei conce-
ditur,pmittitur,oſtenditur,percipitur. Cōceditur in præ
deſtinatione,promittitur in uocatione,oſtēditur in iuſti
ficatione:in glorificatione percipitur. Vnde eſt illud. Ve-
Math.25. nite benedicti patris mei: percipite regnum dei. Sic enim
Roma.8. ait apoſtolus. Quos pdeſtinauit hos & uocauit, & quos
uocauit,illos & iuſtificauit:quos autem iuſtificauit: illos
& magnificauit. In prædeſtinatione eſt gratia:in uoca-
tione potentia, in iuſtificatione lætitia: in magnificatio-
ne eſt gloria. Et dedit illi ſcientiam ſanctorum. Scientia
ſanctorum eſt:hic temporaliter cruciari,& delectari in æ-
ternum. Et in cōtrarium ſciētia malorū relabitur. Alia eſt
ſciētia mūdi quæ docet unitatē,& alia ſciētia carnis quæ
docet uoluptatē. Illa tanquā pater: iſta tanquā mater no-
bis eſt. Sicut enim mater filio ſuo ſemper optat quietem &
oēm prorſus laborē claudit à filio ſuo:ſic caro incraſſata,
impinguata,dilatata recalcitrat,nec minimis ſaltem digi-
tis patitur ſe contingi. Et ſicut pater uult filium ſuum huc
illucq; diſcurrere ut addiſcat:unde aliqñ magnificetur: ſic
& mūdus uult hominē multis laboribus intricari: ut ha-
beat unde ſuperbiat:unde inflétur & deſipiat de uanita-
te in idipſum. Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ: id eſt propriæ
uoluntatis:quæ quaſi radix eſt:duæ filiæ ſunt uanitas &
uoluptas clamātes,affer affer. Hæ nūquā ſatiātur nūquā
dicūt ſufficit. Si quis has planē in ſe cōtriuerit non imme
rito ſibi illā uocē poterit coaptare. Qñ,inqt,pater meus
& mater mea dereliquerūt me:dñs aūt aſſumpſit me. Ho-
neſtauit illū in laboribꝰ. Nónne nos & in ipſis laboribus
noſtris honeſtamur:cum oīa que facimus ad unitatis uin-
culū adunamꝰ:ut nō in nobis ſit pondus & pondus:quia
utrūq; abominabile eſt ante deum? Nónne & hæc uilitas:
hec deformitas,hæc ſemicinctia honorantur & adoranf à
principibꝰ terræ? Væ nobis ſi exultauerimꝰ niſi in xpō &
pro xpō:uæ nobis ſi uendibilē obtulerimus paupertatē.
Et cōpleuit labores illius uel hic in pſeuerātia,ut uſq; in fi
nē iuſtitiā non relinquat:uel illic in gloria, ut gaudeat in
æternū. Fœlix utraq; cōpletio,cū & hic morif iuſtꝰ plenꝰ
dierū,& illic orif in plenitudine dierū:utrobiq; plenus &
hic gratia & illic gloria:qa gratiā & gloriā dabit dñs.

De quadruplici debito Sermo.

IN uia eſtis fratres quæ ducit ad uitā:in uia re-
cta & impolluta que ducit ad ciuitatē ſanctam
hieruſalē illam quæ libera eſt:q̄ ſurſum eſt,quæ
eſt mater noſtra. Arduus quidē aſcēſus eius: ut
pote per ipſam mōtis ſummitatē inciſus:ſed uia compen-
dioſior:laboris magnitudinē uel temperat:uel excludit.
Vos autē tam fœlici facilitate:quàm facili fœlicitate uiam
iſtam nō ſolū itis ſed curritis:quia exonerati eſtis & accin
cti nihil pōderis ſuper dorſa portātes. Non ſic aliq nō ſic:
qui quadrigas & quadrigalia onera ptrahentes montis
circuitū ambire decreuūt,& plerūq; p deuexa mōtis pci-
pitanf:ut uix finē inueniāt uiæ ſuæ. Felices igif uos q uos
& ueſtra ſine oī exceptiūcula reliqſtis:p ipm mōtis uerti-
cem iter facitis ei q aſcēdit ſuper occaſum:dñs nomen illi.
Illi uerò qui quāuis ægyptum fugerint:tñ ad quæq; ægy
ptia tenerrime reſuſpirant:uiā ciuitatis habitaculi nō in-
uenerūt,ſed uolūtatū ſuarum grauiſſimis ſarcinis pgraua
ti,uel ſub onere uel cū onere cadūt:ut uix ad curſum pue
niāt deſtinatū. Quid eñ eſt:grās illi cuius grā hoc totum
factū eſt:q uita noſtra uitā apoſtolicā repſentet. Illi reliq-
rūt oīa,& in ſchola ſaluatoris ſub eius pſentia congrega
ti:hauſerunt aquas in gaudio de fonte ſaluatoris: ipſum
uitæ fontē bibētes. Beati oculi q uiderūt. Nunqd nō uos
non in præſentia,ſed in abſentia ipſius,non ad uerba oris
eius,ſed ad uocē nūciorū eius ſimile aliquid feciſtis? De-
fendite uobis hāc prerogatiuā:q illi ad uiſum & ad uerbū:
uos ad auditū & nuncium credidiſtis. Sic ſtate in dño cha
riſſimi ut quēadmodū illi in fame & ſiti,in frigore & nu-
ditate:in laboribus & ieiunijs & uigilijs & cæteris obſer-
uantijs iuſtitiæ uiā regiam tenuerunt,ſic & nos & ſi nō in
eorum meritis:tñ exercitijs aliquatenꝰ coæquati dicatis
dño deo ueſtro:cū ueneritis ante thronū gloriæ ipſiꝰ. Læ
tati ſumꝰ pro diebus quibꝰ nos humiliaſti: annis quibus
uidimꝰ mala. In ueritate dico uobis:quia in ueritate eſtis
in uia recta,in uia ſancta,quæ perducat ad ſanctum ſancto-
rū. Mētior(qđ ad cōſolationē ueſtrā dico)ſi nō ex mani
bus huius pſtōris:monachorū nouitiorum & cōuerſorū
aīæ ad cœleſtia gaudia uolauerūt:tam libere quàm libera-
te de carcere nſæ mortalitatis. Si qritis unde id ſciā: ſcito-
te qa certiſſima mihi ſigna ide facta ſūt & oñſa. Nō eſt igif
qđ uobis uel p uobis timeā:à uiribꝰ ſathanæ & miniſtro
rum eius:

ră eius: cũ nouerim illius fortitudinẽ p redẽptoris uulne
ra traductã & deductã ad nihilum. In ſpũ em̃ fortitudinis:
forte fortior ille cõtriuit: portas æreas & uectes ferreos cõ
fringens. Auerſutijs & aſtutijs illius formido mihi eſt pro
uobis: in quibus partim ſubtilitate naturæ: partim expe-
rientia tẽporũ ſub tot annorũ milibus eruditus, fragilitatẽ
humanæ naturæ quaquauerſum ſe uerterit non ignorat.
Sic ille inſatiabilis homicida primis parẽtibus noſtris non
urſos, non leones, nõ fortia terræ animalia delegauit: ſed
tortuoſum & callidũ ſerpentẽ q p ſinuoſa uolumina nunc
caput cauda, nũc caudam capite tegere cõſueuit. Deniq;
& ſerpens nõ fortior erat ſed callidior cunctis animãtib⁹
Gene.3. terræ, ait ſcriptura. Vnde & ab interrogatiõe incepit, mẽ-
tem mulieris explorans: ſciens ingenio nõ uiribus laborã
dũ, cur pcepit uobis dñs deus ingens ne comederetis de
Vbi ſupra ligno ſciẽtiæ boni & mali? Quæ reſpõdit. Ne forte moria
mur. Qđ deus pro certo poſuerat dicẽs. Quacũq; die co-
mederitis morte moriemini iſta ſub dubio ſupponit: ne
forte, inquiens: ſi comederimus moriamur. Et audi inge-
nium maliciamq; ſerpẽtis. Nequaquã, inquit, moriemini.
Deus affirmat, mulier dubitat, ſathan negat. Sic & ego ti
meo ne ſicut ſerpens euam ſeduxit aſtutia ſua, ſic & ſenſus
ueſtri corrũpant à caſtitate q̃ eſt in chriſto ieſu. Putas ne
aliqs in uobis eſt, cui dicat in cogitatiõib⁹ ſuis: cur pcepit
uobis de⁹ ut iſtã regulã teneretis? Scd'm em̃ impetũ ſpiri
tuũ ueſtrorũ huic tepido remiſſiorẽ, illi feruẽti uitã artio
rẽ pponit, hoc ſolũ expetẽs & expectans: ut quoquo mõ
Eccle.10. tollat eũ à cõſilio iuſtorũ & congregatiõe. Profecto ſpũs
ille q tibi hoc ſuggerit, ſpũs mẽdax eſt, ſpũs poteſtatẽ ha-
bẽs, qđ tibi inuidet locũ tuum. Vnde & ſapiens huius rei
non ignarus, ſi ſpũs poteſtatẽ habẽtis ſup te aſcẽderit ait,
locũ tuũ ne dimiſeris. Abſit enim ut ſpũs ueritatis qui te
huc adduxit: te reducere uelit: qa non eſt in ore eius eſt &
non: ſed eſt in illo eſt, ſicut irrefragabilis auctoritas teſtať.
1.Cor.12. Nemo (ait apoſtolus) loquẽs in ſpiritu dei dicit anathe-
ma ieſu. Ieſus ſaluator ſiue ſalus, anathema ſeparatio inter
pretatur. ¶ Qui uerò tibi ſepatiõne à ſalute ſubmur-
murat, nec dei ſpũs eſt nec à deo: qa ſpũſſctũs nõ diſpgere
ſed colligere uenit q ſemp reuocat diſpſos iſrl' in terrã ſuã.
Quid? Vitã fortiorẽ aliqs q̃rat? Dico uobis: qa iſta fortiſ-
ſima eſt, & q̃ ex ol'pte ſi diſſimulare nolueris, priæ illi ſcho
læ ſaluatoris p ſua poſſibilitate rñdeat. An audes ad mol-
liorẽ uel cogitãdo deſcẽdere? D E O ſi cognouiſſes & tu
quàm multa & quàm multis debeas, uideres quàm nihil
ſit qđ facis, quàm nec inter minima nũerãdũ ad compara
tionẽ debitorũ tuorũ: Vis ſcire q̃ & quibus debeas. Prio
chriſto ieſu debes oẽm uitã tuã: quia ipſe uitã ſuã poſuit
pro uita tua, & cruciatus amaros ſuſtinuit: ne tu ppetuos
ſuſtineres. Quid tibi dirũ uel durũ eſſe poterit cũ recorda
tus fueris: qa ille in forma dei i die æternitatis ſuæ in ſplẽ
doribus ſanctorũ ante luciferũ genitus, ſplẽdor & figura
ſubſtãtiæ dei, inuenit ad carcerẽ tuũ, ad limũ tuũ, infixus
(ut dicit) uſq; ad cubitos in limo pfundi. Quid nõ ſuaue
tibi, cum tibi collegeris oẽs amaritudines dñi tui & reme
moraberis: primũ quidẽ infantiliũ neceſſitatũ: deinde la
borũ quos ptulit in pdicãdo, fatigationũ in diſcurrẽdo,
tẽtationũ in ieiunando, uigiliarũ in orãdo, lachrymarum
in cõpatiẽdo, inſidiarũ in colloquendo, poſtremo pericu-
lorũ in falſis fratribus, cõuitiorũ, ſputorũ, colaphorũ, fla-
gellorũ, irriſionũ, ſubſannationũ, exprobrationum, clauo
rum, horũq; ſimiliũ: q̃ in ſalutẽ noſtri generis triginta &
tribus annis opatus & paſſus eſt in medio terræ. O quàm
indebita miſeratio, quàm gratuita, & ſic pbata dilectio,
quàm inopinata dignatio, quàm ſtupenda dulcedo, quàm
inuicta mãſuetudo, regẽ gloriæ pro deſpicaciſſimo uerna
culo, imo uermiculo crucifigi. Quis audiuit unquàm tale:
aut quis uidit huic ſimile. Vix enim p iuſto qs morit, ipſe
p iniuſtis & inimicis mortu⁹ eſt, eligens exulare à cælis ut
nos reportaret ad cælos, amic⁹ dulcis, cõſiliari⁹ prudens,
adiutor fortis. Quid retribuã dño p oĩb⁹ q̃ retribuit mi-
hi. Nõnne ſi cõferrent in me oẽs uitæ filiorum Adã: & oẽs
dies ſeculi, & labores oim hoim q fuerũt q ſũt & q erũt, ni-
hil eẽt ad cõpationẽ corpis illi⁹ qđ ſpectabile & ſtupẽdũ ẽ
uirtutib⁹ etiã ſupnis in cõceptu de ſpũſctõ, in ortu de v̄gi
ne, in uitæ innocẽtia, in doctrinæ affluentia, in coruſcatio-
nibus miraculorũ, in reuelationibus ſacramẽtorũ. Vides
igitur qa ſicut exaltant cæli à terra, ſic exaltata eſt uita illa
à uita nr̃a, q̃ tñ poſita eſt pro uita nr̃a. Sicut nihil ad aliqd
nullã habet cõparationẽ, ita & uita nr̃a nullã habet ad ui-
tam illius pportionẽ: cũ illa dignior: iſta miſerior eſſe nõ
poſſit. Nec me putes rẽ exaggerare ſermonib⁹, qa hic defi
cit oĩs lingua, nec ſufficit ocul⁹ uel ad intuẽdũ tãtæ digna
tionis arcanũ. Cũ ergo ei dona uerò qcqd ſum: qcqd poſ-
ſum, nõnne iſtud ſic eſt, ſicut ſtella ad ſolẽ: gutta ad fluuiũ:
lapis ad montẽ, granũ ad aceruũ? Non habeo niſi minuta
duo: imo minutiſſima corp⁹ & aiam, uel potius unum mi
nutũ, uoluntatẽ meã, & nõ dabo illã ad uoluntatẽ illi⁹, q tã-
tus tãtillũ, tãtis bñficijs puenit, q toto ſe, totũ me cõpara-
uit? Alioqn ſi illã retinuero qua frõte, qb⁹ oculis, qua men
te, qua cõſciẽtia uado ad uiſcera miæ dei nr̃i, & audeo per
fodere illud fortiſſimũ ppugnaculũ qđ cuſtodit iſrael, &
illi⁹ ſanguinis nõ guttas ſed undas à qnq; ptibus corpis
in meũ preciũ detorquere? O generatio peruerſa & infide
les filij, quid facietis in die calamitatis de longe uenietis,
ad cui⁹ fugietis auxiliũ? Sed nũqd huic ſoli debitor ſum,
cui uix parũ aliqd retribuere poſſum? Exigunt à me pte-
terita pctã mea futurã uitã meã: ut faciã fruct⁹ dignos pœ-
nitẽtiæ, & recogitem oẽs annos meos in amaritudine aiæ
meæ. Et ad hæc qs idoneus? Peccaui ſuper numerũ arenæ
maris, & multiplicata ſunt pctã mea, & nõ ſum dignus ui-
dere altitudinẽ cæli p multitudine iniqtatis meæ, qm irri
taui irã tuã: & malũ corã te feci: Circundederunt me mala
quorũ nõ eſt nũer⁹, cõprehẽderũt me iniquitates meæ, &
nõ potui ut uiderẽ. Qđ ergo ſine nũero eſt, quõ numera-
bo? Quõ ſatiſfaciã, cũ cogar reddere debitũ uſq; ad nouiſ
ſimũ quadrãtẽ? Sed & delicta qs intelligit? At illa cæleſtis
Fiſtula ambroſius. Facili⁹ inueni eos q innocẽtiã ſeruaue-
runt quàm q cõgruã egerũt pœnitẽtiã. Sed & quãtũlibet
pœniteat, quãtũlibet ſe affligat & maceret propter nomẽ
tuũ, nõ pter meũ meritũ, ppitiaberis pctõ meo dñe (ait
iuſt⁹) multũ eſt eñ. Cũ ergo qcqd uiuis, qcqd ſapis, qcqd
habes, qcquid potes, huic uni rei dedicaueris, nunqd ali- Pſ.24.
quid eſt uel inter aliqua cõputãdũ? Paulo ante uitã tuã p
uita ſua xpo reddideras, & nũc iterũ eã totã pcedẽtiũ exi-
git recordatio pctõrũ. Nõquid (ut uulgo dr) de una filia
duos generos ſtatuiſti facere? Quid ſi tertiũ tibi debitorẽ
oſtẽdam, qui non minus acriter quàm ueraciter uendicat
eam ſibi? Puto q; & tu poſſidere deſideras ciuitatẽ de qua
dicit. Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas dei. Gloriam illam Pſ.86.
quàm nec oculus uidit: nec auris audiuit nec in cor hoĩs
aſcẽdit, regnũ oim ſeculorũ, uiuere in æternũ, in ppetuas
hæreditates. Credo q; uelis eſſe æqualis angelis dei in cæ-
lo, eſſe etiã hæres dei, cohæres xpi, & in plateis ſupnæ ſiõ
melos angelicũ auſcultare & uidere quicquid illud ſit, cũ
xps tradiderit regnũ deo patri, & erit deus oĩa in oĩbus,
poſtremo eſſe ſimilis deo & uidere eũ ſicuti eſt. Nec dubi
to quin & cõcupiſcas ſuſpicere & umbras declinantes &
diẽ aſpirãtem: cũ illuxerit illa ſolẽnis dies & nubila rerum
excuſſerit: qñ iam nõ inclinabitur dies: ſed erit æterna me-
ridies: qñ erit plenitudo feruoris & lucis: ſolis ſtatio tene
brarum exterminatio, deſiccatio paludũ, fœtorum depul-
ſio. Nõnne ad hoc emẽdũ, totũ te & quæcũq; & undecũ-
q; cõtrahere poteris dare oportebit? Et cum uniuerſa cõ-
pleueris nõ tamẽ putes eſſe cõdignas paſſiones hui⁹ tem
poris uel corporis ad futurã gloriã q̃ reuelabit in nobis.
An ſic impudẽs es, uel imprudẽs, ut minutũ tuum qđ ſibi
tã xpi uita, quàm pcti pœnitẽtia certatim rapiunt: etiã ad
hoc cõquirẽdũ uel audeas nũerare? Quid dices ſi & quar
tũ debitorẽ in mediũ adduxero, qui ſibi etiã iure prima-
tus ſui ſupiores tres cedere uelit? Ecce in ianuis eſt q fecit
cælũ & terrã & creator tu⁹ ẽ: tu creatura, tu ſeru⁹, ille dñs.
ille figul⁹, tu figmẽtum. Totũ ergo qđ es illi debes, à quo

torū habes ſilí p̄cipue dn̄o q & te fecit & bn̄fecit tibi q ti-
bi miniſtrat ſiderū curſus:aeris tēperiē,fœcuditatē terræ,
fructuū ubertatē.Huic reuera totis medullis,totis uiribꝰ
ſeruiendū,ne forte indignationis oculo te reſpiciat,& de-
ſpiciat & cōterat in æternū & i ſeculū ſeculi.Nō arbitror
aūt ꝙ te tāta rapiet inſania:ut & hic minutum tuū uomi-
nare uedū numerare p̄ſumas.Expone ergo mihi cui horū
quatuor proponas reddere ꝙ debes:cū unuſquiſq; tam
internus quàm æternꝰ exactor ſit:ut te poſſit ſingulariter
ſuffocare.Eya domine uim patior,reſpōde pro me.In ma-
nus tuas cōmēdo minutū meū:tu ꝑſolue oibꝰ,tu ab oibꝰ
libera:q̄a tu es deꝰ & nō hō,& ꝙ hoibꝰ īpoſſibile eſt,poſ-
ſibile eſt tibi.Qđ habui,& feci,dn̄e habe me excuſatū:q̄a
imperfectū meū uiderūt oculi tui.Quis ergo amplius grū
niet dicēs,nimiū laboramus,nimium ieiunamus,nimium
uigilamus:cum nec milleſimæ imo nec minimæ parti de-
bitorum ſuorum ualeat reſpondere? ¶ Hæc eſt fortaſſe
fratres:illa uera ueſtra quadrageſima non exterior ſed in-
terior:quæ nō corticem ſacramēti:ſed adipē frumenti con
tineat.Si eīn unicuiq; iſtorū quatuor & ꝑ ſe & per ſe oēm
decalogi ꝑfectionē debetis ꝑfecto decē quater ducta qua-
drageſimā ueſtrā faciūt:quā cuſtodire uos oporteat oibꝰ
diebus uitæ ueſtræ.Et ipſe qui uos congregauit in loco
iſto uitā ueſtrā cōſeruet in ope ſancto:ut cum ipe apparue
rit uita ueſtra,& uos appareatis cum ipſo in gloria.

De ſeptem ſpiritibus. Sermo.

Gala.5. MAgiſter gentiū paulus ex occaſione ipſius ſpūa-
lis naturæ qua uiuimus:ad ſpūalē conuerſationē
excitās diſcipulos ait.Si ſpū uiuimus:ſpū & am-
bulemꝰ.Ac ſi dicat.Si caro nō prodeſt quicquā,
ſed ſpūs eſt qui uiuificat ipſam:ſepare oportet præcioſum
à uili:& digniorē præponere partē:ut ſecundum ſpm̄ am-
bulemus:nō ſm carnē.Ad ſpiritū eīn debet fieri cōuerſio
carnis:ut ſeruiat ipſa & nō ſeruiat ei:ut dicat ſpiritus ſer-
uo ſuo:ueni & ueniat:fac hoc & faciat illud.Sic enim erit
uxor noſtra ſicut uitis abundans,& ſaluabitur per genera
tionem filiorum qui ſunt opera bona,ſi fuerit ipa quidem
in lateribꝰ domꝰ noſtræ:id eſt in abſcondito & humili lo-
co:aīa uerò reſideat in medio tanquā domina:tanquàm
Iob.13. paterfamilias tanquā iudex:ut fiat qđ ſcriptū eſt.Anima
mea in manibꝰ meis ſemꝑ.Maledictꝰ eīn ſpūs ille q partē
ſuā deteriorē facit.Maledictꝰ hō q paſcit ſterilē,& uiduæ
Roma.8. nō bene facit.Deniq; ut teſtatur idē apoſtolus.Si ſm car-
nem uixerimus moriemur:qm̄ qui in carne ābulant deo
placere nō poſſunt,& qui ſeminant in carne de carne me
Roma.8. tent corruptionē.Si aūt ſpiritu facta carnis mortificaueri
mus uiuemus:quoniā qui ſpū dei aguntur hi filij dei ſunt:
& qui ſeminant in ſpū:de ſpū metent uitā æternā.Pruden
ter ꝓinde fratres & nō ad inſipientiā nobis ſpūalem elegi
mus uitā:caſtigare.ſ.corpus & ſeruituti ſubijcere,& deum
qui ſpūs eſt adorare in ſpū & ueritate.Sed quia ſpirituū
diuerſa ſunt genera:neceſſaria eſt nobis eorū diſcretio p̄-
ſertim cū ab aplō didicerimus:non oi ſpūi eſſe credendū.
1.Ioan.4. Videri eīn poteſt minus eruditis,& qui parū exercitatos
habent ſenſus:oēm cogitationē non alterius quàm ipſius
humani ſpūs eſſe ſermonem:qđ non ita eſſe & certa fidei
ueritas ꝓbat,& diuinarū teſtimonia ſcripturarū.Audiā,
Ps.84. inquit ꝓpheta,nūquid ego loquar,ſed quid loquatur in
zacha.2. me dūs deus.Et alius ꝓpheta.Angelus,inquit,qui loque
Ps.77. batur in me &c.Et in pſalmo didicimus fieri immiſſiones
2.Cor.11. etiā p angelos malos.Vnde & timet apl̄s:ne ſicut ſerpens
decepit Euam aſtutia ſua,ſic & diſcipuloꝝ quibus loquit
Ephe.6. corda decipiant:ab eo utiq; cuiꝰ ipſe paulus aſtutias non
ignorat.Vnde & dicit.Non eſt uobis colluctatio aduer-
ſus carnem & ſanguinē,ſed aduerſus principes & ptātes,
aduerſus mūdi rectores tenebrarū harū.Eſſe tm̄ ſpiritum
carnis non bonū,manifeſte idē aplus iudicat,ubi inflatos
ſpū carnis ſuæ quoſdā eſſe teſtat.Et eſſe etiā ſpiritum hu-
ius mūdi declarat ubi gloriatur in dn̄o pro ſe pariter & ꝓ
diſcipulis ſuis non ꝙ eū acceperint ſed ſpiritū qui à deo
1.Cori.2. eſt:ut ſciamꝰ,inquit,quæ à deo donata ſunt nobis.Sunt

ergo hi duo ſatellites maligni illius principis tenebrarū:
ut dicetur ſpūs nequitiæ ſpūi carnis & ſpūi huius mundi.
Quiſq; ergo ex his tribꝰ ſpiritibꝰ ſpūi nr̄o loquat:ne cre-
damus ei qm̄ ſanguinē ſitiūt nō qdē corporū:ſed qđ gra-
uiꝰ eſt aīarū.Sed qm̄ ſpūalis oīm natura eſt:à ſermōibꝰ eo-
rū cognoſcemꝰ eos,& qs ſpūs ſit q loquat:ipſa ſuggeſtio
declarabit.Semꝑ eīn ſpūs carnis mollia:ſpūs mūdi uana:
ſpūs malitiæ ſemꝑ amara loquitur.Quotiēs ergo impor-
tune(ut aſſolet)carnalis cogitatio mētē pulſat,uerbi gra
tia:cū de potu,de cibo,de ſomno,cæteriſq; ſilibus ad car-
nis curā ꝑtinētibꝰ cogitātes:hūano quodā inardeſcimus
deſiderio:certū ſit nobis ſpm̄ carnis eſſe q loquit,& tāquā
aduerſariū repellamꝰ eū dicentes:Vade retro ſathana:qm̄ Mat.16.
non ſapis ea quæ dei ſunt:ſed magis ſapia tua inimica eſt
deo.Cū aūt nō de illecebris carnis ſed de ambitiōe ſeculi
de iactātia & arrogantia:cæteriſq; ſilibus cogitatio uana
uerſat in cordibꝰ noſtris,ſpūs mūdi eſt qui loqtur,longe
pernicioſior hoſtis,& maiori ſolicitudine repellendus.In
terdum uerò ſatellitibus iſtis,terga uertētibꝰ priceps ipe
habēs irā magnā tāquā leo rugiēs inſurgit aduerſus nos:
cū uidelicet non ad uoluptatē carnis aut ſeculi uanitatē:
ſed ad irā,ad impatiētiā,ad inuidiā,ad amaritudinē animi
ꝓuocamur,importune ſugerēdo ſi qd minus amicabiliter
minúſue diſcrete factū uidet aut dictum:ſi qua deniq; aut
in ſigno aut in opere quolibet data uidet indignationis
occaſio:materis ſuſpitiōis.Huic ergo cogitatiōi nō aliter
quàm ipſi diabolo reſiſtēdum eſt:nec aliter ab ea quàm ab
ipſa ꝑditione cauendū.Scriptū eſt eīn:In patientia ueſtra Luce.21.
poſſidebitis aīas ueſtras.Fit tm̄ aliqn̄ ut ſpūs nr̄ à quoli-
bet horū triū crebro ſuꝑatus & ſeruꝰ addictꝰ illi,in ſuam
ipſiꝰ perniciē heu uices illius agat,ut iam ſine oi alterius
ſpūs ſuggeſtione:ipa ex ſe aīa:ut uoluptuoſas aut uanas
aut amaras pariat cogitatiōes.Iā uerò nō facile arbitror
poſſe diſcerni:qn̄ noſter ipſe loqtur ſpūs:quādóue loquē-
tem alterum audiat quēlibet è tribꝰ illis.Sed quid refert
quicūq; loquat:dū unū & idem ſit qđ loquūtur?Quid re
fert loquētis noſſe perſonā:dū conſtat ꝑnicioſum eſſe qđ
loquit?Si inimicus eſt:reſiſte uiriliter inimico:ſi tuus ipſe
ſpūs eſt argue eū:& miſerabiliter plange ꝙ in tātam miſe-
riā & tā miſerabilē deuenerit ſeruitutē.Quotiēs uerò ſuꝑ
caſtigando corpore humiliādo corde:ſeruāda unitate &
charitate fratribus exhibēda:ſeu cæteris uirtutibus ſeq-
tēdis,cōſeruādis amplificādis:ſalubris cogitatio in men
te uerſatur:diuinꝰ ſine dubio ſpūs eſt qui loquit:aut per
ſeipſum ſanè:aut per angelū ſuū.Et quemadmodū de hu-
mano aut maligno ſpū dictū:ſic & de angelico & de diui-
no.Nec facile eſt quis loquat diſcernere:nec ignorare pi-
culoſum p̄ſertim cū certū ſit angelū bonū nunquā loqui
ex ſemetipſo:ſed deū eē q loqt in ipſo.Studioſiꝰ igit dein-
ceps cōſideremus quonā modo malignorū illorum ſpiri-
tuū ſuggeſtiōes audire:imo quāta indignatione abijcere
debeamꝰ:auertētes aures ur̄as ne audiamꝰ ſanguinem,&
ſapiam quā reuelat caro & ſanguis:ꝑuulos quoq; baby-
lonis,cogitatus ſcilicet mūdanos ab ipſo initio tenentes
& alludētes ad petrā:ipſum etiā malignū cū tentatiōibus
ſuis à cōſpectu cordis noſtri abijciētes & deducētes ad ni
hilū.Eas uerò cogitationes quæ iuſtitiæ & ueritatis nos
ammonent tota deuotiōe ſuſcipientes:diuinæ dignatio-
ni gratiā habeamus:nec aliqn̄ tantæ benignitati inueniā-
mur ingrati:ſciētes qm̄ ipſe eſt q loqt iuſtitiā:ipe eīn cuius
ſermo ueritas eſt.Quātæ eīn temeritatis:imo quantæ inſa
niæ eſt:ſi forte dū alloquit nos dominus maieſtatis:nos in
ſenſati auertamus aurē & ad neſcio quas ineptias conuet-
tamur?Quāta eſt hæc iniuria quā grauiter uindicāda:cū
uiliſſimꝰ uermis clamantē ad ſe audire dedignat creatorē
uniuerſitatis?Quanta uerò & quàm ineffabilis diuinæ di
gnatio bonitatis quæ quotidie conſpicit nos:infœlices
auertētes aures:obdurātes corda & nihilominus clamat
ad nos & iugiter clamitat i plateis?Verè in plateis:quia
in latitudine claritatis.Ecce enim bonorū meoꝝ nō eges
dn̄e,& tm̄ dicis:conuertimini filij hominum.Et iterum cla
mitas.Reuet-

Cañ 6. mitas. Reuertere reuertere ſunamitis: reuertere reuertere
ut intueamur te. Propterea obſecro uos dilectiſſimi qui re
miniſcimini dñi ne taceatis & ne detis ſilētiũ ei: audientes
iugiter quid loquať in uobis dñs deꝰ qm̃ loquiť pacē. Fœ
lix & beata anima quæ uenas ſuſurrij diuini percipit in ſilē
1. Reg. 3. tio: frequenter iterans illud ſamuelis. Loquere dñe quia
audit ſeruus tuus. Hic ergo hodiernus ſermo finem acci
piat ut etiã tacētibꝰ nobis deũ intus audiamus loquentē
& ſuadētē de regno ſuo tanto utilius quãto ſubtilius per
internã inſpirationem. Si qua tamen adhuc de audienda
hac domini uoce ipſe ſuggeſſerit, alio ſermōe tractabimꝰ:
ne præſertim in tam utili ac ſpirituali materia mentes ue
ſtras longitudine ſermonis oneremus.

De multiplici utilitate uerbi dei Sermo.

T Enetis credo quemadmodũ heſterno ſermone
de ea quæ nobis admodũ neceſſaria eſt diſcre
tione ſpirituum ammonuerimus ſolicitudinem
ueſtrã: ut cõtra uenenatos ſerpentis antiqui ſi
bilos, cōtra mortiferos ſirenæ cãtus: aures cordis iugiter
obturare ſtudeatis: ut nec ſpm̃ carnis loquētē mollia: nec
ſpm̃ mũdi uana ſuggerentē: nec ſpm̃ nequitiæ audiatis im
mittentem amaritudines & ſcandala ſeminantē. D Sed
huius ſpũs aſtutias noſſe neceſſe eſt: huius cogitationes
non expedit ignorare. Interdum eñ transfigurat ſe mali
gnus ille & nequam ſpiritus in angelũ lucis: ut uirtutis ſi
mulatione plus noceat. Sed & tunc quoq; ſi diligēter ad
uertimus: nonnũquã niſi amaritudinis & diſcordiæ ſemi
naria ſpargit. Suadet enim nonnullis ſingularia ieiunia
quædã: unde cæteri ſcandalizētur: non quia ieiuniũ dili
gat: ſed quia ſcandalo delectetur. Multa quoq; in hũc mo
dum ſolet afferre, quæ tamē à diuina ſapientia facile diſcer
nanť: ſi aplicã illã beati iacobi diffinitionē præ oculis ha
Iaco. 3. beamus: qui diuinã deſcribēs ſapientiã ait: Sapiētia quæ
à deo eſt, primũ quidē pudica eſt: deinde pacifica. Omnē
ergo cogationem in qua hæc duo non concurrunt: à dei
ſapiētia alienã eſſe nō dubites. Eã ergo quæ pudica uide
tur: nec ad uitia trahit aperte: ſed uirtutis prætendit ima
ginem: tunc demũ à deo noueris eſſe ſi pacifica ſit: ſi præla
ti tui atq; ſpũaliũ fratrũ approbať iudicio: qñ non faciet
dñs deus uerbũ qđ nō reuelauerit ſeruis ſuis. Quãta uerò
deuotiōe, quãta hũilitate, quãta ſolicitudine cogitatio ſa
lubris, nō aliter quàm diuinæ dignationis ſermo ſuſcipi
debeat, & heſterno ſermōe partim iam diximus, & hodier
no nihilominus aliquãto latius perſuadere conabimur.
Lucæ. 11. Beati eñ qui audiũt uerbũ dei & cuſtodiũt illud. Vultis
noſſe quàm beati? Primũ quidem ſonãs in aurib9 aiæ uox
diuina conturbat, terret diiudicatq;: ſed continuo ſi bene
aduerteris uiuificat, liquefacit, calefacit, illuminat, mun
dat. Deniq; & cibus noſter eſt & gladius & medicina &
cõfirmatio & requies: reſurrectio quoq; & conſummatio
nr̃a. Nec mireris q uerbũ dei iã nũc inueniať oia in oibus
eſſe: quantũ ſpectat ad iuſtificationē: ſiquidem & futurum
eſt oia in oibus ad glorificationē. Audiat & illud pctõr &
cõturbabiť uēter eius: à uoce illa carnalis aia cõtremiſcet.
Oia nãq; cordis ſecreta rimať adq; diiudicat ſermo uiuus
& efficax: cordiũ atq; cogitatonũ perſcutator. B Vñ
& licet mortuus in pctõ: ſi audieris uocē filij dei uiues. Ser
mo eñ quē loquitur: ſpũs & uita eſt. Si cor tuũ induratũ
ps. 147. eſt: memēto ſcripturæ dicētis: Emittet uerbũ ſuum & liq
facietea. Et itē: Aia mea liqfacta eſt ut dilectꝰ locutꝰ eſt, Si
Cañ. 5. tepidꝰ es & euomi iam formidas. nō diſcedas ab eloquio
domini & inflãmabit te: quia eloquiũ eius ignitũ ualde.
Q; ſi tenebras ignorãtiæ plãgis: diligēter audi qđ loqua
tur in te dñs deꝰ, & erit lucerna pedibꝰ tuis uerbũ dñi, &
lumen ſemitis tuis. At fortaſſis tãto amplius doles: quan
to clarius peccata etiã minima illuminatus agnoſcis: ſed
ſanctificabit te pater in ueritate q̃ eſt utiq; ſermo eius: ut
inter apl'os audire merearis Iam uos mũdi eſtis; propter
Ioan. 15. ſermonē quē locutꝰ ſum uobis. Iã uerò cum laueris manꝰ
tuas: ecce parauit in cõſpectu tuo menſam: ut non de ſolo
pane uiuas, ſed ex oi uerbo qđ procedit de ore dei, & in for
titudine cibi illius curras uiã mãdatorũ eius. Vbi ſi conſi
ſtunt aduerſum te caſtra, & prælũ tentationis inſurgit: ar
ripe gladiũ ſpũs: qđ eſt ṽbũ dei, & i eo facile triũphabis.
Qđ ſi fortē ut eſt certaminis cõſuetudo contigerit aliqñ
uulnerari: mittet uerbũ ſuum & ſanabit te, & eripiet te de
interitiōibꝰ tuis: ut i te quoq; impleať qđ ait cēturio: cuiꝰ
fides tã magnifice cõmēdať. Dñe, inqt, dic tũ uerbo & ſa Math. 8.
nabiť puer meꝰ. Sed & ſi titubas adhuc cõfitere & clama:
mei aũt penè moti ſunt pedes: penè effuſi ſunt greſſus mei ps. 72.
& in uerbis ſuis cõfirmabit te ut experimento diſcas: qm̃
uerbo dñi cæli firmati ſunt, & ſpũ oris eiꝰ ois uirtꝰ eorũ.
In his atq; hmōi pſeuera: in talibꝰ iugiter exercere donec
iã dicat ſpũs ut requieſcas à laboribus tuis. In hoc uerbo
quieſces dulciter ac ſuauiter ſoporaberis dōec ueniat ho
ra: cum omnes qui in monumentis ſunt audient uocē eiꝰ
& procedent. Sed quò? Alij quidem in iudicium, alij uerò
in uitam æternã. Et quis ſcit: ſi eſt dignus amore ue odio?
Tunc maxime memor eſto uerbi tui ſeruo tuo dñe in quo
mihi ſpem dediſti, ut ab auditiōe mala nō timeã: ſed bea
ta magis auditio pducat ad uiſionē cum dices: Venite be Math. 25.
nedicti patris mei &c. Quicũq; eñ cõfitebitur me coram
hoibus ait ipſe: hunc & ego cõfitebor in conſpectu pr̃is
mei & angelorum ſanctorũ: qđ nobis cõferre digneť ipſe
qui cõſtitutus eſt iudex uiuorũ & mortuorũ. Amen.

De quatuor modis orandi, de obſecratione, oratione, poſtulatione, & gratiarũ actione Sermo. A

Q Vatuor mihi uidētur orandi modos exprime 1. Thi. 4.
re apl'i uerba dicētis: Volo primũ fieri obſecra
tiones, deinde orõnes, puſtulatiōes, gratiarum
actiones. Sunt eñ quos adhuc pctĩ conſciētia
terret & cruciat: nōdũ accepta reſiſtēdi uirtute: tunc ſcili
cet cum primũ ipſos in pctõꝝ cœno iacētes: ſpũs ueritatis
irradiat & excitans erubeſcere facit & timere deum: dum
uidēt immanitatē criminũ: meritoꝝ exiguitatem, & uelut
ardentē corã ſe gehēnã expaueſcentes: qm̃ in ſeipſis boni
nil inueniũt: aliũde apprehēdũt unde tegantur. Sciũt eñ
q nō ſit tutũ in cõſpectu dñi dei ſui uacuos apparere: con
tra legis præceptũ, & multominus id pſumere plenis ſter
core manibus audet. Quia ergo timent & merito timent
per ſeipſos accedere: ſtudent quaſi per alios ſupplicare.
Tale eſt illud orõnis genus: quo ſolemus uti dicētes, San
cte petre ora pro nobis & ſimilia. Maxime uerò illud (ob
ſecratio eſt manifeſta) per paſſionē tuã libera nos dñe, &
cætera in hũc modũ. Tale eñ uideť ac ſi latro deprehēſus
& iam uicinus ſuſpēdio, qñ penitus deſperat: nec inuenit
in ſe unde ueniã deprecetur: extēdēs brachia dicat: qa ſic
paſſus eſt xp̃s: ut eorum à qbus teneť aios moueat ad pie
tatē. Credo ego de talibꝰ dici poſſe; qa regnũ cælorũ uim Mat. 11.
patiť, & uiolēti rapiũt illud. Vim faciebat regno cælorum Lucæ. 18.
publicanus ille: qñ dũ nō auderet oculos ad cælos leuare:
ipſum cælum ad ſe potuit inclinare. Simile aliquid mulier Mat. 9.
illa egiſſe uidetur, quæ profluuiũ ſanguinis habens: dum
timeret ad xp̃m accedere: fecit ab eo ṽtutē exire. Furtim
enim tetigit fimbriam, & curata eſt ab infirmitate: unde &
indignãtis quodãmodo uerbũ uideť quod de ea dñs ait:
Quis me tetigit? Et addidit, Senſi à me exire uirtutē. Non
credo q ſit inter nos quiſpiã: ſed fortè nõnulli in ſeculari
habitu uel cõuerſatione potuerũt aliqñ experiri quid lo
quor ut inuiti fluxũ ſanguinis paterētur: eius inquã ſan
guinis q regnũ dei nō poſſidebit. Etenĩ q facit pctĩ ſeruꝰ Ioan. 8.
eſt pctĩ: nec ſua ſe poterit cõtinere uirtute etiã cum uolet.
Huic ergo minime expedit p ſeipm̃ ad xp̃m accedere ſed
tãgere ſi quã inuenerit eius fimbriã: hoc eſt cũ cõſiderare
hoiem quē humiliorē uiderit & extremũ in eccleſia quæ
eſt ueſtis xp̃i: cum inquã qui elegit abiectus eſſe in domo
dei oportet conſiderare; qm̃ is uerè eſt fimbria poſita in
ora ueſtimēti: ad quã utiq; ſpũalis unguenti deſcendens à
capite copia tota decurrit. Hunc ſi beneficijs aliqbus ſeu
prece humili aut cõfeſſione pura tetigerit: ut affectum eiꝰ
erga ſe moueat ad compatiendũ ſibi: habeat fidem & ſine
dubitatione ſanabitur. Illud tñ nouerit fimbria non à ſe;

ſed à chriſto exiſſe uirtutē:q & tangi ſe proteſtatur in fim-
bria. Expreſſi nūc uobis quātū potui: quale ſit & cui ani-
mæ neceſſariū genus obſecrationis. At uerò iam continē-
di uirtute accepta ſecurus accedit: qui ſibi conſcius fuerit
pro delictis præteritis ueniā quærens & orōne utēs: quæ
noſtri oris eſt ratio: qm̄ iā ore ſuo loquit cū deo ſuo. Hinc
illud eſt ꝙ maria magdalenæ: quāquā non minus humilis
emorroidoſa illa: non ſic tm̄ ueretur accedere, ſed rigat la-
chrymis pedes, capillis tergit, ungit unguento, oſculatur
ore deuoto. Vnde ſatis liquet ꝙ oīno iā ꝓpoſuerat in cor
de ſuo à pctō deinceps abſtinere: & quaſi ꝓfluuiū ſtabat.
Qđ ſi iam cōſecut⁹ es & tu: primū eſt ut ipſi dn̄o in oratio
ne loquēs recogites annos tuos in amaritudine aīæ tuæ.
D Dehic poſtquā in lamētis pœnitētiæ aliquādiu pſeue
rans hilaritatē quādā & fiduciā cōceperis indulgētiæ: ac
cede iā ad poſtulationes: ut ſecure tanquā recept⁹ in gra-
tiā dn̄i: tibi & cōſeruis tuis audeas petere qđ oportet. At
fortaſſis requiras unde aut quō noſſe poteris utrum hāc
cōſecutus ſis indulgentiam. Sic nimirum cōſeruandæ hu-
militatis gratia: diuina ſolet pietas ordinare: ut quāto qs
plus proficit: eo minus ſe reputet ꝓfeciſſe. Nam & uſq; ad
ſupremum exercitij ſpiritualis gradū: ſi qs uſq; perueue
rit: aliquid ei de primi gradus imperfectione relinquit: ut
Mat. 9. uix ſibi primū uideat adeptus. Attamē ſcio ꝙ hodie lectū
ſit in euāgelio: dixerat ieſus paralytico: Confide fili remit
tūtur tibi pctā tua, & reputatū eſt ei ad blaſphemiam. At
ille cui nimirū cogitatio hoīs confitetur: quid, inquid, co
gitatis mala in cordib⁹ ueſtris: Blaſphemare me blaſphe-
matis, & quaſi ad excuſandū uim uiſibilis curatiōis: uir-
tutē mihi inuiſibilē uſurpare. Sed ego uos potius blaſphe
mos eſſe cōuinco: ſigno ꝓbās uiſibili inuiſibilē poteſtatē
ut ſciatis, inqt, quia poteſtatē habet filius hoīs in terra di
mittendi pctā: tūc ait paralytico: Surge tolle lectū tuū &
ambula. Et tu ergo ſi iā ſurgis deſiderio ſupnoꝝ, ſi graba-
tū tollis corp⁹ ſcilicet à terrenis eleuās uoluptatib⁹: ut iā
nō ferat aīa cōcupiſcētijs ei⁹: ſed magis ipſa (ut dignū eſt)
regat illud & ferat quo non uult: ſi demū ambulas q̄ retro
ſunt obliuiſcens, & ad ea q̄ ante ſunt, te extendens: deſide-
rio & ꝓpoſito ꝓficiēdi: curatū te eſſe nō dubites. Neq; eñ
ſurgere poteras ſi non aliquatenus onus eſſet alleuiatum:
& nec grabatū tollere: niſi exonerat⁹ magis: quia nec am-
bulare feruore cōuerſatiōis cū pctōrū graui mole poſſibi
le eſt. Propter qđ fiducialiter iam poſtulare pōt q eiuſmo-
di eſt: tm̄ caueat ne fortè aut poſtulet non poſtulanda: aut
minus poſtulet q̄ à deo ſunt poſtulanda: aut ea tepide q̄-
rat q̄ toto affectu & oī tpe ſunt quærenda. Petitis & non
accipitis ait Iacobus: eo ꝙ male petatis: utpote in concu-
piſcentijs ueſtris. Sic agit omnis qui terrena quærit ultra
neceſſitatē: qui mundialē gloriā ſectatur aut uoluptatem.
Tale eſt etiā quod ſolēt ſeculares homines mortē inimico
rum in orationibus poſtulare: cæteraq; ſimilia quæ non
oportet. At uerò temporalia ſi defuerint: petēda quidem
ſunt: quantum neceſſitas humana requirit: ſed iuxta beati
Gregorij ſententiā: nō ſunt nimiū requirēda. In quo gene
re etiā illa ſpūalia ſunt ſine quibus nihilominus ſalus con
ſtare poteſt ut ſermo ſcientiæ: gratia curationū omniaq;
de quib⁹ certum nō habemus quid expediat nobis: utpo
te ſi te fatiget tentatio: ſupplicādum quidem pro ea ut au-
Roma. 8. feratur a te: ſed non nimis obnixe: quoniam in talibus me-
miniſſe ſemper oportet apoſtolicæ illi⁹ ſentētiæ. Nos eñ
quid oremus ſicut oportet neſcimus, & deo magis com-
mittere quàm temere aliquid apud nos definire. Hæc aūt
ſunt toto affectu & omni tēpore poſtulāda: hæc ſunt pro
quibus inceſſanter & quàm obnixe poterūt, ad deum cla-
ment deſideria tua, ut habeas gratiā eius, bonā. & placere
poſſis in oculis pietatis ipſius, & in eo uiuas & moriaris
in ipſo ut gloriā eius uidere et ipſo frui imperpetuum mo
Luca. 18. rearis. De his enim dictū eſt: ſine intermiſſiōe orate. Vnde
ps. 26. & propheta: Exquiſiuit (inqt) te facies mea: faciem tuam
ps. 26. dn̄e requiram. Et alibi: Vnam petij à dn̄o: ut inhabitem in
domo dn̄i omnibus diebus uitæ meæ. Porrò ad quartum
genus orationis quod eſt gratiarū actio perpaucos attin-
gere credo, & quo rarius, eo precioſius eſt. Multam enim
prorſus gratiā inueniet apud deū: quē iuxta ꝓmiſſionem
ſuā exaudit antequā inuocet: & teſtimonium reddet ſpūi
eius ſpūs quē habet ex deo: qm̄ exauditū eſt deſideriū ei⁹
ita ut certus iam nō orare ſed gratias agere poſſit. Sic eñ
habes in lazari reſuſcitatiōe: ubi domin⁹ licet prius nihil
oraſſet: Pater inquit gratias ago tibi: quia audiſti me. Pri- Ioan. 11.
ma igitur: id eſt obſecratio uerecūdo fiat affectu. Secunda
quā proprie diximus orationē affectu puro: ut uidelicet
nō diſſimulemus peccata: nō nos palpemus: ſcientes ꝙ ſic
quiſq; inuenit gratiā apud deum: ſi inuentus fuerit durus
iudex in ſemetipſum. Tertia: id eſt poſtulatio amplū quæ-
rit affectum ſt fiduciæ latitudinem: ſicut ſcriptum eſt: Po-
ſtulet autem in fide nihil hæſitans. Credo enim propterea
dictum: Quēcūq; locum calcauerit pes ueſter: ueſter erit: Ioſue. 1.
quod tantū impetrabimus quātū porrexerim⁹ pede fidei.
Quarta quæ eſt gratiarū actio: ipſa debet eſſe deuotione
pleniſſima & delitijs affluens. Iā uerò de reuerētia orōnis
in eo quod lectum eſt in capitulo ipſius regulæ: uos modo
ſolicitauit auctoritas: ex cuius occaſione aliqua de orōne
dicenda putaui. Illud tm̄ breuiter dico: nōnullos ut arbi-
tror experiri interdū in oratiōe ariditatē & hæbetudinē
quādā mētis: ut ſolis orātes labijs nō ſatis attendant: neq;
quid dicāt neq; cui loquātur: pro eo ꝙ uelut ex conſuetu-
dine quadā cū minus digna reuerentia & ſolicitudine ac-
ceſſerūt. Quid enim aliud cogitare debet frater intrās ad
orationē quàm ꝓpheticū illud: Ingrediar in locū taberna
culi ammirabilis uſq; ad domū dei: Oīno ſiquidem opor- ps. 85.
tet nos orōnis tpe curiā intrare cæleſtē: illā utiq; curiā in
qua rex regū ſtellato ſedet ſolio circūdante innumerabili
& ineffabili beatorū ſpirituum exercitu. Vnde & ipſe qui Apoca. 5
uiderat: quia maiorē numerū nō inuenit: milia ait milium
miniſtrabāt ei, & decies cētena milia aſſiſtebāt ei. Quanta
ergo cum reuerētia, quāto timore, quāta illuc humilitate
accedere debet à palude ſua ꝓcedēs: & repens ranuncula
uilis: Quàm tremebundus quàm ſupplex quàm deniq; hu
milis & ſolicit⁹ & toto intētus aīo maieſtati gloriæ in præ
ſentia angelorum: in cōſilio iuſtoꝝ & congregatione aſſi-
ſtere poterit miſer homūtio. In cūctis igit actionibus nr̄is
multa opus eſt animi uigilantia, ſed præcipue in oratiōe.
Etenī ſicut in regula noſtra legim⁹: licet hora oīni & omni
loco oculi dn̄i ſuper nos ſpeculent: maxime tm̄ in orōne.
Licet eñ ſemp uideamur ſed nūc etiā pſentamus & oſten-
dimus nos quaſi facie ad faciē cum deo loquentes. Porrò
qnāuis ubiq; ſit deus: in cælo tm̄ orandus eſt: ubiq; orōnis
tpe cogitādus, ut mens noſtra nō oratorij tecto: nō aeris
ſpacio: nō ipſa retardet nubiū denſitate iuxta eam formā Math. 6.
quæ nobis à xp̄o tradita eſt ubi ait: Sic orabitis. Pater no
ſter qui es in cælis. Cælū eñ quadā ꝓrogatiua etiam ſedes
ſiue thronus dei uocat, quia ad eā cōparationē qua deum
in cælis angeli ſancti & electoꝝ aīæ uident: nos miſeri &
peregrini ſuper terrā: uix ſolum nomen habere uidemur.
Sic igitur oret qui orat tanquā aſſumptus & pſentatus ei
qui ſedet ſuper excelſum thronum in angelis qui minime
ceciderunt, & eleuatū in hoībus quos ſuſcitauit de pulue
re inopes, & erexit de ſtercore pauperes: ſic inquā ſemet-
ipſum cōſideret, & ſic attendat tāquā pſentatū dn̄o maie-
ſtatis ut dicat cū Abrahā. Loquar ad dn̄m meū cū ſim pul Geñ. 18.
uis & cinis. Et quia tuo præcepto cōmonitus: tua inſtitu-
tione formatus: id præſumo dn̄e fons pietatis.

Quomodo uoluntas noſtra diuinæ uolun-
tati tripliciter ſubijci debeat. Sermo.

AVdiſtis nunc ex regula noſtra fratres de humi-
litate ſentētiā: cui ego quoties legitur toto ani-
mo intentos uos eſſe uolo. Inſipiēs eſt eñ & in-
ſanus quicunq; in alijs uitæ meritis: quicūq; in
alia regione ſeu ſapientia: niſi in ſola humilitate confidit.
Apud dn̄m fratres ius habere non poſſumus: qm̄ in mul-
tia offendimus oēs: ſed nec fallere eum: ipſe enim nouit
abſcondita cordis: quanto magis opera manifeſta: utiq;
nec reſiſtere.

nec reſiſtere uiribꝰ:qm̃ oīpotens eſt.Quid ergo reſtat niſi
ad humilitatis remedia tota mẽte confugere:& quicqd in
alijs minꝰ habemus de ea ſupplere? Sed ô mira uanitas:ô
mira fatuitas cordis nr̃i:cuius elationẽ pfecte reprimere:
cuius ceruicoſos motus oĩno domare humilitatis mate-
ria tanta nõ ſufficit quin ſupbiat adhuc terra & cinis. D
Porrò totius humilitatis ſumma i eo uidef cõſiſtere:ſi uo-
lũtas nr̃a:diuinæ(ut dignũ eſt)ſubiecta ſit uoluntati:ſicut
Pſal.61. ait ,ppheta:Nõnne deo ſubiecta erit aīa mea? Scio quidẽ
creaturã oẽm uelit nolit ſubiectã eſſe creatori.Sed à crea-
tura rõnali uoluntaria ſubiectio q̃rif:ut uoluntarie ſacrifi-
cet dño & cõfiteaf noĩ eiꝰ:nõ qa terribile & ſctm̃:nõ quia
oĩpotẽs:ſed qa bonũ eſt. At uerò ſubiectionẽ iſtã triplicẽ
eſſe neceſſe eſt:ut qđ certũ eſt deũ uelle:id nos uelimus oĩ
no:& qđ certũ eſt eũ nolle ſiſr execremur & nos.Qđ autẽ
incertũ eſt utrũ uelit aut nolit: neq; uelimus ex toto neq;
penitus nõ uelimus.Hic certè frẽs in hoc medio totũ peri
culum eſt religioſorum:dũ infeliciter blandimur nobis:&
palpãtes ſeducimus noſmetipſos.Huic accedit ut diſſimu
lemus dñi q̃rere uoluntatẽ:dũ & noſtrã facere:& aliquam
de ignorãtia habere uolumꝰ excuſationẽ.Quis eñ eſt ille
tã infelix monachus q id nolle audeat qđ certus eſt deum
uelle:aut qđ certꝰ eſt eũ nolle id uelle p̃ſumat? Sed in me-
dio periculũ eſt his q iã egreſſi de ſeculo in loco cõuerſio-
nis habitãt tanquã in paradiſo uoluptatis:ſicut in medio
paradiſi lignum trãſgreſſionis poſitũ erat:in quo p̃uarica
ti ſunt parẽtes primi:lignũ ſciẽtiæ boni & mali:nõ tm̃ bo-
ni uel mali ſolius:ſed boni & mali.Propterea rogo uos fra
tres diligẽter attẽdite:qa nihil mihi occurrit qđ utiliꝰ poſ
ſitis audire.Vbi certa eſt dei uolũtas oĩno nr̃a ſequatur in
his uidelicet de qbus certũ aliqd in ſcripturis inuenimus:
aut ipſe ſpũs manifeſte clamat in cordibus nr̃is quid ſen-
tiendũ ſit:ut eſt charitas,hũilitas,caſtitas,obediẽtia.Hæc
approbemꝰ indubitãter & appetamꝰ:q̃ placere deo ſcimꝰ
indubitãter.Sed & ea oĩmodis odiſſe debemꝰ:de qbꝰ cer-
tũ eſt ꝙ oderit ea deus:ut eſt apoſtaſia,fornicatio,iniqtas,
ĩpatientia.In his uerò rebus de qbus nihil certi poſſumus
inuenire:nihil certum uolũtas nr̃a definiat:pendeat inter
utrũq;:aut ſaltẽ neutri pti nimia inhæreat:cogitãs ſemper
ne forte altera ps deo magis placeat:& parati ſimus uolun
tatẽ eius ſeq in quãcũq; partẽ eã cognouerimus inclinari.
Nemo ſup his q certa ſunt hæſitet:nemo dubia pro certis
admittat:nemo ſibi in dubijs iudiciũ uẽdicet.p̃cipitẽ tue
Pſal.118. ſniam & expiemur qđ ſcriptũ eſt:Pax multa diligentibus
legẽ tuã dñe:& nõ eſt illis ſcandalũ.Vñ eñ ſunt ſcandala:
unde turbatio niſi ꝙ propriã ſequimur uolũtatẽ? Et teme
re qđ uolumꝰ in corde nr̃o definiẽtes:ſi quo mõ id ,phibe
ri cõtingat aut ĩpediri:cõtinuo etiã i ĩpatiẽtiã in murmu-
rationẽ in ſcãdalũ ,proni ſumus:nõ attẽdẽtes qm̃ oĩa coope-
ranf in bonũ his q ſm ,ppoſitũ uocati ſunt ſcti. Et ipſe qui
pro nobis caſus uidef:ſermo quidẽ dei eſt:ſuã nobis indi-
cãs uoluntatẽ? At qcũq; nihil certũ de hmõi in corde po-
ſuerit i quãcũq; partẽ poſtea cõuertaf:ſcãdalizari non po
terit. Aut ſi qs facere cogitat unde mandatũ certũ non ha
bet:ſi uolũtatẽ ſuã ſuſpẽſam tenuerit donec p̃latum inter-
roget:& ab ea q̃rat dñi uolũtatẽ cui uice ipſiꝰ obedit:non
turbabif quicqd ei p̃cipiaf qm̃ pax multa diligentibꝰ le-
gẽ tuã dñe:& nõ eſt illis ſcandalũ. Porrò qđ dixi uolunta-
tẽ ſuſpẽſam teneat:aut uolũtatem ſuã diuinæ ſubijciat uo-
lũtati:nõ de cõcupiſcẽtijs deſideriorũ:nõ de affectionibꝰ
dico. Illud eñ ĩpoſſibile eſt:dũ adhuc in hoc pcti corpore:
in hoc corpe mortis aĩa detinef. Quid eñ eſſet aliud quàm
uita æterna tota affectiõe:diuinã in oĩbus ſeq uoluntatẽ?
Sed cõſenſum nr̃m neceſſe eſt diuinæ ſubijcere uoluntati:
ſi pacẽ æternã:& pacẽ deſideramꝰ habere p̃ſentẽ:ſicut ſcri-
Ioan.14. ptũ eſt:Pacẽ meã do uobis:pacẽ relinq̃ uobis. Dñe(ait ,p-
pheta)in lumine uultꝰ tui ambulabũt:& in noĩe tuo exul
tabũt tota die. Alius eñ ambulat in lumine ultꝰ ſui ſolici
tus facere ſuã uoluntatẽ:& bñplacitum cordis ſui confide
rans:alius ambulat in lumine uultus humani in eo ſemp
intentꝰ qd hoĩbus placeat:qd mũdus iudicet:de quo dic
propheta loquif:Diẽ hoĩs nõ cõcupiui:dñe tu ſcis. Cõtri Hiere.17.
tio & infelicitas in uijs eorũ:& uiã pacis nõ cognouerũt:
nõ eſt timor dei añ oculos eoꝝ. Nã q timorem dei ſemper
habet præ oculis:uiæ eiꝰ uiæ pulchræ:& oẽs ſemitæ eiꝰ pa
cificæ. Venite ad me inqt oẽs q laborati & onerati eſtis:
& ego reficiã uos:quos ur̃æ ſeu alienæ uolũtatis dura pre Abac.2.
mit ſeruitus:& inuenietis requiẽ aĩabus ueſtris. Iugũ eñ
meũ ſuaue eſt:& onus meũ leue. Quanto eñ benignior &
dulcior eſt diuina clementia q̃libet hoĩe:tãto ſuauius eſſe
manifeſtũ eſt iugũ eius cæteris hoĩbus. Propterea hoĩes ſi
bijpſis aut alijs hoĩbus placere ſtudentes cõfuſi ſunt:ſed q
in lumine uultꝰ tui ambulãt dñe:id ſolum cogitantes quo
modo tuam faciant uoluntatem:& toto corde contenden
tes placere tibi:nunc quidem in nomine tuo exultabũt:&
non erit illis ſcandalum. Demum in iuſtitia tua exultabũt:
qñ exuentes infirmitates ſuas:& intrantes potẽtias domi-
ni memorabuntur iuſtitiæ tuæ ſolius:ut eam tunc teneãt
ſine labore quam modo ſequi laborant.

Contra peſſimum uitium ingratitudinis. *Sermo.*

MAgna eſt ſup nos dilectiſſimi magna ualde miſe
ricordia dei nr̃i:quos tã ineffabili ſpũs ſui uirtu-
te tã inæſtimabili dono grãæ ſuæ eripuit:à uana
noſtra cõuerſatione huiꝰ ſeculi:in quo eramus
aliqñ tanquã ſine deo aut certè(qđ execrabilius eſt)etiã
contra deũ non ignorantiã hñtes ſed contẽptũ:cuiꝰ uitæ
aut potius mortis(aĩa eñ q̃ peccauerat ipſa moriebatur)
utinã frequenter in oculis cordis nr̃i terra uerſef imago:
quãta uidelicet cæcitas:quãta puerſitas illa fuerit ut ſedu-
la meditatione penſantes miſeriæ pondus:& ſi nõ tã ,perfe
ƈte ſicut eſt:aliquatenus tñ æſtimare poſſimus liberatricis
miæ quantitatem. Iam uerò ſi quis ex uobis diligenter cõ
ſiderare non negligat:nõ modo unde erutus ſed ubi ſit cõ
ſtitutus:nõ ſolum quid euaſerit:ſed & quid acceperit:nõ
tm̃ unde reuocatꝰ ſit:ſed etiam quo uocatus:inueniet ſine
dubio cumulũ huius miæ oĩno menſuræ prioris excedere
quantitatem. Neq; enim fecit taliter omni nationi:ut non
ſolũ iudicia ſed & cõſilia ſua manifeſtaret eis:ſed oĩno ma
gnificauit facere nobiſcum:non ſolum in ſeruos aſſumens
ſed eligens in amicos. Neq; eñ nos elegimus eum:ſed ipſe
elegit nos:& poſuit nos ut eamus & fructũ afferamus: fru-
ƈtum inquam non ſolum non peremptorium quod ad iu-
diciũ pertinens:notũ ſit etiã ſeruis:ſed nec periturũ qdem
qđ de conſilio eſt & reuelaf amicis. In hoc ſiquidẽ poſiti
ſumus:ut non pctõ ſeruiamus:ipſe eñ eſt peremptorius la
bor:nec ſeculo q̃q; quẽadmodũ hi q̃s uidemꝰ ſubditos cu
ris terrenis:& ſi nõ culpis:corpalibus officijs:& ſi nõ flagi
tijs implicatos & in ea quæ præterit huiꝰ mũdi figura pro
ſua ſuorũq; præſenti ſuſtẽtatione laborantes:quorũ utiq;
labor,& ſi ad dãnationẽ:minime tñ ptinet ad ſalutem: ita ut
& ſi conſeruauerint fundamentũ:detrimentum tñ patian-
tur:pereuntibus q̃ ſuperædificauerant:ipſi uerò ſalui ſint:
ſic tñ quaſi per ignẽ. Nobis aũt qd dicif:Quod cõſiliũ daf
amicis? Operamini non cibũ q perit:ſed qui permanet in
uitã æternã. Nec ceſſamus ab operãdo hoc cibo etiam cũ
terrenis fortè occupamur operibus:aut obedientia dictã
te:aut fraternæ charitatis intuitu:qm̃ diſſimilis nobis in-
tentio eſt ab his quorũ laborem periturum eſſe p̃diximꝰ.
Diſſimili proinde radice inhærens labor ſimilis non ſimi-
liter habet perire:quoniam radicatus eſt in ea quæ nũquã
perit æternitate. Deniq; ſi fortè nõ quidem illicita:nec ta-
men impedientia ſectantes priori forſitan fornicatione re-
licta ſtetiſſemus in coniugij caſtitate non ,capientes quod
de celibi uita datum nouimus eſſe conſilium:ſed à rapinis
& fraudibus abſtinentes,licite proprijs rebus uteremur:
necdum tamen ad perfectionem euangelicã attingẽtes ſi-
cut ſcriptum eſt:Si uis eſſe perfectus uade & uẽde oĩa quæ Mat.19.
habes:ueni ſequere me &c.hoc ipſum quantæ pietatis eſ-
ſet:ſi à tantis criminibus in quibus multi ex uobis inuo-
luti:ſolum in ſe reſponſum mortis:& iudicium certè dam-
nationis haberent:datũ eſſet uel in inferiori aliquo reſpi-
rare gradu? Prodigus certè filius ad filiorum numerum

aſpirare timebat:beatũ ſe reputãs ſi fortè uel in mercenna
riorũ numero recipi mereref:nimie tñ ſuff.cere potuit pa-
ternæ pietati:niſi tã copioſam ei miam exhiberet:cui poſ-
ſet & ipſe qui nũquã à patre diſceſſerat ſenior filiꝰ inuide-
re.Sic & nos dilectiſſimi abundanter effuſa ſuper nos mia
dei nr̃i:de filijs iræ & diffidentiæ non ſolũ in electorũ ſece-
pit numerũ:ſed uocauit ad collegiũ pfectorũ.Nã & ſi for-
tè aliquorũ negligẽtia ad pfectionẽ nõ aſſurgit,ipſi uide-
rint qd excuſatiõis poſſint afferre qm̃ aplicã oẽs nos uitã
pfeſſi ſumus:aplicæ pfeſſioni noia dedimus uniuerſi.Qđ
ſanè nõ de ea gloria ſctitatis dixerim:quam nõ ſibi tm̃ ſed
Pſal.71. uniuerſo orbi ſuſcipere meruerũt:ſicut ſcriptum eſt:Suſci
piant mõtes pacẽ pplo:& colles iuſtitiã:ſed de eorũ potiꝰ
Mat.19. pfeſſione qua pro oĩbus petrꝰ loqtur dicẽs:Ecce nos reli-
quimꝰ oĩa & ſecuti ſumꝰ te.Sed iã oĩno mouet frẽs mei:qd
ſibi uelit:ꝙ minus erga nos liberalis nũc diuina clementia
uideaf:ut qbus tãta cõtulit nõ rogantibus nõ deſideranti
bus:imo & fortaſſe recuſantibꝰ,nũc orãtibus,obſecranti-
bus,poſtulãtibus ſæpiſſime:imo cõtinue uideatur multa
miora negare.Quid enĩ putamꝰ chariſſimi:abbreuiata eſt
manꝰ dñi:an fortè theſauri grãe defecerũt:Quid inquã pu
tamus:utrũ nolũtas mutata ſit an immutata facultas:Neu
trũ ſane de eo æſtimare licet:neutrum fas eſt credere de oĩ
potenti & immutabili maieſtate.Quid ſibi uult ergo ꝙ in-
ceſſanter orantes:obſecrãtes poſtulantes nõ exaudit:qui-
bus tantã & tã gratuitã miam ꝑrogauit:Nã ſi rñdeat quis
2.Cor.12. qđ aplo paulo reſponſum eſt:ſuff.cere nobis gratiam dei,
planè oĩno fallif:cũ pro ea quàm maxime uniuerſæ oratio
nes:obſecrationes & poſtulationes noſtræ fiãt:ne ambule
mus in magnis:aut in mirabilibus ſup nos:orantes nobis
dare humilitatẽ quantã decet:non dico ſanctos ſed mona-
chos pctõres:obſecrãtes patientiã nobis tribui quãta nõ
dico in martyribus inuenta eſt:ſed pfeſſioni nr̃æ neceſſa-
ria eſt:poſtulãtes charitatẽ quantã nõ dico angelis ſed pa
tribus qui fuere hoĩes ſimiles nobis paſſibiles:etiã & pctõ
res diuino munere collatã agnouimus ex teſtimonio ſcri-
pturarum.Ve gñationi huic miſeræ ab imperfectione ſua:
cui ſufficere uidef inſufficientia imo inopia tãta.Quis enĩ
ad pfectionẽ illã quã ſcripturæ tradunt uel aſpirare uidef:
Nõ ſine cauſa ſanè cũ ſint nobis eadẽ cum patribus cõuer
ſionis initia:diſpar ualde cõuerſationis profectus inueni-
tur:adeò ut cũ eos pfeciſſe de die in diẽ & curſum cõſum-
maſſe legamus:apud nos magnꝰ æſtimaref:ſi quis uel ipſa
conuerſionis ſuæ primordia conſeruaret ut nõ minus hu-
milis aut timoratus:non minus ſolicitus & circunſpectus:
nõ minus feruẽs ſpiritu:nõ minus patiẽs ac manſuetus in
medio quàm in initio uideref.Quantos enĩ uidemus qua
ſi oblitos ſui & pctõrum ſuorũ:dei quoq; & bñiciorũ eius
immemores:ſic nõ redimere ſed amittere tẽpus:ut de mo-
ribus & affectionibꝰ ſuis uix ultima apud ipſos mẽtio fiat.
Quid iſtos aliud agere dixerim:q ſcurrilitates: detractio-
nes:iactãtiæ & impatiẽtiæ uerba nõ reputant:facile cõtri
ſtant pximos imo ſpm̃ dei q in eis eſt:puſillorum ſcandala
puſpendũt ad increpationẽ oculorũ:aut negligẽtia qua-
dã dormitare uidenf:aut iracũdiæ facibus inflãmantur:&
cũ his quaſi gens q̃ fecerit iuſtitiã accedũt libere ad eccle-
ſiam pſallũt cũ alijs:ſed nõ ſpũ neq; mente:orõnis tpe ne-
ſcio quas ineptias meditanf:& ne ipſo qdẽ tremẽdo ange-
lis pticipare uerenf dñici corporis ſacramento:qd inquã
iſtos aliud agere dixerim quàm ſecuros iã de grã dñi ſui:
fiducialiter de ea quam lõgo tpe pmeruerint familiaritate
ꝑſumere:Hoc nẽpe eſt qđ uulgari puerbio dicif: Familia
Pſal.38. ris dñs,fatuũ nutrit ſeruum.Sed ubi eſt dilectiſſimi qđ to
ties canitis:Qm̃ aduena ego ſum apud te & peregrinus ſi-
Lucæ.17. cut oẽs prẽs mei.Heu heu nõ inuenitur qui redeat & agat
gratias deo niſi hic alienigena:Nõnne decẽ mũdati ſunt:
& nouẽ ubi ſunt:Meminiſtis credo uerba ſaluatoris hæc
eſſe:nouẽ illorũ ingratitudine arguẽtis.Bñ ſiquidẽ oraſſe,
obſecraſſe,poſtulaſſe legunf:q leuauerũt uocẽ dicẽtes:Ie-
ſu fili Dauid miſerere nobis.Sed defuit eis quarta quã ad-
fecit apl's grãꝝ actio:qm̃ nec redierũt nec egerũt grãs deo.
Multos quoq; uidemꝰ uſq; hodie ſatis importune petẽtes
qđ ſibi deeſſe cognouerit ſed paucos admodũ nouimꝰ qui
dignas ſup acceptis bñficijs grãs agere uideãtur.Nec re-
ꝑhenſibile ꝙ inſtanter petimus:ſed planè petitioni negat
effectũ ꝙ inuenimur ingrati.Et fortè hoc etiam clementia
eſſe uidef,ingratis negare qđ poſtulant:ne contingat no-
bis ut tanto grauius de ingratitudine iudicemur:quanto
magis acumulatis beneficijs igrati probabimur extitiſſe.
Ergo miæ res eſt in hac parte ſubtrahere miam : quemad-
modum iræ & indignationis miam exhibere:eam ſanè de
qua per prophetã ipſe pater miarum loquitur dicens: Mi Eſa.26.
ſereamur impio & non diſcet facere iuſtitiam . Q; multos
enĩ uidemus & plãgimus fratres:qui dũmodo maneat ha-
bitus & tonſura : ſalua ſibi omnia arbitrantur:non con-
ſiderantes miſeri:quẽadmodum ingratitudinis uermis in
teriora corrodens:ob hoc tantũ corticem quẽ uidẽt:trãſ-
forare diſſimulet : ne fortè recogitent & erubeſcant ipſa-
q; uerecundia emendentur . Qui ſic interdum in nonnul-
lis conſumpta eſſe interiora uniuerſa præſumit:ut non ue
reatur ad ea quoq; quæ foris apparent uenenatũ ducere
caput:niſi fortè quos uidemus manifeſte apoſtatare à deo:
repente fieri peſſimos arbitramur:& non magis paulatim
defeciſſe:cũ comederint alieni robur eorum & neſcierunt.
Vides ergo non omnibus prodeſſe ꝙ à lepra ſecularis cõ-
uerſationis cuius peccata manifeſta ſunt emundantur:ſed
nonnullis peius in occulto ingratitudinis ulcus oriri:qđ
tanto periculoſius ſit: quanto interius: Et bene ſaluator
hinc in euangelio nouem illos ubi ſunt quærit:quoniam
longe eſt à peccatoribus ſalus.Sic enim & primum homi- Lucæ.17.
nem poſt peccatum ubi ſit interrogat:& in iudicio neſci-
re ſe profitebitur operarios iniquitatis : cum legamus in
pſalmo.Quoniam nouit dominus uiam iuſtorũ:& iter im Pſal.1.
piorum peribit. Nec ſine cauſa in nouenario inuẽti ſunt:
qui non redeunt ad ſaluatorem:in quo nimirum numero
quaternario quinarius iungitur:& eſt non bona mixtio
corporeæ ſenſualitatis & euangelicæ traditionis.Q; tunc
fieri ſolet:cum ſic uolumus quatuor euangelijs obedire:ut
quinq; corporis ſenſus pariter oblectare uelimus . Felix
autem ſamaritanꝰ ille qui cognouit ſe nihil habere quod
non accepiſſet:idcirco ſeruauit depoſitum:& cum gratia-
rum actione ad dominum eſt reuerſus.Felix qui ad ſingu-
la dona gratiæ redit:ad eũ in quo eſt plenitudo omnium
gratiarum:cui dum nos pro acceptis non ingratos exhi-
bemus:locum in nobis facimus grãe:ut maiora adhuc ac-
cipere mereamur.Oĩno enim ſola nos à profectu cõuerſa-
tionis impedit ingratitudo noſtra:dũ quodãmõ amiſſum
reputãs dator qđ ingratꝰ accepit:cauet ſibi de cætero ne
tanto plura amitteret quãto plura cõferret ingrato.Felix
pinde q ſe alienigenã reputãs:etiã pro qbuſq; nimis bene
ficijs:non minimas refert grates:gratuitum eſſe non dubi
tans neq; diſſimulans qđ alieno impendif & ignoto. Nos
aũt miſeri & miſerabiles cum in initio adhuc alienos nos
æſtimamus:timorati ſatis:ſatis deuoti & humiles inueni-
mur:tam facile poſtmodum obliuiſcimur quàm gratuitũ
ſit quicquid accepimus:& ꝑſumentes nõ bene quaſi de fa-
miliaritate dei nequaquam aduertimus quod mereamur
audire:qm̃ inimici domini domeſtici eius.Tãto enim faci-
lius nunc offendimus eum:quãto ea grauius quæ à nobis
cõmittuntur iudicanda nouerimus eſſe cũ in pſalmo lega
mus:qm̃ ſi inimicus meus maledixiſſet mihi ſuſtinuiſſem Pſal.54.
utiq;.Obſecro itaq; fratres mei humiliemur magis ac ma-
gis ſub potenti manu dei & ab hoc tam maximo tam ne-
quiſſimo uitio ingratitudinis longe fieri ſtudeamus:ut to
ta deuotione in gratiarum actione uerſantes:conſiliemus
nobis gratiã dei noſtri quæ ſola poteſt ſaluare animas no-
ſtras.Nec uerbo tm̃ uel lingua:ſed opere & ueritate exhi-
beamus nos gratos:quia gratiarũ actionem magis quàm
dictionem à nobis exigit dator gratiarum dominus deus
noſter qui eſt benedictus in ſecula.Amen.

De eo quod legitur in Iob. In ſex tribulationibus liberabit te. & in ſeptima non tanget te malum. Sermo. B

Dignum

DIgnũ ualde eſt & oĩno exigit rõ æqtatis ut qui-
bus a cõſtitutione mũdi regnũ paraſ: ipſi etiam
ſeſe regno parare nõ negligant: ne pato regno
inueniant forſitã q regnaturi fuerant imparati.
Matt. 22. Sic eñ legimus de cœna quadã, dicente dño: q̃mquidem
cœna parata eſt: ſed q uocati erãt nõ fuerũt digni. Quæri-
mus ergo queãdmodũ regno parato: parari debeãt reges
futuri. Et ſi pie q̃rimus: cũ propheta utiq; dicere nõ aude-
Pſal. 14. mus. Dñe qs habitabit in tabernaculo tuo: aut qs requie-
ſcet in mõte ſctõ tuo? Qui ingreditur, inquit, ſine macula.
Sed hæc iquies, p̃paratio ſoli xp̃o cõuenire uideſ. Nemo
eñ cæterorũ oĩm mund⁹ à ſorde: nec infans cuius eſt uita
unius diei ſup terrã. Itaq; ſol⁹ intrabit: qui ſolus agnus eſt
ſine macula: ſolus argui nõ potuit de pctõ: quod nõ ab eo
factũ eſt nec in eo inuentũ. Solus planè ſummus pontifex
meus: nec in patre nec in matre contaminatus eſt ut lex di-
cit, patrẽ qppe ſed deũ: matrẽ q̃q; ſed uirginẽ habẽs: unde
& ſolus ingrediſ ſctã ſctõrũ: & nemo aſcendit in cælum niſi
q deſcẽdit de cælo fili⁹ hoĩs q eſt in cælo. Quid ergo nos?
Ita ne continuo deſperabimus? Imo uerò ſperabimus: &
hinc maxime. Licet eñ ſolus ſed profecto tot⁹ intrabit: &
os nõ cõminueſ ex eo: nõ ſine mẽbris caput inueniſ in re-
gno: ſi tñ mẽbra fuerint cõformia ſibi, & cohærẽtia capiti
ſuo. Conformia ſanè moribus, cohærẽtia fide. Habet enim
cõformationẽ quantũ põt: habet & cohærentiã: ipſa etiã
minor ætas: dum & ſimilitudini mortis eius merſione illa
triplici cõplantaſ: & fidẽ in inuolucro quodã recipit qđ
necdũ capax ſit euolute. Benignus eſt nimirũ ſpũs ſapien-
tiæ: & quẽ traducta culpa ligauerat: idulta iuſtitia ſoluit.
Sed non ita deinceps liberabit maledictũ à labijs ſuis. Vo-
lũtarie eñ peccãti poſt agnitã gratiã nõ relinquiſ hoſtia
pro pctõ. Sed neq; ſic liberabit à ſuis, quõ ab alienis labijs
maledictũ. Maledictio fratres grauis eſt macula: & ſcimus
q̃m non quod intrat in os coinquinat hoĩem: ſed quod de
ore egreditur. Inde ergo macula, inde maledictio à labijs
ſuis: ſed non ſemp à pprijs. Neq; eñ de corpore uel corde
pprio: originalis in paruulũ culpa pcedit: cui nõ mõ con
ſenſus: ſed ne ullus quidẽ interim põt ſenſus eſſe peccati.
Quõ tñ maledictũ à labijs ſuis nõ liberat ſpũs aut uolũta-
rie peccãtibus non relinquiſ hoſtia: niſi qa non illi denuo
crucifigiſ xp̃s: nec cõplãtaſ iterũ ſimilitudini mortis eius
p baptiſmũ? Propria iã ab eo lachrymarũ unda exigiſ: p-
priã baiulare crucẽ: ppria mortificare mẽbra: & ppriam
imolare hoſtiã neceſſe eſt. Sine cauſa aliter diceret credo:
proprijs labijs expieſ oportet: ppriorum maledictio labio
rũ: p multas eñ tribulationes in regnũ dei intrare neceſſe
Act. 14. eſt: & nemo niſi per tribulationes ingreditur: aut pprias
aut alienas. Sola nimirũ ſecũdi adæ tribulatio purgat: q̃s
cõtaminauit offenſio ſola prioris: non q̃ ppria cuiquam
ſufficere poſſit ſatiſfactio. Quid eñ eſt uniuerſa pœniten-
tia noſtra: niſi q̃ ſi non cõpatimur: oĩno non poſſum⁹ con
regnare? Quod eñ in nobis minus eſt ipſe ſupplet: modi-
cum tñ illud qđ cumq; noſtrũ eſt nõ patitur reſeruari. Q.
ſi fidei cohærentia ſine morũ cõformitate nequaquam ſal-
uat adultos: longe minus ſaluare poterunt opa ſine fide.
Facilius enim membrum inhærens capiti ſi deforme eſt re
formaſ quàm diuulſum quamlibet ſimile copuleſ: & ipſum
tñ qđ deforme eſt, aut conforme fieri imagini filij ſui & ca
pitis ſui, aut certè tãdem auelli ab eo neceſſe eſt anathema
eſſe à xp̃o: ne in illa plenitudine corporis eius inueniatur
quippiã indecorum. Vbi ergo macula ppria: ppria quoq;
purgatio iure requiritur: & ſi cõtaminatio multiplex: op⁹
eſt etiam tribulatione multiplici. Vnde enim tribulatio:
niſi dum reſiſtitur contaminationi: concupiſcentiæ repu-
gnatur? Quid uerò in homine purum ab hac macula: im-
mune ab hoc cõtagio poterit inueniri? Ab intus manat:
de corde exit peſtiferum uirus: ac deinceps corpus occu-
pat uniuerſum: mentem deſiderijs afficit: membra illece-
bris inficit. Inde pruritus aurium: oculorum petulantia in
de olfaciendi uoluptas: inde in faucibus tam inordinata
delectatio: inde in uniuerſo corpore mollitiei ſenſus & li-
bido pernitioſa tangendi: inde intus in aĩa ebrietas illa de
ſideriorum & fornax quædam ambitionis, auaritiæ, inui-
diæ, cõtumaciæ, nequitiæ, & oĩm deniq; uitiorũ affectib⁹
uehemẽter accẽſa. Quot ei corp⁹ illecebras: quot oblecta-
mẽta mũdus habere uideſ: tot patitur tribulatiões, tot ſu-
ſtinet tẽtationes uir iuſtus. Et queãdmodũ ambulãs quis
in carne: ſenſuum uoluptate delectaſ & delitias computat
eſſe ſub ſentib⁹: ſic & oĩs qui in ſpiritu ſeminare deſiderat
ſpinas & tribulos quos ppria terra ex maledicto utiq; ger
minat potius eradicare quàm ppagare contendit: qppe q
conuertiſ in erũna ſua quoties configitur ſpina. Huic er-
go tam multipharia peſti per ſingula q̃q; reſiſtere quàm
multiplex tribulatio? A planta pedis uſq; ad uerticem nõ
eſt ſanitas, in me totũ infecit concupiſcẽtia: lex peccati in
mẽbris oĩbus inuenitur: undiq; per feneſtras mors ĩtrare
cõtendit: & intus fomes totius neqtiæ periculoſius ſæuit:
crudelius malignaſ. Minime tñ in hac tã multiplici lucta
deficiendũ: aut deſperatione cedendũ eſt. Licet eñ abun-
dent paſſiones, tribulationes pro xp̃o ſed abũdant & con
ſolationes per ip̃m. Deniq; audi cõſolationẽ. Pctũ in fori-
bus eſt: niſi ipſe aperias non intrabit. Appetitus in corde
prurit ſed ſub te eſt: niſi ſponte ceſſeris nil nocebit. Audi
conſolationẽ. Cõſenſum cohibe ne p̃ualeãt hæc & imma-
culatus eris: ut ſine macula ingrediaris & ipſe: ad habitan
dum in tabernaculo: ad requieſcendũ in mõte ſctõ dñi dei
tui. Si tui nõ fuerint dñati tunc immaculatus eris: & emũ-
daberis à delicto maximo. D Maximum planè delictum
qđ interiorẽ & exteriorẽ hoĩem occupat uniuerſum. Au-
di adhuc cõſolationẽ. In ſex inqt tribulationib⁹ liberabe-
ris: & in ſeptima nõ tanget te malũ. Si puer hebræ⁹ es: ſex
annis ſeruiẽs liber egredieris in ſeptimo. Sex tibi tribula-
tiones ſunt contra deſideria cordis: & quæ partitã ſenſua
litatis corporeæ uoluptatẽ: ſed in his ſex liberaberis à ſe-
ptima, non qdem ne ueniat: ſed ne lædat, ne noceat, ne tan
gat te malũ. Veniet qdẽ mors: ipſa eñ eſt ſeptima tribula-
tio: ſed ſomnus erit dilectis dñi: & ecce hæreditas ei⁹. Erit
ianua uitæ, erit initiũ refrigerij: erit ſctĩ illius montis ſcala
& ingreſſus in locũ tabernaculi ammirabilis: qđ fixit de⁹
& non hõ. In ſeptima itaq; nõ tanget te malũ. Malũ utiq;
triplex quod eos manet in ſeptima: qui in ſex tribulationi
bus diſſimulant perfecte interim liberari: nec in ſex idrijs
purificanſ ad liquidũ: ut exhibeanſ in nuptijs ſponſi non
habẽtes maculam neq; rugã. Monet eñ eos horror in exi
tu: dolor in tranſitu: pudor in cõſpectu gloriæ magni dei.
Vñ nobis iſta diſſimulatio eſt fratres mei? Vnde hæc tam
pernicioſa tepiditas: unde hæc ſecuritas maledicta? Quid
ſeducimus miſeri noſmetipſos? Forſitan iam diuites facti
ſumus: forſitan iam regnamus? Nonne oſtium domus no-
ſtræ: horribiles ſpiritus illi obſident? Nonne exitum urm
laruales illæ facies p̃ſtolantur? Quis ille pauor erit õ ani-
ma mea cum dimiſſis oĩbus quorũ tibi eſt tã iocunda præ
ſentia: tam gratus aſpectus: cohabitatio ipſa tam familia-
ris: ſola ingrediens incognitã regionẽ penitus: occurſan-
tia tibi cateruatim ruere teterrima illa monſtra uidebis?
Quis tibi in die tantæ neceſſitatis occurret? Quis tuebiſ
à rugientibus præparatis ad eſcam: quis cõſolabitur: quis
deducet? Filioli mei memoremur hæc nouiſſima noſtra ne
peccemus. Nã & per ignẽ nobis tranſeundum eſt: & uniuſ
cuiuſq; opus quale ſit: ignis probabit. Ibi enim aurum no
ſtrum uerteſ in ſcoriam: ibi reuelabiſ uniuerſa impuritas:
ibi ueritas ipſa accepto tẽpore quod nobis interim datũ
cõtemnimus iuſtitias iudicabit. Quid uerò illic oẽs iuſti-
tiæ noſtræ: niſi pãnus menſtruatæ reputabuntur? Quicqd
nunc paruipendendo tranſimus: palpando tegimus: diſſi-
mulando negligimus: quanto illic cruciatu uindex flam-
ma conſumet? Vtinam magis nunc daret quis capiti
meo aquas: & oculis meis fontem lachrymarum: fortè eñ
non reperiret ignis exurens: quod interim fluens lachry-
ma diluiſſet. Iam uerò poſt ignem illum putas reſiduum
aliquid inuenietur in nobis? Aut tantum erit ut audea-
mus illud uultui maieſtatis offerre: aut eius ſic aſtare con-

ſpectuiſ? Quis ille pudor erit: quæ ue cōfuſio: poſt tanta be
neficia: tā tepidos: tā impfectos: tā uacuos apparere ante
faciē dei noſtri? Fugiebat adā ut abſcōderetur ab eo: poſt
unius utiq; pomi uetiti guſtū: qd nos poſt tanta flagitia,
poſt tāta facinora pſumem⁹? Qm̄ ab hac cōfuſione purga
bitur oculus cordis: cui nūc operā dare negligim⁹: ut irre
uerberata acie ueri illius ſolis radios ualeat intueri? Sicut
fluit cera à facie ignis ſic peribūt peccatores à facie dei. In
grediatur utiq; putredo in oſſibus meis: & ſubter me ſca
teat: ut reqeſcā in die tribulationis huius ſeptimæ: & in ea
non tangat me malū hoc triplex: horroris, doloris: & ſpu
doris. Felix ſiquidem aīa: q̄ fiducialiter inimicis ſuis loque
tur in porta. Quid hic aſtas cruēta beſtia? Nihil in me fu
neſte reperies. Felicior cui⁹ opus nō arſerit quē ſupædifi
caſſe aurū, argentū, lapides pcioſos examē illud inueniet.
Feliciſſimus qui ſine ulla nube confuſionis reuelata peni
tus facie gloriam domini ſpeculando in eandem imaginē
transformabitur: & ſimilis erit illi uidens eū ſicuti eſt: uti
q; ſuper omnia deus benedictus & laudabilis & glorioſus
in ſecula ſeculorum. Amen.

De diligendo deo. Sermo.

NOlite diligere mūdum: neq; ea q̄ in mūdo ſunt.
Oia eñ q̄ in mūdo ſunt, concupiſcentia carnis,
& cōcupiſcentia oculorum, & ambitio ſpūs: q
nō ſunt ex patre. Quid ergo? Sunt aliqua ex pa
tre: quibus nobis iſta recōpenſenſ. Sunt utiq; oīno dulcio
ra his & amabiliora: ſed hæc nō creduntſ ſeruis multo mi
nus inimicis. Quiſqs uerò amicus uoluerit eſſe hui⁹ mun
di: inimicus dei conſtituetſ. Amicis credit cōſiliū qbus di
citur: Quia oia quecunq; audiui à patre meo: nota feci uo
bis. Exponit beatus gregorius: quia amor ipſe notitia eſt.
D Eſt ergo triplex amor q tria illa excludat q̄ nō ſunt ex
Ioan. 21. patre. Et ppterea credo ter interrogatur petr⁹: amas me:
amas me: amas me: Sed & fortè hæc ſunt de quibus in lege
Deute. 6. pcipitur. Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo: ex tota
anima tua: & ex tota uirtute tua. i. diliges dulciter ſiue affe
ctuoſe, diliges prudēter, diliges fortiter. Siquidem amor
cordis, ſimile quoddā habet carnalis amoris: nam affectio
nes, pprie cordis eſſe dicunſ. Aia uerò aliquanto iam ſupe
rius ſonat: unde & merito diciſ ſedes ſapientiæ ut merito
uideaſ illi attribuendum prudēter diligere deum. Sanè ad
affectuoſum illū quē dicimus cordis amorem plurimū ua
let incarnationis xpi cogitatio: ſed & totius diſpenſatio
nis quam geſſit in carne & maxime paſſionis. A Vidēs
eñ deus hoies oīno carnales effectos: tantā eis dulcediuē
exhibuit in carne: ut duriſſimi cordis ſit quiſqs cum toto
affectu nō diligat. Volens ſiquidē nobilē creaturā hominē
recuperare: ſi inqt inuitū coegero aſinū habeo nō hoiem:
qm̄quidē non libens ueniet nec ſpontaneus ut poſſit dice
Pſal. 53. re: uoluntarie ſacrificabo tibi. Nunqd aſinis dabo regnū
meū? Nunqd de bob⁹ cura eſt deo? Vt ergo habeā uolūta
riū terrebo eū: ſi fortè conuertaſ & uiuat. Et cōminat⁹ eſt
acerbiora q̄ excogitari pñt: tenebras æternas: uermes im
mortales: ignē inextinguibilē. Cū aūt nec ſic homo reuo
careſ ait: Non ſolū tumidus ſed etiā cupidus eſt: promittā
ei qd potiſſimū deſiderabile uideaſ. Deſiderant hoies au
rū & argentū & ſimilia: & ſup hæc oia uitā deſiderant. Ma
nifeſtū eſt hoc: & ualde manifeſtū. Si inquit tantopere de
ſiderāt miſerā hāc laborioſam uitā & momentaneā: quan
tū diligēt uitā quietā, æternā, beatā? Promiſit itaq; uitam
æternam: promiſit qd nec oculus uidit, nec auris audiuit
nec in cor hoīs aſcēdit. Videns aūt q nihil proficeret: unū
inquit reſtat adhuc. Ineſt hoī non ſolum tumor & cupidi
tas ſed & amor: nec qcquā in eo uehemētius ad trahendū.
Venit igitur in carne & tā amabilē ſe exhibuit: ut illā no
bis impēderet charitatē: qua maiorē nemo habet ut aiam
ſuā daret pro nobis. Quiſqs ſanè nec ob hoc quidē cōuer
ti uoluerit: nōnne merito audiet: quid debui facere tibi &
nō feci? Et uerè in nullo ſic cōmēdat deus charitatē ſuam:
quō in myſterio incarnationis ei⁹ & paſſionis: in nullo ſic
reuelaſ eius pietas: in nullo ſic apparet benignitas: quō in
humanitate: apſo teſte q ait: Apparuit benignitas & hūa Titū. 3.
nitas ſaluatoris noſtri dei. Nā potentia quidem occultata
eſt: qm̄ in infirmitate uenit. Vñ abacuh. Abſcōdita eſt, in Abac. 3.
quit, fortitudo eius: haud dubiū quin in cruce: cuius cor
nua in manib⁹ eius. Sapiētia quoq; abſcōdita eſt & incar
nata. Placuit eñ ei per ſtultitiā uerbi ſaluos faceret creden
tes. Nōnne quodāmō ſtultū ſe fecerat: qui tradidit in mor
tē aiam ſuā & tulit pctā multorū: & q̄ nō rapuit tunc exol
uebat? Nōnne ebrius erat uino charitatis & immemor ſui
cōtra petri cōſiliū dicētis: propitius eſto tibi? Itaq; abſcō
dita eſt fortitudo maximeq; uelata & incarnata ſapientia:
ſed benignitas nō potuit amplius declarari nec abundan
tius exprimi: nō euidētius cōmendari. Porrò id quidē ad
affectuoſum cordis amorē diximus pertinere. Nā & uide
re eſt hoies ſic affectos erga hmōi: ut uix ſine lachrymis au
diant uel recordenſ. Hic ergo amor cōtra cōcupiſcentiam
carnis eſt. Quid eñ dulce ſit ei in carne: cui tanta dulcedo
eſt in xpi paſſiōe? Verū hæc dulcedo falli pōt ſi deſit pru
dētia: & iā difficile caueri poterit in melle uenenū. Neceſ
ſe eſt igiſ adeſſe prudētiā: qua diligēter interiora myſteria
inueſtigare poſſim⁹ ut parati ſim⁹ oi petēti reddere rōnē.
Hic amor prudēs excludit curioſitatē. Siqdē anim⁹ his in
tētus temporalium non poterit eſſe curioſus: dicens cum
propheta. Quō dilexi legem tuam dñe: tota die meditatio Pſal. 118.
mea eſt. Tertium eſt ut fortiter quiſq; diligat quatenus ſi
cut falli non poteſt: ita nec cogi poſſit: paratus omnia pa
ti ppter iuſtitiam. Quis autem neſciat eum qui rex cæli ſit:
terrena regna & honores non ambire: ſed magis abijcere? Mat. 5.
Porrò beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſti
tiam: quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Itaq; de his
tribus nūc petrus interrogatur: quia prius inuentus fue
rat minus habens. Audiens eñ primo de paſſione dñi: fer
re nō potuit: tanquam dulciter diligens: ſed abſit inquit à
te: utpote inſipienter amans. Vnde & audire meruit: Vade Mat. 16.
retro ſathana: qm̄ non ſapis ea quæ dei ſunt. Simile aliqd
in apoſtolis erat quibus dicebatur: ſi diligeretis me gau Ioan. 14.
deretis utiq; quia uado ad partem: imo uerò quia diligūt,
dolent. Et diligunt & non diligunt: diligunt dulciter: ſed
non ſapienter. Nocte uerò ipſa qua tradendus erat domi
nus & dulciter & prudēter diligebat petrus cum diceret:
tecum paratus ſum & in carcerem & in mortem ire: ſed nō Luce. 22.
diligebat fortiter: quoniam qui cecidit, ſtabili nō erat ille
gradu. Nondum uenerat uirtus ex alto: qua accepta non
negauit ſed libera uoce uſus: uos inquit iudicate utrū deo
magis obedire oporteat an hominibus. An non congrue
de dilectione requiritur: qui paſcēdo præponitur gregi?
Ille enim præeſſe debet alijs qui uino charitatis inebriat⁹ Ioan. 21.
æſtuat: immemor ſui: ut non quærat quæ ſua ſunt: ſed ma
gis quæ Ieſu chriſti. Et nota quia requiſitus petrus an di
ligat plus his: tantū reſpondit ſe diligere: non audens affir
mare quod prius ſe dixiſſe temere confundebatur: & for
taſſe propterea contriſtatus eſt. Dixerat enim prius. Et ſi
omnes ſcandalizati: fuerint in te: ſed non ego. Mar. 14.

De ligno, fœno, & ſtipula. Sermo.

NVſquam eſt ſecuritas fratres: neq; in cælo ne
q; in paradiſo: multominus in mundo. In cæ
lo enim cecidit angelus ſub præſentia diui
nitatis, Adam in paradiſo de loco uoluptatis:
iudas in mundo de ſchola ſaluatoris. Hæc idcirco dixe
rim ne quis ſibi de loco iſto blandiatur: quia dicitur locus
iſte ſanctus eſt: quia non locus homines: ſed homines lo
cum ſanctificant. C Sunt enim etiam inter nos tria
genera hominum: ipſaq; ſatis incongrua & ordini & ho
mini qui hanc uiam ingreſſus eſt. Sunt enim qui bene in
ceperunt ſed ſtatim defecerunt. Et ſunt qui nunquam ince
perunt: ſed in ſua molitie permanſerunt & permanent. Et
ſunt qui raptantur ſpiritu leuitatis: tardi ad audiendū ue
loces ad loquendum: paratiſſimi curſim enumerare quod
faciunt: ſi quid faciunt tamen. Nunquid uel iſtos repellet
deus? Non: ſi in fundamento permanſerint: ſed ſalui erūt:
ſic tamen quaſi per ignem. Per quem ignē? Dicit apoſtol⁹

Fundamentum

1.Corin.3. Fundamentū aliud nemo pōt ponere p̄ter id qđ poſitum eſt: qđ eſt xp̄s Ieſus. Si qs ædificauerit ſuper fundamētum hoc: lignū, fœnū, ſtipulā, detrimentum patief. Ipſe aūt ſaluus erit: ſi tm̄ quaſi per ignē. Fundamentū xp̄s eſt: lignum fragile eſt: fœnū molle: ſtipula leuis. Lignū ſunt: qui fortiter inceperūt: ſed fracti non renodanf. Fœnū ſunt: qui fugiēda mollitie tepefacti: nec ſummitate digiti (ut dicitur) labores arduos attingere uoluerunt. Stipula ſunt: qui leuitatis motibus exſufflati: nunquā in eodem ſtatu permanent. Et timendū quidē eſt de iſtis ſed non deſperandū: qa ſi in fundamento xp̄m habuerint: hoc eſt in hac uia uitam finierint: ſalui erunt: ſic tm̄ quaſi per ignem. D Ignis tria habet: fumū, lucē, ardorem. Fumus excitat lachrymas: lux uicina illuminat: ardor adurit. Ita & qui eiuſmodi eſt: fumum hoc eſt amaritudinē in mēte habere debet: quia tepidus eſt: quia remiſſus eſt: qa leuis: quia ordinē quantū in ſe eſt ſubruit & perturbat. Sed & lucē in ore: ut qualis eſt in mente: talē ſe in confeſſione & dicat & plāgat: ut & linguam acuat conſcientia: & conſcientiam arguat lingua. Neceſſe eſt: quoq; ut ardorē ſentiat in corpore id eſt pœnitentiæ tribulationē: & ſi non multimodā: aliquā tm̄. Putas quia ſic compūctos corde: ore confeſſos: corpore fatigatos abiiciet: qui oēs hoies uult ſaluos fieri: & neminem uult perire. Sunt & alii q ædificant ſup fundamentū hoc, aurū, argentū, & lapides p̄cioſos: q uehementer incipiūt: uehementius p̄ficiunt: uehementiſſime perficiunt nō attēdentes quid caro poſſit ſed quid ſpiritus uelit.

De triplici genere cogitationum noſtrarum. Sermo.

Prou.4. ADmonet nos beatus bn̄dictus fratres ſolicitos eſſe circa cogitationes noſtras: ſapiētis utiq; cōſilium ſequēs: qui omni cuſtodia cor cuſtodire ſuadet: qm̄ ab ipſo uita p̄cedit. Tria igif occurrunt gn̄a cogitationū: à quibus multa ſolicitudine cauere neceſſe ſit eos qui conuertuntur ad cor: & dignum deo in ſemetipſis templum exhibere feſtinant. Sunt eñ nonnullæ interdū cogitationes penitus ocioſæ: & ad rem nō pertinentes: quas tā facile abiicere, quàm recipere facile poſſit aīa dummō ſit ſecū habitans in corde ſuo & aſſiſtens dominatori uniuerſæ terræ. Sūt & aliæ cogitationes uiolentæ magis & fortius adhærētes: q̄ uidelicet ad neceſſitates naturæ pertinent: & quaſi ex eodē aſſumptæ limo de quo & nos facti ſumus. ſi paululum inſederint auelli nequeunt ſine læſione & difficultate. Sæpe eñ ſic afficit nos cogitatio carnalis de cibo, de potu ſiue ueſtimēto: ut uix eradicari q̄at de cordibus noſtris: qđ nō aliunde eſt: niſi q̄ & ipſa limoſa & uiſcoſa quodāmō limoſam nihilominus & glutinoſam inuenerit terrā. Non ſine cauſa eñ dictum eſt, hominē plaſmatum nō de terra qualibet: ſed de limo. Vide eñ quàm limoſum ſit corpus: qđ ipſi quoq; ſpūi tā fortiter & penè indiſſolubiliter inhæret: ut uix cum multa afflictiōe poſſit aliqn̄ ſeparari. Quid ergo agendū: cū limoſa illa cogitatio mentē ſubierit: Planè exclamandū nobis eſt cum

Gen.49. ſancto Iacob atq; dicendū: Ruben primogenitꝰ meus nō creſcas: aſcēdiſti eñ cubile patris tui. Rubea eñ & carnalis atq; ſanguinea hmōi concupiſcētia eſt. Quæ tunc cubile noſtrū aſcendit, cū non ſolū memoriā tangit cogitatione: ſed & ipſum uoluntatis ſtratū ingredif & polluit praua delectatione. Bene autē primogenitus, uoſter dicif appetitus ille carnalis: qui iā ipſo nimirū initio uitæ noſtræ in nobis pullulat: cū cætera uitia proceſſu tēporis ex malitia mundi huius uariiſq; occaſionibus cōtrahanf. Oportet ergo reprimere quem extinguere non poſſumus appetitum: ut quācito cubile noſtrū ingredif: creſcere eum nullatenus patiamur: ſed ſub nobis ſit quēadmodū dicit ſcriptura: Subter te erit appetitus tuꝰ & tu dn̄aberis illius. Iā uero tertiū cogitationū genus immundum nimis ac fœtidum eſt: quod nec admittere quidem ulla rōne debemus: ſed à longe præſentire fœtorem & tota uirtute repellere: toto animo propulſare: & conuerſi ſtatim ad gemitus: lachrymis atq; ſuſpiriis inuocantes ſpm̄ qui adiuuet infirmitatem noſtram. Sic nimirū cōfuſus abſcedēs: non tā facile deinceps ſimile aliquid uiriliter reſiſtentibus nobis malignus hoſtis offerre uel afferre p̄ſumet. Dico autem cogitationes illas immundas penitꝰ ac fœtidas: q̄ ad luxuriā, ad inuidiā, & uanā gloriā p̄tinent: cæteraq; uitia deteſtanda. Oportet eñ ſi mundas cōſeruare uolumꝰ aīas noſtras: adhuc longe agentibꝰ cogitationibus huiuſcemodi multa cū indignatione occurrere: & exſufflare a nobis: ut nullus eis detur acceſſus. Et primū quidem genus cogitationum ocioſarū. ſ. ad rē non p̄tinentiū lutum eſt: ſed lutū ſimplex. i. nō inhærens nec fœtens: niſi fortè diutius immoretur in nobis: & per incuriam ac negligentiā noſtrā in alterum genus cogitationū uertatur: qđ quotidie experimur. Dum enim ocioſa tanquā minima ſpernimꝰ: ad turpia atq; inhoneſta dilabimur. Scđm uerò cogitationū genus nō lutum ſimplex ſed ut iam diximus uiſcoſum ac limoſum eſt. Nam tertiū quidem ſic cauendū eſt non tanquā lutum aut limꝰ: ſed tanquam immundiſſimum ac fœtidiſſimum fœnum.

De triplici iudicio proprio humano & diuino. Sermo.

SIc uos exiſtimet hō ut miniſtros xp̄i: & diſpenſatores myſteriorum dei. Miniſter xp̄i ſic debet conuerſari: ut ex moribus exterioris hois q uidetur exiſtimetur cōpoſitio interioris animi q nō uidetur: ne uel ab alio uel à ſeipſo poſſit iudicari: ſed dicat cum eodē ap̄lo. Mihi pro minimo eſt ut a uobis iudi- 1.Cori.4. cer aut ab humano die: ſed neq; meipm̄ iudico: q aūt iudicat me dn̄s eſt. B In qbꝰ uerbis notāda ſunt tria iudicia: humanū, ſuū cuiuſq; p̄priū, & diuinū: & humanū quidem pōt iudicare de rebus exterioribꝰ q̄ ſenſibus corporis p̄cipiunf: de interioribꝰ uerò nō pōt. Hinc eñ ſcriptū eſt: qs eñ ſcit hoim q̄ ſunt hois: niſi ſpūs hois qui eſt in eo: Quapropter de his q̄ ſunt in hoie pōt iudicare ſpūs hois q in ipſo eſt: longe uerò p̄ſtantius de his ipſis iudicat deus: cuius necdum fatef ap̄ſ euaſiſſe iudicium: qui tm̄ iā humanū trāſcendiſſet & p̄priū. Porrò humanū cōtemnebat qui dicebat. Mihi aūt pro minimo eſt ut à uobis iudicer: aut ab humano die. Sed neq; propriū timebat qui dicebat. Sed neq; meipſum iudico: nihil eñ mihi cōſcius ſum. Solū ergo reſtabat diuinum de quo ait. Qui autē iudicat me: dn̄s eſt. Debet tm̄ qſq; quātum pōt ſe irreprehēſibilē exhibere: primū qdē corā deo: ſed deinde etiā corā hominibꝰ. Hoc nēpe eſt qđ alibi loquif idē ap̄ſ dicēs: Prouidētes bōa nō Roma.12. tm̄ corā deo: ſed etiā corā hoibus. C Tribus ſiquidē modis p̄uidemꝰ bona corā hoibꝰ. i. habitu, actione, ſermone. Habitu: ne ſit notabilis: actione ne ſit reprehēſibilis: ſermone ne ſit cōtemptibilis. Tribus etiā modis corā deo: cogitatione: affectione: & intentiōe. Nā & cogitatio debet eſſe ſancta. Vn̄ ſcriptū eſt. Cogitatio ſc̄tā ſeruabit te & affectio pura: & intētio recta. Sūt aūt tria iſta. i. cogitatio, affectio, intētio in aīa: ſed in ea quoq; propriis ſingula locis diſtincta uidentur. Nā cogitatio in memoria eſt: affectio in uolūtate: intentio in ratione cōſiſtit. Atq; ut eorū uſum ac differentiā clarius uideamus, ſumamus nobis exemplum de rebus exterioribus. In corporibus ſi quilibet deformis color cutem tm̄ inficiat: corpus q̄dem turpius reddif: ſed nil ei de ſua ſanitate ex hoc adimif. Si ergo carni putredo aliqua uel liuidus tumor inſederit: iam non ſolum decus corporis ſed ſalus quoq; p̄turbatur. Q; ſi languor forſitā inualeſcens cum ipſa carne oſſa quoq; medullitꝰ occuparit: tunc demum de uita nō immerito poteſt deſperari. Eodē mō in aīa: ſi p̄ctm̄ ſugerif memoriæ per cogitationem: nullum tm̄ p̄buerit aut uoluntas affectum: aut deliberatio ipſa conſenſum: fateor quidem deformitas eſt: nec audire interim aīa illa meretur: tota pulchra es amica mea: & ſi nęuus eſt: ſed non morbus. Q; ſi uoluntas quoq; præoccupata ſenſu delectationis afficitur: reſiſtit tamen adhuc deliberatio rationis: infirmatur quidem ſed nec dum moritur aīa: clamet tm̄ neceſſe eſt: ſana me domine & ſanabor. Tunc uerò mori dicif: qn̄ & ipſa ratio ad p̄ctm̄ per intentionem curuatur: tunc eñ conſentit. Et de tali dicitur: Aīa q̄ pec- Ezech.18. cauerit ipſa morietur. Hunc triplicem gradum deplorauit Dauid ex perſona Adam: dicens domino expellenti

Pſal.37. de paradiſo in latam huius ſeculi euagationē. Confirmaſti
ſuper me manū tuam. Et qm̄ carnalia deſideria ſunt pœna
peccati;nō eſt ſanitas in carne mea à facie iræ tuæ. Iā uerò
nec robur eſt rōnis. Nō eſt pax oſſibus meis à facie pctō℞
meorū. Qui rurſum eoſdē grad⁹ ex pſona iuſti decātat di-
Pſal.76. cens; Memor fui dei & delectatus ſum:& exercitatus ſum.
Delectatus eſt̄ p uolūtatē:exercitatus per rōnem. A Ne
ergo à memoria repellat deū irruēs turba plurimarū cogi
tationū q̄ ſolēt effluere tanquā uilis plebs in atriū: ponat
ad eius portā ianitor cui⁹ nomē eſt recordatio ppriæ pro
feſſionis;ut cum turpibus ſeſe cogitationib⁹ ſenſerit ani-
Nota. mus p̄grauari:increpet ſe & dicat ſibi: Tu ne hæc debes
cogitare:q ſacerdos es:q clericus es:q monachus es? Cul-
tor iuſtitiæ debet in ſe quicquā iniquū admittere? Decet
ſeruū xp̄i:amatorem dei tale aliqd ad modicum meditari?
Hæc dicēdo:excludet fluxū illicitæ cogitationis:p recor-
dationē propriæ pfeſſionis. Similiter ad portā uolūtatis
in qua ſolēt manere carnalia deſideria; tanquam in domo,
domeſtica familia,ſtatuatur oſtiari⁹ qui uocatur recorda-
tio cæleſtis patriæ. Hic eſt̄ pōt prauū deſideriū quaſi cu-
Apo.3. neus cuneum expellere:& ipſum qui ait:Ecce ſto ad oſtiū
& pulſo ſine cunctatione recipere. Iam uerò ad thalamum
rōnis talis & tam ferox adhibendus eſt cuſtos qui nemini
parcat:ſed quicūq; hoſtis ſiue clam ſiue palā ingredi præ-
ſumpſerit:procul eum arceat:& hic ſit recordatio gehen-
næ. In cæteris ſiquidem id eſt memoria & uoluntate: non
ita eſt intolerabile:ſi uel memoria recipiat quandoq; uagā
cogitationem:uel uolūtas impuram affectionem Hoc ue-
rò grauiſſimum & omnino damnoſum: ſi unquam ratio
perdiderit rectitudinem intentionis. Finis.

Parabola beati Bernardi de filio regis. Sermo. B

REx diues & p̄potens deus oīpotens filiū ſibi fe-
cit hoīem quē creauerat:cui ſicut puero delica
to pedagogos delegauit legē prophetas cæte-
roſq; tutores & auctores uſq; ad p̄finitū tp̄s ei⁹
conſummationis. Inſtruxit eum & monuit:dn̄m cū para-
diſi conſtituēs: oēſq; theſauros gloriæ ſuæ ei oſtendens &
repromittēs:ſi ſe non deſereret. Et ne qd deeſſet bonis ei⁹
etiā liberū arbitriū ei indulſit:ut bonum eius eſſet uolūta
rium nō coactum. Accepta licentia boni & mali cœpit eū
tædere bonorum ſuorum:à cōcupiſcētia ſciendi bonū &
malum. Egreſſus igiť de paradiſo bonæ conſcientiæ noua
q̄rens q̄ neſciebat:qui nulla adhuc niſi bona nouerat: pa-
ternis legibus & pedagogis relictis,manducauit de ligno
ſciētiæ boni & mali cōtra uetitū patris:& abſcōdēs ſe mi-
ſer & fugiens à facie dn̄i,cœpit uagari puer inſipiens per
montes altitudinis:per ualles curioſitatis:per campos li-
centiæ: per nemora luxuriæ:per paludes uoluptatum car-
nalium:per fluctus curarum ſecularium. Videns antiquus
prædo laſciuum puerum ſine cuſtode ſine rectore:procul à
domo patris uagantem acceſſit & pomula illa inobedien-
tiæ manu malæ perſuaſionis ei porrigens:poſtquā conſen
ſum ab eo elicuit aggreſſus eſt miſerum & in terrā.i.in ter-
rena eum deſideria precipitans:pedeſq; id eſt mentis affe-
ctiones ne reſurgat fortiſſimis ei ſecularis concupiſcentiæ
uinculis alligans manuſq; operationis & oculos mentis:
miſit eum in nauim malæ ſecuritatis:& flante uehementer
uento adulationis trāſuexit eū in longinquam regionem
diſſimilitudinis. Veniēs ille in regionem nō ſuā uenalis fa-
ctus eſt omnibus qui p̄tergrediunť uiā. Diſcit porcos pa-
ſcere:ſiliquas porco℞ mādūcare dedidſcit oīa q̄ didicerat:
& diſcit q neſciebat:ſeruilia.ſ.opera. Vinctuſq; in deſpera
tionis carcere:ubi in circuitu impij ambulant:in mola illa
impiæ circuitionis cogitur molere emolumēto malæ con
ſcientiæ. Proh dolor. Et ubi nūc eſt pater ille potētiſſimus
& dulciſſim⁹:atq; liberaliſſim⁹? Nunqd pōt obliuiſci filiū
uteri ſui? Abſit abſit. Nō obliuiſciť: ſed miſereť: dolet & cō
queritur de abſentia & perditione filij ſui. Mādat amicis:
ſolicitat ſeruos:oēſq; ſuſcitat ad requirendū eū. Vnus ſer-
uorū timor,ad imperiū dn̄i filij fugitiui ueſtigia pſequēs,
in profundo carceris inuenit filiū regis,carnalibus pecca-
torū ſordib⁹ obſitū:uinculis & cathenis malæ conſuetudi
nis ligatū:miſerū & amētē in miſeris ſecurū & ridētē. Quē
uerbis & uerberib⁹ urgēs ut exiret & rediret tāta miſerū
confuſione deiecit:ut ſicut morti iā uicinus iaceret & ad-
hæreret in terra uēter eius. Egreſſus ē ueſtigio ali⁹ cui no-
mē ſpes:uidēſq; filiū regis à timore nō erutū ſed obrutū:
nō adiutū ſed deiectū:acceſſit leniter & ſuſcitans de terra
inopē:& de ſtercore erigens pauperē:leuanſq; caput eius
& coacta in unū cōſolationis ueſte:oculos eius detergens
& faciē: heu,inqt,quāti mercēnarij in domo patris tui abū
dant panibus:tu aūt hic fame peris? Surge obſecro & ua-
de ad patrē tuū & dic ei. Pater fac me ſicut unū ex mercen
narijs tuis. Tūc ille tādem uix ad ſe modicum reuerſus:tu
ne es inqt ſpes? Et quō ſpei introitus potuit patere:in tan
tum & tā horribile pfundū deſperationis meæ? Ego ego,
inqt ſum ſpes à patre tibi tranſmiſſa te adiutura:te non de
ſertura donec te introducā in domū patris tui & in cubi-
culum genitricis tuæ. Et ô,inqt,ille dulce leuamē laborū:
dulcis cōſolatio miſerorū:ô una & nō infima de tribus cu
biculi regis aſſiſtricibus uides carceris mei profundū im-
mane:uides uincula que tn̄ ad īgreſſum tuū iā maxima ex
parte diruta ſunt & diſſoluta:uides concaptiuorū meorū
immanē multitudinē,fortitudinē,uelocitatē,aſtutiā,& qs
tibi locus hic? At ſpes,ne timeas,inqt:qui nos adiuuat mi
ſericors eſt:q pro nobis pugnat oīpotēs eſt:pluresq; ſunt
nobiſcū quàm cū illis. Sup hæc omnia adduxi tibi à patre
miſſum equū deſiderij:cui cū inſederis me duce ab his oī-
bus ſecurus pficiſceris. Dixit:& mollibus ſtramentis piæ
deuotiōis ſubmiſſis:& bonorū exēplorū calcaribus addi-
tis equo deſiderij impoſuit filiū regis:ſed frænū deſuit. Tā
ta erat feſtinatio fugiēdi. Iliquo equus currit infrænis,tra
hit ſpes ante:timor autē retro uerberibus urget & minis.
Tunc uidētes hoc turbati ſunt principes edom:robuſtos
moab obtinuit tremor:obriguerūt omnes inhabitatores
chanaā. Irruat ſup eos formido & pauor in magnitudine
brachij tui:fiant immobiles quaſi lapis donec pertranſeat
filius tuus dn̄e:filius tuus iſte quem poſſediſti. Sed cum ſic
feruntur præcipites:effugiunt quidē,ſed non ſine pericu-
lo:qa ſine mō ſine cōſilio. Propter quod à patre tranſmiſſa
accurrit prudentia:una de ſummis principibus palatij:in
comitatu amicā habēs tēperantiā:& tenens currētes: par-
tius inqt:obſecro partius:dicit eſt̄ Salomō. Qui feſtinus Prou.19.
eſt pedibus:offendit. Si ſic curritis offenditis:ſi offenditis
caditis:ſi caditis filium regis quem ſuſcepiſtis liberandū
inimicis redditis. Nam ſi ceciderit:ilico manus eorū erit
ſuper eū. Hæc dicens frænū diſcretionis impoſuit feruido
illi equo deſiderij:eiuſq; habenas temperātiæ regēdas cō
miſit. Cumq; timor retro de uicinia & uirtute inimicorū
& tarditate fugæ cauſaretur:uade,inquit prudētia,retro
ſathanas:ſcandalū es nobis. Fortitudo & laus noſtra do-
minus:& factus eſt nobis in ſalutem. Et ecce fortitudo mi-
les dn̄i egregius:accurrens per campum fiduciæ:extracto
gladio lætitiæ:nolite,inquit,turbari plures nobiſcū ſunt
quàm cū illis. Tunc prudentia curiæ cæleſtis aſſueta con-
ſilijs:cauete,inqt,obſecro:qa hæreditas illa ad quā in ini- Prou.20.
tio feſtinať(ſicut dicit Salomon)in fine benedictione care
bit. Proficiſcimini igiť:non tā feſtināter quàm prudenter.
Inimici eſt̄ non ſunt in itinere:ſed iuxta iter ſcandalum ſo
lent ponere:in biuijs & triuijs & uiarum anfractibus. Præ
cedam itaq;:non aūt tenete uiam iuſtitiæ & uelociter in-
troducemus uos in caſtra ſapientiæ:quæ iam non procul
ſunt à nobis:Sapientia enim de qua dicitur: Concupiſcēs Eccl.1.
ſapientiā:diſce iuſtitiā. Sic itaq; dum uiam carpunt urget
timor:ſpes trahit:munit fortitudo:temperantia modera-
tur:prouidet & inſtruit prudentia:ducit & perducit iuſti
tia appropinquat filius regis caſtris ſapientiæ. Quæ no-
ui hoſpitis audito aduentu præoccupat eum qui ſe con-
cupiſcit:occurrit & oſtendit ſe in uijs hilariter. Foſſa uerò
profundæ humilitatis caſtra cingebat:ſuper quam fortiſ-
ſimus & pulcherrimus murus obedientiæ ædificatus cæ-
los penetrabat:quam bonorū exemplorū hiſtoriæ undiq;
depictæ

depictæ mirabiliter decorabãt.Edificat⁹ aũt erat cũ ꝓpu-
gnaculis:mille clypei ex eo depẽdebant:oĩs armatura for-
tiũ.Porta ꝓfeſſionis oĩbus patẽs:ianitor in limine dignos
inducẽs:& indignos abijciẽs.Preco ſup portã clamãs. Si
qs diligit ſapiam ad me declinet & eã inueniet:& eã dum
inuenerit beatus eſt ſi tenuerit eam.Huc fili⁹ regis occur-
rentis ſibi ſapiæ ducatu introductus:imo ulnis deporta-
tus:familiæ regiæ uallatus obſequijs ad mediæ ciuitatis ar
cem perducitur:ubi ipſa ædificauit ſibi domũ:ſcidit colũ-
nas ſeptẽ:ſubdidit ſibi gẽtes:ſupborũ & ſublimium colla
ꝓpria uirtute calcauit.Ibi collocatur in lecto ſapiæ:quem
ambiũt ſexagita fortiſſimi ex fortibus iſrael:uniuſcuiuſq;
enſis ſup femur ſuũ.Adeſt Dauid in tympano & choro:in
chordis & organo: cæteriq; cæleſtis curiæ paranymphi
gaudẽtes & exultantes magis ſup uno pc̃tore pœnitentiã
agente:quàm ſupra nonagintanouẽ iuſtos q nõ indigent
pœnitẽtia.Et ecce ueniẽs ab aquilone uentus turbinis &
ignis inuoluẽs totã cõcuſſit domũ ſapiæ:caſtra turbauit.
Egreſſus eſt eñ pharao cũ currib⁹ & equitib⁹: perſequẽs
fugientẽ iſrael.Cogitauerũt etiã unanimiter ſimul aduer-
ſus eũ:teſtamẽtũ diſpoſuerunt tabernacula idumeorũ &
hyſmaelitæ:moab & agareni iebal & amõ & amalech:alie
nigenæ cũ habitantibus tyrũ.Eteñ aſſur ille magnus ex-
terminator diabolus uenit cum illis.Quid multa? Obſeſſa
eſt ciuitas:iã ſurgũt tẽtationũ machinæ:urget undiq; ini-
mic⁹ ille in inſidijs draco:in aperto leo:cogit ſocios:ignes
inijcit perfodit muros:bella ſuſcitat:inſidias ſubmittit:to
tius urbis minitãs excidiũ.Intus uerò timor & anguſtiæ
& à uehemẽti & iprouiſo hoſtiũ impetu oẽs turbati ſunt
& moti ſunt ſicut ebrius:& oĩs ſapia eorũ deuorata eſt:&
clamauerũt ad dñm cũ tribularent̃.Currit̃ ad arcẽ ſapien-
tiæ:mala nunciant̃:conſiliũ q̃ritur.Reuerſa eñ ad ſe prudẽ
tia cõſulit ſapientiã quid facto opus ſit.Illa accelerandum
teſtatur & regis ſummi q̃rendum conſiliũ.Et quis,inquit,
ibit nobis? At ſapia oĩo inqt.Et ne morã faciat in eundo:
aſcẽdat ſup equũ fidei.Quæſita diu oĩo & in tanto tumul
tu uix tandẽ inuẽta adeſt:aſcendit ſuper equũ fidei: ꝓfici-
ſcitur per uiã cæli nec ceſſat donec intret portas dñi in cõ
feſſione atria eius in hymnis.Et ſicut familiare mãcipium:
cũ fiducia accedẽs ad thronũ gloriæ eius:exponit neceſſi-
tatis ſuæ negotium.Audito rex filij periculo:cõuerſus ad
conſortẽ regni ſui charitatẽ ô,inquit,quẽ mittã:& qs ibit
nobis? At illa:ecce ego,inquit,mitte me.Tũc rex:p̃ualens
inqt præualebis:& liberabis eũ. Egredere & fac ita.Ilico
egreſſam à facie dñi reginã cæli charitatẽ tota comitatur
militia cæleſtis:ueniẽſq; & deſcendens in caſtra à uirtute
& lætitia præſentiæ ſuæ ilico oĩa exilarauit:commota cõ-
poſuit:turbata pacauit.Reddita eſt miſeris lux:timidis fi-
ducia.Redit coram ſpes q̃ penè aufugerat:fortitudo quæ
penè corruerat.Reſumit cõſtantiã tota ſapientiæ militia.
At inimici ciuitatẽ obſidẽtes:q̃ nam eſt inquiunt exulta-
tio in caſtris? Non fuit tãta exultatio heri & nudiuſterti⁹.
Ve nobis:uenit deus in caſtra:ue nobis. Fugiamus iſrae-
lẽ:de⁹ eñ pugnat ꝓ eis.Sic fugiẽtib⁹ inimicis gratiæ dei
impetu lætificat ciuitatem dei ſanctificauit tabernaculum
ſuum altiſſim⁹.Deus in medio eius nõ cõmouebitur: ad-
iuuabit eam deus mane diluculo.Conturbatæ ſunt gẽtes
& inclinata ſunt regna:dedit uocem ſuam mota eſt terra.
Dñs uirtutũ nobiſcũ:ſuſceptor noſter deus Iacob. Suſci-
piens ergo puerũ dei:puerũ ſuũ regina charitas euexit ad
cælum patriq; deo repræſentauit.Cui pater placitus ac ſe
renus occurrens:cito,inqt,ꝓferte ſtolã primam & induite
illũ:& date anulũ in manu eius & calciamenta in pedibus
eius.Et producite uitulũ ſaginatum:& occidite illũ. Epu-
lare enim & gaudere oportet:qa iſte filius meus mortuus
fuerat & reuixit:perierat & inuent⁹ eſt.Nota hic quatuor
in pueri noſtri liberatione.Primo pœnitentiam ſed fatuã:
ſecundo fugam ſed temerariam & irrationabilem: tertio
pugnam ſed trepidam & meticuloſam: quarto uictoriam
ualidam & ſapientem.Quæ omnia in uno quolibet fugiẽ
te de ſeculo inuenies. Primo enim eſt egens & inſipiens:
poſtea præceps & temerarius in proſperis:deinde trepi-
dus & puſillanimis in aduerſis:poſtremo prouidus & eru
ditus & perfectus in regno charitatis.

De tribus ordinibus eccleſiæ ad patres in capitulo factis. Sermo.

HOc mare magnũ in quo utiq; certũ eſt nõ aliud
quàm p̃ſens ſeculũ amarũ fluctuãs deſignari:tri
bus hoim generib⁹ ſuo cuiq; mõ peruiũ eſt ut
trãſeant liberati.Tres enim ſunt:noe,daniel, &
Iob:quorũ primus naui:ſecũdus ponte:tertius uado trã-
ſit.Porrò tres hoies tres ordines eccleſiæ ſignant.Noe qui
dem archã rexit ne periret diluuio ubi protin⁹ rectorũ ec-
cleſiæ formã agnoſco.Daniel uir deſideriorũ abſtinentiæ
& caſtimoniæ deditus:ipſe eſt (ſoli deo uacans) pœniten-
tium & cõtinentiũ ordo.Iob quoq; ſubſtantiã huius mũ-
di bene diſpẽſans:in cõiugio fidele deſignat populũ terre
na licite poſſidentẽ.De primo igit̃ & ſecundo nobis habẽ
dus eſt ſermo:qm̃ aſſunt uenerabiles fratres & coabbates
noſtri de numero p̄latorũ:aſſunt & monachi de pœniten-
tiũ ordine.A quo tñ nec nos abbates alienos reputare de
bemus:niſi fortè (qđ abſit) officij noſtri gratia noſtræ fue-
rimus ꝓfeſſionis immemores.Tertiũ igitur cõiugatorum
uidelicet ordinẽ magis ſuccincte trãſcurro:tanquã minus
ad nos pertinentẽ.Ipſe eſt qui mare magnũ uado pertran-
ſit:laborioſum rurſus & periculoſum:etiã & longũ habẽs
iter:qppe qui nulla uiæ cõpendia captet.Nã ꝙ periculo-
ſum ſit iter in eo patet ꝙ tam multos in eo perire dolem⁹:
tam paucos uidemus ſicut neceſſe eſt pertrãſire.Valde eñ
difficile eſt p̃ſertim diebus iſtis quibus malitia nimis inua
luit inter undas hui⁹ mũdi,uoraginẽ,uitiorũ & crimina-
liũ pc̃torũ foueas declinare.At cõtinentiũ quidẽ ordo:&
ponte pertranſit:quod iter breuius & facilius etiã ſecuri⁹
eſſe nemo qui neſciat.Sed omitto laudes: pericula magis
oſtendo:hoc enim multo melius atq; utilius eſt.Recta qui
dem ſemita ueſtra chariſſimi:ſed oĩno ſecura nõ eſt.Timẽ-
dũ eñ periculũ triplex.i.ne fortè aut æquare ſe alteri: aut
reſpicere retro:aut certè in medio ponte ſtare aut reſidere
quis uelit.Neq; eñ ullũ ex his tribus pontis patitur angu
ſta & arta uia q̃ ducit ad uitã.Cõtra ergo primũ periculũ
oremus ſinguli cũ propheta.Ne ueniat pes ſuperbiæ: qm̃ Pſal.35.
ibi ceciderunt qui operantur iniquitatẽ.Nã de eo q mit-
tens manũ ſuã ad aratrũ poſtea retro cõuertitur:certũ eſt
qm̃ labit̃ ſtatim,& pelagus operit caput eius.Sed & q ſta-
re uoluerit nõ quidẽ relinquẽs ordinẽ ſed proficere in eo
diſſimulãs:cadat neceſſe eſt ab his q ſequũtur impulſus &
euerſus.Arcta eñ eſt uia & ipedimẽto eſt ꝓficere & ꝓfici-
ſci uolẽtib⁹.Hinc eſt ꝙ iugiter arguũt & reprehendũt:ꝙ
ferre nequeunt tepiditatis eius ſegniciem: ꝙ uelut qbuſ-
dam ſtimulis urgent & impingunt manibus:ut unum ne-
ceſſe ſit ẽ duobus:aut proficere.ſ.aut prorſus deficere.Mi
nime igit̃ oportet ſiſtere greſſum retroſpicere quoq; aut
æquare nos alijs multo expedit minus:ſed tota humilita-
te currendum nobis & ꝓperandũ:ne qñ fortè is qui egreſ
ſus eſt ut gigas ad currẽdã uiã:longe à nobis fiat:quẽ ſi be
ne ſapimus ꝓuidentes in conſpectu noſtro ſemp:& in eius
odore tracti facilius citiuſq; curremus.Nec uerò anguſta
nimis inuenit̃ pontis ſemita currere in ea uolentibus tri-
bus eñ cõpactus eſt lignis:ut qui p̃fecte eis inniti uolue-
rint:nõ labat̃ in itenere pes eorũ.Hæc aũt ſunt pœna cor-
poris:paupertas ſubſtãtiæ mũdialis:& hũilitas obediẽtiæ. Act.14.
Nã & p multas tribulatiões oportet nos intrare in regnũ
cælorũ:& q uolũt diuites fieri,incidũt in tẽtationẽ & la-
queũ diaboli:& quẽ à deo ſuo exturbauit iobediẽtia:ſine
dubio per obediẽtiã recto tramite ad eum redit.Hæc itaq;
ſibimuicẽ cõpacta eſſe neceſſe eſt. Nã nec pœna corporis
inter diuitias ſtabilis:nec obedientia ſine pœna facile põt
eſſe diſcreta:& paupertas in uoluptate & uoluntate pro-
pria nullius põt eſſe momẽti:& obedientia in diuitijs &
uoluptate nec ſtabilis nec glorioſa.At uerò his rite cõpo
ſitis uide ſi nõ tria maris huius pericula euaſiſti cõcupiſcẽ
tiã carnis:cõcupiſcentiã oculorũ:& ſuperbiã uitæ. Rite,
inquã,compoſitis ut in pœna quidẽ nondum impatiẽtiæ

in pauptate uerò cupiditatis ſcrupulū:in obediētia neuū
caueas ꝓpriæ uolūtatis.Nā & qui murmurauerunt à ſer-
pentibus perierunt:& qui uolunt diuites fieri:nō ait qui
ſunt:ſed qui uolunt fieri incidūt in laqueum diaboli. Sed
& illud qd refert ſi fortè(qđ abſit)non quidē diuitias:ſed
ea ipſa q̄ paupertatis ſunt toto affectu deſideres,aut etiam
ardētius quàm diuitias cupiāt hoīes ſeclares?Quid diſtat
q̄cūq; ſubſtātia deſidereſ dū equaľr ſit corruptus affectus:
niſi q̄ tolerabilius illud uideri pōt quæ pluris eſſe uideſ
plurimū deſiderare?Porrò quiſquis uel aperte uel occulte
ſatagit:ut qđ habet in uolūtate hoc ei ſpūalis pater iniun
gat:ipſe ſe ſeducit:ſi fortè ſibi quaſi de obediētia blandiaſ.
Neq; eñ in ea re ipſa p̄lato:ſed magis ei p̄lat9 obedit.Ve-
Mar.4. rūtñ qa iuxta ſniam ſaluatoris:in qua mēſura menſi fueri-
mus:remetieſ nobis bonū eſt hoi hoc ad cumulū dare,ut
de eorū ſit numero qbus menſurā bonā & cōfertā & coa-
gitatā & ſupeffluentē dabunt in ſinus ſuos.Sufficit eñ ad
ſalutē corpis moleſtias patiēter ferre:ſed cumul9 eſt etiam
libēter in feruore ſpūs eas amplecti.Sufficere pōt ſupflua
non requirere:ſed nec ꝓpter ipſa ſi fortè deſint neceſſaria
murmurare:ſed cumulus eſt etiā exultare & libēter q̄rere
quō alius magis habeat neceſſaria:& ipſe penuriā patia-
tur.Sufficit quoq; ad ſalutē ſi nec impatientia nec ſimula-
tione ad id qđ deſideras inuitū uelis p̄lati aim inclinare:
ſed cumulus eſt etiā fugere ea qbus uoluntatē propriā ſen
ſeris oblectari:quātū ſanè bona cū cōſcientia potes. Por-
rò p̄lati qdē ipſi ſunt qui deſcendūt mare in nauib9 facien
tes operationē in aqs multis.Neq; eñ certa pontis aliqua
ſeu uadi ſemita coartāſ:ut libere poſſint uſq; quaq; diſcur
rere & occurrere ſingulis ut oportet:ac dirigere pontis ſe
mitam ſeu uadi,ordinare gradientes:pericula inueſtigare
ac declinare:excitare tepidos:puſillanimes ſuſtentare.De
niq; aſcendūt uſq; ad cælos & deſcendunt uſq; ad inferos:
nūc quidē ſpiritalia tractātes atq; ſublimia:nunc inferna-
lia & horribilia facta diiudicantes.Sed q̄ poterit nauis in
ueniri:q̄ tā imanes ſuſtineat fluctus:& in tanto ſecura poſ-
ſit eſſe diſcrimine?Vtiq; fortis ut mors dilectio dura ſicut
Cāt.8. inferus æmulatio:qa iuxta qđ alibi habes:aquæ multæ nō
poterūt extinguere charitatem.Neceſſaria eſt & oīno ne-
ceſſaria nauis iſta p̄latis:tribus cōpacta lateribus:quæ eſt
utiq; forma nauiū:ut ſit nimirū iuxta pauli doctrinā:cha-
2.Thi.2. ritas de corde puro & cōſcientia bona:& fide nō ficta.Pu-
ritatē quidē cordis in eo p̄latus habeat ut prodeſſe deſide
ret nō pēſſe:ut.ſ.propriū cōmodū uel honorem ſeculi ſeu
aliud quippiā ſuū:in p̄latione non q̄rat:p̄ter ſolū bñplaci
tū dei & aiarū ſalutē.Sed cū intentione pura,irreprehen-
ſibilis quoq; neceſſaria eſt cōuerſatio ut forma factus gre-
gis incipiat facere & docere:& ſm magiſtri nři regulam:q̄
Luce.4. cumq; docuerit diſcipulis eſſe cōtraria:hæc in ſuis actib9
indicet non agenda:ne fortè ſubmurmurare poſſit frater
quē arguit & dicere:medice cura teipm̄.Talis eñ occaſio
plurima dānatio p̄lati plurima ſubditorū ꝑditio eſt.Non
q̄ ego bñ id caueā:idcirco ſic loquor:ſed & mihi & oībus
pariter ueritas clamat:qm̄ oportet irreprehēſibilē eſſe eū
1.Thi.3. q p̄eſt:ita ut ſecura conſcientia cū dño rñdeat exprobran-
Ioan.8. tibus ſibi uerbū:qs ex uobis arguet me de pctō?Nō q̄ ſi-
ne pctō penitus eſſe poſſit in hac miſera uita:ſed q̄ ea que
arguit in diſcipulis,oportet ſummopere uitare magiſtrū.
Ob hoc qualis eſt in cōuerſatione talis ſit neceſſe eſt etiā
in occulta cogitatiōe:ne uidelicet foris humilis:intus ela-
tus ſit in corde ſuo p̄ſumēs de ſapientia ſeu uirtute aut ſan
ctitate ſua:q̄ eſt ſine dubio fides ficta:qm̄ nō ſicut oſtendit
humilitas cōuerſationis,in ſola dei pietate confidit.Et ui-
de quàm ꝓpriè his tribus:cordis.ſ.puritati:cōſcientiæ bo
næ:& fidei non fictæ cōuenire uideanſ:alia q̄q; ipſius apl̄i
1.Cori.4. uerba dicētis:Mihi aūt ꝓ minimo eſt ut à uobis iudicer:
aut ab hūano die &c.Nō me iudico,inquit,qa nihil mihi
cōſcius ſum:q̄ meū aliquid q̄ram,ſed quæ Ieſu xp̄i. Sed &
pro minimo mihi eſt ut à uobis iudicer:ꝓpter conſcientiā
bonā:& irreprehēſibilē cōuerſationē.Qui aūt iudicat me,
inquit,dñs eſt:ut in eo ſolo ſpē ſuā poſitā eſſe doceret:hu-
miliatus ſub potenti manu dei.Sed & illud tu iudica:utrū
poſſit his conuenienter aptari trina petri interrogatio:ut
hoc ſit dicere:amas me:amas me:amas me:habes charita-
tē de corde puro & conſcientia bona & fide non ficta?Me
rito ſiquidem interrogatur an charitatē habeat piſcator
hominum conſtituendus.

Exhortatorij ad fratres De altitudine & baſſitudine cordis.

Sermo.I.

DE eo quod nuperrime dictum eſt:ſurſum alios:
alios deorſum aſpicere:habeo adhuc aliqd qđ
ueſtræ nō ſileā charitati.Nā earū qdē cogitatio
nū quas exp̄ſſimus:tunc ſi bñ meminiſtis : licet
p̄fectior altera:utraq; tñ utilis eſt.Sūt aūt qui alio mō aut
ſurſum cor habeāt ſicut fecit de9 hoiem rectū:& ſecure rñ-
deāt ad exhortātis uocem p̄ſbyteri.Habem9 ad dñm. Sūt
& alij qui brutis cū aialib9 inclinati deorſum,deriſui ſe fa-
ciant immūdis ſpiritib9:q profecto clamitāt illudētes. In-
curuare ut trāſeamus.Scitis q̄ in cōgregatiōe plurimorū
impoſſibile eſt unius oēs fortitudinis eſſe:ſeu corporū ſeu
morū:nā utrāq; infirmitatē patienter ferre regulæ noſtræ
monet auctoritas:& utriq; aliquatenus condeſcendere iu
bet charitas.Videt hoc alter qſpiā & fortaſſis incipit inui
dere:cui cō dolere debuerat.Hinc accidit ut ſæpe beatifi-
cet eū in corde ſuo de re unde miſerū ſe ille reputat: mole-
ſte ferens neceſſitatē ſuā.Oīno igitur incuruatū ſe eſſe &
baſſo corde carnē ſapere probat:apud quē nec ipſa quidē
miſeria caret inuidia:ſed eis quas certa charitatis cōſide-
ratione alienæ neceſſitati diſpēſationes p̄latus impendit,
talibus apponit cor ſuum:ſimilia quærens:murmurat ad-
uerſus eum qui denegat irrationabiliter poſtulanti. Hinc
ſuſpitiones:detractiones & ſcādala ſuſcitantur.Non ideir
co id loquor chariſſimi quaſi magnopere de uobis habeā
cōqueri ſuper hac re : ſed p̄monere uos & præmunire ne-
ceſſarium duxi ꝓpter multos qui inter uos ſunt teneri &
delicati:quibus aut ætas aut infirmitas rigorem commu-
nis regulæ exigit aliquatenus temperari.Gratias ei de cu
ius munere uenit:quia multos hic uideo quorum mēs in
tenta deo tam lōge facta eſt ab illo infimo cogitatu:ut iux
ta ſe poſitos debiliores,prorſus ignorent : ſe minus omni-
bus facere cōquerantur.Nimirū quia ſuperiores ſemper
attendunt:cum apoſtolo obliti quæ retro ſunt:& extenti
in anteriora.Quātum putas illos ego ammiror:quantum
ueneror in corde meo:quantum amplector charitatis:affe
ctu:qui uelut neſciētes eos quos ſecū quotidie uidēt unū
fortè aut duos ſeu etiā plures quos in maiore feruore ſpi-
ritus ſibi ex omnibus eligunt : & cum ipſi fortè meliores
ſint ſemper tamen illorum ſibi præponunt & proponunt
in domino ſancta ſtudia & exercitia corporalia ſeu etiā ſpi
ritualia.Memini me altera quoq; iam uice dixiſſe ſed ite-
rum repetere non grauabor:quàm ſublimi aliquando me
ditatione monachus quidam laycus toto intendit ſpacio
uigiliarum.Etenim ſummo mane apprehenſum me in au-
ditoriū trahit:& proſtratus pedib9:ue mihi inqt quia mo
nachum in uigilijs unū conſideraui in quo triginta uirtu-
tes numeraui:quarum ne unam quidem in me inuenio.Et
fortaſſe nullam ille tantam habebat:quanta hæc ipſa erat
religioſæ æmulationis humilitas.Hic itaq; fructus ſit no-
ſtri huius ſermonis:ut altiora ſemper attendas:quia in eo
plenitudo conſtat hūilitatis.Nā ſi fortè in re aliqua maior
tibi fratre aliquo gratia collata uidetur:ſed in multis ſi bo
nus æmulator fueris iudicare te poteris inferiorem.Quid
enim ſi laborare aut ieiunare plus illo potes:& ille te patiē
tia ſuperat:præcedit humilitate : ſupereminet charitate?
Quid eñ tota die ſuper id quod uideris habere inſipienti
cogitatiōe uerſaris?Eſto magis ſolicitus ut ſcias quid de-
ſit tibi.Hoc eñ melius.Vtinam fratres nos ſic eſſemus cu-
pidi gratiæ ſpiritalis:quemadmodū ſeculares hoies pecu
niæ temporalis.Debuimus certè & multum debuim9 imi
tere in bono malum:& tanto amplius deſiderare quanto
precioſius eſt quod deſideramus : ſed utinam uel æquales
eſſe poſſimus.Magna enim confuſio magna ualde : q̄ ar-

dentius illi pniciosa deſiderant quàm nos utilia: citius illi ad morte ꝓperāt quàm nos ad uitā. Quanto eñ deſiderio pecuniæ cruciet auarus: quanto gloriæ appetitu ambitioſus exæſtuet: quàm uiolēter deniq; trahat ſua quēq; uoluptas: quis explicet? Videas certè eos quęq̄d adepti ſunt: parui pendere: nō attēdere quāto labore & deſiderio ea uix tandem conſequi potuere: q̄m uileſcunt eis oia præ deſiderio maioris forte rei, quā alteri cœperint iuidere. Et tu ergo nō magnopere cogites quæ tibi uideris habere: niſi fortè interdū ut grās agere poſſis: & te noueris debitorē ei qui dedit: ſeu grā conſolationis cū id neceſſe fuerit: ne qualibet ex cauſa triſtior fias. De cætero ea ſemp magis attēde quæ alius habet tu nō habes: ꝙ hæc cogitatio in humilitate te cuſtodiat & à deſcēſu tepiditatis elonget: magis aūt & accendat deſiderio ꝓficiēdi. Vide aūt quantū è regione mala cogitatio illa parturiat: qua ſedule uerſas in aīo quod tibi habere uideris & alterū quempiam æſtimas nō habere. Hinc eñ eleuatis in ſuperbiā: dū te præponis alteri. Hinc ꝓficere negligis: dū te magnū quēpiā arbitraris. Hinc denū incipis & deficere: dū tibi alterius comparatione etiā nimis egiſſe uideris: ſicq; in tepiditatē incidis: & incipis remiſſius agere. Scimus aūt quia deus ſuperbis reſiſtit: humilibus aūt dat gratiā: & qa maledictus q opus dei negligenter fecerit: beati uerò qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam quia ſi ſpiritu facta carnis mortificauerim⁹, uiuemus: ſi uero ſm carnem uixerimus, moriemur.

Vnde ſupra. *Sermo ſecundus.*

[Pſal. 23.] HEc eſt ḡnatio quærentiū dn̄m: quærentiū faciē dei Iacob. E diuerſis & diuerſa quærētibus hominū turbis aīo fatigatus, quàm deſideranter ad hūc cuneū hodie ſpū refocillaturus acceſſi. Grās deo: nō ſum fraudatus à deſiderio meo: nō fruſtrat⁹ à ſpe mea. Concupiui uidere, uidi: & liquefacta eſt anima mea. Repletus ſum cōſolatione: ſuperabundo gaudio: oia interiora mea nomini dn̄i bn̄dicūt: oia oſſa mea dicūt dn̄e qs ſimilis tibi. Nēpe ꝓſpiciēs eminus cū accederē, fateor: uidere mihi corporaliter uiſus ſum quos in ſpū quondam ꝓpheta ꝓuidit: & cōtinuo ſubigit aīm qđ ore ille deprompſerat: ut cū eo pſallerē dicēs. Hæc eſt ḡnatio quærentium dn̄m. Multæ ſunt ḡnatiōes hominū: & ni fallor, tertia iſta ḡnatio q̄ nunc uiget: & apparet in uobis. Prima ſiquidem ḡnatio nec quærēs adhuc dn̄m nec q̄ſita fuit à dn̄o: cum in obliuione mentis & reatu iniq̄tatis unūquēq; genuit mater ſua. Scđa ꝓinde ſtatim ſicut neceſſe erat ex aqua & ſpū remediū nobis exhibuit feſtinatū: & fuit illa ḡnatio nondum quidē ḡnatio quærētiū: ſed tn̄ iam quæſitorū, ꝙ nec ſciētes adhuc q̄rere dn̄m nec ualentes ipſe q̄ſierit. Quæſiuit igif nos: & acquiſiuit in ḡnatione ſcđa: ut eſſemus iam ppl's acq̄ſitionis. Si adhuc fortè ſenior frater murmurat & inuidia contabeſcit dr̄ ei. Q̄m epulari & gaudere oportebat: qa hic frater tuus perierat & inuentus eſt. Cæterū ad hoc ſtatim q̄ſiuit nos dn̄s: ut q̄reref tpe oportuno: cū iam poſſet q̄ri: poſſet & inueniri. Ve nobis q̄m tandiu diſſimulauimus & neglexímus q̄rere uitā, q̄rere eum qui bon⁹ eſt q̄rentibus ſe: aīæ ſperanti in ſe. Ve tibi ḡnatio praua &, exaſperās, mala & adultera ḡnatio: mēdaciū uſq; hodie q̄ritans & diligens uanitatē: nec ſeruans fidem cui deſpōſata fueras ueritati. Nunquid nō opus habet eiuſmodi ḡnatio naſci denuo? iterum generari? Et maxime. Nempe genimina uiperarum facti: tanto magis nunc neceſſe habent in uētrem matris gratiæ iterato introire & naſci: quanto facta noſcunf poſteriora eorū deteriora prioribus. Gratias ipſi gratiæ & ſi dici pōt, plus quā gratuitæ miſerationi: q̄ bn̄ficijs obruit nō mō immeritos, ſed nimium male meritos & ingratos. Gratias ei q regn̄auit uos etiā hac uice in ſpem uitæ, ut adoptionē filiorū reciperetis. Voluntarie eñ nūc ꝓprie genuit uos: uerbo utiq; ueritatis. Nam ꝙ prius uos genuit ſacramēto equidē pietatis: & ſi uoluntariū generāti: genitis tamen uoluntarium eſſe nō potuit: in quib⁹ adhuc nullus uolūtatis uſus: nullū rōnis exercitium fuit: ac perinde nulla generatiōis ipſius agnitio: nulla tanti notitia genitoris. Nunc demum uoluntaria ḡnatio uoluntarium exhibet ſacrificiū: iuxta illud. Volūtarie ſacrificabo [Pſal. 53.] tibi, & confitebor noī tuo dn̄e: q̄m bonū eſt. Hæc ḡnatio quærentiū dn̄m. Quærentiū an habentiū dicā? Habentiū utiq; & q̄rentiū. Alioq̄n nō poſſent q̄rere nō habētes. Sed qd habētes: aut qd q̄rentes? Vel potius quō habētes: quō req̄rentes? Verbo geniti: uerbū habent. Nunq̄d nō uerbū dn̄s: Ioannē audi. Et deus erat uerbū. [Ioan. 1.] Quid ergo iam amplius q̄rit ḡnatio q̄rentiū dn̄m? Cōſidera qd ſequaf in pſalmo. Hæc eſt ḡnatio q̄rentiū dn̄m, q̄rentiū faciē dei Iacob. [Pſal. 23.] Eundē ꝓinde habēt pariter & req̄rūt, qa unus idēq; & uerbum patris & ſplēdor paternæ gl'iæ eſt. Et is qdē nō quæſitus haberi forſitā pōt: nō habitus aūt q̄ri oino nō poteſt. Deniq; ipſa eſt q̄ de ſe loquif ſapiētia. Qui edit me adhuc [Eccl. 24] eſuriet. Potens ipſe eſt ꝓſtare etiā ſe nō q̄renti: qui ut ſupra oſtēdimus de cumulo gratiæ & bn̄dictiōe dulcedinis quærit & ꝓuenit adhuc q̄rere nō ualētes. Nemo autē ante idoneus q̄rere quàm habere: qa nemo, inquit, uenit ad me niſi pater me⁹ traxerit eū. Adeſt ergo q trahit, & quodāmodo necdū adeſt q nō aliò trahit quàm ad ſeipſum. Nunquam eñ nec uſquā ſine filio pater: adeſt p fidē ut ad ſpē trahat. Quō ergo nūc exultet ſpūs me⁹: quō nō ſine modo iocundetur in ḡnatione iſta q̄rentiū dn̄m? Nempe teſtimonium credibile nimis guſtatæ ſapientiæ, eſt eſuries ipſa tā uehemēs. Certiſſima mihi ꝓbatio & indubitabile argumentū: qa habetis quē ſic q̄ritis: & in uobis habitat q tam ualide trahit uos ad ſeipſum. Non eñ humanæ poſſibilitatis eſt curſus iſte, eius dextera facit uirtutem, cui ſemp neceſſe eſt ut clametis. Trahe nos poſt te: in odore unguentorū tuorū [Cāt. 1.] curremus. Nō inquam ab hoīe forma iſta conuerſationis: nec aliud experimētū q̄rimus eius q in uobis habitat xp̄s: quàm ꝙ ita q̄ritis xp̄m. Videtis eñ fratres qualē ſpiritum accepiſtis: ſpiritū qui ex deo eſt: ut ſciatis q̄ à deo donata ſunt uobis. Audiuimus apl'icum, audiuimus & ꝓpheticū etiā & angelicū gradū: qbus nihil à nobis arbitror poſſe ſublimius affectari. Sanè è ſingulis mihi uideor in uobis aliqd, & magnū aliqd inuenire. Quis eñ celibē uitā: uitā cæleſtē & angelicā dicere uereaf? Aut qđ in reſurrectione futuri ſunt oēs electi: quō nō iā nunc eſtis ſicut angeli dei in cælo: à nuptijs penitus abſtinentes? Amplectimini fratres precioſiſſimam margaritā: amplectimini ſanctimoniam uitæ quæ uos efficit ſanctorū ſimiles & domeſticos dei dicēte ſcriptura. Incorruptio facit ꝓximum eſſe deo. Ita ergo non ueſtro quidem merito, ſed gratia dei eſtis qđ eſtis: [Sap. 6.] qđ ad caſtitatē & ſanctimoniā ſpectat: angeli quidem terreni aut poti⁹ cæli ciues: ſed interim in terra peregrini. Quā diu eñ ſum⁹ in hoc corpore: peregrinamur à dn̄o. De prophetia quid dicimus? Lex & ꝓphetæ uſq; ad Ioannem ueritas ait. Verūtamen nō erat ille aduerſarius ſed diſcipul⁹ [Lucæ. 16.] utiq; ueritatis: qui dicebat etiā poſt Ioannē. Ex parte eñ cognoſcimus, & ex parte ꝓphetamus. Ceſſauit ergo prophetia qa iam cognoſcimus: necdum tn̄ tota ceſſauit, quia adhuc ex parte. Cū uenerit inquit quod perfectū eſt: euacuabitur qđ ex parte eſt. [1. Cori. 13.] Siquidē ante Ioannē qui fuerūt prophetæ utrūq; aduentū dn̄i ꝓphetabant: & quaſi neutra adhuc pars ſalutis in notitia: ſed utraq; in prophetia erat. Magnū ſane prophetandi genus cui uos deditos eſſe cōſpicio: magnū ꝓphetiæ ſtudiū, cui uos uideo mancipatos. Qđ illud? Nēpe iuxta apoſtolū nō cōſiderare quæ uidentur ſed quæ non uidentur: ſine dubio prophetare eſt. Ambulare in ſpū, ex fide uiuere, quæ ſurſum ſunt quærere, nō quæ ſuper terram: obliuiſci quæ retro ſunt & extendi in anteriora: [2. Cor. 4.] ex magna parte prophetare eſt. Alioquin quonā modo niſi p ſpiritū ꝓphetiæ conuerſatio noſtra in cælis eſt? Sic nimirum prophetæ olim quaſi non inter homines erant ſui tpis: ſed uirtute & impetu quodam ſpūs dies illos tranſilientes exultabant ut uiderent diem dn̄i: & uidebant & lætabantur in ea. Sed & profeſſionem apoſtolicam audiamus. Ecce nos reliquimus omnia & ſecuti ſumus te. Si gloriari licet, habemus gloriam: ſed ſi ſapimus, [Mat. 19.] habere curabim⁹ apud deum. Hæc eñ uera eſt gloriatio:

ut qui gloriat̃ in dño glorieť. Nã neq; manus nr̃a excelſa
ſed dñs fecit hæc oĩa. Fecit nobis magna qui potẽs eſt: ut
merito magnificet aĩa noſtra dñm. Ipſius enim magno mu-
nere factũ eſt: ut magnũ illud ꝓpoſitũ unde magni gloria-
bant̃ apl̃i: magnifice ſequeremur. Fortè etiã ſi in hoc quo-
q; gloriari uoluero nõ ero inſipiens. Veritatẽ eñ dicã: eſſe
hic aliquos q plus quã nauẽ & rhetia reliquere. Quid ue-
ro illud ꝙ ipſi quidẽ apl̃i reliquerant oĩa: ſed ut p̃ſentẽ in
carne dñm ſequerentur? Nõ eſt noſtrũ dicere: ſecurius ip-
Ioan.20. ſum dñm audiamus. Quia uidiſti me, inq̃t Thoma, credidi
ſti: beati qui nõ uiderũt & crediderũt. Fortè etiã ꝓphetan
di genus excellẽtius eſſe uidebit̃ nõ intendens qbuſcunq;
tp̃alibus rebus & trãſituris aliq̃n: ſed ſpiritualibus & æter
nis: & nihilominus in uaſe fictili theſaurus caſtitatis illu-
ſtrior in carne fragili: ex aliqua parte probabilior uirtus?
Vbi ergo angelica in hoc corpore cõuerſatio in corde ꝓ-
phetica expectatio: iu utroq; apl̃ica pfectio inuenit̃: quan-
tus iſte cumulus gratiarũ? Quid retribuiſtis dño ꝓ oĩbus
quæ retribuit uobis? Sublimis gradus, ſed eo amplius pe
riculoſa ruina. Nunqd nõ tres cæli ſunt quos aſcẽdimus?
Lucæ.10. Itaq; q ſtat uideat ne cadat. Videbã, inq̃t, ſathanã tãquam
fulgur de cælo cadentẽ. Ex alto corruit cõfractus & cõmi-
nutus eſt: deſperata eſt plaga eius. Factus eſt ſpũs eius ua-
dens & nõ rediens. Nunqd & uos uultis abire? Sathanas
ruit: nunquid & ruitis uos ſecũ? Q; ſalubrius uobis ſtare
in uijs dñi: ſtare iu gr̃a in qua ſtatis. Nõ eñ beat⁹ uir q nõ
abijt in uia pc̃torũ: beatus magis cuius eſt auxilium abs te
dñe. Ibũt eñ hmõi de uirtute iu uirtutẽ: ad uidendũ deũ
deorũ in ſion: ad uidendũ in bonitate electorũ tuorum: ut
lauderis cũ hæreditate tua. Ipſi nempe hæreditas: ipſi ſunt
dij & filij excelſi oẽs. Itaq; fratres mei: qm̃ qdẽ ueriſſime cer
tiſſimeq; hæc eſt gñatio querentium dñm: quærentium fa-
ciem dei iacobi quid uobis dixerim aliud quàm quod idẽ
Pſal.104. ꝓpheta ait. Lætet̃ cor quærentiũ dñm, q̃rite dñm & confir
mamini: quærite faciẽ eius ſemp. Et quod ali⁹ quidã dicit.
Eſa.21. Si quæritis, quærite. Quid eſt ſi q̃ritis quærite? In ſimpli-
citate cordis q̃rite illũ. Nõ aliud tãquã illũ, nõ aliud p̃ter
illũ, nõ aliud poſt illũ. In ſimplicitate cordis quærite illũ.
Simplex natura: ſimplicitatem cordis exquirit. Deniq; &
cũ ſimplicibus ſermocinatio eius. Vir duplex animo incõ
ſtans eſt in oĩbus uijs ſuis. Non põt quẽ quæritis inueniri
ab his qui ad tp̃s credũt. & in tp̃e tẽtationis recedũt. Eter
nitas eſt: quæ niſi pſeueranter quæſita: minime inuenitur.
Ve etiã pc̃tori terrã ingredienti duab⁹ uijs. Nemo eñ duo-
bus dñis ſeruire põt. Ne hãc quidẽ duplicitatẽ amat inte-
gritas illa, pfectio illa, illa plenitudo. Indignũ eñ eſt ut in-
ueniendã ſe præbeat: niſi pfecto eã q̃ſieris corde. Cæterũ ſi
odibilis eſt canis reuerſus ad ſuũ uomitum: & ſus lota in
uolutabro luti: ſed & ipſum quoq; quẽ inuenerit tepidum
ex ore ſuo euomere incipit de⁹: ſimulator & proditor ubi
parebunt? Si maledictus qui facit opus dei negligenter: q
fraudulenter fecerit quid meretur? Fugiamus hanc dupli-
citatẽ chariſſimi: & à fermẽto phariſæorũ oĩmodis cauea-
mus. Veritas eſt deus & tales quæſitores requirit: q quæ-
runt eũ in ſpũ & ueritate. Si nolumus fruſtra quærere do-
minũ, quæramus ueraciter, quæramus frequenter, quæra-
mus perſeuerãter: ut nec pro illo quæramus aliud: nec cũ
illo aliud: ſed nec ab illo ad aliud cõuertamur. Facilius eſt
eñ cælũ & terrã trãſire, quàm ut ſic quærens nõ inueniat,
ſic petens non accipiat, ſic pulſanti non aperiatur.

Quomodo malum duplex cooperetur in bonum
Sermo tertius unde ſupra.

PAuperes quidem uidemur & ſumus: ſed ſi ſpiri-
tum qui ex deo eſt accipiamus ut ſciam⁹ quæ à
deo donata ſunt nobis magna ab eo gloria: ma-
Ioan.1. gna nobis eſt collata poteſtas. Quotquot, in-
quit, receperũt eũ dedit eis poteſtatem filios dei fieri. An
nõ ptãs filiorũ dei eſt iſta qñ etiã nobis ſeruiunt uniuerſa?
Sciebat eñ apl̃s ipſe: qm̃ diligentibus deũ oĩa cooperan-
Roma.8. tur in bonũ. Sed fortè dicat aliqs ueſtrũ: quid hoc ad me:
& in puſillanimitate cordis ſui talia meditetur. Glorietur
certè de ptãte filiorũ dei in quibus filialis erga eum ſeruet
amor uiget affect⁹: ut præſumant oĩa ſibi cooperari iu bo-
num: qui deum diligunt in ueritate. Ego uerò mendicus
ſum & pauper, carens affectu filiali: expers dignæ deuotio
nis. Sed attende quod ſequitur. Nullum eñ deſperationi
locũ reliquit in ſcriptura ſua: qui alio loco ſic loquitur. Vt
per patientiã & cõſolationẽ ſcripturarũ ſpem habeamus.
Affectus eñ ille quẽ quæris pax eſt nõ patientia: in patria
eſt non in uia: nec eos qui eiuſmodi ſunt à ſcriptura opus
eſt cõſolari. Ergo per patientiã & conſolationẽ ſcriptura-
rum ſpem habeamus: etiam ſi nondũ poſſumus apprehen-
dere pacẽ. Propterea cũ dixiſſet, diligẽtib⁹ deũ oĩa coope
rari in bonũ: ſolerter addidit his qui ſm propoſitũ uocati
ſunt ſcti. In quo uerbo nõ te terreat ſctitatis nomen: quan-
do nõ ſm meritũ ſed ſm ꝓpoſitũ: nõ ſm affectionẽ ſed ſecũ
dum intentionẽ ſctõs uocat: iuxta illud prophetæ. Cuſto-
di aĩam meã qm̃ ſanctus ſum. Illã eñ quã putas ſanctitatem p̃s.85.
ne ipſe quidẽ paulus corruptibili adhuc grauatus corpo-
re arbitrabatur ſe cõprehẽdiſſe. Vnũ autẽ, inquit, quæ re-
tro ſunt oblitus: & in ea quæ añ me ſunt extendẽs: ſequor Philip.3.
ad palmã ſupernæ uocationis. Vides qa nondum licet ap-
prehẽdiſſet brauiũ: habebat tñ propoſitũ ſanctitatis. Et tu
ergo ſi propoſueris in corde tuo declinare à malo & face-
re quod bonũ eſt, tenere qđ accepiſti, & ꝓficere ſemper in
melius, ſed & ſi qd aliq̃n minus recte egeris ut eſt humana
fragilitas non in eo perſiſtere ſed pœnitere & corrigere
quantũ præuales: eris ſine dubio ſctũs, & tu. ſ. cum interim
clamare neceſſe ſit: cuſtodi aĩam meam qm̃ ſctũs ſum. Vis
ergo noſſe quẽadmodũ hmõi ſctis oĩa cooperantur in bo
num. Nõ modo curro per ſingula: qa in longũ ꝓtrahi ſer-
monẽ hora nõ patitur. Eundũ nobis eſt: iã eñ cãpanã au-
diuimus: iam ueſpertinæ tẽpus orationis aduenit. Audite
ergo uerbũ abbreuiatũ quemadmodũ nobis uniuerſa ſer
uiant: oĩa cooperentur in bonũ. Inimici noſtri ſint iudi-
ces. Etenim ſiquidẽ illi pro nobis quis cõtra nos? Si ꝓ no-
bis faciunt hoſtes noſtri, quõ nõ oĩa ſimul cũ illis? Porrò
duo nobis (ut manifeſtũ eſt) aduerſant̃ hoſtiũ gñ̃a: malum
uidelicet duplex: qđ facimus & qđ patimur. Hæc autẽ ut
apertius dixerim, ſunt culpa & pœna. Itaq; cum ſit nobis
utraq; cõtraria, erit ſi uoluerim⁹ utraq; pro nobis: ut hæc
quidẽ ab illa liberet: & itẽ aduerſus iſtã iuuet illa: nec par.
Ecce eñ cõpungimur in cordibus noſtris & in cubili con
ſcientiæ ſup delictis præteritis: ſed delinit conſcientiã ſuã
& corrodentium peccatorum dentes cõterens reducit ad
ſpem ueniæ pnia iſta: & uolũtaria pœna quã patimur. Nõ
ſolum autẽ præterita ſed & futura repellit. Nam & tentan
tia propulſat uitia: & nõnulla ſic perimi: ut raro aut nun-
quã erigere caput audeat uenenatũ. Sic pœna facit ꝓ no-
bis aduerſus culpã: ut uel oĩno nõ ſit uel ſit minor. Culpa
uerò nihilominus agit, ut aut non ſit aut minor ſit pœna.
Nõ quidẽ ut oĩno nõ ſit: ſiue à quantitate ſua minuat̃ qđ
nullaten⁹ expediret, ſed ut nõ ſit pœna, aut minor ſit pœ-
na: uidelicet ut aut nõ ſit, aut minus ſit oneroſa. Quiſquis
eñ perfecte ſenſerit onus pc̃ti & aĩæ læſionem exteriorem,
utiq; aut parum ſentiet, aut ex toto non ſentiet corporis
pænam: nec reputabit laborem quo peccata nouerit dele-
ri præterita, futura caueri. Sic eñ ſanctus Dauid cõuician
tis ſerui nõ reputauit iniurias: memor filij perſequentis.

Vnde ſupra de duabus menſis. Sermo. IIII.

LAbor iſte fratres exilij & paupertatis noſtræ nos
ammonet, profecto & iniquitatis. Vt quid eñ
morte afficimur tota die, in ieiunijs multis, in
uigilijs abundantius, in laboribus & ærumnis?
Nunquid ad hoc creati ſumus? Abſit, nam licet homo na- p̃s.50.
tus ſit ad laborem: ſed minime ad laborem creatus eſt, na-
tiuitas eſt in culpa, ideo & iu pœna. Oẽs eñ oportet nos
gemere cum propheta. In iniquitatibus cõceptus ſum: &
in peccatis cõcepit me mater mea. Aliena ab utriſq; prima
creatio: quia ſicut nec culpam, ita nec pœnam deus fecit.
Quod de ea quæ maior eſt omnium: morte uidelicet aper
te ſcriptura teſtatur. Inuidia diaboli mors introiuit in or-
bem terrarum

bem terrarū.Et in alio loco,deus mortē non fecit.Itaqꝫ ſi-
cut laborātibus manibus:nec oculus ꝓpterea claudit:nec
auris abſtinet ab auditu:ſic imo & multo melius laboran-
te corpore mens quoqꝫ ipſa ſuo intēta ſit operi ut non ua-
cet.Cauſam laboris cogitet in labore:ut ipſa ei pœna,quā
patit:culpā pro qua patit repſentet:& dū uidet uulnerū li-
gaturā:ipſa ſub pānis uulnera meditet.Hmōi ſiquidē co-
gitatione humiliamur ſub potenti manu dei,& dulci qua
Eccl.30. dā pietate,mēs plena,miſerabilē ſe exhibet in oculis eius.
Hinc quippe ſcriptura nos ammonet. Miſerere inquiens
aiæ tuæ placēs deo.Nec dubiū qn ea quæ deo placet miſe-
ria,facile poſſit eius miſericordiam obtinere.Et ne dixeri-
mus unde miſerendū ſit aiabus noſtris:niſi eñ inſipienter
diſſimulauerimus multa in eis miſeratione digna poterūt
inueniri.Vnū tñ dico ut occaſionē nobis dediſſe uidear,
& cætera quoqꝫ ſilr aduertatis.Nōme uelut iter duas mē
ſas poſiti epulantes hincinde ſpectamus ieiuni?Sic ſumus
oīno,ſic ſumus.Vnde ergo ſic poſitis riſus,unde iocus:un
de leuitas,unde ſuperbia,unde extollentia oculorum?An
fortè nō agnoſcimus menſas,nō cōſideramus epulas.deli-
tias non uidemus.Hinc mihi ſunt quos uideo delitioſe ui-
uētes:in oībus bonis ſenſibilis huius mūdi:inde contem-
plor alios quibus diſpoſuit xp̄s regnū,ut edant & bibant
ſuper mēſam eius in regno patris ſui.Vtrobiqꝫ uideo ſiles
mei hoies,fratres meos:& heu me ad neutrā licet extende
re manū.Ab utraqꝫ mēſa ꝓhibeor:ab hac quidē ꝓfeſſiōis,
ab illa corporis uinculo:ut nec ad inferiorē audeā,nec ad
ſuperiorem accedere poſſim.Quid inter hæc reſtat niſi co
medere panem doloris:ut ſint mihi lachrymæ meæ panes
die ac nocte:ſi qs fortè cæleſtium cōuiuarum miſericordia
motus in os latrātis ſub mēſa catelli uel exigua aliqua de-
litiarum illarū fragmēta dimittat?Nā inferior quidē con-
ſideratio qua uobis ipſis cōpatimur eorum reſpectu quos
nouimus delitioſe uiuentes in hoc ſeculo infirmæ adhuc
aiæ eſt:nec oīno talis mihi placet affectio in anima ſpūali.
Longius eñ poſitus eſt à iudicio ueritatis,qui beatificat
quos uelut miſerrimos lugere debuerat:qui peccāt & nō
agūt pniam,& ſe miſerum reputat nō ſane cōſenſu iudicij
ſed affectionis ſenſu ꝙ nō ſit ſicut illi:qui id magis optare
debuerāt:ut oēs eſſent ſicut ipſe.Hoc tamen ſolū tali in co
gitatione laudabile eſt ſi miſeriā ipſam quam reputat pro
amore ſiue timore dei patiēter ferre deliberat,& cū pieta-
Pſal.16. te quadā dicit deo:ꝓpter uerba labiorū tuorū ego cuſto-
diui uias duras.Et hæc quidē cogitatio inchoantium eſt,
tanquā lac paruulorū.At uerò cū iam ꝓficere cœperit aia
& affectione ſequi iudicium rōnis:oīa proculdubio detri-
mentū faciet:& quaſi ſtercora arbitratus:lugebit cum pro
pheta ſup eos qui amplexati ſunt ſtercora.Ipſe uerò ſancta
quadam humiliqꝫ ſuperbia hæc uniuerſa deſpiciet:& ma-
gna in altitudine animi collocatus non beatū dicet popu
lum cui hæc ſunt:ſed miſerū planè:beatū uerò cuius dñs
deus eius.Verū dū hic ita ſui cōparatione miſeret illis: in
ueniet utiqꝫ quorū cōparatione ſui quoqꝫ miſereatur ſi ſu
ſpexerit ad cæleſtes diuitias & delectationes in dextera do
mini uſqꝫ in finē.Vnde fit ut qui prius de inferiori irriguo
Roma.8. lachrymas fundens plāgebat dicēs:qm̄ propter te morti-
ficamur tota die:iam de ſuperiori abundantiores emittat
Pſal.119. fletus dicēs:heu mihi qa incolatus meus prolongatus eſt.

Prologus beati Bernardi in ſermonem ſequentem.

HVgoni militi xp̄i,& magiſtro militiæ xp̄i,Ber-
nardus clareuallis ſolo noie abbas,bonū certa-
men certare.Semel & ſecundo & tertio (ni fal-
lor) petiſti a me Hugo chariſſime ut tibi tuiſqꝫ
commilitonibus ſcriberē exhortationis ſermonē & aduer-
ſus hoſtilē tyrannidē qa lanceā nō liceret,ſtilū uibrarem,
aſſerens uobis nō parum fore adiutorij:ſi quos armis non
poſſum literis animarē.Diſtuli ſanè aliquādiu,non ꝙ con
tēnenda uideret petitio,ſed ne leuis præcepſqꝫ culparetur
aſſenſio,ſi ꝙ melius melior implere ſufficeret:præſumerem
imperitꝰ,& res admodū neceſſaria per me minus fortè cō-
moda redderet.Verū uidens me longa ſatis huiuſcemodi
expectatione fruſtratum:ne iam magis nolle quàm nō poſ
ſe uiderer,tandem ego quidem quod potui feci:lector iu-
dicet an ſatis feci.Quāquam & ſi cui fortè aut minime pla
ceat aut non ſufficiat:non tamen intereſt mea:qui tuæ pro
meo ſapere non defui uoluntati.

Explicit prologus.

Incipit ſermo exhortatorius beati Bernardi abbatis clareuallēſ. ad milites templi. *Capitulum primum.*

NOuum militiæ genꝰ ortū nuper audit in terris:
& in illa regiōe quam olim in carne præſens ui-
ſitauit oriens ex alto:ut unde tunc in fortitudi-
ne manus ſuæ tenebrarū principes exturbauit:
inde & modo ipſorum ſatellites filios diffidentiæ in manu
fortium ſuorū diſſipatos extermiuet:faciēs etiā nūc redē-
ptionem plebis ſuæ,& rurſum erigēs cornu ſalutis nobis
in domo Dauid pueri ſui.Nouum inquā militiæ genus &
ſeculis inexpertū:qua gemino pariter conflictu:infatiga-
biliter decertatur:tum aduerſus carnē & ſanguinē:tū con
tra ſpiritalia nequitiæ in cæleſtibus.Et quidē ſolis ubi ui-
ribus corporis corporeo fortiter hoſti reſiſtitur:id quidē
ego tā non iudico mirum,quam nec rarū exiſtimo.Sed &
qn̄ animi uirtute uitijs ſiue dæmonijs bellum indicitur:ne
hoc quidē mirabile,& ſi laudabile dixerim cū plenus mo-
nachis cernatur mūdus.Cæterū cū uterqꝫ homo ſuo quiſqꝫ
gladio potenter accingit: ſuo cingulo nobiliter inſignit:
quis hoc nō æſtimet oi ammiratione digniſſimū:qd adeò
liquet eſſe inſolitū?Impauidus ꝓfecto miles & oi ex parte
ſecurus:q ut corpus ferro,ſic animū fidei lorica induitur.
Vtriſqꝫ nimirū munitus armis:nec dæmonē timet nec ho-
minē.Nec uero mortē formidat:qui mori deſiderat.Quid
eñ uel uiuēs uel moriēs metuat,cui uiuere xp̄s eſt & mori
lucrum?Stat quidē fidēter,libenterqꝫ pro xp̄o : ſed magis
cupit diſſolui & eſſe cū xp̄o:hoc eñ melius.Securi igit ꝓ-
cedite milites & intrepido aio inimicos crucis xp̄i ꝓpelli-
te:certi qa neqꝫ mors neqꝫ uita poterit uos ſeparare à cha-
ritate dei quæ eſt in xp̄o Ieſu:illud ſane uobiſcū in oi peri
culo replicantes:ſiue uiuimꝰ ſiue morimur domini ſumus.
Quàm glorioſi reuertunt uictores de p̄lio:quàm beati mo
riuntur martyres in p̄lio.Gaude fortis athleta ſi uiuis &
uincis i dnō:ſed magis exulta & gloriare ſi morieris &
iungeris dño.Vita quidem fructuoſa & uictoria glorioſa:
ſed utriqꝫ mors ſacra iure præponit.Nā & ſi bti qui in do-
mino moriunt,non multo magis q pro dño moriunt:Et q
dem ſiue in lecto ſiue bello qs morit:p̄cioſa erit ſine dubio
in cōſpectu dñi mors ſctōrū eius.Cæterū in bello tāto pro
fecto precioſior quāto & glorioſior.O uita ſecura,ubi pu-
ra conſcientia.O,inquam,uita ſecura:ubi abſqꝫ formidine
mors expectat:imo exoptat cū dulcedine & excipitur cū
deuotiōe.O uerè ſctā & tuta militia atqꝫ à duplici illo pe-
riculo prorſus libera:quo id hoīm genus ſolet frequenter
periclitari,ubi dūtaxat xp̄s non eſt cauſa militandi.Quo-
ties nāqꝫ cōgrederis tu q militiā militas ſecularē:timendū
omnino,ne aut occidas hoſtem quidem in corpore,te ue-
rò in anima:aut fortè tu occidaris ab illo,& in corpore pa
riter & in anima.Ex cordis nempe affectu non belli euen-
tu penſatur uel periculum uel uictoria chriſtiani.Si bona
fuerit cauſa pugnantis:pugnæ exitus malus eſſe non po-
terit:ſicut nec bonus iudicabitur finis:ubi cauſa non bo-
na & intētio nō recta præceſſerit.Si in uolūtate alterū oc-
cidendi te potius occidi contigerit:morieris homicida.
Quod ſi præuales & uoluntate ſuperandi uel uindicandi
fortè occidis hominem,uiuis homicida.Non autem ex-
pedit ſiue mortuo ſiue uiuo ſiue uictori ſiue uicto eſſe ho-
micidam.Infelix uictoria qua ſuperans hominem,ſuccum
bis uitio,& ira tibi aut ſuperbia dominante: fruſtra glo-
riatis de homine ſuperato.Eſt tamen qui nec ulciſcēdi ze-
lo,nec uincendi typo,ſed tantum euadendi remedio inter
ficit hominem:ſed ne hanc quidem bonam dixerim uicto-
riam:cum de duobus malis in corpore quàm in anima mo
ri leuius ſit.Non autem quia corpus occiditur etiam ani-
ma moritur:ſed anima quæ peccauerit ipſa morietur.

De militia ſeculari. *Capitulum ſecundum.*

QVis igitur finis fructuſue ſecularis huius nō dico militiæ ſed malitiæ: ſi & occiſor lætaliter peccat: & occiſus æternaliter perit. Enimuero ut uerbis utar apl̃i: & qui arat in ſpe debet arare: & qui triturat in ſpe fructus ꝑcipiēdi. Quis ergo ô milites hic tā ſtupēdus error: q̃s furor hic tā nō ferēdus: tātis ſumptibus ac laboribus militare: ſtipēdijs uerò nonnullis niſi aut mortis aut criminis? Operitis equos ſericis: & pendulos neſcio quos pāniculos loricis ſuperinduitis: depingitis haſtas clipeos & ſellas: fræna & calcaria auro & argento, gēmiſq; circūornatis: & cū tāta pompa pudēdo furore & impudēti ſtupore ad mortē ꝓperatis? Militaria ſunt hæc inſignia: an muliebria potius ornamēta? Nūquid fortè hoſtilis mucro reuerebit̃ aurum: gēmis parcet, ſerica penetrare nō poterit? Deniq; qđ ipſi ſæpi⁹ certiuſq; experimini: tria eſſe neceſſaria præliāti: ut.ſ. ſtrenuus induſtriuſq; miles & circūſpectus ſit ad ſe ſeruādū: & expeditus ad diſcurrendū, & prōptus ad feriēdū. Vos ꝑ contrariū in oculorū grauamē fœmineo ritu comā nutritis: lōgis ac ꝓfuſis crinibus, ac camiſijs propria uobis ueſtigia obuoluitis: delicatas ac teneras manus amplis & circūfluentibus manicis ſepelitis. Super hæc omnia eſt ꝙ armati cōſcientiā magis terret cauſa illa nimirū ſatis leuis ac friuola: qua uidelicet talis præſumitur & tam periculoſa militia. Non ſanè inter uos aliud bella mouet liteſq; ſuſcitat: niſi irrationabilis iracundiæ motus, aut inanis gloriæ appetitus, aut terrenæ qualiſcunq; poſſeſſionis cupiditas: talibus certe ex cauſis, neq; occidere, neq; occumbere tutum eſt.

De noua militia. *Capitulum tertium.*

AT uerò xp̄i milites ſecuri præliantur prælia dñi ſui: nequaquā metuētes aut de hoſtiū cede peccatū, aut de ſua nece periculū: q̃n quidē mors ꝓ xp̄o uel ferēda uel inferenda: & nihil habeat criminis, & plurimū gloriæ mereat̃. Hinc quippe xp̄o inde xp̄s acquirit̃: q nimirū & libēter accipit hoſtis mortē ꝓ ultione: & libētius ꝓbet ſeipſum militi ꝓ cōſolatione. Miles inquā xp̄i ſecurus interimit, interit ſecurior. Sibi præſtat cū interit, xp̄o cū interimit. Nō eñ ſine cauſa gladiū portat. Dei etem̃ miniſter eſt ad uindictā malefactorū, laudem uero bonorū. Sanè cū occidit malefactorē non homicida, ſed ut ita dixerim malicida & planè xp̄i uindex in his qui male agunt: & defenſor xp̄ianorū reputat̃. Cū aūt occidit̃ ipſe, nō periſſe ſed perueniſſe cognoſcit̃. Mors ergo quam irrogat, xp̄i eſt lucrū: quā excipit ſuum. In morte pagani xp̄ianus gloriatur: quia xp̄s glorificat̃. In morte xpiani regis liberalitas aperit̃: cū miles remunerandus educit̃. Porro ſup illo *Pſal.57.* Lætabit̃ iuſtus cū uiderit uindictam: de iſto dicet hō: ſi utiq; eſt fructus iuſto: utiq; eſt deus iudicans eos in terra. Non eñ uel pagani necādi eſſent: ſi quo mō aliter poſſent à nimia infeſtatione ſeu oppreſſione fidelium cohiberi. Nūc aūt melius eſt ut occidant̃ quàm certè relinquatur uirga pc̄tōrū ſup ſortē iuſtorū: ne fortè extēdant iuſti ad iniquitatē manus ſuas. Quid enim? Si ꝑcutere in gladio oīno fas nō eſt xp̄iano: cur ergo præco ſaluatoris contentos fore ſuis ſtipendijs militibus indixit: & nō potius omnem militiā interdixit? Si aūt qđ uerū eſt oībus fas eſt ad hoc ipſum dūtaxat diuinitus ordinatis: nec aliud ſanè quoquam melius ꝓfeſſis: q̄bus quæſo potius quam quorū manibus & uiribus urbs fortitudinis noſtræ ſion pro noſtro oīm munimine retinet̃ ut depulſis diuinæ trāſgreſſoribus legis ſecura ingrediatur gens iuſta cuſtodiēs ueritatē? Secure ꝓinde diſſipent̃ gentes quæ bella uolunt: & abſcindātur qui nos cōturbāt: & diſperdant̃ de ciuitate dñi omnes operātes iniquitatē: qui repoſitas in hieroſolymis xp̄iani populi læſtimabiles diuitias tollere geſtiūt: ſctā polluere, & hæreditate poſſidere ſanctuariū dei. Exerat gladiū uterq; fideliū in ceruices inimicorū: ad deſtruēdā omnē altitudinem extollentē ſe aduerſus ſciam dei quæ eſt xp̄ianorū fides: neq̃ dicant gentes ubi eſt deus eorū. Quib⁹ expulſis *Matt.23.* reuertetur ipſe in hæreditatē domūq; ſuā: de qua irat⁹ in euāgelio: ecce, inquit, relinquet̃ uobis domus ueſtra deſerta. & per ꝓphetā ita conqueritur, reliqui domum meā, dimiſi hæreditatē meā: implebit̃q; illud propheticū. Redemit dñs populū ſuū & liberauit eū, & uenient & exultabūt in mōte ſion & gaudebūt de bonis dñi. Lætare hieruſalē, & cognoſce iam tēpus uiſitationis tuæ. Gaudete & laudate ſimul deſerta hierl̃m: q̄a cōſolatus eſt dñs populū ſuum: redemit hierl̃m, parauit dñs brachiū ſuū ſanctū in oculis oīm gentium. Virgo iſrael corrueras: & nō erat qui ſubleuaret te, Surge iam excutere de puluere uirgo captiua filia ſion. Surge inquā & ſta in excelſo: & uide iocūditatē q̄ uenit tibi à deo tuo. Nō uocaberis ultra derelicta: & terra tua non uocabitur amplius deſolata: q̄a cōplacuit dño in te: & terra tua ĩhabitabitur. Leua in circuitu oculos tuos & uide: oēs iſti congregati ſunt: uenerūt tibi. Hoc tibi auxiliū miſſum de ſctō. Oīno per iſtos tibi iam iamq; illa perſoluitur antiqua promiſſio. Ponā te in ſuperbiam ſeculorū *Eſa.60.* gaudiū in gñatiōe & gñationem: & ſuges lac gentium: & mamilla regū lactaberis. Et item. Sicut mater conſolatur filios ſuos: ita & ego conſolabor uos: & in hieruſalē cōſolabimini. Vides ne quàm crebra ueterum atteſtatione noua approbatur militia: & ꝙ ſicut audiuimus ſic uidimus in ciuitate dñi uirtutū? Dūmodo ſanè ſp̄ualib⁹ nō præiudicet ſenſibus literalis interpretatio: quominus.ſ. ſperemus in æternū: quicq̄d huic tp̄i ſignificādo ex ꝓphetarū uocibus uſurpamus: ne per id qđ cernit̃ euaneſcat qđ creditur & ſpei copias imminuat penuria rei præſentiumq; atteſtatio ſit euacuatio futurorū. Alioq̄n terrenæ ciuitatis tp̄alis gloria non deſtruit cæleſtia bona ſed aſtruit: ſi tñ iſta minime dubitamus illius tenere figurā: q̄ in cælis eſt mater noſtra.

De conuerſatione militum templi. *Capitulum quartum.*

SEd iam ad imitationē ſeu ad cōfuſionem noſtrorum militū nō planè deo ſed diabolo militātiū dicam⁹ breuiter xp̄i equitū mores & uitā: qualiter in bello domiue conuerſent̃: quo palā fiat quantū ab inuicē differant dei ſeculiq; militia. Primo quidem utrobiq; diſciplina nō deeſt: obediētia nequaquam contēnitur: quia teſte ſcriptura: & filius indiſciplinatus peribit: & pc̄tm̃ eſt ariolandi repugnare: & quaſi ſcelus idolatriæ nolle acquieſcere. Itur & reditur ad nutum eius qui *Eccl.22.* præeſt. Induitur qđ ille donauerit: nec aliunde ueſtimētū ſeu alimētū præſumitur. Et in uictu & ueſtitu cauetur omne ſuperfluū: ſoli neceſſitati cōſulitur. Viuit̃ planè in communi iocūda & ſobria cōuerſatiōe: abſq; uxorib⁹ & abſq; liberis. Et ne qđ deſit ex euāgelica ꝑfectione: abſq; oī proprio habitāt uni⁹ moris in domo una: ſoliciti ſeruare unitatem ſp̄ũs in uinculo pacis. Dicas uniuerſæ multitudinis eſſe cor unū & aīam unā: ita q̄ſq; nō oīno ꝓpriā ſequi uoluntatē, ſed magis obſequi ſatagit imperāti. Nullo tempore aut ocioſi ſedēt aut curioſi uagant̃: ſed ſemꝑ dū non procedūt (qđ quidē raro cōtingit) ne gratis comedāt panē: armorū ſeu ueſtimētorū: uel ſciſſa reſarciū, uel uetuſta reficiunt, uel inordinata cōponunt: & quæq; poſtremo facienda magiſtri uolūtas & cōis indicit neceſſitas. Perſona inter eos minime accipit̃: defert̃ meliori nō nobiliori. Honore ſe inuicē præueniūt: alterutrū onera portāt: ut ſic adimpleant legē xp̄i. Verbū inſolens, opus inutile, riſus immoderatus, murmur uel tenue ſiue ſuſurriū nequaquā ibi deprehēditur inemendatū. Scachos & aleas deteſtantur, abhorrent uenationē, nec ludicra illa auiū rapina ut aſſolet delectant̃. Mimos & magos & fabulatores: ſcurrileſq; cantilenas aut ludorū ſpectacula, tāquā uanitates & inſanias falſas reſpuunt & abominantur. Capillos tondent, ſciētes iuxta apl̃m ignominiā eſſe uiro ſi comā nutrierit. Nūquā cōpti, raro loti, magis aūt neglecto crine hiſpidi, puluere *1.Cori.11.* fœdi, lorica cauſmate fuſci. Porro imminēte bello, intus fide, foris ferro nō auro ſe muniūt, quatenus armati & non ornati hoſtibus metū incutiāt, nō ꝓuocēt auaritiā. Equos habere cupiūt fortes & ueloces, non tñ coloratos aut faleratos: pugnā quippe nō pompā, uictoriā ſed nō gloriā cogitantes, & ſtudentes magis eſſe formidini quàm ammirationi.

r ationi. Deinde nõ turbulenti aut ĩpetuoſi & quaſi ex leui
tate ꝑcipites: ſed cõſulte atq; cũ oĩ cautela & ꝓuidentia ſe
ipſos ordinãtes & diſponẽtes in aciẽ: iuxta qḋ de patrib⁹
ſcriptũ ẽ. Veri ꝓfecto iſraelitæ ꝓcedũt ad bella pacifici. At
uero ubi uẽtũ fuerit ad certamẽ tũ demũ priſtina lenitate
poſtpoſita: tãquã ſi dicerent: nõnue q oderũt te dñe oderã
& ſup inimicos tuos tabeſcebã: irruũt in aduerſarios: ho-
ſtes uelut oues reputãt: nequaquã & ſi pauciſſimi, uel ſæuã
Ps.138. barbariẽ: uel numeroſam multitudinẽ formidãtes. Noue-
rũt ſiqdẽ nõ de ſuis præſumere uirib⁹: ſed de uirtute dñi ſa
baoth ſperare uictoriã: cui nimirũ facile eſſe cõfidũt iuxta
ſniam machabei cõcludi multos in manus paucorũ: & nõ
eſſe differentiã in cõſpectu dei cæli liberare in multis & in
paucis: qa non in multitudine exercitus eſt uictoria belli:
ſed de cælo fortitudo eſt. Qḋ frequentiſſime exꝑti ſunt ita
ut plerũq; quaſi pſecutus ſit un⁹ mille: & duo fugarint de-
cẽ milia. Ita deniq; miro quodã ac ſingulari mõ cernũtur:
& agnis mitiores & leonibus ferociores: ut penè dubitem
qd potius cenſeã appellãdos monachos uidelicet an mili-
tes: niſi ꝙ utrũq; forſan cõgruẽtius noiarim: qbus neutrũ
deeſſe cognoſcit: nec monachi mãſuetudo nec militis for-
titudo. De qua re qd dicendũ: niſi ꝙ à dño factũ eſt iſtud:
& eſt mirabile in oculis nrĩs? Tales ſibi elegit deus & colle
git à finibus terræ miniſtros ex fortiſſimis iſrael: qui ueri
lectulũ ſalomonis ſacrũ. ſ. ſepulchrũ uigilanter fideliterq;
cuſtodiant: oẽs tenentes gladios & ad bella doctiſſimi.

De templo. *Capitulum quintum.*

EST uerò tẽplũ hieroſolymis in quo pariter habi
tant antiquo & famoſiſſimo illi ſalomonis im-
par quidẽ ſtructura: ſed nõ inferius gloria. Siq-
dem uniuerſa illius magnificẽtia in corruptibi-
libus auro & argẽto: in quadratura lapidũ & uarietate li-
gnorũ cõtinebat: huius aũt oĩs decor & gratæ uenuſtatis
ornat⁹: pia eſt habitantiũ religioſitas & ordinatiſſima cõ-
uerſatio. Illud uariis extitit ſpectandũ colorib⁹: hoc diuer
ſis uirtutibus & ſctĩs actibus uenerandũ. Domũ qppe dei
decet ſctitudo: q nõ tã politis marmoribus quàm ornatis
moribus delectat: & puras magis diligit mentes, quàm ſu-
perauratos parietes. Ornat tñ hui⁹ quoq; facies tẽpli ſed
armis nõ gẽmis: & ꝓ antiqs coronis aureis circũpendẽti-
bus clypeis paries operit, ꝓ cãdelabris thuribulis atq; ur-
ceolis domus undiq; frænis, ſellis, ac lanceis communitur:
planè his oĩbus liqdo demõſtrãtibus eodẽ pro domo dei
feruere milites zelo: quo ipſe quondã militũ dux uehemẽ-
tiſſime inflãmatus armata illa ſctiſſima manu: non tñ ferro
ſed flagello qḋ fecerat de reſticulis introiuit in templũ: ne
gotiãtes expulit: nũmulariorũ effudit æs: & cathedras uẽ-
dentiũ colũbas euertit: indigniſſimũ iudicans orõnis do-
mũ huiuſcemodi forenſibus infeſtari. Tali ꝓinde ſui regis
ꝑmotus exemplo deuotus exercitus multo ſanè indignu⁹
lõgeq; intolerabilius arbitrans ſancta pollui ab infidelib⁹
quàm à mercatorib⁹ infeſtari: in domo ſctã cum eqs & ar-
mis cõmorat: tãq; ab ipſa quàm à cæteris ſacris oĩ infideli-
tatis ſpurca & tyrãnica rabie propulſata: ipſi in ea die no-
ctuq; tã honeſtis quàm utilibus officiis occupãtur. Hono-
rãt certatim dei tẽplũ ſedulis & ſinceris obſequiis: iugi in
eo deuotione immolãtes: nõ quidem ueterũ ritu pecudũ
carnes ſed uere hoſtias pacificas, fraternã dilectionem, de-
uotã ſubiectionẽ, uolũtariã paupertatem. Hæc hieroſoly-
mis actitant, & orbis excitat. Audiunt inſulæ & attendũt
ppli de lõge: & ebulliũt ab oriẽte in occidentẽ tanquã tor
rens inundans gloriæ gentiũ: & tanquã fluminis impetus
lætificans ciuitatẽ dei. Quodq; cernit iocundius & agitur
cõmodius: paucos admodũ in tanta multitudine hoĩm il-
lo confluere uideas: niſi utiq; ſceleratos & impios rapto-
res & ſacrilegos, homicidas, periuros, adulteros: de quo-
rum ꝓfecto ꝓfectione ſicut duplex quoddã cõſtat ꝓueni-
re bonũ: ita duplicat & gaudiũ: qñquidẽ tã ſuos de ſuo di
ſceſſu lætificant: quàm illos de aduentu, quibus ſubuenire
feſtinãt. Proſunt qppe utrobiq; nõ ſolũ utiq; iſtos tuẽdo:
ſed iã etiã illos nõ opprimẽdo. Itaq; lætat ægyptus in ꝓfe-
ctione eorũ: cũ tñ de ꝓtectiõe eorũ nihilominus lætet mõs
ſion, & exultent filiæ iudæ. Illa qdẽ ſe de manu eorum: iſta
magis in manu eorũ liberari ſe merito gloriat. Illa libẽter
amittit crudeliſſimos ſui uaſtatores: iſta cum gaudio ſuſci-
pit ſui fideliſſimos defenſores: & unde iſta dulciſſime con-
ſolat, inde illa æque ſaluberrime deſolat. Sic xp̃s ſic nouit
ulciſci in hoſtes ſuos: ut nõ ſolũ de ipſis ſed ꝑ ipſos quoq;
frequẽter ſoleat tãto glorioſi⁹: quãto & potẽtius triũpha-
re. Iucũde, ſane & cõmode: ut quos diu ꝑtuli oppugnato-
res, magis iã ꝓpugnatores habere incipiat: faciatq; de ho
ſte militem: q de ſaulo quondãm pſecutore, fecit paulũ ꝑdi
catorem. Quobrem nõ miror ſi etiã ſupna illa curia iuxta
teſtimoniũ ſaluatoris: exultat magis ſuper uno pctõre pœ
nitẽtiã agente quàm ſup plurimis iuſtis q nõ indigẽt pœ-
nitentia: dũ pctõris & maligni tantis ꝓculdubio ꝓſit con
uerſio: quantis & prior nocuerat cõuerſatio. Salue igit ci-
uitas ſctã quã ipſe ſctĩficauit ſibi tabernaculum ſuum altiſſi
mus: quo tanta in te & per te gñatio ſaluaret. Salue ciuitas
regis magni: ex qua noua & iucũda mundo miracula nul
lis tpibus defuere ab initio. Salue dña gentiũ, princeps ꝓ
uinciarũ, patriarcharũ poſſeſſio, ꝓphetarũ mater & aplõ-
rum, & initiatrix fidei, gloria ppli xp̃iani, quã deus ſemp
à principio paſſus eſt oppugnari, ut uiris fortib⁹ ſicut uir
tutis, ita fores occaſio & ſalutis. Salue terra ꝓmiſſiõis que
olim fluẽs lac & mel tuis dũtaxat habitatoribus: nũc uni-
uerſo orbi remedia ſalutis, uitæ porrigis alimenta. Terra
inquã bona & optima q̃ in fœcundiſſimo illo ſinu tuo ex
arca paterni cordis cæleſte granũ ſuſcipiens, tantas ex ſup
no ſemine martyrum ſegetes protuliſti, & nihilominus ex
oĩ reliquo fideliũ gñe fructum fertilis gleba triceſimum &
ſexageſimum & centeſimum ſup oẽm terram multiplicìter
procreaſti. Vnde & de magna multitudie dulcedinis tuæ
iocundiſſime ſatiati & opulentiſſime ſaginati memoriam
abundantiæ ſuauitatis tuæ ubiq; eructant qui te uiderũt:
& uſq; ad extremum terræ magnificentiam gloriæ tuæ lo-
quuntur eis qui te nõ uiderunt: & enarrant mirabilia que
in te fiunt. Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas dei. Sed iam ex
his quibus affluis deliciis: nos quoq; pauca proferam⁹ in
medium, ad laudem & gloriam nominis tui.

De bethleem. *Capitulum ſextum.*

HAbes ante oĩa in refectiõe animarum ſactarum
bethleem domum panis: in qua primum is qui
de cœlo deſcenderat pariente uirgine panis ui-
uus apparuit. Monſtratur pijs ibidem iumen-
tis præſepium: & in præſepio fœnum de prato uirginali qḋ
uel ſic cognoſcat bos poſſeſſorem ſuum: & aſinus præſepe
dñi ſui. Omnis quippe caro fœnum & omnis gloria ei⁹ ut
flos fœni. Porrò ſuum hõ quia in quo factus eſt honorem
non intelligendo comparatus eſt iumentis inſipientibus,
& ſimilis factus eſt illis: uerbũ panis angelorum factum eſt
cibaria iumentorũ, ut habeat carnis fœnũ quod ruminet:
qui uerbi pane ueſci pœnitus diſſueuit, quouſq; ꝑ hoiem
deum priori redditus dignitati: & ex pecore rurſus cõuer
ſus in hoĩem, cum paulo dicere poſſit. Et ſi cognouimus
xp̃m ſm carnẽ, ſed nunc iam nõ nouimus. Qḋ ſane nõ ar-
bitror quẽpiã dicere poſſe ueraciter, niſi qui prius cum pe
tro ex ore ueritatis illud itẽ audierit. Verba q̃ ego locutus Ioan.6.
ſum uobis ſpirit⁹ & uita ſunt, caro autẽ nõ ꝓdeſt qcquam.
Alioqn qui in uerbis xp̃i uitã inuenit, carnẽ iam nõ req-
rit: & eſt de numero beatorũ qui non uiderunt & credide
runt. Nec eñ opus eſt uel lactis poculum niſi utiq; paruu-
lo, uel fœni pabulum iumẽto. Qui autẽ nõ offendit in uer-
bo ille perfectus eſt uir: ſolido planè ueſci cibo idoneus: &
licet in ſudore uultus ſui panẽ uerbi comedit abſq; offen-
ſione. Sed & ſecurus ac ſine ſcandalo loquit dei ſapiẽtiam
dũtaxat inter ꝑfectos: ſpiritualibus ſpiritualia comparãs,
cum tñ infantibus ſiue pecoribus cautus ſit: ꝓ captu qui-
dem eorũ ꝓponere tantũmodo Ieſum xp̃m & hunc cruci-
fixum. Vnus tñ idẽq; cibus ex cæleſtibus paſcuis ſuauiter
quidem & ruminatur à pecore & manducatur ab hoĩe: &
uiro uires, & paruulo tribuit nutrimentum.

De nazareth. *Capitulum ſeptimum.*

CErnif & nazareth q̃ interpretatur flos: in qua is
qui natus in bethleē erat tanquã fructus in flo-
re, coaleſcens nutritus eſt deus infans: ut floris
odor fructus ſaporē p̄cederet: ac de narib⁹ pro-
phetarū, faucibus ſe apl'orum liquor ſctūs infunderet: iu-
dæiſq; tenui odore contentis guſtu ſolido reficeret xp̄ia-
nos. Senſerat tñ hūc florem nathanael q ſup oia aromata
Ioan.1. ſuaue redoleret: unde & aiebat: à nazareth poteſt aliquid
boni eſſe, ſed nequaquã ſola contētus fragrãtia reſpondē-
tem ſibi ueni & uide, philippum ſecutus eſt. Imo uerò mi-
ræ illius ſuauitatis admodum reſperſione delectatus hau-
ſtuq; boni odoris factus ſaporis auidior: odore ipſo duce,
ad fructū uſq; ſine mora p̄uenire curauit: cupiens plenius
experiri qd' tenuiter p̄ſenſerat: p̄ſenſq; deguſtare qd' odo
rauerat abſens. Videamus & de olfactu iſaac ne fortè aliqd
quod pertineat ad hæc ipſa quæ in manib⁹ ſunt p̄tēderit.
Geñ.27. Loquif de illo ſcriptura ſic. Statimq; ut ſenſit ueſtimētorū
eius fragrantiã (haud dubiū qn Iacob) ecce inqt odor fi-
lij mei ſicut odor agri pleni cui benedixit dñs. Veſtimenti
fragrãtiã ſenſit ſed ueſtiti p̄ſentiam nō agnouit: ſoloq; ue-
ſtis tanquam floris odore forinſecus delectatus: quaſi fru-
ctus interioris dulcedinem nō guſtauit: dum & electi filij ſi
mul & ſacramēti fraudatus cognitione remanſit. Quo ſpe
ctat hoc? Veſtimentum p̄fectò ſpūs litera eſt & caro uerbi.
Sed ne nūc quidē iudæus in carne uerbū in hoīe ſic deita-
tem: nec ſub tegmine lr̃æ ſenſum peruidet ſpiritualē: forisq;
palpãs hædi pellē, q̃ ſimilitudinē maioris hoc eſt primi &
antiqui pctōris expreſſerat: ad nudã nō p̄uenit ueritatem.
Nō ſanè in carne pcti ſed in ſimilitudine carnis pcti: q pec-
catū nō facere, ſed tollere ueniebat: apparuit ea. ſ. de cauſa
Ioan 9. quam ipſe nō tacuit: ut qui nō uidēt uideãt, & qui uident
cæci fiant. Hac ergo ſimilitudine deceptus p̄pheta cæcus
hodie quē neſcit bñdicit: dū quē lectitat in libris, ignorat
& in miraculis, & quē p̄prijs attrectat manibus, ligando,
flagellãdo, colaphizãdo: minime tñ uel reſurgentē intelli-
git. Si em̄ cognouiſſent: nūquã dñm gloriæ crucifixiſſent.
Percurramus ſuccincto ſermone & cætera loca ſancta: & ſi
nō oia, ſaltē aliqua: qm̄ q̃ ammirari per ſingula non ſuffici-
mus: libet uel inſigniora & ipſa breuiter recordari.

De monte oliueti & ualle loſaphat. *Capitulum octauum.*

AScenditur in montē oliueti, deſcēdif in uallem
loſaphat: ut ſic diuitias diuinæ miæ cogites:
quatenus horrorem iudicij nequaquã diſſimu
les, quia & ſi in multis miſerationibus ſuis mul
tus eſt ad ignoſcendū: iudicia tñ eius nihilominus abyſ-
ſus multa: qbus agnoſcif ualde oino terribilis ſuper filios
hoim. Dauid deniq; qui mōtē oliueti demonſtrat dicens:
hoīes & iumēta ſaluabis dñe: quemadmodū multiplicaſti
miam tuã deus: etiã iudicij uallē in eodem pſalmo comme
morat dicēs: nō ueniat mihi inquiēs pes ſupbiæ: & man⁹
pctōris nō moueat me. Cuius & p̄cipitiū ſe oino p̄horre-
Pſal.118. ſcere fatef: cū in alio pſalmo ita loquif orans. Confige ti-
more tuo carnes meas: à iudicijs em̄ tuis timui. Supbus in
hanc uallē corruit & cōquaſſaf, humilis deſcēdit & mini-
me periclitaf. Supbus excuſat pctm̄ ſuū, humilis accuſat:
ſciens quia deus nō bis iudicat in idipſum: & q ſi noſmet
ipſos iudicauerimus non utiq; iudicabimur. Porro ſuper
bus nō attēdens quàm horrendū ſit incidere in man⁹ dei
uiuentis: facile prorūpit in uerba malitiæ ad excuſandas
excuſationes in pctis. Magna reuera malitia tui te nō mi-
ſereri, & ſolū poſt pctm̄ remedium confeſſionis à te ipſo re
pellere, ignemq; in ſinu tuo inuoluere potius quàm excu-
tere: nec p̄bere aurē cōſilio ſapientis qui ait. Miſerere aiæ
Eccl.30. tuæ placēs deo. Proinde qui ſibi nequã: cui bonus? Nunc
iudiciū eſt mūdi: nunc princeps huius mūdi eijcief foras:
hoc eſt de corde tuo: ſi te tñ humiliãdo ipſe dijudicas. Erit
iudiciū cæli qñ ipſum uocabif cælū deſurſum: & terra diſ
cernere populū ſuū: in quo ſanè timēdū ne p̄ijciaris tu cū
ipſo & angelis eius: ſi tñ inuentus fueris iniudicatus. Alio
quin ſpūalis hō q oia dijudicat ipſe à nemine iudicabitur.

Propter hoc ergo iudiciū icipit à domino dei: ut ſuos q's
nouit iudex cū uenerit inueniat iudicatos: & iã niſi de eis
habeat iudicare: qñ uidelicet iudicãdi ſunt hi qui in labo-
re hominum nō ſunt: & cū hominibus nō flagellabuntur.

De iordane. *Capitulum nonum.*

QVàm læto ſinu iordanes ſuſcipit xp̄ianos qui ſe
xp̄i gloriaf cōſecratū baptiſmate. Mentit⁹ pla-
ne eſt ſyrus ille leproſus: qui neſcio quas dama-
ſci aquas aqs p̄tulit iſraelis cū iordanis noſtri
deuotus deo famulatus toties p̄batus extiterit: ſiue qñ he
liæ, ſiue qñ heliſæo, ſiue etiã ut antiquius aliquid recolam:
qñ ioſue & oī pplo ſimul impetū mirabiliter inhibens ſic
cum in ſe tranſitū p̄buit. Deniq; qd in fluminib⁹ iſto emi-
nentius: qd' ipſa trinitas ſibi quadã euidenti p̄ſentia dedi
cauit? Pater auditus, uiſus ſpūſſanctus, filius eſt & baptiza
tus. Merito proinde ipſam eius uirtutem quam naaman
ille conſulente propheta ſenſit in corpore: iubente chriſto
uniuerſus quoq; fidelis populus in anima experitur.

De loco caluariæ. *Capitulum decimum.*

EXitur etiã uel iã in caluariæ locū: ubi uetus heli
ſæus ab inſenſatis pueris irriſus: riſum ſuis inſi-
nuauit æternū, qbus ait. Ecce ego & pueri mei,
quos mihi dedit deus. Boni pueri quos per cō-
trarium illorū malignantiū ad laudē excitat pſalmiſta di-
cens, Laudate pueri dñm, laudate nomen dñi: quatenus
in ore ſctōrum infantiū & lactentiū perficeretur laus: q̃ ex Pſal.112.
ore defecerat inuidorū: eorū utiq; de quib⁹ quærif ita. Fi
lios enutriui & exaltaui: ipſi aūt ſpreuerūt me. Aſcēdit ita Eſa.1.
q; crucē calu⁹ nr̃: mūdo pro mūdo expoſit⁹: & reuelata fa-
cie ac diſcooperta fronte purgationē pctōꝝ faciēs: p̄bro-
ſæ & auſteræ mortis tã nō erubuit ignominiã: quàm nec
pœnã exhorruit ut nos opprobrio ſempiterno eriperet:
reſtitueret gl'iæ. Nec mirꝝ. Quid em̄ erubeſceret q ita lauit
nos à pctis: nō quidē ut aqua diluēs & retinens ſordes ſed
ueluti ſolis radius deſiccans & retinens puritatē? Eſt quip
pe dei ſapientia ubiq; attingens propter mūdiciam ſuam.

De ſepulchro. *Capitulum undecimum.*

INter ſctã ac deſiderabilia loca ſepulchrū tenet
quodãmodo principatū & deuotionis plus ne
ſcio quid ſentif ubi mortuus requieuit: quàm
ubi uiuens conuerſatus eſt. Atq; amplius mo-
uet ad pietatem mortis quàm uitæ recordatio: puto q illa
auſterior, hæc dulcior uideaf: magisq; infirmitati blandia
tur humanæ quies dormitionis quàm labor conuerſatio-
nis, mortis ſecuritas, quàm uitæ rectitudo. Vita xp̄i uiuen-
di mihi regula extitit: mors à morte redēptio. Illa uitam in
ſtruxit: mortē iſta deſtruxit. Vita qdē laborioſa: ſed mors
p̄cioſa: utraq; uerè admodū neceſſaria. Quid em̄ prodeſſe
poterat xp̄i ſiue mors nequiter uiuenti, ſiue uita dãnabili-
ter morienti? Nunquid deniq; aut mors xp̄i etiã nunc ma
le uſq; ad mortē uiuentes à morte æterna liberat, aut mor-
tuos añ xp̄m ſctōs patres uitæ ſctitas liberauit? Sicut ſcri-
ptū eſt. Quis eſt hō qui uiuit & nō uidebit mortem: eruet Pſ.88.
aiam ſuã de manu inferi? Nūc ergo quia utrūq; nobis pa-
riter neceſſarium erat: & pie uiuere & ſecure mori: & uiuē
do uiuere docuit: & mortē moriendo ſecurã reddidit qm̄
quidem reſurrecturus occubuit, & ſpem fecit morientib⁹
reſurgendi. Sed addidit tertiū bñficiū cū etiam pctã dona
uit: ſine quo utiq; cætera nō ualebant. Quid em̄ (quãtum
quidē ad uerã ſummãq; btitudinē ſpectat) quantalibet ui-
tæ rectitudo ſeu longitudo p̄deſſe poterat illi qui uel ſolo
originali pctō teneref aſtrictus? Pctm̄ qppe p̄ceſſit: ut ſeq-
ref mors: qd' ſanè ſi cauiſſet hō mortē nō guſtaſſet in æter-
num. Peccando itaq; uitã amiſit & mortē inuenit: qm̄ qui-
dem & deus ita p̄dixerat: & iuſtū p̄fecto erat ut ſi peccaret
homo moreref. Quid nãq; iuſtius poterat quàm recipere
talionē? Vita ſiquidē deus aiæ eſt: ipſa corporis. Peccãdo
uolūtarie uolēs perdidit uiuere, nolens perdat & uiuifica-
re. Spōte repulit uitã cū uiuere noluit, nō ualeat eam dare
cui uel quatenus uoluerit. Noluit aia regi à deo, non q̄at
regere corp⁹. Si nō paret ſuperiori, inferiori cur imperet?

Inuento

Inuenit cõditor ſuã ſibi rebellẽ creaturã:inueniat aĩa ſuã ſibi rebellẽ pediſſequã. Trãſgreſſor inuẽtus eſt hõ diuinæ legis:inueniat ipſe aliã legẽ in mẽbris ſuis repugnantẽ le-
Roma.6. gi mentis ſuæ,& captiuantẽ ſe in legẽ pc̃ti. Porro pc̃m̃ ut ſcriptũ eſt ſeparat inter nos & deũ:ſeparet proinde etiam mors inter corpus noſtrũ & nos. Nõ potuit diuidi à deo aĩa niſi peccando:nec corpus ab ipſa niſi moriendo. Quid itaq; auſteri⁹ ptulit in ultiõe id ſolũ paſſa à ſubdito quod pſumpſerat in auctorẽ? Nil pfecto congruentius quàm ut mors opata ſit mortẽ:ſpũalis corporalẽ:culpabilis pœnalẽ,uoluntaria neceſſariã. Cum ergo hac gemina morte ſm utrãq; naturã hõ dãnatus fuiſſet,altera qdem ſpũali & uolũtaria,altera corporali & neceſſaria:utiq; de⁹ hõ una ſua corporali ac uolũtaria benigne & potẽter occurrit,illaq; una ſua noſtrã utrãq; dãnauit. Merito qdẽ. Nã ex duabus mortibus nr̃is,cũ altera nobis in culpæ meritũ,altera in pœnæ debitũ reputaret,ſuſcipiẽs pœnã & neſciẽs culpã:dũ ſponte & tantũ in corpore morit & uitã nobis & iuſtitiã pmeret:alioqn ſi corporaliter nõ pateret debitum non ſoluiſſet,ſi nõ uolũtarie moreret,meritum mors illa nõ habuiſſet. Nunc autẽ ſi ut dictũ eſt mortis meritũ eſt pc̃m̃ & pc̃ti debitũ mors:xp̃o remittẽte pc̃m̃ & moriẽte pro pc̃tõribus,pfecto iã nullũ eſt meritũ,& ſolutũ eſt debitum. Cæterũ unde ſcimus ꝙ xp̃s poſſit pc̃tã dimittere? Hinc pcul dubio qa deus eſt:& qcquid uult põt. Vñ autẽ & ꝙ deus ſit? Miracula pbant. Facit qppe opa q̃ nemo alius facere poſſit:ut taceã oracula pphetarum,necnõ & paternæ uocis teſtimonium elapſæ cælitus ad ipſum à magnifica gloria. Qđ ſi deus p nobis,qs cõtra nos? Deus qui iuſtificat,
Ps.50. qs eſt qui cõdẽnet? Si ipſe eſt & nõ alius cui quotidie cõfitemur dicẽtes,tibi ſoli peccaui:quis melius imo quis alius remittere põt quod in eũ pc̃m̃ eſt? Deniq; aũt quõ ipſe nõ põt,qui omnia poteſt? Ego qđ in me delinquitur ualeo ſi uolo donare:& deus nõ qat in ſe cõmiſſa remittere? Si ergo pc̃tã remittere & poſſit oĩpotens & ſolus poſſit cui ſoli peccat:btũs pfecto cui non imputabit ipſe pc̃m̃. Itaq; cognouimus ꝙ pc̃tã xp̃s diuinitatis ſuæ potẽtia ualuit relaxare. Porrò iã de uolũtate quis dubitet? Qui eñ noſtrã & induit carnẽ,& ſubijt mortẽ,putas ſuã nobis negabit iuſtitiã? Volũtarie incarnatus,uoluntarie paſſus,uoluntarie crucifixus:ſolã à nobis retinebit iuſtitiã? Qđ ergo ex deitate conſtat illũ potuiſſe:ex humanitate innotuit & uoluiſſe. Sed unde rurſum confidimus ꝙ mortẽ abſtulit? Hinc plane ꝙ eã ipſe qui non meruit ptulit. Qua eñ rõne iterũ exigeret a nobis:qđ pro nobis ille iã ſoluit? Qui pc̃ti meritum tulit ſuã nobis donando iuſtitiã:ipſe mortis debitum ſoluit:& reddidit uitã. Sic naq; mortua morte reuertit uita:quẽadmodum ablato pc̃tõ redit iuſtitia. Porrò mors in xp̃i morte fugat:& xp̃i nobis iuſtitia imputat. Verũ quõ mori potuit qui de⁹ erat? Qm̃ nimirũ & hõ erat. Sed quo pacto mors hoĩs illius p altero ualuit? Quia & iuſt⁹ erat. Profecto naq; cũ hõ eſſet potuit mori,cum iuſtus,debuit non gratis. Nõ quidẽ pc̃tõr mortis ſufficit ſoluere debitũ p altero pc̃tõre:cũ quiſq; morit pro ſe. Qui autẽ mori p ſe non habet:nũquid pro alio fruſtra debet? Quanto ſane indignius morit qui mortẽ non meruerit:tanto is iuſtius pro quo morit uiuit. Sed q̃ iniquis iuſtitia eſt ut innocẽs morit pro impio? Nõ eſt iuſtitia,ſed mĩa. Si iuſtitia eſſet:iã nõ gratis ſed ex debito moreretur. Si ex debito ipſe quidem moreret:ſed is pro quo moreret nõ uiueret. At uerò ſi iuſtitia nõ eſt:non tñ contra iuſtitiã eſt. Alioqn & iuſtus & miſericors ſimul eſſe nõ poſſet. Sed & ſi iuſtus non iniuſte p pc̃tõre ſatiſfacere ualeat:quo tñ pacto etiã unus pro pluribus? Etenĩ ſatis eſſe uideret ad iuſtitiam:ſi unus uni
Roma.5. moriens uitã reſtituat. Hinc iã rñdeat apl's. Sicut eñ,inqt,p unius delictũ in oẽs hoĩes in condẽnationem:ſic & per unius iuſtitiã in oẽs hoĩes in iuſtificationẽ uitæ. Sicut eñ p inobedientiã unius hoĩs pc̃tõres conſtituti ſunt multi:ita & p uni⁹ obediẽtiam iuſti conſtituent multi. Sed fortè unus pluribus iuſtitiam quidẽ reſtituere potuit,uitam nõ potuit? Per unũ ait hoiem mors,& p unũ hoiem uita. Sicut eñ in adam oẽs moriunt:ita & in xp̃o oẽs uiuificabuntur. Quid eñ? Vnus peccauit,& oẽs tenentur rei:& unius innocentis ſoli reputabitur uni? Vnius pc̃m̃ oĩbus operatum eſt mortem:& unius iuſtitia:uni uitã reſtituet? Ita nedc iuſtitia magis ad condemnandum,quàm ad reſtaurandum ualuit? Aut plus potuit adã in malo,quàm xp̃s in bono? Adæ pc̃m̃ imputabit mihi:& xp̃i iuſtitia non pertinebit ad me? Illius me inobedientia pdidit,& huius obediẽtia non proderit mihi? Sed adæ inquis delictũ merito oẽs contrahimus:in quo quippe oẽs peccauimus:qm̃ cũ peccauit in ipſo eramus:& ex eius carne p carnis concupiſcẽtiam geniti ſumus. At q ex deo multo germanius ſm ſpm̃ naſcimur quàm ſm carnem ex adam,ſm quem etiam ſpiritũ longe ante fuim⁹ in xp̃o quàm ſm carnem in adã:ſi tñ &
nos inter illos numerari confidimus:de quibus apoſtol⁹: Ephe.1.
q elegit nos,inqt in ipſo(haud dubiũ quin pr̃ in filio) ante mũdi conſtitutionẽ. Q; autẽ etiã ex deo nati ſunt teſtat
euangeliſta Ioannes ubi ait. Qui nõ ex ſanguinibus neq; Ioan.1.
ex uoluntate carnis neq; ex uoluntate uiri,ſed ex deo nati
ſunt. Item ipſe in ep̃la. Oĩs qui natus eſt ex deo nõ peccat, 1.Ioan.3.
quia generatio cæleſtis conſeruat eũ. At carnis traducem aĩs carnalis teſtat concupiſcentia:& pc̃m̃ qđ in carne ſentimus manifeſte probat ꝙ ſm carnem de carne pc̃tõris deſcendimus. Sed enim nihilominus ſpũalis illa gñatio non quidem in carne ſentit ſed in corde:ab his dũtaxat qui cũ
paulo dicere poſſunt:nos aũt ſenſum xp̃i habem⁹:in quo 1.Cori.2.
& eatenus profeciſſe ſe ſentiunt:ut & ipſi cũ oĩ fiducia di- Roma.8.
cant:ipſe ſpũs enim teſtimoniũ reddit ſpũi nr̃o,& ſumus
filij dei. Et illud. Nos aũt non ſpm̃ huius mũdi accepimus: 1.Cori.2.
ſed ſpm̃ qui ex deo eſt ut ſciamus q̃ à deo donata ſunt nobis. Per ſpm̃ ergo q ex deo eſt charitas diffuſa eſt in cordibus nr̃is:ſicut & p carnẽ q̃ eſt ex adam manat concupiſcentia nr̃is inſita mẽbris. Et quõ iſta q̃ à pgenitore corporum deſcendit:nũquã in hac uita mortali à carne recedit:ſic ille procedens ex parte ſpirituũ:ab intentione filiorũ dũtaxat pfectorũ nunquã excidit. Si ergo in deo nati & in xp̃o electi ſumus:quænam iuſtitia eſt ut plus noceat humana atq; terrena:quàm ualeat diuina cæleſtiſq; gñatio,dei electionẽ uincat carnalis ſucceſſio,& æterno eius propoſito carnis præſcribat tpaliter traducta cõcupiſcentia? Quinimo ſi p unũ hoiem mors:cur nõ multo magis p unũ & illum hoiem uita? Et ſi in adam oẽs morimur:cur nõ longe potentius in xp̃o uiuificabimur? Deniq; non ſicut delictũ ita & donũ:nã iudiciũ ex uno in condẽnationẽ:gr̃a autẽ ex multis delictis in iuſtificationẽ. Chriſtus igit & pc̃tã dimittere potuit cum deus ſit,& mori cum ſit hõ:& mortis moriendo ſoluere debitũ quia iuſtus,& oĩbus unus ad iuſtitiã uitamq; ſufficere:qm̃ quidem & pc̃m̃ & mors ex uno in oẽs proceſſerit. Sed hoc quoq; neceſſarie oĩno puiſum eſt ꝙ dilata morte hõ inter hoĩes dignatus eſt aliquandiu conuerſari:quatenus crebris & ueris locutionibus ad inuiſibilia excitaret:miris operib⁹ aſtrueret fidẽ,rectis moribus inſtrueret. Itaq; in oculis hominum deus homo ſobrie & pie conuerſatus,uera locutus,mira operatus,indigna paſſus,in quo iam defuit nobis ad ſalutem. Accedat & gratia remiſſiõis peccatorum:hoc eſt ut gratis peccata dimittat,& opus profecto nr̃æ ſalutis conſummatum eſt. Non autem metuendũ ꝙ donandis pc̃tis aut ptãs deo aut uoluntas paſſo & tanta paſſo pro pc̃tõribus deſit:ſi tñ ſoliciti inueniamur digne ut oportet & imitari exẽpla & uenerari miracula:doctrinæ quoq; non exiſtamus increduli & paſſionibus non ingrati. Itaq; totũ nobis de xp̃o ualuit,totum ſalutiferum,totumq; neceſſariũ fuit:nec minus profuit infirmitas quàm & maieſtas:quia & ſi ex deitatis potentia peccati iugum iubendo ſubmouit:ex carnis tñ infirmitate mortis iura moriendo concuſſit. Vnde
pulchre ait apl's. Qđ infirmum eſt dei,fortius eſt hoibus. 1.Cor.1.
Sed & illa eius ſtultitia per quam ei placuit ſaluum facere mundũ:ut mundi confutaret ſapientiam confunderet ſapientes,ꝙ uidelicet cum in forma dei eſſet deo æqualis,ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiẽs,ꝙ diues cum

eſſet propter nos egenus factus eſt: de magno paruus: de
celſo humilis: infirmus de potẽte: ꝙ eſurijt, ꝙ ſitijt, ꝙ fati-
gatus eſt in itinere: & cætera quæ paſſus eſt uoluntate nõ
neceſſitate. Hæc ergo ipſi⁹ quædã ſtultitia nõnne fuit no-
bis uia prudentiæ, iuſtitiæ forma, ſctĩtatis exẽplũ: Ob hoc
1. Cori. 1. itẽ apl̃s: qđ ſtultũ, inqt, dei ſapiẽtius eſt hoibus. Mors er-
go a morte, uita ab errore, à pctõ grã liberauit. Et quidem
mors p iuſtitiã, ſuã peregit uictoriã: qa iuſtus exſoluendo
q̃ non rapuit iure oĩno qđ amiſerat recepit. Vita uero qđ
ad ſe ptinuit p ſapientiã adimpleuit: q̃ nobis uitæ & diſci-
plinæ documẽtũ ac ſpeculũ extitit. Porrò grã ex illa ut di-
ctum eſt prãte pctã dimiſit: qua oĩa quæcũq; uoluit fecit.
Mors itaq; xp̃i mors eſt meæ mortis: quia ille mortu⁹ eſt,
ut ego uiuerẽ: quo pacto eñ iã nõ uiuat: pro quo morif ui-
ta: Aut qs iã in uia moꝝ ſeu reꝝ notitia errare timebit du-
ce ſapiẽtia: Aut unde iã re⁹ tenebif: quẽ abſoluit iuſtitia:
Ioan. 14. Vitã qdẽ ſe ipſe phibet in euangelio: ego ſum ingens uita.
1. Cori. 1. Porrò duo ſequẽtia teſtaf apl̃s dicẽs. Qui factus eſt nobis
iuſtitia & ſapiẽtia à deo patre. Si ergo lex ſpũs uitæ in xp̃o
Ieſu liberauit nos à lege pctĩ & mortis: ut qđ adhuc mori-
mur & nõ ſtatim immortalitate ueſtimur: Sane ut dei ue-
ritas impleaf. Quia eñ miam & ueritatem diligit deus: ne-
ceſſe eſt mori quidẽ hoiem qđ p̃dixerat deus: ſed à morte
tñ reſurgere: nec obliuiſcatur miſereri de⁹. Ita ergo mors
& ſi nõ ppetuo dñaf: manet tñ ,ppter ueritatem dei uel ad
tp̃s in nobis: quẽadmodũ pctũ & ſi iã non regnat in uro
Rom. 7. mortali corpore nõ tñ deeſt penitus nobis. Profude pau-
lus ex parte quidem liberatum ſe à lege pctĩ & mortis glo-
riatur: ſed rurſum ſe utraq; nihilominus lege aliqua grana
ri ex parte conquerif: ſiue cũ aduerſus peccatum miſerabi
liter clamat: inuenio aliam legem in membris meis &c. ſiue
cũ ingemiſcit grauatus (haud dubium quin lege mortis)
Gal. 2. redemptionẽ expectans corporis ſui. Siue itaq; hæc, ſiue
alia quæcũq; in hunc modum prout in talibus in ſuo quiſq;
abundat ſenſu ex occaſione ſepulchri xp̃ianis ſenſibus ſug
gerant: puto ꝙ non mediocris dulcedo deuotionis infun-
daf cominus intuenti: nec parum proficif cernendo etiam
corporalibus oculis corporalem locũ dñicæ quietis: & ſi
quippe iam uacuũ ſacris mẽbris: plenum tñ noſtris & Io-
cundis ad modum ſacramentis. Noſtris inquam uoſtris, ſi
tamẽ tam ardenter amplectimur, quàm indubitanter tene-
Coll. 2. mus quod apl̃s ait. Conſepulti enim ſumus per baptiſmũ
in mortem: ut quomodo ſurrexit xp̃s à mortuis p gloriã
patris: ita & nos in nouitate uitæ ambulemus. Si enim cõ
plantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius: ſimul & reſur
rectionis erimus. Quam dulce eſt peregrinis poſt multam
longi itineris fatigationẽ: poſt plurima terræ mariſq; pe-
ricula: ibi tandem quieſcere: ubi & agnoſcitur ſuum dñm
quieuiſſe. Puto iam præ gaudio non ſentiunt uiæ laborẽ
nec grauamen reputant expenſarum: ſed tanquam labo-
ris præmium curſus ue brauium aſſecuti: iuxta ſcripturæ
ſententiam: gaudent uehementer cum inuenerint ſepul-
chrũ. Nec caſu uel ſubito aut ueluti lubrica popularis fa-
uoris opinione: id tam celebre nomen ſepulchrum uactũ
Eſa. 11. eſſe putetur: cum hocipſum tantis retro tẽporibus eſaias
tam aperte prædixit. Et erit, inquit, in die illa radix ieſſe q
ſtat in ſignum populorum: ipſum gentes deprecabuntur:
& erit ſepulchrum eius glorioſum. Reuera ergo impletũ
cernimus quod legimus prophetatum: nouum quidẽ in-
tuenti ſed legenti antiquum: ut ſic aſſit de nouitate iocun-
ditas: ut de uetuſtate nõ deſit authoritas. Et de ſepulchro
iſta ſufficiant.

De bethfage. *Capitulum duodecimum.*

QVid de bethfage dicã uiculo ſacerdotũ: quam
penè prætericrã: ubi & cõfeſſionis ſacramentũ:
& ſacerdotalis miniſterij myſteriũ continetur:
Bethfage quippe domus buccæ interpretatur
Ro. 10. Scriptũ eſt aũt. Prope eſt uerbũ in ore tuo & i corde tuo.
Non in alterum tñ, ſed ſimul in utroq; uerbũ habere me-
mineris. Et quidẽ uerbũ in corde pctõris operaf ſalutife-
ram contritionẽ: uerbũ uero in ore, noxiã tollit confuſio-
nem ne impediat neceſſariã confeſſionẽ. Ait eñ ſcriptura.
Eſt pudor adducẽs pctũ, & eſt pudor adducẽs gloriã. Bo
nus pudor eſt quo peccaſſe aut certè peccare cõfunderis: Eccl. 4.
& oĩs licet humanus arbiter fortè abſit: diuinũ tãquã hu-
manũ tãto uerecũdius reuereris aſpectũ: quãto & uerius
deũ quam hoiem cogitas puriorẽ: tãtoq; eũ grauí⁹ offen-
di à peccãte, quãto cõſtat longius ab illo eſſe oẽ pctm̃. Hu-
iuſcemodi ,pculdubio pudor fugat opprobriũ: parat glo-
riã: dum aut pctm̃ oĩno nõ admittit: aut certe admiſſum &
pœnitẽdo punit & cõfitendo expellit: ſi tñ gloria etiã nr̃a
hæc eſt teſtimoniũ conſciẽtiæ nr̃æ. Qđ ſi qſpiã cõfiteri cõ
fundif, id quoq; unde cõpungif talis pudor pctũ adducit
& gloriã de cõſciẽtia pdit: qñ malũ qđ ex ,pfundo cordis
cõpunctio conaf expellere: pudor ineptus obſtruſo labio-
rũ oſtio non pmittit exire: cũ eũ exẽplo Dauid dicere po-
ti⁹ oportet: & labia mea nõ ,phibebo dñe tu ſciſti. Qui &
ſeipſum redarguẽs puto ſup hoim ſtulto & irrõnabili pu- Pſal. 39.
dore: qm̃ tacui, inqt, inueterauerunt oſſa mea. Vñ & optat
oſtiũ poni circũſtãtiæ labijs ſuis: ut oris ianuã & aperire Ps. 31.
confeſſioni: & defenſioni claudere norit. Deniq; & aperte Pſal. 14.
hocipſum orãs petit à dño ſcieẽs qa cõfeſſio & magnificen-
tia opus eius. Et ꝙ uidelicet noſtrã malitiã & ꝙ æque di-
uinæ bonitatis & uirtutis magnificentiã minime tacem⁹:
magnũ quidẽ geminæ cõfeſſiõis bonũ, ſed dei eſt donum.
ait itaq;. Non declines cor meũ in uerba malitiæ ad excu-
ſandas excuſatiões in pctis. Quãobrẽ miniſtros uerbi ſa- Vbi ſupra
cerdotes caute neceſſe eſt ad utrũq; uigilare ſolicitos quo
uidelicet deliquẽtiũ cordibus tãto moderamine uerbum
timoris & cõtritionis inſtigẽt quatenus eos nequaquã à
uerbo cõfeſſionis exterreãt: ſic corda aperiãt ut ora nõ ob
ſtruãt: ſed nec abſoluãt etiã compunctũ, niſi uiderint & cõ
feſſum: qñquidẽ corde credif ad iuſtitiã: ore aũt confeſſio
fit ad ſalutẽ. Alioqn à mortuo tanquã qui nõ eſt perit con-
feſſio. Quiſquis igitur uerbum in ore habet & i corde uõ
habet: aut doloſus eſt aut uanus. Quiſquis uero in corde
& non in ore aut ſuperbus eſt aut timidus.

De bethania. *Capitulum treſdecimum.*

SAnè nõ oĩno & ſi multũ feſtinẽ: debeo tranſire
ſilẽter domũ obedientiæ bethaniã uidelicet ca-
ſtellũ mariæ & marthæ in quo lazarus eſt reſu-
ſcitatus: ubi nimirum & utriuſq; uitæ figura &
dei erga pctõres mira clemẽtia: necnõ & uirtus obedien-
tiæ unà cũ fructibus pniæ cõmẽdaf. Hoc ergo in loco bre
uiter intimatũ ſufficiat: ꝙ qdẽ ne ſtudium bonæ actionis,
nec ociũ ſanctæ contẽplationis, nec lachryma pœnitentis
extra bethaniã accepta eſſe poterũt illi q tãti habuit obe-
dientiã: ut uitã quã ipſam pdere maluerit: factus obediens
prĩ uſq; ad mortẽ. Hæ ſunt illæ ,pfecto diuitiæ quas ſermo
,ppheticus ex uerbo dñi pollicef: cõſolabif inquiens dñs Za: bá. 1.
ſion: conſolabif oẽs ruinas eius: & ponet deſertũ eius qua
ſi delitias, & ſolitudinẽ eius quaſi hortũ dñi: gaudium &
lætitia inuenief in ea, grãrũ actio & uox laudis. Hæ igitur
orbis delitiæ, hic theſaur⁹ cæleſtis, hæc fideliũ hæreditas
ppl'oꝝ ur̃æ ſunt chariſſimi credita fidei, ur̃æ prudentiæ &
fortitudini cõmẽdata. Tunc aũt cæleſte depoſitũ ſecure &
fideliter cuſtodire ſufficitis ſi nequaquam de ipſa ur̃a pru-
dentia uel fortitudine, ſed de dei tñ adiutorio ubiq; pſu-
mitis, ſciẽtes qa nõ in fortitudine ſua roborabif uir: & iõ
dicẽtes cũ ,ppheta. Dñs firmamẽtũ meũ & refugiũ meum
& liberator me⁹. & illud: fortitudinẽ meã ad te cuſtodiam:
qa deus ſuſceptor meus: deus meus, miſericordia ei⁹ præ- Pſal. 17.
ueniet me. Et itẽ. Nõ nobis dñe uõ nobis, ſed nomini tuo Pſal. 58.
da gloriã: ut in omnibus ſit ipſe benedictus qui docet ma-
nus ueſtras ad prælium: & digitos ueſtros ad bellum. Pſal. 113.

Incipiunt capitula ſermonis ſequentis, ad clericos de con
temptu mundi, aliàs de perſecutione ſuſtinenda.
Quod nemo conuerti ad dominum niſi dei uolũtate præ- j
uentus & eius uoce interius clamante poſſit.
Quod ipſa uox domini omnibus ſeſe offerat, & animã ſibi ij
ipſi uolentem præſentet.

Quod per hanc

iij Quòd p hanc aiæ ratio quaſi in libro oīa mala ꝓpria deꝑ
hendere, reprehēdere, dijudicare, & diſcernere ualeat
iiij Quòd q diligit iniquitatem nō ſolū animā: ſed etiam car-
nem ſuam odire probetur.
v De pœna poſt mortē tā aiæ quā carnis & pnia īfructuoſa.
vi In præſenti uermis cōſcientiæ ſentiendus ac ſuffocandus
nō in immortalitatē fouendus & nutriendus.
vij Quòd facile quibuſdā uidetur ut uoci diuinæ obtēperet
uoluntas humana.
viij Qualiter uoluntas hominis per gulā curioſitatē ac ſuper-
biā & p oēs ſenſus carnis renitaf uoci diuinæ.
ix Vt ratio aiæ iam tādem uexata præſumptæ facilitatis ar-
guatur & difficultate confundatur.
x Reſpiratio cōſolationis quādo huiuſcemodi pauperibus
ſpiritu beatitudinē audit ꝓmitti regni cœleſtis.
xi Quòd hoc regnū ſperare non poſſit in cui⁹ adhuc carne
pctm̄ regnat, & ideò attendedū qđ ſequif Beati mites.
xij Appetitus gulæ & libidinis actus & exitus qs habeaf: cu-
rioſitas, uanitas & amor diuitiarū quē ſiuē habeant.
xiij De indigna ſeruitute uiciorū & incertitudine mortis.
xiiij De infidelitate diuitiarum congregatarum.
xv Quòd tpalia opa quaſi ſemina ſunt mercedis æternæ.
xvi Quòd impoſſibile ſit peccantem latere.
xvij Quid ſentiendum de his qui impie agunt ſi & illi pereunt
qui bona bene non fecerunt.
xviij Quòd ſpiritui timore dei correpto & ad bonum parato
reſiſtat caro.
xix Contra hanc luctam lugendum, poſt luctam cōſolandum:
quia beati qui lugent.
xx P ſt luctum & conſolationem ad cæleſtia contemplanda
accedendum eſt.
xxi In hac contemplatione quieſcēdum guſtuq; eius delectā-
dum & erudiendum.
xxij Quòd guſtu cōtēplationis refectus habet intelligere diui-
na: quia Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam.
xxiij Quòd pctā noſtra puniuta & remiſſa nec iterata nil obeſſe
poſſunt ſed cooperantur potius in bonum.
xxiiij De miſericordia quæ pœnitenti promittitur ac miſeranti
Beati inquit miſericordes.
xxv Quòd ut de⁹ uideaf cor mūdādū eſt: qa Bti mūdo corde.
xxvi De peccato, peccante & pacifico.
xxvij Increpatio ad ambitioſos qui non prius ipſi mūdato cor
de ſe deum alijs pacificare præſumunt.
xxviij Admiratio q̄ quidā ſupremū pacificorū gradū ſibi uſur-
pant q nullū inferiorū nec primū quidē attigerūt.
xxix Exprobratio q̄ incontinentes ſacros ordines impudēter
temerarie non uerentur.
xxx Exhortatio ad pœnitentiā & ut prius humilia ſapiant: ut
poſtmodum digne alta conſcendant.
xxxi De perſecutione ſuſtinenda ſm ultimā beatitudinē: beati
qui pſecutionē patiunf. Bti eritis cū uos oderint &c.

Expliciunt capitula ſermonis ad clericos
de contemptu mundi.

Quòd nemo conuerti ad dñm niſi dei uoluntate præuentus & eius uoce interius clamante poſſit. Ca. I.

AD audiendū ut credimus uerbū dei cōueniſtis
neq; eñi cā nobis alia ueſtræ huius tā auidæ cō
curſionis occurrit. Approbam⁹ utiq; deſideriū
hoc, & laudabili ſtudio cōgaudemus. Beati eñi
qui audiunt uerbum dei: & ſi cuſtodiunt illud. Beati qui
Ioan.5. memores ſunt mandatorū eius: ſed ut faciant ea. Nimirū
uerba uitæ æternæ habet, & uenit hora utinam & nunc
ſit: qñ audient uocem eius & qui audierint uiuent: ſiqui-
dem uita in uoluntate eius. Et ſi uultis ſcire: uoluntas eius
Eze.18. conuerſio noſtra. Deniq; ipſum audite. Nunquid uolūta
tis meæ eſt mors impij ait dñs: & non magis ut conuerta-
tur & uiuat? Ex quibus uerbis euidenter agnoſcimus qm̄
uera nobis uita non niſi in conuerſione eſt: nec aliter ad
Mat.18. eam patet ingreſſus dicente domino. Niſi conuerſi fueri-
tis & efficiamini ſicut paruuli: non intrabitis in regnū cæ
lorū. Merio ſanè paruuli ſoli intrant: nam puer paruulus
minat eos: qui in hoc ipſum natus & dat⁹ eſt nobis. Quæ
ro igitur uocē quā audiant mortui, & cū audierint uiuāt,
forte eñi & mortuis euāgelizare neceſſe eſt. Et occurrit in
terim ūbū breue: ſed plenū qđ os dñi locutū eſt ut ꝓphe-
ta teſtaf. Dixiſti ait (loquēs ſine dubio ad dñm deū ſuū)
cōuertimini filij hoim. Hæc immerito ſanè à filijs quidem Hiere.3.
hoim uidef exigēda cōuerſio: pctōribus utiq; neceſſaria.
Nā ſupernis ſpiritib⁹ ea magis q̄ rectos decet indicta lau-
datio eſt: eodē ꝓpheta pſallente: lauda deū tuū ſion. Cæte
rū qđ ait dixiſti: meo quidē iudicio nō negligēter præter ps.147.
eundū eſt: nec ſimpliciter audiendū. Quis eñ humanis cō
parare audeat dictis: qđ dixiſſe dicif deus? Viuus ꝑfecto
eſt ſermo dei & efficax, & uox eius i magnificētia & uirtu-
te. Deniq; ipſe dixit & facta ſunt. Dixit. Fiat lux & facta eſt
lux. Dixit. Cōuertimini filij hominū, & conuerſi ſunt. Ita
planè conuerſio animarum opus diuinæ uocis eſt nō hu-
manæ. Simon ioannis piſcator hoim in hoc ipſum uocat⁹
& conſtitutus à dño: incaſſum tñ & ipſe laborans tota no
cte nil capiet donec in uerbo domini rhete iactans: con-
cludere poſſit multitudinem copioſam. Vtinam iactemus
& nos hodie in hoc uerbo rhete uerbi, & experiamur qđ
ſcriptum eſt. Ecce dabit uoci ſuæ uocē uirtutis. Si menda
cium loquimur: id planè de ꝓprio eſt. Sed & tunc forſitan ps.67.
noſtra iudicabif uox eſſe nō dñi: ſi quæramus q̄ nr̄a ſunt:
nō quæ ieſu xp̄i. Cæterū & ſi loqmur iuſtitiā dei & gloriā
dei q̄rimus: effectum tñ eo ſolo ſperare: ab eo poſtulare ne-
ceſſe eſt, ut uoci ſuæ uocem uirtutis accommodet. Ad hāc
ergo interiorem uocē aures cordis erigi ammouemus: ut
loquentem deū intus audire quàm foris hoiem ſtudeatis.
Illa enim uox magnificentiæ & uirtutis, deſerta cōcutiēs:
deſerta diſcutiens: torporem excutiens animarū.

Quòd ipſa uox dñi oibus ſe offerat & animam ſibiipſi no-lentem præſentet. Ca. II.

NEc ſanè laborandū eſt ut ad uocis huius perue-
niaf auditū: labor eſt potius aures obturare ne
audias. Nimirū uox ipſa ſe offert: ipſa ſe ingerit
nec pulſare interim ceſſat ad oſtia ſingulorū. De
niq; q̄draginta annis inqt ꝓximus fui gñatiōi illi, & dixi ps.94.
ſemper hi errant corde. Adhuc nobis ꝓximus eſt. Adhuc
loquitur & non eſt fortè qui audiat: adhuc dicit: hi errant
corde: adhuc ſapientia clamitat in plateis. Redite præua-
ricatores ad cor. Hoc nempe initiū loquendi dño, & hoc
uerbum ad oēs q cōuertuntur ad cor præceſſiſſe uidef, &
non modo reuocans eos: ſed reducens & ſtatuens contra
faciē ſuā. Eſt enim non tantū uox uirtutis ſed & radius lu-
cis annuncians pariter hoibus pctā eorū, & illuminās ab-
ſcondita tenebrarū. Nec uerò ulla interna huius uocis ac
lucis differentia eſt: cū unus idemq; ſit dei filius & uerbū
patris & ſplendor gloriæ, ſed & aiæ quoq; ſubſtātia in ſuo
quidem genere etiam ipſa ſpiritalis & ſimplex ſine ulla di-
ſtinctione ſenſuum ſi tota, ſi tamen tota dicenda eſt: uidēs
pariter & audiens uideatur. Quid enim illo agitur ſiue ra
dio ſiue uerbo: niſi ut nouerit ſemetipſam? Aperitur ſiqui
dē conſcientiæ liber: reuoluif miſera uitæ ſeries: triſtis q̄-
dā hiſtoria replicaf, illuminaf rō, & euoluta memoria ue-
lut quibuſdā eius oculis exhibef: utraq; uerò non tam ip-
ſius eſt aiæ quàm aīa ipſa: ut eadē ſit & inſpiciens & inſpe-
cta cōtra ſuā ſtatuta faciē, & a uiolētis qbuſdā apparitori-
bus innulſarū utiq; cogitationū coacta ꝓprio interim iu-
dicanda aſſiſtere tribunali. Quis ſanè iudiciū hoc ſine tri-
bulatione ſuſtineat? Ad meipm aīa mea turbata eſt, ait ꝓ-
pheta dñi, & tu cōtra faciē tuā ſine arguitione: ſine turba- ps.142.
tione, ſed confuſione, ſtatui non poſſe miraris.

Quòd per uocē dei aiæ rō quaſi in libro oīa mala ꝓprie deꝑhende re, reprehēdere, dijudicare, & diſcernere, ualeat. Ca. III.

NEc à me ſperes audire qd in memoria tua rō de-
prehēdat: qd dijudicet, qd decernat. Applica in-
tus auditū: deflecte oculos cordis, & proprio di-
ſces experimento quid agatur. Nemo enim ſcit
quæ ſunt in hoie niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt. Si
ſuperbia; ſi inuidia, ſi auaritia, ſi ambitio, aut ſimilis aliqua

peſtis abſcondita eſt, uix effugere poterit hoc examen: ſi fornicatio, ſi rapina, ſi crudelitas, ſi fraus ulla, aut quælibet culpa admiſſa eſt: internum hūc iudicem non latebit, reus ipſe nec inficiabitur corā eo: tranſijt enī uelociter totus ille pruritus delectationis iniquæ & uoluptatis: illecebra tota breui finita eſt: ſed amara quædā impreſſit ſigna memoriæ: ſed ueſtigia fœda reliquit. In illud ſiquidem repoſitorium uelut in ſentinā aliquam tota decurrit abominatio, & immundicia tota defluxit. Volumen grande cui uniuerſa inſcripta ſunt ſtilo utiq; ueritatis: amarum iam uenter tolerat, & ſi fauces miſeras breui tranſitu dulcedine quadā friuola uiſum eſt oblectaſſe, uentrem meum doleo miſer, uentrem meum doleo. Quidni doleam uentrem memoriæ: ubi tanta congeſta eſt putredo? Quis noſtrum fratres exteriorem hanc ueſtem qua tegitur, ſi repēte obſcœnis undiq; ſputis illitam, & fœdiſſimis quibuſq; ſordibus inquinatam conſideret: non uehementer exhorreat, non uelociter exuat, non indignanter abijciat? Itaq; q non ueſtē ſed ſemetipſū intus ſub ueſte talem reperit: eo amplius doleat & animo cōſterneť oportet: quo ꝓpius tolerat quod exhorret. Neq; enim ut tunicā abijcit ſuam, ſic abijcere contaminata aīa poterit & ſeipſam. Deniq; qs in nobis tantæ patiētiæ eſt & uirtutis, ut ſi forte (quēadmodū de maria ſorore moyſi legiť) carnē ſuam ſubitanea quadā lepra male cadētē uiderit: æquo aīo ſtare poſſit & gras agere creatori: Quid uerò eſt caro iſta: niſi corruptibilis q̄dā tunica qua ueſtimur? Aut quid lepra hæc corporea celeſtis oībus æſtimanda: niſi paternæ uirga correptionis & purgatio cordis? Ibi tribulatio uehemens & iuſtiſſima cā doloris eſt: cū excitatus à ſomno miſeræ uoluptatis interiorē cœperit qs deprehēdere leprā: quā ſibi in multo ſtudio & labore quæſiuit. Licet enī nemo oderit carnem ſuā: ſed multominus odiſſe poterit anima ſeipſam.

Quòd diligens iniquitatem odit aīam & carnem ſuam. Ca.IIII.

Pſ.10. At forte aliquē moueat illud de pſalmo. Qui diligit iniqtatē odit aiam ſuā. Ego aūt dico: odit & carnē. An nō odit cui gehēnæ cumulos mercať indies, & cui ſcđm duriciā ſuā & cor impœnitēs theſaurizat irā in die iræ? Cæterū hoc odiū tā carnis quā aiæ: nō i affectu ſed in effectu potiꝰ inueniť. Sic nimirū odit & freneticꝰ carnem ſuā: cū ſibijpſi manꝰ iferre laborat: rōnis deliberatiōe ſopita. An uerò grauior ulla freneſis iudicatur: quàm impœnitentia cordis & peccandi obſtinata uolūtas? Siqdē manꝰ nepharias inijcit ſibijpſi: nec carnē ſed mētē lacerat & corrodit. Si uidiſti hoīem ſcalpere manꝰ & uſq; ad ſanguinem cōfricare: euidentē habes in eo ſimilitudinē aiæ peccantis expreſſam. Cedit ſiquidē uoluptas illa dolori, & ſuccedit pruritui cruciatꝰ. Neq; id ignorabat ſed diſſimulabat ille dū ſcalperet. Sic laceramus: ſic exulceramꝰ proprijs manibus animas infœlices: niſi ꝙ tanto grauius quanto excellētior eſt ſpūalis creatura & cui difficilius medeatur. Neq; id quidem inimicitiarū ſtudio gerimus: ſed ſtupore quodam inſenſibilitatis internæ. Effuſus ſiquidem animus, dāna interiora nō ſentit: qa nec intus eſt ſed in uentre forſitan aut ſub uentre. Math.6. Deniq; & animus quorundam in patinis, quorundam in loculis inuenitur. Vbi eſt theſaurus tuus, inquit, ibi eſt & cor tuū. Quid uerò mirū ſi ꝓpriā minime ſentiat aīa læſionē: quæ ſuīpſius oblita, & pœnitus abſens ſibi in longinquā profecta eſt regionem? Erit autē cū in ſemetipſam reuerſa cognoſcet: quàm crudeliter miſeræ uenationis obtētu euiſcerauit ſemetipſam. Neq; enim id ſentire poterat: dum uilem muſcarū prædam deſiderio captans inſatiabili aranearum inſtar ex uiſceribus ꝓprijs intexere rhetia uideretur.

De pœna tam animæ quàm carnis & pœnitentia infructuoſa poſt mortem. Ca.V.

Erit aūt hic reditꝰ ſine dubio uel poſt mortē: cū uniuerſa qbus ad uagādū foras & inutiliter ſeſe occupandū in eā q præterit huius mūdi figurā egredi cōſueuerat, oſtia corpis clauſa erūt, ut neceſſario maneat in ſeipſa: cui nullꝰ iā pateat exitus à ſeipſa. Verū is qdē ꝑnicioſiſſimus erit reditus & miſeria ſempiterna: qn̄ iam pœnitentia haberi poterit, agi non poterit. Vbi enim deerit corpus actus non erit. Sane ubi nulla fuerit actio, nec ſatiſfactio quidem ulla poterit inueniri. Quocirca pœnitentiam quidē habere dolere eſt: nam pœnitentiam agere remedium doloris eſt. Neq; enim carenti manibus erit ultra leuare cor in cœlum cum manibus: ſed qſqs ante obitū carnis non redierit ad ipſum: in ſeipſo maneat neceſſe eſt in æternum. Sed in quali ſeipſo? qualem ſeſe fecerit in hac uita: qualem inuenerit exiens ab hac uita: niſi ꝙ fortaſſe erit nonnunquā deterior: nam melior qui malꝰ eſt nūquā erit. Habet enim hoc ipſum qđ nūc ponit qn̄q; recipere corpus: nō tamē ad pœnitentiā ſed ad pœnā. Vbi nimirū peccati ipſius & carnis quodammodo ſimilis uidebitur eſſe conditio: ut quēadmodum culpa ſemper puniri poterit: nec unquam poterit expiari, ſic nec in corpore aliquādo tormēta finiri, nec corpus ipſum exinaniri ualeat in tormentis. Merito quidem ultio ſempiterna deſæuiet ꝙ nunquā poſſit culpa deleri, & nec ſubſtantia carnis deficiet. ne ſimul cogatur etiam afflictio carnis terminari. Hæc fratres mei qui pauet cauet: nam q negligit incidit.

Quòd uermis conſcientiæ in præſenti ſentiri ac ſuffocari debet: non in immortalitatem foueri ac nutriri. CA.VI.

Vt ergo redeamus ad uocē unde ꝓceſſimus expedit nobis profecto redire ad cor dū illic iter quo oſtēdat nobis ſalutare ſuum: q tāto ſtudio pietatis illuc reuocat ꝑuaricatores. Nec ſentiri interim pigeat morſus uermis interni: aut periculoſa quædam animi amaritudo, & pernicioſa mollicies perſuadere queat: ut præſentem uelimus diſſimulare moleſtiam. Optimum eſt tunc ſentiri uermem, cum poſſit etiam ſuffocari. Itaq; mordeat tunc ut moriatur, & paulatim deſinat mordere mordendo. Rodat interim putredinem ut rodēdo conſumat, & ipſe quoq; pariter conſumať: ne foueri incipiat in immortalitatē. Vermis, inquit, eorum nō morietur, & ignis eorum non extingueť. Eſai.66. A facie illorū morſuū quis ſuſtinebit? Multiplex enim nūc conſolatio arguētis conſcientiæ releuat cruciatum. Benignus eſt deus qui nō patiť nos tentari ultra quàm poſſumus, nec uermē hūc ſupra modum patitur malignari. Maximeq; inter initia cōuerſionis oleo miſericordiæ linit ulcera: ut nec morbi quātitas nec difficultas curationis ultra quàm expedit innoteſcat: magis autem arridere uidetur facilitas quædā quæ poſtmodum euaneſcit: qn̄ iam exercitatos habenti ſenſus certamē forte datur ut uincat, & diſcat quoniā oīm potentior eſt ſapiētia. Interim ſanè audiēs quis uocem domini: redite præuaricatores ad cor, & tātis in interiore cubiculo obſcœnitatibus deprehenſis: ſingula quæq; rimari fatagit, & quonam hæc influxerint aditu curioſus ueſtigator explorat: nec difficile patet foramen: imo & foramina cōtuenti. Sed nec parum illi ex hac conſideratione doloris accedit. cum per feneſtras proprias mors iſta deprehenditur introiſſe. Multa ſiquidem admiſiſſe uidetur petulātia oculorum: multa pruritus aurium: multa quoq; olfaciendi guſtandi tangendiq; uoluptas. Nam ſpiritualia quidē uitia: quorū ſupra meminimꝰ: difficile adhuc prout ſunt, carnalis examinet: unde fit ut q̄ ſunt grauiora aut minus aut minime ſentiat: nec tā ſuperbiæ aut inuidiæ quàm flagitioſorū aut facinoroſorū recordatione actuū mordeať.

Quod quibuſdā facile uidetur uoluntatem humanam obtemperare uoci diuinæ. Ca.VII.

Et ecce iterū uox de nubibꝰ dicēs: peccaſti quieſce. Et qđ diciť, tale eſt. Iā ſentinas redundās domū oēm intolerabili fœtore contaminať, & uanū tibi eſt, dū adhuc ſordes influant, exhaurire dū peccare nō deſtiteris pœnitere. Quis enī eorū ieiunia ꝓbet q ad lites & cōtētiōes ieiunāt, & ꝑcutiūt pugno impie, ſed & uolūtates & uoluptates ꝓprie inueniunť in eis? Nō tale eſt ieiuniū quod elegi dicit dñs. Claude feneſtras morti:

morti:obſera aditus:foramina obſtrue diligẽter:& ſic de-
mũ uõ ſubeuntibus nouis:ſordes poteris expurgare ue-
tuſtas. Eſtimat hõ facile qđ iubet implẽdũ:tãquã ignarus
exercitij ſpũalis. Quis eñ ꝓhibeat, inqt, quo minus impe-
rẽ mẽbris meis? Indicit igiť gulæ ieiunia:crapulã interdi-
cit:obturari præcepit aures ne audiãt ſanguinem : auerti
oculos ne uideant uanitatẽ:manus nõ ad auaritiã ſed ad
eleemoſynã magis extendi:qbus fortè & laborẽ impone-
Ephe.4. re uelit prohibens latrocinia:ſicut ſcriptũ eſt. Qui furaba
tur iã nõ fureť:magis aũt laboret manibus ſuis qđ bonũ
eſt:ut habeat unde tribuat neceſſitatẽ patienti. Cæterũ dũ
ſuas qbuſq; mẽbris in hũc modũ leges ꝓmulgat & decre-
ta ꝓponit:interrũpũt ſubito uocẽ iubẽtis, & uno impetu
clamant. Vñ hæc noua religio? Facere iubes ut libet. Sed
inueniť q nouis decretis obuiet:qui nouis legibus cõtra
dicat. Quis enim ille eſt inquit? Et illa. Nimirum ipſa quæ
paralytica iacet in domo:& male torqueť. Ipſa eſt enim in
cuius nos pridem deputaſti obſequium (ſi non ignoras)
ad obediendum utiq; concupiſcentijs eius. Expaluit mi-
ſer ad hanc uocẽ & confuſus obmutui: anxiabať enim in
eo ſpũs eius. At mẽbra qdẽ ad ſuam illã infœliſſimã dñam
incunctanter accedunt:ut aduerſus dñm crudeliter inter-
pellent, & imperia duriora cauſenť. Plangit gula parſimo-
niæ ſibi modũ adhibitũ:prohibitã crapulæ uoluptatem.
Oculus quæritur indictas lachrymas:petulantiã interdi-
ctam. Quibus hæc & ſimilia proſequentibus excitata : &
uehementer exacerbata uoluntas:ſomnium ne eſt inquit
an ſabula quod narratis? Tum uerò oportunũ ſuæ tẽpus
nacta querimoniæ lingua:omnino ait, ſic eſt ut audiſtis.
Nam & ego à fabulis & mendacijs iuſſa ſunt reticere, &
nihil deinceps niſi ſeriũ:imo & pœnitus neceſſariũ loqui.

Qualiter uolũtas hoĩs ꝑ regulã, curioſitatẽ, ac ſupbiã & per oẽs ſenſus carnis renititur uoci diuinæ. Ca.VIII.

EXilit igitur uetula furens, & totius oblita lan-
guoris ꝓcedit horrentibus comis:ueſte lacera-
ta:pectore nudo, ſcalpẽs ulcera, frendens denti-
bus & areſcens, atq; ipſum inficiens aerea flati-
bus uirulentis. Quidni cõfundať ſi qd adhuc ſupeſt rõnis
ad talem miſeræ uolũtatis occurſum & incurſum? Hæc in
quit eſt tota tui cõiugij fides : ſic cõ pateris male patiẽtis?
uſq; adeò ſup dolorẽ uulnerũ meorum addere pepercıſtis?
Subtrahendũ forſitã ex immoderata dote aliqd uidebať:
ſed qd relinqť hoc ſublato? Solũ hũc languenti miſere ꝓſti
tiſti, & oĩa eius obſeqa quẽadmodũ ſint diſtributa aliquã-
do cognouiſti. Nũc aũt ſi tibi forſitã morbi huius peſſimi
quo laboro:triplex malignitas excidiſſe potuit ſed nõ mi
hi. Siquidẽ uoluptuoſa ſum, curioſa ſum, ambitioſa ſum,
& ab hoc triplici ulcere non eſt in me ſanitas à planta pe-
dis uſq; ad uerticem. Itaq; fauces & quæ obſcena ſunt cor
poris aſſignata ſunt uoluptati: quãdoquidẽ uelut de no-
uo neceſſe eſt ſingula receẽſeri. Nam curioſitati pes uagus
& indiſciplinatus oculus famulantur, at uanitati quidem
aures & lingua ſeruiunt: dum per illam impinguat caput
meum oleũ peccatoris:per hanc ipſa ſuppleo qđ in laudi-
bus meis:alij minus feciſſe uidentur. Valde enim delector
& recipere ab alijs, & cum oportune poſſum etiã tradere
alijs laudes meas:& meo & alieno ore ſemper cupiẽs præ-
dicari. Cui potiſſimũ morbo tuũ quoq; ingeniũ: plurima
ſolet adhibere fomenta. Porrò manus ipſas quibus eſt un
diq; liber motus:non uni ſpecialiter alicui operi deputa-
mus:ſed modo uanitati:modo curioſitati:modo uolupta-
ti ſedulum ſatis exhibent famulatum. Quibus ita diſpoſi-
tis non mihi hæc omnia uel in uno ſatiſfacere aliquando
potuerunt:ꝙ non ſatieť oculus uiſu: nec auris impleatur
auditu:atq; utinã interſpectandum totum aliquando cor
pus fieret oculus:aut inter prandẽdum in fauces membra
omnia uerterẽtur. Tu ne igiť mihi id modicũ cõſolatiõis
qđ utcũq; medico tẽptas ſurripere. Dixit & cũ indigna-
tione & furore recedens teneo inquit longumq; tenebo.

Vt rõ aiæ iã tandẽ uexata præſumptæ facilitatis arguatur & difficultate confundatur. CA.IX.

IAm uerò rõni ipſa uexatio dat intellectũ:iã in-
noteſcit aliquatenus huius negotij difficultas:
iã præſumpta facilitas euaneſcit. Videt eñ me-
moriã plenã ſpurcitiarũ uidet abũdãtius alias
atq; alias influere ſordes:uidet ipſas feneſtras morti patu
las:claudi omnino non poſſe, & ꝙ adhuc præſidens uolũ
tas languida dñetur:ex cuius ulceribus ſanies uniuerſa
profluxit. Videt enim aĩa ſeſe cõtaminatã:nec ꝑ alium ſed
per ꝓpriũ corpus nec aliunde quàm à ſeipſa. Eſt aũt quod
dam aiæ, ſicut memoria quæ inficit:ſic uoluntas ipſa q inſi
cit. Deniq; tota ipſa nihil eſt aliud quàm ratio, memoria
& uoluntas. Nunc aũt & rõ minus habens cæca quodam
modo ꝙ hactenus iſta non uiderit:infirma omnino ꝙ re
agnita quidem præualeat reparare, & memoria fœdiſſima
pariter & fœtidiſſima, & uoluntas languida & horrendis
ulceribus undiq; ſcaturiens inuẽniť. At ne quid ex oĩbus
q̃ ſunt hoĩs relinquatur, ipſum etiam corpus rebelle eſt, &
ſingula membra:feneſtræ ſingulæ quibus mors intrat ad
animã:& inceſſanter exuberat ipſa confuſio.

Reſpiratio conſolationis pauperibus ſpũ. Ca.X.

AVdiat ergo aĩa q̃cunq; eiuſmodi eſt uocẽ diui
nã, & audiat cũ ſtupore & ammiratiõe dicẽtẽ.
Beati paupẽs ſpũ, qm̃ ipſorũ eſt regnũ cælorũ. Mat.5.
Quis ſpũ pauperior, eo q in toto ſpũ ſuo nõ in
uenit requie, nõ inuenit ubi caput reclinet? Hoc q̃q; cõſi-
liũ pietatis:ut q ſibi diſplicet, placeat deo, & q propriã do
mũ odit, domũ utiq; plenã ſpurcitiæ & infœlicitatis, inui-
tetur ad domũ gloriæ:domũ nõ manufactã æternã in cæ
lis. Nec mirũ ſi ad huius dignatiõis magnitudinẽ expaue
ſcit, ſi difficile credit huic auditui, ſi uehemẽti ſtupore am-
mirať, & ait, ergo ne btm̃ hoĩem miſeria facit? Cæterũ quiſ
qs eiuſmodi es nõ diffidas:nõ miſeria ſed miſericordia fa-
cit btm̃:ſed huius propria ſedes miſeria eſt, ut humiliatio
in humilitatẽ tranſeat:neceſſitas in uirtutẽ. Pluuiã uolun- ps.67.
tariã inqt ſegregabis deus hæreditati tuæ & infirmata eſt
tu uerò ꝑfeciſti eam. Vtilis prſus infirmitas q̃ medici ma-
nũ reqrit & ſalubriter à ſe deficit quẽ perficit deus.

Quòd regnum ſperare non poſſit in cuius adhuc carne peccatum regnat. Ca.XI.

SEd quia nõ eſt uia ad regnum dei ſine primitijs
regni:nec ſpare põt cæleſte regnũ, cui nec ſup
ꝓpria membra adhuc regnare donať: ſequitur
uox dicens. Beati mites:qm̃ ipſi hæreditabunt Math.5.
terrã. Ac ſi euidẽtius dicat. Mitiga effrenos uolũtatis mo-
tus, & crudelẽ beſtiã manſuefacere cura:ligat⁹ es, ſoluere
ſtudeas quod rũpere omnino non poſſis:eia tua uita eſt:
uim facere aut eatenus eam offẽndere nullo modo præua-
lebis, nec mora reſpirãs hõ inter hæc uerba:atq; id quoq;
facilius reputãs licet uerecundus accedit, & delinire ſata-
git uiperam inflammatam, arguit uitæ carnalis illecebras:
& conſolationes ſecularis nugacitatis accuſat:tanquã exi
guas & indignas:ſed & breuiſſimas quoq; & pernicioſiſſi
mas omnibus amatoribus ſuis.

Appetitus gulæ & libidinis & cæterarum uanitatum quem finem habeant. Ca..XII.

SVper hoc ait:nequã & inutili ſeruo tuo & ipſa
fatere nec eñ inficiari potes:ue in modico qdẽ
tibi uniuerſa eius obſequia ſatiſfacere aliqñ po
tuiſſe. Voluptas gutturis q̃ tanti hodie æſtimať
uix duorũ obtinet latitudinẽ digitorũ, & eius tam modi-
cæ partis tam exigua delectatio quanta paratur ſolicitu-
dine:quãtam deinde moleſtiam parit? Hinc monſtruoſius
dilatãtur renes & humeri:hinc tumẽtes uteri:nõ tã impin
guanť quàm impĩguanť armina, & dũ carnis onus oſſa non
ſuſtinent:etiã morbi uarij generantur. Sic libidinis illece-
broſa uorago, quantis laboribus & diſpendijs interdum
& famæ uel honoris, aut etiam uitæ ipſius periculo com-
paratur, ut ad modicum flagrans ſulphureus uapor fu-
rentes ſtimulis agat & apum peruolãtium ubi male grata
mella fuderit nimis tenaci feriat icta corda morſu, cuius
appetitus anxietatis, & uecordiæ actus abominationis &

ignominiæ:exitus pœnitudinis & uerecũdiæ plenꝰ eſſe di
gnoſcit.Cæterũ ſpectacula uana rogo qd corpi pſtant:qd
ue aiæ cõferre uident.At certe nihil in hoie cui curioſitas
pſit inuenies.Friuola prorſus & inanis ac nugatoria con
ſolatio:& neſcio qd illi durius impẽcet:quàm ut ſp habeat
qđ reqrat:q iocũdæ qetis pacẽ fugitãs:curioſa inqetudie
delectat.Liquet ſanè uel ex hoc ipſo nihil his oibus dele
ctationis ineſſe:quoꝝ ſolus tranſitus iuuat.Cæterũ uani
tas uanitatũ quàm nihil ſit:uel ex ipo noie manifeſtius in
dicat:uanus utiq; labor q ſtudio uanitatis aſſumit.O do
xa doxa ait ſapiẽs in milibus mortalium nihil aliud quàm
auriũ iflatio uana,& tñ quãta putas infœlicitatẽ hæc ipa
nõ tã fœlix uanitas quàm uana fœlicitas parit:Hinc nãq;
cæcitas cordis ſicut ſcriptũ eſt:Popule meꝰ q te beatificãt:
in errorẽ te inducũt.Hinc ceruicoſus furor aioſitatis: hic
ſuſpitionis labor anxius:hinc liuoris crudele tormẽtũ, &
cremãtis inuidiæ miſerior quàm miſerabilior cruciatus,
ſic diuitiarũ amor inſatiabilius longe ampliꝰ deſiderio tor
quet aiam quàm refrigeret uſu ſuo:ut pote q̄rũ acqſitio q
dẽ laboris:poſſeſſio uerò timoris: amiſſio plena doloris
inuenit.Poſtremo ubi multæ opes,multi ẽt q comedũt eas,
& uſus qdẽ diuitiarũ apđ alios: diuitibꝰ ſolũ nomẽ cedit
& ſolicitudo.Et in his oibꝰ p tã exiguis aut magis ne exi
guis qdẽ ſed nullis:cã puipẽdere gloriã:quã nec oculꝰ ui
dit nec auris audiuit,nec in cor hois aſcendit,q̄ p̄parauit
deꝰ diligẽtibꝰ ſe:nõ tã inſipiẽtiæ quã ĩfidelitatis eẽ uidet.

De ſeruitute uitiorum,& incertitudine mortis. Ca.XIII.

NEc immerito ſanè mundus hic poſitus in mali
gno uana pmiſſione deludit aias & ppriæ cõdi
tiõis & nobilitatis oblitas:q̄s non pudeat por
cis in miniſterio ſubiugari:in deſiderio ſociari:
nec ſic tñ infœlici edulio ſatiari.Vñ enĩ hæc tãta puſillani
mitas & abiectio tã miſerabilis:ut egregia creatura capax
æternæ btitudinis & glĩæ magni dei ut pote cuiꝰ ſit inſpi
ratione cõdita:ſimilitudine inſignita:cruore redempta:fi
de dotata,ſpũ adoptata,miſerã nõ erubeſcat ſub putredie
hac corporeoꝝ ſenſuũ gerere ſeruitutẽ:Merito planè ne
cos qdẽ apphẽdere põt:q̄ talẽ deſerẽs ſpõſum tales ſeqtur
amatores:merito ſiliq̄s eſuriit & non accepit:q porcos pa
ſcere maluit:quàm pñnis epulis ſatiari. Inſanꝰ ſiqdẽ labor
paſcere ſterilẽ q̄ nõ parit & uiduæ bñfacere nolle: omitte
re curã cordis,& curã carnis agere i deſiderio:impingua
rẽ & fouere cadauer putridũ qđ paulopoſt uermium eſca
futurũ nullatenus dubitatur.Nã & ſeruire mammonæ &
auariciã colere qđ eſt ſeruitus idolorũ:aut uanitatẽ ſecta
ri prorſus degeneris aiæ indiciũ eſſe quis neſciat?

De infidelitate diuitiarum congregatarum. Ca.XIIII.

EStò tñ magna ſint & honeſta q̄ mũdus interim
amatoribus ſuis erogare uidetur:ſed infida eſſe
quis neſciat:Certa nimirũ eorũ breuitas,& ip
ſius quoq; breuitatis ſuis incertꝰ ſæpe uiuẽtem
deſerũt:nã morientẽ nec raro ſequunt.Quid uerò i rẽbus
hũanis certius morte:qd hora mortis incertius inuenit?
Nõ miſerat inopiã no diuitias:reueret nõ generi cuiuſli
bet:nõ moribus:nõ ipſi deniq; parcit ætati:niſi q ſenibꝰ
qdẽ in ianuis:adoleſcentibus in inſidiis eſt.Infœlix pinde
q in huius uitæ tenebris & librico fidẽs periturã inſumit
operã:nec aduertit qñ uapor eſt ad modicũ parẽs,& ua
nitas uanitatũ.Obtinuiſti tandẽ ambitioſe, quàm ex lon
go cõcupieras dignitatẽ:ſerua qđ habes : impleſti pecu
nioſe loculos tuos:ſolicitus eſto ne pdas. Vberes fructus
attulit ager tuꝰ:dirue horrea tua ut maiora ædifices:mu
ta quadrata rotũdis:dic aiæ tuæ habes multa bona repoſi
ta i ãnos plurimos.Erit enĩ q dicat:Stulte hac nocte aiam
Lucæ. 12. tuã repetẽt à te:quæ autem paraſti cuius erunt?

*Quod temporalia opera quaſi ſemina non merce-
dis æternæ.* CA.XV.

ATq; utinã tñ cõgregata perirent & nõ deteriꝰ
ipſæ q̄q; periret cõgregator eoꝝ.Eſſet utiq; to
lerabiliꝰ pituro quã perẽptorio inſudare labo
ri.Nũc uerò ſtipẽdia pẽti mors,& q in carne ſe
minat:de care metet corruptionẽ.Nec enĩ opera nr̃a trãſ
eunt ut uident:ſed tpalia quæq; uelut æternitatis ſemina
faciunt. Stupebit inſipiẽs cum ex hoc modico ſemine co
pioſam uiderit exurgere meſſem ſeu bonã ſeu malam p di
uerſa qualitate ſemẽtis.Hoc q cogitat: nullũ oino paruũ
reputat eſſe pctm̃,q futurã meſſem potius æſtimet quàm
ſemẽtem.Seminant ergo dum neſciunt,& ſeminãt dũ oc
cultè hoies iniqtatis myſteria:dũ uanitatis cõſilia celãt:
dũ perambulant in tenebris negotia tenebrarum.

Quod impoſſibile ſit peccantem latere. Ca.XVI.

PArietes inqt ſunt undiq;:q̄s me uidet:Eſto, ne
mo te uideat:nõ tñ nullus. Videt te angelꝰ ma
lus:uidet te angelus bonꝰ:uidet & bonis & ma
lis maior angelis deꝰ uidet accuſator: uidet te
ſtium multitudo:uidet & ipſe iudex:cuius te oportet aſſi
ſtere tribunali.Sub cuius ſanè oculis uelle delinquere tã
inſanũ:quàm horrẽdũ incidere in manus dei uiuẽtis. No
li eſſe ſecurus:latent inſidiæ quas latere nõ poſſis .Latent
inquã inſidiæ quas ut dephẽdere ipſe nõ potes:ſic nõ po
tes ipſe nõ deprehendi.Audit planè q plantauit aurẽ,& q
finxit oculũ ipſe conſiderat:Non illius ſolis arcet radios
maceria lapidũ:quos ipſe creauit:nõ uel ipſe corporis hu
ius paries ueritatis excludit aſpectũ. Nuda ſunt eius ocu
lis oia:penetrabilior eſt ancipiti gladio:ipſas q̄q; non mõ
cernit,ſed & diſcernit cogitationũ uias & medullas affe
ctionũ. Deniq; ſi nõ totã humani cordis abyſſum,& q̄cq̄d
in ipſo latet inſpiceret p̄ ipſo:nõ ille iã nil ſibi conſcius iu
dicantis ſeſe dñi ſñiam tantopere formidaret,mihi inquit
pro minimo eſt ut à uobis iudicer aut ab humano die:ſed
neq; meipſum iudico: nihil enĩ mihi cõſcius ſum:ſed nõ in
hoc iuſtificatus ſum:qui autẽ iudicat me,dñs eſt.Si tu ob
iectu parietis,aut cuiuſlibet ſimulationis prætentu:huma
na fruſtrari poſſe iudicia gloriaris:certus eſto non illum
uera crimina præterire q de falſis etiã accuſare criminibꝰ
conſueuit:ſi tantopere eius qui nihilominus fortè tuã ue
reatur,proximi conſciam reformidas:multominꝰ eos con
tẽnas quibus odioſa magis iniqtas,& longe amplius exe
crabilis corruptio eſt.Si deniq; deum non times & ſolos
hominũ uereeris aſpectus:memor eſto hominẽ xp̄m ho
minũ facta ignorare non poſſe,ut qđ me corã attemptare
minime prorſus auderes:multominus audeas corã ipſo:
qđ q; non dico nõ liceret ſed nec liberet quidẽ præſumere
uidente conſeruo:inſpiciẽte dño uel cogitare pœnitus ex
horreſcas.Alioqn ſi carnis oculũ magis quàm gladium q
carnes habet deuorare formidas,& is quàm timor quẽ ti
mes eueniet tibi & accidet qđ uereris:nihil opertũ qđ nõ
reueletur uel occultũ qđ nõ ſciat:arguent à luce in luce pla
ta opera tenebrarũ:nec mõ obſcœnitatũ abominanda ſe
creta:ſed iniqua cõmercia uendicãtiũ ſacramẽta, & frau
dulẽta ſuſpiria adiuuenſẽtiũ dolos,& iudicia ſubuertẽtiũ
qui nouit oia nota faciet uniuerſis:cũ cœperit ſcrutator il
le cordis & renum ſcrutari hieruſalẽ in lucernis.

Quid ſentiendum ſit de his qui impie agunt. Ca.XVII.

QVid ergo ibi facturi ſunt:imo potius quid paſ
ſuri q crimina cõmiſerũt ubi audituri ſunt: Ite
in ignẽ æternũ q pietatis opa nõ fecerunt:Qñ
uerò admittet ad nuptias qui nec lumbos p̄cin
xit ut abſtineret à malo:nec lucernã tenuit ut faceret bo
num:quando nec uirginitatis integritas nec lampadum
claritas:ſolius olei poterit excuſare defectum:Aut quis il
los manere credendus eſt cruciatus:qui in hac uita non
ſolum mala:ſed fortè peſſima perpetrant,ſi ſic ſunt cruci
andi qui hic bona receperunt:ut in medio flammæ æſtuã
tibus linguis ne minime quidem ſtillæ obtinere refrige
rium queant:Caueamus ergo mala opera nec includen
tis ſagenæ fiducia libere intra eccleſiã delinquamus : hoc
ſciẽtes:quia nõ oẽs quos ſagena trahit piſcatoꝝ uaſa reci
pient:ſed erit cũ ad litus uenerint eligent bonos in uaſa:
malos aũt foras mittent.Neq; hoc contenti lumborũ cin
gulo:accẽdamꝰ etiã lucernas noſtras & inſtãter operemur
bonũ:cogitãtes q ois arbor non modo quæ malũ fecerit
fructum:

fructū:ſed etiã q̄ bonū nõ fecerit excidet & in ignē mittet
illū utiq; ignē æternū q paratus eſt diabolo & ãgelis eiꝰ.Cæ
terū ſic declinemꝰ à malo ut faciamꝰ bonū: inquiramus pa
Eſai.42. cē:nõ gliã pſequamur.Illa eĩ dei eſt,& eã alteri nõ dabit.
pſ.113. Gloriã inqt meã alteri nõ dabo.Et dicebat hõ ſm.cor dei
Nõ nobis dñe nõ nobis:ſed nomini tuo da gloriã. Recor
demur etiã ſcripturæ dicẽtis:Si recte offeras & nõ recte di
uidas:peccaſti. Recta eſt frẽs illa nr̃a diuiſio: nemo detra
Lucæ.2. ctet.Alioqn ſi cui forſitã minꝰ placet:ſciat nõ noſtram eſſe
ſed angelorū:priores eñ angeli cecinerũt:Gloria in excel
ſis deo,& in terra pax hoibus bonæ uolũtatis.Seruemꝰ er
go in uaſis oleũ:ne forte(qđ abſit)clauſas iã nuptiarũ ia
nuas fruſtra pulſantes:uerbũ audiamꝰ amarũ: & deintus
nobis ſponſus rñdeat neſcio uos. Adhuc,tñ mors poſita
eſt:nõ mõ ſecus iniqtatē,ſterilitatem,uanitatē:ſed & ſecus
introitū ipſius etiã uoluptatis.Quocirca opus eſt fortitu
dine aduerſus tẽtamenta pc̃ti ut rugienti leoni reſiſtamus
fortes in fide:& ignita ipſius iacula hoc ipſo clypeo uiri
liter repellamꝰ:opus eſt iuſtitia ut operemur bonū: opus
eſt prudẽtia:ne cum fatuis uirginibus reprobemur. Opꝰ
deniq; tẽperantia:ne uoluptatibus indulgentes:audiamus
aliqñ qđ miſer ille epularũ pariter & ueſtiũ ſplẽdore fini
Lucæ.16. to dũ miam p̃caret,audiuit.Memẽto fili ꝙ recepiſti bona
in uita tua,& lazarus ſimiliter mala:nũc autẽ hic conſola
tur:tu uerò cruciaris.Planè terribilis deus in conſilijs ſu
per filios hoim:ſed ſi terribilis eſt etiã miſericors inuenit
dũ futuri formã iudicij nõ occultat. Aia eñ q̄ peccauerit
ipſa morief,& palmes q fructũ non fecerit excidetur: uirgo
cui defuerit oleũ a nuptijs excludef,& q bõa recepit ĩ hac
uita:cruciabif in futura.Qđ ſi forte cõtingat ĩ uno quoli
bet ſiſ hæc q̃tuor iueniri:ea planè extrema deſpatio eſt.

Q. ſpũi ad bonū parato reſiſtis cato. Ca.decimũ octauum.

HEc igif & his ſilia intus ſuggerit rõ uolũtati co
pioſiꝰq; pfectiꝰ illuſtratiõe ſpũs edocef.Fœlix
ſanè cuiꝰ uolũtas ſic ceſſerit & acqeuerit cõſilio
rõnis,ut à timore cõcipiẽs pmiſſiõibꝰ deinceps
cæleſtibus foueaf & parturiat ſpm̃ ſalutis.At fortè inuenief
rebellis & obſtinata uolũtas,& nec ipatiẽs ſolũ:ſed & mo
nitis peior,& minis durior & adhibitis acerbior blandi
mẽtis.Inuenief forſitã q̄ nihil mota ſuggeſtionibus rõnis
imo & graui furore cõmota rñdeat dicẽs:quouſq; uos pa
tior:p̃dicatio ur̃a in me non capit. Scio ꝙ aſtuti eſtis: ſed
aſtutia ur̃a ĩ me locũ nõ habet.Fortè & aduocãs membra
ſingula ſolito ampliꝰ ſolitis iubet obedire cõcupiſcentijs,
neqtijs deſeruire Hinc nimirũ eſt illud ꝙ quotidianis di
ſcimꝰ expimẽtis:eos q cõuerti deliberãt tẽtari acrius à co
cupiſcẽtia carnis,& urgeri grauius in opibus luti & late
ris:q ægyptũ egredi,& pharaonis iperiũ effugere moliũf.

Qđ lugendũ ſit & poſt luctũ cõſolandum. Ca.decimũnonũ.

VTinã aũt q eiuſmodi eſt declinet impietatē:& terri
Puer.18 bile illud pfundũ caueat:de quo ſcriptũ eſt: Impiꝰ
cũ uenerit in pfundũ malorũ cõtẽnit.Fortiſſimaſi
qdẽ potione curaf & pcitabif facile niſi multa ſolicitudi
ne ſtudeat medici obtẽperare cõcilijs: obſeruare p̃cepta.
Vehemẽs eſt tẽtatio & pxima deſperationi:niſi totũ colli
gat & ad miſerãdũ animæ ſuæ quã a deo miſerã & miſera
Mat.5. bilẽ uidet,cõuertat affectũ,& audiat uocẽ dicẽtẽ:Bti q lu
gẽt:qm̃ ipſi cõſolabũtur.Lugeat abundãter:qa lugẽdi tẽ
pus aduenit,& ad ſorbẽdas iuges lachrymas iſta ſufficiũt
Lugeat,ſed nõ ſine pietatis affectu & obtẽtu cõſolatiõis.
Cõſideret nullã ſibi iueniri reqẽ i ſeipo:ſed oĩa plena miſe
riæ & deſolatiõis:cõſideret nõ eſſe bonũ in carne ſua: ſed
in ſclo nequã nihil niſi uanitatē & afflictionē ſpũs cõtine
ri.Conſideret inquã:nec intus nec ſubtus,nec circa ſe ſibi
occurrere cõſolationē: ut uel tãdē aliqñ diſcat q̃rendã ſur
ſum,& deſurſum eſſe ſperãdã.Lugeat interim plangẽs do
lorē ſuũ:exitꝰ aquarũ deducat oculꝰ eius,& palpebra nõ
qeſcat.Nimirũ purgaf lachrymis oculꝰ añ caligãs & acui
tur uiſus ut intẽdere poſſit i ſereniſſimi luminis claritatē.

Quod poſt conſolationem ad cæleſtia contemplanda accedendum eſt. Ca.XX.

EX hoc ſanè ſuſcipiat p foramē:pſpiciat p cãcel
los p̃ducẽ radiũ pio pſequaf obtutu,& mago
rũ ſedulꝰ imitator lumē lumine q̃rat. Inueniet
eñ locũ tabernaculi ammirabilis:ubi panē an
gelorũ mãducet hõ:inueniet paradiſum uoluptatis plãta
tũ à dño:inueniet hortũ floridũ & amœniſſimũ: inueniet
refrigerij ſedē & dicet:O ſi audiat uocē meã miſera illa uo
lũtas:ut ingrediẽs uideat bona & uiſitet locũ iſtũ:hic ni
mirũ inueniet requiē ampliorē,& me quoq; eo minꝰ inqe
tabit:quo minꝰ inqetabif ipſa.Neq; metif q dixit: Tollite Math.11.
iugũ meũ ſup uos,& inuenietis requiē aiabus ueſtris. In
huius fide pmiſſiõis exacerbata blãdius alloquaf,& ſimu
lata quadã hilaritate & ſpiritu mãſuetudinis eã cõueniẽs
dicat.Ceſſet pœnitus indignatio tua non ego ſum qui te
offendere poſſim:tuũ eſt corpꝰ:tuus & ego ipſe:nõ eſt qđ
timeas:nõ eſt qđ uerearis.Nec mirũ ſi fortè amariꝰ adhuc
reddiderit ipſa reſpõſum ut dicat qa multæ cogitationes
ad inſaniã nos adduxerũt:ſuſtineat interim æquanimiter
ac diſſimulet oĩno qđ agif:donec interloquẽdũ inducens
alia p alijs oportune aliqñ inferat dicẽs:inueni hodie hor
tũ pulcherrimũ & amœniſſimũ locũ:bonũ eſſet illic nos
eſſe:nã & tibi noceт in hoc lecto ægritudinis:in hoc dolo
ris ſtrato uerſari:in hoc cubili tuo graui corde cõpungi.
Aderit dñs q̃renti ſe:aiæ ſperãti in ſe aderit uotis ſupplici
bus & uerbis eius efficaciã miniſtrabit. Excitabitur deſi
deriũ uolũtatis:ut non modo uidere locũ, ſed & introire
paulatim & manſionem inibi facere concupiſcat.

Quod in hac cõtemplatione requieſcendum ſit. Ca.XXI.

NEc uerò locũ reputes corpalē padiſum hũc uolu
ptatis internæ.Nõ pedibꝰ in hũc hortũ ſed affecti
bus introif.Nec terrenarũ tibi cõmẽdaf arborũ co
pia:ſed uirtutũ utiq; ſpũaliũ iocũda decoraq; plantatio.
Hortꝰ cõcluſus ubi fõs ſignatꝰ in q̃tuor capita diriuaf,&
ex una ſapiæ uena uirtꝰ quadriptita pcedit. Splendidiſſi
ma q̃q; ĩbi lilia vnãt,& dũ flores apparẽt,ẽt uox turturis
audif.Illic nardꝰ ſpõſæ fragrãtiſſimũ p̃ſtat odorē,& cæte
ra q̃q; aromata fluũt:auſtro ſpirãte:aqlone fugato.Ibi me
dia eſt arbor uitæ:malꝰ illa de cãtico cũctis p̃cioſior lignis
ſyluarũ:cuiꝰ & umbra ſpõſam refrigerat,& fructus dulcis
gutturi eiꝰ.Ibi cõtinẽtiæ nitor & ſinceræ ueritatis intui
tus oclos cordis irradiat:auditui q̃q; dat gaudiũ & lætí
tiã dulciſſima uox cõſolatoris ĩterni.Ibi qbuſdã ſpei nari
bus inſinit iocundiſſimꝰ odor agri pleni cui dñs bñdixit.
Ibi auidiſſime p̃libanf incõpabiles delitiæ charitatis,&
ſucciſis ſpinis ac ueprib⁹ qbꝰ antea pũgebaf:unctiõe miæ
pfuſus aius in cõſciẽtia bõa fœliciter reqeſcit.Quæ qdem
nõ iũret uitæ æternæ p̃mia:ſed iter tpalis militiæ ſtipẽdia
deputanf:nec ad futurã ptinẽt,ſed ad eã magis q̄ nunc eſt
eccliæ pmiſſionē:hoc eĩ cẽtuplũ eſt ꝙ in hoc ſclo ſcli cõtẽ
ptoribꝰ exhibef.Nec tibi illđ nr̃o ſperaueris elogo cõmẽ
dãdũ,ſolus ſpũs ē q reuelat:ſine eã paginã cõſulis: expien
tiã magis reqre.Sapia eſt cuius p̃ciũ neſcit hõ:de occultis
trahif:nec in terra ſuauiter uiuẽtiũ iuenif iſta ſuauitas Ni
mirũ ſuauitas dñi eſt:niſi guſtaueris non uidebis.Guſtate pſ.33.
inqt & uidete qm̃ ſuauis eſt dñs.Mãna abſcõditũ eſt: no
mẽ nouũ ē ꝙ nẽo ſcit niſi q accipit. Non illđ eruditio ſed
unctio docet:nec ſcia ſed cõſcia cõp̃hẽdit. Sctñ ē, marga
ritæ ſũt:nec faciet ipſe ꝙ phibet:q cœpit facere & docere.
Neq; eĩ canes aut porcos iã reputat:q̃s priorib⁹ abrenũci
antes facinoribꝰ atq; flagitijs ẽt cõſolaf p aplm dicẽs:Hæc
qdẽ fuiſtis ſed abluti eſtis: ſed ſctificati eſtis.: tñ caueat ne 1.Cor.6.
reuertaf canis ad uomitũ:nec ſus lota ad uolutabrũ luti.

Quod guſtu contemplationis refectus habet intelligere diuina. Ca.XXII.

IN huius ego oſtio paradiſi diuini ſuſurrij uox
audif & ſacratiſſimũ ſecretiſſimũq; cõſilium qđ
abſcõditũ eſt à ſapiẽtibꝰ & prudẽtibus paruu
lis reuelaf Cuius ſane uocis auditũ non ſola iã
rõ capit:ſed gratanter eũ cõicat & uolũtati Beati qui eſu Matt.5.
riunt & ſitiunt iuſtitiã:qm̃ ipſi ſaturabunf. Altiſſimũ pla
nè cõſilium,& inæſtimabile ſacramẽtũ.Fidelis ſermo & oĩ

acceptione dignus:q de cælo nobis à regalibus ſedibus
uenit. Facta eſt ualida fames in terra:& oēs iam non egere
cœpimus:ſed ad extremā iā uenimus ægeſtatē. Deniq; &
comparati ſumus iumentis inſipiētibus & ſimiles facti ſu-
mus illis:etiā porcorū ſiliquas inſatiabiliter eſurimꝰ. Qui
pecuniā diligit nō ſatiaſ,q luxuriā diligit non ſatiatur:q
gloriā q̄rit nō ſatiaſ. Deniq; qui mundū amat nūquam ſa-
tiatur. Noui ego hoīes ſatiatos hoc mūdo,& ad eius oēm
memoriam nauſeantes, Noui ſatiatos pecunia,& ſatiatos
honoribus:ſatiatos uoluptatibus& curioſitatibus huius
mundi:nec mediocriter ſed uſq; ad faſtidiū ſatiatos. Et fa-
cile eſt cuiq; noſtrū hanc ſatietatē per dei gratiā obtinere
neq; eñ parit hanc copia ſed contēptus. Sic fatui filij Adā
porcorū uorando ſiliquas:nō eſurientes aīas, ſed eſuriem
ipſam paſcitis animarum. Sola nimirum hoc edulio ince-
dia ueſtra nutritur:ſola fames alitur cibo innaturali:& di-
co plenius exempli gratia:unum ſumēs è multis q̄ huma-
na uanitas cōcupiſcit. Nō prius ſatiabunſ corda hoīm au
ro,quàm aura corpa ſatienſ. Nec indigneſ auarꝰ & de am-
bitioſis & luxurioſis etiā & de facinoroſis eadē ſnīa eſt. Si
qs mihi fortè nō credit:experientiæ credat:uel ꝑpriæ uel
multorū. Quis in uobis eſt frēs q ſatiari cupiat, & deſide-
riū ſuū optet implere? Incipiat eſurire iuſtitiā,& nō pote-
rit nō ſatiari. Panes illos deſideret q ī domo pr̄is abūdāt,
& inueniet ſeſe continuo ſiliquas faſtidire porcoꝝ. Guſtū
iuſtitiæ uel exiguū ſtudeat expiri ut eo īpō deſideret āpliꝰ
Eccle.24 & āpliꝰ mereaſ,ſicut ſcriptū ē:Qui edit me adhuc eſuriet:
q bibit me adhuc ſitiet. Hoc eñ cognatū magis ſpūi & na
turaliꝰ deſideriū uehemētiꝰ occupat cor hūanū: cæteraq;
uiriliter deſideria pellit. Sic nimiꝝ fortē armatū fortior ſu
perat:ſic clauus clauo ſolet extūdi. Beati ergo q eſuriūt &
ſitiunt iuſtitiā,qm̄ ipī ſaturabunſ. Nōdū qdē ipa qua nō
ſatiabiſ hō & uiuet,ſed cæteris uniuerſis quæ priꝰ inſatia
bilr fuerūt cōcupita,ut ex hoc ſibi uoluntas ad ſeruiendū
priorībꝰ cōcupiſcētijs corpꝰ uēdicare deſiſtēs:rōni pror-
ſus exponat,magis aūt urgeat ipſa ſeruire iuſtitiæ in ſctifi-
catione:non minore zelo quàm prius exhibuiſſet ſeruire
iniquitati ad iniquitatem.

Quòd pctā penitēta nec iterata nil poſſunt obeſſe. Ca. XXIII.

CEterū iā & uoluntate mutata & in ſeruitutē redacto
corpe uelut ſiccato iā aliquatenꝰ fōte & oppilato fo
ramine:tertiū adhuc idq; grauiſſimū reſtat de pur-
ganda.ſ.mēoria & exhauriēda ſentina. Quō eñ à mēoria
mea excidet uita mea? Mēbrana uilis& tenuis attramētū
fortè prorſus ebibit:qua deinceps arte delebiſ? Nō ei ſup
ficietenus tinxit:ſed prſus totā intinxit. Fruſtra conarer
eradere:aū ſcindiſ charta quàm caracteres miſeri deleanſ.
Ipſam eñ fortè mēoriā delere poſſet obliuio:ut uidelicet
mēte captꝰ eorū nō meminerim q̄ commiſi:cæterū ut me
moria integra maneat,& ipſius maculæ deleanſ: q̄ noua-
cula poſſet efficere? Solus itaq; ſermo uiuꝰ & efficax & pe
netrabilior oī gladio ācipiti:dimittūſ tibi pctā tua. Mur-
Mar.2. muret phariſæus & dicat:Quis pōt dimittere pctā niſi ſo-
lus deꝰ? Mihi eñ q id loqtur deꝰ eſt,& nō æſtimabiſ alius
ab illo q adinuenit oēm uiā diſciplinæ,& dedit illā Iacob
puero,& iſrael dilecto ſuo:poſt hæc ī terris uiſus eſt,& cū
hoībꝰ cōuerſatꝰ eſt. Huius indulgētia delet pctm̄:nō qdē
ut à mēoria excidat,ſed qđ priꝰ ineſſe pariter & īficere cō-
ſueuiſſet,ſic de cætero inſit mēoriæ ut eā nullatenꝰ decolo
ret: Mltoꝝ ei nūc pctōꝝ q̄ uel à nobis uel ab alijs cōmiſſa
nouimus recordamur,ſed ꝑpria qdē:aliena nō nocēt. Vt
qd hoc,niſi q̄ in his erubeſcimꝰ ſingulariter: hec nobis ſin
gulariter imputāda ueremur? Tolle dānationē:tolle timo
rē,tolle cōfuſionē:q̄ qdē oīa planè plena remiſſio tollit,&
non mō non oberūt,ſed ēt cooperabunſ in bonum ut de
uotas ei referamus gratias qui remiſit.

De miſericordia quæ promittitur miſerenti. Ca. XXIIII.

Math.5. IAm uerò ſupplicāti ꝑ ea congrue rn̄deſ. Btī miſericor-
des qm̄ miam cōſequenſ. Miſerere ergo aīæ tuæ q deū
tibi uis miſereri:laua ꝑ ſinglas noctes lectū tuū lachry-
mis tuis:ſtratū tuū rigare memēto. Si cōpateris tibiipſi: ſi
laboras ī gemitu pniæ, & primꝰ hic gradꝰ miæ eſt, miam
utiq; cōſeqris. Q; ſi fortè magnꝰ & multus pctōr es:ac ma-
gnā q̄ris miam ac multitudinē miſerationū:tu q̄q; miam
tuā magnificare & multiplicare labora:reconciliatus eſto
tibiipſi:nā & tibi grauis factus eras,q̄ poſitus eſſes contra
rius deo. Et hac ſanè in domo ꝑpria reformata pace ean-
dē neceſſe eſt priꝰ erga ꝑximos dilatari:ut nouiſſime oſcu
letur te & ipſe oſculo oris ſui,& quēadmodū ſcriptum eſt:
Recōciliatus pacē habeas ad deū. Dimitte his q in te pec-
cauerūt & dimitteſ tibi qđ ipſe peccaſti: dū ſecura cōſciē- Math.6.
tia oraueris patrē & dixeris. Dimitte nobis debita nr̄a:ſi-
cut & nos dimittimꝰ debitoribus nr̄is. Si fortè quēpiā de
fraudaueris redde uel ſimplū, qđ ſupeſt da paupibus,& Eſaie.1.
miſericordiā ꝑſtans miam cōſequeris. Si fuerint pctā tua
ſicut coccinū:quaſi nix dealbabūſ,& ſi fuerint rubra qua-
ſi uermiculꝰ:uelut lana alba erūt. Vt nō cōfundaris ſuper
cūctis adinuētiōibus tuis qbus ꝑuaricatus es:in quibus
nūc erubeſcis:fac eleemoſynā (ſi nō potes de terrena ſub-
ſtantia) de uoluntate bona:& oīa mūda erūt non mō illu-
minata rō & correcta uolūtas:ſed ipa quoq; memoria mū
da erit ut ex hoc iā uoceris ad dn̄m & audias uocē dicen-
tis: Beati mundo corde.

Quod ut deus uideatur: cor mundandū eſt. CA. XXV. Mat.5.

BEati mundo corde:qm̄ ipſi deum uidebūt. Ma-
gna promiſſio fratres mei & totis deſiderijs affe
ctāda. Hæc eñ uiſio cōfirmatio eſt ſicut ioannes
aplš ait. Nūc filij dei ſumus & nondū apparuit 1.Ioan.3.
qd erimus. Scimus qa cū apparuerit ſimiles ei erimus: qa
uidebimus eū ſicuti eſt. Hæc uiſio uita æterna eſt:ſicut ip-
ſa in euangelio ueritas ait:Hæc eſt uita æterna:ut cogno- Ioan.17.
ſcant te ſolū uerū deū,& quē miſiſti ieſum xp̄m. Odibilis
macula q̄ beatā nobis adimit uiſionē:& execrabilis negli-
gentia:quia diſſimulamus interim illius oculi mundatio-
nē. Vt eñ corporeꝰ nobis uiſus aut humore interiori aut
exterioris iniectione pulueris impediſ:ſic & intuitꝰ ſpūa-
lis interdū qdē ꝑpriæ carnis illecebris,interdū curioſita-
te ſeculari & ambitione turbaſ. Qđ quidē nō minus nos
expientia ꝑpria quàm diuina pagina docet:ubi legiſ ſcri-
ptū. Corpus qđ corrūpiſ aggrauat aīam,& deprimit ter-
rena inhabitatio ſenſum multa cogitantē. In utroq; tm̄ ſo-
lū qđ ebetat & confundit obtutū pctm̄ eſt:nec aliud inter
oculū & lucē:inter deū & hoiem ſeparare uideſ. Quādiu eñ
in hoc corpe ſumꝰ peregrinamur à dn̄o. Nō utiq; corpis
eſt culpa:huius ſcilicet qđ gerimus corpus mortis:magis
aūt q̄ corpꝰ pcti ſit caro,in q̄ bonū nō eſt ſed potiꝰ lex pcti
Interdū tm̄ corporeꝰ oculus nō adhuc feſtuca manēte ſed
iā ſublata uel exufflata aliqnādiu caligare uideſ:qđ qdem
& ipm̄ in interiori oculo q in ſpū ambulat ſæpius experiſ.
Neq; eñ ubi ferrū extraxeris cōtinuo uulnꝰ redditū eſt ſa
nitati:ſed tūc primū neceſſe eſt adhibere fomēta & operā
dare curationi. Nemo ergo ſentinā eijciēs mūdatū ſeſe ꝑ-
tinus arbitreſ:qnimo nouerit ſe multis purificationibus
egere. Nec mō lauandū aqua,ſed & purgādū & examinā-
dū igni ut dicat: Trāſiumꝰ ꝑ ignem & aquā & eduxit nos Math.5.
in refrigeriū. Btī ergo mundo corde: qm̄ ipſi deum uide-
būt:nūc qdē ꝑ ſpeculū in enigmate:in futuro autem facie
ad faciē:ubi nimirū faciei nr̄æ fuerit cōſūmata mūdicies:
ut ſibi eā exhibeat glioſam nō habentē maculā neq; rugā.

De peccato, patiente & Pacifico. Ca. XXVI. Mat.5.

VBi oportune ilico ſubinſertur. Beati pacifici:qm̄ filij
dei uocabūſ. Eſt eñ hō pacatꝰ,q bona ꝑ bonis red-
dēs:quātū ī ſe eſt nemini uult nocere. Eſt aliꝰ patiēs
q nō reddēs mala ꝑ malis:ēt potēs ē ſuſtinere nocētē. Eſt
& pacificꝰ:q bōa ꝑ malis reddēs in prōptu habet & ꝓdeſ-
ſe nocēti. Primꝰ qdē puulꝰ ē & facile ſcādalizaſ, nec facile
hmōi eſt in hoc ſclo nequā:& pleno ſcādalis poterit obti-
nere ſalutē. Scđs ut ſcriptū eſt: In ptiētia ſua poſſidet ani
mā ſuā, Nā tertius quidē nō mō ſuā poſſidet,ſed & multo
rū aīas lucrifacit. Primꝰ quātū in ipo eſt pacē hēt:ſcđs pa-
cē tenet:tertiꝰ pacē facit. Merito profude beatificaſ noīe
filij q̄ opus filij impleuerit,ut poſt ſuam non ingratus re-
conciliationem

cōciliationē:etiā alios recōciliet pr̄i ſuo. Siquidē q bene
I Roma miniſtrauerit bonū gradū ſibi acqrit:nec in domo patris
gradus melior credēdus eſt eſſe quàm filij. Si eñ filij & hæ
Ioan.12. redes:hæredes qdē dei cohæredes aūt xp̄i:ut quēadmo-
dū dicit:ubi ipſe eſt ibi ſit & miniſter ſuus. Fatigauimus
nos prolixitate ſermōis:& detinuim⁹ ultra quàm oporte
ret. Ex hoc iā finē loquacitati noſtræ q̄ non imperat uere-
cūdia:uidetur imperare uel hora. Memētote tñ apl̄i quē ali-
quādo uerbū prædicationis uſq; in mediā noctē legitis p
2.Cor.11. traxiſſe. Vtinā adhuc(ut ipſi⁹ uerbis utar)ſuſtineatis mo
dicū qd inſipiētiæ meæ æmulor eñ uos dei æmulatione.

Increpatio ad ambitioſos qui non mandato cor
de deū alijs pacificare p̄ſumunt. CA.XXVII.

Filioli mei quis demōſtrabit uobis fugere à uē-
tura ira? Nemo eñ magis irā meret:quàm ami-
cū ſimulans inimicus, Iuda oſculo tradis filium
hois:hō unanimis:q ſimul mecū dulces capie-
Luce.24 bas cibos:q in parapſide manū pariter intinxiſti. Non eſt
tibi ps in orōne qua orat ad patrē & dicit:pater ignoſce
illis:qa neſciunt qd faciūt. Ve uobis qui clauē tollitis nō
ſcientiæ ſolū ſed auctoritatis:nec ipſi introitis & multipli
citer impeditis quos introducere debuiſtis. Tollitis eñ &
Oſee.8. nō accipitis claues. De qbus dn̄s queritur p pphetā. Ipſi re
gnauerūt & nō ex me principes extiterūt,& ego nō noca
ui eos. Vn̄ tantus p̄lationis ardor:unde ambitiōis impu-
dentia tanta:unde ueſania tanta præſumptionis hūanæ?
Audeat ne aliqs ueſtrū terreni cuiuſlibet reguli nō præci
piente ante etiā phibēte eo occupare miniſteria: præripe
re bñficia:negocia diſputare? Nec tu deum putes q̄ in ma
gna domo ſua à uaſis iræ aptis in interitū ſuſtinet appro-
Math.5. bare. Multi qdē ueniūt ſed cōſidera qs uocet. Ordinē ipm
dominici ſermōis attēde. Beati, inquit, mundo corde: qm̄
ipſi deū uidebūt. Ac deinde. Beati pacifici: qm̄ filij dei uo-
cabunt. Mūdi cordes utiq; uocat pr̄ cæleſtis: qui nō quæ
runt q̄ ſua ſunt: ſed quæ ieſu xp̄i:nec qđ ſibi utile; ſed qđ
Ioan.21. multis. Petre, inquit, amas me? Dn̄e tu ſcis qa amo te. Pa-
ſce oues meas. Qn̄ eñ ſic amatas oues cōmitteret nō amā-
ti? Nimirū hoc quærit inter diſpenſatores:ut fidelis quis
inueniatur. Ve miniſtris in fidelibus q e nedū recōciliati: re-
cōciliationis alienæ negotia quaſi homines q iuſtitiā fece
rint apprehendunt. Vē filijs iræ q ſe miniſtros grē pfitentur.
Vē filijs iræ q pacificorū ſibi uſurpare gradus & nomina
non uerentur. Vē filijs iræ qui fideles ſeſe mediatores pacis:
ut peccata populi comedāt mentiuntur. Vē q ambulantes in
carne deo placere nō poſſunt, & placare uelle præſumūt.

Quod qdā pacificorū gradus ſibi uſurpent. CA. XXVIII.

NOn miramur frares quicunq; p̄ſentē ſtatū eccle-
ſiæ miſeramur: non miramur de radice colubri,
regulū orientē. Nō miramur ſi uindemiat uineā
domini: qui inſtitutā à dn̄o p̄tergreditur uiā. Im-
pudenter eñ pacifici gradū & filij dei uices occupat hō:q
nec primā quidē adhuc uocē dn̄i ad cor reuocantis audi-
uit: aut ſi qn̄ forſitan cœperit audire:reſiliens fugit ad fo-
lia:ut abſconderet in eis. Propterea necdū peccare quieuit:
ſed longā adhuc trahit reſtē:necdum factus eſt uir uidens
pauptatē ſuā: ſed dicit qa diues ſum & nullius egeo: cū ſit
paup & nudus & miſer & miſerabilis. Nihil illi de ſpū mā
ſuetudinis:quo præoccupatos in delicto poſſit inſtruere:
cōſiderans ſeipſum ne & ipſe tentetur. Cōpunctiōis lachry-
Luce.6. mas neſciens lætatur magis cū male fecerit, & in rebus peſ-
ſimis exultat. Nimirū unus eorū ex quibus dn̄s ait. Vē uo
bis qui ridetis nunc: qm̄ flebitis. Pecuniā nō iuſtitiā cōcu
piſcunt oculi eius: & omne ſublime uidet: inſatiabiliter:
eſurit dignitates: gloriā ſitit humanā: pcul ab eo miæ ui-
ſcera: ſæuire potius & tyrānū exhibere lætatur, quæſtū æſti-
mat pietatē. Quid de munditia cordis loquar? Vtinā nō
illud obliuioni dediſſet tanquā mortu⁹ à corde: utinā nō
eēt colūba ſeducta nō hn̄s cor: utinā eēt qđ uel deforis eſt
mundū: nec ea q̄ corpalis eſt maculata tunica inueniretur ut
obediret uel i hac pte dicēti. Mūdamini q fertis uaſa dn̄i.

Exprobratio q incontinentes ſacros ordines non
uerentur. CA.XXIX.

NOn accuſam⁹ uniuerſitatē, ſed nec uniuerſitatē poſ
ſum⁹ excuſare: reliqt ſibi dn̄s multa milia. Aliogn
eorū nos excuſaret iuſtitia, & illđ nobis ſemē ſcm̄
dn̄s ſabaoth reliquiſſet, olim iā ſicut ſodoma ſubuerſi eſſe-
mus, & ſicut gomorra ſilr periſſem⁹. Dilatata ſiqdē uidetur
ecclia, ipſe etiā cleri ſacratiſſim⁹ ordo fratrū numerus ſup
numerū multiplicat⁹ eſt. Verū & ſi multiplicaſti gētē dn̄e
nō manificaſti lætitiā dum nihil minus apparet deceſſiſſe
meriti quàm numeri acceſſiſſe. Curritur paſſim ad ſacros or-
dines, & reuerēda ipſis quoq; ſpiritib⁹ āgelicis miniſteria
hoies app̄hēdūt ſine reuerētia: ſine cōſideratiōe. Neq; eñ
ſignū regni occu pare cæleſtis aut illi⁹ timēt imperij geſta
re coronā: in qb⁹ auaritia regnat: ambitio impat: dn̄atur
ſupbia, ſedet iniqtas: luxuria etiā pricipatur: in qbus & peſ-
ſima fortè appareat intra parietes abominatio: ſi iuxta eze
chielis prophetiam parietē fodiam⁹: ut in domo dei uidea
mus horrendū. Siqdem poſt fornicatiōes, poſt adulteria:
poſt inceſt⁹: nec ipſe qdē apud aliquos ignominiæ paſſio-
nes & turpitudis opa deſunt utinam nō fierēt q̄ uſq; adeò
nō cōueniūt utinā nec aplm̄ hæc ſcribere: nec nos dicere
oporteret, ut nec dicētibus crederetur q humanū aliqn̄ oc-
cupauerit aim̄ tā abominanda cupido. Nūqd nō olim ci-
uitates illæ ſpurcitiæ huius matres: diuino p̄dānante iudi-
cio & incēdio ſunt deletæ? Nunqd non gehēnalis flamma
morā nō ſuſtinēs: execrabilē illā queuit tollere nationē q
ipſius ſpecialiter eſſent pc̄tā manifeſta præcedentia ad iu-
dicium? Nunqd nō ipſam utpote cōſciam tantæ cōfuſionis
tellurē abſumpſit ignis, ſulphur & ſpūs procellarum? Nū
quid nō in lacū horribilē ſolū omne redactū eſt? Amputa
ta ſunt ydræ capita quinq;: ſed heu innumera ſurrexerunt
Quis reædificauit urbes flagitij: qs turpitudis mœnia di-
latauit, qs extendit ppagines uirulentas? Væ uæ inimicus
hoīu ſulphurei illius incēdij reliqas infœlices circūquaq;
diſperſit, execrabili illo cinere eccleſiæ corpus aſperſit, &
ipſorū quoq; miniſtrorū eius nōnullos ſanie fœtidiſſima
ſpurciſſimaq; reſperſit. Heu genus electū: regale ſacerdo-
tiū, gens ſancta, ppl̄s acqſitionis: qs inter tua illa primor-
dia tā diuina & ſpiritalibus affluentem cariſmatibus xp̄ia
næ religionis ortū credere poſſet: poſſe talia in te aliquan
do reperiri? Ingrediuntur cū hac macula, tabernaculum dei
uiuentis inhabitant cū macula templum ſcm̄ dn̄i pollue n
tes, iudiciū multiplex accepturi, q & tam grauiſſimas cō-
ſcientias gerunt, & nihilominus ſeſe ingerunt in ſanctua-
riū dei. Tales eñ nō mō nō placāt deū, ſed magis irritant:
dū uidentur in cordibus ſuis dicere nō regret. Irritāt planè
& infenſum reddūt ſibi: uereor ne in his quibus eū repro-
piciare debuerant. Vtinā magis turrim inchoaturi ſeden
tes computarent: ne fortè ſumptus non haberent ad perfi
ciendum. Vtinam qui continere non ualent perfectionem
temerarie profiteri, aut cœlibatui dare nomina uereātur.
Sumptuoſa ſiquidem turris eſt, & uerbum grande qđ nō
omnes capere poſſunt. Eſſet autem ſine dubio melius nu-
bere quàm uri, & ſaluari in humili gradu fidelis populi,
quàm in cleri ſublimitate, & deterius uiuere & diſtrictius
iudicari. Multi enim non quidem omnes ſed tamen multi
certū eſt nec latere quærunt præ multitudine: nec præ im-
pudentia quærunt: muti utiq; utiq; libertatem in qua uo-
cati ſunt: in occaſionem carnis dediſſe uidentur, abſtinen-
tes remedio nuptiali, & in oē deinceps flagitiū effluentes.

Exhortatio ad pœnitentiam ut prius humiliati
poſt exaltentur. CA.XXX.

PArcite obſecro fratres: parcite aiabus ur̄is: pci-
te ſanguini qui pro uobis effuſus eſt horendū
cauete periculum: ignem qui paratus eſt decli-
nate. Inueniatur tandem nō irriſoria pfectiōis
profeſſio: exhibeatur etiam uirtus in ſpecie pietatis: non
ſit inanis cœlibis uitæ forma & uacua ueritatis. Quidni
periclitetur caſtitas in delitijs: humilitas in diuitijs. pie-
tas in negōtijs, ueritas in multi loquio: charitas in hoc ſe
culo nequā. Fugite de medio babylonis: fugite & ſaluate

aīas ueſtras. Conuolate ad urbes refugij ubi poſſitis & de
præteritis agere pœnitētiā, & in præſenti obtinere gratiā
& futurā gloriā fiducialiter præſtolari. Non uos retardet
cõſcientia pctõꝝ: q̄a ubi illa ſupabundauerũt ſuperacun-
dare gratia cõſueuit: nõ pœnitētiæ auſteritas ipſa deter-
reat. Neq; enĩ cõdignæ ſunt paſſiones huius tpis ad præ-
teritā culpā q̄ remittit: non ad præſentē cõſolationis gra-
tiā quæ immittit: non ad futurā gloriā quæ promittit no-
bis. Deniq; nulla eſt tanta amaritudo quā non propheti-
ca farina dulcoret: quā non ſapidā reddat ſapientia lignũ
uitæ. Si uerbis nõ creditis, operibus nõ credite, exemplis
acquieſcite plurimorũ. Currunt undiq; pctõres ad pœni-
tentiā, & natura pariter & conſuetudine delicati, exterio-
rē oĩno aſperitatē nõ reputant, ut exaſperatæ cõſcientiæ
leniantur. Nihil credentibus impoſſibile: nil amantibus
difficile: nil aſperũ mitibus: nil humilibꝰ arduũ reperitur
q̄bus & gratia fert auxiliũ, & obediendi deuotio lenit im-
perium. Q: diu ambulatis in magnis & mirabilibus ſupēr
uos: Magnũ prius & mirabile eſt miniſtrum eſſe chriſti:
& miniſteriorũ dei eſſe diſpēſatorē: longe ſuper uos eſt or
do pacificorũ, niſi fortè omiſſis gradibus præoſtenſis ſal-
tare magis quàm aſcēdere libet. Vtinā tamen quiſquis ſic
intrat ſi fieri poſſet tā fideliter miniſtraret quàm fiduciali-
ter ſe ingeſſit. At difficile fortaſſis & impoſſibile eſt: ut ex
amara radice ambitiõis: ſuauis fructus pdeat charitatis.
Luce. 14. Dico ego ſi uultis audire: imo non ego ſed dñs. Cum uo-
catus fueris ad nuptias recumbe in nouiſſimo loco: quia
oĩs qui ſe exaltat humiliabit, & qui ſe humiliat exaltabit.

De perſecutione ſuſtinenda ſcd̃m ultimam beatitudinem. Ca. XXXI.

Math. 5. Beati inquit pacifici: qm̄ filij dei uocabunt. Con-
ſidera diligēter nõ pacidicos ſed pacificos com
mendari. Sunt enĩ q̄ dicũt & non faciunt. Sanè
q̄nēadmodũ non auditores legis iuſti ſunt ſed
factores: ſic nõ annũciatores pacis ſunt beati ſed actores.
Vtinā tñ noſtri ecunq; uiderent hodie phariſæi: fortè enĩ
aliqui ſunt, & ſi non facerēt ſaltē dicerēt qđ oportet. Vti-
nā qui ſine ſumptu euangeliũ ponere nolũt: ponerēt uel
pro ſumptu: utinā uel euangelizarent ut mãducaret. Mer
Luce. 10. cennarius inquit uidet lupũ uenientē & fugit. Vtinā ho-
die q̄cũq; paſtores nõ ſunt: mercēnarios gregi uellēt ſe ex
hibere nõ lupos: utinā ipi nõ lęderēt: utinā nõ fugerēt ne
mine pſequēte: utinā nõ exponerēt gregē donec lupus ue
niens uideret. Nimirũ ſuſtinēdi fuerāt: ſi inuenirent præ-
ſertim tpe pacis recipientes mercedē ſuā, & pro mercede
ſua ſaltem in cuſtodia gregis laborantes: dummõ non ipſi
turbarent gregē, & gratis auerterent à paſcuis iuſtitiæ &
ueritatis. Nã perſecutio quidē indubitāter mercēnarios
à paſtoribus ſegregat & diſcernit. Qñ enĩ tranſitoria dam
na nõ timeat q̄ tpalia lucra ſectatur: Qñ terrenā ſuſtineat
perſecutionē ppter iuſtitiā: qui terrenā mercedē pluſquā
Math. 5. iuſtitiā quærit: Beati inquit q̄ perſecutionē patiunt pro-
pter iuſtitiā: qm̄ ipſorũ eſt regnũ cælorũ. Paſtorꝝ hęc bea-
titudo nõ mercēnariorũ: multominus latronũ eſt uel lu-
porũ. Vſq; adeò ſiquidē perſecutionē nõ ſuſtinent ppter
iuſtitiā, ut pſecutionē malint quàm iuſtitiā ſuſtinere. Nē-
pè cõtraria eſt operibus eorũ: grauis eſt etiā eis ad audiē-
dum. Cæterũ ppter auaritiā: ppter ambitionē paratus eos
uideas uniuerſa pericula ſubire: ſuſcitare ſcādala: ſuſtine-
re odia, diſſimulare opprobria: negligere maledicta: ut nõ
minus perniciosa ſit animoſitas talium: quàm puſillanimi
tas mercēnarioꝝ. Veris ergo paſtoribus dicit paſtor eoꝝ
paſtor bonus: qui pro ouibus ſuis aīam ſuā ponere nõ pe
Mat. 5. percit. Beati eritis cũ uos oderint hoĩes & cũ ſepauerint
uos & eiecerint nomē ueſtrũ tanquā malũ ppter filiũ ho-
minis. Gaudete in illa die & exultate: qm̄ merces ueſtra co
pioſa eſt in cælis. Siquidē nõ eſt q̄ fures timeãt qui ſibi in
cælo theſaurizant. Nõ eſt qđ cauſent de multiplici tribu
latione: ubi multiplicationem mercedis attendunt. Quin-
mo gaudeãt magis ut dignũ eſt: q̄ nõ tam pſecutio quàm
remuneratio augeat, & exultent eo abũdantius quo plu-
ra ſuſtinēt ppter xp̄m: ut eos pinde copioſior merces ma-
neat apđ ipm. Quid timidi eſtis modicæ fidei: Fidelis ex
tat ſnĩa irrefragabili ueritate ſubnixa: q̄a nulla nocebit ad
uerſitas ſi nulla dñetur iniquitas. Sed parũ eſt nõ nocere:
etiā proderit, & copioſiꝰ pderit: dũmõ ſit iuſtitia in inten
tiõe: xp̄s in cã: apud quē patiētia pauperũ nõ peribit in fi
nē. Ipſi glĩa & nũc & ſemper & in ſecula ſeculorũ. Amen.

De uerbis pſalmi. xxiij. *Sermo.*

Quis aſcendet in montē dñi: aut q̄s ſtabit in lo-
co ſancto eius: Verbũ exhortationis eſt fratres
mei ut q̄nquidē oẽs aſcendere nitimur: oẽs ten-
dimus in ſublime: ſurſum aſpiramꝰ oẽs: oẽs co-
namur in altum illuc ſtudeamus aſcendere ubi bonum ſit
nos eſſe: ubi ſecurũ ſit nos eſſe: unde cadere nõ oporteat:
ubi ſtare poſſimus. Nec modo ut deſideriũ puocet, aſcen-
ſorē montis huius ppheta req̄rit: uerũetiā ut aſcēdere cu-
pientē modũ doceat aſcendēdi. Felix q̄ huius montis aſcē Pſ. 83.
ſiones in corde ſuo diſpoſuit: cõcupiſcens & deficiens in
atria dñi. Siquidē mons iſte mõs uber bonorum oĩm cu-
mulus: mons uoluptatis æternæ domus dei eſt. Et beati q̄
habitant in domo tua dñe: in ſecula ſeculoꝝ laudabũt te. Ibidem.
Audi teſtē fidelem: q̄a mons eſt domus iſta. O iſrael quàm Baruch. 3
magna domꝰ dñi & ingēs locus poſſeſſionis eius. magnus
& nõ habens conſummationē excelſus & immenſus. Imo
uerò non ſolũ mõs eſt ſed & mons montiũ, & multæ in eo
mãſiões multi mõtes. Deniq; etiā fundamēta eius in mon Pſ. 86.
tibus ſctis. Et ne hoc quidē ſctũs tacuit Eſaias. Erit, inq̄t, Eſai. 2.
mons domus dñi pparatus in uertice montiũ & eleuabit
ſup colles. Quidni montium mons fundatus exultatione
uniuerſæ terræ: ubi tā multiplex oĩm delectabilium copia:
ubi copiarũ oĩm plenitudo. Erit enĩ mons pacis, mõs gau
dij, mons uitæ, mons gloriæ. Et hi oẽs montes unus mõs
cõſummatæ fœlicitatis. An nõ mons pacis, pax ſup pacē,
pax q̄ exuperat omnē ſenſum. Planè mons magnus pax in
corde: pax in carne: pax ab iniq̄s hoĩbꝰ: pax cum omnibꝰ
pximis: pax ab ipſis dæmonibus, pax cũ deo & pacis non
erit finis. Erit gaudiũ ſed quale dñs ait: Gaudiũ plenũ ſe- Ioan. 15
curũ gaudiũ qđ nemo tollet à nobis: ſed uitam habituri
ſumus & abũdātius habituri q̄ non poſſit inefficax eſſe tā
ti paſtoris aduētus q̄ ad hoc ipm uenit ad oues: ſicut ipſe
teſtat: ut uitā habeant & abũdantius habeant. Nunquid Ioan. 10.
nõ etiā mons tibi uidet æternũ gloriæ pondus ſupra mo-
dũ in ſublimitate: Porrò ex his oĩbus & ſi qua pñt ſimili-
ter deſiderabilia cogitari: una eſt beatitudinis menſura bo
na: cõferta cogitata: ſupereffluens, ac ſi plurimos montes Luce. 6.
aliũ quidē aureũ aliũ argenteũ: alium ex iacinctis & ſma-
ragdis atq; oĩm gēmaꝝ glĩa, aliũ quoq; ex uermiculo pur
pura & byſſo cæteriſq; eiuſmõi opibꝰ pariter coaceruãs
in unũ redigas montē. Oĩa enĩ nobis multiplicata redden
tur. Et q̄ aurũ & argentũ lapides precioſos ſupædificaue-
rit fundamēto, ædificium humile in immenſos montes ex-
creuiſſe mirabit, & ex modico ſemine magnos metet nõ tā
manipulos quàm aceruos manipulorum. Quis ergo aſcē
det in montem dñi: aut q̄s ſtabit in loco ſancto eius: Inno-
cẽs manibus & mundo corde. Beatus ille ſi quis tamē ille
eſt. Sed quis gloriabit innocentes manus aut caſtum ſe ha
bere cor: Nemo mũdus à ſorde: nec infans cuius eſt uniꝰ Ephe. 2.
dei uita ſup terrā. Vnus tñ eſt inter noxios innocens: mũ-
dus inter impuros: inter mortuos liber: unus eſt & nõ æſti
mabit alius abſq; eo. Ipē eſt de quo legiſti: Nemo aſcendit Ioa. 3.
in cælum, niſi qui deſcendit de cælo, filius hominis q̄ eſt in
cælo. Erat enĩ innocẽs manibꝰ q̄ pctm̄ non fecit: ſed multa
bona opatus iudæis libere aiebat. Quis ex uobis arguet
me de pctõ: An uerò mũdiſſimũ cor fuiſſe q̄s dubitat uni-
tũ pſonaliter ſapiētiæ in quā nihil inquinatũ occurrit: at-
tingit aũt ubiq; ppter ſuā mundiciā: Sed non in uano ac Ioan. 01.
cepit aiam ſuā q̄ ſolus poteſtatē habuit ponēdi aiam ſuam
& iterũ reſumēdi. Nõ in uano accepit naſcēs: nõ in uano
poſuit moriēs: non in uano recepit reſurgens, at quõ non
in dolo iurauit pximo ſuo q̃uõ nõ in uano accepit aiam
ſuam: quomodo non in uano omnia illa perfecit: ſi hic
ſolus

Lucæ ult. ſolus accipiat benedictionẽ? Ita ne oportebat xp̄m pati,
reſurgere & ſic introire in gloriã ſuã? Sua erat. Quæ utili
tas in ſanguine eius dũ oẽs deſcẽdimꝰ in corruptionem?
Ioan. 3. Quæ ueritas in p̄miſſione ſi (ut ſupra meminimꝰ) nemo
aſcendit in cælũ, niſi q de cælo deſcẽdit? Eſto, hic accipiat
benedictionẽ: miam quæret? At non ſolus hic accipiet: aut
certe magis non ſoli ſibi accipiet ſi aduertas. Perge enim
per ſacra uerba p̄phetica, & uide quonãmõ (uelut occul
te) multitudinẽ ſubinducit. Loquebaẽ de uno & dicebat:
hic accipiet. Sed cõtinuo hunc trãſfudit in hanc genera
tionẽ, & ait: hæc eſt generatio q̃rẽtiũ: ut in uno nõ perſo
næ ſingl'aritatẽ itelligas: ſed ſpũs unitatẽ. Nimirũ hic ſpõ
ſus & hæc ſpõſa eſt: & ſcimꝰ qs dixerit: iã nõ ſunt: ſed una
caro. Ita ergo hic aſcẽdet: hic accipiet benedictionẽ: ſed
aſcẽdẽt etiã cũ eo, uel magis in eo q ab eo accipiẽt benedi
Pſal. 83. ctionẽ. Audi hoc à propheta. Etenim benedictionẽ dabit
legiſlator: ibũt de uirtute in uirtutẽ. Atq; hæc eſt: p̄pter
Lucæ ult. qđ oportebat xp̄m pati & reſurgere à mortuis, ut prædi
cetur in nomine eius pœnitentia & remiſſio peccatorum:
& pœnitẽtia ad innocẽtiã: remiſſio ad munditiã deputeẽ.
Pſal. 31. Beatus eñ nõ in quo nõ inuenerit: ſed cui nõ imputabit
Actu. 13. dominus peccatũ. Inueni, ait, hominẽ ſm cor meũ. Nũqđ
Iob. 25. ut gloriari poſſit caſtum ſe habere cor. Nõ quia ſtellæ nõ
Pſal. 50. ſunt mundæ in cõſpectu eius: ſed cor contritum & humi
liatum deus non deſpiciet. Cor contritũ proximũ cordi
p̃s. 33. mũdo: & hoc eſt eſſe iuxta cor dei. Siqđẽ propè eſt his qui
tribulato ſunt corde. Samaritanus eſt: proximꝰ ei qui in
cidit in latrones. Non iurabit in dolo huic proximo ſuo:
Matt. 19. ſed faciet quod p̄miſit. Amen dico uobis: ſedebitis & uos
iudicantes. Scimus ergo & nos dilectiſſimi pro noſtro q
dem modulo & manuũ innocẽtiæ, & cordis mũditiæ ſe
ctatores. Ante omnia quidem ſoliciti, & ſi penitus cauere
pro humana fragilitate nõ præualemus: quantũ tamẽ de
clinare à malo poſſumus: non modo actionis, ſed & cogi
tationis. De cætero quoq; ne in uano acceperimus aĩas
noſtras rationales: exerceamus nos in opibꝰ bonis & cõ
ſilio ratiõis utamur. Quomodo eñ nõ fruſtra humanam
accipit homo animã, qui tanquã unũ ex irrationabilibus
animãtibus incubans corporeis uoluptatibus: ſolũ ſequi
tur carnis appetitũ? Addit quoq; propheta: nec iurauit
in dolo proximo ſuo. Sicut enim munditiã intra nos, er
ga proximũ innocẽtiã conuenit obſeruari: ſic & in nobis
& erga proximũ exercenda uirtutis opera: opa pietatis.
Non ergo ſimus nobis inutiles: ne in uano receperimus
animas noſtras: non ſimus inutiles proximo noſtro: ne in
p̃s. 102. uano ei iuraſſe probemur. Nouit figmentũ noſtrum ſpiri
tus qui loquebatur p̄ prophetã: nec de utilitate proximi
ſimpliciter noluit cõmonere. De iuramẽto nos conuenit
ut agnoſcamꝰ debitũ: ut promiſſam fidem irritam facere
uereamur. Omnes eñ proximis iurati ſumus: cũ quibus
in eccleſiæ uenimus unitatem. Et hæc profeſſio fidei Chri
ſtianæ: ut qui uiuit iam non ſibi uiuat: ſed ei qui p̄ omnibꝰ
2. Cor. 5. mortuus eſt. Nec mihi dicat quis: Ei uiuam, ſed tibi non:
quandoquidẽ ille non ſolũ pro omnibus uixit: ſed & pro
omnibus mortuꝰ eſt. Quomodo eñ ei uiuit qui negligit
ſic ab eo dilectos: quomodo ei uiuit qui legẽ eius non im
plet, qui mandatum eius nõ ſeruat? Quæris legem: quæ
Ioan. 13. ris mandatũ: Hoc eſt, inquit, mãdatũ meũ: ut diligatis in
Galat. 6. uicem ſicut dilexi uos. Et apoſtolus: Alter alterius onera
portate, & ſic adimplebitis legẽ Chriſti. Noli ergo putare
gratuitũ bonũ quod exhibes proximo: ut liceat etiã diſſi
mulare ſi uelis. Debitor es: ſacramenti cautione & p̄pria
profeſſiõe teneris. Hic ergo accipiet benedictionẽ à dño:
1. Cor. 9. & miſericordiam à deo ſalutari ſuo. Hic, quia unꝰ accipit
brauium. Sed ne unum hominem putes: hæc eſt genera
tio quærentium dominum. Hic accipiet benedictionem:
Epheſ. 4. q̃a caput & corpus unus eſt Chriſtꝰ. Sed hæc eſt genera
tio: q̃a in mẽſura ætatis plenitudinis Chriſti omnes pari
ter occurremus. Et fortè idẽ ipſe dñs mons dñi eſt: de quo
Daniel. 2. dicitur. Quis aſcendet in montẽ dñi: aut quis ſtabit in lo
Ioan. 12. co ſancto eius. Nimirũ ipſe eſt abſciſſus ſine manibꝰ lapis
qui in mõtẽ creuit immenſum: ipſe q exaltatus à terra oĩa
trahit ad ſe: mõs coagulatꝰ mõs pinguis. Vt qđ uos iudæi
ut qđ ſuſpicamini mõtes coagulatos, mõtẽ in quo bñpla
citũ eſt deo habitare in eo. In beelzebub (inquit) princi Matt. 12.
pe dæmoniorũ eijcit dæmonia. Execrãda ſuſpicio & blaſ Lucæ. 11.
phemia rep̄hẽſibilis. Princeps eſt Chriſtus & magnꝰ prin
ceps, cuius ne ipſi quidẽ dæmones poſſunt effugere prin
cipatũ. At illorũ regnũ in ſeipſis diuiſum deſolabiẽ. Huiꝰ Ibidem.
regnũ integrũ atq; perfectũ, & regni eius nõ erit finis. Di
ſtat ergo inter principẽ & principes: nec ulla cõpatio in Lucæ. 1.
ter montẽ coagulatũ & pinguẽ, & mõtes tñ coagulatos.
Veſter iſte beelzebub mõs coagulatꝰ: ſed nõ pinguis, ma
gis aũt ſterilitate perpetua maledictꝰ. Mõs, q̃a eleuatꝰ eſt:
coagulatus, q̃a ſquama ſquamæ coniungiẽ: & coagulatũ Pſal. 118.
eſt ſicut lac cor eorũ. Chriſtus dñs mons eſt, mõs coagula
tus & mõs pinguis. Mons eſt ſublimitate, coagulatꝰ mul
torũ cõgerie, pinguis charitate. Et nũc uide quomõ tra
hat ad ſe oĩa: quõ & oĩa uniãẽ unitate ſubſtantiali, perſo
nali, ſpiritali, ſacramentali. Habet in ſe patrem cũ quo eſt 1. Cor. 6.
una ſubſtãtia: habet aſſumptũ hoiem cũ quo eſt una per
ſona: habet adhærẽtẽ ſibi fidelẽ aĩam cũ qua eſt ſpũs unꝰ:
habet ſpõſam eccleſiã unã oĩm electorum cũ qua eſt caro
una. Et fortè carnalis hæc unio dicenda fuiſſe uidebiẽ: ſed
ſacramẽtalẽ dicere malui dignꝰ hoc uocabulũ arbitratꝰ:
p̄ſertim occaſionẽ dante ap̄lo: ubi ait. Sacr̄m hoc magnũ Ephe. 5.
eſt: ego aũt dico in xp̄o & in eccleſia. Pinguiſſimus planè
& ubertimus mons, in quo beneplacitũ eſt deo habitare
in eo: ſiquidẽ p̄pterea unxit eũ oleo lætitiæ præ particip Pſal. 67.
bus ſuis. Mons cæleſtiũ aromatũ, mõs cariſmatũ ſpirita Pſal. 44.
liũ, nõ ad mẽſurã accipiẽs ſpm̄: ſed oĩmodã obtinens ple
nitudinẽ gratiarũ. Magnus mons in quo oẽs theſauri ſa Collo. 2.
pientiæ & ſciæ abſcõditi ſunt: in quo tota hũanitatis ueri
tas, tota diuinitatis inhabitat plenitudo. Excelſus & im
menſus in quo oĩa inſtaurantur quæ in cælis & quæ ſup 1. Cor. 15.
terrã: ut ſit deus oĩa in omnibꝰ. Venite aſcendamꝰ in hũc
mõtẽ fratres: & ſi uia nobis uideẽ ardua exoneremꝰ nos,
ſi arcta etiã exinanire nos non parcamꝰ, ſi longa tantoma
gis feſtinemꝰ: ſi laborioſa clamemus ei. Trahe nos poſt te: Canti. 1.
in odore unguentorum tuorũ curremus. Felix qui ſic cu 1. Cor. 9.
currerit ut cõprehendat, imo ut ipſe cõprehẽdaẽ: & in illã
amplitudinẽ montis & plenitudinẽ corporis Chriſti me
reatur admitti. Felix qui in illũ beatificũ montẽ tam deſi
derãter & perſeueranter aſcenderit: ut in loco ſancto locũ
accipiẽs ſtatiõis: deo patri in ſancto eius appareat, ſimul p̃s. 62.
& uideat uirtutẽ eiꝰ & gloriã. Haud aliã ſanè quàm eũdẽ
ipſum montẽ montiũ, montem coagulatum & pinguem,
Ieſum xp̄m dñm noſtrũ. In quo nimirum per prædeſtina
tionẽ ab æterno apparuit ei q dilexit nos & gratificauit
in dilecto filio ſuo: in quo elegit ante mũdi conſtitutionẽ. Ephe. 1.
Sed iam tũc cognoſcemꝰ ſicut & cogniti ſumus, cũ plenꝰ 1. Cor. 13.
& perfectius exaltatꝰ altiſſimꝰ & ubertimus ille mons oĩa
trahet ad ſe: qui eſt ſuper oĩa benedictus in ſecula. Amen.

De uerbis Origenis. Sermo.

NOcere poſſunt ut uereor fortè nõnullis uerba
q̃ heri lecta ſunt uobis, ex omelia ſcilicet Ori
genis ſuper caplm illud legis ubi Aaron & fi Leui. 10.
lij eius uinũ bibere p̄hibẽtur cũ acceſſuri ſunt
ad altare ſi recipiãt ea ſimpl'r ſicut ſonare uidentur. Salua
tor meus, inq̃t, luget etiã nunc peccata mea: & tãdiu eſt in
mœrore quãdiu nos perſiſtimꝰ in errore. Plurima quoq;
alia in hunc modũ abũdãtiꝰ forſitan quàm circũſpectius
dicta: nec tã ſobrie quàm diſcrete. Quidnã ſibi uult inſoli
tus iſte grunitꝰ: aut qs inter uos neſcio qđ ſubmurmurat?
Scio quidẽ doctos in lege diuina huiõi uerba ridere: ſed
nihilominꝰ & minus ſapiẽtibꝰ me cõfiteor debitorẽ. Nec
modo de intellectu Origenis quæſtio eſt: potuerit forſitã
hiperbolice loq ipſe uiderit, nihil intereſt noſtra. Quãuis
ne hoc qđẽ ſilẽdũ arbitror q̄ euidẽtiſſime illũ cõtra fidem
nonnulla ſcripſiſſe ſanctorũ patrũ tradat auctoritas: atq;
ideò nõ ſine circũſpectione monet eſſe legẽdũ. Verũ nos
in p̄ſenti nõ qđ ipſe ſenſerit quærimus: ſed id agere cupi

mus:ut uos oẽs quod ad ſanã doctrinam pertinet ſentien
tes:nihil moueamini uerbis illis. Abſit eñ ut in cælo cre
datur locus eſſe triſtitiæ ſicut nec culpæ. Nemo ibi delin
quere nemo lugere põt: ſicut nec i terra quidẽ pœna ulla
fuiſſet:niſi iniqtas præceſſiſſet. In cælo utiq; ſola iuſtitia,
ſola nihilominus lætitia eſt: in inferno ſolũ pctũ & pœna
pcti:porrò in medio utraq; inueniuntur:atq; ideo neutra
Iaco.3. conſummata. In multis offendimur: qa in multis offendi
mus oẽs. Qñ eñ nullus in cælo paſſionis locꝰ eſſe poterat
uel doloris: propterea ſanè unigenitꝰ dei patris paſſione
Baruch.3. ſua hoiem redẽpturus ſicut carnẽ in qua pateref (q pati
nõ poterat in diuinitate) ſuſcepit: ſic etiam in terris uiſus
Pſal.43. eſt & cum hoibus cõuerſatus eſt: ut humiliaret etiã ſemet
ipſum in loco afflictiõis. Hic ergo turbare ſe, pauere quo
q; dignatus eſt & tædere: tẽtatus per oĩa pro ſimilitudine
abſq; peccato. In terra inquã uerè lachrymatus eſt ieſus,
uerè contriſtatus, uerè paſſus, uerè mortuus, uerè ſepultꝰ:
ſed ubi ſurrexit: uetera trãſierũt. Noli ultra dilectũ tuũ in
Can.3. tuo quærere lectulo: ſurrexit non eſt hic. Vox ſpõſæ eſt: in
lectulo meo q̃ſiui quẽ diligit aĩa mea: q̃ſiui & non inueni.
Maria fuit quæ dñm quæſiuit in lectulo: q̃ſiuit in tumulo
nec inuenit. Magis aũt inuenerunt eã uigiles, & dixerũt:
Luc.24. Quid q̃ris uiuẽtem cũ mortuis? Fuit qdẽ cũ mortuis: ſed
iã non eſt: fuit inter mortuos: ſed & tũc liber fuit. Siquidẽ
ipſe ſeſe turbauit, ipſe aĩam ſuam poſuit: quia ipſe uoluit
oblatus eſt: & oĩs ei infirmitas de uolũtate fuit non de ne
1.Cor.1. ceſſitate. Vnde & qđ infirmũ erat dei: fortiꝰ erat hoibꝰ ꝙ
eſſet tunc quoq; etiam inter paruulos magnus: inter infir
mos ualidus: inter mortuos liber. Videf qdẽ & in noſtris
aliqñ tribulatiõibꝰ eſſe nõnulla libertas: cũ uidelicet pro
pctis proximorũ libera & liberali charitate laborẽ pœni
tẽtiæ ſuſtinemus: lugẽtes pro eis, ieiunãtes pro eis, uapu
lãtes pro eis: & quæ nõ rapuimꝰ exſoluẽtes. Vnde & pau
1. Cor.9. lus: Cũ liber eſſem inqt ex oibus: oim me ſeruũ feci. Cæte
rum nihil hoc ad libertatẽ illius qui nihil ꝓprij delicti ha
buit, qui nihil morti debuit nihil meruit tribulatiõis. Nã
& nobis quidem etiam uolũtarias illas tribulationes & ſi
proximus exigere forſitan ex iure nõ põt: exigit tñ deus.
Et ſi ꝓximo fortẽ uidef quis reddere pluſquã debeat: deo
1.Cor.2. tñ nemo unquã totũ reddidit qđ debeat. Mihi aũt (inqt
apſ) pro minimo eſt ut à uobis iudicer aut ab humano
die: ſed neq; meipſum iudico. Nota ſanè ꝓ alibi ait: ſi noſ
1.Cor.11. metipſos iudicaremus nõ utiq; iudicaremur. Et item. Spi
1.Cor.2. ritalis hõ oĩa dijudicat. Non eñ iudicare hic poſuit: ſed
dijudicare qđ utiq; diſcernere & ꝓbare eſt: ſicut item ait:
Rom.4. Beatꝰ qui ſe nõ iudicat in eo quod probat: itaq; pro mini
mo illi erat ut ab eis iudicaref: quibꝰ nihil ſeſe debiti offi
cij ſubtraxiſſe ſciebat: nihil peccaſſe in aliquem: ſed magis
oibus præſtitiſſe: adeò ut ſecura cõſciẽtia ingenue loque
1.Cor.11. ref. Quis infirmaf: & ego nõ infirmor? Quis ſcãdalizat: &
2. Cor.9. ego nõ uror? Nam & iudæis iudæus factus eſt ut iudæos
lucrifaceret, & his q ſine lege erãt tãquam ſine lege: poſtre
mo oĩbꝰ oĩa factus eſt ut oẽs faceret ſaluos. Merito ꝓinde
ꝓ minimo illi erat ut ab eis iudicaretur: quibꝰ uſq; adeò
ſeſe ſine offenſione ꝓbuerat: inter quos ſic honorificaue
rat miniſteriũ ſuum. Sed neq; ipſe ſe dijudicabat in eo qđ
ꝓbabat: perfectè etiã ſibi qđ debebat impendens: corpori
caſtigationem aiæ miſerationẽ, atq; oẽm cuſtodiæ ſolici
tudinẽ cordi ſuo, ut nec in ſe quoq; pcti cõſcius habere.
1.Cor.4. Sed nõ in hoc, inquit, iuſtificatꝰ ſum: qui autẽ iudicat me
dñs eſt. Illius eñ prorſus nequeo declinare iudicium, & ſi
Eſa.64. iuſtus fuero nõ leuabo caput: qm oẽs iuſtitiæ meæ tãquã
Ps.142. pãnus mẽſtruatæ corã illo. Non eſt qui in cõſpectu eiꝰ iu
ſtificef: nõ eſt uſq; ad unũ. Cæterorũ ſiqdẽ nemo eſt quem
nõ oporteat dicere deo: tibi peccaui: ſed magnꝰ qui in ue
Ps.50. ritate põt dicere tibi ſoli. Solus ille etiã inter mortuos pe
nitus liber fuit qui pctũ nõ fecit, cuiꝰ iuſtitia ſicut mõtes
dei. Cæterum iam nec inter mortuos eſt: ſed aſſumptꝰ ab
eis: mutatus corpore, mutatꝰ corde, ingreſſus in potẽtias
dñi: & oĩ infirmitate priuatus, exutus nimirũ ſordidas il
las ueſtes, quibꝰ ſanè apud zachariã ꝓphetã primo ueſti
tus apparuit: & indutꝰ ſplendidis: ſicut loquif in pſalmo:
Cõcidiſti ſaccũ meũ & circundediſti me lætitia. Quia eñ Pſal.29.
uerã hũanæ carnis & aiæ ſubſtãtiã ſuſcepit: uerã utriuſq;
naturã: nec corporis illi defuerũt nec aiæ paſſiões: ſed ex
hoc iã glorificatus eſt in utroq;. Puto aũt ꝙ utriuſq; glo
rificationẽ breui uno uerſiculo ꝓpheta cõprehẽdit dicẽs:
Dñs regnauit decorẽ induit: induit dñs fortitudinẽ. De Pſal.92.
corẽ ſanè in corpore claritatis fortitudinẽ uerò impertur
babili ſtatu mẽtis. Deniq; triſtis eſt, inqt, aĩa mea: ſed uſq; Matt.26.
ad mortẽ. Vnde & inclinãs caput dixit: conſummatũ eſt: Ioã.19.
ne qđ deinceps infirmitatis in eo liceat ſuſpicari. Sed ait
iſte. Si apoſtolꝰ ipſiꝰ luget quoſdã qui añ peccauerũt nec
pœnitentiã egerũt in his quæ geſſerunt: qđ dicã de ipſo q
filius dicif charitatis? Et deinde. Cũ ergo quæ noſtra ſunt
quæſierit: nunc iam nos non quærit: nec quæ noſtra ſunt
cogitat, nec de erroribꝰ noſtris mœret, nec perditiões no
ſtras deflet & contritiones qui fleuit ſuper hieruſalẽ. Itẽ.
Nunc, inquit, quia miſericors & miſerator eſt dñs maiori Pſal.110.
affectu quàm apl's ſuus flet cũ flentibus & luget eos q ante
peccauerũt. Nec eñ putãdũ eſt ꝙ paulus lugeat pro pec
catoribꝰ & fleat dñs ſuꝰ meus abſtineat à fletu. Hæc quiſ
dem ſic accipere quidui adhuc dilectũ in lectulo quærere
dicã? Neſcit mortuus extra tumulũ, neſcit infirmꝰ extra
lectũ, neſcit paruulꝰ extra lectulũ quærere quẽ diligit aĩa
ſua. Verũ ille (ut ſupra meminimꝰ) nõ minꝰ corde quã cor
pore glorificatus (imo tãto amplius quanto amplior aĩa
& gloriæ capacior eſt quàm caro) ſicut nõ põt negligere
ſuos: ſic nec lugere pro eis. Sed qñ humana fragilitas eiuſ
modi capere poſſit affectũ q ſine miſeria miſereatur: & ſic
diligat eum qui dolet aut qui periclitatur: ut tñ ipſe oĩno
nec doleat nec turbetur: Verũtamen & ſi id lõge ſupra no
ſtram experientiã eſt: deo tñ nihil impoſſibile eſt. Põt igif
non modo ſibi: ſed & ſuis oibus quos infirmitate carnis
exutos uirtute induit: & in potẽtias introduxit eam con
ferre dilectionẽ quæ gaudeat cũ gaudẽtibus: nõ aũt fleat
cũ flentibus: & ſic eos quos amat efficaciſſime & affectuo
ſiſſime uniet: ut ipſa tñ imperturbabilis perſeueret. Nec
dubium ſanè quin longe præſtantior ſit ea dilectio, quem
admodũ medicina: ſi quæ tñ eiuſmodi eſt, precioſior utiq;
iudicatur quæ ſic curet uulnera ut inter curandũ nec uir
tus eius in aliquo, nec ſubſtantia minuatur. quàm ea quæ
ſic curat ut curãdo deficiat aut corrũpatur. Licet ergo fle
uerit dñs ſuper hieruſalẽ: ex hoc iam oĩno non flebit ſicut
mortuus eſt: ſed reſurgens ex mortuis iam non moritur: ſi Roma.6.
cut fuit in lectulo: ſed exurgens iam in lectulo non inueni
tur. Habet tamen etiam nunc ineffabiliter ampliorem affe
ctum & efficaciorẽ quàm habeãt qui lugẽt pro delinquen
tibus aut pro fratribꝰ ponũt aĩas quãuis ipſe qdẽ cõſum
mato nimirũ ope ſuo: neutrũ deinceps ſit facturꝰ. Noſtræ
infirmitatis iſtud eſt, quorum adhuc in mari ſagena trahi Matt.13.
tur & ex oĩ genere piſciũ cõgregat nihil oĩno diſcernẽs.
Ille eñ nec modo ille: ſed & apli & cæteri qui cum eo ſunt
ſancti: ad litꝰ utiq; peruenerũt: nec mixtos piſces in uaſis
poſuere: ſed electos & bonos tñ: malos utiq; foras mi
ſerunt. Quantos ego interim cogor trahere malos piſces:
quantos anxios & moleſtos intra ſagenã meã cõgregaui:
qñ nobis adhæſit aĩa mea? Cõgratulor proficientibus: io
cũda affectio bonus eſt piſcis. Cõdoleo deficientibꝰ: fleo
cũ flentibꝰ: angor pro periclitantibus: infirmor cũ infirmã
tibꝰ: uror cũ ſcãdalizatis. Grauia ſunt hæc & acerba utiq;
mali piſces. Malos ſũt dixerim nõ ꝓpter culpã: ſed ꝓpter
pœnã. Faciat deꝰ ne à multitudine malorũ piſciũ obrua
mur puſillanimitate ſpũs & tẽpeſtate: donec perueniamꝰ Pſal.54.
adoptati littoris ſtationẽ: ubi malos ſeparemus & ſecluda
mus a bonis: ut uidelicet. de cætero nec luctꝰ nec clamor:
ſed nec ullus dolor aut etiã timor ſit in finibus noſtris: ſed
gratiarum actio & uox exultationis.

Explicunt ſermones beati Bernardi de tempore & ſanctis & de diuerſis utilibus materijs.

Sequuntur eiuſdem ſermones fructuoſi: qui parui ſermones intitulantur.

Incipiunt

INCIPIVNT BEATI BERNARDI *parui ſermones.*

Sermo primus.

BEata illa & ſempiterna trinitas pater & filius & ſpūſſanctus: unus deus ſcilicet ſumma potētia: ſumma ſapientia: ſumma benignitas creauit quandā trinitatē ad imaginem & ſimilitudinē ſuā: aīam uidelicet rōnalem: quæ in eo præfert ueſtigiū quoddā illius ſummæ trinitatis: ꝙ ex memoria ratione & uolūtate cōſiſtit. Creauit aūt eā hoc modo: ut manens in illo participatione eius eſſet beata: auerſa ab illo quocunq; ſe conferret remaneret miſera. Sed hæc trinitas creata elegit potius per motū ꝓpriæ uolūtatis cadere: quàm ex grā cōditoris per arbitriū ſtare. Cecidit ergo per ſuggeſtionē, delectationem, cōſenſum, ab illa ſumma & pulchra trinitate ſcilicet potētia, ſapiētia, puritate, in quandā cōtrariam & fœdā trinitatē: ſcilicet infirmitatē, cæcitatē, immūditiam. Memoria eñ facta eſt impotēs & infirma: ratio imprudēs & tenebroſa: uolūtas, impura. Porrò memoria quæ ſimplicis diuinitatis potentiā ſtās cogitabat ab illa cadēs, & uelut ſuper ſaxa corruēs in tres partes confracta diſſiliit: ſcilicet in cogitationes affectuoſas, oneroſas, ocioſas. Affectuoſas uoco illas in quibꝰ ipſa afficiť: ut in curis rerū neceſſariarū edēdi, bibendi: cæterorūq; ſimilium. Oneroſas in exterioribꝰ amminiſtrationibꝰ & occupationibꝰ duris. Ocioſas: quibꝰ nec afficitur nec onerať: & tñ ab æternorū contēplatione per illa diſtenditur: ut ſi cogitet uerbi gratia equū currētē: aut auē uolantē. Rationis quoq; triplex caſus eſt. Siqdē eius erat diſcernere inter bonū & malum: uerū & falſum: cōmodū & incōmodū. In quibꝰ diſcernēdis tāta modo caligine cæcať: ut ſæpe in contrariū ducat iudiciū: recipiens malū ꝓ bono: falſum pro uero: noxium pro cōmodo & ecōuerſo. Nunquā uerò in his falleretur: ſi nunquā lumine à quo creata eſt priuareť. Sed qa & ipſa inde cecidit: proculdubio nihil aliud quàm tenebras ſuæ cæcitatis inuenit. Vñ factū eſt ut & inſtrumentum perderet: ſcilicet illud triuiū ſapiētiæ ethicam, logicā, phyſicam, quas nos poſſumus aliis uocare noībus: moralē, inſpectiuam, & naturalē ſcientiā. Siqdē per ethicā eligiť bonū, reprobať malū: per logicā cognoſciť uerū & falſum: ꝑ phyſicā cōmodū & incomodū: id eſt qd in uſum aſſumendū ſit: qd reſpuēdū. Sequiť uolūtas: cuiꝰ ruina ſimiliter tripertita eſt. Quæ eñ ſummæ benignitati & puritati inhærere: & eā ſolā diligere debuit: ꝑ ꝓpriā iniqtatē à ſupnis in hæc infima lapſa ꝑ cōcupiſcētiā carnis & cōcupiſcētiā oculorum & ambitionē ſeculi, terrena dilexit. Quid hoc infelicius caſu pōt æſtimari: ubi percūte memoria, rōne, uoluntate, tota aīæ ſubſtātia perimiť. Verūtñ hūc tā grauē, tam tenebroſum: tam ſordidum lapſum noſtræ naturæ reparauit illa beata trinitas: memor miſericordiæ ſuæ: immemor culpæ noſtræ. Venit ergo à patre miſſus dei filius & dedit fidem: poſt filiū miſſus ſpūſſanctus & dedit charitatē. Per hæc duo: id eſt fidem: & charitatem facta eſt ſpes redeūdi ad patrem. Et hæc eſt trinitas ſcilicet fides, ſpes, charitas: per quā uelut ꝑ tridentē reduxit de limo ꝓfundi ad amiſſam beatitudinē illa incōmutabilis & btā trinitas: mutabilem, lapſam, & miſeram trinitatem. Et fides quidem illuminauit rationē: ſpes erexit memoriā: charitas uerò purgauit uoluntatē. Cum ergo uenit ut dictū eſt dei filius factus eſt homo qui erat deus tanquam medicus bonus dedit præcepta: quibꝰ obſeruatis reformareť ſalꝰ amiſſa. Vt uerò præceptis faceret fidē: exhibuiť ſigna. Vt eorūdem præceptorū perſuaderet utilitatē: promiſit beatitudinē. Eſt igiť fides alia p̄ceptorū: alia ſignorū: alia promiſſorū: id eſt qua credimꝰ in deū: qua credimꝰ deū: qua credimꝰ deo. Per fidē p̄ceptorū credimꝰ ī deū. Credere aūt ī deū ē ī eū ſpare & eū diligere. Per fidē ſignorū credimꝰ deū: q talia pōt & oīa pōt. Per fidē ꝓmiſſorū credimꝰ deo: q qcqd ꝓmittit ueraciter cōplet. Silr quoq; ſpes triplex eſt: & ꝓcedit de p̄dicta triplici fide. Nā de fide p̄ceptorū oriť ſpes ueniæ: de fide ſignorū ſpes gratiæ: de fide ꝓmiſſorū ſpes gloriæ. Charitas itidē ternario nūero colligiť: de corde puro: & cōſcia bōa, & fide nō ficta. Puritatē debemꝰ ꝓxīo: cōſciētiā nobis: fidē deo. Puritas aūt eſt: ut qcqd agiť aut ad utilitatē ꝓximi: aut ad honorē fiat dei. Maxie aūt exhibēda eſt ꝓximo: qa deo manifeſti ſumꝰ: proximo aūt non poſſumꝰ: niſi inquātū illi cor nrm aperimꝰ. Cōſciam bonā faciūt in nobis duo: pnīa & cōtinētia: qñ ſcilicet ꝑ pniam pctā cōmiſſa punimꝰ: & ꝑ cōtinētiā deinceps pmiēda nō cōmittimꝰ: & hāc debemꝰ nobis. Poſt hæc ſupeſt fides nō ficta q̄ deo uigilāter exhibēda eſt: ut nec ꝓpter ꝓximū cui nos impēdimus offendamꝰ deū: nec propter conſcientiā quā per pœnitētiā & cōtinētiā in hūilitate cuſtodire uolumus: minus exequamur mandatorū dei obediētiam: & hæc eſt fides nō ficta. Non ficta aūt ponitur ad differentiā mortuæ fidei & fictæ. Mortua fides eſt: quæ ſine opibꝰ eſt. Fides ficta: quæ ad tēpus credit: & in tpe tentationis recedit. Vnde etiā ficta, id eſt fragilis dicitur. Hæc oīa breuius poſſumus colligere: ut faciliꝰ cōmendentur memoriæ. Dicamus ergo. Eſt trinitas creatrix: pater & filius & ſpūſſanctus: ex qua cecidit creata trinitas, memoria, rō, & uoluntas. Et eſt trinitas ꝑ quā cecidit, uidelicet ꝑ ſuggeſtionē, delectationē, cōſenſū. Et ē trinitas ī quā cecidit: uidelicet īpotētia, cæcitas, imūditia. Rurſus trinitas q̄ cecidit: id eſt memoria, rō, uolūtas. Singulæ cuiuſq; tripertitus excidit caſus. Memoria cecidit in tres ſpēs cogitationū: affectuoſas, oneroſas, ocioſas. Ratio in triplicē ignorantiā: boni & mali: ueri & falſi: cōmodi & incōmodi. Volūtas in concupiſcentiā carnis: cōcupiſcentiā oculorū: ambitionē ſeculi. Eſt trinitas per quā reſurgit: fides, ſpes, charitas. Quæ trimembres habent ſubdiuiſiones. Eſt eñ fides præceptorū, ſignorū, promiſſorū, eſt & ſpes ueniæ, gratiæ, gloriæ: & eſt charitas de corde puro: & cōſciētia bona: & fide nō ficta.

Sermo ſecundus.

AVe maria gratia plena. Non in ſola uirginitate cōſtare poterat gratiæ plenitudo: neq; eñ oibꝰ eſt de ea accipere. Felices qui nō inquinauerūt ueſtimenta ſua: & cū regina noſtra uirginitatis priuilegio gloriātur. Sed nū unam tātū benedictionē habes ô domina? Et mihi obſecro te ut benedicas. *Gene. 27.* Periit uirtus illa à me: nō eſt iam uel aſpirare ad illam. Cōputrui in ſtercore meo: ut iumentū factus ſum. Nunquid nō erit mihi etiā aliqd apud te: nō erit ubi poſſim eſſe tecū: qa iā ſequi nō ualeo quocūq; ieris? Quærit angelus puellā: quā ꝓparauit dñs filio dñi ſui. Bibit ipſe de hydria tua cognata ſibi uirtute delectatꝰ: ſed nunqd nō & iumētis potū tribues? Bibit angelus ꝙ uirū nō cognoſcis: bibāt iumenta *Geñ. 24.* ꝙ de humilitate ſingulariter gloriaris. Reſpexit, inquit, *Luce. 1.* dñs humilitatē ancillæ ſuæ. Nam uirginitas ſine humilitate habet fortaſſe gloriā: ſed nō apud deum. Humilia ſemp *pſ 137.* excelſus reſpicit & alta à longe cognoſcit. humilibus dat *Iaco. 4.* gratiā: ſuperbis reſiſtit. Sed fortè ne in his quidē duabus metretis plena eſt hydria tua: capax eſt etiā tertiæ: ut non modo angelꝰ & iumēta: ſed ipſe iam bibat architriclinus. Hoc eñ uinum bonū quod ſeruauimus uſq; adhuc miniſter angelꝰ haurit: ſed ut ferat architriclino. *Ioan. 2.* Patrē loquor: qui principiū trinitatis architriclinus iure uocatur. Ait ſanè angelus fœcūditatem mariæ cōmendans: quæ tertia eſt metreta. Quod ex te naſcetur ſanctū: uocabitur filius dei. *Luce. 1.* Ac ſi dicat. Cū eo ſolo tibi eſt generatio iſta cōmunis.

Sermo tertius.

AVe maria gratia plena. Bñ plena: qa deo & angelis & hoibꝰ grata. Hoibꝰ ꝑ fœcūditatē: angelis ꝑ uirginitatē: deo ꝑ hūilitatē. In hoc tertio à dño ſe reſpectā teſtať q hūilia reſpicit: & alta *pſ. 137.* à longe cognoſcit. Sicut eñ oculi ſatanæ oē ſublime uidēt: ita oculi dñi oēm hūilē intuenť. Vñ ait in cātico canticorū. *Canti. 6.* Reuertere reuertere ſunamitis: reuertere reuertere: ut intueamur te. Quater dicit reuertere ꝓpter quadruplicem ſuperbiam: per quam auerſa à dño nō uidebatur. Eſt enim ſuperbia cordis: ſuperbia oris: ſuperbia operis: ſu-

pe bis habitus. Superbia cordis eſt: quãdo homo in ocu
Eccl. 23. lis ſuis magnus eſt. Cõtra quã ſapiens erat dicẽs. Extollẽ
Eſa. 5. tiam oculorũ meorũ no dederis mihi. Et alibi. Væ qui ſa-
pientes eſtis in oculis ueſtris. Superbia oris uel linguæ q̃
& iactantia dicitur eſt: quando homo non ſolũ magna do
Pſal. 11. ſe ſentit: ſed etiã loquitur. Vnde pſalmiſta. Diſperdat dñs
uniuerſa labia doloſa: & linguã magniloquam. Superbia
operis eſt: qñ homo exteriori quadã ſuperbis ut magnus
Pſal. 100. appareat, agit. De qua idem pſalmiſta ait. Non habitabit
in medio domus meæ: qui facit ſuperbiã. Superbia habit⁹
eſt: qñ homo ut glorioſus uideatur precioſis ſe ornat ue-
1. Thi. 2. ſtibus. Vnde paulus. Non in ueſte precioſa. Et dominus.
Matt. 11. Qui mollibus ueſtiũtur in domibus regũ ſunt: ubi ſuper-
bis abũdat. Sunt autẽ quinq; quæ ad remediũ tã mortiferæ
peſtis à dño rationali animæ ſunt poſita: locus, corpus, tẽ
tatio diaboli, prædicatio chriſti, & eius conuerſatio. Lo-
cus quia exiliũ: corpus quia oneroſum: tentatio quia in-
quietat: chriſti prædicatio quia ædificat: & eius conuer-
ſatio quia informat. His quaſi quinq; ſenſibus deus humi
litatem operatur in anima. Sicut enim anima uita eſt cor
poris: ita deus uita eſt animæ, & ſicut corpus mortuũ eſt
quod per quinq; ſenſus ab anima non uegetatur: ita ani-
ma mortua eſt quæ per hæc à domino non humiliatur.

Sermo quartus.

Luc. 10. INtrauit ieſus in quoddam caſtellum: & mulier
quædã martha noĩe excepit illũ in domũ ſuã.
Caſtellũ ubi xp̃s intrauit uolũtaria eſt pauper-
tas: quæ habitatores ſuos à gemina impugna-
tione qua huius mundi amatores expugnãtur reddit ſe-
curos: ſcilicet propria inuidia & aliena. Paupertas enĩ dũ
putatur miſera: aliena caret inuidia: & quia eſt uoluntaria
nemini quicquam inuidet. Duæ iſtæ ſorores: duas uitas
amatorũ paupertatis ſignificãt. Quidam cũ martha ſoli-
citi dño ieſu duo pulmẽtaria præparant: ſcilicet correctio
nem operis cũ ſalſamento cõtritionis: & opus pietatis cũ
condimento deuotionis. Hi uerò qui cum maria ſoli deo
uacãt conſiderãtes quid ſit deus in mũdo: quid in hoĩb⁹:
quid in angelis: quid in ſeipſo: quid in reprobis: contem-
plantur quia deus eſt mũdi rector & gubernator: hoĩm li-
berator & adiutor: angelorũ ſapor: & decor: ĩ ſeipſo prin
cipiũ & finis: reproborũ terror & horror. In creaturis mi
rabilis: in hominib⁹ amabilis: in angelis deſiderabilis: in
ſeipſo incomprehenſibilis: in reprobis intolerabilis.

Sermo quintus.

Pſal. 17. DIes diei eructat uerbũ. Dies diei angelus uirgi-
ni. Dies angelus propter beatitudinem: uirgo
dies ꝓpter integritatis uirtutem. Et nox nocti
indicat ſcientiã. Serpẽs nox propter malitiam:
mulier nox ꝓpter ignorãtiã. Dies diei eructat uerbũ: dei-
tas uirginitati de utero paternæ maieſtatis: in utero ma-
ternæ integritatis. Aliter. Dies diei eructat uerbũ: de⁹ pa
ter aĩæ rõnali p fidẽ illuminatæ. Et nox nocti ĩdicat ſciam:
creatura irrõnalis aĩæ rõnali nondũ per fidẽ illuminatæ.
Rom. 1. Vnde apoſtol⁹: Inuiſibilia dei per ea q̃ facta ſunt intellecta
cõſpiciuntur à creatura mundi. Vnde nos dicimus uerbũ
indicatũ: uerbũ inſpiratũ: uerbũ eructuatũ. Primum fecit
cognitionẽ: ſcd'm cõuerſionẽ: tertiũ uiuificationẽ. Primũ
obfuit: ſcd'm non ꝓfuit: tertiũ uiuificauit. Primũ obfuit:
qa cum cognouiſſent deũ: nõ ſicut deũ glorificauerũt aut
gratias egerũt: ſed euanuerũt in cogitationib⁹ ſuis: & ob
ſcuratũ eſt inſipiens cor eorũ. Scd'm nõ ꝓfuit: qa nõ data
eſt lex q̃ poſſet uiuificare. Tertiũ uiuificauit qa per crucẽ
redemit. Primũ totũ deforis. ſcd'm foris & intus: tertiũ to
tum int⁹. Et nota quia qđ eructuatur de plenitudine eru-
ctuantis cũ quodã ipſius ſubſtãtiæ ſapore profertur: & id-
circo ſapiẽtia incarnata dicitur habens in ſe oẽm plenitu
Oſee. 6. dinẽ. In miraculis cognitionẽ: in doctrina cõuerſionẽ: in
paſſione uiuificationẽ. Vnde ait ꝓpheta. Venite & reuer-
tamur ad dñm: qa ipſe cœpit & ſanabit nos: percutiet &
curabit nos. Viuificabit nos poſt duos dies: ſcilicet cogni
tionis & cõuerſionis: in die tertia ſuſcitabit nos: uoce uer
bi incarnati per primã ſuã reſurrectionẽ: & uiuemus in cõ
ſpectu eius uiuificati per paſſionẽ: ſerenius illuminati per
miraculorum cognitionẽ: ſequemurq; ut cognoſcamus
dominum inſtructi per doctrinæ conuerſionem.

Sermo ſextus.

EGredimini filiæ ſiõ: & uidete regem ſalomonẽ. Cant. 3.
Non dicit eccleſiaſten: aut Ididan. Nam & his
noĩbus appellat⁹ eſt rex ille: & ſignificat ieſum
chriſtũ noſtrum uerũ ſalomonem: qui eſt ſalo-
mon id eſt pacificus in exilio: eccleſiaſtes id eſt conciona-
tor in iudicio: Idida id eſt dilect⁹ dñi in regno. Vbiq; rex.
In exilio rector morũ: in iudicio diſcretor meritorũ: in re
gno diſtributor præmiorũ. In exilio manſuetus: in iudi-
cio iuſtus: in regno glorioſus. In exilio amabilis: in iudi-
cio terribilis: in regno ammirabilis. In diademate quo co
ronauit eũ mater ſua. Eſt autẽ hæc corona miſericordiæ:
& in hac imitabilis. Coronauit eum & nouerca ſua coro-
na miſeriæ: & in hac contẽptibilis. Synagogam loquor:
quæ ſe ei non matrẽ exhibuit: ſed nouercã. Coronabit eũ
familia ſua corona iuſtitiæ: & in hac terribilis. Coronat
eum pater ſuus corona gloriæ: & in hac deſiderabilis. Vi-
deant ergo eũ peccatores in corona miſeriæ: id eſt ſpinea:
& cõpungãtur. Videãt eum filiæ ſiõ animæ affectuoſæ in
corona miſericordiæ: & imitẽtur. Videbunt eum impij in
corona iuſtitiæ: & peribũt. Videbunt eũ ſancti in corona
gloriæ: & perpetualiter gaudebũt. Egredimini filiæ ſion:
animæ delicatæ de ſenſu carnis ad intellectũ mẽtis: de ſer-
uitute carnalis cõcupiſcentiæ ad libertatẽ ſpiritalis intel-
ligentiæ: & uidete regẽ ſalomonẽ in diademate quo coro
nauit eum mater ſua. Coronantur quidẽ & alij imitatores
ipſius: ſed hoc ex induſtria adiuti per gratiam. Solus iſte à
matre coronatus eſt: quia ſolus cũ ordinatis affectionib⁹
tanquã ſpõſus è thalamo proceſſit ex utero matris. Sunt
aũt affectiones iſtæ quatuor notiſſimæ: amor & lætitia: ti-
mor & triſtitia. Abſq; his nõ ſubſiſtit humana aĩa: ſed qui
buſdam ſunt in coronã: quibuſdã in confuſionẽ. Purgatæ
enĩ & ordinatæ: glorioſam in uirtutũ corona reddũt ani-
mã. Inordinatæ: per confuſionẽ deiectã & ignominioſam.
Purgantur autẽ ſic. Si amantur quæ amãda ſunt: ſi magis
amãtur quæ magis amanda ſunt: ſi non amãtur: quæ amã-
da non ſunt: amor purgatus erit. Sic & de cæteris. Ordi-
nãtur aũt ſic. In initio timor: deinde lætitia: poſt triſtitia:
in conſummatione amor. Compoſitio quarũ talis eſt. De
timore & lætitia naſcitur prudẽtia: & eſt timor cauſa pru
dẽtiæ: lætitia fructus. De lætitia & triſtitia naſcitur tempe
rãtia: cuius eſt triſtitia cauſa: lætitia fructus. De triſtitia &
amore naſcit' fortitudo: & eſt triſtitia cauſa fortitudinis:
amor fructus. Clauditur circulus coronæ. De amore & ti
more naſcitur iuſtitia: & eſt timor cauſa iuſtitiæ, amor fru
ctus. Conſidera ergo quomodo iſtæ affectiones ordinatæ
uirtutes ſunt, inordinatæ perturbatiões. Si timorẽ ſequa
tur triſtitia deſperationẽ generat: ſi amorẽ lætitia, diſſolu
tionẽ. Sequatur ergo timorẽ lætitia: quia timor futura ca
uet: lætitia de præſenti gaudet: prudẽtis cautelæ finẽ læti-
tia poſſidet. Probet ergo lætitia timorẽ. Probatus timor
nihil aliud quàm prudẽtia eſt. Comitetur lætitiã triſtitia:
quia moderate læta amplectitur: qui triſtia reminiſcitur.
Temperet ergo lætitiam triſtitia: temperata lætitia nihil
aliud quàm tẽperantia eſt. Iungat' amor triſtitiæ: quia for-
titer ſuſtinet triſtia qui per amorẽ quæ ſunt amãda deſide
rat. Cõfortet ergo amor triſtitiã: confortata uerò triſtitia
nihil aliud quàm fortitudo eſt. Iungatur amor timori: qa
ordinate amãdis inhæret qui timenda nõ negligit. Ordi-
net ergo amor timorẽ: ordinatus timor nihil aliud quàm
iuſtitia eſt. Duæ affectiones lætitia & triſtitia nõ ſe exten-
dunt ad alia: in nobis enĩ lætamur: & in nobis triſtamur.
Amor & timor ad alia ſe extendunt. Timor enĩ affectio eſt
naturalis q̃ nos coniungit ſupiori p inferiorẽ partẽ, & ha
bet ſe ad ſolũ deũ. Amor affectio eſt q̃ nos cõiungit ſupio
ri & inferiori & æquali: & habet ſe ad deũ & proximũ. In
his aũt duobus perfecta cõſiſtit iuſtitia: ut timeamus deũ
propter

propter potentiā:amemus propter bonitatē:& proximū
propter naturæ ſocietatem.

Sermo ſeptimus.

QVid eſt quod dicimus beatā mariā purificari?
Quid uerò qđ ipm ieſum dicimus circuncidi?
Enimuerò tā nō idiguit illa purificatione:quàm
nec ille circūciſione. Nobis ergo & hic circūci-
ditur:& illa purificaſ:præbētes exēplū pœnitētib⁹:ut à ui
cijs cōtinētes:primū per ipſam cōtinentiā circūcidamur:
deinde à commiſſis per pœnitentiam purificemur.

Sermo octauus.

QVid eſt autē q̄ maria portat ieſum in utero: io-
ſeph in humero in ægyptū ſcilicet iens & inde
rediēs:ſimeon portat in brachijs:Significāt iſti
tres,tres electorū ordines:maria prædicatores:
ioſeph pœnitētes:ſimeon bonos operatores.Qui enī alijs
euangelizat quaſi ieſum in utero portat: ut eū alijs uel po
tius alios ei pariat.De talibus erat btūs paulus qui dice-
Galat. 4. bat.Filioli mei quos iterū parturio: donec xp̄s formetur
in uobis.Qui uerò ꝓ xp̄o laborib⁹ fatigant: qui pſecutio
nes patiunt:qui nulli mala inferūt: ſed ab alijs illata patiē
ter ferūt merito iſti portare eū in hūeris dicūtur: quibus
Lucæ.9. & ab ipſa ueritate dicitur. Qui uult uenire poſt me abne-
get ſemetipſum &c.Si quis aūt eſt qui porrigat panē eſu-
rienti potū ſitienti : cæteraq; miſericordiæ opera ſolicite
impendat egenti:nónne iſte recte uidetur eum portare in
brachijs? Huiuſmodi enim dicturus eſt in iudicio domi-
Matt. 25. nus.Quandiu feciſtis uni ex minimis meis:mihi feciſtis.

Sermo nonus.

Prou.9. SApiētia ædificauit ſibi domū &c. Cum multis
modis ſapiētia intelligatur: quærendū eſt quæ
1.Cor.1. ſapiētia ædificauit ſibi domū. Dicitur enī ſapiē
tia carnis quæ inimica eſt deo:& ſapiētia huius
Iaco.3. mundi quæ ſtultitia eſt apud deū,utraq; iſta ſcđm iacobū
apoſtolū terrena eſt:animalis diabolica.Scđm hāc ſapien
tiā dicūtur ſapiētes ut faciāt mala: bene aūt facere neſciūt
q̄ in ipſa ſua ſapiētia arguunt & perdunt:ſicut ſcriptū eſt.
Iob.5. Cōprehendā ſapiētes in aſtutia eorū: & perdā ſapiētiā ſa-
pientiū:& prudentiā prudentiū reprobabo.Et utiq; tali-
bus ſapiētibus uidetur mihi digne & cōpetenter dictū ſa
lomonis aptari:quo ait.Eſt malitia quā uidi ſub ſole: uirū
qui uideſ apud ſe ſapiēs eſſe . Nulla talis ſapiētia ſiue car-
nis ſiue mūdi ædificat: imo deſtruit quācunq; domū inha
bitat. Eſt ergo alia ſapientia quæ de ſurſum eſt primū qui
dem pudica:deinde pacifica.Hic eſt chriſtus dei uirtus &
1.Cor.1. dei ſapientia:de quo apoſtolus.Qui fact⁹ eſt inquit nobis
ſapientia à deo & iuſtitia:& ſanctificatio & redēptio.Hæc
itaq; ſapientia quæ dei erat:& deus erat de ſinu patris ad
nos ueniens : ædificauit ſibi domū, ipſam ſcilicet matrem
ſuā uirginem mariā:in qua ſeptem colūnas excidit.Quid
eſt in ea ſeptem colūnas excidere: niſi ipſam dignū ſibi ha
bitaculū fide & operib⁹ præparare? Nimirū ternari⁹ nūe
rus ad fidē propter ſanctā trinitatem:quaternarius perti-
net ad mores propter quatuor principales uirtutes. Qđ
aūt in btā maria ſancta trinitas fuerit(fuerit dico per præ
ſentiā maieſtatis)ubi ſolus filius erat per ſuſceptionē hu-
manitatis: teſtaſ nūcius cæleſtis qui ei arcana myſteria re
Lucæ.1. ſerans ait.Aue gratia plena dn̄s tecum.Et poſt pauca.Spi
tuſſctūs ſuperueniet in te:& uirtus altiſſimi obūbrabit ti-
bi.Ecce habes dn̄m:habes uirtutē altiſſimi:habes ſpm̄ſan
ctum:habes patrē & filiū & ſpm̄ſctm̄.Neq; enī pōt eſſe aut
pater ſine filio:aut ſine patre filius:aut ſine utroq; ꝓcedēs
Ioan.14. ab utroq; ſpūſſanctus:ipſo filio dicēte.Ego in patre: & pa
ter in me eſt.Et iterum.Pater aūt in me manens : ipſe facit
opera. Manifeſtū eſt fuiſſe in corde uirginis fidem ſanctæ
trinitatis.Vtrum aūt & quatuor principales uirtutes tan
quam quatuor colūnas poſſederit:inquiſitione dignū ui-
deſ.Primū ergo uideamus an fortitudinē habuerit. Quæ
nimirū uirtus quō illi abeſſe potuit : q̄ abiectis ſecularib⁹
pompis:ſpretiſq; uoluptatib⁹ carnis : ſoli deo in uirgini-
tate uiuere ꝓpoſuit? Niſi fallor , hæc uirgo eſt quæ apud
ſalomonē legitur . Mulierem fortē quis inueniet? Procul Prou.31.
& de ultimis finibus preciū eius. Quæ adeò fortis fuit ut
illius ſerpētis caput contereret: cui à dn̄o dictū eſt. Inimi- Gene.3.
citias ponā inter te & mulierē : & inter ſemen tuū & ſemē
illi⁹.Ipſa cōteret caput tuū. Porrò q̄ tēperans prudēs &
iuſta fuerit:ex angeli collocutione: & ſua ipſius reſponſio
ne luce clarius cōprobamus . Salutata quippe tam uene-
rabiliter ab angelo. Aue gratia plena dn̄s tecū:nō ſe extu
lit quaſi quæ ex ſingulari gratiæ priuilegio benediceret
ſed ſiluit,& qualis eſſet inſolita hæc ſalutatio ſecū cogita-
uit.Qua in re quid niſi temperās fuit? At uerò cū de cæle
ſtibus myſterijs ab eodē angelo doceret: diligēter quæſi-
uit quomodo cōciperet ac pareret:quæ uirū utiq; nō co-
gnoſceret: & in hoc ſine dubio prudēs extitit. Iuſtitiæ au
tē præfert inſigne:ubi ſe ancillā dn̄i cōfitetur . Nam q̄ iu-
ſtorū ſit cōfeſſio:teſtaſ q ait.Verūtamē iuſti confitebūtur Pſal.139.
nomini tuo:& habitabūt recti cū uultu tuo.Et alibi iuſtis
dicitur.Et dicetis in cōfeſſione : opera dn̄i uniuerſa bona
ualde.Fuit igitur beata uirgo maria fortis in propoſito:
temperans in ſilentio:prudens in interrogatione:iuſta in
confeſſione. His itaq; quatuor morum columnis & trib⁹
fidei prædictis extruxit in ea ſibi domū ſapientia cæleſtis:
quæ adeò mentē eius repleuit:ut de plenitudine mētis fœ
cūdareſ & caro , ac uirgo ſingulari gratia eandē ipſam ſa-
pientiā carne tectā pareret : quā prius mente pura conce-
perat. Nos quoq; ſi eiuſdē ſapiētiæ fieri domus uolumus
neceſſe eſt ut eiſdē ſeptem colūnis extruamur: id eſt ut fi-
de & moribus ei præparemur . Et in morib⁹ quidē ſolam
puto ſufficere iuſtitiā:cæteris tn̄ uirtutibus circūfultam.
Itaq; ne errore fallatur ignorantiæ : ſit ei præuia pruden-
tia.Sint hincinde tēperantia atq; fortitudo:ne forte labaſ
uel in dexteram uel in ſiniſtram partem declinando.

Sermo decimus.

ET uocabiſ nomē eius ammirabilis,cōſiliarius, Eſa.9.
deus fortis.pater futuri ſeculi,princeps pacis.
Ammirabilis eſt in natiuitate: cōſiliari⁹ in præ
dicatione:deus in operatione : fortis in paſſio-
ne:pater futuri ſeculi in reſurrectiōe:priceps pacis in per-
petua beatitudine.Hæc etiā nomina poſſunt ei congrue
aſſignari in opere noſtræ ſalutis.Nā primo diciſ ammira-
bilis in cōuerſione noſtræ uolūtatis : quæ mutatio eſt ſo-
lius dexteræ excelſi.Poſtmodū diciſ cōſiliarius in reuela-
tione ſuæ uolūtatis: qn̄ reuelat quid ſequendū ſit iam cō-
uerſis.Vnde paulus cōuerſus dicebat . Dn̄e qđ me uis fa- Actu.9.
cere? Cōuerſi aūt neceſſe eſt cōpungantur pro præteritis
delictis:i quorū remiſſiōe diciſ de⁹:cui⁹ tn̄ eſt pctā remit-
tere.Hinc eſt q̄ ſaluatore noſtro in terra remittente pecca
ta:iudæi dicūt eū blaſphemare : q̄ſi q aſſumeret ſibi quod
erat ſoli⁹ dei.Quarto diciſ fortis. Iuxta ſententiā enī apo- 2.Thi.3.
ſtoli neceſſe eſt ut oēs qui pie uolunt uiuere in xp̄o ieſu:
perſecutionē patianſ.Sed quis ſuſtineret:niſi ille iuuaret?
Vn̄ dauid.Niſi qa dn̄s adiuuit me:paulominus habitaſſet Pſal.39.
in inferno aīa mea.Cū ergo nos in tribulatione protegit:
cum ipſas aerias poteſtates arcet à nobis ac repellit:quid
aliud in hoc opere dici poteſt niſi fortis? Vnde dictum eſt.
Dn̄s fortis & potens:dn̄s potēs in prælio.Et qn̄ ipſa con Pſ.23.
uerſio & uita noſtra in chriſto agēda eſt nō intuitu tēpo-
raliū rerū:ſed ſpe futurorū bonorū:ideò quinto loco po-
nitur pater futuri ſeculi.Pater ſcilicet in regeneratiōe no-
ſtrorū corporū.Quia uerò oēs quidē reſurgemus:ſed nō 1.Cor.15.
omnes immutabimur : ut diſcernat immutationē iuſtorū
ab iniquorū reſurrectione: poniſ ſexto loco princeps pa-
cis.Qua obtēta tota perfectio impletur: nec iā ultra aliud
quicquā appetendū relinquiſ. Ipſa eſt enī in cuius exulta
tione concinit pſalmiſta dicēs.Lauda hieruſalem dn̄m lau Pſal.147.
da deum tuū ſion : qn̄ confortauit ſeras portarū tuarum:
benedixit filijs tuis in te:qui poſuit fines tuos pacem.Ho
rum ſex nominū conſequentiā & uirtutē breuiter atq; ele
gāter comprehendit uno nomine angelus loquens ad io
ſeph . Et uocabis ,inquit,nomen eius ieſum.Cuius uideli Matt.1.
cet nominis exponens rationē:ipſe enim ait ſaluum faciet Ibidem.

populum ſuum à peccatis eorum.

Sermo undecimus.

FIlius dei apparuit ut nos adiuuaret & erudiret
quod põt, q̃a eſt uirtus patris & ſapientia. Vir-
tus adiuuat: ſapientia erudit & informat. Infir-
mitati auxiliũ eſt neceſſariũ. Cæcitas eruditio-
Titi.2. ne indiget & doctrina. Erudiuit ſanè faciẽs abnegare im-
pietatem & ſecularia deſideria: ut ſobrie & iuſte & pie ui-
uamus. Impietas erat incredulitas: quia deũ nec credeba-
mus nec colebamus. Deũ enim ſicut piũ eſt colere: ſic im-
piũ eſt abnegare. Secularia deſideria ſunt concupiſcentia
carnis: cõcupiſcentia oculorũ: ſuperbia uitæ: quæ trahũt
& inclinãt ad amorẽ ſeculi. Iſtis abnegatis uiuit homo ſo-
brie: refrenãs concupiſcentiã carnis: concupiſcentiã ocu-
lorum: ſuperbiã uitæ. Poſtquam uerò incipit eſſe ſobrius:
cõtra duplicẽ ebrietatem duplicẽ ponit ſobrietatẽ. Ebrie-
tas exterior uoluptatũ effuſio: interior curioſitatũ occu-
patio. Econtra ſobrietas exterior uoluptatũ refrænatio:
interior curioſitatũ excluſio: ita uiuit homo ſobrie quan-
tum ad ſeipſum: iuſte quantũ ad proximũ: cui exhibet qđ
iuſtũ eſt. Iuſtitia eſt in duobus: in innocentia & in benefi-
centia. Innocẽtia iuſtitiam inchoat: beneficentia conſum-
mat. Pie quãtum ad deum. Pietas eſt in duobus ut de no-
bis nõ præſumamus ſed in deo perfecte cõfidamus: ut per
eũ omnia mũdi impedimẽta uincamus. In deo nõ eſt diffi-
dendũ: ſed ſecure & fiducialiter eſt agendũ. Ipſe tanquam
pius & laudabilis medicus: prius bibit potionẽ quam pa-
rabat ſuis: id eſt paſſionem & mortem ſuſtinuit: & ſic ſani-
tatem immortalitatis accepit & impaſſibilitatis: docens
ſuos ut confidenter biberent potionem quæ generat ſani-
tatem & uitam: & qui poſt paſſionem uita æterna uiuit:
ſpem dat nobis ut idem ſperemus ab eo ſecuri.

Sermo duodecimus.

Ioan.2. ERant ibi poſitæ lapideæ ſex hydriæ ſecundũ pu-
rificationẽ iudæorũ. Intelligamus has ſex hy-
drias poſitas, eſſe ſex obſeruãtias ſeruis dei pro-
poſitas: in quibus tãquam iudæi purificari de-
beant. Sunt autem iſtæ: ſilentium, pſalmodia, uigiliæ, ieiu-
nium, opus manuũ, carnis mũditia. In hydria ſilentij puri-
ficamur à peccatis: quæ uerboſitate cõtrahimus. Cuius ui-
tij ſunt octo ſpecies. Eſt enĩ uerbũ ſtultum, uanũ, mendax,
ocioſum, doloſum, maledicum, impudicum, excuſatoriũ.
Quæ nimirũ peſtis de loquacitate naſcitur: & per ſilentij
cenſuram aut euertitur funditus: aut certè ne multum no-
ceat reprimitur. In pſalmodia fit duplex confeſſio: ubi &
peccator de culpis cõpungitur: & deo laudes ſuper iudi-
cia: iuſtitiæ ſuæ dicũtur. In hac ergo hydria iudæus quiſq;
qui ſcilicet recte confitetur: purificatur ab immundo ſpiritu
blaſphemiæ: cui ante conuerſionẽ ſubiacebat. Dum enĩ ſeip-
ſum laudaret ac deum accuſaret: quid aliud quàm blaſphe-
Ezec.18. mus erat? An nõ ſunt blaſphemi qui dicunt, nõ eſt æqua
uia domini? An non inſipiẽs ille blaſphemus qui dicit in
ps.52. corde ſuo nõ eſt deus? Iam uerò cõuerſus & cõfeſſus can-
ticiſq; diuinis inſtructus: correcta uita corrigit & uerba:
ſeq; ipſum accuſans mala ſibi computat: deum autem lau-
dãs, bonũ quod in ſe uidet nõ ſibi ſed illi applicat: & hoc
totũ agitur in pſalmodia. Per pſalmodiã accipe quicquid deo
agitur cum mentis melodia: ſiue ſint pſalmi: ſiue hymni: ſi-
ue etiam quæcũq; cantica. Tertiã hydriã poſui ſuperius ui-
gilias: has ſemper debet comitari orationũ inſtãtia. Vnde
& dñs in euangelio legitur in oratione pernoctaſſe: & di-
Matt.13. ſcipulos ſuos exhortãs utrunq; ſimul cõiunxit dicẽs. Vi-
gilate & orate: ut nõ intretis in tẽtationem. Tales uigiliæ
abluunt nos à ſordibus quas cõtraximus per ſomnolentiã
reſoluti: dũ obliuiõe quadã à uia ſalutis intepuimus ac tor-
puimus. Quarta hydria eſt ieiuniũ: de quo quis dubitet an
& ipſum purificet? Vera eſt illa ſentẽtia: cõtrarijs curãtur
cõtraria. Si ergo per gulã peccauimus & ingluuie: quid re-
ſtat niſi ut per abſtinẽtiã reparemur? Nec ſolũ huius uitij
fit per ieiunium purificatio: inſuper & uirtus ad expellen-
Marc.9. dos dæmones comparatur: dicente dño. Hoc genus in nul-
lo poteſt exire: niſi in oratione & ieiunio. Sequitur quin-
ta hydria quæ dicitur opus manuũ. In quo ſi quæratur an ſit ali-
qua purificatio: facilè põt inueniri per multa. Nam ut plu-
rima prætereã: hoc ſolũ quãti ſit præconij: quãtæ gratiæ:
quis digne æſtimet ſuo ſe quẽq; labore trãſigere: ac nullius
aliquid deſiderare? Ac ne me quiſquam putet hæc magis
declamatorie quàm ex ueritate proferre: audiat ipſum do-
ctorẽ noſtrũ in fide & ueritate apoſtolũ paulũ ſcribentem
ad theſſalonicẽſes: hæc ipſa docẽtẽ & præcipientẽ. Roga- 1.Theſ.4.
mus uos, inquit, fratres ut abũdetis magis: & operã detis
ut quieti ſitis: & ut ueſtrũ negotiũ agatis: & operemini ma-
nibus ueſtris præcepimus uobis: & ut honeſte ambuletis ad
eos qui foris ſunt: & nullius aliquid deſideretis. Audiat eun-
dẽ ipſum facientẽ quod docebat. Ipſi enĩ ſcitis, inquit, quẽad- 1.Theſ.3.
modũ oporteat uos imitari nos: quoniã non inquieti fui-
mus inter uos: neq; panẽ gratis mãducauimus ab aliquo,
ſed in labore & fatigatiõe: nocte & die operãtes: ne quẽ ue-
ſtrũ grauaremus. Itẽ audiat docẽtẽ quæ faciebat. Cũ eſſe- Ibidem.
mus apud uos hæc denunciabamus uobis: quoniam ſi quis
nõ uult operari nec manducet. Vides quàm ſolicite obſer-
uandũ præcepit doctor gentiũ opus manuũ. Cur hoc tã-
topere curauit: niſi quia ſicut bonus & diligẽs paſtor hoc
ouium ſaluti plurimum expedire prouidit? Reſtat ultima
carnis munditia. In hac fit purificatio ab illa quinq;perti-
ta corporis illecebra: uiſus, auditus, guſtus, odoratus, ta-
ctus. Et cætera quidẽ prædicta: id eſt ſilẽtium, pſalmodia,
uigiliæ, ieiuniũ, opus manuũ: exerceri ſine iſta poſſunt: ſed
ſi lũbi præcincti nõ ſint: id eſt ſi deſit carnis mũditia, lucer-
næ ardẽtes quid proderũt? Hinc ergo colligendum eſt quod
ſit neceſſaria huius hydriæ, purificatio: quæ ſola oĩbus ſu-
pradictis equipollentẽ obtinet uim ſalutis. Et notandũ quod
in his omnibus obſeruãtijs quatuor primas debemus no-
bis: quintã proximo: ſextã deo. Nam ſilentiũ, pſalmodiã,
uigilias, ieiuniũ, debet quiſq; exercere propter ſeipſum, hoc
eſt propter ſuã diſciplinã: opus manuũ propter proximũ ne-
quẽ grauet: ſed magis habeat unde tribuat neceſſitatẽ pa-
tienti: carnis munditiã propter deũ: ut illi placeat: & eius
uoluntatem faciat. Vñ ſcriptũ eſt. Hæc eſt enĩ uolũtas dei 1.Theſ.4.
ſanctificatio ueſtra: ut abſtineatis uos a fornicatione: ut
ſciat unuſquiſq; ueſtrũ, ſuũ uas poſſidere in ſanctificatio-
ne & honore. Quod autẽ illæ hydriæ lapideæ dicuntur: ſignifi-
cat quod ſine aliqua difficultate obſeruari non poſſunt & quod
dura & aſpera eſt uia quæ ducit ad uitam. Vel certe lapi-
deæ dicũtur propter fortitudinẽ ne facile frangãtur aut diſ-
ſoluãtur: & effundatur liquor gratiæ qui in eis cõtinetur: quod
utiq; cito cõtingere poſſet: ſi uel fictiles eſſent uel ligneæ,
ſeu cuiuslibet alterius fragilis materiæ. Vel etiam lapideæ,
id eſt xp̄ianæ à lapide xpo: ut ſcilicet in fide chriſti fiant.

Sermo decimuſtertius.

SApientes ſingulæ metretas binas uel ternas. Ioan.2.
Hic primũ ſciendũ eſt quod huiuſmodi hydriæ ali-
quando ſunt uacuæ: aliquãdo ſunt plenæ. Ple-
næ autem aliquñ ueneno: aliquñ aqua: interdum
etiam uino. Vacuæ quippe & inanes ſunt: cum pro inani
gloria uel aliquo temporali emolumento fiunt. Plenæ ue-
neno ſunt: ſi cũ murmure & animi rancore gerãtur. Aqua
plenæ dicũtur: cũ ex timore dei obſeruantur. Siquidẽ per aquã
timor intelligitur. Vnde & apud ſalomonẽ legitur. Timor do- Prou.14.
mini fons uitæ. Vino autẽ plenæ ſunt: cũ timor uertitur in
amorem: cũ charitas excludit timorẽ: cũ ea quæ prius obſer-
bantur timore pœnæ: iam exercentur delectatione & amore
iuſtitiæ. Vt uacuæ uel ueneno infectæ ſint nõ uult dñs: ut
impleantur aqua iubet dñs: ut aũt aqua in uinũ uertatur, hoc
facit dñs: ſed quibus implere hydrias aqua imperat dñs? Mi-
niſtris utiq;, quos & cõſtituit ſup familiã ſuã: ut dent illis
i tpe tritici mẽſurã: quibus tñ maria primũ ſuggeſſerit dicẽs.
Quodcũq; dixerit uobis facite. Quo exẽplo innuitur quod offi- Ioã.2.
ciũ p̄dicatiõis nõ debẽt uſurpare ſibi: niſi quos maria id
eſt mater gratia prius inſtruxerit. Alioqn dicetur eis. Regna- Oſee.8.
uerũt & nõ ex me: pricipes extiterũt & ego ignoraui. Im-
plẽt ergo miniſtri hydrias aqua: p̄dicãt mira de dulcedi-
ne regni:

ne regni:intentāt horrēda de terrore ſupplicij: fit ſummꝰ
auditoribus de utroque timor:ne uel illo fraudētur uel
iſto plectātur:& ita capiūt hydriæ metretas binas. Quid
eſt autē uel ternas? Addatur illis duobus tertius timor:&
capiunt hydriæ metretas ternas. Et illi quidē duo p̄dicti
timores de futuro:ſunt ualde utiles. Sed eſt alius timor
de præſenti multo probabilior:quo timet homo,& ſem-
per eſt pauidus ne interna gratia deſerat̃. Quiſq; igit̃ hoc
timore repletus fuerit:pfecto binis metretas ternas addi-
dit. Notandū autē q̄ cū hydriæ plenæ factæ ſunt uſq; ad
ſummū:tunc aqua uerſa eſt in uinū bonū:qa nimirū ordo
ratiōis eſt:ut ſi timor eſt initiū charitatis:perfectū ſequat̃
etiā plenitudo dilectionis. Vñ etiā architriclinus dicit ad
Ioan.2. ſpōſum. Oīs hō primū uinū bonū ponit:& cū inebriati
fuerint:tūc id qđ deteriꝰ eſt. Tu aūt ſuaſti uinū bonū uſq;
adhuc. Cōſuetudinis eſt ſeculariū hoīm:ut cū aliquē ho-
norē adipiſci deſiderant: cæteros ſibi prius per amorem
acquirāt. Cū uerò adepti fuerint:elati poteſtate eos ipſos
per timorē ſibi poſtmodū ſubijciūt:qbꝰ priuati nō terro-
rem ſed amorē exhibuerāt. Iſti ponūt primū bonū uinū,
id eſt amorē:& cū inebriati fuerint tūc id qđ deterius eſt,
id eſt timorē. Ecōtrario facit ſponſus noſter. Semp eñ ſer-
uat ad ultimū bonū uinū:qđ uerò in eiꝰ cōparatione de-
Eccli.2. terius eſt añ ppinat dicēs. Fili accedēs ad ſeruitutē dei ſta
in timore ſi ex timore te feceris ipſiꝰ ſeruū:faciet te ex cha
ritate amicū ſuū. Et ſic aq̄ timoris cōmutabit̃ in uinū di-
lectionis. Ad hoc eñ purificaris in illis ſex hydrijs aquis
timoris:ad hoc in timore accedis ad ipſum tanquā ſeruꝰ
ad dominū:ut de ſeruo proueharis in filium.

Sermo decimuſquartus.

Apoc.5. ECce uicit leo de tribu iuda:radix dauid aperi-
re librum & ſoluere ſeptem ſignacula eius. Se-
ptem ſignacula ſunt: temporalis natiuitas, le-
galis circūciſio, matris purgatio, fuga in ægy-
ptū, carnis neceſſitudo, baptiſmus, paſſio. Hæc ſiqdē ſunt
ueræ q̄dā humanitatis inſignia:qbus ſe teneri ac ligari uo
luit incarnata dei ſapientia. Ipſa quippe eſt ſcd'a in trini-
tate pſona:& licet eandē incarnationē ſimul fecerint pa-
ter & filius & ſpūſſctūs: nō tñ pater aut ſpūſſctūs eſt incar
natus:ſed ſolus filius. Impleuit quidē & pater & ſpūſſctūs
carnem filij:à quo neuter eorum poterat ſeparari:ſed im-
pleuit maieſtate nō ſuſceptione. Ideoq; filius oſtendit in
carne potentiam patris per opera: exhibuit bonitatem
ſpiritusſancti remittendo peccata:& quod ipſe erat:id eſt
ſapientia occultauit per illa prædicta ſignacula. Facta eſt
igit̃ res mira & obſtupēda. Infirmata eſt uirtus ſumma:&
ut ita dicam, ſi dici liceat:qđ tamē reuerenter dico: quaſi
infatuata eſt ſapiētia. Nec erubeſco dicere:qđ nō erubuit
doctor gentium docere. Sic nempe credidit:ſic docuit ſic
1.Cor.1. ſcriptū reliquit. Nos, inquit, prædicamus xp̄m crucifixū:
iudæis quidē ſcandalū:gētibus autē ſtultitiam: ipſis au-
tem uocatis iudæis atq; græcis: xp̄m dei uirutem & dei
ſapientiā:quia quod ſtultū eſt dei ſapientius eſt hoībus:
& quod infirmū eſt dei fortius eſt hoībus. Verūtamē hæc
uirtus abſcondenda erat:& in humilitate perficienda:ut
omniū implerent̃ oracula pphetarū. Paſſus eſt ergo i cru
ce impaſſibilis deus:& in carne noſtra mortali mortuus
ac ſepultus immortalis dei filius. Sed ecce tertia die reſur-
rexit à mortuis:& qui agnus extiterat in paſſione, leo fa-
ctus eſt in reſurrectione. Surrexit & uicit leo de tribu iu-
da, quia mortē quā ex infirmitate noſtra ptulit:ex uirtu-
Roma.7. te ſua reſurgendo calcauit. Reſurgens eñ à mortuis iam
non moritur:mors illi ultra nō dominabitur. Reſurgen-
do autem & in cælū aſcendendo librū aperuit:quia nimi-
rū ex auctoritate ſacræ ſcripturæ q̄ deus eſſet innotuit.
Pſal.107. Vñ ſcriptū eſt. Exaltare ſup cælos deus:& ſup oēm terrā
gloria tua. Septē quoq; eiuſdē libri ſignacula ſoluit quā-
do eloquia ſacra fideliū mētibus reſeranit:& qcqd de my
ſterijs ſuis lex & prophetæ ſub allegorijs prædixerant:de
his ſcilicet quæ per hominē tēporaliter geſſit:de ſe præ-
dicta:& in ſe ac per ſe cōpleta:luce clarius indicauit.

Sermo decimuſquintus.

QVid ē aūt q̄ poſt mortē eiꝰ tres illæ ſanctæ mu- Marc.16.
lieres emerūt aromata:ut in monumēto poſitū
ungerēt eū? Quid in ſua actiōe nobis reliqrūt
imitādū? Res eñ geſta (ut ait Gregoriꝰ) alqd
in ſancta eccleſia ſignat gerēdū. Et nos ergo ſi xp̄m mor-
tuū:id eſt fidē xp̄i mortuā in corde cuiuſpiā fratris ſenſe-
rimus:dāda nobis opera eſt:ut ad ungēdū corpꝰ mortuū
ēptis aromatibꝰ accedamꝰ. Significāt aūt tres illæ mulie-
res tres i nobis efficiētias:q̄ ſibi cōgrua cōparāt aromata.
Quæ ſunt illæ? Mens, manus, lingua. Omnis eñ qui emit
dat & accipit aliquid,& quod dat perdit ut poſſideat qđ
accipit. Dat igit̃ mens nūmū ppriæ uolūtatis & cōparat
affectū compaſſionis:zelū iuſtitiæ: diſcretionem conſilij.
Dat manus obedientiā:& emit in tribulatione patientiā:
in opere perſeuerantiā:in carne continentiā. Dat lingua
nūmū cōfeſſionis,& accipit modū in correctione: copiā
in exhortatione:efficaciā in perſuaſione. Talibus unguē-
tis compoſitis, dum ad monumentum ſimul uenerint:col-
loquuntur inuicem & dicunt. Quis reuoluet nobis lapi- Ibidem.
dem ab oſtio monumenti? Lapis iſte eſt uel nimia triſtitia
uel pigritia uel duritia, qui dū cordis aditum obſtruit, fru
ſtra ad ungendum mortuū mens uel manus uel lingua cū
quibuslibet aromatibus uenit. Sed qm̄ ſcriptū eſt, præpa Pſal.9.
rationē cordis eius audiuit auris tua:uidēt lapidē reuolu
tū:introeunt in monumentū:& quē ungere uolebāt mor
tuū, audiūt ſuſcitatū. Quis hoc idicat? Quis hoc p̄dicat?
Angelꝰ utiq; teſtis reſurrectiōis. Videt̃ ſcilicet huiꝰ i quo
xp̄s reſurrexit uultꝰ lætior:aſpectus uenuſtior: ſermo pu-
rior:īceſſus modeſtior: & ad oē opꝰ bonū ſpūs prōptior.
Quæ oīa qd ſunt aliud quàm qdā internæ reſurrectionis
hilaris nūciꝰ. Cætera quoq; q̄ in xp̄i reſurrectione geſta
uel dicta ſunt, utpotè de inuēto ſudario: ac de ipſo dño in
galilæa uidendo & alijs quæ euāgelica continet hiſtoria
poſſunt nimirum iuxta cœptam tropologiam interpreta-
ri:ut quod hiſtorice præceſſit in capite:cōſequenter etiā
credatur fieri moraliter in eius corpore.

Sermo decimuſſextus.

TRes ſunt q teſtimoniū dāt in cælo: pr̄ & filꝰ & 1.Ioan.5.
ſpūſſctūs. Tres i terra:ſpūs aq̄ & ſanguis. Siſr i Eſa.66.
iferno:ut i eſaia legimꝰ. Vermis eoꝝ nō morit̃
& ignis eoꝝ nō extiguet̃. Duo mala ſūt:uermis
& ignis:altero rodit̃ cōſcia:altero cōcremāt̃ corpa. Tertiū
addit̃ deſperatio, q̄ in eo utiq; intelligit̃ qđ dicitur nō mo
riet̃ & nō extiguet̃. His q in cælo ſūt dat̃ teſtimoniū btitu
dinis:his q in terra iuſtificationis:his q i inferno ſunt dā-
nationis. Primū teſtimoniū eſt glīæ:ſcđm grǣ:tertiū iræ.

Sermo decimuſſeptimus.

VEnies ad nos de uia noſter amicus: id eſt quili- Lucæ.11.
bet cōuerſus proximus:tribus panibꝰ reficien
dus eſt. Primus panis eſt cōtinentia qua reſtrin
gitur corpus:ne deinceps per mortiferas uolu
ptates defluat. Secundus eſt humilitas qua inſtruitur ani
ma ne de ipſa ſua continētia ſuperbiat. Tertius eſt feruor
charitatis:quo accenditur ſpiritus: ut utrunq; id eſt cor-
pus & animā in caſtitate & humilitate perſeuerāter cuſto
diat. His tribus uirtutibꝰ, id eſt caſtitatis, humilitatis, cha
ritatis, tanquam tribus panibus reficitur homo dei & ro-
boratur:ut ſecundum apoſtolum in die aduentus domini
ſit integer ſpiritus, anima & corpus. Spiritum autem uo-
co gratiam quæ iuxta apoſtolū eundem: adiuuat infirmi-
tatē noſtrā ne deficiamꝰ: donec ſuo tēpore metamus bonū
qđ ſeminauimus. Vocat̃ primꝰ panis carnalis uel corpora
lis:ſecūdus rationalis:tertius ſpiritalis. Hi panes quoties
deſunt:à deo requirendi ſunt. Merito autē tres quærunt̃,
quia tres reficiendi ueniunt: anima quaſi uir: caro quaſi
coniunx:ſpiritus uelut utriuſq; uernaculus. Et notādum
q̄ nō ait da:ſed commoda mihi tres panes: quaſi redditu-
rus:quia ſacerdos peccatori cōuertenti debet quidē gra-
tiam diuinitus impetrare: fructum uerò eiuſdem gratiæ
non ſibi debet ſed deo referre.

Sermo decimuſoctauus.

Ioan.3. NEmo aſcēdit in cælū niſi qui de cælo deſcendit
filius hominis qui eſt in cælo. Dn̄s & ſaluator
noſter ieſus xp̄s uolēs uos docere quō in cælū
aſcēderemus: ipſe fecit quod docuit: aſcēdit in
cælum. Et qm̄ aſcendere nō poterat niſi prius deſcēderet:
deſcendere aūt eum uel aſcēdere non patiebatur diuinita
tis ſuæ ſimplicitas: quippe quæ nec minui pōt nec auge-
ri: aut aliquo modo uariari: aſſumpſit in unitatē ſuæ perſo
næ naturā noſtram: id eſt humanam in qua deſcēderet &
aſcenderet: uiamq; nobis qua & nos aſcenderemus oſten-
deret. Quod totū indicant ſancti euāgelij uerba propoſi-
ta. In eo eñ quod dictū eſt nemo aſcēdit in cælum niſi qui
deſcēdit, aſſumptio humanæ naturæ exprimitur: in eo au
tē quod infertur qui eſt in cælo: diuinitatis ſuæ incōmu-
tabilitas oſtenditur. In quib⁹ uerbis illud etiā innuitur ꝙ
ipſe ſit uia per quā aſcendamus: ipſe patria ubi maneam⁹:
uia ſcilicet tranſeūtibus: patria peruenientibus. Manens
itaq; qđ erat in natura ſua: deſcēdit & aſcēdit ꝓpter nos ī
Sap.8. noſtra: attingēs uimirū à fine uſq; ad finē fortiter: & diſpo
nens oīa ſuauiter. Deſcēdit ſiquidē quo inferi⁹ nō decuit:
aſcendit quo celſius nō potuit. Ipſumq; deſcēſum egit for
titer: quia uirtus erat: aſcēſum diſpoſuit ſuauiter: quia ſa-
pientia erat. Deſcendit aūt dictū eſt non cecidit: quia qui
cadit ſine gradu ruit: q aūt deſcēdit gradatim pedē ponit.
Sunt ergo gradus in deſcēdēdo: ſunt in aſcēdendo. In de-
ſcendēdo primus quidē gradus eſt à ſummo cælo uſq; ad
carnē: ſecundus uſq; ad crucē: tertius uſq; ad mortē. Ecce
quouſq; deſcendit. Nūquid amplius potuit. Poterat iam
certe rex noſter dicere: & quaſi quodam operis effectu cla
Eſa.5. mare. Quid ultra debui facere & nō feci? Maiorē hac dile
Ioan.15. ctionē nemo habet: ut aīam ſuam ponat quis pro amicis
ſuis. Vidimus deſcenſum: uideamus & aſcēſum. Sed & ille
quoq; triplex eſt: & eius prim⁹ gradus gloria reſurrectio-
nis: ſecūdus poteſtas iudicij: terti⁹ cōceſſus ad dexteram
patris. Et de morte quidē meruit reſurrectionem: de cru-
ce iudicij poteſtatem: ut qm̄ in illa iniuſte iudicatus eſt: de
illa iuſtam obtineret iudicis cenſurā: ipſo poſt reſurrectio
Matt.28. nem dicēte. Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in ter
ra. Ipſam uerò ſerui formam: id eſt carnem in qua paſſus
& mortuus eſt: reſuſcitatam euexit ſuper oēs cælos: & ſup
Galat.6. omnes angelorum choros: uſq; ad dexteram patris. Quid
hac diſpoſitione ſuauius ubi mors abſorbet in uictoria:
ubi ignominia crucis uertit in gloriā: ut de illa dicāt ſan-
cti: abſit mihi gloriari niſi in cruce dn̄i noſtri ieſu xp̄i: ubi
& ipſa carnis humilitas ex hoc mūdo trāſit ad patrē. Hac
aſcēſione nihil ſublimius: hoc honore nihil glorioſius di-
ci pōt aut cogitari. Sic per incarnationis ſuæ myſteriū de
ſcendit & aſcēdit dn̄s: relinquēs nobis exemplū ut ſequa-
mur ueſtigia eius. Sumamus & nos de myſterio eius: mo-
ribus noſtris exemplū. Qui eñ dicit ſe in xp̄o manere: de-
bet ſicut ipſe ambulauit & ipſe ambulare. Deſcēdamus ꝑ
uiā humilitatis: ponaturq; nobis primus eius gradus: id
eſt primus profectus nolle dominari: ſecundus uelle ſubij
ci: tertius in ipſa ſubiectione quaſlibet cōtumelias & iniu
rias illatas æquanimiter pati. Primo gradu caruit in cælo
Eſa.14. lucifer ille: qui dixit in corde ſuo. In cælum aſcendā: ſuper
aſtra exaltabo ſoliū meū: ſedebo in monte teſtamēti in la-
teribus aquilonis: aſcendā ſuper altitudinē nubium: ſimi-
lis ero altiſſimo. Hæc dicēs irreparabiliter cecidit de cæ-
lo: & hoc ideo fortè quia oīno intolerabilis ſuperbia eſt
uelle dominari. Secūdo gradu caruerūt primi hoīes in pa
radiſo: qui licet ſua maluerint uolūtate abuti quàm crea-
tori ſubijci: nō tñ præſumpſerūt cæteris ſuæ ſortis dn̄ari.
Ideoq; culpa eorū & pœna longe extitit diſſimilis ſuper-
biæ atq; ruinæ diaboli: unde & diuina clementia qnq; me
ruerunt reparari. Tertium gradū non habēt qui ad tēpus
credunt: ſed in tēpore tētationis recedunt. Hæc dicimus
ut ſciamus à quorum imitatione declinare debeamus. Nā
& diabolus & homo uterq; aſcendere præpoſtere uoluit:
hic ad ſcientiam: ille ad potentiam: ambo ad ſuperbiam.
Non ſic aſcendere uelim⁹: quin potius audiamus ꝓphetā
quærentē quō aſcendendū ſit. Quis inquit aſcēdet in mō Pſ.23.
tem dn̄i: aut quis ſtabit in loco ſancto eius? Innocēs manī
bus & mūdo corde: qui nō accepit in uano aīam ſuā, nec
iurauit in dolo proximo ſuo. Vbi notandū ꝙ triplicē gra
dum aſcēdendi conſtituit. Primus gradus eſt innocentia
operis: ſecundus munditia cordis: tertius fructus ædifica
tionis. Quos gradus miro modo inuenimus in ſuperiori
bus gradibus deſcenſionis. Ibi quippe fuerat tertius gra
dus: tolerantia iniuriarū. Ipſa eſt enim quæ probat huius
aſcēſionis primū gradū: id eſt innocentiā operis. Ibi ſcđs
fuerat patientia ſubiectionis: & ipſam operatur munditia
cordis: quæ eſt ſecūdus aſcenſionis gradus. Ad hoc enim
doctores prælatos habemus: ut cor mundemus: dicente
domino. Iam uos mūdi eſtis propter ſermonem quem lo- Ioā.15.
cutus ſum uobis. Ibi etiam primus gradus fuerat contem
ptus dominationis: hic tertius eſt fructus ædificationis.
Quiſquis autem dominari non appetit: is profecto fru-
ctuoſe præeſt cæteris inſtituendis.

Sermo decimuſnonus.

QVis aſcendet in montē dn̄i? Aſcendit quidē ſe- Pſal.23.
mel xp̄s corporaliter ſuper altitudinē cælorū:
ſed & nūc aſcēdit quotidie ſpūaliter in cordib⁹
electorū. Si ergo uolum⁹ & nos cū eo aſcēdere,
aſcendendū nobis eſt in montes uirtutū de uallibus uitio
rum. Eſt aūt gemina ſpecies ipſorum uitiorum. Alia enim
ſunt quæ nocēt nobis: alia quæ proximis. Illa flagitia: iſta
uocantur facinora: & hæc omnia dicuntur uallis lachry-
marum: quia omni fletus fluuio plangenda eſt uita pecca
torum. De ualle flagitiorū aſcenditur ad montē caſtitatis
triplici continentia: membrorū, ſenſuum, cogitationū. In
prima cōtinentia cohibetur actus: in ſcđa uitaṫ aſpectus:
in tertia reſecaṫ affectus. Itē de ualle facinorū aſcēditur in
montē innocētiæ. Hic erigitur ſcala: quod tibi non uis fie
ri alij ne facias: & poniṫ in ea triplex gradus timoris: uel
eius ſcilicet qui patitur ne reddat talionem: uel ſuperio-
ris poteſtatis ne inferat ultionem: uel interni iudicis qui
reddit unicuiq; ſcđm opera ſua. Cum aūt ad hunc montē
aſcēderint iā iuſti ſunt, & ex fide uiuūt: ſed neceſſe eſt eos
ſecundum apoſtolum perſecutionem pati. Itaq; confugiē
dum eſt de monte innocētiæ ad montem patiētiæ: & hic
quoq; erigiṫ ſcala triplicis gradus. Primus eſt dn̄i paſſio:
ſecūdus martyrum fortitudo: tertius præmij magnitudo.
Poſſunt ſanè gradus iſti dici gradus pudoris: ſicut in in-
nocentia fuerunt gradus timoris. Et nota ꝓ mons iſte pa
tiētiæ ſecundū hos gradus eſt ardu⁹, ſpinoſus, aridus. Ar-
duus propter difficultatē imitandi paſſionem dn̄i: ſpino-
ſus ꝓpter aculeos tentationū quæ multiplices ſunt, dāna
ſcilicet rerū: cōtumeliæ uerborū: cruciatibus corporum:
in quibus ſancti martyres examinātur: aridus ꝓpter retri
butionē præmiorū quæ nō in hoc ſeculo ſperatur: ſed in
futuro. Poſt hunc montē reſtat ei alius mons aſcēdendus:
mons ſcilicet montiū: ad quem cum peruenerit: iam in eo
deus requieſcit. Vnde ſcriptū eſt. Factus eſt in pace locus Pſal.75.
eius. Sed & in hoc monte pacis erigitur ſcala charitatis:
unde dn̄s dicit. Quæcūq; uultis ut faciant uobis hoīes: & Matt.7.
uos facite illis. Volumus ſiquidem retribui nobis: uolu-
mus ignoſci: uolumus gratis dari.

Sermo uigeſimus.

DE ſpū ſctō teſtaṫ ſcriptura: q a procedit, ſpirat, in
habitat, replet, glorificat. Procedere diciṫ duo
bus modis: unde, & quo. Vn̄? A patre & filio.
Quo? Ad creaturā. Procedendo ꝑdeſtinat: ſpi-
rādo uocat quos ꝑdeſtinauit: inhabitādo iuſtificat quos
uocauit: replēdo accumulat meritis quos iuſtificauit: glo
rificando ditat præmijs quos accumulauit meritis.

Sermo uigeſimuſprimus.

SPiritusſanctus arguit mūdū de peccato quod Ioan.16.
diſſimulat: de iuſtitia quā nō ordinat: dum ſibi
non deo eam dat: de iudicio quod uſurpat dū
tam de ſe quàm de alijs temere iudicat.

Sermo uigeſimuſſecundus.

Ioan.12. QVi mihi miniſtrat:me ſequaꝛ.Quidam ſunt qui
nõ ſequunꝛ Chriſtũ:ſed fugiũt. Alij nõ ſequun
tur,ſed præeũt. Nõnulli ſequunꝛ: ſed non aſſe-
quunꝛ. Alij uerò ſequunꝛ & cõſequunꝛ. Nõ ſe-
quunꝛ ſed fugiũt ꝗ necdũ peccare deſiſtũt.De qbꝰ ſcriptũ
Ioan.3. eſt.Oĩs qui male agit:odit lucẽ.Et ꝓpheta.Ecce iſti ꝗ elõ-
Pſal.72. gant ſe à te:peribũt.Non ſequunꝛ ſed præeunt:qui magi-
ſtrorũ ſentẽtijs ſuas præferũt.Quorũ imaginẽ tenebat Pe
trus:cũ pro ſalute nr̃a uolentẽ pati dñm increparet dicẽs.
Matt.16. Abſit à te dñe:nõ erit tibi hoc.Sequunꝛ ſed nõ aſſequunꝛ
qui ſegniter ac remiſſe agũt: uel uſq; ad finẽ non perſeue-
Hebr.12. rãtes de medio itinere reuertunꝛ. Talibus dicit apl's. Re-
miſſas manus & diſſoluta genua erigite: & greſſus rectos
facite pedibꝰ ueſtris: ut non claudicãs ꝗs erret:magis aũt
ſaneꝛ. Sequunꝛ & cõſequunꝛ: qui uiã hũilitatis eiꝰ deuo-
to mentis affectu ꝑſeuerãter imitanꝛ. Hmõi uerè ſequunꝛ
Ioan.12. dñm.Qui mihi miniſtrat me ſequaꝛ:id eſt me imiteꝛ. Quo
Ibidem. fructu: Vt ubi ſum ego,inqt,ibi ſit & miniſter meus. Fru-
ctus itaq; huiꝰ imitationis:mãſio eſt æternæ beatitudinis.

Sermo uigeſimuſtertius.

Lucæ.9. QVi uult uenire poſt me:per me:ad me. Poſt me,
quia ueritas ſum:per me, q̃a uia ſum: ad me, q̃a
uita ſum. Qui uult uenire poſt me, abneget ſe-
metipſum: & tollat crucẽ ſuam & ſequatur me.
Tria ꝓpoſuit Chriſtus:dei uirtus & dei ſapiẽtia: angelus
magni cõſilij: aĩæ rõnali ad imaginẽ trinitatis factæ: ſcili-
cet ſeruitutẽ,utilitatẽ, aſperitatẽ.In abnegatione ſui ſerui-
tus:in toleratione crucis utilitas: in imitatiõe Chriſti deſi
gnaꝛ aſperitas: ut quæ per inobediẽtiã de ſtatu trinæ feli-
citatis ceciderat:hũiliata afflictiõe trinæ miſeriæ per obe-
dientiam reſurgat.Ceciderat eñ à ſeipſa à ſocietate ange-
lorũ:à uiſione dei:id eſt à libertate:à dignitate:à beatitudi
ne.Audiat ergo conſilium: ut abnegando ſemetipſam: id
eſt ꝓpriã uoluntatẽ ſui,libertatẽ recuperet: tollẽdo crucẽ
ſuã:id eſt, carnẽ ſuã cũ uitijs & cõcupiſcẽtijs crucifigẽdo,
per cõtinẽtiæ bonũ recuperet ſocietatẽ angelorũ:ſequen
do Chriſtũ,id eſt,eiꝰ paſſionẽ imitãdo, recupet claritatis
eius uiſionẽ:quia ſi cõpatimur ei:& conregnabimus.

Sermo uigeſimuſquartus.

Pſal.115. PReciofam in cõſpectu dñi mortẽ ſctõrũ eiꝰ facit
aliqñ uita: aliqñ cauſa: aliqñ uita ſimul cũ cau-
ſa. In cõfeſſoribus ꝗ in dño moriunꝛ facit ꝑcio-
ſam uita.In martyribus ꝗ pro dño moriunꝛ, fa-
cit eã ꝑcioſam:aliqñ ſola cauſa:aliqñ cauſa pariter & uita.
Et illa q̃dẽ mors ꝑcioſa ẽ quã cõmẽdat uita:ꝑcioſior uerò
quã facit cã: ꝑcioſiſſima uerò quã ꝑuenit uita ſiꝛ cũ cauſa.

Sermo uigeſimuſquintus.

Ibidem. PReciofa in conſpectu dñi mors ſanctorũ eius.
Tria ſunt quæ ſanctum faciũt hoiem: uictus ſo-
brius:actus iuſtus: ſenſus pius. Victus ſobrius
erit:ſi continenter,ſi ſocialiter,ſi obedienter, id
eſt,caſte,charitatiue,humiliter uixerimus.Per cõtinentiã
eñ caſtitas:per ſocialitatẽ charitas:ꝑ obedientiã hũilitas
acgriꝛ. Et hæc eſt uirtus quæ aĩam ꝑfectè deo ſubditã ſub
umbra alarũ ipſius ſecure facit uiuere. Actus iuſtus erit:ſi
fuerit rectus,diſcretꝰ fructuoſus.Rectꝰ ꝑ bonã intẽtionẽ:
diſcretus per mẽſurã poſſibilitatis:fructuoſus per utilita-
tem proximorũ. Senſus pius erit:ſi fides noſtra deũ ſentit
ſumme potentẽ, ſumme ſapientẽ, ſumme bonũ: ut per eiꝰ
potentiã noſtrã credamus adiuuari infirmitatẽ: per eius
ſapientiã noſtrã credamus corrigi ignorãtiã:per eius bo-
nitatem noſtrã credamus dilui iniquitatẽ. Tria ſunt quæ
mortem ſanctorũ faciunt precioſam: quies à labore: gau-
dium de nouitate: ſecuritas de æternitate.

Sermo uigeſimuſſextus.

Matt.13. TRiplicem nobis cõmẽdat gradũ parabola tri-
plex lectionis unius. Ager eſt corpus. Huic dũ
adhuc dominãtur paſſiones deſideriorũ: iacet
incultus & obnoxius maledicto. Spinas & tri-
bulos germinat: quid intus lateat ignoratur. Quis enim
eo tempore idoneũ reputet ferre dignos pœnitentiæ fru-
ctus: Quid tam inſipiẽter exponis aĩa corpus tuũ: Neſcis
q̃d abſcõditũ ſit in eo. Quid niſi regnũ cælorũ: Inuenire
eſt in eo ſalutis opa: q̃bus regnũ cælorũ poteris adipiſci.
Eme ergo agrũ, & à cõcupiſcentijs tuis tibi uẽdica corpꝰ
tuũ: dato nimirũ pretio fomẽtis & occaſionibꝰ ipſarũ cõ-
cupiſcentiarũ. Vbi uerò theſaurum effoderis:eſto iam ne
gociator & precioſas margaritas quære. Si precioſiſſimã
unam inueneris:etiã tunc uende q̃cq̃d habes & eme eam.
Quæ eſt tñ una tam precioſa: Neq; eñ mirũ ſi pro theſau
ro uendidit quæcũq; habebat:id eſt pro diuitijs ſalutis &
peccata & peccati fomẽta deſeruit. Hæc quippe ſola priꝰ
habebat.Nũc autẽ ubi theſaurũ hũc reperit,quõ quærit
bonas margaritas:& pro una oĩa uẽdidit: Ego unã hanc
nihil aliud quàm unitatẽ arbitror eſſe. Quærit aũt bonas
margaritas: qui in opere ſalutis ſuæ nõ eſt contẽtus infe-
rioribꝰ bonis:ſed ſumma quæq; & excellẽtiora perquirit.
Nihil ergo precioſius inueniẽs unitate, nõ parcat oibus
cæteris ꝓpter eam:ieiunijs,uigilijs,orationibus, audacter
præferat unitatẽ. Volo aũt ut in ea quoq; ſic maneat,non
quaſi unus ex oibus:ſed quaſi cũ oibus unus.Latũ expan
dat ſinũ: ex omni genere affectionũ claudat intra uiſcera
ſua:oibus oia fiat:& cõgaudere paratus & compati:gau-
dere cũ gaudẽtibus,flere cũ flentibus.Erit eñ cũ ad littus
ueniẽs,malos piſces à ſagena charitatis excludet: & quic-
quid moleſtum eſt,foras mittetur.

Sermo uigeſimuſſeptimus.

EOdem ordine quo ꝓceſſit culpa: ſubſecuta eſt
etiã culpæ medicina. Primũ peccatũ eſt factum
in cælo per ſuperbiã præuaricatoris angeli: q
dixit in corde ſuo. In cælũ cõſcẽdã: ſuper aſtra Eſa.14.
dei exaltabo ſoliũ meũ: ſedebo in monte teſtamenti in la-
teribus aq̃lonis: aſcendã ſuper altitudinẽ nubiũ, ero ſilis
altiſſimo. In ſeipſo tumuit: & de ſorte beatorũ ſpirituum
eiectus cælorũ regnũ amiſit. Cõtra hoc peccatũ dictũ eſt.
Beati paupes ſpiritu: qñ ipſorũ eſt regnũ cælorũ. Sc'd'm Matt.5.
peccatũ cõmiſſum eſt per inobediẽtiã mulieris in para-
diſo. Ex hoc peccato facta eſt caro rebellis ſpiritui: ut qñ
ſpiritus eius nõ fuit ſubiectus creatori: nec caro ſit ſubie-
cta ſpiritui.Cõtra hoc eſt dictũ.Beati mites qñ ipi poſſide Ibidem.
bunt terrã.Horũ duorũ peccatorũ cõprehẽdit dñs medi
cinam dicens.Diſcite à me,quia mitis ſum & humilis cor- Matt.11.
de. Tertium peccatũ fuit ꝙ ipſa mulier uirũ quoq; ſecum
traxit in culpã.Debuit quidẽ illa peccatũ ſuũ deflere:nec
addere peccatũ peccato:ſed in hoc ſe putauit habere con
ſolationẽ,ſi uirũ faceret peccati ſui participẽ. Quodãmo-
do enim naturale eſt:uniũquẽq; uelle, ſiue in uitijs, ſiue in
uirtutibus aſſociare ſibi cõſortem.Cõtra hoc peccatũ eſt
iſtud remediũ.Beati qui lugent:quoniã ipſi cõſolabũtur. Matt.5.
Quartũ peccatũ cõmiſit Adam: qui cõſenſit.Adam enim 1.Thi.2.
(ſicut ait apoſtolꝰ) nõ eſt ſeductus: mulier autẽ ſeducta in
præuaricatione fuit.Illa per ignorantiã: iſte peccauit per
infirmitatẽ.Peccauit autem nimis diligẽdo uxorem: non
quia eius uoluntatẽ fecit: ſed quia eam uoluntati prætu-
lit diuinæ. Vnde & à dño ei dictum eſt. Pro eo ꝙ obediſti Gen̄.3.
uoci uxoris tuæ plus quàm meæ:maledicta terra in opere
tuo.Iuſtum quippe erat:ut illius magis uolũtatẽ faceret,
cui plus debebat.Quis uerò ambigat plus eũ debere con
ditori quàm uxori: Siquidẽ uxori erat aſtrictus tantũ per
amorem:deo autem per timorẽ ſimul & amorẽ.Plus ergo
debuerũt ualere duo uincula ad tenendum eum erga dei
præceptũ: quàm unũ tantũ erga coniugis affẽctũ. Cõtra
hoc quartũ peccatũ: adhibitũ eſt remediũ. Beati qui eſu- Matt.5.
riunt & ſitiunt iuſtitiam: quoniã ipſi ſaturabunꝛ. Habuit
quidẽ Adam iuſtitiam à iuſto deo creatus iuſtus:ſed quia
non eam ex libero arbitrio dilexit:facile ab ea per idẽ libe
rum arbitrium defluxit. Quo cõtra dicitur per pſalmiſtã
de Chriſto. Dilexiſti iuſtitiã & odiſti iniquitatẽ. Quintũ Pſal.44.
eque peccatum cõmiſit: qui propriam culpam retorſit in
uxorem,cum ait. Mulier quam dediſti mihi ſociam dedit Gen̄.3.
mihi de ligno:& comedi.Primo quidem crudelis in ſe qui

peccatū ſuū excuſauit: ſecūdo in uxorē quā accuſauit. Et
utiq; ſatis ſumpta eſt digna de peccato uindicta: qm̄ eam
accuſauit: cuiꝰ amore peccauit. Cōtra hoc peccatū dictū
Matt 5. eſt. Beati miſericordes: qm̄ ipſi miſericordiā cōſequentur.
Sextū peccatū fecit Eua: quæ cū increparet à dño cur hoc
Geñ.3. feciſſet: reſpōdit ei. Serpēs decepit me, & comedi. Sic de-
ps.140. clinauit & ipſa in uerba malitiæ ad excuſandas excuſatio
nes in peccatis: refundens culpā in ſerpentē, quaſi immu-
nis à crimine: cum nil obfuiſſet ſuggeſtio ſerpentis, ſi illa
negaſſet aſſenſum ꝓpriæ uolūtatis: & fortè præceſſit in ea
aliquis motus ſuperbiæ, unde ſeduci meruit à ſerpente.
Matt.5. Contra quod dictū eſt. Beati mundo corde: qm̄ ipſi deum
uidebunt. Septimū peccatū factū eſt extra paradiſum: qm̄
Geñ.4. Cain cōſurrexit aduerſus Abel fratrē ſuū: & interfecit eū.
Ex eo iam tēpore inueteratū eſt: ut mali inſurgant in bo-
Matth. 5. nos & opprimāt eos. Huiꝰ peccati remediū eſt iſtud. Bea-
ti pacifici: qm̄ filij dei uocabunt. Q; ſi ab infeſtatione ceſſa
re noluerint iniqui: patienter tolerent eos iuſti: audiētes
Ibidem. cōſolationē quæ ſeqtur, & dicit. Beati qui perſecutionem
patiūtur ꝓpter iuſtitiā: qm̄ ipſorū eſt regnū cælorū. Ecce
quàm neceſſarius fuit aduētus Chriſti: q carnē ſubijceret
ſpūi: hoīem pacificaret ſibi: deū reconciliaret homini.

Sermo uigeſimuſoctauus.

Ioan.1. LEx per Moyſen data eſt: gratia & ueritas per
Ieſum xp̄m facta eſt. Duplex in lege ueteri præ-
ceptorū genus inuenio. Sunt eñ moralia quæ-
Exod.20 dam, ut eſt: nō concupiſces: nō adulterabis: ho-
nora patrem tuum, & his ſimilia. Sunt etiam figuratiua &
umbratilia quædā: ut eſt taurorum immolatio: & ſanguis
hyrcorū. Verūtamen carnalis ille populus nec illa imple-
re poterat, nec in his obtinere ſalutē. Vnde & ſaluator in
Marc.7. euangelio legis præcepta improperat phariſæis: q ꝓpter
traditiōes ſuas irrita facerent dei mādata: ipſa ſine dubio
in qbus eſſet ædificatio morū. Nam de cæteris ipſe loquit
Ezec.20 per prophetā. Dedi eis præcepta non bona: ipſa planè in
quibꝰ eſſet umbra futurorū. Quæ eñ cōſequentia rōnis:
ut hoīe peccante aries multaret, & diceret cum propheta:
ps.68. quæ nō rapui tūc exſoluebā. Merito ſanè nō bona præce
Pſal.17. pta ppl's nō bonus accepit dicente ꝓpheta: cū ſancto ſan-
ctus eris: & cū peruerſo peruerteris. Nouerat eñ iudæorū
corda carnalia: unde & carnalia eis tradidit ſacramenta
quæ nō poſſent iuxta cōſcientiā perfectū facere ſeruientē
in iuſtitijs carnis. Venit proinde plenus gratia & ueritate
Chriſtus dñs noſter: ut ex hoc iam moralia quidē impleā
tur per gratiā: quæ uerò umbratilia & myſtica fuerant re-
uelata ueritate: deinceps nō ad literā obſeruentur: ſed ſm
ſpiritū ſpiritaliter intelligant. Propterea iam nō aries uel
taurus hoīe peccante mactatur: ſed uiua corporis hoſtia,
rationale & acceptabile ſacrificiū in ieiunijs & laboribꝰ:
ueniam meretur pariter & gratiam.

Sermo uiceſimuſnonus.

1.Cor. 4. SIc nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti: &
diſpēſatores myſteriorū dei. Miniſter Chriſti
ſic debet conuerſari: ut ex moribꝰ exterioris ho-
minis q uidet, exiſtimet compoſitio interioris
animi qui nō uidet: ne uel ab alio uel à ſeipſo poſſit iudi-
Ibidem. cari: ſed dicat cū eodē apoſtolo. Mihi pro minimo eſt ut à
uobis iudicer, aut ab humano die: ſed neq; meipſum iudi
co. Qui aūt iudicat me: dñs eſt. In quibus uerbis notāda
ſunt tria iudicia. Humanū: ſuū cuiuſq; propriū: diuinum.
Et humanū quidē pōt indicare de rebꝰ exterioribꝰ, quæ
ſenſibus corporis percipiunt: de interioribꝰ uerò nō pōt.
1.Cor.2. Hinc eñ ſcriptū eſt. Quis enim ſcit hoīm quæ ſunt hois:
niſi ſpūs hois qui in eo eſt? Quapropter de his quæ ſunt
in hoīe poteſt iudicare ſpūs hoīs qui in ipſo eſt. Longe ue
rò præſtantius de his ipſis iudicat deus: cuius needum ſe
fatet apl's euaſiſſe iudiciū: qui tm̄ iam & humanū tranſcen
diſſet & ꝓpriū. Porrò humanū cōtemnebat qui dicebat.
1.Cor.4. Mihi aūt pro minimo eſt ut à uobis iudicer: aut ab huma
no die. Sed neq; proprium timebat qui dicebat. Sed neq;
Ibidem. meipſum iudico. Nihil eñ mihi cōſcius ſum. Solum ergo
reſtabat diuinū: de quo ait. Qui autē iudicat me: dñs eſt. Ibidem.
Debet tm̄ quiſq; quātū poteſt irreprehēſibilē ſe exhibere:
primū quidē corā deo: ſed deinde corā hoībus. Hoc nēpe
eſt quod alibi loqtur idē apl's dicēs. Prouidētes bona nō 2.Cor.8.
tantū corā deo: ſed corā hoībus. Et notandū tribus mo-
dis ꝓuident bona corā hoībus: id eſt habitu, actione, ſer-
mone. Habitu ne ſit notabilis: actione ne ſit reprehenſibi-
lis: ſermone ne ſit contēptibilis. Tribus etiā modis coram
deo: cogitatione, affectione, intētione. Nam & cogitatio
debet eſſe ſancta. unde ſcriptū eſt. Cogitatio ſancta ſerua-
bit te: & affectio pura & intētio recta. Sunt aūt tria iſta: id
eſt cogitatio, affectio, intentio in aīa: ſed in ea quoq; pro-
prijs ſingula locis diſtincta uident. Nam cogitatio in me-
moria: affectio in uolūtate: intentio in rōne conſiſtit. Atq;
ut eorū uſum ac differentiā clarius uideamꝰ: ſumamus no
bis exemplū de rebꝰ exterioribꝰ. In corporibꝰ ſi quilibet
deformis calor cutem tantū inficiat: corpus qdē turpius
reddit: ſed nihil ei de ſanitate ſua ex hoc adimitur. Si ergo
carni putredo aliqua uel liuidus tumor inſederit: iam nō
ſolū decor corporis: ſed ſalus quoq; turbat. Q; ſi languor
forſitan inualeſcens cū ipſa carne: oſſa quoq; medullitus
occuparit: tunc demū de uita nō immerito poterit deſpe-
rari. Eodē modo in aīa ſi pc̄tm̄ ſuggerit memoriæ per co-
gitationē: nullū tm̄ præbuerit aut uoluntas affectū, aut de-
liberatio ipſa cōſenſum: fateor quidem deformitas eſt, nec
audite interim aīa illa meret: tota pulchra es amica mea. Canti. 4.
Cæterū etſi neuus eſt: ſed nō morbꝰ. Q; ſi uolūtas quoq;
ipſa iam ſenſu delectationis afficitur: reſiſtit tm̄ adhuc deli
beratio rōnis: infirmat qdē, ſed needū moritur aīa: clamet
tm̄ neceſſe eſt: ſana me dñe & ſanabor. Tūc eū mori dicit: Hiere.17.
qm̄ & ipſa ratio ad pc̄tm̄ per intētionē curuat. Hoc nempe
eſt pc̄tū: de quo dicit. Aīa quæ peccauerit: ipſa morietur. Ezec.18.
Hunc triplicē gradū deplorat Dauid ex perſona peccato-
ris, dicēs dño. Expellēdo de paradiſo in latā huius ſeculi
euagationē: cōfirmaſti ſup me manū tuā. Et qm̄ carnalia Pſal.37.
deſideria ſunt peccati pœna: non eſt ſanitas in carne mea Ibidem.
à facie iræ tuæ. Iam uerò ubi robur deeſt rōnis: nō eſt pax
oſſibus meis à facie peccatorū meorū. Qui rurſum eoſdē
gradus ex perſona iuſti decantat dicens. Memor fui dei Pſal.76.
& delectatus ſum: & exercitatus ſum. Delectatus eñ dicit
per uoluntatē: exercitatus per rationē. Ne ergo à memo-
ria expellat deū irruēs turba plurimarū cogitationū quæ
ſolent eſfluere tanquā uilis plebs in atrium: ponat ad eius
portā ianitor, cuius nomen eſt recordatio ꝓpriæ profeſ-
ſionis: ut cū turpibus ſeſe cogitationibus ſenſerit animus
prægrauari: increpet ſe & dicat ſibi. Tu ne hæc debes co-
gitare qui ſacerdos es: qui clericus es: qui monachus es?
Cultor iuſtitiæ debet in ſe hmōi quicquam admittere: de
cet ſeruū Chriſti amatorē dei, tale aliquid uel ad modicū
meditari? Hæc dicēdo excludes fluxū illicitæ cogitatiōis
per recordationē ꝓpriæ profeſſionis. Similiter ad portā
uolūtatis in qua ſolent manere carnalia deſideria tanquā
in domo domeſtica familia: ſtatuat oſtiarius qui uocatur
recordatio cæleſtis patriæ. Hic eñ poteſt prauū deſideriū
quaſi cuneus cuneum expellere: & ipſum qui ait: ecce ſto
ad oſtium & pulſo, ſine cūctatione recipere. Iam uerò ad
thalamū rationis, talis & tam ferox adhibēdus eſt cuſtos,
qui nemini parcat: ſed quicūq; hoſtis ſiue clam ſiue palam
ingredi præſumpſerit, procul eum arceat: & hic ſit recor-
datio gehēnæ. In cæteris ſiquidē: id eſt memoria & uolū-
tate non ita eſt intolerabile: ſi uel memoria recipiat qn̄q;
uagam cogitationē: uel uoluntas impurā affectionē. Hoc
uerò grauiſſimū & omnino damnoſum: ſi unquam ratio
perdiderit intentionis rectitudinem.

Sermo triceſimus.

SIcut portauimus imaginē terreni hoīs, porte- 2.Cor.15.
mus & imaginē cæleſtis. Duo hoīes ſunt: uetus
& nouus. Adā uetꝰ: Chriſtꝰ nouꝰ: ille terrenus:
iſte cæleſtis: illius imago uetuſtas: iſtius imago
nouitas. Eſt autē triplex uetuſtas: & ecōtrario triplex no
uitas. Eſt enim uetuſtas in corde: in ore: in corpore: in
quibus

quibus tribus modis peccauimꝰ: cogitatione, locutione, & opere. In corde ſunt deſideria carnalia & ſecularia: id eſt amor carnis, & amor ſeculi. Similiter in ore eſt gemina uetuſtas: arrogãtia & derogatio. Item gemina in corpore: flagitia & facinora. Hæc omnia ſunt imago ueteris hominis: & hæc oĩa renouãda ſunt in nobis. Si non eſſet ue-
Ephe*ſ*.4. tuſtas in corde: nõ diceret apoſtolꝰ: Renouamini ſpiritu mẽtis ueſtræ: & induite nouũ hoĩem qui ſcḋm deũ creatus eſt in iuſtitia & ſanctitate ueritatis. Item ſi non eſſet uetu-
1. Reg.2. ſtas in ore, non diceret ſcriptura. Recedant uetera de ore
Ephe*ſ*.4. ueſtro. Et apl's dicit. Oĩs ſermo malus non ꝓcedat de ore ueſtro: ſed ſi quis bonus eſt ad ædificationem fidei: ut det gratiã audientibus. Sed & de uetuſtate corporis mẽtionẽ
Roma. 6. facit, cum dicit. Sicut exhibuiſtis membra ueſtra ſeruire immũditiæ & iniqtati ad iniqtatẽ. De cuius renouatione etiã ſubiũgit. Ita nũc exhibete mẽbra ueſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationẽ. Renouef ergo cor noſtrũ à carnalibus & ſecularibus deſiderijs: ut excluſis illis introducatur amor dei: & amor patriæ cæleſtis. Recedãt ab ore uoſtro arrogantia & derogatio: & ſuccedant pro his uera peccatorum noſtrorum confeſſio: & bona de proximis æſtimatio. Pro flagitijs & facinoribꝰ quæ uetuſtas eſt corporis: aſſumaf cõtinẽtia & innocẽtia: ut ſcilicet cõtrarijs uirtutibus cõtraria uitia depellanf. Hanc ſupradictam renouationem facit Chriſtꝰ habitãs in nobis ꝑ fidẽ: ſicut ipſe ait.
E*ſ*aiæ.43 Ecce noua facio oĩa. Vnde & ad ſponſam loqtur in canti-
Canti.8. cis. Pone me ut ſignaculũ ſuper cor tuum: ut ſignaculũ ſuper brachiũ tuũ. Habitãs igitur in corde eſt ſapiẽtia: habitans in ore ueritas: habitans in corpore iuſtitia.

Sermo triceſimuſprimus.

1. Cor.4. SPectaculũ facti ſumus mundo & angelis & hominibus. Ita planè & malis & bonis pariter. Illos enim ſolicitat inuidiæ paſſio: iſtos compaſſio miſericordiæ: ut in nos inceſſanter intẽdãt: illi quidẽ defectũ noſtrũ, illi profectũ deſiderãtes. Nimirũ in ꝓbatione ſumus inter paradiſum & infernum, interim medij: uelut inter clauſtrũ & ſeculũ conſtituti. Diligenter conſideratur utrinq; quid agimus: utrinq; dicitur, ꝙ ſi ad nos trãſeat: intẽtione quidẽ diſſimili: ſed nõ diſpari forſitan uolũtate. Quòd ſi ita oĩm oculi in nos noſtri quo abierunt: aut quare ſoli ipſi receſſerunt à nobis? A dextris ſiquidem & à ſiniſtris tanto ſtudio circunſpecti ſoli diſſimulamus inſpicere uitam noſtrã: ſoli noſmetipſos negligimus intueri: nec uerẽtes deceptorios nec adminiſtratorios ſal
p̃s.141. tem ſpiritus reuerẽtes. Me expectãt iuſti donec retribuas
P*ſ*al.118. mihi. Et item. Me expectauerũt pc̃tóres ut perderent me. Hinc mihi gehenna, inde corona paraf: & inter hanc atq; illam mediũ nugari liber, oſcitare delectat: uſq; adeò nec trahor deſiderio: nec periculo terreor: nec cupidus planè nec pauidus: in qbus magis fuerat neceſſarium: pernitioſiſſime inſenſibilis ad utrũq;. Exurgamꝰ aliquãdo fratres: nec in uano accipiamus aĩas noſtras: pro qbus alij tanto zelo uel in bonum uigilant uel in malũ. Non eſt res parua quam ſic inſectantur hoſtes: ciues ſic præſtolantur.

Sermo triceſimuſſecundus.

VSq; hodie in ciuibus babylonis aquarum effuſio, id eſt cõfuſio cogitationũ, terrã facit inanẽ & uacuã. Dum eñ fluctuat circa carnẽ cogitatio uniuerſa: nullũ ex ea ſperare eſt fructũ ſalu-
Geñ.1. tis. Diuidantur ergo aquæ ab aquis: quatenus aĩa quoq; (ut dignũ eſt) partẽ ſibi uẽdicet ſolicitudinis & meditationis. Sanè inferiores certis liminibus coerceantur: certis cõtineantur alueis: neceſſitatis terminos nõ excedãt: ꝑin
P*ſ*al.84. de ſuperiores copioſius dilatẽtur. Ex hoc ſanè dat dñs benedictionem: & terra noſtra dabit fructum ſuum.

Sermo triceſimuſtertius.

CVm in populo dei carnales alij ſint: & alij ſpirituales: nec illi tamen æternorũ: nec iſti carẽt oĩmodo temporalium deſiderio. In eo ſanè diſtãt quòd plus alia appetunt alij: & ſcḋm ea quæ præferunt: aut ſpirituales aut carnales iudicantur. Hinc eſt ꝙ in benedictionibus Iacob & Eſau: & ros cæli & terræ pinguedo nominatur: ſed nõ eodẽ ordine in utroq;. Det tibi Geñ.27.
deus de rore cæli & de pinguedine terræ abundantiã: ait Iſaac ad Iacob. Ad Eſau uerò. In pinguedine terræ, inqt, & in rore cæli deſuper, erit benedictio tua. Quid autẽ ſinguli præferãt: à ſtudijs eorũ & ſolicitudinibus innoteſcat.

Sermo triceſimuſquartus.

INtegra & perfecta mortalitas in duobus præcipue cõſiſtit: in cauendis uitijs & appetendis uirtutibus: qm̃ non ſufficit à malo abſtinere: ſi non & bonũ faciamus. Inde pſalmiſta. Declina P*ſ*al.36.
à malo, & fac bonum. Fugiamus ergo uitia: amplectamur uirtutes. Hiſtorias igif ſummatim delibãtes: moralitatis fructꝰ decerpamꝰ. Fames cogit iſrael intrare in ægyptũ: Geñ. 42.
ſtatim reperit ibi nouũ dñm: & de libero ſeruus efficitur. & .43.
Ex illiꝰ regionis inhabitatione redigif ſub ꝑtãte Pharaonis: q maſculos præcepit interfici: fœmĩas reſeruari. Iſrael Exodi.1.
operibꝰ luti & lateris duriter affligif: Pharaó paleas miniſtrat laborantibus. Fames cogit, nõ fames panis neq; ſitis aquæ: ſed audiendi uerbũ dei cõpellit multos intrare ægyptũ: hoc uerbũ dei eſt lux uera quæ illuminat omnẽ Ioan.1.
hoĩem uenientẽ in hunc mundũ. Vnde pſalmiſta. Præce- P*ſ*al.18.
ptum dñi lucidũ: illuminãs oculos. Qui hanc lucẽ ſeqtur non ambulat in tenebris: ſed habet lumen uitæ. De luce præceptorũ: trãſitur ad lumẽ præmiorũ. Qui huius diuini uerbi parif ægeſtatẽ: cogif intrare ægyptũ: id eſt tenebras. Inuoluif enim tenebris ignorantiæ: & ſubiacet dominio Pharaonis: id eſt diaboli qui princeps eſt ægypti, hoc eſt tenebrarũ: iuxta illud apoſtoli. Non eſt nobis col Ephe*ſ*.6.
luctatio aduerſus carnẽ & ſanguinẽ: ſed aduerſus principes & poteſtates: aduerſus mũdi rectores tenebrarũ harũ: cõtra ſpiritalia neqtiæ in cæleſtibꝰ. Sub iugo Pharaonis fiũt lutea opera: id eſt diſſoluta & ſordida. Ab ipſo dãtur paleæ: id eſt leues cogitationes. Palearum eſt leuiter accẽdi: & in momẽto conſumi. Sic & malæ cogitationes à diabolo immiſſæ: cito in mentibus noſtris accedũtur: carnis mollitie cõſentiente. Sed ſi uiriliter ſtudeamꝰ reſiſtere: deo iuuante protinus extinguũtur. Paleis accẽſis coquebatur lutum & ſolidabaf in lateres: & prauæ cogitationes quæ ſunt lutũ, paleis delectationis accẽdũtur. Quæ cum tranſeunt in actum tunc decoquũtur: cum uerò ducũtur in conſuetudinem, tunc ſolidantur.

Sermo triceſimuſquintus.

BEatus uir qui non abijt in conſilio impiorum. P*ſ*al.1.
Pij ſunt qui in deum credũt: & ipſum colũt. Eſt enim pietas, cultus dei. Hic aũt cultꝰ in tribus cõſiſtit: fide, ſpe, & charitate: quæ ſunt inuiſibilia. His tribus carẽt impij qui deũ nõ colũt: & quorũ conſiliũ eſt uiſibilia inuiſibilibus, terrena cæleſtibus præponere. Horũ caput & princeps eſt diabolꝰ: qui primꝰ à pietate receſſit: & impius factꝰ etiã hoĩes in paradiſo politos ab eadem pietate fraude ſua deiecit: uolens eos habere ſocios ſui erroris: & participes iniquitatis. Ille enim Euam ſeduxit: & illa uirũ ſibi ſubdidit. Similiter adhuc dæmon ſuggerit carni, caro ſpiritui: & fit impiorũ conſiliũ. Dicũt enim ſibi inuicẽ. Omniũ noſtrũ ſit unũ marſupiũ. Ponunt Proue.1.
ergo in memoria quaſi in marſupio quiſq; obolum ſuum: dæmon ſcilicet ſuggeſtionẽ: caro delectationẽ: ſpũs cõſenſum. Inde tãquã de ſymbolo cõparãt ſibi uictũ cõpetẽtẽ. Caro quidẽ cõbuſtionẽ: ignẽ ſcilicet qui nõ extinguitur: ſpũs malã cõſcientiã: id eſt uermẽ qui nõ morif. Dæmon aũt emit utriuſq; ſanguinẽ. Ad hoc conſiliũ impiorũ itur quatuor modis. Quidã eñ trahunf inuiti: alij attrahunf illecti: alij ſeducunf ignari: alij ſequunf ſpontanei. Iſtis neceſſariæ ſunt quatuor uirtutes: per quas armati reſiſtant, ne in cõſilio eant. Inuitis neceſſaria eſt fortitudo: qua reſiſtant uſq; ad mortẽ: minis, cruciatibꝰ, & dãnis. Illi q attrahunf illecti indigẽt tẽperãtia, quæ reprimit illicita deſideria: nec cedit ꝓmiſſionibꝰ, nec emollif blanditijs. Illis qui ſeducũtur ignari eſt opus prudẽtia, quæ ab utilibꝰ inutilia diſcernit: & docet quid tenendũ, quid ue reijciẽdũ ſit.

Iuſtitia indigent illi qui ſequuntur ſpontanei. Iuſtitia eſt rectitudo uoluntatis: quæ nec amat peccare, nec peccato cōſentire. Iuſtitia & fortitudo ſedē habēt uoluntatē: quia uolūtas iuſta debet eſſe & fortis Eſt aūt iuſtitia ordinata hoc modo: ſcilicet mala reſpuēs: bonis meliora p̄ponens. Hāc nō uidet̄ habuiſſe Adā: q malo cōſentiēs, quod utile erat deſeruit. Prudētia & tēperātia ſedē habēt in ratione: quia ratio prudens debet eſſe & tēperata. Eſt quippe prudētia ratio docta, ſcilicet à gr̄a, uitare contagia iniuſtitiæ ꝑpter iuſtitiā. Vitat quidē nō ſolum iniuſtitiā apertā: ſed etiā illa quæ ſunt aliquo modo cōtra iuſtitiā: attendēs nō qđ licet, ſed magis qđ expedit: uitans diuitias & quædā alia: non qa illicita, ſed qa iuſtitiæ ſolēt eſſe impedimenta. Sed ꝑpter quoſdā qex hypocriſi hoc faciūt: addit̄ ꝑpter iuſtitiā. Iuſtitia eſt perfectio aīæ rationalis. Aliæ uirtutes ſunt ad eius acquiſitionē uel cōſeruationē: fortitudo, tēperātia, prudētia: quæ iuſtitiā cōſeruāt ne amittat̄ aut minuatur. Poſtquā uerò pfecta eſt iuſtitia & tranſit in affectū cordis: idē eſt ꝗ illa tria: quia fortis eſt, prudens, tēperata. Qui nō abijt. Abire pertinet ad illos qui ſunt incōſtātes: & leuiter poſſunt impelli. Quod quidam uolētes euitare, fiūt euidēter obſtinati: nullius cōſilio acquieſcentes: propoſitū ſuū immobiliter tenētes: & ideò adiimētū eſt & nō ſtetit: ſcilicet ut nec leuis ſit nec obſtinat⁹. Via peccatorū eſt mūdus uel ꝓpria uolūtas quæ eſt ſuperbia: ex qua oia
Pſal.1. mala, ſicut ex cōi ſunt bona. Et in cathedra peſtilētiæ non ſedit. Sedet, qui docet: exemplo ſuo faciens peccare alios. Cathedra eſt hæc: & quatuor pedib⁹ ſubſiſtit. Primus pes eſt malitia: ſecundus cōtemptus dei: tertius irreuerentia: quartus aſtutia. Malitia eſt amare malū & ſaporem mali habere: & malū qa malū eſt diligere: ſicut facit diabolus & nōnulli iniqui. Sed quia fit aliqn̄ ut tales timeāt deum nō timore bono: ſed ne incurrant uel dānum rerū uel corporis cruciatū: ut amplius fiāt mali contēnunt & ipſum deū: & fit ſecūdus pes cōtēptus dei. Item poſſet fieri ut malum amarēt, deū contēnerent: ſed inhiberet eos pudor hoīm, cum qbus habitāt: ideò ad augmentū mali ſeqtur tertius pes, irreuerētia: ut nec deū timeāt nec hoies reuereantur. Ad conſummationem uerò malitiæ: adeſt quartus pes aſtutia: ut ſciant uti tribus p̄dictis: miſcentes oleo uenenū, & melli acetū. Eminens pars cathedræ cui ſedēs inhæret: eſt potētia. Si enim potēs eſt qui prædicta habet: tunc plurimū nocet, uel ſi potētem ſibi allicere poteſt, quē conſilio ſuo ſeducat, & ad malum impellat. Deinde apponit̄ puluinar: ut ſuauiter ſedeat. Puluinar fit de leuib⁹ pēnis auiū: ſignificans uanam gloriā & fauorē popularē: qbus hoies delectati extollūtur. Scabellū pedibus ſupponit̄: ne terrā tangāt. Tales em̄ nonnulli terrenas actiones nō faciūt: ſed ſpūales ſimulant ut magis decipiant. Horum doctrina eſt
Pſal 1. quaſi peſtilentia: multa loca occupans & uaſtans. Sed in lege dn̄i uolūtas eius. Superiori uerſu dictum eſt quid ſit reſpuendū: in hoc autē dicitur quid ſit appetendū. In illo dictū eſt tanquā declina à malo: in hoc autē, & fac bonū. Quod utiꝗ eſt ambulare in lege. Sed quoniam hæc uia agitur nō greſſu corporis, ſed affectu mētis: ideò dictū eſt, in lege dn̄i uolūtas eius. Velle em̄ (teſte beato Gregorio) mente ire eſt. Per hāc uiam incedūt & quaſi quendā currū ducūt tria genera hoīm: ſeruus, mercennarius, filius. Trahunt aūt eundē currū iumenta: quorū noīa ſunt cōminatio & promiſſio. Super comminationē ſeruus ſedet: ſuper ꝓmiſſionē mercēnarius. Horū uterꝗ trahit currū: alter timore, alter cupiditate: & uterꝗ ꝓprijs ſtimulis impellit̄. Solus fili⁹ qui nec timore quatitur, nec illicit̄ cupiditate ſed ſpiritu dilectionis agit̄: ſine labore aut læſione uehitur
Roma. 8. in curru. Quicūꝗ em̄ ſpiritu dei aguntur: hi filij ſunt dei. Habet etiā curr⁹ ille quatuor rotas, illas ſcilicet quatuor animi affectiones notiſſimas: amorē & lætitiā: timorem & triſtitiā. Amant em̄ reprobi tēporalia: & lætant̄ cū male fecerint: ſed hunc amorē & hanc lætitiā ſeqtur timor & tri-
Ioan. 16. ſtitia ſempiterna. Electi uerò, qb⁹ dicit̄ mūdus gaudebit, uos aūt contriſtabimini: ſed triſtitia ueſtra uertet̄ in gaudium: ponūt primas rotas timorē & triſtitiā: poſteriores amorē & lætitiā. Ipſis etem̄ cōmutat̄ timor in charitatem: triſtitia in lætitiā ſempiternā. Notandū aūt ꝗ hæc uia legis dn̄i cōſummat̄ ſex diebus. Et prima quidē dicta eſt gemitus cordis: ſecūda cōfeſſio oris: tertia largitio propriæ poſſeſſionis: quarta labor corporis: qnta abnegatio propriæ uolūtatis: ſexta cōtēpt⁹ mortis. In ſeptima fit quies ab oīb⁹ prædictis: ſperās octauā reſurrectionis. Et in lege ei⁹ meditabit̄ die ac nocte. In quocūꝗ ſtatu ſit hō poſit⁹: nūquā recedēdū eſt illi à lege dn̄i: ſed ſemp in die bonorū nō immemor ſit malorū: & in die malorū memor ſit ſemp bonorū. Poteſt etiā per diē & noctē cōtēplatiua & actiua uita intelligi: quæ ambæ continētur in lege domini.

Sermo triceſimuſſextus.

DIxit inſipiens in corde ſuo, non eſt deus. Deus Pſal.52.
licet unus ſit & unū ſit: tn̄ non ſui uarietate: ſed animi noſtri mutatione guſtantibus nobis: diuerſos uidet̄ habere ſapores. Sapit em̄ timenti iuſtitiā & potentiā: ſapit amāti bonitatē & miſericordiā.
Vnde & alibi ait idem iſte propheta. Semel loquutus eſt Pſal.61.
deus: duo hæc audiui: qa poteſtas dei eſt, & tibi dn̄e miſericordia. Idem quippe eſt audire hoc quod guſtare: quia utrūꝗ fit una & ſimpliciſſima mēte. Itaꝗ ſemel loquutus eſt deus: quia unum genuit uerbū. Cæterū nos per unum uerbū, duo hæc audimus ſiue ſapimus: quia poteſtas dei eſt & tibi dn̄e miſericordia. At is quidē penitus inſipiens eſt: cui nec timorē deus ſapit nec amorē. Diſcat quantum uult: ego ſapientē nō dixerim, dū nec timebit nec diliget deum. Quomodo em̄ dixerimus in ſapientia cōſummatū:
quē uideo nec initiatū? Nam initiū ſapientiæ timor dn̄i: Eccli.1.
cōſummatio amor: media ſibi uendicat ſpes. Cui ergo nec Prou.1.
iuſtitiā ſapit deus per timorē: nec miſericordiā p amorē: is planè dicit in corde ſuo nō eſt de⁹. Deū enim nō putat: quem nec iuſtum nec pium reputat.

Sermo triceſimuſſeptimus.

COrrupti ſunt & abominabiles facti ſunt in ſtu- Pſal.30.
dijs ſuis: nō eſt qui faciat bonum: nō eſt uſꝗ ad unum. Habet anima corruptionē ſuā: habet & corpus ſuam. Corruptio aīæ tripertita eſt: quadripertita eſt corporis. Corp⁹ ſiquidē cōſtat ex quatuor elemētis. Aīa uerò in triplici ui ſubſiſtit. Eſt enim rationalis, concupiſcibilis, iraſcibilis. Rationale cuius ſanitas eſt cognitio ueritatis: corrumpit ſuperbia. Corrupta autem fallitur duobus modis. In cognitione ſui: & cognitione dei. Cōcupiſcentiā corrumpit uana gloria: iram inuidia. Corruptio corporis dicit̄ abominatio: & fit quatuor modis: ſm quatuor elemēta ex quibus cōſtat. Quatuor enim ſunt quæ corpus corrumpūt: curioſitas, loquacitas, crudelitas, uoluptas. Sūt autem quatuor partes corporis: in quibus ſingulis maxime uigēt ſingula elemēta. Nā in oculis eſt ignis: in lingua quæ uocem format aer: in manibus quarū propriè tactus eſt terra: in mēbris genitalib⁹ aqua. Has quatuor partes corrumpit illa quadripertita peſtis. Oculos ſcilicet curioſitas: linguā loquacitas: manus crudelitas: genitalia uoluptas. Sic fiūt hoies corrupti & abominabiles: corrupti in aīa: abominabiles in corpore: corrupti coram deo: abominabiles corā hoibus. Non eſt qui faciat bonū: non eſt uſꝗ ad unum. Quatuor genera ſunt hoim: quorū oīm nullū eſt quod faciat bonū niſi unum. Quidā enim ſunt qui deū nec intelligūt nec reqrunt: & hi mortui ſunt. Alij intelligunt quidē: ſed nō requirūt: & hi impij ſunt. Alij reqrūt, nō aūt intelligunt: & hi fatui ſunt. Alij uerò & intelligūt & reqrūt: & hi ſancti ſunt. De qbus ſolis dici poteſt: quia ipſi ſunt qui faciunt bonum.

Sermo triceſimuſoctauus.

MVltiplicatæ ſunt infirmitates eorum: poſtea ac- Pſal.15.
celerauerūt. Quid diſſimulāt hoies in uita ſua agere pœnitētiā: & extrema de cōfeſſione præſumunt? Quomodo ſub unius horæ articulo: reuocari poſſe æſtimāt oia aīæ membra: cuius cōcupiſcētiæ & deſideria per totum mundum ſparſa ſunt: & ubiꝗ

terrarum

terrarum uelint quodam uiſco teneri? Nō dico, ait dñs,
quin & taliū ſaluem aliquos: potēs ſum enim in momēto
oīs reuocare: ſed nō cōgregabo conuenticula eorū de ſan-
guinibus: id eſt qui in ſanguine pſeuerāt, donec multipli-
catis infirmitatibus deſerantur à peccatis, antequam deſe-
Pſal.15. rant ea: nō magnis taliū conuenticula cōgregabo. Si bene
memini, in toto canone ſcripturarū unū latronē inuenies
ſic ſaluatum. Noli ergo huic tam periculoſæ expectationi
Ioan.3. credere temetipſum. Et quidē ſpūs nō modo ubi uult, ſed
quando uult ſpirat: nec ei difficile eſt de ſubito perfectam
dare cōtritionē cordis, quā uix multo tpe alij cōſequunt:
ſed unde ſcis ꝙ tūc tibi ita ſubuenire uelit quē tu interim
Sapien.1. ſic repellis? Benignus quidē eſt ſpiritus ſapiētiæ: ſed non
liberabit maledictū à labijs ſuis. Audi quis ille ſit. Maledi-
ctus qui peccat in ſpe.

Sermo trigeſimuſnonus.

Pſ.20. PRæuenisti eum in benedictionib⁹ dulcedinis.
Triplex nobis neceſſaria eſt benedictio: præue
niens, adiuuās, & cōſummans. Prima miſericor
diæ: ſecūda gratiæ: tertia gloriæ. Præuenit mi-
ſericordia cōuerſionem: adiuuat gratia conuerſationem:
perficit gloria conſummationem. Niſi triuam hāc benedi
ctionē dederit deus: non poteſt dare terra noſtra fructum
ſalutis. Neq; enim aut inchoare bonū donec à miſericor-
dia præueniamur, aut agere bonum donec adiuuemur à
gratia: aut conſummari in bonis poſſumus, donec gloria
repleamur. Verū in his trib⁹ nō immerito dulci⁹ ſapit ea q̃
nō modo immeritos, ſed & malemeritos præuenit: ut dū
adhuc filij ſumus iræ & operamur opera mortis: ipſe cogi
tet ſuper nos cogitationes pacis: & ne petētibus quidem
imo & impetētibus: nō inuocātibus ſed prouocantibus,
nō interpellantibus ſed etiā repellētibus, ſpū bonū, ſpm
uitæ, adoptionis ſpm largitur. Quid illi aīæ dulce ſapiat:
cui miſericordia tanta nō ſapit? Merito proinde benedi-
ctio dulcedinis noīatur ea quæ præuenit: quia quæ adiu-
uat fortitudinis, quæ cōſummat plenitudinis eſt.

Sermo quadrageſimus.

Pſal.17. POpulus quem nō cognoui ſeruiuit mihi. Non
eſſet magnæ admirationis, ſi populus à deo co-
gnitus ſeruiret illi. Cū uerò incognitus illi ſer-
uiat, & in auditu auris obediat: magnæ laudi a-
ſcribendū eſt. Ex hoc genere cognitorū & nō cognitorū,
& cognoſcentiū & nō cognoſcentiū, ſunt quatuor diffe-
rentiæ. Quidā enim ſunt qui à deo cognoſcūtur & deum
cognoſcūt: alij nō cognoſcunt nec cognoſcūt: alij cogno-
ſcūtur quidē: ſed ipſi nō cognoſcūt: alij non cognoſcunt:
& tñ cognoſcūt. Cognoſcere dei eſt felicē facere: cogno-
ſcere hoīs eſt gratias agere. Qui ergo cognoſcūtur à deo
& deū cognoſcunt, ſancti angeli ſunt: qui ab eo felices fa-
cti eius laudibus ſemper uacant & obſequijs deſeruiunt.
Qui nec cognoſcūtur nec cognoſcunt, pauperes ſunt ne-
ceſſarij: quos nec rerū temporaliū copia ditat nec beatifi-
cat ſeruitus diuina. Qui aūt cognoſcūtur ſed nō cogno-
ſcunt, diuites ſunt huius ſeculi: qui acceptis quidē opib⁹
affluūt: ſed carnalibus deſiderijs hui⁹ ſeculi preſſi nūquā
ad cæleſtia cor ſuſpēdunt. Qui uerò non cognoſcūtur &
cognoſcūt, pauperes ſunt uoluntarij: quos nec tribulatio
nec anguſtia, nec alia quæcūq; pericula poſſunt ſeparare
à charitate dei. Et hi nimirū multis modis ꝓbant: aduer-
Eccl.27. ſis diutiſq; fatigant tribulationibus ſicut ſcriptū eſt. Vaſa
figuli ꝓbat fornax: & hoīes iuſtos tentatio tribulationis.
Pſal.21. Ex quorū item perſona loqtur pſalmus. Deus deus meus
reſpice in me: quare me dereliquiſti? Nūqd nō incogniti
uident, qui orant ut reſpiciant? Verūtamen licet derelicti
uideant: ipſi tñ deū cognoſcūt: & ex perſona cognoſcen-
tium ſtatim in eodem pſalmo ſubinfertur. Deus meus cla-
mabo per diē & nō exaudies: & nocte & nō ad inſipientiā
mihi. De his ergo uox diuina dicit. Populus quē non co-
gnoui ſeruiuit mihi. Ac ſi aptē diceret angelis ſuis. Quid
ſi uos mihi ſeruitis quos felices facio: quādoqdē illi mihi
ſeruiunt, quos in ſua paupertate derelinquo? Et qd ſi uos
mihi obeditis qui faciē meā uidetis: enim & illi obediant,
qui me tantū audiūt & non uident. Vident quippe ange-
li: audiūt homines. Audiūt ſcilicet & obediunt: ut quan-
doq; ſimiles angelis facti, mereant ipſi quoq; uidere. Itaq;
auditus eſt meritū uidendi: uiſio præmium audiendi. Et
prius eſt audire, uidere poſterius: ſicut ſcriptum eſt. Audi Pſ.44.
filia & uide. Quiſquis ergo in futuro deum uidere deſide-
ſiderat: profecto neceſſe eſt ut in præſenti prius deum au-
diat: & in auditu auris obediat.

Sermo quadrageſimuſprimus.

MOrs peccatorū peſſima. Mala in amiſſione mū- Pſal.33.
di: quia nō poſſunt ſine dolore ſeparari ab eo quē
diligūt. Peior in diſſolutione carnis: à qua euel-
lunt eorū animæ à ſpiritibus malignis. Peſſima
in tormentis inferni: quando corpus & anima perpetuis
ſimul addicuntur ignibus. Ecōtrario bonorū mors opti-
ma: quoniam quidē fit ibi quies à labore: fit iocūditas de
nouitate: fit ſecuritas de æternitate.

Sermo quadrageſimuſſecundus.

TRia ſunt: tabernacula, atria, domus. In taberna
culis ſunt omnes iuſti in carne uiuētes & labo-
rantes: quia tabernacula laborantiū ſunt & mi
litantium. Tabernaculū uerò habet tectum, ſed
fundamento caret: & portabile eſt: quia iuſti præſentibus
nō ſunt fundati, ſed inquirūt ciuitatē deſurſum fundamē-
ta habentem. Fides etiā eorū quæ eſt fundamentum: non
eſt in terrenis ſed in dño. Tectum habēt: id eſt munimētū
gratiæ & protectionē. Atria ſunt domui uicina: amplitu-
dinē habentia. In illis ſunt aīæ ſanctæ corporibus exutæ:
quæ in latitudine ſunt depoſita carnis anguſtia. Atria ha
bent fundamentum ſed non tectum: quia animæ quæ in
amore dei ſunt nō ruunt: unde ſtantes erant pedes noſtri: Pſal. 121.
ſed nō habent tectū: adhuc expectantes augmentū: quod
nō erit niſi in reſurrectiōe corporū ſuorū. Poſt ipſam aūt
reſurrectionē cum angelis erunt in domo: quæ habet fun-
damentū & tectū. Fundamentū eſt ſtabilitas æternæ bea-
titudinis: tectū cōſummatio & perfectio ipſius.

Sermo quadrageſimuſtertius.

PAratum cor meum deus: paratū cor meū. Via Pſal.56.
regia fratres: nec ad dexterā declinat nec ad ſi-
niſtram. Porrò inuenire eſt hoīem ſemel quidē
paratū: nō qdē ſecundo. Si dixerit ei deus: eijce Ezec.21.
ancillā & filiū eius: dico aūt opera carnis: non cunctatur.
Si dixerit, immola mihi filiū tuum quē diligis Iſaac: hoc Geñ.22.
planè iam pariter audire non pōt: ut fraternæ utilitatis
aut unitatis gratia: ſpiritalis ſuſtinere uideat ſtudij detri-
mētū. Quidni abijciat facile ſeruus xp̄i: quicqd ad corpo-
ream pertinet uoluptatem? At uerò ſpiritali iocunditate
æquanimiter fraudari qñ aut obedientia cogit, aut frater
næ charitatis ratio poſtulat: hoc planè magnū & deo gra
tum offerre eſt holocauſtum. Memēto tñ nō Iſaac in hoc
ſacrificio: ſed arietem contumaciæ iugulari.

Sermo quadrageſimuſquartus.

ECce quàm bonum & quàm iocundū habitare Pſal.132.
fratres in unū. Eſt unitas naturalis: unitas car-
nalis: unitas uirtualis: unitas moralis: unitas
ſpiritalis: unitas ſocialis: unitas perſonalis: uni-
tas pricipalis. Vnitas naturalis eſt inter corp⁹ & aīam: uni
tas carnalis inter uirum & mulierem: de qua dictum eſt.
Erunt duo in carne una. Vnitas uirtualis eſt quæ hoīem Geñ.2.
ſibijpſi cōiungit, ut non per diuerſa effluat: ſed cū ꝓpheta
unam petat à dño. Vnitas moralis eſt quæ nos coniungit Pſal.26.
proximo. Vnde pſalmiſta. Qui habitare facit uniuſmoris Pſ.67.
in domo. Vnitas ſpiritalis eſt quæ nos coniūgit deo. Vn-
de apl's. Qui adhæret deo unus ſpūs eſt. Vnitas ſocialis in 1.Cor.6.
ter angelos: quibus oīmodis idē uelle eſt, idem nolle. Vni
tas perſonalis in xp̄o. Vnitas principalis, quæ & ſubſtan-
tialis eſt in trinitate. Ecce quàm bonū & quàm iocundū.
Sūt quædā bona & iocūda: ſunt q̄dā nec bona nec iocun
da. Sūt quædā bona & nō iocūda: ſunt q̄dā iocūda & nō
bona. De bonis & nō iocūdis peruenitur ad bona & iocūda.

De iocundis & non bonis peruenitur ad nō bona & non
iocūda. Bona & nō iocūda ſunt cōtinētia patiētia, diſci-
plina. Iocūda & nō bona, uoluptas, curioſitas, & uanitas.
Nec bona nec iocunda: inuidia, triſtitia, accidia. Bona &
iocūda, honeſtas, charitas, & puritas. Ad hoc bonū & io-
cundū obtinēdū: neceſſaria eſt unitas uirtualis & unitas
moralis. Primā diſturbant puſillanimitas & leuitas. Puſil-
lanimitas facit propoſitum relinquere: leuitas mutare. Al
teram obſtinatio, ſuſpicio, & ſimulatio diſturbant. Obſti-
natio nō recipit proximū: ſuſpicio non credit proximo:
ſimulatio non ſe iungit proximo. Spes æternorū expellit
puſillanimitatē: humilis obedientia leuitatē. Obſtinatio
humilitate: ſuſpicio & ſimulatio charitate pelluntur.

Sermo quadrageſimuſquintus.

Eccl. 15. NOn eſt ſpecioſa laus in ore pctōris. Etiam quæ
eſt in ore peccatoris pœnitentis: non uidetur
ſpecioſa: quia adhuc de peccati recordatiōe &
memoria cōfuſionē patiť & frequēter inde cō-
pungitur. Sed tñ in eo eſt utilis & fructuoſa confeſſio: etſi
non ſpecioſa decoraq; laudatio. Poſtquā uerò de bñficijs
dei proficiens adhæret diuinæ laudi, & in ea aſſidue dele-
ctatur & proficit: ita ut nihil aliud placeat ei: tunc in ore
eius eſt ſpecioſa laus dei ad ſimilitudinē agricolæ: qui dū
ſtercorat agrum ſuū totus in luto eſt & ſtercorib⁹, nō eſt
pulcher labor eius, & ſi ſit fructuoſus: ſed qñ colligit mani
pulos ſegetis: tunc labor eſt ſpecioſus & dulcis.

Sermo quadrageſimuſſextus.

Prou. 4. OMni cuſtodia ſerua cor tuum: quia ex ipſo uita
procedit. Duob⁹ aūt modis uita à corde proce
Rom. 10. dit. Aut quia corde crediť ad iuſtitiā: & iuſtus
ex fide uiuit: & fide mūdať cor: & mundo corde
Matt. 5. deus uidetur, id eſt agnoſcitur: & hæc eſt uita æterna ut
Ioan. 17. cognoſcāt te unū deū & quē miſiſti Ieſum xp̄m: aut quia
Chriſt⁹ uita nr̄a qui nūc per fidē habitat in cordib⁹ ur̄is,
erit cum apparebit & nos cū ipſo apparebimus in gloria:
& qui nunc latet in corde: tunc quaſi de corde ad corpus
Philip. 3. ꝓcedet: qñ reformabit corpus humilitatis noſtræ, cōfigu
1. Ioan. 3. ratū corpori claritatis ſuæ. Vnde & alius apl's ait. Nunc
filij dei ſumus: & nōdū apparuit qd erimus. Sed conſide-
randū eſt quō dicat: omni cuſtodia ſerua cor tuū. Solent
dicere hoīes hui⁹ ſeculi: bonū caſtellū cuſtodit, q corpus
ſuū cuſtodit. Nos aūt nō ſic: ſed ſterquilinium uile cuſtodit
Galat. 6. qui cuſtodit corpus ſuū apoſtolo teſte: qm̄ qui ſeminat in
carne de carne metet corruptionē. Qui uerò, inqt, in ſpi-
ritu: de ſpiritu metet uitā æternā. Ac ſi dicat colendū, cu-
ſtodiendū magis aiæ caſtrū: qm̄ æterna ex ipſo uita pro-
cedit. Sed caſtrū iſtud in terra inimicorū ſitū undiq; im-
pugnatur: & idcirco omni cuſtodia, id eſt, ex omni parte
uigilāti ſolicitudine eſt muniēdū: inferius, ſuperius, ante,
& retro: à dextris & à ſiniſtris. Inferius impugnat concu-
piſcentia carnis quæ militat aduerſus aīam: quia caro cō
cupiſcit aduerſus ſpiritū. Superius imminet iudiciū dei.
Hebr. 10. Horrendū eſt enim incidere in manus dei uiuentis. Soli-
Iob. 31. cite ſatis hac parte cor ſuū cuſtodierat, q dicebat. Semp
enim quaſi tumentes ſuper me fluctus, timui deum. Retro
mortifera delectatio eſt: quæ oritur ex recordatione præ-
teritorum peccatorū. Ante inſtātiā tētationū. A ſiniſtris
uerò: arrogantiū fratrū & murmurantiū inquietudo. A
dextris: obediētiū fratrū deuotio. Poſſunt enim hi quoq;
(niſi caueatur) duob⁹ nocere modis: aut bonis eorū acti-
bus inuidēdo: aut ſingularē gratiam æmulando. Vigilet
ergo aduerſus carnē rigor diſciplinæ. Cōtra iudiciū dei,
iudiciū ꝓpriæ cōfeſſionis: & hoc ſit duplex. Manifeſtū de
1. Cor. 11. manifeſtis: occultū de occultis. Vnde ait apl's. Si noſmet-
ipſos dijudicaremus: nō utiq; iudicaremur. Contra dele-
ctationē quæ procedit de recordatione præteritorū pec-
catorū frequētia lectionis: cōtra inſtantiā tentationis in-
ſtantia ſupplicis orationis. Cōtra fratrū inquietudinem:
patientia & cōpaſſio. Aduerſus obedientiū fratrum fer-
uorem, cōgratulatio & diſcretio. Cōgratulatio eñ expel-
lit inuidiam: diſcretio nimiam æmulationem.

Sermo quadrageſimuſſeptimus.

MEl inueniſti noli multum comedere: ne fortè ſa- Proue. 25.
tiatus euomas illud. Poteſt nō incongrue hoc
loco mellis nomine, fauor humanæ laudis intel
ligi. Meritoq; nō ab omni ſed ab immoderato
mellis huius edulio prohibemur. Eſt eñ cū utiliter huma
nas laudes recipimus fraternæ duntaxat intuitu charita-
tis: & ad ſalutē eorū qui nobis ꝓpterea facili⁹ acquieſcūt.
Hac ergo parcitate ſeruata: mellis huius moderata come-
ſtio nō nocebit. Si quid uerò amplius eſt, à malo eſt: & in
perniciē cōuertetur. Inuēto eñ melle immoderati⁹ ueſciť:
quiſquis ponēs oīno cor ſuum fauore humanæ laudis
inflatur, incraſſatur, impinguať: à quo ſe ꝓpheta ſanctus
cuſtodiri deprecať à dño: non quidem mellis ſed olei ſatis
uicina appellatione ipſum quē prædiximus fauorē expri-
mens, ubi ait. Oleum aūt peccatoris nō impinguet caput Pſal. 140.
meū. Vis noſſe qñ euomat immoderatus epulator mellis
eduliū: quod uſq; ad ſatietatē ſumens, modum parcitatis
exceſſit: Tūc ſine dubio laudes qbus ſatiebatur non aliū
fructum quærēs: ſed fauore ipſo contentus humano: tunc
inquā multa cū anxietate euomit, quod cū pernitioſa de-
lectatione comedit: cū aliū quēlibet laudari audiēs, inui-
dia cōtabeſcit. Mens eñ dedita uanitati: & arrogātia tu-
mens: laudē alterius ſuā reputat uituperationem.

Sermo quadrageſimuſoctauus.

DVo loca ſunt aīæ rationalis: inferior quē regit
& ſuperior in quo requieſcit. Inferior quem re
git corpus: ſuperior in quo quieſcit deus. De
utroq; poteſt rectè intelligi quod ſcriptū eſt. Si Eccl. 10.
aſcenderit ſuper te ſpūs poteſtatē habentis, locū tuū ne di-
miſeris: uel inferiorē ſcilicet regēdo, uel ſuperiorē quieſcē
do. Sed hoc quod prius dixi conuenit rudibus adhuc &
imperfectis: qbus loqtur apl's. Humanū dico ꝓpter infir- Rom. 6.
mitatē carnis ueſtræ. Sicut eñ exhibuiſtis mēbra ueſtra
ſeruire immūditiæ & iniqtati ad iniqtatē: ita nūc exhibe-
te mēbra ueſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationē. Habet
quippe aīa tria facere in corpore: uiuificare, ſenſificare, re-
gere. Sed ſiue auferať uita, ſiue ſenſus perturbeť: de neutro
cōdemnatur. Sin uerò tētatori uicta ſuccubuit: hoc illi ad
pctīn reputať. Diciť ei ergo, ne aſcēdēte ſuper eam ſpiritu
locū ſuū deſerat: hoc eſt ne ingruēte tētatione mēbra ſua
arma iniqtatis pctō exhibeat. Notandū autē quod diciť.
Si aſcēderit ſuper te ſpūs poteſtatē habētis. Nihil quippe
aduerſus nos malignus ſpūs pōt: niſi miſſus aut ꝑmiſſus.
Vnde cū eius ſit uolūtas ſemꝑ mala: nūquam poteſtas eſt
niſi iuſta. Nam uolūtas quidē mala ex ſeipſo ſibi ineſt: po-
teſtatē uerò nō aliūde quàm à deo habet. Quā tñ poteſta-
tem ſemꝑ moderať dñs: ne ſcilicet ex nequitia uoluntatis
plus puniat quàm eorū exigūt merita q puniunť. Et hæc
de inferiori loco dicta ſunt. Cæterū de ſuperiori hoc intel
ligiť: ne quietē mētis quā in deo habet tentante diabolo
deſerat: ſed undecūq; ille tētauerit: ipſa in deo fixa cōſtan
ter in trāquillitate ꝑmaneat. Hæc poſterior ſnīa cōuenit
perfectis, qui cū Helia dicere poſſunt: uiuit dñs de⁹ iſrael: 4. Reg. 2.
in cuius cōſpectu ſto: & illud de Ioanne aplō: quia ſicut il 1. Ioan. 4.
le eſt, & nos ſumus in hoc mundo. Hæc inquā ſentētia cō-
uenit perfectis: qui iam in ſua cōuerſatione quodāmodo
imitantur ſtatum æternitatis.

Sermo quadrageſimuſnonus.

SIue ad auſtrum ſiue ad aquilonē arbor cecide- Eccl. 11.
rit: ibi erit. Auſtri calor & leuitas in ſacra ſcri-
ptura bonam ſolet habere ſignificationem. A b
aquilone uerò pandiť omne malū. Porrò hoīes
ſicut arbores uidit aliquis. Excidiť aūt arbor in morte: &
quocūq; ceciderit ibi erit: qa ibi te iudicabit deus, ubi in
uenerit. Ibi inquā erit immutabiliter & irretractabiliter.
Videat quo caſura ſit antequam cadat: quia poſtquam ce Pſal. 40.
ciderit, non adijciet ut reſurgat: ſed nec ut ſe uertat. Quo
uerò caſura ſit arbor ſi ſcire uolueris: ramos eius atten-
de. Vnde maior eſt copia ramorum & ponderoſior: inde
caſuram

caſurã ne dubites,ſi ẽñ fuerit tunc exciſſa.Rami nrĩ,deſide-
ria nr̃a ſunt. Quibꝰ ad auſtrum extẽdimur ſi ſp̃ualia fue-
rint:ſi carnalia ad aqlonẽ.Quæ uerò p̃põderent:medium
corpꝰ indicat.Ea nãq; p̃ponderãt:q̃ ſecũ traxerint corpꝰ:
Sic ẽñ eſt corpꝰ nr̃m inter ſpũ cui ſeruire debet,& carna-
lia deſideria quæ militant aduerſus aiam ſiue p̃tãtes tene-
brarũ: ac ſi uacca ſit inter raptorẽ & ruſticum conſtituta.
Quicqd ille minef:quicqd intẽdat:ſi uaccã nõ duxerit ru
ſticus uicit. Sic quãtumcũq; ſæuiat malignus,quãtũcũq;
praua deſideria cruciẽt,ſi uas ſuũ ſibi uendicat aia:uiciſſe
Roma.6. credẽda eſt:ut quẽadmodũ ait apoſtolus:non regnet pec
catũ in noſtro mortali corpore:ſed ſicut exhibuimus mem
bra noſtra ſeruire iniq̃tati ad iniquitatẽ: ſic exhibeamus
ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem.

Sermo quinquageſimus.

BOnes ſunt,q in ope dei ſtrẽnue exercẽtur: qui
ſeminãt in lachrymis ſed in gaudio metẽt. Iſti
ſanè quæcũq; ſunt mũdi huiꝰ arbitranf ut ſter
cora. Piger uerò cuius ſabbata uidẽtes hoſtes
derident: dehoneſtaf ab hoſtibus in ocio ſuo: ſicut boues
ſtrẽnui in laboribꝰ ſuis honeſtanf à deo. Quẽ ẽñ maligni
ſpũs pigrũ uidẽt ad ſpiritalia exercitia, in cogitationibꝰ
eiꝰ ingerunt importune terrena: uelut de ſtercoribꝰ boũ
maſſas coagulantes:& pigrũ ſicut dignus eſt lapidantes.

Sermo quinquageſimuſprimus.

Sapien.11. OMnia feciſti i põdere & mẽſura & numero.Ad
differẽtiã ipſiꝰ diuinæ eſſentiæ dictũ eſt.Creatu
ræ enim in pondere & mẽſura & numero factæ
ſunt:ſolus creator his oibus caret. Põdus in di
gnitate rei cõſideraf.In pondere igif facta eſt, q̃ rei ſui ge-
neris eſt cõparanda: aut ſm maius, aut ſm minus, aut ſm
æquale.Pondꝰ habet q̃ quãti ualeat æſtimari põt.Mẽſura
uerò in loco & tpe conſideraf. Q, ſi locũ ſolũ accipimus
corpalem: incorporeorũ mẽſura in tpe erit & nõ in loco.
Neq; ẽñ aia in loco põt eſſe corporeo: nec corpꝰ de quo
magis uidef locꝰ aiæ eſt.Quõ ẽñ corpe claudif:q̃ ſic uege
tat exteriora ſicut interiora:ſic eſt in ſup̃ficie cutis ſicut in
uiſceribus intimis. Sed ex affectione carnali & cõſuetudi
ne corporũ ſic errat aia:ut ſeipſam neſciat niſi corpoream
Matt.6. cogitare. Vbi eſt ẽñ theſaurus eius: ibi eſt & cor. Hoc ſa-
pit:qđ diligit. Affectionibꝰ ſiquidẽ obligata & illita ter-
renis:ſuã ipſius faciẽ conſiderare non põt. Infixa eſt in li-
mo p̃fundi,& ſeipſam nõ uidet:ſed putat formã ſuam eſſe
luteã illã quã portat imaginẽ.Sed oino aliter eſt: & aliter
cõſideraf mẽſura aiæ ſm locũ.Locus ſiquidẽ uniuſcuiuſq; rei:
finis eſt ſuæ ſubſtãtiæ.Subſtantia uerò aiæ in rõne,in me-
moria,in conſilio,in iudicio, cæteriſq; ſimilibus eſt:q̃ oia
ſuo quoq; fine claudunf. In mẽſura eſt ergo factꝰ ois ſpũs
p̃ter diuinũ: qa & rõ eius & memoria & cætera oia ſuam
habẽt mẽſurã.In numero facta ſunt oia: uel ſm partiũ cõ-
poſitionẽ:ut ſunt corporea:uel ſm uarietatẽ & mutabilita
tẽ:ut ſunt etiã incorporea. Solus deus eſt,in quẽ nec pon
dus nec mẽſura cadit omnino nec numerus. Vnꝰ deus eſt,
nõ habet ſui generis cui ualeat cõparari. Vnus eſt & ſolꝰ
ipſe penitus inæſtimabilis: æternus quoq; & immenſus:
indiuiſus & omnino inuariabilis.

Sermo quinquageſimuſſecundus.

Cantic.1. OSculef me oſculo oris ſui. Tria ſunt oſcula: pri-
mũ pedũ:ſcđm manuũ:tertiũ oris.Cum primo
cõuertimur:pedes dñi oſculamur. Duo autem
ſunt pedes dñi:mia & ueritas.Hũc utrũq; pedẽ
deꝰ couertẽtiũ cordibus imprimit: & utrũq; pedẽ pc̃tor
qſq; ſi uerè cõuertif amplectif. Si ẽñ ſolã miam ſine uerita
tare reciperet:p p̃ſumptionẽ caderet. Rurſus ſi ueritatẽ ſi
ne mia reciperet: nihilominꝰ p deſperationẽ periret. Sed
ut fiat ſaluus:ad utrũq; pedẽ humiliter prouoluif:ut p ue
ritatẽ pc̃ã damnet:& per miam ueniam ſperet: & hoc pri
mum oſculum.Secundũ oſculũ fit:cũ primũ ad bona ope
ra conſurgimus. Tunc manus dñi oſculamur:cũ ei noſtra
bona opera offerimus:uel cũ ab eo uirtutum dona recipi
mus.At uerò tertiũ oſculũ tũc fit: cũ iam cõſumpto luctu
pœnitẽtiæ:ſii acceptis uirtutũ donis mens cæleſti deſide-
rio inſpirata: ad ſecreta interioris cubiculi gaudia impa-
tiens amoris introduci deſiderat: cum dulcibus ſuſpiriis
uocem animi interrumpentibus pio cordis affectu decan
tat.Vultũ tuũ dñe requirã. Et ita ex uehementi deſiderio p̃s.26.
fit ei præſens ſpõſus: quem ſic amat: quem ſic affectat: cui
ſic ſuſpirat. Primum itaq; oſculum fit in remiſſione pecca
torum:& dicitur p̃pitiatorium. Scđm fit in donis uirtu-
tum: & uocatur muneratorium. Tertiũ fit in contempla-
tione cæleſtium: & uocaf contẽplatorium. Sciendum eſt
autẽ eſſe duo gñа contẽplationis.Quidã ẽñ ſunt q aſcen-
dunt & cadunt:alij uerò q rapiuntur & deſcendunt. Aſcẽ
dunt ſicut illi de qbus ſcriptum eſt.Cũ cognouiſſent deũ: Roma.1.
non ſicut deũ glorificauerũt, aut gratias egerũt. Gratias
non egerunt:qa uiribus ſuis & ingenio tribuerũt: quod
deus reuelauit illis.Ideò ſequitur caſus eorum:& euanue Ibidem.
runt in cogitationibus ſuis. Dicentes enim ſe eſſe ſapien-
tes:ſtulti facti ſunt.Electi uerò rapiunf: ſicut Paulus & ſui
ſimiles.Sed & deſcendunt: ut ea quæ p exceſſum mẽtis ui
derint loquantur paruulis: eo ſanè mõ quo capiantur ab
ipſis. Rapif Paulus cum dicit.Siue mente excedimus deo. 2.Cor.5.
Deſcendit,cum dicit,Siue ſobrij ſumus uobis.Hoc poſte Ibidem.
riori genere contẽplationis rapi deſiderat aia perfecta in
caſtiſſimos amplexus ſponſi ſui,dicẽs. Oſculef me oſculo Cantic.1.
oris ſui. Ac ſi diceret. Ego nõ uiribus meis,nõ induſtria,
nõ meritis ad cõtemplanda gaudia dñi mei aſſurgere ua-
leo: ſed ipſe oſculef me oſculo oris ſui: id eſt eius gr̃a fiat:
non per doctrinã:non per naturam:ſed per gratiam ſuam
oſculef me oſculo oris ſui.Miro autẽ modo gratiam ope-
rantis,& opus & modũ operis eleganter exp̃ſſit. Cũ ẽñ
dicit oſculetur: operãtis gr̃a monſtraf. Cũ autẽ ſupponit
oſculo:ipſum opus.ſ. contẽplatio deſignatur. Cum uerò
adiungit oris ſui: modum operis.ſ. quõ fiat cõtemplatio
euidenter expreſſit.Per os qppe uerbũ intelligif.Fit autẽ
contemplatio ex condeſcenſione uerbi dei ad humanam
naturam per gratiam & exaltationẽ humanæ naturæ ad
ipſum uerbum p diuinum amorẽ. Nec abſurdũ cuiquam
uideri debet ſi in contẽplatione uerbi dei hæc ita diſtin-
guamus:cũ eiuſdẽ quoq; uerbi dei incarnationẽ, eodẽ or
dine factã euangelium teſtef.Ibi etenim gr̃a p̃mittif: cum
ab angelo uirgo ſalutaf.Aue,ingr. gr̃a plena. Etẽñ cuius Luc.1.
ſit & quãta ſit ipſa gr̃a ſubiungit dicẽs.Dñs tecum.Opus
etiã eiuſdẽ gr̃æ ſubinfertur: cum dicitur. Benedictus fru-
ctus uentris tui. Fructus nãq; uentris tui: incarnatio eſt
uerbi.Modus uerò tãti operis edocef:ubi dicitur. Spiri-
tuſſanctus ſuperueniet in te: & uirtus altiſſimi obumbra-
bit tibi.In qbus operibꝰ uerbi ſiue his q̃ de euãgelio pro-
tulimus: ſiue his quæ de cãticis canticorum expoſuimus
manifeſte conſtat:& iſtam.ſ.incarnationem ex ſola uberta
te diuinæ gratiæ eſſe factam: nec illam, id eſt, contempla-
tionem quandoq; humana uoluntate:ſed diuino tantum
munere prouenire poſſe.Et notandum ꝙ hæc ipſa contẽ-
platio tribꝰ modis pro diuerſo ſtatu tẽporũ diſtinguitur.
Et primo quidẽ uocatur cibus:ſecũdo potꝰ:tertio ebrie-
tas.Vnde & in cõſequẽtibꝰ electi quoq; uoce ſpõſi inuitã
tur dicẽtis.Comedite amici: bibite,& inebriamini chariſ- Cantic.5.
ſimi.Prius comedũt dum in carne adhuc corruptibili de-
gunt. Poſtmodũ uerò corpore exuti & in cælum trãſlati
iam bibere dicuntur eadẽ quæ prius comederant:qa iã p
ſpeciẽ cõtẽplantur ſine labore q̃ prius per fidẽ crediderãt
dum in corpore poſiti peregrinarẽtur à dño: & in ſudore
uultus ſui ueſcerentur pane ſuo:ſicut & nos facilius ſumi-
mus ea quæ bibimꝰ, quàm illa quæ mandimus: quia in il-
lis nõnullus labor:in his leuis eſt tranſitꝰ. In hoc ergo ſta
tu poſiti ſancti bibere quidẽ poſſunt:ſed inebriari nõ poſ
ſunt: qm̃ à perfectiſſima contemplatione diuinitatis quo-
dammõ retardantur:dum adhuc reſurrectionẽ ſui corpo-
ris in fine ſeculi præſtolantur.Qua facta ita corpus menti
& deo mens inhærebit: ut iam deinceps nihil ſit quo ab
interna ebrietate cõtemplationis reuocari poſſit. Prima
itaq; inuitatione qui comedunt uocantur amici.i. chari.

In ſcd'a qa bibunt charíores: in tertia qa inebriant charíſ
Cantic.1. ſimi. Quia meliora ſunt ubera tua uino. Duo ſunt ubera
ſponſæ: unū cõgratulationis: alterum cõpaſſionis. Vnde
Roma.12. apl's his duobus paruulos fouēs: gaudere ait, cū gaudentibus: flere cū flentibus. Vinū accipiť deſideriū ſeculare:
Deute.32 de quo ſcriptū eſt. Fel draconū uinū eorū: & uenenū aſpidum inſanabile: fragrãtia unguētis optimis. Inuiteq́ aliqua ſunt unguēta bona: aliqua meliora: qbus oībus ſuperant hæc optima. Dicam⁹ ergo tria genera eſſe unguentorū. Primū fit de recordatione pctõrū: cū p ipſis cõpungimur & ueniā petimus: & hoc unguentū bonū eſt: quia
Pſal.50. cor cõtritū & hūiliatū de⁹ nõ ſpernit. Effundiť aūt ad pedes dñi, ibiq́ remunerationē accipit. ſ. remiſſionē pctorū:
Luc.7. cū dñs dicit. Remittūtur ei pctā multa: qm̄ dilexit multū. Scd'm unguentū fit de recordatiõe bñficiorū dei. Et hoc recte ad caput effundiť: qa uirtutes nõ niſi ad deum à quo
Marc.14 ſunt referunť. Hoc aūt unguentū iam cari⁹ eſt: qa de hoc ſcriptū eſt. Vt qd pditio iſta unguēti facta eſt? Poterat eñ uenundari pluſquã trecētis denarijs: & dari pauperibus.
Ibidem. Sed hanc perditionē approbat dñs: cū dicit. Sinite eam. Quid illi moleſti eſtis? Pauperes eñ ſemp habetis uobiſcū: me aūt nõ ſemp habebitis. Nõ ſolū approbat, ſed etiã
Ibidem. remunerat: cū dicit. Amen dico uobis: ubicūq́ p̄dicatum fuerit hoc euãgeliū in toto mūdo: diceť & q́ hæc fecit in memoriã eius. Tertiū ergo unguētū cõponitur de p̄cioſis aromatib⁹: ſicut de qbuſdã ſctis mulieribus ſcriptū eſt:
Marc.16. q́ emerūt aromata ut uenietes ungerēt Ieſum. Sed huius tertij unguēti nõ fit aliqua effuſio uel pditio: quia noluit dñs illud ſup corpus ſuū mortuū effundi: ſed ſeruari uiuo corpori ſuo. i. eccleſiæ ſanctæ: cui nimirū mulieres q̄ cū unguētis uenerãt mittunť reſurrectionē euãgelizare. Primū itaq́ unguentū uocať unguētū cõpunctionis: & abſumiť igne cõtritionis. Secundū deuotionis: & abſumitur igne charitatis. Tertium uocatur unguentū pietatis; quod nõ abſumitur: ſed integrum conſeruatur.

Sermo quinquageſimuſtertius.

Sicut de Christo duo ſunt, imū nobis incogni-
Eſa.54. tū. ſ. gñatio diuina de qua ſcriptū eſt: gñationē ei⁹ qs enarrabit? Alterū cognitū ut gñatio uel opera humana: ita etiã de ſpūſancto. Aliud ei⁹ noſtris eſt mētibus occultū. ſ. quõ p̄cedat à p̄re & filio cū ſit æqualis & coætern⁹ eidē patri & filio: aliud uerò ipſo docente manifeſtū: uidelicet qbus modis opereť gratiam ſuã in nobis. Duplex qppe eſt opatio ſancti ſpūs. Operať enim in nobis aliud p̄pter nos: aliud p̄pter p̄ximos. Propter nos. i. p̄pter utilitatē noſtrã operať in nobis. Primo cõpunctionē, cõſumēdo pctã. Secūdo deuotionē, ungendo & ſanãdo uulnera. Tertio creando intellectū, tanquam pane cõfirmat nos & roborat. Quarto hæc ipſa multiplici⁹ augēdo, & amorē infundēdo, quaſi uino inebriat. Cætera chariſmata. i. ſapientiæ cõſilia & hm̄õi danť nobis ad
1.Cor.14. utilitatē aliorū. Vnde apl's cū de diſtributiõe donorū loquereť nõ ait ſimpliciter: alij dať ſapientia: alij ſcientia: ſed addidit, dicēs, ſermo ſciētiæ: ſermo ſapientiæ: ut oſtenderet q́ hm̄õi dona p̄pter alios danť. ſ. ut alij ædificentur. In qbus opibus cauendū eſt duplex periculum: ne uel illa q̄ dantur p̄pter nos diuidamus p̄ximis: uel illa q̄ p̄pter p̄ximos reſeruemus nobis. Si enim quæ pro utilitate aliorū accepimus retinemus tãtum nobis: charitatē nõ habem⁹
Eccl.20. & diciť nobis. Sapientia abſcõdita & theſaur⁹ inuiſus, q̄ utilitas in utriſq́? Rurſus ſi de donis dei uelim⁹ innoteſcere hoibus. non deo in occultis cordis placere: humilitatē
1.Cor.4. perdim⁹, & merito illa uoce increpamur. Quid habes qd' non accepiſti? Sic utroq́ modo periclitamur: hinc humilitatē: illinc amittendo charitatē. Et qs ſine humilitate & charitate poteſt ſaluus fieri? Rectus ergo p̄fect⁹ noſtri ordo eſt: ut illis donis. ſ. cõpunctione & cæteris ſtudeamus impleri primū: deinde ſi p gratiã ſpūſancti cætera ſupercreuerint: id eſt ſapiētia & ſciētia: curem⁹ illa p̄ximis partiri. Ita ſanè obtinebim⁹ illud ſpūſcti donū: qd' uocať diſcretio ſpirituū: ſi & ea q̄ nobis tantum congruūt, nobis reſeruemus: & ea quæ ad aliorū utilitatem conferuntur nobis: largiamur & proximis.

Sermo quinquageſimuſquartus.

Oſculetur me oſculo oris ſui. Os patris intelligi Cantic.1.
tur filius. Nemo autem nouit filiū niſi pater: & Matt.11.
nemo nouit patrem niſi filius: & cui uoluerit filius reuelare. At uerò cuicūq́ fit iſta reuelatio ſiue patris ſiue filij: nõ fit niſi per ſpm̄ ſctm̄. Hinc eſt q́ cum
Petrus dixiſſet dño: tu es xp̄s filius dei uiui: ille reſpõdit. Matt.16.
Beat⁹ es Simon bariona: qd' interp̄tať filius colūbæ: quia Ibidem.
caro & ſanguis non reuelauit tibi: ſed pater meus qui eſt
in cælis. Et apl's cū p̄miſiſſet q́ ocul⁹ nõ uidit, & auris nõ 1.Cor.2.
audiuit &c. ſtatim ſubiunxit: nobis autem reuelauit deus per ſpm̄ ſuum. Videť ergo ſponſa gratiã habere ſpūſancti p quã cognoſcat filiū æqualē patri. Nec dicit oſculeť me ore ſuo quod ſoli⁹ filij eſt dicere: non cuiuſquã creaturæ, qppe q̄ nullo mõ põt eſſe æqualis p̄ri: ſed oſculo oris ſui. Porrò oſculum cõe eſt oſculantis & oſculati. Si igitur ſe inuicē oſculanť pater & filius: qd eſt eorū oſculū: niſi ſpūſſanctus? Hoc itaq́ flagrat ſpõſa oſculari: oſculetur me, inquiens, oſculo oris ſui. Hoc oſculum teſtať etiã Paulus eã
accepiſſe: cum dicit. Qm̄ eſtis filij: miſit deus ſpm̄ filij ſui in Galat.4.
corda noſtra clamantē, abba pater. Hoc oſculū pollicebatur & ipſe ſaluator: cū ad inſtãtiã orõnis exhortareť diſci-
pulos. Si uos, inquit, cū ſitis mali noſtis bona data dare fi- Matth.7.
lijs urīs: quãto magis p̄r ueſter q in cælis eſt dabit bona. i. ſpm̄ bonū petentibus ſe? Ex huius oſculi imp̄ſſione ſuſcipit aīa rõnalis ab ipſo ſpõſo ſuo uerbo dei cognitionem & amorē ueritatis. Quæ duo quaſi labia imprimit ei ipſa dei uirtus & dei ſapientia. Siquidem ſapientia cognitionē: uirtus cõfert amorem. Habet & ipſa aīa ſimiliter duo labia, qbus oſculať ſponſum ſuū. i. rõnem & uoluntatem. Rõnis eſt percipere ſapiētiã: uolūtatis uirtutē. Si ſola rõ percipiat ſapientiæ cognitionem: & uoluntas non habet uirtutis amorē: non eſt plenū oſculum. Aut ſi ſola uoluntas obtineat amorē: & rõ minime p̄cipiat cognitionē: nihilomin⁹ eſt ſemiplenū. Tunc uerò plenum & perfectum eſt: qñ & ſapiã illuſtrat rõnē: & uirtus afficit uoluntatem.

Oſculetur me oſculo oris ſui. Tria ſunt oſcula: Cant.1.
reconciliatoriū: numeratoriū: cõtemplatoriū. Primū ad pedes: ſecundū ad manum: tertium ad os ſumitur. In primo accipiť remiſſio peccatorum: in ſcd'o munus uirtutum: in tertio cognitio ſecretorum. Vel ita: oſculum doctrinæ, naturæ, gratiæ.

Sermo quinquageſimuſquintus.

Dvo ſunt ubera ſponſæ: congratulatio & cõpaſſio. Gemina lactis ſpecies, exhortatio & cõſolatio. Tria unguēta, cõpūctio, deuotio, pietas. Cõpunctio de recordatione pctõrū: deuotio de recordatiõe bñficiorū: pietas ex conſideratione miſerorum.

Sermo quinquageſimuſſextus.

Dvo ſunt pedes dei: miſericordia & iudiciū. His circuit & perambulat iugiter ſpiritales mētes:
exultãs ut gigas ad currēdã uiã: ſi tñ tales ſunt: Pſal.18.
de qbus merito dicat. Habitabo in illis: & deambulabo in eis. Hos ergo pedes primo ungit aīa peccatrix illo primo unguento: qd' dicitur compunctionis. Deniq́ Maria quæ peccatrix erat: unxit pedes Ieſu. Nec mediocre ſanè unguentum hoc uideatur, de quo ſcriptū eſt:
& domus impleta eſt ex odore unguēti. Nec mirum: cum Ioan.12.
etiam in cæleſtibus ſentiatur huiuſcemodi unguenti fra-
grantia: ueritate atteſtante quæ ait: gaudium eſt angelis Luc.15.
dei ſuper uno peccatore pœnitentiã agente. Verum quãtumlibet unguētum hoc precioſum uideatur: tñ comparatum alteri quod appellatur deuotionis: & cõficitur ex memoria beneficiorū diuinorū: quo & ungitur caput domini: uile & nullius precij intelligitur. Deniq́ de illo dici-
tur cor contritum & humiliatum deus non deſpicies: de Pſ.50.
iſto uerò ſacrificium laudis honorificabit me, caput ex Pſ.49.
eo ungis, cum de ſuis donis deo gratias agis. Siqui-
dem caput Chriſti, deus. Deitas ergo in Chriſto tangi- 1.Cor.11.
tur quoties

tur quoties ad laudem ipſius eius beneficia memoramus:
ſicut non tam deitas quàm humanitas neceſſe eſt ut cogi-
tetur: cum nō eius dona ſed noſtra peccata recordamur.
Nam in carnis aſſumptiōe duos illos pedes ad hoc acce-
piſſe cognoſcitur: id eſt miſericordiā & iudicium: ut pec-
cator qui ad caput, id eſt ad deitatē acceſſum nō habeat:
ad pedes, id eſt ad humanitatem accederet. Niſi enim pes
ille quem diximꝰ miſericordiam, ad hominem aſſumptum
Heb.4. pertineret: paulus de illo non diceret. Tentatum autem
per omnia pro ſimilitudine abſq; peccato: ut miſericors
fieret. Et niſi iudicium æque ad hominem pertineret: ipſe
Ioā.5. homo deus de ſeipſo non dixiſſet. Et poteſtatem dedit ei
iudiciū facere: quia filius hominis eſt. Itaq; ad hos pedes
uiri doloris & ſcientis infirmitatem, peccator accedere nō
Hebre.4. dubitans: fidenter loquitur. Nunc aūt cū fiducia accedi-
mus ad thronum gratiæ. Non enim habemus pōtificem:
qui non ſciat compati infirmitatibus noſtris. Peccatrix
ergo ad pedes: iuſta ad ungendum caput accedit. Tanto
autem unguentum capitis illo alio quod pedibus appo-
nitur precioſius eſt æſtimandum: quāto ſpecies quibꝰ cō-
ficitur: illis cōſtat eſſe precioſiores. Has quippe facilè &
abſq; labore in noſtra regione reperimus. Peccatores ſi-
quidem omnes ſumus. Porrò illas difficile ac de longin-
quo ualde: utpote de paradiſo dei aſportatas ſuſcipimus.
Iacobi.1. Omne enim datum optimum: & omne donum perfectum
deſurſum eſt deſcendens à patre luminum. Quid deniq;
huiuſcemodi unguento excellentius: de cuius effuſione
etiam apoſtoli murmuraſſe dicuntur dicentes: ut quid p-
Luce.7. ditio hæc? potuit enim uenundari & dari pauperibꝰ. Sed
Matt.26. & nūc quoq; cum fortè uidet quiſpiā uacare deo, tantæq;
deuotionis & grāæ, ut merito credat ungere caput chriſti
perſiſtens iugiter in ſctā quiete & gratiarum actione & di-
uinæ delectatione deuotionis: non deſint q hoc perditio
nē dicant, & iuſto ut ſibi uidet murmure cōqueruntur ꝙ
is q pluribus ꝓdeſſe poterat quieſcat ſibi: non ꝙ ſanctitati
inuideāt, ſed ꝙ prouideāt charitati. Ceterū ipſa charitas
deus huiuſcemodi aiæ plerūq; parcit: quā uidet ſpirituali-
bus ſtudijs delectari: maximeq; ſi talem eam nouerit: q̄ ad-
huc puſillanimitate & imbecillitate ut mulier ſit, & necdū
in uirū perfectū profecerit. Quod utiq; melius ipſe diſcer
nit qui intuetur cor: quàm hoies qui in facie tantū uident
& ſm faciē iudicant: cū uidelicet minime attendūt nō eſſe
eiuſmodi facilitatis deuote quieſcere, & fructuoſe occu-
pari: humiliter ſubeſſe & utiliter præeſſe: regi ſine querc-
la: & regere ſine culpa, obedire ſpōte & imperare diſcrete:
bonū deniq; inter bonos eſſe, & bonū inter malos: imo ēt
eſſe pacatū inter filios pacis, & his qui oderunt pacē ex-
hiberi pacificum. Sciens ergo ieſus q ſint, qui ne non ſint
idonei implicari curis pro tali delicata aīa, quā pro ſui ad-
huc teneritudine, tractādis negotijs minꝰ ſufficere ſentit:
aduerſus aliud ſentiētes, & ob hoc eiꝰ quietem tanquā in-
fructuoſam bono quidem zelo: ſed nō ſcdʼm ſciam inſimu-
Matt.26. lātes: ipſo reſpondet affectu. Quid moleſti eſtis huic mu-
lieri? Nā & ſi (qđ fatēdū eſt) melius eſt ad qđ illā trahere
tētatis: bonū tñ opus eſt qđ operata eſt in me. Sinite eam
interim operari bonū qđ pōt. Noui enī ego: ꝙ adhuc mu
lier ſit. Cū aūt mutatione dexteræ excelſi de muliere factꝰ
fuerit uir qđ & me qñ tñ erit latere nō poterit: qa me ꝓuo
Eccl.42. cante promouebitur: me quoq; ſeruāte tenebitur: tūc me
lior erit iniquitas uiri quàm nūc benefaciens mulier. Vñ
& illud melius ſpero. Nec reputo perditionem unguenti
huius effuſionem: in quo & mulieris deuotio deſignatur:
& mea præfigurat ſepultura. Huc accedit ꝙ tam late ſuam
Matt.26. fragrantiā circūquaq; diffundit: quare ubicūq; prædica-
tum fuerit hoc euangelium, dicit etiam habeat ꝙ hæc fecit
in eius commemorationem.

Sermo quinquageſimuſſeptimus.

IAm ad tertiū unguentum accedamus. Sanè in
ſuorū ꝓmiſſorum alterutra collatione: priore
ſequens abſq; oi ambiguitate cognoſcitur eſſe
melius longeq; excellentius. Illud autem mirū
uidet ſi tertiū aliqđ inueniri q̄at qđ ambobꝰ iure debeat
anteponi: iuxta qđ optimū unguentū ſponſa ſua redole-
re ubera gloriet. Alioquin optima nō ſunt ſi nō uincūt &
meliora: ſicut & meliora ueraciter non dicunt niſi quæ ſu-
perant bona. Porrò tantæ excellentiæ unguētum illud ſe-
cundū quo caput ungitur inuentū eſt: ut uix q̄libet ei di-
uitiæ nō dico ꝓferri: ſed nec ſaltem conferri poſſe uidean-
tur. Ego tamē non crediderim ſponſam eſſe mentitam, qp
pe q̄ habeat ſpōſum ipſum ueritatē, cuius & hic uerba lo-
quit: qui utiq; ſicut fallere non uult: ita nec falli pōt. Alio-
quin fruſtra deſiderat & ſuſpirat ueritatis amplexibus iū-
gi: mentiens ueritati. Quæ enī mēdacio ſocietas cum ueri
tate? Quin potius ueritas perdit oēs qui loquunt menda
ciū. Fortaſſis in euangelio ſi q̄rimus: inuenimus ꝓceſſiſſe Pſ.5.
& huius figuram. Maria, inqt, magdalenæ & maria Iaco- Mar.16.
bi & Salome, emerūt aromata: ut uenietes ungerēt ieſum.
Vides ne in prima fronte ꝓpoſiti capituli quāti æſtiman-
dum ſit etiā hoc materiale unguentum: cuius aromatibus
cōparādis non una uel duæ ſufficere potuerunt? Vna pri
mū: una & ſcdʼm attulit unguentū. Ad hoc aūt comparan
dū & ꝓparandū tres pariter cōuenerūt: ut ſimul uidelicet
emerent qđ per ſe ſingulæ nō poterāt, & ſic uenientes un-
gerent ieſum. Nō ſolū pedes aut ſolū caput: ſed ut uenien
tes, inqt, ungerēt ieſum. i. totum corpꝰ. Sed attēde ꝙ tam
ꝓcioſi huius unguenti xp̄s pati noluerit perditionē fieri,
& ideo nō inuento corpore reportarūt illud, & iuſſæ ſunt
exhibere uiuo qđ ꝓparauerant mortuo. Qđ & fecerunt:
cū protinus nūciato gaudio reſurrectionis diſcipulorꝫ q
proculdubio membra xp̄i & mēbra uiua erāt: triſtia cor-
da delinire curarūt. Quæ utiq; membra niſi plus illo cruci
fixo corpore xp̄s diligeret: pro his illud crucifigendū nō
tradidiſſet. Liqt itaq; ꝙ duo illa tanto hoc ultimū ꝓcellit
unguēta: quāto xp̄s hoc ſuum corpꝰ. i. eccleſiam cui exhi-
betur illo qđ ex eo ungi uoluit qđ & propter huiꝰ redē-
ptionē tradi uoluit conſtat eſſe amabilius.

Sermo LVIII.

REuertere reuertere ſunamitis: reuertere reuer- Cañ.6.
tere ut intueamur te. Reuertere primo ab ince-
pta lætitia: reuertere ſcdʼo ab inutili triſtitia: re
uertere tertio ab inani glīa: quarto reuertere à
latenti ſuperbia. Inanis gloria eſt: quæ ab ore hoim uenit
extrinſecus. Superbia latens oritur intrinſecus. Cum hæc
oia uitia reliquerit aīa: intuebitur eam ſponſus eius. Ob
hoc aūt debet ab alijs abſtinere: ut digna fiat eius comple
xibus. Vnde & ad eam dicitur: reuertere reuertere ut in-
tueamur te.

Sermo LIX.

EMiſſiones tuæ: paradiſus. Vox filiꝰ cæleſtis hie Cañ.4.
ruſalem: congaudentis huic q̄ peregrinatur in
terris. Sunt autem tres emiſſiones. Prima cōiu-
gatorum pœnitentium in mundo, ſecunda con
uerſorum continentium in clauſtro, tertia prælatorum ꝓ-
dicantium & orātium pro dei populo. De prima emiſſio-
ne, id eſt pniā dicunt angeli: quibꝰ gaudium eſt ſuper uno Luce.15.
peccatore pœnitentiam agente. Quæ eſt iſta quæ aſcendit Cañ.3.
per deſertum ſicut aurora conſurgens? Aſcendere autem
dicitur hæc aīa pœnitens per deſertū: terrā. ſ. inuiā & ina-
quoſam: peccatorū ſuorum recordādo. Aſcendit ſicut uir
gula: eadē peccata humiliter confitendo. Quæ cōfeſſio re
ctè fieri ſicut uirgula fumi dicit: qa per plures peccatorum
ſpecies tanquā fumꝰ de thuribulo per plura foramina de-
riuat. Et notandū ꝙ cū fumꝰ nunquā habeat ſplendorem:
nonnūquā tñ habere poſſit odorem. Q; hic fumus cōfeſ-
ſionis odorē quēdā pietatis habeat: innuitur ex his quæ
ſubiunguntur. Ex aromatibꝰ myrrhæ & thuris & uniuer Ibidem.
ſi pulueris pigmentarij. Confeſſionem debet ſemper co-
mitari myrrha & thus: id eſt mortificatio carnis & oratio
cordis. Alterum enim ſine altero: aut parum aut nihil pro-
deſt. Nam ſi quis carnē mortificet & orare diſſimulet: ſu-
perbus eſt, & dicit ei. Nunqd mādu cabo carnes taurorū: Pſ.49.
aut ſanguinem hyrcorum potabo? Item ſi orauerit & car-

Mar.7. nem ſuam mortificare neglexerit: audiet. Quid uocatis
Proue.28 me dñe dñe,& nõ facitis q̃ dico? Et illud. Qui auertit au-
rem ſuã ne audiat legẽ:oratio ei⁹ erit execrabilis. Vtrũq;
ergo alteri ſuffragaſ,dũ cõſtat q alterũ ſine altero repro-
Cañ.3. baſ Sequiſ.Et uniuerſi pulueris pigmẽtarij. Poſt recorda
tionẽ & cõfeſſionẽ pc̃tõrũ:poſt mortificationẽ & oratio-
nẽ:exhibẽd⁹ eſt fruct⁹ eleemoſynarũ.Quæ bñ puluis dicũ
tur:qa de terrena ſubſtãtia ſiũt. Pigmentari⁹ uerò:qa ſua-
Actu. 10. uiſſimũ odorẽ emittũt.Hic eſt q cornelio bñ agẽti dictũ
eſt:Orõnes tuæ & eleemoſynæ tuæ aſcẽderũt.Vel uniuer-
ſi pulueris pigmẽtarij idõ diciſ qa nõ ſolũ magna ſed etiam
minima quæq; pc̃tã cõterẽda ſũt p cõfeſſionẽ,& diluenda p
cõpunctionẽ.Hæc de prima emiſſione dicta ſufficiãt.

Sermo. LX.

SEcunda eſt uita continentiũ in clauſtro uel ere
mo. In hac emiſſiõe nulla ſit deſerti mentio aut
fumi ſeu pœnitentiæ:ſed lucis ſplendoris atq;
uirtutis. Deniq; in huius laude angelica uoce
Cañ.6. cantaſ.Quæ eſt iſta q̃ aſcẽdit ſicut aurora conſurgẽs: pul-
chra ut luna,electa ut ſol,terribilis ut caſtrorũ acies ordi-
nata? In qb⁹ uerbis triplex uirt⁹ eius oñdiſ:hũilitas, caſti
tas,charitas. Aurora qppe,finis eſt noctis & initiũ lucis.
Nox aũt uitã pc̃tõris,lux ſignificat uitã iuſti. Aurora er-
go q̃ fugat tenebras lucẽ nũciat,merito humilitatem deſi-
gnat:qa ſicut illa diẽ & noctẽ, ita iſta diuidit iuſtũ & pec-
catorẽ.Nã hinc.ſ.ab humilitate iuſt⁹ quiſq; incipit, & in-
de proficit. Vnde etiã ipſa aurora cõſurgẽs dicitur:ut ui-
delicet uirtutũ ſtructura ſurgens ab humilitate tanquam
proprio fundamẽto erigaſ.Igitur ad oſtendendã eius hu-
militatẽ dictũ eſt.Sicut aurora cõſurgẽs.Illud uerò quod
ſequitur pulchra ut luna:caſtitatẽ demonſtrat. Porrò lu-
na dicitur ſplendorẽ ſuum nõ à ſe habere ſed à ſole trahe-
re:quantoq; magis ſolis cõſpectui cernẽda opponiſ,tãto
maiore ſui parte ab eiuſdẽ ſolis lumine illuſtraſ. Similiter
congregatio ſeu quæq; fidelis anima, ſi ueri ſolis obtuti-
bus offeratur intuenda,ſine dubio ex uiſione illius admit
tit protinus in ſe dec⁹ quoddam pulchritudinis & uenu
ſtatẽ caſtitatis.Vñ fit ut & ex eius lumine creſcens & pro-
ficiens etiam ad perfectionem prouehatur: ut rectè dicaſ
de illa quod ſequitur electa ut ſol. Quare ut ſol? An ideo
quia refulgebunt iuſti ſicut ſol in regno patris eorũ? Sed
ibi unde ſicut ſol fulgebunt: niſi de ſplẽdore ueſtis nuptia
lis? Ipſa eſt eñ:qua utiq; in terris poſiti ueſtiendi erant il
li quibus dictum eſt. Vos autẽ ſedete in ciuitate,donec in-
duamini uirtute ex alto. Hac uirtute charitatis quam ue-
ſtis illa nuptialis ſignificat:quiſquis indutus fuerit,eamq;
in ſe rectè ordinauerit:erit proculdubio terribilis hoſtib⁹
ſuis ut caſtrorũ acies ordinata.Nam de cæteris quidẽ uir
tutibus quantaſcunq; ſine charitate habuerit: non curãt
dæmones. Cũ uerò charitatẽ & ipſam ordinatam in acie
uiderint:ilico præcipites aguntur in fugam. Poteſt in eo
qđ diciſ electa ut ſol:perſeuerantia intelligi:q̃ tantum ele-
ctorum eſt.In eo autẽ quod ſequiſ terribilis ut caſtrorum
acies ordinata,diſcretio mater uirtutũ:per quam terrenſ
& fugantur dæmones:acquirũtur & cõſeruanſ uirtutes.
Poſſunt & alia multa in hac ſecunda emiſſione congrue
& intelligi & dici:ſed hæc pauca de mĩtis dixiſſe ſufficiat.
Tertia emiſſio conuenit ſanctis prædicatoribus,de quorũ
uita & doctrina etiã uox illa ſub ammiratione pfert. Quæ
eſt iſta q̃ aſcendit de deſerto delitijs affluens: innixa ſuper
dilectum ſuum? In prima emiſſione dictum fuerat q̃ eſt iſta
q̃ aſcendit per deſertũ: in hac autem quæ aſcendit de de-
ſerto:qa nimirũ ibi pœnitẽtes compungũt ſpinæ p quas
incedunt,hic uerò doctores qcqd de ſeculo ſubripere po-
tuerũt ſublimi mẽte calcauerũt. Ideo dictum eſt de deſer-
to delitijs affluens. Sed q̃rendum eſt quæ ſint illæ delitiæ
quibus affluere dicuntur,& quis ille dilectus, aut cur ſup
eum inniti dicantur. Neq; enim paruæ æſtimandæ ſunt:
quæ à ſupernis ciuibus delitiæ nominantur. Siquidem
huiuſcemodi delitiæ mẽtis ſunt,nõ uentris:animi uõ cor-
poris,ſpiritus non carnis,rationis non ſenſualitatis,inte-
rioris nõ exterioris hoĩs.Quas ut breuiter aliquo modo
deſcribã:ipſæ ſunt abundãs infuſio gratiæ ſpiritalis. Bea-
ta illa anima cui talis gratia infunditur: quæ ĩ benedictio
nibus ſupnæ dulcedinis p̃uenitur:ut templũ dei & oracu
lũ ſpiritusſancti efficiatur. Tali qppe aiæ deeſſe non pñt di
uitiæ ſalutis ſapientia & ſciẽtia,& eiuſdẽ ſalutis optimus
theſaurus timor dñi.Quib⁹ delitijs cũ abundauerit & re-
pleta fuerit,exaltet iam in eccleſijs dñm,& in cathedra ſe-
niorũ laudet eũ.Q, in aure audiuit in cubiculis p̃dicet iã
ſup tecta,& ſic affluet delitijs. Affluere eñ dictũ eſt uerbo
doctrinæ inſiſtere, exẽplo uitæ lucere: op⁹ ſpiritale inſtan
ter exercere.Sed neceſſe eſt:ut in his oĩbus nõ ſuã ſed au-
ctoris ſui q̃rant gloriã.Ipſe eſt eñ dilect⁹ eius:de quo ſcri-
ptũ eſt:Ego dilecto meo & dilectus meus mihi:& de quo Cañ.2.
pater:hic eſt filius meus dilectus ipm̃ audite: ſuper quẽ in Lucæ.9.
nitendũ eſt:ut uidelicet illius grĩæ auxilio aſcribatur op⁹
eius à quo oĩa p quẽ oĩa,& ad quẽ oĩa referũtur. Cur aũt
ſuper eũ inniti debeat:ipſe dilectus qui docet hoiem ſcien
tiã plenius nos doceat. Ait ille diſcipulis ſuis: quos hmõi Ioan.15.
delitijs implebat.Ego ſum uitis,uos palmites. Sicut pal-
mes non põt facere fructum niſi manſerit in uite, ſic & uos
niſi in me manſeritis.Et iterũ.Sine me,inqt,nihil poteſtis Ibidem.
facere.Ac ſi apte diceret: Si delitijs uultis affluere: inniti-
mini ſup me.Sed iã uideamus quõ illi affluãt & innitãtur.
Veniat in mediũ unus pro oĩbus:ille p̃dicator egregius.
Eya beatiſſime paule afflue delitijs tuis.Certè cum euãge
liũ ab hieruſalẽ per circuitũ ad illiricũ p̃dicaſſes:cum ſine
ſumptu ipm̃ euangeliũ poſuiſſes:cũ cœleſtes theſauros fi-
deiq; ſacramẽtũ græcis ac barbaris, ſapiẽtibus & inſipien
tibus ut prudens ac fidelis diſpenſator erogaſſes, cũ mor-
tificationẽ ieſu in tuo mortali corpore circuntuliſſes:& in
ter multas ammirandas uirtutes tuas quas tu potuiſti fa-
cere nos uix poſſum⁹ enarrare:etiã illud cũ omni auctori
tate ſine oĩ arrogantia:cum eſſes aplõrũ tuo iudicio mini
mus,tñ auſus es dicere: Gratia dei in me uacua non fuit: 1.Cor.15.
ſed abundãti⁹ oĩbus illis laboraui.Magnæ,& ut ita dicã, Ibidem.
delitioſæ delitiæ.Sed ne illas amittas innitere ſup dilectu
tuũ.Nõ aũt ego,inqt,ſed gratia dei mecũ. Rurſum afflue: Ibidem.
qm̃ ut uerũ fatear delectant ualde tales delitiæ. Oĩa poſ-
ſum ait. Iterũ innitere. In eo,inqt,qui me confortat. Itẽ di
cit aplſ:Qui gloriaſ in dño glorieſ:hoc eſt,qui delitijs af- Philip.4.
fluit ſuper dilectum ſuũ innitatur. Hæc de tribus emiſſio- 2.Cor.10
nibus in ſignificatiõe triũ generũ hoim quos in hac uita
continet ſancta eccleſia:quos etiam apud ezechielem deſi-
gnant Noe Daniel & Iob adiuuante dño diximus: quam
uis in ſingulis quibuſq; perfectis poſſint non inconueniẽ
ter aſſignari.Et in his quoq; prima emiſſio eſt pœnitẽtia:
ſcđa iuſtitia: tertia doctrina. Prĩo eñ pœnitẽdo cõuertun-
tur,ſcđo bene uiuendo iuſtitiã exercent,tertio ſi bene p-
fecerint ipſam iuſtitiã quã uita tenent uerbo docent. Sed
qm̃ uirtutibus inſidianſ uitia & ita iuxta ſunt poſita: ut q
ab illis deuiauerit iſtorũ laqueos incurrat: oportet ut ſit
pœnitentia ſine pudore: ne.ſ. erubeſcat confiteri cõmiſſa
peccata:caueat iuſtitia ſimulationẽ:eliminet p̃latio elatio-
nem. Vbi enim magnitudo gratiarum eſt:ibi etiã magni-
tudo diſcriminis eſt.

¶Sermo LXI.

VEni in hortum meum ſoror mea ſponſa. Alibi Cañ.5.
dicitur. Introduxit me rex in cellarium ſuum. Cañ.1.
Alibi dicitur in cubiculum ſuum. Hæc triplex Cañ.3.
introductio fit animæ rationali à ſpõſo ſuo uer-
bo ſcilicet dei:ſcđm triplicẽ ſenſum ſcripturarum: hiſto-
ricum, moralem, myſticum. In horto eſt hiſtoricus, in cel
lario moralis: in cubiculo myſticus. In horto: id eſt in hi-
ſtoria continetur triplex trinitatis operatio, creatio cœli
& terræ, renouatio cœli & terræ, confirmatio cœli & ter-
ræ. Pater creauit, filius reconciliauit, ſpiritusſanctus con-
firmabit. Et aliud tempus eſt creationis, aliud confirma-
tionis, aliud reconciliationis, ſicut, & in horto aliud eſt
tempus plantationis, aliud fructus colligendi, aliud ue-
ſcendi. Creatio & reconciliatio ſunt præſentis, confirma-
tio futuri

tio futuri ſeculi. In principio temporis creauit pater: in
plenitudine temporis reconciliauit filius: poſt omne præ
Ioan.5. ſens tempus confirmabit ſpiritusſanctus. De patre dixit
Ibidem. filius, pater meus uſq; modo operatur. Et de ſe ſubiunxit,
& ego operor. Similiter & ſpiritusſanctus in conſum-
matione ſeculi uerè poterit dicere. Pater & filius uſq; mo
do operantur, & ex hoc iam operor ego cum ſcilicet iam
fecerit corpora noſtra ſpiritalia: corpusq; adhæſerit ſpiri-
tui & ſpiritus deo: hoc ipſum corpus eodem ſpiritusſan-
cto ſic confirmante, ut iam deinceps abſq; ullo temporis
1.Cor.6. interuenientis momento fiat quod ſcriptum eſt. Qui ad
hæret deo: unus ſpiritus eſt. De creatione inſtruit nos ue-
tus teſtamentum, & promittit reconciliationem. Recon-
ciliationem exhibet nouum teſtamentum, & ſpondet con
firmationem.

¶Sermo. LXII.

SEcunda introductio eſt in cellarium. Hoc
cellarium continet moralem ſcientiam: &
habet tres diſtinctas manſiones. Prima
dicitur aromatica, ſecunda fructuaria, ter-
tia cella uinaria. In prima ſunt qui bene
ſe habent cum prælatis: in ſecunda qui cũ
æqualibus: in tertia qui cum ſubditis. Eſt ergo prima
cella diſciplinæ: ſecunda naturæ, tertia gratiæ. Qui enim
perfectæ conuerſationis nititur cumulum attingere: fit pri
mum diſcipulus & ingreditur cellam diſciplinæ: in qua
mores eius à magiſtro uariis uirtutibus uelut à pigmen
tariis aromata diuerſis ſpeciebus componuntur. Vnde
& iſta cella dicitur aromatica: quia tales quique dum
ultro amplectuntur diſciplinæ laborem: optimum a-
liis exemplo ſuo effundunt imitationis odorem. Inde
conſequenter ingrediuntur in ſecundam cellam naturæ:
quoniam illi quidem cæteris condiſcipulis concordare
facile poſſunt: qui ſub magiſtro propriam uoluntatem
frangere didicerunt. Et hæc cella ubi cum cæteris com-
muniter uiuitur congrue cella naturæ dicitur: quia om-
nes homines æquales quidẽ natura genuit: ſed alios aliis
meritorum cauſa uel præpoſuit uel ſuppoſuit. Dicit etiam
fructuaria: qa magnæ utilitatis eſt ſi quiſq; gratiam quam
prove.18. accipit in alterutrum adminiſtrat. Vnde ſcriptum eſt: fra-
ter fratrem adiuuans, exaltabitur ſicut ciuitas munita. Et
ps.132. itẽ dicit propheta. Ecce quàm bonũ & quàm iocundũ: ha
bitare fratres in unum. At uerò cum conſummati plene
fuerint in hac ſecunda cella naturæ: tunc tandem ingre-
di poſſunt tertiam quæ eſt gratiæ: ut etiam cæteris inſti-
tuendis præſint: qui cum cæteris iuſte, & ſine querela ui-
xerint. Et hæc quoq; cella dicitur uinaria, ut ſcilicet fer-
ueant charitate qui cæteris præſunt in regimine. Dicitur
etiam cella gratiæ, quod nomen ſcilicet aliis quoq; dua-
Nota. dus poſſit eſſe commune. Nam & diſciplina & ſocialis ui
ta donum gratiæ eſt: iſta tamen ſibi illud uendicat ſpe-
cialiter: quoniam quidem multum facile eſt ſubiici uel
ſociari: rarum uerò & difficile ad aliorum regimen uti-
liter quemuis poſſe transferri. His tribus cellis, continẽ-
tur & formãtur omnium hominum mores. Omnes enim
homines: uel ſunt prælati, uel æquales, uel ſubditi. Quem
admodum autem eliguntur de hortis quæq; potiora, &
in cellariis reponuntur: ubi etiam diſtincta habent loca
in quibus ſeruentur: ita de hiſtoria ſumitur, & quaſi re-
conditur in cellario moralis ſenſus: unde omnis humana
uita inſtruatur. Legunt etenim ibi prælati quales ſe exhi-
1.Pet.5. bere ſubditis debeant: cum eis dicitur. Non dominan-
2.Cori.1. tes in clero: ſed forma facti gregis. Et illud. Non quia do-
minamur fidei ueſtræ: ſed adiutores ſumus gaudii ueſtri.
Ioan.10. Et dominus in euangelio: Bonus paſtor animam ſuam
dat pro ouibus ſuis. Inueniunt etiam in eadem ſcriptura
æquales qualiter ſe habere debeant inuicem: cum legunt:
Gal.6. Alter alterius onera portate: & ſic adimplebitis legem
chriſti. Et illud Honore inuicem præuenientes, & multa Roma.12
in hunc modum. Habent ibi & ſubditi quod eorum mo-
res componat: quomodo ſcilicet ſubdi eos maioribus
oporteat: quibus dicitur. Obedite præpoſitis ueſtris: & Heb.13.
ſubiacete eis. Ipſi enim peruigilant, quaſi rationem reddi-
turi pro animabus ueſtris.

¶Sermo. LXIII.

DEntes tui ſicut grex tõſarum: quæ aſcẽ- Cant.4.
derunt de lauacro. Omnes gemellis fœ-
tibus, & ſterilis non eſt in eis. Spiritus-
ſanct⁹ de cui⁹ ſecretiori fonte cãticorũ
flumen emanat: in his (ut ſentio) dẽti-
bus myſteria nobis non parua com-
mendat. Non ſunt hi dẽtes de quibus
dicit: deus conteret dẽtes eorũ in ore ipſorum, uel de qui- ps.57.
bus ad uirũ ſanctũ uox diuina proclamat, per gyrum den Iob.41.8.
tiũ eius formido. Dẽtes iſti, lacte cãdidiores. Quippe ſpõ-
ſæ ſunt cuius ſpeciem cõcupiuit altiſſimus: quæ nõ habet
maculã neq; rugam. Cum enim tota candida ſit: cãdidior
probatur in dentibus. Noua tamen & inaudita compara
tione in illius laudes perorat dicens. Dẽtes tui ſicut grex
tonſarum. Quid in hac rogo ſimilitudine dignum eſt: ut
eam de cæleſtibus arcanis deſcendiſſe credamus? Ma-
gnum prorſus & magno animo magnifice ſentiendum.
Spiritus enim eſt qui loquitur: qui cum loqtur nec unũ
poteſt iota uacuum præterire. Aliquid profecto eſt in his
dentibus inuolutum: quod euolutum ſacratioris intelli-
gentiæ præſignet arcanum. Dentes enim candidi ſunt
& fortes: carnem non habent, carent corio, nihil intra ſe
pati poſſunt: non eſt dolor ſicut dolor eorum: clauſi ſunt
labiis ne uideantur: indecens eſt cum uidentur niſi riden-
do: toti corpori maſticant cibum: nullum inde ſaporem
habent, non facile cõſumuntur. Per ordinem poſiti ſunt,
ſuperiores alii, & alii inferiores: & cum inferiores mo-
ueantur, ſuperiores nunquam. Huiuſmodi dentes ego
arbitror homines monaſticæ profeſſionis: qui uiam com
pendioſiorem & ſecuriorem uitam eligentes: de toto ec-
cleſiæ corpore quod candidum eſt: candidiores eſſe ui-
dentur. Quid enim illis candidius: qui totius immun-
dicias ſpurcitiæ euitantes, cogitationum ſicut actionum
peccata deplorant? Quid fortius illis: quibus tribulatio
pro ſolatio, contumelia pro gloria, inopia pro abundan
tia ducitur? Iſti carnem nõ habent: quia in carne carnem
obliti audiunt ab apoſtolo. Vos autem in carne nõ eſtis: Roma.8.
ſed in ſpiritu. Corio carent: quia nitorem & diſtenſio-
nem mundanarum ſolicitudinum non habentes in pace
in idipſum dormiunt & requieſcunt. Nihil morari intra
ſe patiuntur: quia nec modicum quidem offendiculum
tolerabile reputant: aut intra ſe aut in conſcientiis ſingu
lorum. Hinc eſt illa ueſtra opportuna importunitas qua
tam ſæpe fatigatis nos: ut multoties etiam cum neceſſe
non ſit multum in his diei expendatis. Non eſt dolor ſi-
cut dolor eorum, quia nihil tam horrendum & horribi-
le eſt ſicut murmur & diſſenſio in congregatione. Clauſi
ſunt labiis ne uideantur, ſicut & nos materialibus uallis
circumcingimur, ne ſecularium oculis & acceſſui patea-
mus. Indecens eſt ſi appareant niſi interdum fortè ad ri-
ſum: quia nihil turpius quàm monachus per urbes & ca
ſtella diſcurrens, niſi cum illa cogit quæ operit multitu
dinem peccatorum. Charitas enim riſus eſt: quia hila-
ris eſt. Læta quidem: non tamen diſſoluta. Toti corpori
maſticant cibum dentes: quia ipſi pro toto eccleſiæ cor-
pore, uidelicet tam uiuis quàm mortuis orare ſunt conſti
tuti. Nullum inde ſaporem habere debent: nullam ſibi
gloriam aſſignare: ſed dicere cum propheta. Non nobis ps.113.
domine non nobis: ſed nomini tuo da gloriam. Non fa-
cile conſumuntur: quia quanto antiquiores tanto ferué-
tiores: & eò rapidius currunt, quò uicinius appropin-

quauit ad palmam. Per ordinem poſiti ſunt. Vbi enim ali-
quid ordinatum eſt, ſi hic non eſt: ubi cibus & potus, ui-
gilare, & dormire, laborare & quieſcere, ambulare, & ſe-
dere, & cætera omnia, in numero & menſura & pondere
conſtituuntur? Superiores & inferiores ſunt, quia inter
nos prælati & ſubditi ſunt, & ſic ſuperiores inferioribus
iunguntur ut inferiores à ſuperioribus non diſcordent.
Cum autem inferiores moueantur, ſuperiores nunquam
moueri debent: quia & ſi ſubditi quandoq; turbantur:
prælatorum eſt in mēte compoſita perdurare. Sicut grex
tōſarum inquit. Quàm beue monachi tonſis ouibus com
parantur: quia reuera tonſi ſunt quibus nec corda nec
corpora nec aliquid mundanum in proprietate relictum
eſt. Quæ aſcenderunt de lauacro. Lauacrum baptiſmus
eſt: de quo aſcēdit qui ad celſitudinem uitæ perfectioris
intendit. Deſcendit autem: qui ſe uitæ mancipat inhone-
ſtæ. Omnes gemellis fœtibus: quia & uerbo pariunt &
exēplo. Et ſterilis non eſt in eis: qa nullus eſt infœcūdus.

¶Sermo LXIIII.

3.Reg.19. TImuit Helias Ihezabel: & ſurgens abijt quo
cunq; tulit eum uoluntas. Venitq; in Ber-
ſabee iuda, & dimiſit ibi puerum ſuum: &
perrexit in deſertum. Cumq; ueniſſet ſub-
ter umbram iuniperi & ſederet: proiecit ſe
& dormiuit. Et angelus domini tetigit eū
& dixit illi. Surge & comede. Et reſpexit. Et ecce ad ca-
put ſuum ſubcinericius panis, & uas aquæ. Comedit er-
go & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadra
ginta diebus & quadraginta noctibus uſq; ad montem
dei Oreb. Per Heliam quippe qui interpretatur dominus
Mat.5. uel dominus fortis, intelligitur quilibet iuſtus: qui per-
ſecutionem patitur propter iuſtitiam. Vnde illud. Beati
qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam. Qui me
tuens Ihezabel, id eſt malitiam ſeculi uel tyrannidem dia-
boli, ſurgit de tentatione peccaminum, & abit quocun-
q; eum tulerit uoluntas à domino ſibi collata. Venitq; in
Berſabee Iuda: in ſanctam eccleſiam quæ dicitur Berſa-
bee, id eſt puteus ſeptimus propter abundantem ſeptifor
mis ſpiritus gratiam: quæ inibi fidelibus diuiditur: uel
puteus ſatietatis: propter myſteriorum dei profunditatē,
Pſ.17. & ſanctarum ſcripturarum refectionem. De hac profun-
Pſ.35. ditate habemus in pſalmo. Tenebroſa aqua in nubibus
aeris. Et rurſus. Iudicia tua abyſſus multa. Ad eiuſdem
Roma.11. conſiderationem apoſtolus expaueſcens, & paueſcendo
deficiens, clamare compellitur. O altitudo diuitiarum ſa
Pſ.22. pientiæ & ſcientiæ dei & cætera. De hac ſatietate legis in
Pſal.35. pſalmo: Super aquam refectionis educauit me. Et item.
Inebriabūtur ab ubertate domus tuæ. Huiuſmodi ebrie-
tas non inducit faſtidium, ſed indeficientem quibuſdam
deſiderijs prouocat appetitum. In hoc ſacræ lectionis pe
lago agnus ambulat, & Elephas natat. In catholicæ do-
ctrinæ menſa iuxta modulum intelligentiæ ſufficiētes ſin-
gulis epulæ apponuntur. Hæc eſt paradiſus delitiarum,
hic eſt hortus omnium pomorum. Veniens itaq; in Ber-
ſabee in ſanctam eccleſiam ut dictum eſt, currit ad confeſ-
ſionem quæ per Iudam notatur, & dimittit ibi puerum
ſuum, id eſt puerilem ſenſum: uel priſtinorum actuum de-
bilitatem, & pergit in deſertum, id eſt in iſtius mundi con
temptum. Quo poſtquam uenit ſedet, id eſt à ſeculari tu-
Pſ.131. multu quieſcit: cantans cum propheta. Hæc requies mea
in ſeculum ſeculi. Proijcit ſe, id eſt uilem ſe reputat: ſuis ab
Luca.16. renuncians deſiderijs: iuxta illud euangelicum: Qui uult
uenire ad me: abneget ſemetipſum. Obdormiuit in um-
bra iuniperi: quia in atrijs domus dei ſecundum ſenſus
Pſal.4. corporis uacat omnino ab omnibus prauitatibus: dicēs
cum pſalmiſta. In pace in idipſum dormiam & requie-
ſcam. Tunc angelica uiſio tangit eum: excitans ad bonū
operandum & ad altiora conſurgendum. Reſpicit ad ca-
put ſuum, id eſt ad chriſtum qui caput eſt eccleſiæ, & ecce
ſubcinericius panis, id eſt paſtus diuini dogmatis foriſe-
cus quidem rudis: ſed medullitus ineffabiliter confortati-
uus & dulcis, & uas aquæ hoc eſt fons lachrymarum cum
cordis compunctione. Comedit & bibit, id eſt adimplet
quæ audit, & pergit in fortitudine ad montem dei: ad cel-
ſitudinem uidelicet beatitudinis.

Sermo. LXV.

ERat fames in terra, & filij prophetarū 4.Reg.4
habitabant coram Heliſæo: quibus fe
cit apponi pulmētum. Cūq; guſtaſſent
de coctione: exclamauerūt. Mors in ol
la uir dei. Et non potuerūt comedere.
At ille. Afferte, inquit, farinam. Et miſit
in ollā, & ait. Infunde turbæ. Et come-
dit, & non fuit qcquā amplius amaritudinis in olla. Fames
in terra: penuria uerbi dei in mēte humana, filij propheta-
rum, filij prædicatorum. Propheta interpretatur uidens.
Et ſancti prædicatores non ab re prophetæ appellantur:
qui & arcana myſteriorum dei contemplantur, & prout
uident mores hominum adhibent modos curationum.
Heliſæus ſalus domini interpretatur. Quo nomine qui-
uis prælatus & doctor eccleſiæ decenter cenſetur: cuius
ſalubri perſuaſione domini ſalus populis annunciatur, &
annūciando impartitur. Hic talis ex debito ſui officij ap-
ponit ſubiectis ollam grandem herbas agreſtes continen
tem, id eſt ammonitionem de grauibus differentem: acer-
bitate refertam, ſed tamen igne ſancti ſpiritus ſuccenſam.
Subditi ergo perhorreſcentes ſermonum auſteritatē cla
mant: mors in olla, & non poſſunt guſtare. Sapiens igitur
diſpenſator uō affert, imo afferri iubet farinam: quoniam
non præbet ſed hortatur habere charitatem: cuius condi
mento redduntur dulcia quæ prius uidebantur amara.
Poteſt namq; prædicator monita ſalutis auribus circun-
ſtantium inſonare: ſed nemo niſi ſolus deus ualet ſauorem
charitatis palato cordis infundere. Vnde Gregorius. Ni-
ſi ſit intus ſpiritus qui doceat: doctoris lingua exterius
in uacuum laborat. Alius eſt ſapor cæli: alius eſt ſapor ter
ræ. Haud quaquam nobis placere poteſt ſapor cæli: dum
ſaporem quærimus coci noſtri. In deſerto dantur co-
turnices & māna, id eſt in loco diſciplinæ maiora & mino
ra mandata. Cum uidiſſent filij iſrael manna: dixerunt Exo.16.
adinuicem manhu? Quid eſt hoc? Ignorabāt enim quid Ibidem.
eſſet. Quibus ait Moyſes: Iſte eſt panis quem dedit domi
nus uobis ad ueſcēdum. Huius facti myſterium in euan-
gelio Ioannis conuenienter aperitur ubi dominus ait.
Amen amen dico uobis: niſi manducaueritis carnem filij
hominis. Multi ergo ex diſcipulis audientes dixerūt: Du Ioan.6.
rus eſt hic ſermo. Quis poteſt eum audire? Ex hoc multi
abierunt retro. Ad hunc itaq; modum cum aliqui ſimpli-
ces ad conuerſionem ueniunt: ſeueritatem regulæ expa-
ueſcunt: ſi fiat eis ſermo de mundi contemptu, de uirtutū
uitiorumq; conflictu, ſi anxietas uigilandi, aſſiduitas oran
di, parſimonia ieiunandi ab ipſis requiritur: dicunt con-
querendo inter ſe. Quid eſt hoc? Quis tot & tanta imple-
re ſufficiat? Neſciunt enim quanta ſit uirtus aſſumpti ordi
nis. Sed paſtor eis conſolatorie habet reſpōdere, & de affe
renda eos ſolicitare farina.

Sermo. LXVI

HAurietis aquas in gaudio de fontibus
ſaluatoris. Pro paradiſo quem perdidi Eſaie.12.
mus: reſtitutus eſt nobis chriſtus ſalua-
tor. Sicut ergo de uno fonte paradi-
ſi deriuantur quatuor flumina ad irri-
gandum paradiſum: ita de pectoris
eius arcano procedunt quatuor fontes
ex quibus hauriuntur quatuor aqua-
rum genera:

rum genera: unde tota per uniuerſum mundum rigatur
eccleſia. Sunt autem quatuor fontes: ueritas, ſapientia,
uirtus, & charitas. Ex his ergo fontibus hauriūtur aquæ:
ex ſingulis ſcilicet ſingulæ. Nam de fonte ueritatis ſumun-
tur aquæ iudiciorum, de fonte ſapientiæ aquæ conſilio-
rum: de fonte uirtutis aquæ præſidiorum, de fonte chari-
tatis aquæ deſideriorum. In aquis iudiciorum: cognoſci-
mus quid liceat uel quid non liceat. In aquis conſilio-
rum diſcernimus quid expediat uel quid non expediat.
Sed quia electis uiris recte per hæc gradientibus non de-
ſunt tentationes (tentantur autem de duobus: aut terro-
ribus ut concutiantur: aut blandimentis ut ſeducantur)
idcirco armandi ſunt contra terrores præſidijs diuinæ
uirtutis: contra blandimenta deſiderijs ſupernæ charita
tis. Deſiderijs enim meliorum ſuperantur (ut ait quidam
ſanctus) deſideria deteriorum. Vel ſic poſſumus procede
re. Quid ꝓdeſt noſſe quid liceat & expediat (quod utiq;
docent iudicia atq; conſilia) ſi poſſe perfici minime con-
tingat? Ideò poſt aquas iudiciorum & conſiliorum: quæ-
rendæ ſunt aquæ præſidiorum. Rurſum & poſſe quid ua
leat: ſi horum omnium non ſit finis charitas? Recte itaq;
poſt iudicia poſt conſilia poſt præſidia: hauriuntur de
fonte charitatis deſideria, ut uidelicet quicquid ſapimus
aut loquimur: quicquid operamur aut patimur, æternæ
uitæ finis concludat. Sed ut hæc quæ dicta ſunt de fonti
bus & aquis clarius eluceant, ſcripturarum teſtimonijs
reor eſſe comprobanda: auriq; ſimilitudines quas protu
limus uermiculandas argento. Ac primum quod dictum
eſt quatuor illos fontes de pectore ieſu manare: nullum
arbitror ambigere. Quomodo autem ex eiſdem fontibus
hauriantur prædictæ aquæ, id elaborandum eſt. Veniat
ergo dauid & dicat, quod ex fonte ueritatis procedant iu
Pſal. 16. dicia. Hoc certè uidetur ſenſiſſe: cum diceret: De uultu
tuo iudicium meum prodeat. Neq; enim uir ſanctus iudi
cium ſuum diceret: quod de uultu dei, id eſt de ueritate
non prodiret. Nouerat enim electos dei ueritatis iudicijs
tanquam uirga ferrea regi, & quia ſub eorum regimine
P̄ſ. 18. ſe eſſe ſentiebat exultans pſallebat. Iudicia dei uera, iuſti-
ficata in ſemetipſa. Deſiderabilia ſuper aurum & lapi-
dem precioſum multum, & dulciora ſuper mel & fauum.
A quibus ne fortè per incuriam deuient: audiant uocem
P̄ſ. 88. patris per eundem prophetam comminantis. Si in iudi-
cijs, inquit, meis non ambulauerint, & mandata mea non
cuſtodierint, uiſitabo in uirga iniquitates eorum, & in
uerberibus peccata eorum. Hæc myſteria diuini iudicij
1. Pet. 4. reſerabat cæleſtis regni clauicularius: cum diceret. Tem-
pus eſt ut incipiat iudicium de domo dei. Si autem pri-
mum à nobis: quis finis eorum qui non crediderunt dei
euāgelio? Et hoc de electis dictum eſt. Cæterum eſt aliud
de reprobis iudicium: quod nihilominus ab ipſa uerita-
Roma. 2. te procedit. Vnde & per paulum dicitur: Scimus enim
quoniam iudicium eſt ſecundum ueritatem in eos qui ta
lia agunt. Et utrumq; quidem iudicium complectitur ip-
Ioā. 9. ſa ueritas: dicens. In iudicium ego ueni in hunc mundū:
ut qui non uident uideant: & qui uident cæci fiant.
Matt. 25. Vtrumq; autem diſcernit: cum itē dicit. Et ibūt hi in ſup-
plicium æternum: iuſti autem in uitam æternam. Si uidi-
mus quomodo de fonte ueritatis auriuntur iudicia: ui-
deamus quomodo de fonte ſapientiæ propinentur conſi
lia. Quis dubitet apoſtolum Paulum eſſe ſapientem cum
& petrꝰ eiꝰ coapoſtolus ſapientiam ei datam eſſe aſtruat:
& eiuſdem apoſtoli tota uerborum ſeries nil aliud quàm
ſapientiam redoleat? Proferat igitur conſilia, & per ipſa
nos doceat quid peregrinantibus & ad cæleſtem patriā
1. Cor. 25. feſtinantibus expediat. De uirginibus, inquit, præce-
ceptum domini non habeo, conſilium autem do: tanquā
miſericordiam conſecutus à domino ut ſim fidelis. Exi-
ſtimo ergo hoc bonum eſſe propter inſtantem neceſſita-
tem: quoniam bonum eſt homini ſic eſſe: hoc eſt in uirgi-
nitate manere. Si de uirginibus præceptum haberet: nil
aliud quàm quod præciperetur liceret. Nūc uerò cum
utrumq; liceat uel nubere uel non nubere: quid compen
dioſius dici potuit: quàm bonum eſt homini ſic eſſe: præ-
ſertim cum & neceſſitatis inſtantia frequenter obrepere
ſoleat, & cito mori ipſa tēporis breuitas urgeat, totiuſq;
mundi figura præterat? Item cum de uidua loqueretur: Ibidem.
beatior inquit erit ſi ſic (id eſt innupta) permanſerit ſecū-
dum conſilium meum. Ac ne de proprio corde & non po
tius de fonte ſapientiæ uideretur hoc ipſum conſilium de-
prompſiſſe ſubiecit dicens. Puto ꝙ & ego: ſpiritum dei Ibidem.
habeam. Sed cur ego paucis immoror exemplis: cum in
eius uerbis omnis ſexus, omnis ætas, omnis conditio con
ſilium inueniat ſi diligenter quærat ſalutis? Quòd ſi quis
curioſius uelit perſpicere utrum uerum ſit quod dictum
eſt de ſapientia conſilia manare: legat libros qui inſcri-
buntur ſapientiæ, ubi totus orationis contextus, con-
ſilia parare uidetur. Si uerò conſultius & utilius ſtudet
uitam inde eligere: audiat ipſam ſalubriter inuitantem Mat. 19.
ſapientiam. Si uis, inquit, ad uitam uenire ſerua manda- Eccl. 12.
ta. Quæris cuius? Deum, inquit, time: & mandata eius ob
ſerua. Audiat eam ipſam materno affectu inclamantem. proue. 23.
Da mihi cor tuum. O quantum uellem & ego cor meum
in eius uerbum ſuſpendere: de cuius ore mirifico, tam
dulcia uitæ conſilia audio perſonare. Vtinam autem &
linguæ meæ calamum in eius fonte poſſem intingere: quo
idoneus eſſem, ea quoq; quæ reſtant de duobus fonti-
bus, id eſt uirtutis & charitatis utiliter exarare. Et quo-
niam quatuor iſti fontes ita ſibiīuicem ſaporem tranſ-
fundunt, ut qui de uno biberit quadam ineffabili dilectio
nis dulcedine inuitetur ad alium: libet iam de ſapientia
ad uirtutem tranſire: & qualiter illinc hauriuntur aquæ
præſidiorum: quantum ab ipſa uirtute adiuuor oſtende-
re. Sicut autem ſuperius dixi gemina eſſe ueritatis iudi-
cia: quia ſcilicet determinant quid liceat uel quid non li
ceat: itidem ſapientiæ duo, hoc eſt quid expediat uel qd
non expediat: ita & hic agnoſcamus de fonte uirtutis
hauriendas duplices præſidiorum aquas: quæ uel ab-
luant electos à culpis: uel refrigerent in tormentis. De
utriſq; ſumamus exemplum. Refert Lucas euangeliſta Luca. 8.
quòd quædam mulier quæ fluxum ſanguinis patieba-
tur erogata in medicos tota ſubſtantia: cū minime cura-
ri potuiſſet acceſſerit retro & tetigerit fimbriam ueſtimen
ti domini: & confeſtim ſteterit fluxus ſanguinis: ieſum
uerò dixiſſe, quis me tetigit? cumq; diſcipuli reſponde-
rent, turbæ te comprimunt & affligunt, & dicis: quis me
tetigit? rurſum repetiſſe tetigit me aliquis, nam & ego no
ui uirtutem de me exiſſe. Ecce quas aquas præſidij hauſe-
rit mulier de fonte uirtutis, quibus abluta eſt à profluuio
ſanguinis: quæ nulla medicorum arte poterat ſanari.
Quod ſi quis obijciat prolatum teſtimonium nihil ad
rem præſentis operis pertinere: eò quòd illa mulier ne-
quaquam abluta eſſe uideatur à culpis: ſed tantum ab
ægritudine carnis: nouerit moris eſſe diuinæ uirtutis
prius cordi mederi quàm corpori. Vnde & alibi cum qui Matt. 9.
dam ei paralyticus offerretur curandus: tanquam bonus
& pius medicus: uolens ſanare prius quod erat potius:
id eſt mentem quàm carnem: ait eidem paralytico. Con- Ibidem.
fide fili: remittuntur tibi peccata tua. Itaque ſanata con-
ſcientia: conſequenter ſanatur corpus cum dicitur: Sur-
ge tolle lectum tuum, & uade in domum tuam. Sic ergo
& huius cor mulieris prius abluit intus per donum fidei:
ſicut ſcriptum eſt: Fide mūdans corda illorum: per quam Actu. 5.
meruit exterius impetrare ſalutem corporis. Hoc enim in Luca. 8.
nuit ipſe dominus: cum dicit: Filia fides tua te ſaluam fe-
cit: uade in pace. Quod autem de hoc ipſo fonte uirtutis
hauriantur aquæ præſidij in tormentis: oſtendunt & illi
tres pueri in fornacis incendio æſtuantis poſiti: quibus
ipſa flamma refriguit, & præcipue inclitus ille martyr
Vincentius, qui cum grauiter torqueretur non ſolum to-
leraſſe: ſed etiam tortorem ſuum conſtanter prouocaſſe

fertur his uerbis. Inſurge, inquit, & toto malignitatis ſpi-
ritu debacchare: uidebis me dei uirtute plus poſſe dum
torqueor quàm poſſis ipſe qui torques. Poſſent plura de
hoc fonte uirtutis copioſius dici: ſed cum ſuccinctè præ-
tereo: quia de fonte uirtutis bibere potius quàm ſcribere
Ioan.8. deſidero. Ad hunc fontem inuitamur redemptoris noſtri
uoce dicentis: Si quis ſitit ueniat & bibat, & de uentre
Ibidem. eius fluent aquæ uiuæ. Et ſequutus euangeliſta: expoſuit
ad quem fontem nos inuitaret dicens: Hoc autem dixit
de ſpiritu quem accepturi erant credentes in eum. Quem
niſi ſpiritum charitatis quem mundus non poteſt accipe-
re: ſed ſoli accipiunt qui uere credunt in eum? Ex hoc er-
go fonte hauriamus nobis aquas deſideriorum, ipſaſq;
partiamur in geminos riuulos: ut ſicut eiudem charita-
tis duo ſunt præcepta: ita ſint & deſideria gemina: qui-
bus impleantur ipſa præcepta. Aliud eſt enim deſiderium
quo deus propter ſeipſum: aliud quo proximus diligitur
in deo uel propter deum. In illo nullus modus, ſed ex to-
to corde, tota anima: tota uirtute diligitur deus: in hoc
Matt.22. autem præſcribitur quidam modus cum dicitur: Diliges
proximum tuum ſicut teipſum. Illo flagrabat propheta:
ps.41. cum diceret: Sicut ceruus deſiderat ad fontes aquarum:
ps.83. ita deſiderat anima mea ad te deus. Et item. Concupiſcit
& deficit anima mea in atria domini. Hoc exhibebat apo-
Roma.1. ſtolus romanis: quibus ſcribebat: Deſidero enim uidere
uos: ut aliquid gratiæ ſpiritalis impertiar nobis. Et domi-
Luce.22. nus in euangelio diſcipulis ſuis. Deſiderio deſideraui hoc
paſcha manducare uobiſcum antequam patiar. Et notan-
dum quod ad illud excitatur mens humana ſpecialiter tri-
bus affectionibus ac prouehitur, unde & deum diligere
toto corde, tota anima, tota uirtute iubetur. Prima qui-
dem dulcis: Secunda prudens: Tertia fortis eſt. Primam
Mar.8. habuit petrus: cum domino mori diſſuaderet. Ex corde
enim dulciter diligebat: cuius paſſionem expaueſcebat.
Ibidem. Sed cum audiret: uade retro ſatana, non ſapis quæ dei
ſunt: ſed quæ hominis: his uerbis eruditus & intelligens
quid boni haberet mors chriſti: cœpit tota anima prudē-
ter diligere quem prius tantum diligebat dulciter toto
corde: necdum uerò diligebat tota uirtute. Quod ſi face-
ret: nec propter mortis diſcrimen eũ negaret. At uerò
poſt reſurrectionem & aſcenſionem dato deſuper ſpiritu:
tunc demum tota uirtute dilexit: pro quo etiam horren-
dum crucis ſupplicium poſtmodum ſubire non expauit.
Erga charitatem quoq; proximi exercemur tripliciter:
uel ut ædificetur ipſa charitas ubi non eſt: uel certè ne pe-
reat uel minuatur ubi eſt. Quiſquis autem hanc puro affe-
ctu erga proximum operatur illam proculdubio quæ de⁹
eſt ulterius promeretur,

De donis ſpiritusſancti Sermo continens.
ſeptem capitula. Capitulum primum.

PRima gratia eſt timor domini. Qui hanc ha-
bet gratiam omnem odit iniquitatē: iuxta
ps.118. illud pſalmiſtæ. Iniquitatem odio habui, &
In eodem. abominat⁹ ſum, Et alio loco. Omnem uiam
iniquitatis odio habui. Scriptũ namq; eſt:
prouer.8. Timor dñi odit malum. Et itē. Time deũ: &
prouer.3. recede à malo. Et de Iob dicitur. Vir timēs deũ, & recedēs
Iob.1. à malo. Sine hac gratia prima gratiarum: quæ totius reli-
gionis exordium eſt: nullum bonum pullulare uel mana-
re pōt. Sicut enim ſecuritas uel deſidia cauſa eſt & mr̄ om-
Eccle.27. nium delictorum, ſic timor domini radix eſt & cuſtos om-
nium bonorum. Vnde ſcriptum eſt. Si non in timore do-
mini tenueris te inſtanter: cito ſubuertetur domus tua.
Prou.23. Omne namq; uirtutum ædificium ilico uergit in præci-
pitium: ſi huius gratiæ amiſerit præſidium. Vnde Salo-
lomon ait: In timore domini eſto quotidie: quia habebis
ſpem in nouiſſimo, & præſtolatio tua nō auferetur. Hinc
Philip.2. & apoſtolus. Cum metu & tremore ueſtram ſalutem ope-
ramini. Et quid plura? Connexa ſunt timor & religio, nec
manere poteſt alterum abſq; altero. Vnde Cornelius uir Actu 10.
religioſus ac timens deum, & Symeon iuſtus & timorat⁹. Luce.2.
Vnde Salomon. Deum, inquit, time: & mandata eius ob- Eccle.12.
ſerua. Hunc uerò ſic habere debemus: quomodo aſſerit ſe
habuiſſe Iob beatiſſim⁹. Semp quaſi tumētes ſup ſe flu-
ctus deum timuit. Per hunc timorem dei uniuerſa deſeri- Iob.3.
mus: mũdo abrenũciamus: noſq; ipſos ſicut dominus ait
abnegamus nobis. Si quis uult poſt me uenire abneget ſe
metipſum. Iſte ergo diuinus timor qui eum quem perfe- Luce.9.
ctè imbuit paupertati ſubijcit & à malo diuidit: ita eſt pri-
mus in ordine gratiarum. ſicut paupertas in ſerie beatitu-
dinum. De qua dominus in cæterarum fundamento uir-
tutum eam ponens, ait. Beati pauperes ſpiritu quoniam Mat.11.5.
ipſorum eſt regnum cælorum.

Cap. ſecundum.

SEcundum chariſma eſt ſpiritus pietatis: illi
ſecundæ quæ in euangelio ponitur beati-
tudini ſimile. De qua dominus ſic ait: Bea- Mat.5.
ti mites: quoniam ipſi poſſidebunt terram.
De talibus dominus in Eſaia ait: Spiritus Eſa.6.
domini ſuper me: ad annunciandum man-
ſuetis miſit me. Moyſes quoq; mitiſſim⁹ erat ſup oēs homi- Nume.12.
nes qui morabantur in terra. De talibus Iob dicit: Do- Iob.5.
minus ponit humiles in ſublime, & mœrentes erigit ſoſpi- ps.33.
tate. Vnde illud de domino dicitur. Humiles ſpiritu ſalua- Iacobi.4.
bit. Econtra de ſuperbis dicitur. Dominus ſuperbis reſi- Prou.16.
ſtit. Ante ruinam exaltatur cor. Superbia de ſupernis ad
ima præcipitat: humilitas de imis ad ſuperna eleuat. An-
gelus enim in cælo ſuperbiens ad tartara corruit homo
in terra ſe humilians ad cælos aſcendit. Tanto uerò quiſ-
q; debet eſſe humilior: quanto eſt ſublimior. Vnde ſcri- Eccle.3.
ptum eſt. Quanto magnus es: hũilia te in omnibus, & co-
ram deo inuenies gratiam. Hinc ipſe dominus ad diſcipu-
los ait. Qui uoluerit inter uos primus eſſe: erit ueſter ſer- Mat.20.
uus. Itē. Cum feceritis oīa quæ præcepta ſunt nobis: dici- Mar.10.
te ſerui inutiles ſumus. Item ipſe dicit. Diſcite à me quia Luce.7.
mitis ſum & humilis corde. Sine hac humilitatis: uirtu-
te: reliquæ uirtutes nequeunt prodeſſe.. Vnde beatus
Gregorius ait: Qui uirtutes ſine humilitate cōgregat: eſt
quaſi qui in uentum puluerem portat. Sicut enim puluis
uenti ualidi flatu diſpergitur: ſic omne bonum ſine humi-
litate inanis uento gloriæ rapitur Multo etiam meli⁹ eſt
peccatorem eſſe humilem: quàm iuſtum arrogantem. Qđ Luce.18.
à domino euidenter oſtenditur: ubi publicanus & phari-
ſæus in exemplum adducuntur: ſicut quidam ſapiens ait:
Melior eſt in malis factis humilis confeſſio: quàm in bo-
nis factis ſuperba gloriatio.

Cap. tertium.

TErtium donum eſt ſpiritus ſcientiæ: de quo Eccle.1.
Salomon ait: Qui addit ſcientiam addit &
dolorem. Vera namq; ſcientia eſt ſcire nos
mortales & caducos & fragiles eſſe, & i hoc
exilio & in hoc ergaſtulo in hac peregrina-
tione, in hac ualle lachrymarum: dolēdum
& lugendũ eſſe. Vnde dicitur in tertia beatitudine: huic
tertio dono congruente. Beati qui lugent: quoniam ipſi Mat.5.
conſolabuntur. Item. Væ nobis qui nunc ridetis: quia fle- Luce.6.
bitis. Hinc Salomon ait. Riſus dolori miſcebitur, & extre- Proue.14
ma gaudij luctus occupat.

Cap. quartum.

QVarta gratia eſt ſpiritus fortitudinis: quar-
tæ in euangelio beatitudini ſimilis: de qua
dicitur. Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſti- Mat.5.
tiam quoniam ipſi ſaturabuntur. Qui
enim iuſtitiam eſurit & ſitit: contra quæli-
bet aduerſa, fortis inſupabilis & imperter-
ritus exiſtit. Vñ Salomon ait: Iuſtus ut leo Proue.28
confidit.

prouc. 12. confidit,& abſq; terrore erit. Item. Non contriſtabitur iu
ſtus: quicquid ei acciderit. Hoc ſpiritu erant prædití om-
Heb. 11 nes: de quibus loquitur apoſtolus. Sancti ludibria & uer-
bera experti, inſup & uincula & carceres lapidati ſunt, ſe
cti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt. Cir-
cuierunt in melotis, in pellibus caprinis: egentes, angu-
ſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus. In ſolitu-
dinibus errantes: in montibus & in ſpeluncis, & in cauer
Roma. 8. nis terræ. Hæc & apoſtolus ipſe qui ait: Quis nos ſepara-
bit à charitate chriſti? Tribulatio &c. Iſte ſpiritus omnē
alienam malitiam ſuſtinet, & aduerſus hoſtiles inſidias in-
Cañ. 6. ſtruit & munit. Vnde ſpōſus in ſponſæ præconio ait: Pul-
chra es amica mea: ſuauis & decora ſicut hieruſalem, terri
bilis ut caſtrorum acies ordinata.

Cap. V.

QVintum donum eſt conſilij ſpiritus: q
alijs facit compati & miſereri: illi cōpe-
tens de qua dicitur quintæ beatitudi-
Matt. 5. ni. Beati miſericordes: quoniam ipſi mi
ſericordiā cōſequētur. Hinc & Salomō
Prou. 22. ait: Qui pronus eſt ad miſericordiā: be
nedicetur. Hāc principaliter tripharíā
exercemus: uel quando ſex eius quæ in euāgelio legūtur
opera implemus: uel quando delinquētes corrigere & ad
bonū reducere ſtudem⁹: uel quādo iniurias nobis illatas
facile indulgemus. Iſte ſecundus clementiæ modus ſiue cō
ſilij ſpiritus, deum fecit ſemetipſum exinanire: formam ſer
ui accipere: ſcilicet ut ſic poſſet ouem errantem corrige-
re, & ad proprium ouile reducere. Vnde apoſtolus ait:
Gala. 1. Semetipſum dedit pro peccatis noſtris: ut nos eriperet
de præſenti ſeculo nequam. Huic conſulendi modo ſic
2. Thi. 4. oportet inſiſtere: ut iniūgitur ab apoſtolo monente. Inſta
opportune importune. Eſt & alius conſulendi modus: ſci
licet diſcretionis uirtus: qua ueras à palliatis atq; ſimula-
tis uirtutibus diſcernimus: qua etiam ipſum ſatanam hy-
2. Cor. 11. pocriſis auctorem dignoſcimus. Ipſe enim ſatanas (ut ait
apoſtolus) transfigurat ſe in angelum lucis, & iuxta beati
Cypriani dictum, miniſtros iniuſtitiæ ſubornat noctem
aſſerentes pro die: interitum pro ſalute. Iſta quidem cæte
rarum uirtutum magiſtra ac domina omnes alias proui-
de temperat ac ſupnè gubernat, & ne ultra uel citra eua-
gentur licenter imperialiter ac diſcrete conſeruat. Vnde
Boetius. Virtutes medium tenent. Si uel ultra uel infra
quàm oportuerit fiat: à uirtute diſceditur.

Cap. VI.

SExta grā eſt ſpiritus intelligentiæ: illi ſextæ Mat. 5.
beatitudini congruus. Beati mundo corde:
quoniam ipſi deum uidebunt. Niſi enim mē
tis intuitus diligēter purificatus fuerit: my
ſtica ac diuina liquide intelligere nequit.
Nam ſcriptum eſt: Spiritusſanctus diſcipli- Sap. 1.
næ effugiet fictum & auferet ſe à cogitationibus quæ ſunt
ſine intellectu. Vnde Salomon. Abominatio domini: co- Prou. 15.
gitationes malæ. Peruerſæ cogitationes ſeparant à deo.
Qui ergo uult ſyncerum ac lucidum intellectum habere:
prauarum cogitationum fantaſias ac nebulas ſtudeat ef-
fugare, & omni diligētia & cautela cor ſeruare. Vnde Sa-
lomon. Omni cuſtodia ſerua cor tuum: quoniam ex ipſo Prou. 4.
uita procedit.

Cap. VII.

SEptimum donum eſt ſpiritus ſapientiæ:
quidam internus ſapor ac ſuauiſſimus gu-
ſtus. Vnde pſalmiſta. Guſtate & uidete quo pſ. 33.
niam ſuauis eſt dominus. Et item. Vacate pſ. 45.
& uidete. Et iterum. Accedite ad eum, & il- pſ. 33.
luminamini. Hoc diuinæ ſapiētiæ interno gu-
ſtu ſuperna prælibamus: uidelicet contemplantes quam
amœnum ſit angelicis cœtibus intereſſe: ubi nil poterit
quod diſpliceat eſſe: nil quod placeat abeſſe. Iſta ſeptima
gratia illi ueræ beatitudini cōgruit: de qua ait dominus.
Beati pacifici: quoniam filij dei uocabuntur. Qui enim Matt. 5.
mentem pacificam & ſerenam habent: de ſupernis dulcius
ſapiunt & ſubtilius uident. Nam quiſquis patientior: eò
probatur eſſe ſapientior. Vnde Salomon. Doctrina uiri: prouc. 19.
per patiētiā dignoſcitur. De talibus alibi dicitur. Pax mul pſ. 119.
ta diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum. Hæ
ſeptem gratiæ ſunt ſeptem mulieres uirum unum apprehē
dentes, ſeptem ſpiritus ſuper florem requieſcētes: ſeptem
in candelabro lucernæ fulgentes: ſeptem in lapide oculi:
ſeptem ſpiritus ante thronum dei.

¶ Expliciunt beati Bernardi parui ſermones cum
adiecto ſermone de donis ſpiritusſancti.

¶ Sequitur liber eiuſdem: continens diuerſas mo-
rales ac utiles ſententias.

p̃ſ.75. FActus eſt in pace locus eius. Eſt pax fi-
cta ut in Iuda: eſt inordinata ut ī Adā
& Eua. Harū neutra eſt locus dei. Sola
pax xp̄iana quā dñs reliq̄t, & dat diſci
pulis ſuis: ip̄a eſt ī qua dñs requieſcit.
Hæc offertur p̱ ſanctos prædicatores
uniuerſo gñi hūano: ſed cū quidam re-
pellūt: aliq recipiūt. Nos uerò excutiētes puluerem pedū
nr̃orum ſup odiētes pacē: ad dilectorē eiuſdē pacis nos cō
feramus. Eorū alij dicūtur recipientes pacē: alij retinentes
pacē: alij facientes. Poſſunt & alijs noībus uocari. ſ. pacati,
patientes, pacifici. Et hæc noīa ſortiuntur ſm̄ diuerſos ſta
tus pacis: in quibus p̄ficiunt. Nā pacati per hāc pacē poſ-
ſidēt terrā corporis ſui: q̄a mites ſunt. Patientes poſſident
Matt 6. aīam ſuā: q̄bus dicitur. In patiētia ueſtra poſſidebitis aui-
Lucæ.21. mas ueſtras. Pacifici poſſident non ſolū ſuā, ſed etiā alioꝝ
in q̄bus faciunt pacē. Vñ merito filij dei uocanť. Pacati er-
Mat.10. go dicunť q pacē recipiūt: de q̄bus ſcriptum eſt. Si ibi fue
rit filius pacis: requieſcet ſup illā pax ueſtra. Sed quia puſilli
ſunt: ſcandalis exagitati, cito pacē quam receperant per-
dunt. Patientes aūt ſunt: q receptā retinēt: nec quauis iu-
iuria exaſperati eam amittunt. Iſtis tanquā robuſtioribus
Hebr. 12. p̄cipitur. Pacem diligite & ſanctimoniā: ſine qua nemo ui-
det deum. Pacifici uerò qui non ſolū in ſe & in alijs eam fa
ciunt: ſed etiā uolentes auferre diligunt ſicut ſcriptum eſt:
p̃ſ.119. Cū his qui oderūt pacem eram pacificus. Ecce iſti ſunt in
q̄b⁹ requieſcit & manſionē deus facit. Ecce iſti ſunt quos
ſicut filios deus diligit, & de quibus tanquā uiuis lapidi-
bus, templum ſibi ſap̄ia conſtruit. De quo ædificio ne ullo
impulſu poſſint labefactari ipſo deo inhabitante pariter
& operante ad ſimilitudinem lapidis quadrātur quatuor
modis, ſuperius, inferius, à dextris, & à ſiniſtris. Superius,
cum diuinæ uoluntatis ſuam humiliter & prudēter ſubij-
ciunt. Inferius cum carnem ſubiectam temperanter re-
gunt. A dextris, iuſte bonos amplectendo. A ſiniſtris, ma-
los fortiter tolerando.

Philip.2. ANte oīa ut ſine murmuratione ſint fratres. For-
tè aliq leue pc̄tm̄ æſtimant murmurare: ſed non
hic q ante oīa monet eſſe cauendū. Puto autem
ne illū q̄dē leue reputaſſe: qui murmurantibus
Exo.16. aiebat: Nō cōtra nos eſt murmur ueſtrū: ſed contra dñm.
2.Cor.10 Nos eñi q̄d ſumus? Sed ne illū quoq; qui dixit. Non mur-
murauerītis ſicut quidā murmurauerūt, & perierunt ab
exterminatore. Illo nimirū exterminatore qui poſitus eſt
in hoc ip̄m ut à terminis beatæ illius ciuitatis arceat mur-
p̃ſ.147. murantes, & longe faciat à finibus eius: cui dicitur. Lau-
da hieruſalem dominum: lauda deum tuum ſion: qui po-
ſuit fines tuos pacem. Nihil enim cōmune habēt murmur
& pax gratiarum actio & detractio: zelus amaritudinis, &
uox laudis: Itaq; in ore trium & talium teſtiū ſtet hoc uer
bum: ut peſtē iſtam murmuratiōis ſummopere nobis no-
uerimus eſſe cauendam.

TRes ſunt q̄bus recōciliari debemus: hominib⁹,
angelis, deo. Hominibus per aperta opera: an-
gelis per occulta ſigna: deo p̱ puritatē cordis.
Nam de operibus quæ coram hominibus faciē
Mat. 5. da ſunt ſcriptum eſt. Luceat lux ueſtra coram hominibus:
ut uideant ueſtra opera bona & glorificēt patrem ueſtrū
p̃ſ.137. qui in celis eſt. De angelis dicit Dauid: In conſpectu ange
lorum pſallam tibi. Occulta autem ſigna ſunt: gemitus,
ſuſpiria, uſus cilicij, & cætera pœnitentiæ inſignia quæ an
Lucæ.15. gelis placent. Vnde eſt illud. Gaudium eſt angelis dei ſu-
per uno peccatore pœnitentiam agente. Vt autem deo re
conciliemur: nec operibus nec ſignis: ſed puritate & ſim-
Mat.5. plicitate cordis indigemus. Scriptum eſt eñi: Beati mun-
Mat.6. do corde: q̄ñ ipſi deum uidebunt Et illud. Si oculus tuus
fuerit ſimplex &c.

QVatuor ſunt genera hominum regnum cælo-
rum poſſidentium. Alij uiolenter rapiunt: alij
mercantur: alij furantur, alij ad illud compellun
tur. Rapiunt qui dereliquerunt oīa & ſequun-
tur chriſtum. De quibus dicitur: Beati pauperes ſpiritu: Mat.5.
quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Sunt uerò alij in-
ferioris gradus à quibus metuntur carnalia dum eis ſpiri
ritalia ſeminantur, & his loquitur in euangelio dominus: Lucæ.16.
Facite uobis amicos de mãmona iniquitatis: ut cum de-
feceritis recipiāt uos in æterna tabernacula. Tales dicun-
tur mercatores: quia dant in præſenti pauperibus tempo
ralia quæ poſſident ut in futuro recipiant ab eis æterna:
q non niſi per eos habere merentur. Neceſſe eſt enim om-
nes qui in futuro iudicio examinādi ſunt: uel eſſe iudicis
amicos: uel apud iudicem interceſſores habere amicos.
Habēt ergo primū beatitudinis locū q intercedūt: habēt
hi pro quibus intercedūt ſecundū. Sunt alij qui nonnul-
la bona occulte faciunt: pro quibus merētur regnū cælo-
rum: ſed tñ furari illud dicuntur: quia laudem humanam
uitantes, ſolo diuino teſtimonio contenti ſunt. Horū figu
ram tenuit mulier illa in euãgelio: quæ fluxum ſanguinis
patiens cogitauit intra ſe dicens. Si tetigero fimbriam ue Lucæ.8.
ſtimenti eius: ſalua ero. Quo dicto acceſſit occulte & teti-
git, & ſalua facta eſt. Alij ſunt q compelluntur uerbi gratia
ut pauperes neceſſarij: quos. ſ. hic ignis paupertatis deo
diſpenſante purgat: ne in futuro ignis iudicij puniat. De
quibus ſcriptum eſt: Cōpelle intrare: ut impleatur domus Lucæ.14.
mea. Compelluntur multi uarijs neceſſitatibus & oppreſ-
ſionibus afflicti: qui mira dei prouidentia dum tempora-
lem pœnam ſi non libenter: tamen patienter ſuſtinent: ui-
tam conſequuntur æternam.

QVantum diſtat inter paſtorē & gregem: tãtum
debet diſtare inter epiſcopum & plebem. Stat
ille ſublimis & rectus: curuat iſte caput ſolo de-
preſſus: Vnde poeta. Pronaq; cum ſpectent ani Meta.1.
malia cætera terrā. Os hoī ſublime dedit. Ille regit, iſte re-
giť: ille paſcit, iſte paſciť, ut ex ipſa forma & habitu uterq;
diſcernatur. Habet ille in manu uirgā qua feriat: uel po-
tius ducat & reducat ouem. Quid eſt aūt habere in manu
uirgam: niſi in opere diſciplinā, ut ſubiectos ſuos exēplo
magis inſtruat quàm uerbo? Erubeſcunt eñ ſuperbi eſſe di
ſcipuli: ſi eos in humilitate præceſſerint magiſtri. Vnde &
de dño ſcriptū eſt. Quæ cœpit ieſus facere & docere. Ha- Actu. 1.
bet etiā baculū: quo feriat Lupū. Virga ouem: baculo lu-
pum. Hoc eſt mites & obedientes debet lenius corripere:
duros uerò corde, & improbos acrius arguere: cumq; ne
ceſſe fuerit, etiā anathematis ſententia ferire. Tenet canem
in fune: zelum. ſ. in diſcretione: ne ſit de illis de quib⁹ ſcri-
ptum eſt. Habent zelum (alias æmulationem dei) ſed nō Roma.10
ſm̄ ſcientiam. Habet etiam paſtor bonus panem in pera:
hoc eſt uerbum dei in memoria.

DVo ſunt amores, carnalis & ſpiritalis: ex quib⁹
colliguntur quatuor modi diligendi. ſ. diligere
carnem carnaliter, ſpiritum carnaliter, carnem
ſpiritaliter, ſpiritū ſpiritaliter. In his fit quidam
profectus & aſcenſus ab inferioribus ad ſuperiora. Nam
ut homines qui tantum nouerant diligere carnem carna-
liter, ad hoc proficerent ut deum quoq; diligerent ſpirita
liter, deus caro factus eſt, & loquendo & conuerſando cū
hominibus primum ab eis carnaliter dilectus eſt. Cū autē
pro amicis ſuis animam ponere uellet: iam ſpiritum dili-
gebant: ſed adhuc carnaliter. Vnde & petrus loquenti de
paſſione ſua reſpōdit: Abſit à te domine: nō erit tibi hoc. Matt. 16.
Sed cum per eandem paſſionem fieri myſterium redem-
ptionis agnoſcerent: in ipſa paſſione iam carnem ſpirita-
liter diligebant. Reſurgente aūt eo & aſcendēte ſpiritum
ſpiritaliter amant: lætiq; decantant. Etſi cognouimus ſm̄ 2.Cor.5.
carnē xp̄m: ſed nunc iam non nouimus. Nos quoq; carnē
noſtram carnaliter diligimus: cum eius deſideria diligi-
mus & perficimus. Sp̄m carnaliter: quando eum flendo,
ſuſpirando, gemendo in oratione cōterimus. Carnem ſpi-
ritaliter: cū eam ſpiritui ſubiectā in bonis ſpiritaliter exer
centes, cum diſcretione ſeruamus. Spiritum ſpiritaliter:
cum etiam ipſa ſpiritalia ſtudia noſtra fraternæ utilitati
ex charitate poſtponimus.

Eſt ad

EST ad deum quidā redeundi modus:primi hoīs
caſui oppoſitus.Adam quippe in paradiſo poſi
tus:primo perdidit circunſpectionē dei. Teſtaſ
enim beatus auguſtinus φ nequaquam tenta‑
tor hoīem de paradiſo eieciſſet niſi aliqua elatio in animā
Prou.16. hominis p̄ceſſiſſet:cum uerissime ſcriptum ſit.Ante ruinā
exaltatur cor.Secundo perdidit iuſtitiam:qn̄ uxoris uo‑
ci plus quàm diuinæ obediuit. Iuſtitia enim eſt uirtus q̄
ſuū cuiqȝ reddit. Tertio amiſit iudicium:cum poſt peccatū
correctus oblique per mulierem retorſit propriam culpā
Gene.3. in auctorem dicens:Mulier quā dediſti mihi ſociam dedit
mihi de ligno:& comedi.Eiſdem ergo uirtutum gradibus
redeundum eſt hoī in exilio poſito:quibus primus expel‑
li meruit de paradiſo.Primū itaqȝ faciēdum eſt iudicium:
deinde exercenda iuſtitia:tandē circūſpectio adhibenda.
Et iudiciū quidem nobis ut noſipſos iudicemus & accuſe
mus:iuſtitiā ꝓximo,circumſpectionē debemus deo. Hanc
Miche.6. redeundi uiam oñdit nobis michæas propheta:dicens.In
dicabo tibi ô hō quid ſit bonū,& quid deus requirat à te:
utiqȝ facere iudicium & diligere miam:& ambulare ſolici‑
te cum deo tuo.Hanc ſalutis uiam teſtatur apl's xp̄m do‑
Tbi.2. cuiſſe:dicens.Apparuit gratia dei ſaluatoris noſtri cibus
hoībus erudiens nos ut abnegantes impietatem & ſecula
ria deſideria:ſobrie & iuſte & pie uiuamus in hoc ſeculo
&c.Sobrie.ſ.quātū ad nos:iuſte ad proximū:pie ad deū.
Qui etiam manifeſtius intulit circunſpectionē dei:dicēs.
Ibidem. Expectantes beatā ſpē & aduētū glīæ magni dei & ſalua‑
toris nr̄i Ieſu xp̄i.Et in multis alijs ſcripturæ ſacræ locis:
ſi hic ordo uiæ & inſtitutio uitæ q̄ratur,ꝑōt inueniri:ut
Eccli.14. illud.Beatus uir qui in ſapia morabitur:& qui in iuſtitia
meditabiſ:& in ſenſu cogitabit circumſpectionē dei. Mo‑
ratur ſiquidē in ſapia & ſapiens eſt qui ſemetip̄m hic diju‑
1.Cori.11. dicat:ut æternū dei iudicium euadat.Si em̄(ait apl's)noſ‑
metipſos dijudicaremus:non utiqȝ iudicaremur. Sapiens
eſt nō ſm ſapiētiam huius ſeculi:ſed ſm illam q̄ trahitur de
occultis:per quā utiqȝ miro dei opere agiſ:ut electi quiqȝ
tunſionibus & p̄ſſuris hic attriti in ædificio ueri ſalomōis
ſine ſonitu mallei poſtmodum collocentur.

QVatuor gradib⁹ diſtinguitur omniū electorum
profectus. Primo em̄ fit quiſqȝ amicus ſuæ aiæ:
ſecūdo fit amicus iuſtitiæ:tertio ſapiētiæ:quar‑
to fit ſapiēs.In primo profectu uitat omnia quæ
aiam p̄nt offendere & diligit ea q̄ eā poſſunt mulcere.Hor
ret ergo infernū:& cælū concupiſcit:ita poteſt implere il‑
lud diuinum p̄ceptum:quod in prima conuerſione ſua ac‑
Mat.22 cepit.Diliges proximū tuū ſicut teip̄m.Nam dum ſm car
nē ambulat:nullo mō pōt.Cum autem ſpū dei agitur:faci‑
le poteſt.Quid em̄ habeat emolumenti hō ſi proximus ei⁹
ardeat in inferno:aut quid perdiderit ſi ſecū fuerit in para
diſo:Neqȝ enim talis eſt illa paradiſi hæreditas:ut poſſidē
tium numero minuatur.Diligit ergo proximum quē non
uult malū pati ſicut nec ſeipſum:& quē ſicut ſeipſum uult
poſſidere cælum.Hoc autē ſuo.ſ.hoīs ſpiritu qn̄ poſſet:ut
ſcilicet expaueſceret gehēnam ac cæleſtia deſideraret:Sed
Pſal.138. poteſt hoc illius ſpū:cui dictum eſt.Si aſcendero in cælum
tu illic es &c.Spiritus quippe ſapiæ ubiqȝ p̄ſens:nouit qd
in cælo,& quid agatur in inferno.Cumqȝ mentem huma‑
nam repleuerit:& de pœnis inferni incutit timorem,& cæ
leſtium amorem infundit. Sicqȝ facit hominem amare ſe‑
Eccli.30. ipſum:& dicit ei.Miſerere aiæ tuæ:placens deo. Primum
igitur eſt diligere ſe:deinde proximū.Non em̄ dictum eſt
diliges te ſicut proximū:ſed diliges ꝓximum ſicut te. Hoc
modo fit amator aiæ ſuæ:per ſpiritūſanctū quem ex fide ac
cepit.Accepto autē hoc dono:nō debet eo ſolo cōtentus
eſſe:ſed ad maiora prouehi & in melius ꝓficere. Viuit aūt
Gal.5. iam per ſpiritū.Sed ſi per ſpiritum uiuimus(ait apoſtol⁹)
2.Cori.3. ſpiritu & ambulemus.Et alibi dicit:Nos uerò omnes re‑
uelata facie gloriam dei ſpeculantes in eandem imaginem
transformamur à claritate in claritatem:tāquam à dn̄i ſpi‑
Pſal.83. ritu.Hoc ip̄m & pſalmiſta de ſanctis uidetur ſenſiſſe. Bene‑
dictionem inquit dabit legiſlator:ibunt de uirtute in uir‑
tutem:uidebitur deus deorū in ſion. Ambulet & iſte quē
in manibus habemus:eat & proficiat donec ad quartum
gradum perueniat. Ibi ſine dubio factus ſapiens uidebit
deum deorū in ſion.Porrò eoipſo quod dixi:qui bene di‑
ligit aiam ſuam:debet etiam diligere iuſtitiam. Alioquin
ſi diligit iniquitatem:odit planè,non diligit animam ſuā.
Diligendo antē iuſtitiā tranſit ad ſecundum gradū:& au‑
dit illud ſapīæ p̄ceptum. Diligite iuſtitiam:qui iudicatis Sap.1.
terram.Quam ſi perfecte dilexerit:debet pro ea ferre patiē
ter omnem pœnam & quamcunqȝ illatam contumeliam.
Duo quippe p̄ſtabit ei iuſtitia:unū ut faciat quod debet:
alterum ut patiatur quod debet:ſcilicet ut ſi bonum nō fe
cerit quod debuit,malum quod meruit patiatur.Sic miro
modo nę deſerendo quidem iuſtitiam ab ipſa deſerimur:
dum per ipſam quilibet p̄uaricationis reatus punit. Neqȝ
enim eſt qui ſe abſcōdat à calore eius.Hanc autem pœnā:
non ſolum uir iuſtus non horret,uerumetiam libenter ex‑
cipit:dum per eam præteritæ uitæ peccata purgari fideli‑
ter credit.Hinc em̄ ſcriptum eſt.Non contriſtabit iuſtum: Prou.12.
quicquid ei acciderit.Opponit igitur uarijs uoluptatib⁹
quibus corruit cōtraria medicamenta:per q̄ reſurgat,uer
bi gratia.Cecidit per inobedientiā:per obedientiæ labo‑
rem redit ad uitam:lubricus extitit ac diſſolutus:per cōti
nentiæ ſtudium rigoremqȝ diſciplinæ reparatur. Patitur
ab ipſis elementis mundi pœnam: quorum uſum dudum
inflexerat ad uoluptatē.Quibus cruciatib⁹ cū diu tāquā
aurum in fornace probatus fuerit:quantum.ſ.dignum iu‑
dicabit is qui in pane lachrymarū nos cibat & potū dat
nobis in lachrymis in mēſura:incipit iam conſolari:& au‑
dit illam eſaiæ uocē dicētis:Cōſolamini conſolamini po‑ Eſa.40.
pule meus:dicit de⁹ ueſter.Loquimini ad cor hieruſalem
& aduocate eam:qm̄ completa eſt malitia eius.i.afflictio:
dimiſſa eſt iniquitas illi⁹.Suſcepit de manu dn̄i duplicia:
pro oībus peccatis ſuis.Poſtquam uerò conſolationē rece
perit:ſolicitus eſt & quærit quō placeat ei cui ſe ꝓbauit.
Facit qcquid boni facit:ut ſoli placeat ſuo conditori.Trā‑
ſit ad tertium gradum ſui profectus:ut ſit.ſ.amicus ſapiæ:
q̄ materno affectu loquitur ſibi cū dicit.Prebe fili cor tuū Prou.23.
mihi.Cū ergo ad hunc gradum peruenerit: nihil aliud ei
reſtat niſi ut ad quartum aſcendat ubi dicitur eſſe ſapiens.
Hoc aūt fit qn̄ iam operatur:nō ut ipſe deo placeat:quod
utiqȝ in tertio gradu fecerat:ſed quia placet ei deus:uel qa
placeat deo quod operatur.Quiſquis talis eſt:poteſt cum
tota fiducia ac ſecuritate conſcientiæ illud ſapientis canti
cum decantare.In omnibus requiem quæſiui &c.Hic em̄ Eccli.24
requieſcit in oībus cum per omnia ei placeat deus: q non
dei uoluntatē ad ſuam curuare:ſed ſuā didicit ad dei uolū‑
tatem erigere.Morabiſ in hæreditate domini ſicut ei eiuſ‑
dem domini uoce promittitur:cum dicitur. Terrā in qua Gen̄.28.
dormis tibi dabo:hoc eſt quietem iſtam ad quam peruenī
ſti labore tuo & munere meo ſtabilem tibi faciam atqȝ per‑
petuam.Quod autem ſubiūgit & ſemini tuo: ſic poſſum⁹ Ibidem.
intelligere:ut non ſolum ſpiritui detur tranquillitas iſta:
& hic & in futuro:ſed etiam ſemini tuo.i.operibus tuis da
bitur corporis tui glorificatio.

TRia ſunt loca: cælum,terra,infernus:& habent
ſingula habitatores ſuos. Cælum ſolos bonos:
terra mixtos:infernus ſolos malos.

QVatuor ſunt quæ impediunt confeſſionem:pu‑
dor,timor,ſpes,deſperatio.Quoſdā em̄ impedit
pudor:qui.ſ.pro ſola cōfuſiōe dicere erubeſcūt
peccata quæ cōmiſerunt.De quo per ſalomonē
dicitur.Eſt cōfuſio adducens peccatū.Quo contra de his Eccli.4.
qui cōfitentur iterū dicitur.Eſt cōfuſio adducens gloriā.
Quos etiā cōmendat ꝓpheta dicens.Cōfeſſionē & deco‑ Pſal.103.
rem induiſti.Et alibi.Cōfeſſio & magnificentia opus eius.
Alios impedit timor.Timent em̄ ſi confiteantur:ne grauiſ
eis pœnitētia iniungaſ:& hos arguit Iob dicens: Qui ti‑ Iob.6.
met pruinā:irruet ſuper eum nix.Sunt aūt nōnulli qui in
hoc mūdo adhuc aliquid concupiſcunt nec putant ſe ade
pturos qd' deſiderāt:ſi hominibus quales ſunt innoteſcāt.

Horũ cõfeſſionem impedit ſpes.i.cupiditas potiendi deſi
derij:talibus cõminaſ dñs in euãgelio. Væ prægnantibus
Mat.24. & nutrientib⁹ in illis dieb⁹.Sũt itẽ alij q nil horũ uerenſ:
ſed ſolũ hoc timent:qa poſt pc̃tõrum cõfeſſionem ab ipſis
abſtinere minime poſſent.Et his obeſt deſperatio. Quib⁹
Prou.18. nõ incõgrue illud põt aptari.Peccator cũ uenerit in pro
fundũ malorũ:contẽnit.Fit uerò nõnunquam ut hæc oĩa
ſimul cõfeſſionẽ impediãt.Sed q quatuor his malis premi
tur recte in monumẽto iacet:& uelut ille euangelicus qua
Ioan.11. triduan⁹ fœtet.Scriptũ eſt eñ.A mortuo uelut qui non ſit
Eccli.17. perit cõfeſſio.Q: ſi is mortuus eſt qui nõ confiteſ:utiq; re
Ioan.11. uiuiſcet qui cõfitebiſ.Veniat ergo Ieſus:& dicat.Veni fo
ras.Et ad uocẽ eius ilico ſuſcitabiſ mortuus. Excipiat hic
noſter mortuus exhortationẽ:& non differat confeſſionẽ.
Dicaſ ergo illi quẽ pudor afficit.Cur te pudet pc̃tũ tuum
dicere:quẽ nõ puduit facere? Aut cur erubeſcis deo cõfi
teri:cuius oculis non potes abſcondi? Quòd ſi fortè pu
dor eſt tibi uni hoi & pc̃tõri pc̃tũ tuũ exponere: qd factu
rus es in die iudicij ubi oĩbus expoſita tua cõſcientia pate
bit? Hæc itaq; tria ꝓponenda ſunt cõtra pudorẽ.ſ.conſide
ratio rõnis:reuerẽtia intuẽtis dei:cõparatio maioris con
fuſionis.Similiter cõtra timorẽ opponẽda ſunt tria.Conſi
derãdum eñ eſt quàm ſit lõga pœna inferni:quàm grauis,
quàm infructuoſa.Econtrario uerò præſentis tẽporis pœ
nitẽtia breuis eſt & leuis & fructuoſa.Cõtra ſpẽ q̃q; itidẽ
tria opponuntur: bona.ſ.futuri ſeculi p̃ſentis uitæ bonis
maiora,certiora,durabiliora: ad quorũ cõparationẽ qc
quid in hoc mundo deſiderari põt modicũ eſt & incertũ:
& ut ita dicã momẽtaneũ.Ita cõtra deſperationẽ uincẽdi
pc̃tũ,tria ſunt remedia.Primũ eſt uigor ipſe propoſiti bo
ni:quem aſſumit ex confeſſione.Secundum eſt gratia dei
quam meretur ex humilitate.Tertium eſt auxilium:quod
ex eius habet cui confitetur compaſſione.

DVo ſunt in quibus cõſiſtit nr̃a ſal⁹, iuſtificatio,
& glorificatio.Altera initiũ:altera perfectio eſt.
In illa labor:in hac aũt fruct⁹ laboris eſt.Et nũc
qdẽ iuſtificatio fit per fidẽ:nam glorificatio erit
per ſpeciẽ.Quãta aũt ſit in futura uita glorificatio ſancto
Eſa.64. rũ:hũan⁹ interim nõ põt attingere itellect⁹.De illa eñ ſcri
ptũ eſt.Q: ocul⁹ nõ uidit nec auris audiuit &c.Hac ergo
interim omiſſa qm̃ uires nr̃as excedit:de iuſtificatiõe quæ
nunc agiſ aliqd ad ædificationẽ fratrũ noſtrorũ qd̃ neceſ
ſariũ uiſum eſt loquamur.Ipſa eſt eñ uia ꝑ quã fit tranſit⁹
Roma.8. ad glorificationẽ:dicente ap̃lo. Quos p̃deſtinauit hos &
uocauit:& q̃s uocauit,hos & iuſtificauit.Quos aũt iuſti
ficauit:hos & magnificauit.Neq; eñ poterit obtineri ma
gnificatio,niſi iuſtificatio præceſſerit:cũ iſta meritum,illa
p̃mium ſit.Hoc in euangelio docuit dñs:q cum diſcipulis
euangelizaret regnũ dei,primum eis ꝓpoſuit iuſtitiam di
Matth.5. cens:Nã niſi abundauerit iuſtitia ur̃a plus quàm ſcribarũ
& phariſæorũ:nõ intrabitis in regnũ cælorum.Notandũ
aũt ꝙ ſicut in illo beatitudinis regno p̃ſentẽ ſe electis ſuis
exhibebit dñs ad glorificationẽ:ita etiã ſe eiſdem ipſis ex
hibet in uia peregrinationis ad iuſtificatiõem:ut à quo.ſ.
glorificãdi ſunt per ſpeciẽ:ab ipſo prius iuſtificenſ per fi
dẽ.Et quidem tria ſunt à qbus abſtinere debent:quicunq;
iuſtificari deſiderãt.Primo u tiq; ab operib⁹ prauis:ſecun
do à carnalibus deſiderijs:tertio à curis ſeculi.Itẽ tria ſunt
quibus debent inſiſtere:quæ etiã cõtinet ſermo dñi in mõ
te:eleemoſyna,ieiuniũ,oratio.Sic ei adimpleſ iuſtificatio:
dũ ab interdictis uitijs abſtinẽt,& bona quæ p̃cepta ſunt
fideliter exercent.Opponanſ ergo prauis operibus opera
miæ:contra carnalia deſideria adhibeantur ieiunia:& pro
curis ſeculi ſuccedat amor dei & frequentia orationis.

PAſtorũ eſt uigilare ſup gregẽ ꝓpter tria neceſſa
ria:uidelicet ad diſciplinã,ad cuſtodiã,ad pre
ces.Ad diſciplinã ꝓpter morũ correctionẽ: ne
grex cõmiſſus propria moleſtia deficiat.Ad cu
ſtodiã ꝓpter diabolicã ſuggeſtionẽ:ne hoſtili ſeducaſ cal
liditate.Ad preces ꝓpter tẽtationũ inſtantiã:ne uincatur
à puſillanimitate.In diſciplina rigor iuſtitiæ: in cuſtodia
ſpiritus conſilij:in prece affectus compaſſionis.

QVas ad intelligendum ſe condidit uniuerſitatis
auctor creaturas:hominem & angelũ. Hominẽ
iuſtificant,fides & memoria:angelũ beatificant,
intellectus & præſentia.Et qa hoĩes qñq; perdu
cẽdi ſunt ad æqualitatẽ angelorum:neceſſe eſt ut interim
iuſtificenſ per fidẽ & ꝑficiant ad intellectũ.Scriptũ eſt eñ.
Niſi credideritis:non intelligetis.Itaq; fides uia eſt ad in Eſa.7.
telligendũ:nam mundaſ cor fide ut intellectus uideat deũ.
Similiter & memoria dei:uia eſt ad præſentiã dei.Qui eñ
hic habet mandatorum eius ut ea faciat memoriam:mere
bitur quandoq; ut eius quoq; uideat præſentiam.Habeãt
igitur intellectũ ad præſentiam angeli dei in cælo: habea
mus & nos eius fidem & memoriam in mundo.

TRes ſunt ſtatus aiæ.In corpore,poſito corpe,re
cepto corpe.Primus datus eſt ei ad agendã pœ
nitentiã:reliqui duo ad habẽdam requiem uel
pœnã.ſ.ꝓut geſſit in corpe:ſiue bonum ſiue ma
lũ.Ad agendã uerò pœnitentiã tria ſunt neceſſaria:.tẽp⁹,
corp⁹,& locus.Q: tp̃s ſit neceſſariũ:dicit ap̃ls. Ecce nunc 2.Cor.6.
tp̃s acceptabile:ecce nunc dies ſalutis.Similiter & de cor
pore idem ſcribit.Oẽs nos oportet manifeſtari ante tribu 2.Cori.5.
nal xp̃i:ut referat quiſq; ꝓpria corporis prout geſſit. Sed
& de hoc loco loquitur ſcriptura dicens.Si aſcenderit ſu Eccl.10.
per te ſpiritus poteſtatem habentis:locum tuũ ne deſeras.
Porro tempus in tria diuiditur:in præteritũ: in præſens:
in futurũ.Horum nullum perdit:qſquis recte pœnitentiã
agit.Nam præteritũ quidem quod perdiderat reſtaurat:
dum in amaritudine animæ ſuæ oẽs annos ſuos recogitat.
Præſens aũt tenet iam per exercitiũ operis:futurũ uerò ꝑ
conſtantiã boni ꝓpoſiti.De præterito loquitur apoſtol⁹:
cum dicit:Redimẽtes tẽpus:qm̃ dies mali ſunt.Ad præſen Ephe.5.
tis uerò operationẽ hortatur nos:cũ dicit.Dum tẽpus ha Gal.6.
bemus operemur bonum ad oẽs:maxime autẽ ad domeſti
cos fidei.Futuri nos admonet dñs:cum ait: Qui perſeue Matt.10.
rauerit uſq; in finem:ſaluus erit.Corpus quoq; neceſſariũ
eſt ad agendam pœnitẽtiam.In corpore quippe poſſum⁹
mala pati,& bona operari.Pati ſcilicet pro commiſſis deli
ctis:operari pro adipiſcendis æternis præmijs. Qui ergo
corpore caret:dignos pœnitentiæ fructus facere quò ua
let? Et notandum ꝙ pœnitentia quæ per corpus geriſ bre
uis eſt & leuis.Breuis quia corporis morte terminatur:le
uis,quia per ſocietatem corporis fertur facilius.Grauis ſi
quidem eſſet: ſi eam ſolus animus portaret. Cum uerò &
ipſi corpori eius partitur pondus:quantomagis inde cor
pus oneratur:tanto amplius animus exoneraſ.Locus etiã
uidetur neceſſarius eſſe & utilis eccleſia.ſ.uitæ præſentis:
in qua quiſquis dũ in corpore uiuit pniam recte agere ne
gligit:nullũ in futuro ſalutis remedium obtinere poterit.

TRiplici morbo laborat genus humanũ: princi
pio,medio, & fine.i.natiuitate,uita, & morte.
Natiuitas immunda:uita peruerſa:mors pericu
loſa.Venit chriſtus:& contra triplicẽ hũc mor
bum attulit triplex remedium.Natus eſt enim:uixit,mor
tuus eſt:atq; eius natiuitas purgauit noſtram:mors illius
deſtruxit noſtram:& uita eius inſtruxit noſtram.

SIcut æger ad medicũ:ſic eſſe debet pc̃tõr ad crea
torẽ ſuũ.Qui ergo pc̃tõr ẽ:debet orare deũ ſicut
æger medicũ.Duob⁹ aũt modis ĩpediſ orõ pc̃tõ
ris:uel nulla uel nimia luce.Nulla luce illuſtraſ:q
pc̃tã ſua nec uidet nec cõſideſ.Ecõtrario nimia luce obrui
tur q ea tanta uidet ut de indulgẽtia deſperet.Horũ neuter
orat.Quid ergo? Tẽperãda ẽ lux:ut pc̃tã ſua uideat pc̃tõr
& cõfiteaſ:ac pro ipſis oret ut remittanſ.Primo ergo eius
orõ debet fieri uerecũdo affectu,hoc aũt fit:cũ necdũ pec
cator audet per ſeipm̃ accedere ad deũ:ſed q̃rit aliquẽ ſctm̃
uirũ:aliquẽ ſctm̃ pauperem ſpũ:q ſit in ora ueſtimenti dñi
tanquã fimbria:per quẽ habeat acceſſum.Huius oratiõis
tenuit typũ illa euãgelica mulier quæ fluxũ ſanguinis pa
tiebatur:cupieſq; ſanari acceſſit,& intra ſe cogitauit di
cens:Si tetigero fimbriam ueſtimẽti ei⁹:ſalua ero. Secũda Luca.8.
oratio

oratio ſit puro affectu:& hoc ſit qñ.ſ.pctõr iam per ſeip̄m
accedit & ore ꝓprio confitet̃.Talis orationis reliqt nobis
exẽplū illa peccatrix q̃ lachrymis rigauit pedes dñi & ca-
Luce.7. pillis capitis ſui terſit:de qua dictū eſt à dño.Remittuntur
ei pctã multa:qm̃ dilexit multū.Tertia oratio effundit̃ am-
plo affectu:& hoc ſit qñ is q pro ſe orauerat orat iam pro
alijs.Sic orauerūt apłi ꝓ muliere chananea:ꝓ filia ſua ro-
Mat.15. gante.Dimitte inquiunt illã:qa clamat poſt nos.Quarta
orõ emittitur deuoto affectu:q de cordis puritate ſine ulla
hæſitatione,cū gr̃arū actione depromit̃.Talẽ orationẽ fe-
cit ipſe dñs:qñ quatriduanū de monumento lazarum reſu
Ioan.11. ſcitauit:& ait:Pater gr̃as ago tibi: quia audiſti me. Tales
1.Theſ.5. orõnes docuit nos apłs facere frequẽter:dicẽs.Sine inter-
miſſione orate:in omnibus gratias agite. Has quæ dictæ
ſunt quatuor orationū ſpẽs.i.uerecūdam,puram,amplã,
deuotã nūcupat apoſtolus alijs nominibus:& ad eas nos
1.Thi.2. hortatur dicens.Obſecro primo omnium fieri obſecratio
nes,orationes,poſtulationes,gratiarum actiões.Nam ob-
ſecrationes uerecundo,oratiões puro,poſtulationes am-
plo,gratiarum actiones ſiunt affectu deuoto.

DIximus de gñibus affectionū & orationū:dica-
mus etiã qua puritate ſit orandū.Et quidẽ tria
uident̃ mihi hic eſſe neceſſaria:qbus orõnis in-
tẽtio firmiter eſt aſtringenda.Conſiderare nam
q; debet is q orat:& qd petit,& ipſum quẽ petit,& ſeip̄m
q petit.In eo aūt qđ petit duo debet attendere:ut ſm deū
ſit qđ poſtulat:& ut hoc ip̄m in ſummo affect⁹ deſiderio ha
beat.Verbi gr̃a.Si mortẽ inimici,ſi læſionem ſeu deiectio-
nẽ pximi orãdo petierit:non eſt ſm deū talis oratio: cum
Luce.6. ip̄e p̄cipiat & dicat.Diligite inimicos ueſtros:bene facite
his q oderūt uos:& orate pro perſequentib⁹ & calūnian-
tibus nos.Si uerò pctõꝝ remiſſionẽ,ſi ſpū ſancti gratiam,
ſi uirtutem atq; ſapientiam,ſi fidem,ueritatem,iuſtitiã,hu-
militatem,patientiam,manſuetudinem,& cætera ſpiritalia
chariſmata quæſierit & ea cogitãdo uehementer affectaue
rit:hæc ſm deū eſt oratio:& hæc uerè meretur audiri. De
Eſa.65. huiuſmodi eñ orationibus loquitur per eſaiã deus.Ante-
quã clamẽt ego exaudiã:adhuc illis loquentibus ego au-
diam.Sūt & alia quæ cum deſunt à deo dantur & poſſunt
eſſe uel nõ eſſe ſm deum:quantū dūtaxat intereſt finis ad
quem referuntur:ut eſt corporis ſanitas,pecunia: cætera-
rumq; rerū affluentia:quæ & ſi à deo ſint:non tñ ſunt ma-
gnipendenda nec ex deſiderio poſſidenda.Similiter & in
ipſo quem petit debet duo conſiderare:bonitatem & ma-
ieſtatem.Bonitatem qua gratis uelit:& maieſtatẽ qua pla-
ne poſſit dare quicquid petitur.Sed & in ſeipſo qui petit
debet nihilominus duo attendere.i.ut pro ſuis meritis ni-
hil accepturū putet:ſed de dei miſericordia tñ quicquid
rogauerit impetraturum ſperet.Tunc ergo dicitur cor pu
rū:qñ tria hæc quæ dicta ſunt,& eo modo quo dicta ſunt
cogitat.Et quiſquis hac puritate & intentione cordis ora
uerit,exaudiri ſe ſciat:quia ſicut teſtatur petrus apoſtol⁹:
Actu.10. Non eſt perſonarum acceptor deus:ſed in omni gente qui
timet deum & operatur iuſtitiam:acceptus eſt illi.

¶Mors aĩæ obliuio:de qua morte ſuſcitatur hoc mõ. Per
memoriã ſentit:per obediẽtiã audit:per intelligentiam ui
det:per circunſpectionem olfacit:& guſtat per dilectionẽ.

QVatuor ſunt genera uoluntatis humanæ.Sicca
in reprobis & terrenis:quorum corda nullo ro
re gr̃æ perfundunt̃.Recta in inchoantibus:qui
tæ priſtinæ fortitudinem relinquentes,ad boni
operis rectitudinẽ mutatione uolūtatis aſſurgūt. Deuota
in ꝓficientibus:qui uſu oratiõis aſſiduæ in amorem bene
agendi cælitus eriguntur.Beata in cõſummatis:qui penè
nihil aliud niſi deum cogitantes in ipſo totius deſiderij ſui
finem reponunt.Inter ſiccam & rectam uoluntatem chaos
quoddam firmatum eſt:ut qui uoluerit tranſire nõ poſſit:
peruerſa ſcintentio.Inter rectã & deuotã:inolita conſuetu
do.Inter deuotam & beatã corporalis affectio. Quæ tria
quaſi quidam lapides dū in uia noſtri operis ſe opponūt:
ne de uirtute in uirtutem aſcendamus impediunt.

RAtionalis creatura ad hoc ſe debet diligere ut
btã ſit,& deū per quẽ ſolū beatificari poſſit: cu-
ius inſecutor & æmulus ad hoc elaborat ut eam
in utraq; ſui qualitate corrūpat. Corporeã igit̃
qualitatẽ appetitu gulæ & fluxu luxuriæ deprauat penit⁹
& corrūpit:iumentumq; carnis his duobus aculeis agita-
tum,in præcipitia mortis impellit.Inuiſibilẽ ergo huma-
næ ſubſtantiæ portionem ſpiritalibus aggreditur armis:
eamq; gemina peſte inficiẽs,tumore ſuperbiæ & auaritiæ
labe cõmaculat:ſicq; totã maſſam fermenti huius colluuio
ne corrūpens:homini præripit beatitudinem quã amiſit.

QVatuor ſunt quorū in hac uita obſequijs deſer-
uimus:caro,mūdus,diabolus,deus.Carni mili-
tamus,gulæ illecebris ſeruiendo,luxuriæ ſtimu
lis obſequẽdo.Mūdo militam⁹:auaritiæ æſtib⁹
anhelando:honoris altitudinẽ affectando.Diabolo milita
mus:bonorū profectibus inuidendo:& contra deū ſuper-
biæ ſpū intumeſcẽdo.Deo militamus:pietatis operib⁹ hu
militer inſiſtẽdo:poteſtates aerias uirtute ſpūs oppugnan
do.Habent & ſinguli principes iſti donatiua ſua propria.
Caro ſuis tyronib⁹ elargit̃ momentaneã uoluptatẽ.Mun-
dus trãſitoriã ſublimitatẽ:diabolus perpetuã captiuitatẽ:
deus interminabilem felicitatem.Hæc ſola præponderat.

EVangelica ſanctiõe p̄ceptū eſt:ut in uia mortali Luce.10.
tatis hui⁹ terrenis affectib⁹ inhærentẽ neminẽ
ſalutem⁹.Quos aūt ab hac ſuſpẽſos uiderimus:
illis ſecuræ ſalutationis gaudiū offeram⁹.Vñ & Luce.1.
in euãgelio tria ſalutatiõis gña inuenim⁹,uirgo ſiquidem Ibidem.
maria ſalutauit eliſabeth:angelus uerò mariã: dñs aūt Ie- Ioan.20.
ſus diſcipulos ſalutauit poſt reſurrectionẽ.Cū ergo uide-
mus eos qui in ſterilitate uitæ hui⁹ ſenuerãt mõtana cõfeſ
ſionis aſcẽdẽdo feruorẽ pniæ quaſi filiū quẽdã concipere:
illis uicẽ ſalutationis,illis in uerbo dñi remiſſionis & gr̃æ
& ueniæ largitatẽ debem⁹ offerre. Quos uerò in ſanctita-
te & caſtimonia dño ſeruire cõſpicimus inuitando ad me-
liora,benedictionem & gr̃æ fœcūditatẽ eis neceſſario pro
mittamus.Quos ſanè in cõclaui remotioris uitæ poſitos,
ad imitatiõis apłicæ faſtigiū tendere uidebimus:illis quie
tis & pacis geminam ſoliditatẽ:cui⁹ etiã in ſuo corpe quæ
dam prælu dia ſentiūt,uiuæ uocis miniſterio ſpondeam⁹.

DOminum Ieſum xp̄m ſubire crucis & mortis ig
nominiã:tria quædam præcipua coactione uo-
luntaria cõpulerūt.Filialis & pura obedientia
qua prioris inobediẽtiæ piaculū ſolueret. Com
paſſibilis & cõis miſeria:quæ illius iuſtitiã inflexibilẽ,uir-
gam ferreã ad miam hortabat̃.Erat miſeria illa & pondero
ſa & grauis,quæ ceruices hoim cõis pcti & mortis condi-
tione premebat.Publica & gñalis:quæ iuſtos & iniuſtos
ſimili dãnationis ſententia pariter obligabat. Cõtinua &
perennis:quæ niſi per xp̄m redemptiõis gratia fieret:irre-
mediabilis captiuitatis nexu omne genus adam dãnatio-
nis uoragine abſorbebat.Porrò tertium quod ſpontanee
cogit in mortem: celeberrima & ſolennis uictoria. Cuius
ſucceſſu ineuitabilis diaboli & mortis potentia in monu-
mento glorioſe & efficaciter erat imminuenda.

TRibus modis exaltat dñs caput noſtrū: mẽtẽ.ſ.
à terrenis affectib⁹ ſuſpendendo,ut ſpe cæleſtiū
trãſitoria contẽnam⁹:diuinã ſciam cõferẽdo:ut
eorū quæ tpaliter nõ uident̃ ſcientiã teneam⁹:
ad amorẽ cæleſtiū ſubleuãdo ut in carne poſiti:ipſam quo
q; carnem diuinæ dilectionis altitudine tranſcendamus.

¶Homines habent triformem ſtatum uiuendi.Non delin
quere:quod agit utiq; timor ſeruilis. Nolle delinquere:
quod exhibet filialis.Non poſſe delinquere:quod ſola cõ
fert beatitudo perennis.

¶Quatuor eſſe dicunt̃ q̃ nr̃æ gratiã deuotiõis adaugent.
Memoria pctõꝝ:q̃ hoiem reddit humilẽ apud ſe.Recorda
tio pœnarū:q̃ illū ſolicitat ad bñ agendum.Conſideratio
peregrinationis:q̃ illū hortatur uiſibilia debere cõtemnĩ.
Deſideriū uitæ perẽnis:q̃ hoiem incitãs ad perfectū,cogit
cum à terrenis affectibus uoluntatis mutatione ſuſpendi.

NOſtræ inſciæ tarditatē erudit dñs tribꝰ modis.
Indulti bñficij largitate:q̄ nr̄æ duritiam mentis
emollit & excitat ad amorē. Frequēti uerberū
ſeueritate:q̄ p̄ſtans intellectum auditui,incutit
nobis timorē.Cōtemptꝰ publica uilitate:quo implens fa-
cies nr̄as ignominia,parit nobis uerecundiā & ruborem.
¶ Motꝰ & titillatio carnis nr̄æ:tribꝰ ex cauſis cōtingit.Et
p̄cedēti cogitatione:cū formas & imagines illicitas intus
trahētes in earū retractiōe turpiter cōmouemur.Ex uen-
tris plenitudine:qa cū uēter ciborꝫ cumuloſitate diſtēdit:
caro laſciuiēs ad motū luxuriæ cōcitat.Ex maligni ſpūs i-
pugnatiōe:qa quo iuſtos ſuperare ſe minime poſſe cōſide-
rat:eo per carnis titillationem grauius eos impugnat.

AVctoritate ſcripturarū male cogitare & male di
cere,& male facere p̄hibemur:qa in male cogita
re uel immūditia eſt cū res ſordidæ & ip̄uræ me
moria reuoluunt:uel ſupbia cū animꝰ quaſi ſu-
perior ſup p̄ximos ſuos erigit & inflat:uel auaritia cū dia
bolo inſtigāte cōtra p̄ceptū dei res p̄ximi cōcupiſcit. Ne-
ceſſe eſt enim male cogitationi horū triū aliqd ſemp ieſſe.
In male dicere uerò ſermo eſt uel ſupuacuꝰ rōne & utilita-
te carens:uel detractorius fraterna bona inuida corroſiōe
& odij inſtinctu diminuēs:uel adulatorius,caput alicuius
falſa olei deliniitione demulcens.In male facere quoq; opꝰ
eſt uel ſimulatoriū cum aliud intendimus quàm opere de-
mōſtramus:uel impiū cū proximos noſtros lædimus:uel
impudicum cum nos aliquo modo ſordidamus.

DE cōualle plorationis aſcenſuri:ſemp ad altiora
tēdere & anhelare debemꝰ. Eſt eñ quaſi quod-
dā deſertū uita iſta mortalis:de q̄ dr̄: Terra de-
ſerta iua & inaqſa.Sed triformis eſt ſpēs deſer-
torū.Eſt qppe deſertū momētanea.i.uanitas:quā deſpice-
re uitæ moderatiōe debemꝰ.De quo deſerto aſcēdere nos
Canti.3. oportet:ſicut dr̄.Quæ eſt iſta q̄ aſcendit de deſerto delitijs
affluēs:innixa ſup dilectū ſuū:Delitijs affluimꝰ:cū uirtuti
bus abūdamus.Sup dilectū innitimur:cū deo aſcribimus
quicqd boni operamur.Eſt aliud deſertū xp̄ianæ ſimplici
tatis humilitas:uocata deſertū:qa ferè nullus eſt imitator
xp̄i q ſtudeat iſtud bonū operari.Per hoc deſertū neceſſe
Canti.8. eſt aſcendamus.Vñ dr̄.Quæ eſt iſta q̄ aſcendit p deſertū ſi-
cut uirgula fumi ex aromatibꝰ:Sicut uirgula fumi ex aro
matibꝰ aſcendimꝰ:cū uirtutū ſtudio & diſciplina exercita
ti p̄ximos nr̄os ad bene agendi ſimilitudinem incitamus.
eſt aliud q̄q; deſertū:inocētiæ purioris ſimplicitas uel in-
tegritas.Ad hoc debemꝰ aſcēdere:qa ad uerā munditiā ut
ſimus ſcti corpore & ſpū debemꝰ anhelare.Aſcēdamus er-
go de deſerto momentaneæ uanitatis p deſertum humilli-
mæ ſimplicitatis:ad deſertum integerrimæ puritatis.

DOminꝰ nr̄ habet p̄prie ſagittas qbꝰ hoſtes ſuos
uulnerat:& i brachio v̄tutis expugnat.Sūt aūt
tres ſagittæ qbꝰ hoſtes ſauciant. Stimulꝰ amiſ-
ſæ pecuniæ:qa ualde cōterit q inſtr̄a uiuendi &
ſatellites uoluptatū diuitias amiſiſſe reminiſcit.Sequit pe-
ſtis corpalis moleſtiæ:q̄ ut eiꝰ uias ex oi pte ſepiat:eū quē
ad pc̄tm̄ feſtinare cōſiderat,etiā corpis p̄cōtritiōe flagellat.
Sequit malleꝰ infernalis memoriæ:qa cū ſe hō undiq; cir-
cūſeptū pondere pœnarū corporaliū penſat:etiā ad illam
quæ fine caret anguſtiam oculos porrigens:horribilē ge-
hennæ fornacem timida ſecum conſideratione tractat.

SVnt & aliæ tres ſagittæ:qbus dñs etiā eos ſau-
ciat,q̄s ad deguſtandā dulcedinem ſuæ dilectio
nis inuitat.Quarū prima eſt timor caſtus:q iō
ſic uocat:qa & timeri dñm à ſeruo iubet:& ſer-
uum ab illicitis cōtinere reſpectu dñi ammonitione conti
nua p̄ſuadet.Sequit amor deuotus:q dū mētē occupaue-
rit:totā igne ſuauiſſimæ dilectiōis accendit.Seqt deſiderij
uirtus:q̄ dū latitudinē conſciæ ueluti aura lenis afflaue-
rit:ea quæ retro ſunt mēs oblita ad ſolā faciē cōditoris an-
helans quia ſui uoti finē minime cōſequitur contabeſcit.
¶Oblatio noſtræ laudis quam deo immolamus:triformis
eſſe debet.Affectuoſa:ut mēs concordet uoci. Fructuoſa:
ut ædificationē pariat intuenti.Gratioſa:ut placeat condi
tori qui gratis dedit.
¶ Decretis & adhortationibus ſctōrū patrū bene cogita-
re & bñ dicere & bene facere iugiter ammonemur:qa in
bene cogitare cogitatio eſt:uel honeſta nihil impuritatis
contrahens:uel humilis nihil ſuperbum ſapiens:uel pia ni
hil crudele moliens.In bñ dicere uerò ſermo eſt:uel audi-
tori cōmodū afferens:uel hūilis nihil inanis eloquentiæ
lepore turgeſcēs:uel uerilis nihil fuco ſimulationis obte
ctū in ſua p̄texione p̄tendens.In bñ facere quoq; factū uel
purū:qd̄ munditiā exhibet:uel piū qd̄ miam redolet:uel
pudicū quod oculos intuentiū non offendat aut uiolet.

VSitatū eſt ſatis & tritū:ſclm iſtud merito cæcita
tis & ignorātiæ ſuæ ægypti uocabulo nūcupa-
ri.Quod nimirū quoties mutatione uoluntatis
egredimur:tria nobis occurrūt.Stimulus cupi
ditatū:q ueluti mare rubrū ſenſum rōnis nr̄æ, tumidis &
procelloſis undis cogitationū inuoluit:& niſi uirga diſcre-
ti iudicij aq̄ ſuperiores ab inferioribus ſecernant:ſubruit
funditus & demergit.Sequit cumulꝰ tētationū quaſi alter
iordanis aluei ſui metas excedens & terrā corpis nr̄i ſoli-
to plenius occupans:niſi arca teſtamenti.i.ſententia ueri-
tatis intercedens impetus illius refrænet:& ipſum penitꝰ
areſaciat & exſiccet.Sequitur aculeꝰ moleſtiarum:qui cū
ingruerit quaſi iterum iordanis heliſæo occurrens ſumen
dum heliæ pallium:& medijs fluctibus opponendum:ut
quicquid nos tēporaliter cruciat:reſpectu dominicæ paſ-
ſionis ſapore mutato,noua nobis ſuauitate dulceſcat.

VIæ quæ ducūt ad mortē:rōne trifaria diuidunt.
Alia eſt ærumnoſa:alia laborioſa:alia delitioſa.
Ærūnoſa eſt in pauperibus:q in paupertate ſua
regio ſpū & diuitæ aio intumeſcētes ab inopia
temporali ad æternā miſeriā trāsferūtur.Laborioſa eſt in
auaris & cupidis:q dū diuerſarum anxietate curarū miſe-
rabiliter diſtenduntur:obliuiſcuntur ea quærere quæ dei
ſunt:& auaritiæ æſtibus anhelantes:uſq; ad uitæ terminū
ab inquietudine tēporali,ad æterni laboris anguſtias trāſ
feruntur.Delitioſa in diuitibus delicatis:qui in delitijs &
uoluptatibus enutrientes corpora & corda ſua:poſt dul-
cedines momentaneas & horarias ſuauitates ad ſempiter
nas amaritudines deferuntur.

VIa q̄q; q̄ ducit ad uitā:ſili rōne diſtinguit.Eſt ei
alia ſanguinea:alia purpurea:alia lactea. Sangui-
nea in martyribꝰ qui in ſanguine agni ſuorum
corporū indumēta lauerunt:& per iter marty-
rij triumphalis altitudinis ſoliū attigerūt.Purpurea eſt in
confeſſoribus:qui in ſua carne ueſtigia dñicæ paſſiōis per
abſtinentiā expræſſerunt:& in ſuis corporibus uulnerum
xp̄i ſtigmata portauerunt.Lactea in uirginibus quæ in ſe-
ipſis puritatis angelicæ candidatū,& v̄tutes ſanctimoniæ
conſecrauerunt:& per uiam mūditiæ ad amplexus & tha-
lamos ueri ſponſi uirtutum pennis feliciter euolarunt.

LIgna ſunt oēs iuſti:q plantati in medio eccleſiæ
tēporalis facere debent fructus uitæ q maneāt.
Videat autē quiſq; ut eligat ſibi locū irriguum:
in quo fructificās proferat in tempore ſuo uitæ
fructum.Sunt aūt tres decurſus aquarū.Incitamenta ſcri-
ptutarum quæ per minas & promiſſa honeſtā in hoie ſu-
ſcitant uoluntatē.Chariſmata gratiarū:quæ hoiem ſpiri-
talem ex aiali efficiunt ad ſui prouiſionē & curā informan
do:& docendo omnem ueritatem:miniſtrant operum fœ-
cunditatem.Stillicidia lachrymarum:quæ dum uenas in-
tentionis atq; propoſiti ſuo rore irrigant & infundunt ne
lignum moriatur:perſeuerantiam largiuntur. Qui iuxta
hæc fluenta radicatus fuerit:per menſes ſingulos faciet fru
ctum:& folia ligni illius ad ſuauitatem gentium.

NOn uno eodēq; modo oēs q ebrij fuerint debriā
tur.Alid̄ eſt uinū malitiæ:qd̄ effluit de uua fellis
& à diabolo initiū habuit,q amaritudinē pecca
ti & mortis humano generi propinauit:quo de-
briant iniqui conformes facti ei.Aliud eſt uinum moleſtiæ
quod emanat

quod emanat de labruſca conditionis hũanæ: q̃ dño ſuo
acetũ iniqtatis appoſuit. Hoc uino qſqs inebriat: non in-
iuſte ſed merito pc̃ti ſui à deo hoc ꝓpeti cõprobat. Aliud
eſt eĩn uinũ gr̃æ: quod ex botro cipri.i. cõditoris largitate
diſcurrit: & hoc eſt muſtum quo ſponſi filij debriantur: qd'
mittitur etiam & in utres nouos.

REges ſunt & ſacerdotes oẽs electi: & eos opor-
tet oleo unctionis inũgi. Eſt aũt oleũ triforme.
Aliud ſiquidẽ eſt oleũ effuſionis: uidelicet uer-
bũ dei quo initiant ueterẽ hoĩem exuentes: ut
quaſi adoleſcẽtulæ in amorẽ ſponſi ſurgãt. Aliud eſt oleum
puritatis: q' lagenæ operũ nr̃orũ impleri debẽt: qd' in lam
pade diuini feruoris ignẽ debet inceſſanter nutrire. Aliud
uerò oleũ exultationis: charitas uidelicet pricipalis: quæ
mentẽ quam repleuerit dilatat: ut guſtans quàm ſuauis eſt
dñs, in uertice iuſtitiæ ſedẽs in ſolo deo glĩet & gaudeat.

CHriſtiani à xp̃o nomen acceperũt: & opc̃ptium
eſt: ut ſicut ſunt hæredes nois: ita ſint imitato-
res ſanctitatis. Tria ergo ſunt quæ in xp̃o nobis
exp̃ſſa: plenis uiribus exercere debemus: uideli
cet improbare uiuaciter ſeculi uanitatem: quia & Ieſus ne
rex conſtitueretur à turbis, aufugit. Exercere uiriliter pœ-
nitentiam: qa & Ieſus ſicut agnus occiſus eſt: & hr̃e ueraci
ter geminam charitatem: quia Ieſus pro inimicis orauit.

SEptẽ gradus deſcẽſionis habet hũilitas. Abdi-
cationẽ rerum: exẽplo aplorũ. Abdicationẽ ue-
ſtiũ: ſicut helias & Ioannes. Corpis exercitiũ ut
paul⁹. Directionẽ in ꝓſperis: inſtar Dauid pau-
peris & regis. Patientiã in aduerſis: ſicut Iob & thobias.
Propriũ abhorrere conſiliũ & propriæ uolũtatis affectũ.

ARma uirtutis qb⁹ arma nequitiæ expugnãtur:
ſunt hæc. Plena pc̃ti cognitio: quæ expellit tene
bras uoluptatis. Pœnitẽtialis afflictio: cõtra dul
cedinem carnalitatis. Humilis & uera cõfeſſio:
contra uenenum iniquitatis. Sufficiẽs & digna correctio:
in mutatione priſtinæ uolũtatis. Perſeuerantiæ plena ſuc-
ceſſio: ut perfecta ſubrogetur cuſtodia ſanitatis.

¶Neceſſaria ſunt pœnitẽtiæ tria hæc. Abſtinetia per quã
carnis ſuperbia edomatur. Lectio: cuius fructu reforman-
dus in uigorem animus ſaginatur. Oratio: cuius munimi-
ne & tutela uirtutum examina proteguntur.

¶Humilitatis uirt⁹ habet hæc tria. Superiori ſubdi: ut ad
eius æqualitatẽ nulla ambitione uel inuidia rapiat. Equa-
li non præferri: ne illicito appetitu ſuperior uelle fieri ui-
deatur. Minori ſubdi potius quàm præponi: ut ex hoc hu
militatis ueritas comprobetur.

¶Nõ oẽs uniformiter gradiunt ad deũ. Quidã paſſu ſicut
illi q terrenorũ curis implicitì uix aliqñ reſpirãt: ut dñi re
cordent. Quidã modeſto iceſſu: ſicut hi q dñi ſeruitio mã-
cipati & deo qdẽ ſeruiũt: & tñ erga ſeip̃os idulgẽtiores exi
ſtũt Alij ueloci.i. rapido curſu: ſicut hi q ſup carne ſua ſe in
tuẽtes & ſe & trãſitoria contẽnẽtes, celeriter ꝓficiſcunt ad
deũ, hoc ſolummõ cupientes: in pace qeſcere in idipſum.
¶Electos tria i futuro manẽt. Interna ſatietas: æterna iocũ
Pſal.67. ditas: iocũda uoluptas. De his dr̃. Exultẽt iuſti & cætera.
¶Triforme eſt deſideriũ electorũ. Vnanimiter habitare in
Pſal.26. domo. Vñ eſt. Vnã petij à dño. Victoriã obtinere de mun-
Roma.7. do. Vñ eſt. Quis me liberabit de corpe mortis hui⁹? Præſe
Philip.1. tialiter frui deo. Vñ ẽ & illud. Cupio diſſolui & eẽ cũ xp̃o.
¶Trifarius eſt p̄latorũ timor. Ne audictiũ aios exqſitior
apparat⁹ cõmoueat: ne interni iudicis oculos immodera-
tior uſus offendat: ne iuſtitiæ retributio in pñti eis fiat.
¶Triformis eſt ſanctorũ dolor: quia ceciderũt de paradi-
ſo: quia tenentur in exilio: quia differuntur à regno.
¶In monte montium xp̃o: fuerunt hæc duo. Coagulũ paſ
ſionis: & pinguedo ſanctitatis.
¶Vituli qs dño imolare debem⁹: tres ſunt. Nouæ conuer-
ſiõis effect⁹: qſi uitul⁹ nouell⁹ cornua ꝓducẽs & ungulas.
Sacræ religiõis ꝓfect⁹: q eſt uitulus tenerrim⁹ de armẽto.
Cõſummatæ uirtutis affectus: qui eſt uitulus ſaginatus.
¶Quadriformis eſt preſſura noſtra. Corruptibilis carnis
anguſtiæ: q̃ ſunt dolores mortis. Tẽporalium præſſurarũ
moleſtiæ: quæ ſunt torrẽtes iniquitatis. Occulti hoſtis la-
tẽtes inſidiæ: quæ ſunt dolores inferni. Deceptoriæ facies
mundanæ gloriæ: quæ ſunt laquei mortis.

¶Fum⁹ eſt ab ira dei: qa in cõſideratiõe iræ dei electi com
pũgunt. Ignis à facie ei⁹: qa p cognitionẽ & præſentiã ei⁹
ad amorẽ accẽdunt. Caligo ſub pedib⁹ ei⁹: qa p diſtrictum
illius examẽ, reprobus deſperationis nebulis obſcuratur.
¶Ambulat dñs ſup pẽnas uentorũ: cũ electi eius dulcedi-
nẽ uel tenuiter attingũt. Volat cũ de icircũſcripta ei⁹ ſub-
ſtãtia nihil ꝑcipiunt. Vñ eſt. Fuge dilecte mi. Ponit dñs te- Cãn.8.
nebras profunditatis & altitudinis: latibulum diuinitatis
ſuæ: in ſole manifeſtatiõis & laboris tabernaculum carnis
ſuæ: in luce puritatis & ſc̃timoniæ habitaculũ mãſiõis ſuæ.
¶Portas ſuas mũd⁹ habet qbus ingredimur ad eũ: q̃ ſunt Pſal.106.
corrupta ſenſualitas, & iceſta cupiditas. Vñ eſt. Appropin
quauerũt uſq; ad portas mortis. Portæ inferi: cæca deſpe-
ratio, & dura obſtinatio. Vñ eſt. Portæ inferi nõ præuale- Mat.16.
bũt. Portæ cæli: humilis patiẽtia q̃ eſt porta ferrea ducens Actu.12.
ad ciuitatẽ: & amoris concordia: quæ eſt porta orientalis. Ezec.43.
¶Genera retributiõis ſunt quatuor: duo in hoc ſeculo: &
duo in futuro. Retributio ꝓſperitatis, & abundantiæ im-
piorum. unde eſt: receperunt mercedem ſuam: damnatio- Mat.14.
nis & ignominiæ eorum: familiaritatis & gratiæ iuſtorũ:
dulcedinis amoris & gloriæ. Duo autem ſunt quæ remu-
nerantur: iuſtitia operis: & puritas cordis.
¶Tres ſunt lucernæ: regula diſciplinæ xp̃s: quæ accendit
ut dragma perdita inueniatur. Forma ueritatis in euange
lio: quæ ponitur ſuper candelabrum. Scientiæ puritas in
corde bono: quæ illuminatur à domino.
¶Pedes noſtri eſſe debent: ſicut ceruorum & ſicut uituli.
¶Alij ſunt filij alieni qui mentiuntur: alij filij belial qui nõ
cognoſcunt deum: alij filij iſrael qui cognoſcunt.
¶Triforme eſt ſemẽ: ueritatis & iuſtitiæ: qd' in terra iactũ
facit fructũ centuplũ: iniqtatis & malitiæ: qd' eſt genimen
uiperarũ: erroris & malitiæ: quod eſt chanaã & non iuda.
¶Sapĩa dei quaſi ꝑdix fouet filios qs nõ pepit: quaſi galli-
na cõgregat pullos ſub alis: quaſi aqla ꝓuocat ad uolãdũ.
¶Trifaria eſt ueſtis noſtra: pœnitentialis anxietas: quæ eſt
ueſtis uiduitatis: religioſa maturitas: quæ eſt ueſtis iocun-
ditatis: ſincera integritas: quæ eſt ueſtis uirginum.

VEſtes eſau: honeſtas uitæ, & maturitas diſcipli-
næ: pelliculæ hœdorũ: abiectio noxiæ uetuſta-
tis: & mortificatio ꝓpriæ uoluntatis. Cibi hila-
ris obedientia, & humilis abſtinentia. Pater tan
git filium: appoſita probationis manu. Oſculatur: ſecretæ Geñ.27.
inſpirationis inſtinctu. Benedicit religionis profectu.
¶Tria ſunt neceſſaria puritati: integritas actionis: ſimplici
tas intentionis: tranquillitas deuotionis.
¶Puritas tria confert: ſpiritum libertatis: gaudium ſecuri
tatis: firmitudinem charitatis.
¶Reprobi aliquando ſunt ſicut fumus, quia in ſua altitu-
dine euaneſcunt. Aliquando ſicut puluis: quia nullũ cha-
ritatis humorem proferunt. Aliquãdo ſicut cera: quia ad
calorem, id eſt impulſum tentationis facile liqueſiunt.
¶Portæ ſion, eccleſiæ ſunt ſacramenta: ſine quibus eccleſiã
non intramus. Portæ iuſtitiæ ſunt uirtutes mediæ: quas tẽ
poraliter exercemus. Portæ æternales ſunt præcipue uir-
tutes: quas etiam in futuro habituri ſumus.
¶Tria ſunt quibus obnoxij ſumus deo: ſignaculum natu-
ræ: qd' ad ſilitudinẽ dei facti ſum⁹. Talentũ fidei: qd' per bo
nũ op⁹ deo integrũ reſignare debem⁹. Titulus ꝓfeſſionis:
quo ad ſeruiendum deo ſponſionis uinculis alligamur.
¶Tribus modis nos interrogat deus: promulgatiõe præ-
cepti: ut noſtra nobis obedientia nota fiat, inuectione fla-
gelli: ut patientia noſtra proximis innoteſcat, reuelatione
ſecreti: ut ſe nobis uirtus humilitatis aperiat.
¶Tribulatio tria confert. Exercitiũ: ne uirtus amoris otij
tẽpore frigeſcat. Probationẽ: ut noſtræ conſtantiæ fortitu
do ad exemplũ hoĩbus innoteſcat. Præmium: ut iuxta tri-
bulationis modum immenſum gloriæ pondus accipiat.

¶Aduerſitati tria ſunt opponenda. Electorum agones & anguſtiæ: quas patiuntur qui pie uiuunt. Redemptoris afflictiones & moleſtiæ: quas ei ſæuiſſimi principes intulerunt. Diſpoſitio moderatricis iuſtitiæ: cuius altitudinem quaſi uirgæ Ioſeph ſummitatem non diſcutere, ſed adorare debemus. Hæc ſunt tria illa oſtia: uectes & termini: quibus dominus circundat mare ſeculi.

¶Triforme eſt exercitium electorum. Auſteritas ieiuniorum: qua excolitur terra carnis ut fructum ferat. Aſſiduitas lectionū: qua reficitur anim⁹ ut hō interior pingueſcat. Inſtantia orationū: quā mens ad cæleſtiū appetitū aſſurgat.

¶Auctor mirabilium deus: tria quædā mirabilia operatus eſt in maria. Integritatē mūditiæ mirabiliter ſuſcitauit ut arca teſtamēti auro puriſſimo tegeretur. Puritatem uirgineam potentialiter fœcundauit: ut rubus ardens nō combureretur. Ima ſupernis ineffabiliter copulauit: ut ſcala Iacob mediante, terrena cæleſtibus unirentur.

¶Tria nobis contulit mariæ fœcunditas. Auertit iugum captiuitatis antiquæ: remiſit iram indignationis diuinæ: deleuit notam iniquitatis humanæ.

¶Electi tria præſtolantur in futuro. Quod in eis mortale eſt à uita penitus abſorberi: perennis gloriæ compenſatione ditari: deum ſicuti eſt inſatiabiliter contemplari.

¶Reprobi tria ſperare dicuntur. Voluptatem corpoream ſibi ad ſufficientiam cumulari: momentaneam gloriam ad beatitudinem ſuffragari: mores ſuos & opera nullo poſſe iudicio reprobari.

¶Imitator xp̄i tria debet agere. Simplicis innocentiæ ſenſum tenere: ut cū xp̄o puer efficiat᷑. Abiectū & hūilē habitū amare: ut īfantiæ xp̄i pānis uilib⁹ inuoluat᷑. In diſciplina ſimplr̄ ambulare: ut cū xp̄o in præſepio poſitus inueniat᷑.

¶Spūs ſunt adminiſtratorij q curā habent ſalutis noſtræ: ſunt operarij q auctores exiſtunt ſoſpitatis humanæ: ſunt contemplatorij qui aſſiſtunt uultui maieſtatis diuinæ.

¶Beati ſpiritus uiſione ſatiantur: dulcedine inebriantur: charitate ſotiantur.

¶Homines deū expectantes debent eſſe ſuſpenſi quando ueniat: dubij quid eis deferat: hilares & deuoti: diligētius adornati: tria ſperantes in eo: nuptialem præſentiam: familiarem gratiam: liberalem munificentiam.

¶Tres ſunt ſpecies nuptiarū. Prima reconciliationis per fidē: in qua ſunt tria fercula. Peccatorū ablutio, grãæ conſecutio, naturæ reformatio. Secunda adoptionis per ſpē: in qua etiā ſunt eloquij diuini conſolatio: alimoniæ cæleſtis communio: dulcedinis internæ prælibatio. Tertia eſt glorificationis perfectæ per charitatē. Cuius fercula ſunt æterna incorruptio: uera glorificatio: perennis dei uiſio.

¶Tres ſunt equorum ſpecies. Mundialis ſuperbia: cuius aſcenſor cadit retro. Spiritalis ſcientia: cuius collo circundatur hinnitus Integralis munditia: quam omnis cælorū exercitus ſequitur in ueſtimentis albis.

¶Verba conſolationis dei ſunt: ablutio culpæ, reſtitutio gratiæ, euaſio exilij, conſecutio regni, conſortium diuinitatis, adeptio æternitatis.

¶Arma fideliū tria ſunt. Sapientiæ plenitudo: q̄ eſt funda Dauid: de qua ſentētiarū lapides emittunẜ. Patiētiæ firmitudo: q̄ eſt baculus quo luporū rabies propulſaẜ. Charitatis amplitudo: q̄ eſt pera Dauid: de qua orōnes ꝓferūtur.

¶Tria p̄latis neceſſaria ſunt. Viua fidei & doctrinæ ſinceritas: ut inhabitent in eadē regione. Studioſa bn̄ operādi ſedulitas: ut uigilias cū paſtoribus celebrēt. De ſalute ſubditorum diligens curioſitas: ut cuſtodiant gregem ſuum.

¶Bubulc⁹ hr̄e debet duo, uocis ſuauitatē: q laborē mlceat opantiū. Aculei pūctionē: q torporē excutiat pigritantiū.

¶Tres ſunt ſpecies pniæ. Simulatoria, & infructuoſa: cui⁹ exēplū eſt in eſau & in ſaul. Crudelis & deſperata ſicut in cain & iuda. Vtilis & cōſummata ſicut in maria & zacheo: cuius partes ſunt quinqꝫ. Cōtritio in corde, cōfeſſio in ore, maceratio in carne: correctio in ope: ꝑſeuerātia in uirtute.

¶Tria inueniuntur in petro: fidei unitas, pœnitentiæ ueritas, amoris ſoliditas.

¶Tria ſunt gn̄a mutationū. Sublimitas in humilitatē: qn̄ uerbū carnē aſſumpſit. Contēptibilitas in maieſtatem: qn̄ ſe homo deus coram diſcipulis transformauit. Mutabilitas in æternitatē: qn̄ reſurgens cælum regnaturus aſcēdit.

¶Ea q̄ agimus uel in lumine uultus hoim facimus ut hominibus placeamus: uel in lumine uultus noſtri ut benefacere qđ malū eſt nos credamus: uel in lumine uult⁹ dei: ut ipſi ſoli quicquid boni in nobis eſt humiliter aſcribamus.

¶Tria ſunt quæ patientiam ſubruunt. Anxietas nimia doloris: cauſa iuſta innocentis: indignitas inferentis.

¶Qui à ſocietate recedit, amittit conuentorum ſolatia: proſequendo ſocios ſubit faſtidia: aberrās facile ſequitur deuia: incurrit ſæpius uitæ naufragia.

¶Magiſtri operum pharaonis tres ſunt. Fœtidus ardor æſtuantis luxuriæ: anxius furor ſæuientis auaritiæ: noxi⁹ appetitus inanis gloriæ.

¶Tres ſunt in nobis principes: q̄s neceſſe eſt mori ut xp̄s uiuat. Prudentia ſeculariū: q eſt Ioſeph. Eloquentia ſpiritaliū: quæ eſt moyſes. Copia temporaliū: quæ eſt Ioſue.

¶Triforme eſt impiorum refugium. Deceptricis documētum fallaciæ: quæ eſt phiton. Secularis munimentum potentiæ: quæ eſt rameſſe. Simulatricis figura iuſtitiæ: quæ eſt ciuitas ſolis. Has iubet pharao ædificari.

¶Tres ſunt calices: quos dn̄s nobis propinat. Pœnitentiæ & doloris: q eſt plenus mixto. Patiētiæ & laboris: quē bibit Ieſus. Beniuolētiæ & amoris: q eſt inebrians & ꝑclar⁹.

¶Quinqꝫ ſunt torrētes. Crudelitatis & malitiæ q eſt cyſō: apud quē iabin occidiẜ. Philoſophialis eloquētiæ: hic eſt cedrō, ultra quem Ieſus egrediẜ. Paſſionis & anguſtiæ: hic eſt in uia, de quo Ieſus dicit bibiſſe. Cæleſtis ſapiæ: apud quē helias paſciẜ. Iocūditatis & lætitiæ q̄ potantur electi.

¶Tribus modis renouamur. Carne ꝑ baptiſmi myſteriū ab originali peccato: opere per pœnitentiæ remedium ab actuali delicto: carne & ſpiritu per reſurrectionis donum.

¶Species terræ quadriformis eſt. Flos & uiriditas tēporalium bonorū: quæ irrigatur ſicut paradiſus. Vtilis uita & cōuerſatio electorum: de qua oritur panis. Amœnitas cæleſtium manſionum: quæ fluit lacte & melle. Situs gehennalium locorum: quæ eſt terra miſeriæ & tenebrarum.

¶Quadrifariū eſt genus deſerti. Inuia mūdani deſerti ſolitudo: de quod Dauid. In terra deſerta inuia & inaquoſa: & cætera. Diſciplinæ xp̄ianæ difficilis altitudo: in qua peregrinanẜ filij iſrael. Cæleſtis hieruſalē delectabilis amplitudo: in qua relinquunẜ oues nonaginta nouē. Gehennalis miſeriæ terribilis habitudo: q̄ eſt deſertum ſolitudinis.

¶Quatuor ſunt ſpecies curruū. Elationis & dn̄ij: in q̄ mergitur pharao. Humilitatis & ſtudij: in quo ſedet eunuch⁹. Deuotiōis & obſequij: in quo ſedens Ioſeph, occurrit patri. Amoris & deſiderij: in quo rapitur helias.

¶Triformis eſt aſcenſus domini. Victorioſus quo aſcendit ſuper occaſum: ſpecioſus quo aſcendit ſuper cælos cælorum: glorioſus quo aſcendit ſuper pennas uentorum.

¶Regnum cælorum alij uiolenter rapiunt ut pauperes ſpiritu: alij mercantur ut illi qui faciunt amicos de māmona iniquitatis: alij furantur ut mulier quæ tangit fimbriam; alij intrare compelluntur ut pauperes ſeculi.

¶Quatuor ſunt quæ ueram conferunt humilitatem. Vilitas operis: aſſiduitas ſubiectionis: comparatio melioris: iudicium conditoris.

¶Tria ſunt iudicia: alienum, proprium, diuinum.

¶Precioſam mortē aliqn̄ facit uita ut in cōfeſſorib⁹: aliqn̄ cauſa ut in martyrib⁹: aliqn̄ uita & cauſa ut in pleriſqꝫ.

¶Tria ſunt ꝑputia q̄ ꝑciduẜ. Carnis præputiū in iudæo: cordis præputiū in xp̄iano: linguæ ꝑputium in perfecto.

¶Quatuor ſunt tempora: præfigurationis, prænunciationis, uiſitationis, redemptionis.

¶Modis quatuor uiſitat nos deus. Exhibitione præcepti. Præceptum enim aliud carnale: aliud ſpiritale. Aſperitate flagelli: cuiuſmodi ſunt quinqꝫ cauſæ. Vt ab iniquitate corrigat: ne quis de collata uirtute ſuperbiat: ut uirtus hominibus innoteſcat: ut alios eius exemplo compeſcat:

ut corona

ut corona cumuletur & creſcat. Nouitate miraculi: quod uiſibile eſt & inuiſibile. Inſpiratione ſubtili.

¶Quater luctatꝰ eſt Iacob in utero cũ eſau: in adoleſcentia cũ eodẽ: in meſopotamia cũ labã: in bethel cũ angelo.

¶Ieſus dicitur ter fleuiſſe. In ipſo ortu genus humanum: pro ceſſu tẽporis lazarũ: ad ultimũ in hieruſalẽ futurũ caſum.

¶In fronte aliquando lepram: aliquando thau: aliquando laminam auream gerimus.

¶Dominus ſedet aliquando in ualle Ioſaphat: aliquando in monte: aliquando in ſolio excelſo.

Tonitruum aliud igneum: aliud pluuiale.

¶Duo ſunt calcaria qbus urget ꝓpheta aſinã ſuã. Pudor ne tẽporaliter polluatur: timor ne æternaliter puniatur.

¶Tria ſunt q̃ nos reſtringũt & cohibẽt: &. quaſi cinctoria dici pñt. Corporeæ mortis memoria: q̃ eſt zona pellicea q̃ cingebatur helias & Ioannes. Probabilitas & decor pudicitiæ: qua cingitur aaron accedẽs ad deũ. Amor religionis & iuſtitiæ q̃ eſt zona aurea: & ea ꝑcingitur Ieſus ad mãmillas.

¶Quatuor uirgines ſunt: quas in cõiugium ſociare debemus. Eloquẽtia philoſophialis q̃ eſt zelpha ancilla Iacob. Snia iuridicialis: q̃ p balã deſignatur. Innocẽtia actualis quæ lya põt dici. Cõtemplatio ſpiritalis: q̃ rachel intelligitur.

¶Duo ſunt oculi ſponſæ. Rerũ labentiũ cõſideratio quæ eſt uelut flamma ignis: & cæleſtis patriæ digna æſtimatio: in qua uulneratur cor ſponſi.

¶Veſtimenta cõia miniſtris dei: tria ſunt. Cæleſtis ſapiã q̃ eſt ephot & caput opit: pſeuerans iuſtitia q̃ poderis eſt: & totũ corpꝰ induit: carnalis cõtinẽtia quæ lumbos cingit.

¶Candelabra in ſcripturis reperiuntur tria. Legalis obſcuritas q̃ ſpherulas habet & lilia: ꝓphetalis ſubtilitas q̃ habet duas oliuas in cacumine ſuo: & euãgelica ueritas: quæ habet in medio ſui ſimilem filio hominis.

¶Munitiones qbus aĩa uallatur: tres ſunt. Sedula circunſpectio q̃ eſt ſepes: ſanctorũ interceſſio q̃ eſt uallum firmiſſimũ: diuina ꝓtectio q̃ eſt murus ꝓtegẽs ab incurſu hoſtiũ.

¶Spem nr̃am triplex ratio diſcutit & roborat. Humilitas collatæ ſapiẽtiæ qđ eſt ouũ in aqua coquere: firmitas conſtantis patientiæ: quod eſt ouum igni aſſare: ueritas inſpirationis occultæ, quod eſt ouum in ſagimine frigere.

¶Tria ſunt quibus deus uindictam exercet in hoſtes. Lauacri ſalutaris remedium, quod uelut mare rubrum occidit ægyptios: pœnitentiæ condignæ exercitium: quod uelut ſulphur peccatores interimit. Diſtrictiõis extremæ iudicium: quod uelut ignis ad uocem heliæ inuoluit.

¶Lectus aĩæ in quo pauſat: tripertitus eſt. Grauitas debilitatis corporeæ: quam ſibi languidus ſanatus ſubſternit. Tranquillitas quietæ conſcientiæ: in qua fugiente Dauid ſtatua ponitur. Hæc eſt: cui duæ culcitræ ſupponũtur. De præterito ſecuritatis & fiduciæ amplitudo: de futuro remunerationis & præmij certitudo Ceruical quod ſupponitur capiti: diuinæ familiaritatis & gratiæ largitudo lectus tertius humilitas ſuperioris gloriæ quæ eſt lectus floridus: quem ſexaginta fortes ambiunt.

¶Vitreæ p quas ſolis radius infunditur tres ſunt: charitatis integritas: p quã peccati remiſſio ſe infundit: humilitatis puritas: per quam mariæ gratia cæleſtis illapſa eſt: intellectus ſubtilitas: per quam radius ſapientiæ cor illuſtrat.

¶Septẽ lãpades thronũ electæ mẽtis illuminãt: charismata. ſ. ſpũs: q plenius ꝓpheta proſequitur. Quæ dum oleũ gloriæ iuncumq; timoris & infirmitatis cæleſti igne conſumunt: lumen ueritatis inceſſabiliter adminiſtrant.

¶Quod uobis apponitur ad edẽdũ: trifariũ eſt: carnis eduliũ: hœdus de capris in fructu pœnitẽtiæ: quẽ Iacob obtulit iſaac ut bñdiceretur: uitulꝰ de armẽto in actu iuſtitiæ quẽ abrahã expẽdit in cibos angeloꝝ: uitulꝰ ſaginatus in cumulo gloriæ: quem pater recepto filio legitur uictimaſſe.

¶Triplex eſt hortꝰ in quo electæ aĩæ ſpaciantur, moleſtia corruptibilis uitæ: q̃ eſt hortꝰ nucũ in quo ſuſanna lauatur: amœnitas iocũditatis ſupernæ: q̃ eſt hortꝰ delitiarũ i quo ponitur adam ut operetur & cuſtodiat: dulcedo & ſuauitas uiſionis diuinæ q̃ eſt hortꝰ cõcluſus in quo Ioſeph ſtatuit ſibi monumẽtũ in petra exciſum. Mũda quoq; cõſciẽtia: pro ſui diuerſitate hos in ſe ſuſcipit hortos.

¶Eſuriei noſtræ menſæ tres apponuntur: legis & euangelij ſacramentũ: in quo ſumuntur ſapiẽtiæ dapes: catholicæ inſtitutionis myſterium: ubi accipitur caro piſcis aſſi & fauus mellis: æternæ ſatietatis arcanum quod intra uelum eſt & panes continet propoſitionis & uitæ.

¶Theſauri quos theſaurizare debemus tres ſunt. Deſiderium pietatis in corde qui abſcõditur in agro ut ematur: doctrina ueritatis in ore quæ eſt theſaurus uiuis & grandinis: aſſiduitas perſeuerans in homine quæ habet frumẽtum & ordeum & oleum & mel. Hi ſunt theſauri magorũ: qui aurum, thus, & myrrham nato domino obtulerunt.

¶Quatuor differentiæ panũ in ſcripturis reperiuntur: quibus diuerſæ generis humani deplorantur miſeriæ: panis coctus in ſtercore humano, bouino, cinere &. clibano: quibus diuerſi affectus mentis humanæ exprimuntur.

¶Altaria qbꝰ uota ſupponere debemus, tria ſunt: diuinarũ ſanctionum expletio: qđ fit de lignis cethim in deſerto: beatorũ multiplex aduocatio: qđ fit de lapidibꝰ quos ferrũ nõ tetigit: redẽptoris hũilis incarnatio qđ fit de terra.

¶Puellæ q̃ euertunt ſenſum nr̃m: tres ſunt: teneritudo carnis nr̃æ q̃ eſt dalida q̃ ſanſoni eruit oculos: amœnitas mundialis gl̃iæ: quæ iezabel & naboth occidit: diffidẽtia futuræ uitæ q̃ eſt filia herodiadis & aufert caput prophetæ.

¶Duæ ſunt tribus leui & iudæ ex quibꝰ ſacerdotes ſumũtur: aaron & xp̃s & eorum ſucceſſio. Quod qualiter conueniat ex nominum interpretatione poterit coniectari.

¶Aquilæ dñico corpori aſſidentes: tres ſunt: magnitudo potentiæ laicalis grandis & magnarum alarũ: abuſio propoſiti clericalis quæ ponit in cælo nidũ ſuum: humilium ſubtilitas ſpiritalis: quæ prouocat ad uolãdũ pullos ſuos.

¶Quadripartitũ eſt officiũ ſacerdotale: uiuã carnis hoſtiam imolare qđ leuiticũ ẽ: uirtutũ chariſmata deo offerre qđ ẽ incẽdere aromata & filiorũ aaron eſt: cũ feruore martyrij cælũ intrare: qđ eſt itroire cũ ſanguie ſctã ſctõrũ: gr̃æ & ꝑcũ uota cælo trãsfundere: qđ eſt panẽ & uinũ deo offerre.

¶Fontes quibus animæ lauantur tres ſunt. Anxietas contritionis quæ irrigat ſuperficiem terræ: humilitas confeſſionis quæ poſita eſt extra urbem: deuotio compũctionis ſuper quam Ieſus moratur & ſedet.

¶Panes qbus alimur in hac uita tres ſunt. Purgatorius cũ amaritudine: quẽ mulier ſareptana miniſtrat in fame: conſolatorius cũ dulcedine: quẽ angelus apponit quieſcenti in umbra: ſolidꝰ cũ fortitudiẽ: q pducit ad mõtẽ dei oreb. Hi in tribus portionibꝰ corporis dominici continentur.

¶Lucernæ quæ noctẽ uitæ huius illuſtrant: tres ſunt. Intelligentiæ uigor in animo: quæ accenditur ut dragma reperiatur. Sapientiæ ſplẽdor in uerbo: qui in alto ponitur ut lumẽ eius uideatur. iuſtitiæ forma in proximo: quæ uenientj ad nuptias antefertur: ut candelabris portari poſſit.

¶Tres riui ſalutis fluxerunt à corpore Ieſu. Verbum doloris in quo confeſſio: ſanguinis aſperſio in quo afflictio: aqua emundationis: in qua compunctio.

¶Piſcinæ tres in ſcriptura reperiuntur. Vetuſtas erroris quæ eſt poſt duos muros: ſenſualitas carnis in qua decumbebant languidi: perſpicacitas rationis quæ eſt in uia agri fullonis. In his adaquantur oues & holocauſta lauantur.

¶Fomenta ignis tria in nobis: ſtipula cogitationis immũdæ: fœnũ locutionis prauæ: lignũ opationis illicitæ. Hæc ad ignẽ nos nutriũt: niſi ſupioribꝰ fontibus extinguãtur.

¶Contemplatiuorum feneſtræ tres ſunt: originaria quæ eſt uerſus orientem: gubernatritia quæ uergit ad auſtrum: conſummatiua quæ reſpicit ad occidentem.

Quatuor fontes irrigãt hortũ dei: reatus proprij deploratio: quæ circuit terrã æthiopiæ: exceſſionis fraternæ cõpaſſio quæ uadit contra aſſyrios: indultæ gr̃æ cõſideratio quæ mediũ interſecat babylonis: deſiderioſa charitatis affectio q̃ circuit oẽm terrã euilath. Hi fontes haberẽ irriguũ ſuperius & irriguũ inferius: habentes aquas maris fluminis fontis & niuis.

¶In ſcutella dei tria fercula continenſ:claritas pſpicuita-
tis q̄ fulgebit ut ſol:integritas puritatis q̄ erit ut angeli: fir-
mitas æternitatis quæ erit ut deus.

¶Oſtia per q̄ trãſitur ad uitam:tria ſunt:fidei ueritas poſt
quam ſara ridet:ſpei firmitas q̄ eſt in latere arcæ:charitatis
ſoliditas:quã obſeruãt cherubin cũ flammeo gladio.

¶Triſorme uinũ eſt in cipho dei:rubicundũ in longani-
mitate ſc̃tõrum qđ lætificat iſaac in ægritudine:albũ in re-
muneratione iuſtoꝝ quo debriaſ noe:nigrũ & acidũ i dã-
natione prauorũ:quod Ieſus guſtat ſed nõ uult bibere.

¶Veſtis qua ſacerdos uti debet:triplex eſt:exterioris ope-
ris;groſſitudo:q̄ induiſ aarõ corã pp̄lo:ſpiritalis ſanctimo-
niæ habitudo:quam apud ſe rebeca abſcõdit,& ea utitur
aaron in tabernaculo:contemplatiuæ dulcedinis pulchri-
tudo quæ inconſutilis eſt,& ea utitur Ieſus.

¶Tunicæ quibus ueſtimur:tres ſunt caſtigatiua corpo-
ris edomatio:q̄ pellicea eſt & induit adã:cõſtantis perſeue-
rantiæ longitudo:qua dilectus amicitur Ioſeph,remune-
ratricis gratiæ largitudo:qua ueſtitur Ieſus.

¶Seraphin ſex alæ ſunt:duæ pedales:pudor de p̄teritis:
& metus de futuris.Laterales qbus uolatur:timor depri-
mens & ſpes ſuſtolens.Capitaneæ humilitas prouehens,
& charitas perficiens.

¶Solia duo deus habet:angelicã ſubſtantiã quæ eſt excel-
ſum soliũ:& humanã naturam:quæ eſt ſolium eleuatum.

¶Quatuor aialib⁹ quatuor pēnæ ſunt:timor & pn̄ia quæ
corpus uelant:amor & ſpes quæ ſibi iungunſ & uolant.

¶Aialib⁹ nouæ legis, ſex alæ inſunt:naturalis ſuggeſtio:
legalis inſtitutio:prophetalis aſſertio:euangelica ſanctio:
apoſtolica iuſſio:eccleſiaſtica conſuetudo.

¶Cubile Ieſu triplex eſt:unitas teſtamẽtorum q̄ eſt quaſi
uter⁹ uirginalis:eccl̃ia electorũ q̄ eſt quaſi p̄ſepiũ:cõſcien-
tia purgatorũ:quæ eſt quaſi ſepulchrum in petra.

¶Tria ſunt q̄ nobis in ſc̃tis apponunſ ad edendũ:exterior
corporis habitudo:quã tria ſata cõſtituũt:in uultu graui-
tas:in habitu uilitas :in inceſſu maturitas. Hic eſt panis q̄
qnq; milia ſatianſ:& eſt ordeaceus.Sequiſ interior ſpirit⁹
aptitudo:quã tria q̄q; ſata cõſtituunt:in pſperis humili-
tas:in aduerſis ſoliditas:in cũctis mediocritas . Hic eſt pa-
nis ſiligine⁹:quo quatuor milia ſaturanſ.Seqtur ſuperior
& deo ſimilis pulchritudo.Huius ſata conſtituit in deo &
hoie charitatis triſormitas : q̄ amicũ & inimicũ cõplectiſ
& diligit ppter deũ.Hic eſt panis frumẽtiti⁹ q ſpũſancti
uapore decoquitur & panis angelorum uocatur.

¶Duæ ſunt domus dei:Exterior rerũ miniſtra curioſitas
quæ tabernaculum eſt ſuper quod apparet gloria domini
& recedit:deo uacans & ſeruiens deuota ſimplicitas: quæ
templum eſt & de loco non mouetur.

¶Duæ ſunt arcæ in ueteri lege. Textus hiſtoriæ literalis
quæ habet in ſe homines & iumenta:& ſenſus cõtinentiæ
ſpiritalis quæ habet manna & uirgam aaron.

¶In ſcriptura inueniuntur tres currus.Elatio potẽtiæ tẽ-
poralis:cuius auriga eſt tumor p̄ſumptionis & audaciæ:
habẽs equũ robur ppriæ cõfidẽtiæ.Rotæ eius p̄ceps mo-
bilitas uanitatis:& felix ſucceſſio pſperitatis.Hic eſt cur-
Exo.15. rus pharaonis:in quo moriſ rechab.Sequiſ altitudo con-
uerſatiõis & uitæ.Auriga ei⁹ ſermo cõmonitiõis diuinæ:
habens equũ uotũ pſeuerantiæ.Rotæ eius horrenda ter-
ribilitas tormẽtorũ:& mira delectabilitas p̄miorum . Hic
Actu.8. eſt currus:in quo legit cũ philippo eunuchus.Seqtur cel-
ſitudo cõtẽplationis & gr̃æ.Auriga ei⁹ amor cæleſtis pa-
triæ:habẽs equũ deſideriũ beatitudinis & uitæ.Rotæ im-
probatio gl̃iæ mundialis:& diuinæ reuerentia maieſtatis.
4.Reg.2. Hic eſt currus igneus:in quo helias rapitur in cælum.

¶Tria ſunt operimenta altaris.De peccatis pœnitentialis
afflictio,q̄ eſt cilicium:de uenia laudis & lætitiæ magnitu-
do,quæ eſt uelut æs ſonans:de gratia præconialis iubila-
tio:quæ rutilat uelut aurum.

¶Claues quæ nobis occulta reſerant,tres ſunt.Anxij tem-
poris auſteritas,quæ aperit puteum abyſſi:præſumptiuæ
ſpei ſubtilitas,quæ reſerat regna cælorũ:ueræ dilectionis
conſpicuitas,quæ eſt clauis Dauid.

¶Fluuij quibus peccatores ſe lauãt:duo ſunt.Fluxus cor-
ruptionis & laſciuiæ : peſtis adulationis & fallaciæ: qui
ſunt abana & pharphar fluuij damaſci.

¶Quibus iuſti ſe balneant,duo ſunt.Inuectio corruptio-
nis & contumeliæ: ſuauitas conſolationis & gratiæ : qui
ſunt ior & dan fluuij iudææ.

¶Cantica fideliũ quatuor ſunt.Victoriæ,qđ ſubmerſo ca- Exod.15.
niſ pharaone.Adhortationis,qđ terrã promiſſionis con- Nume.12.
cinunt intraturi.Lætitiæ,qđ de ſuſceptione filij cantat an- 1.Reg.2.
na.Fortitudinis,qđ Dauid cantat de manu ſaulis erept⁹. Pſal.69.

¶Quatuor ſpecies herbarũ ſunt i horto dei . Puritas cor-
poralis munditiæ,q̄ eſt quaſi liliũ:gr̃a ſpiritalis innocẽtiæ:
quæ eſt quaſi yſop⁹:ueritas liberalis eloquẽtiæ q̄ eſt quaſi
uiola:iuſtitia operationis continuæ:quæ eſt quaſi roſa.

¶Martyrium ſine ſanguine triplex eſt:Parcitas in uberta-
te quam habuit Dauid & Iob:largitas in paupertate quã
exercuit thobias & uidua:caſtitas in iuuentute:qua uſus
eſt Ioſeph in ægypto.

¶Duo ſunt pedes qb⁹ uti debem⁹:natura,& conſuetudo.

¶Equi qbus ad cælũ euehimur tres ſunt.Dolor ex pœni-
tudine:cuius ungulas coluber mordet . Huius ſella eſt de
ueniæ perceptione p̄ſumptio:frænũ & cham⁹,ſolatia ſcri-
pturarũ & exẽplaria ueterũ.Calcaria qbus urgetur,de rea-
tus enormitate cõfuſio:de pœnæ cõſideratione formido.
Fouea deſperatio.Sequiſ feruor ex religione:cui ſuperſe-
det mardoche⁹ in ueſte regia.Huius ſella,temperãs diſcre-
tionis grauitas : frænũ & cham⁹:ſuſpecta conditio carnis
ſuæ:& utilis emerſio perſeuerantiæ . Calcaria exercendæ
honeſtatis cupiditas:& fraternæ commoditatis auiditas.
Fouea intẽperãtia.Sequitur deſiderium ex amore:cui daſ
fortitudo:& circundatur hynnitus.Calcaria:fluxa labili-
tas præſentium:ſtabilis æternitas futurorum.Ductor:affe-
ctuoſitas uidendi deũ.Fouea:indiſcretio.

¶Speluncæ in libris ſacris inueniunſ tres. Peruerſa ĩpietas
uolũtatis q̄ eſt latronũ:in qua ſaul purgat uentrem:ſolida 1.Reg.4.
firmitas æquanimitatis quæ fit in altari & eſt uni⁹ cubiti:
exercitum geminæ pietatis . Hæc eſt ſpelunca duplex : in Geñ.23.
qua patriarchæ ſepeliuntur.

¶Quatuor ſunt arma : qbus principaliter communimur.
Prudẽs & humilis intelligentia q̄ eſt quaſi galea & caput
operit:mediocris & parca tẽperãtia q̄ eſt lorica & pect⁹ te-
git:pſeuerãs & patiens cõſtãtia q̄ eſt quaſi ſcutũ & dexte-
ram munit:retributrix æquitatis iuſtitia:quæ eſt gladius
utrobiq; incidens:& diuiſionem animæ & ſpiritus.

¶Tria ſunt ſacrificia.Pia cõtritio habẽs butyrũ humilita-
tis & abſinthiũ indignationis:digna operatio habẽs oleũ
diſcretionis & acetũ confuſionis:gratiarum actio habens
balſamum deuotionis & uenenum ingratitudinis.

¶Quatuor ſunt in qbus aia captiuatur.Mundialis nequi-
tia:inutilis triſtitia:inanis gloria:latens ſuperbia.

¶Cæli ad quos rapimur tres,dignitas eccleſiaſticæ purita-
tis ad quã rapitur helias in corpore:ueritas angelicæ ſub-
tilitatis ad quã rapitur exechiel in ſpiritu:ſummæ incircũ-
ſcriptio deitatis:ad quam rapiuntur animæ electorum.

¶Sex ſunt refugij ciuitates.Interdictæ præuaricatiõis cau-
tio:ſequendæ præceptionis obeditio:propitiandæ diui-
nitatis ambitio.Hæ ſunt in terra chanaam . Mundanæ fa-
bricæ conſideratio:urbis tyrannicæ iugis inſpectio:& ſu-
pereminens uerbi dei cognitio.Hæ ſunt trans iordanem:
& ſunt de ſorte leuitica.

¶Paradiſorũ tria genera ſunt.Voluptuoſa dulcedo uiſibi-
lium quæ irrigatur ſicut hortus delitiarum : ſincera puri-
tas ſpiritaliũ quæ in ſe cõſeruat hominẽ : delitioſa ueritas
ſupercæleſtium:ubi paulus audit arcana uerba.

¶Mõtiũ gñа quatuor ſunt.Mõtes gelboe,ubi abijciſ cli- 2.Reg.1.
pe⁹ ſaul:montes ſamariæ q nimis eriguntſ:mõtes armeniæ Amos.3.
ſup quos arca requeuit:mõtes iſrael q expãdũt ramos ſuos. Gene.8.
¶Quæ nos deuocãt à pposito noſtro duo ſunt. Rubor in- Ezec.36.
cepti operis:& deſperatio exequẽdæ uirtutis.Hi recab &
baana:qui occidunt hiſboſeth in ſtratu ſuo.

Pallia

¶Pallia quibus noſtra nuditas operiꝉ: quatuor ſunt. Vetu-
ſtas erroris & neqtiæ q̄ eſt quaſi perizoma uerendorū: no-
Gen.2. uitas cōuerſationis & uitæ qua rebeca deſcendens came-
Gen.24. lo operuit uultum ſuum: integritas cæleſtis ſanctimoniæ
4.Reg.2. quam helias reliquit heliſæo: & diuidit iordanem: claritas
immortalitatis æternæ quod eſt pallium ſaphirinum: quo
in die feſto utitur mardocheus.
¶Bonus eſt deus tēporale beneficiū largiter impendēdo.
Patiens eſt ultionem peccatorū miſericorditer differēdo.
Longanimis eſt reos ad pœnitentiam inuitando.
¶Hoſtes qbus tradimur tres ſunt. Immundorū deſiderio-
rū impuritas: q̄ ſunt quaſi mures rodentes poſteriora cor-
poraliū paſſionum: obſcœnitas, q̄ ſunt quaſi locuſtæ more
ſcorpij percutientes: rationis & ſenſus obſtinata peruerſi-
tas: quæ ſunt ſerpentes igniti.
¶Latrones q nobis optima quæq; furanꝉ: q̄tuor ſunt. He-
betati intellect⁹ ſecordia: tollēs nobis ſcientiam ueritatis.
Hic latro apud pſalmiſtā dr̄ negotiū in tenebris. Indomi-
Pſal.90. tæ carnis laſciuia rapiens meritum integritatis: & dæmo-
Ibidem. niū diciꝉ meridianū. Fauoralis auræ iactātia tollens pleni-
Ibidem. tudinē ſanctitatis: & diciꝉ ſagitta uolās in die. Vitæ huius
amor & appetentia, rapiēs præmiū æternitatis: & diciꝉ ti-
mor nocturnus. Hi ſunt latrones ſyriæ.
¶Oſcula tria ſunt. Recōciliatoriū quo duo pedes dn̄i mi-
ſericordia & iuſtitia contingūtur. Remuneratorium quo
duæ manus opus creatricis iuſtitiæ & modus gubernatio-
nis cōtinue cōplectuūꝉ: contēplatoriū quod ſumiꝉ ad os:
& uerbum dei atq; hoīem, in unitate miranda connectit.
¶Poſſunt quoq; dici. Naturale quando ſpontanea uolun-
tate ducimur ad bonum: doctrinale quando ammonitiōe
alterius inuitamur ad deum: gratioſum quando iocunda
inſpiratione trahimur ad bene agendum.
¶Vocationes tres ſunt. Diuina ſicut in paulo: humana in
quinq; milibus conuerſis ad uocem apoſtolorum: neceſſa-
ria in primo eremita paulo.
¶Cōtemplatio diciꝉ cibus in hac uita: ubi in ſudore ueſci-
mur pane noſtro: potus in futura ubi libere & ſine dolore
ſumitur: ebrietas in ultimo cū aīa recepto corpore cōgau-
debit. unde dicitur. Comedite amici &c.
¶Contemplatiui alij aſcendūt & corruūt: ſicut beſtia quæ
Actu.10. tangit montem: alij rapiuntur & deſcendunt: ſicut petrus
poſt exceſſum deſcendit de cœnaculo.
¶Duo ſunt ubera. Compaſſio de qua fluit lac conſolatio-
nis quo nutriuntur infirmi: congratulatio unde fluit lac
adhortationis: unde ſuſtentantur ualidi.
¶Vnguēta tria ſunt cōpunctio de memoria pctōrum quæ
infundit pedes Ieſu: deuotio ex recordatione beneficiorū
qua perungiꝉ caput Ieſu: pietas ex conſideratione miſero-
rum: q̄ ad ungendū corpus Ieſu à mulierib⁹ præparatur.
Exo.14. ¶Virgæ tres ſunt. Virga moyſi quæ diuidit mare rubrū:
Nume.17. uirga aaron quæ confert ſacerdotium: uirga Dauid paſto-
1.Reg.17. ralis propulſans aduerſarium.
¶Triplex fuit forma Ieſu. Communis & deſpecta: ſole cla-
rior & tota ſplendida: ſpiritalis & diuina: ſed humanis ui-
ſibus temperata.
¶Cibi iſrael tres ſunt. Azyma ſciētiæ ſecularis in exitu de
ægypto: manna intelligentiæ in deſerto: palma uictoriæ
triumphalis in promiſſionis regno.
¶Diuinorum conſcij ſecretorū tres ſunt. Agnitæ fidei fir-
miſſimus executor: īgruētiū uitiorū ſtrenu⁹ ſupplātator:
pceptæ gr̄æ hūilis cōfeſſor: hi ſunt petr⁹ iacob⁹ & ioānes.
¶Tres ex omni populo liberantur: noe daniel & iob.
¶Tres in ſacerdotiū aſſumunꝉ: moyſes aarō & ſamuel.
¶Latrones innocentiæ ueſtem diripiunt: tentationū ſagit-
tis cōfodiunt: cæleſti conſolatione deſtituunt.
¶A dn̄a nr̄a rei habēt ueniā: iuſti gr̄am: angeli lætitiam.
¶Bona puidere corā hoībus debemus: habitu ne ſit nota-
bilis: actiōe ne ſit reprehēſibilis: ſermōe ne ſit cōtēptibilis.
Corā deo cōgitatiōe ſctā: affectiōe pura: intentiōe recta.
¶Duo ſunt in xp̄o: gn̄atio diuina & gn̄atio humana: & in
ſpūſctō proceſſio & gr̄a. Operaꝉ aliud in nobis ppter nos
ut cōpunctionē dimittendo pctā: deuotionē ſanādo opa:
amore reuelando cæleſtia. Propter proximos aliud: ut do-
ctrinam ſermonum: gratiam curationum &c.
¶Duplex eſt periculum: ne uel ea quæ propter nos diui-
damus proximis: uel ea quæ propter pximos reſeruemus
nobis. Hæc eſt diſcretio ſpirituum.
¶Ianitor memoriæ, recordatio profeſſionis: uoluntatis ia-
nitor, memoria patriæ cæleſtis. Portitor intentionis, cōſi-
deratio gehennalis.
¶Modi diligendi ſunt q̄tuor. Carnē amare carnaliter: ſpi-
ritum carnaliter: carnem ſpiritaliter: ſpiritum ſpiritaliter.
¶Tres ſunt panes quos de uia ueniens quærit amicus: cō- Lucæ.11.
tinentia, humilitas, charitas.
¶Pax triformis. Ficta ut in iuda: inordinata ut in adam &
in eua: uera quam xp̄s reliquit diſcipulis ſuis.
¶Sequentium pacem tria ſunt genera. Pacati qui in pace
poſſidēt terrā ſuā: patiētes qui in patiētia ſua poſſidēt ani-
mas ſuas: pacifici qui pacem faciunt inter diſcordes.
¶Contemplatores alij aſcendunt & cadunt: ut illi qui eua-
nuerunt in cogitationibus ſuis: alij rapiuntur & deſcen-
dunt ubi ſine mente excedimus deo.
¶Quadrus lapis eſt ſuperius amando cæleſtia: inferius cō-
temnendo terrena: à dextris uilipendendo proſpera: à ſini-
ſtris æquanimiter ſuſtinendo contraria.
¶Minuendi ſanguinis duplex eſt cauſa. Interdū qualitas:
interdū quātitas obeſt. Nec minus pernicioſa immodera-
ta abundātia: quàm corruptio. Liber meus eſt iſte. Sāguis
aīæ meæ: uoluntas. Naturæ ſiquidē cognatus præ cæteris
humorib⁹ ſanguis diciꝉ: & aīæ uita in uolūtate eſt. Minua-
tur ergo praua uoluntas: q̄ morbi cauſa eſt ſpiritalis. Mi-
nuaꝉ inquā dū penit⁹ exhauriri exſiccariq; nō pōt. Scida-
tur & aperiatur uena ferro cōpunctiōis: ut pcti & ſi nō oīs
ſenſus: certe cōſenſus effluat & abijciaꝉ. An dubitas inue-
niri & in aīa ſanguinis nō inutilis inutilē abūdātiā? Audi
ſapiētē medicū: q & ipm docet iuſtitiæ ſanguinē minuen-
dū. Noli, inquit, nimiū eſſe iuſtus. Simile eſt illud apoſto- Eccl.7.
li. Nō plus ſape quàm oportet: ſed ſape ad ſobrietatē. Cui Ro.12.
putas uenæ parcendum eſt: ſi & iuſtitia & ſapientia egent
minutione? Quis eñ ſanguis utilior? Illud tamē memēto
nec nimis iuſtū, iuſtū: nec ebriam (ut ita loquar) ſapiētiā:
oportet ſapientiā noīari. Sic nimirū & in ſanguine corpis
inuenire eſt: ubi excreuerit nimis nō iam nutrimētū affer-
re corpi ſed detrimentū. Quāobrem ſi peccare delectat ad-
huc ſanguis uitioſus eſt: & minuere feſtinato. Si uis agere
pœnitentiā: caſtigare ut oportet mēbra: corpus affligere:
iudicare temetipſum: ut non incidas in manus dei uiuen-
tis: iuſtū id qdē: ſed ne qd nimis. Alioquin reprimēdus eſt
feruor immoderat⁹ ne noceat unitati: ſeruiat indiſcretiōi.
¶Pars tua ſumus dn̄e: quā tuliſti de manu amorrei in gla-
dio & arcu tuo. Gladius tuus ſermo uiu⁹ & efficax: arcus Gen. 48.
tuus incarnatio tua. Ibi eñ uelut curuato ſapientiæ ligno Heb.4.
& pio quodam modo flexa diuinitate: neruus carnis ue-
hemēter extenſus: & humanitas ineffabiliter aucta cogno-
ſcitur. Pars ergo tua ſumus & ppl's acquiſitionis tuæ: quē 1.Pet.2.
acquiſiſti uerbo p̄dicationis: & myſterio incarnationis.
¶In circumciſione dn̄i nec neru⁹ rūpiꝉ nec os cōminuiꝉ: ut
robuſtiora quæq; & firmiora ſeruenꝉ illæſa. Aperitur autē
cutis: amputaꝉ caro: ſanguis effundiꝉ: ut illecebroſa molli-
ties caſtigetur. In carne qdem pctm̄ qđ in ea manet intelli-
ge: porrò in cute operimētū eius: in ſanguine uerò incēti-
uū. Hæc igiꝉ uera circūciſio ſpū nō litera: ſi uelamē excuſa-
tiōis & diſſimulatiōis per cōpunctionē cordis & cōfeſſio-
nē oris amoueas: ſi pcti cōſuetudinē correctione cōuerſio-
nis abſcindas: ſi deniq; ut neceſſarium eſt occaſiōes quoq;
peccati & fomitem fugias concupiſcentiarum.
¶Obtulerūt magi dn̄o aurū thus & myrrhā. Hæc fortaſſis Matth.2.
p loco & tpe neceſſaria uidebanꝉ. Auri p̄tiū ob pauperta-
tē: myrrhæ unguētū ob īfantilis (ut aſſolet) corpis teneri-
tudinē: thuris odoramentū ob ſordidā ſtabuli māſionem.
Nos uerò qm̄ illa iam oīa trāſierūt, offeram⁹ ei acceptabi-
liora munera: myrrhæ unctionē in communionē ſocialis

uitæ: thuris ſpeciẽ in ſuaueolẽtia bonæ famæ: auri ſplẽdo-
rẽ i cõſciẽ puritatẽ: quò uidelicet nec de officioſa cõuerſa
tione familiarẽ gratiã: nec de laudabili opinione inanem
gloriã: ſed honorẽ dei & fratrũ utilitatẽ q̃rere ſtudeamus.

¶ Caueamus fratres ne uaſorum interim uacuo ſplendore
decepti: ſero cõqueri habeam⁹, q̃ lãpades noſtræ extĩguũ
tur. Ego eñ reor minime fuiſſe accẽſas: q̃ tũc uidenť extin-
Matt.25. gui. Sic uẽpe habes. Siẽ ẽ regnũ cælorũ decẽ uirginib⁹: q̃
accipientes lãpades ſuas. Accipiẽtes dixit: nõ accendentes.
Qũo eñ accenderũt: q̃ uõ ſumpſerũt oleũ ſecum? Aut ubi
ignis materia defuit: qũo ignis fuit? At lucet caſtitas etiã
ex ſeipſa. Sed quãto lucidior lampas ardens quã ſine igne:
tanto p̃ulchrior caſta generatio cum charitate. Sic & a cæ
teris uoluptatibus tẽperãtia & patiẽtia in aduerſitatib⁹,
honeſtas in cõuerſati one: & circũſpectio in ſermone: elee-
moſyna quoq; & eiuſmodi opera pietatis naturali quadã
placere gr̃a & uelut ingenito decore: etiã apud fatuas uir-
gines renitere uidentur. At quoniam uitrea magis quàm
ignea claritate fulgebant: eo ipſo lampades ſuas arbitrabã
tur extingui: quo nimirum inanem hunc ſplendorem ab
æterna conſpexerint luce reprobari.

¶ Quanta eſt miſeria noſtra: & indigentia nr̃a quàm multi
plex. Etiã uerbis op⁹ habem⁹. Et cũ utrũq; ſit miſeꝝ: uõ iã
1.Cori. 2. mirũ q̃ iter nos: mirũ magis q̃ etiã ad noſipos. Nemo ſcit
Luca. 16. quæ ſunt in hõie: niſi ſpũs hõis qui eſt in ipſo. Chaos ma-
gnũ inter nos firmatum eſt: niſi interueniente quaſi inſtru
mẽto uerborũ, fiat adinuicẽ tranſitus qdã cordiũ in cõica
tiõe cogitationũ. Hac neceſſitate inuẽta ſunt uerba. Quis
neſciat? Verũ ẽ & noſipſos uerbis iam alloqui neceſſe eſt.
Pſal.61. Nõnne deo ſubiecta eris anima mea? p̃pheta ait Ab ipſo
enim ſalutare meum. Et cui non frequenter neceſſe eſt ani-
mã reuocare ſuã: aduocare rõnem ſuã: ſuos conuocare affe
ctus? Cui nõ opus eſt crebro ſeipſum conuenire uerbis, in
crepare minis, ſolicitare monitis, urgere accuſationibus?
Quinetiã ratiocinijs ſuadere expedit, quale eſt: ab ipſo eñ
ſalutare meũ: & conſolari aliquando iuxta illud. quare tri-
Pſal.41. ſtis es aĩa mea & quare cõturbas me? Et interdũ uelut ex-
p̃s.145. citare & dicere. Lauda aĩa mea dñm. Et nonnũquã diligen
Pſal.39. tius cõmonere de quibus oportet: ut eſt. Benedic aĩa mea
dño: & noli obliuiſci omnes retributiones eius. Nẽpe cor
meum dereliquit me: & neceſſe habeo ad meipſum imo ad
me alterũ loqui. Atq; id interim tanto amplius: quanto mi
nus ſum adhuc reuerſus ad cor: reuerſus in me: unitus de-
niq; mihipſi. Nã ne inuicẽ quidem erit iam uerbis uti: ubi
in unũ uniq; uirum perfectum occurrem⁹ omnes. Oppor-
tune igiť linguæ ceſſabũt: nec medius requireť interpres:
ubi uſq; adeò mediũ omne charitate conſtrauerit ille uni-
cus mediator: ut & nos in unũ facti ſimus in ipſis: qui uerè
ſempiterneq; unum ſunt: deo p̃re & ipſo dño Ieſu xp̃o.

Cãti.4. MEl & lac ſub lingua ei⁹. Id qdẽ neceſſe. Nã quod
in lingua eſt, dux eſt. Verba ſapiẽtis quaſi ſti
muli: & ſicut claui i altũ defixi. Ali⁹ eſt cui⁹ mol
liti ſunt ſermões ſup oleũ: ſed oleũ p̃ctõris nõ i-
Pſal.140. pinguet caput meũ. Corripiat me magis iuſt⁹ & increpet:
nã hoc in miſericordia eſt: quàm illud ipinguet oleũ caput
meũ: in quo eſt dol⁹. Pulchre eñ nõ molles ſed molliti di-
cunť ſermones uel ſuaſoris adulatoris: uel ſuaſoris iniqui:
q̃ ſit in eis nõ tam uera & ſolida quàm ſupducta & ſimula-
ta ſuauitas. Siquidẽ ipſi ſunt iacula. Deniq; ſub lingua ei⁹
Pſal.9. qd? Audi p̃phetam. Labor & dolor. Porrò ſub lingua eius
mel & lac: q iuxta eundẽ p̃phetã. Laborẽ fingit in p̃cepto.
Miraris fingere ueritatẽ, uã mirari licet: dubitare nõ licet.
Luca.24 Si & alterũ teſtẽ q̃ris: lege in euãgelio qa finxit ſe longius
ire. Quidni figmentũ figmẽto exhibeat? Siquidem ipſe no
uit figmentũ noſtrũ: utiq; laboris impatiens, dilatiõnẽ nõ
ſuſtinẽs, fragile ad utrumq;. Pie ergo prouidit ut haberet
pietas promiſſionem uitæ eius quæ nũc eſt & futuræ: nec
Matt.11. laborẽ uerũ imponeret ſed magis fingeret i præcepto. Au
Ibidem. di quõ laborẽ fingere: ipſe ſe p̃dat. Tollite iugũ meũ ſuper
uos: & inuenietis requiẽ aĩabus ueſtris. Iugum eñ meum
ſuaue eſt: & onus meum leue. Qũo nõ fictus labor: ubi nõ

labor ſed reqes inueniť? Ita ergo labor in lingua: mel ſub
lingua. Quid ſupra linguã? Ineffabilia: q̃ nõ licet hoĩ loq. 2.Cor.12.
Miſeri q ſolũ qđ in lĩgua ſonuit attẽdẽtes: nec qđ ſub lin-
gua recõditũ nec q̃ ſupra repoſitũ fuit capere potuerunt.
Dur⁹ eſt hic ſermo inquiunt. Durus equidem: ſed tamen Ioan.6.
idem eſt uerbũ uitæ. Qui non baiulat crucẽ ſuã & ſeqť me Matt.10.
nõ eſt me dignus. Si quis uenit ad me & non odit patrẽ &
matrẽ, adhuc aũt & aĩam ſuã: non eſt me dignus. Quid du-
rius poterat dici? Noli errare. Lapis uideť: panis eſt. Dur⁹
in cortice: ſed ſuauiſſim⁹ i medulla. Tẽtat te dñs de⁹ tu⁹. Fi
dei exercitatio & probatio dilectionis eſt fictio iſta labo-
ris. Eſto tñ lapis ſit. Nũ tu credis qđ & dæmones credũt?
Matt.4. Si fili⁹ dei es: dic ut lapides iſti panes fiant. Oẽs nouimus
qs hoc dixit. Nõ dubitat ille poſſe ſolo dictu (quo quidẽ
facili⁹ nihil eſt) ex lapide panem facere quẽ filium dei eſſe
credit. Fas eſt & ab hoſte doceri. Dicamus & nos filio dei:
dic ut lapides iſti panes fiãt. Nam & ille q hoĩm utiq; non
dæmonũ uenerat in ſalutem: ſic cõfutauit aduerſarios: ut
p̃uulos erudiret. Nõ eñ dicẽs qđ ille uoluit ſed qđ opor-
tuit nos audire: ut uidelicet noſter. hic lapis panis fieret
nõ illi⁹; non in ſolo, inqt, pane uiuit hõ: ſed in oĩ uerbo qđ Ibidem.
procedit de ore dei. Quid tu ad hæc ueritatis inimice ſub-
murmuras? Qđ qdẽ ipſe fateris & negare oĩno nõ potes:
potẽs eſt filius dei dicere ut lapides panes fiãt. Vbi ergo il-
le de uerbis dei ait & gñaliter ait: qa ſic uiuiť & in talib⁹ ui
ta ſpũs mei: qd tu mihi ſubſibilas ad quoduis coꝝ dicens:
dur⁹ eſt hic ſermo? Quæ dei fili⁹ dixit & facta ſunt alimẽta Philip.2.
uitæ: tu ne ſaxa dixeris q fili⁹ dei nõ es. Nõ ſum ego qui te
arbitrer (qđ temeraria p̃rſus rapina arbitrat⁹ es ipſe) eſſe
te æqualẽ deo: ut dicẽte te panis in lapidẽ reuertať. Qui fi-
li⁹ dei nõ es: ſine cauſa dicas ut lapides iſti panes fiãt. Nec
min⁹ fruſtra tuũ nobis apponas p̃ pane lapidẽ: ſcorpiõuẽ
pro ouo: p̃ piſce ſerpẽtẽ. Væ ei his q panẽ lapidẽ, lapidẽ pa Eſa.5.
nẽ dicũt: ponẽtes lucẽ tenebras, & tenebras lucẽ: iugũ xp̃i
aſperũ: & eſſe ſub ſentibus delitias reputãtes. Has delitias
ego noli. Opto magis guſtare & uidere: q̃m ſuauis eſt do- Pſal.33.
minus. Hoc eñ nõ fruſtra is ipſe q monet ſtuduerat experi
ri. Deniq; ait. Quàm dulcia ſaucib⁹ meis eloqa tua. Et rur- p̃s.118.
ſum. Quàm magna, inqt, multitudo dulcedinis tuæ domi- Pſal.30.
ne: quã abſcõdiſti timẽtib⁹ te. Vbi putas abſcõdiť? Nẽpe
ſub lingua ſua: ſub capite eius quæ dicit. Leua eius ſub ca- Cant.2.
pite meo: & dextera illius amplexabiť me. Licet eñ in pro-
miſſiõe uitæ ei⁹ q̃ nunc eſt: dulcedo & multitudo dulcedi-
nis & magna quoq; & quàm magna ſit multitudo: p̃fectio
tñ nõ niſi in p̃miſſiõe futuræ. Perfeciſti, inqt, his q ſperant Pſal.30.
in te: in cõſpectu filiorũ hoĩm. Quid p̃fecit? Nõ eſt hic ſer-
mo in lingua: ſed ſupra linguã. Ideò eñ auris nõ audit: qa
nec lingua p̃tulit: qđ præparauit de⁹ his qui diligunt eũ.
Nec ſanẽ in abſcõdito cõſummatio illa: ſed in cõſpectu fi-
liorũ hominũ erit. Cõgrue uerò nõ adhuc perfecturũ ſed
iã p̃feciſſe cũ ſperantibus ait. Spe eñ ſalui facti ſumus. Roma.8.

INter babylonẽ & hieruſalem nulla pax eſt: ſed
guerra cõtinua. Habet una quæq; ciuitas regẽ
ſuũ. Rex hieruſalẽ xp̃s dñs eſt: rex babylõis dia
bolus. Et cũ alterũ in iuſtitia alterũ in malitia re
gnare delectet: rex babylõis quos põt de ciuib⁹ hierlm p̃
miniſtros ſuos. ſ. ſpũs immũdos ſeducere, ut ſeruire eos fa- Roma.6.
ciat iniqtati ad iniqtatẽ, in babylonẽ trahit. Vñ dũ unum
de ciuib⁹ ſuis cõſtitut⁹ ſpeculator ſup muros hierlm trahi
cerneret: nunciauit regi captã p̃dã, in babylonẽ duci. Rex
uerò hierlm aduocãs ſpiñ timoris militẽ in talib⁹ ſtrenuũ:
uade, inqt, eripe p̃dã noſtrã. Ille ut ſemp ad oia iperata pa-
rat⁹, cũ uelocitate hoſtes p̃ſeqť: & in aurib⁹ coꝝ fact⁹ eſt re Actu.2.
pẽte ſon⁹ tãquã aduenĩẽtis ſpũs uehemẽtis. Timor eñ ſup
eos intonuit: & ad uocẽ v̄tutis ei⁹ hoſtiũ robur oẽ cõtre-
muit: q̃s i fugã cõuerſos timor nõ lõgi⁹ p̃ſecut⁹ eſt: ſed ere
ptũ cõciuẽ reducebat ad p̃pria. Verũ unus ex aduerſarijs
triſtitiæ ſpũs nõ erat cũ eis: qñ timor aduẽit. Hic cũ cerne
ret ſocios ſubito fugiẽtes: ab inſidijs in qb⁹ latebat oci⁹ ad-
uolauit. A timore iquit ſolo factũ eſt iſtđ: & ẽ opprobriũ
oĩb⁹ nobis. At ille. Ne timeatis à tiore iſto. Scio eñ qd ſtiõ
opus

opus ſit. Ibo & ero ſpūs mendax in angulis ſemitarum: &
amicū me ſimulabo timoris. Noui enī hoiem: nec eſt agen
dū cū eo ui ſed fraude. Vos aūt expectate finē. Fecit ut di-
xerat: & uiarū cōpēdia captās præceſſit timorē. Referēſq;
iter per uiā qua gradiebat timor, obuiꝰ ei factus eſt: amica
ſed iniqua cū eo colloq̄a cōmiſcēs: ita ut ſeducere eum cœ
perit: & timor neſcius bono aīo ſequebat. Prope iam erat:
ut eos in foueā deſperatiōis impelleret. Sed ſpectator regi
indicat quid agatur. Rex aūt unum de militibus ſuis ſpem
ſcilicet p̄cepit acerſiri: quē cum equo deſiderij & enſe læti
tiæ in auxilium iubet accelerare timoris. Fidelis miles ad
imperiū egrediēs, cū perueniſſet ad locū: uibrās enſem læ-
titiæ, triſtitiā effugauit. Sicq; liberatū cōciuem & impoſi-
tū equo deſiderij p̄cedēs trahebat funiculo promiſſionū:
& timor ſequēs urgebat facto flagello de funiculis pctōrū.
Ibat igitur uoluntarius equus: hinc attractus, inde cōpul-
ſus: ſed in tā rapido curſu timēdū ei fuerat ab incurſu. Vn̄
& collegerūt milites babylonici conciliū dicētes. Quid fa
cimus q̄a ſic euadit: quem iam quaſi cū ſecuritate poſſide-
bamus? Quō plauſus inferni uerſus eſt in plāctū: & per ſo
los duos milites gaudium eſt in cælis ſuper ſui liberatione
conciuis? Quō perijt uerſutia diabolicæ fraudis? Vnꝰ au
tē ex eis cæteris neqor: cū ſceleris huiꝰ opifex eſſet, ppha-
nū ꝓtulit cōſiliū dicēs. Vos neſcitis quicquam nec cogita
tis quia modo ad capiendum facilior ſit: etſi captus diffici-
lius eripi poſſit. Vos igit ālōge proſeqmini, ego me in au-
gelū lucis trāsfiguro: ut ignaros uiæ tanquam aduenas &
peregrinos docēdi ſimulatione decipiā. Hūc igit in modū
fraude diſpoſita regi noſtro ſpeculator annunciat: uenire
quidē hoiem equo impoſitū deſiderij: ſed plus quàm opor
teat ꝓperare: eò q̄ frænū & ſella deeſſet. Hoſtes, inqt, alon-
ge ꝓſequunt, alij tāquā inueterati malorū uiarū cōpēdia
captāt. Sed & nūc unū uideo i quo armorū noſtrorū relu
cet effigies: à nobis tn̄ ille exiuit. Neceſſe eſt eat q̄ interro-
gare nouerit eū: noſter es an aduerſariorū? Porrò rex cu-
ius animū cura ſemp̄ ſolicitat aiarum: duos conſiliarios
ſuos emittit: prudētiā & tēperātiā. Quarū tēperātia q̄dē
equo frænū diſcretionis impoſuit: & ſpem moderatiꝰ in-
cedere pſuaſit. Prudētia uerò timorē increpās & arguens
improbitatis, de futuro cōmonuit: & equo ſellā circūſpe-
ctionis appoſuit: ut nō caderet aſcēſor eiꝰ retro: ſed retro
præteriti cōfeſſiōe pcti: añ meditatiōi iudicij: à ſiniſtris pa
tiētiæ inniteref à dextris hūiliati. Porrò ſpes & timor de-
Luc.24. dere calcaria: ſpes in dextro pede expectationē præmij: ti
mor in ſiniſtro ſupplicij metū. Et facta mora cū adueſpera
ſceret & inclinata eſſet iā dies: rurſus congregati ſunt ho-
ſtes in multitudine ut dimicent contra eos. Pauet timor:
ſpes accelerat: ſed uix tādē ad conſiliū eos prudētia tēpe-
rātiaq; reuocauit. Et illa. Videtis, inqt, q̄a dies p̄ceſſit: &
Roma.13. nox appropinquauit: & qui ambulat in tenebris neſcit
Ioan.11. quo uadat. Porrò uobis grandis reſtat uia: nec parua eſt
3.Reg.19. hoſtiū multitudo. Eſt autē miles q̄dā regi nr̄o fideliſſimꝰ
Iob.39. quē ego noui: caſtrū habēs ꝓpe nos poſitū: & firmiſſimū
eſt habitaculū: q̄a in petra poſuit nidū ſuum. Diuertamꝰ
ad illū ſi placet: q̄a bonū eſt illic eſſe. Q̄d cum placuiſſet oi
bus & ducē itineris q̄ſiſſent: ait prudētia. Armiger meus
ratio p̄cedet nos: eſt ei gnarꝰ uiarū & notꝰ iuſtitiæ utpo-
tē cōſanguineꝰ eiꝰ. Præcedēte itaq; rōne cæteris ſubſequē
tibꝰ anteuenit ratio: & ſalutata iuſtitia: nūciauit hoſpites
aduentare. Quærit illa qui ſint, unde, ad q̄d ueniant ſciſci-
tatur. Et cum rem cognouiſſet: hilari uultu ſurgēs fugiēti
bus occurrit cū panibꝰ, & obuiauit illis quaſi mater ho-
norificata: ſuſceptāq; aiam ab equo depoſuit: & in pene
tralibus domꝰ auidā collocauit. Inſequit hoſtilis exercitꝰ
& caſtrū obſidēs undiq; inqrit ſi q̄s fortè pateret igreſſus:
1.Pet.5. ac tāquā leo circuit q̄rēs quē deuoret. Sed cū undiq; illud
munitū inueniūt: tētoria figūt, & excubias ordināt: ne q̄s
ingredi aut egredi ualeat: ut mane facto inſtructis machi-
nis diruāt & irruāt ſup̄ eos. Interim pauor pauiditate &
ſolicitudine nō piger nec unquā ſecurus cōmilitones ex
citat: iuſtitiā cōuenit: de munitiōe loci, de p̄paratione ar-
morū quærit: adijciēs & illud ne fortè ſuſtētatiōi deficiāt
alimēta. Ad hæc iuſtitia reſpondit. Situs loci ut aiaduer-
tere poteſtis ſaxoſus & inacceſſibilis eſt: nec in armis nec
in machinis inimicorū timet inſultū. Sed q̄a aridꝰ eſt pau
cos habet indigenas quos arido ordeacei panis cibo ut
cūq; ſuſtētat: & nūc ſupſūt nobis quiq; panes ordeacei &
duo piſces. Et timor. Quid hæc, inquit, ſunt inter tantos? Ioan 6.
Cœpit igit magis pauere & tædere: & arguens aiam q̄ ab Lucæ.11.
equo deſiderij deſcendiſſet: illud ſæpius memorabat eſſe
nouiſſima hois illius peiora priorib'. Equus enī ille p̄pe-
ti curſu feſtinus aduolabat ad urbē: nūc ſoliꝰ rōnis cōmiſ
ſus ducatui. Ipſe, inqt, uideris ſi nō meliꝰ erat tibi tūc ma
gis quàm nūc. Prope iā erat: ut aduerſus ſpē cōtraria ſen-
tientē timor inſurgeret: ſed tēperātia prudētiam aduoca-
uit. Accerſita prudētia improbitatē timoris obiurgās: in
aduerſarios, inqt, tuus ô timor mucro deſæuiat. Neſcis q̄a Pſal.23.
rex noſter rex uirtutū eſt, dn̄s fortis & potens: dn̄s potēs
in prælio? Eat igitur nūcius q̄ ſuorū neceſſitates exponat:
adiutoriū flagitet: auxiliatorē adducat. Et q̄s ire poterit?
ait timor. Tenebræ operiunt terrā: & muros obſidet hoſtiū
peruigil multitudo: & nos ignari uiæ tanquā in regione
longinqua. Aduocauerūt igitur hoſpitē ſuū iuſtitiā: ſi q̄d
inquiūt potes, adiuua nos. Quibus illa. Bono aīo eſtote.
Eſt enī mihi nūciꝰ fideliſſimꝰ regi bene notꝰ & curiæ: ora-
tio ſcilicet q̄ in ſecreto noctis ſilētio p̄ ignotas ſemitas ar-
cana cæli penetrare: & cubiculū regis adire: & opportuna
importunitate piū regis animū flectere nō indoctus: ſup-
plicatione miſerabili laborantibus auxiliū ſolitꝰ impetra
re. Eat ille ſi placet: ecce enī præſto eſt. Cūq; reſpondiſſent
oēs placet: prudētia q̄d regi inſinuet dictāte: iuſtitia ut fi-
deliter agat & ne uacuus reuertatur p̄cipiente: cæteris &
maxime timore ut iter acceleraret depc̄ātibus: p̄ occultos
quoſdā muri exitꝰ dimiſſus eſt. At ille hoſtiū cuneos pene
trās ſecurus: oī aue uelocior in momēto in ictu oculi uſq;
ad portas nouæ hierl̄m p̄uenit. Quas cum clauſas reperiſ-
ſet & pulſaſſet: ianitoribꝰ ægre ferētibꝰ q̄ itēpeſtæ noctis
ſilētio ciuitatē impleret clamoribꝰ: & regi ipſi importunꝰ
eſſe nō uereref. ille pſeuerabat pulſans: & ampliꝰ loqueba
tur. Aperite mihi, inqt, portas iuſtitiæ: & ingreſſus in eas Pſal.117.
confitebor dn̄o regi nr̄o in ore meo ſcd̄m multitudinem
dolorū meorū q̄ ſunt in corde meo. Hæc, inqt, porta dn̄i Pſal.93.
mei: iuſtitia me miſit ad uos ut introducar ad regē: q̄a ad
ip̄m habeo ſecreta q̄ pferā. Vox turbinis audita eſt in ter-
ra nr̄a. Et cū cognouiſſet nūciū eſſe iuſtitiæ: itroduci eū p̄
cepit. Ingreſſa orō ad regē: adorauit & ait. Rex i æternum
uiue. Et ille. Rectēne ſunt oīa circa dn̄m tuū: & q̄ illiꝰ ſūt? 4.Reg.5.
Et orō. Recte dn̄e: uri grā. Porrò unū eſt neceſſariū. Seruꝰ Lucæ.10.
ille ur̄ à cornibꝰ unicorniū ad imperiū regis ereptꝰ diuer-
tit ad militē ur̄m dn̄m meū: & dn̄e mi terra illa auſtralis &
arēs eſt, & cibū nō habet. Det dn̄s bn̄dictionē & terra nr̄a
det fructū ſuū: & cōgregati hoſtes in mltitudie ut dimicēt
cōtra uos. Da nobis dn̄e auxiliū de tribulatiōe: q̄a nō eſt
aliꝰ q̄ pugnet ꝓ nobis niſi tu deꝰ nr̄. Porrò rex nr̄ cuiꝰ na-
tura bōitas, motꝰ his lachrymis: ait. Quem mittemus. Ad
quē charitas. Ecce ego dn̄e: mitte me. Rex aūt q̄rebat de ſo
cijs: ſed charitas domeſticā ſibi familiā rn̄dit ſufficere. Exit
ergo unà cū nobili illo comitatu ſuo: gaudio, pace, patien
tia, lōganimitate, benignitate, bōitate, māſuetudiē. His ſti
patus dux inſignis p̄greditur: certuſq; de uictoria erecto ſi-
gno triūphali primā ptrāſijt iimicorū ſecundāq; cuſtodiā.
Cūq; ueniſſet ad portā: ultro ap̄ta e ei, ad cuiꝰ igreſſū facta
eſt lætitia magna in oppido. Cūq; ſuadēte gaudio uociſe
rarent oēs & acclamarēt: exortꝰ clamor exterorū caſtra pter
ruit. Et illi. Quæ ē iſta, iqunt, uox exultatiōis i auribꝰ nr̄is
de caſtris iſrl̄: uō ita erat heri & nudiuſtertiꝰ: fortè uenit
eis auxiliū, & iperū faciēt i nos. Fugiamꝰ q̄ iſrl̄ dn̄s enī pu
gnat ꝓ eis ꝯ nos. Interī charitas more ipatiēs ordiari exer
citū: apiri portas & pſeq p̄cepit iimicos: apte denūciās: ua
dā ad portas iferi. Sicq; uno ipetu uniuerſꝰ charitatis exer
citꝰ p̄cedit: q̄s babylōij n̄ ferētes fugiūt. ſed n̄ effugiūt. Ca
dūt à latere tioris mille & à dextris charitatis decē milia. Pſal.90.

¶INCIPIT EXPOSITIO
uenerabilis Bernardi abbatis Clare-
uallis: in cantica canticorum.
Sermo primus.

1.Cori.3. VObis fratres alia quàm aliis de ſeculo aut cer-
tè aliter dicẽda ſunt. Illis ſiquidẽ lac potum
dat & nõ eſcam qui apoſtoli formam tenet
in docendo. Nam ſpiritalibus ſolidiora ap-
1.Cori.2. ponenda eſſe itidem ipſe ſuo docet exẽplo.
Loquimur inquiens nõ in doctis humanæ
Ibidem. ſapientiæ uerbis: ſed in doctrina ſpiritus ſpiritualib⁹ ſpiri
tualia comparantes: Item ſapiẽtiam loquimur inter perfe-
ctos: quales uos nimirũ eſſe confido: niſi fruſtra fortè iam
ex longo ſtudiis eſtis cæleſtibus occupati: exercitati ſenſi-
Pſ.118. bus: & in lege dei meditantes die ac nocte. Itaq; parate fau
ces non lacti ſed pani. Eſt panis apud Salomonem: iſq; ad-
modum ſplendidus ſapiduſq; librum: dico qui Cantica
canticorum inſcribitur. Proferatur ſi placet & frangatur.
Nam de uerbis Eccleſiaſtes mũdi huius cognoſcere & cõ
temnere uanitatem ſatis (ni fallor) per dei gratiam inſtru-
cti eſtis. Quid & parobolas? An nõ uita & mores ueſtri iux
ta eam quæ in ipſis inuenitur doctrinam ſufficienter emen
dati ſunt & informati? Proinde illis ambobus prælibatis
quos nihilominus de amici arca præſtitos accepiſtis: acce
dite & ad tertium hunc panem: ut probetis forſitan potio
ra. Cum enĩ duo ſint mala quæ uel ſola uel maxime militãt
aduerſus animam: Vanus ſcilicet amor mundi & ſuperflu⁹
ſui: peſti utriq; duo illi libri obuiare noſcuntur. Alter ſar-
culo diſciplinæ praua quæq; in moribus & carnis ſuper-
flua reſecans. Alter luce rationis in omni gloria mundi fu-
cum uanitatis ſagaciter deprehendens ueraciterq; diſtin-
guens à ſolido ueritatis. Deniq; uniuerſis humanis ſtudiis
ac mundanis deſideriis prætulit deum timere: eiuſq; obſer
uare mandata. Merito quidem. Verè etenim ſapientiæ pri
mum illud initium: ſecundum conſummatio eſt. Si tamen
conſtat uobis nõ aliud uerã & cõſummatã eſſe ſapiẽtiam:
quàm declinare à malo & facere bonum. Itemq;: recedere à
malo neminem poſſe perfecte abſq; timore dei: nec bonum
opus omnino eſſe præter obſeruantiam mandatorum. De
pulſis ergo duobus malis duorum lectione librorum: com
petẽter iam acceditur ad hũc ſacrũ theoricũq; ſermonem:
qui cũ ſit amborũ fructus: nõ niſi ſobriis mentibus & auri-
bus omnino credẽdus eſt. Alioquin ante carnem diſcipli-
næ ſtudiis edomitã & mãcipatam ſpũi: ante ſpretã & abie-
ctam ſeculi pompam & ſarcinã: indigne ab impuris lectio
ſancta præſumit. Quomodo nẽpe incaſſum lux circunfun
1.Cori.2. dit oculos cæcos uel clauſos: ita animalis homo non per-
Sap.1. cipit ea quæ ſunt ſpũs dei. Quippè ſpiritusſanctus: diſcipli
2.Cor.6. næ effugiet fictum: quod eſt uita incõtinẽs. Sed nec erit ei
unquã pars cũ mundi uanitate cũ ueritatis ſit ſpũs. Quæ
enĩ ſocietas ei quæ deſurſum eſt ſapiẽtiæ: & ſapientiæ mun
1.Cori.3. di quæ ſtultitia eſt apud deũ: aut ſapientiæ carnis: quæ &
ipſa inimica eſt deo? Puto aũt ꝙ iam nõ habebit unde ad-
Lucæ.11. uerſum nos murmuret is qui nobis de uia uenit amicus:
cum & tertiũ iſtum inſumpſerit panem. Sed quis franget?
Lucæ.24. Adeſt paterfamilias: cognoſcite dñm in fractione panis.
Quis enĩ alter idoneus? Nõ equidẽ ego mihi iſtud temere
arrogauerim. Sic ſpectetis ad me ut ex me non expectetis.
Nam & ego unus ſum de expectantibus mendicans & ip-
ſe uobiſcum cibum animæ meæ: alimoniam ſpiritus. Re-ue
Pſal.144. ra pauper & inops pulſo ad eum qui aperit & nemo clau-
dit: ſuper ſermonis huius profundiſſimo ſacramento. Ocu
li omnium in te ſperant domine. Paruuli petierunt panem
non eſt qui frangat eis. Speratur id à benignitate tua. O
piiſſime frange eſurientibus panem tuum: meis quidem
(ſi digneris) manibus: ſed tuis uiribus. Dic quæſo nobis
Cant.1. à quo de quo ad quẽue dicitur, Oſculetur me oſculo oris
ſui? Aut quale eſt iſtud ita ſubitaneum: & factũ repente de
medio ſermonis exordium? Sic quippe in uerba prorum-
pit quaſi quempiam loquentem præmiſerit: cui conſequẽ-
ter reſpondentem & hanc introducat perſonam quæcũq;
eſt ipſa quæ oſculum flagitat. Deinde ſi ſe oſculari: à neſcio
quo: uel petit uel præcipit: cur ſignãter & nominatim ore:
& ore ſuo quaſi aliud quàm os aut alienum & non potius
ſuum exhibere ſibi ſoleant oſculãtes. Quamquam nec hoc
quidem dicit: oſculetur me ore ſuo: ſed aliud profecto in-
uſitatius oſculo, inquit, oris ſui. Et quidem iocũdum elo-
quium: quod ab oſculo principium ſumit: & blanda ipſa
quædam ſcripturæ facies facile afficit & allicit ad legendũ:
ita ut quod in ea latet delectet etiam cum labore inueſtiga
re: nec fatiget inquirendi fortè difficultas ubi eloquii ſua-
uitas mulcet. Verum quem nõ ualde attentum faciat: iſtiuſ
modi principium ſine principio & nouitas locutionis in
ueteri libro? Vnde cõſtat hoc opus nõ humano ingenio:
ſed ſpũs arte ita compoſitum: ut quamuis ſit difficile intel-
lectu: ſit tamen inquiſitu delectabile. Sed quid? Titulũ præ
terimus? Nõ oportet ne unũ quidẽ iota qñ & minutias iu Matt.5.
bemur colligere fragmentorum ne pereant. Titulus talis Matt.6.
eſt. Incipiunt cantica canticorum Salomonis. Obſerua in
primis pacifici nomen quod eſt Salomon conuenire prin-
cipio libri q incipit à ſigno pacis: id eſt ab oſculo: ſimulq;
aduerte huiuſcemodi principiis ſolas ad hanc intelligen-
dam ſcripturam mentes inuitari pacificas: quæ ſeſe iam à
uitiorũ uendicare perturbationibus: & curarũ tumultib⁹
præualẽt. Dehinc ne hoc quoq; ocioſum putes: qđ nõ ſim
pliciter cantica ſed Cantica canticorum habet inſcriptio.
Multa quippe legi cãtica in ſcripturis: & nullum illorum
memini taliter appellari. Cecinit iſrael carmen domino: ꝙ
gladium pariter & iugum euaſerit pharaonis: gemino
maris mirabiliter liberatus ſimul & uindicatus obſequio.
Non tamen ꝙ cecinit dictũ eſt canticũ canticorũ, ſed ſi be
ne recolo: cecinit (ait ſcriptura) iſrael carmẽ hoc dño. Ce- Exod.15.
cinit etiã delbora: cecinit & iudith: cecinit & mater ſamue
lis: ꝓphetæ quoq; alii cecinerũt: & nemo eorũ legitur ap-
pellaſſe canticũ ſuũ, cantica canticorum. Sane oẽs (ni fal-
lor) ceciniſſe reperies ꝓ quocũq; ſuo ſuorũue ꝑcepto cõ-
modo. Verbi grã: pro obtẽtu uictoriæ: pro euaſione peri-
culi: aut pro cupitæ rei qualiſcũq; adepto beneficio. Ita er
go plerіq; cecinerunt ſinguli pro ſingulis cauſis ne ingra-
ti diuinis beneficiis inuenirentur. Iuxta illud. Confitebit Pſ.48.
tibi cum benefeceris ei. At uerò rex iſte Salomon ſapien-
tia ſingularis: ſublimis gloria: rebus affluens: pace ſecur⁹:
nullius talium eguiſſe cognoſcitur: pro quo accepto iſta
decantare libuerit. Sed nec ſcriptura ipſa ſui uſpiam tale
aliquid ſignificare uidetur: itaq; diuinitus inſpiratus chri
ſti & eccleſiæ laudes & ſacri amoris gratiam: & æterni con
nubii cecinit ſacramenta: ſimulq; expreſſit ſanctæ deſide-
rium animæ: & epithalamii carmẽ exultans in ſpiritu iocũ
do compoſuit eulogio: figurato tamen. Nimirum uelabat Exo.3.
& ipſe inſtar moyſi faciem ſuam non minus forſitan in hac
parte fulgentẽ: eo ꝙ illo adhuc in tempore nemo aut rar⁹
erat qui reuelata facie gloriam iſtam ſpeculari ſufficeret:
Igitur ꝓ ſui excellẽtia reor nuptiale hoc carmẽ huiuſmo-
di titulo præſignitum: ut merito Cantica canticorum ſin-
gulariter appelletur: ſicut is quoq; cui canitur ſingulari-
ter eſt dictus rex regũ & dñs dominantium. Cæterum uos
ſi ueſtrã experientiã aduertatis: nónne in uictoria qua ui- 1.Ioan.5.
cit mundum fides ueſtra: & in exitu ueſtro de lacu miſeriæ Pſal.97.
& de luto fecis cantaſtis & ipſi domino canticum nouum
quia mirabilia fecit? Rurſus cum adiecit primum ſupra pe
tram ſtatuere pedes ueſtros & dirigere greſſus ueſtros pu
to ꝙ & tũc nihilominus pro indulta nouitate uitæ immiſ-
ſum ſit in os ueſtrum canticũ nouum carmen deo noſtro. Pſal.39.
Quid cũ pœnitẽtib⁹ uobis nõ ſolũ peccata dimiſit: ſed in-
ſup ꝓmiſit & pmia: nõ multo magis ſpe gaudẽtes futuro-
rũ bonorũ cantaſtis in uiis dñi qm magna eſt glĩa dñi? At Pſal.137.
ſi cui fortè ueſtrũ clauſum uel obſcurũ aliquid de ſcriptu-
ris interdũ eluxerit: tunc prorſus neceſſe eſt pro percepta
cæleſtis panis alimonia diuinas mulceat aures in uoce
exultationis & confeſſionis ſonus epulantis. Sed & in Pſal.41.
quotidianis exercitiis & bellis quæ nulla hora pie in xp̄o
uiuentibus

Iob.7. uiuētibus deſunt à carne à mūdo à diabolo: ſicut militiam
eſſe uitā hoīs ſuper terrā inceſſanter experimini in uobiſ-
metipſis: quotidiana neceſſe eſt cātica pro aſſecutis uicto-
rijs innouari. Quoties tentatio ſuperatur: aut uitium ſub-
iugaſ: aut imminēs periculū declinatur: aut laqueꝰ inſidiā
tis dep̄hēdiſ: aut annoſa & inueterata quæcūq; aīæ paſſio
ſemel perfecteq; ſanatur: aut multū diuq; cupita & ſæpius
petita uirtus tandē aliquādo dei munere obtinetur: quid
niſi toties iuxta ꝓphetā pſonat gratiarū actio & uox lau-
dis: & ad ſingula quæq; beneficia benedicitur deus in do-
nis ſuis? Alioquin ingratus reputabitur cum diſcuſſio ue
Pſal.118. nerit qui nō poterit dicere deo. Cantabiles mihi erant iu-
ſtificationes tuæ in loco pegrinatiōis meæ. Arbitror uos
in uobiſipſis illa iam recognoſcere quæ in pſalterio nō Cā
tica canticorum: ſed cantica graduum appellantur: eò ꝙ
ad ſingulos profectus neſtros iuxta aſcenſiones quas quiſ
q; in corde ſuo diſpoſuit ſingula ſint cantica depromenda
ad laudem & gloriā promouētis. Quonam modo implea-
Pſal.117. tur aliter ille uerſiculus non uideo: Vox exultationis & ſa-
lutis in tabernaculis iuſtorum: aut certè apoſtoli illa pul-
Eph.5. cherrima ſaluberrimaq; exhortatio: in pſalmis, hymnis &
canticis ſpiritualibus cantantes & pſallentes in cordibus
ueſtris dn̄o. Sed eſt canticū qđ ex ſui ſingulari dignitate
& ſuauitate cunctis merito quæ memorauimus & ſi qua
ſunt alia antecellit: & iure hoc appellauerim Canticum cā
ticorum: quia cæterorū omniū ipſum eſt fructus. Iſtiuſmo
di cāticū ſola unctio docet: ſola addiſcit expetiētia. Exper
ti recognoſcāt: inexpti inardeſcāt deſiderio nō tā cogno-
ſcēdi quā experiēdi. Nō eſt eī ſtrepitꝰ oris ſed iubilꝰ cor
dis: nō ſouꝰ labiorū ſed motꝰ gaudiorū: uolūtatū nō uo-
cū cōſonantia. Non audiſ foris: nec eīn in publico pſonat:
ſola quæ cātat audit & cui cantatur: id eſt ſpōſus & ſpōſa.
Eſt quippe nuptiale carmē exprimens caſtos iocundoſq;
cōplexꝰ animorū: morū cōcordiā, affectuūq; conſentaneā
ad alterutrū charitatem. C Cæterum nō eſt illud cātare
ſeu audire animæ pueriſis & neophytæ adhuc & recenter
cōuerſæ de ſeculo: ſed prouectæ iam & eruditæ mētis quæ
ſuis nimirū ꝓfectibus deo ꝓmouēte intantū iam creuerit,
quatenus ad pfectā ætatē & ad nubiles quodāmodo per-
uenerit annos: annos dico meritorum nō temporum facta
nuptijs cæleſtis ſponſi idonea: qualis deniq; ſuo loco ple-
nius deſcribetur. Sed præterit hora: qua nos exire urget
ad opera manuū & paupertas & inſtitutio regularis. Cras
in nomine domini quod cœperamꝰ proſequemur de oſcu
lo: quia de titulo hodiernus ſermo nos expediuit.

¶ *De incarnatione chriſti per patriarchas & prophetas præ-
nunciata, & ardentiſſime ab eis expectata.*

Sermo.II. D

ARdorem deſiderij patrum ſuſpirantium chriſti
in carne præſentiā frequentiſſime cogitans cō-
pungor & cōfundor in memetipo: & nunc uix
contineo lachrymas. Ita pudet tēporis torpo-
riſq; miſerabilium temporum horum. Cui namq; noſtrū
tantum ingerat gaudium gratiæ huius exhibitio quantū
ueteribus ſanctis accenderat deſiderium promiſſio? Ecce
eīn quā multi in hac eius quæ proxime celebrāda eſt na-
tiuitate gaudebunt: ſed utinam de natiuitate: non de uani
Cāti.1. tate. Illorum ergo deſiderij flagrans & piæ expectationis
affectū ſpirat mihi uox iſta. Oſculetur me oſculo oris ſui.
Pſal.44. Senſerat nimirū in ſpiritu quiſquis tūc ſpiritualis eſſe po-
terat quanta foret gratia diffuſa in labijs illis: propterea
loquens in deſiderio animæ aiebat. Oſculetur me oſculo
oris ſui: nimirum omnimodis cupiens tantæ ſuauitatis
participio non fraudari. Dicebat enim perfectus quiſq;.
Ibidem. Quo mihi ora hæc ſeminiuerbia prophetarum? ipſe potiꝰ
ſpecioſus forma præ filijs hominū: ipſe me oſculetur oſcu-
lo oris ſui. Nō audio iam Moyſen: impeditioris ſiquidem
linguæ factus eſt mihi. Eſaiæ labia immunda ſunt. Hiere-
mias neſcit loqui: quia puer eſt: & prophetæ oēs elingues
ſunt. Ipſe ipſe quem loquūtur ipſe loquatur: ipſe me oſcu-
letur oſculo oris ſui. Non in eis iam aut per eos loquatur
mihi: quoniam tenebroſa aqua in nubibus aeris: ſed ipſe Pſal.17.
me oſculetur oſculo oris ſui: cuius gratioſa præſentia &
admirandæ fluenta doctrinæ fiant in me fons aquæ ſalien- Ioan.4.
tis in uitam æternam. A Quem unxit pater oleo lætitiæ Pſal.44.
præ conſortibus ſuis: nunquid non ex ipſo mihi uberior
infunditur gratia, ſi tamen dignetur me oſculari oſculo oris
ſui? Cuius utiq; ſermo uiuus & efficax oſculum mihi eſt: Heb.4.
non quidem coniunctio labiorum quæ interdum pacem
mentitur animorū: ſed planè infuſio gaudiorum: reuelatio
ſecretorū: mira quædā & quodāmodo īdiſcreta cōmixtio
ſuperni luminis & illuminatæ mentis. Adhærens quippe
deo unus ſpiritus eſt. Merito proinde uiſiones & ſomnia 1.Cori.6.
non recipio: figuras & ænigmata nolo: ipſas quoq; angeli-
cas faſtidio ſpecies. Quippe & ipſos longe ſuperat Ieſus
meus ſpecie ſua & pulchritudine ſua. Non ergo alium ſiue
angelum ſiue hominem ſed ipſum peto oſculari me oſculo
oris ſui. Nec ſanè præſumo me oſculatum iri ab ore ipſius
(eſt eīn hoc aſſumpti hominis unicæ felicitatis & præro-
gatiuæ ſingularis) ſed humilꝰ ab oſculo oris ſui peto me
oſculari: quod commune utiq; eſt multorum qui dicere
poſſunt; & nos omnes de plenitudine eius accepimus. B Ioan.1.
Intendite. Si os oſculans uerbum aſſumens: oſculatum ca
ro quæ aſſumitur: oſculum uerò quod pariter ab oſculan-
te & oſculato conficitur perſona ipſa ex utroq; compacta
mediator dei & hominum homo Ieſus chriſtus. Hac ergo
ratiōe ſanctorum nemo dicere præſumebat. Oſculetur me
ore ſuo: ſed tantum oſculo oris ſui: ipſi ſanè ſeruantes præ
rogatiuam iſtam cui ſingulariter ſemelq; os uerbi impreſ-
ſum tunc eſt cum ei ſe corporaliter plenitudo omnis diui-
nitatis indulſit. Felix oſculum ac ſtupenda dignatione mi
rabile: in quo non os ori imprimitur: ſed deus homini uni
tur. Et ibi quidem contactus labiorum complexum ſignifi
cat animorū: hic autē cōſideratio naturarū diuinis huma-
na componit quæ in terra ſunt & q̄ in cælis pacificās. Ipſe
eſt eīn pax noſtra qui fecit utraq; unū. Ad hoc igitur oſcu
lum ſanctus quiſq; antiqui temporis ſuſpirabat: eo ꝙ iocū
ditatem & exultationem theſaurizari ſuper eum: & theſau
ros omnes ſapientiæ & ſcientiæ in ipſo abſconditos præ-
ſentirent: cuperentq; & ipſi de plenitudine eius accipere.
C Sentio: placet uobis quod dicitur. Sed accipite & aliū
ſenſum. Nō latuit ſanctos & ante aduentum ſaluatoris deū
ſuper mortalium genus cogitare cogitationes pacis. Nec Amos.3.
enim faceret uerbum ſuper terram quod non reuelaret ſer Lucæ.18.
nis ſuis prophetis. Erat tamen uerbum hoc abſconditum
à multis. Fuit namq; in tempore illo rara fides in terris, &
tenuis admodum ſpes: in pluribus quoq; illorum qui ex- Lucæ.1.
pectabant redemptionem iſrael. Qui uerò præſciebāt ipſi
& prædicebant chriſtum in carne uenturum & cum ipſo
pacem. Vnde quidam eorum: & pax erit (inquit) in terra
noſtra cum uenerit. Imo per ipſum dei gratiam homines
recuperaturos cum omni fiducia ſicut diuinitus accepe-
rant prædicabant. Quod & præcurſor domini Ioānes ſuo Ioan.1.
tempore impletū agnonit & perhibuit: gratia (inquiens)
& ueritas per Ieſum chriſtū facta eſt: & ita uerum eſſe oīs
nunc chriſtianus populus experitur. Cæterum illis præ-
nunciantibus pacem: moram autem faciente auctore pa-
cis: nutabat populi fides dum non erat qui redimeret ne- Pſal.7.
q; qui ſaluum faceret. Itaq; cauſabantur homines moras ꝙ
ille toties nunciatus necdum ueniret princeps pacis: ſicut
locutus fuerat per os ſanctorum qui à ſeculo ſunt prophe- Luc.1.
tarum eius: & ſuſpectas habentes promiſſiōes ſignum pro
miſſæ reconciliationis (quod eſt oſculū) flagitabant: ac ſi
nuncijs pacis unus quilibet reſpōderet de populo. Quo- Ioan.10.
uſq; tollitis animas noſtras. Iam olim prædicitis pacem &
non uenit: ꝓmittitis bona & adhuc turbatio. Ecce hoc-
ipſum multipharie multiſq; modis & angeli patribus &
patres noſtri annunciauerunt nobis dicentes pax pax: & Hiere.8.
nō eſt pax. Si mihi uult eſſe perſuaſum deus, quod de ſuæ
beneplacito uolūtatis tam crebra iam legatione ſpondet
nec exhibet: oſculetur me oſculo oris ſui: ſicq; in ſigno pa-
cis faciat de pace ſecurum. Nam uerbis iam quō credam?

Opus magis eſt ope uerba firmari. Probet ueridicos nun
cios ſuos deus: ſi tñ nuncij eius ſunt: & ſequať eos ipſe ut
Ioan.1. ſæpius ꝓmiſerũt: quia ſine ipſo poſſunt facere nihil. Miſit
4.Reg.4 puerũ: tulit baculũ: & needum eſt uox neq; uita. Non ſur
go nõ ſuſcitor: nõ excutior de puluere: non reſpiro in ſpẽ
ſi nõ ꝓpheta ipſe deſcendat: & oſculeť me oſculo oris ſui.
1.Tim.2. B Huc accedit ꝙ is q noſtrũ ꝓfiteť ſe mediatorẽ ad deũ:
dei fili⁹ eſt & deus eſt. Et qđ eſt homo ut innoteſcat ei: aut
filius hois ut reputet eum: Quæ mihi fiducia ut tantæ me
audeã credere maieſtati: Vnde inquã terra & cinis præſu
mo deũ curam habere mei: Ad hæc diligit patrem ſuum:
me uerò opus nõ habet: bonorũ meorũ nõ eget. Vñ ergo
conſtabit mihi ꝙ mediator meus in parte nequaquam ſit.
Tñ ſi uere (ut dicitis) decreuit miſereri deus, cogitatq; ut
cõplacitior ſit adhuc: ſtatuat teſtamentũ pacis: & fœd⁹ per
petuũ feriat mihi in oſculo oris ſui: ut q̃ ꝓcedunt de labijs
ſuis non faciat irrita: exinaniat ſe: humiliet ſe: inclinet ſe: &
oſculeť me oſculo oris ſui: ut ex æquo partib⁹ cõgruẽs me
diator neutri ſuſpectus ſit: deus filius dei fiat homo: fiat fi
lius hois: & certũ me reddat in hoc oſculo oris ſui. Secur⁹
ſuſcipio mediatorem dei filium: quem agnoſco & meum.
Gen.2. Minime planè iam mihi ſuſpectus erit. Frater enĩ & caro
mea eſt. Puto enĩ ſpernere me iam nõ poterit os de oſſibus
meis: & caro de carne mea. C Ita ergo uetus querela ſa
croſanctũ oſculũ. i. incarnãdi uerbi myſteriũ exigebat, dũ
longa & moleſta expectatione fatigata fides deficeret: &
infidelis populus aduerſus promiſſa dei uictus tædio mur
muraret. Adinuẽtio mea eſt: ſi nõ hoc idẽ & uos recogno
ſcitis de ſcripturis. Inde ꝓfecto erãt querulæ illæ & plenæ
Eſa.28. murmure uoces. Mãda remãda. Expecta reexpecta. Modi
cum ibi: modicũ ibi. Inde anxiæ illæ & plenæ pietate pre
Eccli.36 ces. Da mercedẽ dñe ſuſtinentibus te: ut prophetæ tui fi
Ibidem. deles inueniantur. Item. Suſcita dñe p̄dicationes quas locu
ti ſunt in noĩe tuo ꝓphetæ priores. Inde blãdæ illæ & ple
Abac.2. næ cõſolatione ꝓmiſſiones. Ecce apparebit dñs & nõ mẽ
tietur: ſi morã fecerit expecta eũ: qa ueniens ueniet & non
Eſa.14. tardabit. Item. Prope eſt ut ueniat tẽpus eius: & dies eius
Eſaiæ.66. nõ elongabũtur. Et ex perſona ꝓmiſſi. Ecce ego (inquit)
declino in uos ut flumẽ pacis: & ut torrẽs inundans gĺiæ
gẽtiũ. In qb⁹ uerbis ſatis apparet & p̄dicatorum inſtantia
& diffidentia ppĺorũ. Sic itaq; & plebs murmurabat: & fi
Eſaiæ.33. des nutabat: & (iuxta Eſaiæ uaticinium) angeli pacis ama
re flebant. D Ne ergo uniuerſum genus humanum mo
rã faciẽte xp̄o deſperatiõe periret: dũ ſe cõtẽni ſuſpicaretur
infirma mortalitas: ſuæq; reconciliatiõis cũ deo de gratia
toties repromiſſa diffideret: ſancti q de ſpũ certi erãt: certi
tudinẽ de carnis p̄ſentia exoptabãt, ac ſignũ reformandæ
pacis propter puſillanimes & incredulos omni inſtantia
Eſaiæ.11. requirebant. O radix ieſſe qui ſtas in ſignum populorum:
Lucæ.10. quàm multi reges & ꝓphetæ uoluerunt te uidere & nõ ui
derũt. Felix tñ ex oĩbus ſimeõ: cuius ſenectus in miſericor
dia uberi. Is nempe exultauit ut uideret deſiderij ſignũ: &
Pſal.91. uidit & gauiſus eſt. Acceptoq; oſculo pacis in pace dimit
titur: ante tñ aperte pronũcians Ieſum eſſe natũ in ſignum
Lucæ.2. cui contradicendũ erat. Omnino ita fuit. Contradictũ eſt
exorto ſigno pacis: ſed ab his q oderũt pacẽ. Nã pax homi
nib⁹ bonæ uoluntatis. Maleuolis autẽ petra ſcandali & la
pis offenſionis. Herodes deniq; turbat⁹ eſt & omnis hiero
Matt 2. ſolyma cũ illo. Siqdẽ ĩ ꝓpria uenit, & ſui eũ nõ receperũt.
Ioan.1. Felices illi ĩ ſua pnoctatiõe paſtores qui ſigni hui⁹ uiſione
Lucæ.10. digni habiti ſunt. Iã tunc ſe abſcondebat à ſapientibus: &
prudentibus: & reuelabat paruulis. Et herodes uidere uo
luit: ſed qa nõ bona uoluntate non meruit. Pacis ſiquidem
ſignũ erat datũ tantũ hoĩbus bonæ uolũtatis. Herodi ue
rò & ſimilibus eius non dabiť niſi ſignũ Ionæ ꝓphetæ. A
Porrò ad paſtores: & hoc (ait angelus) uobis ſignum: uo
bis humilibus: uobis obedientibus: uobis non alta ſapien
tibus: uobis uigilantibus & in lege dei meditantibus die
ac nocte. Hoc, inquit, uobis ſignum. Quod: Quod angeli
promittebant: qđ ppĺi requirebant: quod prophetæ præ
dixerant: hoc fecit dominus nunc & oſtẽdit uobis; in quo
recipiant increduli fidem: puſillanimes ſpem: perfecti ſecu
ritatẽ. Hoc ergo uobis ſignũ. Cuius rei ſignum: Indulgen
tiæ, grĩæ, pacis, & pacis cuius nõ erit finis. Hoc eſt ergo ſi
gnũ Inuenietis infantẽ pãnis quidẽ inuolutũ & poſitum Lucæ.2.
in p̄ſepio. De⁹ eſt tñ in ipſo mũdũ recõcilĩãs ſibi. Morieť 2.Cori.5.
ꝓpter pctã ueſtra: & reſurget ꝓpter iuſtificationem ueſtrã, Roma.5.
ut iuſtificati p fidẽ pacẽ habeatis ad deum. Hoc ſignũ pa Eſaiæ.7.
cis ꝓpheta quõdã regi. Achã ꝓponebat petendũ à domi
no deo ſuo: ſiue in excelſo ſupra: ſiue in inferno deorſum.
Sed impius rex recuſauit nõ credens miſer ꝙ in ſigno hoc
ima ſummis in pace ſociãda eſſent: quatenus & inferi dño
deſcendẽte ſalutati in oſculo ſancto ſignũ pacis & ipſi reci
piant & ſupni ſpũs idipſum nihilominus cum ad cælos re
dierit æterna ſuauitate participẽt. Sermo finiẽdus eſt: ſed
ut quod in eo diſputatũ eſt breui recolligam ſumma: patet
hoc ſanctũ oſculũ duabus ex cauſis neceſſarie indultũ mũ
do: ut & infirmis faceret fidẽ: & deſiderio ſatisfaceret per
fectorũ. Porrò ipſum oſculũ eſſe nõ aliud quàm mediato
rem dei & hominũ: hominẽ Ieſum xp̄m. Qui cum patre &
ſpũſctõ uiuit & regnat deus p oĩa ſecula ſeculorũ. Amen.

¶ *De oſculo pedis, manus, & oris dñi &c.* Sermo. III. C

HOdie legimus in libro experientiæ. Conuertimi
ni ad uoſipſos & attẽdat unuſquiſq; cõſcientiã
ſuam ſup his q̃ dicenda ſunt. Explorare uelim ſi
cui unquam ueſtrum ex ſententia dicere datum
ſit. Oſculetur me oſculo oris ſui. Non eſt enim cuiuſuis ho
minum ex affectu hoc dicere: ſed ſi quis ex ore chriſti ſpiri
tuale oſculũ uel ſemel accepit: hunc proprium experimen
tũ ꝓfecto ſolicitat & repetit libens. Ego arbitror neminẽ
uel ſcire poſſe qđ ſit: niſi q accipit. Eſt quippe manna abſcõ
ditum: & ſol⁹ qui edit, adhuc eſuriet. Eſt fons ſignatus cui
nõ cõmunicat alienus: ſed ſolus qui bibit adhuc ſitiet. Au Pſal.50.
di exptũ quõ reqrit. Redde mihi (inqt) lætitiam ſalutaris
tui. Minime ergo id ſibi arroget mei ſimilis anima, onera
ta peccatis: ſuæq; adhuc carnis obnoxia paſſionibus: quæ
ſuauitatem ſpũs necdũ ſenſerit: internorum ignara atq; in
experta penitus gaudiorum. Oſtẽdo tñ ei q̃ huiuſmodi eſt
locũ in ſalutari ſibi congruentẽ. Nõ temere aſſurgat ad os
ſereniſſimi ſpõſi: ſed ad pedes ſeueriſſimi dñi mecum pro
da iaceat: & cũ publicano terram tremẽs nõ cælũ aſpiciat:
ne confuſa in luminaribus cæli facies aſſueta tenebris op
primatur à gloria: atq; inſolitis reuerberata ſplendoribus
maieſtatis: denſioris rurſum cæcitate caliginis obuoluatur.
Nõ tibi ô q̃cũq; es talis aĩa non tibi ille locus uilis aut de
ſpicabilis uideatur: ubi ſctã peccatrix peccata depoſuit: in
duit ſanctitatem. Ibi æthiopiſſa mutauit pellem: & in no
uum reſtituta candorem iam tunc fiducialiter ueraciterq;
reſpõdebat exprobrantibus ſibi uerbum. D Nigra ſum Canti.1.
ſed formoſa filiæ hieruſalem. Miraris quanã id arte potue
rit uel quib⁹ obtinuerit meritis. Paucis accipe: fleuit amare
& de intimis uiſceribus longa ſuſpiria trahens, ſalutarib⁹
intra ſe ſuccuſſa ſingultibus felleos humores euomuit. Cæ
leſtis medicus celerrime ſubuenit: quia uelociter currit ſer Pſal.147.
mo eius. Nũquid nõ potio eſt ſermo dei. Eſt utiq; fortis & Pſal.7.
uehemẽs & ſcrutãs corda & renes. Deniq; ſermo dei uiu⁹ Heb.4.
& efficax & penetrabilior oĩ gladio ancipiti: ptingẽs uſq;
ad diuiſionẽ aĩæ ac ſpũs: cõpagũ quoq; & medullarum: &
diſcretor cogitationũ. Huius ergo beatæ pœnitẽtis exem
plo ꝓſternere & tu ô miſera ut deſinas eſſe miſera: proſter
nere & tu in terrã: amplectere pedes: placa oſculis: riga la
chrymis qb⁹ tñ nõ illũ laues ſed te: & fias una de grege tõ
ſarũ quæ aſcendunt de lauacro. Ita ſanè ut ſuffuſum pudo
re ac mœrore uultum non ante ſuſtollere audeas quàm au
dias & ipſa: dimittuntur tibi pctã tua: quàm audias. Cõſur Mar.2.
ge cõſurge captiua filia ſiõ: conſurge excutere de puluere. Eſa.52.
B Sumpto itaq; ad pedes prio oſculo: nec ſic qdẽ præſu
mes ſtatim ad oſculũ oris aſſurgere: ſed erit tibi gradus ad
ip̄m mediũ quoddã aliud oſculũ qđ ſecundo loco ad ma
num accipies. De quo & talẽ accipe rõnẽ. Si dixerit mihi
Ieſus: dimittuntur tibi pctã tua: niſi ego peccare deſiero:
qđ ꝓderit: Exui tunicã meã: ſi reinduero eã quantũ ꝓfeci:

Si rurſus

Si rurſus pedes meos quos lauerã inqnauero:nũquid ali-
quid lauiſſe ualebit? Sordes omni genere uitiorum iacui
diu in luto fecis:ſed erit ſine dubio recidenti quàm iacen-
ti deterius. Denicꝫ q me ſanũ fecit ipm mihi dixiſſe recor-
Ioan.5. dor. Ecce ſanus fact⁹ es,uade iam amplius noli peccare:ne
deterius aliqd tibi cõtingat. Qui aũt dedit uoluntatẽ pœ
nitendi:opus eſt ut addat & cõtinẽdi uirtutẽ:ne iterẽ pœ
nitẽda:faciamcꝫ nouiſſima mea peiora priorib⁹. Væ enim
mihi etiã pœnitenti ſi ſtatim ſubtraxerit manum:ſine quo
nihil poſſum facere. Nihil inquã:qa nec pœnitere nec con
Eccli.7. tinere. Audio ꝓinde qđ cõſulit ſapiẽs. Verbũ (inquit) in
orõne ne iteres. Paueo & qđ iudex itẽdat arbori nõ faciẽ-
ti fructũ bonũ. Fateor ꝓ hmõi nõ ſum oĩno cõtent⁹ prio-
ri grã qua iam malorũ ſum pœnitens:niſi & ſecundam ac-
Mat.3. cepero:ut uidelicet dignos faciã pœnitẽtiæ fruct⁹:& deni
2.Pet.2. ceps non reuertar ad uomitum. C Hoc ergo reſtat mihi
prius petendũ & accipiendũ quàm p̄ſumam altiora & ſa-
cratiora cõtingere. Nolo repẽte fieri ſumm⁹:paulatim ꝓfi
cere uolo. Quãtũ diſplicet deo impudentia pctõris tũ pœ
nitentis uerecũdia placet. Citi⁹ placas cũ ſi menſurã tuam
ſeruaueris:& altiora te nõ quæſieris. Longus ſaltus & ar-
Eccli.3. duus eſt de pede ad os:ſed nec acceſſus conueniens. Quid
enim? Recenti adhuc reſperſus puluere:ora ſacra cõtinges?
Heri de luto tractus:hodie uultui gloriæ p̄ntaris? Per ma-
num tibi tranſitus ſit. Illa pri⁹ te tergat:illa te erigat. Quõ
erigat? dãdo unde p̄ſumas. Quid iſtud? decor cõtinentiæ
& digni pœnitẽtiæ fructus:q̃ ſunt opa pietatis. Hæc te de
ſtercore erigent in ſpe audendi potiora. Sanè accipiendo
Pſal.112. donũ oſculare manũ:hoc eſt nõ tibi ſed nomini ei⁹ da glo
riã. Da ſemel & da iterũ:tum pro donatis criminib⁹:tũ ꝓ
collatis uirtutibus. Aut certè uideto unde munias frontẽ
1.Cori.4. cõtra iſt⁹ iſtos. Quid habes qđ nõ accepiſti? Si autẽ acce-
piſti:qd gloriaris quaſi nõ acceperis? D Iam tandem in
oſculis duobus geminũ habẽs diuinæ dignationis expe-
rimẽtũ:forſan nõ cõfunderis p̄ſumere ſanctiora. Quãtum
quippe creſcis in grã:tãtum & in fiducia dilataris. Inde fit
ut & ames ardentius & pulſes fidentius pro eo quod tibi
deeſſe ſentis. Porrò pulſanti aperietur. Iam ſummum illud
quodcũcꝫ eſt ſummæ dignationis & miræ ſuauitatis oſcu-
Pſal.94. lũ:credo non negabit ſic affecto. Hæc uia:hic ordo. Primo
ad pedes procidimus & ploramus corã dño qui fecit nos:
ea q̃ fecimus nos. Secũdo manũ q̄rimus ſubleuantis & ro-
borantis genua diſſoluta. Poſtremo cum iſta multis preci
bus & lachrymis obtinemus:tum demum audemus forſi-
tan ad ipſum os gloriæ caput attollere. Pauens & tremens,
dico non ſolum ſpeculandum:ſed etiã oſculandum. Quia
ſpũs añ faciẽ noſtrã xp̄s dñs:cui adhærẽtes in oſculo ſan-
cto un⁹ ſpũs ipſius dignatiõe efficimur. Tibi dñe Ieſu tibi
merito dixit cor meũ exquiſiuit te facies mea:faciem tuam
Pſal.26. dñe requirã. Nẽpe auditã feciſti mihi mane miam tuam:cum
iacenti primũ in puluere:tuacꝫ deoſculãti reuerenda ueſti
ſtia q̄ male uixerã remiſiſti. Porrò in progreſſu dici lætifi-
caſti aĩam ſerui tui:cũ deinde in oſculo manus etiam bene
uiuẽdi gratiã indulſiſti. Et nũc qd reſtat ô bone dñe niſi ut
iam in plenitudine lucis in feruore ſpiritus ad oris quocꝫ
Pſal.15. oſculũ dignãter admittens adimpleas me lætitia cũ uultu
Cant.1. tuo? ¶ Indica mihi ô ſuauiſſime, ô ſereniſſime indica mihi
ubi paſcis ubi cubas in meridie. Fratres bonũ eſt nos hic
eſſe:ſed ecce aduocat nos diei malitia. Hi ſiquidem qui mo
do ſupueniſſe nũciant grauũ cogũt rũpe magis quàm fini-
re ſermonem:ego exibo ad hoſpites:ne qd deſit officiis ei⁹
de qua loqmur charitatis:ne fortè & de nobis audire con
Matt.23. tingat:dicũt enĩ & nõ faciunt. Vos orate interim ut uolũ-
taria oris mei beneplacita faciat deus:ad ueſtram ipſorum
ædificationem & laudem & gloriam nominis ſui.

¶ De triplici profectu animæ qui ſit per oſculum pedis, manus, & oris domini. Sermo. IIII. B

TRiplicem quendã animæ ꝓfectũ:ſub noĩe triũ
oſculorum ſermo heſtern⁹ cõplexus eſt. Nũqd
excidit uobis? Is mihi hodierna diſputatione
proſequendus erit ꝓut parare dignabit in dul-
cedine ſua pauperi deus. Diximus ſi recolitis illa oſcula ſu
mi ad pedes:ad manum:ad os:ſingula ſingulis referentes.
In primo ſanè primordia dedicantur noſtræ conuerſiõis.
Secundum autem proficiẽtibus indulgetur. Porrò tertiũ
ſola experitur & rara perfectio. Ab hoc ſolo quod ultimũ
poſitum eſt ſumpſit exordium ſcriptura iſta quam tractare
ſuſcepimus:& ipſius cauſa reliqua duo à nobis adiuncta
ſunt. An uerò neceſſarie? uos iudicabitis. Puto enĩ facies
ipſa eloquij facile admonet & iſta requirere. Mirũ uerò ſi
non & uos aduertitis oportere reuera eſſe aliud ſiue alia
oſcula à qbus illud oris diſtinguere uoluit:qui dixit. Oſcu Cant.1.
letur me oſculo oris ſui. Cur enĩ cũ ſufficere poterat dixiſ-
ſe ſimpliciter:oſculetur me:præter morem tamẽ uſumcꝫ lo
quendi diſtincte & ſignanter adiecit oſculo oris ſui:niſi ut
oſtenderet ipſum quod petebat oſculum ſummum eſſe:nõ
ſolum. Nõnne denicꝫ ita inuicem loquimur:oſculare me
uel da mihi oſculũ:& nemo ſequitur ut dicat ore tuo:ſiue
oſculo oris tui. Quid alterutrũ oſculari parentes non uer
ſus inuicẽ ora tẽdimus:quæ tamẽ ab inuicẽ nõ requirim⁹
nominatim? Denicꝫ qui narrat (uerbi grã) a dño ſuſceptũ Mar.14.
in oſculo proditore:& oſculatus eſt (ait) eum:nec addidit
ore ſuo uel oſculo oris ſui. Sic nimirũ oĩs & qui ſcribit &
qui loquitur conſueuit. C Sunt ergo hi tres animarum
affectus ſiue profectus expertis dũtaxat ſatis noti & mani-
feſti:cũ aut de actis malis indulgentiam:aut de bonis agẽ-
dis gratiam:aut ipſius etiam indultoris & benefactoris ſui
præſentiã:eo quidem modo quo in corpore fragili poſſibi
le eſt obtinet intueri. Cæterum primum & ſecundum qua
ratione oſcula nominauerim:manifeſtius accipite. Oſculũ
pacis indiciũ eſt:omnes nouimus. Porrò autem ſi (ut ſcri-
ptura loquitur) peccata noſtra ſeparant inter nos & deũ: Sapien.1.
tollatur de medio quod intereſt:& pax eſt. Cum ergo ſatiſ
facimus ut ablato quod ſeparat peccato recõciliemur:in-
dulgentiã quam recipimus quid niſi quoddam oſculũ di-
xerim pacis? Idcꝫ interim non alibi quàm ad pedes ſumen
dum. Humilis quippe & uerecunda debet eſſe ſatisfactio
qua emendat ſuperba tranſgreſſio. At cum etiam ad uiuen
dum emendatius:deocꝫ dignius cõuerſandũ:placita quã-
dã amplioris gratiæ familiaritate donamur:cũ ampliori
fiducia caput iam leuamus de puluere largitoris (ut aſſo-
let) manum oſculaturi:ſi tamen de accepto munere nõ no
ſtrã ſed auctoris gloriã quærimus:eicꝫ ſua dona & nõ no-
bis aſcribimus. Alioquin ſi in te & non magis in dño glo-
riaris:ꝓpriã profecto & nõ domini manũ oſculari conuin
ceris. Quod iuxta beati Iob ſententiam eſt iniquitas maxi Iob.31.
ma & negatio in deum. Si ergo ad ſcripturæ teſtimonium
propriã gloriã quærere:propriã eſt oſculari manũ:profe-
cto qui dat gloriã deo:dei dicit nõ incõgrue manũ oſcula
ri. Et in hominibus quidem ita eſſe uidemus:ſeruos uide-
licet offenſorũ dñorũ oſculari ſolere pedes cũ ab ipſis ue-
niam petũt:& pauperes diuitum manus cũ ab eis munus
accipiunt. A Verum quia ſpũs eſt deus & nullis ſimplex Ioan.4.
illa ſubſtantia membris diſtincta corporeis:erit forſan qui
nullatenus de illo recipiat tale aliquid ſed à me ſibi dei ma
nus & pedes flagitet demõſtrari:ſicꝫ ꝓbari qđ de oſculo
pedũ manuſue diſſeruio. Sed quid ſi & ego uiciſſim ab ipſo
meo ſciſcitatore de ore quocꝫ dei requiſiero quatenus qđ
de oris oſculo ſcriptura loquitur ad deũ ꝑtinere demon-
ſtret? Nẽpe aut cũ iſto ſimul & illa habebit:aut cũ illis pari-
ter & iſto caret. Sed enĩ & os habet deus quo docet homi-
nem ſciẽtiã:& manũ habet qua dat eſcã omni carni:& pe-
des habet quorũ terra ſcabellũ eſt:ad quos nimirũ pecca-
tores terræ cõuerſi atcꝫ hũiliati ſatisfaciãt. Hæc inquã ha-
bet de⁹ oĩa ꝑ effectũ nõ ꝑ naturã. Inuenit ꝓfecto apud deũ
& uerecũda confeſſio quo ſe hũiliando deijciat:& ꝓmpta
deuotio ubi ſe innouãdo reficiat:& iocũda contemplatio
ubi excedẽdo qeſcat. Oĩa oĩbus eſt q oĩa adminiſtrat;nec 1.Timo.6.
quicquã eſt oĩm ꝓprie. Nã quod in ſe eſt lucẽ habitat inac Phil.4.
ceſſibilẽ:& pax eius exuperat omnem ſenſum:& ſapiẽtiæ ps.146.
eius non eſt numerus:& magnitudinis ei⁹ nõ eſt finis:nec 1.Ioan.4.
poteſt eũ uidere homo ut uiuat. Nõ q̄ lõge ab uno quocꝫ

fit:q ẽe oim eſt:ſine quo oïa nihil:ſed ut tu plus mireris:&
nil eo pſentius:& nil incõprehẽſibilius. ℭ Quid nempe
cuiq; rei pſenti⁹ quàm eſſe ſuũ: Quid cuiq; tñ incõprehen
ſibili⁹ quàm eſſe oim: Sanè eſſe oim dixerim deũ:nõ quia
Roma 11. illa ſunt qđ eſt ille:ſed qa ex ipſo & p ipſum & in ipſo ſunt
oïa.Eſſe eſt ergo oim q̃ facta ſunt ipſe factor eorũ:ſed cauſa
le nõ materiale.Tali pinde modo dignaſ illa maieſtas ſuis
eſſe creaturis oïb⁹ qdẽ q̧ ſunt:animantib⁹ aũt q̧ & uiuũt.
Porrò rõne utẽtibus lux:recte uerò utẽtib⁹ uirt⁹:uincẽti-
bus glĩa.Et in his oïb⁹ creãdis,gubernãdis,adminiſtran-
dis,mouẽdis,pmouẽdis,inouãdis,firmãdis:nullis corpo-
reis idiget inſtrumentis:q oïa ſolo uerbo & corpa creauit
& ſpũs.Aiæ corpibus & corporeis egẽt ſenſib⁹ p q̃ ſibi in
uicẽ innoteſcant & ualeãt.At nõ ita oipotẽs de⁹ cui de ſo-
la uolũtate celeris ſuppetit efficiẽtia:tã creãdis reb⁹ quàm
ordinãdis put uoluerit.Valet cui uult:quãtũ uult:& abſ-
q; corpaliũ officio obſequióue mẽbrorũ.Quid: ad intuẽ-
da q̃ cõdidit ipſe putas ſibi requirat corporei ſenſus adiu-
toriũ: Nihil oim oino latet aut effugit lucẽ ubiq; pſentẽ:
nec tamen ut agnoſcat aliqd neceſſariũ habet renũciantis
ſenſus miniſteriũ.Nec ſolũ uniuerſa noſcit ſine corpe: ſed
& innoteſcit mũdis corde ſine corpore.Dico aũt idẽ,lati⁹
ut plani⁹ fiat.Sed fortè qa finiẽdi iã ſermonis anguſtia nõ
admittit:conſiliũ magis eſt ut in craſtinum differamus.

¶ *De quatuor generibus ſpirituum:uidelicet dei, angeli,hominis,& pecoris.*

Sermo.V. D

QVatuor ſpirituũ genera nota ſunt nobis:peco-
ris,noſter,angelicus:& qui condidit iſtos.Non
eſt ex oïbus cui ſiue ppter ſe:ſiue propter alium
ſiue ppter utrũq; neceſſarium corpus nõ ſit cor
poris ue ſilitudo:excepto dũtaxat illo cui oïs tam corpora
lis quàm ſpũalis creatura merito cõfiteſ & dicit:de⁹ meus
es tu:qm̃ bonorũ meorũ nõ eges.Et primũ qdẽ ita corpo-
re egere cõſtat:ut nec ſubſiſtere abſq; illo utcũq; poſſit. Si
mul qppe & uiuificare deſinit & uiuere ille ſpũs qñ morit
pecus.Verũ:nos uiuim⁹ qdẽ poſt corp⁹:ſed ad ea qb⁹ bea
te uiuiſ nullus nobis acceſſus patet niſi per corpus. Senſe-
Roma.1. rat hoc q dicebat.Inuiſibilia dei p ea q̃ facta ſunt intellecta
cõſpiciuntur.Ipſa ſiquidẽ quæ facta ſunt:id eſt corporalia
& uiſibilia iſta nõ niſi p corporis inſtrumentũ ſenſa in no-
ſtrã notitiã ueniũt.Habet ergo neceſſariũ corpus ſpũalis
creatura q̃ nos ſumus:ſine quo nimirũ nequaquam illam
ſcientiã aſſequitur:quã ſolã accepit gradũ ad ea de quorũ
fit cognitióe beata.Hic ſi mihi obiicitur de paruulis rege-
neratis:q̧ abſq; ſcientia rerũ corporaliũ exeuntes de cor-
pore ad beatã uitã nihilominus tranſire credanſ:breuiter
rñdeo:hoc illis cõferre gratiam nõ naturã.Et quid ad me
de miraculo dei:qui de naturalibus diſſero: Iam q̧ & ſup-
cæleſtes ſpũs opus corpibus habeant:illa maxime certos
Heb.1. nos faciat uera & uere diuina ſnia.Nõne omnes(ait) ad-
miniſtratoriĩ ſpiritus ſunt:miſſi in miniſterium ppter eos
qui hæreditatẽ capiũt ſalutis: Quonã ergo modo implẽt
miniſteriũ ſuũ abſq; corpe:pſertim apud uiuẽtes i corpe:
Deniq; non eſt diſcurrere nec de loco ad locũ tranſire niſi
corporũ:qđ frequenter angelos facere tã idubitata quàm
nota pbat auctoritas.Hinc eſt q̧ & uiſi ſunt patrib⁹:& ad
eos intrauerũt:& mãducauerunt:& pedes lauerũt.Ita in-
ferior ſuperiorq; ſpũs ppriis corporibus egẽt:ſed tñ qb⁹
iuuẽt nõ etiã iuueniſ. At pec⁹ qdẽ ex debito ſeruitutis &
ad uſus tantũ tẽporaliũ corporaliũq; neceſſitatũ iuuãdo
ſeruit:ideoq; ille ſpũs & cũ tpe trãſit & cum corpe deficit.
Ioan.8. Seruus qppe nõ manet in domo in æternũ:licet qui bñ eo
utuntſ oẽm uſum huius tpalis ſeruitutis ad quæſtũ referãt
æternorũ.Angelus uerò curat ſatagitq; in libertate ſpũs
adminiſtrare officiũ pietatis:futurorũ bonorũ pmptum
mortalibus alacrẽq; miniſtrũ ſeſe exhibens:utpotè ſuis in
æternũ futuris ciuib⁹ & cohæredib⁹ ſupnæ iocunditatis.
Ille ergo ut iure ſeruiat:iſte ut pie ſubueniat:ambo pcul-
dubio ſuis corpib⁹ egẽt ut iuuẽt.Nã in quo ipſi eis iuuen
tur nõ uideo:ad profectũ dũtaxat æternitatis. ℭ Irratio-
nalis nẽpe ſpũs etſi corpalia per corp⁹ & ipſe hauriat:nũ-
quid tñ eo uſq; iuuaſ corpe ſuo ut p corpalia & ſenſibilia
q p illud ſentit:etiã ad ſpiritalia & intelligibilia pficiendo
ptingat: Ad q̃ tñ capeſcẽda p ſuo corpali tẽporaliq; obſe-
quo noſcit iuuare illos qui oẽm uſum rerũ tẽporaliũ ad fru
ctũ trãſferũt æternarũ:utẽtes hoc mũdo tãquã nõ utẽtes.
Porrò autẽ ſupercæleſtis ſpũs abſq; adiutorio corporis &
abſq; intuitu horũ q̃ p corpus ſentiunſ ſola pfectò ſuæ ui-
cinitate ac uiuacitate naturæ ſufficit apprehẽdere ſumma
& intima penetrare.An nõ hoc apl̃s intellexit: qui cũ dice- Roma.1.
ret.Inuiſibila dei p ea q̃ facta ſunt intellecta conſpiciuntur:
adiecit protinus:à creatura mundi: Nimirũ quoniã à crea
tura cæli nõ ita.Quo enim is inuolut⁹ carne & terræ inco
la ſpũs ex cõſideratione ſenſibilium pficiẽs gradatim quo
dãmodo paulatimq; nitiſ peruenire:eo ille cæleſtiũ habita-
tor ingenita ſubtilitate ac ſublimitate ſua in oĩ uelocitate
facilitateq; pertingit:nullo utiq; ſenſus corporei admini-
culo fultus:nullo corporei membri adiutus officio:nullo
corporeæ cuiuſcũq; rei informatus intuitu. Cur enĩ inter
corpa ſpiritales ſcruteſ ſenſus q̃s in libro uitæ & abſq; cõ-
tradictióe legit & abſq; difficultate intelligit.Cur in ſudo-
re uult⁹ ſui laboret excutere grana de palcis:de uuis uina
& de amurca oleũ:q ex oïb⁹ ſatis abũdeq; ad manũ habet.
Quis mẽdicet uictũ ſuũ p domos alienas : in ſua abũdans
panibus: Quis puteum fodere curet & in terræ uiſcerib⁹
uenas aquarum cũ labore rimari:cui ultro affatim aquas
limpidas fons uiuus emanat: Nec brutus ergo nec angeli-
cus ſpũs ad ea capeſcẽda quæ beatã ſpiritualẽ faciũt crea-
turã:ſuis ullo modo corpibus adiuuanſ:ille quidẽ pro in-
nata ſtoliditate nõ capiẽs:iſte uerò pro excellẽtioris glĩæ
prrogatiua nõ idigẽs.Porrò hoïs ſpũs q mediũ quẽdã inter
ſupmũ & infimũ tenet locũ uſq; adeò ad utrũq; neceſſariũ
habere corpus manifeſtũ eſt,ut abſq; eo nec ipſe proficere
nec alteri pdeſſe poſſit.Nã ut taceam mẽbra cætera corpo
ris officia ue membrorũ:quonã mõ q̃ſo aut ſine lingua in-
ſtruis audientem:aut ſine auribus percipis inſtruentem.
Itaq; cum abſq; corporis adminiculo nec beſtialis ſpiri-
tus ſeruilis conditiõis ſoluere debitum:nec ſpiritualis cæ-
leſtiſq; creatura implere miniſterium pietatis:nec rationa
lis aïa tam pximo quàm etiã ſibi ſufficiat cõſulere ad ſalu-
tẽ:liquet oẽm creatũ ſpũs ſiue ut iuuet ſiue ut iuueſ: ſimul
& iuuet corporeo prorſus indigere ſolatio. Quid enim ſi
qua animãtia quãtũ ad uſum ſui reperianſ incomoda nul-
liſq; apta uſibus hũanarũ neceſſitatũ: Proſunt pfectò uiſu
& ſi nõ uſu:utiliora cordib⁹ intuentiũ quàm utentiũ cor-
poribus eſſe poſſent.Et ſi nociua & ſi etiã pernicioſa tem-
porali hoïm cõſtet eſſe ſaluti:nõ tñ deeſt eorũ corpib⁹,un
de cooperenſ in bonũ his q ſcđm ppoſitũ uocati ſunt ſan-
cti:& ſi nõ cedendo in cibum aut exhibẽdo miniſteriũ:cer
te ingeniũ exercẽdo iuxta eũ q utiq; oĩ utẽti.ratione pſto
eſt cõis diſciplinæ profectũ:quo inuiſibilia dei per ea quæ
facta ſunt intellecta cõſpiciũtur.Nã & diabolus eiuſq; ſa-
tellites cũ ſit ſemper eorũ maligna intẽtio:nocere quidem
ſemp cupiũt:ſed bonis æmulatorib⁹ quib⁹ dicĩ:qs uobis
nocere poterit ſi bõi æmulatores fueritis:abſit ut poſſint:
magis autẽ pſunt & nolẽtes:cooperanturq; in bonũ bonis.
B Cæterũ angelica corpa utrũnã ipſis ſpiritibus natura-
lia ſint ſicut hoïbus ſua:& ſint aïalia ſicut hoïes : immorta-
lia tñ q̧ nõdum ſum homines.Porrò ipſa corpora mutẽt:
& uertant in forma & ſpecie qua uolunt,qñ apparere uo-
lũt:dẽſantes & ſolidãtes ea quãtũ uolũt:cu tñ in ſui ueritа
te præ ſubtilitate naturæ atq; ſubſtãtiæ ſuæ impalpabilia
ſint:& nr̃is oino inattingibilia uiſib⁹:an uerò ſimplici ſpi-
ritali ſubſtãtia ſubſiſtẽtes,corpa cũ op⁹e ſumãt:ruſſumq; ex
pleto ope ponãt i eãdẽ de q ſupta ſunt materiã diſſoluẽda:
nolo ut à me requiratis:uidenſ patres de hmõi diuerſa ſen-
ſiſſe:nec mihi pſpicuũ eſt unde alterutrũ doceam:& neſci-
re me fateor.Sed & ueſtris pfectibus nõ multũ cõferre ar-
bitror harũ rerũ notitiã.Illud autẽ ſcitote nullũ creatorũ
ſpirituum per ſe noſtris mentibus applicari : ut uidelicet
nullo mediãte noſtri ſiue corporis inſtrumẽto:ita nobis
immiſceatur

immiſceatur & infundatur quo eius participatione docti
ſiue doctiores:uel boni ſiue meliores efficiamur. Nullꝰ an-
gelorum:nulla aiarũ hoc modo mihi capabilis eſt:nullius
ego capax. Nec ipſi angeli ita ſe alterutrũ capiunt. Seque
ſtretur ꝓinde prærogatiua hæc ſummo ac incircũſcripto
ſpiritui:qui ſolus cũ docet angelũ ſiue hoiem ſcientiã in-
ſtrumẽtũ non quærit noſtræ corporeæ auris ſicut nec ſibi
oris. Per ſe infundit:per ſe innoteſcit:purus capit à puris.
Solꝰ nulliꝰ indiget:ſolus & ſibi & oibꝰ de ſola oipotenti
uolũtate ſufficiẽs. Operat tñ immẽſa & innumera per ſub
iectam creaturã corporalẽ ſiue ſpũalẽ:ſed quaſi imperans
nõ quaſi mẽdicans. Eu(uerbi grã)ꝙ linguã meã corpalẽ
aſſumpſi nũc in opus ſuũ:docere uidelicet uos:cũ per ſe
abſqꝫ dubio facilꝰ ſuauiuſqꝫ id poſſet:ꝑfecto indulgẽtia
eſt:nõ indigẽtia. In ꝑfectu ſiquidẽ ueſtro meritum quærit
mihi:nõ ſibi ſolatium. Idipſum ſapere opus eſt oi hoi ope
ranti bonum:ne fortè in ſe de bonis dñi & nõ in dño glo-
rietur. D Et tñ qui bonũ operat nõ uolẽs ſiue hõ malus
ſiue angelꝰ malus:& cõſtat nõ fieri ꝓpter eũ quod fit per
eũ:cũ ꝓdeſſe nullũ bonũ poſſit inuito. Igit ei qdẽ diſpen-
ſatio tantũ credita eſt:ſed neſcio qũo gratius iocũdiuſqꝫ
ſentimꝰ bonũ quod per malũ diſpenſatorẽ miniſtrat. Ipſa
eſt ergo cauſa cur & per malos deꝰ faciat bona bonis:non
autẽ ut opa eoꝝ indigeat in benefaciẽdo. Porrò his quæ
rõne uel ſenſu carẽtia ſunt multominus deũ egere qs du-
bitet: Sed qñ in opus bonũ & ipſa cõcurrũt: apparet qm
p̃s.49. oia ſeruiũt ei,cui merito eſt dicere. Meus eſt orbis terræ.
Aut certe quia nouit quæ,per quæ cõuenientius fiãt. De
ſeruitute corporeæ creaturæ nõ efficaciã quærit:ſed con-
gruẽtiã. Eſto deinde ꝙ corporũ miniſteria opportune ple
rũqꝫ diuinis operibꝰ applicent:ut(uerbi grã)pluuiæ uiui
ficandis ſeminibus & multiplicãdis ſegetibꝰ:& fructibus
maturãdis:qd ꝓprio quæſo de corpore facere habet:cui
ad nutũ indifferenter uniuerſa corpora cæleſtia atqꝫ terre
ſtria obſequi cõſtat:planè ſuperfluo haberet ſuũ:q nullũ
ſibi reperit alienũ. Verum ſi cuncta quæ hoc loco dicenda
occurrunt:p̃ſenti uelimꝰ ſermone cõcludere:ſermo modũ
excedet,& uires forſitan aliquoꝝ:propterea quæ reſtant
ſub alio ſeruemus abſoluenda principio.

De ſummo & incircũſcripto ſpiritu qui eſt deus. Et
quomodo miſericordia & iudicium dicantur
pedes domini. Sermo ſextus. A

VT præcedenti ſequens ſermo cohæreat:tenetis
ne datũ ſuperius ſolũ ſummũ & incircũſcriptũ
ſpiritũ ad oĩie qd' facere uel fieri uult corporis
inſtrumento ſiue obſeqo nõ egere: Demꝰ ergo
ſecuri uerã ſoli deo ſicut immortalitatẽ:ita & incorporei-
tatem,ꝙ ſolꝰ ſpirituũ uniuerſam corporeã naturã eõ uſqꝫ
trãſcẽdat:ut quocũqꝫ corpore in quocũqꝫ opere nõ indi
geat:ſolo ſpũali nutu cũ uult:ad quæcũqꝫ uult agẽda con
tentus. Sola igit eſt(quæ nec ꝓpter ſe nec ꝓpter aliũ ſola-
tio corporei inſtrumenti opus habet)illa maieſtas:cuius
oipotenti arbitrio incũctanter præſto eſt omne opus:oẽ
altũ inclinat:omne aduerſum cedit:oĩie creatũ fauet,etiã
nullo interueniẽte uel ſubueniente ſolario corporali ſiue
ſpũali. Docet uel monet ſine lingua:præbet uel tenet ſine
manibus:ſine pedibꝰ currit,& ſuccurrit pereũtibꝰ. Actita
bat iſta,& cũ patribꝰ prioribꝰ ſeculis,experiebant hoies
Sap.8. ſedula bñficia,ſed latebat eos beneficus. Ille qdẽ attinge-
bat à fine uſqꝫ ad finem fortiter:ſed diſponens oia ſuauiter
nõ ſentiebat ab hoibus. Et gaudebãt de bonis dñi,& do-
minũ ſabaoth(eõ ꝙ cũ tranquillitate iudicaret oia)oĩno
neſciebãt. Ab ipſo erant:ſed nõ cũ ipõ. Per ipſum uiuebãt
ſed non ipſi. Ex ipſo ſapiebant:ſed non ipſum:alienati,in-
grati,inſenſati. B Hinc demũ factũ eſt ut ꝙ erant:ꝙ ui-
uebãt:ꝙ ſapiebãt:non auctori tribuerẽt,ſed naturæ aſcri-
berent:aut certe(quod inſipiẽtius erat)fortunæ:ꝓpriæ
quoqꝫ induſtriæ atqꝫ uirtuti multi multa arrogabãt. Quã
ta ſibi uſurparũt ſeductorij ſpũs:quanta ſoli & lunæ data
ſunt:quanta terris & aquis attributa:quãta etiã manufa-
ctis fabrilibuſqꝫ mortaliũ reputata operibꝰ,herbis,arbu-
ſtis minutiſſimis uiliſſimiſqꝫ ſeminibus pro numinibꝰ de-
ferebatur. Heu ſic hoies perdiderũt & cõmutauerunt glo p̃s.105.
riam ſuã in ſimilitudinẽ uituli comedẽtis fœnũ. Quorum
deus miſeratꝰ errores de mõte umbroſo & cõdẽſo dignã-
ter egrediens:in ſole poſuit tabernaculũ ſuũ. Obtulit car p̃s.18.
nem ſapiẽtibꝰ:carnẽ per quã diſcerẽt ſapere & ſpm̃. Nam
dũ in carne & per carnẽ facit opa nõ carnis ſed dei:natu-
ræ utiqꝫ imperãs:ſuperãſqꝫ fortunã:ſtultã faciens ſapiam
hoim:dæmonũqꝫ debellans tyrannidem:manifeſte ipſum
ſe indicat eſſe per quẽ eadẽ & ante fiebãt qñ fiebãt. In car
ne inquã,& per carnẽ potẽter ac parẽter operatꝰ mira:lo-
cutus ſalubria:paſſus indigna:euidenter oſtendit:qa ipſe
ſit qui potẽter ſed inuiſibiliter ſecula cõdidiſſet:ſapienter
regeret,benigne ꝓtegeret. Deniqꝫ dũ euangelizat ingra-
tis:ſigna prebet infidelibus:pro ſuis crucifixoribꝰ orat,
nõnne liqdo ipſum ſe eſſe declarat qui cum patre ſuo quo
tidie oriri facit ſolẽ ſuũ ſup bonos & malos,& pluit ſuper Mat.5.
iuſtos & iniuſtos: Hoc em̃ eſt qd' ipſe aiebat. Si non facio Ioan.10.
opa patris mei:nolite credere. D En apit os carnis ſuæ
docẽs in mõte diſcipulos,q in ſilẽtio angelos in cæleſtibꝰ
docet. En ad tactũ corporeæ manꝰ curat lepra,fugat cæci-
tas,auditꝰ reparat:lingua muta reſoluit:diſcipulus prope
merſus erigit,& is indubitãter agnoſcit cui dixerat longe
ante Dauid. Aperis tu manum tuã,& imples oĩie aial be- p̃s.144.
nedictione. Et item. Aperiẽte te manũ tuã: oia replebũtur p̃s.103.
bonitate. En ſecus corpales pedes iacẽs ac pœnitẽs audit
peccatrix:remittunt tibi pctã tua,& recognoſcit eum de Mat.9.
quo ex multis retro tẽporibꝰ ſcriptum legerat. Egredict Abac.3.
diabolus ante pedes eius. Vbi nẽpe pctm̃ remittit:ibi pro
culdubio diabolus de corde pctõris expellit. Hinc uniuer
ſaliter de cunctis pœnitẽtibꝰ dicit. Nũc iudiciũ eſt mũdi, Ioan.12.
nũc princeps huiꝰ mũdi eijciet foras,ꝙ ſcilicet humiliter
cõfitẽti remittat deus pctm̃,& diabolus cũ quem in hois
corde inuaſerat amittat principatum. Deniqꝫ ambulat ſu-
per undas carnalibꝰ pedibus cui necdũ carne ueſtito iam
pſalmiſta præcinerat. In mari uia tua,& ſemitæ tuæ in p̃s.76.
aquis multis. Quod eſt:Cõculcas corda tumentia ſuper-
borũ,& fluxa deſideria carnaliũ cõprimis:iuſtificans im-
pios,& ſupbos humiliãs. Quod tñ qa inuiſibiliter fit,car-
nalis non ſentit à quo fit. Vnde & ſubdit. Et ueſtigia tua p̃s.109.
nõ cognoſcent. Hinc rurſus pater ad filium. Sede,inquit,
à dextris meis,donec ponã inimicos tuos ſcabellũ pedu
tuorum:hoc eſt donec oẽs qui te contẽnunt tuæ uolũtati
ſubijciã,ſiue inuitos & miſeros:ſiue uolũtarios & beatos.
Itaqꝫ hoc opus ſpũs,qa caro nõ ꝑcipiebat:aialis quippe 1.Cori.2.
hõ nõ percipit ea quæ ſunt ſpũs dei:opus fuit ut corpora
libus pedibus corporaliter incubãs,& corporalibꝰ labijs
pedes eoſdẽ deoſculãs ueniã pctõꝝ peccatrix perciperet. p̃s.76.
Sicqꝫ illa mutatio dexteræ excelſi quã mirabilr ſed inuiſi-
biliter iuſtificat impiũ:etiam carnalibꝰ innoteſceret. B
Verum illos ſpũales pedes dei quos primo loco ſpũaliter
oſculari pœnitẽtẽ oportet:p̃terire me non oportet. Noui
ego curioſitatẽ ueſtram:quæ nil ſua uoluntate inſcrutatũ
oĩno p̃tereat. Nec uerò ducendũ cõtẽptui noſſe:qbꝰ ſcri-
ptura pedibꝰ tam frequẽter deũ cõmemorat:nunc quidẽ
ſtare:ut ibi. Adorabimus in loco ubi ſteterũt pedes eius. p̃s.131.
Nunc uero ambulare:ut ibi. Et habitabo in illis & deam-
bulabo in eis:nunc etiã currere. Iuxta illud. Exultauit ut p̃s.18.
gigas ad currendam uiã Si recte aplõ uiſum eſt:caput xp̃i
referre ad deitatẽ,puto & nobis nõ icõgrue uideri pedes
ad hoiem pertinere quoꝝ alterum miam,alterũ iudicium
nominemꝰ. Nota ſunt uobis duo iſta uocabula,& de ple-
riſqꝫ ſcripturæ locis ambo pariter ſi cogitatis occurrunt.
Quia uerò miſericordiæ pedẽ deus in carne cui ſe uniuit
aſſumpſerit:docet epiſtola ad hebræos. Tẽtatũ perhibẽs
per oia chriſtũ pro ſimilitudine abſqꝫ pctõ ut miſericors
fieret. Quid illũ alterũ qui iudiciũ nũcupatus eſt: Nõnne
ad hominẽ æque aſſumptum,& ipſum pertinere ipſe deus
homo aperte ſignificat:ubi datã ſibi perhibet à patre po-
teſtatẽ iudicium facere:qa filius hois eſt: His duobus ego
pedibus apte ſub uno diuinitatis capite concurrentibus

natus ex muliere:factus ſub lege inuiſibilis:emanuel in ter
Baru.3. ris uiſus eſt:& cũ hominibus cõuerſatus eſt. His certè per
tranſit & nũc benefaciendo & ſanãdo oẽs oppreſſos à dia
bolo: ſed ſpũaliter,ſed inuiſibiliter. His inquam pedibus
deuotas perambulat mẽtes: inceſſanter luſtrans ſcrutãſq́;
corda & renes fidelium. C Vide autem ne fortè hæc illa
ſint ſpõſi crura:quæ ſpõſa tam magnifice cõmendat in cõ
ſequentibus: comparans ea(ni fallor)colũnis marmoreis
fundatis ſuper baſes aureas. Pulchrè oĩno.Quoniã quidẽ
ps.84. incarnata dei ſapientia(quæ auro deſignat) miſericordia
pr.24. & ueritas obuiauerunt ſibi:deniq; uniuerſæ uiæ dñi miſe
ricordia & ueritas.Felix mens cui ſemel dñs ieſus utrunq;
infixerit pedẽ. A duob⁹ ſignis cognoſcite eam quæ hmõi
eſt:quæ ſe cũ neceſſe eſt referat diuinis impreſſa ueſtigiis.
Ipſa ſunt timor & ſpes:ille iudicii:illa miſericordiæ repro
ps.46. ſentãs imaginẽ.Merito beneplacitũ eſt deo ſuper timẽtes
prour.1. eũ:& in eis qui ſperãt ſuper miſericordia ei⁹: cũ ſapientiæ
timor initiũ ſit:ſpes profectus.Nã cõſummationẽ ſibi cha
ritas uẽdicat.Quæ cũ ita ſint:nõ paruus fructus eſt in pri
mo hoc oſculo qđ ad pedes accipit: tñ curato ut neutro
frauderis illorũ. Porrò eñ ſi iam dolore peccati & iudicii
timore cõpungeris:ueritatis iudiciiq́; ueſtigio labia impſ
ſiſti. Q; ſi timorẽ dolorẽq́; diuinæ intuitu bonitatis & ſpe
cõſequẽdæ indulgẽtiæ tẽperas, etiã miſericordiæ pedem
amplecti te noueris. Alioquin alterum ſine altero oſculari
nõ expedit:qa & recordatio ſoli⁹ iudicii in baratrũ deſpe
rationis præcipitat,& miſericordiæ fallax aſſeuratio peſſi
mam generat ſecuritatẽ. Datũ eſt & mihi miſero nonnun
quam ſedere ſec⁹ pedes dñi ieſu:& modo hunc.modo illũ
tota deuotione amplecti inquãtum me ſua benignitas di
gnabatur admittere.At ſi qñ miſerationis oblitus: ſtimu
lante cõſciẽtia iudicio paulò diutius inhærerẽ,mox metu
incredibili ac miſerabili confuſione deiectus,& tenebroſo
circũfuſus horrore:hoc ſolum palpitãs de pfundis clama
ps.89. bam.Quis nouit poteſtatẽ iræ tuæ,& præ timore tuo irã
tuã dinumerare? Q; ſi eo relicto pedem miſericordiæ plus
tenere cõtingeret tanta ecõtrario incuria & negligentia
diſſoluebar:ut confeſtim & oĩo tepidior,& actio pigrior:
& riſus prõptior,& ſermo icautior,& oĩs deniq; utriuſq;
hoĩs ſtatus inconſtãtior appareret. Proinde magiſtra in
ſtructus experiẽtia:non iudicium iam ſolũ aut ſolã miam:
ps.100. ſed miſericordiã pariter & iudicium cantabo tibi dñe. In
pr.70. æternũ nõ obliuiſcar iuſtificatiões iſtas.Cantabiles mihi
erunt ambæ pariter in loco peregrinatiõis meæ:quouſq;
miſericordia ſuperexaltata iudicio miſeria conticeſcat:ac
ſola cantet tibi decætero gloria mea,& nõ compungar.

De amore ardenti quo anima diligit deũ. Et de attentione ha
benda:quando homo orat uel pſallit coram deo & an
gelis eius. *Sermo ſeptimus.* B

IPſe mihi laborẽ ſuſcito:qui uos ſponte puoco
ad quærẽdũ.Quia eñ ego primi oſculi occaſio
ne ſpũales dei pedes pprijs diffinitionib⁹ ac no
minibus equidem ex abundanti demõſtrare cu
raui.Vos pergitis inquirere,& de manu quæ ſecũdo loco
oſculãda pponitur.Annuo,gero uobis morẽ:inſuper nõ
manũ ſed man⁹ oſtendo,proprijſq́; diſtinguo uocabulis.
Latitudo una,altera fortitudo dicat:q & tribuat affluen
ter,& defendat potẽter quod dederit. Vtrãq; pfecto oſcu
labitur qui ingrat⁹ non fuerit: deũ utiq; bonorũ oĩm ſicut
largitorẽ ita & cõſeruatorẽ recognoſcẽs & cõfitẽs. Satis
de duobus oſculis dictũ eſſe reor:uideamus & de tertio:
Cãt.1. Oſculetur,inquit,me oſculo oris ſui.Quis dicit? ſponſa.
Quænã ipſa? aĩa ſitiens deũ.Sed pono diuerſas affectiões,
ut ea quæ ppriæ ſponſæ cõgruit diſtinctius eluceſcat. Si
ſeru⁹ eſt:timet à facie dñi.Si mercẽnarius,ſperat de manu
dñi.Si diſcipulus,aurẽ parat magiſtro. Si filius, honorat
patrẽ.Quæ uerò oſculũ poſtulat,amat.Excellit in naturæ
donis affectio hæc amoris:præſertim cum ad ſuũ recurrit
principiũ qđ eſt de⁹.Nec ſunt inuenta æque dulcia noĩa
quib⁹ uerbi aiæq́; dulces adinuicẽ exprimerentur affect⁹,
quẽadmodũ ſpõſus & ſpõſa.Quippè qbus oĩa cõĩa ſunt:
niſi propriũ:niſi à ſe diuiſum habẽtibus.Vna utriuſq; hæ
reditas:una domus:una menſa: unus thorus: una etiam
caro.Deniq; ppter hãc relinquet ille patrẽ & matrẽ & ad Gen.2.
hærebit uxori ſuæ:& erunt duo in carne una. Hæc quoq; Ephe.5.
iubet nihilominus obliuiſci pplm ſuũ & domũ patris ſui: ps.44.
ut cõcupiſcat ille decorẽ eius. C Si ergo amare ſpecialr
ſponſis principaliterq́; cõuenit: nõ immerito ſpõſæ noĩe
cenſet aĩa quæ amat. Amat aũt quæ oſculũ petit. Non pe
tit libertatem: nõ mercedẽ:nõ hæreditatẽ:non deniq; uel
doctrinam:ſed oſculum. More planè caſtiſſimæ ſponſæ ac
ſacrũ ſpirãtis amorẽ, nec oĩno uolentis flãmã diſſimulare
quã patit.Vide eñ quale præripiat ſermonis exordium.
Magnũ qđ à magno petitura:nullo tñ(ut aſſolet) utitur
blãditiarũ fuco:nullis circũuolutionib⁹ ad id quod deſi
derat ambit.Nõ facit proemiũ: nõ captat beneuolẽtiam:
ſed ex abũdãtia cordis repẽte prũpens:nude frõtoſeq́; fa
tis:oſculet me(ait)oſculo oris ſui. An non tibi quaſi dice
re manifeſte uidet:qđ mihi eſt in cælo, & à te qđ uolui ſu
per terrã.Amat pfecto caſte:quæ ipm quem amat quærit
nõ aliud qcquã ipſius.Amat ſancte: qa nõ in cõcupiſcẽtia
carnis:ſed in puritate ſpũs.Amat ardenter quæ ita pprio
inebriat amore ut maieſtatem nõ cogitet. Quid eñ? reſpi
cit terrã & facit eam tremere,& iſta ſe ab eo poſtulat oſcu Cãt.1. &
lari? Ebria ne eſt? Ebria prorſus.Et fortè tunc cum ad iſta 2.
prupit exierat de cella uinaria,quo ſe nimirũ introductã
poſtmodũ gloriat.Nã & Dauid de qbuſdam dicebat deo.
Inebriabunt ab ubertate dom⁹ tuæ,& torrente uolupta ps.35
tis tuæ potabis eos.O quanta amoris uis:quãta in ſpũ li
bertatis fiducia.Quid manifeſti⁹ quã q pfecta charitas fo 1.Ioã.4.
ras mittit timorẽ? A Verecũde tñ uo ad ipſum ſpõſum
ſermonẽ dirigit:ſed ad alios tanquã de abſente:oſculetur
me inquiẽs oſculo oris ſui. Grãdis quippe res petitur,&
opus eſt uerecũdia comitari precẽ:cõmẽdari petẽtẽ.Itaq;
per domeſticos & intimos acceſſus ad intima quæritur:
ambit ad deſideratũ.Quinã illi? Credim⁹ angelos ſancto
aſtare orantibus:offerre deo preces & uota hoim, ubi tñ
ſine ira & diſceptatione leuari puras manus perſpexerint.
Probat hoc angelus ita loquens ad Thobiã.Quãdo ora Thob.12.
bas cum lachrymis,& ſepeliebas mortuos,& derelinque
bas prandiũ,& mortuos abſcondebas per diem in domo
tua:& nocte ſepeliebas:ego obtuli orationem tuam dño.
Puto id uobis ſatis & alijs ſcripturæ teſtimonijs perſua
ſum.Nam q pſallẽtibus quoq; dignanter admiſceri ſancti ps.67.
angeli ſoleant:qđ eo manifeſtius qđ pſalmiſta ait? Præue
nerũt principes.cõiũcti pſallẽtib⁹: in medio iuuencularũ ps.137.
tympaniſtriarũ.Vnde & dicebat. In conſpectu angelorũ
pſallam tibi. B Doleo pinde aliquos ueſtrum graui in
ſacris uigilijs deprimi ſomno: nec cæli ciues reuereri: ſed
in præſentia principũ tãquã mortuos apparere:cũ ueſtra
ipſi alacritate permoti:ueſtris intereſſe ſolennijs delectẽn
tur. Vereor ne ueſtrã deſidiã quandoq; abominãtes cũ in
dignatione recedãt,& incipiat unuſquiſq; ueſtrũ ſero cũ
gemitu dicere deo. Longe feciſti notos meos à me: poſue ps.87.
runt me abominationẽ ſibi.Et illud. Elõgaſti à me amicũ ibidem.
& proximũ:& notos meos à miſeria.Item. Qui iuxta me ps.37.
erãt de lõge ſteterũt,& uim faciebant qui quærebãt aiam
meã. Pro certo enim ſi ſe à nobis boni ſpũs elogauerint:
impetus malignorum quis ſuſtinebit? Dico ergo his qui
eiuſmodi ſunt.Maledictus qui opus dei facit negligenter.
Dicit quoq; non ego ſed dñs.Vtinã te calidũ aut frigidũ Apoca.3.
inueniſſem:ſed quia tepidũ inueni: incipiam te euomere
ex ore meo.Eapropter attẽdite pricipes ueſtros cũ ſtatis
ad orandũ uel pſallendũ,& ſtate cum reuerẽtia & diſcipli Matt.18.
na,& gloriamini,quia angeli ueſtri quotidie uidẽt faciem Heb.1.
patris.Nimirũ miſſi in miniſteriũ ppter nos qui hæredi
tatẽ capimus ſalutis,deuotionẽ uoſtram in ſuperna ferũt:
referũt gratiã.Vſurpemus officiũ quorũ ſortimur conſor
tiũ:ut in ore infantiũ & lactẽtium perficiat laus. Dicamus ps.8.
eis.Pſallite deo noſtro:pſallite. Atq; audiamus eos uiciſ ps.46.
ſim reſpõdentes.Pſallite regi noſtro pſallite. C Laudem
ergo cũ cæli cantoribus in cõmune ducẽtes,utpotè ciues
ſanctorum

ſanctorū & domeſtici dei pſallite ſapienter. Cibus in ore:
pſalmus in corde ſapit. Tantū illū terere non negligat fi
delis & prudēs aia quibuſdā dentibus intelligentiæ ſuæ:
ne ſi fortè integrū glutiat & nō manſum: fruſtreſ palatum
ſapore deſiderabili & dulciori ſuper mel & fauum. Offera
mus cū aplis in cælesti cōuiuio & in dñica menſa fauum
1.Cori.3. mellis. Mel in cera, deuotio i litera eſt. Alioqn litera occi
1.Cor.14 dit: ſi abſq ſpūs cōdimēto glutieris. Si autē cū aplo pſal
las ſpū: pſallas & mēte: cognoſces & tu de illius ueritate
Ioan.6. ſermonis quē dixit ieſus. Verba quæ locutus ſum uobis
Eccl.24. ſpūs & uita ſunt. Et item quē legimꝰ dicēte ſapiētia. Spūs
Eſaiæ.55. meus ſuper mel dulcis. Sic delectabiſ in craſſitudine aia
ps.19. tua, ſic holocauſtū tuū pingue fiet. Sic placabis regem: ſic
placebis principibus: ſic deniq totā tibi curiā beneuolā
reddes & odorati odorem ſuauitatis in cæleſtibus de te
Cā.3. quoq dicent. Quæ eſt iſta quæ aſcēdit per deſertum ſicut
uirgula fumi ex aromatibꝰ myrrhæ & thuris, & uniuerſi
ps.67. pulueris pigmētarij? Principes (inquit) iuda duces eorū:
pricipes zabulō, & pricipes nephtalim: hoc eſt cōfitētiū,
cōtinentiū: cōtēplantiū. Norūt ſiquidē principes noſtri
regi ſuo acceptā eſſe pſallētiū cōfeſſionē: continētiū forti
tudinē: cōtēplantiū puritatē: & ſoliciti ſunt exigere à no
bis iſtiuſmodi primitias ſpūs: quæ ꝑfectò non aliud ſunt
quàm primi & puriſſimi fructus ſapiētiæ. Quod eñi non
ignoratis iudas laudās uel confitens, & zabulon habita
culū certitudinis: nephtalim ceruꝰ emiſſus interpretatur.
Quia nimirū agilitatis ſuæ ſaltibꝰ exprimit ſpeculantis
exceſſus. Sed & opaca penetrare nemorū (ut ille ſenſuū)
ps.49. cōſueuit. A Scimus aūt qui dixerit. Sacrificium laudis
Eccle.15. honorificabit me. Verū ſi non eſt ſpecioſa laus in ore pec
catoris: nónne pernecceſſariā habetis cōtinentiæ uirtutē
per quā fiat ut non regnet peccatū in ueſtro mortali cor
pore? Porrò cōtinētia nō habet meritū apud deum quæ
gloriā reqrit humanā. Ideóq maxime opus eſt etiā puri
tate intētionis: qua ſoli mens ueſtra deo & placere appe
tat & ualeat inhærere. Neq enim aliud eſt inhærere deo,
quàm uidere deū: quod ſolis mundi cordibus ſingulari
felicitate donaſ. Cor mundū habebat Dauid qui dicebat
deo. Adhæſit aia mea poſt te. Item. Mihi autem adhærere
ps.62. deo bonū eſt. Vidēdo adhærebat, & adhærēdo uidebat.
ps.72. Aiæ ergo in his exercitatæ cæleſtes ſeſe nuncij familiares
exhibēt & frequētes: præſertim ſi frequēter orātē perſen
ſerint. Quis dabit mihi per uos ô benigni principes peti
tiones meas innoteſcere apud deū? Non eñi deo cui etiā
cogitatio hoīs confiteſ: ſed apud deū: hoc eſt ipſis qui cū
deo ſunt: tā beatis uirtutibꝰ quàm carne ſolutis ſpiritibꝰ.
ps.112. Quis ſuſcitabit me de terra inopem & de ſtercore eriget
pauperē: ut ſedeā cū principibus & ſoliū gloriæ teneam?
Non ambigo quin gratāter in palatio colligant quem di
gnanter in ſterquilinio uiſitāt. Deniq lætati ſunt de con
uerſione, & in aſſumptione nō agnoſcēt? Hos itaq puto
inter orādū alloq ſponſam, & ipſis tāquā ſpōſi domeſticis
ac ſodalibꝰ deſideriū cordis ſui aperire cū ait. Oſculeſ me
oſculo oris ſui. Et uide familiare amicūq colloquium aiæ
in carne ſuſpirātis cū cæleſtibꝰ ꝑtātibus. Geſtit in oſcula:
petit qđ cupit: nō tñ noīat quē amat. quia illos noſſe nō
dubitat: utpotè de quo ſibi frequēs cū illis ſoleat eſſe con
fabulatio: ꝑpterea nō dicit. Oſculetur me ille uel ille: ſed
oſculeſ me tantū. Sicut & Maria magdalena nō exprime
bat ex noīe quē quæreret: ſed tātū aiebat ei quē putabat
Ioan.20. ortulanū. Dñe ſi tu ſuſtuliſti eū? Quē eum? Non aperit:
quia palā oībus eſſe credit quod à ſuo corde nec ad mo
mentū recedere pōt. Ita ergo & iſta loquēs ſodalibꝰ ſpōſi
ſui tāquā cōſcijs & qbus ſe nouerat manifeſtā: tacito noīe
repēte in hæc de dilecto uerba prorūpit. Oſculeſ me oſcu
lo oris ſui. De quo iā oſculo nolo uos diutius ꝑtrahere:
ſed ſermone craſtino audietis ꝗcquid orātibꝰ uobis ſug
Mat.16. gerere mihi inde dignabiſ docens de oībus unctio. Neq
enim hoc ſecretū reuelat caro & ſanguis: ſed is q ſcrutaſ
ꝑfunda dei ſpūſſctūs. Qui à patre filioq ꝑcedens cū ipſis
pariter uiuit & regat in ſecula ſeculorum Amen.

Quomodo per oſculum oris dei ſignificatur ſpirituſſanctus: quem eccleſia ſibi petit dari ad notitiam ſanctæ trinitatis. Sermo octauus. D

HOdie nobis ſicut heſterna promiſſiōe tenetis,
de ſummo, id eſt de oris oſculo diſputare pro
poſitum eſt. Audite attentius quod ſapit ſua
uius, & guſtatur rarius, & intelligitur diffici
lius. Mihi uidetur (ut paulò altius inchoem) ineffabile
quoddam atq inexpertum omni creaturæ oſculum de
gnaſſe qui ait. Nemo nouit filium niſi pater, & nemo no Luce.10.
uit patrem niſi filius: aut cui uoluerit filius reuelare. Pater
enim diligit filium & ſingulari dilectiōe amplectitur: ſum
mus æqualem: æternus coæternum: unus unicū. Sed eñi
non minori ipſe à filio affectione aſtringitur: quippe pro
cuius amore & moritur ipſo atteſtante cum ait. Vt ſciant Matt.20.
oēs quia diligo patrē: ſurgite eamus: haud dubium quin
ad paſſionē. Illa itaq mutua gignentis genitiq cognitio
pariter & dilectio: quid niſi oſculū eſt ſuauiſſimū? ſed ſe
cretiſſimū. Ego pro certo ad tantū & tam ſanctum diuini
amoris arcanum ne ipſam quidem angelicā admitti arbi
tror creaturam. Etenim paulo hoc ipſum ſapiēte, pax illa
exuperat omnē etiā angelicū ſenſum. Vnde nec iſta (quā Philip.4.
quam multū præſumēs) audet tamē dicere: oſculetur me
ore ſuo: ſoli illud ſcilicet reſeruans patri: ſed aliqd minus
poſtulās: oſculeſ me (inquit) oſculo oris ſui. Videte nouā
ſpōſam nouū oſculū accipientē: nō tamen ab ore: ſed ab
oſculo oris. Inſufflauit (inquit) eis: haud dubium quin ie
ſus apoſtolis, id eſt primitiuæ eccleſiæ, & dixit. Accipite Ioā.20.
ſpiritumſanctum. Oſculum profectò fuit. Quid? corporeꝰ
ille flatus? Non: ſed inuiſibilis ſpūs: qui propterea in illo
dñico flatu datus eſt: ut per hoc intelligereſ, & ab ipſo pa
riter tāquā à patre procedere tāquā uere oſculū qđ oſcu
lanti oſculatoq cōe eſt. Itaq ſufficit ſpōſæ ſi oſculetur ab
oſculo ſpōſi: etiā ſi nō oſculeſ ab ore. Nec eñi exiguum qd
aut uile putat oſculari ab oſculo: quod non eſt aliud niſi
infundi ſpūſctō. Nempe ſi recte pater oſculās, filius oſcula
tus accipiſ: nō erit abre oſculū ſpmſctū intelligi: utpotè
qui patris filijq imperturbabilis pax ſit: gluten firmum,
indiuiduus amor, indiuiſibilis unitas. De ipſo igiſ audet
ſpōſa: ipſumq infundi ſibi fidenter ſub oſculi noīe petit.
Tenet quippe aliquid unde nō deſit occaſio præſumēdi.
Dicēs eñi filiꝰ. Nemo nouit filiū niſi pater, & nemo nouit Luce.10.
patrem niſi filius, adiecit, aut cui uoluerit filius reuelare.
Non aūt diffidit ſpōſa quin ſibi uelit: ſi cui uoluerit. Petit
ergo audēter dari ſibi oſculū: hoc eſt ſpiritū illum in quo
ſibi & filiꝰ reueleſ & pater. Alter eñi ſine altero nequaquā
innoteſcit. Vnde eſt illud. Qui uidet me uidet & patrem Ioan.14.
meū. Et illud Ioānis. Oīs q negat filiū: nec patrem habet. 1.Ioan.2.
Qui aūt cōfiteſ filiū, & patrē habet. Ex qbꝰ liqdo cōſtat:
quia nec pater ſine filio nec filius ſine patre agnoſciſ. Me
rito proinde nō in alterius tantum ſed in utriuſq cogni
tione cōſtituit ſummā beatitudinē qui dicit. Hæc eſt uita Ioā.17.
æterna ut cognoſcant te uerū deum, & quem miſiſti ieſum
chriſtū. Deniq & qui ſequunſ agnū referunſ habere no Apo.14.
men eius & nomen patris eiꝰ ſcriptū in frōtibꝰ ſuis: quod
eſt de utriuſq notitia gloriari. C Sed dicit aliqs. Ergo
& ſpūſſancti agnitio non eſt neceſſaria, ut cum dixerit eſſe
uitam æternā noſſe & patrē & filiū de ſpūſancto tacuerit.
Eſt utiq: ſed ubi pater & filiꝰ perfecte agnoſcitur: utriuſq
bonitas quæ ſpūſſctūs eſt quomodo ignoraſ? Neq enim
integre hō homini innoteſcit quādiu latet: utrūnā bonæ
an malæ ſit uolūtatis: quāquā & cū dictū eſt: hæc eſt uita
æterna ut cognoſcāt te uerū deum: & quem miſiſti ieſum
xp̄m, ꝑfectò ſi miſſio illa beneplacitum tam pr̄is benigne
mittētis: quàm filij uolūtarie obedientis demonſtrat: non
oīno tacitū eſt de ſpūſctō: ubi tātæ utriuſq gratiæ mētio
facta eſt. Vtriuſq ſiqdem amor & benignitas ſpūſſanctus
eſt. Trinæ ergo huiꝰ agnitionis infundi ſibi gratiā quātū
quidē capi in carne mortali poteſt ſponſa petit: cū oſculū
petit. Petit autem à filio: quia filij eſt cui uoluerit reuela
re. Reuelat ergo filius ſeipſum cui uult: reuelat & patrem.

Reuelat autẽ ſine dubio ꝑ oſculũ: hoc eſt per ſpiritũſctm̃:
1.Cor.2. apoſtolo teſte, qui ait. Nobis aũt reuelauit de⁹ per ſpiritũ
ſuũ. At uerò dando ſpiritũ per quem reuelat: etiã ipſum
reuelat: dando reuelat, & reuelando dat. Porrò reuelatio
quæ per ſpiritũſanctũ fit: nõ ſolũ illuſtrat ad agnitionem:
Roma.5. ſed etiã accendit ad amorem: dicente Paulo. Charitas dei
diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritũſanctũ qui datus
eſt nobis. Et ideò forſan de his qui cognoſcentes deũ nõ
tanquã deũ glorificauerũt: nõ legit q̃ ſpiritusſancto reue-
lãte cognoſcerẽt: quia cũ cognoſcerẽt nõ amauerũt. Sic
quippe habes. Deus enim illis reuelauit. Nec adiunctum
eſt per ſpiritũ ſuũ: ne ſibi ſpõſæ oſculũ mentes impiæ uſur
parent quæ cõtẽtæ ea quæ inflat: eam quæ ædificat neſcie
Roma.1 rũt. Deniq; ipſe apl's dicat per quid cognouerunt. Per ea
(inquit) quę facta ſunt intellecta conſpiciuntur. Vnde &
conſtat: quia nec perfecte cognouerunt quem minime di-
lexerunt. Si enim integre cognouiſſent bonitatẽ qua pro
eorũ redemptione in carne naſci, & mori uoluit, nõ igno
Ibidem. raſſent. Audi deniq; quid eis de deo reuelatũ fuerit. Sem-
piterna (ait) uirtus eius & diuinitas. Vides quia quod
ſublimitatis quod maieſtatis eſt: in præſumptiõe ſpiritus
nõ dei ſed ſui rimati ſunt: q̃ autem mitis ſit & humilis cor-
de non intellexerunt.. Nec mirum: quia & caput eorum
behemoth nihil humile: ſed (ſicut de eo legitur) omne
Iob.41. ſublime uidet. Quę contra Dauid non ambulabat in ma
ps.130. gnis: neq; in mirabilibus ſuper ſe: ne ſcrutator maieſtatis
Prou.25. opprimeret à gloria. Vos quoq; ut caute in arcanis ſenſi
bus pedẽ figatis mementote ſemper quod ſapiens ammo-
Eccle.3. net. Altiora (inquit) te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcru-
tatus fueris. In ſpiritu ambulate in illis, & non in ſenſu ꝓ-
prio. Doctrina ſpiritus non curioſitatem acuit: ſed chari-
tatem accendit. Merito proinde ſpõſa quẽ diligit anima
ſua inquirẽs: non ſe ſuæ carnis ſenſibus credit: nõ curioſi
tatis humanæ inanibus ratiociniis acquieſcit, ſed petit
oſculũ. id eſt ſpiritũſanctum inuocat: per quem accipiat
ſimul & ſcientiæ guſtum & gratiæ condimentũ. Et bene
ſcientia quæ in oſculo datur, cum amore recipitur: quia
amoris indiciũ oſculum eſt. Scientia ergo quæ inflat (cũ
ſine charitate ſit) nõ procedit ex oſculo. Sed nec qui zelũ
dei habent & nõ ſm̃ ſcientiã ſibi ullatenus arrogent illd'.
Vtrũq; enim munus ſimul fert oſculi gratia, & agnitionis
lucẽ & deuotiõis pinguedinẽ. Eſt quippe ſpũs ſapientiæ
& intellectus, qui inſtar apis ceram portãtis & mel habet
omnino, & unde accendat lumen ſcientiæ, & unde infun-
dat ſaporem gratiæ. Neuter ergo ſe oſculũ percepiſſe pu-
tet: ſiue qui ueritatẽ intelligit nec diligit: ſiue qui diligit
nec itelligit. Sanè in oſculo iſto nec error locũ habet nec
tepor. Quãobrem geminæ gratiæ ſacroſancti oſculi ſuſci-
piendæ paret è regione duo labia ſua quę ſponſa eſt: intel
ligentiæ rationẽ: ſapiẽtiæ uoluntatẽ: ut de pleno oſculo
ps.44. glorians mereatur audire. Diffuſa eſt gratia in labiis tuis:
propterea benedixit te deus in æternũ. Itaq; pater filium
oſculans pleniſſime illi arcana ſuæ diuinitatis eructuat &
ſpirat ſuauitatem amoris: ſcriptura hoc ſignificante: cum
ps.18. ait. Dies diei eructat uerbũ. Cui ſanè ſempiterno ſingula
riterq; beato complexui nulli oĩno (ut iã dictum eſt) crea
turæ intereſſe donat: ſolo utriuſq; ſpiritu teſte ac conſcio
Roma 11. mutuæ agnitionis & dilectionis. Quis eñ cognouit ſen-
ſum dñi: aut quis conſiliari⁹ eius fuit? C Sed dicat mihi
fortaſſe aliquis. Tibi ergo unde innotuit quod nulli fate
ris cognitũ creaturæ? Profectò unigenitus qui eſt in ſinu
patris ipſe enarrauit. Enarrauit (dixi) nõ mihi miſero &
indigno: ſed planè Ioanni amico ſponſi: cuius hæc uerba
ſunt. Non ſolũ autem ſed & Ioanni euãgeliſtæ utiq; diſci-
pulo quẽ diligebat ieſus. Placita enim fuit deo & anima
illius digna prorſus nomine & dote ſponſæ: digna ſponſi
amplexibus: digna deniq; quæ recumberet ſuper pectus
dñi. Hauſit Ioãnes de ſinu unigeniti: qđ de paterno hau-
ſerat ille. Nec ſolus ipſe tamen: ſed & omnes quibus idem
Ioã.15. aiebat magni conſilii angelus. Vos dixi amicos: quia oĩa
quæcunq; audiui à patre meo nota feci uobis. Hauſit &
paulus, cuius euãgeliũ nõ eſt ab homine: neq; ab homine Gal.1.
illud accepit: ſed per reuelationẽ ieſu chriſti. Profecto hi
oẽs tam feliciter quàm ueraciter dicere poſſunt. Vnigeni
tus q̃ erat in ſinu patris ipſe enarrauit nobis. Et illa enar-
ratio quid eis niſi oſculũ fuit? Sed oſculũ de oſculo & nõ
de ore. Audi ſiquidẽ oſculum de ore. Ego & pater unum Ioã.10.
ſumus. Item. Ego in patre & pater in me eſt. Oſculum eſt
ore ad os ſumptũ: ſed nemo appropiat. Oſculũ planè di-
lectionis & pacis: ſed dilectio illa ſupereminet omni ſcien-
tiæ, & pax illa omnẽ ſenſum exuperat. Verũtamen quod
oculus nõ uidit: nec auris audiuit: nec i cor hoïs aſcẽdit,
Paulo reuelauit deus per ſpiritũ ſuũ: hoc eſt per oſculum
oris ſui. Igit filiũ in patre & patrẽ eſſe in filio oſculum de
ore eſt. Quod aũt legit. nõ enim accepimus ſpiritũ huius 1.Cor.2.
mũdi: ſed ſpiritũ qui ex deo eſt: ut ſciamus quæ à deo do-
nata ſunt nobis: oſculum ſanè de oſculo eſt. A Et ut ap
tius alterutrum diſtinguamus, qui plenitudinem capit:
oſculũ de ore ſumit. Qui uerò de plenitudine: oſculũ de
oſculo recipit. Magnus quidẽ Paulus: ſed quãtũlibet ſur
ſum porrigat os: etiã ſi ſe uſq; ad tertiũ cælũ extẽdat citra
os altiſſimi tñ neceſſe eſt ut remaneat, & modo ſuo contẽ-
tus in ſe ſubſiſtat, & cũ pertingere ad uultum gloriæ non
ualebit cõdeſcendi ſibi & ex alto tranſmitti oſculũ humi-
liter petat. Qui uerò non rapinã arbitratur eſſe ſe æqualẽ Philip.2.
deo: ita ut audeat dicere. Ego & pater unũ ſumus: quia ex Ioan.10.
æquo cõiũgitur, ex æquo complectit: non oſculã de loco
inferiori mendicat: ſed pari celſitudine os ori coniũgit, &
ſinglari prærogatiua oſculũ de ore ſumit. Chriſto igitur
oſculũ eſt plenitudo: Paulo participatio: ut cũ ille de ore:
iſte tñ de oſculo oſculatũ ſe glorient. Felix tñ oſculum per
quod non ſolum agnoſcit deus: ſed & diligit pater qui ne
quaquã plene cognoſcit: niſi cũ perfecte diligit. Quæ in
uobis aia ſenſit aliqñ in ſecreto cõſcientiæ ſuæ ſpiritũ filii
clamantẽ abba pater: ipſa ipſa paterno ſe diligi præſumat
affectu: quæ eodẽ ſe ſpũ quo & fili⁹ affectã ſentit. Confide
quæcũq; es illa: confide nihil heſitãs In ſpiritu filii filiam
cognoſce te patris: ſpõſam filii & ſororẽ. Vtroq; uocabu-
lo eã quæ hmõi eſt inuenies appellari. Ad manũ eſt unde
id probẽ: nõ multũ laborabo. Vox ſpõſi eſt ad ipſam. Ve- Cã.5.
ni in ortũ meũ ſoror mea ſponſa. Soror ſiqdẽ eſt: quia ex
uno patre: ſponſa quia in uno ſpũ. Nam ſi carnale matri-
moniũ cõſtituit duos in carne una: cur nõ magis ſpũalis
copula duos coniunget in uno ſpũ? Deniq; qui adhæret
deo: unus ſpũs eſt. Sed audi etiã de patre: quàm amanter
quãq; dignãter & filiã eam noiat, & nihilominus tanquã
nurũ ꝓpriã ad filii blandos inuitet amplexus. Audi, inqt, ps.44.
filia & uide & inclina aurẽ tuã, & obliuiſcere populũ tuũ
& domũ patris tui, & cõcupiſcet rex decorẽ tuum. Ecce à
quo iſta flagitat oſculũ. O ſancta aia reuerentiã habe: qm̃
ipſe eſt dñs de⁹ tu⁹: & fortaſſe nõ oſculãdus, ſed adorãd⁹
cum patre & ſpũſancto in ſecula ſeculoꝝ. Amen.

*De uberibus ſponſi, id eſt chriſti: quorum unum
dicitur expectatio eius erga peccatorẽ. Et alte
rum dicitur benigna ſuſceptio eius quãdo pecca
tor cõuertitur ad pœnitẽtiã.* Sermo. IX. C

ACcedamus iam ad librum, uerbiſq; ſponſæ ra-
tionem demus & conſequentiã. Pendent enim
& prærupta nutãt abſq; principio. Ideoq; præ
mittendum cui competenter cohæreant. Pona
mus proinde iſtos quos ſpõſi ſodales diximus: uiſitandi
ſalutãdiq; gratia ſicut heri & nudiuſtertius: acceſſiſſe nũc
q; ad ſpõſam: ipſamq; ſubmurmurãtẽ & tædẽtẽ repeiſſe:
mirari cauſam & quaſi alloqui in hunc modũ. Quid noui
accidit? Quid te cernim⁹ ſolito triſtiorẽ? Quæ inopinati
murmuris cauſa? Certè cum auerſa & alienata tres poſt
amatores tuos cũ qb⁹ male erat tibi: cõpulſa tandẽ reuer
ti ad uirũ tuũ priorẽ, nõne ut ſaltẽ mereris tãgere pedes:
multis precib⁹ & fletib⁹ inſtitiſti? Recolo inquit. Quid?
Obrẽto eo ſimulq; accepta in oſculo pedũ indulgẽtia de
offenſis, nũqd nõ rurſus facta impatiens & tãta nequaquã
dignatione contenta; ſed maioris familiaritatis cupida:
ſecundam

ſecundā quoq; gratiā eadem qua priuſ inſtātia poſtulaſti
& impetraſti: ita ut in oſculo manꝰ adepta ſis uirtutes non
paucas & non paruas: Non diffiteor ait. Et illi. Enimue-
rò num tu ea quæ iurare & obteſtari ſolebas ſi unquā ad
oſculum manꝰ peruenire daretur: ſufficere iam tibi: nil te
deceætero petiturā: Ego. Quid igit: Fortè horū quæ acce
peras quippiā ablatū cauſaberis: Nihil. An uerò timeare
petitum iri: quod tibi de mala tua priſtina conuerſatione
indultū præſumpſeras: Non. Age tn̄ dic unde queamus
ſatisfacere tibi. Nō quieſco (ait) niſi oſculetur me oſculo
oris ſui. Gratias de oſculo pedū: gratias & de manus: ſed
ſi cura eſt illi ulla de me, oſculetur me oſculo oris ſui. Nō
ſum ingrata: ſed amo. Accepi fateor meritis potiora: ſed
prorſus inferiora uotis. Deſiderio feror: non ratione. Ne
quæſo cauſemini p̄ſumptionē ubi affectio urget. Pudor
Pſ 98. ſanè reclamat: ſed ſupat amor. Nec ignoro: ꝙ honor re-
gis iudiciū diligit: ſed præceps amor nec iudiciū præſto-
latur, nec cōſilio temperaſ, nec pudore frænaſ, nec rationi
ſubiicit. Rogo ſupplico, flagito oſculetur me oſculo oris
ſui. En gratia ipſiꝰ multis iam annis caſte ſobrieq; uiuere
curo: lectioni inſiſto, reſiſto uitijs, orationi incumbo fre-
quēter. Vigilo contra tentationes: recogito annos meos
in amaritudie aiæ meæ. Sine querela me arbitror quantū
in me eſt cōuerſari inter fratres. Superioribꝰ poteſtatibꝰ
ſubdita ſum: egrediēs & regrediens ad imperiū ſenioris.
Aliena nō cupio: mea potiꝰ & me pariter dedi. In ſudore
uultus mei comedo panē meū. Cæterū quod in his oībꝰ
eſt totū cōſtat de cōſuetudine: de dulcedine nihil. Quid
Oſee.10. (niſi iuxta ꝓphetā) uitula Effraim ſum: docta diligere tri
Luce.17. turam: Deniq; in euāgelio qui hoc ſolū qđ facere debet
facit: ſeruus inutilis reputaſ. Mādata forſan utcūq; adim-
pleo: ſed aia mea ſicut terra ſine aqua in illis. Vt igitur ho
locauſtū meū pingue fiat: oſculetur me quæſo oſculo oris
ſui. B Pleriq; ueſtrū mihi quoq; (ut memini) i priuatis
cōfeſſionibus ſuis cōqueri ſolēt ſuper huiuſcemodi aren
tia animi lāguore atq; hebetudine ſtolidæ mētis, ꝙ dei ſci
licet alta atq; ſubtilia penetrare nequeant: ꝙ de ſuauitate
ſpūs aut nil aut parū ſentiant. Quid iſti niſi ad oſculum
ſuſpirāt: Suſpirāt planè & inhiāt ſpiritui ſapiētiæ & intel
lectus: intellectus utiq; quo pertingant: ſapiētiæ qua gu-
ſtent quod intellectu apprehēderint. Ego in hoc ipſo affe-
Pſ.62. ctu ſanctum puto oraſſe ꝓphetā: cū diceret. Sicut adipe &
pinguedine repleatur aia mea, & labijs exultationis lau-
dabit os meū. Oſculū oīno petebat, & illud oſculū in cu-
ius tactu perfuſis labijs pinguedine gratiæ ſpūalis: ſeque
Pſ.70. retur quod alibi idem ipſe precaſ. Repleaſ os meū laude
ut cantem gloriā tuā: tota die magnitudinē tuā. Deniq;
Pſ.30. & eructauit ubi guſtauit. Quàm magna multitudo dulce
dinis tuæ dñe: quā abſcōdiſti timētibꝰ te. Satis hoc oſcu-
lum detinuit nos, & necdū me illđ (ut uerū fatear) digne
ſatis expreſſiſſe cōfido. Sed trāſeamus ad reliqua: quia id
meliꝰ impreſſum quàm expreſſum innoteſcit. C Seqtur.
Cāt.1. Quia meliora ſunt ubera tua uino, fragrantia unguentis
optimis. Et hæc uerba cuius ſint auctor non loqtur: relin
quens nobis libere cōiectari cui potiſſimū perſonæ con
ueniant. Mihi uerò nō deeſt unde illa cogruēter aſſignē
ſiue ſponſæ, ſiue ſpōſo, ſiue etiā ſpōſi ſodalibꝰ. Et primum
ſpōſæ qualiter cōgruāt indicabo. Interim cōfabulātibus
illa pariter atq; illis: acceſſit ipſe de quo ſmo erat. Vtiq; li
bēs appropiat de ſe loqntibꝰ. Sic ſolet. Sic eūtibꝰ i emaus
& cōferētibus inter ſe: iocundū ſe facūdūq; exhibuit co-
Matt.18. mitē. Nempe hoc eſt quod in euāgelio pollicef. Vbi duo
uel tres cōgregati fuerint in noie meo: ego ſum in medio
Eſai.65. coꝝ. Et per prophetā. Antequā (ait) clamēt ego exaudiā.
Adhuc loquētibus illis dicam: ecce adſum. Ita ergo nunc
nō uocatus affuit & delectatus uerbis præuenit p̄ceps.
Arbitror ꝙ interdū nec uerba expectat: ſed ſolis cogita-
tionibus aduocetur. Deniq; ait homo qui inuētus eſt ſm
Pſ.9. cor dei. Deſideriū pauperū exaudiuit dñs: præparationē
cordis eorū audiuit auris tua. Attendite & uos uobis in
omni loco: ſcientes qm̄ oia ueſtra nouit ſcrutans corda &
renes deus: qui finxit ſingillatim corda ueſtra, & intelli-
git oia opera ueſtra. Sponſa ergo ſpōſum adeſſe perſen-
tiens ſubſtitit. Pudet enim p̄ſumptionis in qua ſe depre-
hēſam intelligit. Nam uerecūdius id moliri per internun
cios exiſtimarat. Moxq; conuerſa ad ipſum: temeritatem
prout ualet excuſare conaſ: quia meliora ſunt (inquiēs)
ubera tua uino: fragrantia unguētis optimis. Ac ſi dicat.
Si altum ſapere uideor tu feciſti ô ſpōſe: qui in dulcedine
uberū tuorū tāta me dignatione lactaſti: quatenus omni
metu (tui charitate nō mea temeritate) depulſo, audeam
plus forte quàm expediat. Audeo ſanè pietatis memor:
immemor maieſtatis. Hæc pro uerborū cōſequētia dicta
ſint. Nūc qualis ſit iſta uberū ſpōſi cōmēdatio uideamꝰ.
Duo ſpōſi ubera: duo in ipſo ſunt ingenitæ manſuetudi-
nis argumēta ꝙ patiēter expectat delinquētem, & clemē-
ter recipit pœnitētē. Gemina (inquā) dulcedo ſuauitatis
exuberat in pectore dñi ieſu: longanimitas uidelicet in
expectādo, & in donando facilitas. Et audi qa non ſit hoc
inuentū meū: legis profecto de longanimitate. An diui- Roma.2.
tias bonitatis eius & patiētiæ & longanimitatis cōtēnis:
Item. An ignoras quia benignitas dei ad pœnitētiam te Ibidem.
adducit: Ad hoc ſiquidē diu ſuſpēdit ſententiā ultionis
à contēnente: ut quādoq; exhibeat gratiā remiſſionis in
pœnitente. Non enim uult mortē peccatoris: ſed ut con- Ezech.18
uertatur & uiuat B Ponamꝰ exēpla & de altero ubere:
quod dictum eſt remittēdi facilitas. Legis & de ipſa. Qua Ezech.18.
cūq; hora ingemuerit peccator: peccatū ſuū remitteſ ei.
Legis. Derelinquat impius uiam ſuā: & uir iniquus cogi Eſa.55.
tationes ſuas: & reuertatur ad dñm & miſerebitur eius, &
ad deum noſtrum: qm̄ multus eſt ad ignoſcendū. Pulchre
Dauid paucis comprehēdit utrūq; dicēs. Longanimis & Pſ.102.
multū miſericors. Huius ergo geminæ bonitatis experi-
mento in eam ſe fiduciam excreuiſſe fatetur ſponſa: ut au-
deret petere oſculū: quid mirum (dicens) ſi ſic præſumo
de te ô ſponſe: quæ de tuis uberibus tantam ſum experta
abūdantiā ſuauitatis: Ergo ad audendum me prouocat
dulcedo uberū tuorū: non meorū cōfidentia meritorum.
Qđ autem dicit. Meliora ſunt ubera tua uino: hoc eſt pin-
guedo gratiæ quæ de tuis uberibꝰ fluit efficacior mihi eſt
ad ſpirituale ꝓfectū quàm mordax increpatio prælatorū.
Nec ſolū meliora uino: ſed & fragrantia unguentis opti-
mis: quia nō modo internæ dulcedinis lacte p̄ſentes alis:
ſed bonæ quoq; opiniōis grato odore reſpgis abſentes:
bonū habēs teſtimoniū & ab his qui intus & ab his qui
foris ſunt. Habes inquā lac intus, & foris unguenta: qm̄
quidē non eſſent quos lacte reficeres: ſi non prius odore
attraheres. Sanè de his unguentis ſi quid dignum cōſide-
ratione cōtineant uidebiſ poſt hæc cum eo uentū fuerit:
ubi dicit in cōſequētibus. In odore unguentorū tuorum Cāt.1.
curremus. C Nunc iuxta promiſſum noſtrum hæc ipſa
uerba quæ ſpōſæ data ſunt: an & ſponſo cōgruant uidea-
mus. Sponſa loquēte de ſpōſo: repēte (ut dixeram) adeſt
ille, annuit uoto: dat oſculū: impletq; in ea ſermonem q
ſcriptus eſt. Deſideriū cordis eius tribuiſti ei, & uolūtate Pſ.20.
labiorum eius nō fraudaſti eum. Quod & probat ex eius
uberū repletiōe. Tātæ nempe efficaciæ oſculū ſanctū eſt,
ut ex ipſo mox cū acceperit illud ſponſa concipiat: tume-
ſcentibus nimirū uberibus: & lacte quaſi pingueſcentibꝰ
in teſtimoniū. Quibus ſtudiū eſt orare frequēter: experti
ſunt quod dico. Sæpe corde tepido & arido accedimꝰ ad
altare: orationi incumbimus. Perſiſtentibus autē repente
infunditur gratia: pingueſcit pectus: replet uiſcera inun-
datio pietatis, & ſi ſit qui premat: lac conceptæ dulcedi-
nis ubertim fundere non tardabunt. Dicat ergo. Habes
ſponſa quod petiſti, & hoc tibi ſignū: quia meliora facta
ſunt ubera tua uino. Hinc te ſcilicet noueris oſculum acce
piſſe ꝙ te cōcepiſſe ſentis. Vnde & ubera tibi intumuerūt,
facta in ubertate lactis meliora uino ſciæ ſecularis: quæ
quidē inebriat: ſed curioſitate non charitate: implens nō
nutriēs: inflans nō ædificās: ingurgitās nō cōfortās. Sed
demus & ſodalibꝰ iſta depromere. Iniuſte (inquiūt) murs

muras aduerſus ſpōſum : quia id plus ualet quod ille iam
dedit quàm quod tu petis. Quod eñ poſtulas: te quidem
delectat: ſed ubera quibus paruulos alis quos & paris: me
liora, hoc eſt neceſſariora ſunt uino cōtēplationis. Aliud
ſiquidē eſt qđ uinꝰ lætificat cor hoīs: & aliud quod ædi·
ficat multos. Nā & ſi Rachel formoſior: ſed Lya fœcōdior
eſt. Noli ergo nimis inſiſtere oſculis cōtemplationis: quia
meliora ſunt ubera prædicationis A Occurrit & alius
ſenſus quē quidē nō propoſuerā: ſed minime prætcribo.
Vt quid eñ uerba hæc nō magis conuenire eis ipſis dica·
mus: quibus præeſt in ſolicitudine tāquā paruulis mater
aut nutrix? Nec eñ æquanimiter ferūt iuuenculæ & tene
ræ adhuc aīæ illā uacare quieti : cuius plenius erudiri do
ctrina & exemplis informari deſiderāt. An non deniꝗ ta·
lium in ſubſequenti cōpeſcitur inquietudo: ubi ſub graui
conteſtatione prohibētur ſuſcitare dilectam quouſꝗ ipſa
Cañ. 2. uelit? Hæ itaꝗ ſentiētes oſculis inhiare ſponſam: ſecretū
quærere ſibi: fugitare publicum: declinare turbas, & curæ
ipſarū propriā præferre quietē : uoli (inquiūt) noli: quia
maior in uberibus: quàm in amplexibꝰ fructus exiſtit. Per
ea ſiquidē nos uendicas à carnalibus deſiderijs: quæ mili·
tant aduerſus aīam: eripis mūdo & acqris deo. Hoc ergo
eſt quod aiunt: quia meliora ſunt ubera tua uino. Carnis
(inquiūt) uoluptatem qua pauloante tanquā uino ebriæ
tenebamur, uincunt hæ quas tua nobis ubera ſtillant deli
tiæ ſpūales. Et pulchre uino comparāt carnalē affectū. Vt
eñ uua ſemel exp̄ſſa non habet iam quod denuo fundat:
ſed perpetua ariditate dānatur: ſic caro i preſſura mortis
ab omni prorſus ſua delectatione ſiccatur nec ultra reui·
Eſai. 40. reſcit ad libidines. Vnde propheta. Oīs caro fœnū: & oīs
gloria eius tāquā flos fœni. Exiccatū eſt fœnum & cecidit
Gala. 6 flos. Et apl's. Qui ſeminat in carne: de carne & metet cor·
1. Cori. 6. ruptionē. Et rurſum. Eſca uentri & uenter eſcis, deus autē
& hunc & has deſtruet. Vide autē ne non carni tm̄ : ſed &
mundo fortè competat iſta proportio. Siquidem & ipſe
tranſit & cōcupiſcentia eius, & cū oīa quæ in mūdo ſunt
finem habeant: finis eorū nō erit finis. Verū ubera nō ſic.
Hæc eñ cum exhauſta fuerint: rurſum de fonte materni
pectoris ſumūt quod propinēt ſugētibus. Merito proin·
de meliora carnis ſeculiue amore aſſeruntur ubera ſpon·
ſæ: quæ nullo unquā lactentium numero areſiunt: ſed ſem·
Ioan. 7. per abūdant de uiſceribus charitatis ut iterum fluāt. Flu·
mina ſiquidem fluunt de uentre eius: fitꝗ in ea fons aquæ
ſaliētis in uitam æternam. Cumulaſ deinde laus uberum,
fragrantia unguētorū: ꝙ nō ſolū uerborū ſapore paſcant:
ſec & factorum opinione redoleant. Iam quæ ſint ubera:
quo tumida lacte: qualibus delibuta unguentis: ſub alio
ſermonis principio chriſto adiuuante mōſtrabimus. Qui
cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat deus per omnia
ſecula ſeculorum. Amen.

De tribus unguentis ſpūalibus: ſcilicet deuotionis, contritionis, & pietatis. Sermo. X. C

NOn ſum ego profundi ſenſus, neꝗ adeò perſpi·
cacis ingenij ut noui quippiā ex me adinueni·
re poſſim. Sed eſt fons magnus & indeficiens
os pauli qđ patet ad nos. De ipſo haurio mihi
etiam nunc in oſtenſione uberū ſpōſæ, ſicut & frequenter
ſoleo. Gaudere (inquit) cum gaudētibus: flere cū flētibꝰ.
Roma 12. Materni breuiter exprimuntur affectus : quia nec dolere
paruuli nec ualere queūt abſꝗ illa quæ genuit. Vtrobiꝗ
neceſſe eſt ſuis eam conformari uiſceribus. Igitur iuxta
Pauli ſententiā duas illas affectiones duobus ſponſæ ube·
ribus aſſignabo: compaſſionem uni, & cōgratulationem
alteri. Alioquin paruula eſt & nondum nubilis, ſi nōdum
ubera miſit: ſi ſe uidelicet neꝗ ad congaudendum ſentiat
promptā: neꝗ pronam ad condolendum. Talis ſi fortè ad
regimē animarū ſeu ad officium prædicationis aſſumitur:
alijs quidem non prodeſt, ſibi uerò obeſt plurimū. Porrò
ſeſe ingerere quantæ impudentiæ eſt? Sed redeamus ad
ubera ſponſæ: ac pro diuerſitate uberum diuerſas & lactis
ſpecies proponamus. Nam congratulatio quidē exhorta
tionis, cōpaſſio uerò conſolatiōis lac fundit. Porrò utrāꝗ
ſpeciem ubertim cælitus irrorari pio pectori ſuo ſpirita·
lis mater toties ſentit quoties oſculū ſumit. Videas eam
mox plenis uberibus paruulis incubare lactandis : & ex
uno quidem conſolatoria : ex altero uerò exhortatoria
uberius miniſtrare prout ſingulis cōuenire uidebit. Ver·
bi cauſa. Si quem fortè ex his quos genuit in euangelio
deprehenderit forti aliqua tentatione concuſſum: & inde
turbatum ac triſtem puſillanimēꝗ factum non poſſe iam
ferre uim tētationis, quomodo condolet? quomodo mul·
cet? quomodo plangit? quomodo conſolatur? quot argu
menta pietatis mox reperit quibus erigat deſolatū? Econ
tra: ſi promptum, ſi alacrem, ſi bene proficientē cognoue·
rit, exultat: aggrediſ ſalutaribus monitis: accēdit amplꝰ:
inſtruit de qbus poteſt ut perſeueret: utiꝗ in melius ſem·
per proficiat exhortatur. Omnibus ſe conformat: omniū
in ſe transfert affectus: matrem ſe deniꝗ probat nō minus
deficientium quàm proficientiū. Quanti hodie ſecus affe·
ctos ſe oſtendunt: de his dico qui animas regere ſuſcepe·
runt. Quod enim ſine miſerabili gemitu dicendū non eſt:
chriſti opprobria, ſputa, flagella, clauos, lāceam, crucem,
& mortem: hæc omnia in fornace auaritiæ conflant, & p·
fligant in acquiſitionem turpis quæſtus: & pretium uni·
uerſitatis ſuis marſupijs includere feſtinant. Hoc ſolo ſanè
à iuda ſcariothis differentes, ꝙ ille horum omne emolu·
mentū denariorū numero cōpēſauit: iſti uoratiori inglu·
uie lucrorum infinitas exigunt pecunias. His inſatiabili
deſiderio inhiant: pro his ne amittant timent: & cum amit
tunt dolent: harum in amore quieſcunt quātum dūtaxat
liberū eis eſt aſeruandi uel augmētandi cura. Animarum
nec reputatur caſus nec ſalus. Non ſunt profecto mattea:
qui cū ſint de crucifixi patrimonio nimium incraſſati, im
pinguati, dilatati: nō cōpatiūtur ſuper cōtritiōe Ioſeph.
Quæ mater eſt non diſſimulat: habet ubera & non uacua.
Gaudere cum gaudētibus: flere cum flentibus nouit: nec
ceſſat exprimere de ubere quidem cōgratulationis lac ex·
hortationis: de ubere uerò cōpaſſionis lac conſolationis.
Et de ſponſæ uberibus & uberum lacte iſta ſufficiant. C
Iam qualibus etiā unguentis eadem ubera redoleant indi
cabo: ſi tm̄ ueſtris oratiōibus iuuer: ut quod inde mihi ſen
tire datū eſt: detur et eloqui digne ad audientiū utilitatē.
alia ſponſi atꝗ alia ſponſæ unguenta ſunt : quemadmodū
& ſua cuiꝗ ubera. Sed de ſponſi quo in loco tractandum
ſit: ſuperius præfixū eſt. Nunc ſponſæ unguentis intenda
mus. Idꝗ attentius tanquā his quæ ſcriptura non medio·
criter cōmendauit: ita ut ea pronūciauerit non ſimpliciter
bona, ſed optima. Et pono diuerſas ſpecies unguentorū:
quo ex pluribus ea quæ potiſſimum ſponſæ uberibus cō·
gruant eligamꝰ. Eſt unguētū cōtritionis: & eſt unguentū
deuotiōis, eſt & pietatis. Primū pungitiuū: dolorē faciēs.
Secundū temperatiuū: dolorē leniens. Tertiū ſanatiuum:
etiam morbum expellens. Nunc de ſingulis latius diſſera·
mus. Eſt ergo unguentū quod ſibi conficit anima multis
irretita criminibus: ſi cum incipit cogitare uias ſuas : col·
ligat, congerat conteratꝗ in mortariolo conſciētiæ mul·
tas ac uarias ſpecies peccatorū ſuorum: & intra æſtuantis
pectoris ollam ſimul omnia coquat igne quodā pœniten·
tiæ & doloris: ut poſſit dicere cum propheta. Concaluit ps. 38.
cor meū intra me: & in meditatione mea exardeſcet ignis.
Ecce hoc eſt unū unguentū quo aīa peccatrix ſuæ conuer·
ſionis primordia cōdire debet: plagiſꝗ ſuis recētibus ad
hibere. Primum naꝗ ſacrificiū deo ſpiritus cōtribulatus. ps. 50.
Quādiu ergo nō habet tanquā pauper & inops unde ſibi
melius ac precioſius cōponat unguentū: nō negligat pa·
rare interim iſtud: licet de uilibus ſpeciebꝰ : quia cor con· Ibidem.
tritū & humiliatū deus nō deſpiciet. Tanto aūt minꝰ uile
diuinis apparebit cōſpectibus: quanto plus ſibi illa uilue·
rit in recordatione peccatoꝝ ſuorū. Tamen ſi illo uiſibili
quo uiſibiliter uncti à peccatrice corporei pedes dei refe·
runtur in euangelio, inuiſibile hoc & ſpūale fuiſſe dicamꝰ
figuratū: non oīno uile reputare poterimus? Quid enim Mat. 26.
de illo

Ioan.12. de illo legitur: Et dom⁹ (inquit) impleta eſt ex odore un-
guēti. Peccatricis manibus diſtillabatur: & extremis mē-
bris corporis: id eſt pedibus fundebatur: & tamen non
uſqꝫ adeò contēptibile aut uile fuit quin totam domū uis
aromatum & ſuauitas repleret odoris. Q. ſi attendamus
quanta in unius peccatoris conuerſione fragrātia reſper
gatur eccleſia, & quātis fiat odor uitæ ad uitā quiuis pœ-
nitens ſi publice perfectéqꝫ pœnitcat: profecto & de hoc
æque indubitāter pnūciabimus: quia domus impleta eſt
ex odore unguēti. Deniqꝫ & ſupernas beatoꝝ manſiones
Lucæ.19. attingit pœnitētiæ odor: ita ut (teſte ipa ueritate) magnū
gaudiū ſit inter angelos dei ſuper uno peccatore pniam
agente. Gaudete pœnitentes, puſillanimes confortamini:
uobis dico quos nup conuerſos de ſeculo, & à uijs ueſtris
prauis recedētes excepit mox amaritudo & confuſio ani-
mi pœnitētis: ac uelut recentiū adhuc uulnerum dolor ni-
mius excruciat & perturbat. Secure man⁹ ueſtræ diſtillēt
myrrhæ amaritudinē in ſalubrē hanc unctionē: qa cor cō
tritū & humiliatū deus non deſpiciet. Non eſt oino ſper-
nenda nec uilis æſtimāda huiuſcemodi unctio: cui⁹ odor
nō ſolū hoies prouocat ad correctionē: ſed & angelos ad
exultationē inuitat. B Sed eſt unguentū tanto iſto pro
fecto præcioſius: quāto de melioribus cōpoſitū ſpecieb⁹.
Huius ſiquidem ſpecies ne longe quærātur: penes nos &
abſqꝫ difficultate reperimus, ac de noſtris hortulis talium
perfacilē copiam tollimus quotieſcūqꝫ neceſſitas poſcit.
Quis enī nō ſatis de pprio cū uult ad manū habet iniqta-
tes & peccata ſi non diſſimulat? Hæ autem ſunt (ſicut reco
gnoſcitis) ſpecies unguēti primi quod iam deſcripſimus.
At uerò ſecūdi hui⁹ aromata terra nr̄a nequaquā profert
Iacobi.1. ſed procul & de ultimis finib⁹ ea nobis cōquirim⁹. Nēpe
omne datū optimū, & omne donū perfectū deſurſum eſt
deſcēdens à patre luminū. Fit enī unguentū iſtud de diui-
nis collatis humano generi beneficijs. Felix qui ipſa ſibi
ſtudioſe colligere & ante mētis ſuæ oculos digna cū gra-
tiarū actiōe reducere curat. Profecto cū fuerint in uaſculo
pectoris piſtillo crebre meditationis cōtuſa atqꝫ cōtrita:
deindeqꝫ igne ſancti deſiderij ſimul decocta oia, & demum
impinguata oleo lætitiæ: erit unctio longe præcioſior: ex-
cellētiorqꝫ priore. Sufficit ad probandū eius teſtimoniū
ps.49. qui ait: Sacrificiū laudis honorificabit me. Nec dubium
quin excitet ad laudādū beneficioꝝ recordatio. Porrò cū
ſcriptura hoc ſolū teſteť de illo alio: qa nequaquā deſpici-
tur: licꝫ t ampli⁹ eſſe cōmēdatū quod & honorificat. Deni-
qꝫ illud pedib⁹ appoſuit: hoc capiti. Si enim i xp̄o caput ad
1.Cor.11. diuinitatē referendū eſt: dicēte Paulo: caput chriſti deus:
proculdubio caput ungit qui gratias agit, qm̄ deū tāgit:
nō hoiem. Non quia nō ſit hō qui deus eſt: ſiquidē de⁹ &
homo unus eſt xps: ſed quia omne bonum à deo: non ab
hoie eſt etiā ipſum quod per hoiem miniſtratur. Profecto
enim ſpūs eſt qui uiuificat: caro non pdeſt quicquā. Pro-
pterea & maledictus qui ſpem ſuā ponit in hoie: qm̄ etſi
ſpes noſtra tota merito pendet ex hoie deo: non tamē qa
homo ſed quia de⁹ eſt. Itaqꝫ illud pedib⁹: hoc capiti exhi-
betur: qm̄ & humiliatio cōtriti cordis humilitati cōgruit
carnis, & maieſtatē decet glorificatio. En quale unguentū
propoſui uobis: quo ſe nimirū tangi caput illud tremēdū
principatib⁹ nō ducit indignum: imo & honoris inſigne
iudicat dicēs: Sacrificiū laudis honorificabit me. Quam-
obrem nō eſt pauperis & inopis ſeu puſilli cordis aiæ con
ficere iſtiuſmodi unctionem: nempe cuius aromata & ſpe-
cies ſola confidentia poſſidet: quæ tn̄ de libertate ſpiritus
& cordis puritate deſcendit. Quæ enim puſillanimis eſt, &
modicæ fidei mens: rei ſuæ familiaris tenuitate conſtringi-
tur: nec ualet præ inopia ociari ad uacandum diuinis lau-
dibus, ſeu his quæ laudes pariunt intuendis beneficijs. Et
ſi quando certè conať aſſurgere: confeſtim domeſticarum
neceſſitatū curis urgentibus reuocatur ad ſua, & in ſe cō-
primi propria ægeſtate cōpellitur. A Q. ſi huius miſe-
riæ quæriť à me cauſa: dicam ꝙ ipſi in uobis (niſi fallor)
aut eſſe aut fuiſſe recognoſcetis. Duab⁹ de cauſis uidetur
mihi huiuſcemodi animi ægritudo & diffidētia ſolere cō-
tingere: aut de nouitate uidelicet conuerſionis: aut certè
de cōuerſationis tepore: etiā ſi in cōuerſione longū tem-
pus habuerit. Vtrūqꝫ profecto humiliat & deijcit cōſcien
tiam & inquietam facit: dum ſiue pro tempore ſiue pro te
pore antiquas animi paſſiōes necdum in ſe emortuas ſen-
tit, & neceſſe proinde habens reſecandis intendere de cor
dis hortulo ſpinis iniquitatum & urticis cupiditatū: lon-
gius a ſemetipſa euagari non ſinitur. Quid enim? Qui la-
borat in gemitu ſuo: poterit ne ſimul & in dei laudibus
exultare? Quouā modo in ore gementis & plangentis ſo-
nabit pariter illud Eſaiæ: gratiarum ſcilicet actio, & uox Eſa.51.
laudis? Nam ſicut à ſapiente accepimus. Muſica in luctu Eccle.22.
importuna narratio eſt. Deniqꝫ gratiarū actio beneficium
ſequitur: non præcedit Quæ autem adhuc in triſtitia eſt
aīa: beneficio non gaudet, ſed indiget. Habet ergo unde
preces offerat: nō autem unde referat grates. Quomodo
enim recolet beneficiū quod nō accepit? Merito proinde
dixi: non eſſe aīæ pauperis cōficere hoc unguentū: quod
de recolēdis diuinis beneficijs cōponi debet: qm̄ non pōt
uidere lucē donec tenebras intuetur. Nempe in amaritu-
dine eſt: occupatqꝫ memoriā triſtis recordatio peccatoꝝ:
nec libet lætum quippiā ſimul admittere. Idcirco talibus
denunciat ſpūs propheticus dicens. Vanū eſt uobis ante ps.126.
lucē ſurgere. Quod eſt: Fruſtra ſurgitis ad intuēda benefi
cia quæ delectant: niſi prius recepto lumine conſolationis
de tēatibus qui cōturbant. Non eſt ergo pauperum hoc
unguentū. Sed uidete quinam de eius copia non imme-
rito glorientur. Ibant gaudētes apoſtoli à conſpectu con Actu.5.
cilij: qm̄ digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam
pati. Multū ſibi profecto inſtillauerant de pinguedine ſpi
ritus: quorum leuitas nō dico uerbis: ſed nec uerberibus
ceſſit. Erāt enī diuites in charitate, quæ nullis exhauritur
expenſis, & de ipſa facile holocauſta medullata offerre ſuf-
ficiebant. Fundebant paſſim ſudantia pectora liquorem
ſanctum quo imbuta pleniuserant, qm̄ loquebātur uarijs Actu 2.
linguis magnalia dei: prout ſpūſſctūs dabat eloqui illis.
Nec dubiū quin & illi abūdarēt iiſdem unguentis: quib⁹
apoſtolus teſtimoniū perhibebat dicēs. Gratias ago deo .Cor.1.
meo ſemper pro uobis in gratia dei quæ data eſt uobis in
chriſto ieſu: quia in omnibus diuites facti eſtis in illo: in
omni uerbo & in omni ſciētia: ſicut teſtimoniū chriſti con
firmatū eſt in uobis: ita ut nihil uobis deſit in ulla gratia.
Vtinā & p uobis ego has ipſas gratias referre poſſim: ut
uideam uos diuites in uirtutibus: alacres in laudibus dei,
ſpirituali hac pinguedine abundantius redundantes in
chriſto ieſu domino noſtro.

De duobus, hoc eſt fructu & modo pertinentibus ad opus humanæ redemptionis. Sermo XI. D

DIxi in fine ſermonis nec me iterare piget: ꝙ cu-
piam uos omnes fieri ſacræ unctionis partici-
pes: illius uidelicet in qua dei beneficia cum læ-
titia & gratiarum actione recolit ſancta deuotio
Hoc enim bonū eſt: tum propter releuādos uitæ præſen-
tis labores: qui utiqꝫ tolerabiliores nobis fiunt exultanti-
bus in laude dei: tum quia nihil ita proprie quendā terris
repſentat cæleſtis habitationis ſtatum ſicut alacritas lau-
dantiū deū: ſcriptura dicēte. Beati qui habitant in domo ps.83.
tua dn̄e: in ſecula ſeculorū laudabūt te. De hoc præcipue
unguēto puto dixiſſe pphetā. Ecce quàm bonū & quàm ps.132.
iocūdū habitare fratres in unum: ſicut unguentum in ca-
pite. Neqꝫ enim priori uidetur cōgruere poſſe. Illud enim
etſi bonū ſit, non eſt tn̄ iocundum: quia recordatio pecca
torum amaritudinē facit non iocunditatem. Sed nec qui
illud faciūt in unū habitant: cum quiſqꝫ peccata propria
lugeat atqꝫ deploret. Qui uerò in gratiarū actione uerſan-
tur: deum ſolū intuentur & cogitant: ac per hoc ipſi uerè
habitant in unū. Bonū eſt autē quod faciūt: quia ſeruant
ei iuſtiſſime gloriā cuius eſt, & nihilomin⁹ iocundū: quia
delectat. Quāobrem ſuadeo uobis amicis meis reflectere
interdū pedem à moleſta & anxia recordatione uiarum

ueſtrarũ:& euadere in itinera planiora ſereniorís. memo-
ríæ beneficiorum dei:ut qui in uobis cofundimini: ipſius
intuitu reſpiretis. Volo uos experiri illud quod ſanctus
ps.36. ꝓpheta cõſulit dicẽs. Delectare in dño & dabit tibi peti-
tiones cordis tui. Et qdẽ neceſſari⁹ dolor pro pctis: ſed ſi
nõ ſit cõtinuus. Sanè interpoleẽ lætiori recordatione di-
uinæ benignitatis: ne fortè præ triſtitia induretur cor, &
deſperatione plus pereat. Miſceamus abſinthio mel: ut
ſalubris amaritudo ſalutẽ dare tunc poſſit: cũ mixto tem-
perata dulcore bibi poterit. Audi deniq; deum quõo ipſe
cõtriti cordis temperat amaritudinẽ, quõo puſillanimẽ à
deſperationis baratro reuocat, quomodo blandæ & fi-
delis promiſſionis melle mœrentẽ conſolatur, erigit diffi-
Esai.48. dentẽ: Ait per ꝓphetã. Ego infrænabo os tuũ laude mea
ne intereas, hoc eſt ne intuitu facinorum tuorum nimiam
incurras triſtitiam, atq; inſtar effrænis equi deſperatus in
preceps ruas & pereas. Fræno te (inquit) inhibebo indul
gentiæ meæ, & meis laudibus erigam, reſpirabiſq; in bo-
nis meis qui de tuis confunderis malis: dum me ſanè be-
Gen.4. nigniorẽ quàm te culpabiliorẽ inuenies. Hoc fræno ſi in-
Prou.18. frænat⁹ fuiſſet Cain: nequaquã deſperãdo dixiſſet. Maior
eſt iniquitas mea: quàm ut ueniam merear. Abſit abſit.
Maior enĩ eſt ei⁹ pietas quàm quæuis iniqtas. Ideò iuſtus
nõ cõtinue ſed tñ in principio ſermõis accuſator eſt ſui.
Porrò aũt in dei laudes extrema ſermonis claudere con-
ps.118. ſueuit. Videte deniq; iuſtũ hoc ordine procedentẽ. Cogi-
taui (ait) uias meas, & cõuerti pedes meos in teſtimonia
tua: ut uidelicet q cõtritionẽ & infelicitatẽ in uijs ꝓprijs
perpeſſus fuerat: in uia teſtimoniorũ dei delectareẽ ſicut
in oibus diuitijs. C Et uos igitur exemplo iuſti ſi de no-
bis in humilitate ſentitis: ſentite & de domino in bonita-
Sap.1. te. Sic enim legitis apud ſapientẽ. Sentite de dño in boni-
tate, & in ſimplicitate cordis quærite illum: hoc autem fa-
cile menti perſuadet diuinæ munificẽtiæ frequẽs imo cõ-
tinua recordatio. Alioquin qũo implebitur apoſtolicum
illud: in oibus gratias agẽtes: ſi ea pro quibus gratiæ de-
bentur à corde receſſerint? Nolo uos iudaico notari op-
ps.77. probrio: de qbus ſcriptura teſtaẽ ꝙ non fuerint memores
benefactorũ eius: & mirabiliũ eius quæ oſtendit eis. Verũ
qm̃ bona quæ largiri mortalibus nõ ceſſat miſericors &
miſerator dñs recolere & recolligere oia omni hoi impoſ-
ps.105. ſibile eſt (quis enĩ loqueẽ potẽtias dñi: auditas faciet oẽs
laudes eius?) id ſaltẽ quod præcipuũ eſt & maximũ opus
uidelicet noſtræ redẽptionis à memoria redemptorũ ali-
quatenus non recedat. In quo opere duo potiſſimũ quæ
nũc occurrũt ueſtris ſtudijs intimare curabo. Et hoc quã
Prou.9. paucis ad compendiũ potero: memor illius ſententiæ. Da
occaſionẽ ſapiẽti, & ſapiẽtior erit. Duo ergo illa ſunt mo-
dus & fructus. Et modus quidẽ: dei exinanitio eſt: fructus
uerò noſtri de illo repletio. Hoc meditari ſanctæ ſpei ſemi
narium eſt: illud ſummi amoris incentiuum. Vtrũq; profe
ctibus nr̃is neceſſarium: ne aut ſpes mercẽnaria ſit ſi amo-
re non comitetur: aut amor tepeſcat ſi infructuoſus puteẽ.
Porrò fructũ talẽ expectamus noſtri amoris: qualem ipſe
Luc.6. quem amamus promiſit: menſurã (inquiens) plenã & cõ-
fertam & coagitatã & ſupereffluẽtẽ dabunt in ſinũ ueſtrũ.
Menſura iſta (ut audio) erit ſine menſura. Sed uelim ſcire
cuius rei futura ſit illa menſura: uel potius illa immenſitas
Esa.64. quæ repromittitur. Oculus non uidit deus abſq; te: quæ
præparaſti diligẽtibus te. Dic nobis tu qui præparas: qd
præparas? Credimus, confidimus, reuera ſic promittis, re
plebimur in bonis domus tuæ. Sed quibus quæſo bonis
uel qualibus? forte frumento, uino, oleo, auro, atq; argen-
to, lapidibuſue precioſis? Sed hæc nouimus & uidimus,
& uidem⁹ & faſtidim⁹. Id quærim⁹ qd' oculus non uidit,
nec auris audiuit, nec in cor hois aſcẽdit. Hoc placet, hoc
Ioã.6. ſapit, hoc delectat, inqrere quodcũq; eſt illd'. Erũt (inqt)
omnes docibiles dei, & ipſe erit omnia in omnib⁹. A Vt
audio plenitudo quã expectam⁹ à deo: nõ erit niſi de deo.
Quis uerò cõprehẽdat quàm magna multitudo dulcedi-
nis in breui iſto ſermone cõprehenſa ſit: erit deus omnia
in omnibus? Vt de corpore taceam: in aia tria intueor: ra-
tionẽ, uoluntatẽ, memoriã. & hæc tria ipam aiam eſſe: quã
tum cuiq; horũ in p̃ſenti ſeculo deſit de integritate ſua &
perfectione: ſentit omnis qui ambulat in ſpũ. Quare hoc:
niſi qa deus nõdum eſt oia in omnib⁹? Hinc eſt ꝙ & ratio
ſæpiſſime in iudicijs fallieẽ, & uoluntas quadruplici pertur
batione iactatur, & memoria multiplici obliuiõe confun-
ditur. Triplici huic uanitati nobilis creatura ſubiecta eſt
non uolens, in ſpe tñ. Nã q replet in bonis deſiderium ani
mæ: ipſe rationi futurus eſt plenitudo lucis: ipſe uolunta- ps.102.
ti multitudo pacis: ipſe memoriæ cõtinuatio æternitatis.
O ueritas, charitas, æternitas. O beata & beatificãs trini-
tas: ad te mea miſera trinitas miſerabiliter ſuſpirat: quo-
niam à te infeliciter exulat. Diſcedens à te quantis ſe in-
tricauit erroribus, doloribus, timoribus. Heu me qualem
pro te cõmutauimus trinitatem. Cor meum conturbatũ ps.37.
eſt, & inde dolor: dereliqt me uirtus mea, & inde pauor:
& lumen oculorum meorũ non eſt mecũ, & inde error. En
quàm diſſimilẽ trinitatẽ ô aiæ meæ trinitas exulans offen-
dit. Verũtñ quare triſtis es aia mea, & quare conturbas ps.41.
me? Spera in deo: qm̃ adhuc confitebor illi: cũ error uide-
licet à rõne: uolũtate dolor: atq; à memoria timor omnis
receſſerit, & ſucceſſerit illa quã ſperamus mira ſerenitas:
plena ſuauitas: æterna ſecuritas. Primum illud faciet ueri
tas deus: ſecũdum charitas deus: tertium ſumma poteſtas
deus: ut ſit deus omnia in oibus: ratione recipiente lucem
inextinguibilem: uoluntate pacẽ imperturbabilem conſe
quente: memoria fonti indeficienti æternaliter inhærẽte.
Videritis uos rectẽ ne primũ illud filio: ſpirituiſancto ſe-
quens: patri ultimũ aſſignetis: ſic tñ ut nihil horum uel pa
tri uel filio uel ſpũiſancto ſubtrahatis: ne cui fortè perſo-
narum aut plenitudinem minuat diſtinctio, aut proprieta
tem tollat perfectio. Simul & hoc aduertite quid ſimile ſi
lij huius ſeculi experiantur de carnis illecebris: de mundi
ſpectaculis, & de pompis ſatanæ: cum tamen hoc totum ſit
unde uita præſens eludit miſeros amatores ſuos: dicente
Ioanne. Quicquid in mundo eſt: concupiſcẽtia carnis eſt. 1.Ioã.2.
& concupiſcẽtia oculorũ, & ambitio ſeculi. Hæc de redẽ-
ptionis fructu. In modo quoq; quẽ (ſi recolitis) dei eſſe
exinanitionem diffinim⁹, tria itẽ præcipue uobis intuẽ
da commendo. Non enĩ ſimplex aut modica illa exinani-
tio fuit: ſed ſemetipſum exinaniuit uſq; ad carnem, ad mor Philip.2.
tem, ad crucẽ. Quis digne penſet quãtæ fuerit hũilitatis,
manſuetudinis, dignationis dominum maieſtatis carne
indui, multari morte, turpari cruce? D Sed dicit ali-
quis: non ualuit opus ſuũ reparare creator abſq; iſta diffi
cultate? Valuit: ſed maluit cum iniuria ſui: ne peſſimum
atq; odioſiſſimum uitiũ ingratitudinis occaſionem ultra
reperiret in homine. Sanè multum fatigationis aſſumpſit
quo multæ dilectionis hominem debitorẽ teneret: cõmo-
neretq; gratiarũ actionis, difficultas redẽptiõis: quẽ mi-
nus eſſe deuotũ fecerat conditionis facilitas. Quid enĩ di-
cebat homo creatus & ingratus? Gratis quidem cõditus
ſum: ſed nullo auctoris grauamine uel labore. Siquidem
dixit, & fact⁹ ſum: quẽadmodũ & uniuerſa. Quid magnum
eſt quãlibet magna in uerbi facilitate donaueris? Sic be-
neficium creationis attenuans humana impietas: ingra-
titudinis materiam inde ſumebat unde amoris cauſam
habere debuerat: idq; ad excuſandas excuſationes in pec- ps.140.
catis. Sed obſtructũ eſt os loquẽtiũ iniqua. Luce clarius ps.62.
patet quantum modo pro te ô homo diſpendium fecit de
dño ſeruus: de diuite pauper: caro de uerbo: & de dei filio
hominis filius fieri non deſpexit. Memento iam te etſi de
nihilo factũ, nõ tñ de nihilo redẽptũ. Sex diebus cõdidit
omnia & te inter oĩa. At uerò per totos triginta annos
operatus eſt ſalutem tuam in medio terræ. O quantum la-
borauit ſuſtinens. Carnis neceſſitates, hoſtis tentatio-
nes: nonne ſibi crucis aggrauauit ignominia: mortis cu-
mulauit horrore? Neceſſariè quidem. Sic ſic homines & ps.35
iumenta ſaluaſti domine: quẽadmodum multiplicaſti mi- Ibidem.
ſericordiam tuam de⁹? Hæc meditamini: in his uerſamini.

Talibus

Talibus odoramētis refouete uiſcera ueſtra: quæ diu tor-
ſit odor moleſtior pctōrū: ut abundetis & his unguentis
nō minus ſuauibus quàm ſalutaribus. Nec tñ adhuc uos
putetis habere illa optima q̄ in ſpōſæ uberibꝰ cōmēdanſ.
De quibus incipere modo finiendi tā ſermonis anguſtia
prohibet. Quæ dicta ſunt de alijs, tenete memoria: ꝓbate
uita: & de his iuuate me precibus ueſtris, ut digne loqui
poſſim qđ & dignū ſit tantis ſpōſæ delitijs, & ueſtras ani-
mas ad amorē ædificet ſpōſi Ieſu chriſti dñi noſtri. Amē.

*De precioſo unguento pietatis: & de ueneratione haben-
da à ſubditis erga prælatos ſuos.* Sermo. XII. B

Vo me unguenta uobis tradidiſſe recordor.
Vnū cōtritionis: delicta multa cōplectens. Al-
terū deuotionis: multa cōtiuēs beneficia. Am-
bo ſalubria, ſed nō ambo ſuauia. Primū ſiquidē
pungitiuū ſentiſ: qa mouet ad compūctionē amara recor-
datio peccatorū & dolorē facit: cū ſequēs mitigatoriū ſit
diuinæ bonitatis intuitu: cōſolationē dāte & ſedāte dolo-
rē. Sed eſt unguētū qđ ambobꝰ lōge antecellit: & hoc ap
pellauerim pietatis: eò ꝙ fiat de neceſſitatibus pauperū:
de anxietatibus oppreſſorum: de perturbationibꝰ triſtiū:
de culpis delinquētiū: & poſtremo de oībus quorūlibet
miſerorū erumnis: etiā ſi fuerint inimici. Deſpicabiles ui-
dentur ſpecies iſtæ: ſed eſt ſup oīa aromata unguentū qđ
Matt. 5. ex eis conficitur. Sanatiuū eſt. Beati eñ miſericordes: q̄ñ
ipſi miam conſequenſ. Igitur multæ miſeriæ collectæ atq;
oculo pietatis inſpectæ ipſæ ſunt ſpecies, ex quibꝰ unguē-
ta optima cōponūtur: ſponſæ digna uberibus: ſpouſi ſen-
ſibus grata. Felix mens quæ taliū collectione aromatū ſe-
ſe ditare & impinguare curauit, infundens ea oleo miſeri-
cordiæ: & ardore decoquens charitatis. Quiſputas eſt io
Pſal. 111. cundus homo qui miſeretur & cōmodat pronus compa
ti: ſubuenire ꝓptꝰ: dare quàm accipere beatius iudicās,
ignoſcere facilis, iraſci difficilis: ulciſci penitꝰ nō acquie-
ſcens: & per oīa proximorū æque ut proprias reſpiciens
neceſſitates? O quæcūq; es aīa ſic affecta: ſic imbuta rore
miſericordiæ: ſic affluens pietatis uiſceribꝰ: ſic te omnibꝰ
omnia faciens: ſic facta ipſa tibi tanquam uas perditum ut
cæteris præſto ubiq; ſemp occurras atq; ſuccurras: ſic de-
niq; mortua tibi ut uiuas omnibus: tu planè tertiū opti-
mūq; unguētū felix poſſides: & manus tuæ diſtillauerunt
totius ſuauitatis liquorē. Nō exiccabitur in tempore ma
lo: nec feruor perſecutionis ebibet illum: ſed ſemper deus
memor erit omnis ſacrificij tui: & holocauſtum tuum pin
gue fiet. D Sunt uiri diuitiarum in ciuitate dñi uirtutū:
quæro an apud aliquos hæc unguenta inuenianſ. Et pri-
mus occurrit (ſicut ubiq; ſolet) mihi Paulus uas electio-
nis: reuera uas aromaticū: uas odorificū & refertū omni
2. Cor. 2. puluere pigmentario. Chriſti enim erat bonus odor deo
in omni loco. Multæ profectò ſuauitatis fragrantiam lon
1. Cor. 11. ge lateq; ſpargebat pectus illud: qđ ſic affecerat ſolicitudo
omnium eccleſiarum. Vide enim quales ſpecies & qualia
1. Cor. 15. aromata coaceruauerat ſibi. Quotidie (inquit) morior ꝓ
2. Cor. 11. pter ueſtram gloriam. Et rurſum. Quis infirmatur & ego
non infirmor? Quis ſcandalizatur & ego nō uror? Et mul
tis talibus (quæ uobis bene nota ſunt) abundabat diues
iſte in cōponendis unguentis optimis. Decebat nāq; pri
mis & puriſſimis aromatibꝰ redolere ubera quæ Chriſti
Galat. 4. mēbra lactarent: quorum Paulus mater erat ꝓ certo par-
turiens ſemel & iterū donec Chriſtꝰ formareſ in eis: ac mē
bra capiti ſuo reformarentur. Audi & de alio diuite quō
ad manum habebat electas ſpecies: de quibus optima un-
Iob 31. guēta cōficeret. Foris, inquit, nō māſit peregrinus. Oſtiū
Iob. 29. meū uiatori patuit. Item. Oculus fui cæco: & pes claudo.
Pater erā pauperū, conterebā molas iniqui: & de dentibꝰ
illius auferebā prædam. Si negabam quod uolebant pau
peribus: & oculos uiduæ expectare feci: Si comedi buccel-
lam meam ſolus: & nō comedit pupillus ex ea: Si deſpexi
prætereuntem eò quòd non haberet indumentū: & abſq;
operimento pauperem: Si non benedixerunt mihi latera
eius: & de uelleribus ouiū mearum calefactus eſt: Quāto
putamus uir iſte odore, terrā reſperſerat in his operibus?
Singula opera ſingula erant aromata. His propriā reple-
uerat cōſciētiam: ut fœtorem putridæ carnis internæ ſua-
uitatis exalatiōe ſibi tēparet. Ioſeph poſtquā uniuerſam
ægyptum poſt ſe fecit currere in odore unguētorum ſuo-
rum: etiam ſuis uenditoribus eandem demum fragrantiā
propinauit. Equidem increpatoria uerba uultu profere- Geñ. 45.
bat irato: ſed erumpebant lachrymæ de pinguedine cor-
dis, non iræ indices: ſed gratiæ proditrices. Samuel luge-
bat Saul qui ſe quærebat occidere: & ad ignem charitatis
incaleſcente pectore liquefactus intus pietatis adeps, fo-
ras emanabat per oculos. Ob bonum deniq; quem circū
quaq; diffuderat ſuæ opinionis odorem: refert de eo ſcri-
ptura: quia cognouerunt oēs à Dan uſq; Berſabee: ꝙ fide 1. Reg. 3.
lis Samuel propheta eſſet domini. C Quid de Moyſe di-
cam: quāto adipe & pinguedine & ipſe repleuerat uiſcera
ſua? Nec domus illa exaſperans in qua pro tempore uerſa
batur potuit unquam in omni murmure & furore ſuo un
ctionem ſpiritus qua ſemel imbutus fuerat exterminare:
quominus inter aſſiduas lites & quotidiana iurgia ipſe
in ſua manſuetudine perduraret. Merito teſtatus eſt ſpūſ
ſanctus de eo ꝙ eſſet mitiſſimus oīm hoīm qui morabanſ Num. 12.
ſuper terram. Siquidem cum his qui oderant pacem erat p̄s. 119.
pacificus: intantū ut populo ingrato & rebelli nō modo
nō iraſceretur: ſed & iraſcentem deū ſuo interuentu leni-
ret ſicut ſcriptū eſt. Dixit ut diſꝑderet eos: ſi non Moyſes Pſal. 105.
electus eius ſtetiſſet in confractione in conſpectu eius: ut
auerteret iram eius: ne diſperderet eos. Deniq;, ſi dimit- Exod. 32.
tis, ait, dimitte: ſin autem, dele me de libro tuo quem ſcri-
pſiſti. O uere hominem unctū unctione miſericordiæ. Lo-
quitur planè parentis affectu: quam nulla poſſit delectare
felicitas exortibꝰ quos parturiuit. Verbi gratia. Si diues
quiſpiam mulieri pauperculæ dicat. Ingredere tu ad prā-
dium meum: ſed quem geſtas infantulum relinque foris,
quoniā plorat & moleſtus eſt nobis: nūquid faciet? Nōn-
ne magis eliget ieiunare, quàm expoſito pignore charo,
ſola prādere cū diuite? Ita nec Moyſi ſedet ſolum ſe intro
duci in gaudiū dñi ſui: foris. ſ. remanēte pplo: cui licet in-
quieto & ingrato uice pariter & affectiōe matris inhæret
dolet uiſcera: ſed tolerabiliorē ſibi iudicat tortionē quàm
euulſionē. D Quid Dauid manſuetius, qui illius mortē 2. Reg. 1.
lugebat: q ſuā ſemp ſitierat? Quid benignꝰ quàm ut eius 2. Reg. 19
moleſte ferret deceſſum, cui ſuccedebat in regnum? Sed &
de morte parricidæ filij quàm difficile conſolationē admi-
ſit? Magnā profectò optimæ unctiōis copiam præferebat
talis affectio: ideò & ſecurus orabat dicens. Memēto do- Pſal. 131.
mine Dauid, & oīs māſuetudinis eius. Ergo hi oēs habue
rūt unguēta optima qbus hodieq; ꝑ uniuerſas ecclīas ſua
uiſſime redolent. Nec ſolū ipſi: ſed & quicunq; ſe in hac ui-
ta ita beneuolos & beneficos præbuerūt: ita inter homi-
nes humane uiuere ſtuduerūt, quatenus omnē quam uiſi
ſunt habuiſſe gratiam non ſibi tenerent, ſed in commune
deducerent: æſtimantes ſe amicis pariter & inimicis: ſapiē
tibus & inſipientibus debitores: cumq; fuiſſent utiles oi-
bus: humiles in omnibus, & præ omnibus extiterunt dile
cti deo & hominibus: quorum fragrantia in benedictiōe
eſt: quotquot inquam tales præceſſerunt fragrarunt ſuis
tēporibus: fragrāt & hodie unguētis optimis. Tu quoq;
ſi donū qđ deſuper accepiſti: nobis contubernalibus tuis
libenter impartiaris: ſi te exhibeas ubiq; inter nos officio
ſum: ſi affectuoſum: ſi gratū: ſi tractabilē: ſi humilē teſtimo-
nium habebis ab oībus ꝙ fragres & ipſe unguentis opti-
mis. Oīs ī uobis q fraternas īfirmitates tā corporū quàm
aīorum non ſolū patiēter ſupportat: ſed inſup ſi licet & ſi
ualet iuuat obſequijs: cōfortat alloquijs: cōſilijs informat:
ſi hoc nō poteſt propter diſciplinā: ſolicitis ſaltē orationi
bus ſolatiari nō ceſſat infirmo: oīs, inquā, qui talia opera-
tur in uobis: bonū oīno ſpargit odorem inter fratres: &
odorem de unguentis optimis. Balſamum in ore, huiuſce-
modi frater in congregatione, monſtraſ digito: & dicunt
de eo omnes. Hic eſt fratrum amator, & populi iſrael: hic 2. Mac. 15

eſt qui multum orat pro populo & uniuerſa ſancta ciuita-
te. B Sed recurramus ad euangeliū atq; aliqđ qđ forte
Marc.16. ſpectet & ad hæc unguenta regramus. Maria magdalene
& Maria iacobi & Salome emerūt aromata ut uenientes
ungerēt Ieſum. Quænā iſta unguētā tā precioſa ut Chri-
ſti corpori parētur & cōparentur: tā copioſa ut toti ſuffi-
ciāt. Neutrū quippe duorū præcedētiū aut emptum aut
factum ſpecialiter ad opus dñi: aut toto in corpore legiť
Matt.26. fuiſſe diffuſum: ſed de ſubito introduciť mulier: uno qui-
dem in loco oſculās pedes & unguento ungens: in altero
Mar.14. uerò uel ipſa uel altera habens alabaſtrum unguenti, & il-
lud mittēs in caput. Ceterū nunc emerunt, ait, aromata:
ut uenientes ungerent Ieſum. Emunt non unguenta ſed
aromata: & unctio in obſequium dñi non facta aſſumitur:
ſed noua conficitur: nec ad ungendā tñ aliquā corporis
partē. Verbi gratia, pedes aut caput. Sed ſicut ſcriptū eſt:
ut uenientes ungerent Ieſum: quod eſt totiꝰ cōplexio, nō
partis diſtinctio. Tu quoq; ſi te induas uiſcera miſericor-
diæ, liberalē benignūq; exhibeas: nō tantū parentibꝰ ſiue
cognatis tuis: aut quos tibi uel bñfactores tenes, uel bene
facturos ſperas: nā & ethnici hoc faciunt: ſed (iuxta Pauli
conſiliū) ſtudeas operari bonū ad oēs: ita ut propter deū
nec inimico officiū humanitatis corporale ſeu ſpirituale
negandū ſubtrahēdumq; exiſtimes: cōſtat te quoq; abun
dare unguentis optimis: nec caput aut pedes dñi tñ: ſed
paſſim quātū in te eſt ungere ſuſcepiſſe totū corpꝰ, quod
eſt eccleſia. Et forte prouide ob hoc dñs Ieſus paratam ſi-
bi confectionē expendi noluit in ſuo corpore mortuo: ut
ſeruaret uiuo. Viuit enim eccleſia quæ manducat panē ui-
uum qui de cælo deſcēdit. Ipſa eſt charius corpꝰ Chriſti:
qđ ne mortem guſtaret: morti illud alterū traditum fuiſſe
nullus chriſtianus ignorat. Ipſam ungi: ipſam foueri deſi-
derat: ipſius infirma mēbra cupit fomētis accuratioribus
releuari. Ipſi ergo p̄cioſa unguenta retinuit, cū anticipās
horam & accelerans gloriam, mulierum deuotionem nō
eluſit ſed inſtruxit. Renuit ungi, ſed parcens non ſpernēs.
Non recuſans obſequium, ſed reſeruās proficuum. Profi-
cuum dico, nō huius materialis atq; corporalis unguen-
ti: ſed planè ſpiritualis: quod in iſto deſignatū eſt. In iſto
ergo pepercit magiſter pietatis unguentis optimis pieta-
tis: quæ membris ſuis indigentibus tā corporaliter quàm
ſpiritualiter omnino cuperet exhiberi. Deniq; paulo ante cū
in caput eiꝰ aut etiā in pedes funderet unguentū: ipſumq;
ſatis p̄cioſum: nunquid phibuit? imo & obſtitit prohibē
tibus. Nam & Simoni indignanti q̄ ſe tangi à peccatrice
permitteret: longam texuit reprehenſionis parabolam: &
alijs perditionis unguentum cauſantibus reſpondit, di-
Matt.26. cens. Quid moleſti eſtis huic mulieri? Nonnunquam ego
(ut modicum faciam exceſſum) cum ſederem mihi ad pe-
des Ieſu mœrens: & offerens ſacrificiū ſpūs contribulati
in recordatione peccatorū meorum: aut certè ad caput ſi
qñ uel raro ſtarem & exultarē in recordatiōe bñficiorum
Ibidem. eius: audiui dicētes. Vt quid pditio hæc? Cauſantes uide
licet q̄ ſoli uiuerē mihi: qui (ut putabāt) multis prodeſſe
poſſem. Et dicebāt. Potuit eñ uenū dari multo & dari pau
pibꝰ. Sed nō bonū mercatū mihi eſt etiā ſi uniuerſum mū
dū lucrer: meipſum pdere & detrimētū mei facere. Vnde
intelligēs uerba hæc inter illas eſſe quas ſcriptura loquiť
muſcas morituras quæ pdūt ſuauitatē unguenti: recorda
Eſaiæ.3. tus ſum diuinæ illius ſententiæ. Popule meus qui te bea-
tificāt in errorem inducunt. Verū audiāt excuſantē dñm:
Matt 26. & reſpōdentē pro me: q me quaſi de ocio incuſant. Quid,
inquit, moleſti eſtis huic mulieri? quod eſt: uos uidetis in
facie: & ideò ſm faciem iudicatis. Non eſt uir (ut putatis)
qui poſſit mittere manū ad fortia: ſed mulier. Quid tenta-
tis ei imponere iugū, ad quod ego eum minus ſufficientē
intueor? Bonū opꝰ operatur in me. Stet in bono quādiu
nō conualeſcit in melius. Si qñ de muliere in uirū, & uirū
perfectum profecerit: poterit & in opus pfectionis aſſumi.
Fratres reuereamur epiſcopos: ſed uereamur labores eo-
rum. Si labores penſamꝰ, nō affectamus honores. Agno-
ſcamus impares uires noſtras: nec delectet molles & fœmi
neos humeros uirorum, ſupponere ſarcinis: nec obſerue-
mus eos, ſed honoremus. Inhumane nempè eorum redar
guis opera: quorū onera refugis. Temerarie obiurgat ui-
rum de prælio reuertentem: mulier nens in domo. Dico
enim. Si is qui de clauſtro eſt: eum qui uerſatur in popu-
lo interdū minus diſtricte: minúsue circūſpecte ſeſe agere
deprehenderit (uerbi gratia, in uerbo, in cibo, in ſomno,
in riſu, in ira, in iudicio) non ad iudicandum coſeſtim p-
ſiliat: ſed meminerit ſcriptum. Melior eſt iniquitas uiri, Eccl.42.
quàm bñfaciens mulier. Nam tu quidē in tui cuſtodia ui-
gilans benefacis, ſed q iuuat multos: & melius facit & ui-
rilius. Qđ ſi implere nō ſufficit abſq; aliqua iniquitate, id
eſt abſq; quadā inæqualitate uitæ & cōuerſatiōis ſuæ: me
mēto qa charitas operit multitudinē peccatorū. Hæc di- Iacobi.4.
cta ſunt contra geminā tentationē: qua ſæpe uiri religioſi
epiſcoporū uel ambire gloriā: uel exceſſus temere iudica
re diabolicis inſtigationibus incitantur. C Sed redea-
mus ad unguēta ſponſæ. Vidéſne quàm ſit præferendum
cæteris iſtud pietatis unguentum: de quo ſolo pmiſſum
non eſt perditionē fieri? Intantū perditio de ipſo non fit:
ut nec aquæ frigidæ munus irremuneratū ſinatur. Bonū
tamen contritionis unguentū qđ de recordatione pecca
torum conficitur: mittiturq; in pedes domini: qa cor con Pſal.50.
tritū & humiliatū deus nō deſpiciet. Ceterū longe meliꝰ
eſſe arbitror id quod diciť deuotiōis factū de recordatio-
ne beneficiorū dei: quippe quod & capiti idoneū reputa
tur: ita ut perhibeat de ipſo deus. Sacrificium laudis ho- p̄s.49.
norificabit me. Porrò utrūq; uincit unctio pietatis: quæ
de reſpectu miſerorū fit: & per uniuerſum Chriſti corpus
diffunditur. Corpus dico non illud crucifixum: ſed quod
illius acquiſitum eſt paſſione. Optimū reuera unguentū
in cuius cōparatione cætera nec reſpicere ſe oſtendit qui
ait. Miſericordiam uolo & nō ſacrificium. Hanc ergo po Matt.9.
tiſſimū inter cæteras uirtutes redolere puto ubera ſpon-
ſæ: quæ ſponſi per oia geſtit cōgruere uoluntati. An non
odore miæ Thabita etiā in morte fragrabat? & ideò cito
de morte cōualuit: qa præualuit odor uitæ. D Sed audi
te uerbum abbreuiatū ſuper præſenti capitulo. Quiſquis
& inebriat uerbis & fragrat bñficijs ſibi dictū putet: qa me Cant.1.
liora ſunt ubera tua uino: fragrātia unguētis optimis. Et
ad hæc quis idoneus? Quis noſtrū unum ſaltem horum
integre perfecteq; poſſideat: ut nō uidelicet interdum &
in dicēdo ſterilior: & in operādo tepidior ſit? Sed eſt quæ
merito & nō dubie hoc p̄conio gloriet: eccleſia utiq; cui
nūquā de uniuerſitate ſua deeſt, & unde inebriet, & unde
fragret. Qđ eñ ſibi deeſt in uno: habet in altero: ſm men- 1.Cor.12.
ſurā donationis Chriſti: ac moderationē ſpūs diuidentis
ſingulis put uult. Fragrat eccleſia in his qui ſibi faciunt
amicos de mãmona iniqtatis: inebriat in miniſtris uerbi:
qui uino lætitiæ ſpūalis infundunt terrā & inebriāt eā &
fructū referūt in patientia. Ipſa audacter ſecureq; ſeſe no-
minat ſponſam: tanquā quæ uerè habet ubera meliora ui-
no: & fragrantia unguētis optimis. Quod & ſi nemo no-
ſtrū ſibi arrogare præſumat: ut aiam ſuam qs audeat ſpon
ſam dñi appellare: qm̄ tamē de eccleſia ſumus: quæ merito
hoc uoie & re nois gloriať: nō immerito gloriæ huiꝰ par-
ticipiū uſurpamꝰ. Qđ eñ ſimul oēs plene integreq; poſſi-
demus: hoc ſinguli ſine cōtradictione participamus. Gra-
tias tibi dñe Ieſu, q nos chariſſimæ eccleſiæ tuæ aggrega-
re dignatus es: nō ſolum ut fideles eſſemus: ſed ut etiam ti
bi uice ſpōſæ in amplexus iocundos, caſtos æternoſq; co
pularemur: reuelata & ipſi facie ſpeculantes gloriam tuā:
quæ tibi communis pariter eſt cum patre & ſpirituſancto
in ſecula ſeculorum. Amen.

De gloria & laude deo ſemper attribuenda pro omni bus bonis eius nobis impenſis. Sermo. XIII. B

ORigo fontiū & fluminū oim mare eſt uirtutum
& ſcientiarū dominus Ieſus chriſtus. Quis eñ
dominus uirtutum niſi ipſe eſt rex gloriæ? Sed
& iuxta Annæ canticum idēipſe deus ſciētiarū 1.Reg.2.
dominus

dñs eſt. Continentia carnis, cordis induſtria uoluntatis
rectitudo, ex illo fonte manant. Non ſolum autem, ſed & ſi
quis callet ingenio: ſi quis nitet eloquio: ſi quis moribus
Colloſ.2. placet, inde eſt. Inde ſciæ: inde ſapiæ ſermo. Theſauri ſiqui
dem ſapiẽtiæ & ſciæ ibi oẽs abſconditi ſunt. Quid? Caſta
conſilia, iuſta iudicia, ſancta deſideria: nónne riuuli fontis
illius ſunt? Quòd ſi copiæ aquarũ ſecretis ſubterraneiſq;
recurſibus inceſſanter æquora repetunt: ut inde rurſus
ad uiſus uſuſq; noſtros iugi & infatigabili erumpant ob-
ſequio: cur non etiam ſpirituales riui ut arua mentium ri-
gare non deſinant, proprio fonti ſine fraude & ſine inter-
miſſione reddantur? Ad locum unde exeunt reuertantur
flumina gratiarum ut iterum fluant. Remittatur ad ſuum
principiũ cæleſte profluuiũ quo uberius terræ refundat.
1.Theſſ.5. Qualiter inquis? qualiter dicit apl's. In omnibus gratias
agẽtes. Quicqd ſapientiæ, quicqd te uirtutis habere con-
fidis: dei uirtuti & dei ſapientiæ reputa Chriſto. Et qs tã
Lucæ.18. inſanus, ais, ut aliunde præſumat? Nemo planè adeò ut &
phariſæus gratias agat: cuius tamen iuſtitiæ non eſt laus
à deo. Nec enim illa gratiarum actio (ſi bene recolis euan
geliũ) gratiorẽ eũ ſecit. Quare? Quia quicquid in ore de-
uotum ſonuerit: cordis nõ ſufficit excuſare tumorẽ apud
Pſal.137. eum qui alta à longe cognoſcit. Deus ô phariſæe nõ irri-
1.Cor.4. detur. Putas tu habes aliquid quod non accepiſti? Nihil,
inquit, & ideò gratias refero largitori. Si omnino nihil:
ergo nec meritum præceſſit in te illum: ut illa de quibus
gloriaris acciperes? Quod ſi & fatearis, primo quidẽ fru-
ſtra inflaris aduerſus publicanum: qui ideò nõ habet qđ
tu: quia non accepit ut tu. Deinde uide etiam ne non inte
gre ſua dona reſignes deo: & tibi inflectens aliquid de glo
ria & honore ipſius fraudis merito arguaris: & fraudis in
deum. Si enim de his quæ iactas ex te tibi quippiam fortè
arrogares: falli te magis quàm uelle fraudare crederem &
errorem corrigerem. Nunc uerò quia gratias agendo, ꝓ-
bas te tibi nihil tribuere: ſed dei eſſe dona tua merita pru-
denter agnoſcere: certè cæteros aſpernendo prodis te, ꝙ
in corde & corde locutus ſis: altero commodans linguam
mendacio: altero ueritatis uſurpans gloriam. Non enim
iudicares publicanum contẽnendũ præ te, ſi non præ illo
te honorandum cenſeres? D Sed quid reſpondes apl'o
1.Thim.1. præſcribenti & dicẽti: ſoli deo honor & gloria? Quid an-
gelo diſtinguenti & docẽti quid ſibi retinere placeat deo:
Lucæ.1. & quid partiri dignetur hominibus? Nam gloria, inquit,
in excelſis deo: & in terra pax hominibus bonæ uolunta-
tis. Cernitis ne phariſæum agentem gratias: labijs quidẽ
honorare deum: cordis autem ſententia, ſe? Sic uſu quo-
dã magis quàm ſenſu uel affectu pſonare in ore multorum
gratiarum actionem aduertere eſt: intantum ut homines
quoq; ſceleratiſſimi ad quæq; flagitia & facinora ſua ſo-
leãt gratias deo agere ꝙ bene proſpereq; (ut quidem ipſi
ſapiunt) ceſſerit ſibi in adimpletione peruerſarum uolun
tatum ſuarum. Audi (uerbi gratia) furem cum impiæ ma-
chinationis male cupitum manipulum reportarit exultã-
tem clam & dicentem. Deo gratias: non inanes uigilias fe
ci: nocturnum laborem meum non perdidi. Similiter qui
hominem interfecit: nónne gloriatur & refert gratias ꝙ
præualuit aduerſus æmulũ: aut de hoſte ſe uindicauit? Et
nihilominꝰ adulter tripudians geſtit in dei laudes ꝙ diu
optato concubitu tandẽ potitus ſit. Non ergo omnis gra
tiarum actio accepta eſt deo: niſi quæ de cordis pudica &
mera ſimplicitate procedit. Pudica ſanè dixerim propter
eos qui & de malis actibus ſuis gloriãtes deo gratias age-
Prouer.2. re ſolent: quaſi deus more ipſorum lætetur cum malefe-
cerint, & exultet in rebus peſſimis. Audiet qui huiuſmo-
Pſal.49. di eſt. Exiſtimaſti inique ꝙ ero tui ſimilis: arguam te & ſta
tuam cõtra faciem tuam. Mera uerò adiunxi propter hy-
pocritas qui deum quidem de bonis ſuis ſed uerbotenus
glorificantes: corde retinent quod ore præbuerãt: & quo
niam doloſe agunt in conſpectu eius: inuenitur iniquitas
eorum ad odiũ. Illi impie mala ſua deo: iſti dei bona frau-
dulẽter intorquẽt ſibi. Et quidẽ primũ illud tam ſtultum
tamq; ſeculare ac quodammodo etiam beſtiale eſt: ut ne-
ceſſe nõ habeã de ipſo monere nos. Cæterum ſequẽs reli-
gioſis maxime & ſpiritualibꝰ uiris inſidiari ſolet. C Ma
gna & rara uirtus profectò eſt: ut magna licet operantem
magnum te neſcias, & manifeſtam omnibus tuã te ſolum
latere ſanctitatẽ. Mirabilem te apparere & contemptibilẽ
reputare, hoc ego ipſis uirtutibus mirabilius iudico. Fi-
delis reuera famulus es ſi de multa gloria domini tui, etſi
non exeunte ex te: tamen tranſeunte per te nil tuis mani-
bus adhærere cõtingat. Tũc iuxta ꝓphetã proijcis auari Eſaiæ.33.
tiam ex calũnia: & excutis manus tuas ab omni munere.
Tunc iuxta mandatũ dñi: lux tua lucet coram hoĩbus: ad Matt.5.
glorificandũ non te: ſed patrẽ qui in cælis eſt. Sed & imita
tor Pauli fideliumq; prædicatorũ nõ prædicantiũ ſemet-
ipſos: æque nec tu quæ tua ſunt quæris: ſed quæ Ieſu chri Philip.2.
ſti. Quobrem audies & tu. Euge ſerue bone & fidelis: quia Matt.25.
ſup pauca fuiſti fidelis: ſupra multa te cõſtituã. Ioſeph cũ
domũ & oĩa bona ægyptij dñi ſui ſibi credita ſciret: domi
nam non ignorauit exceptam, & ob hoc non acqeuit cõ-
tingere. Non eſt, inquit, ex omnibus bonis domini mei Genẽ.39.
quod nõ in mea poteſtate ſit, uel non tradiderit mihi præ
ter te quæ uxor eius es. Mulierẽ nouerat gloriã eſſe uiri: 1.Cor.7.
& iniquum ſibi iudicauit uice cõtraria ingloriũ facere eũ
q ſe fecerat glorioſum. Aduertit homo dei ſapientia pru-
dens uirum uxorẽ fortiter tanquã propriã zelare gloriã,
ſibiq; ipſi retinuiſſe ſeruandã, nõ alij credidiſſe: & manum
ad non cõceſſum extendere nõ pſumpſit. Quid ergo? ho-
mo zelat gloriam ſuam: & deũ audet uelle fraudare de ſua
quaſi nõ zelantẽ? D Sed audi qđ dicat: Gloriã, inquit, Eſa.42.
meã alteri nõ dabo. Quid ergo dabis nobis dñe: quid da-
bis nobis? Pacẽ, inquit, do uobis: pacem relinquo uobis. Ioan.14.
Sufficit mihi. Gratanter ſuſcipio quod relinquis: & relin-
quo quod retines. Sic placet: ſic mea intereſſe nõ dubito.
Abiuro gloriam prorſus: ne fortè ſi uſurpauero non con-
ceſſum, perdam merito & oblatum. Pacẽ uolo, pacem deſi
dero, & nihil amplius. Cui non ſufficit pax: nõ ſufficis tu. Epheſ.2.
Tu es eñi pax nr̃a q feciſti utraq; unum. Hoc mihi neceſſa
riũ: hoc ſatis eſt: reconciliari tibi: reconciliari mihi. Nam Iob.7.
ex quo poſuiſti me cõtrariũ tibi: factꝰ ſum etiam mihimet-
ipſi grauis. Cautus ſum nec ingratus fore beneficio datæ
pacis: nec ſacrilegus inuaſor gloriæ tuæ. Tibi domine ti-
bi gloria tua maneat illibata: mecũ bene agitur ſi pacem
habuero. Golia proſtrato lætatus eſt populus pace rece-
pta: ſed Dauid ſingulariter extitit glorioſus. Ioſue, Iepthe,
Gedeon, Sanſon, Iudith quoq; quãquam fœmina: glorio
ſe in diebus ſuis triumpharunt de hoſtibus: ſed pace cum
gaudio fruẽtibꝰ cæteris: nemo eis communicauit in glo-
ria. Iudas machabæus multis & ipſe inclytus uictorijs: cũ
frequenter exultanti populo pacẽ fortiter pugnando tri-
buiſſet: nunquid gloriam quãdoq; eſt partitus alicui? De 1.Mac.4.
niq; & facta eſt, inquit, non gloria: ſed lætitia magna in po
pulo. Quid minus ab his omnibus conditor omnium fe-
cit, quominus & ipſe debeat gloriari ſingulariter? Solus
cuncta creauit: ſolus de hoſte triumphauit: ſolus captiuos
liberauit: & ſocium habebit in gloria? Et brachium, inqt, Eſaiæ.63.
meum auxiliatum eſt mihi. Item. Torcular calcaui ſolus: Ibidem.
& de gentibus non eſt uir mecũ. B Quid mihi ergo cũ
uictoria ſi nec in prælio fui? Impudẽtiſſime mihi arrogo
uel gloriam abſq; uictoria: uel uictoriam ſine pugna. Sed Pſal.71.
ſuſcipite montes pacem populo: pacẽ ſuſcipite nobis: nõ
gloriam: ipſi ſoli eam ſeruantes, qui ſolus & pugnauit &
uicit. Ita quæſo ita ſit: gloria in excelſis deo: & ĩ terra pax Lucæ.2.
hominibus bonæ uoluntatis. At uerò non bonæ ſed pla-
nè iniquæ uoluntatis eſt: qui nequaquam pace contentꝰ:
ſuperbo oculo & inſatiabili corde inquietꝰ anhelat & ad
gloriam dei: nec pacem proinde retinens, nec gloriam ap
prehendens. Quis credat parieti ſi ſe dicat parturire ra-
dium quem ſuſcipit per feneſtram? Aut ſi glorientur nu-
bes ꝙ imbres genuerint: quis nõ irrideat? Mihi liquido
conſtat nec de canalibus oriri riuos aquarum: nec de la-
bijs uel dentibus uerba prudentiæ: etſi ſenſus ultra cor-

porens nõ attingat. Siqua ſanè in ſctis digna laude uel ad
miratione intueor: clara luce ueritatis diſcutiens: profe-
ctò reperio laudabilem ſiue mirabilẽ alium apparere: atq;
alium eſſe, & laudo deum in ſanctis eius: ſiue ſit Heliſeus:
ſiue ille magnus Helias mortuorũ utiq; ſuſcitatores: ipſi
quidem ſuo non imperio, ſed miniſterio foris exhibẽt no-
bis noua & inſueta. Deus uerò in ipſis manens ipſe facit
opera: inuiſibilis & inacceſſibilis in ſe: in ſuis ſpectabilis
Pſal.71. atq; mirabilis eſt: & ſolus mirabilis qui facit mirabilia ſo-
lus. Nec laus calami, laudabilis eſt pictura ſiue ſcriptura:
nec gloria linguæ aut labiorum ſermo bonus. ¶ Tem-
Eſa.10. pus eſt ut & propheta loquatur. Nũquid gloriabitur, in-
quit, ſecuris cõtra eum qui ſecat in ea: aut exaltabitur ſer-
ra contra eum à quo trahitur? Quomodo ſi eleuetur uir-
ga contra eleuantem ſe, & exaltetur baculus qui utiq; li-
gnum eſt: ſic contra dominum omnis qui gloriatur: ſi nõ
in domino glorieſ. Si gloriandũ eſt, Paulus me docuit un
2.Cor.1. de & in quo. Gloria, inquit, noſtra hæc eſt: teſtimoniũ cõ-
ſciẽtiæ noſtræ. Securus glorior, ſi teſte cõſciẽtia de gloria
conditoris nihil mihi uſurpo. Securus planè: q̃a iam non
contra dominũ, ſed in domino. Hæc nobis gloriatio non
Ioan.5. ſolum nõ ꝓhibeſ: ſed & ſuadetur cũ dicitur: Gloriã ab in-
uicem quæritis: & gloriam quæ à ſolo deo eſt non uultis?
Reuera gloriari in ſolo deo: nõ niſi à ſolo deo eſt. Nec me-
diocris iſta gloria, quippe tã uera, quàm de ueritate & in
ueritate: tam rara, ut uix uel paucitas perfectorũ perfecte
Pſal.61. glorieſ in ea. Eant ergo uani filij hoĩm, mendaces filij ho-
minũ: eãt & decipiãt ipſi de uanitate in idipſum. Nam ſa-
piens gloriator probabit opus ſuũ: atq; ad lumen uerita-
tis diligenter examinabit: & ſic habebit in ſemetipſo glo-
riã: & nõ in ore alteri⁹. Stultus ſum ſi ciſtellæ labiorũ tuo
rũ gloriã meã credidero: & cœpero mẽdicare eã abs te, cũ
habere uoluero. Nõnne nempe in tuo arbitrio eſt proba-
re me uel improbare prout uolueris? Sed ſi retineo penes
me: ipſe fidelius ſeruo mihi. Imo nec mihi eam credo: ipſi
2.Thi.1. potius repono ſeruandam, qui potẽs eſt depoſitum meũ
ſeruare in illum diem: cautus in cuſtodiendo: fidelis in re-
ſtituendo. Secura tunc erit unicuiq; laus à deo: his dunta
xat qui humanas laudes cõtempſerint. Nam gloria in cõ
Pſal.52. fuſione eorũ q̃ terrena ſapiũt: dicẽte etiã Dauid. Qui ho-
minib⁹ placẽt cõfuſi ſunt: qm̃ de⁹ ſpreuit eos. A Fratres
ſi hæc ſcitis: nemo ueſtrũ uelit laudari in uita iſta: q̃a q̃cq̃d
hic fauoris captas qđ ad deũ nõ retuleris: ipſi furaris. Ti-
bi eñ unde gloria putide puluis: tibi unde? De uitæ ſan-
ctitate? Sed ſpũs eſt qui ſanctificat: ſpũs dico, non tu⁹, ſed
dei. Et ſi prodigijs aut ſignis effulgeas: in manu tua fiunt:
ſed uirtute dei. An blanditur popularis fauor: ꝙ uerbum
bonũ & bene fortè deprõpſeris? Sed Chriſtus donauit os
& ſapiẽtiam. Nam lingua tua quid niſi calamus ſcribẽ? Et
hoc ipſum mutuo accepiſti. Talentũ creditũ eſt, repeten-
dũ cũ uſura. Si inuẽtus fueris ad opus impiger: ad fructũ
referẽdũ fidelis: pro labore tuo mercedẽ accipies. Si quo-
minus tolletur à te talẽtũ: & nihilominus exigetur lucrũ:
& uocaberis ſeruus nequã & piger. Omnis igiſ de bonis
multiformis gratiæ apparentis in uobis referaſ ad ipſum
laus: laudabiliſſ ſiquidẽ uniuerſorũ auctorẽ & largitorẽ.
Idq; non ficte: quemadmodũ ab hypocritis: nec ſola con-
ſuetudine ſicut à ſecularibus: ſed nec quadam neceſſitate:
ut iumenta ferendis oneribus applicantur: ſed ſicut decet
ſanctos: ſynceritate fida: deuotione ſolicita: hilaritate gra
ta ſed nõ diſſoluta. Immolantes itaq; hoſtiã laudis, & red-
dentes uota noſtra de die in diem, curemus omni uigilan
tia iungere ſenſum uſui: affectum ſenſui: exultationem affe
ctui: grauitatẽ exultationi: humilitatẽ grauitati: libertatẽ
humilitati: quo interdum liberis purgatæ mentis paſſib⁹
procedamus: & excedamus per inuſitatas quaſdam affe-
ctiones ſpirituales lætitias in iubileis amœnitatibus: in lu
mine dei: in ſuauitate: in ſpirituſancto: probantes nos cõ-
prehẽſos in his quos propheta intuebatur cum diceret.
Dñe in lumine uultus tui ambulabũt: & in noĩe tuo exul-
tabunt tota die: & in iuſtitia tua exaltabũtur. ¶ At for-
taſſe aliquis mihi dicat: Bene admones: ſed ſi ea diceres q̃
tuo propoſito cõuenirent. Expectate paulisper. Non ſum
immemor. Nõnne in manibus eſt id tractare quod diciſ:
Oleum effuſum nomen tuum? Hoc opus: hic labor eſt. Et Cant.1.
quæ præmiſimus an fuerint neceſſaria uos uideritis. Nũc Aeneid.6.
quod ad me attinet: quia hinc aliena non ſint paucis ad-
uertite. Non recordamini in ſponſæ uberibus extremam
commendatam eſſe ſuaueolentiam unguentorum? Quid
ergo conſequentius quàm ut eandem fragrantiã ſpõſa ne
ſibi arrogare puteſ de ſpõſi bñficio recognoſcat? Cui pla-
nè ſenſui illa oĩa quæ ꝓtraxim⁹ ſubſeruire cognoſcitis.
Quòd ubera (inquit) mea ſic redolẽt & ſic placẽt: nec ſtu-
dijs nec meritis aſcribo meis: ſed tuæ ô ſponſe tribuo lar-
gitati: de oleo utiq; effuſo noĩe tuo. Hoc pro literæ conſe-
quentia. Cæterum explanatio ipſius capituli: cuius occa-
ſione ſuper nequiſſimo uitio ingratitudinis præſentẽ ſer-
monem tam in longum ꝓtraximus: tempus aliud & aliud
exordiũ ſermõis deſiderat. Nũc hoc ſolũ admonitos uos
eſſe ſufficiat: ſi ſponſa utiq; de omni uirtute ſua uel gratia
minime audet ſibi quippiã arrogare: quanto minus ado-
leſcẽtulæ fortè quæ nos ſumus? Dicamus proinde & nos
ſpõſæ ueſtigia inſectãtes: dicamus. Nõ nobis dñe non no ps.113.
bis: ſed noĩ tuo da gloriam. Dicamus nõ uerbo & lingua
tantum: ſed ope & ueritate: ne fortè (quod nimis uereor)
dicatur & de nobis. Qm̃ dilexerunt eum in ore ſuo, & lin- Pſal.77.
gua ſua mẽtiti ſunt ei. Cor aũt eorũ nõ erat rectũ cum eo:
nec fideles habiti ſunt in teſtamento eius. Dicamus ergo
dicamus: clamãtes plus medullis cordis, quàm labijs oris.
Saluos fac nos dñe deus noſter: & congrega nos de natio
nibus: ut confiteamur noĩ ſancto tuo, nõ noſtro: & glorie
mur in laude tua: nõ noſtra in ſecula ſeculorum. Amen.

De eccleſia fidelium chriſtianorum, & de ſynagóga iudæorum perfidorum. Sermo XIIII. A

NOtus in iudæa deus: in iſrael magnum nomen Pſal.75.
eius. Populus gentium qui ambulabat in tene- Eſaie.9.
bris uidit lucem magnam: quæ erat in Iudæa
& in Iſrael: noluitq; accedere & illuminari: ut ps.33.
qui aliqñ non pplſ: nũc pplſ eſſet: lapiſq; unus angularis 1.Petr.2.
ambos in ſe parietes uenĩẽtes è diuerſo reciperet: & eſſet de Ephe.2.
cætero in pace locus eius. Porrò fiduciã dabat inuitantis Pſal 75.
uox q̃ iã ſonuerat. Lætamini gẽtes cũ plebe eius. Ergo ac- Rom.5.
cedere uoluit: ſed uetuit ſynagóga: immundã aſſerens ec-
cleſiã de gentibus: & indignã idololatriæ fecem & ignorã
tiæ cæcitatẽ improperãs: & dicebat. Tu eñ quo merito?
Noli me tãgere. Cur inq̃t? An iudæorũ tñ deus? Nõnne
& gentiũ? Etſi mihi certè meritum deeſt: ſed non illi miſe-
ratio? Nũq̃d ſolũmodo iuſt⁹ eſt? Eſt & miſericors. Domi- Pſal.118.
ne ueniant mihi miſeratiões tuæ & uiuã. Et rurſum. Miſe- Ibidem.
ricordiæ tuæ multæ dñe: ſm iudiciũ tuũ uiuifica me: q̃ꝫ
nimirũ tẽperatũ miſericordia eſt. Quid faciet iuſt⁹ & mi-
ſericors dñs? Altera gloriãte in lege: & applaudente iuſti-
tiã ſibi: nec indigẽte miſericordia: ſed deſpiciente ipſam q̃
indiget. Altera è regiõe ꝓpria cognoſcẽte delicta: cõfitẽte
indignitatẽ: renuente iudiciũ: flagitante miſericordiã: q̃d
inquã faciet iudex: & ille iudex cui & iudicare & miſereri
ſic utrũq; familiare eſt: ut neutrũ altero familiarius? Quid
ſanè poſſit cõuenientius quàm ut pro ſuo quæq; accipiat
uoto: iudiciũ illa: iſta miſericordiã. Iudæus iudiciũ q̃rit &
habeat: gentes autẽ ſup miſericordia honorant deũ. Et eſt
iudiciũ, ut qui cõtẽnunt dei miſericordẽ iuſtitiã: & ſuam
uolũt cõſtituere (quæ profectò nõ iuſtificat ſed accuſat)
eidẽ ſuæ iuſtitiæ relinquanſ opprimendi magis quàm iu-
ſtificãdi. ¶ Eſt quippe ex lege (quæ neminẽ unquã du-
xit ad perfectũ) iugum quod nec ipſi neq; patres eorum
unquã portare potuerũt. Sed ſyngóga fortis eſt: non cu-
rat onus leue: nec iugũ ſuaue. Sana eſt: non eſt ei opus me-
dicus: nec unctio ſpus. Confidit in lege: liberet eam ſi po-
teſt. Non aũt data eſt lex quæ poſſit uiuificare: inſuper &
occidit. Litera eñ occidit. Propterea, inquit, dico uobis 2.Cor.3.
moriemini in pctĩs ueſtris. Hoc ergo iudiciũ ô ſynagóga
quod flagitas. Errori tuo cæca & contentioſa deſereris,
donec

donec plenitudo gētium (quas ſuperba ſpernis & inuida
repellis) introeat: & agnoſcat etiam ipſa, ipſum qui notꝰ
eſt in iudæa deus: quodq; eſt in iſrael magnū nomen eius.
Ioan.9. Hoc q̄ppe in iudiciū uenit Ieſus in hūc mundū: ut qui nō
Pſ.93. uident uideant: & qui uidēt cæci fiant. Ex parte tñ: q̄a nō
repellet dñs plebē ſuā ex toto: ſeruans ſibi ad ſemen apl'os
& multitudinē credentiū: quorū erat cor unū & aīa una.
Lucæ.1. Sed nec repellet in finē reliquias ſaluaturus. Iterum enim
ſuſcipiet iſrael puerū ſuū: & recordabitur miæ ſuæ: ut ne
ſibi quidē iudiciū deſerat comes mia: ubi nullū ipſa repe-
rit locū. Alioqn ſi pro meritis recepiſſet: iudiciū profectò
ſine miſericordia ei qui nō facit miſericordiam. Habet q̄p
pe iudæa oleū multū diuinæ notitiæ: idq; ui ſe tanquā in
uaſe clauſum auara retinet. Peto & nō miſeretur nec cōmo-
dat. Sola dei cultum: ſola notitiam: ſola uult poſſidere ma
gnum nomē eius. Nec zelat ſibi: ſed inuidet mihi. Ergo tu
dñe iudica iudiciū meū: & nomen tuū magnū magnifice-
tur adhuc: & oleū qđ multū eſt multiplicetur magis. Cre-
ſcat, ebulliat, effundatur, deriuetur & in gentes: & ſentiat
oīs caro ſalutare dei. Quo pacto ut uult iudæus ingratus,
tota in barba Aaron remaneat unctio ſalutaris? Nō bar-
bæ: ſed capitis eſt. Caput aūt nō barbæ ſolius: ſed & totiꝰ
eſt corporis. Capiat ſanè prima: nō ſola. Refundat & infe-
rioribus membris, quod accepit ipſa deſuper. Deſcendat
deſcendat & in ubera eccleſiæ ſupernus liquor. Auida q̄p
pe nimis hunc ſibi exprimere de barba non deſpicit. Per-
Cantic.1. fuſaq; rore gratiæ, ut ſe non ingratam probet dicat: Oleū
effuſum nomen tuum. A Sed exuberet quæſo adhuc &
perueniat uſq; in oram ueſtimēti: in me utiq; omnium no-
uiſſimo atq; indigniſſimo: de ueſtimento tñ. Nam & ego
illud mihi de maternis uberibꝰ tāquā paruulꝰ in Chriſto
iure profectò pietatis efflagito. Q; ſi murmuret homo cui
de bonitate oculus nequam eſt: dñe reſponde pro me. De
uultu tuo iudiciū meū prodeat: & non de ſupercilio iſrael.
Imo reſponde pro te: & dic calumniatori: tibi quippe ca-
Matt.20 lūniatur q̄ tribuas gratis. Dic proinde illi. Volo & huic no
uiſſimo dare ſimiliter. Diſplicet phariſæo. Quid muſitas.
Ius meum uolūtas eſt iudicis. Quid iuſtius ad meritū: q̄d
ad præmium ditius? An non licet ei qđ uult facere? Mihi
quidem miſericordia: ſed tibi minime iniuria fit. Tolle qđ
tuum eſt, & uade. Si decreuerit ſaluare & me, quid tu per-
Pſal.62. dis? Exaggera quantū uis merita: & extolle ſudores: me-
lior eſt miſericordia dñi ſup uitas. Fateor, nō ſuſtinui pō-
dus diei & æſtus: ſed iugū ſuaue & onus leue ꝑ bñplacito
patrisfamilias porto. Opus meum uix unius eſt horæ: &
ſi plus: præ amore non ſentio. Iudæus ꝓprias exercitet ui
res: mihi probare libet q̄ ſit uolūtas dñi bona & benepla-
cens & perfecta. Ex ea ſanè operis ac temporis dāna mihi
reſarcio. Ille pacto conuentionis: ego placito uoluntatis
innitor: credo & nō ad inſipientiam mihi. Nam uita in uo
luntate eius. Illa mihi reconciliat patrem: illa hæreditatē
reſtituit: etiam cumulatiori gratia ſymphoniæ & cantus
& epularum: ac totiua exultātis familiæ celeberrima gau-
Lucæ.15. dia ſuſcitat mihi. Si indignatur frater meus ſenior: ille q
hœdū comedere mauult cū amicis ſuis foris: quàm mecū
Ibidem. in paterna domo uitulū ſaginatū. Reſpōdebitur illi. Epu-
lari & gaudere oportet: quia hic filius meus mortuus fue
rat & reuixit: perierat & inuentus eſt. Adhuc ſynagóga
foris epulatur cum amicis dæmonibus: quibꝰ ſatis placet
q̄ hœdū pcti inſipiens deuorat tranſgluttiens & reponēs,
atq; quodāmō occultans ſibi illud in uentre ſocordiæ &
inſipiētiæ ſuæ: dū contemnens dei iuſtitiā: & ſuam uolens
cōſtituere: dicit ſe nō habere peccatū: nec morte egere ui
tuli ſaginati: mūdam ſiquidē iuſtitiā ex legis operibus re-
putās. At uerò eccleſia ſciſſo uelo occidētis literæ in mor-
te uerbi crucifixi: audacter ad eius penetralia, præeunte
ſpiritu libertatis irrumpit: agnoſcitur, placet, ſortitur æmu
læ locum: fit ſponſa: fruitur præreptis amplexibus: & in
calore ſpūs Chriſti dñi cui cōfricatur inhærēs, ſtillante ac
fundente undiq; ſui oleū exultationis præ participibus
ſuis excipiens ipſum ait. Oleum effuſum nomen tuum.

C Quid mirū ſi ungit̃ q̄ unctum amplectit̃? Eccleſia ergo
recūbit intus: ſed eccleſia interim pfectorū. Spes tñ eſt &
nobis. Excubemus pro foribus qui minus perfecti ſumꝰ:
ſpe gaudentes. Sponſus & ſponſa ſoli interim intus ſint:
mutuis ſecretiſq; fruātur amplexibꝰ: nullo ſtrepitu carna
lium deſideriorū: nullo corporeorū fantaſmatum pertur-
bante tumultu. Turba uerò adoleſcentularum quæ abſq;
hmōi ingetudinibus nōdū eſſe pūt, foris expectet. Expe-
ctentq; ſecure: ſcientes ad ſe illud ſpectare quod legūt. Ad Pſal.44.
ducentur regi uirgines poſt eam: proximæ eius afferētur
tibi. Et ut quæq; ſciat cuius ſpiritus ſit: uirgines dico illas
q̄ ante Chriſto fœderatæ quàm fœdatæ mūdi complexibꝰ
ipſi firmiter perſeuerant, cui ſe tanto felicius quāto matu-
rius deuouerūt. Proximas uerò q̄ priſtinā ſuam deformi-
tatē in qua mūdo huic q̄nq; cōformes: mūdi principibꝰ,
id eſt ſpiritibus ſpurcis in oi carnali cōcupiſcētia ſeſe tur-
piter proſtituerāt: tandē aliq̄n erubeſcētes & exeuntes in
noui hois formā: quāto ſeriꝰ tāto ſynceriꝰ reformare feſti-
nant. Et hæ & illæ ſanè pficiant, non deficiant neq; fatigē-
tur: etſi necdum plenè in ſe ſentiunt unde dicant & ipſæ.
Oleum effuſum nomen tuū. Nec eñ audent adoleſcētulæ
p ſe facere uerba ſponſo. Tñ ſi magiſtræ ueſtigijs preſſiua
inhærere ſtudēt: effuſi olei ſaltē odore delectabuntur & in
citabunt̃ etiā de odoris pceptione cupere & quærere po-
tiora. A Frequēter egoipſe quod fateri non uerecūdor
maximeq; in initio cōuerſiōis meæ: cor de durꝰ & frigidꝰ:
& quærens quē uellet diligere anima mea: nec adhuc eñ
diligere poterat: quē nondum inuenerat: aut certè minus
quàm uellet diligebat: & ob hoc q̄rebat ut magis dilige-
ret, quē nequaquā quæreret, niſi iam aliquatenus dilexiſ-
ſet. Cum ergo eum quærerē in quo recaleſceret atq; rege-
ſceret ſpūs meus: utiq; torpēs & languēs: nec ulla de par-
te occurreret q ſuccurreret: p quē uidelicet pruina rigens
quæ ſenſus ſtringebat inter nos diſſolueretur: & uernalis
illa ſuauitas ac ſpūalis amœnitas reuerteretur: tunc ma-
gis ac magis languebat & tædebat & dormitabat anima
mea præ tædio: triſtis penè & deſperans: & muſitans ſecū
illud: A facie frigoris eius qs ſuſtinebit, cum ſubito fortè Pſal.147.
ad affatū uel etiam aſpectum cuiuſpiā ſpiritalis perfectiq;
uiri, interdum & ad ſolā defuncti ſeu abſentis memoriam
flabat ſpūs & fluebant aquæ: & erant mihi lachrymæ illæ Ibidem.
panes die ac nocte. Quidnam iſtud niſi odor exalantis un Pſal.31.
ctionis: qua erat ille pfuſus? Nō eñ unctio quæ ad me ni-
mirū niſi hoīe mediante non pertingebat. Ea propter etſi
gaudebam de munere: confundebar tamē & humiliabar
q̄ ſola ad me tenuis exalatio: & nō pinguis aſperſio perue
niſſet. Odoratu quippe delectatus non tactu: indignū me
proinde cognoſcebam: cui per ſeipſum dulceſceret deus.
Et nūc idipſum ſi accidat: auidꝰ q̄dē ſuſcipio munꝰ indul
tum, gratumq; habeo: ſed dolens doleo per meipſum non
meruiſſe: atq; ut dicit̃: de manu in manū minime accepiſſe
cū obnixe id peterē. Pudet nimirum magis ad hoīs quàm
ad dei moueri memoriā. Et nūc cū gemitu clamo: Quādo Pſal.41.
ueniā & apparebo ante faciē dei? Exiſtimo & aliquos ue-
ſtrum idē eſſe expertos: & experiri interdū adhuc. Qua in
re q̄d ſentiēdū niſi q̄ noſtra aut ſupbia cōuincit̃: aut hūili
tas cuſtodit̃: aut fraterna charitas nutritur: aut deſideriū
excitat̃. Vnꝰ idēq; cibus & ægrotis eſt medicina & ægro-
tatiuis dieta: porrò & debiles cōfortat, & delectat ualētes.
Vnꝰ idēq; cibꝰ & languorē ſanat & ſeruat ſanitatē: & cor
pꝰ nutrit & palato ſapit. C Sed redeamus ad uerba ſpō
ſæ: & ſic curemꝰ audire q̄ ait, ut ſtudeamus ſape & qđ ſa-
pit. Sponſa (ut dixi) eccleſia eſt. Ipſa eſt cui plus dimiſſum
eſt: & q̄ plus diligit. Qđ æmula improperat ei ad cōuitiū:
hoc ſibi ipſa inflectit ad cōmodū. Inde māſuetior ad cor-
reptionē: inde patiētior ad laborē: inde ardētior ad amo-
rē: inde ſagacior ad cautelā: inde humilior pro cōſciētia:
inde acceptior pro uerecundia: inde ad obediendum pa-
ratior: inde ad gratiarum actionem deuotior ac ſolicitior.
Deniq; illa (ut dictū eſt) murmurāte & memorāte merita
ſua, & labores, & pondus diei & æſtus: eccleſia beneficiū

Canti.1. recolit dicẽs. Oleum effuſum nomen tuum. Hoc planè te-
Pſal.121. ſtimonium iſrael ad confitendum nomini domini. Non ta
men iſrael ſecundum carnem: ſed eius qui ſecundum ſpiri
tum eſt. Nam hoc ille quo pacto dicat. Non ꝙ nõ habeat
oleum: ſed non habet effuſum. Habet ſed reconditum: ha-
bet in codicibus: ſed non in cordibus. Foris hæret in lite
ra: cõtrectat manibus uas plenum ſed & clauſum: nec ape
rit ut ungatur. Intus, intus eſt unctio ſpiritus: aperi & un-
gere: & iam non eris domus exaſperans. Quid facit oleũ
in uaſis: ſi nõ ſentias & in membris? Quid tibi prodeſt piũ
ſaluatoris nomen lectitare in libris: nec habere pietatem
in moribus? Oleum eſt. Effunde & ſenties uirtutem eius:
quæ triplex eſt. Sed iudæus iſta faſtidit: uos audite. Volo
dicere cur nomen ſponſi oleo comparetur: quod nõdum
dixeram. Et tres huius rei occurrunt cauſæ. At quoniam
pluribꝰ uocabulis appellatur (eo ꝙ nullum quo proprie
dicatur inuenitur: ineffabilis quippe eſt) prius nobis in-
uocãdus eſt ſpiritusſanctꝰ: ut de multis unũ qd' uult hoc
loco intelligi (qm̃ ſcripto deſignare nõ placuit) per ſe no-
bis apire dignet. Sed hoc quoq; alias. Nã etſi in prõptu
nũc eſſent oĩa: & neq; uos onerati, nec ego fatigatꝰ eſſem:
hora tñ finẽ indicit. Tenete in quo attentos uos reddidi,
ut non ſit cras neceſſe repetere: hoc incũbit: hoc in mani-
bus eſt: docere ſcilicet cur nomẽ ſponſi oleo cõparetur: &
qd' de noĩbus. Et qm̃ nõ poſſum ego à me dicere quiquã,
indicta oro eſt, ut nobis ſpõſus ipſe reuelet p ſpm̃ ſuũ Ieſus
xp̃s dñs nr̃, cui eſt honor & glĩa in ſecula ſeculorũ. Amẽ.

Qualiter hoc nomẽ Ieſus eſt medicina ſalubris fidelibus chri ſtianis in omnibus aduerſis. Sermo. XV. A

Sapien.1. BEnignus eſt ſpũs ſapiẽtiæ: & nõ conſueuit eſſe
difficilis ſe inuocantibus: q ſæpe & antequã in
Eſa.58 uocetur, dicit. Ecce adſum. Audite iam qd' orã
tibus uobis per me indicare dignat de eo qd'
heri ad hoc ipſum diſtulimꝰ, & orationum ueſtrarum fru-
ctum tempeſtiuum percipite. En oſtendo nomen qd' oleo
merito comparatur, & quo merito dicam. Multa quidem
ſponſi uocabula ſparſa per omnem diuinam paginam le-
gitis: ſed in duo ea uobis uniuerſa complector. Nullũ (ut
arbitror) reperietis: qd' non aut pietatis gratiam: aut po-
tentiam maieſtatis ſonet. Spiritus ita dicit etiã per ſibi fa-
Pſal.61. miliarius organũ: Duo hæc audiui, q̃a poteſtas dei eſt: &
Pſal.110. tibi dñe mĩa. Ergo ſm maieſtatẽ ſanctũ & terribile nomen
Actu. 4. eius. Secũdũ pietatẽ, nõ eſt nomẽ aliud ſub cælo datũ ho-
minibus in quo oporteat nos ſaluos fieri. Sed exẽplis ma
Hier.23. gis pſpicuũ fiet. Hoc eſt, inquit, nomẽ qd' uocabũt eũ dñs
Eſaiæ.7. iuſtus noſter. Nomẽ potẽtiæ eſt. Itẽ. Et uocabit nomẽ eiꝰ
emanuel. Pietatẽ inſinuat. Item ipſe de ſe. Vos uocatis me,
ait, magiſter & domine. Primum gratiæ eſt: ſcd'm maieſta-
Ioan.13. tis. Non eñ minꝰ pium eſt docere animum ſcientiã, quàm
Eſaiæ.9. præbere eſcã corpori. Rurſum ꝓpheta. Vocabitur, inqt,
nomen eius admirabilis, cõſiliarius, deus fortis, pater fu-
turi ſeculi, princeps pacis. Primũ, tertiũ, quartũ maieſta-
tem ſonant: reliqua pietatẽ. Quod horum ergo effundit?
Profectò maieſtatis ac potẽtiæ nomẽ, in id quod eſt pieta-
tis & gratiæ quodãmodo trãsfunditur: ipſumq; effundi-
tur abũde per Ieſum xp̃m ſaluatorẽ noſtrũ. Nomẽ (uerbi
cauſa) qd' deꝰ eſt: nõ nunc in id qd' eſt nobiſcũ deus, hoc eſt
in emanuel liq̃ſcit & deficit? Sic admirabilis in id qd' eſt
cõſiliariꝰ: ſic deꝰ & fortis in ea q̃ ſunt pater futuri ſeculi &
princeps pacis. Et dñs iuſtus noſter: miſericors & miſera-
tor dominꝰ. Nõ dico nouũ qd: quõdã quoq; nihilominꝰ
Abrã in Abraã: & Sarai in Sarã effuſa ſunt: & iã tũc ſaluti
feræ effuſionis celebratũ p̃figuratumq; myſteriũ recorda-
mur. Vbi iã illud qd' apud antiquos tã terribiliter quàm
Exod. 20 frequẽter intonare ſolebat: ego dñs: ego dñs. Mihi dictat
Leuit. 20 oro: cuiꝰ principiũ noĩe dulci paterno: ſequẽtiũ obtinen
Nume.35. darũ petitionũ p̃bet fiduciã. Serui noĩant amici: & reſur-
Eſaiæ. 27 rectio nõ tãtũ diſcipulis: ſed fratribus nũciat. Nec mirũ ſi
cũ uenit plenitudo tp̃is facta eſt effuſio noĩs: deo q̃ppe qd'
Iohelis.2. p Iohelẽ ꝓmiſerat adimplẽte & effundente de ſpũ ſuo ſup
oẽm carnẽ: cũ tale aliq̃d & apud hebræos olim contigiſſe
legã. Credo uos p̃uolare & ſcire iã qd dicere uelim. Quale
erat inquã qd' ſciſcitanti Moyſi primo reſpõſum eſt: Ego Exodi.3.
ſum q ſum: & q eſt miſit me ad uos. Neſcio an uel ipſe Moy
ſes caperet ſic: ſi nõ uidelicet effunderet. Sed fuſum eſt: & ca-
ptũ eſt. Nec modo fuſum: ſed & effuſum. Nã infuſum iam
erat. Iam cæli habebãt illud: iã angelis innotuerat. Eſt aũt
foris miſſum, & qd' angelis ita erat infuſum ut eſſet & pri-
uatũ: effuſum & in hoĩes eſt: ita ut iam tunc merito clama-
retur de terra. Oleũ effuſum nomẽ tuũ: ſi nõ ingratæ ple- Cantic. 1.
bis exoſa puicacia obſtitiſſet. Ait eñ. Ego ſum deꝰ Abraã Exodi.3.
& deꝰ Iſaac, & deꝰ Iacob. D Currite gẽtes ad manũ eſt
ſalus: effuſum eſt nomẽ quod quicunq; inuocauerit ſaluꝰ
erit. Angelorum deus etiã hominũ deũ ſe nominat. Oleũ
miſit in Iacob: & cecidit in Iſrael. Dicite fratribus ueſtris.
Date nobis de oleo ueſtro. Si nolunt, rogate dñm olei ut
mittat & nobis. Dicite. Aufer opprobriũ noſtrũ. Ne quæ
ſo inſultet maliuolus dilectæ tuæ: quã à finibus terræ euo-
care placuit tibi: tanto utiq; dignantius: quãto minus di-
gnã. Decẽtne obſecro ut benigni patrisfamilias ĩnitatos
ſeruus nequã excludat? Ego ſum ais, deus Abraã, & deus Matt.8.
Iſaac, & deus Iacob. Et nõ amplꝰ? Effunde, effunde, aperi
manũ tuã adhuc: & imple oẽ aial bñdictione. Veniant ab
oriẽte & occidẽte: & recũbant cũ Abraã, Iſaac & Iacob in
regno cælorũ. Veniãt, ueniãt tribus tribus domini: teſti- Pſal.121.
moniũ iſrael ad cõfitendũ noĩ dñi. Veniãt & recũbãt, epu p̃s.41.
lentur & delectẽtur in lætitia: & unus ubiq; reſonet in uo
ce exultatiõis & cõfeſſionis ſonus epulantis: oleũ effuſum
nomen tuũ. Vnũ ſcio: ſi Philippũ & Andreã habuerimus
oſtiarios: repulſam oĩno nõ patimur quicũq; oleum peti-
mus, q̃cũq; uolumus Ieſum uidere. Incũctanter Philippꝰ Ioan.12.
dicet Andreæ: Andreas aũt & Philippus dicẽt Ieſu. Ieſus
autẽ qd? Profectò qd' Ieſus. Niſi granũ frumẽti cadens in Ibidem.
terrã mortuũ fuerit: ipſum ſolũ manet. Si aũt mortuũ fue-
rit: multũ fructũ affert. Moriatur igitur granum: & ſurgat
gẽtiũ ſeges. Oportet pati Chriſtũ & reſurgere à mortuis,
& p̃dicari in noĩe eius pœnitẽtiã & remiſſionẽ pctõrũ: nõ
ſolũ in iudæã, ſed etiã in oẽs gentes: quatenus ab uno no-
mine qd' eſt Chriſtꝰ milia miliũ credẽtiũ xp̃iani dicant, &
dicãt. Oleũ effuſum nomẽ tuũ. B Agnoſco eñ nomẽ qd'
in Eſaia legi. Seruos ſuos, inquit, uocabit nomine alio: in Eſa.65.
quo qui benedictꝰ eſt ſuper terrã benedicet in dño. Amẽ.
O nomen bñdictũ. O oleũ uſquequaq; effuſum. Quouſq;
de cælo in iudæã, & inde ĩ omnẽ terrã excurrit: & de toto
orbe clamat eccleſia? Oleũ effuſum nomen tuum. Effuſum
planè: quod nõ ſolum cælos terraſq; perfudit: ſed aſperſit
& inferos: adeò ut in nomine Ieſu omne genu flectatur cæ Philip.2.
leſtium terreſtrium & infernorũ: & oĩs lingua cõfiteat &
dicat. Oleũ effuſum nomen tuũ. Ecce Chriſtꝰ: ecce Ieſus:
utrũq; infuſum angelis: utrumq; effuſum in hoĩes: & illos
hoĩes q cõputruerãt tãquã iumẽta in ſtercore ſuo: hoĩes
& iumenta ſaluans: quemadmodum multiplicauit miam
ſuã deꝰ, quàm carũ quàm uile. Vile ſed ſalubre. Si uile non
eſſet: nõ mihi effunderet. Si ſalubre nõ eſſet, nõ me lucra-
retur. Particeps noĩs ſum: ſum & hæreditatis. Chriſtianꝰ
ſum: frater Chriſti ſum. Si ſum qd' dico, hæres ſum dei: co- Roma. 8.
hæres aũt Chriſti. Et qd mirũ ſi ſpõſi effuſum eſt nomẽ: cũ Philip.2.
ipſe quoq; effuſus ſit. Nã ſemetipm exinaniuit formã ſerui
accipiẽs. Deniq; ait. Sicut aqua effuſus ſum. Effuſa eſt ple- p̃s.21.
nitudo diuinitatis: habitãs ſup terrã corporaliter: ut de il
la plenitudine oẽs qui corpꝰ mortis geſtamus caperemꝰ:
ac uitali odore repleti diceremꝰ. Oleũ effuſum nomẽ tuũ.
En qd' nomen effuſum: & qualiter & quatenus. Cur uerò
oleũ? Nã hoc nondũ dixi. C In ſermone ſuperiore dice
re cœperã: ſed interuenit ſubito aliud qd' p̃dicẽdũ uidebat:
quãquã itermiſerim ultra quàm credidi. Qd' nõ aliud eſſe
teor: niſi ꝙ fortis mulier ſapiẽtia miſit manũ ad collũ: & di
giti eius apprehenderũt fuſum. Nouit eñ modicam lanã Prou.31.
uel linũ in lõgũ pducere filũ: atq; in telæ extendere latitu
dinẽ: & ſic oẽs domeſticos ſuos ueſtire duplicibꝰ. Eſt, pcul
dubio inter oleũ & nomẽ ſpõſi ſilitudo: nec ocioſe ſpũſſan
ctꝰ alterutrũ cõpauit. Ego aũt dico in triplici quadã qua
litate olei:

litate olei:qđ lucet,paſcit,& ungit:ſi uos melius nō habe-
tis.Fouet ignē,nutrit carnem,lenit dolorē,lux,cibus, me
dicina. D Vide idē nūc & de ſpōſi noie. Lucet p̄dicatū:
paſcit recogitatū:inuocatū lenit & ungit.Et percurram⁹
ſingula.Vnde putas in toto orbe tanta & tam ſubita fidei
lux niſi de prædicato Ieſu: Nōnne in huius nominis luce
de⁹ nos uocauit in admirabile lumē ſuū: quib⁹ illuminą-
tis,& in lumine iſto uidentibus lumē,dicat merito Paul⁹.
Ephes. 5. Fuiſtis aliqñ tenebræ:nūc aūt lux in dño. Hoc deniq; no
mē corā regibus & gētibus & filijs iſrael portare iuſſus eſt
idē apoſtolus:& portabat nomē tanquā lumē,& illumina
Roma. 13. bat patriā,& clamabat ubiq;.Nox p̄ceſſit: dies autem ap-
propinquauit:abijciamus ergo opa tenebrarū,& indua-
mur arma lucis:ſic ut in die honeſte ambulemus.Et mon-
ſtrabat oībus lucernā ſup candelabrū, annuncians in oī
loco Ieſum & hunc crucifixum. Quō lux iſta inſplenduit
ac perſtrinxit cunctorū intuentiū oculos:qñ de ore Petri
tāquā fulgur egrediens:claudi unius corporales plantas
ſolidauit & baſes: multosq; ſpūaliter cæcos illuminauit:
Actu. 3. Nunquid non ignem ſparſit,cū ait: In nomine Ieſu chri-
Nota. ſti nazareni ſurge & ambula: A Nec tantū lux eſt nomē
Ieſu,ſed eſt & cibus.An nō toties confortaris:quoties re
cordaris: Quid æque mentē cogitātis impinguat: Quid
ita exercitatos reparat ſenſus, uirtutes roborat, uegetat
mores bonos atq; honeſtos:caſtas fouet affectiones: Ari-
dus eſt oīs aiæ cibus:ſi nō oleo iſto infunditur. Inſipidus
eſt,ſi non hoc ſale conditur.Si ſcribas: non ſapit mihi niſi
legero ibi Ieſum.Si diſputes aut conferas:non ſapit mihi
niſi ſonuerit ibi Ieſus.Ieſus mel i ore:in aure melos:in cor
de iubilus.Sed eſt & medicina.Triſtatur aliquis noſtrum,
ueniat in cor Ieſus:& inde ſaliat in os:& ecce ad exortum
nominis lumen nubilum omne diffugit: redit ſerenū. La-
bitur quis in crimen,currit inſuper ad laqueū mortis de-
ſperādo:nōnne ſi inuocet nomē uitæ: cōfeſtim reſpirabit
ad uitā: Cui aliqñ ſtetit ante faciē ſalutaris nominis duri-
tia(ut aſſolet)cordis, ignauiæ torpor, rancor animi, lan-
guor accidiæ: Cui fons fortè ſiccat⁹ lachrymarū inuoca-
to Ieſu: nō continuo erupit uberior: fluxit ſuauior: Cui
in periculis palpitanti & trepidāti:inuocatū uirtutis no-
mē nō ſtatim fiduciā p̄ſtitit: depulit metū: Cui qſo in du-
bijs æſtuanti & fluctuanti:nō ſubito ad inuocationē clari
nois ſubito emicuit certitudo: Cui in aduerſis diffidenti:
iam iamq; deficiēti:ſi nomē adiutorij ſonuit: defuit fortitu
do: Nimirū morbi & languores aiæ iſti ſunt:illud medici
Psal. 49. na.Deniq; & probare licet.Inuoca me,inquit,in die tribu
lationis:eruam te,& honorificabis me.Nihil ita iræ impe
tum cohibet:ſupbiæ tumorē ſedat:ſanat liuoris uuln⁹: re-
ſtringit luxuriæ fluxum:extinguit libidinis flāmam:ſitim
temperat auaritiæ,ac totius indecoris fugat pruriginem.
C Siqdē cū noio Ieſum:hoiem mihi ppono mitem & hu
milē corde,benignum,ſobrium,caſtum,miſericordem:&
omni deniq; honeſtate ac ſanctitate conſpicuū:eundemq;
ipſum deū oīpotentē:q ſuo me & exēplo ſanet,& roboret
adiutorio. Hæc oia ſimul mihi ſonāt cū inſonuerit Ieſus.
Sumo itaq; mihi exēpla de hoie,& auxiliū à potēte:illa tā
quā pigmētarias ſpēs:hoc tanquā unde acuā eas:& facio
cōfectionē:cui ſimilē medicorū nemo facere poſſit.Hoc ti
bi electuariū habes ô aīa mea recōditū i uaſculo uocabu-
li hui⁹ qđ eſt Ieſus:ſalutiferū certe,quodq; nulli unquam
peſti tuæ inueniaſ inefficax. Semp tibi in ſinu ſit: ſemp in
manu:quo tui oēs in Ieſum & ſenſus dirigāſ & actus.De
Cantic. 8. niq; & inuitaris.Pone me,inquit,ſignaculū in corde tuo:
ſignaculū in brachio tuo.Sed hoc alias. Nūc uerò habes
unde & brachio medearis & cordi. Habes inquā in noie
Ieſu unde act⁹ tuos uel prauos corrigas, uel min⁹ pfectos
adimpleas:itēq; unde tuos ſenſus aut ſerues ne corrūpāſ,
aut ſi corrūpanſ ſanes.Habuit & iudæa qſdā Ieſus qrū ua
cuis gl̃iaſ uocabulis.Illa eñ nec lucēt,nec paſcūt,nec me-
denſ. D Idcirco ſynagōga i tenebris eſt uſq; adhuc,fame
& infirmitate laborās. Et nō ſanabiſ nec ſatiabiſ quouſq;
ſciat meū Ieſum dñari Iacob & finiū terræ:& cōuertaſ ad
ueſperā: & famē patiaſ ut canes:& circūeat ciuitatē.Et illi
q dē p̄miſſi ſunt tanquā bacul⁹ ad mortuū: prophetā præ
uenientes:& ſua interp̄tari noia nequiuerūt.Vacua quip
pe erāt.Suppoſitus mortuo bacul⁹ eſt & nō erat uox neq; 4.Reg.4
ſenſus,qm̄ baculus erat.Deſcendit q baculū miſit:& mox
ſaluū fecit pplm ſuū à pc̃tis eorū: pbās ſe eſſe qđ dicebaſ.
Quis eſt hic q etiā pc̃tā dimittit: Nimirū qui dicit. Salus Marc. 2.
ppli ego ſum:iā uox iā ſenſus eſt:& patet cū nō inane por
tare nomē inſtar priorū.Sentiſ infuſa ſalus,& beneficium
nō taceſ.Intus ſenſus:foris uox.Cōpūgor & confiteor:&
cōfeſſio uitā indicat. A mortuo eñ tanquā q nō eſt perit Eccli. 17.
cōfeſſio.Ecce uita ecce ſenſus.Suſcitat⁹ pfecte ſum: itegra
eſt reſurrectio. An aliud mors corpis eſt: niſi cū ſenſu pri-
uatur & uita: Pc̃tm̄ qđ mors aiæ eſt,nec cōpūctionis mihi
ſenſum,nec cōfeſſiōis reliq̄tat uocē: & erā mortu⁹. Venit
is q pc̃tā dimittit:& utrūq; reſtituit: & dicit aiæ meæ: ſal⁹ Psal. 24.
tua ego ſum.Quid mirū ſi cedit mors ubi uita deſcēdit: Iā Roma. 10
corde crediſ ad iuſtitiā:& ore cōfeſſio fit ad ſalutē.Iā oſci- 4.Reg.4
tat puer:& oſcitat ſepties,& dicit:Septies i die laudē dixi Psal. 118.
tibi dñe. Videte hūc ſeptenariū.Sacer nūer⁹ ē: nō uacat.
Sed meli⁹ hoc alij fuam⁹ ſmōi: q famelici & nō faſtidioſi
ad tā bōas epulas accedam⁹:inuitāte nos ſpōſo eccliæ dño
nr̃o Ieſu xp̃o:q eſt ſup oia deus bn̄dictus in ſecula.Amen.

De cordis contritione: & de tribus ſpeciebus ueræ confeſſionis. *Sermo.* XVI B

QVid ſibi ergo uult ſeptenarius iſte. Neſcio eñ
an ita ſimplex quiſpiam in nobis ſit qui ocioſas
eſſe has uoces: & numerū hūc putet fortuitum.
Ego nec illuc uacare reor q propheta incūbēs 4.Reg.4
ſup mortuū:ad menſuram puerilis corporis ſeſe cōtraxit,
os ſuū ori illius cōiūxit: oculiſq; oculos & manibus ma-
nus.Spūſſanctus ſic oia fieri:& ſic ſcribi fecit:ad eruditio-
nem proculdubio illorū ſpirituum quos corrupti corpo
ris circūuenit infida ſocietas:ac ſtulta mundi ſapientia de
ſipere docuit. Corp⁹ quippe quod corrūpitur aggrauat Sapien. 9.
aiam:& deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogi-
tantē. Propterea nemo miref ac moleſte accipiat ſi in his
ſcrutādis tanquam qbuſdā ſpūſſancti apothecis curioſus
exiſto: cū ſciam quia ſic uiuit: & in talibus uita ſpūs mei. Esaie. 38.
Dico tñ his q præuolātes ingenio: in omni ſermone ante
penè flagitāt finē quàm pricipiū teneāt: debitorē me etiā
tardiorib⁹ eſſe:& maxie.Sed nec ſtudiū tā eſſe mihi ut ex-
ponā uerba,quàm ut ibuā corda.Et haurire & ppiare me
oportet:qđ nō fit celeriter pcurrēdo:ſed tractādo diligē-
ter,& exhortādo frequenter.Quāquā & p̄ter ſpē q̄q; meā
diu nos diſcuſſio detinuit ſacrorū. Putaui fateor unū ad
hoc ſermonē ſufficere:ſiluāq; iſtā umbroſam latebroſamq;
allegoriarū ptranſire nos cito:& ad planitiē moraliū ſen-
ſuū itinere diei quaſi unius peruenire.Sed ſecus contigit.
Biduū qppe iā in eo expendim⁹:& adhuc reſtat uia. Ictus
oculi eminus ſummitates, ramorū & mōtiū cacumina p-
uolabat:ſed uallīū ſubteriacēs uaſtitas, & denſitas dume-
torū fruſtrabaſ obtut⁹.Nūqd(uerbi grã)Heliſei miracu
lū p̄uidere ualebā: qa nobis uidelicet de gētiū uocatione
& repulſiōe iudæorū differētib⁹:ita de ſubito i mediū pſi-
liret: Et nūc qñ qdē incidim⁹ nō pigeat nos paululū imo
rari,cōſequēter ad id qđ intermittim⁹ poſtea reuerſuros.
Siqdē aīarū cib⁹ nihilomin⁹ eſt iſte. Canib⁹ quoq; ac ue-
natoribus plerūq; contingit à beſtia quam aggreſſi erant
deſiſtere:& ſeq aliā q̄ inopinātib⁹ fortè occurrerit. D Nō
paruū fiduciæ robur p̄ſtat mihi: q magn⁹ ille uir ppheta
potēs in ope & ſermone de excelſo mōte cælorū deſcēdēs
uiſitare dignat⁹ eſt me:cū ſim cinis & pulūis:miſereri mor
tuo:inclinare iacenti:cōtrahi & coæquari puo:cæco par-
tiri lumē oculorū ſuorū:& os mutū oris pprij oſculo ſol-
uere:debileſq; manus ſuarū roborare contactu. Suauiter
rumino iſta: & replenſ uiſcera mea, & interiora mea ſagi-
nanſ:& oia oſſa mea germināt laudē. Hoc ſemel contulit
uniuerſitati:hoc quotidie ſingli in nobis actitari ſentim⁹:
& cordi ſcilicet tribui intelligētiæ lumē:& ori ædificatio-
nis uerbū:& manibus opus iuſtitiæ.Dat ſentire fideliter:

Eccl.4. dat ꝑferre utiliter: dat efficaciter adimplere: & eſt funicu-
lus triplex qui difficile rūpit: ad extrahendas aīas de car-
cere diaboli: & trahendas poſt ſe ad regna cæleſtia: ſi recte
4.Reg.4 ſentias: ſi digne ꝓloquaris: ſi uiuēdo cōfirmes. Oculis ſuis
tetigit meos: interioris hoīs frontem claris luminaribus
ornās: fide & intellectu. Ori meo iunxit ſuū: & mortuo ſi-
gnum pacis impreſſit: qm̄ cū adhuc pctōres eſſemꝰ: recō-
Gen.2. ciliauit nos deo: iuſtitiæ mortuos. Os ori applicuit: itera-
to inſpirās ī faciē meā ſpiraculū uitæ: ſed ſanctioris quàm
primo. Nā primo qdē in aīam uiuētē creauit me: ſcdo in
ſpiritū uiuificantē reformauit me. Manus ſuas meis ſup-
poſuit: exēplum ꝓbēs bonorū operū formam obedientiæ.
Proue.31. Aut certè manꝰ ſuas miſit ad fortia: ut doceret manꝰ meas
4.Reg.4 ad ꝓlium: & digitos meos ad bellum. Et oſcitauit, inquit,
puer ſepties. Sufficiebat ad gloriā manifeſtandi miraculi
oſcitaſſe ſemel: ſed multiplicitas & inſignis numerus my-
ſterij admonent. Si illud ingens uniuerſi humani generis
primū quidē exanime corpus attēdas: uides ubiqꝫ eccle-
ſiam (ex quo uitā propheta incumbente recepit) quaſi ſe-
Pſal.118. pties oſcitare: qa ſepties in die laudē dicere conſueuit. Si
teipm̄ aduertas: in hoc te noueris uita uiuere ſpirituali, ac
myſticū hunc implere numerū: ſi ſenſualitatis tuæ quina-
riū: charitatis binario ſubijcis: exhibesqꝫ iuxta apl'm mē-
bra tua ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationē: q̄ prius exhibui-
ſti ſeruire iniqtati ad iniqtatē. Aut certè ſi eundē quarium
ꝓximorꝫ ſaluti impartiēs ad ꝑficiēdū ſeptenariū duo hæc
adijcias: miam ſcilicet & iudiciū cātare deo. B Habeo &
alias ſeptē oſcitatiōes: ſeptē uidelicet expimēta: ſine qbus
uera & certa ſalꝰ rediuiui ſpūs minime cōſtat: quatuor ad
ſenſum cōpūctiōis: tria ad cōfeſſiōis ſolū ꝑtinētia. Si ui-
uis, ſi uox, ſi ſenſus eſt: tu quoqꝫ eadē ī te recognoſcis. Por-
rò ſenſum ex integro recupaſſe te ſcias, ſi tuā cōſciam qua-
druplici ſentis cōpūctiōe morderi: pudore gemino, & ge-
mino metu: nā uitā ad ꝑficiendū ſeptenariū triplex cōfeſ-
ſionis ſpēs atteſtat: de qbꝰ poſtea uidebit. Nōne & ſctūs
Hieremias in ſuo plāctu obſeruat hūc numerū? Et tu igit
in tua ꝓ te lamētatiōe formā habēs ꝓpheticā: deū cogita
factorē tuū: cogita & bñfactorē: cogita patr, & cogita dñm.
Ad omnia reus es: plāge per ſingula. Ad primū & ultimū
reſpōdeat timor tuꝰ: ad duo media pudor. Pater ſanè nō
metuitur eum pater ſit. Patris enim eſt miſereri ſemper &
parcere. Et ſi percutit, uirga nō baculo ꝑcutit: & cū ꝑcuſ-
Deute.32 ſerit ſanat. Paterna uox eſt. Percutiā & ego ſanabo. Non
eſt ꝓinde qđ à patre formides: q etſi qñ feriat ut emendet:
nūquā tñ ut uindicet. At uerò cogitātē ꝙ patrē offende-
rim: eſt certè qđ pudeat, etſi nō qđ terreat. Volūtarie ge-
nuit me uerbo ueritatis: nō ſtimulo carnalis cupiditatis
excuſſit, quēadmodū genitor carnis meæ. Deinde etiā nō
pepercit unigenito ꝓ ſic genito. Ita ipſe qdē patrē ſe exhi-
buit mihi: ſed nō ego me illi uiciſſim filiū. C Quanā frō-
te attollo iam oculos ad uultū pr̄is tā boni: tam malus fi-
lius? Pudet indigna geſſiſſe gñe meo: pudet tāto patre ui-
ps.68. xiſſe degenerē. Exitus aquarum deducite oculi mei: ope-
riat confuſio faciē meā: uultū meū pudor ſuffundat: occu-
Pſal.30. petqꝫ caligo. Deficiat in dolore uita mea: & āni mei in ge-
mitibus. Proh pudor quē fructum habui in qbus nūc eru-
Galat.6. beſco? Si in carne ſeminaui: de carne non metā niſi corru-
1.Ioan.2. ptionē. Si in mūdo: & ipſe trāſit & cōcupiſcētia eiꝰ. Quid?
Caduca, uana, & ꝓpe nulla: & quorū finis mors eſt: infelix
& inſanus ꝓferre nō erubui: æterni patris amori & hono-
Mala.1. ri. Cōfundor, confundor audire. Si ego pater: ubi eſt ho-
nor meus? Sed & ſi pater nō eſſet: obrueret me bñficijs. In-
ſtaurat aduerſum me teſtes (ut alia innumera taceā) huꝰ
corpis uictū & uſum tpis huꝰ: & ſup oīa ſanguinē dilecti
filij clamantē de terra. Pudet ingratitudinis. Quanquam
ad cōfuſionis cumulū: arguar etiā reddidiſſe mala pro bo-
nis: & odiū pro dilectione. Minime quidē mihi à benefa-
ctore: ſicut nec à patre timendū. Verus qppe beneficus eſt
Iacobi.1. dās affluēter & nō improperās. Nō improperat dona qa
dona ſunt: & bñficia ſua mihi dedit: nō uēdidit. Deniqꝫ ſi-
ne pœnitētia ſunt dona eius. At quāto de illo benignius:
tanto de me indignius ſentire cogor. D Erubeſco & do-
le nihilominus anima mea: qm̄ etſi illum nō repetere & nō
improperare decet: nos tamē omnino dedecet ingratos
immemoresqꝫ extitiſſe. Heu qd uel nūc tandē retribuam Pſal.115.
domino ꝓ oībus q̄ retribuit mihi? Qꝫ ſi ſegnior fortè ſuas
partes minus exequitur pudor: timor ſanè excitet in adiu-
torium. Excitetur ut excitet. Sepone parum pia uocabu-
la bñfactoris & patris: atqꝫ ad auſteriora cōuertere. Nem-
pe qui legit pariter miſericordiarū: & deꝰ totiꝰ cōſolatio- 2.Cor.1.
nis: legit nihilominꝰ deus ultionū dñs. Legit deus iudex Pſal.93.
iuſtus & fortis. Legit terribilis in cōſilijs ſup filios homi- Pſal.7.
nū. Legit deꝰ zelans. Qꝫ pater eſt: ꝙ bñficus eſt: tibi eſt: ꝙ Pſal.65.
dominus ac creator ſibi. Etenim ꝓpter ſemetipſum fecit oīa, Exod.20
ſcriptura teſte. Qui ergo qđ tuū ē, tibi defendit ac ſeruat: Eſa.48.
putas & ꝓ ſe aliqñ nō zelabit: putas ſui non reqret princi-
patus honorē? Propter hoc irritauit impius deū: qnia di- Pſal.30.
xit in corde ſuo, non requiret. Et quid eſt in corde ſuo di-
cere nō reqret: niſi nō metuere qđ reqrat? Sed reqret uſqꝫ
ad nouiſſimū quadrāte: reqret & retribuet abūdanter fa-
cientibus ſupbiā. Reqret à redēpto ſeruitiū: honorem &
gloriā ab eo quē plaſmauit. Eſto ꝙ diſſimulet pater, igno-
ſcat bñficus: ſed nō dñs & creator. Et q parcit filio nō par-
cet figmēto: nō parcet ſeruo nequā. Penſa cuiꝰ ſit formidi-
nis & horroris tuū atqꝫ oīm contēpſiſſe factorē: offendiſſe
dñm maieſtatis. Maieſtatis eſt timeri: dñi eſt timeri, & ma-
xime huꝰ maieſtatis: huiuſqꝫ dñi. Nā ſi reū regiæ maieſta-
tis quāuis humanæ, hūanis legibꝰ plecti capite ſancitū ſit:
quis finis contemnētiū diuinā omnipotentiam erit? Tan-
git montes & fumigāt: & tam tremendam maieſtatem au-
det irritare uilis puluiſculus: uno leui flatu mox diſpergē-
dus, & minime recolligēdus? Ille ille timendꝰ eſt: qui poſt-
quā occiderit corpus: ptātē habet mittere & in gehennā.
C Paueo gehēnā: paueo iudicis uultū: ipſis quoqꝫ tremē-
dū angelicis ptātibꝰ. Contremiſco ab ira potentis: à facie
furoris eius: à fragore ruētis mundi: à conflagratione ele-
mētorū: à tempeſtate ualida: à uoce archangeli: & à uerbo
aſpo. Cōtremiſco à dētibꝰ beſtiæ infernalis: à uētre inferi:
à rugientibꝰ ꝓparatis ad eſcā: horreo uermē rodentem: &
ignē torrentē: fumū & uaporē & ſulphur & ſpm̄ ꝓcellarū.
Horreo tenebras exteriores. Quis dabit capiti meo aquā, Hiere.9.
& oculis meis fontē lachrymarū: ut præueniam fletibus
fletū & ſtridorē dentiū: & manuū pedumqꝫ dura uincula,
& pondus catenarū prementium, ſtringentiū, urentium
nec cōſumentiū? Heu me mater mea: ut quid me genuiſti
filium doloris, filium amaritudinis indignationis & plo-
rationis æternæ? Cur exceptus genibus: cur lactatus ube-
ribus, natꝰ in cōbuſtionē, & cibꝰ ignis? Qui ſic afficit: ſen-
ſum ꝓculdubio recupauit: & in duplici metu iſto: itemqꝫ
pudore illo æque duplici habet oſcitationes quatuor. D
Tres quæ reſtant ex uoce confeſſionis adijciet: & nequa-
quam dicetur iam de eo ꝙ nō ſit uox neqꝫ ſenſus: ſi tamen
de corde humili ſimplici fidelíqꝫ proceſſerit illa confeſſio.
Omne ergo quod remordet conſcientiam cōfitere humi-
liter, pure, fideliter: & has uices impleſti. Sunt q gloriant Proue.2.
cum male fecerint: & exultāt in rebus peſſimis: quos no-
tans propheta: peccata ſua, inquit, prædicauerūt ſicut So- Eſa.3.
doma. Verum hos ab hac diſputatione tanquā ſeculares
amoueo. Nam quid ad nos de his qui foris ſunt? Quāquā
& de his qui religioſe ueſtiti, & religionē profeſſi ſunt nō-
nunquam audiuimus aliquos reminiſci & iactare impu-
dentiſſime mala ſua præterita: quæ (uerbi gratia) aliquā-
do uel fortiter gladiatorio: uel argute literatorio geſſere
conflictu ſeu aliud quid ſecundū mundi quidem uanitatē
fauorabile: ſm animæ uerò ſalutem nociuū, perniſioſum,
damnoſum. Secularis adhuc animi indiciū eſt hoc, & hu-
milis habitus qui geſtatur à talibus, non ſanctæ nouitatis
eſt meritum: ſed priſcæ uetuſtatis operculū. Nonnulli ta-
lia quaſi delendo & pœnitendo rememorāt: ſed gloriā in-
tentione captātes: cōmiſſa ſua non diluūt: ſed ſeipſos illu-
dūt. Nā deus nō irridet. Veterē hoīem nō exuerūt: ſed no-
uo palliant, nō proditur aut proijcitur uetus fermentum
illa confeſſione,

Pſal.31. illa confeſſione ſed ſtatuitur: ſecundum illud. Inueterauerunt oſſa mea dum clamarem tota die. A Pudet reminiſci quorumdam tantam proteruiam: ut non pudeat eos cum exultatione lungēda iactitare: ꝙ & poſt ſuſceptū ſanctū habitū: callide quempiā ſupplantauerint: & circunuenerint in negocio fratrem: aut ꝙ talionē pro cōuitio uel maledicto id eſt malum pro malo: aut maledictum pro maledicto audacter reddiderint. Sed eſt confeſſio eo periculoſius noxia: quo ſubtilius uana: cum ipſa etiam inhoneſta & turpia de nobis detegere nō ueremur: non quia humiles ſumus, ſed ut eſſe putemur. Appetere aūt de humilitate laudem: humilitatis eſt nō uirtus, ſed ſubuerſio. Verus humilis uilis uult reputari, nō humilis ꝑdicari. Gaudet cōtēptu ſui: hoc ſolo ſanè ſuperbus ꝙ laudes contēnit. Quid peruerſius: quidue indignius quàm ut humilitatis cuſtos cōfeſſio ſuperbiæ militet: & inde uelis uideri melior unde uideris deterior? Mirabile iactantiæ genus, ut non poſſis putari ſanctus: ſi nō appareas ſceleratus. At talis confeſſio ſpeciem habens humilitatis non uirtutē: non ſolum ueniā
1.Reg.15. non meretur: ſed & prouocat iram. Nunquid profuit ſaul ꝙ ſe ad increpationem ſamuelis peccaſſe cōfeſſus eſt? Culpabilis proculdubio fuit illa confeſſio: quæ culpam nō diluit. Quomodo enim humilem contēneret confeſſionem humilitatis magiſter, & cui humilibus dare gratiam certe ingenitum eſt? Omnino non poterat nō placari: ſi quæ in ore ſonuit, in corde radiaſſet humilitas. Ecce cur humilē eſſe debere cōfeſſionem dixi. B Oportet autē & eſſe ſimplicē. Non intētionem (fortè quia latet homines) excuſare delectet, ſi ſit rea: nec leuigare culpā, quæ grauis eſt: nec alieno adumbrare ſuaſu cū inuitū nemo coegerit. Primū illud non confeſſio eſt ſed defenſio, nec placat ſed ꝓuocat. Sequens mōſtrat ingratitudinē, & ex quo minor reputat culpa eò minuitur & gloria indultoris. Sed eñ minus libēter beneficium datur quod minus grate minúsue neceſſarie prouenire ſentitur. Veniam ꝓinde ſibi abiudicat: qui munus largitoris attenuat: qđ quidem omnis qui reatum ſuum uerbis alleuiare conatur facit. Iam à poſtremo primi hominis dehortetur exemplum: nec culpā ſiquidem diffitentis: nec tñ conſequentis ueniam: nō dubium quin ob reatus mulieris admixtionē. Genus excuſationis eſt, cū argueris tu: alium incuſare. Porrò excuſare te uelle quando corriperis: quàm ſit non modo minime fructuoſum ſed & pernicioſum: ſanctum dauid interroga. Verba nempe malitiæ excuſationes in peccatis appellat: ne in ea declinet cor ſuū rogans & ſupplicans. Merito quidē. In animā etenim ſuā peccat qui ſe excuſat: repellēs proinde à ſe indulgētiæ medicinā, & ſic uitā ſibi proprio ore intercludens. Et quæ nā maior malitia quàm propriā armari in ſalutē: & linguæ
Eccli.14. tuæ temetipſum mucrone cōfodere? Denique q ſibi nequā: cui eſt bonus? D Sit autē & fidelis cōfeſſio, ut confitearis in ſpe: de indulgētia penit⁹ nō diffidēs: ne tuo te ore nō tā iuſtifices quàm condēnes. Iudas certè ꝓditor dñi: & cain fratricida cōfeſſi ſunt: & diffiſi ſunt. Alter. Peccaui, inquit,
Matt.27. tradēs ſanguinē iuſtū. Alter. Maior eſt iniquitas mea, quā
Gen.4. ut ueniā merear: & uerax: licet nil eis ꝓfuit infidelis cōfeſſio. Hæ itaque tres cōfeſſionis obſeruātiæ iūctæ quatuor ſuperiorib⁹ cōpūctionis: ſeptenariū implēt. Iā uerò ſic cōpūctus, & ſic cōfeſſus: ac ꝓpria ꝓinde cert⁹ de uita, cert⁹ quoque nihilominu⁹ es (ut arbitror) uacuo nequaquam noīe appellari Ieſum eum q in te talia ualuit & uoluit operari: nec uacue: ſubſecutū fuiſſe baculū quē præmiſerat. Nō uenit uacue quia nō uenit uacuus. Nam qūo uacuus in quo habitauit plenitudo? Neque eñ ei datus eſt ad mēſuram ſpūs. Denique & uenit in plenitudine tpis: plenū ꝓinde uenire ſe
Pſal.44. indicans. Bene plenū quē unxit pater oleo lætitiæ præ cōſortibus ſuis. Vnxit & miſit plenū gratiæ & ueritatis. Vnxit ut ungeret. Oēs ab eo uncti ſunt: q de plenitudine eius
Eſaiæ.61. meruerunt accipere. Ideò ait. Spūs dñi ſup me eo ꝙ unxerit me: ad annūciādū māſuetis miſit me, ut mederer cōtritis corde: ut ꝑdicarē captiuis indulgētiā, & clauſis apertionem: ut ꝑdicarē annū placabilē dño. Veniebat (ut audis) ungere cōtritiōes noſtras ac lenire dolores. Ideoque uenit unctus, uenit māſuetus & mitis: & multæ miſericordiæ oībus inuocātibus ſe. Sciebat ſe ad infirmos deſcēdere: exhibuitque qualē oportuit. Et quoniā multæ erāt infirmitates: multa quoque ꝓuidus medicus medicamina curauit afferre. Attulit ſpiritū ſapiētiæ & intellectus, ſpiritū conſilij & fortitudinis, ſpiritū ſciētiæ & pietatis, & ſpiritum timoris dñi. B Vides quot phialas plenas odoramentis cæleſtis medicus ꝑparauit ad ſanāda uulnera illius miſeri qui incidit in latrones? Septē ſunt numero: ſeptē fortaſſe præfatis oſcitationibus excitandis accōmodatæ. Spiritus eñ uitæ erat in phialis. Ex his profectò infudit oleum meis uulneribus: infudit & uinum: ſed minus quàm olei. Sic nēpe cōgruebat infirmitatibus meis: ut miſericordiā ſuperexaltaret iudicio: quemadmodum uino oleū ſuperfert infuſum. Attulit proinde quinque cados olei: uini non niſi duos. Vinū ſiqdē timor tñ & fortitudo fuere: reliqua quinque oleū propria ſuauitate deſignāt. In ſpiritu denique fortitudinis
tanquam potēs crapulatus à uino deſcēdit ad inferos, con Pſal.106.
triuit portas æreas, & uectes ferreos confregit: alligauit fortē, & uaſa captiuitatis eripuit. Deſcendit nihilominus in ſpiritu timoris: ſed timēdus non timidus. O ſapientia quāta arte medēdi in uino & oleo animæ meæ ſanitatē reſtauras: fortiter ſuauis & ſuauiter fortis. Fortis pro me, & ſuauis mihi. Denique attingis à fine uſque ad finē fortiter: & diſponis omnia ſuauiter: propellens inimicū, & infirmum fouens. Sana me dñe & ſanabor: pſallam & confitebor noi
tuo, & dicam. Oleū effuſum nomē tuū. Nō uinū effuſum: Can.1.
nolo eñ ut intres in iudiciū cum ſeruo tuo, ſed oleū: quia Pſal.142.
coronas me in miſericordia & miſeratiōibus. Oleū planè quod dum ſupenatat cunctis qbus immiſcet liquoribus: liquido illud deſignat nomē: quod eſt ſuper omne nomē. O nomē præſuaue & prædulce. O nomen præclarū, præelectū, & præexcelſum, & ſupexaltatū in ſecula. Hoc uere oleū qđ exhilarat faciē hoīs: qđ caput ieiunantis impin-
guat: ut oleū peccatoris nō ſentiat. Hoc nomen nouū qđ Eſa.62.
os dñi noiauit: quod & uocatū eſt ab angelo priuſquā in Lucæ.2.
utero conciperet. Hoc nō ſolū iudæus: ſed quicunque inuo- Iohe.2.
cauerit ſaluus erit: intantum uſquequaque effuſum eſt. Hoc pater donauit filio ſpōſo eccleſiæ dño noſtro ieſu xp̄o, qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ *Sermo decimuſſeptimus in quo tractatur de luciferi ſelectione.* D

DVtamiſne ſatis ꝑcuſſum eſt in ſanctuario dei, dum ſcrutamur mirabile ſacramētum: an ad perſcrutandum adhuc ſi quid reſtat: audemus ſpiritum ad interiora ſequi? Spiritus nēpe iſte ſcrutatur non ſolum hominum corda & renes: ſed etiā ꝓfunda dei: & ſiue ad noſtra ſiue ad alia: ſecurus ſequor eum quocunque ierit. Tantū ut cuſtodiat corda noſtra & intelligentias noſtras: ne fortè cum non aderit adeſſe putemus: noſtrúque pro ipſo ſequamur ſenſum deuiantes. Venit namque Ioan.8.
& uadit prout uult: & nemo facile ſcit unde ueniat aut quo uadat. At iſtud ſine damno fortaſſe ſalutis neſcire licet. Cæterum quando ueniat uel quādo uadat: id planè periculoſiſſime ignorat. Cum enim hæ ſpūſſancti circa nos diſpenſatoriæ quidē uiciſſitudines uigilātiſſime nō obſeruant: ſit ut nec abſentem deſideres: nec præſentē glorifices. Nēpe qui idcirco recedit ut auidius requiratur: quonammodo ſi abeſſe neſcitur requiritur? Et rurſum qui dignanter ad hoc redit ut conſoletur: qualiter digne ꝓ ſua maieſtate ſuſcipitur ſi nec adeſſe ſentitur? Mens ergo quæ ignorat abſceſſum pateret ſeductioni: & quæ reditum non obſeruat, erit ingrata uiſitationi. Petijt quondam aliquid he- 4.Reg.2.
liſeus à magiſtro: cum diſceſſum eius imminere præſenſit: nec obtinuit ſicut ſcitis: niſi ea quidem conditione ſi uideret, quando tolleretur à ſe. In figura contigit hoc illis: ſcriptum eſt autem propter nos. A Vigiles eſſe & ſoliciti circa opus noſtræ ſalutis (quod mira ſubtilitate ac ſuauitate diuinæ ſuæ artis inceſſanter actitat ſpiritus in intimo noſtri) prophetico docemur & monemur exemplo.

Nunquam ſanè ſine uoſtra conſcientia: magiſtra unctio
quæ docet de oĩbus tollaꝛ à nobis ſi duplicato uolumus
munere non fraudari. Nunquã cũ uenerit inueniat impa
ratos: ſed ſemp uultus ſuſpẽſos expãſoſq; habentes ſinus
Luce.12. ad largam dñi benedictionem. Tales deniq; quærit ſimiles
hoĩbus expectantibus dñm ſuũ qñ reuertaꝛ à nuptijs: qui
utiq; ab illis ſupuæ mẽſæ copioſis delitijs, uacua nunquã
reuertitur manu. Vigilandũ proinde, & uigilandũ omni
hora: quia neſcimus qua hora ſpũs uenturus ſit, ſeu iterũ
abiturus. It & redit ſpũs: & qui ſtat eo tenente: deſerente
cadat neceſſe eſt: ſed nõ collideꝛ: quia dñs rurſum ſuppo
nit manũ ſuã. Et has alternare uices non ceſſat in his qui
ſpũales ſunt, uel quos potiꝰ ſpũales proinde ipſe creare in
puer.24. tendit uiſitans diluculo, & ſubito probans. Deniq; ſepties
cadit iuſtus & ſepties reſurgit: ſi tñ cadat in die, ut ſe cade
re uideat: & cecidiſſe ſciat & reſurgere cupiat, & requirat
Pſal.29. manum adiuuãtis, & dicat. Domine in uoluntate tua præ
ſtitiſti decori meo uirtutẽ. Auertiſti faciem tuã à me: & fa
ctus ſunt cõturbatꝰ. Aliud eſt dubitare de ueritate (quod
patiaris neceſſe eſt) cum ſpiritus minime ſpirat: & aliud ſa
pere falſitatẽ, quod facile caues ſi eandẽ tuã ignorantiam
nõ ignoras: quatenus dicas & tu. Et ſi qd ignoraui: igno
rantia mea mecum eſt. ¶ Sancti iob ſententia eſt. Agno
ſcite. Peſſimæ matris ignorantiæ: peſſimæ itidẽ filiæ duæ
ſunt: falſitas & dubietas. Illa miſerior, iſta miſerabilior. Per
nitioſior illa, iſta moleſtior. Cũ loquiꝛ ſpũs cedit utraq;:
& eſt non ſolum ueritas, ſed & certa ueritas. Eſt quippe ue
ritatis ille ſpiritus: cui cõtraria falſitas eſt Eſt & ſapientiæ:
quæ cum ſit candor uitæ æternæ: & ubiq; attingat ꝑpter
munditiam ſuam: obſcurum ambigui non admittit. Cauẽ
da ſanè, cum ſpiritus iſte non loquitur, etſi nõ moleſta du
bietas: certè falſitas execranda. Aliud eſt enim ſub incerto
hoc uel illud opinando ſentire: aliud temere affirmare qđ
neſcias. Aut ergo loquaꝛ ſemper ſpiritus: quod noſtri qui
dẽ minime arbitrij eſt: aut qñ ſilere placet, hoc ipſum indi
cet & loquatur, ſaltẽ ſuum ſilentium, ne ipſum nobis falſo
præire putãtes: noſtrũ pro ipſo male ſecuri ſequamur er
rorem. Et ſi ſuſpẽderit ambiguo, nõ relinquat mendacio.
Eſt qui dubie profert mendaciũ, nec mẽtitur: & eſt qui ue
ritatẽ quã neſcit affirmat, & mẽtitur. Nam & ille nõ quidẽ
quod non eſt eſſe, ſed ſe quod credit credere dicit & uerũ
dicit: etiã ſi hoc uerum nõ ſit quod credit: & is cũ ſe certũ
unde non eſt certus dicit, uerum non dicit: etiã ſi uerũ ſit
de quo aſſerit. His præmiſſis ad cautelam talia inexperto
rũ, ſequar iã ſpiritũ ſicut cõfido præeuntẽ: eadẽ tñ cautela
ſi potero quã præmiſi, & tentabo facere ipſe qđ doceo: ne
Roma.2. dicatur & mihi. Tu qui alios doces: teipſum non doces?
¶ Diſtinguendum ſanè inter manifeſta & dubia: nec illa
ſcilicet adduci in dubiũ: nec iſta temere affirmari. Quod
quidem ipſum de magiſterio ſperandũ eſt ſpũs. Nec enim
noſtra ad illud oĩno induſtria ſufficit. Quis nouit hoĩm:
an id quod inter homines iudicatũ à deo: ſermo ſuperior
(à quo uidelicet ſi bene memini quartus eſt iſte) patefecit,
in ſupernis quoq; iudiciũ iam factum præceſſerit? Quod
dico tale eſt. Putáſne lucifer ille ꝗ mane oriebaꝛ: ſed præ
propere eleuabaꝛ: antequã uerteretur in tenebras generi
noſtro inuiderit: & ipſe olei effuſionẽ, ut per ſeipſum iam
tunc indignabundus muſſitaret dicens intra ſe quodãmo
do: ut quid perditio hæc? Hoc ego non aſſero dicere ſpi
ritũ: ſed nec cõtradicere dico. Neſcio enĩ. Potuit autem cõ
tingere (ſi tamẽ incredibile nõ putetur) plenũ ſapiẽtia &
perfectũ decore: hoĩes præſcire potuiſſe futuros etiam &
ꝑfecturos in parẽ gloriã. Sed ſi præſciuit ĩ dei uerbo abſq;
dubio uidit: & in liuore ſuo inuidit: & molitus eſt habere
ſubiectos: ſocios dedignatꝰ. Infirmiores ſunt (inquit) infe
rioreſq; natura: nõ decet eſſe cõciues: nec æquales in glo
ria. An fortè prodit impiam hãc eius machinationem illa
præſumpta aſcenſio ſeſſioq; ſignificans magiſteriũ? Aſcen
Eſaie.14. dam, inquit ſuper montem excelſum, & ſedebo in lateribꝰ
aquilonis: quo altiſſimi quandam proſiide ſimilitudinem
obtineret: ſi quemadmodum ille ſuper cherubin ſedẽs gu
bernat omnem angelicam creaturam: ita & ipſe altus ſede
ret regeretq; genus humanum. Abſit. Iniquitatem medita
tus eſt in cubili ſuo: mẽtiatur iniquitas ſibi. Nos alium nõ
cognoſcimus iudicem quàm auctorem. Nõ diabolus, ſed
dominus iudicabit orbem terræ: ipſe deus noſter in ſecu
lum & in ſeculũ ſeculi: ipſe reget nos in ſecula. Ergo in cæ
lo concepit dolorem: & in paradiſo peperit iniquitatẽ pro
lem malitiæ: matrem mortis & ærũnarum: omniumq; pri
ma parens ſuperbia. Nam etſi inuidia diaboli mors intra Sap.2.
uit in orbem terrarum: initium tamen omnis peccati ſup
bia. Verum quid illi profuit? Nihilominus tu in nobis es Hier.10.
domine, & nomen tuum inuocatum eſt ſuper nos. Et dicit
populus acquiſitionis: dicit eccleſia redemptorum. Oleũ Cant.1.
effuſum nomẽ tuũ. Cum eijcior ego: tu illud effundis poſt
me & in me: quoniam cum iratus fueris: miſericordiæ re
cordaberis. ¶ Accepit tamẽ ſatan regnum ſuper omnes fi
lios ſuperbiæ: factus princeps tenebrarum harũ: ut regno
humilitatis etiam ſuperbia militet: dum in uno ſuo princi
patu temporali & tali multos humiles excelſos æternoſq;
reges cõſtituit. Iocundũ iudiciũ ut ſuperbus ille humiliũ
malleator: eiſdẽ ipſis neſciens fabricet coronas perpetuas,
impugnando oẽs, & oĩbus ſuccumbẽdo. Siquidẽ ubiq; &
ſemper iudicabit dñs populos: & ſaluos faciet filios pau
perũ: & humiliabit calũniatorẽ. Vbiq; & ſemper defenſa
bit ſuos, propulſabit nocẽtes: & tollet uirgã peccatorum
deſuper ſorte iuſtorũ: ut nõ extẽdant iuſti ad iniquitatem
manus ſuas. Eritq; tandẽ cum ex toto arcũ cõteret & con Pſal.45.
fringet arma: & ſcuta comburet igni. Tu tibi miſer ſedem
collocas in aquilone: plaga nebuloſa & frigida: & ecce ſu
ſcitantur de puluere inopes, & de ſtercore pauperes: ut ſe
deãt cum principibus, & ſoliũ gloriæ teneant: doleaſq; im
pleri illud. Pauper & inops laudabũt nomen tuũ. Gratias
tibi pater orphanorũ & iudex pupillorum: incaluit ſuper
nos mons coagulatus, mons pinguis, cæli diſtillauerunt à
facie dei ſynaꝛ, effuſum eſt oleum, dilatatũ eſt nomẽ qđ no
bis & cui nos inuidebat iniquus. Dilatatũ (inquam) uſq;
ad corda & ora paruulorum: & in ore infantium & lacten Pſal.8.
tium perficitur laus. Porrò peccator uidebit & iraſcetur, Pſal.111.
& erit ſicut ira implacabilis: ſic flamma inextinguibilis:
quæ iam parata eſt ei & angelis eius. Zelus dñi exercituũ
faciet hoc. Quomodo me amas deꝰ meꝰ, amor meus? quo
modo me amas: ubiq; recordans mei, ubiq; zelans ſalutẽ
egeni & pauperis: non ſolũ aduerſum homines ſuperbos:
ſed etiam aduerſus ſublimes angelos. In cælo & in terra iu
dicas domine nocentes me: expugnas impugnantes me.
Vbiq; ſubuenis, ubiq; aſſiſtis, ubiq; à dextris es mihi do
mine ne cõmouear. Hæc cãtabo dño ĩ uita mea: pſallã deo
meo quãdiu ſum. ¶ Hæ uirtutes eius, hæc mirabilia eius
quæ fecit. Hoc primũ & maximũ iudiciũ, qđ mihi illa cõ
ſcia ſecretoꝝ aperuit uirgo maria. Depoſuit (inquiẽs) po Luce.1.
tẽtes de ſede: & exaltauit humiles. Eſurientes impleuit bo
nis: & diuites dimiſit inanes. Secundũ autẽ ſimile eſt huic
quod iã audiſtis: ut ꝗ nõ uidẽt uideãt: & ꝗ uidẽt cæci fiãt. Ioan.9.
In his duobꝰ iudicijs cõſoletur ſe paup. & dicat. Memor Pſal.118.
fui iudicioꝝ tuorũ à ſeculo dñe: & cõſolatꝰ ſum Sed reuer
tamur ad noſipſos: ſcrutemurq; uias noſtras: & ut in ueri
tate id poſſimus, inuocemus ſpiritũ ueritatis: & reuocemꝰ
ab alto quo nos eduxerat, quatenus antecedat uos etiã ad
nos: qm̃ ſine ipſo poſſumus nihil. Nec uerẽdũ ꝙ dedigneꝛ
cõdeſcẽdere nobis: qui potius ſi uel exiguũ qđ, abſq; ipſo
conamur, indignaꝛ. Non eſt enĩ ille uadens & non rediẽs:
ſed ducit nos & reducit de claritate in claritatẽ tanquam
dñi ſpũs: qñq; rapiẽs ad ſe in lumine ſuo: qñq; cõtẽperans
& illuminãs tenebras noſtras: ut ſiue ſupra nos, ſiue apud
nos, ſemper in luce, ſemper ut filij lucis ambulemus. Trãſi
uimus allegoriarum umbras: uentũ eſt ad indaganda mo
ralia. Edificata eſt fides, inſtruatur uita: exercitatus eſt in
tellectus, dirigatur actus. Siquidem intellectus bonus omni Pſal.110
bus facientibus eum: ſi tamen & actus & intelligentia diri
gantur in laudem & gloriam domini noſtri ieſu chriſti: ꝗ
eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

De duabus

¶*De duabus operationibus ſpiritusſancti: quarum una uocatur effuſio, & alia infuſio.* Sermo. XVIII. B

Cant. I. OLeum effuſum nomen tuū. Quid certū demon
ſtrat ſpūſſctūs nobis in nobis occaſione huius
capituli? Profectò (qđ iterim occurrit) geminæ
cuiuſdam ſuæ operationis experimentū. Vnius
quidem qua nos primo intus uirtutibꝰ ſolidat ad ſalutē:
alterius uerò qua foris quocꝫ muneribus ornat ad lucrū:
Illas nobis, hæc noſtris accipimꝰ: uerbi gratia: fides, ſpes,
charitas nobis ꝓpter nos dantur. Abſqꝫ his quippe ſalui
eſſe non poſſumꝰ. Porrò ſciētiæ ſeu ſapiētiæ ſermo: gratia
curationis: ꝓphetia, ſimiliaqꝫ, qbus carere cū integritate
etiā ſalutis propriæ poſſumꝰ: proximoꝶ ꝓculdubio in ſa-
lutē expēdēda donanꝰ. Et has ſpūſſancti oꝑationes quas
uel in nobis, uel in alijs experimur: ut ex re noīa accipiāt,
infuſionē ſi placet atqꝫ effuſionē nominemus. Cui nā ergo
harū cōuenit oleū effuſum nomen tuū? Nōnne effuſioni?
Nam de infuſione infuſum potius quàm effuſum dixiſſet.
Deniqꝫ de uberū foris ſpirāte fragrātia, & non de interna
ſpōſæ uirtutibꝰ ꝓlatū eſt: oleū effuſum nomē tuū. Deniqꝫ
ob bonū odorē uberū extrinſecus perfuſorū: ait ſponſa.
Oleū effuſum nomē tuū: aſcribēs ipſum odorē noī ſponſi
tanquā oleo effuſo ſuper ubera. Et quicunqꝫ munere grāæ
exterioris ꝑfuſum ſe ſentit: quo & ipſe alijs refundere poſ-
ſit: etiam huic dicere eſt: oleum effuſum nomen tuum. Sed
ſanè cauendū in his aut dare quod nobis accepimus: aut
quod erogādū accepimus retinere. Rem ꝓfectò ꝓximi re-
tines tibi: ſi (uerbi cauſa) plenꝰ uirtutibꝰ cū ſis foriſqꝫ ni-
hilominꝰ donis ſciētiæ & eloquētiæ adornatꝰ: metu fortè
aut ſegnitie: aut minꝰ diſcreta humilitate: uerbū bonum
quod poſſet ꝓdeſſe multis, inutili imo & damnabili ligas
ſilentio: certè maledictus ꝙ frumēta abſcōdis in populis.
Rurſum qđ tuum eſt ſpargis & perdis: ſi priuſquā infun-
daris tu: totus ſemiplenus feſtines effundere: cōtra legem
arans in primogenito bouis, & ouis primogenitum ton-
dens. Nimirū uita atqꝫ ſalute quam alteri das te fraudas:
dum ſana uacuus intentione, gloriæ inanis uēto inflaris:
aut terrenæ cupiditatis ueneno inficeris, & lethali apoſte-
mate turgens interis. D Quāobrē ſi ſapis conchā te exhi-
bebis. & nō canalē. Hic ſiquidē penè ſimul & recepit & re-
fundit. Illa uerò donec impleaꝰ expectat: & ſic quod ſuper
abundat ſine ſuo damno cōicat: ſciēs maledictū qui partē
ſuā facit deteriorem. Et ne meū cōſiliū cōtēptibile ducas:
Prou. 29. audi ſapiētiorē me. Stultus (ait ſalomon) profert ſpiritū
ſuū ſimul: ſapiēs reſeruat in poſterū. Verum canales mul-
tos hodie habemus in eccleſia: conchas uerò perpaucas.
Tantæ charitatis ſunt per quos nobis fluēta cæleſtia ema-
nant: ut ante effundere quàm infundi uelint: loqui quàm
audire paratiores & prompti docere qđ nō didicerūt: &
alijs præeſſe geſtiētes, qui ſeipſos regere neſciūt. Ego nul-
lum ad ſalutē pietatis gradū illi gradui anteponēdum exi-
Eccli. 30. ſtimo: quē ſapiēs poſuit dicens. Miſerere aīæ tuæ placens
deo. Q. ſi non habeo niſi parumper olei quo ungar: putas
tibi debeo dare & remanere inanis? Seruo illud mihi: &
oīno niſi ad ꝓphetæ iuſſionē non ꝓfero. Si inſtiterint ro-
gitātes aliq ex his q fortè exiſtimant de me ſupra id quod
Matt. 25. uident in me: aut audiūt aliqd ex me, rñdebiꝰ eis. Ne fortè
nō ſufficiat nobis & uobis: ite potiꝰ ad uēdentes & emite
uobis. Sed charitas (inquis) non q̄rit quæ ſua ſunt. Et tu
1. Cor. 13. ſcis quāobrē? Nō q̄rit quæ ſua ſunt, ꝓfectò qa nō deſunt.
Quis nā q̄rat qđ habet? Charitas q̄ ſua ſunt, id eſt ꝓpriæ
ſaluti neceſſaria nūquā non habet. Nec modo habet, ſed
etiā abūdat. Vult abundare ſibi: ut poſſit & oībus. Seruat
ſibi quātū ſufficiat: ut nulli deficiat. Alioquin ſi plena nō
eſt, perfecta nō eſt. B Cæterū tu frater cui firma ſatis pro-
pria ſalus nondū eſt: cui charitas adhuc aut nulla eſt: aut
adeò tenera atqꝫ arūdinea: quatenus oī flatui cedat, omni
credat ſpūi, oī circūferaꝰ uēto doctrinæ, imo cui charitas
tanta eſt: ut ultra mādatū quidē diligas ꝓximum tuū plus
quàm teipſum: & rurſum tātilla ut cōtra mādatum fauore
liqueſcat, pauore deficiat, pertubeꝰ triſtitia, auaritia con-
trahatur, protrahaꝰ ambitione, ſuſpicionibus inquieteꝰ,
cōuitijs exagiteꝰ, curis cuiſcereꝰ, honoribꝰ tumeat, liuore
tabeſcat. Tu (inquam) ita ī ꝓprijs teipſum ſentiēs: quānā
dementia ōſo aliena curare aut ambis aut acqeſcis? ſed eñ
audi qđ cōſulat cauta uigilqꝫ charitas. Nō ꝙ alijs (inqt) Matt. 23.
ſit remiſſio: uobis antē tribulatio: ſed ex æqualitate. Noli
nimiū eſſe iuſtus. Sufficit ut diligas proximū tuū tanquā
teipm: hoc qppe eſt ex æqualitate. Dicit eñ dauid: Sicut Pſal. 22.
adipe & pīguedine repleatur aīa mea: & labijs exultatiōis
laudabit os meū: infundi nimirū prius uolens, & ſic effun-
dere. Nec ſolū infundi prius ſed & impleri quatenꝰ de ple-
nitudine eructaret: non oſcitaret de inanitate. Caute qdē:
ne quod alijs remiſſio ſibi eſſet tribulatio. Et nihilominus
caſte imitans illū de cuiꝰ plenitudine omnes accepimus.
C Diſce & tu non niſi de pleno effundere: nec deo largior
eſſe uelis. Concha imiteꝰ fontē. Nō manat ille in riuū: nec
in lacū extēdiꝰ, donec ſuis ſatieꝰ aqs. Non pudeat conchā
nō eſſe ſuo fonte ꝓfuſiorē. Deniqꝫ ipſe fons uitæ plenus in
ſeipſo & plenꝰ ſeipſo: nōnne primū qdē ebulliēs & ſaliens
in ꝓxima ſecreta cæloꝶ oīa ipleuit bonitate: & tūc demū
impletis ſecretioribꝰ ſuperioribuſqꝫ partibꝰ erupit ad ter-
ras: ac de ſupfluo hoies & iumēta ſaluauit: quēadmodum
multiplicauit miām ſuā deꝰ? Prius interna repleuit: & ſic
exundans in multis miſerationibus ſuis uiſitauit terrā &
inebriauit eā: multiplicauit locupletare eā. Ergo & tu fac
ſimiliter. Implere prius, & ſic curato effundere. Benigna
prudēſqꝫ charitas affluere cōſueuit: nō effluere. Fili mi ne
perefluas, ait ſalomō: & apl's. Propterea inqt debemꝰ intē- Heb. 2.
dere his quæ dicunꝰ: ne fortè perefluamꝰ. Quid eñ? Tu
ne paulo ſanctior? ſapiētior ſalomone? Alioquin nec mihi
ſedet ditari ex te exinanito. Si eñ tu tibi nequā: cui bonus
eris? De cumulo ſi uales adiuua me. Sin autē, parcito tibi.
D Sed iam audite quæ & quanta ſaluti ꝓpriæ neceſſaria
ſint: quæ & quanta infundi oporteat prius quàm effunde-
re præſumamus: quæ tñ impræſentiarū breuiter colligere
potero. Hora ſiqdē iā multū aſcendit: & ſermonis urget ad
finē. Accedit medicus ad uulneratū: ſpūs ad aīam. Quam
eñ nō reperiat gladio diaboli uulneratā: etiā poſt ſanatū
uulnus antiqui delicti medicamēto baptiſmatis? Ergo ad
illā aīam quæ dicit. Putruerūt & corruptæ ſunt cicatrices Pſal. 37.
meæ à facie inſipiētiæ meæ: cū accedit ſpūs qđ primo opꝰ
eſt? Vt tumor uel ulcus qđ fortè ſupercreuit in uulnere: &
poteſt impedire ſanitatē ante omnia amputeꝰ. Abſcindaꝰ
itaqꝫ ferro acutæ cōpunctionis ulcus inueteratæ conſue-
tudinis. Sed eſt acerbus dolor: leuiaꝰ ꝓinde unguēto de-
uotionis: qđ nō eſt aliud niſi cōcepta de ſpe indulgentiæ
exultatio. Hanc cōtinēdi parit facultas: & uictoria de pec-
cato. Iam gratias agit & dicit. Dirupiſti uincula mea: tibi Pſal. 115.
ſacrificabo hoſtiā laudis. Deinde apponiꝰ medicamentū
pœnitētiæ: malagma ieiuniorum uigiliarū, orationū: & ſi
qua ſunt alia pœnitentiū exercitia. In labore cibandus eſt
cibo boni operis: ne deficiat. Q. opus ſit cibus inde doce-
ris. Meus cibus eſt, inquit, ut faciam uolūtatē patris mei. Ioan. 4.
Itaqꝫ comitētur pœnitētiæ labores: pietatis oꝑa quæ con-
fortēt. Magnā, ait, fiduciā præſtat apud altiſſimū eleemo-
ſyna. Cibus ſitim excitat, potādus eſt. Accedat cibo boni
operis orōnis potꝰ: cōponēs ī ſtomacho cōſciæ qđ bene
geſtū eſt, & cōmēdās deo. Orando bibiꝰ uinum lætificans
cor hois: uinū ſpūs qđ inebriat: & carnaliū uoluptatū in-
fundit obliuionē. Humectat interiora arētis cōſciæ: eſcas
bonorū actuū digerit & deducit ꝑ quædā animæ mēbra:
fidē roborās: ſpem cōfortās: uegetās ordināſqꝫ charitatē,
& impinguās mores. B Sūpto cibo potuqꝫ: quid iā reſtat
niſi ut pauſet ægrotus: & qeti cōtēplationis poſt ſudores
actiōis incūbat? Dormiēs in cōtēplatiōe deū ſomniat: per
ſpeculū ſiqdē & in enigmate: nō aūt facie ad faciē interim
intueꝰ. Tamen ſic nō tam ſpectati quàm coniectati: idqꝫ ra-
ptim & quaſi ſub quodā coruſcamine ſcintillæ tranſeun-
tis: tenuiter uix attacti inardeſcit amore: & ait. Anima mea
deſiderauit te ī nocte: ſed & ſpūs meꝰ in ꝑcordijs meis. Ta-
lis amor zelat: hic decet amicū ſpōſi: hoc neceſſe eſt ardeat

fidelis ſeruus & prudens quē conſtituit dn̄s ſuper familiā
ſuā. Hic replet: hic feruet: hic ebullit: hic iam ſecurꝰ effun
2. Cor. 11. dit: exundās & erūpēs ac dicēs. Quis infirmat̃ & ego non
infirmor? Quis ſcādalizat̃ & ego non uror? Prædicet, fru
ctificet, innouet ſigna, immutet mirabilia: non eſt quo ſe
Rom. 13. immiſceat uanitas ubi totū occupat charitas. Siquidem
Ioan. 4. plenitudo legis & cordis eſt charitas, ſi tm̄ plena. Deꝰ de
niqꝫ charitas eſt: & nihil eſt in rebus quod poſſit replere
creaturam factam ad imaginē dei: niſi charitas deus, qui
ſolus maior eſt illa. Eam nondum adeptus periculoſiſſime
promouet̃: quantislibet alijs uideat̃ pollere uirtutibus. Si
habuerit oēm ſciētiā: ſi dederit oēm ſubſtātiā ſuam paupe
ribus: ſi tradiderit corpus ſuū ita ut ardeat: abſqꝫ charita
te uacuus eſt. En quanta prius infundenda ſunt: ut effun
dere audeamus de plenitudine: nō de penuria largientes.
Primo quidē cōpunctio: deinde deuotio: tertio pœniten
tiæ labor: quarto pietatis opus: quinto oratiōis ſtudium:
ſexto cōtemplationis ocium: ſeptimo plenitudo dilectio
nis. Hæc omnia operat̃ unus atqꝫ idē ſpiritus ſecūdū ope
rationē quæ īfuſio appellat̃: quatenꝰ illa quæ effuſio dicta
eſt: pure & ob hoc tute iam adminiſtret̃ ad laudem & glo
riā dn̄i noſtri Ieſu xp̄i. Qui cum patre & ſpiritußancto ui
uit & regnat deus in ſecula ſeculorum. Amen.

De nouem ordinibus angelorum. *Sermo.* XIX. D

ADhuc ſponſa amatoria loquitur: adhuc pergit
amplius ꝓſequi laudes ſpōſi. Et gratiā prouo
cat dū monſtrat eā: quā iā acceperat in ſe uacuā
nō fuiſſe. Audi etenī quid ſecuta adiūgit. Pro
Cant. 1. pterea (inquit) adoleſcētulæ dilexerūt te nimis. Quaſi di
cat. Non fruſtra nec inaniter nomē tuum exinanitū eſt ô
ſpōſe atqꝫ effuſum in ubera mea: ꝓpterea enim adoleſcen
tulæ dilexerūt te nimis. Propter qd? Propter nomen effu
ſum & propter ubera ex eo perfuſa. Inde quippe excitatæ
ſunt in amorē ſpōſi: inde ſumpſerūt ut diligāt. Sponſa in
fuſum munus excipiente: illæ mox ſenſere fragrantiā: quæ
lōge à matre minime eſſe poterāt: atqꝫ illa ſuauitate reple
Roma. 5. tæ dicūt. Charitas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per
ſpiritūſanctū qui datus eſt nobis. Ergo ipſarū deuotionē
ſponſa commēdās: hic (inquit) fructus ô ſpōſe effuſi noīs
tui: ꝙ ꝓpterea adoleſcētulæ dilexerūt te. Effuſum ſiquidē
ſentiūt: quod integrū capere nō ualebāt: ꝓpterea dilexe
runt te. Effuſio qꝑpe nomē facit capabile: captus amabi
le: ſed adoleſcentulis duntaxat. Qui capaciores ſunt inte
gro gaudent: effuſo non indigent. B Angelica creatura
irrepercuſſa mentis acie intuet̃ diuinorū iudiciorū abyſ
ſum multā: quorū ſummæ æqtatis ineffabili delectatione
beata: gloriat̃ inſuper effectui ea mācipari per ſuum mini
ſterium, ac palā fieri: & ꝓpterea diligit merito dn̄m xp̄m.
Heb. 1. Nōne oēs, ait, adminiſtratorij ſpiritꝰ ſunt: miſſi in miniſte
rium propter eos qui hæreditatē capiūt ſalutis? Porrò ar
changelos (ut eis aliqd differentius ab his qui ſimpliciter
angeli ſunt tribuamus) mirabiliter credo delectat ꝙ ipſis
quoqꝫ æternæ ſapientiæ conſilijs familiarius admittūtur:
eadēqꝫ per ipſos locis quæqꝫ ſuis atqꝫ tꝑibus ſummo mo
deramine diſpēſant̃. Et hæc cauſa ꝙ diligunt dn̄m xp̄m &
ipſi. Illæ quoqꝫ beatitudines quæ uirtutes ex eo forſitan
appellatæ ſunt, ꝙ uirtutū ac prodigiorū occultas perpe
tuasqꝫ cauſas felici curioſitate rimari ac mirari diuinitus
ordinatæ: ſigna quæ & qn̄ uolūt ex oībus elemētis terris
potēter exhibeāt: & ipſæ ergo exinde nō immerito in ar
deſcūt diligere dn̄m uirtutū & dei uirtutē xp̄m. Plenum
quippe eſt ſuauitatis & gratiæ: incerta & occulta ſapien
tiæ in ipſa ſapiētia intueri: plenū nihilominus honoris &
gloriæ: cauſarū in dei uerbo abſcōditarū mūdo ſpectan
das mirandasqꝫ in manu ipſorum dirigi efficiētias. Sed &
illi ſpūs q poteſtates noīant̃ dum crucifixi noſtri diuinā
oīpotentiā ubiqꝫ fortiter attingentē intueri ac magnifica
re delectantur: exturbare & debellare dæmonum hoīmqꝫ
cōtrarias poteſtates, pro his q hæreditatē capiūt ſalutis,
accipiūt poteſtatē. Et hi nōnne iuſtiſſimā habēt cauſam:
ut diligāt dn̄m ieſum? C Sunt & ſuper iſtos pricipatus
qui ipſum altius ſpeculātes, & liquido præuidētes: uniuer
ſitatis eſſe principiū & primogenitū oīs creaturæ: tanta
ꝓinde principatus dignitate donant̃: ut ubiqꝫ terrarum
habeāt poteſtatē: quaſi de ſummo quodā rerū cardine, re
gna & principatꝰ: & quaslibet pro arbitrio mutare & or
dinare dignitates: pro quorūqꝫ meritis facere primos no
uiſſimos & nouiſſimos primos: deponere potentes de ſe
de & exaltare humiles. Et hæc iſtis quoqꝫ ratio diligendi.
Sed diligunt & dn̄ationes. Cur? neſcio qd ſubtilius, ſubli
miusqꝫ indagare: de xp̄i interminabili atqꝫ irrefragabili
dn̄atu: laudabili quadā præſumptione feruntur, ꝙ ſcilicet
ubiqꝫ, uniuerſitatis nō ſolū potēs ſed & præſens, ſupra in
fraqꝫ obſequi rectiſſimæ uolūtati ſuæ: curſus temporum,
motus corporū, nutꝰ mētiū ordine utiqꝫ pulcherrimo co
gat: idqꝫ cura tam uigili ut ne puncto qdē, aut iotæ uni: ut
dicit̃ horū oīm debitū ſubtrahere famulatum ullatenus li
ceat: opera tm̄ tā facili ut turbationē ſeu anxietatē ullā om
nino gubernator nō ſentiat. Intuētes ergo dn̄m ſabaoth
tāta cū trāqllitate oīa iudicātē: intentiſſimæ ſuauiſſimæqꝫ
contēplationis ſtupore nimio ſed ſenſato rapti in illud di
uinæ claritatis tam ingens pelagus recipiunt ſeſe in ſecre
tiori quodā miræ trāquillitatis receſſu, ubi tanta pace ac
ſecuritate fruūtur: ut quieſcētibꝰ ipſis pro reuerētia præ
rogatiuæ: tanquā uere dn̄ationibꝰ miniſtrare & militare
uideatur cætera multitudo. D In thronis ſedet deus. Et
puto ꝙ his ſpiritibꝰ ſupra oēs q memorati ſunt: & iuſtior
cauſa & copioſior ſit materia diligēdi. Etenim ſi intres ho
minis regis cuiuſcūqꝫ palatiū: nōnne cum plenū ſit ſellis,
ſcannis, cathedriſqꝫ regia ſedes in eminenti poſita cerni
tur? Et nō eſt neceſſe quærere ubi rex ſedere ſolitus ſit, ni
mirum mox occurrit manifeſta ſedes eius: cæteris altior
ornatiorqꝫ ſedilibꝰ. Sic quoqꝫ oīni decoris ornatu cūctis
alijs p̄eminere ſpiritibꝰ iſtos intellige: in qbꝰ ſpeciali quo
dam ſtupēdæ dignationis munere: diuina elegit reſidere
maieſtas. Q. ſi ſeſſio ſignificat magiſterium: puto illū qui
unus eſt uobis magiſter in cælo & in terra: dei ſapientiam
chriſtū, cū alias qdē ubiqꝫ attingat ꝓpter munditiā ſuam:
ſpecialiꝰ tm̄ iſtos atqꝫ principalius tāquā propriā ſedē ſua
illuſtrare p̄ſentia: & inde tanquā de ſolēni auditorio do
cere angelū: docere hoīem ſciētiā. Inde angelis diuinorū
notitia iudiciorū, inde cōſiliorū archāgelis: ibi uirtutes
audiūt, qn̄ & ubi & qualia ꝓferāt ſigna. Ibi deniqꝫ uniuer
ſi ſiue ſint poteſtates ſiue principatꝰ ſiue dn̄atiōes: diſcunt
ꝓfectò qd ex officio debeāt: qd pro dignitate p̄ſumant: &
quod p̄cipue cautū eſt oībus: accepta poteſtate ad ꝓpriā
uoluntatē ſeu gloriā non abuti. B Illa tm̄ cæli agmina q̄
cherubim nūcupant̃ (ſi eis ſui uocabuli ſeruet̃ interp̄tatio)
arbitror nil habere qd̓ ab ipſis aut per ipſos accipiāt, cum
de ipſo fonte ad plenum haurire liceat: ipſo ea per ſe dn̄o
ieſu dignāter introducente in oēm plenitudinē ueritatis:
& theſauros ſapiæ ſciētiæqꝫ (q in eo oēs abſconditi ſunt)
largiſſime reuelante. Sed nec ea quæ appellata ſunt ſera
phim: qppe q̄ ipſa charitas deus in ſe adeò traxit & abſor
buit, atqꝫ in eundē rapuit ſanctæ affectiōis ardorē: ut unꝰ
cū deo eſſe ſpūs uideātur: inſtar profectò ignis qui aerem
quē inflāmat dū ſuū ei totū calorē imprimit, induitqꝫ co
lorē: nō ignitū ſed ignē feciſſe cernit̃. Amant itaqꝫ p̄cipue
cōtēplari in deo illi qdē ſpūs ſciētiā: cuius nō eſt numerꝰ:
hi uerò charitatē quæ nūquam excidit. Vnde & noīa iſta
ſortiti ſunt: ex eo quiqꝫ in quo p̄eminere uident̃. Nā che
rubim qdem plenitudo ſciæ: ſeraphim uerò incēdētia uel
incēſa dicūtur. Diligit̃ ergo ab angelis deus, ob iudicioꝝ
ſuorū ſummā æqtatē. Ab archāgelis ob conſilioꝝ ſummā
moderationē. Porro à uirtutibꝰ ob benigniſſimā exhibi
tionem miraculorū: per quæ incredulos dignātiſſime tra
hit ad fidē. A poteſtatibꝰ uerò ob illā iuſtiſſimæ potentiæ
uim: qua ſolet à pijs malignātibꝰ ꝓpulſare & arcere crude
litatē. Verū à principatibꝰ ob æternā & originalē illā uir
tutē: qua dat eſſe & eſſendi principiū omni creaturæ ſupe
riori & inferiori, ſpiritali & corpali: attigēs à fine uſqꝫ ad fi
nē fortiter. A dn̄atiōibꝰ quoqꝫ ob placidiſſimā uolūtatē:
qua licet

qua licet ubiq; dicatur in fortitudine brachij ſui:uirtute
tñ potētiori pro ſua ingenita lenitate & imperturbabili
trāquillitate diſponit oīa ſuauiter. Diligit & à thronis ob
beniuolētiā magiſtræ ſapiæ,ſine inuidia ſeſe cōicantis: &
unctionē quæ gratis docet de oib⁹. Cæterū à cherubim,p
ptcrea diligit:qa de⁹ ſciētiaṛ dñs eſt:& ſcies qd cuiq; op⁹
ſit ad ſalute. Diſcrete prouideq; dona ſua digne poſcenti-
b⁹,put nouit expedire diſtribuit. A ſeraphim quoq; qnia
charitas eſt:& nihil odit eorū quę fecit:& uult omnes ho
mines ſaluos fieri,& ad agnitionē ueritatis uenire. D Hi
ergo oēs prout capiūt diligūt. Sed enī adoleſcentulæ qm̄
minus ſapiūt:minus & capiūt,nec oino ſufficiunt ad tam
ſublima. Paruulæ quippe in xpo ſunt lacte & oleo nutricā-
dæ. Ergo ex uberib⁹ ſponſæ opus ſumere habēt unde dili
gant. Habet oleū effuſum ſponſa:ad cuius illæ excitantur
Cant.1. odorē guſtare & ſentire quàm ſuauis eſt dñs. Cūq; amore
flagrantes perſenſerint:cōuertens ſe ad ſponſum: oleū ait
effuſum nomē tuū:ppterea adoleſcētulæ dilexerūt te ni-
mis. Quid eſt nimis? Valde,uehemēter,ardēter. Vel certè
magis ex obliquo uos qui nuper ueniſtis tangit ſpiritalis
ſermo:ueſtrā illā,quā & nos frequenter reprimere conati
ſum⁹ min⁹ diſcretā uehemētiā:imo intēperātiā prorſus ni-
miū obſtinatā redarguēs. Nō uultis eſſe cōi contēti uita.
Nō ſufficit uobis regulare ieiuniū:nō ſolēnes uigiliæ: nō
impoſita diſciplina:nō mēſura quā uobis patimur in ue-
ſtimentis & alimētis:priuata præfertis cōibus. Qui ueſtri
curā ſemel nobis credidiſtis: qd rurſum de uobis uos in-
tromittitis. Nā illā qua totiēs deū cōſcientijs ueſtris teſti-
bus offendiſtis: pprīā ſcilicet uoluntatē ueſtrā : ecce nunc
iterū magiſtrā habetis:nō me. Illa uos naturæ docet non
parcere:rōni nō acqeſcere:nō obtēperare ſeniorū cōſilio
uel exēplo:nō obedire nobis. An ignoratis qa melior eſt
obediētia qu àm uictimæ? Non legiſtis in regula ueſtra q
qcquid ſine uolūtate uel cōſenſu pris ſpūalis fit:uanæ glo
riæ deputabit nō mercedi? B Non legiſtis in euangelio
quā formā obediēdi puer ieſus pueris ſanctis tradiderit?
Luce.2. Nā cū remāſiſſet in hieruſalē:& dixiſſet in his quæ patris
ſui erāt oportere ſe eſſe:nō acqeſcētib⁹ parētib⁹ ei⁹:ſequi
illos in nazareth nō deſpexit:magiſter diſcipulos: de⁹ ho
mines:uerbū & ſapia:fabrū & feminā. Quid etiā addit ſa-
cra hiſtoria. Et erat (inquit) ſubditus illis. Quouſq; uos
ſapiētes eſtis in oculis ueſtris? deus ſe mortalib⁹ credit &
ſubdit:& uos in uijs ueſtris adhuc ambulatis? Bonū rece
peratis ſpm̄:ſed nō bene utimini eo. Vereor ne aliū p iſto
recipiatis,qui ſub ſpecie boni ſupplātet uos: & q ſpū cœ-
1.Cor.11. piſtis,carne cōſummemini. An neſcitis quia angelus ſata-
næ multoties trāsfigurat ſe in angelum lucis? Sapiētia eſt
de⁹,& uult ſe amari nō ſolū dulciter:ſed & ſapiēter. Vnde
Roma.12. apls. Rationabile (iquit) obſequiū ueſtrū. Alioquin facil
lime zelo tuo ſpūs illudet erroris:ſi ſciētiā negligas. Nec
habet callidus hoſtis machinamētū efficacius ad tollēdā
de corde dilectionē:quàm ſi efficere poſſit ut in ea incau-
te & nō cū rōne ambulet. Quāobrem ego cogito modos
quoſdā tradere uobis,quos operæpciū eſt deū diligētib⁹
obſeruare. Sed quia hic ſermo finem deſiderat : cras eos ſi
deus uitā mihi & ociū qđ nunc habemus ad differēdum
ſeruauerit:explicare conabor. Tūc enim recreatis noctur
na quiete ſenſibus:& qđ eſt præcipuū oratiōe præmiſſa:
alacriores,ut iuſtum eſt:ad ſermonē de dilectione conue-
niemus:præſtante domino noſtro ieſu chriſto cui honor
& gloria in ſecula ſeculorum Amen.

*De triplici modo dilectionis qua deum dili-
gimus* Sermo.XX. C

1.Cor.12. VT à magiſtri uerbis ſermo exordiū ſumat : qui
nō amat dominum ieſum:anathema ſit. Valde
omnino mihi amādus eſt:per quē ſum,uiuo,&
ſapio. Si ingrat⁹ ſum & indignus. Dignus pla-
ne eſt morte qui tibi dñe ieſu recuſat uiuere & mortu⁹ eſt:
& qui tibi nō ſapit deſipit: & qui curat eſſe niſi pter te:
Pſal.143. pro nihilo eſt,& nihil eſt. Denique qd eſt homo niſi qa tu i-
notuiſti ei? Propter temetipſum deus feciſti oia:& qui eſſe
uult ſibi & nō tibi:nihil eſſe incipit inter oia. Deum time Eccl.12.
& mandata eius obſerua: hoc eſt (inquit) oīs hō. Ergo ſi
hoc eſt oīs hō:abſq; hoc nihil oīs hō. Inclina tibi de⁹ mo
dicū id quod me dignatus es eſſe : atq; de mea miſera ui-
ta ſuſcipe obſecro reſiduū annorum meorū. Pro his uerò
quos uiuēdo pdidi,qa perdite uixi:cor contritū & humi-
liatū deus non deſpicias. Dies mei ſicut umbra declinaue Pſal.101.
runt:& præterierunt ſine fructu,impoſſibile eſt ut reuocē:
placeat ut recogitē tibi eos in amaritudine aiæ meæ. Iam
de ſapiētia ante te eſt omne deſideriū meū:& propoſitum
cordis mei. Siqua eſſet in me:ſeruarem ad te. Sed deus tu
ſcis inſipiētiā meam:niſi q hoc ipſum fortaſſe ſapere eſt, p
& ego agnoſco eam:& quidē ex munere tuo. Auge illud
mihi minime quidē ingrato pro munuſculo : ſed ſolicito
pro eo quod deeſt. Pro his ergo ita ſum amās te quātum
poſſum. D Sed eſt quod me plus mouet:pl⁹ urget:plus
accēdit. Super oīa (inquam) reddit amabilē te mihi ieſu
bone calix quē bibiſti:opus noſtræ redēptiōis. Hoc oīno
amorē noſtrū facile uēdicat totū ſibi. Hoc (inquā) eſt qđ
noſtrā deuotionē & blandius allicit:& iuſtius exigit:& ar
tius ſtringit:& afficit uehemētius. Multum quippe labo-
rauit in eo ſaluator:nec in omni mūdi fabrica tantū fatiga
tionis auctor aſſumpſit. Illa denique dixit & facta ſunt:man- Pſal.32.
dauit & creata ſunt. At uerò hic & in dictis ſuis ſuſtinuit
contradictores & in factis obſeruatores : & in tormētis il-
luſores:& in morte exprobratores. Ecce quō dilexit. Ad-
de q hanc ipſam dilectionem nō reddidit ſed addidit. Nā Roma.11.
quis prior dedit : & retribuetur ei? Sed ut ſanctus ioan- 1.Ioan.4.
nes euangeliſta ait:nō quia nos dilexerim⁹ deū : ſed quia
ipſe prior dilexit nos. Denique dilexit etiā non exiſtentes.
Sed adiecit & reſiſtētes diligere iuxta Pauli teſtimonium
dicentis:qm̄ cū adhuc inimici eſſemus reconciliati ſumus Roma.5.
deo p mortē filij eius. Alioquin ſi nō dilexiſſet inimicos:
nōdū poſſediſſet amicos:ſicut necdū quos ſic diligeret eſ
ſent:ſi non dilexiſſet qui nondum eſſent. B Dilexit autē
dulciter,ſapiēter,fortiter. Dulce nempe dixerim q carnē
induit:cautū q culpā cauit:forte q mortē ſuſtinuit. Nam
quos ſanè in carne uiſitauit:carnalr tñ nequaquā amauit:
ſed in prudētia ſpūs. Spiritus qppe ante faciē noſtrā xp̄s
dñs:æmulās nos dei æmulatiōe, nō hoīs : & certè ſaniori
quàm prim⁹ adam euam ſuā. Itaq; quos in carne quæſiuit
dilexit in ſpū:redemit in uirtute. Plenū prorſus oī ſuaui-
tatis dulcedine:uidere hoīem hoīs cōditorē. At dum na-
turā prudēter ſelegit à culpa:etiā potēter mortē ppulit à
natura. In carnis aſſumptione cōdeſcēdit mihi: in culpæ
uitatione cōſuluit ſibi:in mortis ſuſceptione ſatisfecit pa-
tri:amic⁹ dulcis:cōſiliarius prudens:adiutor fortis. Huic
ſecurus me credo q ſaluare me uelit,nouerit,poſſit. Quem
quæſiuit:hūc & uocauit per gratiā ſuā:nūquid uenientem
eiciet foras? Sed nec uim nec fraudē metuo,pfecto ullam:
q me uidelicet de manu eius poſſit eruere: qui & uincētē
oīa uicit mortē,& ſeductorem uniuerſitatis ſerpētem arte
utiq; ſanctiore deluſit:iſto prudentior:illa potētior. Car-
nis quidē aſſumit ueritatē:ſed pcti ſimilitudinē: dulcē,pſus
in illa exhibens cōſolationem infirmo:& in hac prudēter
abſcōdēs laqueū deceptiōis diabolo. Porrò ut patri nos
recōciliet:mortē fortiter ſubit & ſubigit fundēs pciū nr̄æ
redemptiōis ſanguinē ſuū. Ergo niſi amaſſet dulciter : nō
me in carcere requiſiſſet illa maieſtas. Sed iūxit affectioni
ſapiam qua tyrānū deciperet:iūxit & patiētiā,qua placa-
ret offenſum deū patrem. Hi ſunt modi quos uobis pmi-
ſerā:ſed pmiſi eos in xp̄o:ut cōmendabiliores haberetis.
C Diſce ô xp̄iane à xpo quēadmodū diligas xp̄m. Diſce
amare dulciter:amare prudēter:amare fortiter. Dulciter,
ne illecti. Prudēter,ne decepti. Fortiter, ne oppreſſi ab a-
more dñi auertamur. Ne mūdi gloria ſeu carnis uolupta-
tibus abducaris:dulceſcat tibi præ his ſapientia chriſtus.
Ne ſeducaris ſpū mendacij & erroris:luceſcat tibi ueritas
xp̄s. Ne aduerſitatib⁹ fatigeris : cōfortet te uirt⁹ dei xp̄s.
Zelū tuū inflāmet charitas:informet ſciētia:firmet cōſtā-
tia. Sit feruidus,ſit circūſpectus, ſit inuict⁹. Nec teporem

habeat:nec careat diſcretione:nec timidus ſit. Et uide ne
Deute.6. forte tria iſta tibi & in lege tradita fuerint, dicēte deo. Di-
liges dñm deum tuū ex toto corde tuo: & ex tota aïa tua:
& ex tota uirtute tua. Mihi uidet(ſi ali⁹ cōpetētior ſenſus
in hac trina diſtinctione nō occurrit) amor qdē cordis ad
zelū quēdā ptinere affectiōis: aïæ uerò amor ad induſtriā
ſeu iudicium rōnis: uirtutis aūt dilectio ad animi poſſe re
ferri cōſtantiā uel uigorē. Dilige ergo dñm deū tuū toto
& pleno cordis affectu: dilige tota rōnis uigilantia & cir-
cumſpectione: dilige & tota uirtute: ut nec mori pro eius
amore ptimeſcas: ſicut ſcriptū eſt in cōſequentib⁹: qm̄ for
tis eſt ut mors dilectio: dura ſicut ifern⁹ æmulatio. Sit ſua-
uis & dulcis affectui tuo dñs ieſus: contra male utiq; dul-
ces uitæ carnalis illecebras: & uincat dulcedo dulcedinē:
quēadmodum clauum clauus expellit. Sed ſit nihilomin⁹
intellectui præuia lux & dux rationi: non ſolū ob cauen-
das hæreticæ fraudis decipulas: & fidei puritatē ab eorū
uerſutijs cuſtodiendā: uerū ut caut⁹ quoq; ſis nimiā & in
diſcretā uehementiam in tua cōuerſatione uitare. Sit etiā
fortis & cōſtās amor tuus, nec cedēs terrorib⁹, nec ſuccū-
bens laborib⁹: ergo amem⁹ affectuoſe circūſpecte & uali-
de: ſciētes amorē cordis quē affectuoſum dicim⁹ abſq; eo
qui dicit aïæ dulcē qdē: ſed ſeducibilē: iſtū uerò abſq; illo
qui uirtutis eſt rōnabilem eſſe: ſed fragilē. A Et uide in
manifeſtis exēplis hoc ita eſſe ut dicim⁹. Cum ægreferrēt
diſcipuli quod de aſcēſuri magiſtri diſceſſu ab eodē ipſo
Ioan.14. audierant: audierūt. Si diligeretis me, gauderetis utiq; qa
uado ad patrē. Quid ergo? Nō diligebāt de cuius diſceſ-
ſiōe dicebāt? Sed diligebāt quodāmodo & nō diligebāt.
Diligebāt dulciter: ſed min⁹ prudēter. Diligebāt carnalr:
ſed nō rōnabiliter. Deniq; diligebāt toto corde: non aūt
tota aïa. Dilectio eorū cōtra ſalutē eorū. Vnde & aiebat.
Ibidem. Expedit uobis ut ego uadā: culpās cōſiliū nō effectū. Lo-
quēti itē de morte ſua futura: obuiare ſibi conantē petrū
quē tenere diligebat, cū ita ut meminiſtis increpando
repſſit: qd in eo aliud quàm imprudētiā rephēdit? Poſtre
Marc.8. mo qd eſt: nō ſapis quæ dei ſunt: niſi non ſapiēter diligis,
humanū ſequens affectū: cōtra diuinū cōſiliū? Et uocauit
ſatanam: eò q ſaluti etſi neſciēs aduerſaret qui ſaluatorem
mori prohiberet. Vn̄ & correctus repetētē poſtmodū tri-
ſte uerbū: minime iā mori uetuit: ſed ſe cōmoriturū eſſe p
miſit. Non aūt impleuit: qa necdū ad tertiū puenerat gra
dū: in quo uirtute tota diligit. Erat tota aïa doctus dilige
re: ſed adhuc ifirm⁹. Bn̄ inſtruct⁹, ſed parū adiut⁹: nō igna
rus myſterij, ſed martyrij pauidus. Nō planè illa fortis ut
mors dilectio tunc fuit q̄ morti ſuccubuit: fuit aūt poſtea,
cū ex pmiſſione ieſu xp̄i indut⁹ uirtute ex alto: tāta tandē
cœpit uirtute diligere: ut i cōcilio phibit⁹ p̄dicare nomē
Actu.5. ſanctū, conſtāter phibētib⁹ reſpōderet. Obedire oportet
magis deo quàm hoïbus. Tūc demū tota uirtute dilexit:
Ioã.15. cū nec uitæ ſuæ pepercit pro dilectiōe. Maiorē ſiqdē cha-
ritatē nemo habet: quàm ſi aïam ſuā ponat quis p amicis
ſuis. Quam etſi minime tūc poſuit: iam tn̄ expoſuit: ergo
nō abduci blāditijs: nec ſeduci fallacijs: nec iniurijs frāgi
toto corde, tota aïa tota uirtute diligere eſt. C Et nota
amorem cordis quodāmodo eſſe carnalem: q magis erga
carnē xp̄i & quæ in carne xp̄s geſſit uel iuſſit: cor hūanū
afficiat. Hoc repletus amore facilè ad omnem de hmōi ſer
monē cōpūgit. Nihil audit libenti⁹: nihil legit ſtudioſius:
nihil frequētius recolit: nil ſuaui⁹ meditat. Inde holocau-
ſta orationū tāquam ex adipe uituli ſaginati impinguat.
Aſtat oranti hoïs dei ſacra imago: aut naſcētis aut lacten-
tis: aut docētis: aut morientis: aut reſurgētis: aut aſcenden-
tis. Et qcqd tale occurrerit: uel ſtrigat neceſſe eſt animū in
amorē uirtutū: uel carnis exturbet uitia, fuget illecebras,
deſideria ſedet. Ego hāc arbitror præcipuā inuiſibili deo
fuiſſe cauſam q uoluit in carne uideri: & cū hoïb⁹ homo
cōuerſari: ut carnaliū uidelicet qui niſi carnalr amare nō
poterant: cūctas primo ad ſuæ carnis ſalutarē amorē affe-
ctiones retraheret: atq; ita gradatim ad amorē pduceret
ſpiritualē. Nōnne deniq; in hoc gradu adhuc ſtabant qui
aiebant. Ecce nos reliquimus oïa & ſecuti ſumus te? Solo Luc.18.
pfecto corporalis p̄ſentiæ amore reliquerant oïa: adeò ut
ſalutaris futuræ paſſiōis & mortis ne audire quidē uerbū
æquanimiter ſuſtinerēt: ſed nec gloriā aſcendētis poſtmo
dū niſi cū graui mœrore ſuſpicere. Hoc eñ eſt quod eis di
cebat. Quia hæc locutus ſum uobis: triſtitia impleuit cor Ioan.16.
ueſtrū. Itaq; in ſola interim gratia p̄ſentis ſuæ carnis: eos
ab amore oïs carnis ſuſpēderat. Mōſtrabat aūt poſtea eis
altiorē amoris gradū cum diceret. Spūs eſt qui uiuificat: Ioan.6.
caro nō pdeſt qcquā. Puto hūc aſcēderat iā qui dicebat.
Etſi cognouim⁹ xp̄m ſm carnē: ſed nūc iam nō nouimus. 2.Cor.5.
Fortaſſis & nihilominus ppheta in hoc ipſo ſtabat: cū di-
ceret. Spūs ante faciē noſtrā xp̄s dñs. Nam qđ ſubiungit, Treñ.4.
ſub umbra eius uiuemus inter gētes: mihi uidet ex perſo- Ibidem.
na incipiētium addidiſſe: ut quieſcant ſaltē in umbra qui
ſolis ferre ardorem minus ualidos ſe ſentiūt: & carnis dul
cedine nutriunt: dū necdū ualēt ea percipere q̄ ſunt ſpūs
dei. Vmbrā ſiquidē xp̄i: carnē reor eſſe ipſius: de qua obū Luc.1.
bratū eſt & matri: ut eius obiectu feruor ſplendorq; ſpūs
illi tēperaret. In carnis ergo deuotione interim cōſolet, q
uiuificantem ſpm̄ necdū habet: eo dūtaxat modo quo ha
bent illi qui aiunt. Spūs ante faciē noſtrā xp̄s dñs. Et itē.
Et ſi cognouimus xp̄m ſm carnē: ſed nunc iam non noui- 2.Cor.5.
mus. Nam aliàs quidē nequaquā ſine ſpūſctō uel in carne
diligitur xp̄s: etſi nō in illa plenitudine. B Cuius tamē
mēſura deuotionis hæc eſt: ut totū cor illa ſuauitas occu-
pet: totū ſibi ab amore uniuerſæ carnis ac carnalis illece-
bre uendicet. Hoc qppe toto corde diligere eſt. Alioqn ſi
carnis meæ quālibet conſanguinitatē uel uoluptatē fortè
p̄fero carni dñi mei: per qđ me uidelicet min⁹ ea implere
cōtingat: quæ i carne manēs uerbo & exēplo me docuit:
nōnne liqdo cōſtat q toto nequaquā diligo corde: cū id
diuiſum habēs, partē impēdere uidear carni eius: partem
intorquere ad propriā? Deniq; ait. Qui amat patrem aut Matt.10.
matrē plus quàm me: nō eſt me dignus. Et qui amat filium
aut filiam plus quàm me: nō eſt me dignus. Ergo ut breui
ter dicā. Toto corde diligere: eſt oē qđ blāditur de carne
ppria uel aliena ſacroſanctæ carnis eius amori poſtpone-
re. In quo & mundi æque gloriam cōprehendo: qa gloria
mūdi gloria eſt carnis: & qui in ea delectātur carnales eſſe
non dubiū eſt. Licet uerò donū & magnum donū ſpūs ſit
iſtiuſmodi erga carnem xp̄i deuotio: carnalem tn̄ dixerim
hūc amorē: illi⁹ utiq; amoris reſpectu: quo nō tam uerbū
caro iā ſapit, quàm uerbū ſapiētia: uerbū iuſtitia: uerbum
ueritas: uerbū ſanctitas: pietas uirt⁹: & ſi quid aliud qđ ſit
hmōi dici pōt. Et hæc nempe oïa xp̄s qui factus eſt nobis
ſapientia à deo & iuſtitia & ſanctificatio & redemptio. C
An tibi æque & uno modo affecti uidētur: is qdē qui xp̄o
paſſo pie cōpatitur: cōpungitur: & mouetur facilè ad me
moriā horū quæ pertulit: atq; iſtius deuotionis ſuauitate
paſcitur & confortatur ad quæque ſalubria, honeſta, pia?
Itēq; ille qui iuſtitiæ zelo ſemper eſt accēſus: qui ueritatē
ubiq; zelat: qui ſapiētiæ feruet ſtudijs: cui amica ſanctitas
uitæ & morum diſciplina: cuius mores erubeſcunt iactan
tiam: abhorrent detractionē: inuidiam neſciūt: ſuperbiā
deteſtantur: oēm humanam gloriā non ſolum fugiūt: ſed
& faſtidiunt & contēnunt: oēm in ſe carnis & cordis im-
puritatē uehementiſſime abominātur & perſequūtur: oē
deniq; tanquā naturaliter & malū reſpuunt, & quod bo-
num eſt amplectūtur. Nōnne ſi compares utriuſq; affectio
nes, cōſtat quodāmodo illum ſuperiorē reſpectu quidem
huius amare quaſi carnaliter? Bonus tn̄ amor iſte carna-
lis per quē uita carnalis excludit, contēnitur & uincitur
mundus. Proficit autē in eo cū fit & rationalis: perficit cū
efficitur etiā ſpiritualis. Porrò rationalis tunc eſt cum in
omnib⁹ quæ oportet de chriſto ſentiri fidei ratio ita firma
tenetur ut ab eccleſiaſtici ſenſus puritate: nulla ueriſimili
tudine: nulla hæretica ſeu diabolica circūuentiōe aliqua-
tenus deuiet. Itemq; cū in ppria cōuerſatione illa cautela
ſeruatur: ut diſcretionis meta nulla ſuperſtitione uel leui-
tate: uel ſpiritus quaſi feruētioris uehementia excedatur.
Et hoc

Et hoc eſſe tota aīa deū diligere:iam ſupra diximus. Q. ſi
etiā adiuuātis ſpūs uigor tantus accedat:ut nulla ui labo
rum uel tormentorū : ſed nec mortis metu iuſtitia unquā
deſeratur:in hoc etiā tota uirtute diligiť: & eſt amor ſpūa
lis. Qđ nimirū nomē huic ſpāliter amori cōgruere puto:
ob ꝓrogatiuā utiq; plenitudinis ſpūs qua ꝑcellit. Et hæc
Canti.1. ſufficiāt pro eo qđ ſpōſa dicit. Propterea adoleſcētulæ di
lexerunt te nimis. In his q̄ ſequūtur: digneť nobis aperire
theſauros miæ ſuæ:ipſe cuſtos eorū ieſus xp̄s dn̄s noſter.
Qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpūſancti deus
per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Qualiter ſponſa id eſt eccleſia trahi ſe optat poſt ſponſum id eſt Chriſtum. Sermo. XXI. A

Can.1. TRahe me poſt te. In odore unguentorū tuorū
curremus. Quid? Spōſane ergo neceſſe habet
trahi: & hoc poſt ſponſum? Quaſi uerò inuita
eū & nō libens ſequať? Sed nō ois q trahiť:inui
tus trahiť. Nec eñ infirmū aut debilē:cū uidelicet qui per
ſe ire non ualet:trahi ad balneū ſeu ad prandiū piget:& ſi
reum pigeat trahi ad iudiciū uel ad poenam. Deniq; trahi
uult quæ & hoc rogat. Non autem rogaret: ſi ſequi per ſe
ipſam dilectū prout uellet ualeret. Vt qd uerò non ualet?
An infirmā fateamur & ſponſam? Si una quæuis ex adole
ſcentulis infirmā ſe diceret & peteret trahi:nequaquā mi
raremur. At uerò de ſpōſa q̄ trahere & alios ut pote fortis
& perfecta poſſe ſufficere uidebať: cui nō durū ſouet ꝑ &
ipſa trahi tāquam infirma uel debilis neceſſe habeat? De
quanā aīa iam cōfidimus ꝙ ualida ſit & ſana: ſi illam infir
mā dici cōſenſerimꝰ q̄ pro ſui ſingulari perfectiōe & excel
lētiori uirtute ſpōſa dn̄i uoiatur? An eccleſia fortè id dixe
rit:cū intueretur dilectū aſcēdentē: geſtiēs eū ſequi atq;
aſſumi cū ipo in gloria? Quāquā & quātæuis perfectiōis
aīa quādiu qdē gemit ſub corpe mortis huiꝰ:& huiꝰ ſecu
li nequā retineť incluſa carcere:uincta neceſſitatibꝰ: torta
ſceleribus: lentius ſegniuſq; aſſurgat neceſſe eſt ad cōtem
plāda ſublimia : nec oino liberū habet ſequi ſpōſum quo
Rom.7. cūq; ierit. Hinc lachrymoſa uox illa gemētis. Infelix ego
homo:qs me liberabit de corpore mortis huiꝰ? Hinc ſup
plex illa ꝑcatio. Educ de carcere aīam meam. C Dicat
Sap.9. proinde:dicat cū gemitu etiā ſponſa. Trahe me poſt te:qa
corpus quod corrūpitur aggrauat aiam:& deprimit ter
Philip.1. rena inhabitatio ſenſum multa cogitantem. An hoc dicat
cupiēs diſſolui & eſſe cū xp̄o: præſertim dū uideat eas ꝓ
pter quas manere ipſam in carne neceſſariū uidebať bene
proficiētes: amare iam ſpōſum & ſtare in tuto charitatis?
Siqdē hoc præmiſerat. ꝓpterea (inquiēs) adoleſcētulæ di
lexerūt te. Nūc ergo quaſi dicat ecce adoleſcētulæ amant
te:& amādo firmiter inhærent tibi : meq; minime iā opus
habēt, nulla mihi cauſa in hac uita ulterius cōmorādi. Id
circo ait. Trahe me poſt te. Hoc ſentirem:ſi dixiſſet: trahe
me ad te. Nunc uerò quia dicit poſt te: magis illud mihi
poſtulare uideť: ut cōuerſationis eius ualeat ueſtigia ſeq:
ut poſſit æmulari uirtutē & normā tenere uitæ : & morū
queat apprehēdere diſciplinā. In his quippe maxime opꝰ
eſt adiutorio:quo ualeat abnegare ſemetipſam, & tollere
crucem ſuā:& ſic ſequi xp̄m. Hic prorſus trahi neceſſe ha
bet ſponſa : nec ſane trahi ab alio quàm ab eo ipſo qui ait.
Sine me nihil poteſtis facere. Scio, inquit, me nequaquā
poſſe peruenire ad te niſi gradiendo poſt te: ſed neq; hoc
quidē, niſi adiutā abs te: ideoq; ꝑcor ut trahas me poſt te.
Pſal.83. Beatꝰ quidē cuiꝰ eſt auxiliū abs te:aſcēſiones in corde ſuo
diſpoſuit in ualle lachrymarum: peruēturus q̄nq; ad te in
motibus gaudiorū. Q; pauci poſt te ô dn̄e ieſu ire uolūt:
cū tn̄ ad te peruenire nemo ſit q nolit:hoc ſciētibꝰ cūctis:
quia delectatiōes in dextera tua uſq; in finē. Et propterea
uolunt oēs te frui:at nō ita & imitari:cōregnare cupiunt:
Nume.23. ſed nō cōpati. Ex his erat ille qui dicebat. Moriať aīa mea
morte iuſtorū:& fiant nouiſſima mea horū ſilia. Optabat
ſibi extrema iuſtorum:ſed non ita & pn̄cipia. D Mortē
ſpūaliū optant ſibi etiā carnales:quorū tn̄ uitā abhorrēt:
ſciētes precioſam mortē eſſe ſctōrum: qm̄ cū dederit dile
ctis ſuis ſomnū : ecce hæreditas dn̄i: & quia beati mortui
qui in dn̄o moriuntur:cū ecōtrario iuxta ꝓphetæ ſnīam:
mors peccatorū peſſima ſit. Non curant quærere: quē tn̄
deſiderāt inuenire:cupiētes cōſequi:ſed nō & ſequi. Non
Lucæ.22. ſic illi quibꝰ aiebat. Vos eſtis qui ꝑmāſiſtis mecū in tenta
tionibꝰ meis. Beati qui digni habiti ſunt teſtimonio tuo
benigne ieſu. Ipſi reuera ibāt poſt te & pedibus & affectī
Pſal.15. bus. Notas eis feciſti uias uitæ : uocās eos poſt te:qui uia
Matt.4. & uita es:& dicens. Venite poſt me:faciā uos fieri piſcato
Ioan.12. res hoim. Item. Qui mihi miniſtrat:me ſequať: & ubi ſum
ego:illic & miniſter meus erit. Dicebant ergo gloriantes.
Matt.19. Ecce nos reliquimus oia & ſecuti ſumꝰ te. Sic itaq; & dile
cta tua relictis oibus ꝓpter te:cōcupiſcit ſemꝑ ire poſt te:
ſemper tuis inhærere ueſtigiis:ac ſequi te quocunq; ieris:
ſciens qm̄ uiæ tuæ uiæ pulchræ : & oēs ſemitæ tuæ pacifi
cæ. Et quia qui ſequiť te: non ambulat in tenebris. Precať
autē ſe trahi : qm̄ iuſtitia tua ſicut montes dei : nec ſufficit
Ioan.6. ad illam ſuis uiribꝰ. Precať ſe trahi (ut aſſollet) quia nemo
uenit ad te:niſi pater tuus traxerit eū. Porrò quos pater
trahit:trahis & tu. Opera quippe quæ pater facit: hæc &
filius ſilr facit. Sed familiariꝰ à filio poſtulat trahi, tāquam
à ſponſo proprio:quē pater miſit me obuiā ei ducē ac ꝑce
ptorē:qui ſibi præiret in uia morū:& præpararet iter uir
tutum:& erudiret eā ſicut ſemetipſum:& uiā prudētiæ do
ceret:& traderet ei legem uitæ & diſciplinæ: & ſic merito
ipſe concupiſceret decorem eius. B Trahe me poſt te in
odore unguētorū tuorū curremꝰ. Propterea opus habeo
trahi : qm̄ refriguit pauliſper in nobis ignis amoris tui:
nec ualemus à facie frigoris huiꝰ currere modo, ſicut heri
& nudiuſtertiꝰ. Curremus aūt poſtea: cum reddideris læ
titiā ſalutaris tui : cum redierit melior tēperies gratiæ:cū
ſol iuſtitiæ iterum incaluerit: & pertrāſierit tētationis nu
bes:quæ hunc operire ad horā cernitur:atq; ad lenē flatū
auræ blandioris:ſolito cœperint unguenta liqueſcere:&
aromata fluere:& dare odorē ſuū. Tunc curremus:in odo
re illo curremus. Spirantibus, inquā, unguētis curremus:
qm̄ abſcedet torpor qui nūc eſt, & reuertetur deuotio:&
iā non erit opus nobis ut trahamur:quippe odore excita
tis:ut ſpōte curramꝰ. Nūc uerò interim trahe me poſt te.
Vidēſne illū qui in ſpū ambulat:nequaquam permanere
in uno ſtatu:nec eadē ſemper facilitate ꝓficere : & ꝙ nō ſit
in hoie uia eiꝰ : ſed quēadmodū ei ſpūs moderator prout
uult diſpenſat nunc ſegnius:nūc alacrius: quæ retro ſunt
obliuiſci & ad anteriora ſeſe extendere. Puto ꝙ hoc ipſum
ſi attenditis ueſtra uobis experiētia intus reſpōdet, quod
ego foris loquor. Ergo cū te torpore, accidia uel tædio af
fici ſentis : noli ꝓpterea diffidere aut deſiſtere à ſtudio ſpi
rituali:ſed iuuātis require manū:trahi te obſecrās ſponſæ
exēplo, donec denuo ſuſcitante gratia, factus promptior,
Pſal.118. alacriorq; curras & dicas. Viam mandatorū tuorū cucur
ri:cum dilataſti cor meū. Sic aūt quandiu adeſt gratia:de
lectare in ea:ut non te exiſtimes donum dei iure hæredita
rio poſſidere:ita uidelicet ſecurus de eo quaſi nūquā per
dere poſſis : ne ſubito cū fortè retraxerit manū & ſubtra
xerit donū : tu animo concidas: & triſtior quàm oportet
Pſal.29. fias. Deniq; ne dixeris:in abūdantia tua non mouebor in
æternū:ne etiā illud quod ſequiť dicere cū gemitu quidē
Ibidem. cogaris. Auertiſti faciē tuam à me: & factus ſum conturba
tus. Curabis potiꝰ (ſi ſapis) pro cōſilio ſapiētis in die ma
lorum nō immemor eſſe bonorū:atq; in die bonorum nō
immemor eſſe malorum. Ergo in die uirtutis tuæ noli eſſe
Pſal.70. ſecurus : ſed clama ad deū cū ꝓpheta & dic. Cū defecerit
uirtus mea:ne derelinquas me. D Porrò in tpe tentatio
nis conſolare:& dic cū ſponſa. Trahe me poſt te:in odore
unguentorū tuorum curremus. Sic te non deſeret ſpes in
tempore malo:nec in bono prouidētia deerit:eriſq; inter
aduerſa & proſpera mutabiliū temporū tenens quandam
æternitatis imaginē : utiq; hāc inuiolabilē & incōcuſſam
cōſtantis animi æqualitatē : benedicēs dn̄m in omni tpe:
proindeq; uēdicās tibi etiā in huiꝰ nutabūdi ſeculi dubiis
euentibus:certiſq; defectibꝰ ꝑēnis quodāmodo incom

mutabilitatis ſtatũ: dum te cœperis renouare & reformare (Eccle.1.) in inſigne illud antiquũ ſimilitudinis æterni dei: apud quem nõ eſt trãſmutatio nec uiciſſitudinis obumbratio. Quippe ſicut ipſe eſt: ita & tu eris in hoc mũdo: nec in aduerſis timidus: nec in proſperis diſſolutꝰ. In hoc (inquã) nobilis creatura facta ad imaginẽ & ſimilitudinẽ eius qui ſe fecit antiqui honoris dignitatẽ receptare: iam iamq; & recuperare ſe iudicat: cũ ſibi indignum ducit huic labẽti ſeculo conformari: reformari magis ſatagẽs (iuxta pauli doctrinã) in nouitate ſui ſenſus in eam ſimilitudinẽ i qua ſe conditã nouit: ac per hoc etiã cogẽs (ut dignũ eſt) ſeculum iſtud quod ꝓpter ſe factũ fuit uerſa uice mirũ in modum cõformari ſibi: dum oia ei cooperari in bonum incipiũt: tanquã in propria & naturali forma: abiecta degeneri ſpecie: recognoſcẽtia dñm ſuũ: cui ad ſeruiendũ creata fuere. B Vnde arbitror illum ſermonem quem dixit de ſe (Ioan.12.) unigenitus: uidelicet ſi exaltaretur à terra: oia traheret ad ſeipſum: cunctis quoq; eius fratribus poſſe eſſe cõem. His utiq; quos pater pſciuit & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui: ut ſit ipſe primogenitꝰ in multis fratribꝰ. (Ibidem.) Et ego igitur ſi exaltatus fuero à terra (audacter dico) oia traham ad meipſum. Nec enim temerarie uſurpo mihi fratris mei uocẽ: cuius me induo ſimilitudinẽ. Qđ ſi ita eſt: non putent diuites huius ſeculi fratres xp̃i ſola poſſidere (Matt.5.) cæleſtia: qa audiũt dicentẽ. Beati pauperes ſpũ: qm̃ ipſoꝝ eſt regnũ cælorũ. Non eos (inquã) æſtiment ſola cæleſtia poſſidere: quia ea ſola audiũt in ꝓmiſſione. Poſſidẽt & terrena. Et quidẽ tanquã nihil habentes: ſed oia poſſidentes. Non mẽdicantes ut miſeri: ſed ut domini poſſidentes: eò pro certo magis dñi quo minus cupidi. Deniq; fideli hoĩ totus mũdus diuitiarũ eſt. Totus planè: quia tam aduerſa quàm proſpera ipſiꝰ æque oia ſeruiũt ei & cooperãtur in bonũ. Ergo auarus terrena eſurit ut mẽdicus: fidelis contemnit ut dñs. Ille poſſidendo mendicat: iſte contẽnendo ſeruat. C Quære à quouis eorum qui inſatiabili corde lucris tpalibus inhiãt: quidnã de his ſentiat qui ſua uẽdẽtes & dãtes pauperibus: regna cælorũ pro terrena mercãtur ſubſtãtia: ſapienter agãt: necne: proculdubio reſpondebit ſapiẽter. Quære item cur quod approbat ipſe nõ facit: non poſſum inquiet. Quare: profecto quia dña auaritia nõ permittit: qa liber non eſt: qa nõ ſunt ſua quæ poſſidere uidet. Sed nec ipſe ſui iuris. Si uerè tua ſunt: expẽde ad lucra: & pro terrenis cæleſtia cõmutato. Si non uales: fatere te pecuniæ tuæ nõ dñm eſſe ſed ſeruũ: cuſtodem nõ poſſeſſorem. Deniq; & cõformaris crumenæ tuæ tãquam ſeruus dñæ ſuæ: dum quõ ille illi neceſſario & congaudet gaudenti: & dolẽti cõdolet: tu quoq; cũ creſcẽte tuo marſupio: creſcis pariter aio, & cũ decreſcente decreſcis. Nam & contraheris triſtitia cũ illud exinanitur: & lætitia ſolueris: aut certè inflaris ſupbia cũ implet. Hoc ille. Nos uerò ſpõſæ curemꝰ æmulari libertatẽ atq; conſtantiã: quæ ſicut bene inſtructa in oibus & erudita corde in ſapientia: ſcit abundare: ſcit & penuriã pati. Cum ſe rogat trahi: oſtẽdit quid deſit ſibi: non pecuniæ ſed uirtutis. Rurſum cum ſe nihilominus de ſpe rediturae gratiæ cõſolat: etſi deficere, nõ tñ diffidere ſe probat. Dicit ergo. Trahe me poſt te in odore unguẽtorũ tuorũ curremus. D Et qđ mirũ ſi indiget trahi: quæ poſt gigantẽ currit: quæ cõprehẽdere nitit (Pſal.147.) eum qui ſalit in mõtibꝰ: trãſilit colles: Velociter (ait) currit ſermo eius. Non ualet ex equo currere: nõ poteſt pari (Pſal.18.) cũ illo celeritate cõtendere: qui exultat ut gigas ad currẽdã uiam. nõ poteſt ſuis uiribus: & ꝓpterea rogat ſe trahi. Feſſa ſum, inquit, deficio: noli me deſerere: ſed trahe me poſt te: ne incipiã uagari poſt amatores alios: nec curram quaſi in incertũ. Trahe me poſt te: quia ſatius mihi eſt ut me trahas: ut ſcilicet uim qualẽcũq; mihi: aut terrẽdo minis: aut exercendo flagellis inferas: quàm parcens in meo me torpore male ſecurã derelinquas. Trahe quodammodo inuitã: ut facias uoluntariã. Trahe torpentẽ: ut reddas currentẽ. Erit qñ non indigebo tractore: qñ uolũtarie & cum omni alacritate curremus. Non curram ego ſola etſi ſolã me trahi petierim: currẽt & adoleſcentulæ mecũ. Curremus pariter: curremꝰ ſimul: ego odore unguẽtorũ tuorũ: illæ meo excitatæ exẽplo atq; hortatu: ac per hoc oẽs ĩ odore unguẽtorũ tuorũ curremus. Habet ſponſa imitatores ſui: ſicut & ipſa eſt xp̃i: & ideò non ait ſingulariter curram: ſed curremus. B Sed oritur quæſtio: cur ſimiliter cũ ſe petijt trahi: etiã adoleſcẽtulas nõ adiunxit: ut nõ trahe me: ſed trahe nos diceret. Quid enĩ: fortè ne ſponſa indiget trahi: & adoleſcẽtulæ non indigẽt: O pulchra: ô felix: ô beata: ediſſere nobis huius diſtinctionis rationem. Trahe me ais. Quare me: & non nos: An hoc bonum inuides nobis: Abſit. Neq; enĩ ꝓtinus dixiſſes adoleſcentulas tecum eſſe curſuras ſi ſola poſt ſponſum ire uoluiſſes. Cur ergo pluraliter mox ſubiunctura curremus: trahi te ſingulariter poſtulaſti. Charitas inqt ita poſtulabat. Diſce per hoc uerbũ à me in ſpũali exercitio duplex auxiliũ deſup ſperare: correptionẽ & cõſolationẽ. Altera foris exercet: altera uiſitat intus. Illa reprimit inſolentiã: iſta in fiduciã erigit. Illa operat humilitatẽ: iſta puſillanimitatẽ cõſolat. Illa cautos: iſta deuotos facit. Timorem dñi docet illa: iſta ipſum timorẽ infuſo tẽperat gaudio ſalutari: ſicut ſcriptũ eſt. Lætet cor meũ ut timeat nomen tuũ. Itẽ. Seruite dño (Pſal.85.) in timore: & exultate ei cum tremore. C Trahimur cum (Pſal.2.) tẽtationibus & tribulationibꝰ exercemur. Currimꝰ cũ internis conſolationibꝰ & inſpirationibꝰ uiſitati: tanquã in ſuaueolentibꝰ unguẽtis reſpiranꝰ. Ergo quod auſterũ & durũ uidet retineo mihi tanquã forti: tãquã ſanæ: tanquã perfectæ: & dico ſingulariter trahe me. Qđ ſuaue & dulce tibi tanquam infirmo cõmunico, & dico, curremus. Noui ego adoleſcentulas delicatas & teneras eſſe: & minus idoneas ſufferre tẽtationes: & ꝓpterea mecũ uolo ut currãt: ſed nõ ut mecũ trahãtur. Volo habere ſocias cõſolatiõis: nõ aũt & laboris. Quare: Qñ infirmæ ſunt: & uereor ne deficiant: ne ſuccumbãt. Me, inquit, ô ſponſe corripe: me exerce: me tenta: me trahe poſt te: qm̃ ego in flagella parata ſum: & potens ad ſuſtinendũ. Certatim ſimul curremꝰ: id eſt ſola trahar: ſed ſimul curremus. Curremus curremꝰ: ſed in odore unguẽtorũ tuorũ: nõ in noſtroꝝ fiducia meritorum. Nec in magnitudine uiriũ noſtrarũ currere nos confidimꝰ: ſed in multitudine miſerationũ tuarum. Nã & ſi qñ cucurrimꝰ ac uolũtarie fuimus: nõ fuit uolentis neq; (Rom.9.) currẽtis, ſed miſerẽtis dei. Reuertat miſeratio & curremꝰ. Tu qdẽ in uirtute tua tanquã gygas & potẽs curris: nos niſi unguẽta tua ſpirauerint, nõ curremꝰ. Tu quem pater (Pſal.44.) unxit oleo lætitiæ præ cõſortibꝰ tuis curris in ipſa unctione: nos in illius odore curremus. Tu in plenitudine: nos in odore. Tp̃s eſſet ut perſoluerẽ qđ de unguentis ſponſi lõge ſupra ꝓmiſiſſe me memini: ſi nõ huius ſermonis longitudo uetaret. Differo ergo. Nam & materiæ dignitas artari moleſta breuitate non patitur. Rogate dñm unctiõis ut uoluntaria oris mei beneplacita facere dignetur: ad inſinuandam ueſtris deſiderijs memoriã abundantiæ ſuauitatis ſuæ: quæ eſt in ſpõſo eccleſiæ ieſu xp̃o dño nr̃o &c.

De quatuor unguentis ſponſi: atq; de quatuor uirtutibus cardinalibus. *Sermo.* XXII. D

SI ita precioſa ita magnifica ſponſæ unguẽta inuenta ſunt: quẽadmodum cum tractarent audiſtis: ſponſi qualia ſunt: Etſi digne ea nos prout ſunt nõ ſufficimus explicare: haud dubium tñ quin excellẽtior horũ uirtus & gratia efficacior ſit: quoꝝ ſolus non ſolum adoleſcentulas ſed ipſam quoq; ſponſam odor excitat ad currẽdũ. Si enĩ aduertis: nil tale de ꝓprijs unguẽtis auſa eſt polliceri. Et quidẽ illa optima eſſe gloriatur: ſed nõ dicit tamen: qa in eis cucurriſſet aut curreret: quod in iſtorum ſolo odore promittit. Quid ſi ipſam unctionẽ in ſe effuſam ſentiret: cuius ita tenui exhilarata fragrantia permouet ut currat: Mirum ſi non & uolaret. ¶ Sed dicit aliqs. Deſine iam cõmẽdare: ſatis cũ ea cœperis aſſignare: apparebit quid ſint. Nõ. Minime ego iſtud polliceor. Sanè an uel ipſa ſint q̃ aio ſuggerũtur dicenda: crede mihi, adhuc neſcire me fateor. Exiſtimo enĩ ſpõſum

uarias

uarias aromatũ atq; unguentorum habere ſpecies & non
paucas: & alias quidẽ eſſe in quibus ſinglr oblectat ſpõſa:
tanquã ꝓpinqor ac familiarior: alias uerò q̃ uſq; ad adole-
ſcẽtulas perueniũt: alias q̃ ꝑtingũt etiã ad lõge poſitos &
extraneos: ut nõ ſit qui ſe abſcõdat à calore eius. Sed licet
ſuauis dñs uniuerſis: maxime tñ domeſticis. Et quanto qs
ei familiarius ꝓ uitæ meritis ac mẽtis puritate appropiat:
tãto eum arbitror recẽtiorũ aromatũ & unctionis ſuauio
ris ſentire fragrantiam. B Porrò in hmõi nõ capit intelli
gentia: niſi quantum experientia attingit. Ego uerò haud
temere mihi arrogarim ſponſæ prærogatiuã. Nouit ſpon
ſus quib⁹ delitijs ſpũs foueat dilectã: quib⁹ ſingulariter re
focillet ſenſus eius inſpirationib⁹ & mulceat odoramẽtis.
Sit ſibi fons ꝓprius in quo ei nõ cõmunicet alien⁹: nec in-
dignus bibat ex eo. Eſt qppe ort⁹ concluſus, fons ſignat⁹.
Cant. 4. Cæterũ deriuant aq̃ iude in plateas: eas me habere ad ma-
nũ fateor: dũ tñ nemo mihi moleſt⁹ ſit aut ingrat⁹: ſi de pu
blico haurio & ꝓpino. Nã ut paulìſper miniſteriũ meũ in
hac pte cõmendẽ: nõ nulli⁹ ꝓfectò fatigationis eſt atq; la-
boris: quotidie. ſ. exire & haurire etiam de manifeſtis riuu
lis ſcripturarũ: & ex eis ſingulorũ neceſſitatib⁹ inſeruire:
ut abſq; ſuo labore quiſq; ueſtrũ p̃ſto habeat aquas ſpũales
ad oẽ op⁹: uerbi grã: ad lauãdũ: ad potãdũ: ad ciboscoquẽ
dos. Eſt nimirũ aqua ſapiæ ſalutaris ſermo diuin⁹ nõ mõ
Ioan. 13. potãs, ſed & lauãs, dicẽte dño. Et uos mũdi eſtis ꝓpter ſer
monẽ quẽ locutus ſum uobis. Sed & crudos carnis cogi-
tatus igne ſpũſſcti accẽdẽte coqui diuinum eloquium: ac
Pſ. 38. uertit in ſenſus ſpũales & cibos mẽtis: ita ut dicas. Conca
luit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet
ignis. Qui mẽte ſanè puriori per ſeipſos appꝛẽhẽdere ſubli-
miora ſufficiũt quàm p nos ꝓferant, non ſolũ nõ ꝓhibeo,
ſed & multũ cõgratulor, dũ & ipi nos patiãtur ſimplicio-
ra ſimplicioribꝰ miſtrare. D Quis dabit mihi ut oẽs ꝓ-
phetẽt? Vtinã mihi neceſſe nõ eſſet i his occupari. Vtinã
aut alteri cura incũberet iſta, aut certè (qđ mallem) nemo
in uobis eſſet qui ea indigeret, eſſentq; oẽs docibiles dei,
& ego poſſem uacare & uidere qm̃ ſpõſus eſt deus. Nunc
uerò quem minime interim non dico intueri ſed ne inquire
re quidẽ licet (qđ ſine lachrymis nõ loquor) regẽ in deco
re ſuo ſedentẽ ſup cherubin ſup ſoliũ excelſum & eleuatũ:
in ea forma qua æqlis patri in ſplẽdorib⁹ ſctõrum añ luci-
ferũ genitus eſt, in qua & ſemp deſiderant angeli eũ pro-
ſpicere, deũ apud deũ, ipm ſaltem hoiem (homo hoio⁹ lo
quor) ſm eam formã in qua ut ſe manifeſtum nimia ſua di-
gnatione & dilectione preberet: minoratus ab angelis in
ſole poſuit tabernaculum ſuũ, tanquã ſponſus ꝓcedẽs de
thalamo ſuo. Suauẽ magis quàm ſublimẽ, & unctũ non al-
tũ loquor: qualẽ deniq; ſpũs dñi unxit: & miſit euãgeliza
re pauperibus: mederi cõtritis corde, p̄dicare captiuis in-
dulgentiã, & clauſis apertionẽ, p̄dicare annũ placabilem
dño. Saluo igitur cuiq; qđ fortè ſublimius ſubtiliuſq; de
ſpõſi unguẽtis ſpeciali munere ſentire ſibi & experiri do-
natũ eſt, ego quod de cõi accepi ꝓfero in cõe. Ipſe ſiquidẽ
fons uitæ, ipſe fons ſignat⁹, de intra ortũ concluſum erũ-
pens per os pauli fiſtulam ſuã: tanquã uerè illa ſapientia q̃
iuxta beati Iob ſententiam trahitur de occultis, in qua-
tuor ſeſe riuos diffudit, & deriuauit in plateas: ubi uideli-
cet & aſſignat nobis eum factum à deo ſapientiam, & iu-
ſtitiã, & ſanctificationẽ, & redemptionẽ. Ex his utiq; qua-
tuor riuis tanquã p̄cioſiſſimis unguẽtis (nil enim obſtat
utrunq; intelligi, & aquã & unctionẽ, aquã qa mundant,
unctionẽ quia fragrant) ex his inquã quatuor p̄miſſis tan
quã unguentis p̄cioſiſſimis ſup mõtes aromatum de cæle
ſtibus ſpeciebus confectis, tanta eccliæ nares odoris ſua-
uitas repleuit, ut mox à quatuor mundi partibus excita-
ta illa dulcedine, ſupernũ ꝓperaret ad ſponſum, tanquã ue
3. Reg. 10. rẽ illa regina auſtri, feſtinãs à finib⁹ terræ audire ſapiẽtiã
Salomonis, opinionis ſiquidẽ odore prouocata. B Sa-
nè & eccłia non ante currere ualuit in odore ſui Salomo-
nis: quouſq; is qui ab æterno ex patre ſapia erat: factus eſt
ei in tpe à patre ſapia quo ipſi⁹ odorẽ percipere poſſet.

Sic iuſtitia: ſic ſanctificatio: ſic & redẽptio nihilominus ei
fact⁹ eſt: ut horũ quoq; in odore currere poſſet: cum hæc
æque oia i ſe añ oia eẽt. Nã & in principio qdẽ erat uerbũ Ioã. 1.
ſed tũc demũ ad uidendũ ipm paſtores uenerũt feſtinan-
tes: cũ nũciarũ eſt factũ. Deniq; & loquunt ad inuicẽ. Trãſ- Luce. 2.
eamus uſq; bethleẽ & uideam⁹ hoc uerbũ qđ factũ eſt: qđ
fecit dñs, & oñdit nobis. Et ſequit: qa uenerũt feſtinantes:
Prius nõ ſe mouebãt: dũ uerbũ erat tñ apud deũ. At ubi
uerbũ qđ erat factũ eſt: ubi hoc dñs fecit & oñdit: tũc ue-
nerũt feſtinãtes: tunc cucurrerũt. Qnõ ergo in principio Ioã. 1.
erat uerbũ: ſed uerbũ erat apud deũ: factũ eſt aũt quaten⁹
eſſe inciperet & apud hoies: ſic nihilominus in principio
ſapia erat, erat iuſtitia: erat ſanctificatio & redemptio: ſed
angelis, ut eſſet & hoibus: fecit eum hæc oia pater, & fecit
qđ pr̃. Deniq; qui factus eſt, inqt, nobis ſapia à deo, & nõ
ait ſimplr: q factus eſt ſapia, ſed qui factus eſt nobis ſapien-
tia: qm̃ qđ erat angelis factus eſt & nobis. C Et angelis
(inquis) quõ redemptio fuerit: nõ uideo. Nec eñ auctori
tas ſcripturarũ uſpiam aſſentire uidet eos aliqñ aut pctõ
extitiſſe captiuos, aut morti obnoxios ut neceſſariã habe
rent redẽptionẽ, exceptis duntaxat illis q ſuperbiæ lapſu
irremediabili corruẽtes, redimi deinceps nõ merẽtur. Si
itaq; angeli nunquã redẽpti ſunt, alij utiq; nõ egentes: alij
non ꝓmerentes: illi qdẽ qa nec lapſi ſunt: hi aũt qa irreuo
cabiles ſunt: quo pacto tu dicis dñm ieſum xp̄m eis fuiſſe
redemptionem? Audi breuiter. Qui erexit hoiem lapſum:
dedit ſtanti angelo ne laberetur: ſic illum de captiuitate
eruens, ſicut hunc à captiuitate defendens. Et hac ratione
fuit æque utriſq; redẽptio, ſoluẽs illũ, & ſeruãs iſtũ. Liquet
ergo ſanctis angelis dñm xp̄m fuiſſe redẽptionem, ſicut iu
ſtitiã: ſicut ſapientiã: ſicut ſanctificationẽ. Et nihilominus
tñ hæc ipſa quatuor eſſe factum ꝓpter hoies, q inuiſibilia
dei nõ niſi per ea q̃ facta ſunt intellecta conſpicere pñt. Sic
ergo oẽ qđ erat angelis, factus eſt nobis. D Quid? Sa- Roma. 1.
pientia, iuſtitia, ſanctificatio, redemptio. Sapientia in præ-
dicatione, iuſtitia in abſolutione peccatorũ, ſanctificatio
in cõuerſatione quã habuit cũ pctõribus: redẽptio in paſ-
ſione, quã ſuſtinuit pro pctõribus. Vbi ergo hæc à deo fa
ctus eſt, tunc eccleſia odorẽ ſenſit, tunc cucurrit. Vide iam
quadrifariam unctionem: uide affluentiſſimam atq; inæſti-
mabilem ſuauitatem eius: quem unxit pater oleo lætitiæ
præ conſortibus ſuis. Sedebas ô homo in tenebroſis & in
umbra mortis, per ignorantiam ueritatis, ſedebas unctus
catenis delictorum. Deſcendit ad te in carcerem, non ut
torqueret, ſed ut erueret de poteſtate tenebrarũ. Et prio
quidẽ ueritatis doctor depulit umbram ignorantiæ tuæ,
luce ſapientiæ ſuæ. Per iuſtitiam deide quæ ex fide eſt ſol-
uit funes peccatorum, gratis iuſtificãs peccatorem. Quo
gemino beneficio impleuit ſermonem illum ſancti Dauid. Pſ. 145.
Dominus ſoluit compeditos, dominus illuminat cæcos.
Addidit quoq; ſancte inter peccatores uiuere, & ſic trade
re formam uitæ: tanquam uiæ qua redires ad patriam. Ad
cumulum poſtremo pietatis tradidit in mortem animam
ſuam, & de proprio latere protulit pretium ſatiſfactionis
quo placaret patrem, per quod illum planè ad ſe uerſicu-
lum traxit. Apud dñm miſericordia, & copioſa apud eum Pſ. 129.
redemptio. Prorſus copioſa, quia non gutta ſed unda ſan
guinis largiter per quinq; partes corporis emanauit. B
Quid tibi debuit facere & nõ fecit? Illuminauit cæcũ, ſol
uit uinctum, reduxit erroneũ, recõciliauit reum. Quia nõ
poſt illum libenter atq; alacriter currat, qui & ab errore li
berat, & errata diſſimulat, qui deinde merita uiuẽdo tra-
dit, præmia moriendo cõquirit? Quam excuſationem ha-
bet qui in odore horum unguentorum non currit, niſi ad
quem fortè odor minime peruenit? Sed eñ in oẽm terram
exiuit odor uitæ, quoniam mia dñi plena eſt terra, & miſe
rationes eius ſuper omnia opera eius. Ergo qui uitalem
hanc ſparſam ubiq; fragrantiam nõ ſentit, & ob hoc non
currit: aut mortuus eſt, aut putidus. Fragrantia fama eſt,
præueniens opinionis odor, excitat ad currendum, perdu-
cit ad unctionis experimentum, ad brauium uiſionis.

p̃s.47. Vox una lætantiũ:oĩm peruenientium.Sicut audiuimus:
ſic uidimus in ciuitate dñi uirtutũ.Oĩno propter manſue
tudinẽ q̃ in te p̃dicatur currim⁹ poſt te dñe ieſu : audiẽtes
ꝙ nõ ſpernas pauperẽ:pc̃tõrem nõ horreas.Non horrui-
ſti cõfitentẽ latronẽ,nõ lachrymantẽ peccatricẽ,non cha-
nanæã ſupplicantẽ,non deprehenſam in adulterio: non ſe-
dentẽ in theloneo:non ſupplicantẽ publicanũ:non negã-
tem diſcipulũ,nõ perſecutorẽ diſcipulorũ:non ipſos cru-
cifixores tuos.In odore horum currimus.Porrò ſapiẽtiæ
tuæ odorem ex eo percipimus quod audim⁹:quia ſi quis
indiget ſapientia,poſtulet eam à te,& dabis ei. Aiũt ſiqui-
Iaco.1. dem ꝙ des omnibus affluenter, & non improperes.At ue
rò iuſtitiæ tuæ tanta ubiq; fragrantia ſpargitur:ut nõ ſo-
lum iuſtus:ſed etiam ipſa dicaris iuſtitia, & iuſtitia iuſtifi-
cans.Tam ualidus deniq; es ad iuſtificandum,quàm mul-
tus ad ignoſcendũ.Quãobrẽ quiſquis pro peccatis com-
punctus eſurit & ſitit iuſtitiam credat in te qui iuſtificas
impium,& ſolam iuſtificatus per fidem:pacem habebit ad
deũ Sanctitatẽ quoq; ſuauiſſime & copioſiſſime tua redo-
let non ſolũ conuerſatio ſed & cõceptio.Pc̃tũ ſiquidẽ nõ
cõmiſiſti:nec contraxiſti . Qui ergo iuſtificati à peccatis
ſectari deſiderãt deliberãtq; ſanctimoniam,ſine qua nemo
Leuiti.19. uidebit deũ audiant te clamantem.Sancti eſtote : qm̃ ego
p̃s.144. ſanctus ſum. Cõſiderẽt uias tuas,& diſcãt à te q̃a iuſt⁹ ſis
in omnibus uĳs tuis,& ſanctus in oĩbus operibus tuis. Iã
Ioan.12. redemptionis odor quantos currere facit?Cũ exaltaris à
terra,tunc prorſus oĩa trahis ad teipſum . Paſſio tua ulti-
mũ refugiũ:ſingulare remediũ,deficiente ſapientia : iuſti-
tia non ſufficiente,ſanctitatis ſuccũbentibus meritis : illa
ſuccurrit . Quis enim de ſua uel ſapĩa uel iuſtitia uel ſan-
2.Cor.3. ctitate præſumat ſufficientiã ad ſalutẽ? Nõ ꝙ ſufficientes,
inquit,ſim⁹ cogitare aliq̃d à nobis tanquã ex nobis : ſed
p̃s.115. ſufficiẽtia noſtra ex deo eſt.Itaq; cũ defecerit uirtus mea:
p̃s.12. non cõturbor,nõ diffido,ſcio q̃d faciã. Calicem ſalutaris
accipiam,& nomen dñi inuocabo.Illumina oculos meos
dñe,ut ſciã q̃d acceptũ ſit coram te oĩ tempore & ſapiens
p̃s.24. ſum.Delicta iuuẽtutis meæ,& ignorantias meas ne memi
p̃s.138. neris,& iuſtus ſum.Deduc me dñe in uia tua,& ſctũs ſum.
Roma.8. Veruntamen niſi interpellet ſanguis tuus pro me,ſaluus
nõ ſum. A Pro his oĩbus currimus poſt te,dimitte nos
q̃a clamamus poſt te.Nec currimus æqualiter oẽs in odo
re oĩm unguentorũ: ſed uideas alios uehemẽtius ſtudĳs
fragrare ſapientiæ:alios magis ad pœnitentiam ſpe indul
gentiæ animari,alios amplius ad uirtutũ exercitium: ui-
tæ & conuerſatiõis eius prouocari exemplo,alios ad pie-
tatem paſſionis memoria plus accendi . Putamus nos de
ſingulis poſſe reperire exempla? Currebant in odore ſa-
pientiæ qui miſſi fuerant à phariſæis:cũ reuerſi dicerent.
Ioã.8. Nũquã homo ſic locutus eſt : utiq; admirãtes doctrinam
& confitentes ſapientiã . Currebat in hoc ipſo odore ſan-
Ioan 3. ctus Nicodemus qui ueniens ad ieſum nocte : in ſplendo-
re multo ſapientiæ,de multis quippe inſtructus edoctusq;
receſſerit.Verũ in odore iuſtitiæ cucurrit Maria magda-
Luca.7. lena,cui dimiſſa ſunt peccata multa,quoniam dilexit mul-
tum.Iuſta profectò & ſancta:& non iam peccatrix quẽad-
modum phariſæus exprobrabat:neſciens iuſtitiã ſeu ſan-
ctitatem dei eſſe munus, non opus hominis,& quia non
modo iuſtus ſed & beatus cui non imputabit dñs pc̃tũ.
An oblitus erat quomodo uel ſuã ipſius uel alterius cor-
poralẽ tangendo leprã fugarat nõ cõtraxerat? Sic tactus
à peccatrice iuſtus iuſtitiam impertit, nõ perdit, nec ſor-
Luca. 18. de peccati qua illã mundat ſe inquinat.Cucurrit & publi
canus qui cũ ꝓpiciationẽ peccatis ſuis humiliter implo-
Luca,22. raret,deſcendit iuſtificatus,teſte ipſa iuſtitia.Cucurrit pe-
trus,qui lapſus fleuit amare,quatenus culpam dilueret,re
cuperaret iuſtitiam.Cucurrit Dauid qui reatũ agnoſcens
2.Reg.12. & confitens audire meruit.Et dñs tranſtulit à te peccatũ
tuũ. Porrò in ſanctificationis odore Paulus currere ſeſe
teſtat:cum xp̃i ſe imitatorẽ eſſe gloriatur dicens ad diſci
Philip.3. pulos.Eſtote imitatores mei ſicut & ego xp̃i.Cucurrerũt
Matt,19. & oẽs qui aiebant. Ecce nos reliquim⁹ oĩa & ſecuti ſum⁹
te.Deſiderio q̃ppe ſequendi xp̃m reliquerãt oĩa. C Hor
tatur g̃naliter uniuerſos ad eundẽ odorẽ iſta ſnĩa. Qui ſe
dicit in xp̃o manere:debet ſicuti ille ambulauit & ipſe am
bulare.Iam qui in odore cucurrerint paſſionis : ſi audire
uis:uniuerſos martyres accipe.En quatuor unguenta aſſi
gnata habetis:primũ ſapientiæ:ſecundũ iuſtitiæ : tertium
ſanctificationis:quartum redemptionis. Tenete noĩa:per-
cipite fructũ,& cõpoſitionis modũ uel numerũ ſpecierũ
q̃bus cõfecta ſunt,nolite requirere.Nõ eñ facile in ſponſi
unguentis hæc p̃ſto eſſe pñt nobis,quẽadmodum in ſupe
rioribus illis ſpõſæ fuerunt.In xp̃o nempe rerum plenitu
do eſt,ſine numero & ſine modo . Nam & ſapientiæ eius p̃s.46.
non eſt numerus, & iuſtitia ipſius ſicut montes dei, ſicut p̃s.35.
mõtes æterni:& ſanctitas ſingularis & redemptio inexpli
cabilis. D Dicendum & hoc: q̃a fruſtra huius ſeculi ſa-
pientes de quatuor uirtutibus tã multa diſputauerunt:q̃s
tñ ſpprehendere oĩno nequerunt:cum illũ neſcierint qui
factus eſt nobis à deo ſapientia,docens prudentiã,& iuſti
tia delicta donans,& ſanctificatio,in exemplũ tẽperantiæ
continenter uiuẽs,& redemptio in exemplum patientiæ
fortiter moriens.¶ Forſitan dicit aliquis.Cætera bñ con-
ueniunt:ſed ſanctificatio ad tẽperantiã minus proprie re-
ferri uidetur.Ad q̃d reſpondeẽ primũ:id eſſe cõtinẽtiam
q̃d tẽperantiã.Deinde uſitatum in ſcripturis ſanctificatio
nem pro cõtinentia ſeu munditia poni . Deniq; quid ille
apud Moyſen tã crebræ ſctificatiões aliđ erãt,quàm q̃dã
purificationes hoĩm tẽperantiũ ſe à cibo,à potu,à concu-
bitu:hiſq; ſimilibus? Sed audi ip̃m p̃cipue ap̃lm quàm fa
miliare habeat,uel uti uel uſurpare ſanctificationẽ in hoc
ſenſu.Hæc eſt,inquit,uoluntas dei ſanctificatio ueſtra: ut 1.Theſ.4.
ſciat unuſquiſq; ueſtrum ſuũ uas poſſidere in ſanctificatio
ne, & non in paſſione deſiderĳ. Item . Non enim uocauit Ibidem.
nos deus in immunditiam,ſed in ſanctificationem.Liquet
ꝙ ſanctificationẽ ꝓ tẽperantia ponit.Educto itaq; in lucẽ
quod ſubobſcurũ uidebatur,redeo ad id unde digreſſus
eram.Quid uobis cũ uirtutib⁹,qui dei uirtutẽ xp̃m igno
ratis.Vbi nam quæſo uera prudẽtia niſi in xp̃i doctrina?
Vñ uera iuſtitia niſi de xp̃i miã? Vbi uera temperantia ni-
ſi in xp̃i uita? Vbi uera fortitudo niſi in xp̃i paſſione? So-
li ergo qui eius doctrina imbuti ſunt, prudentes dicendi
ſunt:ſoli iuſti qui de eius mĩa ueniam pc̃tõrum conſecuti
ſunt,ſoli temperantes,qui eius uitam imitari ſtudent, ſoli
fortes q eius patiẽtiæ documẽta fortiter in aduerſis tenẽt.
Incaſſum proinde quis laborat in acquiſitione uirtutum
ſi aliunde eas ſperandas putat quàm à domino uirtutum:
cuius doctrina ſeminarium prudentiæ: cuius miſericor-
dia opus iuſtitiæ,cuius uita ſpeculum temperantiæ:cui⁹
mors inſigne eſt fortitudinis.Ipſi honor & gloria in ſecu
la ſeculorum Amen.

*De tribus modis contemplationis circa deum ſub figu
ra trium cellarum.* Sermo.XXIII. B

INtroduxit me rex in cellaria ſua.Ecce unde Cãt.1.
odor, ecce quo curritur:dixerat quia currẽdũ
& in quo currendum:ſed quo currendum eſſet
non dixerat.Ergo ad cellaria curritur,& currĩt
in odore qui ex ipſis procedit,ſpõſa illum ſolita ſua ſaga-
citate præſentiente & cupiente in ipſius plenitudinem in
troduci.Verũ de cellarĳs his quid ſentiendum putamus?
Cogitemus ea interim loca quædam redolentia penes
ſponſum:plena odoramentis: referta delitĳs.In iſtiuſmo
di nempe officina potiora quæq; ex orto ſiue ex agro ſer-
uanda reponũtur. Illuc ergo pariter currunt.Qui? Spiri
tu feruentes animæ. Currit ſponſa, currunt adoleſcentu-
læ,ſed quæ amat ardentius,currit uelocius, & citius per-
uenit. Perueniens non dico repulſionem: ſed nec cuncta-
tionẽ patitur. Sine mora aperitur ei:tãquam domeſticæ:
tanquã chariſſimæ,tanquã ſpecialiter dilectæ, & ſingula-
riter gratæ. Adoleſcentulæ autem quid? Sequuntur alõ-
ge.Neq; eñ cũ adhuc infirmæ ſint pari poſſunt deuotiõe
cum ſponſa currere,nec ipſius oĩno imitari deſiderium &
feruorem,ideoq; tardius peruenientes, foris remanent.At
charitas

charitas ſpõſæ non quieſcit neq; inſoleſcit(ut aſſolet) ſuc
ceſſibus ſuis ut eas obliuiſcatur,cõſolans magis & hortãs
ad patientiam: quatinus æquanimiter & ſui ferant repul
ſam,& illi⁹ abſentiã.Deniq; & nũtiat eis gaudium qđ per
cepit,nõ ob aliud ſanè:niſi ut ſibi cõgaudeãt,dũ confidãt
minime alienũ fore à ſe quicqd grĩæ matri acceſſerit.Nam
nec illa ita proficere curat quo ipſarum negligat curã:nec
iuuandos ſuos pfectus putat illarũ damno. Quocũq; pro
inde meritorũ progatiua tollatur ab illis: charitate abſq;
dubio,& pia ſolicitudine neceſſe eſt eã ſemper eſſe cum il
lis.Oportet deniq; eã ſpõſum ſuũ imitari,& petentem ni
mirum cælos,& nihilominus in terris cũ ſuis ſe fore uſq;
ad cõſummationẽ ſeculi pollicentẽ.Sic & iſta quãtumuis
pficiat,quãtũlibet promoueaĩ,cura prouidentia atq; affe
ctu ab his q̃s in euangelio genuit nũquã amoueĩ, nunquã
ſua uiſcera obliuiſcitur.Dicat itaq; eis.Gaudete,cõfidite.
Cãt.1. D Introduxit me rex in cellaria ſua,putate& uos pariter
introductas.Sola introducta uideor,ſed ſoli non prode
rit. Veſtrum oĩm eſt meus oĩs profectus, uobis proficio,
uobiſcũ partibor quicqd pl⁹ fortè uobis meruero. Vis in
dubitanter ſcire qa in hoc ſenſu & affectu locuta ſit. Audi
Ibidem. quid illæ reſpõdeant.Exultabimus & lætabimur in te. In
te inquiunt exultabimus & lætabimur.nam in nobis nec
Ibidem. dum meremur.Et addunt. Memores uberum tuorũ: hoc
eſt æquanimiter ſuſtinemus dum uenias,ſcientes te plenis
ad nos reuerſuram uberibus.Tunc nos confidimus exul
tare & lætari,memores interim uberum tuorũ.Quod ad
Ibidem. iungunt ſuper uinũ,ſignificãt ſe adhuc quidẽ pro ſui im
perfectione carnaliũ deſideriorũ(q̃ uino deſignantur) re
cordatione pulſari,uinci tñ eadẽ deſideria memoria abun
dantiæ ſuauitatis,quã iã ex uberib⁹ fluentẽ expertæ ſunt.
Dicerẽ de uberibus,ſi nõ me ſatis dixiſſe ſuperi⁹ meminiſ
ſem. Nũc uerò uides quõ de matre pſumunt,quõ eius lu
cra & gaudia ſua reputant,pptiæ repulſæ iniuriam illius
introductione cõſolãtes.Minime ita cõſiderẽt niſi matrẽ
agnoſcerẽt. A Audiant hoc plati qui ſibi cõmiſſis ſemp
Pſ.2. uolũt eſſe formidini,utilitati raro.Erudimini qui iudica
tis terrã Diſcite ſubditorũ matres uos eſſe debere:nõ do
minos.Studete magis amari quàm metui.Et ſi interdũ ſe
ueritate op⁹ eſt:paterna ſit nõ tyrãnica. Matres fouẽdo:
pres uos corripiẽdo exhibeatis.Mãſueſcite:ponite ferita
tẽ.Suſpẽdite uerbera,producite ubera,pectora lacte pin
gueſcãt:nõ typo turgeãt.Quid iugũ ueſtrum ſup eos ag
grauatis: quorũ potius onera portare debetis? Cur mor
ſus à ſerpẽte paruulus:fugit conſciam ſacerdotis,ad quem
eũ magis oportuerat tanquã ad ſinũ recurrere matris? Si
ſpirituales eſtis inſtruite hmõi in ſpũ lenitatis, conſiderãs
Ezech.3. unuſquiſq; ſeipm ne & ipſe tentetur.Alioquin ille in pctõ
ſuo morieĩ:ſanguinẽ aũt eius,ait,de manu tua requiram.
Sed hec aliàs. B Nunc qm̃ literæ conſequentia ex his q̃
ptaxauimus manifeſta eſt:uideamus iam de cellarijs quid
ſpiritualiter ſentire debeamus.In cõſequentibus mentio
ſit etiã de orto & de cubiculo,q̃ ambo nunc adiungo iſtis
cellarijs,& in pſentẽ diſputationẽ aſſumo.Nam ſimul tra
ctata,melius ex inuicẽ innoteſcent.Et quæramus ſi placet
tria iſta in ſcripturis ſanctis: ortũ, cellarium, cubiculũ. In
ipſis nempe libenter deum ſitiens aĩa uerſatur & moratur,
ſciens ſe ibi abſq; dubio inuenturam quem ſitit. Sit itaq;
ortus ſimplex ac plana hiſtoria: ſit cellarium moralis ſen
ſus:ſit cubiculũ arcanũ theoricæ cõtẽplationis.Et primũ
quidẽ hiſtoriã ad ortũ puto nõ immerito deputaui, ꝙ in
ea inueniaĩ uiri uirtutum tanquã ligna fructifera in orto
ſponſi & in paradiſo dei,de quorũ bonis actibus ac mori
bus quot ſumis exẽpla,tot carpis poma. An fortè qs am
bigat dei eſſe plantationẽ bonũ hoiem? Audi ſctm̃ Dauid
Pſ.1. de uiro bono quid canat.Erit,ait,tanquã lignũ qđ plan
tatũ eſt ſecus decurſus aquarũ qđ fructũ ſuũ dabit in tpe
ſuo,& foliũ eius nõ defluet. Audi hieremiã eodẽ ſpũ con
Hiere.17. cinentẽ,& eiſdem penè uerbis.Erit tanquã lignũ, inquit,
qđ plantatũ eſt ſecus decurſus aquarũ, qđ ad humorem
mittit radices ſuas,& nõ timebit cũ uenerit æſtus.Itẽ pro
pheta.Iuſtus ut palma florebit,& ſicut cedrus libani mul Pſ.91.
tiplicabiĩ.Et de ſeipſo.Ego aũt ſicut oliua fructifera in do Pſ.51.
mo dei. C Eſt ergo hiſtoria ortus,& ipſa tripertita.Cõ
tineĩ nãq; in ea cæli & terræ creatio, recõciliatio, & repa
ratio.Creatio quidẽ tanquã orti ſatio ſiue plantatio. Re
cõciliatio aũt quaſi germinatio ſatorũ uel plãtatorũ. Tẽ
pore nempe ſuo rorantib⁹ cælis deſuper & nubibus plu Eſa.45.
tibus iuſtũ: aperta eſt terra,& germinauit ſaluatorem,per
quem facta eſt cæli terræq; recõciliatio.Ipẽ eſt eñi pax nr̃a Ephe.2.
qui fecit utraq; unũ,pacificans in ſanguine ſuo q̃ in terris
ſunt & q̃ in cælis.Porrò reparatio futura eſt in fine ſeculi.
Erit eñi cælũ nouũ & terra noua,& colligentur boni de
medio malorũ,tãquã fructus de orto in dei promptuaria
reponendi. In die illa erit(ut ſcriptũ eſt)germẽ dñi in ma
gnificentia & gloria & fructus terræ ſublimis. Habes igi Eſa.4.
tur tria tempora in orto hiſtorici ſenſus.In morali quoq;
diſciplina tria æque aduertere eſt:cellas quaſi tres in cel
lario uno.Et idcirco forſitã pluraliter cellaria dixit, & nõ
cellarium,cellarũ uidelicet hunc numerum cogitans. In
fra deniq; introductã ſe gloriaĩ in cellã uinariã. D Nos prouer.9.
ergo quia legimus,da occaſionem ſapienti & ſapientior
erit.habentes occaſionẽ ex uocabulo,quod ſpũſanct⁹ cel
læ huic cenſuit imponendũ,reliquis quoq; duabus nomi
na imponamus. Aromaticã uni,& unguentariam alteri.
Cauſas horũ uocabulorũ uidebimus poſtea.Nũc aũt ad
uerte cũcta apud ſponſum ſalubria:cuncta ſuauia reperiri
uinũ unguenta aromata. Vinũ(ſcriptura teſte)lætificat Pſ.103.
cor hoĩs.Exhilarari nihilomin⁹ faciẽ in oleo legis,ꝗ utiq;
puluis pigmẽtorũ infunditur ut unguenta fiant.Aromata
non modo grata ſuauitate odoris, ſed ui quoq; medendi
utilia ſunt.Merito ſe introductam illuc exultat ſpõſa, ubi
tanta redũdat ubertas gratiæ.Sed habeo & alia nomina:
puto & euidentiorẽ ſui gerentia rõnem. Et ut ſuo ordine
nominentur,primã nuncupauerim diſciplinæ, ſecundam
naturæ:poſtremam gratiæ. In priori diſcis iuxta ethicæ
partis rõnẽ inferior eẽ,in ſequẽti par,ĩ poſteriore ſupior,
hoc eſt ſub alio,cum alio,ſuper alium.Vel ſic. Subeſſe, co
eſſe,præeſſe.Primo ergo diſcis eſſe diſcipulus,ſecundo ſo
cius,tertio & magiſter.Equidem omnes homines natura
æquales genuit.At quoniam bono naturæ in moribus ſu
perbia deprauato,facti ſunt homines æqualitatis impa
tientes contendentes inuicem ſuperiores conſtitui, atq;
alterutrum ſupergredi cupientes,& inanis gloriæ cupi
di,inuicem inuidentes,inuicem prouocantes.Primo om
nium in cella priori iugo diſciplinæ inſolentia morum
domanda eſt, quouſq; duris ac diutinis ſeniorum attrita
legibus humilietur,& ſanetur ceruicoſa uoluntas: bo
numq; in ſe naturæ quod ſuperbiendo amiſerat, obedien
do recipiat,dum ſolo iam naturali affectu, non metu di
ſciplinæ cum uniuerſis naturæ ſuæ ſocijs,id eſt cum om
nibus hominibus ſocialiter quantum in ſe eſt: quieteq;
ſeſe habere didicerit,in cellam tandem naturæ tranſiens
experienſq; quod ſcriptum eſt.Ecce quàm bonũ & quàm Pſ.132.
iocundum habitare fratres in unum,ſicut unguentum in
capite. C Accedit nimirum diſciplinatis moribus tan
quã tritis ſpeciebus oleum lætitiæ bonum naturæ, & fit
unguentum bonum atq; iocundum.Quo quaſi unct⁹ red
ditur homo ſuauis & mitis, homo ſine querela,neminem
circunueniens, neminem concutiens, neminem lædens,
nemini ſe ſuperextollens aut præferens : inſuper & liben
ter communicans in ratione dati & accepti.Puto ſi bene
intellexiſti utriuſq; cellæ proprietates,non incongrue me
hanc unguentariam : illam aromaticam appellaſſe teſta
beris.In illa deniq; ſicut pigmentorum uires atq; fragrã
tiam piſtili extorquet,& exigit uiolenta contuſio ; ſic re
ctorum morum elicit quodammodo & exprimit natura
lem uim uis magiſterij & diſtrictio diſciplinæ. In hac aũt
uoluntariæ,& tanquam innatæ affectionis grata manſue
tudo,ſponte officioſa currit inſtar planè unguenti quod
eſt in capite,ad leuem caloris tactum deſcendentis ac dif
fluentis per totum.Itaq; in cella diſciplinæ tãquam ſiccæ

ac ſimplices aromatū ſpecies continent,& inde aromati-
cam eam denominandā putaui. In ea uerò q̄ naturæ dicta
eſt,q̄m iam quaſi confecta reponunt & ſeruant unguenta,
nihilominus ex re nomē & ipſa accepit ut unguētaria nū
cupetur. Nā uinariā quoq; cellam non aliam ſanè ſui no-
minis arbitror ferre rationem: niſi q̄ in ea uinum zeli in
charitate ſeruentis reconditur. Nec debet omnino præeſ-
ſe alijs qui in eam necdū meruit introduci. Oportet pror-
ſus hoc uino æſtuet q̄ alijs præſidet: queadmodū doctor
2.Cor.11. gentiū æſtuabat quando dicebat. Quis infirmatur & ego
non infirmor? Quis ſcandalizatur & ego non uror? Alio-
quin improbe ſatis præeſſe affectas, quibus prodeſſe non
curas: & quorū non zelas ſalutem, ſubiectionē nimis am-
bitioſe uendicas tibi. Hanc ego cellā quoq; gratiæ nomi-
naui, non q̄ abſq; gratia uel reliquas duas obtinere oīno
quis poſſit, ſed ob plenitudinem quæ ſingulariter in iſta
Roma.13. percipitur. Deniq; plenitudo legis eſt charitas, & qui di-
ligit fratrem legem impleuit. D Vidiſti rōnem uocabu-
lorū, uide & differentiā cellarum. Nec enim paris facilita-
tis ſeu facultatis eiuſdem eſt petulantes uagoſq; ſenſus
atq; intemperātem carnis appetitum magiſtri comprime-
re metu, ad rigida diſciplinæ cohibere cenſura, & ſponta-
neo affectu bene cum ſocijs conuenire, caſtigatis ſub ſeru-
la uiuere moribus, & ſola magiſtra uoluntate gratū pari-
bus gerere morem. Nam neq; unius rurſum quis dicat eſ-
ſe meriti, uniuſue uirtutis, ſocialiter uiuere & utiliter p̄eſ-
ſe. Quāmulti deniq; ſub præceptore quieti uiuunt, quos
ſi iugo abſoluas uideas non poſſe geſcere: nec ſe ullo mo-
do æqualibus ſeruare innoxios. Itemq; innumeros cer-
nes ſimpliciter ac ſine querela inter fratres conuerſari: ſu-
per fratres nō ſolum inutiliter, ſed & inſipienter & nequi-
ter. Quadam ſiquidem bona mediocritate contenti ſunt
qui huiuſmodi ſunt, ſicut eis mēſuram gratiæ partitus eſt
deus, minime quidem egentes magiſtro, nec tamen ido-
nei magiſterio. Prioribus ergo ſequentes quidem in mo-
ribus antecellunt, ſed utriſq; ſuperiores exiſtunt qui ſupe-
riores eſſe ſciunt. Deniq; & accipiunt in promiſſione qui
bene p̄ſunt, conſtitui ſuper oīa bona domini ſui. At pau-
ci profecto qui utiliter, pauciores qui & humiliter p̄ſint.
Facile tamen utrūq; adimplet qui matrem uirtutū diſcre-
tionē perfecte adeptus, uino nihilominus charitatis uſq;
ad contemptum propriæ gloriæ, uſq; ad ſuipſius obliuio-
nem, & non ad quærenda quæ ſua ſunt debriatur, qđ ſolo
ac mero ſpiritusſancti magiſterio intra cellam uinariā ob-
tinetur. Virtus ſiquidem diſcretionis abſq; charitatis fer-
uore iacet, & feruor uehemens abſq; diſcretionis tempe-
ramento præcipitat. Ideoq; laudabilis cui neutrum deeſt:
quatenus & feruor diſcretionem erigat, & diſcretio feruo-
rem regat. Ergo taliter oportet eſſe moratū eum q̄ præeſt.
Optimū aūt in moribus dixerim & ſummam diſciplinæ
huius perfecte app̄hendiſſe: cui totas has cellas abſq; of-
fendiculo percurrere & circuire donatum eſt: qui in nul-
lo prorſus aut reſiſtat prioribus: aut inuideat parib⁹: aut
ſubiectis uel deſit in cura uel in ſuperbia præſit, prælatis
obediens, ſocijs cōgruens, ſubditis utiliter condeſcēdēs.
Quod quidem perfectionis inſigne, haud dubius ſponſæ
annumerim. Innuit hoc etiam ſermo quem dixit: quia intro
Cāt.1. duxit me rex in cellaria ſua, dum non in unā aliquā cellā,
ſed in cellaria pluraliter ſe introductā oſtendit. C Iā ad
cubiculum ueniam⁹. Quid & iſtud? Et id me præſumo ſci-
re quid ſit? Minime mihi tātæ rei arrogo experientiā, nec
glorior in prærogatiua, quæ ſoli ſeruatur beatæ ſponſæ,
cautus iuxta illud græcorum, ſcire meipſum, ut ſciam etiā
cum propheta quid deſit mihi. Tamē ſi nihil omnino ſci-
rem, nihil dicerem. Quod ſcio, non inuideo uobis nec ſub-
p̄s.93. traho. Quod neſcio, doceat uos qui docet hominem ſciē-
tiam. Dixi & meminiſtis: in theoricæ cōtemplationis ar-
cano regis eſſe quærendum cubiculum. Sed quomodo
de unguentis dixiſſe me ſcio, multa uidelicet & diuerſa
penes ſponſum ea eſſe: nec omnia præſto omnibus: ſed
ſua quibuſq; pro diuerſitate indulta meritorum, ſic quoq;
non unum puto cubiculū regi eſſe, ſed plura. Nā nec una
eſt regina profecto ſed plures, & concubinæ multæ ſunt,
& adoleſcentularū nō eſt numerus. Et unaquæq; inuenit
ſecretum ſibi cum ſponſo, & dicit. Secretum meū mihi, ſe- Eſa.24.
cretum meū mihi. Non oībus uno in loco frui datur gra-
ta & ſecreta ſponſi præſentia, ſed ut cuiq; paratū eſt à pa-
tre ipſius. Nō enim nos eum elegimus, ſed ipſe elegit nos,
& poſuit nos, & ubi ab eo quiſq; poſit⁹ eſt, ibi eſt. Deniq;
mulier una compuncta ſecus pedes domini ieſu ſortita eſt
locum: cum altera ſuæ deuotionis fructum ad caput inue-
nerit: ſi tamen altera. Porrò Thomas in latere: Ioannes in
pectore: Petrus in ſinu patris, Paulus in tertio cælo, ſecre-
ti huius gratiam ſunt aſſecuti. Quis noſtrum digne diſtin-
guere ſufficiat has uarietates meritorum uel potius præ-
miorum? Ne omnino tamen prætermiſſe quod ipſi nouim⁹
uideamur, prior mulier ſtrauit ſibi in tuto humilitatis: po-
ſterior in ſolio ſpei. Thomas in ſolido fidei: Ioannes in la-
to charitatis: Paulus in intimo ſapientiæ: Petrus in luce
ueritatis. Sic ergo apud ſponſum manſiones multæ ſunt:
& ſiue regina, ſiue cōcubina, ſiue etiam de numero ſit ado-
leſcentularum, congruum quæq; pro meritis accipit ibi
locum, terminumq; quouſq; liceat ſibi contemplando p-
cedere, & introire i gaudium domini ſui, & rimari dulcia
ſecreta ſponſi: quod ſuo loco diſtinctius quantum digna-
bitur ipſe ſuggerere demonſtrare conabor. A Nunc
uerò id noſſe ſufficiat: nulli adoleſcentularum, nulli con-
cubinarū, nulli uel reginarū patere omnino acceſſum ad
ſecretum illud cubiculi, quod ſuæ illi columbæ formoſæ:
perfecte uni unicū ſponſus ſeruat. Vnde nec ego ſanè in-
dignor: ſi non ad illud admittor, p̄ſertim cū conſtet mihi
ne ipſam quidē ſponſam interim adhuc ad oē qđ uult per-
uenire ſecretū. Deniq; & flagitat indicari ſibi ubi paſcat:
ubi cubet in meridie. Sed audite quouſq; peruenerim aut Cāt.1.
me p̄ueniſſe putauerim. Nec eſt iactantiæ deputandū eſt:
qđ in ueſtros pādo profectus. Eſt locus apud ſponſum de
quo ſua iura decernit, & diſponit conſilia ipſe uniuerſita-
tis gubernator: leges conſtituens oī creaturæ, pondus &
menſuram & numerum. Et locus iſte altus & ſecretus, ſed
minime quietus. Nam & ſi ipſe quantum in ſe eſt diſponit
oīa ſuauiter, diſponit tū & cōtemplantem qui fortè eo lo-
ci peruenerit, quieſcere nō permittit: ſed mirabiliter quā-
uis delectabiliter rimantē & admirantem fatigat redditq;
inquietum. Pulchrè utrumq; in cōſequentib⁹ ſponſa ex-
primit, & delectationem uidelicet iſtiuſmodi contempla-
tiōis, & inquietudinem: ubi & ſe dormire, & cor ſuū uigi-
lare fatetur. Nam in ſomno quidē ſuauiſſimi ſtuporis pla-
cideq; admirationis ſentire quietem, in uigilijs uerò in-
quietæ nihilominus curioſitatis ac laborioſæ exercitatio-
nis pati ſe fatigationē ſignificat. Hinc beatus Iob. Si dor- Iob.7.
miero, ait, dico quando conſurgam, & rurſus expectabo
ueſperam. Sentis ne in his uerbis ſanctam animam uelle
interdum moleſtam quodammodo declinare ſuauitatem,
eandemq; rurſum ſuauem moleſtiam affectare? Non enim
dixiſſet, quando conſurgam, ſi ex toto ei quies illa ſuæ cō-
templationis placuiſſet, ſed & ſi ex toto diſplicuiſſet, non
denuo expectaſſet horam quietis, id eſt ueſperam. Nō igi-
tur locus eſt iſte cubiculi, ubi nequaquam per omnem mo-
dum quieſcitur. C Eſt item locus de quo ſuper rationa-
lem reprobam quidem creaturam, immobilis uigilat ſe-
cretiſſima & ſeueriſſima animaduerſio iuſti iudicis dei:
terribilis in conſilijs ſuper filios hominum. Cernitur, in-
quam à timorato contemplatore hoc loco deus, iuſto ſed
occulto iudicio ſuo, reproborū nec diluens mala, nec ac-
ceptans bona, inſuper & corda indurans: ne fortè doleāt
& reſipiſcant & conuertant, & ſanet eos Et hoc non abſq;
certa & æterna ratione, quod tanto formidoloſius cōſtat
eſſe, quanto immobilius fixum extat in æternitate. Pauen-
dum ualde quod in propheta de huiuſmodi legimus: ubi
loquens ad angelos ſuos deus, ſic ait. Miſereamur impio. Eſa.56.
Quibus pauentibus atq; quærentibus, non ergo diſcet fa-
cere iuſtitiam? Non, inquit, ſubdenſq; cauſam, in terra,
ait, ſanctorum

Eſa.26. ait,ſctõrũ iniqua geſſit:& nõ uidebit gloriam domini. Ti
meãt clerici:timeãt miniſtri eccliæ qui in terris ſanctorũ
quas poſſident:tã iniqua gerunt,ut ſtipendijs q̃ ſufficere
debeant minime contẽti,ſuperflua qbus egeni ſuſtentan-
di forent:impie ſacrilegeq́ʒ ſibi retineant,& in uſus ſuæ ſu
perbiæ atqʒ luxuriæ uictũ pauperũ cõſumere non uereã
tur,duplici profectò iniquitate peccantes,q,& aliena diri
piuut,& ſacris in ſuis uanitatibus & turpitudinibus abu
tunf. D Talib⁹ ergo cũ impſentiarũ parcere ac miſereri
ne in æternũ parcat:cui⁹ iudicia abyſſus multa aduertiſ:
quis hoc loco requiem q̃rat? Habet hæc uiſio tremorẽ iu-
dicij:non ſecuritatẽ cubiculi. Terribilis eſt locus iſte & to
tius expers q̃etis. Totus inhorrui ſi qñ in eũ raptus ſum:
Eccl.9. illã apud me replicans cum tremore ſniam. Quis ſcit ſi eſt
Iob.13. dignus amore an odio? Nec mirũ ſi titubo ego ibi (foliũ
p̃s.72. utiqʒ qd̃ à uento rapiſ & ſtipula ſicca) ubi & maximus il-
Ibidem. le cõtemplator ſuos quoqʒ ſatetur penè motos fuiſſe pe-
des,penè effuſos greſſus. Et dicebat. Zelaui ſup iniquos,
pacẽ pctõrũ uidens. Quare? In labore,inquit,hoim non
ſunt,& cũ hoibus nõ flagellabunſ. Ideoqʒ tenuit eos ſup
bia,ne humilienſ ad pœnitentiã ſed damnenſ pꝑter ſuper
biã,cũ ſuperbo diabolo & angelis eius. Nã qui in labore
hoim non ſunt:in labore dæmonũ profecto erunt:dicẽte
Mat.25. iudice. Ite maledicti in ignẽ æternũ:qui paratus eſt diabo
Geñ.28. lo & angelis eius. Eſt tamẽ dei locus & iſte,planè nõ aliud
p̃s.110. quàm domus dei & porta cæli. Hic nempe timeri diſcitur
Eccle.1. deus. Hic ſctũ & terribile nomen eius,& tãquam ingreſ-
ſus gl̃iæ. Initiũ planè ſapientiæ timor dñi. Nec te moueat
q initiũ ſapientiæ huic demũ loco dederim & uõ priori.
Ibi quippe in quodã quaſi auditorio ſuo docentem de oĩ
bus magiſtrã audimus ſapientiã:hic & ſuſcipimus. Ibi in-
ſtruimur quidem:ſed hic afficimur. Inſtructio doctos red-
dit,affectio ſapientes. B Sol non oẽs quibus lucet etiam
calefacit. Sic ſapiẽtia multos quos docet qd ſit faciendũ:
non continuo etiã accendit ad faciendũ. Aliud eſt multas
diuitias ſcire,aliud & poſſidere:nec notitia diuitem facit,
ſed poſſeſſio. Sic prorſus:ſic aliud eſt noſſe deũ,& aliud ti-
mere:nec cognitio ſapientẽ,ſed timor facit,qui & afficit.
Tn ne ſapientem dixeris quem ſua ſcia inflat? Quis illos
ſapientes niſi inſipientiſſimus dicat,qui cũ cognouiſſent
deũ:non tanquã deũ glorificauerunt,aut gratias egerũt?
Roma 1. Ego magis cum apoſtolo ſentio,qui inſipiẽs cor eorum
manifeſte pronũciat. Et bene initium ſapientiæ timor do-
mini,quia tũc primũ deus aiæ ſapit,cum eam afficit ad ti-
mendũ,non cum inſtruit ad ſciendũ. Times dei iuſtitiã,ti
mes potentiam,& ſapit tibi iuſtus & potens deus:quia ti-
mor ſapor eſt. Porrò ſapor ſapientẽ facit,ſicut ſciã ſcientẽ,
ſicut diuitiæ diuitem. Quid ergo prior locus? Tantum p̃-
parat ad ſapientiam. Illic p̃pararis:ut hic initieris. Præpa-
ratio rerum cognitio eſt. Verum hanc facillime ſequiſ ela-
tionis tumor:ſi nõ reprimat timor,ut merito dicatur ini-
tium ſapiẽ timor dñi,qui ſe peſti inſipientiæ prim⁹ oppo-
ſuit. Ibi itaqʒ quidam acceſſus eſt ad ſapientiam,hic & in-
greſſus. Porrò nec hic nec ibi ſpeculãti perfecta eſt quies,
quia illic deus apparet tanquam ſolicitus,hic tanquã tur-
batus. Non ergo cubiculũ q̃ſieris in his locis,quorũ alter
auditorium quaſi docentis,alter p̃torium iudicis magis
apparet. C Sed eſt locus ubi uerè quieſcens,& quietus
cerniſ deus:locus oĩno non iudicis,non magiſtri,ſed ſpõ-
ſi,& qui mihi quidẽ (nam de alijs neſcio) planè cubiculũ
ſit,ſi quando in illum contigerit introduci. Sed heu rara
p̃s.118. hora,& parua mora. Clare ibi agnoſciſ mĩa dñi ab æter-
no & uſqʒ in æternũ ſuper timentes eum. Et felix qui dice-
re poteſt. Particeps ego ſum omniũ timẽtiũ te,& cuſtodiẽ
tium mandata tua. Stat propoſitum dei,ſtat ſententia pa
cis ſuper timẽtes eũ,ipſorũ & diſſimulans mala,& remune
rans bona,ut miro modo eis non modo bona,ſed & mala
p̃s.31. cooperentur in bonum. O ſolus uerè beatus cui non im-
Roma. putauit dñs pctm̃:nã q non habuerit pctm̃,nemo. Omnes
Roma.8. enim peccauerunt,& oẽs egent gloria dei. Quis accuſa-
bit tñ aduerſus electos dei? Sufficit mihi ad oẽm iuſtitiam
ſolum habere propitium cui ſoli peccaui. Oẽ quod mihi
ipſe nõ imputare decreuerit:ſic eſt quaſi nõ fuerit. Nõ pec
care dei iuſtitia eſt,hois iuſtitia,indulgẽtia dei. Vidi hæc
& intellexi illius ſententiæ ueritatem,oĩs qui natus eſt ex
deo,non peccat:quia generatio cæleſtis ſeruat eum. Ge-
neratio cæleſtis æterna prædeſtinatio eſt:qua electos ſuos
deus dilexit & gratificauit in dilecto filio ſuo ante mundi
conſtitutionem:ſic in ſancto apparentes ſibi:ut uiderent p̃s.62.
uirtutem ſuam & gloriã ſuam:quo eius forent conſortes
hæreditatis,cuius & apparerent conformes imaginis. A
Hos ergo aduerti quaſi nunquã peccaſſe,qñ & ſiqua de-
liquiſſe uidentur in tempore:nõ apparent in æternitate:
quia charitas patris,ipſorum cooperit multitudinẽ pctõ
rũ,& dixi beatos quorũ remiſſæ ſunt iniquitates,& quo- p̃s.31.
rũ tecta ſunt peccata:cum ſubito tanta mihi quoqʒ de me
ſuborta fiducia & infuſa lætitia eſt:quantus certè in loco
horroris:id eſt in loco ſecundæ uiſionis non præceſſerat
timor:ita ut mihi uiſus ſim tãquã unus ex illis beatis eſſe.
O ſi duraſſet. Iterum iterumq́ʒ uiſita me domine in ſaluta- p̃s.105.
ri tuo:ad uidendũ in bonitate electorũ tuorꝫ,ad lætandũ
in lætitia gentis tuæ. O uerè quietis locus,& quẽ non im
merito cubiculi appellatione cenſuerim:in quo deus,non
quaſi turbatus ira,nec uelut diſtentus cura proſpiciſ:ſed
probatur uoluntas eius in eo bona & beneplacens,& pfe
cta. Viſio iſta nõ terret:ſed mulcet,inquietã curioſitatem
non excitat,ſed ſedat:nec fatigat ſenſus ſed trãquillat. Hic
uerè quieſcitur. Tranquillus deus trãquillat omnia:& qe-
tũ aſpicere,quieſcere eſt. Cernere eſt regem poſt diurnas
forenſiũ q̃ſi lites cauſarũ,dimiſſis à ſe turbis curarũ mole
ſtias declinantem:petentem de nocte diuerſorium:cubicu
lum introeuntem cũ paucis,quos hoc ſecreto & hac fami
liaritate dignatur,eo certè ſecurius quo ſecretius,quie-
ſcentem:eo ſerenius ſe habentem quo placidi⁹ ſolos intuẽ
tem quos diligit. B In hoc arcanum & in hoc ſanctua-
rium dei:ſi quẽ fortè ueſtrum aliqua hora ſic rapi & ſic ab
ſcondi contigerit:ut minime auocet aut pturbet,uel ſen-
ſus egens,uel cura pungens,uel culpa mordens:uel ea cer
tè que difficilius amouentur irruentia imaginum corpo-
rearum fantaſmata,poterit quidem hic cum ad nos redie-
rit gl̃iari & dicere. Introduxit me rex in cubiculũ ſuũ:qd̃ Caũ.1.
tamen an ipſum ſit de quo exultat ſpõſa:non temere affir-
mauerim. Eſt tñ cubiculũ:& cubiculum regis. Quia nimi-
rum de tribus quos triplici aſſignauimus uiſioni:ſolus fa
ctus eſt in pace locus iſte. Vt enim aperte monſtratũ eſt,&
in priori exigua,& in ſecundo nulla percipiſ quies:cũ &
illic apparens admirabilis:ad indagandi ſtudium exer-
ceat curioſitatem,& hic innoteſcens terribilis:infirmita-
tem concutiat. At uerò tertio iſto in loco non planè terri
bilis,nec tam admirabilis quàm amabilis apparere digna
tur:ſerenus & placidus,ſuauis & mitis,& multæ miæ om-
nibus intuentib⁹ ſe. Iã ut horum q̃ de cellario,orto,cubi-
culo,longiori ſunt diſputata ſermone memoria ueſtra cõ-
pendium teneat:mementote trium temporum,triũ meri-
torũ,trium quaſi p̃miorum. In orto aduerte tempora:me
rita in cellario:p̃mia in triplici illa contemplatione cubi-
culum inquirentis. Et de cellario quidem iſta ſufficiãt. Por
rò de orto uel cubiculo ſiqua addenda,aut alia fortè
quàm dicta ſint modo aduertenda occurrerint:loco ſuo
non prætereamus. Si autem ſufficiant quæ dicta ſunt,&
minime iterentur:ne unquã in faſtidium (quod abſit) ue-
niant ea quæ proferuntur ad laudem & gloriam ſponſi ec
cleſiæ domini ieſu chriſti. Qui eſt ſuper omnia deus bene-
dictus in ſecula Amen.

*Hic oſtenditur qualiter beatus Bernardus diu diſtulerit pro-
ſequi præſens opus propter ſchiſma quod in eccleſia ſuſci-
tauerat Petrus leonis cõtra uerũ papã innocẽtiũ ſcd̃m:
tandẽ diuina clemẽtia ſuffragãte:beatus Bernar-
dus ipm ſchiſma ſedauit:& omnes eccleſiæ aduer
ſarios mortuo petro leone cũ papa Innocẽtio
pacificauit,& poſtmodũ ad opus hoc qd̃
intermiſerat repedauit.* Ser. XXIIII.

A HOc demũ tertio fratres reditũ ab urbe noſtrum
clementior oculus è cælo reſpexit,& uultus tã-
dem ſerenior deſuper arriſit nobis:quieuit leo-
nina rabies:finẽ accepit malitia:eccleſia pacem
recepit.Ad nihilũ deductus eſt in cõſpectu eius malign⁹:
q eã p hoc fermè octennũ diro ſchiſmate cõturbarat.Nũ
uerò ego gratis de tantis periculis ero redditus uobis?
Veſtris deſiderijs donatus ſum:ueſtris me profectibus pa-
ro:quorũ uiuo meritis:uolo uiuere ſtudijs & ſaluti. Q:ꝗ
dudum cœpta in canticis me exequi uultis:libẽter quidè
accipio,& dignũ arbitror:interruptũ potius reſarcire ſer
monẽ,quàm noui ordiri quippiã. Vereor aũt ne diſſuetũ
per id temporis animũ,& diſtentũ diu habitũ:non ſolum
ad tã diuerſa:ſed etiã ad tã indigna:dignitas materiæ ꝑut
oportet nõ admittat.Sed ſi qđ habeo:hoc uobis do.Pote
rit & fideli obſequio meo deus etiã quod non habeo da-
re ut dem.Si non:culpetur ſanè ingeniũ nõ uoluntas. Lo-
Cañ.1. cus aũt unde incipere debemus (niſi fallor) iſte eſt. Recti
diligunt te.Qđ antequã explanare incipiamus quid ſit,
uideamus cuius ſit:quiſnam hoc uidelicet dicat. A nobis
nãqꝫ exigiť qđ auctor nõ loquiť.Et fortaſſe melius adole-
ſcentulis id damus,ut ſuis uerbis:& hoc addant. B Re
cti diligunt te.Et cui hoc potiſſimũ perſonæ congruere iu
dicamus? Si adoleſcentulis: matri ſine dubio id loquun-
Ibidem. tur.Siquidem cum dixiſſent ei: exultabim⁹ & lætabimur
in te:memores uberũ tuorꝫ ſuper uinũ:nec dubium quin
matri loquerenť,cõtinuato ſermõe hoc quoqꝫ intulerũt:
recti diligũt te,puto ꝑpter aliquas de numero ipſarum q
non idẽ ſaperent:licet pariter currere uiderenť,q ſua ſunt
quærentes,& non ambulãtes ſimpliciter neqꝫ ſyncere,ſed
ſpeciali gloriæ matris inuidentes,& captãtes occaſionem
murmurandi aduerſus eam,ex eo nimirum ꝙ ſola in cella
2.Cori.11. ria introijſſet Qđ nõ eſt aliud niſi qđ apl's ait: periculum
in falſis fratribus.Ipſæ ſunt deniqꝫ quibus exprobrãtibus
Cañ.1. ſubinde pro ſe ſatisfacere cogitur:ubi eis ita reſpõdet.Ni
gra ſum ſed formoſa filiæ hieruſalem.Itaqꝫ ꝑpter murmu-
rantes & blaſphemantes diciť ab his q̃ bonæ, q̃ ſimplices,
q̃ humiles & manſuetæ ſunt.Ab his,inquã,dicitur ſpon-
ſæ,conſolandi grã:recti diligũt te. Non ſit tibi,inquiunt,
cura de iniqua reprehenſione blaſphemarum harum:cum
conſtet quia recti diligunt te. Bona profectò conſolatio
cum blaſphemamur à malis bene facientes:ſi recti diligãt
nos.Omnino ſufficit aduerſus os loquentium iniqua,opi
Pſ.33. nio bonorum cum teſtimonio conſcientiæ.In dño lauda-
bitur anima mea:audiant manſueti & lætentur. Manſue-
ti,inquit,lætentur,manſuetis placeam:& æquanimiter au
dio quicquid in me iactare uoluerit liuor perditarũ. C
Ergo in hoc ſenſu puto appoſitum:recti diligunt te. Nec
abſurde,ut æſtimo:cum ubiqꝫ penè in choro adoleſcen-
tularum tales inueniam quæ acta ſponſæ curioſæ obſer-
uent:derogandi non imitandi cauſa. Torquentur in bo-
nis ſeniorum ſuorum,malis paſcuntur. Videas ambula-
re ſeorſum:conuenire ſibi & ſedere pariter: moxqꝫ laxare
procaces linguas in deteſtandum ſuſurrium.Vna uni con
iungitur:nec ſpiraculum incedit in eis:tanta eſt libido de
trahendi:audiendiue detrahentem. Ineunt familiaritatẽ
ad maledicendum:concordes ad diſcordiam. Conciliant
inter ſe inimiciſſimas amicitias,& pari conſentaneæ ma-
lignitatis affectu celebratur odioſa collatio. Haud ſecus
egere quõdã herodes & pilatus:de qbus narrat euãgeliũ:
quia facti ſunt amici in illa die,hoc eſt in die dominicæ paſ
1.Cori.11. ſionis. Conuenientibus ſic in unum: non eſt dominicam
cœnam manducare:ſed magis propinare & bibere calicẽ
dæmoniorum:dum importantibus linguis aliorum per-
ditionis uirus:aliorum aures intrantem mortem libenter
Hiere.9. excipiunt. Sic quippe iuxta prophetam:intrat mors p fe
neſtras noſtras:cũ prurientes aurib⁹ & oribus:letale po-
culum detractionis inuicem nobis miniſtrare contendi-
mus. A Non ueniat anima mea in conſilio detrahentiũ:
Roma.1. quoniam deus odit eos dicente apoſtolo:detractores deo
odibiles.Quam ſententiam deus ipſe loquens in pſalmo

audi q̃ũo affirmat. Detrahẽtem, inquit, ſecreto proximo Pſ.100.
ſuo:hũc perſequebar.Nec mirũ cum id præcipue uitium
charitatem q̃ deus eſt: et quidẽ cæteris acrius impugna
re & perſequi cognoſcatur:quemadmodũ uos quoqꝫ po
teſtis aduertere.Omnis qui detrahit:primum quidem ſe-
ipſum prodit uacuum charitate.Deide quid aliud detra-
hendo intendit:niſi ut is cui detrahit ueniat in odiũ uel
contemptum ipſis apud quos detrahit? Ferit ergo chari-
tatẽ in oibus qui ſe audiunt lingua maledica,& quantum
in ſe eſt necat funditus & extinguit.Nõ ſolum autem: ſed
& in abſentibus uniuerſis ad quos uolans uerbũ fortè p
eos qui præſentes ſunt peruenire cõtigerit. Vides quàm
facile & in breui ingentem multitudinem animarũ ueloci
ter currens ſermo,tabe malitiæ huius inficere poſſit? Pro
pterea dicit de talibus propheticus ſpiritus. Quorum os Pſ.13.
maledictione & amaritudine plenũ eſt:ueloces pedes eorꝫ
ad effundẽdum ſanguinem. Vtiqꝫ tam ueloces quàm uelo Ibidem.
citer currit ſermo. Vnus eſt qui loquitur,& unũ tãtũ uer-
bum profert,& tamẽ illud unum uerbum uno in momen
to multitudinis audientium dum aures inficit:animas in-
terficit.Cor ſiquidẽ felle liuoris amarũ per linguæ inſtru
mentũ ſpargere niſi amara non põt:dicente dño.Ex abun Luce.6.
dantia cordis os loquiť. B Et ſunt ſpecies peſtis huius:
dum alij quidem nude atqꝫ irreuerẽter uti in buccã ueno-
rit:uirus euomant detractionis. Alij aũt quodam ſimula-
tæ uerecundiæ fuco conceptã malitiã,quam retinere non
poſſunt adumbrare conantur. Videas præmitti alta ſu- Nota.
ſpiria:ſicqꝫ quadam cum grauitate & tarditate:uultu mœ
ſto,demiſſis ſupercilijs,& uoce plangenti egredi maledi-
ctionem,& quidem tanto perſuaſibiliorem,quanto credi-
tur ab his qui audiunt corde inuito & magis condolẽtis
affectu:quàm malitioſe proferri. Doleo,inqt,uehementer
pro eo ꝙ diligo eũ ſatis,& nũquã potui de hac re corrige
re eũ.Et alius.Mihi quidẽ,ait,bñ cõpertum fuerat de illo
iſtud:ſed per me nunquam innotuiſſet. At qñ per alterũ
patefacta eſt res:ueritatẽ negare non poſſum dolens dico:
reuera ita eſt.Et addit.Grãde damnũ.Nam aliàs quidem
in pluribus ualet:cæterũ in hac parte (ut uerũ fateamur)
excuſari minime põt. C His paucis aduerſus maligniſ-
ſimum uitium commemoratis,reuertamur ad explanan-
di ordinem,& demonſtremus qui ſint hoc loco intelligen
di recti.Non enim arbitror ſentire quempiam recte intelli
gentiæ,ſecundum corpus rectos dici eos qui ſponſam di
ligunt.Propterea demonſtranda à nobis eſt ſpiritualis,id
eſt animi cordiſue rectitudo.Spiritus eſt qui loquitur ſpi
ritualibus ſpũalia comparans. Ergo ſm animũ nõ ſm ter
renam,& feculẽtam materiam deus hoiem rectũ fecit.Ad
imaginem quippe & ſimilitudinem ſuã creauit illum.Ipſe
uerò quẽadmodũ pſallis,rectus dñs deus noſter,& nõ eſt Pſ.9.
iniquitas in eo.Rectus itaqꝫ deus,rectum fecit hominẽ ſi-
milem ſibi.i.ſine iniquitate:ſicut nõ eſt iniqtas in eo. Por-
rò iniquitas cordis eſt,non carnis uitium:ut per hoc no-
ueris in ſpũali portione tui,& nõ in craſſa luteaqꝫ ſubſtan
tia dei ſimilitudinẽ conſeruandam fore ſiue reparandam.
Spiritus enim eſt deus,& eos qui uolunt ſimiles ei uel per
ſeuerare uel fieri:oportet intrare ad cor,atqꝫ in ſpũ id ne-
gotij actitare:ubi reuelata facie ſpeculantes gloriam dei in
eandem imaginem transformentur,de claritate in clarita
tem:tanquã à dñi ſpiritu.Quanquã & corporis ſtaturam
dedit homini deus rectam:forſan ut iſta corporea exterio
ris uilioriſqꝫ rectitudo figmenti:hoiem interiorem illum
qui ad imaginem dei factus eſt: ſpiritualis ſuæ ſeruandæ
rectitudinis admoneret,& decor limi deformitatẽ argue-
ret animi.Quid enim indecẽtius quàm curuum recto cor
pore gerere animum? Peruerſa res eſt & fœda:luteum uas
quod eſt corp⁹ de terra,oculos habere ſurſum:cælos libe-
re ſuſpicere:cælorumqꝫ luminarib⁹ oblectare aſpect⁹.Spi-
ritualem uerò cæleſtemqꝫ creaturam ſuos ecõtrario ocu-
los,id eſt internos ſenſus atqꝫ affectus,trahere in terrã deor
ſum,& quæ debuit nutriri in croceis,hærere luto tanquã
unam de ſuibus,amplexariqꝫ ſtercora. A Erubeſce aia
mea

mea diuinã in pecorinã cõmutaſſe ſimilitudinem. Erube-
ſce uolutari in cœno quæ de cælo es. Erubeſce aĩa, ait cor-
pus: in mei conſideratione. Creata ſimilis creãti recta: me
quoq; accepiſti adiutoriũ ſimile tibi: utiq; ſm lineamenta
corporeæ rectitudinis. Quocũq; te uertas: ſiue ad deũ ſur-
Ephe.5. ſum ſiue ad me deorſum (nemo ſiquidẽ carnẽ ſuam unquã
odio habuit) ubiq; occurrit tibi ſpecies decoris tui, ubi-
q; pro ſtatu tuæ dignitatis habes de magiſterio ſapiæ fa-
miliarẽ admonitionẽ. Me ergo meã quã tui grã accepi re-
tinente & ſeruante ꝓrogatiuam: tu quõ non confunderis
amiſiſſe tuã. Cur ſuam in te conditor intuetur abolitam ſi-
militudinem: cũ tuã in me tibi conſeruet aſſiduecq; repræ-
ſentet? Iã oẽ adiutoriũ quod tibi ex me debebatur, uerti-
ſti tibi in cõfuſionem: abuteris obſequio meo, indigne hu
manum corpus inhabitas: brutus & beſtialis ſpũs. Iſtiuſ-
modi ergo curuæ animæ nõ poſſunt diligere ſpõſam quo
Iacobi.4. niam non ſunt amicæ ſponſi: cum ſint mundi. Qui uult, in
quit, amicus eſſe huius mundi: inimicus dei conſtituitur.
Ergo quærere & ſapere quæ ſunt ſuper terram, curuitas
animæ eſt, & è regione meditari ac deſiderare quæ ſur-
ſum ſunt, rectitudo. Et hanc rectitudinem ut ſit perfecta in
oĩbus inueniri neceſſe eſt ſenſu atq; conſenſu. Illum uerò
rectum corde dixerim: qui & recte in omnibus ſentiat, &
à recto quod ſenſerit, in nullo diſſentiat. Ecce de quibus
dicitur ad ſponſam: recti diligunt te. Qui uidelicet in oĩ-
bus & recte & recto acquieſcũt. B Rectũ reuera te di-
xerim ſi recte in omnibꝰ ſentias: & factis nõ diſſentias. In-
uiſibilis animi ſtatum nunciet fides & actio. Rectum iudi-
ca: ſi fide catholicũ & iuſtum opere probaueris. Si quomi
minus: curuum cenſere non dubites. Sic nempe habes. Si
recte offers, & recte nõ diuidis, peccaſti. Recte quidẽ qđ-
cunq; horũ offers: recte antẽ ab alterutro ea non diuidis.
Noli eſſe rectus oblator & prauus diuiſor. Quid diuidis
Iaco.2. actum à fide? Inique diuidis, fidẽ perimens tuam. Nã fides
ſine operibus mortua eſt. Munꝰ mortuũ offers deo? Si eñ
q̄dam anima fidei ipſa deuotio eſt: quid fides quæ nõ ope-
ratur ex dilectione niſi cadauer exanime? Bene honoras
deum munere fœtido: bene placas tuæ fidei interfector.
Quomodo hoſtia pacifica: ubi tã ſæua diſcordia eſt? Non
Geñ.4. mirum ſi Cain inſurrexit in fratrem: qui ſuam prius occi-
derat fidem. Quid miraris ô Cain ſi ad tua non reſpicit
munera qui te deſpicit? Nec hoc mirũ ſi nõ reſpicit ad te:
qui ita diuiſus es in te. Si manum deuotioni: quid animũ
das liuori? Non concilias deum tibi: diſcors tecum. Non
placas ſed peccas, etſi nondum quidem impie feriendo:
ſed tamen diuidendo non recte. Et ſi necdum fratricida: iã
tamen fideicida teneris. D Nunquid rectus uel quãdo
manum porrigis deo: cuius cor in terram trahit liuor &
fraternum odium? Quomõ rectus cuius fides mortua: cu-
ius opus mors: cuiꝰ nulla deuotio, amaritudo multa? Erat
quidem in offerente fides: ſed non in fide dilectio. Recta
oblatio: ſed crudelis diuiſio. Mors fidei eſt ſeparatio cha-
ritatis. Credis in chriſtum: fac chriſti opera ut uiuat fides
tua. Fidem tuam dilectio animet: probet actio. Non incur
uet terrenum opꝰ: quem fides cæleſtium erigit. Qui te di-
cis in chriſto manere: debes ſicut ipſe ambulauit & tu am
bulare. Q. ſi propriam gloriam quæris, florenti inuides:
abſenti detrahis: reponis lædenti te. Hoc chriſtus non fe-
Titum.1. cit. Confiteris te noſſe deum: factis autem negas. Non re-
cte, planè, ſed impie linguam chriſto, animam dediſti dia-
Mar.7. bolo. Audi ergo qđ dicat. Homo iſte labijs me honorat:
cor autem eius lõge eſt à me. Non es profectò rectus: qui
tam nõ recte diuidis. Non potes attollere caput preſſum
diaboli iugo. Non te ſurrigere præuales cui dominatur
ps.37. iniquitas. Iniquitates tuæ ſuper greſſæ ſunt caput tuũ,
& ſicut onus graue grauatæ ſunt ſup te. Iniquitas deniq;
ſedet ſuper talentum plumbi. Vides ꝙ non faciat hominẽ
rectum: fides etiam recta q̄ non operatur ex dilectione? At
qui ſine dilectione eſt: non habet unde diligat ſpõſam. Sed
nec opera quamuis recta: rectum cor efficere ſufficiunt ſi-
ne fide. Quis enim rectum dicat hominem: non placentem

deo? Sine fide aũt impoſſibile eſt placere deo. Qui nõ pla Heb.11.
cet deo: nõ poteſt illi placere deus. Nam cui placet deus:
deo diſplicere non põt. Porrò cui non placet deꝰ: nec ſpõ
ſa eius. Quõ ergo rectus qui nec deũ diligit, nec eccleſiam Cañ.1.
dei cui dicitur: recti diligunt te? Si ergo nec fides ſine ope
ribus: nec opera ſine fide ſufficiunt ad animi rectitudinẽ,
nos qui in chriſtum credimus fratres rectas ſtudeamus fa
cere uias noſtras, & ſtudia noſtra. Leuemus corda noſtra
cum manibus ad deum: ut toti recti inueniamur, fidei no-
ſtræ rectitudinem, rectis actibus comprobantes, dilecto-
res ſponſæ, dilecti à ſponſo ieſu chriſto domino noſtro: q
eſt deus benedictus in ſecula Amen.

De nigredine & formoſitate ſponſæ, id eſt eccleſiæ quid ſint. Sermo. XXV. B

ECce quod dixeram in ſermone: quia æmulis la-
ceſſentibus ſponſa reſpõdere cogatur, quæ cor
pore quidem de numero adoleſcentularũ eſſe
uidentur: animo autem longe ſunt. Ait nempè.
Nigra ſum ſed formoſa filiæ hieruſalem. Patet ꝙ detrahe- Cañ.1.
rent ei, nigredinem improperantes. Sed aduerte ſponſæ
patientiam ac benignitatem. Non modo enim non reddi
dit maledictũ pro maledicto, ſed inſuper benedixit: filias
hieruſalem uocãs: quæ magis pro ſua nequitia filiæ baby
lonis uel filiæ Baal, aut ſi quod aliud nomen improperij
occurriſſet, appellari meruerant. Sanè didicerat à ꝓphe-
ta: Imò ab ipſa unctione q̄ docet ſuauitatẽ. calamũ quaſ- Eſa.42.
ſatum non conterendum, & linum fumigans non extin-
guendum. Propterea non putauit amplius irritandas ſa-
tis cõmotas per ſe: nec q̄cquã addendum ſtimulis inuidiæ
qua torquebãtur. Magis aũtẽ cum his qui oderunt pacẽ ps.119.
ſtuduit eſſe pacifica: ſciens ſe etiam inſipientibus debitri-
cem. Maluit ergo ipſas fauorabili demulcere uocabulo:
quia curæ fuit ei infirmarũ potius operã dare ſaluti, quàm
propriæ ultioni. Omnibus quidem optanda eſt iſta perfe
ctio: propriè aũt optimorum forma eſt ꝓlatorum. Sciunt
quippe boni fideleſq; præpoſiti languentium ſibi credi-
tam animarũ curam, non pompam. Cumq; internũ mur-
mur cuiuſpiã illarũ querulæ uocis indicio deprehendũt:
etſi in ipſos uſq; ad conuitia, & cõtumelias prorũpentis,
medicos ſe & nõ dominos agnoſcentes, parant confeſtim
aduerſus freneſim animæ non uindictam, ſed medicinam.
Hæc igitur ratio cur ſponſa filias hieruſalem dicat eas
ipſas quas maliuolas ſuſtinet atq; maledicas: uidelicet ut
in blãdo ſermone deliniat murmurantes: commotionẽ ſe-
det, ſanet liuorem. Scriptum eſt enim. Lingua pacifica cõ- proue.15.
peſcit lites. Aliàs uerò filiæ reuera hieruſalem quodam-
modo ſunt quæ huiuſmodi ſunt: nec falſò ita eas nomi-
nat ſponſa. Siue enim propter ſacramenta eccleſiæ, quæ
indifferenter quidem cum bonis ſuſcipiunt, ſiue propter
fidei æque communem confeſſionem: ſiue ob fidelium cor
poralem ſaltem ſocietatem: ſeu etiam propter ſpem futu-
ræ ſalutis, à qua omnino non ſunt quandiu hic uiuũt: uel
tales deſperandæ quantumlibet uiuant deſperatæ: nõ in-
congrue filiæ hieruſalem nominantur. D Videamus
iam quid illud fuerit dicere: nigra ſum ſed formoſa. Nul-
laue in his uerbis repugnantia eſt? Abſit. Propter ſimpli-
ces dico qui inter colorem: & formam diſcernere non no
uerunt, cum forma ad compoſitionem pertineat: nigredo
color ſit. Non omne deniq; quod nigrum eſt: cõtinuo de-
forme eſt. Nigredo (uerbi cauſa) in pupilla non dedecet.
Et nigri quidam lapilli in ornamentis placent, & nigri ca-
pilli candidis uultibus etiam decorem augẽt & gratiam.
Sic tibi quoq; facile aduertere eſt in rebꝰ innumeris. Quã
quam ſine numero ſunt quæ in ſuperficie quidem repe-
ries decoloria, in compoſitione uerò decora. Tali fortaſ-
ſis modo põt ſponſa cum pulchritudine utiq; cõpoſitio-
nis, neuo non carere nigredinis, ſed ſanè in loco peregri-
nationis ſuæ. Alioquin erit cum eam ſibi in patria exhibe
bit ſponſus gloriæ glorioſam, nõ habentem maculam aut
rugam, aut aliquid huiuſmodi. At uerò nunc ſi diceret
quia nigredinẽ non haberet: ſeipſam ſeduceret, & ueritas

in ea nō eſſet. Quãobrem ne mireris qa dixit: nigra ſum:
& rurſum nihilominus quia formoſa ſit gloriatur. Quō
enim non formoſa cui dicitur. Veni formoſa mea? Cui autē
dicitur ueni, nondū peruenerat: ne fortè qs putet hoc di-
ctū, non quidē huic nigræ q̄ adhuc laborat ueniendo in
uia, ſed beatæ illi q̄ iam prorſus abſq; nigredine regnat in
patria. Sed audiam⁹ unde nigrā & unde formoſam ſe di-
xerit. An nigrā quidem ob tetrā conuerſationē, quā pri⁹
habuit ſub principe huius mundi: imaginē terreſtris ho-
minis adhuc portãs, formoſam uerò de cæleſtis ſimilitudi
ne: quam poſtea cōmutauit ambulans iam in nouitate ui-
tæ? Sed ſi hoc eſt: cur nō magis de præterito nigra fui, &
non nigra ſum dicit? Si cui tamen placet hic ſenſus: id qđ
Cãti.2. ſequitur: ſicut tabernacula cedar: ſicut pelles Salomonis:
ſic oporteret intelligi ut de ueteri quidem conuerſatione
cedar, de noua uerò Salomonis ſe dixerit tabernaculum.
Hoc enim eſſe pelles quod tabernaculum: propheta oſtē-
Hiere.4. dit dicens. Repente uaſtata ſunt tabernacula mea: ſubito
pelles meæ. Prius igitur nigra ſicut uiliſſima tabernacula
cedar: poſtea formoſa ſicut pelles glorioſi regis. C Sed
uideamus quomodo ad ſtatū poti⁹ uitæ potioris utrum-
q; reſpiciat. Si conſideremus habitū exteriorem ſanctorū
eū qui in facie eſt: quàm ſit humilis utiq;, & abiectus, &
quadā neglectus incuria: cum tñ identidem intus reuela-
ta facie gloriā dei ſpeculantes, in eandē imaginē transfor-
mentur de claritate in claritatē, tanquā à dñi ſpū: nōnne
una quælibet talis anima merito nobis uidebitur poſſe re
ſpondere exprobrantibus ſibi nigredinem: nigra ſum ſed
formoſa? Vis tibi deniq; demonſtrē animā, & nigram pa-
2.Cor.10 riter & formoſam? Epiſtolæ, inquiūt, graues ſunt: ſed præ
ſentia corporis infirma, & ſermo cōtēptibilis. Paulus hic
erat. Hunc Paulum ô filiæ hieruſalem de præſentia corpo
ris æſtimatis, & tanquā decolorē deformēq; contemnitis:
quia cernitis homūculum afflictari in fame & ſiti, in frigo
re & nuditate, in laboribus plurimis, in plagis ſupra mo-
dum, in mortibus frequenter. Hæc ſunt q̄ denigrauit Pau
lum. Pro huiuſmodi doctor gentium reputatur inglori⁹,
ignobilis, niger, obſcur⁹, tanquā deniq; peripſima huius
mundi. Enimuerò nōnne ipſe eſt q rapitur in paradiſum:
qui unū alterūq; perambulans uſq; ad tertium ſui purita-
te penetrat cælū? O uerè pulcherrima aïa quam etſi infir-
mum inhabitantem corpuſculū pulchritudo cæleſtis ad-
mittere non deſpexit: angelica ſublimitas nō reiecit: cha-
ritas diuina non repulit, hanc uos dicitis nigram? Nigra
eſt ſed formoſa filiæ hieruſalem. Nigra ueſtro: formoſa di-
uino angelicoq; iudicio. Etſi nigra eſt: forinſecus eſt. Sibi
autem pro minimo eſt ut à uobis iudicetur: aut ab his q
ſm faciem iudicant. Homo ſiquidē uidet in facie: deus au-
tem intuetur cor. Propterea etſi nigra foris: ſed intus for-
moſa ut ei placeat cui ſe probauit. Non enī uobis, quibus
ſi adhuc placeret: chriſti ſeruus non eſſet. Felix nigredo,
quæ mentis candorem parit: lumen ſcientiæ, conſcientiæ
puritatem. A Audi deniq; quid per prophetā deus ꝓ
mittat iſtiuſmodi nigris: quos aut humilitas pœnitentiæ,
aut charitatis zelus: tanquā ſolis æſtu decoloraſſe uidet.
Eſa.1. Si fuerint, ait, peccata ueſtra ut coccinum, quaſi nix deal-
babuntur, & ſi fuerint rubra quaſi uermiculus, uelut la-
na alba erunt. Non planè contemnenda in ſanctis iſta ni-
gredo extera, quæ cādorem operatur internum, & ſedem
Sapiē.7. proinde præparat ſapientiæ. Candor eſt enim uitæ æter-
næ ſapientia, ut ſapiens definit, & candidam oportet eſſe
animam in qua ipſa ſedem elegerit. Q; ſi anima iuſti ſedes
eſt ſapientiæ: haud dubie dixerim aïam iuſti eſſe candidā:
& fortaſſis iuſtitia ipā candor eſt. Iuſtus autem erat Pau-
lus cui repoſita fuerat corona iuſtitiæ. Candida proinde
2.Tbi.4. pauli anima erat, & ſapientia ſedebat in ea: ita ut ſapien-
tiam loqueretur inter perfectos: ſapientiam in myſterio
abſconditam: quam nemo principum mundi huius agno
uit. Porrò hunc in eo ſapientiæ iuſtitiæq; candorem nigre
do illa exterior de præſentia corporis infirma: de labori-
bus plurimis: de ieiuniis ac uigiliis multis: aut operabat
aut promerebatur. Ideoq; & quod nigrū eſt Pauli: ſpecio
ſius eſt omni ornatu extrinſeco: omni etiam regio cultu.
Non cōparabitur ei quantalibet pulchritudo carnis: nō
cutis utiq; nitida & arſura, non facies colorata uicina pu-
tredini: non ueſtis præcioſa obnoxia uetuſtati: non auri
ſpecies, ſplendórue gemmarū ſeu quæq; talia: quæ omnia
ſunt ad corruptionem. B Merito proinde oīs cura ſan
ctorū: ſpreto ornatu cultuq; ſupfluo exterioris ſui hoīs
qui certè corrumpitur: omni ſe diligentia præbet & occu
pat excolēdo ac decorãdo interiori illi qui ad imaginem
dei eſt, & renouat de die in diem. Certi ſunt enim deo non
poſſe eſſe quicquā acceptius imagine ſua: ſi proprio fue-
rit reſtituta decori. Propterea & oīs gloria eorū intus nō
foris eſt: hoc eſt non in flore fœni: aut in ore uulgi: ſed in
dño. Vñ & dicunt. Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium cō 2.Cor.1.
ſcientiæ noſtræ, ꝗ conſcientiæ ſolus ſit arbiter deus: cui ſo
li placere deſiderāt, & cui placere ſola uera, & ſumma glo-
ria eſt Non mediocris planè gloria illa quæ intus eſt: in
qua gloriari dignatur & dñs gloriæ: dicente Dauid. Oīs pſ.44.
gloria eius filiæ regis ab intus. Et tutior ſua cuiq; gloria:
dum habet eam in ſemetipſo, & non in altero. At non in
ſolo fortaſſis cãdore interno: ſed in exteriori quoq; nigre
dine gloriãdum, ne quid omnino ſctīs depereat, ſed oīa
cooperentur in bonū. Non ſolū igit in ſpe, ſed & gloriari
in tribulationibus, libenter, ait, gloriabor in infirmitati- 2.Cor.12.
bus meis ut inhabitet in me uirtus chriſti. Optanda infir-
mitas q̄ xp̄i uirtute compēſatur. Quis dabit mihi nō ſolū
infirmari: ſed & deſtitui ac deficere penitus à memetipſo?
ut domini uirtutū uirtute ſtabiliar? Nam uirt⁹ in infirmi- Ibidem.
tate perficit. C Deniq; ait. Quãdo infirmor: tunc fortis
ſum & potens. Qđ cū ita ſit: pulchre ſponſa conuertit ſibi
ad gloriā: qđ ei pro opprobrio ab æmulis intorquet: non
modo formoſam, ſed & nigrā eſſe ſe gloriãs. Nō enim eru-
beſcit nigredinē: quā nouit præceſſiſſe & in ſponſo. Cui ſi
milari quãtæ etiam gloriæ eſt? Nil ſibi glorioſius proinde
putat, quàm chriſti portare opprobriū. Vñ uox illa pror-
ſus exultatiōis & ſalutis. Abſit mihi gloriari: niſi in cruce Gal.6.
domini mei ieſu chriſti. Grata ignominia crucis ei qui cru
cifixo ingratus non eſt. Nigredo eſt: ſed forma & ſimilitu-
do domini. Vade ad ſanctum Eſaiam, & deſcribet tibi qua
lem in ſpiritu illum uiderit. Quem nanq; alium dicit ui-
rum doloris, & ſciētē infirmitatem, & quia nō erat ei ſpe Eſa.53.
cies neq; decor? Et addidit. Nos putauimus eum tanquā Ibidem.
leproſum, & percuſſum à deo & humiliatum. Ipſe aūt uul-
neratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt pro-
pter ſcelera noſtra, & liuore eius ſanati ſumus. Ecce unde
niger. Iunge & illud ſancti Dauid. Specioſus forma præ pſ.44.
filiis hominū, & habes totū in ſponſo qđ ſponſa de ſe hoc
in loco teſtata eſt. Num tibi recte & ipſe uidet ſm ea quæ
dicta ſunt æmulis poſſe reſpondere iudæis, niger ſum ſed
formoſus filiæ hieruſalē? Niger planè: cui non erat ſpecies
neq; decor Niger, quia uermis & non hō: opprobriū ho- pſ.21.
minū & abiectio plebis. A Deniq; ſeipſum fecit pecca
tū, & nigrū dicere uereare? Intuere ſanè pannis ſordidum:
plagis liuidum, illitum ſputis, pallidum morte, & nigrum
uel tūc ꝓfectò fatebere. Percunctare etiā ap'los eundē ipm
qualem in monte ꝑſpexerint: aut certè angelos in qualem
proſpicere concupiſcant, & nihilominus formoſum mira
bere. Ergo formoſus i ſe, niger ꝓpter te: quàm formoſum
& in mea forma te agnoſco domine ieſu, non ob diuina
tantum quibus effulges miracula, ſed & propter ueritatē,
& manſuetudinem, & iuſtitiam. Beatus qui te in his homi
nem inter homines conuerſantem diligenter obſeruans:
ſeipſum præbet pro uiribus imitatorem tui. Hoc iam bea
titudinis munus formoſa tua primitias ſuæ dotis accepit,
nec quod formoſum eſt tui imitari pigra: nec quod nigrū
ſuſtinere confuſa. Vnde & dicebat. Nigra ſum ſed formo-
ſa filiæ hieruſalem. Et addidit ſimilitudinem, ſicut taberna
cula cedar: ſicut pelles Salomonis. At iſtud obſcurum eſt:
nec attingendum oīno fatigatis. Habetis tempus ad pul-
ſandum. Si non diſſimulatis, aderit qui reuelat miſteria.
Nec cūctabitur

Nec cũctabitur aperire; qui & ad pulſandũ inuitat. Ipſe eſt
Apoc.3. enĩ q aperit: & nemo claudit: ſpõſus eccleſiæ Ieſus xp̄s dñs
noſter: qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ *Sermo. XXVI. in quo beatus Bernardus interſerit planctum & mærorem ſuum pro morte uenerabilis Gerardi monachi fratris ſui.* C

Canti.1. SIcut tabernacula cedar ſicut pelles Salomonis.
Hinc incipiendum quia hic deſijt ſermo ſupe-
rior. Hoc expectatis audire qd ſit & qualiter ei
quod proximo tractatum eſt capitulo coaptet:
quia ſimilitudo eſt. Poteſt enim hoc ita ſubiunctum fuiſſe
ut utraq; pars ſimilitudinis ad id ſolum reſpondeat quod
ſibi p̄ceſſerat, nigra ſum. Poteſt & ita ut duobus illis duo
iſta: id eſt ſingula ſingulis referãtur. Ille ſenſus ſimplicior:
iſte obſcurior eſt. Sed tentemus utrunq;, & prius quidem
hunc q difficilior apparet. Non autẽ in duobꝰ primis: ſed
in duobus duntaxat extremis difficultas eſt. Nam cedar
quidem (quod interpretatur tenebræ) aperte ſatis cum ni-
gredine conuenire uidetur, ſed pelles Salomonis cum for-
moſitate non ita. Porrò tabernacula in eandem nihilomi-
nus cõcurrere conuenientiã quis nõ uideat? Quid enĩ ta-
bernacula niſi nr̄a ſunt corpora in quibꝰ peregrinamur?
Nec enĩ habemꝰ hic manentẽ ciuitatẽ: ſed futurã inquiri-
mus. Sed & militamus in eis tanquã in tabernaculis: pror-
Iob.7. ſus uiolenti ad regnũ. Deniq; militia eſt uita hois ſup ter-
ram. Et quãdiu militamꝰ in hoc corpore: peregrinamur à
dño, id eſt à luce. Nam dñs lux eſt: & inquãtum quiſq; cũ eo non
eſt: intantũ in tenebris eſt, hoc eſt in cedar. Flebilem prom
Pſal.119. de uocẽ illã agnoſcat ſuam. Heu mihi quia incolatus meꝰ
prologatus eſt: habitaui cũ habitantibus cedar: multũ in-
cola fuit anima mea. Eſt ergo hoc habitaculum noſtri cor
poris non ciuis manſio aut domus indigenæ: ſed aut taber
naculũ militantis: aut ſtabulũ uiatoris. Eſt, inquã, hoc cor
pus tabernaculũ: & tabernaculũ cedar: quod nimirũ ani-
mã quaſi obiectu ſui: incircumſcripti luminis interim nunc
1.Cori.13. fraudat aſpectu: nec ſinit omnino uidere illud niſi per ſpe-
culũ quidẽ & in enigmate: nõ aũt facie ad faciem. D Vi-
désne unde eccleſiæ nigredo: unde pulcherrimis quoq; aia
bus nonnulla rubigo inhæſerit. De tabernaculo profectò
cedar: de exercitio laborioſæ militiæ: de diuturnitate miſe
ri incolatus: de anguſtijs ærũnoſi exilij: de corpore deniq;
Sap.9. fragili & graui: quia corpꝰ quod corrũpit̃ aggrauat aiam:
& deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantẽ.
Propterea & cupiunt diſſolui: ut corpore leuatæ xp̄i auo-
Roma.7. lent in amplexus. Vñ & gemẽs una de miſeris aiebat. Infe-
lix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huiꝰ?
Scit nimirũ quæ huiuſmodi eſt q̃ non poſſit in tabernacu
lo cedar carere ad purum macula aut ruga: non quantula-
cunq; nigredine: & cupit exire ut ſe poſſit exuere. Et hæc
ratio cur ſpõſa nigram ſe dixerit: ſicut tabernacula cedar.
Sed enim quomodo formoſa ſicut pelles Salomonis? At
neſcio quid ſublime ac ſacrum ſentio in his pellibus inno-
lutum: quod minime auſim omnino contingere: niſi ad nu
Prou.25. tum ſanè ipſius qui repoſuit & ſignauit. Legi nimirũ. Qui
ſcrutator eſt maieſtatis: opprimetur à gloria. Superſedeo
igitur & differo. Vobis interim curæ erit ſolito impetrare
fauorem ueſtris precibus: ut eo alacriores quo fidẽtiores
redeamus ad id quod attentioribus eget animis. Et fortaſ
ſis inueniet pius pulſator quod temerarius ſcrutator non
poſſet. Quãquã & mœror finẽ imperat & calamitas quam
patior. B Quouſq; enĩ diſſimulo & ignis quem intra me
ipſum abſcondo triſte pectus adurit: interiora depaſcitur?
Clauſus latiꝰ ſerpit, ſæuit acriꝰ. Quid mihi & cantico huic
qui in amaritudine ſum? Vis doloris abducit intentionẽ:
& indignatio dñi ebibit ſpm̃ meũ. Subtracto ſiquidẽ illo
per quem mea in dño ſtudia utcunq; libera eſſe ſolebant:
ſimul & cor meũ dereliqt me. Sed feci uim animo ac diſſi-
mulaui uſq; huc: ne affectus fidem uincere uideretur. De-
niq; plorãtibꝰ alijs ego (ut aduertere potuiſtis) ſiccis ocu-
lis ſecutus ſum inuiſum funus: ſiccis oculis ſteti ad tumulũ
quouſq; cuncta peracta ſunt exequiarum ſolennia. Indu-
tus ſacerdotalibus: ſolitas in eum orationes proprio ore
cõpleui: terrã meis manibus ex more ieci ſuper dilecti cor
pus: terrã mox futurũ. Qui me intuebant̃ flebant: & mira-
bantur q̃ nõ flerem ipſe: cũ nõ illũ quidẽ: ſed me potius q
illũ amiſiſſem oẽs miſerarent̃. Cuius enĩ uel ferreum pectus
ſuper me ibi nõ moueret̃, quem uideret Gerardo ſuperſti-
tẽ? Cõmune dãnũ: ſed præ meo nõ reputabat̃ infortunio.
At ego quibꝰ poterã uiribꝰ fidei reluctabar affectui: nitẽs
uel inuitus non moueri fruſtra additione naturæ: uniuer-
ſitatis debito, conditionis uſu, potentis iuſſu, iudicio iu-
ſti, flagello terribilis, dñi uoluntate. Pro huiuſmodi ſem-
per extunc & deinceps exegi à memetipſo non indulgere
multo fletui: multum tñ turbatꝰ & mœſtus. Nec potui im-
perare triſtitiæ qui potui lachrymæ: ſed ut ſcriptũ eſt, tur- Pſal.76.
batus ſum: & nõ ſum locutus. C At ſuppreſſus dolor al-
tius introrſum radicauit: eo (ut ſentio) acerbior factꝰ, quo
non eſt exire permiſſus. Fateor uictus ſum. Exeat neceſſe
eſt foras quod intus patior. Exeat ſanè ad oculos filiorum
qui ſcientes incõmodũ: planctum humanius æſtimẽt, dul-
cius cõſolent̃. Scitis ô filij quàm iuſtꝰ ſit dolor meus: quàm
dolenda plaga mea. Cernitis nempe quàm fidus comes de
ſeruit me in uia hac qua ambulabã: quàm uigil ad curam,
quàm non ſegenis ad opus: quàm ſuauis ad mores. Quia
ita mihi pernecessarius: cui æque dilectus ego? Frater erat
genere: ſed religione germanior. Dolete quæſo uicẽ meã
uos qbus hæc nota ſunt. Infirmus corpore erã: & ille por-
tabat me. Puſillus corde erã, & confortabat me. Piger & ne
gligens: & excitabat me. Improuidus & obliuioſus: & cõ-
monebat me. Quo mihi auulſus eſt? quo mihi raptus è ma
nibus hõ unanimis: hõ ſm̃ cor meũ? Amauimus nos in ui
ta: quõ in morte ſumus ſeparati? Amariſſima ſeparatio: &
quam nõ poſſet oino efficere niſi mors. Qñ enĩ me uiuus
uiuũ dereliqueres? Oino opus mortis: horrendum diuortiũ.
Quis enĩ tam ſuaui uinculo mutui noſtri non pepercisset
amoris niſi totiꝰ ſuauitatis inimica mors? Bene mors, quæ
unum rapiendo: duos furioſa peremit. An non mors etiã
mihi? Imo plus mihi: cui utiq; omni morte infelicior uita
ſeruata eſt. Viuo ut uiuens moriar: & hoc dixerim uitam?
Q̃z mitius me priuares ô auſtera mors uitæ uſu, quàm fru- Matth.3.
ctu. Nã uita ſine fructu: grauior mors. A Deniq; duplex
malum ligno paratur infructuoſo: ſecuris & ignis. Ergo Pſal.87.
meis laboribus inuidens: elongaſti à me amicum & proxi-
mũ: per cuius maxime ſtudium erant (ſi qñ erant) fructuo-
ſi. Satius proinde mihi fuiſſet periclitari uita quàm tua Ge
rarde p̄ſentia: q meorũ in dño ſtudiorum eras ſolicitus in-
citator: fidelis adiutor: cautꝰ examinator. Cur quæſo aut
amauimus aut amiſimus nos? Dura conditio: ſed mea mi-
ſeranda fortuna, nõ & illius. Nam tu chare frater ſi charos
amiſiſti: chariores utiq; recepiſti. Me uerò quænam iã mi-
ſerum conſolatio manet poſt te unicũ ſolatium meũ? Placi
ta fuit pariter utriq; ſocietas corporum pro morũ cõcor-
dia: ſed ſolũ me diuiſio uulnerauit. Cõe quod libuit, qd̕ tri
ſte & lugubre meũ: in me trãſierũt iræ: in me cõfirmatus fu Ibidem.
ror eſt. Erat ambobꝰ alterutrũ grata p̄ſentia: dulce conſor
tiũ: ſuaue colloquiũ: ſed tãtas utriuſq; delitias ego pdidi,
tu mutaſti. Et qdẽ imutatis illis retributio multa. Quanto
fœnore gaudiorũ ac bñdictionũ cumulo cares hodie no-
bis frater chariſſime: tanto habes certè pro me tantillo re-
poſitã tibi xp̄i p̄ſentiam. Nec diſpẽdium ſentis abſentiæ à
nobis tuæ: angelorũ admixtus choris. Non eſt igitur qd̕
cauſeris tu de noſtra quaſi ſubtracta tibi præſentia: cui affa
tim ſui ſuorũq; copiam dñs maieſtatis indulſit. B At ego
pro te qd̕ quàm uellẽ ſcire quid nam ſentias nunc de me il
lo unico tuo: medijs nutante curis & pœnis: deſtituto te
baculo imbecillitatis meæ. Si tñ licet adhuc cogitare de
miſeris ingreſſo abyſſum luminis atq; illo pelago æternæ
felicitatis abſorpto: fortè enim etſi noſti nos ſm̃ carnem:
ſed nunc iã nõ noſti: & qm̃ introiſti in potentias dñi: me- Pſal.70.
moraris iuſtitiæ eius ſoliꝰ: immemor noſtri. Cæterũ q ad- 1.Cori.6.
hæret deo, unus ſpiritꝰ eſt: & in diuinum quendam totus

immutaſ affectũ:nec pōt iam ſentire aut ſapere niſi deum:
Ioan.4. & qđ ſentit & ſapit de⁹:plenus deo. Deus aũt charitas eſt:
& quãto quis cõiũctior deo:tãto plenior charitate. Porrò
impaſſibilis eſt deus:ſed nõ incompaſſibilis:cui proprium
eſt miſereri ſemper & parcere. Ergo & te neceſſe eſt miſeri-
cordẽ eſſe q inhæres miſericordi:quãuis iã minime miſer
ſis:& q nõ pateris,cõpateris tñ, affect⁹ proinde tu⁹ nõ eſt
imminut⁹ ſed immutat⁹:nec qm deũ iduiſti:noſtri cura te
1.Petr.5. exuiſti:& ipſi eñi cura eſt de nobis. Qđ infirmũ eſt abieci-
1.Cori.13. ſti:ſed nõ qđ piũ. Charitas deniq̃ nũquã excidit. Nõ obli
Pſal.12. uiſceris me in finẽ. Videor mihi quaſi audire fratrẽ meũ di
Eſa.49. centẽ. Nunqd mater obliuiſci poterit filij uteri ſui? Et ſi il-
la oblita fuerit:ego tñ nõ obliuiſcar tui. Nõ expedit pror
ſus. Scis ubi uerſer:ubi iaceã:ubi reliq̃ris me. Nõ eſt q por
rigat manũ. Ad oẽ qđ emerſerit reſpicio ad gerardum ut
conſueuerã:& non eſt. Heu tunc ingemiſco miſer:ſicut hõ
ſine adiutorio. Quẽ conſulam in ambiguis:cui in aduerſis
fidam:qs portabit onera:qs pericula propulſabit? Nõnne
ubiq̃ greſſus meos Gerardi oculi anteibant? Nõnne tuũ
gerarde pectus curæ meæ notius quàm meum ipſius habe
bant:familiarius incurſabãt,acrius urgebãt? Nõnne in lin
gua tua illa placabili & potẽti:meã a ſermonibus ſeculi fre
quẽtiſſime uẽdicabas:& amico reddebas ſilẽtio? Dñs de-
Eſa.50. derat illi linguã eruditã:ut ſciret qñ deberet proferre ſer-
monẽ. D Ita deniq̃ in prudẽtia reſponſorũ ſuorũ & in
grã data ſibi deſup:& domeſticis ſatiſfaciebat & exteris:
ut penè me nemo requireret cui prior fortè Gerard⁹ occu-
riſſet. Occurrebat aũt aduentãtib⁹:opponẽs ſe ne ſubito
meũ ociũ incurſaret. Si qb⁹ ſanè per ſe ſatiſfacere nõ qui-
bat:hos perducebat ad me:cæteros emittebat. O uirũ in-
duſtriũ:ô amicũ fidelẽ,& amico gerebat morem:& officijs
charitatis non deerat. Quis uacuus ab eo receſſit manu? Si
diues,conſiliũ:ſi pauper,ſubſidium reportabat. Nec quæ-
rebat q̃ ſua ſunt,qui ſe medijs ingerebat curis ut ego uaca
rem. Sperabat eñ (ſicut erat humillimus) maiorem de no-
ſtra quiete fructũ quàm ſi uacaret ipſe. Interdũ tamẽ poſtu
labat abſolui & alteri cedere quaſi qui melius prouideret.
Sed ubi ille inueniretur? Nec petulanti aliquo (ut aſſolet) in
eo officij detinebaſ affectu,ſed ſolo intuitu charitatis. Siq-
dem plus oibus laborabat:& minus omnibus accipiebat:
ita ut ſæpe cũ alijs neceſſaria miniſtraret:egeret ipſe in plu
ribus (uerbi cauſa) cibo aut ueſte. A Deniq̃ cũ ſe ſenti-
ret deceſſui propinquare: Deus,inquit,tu ſcis ꝙ quãtum
in me fuit ſemp optaui quietẽ mihi intendere:tibi uacare.
Sed implicitũ tenuit timor tuus & uoluntas fratrũ:& ſtu
ſtium obediendi:ſuper oia abbatis pariter & fratris ger-
mana dilectio. Ita eſt. Gratias tibi frater de oi fructu,meo-
rũ ſi quis eſt de dño ſtudiorũ. Tibi debeo ſi profeci:ſi pro-
fui. Tu intricabaris:& ego tuo bñficio feriatus ſedebã mi-
hi:aut certè diuinis obſequijs ſanctius occupabar:aut do
ctrinæ filiorum utilius intendebam. Cur eñ ſecurus intus
non eſſem:cum te ſcirem agentem foris manum dexteram
meã,lumen oculorũ meorũ,pectus meũ & linguã meã? Et
quidẽ indefeſſa manus,oculus ſimplex,pectus conſilij:lin-
Pſal.36. gua loquẽs iudiciũ,ſicut ſcriptũ eſt. Os iuſti meditabitur
ſapiam:& lingua ei⁹ loquef iudiciũ. Sed qd dixi foris agẽ
tem illum:quaſi interna Gerardus neſciret:ac ſpũalium ex
pers eſſet donorũ? Norũt qui illum norunt ſpũales quàm
uerba eius ſpiritũ redolerẽt. Norunt cõtubernales,quàm
mores eius & ſtudia nõ carnẽ ſaperent:ſed feruerent ſpũ.
Quis illo rigidior in cuſtodia diſciplinæ:qs in caſtigando
corpus ſuũ diſtrictior uel ſuſpenſior:ſublimior in contem
plando:ſubtilior in differendo? Quoties cum eo differens
ea didici quæ neſciebam:& qui docturus adueneram,do-
ctus magis abſceſſi? Nec mirum de me cũ magni ac ſapien-
tes uiri idipſum nihilominus ex illo ſibi accidiſſe teſtẽtur.
Pſal.70. Non cognouit literaturam:ſed habuit literarum inuento
rem ſenſum,habuit & illuminãtem ſpiritum. Nec in maxi-
mis tantum:ſed & in minimis maximus erat. Quid (uerbi
cauſa) in ædificijs,in agris,ortis,aquis,cunctis deniq̃ ar-
tibus ſeu operibus ruſticorũ:qd inquã uel in hoc rerũ ge-
nere Gerardi ſubterfugit peritiã? Cementarijs,fabris,agri
colis,ortolanis,ſutoribus atq̃ textoribus facile magiſter
erat. Cumq̃ omnium iudicio omnibus eſſet ſapientior:ſo
lis in ſuis oculis non erat ſapiens. Vtinam multos etſi mi-
nus ſapientes:non plus tangeret illa maledictio. Væ qui ſa Eſaie.6.
pientes eſtis in oculis ueſtris. Scientibus iſta loquor:& ad
huc plura his de illo & maiora cõpertis. Parco tamẽ quia
caro mea & frater eſt:hoc tamen ſecurus addo:mihi utilis
in omnib⁹ & præ omnib⁹ fuit. Vtilis in paruis & magnis:
in priuatis & publicis,foris & intus. C Merito ex eo pẽ
debam totus qui mihi totum erat. Solum penè reliquerat
mihi prouiſoris honorem & nomen. Nam opus ipſe facie
bat. Ego uocitabar abbas:ſed ille præerat in ſolicitudine.
Merito requieuit in illo ſpiritus meus : per quem licebat
delectari in domino in omnibus:prædicare liberius,orare
ſecurius. Per te inquam mihi frater mi meus ſobris & gra-
ta quieſ:ſermo efficacior:pinguior oratio:frequentior le-
ctio:& feruentior affectus. Heu ſublatus es:& hæc omnia
ſimul. Tecum omnes pariter abiere delitiæ & lætitiæ meæ.
Iam curæ irruunt:iam moleſtiæ hincinde pulſant:& angu-
ſtiæ undiq̃ ſolum me repererunt:ſolæ mihi te abeunte re-
manſerunt:ſolus ſub ſarcina gemo. Aut ponere aut oppri-
mi neceſſe eſt:quia tu tuos humeros ſubduxiſti. Quis mi-
hi tribuat cito mori poſt te? Nam pro te nolim nec te tua
fraudare gloria. Porrò ſuperuiuere tibi labor & dolor. Vi
uam quoad uiuam in amaritudine : uiuam in mœrore : &
hæc ſit mihi cõſolatio ut mœrendo affligar. Non parcam:
& iuuabo manum domini. Etenim manus domini tetigit Iob.19.
me. Me inquam tetigit & percuſſit:non illum quem uoca
uit ad requiem. Me occidit cum ſuccidit illum. Nunquid
enim occiſum quia dixerit quem plantauit in uitas? At
quod illi uitæ ianua fuit : mihi planè eſt mors ; nec illa
morte mortuum dixerim : non hunc qui obdormiuit in
domino. A Exite,exite lachrymæ iampridem cupien-
tes. Exite:quia is qui uobis meatum obſtruxerat:commea
uit. Aperiantur chataractæ miſeri capitis:& erumpãt fon-
tes aquarum:ſi fortè ſufficiant ſordes diluere culparũ qui-
bus iram merui. Cum conſolatus fuerit ſuper me domin⁹:
tunc fortaſſis & ego merear conſolari:ſi tamen non peper
cero à mœrore. Nam qui lugent ipſi conſolabuntur. Pro- Matth.5.
pterea condeſcendat mihi omnis ſanctus:& in ſpiritu leni
tatis,qui ſpiritualis eſt ſuſtineat lamentantem. Luctus me⁹
humano quæſo penſetur affectu:nõ uſu. Videmus nempe
mortuos quotidie plãgere mortuos ſuos:fletum multum,
& fructum nullum. Non culpamus affectum niſi cum exce-
dit modum : ſed cauſam. Ille nimirum naturæ eſt : & eius
turbatio pœna peccati:hæc uanitas & peccatum. Etenim
ibi ſola (niſi fallor) plorantur damna gloriæ carnis : uitæ
præſentis incommoda. Et plorandi qui ita plorant. Nun-
quid ego ſic? Similis mihi affectus:ſed altera cauſa diſſimi-
liſq̃ intentio. Nulla mihi ſanè querela de omnibus quæ
ſunt mundi. In his profectò quæ ſunt dei ademptum do-
leo:fidele auxilium:ſalutare conſilium : gerardum lugeo.
Gerardus eſt in cauſa:frater carne : proximus ſpiritu : ſo-
cius propoſito. B Adhæſit anima mea animæ illius : &
unam fecit de duabus : non conſanguinitas ſed unanimi-
tas. Carnis quidem neceſſitudo non defuit : ſed plus iun-
xit ſocietas ſpiritus : conſenſus animorum : morum con-
formitas. Cum ergo eſſemus cor unum & anima una : hãc
meam pariter atq̃ ipſius animam pertranſiuit gladius : &
ſcindens mediam partem locauit in cælo:partem in cœno
deſeruit. Ego,ego illa portio miſera in luto iacens : trun-
cata parte ſui & parte potiori:& dicitur mihi:ne fleueris?
Auulſa ſunt uiſcera mea à me : & dicitur mihi ne ſenſeris?
Sentio,ſentio uel inuitus:quia nec fortitudo lapidum for
titudo mea ; nec caro mea ænea eſt : ſentio prorſus & do-
leo : & dolor meus in conſpectu meo ſemper. Non ſanè
nos poterit duritiæ & inſenſibilitatis arguere ille qui uer-
berat : quomodo illos de quibus ait. Percuſſi eos & non
doluerunt. Affectum meum confeſſus ſum : & non ne-
gaui. Carnalem quia dixerit : ego humanum non nego:
ſicut

ſicut nec me hoīem. Si ne hoc ſufficit: nec carnalē negaue-
rim. Nam & ego carnalis ſum: uenundatus ſub pctō: addi-
ctus morti: pœnis & erumnis obnoxius. C Non ſum fa-
teor inſenſibilis ad pœnas: mortē horreo meam & meorū.
Meus gerardus erat: meus planè. An non meus qui frater
ſanguine fuit: profeſſione filius: ſolicitudine pater: cōſors
ſpiritu: intimus affectu? Is receſſit à me: ſentio læſus ſum &
grauiter. Ignoſcite filij: imo ſi filij uicem dolete paternam.
Iob. 19. Miſeremini mei: miſeremini mei ſaltem uos amici mei: qui
certè conſideratis quàm grauia pro peccatis recepi de ma
nu domini. In uirga indignationis ſuæ percuſſit me digne
pro meritis: dure pro uiribus. An leue quis dixerit uiuere
me abſq; gerardo: niſi qui ignorat quid mihi cum gerar-
do? Nec tamen contradico ſermonibus ſancti. Nec repre-
hendo iudiciū quo recepit quiſq; quod dignus eſt. Ille co
ronam quam meruit: ego quā debui pœnam. Nūquid qa
ſentio pœnā: reprehēdo ſniam? Humanū eſt illud: hoc im-
pium. Humanū inquam & neceſſe affici erga charos: ſiue
delectabiliter cum pſto ſunt: ſiue cum abſunt moleſte. Non
erit ocioſa ſocialis conuerſatio: præſertim inter amicos: &
quid effecerit mutuus amor in ſibi pſentibus: horror indi
cat ſeparatiōis: & dolor de inuicem in ſeparatis. Doleo ſu-
per te gerarde chariſſime: nō quia dolendus: ſed quia abla
tus. Et ideò fortaſſis dolendum mihi potius ſuper me: q bi
bo calicē amaritudinis. Et ſolus dolendus: quia ſol⁹ bibo.
Non enī & tu. Solus ego patior quod ſolent pariter pati
qui ſe diligunt cum ſe amittunt. Vtinam non te amiſerim
ſed præmiſerim: utinam uel tarde aliqn̄ ſequar te quocūq;
ieris. A Non enī dubium quin ad illos ieris quos circa
medium extremæ noctis tuæ inuitabas ad laudem: cum in
uultu & uoce exultationis ſubito erupiſti in illud dauidi-
Pſal. 148. cum: ſtupentibus qui aſſiſtebant. Laudate dominū de cæ-
lis: laudate eum in excelſis. Iam tibi frater mi nocte adhuc
media dieſcebat: & nox ſicut dies illuminabatur. Prorſus
Pſal. 138. illa nox illuminatio tua in delitijs tuis. Accit⁹ ſum ego ad
id miraculi: uidere exultantem in morte hominem & in-
ſultantem morti. Vbi eſt mors uictoria tua? Vbi eſt mors
ſtimulus tuus? Iam nō ſtimulus ſed iubilus. Iam cantando
moritur homo: & moriendo cantat. Vſurparis ad lætitiā
mater mœroris: uſurparis ad gloriam glīæ inimica: uſur-
paris ad introitum regni porta inferi: & fouea perditiōis
ad inuentiōem ſalutis. Idq; ab homine peccatore: iuſte ni-
mirum: quia tu inique in hominem innocentem & iuſtum
poteſtatem temeraria uſurpaſti. Mortua es ô mors: & per
forata hamo quem incanta glutiſti: cuius illa uox eſt in p-
Oſee. 13. pheta. O mors ero mors tua: morſus tuus ero inferne? Illo
inquam hamo perforata tranſeuntibus per medium tui fi-
delibus: latum lætumq; exitū pandis ad uitā. Gerardus te
non formidat larualis effigies. Gerardus per medias fau-
ces tuas tranſit ad patriā: non modo ſecurus, ſed & lætabū
dus & laudans. Cū ergo superueniſſem, & extrema iā pſal-
mi me audiente clara uoce compleſſet: ſuſpiciēs in cælum
Pſal. 30. ait. Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum. Et re
petens eundem ſermonē: ac frequenter ingeminans pater,
pater, conuerſus ad me: exhilarata quidem facie: quanta,
inquit, dignatio dei patrem hominū eſſe: quanta hominū
glīa, dei filios eſſe & hæredes? Nā ſi filij & hæredes. Sic cā-
tabat quem nos lugemus: in quo & meum fateor luctum
penè in cantū conuertit dū intentus glīæ eius: propriæ fe
rè miſeriæ obliuiſcor. Sed reuocat me ad me pungens do-
lor: facileq; à ſereno illo intuitu tanquā à leui excitat ſom-
no perſtringēs anxietas. Plangam igitur: ſed ſup me: qa ſu-
per illū iam uetat ratio. Puto enī ſi opportunitas daretur:
Lucæ. 23. modo diceret nobis. Nolite flere ſuper me: ſed ſup uoſip-
ſos flere. C Plāxit merito Dauid ſuper paricida filio, cui
perpetuo ſciret obſtructū exitū de uentre mortis mole cri
minis. Merito ſup ſaul & ſup ionathā: quibus æque abſor
ptis ſemel, emerſio iam nō ſperat̄. Et quidem reſurgent: ſed
non ad uitam. Imo ad uitam: ut uiui in morte infelici⁹ mo-
riantur. Quāquā de ionatha poſſit non immerito hærere
ſententia. At mihi etſi non iſta ſuppetit plangendi rō: non

tī nulla. Plāgo primū ſup mea ipſius plaga: atq; huius fa-
ctura domus. Plango deinde ſup pauperū neceſſitatibus:
quorū Gerardus pater erat. Plango certè & ſuper uniuer-
ſo ſtatu noſtri ordinis, nīæ profeſſionis, qui de tuo gerar-
de zelo, cōſilio, & exemplo robur nō mediocre capiebat.
Plāgo poſtremo etſi nō ſuper te: propter te tī. Hinc pror-
ſus: hinc afficior grauiter: quia uehementer amo. Et nemo
mihi moleſtus ſit: dicens nō debere ſic affici: cum benign⁹
ſamuel ſuper reprobo rege: & pius Dauid ſuper paricida
filio ſatiſfecerint affectioni: & non ad iniuriam fidei: nō in
ſuperni ſuggillatione iudicij. Abſalō fili mi: ait ſanctus da- 1. Reg. 17.
uid: fili mi abſalon: & ecce plus quàm abſalō hic. Saluator
quoq; uidens ciuitatem hieruſalem: & puidens ruituram: Lucæ. 19.
fleuit ſuper eam. Et ego propriā & q̄ in pſenti eſt deſolatio
nē nō ſentiam? Plagā meā recētē & grauē nō doleam? Ille
fleuit cōpatiendo: & ego patiendo nō audeā? Et certè ad
tumultū lazari nec flentes arguit: nec à fletu prohibuit: in
ſuper & fleuit cū flentibus. Et lachrymatus eſt, inqt. Ieſus. Ioan. 11.
Fuerunt lachrymæ illæ teſtes profecto naturæ: nō indices
diffidentiæ. Denique & prodijt mox ad uocē ei⁹ q erat mor Ibidem.
tuus: nec continuo putes fidei præiudicium dolentis affe-
ctum. A Sic nec fletus utiq; noſter infidelitatis eſt ſignū:
ſed cōditionis indicium. Nec quia percuſſus ploro: arguo
ferientē: ſed prouoco pietatem: ſeueritatē flectere ſatago.
Vnde & uerba mea dolore ſunt plena: non tamen & mur- Iob. 6.
mure. Nunquid nō plenum iuſtitiæ protuli q unius ſniæ
complemento & punitus eſt qui debuit: & coronatus qui
meruit? Et adhuc dico: bene utrumq; fecit dulcis & rect⁹
dominus. Miſericordiā & iudicium cātabo tibi domine.
Cantet tibi miſericordia quam feciſti cū ſeruo tuo Gerar-
do: cantet & iudicium quod nos portamus. In altero bo-
nus: in altero iuſtus laudaberis. An ſolius laus bonitatis?
Eſt & iuſtitiæ. Iuſtus es domine: & rectum iudicium tuū. Pſal. 118.
Gerardum tu dediſti: gerardum tu abſtuliſti: & ſi dolem⁹
ablatū: nō tamen obliuiſcimur q datus fuit: & gratias agi-
mus q habere illum meruimus: quo carere intantū nō no-
lumus inquantum non expedit. Recordor domine pacti
mei & miſerationis tuæ: ut magis iuſtificeris in ſermoni- Pſal. 50.
bus tuis: & uincas cum iudicaris. Cum pro cauſa eccleſiæ
anno præterito Viterbij eſſemus ægrotauit ille: & inuale-
ſcente languore cum iam proxima uideretur uocatio: ego
ægerrime ferens comitem peregrinationis, & illum comi-
tem in terra relinquere aliena: nec reſignare his qui mihi
eū commiſerant: qm̄ amabatur ab omnib⁹ ſicut erat ama-
bilis ualde: cōuerſus ad orationem cū fletu & gemitu. Ex-
pecta inquā dn̄e uſq; ad reditum. Reſtitutum amicis: tolle
iam eum ſi uis, & nō cauſabor. Exaudiſti me deus: conua-
luit: opus perfecimus quod iniūxeras: rediuimus cū exul-
tatione reportantes manipulos pacis. Porrò ego oblitus
penè ſum meæ conuentionis: ſed nō tu. Pudet ſingultuum
horum qui præuaricationis me arguūt. Quid plura? Re-
petiſti commēdatum: recepiſti tuum. Finem uerborū in-
dicūt lachrymæ: tu illis domine finē modumq; indixeris.

¶ *De ornatu ſponſæ: & qualiter quælibet anima ſancta cælum dicatur.*

Sermo XXVII. C

QVia debitis humanitatis officijs amicum reuer
tentem in patriā proſecuti ſumus: redeo fratres
ad propoſitū ædificandi qd̄ intermiſerā. Incon
gruū nāq; eſt diu flere lætantē: & ſedenti ad epu
las lachrymas multas ingerere importunū. Sed & ſi nr̄as
defleamus erumnas: ne id quidem oportet nimis: ne non
tam amaſſe illū quàm noſtra quæſiſſe de illo commoda ui-
deamur. Temperet ſanè dilecti gaudium mœſtitiam deſo-
latorum: & tolerabilius fiat nobis quod nobiſcum nō eſt:
quia cum deo eſt. Fretus ergo orationibus ueſtris uolo in
lucem ſi poſſum prodere quicquid illud eſt quod opertū
illis pellibus ſentio: quæ in exemplū decoris ſponſæ pro-
ductæ ſunt: hoc ſi recolitis tactum fuit: ſed indiſcuſſum re-
manſit. Porrò diſcuſſum & declaratum quomodo nigra
ſit ſicut tabernacula cedar. Quomodo ergo ſicut pelles

ſalomonis formoſa: Quaſi uerò ſalomon in omni glĩa ſua
quicquã habuerit condignũ decoræ ſponſæ & glĩa orna-
tus eius. Et quidē ſi nō ad decorem ſponſæ: ſed ad nigredi
nem potiꝰ neſcio quas pelles iſtas ſicut & tabernacula ce-
dar reſpicere diceremus: fortaſſis competeret nec deeſſet
unde id congruere monſtraremus ſicut & monſtrabimus.
At uerò ſi ſpōſæ claritati quarũcunq; decorē pelliũ com-
parandũ putamus: hic prorſus opus nobis eſt eius ad quē
pulſaſtis auxilio: quatenꝰ myſteriũ hoc digne aperire poſ-
ſimus. Quid namq; eorũ quæ in facie lucent: ſi internæ cu-
iuſpiam ſanctæ animæ pulchritudini comparetur: non ui-
le ac fœdũ recto appareat æſtimatori? Quid, inquã, tale in
ſe oſtendit ea quæ præterit figura huiꝰ mũdi: quod æqua-
re ſpeciem animæ poſſit illius quæ exuta terreni hominis
uetuſtatē: eius qui de cælo eſt decorē induit: ornata opti-
mis moribus pro monilibus: ipſo purior ſicut & excelſior
æthere, ſole ſplendidior? Noli ergo reſpicere ad iſtum ſalo
monem: cum indagare cupis cuiuſmodi ſe pellibus ſimi-
lem in decore ſponſa glorietur. A Quid eſt ergo quod
Canti.1. dicit: formoſa ſum ſicut pelles ſalomonis. Magnũ & mira-
bile quiddã ut ego æſtimo, ſi tñ nō hunc ſed illũ hic atten-
damus de quo dicitur. Ecce plus quàm ſalomon hic. Nam
uſq; adeò is meꝰ ſalomō, ſalomō eſt: ut nō mō pacificꝰ (qđ
quidē ſalomon interpretatur) ſed & pax ipſa uocetur: pau
Ephe.2. lo perhibēte: quia ipſe eſt pax noſtra. Apud iſtum ſalomo-
nem non dubito poſſe inueniri: quod decori ſponſæ omni
no comparare nō dubitem. Et præſertim de pellibus eius
Pſal. 103. aduerte in pſalmo. Extendens, ait, cælum ſicut pellem. Nō
ille profecto ſalomon (etſi multum ſapiens: multumq; po-
tens) extendit cælum ſicut pellem: ſed is potius qui non tã
ſapiens quàm ipſa ſapientia eſt: ipſe prorſus extendit & cō
Prou.8. didit. Iſtius ſiquidem & non illius illa uox eſt. Quando p̄-
parabat cælos (haud dubium quin deus pater) ego ade-
ram. Aderat ſine dubio præparanti cælos ſua uirtus ſuaq;
ſapientia. Nec putes aſtitiſſe ocioſam: & quaſi ad ſpectan-
dum ſolummodo: quia dixit aderam: non etiam p̄parabã.
Reſpice pauliſper inferius: & inuenies aperte ſubiungen-
Ibidem. tem: quia erat cum eo componēs omnia. Deniq; ait. Quæ
cunq; eñ pater facit: hæc & filius ſimiliter facit. Et ipſe ita
Pſal.103. q; extendit cælum ſicut pellem. Pulcherrima pellis quæ in
modum magni cuiuſdam tentorij uniuerſam operiens fa-
ciem terræ, ſolis, lunæ atq; ſtellarũ uarietate tam ſpectabili
humanos oblectat aſpectꝰ. Quid hac pelle formoſiꝰ? Quid
ornatius cælo? Minime tamen uel ipſum ullatenus confe-
rendũ gloriæ & decori ſponſæ: eo ipſo ſuccumbens q̄ præ
terit & hæc figura ipſiꝰ: utpotē corporea & corporeis ſub
iacens ſenſibus. Quæ eñ uidentur, temporalia ſunt: quæ
autem non uidentur, æterna. C Sed eſt rationalis quæ-
dam ſponſæ ſpecies: ſpiritualiſq; effigies, ipſaq; æterna: q̄a
imago æternitatis. Decor eius (uerbi gratia) charitas eſt:
1.Cori.13. & charitas ſicut legitis nunquam excidit. Eſt certè & iuſti
tia: & iuſtitia eius, inquit, manet in ſeculum ſeculi. Eſt etiã
Pſal.9. patientia: & legitis nihilominus: quia patientia pauperũ
non peribit in finem. Quid uolũtaria paupertas: quid hu-
militas? Nōnne altera regnũ æternum: altera æque exalta-
Pſal.18. tionem promeretur æternã. Eo quoq; ſpectat & timor dñi
ſanctus permanens in ſeculum ſeculi. Sic prudentia, ſic tē-
perãtia: ſic fortitudo: & ſi quæ ſunt uirtutes aliæ, quid niſi
margaritæ ſunt q̄dam in ſponſæ ornatu: ſplendore perpe-
tuo coruſcãtes? Perpetuo, inquam: quia ſedes & fundamē
tum perpetuitatis. Nec enim perpetuæ beatæq; uitæ, om-
nino locus in anima eſt: niſi medijs quidē interiectiſq; uir-
tutibus. Vnde propheta deo (qui utiq; uita beata eſt) iu-
Pſal.88. ſtitia, inquit, & iudicium p̄paratio ſedis tuæ. Et apoſtolus
Ephe.3. dicit xp̄m habitare non omnimodo quidem: ſed ſignanter
Ioan.12. per fidem in cordibus noſtris. Domino quoq; ſeſſuro ſup
aſellum: ueſtes ſuas diſcipuli ſubſtrauerunt: ſignificantes
ſaluatorem ſeu ſalutem nequaquam inſidere nudæ animæ
quã non uidelicet ueſtitam inuenerit doctrina & moribus
apoſtolorum. Et ideò eccleſia promiſſionem habens futu-
ræ felicitatis: curat interim præparare & prædornare ſe in-

ueſtitu deaurato: circũdata uarietate gratiarum atq; uirtu Pſal. 44.
tum (qualē quidē ex parte deſcripſimus) quo digna & ca-
pax plenitudinis gratiæ inueniatur. D Cæterum ſpũali
huic tam pulchræ uarietati: quam de prima interim ſtola
in quadam ueſte ſuæ ſanctificationis accepit: nullo pacto
ego comparauerim in decore cælum hoc uiſibile atq; cor-
poreum: quamuis in ſuo genere quidem ſiderea uarietate
pulcherrimum. Sed eſt cælum cæli: de quo propheta. Pſal Pſal.67.
lite, inquit, domino: qui aſcendit ſuper cælum cæli ad oriē
tem. Et hoc cæliũ intellectuale ac ſpirituale: & qui fecit cæ- Pſal.135.
los in intellectu: creauit illud & ſtatuit in ſempiternum, ip-
ſumq; inhabitat. Ne uerò putes ſponſæ deuotionem citra
illud remanere cælum: in quo ſcit habitare dilectum. Vbi Mat.6.
eñ theſaurus eius: ibi & cor eius. Emulatur ſanè aſſiſtētes
uultui ad quem ſuſpirat: & quibus ſe interim nō ualet ui-
dendo aſſociare: ſtudet conformare uiuendo: moribus ma
gis quàm uocibus clamans. Domine dilexi decorē domus Pſal.25.
tuæ: & locum habitationis gloriæ tuæ. Prorſus de hoc cæ
lo minime ſibi indignum ducit ducere ſimilitudinem: hoc
extentum ſicut pellis: non ſpatijs tamen locorum: ſed affe-
ctibus animorum. Hoc miris uarijſq; artificis diſtinctum
operibus. Diuiſiones autem ſunt non cælorum: ſed beati-
tudinum. Nam alios quidem poſuit angelos: alios autem
archangelos: alios uerò uirtutes: alios dominatiōes: alios
principatus: alios poteſtates: alios thronos: alios cheru-
bim: atq; alios ſeraphim. Sic ſtellatũ cælum hoc. Sic depi-
cta hæc pellis. Hæc una de pellibus mei ſalomonis: & hæc
præcipua in omni ornatu multiformis gloriæ eius. Habet
autem grãdis iſta pellis quamplurimas in ſe æque ſalomo
nis pelles: quoniã unuſquiſq; beatus & ſanctus qui ibi eſt:
pellis eſt utiq; ſalomonis. Benigni ſiquidem ſunt atq; extē-
ti in charitate: pertingentes uſq; ad nos: quibus gloriam
quam habent non inuident, ſed optant: ita ut ex ipſis huꝰ
rei gratia demorari apud nos non grauentur: ſeduli circa Hebre.1.
nos: & curam gerentes noſtri: omnes adminiſtratorij ſpiri
tus miſſi in miniſterium propter eos qui hæreditatem ca-
piunt ſalutis. Quãobrem ſicut cælum cæli ſingulariter di-
citur uniuerſa illa multitudo collecta beatorum: ſic & cæli
cælorum propter ſingulos: qui utiq; cæli ſunt, nominan-
tur: & ad ſingulos ſpectat quod dicitur: Extendens cælum Pſal. 103.
ſicut pellem. Videtis credo quænã illæ pelles: & cuius ſint
ſalomonis. De quarum ſponſa ſimilitudine gloriatur. C
Nũc iam intueamini eius gloriam quæ & cælo ſe compa-
rat: & illi cælo quod tanto eſt glorioſius, quanto diuiniꝰ.
Nec immerito uſurpat inde ſimilitudinem: unde originē
ducit. Nam ſi propter corpus quod de terra habet: taber-
naculis cedar ſe aſſimilat: cur non & propter animam quæ
de cælo eſt: cælo æque ſimilem ſe eſſe glorietur: præſertim
cum uita teſtetur originem: teſtetur naturæ dignitatem &
patriæ? Vnum deũ adorat & colit quomodo angeli: chri-
ſtum ſuper omnia amat quomodo angeli: caſta eſt quomo
do ãgeli: idq; in carne peccati & fragili corpore quod nō
angeli: quærit poſtremo & ſapit quæ apud illos ſunt non
quæ ſuper terram. Quod euidentius cæleſtis inſigne ori-
ginis quàm ingenitã & in regione diſſimilitudinis retine-
re ſimilitudinem: gloriam uitæ cælibis in terra & ab exule
uſurpari: in corpore deniq; penè beſtiali uiuere angelum.
Cæleſtis ſunt iſta potentiæ: nō terrenæ: & q̄ uerè de cælo
ſit anima quæ hæc poteſt, aperte indicantia. Audi tñ aper-
tius. Vidi, inquit, ciuitatem ſanctam hieruſalem nouam: de Apo.21.
ſcendentē de cælo, à deo paratam tanquã ſponſam ornatã Ibidem.
uiro ſuo: & addidit. Et audiui uocem magnã de throno di
centē. Ecce tabernaculũ dei cũ hominibꝰ: & habitabit cũ
eis. Ad quid? Credo ut ſibi acquirat ſpōſam de hominibꝰ.
Mira res. Ad ſponſam ueniebat: & abſq; ſponſa non uenie
bat. Quærebat ſponſam: & ſponſa cum ipſo erat. An duæ
erant? Abſit. Vna eſt eñ, ait, colũba mea. D Sed ſicut de Canti.6.
diuerſis ouiũ gregibus unũ facere uoluit: ut ſit unũ ouile Ioan.10.
& unus paſtor: ita cum haberet ſponſam inhærentem ſibi
à principio multitudinem angelorum: placuit ei & de ho-
minibus conuocare eccleſiam: atq; unire illi quæ de cælo
eſt: ut ſit

eſt:ut ſit una ſponſa & ſponſus unus. Ergo ex adiuncta iſta
Canti.6. perfecta eſt illa: non duplicata: & agnoſcit de ſe dictū. Vna
eſt perfecta mea. Porrò unam conformitas facit nunc qui-
dem in ſimili deuotione: poſtea uerò & in pari gloria. Ha-
bes itaq; utrumq; de cælo: & ſponſum .ſ. Ieſum: & ſponſam
Phil.2. hieruſalem. Et ille quidem ut uideretur: ſemetipſum exina
niuit formam ſerui accipiens: & in ſimilitudinem hominū
factus: & habitu inuentus ut homo. At illā in quanā puta
mus forma ſeu ſpecie: aut in quo habitu uidelicet deſcen-
dentem uidit ille qui uidit? An fortè in frequentia angelo
rum: quos uidit deſcendentes & aſcendentes ſuper filium
hominis? Sed melius dicimus q; ſponſam tunc uiderit: cū
uerbum in carne uidit agnoſcēs duos in carne una. Dum
enim ſanctus ille emanuel terris intulit magiſterium diſci-
plinæ cæleſtis: dum ſupernæ illius hieruſalem quæ eſt ma-
ter noſtra: uiſibilis quædam imago & ſpecies decoris eius
per ipſum nobis & in ipſo expreſſa innotuit: quid niſi in
ſponſo ſponſam perſpeximus: unum eūdemq; dominū glo
riæ admirantes, & ſpōſum decoratum corona: & ſponſam
ornatam monilibus ſuis? Ipſe igitur qui deſcendit, ipſe eſt
& qui aſcendit: ut nemo aſcendat in cælum niſi qui de cæ-
lo deſcendit: unus idemq; dominus: & ſponſus in capite
& ſponſa in corpore. Nec fruſtra in terris uiſus eſt homo
cæleſtis: cum de terrenis cæleſtes quamplurimos fecerit ſi-
bi ſimiles: ut ſit quod legitur: qualis cæleſtis, tales & cæle-
ſtes. Ex tunc igitur in terra uiuitur more cæleſtium: dū in-
ſtar ſupernæ illius beatæq; creaturæ: hæc quoq; quæ à fini
bus terræ uenit audire ſapientiam ſalomonis: cæleſti uiro
nihilominus caſto inhæret amore: etſi necdum quomodo
illa iuncta per ſpeciem: tamen ſponſata per fidem: iuxta p-
Oſee.2. miſſum dei dicentis per prophetam. Sponſabo te mihi in
miſericordia & miſerationibus: & ſponſabo te mihi in fi-
de. Vnde magis magiſq; conformari ſatagit formæ quæ
de cælo uenit: diſcens ab ea uerecūda eſſe & ſobria: diſcēs
pudica & ſancta: diſcens patiens atq; compatiens: poſtre-
mo diſcens mitis & humilis corde. Et ideo moribus huiuſ
cemodi contendit & abſens placere ei in quem angeli pro
ſpicere concupiſcunt: ut dū deſiderio feruet angelico: pro
Ephe.2. bet ſe proinde ciuem ſanctorū & domeſticam dei: probet
dilectam: probet ſponſam. C Ego puto omnem animam
talem nō modo cæleſtem eſſe propter originem: ſed & cæ-
lum ipſum poſſe non immerito appellari propter imitatio
nem. Et tunc liquido oſtēdit quia uerè origo ipſius de cæ-
lis eſt: cum conuerſatio eius in cælis eſt. Eſt ergo cælū ſan-
cta aliqua anima: habens ſolem intellectum, lunam fidem,
aſtra uirtutes. Vel certè ſol iuſtitiæ zelus aut feruens chari
tas: & luna cōtinentia. Quomodo enim claritas (ut aiūt)
lunæ non niſi à ſolæ eſt: ſic abſq; charitate ſeu iuſtitia conti
Sap.4. nentiæ meritum nullum eſt. Hinc deniq; ſapiens. O quàm
pulchra eſt, inquit, caſta generatio cum charitate. Porrò
ſtellas dixiſſe uirtutes, non me pœnitet: conſiderantem cō
gruentiam ſimilitudinis. Quomodo nempe ſtellæ in no-
cte lucent: in die latent: ſic uera uirtus quæ ſæpe in proſpe-
ris non apparet: eminet in aduerſis. Illud ſanè cautelæ eſt:
hoc neceſſitatis. Sidus eſt ergo uirtus: & homo uirtutum
cælum. Niſi quis fortè cum deum per prophetam dixiſſe
Eſa.66. legit: cælum mihi ſedes eſt: cælum hoc uolubile uiſibileq;
intelligendum exiſtimet: & non potius illud de quo alibi
apertius ſcriptura commemorat: anima, inquiens, iuſti ſe-
des eſt ſapientiæ. Qui autem ex doctrina ſapit ſaluatoris
ſpiritum eſſe deum, atq; in ſpiritu adorandū: etiā ſedem ei
non ambigit aſſignare ſpūalem. Ego uerò fidenter id fece-
rim: non minus in hominis iuſti quàm in angelico ſpiritu.
Confirmat me in hoc ſenſu maxime illa fidelis promiſſio.
Ioan.14. Ego (ait filius) & pater ad eum, id eſt ad ſanctum hominē
ueniemus & māſionem apud eum faciemus. D Prophe-
tam quoq; non de alio dixiſſe cælo arbitror. Tu autem in
Pſal.21. ſancto habitas laus iſrael. Manifeſte autem apoſtolus di-
Ephe.3. cit: habitare chriſtum per fidem in cordibus noſtris. Nec
mirum ſi libenter inhabitat cælum hoc dominus Ieſus: qđ
utiq; non quomodo cæteros dixit tātum ut fieret: ſed pu-
gnauit ut acquireret: occubuit ut redimeret. Ideò & poſt
laborem uoto potitus ait. Hæc requies mea in ſeculum ſe- Pſal.131.
culi: hic habitabo qm̄ elegi eam. Et beata cui dicitur. Ve-
ni electa mea: & ponā in te thronum meum. Quid tu triſtis Pſal.42.
es ô anima mea: & quare conturbas me? Putáſne & tu pe-
nes te inuenias locū dño? Et quis nobis loc⁹ in nobis huic
idoneus gloriæ: ſufficiēs maieſtati? Vtinam uel mereamur
adorare in loco ubi ſteterunt pedes eius. Quis dabit mihi
ſaltem ueſtigiis adhærere ſanctæ cuiuſpiam animæ: quam
elegit in habitationem ſibi? Tamen & ſi dignetur infunde
re & meā animam unctione miſericordiæ ſuæ: atq; ita extē
dere ſicut pellem: quæ utiq; cum ungitur dilatat: quaten⁹
& ego dicere ualeā. Viā mandatorum tuorū cucurri: cum Pſal.118.
dilataſti cor meū: potero etiā ipſe fortaſſis oſtendere in me
ipſo: etſi non cœnaculum grande ſtratum ubi poſſit recū-
bere cum diſcipulis ſuis: attamē ubi ſaltem reclinet caput.
A longe ſuſpicio illos certè beatos, de quibus dicitur. Et 2.Cori.6.
inhabitabo in eis: & deambulabo in illis. O quanta illi ani
mæ latitudo: quanta & meritorum prærogatiua quæ diui
nam in ſe præſentiam & digna inuenitur ſuſcipere & ſuffi-
ciens capere. B Quid illa cui & ſpatia ſuppetunt, & de-
ambulatoria ad opus quidem maieſtatis? Nō eſt profectò
intricata forenſibus cauſis: curiſue ſecularibus: nec certè
uentri & luxuriæ dedita: ſed nec curioſa ſpectandi: ſeu cu-
pida omniuo dominandi: uel etiam tumida dñatu. Opor-
tet namq; primo quidem his omnibus uacuam eſſe animā
ut cælum fiat: atq; habitatio dei. Alioquin quomodo po-
terit uacare & uidere qm̄ ipſe eſt deus? Sed & odio ſiue in-
uidiæ aut rancori minime prorſus indulgendū: qm̄ in ma- Pſal.45.
liuolam animam non introibit ſapientia. Deinde neceſſe Sapien.1.
eſt eam creſcere ac dilatari ut ſit capax dei. Porrò latitudo
eius dilectio eius (ſicut dicit apoſtol⁹.) Dilatamini in cha
ritate. Nam & ſi anima minime, cum ſit ſpiritus: quantita-
tem corporeā recipit: tamen confert illi gratia quod nega
tum eſt à natura. Creſcit quidē & extēditur: ſed ſpūaliter.
Creſcit nō in ſubſtātia: ſed in uirtute. Creſcit & in gloria.
Creſcit etiam in templum ſanctum in domino. Creſcit de-
niq; & proficit in uirum perfectū: in menſuram ætatis ple-
nitudinis chriſti. Ergo quātitas cuiuſq; animæ æſtimetur
de menſura charitatis quā habet: ut uerbi gratia: quæ mul
tum habet charitatis, magna ſit: quæ parū: parua: quæ ue- 1.Cori.13.
rò nihil, nihil: dicente paulo. Si charitatem non habuero
nihil ſum. Q; ſi quantulācumq; habere cœperit: ut ſaltem
diligentes ſe diligere curet, ac ſalutare uel fratres ſuos: &
eos qui ſe ſalutant: iam non nihil quidem illam animam di
xerim: quæ in ratione dati & accepti: ſocialem ſaltem reti-
net charitatem. Veruntamē iuxta ſermonem domini: quid
amplius facit? Nec amplam proinde nec magnam, ſed pla-
nè anguſtam: modicamq; cenſuerim animam: quam adeò
modicæ charitatis eſſe cognouerim. At ſi grādeſcat & pro
ficiat: ita ut trāſiens limitem anguſti obnoxiiq; amoris hu-
ius: latos fines bonitatis gratuitæ, tota libertate ſpirit⁹ ap
prehendat: quatenus largo quodam gremio bonæ uolun
tatis ad omnem ſeipſam curet extendere proximum: dili-
gendo unumquemq; tanquam ſeipſam. Nunquid iam illi
rectè dicetur: quid amplius facis: quippe quæ ſeipſam tam
amplam facit? Amplum, inquam, gerit charitatis ſinum
quæ complectitur uniuerſos etiam quibus nulla ſe nouit
carnis neceſſitudine iunctam: nulla ſpe percipiendi com-
modi cuiuſquā illectam: nulla percepti redhibitiōe obno-
xiam: nullo deniq; omnino aſtrictam debito: niſi illo ſanè
de quo dicitur. Nemini quicquam debeatis: niſi ut inui- Roma.13.
cem diligatis. D Verum ſi adiicias etiam uſq;quaq; uim
facere regno charitatis: ut uſq; ad ultimos eius terminos
occupare illud pius inuaſor præualeas: dum ne inimicis
quidem claudenda uiſcera pietatis exiſtimes, benefacias
his quoq; qui te oderunt, ores & pro perſequentibus ac
calumniantibus te: uec non & cum his qui oderunt pacem
eſſe pacificus ſtudeas: tunc prorſus latitudo cæli, latitudo
tuæ animæ, & altitudo non diſpar: ſed nec diſſimilis pul-
chritudo; impleturq; tunc demum in ea quod dicitur.

Pſal.103. Extendens cælũ ſicut pellẽ. In quo iã miræ latitudinis, al-
titudinis, ac pulchritudinis cælo ſummus & immenſus:
atq; glorioſus nõ modo dignanter habitat: ſed & ſpacioſe
deambulat. Vidésne quales in ſe habeat ecclĩa cælos: cũ
ſit nihilomin⁹ ipſa in ſua quidẽ uniuerſitate ingens quod-
dam cælũ extentũ à mari uſq; ad mare: & à flumine uſq; ad
terminos orbis terrarum. Vide etiam conſequenter cui &
in hocipſo aſſimiles eam: ſi tñ non tibi excidit illud quod
paulòante memoratũ eſt huius rei exemplar: de cælo uide
licet cæli & cælis cælorũ. Ergo exemplo illius quæ ſurſum
eſt mater noſtra: hæc quoq; q̃ adhuc peregrinatur habet
cælos ſuos: hoĩes ſpirituales uita & opinione conſpicuos,
fide puros, ſpe firmos, latos charitate, contemplatione ſu-
ſpenſos. Et hi pluentes pluuiam uerbi ſalutarem: tonant
increpationibus: coruſcant miraculis: hi enarrant gloriã
dei: hi extenti ſicut pelles ſuper oẽm terram: legem uitæ &
diſciplinæ: digito quidem dei ſcriptam in ſemetipſis oſten
dunt: ad dandam ſcientiam ſalutis plebi eius: oſtendũt &
euangelium pacis: quĩ ſalomonis ſunt pelles. B Agno-
ſce iam in his pellibus ſupernarum illarum imaginem: q̃ in
ſponſi ornatu non longe ſuperius deſcribebantur. Agno-
Pſal.44. ſce ſimiliter & reginam aſtantem à dextris eius circumamí
ctam ſimilibus ornamentis: non tamen paribus. Nam etſi
Pſal.109. huic etiam in loco peregrinationis ſuæ & in die uirtutis
ſuæ: in ſplendoribus ſanctorum nõ minima claritatis atq;
decoris eſt portio: differenter tamẽ illum coronat integri
tas & conſummatio gloriæ beatorum. Quãquam & ſpon-
ſam dixerim perfectam atq; beatam: ſed ex parte. Nam ex
parte tabernaculum cedar: formoſa tamen, ſiue in illa por-
tione ſui quæ iam beata regnat: ſiue etiam in illuſtribus ui
ris: quorum etiam in hac nocte ſua ſapientia atq; uirtuti-
bus tãquã cælum ſuis ſideribus adornatur. Vnde prophe-
Dañ.12. ta. Qui docti, inquit, fuerint fulgebunt quaſi ſplendor fir-
mamenti: & qui ad iuſtitiam erudiunt multos: quaſi ſtellæ
in perpetuas æternitates. O humilitas ô ſublimitas. Et ta-
bernaculum cedar: & ſanctuarium dei: & terrenum habi-
taculum: & cæleſte palatium: & dom⁹ lutea: & aula regis:
& corpus mortis: & templum lucis: & deſpectio deniq; ſu
Canti. perbis: & ſponſa chriſti. Nigra eſt ſed formoſa filiæ hieru-
ſalem: quam etſi labor & dolor longi exilij decolorat: ſpe-
cies tamen cæleſtis exornat: exornãt pelles ſalomonis. Si
horretis nigram, miremini & formoſam. Si deſpicitis hu-
milem: ſublimem ſuſpicite. Hoc ipm quàm cautum, quàm
plenum conſilij, plenum diſcretionis & congruentiæ eſt:
q; in ſponſa deiectio iſta & iſta celſitudo ſm tempus quidẽ
eo moderamine ſibi pariter contemperantur ut inter mũ-
di huius uarietates & ſublimitas erigat humilem ne defi-
ciat in aduerſis: & ſublimem humilitas reprimat ne eua-
neſcat in proſperis. Pulchre omnino ambæ res cum ad in-
uicem contrariæ ſint: ſponſæ tamen pariter cooperantur
in bonum: ſubſeruiunt in ſalutem. Et hæc pro eo q; ſponſa
uidetur de pellibus ſalomonis inducere ſimilitudinẽ. Re-
ſtat tamen aperiendus ille ſuper eodẽ capitulo ſenſus quẽ
in principio commemoraui & promiſi: qualiter uidelicet
tota ad ſolam nigredinem ſimilitudo referatur: qua quidẽ
non eſtis promiſſione fraudandi. Cæterum id differendũ
in aliud ſermonis principiũ. Tum quia hoc iam huius fla-
gitat longitudo: tum etiam ut præueniat ex more oratio
ea quæ in laudem & gloriam ſunt referẽda ſponſi eccleſiæ
Ieſu chriſti domini noſtri. Qui eſt deus benedictus in ſecu
la ſeculorum. Amen.

¶*De nigredine & formoſitate ſponſi: & quomodo non per uiſum, ſed potius per auditum cor-poris peruenitur ad notitiam ueritatis.*

Sermo. XXVIII.

TEnetis credo cuius & quibus ſalomonis pelli-
bus decorem ſponſæ ſentiam comparatum: ſi ta
men ad oſtenſionem commendationemq; refe-
ratur decoris: data ex his ſimilitudo. At ſi ad ni-
gredine magis referenda putet: ſicut & illa de taberna cu-
lis cedar: non equidem aliunde occurrit mihi quicquam
de pellibus huiõi ſalomonis: niſi quas fortè rex in uſum ta
bernaculi ſoleret aſſumere: ſi quando in tentorijs habitare
liberet: quas utiq; (ſi quæ tamen fuerũt) obſcuras ſine du-
bio & tetras eſſe neceſſe fuit: tanquam quæ quotidiano ſo
rent expoſitæ ſoli & frequẽtium iniurijs pluuiarum. Neq;
id fruſtra: ſed ut is qui intus repoſitus erat ornat⁹ nitidior
ſeruaretur. Hoc exemplo ſponſa non negat nigredinẽ ſed
excuſat: nec probro ducit qualemcūq; habitum quem cha
ritas formet: iudiciũ ueritatis non improbet. Deniq; quis 2.Cori.11.
infirmatur cum quo nõ infirmetur: quis ſcandalizatur &
non uritur: Induit ſe compaſſionis neuum: ut morbum in
altero paſſionis leuet uel ſanet. Nigreſcit candoris zelo, lu
cro pulchritudinis. Multos candidos facit unius denigra
tio: non cõtingitur culpa: ſed cum afficitur cura. Expedit, Ioan.11.
inquit, ut unus moriatur homo pro populo: & non tota
gens pereat. Expedit ut unus pro omnibus denigretur ſi-
militudine carnis peccati: & non tota gens nigredine cõ-
demnetur peccati. Splendor & figura ſubſtantiæ dei ob-
nubiletur in forma ſerui pro uita ſerui. Candor uitæ æter-
næ nigreſcat in carne pro carne purganda. Speciouſus for- Pſal. 44.
ma præ filijs hominum: pro filijs hominum illuminandis
obſcuretur in paſſione, turpetur in cruce: palleat in mor-
te. Ex toto non ſit ei ſpecies neq; decor: ut ſibi ſpecioſam
atq; decoram acquirat ſponſam eccleſiam ſine macula & ſi- Canti.1.
ne ruga. C Agnoſco pellem ſalomonis: imo ipſum in pel
le foris nigra ſalomonem amplector. Habet & ſalomon ni-
gredinem, ſed in pelle. Foris niger, in cute niger non int⁹.
Alioquin omnis gloria eius filiæ regis ab intus. Intus di-
uinitatis candor, decor uirtutum, ſplendor gloriæ, inno-
cẽtiæ puritas. Sed tegit hæc deſpicabilior infirmitatis co-
lor: & quaſi abſconditus uultus eius & deſpectus: dum tẽ-
tatur per omnia pro ſimilitudine abſq; peccato. Agno-
ſco denigratæ formam naturæ. Agnoſco tunicas illas pel-
liceas prothoplaſtorum peccantium habitum. Deniq; ſe- Phil.2.
metipſum denigrauit formam ſerui accipiens: in ſimilitu-
dinem hominum factus & habitu inuentus ut homo. Ag-
noſco ſub pelle hœdi (qui peccatum ſignificat) & manum
quæ peccatum non fecit: & collum per quod mali cogita-
tio non tranſiuit. Ideoq; non eſt inuentus dolus in ore ei⁹. Eſa 53.
Noui q; ſis lenis natura: mitis & humilis corde: blandus
aſpectu: ſuauis ſpiritu. Et quidem unctus oleo lætitiæ præ
cõſortibus tuis. Vnde ergo nunc inſtar eſau piloſus & hi- Pſal. 44.
ſpidus? Cuius nam rugoſa & tetra imago hæc: & unde hi
pili? Mei ſunt: nam piloſæ manus ſimilitudinem proximi
exprimunt peccatoris. Meos agnoſco hos pilos: & in pel- Iob.19.
le mea uideo deum ſaluatorem meum. D Non tamen re-
becca ſic illum induit, ſed maria: tãto digniorem qui bene-
dictionem acciperet: quãto ſanctior quæ pepit. Et bene in
meo habitu: quia mihi benedictio uendicatur: mihi poſtu Pſal.2.
latur hæreditas. Siquidem audierat. Poſtula à me & dabo
tibi gentes hæreditatem tuam: & poſſeſſionem tuam ter-
minos terræ. Tuam, inquit, hæreditatem: tuamq; poſſeſſio
nem dabo tibi. Quomodo dabis ei ſi ſua eſt? Et quomodo
ſuã mones ut poſtulet? Aut quomodo ſua ſi neceſſe habet
ut poſtulet? Mihi proinde poſtulat: qui meam ad hoc in-
duit formam ut ſuſcipiat cauſam. Quippe diſciplina pacis
noſtræ ſuper eum, dicente propheta: & dominus in eo po- Eſa.53.
ſuit iniquitatem omnium noſtrum: unde debuit fratribus
per omnia ſimilari ſicut ait apoſtolus: ut miſericors fieret. Hebr.2.
Propterea uox quidem uox Iacob: manus autem manus Geñ.27.
ſunt eſau. Suũ eſt quod auditur ex eo: quod in eo uidetur
noſtrum. Quod loquitur ſpiritus & uita eſt: quod apparet
mortale & mors. Aliud cernitur & aliud creditur. Nigrũ
ſenſus renunciat: fides candidum & formoſum probat. Ni
ger eſt, ſed oculis inſipientium: nam fidelium mentibus for
moſus ualde. Niger eſt: ſed formoſus. Niger reputatione
herodis, formoſus confeſſione latronis, centurionis fide.
Quàm formoſum aduerterat qui exclamauit. Verè homo Mar.15.
hic filius dei erat. Sed in quo aduertit: aduertendũ. Si em̃
attenderat quod apparebat: quomodo formoſus: quo-
modo filius dei? Quid niſi deforme & nigrum oculis
ſpectantium

ſpectantiū occurrebat:cū expanſis in cruce manibus : me-
dius duorū nequā riſum malignantibus daret:fletū fideli-
bus:Et ſolus erat riſui:q ſolus poterat eſſe terrori:ſolꝰ ho-
nori debuerat.Vñ igit̃ aduertit pulchritudinem crucifixi,
Luca.22. & q̄ is ſit filiꝰ dei:q cū iniquis reputatꝰ eſt: Reſpōdere ali-
quid ad id:noſtrū nec fas nec opus eſt.Nec eñ euāgeliſtæ
hoc diligētia p̄terijt.Sic eñ habes. Videns autē centurio
Marc.15. qui ex aduerſo ſtabat:quia ſic clamans expiraſſet,ait.Verè
hic hō filiꝰ dei erat.Ergo ad uocē credidit:ex uoce agno-
uit filiū dei:& nō ex facie.Erat eñ fortaſſe ex ouibus eius,
Ioan.10. de quibus ait.Oues meæ uocē meā audiunt:& cognoſco
meas & cognoſcunt me meæ. B Auditus inuenit quod
non uiſus.Oculum ſpecies fefellit : auri ueritas ſe infudit.
Oculus pnūciabat infirmū,oculus fœdū,oculus miſerū,
oculus morte turpiſſima condēnatū. Auri dei filius:auri
formoſus innotuit:ſed nō iudæorū:quia erāt incircunciſi
auribus.Merito petrus abſcidit auriculā ſerui:ut uiā face
ret ueritati:& ueritas liberaret eum.i.liberū faceret . Erat
ille cēturio incircūciſus:ſed nō aure:qui ad unā expirātis
uocem ſub tot infirmitatis indicijs dñm maieſtatis agno-
uit.Ideoq̃ non deſpexit quod uidit:quia credidit qđ non
uidit.Non aūt credidit ex eo quod uidit:ſed ex eo procul
dubio quod audiuit:quia fides ex auditu.Dignum quip-
pe fuerat per ſuperiores oculorum feneſtras ueritatem in-
trare ad aiam:ſed hoc nobis ô aia ſeruatur in poſterum:cū
uidebimus facie ad faciem.Nunc autē unde irrepſit mor-
bus:inde remedium intret : & per eadem ſequatur ueſti-
gia,uita mortem tenebras,lux uenenū ſerpentis,antidotū
ueritatis:& ſanet oculū qui turbatus eſt ut ſerenus uideat
quem turbatus non poteſt.Auris prima mortis ianua:pri
ma aperiatur & uitæ.Auditus qui tulit reparet uiſum:qm̃
niſi crediderimus non intelligemus.Ergo auditus ad me-
Pſal.50. ritum:uiſus ad p̄mium.Vnde propheta. Auditui meo,in-
quit,dabis gaudium & lætitiā.Q. fidelis retributio audi-
tionis beata uiſio ſit:& beatæ meritum uiſionis fidelis au-
Matth.5. ditio.Beati,ait,mundo corde : quoniam ipſi deum uide-
būt. Porrò fide oportet mundari oculum qui uideat deū:
quēadmodū habes fide mundans corda eorū.Interim er-
go dū needū paratꝰ eſt uiſus:auditꝰ excitet̃:auditꝰ exerci-
tet̃:auditꝰ excipiat ueritatem.Felix cui ueritas atteſtat̃,di-
cens.In auditu auris obediuit mihi. D Dignꝰ q uideā:
ſi priuſquā uideā,obediſſe iueniar.Securꝰ uidebo:ad quē
Eſa.50. meæ obedietiæ munꝰ p̄ceſſerit.Quàm beatꝰ q ait.Dñs deꝰ
aperuit mihi aurem:& ego non cōtradico:retrorſum non
abij.Vbi & uoluntariæ habes obedientiæ formam:& lōga
nimitatis exemplū.Qui eñ nō cōtradicit ſpontaneus eſt:
2.Cori 9. & qui retro non abijt,perſeuerat.Vtrūq; neceſſarium: qm̃
Mat.10. hilarem datorem diligit deus.Et qui perſeuerauerit uſq;
in finem:hic ſaluus erit.Vtinam & mihi aperiat aurem do
minus:intret ad cor meū ſermo ueritatis:mūdet oculū &
Pſal.9. lætæ præparet uiſioni:ut dicā deo etiā ipſe. Præparationē
cordis mei audiuit auris tua.Vt audiam à deo etiā ipſe cū
Ioan.15. cæteris obedientibus.Et uos mūdi eſtis propter ſermonē
quē locutus ſum uobis.Nec oēs mundantur qui audiūt:
Luca.11. ſed qui obediunt.Beati qui audiūt:& cuſtodiūt illud. Ta-
Deute.6. lē requirit auditū q mādat,dicens.Audi iſrael.Talē offert
1.Reg.3. qui ait.Loquere dñe:qa audit ſeruus tuus.Talem ſpondet
Pſal.84. qui dicit.Audiam quid loquat̃ in me dñs deus. Et ut ſcias
etiā ſpiritum ſanctum hunc in animæ ſpūali profectu ordi
nem obſeruare:ut uidelicet priꝰ formet auditum quàm læ
Pſal. 44. tificet uiſum. Audi,inquit,filia & uide.Quid intendis ocu
lū: Aurē para.Videre deſideras xp̄m:oportet te prius au-
Pſal 47. dire eū:audire de eo ut dicas cū uideris. Sicut audiuimꝰ:
ſic uidimus Immenſa claritas:uiſus anguſtꝰ:& non potes
ad eam.Potes auditu ſed non aſpectu . Clamantem deniq;
Geñ.3. deum. Adam ubi es:nō uidebam iam peccator audiebam
tamen.Sed auditus aſpectum reſtituet:ſi pius,ſi uigil,ſi fi-
delis præceſſerit.Fides purgabit : quem turbauit impie-
tas.Et quem inobedientia clauſit:aperiet obedientia. De-
Pſal.118. niq; à mandatis tuis intellexi,inquit,q̄ intellectum reddat
obſeruatio mandatorum:quem tulit trangreſſio B Ad-
uerte adhuc in ſancto iſaac quomodo præ cæteris ſenſi-
bus auditus in iam ſene uiguerit.Caligant oculi patriar-
chæ,palatum ſeducitur,fallitur manus,non fallitur auris.
Quid mirum ſi auris percipit ueritatem : cum fides ex au-
ditu:auditus per uerbum dei:uerbū dei ueritas ſit: Vox,
inquit,uox Iacob eſt:nihil uerius . Manus autem manus
ſunt eſau:nihil falſius . Falleris manus ſimilitudo decepit
te. Nec in guſtu ueritas:& ſi ſuauitas eſt.Nā quomodo ha
bet ueritatem:qui ſe putat edere uenationem:cum dome-
ſticis ueſcatur hœdorum carnibus: Multominus oculus
qui nihil uidet.Non eſt ueritas in oculo : non ſapientia.
Væ qui ſapientes eſtis,ait,in oculis ueſtris.Num bona ſa-
pientia cui maledicitur mūdi eſt:ac per hoc ſtultitia apud
deum.Bona & uera ſapientia trahitur de occultis:ut ſapit
beatus Iob.Quid foris eam quæris in corporis ſenſu: Sa- Iob.28.
por in palato:in corde ſapiētia eſt.Ne quæras ſapientiam
in oculis carnis:quia caro & ſanguis non reuelat eam:ſed
ſpiritus.Nō in guſtu oris:nec enim inuenitur in terra ſua-
uiter uiuentium.Non in tactu manus:cum ſanctus dicat.
Si oſculatus ſum manum meam ore meo:quod eſt iniqui- Iob.31.
tas maxima & negatio in deum.Quod tunc fieri arbitror
cum donū dei quod eſt ſapientia nō deo:ſed meritis aſcri-
bitur actionum. C Sapiens fuit iſaac ſed tamen errauit
in ſenſibus.Solus habet auditus uerum:qui percipit uer-
bum.Merito carnem rediuiuam uerbi tāgere prohibetur
mulier carnaliter ſapiēs:plus quippe tribuens oculo quā
oraculo:id eſt carnis ſenſui quàm uerbo dei .Quem enim
mortuum uidit:reſurrecturum non credidit : cum tñ hoc
promiſerit ipſe.Deniq; non quieuit oculus uſq; dum ſatia
tus eſt uiſus:qm̃ non erat conſolatio fidei,nec dei rata pro
miſſio.Nōnne cælū & terra:& quicquid oīno carnis ocu
lus attingere poteſt:ante habent tranſire & perire:quàm
iota unū aut unus apex ex omnibꝰ quæ locutus eſt deus:
Et tñ ceſſauit à fletu in uiſu oculi:quæ noluit conſolari in
uerbo dñi:pluris habens experimentum quàm fidem . At
experimentum fallax.Mittitur ergo ad certiorem fidei co
gnitionem:quæ utiq; apprehēdit qđ ſenſus neſcit,experi-
mentum non inuenit.Noli me tangere,inquit,hoc eſt.diſ- Ioan.20.
ſueſce huic ſeducibili ſenſui:innitere uerbo,fidei aſſueſce,
fides neſcia falli,fides inuiſibilia comprehēdens,ſenſus pe-
nuriā nō ſentit.Deniq; tranſgreditur fines etiam rationis
humanæ:naturæ uſum:experientiæ terminos.Quid inter
rogas oculū ad quod non ſufficit: Et manus quid explora
re conat̃ qđ ſupra ipſam eſt: Minꝰ eſt quicquid ille uel illa
renunciet.Sanè fides pronunciet de me:quæ maieſtati ni-
hil minuat.Diſce id habere certius:id tutius ſequi quod
illa ſuaſerit:noli me tangere:nondum enim aſcendi ad pa- Ibidem.
trem meum.Quaſi uerò cum iam aſcenderit:tunc tangi ab
ea uelit aut poſſit.Et utiq; poterit:ſed affectu nō manu:uo-
to non oculo:fide non ſenſibus.Quid tu me,ait,modo tan
gere quæris:quæ ſenſu corporis gloriam æſtimas reſurre-
ctionis . Non recordaris quomodo tempore adhuc meæ
mortalitatis transfigurati ad horam : morituri corporis
gloriam oculi diſcipulorum ſuſtinere nequiuerunt: Ad-
huc quidem tuis ſenſibus gero morem : formam ingeren-
do ſeruilem : quam de conſuetudine recognoſcas . Cæte- Pſal.138.
rum mirabilis facta eſt gloria mea ex te : confortata eſt &
non poteris ad eam . Differ ergo iudicium : ſuſpende ſen-
tentiam & tantæ rei diffinitionem ne credas ſenſui fidei re
ſeruato . Illa dignius : illa diffiniet certius quæ plenius
comprehendet. B Deniq; comprehendit illo ſuo myſti-
co ac profundo ſinu:quæ ſit longitudo,latitudo,ſublimi-
tas,& profundum.Quod oculus non uidit : nec auris au- 1. Cori.2.
diuit:nec in cor hominis aſcendit:illa in ſe quaſi quodam
inuolucro clauſum portat ſeruatq; ſignatum . Illa igitur
digne me tanget quæ patri conſedentem ſuſcipiet : non
iam in humili habitu ſed in cæleſti carne ipſa,ſed altera ſpe
cie . Quid deformem uis tangere: Expecta ut formoſum
tangas . Nam qui deformis modo : tunc formoſus . De-
formis tactui : deformis aſpectui . Deformis deniq; defor-
mi tibi:quæ ſenſibus plus inhæres : fidei minus . Eſto for-

moſa & tange me. Eſto fidelis & formoſa es. Formoſa for-
moſum & dignius tanges & felicius. Tanges manu fidei:
deſiderij digito, deuotionis amplexu. Tanges oculo men-
Gañ.5. tis. At nunquid adhuc nigrū? Abſit. Dilectus tuus candi-
dus & rubicundus. Formoſus planè quem circundant flo
res roſarū & lilia conuallium, hoc eſt martyrū uirginūq́ꝫ
chori. Et qui medius reſideo: utriqꝫ non diſſideo choro,
uirgo & martyr. Quō deniqꝫ candidis non congruo uir-
ginū choris: uirgo uirginis filius: uirginis ſponſus? Quō
non roſeis martyrum: cauſa uirtus fructus & forma mar-
Ibidem. tyrij? Talem talis taliterq́ꝫ tange, & dic. Dilectus meus cā-
didus & rubicundus: electus ex milibus. Milia miliū cum
dilecto: & decies centena milia circa dilectum: & nemo ad
dilectum. Num tibi uerendū erit ne fortè in quempiam de
multitudine errore incidas quærendo quem diligis? Nō
prorſus ambiges quemnam eligas: facile occurret electus
Eſa.63. è milibꝰ: cuīus iſignior, & dices. Iſte formoſus in ſtola ſua:
gradiens in multitudine fortitudinis ſuæ. Nō ergo in pel
le nigra quæ hactenus ſanè ingerenda fuit oculis perſequē
tium: ut contemnerent occidendū: aut etiā amicorum: ut
recognoſcerent rediuiuū. Non (inquam) iam in pelle oc-
curret nigra: ſed in ueſte alba: ſpecioſus forma, nō mō præ
filijs hoīm: ſed etiā præ uultibus angelorū. Quid me uis tā
gere in humili habitu, ſeruili forma, ſpecie contemptibili?
Tange cæleſti decorū ſpecie: gloria & honore coronatū:
diuina quidem maieſtate tremendum: ſed ingenita ſereni-
tate gratum ac placidum. D Inter hæc aduertenda pru
dentia ſponſæ & ꝓfunditas ſermonū eius: quæ ſub figura
pelliū ſalomonis. ſ. in carne rimata eſt deū: in morte uitam:
ſummā glīæ & honoris inter opprobria: & ſub nigro de-
niqꝫ habitu crucifixi candorē innocentiæ: ſplendorēq́ꝫ uir-
tutū: ſicut ille utiqꝫ pelles cū eſſent nigræ atqꝫ deſpectæ: ꝓ-
cioſa & ꝓcādida ꝓdiuitis regis in ſe ornamēta ſeruabant.
Merito nigredinē nō cōtēnit in pellibꝰ, decorē q ſub pel-
libus eſt aduertēs. Et iō quidā illā cōtēpſerūt: qa hūc mini
1.Cori.2. me cognouerūt. Si eñ cognouiſſent: nūquā dñm glīæ cru
cifixiſſent. Nō cognouit herodes & idcirco deſpexit. Nō
cognouit ſynagóga: q̄ nigredinē illi paſſionis & infirmita
Mat.27. tis improperans: alios, ait, ſaluos fecit: ſeipſum non poteſt
ſaluū facere: xp̄s rex iſrael deſcendat de cruce & credimus
Luc.23. ei. Sed cognouit latro de cruce, licet in cruce: q & innocen
Ibidem. tiæ puritatē cōfeſſus eſt. Hic aūt (inquiens) qd mali fecit?
Et gloriā regiæ maieſtatis ſimul eſt proteſtatus. Memento
Mat.27. mei, dicens, dū ueneris in regnū tuū. Cognouit cēturio: q
filiū dei clamat. Cognoſcit eccl̄ia: q̄ & æmulat̄ nigredinem
ut decorē participet. Non cōfunditur nigra uideri, nigra
Pſal.68. dici: ut dicat dilecto. Opprobria exprobrātiū tibi cecido-
rūt ſuper me. At ſanè nigra inſtar pelliū ſalomonis: foris. ſ.
& nō intus. Neqꝫ eñ intꝰ nigredinē meꝰ ſalomō habet. De
niqꝫ non ait, nigra ſum ſicut ſalomō, ſed ſicut pelles ſalomo
nis: ꝙ in ſuperficie tm̄ ſit ueri nigredo pacifici. Peccati ni-
gredo intꝰ eſt & prius interiora culpa commaculat quàm
Mat.15. ad oculos prodeat. Deniqꝫ de corde exeunt cogitationes
malæ, furta, homicidia, adulteria, blaſphemiæ: & hæc ſunt
q̄ coinquinār hoīem: ſed abſit ut ſalomonē. Minime pror-
ſus apud uerum pacificum iſtiuſmodi inquinamenta repe
ries. Oportet namqꝫ eſſe ſine pc̄tō eū qui tollit pc̄tā mūdi:
quo ad reconciliandos pc̄tōres inuēctus idoneus, iure ſibi
nomen uendicet ſalomonis. B Sed eſt nigredo affligen-
tis pœnitentiæ: cum aſſumit̄ lamentatio pro delictis. Hāc
fortaſſis nō abhorreat in me ſalomon ſi ſponte tm̄ induam
Pſal.50. mihi pro peccatis meis: quia cor cōtritum & humiliatum
deus nō deſpiciet. Eſt & afficiētis compaſſionis: ſi afflicto
condoleas & fraternū te decoloret incōmodū. Nec hanc
profecto reijciēdam putat noſter pacificus: quippe quam
1.Pet.2. & ſibi ipſe pro nobis dignanter induit: q peccata nr̄a tulit
in corpore ſuo ſuper lignum. Eſt & perſecutiōis: quæ etiā
pro ſummo ornamento habetur: ſiquidem ſuſcipiatur pro
Actu.5. iuſtitia & ueritate. Vñ eſt illud. Ibant gaudentes diſcipu-
li à conſpectu concilij: qm̄ digni habiti ſunt pro noīe Ieſu
Matth.5. cōtumeliā pati. Deniqꝫ beati qui ꝑſecutionē patiunt̄ pro-
pter iuſtitiā. Hac potiſſimū gloriari eccleſiā arbitror: hāc
libentius imitari de pellibꝰ ſponſi. Deniqꝫ & habet in pro-
miſſiōe. Si me perſecuti ſunt & uos perſequent̄. C Vnde- Ioan.15.
& addit ſponſa. Nolite me conſiderare ꝙ fuſca ſim: quia de- Cañ.1.
colorauit me ſol, hoc eſt: nolite me notare quaſi deformē:
quia cernitis pro ingruente perſecutione minus florentē:
minus ſm gloriam ſeculi coloratam. Quid exprobratis ni
gredinē: quā feruor perſecutionis non conuerſationis pu
dor inuexit? Vel ſolem dicit zelum iuſtitiæ quo accēdit̄ &
accingitur aduerſus malignātes, dicēs deo. Zelus domus Pſal.68.
tuæ comedit me. Et illud. Tabeſcere me fecit zelus meus: Pſal.118.
quia obliti ſunt uerba tua inimici mei. Illud quoqꝫ. Defe- Ibidem.
ctio tenuit me: pro pc̄tōribus derelinquentibꝰ legem tuā.
Itē. Nonne qui oderūt te dñe oderā: & ſup inimicos tuos Pſal.138.
tabeſcebā? Etiā illud ſapiētis caute obſeruat. Filiæ, ait, tibi Eccli.7.
ſunt: noli oſtēdere lætū uultū ad ipſas ut. ſ. remiſſis & mol-
libus & fugitātibus diſciplinam: nō cādorē ſerenitatis ſed
obſcuræ ſeueritatis exhibeat. Vel decolorari à ſole: eſt igne
ſcere charitate fraterna: flere cum flentibus: cū infirmanti-
bus infirmari: uri ad ſcādala ſingulorū. Vel ſic. Sol iuſtitiæ Pſal.76.
decolorauit me xp̄s: cuius amore lāgueo. Languor iſte co
loris quædā exterminatio eſt, & defectus in deſiderio aiæ.
Vñ & dicit. Memor fui dei & delectatus ſum & exercitatꝰ
ſum: & defecit ſpūs meus. Ergo inſtar urentis ſolis deſide-
rij ardor peregrinantē in corpore decolorat: dum uultus
gloriæ inhiantem impatientem facit repulſa: & excruciat
amantē dilatio. Quis noſtrū ita ſancto amore ardet: ut de-
ſiderio uidendi xp̄m oēm colorē præſentis glīæ lætitiæq́ꝫ
faſtidiat & deponat: illa ei prophetica uoce conteſtans: &
diem hoīs nō deſideraui: tu ſcis? Item cū ſancto Dauid. Re Hier.17.
nuit cōſolari anima mea. i. ꝓſentiū bonorum inani lætitia Pſal.76.
deſpicit colorari. Vel certè. Decolorauit me ſol: ſui nimirū
comparatione ſplendoris: dū appropians illi: ex eo me ob
ſcuram deprehendo, nigrā inuenio, fœdam deſpicio. Cæte
rum aliàs quidē formoſa ſum: qd fuſcam dicitis ſolius ſolis
pulchritudini ſuccumbentem? At ſenſui priori uidentur
magis aſſentire ea quæ ſequuntur. Adijcientes ſiquidē. Fi- Canti.1.
lij matris meæ pugnauerunt contra me: perſecutionē paſ-
ſam ſe eſſe aperte ſignificat. Sed hinc aliud ſermonis prin-
cipium ordiemur, qm̄ ſufficere hac uice poſſunt quæ acce-
pimus de gloria ſponſi eccleſiæ domini noſtri Ieſu chriſti
dono ipſius, qui eſt deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ De querimonia eccleſiæ contra ſuos impugna-
tores, uel contra illos qui impugnant
unitatem fraternam.

Sermo. XXIX.

FIlij matris meæ pugnauerunt contra me. An-
nas & cayphas & iudas ſcharioth filij ſynagó-
gæ fuerunt: & hi contra eccleſiam æque ſynagó
gæ filiam in ipſo exortu ipſius acerbiſſime pu-
gnauerunt: ſuſpendentes in ligno collectorem ipſius Ie-
ſum. Iam tunc ſiquidem deus impleuit per eos quod olim
præſignauerat per prophetam dicens. Percutiam paſto- Mat.26.
rem & diſpergentur oues. Et fortaſſis illius uox illa eſt in
cantico ezechiæ. Præciſa eſt uelut à texente uita mea dum Eſa.38.
adhuc ordirer ſuccidit me. De his ergo atqꝫ aliis qui de il-
la gente chriſtiano nomini contradixiſſe ſciuntur: puta di
ctum à ſponſa. Filij matris meæ pugnauerunt contra me.
Et pulchre filios matris ſuæ: non autem & patris ſui illos
uocat: qui non habebant patrem deum: ſed ex patre dia- Ioan.8.
bolo erant, homicidæ utiqꝫ ſicut & ille homicida erat ab
initio. Propterea non dicit fratres mei: aut filij patris mei:
ſed filij, inquit, matris meæ pugnauerunt contra me. Alio-
quin ſi nō ita diſtingueret: uideretur etiam apoſtolus pau
lus comprehenſus in his de quibus conqueritur: ꝙ & ipſe
aliquando perſecutus ſit eccleſiam dei. Sed miſericordiam 1.Cori.15.
conſecutus eſt: quia ignorans hoc fecit manēs in incredu 1.Thi.1.
litate: & approbauit deū ſe habere patrē: fratrē eccl̄iæ tam
ex patre quàm ex matre eſſe. B Sed attende quō nomi-
natim filios matris ſuæ, & ſolos incuſat: quaſi ſoli in culpa
ſint. Quanta & ab cæteris paſſa eſt: iuxta illud apud pro-
phetam.

Pſal.128. phetã.Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea:& ſupra
dorſum meũ fabricauerunt pctõres. Quid ergo ſingulari-
ter filios m̃ris tuæ cauſaris: quæ te minime ignoras & ex
alijs atq; alijs nationibus ſæpiſſime impugnatam: Ad men
Puer.23. ſam diuitis uocatus, diligẽter (inqt) cõſidera quæ tibi ap-
ponunt. Fratres ad mẽſam ſalomonis ſedem⁹. Quis ditior
ſalomone: Nõ de terrenis dico diuitijs: quãquã & ipſis ſa-
lomon abundaret. Sed intuemini p̃ntem mẽſam quõ ſup-
nis eſt referta delitijs. Spũalia ſunt & diuina quæ nobis in
ea apponũtur. Diligẽter ergo (inqt) cõſidera quæ tibi ap-
ponunt: ſciẽs qa talia te oportet præparare. Ego utiq; qđ
in me eſt, diligẽter attẽdo: id mihi apponi in his ũbis ſpõ-
ſæ: & ad meã prorſus doctrinã cautelãq; reſpicere: q͡ ita ex
noĩe ac ſola exprimit pſecutio à domeſticis, & tacentur tot
& tã grauia q̃ ubiq; terrarũ nihilomin⁹ ex oĩ natiõe quæ
ſub cælo eſt ab ĩfidelib⁹ ab hæreticis & ſchiſmaticis ptulit
ſe cognoſcitur. Noui ſponſæ prudentiã: nec putauerim ca
ſu hæc illã, aut quaſi immemorẽ p̃termiſiſſe. Sed pfectò id ex-
preſſius plãgit qđ & ſentit differẽtius: quodq; uigilanti⁹
nobis cauẽdũ exiſtimat. Quidnã hoc: Malũ utiq; inteſti-
nũ atq; domeſticũ. Hoc tibi manifeſte in euãgelio ore ipſi⁹
Matt.7. ſaluatoris exprimit, cum dicit. Et inimici hois domeſtici
Pſal.40. eius. Hoc & in pphetã. Homo (inqt) pacis meæ, q edebat
Pſal.54. panes meos: magnificauit ſup me ſupplãtationẽ. Itẽ: quo-
niã ſi inimicus meus maledixiſſet mihi: ſuſtinuiſſem utiq;.
Et ſi is q oderat me ſuper me magna locutus fuiſſet, abſcõ
diſſem me forſitã ab eo. Tu uerò homo unanimis dux me⁹
& notus me⁹: qui ſimul mecũ dulces capiebas cibos, hoc
eſt qđ à te patior cõuiua & cõtubernali meo, id moleſtius
ſentio: fero ægrius. Scitis hæc q̃rimonia cui⁹, & de quo ſit:
D Agnoſcite ergo & ſpõſam eodẽ de filijs m̃ris ſuæ con-
querentẽ affectu: q̃m in eodẽ ſpũ, cũ ait. Filij m̃ris meæ pu-
Pſal.37. gnauerũt cõtra me. Vñ & alibi loquit. Amici mei & pxi-
mi mei aduerſum me appropinquauerũt & ſteterũt. Lõge
q̃ſo à uobis facite ſemp hoc tã abominabile & deteſtabile
Pſal.132. malũ uos q expti eſtis & q̃tidie expimini quàm bonum ſit
& quàm iocũdũ habitare fratres in unũ: ſi tñ in unũ & nõ
in ſcãdalũ. Alioqn nec iocũdũ planè nec bonum: ſed peſſi-
mũ ac moleſtiſſimũ. Væ aũt hoi illi p quẽ unitatis uinculũ
iocũdũ turbat. Iudiciũ profectò portabit quicũq; eſt ille.
Ante mihi contingat mori: quàm audire in uobis quẽpiã
iuſte clamitantẽ: Filij matris meæ pugnauerunt cõtra me.
Nõnne præſentis congregationis tanquã unius matris fi-
lij omnes uos eſtis: ſinguli alterutrum fratres: Quid ergo
à foris uos cõturbare aut cõtriſtare poſſit: ſi it⁹ bene eſtis,
1. Petri.3. & fraterna pace gaudetis: Deniq; quis uobis nocere po-
1.Cori.12. terit (iquit) ſi boni æmulatores fueritis: Quãobrem æmu
lamini chariſmata meliora: ut bonos uos probetis æmula
tores. Chariſma peroptimũ charitas eſt. Planè incomparabile
qđ nouæ ſponſæ cæleſtis ſponſus toties inculcare cu-
Ioan.13. rabat: nunc quidẽ dicens. In hoc cognoſcent omnes quia
mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis adinuicem:
Ibidem. nunc uerò. Mandatum nouum do uobis ut diligatis inui
Ioan.17. cem: & hoc eſt præceptũ meum ut diligatis inuicẽ: itemq;
orans unũ eos fore ſicut ipſe & pater unum ſunt. B Et ui-
1.Cori.13. de ſi non ipſe Paulus qui te ad chariſmata meliora inuitat
inter cætera charitatẽ in ſummo ponit: ſiue cum fide & ſpe
1.Cori.12. dicit eã eſſe maiorẽ & ſupereminẽtem ſciẽtiæ: ſiue cũ enu-
meratis pluribus aut miralibus ſupernæ gratiæ donis: tã-
dẽ ad ſupexcellẽtiorẽ uiam nos mittit. Haud aliam pfectò
illã quàm charitatẽ diffiniẽs. Deniq; qdnã huic cõparãdũ
1.Cori.13. putemus quæ ipſi pfertur martyrio ac fidei trãsferẽti mon
Nota. tes: Hoc igitur eſt quod dico. Pax uobis à uobis ſit: & oẽ
quod extrinſec⁹ minari uidet, nõ terret: qa nõ nocet. Nam
econtrario qcquid foris blandiri apparet: nulla eſt pfectò
cõſolatio: ſi intus (quod abſit) ſeminariũ diſcordiæ germi
nauerit. Proinde dilectiſſimi pacem habete ad uos: & noli-
te lædere inuicem. Non facto, nõ uerbo, non ſigno quali-
cunq;: & ne quis fortè exacerbatus & præoccupatus à pu
ſillanimitate ſpũs, & tempeſtate deũ interpellare cogatur
aduerſus eos qui ſe læſerint aut cõtriſtauerint: & prorum-
pere in uerbum graue cõtingat: filij matris meæ pugnaue-
rũt cõtra me. Sic eñ peccãtes in fratrẽ: in chriſtum pecca-
tis, q ait. Quod uni ex minimis meis feciſtis: mihi feciſtis. Matt.25.
C Nec cauendum à grauioribus tãtũ offenſis: uerbi grã,
ab aperto cõuitio ſeu maledicto: ſed à clãdeſtino q̃q; & ue
nenato ſuſurrio. Nõ (inquã) ſufficit os cuſtodire ab his &
his ſimilibus, cauenda ſunt & leuia. Si tamẽ leue debeat di
ci quodcũq; in fratrem p̃ſumpſeris uolũtate lædendi: cum
hoc ſolo ſi iraſceris illi: diuini reus iudicij tenearis. Meri-
to quidem. Nã quod tu leue putas: & ob hoc leuius præ-
cipitas: plerũq; alius aliter accipit: tanquã hõ uidens in fa
cie & ſm faciẽ iudicãs, paratus feſtucam trabẽ ſuſpicari, &
ſcintillã putare fornacem. Non enim eſt omnium charitas
illa quæ omnia credit. Proni ſunt autem ſenſus hominis & 1.Cori.13.
cogitationes ad malum potius ſuſpicandum quàm ad bo- Geñ.8.
nũ credendũ: præſertim ubi diſciplina ſilentij nec te qui in
cauſa es excuſare permittit: nec illũ uulnus ſuſpicionis ape
rire quod patit ut curetur. Ita uritur ille: & moritur clauſo
& lethali uulnere: intra ſemetipſum gemẽs: dũ totus in ira
& diſceptatiõe poſitus: nil aliud ſilens uerſare in mẽte poſ-
ſit: niſi iniuriã quã accepit. Nõ poteſt orare, non poteſt le-
gere, nõ ſanctũ aut ſpiritale aliquid meditari. Et ita inter-
cepto uitali ſpiritu dum ſuis deſtituta alimentis uadit ad
mortem aĩa: pro qua chriſtus mortuus eſt: quid tu interim
quæſo animi habes: Quid oratio tua aut opus quodcũq;
interim feceris ſapit tibi: contra quem nimirũ chriſtus an
xie clamat de pectore fris tui quẽ cõtriſtaſti: fili⁹ (ĩquiẽs)
matris meæ pugnat contra me: & qui ſimul mecum dulces
capiebat cibos: repleuit me amaritudine. D Quòd ſi di-
xeris illum non tam grauiter pro tam leui cauſa debuiſſe
turbari. Reſpõdeo. Quanto leuior eſt, tanto à te leuius po
tuit nõ committi: quãquã neſcio quomõ leue dicas (ut iã
dixi) quicquid amplius eſt quàm iraſci: cum uel hocipſum
obnoxiũ eſſe iudicio ex ore ipſi⁹ acceperis iudicis. Quid
enim. Tu ne leue dixeris in quo offenditur chriſtus: unde
ad dei iudiciũ ptrahi habes: cũ horrẽdũ ſit incidere in ma Heb.10.
nus dei uiuẽtis: Tu ergo accepta fortè iniuria (quod qui-
dem interdũ non accidere in his cõuentibus difficile eſt)
non continuo more ſecularis, oblique referire fratrem re-
ſpõſione feſtines: ſed neq; ſub ſpecie quaſi corripiendi uer
bo acuto & urenti transfigere audeas ullatenus animam
pro qua chriſtus affigi cruci dignatus eſt: non grunnire
quaſi increpando: non labijs muſſitare, quaſi murmuran-
do: nõ narem cõtrahere aut cachinnare, quaſi ſubſannan-
do: nõ frontẽ rugare, quaſi inuehendo aut comminando.
Sanè cõmotio tua ibi moriatur ubi oritur: nec permittat
exire quæ mortẽ portat, ne perimat: ut dicere poſſis & tu
cũ propheta: turbatus ſum & non ſum locutus. B Quoſ Pſal.76.
dam altius intellexi ſentire iſtud: quaſi de diabolo & ange-
lis eius dictum: qui cum fuerint & ipſi filij hieruſalem illi⁹
quæ ſurſum eſt mater noſtra: ex quo lapſi ſunt: non ceſſant
ſororem ſuam eccleſiam impugnare. Sed neq; contendo ſi
quis uſurpet hoc etiam in bonam ſignificationem ſm q͡
ſpirituales q ſunt in eccleſia aduerſus carnales fratres ſuos
dimicant in gladio ſpiritus: quod eſt uerbum dei: uulnerã Ephe.6.
tes eos ad ſalutẽ: atq; ad ſpiritualia iſtiuſmodi ĩpugnatio- Pſal.140.
nibus prouehentes. Vtinam corripiat me iuſtus in miſeri Deu.32.
cordia & increpet me: percutiens & ſanans. occidens & ui Gal.2.
uificans: quo audeam & ego dicere: uiuo autẽ iam nõ ego Matth.5.
uiuit uerò in me chriſtus. Eſto, inquit, conſentiens aduer-
ſario tuo dñ es cũ eo in uia: ne tradat te iudici: & iudex tor
tori. Bonus aduerſarius: cui ſi conſentiens ero: non erit un
de aut iudex me calũniet: aut tortor. Ego profectò ſi quos
ueſtrum aliquando pro huiuſmodi contriſtaui: nõ me pœ
nitet. Contriſtati eñ ſunt ad ſalutem. Et quidem neſcio id
me feciſſe unquam abſq; mea quoq; magna triſtitia: ſm il-
lud. Mulier cũ parit triſtitiam habet. Sed abſit ut iam me- Ioan.16.
minerim preſſuræ: tenens fructũ doloris mei: dum perinde
uideã chriſtũ formatũ in ſcbole. Neſcio autem quomodo
etiam tenerius mihi aſtricti ſunt: qui poſt increpatoria &
per increpatoria tandẽ conualuerũt de infirmitate, quàm

quí fortes ab initio permanſerũt:nõ indigẽtes iſtiuſmodi
medicamẽto. C Ergo in hunc ſenſum poterit eccleſia ſeu
anima diligens deũ dicere,ꝙ decolorauit eã ſol:mittendo
ſcilicet & armãdo de filijs matris eius:qui eã ſalubriter ex•
pugnarent:& captiuã ducerent ad fidẽ amoremq; ipſius:
Pſal.119. multis utiq; confixã ſagittis illis:de quibus ſcriptũ eſt. Sa
Pſal.37. gittæ potẽtis acutæ.Et itẽ.Sagittæ tuæ infixæ ſunt mihi.
Ideoq; ſequitur,& ait:qm̃ non eſt ſanitas in carne mea:ut
Matt.26. ſm animã ſanior proinde fortiorq; factus dicat .Spiritus q
2.Cor.12. dem promptus eſt:caro aũt infirma.Et cum apoſtolo .Qñ
eñ infirmor:tunc potẽs ſum & fortis.Vides quia carnis in
firmitas robur ſp̃ui augeat,& ſubminiſtret uires.Ita econ•
trario noueris carnis fortitudinẽ,debilitatẽ ſp̃us operari.
Et quid mirum ſi hoſte debilitato,tu fortior efficeris? Niſi
Gal.5. fortè illã tibi inſaniſſime ducas amicã:quæ nõ ceſſat cõcu
piſcere aduerſus ſpiritũ.Vide ergo ſi nõ prudẽter ſagitta•
ri & impugnari ſalubriter poſtulat ſanctus:cũ dicit in ora
Pſal.118. tione.Confige timore tuo carnes meas D Optima timor
iſte ſagitta:qui cõfigit & interficit carnis deſideria ut ſpi•
ritus ſaluus ſit.Sed & qui caſtigat corpus ſuũ & in ſeruitu
tem redigit nõnne is tibi uidetur etiã manũ contra ſe pu•
Hebr.4. gnantis ipſe iuuare? Eſt & ſagitta ſermo dei uiuus & effi•
cax,& penetrabilior omni gladio ancipiti. De quo ſalua•
Matt.10. tor.Non ueni,inquit,pacẽ mittere ſed gladiũ.Eſt etiam ſa•
gitta electa amor xp̃i:quæ mariæ aiam nõ modo confixit
ſed etiã pertranſiuit:ut nullã in pectore uirginali particu•
lam uacuã amore relinqueret,ſed toto corde,tota anima,
tota uirtute diligeret:& eſſet gratia plena.Aut certè per•
tranſiuit eam:ut ueniret uſq; ad nos:& de plenitudine illa
omnes acciperemus:& fieret mater charitatis:cuius pater
eſt charitas deus:parturiens & in ſole ponẽs tabernaculũ
Eſa.49. eius:ut ſcriptura impleretur:quæ dicit.Dedi te in lucẽ gẽ
tium:ut ſis ſalus mea uſq; ad extremũ terræ.Hoc eñ imple
tum eſt per Mariam:quæ in carne uiſibilem edidit : quem
inuiſibilem nec de carne nec cũ carne ſuſcepit. Et illa qui•
dem in tota ſe grãde & ſuaue amoris uulnus accepit: ego
uerò me felicẽ putauerim ſi ſumma ſaltẽ quaſi cuſpide hui⁹
gladij pungi interdum me ſenſero:ut uel modico accepto
amoris uulnere,dicar etiã anima mea.Vulnerata charitate
ego ſum.Quis mihi tribuet in hunc modũ non modo uul
nerari:ſed & expugnari oĩno uſq; ad exterminationẽ co•
loris & caloris illius qui militat aduerſus animam? B Si
exprobrauerint filiæ huius ſeculi illi animæ quæ hmõi eſt,
dicentes pallidam & ſine colore eſſe:nõne tibi congrue
poſſe reſpondere uidebitur.Nolite me cõſiderare ꝙ fuſca
ſim:quia decolorauit me ſol. Et ſi ſe ad hoc meminerit pue
niſſe adhortationibus ſeu increpationibus aliquorũ ſer•
uorũ dei æmulantiũ eam dei æmulatiõe:nõnne cõſequẽ•
ter ueraciterq; inferre poterit:qa filij matris meæ pugnaue
runt contra me.Erit ergo ſenſus(iuxta quod dictũ eſt) ut
eccleſia ſeu ſtudioſa quæuis anima id loquatur,non quaſi
gemens aut cõquerens:ſed quaſi gaudẽs & gratias agens:
inſup & glorians,ꝙ pro noĩe & amore xp̃i digna ſit fuſca
ſeu decolor eſſe & dici:atq; hoc ipſum aſcribat nõ ſuæ in•
duſtriæ,ſed gratiæ & miſericordiæ præuenientis ſe & mit
Rom.10. tentis ad ſe.Nam quõ crederet ſine prædicante? Quõ autẽ
prædicarent niſi mitterẽtur.Filios matris ſuæ cõtra ſe pu•
gnaſſe memorat nõ ut irata:ſed ut nõ ingrata. Vñ & ſequi
tur.Poſuerũt me cuſtodẽ in uineis.Qđ uerbũ utiq; ſi ſp̃ua
liter examinet:puto nil in ſe querimoniæ aut rancoris ha
bere uidebitur:ſed magis fauorabile aliqd redolere.Verũ
ad id cõtingendũ prius ſanè quàm manũ apponere audea
mus(locus eñ ſanctus eſt)cõciliãdus eſt nobis ſolitis pre•
cibus & hic cõſultãdus ille ſp̃us q ſcrutat alta dei:aut certè
unigenit⁹ qui eſt in ſinu patris ſponſus eccleſiæ Ieſus xp̃s
dñs noſter,q eſt ſuper oĩa deus benedictus in ſecula.Amẽ.

¶ Qualiter populi fidelium ſeu animæ electorum per uineas ſignificantur:quarum eccleſia cuſtos dicitur:& de prudentia carnis quæ eſt mors.

Sermo. XXX. C

POſuerunt me cuſtodem in uineis. Quid? Tui ne
illi oppugnatores quos ꝓxime memoraſti? Au
dite & intelligite ſi nõ ſe ab illiſipſis fatetur iſta
promotã à quibus & paſſam.Nec mirum tñ ſi•
quidem fuerit cauſa pugnandi intentio corrigendi. Nam
quis neſciat multos amicabiliter utiliterq; multoties op•
pugnatos:quàm multos quotidie experimur piis ĩpugna
tiõibus prælatorũ ad meliora proficere:prouehi ad altio•
ra? Ergo illud potius demonſtremus ſi poſſumus,quemad
modum aduerſus eccleſiã pugnatum ſit à filijs matris ſuæ:
& hoſtili animo,& dãno utili.Id eñ iocundius:cũ qui no
cere intendũt,proſunt & nolentes.Vtrũq; uerò ſenſum te
net ſuperior interpretatio:qm̃ quidem nõ defuerũt & qui
bene & qui male æmularentur eam diuerſa intentione pu•
gnantes:ſed utriq; profuerunt.Intantum deniq; ſe profe•
ciſſe ex his quæ ab æmulis paſſa eſt gloriat,ut pro una ui•
nea quam ſibi abſtuliſſe uiſi ſunt :ſuper multas ſe gaudeat
conſtitutam.Hoc mihi(inquit)præſtitere pugnando con
tra me & contra uineam meam:qui dicunt exinanite,exi• Pſal.136.
nanite uſq; ad fundamentũ in ea: ut unam pluribus cõmu•
tarim.Hoc quippe eſt quod infert:uineã meam nõ cuſto•
diui:tanquã cauſam ſubiungens unde hoc illi contigerit:
ut nõ in una iam:ſed in pluribus cuſtos poſita ſit. D Et
litera quidem ſic eſt.Sed ſi eam ſimpliciter ſequimur : con•
tenti eo ſolo quod ſonare in ſuperficie illa uidetur,putabi
mus nos legere in ſcriptura ſancta de his uineis corporeis
& terrenis quas quotidie cernimus de rore cæli & de pin
guedine terræ accipere unde fundunt uinũ:in quo eſt lu•
xuria:& ſic nihil nõ dico dñi ſponſæ dignũ:ſed nec cuiuis
cæterarũ congruũ quid de tam ſancta & diuina ſcriptura
attuliſſe uidebimur.Quæ eñ conuenientia ſponſis & cu•
ſtodiæ uinearum? Sed & ſi conuenire putetur:unde doce•
bimus fuiſſe aliquando eccleſiam iſtiuſmodi deputatã offi
cio? Nunquid de uineis cura eſt deo? Si autẽ ſpirituali ſen
ſu uineas eccleſias,id eſt fideles iterpretamur populos:iux
ta prophetæ ſenſum:dicentis.Vinea domini ſabaoth do• Eſa.5.
mus iſrael eſt:incipiet fortaſſis elucere nobis quomõ ſpõ•
ſæ minime indignũ ſit fieri cuſtodem in uineis. Puto qui•
dem ꝙ & nõ parua inſuper & in hoc ipſo apparebit præ•
rogatiua:ſi quis diligentius curet aduertere quantũ ubiq;
per orbem in hmõi uineas dilatauerit terminos ſuos à die
illa qua hieroſolymis à filijs matris ſuæ expugnata eſt &
turbata:una cũ prima illa ſua, nouella plantatione:multi• Actu.4.
tudinem dico credentiũ quorum legitur fuiſſe cor unum
& anima una.Et ipſa eſt quam modo fatetur ſe minime cu•
ſtodiſſe:ſed nõ ad inſipientiam ſibi. B Nec enim ita inde
euulſa in perſecutione fuit:ut nõ alibi plãtaretur:atq; alijs
locaretur agricolis:qui reddant fructus eius temporibus
ſuis.Non prorſus.Nõ perijt:ſed migrauit, etiam creuit &
dilatata eſt:tanquam cui benedixit dominus.Deniq; leua Pſal.79.
oculos tuos & uide:ſi non operuit montes umbra eius,&
arbuſta eius cedros dei.Si non extẽdit palmites ſuos uſq;
ad mare & uſq; ad flumen propagines eius.Nec mirũ : dei 1.Cori.3.
enim ædificatio eſt:dei agricultura eſt.Ipſe fœcundat, ipſe
propagat,ipſe putat & purgat eam ut fructũ plus afferat.
Quando nempe ſua deſtitueret cura uel opera quam plan
tauit dextera eius? Non planè habenda neglectui : in qua
apoſtoli palmites:dominu⁹ uitis:& pater eius agricola eſt.
In fide plantata:in charitate mittit radices:defoſſa ſarculo
diſciplinæ:ſtercorata pœnitentium lachrymis:rigata præ
dicantium uerbis:& ſic ſanè exuberans uino in quo eſt læ
titia:ſed non luxuria :uino totius ſuauitatis nullius libidi
nis.Hoc certè uinum lætificat cor hominis: hoc conſtat &
angelos bibere cum lætitia.Deniq; gaudent in conuerſio•
ne & pœnitentia peccatorum:ſalutem hominum ſitientes:
lachrymæ pœnitentium uinum eorũ:ꝙ in illis uitæ odor:
ſapor gratiæ ſit:indulgentiæ guſtus:reconciliationis iocũ
ditas: ſanitas redeuntis innocentiæ : ſerenatæ ſuauitatis
conſcientiæ.Ergo ex illa una uinea quam ſæuæ perſecutio
nis uiſa eſt deleuiſſe tempeſtas : quantæ in uniuerſa terra
propagatæ refloruerunt:& in his omnibus cuſtos poſita
ſponſa eſt;ut

ſponſa eſt:ut:nõ contriſtet ꝙ primā uineā non cuſtodiuit.
Cõſolare filia ſion:ſi cæcitas ex parte cõtigit in iſrael:quid
tu ꝑdis? Mirare myſteriū:& noli plāgere detrimētum. Di
lata ſinū:& collige plenitudinē gentiū. Dic ciuitatibus iu
Actu.13. dæ. Vobis oportebat primum loqui uerbū dei:ſed qm̄ re-
puliſtis illud:& indignos uos iudicaſtis æternæ uitæ: ec-
Exo.32. ce cõuertimur ad gētes. Moyſi ſanè oblatū eſt à deo: ſi p̄-
uaricatorem populū uellet dimittere:& diuinæ exponere
ultioni:ipſum quidē fieri poſſe in gētē magnā:ſed ille renuit.
Quare. Ob nimiam profectò dilectionem qua illi fortiter
deuinctus ppl'o tenebatur:& qm̄ nõ reqrebat q̄ ſua ſunt, ſed
dei honorē:& nõ quod ſibi utile foret ſed quod multis. Et
ille qdē ſic. D Ego aūt cõſilio ſecretiori puto hoc munus
diuinitꝰ pro ſui magnitudine ſeruatum ſponſæ:ut ipſa po
tius & nõ moyſes mitteretur in gentem magnam. Nõ enī
oportebat amicū ſponſi p̄ripere ſponſæ benedictionem:&
propterea nõ quidē moyſes ſed noua ſponſa, cui dicitur.
Mar. ult. Ite in mūdū uniuerſum:ꝑdicate euāgeliū omni creaturæ.
Ipſa, inquā, prorſus miſſa eſt in gētem magnā. Nū in maio
re potuit quàm in uniuerſitatē? Et facile uniuerſitas ceſſit
portāti pacem, grām offerenti. Sed nõ ſicut grã: ita & lex:
quàm diſſimili uultu ad oēm cõſcientiā ſe offerūt ſuauitas
huius, & illius auſteritas. Quis ſanè ex æquo reſpiciat con
dēnātē & cõſolantē, repoſcētē & ignoſcentē, plectētem &
amplectētem? Non pari profectò acceptabit uoto umbra
& lux, ira & pax, iudiciū & mīa, figura & ueritas, uirga &
Exo.17. hæreditas: frænū & oſculum. Graues deniqꝫ moyſi manus
Actu.15. teſtibꝰ aaron & hur. Graue legis iugum teſtibus ipſis apo
ſtolis: q hoc & ſibi & patribꝰ importabile clamitant. Gra-
ue iugū & uile p̄miū: nã terra eſt in promiſſione. Pro hmōi
nõ eſt moyſes miſſus in gentē magnam. Verū tu mater ec-
cleſia: ꝓmiſſionē habēs uitæ q̄ nūc eſt & futuræ: facile i du
plici grã obtīes ab uniuerſis te recipi:& ꝓpter iugū ſuaue
& ꝓpter regnū ſublime. Pulſa de ciuitate: ab uniuerſitate
exciperis: dum ſic ꝓuocat qđ promittis: ut quod imponis
nõ terreat. Quid adhuc unius uineæ plāgis damnum: qđ
Eſa.60. tāto ſibi fœnore cõpenſatū eſt? Pro eo ꝙ fuiſti derelicta &
odio habita & nõ fuit qui ꝑ te trāſiret: ponā te, inquit, in
ſuperbiā ſeculorū, gaudiū in gñatione & gñationē: & ſu-
ges lac gētiū:& māmilla regū lactaberis:& ſcies quia ego
dñs ſaluās te:& redēptor tuus fortis Iacob. Tali itaqꝫ mo-
do dicit ſe ſponſa poſitā cuſtodē in uineis:& quia uineam
ſuā non cuſtodiuit. B Ego loci huius occaſione meip̄m
reprehendere ſoleo ꝙ aīarū ſuſceperim curā: qui meā non
ſufficerē cuſtodire: uineas aīas interpretans. Qꝫ ſi ꝓbas &
tu hāc noſtrā iterpretationē: uide etiā cõſequēter an recte
quoqꝫ dicamus fidē uitē: uirtutes palmites: botrū opꝰ: de
uotionē uinū? Siquidem nec palmes abſqꝫ uite, nec uirtus
ſine fide aliqd eſt. Sine fide enī impoſſibile eſt placere deo:
Hebr.11. fortaſſe & diſplicere neceſſe erit. Deniqꝫ oē quod nõ eſt ex
Roma.14. fide, pctm̄ eſt. Hoc ergo conſiderare oportuit illos qui me
poſuerūt cuſtodē in uineis: ſi uidelicet ꝓpriā cuſtodiſſem.
At quāto tpe inculta iacuit & deſerta: redacta in ſolitudi-
nem? Prorſus defecerat uinū ex ea: areſactis præ ſterilitate
fidei: uirtutū palmitibus. Erat fides, ſed mortua. Quomo-
do enī non mortua ſine operibꝰ? Et id qdē in ſeculari uita.
Cæterū cõuerſus ad dñm: meliuſcule cœpi fateor cuſtodi-
re: nõ tamen prout oportuit. Et quis nempe ad hoc ido-
Pſal.126. neus? Nec ſctūs ꝓpheta q ait. Niſi dñs cuſtodierit ciuita-
tē: fruſtra uigilat qui cuſtodit eā. Quantis etiā tunc memi-
ni me ꝓpatere inſidijs illiꝰ q ſagittat in occultis imaculatū?
Quantū nobis ô uinea mea furtiuis ſubreptū eſt machina
mentis: eo ipſo tpe quo uigilātius intendere cœpimus cu-
ræ & cuſtodiæ nr̄æ? Quot & quales piorū botros operum
aut p̄focauit ira: aut tulit iactantia: aut fœdauit inanis glo-
ria? Quāta ab illecebra gulæ: quāta ab accidiæ ſpū: quan-
ta à puſillanimitate ſpūs & tēpeſtate ſuſtinuimus? Sic erā:
& nihilominꝰ tñ poſuerūt me cuſtodē in uineis: nõ cõſide
rātes qd de mea ego facerē: uel feciſſem: nec audientes ar-
guentē magiſtrū ac dicētē. Si quis domui ſuæ p̄eſſe neſcit:
quõ eccliæ dei diligētiā habebit? C Miror audaciā plu-
rimorū quos uidemꝰ de ſuis uineis nõ colligere niſi ſpīas
& tribulos: uineis tñ dñicis etiā ſe ingerere nõ uereri. Fu-
res ſunt & latrões: nõ cuſtodes neqꝫ cultores. Hoc illis. Væ
aūt mihi etiā nūc à ꝑiculo uineæ meæ: imo magis nūc qm̄
pluribꝰ intentꝰ: minꝰ circa unā diligēs, minuſqꝫ ſolicitus
fieri cogor. Nec ſepē circūdare: nec torcular fodere in ea li
Pſal.79. cet. Heu deſtructa eſt maceria eiꝰ & uidemiāt eā oēs q p̄ter
grediunt uiā. Patet expoſita triſtitiæ, iracūdiæ atqꝫ ipatien
tiæ ꝑuia. Demoliunt eā ſedule q̄dā uulpeculæ inſtātiū ne-
ceſſitatū. Irrūpūt undiqꝫ anxietates: ſuſpitiões, ſolicitudi-
nes. Turbæ diſcordātiū: cauſarꝫ moleſtiæ: rara hora deſūt.
Nõ ē ꝓhibēdi facultas: nõ copia declinādi: ſed nec orandi
ſpaciū. Quo imbre lachrymarū perfundere ſufficiā ſterili-
tatē aiæ meæ? uineæ meæ uolui dicere: ſed de pſalmo ſic in
cidit: ꝓpter uſum:& ſenſus idē eſt. Nec piget erroris q ad-
monet ſimilitudinis: qa nõ de uinea ſermo eſt: ſed de aīa. Er-
go aīa cogitet: cū uinea legit. Siqdē ſub huiꝰ ſpecie & no-
mine illius ſterilitas deploraf. Quibus ergo lachrymis ri-
gabo ſterilitatem uineæ meæ? Oēs palmites eius aruerūt
præ inopia. Iacent ſine fructu: eò ꝙ nõ habeāt humorē. Ie-
ſu bone quos faſciculos ſarmentorum ex eis in tuo quoti-
die ſacrificio: uſtio contriti cordis mei te teſte abſumit. Sit
obſecro ſacrificiū tibi ſpūs cõtribulatus: cor cõtritū & hu Pſal.50.
miliatū deus ne deſpicias. A Et ego qdem ſic pro imper
fecto meo traho ad me capitulū p̄ſens. Perfectꝰ aūt omnis
erit q aliàs dicere poterit: uineā meā nõ cuſtodiui: illo uide
licet ſenſu quo ſaluator loquit in euangelio. Qui ꝑdiderit Matt. 10.
animā ſuā ꝓpter me: inueniet eā. Idoneꝰ planè & dignus
qui ponat cuſtos in uineis: quē ꝓpriæ cura uineæ à cõmiſ-
ſarū diligētia & ſolicitudine nõ impedit aut retardat. Dū
nõ q̄rit q̄ ſua ſunt: neqꝫ qđ ſibi utile eſt, ſed qđ multis. Pro-
pterea ſanè petro cura iſta credita eſt in tā multis uineis q̄
erāt de circūciſiõe: qa homo paratꝰ erat & in carcerē & in Luca.22.
mortē ire: uſqꝫ adeò ſuæ uineæ. i. ſuæ animæ non detineba
tur amore: quo minꝰ curæ intēderet creditarum. Merito
& paulo inter gentes tā ingens ſilua credita eſt uinearū ꝙ
& ipſe in ſuæ cuſtodia uineæ minime curioſus inuētus ſit:
ita ut nõ ſolū alligari: ſed & mori in hieruſalē paratus fue-
rit ꝓpter nomē dñi Ieſu xp̄i. Deniqꝫ nihil horū uereor, in- Actu. 21.
quit, nec facio aīam meā p̄cioſiorē quàm me. Optimꝰ æſti-
mator rerū: q nil ſuorū ſibi p̄ferendum exiſtimet. Qꝫ multi
saluti propriæ modicā uiliſſimāqꝫ pecuniā p̄tulerūt? Pau-
lus nec aīam. Nõ, inqt, facio eam p̄cioſiorē quàm me. Ergo
differentiā facis inter te & aīam tuā. Prudēter quidē tu ti-
bi pluris es quàm quiduis tuū. B Sed qūo nõ tua anima
tu? Arbitror ꝙ qa paulus iā tunc in ſpū ambularet:& men
te cõſentiret legi dei qm̄ bona eſt: idcirco hanc ipſam men Roma.7.
tem ſuā tanquā principale ac ſupremū quiddā ſui: dignū
duxerit ſuimet potius quàm ſuæ cuiuſpiā rei nomine deſi-
gnare: reliquū uerò qđ cõſtat naturæ eſſe inferioris & in-
feriori ꝓinde uilioriqꝫ eſſentiæ (quod eſt corpus) inhære-
re: nõ mō officio uiuificādi ac ſenſificandi: ſed & fouēdi nu
triēdiqꝫ deſiderio: hoc, inquā, ſenſuale atqꝫ carnale appella
tione ſui hõ ſpūalis indignū iudicās inter ſua magis ſen-
ſuit deputandū quàm ſe ꝑſonalr exprimēdū ꝑ illud. Cum
me dico, inqt, excellentius quod in me eſt in quo & ſto per
gratiam dei, ideſt mētē rationēqꝫ intellige. Cū loquor: ani
mā meā, hoc inferius accipe qđ carni animādæ uides accõ
modatū: etiā & iūctū in cõcupiſcentia. Id me fuiſſe quidē,
ſed iā nõ eſſe agnoſco: qa nõ ſm carnē adhuc ambulo: ſed
ſm ſpm̄. Viuo ego iā nõ ego, uiuit uerò in me xp̄s. Secūdū Roma.8.
mētē ego: ſm carnē nõ ego. Quid enī ſi carnalr etiam nunc Gal.2.
aīa cõcupiſcit? Iā nõ ego opor illud ſed qđ habitat in me Roma.7.
pctm̄. Et iõ nõ me qdē ſed tñ meū dixerim qđ in me carna
liter ſapit: idqꝫ nõ aliud quàm ipſam aīam. Reuera enī aīæ
portio eſt carnalis affectio eiꝰ, & uita quā adminiſtrat cor-
pori. Hāc ergo aīam ſuā paulꝰ ſpnebat præ ſe, paratꝰ ꝓ dño
nõ ſolū alligari: ſed mori in hierlm: & ſic perdere aīam ſuā
iuxta cõſiliū dñi. Tu quoqꝫ ſi propriā deſeras uoluntatē: ſi
corporis uoluptatibꝰ ꝑfecte renūcies: ſi carnē tuā crucifi-
gas cū uitijs & cõcupiſcentijs: ſed & mortifices mēbra tua

quæ ſunt ſup terram,probabis te pauli imitatorẽ:qui non
facias aĩam tuã precioſiorẽ teipſo:probabis & xp̃i diſcipu
lum etiã illam perdendo ſalubriter.Et quidẽ prudentiꝰ eã
Matt.16. perdis ut cuſtodias:quàm cuſtodis ut ꝑdas.Nã qui uolue
rit aĩam ſuã ſaluã facere:ꝑdet eam. D Quid hic uos dici
tis obſeruatores ciborũ:morũ neglectores? Hipocrates
& ſequaces eius docent animas ſaluas facere in hoc mun-
do:xps & eius diſcipuli perdere.Quẽnã uos è duobus ſe-
qui magiſtrũ eligitis? At manifeſtum ſe facit qui ſic diſpu
tat:hoc oculis,hoc capiti,& illud pectori uel ſtomacho no
Nota. cet.Profectò unuſqſq; quod à ſuo magiſtro didicit:hoc in
medium profert.Num in euangelio legiſti has differẽtias:
aut in prophetis:aut in literis apoſtolorum? Caro & ſan-
guis pro certo reuelauit tibi hanc ſapientiam:non ſpiritꝰ
Roma. 8. patris.Eſt enĩ carnis hæc ſapiẽtia.Sed audi qđ de ipſa no-
Ibidem. ſtri medici ſentiant.Sapientia,inquiunt,carnis mors eſt.
Item.Sapientia carnis inimica eſt deo . Num Hipocratis
ſeu Galeni ſententiã:aut certè de ſchola epicuri debui pro
ponere uobis? Chriſti ſum diſcipulus:chriſti diſcipulis lo
quor.Ego ſi peregrinum dogma induxero:ipſe peccaui.
Epicurꝰ atq; Hipocrates corpis alter uoluptatẽ:alter bo-
nam habitudinem præfert:meus magiſter utriuſq; rei con
temptum prædicat.Animæ in corpore uitam quã ſummo
ſtudio iſte unde ſuſtẽtet:ille unde & delectet inquirit atq;
inquirere docet:ſaluator monet & perdere. A Quid enĩ
tibi aliud de xp̃i auditorio ſonuit cũ pauloante clamatum
eſt:qui amat aĩam ſuã perdet eam? Perdet eã dixit:ſiue po-
nendo ut martyr:ſiue affligendo ut pœnitens . Quanquã
genus martyrij eſt:ſpũ facta carnis mortificare:illo nimirũ
quo membra ceduntur ferro horrore quidem mitius : ſed
diuturnitate moleſtiꝰ.Vidéſne hac ſentẽtia magiſtri mei
carnis ſapientiam cõdemnari,per quam utiq; aut in luxũ
uoluptatis diffluitur:aut ipſa quoq; bona ualetudo corpo
ris ultra quàm oportet appetitur? Deniq; ꝙ uera ſapiẽtia
in uoluptates nõ effluat:audiſti profectò à ſapiente:ne in-
Sap.7. ueniri quidẽ hanc in terra ſuauiter uiuentiũ.Qui autẽ in-
uenit dicit.Super ſalutẽ & omnẽ pulchritudinem dilexi ſa
pientiã.Si ſup ſalutẽ & pulchritudinẽ:quãto magis ſuper
uoluptatẽ & turpitudinem? Quid uerò ꝓdeſt temperare à
uoluptatibꝰ & inueſtigãdis diuerſitatibus cõplexionum:
ciborũq; uarietatibus exquirendis:quotidianã expẽdere
Nota. curam? Legumina,inquit,uentoſa ſunt:caſeus ſtomachum
grauat,lac capiti nocet,potũ aquæ nõ ſuſtinet pectus,cau
les nutriunt melãcholiam,colerã porri accendunt,piſces
de ſtagno aut de lutoſa aqua meæ penitus cõplexioni nõ
cõgruũt.Quale eſt hoc ut in totis fluuijs,agris,ortis,cel-
larijſue reperiri uix poſſit quod comedas? Putas te quæſo
monachum eſſe non medicũ:nec de complexione iudican
dum:ſed de profeſſiõe.Parce obſecro primũ quidem quie
ti tuæ:parce deinde labori miniſtrantium:parce grauami
ni domus:parce conſcientiæ.Conſcientiæ dico,non tuæ
ſed alterius,illius uidelicet ꝗ prope ſedens:& edens quod
ſibi apponitur:de tuo ſingulari ieiunio murmurat. Scan-
dalo quippe eſt ei:aut tua odioſa ſuperſtitio,aut duritia:
quã fortè putat illius ꝗ tibi habet ꝓuidere.Scandalizatur
inquam in tua ſingularitate frater iudicans te ſuperſtitio-
ſum tanquã ſupflua ꝗritantem:aut certè me durũ cauſans
qui nõ perquirã uictui tuo neceſſaria.Fruſtra ſibi quidam
1.Timo.5. blandiuntur de exẽplo pauli hortantis diſcipulũ nõ bibe
re aquã:ſed modico uti uino propter ſtomachũ & frequẽ-
tes ſuas infirmitates.Qui attendere debent primum qui-
dem apoſtolũ minime ſibiipſi rem iſtiuſmodi ſuadere,ſed
nec diſcipulũ æque expoſcere ſibi.Deinde non monacho
hoc intimari,ſed ep̃o:cuius uita tenere adhuc & naſcenti
eccleſiæ pernecceſſaria eſſet.Timotheꝰ hic erat.Da mihi al-
terũ timotheũ: & ego cibo eum ſi uis etiam auro,& poto
balſamo.Cæterum tu tibimetipſi diſpenſas,miſertus tui.
Suſpecta eſt mihi fateor tua ipſius in te diſpenſatio:& ue-
reor tibi illudi ſub tegmine & nomine diſcretionis,à car-
nis prudentia.Id te ſaltem uolo admonitum eſſe ut ſi tibi
ita auctoritas apoſtoli placet de bibendo uino modico,
quod ille adiũxit,nõ prætermittas.Et de hoc ſatis.Sed re-
uertamur ad ſponſam:& diſcamus ab ea uineas proprias
utiliter non cuſtodire:præſertim nos qui uidemur depu-
tati cuſtodes in uineis ſponſi eccleſiæ Ieſu chriſti dñi no-
ſtri:qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

*¶ De excellentia diuinæ uiſionis: & qualiter in præ-
ſenti ſanctis uiris guſtus diuinæ præſentiæ
uariatur pro uarijs animæ deſiderijs.*

Sermo. XXXI. D

INdica mihi quẽ diligit anima mea: ubi paſcas
ubi cubes in meridie. Studioſis mentibus uer-
bum ſponſus frequenter apparet:& nõ ſub una
ſpecie.Quid ita? Profectò quĩa nondum uidetur
ſicuti eſt.Nempe illa uiſio ſtat,quia forma ſtat quæ tunc ui
detur.Eſt enĩ nec ullã capit ex eo quod eſt fuit uel erit mu-
tationem.Tolle nempe fuit & erit:unde iam tranſmutatio
aut uiciſſitudinis obumbratio? At quicquid uenies ex eo
quod fuit non ceſſat tendere in id quod erit:tranſitum ſa-
nè habet per eſt:ſed omnino non eſt.Nã quomodo eſt qđ
nunquam in eodem ſtatu permanet? Solum proinde uerè
eſt quod nec à fuit præciditur:nec ab erit expungitur:ſed
ſolũ atq; inexpugnabile remanet ei eſt,& manet quod eſt.
Nec fuit ſanè tollit illi eſſe ab æterno:nec erit eſſe in æter-
num:ac per hoc ſibi uendicat uerum eſſe,id eſt increabile,
interminabile,inuariabile.Cum igitur ipſe qui ſic eſt:imo
qui nõ ſic aut ſic eſt,uidetur ſicuti eſt:ſtat ut dixi illa uiſio:
quia nulla eam interpolat uiciſſitudo.Et tunc ille de euan
gelio unus omnibus qui ſic uident denarius redditur in Mat.20.
una ſpecie quæ offertur.Nam & quod apparet ut inuaria-
bile in ſe eſt:ita inuariabiliter intuentibꝰ præſto eſt:& qui
bus apparet,nil uidere deſiderabilius uolunt:nil poſſunt
delectabilius.Quãdo ergo illa uel faſtidiet auiditas:uel ſe
ſubtrahet ſuauitas:uel fraudabit ueritas:uel deficiet æter-
nitas? Q; ſi in æternum extenditur uidendi copia pariter
& uoluntas:quomodo nõ plena felicitas? Nil quippe aut
deeſt iam ſemper uidentibus:aut ſupereſt ſemper uolenti-
bus.At talis uiſio non eſt uitæ præſentis:ſed in nouiſſimis
reſeruatur:his duntaxat qui dicere poſſunt.Scimus quia 1.Ioan.3.
cum apparuerit ſimiles ei erimus:quia uidebimus eum ſi-
cuti eſt.Et nũc quidẽ apparet quibus uult:ſed ſicuti uult:
nõ ſicuti eſt. B Nõ ſapiens nõ ſanctus nõ propheta uide-
re illum ſicuti eſt poteſt:aut potuit in corpore hoc morta-
li:poterit autem in immortali:qui dignꝰ habebitur. Itaq;
uidetur & hic:ſed ſicut uidetur ipſi:& non ſicuti eſt. Nam
neq; hoc luminare magnum (ſolem loquor iſtum quẽ quo
tidie uides) uidiſti tamen aliquando ſicuti eſt:ſed tñ ſicut
illuminat:uerbi cauſa:aerẽ,montem,parietem. Quod nec
ipſum quidẽ aliquatenus poſſes ſi nõ aliqua ex parte ipm
lumẽ corporis tui proſui ingenita ſerenitate & perſpicui-
tate cæleſti lumini ſimile eſſet.Non deniq; alterum mem-
brum corporis capax eſt luminis ob multam utiq; diſſimi
litudinem. Sed nec ipſe oculus cum turbatus fuerit lumi-
ni propinquabit:nimirum ob amiſſam ſimilitudinẽ. Qui
ergo turbatus,nullatenus ſerenum ſolẽ uidet propter diſ-
ſimilitudinem:ſerenus aliquatenus uidet propter nõnul-
lam ſimilitudinem.Profectò ſi pari prorſus puritate uige-
ret:uideret omnino inoffenſa facie eũ ſicuti eſt propter om-
nimodã ſimilitudinem:ita & ſolem iuſtitiæ illũ qui illumi-
nat omnẽ hominẽ uenientẽ in hunc mundũ:uidere in hoc
mũdo ſicut illuminat illuminatꝰ põt:tãquã iã in aliquo ſi-
milis:ſicuti eſt,omnino nõ poteſt:tanquã nõdũ perfecte ſi-
milis.Propterea dicit.Accedite ad eum & illuminamini: Pſal.33.
& facies ueſtræ non cõfundentur. C Ita ſanè:ſed ſi quan-
tum ſatis eſt illuminamur:ut reuelata facie ſpeculãtes glo- 2. Cori.3.
riam dei:in eandem imaginem transformemur de clarita-
te in claritatem tãquã à dñi ſpiritu.Ergo accedẽdũ ad eũ: puer.25.
nõ irruendũ:ne irreuerens ſcrutator maieſtatis opprimã-
tur à gloria.Nec locis ſanè accedendum : ſed claritatibus
ipſiſq; non corporeis:ſed ſpiritalibus tanquam à domini
ſpũ.A dñi planè & nõ à noſtro:quãuis in noſtro.Qui ita-
q; clarior,ille ꝓpinquior:eſſe autẽ clariſſimum,perueniſſe
eſt.Porrò

eſt.Porrò iā p̄ſentibus nō aliud eſt uidere ſicuti eſt : quàm
eſſe ſicuti eſt:& aliqua diſſimilitudine nō cōfundi. Sed id
tunc,ut dixi. Interim uerò tanta hæc formarum uarietas
atqꝫ numeroſitas ſpecierum in rebus cōditis:quid niſi quí
dam ſunt radij deitatis monſtrātes quidem quia uerè ſit à
quo ſunt:nō tamen quid ſit prorſus diffinientes. Itaqꝫ de
ipſo uides:ſed nō ipm̄.Cum autē de eo quē non uides,cæ
tera uides:ſcis indubitanter exiſtere quem oportet inqui-
rere:ut inquirentem nō fraudet gratia:negligentem igno
rantia nō excuſet.Verum hoc genus uidendi communc.
In promptu enim eſt iuxta apoſtolum omni utenti ratio-
Roma.1. ne:inuiſibilia dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpice-
re.Alius proculdubio ille modus:quo quondam patribꝰ
crebra illa atqꝫ ambitioſa diuinæ præſentiæ familiaritas
dignanter indulta eſt:quamquam nec ipſis ſicuti eſt:ſed ſi-
cut dignata eſt.Nec uno omnibus modo:ſed ut ait apoſto
Heb.1. lus.Multifarie multiſqꝫ modis:cum ipſe in ſe ſit unus dicē
Deut.6. te ipſo ad iſrael:dn̄s deus tuus deus unus eſt.Et hæc demō
ſtratio nō quidem cōmunis:ſed tamen foris facta eſt:nimi-
rum exhibita per imagines extrinſecus apparentes ſeu uo
ces ſonantes. A Sed eſt diuina inſpectio eò differentior
ab his quò interior:cū per ſeipſum dignatur inuiſere deꝰ
animam quærentem ſe:quæ tamen ad quærendum toto ſe
deſiderio & amore deuouit.Et hoc ſignum iſtiuſmodi ad-
Pſal.96. uentus eius ſicut ab eo qui expertus eſt edocemur . Ignis
ante ipſum præcedet & inflammabit in circuitu eius ini-
micos eius.Oportet namqꝫ ut ſancti deſiderij ardor præue
niat faciem eius ad omnem animam:ad quam eſt ipſe uen-
turus qui omnē conſumat rubiginem uitiorum:& ſic præ
paret locum domino.Et tūc ſcit anima quoniam iuxta eſt
dominus:cum ſe ſenſerit illo igne ſuccenſam:& dixerit cū
Tren.1. propheta.De excelſo miſit ignem in oſſibus meis & erudi
Pſal.38. uit me.Et illud.Concaluit cor meum intra me:& in medi-
tatione mea exardeſcet ignis.Tali animæ ſuſpiranti frequē
ter:imo ſine intermiſſione oranti & aſſuctanti ſe præ deſi-
derio: cum interdum deſideratus ille qui ita quæritur mi-
ſeratus occurrit:puto illi de propria experientia conueni
Tren.3. re:ut dicat cum ſancto Hieremia.Bonus es domine ſperan
tibus in te:animæ quærenti te.Sed & angelꝰ eius qui unꝰ
eſt de ſodalibus ſpōſi in hoc ipſum deputatꝰ miniſter pro-
fectò & arbiter ſecretæ mutuæqꝫ ſalutationis:is inquā an-
gelus quomodo tripudiat:quomodo collætatur & cōde-
lectatur:& conuerſus ad dominum dicit.Gratias ago tibi
Pſal.20. domine maieſtatis:quia deſideriū cordis eius tribuiſti ei:
& uoluntate labiorum eius non fraudaſti eam:ipſe eſt qui
in omni loco ſedulus quidam pediſſequus aiæ non ceſſat
ſolicitare eam:& aſſiduis ſuggeſtionibus monere dicens.
Pſal.36. Delectare in dn̄o:& dabit tibi petitiōes cordis tui.Et rur-
Ibidem. ſum.Expecta dn̄m & cuſtodi uiam eius. Itē ſi morā fecerit
Abac.1. expecta eum:quia ueniens ueniet,& non tardabit.Ad do-
Pſal.41. minū autem.Sicut ceruus(inqt)deſiderat ad fontes aqua-
rum:ita deſiderat anima iſta ad te deꝰ.Deſideraui te in no-
cte:ſed & ſpiritꝰ tuus in præcordijs eius de mane uigilauit
Pſal.87. ad te.Et iterum.Tota die expandit ad te manꝰ ſuas,dimit-
Matt.15. te illā q̄a clamat poſt te.Cōuertere aliquantulū & depreca
Pſal.89. bilis eſto ſuper eam.Reſpice de cælo & uide & uiſita deſo-
latam.Fidelis paranymphus:qui mutui amoris conſcius,
ſed non inuidus:non ſuā quærit:ſed dn̄i gratiam. Diſcur-
rit medius inter dilectū & dilectam,uota offerens,referens
dona.Excitat iſtā:placat illū.Interdū quoqꝫ(licet raro)re
præſentat eos pariter ſibi:ſiue hanc rapiens,ſiue illum ad-
ducens.Siquidem domeſticus eſt & notus in palatio : nec
ueretur repulſam,& quotidie uidet faciem patris. D Vi-
de autem tu ne quid nos in hac uerbi animæqꝫ cōmixtio-
ne corporeum ſeu imaginatorium ſentire exiſtimes.Id lo-
1.Cori.6. quimur q̄d apl's dicit:quoniam qui adhæret deo unꝰ ſpi-
ritus eſt.Exceſſum puræ mentis in deū ſiue dei piū deſcen
ſum in animā:noſtris quibus poſſumꝰ exprimimꝰ uerbis,
ſpūalibꝰ ſpūalia cōparātes.Itaqꝫ in ſpū fit iſta coniunctio:
Ioan.4. q̄a ſpūs eſt deus:& cōcupiſcit decōrē aiæ illiꝰ quam fortè
aduertit in ſpiritu ambulātē:& curā carnis non pficiētem
in deſiderio,præſertim ſi ſui amore flagrantē conſpexerit.
Nō ergo ſic affecta & ſic dilecta cōtenta erit omnino uel illa q̄
multis per ea quæ facta ſunt:uel illa quæ paucis per uiſa &
ſomnia:facta eſt manifeſtatio ſponſi:niſi & ſpeciali prære-
gatiua intimis illū affectibꝰ atqꝫ ipſis medullis cordis cæli
tus illapſum ſuſcipiat habeatqꝫ præſto quem deſiderat nō
figuratum,ſed infuſum:nō apparentem:ſed afficientē : nec
dubium quin eo iocundiorem:quo intus,nō foris.Verbū
nempe eſt nō ſonans ſed penetrans:nō loquax,ſed efficax:
nō obſtrepēs auribus,ſed affectibus blandiens.Facies eſt
non formata ſed formans:non perſtringens oculos corpo
ris:ſed faciem cordis lætificans,grata quippe amoris mu-
nere nō colore. A Non tamen adhuc illum dixerim ap-
parere ſicuti eſt:quāuis nō oīno aliud hoc modo exhibeat
quàm quod eſt.Neqꝫ enim uel ſic cōtinue præſto erit quā-
uis deuotiſſimis mentibus:ſed nec uniformiter omnibus.
Oportet namqꝫ pro uarijs animæ deſiderijs diuinæ guſtū
p̄ſentiæ uariari:& infuſum ſaporē ſupernæ dulcedinis di-
uerſa appetētis animi aliter atqꝫ aliter oblectare palatum.
Deniqꝫ aduertiſti in hoc amatorio carmine quoties muta
uerit uultum:& in quanta multitudine dulcedinis ſuæ co
ram dilecta dignatus ſit transformari:& q̄n nunc quidē
inſtar uerecūdi ſponſi ſanctæ aiæ ſecretos petat amplexꝰ&
oſculis delectetur:nunc uerò in oleo & unguētis medicū
exhibere appareat:nimirū ꝓpter teneras & infirmas ani-
mas iſtiuſmodi adhuc indigētes fomentis & medicamen-
tis:unde & delicato adoleſcentularum nomine deſignan-
tur.Si muſſitet quis.audiet quia nō eſt opus ſanis medicꝰ, Matt.8.
ſed male habētibus.Nūc rurſum quaſi uiator quiſpiam iti
nerantibus ſponſæ ſimul atqꝫ adoleſcentulis ſeſe aſſocians,
iocūdiſſimis confabulationibus ſuis:à labore uiæ oēm re-
uelat comitatum:ita ut eo diſcedente loquantur . Nonne Luce.24
cor noſtrum ardens erat in nobis de Ieſu dum loqueretur
nobis in uia? B Facundus comes,qui in ſermonū & mo-
rum ſuauitate ſuorū:tanquam in quadā ſuaueolentia ſpi-
rantium unguentorū poſt ſe currere faciat uniuerſos.Vn-
de & dicunt.In odore unguentorū tuorū curremus.Item Canti.1.
aliquando occurrens quaſi prædiues aliquis paterfami-
lias qui in domo ſua abūdet panibus:imo tanquā rex ma-
gnificus & potēs,q ſpōſæ paupis uideat puſillanimitatem
erigere:prouocare cupiditatē,demonſtrans illi omnia de-
ſiderabilia gloriæ ſuæ:diuitias torcularium ac promptua-
riorū:ortorū & agrorū copias:demū etiā introducens eā
in ipſa ſecreta cubili.Nimirū confidit in ea cor uiri ſui : & Puer.ult.
non eſt ex omnibus quod ab illa exiſtimet abſcondendum
quam redemit inopē:probauit fidelem,amplexatur ama-
bilem. Atqꝫ ita non ceſſat ſiue hoc ſiue illo modo interno
iugiter apparere conſpectui quærentium ſe:ut ſermo im-
pleatur quem dixit.Ecce ego uobiſcum ſum uſqꝫ ad con- Mat.ult.
ſummationem ſeculi.Et in his omnibus ſuauis & mitis &
multæ miſericordiæ.Nam in oſculis quidem affectuoſum
& blandum:in oleo autem & in pigmentis atqꝫ unguen-
tis clementem & affluentem uiſceribus pietatis & compaſ
ſionis. C Porrò in uia hilarem,affabilem,plenū gr̄æ & ſo
latij:in oſtēſione uerò diuitiarū ac poſſeſſionū munificum
ſe ac largum pro regia liberalitate remuneratorem demō-
ſtrat Ita per omnem huius carminis textum reperies uer-
bum iſtiuſmodi ſimilitudinibus adumbrari.Vn̄ ego puto
id ſignificatū apud prophetam ubi ait.Spiritus ante faciē Tren.4.
noſtram xp̄s dn̄s:in umbra eius uiuemus inter gentes : ꝙ
ſcilicet uideamus nunc per ſpeculū & in enigmate:& nec-
dum facie ad faciē.At iſtud ſanè donec uiuimus inter gen-
tes.Nam inter angelos aliter:q̄n iam indifferenti omnino
felicitate cū ipſis uidebimus eū & nos ſicuti eſt:hoc eſt in
forma dei:& non in umbra . Quomodo nanqꝫ apud uete-
res quidem umbrā figuramqꝫ dicimus extitiſſe:nobis au-
tem per gratiam xp̄i in carne præſentis ipſam per ſe illuce
ſcere ueritatē:ita nos quoqꝫ reſpectu futuri ſeculi i quadā
interim ueritatis umbra uiuere nō negabit:niſi qui nō ac-
quieſcit apoſtolo dicēti:ex parte cognoſcimus : & ex pte 1.Cori.13.
prophetamus.Et illud.Non arbitror me comprehendiſſe Phil.3.

Quō em̄ nō eſt diſtinctio eius qui per fidē ambulat,& illiꝰ
Gal.3. qui per ſpeciē: Ergo iuſtꝰ ex fide uiuit: beatꝰ exultat in ſpe
cie. Et ideò ſanctus homo uiuit interim in umbra chriſti:
ſanctus angelus in ſplendore uultus gloriæ gloriatur. Et
bona fidei umbra: quæ lucem temperat oculo caliganti &
Actu.15. oculū p̄parat luci. Scriptū eſt em̄. Fide mundās corda eo-
rū. Fides itaq; lucē nō extinguit ſed cuſtodit. Quicqd ſa-
nè eſt illud quod uidet angelus: hoc mihi umbra fidei ſer-
uat: fideli ſinu repoſitū: in tempore reuelandū. An non ex-
pedit tenere uel inuolutū quod nudū nō capis? A Deni
Luce.1. q; & mater domini uiuebat in umbra fidei: cui dictū eſt: &
Ibidem. beā quæ credidiſti. Habuit & de chriſti corpore umbrā q̄
audiuit: & uirtus altiſſimi obumbrabit tibi. Nec em̄ uilis
umbra quæ de uirtute altiſſimi formatur. Et uerè uirtꝰ in
carne xp̄i: quæ uirgini obūbrauit: ut quod īpoſſibile erat
mortali fœminæ: obiectu tñ inuolucri uiuifici corpis ferret
præſentiā maieſtatis,& lucē ſuſtineret inacceſſibilē. Virtꝰ
planè: in qua oīs cōtraria fortitudo debellata eſt. Et uirtꝰ
& umbra fugās dæmones: tutās hoīes. Aut certè v́tus ue-
getās: umbra refrigerās. Viuimꝰ p̄inde ī umbra xp̄i q per
fidē ambulamus & carne ipſius paſcimur ut uiuamꝰ. Caro
Ioan.6. em̄ chriſti uerè eſt cibus. Et uide ne propterea etiā nūc de
ſcribatur hoc loco apparens tāquā in ſchemate paſtorali:
ubi illū ſponſa quaſi unū quempiā de paſtoribus uidetur
Ioan.10. alloqui dicens. Indica mihi ubi paſcas ubi cubes in meri-
die? Bonus paſtor qui animā ſuā dat pro ouibus ſuis. Ani-
mam pro illis, carnē illis. Illam in pretiū, iſtam in cibum.
Res mira, ipſe paſtor, ipſe paſcua eſt, ipſe redemptio. Verū
ſermo in longum pergit: qm̄ locus amplus eſt & grandia
continens: & non explicabitur paucis: atq; hac neceſſita-
te uidetur mihi iam rumpendus potius quàm finiendus.
Oportet autem ut qm̄ materia pendet, memoria uigilet:
quatenus ubi pauſatum erit: inde mox reſumatur & per-
tractetur prout dominus dabit Ieſus chriſtus ſponſus ec-
cleſiæ, qui eſt ſuper oīa deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ Qualiter chriſtus ſuſcipitur ab anima ſancta tanquā ſponſus: & ab anima infirma tanquam medicus: & de differentiis cogitationum unde oriantur.

Ser. XXXII. C

INdica mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie.
Hic ſumus. hinc progredimur. Sed antequā tra
ctari incipiat uiſio iſta & allocutio: recapitulan-
dum breuiter arbitror de aliis uiſionibus quæ
præceſſerunt: quomodo nobis aptari ſpiritaliter poſſint
pro uotis & meritis ſingulorum: ut apprehenſis illis (ſi ta-
men hoc datum fuerit) facilior & in huius diſcuſſione elu-
ceat intellectus. Verum id difficillimum. Nam etſi illa uer-
ba quibus ipſæ uiſiones ſeu ſimilitudines deſcribuntur ſo
nare corpora atq; corporea uideātur: ſp̄ualia tñ ſunt quæ
nobis miniſtrantur in his, ac per hoc in ſpū quoq; cauſas
& rōnes earū oportet inqri. Et qs idoneus inueſtigare &
cōprehendere tā multos aīæ effectus, p̄fectuſq;: qbus hæc
de p̄ſentia ſponſi tam multiformis gratia diſpenſatur? Tñ
ſi intremus ad nos: & ſpūſſanctus in lumine ſuo dignetur
oſtendere nobis qđ ope ſuo nō dedignatur aſſidue actita
re in nobis: puto non omnino nos in his ſine intellectu re-
1.Cori.2. māſuros. Cōfido em̄ nō accepiſſe nos ſpm̄ huius mūdi, ſed
ſpm̄ qui ex deo eſt: ut ſciamus quæ à deo donata ſunt no-
Pſal.72. bis. Ergo ſi cui noſtrū cū ſancto p̄pheta adhærere deo bo-
num eſt (ut loquar manifeſtius) ſi qs in nobis eſt ita deſide
riī uir: ut cupiat diſſolui & cū xp̄o eſſe: cupiat autem uehe
menter, ardenter ſitiat, aſſidue mediteṫ: is p̄fectò non ſecus
quàm in forma ſpōſi ſuſcipiet uerbum in tp̄e uiſitationis:
hora uidelicet qua ſe aſtringi ītus qbuſdā brachiis ſapiæ:
Pſal.20. atq; inde ſibi infundi ſenſerit ſancti ſuauitatem amoris. Si
quidem deſideriū cordis eius tribuetur ei: etſi adhuc pere
grināti in corpe. Ex parte tñ idq; ad tēpus & tēpus modi
cum. Nā cū uigiliis & obſecrationibus & multo labore &
imbre lachrymarū q̄ſitus aſfuerit: ſubito dum teneri puta-
tur elabitur: & rurſum lachrymanti & inſectanti occurrēs
cōprehendi patitur, ſed minime retineri: dum ſubito iterū
quaſi è manibꝰ euolat. Et ſi inſtiterit p̄cibus & fletibus de-
uota aīa denuo reuerteṫ: & uoluntate labiorum eius non
fraudabit eam: ſed rurſum mox diſparebit: & nō uidebitur
niſi iterū toto deſiderio reqraṫ: ita ergo & in hoc corpore
pōt eſſe de p̄ſentia ſponſi frequens lætitia, ſed nō copia: qa
etſi uiſitatio lætificat, ſed moleſtat uiciſſitudo. Et hoc tan-
diu neceſſe eſt pati dilectam, donec ſemel poſita corporeæ
ſarcina molis: auolet & ipſa leuata pennis deſideriorū ſuo
rum: libere iter carpēs per cāpos cōtemplationis: & mēte
ſequens expedita dilectū quocunq; ierit. A Nec tñ uel in
trāſitu præſto erit ſic oī aīæ, niſi illi dūtaxat quā ingens de
uotio: & deſideriū uehemens, & p̄dulcis affectus ſponſam
p̄bat: & dignā ad quā grā uiſitādi acceſſurū uerbū decorē
induat formā ſponſi accipiens. Qui em̄ nondū inuenit ita
affectus: ſed compunctus magis actuum recordatione ſuo
rum, loquens in amaritudine animæ ſuæ dicat deo. Noli Iob.10.
me condēnare: aut fortè etiam adhuc periculoſe tentatur
à propria cōcupiſcentia abſtractus & illectus: hic talis non
ſponſum requirit, ſed medicum: ac per hoc nō oſcula qui-
dem uel amplexus, ſed tantum remedia uulneribus acci-
piet ſuis: in oleo utiq; & unguentis. An non ſæpenumero
ſic ſentimus, & ſic experimur orantes: nos qui noſtris quo
tidie adhuc exceſſibus tentamur præſentibus: mordemur
præteritis? A quanta me amaritudine frequenter liberaſti
adueniens Ieſu bone? Quoties poſt anxios fletus, poſt in-
enarrabiles gemitꝰ & ſingultus, ſauciā cōſcientiā meā un-
xiſti unctione miſe tuæ. & oleo lætitiæ perfudiſti? Quoties
me oratio quē penè deſperantem ſuſcepit, reddidit exultā-
tem & præſumentē de uenia? Qui ſimiliter afficiūtur ecce
hi ſciunt q̄ uere medicus ſit dñs Ieſus: qui ſanat contritos Pſal.146.
corde & alligat contritiones eorum. Qui experti nō ſunt:
credāt inde eidem ipſi dicenti. Spiritus domini unxit me: Luce.4.
ad euangelizandum manſuetis miſit me: ut mederer con-
tritos corde. Si adhuc dubitant, accedant certè & probēt
& ſic in ſemetipſis diſcāt qd ſit: miſericordiā uolo & non ſa Mat.9.
crificium. C Sed uideamꝰ & reliqua. Sunt qui in ſtudiis
ſpiritalibus fatigati & uerſi in teporem atq; in defectu quo
dam ſpiritus poſiti ambulant triſtes uias domini: corde
arente & tædente accedunt ad quæq; iniuncta: frequen-
ter murmurant: longos dies, longas cōqueruntur & noctes
loquētes cū ſancto Iob. Si dormiero dicā: qn̄ conſurgam? Iob.7.
& rurſum expectabo ueſperā. Ergo ubi cōtingit tale aliqd
pati: ſi miſertus dominus appropiet nobis in uia qua am-
bulamus, & incipiat loqui de cælo qui de cælo eſt: necnon
fauorabile quippiā cantare nobis de canticis ſion: narrare
etiā de ciuitate dei: de pace ciuitatis: de æternitate pacis:
de ſtatu æternitatis: dico nobis erit pro uehiculo animæ
dormitanti & pigritanti læta narratio: ita ut pellat omne
faſtidiū ab aīo audientis, & à corpore fatigationem. An tibi
aliud uel pati uel petere ille uideṫ qui ait. Dormitauit ani- Pſal.118.
ma mea præ tædio: cōfirma me in uerbis tuis. Et nónne cū
obtinuerit clamabit: qm̄o dilexi legem tuam dñe: tota die Ibidem.
meditatio mea eſt? D Sunt em̄ quædā uerba uerbi ſpōſi
ad nos: nřæ meditationes de ipſo & eius gloria: elegantia,
potentia, maieſtate. Non ſolū autem ſed & cum auida mē-
te uerſamus teſtimonia eius: & iudicia eius, & in lege eius
meditamur die ac nocte: ſciamus pro certo adeſſe ſpōſum
atq; alloqui nos: ut nō fatigemur laboribus, ſermonibus
delectati. Tu ergo cū tibi aliqua talia uolui aīo ſentis, non
tuā putes cogitationē: ſed illū agnoſce loquētē: qui apud
prophetam dicit. Ego qui loquor iuſtitiam. Simillima em̄ Eſaie.63.
ſunt nřæ cogitata mētis ſermonibus ueritatis in nobis lo-
quentis: nec facile qs diſcernit quid intus pariat cor ſuum
q̄d ue audiat, niſi qui prudenter aduertit dñm in euāgelio
loquentē: quia de corde exeūt cogitatiōes malæ. Et illud. Matt.15.
Quid cogitatis mala in cordibus ueſtris? Et qui loquitur Eiuſ.9.
mendaciū: de ſuo loqtur. Apl's aūt. Non q̄ ſufficientes, in- Ioan.8.
quit, ſimus cogitare aliquid à nobis tanquā ex nobis: ſub 2.Cori.3.
audis bonū, ſed ſufficientia noſtra ex deo eſt. Cū ergo ma-
la in corde uerſamus, noſtra cogitatio eſt: ſi bona, dei ſer-
mo eſt.

Pſal.84. mo eſt. Illa cor noſtrum dicit: hæc audit. Audiam, ait, qd
loquatur in me dñs deus: qm̄ loquetur pacem in plebem
ſuã. Itaq; pacẽ, pietatẽ, iuſtitiã, de⁹ in nobis loqtur: nec ta-
Mat.15. lia nos cogitamus ex nobis: ſed in nobis audimus. Cæte-
rum homicidia, adulteria, furta, blaſphemiæ, & his ſimilia
Pſal 13. de corde exeunt: nec audimus ea, ſed dicimus. Deniq; di-
Eiuſ.9. xit inſipiens in corde ſuo: nõ eſt deus. Et propter hoc irri-
tauit impius deum: qa dixit in corde ſuo nõ requiret. Sed
eſt p̃terea qd corde qdẽ ſentit: nõ tñ cordis eſt uerbũ: nec
eñ de corde exit ſicut nr̃a cogitatio: ſed neq; illud eſt qd
ad cor fieri dixim⁹ uerbũ uidelicet uerbi: cũ ſit malum: im
Pſal.77. mittitur autẽ à cõtrarijs poteſtatibus: ſicut fiunt immiſſio
nes per angelos malos: quale (uerbi cauſa) fuit quod legi-
tur miſiſſe in cor diabolus: ut traderet dñm iudas ſimonis
Ioan.13. ſcariothis B Verum quis ita uigil & diligens obſeruator
motionũ internarũ ſuarũ: ſiue in ſe, ſiue & ex ſe factarum, ut
liquido ad quæq; illicita ſenſu cordis ſui diſcernat inter
morbũ mẽtis & morſum ſerpẽtis. Ego nulli hoc mortaliũ
poſſibile puto: niſi q illuminatus à ſpũſctõ ſpeciale accepit
donũ quod apl's inter cætera chariſmata quæ enumerat:
1.Cori.12. nominat diſcretionẽ ſpirituũ. Quantũlibet eñ quis (ſm
puer.4. ſalomonem) omni cuſtodia ſeruet cor ſuũ: & omnis quæ
intra ſe mouentur uigilantiſſima intentione obſeruet, etiã
ſi diuturnum fortè in his habuerit exercitium: & frequẽs
experimẽtũ: nõ poterit tñ ad purũ in ſe dinoſcere diſcer-
nereúe abinuicẽ malũ innatũ & malum ſeminatum. Nam
Pſal.18. delicta quis intelligit: Nec multum refert nr̃a ſcire unde
ineſt nobis malũ dũmodo ineſſe ſciamus: uigilandum po-
tius & orandũ undecunq; ſit ne cõſentiam⁹. Deniq; orat
Ibidem. p̃pheta cõtra utrumq; malũ dicẽs. Ab occultis meis mun
da me dñe: & ab alienis parce ſeruo tuo. Et ego non poſ-
ſum tradere nobis qd nõ accepi. Nõ autem accepi fateor
unde aſſignem certã notionem inter partũ cordis & ſemi-
nariũ hoſtis. Quippe utrũq; malum, utrũq; à malo, utrũq;
in corde, ſed nõ utrumq; de corde. Hoc totũ certum mihi
in me: ctii incertũ quid cordi, quid hoſti tribuã. Et id, qui
dem, ut dixi, abſq; p̃iculo. Sed ſanè eſt ubi periculoſe imo
dãnabiliter erratur, atq; ibi merito nobis certa præfigitur re
gula: ne quod dei eſt in nobis, demus nobis: putantes uer
bi uiſitationem noſtram eſſe cogitationem. Ergo quantũ
diſtat bonum à malo: tantũ iſta duo à ſe: qm̄ nec de uerbo
malũ: nec de corde exiet bonũ: niſi qd pri⁹ fortè de uerbo
Matth. 7. conceperit: quia nõ põt bona arbor fructus malos facere,
nec arbor mala fructus bonos. At ſatis dictum eſſe credo
quid dei, quid noſtrũ in noſtro ſit corde: nec ſuperflue (ut
arbitror) ſed ut ſciant inimici gratiæ: abſq; gr̃a nec ad co-
2.Cori.3. gitandũ bonum ſufficere cor humanum: ſed ſufficientiam
ipſius ex deo eſſe: dei uocẽ bonũ quod cogitat: nõ cordis
prolẽ exiſtere. Tu ergo ſi uocem eius audis, nõ iam neſcias
unde ueniat aut quo uadat: ſciens qa à deo exit: & ad eũ
1.Cori.15. uadit. Vide aũt quõ uerbũ qd egreditur de ore dei nõ reuer
tatur ad eum uacuũ: ſed proſperetur & faciat oĩa ad quæ miſit
illud ut dicere poſſis & tu q; gr̃a dei in me uacua nõ fuit.
Felix mens cui uerbũ indiuiduus comes: ubiq; ſe affabilẽ
præbet: cuius indeſinenter oblectata ſuauitate facundiæ:
Ephe.5. à carnis moleſtijs & uitijs ſeſe uindicet omni hora redimẽ-
do tp̃s à diebus malis. Non laſſabitur, nõ moleſtabitur: quo-
uiam ſicut dicit ſcriptura. Nõ cõtriſtabit iuſtũ quicqd ei
puer.12. acciderit. D Iã uerò magni patrisfamilias ſeu regiæ ma-
ieſtatis ſchema apparere exiſtimo his qui accedentes ad
cor altũ: de maiori ſpũs libertate & puritate conſcientiæ
magnanimiores facti cõſueuerũt audere maiora: inquieti
prorſus & curioſi ſecretiora penetrare: & apprehendere
ſubliniora: & tentare perfectiora, non modo ſenſuum: ſed
& uirtutũ. Hi eñ pro fidei magnitudine digni inueniun-
tur qui inducãtur in omnẽ plenitudinem: nec eſt omnino
in omnibus apothecis ſapiẽtiæ à quo deus ſcientiarũ dñs
arcẽdos cẽſeat: cupidos ueritatis, uanitatis non conſcios.
Exo.33. Talis erat moyſes qui audebat dicere deo. Si inueni gra-
tiam in oculis tuis: oſtende mihi teipſum. Talis philippus
Ioan.14. qui ſibi & ſuis condiſcipulis patrem flagitabat oſtendi.
Talis & Thomas: q niſi ſua manu tangeret uulnus & foſ- Ioan.20.
ſum lat⁹: credere recuſabat. Puſilla fides: ſed de magnitudi
ne animi miro modo deſcendens. Talis quoq; Dauid qui
& ipſe dicebat deo. Tibi dixit cor meũ, exquiſiuit te facies Pſal.26.
mea: faciem tuam dñe requirã. Tales itaq; magna audent,
qm̄ magni ſunt: & q̃ audẽt obtinẽt iuxta uerbũ promiſſio-
nis ad ipſos: quod eſt iſtiuſmodi. Quẽcunq; locum calca- Deut.11.
uerit pes ueſter: ueſter erit. Magna ſiquidem fides: magna
meretur, & quatenus in bonis domini fiduciæ pedem por
rexeris: eatenus poſſidebis. B Deniq; moyſi ore ad os lo Nume.41.
quitur deus: & palam non per enigmata & figuras domi-
num uidere meretur: cum prophetis alijs tantum in uiſione
appere ſe dicat: & p̃ ſomniũ loq. Philippo quoq; ſm peti- Ioan.14.
tionẽ cordis ſui oſtenſus eſt pater in filio: in eo p̃culdubio
qd icõtinẽti audiuit. Philippe q uidet me, uidet & patrẽ: Ioan.12.
qa ego in pr̃e & pater in me eſt. Sed & Thomæ iuxta deſi-
derũ cordis eius palpãdũ ſe præbuit: & uolũtate labiorũ Pſal.131.
eius non fraudauit eum. Quid dauid: Nonne & ipſe uoto
ſe oĩno fraudari ſignificat ubi ait: nõ daturum ſe ſomnum Pſal.125.
oculis ſuis: nec palpebris ſuis dormitationẽ: donec inueni
ret locũ dño. Igitur iſtiuſmodi magnis ſpiritibus, magn⁹
occurrit ſponſus: & magnificabit facere cum eis: emittens
lucem ſuã & ueritatẽ ſuam: eoſq; deducẽs & adducens in Pſal.42.
montẽ ſanctũ ſuum & in tabernacula ſua: ita ut dicat qui Lucæ.1.
eiuſmodi eſt, qa fecit mihi magna q potens eſt. Regem in Eſaiæ. 33.
decore ſuo uidebunt oculi eius præeuntem ſe ad ſpecioſa
deſerti: ad flores roſarũ & lilia cõuallium: ad amœna hor-
torũ & irrigua fontiũ: ad delitias cellariorũ & odoramen-
ta aromatũ: poſtremò ad ipſa ſecreta cubiculi. C Iſti ſunt
theſauri ſapientiæ & ſcientiæ penes ſponſum abſconditi:
hæc uitæ paſcua p̃parata in refectionẽ animarũ ſanctarũ.
Beat⁹ uir qui impleuit deſideriũ ſuũ ex ipſis. Hoc ſolũ ad- Pſal.126.
monitus ſit, ne ſol⁹ habere uelit quæ poſſunt ſufficere plu-
ribus. Propterea eñ fortaſſis poſt iſta oĩa ſponſus tanquã
paſtor apparere deſcribitur: ut proinde admoneatur aſſe-
cutor tantorum munerum paſcendi gregis ſimpliciorum:
qui ſcilicet tam non ualent per ſemetipſos apprehendere
iſta: quàm nõ audent ſine paſtore oues exire in paſcua. De
niq; hoc ipſum ſponſa prudenter aduertẽs poſtulat ſibi in Canti.1.
dicari ubi ip̃e paſcat & cubet ſub meridiano feruore: p̃ſta
(ut qdẽ ex hoc intelligi datur) paſci & paſcere cũ illo & ſub
illo. Nec enim tutũ arbitratur lõge agere gregẽ à ſummo
paſtore: nimirũ ob incurſiões luporũ: eorũ maxime q ue-
niũt ad nos in ueſtimẽtis ouiũ: & p̃pterea ſatagit in eiſdẽ
cum ipſo pariter paſcere paſcuis & cubare umbris. Et cau
ſam ponit. Ne incipiam (inquiens) uagari poſt greges ſo-
daliũ tuorũ: ipſi ſunt q ſe uolũt uideri amicos ſpõſi & non
ſunt: & cũ ſuos nõ illi⁹ greges paſcere cura ſit eis: hinc in-
de tñ inſidiãtes, dicunt. Ecce hic eſt xp̃s: ecce illic eſt: uide
licet ut multos ſeducãt & abducãt à xp̃i gregib⁹ & ſociẽt
ſuis. Hoc pro literæ textu. Iã uerò ſpiritalẽ ſenſum q in ea
latet: ſub alio ſermõis principio expectate: quicquid illud
erit quod mihi inde nobis orantibus ſua miſericordia par
tiri dignabitur ſponſus eccleſiæ Ieſus chriſtus dominus no-
ſter: qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ *De his quæ ſemper ſectanda ſunt a mente deuota. & quid ſit meridies: & de quatuor generibus tentationum ſemper euitandis.*

Sermo. XXXIIII. D

INdica mihi quẽ diligit anima mea ubi paſcas,
ubi cubes in meridie. Et ali⁹ quidam. Indica, in- Iob.10.
quit, mihi cur me ita iudices: Vbi non ſanè ſen-
tentiam cauſatur, ſed ſcrutatur cauſam: erudiri
flagellis petens, non erui. Item alius precatur dicens. Vias Pſal.24.
tuas domine demonſtra mihi: & ſemitas tuas edoce me.
Quas dixerit uias uel ſemitas manifeſtat ſibi. Deduxit Pſal.22.
me, inquiens, ſuper ſemitas iuſtitiæ. Ergo tria iſta anima
curioſa dei non ceſſat inquirere iuſtitiam, & iudiciũ, & lo-
cum habitationis gloriæ ſponſi: tanquã uiã in qua ambu-
let: cautelã qua ambulet: & ad quam ambulet manſionem.
de qua mãſiõe ſic habes in propheta. Vnã petij, inq, à dño Pſal.26.

hãc requirã:ut inhabitẽ in domo dñi omnib⁹ dieb⁹ uitæ
Pſal.25. meæ. Et iterũ. Dñe dilexi decorẽ dom⁹ tuæ:& locũ habita
Pſal.88. tionis gł̃æ tuæ. Porrò de reliqs duob⁹:iuſtitia & iudiciũ,
ait,præparatio ſedis tuæ. Merito tria iſta mẽs deuota req̃
rit,utpotè ſedẽ dei,& ſedis p̃parationẽ. Et pulchre in ſpon
ſæ p̃rogatiuã cõcurrũt pariter oĩa ad cõſummationẽ uir
tutũ:ut de forma iuſtitiæ ſit formoſa:de iudiciorũ notitia
cauta:de deſiderio p̃ſentiæ ſeu gloriæ ſponſi caſta. Talem
prorſus decet eſſe ſponſam dñi pulchrã:eruditã & caſtam.
Ergo petitio quã ultimã poſui,iſtius eſt loci. Petit ſiquidẽ
ab eo quẽ diligit aĩa ſua indicari ſibi ubi paſcat,& ubi cu
bet in meridie. Et prĩo aduerte quàm elegãter amorẽ ſpũs
à carnis diſcernat affectu:dũ dilectũ exprimere magis ipſa
affectiõe quàm noĩe uolẽs nõ ſimpliciter quem diligo:ſed
ô,inqt,quẽ diligit aĩa mea:ſpũalem deſignãs dilectionem.
Deinde q̃dnã eũ in loco paſcuæ adeò delectet diligẽter at
tẽde. Sed nec illud p̃tereat te de hora meridiana:& q́ is po
tiſſimum exploraƭ locus:in quo qui paſcit cubat ſimul:qđ
eſt magnæ ſecuritatis indiciũ. Arbitror eñ ob hoc additũ
cubat:q́ eo loci minime neceſſe ſit ſtare & uigilare ſup cu
ſtodiã gregis:qñ grex etiã cubãte paſtore & pauſante ſub
umbris libere nihilomin⁹ diſcurrat in paſcuis. Felix regio
in qua pro libitu oues ingrediũtur & egrediunƭ:& nõ eſt
q exterreat. Quis mihi tribuat uidere uos,meq́ pariter in
Matt.18. montibus paſci una cũ illis nonagintanouẽ q̃ illic relictæ
legũtur:cũ paſtor earũ dignãter ad unã deſcendit q̃ erra
uerat? Secure proculdubio cubat ꝓpe:qui & longe rece
dere minime dubitauit:ſciens quia in tuto eas reliquerat.
Merito ſpõſa illo ſuſpirat,merito ĩhiat loco paſcuæ ſimul
& pacis:ſed quietis,ſed ſecuritatis,ſed exultatiõis,ſed ad
miratiõis,ſed ſtuporis. Nã & me miſerũ heu lõge agentẽ:
& de lõge ſalutãtẽ. En ipſa ei⁹ recordatio ad lachrymas ꝓ
Pſal.136. uocat:planè iuxta affectionẽ & uocẽ dicentũ. Super flumi
na babylonis illic ſedimus & fleuimus:dũ recordaremur
tui ſion. C Libet exclamare & me,cũ ſponſa pariter & cũ
Pſal.147. ꝓpheta. Lauda deũ tuũ ſion qm̃ cõfortauit ſeras portarũ
tuarũ:bñdixit filijs tuis in te. Qui poſuit fines tuos pacẽ:
& adipe frumẽti ſatiat te. Quis nõ illic uehemẽter cupiat
paſci & ꝓpter pacẽ & ꝓpter adipẽ & ꝓpter ſatietatẽ? Ni
hil ibi formidaƭ,nihil faſtidiƭ,nihil deficit. Tuta habitatio
paradiſus,dulce pabulũ uerbũ,opulẽtia multa nimis æter
nitas. Habeo & ego uerbũ,ſed ĩ carne,& mihi apponitur
ueritas,ſed in ſacramẽto. Angelus ex adipe frumẽti ſagina
tur,& nudo ſaturaƭ grano:me oportet interim quodã ſacra
mẽti cortice eſſe cõtentũ,carnis furfure,literæ palea,uela
mine fidei. Et hæc talia ſunt q̃ guſtata afferũt mortẽ:ſi non
de primitijs ſpũs quãtuliũcũq; accipiãt cõdimẽtũ. Prorſus
4.Re.4. mors mihi in olla:niſi ex ꝓphetæ farinula dulcoretur. De
niq; abſq; ſpũ & ſacramentũ ad iudicium ſumitur:& caro
nõ prodeſt quicquã:& litera occidit:& fides mortua eſt.
Sed ſpũs eſt q uiuificat:ut uiuã in eis. D At quantalibet
ſanè abũdantia ſpũs pingueſcant iſta:non pari omnino io
cunditate ſumitur cortex ſacramenti & adeps frumenti:fi
des & ſpes:memoria & p̃ſentia:æternitas & tẽpus:uultus
& ſpeculũ:imago dei & forma ſerui. Nempe in omnibus
his fides locuples mihi:intellectus paup. Nũqd uerò par
ſapor intellectui fideiq́ cum ſit in meritum iſta:ille in præ
mium? Vides ergo diſtare inter pabula:quantum & inter
loca:& ſicut exaltanƭ cæli à terra,ita habitãtes in eiſ bonis
potioribus abũdare. Feſtinem⁹ proinde filij feſtinem⁹ ad
locũ tutiorẽ,ad paſtũ ſuauiorem,ad uberiorem & fertilio
rem agrum. Feſtinemus ut habitemus ſine metu,abunde
mus ſine defectu,epulemur ſine faſtidio. Tu enim domine
ſabaoth qui cũ tranquillitate iudicas omnia:etiam cũ ſe
curitate æque omnia ibi paſcis:idẽipſe & dominus exerci
Actu,7. tuum & paſtor ouium. Ergo & paſcis & cubas pariter,ſed
nõ hic. Deniq; ſtabas cũ è cælo proſpiceres unam ex tuis
ouiculis (ſtephanum loquor) à lupis circundari ſuper ter
ram. Et ꝓpterea quæſo indica mihi ubi paſcas,ubi cubes
in meridie,hoc eſt tota die. Etenim illa meridies tota eſt
Pſal.83. dies:& ipſa neſciens ueſperam. Et ideo melior dies illa in
atrijs tuis ſuper millia:quia neſcit occaſum. At matutinum
forſitan habuit,cum primum uidelicet dies ſctificatus illu
xit nobis per uiſcera utiq; miſericordiæ dei noſtri:in qb⁹
uiſitauit nos oriens ex alto. Verè tunc ſuſcepimus deus mi
ſericordiam tuã in medio templi tui:cũ in medio umbræ
mortis,exort⁹ matutini lux orta eſt nobis:& uidimus glo
riam domini. Quanti reges & prophetæ uoluerũt uidere
& nõ uiderũt? Quare:niſi qa uox erat,& needũ uenerat il
lud expectatum mane cui fuerat repromiſſa mir? Vnde &
orabat quis dicẽs. Auditam fac mihi mane miſericordiam
tuã:quia in te ſperaui. B Fuit nãq; quædã huius aurora Pſal.142.
diei:ex quo ſol iuſtitiæ per archangelũ gabrielem nũciat⁹
eſt terris:& uirgo deũ in utero de ſpũſctõ cõcepit & pepe
rit uirgo,ac deinceps quoad in terris uiſus eſt:& cũ homi
nibus cõuerſatus eſt. Nã uſq; adeò per totum id temporis
lux puſilla & tanquam lux reuera auroræ appuit:ut diem
eſſe interim apud homines penè uniuerſitas ignoraret. De
niq; ſi cognouiſſent:nunquã dñm gloriæ crucifixiſſent. Et 1.Cori.2.
utiq; ipſis paucis diſcipulis dicebatur. Adhuc modicũ lu Ioan.12.
men in uobis eſt:eo q́ aurora eſſet,& initium uel potius in
diciũ diei:dũ ſol adhuc abſconderet radios ſuos,& mini
me eos ſpargeret ſuper terram. Paulus quoq; dicebat:qm̃ Roma.13.
uox p̃ceſſit,dies aũt appropinquauit:ſignificans eſſe tunc
adhuc adeò modicum lumẽ ut propinquaſſe quàm ueniſ
ſe diem dicere maluerit. Qñ autẽ hoc dicebat? Profectò qñ
ſol reuerſus ab inferis:iam ſe ad alta cæli ſuſtulerat. Quan
to magis cũ adhuc ſimilitudo carnis pc̃ti inſtar denſæ nu
bis opiret aurorã:iuxta oẽs nimirum noſtri corpis paſſio
nes:ita ut neq; amara mors,nec crux probroſa defuerit.
Quãto magis (inquã) tũc exigua tenuiſq; admodum lux
fuit:& quæ de auroræ magis quàm de ſolis ꝓdire p̃ſentia
uideret? Erat ergo aurora:& ipa ſubobſcura ſatis:tota illa
chriſti cõuerſatio ſuper terrã:uſq; dũ occumbens & rur
ſum exoriẽs:ſolaris ſuæ p̃ntiæ lumine clariori fugauit au
rorã,& mane facto abſorpta eſt uox in uictoria. C Deni
q; habes. Et ualde mane una ſabbatorũ ueniunt ad monu Mat.16.
mentum orto iam ſole. An nõ mane fuit quando ortus eſt
ſol? Attulit aũt nouũ de reſurrectiõe decorem:& ſereniorẽ
ſolito lucẽ:qm̃ etſi noueramus cũ ſm carnem,ſed nũc iam 2 Cori.5.
non nouimus. Eſt ſcriptum in propheta decorem induit: Pſal.92.
induit fortitudinem et præcinxit ſe:q́ carnis infirma tan
quã nubila quædã excuſſerit,ſtolam gloriæ induens. Sanè
extunc eleuatus eſt ſol,& ſenſim demũ diffundens ſuos ra
dios ſuper terrã:cœpit paulatim ubiq; clarior apparere,
feruidiorq́ ſentiri. Verum quãtũlibet incaleſcat & inuale
ſcat:multiplicet & dilatet radios ſuos ſuper oẽ huius nr̃æ
mortalitatis curriculum (erit eñ uobiſcũ uſq; ad conſum
mationẽ ſeculi) nõ tñ ad meridianũ ꝑueniet lumen:nec in
illa ſui plenitudine uidebitur modo:in qua uidendus eſt
poſtea:ab his dũtaxat quos hac uiſione ipſe dignabiƭ. O
uerè meridies:plenitudo feruoris & lucis,ſolis ſtatio,um
brarũ exterminatio,deſiccatio paludũ,fœtorum depulſio.
O perenne ſolſtitiũ,quando iã nõ inclinabitur dies:ô lu
mẽ meridianũ:ô uernalis tẽperies:ô æſtiua uenuſtas:ô au
tũnalis ubertas:& (ne qd uidear prætermiſiſſe) ô quies & fe
riatio hyemalis? Aut certe ſi hoc magis probas ſola tunc
hyems abijt & receſſit. Hũc locũ (inquit) tantæ claritatis
& pacis & plenitudinis indica mihi:ut quẽadmodum Ia Gẽn.32.
cob adhuc in corpore manens uidit dñm facie ad faciem Nume.12.
& ſalua facta eſt anima eius:uel certè ſicut Moyſes uidit
eum non per figuras & ænigmata ſeu per ſomnia,uti pro
phetæ alij:ſed mõ plane p̃cellenti atq; inexperto cæteris ſi
bi noto & deo:uel ſicut Eſaias reuelatis oculis cordis ui
dit eum ſuper ſolium excelſum & eleuatum:uel etiam quõ
paulus raptus in paradiſum audiuit uerba ineffabilia:& 2.Cori.12
dñm ſuum Ieſum xp̃m uidit oculis ſuis:ita ego quoq; te in
lumine tuo & ĩ decore tuo per mẽtis exceſſum merear cõ
tẽplari paſcentẽ uberius,quieſcentem ſecuri⁹. Nam & hic
paſcis:ſed non in ſaturitate. Nec cubare licet:ſed ſtare &
uigilare oportet propter timores nocturnos. A Heu nec
clara lux nec plena refectio,nec mãſio tuta:& ideò indica
mihi ubi

Mat. 5. mihi ubi paſcas: ubi cubes in meridie. Beatam me dicis
cum eſurio & ſitio iuſtitiã. Quid hoc ad illorũ felicitatẽ:
pſ. 54. qui repleti ſunt in bonis domus tuæ: qui epulant & exul-
pſ. 79. tant in cõſpectu dei: & delectantur in lætitia? Sed & ſi qd
Mat. 5. patior ꝓpter iuſtitiã: nihilominus beatam pronũcias. Et
certe paſci ubi timeas pati, iocunditatẽ habet: ſed non ſe-
curitatem. Porrò, aũt paſci & pati ſimul: nónne moleſta io
cunditas eſt? Omnia mihi hic cedunt citra perfectũ, plura
pſ. 15. præter uotũ: & tutũ nihil. Qñ adimplebis me lætitia cum
pſ. 26. uultu tuo? Vultũ tuũ dñe requirã. Vultus tuus meridies
eſt. Indica mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie. Scio ſa-
tis ubi paſcas non cubans: indica mihi ubi paſcas & cu-
bes. Non ignoro ubi aliis temporibus paſcere ſoleas: ſed
ſcire uelim ubi in meridie paſcas. Nam in tẽpore quidem
mortalitatis meæ: & in loco peregrinationis meæ conſue
ui ſanè ſub tua cuſtodia paſci & paſcere in lege & prophe
tis & pſalmis de te: necnon in euangelicis paſcuis, & apud
apoſtolos ſimiliter requieui: frequenter etiã de geſtis ſan-
ctorum & uerbis & ſcripturis eorũ uictũ mihi atq; attinen
tibus mihi mendicaui ut potui: frequẽtius aũt (qm̃ is ma-
pſ. 41. gis ad manũ fuit) manducaui panẽ doloris: & uinũ com-
punctionis bibi: & factæ ſunt mihi lachrymæ meæ panes
die ac nocte: dum dicitur mihi quotidie ubi eſt deus tuus.
pſ. 22. Niſi q̃ de menſa tua ſiquidẽ paraſti in conſpectu meo mẽ-
ſam aduerſus eos qui tribulant me. De ipſa, inquam, tuæ
quidẽ beneficio miſerationis accipio: in quo utcũq; reſpi
ro quoties triſtis eſt anima mea: & quoties conturbat me.
Hæc paſcua noui & frequẽtaui te ſecuta paſtorẽ: ſed indi-
ca quæſo etiã quæ non noui. C Sunt qdẽ & alii paſtores:
qui dicunt ſe eſſe ſodales tuos, & nõ ſunt: habẽtes greges
ſuos & fines ſuos pabulo mortis refertos: in qbus paſcunt
nec tecum nec per te: quorum utiq; terminos nõ intraui
Mat. 13. nec appropiaui eis. Ipſi ſunt qui dicunt. Ecce hic eſt xp̃s:
ecce illic eſt: ꝓmittentes ſapiẽ & ſciẽtiæ paſcua uberiora,
& credit eis: & cõfluunt ad eos multi: & faciunt eos filios
gehẽnæ duplo quàm ſe. Cur hoc niſi quia non eſt ibi meri
dies & perſpicua lux ut liqdo ueritas cognoſcat: facileq;
pro ea recipit falſitas ꝓpter ueriſimilitudinẽ: quæ nõ faci
Prou. 9. le in obſcuro à uero diſcernit: præſertim qa aquæ furtiuæ
dulciores ſunt & panis abſcõditus ſuauior? Et propterea
Cañ. 1. quæſo ut iudices mihi ubi paſcas ubi cubes in meridie. i.
in manifeſto: ne ſeductis incipiam uagari poſt greges ſoda
liũ tuorũ: quẽadmodũ & ipſi uagi ſunt: nulla ſtabiles cer-
titudine ueritatis: ſemp diſcentes, & nũquã ad ſciam ueri
tatis peruenſẽtes. Hæc ſpõſa ꝓpter philoſophorũ & hære
ticorũ uaria & uana dogmata. Mihi uerò uidet nõ ſolum
pſ. 10. ꝓpterea: ſed & ꝓpter dolos inuiſibiliũ poteſtatũ: ſicut ſunt
ſeductorũ ſpũs ſedentes in inſidiis: & parãtes ſagittas ſuas
in pharetra: ut ſagittent in obſcuro rectos corde. Propter
hos, inquã, & maxime uidetur mihi illa meridies optanda
etiã nobis: ut clara luce deprehendamus aſtutias diaboli:
2. Cor. 11. atq; angelũ ſatanæ illũ qui ſe trãſfigurat in angelũ lucis,
ab angelo noſtro faciſlime diſcernamus. Nõ enim aliter
pſ. 90. nos cuſtodire ſufficimꝰ ab icurſu & dæmonio meridiano
niſi in meridiano æque lumine. A Quod quidem dæmo-
nium idcirco meridianũ dictum exiſtimo: quia ſunt aliqui
de numero malignorũ: qui cũ merito tenebroſæ obſtina-
teq; uoluntatis ſuæ nox & nox perpetua ſint: diẽ tñ ſe ad
fallendũ ſimulare uouerunt: nec modo diẽ, ſed & meridiẽ:
ſicut eorũ princeps nõ cõtentus eſſe æqualis deo: etiã ad-
uerſat & extollit ſupra id quod dicit aut quod colit deus.
Itaq; niſi cordi illius quẽ fortè aliquod iſtiuſmodi dæmo-
nium meridianũ tentandũ acceperit: oriens ex alto illuxe
rit uerus meridies: qui falſum conuincat & prodat: nõ po
terit oĩno caueri: ſed tentabit & ſupplantabit ſine dubio
ſub ſpecie boni: pro bono ſcilicet malũ, incauto & impro-
uido perſuadens. Et tũc meridies, id eſt maior claritas ap-
paret tentans: cũ quaſi boni maioris imaginẽ p̃fert. Quo-
ties (uerbi cauſa) ſuggeſſit anticipare uigilias: quo ad ſo-
lẽnia fratrum illuderet dormitantis? Quoties produci ieiu
nia ut diuinis obſequiis eò inutilẽ redderet: quò imbecil-
lem? Quoties bene ꝓficiẽtibꝰ in cœnobiis inuidẽs obtẽtu
quaſi maioris puritatis eremum petere perſuaſit: & co-
gnouerunt miſeri tandẽ quàm uerus ſit ſermo quẽ fruſtra Eccle. 4.
legerant: uæ ſoli: qm̃ ſi ceciderit nõ habet ſubleuãtẽ. Quo
ties ad opus manuũ plus quàm opus fuerat incitauit: &
fractũ uiribus cæteris regularibus exercitiis inualidũ red
didit? Quàm multis exercitationem corporis (quæ iuxta
apl̃m ad modicũ ualet) non modicam perſuaſit & pietate
fraudauit? B Deniq; ipſi experti eſtis qũo quidam (ad
uerecũdiã illorũ dico) qui ante inhiberi nõ poterãt, ita in
ſpũ uehementi ad oĩa ferebant: poſt ad tantã ignauiam de
uenerunt: ut ſm illud apl̃i cũ ſpũ cœperint: nũc carne con Gala. 3.
ſummant: quàm turpe inire fœdus cũ ſuis corporibꝰ qbꝰ
crudele ante indixerant bellũ. Videas ꝓh pudor iportune
ſuꝑflua q̃ritare: qui prius neceſſaria obſtinãtiſſime recuſa
bant. Quãquã ſi q in ſua fortè inuicti obſtinatione ꝑdurãt
indiſcretius abſtinẽtes: & ſingularitate notabili cõturbã-
tes eos cũ qbꝰ habitare debẽt unius moris in domo: haud
ſcio ſanè an ſe exiſtiment pietatẽ retinere: cum hmõi mihi
uideant & lõgius abiecisse. Nã qui ſapiẽtes in oculis ſuis
decreuerũt apud ſe nec cõſilio acquieſcere nec præcepto:
uideant qd reſpõdeant nõ mihi, ſed dicẽti: qm̃ quaſi pctm̃
hariolãdi eſt repugnare: & quaſi ſcelꝰ idololatriæ nolle ac 1. Reg. 15.
quieſcere. Præmiſerat aũt: qa melior eſt obedientia quàm
uictima: & auſcultare magis quàm offerre adipẽ arietum,
id eſt abſtinẽtiã cõtumaciũ. Vnde dñs p ꝓphetã. Nũquid pſ. 149.
manducabo ait carnes taurorum aut ſanguinẽ hircorum
potabo? Significans minime ſibi accepta fore ieiunia ſu-
perborũ uel immũdorũ. C Sed ſanè uereor ne dãnãtes
ſuꝑſtitioſos uideamur fræna laxare gulofis: & audiant illi
ad periculũ ſui qđ ad remediũ his dicit. Quãobrẽ audite
utraq; pars: quatuor eſſe tentationũ genera: & ipſa nobis
ita ꝓphetico ſermone deſcribi. Scuto, inquit, circũdabit pſ. 90.
te ueritas eius: nõ timebis à timore nocturno: à ſagitta uo
lante in die, à negotio perãbulante in tenebris: ab incurſu
& dæmonio meridiano. Attẽdite nihilominus & uos alii:
quod oĩbꝰ ſpero profuturũ. Illud oẽs in uobis ſentimus
& ſenſimus q cõuerſi ſumꝰ ad dñm qđ ſancta ſcriptura di-
cit. Fili accedens ad ſeruitutẽ dei: ſta in timore: & præpara Eccli.
aĩam tuã ad tẽtationẽ. Itaq; primordia noſtræ conuerſio-
nis (iuxta cõis qdẽ experiẽtiæ rõnem) primus exagitat ti
mor: quẽ intrãtibus ſtatim horror uitæ ingerit artioris: &
inſueta auſteritas diſciplinæ. At is timor nocturnus dicit,
uel quia nox in ſcriptura deſignare ſolet aduerſa: uel qm̃
ꝓpter qđ aduerſa pati aggredimur, id nõdũ reuelatũ eſt.
Si enĩ dies ille luceret in cuiꝰ lumine pariter & labores &
p̃mia uideremꝰ: timor oĩno quorũuis laborũ nullus eſſet
præ deſiderio præmiorũ: dũ clara luce appareret: qm̃ nõ Roma. 8.
ſunt cõdignæ paſſiões huius tp̃is ad futurã gloriã quæ re
uelabit in nobis. Nũc uerò qm̃ abſcondita ſunt ab oculis
noſtris, & nox eſt interim in hac parte: tentamur nimirũ à
timore nocturno: & pro bonis quæ nõ uidemus: formida-
mus quæ impræſentiarũ ſunt aduerſa tolerare. Vigilãdũ
proinde & orãdũ primo intrãtibus cõtra hãc primã tẽta-
tionẽ: ne ſubito præoccupati à puſillanimitate ſpũs & tẽpe
ſtate: à bono cœpto (qđ abſit) reſiliant. A Superata autẽ
hac tẽtatione: armemus nos nihilominus & aduerſus ho-
minum laudes: quæ de laudabili potiſſimũ uita ſumũt ma
teriã. Alioquin patebimus uulneri à ſagitta uolãte in die:
quæ eſt inanis gloria. Fama ſiqdẽ uolat: & ideò in die: qa
ex operibꝰ lucis. Si hæc exufflat tãquã inanis aura: reſtat
ut ſolidius aliqd afferat de diuitiis & honoribus ſeculi: ſi
fortè qui non curat laudes: appetat dignitates. Et uide ſi
non hic ordo tentandi ſeruatus eſt in dño noſtro: cui poſt
ſuggeſtũ ad ſolã uanitatẽ præcipitiũ: oſtẽſa ſunt oĩa regna Mat. 4.
mundi atq; oblata. Tu ergo exemplo dñi & iſta renue. Ali
ter neceſſe eſt circumueniri te à negotio perambulante in pſ. 90.
tenebris: quod eſt hypocriſis. Etenim iſta de ambitione
deſcendit: & in tenebris habitatio eius: quippe abſcõdit qđ
eſt: & quod nõ eſt mẽtitur. Negotiat aũt omni tp̃e: formã
retinens pietatis ad ſeſe occultandũ: uirtutem autem eius

uendicans & emens honores. B Poſtrema tentatio eſt
dæmonium meridianum, ꝙ ſoleat maxime inſidiari perfe
ctis: qui uidelicet tanquã uiri uirtutum oĩa ſuperauerint:
uoluptates, fauores, honores. Quid enim iam ſupereſt ei
qui tẽtat in quo poſſit pugnare palam aduerſus huiuſmo
di: Venit ꝓinde occultus qui manifeſtus nõ audet, & quẽ
ſatis expertus eſt apertũ omne horrere malũ: falſo bono
ſupplãtare molit̃. Qui aũt dicere poſſunt cũ ap̃lo. Nõ eñi
ignoramus aſtutias eius: quò plus proficiunt: eò magis
ſoliciti ſunt cauere à laqueo iſto. Hinc eſt ꝙ Maria ange
lica ſalutatione turbatur: dolũ (niſi fallor) ſuſpicans. Et
Ioſue non prius amicũ angelũ ſuſcipit, quàm eſſe amicum
nouerit. Deniq; ſciſcitatur ſuuſne ſit an aduerſariorum:
tanquam qui expertus ſit dæmonij meridiani uerſutias.
Apoſtoli quoq; aliqñ cum laborarent in remigãdo uento
aduerſante & iactante naniculã, uidẽtes dñm ambulantẽ
ſupra mare, & putãtes eſſe fantaſma: ita ut clamarent præ
timore: nõnne apertã meridiani ſuſpicionẽ dæmonij præ
Mar. 6. tenderũt: Et recordamini ſcripturæ dicẽtis: quia quarta
uigilia noctis uenit ad eos ambulans ſupra mare. C
Quarto igitur, id eſt ſupremo demũ loco hæc tẽtatio for
midetur, & quò ſe in ſummo ſtare quis uiderit: eò ſibi ui
gilantius ab incurſu, & dæmonio meridiano cauendum
intelligat. Porrò diſcipulis uerus ſe manifeſtauit meridies
Matt. 28. in eo ꝙ audierunt, ego ſum nolite timere, & falſi ſuſpicio
ab eis depulſa eſt. Vtinam & nobis quoties palliata falſi
tas molitur irrepere: emittat lucem ſuam, & ueritatem ſuã
ad ꝓdendã illã oriẽs ex alto uerus meridies, & diuidat lu
cẽ à tenebris: ut nõ notemur à ꝓpheta tanquã ponẽtes lu
cẽ tenebras & tenebras lucẽ. D Adhuc niſi tædio fuerit
longitudo ſermonis, has quatuor tentationes tẽtabo ſuo
ordine aſſignare ipſi corpori xp̃i, quod eſt eccleſia. Et ec
ce quàm breuius poſſum percurro. Videte primitiuã ec
cleſiã: ſi nõ primo peruaſa eſt acriter nimis à timore no
cturno. Erat enim nox qñ oĩs qui interficeret ſanctos ar
bitrabat̃ obſequiũ ſe præſtare deo. Hac aũt tentatione de
uicta & ſedata tẽpeſtate: inclyta facta eſt, & iuxta ꝓmiſſio
nem ad ſe factã in breui poſita in ſuperbiã ſeculoꝝ. Et do
lens inimicus ꝙ fruſtratus eſſet à timore nocturno: con
uertit ſe callide ad ſagittã uolantẽ in die, & uulnerauit in
ea quoſdam de eccleſia Et ſurrexerunt hoĩes uani, cupidi
gloriæ, & uoluerũt ſibi facere nomen, & exeũtes de eccle
ſia diu eandẽ matrẽ ſuã afflixerũt in diuerſis & peruerſis
dogmatibꝰ. Sed hæc quoq; peſtis depulſa eſt in ſapientia
ſanctoꝝ, ſicut & prĩa in patiẽtia martyrũ. En tempora iſta
libera quidẽ deo miſerãte ab utraq; illa malitia, ſed planè
fœda à negotio perambulãte in tenebris. Væ generatiõi
huic à fermento phariſæorũ quod eſt hypocriſis: ſi tñ hy
pocriſis dici debet: quæ iam latere præ abũdãtia non ua
let, & præ impudẽtia non quærit. Serpit hodie putida ta
bes per oĩe corpus eccleſiæ, & quò latius, eò deſperatiꝰ:
eoq; periculoſius, quo interius. A Nam ſi inſurgeret
apertus inimicus hæreticus, mitteretur foras & areſceret,
ſi uiolentꝰ inimicꝰ, abſcõderet ſe forſitan ab eo. Nũc uerò
quẽ eijciet: aut à quo abſcondet ſe: Oẽs amici, & oẽs inimi
ci, oẽs neceſſarij, & oẽs aduerſarij, omes domeſtici, & nulli
pacifici: oẽs proximi, & oẽs quæ ſua ſunt quærẽtes. Mini
ſtri xp̃i ſunt, & ſeruiũt antichriſto. Honorati incedunt de
bonis dñi: qui dño honorẽ nõ deferũt. Inde is quẽ quoti
die uides meretricius nitor: hiſtrionicus habitus: regius
apparatus: inde aurum in frænis: in ſellis & calcaribus, &
plus calcaria quàm altaria fulgent. Inde ſplendidæ menſæ
& cibis, & ſcyphis, inde cõmeſſationes & ebrietates, inde
ps. 143. cithara, & lyra, & tibia, inde redundantia torcularia, &
promptuaria plena eructantia ex hoc in illud. Inde dolia
pigmẽtaria: inde referta marſupia. Pro hmõi uolunt eſſe,
& ſunt eccleſiarum præpoſiti, decani, archidiaconi, ep̃i,
archiep̃i. Nec eñ hæc merito cedunt: ſed negotio illi qd
perambulat in tenebris. Olim prædictũ eſt, & nunc tẽpus
Eſa. 38. impletionis aduenit. Ecce in pace amaritudo mea ama
riſſima. Amara prius: in nece martyrum: amarior poſt in
conflictu hæreticorũ: amariſſima nũc in moribus domeſti
corum. Non fugare, non fugere eos poteſt ita inualuerũt, ps. 39.
& multiplicati ſunt ſuper numerũ. Inteſtina & inſanabi
lis eſt plaga eccleſiæ, & ideo in pace amaritudo eius ama
riſſima. Sed in qua pace: Et pax eſt & nõ eſt pax. Pax à pa
ganis: & pax ab hæreticis: ſed non profectò à filijs. Vox
plangentis in tempore iſto. Filios enutriui & exaltaui, ip̃i
aũt ſpreuerũt me. Spreuerunt & maculauerũt me à turpi Eſaie. 1.
uita: à turpi quæſtu: à turpi commercio: à negotio deniq;
perambulante in tenebris. Supereſt ut iam de medio fiat ps. 90.
dæmoniũ meridianũ ad ſeducendos ſi qui in xp̃o reſidui
ſunt adhuc permanẽtes in ſimplicitate ſua. Siquidem ab
ſorbuit fluuios ſapientiũ & torrẽtes potentiũ, & habet fi Iob. 40.
duciam ut iordanis influat in os eius. i. ſimplices & humi
les qui ſunt in eccleſia. Ip̃e enim eſt antichriſtus, qui ſe nõ
ſolũ diẽ: ſed & meridiẽ mentief, & extollef ſupra id quod
dicif aut quod colitur deus: quẽ dñs ieſus interficiet ſpũ
oris ſui, & deſtruet illuſtratione aduẽtus ſui: utpotè uerus
& æternus meridies, ſpõſus & aduocatus eccleſiæ: qui eſt
ſuper oĩa deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ Sermo, XXXIIII. *in quo tractatur de humilitate & patientia.* C

Cañ. 1. SI ignoras te ô pulchra inter mulieres: egredere
& abi poſt greges ſodalium tuorũ: & paſce hæ
dos tuos iuxta tabernacula paſtorũ. Olim ſan
ctus Moyſes qñ multũ præſumebat de gratia
& familiaritate quam inuenerat apud deum: aſpirabat ad
quandam uiſionem magnam: ita ut diceret deo. Si inueni
gratiã ĩ oculis tuis: oſtẽde mihi teip̃m. Accepit autem pro
ea uiſionẽ longe inferiorẽ: ex qua tñ ad ipſam quam uole
bat poſſet aliqñ peruenire. Filij quoq; Zebedæi in ſimpli
citate cordis ſui ambulãtes: magnũ aliqd & ipſi auſi ſunt:
ſed ad gradũ nihilominus ſunt reducti per quẽ fuerat aſcẽ
dẽdũ. Ita & modo ſpõſa qñ rẽ grandẽ poſtulare uidetur:
reprimit̃ ſanè auſteriori reſponſione: ſed planè utili & fide
li. Oportet nãq; hũiliter ſentire de ſe nitentẽ ad altiora,
ne dũ ſupra ſe attollit̃: cadat à ſe: niſi in ſe firmiter per uerã
humilitatẽ fuerit ſolidatꝰ. Et quia niſi humilitatis merito
maxima minime obtinent̃: ꝓpterea q ꝓ cohendus eſt cor
reptione humiliat̃: humilitate meret̃. D Tu ergo cum te
humiliari uideris: habeto id ſignum in bonũ: oĩno argu
mẽtũ gratiæ ꝓpinquãtis. Nã ſicut antè ruinam exaltatur
cor: ita ante exaltationẽ humiliat̃. Sanè utrũq; legis: deũ Iaco 4.
ſcilicet & ſupbis reſiſtere, & hũilibꝰ dare gratiam. Nõnne
deniq; ſeruũ ſuũ Iob cũ poſt inſignẽ triũphũ tantã & tam
ꝓbatã ipſiꝰ patiẽtiã larga remunerãdã benedictione cen
ſeret: prius in multis & diſtrictis percunctatiõibus humi
liare curauit, & ſic parare uiã bñdictioni: At parum eſt cũ
per ſeipſum humiliat nos deꝰ ſi tũc libẽter accipimus, niſi
qñ & per aliũ hoc facit, ſapiamꝰ ſimilr̃. Quãobrẽ accipite
huiꝰ rei mirabile documẽtũ de ſancto Dauid. Aliqñ male
dictũ eſt illi, & à ſeruo. At ille nec cumulatã iniuriã ſenſit:
quia præſenſit gratiã. Quid mihi, ait, & uobis filij ſaruiæ: 2. Reg. 16.
O uerè hoĩem ſm cor dei, q ſe ulciſcenti potiꝰ quàm expro
brãti ſuccẽſendũ putauit. Vnde & ſecura cõſciẽtia loque
batur. Si reddidi retribuẽtibus mihi mala: decidã merito
ab inimicis meis inanis. Vetuit ergo ꝓhiberi maledicum ps. 7.
cõuiciantẽ: quæſtũ æſtimãs maledicta. Et addit. Dñs miſit
illũ ad maledicẽdũ Dauid. Prorſus ſm cor dei: q de corde
dei ferebat ſniam. Sæuiebat lingua maledica, & ille inten
debat qd in occulto ageret deꝰ. Vox maledicentis in auri
bus, & animꝰ inclinabat ſe ad bñdictionẽ. Nũquid in ore
blaſphemi deus: Abſit. Sed eò uſus eſt ad humilandũ Da
uid. Nec latuit ꝓphetã: quippe cui incerta & occulta ſapiẽ
ſuæ manifeſtauerat deus, & ideo dicit. Bonũ mihi ꝙ humi ps. 118.
liaſti me, ut diſcã iuſtificationes tuas. B Vides quia hu
militas iuſtificat nos: Humilitas dixi, & non humiliatio.
Quãti humiliant̃ & humiles nõ ſunt: Alij cum rãcore hu
miliant̃. Alij patiẽter: & alij libenter. Primi rei ſunt: ſequen
tes innoxij ultimi iuſti. Quãquã & innocẽtia portio iuſti
tiæ eſt: ſed cõſummatio eius apud humilẽ. Qui aũt dicere
poteſt:

poteſt: bonum mihi: quia humiliaſti me: is uerè humilis
eſt. Non poteſt hoc dicere qui inuitus tolerat: minus qui
murmurat. Neutri horũ ꝓmittimus gratiã ꝙ humiliaſ, &
ſi ſanè lõge hi duo à ſe differãt, & alter quidẽ in patientia
ſua poſſideat aiam ſuam: alter in ſuo murmure pereat. Sed
enim & ſi unus iram: neuter tñ gratiã promeretur: qm̃ nõ
·o.4. humiliatis ſed humilib⁹ deus dat gratiam. Eſt aũt humi-
lis qui humiliationẽ cõuertit in humilitatẽ, & ipſe eſt q di
8. cit deo. Bonũ mihi ꝙ humiliaſti me. Nemini prorſus qđ
r.9. patiẽter fert bonum eſt: ſed planè moleſtũ. Scimus autẽ ꝙ
...6. hilarẽ datorẽ diligit deus. Vnde & cũ ieiunam⁹ iubemur
caput noſtrũ ungere oleo, & faciẽ lauare: ut noſtrum ieiu-
net opus bonũ ſpirituali quodã gaudio cõdiatur: & holo-
cauſtũ noſtrũ pingue fiat. Etenĩ ſola gratiam quã præfert
mereſ læta & abſoluta hũilitas. Quæ enĩ coacta fuerit uel
extorta: qualis utiq; eſt in uiro patiente illo q poſſidet ani
mam ſuã: hæc, inquã, humilitas, etſi uitã obtinet propter
patientiã: ꝓpter triſtitiã tñ gratiã nõ habebit. Nõ enĩ cõ-
Iaco.1. gruit ei q eiuſmodi eſt illud ſcripturæ. Gloriet humilis in
exaltatione ſua: qm̃ nõ ſponte humiliaſ neq; libenter. Vis
aũt uidere humilẽ rectè gloriãtẽ, & uere dignum gloriæ?
2.Cor.12. Libẽter, inquit, gloriabor in infirmitatibus meis: ut inha
bitet in me uirtus xp̃i. Non dicit patienter ſe ferre infirmi
tates ſuas: ſed & gloriari & libenter gloriari in illis: ꝓbãs
etiã ſibi bonũ eſſe ꝙ humiliaſ: nec ſufficere oino ut poſſi-
deat aiam ſuã tanq̃ã patiẽter humiliatus: niſi & gratiam
accipiat tanquã ſponte humiliatus. Generalem uerò hinc
Matth.23 audi regulã. D Ois qui ſe humiliat, ait, exaltabiſ. Signi-
ficat ꝓfectò nõ oẽm exaltandã eſſe humilitatẽ: ſed eam tñ
quæ de uolũtate uenit: non ex triſtitia, nec ex neceſſitate.
Nec enĩ per cõtrariũ ois qui exaltaſ humiliandus erit, ſed
tantũ qui ſe exaltat humiliabiſ: nimirũ ob uolũtariam ua
nitatẽ. Ita ergo non q humiliaſ, ſed qui ſponte ſe humiliat
exaltabiſ: utiq; ob meritũ uoluntatis. Eſto enĩ ꝙ humilita-
tis materia per alium miniſtraſ: uerbi grã: probra, dãna,
ſupplicia, nõ tamẽ idcirco rectè ab alio quàm à ſemetipſo
humiliatus ille diceſ: qui illa oia tacita & læta cõſcientia,
cauſa dei ſubeũda decreuerit. Sed quo ꝓgredimur? patiẽ-
ter ut ſentio ſuſtinetis exceſſum in uerbo de humilitate &
patiẽtis: ſed reuertamur ad locum de quo digreſſi ſumus.
Id nãq; incidit nobis ex occaſione reſponſi: quo grandia
præſumentẽ ſpõſam reprimẽdã cenſuit ſpõſus, & non ad
inſipientiã illi: ſed ut ſanè ex eo ꝓbabilioris & maioris hu-
militatis dareſ occaſio, per quã dignior potiorq; atq; corũ
ipſorum quæ petebat capacior efficereſ. Verũtamen quia
adhuc in ianuis ſumus præſentis capituli, diſcuſſionis ei⁹
initiũ pricipio ſi placet ſermonis alterius ordiamur, præ-
ſertim ne uerba ſpõſi uel receſſeanſ cũ tædio, uel audianſ.
Quod ipſe auertat à ſeruis ſuis Ieſus xp̃s dñs noſter: qui
eſt ſuper ois deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ De increpatione dura quam facit ſponſus ad ſponſam: & de duplici ignorantia nimium pauenda & fugienda. Sermo XXXV.

Cañ.1. SI te, inquit, ignoras egredere. Dura & aſpera in
crepatio ꝙ dicit egredere. Hoc quippe uerbũ
ſerui audire ſolent à ualde iraſcẽtib⁹ & indignã
tibus dñis: uel ancillæ à dñabus ſuis: cũ graui-
ter illas offenderint. Exi hinc: exi à me: egredere à cõſpe
ctu meo, & à domo iſta. Hoc ergo uerbo aſpero atq; ama-
ro ſatis nimiũq; increpatorio utitur modo ſponſus cõtra
dilectã: ſub cõditione tñ ſi ſeipſam ignorauerit. Niſi quip-
pe ualidius efficaciuſue ad terrendũ potuit in eã intende
re: quàm ut egredi minareſ. Quod & tu aduertere potes,
ſi bene attẽdas: unde quo egredi iubeatur. Vnde enĩ quo
putas niſi de ſpiritu ad carnem: de bonis animi ad ſecula-
ria deſideria, de interna requie mentis ad mundi ſtrepitũ,
& inquietudinẽ curarũ exteriorũ? In qbus oibus non eſt
niſi labor & dolor: atq; afflictio ſpũs. Quæ enĩ aia ſemel à
dño didicit, & accepit intrare ad ſeipſam: & i intimis ſuis
dei præſentiã ſuſpirare & quærere faciẽ eius ſemper (ſpi-
ritus eſt enim deus, & qui quærũt eum oportet eos in ſpi-
ritu ambulare & non in carne ut ſm carnem uiuant) talis
inquã aia neſcio an uel ipſam gehennam ad tempus expe
riri horribilius pœnaliuſue ducat: quàm poſt ſpũalis ſtu-
dij huius guſtatam ſemel ſuauitatem exire denuo ad illece
bras uel potius ad moleſtias carnis, ſenſuũq; inexplebilẽ
repetere curioſitatẽ: dicẽte Eccleſiaſte. Oculus nõ impleſ Eccl.1.
uiſu, nec auris auditu. Audi enim hoiem expertũ quæ lo-
quimur. Bonus es, inquit, dñe ſperantibus in te: aiæ quæ- p̃s.118.
renti te. Ab hoc bono ſi quis auertere ſanctam illã animã
conaretur: puto haud ſecus accepiſſet quàm ſi ſe de para-
diſo, & ab ipſo introitu gloriæ conſpiceret deturbari. Au
di adhuc & aliũ ſimilẽ huic. Tibi dixi cor meũ, ait, exquiſi p̃s.28.
uit te facies mea: faciem tuam dñe requiram. Vnde & dice
bat. Mihi autem adhærere deo bonũ eſt. Et item loquens p̃s.72.
ad animam ſuam dicit. Conuertere anima mea in requiem p̃s.14.
tuam: quia dñs benefecit tibi. C Dico ergo uobis: nihil
eſt quod in tantũ formidet quiſquis hoc beneficium ſemel
accepit: quàm ne gratia derelictus neceſſe habeat denuo
egredi ad carnis cõſolationes: imo deſolatiões, rurſumq;
carnalium ſenſuum ſuſtinere tumultus. Terribilis, proin-
de & nimis formidoloſa cõminatio: egredere & paſce hœ-
dos tuos. Quod eſt: indignam te noueris illa tua familia-
ri & ſuaui rerum contemplatione cæleſtiũ: intelligibiliũ:
diuinarũ. Quãobrem egredere de ſanctuario meo corde 2.Par.26
tuo: ubi ſecretos ſacroſq; ueritatis ac ſapientiæ ſenſus dul
citer haurire ſolebas, & magis tanquã una de ſecularibus
paſcendis & oblectandis tuæ carnis ſenſib⁹ intricare Hœ-
dos quippe (qui peccatũ ſignificant: & in iudicio collocã
di ſunt à ſiniſtris) dicit uagos & petulantes corporis ſen-
ſus: per quos peccatum tanquam mors per feneſtras intra
uit ad animam. Cui & bene cõgruit quod ſequitur in ſcri
ptura, iuxta tabernacula paſtorum. Non enim ſupra ſicut Cañ.1.
agni: ſed iuxta tabernacula paſtorum hœdi paſcũtur. Pa-
ſtores ſiquidem qui ueri paſtores ſunt: licet tabernacula
habeant de terra & in terra: corpora uidelicet ſua: his die
bus quibus nunc militant: non tamen de terra ſed de cæle
ſtibus paſcuis greges dominicos paſcere conſueuerunt,
neq; enim ſuam eis: ſed domini prædicant uoluntatẽ. At
hœdi (qui ſunt corporis ſenſus) cæleſtia nõ requirũt: ſed
iuxta tabernacula paſtorum in omnibus uidelicet bonis
ſenſibilibus huius mundi (quæ eſt regio coporũ) ſumunt
unde ſua deſideria non tam ſatiẽt quàm irritent. A Tur
pis mutatio ſtudiorũ: ut cui ante ſtudiũ fuerat peregrinan
tem & exulem animã ſuam ſacris meditationibus tanquã
cæleſtibus paſcere bonis: dei beneplacitũ & myſteria uo-
luntatis eius ingrere: penetrare deuotione cælos, & mẽte
ſupernas circuire manſiones: ſalutare patres atq; apoſto-
los & choros prophetarũ: martyrũq; admirari triũphos:
ac ſtupere pulcherrimos ordines angelorum: nunc oibus
his omiſſis, turpi ſe mancipet corporis ſeruituti ad obe-
diendũ carni: ad ſatisfaciendum uentri & gulæ: ad mendi
candum in uniuerſa terra: unde ex ea quæ præterit mundi
huius figura: ſuã ſemper famelicã curioſitatẽ: aliquatenus
cõſoletur. Exitus aquarũ deducant oculi mei ſuper hmõi p̃s.118.
animã: quæ cum nutrireſ in croceis, demum amplexaſ ſter
cora. Paſcit enim iuxta beati uiri ſniam: ſterilem quæ non
habebat filios, & uiduæ non benefacit. Et uide quia non
ſimpliciter egredere: ſed egredere, inquit, & abi poſt gre- Cañ.1.
ges ſodaliũ tuorũ, & paſce hœdos tuos. In quo (ut mihi
uidetur) magnæ cuiuſdam rei nos admonet: quid iſtud?
Heu ꝙ egregia creatura iam olim facta de grege, & nunc
in peius miſerabiliter prorueus: nõ ſaltẽ inter greges re-
manere permittitur: ſed poſt abire iubetur. Quo inquis?
Quomodo legis? Homo cũ in honore eſſet nõ intellexit: p̃s.43.
comparatus eſt iumentis inſipiẽtibus: & ſimilis factus eſt
illis. Ecce quomodo de grege facta eſt egregia creatura.
Puto diceret iumẽta ſi loqui fas eſſet. Ecce Adam fact⁹ eſt
quaſi unus ex nobis. Cum in honore eſſet, inquit. In quo
honore quæris? Habitabat in paradiſo, & in loco uolu-
ptatis conuerſatio eius: nihil moleſtiæ, nihil indigentiæ
ſentiebat, & odoriferis ſtipatus malis: fulcitus floribus:

gloria & honore coronatus,& conſtitutus ſuper opa ma
nuum plaſmatoris.Magis autem ob inſigne diuinæ ſimi
litudinis præcellebat,& erat illi ſors & ſocietas cũ plebe
angelorũ,& cũ omni militia cæleſtis exercitus. C Sed
mutauit iſtã gloriã dei in ſimilitudinẽ uituli comedentis
fœnũ.Inde eſt ꝙ panis angelorũ factus eſt fœnũ poſitum
in præſepio:appoſitum nobis tanquã iumẽtis,uerbũ quo-
Eſaie. 11. pe caro factũ eſt,& iuxta ꝓphetã oĩs caro fœnũ. At fœnũ
iſtud minime deſiccatũ eſt:nec ex eo cecidit flos, quia re-
quieuit ſuper ipſum ſpũs dñi.Propter hoc.nãq; aliquan-
do finis uenit uniuerſæ carnis:quia ſpũs receſſerat uitæ.
Deniq; ait.Non permanebit ſpũs meꝰ in hoĩe in æternũ:
quia caro eſt.Carnis noĩe hoc loco uitiũ deſignari intelli
ge:non naturam.Nec enĩ ſpm̃ natura expungit ſed uitiũ.
Propter uitiũ ergo oĩs caro fœnũ,& oĩs gloria eiꝰ tãquã
Eſa.40. flos fœni.Exiccatũ eſt,inquit,fœnũ & cecidit flos : ſed nõ
ille flos q de uirga & radice ieſſe aſcẽdit:eò ꝙ requeuit ſup
eum ſpũs dñi.Nec illud fœnũ quod uerbum factum eſt:ꝓ
Ibidem. eo ꝙ ſequitur in propheta.Verbũ aũt dñi manet in æter-
num.Si enĩ fœnũ uerbũ,& uerbũ in æternũ manet, fœnũ
quoq; neceſſe eſt maneat i æternũ.Alioqn quõ uitam præ
bet æternam ſi ipſum minime manet in æternum? Ait enĩ.
Ioan.6. Si quis mãducauerit ex hoc pane,uiuet in æternũ.Et quẽ
Ibidem. panẽ dicat,aperit cum ſubiungit.Et panis quẽ ego dabo:
caro mea eſt pro mũdi uita.Quo ergo æternũ nõ eſt quo
ps.15. æternaliter uiuit? Sed recole nũc mecũ uocẽ filij ad patrẽ
loquentis in pſalmo.Non dabis,inquit,ſanctũ tuũ uidere
corruptionẽ.Haud dubium quin de corpore dicat quod
in ſepulchro iacebat exanime.Hoc enim ſanctũ & angelꝰ
qui nũciauit uirgini locutꝰ eſt dicẽs,& quod naſcet ex te
ſanctũ uocabit filius dei.Quo ergo pacto ſanctum fœnum
poterat uidere corruptionẽ,quod de incorrupti uteri ꝑ-
petuo uirore uernãtibꝰ paſcuis ortũ:etiã auidos angelo
rum in ſe figere poſſit obtutꝰ:inſatiabilr oblectãdos? D
Perdat ſanè fœnũ uiriditatẽ,ſi Maria uirginitatem amiſe-
rit.Ergo cibus hoĩs mutauit ſe in pabulum pecoris:hoĩe
mutato i pecus. Heu triſtis & lachrymoſa mutatio:ut ho
mo paradiſi accola,terræ dñs: cæli ciuis : domeſticus do-
mini ſabaoth,frater beatorum ſpirituũ,& cæleſtiũ cohæ-
res uirtutũ:repentina ſe cõuerſione inuenerit,& propter
infirmitatẽ iacentẽ in ſtabulo,& propter pecorinam ſimi-
litudinẽ indigẽtẽ fœno,& propter indomitã feritatem alli
gatũ præſepio:ſicut ſcriptũ eſt.In chamo & fræno maxil-
ps.31. las eorũ cõſtringe:qui nõ approximãt ad te. Agnoſce tñ
Eſaie.1. ô bos poſſeſſorẽ tuũ,& ô tu aſine præſepe dñi tui:ut pro
phetæ dei fideles inueniantur qui iſta ſunt dei mirabilia
prælocuti.Cognoſce pecus quem non cognouiſti homo.
Adora in ſtabulo quẽ fugiebas in paradiſo.Honora præ-
ſepiũ cuius cõtẽpſiſti imperiũ.Comede fœnũ quẽ panem:
& panẽ angelicũ faſtidiſti. B Sed quænã cauſa, inquis,
tantæ deiectionis? Profectò ꝙ homo cum in honore eſſet
non intellexit.Quid non intellexit? Non dicit.Non dica-
mus.Poſitus in honore non intellexit ꝙ limus eſſet, hono
ris faſtigio delectatus,& continuo in ſe expertus eſt ꝙ tã-
to poſt tempore homo de filijs captiuitatis & prudenter
aduertit,& ueraciter protulit dicẽs.Qui ſe putat aliquid
eſſe cum nihil ſit,ipſe ſe ſeducit.Væ miſero ꝙ non fuit qui
iam tunc diceret ei.Quid ſupbis terra & cinis? Hinc ægre
gia creatura gregi admixta eſt : hinc beſtiali ſimilitudine
dei ſimilitudo mutata eſt:hinc ſocietas cum iumentis pro
conſortio angelorum inita eſt.Vides quàm ſit fugiẽda no
bis hæc ignorãtia:de qua tot milia malorum uniuerſo no
ps.48. ſtro generi prouenerunt? Ait enim propheta hominẽ iu-
mentis inſipientibus comparatum:quia nõ intellexit.Ca-
uenda proinde oĩmodis ignorãtia:ne fortè ſi adhuc ſine
intellectu,& poſt uexationẽ inuẽti fuerimus: multo plura
& grauiora prioribus mala inueniãt nos:dicaturq; de no
Hiere,51. bis.Curauimus babylonẽ & nõ eſt ſanata. Merito quidẽ
ꝙ nec uexatio dederit intellectũ auditui. C Et uide ne
fortè etiã hic ſponſus cum dilectam ab ignorãtia tanto in-
crepationis tonitruo deterreret,propterea minime dixe-
rit, egredere cum gregibus ,aut egredere ad greges, ſed
egredere ait poſt greges ſodalium tuorum.Vt quid hoc?
Sanè ut ſecũdã proinde ignorantiã priore magis pauẽdã
pudendãq; oſtenderet:ꝙ illa hoĩem beſtijs parem feciſſet,
iſta & poſteriorẽ.Nam homines quidẽ merito ignorãtiæ
ignorari,id eſt reprobari,& ad tremẽdum illud iudicium
ſtare,& igni perpetuo tradi habẽt,nõ autem & pecudes.
Nec dubium fore deterius his qui ſic erũt,quàm his quæ
omnimodo nõ erũt.Melius ei fuerat,inquit,ſi natus non Mar. 14.
fuiſſet homo ille.Non utiq; ſi natus non fuiſſet omnino:
ſed ſi natꝰ nõ fuiſſet homo:ſed uerbi gratia:aut pecus aut
alia quæpiam creatura:quæ qm̃ iudicium nõ haberet, ad
iudicium nõ ueniret:ac per hoc nec ad ſuppliciũ.Sciat er-
go anima rationalis quæ ſe ob priorem ignorantiam eru
beſcit pecudes habere ſodales in perfruendis utiq; bonis
terræ ; nõ etiam ſimiliter ſocias habituram in perferendis
tormentis gehennæ, & tum demum etiam ab ipſis gregi-
bus ſuorum ſodalium iumentorũ cum dedecore exturbã-
dam,nec iam uel cum ipſis ituram,ſed planè poſt,quando
illis nihil mali ſentientibus,ipſa malis oibus exponetur.
A quibus non liberabitur in æternũ:ſiquidẽ ſecũdo igno
rare adiecerit.Egreditur itaq; homo & ſolitariꝰ abijt poſt
greges ſodaliũ ſuorum,cum ſolus in inferno inferiori re-
truditur.An non tibi poſteriorẽ uidetur tenere locum:q
ligatis manibus & pedibus proijcitur in tenebras exterio
res? Et erunt ꝓfectò nouiſſima hominis illius peiora prio Luce. 11.
ribus,quãdo qui prius beſtijs æquabatur,nũc & poſtpo-
nitur . Puto ꝙ & in præſenti uita ſi bene aduertas, poſte-
riorem ire pecoribus hominẽ iudicabis . An non ſiquidẽ
tibi uidet ipſis beſtijs quodammodo beſtialior eſſe homo
ratione uigens,& ratione nõ uiuens? Nam pecus quidẽ
ſi ſe ratione non regat:excuſationẽ habet à natura, à qua
hoc ei penitus munus negatum eſt,non habet homo,cui
ab ipſa ſpeciali prærogatiua donatũ eſt. A Merito pro-
inde eo ipſo cenſetur homo egredi,& poſt ire gregalibus
animantibus,ꝙ ſolum hoc animal conuerſatione degene-
ri iura naturæ tranſgrediens:rationis compos:ratiõis ex-
pertia moribus & affectibus imitatur. Conuincitur ergo
ire poſt greges homo,& nunc quidem deprauatione na-
turæ:poſtmodum autẽ & extremitate pœnæ. Ecce ſic ma-
ledicetur homo qui ignorantiam dei habere inuẽtus fue-
rit. Dei dicam an ſui? Vtrunq; ſine dubio,utraq; ignoran
tia damnabilis eſt:utralibet ſufficit ad perditionẽ.Vis ſci-
re quia ita eſt? Sed de dei minime dubitas ſi tamen cõſtat
tibi nõ aliã uitã eſſe æternã,quàm ut patrẽ cognoſcas deũ
uerum,& quẽ miſit ieſum xpm.Audi ergo ſponſum liqui-
do:& aperte in anima etiam aĩæ ignorantiã condẽnantẽ.
Quid enim dicit? Non utiq; ſi deum:ſed ſi ignoras te,in-
quit &c.Patet ergo quia ignorans ignorabit: ſiue ſe, ſiue 1.Cor. 14
deum ignorare contingat.De qua utraq; ignorantia erit
nobis (ſi tamen deus manum apponat) utilis admodum
diſputatio.Non modo tamen,ne fatigati, & nõ præmiſſa
ex more oratione:aut ego minus diligẽter rem neceſſariã
proſequar,aut uos minus attente,quæ non niſi magno ſu
ſcipienda ſunt deſiderio audiatis.Etenim ſi corporis cibꝰ
cum abſq; appetitu,& ſatiatus illum ſumis:non modo nõ
ꝓdeſt,ſed & nocet plurimũ:multo magis panis animæ cũ
faſtidio ſumptus:non ſcientiæ nutrimẽtum:ſed magis tor
mentum conſcientiæ importabit . Quod à nobis auertat
ſponſus eccleſiæ ieſus chriſtus dñs noſter:qui eſt ſup oĩa
deus benedictus in ſecula.Amen.

*¶ Quòd ſciẽtia literarum ſit bona ad inſtruendum:ſed
ſcientia propriæ infirmitatis ſit utilior ad ſa-
lutem Sermo XXXVI. C*

EN ego meæ ꝓmiſſioni:en ego deſiderijs ueſtris:
en ego etiam deo pro debito famulatu triplici
ut uidetis ratione urgeor ad loquendum: pacti
ueritate:charitate fraterna: timore domini . Si
tacuero:os meum condemnabit me.Quid ſi loquar? Pro-
fectò uereor idem iudicium:ne loquentẽ uidelicet & nõ fa Roma.15.
cientẽ identidem os meũ condẽnet me.Iuuate me oratio-
nibus

niſbus ueſtris ut ſemper poſſim & loqui quæ oportet, &
opere implere quæ loquor. Non ignoratis hodiernū uo-
bis propoſitū eſſe ſermonem de ignorātia: uel potius de
ignorantijs: qm̄ duæ ſi meminiſtis propoſitæ ſunt: noſtri
una, & altera dei. Quas & monuimꝰ ambas eſſe cauēdas:
ꝙ ambæ dānabiles ſint. Supereſt ut clarius hoc ipſum fa-
ciam: ediſſerā pleniꝰ. Sed prius quærendū exiſtimo: ſit ne
ignorantia oīs dānabilis, & mihi quidē uidetur non eſſe.
(necꝫ enī oīs ignorantia damnat) ſed multa & innumera
eſſe quæ neſcire liceat abſqꝫ diminutiōe ſalutis: uerbi gra
tia. Si ignoras fabrilē artem, ſeu carpentariā: aut cementa
riam, & quæcūqꝫ iſtiuſmodi ſunt artes quæ ad uſus uitæ
huius præſentis ab hoībus exercētur: nunqd impedit ad
ſalutē? Etiā abſqꝫ oībus illis artibꝰ quæ liberales dicūtur,
quāuis honeſtioribus utilioribuſqꝫ ſtudijs & diſcātur &
exerceanſ, & quāplurimi hoīm ſalui facti ſunt: placentes
moribus atqꝫ operibus. Quantos enumerat apoſtolus in
epiſtola ad hebræos factos dilectos nō in ſcientia literarꝶ:
ſed in cōſcientia pura & fide nō ficta? Omnes placuerunt
deo in uita ſua, uitæ meritis, non ſcientiæ. Petrus & An-
dreas & filij Zebedæi cæteriqꝫ cōdiſcipuli omnes non de
ſchola rhetorꝶ aut philoſophorū aſſumpti ſunt: & nihilo
minus tn̄ ſaluator per ipſos operatus eſt ſalutem in medio
terræ. Non in ſapiētia quæ in ipſis eſſet plusquàm in cun
ctis uiuentibus: quēadmodū ſanctus aliquis de ſemetipſo
cōfeſſus eſt, ſed in fide & lenitate ipſorū ſaluos fecit illos
etiā & ſanctos, etiā & magiſtros. Deniqꝫ notas mundo fe-
cerūt uias uitæ, & non in ſublimitate ſermonis: aut in do-
ctis humanæ ſapientiæ uerbis: ſed ſicut placuit deo per
ſtultitiā prædicationis eorū ſaluos facere credentes: quia
mundus eū in ſua ſapientia nō cognouit. A Videar for
ſan nimius in ſuggillatione ſcientiæ: & quaſi reprehēdere
doctos ac prohibere ſtudia literarum. Abſit. Non ignoro
quātū eccleſiæ profuerint: & proſint literati ſui: ſiue ad re-
fellendos eos q ex aduerſo ſunt: ſiue ad ſimplices inſtruen-
Oſee.4. dos. Deniqꝫ legi. Quia tu repuliſti ſciētiā, repellam & ego
Dan.12. te: ut non fungaris mihi ſacerdotio. Legi. Qui docti fue-
rint: fulgebūt quaſi ſplendor firmamēti, & qui ad iuſtitiā
erudiunt multos: quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.
1.Cori.8. Sed & ſcio ubi legerim ſcientia inflat, & rurſum: qui appo
nit ſcientiam apponit & dolorē. Vides quia differētia eſt
ſcientiarū: qm̄ alia inflans, alia cōtriſtans eſt? tibi uerò ue-
lim ſcire quænā harum uideaſ utilior ſeu magis neceſſaria
ad ſalutē. Illane quæ tumet: an quæ dolet? Sed non dubi-
to quin dolentē tumēti præferas: quia ſanitatē quā tumor
ſimulat: dolor poſtulat. Qui autem poſtulat: propinquat
Lucæ.11. ſaluti: qm̄ qui petit accipit. Deniqꝫ qui ſanat cōtritos cor
p̄s.146. de, execratur inflatos: dicente ſapiētia: quia deꝰ ſuperbis
Luco 4. reſiſtit: humilibus aūt dat gratiā. Et apl's aiebat. Dico aūt
per gratiā quæ data eſt mihi oībus qui ſunt inter uos non
plus ſapere quàm oportet: ſed ſapere ad ſobrietatem. Nō
prohibet ſapere: ſed plus ſapere quàm oportet. Quid eſt
aūt ſapere ad ſobrietatē. B Vigilantiſſime obſeruare qd
ſcire magis priúsue oporteat. Tēpus enī breue eſt. Eſt aūt
quod in ſe eſt oīs ſcientia bona: quæ tn̄ ueritate ſubnixa
ſit, ſed tu qui cū timore & tremore tuam ipſius operari ſa-
lutem pro tpis breuitate feſtinas: ea ſcire prius ampliuſqꝫ
curato: quæ ſenſeris uiciniora ſaluti. Nōnne medici cor-
porū medicinæ portionē diffiniunt eligere in ſumēdis ci
bis quid prius: quid poſterius, & quēadmodū quidqꝫ ſu-
mi oporteat. Nam etſi bonos cōſtat eſſe cibos quos deus
creauit: tu tn̄ ipſos tibi ſi in ſumēdo modū & ordinē non
obſerues, reddis planè nō bonos. Ergo qđ dico de cibis:
hoc ſentire & de ſcientijs. Sed melius mitto uos ad magi-
ſtrum. Non eſt enī noſtra iſta ſententia, ſed illius, imo & no
1.Cori.6. ſtra, quoniam ueritatis. Qui ſe, inquit, putat aliquid ſcire:
nondū ſcit quomodo oporteat eum ſcire. Vides qm̄ non
ꝓbat multa ſcientē ſi ſciēdi modū neſcierit? Vides inquā,
quomodo fructū & utilitatem ſciētiæ in modo ſciendi cō
ſtituit? Quid ergo dicit modū ſciendi? Quid niſi ut ſcias
quo ordine: quo ſtudio: quo fine quæqꝫ noſſe oporteat?
Quo ordine? ut id prius quod maturius ad ſalutem. Quo
ſtudio? ut id ardentius quod uehemētius ad amorē. Quo
fine? ut nō ad inanem gloriā: aut curioſitatē: aut aliquid
ſimile: ſed tn̄ ad ædificationem tuā uel proximi. C Sūt
nāqꝫ qui ſcire uolunt eo fine tantum ut ſciant, & turpis cu-
rioſitas eſt. Et ſunt q ſcire uolūt ut ſciantur ipſi, & turpis
uanitas eſt. Qui profectò nō euadēt ſubſannantem ſatyri-
cū: & ei qui eiuſmodi eſt decantantem. Scire tuū nihil eſt Perſius ſa
niſi te ſcire hoc ſciat alter. Et ſunt item qui ſcire uolunt ut tyra.1.
ſcientiā ſuā uendāt, uerbi cauſa, pro pecunia, pro honori-
bus, & turpis quæſtus eſt. Sed ſunt quoqꝫ qui ſcire uolūt
ut ædificēt, & charitas eſt. Et item qui ſcire uolūt ut ædifi-
cenſ, & prudētia eſt. Horum oīm ſoli ultimi duo non inue
niunſ in abuſione ſciētiæ: quippe qui ad hoc uolūt intelli-
gere ut bene faciāt. Deniqꝫ intellectus bonus oībus faciē- p̄s.110:
tibus eum. Reliqui oēs audiant. Scienti bonū & nō faciē- Luco.4.
ti, peccatū eſt ei. Ac ſi per ſilitudinē dicat. Sumēti cibū &
nō digerēti: pernitioſum eſt ei. Cibus ſiqdē indigeſtus, &
qui bonam nō habet decoctionem malos generat humo-
res, & corrumpit corpus & non nutrit. Ita & multa ſciētia
ingeſta ſtomacho animæ, quæ eſt memoria: ſi decocta igne
charitatis non fuerit & ſic per quoſdā artus aīæ mores ſci-
licet atqꝫ actus transfuſa atqꝫ digeſta: quatenus ipa de bo-
nis quæ nouerit uita atteſtante: & moribus bona efficiaſ:
nōnne illa ſcientia reputabiſ in peccatū, tanquā cibus cō-
uerſus in prauos noxioſqꝫ humores? An nō malꝰ humor
peccatū, an nō mali humores praui mores? An non infla-
tiones & tortiones in conſcientia ſuſtinebit qui hmōi eſt,
ſciens uidelicet bonū & nō faciens? An nō reſpōſum mor
tis & damnationis toties in ſemetipſo habebit quoties in
mentem uenerit ſermo quē dixit deus, quia ſeruꝰ ſciēs uo-
luntatē dn̄i ſui: & non faciēs digna, plagis uapulabit mul-
tis? A Et uide ne fortè in perſona talis aīæ propheta plā Hiere.4.
geret dicens. Ventrē meū doleo; uentrem meū doleo. Niſi
ꝙ ipſa ingeminatio geminum uidetur innuere ſenſum: ut
præter hunc quem diximus etiam alium requiramꝰ. Puto
enim ꝙ in ſua perſona potuit hoc dixiſſe propheta: ꝙ ui-
delicet ſcientia plenus, & æſtuans charitate, & oīno effun
dere cupiēs: non inueniret qui curaret audire, & ſic quaſi
oneri ſua ſibi ſcientia erat quā communicare nō poterat.
Plangit itaqꝫ pius eccleſiæ doctor: tam illos qui ſcire con-
tēnunt quomodo ſit uiuendū, quàm illos qui ſciētes male
nihilominus uiuūt. Et hoc pro eo ꝙ eundē ſermonē pro-
pheta repetit. Aduertis ne iam quàm uerum ſenſit apoſto
lus, qa ſciētia inflat? B Volo proinde animā primo oīm
ſcire ſeipſam, ꝙ id poſtulet ratio & utilitatis & ordinis.
Et ordinis quidē, qm̄ ꝙ nos ſumus primū eſt nobis. Vtili
tatis uerò, quia talis ſcientia non inflat: ſed humiliat, & eſt
quædā præparatio ad ædificādum. Niſi enim ſuper humi-
litatis ſtabile fundamentum: ſpirituale ædificium ſtare mi-
nime nō poteſt. Porrò ad ſe humiliādum nihil anima inue
nire uiuacius ſeu accommodatius poteſt: quàm ſi ſe in ue-
ritate inuenerit: tantū non diſſimulet; nō ſit in ſpiritu eiꝰ
dolus: ſtatuat ſe ante faciē ſuam, nec ſe à ſe auertere abdu-
catur. Nōnne ita ſe intuens clara luce ueritatis inueniet ſe
in regione diſſimilitudinis, & ſuſpirans miſera quàm iam
latere nō poterit ꝙ uerè miſera ſit: nōnne cum ꝓpheta cla-
mabit ad dominū: In ueritate tua humiliaſti me? Nā quo-
modo nō uerè humiliabiſ in hac uera cognitiōe ſui: cum
ſe perceperit oneratam peccatis, mole huius mortalis cor
poris aggrauatā: terrenis intricatā curis: carnaliū deſide-
riorum fece infectam, cæcam, curuam: infirmā, implicitam
multis erroribus: expoſitā mille periculis: mille timoribꝰ
trepidam, mille difficultatibus anxiam: mille ſuſpicioni-
bus obnoxiam: mille neceſſitatibus ærūnoſam: procliuem
ad uitia: inualidam ad uirtutes? Vnde huic iam extollen-
tia oculorum: unde leuare caput? Nōnne magis cōuerteſ p̄s.13.
in ærūna ſua: dum configitur ſpina? Conuertetur, inquā,
ad lachrymas: conuertetur ad planctus & gemitus: cōuer
tetur ad dominū, & in humilitate clamabit: ſana animam p̄s.40.
meam; quia peccaui tibi. Porrò conuerſa ad dn̄m recipiet

conſolationē: quia pater eſt miſericordiarum: & deus totius cōſolationis. C Ego quādiu in me reſpicio: in amaritudine moratur oculus meus. Si autē ſuſpexero & leuauero oculos ad diuinæ miſerationis auxilium: temperabit
Pſ.41. mox amarā uiſionē mei, uiſio læta dei: cui & dico. Ad meipſum aīa mea conturbata eſt, propterea memor ero tui. Nec mediocris dei uiſio pium & deprecabilem experiri: ſicut reuera benignus & miſericors eſt, & præſtabilis ſuper malitia: quippe cuius natura bonitas, & cui propriū eſt miſereri ſemper & parcere. Tali itaq; experimento & tali ordine ſalubriter innoteſcit deus: cum prius ſe homo nouerit in neceſſitate poſitū, & clamabit ad dominum: &
Pſ.49. exaudiet eū: & dicet. Eruam te & honorificabis me. Atq; hoc modo erit gradus ad notitiam dei cognitio tui, & ex imagine ſua quæ in te renouatur ipſe uidebitur: dum tu quidē reuelata facie gloriam dñi cum fiducia ſpeculando: in eandē imaginē trāſformaris de claritate in claritatē tāquam à dñi ſpiritu. D Sed iam demū aduerte: quomodo utraq; cognitio ſit tibi neceſſaria ad ſalutē, ita ut neutra carere ualeas cum ſalute. Nam ſi ignoras te: non habebis timorē dei in te: non humilitatē. An uerò ſine timore dei & ſine humilitate de ſalute præſumas, tu uideris. Bene feciſtis gruniendo ſignificare q̄ minime ita ſapiatis, imo q̄ non ita deſipiatis, ne in eo quod planum eſt immoremur. Sed attendite cætera An potius pauſandum eſt nobis propter ſomnolentos? Putabam me in ſermone implere qđ promiſi de duplici ignorantia, & feciſſem niſi faſtidioſis longior uideretur: quoſdā ſiquidē oſcitantes, quoſdā & dormitātes intueor. Nec mirum. Præcedentis noctis uigiliæ (longiſſimæ quippe fuerunt) excuſant eos. Verum illis quid dicam, qui & tunc dormierunt, & modo nihilominus dormiunt? Sed non pergo nunc ulterius exagitare, uerecundiam eorum ſufficit tetigiſſe. Puto q̄ melius deinceps uigilabunt, noſtræ obſeruationis cauterium ueriturí. In hac ſpe gerimus eis hac uice morem, & quod continuandum ratio exigebat: eorum charitate (pendēte licet diſputatiōe) partimur: facientes finem ubi non erat finis. Ipſi uero ſup ſibi facta indulgentia nobiſcū glorificent ſpōſum eccleſiæ ieſum xp̄m dominum noſtrū, qui eſt ſuper omnia deus bñdictus in ſecula. Amen.

¶ *De duabus notitijs, & de duabus ignorantijs, & de his quæ ex ſe parturiunt.*

Sermo XXXVII. B

PVto non habemus nunc opus hortari ad uigilandum: cum abſq; dubio ſermo ille ſuggillatorius uigilet: utpotè adhuc recens, qui heri à nobis charitatiue prolat⁹: bene aliquos expergefecit. Ergo tenetis memoria q̄ tencā aſſenſum ueſtrum: neminē abſq; ſui cognitione ſaluari: de qua nimirum mater ſalutis humilitas oritur, & timor dñi, qui & ipſe ſicut initium ſapientiæ: ita eſt & ſalutis. Nemo dico abſq; illa cognitione ſaluatur, qui tamen ætatem habeat ac facultatem cognoſcendi. Quod propter paruulos loquor, & propter fatuos quorū alia ratio eſt. Quid ſi ignoras deū? Poterit ne ſpes eſſe ſalutis cum dei ignorantia? Ne hoc quidem. Nec enim potes aut amare quem neſcias: aut habere quem non amaueris. Noueris proinde te ut deum timeas: noueris ipſum, ut æque ipſum diligas. In altero initiaris ad ſapientiam, in altero & cōſummaris, quia initium ſapientiæ timor domini eſt, & plenitudo legis eſt charitas. Tam ergo utraq; ignorantia cauenda eſt tibi: quàm ſine timore & amore dei ſalus eſſe non poteſt. Cætera indifferentia ſunt: nec ſalutem ſi ſciantur, nec damnationem ſi neſciātur habentia. Non tamen dico contēnendam aut negligendā ſcientiā literarū: quæ ornat animā, & erudit eam: & facit ut poſſit etiam alios erudire. Sed duo illa oportet & expedit ut præcedāt, in quibus ſummā ſalutis conſtitui: ſuperior ratio declarauit. C Et uide ſi non intuebatur, & ſi non docebat hūc ordinē qui dicebat. Semi
Eſa.37. nate uobis ad iuſtitiam: metite ſpem uitæ, & tūc demum illuminate nobis, ait, lumen ſcientiæ. Vltimā poſuit ſcientiam tanquā picturam: quæ ſtatum habere nequeat ſuper inane, & ideo illa duo præmiſit & ſubiecit illi tanquam ſi ſolidū aliquid picturæ ſubſterneret. Securus iam intendā ſciētiæ, ſi uitæ prius per beneficiū, ſpei ſecuritatē accepero. Tu ergo ſeminaſti tibi ad iuſtitiam: ſi ex uera notitia tui euigilaſti timere deum: temetipſum hūiliaſti: fudiſti lachrymas: eleemoſynas profudiſti: cæteriſq; te pietatis actionibus mancipaſti: ieiunijs & uigilijs afflixiſti corpus: ſi pectus tunſionibus: cælos clamoribus fatigaſti: hoc ſiquidem ſeminare eſt ad iuſtitiam. Semina ſunt bona opera: bona ſtudia: ſemina lachrymæ ſunt. Ibāt, inquit, & flebāt Pſ.125.
mittentes ſemina ſua. Sed quid? Semper flebunt? Abſit. Sed uenient cum exultatione portātes manipulos ſuos. Ibidem.
Merito cum exultatione: cum reportant manipulos gloriæ. At iſtud, inquis, in reſurrectione in nouiſſimo die, & eſt nimis longa expectatio. Noli animo frangi: noli deficere à puſillanimitate ſpirit⁹, habes interim de primitijs ſpirit⁹: quod ad præſens in exultatione metas. Seminate (ait) uobis iuſtitiā: metite ſpem uitæ. Non te modo mittit ad diem nouiſſimū, qñ res iam erit in re & non in ſpe: ſed de præſenti loquitur. Prorſus magna lætitia, & exultatio multa nimis cum uita uenerit. A Sed nūquid tantæ lætitiæ ſpes erit ſine lætitia? Spe gaudentes ait apoſtol⁹. Et Rom.12.
Dauid non lætaturū, ſed lætatū ſe dixit q̄ in domū dñi ſe Pſ.121.
ſperaret iturū. Nondum uitam tenebat, ſed ſpem profectò uitæ meſſuerat atq; in ſemetipſo experiebatur ueritatem ſcripturæ perhibentis: quia non modo remuneratio: ſed ipſa quoq; expectatio iuſtorū lætitia. Hanc parit in aīo ſilius qui ſibi ad iuſtitiam ſeminauit: præſumpta indulgentia delictorum: ſi tamen ipſam indulgentiam efficacia atteſtatur acceptæ gratiæ ad uiuendū ſanctius deinceps. Oīs
in uobis qui hæc ſentit intra ſe actitari: ſcit quid loquitur 1.Cor.12.
ſpiritus, cuius uox atq; operatio minime inter ſe unquā diſſentiunt. Propterea ergo intelligit quæ dicuntur: qm̄ quæ foris audit, intus ſentit. Nam qui in nobis loquitur: operatur in uobis unus atq; idem ſpiritus diuidens ſingulis prout uult: alijs quidē loqui, alijs aūt operari quod bonum eſt. Quiſquis itaq; ueſtrum poſt illa amara, & lachrymoſa cōuerſationis ſuæ primordia reſpiraſſe in ſpem atq; in quoddā ſerenum ſupernæ conſolationis pennis gratiæ ſublauatū ſe euolaſſe lætatur: is profectò iam metit ſuarū recipiens fructum temporaneū lachrymarū, & ipſe uidit
deum: & audiuit uocē dicētis. Date ei de fructib⁹ manuū Prou.31.
ſuarū. Nam quomodo nō uidit: deū qui guſtauit & uidit qm̄ ſuauis eſt dñs? Quàm dulcem & ſuauem te ſenſit dñe ieſu, cui à te nō modo peccata donata ſunt: ſed & munus ſanctitatis indultū eſt: neq; id ſolū, ſed addita inſuper ad cumulū bonoꝝ uitæ æternæ promiſſio. Felix qui tantum iam meſſuit habēs interim quidē fructū ſuum in ſanctificationē: finē uerò uitā æternā. Merito qui ſe inuento fleuit: gauiſus eſt uiſo dño: ad cuius utiq; miſerationis intuitum tantos iam leuauit manipulos: remiſſionem, ſanctificationem, ſpem uitæ. O quàm uerus eſt ſermo qui in propheta
legit. Qui ſeminant in lachrymis in exultatione metent. Pſ.125.
Vbi breuiter cōprehēſa utraq; cognitio eſt, & noſtri qdē in lachrymis ſerens: quæ autē dei metens in gaudio. Hac ergo in nobis gemina præeunte notitia: iam ea quæ fortè ſupercreuerit ſciētia minime inflat: utpotè quæ nihil afferre ualeat terreni commodi uel honoris: quod non ſit ſanè inferius ſpe concepta, lætitiaq; ſpei iā altius redicata in aīo: ſpes aūt nō cōfundit: qa charitas dei diffuſa eſt in cordib⁹ noſtris per ſpiritumſanctum qui datus eſt nobis. Ideo illa non cōfundit, quia iſta infundat certitudinē. Per hanc enī ipſe ſpūs teſtimonium perhibet ſpiritui noſtro q̄ filij dei ſumus. C Quidnam igitur nobis de noſtra quantacūq; ſciētia prouenire poſſit: qđ non ſit minus hac gloria qua inter dei filios numeramur? Parum dixi nec reſpici in ei⁹ comparatione poteſt orbis ipſe & plenitudo eius: etiam ſi totus cedat unicuiuis noſtrum in poſſeſſionem. Cæterū ſi nos ignorantia dei tenet: quomodo ſperamus in eum quē ignoram⁹? Si uoſtri, quomodo humiles erimus: putantes nos aliquid

nos aliquid eſſe cum nihil ſimus? Scimus autē nec ſuper-
bis nec deſperatis partem eſſe uel ſocietatem in ſorte ſan-
ctorū. Intuere ergo nunc mecum quāta cura & ſolicitudi-
ne ambas iſtas repellere à nobis ignorantias debeamus,
quarū omnis peccati altera initium parit: altera conſum-
mationē: ſicut duarū è regione notitiarū initiū ſapientiæ
una: perfectionē altera gignit: illa timorē dñi, iſta charita-
tem. At iſtud de notitijs ſupra oſtenſum eſt. Nunc de igno
rantijs uide. Etenim ſicut initium ſapientiæ timor dñi: ſic
initiū omnis peccati ſuperbia, & quomodo perfectionem
ſibi ſapientiæ uendicat amor dei: ita deſperatio ſibi omnē
malitiæ cōſummationem. Et quēadmodum ex notitia tui
uenit in te timor dei: atq; ex dei notitia dei itidem amor:
ſic ecōtrario de ignorantia tui ſuperbia, ac de dei ignorā
tia uenit deſperatio. D Sic autē ſuperbiā parit tibi igno
rantia tui: cū meliorem quàm ſis decepta & deceptrix tua
cogitatio te eſſe mentitur. Hoc quippe eſt ſuperbia: hoc
initiū oīs peccati: cū maior es in tuis oculis quàm apud
deū: quàm in ueritate. Et ideò qui primus peccauit hoc
grāde peccatū (diabolū loquor) de ipſo dictū eſt: quia in
ueritate non ſtetit: ſed mendax eſt ab initio: qm̄ qđ in ſua
fuit cogitatione, non fuit in ueritate. Quid ſi in eo diſcor-
daret à ueritate: ut minorē ſe inferioremq; putaret: quàm
ueritas haberet? Excuſaret eum ſua proculdubio ignorā-
tia, & minime reputaretur ſuperbus: nec tam inueniretur
iniquitas eius ad odium quàm humilitas fortaſſis ad gra-
tiam. Si enim in quonam ſtatu unūquēq; noſtrum habeat
deus: liquido cognoſceremus, nec ſupra ſanè nec infra ſe-
2.Reg.22 cedere deberemus: ueritati in omnibꝰ acquieſcētes. Nūc
Eccle.9. autem quia cōſilium hoc poſuit tenebras latibulū ſuum:
& ſermo abſcōditus eſt à nobis: ita ut nemo ſciat ſi dignꝰ
Lucæ.14. ſit amore uel odio: iuſtius tutiusq; profectò iuxta ipſius
ueritatis conſilium nouiſſimum nobis locum eligimus, de
quo poſtmodū cū honore superiꝰ educamur: quàm præ-
ſumimꝰ altiorē unde cedere mox oporteat cū rubore. B
Nota. Non eſt ergo periculū quātūcūq; te humilies: quātūcūq;
reputes minorē quàm ſis: hoc eſt quàm te ueritas habeat:
eſt autem grande malum: horrēdumq; periculū: ſi uel mo-
dice, plꝰ uerò te extollas: ſi uel uni uidelicet in tua cogita-
tiōe te præferas: quē fortè parē tibi ueritas iudicat, aut ēt
ſuperiorē. Quēadmodū enim ſi per oſtium tranſeas cuius
ſuperliminare (ut ad intelligētiam loquar) nimiū baſſum
ſit: non nocet quātūcūq; te inclinaueris: nocet autē ſi uel
trāſuerſi digiti ſpacio plus quā oſtij patiſ menſura erexe-
ris: ita ut impingas, & capite quaſſato collidaris: ſic in ani
ma non eſt planè timenda quantalibet humiliatio: horrē-
da autem nimiumq; pauenda uel minima temere præſum
pta erectio. Quāobrem noli te homo cōparare maioribꝰ:
noli minoribus: noli aliqbus: noli uni. Quid ſcis enim ò
homo ſi unus ille quē fortè oīm uiliſſimū atq; miſerrimū
reputas: cuius uitā ſceleratiſſimam ac ſingulariter fœdiſſi
mam horres, & ꝓpterea illum putas ſpernendū: nō modo
præ te qui fortè iam ſobrie, & iuſte & pie uiuere te confi-
dis: ſed etiā præ cæteris oibus ſceleratis tanquā omnium
Pſ.76. ſceleratiſſimū: qđ ſcis, inquam, ſi melior & te & illis muta-
tione dexteræ excelſi in ſe quidem futurus ſit: in deo uerò
iam ſit? Et propterea nō mediocrē uō uel penultimū: non
ipſum ſaltē inter nouiſſimos eligere locum nos uoluit: ſed
Lucæ.14. recumbe, inquit, in nouiſſimo loco: ut ſolus uidelicet oīm
nouiſſimus ſedeas: teq; nemini: non dico præponas: ſed
nec comparare præſumas. En quātū malū uenit de igno-
Eccle.1. rantia noſtri? Vtiq; peccatū diaboli, & initiū oīs peccati
ſuperbia. Quid etiā dei parturiat ignorantia, alias uidebi
mus. Nam nunc horæ breuitas non permittit: qm̄ hodie
tarde cōuenimꝰ. Itaq; ſufficiat unūquēq; modo ne ſeipm̄
ignoret ammonitum eſſe: non ſolum ſermone noſtro: ſed
ipſius quoq; dignatiōe ſponſi eccleſiæ ieſu xp̄i dñi noſtri:
qui eſt ſuper oia deus benedictus in ſecula. Amen.

Qualiter ex ignorantia dei naſcitur deſperatio: & qualiter ſponſa dicatur pulchra inter mulieres.

Sermo XXXXVIII.

Qvid igitur dei ignorantia parturit? Nam hinc D
incipiendū eſt: ſicut recordamini hic heri fuiſſe
terminatū. Quid itaq; parturit? Diximꝰ deſpe-
rationē: ſed quonāmodo, dicamus. Fortè aliqs
reuerſus in ſe. & diſplicēs ſibi in oibus malis quæ fecit: co
cogitāsq; reſipiſcere & redire ab omī uia mala, & carnali
cōuerſatione ſua: ſi ignorat quàm ſit bonꝰ deꝰ: quàm ſua-
uis & mitis, & quàm multꝰ ad ignoſcēdum: nónne ſua car
nalis cogitatio arguet eū & dicet? Quid facis? Et uitā iſtā Sapiē.12.
uis pdere & futurā? Pctā tua maxia ſunt &. nimiū multa: Eſa.55.
nequaquā pro tot & tātis nec ſi te excories ſufficies ſatiſ-
facere: cōplexio tenera eſt: uita extitit delicata: conſuetu-
dinē difficile uinces. Pro his & ſimilibꝰ deſperatus reſilit
miſer, ignorans quàm facile oipotēs q neminē uult perire
cūcta iſta diſſolueret: ſeqturq; impœnitētia: quæ eſt deli-
ctum maximū, & blaſphemia irremiſſibilis: ipſe uerò aut
cōturbatus nimia triſtitia abſorbetur & fertur in ꝓfundū:
minime iam ut conſolationē recipiat emerſurus, ſicut ſcri
ptum eſt. Impius cū uenerit in profundum malorū contē Prouer.18.
nit: aut certè diſſimulans, & ſibi qualicūq; uerisimili blan-
diens ratione reuocat ſe irreuocabiliter in ſeculū: ad per-
fruendum & delitiandū in oibus bonis eius quoad licue-
rit. Cum autē dixerit pax & ſecuritas, tūc repētinꝰ ei ſup- 1.Theſ.5.
ueniet interitus: ſicut dolor in utero habentis, & non effu
giet. Ita ergo & de ignorantia dei uniuerſæ malitiæ con-
ſummatio uenit, quæ eſt deſpatio. B Apl's dicit ꝙ igno- 1.Cor.15.
rantiā dei qdā habēt. Ego autē dico omnes ignorare deū
qui nolūt cōuerti ad deū. Neq; eīm ob aliud proculdubio
renuūt: niſi quia grauē & ſeuerū imaginant qui ꝓpius eſt,
durū & implacabilē q miſericors eſt: ferū & terribilē qui
amabilis eſt, & mentit iniquitas ſibi: formans ſibi idolum
pro eo, qđ nō eſt ipſe. Quid timetis modicæ fidei ut pec-
cata nolit remittere? Sed affixit ea cruci cū ſuis manibus.
Quòd teneri & delicati eſtis? Sed ipſe nouit figmētum no Pſ.145.
ſtrū. Quòd male aſſueti & ligati peccādi cōſuetudie? Sed
dñs ſoluit cōpeditos. Fortè ne irritatus in immanitate &
multitudine criminum cunctetur porrigere manum adiu
torij? Sed ubi abundauit delictum: ſuperabūdare & gra- Roma.5.
tia conſueuit. An de ueſtimento ſoliciti eſtis uel cibo cæte
riſq; corpori ueſtro neceſſarijs, & propterea cunctamini
relinquere ueſtra? Sed ſcit quia his oibꝰ indigetis. Quid
uultis amplius? Quid iā impedit à ſalute? Sed hoc eſt qđ
dico: deū ignoratis, ſed nec creditis auditui noſtro: uellē
uos uel expertis credere, qa niſi credideritis non intellige
tis. Sed non eſt oīm fides. Abſit autē ut de tali: hoc eſt de
dei ignorātia ſponſam cōmonitam ſentiamus: quæ tanta
ſponſi pariter & dei ſui, non dico agnitione, ſed amicitia
& familiaritate donata eſt, ut eius crebra colloqa, & oſcu-
la mereretur, & nunc familiari auſu loquitur. Indica mihi
ubi paſcas, ubi cubes in meridie. C Vbi ſanè non ipm̄ Cañ.1.
ſed locum habitationis gloriæ eius ſibi indicari requirit:
quāquā non aliud ipſe & aliud locus eius uel gloria. Sed
reprimenda cenſetur propter ꝑſumptionē, & de ſua ipſiꝰ
cōmonēda cognitiōe, in qua nimirū uiſa eſt aliquatenus
caligare: quæ tātæ ſe æſtimarit idoneā uiſioni, ſiue minus
attendens præ exceſſu ſuo qđ eſſet in corpore, ſiue fruſtra
ſperās etiā manentē in corpore ad illā ſe poſſe inacceſſibi-
lem accedere claritatē. Ergo ad ſeipſam protinus reuocaſ,
& ignorantia cōuincit: & inſolētia caſtigaſ. Si ignoras te Cañ.1.
(inqt) egredere. Terribiliter ſponſus intonat in dilectam,
nō tanquā ſpōſus ſed tāquā magiſter, & non quaſi iratus:
ſed ut territa purgaretur, purgata idonea redderet huic
ipſi cui inhiat uiſiōi. Mūdi cordibus nēpè illa uiſio ſeque-
ſtraſ. Pulchrè autē pulchrā: nō omnimode qdem: ſed pul-
chrā inter mulieres eā dicit uidelicet cū diſtinctione: qua-
tenus & ex hoc amplꝰ reprimaſ, & ſciat qđ deſit ſibi. Ego
eīm puto mulierum noīe hoc loco appellatas aīas carnales
ac ſeculares: nihil in ſe uirile habentes: nihil forte aut con
ſtans in ſuis actibus demōſtrātes, ſed totū remiſſum, totū
fœmineū & molle qđ uiuūt & qđ agūt. Spūalis aūt aīa, &
ſi inde iam pulchra ꝙ nō ſm carnem ambulat, ſed ſm ſpū,

ex eo tñ ꝙ adhuc in corpore uiuit, citra perfectum adhuc pulchritudinis proficit, ac perinde non pulchra omnimo do: ſed pulchra inter mulieres, id eſt inter aīas terrenas, & quæ nō ſunt ſicut ipſa ſpūales, nō autē inter angelicas beatitudines, non inter uirtutes, ptātes, dñationes. D Sicut patrū aliqs olim inuētus, & dictus eſt iuſtus in generatione ſua, id eſt præ oībus ſui tpis ſuæq; generationis:
Gen.18. & Thamar iuſtificata perhibeť ex iuda, hoc eſt præ iuda:
Lucæ.18. & in euāgelio publicanus deſcēdiſſe referť de templo iuſti
Lucæ.7. ficatus ſed iuſtificatꝰ à pharisæo, & quō magnus ille Ioannes magnifice quondam cōmēdatus ꝙ uidelicet ſuperiorem non haberet: ſed hoc inter natos mulierū: nō aūt inter choros beatoꝝ cæleſtiūq; ſpirituū: ita & ſponſa modo dicitur pulchra: ſed interim adhuc inter mulieres, & non inter cæleſtes beatitudines. Deſinat ꝑinde quādiu in terris eſt, quæ in cælis ſunt curioſiꝰ inueſtigare: ne forte ſcrutatrix maieſtatis opprimať à gloria: deſinat, inquam, donec inter mulieres uerſatur, inquirere quæ apud ſublimes illas ſunt ptātes: ſolis ipſis perſpicua, ſolis licita tanquam cæleſtibꝰ cæleſtia ad uidendū. Mirabilis facta eſt, inquit, uiſio iſta ex te ô ſponſa quā tibi poſtulas demōſtrari: nec modo ꝓuales intueri meridianā & miram quam inhabito
Cañ.1. claritatē. Dixiſti enim. Indica mihi ubi paſcas: ubi cubes in meridie. Sed eñ induci in nubes, penetrare ī plenitudinem luminis: irrūpere claritatis abyſſos, & lucē habitare inaccessibilē, nec tpis eſt huiꝰ nec corpis. Id tibi in nouiſſimis reſeruať: cū te mihi exhibuero glorioſam: non habētem maculam, aut rugam, aut aliqd hmōi. An neſcis quia quādiu uiuis in hoc corpe: peregrinaris à lumine? Quō quæ necdū tota pulchra es: idoneam te exiſtimas uniuerſitatē pulchritudinis intueri? Quō deniq; quæris me ī mea claritate uidere, quæ adhuc ignoras te? Nam ſi te plenius noſſes, ſcires utiq; corpe qď corrūpiť aggrauatam nullatenꝰ poſſe attollere oculos, & figere in illū fulgorem ī quē ꝓſpicere angeli cōcupiſcūt. Erit cū apparuero ꝙ tota pulchra eris ſicut ego pulcher ſum totus, & ſimillima mihi, ui
Cañ.4. debis me ſicuti ſum. Tunc audies. Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. Nunc uerô: etſi ex parte iam ſilis, ex parte tñ diſſimilis: contēta eſto ex pte cognoſcere. Teipſam attende & altiora te ne quæſieris: & fortiora te ne ſcrutata fueris. Alioquin ſi ignoras te ô pulchra inter mulieres: nam & ego te dico pulchrā: ſed inter mulieres: hoc eſt ex pte. Cū aūt uenerit qď pſectū eſt: tūc euacuabiť qď ex parte eſt. Si ergo ignoras te: ſed quæ ſequunť dicta ſunt, & nō oportet iterum dici. Promiſeram me de duplici ignorantia utiliter diſputaturū: ſi quo minus impleſſe uideor: date ueniā uolenti. Nā uelle adiacet mihi: perficere aūt nō inuenio: niſi quātū ſua benignitate ad ueſtrā ædificationem largiri dignabiť ſpōſus eccleſiæ ieſus xp̄s dñs noſter, qui eſt ſup oīa deus benedictus in ſecula. Amen.

De curribus Pharaonis, id eſt diaboli, & de principibus exercitus; qui ſunt malitia, luxuria, & auaritia &c.

Sermo. XXXIX. C

Cañ.1. EQuitatui meo in curribꝰ Pharaonis aſſimilaui te amica mea. Ante oīa in his uerbis libenter accipimus eccleſiæ typū in patribꝰ ꝓceſſiſſe, & no
p̄s.113. ſtræ ſacramenta ſalutis præoſtenſa eſſe. In exitu iſrael de ægypto, geminoq; illo admirabili maris obſequio, & tranſitū ſcilicet populo dantis, & ultionem de hoſtibus baptiſmi gratia euidenter exprimiť: ſaluātis hoīes
1 Cor.10. & crimina ſubmergētis. Oēs (inquit) ſub nube fuerūt: & oēs in Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari. Sed oportet cōſequētiā ſicut ſolemus ſignare uerboꝝ, & ſequentia prioribus copulare. Et ita demū elicere ſuaue quippiā ſi poſſumꝰ qď ꝓſit moribꝰ inſtruēdis. Vbi itaq; ſpōſæ præſumptio dura & auſtera increpatiōe repſſa eſt: ne triſtior remaneret: bona illi aliqua quæ iā accepar ad memoriam reducunť, & aliqua que nondū acceperat ꝓmittuntur: ſed & pulchra denuo ꝓhibeť & appellať amica. Q, tibi, īquit, dure locutus ſum amica mea: nulla in me tibi ſuſpicio ſit odij uel rācoris. Nā ſigna amoris mei in te euidentia ſunt: ipſa mea munera: quibꝰ te honoraui & ornaui. Nec mihi animi eſt illa retrahere: ſed magis addere ampliora. Vel ſic. Non ægreferas amica mea: minime te accipere modo quod poſtulas: quæ tāta à me iā accepiſti, & maiora horū accipies: ſi in præceptis meis ambulaueris: & in amore meo perſeueraueris. Hæc pro literæ cōſequētia. A Nūc iam uideamus qualia ſint quæ ſe donaſſe commemorat. Et primum quidem eſt ꝙ eam aſſimilauit equitatui ſuo in Exo.14.
curribus Pharaonis, liberādo utiq; à iugo peccati: mortificatis uniuerſis operibus carnis: quēadmodum ille populus liberatꝰ eſt à ſeruitute ægypti: ſubuerſis & ſubmerſis cunctis curribus Pharaonis. Id quidē miſeratio maxima, in qua ego quoq; ſi gloriari noluero nō ero inſipiēs: ueritatem enim dicā. Fateor & fatebor: niſi quia dñs adiuuit p̄s.93.
me: paulominus habitaſſet in inferno anima mea. Non ſum ingratus: non ſum oblitus: miſericordias domini in p̄s.88.
æternum cantabo. Verum haſtenus mihi cum ſponſa. De reliquo illa ſingulari dignatione poſtquā liberata eſt aſciſcitur in amicam decorem: induitur tāquā domini ſpōſa: interim tamen in genis duntaxat & in collo. Ad hæc illi promittuntur murenulæ pro ornatu: ipſæq; aureæ pro ꝓtio, & diſtinctæ argento pro decore. Cui nō admodū placeat ordo ipſe donationū? Primū miſericorditer liberať: ſecūdo dignāter adamatur: tertio benigne abluiť & purgatur. Poſtremo optimi ornamenti accipit promiſſionē. Non ambigo quoſdā iam ueſtrum in ſemetipſis recognoſcere quæ dicūtur: proprioq; experimento cōmonitos ad intelligentiā præuolare. Sed ſanè memor uerſiculi illius: p̄s.118.
declaratio ſermonum tuorum illuminat & intellectū dat paruulis: pro huiuſmodi dignū duco eadē modice latius explananda. Benignus eſt enim ſpūs ſapientiæ, & placet illi doctor benignus & diligens: qui ita cupiat ſatisface- Eccli.24.
re ſtudioſis: ut morem gerere tardioribus nō recuſet. Deniq; qui elucidant me uitam æternam habebūt: ait ipſa ſapientia. Quo quidē ꝓmio ego fraudari noluerim. Quanquā in his etiā quæ plana uidentur quandoq; talia latent: quæ ipſis quoq; qui capaciores uidētur, & ꝓuolātes ingenio: nō erit inutile ſi diligentius declarētur. C Sed uide iam ſimilitudinē de Pharaone & exercitu eius, & domini equitatu. Non inter ipſos exercitus ſimilitudo data eſt: ſed de ipſis. Quæ enim ſocietas luci ad tenebras: aut quæ pars fideli cum infideli? Sed inter ſanctā ſpiritalemq; aiam & equitatū domini planè cōparatio eſt, & inter Pharaonem & diabolū amborūq; exercitus. Nec miraberis unā animā equitatꝰ multitudini ſimilatā: ſi aduertas quantæ in ipſa una quæ tam ſancta aīa ſit uirtutū acies habeantur: quāta in affectionibus ordinatio: quāta in moribus diſciplina: quāta in orationibus armatura: quātum in actionibus robur: quātus in zelo terror: quanta deniq; ipſi cum hoſte conflictuum aſſiduitas, numeroſitas triumphorum. Deniq; in cōſequentibus legitur. Terribilis ut caſtrorum Cañ 6.
acies ordinata. Et item. Quid uidebis, inquit, in ſunamite Cañ.7.
niſi choros caſtrorum? Aut ſi id tibi non placet: uoueris huiuſmodi animam nūquā eſſe ſine angelorum cuſtodia, qui eam æmulantur dei æmulatione, ſoliciti ſuo uiro ſer- 2.Cor.11.
uare, & uirginē caſtam exhibere chriſto. Et ne dixeris in corde tuo. Vbi ſunt? Quis eos uidit? Vidit eos propheta heliſæus inſuper, & fecit orando ut uideret etiā Giezi. Tu Gen.32.
non uides, quia non es propheta, nec puer ꝓphetæ. Vidit patriarcha Iacob: & ait. Caſtra dei ſunt hæc. Vidit & do- Heb.1.
ctor gētium qui dicebat. Nōnne oēs adminiſtratorij ſpiritus ſunt miſſi in miniſterium propter eos qui hæreditatē capiunt ſalutis? Ergo angelicis fulta miniſterijs, & ſuperno ſtipata agmine: ſponſa incedēs ſimilis eſt equitatui domini: illi utiq; qui quondā in curribꝰ Pharaonis tam ſtu- Exod. 15.
pendo diuini adiutorij miraculo triumphauit. Si enim diligenter aduertas cuncta quæ ibi miraris magnifice perpetrata: inuenies hic nihilominus admiranda. Niſi ꝙ in eo nunc magnificentius triumphať: ꝙ quæ illic corporaliter præceſſerunt, hic ſpūaliter adimpletur. An nō tibi nempè multo fortius longeq; glorioſiꝰ eſſe uideť diabolum proſternere

ſternere quàm pharaonem:atqꝫ aerías debellare poteſta-
tes quàm currus Pharaōis ſubuertere.Ibi deniqꝫ pugna
tũ eſt aduerſus carnem & ſanguinem: hic aduerſus prin-
cipes & ptãtes:aduerſus mũdi rectores tenebrarũ harũ:
contra ſpũalia nequitiæ in cæleſtibꝰ. A Et proſequere
modo mecũ ſingula proportionis membra. Ibi populus
eductus de ægypto:hic homo de ſeculo.Ibi proſternitur
pharao:hic diabolus.Ibi ſubuertũtur currus pharaonis,
1.Pet.2. hic carnalis & ſecularia deſideria quæ militant aduerſus
animam ſubruuntur.Illi in fluctibus:iſti in fletibꝰ. Mari
ni illi:amari iſti.Puto & nunc clamitare dæmonia:ſi for-
Exo.14. tè contingat incidere in talem animã.Fugiamus iſraelem,
qa dñs pugnat pro eo.Vis ne etiã aliquos de principibꝰ
pharaōis proprijs tibi deſignẽ noibꝰ,& de curribꝰ deſcri
bã,inſtar quorũ tu quoqꝫ alios ſi qui ſunt ꝑ teipſm ualeas
inuenire?Magnꝰ quidẽ princeps ſpiritalis atqꝫ inuiſibi-
lis regis ægypti profectò malitia eſt: magnꝰ luxuria: ma-
gnus auaritia.Et hi quidem poſſident terminos ſuos ſub
rege ſuo,ſicut ſui cuiqꝫ aſſignati ſunt.Nã malitia in oi re-
gione maleficioꝝ atqꝫ facinorũ dñaſ.Luxuria oi immũdi
tiæ & turpitudini carnis ꝑeſt.Auaritia in ꝑtes rapinæ,&
fraudis ſortita eſt principatũ. B Accipe nũc quoqꝫ qua
les his ſuis pricipibꝰ pharao ꝑparauerit currꝰ ad perſequẽ
dum populũ dei.Habet namqꝫ malitia currũ ſuum rotis
quatuor cõſiſtentẽ:ſæuitia,impatiẽtia,audacia,impuden-
tia.Valde etenim uelox eſt currus iſte ad effundendũ ſan-
guinem:qui nec innocentia ſiſtitur,nec patientia retarda
tur:nec timore frænatur:nec inhibetur pudore.Trahitur
autem duobus admodũ pernicibus equis,& ad omnem
ꝑniciem paratiſſimis:terrena potẽtia,& ſeculari pompa.
Tũc namqꝫ quadriga iſta malitiæ currit ualde uelociter:
cum hinc quidem potentiæ effectus ſubeſt eius adimplen
dis malitioſis conatibus:inde plauſus põpæ arridet per-
petratis ſceleribus:ut ſermo impleaſ q ſcriptus eſt: quo-
ꝑſ.9. niam laudatur peccator in deſiderijs aiæ ſuæ:& iniquus
Lucæ.22. benedicetur.Et iterũ alia ſcriptura.Hæc eſt, inquit, hora
neſtra,& poteſtas tenebrarum.Porrò præſident duobus
his equis aurigæ duo,tumor & liuor,& tumor quidẽ põ-
pã:liuor uerò potentiã agit.Is enim rapido fertur diabo
licarũ amore põparũ:cuius apud ſe cor prius intumuit.
Nam qđ in ſe firmiter ſtat timore compreſſum:grauitate
modeſtũ:humilitate ſolidũ,puritate ſanũ:aura huius ua-
nitatis nequaquã leuiter rapietur.Item terrenæ iumentũ
potẽtiæ nonne inuidia agiſ,& quaſi qbuſdã liuoris urge-
tur hincinde calcaribus,ſuſpicione utiqꝫ decedẽdi & me-
tu ſuccumbendi.Aliud eſt enĩ ꝙ ſuſpectus eſt ſucceſſor,&
aliud ꝙ timetur inuaſor.His itaqꝫ ſtimulis terrena poten
tia continue agitatur.Et currꝰ quidẽ malitiæ ſic ſe habet.
Luxuriæ uerò currus quadriga nihilominus uoluitur ui
tiorum:ingluuie uidelicet uentris:libidine coitus: molli-
cie ueſtiũ:ocij ſoporiſqꝫ reſolutiõe.Trahiſ eqs æque duo
bus proſperitate uitæ,& rerũ abundantia,& qui his præ
ſident duo:ignauiæ torpor,& infida ſecuritas:quia & co-
Prou.1. pia in ignauiã ſoluit,& ſm ſcripturã:proſperitas ſtultorũ
ꝑdet illos:nõ ſanè ob aliud niſi qm̃ male ſecuros reddat.
1.Theſ.5. Cum autẽ dixerint pax & ſecuritas:tunc ſubitaneus ſup-
ueniet eis interitus.Hi calcaria minime habent neqꝫ fla-
gella uel aliquid huiuſmodi:ſed pro his utũtur paruulo
ꝑpilione conopeo ad faciẽdã umbrã,& flabello ad citã-
dũ uentum.Porrò conopeum diſſimulatio eſt umbrã fa-
ciens & protegẽs ab æſtu curarũ.Propriũ namqꝫ eſt mol-
lis & delicatæ animæ etiã neceſſarias diſſimulare curas:
& ne æſtuãtes ſolicitudines ſentiat ſub latibulo diſſimu-
latiõis abſcõdi.Flabellũ uerò effuſio eſt uẽtũ adulationis
apportans. Largi ſunt enim luxurioſi ementes auro uen-
tum de ore adulatoꝝ.Et de hoc ſatis. D Iam uerò aua-
ritia rotis,& ipſa uehitur quatuor uitioꝝ,quæ ſunt puſil
lanimitas,inhumanitas,cõtemptus dei,mortis obliuio.
Porrò iumenta trahentia,tenacitas,& rapacitas,& his
unus auriga ambobus ꝑſidet,habendi ardor. Sola ſiqui-
dem auaritia quoniam cõducere plures nõ patiſ uno cõ-
tenta eſt ſeruitore.Ipſe uerò iniuncti operis promptꝰ ad
modũ atqꝫ infatigabilis executor: urgendis ſanè iumen-
tis trahentibus,flagris utiſ acerrimis: libidine acquiren-
di,& metu amittendi. Sũt & alij principes regis ægypti
habentes & ipſi currus ſuos in expeditione domini ſui,ſi
cut ſuperbia quæ unus eſt de maioribus principibꝰ:ſicut
inimica fidei impietas:magnum & ipſa tenens locum in
domo & regno pharaonis,& multi adhuc ſunt alij inferio
ris ordinis ſatrapæ & eqtes:quorũ nõ eſt numerꝰ in pha-
raonis exercitu:quorũ & noia & officia:necnon & arma
& apparatus eorũ ueſtris ſtudijs(ut in his exerceamini)
ingrenda relinquo.In iſtorũ itaqꝫ principũ fortitudine:
curruũqꝫ ſuoꝝ inuiſibilis pharao ubiqꝫ diſcurrẽs in oẽm
familiã dñi quibus põt uiribus more tyrãnico debaccha
tur.In his etiam his diebus exeuntẽ iſrael de ægypto in-
ſequiſ.At ille nec ſubuectus curribus,nec protectꝰ armis,
nihilominus tñ ſola dñi manu confortatus ſecure decan-
tat.Cantemus dño:glorioſe enĩ honorificatus eſt:equum Exo.15.
& aſcenſorẽ proiecit in mare.Itẽ. Hi in curribus,& hi in ꝑſ.19.
equis:nos autem in noie dñi dei noſtri inuocabimus . Et
hæc dicta ſint pro adducta ſimilitudine de eqtatu domini
& curribus pharaonis. B Poſt hæc amica appellaſ.Nã
ipſe quidẽ & ante liberationẽ amicus erat : alioquin non
liberaſſet quã non amaſſet:ſed illa beneficio liberationis
adducta eſt ut eſſet amica.Audi deniqꝫ confidẽtẽ. Nõ qa 1.Ioã.4.
dilexerimꝰ enĩ nos,iqt,ſed ipſe prior dilexit nos.Recorda
re nũc mihi & Moyſi & æthiopiſſæ,& agnoſce iã tũc ꝑfi-
guratũ cõiugiũ uerbi & animæ peccatricis,& diſcerne ſi
potes quid tibi dulcius ſapiat in conſideratione ſuauiſſi
mi ſacramẽti:uerbi ne nimium benigna dignatio,an ani
mæ inæſtimabilis gloria,an inopinata fiducia peccatoris.
Sed nõ potuit Moyſes æthiopiſſæ mutare pellem,potuit Nume.12.
chriſtus.Sequitur enĩ.Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turtu Cant.1.
ris.Sed hoc ſermoni alteri reſeruetſ:ut ſemꝑ quæ in mẽſa
ſponſi nobis apponuntur,cũ auiditate ſumentes eructe-
mus in ipſius laudem & gloriã Ieſu xp̃i dñi noſtri: qui eſt
ſuper omnia deus benedictus in ſecula.Amen.

*Quòd intencio ſit facies animæ:cuius q̃ ſit pulchritu-
do aut deformitas declaratur: & q̃ eiuſdem
ſit ſolitudo & pudicitia.* Ser. XL.

PVlchræ ſũt genæ tuæ ſicut turturis.Tenera eſt Cant.1.
ſponſæ uerecũdia:& ad increpationẽ ſpõſi pu-
to facies eius rubore ſuffuſa eſt:pulchriorqꝫ ex
eo apparẽs illico audit.Pulchræ ſunt genæ tuæ
ſicut turturis.Vide autem ne carnaliter cogites coloratã
carnis putredinem,& prurulentiam flaui ſanguineiue hu
moris uitreæ cutis ſuperficiem ſummatim atqꝫ æqualiter
ſuffundentem:ẽ quibus ſibĩ inuicem moderate permixtis
ad uenuſtandam genarum effigiem rubor ſubpallidus in
efficentiã corporeæ pulchritudinis tẽperaſ.Alioquin in
corporea illa animæ inuiſibiliſqꝫ ſubſtãtia nec corporeis
diſtincta membris:nec uiſibilibus extat fucata coloribꝰ.
Tu uerò ſpiritalem eſſentiam ſpiritali ſi potes attige in-
tuitu,& ad coaptãdũ propoſitæ ſilitudis ſchema cogita
animæ faciem,mentis intentionem:ex qua nimirũ rectitu
do operis: ſicut ex facie pulchritudo corporis æſtimaſ.
Porrò uerecũdiã intellige tãquã colorem in facie: ꝙ hæc
potiſſimũ uirtus:& uenuſtatẽ ingerat & augeat gratiam.
Pulchræ ergo ſunt genæ tuæ ſicut turturis. Poterat uſita
tiꝰ faciẽ ponere,& deſcribere pulchrã ſicut ſolet, cuiꝰ pul
chritudo laudatur : pulchra facie ſeu decora facie dici:
ſed neſcio quid ſibi uoluerit ut magis genas pluraliter
dicendum putauerit:niſi ꝙ minime id crediderim ocio-
ſum.Spiritus namqꝫ ſapientiæ loquitur,cui nõ eſt fas uel
modicum qd omnino adſcribere ocioſum aut ſecꝰ dictũ
quàm oportuerit . Eſt itaqꝫ ſine dubio cauſa q̃cũqꝫ illa ſit
cur pluraliter genas maluerit quã ſingulariter faciẽ dice-
re.Et ſi tu melius nõ habes,ego qđ mihi uidetur aperio.
Duo q̃dã in intẽtione quã faciẽ aiæ eſſe diximus,neceſſa-
riæ requiruntur,res & cauſa,id eſt quid intendas,& pro-
pter quid.Et ex his ſanè duobus aiæ uel decor uel defor-

mitas iudicaſ: vt(uerbi cauſa) aia q̄ ambo iſta recta atq;
pudica habuerit:illi merito ueraciterq̄ dicatur. Pulchræ
ſunt genæ tuæ ſicut turturis. Quæ uerò altero hoꝝ carue
rit:non poterit dici de ea ꝙ pulchræ ſint genæ eius ſicut
turturis:propter eam quæ adhuc ex parte erit deformita
tem. Multo aũt minus illi hoc poterit cõuenire quæ neu
trum horum habere laudabile inuenitur. At id totũ fiet
planiꝰ in exemplis. B Si(uerbi cauſa) intẽdat quis ani
mũ inquirẽdæ ueritati:atq; id ſolo ueritatis amore: nõn
ne is tibi uideſ,& rem & cauſam habere honeſtam: meri
toq; ſibi uendicare quod dicit:pulchræ ſunt genæ tuæ
ſicut turturis:quippe cui in neutra genarũ ueuus rephẽ
ſionis appareat? Quòd ſi minime quidẽ ueritatis deſide
rio:ſed aut inanis gloriæ:aut alterius qualiſcũq; cõmodi
temporalis obtentu in ueritatẽ intenderit iam,& ſi unam
genarũ uideatur habere formoſam:nõ tamen ut arbiror
dubitabis iudicare uel ex parte deformem cuius alteram
faciẽ cauſæ turpitudo fœdauerit. Si autem uideris hoĩem
nullis honeſtis ſtudijs intẽdẽtẽ:ſed carnis illecebris irre
titũ:uentri & luxuriæ deditũ:quales ſunt illi quorũ deꝰ
Philip.3. uẽter eſt,& gloria in cõfuſione coꝝ q terrena ſapiunt: qd
iſtum:nõnne ex utraq; parte fœdiſſimũ iudicabis:in cuiꝰ
utiq; intentione,& res & cauſa reproba inuenitur? Ergo
intendere non in deum ſed in ſeculũ,ſecularis aiæ eſt:nec
ullam prorſus genarum ſpecioſam habẽtis. Intendere au
tem quaſi in deum ſed non propter deum:hypocritæ pla
nè aiæ eſt:cuius etſi una facies decora uidetur ꝙ ad deũ
qualicũq; intẽtione reſpiciat:ipſa tñ ſimulatio omne de
coꝝ in ea exterminat,& magis per totũ ingerit fœditatẽ.
Si autem uel ſolum uel maxime ob uitæ præſentis neceſſa
ria ad deũ conuerterit intentionẽ:nõ qdẽ fece hypocriſis
putidã: puſillanimitatis tñ uitio dicimus ſubobſcurã: &
minus acceptã. Portò ecõtrario intẽdere i aliud quàm in
deũ,tñ ꝓpter deũ:nõ ocũ mariæ,ſed marthæ negotiũ ẽ.
Abſit aũt ut quæ huiuſmodi eſt quicquã illã dixerim ha
bere deforme:nec tamẽ ad perfectũ affirmauerim pueniſ
Luce.10. ſe decoris: qppe quæ adhuc ſolicita eſt, & turbatur erga
plurima,& non poteſt terrenorũ actuũ uel tenui puluere
nõ reſpgi. Quẽ tamẽ cito facileq; deterget,uel in hora ſan
ctæ dormitionis caſta intẽtio & bonæ conſciẽtiæ interro
gatio in deũ. Ergo ſolum inquirere deũ propter ipſum ſo
lum:hoc planè eſt utranq; bipartitæ intentionis faciẽ ha
bere pulcherrimã: atq; id proprium ac ſpeciale ſpõſæ:cui
merito ſingulari ꝓrogatiua audire cõueniat. Pulchræ ſũt
genæ tuæ ſicut turturis. Cur uerò ſicut turturis? Pudica
Cant.1. auicula eſt, & conuerſatio eius non cum multis: ſed ſolo
degere fertur contenta compare: ita ut ſi illum amiſerit,
alterum non requirat:ſed ſola deinceps conuerſetur. D
Tu ergo q hæc audis:ut ſanè non ocioſe audias ea q̄ ſcri
pta ſunt propter te & nunc propter te uerſantur & diſpu
tantur,tu(ſiquã)ſi ad iſtiuſmodi ſpũſancti incitamenta
moueris. & iuardeſcis dare operam quomodo animam
tuam facias ſponſam dei: ſtude ambas ſpecioſas habere
has genas tuæ intẽtionis:ut imitator caſtiſſimæ uolucris
ſedeas:ſiu prophetam ſolitariꝰ,quoniam leuaſti te ſupra
te. Omnino ſupra te eſt angelorum domino deſponſari.
An non ſupra te adhærere deo:atq; unũ ſpiritum eſſe cũ
eo? Sede itaq; ſolitarius ſicut turtur:nihil tibi & turbis:
Pſal.44. nihil cum multitudine cæterorum etiamq; ipſum obliui
ſcere populum tuum:& domum patris tui, & concupi
ſcet rex decorem tuum. O ſancta anima ſola eſto: ut ſoli
omnium ſerues teipſam,quẽ ex omnibus tibi elegiſti. Fu
ge publicũ:fuge & ipſos domeſticos:ſecede ab amicis &
intimis: etiã & ab illo qui tibi miniſtrat. An neſcis te uere
cundum habere ſponſum & qui nequaquã ſuã uelit tibi
indulgere ꝓſentiam ꝓſentibus cæteris? Secede ergo: ſed
mente nõ corpore:ſed intentione:ſed deuotione: ſed ſpi
ritu. Spiritus enĩ ante faciẽ tuã chriſtus dñs: ſpiritusq; re
qrit nõ corporis ſolitudinẽ: quãquã & corpore interdũ
nõ ocioſe te ſeparas:cum opportune potes: præſertim in
tempore orationis. Tenes etiã in hoc & mandatum ſpon
ſi & formam. Tu,inquit,cum oraueris intra in cubiculum Matt. 6.
tuũ:& clauſo oſtio ora. Et qđ dixit fecit. Solus in oratio
ne pernoctabat:nõ modo ſe abſcondens à turbis: ſed nec
ullũ quidẽ diſcipulorũ:nec ullũ domeſticorũ admittens.
Denique tres ſecũ intimos ſibi adduxerat cũ ultro prope
raret ad mortẽ:auulſus eſt & ab ipſis orare uolẽs. Ergo & Matt.9.
tu fac ſimiliter quando orare uolueris. De cætero ſola ti
dicitur tibi mẽtis & ſpiritus ſolitudo. B Solus es ſi nõ
communia cogites:ſi non affectes præſentia: ſi deſpicias
quod multi ſuſpiciunt:ſi faſtidias quod omnes deſiderãt:
ſi iurgia deuites,ſi damna non ſentias: ſi non recorderis
iniuriarum. Alioquin nec ſi ſolus corpore es:ſolus es. Vi
désne poſſe eſſe te:& ſolũ cũ inter multos,& inter multos
cũ ſolꝰ es. Solꝰ es in quãtacũq; hominũ uerſeris frequen
tia:tantum caue alienæ conuerſationis eſſe aut curioſus
explorator:aut temerarius iudex. Etiam ſi perperam actũ
quid deprehendas:nec ſic iudices proximũ:magis autem
excuſa. Excuſa intẽtionẽ ſi opus nõ potes; puta ignoran
tiam:puta ſubreptionem:puta caſum. Q; ſi omnem omni
no diſſimulationem rei certitudo recuſat:ſuade nihilomi
nus ipſe tibi,& dicito apud temetipſum. Vehemens fuit
nimis tentatio. Quid de me illa feciſſet ſi accepiſſet in me
ſimiliter poteſtatem? Et memento me modo alloqui ſpon
ſam,& non amicum ſponſi inſtruere:cui alia ratio eſt dili
gentius obſeruandi ne quis peccet,& explorandi an pec
cet,& emẽdandi ſi peccatum fuerit. A qua ſanè neceſſita
te ſpõſa libera eſt:ſoli uiuẽs ſibi,& ipſi quẽ diligit ſponſo
pariter & dño ſuo,q eſt ſup oia deꝰ bñdictꝰ in ſcla. Amen.

¶ Qualiter ſpõſa recipit interim magnam cõſolationẽ de con templatione diuinæ claritatis: antequã perueniat ad eius ſpeciem futurã. Sermo XLI. C

COllum tuũ ſicut monilia. Solet ornari collum Cantic.1.
monilibus:nõ ipſis comparari. Sed hoc ille fa
ciant qbus qa de ꝓprio nõ ineſt decor: aliũde
neceſſe eſt ut mendicẽt unde ſe ſpecioſas mẽtiã
tur. Nam ſponſæ collũ ita in ſeipſo formoſum, & tam de
center quaſi natura formatũ eſt:ut extrinſecus nõ reqrat
ornatũ. Quid enim opus eſt peregrinorũ fucos adhibere
colorum:cui ꝓpria & tãquã innata ſufficit pulchritudo,
intãtũ ut ipſorũ quoq; quæ ad ornandũ quærũtur moni
liũ poſſit adæquare nitorẽ? Hoc nẽpe itelligi uoluit q mi
nime qdẽ à collo(ut aſſolet)pẽdere monilia:ſed ipm po
tiꝰ eſſe ſicut monilia dixit. Nũc iã inuocãdꝰ eſt nobis ſpũs
ſctũs:ut ſicut ſpũales ſpõſæ genas ſua dignatione tribuit
inuenire:ita etiã ipſius ſpũale collũ demõſtrare dignetur.
Et nemo qdẽ intellectui(qa mihi incũbit loq q̄ ſentio) ni
hil interim uerisimiliꝰ ꝓbabiliúſue elucet,quàm ipm aiæ
intellectũ colli nomine deſignari. Tu quoq; idẽ (ut arbi
tror)approbabis;ſi aduertas ſimilitudinis rõnẽ. An non
ſiquidem tibi uidetur colli quodãmodo uicefungi intel
lectus:per quem tua anima traijcit in ſe ſpiritus uitalia ali
menta:atq; in quædam transfundit uiſcera morum affe
ctuũq; ſuoꝝ? Hoc ergo ſpõſæ collum,id eſt purus & ſim
plex intellectus:cum nuda & aperta ueritate ſatis per ſe
ipſum reniteat:non indiget ornamento:ſed ipſum magis
tanquam precioſum monile animam decenter exornat:
ac ꝓinde ſimile monilibus ipſis deſcribitur. Bonũ moni
le ueritas:bonum puritas ſiue ſimplicitas, bonum planè
monile ſapere ad ſobrietatem. Philoſophorum uel hære
ticorum intellectus non habet hunc in ſe puritatis uerita
tiſq; nitorem,& ideò multam curam gerunt ipſum colo
rare: & fucare faleris uerborum,& uerſutijs ſyllogiſmoꝝ:
ne ſi nudus appareat: falſi etiam appareat turpitudo. A
Seqtur. Murenulas aureas faciemus tibi: uermiculatas Ibidem.
argento. Si faciam ſingulariter,& non pluraliter faciemꝰ
dixiſſet,abſolute & indubitanter etiam hoc loqui ſpon
ſum pronunciaſſem. Nunc autem uide ne fortè magis ſo
dalibus eius congruentius aſſignemꝰ:ſponſam quaſi con
ſolantibus tali promiſſione ꝙ donec perueniat ad uiſio
nem cuius ſic flagrat deſiderio, facturi ſint illi murenulas
pulchras; & precioſas,quæ ſunt aurium ornamẽta. Atq;
hoc propterea

hoc ꝓpterea(ut opinor)quia fides ex auditu, & quãdiu
per fidẽ ambulatur & non per ſpeciẽ, dãda opera potius
inſtruẽdo auditui,quàm uiſui exercendo. Fruſtra nanq̃
intenditur oculus qui nõ ſit fide mundat⁹: cum ſolis qui
Actu.15. mũdo corde ſunt,uidẽdi copia ꝓmittatur.Scriptũ uerò
eſt:Fide mũdans corda eorũ.Quia ergo fides ex auditu,
& ex illa uiſus purgatio eſt,merito illi ornandis auribus
intendebãt,dũ auditus ſicut ratio docuit,uiſus ſit præpa
ratio.Tu inquiunt,ô ſponſa intuendæ dilecti inhias cla-
ritati,ſed hoc alterius tẽporis eſt.Damus autẽ impræſen-
tiarum ornamenta auribus tuis,quod erit tibi interim cõ
ſolatio, erit & præparatio ad hocipſum quod poſtulas.
Pſ.44. Ac ſi illud prophetæ ei dicant: Audi filia & uide. Videre
deſideras,ſed audi prius. Gradus eſt auditus ad uiſum.
Pſ.85. Proinde audi & inclina aurem tuam ornamẽtis quæ tibi
facimus,ut per auditus obediẽtiam ad gloriam ꝑuenias
Pſ.50. uiſionis.Nos auditui tuo damus gaudium & lætitiam:
nam uiſui nõ eſt noſtrum dare(in quo gaudij plenitudo,
& tui deſiderij adimpletio eſt) ſed illius quem diligit ani-
ma tua.Ipſe ut gaudiũ tuũ plenũ ſit, oſtendet ſeipſum ti-
Pſ.15. bi.Ipſe adimplebit te lætitia cũ uultu ſuo.Tu interim acci
pe ad conſolationem murenulas has de manu noſtra,cæ-
terum delectationes in dextera eius uſq; ad finẽ. C Ad
Cant.1. uertendum cuiuſmodi ei murenulas offerunt.Aureas,in-
quit,& uermiculatas argento.Aurum diuinitatis eſt ful-
gor,aurum ſapientia quæ deſurſum eſt.Hoc auro fulgen-
tia quædam quaſi ueritatis ſignacula ſpõdent ſe figuratu
ros hi quib⁹ id miniſterij eſt:ſupni aurifices,atq; internis
aiæ aurib⁹ inſerturos.Qđ ego nõ puto eſſe aliud quàm
texere ſpiritales quaſdam ſimilitudines,& in ipſis puriſſi-
ma diuinæ ſapientiæ ſenſa animæ contẽplantis cōſpecti
1.Cor.13. bus importare,ut uideat ſaltẽ per ſpeculum & in ænigma
te quod nõdũ facie ad faciem ualet ullatenus intueri. Di
uina ſunt,& niſi expertis prſus incognita quæ eſſamur,
quomodo uidelicet in hoc mortali corpe,fide adhuc ha-
bente ſtatum,& needum propalata perſpicui ſubſtantia
luminis,iam tamen interim pure interdum cõtemplatio
ueritatis partes ſuas agere intra nos uel ex parte ꝓſumit,
ita ut liceat uſurpare etiã alicui noſtrũ cui hoc datũ deſu-
1.Cori.2. per fuerit illud apoſtoli:Nunc cognoſco ex parte.Itẽ:Ex
parte cognoſcimus,& ex parte prophetamus. Cum autẽ
diuinius aliquid raptim & ueluti in uelocitate coruſci
luminis interluxerit menti ſpiritu excedenti,ſiue ad tem-
peramẽtum nimij ſplendoris,ſiue ad doctrinæ uſum, con-
tinuo(neſcio unde)adſunt imaginatoriæ quædã rerum
inferiorum ſimilitudines infuſis diuinitus ſenſis cõueniẽ
ter accommodatæ,quibus quodammodo adumbrat⁹ pu
riſſimus ille ac ſplendidiſſim⁹ ueritatis radius,& ipſi ani-
mæ tolerabilior fiat,& quibus cõmunicare illũ uoluerit
capabilior.Exiſtimo tamẽ ipſos formari in nobis ſancto-
rum ſuggeſtionibus angelorũ,ſicut econtrario cõtrarias
& malas ingeri immiſſiões per angelos malos non dubiũ
1.Cor.13. eſt.Et fortaſſis hinc illud eſt ſpeculũ atq; ænigma,ut dixi,
ꝑ quod uidebat apoſtolus ex iſtiuſmodi puris pulchriſq;
imaginationib⁹ angelorum quaſi manibus fabricatum:
quatenus & dei eſſe qđ purũ & abſq; omni fantaſia cor-
porearum imaginũ cernitur,ſentiamus:& elegantẽ quã-
libet ſimilitudinẽ,qua id digne ueſtitum apparuerit, mi-
niſterio deputemus angelico. Quod ſignaſſe expreſſi⁹ ui
Cãt.1. detur alia interpretatio, dicens: Similitudines aurifabri
faciemus tibi,cum diſtinctionibus argenti. Vnum eſt cũ
diſtinctionibus argenti,& uermiculatas argento. In quo
mihi ſignificare uidet non modo ſimilitudines intus per
angelos ſuggerit ſed nitorem quoq; eloquij per ipſos ex-
trinſec⁹ miniſtrari,quo cõgrue atq; decẽter ornatæ,& ab
auditoribus facilius capiantur & delectabilius. Quòd ſi
Pſ.11. dixeris,quid eloquio & argento? dicit tibi propheta:Elo
quia domini eloqa caſta, argentũ igne examinatum. Ita
ergo illi cæleſtes adminiſtratorij ſpirit⁹ peregrinanti in
terris ſpõſæ faciũt murenulas aureas uermiculatas argen
Cãt.1. to. B Vide autẽ quõ illa aliud cupit & aliud accipit,&
nitenti ad cõtẽplationis qetẽ labor prædicationis impo
nitur:& ſitienti ſponſi præſentiã,filiorũ ſponſi pariendo-
rum alendorũq; ſolicitudo iniungitur.Neq; nũc tñ acci
dit illi hoc,ſed & alia uice(ut memini) cum ſponſi ample-
xus & oſcula ſuſpiraret,reſponſum eſt ei:qa meliora ſunt Ibidem.
ubera tua uino: ut ex hoc ſe intelligeret matrẽ, atq; ad dã
dum lac paruulis,nutriendumq; filios reuocari.Fortaſſis
& in alijs cãtici hui⁹ locis hocipm tu quoq;(niſi piger ſis
ad inquirendum)per teipſum aduertere poteris.Au non Geñ.29.
res iſta quondam in ſancto patriarcha Iacob præfigura-
batur,cum fruſtrat⁹ optatis diuq; expectatis rachelis am-
plexibus,ꝓ ſterili & decora,fœcũdam & lippam inſtus
atq; ignarus accepit:Ita ergo nunc ſponſa ſcire cupiens
& inquirens ubi in meridianis horis dilect⁹ paſcat & cu-
bet,murenulas ꝓ eo reportat aureas,uermiculatas argen
to,id eſt ſapientiã cum eloquentia,haud dubiũ qui ad ꝑdi
catiõis opus. Docemur ex hoc ſanè intermittẽda pleriũq;
dulcia oſcula propter lactentia ubera,nec quẽquã ſibi,ſed
omnes illi q mortu⁹ eſt pro oib⁹,eſſe uiuendũ.Væ q bene
de deo & ſentire & eloq acceperũt,ſi quæſtũ æſtimẽt pie-
tatẽ,ſi conuertãt ad inanẽ gloriã qđ ad lucra dei accepe-
rant erogãdũ,ſi alta ſapiẽtes,humilib⁹ nõ conſentiãt. Pa-
ueant qđ in ꝓpheta legit,dicẽte dño: Dedi eis aurũ meũ
& argẽtũ meũ,ipſi aũt de argento & auro meo opati ſunt
Baal.Tu ergo audi qđ ſpõſa accepta hinc quidẽ increpa-
tione,inde uerò ꝓmiſſione,reſpõderit.Neq; eñ uel de ꝓ-
miſſis extollit,uel ꝓ repulſa iraſcitur, ſed ſicut ſcriptũ eſt:
Corripe ſapientẽ,& amabit te.Et item qđ ad donationes Prou.9.
& promiſſiones ſpectat:Quãto maior es humilia te in oĩ- Eccli.3.
bus.Quod ex eius reſpõſione melius utrũq; patebit. Sed
ipſa ſi placet diſcuſſio in aliud ſermonis principiũ differa
tur.Et de his quæ dicta ſunt glorificem⁹ ſponſum eccleſiæ
dñm noſtrũ ieſum chriſtum,qui eſt ſup omnia benedict⁹
deus in ſecula. Amen.

¶ *De duplici hũilitate,una uidelicet quam parit ueritas, & altera quã inflãmat charitas.* Sermo. XLII. D

CVm eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea de- Cant.1.
dit odorem ſuum.Hæc ſunt uerba ſpõſæ quæ
in hodiernũ diẽ diſtulimus,hoc reſponſum qđ
dedit ubi increpata eſt à ſponſo, non tamen
ſponſo,ſed eius ſodalibus. Quod facile eſt aduertere ex
uerbis ipſis. Cum enim non dicit quaſi ad ſecundam per-
ſonam cũ eſſes rex in accubitu tuo,ſed cum eſſet in accu-
bitu ſuo,patet ꝙ non ad ipſum loquitur,ſed de ipſo.Puta
proinde ſponſum ubi eam(quatenus uiſum fuit)aut cor
ripuit aut repreſſit,comperta ex ſuffuſione genarũ uere-
cundia,ceſſiſſe loco,ut illa ſe abſente loqueretur liberius
quæ ſentiret:ſed & ſi pauidior(ut aſſolet)quàm oportue
rit, & deiectior animo facta eſſet ſodalium eam conſola-
tiones erigerent.Quod tamẽ & ꝑ ſeipſum facere non ne-
glexit,quãtũ iudicauit pro tẽpore oportere.Nam ut cla-
rũ relinqueret,quantũ ſibi in illa correptiõe complacuit,
quippe quã ſenſit digne & prout oportuit acceptari, nõ
ſanè ante ſe abſentauit,quàm ex abundantia(quod non
eſt dubiũ)cordis prorũperet in laudes eius, & genarum
colliq; ipſi⁹ pulchritudinẽ cõmẽdaret: ꝓpterea & qui cũ
ipſa remanent,blandè loquunt illi,& munera offerũt ſciẽ
tes domini uoluntatem.Ad ipſos ergo reſponſio eius.Et
literalis quidẽ contextio ſchematis ita ſe habet. B Sed
priuſquam ex hac teſta nucleum ſpiritus elicere inchoe-
mus,dico unum breuiter.Felix cui ſua obiurgatio ſic re-
ſpondet quemadmodũ habem⁹ formam præſentis loci.
Vtinam magis neminem obiurgare neceſſe ſit, hoc enim
melius.Sed quoniam in multis offendimus omnes mihi
tacere nõ licet,cui ex officio incumbit peccãtes arguere,
magis autem urget charitas. Quod ſi arguero & fecero
quod meũ eſt,illa autẽ increpatio procedens minime qđ
ſuum eſt faciat,neq; id ad qđ miſi illam,ſed reuertatur ad
me uacua tanquã iaculũ feriens & reſiliens, quid me ani-
mi tũc habere putatis fratres? Nonne angor, nõne tor-
queor? Et ut mihi uſurpẽ aliqd ex uerbis magiſtri (quia

de ſapiētia nō poſſum) prorſus coartor è duobus, & quid
eligam neſcio, placere ne mihi in eo ꝙ locutus ſum, quo-
niam quod debui feci: an pœnitētiam agere ſuper uerbo
meo; quia quod uolui non recepi. Volui nimirū perime-
re hoſtē, & eripere fratrē: & non feci ſic, magis autem cō-
trariū accidit. Nam læſi animā & culpā auxi. Siqdē acceſ-
Ezech. 3. ſit & contemptus. Nolunt audire te, inquit, quia nolunt
audire me. Vides quæ maieſtas contēnitur? Nō te putes
me ſolum ſpreuiſſe, dominus locut⁹ eſt. Et quod dixit ꝓ-
Lucæ.10. phetæ, dixit & apoſtolis. Qui uos ſpernit, ait, me ſpernit.
Non ſum ꝓpheta, nō ſum apoſtolus, & ꝓphetæ tamen &
apoſtoli (audeo dicere) uice fungor: & quib⁹ nō æquor
meritis, eorum implicor curis. Et ſi ad meā multam confu
ſionem, & ſi ad grande periculū mihi ſup cathedrā Moy-
ſi ſedeo, cuius tamen uendico mihi uitā, nec experior gra
tiā. Quid tamē? Num ideo cathedræ non deferē, quoniā
occupata eſt ab indignos? Etiam ſi ſcribæ & phariſæi in ea
ſedeant, inquit, quæ dicunt facite. Plerūq; etiam impatien
tia contemptui iungitur, ita ut aliqs nō ſolū nō curet cor
rigi obiurgatus, ſed inſuper obiurgāti indignetur more
frenetici manum medici repellētis. Mira peruerſitas. Me
ps.10. dicanti iraſcitur qui non iraſcitur ſagittāti. Eſt enim qui
ſagittat in obſcuro rectos corde, qui & teipſum nunc ſa-
gittauit ad mortem, & in illū non cōmoueris? Mihi indi
ps.70. gnaris qui ſanum te fieri cupio? Iraſcimini, inquit, & noli
te peccare. Si peccato iraſceris, non ſolū minime peccas,
ſed & quod peccaras exterminas. Nunc uerò & peccatū
retines medicamētum reſpuēdo, & peccare apponis irra-
tionabiliter iraſcendo, & eſt ſupra modum peccās pecca-
tum. Aliquoties additur & impudentia, ut non modo im
patienter ferat ꝙ corripiē, ſed etiam id unde reprehēdiē,
impudēter defendat. Hoc planè deſperatio. Frōs, inquit,
mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere. Et
ait: Receſſit zelus meus à te, ultra nō iraſcar tibi. Solo au-
ditu cōtremiſco. Sentisne quanti periculi quātiq; horro
Apoc.3. ris & tremoris res ſit peccati defenſio? Dicit iterum: Ego
quos amo arguo & caſtigo. Si ergo te zelus deſeruit, &
amor. Nec eris amore dign⁹, q indignus caſtigatiōe cēſe
Eſaiæ.26. ris. D Vides qa tūc magis iraſcē de⁹, cū nō iraſciē. Miſe
reamur impio, inqt, & nō diſcet facere iuſtitiā. Miſericor-
diam hanc ego nolo. Super omnem iram miſeratio iſta,
ſepiens mihi uias iuſtitiæ. Satius profectò mihi iuxta ꝓ-
ps.2. phetæ conſilium, apprehendere diſciplinā, ne quādo ira-
ſcatur domin⁹, & peream de uia iuſta. Volo iraſcaris mi-
hi pater miſericordiarū, ſed illa ira qua corrigis deuiū, nō
qua extrudis deuia. Illud tua nobis benigna aīaduerſio
parit, hoc formidoloſa nutrit diſſimulatio. Non enim cū
neſcio, ſed cū ſentio te iratum, tūc maxime confido propi
tiū: etenim cum iratus fueris miſericordiæ recordaberis.
ps.98. Deus, inquit, tu ꝓpitius fuiſti eis, & ulciſcens in oēs adin
uētiones eorū. Moyſen alloquitur & Aarō atq; Samue-
lem, quos modo ꝑnuſerat, & hoc uocat ꝓpitiationem ꝙ
eorꝝ deus nō pepercit exceſſibus. I nūc tu ergo, atq; hāc
tibi excludito in æternū, defendēdo errorē, & accuſando
correptionē. An non iſtud eſt malū dicere bonū, & bonū
malum? An non ex hac odioſa impudētia pullulabit mox
impœnitētia, mater deſperationis? Quem enim pœniteat
Eccli.31 ſuper bono quod putat? Væ illis, inquit, Væ illd æternū
eſt. Aliud eſt quēq; tētari à propria cōcupiſcentia abſtra
ctum & illectū, & aliud ſponte appetere malum tanquam
bonū, ad mortē quaſi ad uitā male ſecurū properare. Pro
huiuſmodi dico mallem aliquando tacuiſſe & diſſimulaſ-
ſe quod agi perperam deprehēdi, quàm ad tantam repre-
hēdiſſe perniciē. Dicas forſan mihi ꝙ bonū meum ad me
reuertatur, & quia liberaui animā meā, & mundus ſum à
ſanguine hominis cui annunciaui & locutus ſum, ut auer
ps.39. tere à uia ſua mala, & uiueret. Sed etſi innumera talia ad-
das, me tamen minime iſta conſolabuntur mortem filij in-
tuentē. Quaſi uerò meam illa reprehēſione liberationē q̄-
ſierim, & non magis illius. Quæ enim mater etiam ſi oēm
quā potuit curā & diligētiā ægrotanti filio adhibuiſſe ſe

ſciat, ſi demū fruſtratam ſe uiderit, & oēs labores ſuos eſſe
penit⁹ inefficaces, illo nihilominus moriēte, ꝓpterea un-
quā à fletibus temperauit. Et illa qdē hoc pro morte tem
porali, quāto magis me pro morte æterna mei filij manet
utiq; ploratus & ululatus multus, etiā ſi nihil mihi cōſci⁹
ſum, quo minus annunciauerim illi. C Vides etiam à
quātis è regione malis & ſe & nos liberat, qui correptus
māſuete reſpōdet, uerecunde acquieſcit, modeſte obtem-
perat, humiliter confitetur? Huic ego animæ in omnibus
me profitear debitorem, huic me miniſtrū & ſeruū tāquā
dignissimæ dñi mei ſpōſæ, & q̄ reuera dicere poſſit: Cum Cāt.1.
eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuū.
Bonus hūilitatis odor, qui de hac ualle plorationis aſcen
dēs, perfuſis circūquaq; uicinis regionib⁹, ipm quoq; re-
giū accubitū grata ſuauitate reſpergat. D Eſt nard⁹ hu
milis herba, quā & calidæ ferunt eſſe naturæ hi qui herba
rum uires curioſius explorarunt, & ideo per hanc uideor
mihi nō incōuenienter hoc loco uirtutē humilitatis acci
pere, ſed quæ ſancti amoris uaporibus flagret. Quod pro
pterea ſanè dico, quoniā eſt humilitas quam nobis ueri-
tas parit, & nō habet calorē: & eſt humilitas quā charitas
format & inflammat. Atq; hæc quidē in affectu, illa in co-
gnitione conſiſtit. Etenī tu ſi temetipſum intus ad lumen
ueritatis & ſine diſſimulatione inſpicias, & ſine palpatio-
ne dijudices: non dubito quin humilieris & tu in oculis
tuis, factus uilior tibi ex hac uera cognitione tui, quan-
uis necdum fortaſſe id eſſe patiaris in oculis aliorū. Eris
igitur humilis, ſed de opere interim ueritatis, & minime
adhuc de amoris infuſione. Nam ſi ueritatis ipſius quæ te
tibi ueraciter atq; ſalubriter demonſtrauit, ſicut ſplendo
re illuminat⁹, ita affectus amore fuiſſes: uoluiſſes procul-
dubio, qđ in te eſt, eādē de te oēs tenere ſniam, quā ipam
apud te ueritatē habere cognoſcis. Sanè qđ in te eſt dixe
rim, quoniam plerūq; non expedit innoteſcere oībus oīa
quæ nos ſcimus de nobis, atq; ipſa ueritatis charitate, &
charitatis ueritate uetamur palā fieri uelle quod noceat
agnoſcēti. Alioqn ſi priuato amore tui tēt⁹ detines pari-
ter intra te iudiciū ueritatis inclusum, cui dubiū eſt min⁹
te ueritatem diligere, cui proprium præfers uel cōmodū
uel honorem? Vides igiē non eſſe idipm, hoīem de ſeipſo
nō altum iam ſapere ueritatis lumine redargutum: & hu-
milibus ſponte cōſentire, munere charitatis adiutū. Illud
enim neceſſitatis eſt, hoc uolūtatis. Semetipſum exinaui- Philip.2.
uit, inquit, formam ſerui accipiens & formam humilitatis
tradens. Ipſe ſe exinaniuit, ipſe ſe humiliauit, non neceſſi-
tate iudicij, ſed noſtri charitate. Poterat nimirum uilem
ſe & contemptibilem demonſtrare, ſed planè non reputa-
re, quoniam ſciebat ſeipſum. Voluntate proinde humilis
fuit, & nō iudicio, qui talem ſe obtulit qualē eſſe neſciuit:
magis autē placuit minimū reputari, qui ſe ſummum non
ignorabat. Deniq; ait: Diſcite à me qa mitis ſum, & hūilis Matt.11.
corde. Corde dixit, cordis affectu, id eſt uoluntate. Itaq;
neceſſitatē excluſit, qui uoluntatem confeſſus eſt. Nō enī
quomodo ego uel tu inuenimus nos in ueritate dignos
dedecore & cōtemptu, dignos omī extremitate & inferio
ritate, dignos etiā ſupplicijs, dignos plagis: nō, inquā, ita
& ille, quæ tamē oīa expertus eſt quia uoluit tanquā hūi-
lis corde. Hūilis uidelicet illa humilitate quā cordis ſua-
ſit affectio, non quā extorſit diſcuſſio ueritatis. Propterea
dixi hāc uolūtariæ humilitatis ſpeciē, non redargutione
ueritatis, ſed charitatis intra nos infuſione creari: qa cor-
dis eſt: qa affectionis: quia uoluntatis: an uerò rectè, tu iu-
dica. Itēq; etiā hoc tuo æque examineē iudicio, dignēne
eandē dño aſſignarim, quē charitate conſtat exinanitum,
charitate minoratū ab angelis, charitate parentib⁹ ſubdi
tum, charitate baptiſtæ manib⁹ inclinatum, charitate car
nis infirma paſſum, charitate poſtremo morti obnoxium,
cruce inglorium extitiſſe. C Sed & hoc unū adhuc tui
ſit conſiderare arbitrij, rectēne etiā hāc ipſam humilitatē
ita charitate calentem, herba humili & calida, id eſt nar-
do putauerim deſignatā. Et ſi ita cuncta probaueris (pro-
babis cum

babis enim rationi manifeſtiſſime acquieſcens tunc ſi iam
apud teipſum humiliatus es neceſſaria illa hũilitate quã
ſcrutãs corda & renes ueritas ſenſibus ingerit animæ ui-
gilantis, adhibe uoluntatem, & fac de neceſſitate uirtutẽ,
quoniã nulla eſt uirtus ſine cõniuentia uoluntatis. Sic au
tem fiet iſtud, ſi nolis alter apparere foris, quàm te inue-
pſ. 35. nis intus. Alioquin time ne de teipſo legas. Quoniam do
loſe egit in conſpectu eius, ut inueniatur iniquitas eius
ad odiũ. Pondus, inquit, & pondus abominatio eſt apud
deum. Quid enim? Tu te depreciaris in ſecreto apud te-
ipſum ueritatis trutina ponderatus, & foris alterius pre-
cij mentiens maiori te pondere uẽdis nobis quàm ab ipſa
accepiſti? Time deũ, & noli hanc rem peſſimam facere: ut
quem humiliat ueritas, extollat uolũtas: hoc enim eſt reſi
ſtere ueritati, hoc pugnare cõtra deum. Magis autem ac-
quieſce deo, & ſit uolũtas ſubdita ueritati, nec tãtum ſub
pſ. 61. dita, ſed & deuota. Nónne deo, inquit, ſubiecta erit anima
mea? Et parũ eſt eſſe ſubiectum deo, niſi ſis & omni huma
næ creaturæ propter deũ, ſiue abbati tanquam præcellen
ti, ſiue prioribus tanquã ab eo cõſtitutis. Ego plus dico,
Matt. 3. ſubdere paribꝰ, ſubdere & minoribus. Sic eñ decet nos,
inquit, omnẽ implere iuſtitiam. Vade & tu ad minorem ſi
uis in iuſtitia eſſe pfectus, defer inferiori, iuniori te incli-
nato. Hoc eñ faciens trahes & ipſe ad te ſponſæ ſermonẽ
quem dixit: quia nardꝰ mea dedit odorẽ ſuũ. D Odor
deuotio eſt, odor bõa opinio quæ ad oẽs puenit, ut chri-
ſti ſis bonus odor in omni loco, ſpectabilis omnibꝰ, ama-
bilis oĩbus. Nõ poteſt hoc ille humilis quẽ ueritas ad hu
militatẽ cogit, quoniã ſibi habet illam, & exire nõ patitur
ut ſparſa foris redoleat. Magis aũt nõ habet odorem, qa
nõ habet deuotionẽ, utpote q nõ ſponte neq; libenter ſe
humiliat. Sponſæ uerò humilitas tanquã nardus ſpargit
odorem ſuum, amore calens, deuotiõe uigens, opinione
redolens Sponſæ humilitas uoluntaria eſt, perpetua eſt,
fructifera eſt. Odor eius nec reprehenſione exterminatur
Canti. 1. nec laude. Audierat: Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turtu-
ris, & collum tuum ſicut monilia. Acceperat & repromiſ-
ſionẽ ornatus aurei, & nihilominus tamen cum humilita
te reſpondet, & quanto maiorem ſe audit, tanto humiliat
ſe in omnibus. Non gloriatur in meritis, nec inter laudes
ſuas humilitatis obliuiſcitur, quã & humiliter confitetur
ſub nardi nomine. Ac ſi uoce uirginis Mariæ dicat. Nul-
lius mihi meriti cõſcia ſum ad tantam dignationẽ, niſi q
Cantic. 1. reſpexit deꝰ humilitatem ancillæ ſuæ. B Nam quid eſt
aliud, nardus mea dedit odorem ſuum, quàm placuit mea
humilitas? Non mea, inquit, ſapientia, nõ mea nobilitas,
non mea pulchritudo, quæ nulla erant mihi, ſed quæ ſo-
la inerat humilitas dedit odorem ſuum, id eſt ſolitum. So
lito placet deo humilitas. Solito planè atq; ex cõſueto ex
celſus dominus humilia reſpicit: & ideò cum eſſet rex in
accubitu, id eſt in excelſo habitaculo ſuo, illuc quoq; hu-
pſ. 112. militatis odor aſcendit. In altis habitat, inquit, & humi-
Canti. 1. lia reſpicit in cœlo & in terra. Ergo cũ eſſet rex in accubi-
tu ſuo, nardus ſponſæ dedit odorẽ ſuũ. Accubitus regis,
ſinus eſt patris: qa ſemper in patre filius. Nec dubites re-
gem hunc eſſe clementẽ, cui perennis accubitus eſt pater-
næ benignitatis diuerſoriũ. Merito clamor humiliũ aſcẽ
dit ad eum, cui fons pietatis eſt manſio, cui familiaris ſua-
uitas, cui ſubſtãtialis uel potius conſubſtantialis bonitas
eſt: cui ideò totum qđ eſt, de patre eſt, ut nil prorſus in re-
gia maieſtate niſi paternũ, humiliũ trepidatio ſuſpicetur.
pſ. 11. Deniq; propter miſeriã inopũ & gemitũ pauperum nũc
exurgam dicit dominus. Horũ igitur cõſcia ſpõſa (utpo-
tè domeſtica atq; chariſſima) non ſe putat arcendam ſpõ
ſi gratia, penuria meritorum, ſola de humilitate præſu-
mes. Regẽ deniq; noiat, nam ſponſum interim territa in-
crepatione non audet, & in alto habitare fatet, nec ſic tñ
diffidit humilitas. C Primitiuæ eccleſiæ potes hunc cõ
gruentiſſime aptare ſermonẽ, ſi recordaris dies illos qui-
bus aſſumpto domino ubi erat prius, & ſedente in dexte
ra patris illo ſuo antiquo nobili atq; glorioſo accubitu,
diſcipuli erant congregati in loco uno: perſeuerãtes una-
nimiter in oratione cũ mulieribus & maria matre Ieſu &
fratribꝰ eius. Nõnne tibi uidetur reuera tũc tẽporis nar-
dum paruulæ & trepidãtis ſpõſæ dare odorem ſuum? De Actu. 2.
niq; cũ factus eſt repẽte de cœlo ſonus tanquã aduenientis
ſpiritus uehemẽtis, & repleuit totã domũ ubi erant ſedẽ-
tes, an nõ merito paupercula tunc dicere potuit? Cũ eſſet Cañ. 1.
rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum. Pa-
tuit pro certo oĩbus in loco manentibus quàm gratꝰ hu-
militatis & quàm beneplacitꝰ odor aſcenderat, cui mox
tã copioſa & glorioſa remuneratione reſpõſum eſt. Cæte
rũ illa nõ ingrata bñficij fuit. Audi eñ quomodo mox re-
pleta deuotione parat ſe ad oĩa mala perferenda pro no-
mine eiꝰ. Nã ſeqtur: Faſciculꝰ myrrhæ dilectus meꝰ mihi Ibidem.
inter ubera mea cõmorabit. Infirmitas mea (quã noſtis)
non ſinit ulterius progredi. Hoc ſolum dico: quia tribula
tionum amaritudines ſub myrrhæ nomine dicit ſe ſubire
paratã amore dilecti. Reliquũ capituli aliàs pſequemur,
ſi tamẽ exoratꝰ à uobis ſpũſſctũs affuerit, q nos intellige-
re faciat uerba ſponſæ q̃ ipſe inſpirãdo formauit, ſicut no-
uit illiꝰ cuiꝰ ipſe ſpũs eſt laudibꝰ cõuenire, ſpõſi eccliæ Ie-
ſu xp̃i dñi nr̃i, q eſt ſup oĩa deꝰ bñdictꝰ in ſecula. Amen.

*¶ Qualiter conſideratio paſſionis & laborũ xp̃i facit ſpon-
ſam, id eſt aĩam pergere illæſam inter proſpera & ad
uerſa huius mundi.* Sermo. XLIIII. A

FAſciculꝰ myrrhæ dilectꝰ meꝰ mihi, inter ubera Cañ. 1.
mea cõmorabitur. Ante rex, modo dilectꝰ. An
te in accubitu regio, modo inter ſponſæ ubera.
Magna humilitatis uirtus, cui etiam deitatis
maieſtas tam facile ſe inclinat. Cito reuerentiæ nomen in
uocabulũ amicitiæ mutatũ eſt: & q lõge erat, in breui fa-
ctus eſt prope. Faſciculꝰ myrrhæ dilectꝰ meus mihi. Myr
rha amara res, dura & aſpera tribulationum ſignificat. Ea
ſibi dilecti cauſa imminere proſpiciẽs, gratulabunda id lo
quitur, cõfidens ſe oĩa uiriliter ſubiturã. Ibant, inqt, gau- Actuũ. 5.
dentes diſcipuli à conſpectu concilij, quoniam digni ha-
biti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Propterea
deniq; non faſcem, ſed faſciculum dilectũ dicit, q leue præ
amore ipſiꝰ ducat quicquid laboris immineat & doloris.
Bene faſciculus: quia paruulus natus eſt nobis. Bene faſci
culus: quia non ſunt condignæ paſſiones huius tempo- Roma. 8.
ris ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis. Id eñ,
inqt, qđ in præſenti eſt momẽtaneũ & leue tribulationis
noſtræ, ſupra modũ in ſublimitate æternum pondus glo-
riæ operat in nobis. Erit ergo quandoq; nobis ingens cu
mulus gloriæ, qui modo eſt faſciculus myrrhæ. An non
faſciculus cuius iugum ſuaue eſt & onus leue? Non qa le-
ue in ſe (nec eñ leuis paſſionis aſperitas, mortis amaritu-
do) ſed leuis tamẽ amãti. Et ideò nõ ait tãtũ faſciculꝰ myr
rhæ dilectus meus ſed mihi, inquit, quæ diligo faſciculus
eſt. Vnde & dilectum nominat, mõſtrans dilectionis uim Canti. 1.
omnium amaritudinũ ſupare moleſtiã, & quia fortis eſt
ut mors dilectio. Et ut ſcias non in ſe illam, ſed in dño glo
riari, neq; de ppria uirtute ſed de dñi adiutorio præſume
re fortitudinẽ, dicit illũ inter ubera ſua cõmoraturũ, cui
ſecura decãtet. Etiã ſi ambulauero in medio umbræ mor- pſ. 22.
tis, non timebo mala qm̃ tu mecũ es. C Memini me in
uno ſuperiorũ ſermonũ duo ſponſæ ubera cõgratulatio-
nem diffiniſſe atq; compaſſionẽ, iuxta Pauli doctrinam di
cẽtis: gaudere cũ gaudẽtibꝰ, flere cũ flentibꝰ. Quia uerò Roma. 12.
inter aduerſa & pſpera uerſans, nouit utrobiq; pericula
non deeſſe, mediũ huiuſcemodi uberũ ſuorũ uult habere
dilectũ, cuius aduerſus utraq; cõtinua ptectione munitã
nec læta extol[illegible]r, nec triſtia deijciãt. Tu quoq; ſi ſapis imi
taberis ſpõſæ prudẽtiã: atq; hũc myrrhæ tam charũ faſci
culum de pricipali tui pectoris nec ad horã patieris auel-
li, amara illa oĩa q̃ p te ptulit, ſemp in memoria retinẽs, ut
aſſidua meditatione reuoluẽs, quo poſſis dicere & tu. Fa-
ſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea cõ-
morabitur. ¶ Et ego fratres ab ineunte mea conuerſiõe p
aceruo meritorũ quæ mihi deeſſe ſciebam, hunc mihi faſci

culū colligare,& inter ubera mea collocare curaui, collectum ex oibꝰ anxietatibꝰ & amaritudinibꝰ dñi mei. Primum uidelicet infantiliū illarū neceſſitatū. Deīde laboꝝ quos ꝑtulit in p̄dicādo,fatigationū in diſcurrendo, uigiliarū in orādo,tētationū in ieiunādo, lachrymarū in cōpatiendo,inſidiarū in colloquēdo,poſtremò ꝑiculorū in falſis fratribꝰ,conuitiorū, ſputorū, colaphoꝝ,ſubſannationum, exprobrationum,clauorum,horumq́ſ ſimilium, quæ in ſalutē noſtri generis ſilua euāgelica copioſiſſime noſcitur protuliſſe.Vbi ſanè inter tot odoriferæ myrrhæ huius ramuſculos minime p̄termittendā putaui etiā illā myrrhā qua in cruce potatus eſt,ſed neq; illā qua unctus eſt in ſepultura.Quarū in prima applicuit ſibi meoꝝ amaritudinē pctōrū.In ſcd'a futurā incorruptionē mei corporis dedicauit.Memoriā abūdātiæ ſuauitatis horū eructa-

p̄s.110. bo quoad uixero,In æternū non obliuiſcar miſerationes

iſtas:quia in ipſis uiuificatus ſum. Has olim ſctūs Dauid

p̄s.118. cū lachrymis requirebat:Veniāt mihi,inquiens,miſera

tiones tuæ & uiuā.Has & alius qdā ſanctorū cū gemitu

Ibidem. memorabat dicēs: Miſericordiæ dñi multæ: quàm multi

reges& ꝓphetæ uoluerūt uidere,& nō uiderunt:& audire,& nō audierūt.Ipſi laborauerūt,& ego in labores eorū ītroiui.Ego meſſui myrrhā quā illi plātauerūt. Mihi hic ſalutaris faſciculus ſeruatꝰ eſt.Nemo tollet eū à me, inter ubera mea cōmorabitur. A Hæc meditari dixi ſapientiā,in his iuſtitiæ mihi pſectionē cōſtitui,in his plenitudinē ſcīētiæ:in his diuitias ſalutis: in his copias meritorū. Ex his mihi interdum potus ſalutaris amaritudinis, ex his rurſum ſuauis unctio conſolationis. Hæc me erigunt in aduerſis,in ꝓſperis reprimūt,& inter læta triſtiaq; uitæ præſentis uia regia incedēti tutū præbēt utrobiq; ducatum,hincinde mala imminentia ꝓpulſando. Hæc mihi cōciliāt mūdi iudicē,dū tremendū poteſtatibus mitē humilemq́ſ figurāt,dū non ſolū placabilē ſed & imitabilē rep̄ſentāt eū q inacceſſibilis eſt pricipatibꝰ,terribilis apud reges terræ. Propterea hæc mihi in ore frequenter, ſicut uos ſcitis:hæc in corde ſemp,ſicut deus ſcit:hæc ſtilo meo admodum familiari,ſicut apparet:hæc mea ſublimior in-

Cañ.1. terim philophia,ſcire Ieſum,& hūc crucifixū.Non regro

ſicut ſponſa ubi cubet in meridie,quem lætus amplector

Ibidem. mea inter ubera cōmorātē.Nō requiro ubi paſcat in me-

ridie,quē intueor ſaluatorē in cruce.Illud ſublimꝰ, iſtud ſuauiꝰ uel paratiꝰ. Panis illd',hoc lac. Hoc uiſcera reficit paruulorū,hoc replet ubera matrum:& ideò inter ubera mea cōmorabiſ.Hūc & uos dilectiſſimi tā dilectū faſciculū colligite uobis,hūc medullis inſerite cordis,hoc munite aditum pectoris,ut & uobis inter ubera cōmoreſ. Habete illū ſemper nō retro in humeris,ſed ante præ oculis, ne portātes & non odorātes,& onus premat, & odor nō

Lucæ.2. erigat.Memētote qa accepit eū Symeō in ulnis ſuis. Ma-

ria geſtauit in utero,fouit in gremio,ſpōſa ſibi inter ubera collocauit.Et ne qd p̄termittā,factū eſt uerbū in manu zachariæ ꝓphetæ,necnō & quorūdā aliorū. Arbitror & Ioſeph uirū mariæ ſuper genua frequēter illi arriſiſſe. Hi

Ioan.13. oēs añ ſe eū habuerūt,& nullꝰ retro.Exēplo ergo ſunt uo-

bis,ut & uos ſimiliter faciatis.Si eñ ante oculos habueritis quē portatis, pro certo uidētes anguſtias dñi, leuius ueſtras portabitis,ipſo auxiliante eccleſiæ ſponſo, qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula Amen.

¶ *Quòd uir eccleſiaſticus debet eſſe pius in corrigēdo māſuetos, & ecōuerſo durus & auſterus cōtra aſperos & obſtinatos qñ ipſi delinquūt.* Sermo. XLIIII. C

Cantic.1. BOtrus cypri dilectꝰ meꝰ mihi in uineis Engad

di.Si dilectus in myrrha,multo magis in botri ſuauitate.Ergo dñs meꝰ Ieſus myrrha mihi in morte,botrꝰ in reſurrectiōe,ſeipſum mihi ſalu-

2.Cor.5. berrimū tēperauit in potū,ī lachrymis,ī mēſura.Mortuꝰ

eſt ꝓpter pctā nr̄a,& reſurrexit ꝓpter iuſtificationē nr̄am, ut peccatis mortui iuſtitiæ uiuamꝰ.Itaq; tu,ſi pctā luxiſti bibiſti amaritudinē.Si aūt iā reſpiraſti ī ſpē uitæ uita ſan-

Pſal.103. ctiori,mutata eſt tibi myrrhæ amaritudo in uinū qd' læti

ficat cor hoīs.Et fortaſſis hoc illud ſignificauerit qd' ſaluatori oblatū eſt in cruce uinū myrrhatū,& ideò noluit bibere,quoniā iſtd' ſitiebat.Tu ergo poſt myrrhæ (ut dixi) amaritudines,uinū iocūditatis experiēs,haud temere & ipſe dicere poteris.Botrꝰ cypri dilectus meus mihi in ui- Cant.1.

neis Engaddi.Engaddi duplicē habet interpretationē,& uni ambæ intellectui ſeruiūt.Diciſ nāq; fons hœdi,& baptiſma gētiū,lachymasq; peccātiū aperte deſignat.Diciſ & oculus tētationis,q & lachrymas æque fundat, & tētationes q̄ minime unquā deſunt uitæ hoīs ſup terrā ꝓſpi-

ciat Sed & populꝰ gētiū q ambulat in tenebris, nunquā Eſaiæ.9.

per ſe laqueos tētationū agnoſcere,ac ꝑ hoc nec euadere potuit,donec per gratā illꝰ qui illuminat cæcos,recepit oculos fidei,donec uenit ad eccleſiā q̄ habet oculū tentationis,donec ſe tradidit uiris ſpūalibus inſtruendū,q illuminati ſpū ſapiæ,ſuo & experimento docti,poſſunt ueraciter dicere,qa non ignoramus aſtutias diaboli,& cogitationes eius Feruut in Engaddi arbuſculas balſami creſcere,q̄ in modū uinearū ab indigenis excolunſ,& inde forſitan uineas appellauit.Alioquin qd faceret botrus cypri ī uineis Engaddi?Quis unquā botros de uineis ī uineas trāſportauit?Solet ſiquidē uinū ubi deeſt aliūde euehi, nō ubi adeſt. A Ergo uineas engaddi dicit plebes eccleſiæ,q̄ habet balſami liquorē,ſpiritū māſuetudinis,in quo paruulorū adhuc in Chriſto teneritudinē blādē fouet,& dolores pœnitentiū cōſolaſ.Sed etſi quis frater in aliquo delicto p̄occupatus fuerit,uir eccleſiaſticꝰ q hunc ſpm̄ iā accepit,curabit huiuſmodi mox inſtruere in eodē ſpū lenitatis,conſiderans ſeipſum,ne & ipſe teneſ.In hoc typo quotquot baptizandi ſunt,etiā corporaliter,eccleſia oleo

materiali ungere conſueuit.Quia uerò uulnera illius qui Lucæ.10.

incidit in latrones,& iumento corp̄is pij ſamaritani eccleſiæ eſt deportatꝰ in ſtabulū,nō in ſolo oleo, ſed in uinō ſimul & oleo ſanitatē recipiūt,neceſſariū habet ſpiritualis medicꝰ etiā uinū feruidi zeli cū oleo māſuetudinis, cui ſanè cōuenit non modo cōſolari puſillanimes, ſed & corripere inquietos.Si eñ uiderit illū q uulneratꝰ eſt.i.q peccauit,blādis aut lenibus hortamentis quæ in eū prærogata ſunt,minime emēdatū,magis aūt fortè etiā abutentē ſua māſuetudine & patiētia negligentiorē fieri,& in pctō ſuo etiā ſecurꝰ obdormire:fruſtrato tā ſuauiū oleo monitoꝝ, oportebit ſanè mordacioribꝰ uti medicamētis, & uinum cōpunctionis infundere,duris uidelicet cū eo increpationibꝰ atq; inuectionibꝰ agere, & ſi cauſa reqrit, & duritia tāta eſt,etiā cēſuræ eccliaſticæ baculo pellere cōtēptorē. Sed unde illi hoc uinū?Nec eñ in uineis engaddi uinum inueniſ,ſed oleū.Quærat ergo in cypro, nā illa inſula ferax eſt uini,& uini optimi,tolleſq; inde ſibi ingētem botrū,quē olim exploratores de iſrael in uecte ferebant,chorū ꝓpheticū p̄cedētē,& ſubſequētē apoſtolicū,mediū autem ieſum pulchro ſchemate figurātes.Hunc ergo botrū

accipiēs ſibi dicat.Botrꝰ cypri dilectꝰ meꝰ mihi. C Vi- Cantic.1.

dimꝰ botrum,uideamꝰ qualiter zeli uinū exprimaſ ex eo. Etenī ſi peccāti hoī hō pctōr minime indignaſ, ſed magis quaſi quēdā ei ſuauiſſimi balſami rorē ſudās,piū exhibet cōpaſſionis affectū,hoc ſcimus unde uenit,& iā audiſtis, ſed nō aduertiſtis forſitan.Dictū nāq; eſt ꝙ ex conſideratione ſuipſiꝰ cuiq; ueniat māſuetū eſſe ad oēs,dū hō cōſilio ſapiētiſſimi Pauli,ut pie cō deſcēdere ſciat p̄occupatis in pctō cōſiderat ſeipſum,ne & ipſe tēteſ. An uō hinc deniq; amor ꝓximi radicē trahit,de quo in lege mandatur.

Diliges ꝓximū tuū ſicut teipſum:Ex intimis ſanè huma- Lucæ.10.

nis affectibus primordia ducit ſui ortus fraterna dilectio, & de inſita hoī ad ſeipſum,naturali quadam dulcedine tā quā de humore terreno ſumit ꝓculdubio uegetationem & uim,ꝑ quā ſpirāte quidē grã deſup fructꝰ parturit pietatis:ut qd' ſibi aīa naturaliter appetit,naturæ conſorti, id eſt alteri hoī iure qdā būanitatis ubi poterit & oportuerit non exiſtimet denegandū,ſed ſponte ac libens impartiaſ. Ineſt ergo naturæ ſi pctō nō obſoleſcat, iſtiuſmōi gratæ & egregiæ quaſi ſuauitatis liquor: ut molliorē magis ad cōpa-

gis ad cõpatiendũ peccãtibus,quàm ad indignãdũ aſpe-
riorẽ ſeſe ſentiat & exhibeat. D Verũ quia iuxta ſapiẽ-
tis ſentẽtiam,muſcæ morituræ exterminãt hoc ſuauitatis
unguẽtũ,& minime habet in ſe natura unde id reparet ſi-
bi ſemel amiſſum,ſentit dolẽda mutatiõe corruere ĩ illud
Geñ.8. qđ ueraciter ait ſcriptura:Proni ſunt ſenſus hoĩs & cogi-
tationes in malũ ab adoleſcẽtia.Nõ bona adoleſcentia,in
qua filius iunior portionẽ ſibi paternæ ſubſtantiæ poſtu-
lat ſequeſtrari,& bonum incipit uelle diuidere qđ in cõe
dulcius poſſidet,& habere ſolꝰ qđ participatiõe non mi-
Lucæ.15. nuitur,partitione amittitur.Deniqȝ omnia,inquit,bona
ſua diſſipauit,uiuẽdo luxurioſe cũ meretricibus.Quænã
hæ meretrices:Vide ne ipſæ ſint q̃ exterminãt ſuauitatis
unguentum,carnales uidelicet cõcupiſcentiæ,de quibus
ſaluberrime ſcriptura te amonens,poſt concupiſcentias,
inquit,tuas nõ eas.Et merito morituras deſcribit ſapiẽs:
1.Ioan.2. qm̃ & mũdus trãſit,& concupiſcẽtia eius.His ergo dũ ſa-
tiſfacere ſingulariter uolumꝰ,boni nos ſocialis atqȝ com-
munis ſingulari ſuauitate priuamus. Hæ prorſus muſcæ
ſordidæ & pungentes,q̃ in nobis decorẽ naturæ fœdant,
mẽtem curis & ſolicitudinibꝰ lacerant,ſocialis gratiæ ſua-
uitatem exterminãt.Hinc hõ iunior filiꝰ appellatur,ꝙ na-
tura quodam inſenſatæ lubrico adoleſentiæ deprauata,
omnem uirilis maturitatis ac ſapientiæ ſuccũ amiſerit,&
uerſus in aſperũ arẽte animo p̄ter ſe uniuerſos deſpiciat,
factus ſine affectione. Igitur ab ineunte adoleſcentia iſta
peſſima atqȝ miſerrima,proni ſunt ſenſus hominis & cogi-
tationes in malũ,& natura ad indignandum quàm ad cõ-
patiendum paratior.Inde homo tanquã oĩno exutus ho-
minem,in quo uult ſibi cũ opus habet ab hoĩbus ſubue-
niri,non uult ipſe hominibus opꝰ habẽtibus ſubuenire.
Magis aũt iudicat,ſpernit,irridet homo hoĩes delinquẽ-
tes pc̃tõr,nõ cõſiderãs ſeipſum ne & ipſe tẽtet.A quo ma-
lo minime p ſe(ut dixi)natura reſurget,neqȝ recuperabit
oleũ ingenitæ manſuetudinis,qđ ſemel eſt exterminatũ
in ea.Verũtamẽ qđ nõ põt natura,põt gr̃a.Quem ergo
hominũ unctio ſpũs miſerata,pſundere denuo ſua beni-
gnitate dignabit̃,is continuo reuertet̃ in hominem,inſu-
per & aliquid melius à gr̃a quàm à natura recipiet. In fi-
de & lenitate ſanctũ faciet illũ,& dabit illi nõ oleũ ſed bal
ſamũ in uineis Engaddi. B Nec eñ dubiũ ex fonte hoc
di profluere charismata meliora: cuius utiqȝ unctio hœ-
dos uertit ĩ agnos,& de ſiniſtra trãſfert ĩ dexterã pc̃tõres,
Roma.5. abũdãtiꝰ qdẽ añ pfuſos unctiõe miſericordiæ,ut ubi abũ
dauerũt delicta:ſupabũdet & gr̃a.An non uerẽ uidet̃ tibi
rediſſe quodãmodo is hõ in hoĩem,q animi ſecularis feri-
tate depoſita,& recuperata etiã cũ fœuore gratiæ hũanæ
unctiõe manſuetudinis,quã in ipſo muſcæ carnalium cu-
piditatum penitus exterminarant,de ſuo quẽ geſtat hoĩe
(imo qui ipſe eſt)& materiã ſumit & formã miſerendi ho-
minibus alijs:ita ut tanquã feralẽ quẽdã rictũ exhorreat
nõ ſolũ cuiquã facere hoim,qđ pati ipſe nolit,ſed etiã nõ
facere oĩa oĩbꝰ quæcũqȝ ſibi fieri uelit: C En unde oleũ:
Vinum unde:Profectò ex botro cypri.Eteñ ſi amas dñm
Ieſum toto corde,tota aĩa,tota uirtute tua,nunquid ſi ui-
deris eius iniurias cõtẽptumqȝ,ferre ullatenus æquo ani-
Eſdæ.4. mo poteris: Minime,ſed mox arreptus ſpũ iudicij & ſpũ
ardoris,& tãquã potẽs crapulatus à uino,repletus zelo
p̃s.118. Phinees,dicẽs cũ dauid.Tabeſcere me fecit zelus meꝰ,qa
obliti ſunt uerba tua inimici mei.Et cũ dño.Zelus domꝰ
tuæ comedit me.Viuum eſt ergo feruidiſſimus zelus iſte
exp̄ſſum de botro cypri,& calix inebrians xp̄i amor.De-
niqȝ deꝰ nr̃ ignis cõſumẽs eſt,& ꝓpheta ignẽ dicebat de
excelſo miſſum in oſſibus ſuis,eò ꝙ diuino amore flagra-
ret.Habens itaqȝ ex fraterno oleũ mãſuetudinis,& ex di-
uino amore uinũ æmulationis,ſecurus accede ad ſananda
uulnera illius qui incidit in latrones,p̄iſſimi ſamaritani
optimus imitator:ſecure quoqȝ dicito & tu cum ſponſa:
Cañ.1. Botrꝰ cypri dilectꝰ meꝰ mihi in uineis engaddi,hoc eſt ze-
lus iuſtitiæ amor dilecti mei mihi in affectibus pietatis.
Et de hoc ſatis.Nam & infirmitas mea pauſandum iudi-
eſt,ſicut & ſæpe facit,ita ut plerũqȝ cogar imperfectas (ut
ipſi ſcitis) relinquere diſputationes,reſiduaqȝ capitulorũ
in diem alterũ reſeruare.Sed qd:Ego in flagella paratus p̃s.37.
ſum,ſciens me adhuc longe recipere imparia meritis.Va-
pulem ſanẽ uapulem ut male operans,ſi fortẽ uerbera in-
merita reputentur fortaſſis miſerebit̃ flagellato,qui bo-
num in me nõ inuenit quod remuneret ſponſus eccl̃æ Ie-
ſus xp̄s dñs noſter,q eſt ſup oĩa deꝰ bñdictꝰ in ſcl̃a. Amẽ.

¶ *De duplici pulchritudine aĩæ, & qualiter anima loquatur ad dei uerbum, & uerbum ad animam: & quæ ſint lin guæ.* Sermo. XLV. A

ECce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra: Canti.1.
oculi tui columbarũ.Pulchræ optimæ ex amo-
re ſponſæ p̄ſumptio:ex amore indignatio ſpon-
ſi.Hoc rei exitꝰ probat.Eteñ p̄ſumptionẽ cor-
reptio,correptionẽ emẽdatio,emẽdationẽ remuneratio
ſecuta eſt.Adeſt dilectus,amouet̃ magiſter,rex diſparet,
dignitas exuit̃,reuerẽtia ponit̃.Cedit qppe faſtus ubi in-
ualeſcit affectus.Et ſicut quondam quaſi amicus ad ami-
cũ Moyſes loq̃bat̃,& dñs rñdebat:ita & nũc inter uerbũ
& aiam ac ſi inter duos uicinos familiaris admodum cele-
bratur confabulatio.Nec mirũ.Ex uno amoris fonte utri-
qȝ influit diligere inuicẽ,confoueri pariter.Ergo dulcio-
ra melle uolant hincinde uerba,mutui in ſe totius ſuaui-
tatis feruntur aſpectꝰ,ſancti indices amoris. Deniqȝ is illã
amicam nuncupat,pulchram pronunciat,pulchram ite-
rat,eadem ab illa uiciſſim recipiens. Nec ocioſa iteratio,
quæ amoris confirmatio eſt,& fortaſſis aliquid innuit re-
quirendũ.Quæramus geminã aiæ pulchritudinem: hoc
enim mihi uidetur innuere.Decor aiæ humilitas eſt. Nõ
à meipſo hoc dico,cũ propheta prior dixerit. Aſp̄ges me p̃s.50.
hyſſopo & mundabor:humili herba & pectoris purgati-
ua,hũilitatẽ ſignificãs.Hac ſe poſt grauem lapſum rex &
propheta lauari cõfidit,& ſic niueũ quẽdã innocẽtiæ re-
cuperare candorẽ. Verum ĩ eo qui grauiter peccauit etſi
amãda,nõ tñ admiranda humilitas.At ſi quis innocentiã
retinet,& nihilominus hũilitatẽ iũgit:nõne is tibi uide-
tur geminũ aiæ poſſidere decorẽ: B Sc̃tã maria ſc̃timo-
niã non amiſit,& hũilitate nõ caruit. Et ideo concupiuit
rex decorẽ eius,quia humilitatẽ innocẽtiæ ſociauit. De- p̃s.44.
niqȝ reſpexit,inquit,humilitatẽ ancillæ ſuæ.Ergo beati q Lucæ.1.
cuſtodiũt ueſtimẽta ſua munda,uidelicet ſimplicitatis &
innocẽtiæ,ſi tñ & decorem induere humilitatis adijciant.
Profectò audiet quæ huiuſmodi inuenit̃:Ecce tu pulchra
es amica mea,ecce tu pulchra.Vtinam uel ſemel dicas aiæ
meæ dñe Ieſu:ecce tu pulchra es.Vtinam mihi humilita- p̃s.115.
tem cuſtodias.Nam primã ueſtẽ ego male ſeruaui. Serꝰ
tuꝰ ſum ego.Nec eñ audio ꝓfiteri amicum, q teſtimoniũ
decoris mei cum repetitione non audio. Sufficit mihi ſi
ſemel audiam.Sed qd ſi & hoc in quæſtiõe ſit: Scio quid
faciam,uenerabor amicam ſeruus,cumulatum in ea deco-
rem deformis homunculus admirabor,gaudebo ad uo-
cem ſponſi tantã nihilominus pulchritudinẽ admirantis.
Quis ſcit ſi ſaltẽ ex hoc inuenturus ſim gratiam in oculis
amicæ,ut gr̃a ipſiꝰ & ip̄e inueniar inter amicos: Deniqȝ
amicꝰ ſpõſi ſtat,& gaudio gaudet ꝓpter uocem ſponſi.En
uox eiꝰ in auribꝰ dilectæ,audiamus & gaudeamꝰ.Aſſunt
ſibi,loquunt̃ pariter,ſtemꝰ ſimul,nulla uos huic ſubducat
colloquio ſeculi cura,nulla illecebra corp̄is.Ecce,inquit, Cañ.1.
tu pulchra es amica mea,ecce tu pulchra.Ecce admirãtis
uox eſt,reliquum laudis. D Merito admirãda,cui ſan-
ctitas amiſſa humilitatem nõ attulit,ſed ſeruata admiſit.
Merito pulchra repetitur,cui neutra defuit pulchritu-
do:Rara auis in terris,aut ſanctitatem nõ perdere,aut hu- Iuue.7.
militatẽ ſanctimonia non excludi:& ideò beata q̃ utranqȝ
retinuit.Deniqȝ probatum eſt,nihil ſibi cõſcia eſt:& cor-
reptionem non abnuit.Nos & cum magna delinquimus,
uix ferimꝰ rep̄hendi: hæc autẽ æquo animo audit contra
ſe amaritudines, nihil peccans. Nam ſi deſiderat uidere
claritatem ſponſi,quid mali eſt: Magis & laudis eſt,& ta-
men increpata pœnitentiam agit,& dixit:Faſciculꝰ myr- Canti.1.

rhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.
Hoc eſt. Sufficit mihi, nolo iã ſcire niſi Ieſum, & hunc cru
cifixũ. Magna humilitas. Actu innocens ſuſcipit pœnitẽ
tis affectum: & quæ non habet unde pœniteat, habet ta
mẽ ut pœniteat. Cur ergo, īquis, increpata eſt, ſi nihil ma
li fecit? Sed enim audi nũc diſpenſationem & prudentiã
Geñ.22. ſponſi: Sicut Abrahæ olim obedientia ſanè tentata eſt, ita
& nunc humilitas ſponſæ. Et quomodo ille impleta obe
Ibidem. dientia tunc audiuit: nunc cognoui ꝙ timeas deum, ſic &
huic modo quaſi ſub alijs uerbis dicit, nunc cognoui ꝙ
Canti.1. humilis ſis. Hoc enim eſt qđ ait. Ecce tu pulchra es. Et iõ
preconium iterat, ut gloriæ ſanctitatis additũ ſignet hũi
litatis decorem: ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pul
chra. Nũc cognoui ꝙ pulchra ſis, nõ ſolũ ex meo amore,
ſed etiam ex tua hũilitate. Non dico nũc pulchram inter
mulieres, nec pulchrã in genis, nec in collo, ſicut ante di
cebã, ſed pulchram ſimpliciter fateor, nõ utiq; pulchrã ex
comparatione, nõ cum diſtinctiõe, nõ ex parte. A Et ad
Ibidem. dit: Oculi tui columbarũ. Aperte adhuc cõmendatur hu
militas. Ad hoc ſiquidem reſpicit ꝙ illa reprehenſa de al
ta inquiſitione ſua, continuo non cunctata eſt ad ſimpli
Canti.1. ciora deſcendere, ita ut diceret: Faſciculꝰ myrrhæ dilectꝰ
meus mihi. Multum profectò diſtat inter uultũ gloriæ &
faſciculũ myrrhæ: & ideò magnũ hũilitatis inſigne, inde
Ibidem. huc acquieſcere reuocari. Ergo oculi tui columbarũ. Iã
Pſ.130. inquit, non ambulas in magnis, neq; in mirabilibꝰ ſuper
te, ſed inſtar ſimpliciſſimæ uolucris cõtẽta es ſimpliciori
bus, nidificans in foraminibus petræ, meis uulneribꝰ im
morans, & libenter ea quæ ſunt de me dũtaxat incarnato
& paſſo oculo intuens columbino. Aut certè quia in ſpe
cie auis huius ſpũſſctũs apparuit, ſpiritualis magis quàm
ſimplex in ea intuitus columbæ noĩe cõmendat. Et ſi hoc
placeat, oportet referas capitulũ præſens ad id qđ paulò
ante ſodales murenulas ei facere aureas ꝓmiſerũt, nõ intẽ
dẽtes (ut tũc docui) ornare aures corporis, ſed informa
re auditũ cordis. Potuit itaq; fieri ut fide quæ eſt ex audi
tu, corde amplꝰ mũdato ad uidẽdũ qđ ante nõ poterat,
inſtructior redderet. Et quoniam de acceptis murenulis
in uiſu acutiori ad intelligẽtiã ſpũalem uiſa eſt profeciſſe:
placuit ſpõſo, cui ſemp (quod in ſe eſt) placet magis uide
Canti.4. ri in ſpũ, & annumerans id quoq; eius laudibꝰ, ait: Oculi
tui columbarum. Iam me, inquit, intuere in ſpũ, qa ſpiritꝰ
ante faciem tuã xp̃s dñs. Et habes unde id poſſis, qa ocu
li tui colũbarũ. Ante nõ habebas, & ideò reprimenda fui
ſti: ſed nunc copiã habeto uidendi, quia oculi tui colum
barũ, id eſt ſpũales. Non ſanè copiam quam petebas, nec
eñ uel modo adhuc ad illã potes, ſed q̃ tñ interim ſuffice
re poſſit. Sanè ducenda es de claritate in claritatem, & ꝓ
pterea uide ut potes modo, & cum plus poteris, plus ui
debis. Non puto fratres, non puto mediocrem hãc neq;
communem eſſe oĩbꝰ uiſionem, etſi ſit inferior illa qua ui
dendus eſt in futuro. ¶ Deniq; ex his quæ ſequuntur ad
Canti.1. uertite. Sequitur enim: Ecce tu pl̃cher es dilecte mi, ecce
tu pulcher. Vides quàm in excelſo ſtat, & in ſublime men
tis uerticem extulit, quæ uniuerſitatis dñm quadam ſibi
proprietate uendicet in dilectum? Attẽde eñ quomõ nõ
ſimpliciter dilecte, ſed dilecte mi, inquit, ut proprium deſi
gnaret. Magna uiſio ꝓrſus de qua iſta in id fiduciæ & au
ctoritatis excreuit, ut oĩm dñm, dñm neſciat, ſed dilectũ.
Exiſtimo eñ nequaquã hac uice eiꝰ ſenſibus importatas
imagines carnis aut crucis aut alias quaſcunq; corporea
rum ſimilitudines infirmitatũ. In his namq; iuxta ꝓphe
tam nõ erat ei ſpecies neq; decor. Hæc autem cũ intuita
nũc pulchrũ decorũq; ꝓnũciat, in uiſiõe meliori illum ſi
bi apparuiſſe ſignificans. Ore eñ ad hos (ſicut quõdã cũ
ſancto Moyſe) loquit cũ ſpõſa, & palã non per ænigmata
& figuras deũ uidet. Talẽ deniq; ore ꝓnũciat, qualem &
Eſaiæ.53. mente conſpicaẽ, uiſione planè ſublimi & ſuaui. Regem in
decore ſuo uiderũt oculi eius, non tamẽ ut regẽ, ſed ut di
lectum. Viderit eum ſanè quis ſuper ſolium excelſum &
eleuatum, & alius facie quoq; ad faciem ſibi apparuiſſe te
ſtatus ſit, mihi tamen uidetur eminentia in hac parte eſſe
apud ſponſam ꝙ ibi uiſus legitur dominus, hic dilectus.
Sic enim habes Vidi dñm ſedentem ſuper ſolium excel Geñ.32.
ſum & eleuatũ. Et itẽ. Vidi dominũ facie ad faciem, & ſal 3.Reg.22
ua facta eſt anima mea. Sed ſi ego dominus, inquit, ubi eſt
timor meus? Q; ſi illis facta eſt reuelatio cum timore, qa
ubi dñs, ibi timor: ego profectò ſi optio daretur, tanto li
bentius tantoq; chariꝰ ſponſæ amplecterer uiſionem, quã
to in meliori affectiõe quæ eſt amor factam aduerto. Nam
timor pœnam habet, perfecta autem charitas foras mittit
timorẽ. Multũ ſanè intereſt apparere terribilem in conſi
lijs ſuper filios hominũ, & apparere ſpecioſum forma præ Pſ.44.
filijs hominum. Ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus.
Verba iſta planè amorẽ reſonant, non timorem. B Sed
fortè aſcendunt cogitationes in corde tuo, & quæris du
bius apud te dicẽs. Qua rõne uerba uerbi facta ad animã
referuntur, & rurſum aïæ ad uerbũ, ut illa audierit uocem
loquẽtis ſibi, & perhibentis ꝙ pulchra ſit, uiciſſimq; idẽ
preconium ſuo mox reddiderit laudatori? Qũo poſſunt
hæc fieri? Nam uerbo loquimur, nõ uerbũ loquiẽ. Itemq;
aïa nõ habet unde loquaẽ, niſi os corporis ſibi uerba for
mauerit ad loquendum. Bene quæris, ſed attende ſpiritũ
loq, & ſpiritualiter oportere intelligi q̃ dicũtur. Quoties
ꝓinde audis uel legis uerbũ atq; aïam pariter colloq, & ſe
inuicẽ intueri, noli tibi imaginari quaſi corpeas intercur
rere uoces, ſicut nec corporeas colloquentium apparere
imagines. Audi potius qđ tibi ſit in huiuſmodi cogitan
dũ. Spũs eſt uerbũ, ſpũsq; aïa, & habẽt linguas ſuas qbus
ſe alterutrũ alloquaẽ, p̃ſentesq; indicent. Et uerbi quidẽ
lingua fauor dignationis eius, animæ uerò deuotiõis fer
uor. Elinguis eſt aïa atq; infans quæ hanc non habet, &
nõ poteſt ipſi ullatenus ſermocinatio eſſe cum uerbo. Er
go huiuſcemodi linguam ſuã cũ uerbũ mouet uolens ad
aïam loq, non poteſt anima nõ ſentire. Viuus eſt enim ſer
mo dei & efficax, & penetrabilior oĩ gladio ancipiti, per
tingẽs uſq; ad diuiſionẽ aïæ & ſpũs. Et rurſum, cũ ſuã ani
mã mouet, uerbum latere multo minus poterit, non ſolũ
quia ubiq; eſt præſens, ſed propter hoc magis ꝙ niſi ipſo
ſtimulante, deuotionis lingua minime ad loquendũ mo
uetur. Verbo igitur dicere animæ, pulchra es, & appella
re amicam, infundere eſt unde & amet, & ſe p̃ſumat ama
ri. Ipſi uerò uerbũ uiciſſim nominare dilectum, & fateri
pulchrũ, ꝙ amat & ꝙ amatur: ſine fictione & fraude aſcri
bere illi, & mirari dignationẽ, & ſtupere ad gratiam. Siq
dem pulchritudo illius, dilectio eius, & ideò maior qa p̃
ueniens. Medullis proinde cordis & intimarum uocibus
affectionum tanto amplius atq; ardentius clamitat ſibi di
ligendum, quanto id prius ſenſit diligens quàm dilectum.
Itaq; locutio uerbi infuſio doni, reſponſio animæ cũ gra
tiarũ actione admiratio. Et idcirco plus diligit ꝙ ſe ſentit
in diligendo uictam: & ideò plus miraẽ ꝙ p̃uentam agno
ſcit. Vnde nõ contenta eſt ſemel dicere pulchrũ, niſi repe
tat & decorũ, eminentiã decoris illa repetitiõe deſignãs.
Aut certè in utraq; xp̃i ſubſtãtia dignum expreſſit oĩ ad
miratiõe decorem: in altera naturæ, in altera gratiæ. D
Quàm pulcher es angelis tuis dñe Ieſu ĩ forma dei in die
æternitatis tuæ, in ſplendoribus ſanctorum ante luciferũ
genitus, ſplendor & figura ſubſtantiæ patris, & quidem
perpetuus minimeq; fucatus candor uitæ æternæ. Quàm
mihi decorus es dñe mi in ipſa tui huius poſitione deco
ris. Etenim ubi te exinaniuiſti, ubi naturalibꝰ radijs lumẽ
indeficiens exuiſti, ibi pietas magis emicuit, ibi charitas
plus effulſit, ibi amplius gratia radiauit. Quàm clara mi Nu.24.
hi oriris ſtella ex Iacob, quàm lucidus flos de radice ieſſe Eſaiæ.11.
egrederis, quàm iocundum lumen in tenebris uiſitaſti me
oriens ex alto. Quàm ſpectabilis & ſtupendus etiam uirtu
tibus ſupnis in cõceptu de ſpũ, ĩ ortu de uirgine, in uitæ
innocẽtia, in doctrinæ fluentis, in coruſcationibus mira
culorũ, in reuelatioĩbꝰ ſacramentorũ. Quàm deniq; ruti
lãs poſt occaſum ſol iuſtitiæ de corde terræ reſurgis, quã
formoſus in ſtola tua demum rex gloriæ in alta cælorũ te
recipis

recipis.Qũo nõ ꝑ his oibus oĩa oſſa mea dicẽt: Dñe qs ſi
milis tui:Hæc ergo ſimiliaq́ꝫ puta in dilecto intuentẽ ſpõ
ſam aduertiſſe,cum diceret.Ecce tu pulcher es dilecte mi
& decorus,Neqꝫ hæc ſola:ſed inſuper aliquid,proculdu-
bio de naturæ decore ſuperioris qđ noſtrũ omnino præ-
teruolat intuitum,& effugit experimentũ.Ergo iteratio
utriuſqꝫ decorẽ ſubſtantiæ deſignauit.Audi deinde qũo
tripudiat ad aſpectũ affatũq́ꝫ dilecti,& corã ipſo nuptiali
carmine quæ amoris ſunt gratulabũda decantat. Seqtur
Canti.1. enim:Lectulus noſter floridus,tigna domorum noſtrarũ
cedrina,laquearia noſtra cypreſſina. Sed ſeruemus recen
tiori principio ſponſæ cantilenã,ut & nos de quiete facti
alacriores,liberius exultemus & lætemur in ea ad laudẽ
& gloriã ſpõſi ipſius Ieſu xp̃i domini noſtri,qui eſt ſuper
omnia deus benedictus in ſecula.Amen.

¶De ſtatu & compoſitione totius eccleſiæ,& quomodo per actiuam uitam quæ ſub obedientia agitur, peruenitur ad contemplatiuam. Sermo. XLVI.

Canti.1. LEctulus noſter floridus,tigna domorũ noſtra-
rum cedrina,laquearia noſtra cypreſſina. Epi-
talamiũ canit,cubile & thalamos pulchro ſer-
mone deſcribens.Spõſum inuitat ad requiem.
Hoc enim melius quieſcere & cum xp̃o eſſe. Neceſſariũ
aũt exire ad lucra ꝑpter ſaluãdos.Verũ nunc opportuni
tate(ut putat)inuẽta,ornatũ nunciat thalamũ,lectulũq́ꝫ
uelut digito monſtrãs,dilectũ(ut dixi)inuitat ad requiẽ,
& cum euntibus in Emaus cordis ardorẽ nõ ſuſtinens,ad
mentis pertrahit hoſpitiũ,ſecũ pernoctare cõpellit,& cũ
petro loqtur:Dñe bonũ eſt nos hic eſſe.Iam qđ ſp̃ualiter
iſta cõtineant,reqramus.Et in eccleſia quidẽ lectũ in quo
quieſcitur,clauſtra exiſtimo eſſe & monaſteria in quibus
quieteà curis uiuitur ſeculi,& ſolicitudinib⁹ uitæ.Atqꝫ
is lectus floridus demõſtratur,cũ exẽplis & inſtitutis pa
trum tanquã quibuſdã beneolentibus reſperſa floribus
fratrũ cõuerſatio & uita refulget. Porrò domos popula-
res,cõuentus intellige chriſtianoꝝ,quos hi qui in ſubli-
mitate poſiti ſunt,xp̃iani utiq́ꝫ utriuſqꝫ.ordinis prĩcipes,
quaſi tigna parietes,iuſtis impoſitis legibus fortiter ſtrin
p̃s.16. gunt,ne ſua quiſqꝫ lege uel uolũtate uiuẽtes,tanquam pa
rietes inclinati & maceriæ depulſæ diſſideãt a ſemetipſis,
& ſic oĩs ſtructura ædificij corruẽs diſſipetur. Laquearia
uerò quæ à tignis firmiter pendent,& domos inſigniter
ornant,puto bene inſtituti cleri manſuetos & diſciplina-
tos mores,riteq́ꝫ adminiſtrata officia deſignare. Quomo
do uãqꝫ ſtabũt ordines clericoꝝ,& adminiſtratiões eoꝝ,
ſi nõ principũ tanquã tignorũ beneficio & munificẽtia
ſuſtentẽtur,& ꝑtegãtur potẽtia:Q. aũt tigna cedrina,&
cypreſſina laquearia deſcribũtur,natura abſqꝫ dubio ha
bet in his ſpecieb⁹ lignoꝝ quod cõgruat præfatis ordini
bus.Et cedrus quidẽ qm̃ imputribile eſt,necnõ & odori
ferũ,altæq́ꝫ proceritatis lignũ,ſatis indicat quales opor-
teat aſſumi uiros in uices tignorũ. Ergo ualidos & con-
ſtantes neceſſe eſt eſſe eos qui ſuper alios ordinãtur,nec
non & lõganimes in ſpe,atqꝫ ad ſuperna mentis uerticem
attollẽtes,qui etiã bonũ fidei ſuæ & cõuerſationis ubiqꝫ
2. Cor.2. odorẽ ſpargẽtes,dicere cum ap̃lo poſſint:Chriſti eñi bo-
nus odor ſumus deo in omni loco. D Cypreſſus item
boni æque odoris & imputribile ſimiliter lignũ,incorru
ptæ uitæ & fidei ẽẽ quẽuis de clero debere eſſe demõſtrat:
ut merito decori domus ac laquearium ornatui deputeť.
p̃s.92. Scriptũ eſt enim:Domũ tuã decet ſanctitudo dñe in lon-
gitudinẽ dierũ.Vbi ſanè & ſanctimoniæ decus,& indefi-
ciẽtis gratiæ expreſſa perſeuerãtia eſt.Oportet ergo uirũ
qui ad ornamentũ & decorẽ aſſumitur domus,bonis or-
natũ morib⁹ eſſe.Et quãuis ſemper ipſe ſit intus,bonũ tñ
teſtimoniũ habere & ab his qui foris ſunt.Sunt & alia in
natura lignorũ horũ competẽtia his quæ ſp̃ualiter diſſe-
runtur,ſed breuitatis cauſa prætereo. A Notãdũ uerò
pulchrè omnẽ eccleſiæ ſtatũ breui uno uerſiculo compre
henſum,auctoritatẽ ſcilicet prælatoꝝ,cleri decus,populi
diſciplinã,monachorũ quietẽ.In horũ prorſus cum rectè
ſint omnia,ſancta mater eccleſia conſideratione lætatur,
& tũc ea quoqꝫ offert intuẽda dilecto,cum ad eius tãquã
omniũ auctoris refert oĩa bonitatem, nihil ſibi ex oĩbus
tribuens.Nam ꝙ ait noſter & noſtrarũ,nõ uſurpationis
eſt ſignũ,ſed dilectionis,ꝙ nimiæ uidelicet fiducia chari-
tatis,nihil eius quem ualde diligit,à ſe æſtimet alienum.
Nec enim ſe ipõſi cõtubernio aut quietis eius putat arcẽ
dam cõſortio,quæ ſemper nõ quæ ſua,ſed quæ illi⁹ ſunt
quærere conſueuit,& hæc cauſa cur ſibi & ſponſo ſimul ſi Canti.1.
ue lectulum ſiue domos auſa ſit ꝑnũciare cõmunes Dixit
enim lectul⁹ noſter,& tigna domorũ noſtrarũ, & laquea-
ria noſtra:audacter ſe in poſſeſſionem aſſociãs cui iunctã
nõ dubitat in amore.Non ita illa quæ propriæ uolũtati
nondum abrenũciauit,ſed per ſe iacet,per ſe habitat,ma- Lucæ.15.
gis aũt non per ſe,ſed cũ meretricib⁹ luxurioſe uiuẽdo cõ
uerſatur,cõcupiſcentias loquor carnis,cũ quib⁹ diſſipat
bona ſua,& portionẽ ſubſtantiæ quam ſibi diuidi poſtu-
lauit. B Cæterùm tu qui has ſp̃uſſancti uoces audis uel
legis,putáſne aliqua horũ quæ dicũtur ualeas applicare
tibi,ac de felicitate ſponſæ, quæ hoc amoris carmine ab
ipſo ſpiritu canitur,aliquid recognoſcere in temetipſo,
ne dicatur & tibi,quia uocẽ eius audis,& non ſcis unde
ueniat,aut quo uadat.En fortè appetis & ipſe cõtẽplatio
nis quietẽ,& bene facis,tantũ ne obliuiſcaris flores qbus
lectulũ ſponſæ legis aſperſum.Ergo cura & tu tuum ſimi-
liter circundare bonorũ florib⁹ operũ, uirtutũ exercitio
tanquã flore fructum ſanctũ ocium præuenire. Alioquin
delicato ſatis ocio dormitare uoles,ſi nõ exercitat⁹ quie-
ſcere appetas,& Liæ fœcũditate neglecta,ſolis cupias Ra
chelis amplexibus oblectari.Sed & præpoſterus ordo eſt
ante meritũ exigere præmiũ,& ante laborẽ ſumere cibũ,
cum dicat ap̃ls:Qui nõ laborat non mãducet. A mãdatis 2.Teſſa.2
tuis intellexi,inquit,ut ſcias niſi obediẽtiæ mandatoꝝ cõ p̃s.118.
templationis guſtũ penitus nõ deberi. Nõ igitur putes
de propriæ amore quietis,ſanctæ obedientiæ actibus,ſe-
niorúmue traditionibus præiudiciũ ullatenus faciendũ.
Alioquin nõ dormiet tecũ ſponſus in lecto uno:illo præ-
ſertim quẽ tibi pro obediẽtiæ florib⁹,cicutis atqꝫ urticis
inobediẽtiæ aſperſiſti.Propter qđ nõ exaudiet oratiões
tuas,uocatuſq́ꝫ nõ ueniet.Nec enim dabit inobediẽti co
piam ſui tantus obediẽtiæ amator,ut mori quàm nõ obe
dire maluerit. Sed neqꝫ approbat tuæ contemplationis
inane ocium,qui dicit per prophetã:Laboraui ſuſtinens: Hiere.6.
ſignificãs tẽpus quo exul cælo & patria ſummæ quietis,
operatus eſt ſalutẽ in medio terræ.Magis autẽ uereor ne
te quoqꝫ inuoluat formidoloſa illa ſentẽtia,ita intonans
in perfidiã iudæorũ.Neomenias ueſtras & ſabbatũ & fe-
ſtiuitates alias nõ ferã.Item:Calendas ueſtras & ſolenni-
tates ueſtras odit aĩa mea,facta ſunt mihi moleſta. Et luge
bit ſuper te propheta,& dicet:Viderũt eam hoſtes,& de- Trẽñ.1.
riſerunt ſabbata eius.Cur eñi ꝙ dilectus repudiat,non ir
rideat inimicus? D Miror ualde impudẽtiã aliquorum
qui inter nos ſunt,qui cũ oẽs nos ſua ſingularitate turba
uerint,ſua impatiẽtia irritauerint,ſua cõtumacia & rebel
lione cõtempſerint,ſua inobediẽtia coinquinauerint,au-
dent nihilominus ad tam fœdũ concupiſcẽtiæ ſuæ lectulũ
omni orationũ inſtãtia totius puritatis dñm inuitare. At
cũ extẽderitis,ait,manus ueſtras,auertã oculos meos, &
cũ multiplicaueritis orationẽ,nõ exaudiã.Quid eñi? Le-
ctulus nõ eſt floridus,magis aũt & putidus eſt,& tu illuc
regẽ gloriæ trahis? Ad pauſandũ hoc facis,an ad cauſan-
dum? Centurio uetat illũ intrare ſub tectũ ſuũ ꝑpter ſuã Matth.8.
indignitatẽ,cuius tñ fides i uniuerſo redolet iſraele, & tu
ad te compellis intrare tantorũ ſordẽs ſpurcitia uitiorũ?
Clamat ap̃loꝝ princeps:Exi à me dñe,quia homo pecca 1.Petri.2.
tor ſum,& tu dicis:Intra ad me dñe,qm̃ ſanctus ſum.Oẽs 1.Timo.2.
(inquit)unanimes in oratione eſtote,fraternitatem dili-
gite.Et uas electionis,leuãtes puras manus,ait,ſine ira &
diſceptatione.Vidéſne quomodo cõcordẽt ſibi,& eodẽ
ſpiritu de pace & tranquillitate animi(quã habere debet
ille qui orat)loquant́ princeps ap̃loꝝ, & doctor gentiũ?

Pergeergo tu tota díe expãdere ad deũ manus tuas, quí
fratres tota díe moleſtas, unanímítatẽ impugnas, ab uni-
Apoc. 9. tate te ſeparas. Et quíd me uís facere inquís? Profectò ut
primo quidẽ emũdes cõſciẽtiã ab omĩ ínquínamento íræ
& diſceptationis, & murmurís, & liuorís, & quícqd oino
aduerſarí cognoſcíſ aut pací fratrũ, aut obediẽtiæ ſenio-
rum, de cordís habítaculo elímínare feſtínes. Deínde etiã
circũdare tibí flores bonoꝝ quorũcꝗ; actuũ & landabiliũ
ſtudioꝝ atcꝗ; odoramẽta uirtutũ, id eſt quæcũcꝗ; ſunt ue-
ra, quæcũcꝗ; pudica, quæcũcꝗ; íuſta, quæcuncꝗ; ſancta, quæ
cũcꝗ; amabilia, quæcuncꝗ; bonæ famæ, ſi qua uírtus, ſi qua
laus diſciplínæ. Hæc cogitare: ín his exercerí curato. Ad
iſtiuſmodí ſecurè uocabís ſponſum, qm̃ cũ íntroduxerís
eum, ueracíter dícere poterís & tu, quía lectulꝰ noſter flo-
rídus, redolẽte nímirũ cõſcíẽtia pietatẽ, ſed pacẽ, ſed man
ſuetudinẽ, ſed íuſtítiã, ſed obedientiã, ſed hilarítatem, ſed
humílitatẽ. Et de lectulo qdẽ ſic. C Domũ uerò deí ſpi-
ritualem ſeipſum quiſcꝗ; agnoſcat, quí tñ íam nõ ín carne
ambulet, ſed ín ſpíritu. Templũ enĩ deí, aít, ſanctũ eſt, q̃d
eſtís uos. Curate ergo fratres ſpũalí huic ædificío (quod
uos eſtís) ne fortè cũ ín ſuperíora ꝓficere cœperit: uacil-
let & corruat ſi lignís fortibus nõ fuerít ſubnixũ & colli-
gatũ, curate, ínquã, illí tigna dare ímputribília & ímmo-
bilia, timorẽ uidelícet dñí, illũ caſtum quí permanet ín ſe
Ps. 9. culũ ſeculí, patiẽtiã de qua ſcriptũ eſt: Quía patiẽtía pau
perum nõ peribít ín finẽ: longanímítatẽ quocꝗ; quæ ſub
quouís ſtructuræ põdere, ínflexibilís perſeuerãs ín ínfinita
ſecula uitæ beatæ ꝑtẽdíſ, ſaluatore loquente ín euãgelio:
Matt. 10. Quí perſeuerauerít uſcꝗ; ín finẽ ſaluus erít. Nagís aũt ſup
oĩs charitatẽ quæ nunquã excidít, quía fortís eſt, ĩqͭ, ut
mors dilectío, dura ſicut ínferꝰ æmulatío. Studete deínde
his tignís ſubſternere & alligare ligna alía æque ꝑcioſa
& pulchra, cuí tñ illa ad manũ fuerínt ín opus laquearíũ
ad decorẽ domus, ſermonẽ ſcilícet ſapíẽtíæ, ſiue ſcientíæ
ꝓphetiã, gratiã curationũ, interꝑtationẽ ſermonũ, & cæ-
tera talía quæ magís noſcuntur ſanè apta ornatuí, quàm
neceſſaria fore ſalutí. De his præceptũ nõ habeo, cõſiliũ
autẽ do. Quoniã qdẽ iſtiuſmodí ligna cõſtat & laborioſe
quærí, & difficile ínueníri, & pericu loſe elaborarí (nã &
rara ea ꝑſertim his tꝑibus terra noſtra ꝓducere reperít:)
cõſulo ſanè & moneo nõ multopere iſta reqrí. Magís aũt
ex lígnís alijs laquearía ꝑpararí, quæ etſi mínus apparcãt
ſplendida, nõ mínꝰ tñ ualída eſſe ꝓbanſ, ínſuper & facilíꝰ
poſſidẽtur & tutius. Vtínã & míhí illorũ ſuppetat copia
Rom. 12. lignoꝝ, qbꝰ ortus ſponſi eccleſia copioſe denſaſ, pax, bo-
nitas, benignitas, gaudium ín ſpũſancto, miſererí ín hila-
rítate, tribuere ín ſimplicitate gaudere cũ gaudentíbus,
flere cũ flẽtibus. An nõ tu illã domũ (quod ad laquearía
ſpectat) ſatís abũdecꝗ; ornatã cẽſeas, quam talibus lígnís
Ps. 25. ínſpexerís ſufficiẽter cõpoſitecꝗ; tabulatã? Dñe dilexi de-
corẽ domus tuæ, ſemper da míhí ligna hæc quæſo, quibꝰ
tibí ſemꝑ ornatũ exhibeã thalamũ cõſcíæ, cõſciẽtíæ díco
& meæ & alterꝰ. His cõtẽtus ero, erũt & q meo ín hac re
cõſilio acquíeſcere uolẽt, quía & te puto fore cõtentum:
cætera ſanctís apoſtolís & uirís apoſtolicis derelinquo.
Sed & uos dilectiſſimí tametſi illa ligna non habeatís, ní-
hilomínus tñ ſi hæc habetís cõfidite, nihilomínꝰ cũ omní
fiducía accedite ad lapídẽ ſummũ, angularẽ, electum, pre-
cioſum, níhilomínꝰ ſuper fundamẽtũ aplõꝝ & ꝓphetaꝝ,
& ipſi tanquã lapides uiuí ſuperædificamíní domos ſpírí-
tuales, ſacerdotiũ ſanctũ, offerre ſpũales hoſtías accepta-
biles deo per Ieſum xp̄m ſpõſum eccl̃iæ dñm noſtrũ, quí
eſt ſuper oĩa deus benedictus ín ſecula. Amen.

¶ *De triplici flore ſcilicet uirginitatis, martyrij, & bonæ ope rationis: & de deuotione habẽda circa diuinum officium.* Sermo. XLVII. B

Cantic. 1. EGo flos campí & liliũ conuallíũ. Ad hoc reſpí-
cere puto ꝙ ſponſa de reſperſis lectulum florí-
bus commendarat. Ne enim ſibí flores aſcribe-
ret illos quibus lectulus decoratus, & uenuſta
tus thalamus uidebaſ: ínfert ſpõſus ſe eſſe florem campí,
nec de thalamo ſanè prodire flores, ſed de campo, & ſuo
munere & ſuí partícipatione fierí quod renitet, & quod
redolet. Ne quís ergo exprobrare illí poſſet & dícere, qd
habes quod non accepiſti? Sí autem accepiſti, quíd glo-
riarís quaſi non acceperís? ipſe dilectæ ſuæ ſicut ambitio-
ſus amator, íta ínformator benignus, pie illí dignantercꝗ;
demõſtrat, cuí nítorem de quo gloriabatur, ac ſuaueolen Ibidem.
tiam lectulí debeat deputare. Ego flos campí, ínquít, de
me eſt q̃d gloríarís. Saluberríme admonemur & ex hoc
loco, quía nequaquã gloríarí oportet: & ſi quís gloriaſ,
ín dño glorietur. Et ſm literam iſtud. C Nunc íam ſcru
temur, ipſo de quo loqmur adiuuante, ſpíritalẽ quí ín ea
tegitur íntellectũ. Et primo aduerte nunc míhí trifaríum
quendam floris ſtatum, ín campo, ín orto, ín thalamo,
ut poſt hoc etiam illud facilíus compertum fiat, cur ſe po-
tiſſimũ campí florem elegerít appellare. Et ín campo quí
dem & ín orto orítur flos, ín thalamo autem mínime re-
dolet & lucet ín eo: non tamen erectus & ſtans ut ín orto
uel campo, ſed planè íacens tanquã quí illatus ſit non ín-
natus. Propterea & neceſſe eſt ſanè reparare frequẽter &
ſemper recẽtiores apponere flores, ꝙ díu odorẽ ſuum mí-
níme retíneant nec decorẽ. Q, ſi (ut ín alío ſermone præ-
fatus ſum) lectulus reſperſus floribus cõſcíẽtía eſt bonís
referta operibꝰ, uides certè ut ſimilitudo ſeruetur: nequa
quã ſufficere ſemel uel ſecũdo operarí quod bonũ eſt, niſi
íncesſanter addas noua prioribus, quatenus ſemínans ín 2. Cor. 9.
benedictionibus, de benedictionibus & metas. Alíoquín
íacet & marcet flos boní operís, atcꝗ; ín breuí omnís ex
eo & nitor extermínatur & uigor, ſi non alijs atcꝗ; alijs ſu-
perfectís pietatís actibus continue reparetur. Hoc ín tha
lamo. In orto autem non íta, ſed necꝗ; ín campo ſimíliter.
D Ex ſe enim ſemel productís floribus aſſidue ſubminí-
ſtrant, unde díu ín ipſis decus ingenítum perſeueret. Dif-
ferunt tamen & ipſi ínter ſe, ꝙ ortus quídem ut floreat ho
mínum manu & arte excolítur, campus uerò ex ſemetipõ
naturaliter producít flores, & abſcꝗ; omní humanæ dili-
gentiæ adiutorío. Putáſne íam tibí uiderís aduertere quí-
nam ille ſit campus, nec ſulcatus uomere, nec defoſſus ſar-
culo, nec fimo ímpinguatus, nec manu homínís ſemína-
tus, uenuſtatus tamen nihilomínus nobili illo flore, ſuper
quem conſtat requieuiſſe ſpíritum domíní? Ecce (ínqͭ) Gen. 27.
odor filíj meí ſicut odor agrí pleni cuí benedixít domí-
nus. Necdum ſpeciem ſuam ille flos agrí índuerat, & íam
dabat odorem ſuum, quando eum ut hoc præ gaudío ex-
clamaret præſenſit ſpíritu corpore marcens, ſanctus & ſe
nex patríarcha calígans uiſu, ſed odoratu ſagax. Non ſe
proínde debuít florem thalamí proteſtarí, quí flos eſt per
petuo uígens: ſed necꝗ; ítem ortí, ne humano uídereſ ope-
re generatus. Pulchre autẽ & conueniẽtiſſime flos campí
ſum, aít, quí & abſcꝗ; humana índuſtría prodíjt, & ſemel,
ꝓdeũtí nulla eſt deínceps domínata corruptio: ut ſermo
ímpleaſ quẽ díxít: Non dabís ſanctum tuũ uídere corru- Ps. 15.
ptionẽ. A Sed ſi placet accipe & aliã huíus reí rationẽ
(ut arbitror) nõ ſpernendã. Non enĩ ſine cauſa ſanè mul-
típlex ſpíritus à ſapiẽte deſcríbítur, niſi ꝙ ſub uno literæ
cortice díuerſos plerũcꝗ; ſapiẽtiæ íntellectus tegere con-
ſueuít. Itacꝗ; íuxta præfatã de floris ſtatu partitionẽ, flos
eſt uírginítas, flos martyríũ, flos actío bona. In orto uír-
gínitas, ín campo martyríum, bonũ opus ín thalamo. Et
bene ín orto uírgínítas, cuí famíliarís uerecundía eſt fugí
tãs publicí, latíbulís gaudẽs, patiens diſcíplínæ. Denicꝗ;
ín orto flos claudíſ, quí ín campo exponítur, ſpargiturcꝗ;
ín thalamo. Et habes. Ortus concluſus, fons ſignatꝰ. Q̃d Cant. 4.
uticꝗ; clauſtrum pudoris ſignat ín uírgíne, & ínuíolatæ
cuſtodiã ſanctítatís, ſi tamẽ talís fuerít quæ ſit ſancta cor-
pore & ſpíritu. Bene ítem ín cãpo martyríum, dum mar-
tyres ludíbrío omníum exponãtur, ſpectaculũ factí & an-
gelís & hoíbꝰ. Nõnne illorũ miſerãda uox eſt ín pſalmo? Ps. 78.
Factí ſumꝰ opprobríum uícínís noſtrís, ſubſannatío & il
luſio hís quí ín círcuítu noſtro ſunt. Bene quocꝗ; ín thala
mo actío bona, quæ cõſcientiã & quíetam facít & tutam.

Poſt bonū deniqꝫ opus ſecurius in cōtemplatione dormi
tur,& tanto quis fiducialius ſublimia intueri & inueſtiga
re aggreditur,quanto ſibi conſcius eſt minime ſe proprie
amore quietis,charitatis operibus defuiſſe. Et hæc oīa
ſm aliqd dñs Ieſus. B Ipſe flos orti, uirgo uirga uirgi-
ne generatus.Idem flos campi, martyr, martyrum coro-
na,martyrij forma.Deniqꝫ foras ciuitatē eductꝰ eſt,extra
caſtra paſſus eſt,in ligno eleuatꝰ eſt,ſpectādus hominibꝰ,
ſubſannandus ab oībus.Ipſe item thalami flos, ſpeculum
& exemplū totius beneficētiæ, quēadmodū ipſe iudæis
Ioan.10. protestatus eſt dicēs Multa bona opera oſtēdi uobis ex
Actu.10. patre meo.Et item ſcriptura de eo.Qui pertranſijt,ait,bñ
faciēdo & ſanādo omnes.Si igitur hæc tria dñs, quæ fuit
cauſa ut ē tribus ſe campi florē maluerit appellare? Profe
ctò ut eam ad tolerantiam animaret,cui nouerat immine-
re(ſiquidē uellet pie uiuere in Chriſto) pſecutionē pati.
Id ſe ergo libentius profitet̃,ad quod potiſſimū uult ha-
bere ſequacem,atqꝫ hoc eſt quod aliàs dixi:qm̃ ſemper &
illa appetit quietē,& ille incitat ad laborē. denuncians ei
Actu.14 ꝙ per multas tribulationes oportet intrare in regnū cæ-
lorū.Vnde cū noua in terris eccleſia nouiter deſponſata
Ioan.16. ſibi redire ad patrē diſponeret,dicebat ei : Venit hora ut
oīs qui interficit uos,arbitret̃ obſequiū ſe præſtare deo.
Item:Si me,ait,perſecuti ſunt,& uos perſequētur.. Potes
& tu in euāgelio multa colligere huic denūciationi malo
Canti.2. rum perferēdorum ſimilia. C Ego flos campi,& liliū cō
ualliū.Illa ergo monſtrante lectulū, ille uocat ad campū,
ad exercitiū prouocat Nec putat quicquā perſuaſibilius
fore illi ad ineundū certamen, quàm ſi ſeipſum certantis
aut exemplū pponat aut præmium.Ego flos campi.Sanè
utrumuis in hoc ſermone intelligi dat̃,ꝙ uel ſit uidelicet
pugnātis forma,uel ꝙ gloria triūphātis. Vtrūqꝫ es mihi
dñe Ieſu,& ſpeculū patiendi, & præmiū patiētis.Vtrūqꝫ
ps.17. fortiter puocat,ac uehemēter accendit.Tu doces manus
meas ad prælīū exēplo uirtutis tuæ,tu caput meum poſt
uictoriā,tuæ coronas præſentia maieſtatis, ſiue quia pu-
gnantē te ſpecto,ſiue quia te expecto nō ſolū coronantē,
ſed & coronā,in utroqꝫ mirabiliter tibi me allicis, uterqꝫ
Canti.1. funis uiolentiſſimus ad trahendū.Trahe me poſt te,liben
ter te ſequor,libētius fruor.Si ſic bonus es dñe ſequētibꝰ
te,qualis futurus es cōſequētibus?Ego flos cāpi. Qui di
ligit me,ueniat in campū,non refugiat mecum & pro me
1.Timo.6. inire certamē, ut poſſit dicere:Bonū certamē certaui. D
Et qm̃ nō ſuperbi uel arrogantes,ſed humiles potiꝰ, q de
ſe præſumere neſciūt,martyrio idonei ſunt,addit ſe etiam
liliū eſſe conualliū,id eſt humiliū coronā, ſpecialē gloriā
futuræ exaltatiōis ipſoꝝ,huiꝰ eminētia floris deſignans.
Eſa.40. Erit nāqꝫ cum oīs uallis implebitur,& oīs mons & collis
humiliabit̃,& tunc cādor ille uitæ æternæ liliū planè non
colliū,ſed cōualliū apparebit.Iuſtꝰ germiabit ſicut liliū,
inquit.Quis iuſtus niſi humilis? Deniqꝫ cum ſe manibus
baptiſtæ ſerui dñs inclinaret,& ille expaueſceret maieſta-
Matt.3. tem:Sine,inquit,ſic eīm decet nos implere omnē iuſtitiā:
cōſummationē profectò iuſtitiæ in humilitatis perfectio
ne cōſtituens.Iuſtus ergo humilis,iuſtus cōuallis eſt.Et
ſi humiles inuenti fuerimus,germinabimus & nos ſicut li
lium,& florebimus in æternū ante dñm.An non uerè uel
tunc maxime ſe liliū cōuallium comprobabit,cum refor-
mabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori
claritatis ſuæ? Nō ait corpus noſtrū,ſed corpus humilita
tis noſtræ:ut huius lilij miro & ſempiterno cādore ſolos
ſignificet humiles illuſtrandos.Et hæc dicta ſint pro eò ꝙ
ſponſus ſe florem campi,& liliū eſſe conualliū proteſtatꝰ
eſt. B Iam etiā quid de ſua cōſequenter chariſſima pro-
teſtetur,bonū eſſet audire,ſed hora nō patitur.Ex regula
namqꝫ noſtra nihil operi dei præponere licet.Quo qdem
nomine laudum ſolennia quæ deo in oratorio quotidie
perſoluuntur,pater ideò benedictus uoluit appellari: ut
ex hoc clarꝰ aperiret:quàm nos operi illi uellet eſſe inten
Nota. tos.Vnde uos moneo dilectiſſimi pure ſemper,ac ſtrēnue
diuinis intereſſe laudibꝰ.Strēnue quidē,ut ſicut reueren-
ter,ita & alacriter dño aſſiſtatis.Non pigri,nō ſomnolen
ti,nō oſcitātes,nō parcētes uocibꝰ,nō præcidētes uerba
dimidia,nō integra trāſilientes,non fractis & remiſſis uo-
cibus muliebre quiddā balba de nare ſonantes,ſed uirili-
(ut dignum eſt)& ſonitu & affectu uoces ſanctiſpūs de-
promentes.Purè uerò ut nil aliud dum pſallitis quàm qđ
pſallitis cogitetis.Nec ſolas dico uitandas cogitationes
uanas & ocioſas:uitādæ ſunt & illæ illa dūtaxat hora &
illo loco quas officiales fratres pro cōi neceſſitate quaſi
neceſſario frequēter admittere cōpellunt̃.Sed ne illa qdē
profectò recipere tunc cōſuluerim quæ fortè pauloāte in
clauſtro ſedētes in codicibꝰ legeratis, qualia & nunc me
uiua uoce differente,ex hoc auditorio ſpūſſancti recentia
reportatis.Salubria ſunt,ſed minime illa ſalubriter inter
pſallendū reuoluitis.Spūs eīm ſanctus illa hora gratū nō
recipit quicqđ aliud quàm ꝓdebes, neglecto eo qđ debes
obtuleris.Cuius ſemper facere uolūtatē ad eius uolūtatē
ipſo inſpirāte poſſimus,gr̃a & mīa ſpōſi eccleſiæ Ieſu xp̄i
dñi noſtri,qui eſt ſup oīa deus benedictꝰ in ſecula.Amen.

¶De laude reciproca quæ fit inter ſponſum & ſponſam: & qualiter per umbram Chriſti intelligatur corpus & fides eius.

Sermo XLVIII. D

SIcut lilium inter ſpinas,ſic amica mea inter fi- Cantic.2.
lias. Nō bonæ filiæ quæ pungunt.Attēde peſ-
ſimū germen eius cui maledictum eſt terræ no-
ſtræ.Cū,inquit,colueris eā, ſpinas & tribulos Geñ.3.
germinabit tibi.Donec ergo in carne eſt anima, inter ſpi
nas profectò uerſatur,& neceſſe eſt ut patiatur inquietu
dines tentationū,tribulationumqꝫ aculeos. Q. ſi liliū eſt
ipſa iuxta ſpōſi uerbū,uideat quàm uigilē ſolicitamqꝫ eſſe
oporteat ſuper cuſtodia ſui: ſepta undiqꝫ ſpinis, hincin-
de aculeos intendētibus.Nec eīm uel leuiſſimā ſpinæ ſuſti
net ullatenꝰ punctionē floris teneritudo,ſed mox ut mo-
dice premit̃,perforatur.Sentis quàm merito neceſſarieqꝫ
hortet̃ nos ppheta ſeruire dño in timore.Et item apl's cū ps.2.
timore nihilominꝰ & tremore noſtrā ipſorū operari ſalu Philip.2.
tem? Tenebāt nimirū pprio experimēto huiꝰ ſuæ uerita
tē,utporè amici ſponſi,qui minime prorſus ambigerēt &
ad ſuas aīas, pertinere qđ dicitur,ſicut liliū īter ſpinas,ſic Cantic.2.
amica mea inter filias.Deniqꝫ unus eorū,conuerſus ſum ps.31.
(ait)in ærūna mea dum configit̃ ſpina.Bene cōfixus, qui
cōuerſus exinde eſt.Bene pungeris ſi compungeris(mul-
ti cū ſentiūt pœnā,corrigūt culpā)& talis dicere poteſt,
conuerſus ſum in ærūna mea,dū cōfigit̃ ſpina.Spina cul-
pa eſt,ſpina pœna eſt,ſpina falſus frater, ſpina uicinus eſt
malus.Sicut lilium inter ſpinas,ſic amica mea inter filias.
O candens liliū,ô tener & delicate flos,increduli & ſub-
uerſores ſunt tecū:uide quō caute ambules inter ſpinas.
Plenus eſt mūdus ſpinis.In terra ſunt,in aere ſunt,in car-
ne tua ſunt.Verſari in his,& minime lædi,diuinæ poten-
tiæ eſt,non uirtutis tuæ. Sed confidite, inquit,quia ego Ioan.16.
uici mundū.Et ſi igit̃ undiqꝫ tibi intendi pſpicias tribula
tionū tanquā tribulorū aculeos,non turbet̃ cor tuū neqꝫ
formidet,ſciēs quia tribulatio operat̃ patientiā,patientia Roma.5.
probationē,pbatio ſpem,ſpes aūt nō cōfundit. B Con
ſidera lilia agri quō inter ſpinas uigēt & nitent. Si fœnū
quod hodie eſt & cras in clibanū mittit̃, deꝰ ſic cuſtodit,
quāto magis amicā & ſpōſam ſuā chariſſimā? Deniqꝫ cu- ps.145.
ſtodit dñs oēs diligētes ſe.Sicut liliū inter ſpinas,ſic ami-
ca mea inter filias.Non mediocris titulus profectò uirtu
tis inter prauos uiuere bonum,& inter malignātes inno-
centiæ retinere candorē,& morū lenitatē,magis autem ſi
his qui oderūt pacē,pacificū & amicum ipſis te exhibeas
inimicis.Id planè tibi ſimilitudinem datam de lilio iure
quodam proprietatis ſpecialiter uēdicabit,ꝙ ipſas nticqꝫ
pungentes ſe ſpinas cādore proprio illuſtrare & uenuſta
re non ceſſat. An nō proinde lilium tibi uidetur implere
quodāmodo euangelij perfectionem,qua orare iubemur Luca.6.
pro calūniantibus & perſequētibus uos, benefacere his
qui oderūt nos? Ergo & tu fac ſimiliter, & erit anima tua
amica dñi,& laudabit te de te dicens;quia ſicut liliū inter Canti.2.

Ibidem. ſpinas,ſic amica mea inter filias. C Sequitur.Sicut ma-
lus inter ligna ſiluarũ,ſic dilectus meus inter filios. Red-
dit ſponſa preconij uicem cõmẽdanti ſe ſpõſo: à quo lau-
dari eſt laudabilem fieri,& quem laudare intelligere,&
admirari laudabilem.Et ſicut ex eminenti flore figurata à
ſpõſo laus eius eſt,ita è regione & ex excellenti ligno,ipa
illius ſingularẽ gloriam eminentiãq; demonſtrat. Mouet
inde me de ligno hoc ꝙ non tantæ eſſe excellẽtiæ uideaꝛ,
quãtæ aliqua cæterorum,& ideò minus digne aſſumi in
opus ſimilitudinis,utpotè quod nou ſufficiat laudis uicẽ
implere.Sicut malus inter ligna ſiluarũ,ſic dilectus meus
inter filios. Deniq; nec ſponſa magni æſtimaſſe uidetur,
quæ hoc in lignis ſiluarũ tantũ efferre curauit,nimirũ ſte
rilibus,nec fructus humano uictui aptos ferentibus. Cur
ergo omiſſis melioribus & nobilioribus lignis,huius me
diocritas arboris adducta in mediũ eſt ad formãdũ ſpõſi
preconium? Itáne ad mẽſurã laudem recipere debuit,qui
ad menſurã ſpiritũ non accepit? Hæc nempe data de illa
arbore ſimilitudo facit ut uideatur habere ſuperiorẽ,qui
parẽ nõ habet.Quid dicemꝰ ad hæc? Fateor parua laus,
Eſaiæ.9. qm̃ parui laus. Nõ eñ hoc loco prædicatur magnus dñs
& laudabilis nimis,ſed paruꝰ dominꝰ & amabilis nimis,
paruus utiq; qui natus eſt uobis. Ergo non maieſtas at-
tollitur hic,ſed cõmendatur humilitas, digneq; ac ratio-
nabiliter quod infirmũ & ſtultũ eſt dei, hoim fortitudini
& ſapientiæ antefertur. Ipſi ſunt nanq; ligna ſilueſtria &
pſ.13. infructuoſa,qm̃ ſm ꝑphetã: Oẽs declinauerũt, ſimul inti-
les facti ſunt,nõ eſt ꝗ faciat bonũ,nõ eſt uſq; ad unũ. D
Canti.2. Sicut malus inter ligna ſiluarũ,ſic dilectꝰ meꝰ inter filios.
Vna inter ligna ſiluarũ dñs Ieſus arbor faciens fructũ,ſm
pſ.8. hoiem ſanè,etſi prælatus hoibus,ſed ab angelis minora-
tus.Miro etenim modo & angelis ſeſe factus caro ſubie-
cit,& angelos ſibi manẽs deus ſubiectos retinuit. Deniq;
uidebitis,inquit,angelos aſcẽdẽtes & deſcẽdentes ſuper
filium hois,ꝙ in uno eodẽq; hoie xp̃o Ieſu & infirmitatẽ
foueãt,& ſtupeant maieſtatẽ.Quia ergo ſpõſæ id dulcius
ꝙ ſe imminuit ſapit,libẽtiꝰ attollit gratiam,præfert miſe-
ricordiã,ſtupet dignationẽ. Libuit proinde hoiem inter
hoies admirari,nõ inter angelos deũ, tãquã malus inter
ligna excellit ſiluarum,& nõ planè inter ortorum planta-
ria.Nec putat minui laudes, ubi de conſideratione infir-
mitatis,pietatis bonitas exaltatur.Quò eñ iuxta aliquid
à laudibus tẽperat,eò itẽ iuxta aliquid magis laudat, mi-
nus proſequẽs gloriam dignitatis,ut gratia dignationis
1. Cor.1. emineat.Sicut ergo apoſtolus,quod ſtultũ & infirmũ eſt
dei,ſapientius fortiuſq; dicit eſſe hoibus,ſed nõ angelis:
pſ.44. & ſicut ꝑpheta ſpecioſum prædicat forma præ filijs ho-
minũ,& nõ præ angelis: ſic iſta certè in eodem ſpiritu lo-
quẽs ſub typo fructiferæ arboris ſilueſtriumq; lignorum
hoc loco efferre uoluit hoiem deũ ſuper oẽm gratiam ho
minũ,nõ aũt ſuper excellẽtiã angeloꝝ.Sicut malus inter
ligna ſiluarũ,ſic dilectus meus inter filios.Et bene inter fi
lios,quia cum eſſet unicus patris ſui, multos illi & abſq;
inuidia filios acquirere ſtuduit,quos non cõfunditur uo
care fratres,ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus.
Iure autẽ præponiꝛ uniuerſis adoptatis per gratiã, is qui
Canti.2. per naturã filius eſt.Sicut malus inter ligna ſiluarũ,ſic di-
lectus meus inter filios.Merito ſicut malus,qui inſtar fru
ctiferæ arboris & umbram refrigerij habet, & fert fructũ
optimũ.An nõ uerè fructiferũ lignũ,cuius flores fructus
honoris & honeſtatis? Deniq; lignũ uitæ eſt apprehen-
dẽtibus eum.Non comparabunꝛ huic oĩa ligna ſiluarum:
quia etſi ſint arbores pulchræ & magnæ quæ opem ferre
uideantur orando, miniſtrando, docendo, exemplis iu-
uando, ſolus tamẽ dei ſapientia Chriſtus lignũ eſt uitæ,
ſolꝰ panis uiuus ꝗ de cælo deſcẽdit,& dat uitã mũdo. C
Ioan.6. Ideò ait.Sub umbra eius quẽ deſiderauerã ſedi, & fructꝰ
Canti.2. eiꝰ dulcis gutturi meo.Merito eiꝰ deſiderauerat umbrã,
de quo & refrigeriũ eſſet & refectionẽ pariter acceptura.
Nã cætera quidẽ ſiluaꝝ ligna etſi umbrã ſolatij habẽt,ſed
1.Timo.2. non uitæ refectionẽ,non fructus perpetuos ſalutis. Vnus
eſt enim uitæ auctor,unꝰ mediator dei & hominũ homo
Chriſtus Ieſus,qui dicit ſpõſæ ſuæ,ſalus tua ego ſum.Nõ Ioan.6.
Moyſes,inquit,dedit uobis panẽ hunc de cælo,ſed pater
meus dat uobis panẽ de cælo uerum.Propterea ergo xp̃i
potiſſimũ deſiderauerat umbrã,ꝙ ſolus ſit qui non ſolum
ab æſtu refrigerat uitiorũ,ſed & replet delectatione uirtu
tum.Sub umbra eius quẽ deſiderauerã ſedi.Vmbra eius, Canti.2.
caro eius,umbra eius,fides.Mariæ obumbrauit proprij
filij caro,mihi dñi fides: quãquam & mihi quoq; quomo-
do nõ obumbrat caro,qui in myſterio manduco eam? Et
ſancta nihilominꝰ uirgo,fidei & ipſa experta eſt umbram,
cui dictũ eſt: Et beata quæ credidiſti.Sub umbra eiꝰ quẽ Lucæ.1.
deſiderauerã ſedi.Et ꝑpheta.Spũs,inquit,ante faciem no Tren.4.
ſtram Chriſtus dñs: in umbra eius uiuimꝰ inter gẽtes. In
umbra in gentibus,in luce cum angelis.In umbra ſumus
quãdiu per fidem ambulamus & nõ per ſpeciẽ.Et ideò iu
ſtus in umbra,qui ex fide uiuit. At qui uiuit ex intellectu,
beatus eſt: quia non in umbra iam, ſed in lumine, Iuſtus
erat Dauid,& ex fide uiuebat cũ dicebat deo: Da mihi in pſ.118.
tellectũ ut diſcam mandata tua,& uiuam: ſciẽs ſucceſſurũ
fidei intellectũ,intellectui reuelandũ lumen uitæ,& lumi-
nis uitam.Prius eſt uenire ad umbram,& ita ad id cuius
umbra eſt pertrãſire,quoniã niſi credideritis,ait,nõ intel
ligetis. D Vides fidẽ & uitam eſſe & uitæ umbrã? Nã è
regione uita in delicijs agens qm̃ non eſt ex fide, & mors
eſt & umbra mortis. Quæ enim,inquit, uidua in delicijs 1.Timo.5.
eſt,uiuens mortua eſt. Deniq; ſapientia carnis mors eſt.
Sed& mortis eſt umbra,illius ſcilicet quæ cruciat in æter
num.Sedimus & nos aliqñ in tenebroſis & umbra mor-
tis,carnaliter cõuerſantes,& non ex fide uiuẽtes, mortui
iam quidẽ iuſtitiæ,à morte uerò ſecũda paulominꝰ abſor
bendi.Quantũ etenim umbra prope eſt corpori cuius eſt
umbra,tantũ pro certo uita illa noſtra inferno appropin-
quauit.Deniq; niſi quia dñs adiuuit me,inquit, paulomi pſ.93.
minus habitaſſet in inferno aĩa mea. Nunc aũt de umbra 1.Ioan.3.
mortis ad uitæ tranſiuimus umbrã,magis aũt tranſlati ſu
mus de morte in uitam,in Chriſti umbra uiuẽtes, ſi tamẽ
uiuẽtes,& non mortui.Nec enim reor cõtinuo ut quis in
umbra eiꝰ fuerit,ꝙ uiuat in ea,quia nõ planè oĩs qui fidẽ
habet,ex fide uiuit.Nam fides ſine operibus mortua eſt,
nec poteſt dare uitã quã minime ipſa habuerit.Ideò pro-
pheta cũ dixiſſet.Spũs ante faciẽ noſtrã Chriſtus dñs: nõ Tren.4.
contẽtus fuit ſequi & dicere,in umbra eius ſumus: ſed in
umbra,inquit,eius uiuimus inter gentes.Et tu ergo uide
ut uiuas exemplo prophetæ in umbra eiꝰ, ut quãdoq; &
regnes in lumine eius.Nec eñ tantũ umbrã habet, habet
& lucem.Ipſe per carnem umbra eſt fidei, ipſe intelligen-
tiæ lumen per ſpiritũ.Et caro eſt enim & ſpiritus.Caro in
carne manẽtibus,ſpiritus ante faciem noſtram,id eſt in fu
turo,ſi tamen quæ retro ſunt obliuiſcẽtes,ad ea quæ ante
ſunt noſmetipſos extendimus,quo peruenientes experia
mur de uerbo quod dixit: Caro non prodeſt quicquã,ſpi 2.Cor.3.
ritus eſt qui uiuificat. Nec ignoro ꝙ in carne adhuc ma-
nẽs quis dixerit: Et ſi cognouimus Chriſtũ ſm carnẽ, ſed
nunc iam nõ nouimus. Ad hoc ille.Nos uerò qui nondũ
in paradiſum,nondũ ad tertiũ cælũ rapi meruimꝰ,chriſti
interim carne paſcamur,myſteria ueneremur,exempla ſe-
ctemur,fidẽ ſeruemus,& uiuimus profectò in umbra, B
In umbra eius quem deſiderauerã ſedi.Fortaſſis felicꝰ Canti.2.
aliquid iſta expertam ſe gloriatur in eò ꝙ ſe in umbra di-
cit nõ ut ꝑpheta uiuere,ſed ſediſſe.Sedere enim quieſce-
re eſt.Plus eſt autem quieſcere in umbra quàm uiuere, ſi-
cut uiuere plus eſt quàm tantummodo eſſe in ea. Igitur
quod eſt cõmune multorum, propheta aſſumens ſibi, in Tren.4.
umbra eius uiuimus,inquit.Spõſa uerò habẽs prærogã-
tiuam,etiam ꝙ ſub ea ſingulariter ſederit gloriatur.Non
enim ut ille pluraliter uiuimus dixit, ita & hic ſedimus,
ſed ſingulariter ſedi,ut agnoſcas prærogatiuã. Vbi itaq;
nos cum labore uiuimus qui conſcij peccatoꝝ ſub timo-
re ſeruimus,ibi hæc deuota & amans ſuauiter requieſcit.
Deniq; timor pœnã habet,amor ſuauitatem.Vnde ait,& Can.2.
fructus

fructus eius dulcis gutturi meo: guſtum cõtemplationis
ſignificãs, quẽ obtinuerat per amorẽ ſuauiter ſubleuata.
Ad iſtud in umbra, quia per ſpeculũ & in ænigmate. Erit
cum declinauerint umbræ creſcẽte lumine, imo penitus
diſparuerint, & ſubintrabit ſicut perſpicua ita & perpe-
tua uiſio: eritq́ non modo ſuauitas gutturi, ſed & ſatietas
Ibidem. uentri, ſine faſtidio tamen. Sub umbra eius quem deſide-
rauerã ſedi, & fruct⁹ eius dulcis gutturi meo. Nos quoq́
ubi ſponſa pauſat pauſemus pariter, de ſumpto guſtu pa-
trẽfamilias glorificantes, qui nos ad tales epulas inuita-
uit, ſpõſum eccleſiæ Ieſum xp̃m dñm noſtrũ, qui eſt ſuper
omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ *Qualiter per diſcretionem ordinatur charitas, ut omnis membra eccleſiæ, id eſt electi in pacem colligentur.* Sermo XLIX. D

Cantic. 2. INtroduxit me rex in cellam uinariã, ordinauit
in me charitatem. Vt quidẽ ꝓpoſiti capituli ui-
detur ſonare litera, habito pro uotis dulci ad
modum familiariq́ colloquio cum dilecto, illo
abeũte ſpõſa regredit ad adoleſcẽtulas, aſpectu ita ipſius
affatuq́ refecta atq́ accẽſa, quaren⁹ ebriæ ſinulis appare-
ret. Et quaſi illis ſtupẽtib⁹ nouitatẽ, & quærẽtib⁹ cauſam,
reſpõdit mirũ minime eſſe ſi uino æſtuaret quæ in cellam
uinariã introiſſet. Et ſm literã ita. Scd'm ſpiritũ quoq́ uó
negat ebriã, ſed amore, non uino, niſi q amor uinũ eſt. In-
troduxit me rex in cellã uinariã. Qñ præſens eſt ſpõſus, &
ſpõſa ad ipſum ſermonẽ dirigit: tunc ſpõſus dicit aut di-
lectus, aut quẽ diligit aia mea inqt: loquens uerò de ipſo
adoleſcẽtulis, regẽ nominat. Vt quid hoc? Propterea cre-
do, quia & ſponſæ amãti atq́ dilectæ conueniat uti fami-
liarius (quod à ſe eſt) amoris noibus; & adoleſcentulis
tanquã diſciplina indigentibus opus ſit reuerẽdo premi
uocabulo maieſtatis. Introduxit me rex in cellã uinariã.
Quænã iſta ſit cella uinaria, ꝑtereo dicere, quia dixiſſe me
recolo. Tamen ſi ad eccleſiã referat ſermo, cum repleti ſpũ
ſancto diſcipuli muſto ebrij à ꝑplo putarentur: tũc tãquã
Actuũ. 2. amicus ſponſi pro ſpõſa ſtans Petrus in medio corũ, non
(inquit) ſicut uos æſtimatis, hi ebrij ſunt. A Attẽde in-
terim q nõ oino ebrios, ſed ebrios ſicut ab illis æſtimati
ſunt denegauit. Erãt eñ ebrij, ſed ſpũſancto, nõ muſto. Et
quaſi teſtificarent ad plebẽ reuera in cellam ſe fuiſſe uina-
riam introductos, rurſum Petr⁹ pro oib⁹: Sed hoc eſt, ait,
Iobelis. 2. quod dictũ eſt per ꝓphetã Iohel. Et erit in nouiſſimis die
bus, dicit dñs: effundã de ſpũ meo ſuper omnẽ carnem, &
ꝓphetabunt filij ueſtri & filiæ. Iuuenes ueſtri uiſiones ui-
debũt, & ſenes ueſtri ſomnia ſomniabũt. An nõ tibi cella
uidetur fuiſſe uinaria illa domus in qua erãt diſcipuli pa-
riter cõgregati, cũ factus eſt repẽte de cælo ſonus tanquã
Actuũ. 2. aduenientis ſpũs uehemẽtis, & repleuit totam domum ubi
erant ſedẽtes, adimpleuitq́ prophetiã Iohelis? Et nõnne
unuſquiſq́ illorum exiens inebriat⁹ ab ubertate domus
illius, & torrẽte uoluptatis tantæ potatus, dicere merito
Cantic. 2. quibat, qm̃ introduxit me rex in cellam uinariam? Sed &
tu quoq́ ſi collecto tuo ſpiritu, mente ſobria & uacua cu-
ris, orationis domũ ſolus introeas, & ſtans coram deo ad
unũ aliquod de altaribus cæli ianuã tãgas ſancti deſiderij
manu, & præſentatus choris ſanctoꝶ tua penetrãte deuo
tione (ſiquidẽ oratio iuſti penetrat cælos) in ipſorũ præ-
ſentia miſerandus deplores miſerias & calamitates quas
pateris, crebris ſuſpirijs & gemitibus inenarrabilib⁹ pro
das neceſſitatẽ, flagites pietatẽ: ſi, inquã, hoc egeris, con-
Matt. 7. fido in eo qui dixit: Petite & accipietis, quaſi ſi perſeuera-
ueris pulſans, nõ exibis uacu⁹. Verũ cum te nobis reddi-
deris plenũ gratia & charitate, nec poteris ſpiritu feruẽs
diſſimulare mun⁹ acceptũ, qd' ſine inuidia cõmunicabis,
eriſq́ oibus in gratia quæ data eſt tibi, non modo grat⁹,
ſed fortaſſis etiã admirãdus: poteris & ipſe ueraciter pro-
teſtari, quia introduxit me rex in cellã uinariam: tñ caut⁹
eſto nõ in te, ſed in dño gloriari. Nec omne donũ quãuis
ſpũale prodire dixerim de cella uinaria, cũ ſint & aliæ pe-
nes ſponſum cellæ uel apothecæ, diuerſa in ſe recondita
habẽtes dona atq́ chariſmata ſm diuitias gloriæ eius: de
quib⁹ cellis memini me alibi lati⁹ diſputaſſe. C Nõnne Deute. 2.
hæc condita ſunt, inquit, apud me & ſignata in theſauris
meis? Ergo pro diuerſitate cellarum, diuiſiones gratiarũ
ſunt, & unicuiq́ manifeſtat ſpũs ad utilitatẽ. Et quãquam
alij quidẽ detur ſermo ſapientiæ, alij aũt ſermo ſciẽtiæ, alij
uerò ꝓphetia, alij gratia curationũ, alij genera linguarũ,
alij interpretatio ſermonũ, aliaq́ alijs his ſimilia: nõ tamẽ
quis horũ pro hmõi dicere poterit q introduct⁹ fuerit in
cellã uinariam. Ex alijs quippe cellis ſiue theſauris iſta ſu-
munt. Sed ſi quis orãdo obtineat mente excedere in id di-
uini arcani unde mox redeat diuino amore uehemẽtiſſi-
me flagrans, & æſtuans iuſtitiæ zelo, necnon & in cunctis
ſpũalibus ſtudijs atq́ officijs permimiũ feruens, ita ut poſ-
ſit dicere: Cõcaluit cor meũ intra me, & in meditationib⁹ ꝑs. 38.
meis exardeſcet ignis: is planè cũ ex charitatis abũdãtia
beatã & ſalutarẽ uini lætitiæ ructare crapulã cœperit, in
cellã uõ immerito perhibebit uinariã introiſſe. D Cũ
enim duo ſint beatæ cõtemplatiõis exceſſus, in intellectu
unus, & alter in affectu: unus in lumine, alter in feruore:
unus in agnitione, alter in deuotione: pius ſanè affect⁹, &
pectus amore calẽs, & ſanctæ deuotionis infuſio, etiam &
uehemẽtis ſpũs replet⁹ zelo, nõ planè aliũde quàm ẽ cella
uinaria reportãtur: & cuicũq́ cũ horũ copia ſurgere ab
oratione donat, põt in ueritate loqui, quia introduxit me Cantic. 2.
rex in cellã uinariã. Sequitur: Ordinauit in me charitatẽ.
Oĩo neceſſarie. Importabilis ſiquidem abſq́ ſcientia eſt
zelus. Vbi ergo uehemẽs æmulatio, ibi maxime diſcretio
eſt neceſſaria, quæ eſt ordinatio charitatis. Semper quidẽ
zelus abſq́ ſcientia minus efficax minuſq́ utilis inueni-
tur, plerũq́ autẽ & pernicioſus ualde ſentit. Quò igitur
zelus feruidior ac uehemẽtior ſpũs, profuſiorq́ charitas:
eò uigilãtiori opus ſcientia eſt quæ zelũ ſupprimat, ſpm̃
tẽperet, ordinet charitatẽ. Proinde ſanè ne tanquã nimia
& importabilis pro impetu ſpũs quem ẽ cella uidet uina
ria reportaſſe, præſertim ab adoleſcentulis ſponſa timeat,
iungit quod diſcretionis eſt etiã ſe pariter accepiſſe, id eſt
ordinẽ charitatis. Diſcretio quippe omni uirtuti ordinẽ
ponit, ordo modũ tribuit & decorẽ, etiã & perpetuitatẽ.
Deniq́ ait: Ordinatione tua perſeuerat dies: diẽ uirtutẽ ꝑs. 118.
appellans. Eſt ergo diſcretio nõ tam uirtus quàm quædã
moderatrix & auriga uirtutum: ordinatrixq́ affectuũ, &
morũ doctrix. Tolle hãc, & uirt⁹ uitiũ erit, ipſaq́ affectio
naturalis in perturbationẽ magis cõuertet, exterminiũq́
naturæ. B Ordinauit in me charitatẽ. Factũ eſt aũt hoc Cantic. 2.
cũ in eccleſia quoſdã quidẽ dedit apl'os, quoſdã aũt pro- Ephe. 4.
phetas, alios uerò euangeliſtas, alios paſtores & doctores
ad conſummationem ſanctorum. Oportet aũt ut hos unà Ibidem.
oẽs charitas liget & cõtemperet in unitatẽ corporis xp̃i:
q minime oino facere poterit ſi ipſa non fuerit ordinata.
Nam ſi ſuo quiſq́ feratur impetu ſm ſpiritum quem acce
pit, & ad quæq́ uolet indifferẽter prout afficitur & nõ ra
tionis iudicio conuolarit, dũ ſibi aſſignato officio nemo
contentus erit, ſed oẽs omnia indiſcreta adminiſtratione
pariter attentabunt, nõ planè unitas erit, ſed magis con-
fuſio. Ordinauit in me charitatem. Vtinam & in me dñs
Ieſus tãtillũ ordinet charitatis quod dedit, ut ſic mihi cu-
ræ ſint uniuerſa quæ ſunt ipſius, ut tamẽ quod mei potiſſi
mum propoſiti ſeu officij eſſe conſtiterit, ante oia curem,
ſed ſanè ita id prius, ut tamen ad multa quæ mihi ſpeciali
ter nõ attinent, afficiar amplius. Non enim ſemper quod
prius curandum, id etiã diligendũ amplius erit: cum ſæpe
quod prius eſt ad ſolicitudinem, minus ſit ad utilitatẽ, ac
per hoc minus eſſe oporteat & in affectu. Frequẽter pro-
inde quod ꝓ iniuncto præponit, de iudicio poſt habet: &
quod ueritas iudicat præponendũ, id charius amplecten
dũ ordo poſtulat charitatis. Nõnne (ubi gratia) ex iniũ
cto incũbit mihi cura oim ueſtrum? Iam qcqd huic fortè
prætulero operi, q minus ipſi inuigilem digne & utiliter
pro uiribus exequẽdo: etſi ex charitate fortaſſis id facere
uidear, ordinis tamen ratio nõ cõſentit. Q; ſi ante omnia

quidem(ut debeo)huic intēdo curæ, non autē magis ad
maiora gaudeo dei lucra, quæ per alterū fieri forte com-
perero, patet me ordinem charitatis ex parte tenere, ex ꝑ
te nequaquam. Si uerò me & ad id amplius quod ſpecia
lius incūbit ſolicitū, & nihilominus ad illud quod maius
eſt magis affectū exhibeā, utrobiq; ꝑfectò inuenior chari
ritatis ordinē aſſecutꝰ, & nō eſt cur dicere nō poſſim etiā
ipſe (quia ordinauit in me charitatē. D Si aūt dicas dif-
ficile quenquā plus alieno gaudere magno bono quàm
ꝓprio paruo: aduertes certè uel ex hoc excellētiā gratiæ
Canti.2. apud ſpōſam, & q̄m nō cuilibet aīæ dicere ſit, quia ordi-
nauit in me charitatē. Quare facies deciderunt quorūdā
ueſtrū modo ad hunc ſermonē? Nā alta ſuſpiria teſtantur
triſtitiā animorū cōſcīētiarūq; deiectionē. Nimirum me-
tientes noſmetipſos nobis, ſentimus aliqui noſtrum pro
noſtræ imꝑfectiōis experiētia, quàm rara uirtꝰ ſit alienæ
nō inuidere uirtuti, nedū gaudere ad illā, nedū etiā tanto
Ioan.12. plus quàm ad propriā queq; gratulari, quāto ſe perpen-
derit in uirtute ſuperatū. Adhuc modicū lumen in nobis
eſt fratres quotquot de nobis ita ſentimꝰ. Ambulemꝰ dū
lucē habemus, ne tenebræ nos comprehēdāt. Ambulare
Philip.3. proficere eſt. Ambulabat apl's qui dicebat: Non arbitror
Ibidem. me cōprehendiſſe. Et addit: Vnū aūt quæ retro ſunt obli-
uiſcēs, ad ea quæ ante ſunt me extēdo. Quid eſt unū autē?
Vnū aūt (inquit) quaſi remāſit mihi ad remediū, ad ſpē,
ad cōſolationē. Quid illud? Quæ retro ſunt uidelicet obli-
uiſcens, ad ea quæ ante ſunt me extendo. Magna fiducia
ꝙ magnū electionis uas perſectū abnuens, ꝑfectū fatetur.
Ergo nō ambulantē ſed ſedentem à mortis tenebris com-
prehēdi periculū eſt. Et quis ſedēs niſi qui nō curat profi
Sapien. 4 cere? Id caueto, & ſi morte præoccupatꝰ fueris, in refrige
Pſal.138. rio eris. Dices deo: Imperfectū meū uiderunt oculi tui, &
in libro tuo nihilominꝰ, inquit, oēs ſcribentur. Qui oēs?
Profectò qui in deſiderio proficiendi inueniūtur. Seqtur
enim: Dies formabunt, & nemo in eis: ſubaudis, peribit.
Ibidem. Dies ꝓficientes intellige, qui ſi morte p̄occupati fuerint,
in eo quod eis deeſt perficiēdi ſunt. Formabunt, & nemo
in eis informis relinqtur. B Et quomodo, ais, ego profi
cere poſſum qui fratri ꝓficienti inuideo? Si doles ꝙ inui-
des, ſentis, ſed non conſentis. Paſſio eſt quę ſananda, non
actio cōdenanda. Tantū nō illic reſideas iniquitatem me-
ditans in cubili tuo, qualiter uidelicet foueas morbū, ſa-
tisfacias peſti, perſequaris inſontē, bene ab illo geſta calū
niando, deprimendo, peruertendo, atq; impediēdo gerē-
da. Alioqn nō nocet ambulanti & extēdēti ſe ad meliora
Roma.6. quod iam nō ipſe operatur, ſed quod habitat in eo pecca
tum. Non eſt ergo damnatio illi qui non dat membra ſua
arma iniqtati, nō linguā ad detrahendū, nō quicquā re-
liqui corporis ad lædēdū nocēdū ue aliquo modo, ma-
gis aūt cōfundit ſic ſe eſſe male affectū: & inolitum ex lon-
go uitiū cōfitēdo, flendo, orando conat expellere: & cum
non præualet, mitior inde ad oēs, atq; apud ſe humilior
inuenit. Quis ſanè ſapiens hoiem damnet qui à dn̄o didi
Matt.11. cit mitis eſſe & humilis corde? Abſit ut inueniat expers
ſalutis imitator ſaluatoris ſponſi eccleſiæ dn̄i noſtri, qui
eſt ſuper oia deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ De duplici charitate, ſcilicet actuali & affectuali: & eius ordinatione. Sermo L. C

VOs forſitan expectatis tractari ſequētia, explici
tum putantes uerſiculum qui nouiſſime tracta
batur. Verùm ego aliud molior. Habeo enim
quod adhuc uobis apponam de fragmentis he
ſterni cōuiuij, quæ mihi collegerā ne perirēt. Peribūt au-
tē ſi nulli appoſuero. Nam ſi uoluero ea habere ſolus, ipſe
peribo. Nolo ꝓiu de ueſtrā illis quā bene noui fraudare
ingluuie, præſertim cū ſint de ferculo charitatis, eo dul-
cia quo ſubtilia, eo ſapida quo minuta. Alioqn cōtra cha
ritatē eſt ualde nimis de ipſa charitate fraudare. Itaq; hic
Cantic.2. ſum: Ordinauit in me charitatem. Eſt charitas in actu, eſt
& in affectu. Et de illa qdē quæ operis eſt, puto datam eſſe
legē hoibus, mandatūq; formatū. Nam in affectu quis ita
habet ut mandatur? Ergo illa mandatur ad meritū, iſta in
præmiū datur. Cuius initiū quidē profectūq; uitā quoq;
p̄ſentē experiri diuina poſſe gr̄a non negamus, ſed planè
cōſummationē defendimꝰ futuræ felicitati. Quō ergo iu-
bēda fuit, quæ implēda nullo modo erat? Aut ſi placet ti-
bi magis de affectuali datū fuiſſe mādatū, nō inde côten-
do, dumō acquieſcas & tu mihi ꝙ minime in uita iſta ab
aliquo hoim poſſit uel potuerit adimpleri. Quis eñ ſibi Philip.3.
arrogare id audeat qđ ſe paulus ipſe fatet non cōprehen-
diſſe? Nec latuit p̄ceptorē, p̄cepti pōdus hoim excedere
uires, ſed iudicauit utile ex hoc ipſo ſuæ illos inſufficien-
tiæ admoneri, & ut ſcirent ſanè ad quē iuſtitiæ finem niti
pro uiribus oporteret. Ergo mādādo impoſſibilia, nō p̄-
uaricatores hoies fecit, ſed humiles, ut omne os obſtruat, Roma.3.
& ſubditus fiat ois mūdus deo: quia ex operibꝰ legis nō Ibidem.
iuſtificabit ois caro corā illo. Accipiētes qppe mādatū, &
ſentiētes defectū, clamabimꝰ in cælū, & miſerebitur noſtri
deus, & ſciemꝰ in illa die quia nō ex operibꝰ iuſtitiæ quæ 2.Timo.1.
fecimus nos, ſed ſm̄ ſuā miam ſaluos nos fecit. Atq; hoc
dixerim ſi quidē cōſenſerimus affectualē legē fuiſſe māda
tam. Sed actuali id potiꝰ côuenire inde uel maxime appa-
rere uidetur, ꝙ cū dixiſſet dn̄s, diligite inimicos ueſtros: Lucæ.6.
mox de operibꝰ infert, benefacite his qui oderūt uos. Itē Ibidem.
ſcriptura: Si eſurierit inimicꝰ tuꝰ, ciba illū: ſi ſitit, potū da Roma.12.
illi: & hic de actu habes, nō de affectu. Sed audi item dn̄m
etiam de ſui dilectione mandantē: Si diligitis me, inquit, Ioan.14.
ſermōes meos ſeruate. Atq; id quoq; ad opera mittimur
per iniunctā obſeruantiā mandatoꝝ. Superuacue aūt de
opere monuiſſet, ſi in affectione iam fuiſſet dilectio. Sic te Matt.22.
ergo neceſſe eſt & illud accipere ꝙ iuberis diligere proxi
mum tuū ſicut teipſum, etſi non ita aperte expreſſum ſit.
An non deniq; ſatis tibi eſſe iudices adimplēdū iſtud de
proximi dilectione mandatum, ſi id perfecte obſerues in Matt.7.
quo omni homini recte de lege naturæ præſcribit, quod
tibi nō uis fieri, alij ne feceris? Et item illud: Quæcunq; uul
tis ut faciāt uobis hoies & uos facite illis. Neq; hoc dico,
ut ſine affectione ſimus, & corde arido ſolas moueamꝰ ma 2.Timo.3.
nus ad opera. Legi inter alia quæ ſcribit apoſtolꝰ magna
& grauia hoim mala: hoc quoq; annumeratū ſcilicet ſine
affectione. B Sed eſt affectio quā caro gignit, & eſt quā
ratio regit, & eſt quā condit ſapientia. Prima eſt quā apl's
legi dei dicit nō eſſe ſubiectā, nec eſſe poſſe. Secūda quam
perhibet è regione conſentiētē legi dei q̄m bona eſt. Nec
dubiū diſtare inter ſe contentioſam & cōſentaneā. Longe
uerò tertia ab utraq; diſtat, quæ & guſtat & ſapit quoniā Pſal.33.
ſuauis eſt dn̄s, primā eliminās, ſecundā remunerans. Nam
prima quidem dulcis, ſed turpis: ſecunda ſicca, ſed fortis:
ultima pinguis & ſuauis eſt. Igitur per ſecūdā opera fiūt,
& in ipſa charitas ſedet, nō illa affectualis quæ ſale ſapiæ
cōdita pingueſcēs magnā menti importat multitudinem
dulcedinis, ſed quædā potius actualis, quæ etſi nondum
dulci illo amore ſuauiter reficit, amore tamē amoris ipſiꝰ
uehemēter accēdit. Nō diligamꝰ, ait, uerbo neq; lingua, 1. Ioan.3.
ſed opere & ueritate. Vides quomodo caute mediꝰ ince-
dit inter uitioſum atq; affectuoſum amorē, ab utroq; pari
ter hanc diſtinguens actualem & ſalutiferam charitatem?
Nec linguæ metiētis in hac dilectione recipit fictum, nec
rurſum afficiētis exigit ſapientiæ guſtū. Opere, inquit, di Ibidem.
ligamus & ueritate: ꝑ uidelicet moueamur ad bene ope-
randū magis quodam uiuidæ ueritatis impulſu, quàm ſa-
pidæ illius charitatis affectu. C Ordinauit in me chari- Canti.2.
tatem. Quā putas harū? Vtrāq;, ſed ordine oppoſito. Nā
actualis inferiora præfert, affectualis ſuperiora. Etenim in
bene affecta mente non dubium (uerbi cauſa) quin dile-
ctioni hois dei dilectio præponat, & in hoibus ipſis per-
fectiores infirmioribꝰ, cælū terræ, æternitas tempori, aīa
carni. Attamē in bene ordiata actiōe ſæpe aut etiā ſemper
ordo oppoſitꝰ inuenit. Nā & circa ꝓximi curā & plꝰ urge
mur, & pluries occupamur, & infirmioribus fratribꝰ dili
gentiori ſedulitate aſſiſtimꝰ, & paci terræ magis quàm cæ
li gloriæ iure humanitatis & ipſa neceſſitate intendimus,
& temporalium

& temporalium inquietudine curarū uix aliquid ſentire
de æternis permittimur: & languoribus noſtri corporis
poſtpoſita aiæ cura pœnæ cōtinuæ inſeruim⁹: & ipſis de-
niqꝫ infirmioribus membris noſtris abūdantiorē honorē
1.Cor.12. iuxta ſnīam aplī circūdamus, per hoc quodāmodo faciē-
Matt. 20 tes uerbū dñi, de quo habes. Erūt nouiſſimi primi, & pri-
mi nouiſſimi. Orantē deniqꝫ hoiem cū deo loqui quis du
bitet? Quoties tamē inde charitate iubēte abducimur &
auellimur ꝓpter eos qui noſtra indigēt opa uel loquela?
Quoties pie cedit negotiorū tumultib⁹ pia quies? Quo-
ties bona conſcīētia ponit codex: ut operi manuū iuſude
tur? Quoties pro adminiſtrandis terrenis: iuſtiſſime ipſis
ſuperſedemus celebrandis miſſarum ſolēniis? Ordo præ-
Ibidem. poſterus: ſed neceſſitas non habet legem. Agit ergo ſuum
actualis charitas ordinē iuxta patrisfamilias iuſſionem:
incipiens à nouiſſimis. Pia certè & iuſta quæ non ſit acce-
ptrix perſonarū: nec pretia conſideret rerū, ſed hoim ne-
ceſſitates. At non ita affectualis: nā à primis ipſa ducit or-
dinem. A Eſt enim ſapientia per quā utiqꝫ quæqꝫ res ſa-
piunt prout ſunt, ut (uerbi gratia) quæ pluris natura ha-
bet: pluris quoqꝫ ipſa affectio ſentiat: minora minus: mini
ma minime. Et illum quidem ordinē charitatis ueritas fa
cit: hunc aūt ueritatis ordinē charitas uēdicat ſibi. Nā &
uera in hoc eſt charitas: ut qui indigēt amplius accipiant
prius: & rurſum in eo chara apparet ueritas: ſi ordinē te-
Matt. 22. nemus affectu, quē illa rōne. Tu ergo ſi diligas dñm deum
tuū toto corde, tota aīa, tota uirtute tua, & amorē amoris
illum quo cōtenta eſt charitas actualis affectu feruentiori
tranſiliēs, ipſo cominus diuino amore (ad quem is eſt gra
dus) accepto in plenitudine ſpiritu tot⁹ igneſcas: ſapit ti-
bi ꝑfectò deus: & ſi nō digne oino ꝓut eſt: quod utiqꝫ im-
poſſibile eſt omī creaturæ: certè prout tuū ſapere eſt. De-
inde ſapies etiā ipſe tu tibi prout es: cū te ſenſeris nil ha-
bere prorſus unde te ames, niſi inquantū dei es: quippe q
totum unde amas in illum effuderis. Sapies, inquam, tibi
prout es: cū ipſo experimēto amoris tui & affectiōis quā
ad teipſum habebis, nihil dignū te eſſe inuenies: qd' uel à
teipſo ametur, niſi ꝓpter ipſum, ſine quo ipſe es nihil. B
Ibidem. Iam uerò proxim⁹ quē uerè te oportet diligere tanquam
teipſum: ut tibi & ipſe ſapiat prout eſt: haud aliud profe-
ctò ſapiet tibi quàm tu tibi qui hoc eſt qd' tu. Eſt eñ hō.
Qui itaqꝫ te non diligis niſi quia diligis deū: cōſequenter
oēs q ſimilr diligūt eum diligis tanquam teipſum. Porrò
inimicū hoīem qm̄ nihili eſt: pro eo ꝙ non diligit deū nō
potes quidē diligere tanquā teipſum qui deū diligis: dili
ges tñ ut diligat. Non eſt autem idipſum diligere ut dili-
gat: & diligere quia diligit. Proinde ut tibi & ipſe ſapiat
prout eſt: ſapiet tibi non quidē qd' eſt: qui utiqꝫ nihili eſt:
ſed quod futurus forſitan eſt: quod eſt ꝓpe nihili: quippe
quod adhuc pendet ſub dubio. Etenī de quo cōſtat ꝙ ad
amorē dei nō ſit deinceps reditur⁹: ſapiat tibi neceſſe eſt:
non ꝓpe iam nihil: ſed nihil ex toto: utpotè qd' in æternū
nihili eſt. Illo igitur excepto qui nō modo iam nō diligē-
dus, inſup & odio habendus eſt: ſm̄ illud: nōnne qui ode-
Pſal.138. runt te dñe oderam: & ſuper inimicos tuos tabeſcebā? de
cætero nulli uel inimiciſſimo hoī negari quātulūcūqꝫ af-
fectū charitas ſanè in hac parte ambitioſa permittit. Quis
ſapiens & intelliget hæc? Da mihi hoīem qui ante omnia
quidē ex toto ſe diligat deū: ſe uerò & proximū inquantū
diligunt ipſum: inimicū aūt tanquā aliqñ forſitan dilectu-
rum: porrò parētes carnis ſuæ germanius ꝓpter naturā:
ſpūales uerò eruditores ſuos ꝓfuſius ꝓpter gratiā: atqꝫ in
hunc modū ad cætera quæqꝫ dei ordinato intēdat amo-
re: deſpiciēs terrā: ſuſpiciēs cælū, utens hoc mūdo tāquā
nō utens: & inter utenda & fruenda intimo quodā mentis
ſapore diſcerniēs: ut trāſitoria trāſitoriæ: & ad id dūtaxat
quod opus & prout opus eſt curet: æterna deſiderio am-
plectatur æterno: talē, inquā, da mihi hoīem, & ego auda-
cter illū ſapientē pronuncio: cui nimirū quæqꝫ res reuera
ſapiūt prout ſunt: & cui in ueritate atqꝫ ſecuritate cōpetit
Cantic.2. gloriari & dicere: quia ordinauit in me charitatē. Sed ubi

ille: aut quando iſta? Quod flens dico: quouſqꝫ adoramus
& nō guſtamus: proſpiciētes patriā & nō apprehēdētes:
ſuſpirātes & de lōge ſalutantes? O ueritas exulum patria,
exilij finis, uideo te: ſed intrare non ſinor carne retentus:
ſed nec dignus admitti, peccatis ſordēs. O ſapientia quæ
attingis à fine uſqꝫ ad finē fortiter: in inſtituendis & conti
nendis rebus: & diſponis oia ſuauiter, in beandis & ordi-
nādis affectibus: dirige actus noſtros prout noſtra tpalis
neceſſitas poſcit: & diſpone affectus noſtros prout tua ue
ritas æterna reqrit, ut poſſit unuſquiſqꝫ noſtrū ſecure in te
gloriari & dicere: quia ordinauit in me charitatem. Tu es
eñ dei uirtus & dei ſapiētia Chriſtus ſpōſus eccleſiæ dñs
noſter ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ Qualiter ſponſa petit ſibi accumulari fructus bono
rum operum cum floribus & odoramentis fidei:
& de ſpe & timore. Sermo LI. A

FVlcite me floribus: ſtipate me malis: quia amo- Cantic.2.
re langueo. Creuit amor: quia incentiua amo-
ris plura ſolito ꝓceſſerūt. Vides ſiquidē quāta
hac uice nō uidendi tantū, ſed & colloquendi
copia fuit. Ipſa quoqꝫ uiſio apparet uultu indulta ſerenio
ri: & ſermo iocundior: & ſermocinatio longior atqꝫ pro-
tractior. Nec ſolū oblectata colloquio: ſed & gloriata pre
conio eſt. Ad hæc eius quem deſiderauerat refrigerata eſt
umbra: cibata fructu: potata calice. Nec enim ſitibūda pu
tanda eſt exiſſe de cella uinaria: in quam ſe introductā mo
do nouiſſime gloriatur. Imo uerò ſitibūda: quoniā qui bi Eccli.24
bit me, inqt, adhuc ſitiet. Poſt iſta omnia ſponſo more ſuo
ſecedente illa languere amore ſe perhibet, id eſt præ amo-
re. Quò enim gratiorē fuerat experta præſentiam: eò poſt
modum abſentiam moleſtiorem ſenſit. Subtractio nempe
rei quam amas: augmentatio deſiderij eſt: & quod arden-
tius deſideras, cares egrius. Rogat proinde iſta interim o-
doramentis florum ac fructuū confoueri: quouſqꝫ denuo
reuertatur quē moleſtiſſime ſuſtinet demorantē. Atqꝫ is
ordo ſermonū. Nunc iam ſpiritalē fructū qui in ipſis eſt:
ſpiritu duce ueritatis tētemus eruere. Et ſi cōmunis eccle
ſia ſanctorum hic recipitur loquens: nos in floribus fructi
buſqꝫ deſignati ſumus: ſed & quiqꝫ conuerſi de ſeculo in
toto ſeculo. In floribus quidem nouella & tenera adhuc
incipientiū cōuerſatio demōſtraſ, in fructibus uerò profi
cientium fortitudo: & maturitas perfectorum. His ſtipata
mater peregrinās & fructificās: cui uiuere Chriſtus eſt: & Philip.1.
mori lucrum: profectò æquanimius fert moleſtiā ſuæ dila
tionis: qm̄ iuxta ſcripturam datur ei de fructu manuū ſua
rum tanquam ex primitijs ſpiritus: & laudant eam in por
tis opera eius. Si autem ſm̄ moralē ſenſum in una aīa uis
tibi utraqꝫ hæc aſſignari: & flores uidelicet & fructus: fidē
florem: fructū actum intellige. Nec incōgrue (ut opinor)
id tibi uidebiſ: ſi aduertas quomodo inſtar floris neceſſa-
rio præcedentis fructū, bonum quoqꝫ opus fide oporteat
præueniri. Alioquin ſine fide impoſſibile eſt placere deo, Hebr.11.
Paulo atteſtante: magis autem æque ipſo docente: omne
quod non eſt ex fide: etiā peccatum eſt. Itaqꝫ nec ſine flore
fructus: nec ſine fide opus bonū. Sed & fides ſine operib⁹ Iacobi.2.
mortua eſt: ſicut inutiliter quoqꝫ flos apparet: ubi non ſe-
quitur fructus. C Fulcite me floribus, ſtipate me malis: Cantic.2.
quia amore langueo. Ergo ex bonis operibus in fide non
ficta radicatis recipit cōſolationem mens aſſueta quieti:
quoties ſibi (ut aſſolet) lux contemplationis ſubtrahitur.
Quis eñ non dico cōtinue: ſed uel aliquādiu dum in hoc
corpore manet lumine cōtemplationis fruaſ? At quoties
(ut dixi) corruit à cōtemplatiua: toties in actiuam ſe reci-
pit, inde nimirū tanquam è uicino familiarius reditura in
idipſum: qm̄ ſunt inuicē cōtubernales hæ duæ: & cohabi
tāt pariter. Eſt quippe ſoror Mariæ Martha. Neqꝫ enim
etſi à contemplationis lumine cadit: patitur tamen ullate-
nus ſe incidere tenebras peccati, ſeu ignauiam ocij: ſanè
in luce bonæ operationis ſe retinēs. Et ut ſcias etiā opera
lucē eſſe: luceat lux ueſtra, inquit, corā hoib⁹: quod nō eſt Matt.5.
dubiū de operib⁹ fuiſſe dictū, quæ hoies poterāt intueri.

Canti.2. Fulcite me floribus:ſtipate me malis:quia amore lãgueo.
Cũ præſto eſt quod amatur uiget amor:languet cũ abeſt.
Quod nõ eſt aliud quàm tædium quoddã impatiẽtis deſi
derij: quo neceſſe eſt affici mentẽ uehemẽter amantis ab-
ſentẽ quẽ amat:dũ totus in expectatione: quantãlibet fe-
ſtinationẽ reputat tarditatem. Et ideo iſta poſtulat ſibi ac
cumulari bonorũ operũ fructus cũ fidei odoramentis: in
quibus morã faciẽte ſponſo interim requieſcat. A Lo-
quor uobis experimẽtũ meũ qđ expertus ſum. Siqñ ſanè
cõperi ꝑfeciſſe aliquos ueſtrũ ex meis monitis: tunc non
me piguit fateor curam prætuliſſe ſermonis ꝓprio ocio &
quieti. Cũ eñ (uerbi gratia) poſt ſermonẽ iracũdus quiſ-
piam reperiſ mutatꝰ in mitẽ:ſuperbꝰ in humilẽ:puſillani-
mis in fortẽ:porrò mitis,humilis,fortis,in ſua quiſq; gra-
tia excreuiſſe,& ſeipſo melior factus eſſe agnoſcitur:ſed &
qui forte tepuerãt & languebãt circa ſpũale ſtudiũ torpẽ-
tes & dormitantes:ad ignitum eloquiũ dñi referbuiſſe &
Pſal.118. euigilaſſe uidẽtur: & qui deſerto fonte ſapiẽtiæ foderant
ſibi ꝓpriæ uolũtatis ciſternas nõ ualẽtes aquas cõtinere:
proptereaq; ad oẽ iniunctũ grauati corde arido murmu-
rabãt,nullũ in ſe habẽtes deuotionis humorẽ. Hi,inquã,
cũ de rore uerbi & pluuia uolũtaria quã ſegregauit deus
hæreditati ſuæ refloruiſſe ꝓbanſ in opera obedientiæ: fa-
cti in oĩbus uoluntarij & deuoti:nõ eſt (dico uobis) unde
ſubeat mentẽ quaſi pro intermiſſo ſtudio iocũdæ conten
plationis triſtitia:cũ talibus fuero circũdatus floribꝰ atq;
fructibꝰ pietatis. Patiẽter auellor ab infœcundæ Rachelis
amplexibus: ut de Lya mihi exuberẽt fructus ꝓfectuũ ue-
ſtrorũ. Minime prorſus pigebit me intermiſſe quietis ꝓ
cura ſermonis:cũ uidero in uobis germinare ſemẽ meum:
1. Cor. 8. atq; ex eo augeri incremẽta frugũ iuſtitiæ ueſtræ. Chari-
tas eñ quæ non quærit quæ ſua ſunt,id mihi iamdudum
facile perſuaſit: nil ſcilicet deſiderabilium meorum ueſtris
præferre utilitatibus. Orare,legere,ſcribere,meditari: & ſi
qua ſunt alia ſpiritalis ſtudij lucra: hæc arbitratus ſum ꝓ-
Cantic.2. pter uos detrimenta. B Fulcite me floribus: ſtipate me
malis, quia amore langueo. Hoc itaq; locuta eſt ſponſa a-
doleſcẽtulis in ſpõſi abſentia: monẽs eas in fide proficere
& operibus bonis,donec ueniat:ſentiens in eo fore & be
neplacitũ ſponſi & filiarũ ſalutẽ,& ſuã ipſiꝰ conſolationẽ.
Scio me hũc locum in libro de dilectione dei plenĩꝰ expli
cuiſſe: & ſub alio intellectu potiori ne an deteriori lector
iudicet:ſi cui utrũq; uidere placuerit. Non ſanè à pruden
te de diuerſitate ſenſuũ iudicabor:dũmodo ueritas utro-
biq; nobis patrocinetur: & charitas cui ſcripturas ſeruire
oportet eò ædificet plures, quò plures ex eis in opus ſuũ
ueros erudierit intellectꝰ. Cur eñ hoc diſpliceat i ſenſibꝰ
ſcripturarũ:quod in uſibus rerum aſſidue experimur? In
quãtos (uerbi cauſa) ſola aqua noſtrorũ aſſumiſ corporũ
uſus? Ita unus quilibet diuinus ſermo nõ erit abſ re,ſi diuer-
ſos pariat intellectus,diuerſis animarum neceſſitatibus &
Canti.2. uſibus accõmodandos. C Seqtur. Leua eius ſub capite
meo: & dextera eius amplexabiſ me. Et ſuper hoc quoq;
in præfato opuſculo memini uberius diſputatũ: ſed ſigne
mus ſermonis ordinẽ. Liquet denuo adeſſe ſponſum: cre-
do ut ſua præſentia languentẽ erigat. Quomodo eñ non
in præſentia eius cõualeſceret, quã abſentia cõſternarat?
Ergo nõ ſuſtinet dilectæ moleſtiã,adeſt:neq; enim moram
facere poteſt tantis deſiderijs euocatus. Et quia illã com-
pererat donec abſens fuit fidelem ad opera & ſolicitam ad
lucra: in eo nimirũ ꝙ flores ſibi & fructꝰ præceperat adu-
nari: etiã cum propẽſiori hac uice remuneratione gratiæ
eſt reuerſus. Deniq; uno brachiorũ ſuorũ ſuſtentat caput
iacentis:alterum ad amplexandum parans ut ſinu foueat.
Felix anima quæ in Chriſti recũbit pectore: & inter uerbi
brachia requieſcit. Leua eius ſub capite meo: & dextera
eius amplexabitur me. Non ait amplexatur,ſed amplexa-
bitur me: ut noueris priori gratiæ adeò non ingratam: ut
ſecundã gratiarũ actione præuenerit. Diſce in referendo
gratiam non eſſe tardus aut ſegnis: diſce ad ſingula dona
gratias agere. Diligẽter,inquit,conſidera quæ tibi appo-
nunſ: ut nulla uidelicet dei dona debita gratiarũ actione
fruſtrẽtur: nõ grandia:nõ mediocria:non puſilla. Deniq; Ioan.6.
iubemur colligere fragmẽta ne pereant,id eſt nec minima
beneficia obliuiſci. Nunquid non perit quod donatur in-
grato? A Ingratitudo inimica eſt animæ:exinanitio me
ritorũ uirtutum diſperſio: beneficiorum perditio. Ingra-
titudo uentus urens ſiccans ſibi fontẽ pietatis: rorem mi-
ſericordiæ: fluẽta gratiæ. Propter hoc deniq; ſponſa mox
ut gratiã de leua ſenſit: gratias egit,non expectans pleni-
tudinem quæ in dextera eſt. Neq; enim ubi memorata eſt
leuam iam eſſe ſub capite ſuo: etiam ſecuta eſt à dextera ſe
ſimiliter amplexatã: ſed amplexabiſ me inquit. Cæterum
quid putamus uerbo ſponſo leuã eſſe ſiue dexterã? Num
id quod diciſ hominis uerbũ, iſtiuſmodi corporeas par-
tes habet in ſe diuiſas, & lineamẽta diſtincta,ac diſtinguẽ
tia inter ſiniſtrã & dexterã? Quãto magis is qui dei & deꝰ
eſt ſermo uarietatẽ prorſus aliquam non admittit: ſed eſt
qui eſt: in ſua nimirũ natura tam ſimplex, ut non habeat
partes: tam unus ut nõ habeat numeros. Eſt eñ dei ſapiẽ-
tia: de qua ſcriptũ eſt. Et ſapiẽtiæ eius nõ eſt numerus. At Pſal.146.
ſi quod inuariabile eſt: id incõprehẽſibile: ac per hoc etiã
ineffabile eſſe neceſſe eſt: ubi quæſo inuenias uerba qbus
illã maieſtatẽ uel digne aſſignes, uel ꝓprie ꝓloquaris, uel
cõpetenter diffinias? Tamen utcũq; loquamur qđ utcũq;
de ea ſpũſancto reuelante ſentimus: docemur auctoritate
patrũ & cõſuetudine ſcripturarũ cõgruẽtes de rebus no-
tis licere ſimilitudines uſurpare: ſed & uerba non noua in
uenire: ſed nota mutuari uel transferre: quibus digne &
cõpetẽter eædẽ ſimilitudines ueſtianſ. Alioquin ridicule
ignota per ignota docere conaberis. Ergo quia per dex-
trum & ſiniſtrum aduerſa ſolent atq; proſpera deſignari:
uidetur mihi hoc loco intelligi poſſe leuam quidẽ uerbi,
cõminationẽ ſupplicij: dexterã uerò regni promiſſionẽ.
Eſt aũt cum mens noſtra formidine pœnæ ſeruiliter pre-
mitur: & tunc nequaquã ſub capite ſed ſuper caput leua
eſſe dicenda eſt: nec poteſt ſic affecta aĩa oĩno dicere: quia
leua eius ſub capite meo. At uerò ſi proficiens ex hoc ſpũ
ſeruitutis trãſierit in quendã ſpõtanei obſequij digniorẽ
affectũ: quatenus uidelicet præmijs potius ꝓuoceſ,quàm
arcetur ſupplicijs: magis aũt ſi amore boni ipſius agatur:
tunc indubitãter dicere poterit: quia leua eius ſub capite Cantic.2.
meo: quippe qui illũ ſeruilẽ metũ q in ſiniſtra eſt meliori
atq; excellẽtiori habitudine ſuparit animi: & dignis deſi-
derijs etiam ipſi appropiauerit dexteræ: in qua ſunt oẽs ꝓ
miſſiones: dicente ꝓpheta ad dñm. Delectationes in dex- Pſal.15.
tera tua uſq; in finem. C Vnde & certa ſpe concepta cũ
fiducia loquitur: & dextera eius amplexabitur me. Tu iã Cantic.2.
mecum uidetis an ita affectæ & aſſecutæ hunc tantæ ſua-
uitatis locum illud quoq; conueniat de pſalmo uſurpare:
ut dicat etiam ipſa. In pace in idipſum dormiã & requie- ps.4.
ſcam: præſertim cũ ſuppetat cauſa quæ ſeqtur: qm̃ tu dñe
ſingulariter in ſpe cõſtituiſti me. Quod equidem tale eſt.
Donec qs premiſ à ſpũ ſeruitutis, parũq; habet de ſpe: de
timore plurimũ: nõ eſt ei pax neq; requies fluctuãte nimi-
rum cõſcientia inter ſpem & timorẽ: maximeq; ꝙ à ſuper-
excellẽte timore abũdãtiꝰ cruciaſ. Nã timor pœnã habet.
Et ideò nõ eſt illi dicere in pace in idipſum dormiã & re- Ibidem.
quieſcã: qm̃ necdũ ſe ſingulariter in ſpe conſtitutũ dicere
poteſt. Cæterũ ſi paulatim per incremẽtũ gratiæ cœperit
deficere timor & ꝓficere ſpes: cũ demũ ad hoc uentũ fue-
rit ut totis uiribꝰ exurgẽs charitas i adiutoriũ ſpei foras
mittat timorẽ: nónne eiuſmodi aĩa ſingulariter in ſpe con
ſtituta uidebiſ: ac proinde etiã in pace in idipſum dormi-
re iam & requieſcere? Si dormiatis,inquit,inter medios cle- ps.67.
ros: pennæ colũbæ deargẽtatæ. Qđ propterea dictũ pu-
to, qm̃ eſt locꝰ inter timorẽ & ſecuritatẽ: tãquã inter leuã
& dexterã: media uidelicet ſpes: in qua mens & conſciẽtia
molli nimirum ſuppoſito charitatis ſtratu ſuauiſſime re-
quieſcit. D Et fortè in cõſequẽtibꝰ huius ipſius cantici
hic locus fuerit deſignatꝰ: ubi in deſcriptione ferculi Sa-
lomonis inter cætera habes. Media charitate conſtrauit Cantic.3.
propter

propter filias hierl̄m. Nā qui ſe ſingulariter in ſpe cōſtitu-
tū ſentit: nō iā in timore ſeruit, ſed requieſcit ī charitate.
Cāt.2. Deniq; requieſcit & dormit ſpōſa ꝑ qua dicit̄: Adiuro uos
filiæ hierl̄m ꝑ capreas ceruoſq; cāporū: ne ſuſcitetis neq;
euigilare faciatis dilectam quoaduſq; ipſa uelit. Magna &
ſtupēda dignatio ꝙ quieſcere faciat animā contēplātem in
ſinu ſuo: inſup & cuſtodit ab infeſtātib9 curis: protegitq;
ab inquietudinib9 actionū & moleſtijs negotiorū: nec pa
titur oīno ſuſcitari niſi ad ipſius utiq; uoluntatē. At iſtud
nō iu anguſtijs finiēdi iam ſermonis adoriendū eſt, magis
autē hinc alius inchoet̄: quaten9 locus delectabilis debita
in tractādo diligētia nō fraudet̄. Nō ꝙ uel tunc ſufficiētes
ſimus cogitare aliqd à nobis quaſi ex nobis (p̄ſertim in tā
digna tāq; excellēte & omnino ſupereminēte materia) ſed
ſufficiētia noſtra ex deo eſt: ſponſo eccleſiæ Ieſu xp̄o dn̄o
noſtro: qui eſt ſuper oīa deus bn̄dictus in ſecula. Amen.

De exceſſu qui contemplatio dicitur: in qua ſponſus facit quieſcere animam ſanctam: pro eius quiete zelans. Sermo LII. B

Canti.2. ADiuro uos filiæ hierl̄m ꝑ capreas ceruoſq; cā-
porū, ut nō excitetis neq; euigilare faciatis di-
lectā quoaduſq; ipſa uelit. Prohibent̄ adoleſcē-
tulæ. Has enī filias hierl̄m dicit: quia etſi delica-
tæ & molles quaſi fœmineis adhuc affectib9 & actibus in-
firmæ: ſponſæ tn̄ inhærēt ſpe ꝓficiēdi & ꝓficiſcēdi hierl̄m.
Prohibent̄ ergo ab infeſtatiōe ſpōſæ dormiētis: ne. ſ. præ-
ter uoluntatē ipſius ullaten9 eā excitare p̄ſumāt. Propter
Ibidem. ea enī dulciſſim9 ſpōſus leuā ſuā capiti eius ſuppoſuit ſm
ea q̄ p̄miſſa ſunt: quatenus in ſinu ſuo eā quieſcere faceret &
dormire. Et nūc ſicut ſubinde ſcriptura proſequit̄, ipſe cu
ſtos illius dignātiſſime & beneuolētiſſime uigilat ſup eā:
ne adoleſcētularū crebris minutiſq; neceſſitatib9 inquie-
tata euigilare cogat̄. Iſta eſt literalis cohærētia textus. C
Sed enī cōteſtatio illa facta ꝑ capreas ceruoſq; cāporū: ni
hil oīno ſm literā cōſeqnētiæ rōnabilis habere uidet̄: adeò
totā ſibi eā uendicat intelligētia ſpūalis. At quoquo mo-
do illa ſe habeat: interim bonum eſt nos hic eſſe, & intueri
pauliſper naturæ diuinæ bonitatē, ſuauitatē, dignationē.
Quid nāq; tu hō in humanis unquā affectib9 expertus es
dulci9, quàm mō tibi exprimit̄ de corde altiſſimi? Et expri
mitur ab illo qui ſcrutat̄ alta dei: & nō pōt neſcire q̄ in eo
ſunt, qa ſpūs ipſi9 eſt: nec aliud planè loq quàm qđ apud
ipm̄ uidit: qm̄ ueritatis ſpūs eſt. Deniq; nec deeſt i noſtro
gn̄e q hoc munere felix lætificari meruerit: & ſic in ſemet-
ipſo ſuauiſſimi arcani huius habuerit experimētū: niſi tn̄
ſcripturæ loco q præ manib9 eſt oīno decredim9: ubi ma
nifeſte inducitur cæleſtis ſpōſus uehemētiſſime zelās pro
quiete cuiuſdā dilectæ ſuæ ſollicitus ſeruare inter brachia
ꝓpria dormiētē: ne qua fortè moleſtia uel inquietudine à
ſomno ſuauiſſimo deturbet̄. D Nō me capio præ lætitia
ꝙ illa maieſtas tā familiari dulciq; cōſortio noſtræ ſe incli-
nare infirmitati minime dedignat̄: & ſupna deitas aīæ exu
lātis inire cōnubia: eiq; ſpōſi ardētiſſimo amore capti ex-
hibere affectū nō deſpicit. Sic, ſic in cælo eſſe non ambigo
ut lego in terra: ſentietq; ꝑ certo aīa qđ continet pagina:
niſi ꝙ nō ſufficit iſta oīno exprimere quātū capere illa tūc
poterit: ſed nec quātū iam pōt. Quid putas illic accipiet q̄
hic tanta familiaritate donatur: ut dei brachijs amplecti ſe
ſentiat: dei ſinu foueri: dei cura & ſtudio cuſtodiri: ne dor
miēs fortè à quopiā donec ultro euigilet excitet̄? Age iam
itaq; dicam9 ſi poſſum9: quiſnā ille ſit ſomn9 quo dilectam
ſuā ſpōſus obdormire uelit: nec patiat̄ oīno niſi ad ipſius
Roma.13. arbitriū excitari. ne forte cū legerit quis apud apl̄m: hora
eſt iā nos de ſomno ſurgere: ſiue apud ꝓphetā exorari ab
ipſo deū illuminare oculos ſuos ne unquā obdormiat in
morte, nominū equiuocatione turbet̄: nec inueniat oīno
quid digne de dormitione ſpōſæ q̄ hoc loco memoratur
ſentire poſſit. Nā ne illud quidē ſimile eſt huic qđ de laza-
Ioan.11. ro ait in euāgelio dn̄s. Lazar9 amic9 noſter dormit: eamus
& à ſomno excitem9 eū. Hoc enī dicebat de morte corpo
ris ei9, cū diſcipuli de dormitione ſomni dictū putarēt. A
Nō eſt aūt is ſpōſæ ſomn9 dormitio corporis: uel placida
q̄ ſenſus carnis ſuauiter ſopit ad tp̄s: uel horrida q̄ fundi-
tus uitā tollere cōſueuit. Multomagis uerò & ab illa alie-
nus exiſtit qua obdormit̄ morte: cū uidelicet in peccato
qđ eſt ad mortē irreuocabiliter ꝑſeuerat̄. Magis aūt iſtiuſ
modi uitalis uigilq; ſopor ſenſum interiorē illuminat: &
morte propulſata uitā tribuit ſempiternā. Reuera enī dor
mitio eſt: q̄ tn̄ ſenſū nō ſopiat ſed abducat. Eſt & mors (qđ
nō dubius dixerim) qm̄ apl̄s quoſdā in carne adhuc uiuē-
tes commendādo ſic loquitur. Mortui eſtis: & uita ueſtra Colo.3.
abſcōdita eſt cum xp̄o in deo. Proinde & ego nō abſurde
ſpōſæ extaſim uocauerim mortē: q̄ tn̄ nō uita ſed uitæ eri-
piat laqueis: ut poſſit dicere. Aīa noſtra ſicut paſſer ere- p̄s.123.
pta eſt de laqueo uenantiū. Inter medios nāq; laqueos in
hac uita incedit̄: qui utiq; toties nō timētur: quoties ſan-
cta aliqua & uehementi cogitatione aīa à ſemetipſa abri-
pitur: ſi tn̄ eouſq; mēte ſecedat & auolet: ut & hunc com-
munē tranſcēdat uſum & cōſuetudinem cogitandi. Etenī
fruſtra iacitur rete ante oculos pēnatorum. Quid enī for-
midetur luxuria: ubi nec uita ſentitur? Excedēte quippe aīa
& ſi nō uita: certè uitæ ſenſu: neceſſe eſt etiam ut nec uitæ
tentatio ſentiatur. Quis dabit mihi pēnas ſicut colūbæ & p̄s.54.
uolabo & requieſcā? B Vtinā hac morte ego frequēter
cadā: ut euadā laqueos mortis: ut nō ſentiā uitæ luxuriā-
tis mortifera blandimenta: ut nō obtupeſcā ad ſenſum li-
bidinis: ad æſtum auaritiæ: ad iracundiæ & impatientiæ
ſtimulos: ad angores ſolicitudinū & moleſtias curarum.
Moriatur anima mea morte iuſtorū: ut nulla illā illaqueet
fraus: nulla oblectet iniquitas. Bona mors quæ uitam non
aufert: ſed transfert in meli9. Bona qua non corpus cadit:
ſed aīa ſubleuatur. Verū hæc hoim eſt. Sed moriatur aīa
mea morte etiā (ſi dici poteſt) angelorū, ut præſentiū me-
moria excedens: rerū ſe inferiorū corporearūq; nō modo
cupiditatibus ſed & ſimilitudnib9 exuat: ſitq; ei pura cū
illis conuerſatio: cum quibus eſt puritatis ſimilitudo. Ta-
lis (ut opinor) exceſſus aut tn̄: aut maxime contemplatio
dicitur. Rerū etenī cupiditatibus uiuendo nō teneri, hu-
manæ uirtutis eſt: corporū uerò ſimilitudinibus ſpeculā-
do nō inuolui: angelicæ puritatis eſt: utrūq; tamē diuini
muneris eſt, utrumq; excedere: utrumq; teipſum trāſcen-
dere eſt, ſed longe unū: alterū nō longe. Beatus qui dicere
poteſt. Ecce elongaui fugiens: & manſi in ſolitudine. Non p̄s.54.
fuit cōtentus exire niſi & lōge ſe faceret, ut poſſet quieſce-
re. Trāſiliſti carnis oblectamenta: ut minime iam obedias
concupiſcentijs eius, nec tenearis illecebris profeciſti. Se-
paraſti te, ſed nondū elōgaſti: niſi & irruētia undiq; fan-
taſmata corporearum ſimilitudinum tranſuolare mentis
puritate præualeas. Huc uſq; noli tibi promittere requiē.
Erras ſi citra inuenire te exiſtimas locum quietis: ſecretū
ſolitudinis: luminis ſerenum: habitaculum pacis. Sed da
mihi qui illuc peruenerit: & incunctāter fateor requieſcē-
tem: qui merito dicat. Cōuertere aīa mea in requiē tuam: p̄s.114.
quia domin9 benefecit tibi. Atq; hic uerè in ſolitudine lo-
cus & in lumine habitatio: prorſus iuxta prophetā: taber
naculum in umbraculū diei ab æſtu: in ſecuritatē & abſcō
ſionē à turbine & à pluuia. De quo & ſanctus dauid. Ab-
ſcondit me, inquit, in tabernaculo ſuo in die malorū: pro-
texit me in abſcondito tabernaculi ſui. Puto ergo in ſoli-
tudinem hanc ſeceſſiſſe ſpōſam: ibiq; præ amœnitate loci
inter amplexus ſpōſi ſuauiter obdormiſſe. i. in ſpiritu ex-
ceſſiſſe: qm̄ ꝓhibitæ ſunt adoleſcentulæ expergefacere illā
quoaduſq; ipſa uoluerit. D At illud qualiter? Non enī
ſimpliciter neq; leui (ut aſſolet) cōmonitione prohibitæ
ſunt: ſed oīno noua & inſueta cōteſtatione per capreas. ſ.
ceruoſq; camporū. Quo quidem genere ferarū uidentur
mihi ſatis congruēter expreſſæ ſanctæ aīæ exutæ corpori-
bus: ſimul & qui cū deo ſunt angeli. Nimirū propter acu-
men uiſus & ſalt9 celeritatē. Vtrūq; hoc ſiquidē utriſq; ſpi
ritibus cōuenire cognoſcimus: nā facile & petunt ſumma
& intima penetrāt. Quorū quoq; in cāpis deſignata con-
uerſatio euidenter liberos atq; expeditos ſignat in cōtem
platiōe diſcurſus. Quid ſibi uult ergo adiuratio facta per

iſtos? Profectò ne inquietæ adoleſcentulæ audeant leui ex
cauſa euocare dilectũ à tã reuerẽdo collegio cui abſq; du-
bio toties admiſcetur quoties contẽplando excedit. Pul-
chre itaq; horum auctoritate terrentur à quorum ſocieta-
te conſtat auelli illam ipſarum importunitate. Attendant
adoleſcentulæ quos offendãt pariter cum matrẽ inquie-
tant: & minime ita materna de charitate cõfidant: ut non
in illum cæleſtem cõuentum ſine magna neceſſitate irrue-
re uereantur. Id quippe ſe agere cogitẽt quoties in contẽ
platione quieſcenti plus iuſto moleſtæ ſunt. Ponitur ſanè
in uoluntate ipſius & uacare ſibi, & curæ illarum intẽdere
prout oportere iudicauerit cum uetatur excitari ab illis
quouſq; ipſa uelit. Nouit ſponſus quanta flagret dilectio-
ne: etiam erga proximos ſponſa, & ſatis propria charitate
ſolicitari matrem de profectibus filiarum: nec ſe ullo pacto
illis ſubtracturã ſeu denegaturã quãtum & quoties opus
fuerit: proptereaq; ſecure diſcretioni eius credẽdam cen-
ſuit hanc diſpenſationem. Non enim eſt talis quales mul-
tos uidemus prophetica inuſtione notatos: qui quod
craſſum eſt & forte aſſumentes: quod debile eſt proijciũt.
Nunquid medicus ualentes requirit: & non potius ægro
tantes? Si contingat: facit forſitan ut amicus, ſed non ut
medicus. Quos docebis magiſter bone ſi omnes indoctos
repuleris? Quibꝰ quæſo adhibebis diligentiã diſciplinæ:
ſi indiſciplinatos uel effugaueris oẽs uel fugeris? In qui-
bus obſecro tuam probabis patientiam ſi ſolos admiſeris
manſuetos: inquietos excluſeris? C Sunt tamen de hic
ſedentibus: qui utinã præſens capitulum attentius obſer-
uarent. Cogitarent certè quanta præpoſitis reuerẽtia de-
beatur: quos temere inquietando cæli quoq; ciuibus ſe
reddunt infeſtos: & nobis fortè pluſculum ſolito par-
cere demum inciperent: nec tam irreuerenter leuiterq; ſe
ingererent cùm uacamus. Rara ſatis mihi ad feriandum à
ſuperuenientibus (ut bene norunt) conceditur hora: etiã
cum ipſi me in omni patientia ſuſtinebũt. Verũ ego ſcru-
puloſius moueo iſtiuſmodi querelam: ne quis fortè puſil-
lanimis ſupra uires propriæ patientiæ diſſimulet à neceſſi
tatibꝰ ſuis, dũ me inquietare ueretur. Superſedeo igitur:
& ne magis impatientiæ exemplum uidear dare infirmis.
Puſilli domini ſunt credentes in eum, non patior ut ex me
ſcandalum patiantur. Non utar hac poteſtate: magis autẽ
ipſi me utantur ut libet: tãtum ut ſalui fiant. Parcent mihi
ſi non pepercerint: & in eo potius requieſcam ſi nõ me in-
quietare timuerint pro neceſſitatibus ſuis. Geram eis mo
rem quoad potuero, & in ipſis ſeruiam deo meo quandiu
2. Cor. 6. fuero in charitate non ficta. Non quæram quæ mea ſunt:
1. Cor. 6. nec quod mihi eſt utile: ſed quod multis id mihi utile iu-
dicabo. Hoc ſolum deprecor ut fiat acceptum eis fructuo
ſumq; miniſterium meum: ſi fortè uel ex hoc inueniam in
die mala miſericordiam in oculis patris eorum ſimul &
ſponſi eccleſię Ieſu chriſti domini noſtri: qui cum eo eſt
ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

*¶ Qualiter per montes & colles ſignificantur bea-
titudines cæleſtium ſpirituum: in quibus tranſ-
ſilijt, id eſt notum fecit myſterium ſuæ
incarnationis: ueniẽs ad incarnandũ.*

Sermo. LIII. A

VOx dilecti mei. Videns ſponſa nouã adoleſcen-
tularũ uerecundiam & uerecundũ timorẽ: q.ſ.
de nouo cœpiſſent nõ audere ſe ingerere ſancto
ocio ipſius: nec ſicut heri & nudiuſtertius mo-
leſte fieri quieſcẽti in contẽplatione præſumerẽt: agnoſcit
hoc ſibi proueniſſe cura & opera ſponſi: & exultãs in ſpiri
tu ſiue pro illarũ profectu quæ à nimia & ſuperflua inquie
tudine cõpeſcũtur: ſiue pro ſua deinceps futura liberiori
quiete: ſiue etiã pro dignatione & fauore ſponſi adeò pro
hac ipſa eius quiete zelãtis: & tãto ſtudio defenſantis ſua-
uiſſima ocia ſua: imo ſtudia feruentiſſima: ait hoc facere
uocẽ dilecti ſui huius rei gratia factã ad illas. Etenim his qui
alijs præeſt in ſolicitudine uix unquã uel raro ſecure uacat
ſibi: dum ſemper timet ſui penuriã facere ſubditis: & non
placere deo q̃ cõi utilitati ꝓpriã ꝑfert quietẽ, & cõtẽpla-
tionis dulcedinẽ. Nõ autẽ parũ gaudij & ſecuritatis acce-
dit interdũ ſuauiter feriãti: cũ ex metu quodã & reueren-
tia erga ſe immiſſa diuinitus cordibꝰ ſubditorũ intelligit
ſuã deo placere quietẽ: qui facit ut illi æquo magis animo
ſuas neceſſitates ſuſtineant: quàm patris ſpiritalis grata
audeãt ocia temere ꝑturbare. Nã iuſta trepidatio paruu-
lorũ manifeſte ſignat audiſſe eos intus quaſi minacẽ atq;
increpatoriã illiꝰ procul dubio uocẽ q i ꝓpheta loquit. Ego Eſaie. 63.
qui loquor iuſtitiã. Vox eiꝰ inſpiratio eius eſt: ac iuſti ti-
moris incuſſio. Cõperta ergo hac uoce ſpõſa gaudens &
exultãs: uox, inquit, dilecti mei. Amica eſt, & gaudio gau-
det ꝓpter uocẽ ſponſi. B Et addit. Ecce iſte uenit ſaliẽs Can. 2.
in montibus: trãſiliẽs colles. Cõperta ex auditu uocis di-
lecti præſentia incunctanter intẽdit bene curioſos oculos
ad uidendũ quẽ audierat. Auditus ducit ad uiſum: quia
fides ex auditu qua corda mundãtur: ut poſſit uideri deꝰ.
Sic enim habes. Fide mundãs corda. Videt itaq; uenientem Actu. 15.
quẽ loquentẽ audierat: obſeruãte etiã hic ordinẽ illũ ſpiri
tuſancto qui apud prophetã deſcriptꝰ eſt ita. Audi filia & Pſ. 44.
uide. Et ut certius aduertas nõ caſu neq; fortuitu: ſed de
ſtudio magis & induſtria: ob illam. ſ. rationẽ quã præmiſi-
mus auditũ hoc loco ꝑmiſſum uiſui. Vide ſi non hic ordo
uerborũ à ſancto quoq; Iob obſeruatus inuenit: ubi ſic lo-
quitur deo. Auditu auris audiui te: & nunc oculus meus Iob 42.
uidet te. Sed & ubi ſpirituſſanctus ſuper apl'os in die pen-
tecoſtes deſcẽdiſſe memorat: nõnne auditꝰ uiſum præue-
niſſe deſcribit? Ait enim. Factus eſt repẽte de cælo ſonus tan
quã aduenientis ſpiritꝰ uehemẽtis. Et infra: Et apparuerũt Actu. 2.
illis diſpertitæ linguæ tanquã ignis. Et hic ergo ſpiritus
ſancti aduentũ primo auditꝰ: dehinc uiſus pcepiſſe refert.
Sed de hoc ſatis: qm̃ tu quoq; ſi curas operã dare huiuſce
modi inquiſitioni: poteris & ipſe fortaſſis in alijs ſcriptu-
ræ locis nõnulla ſimilia reperire. D Nũc iã illud cõſide
remus qđ diligentioris eget inquiſitionis: & difficiliores
habet acceſſus. Ad qđ nimirũ oĩno me egere fateor adiu-
torio ſpirituſſancti: ut ponere in lucem poſſim qui ſint illi
mõtes ſeu colles ſuper quos ſalientẽ & tranſilientẽ eos, ec-
cleſia ſpõſum lætis ſpectauit obtutibꝰ: credo cũ ꝓperaret
ad ipſius redẽptionẽ cuius cõcupierat decorẽ. Nã id qui-
dem propterea ita: & nõ dubie ſenſerim, qm̃ ſimile quid de
propheta occurrit mihi euidẽter in ſpiritu ꝓuidẽte & ex-
primẽte ſaluatoris aduentũ. In ſole poſuit tabernaculum
ſuũ: & ipſe tanquã ſponſus ꝓcedẽs de thalamo ſuo. Exul- Pſ. 18.
tauit ut gigas ad currẽdã uiã: à ſummo cælo egreſſio eiꝰ: Ibidem.
& occurſus eius uſq; ad ſummũ eiꝰ. Curſus & recurſus is
notiſſimus eſt: à quo & ad quid initus cõſummatusq; no-
tiſſimũ. Quid igitur? Pingemus nobis ſiue in pſalmis iſta
legentes: ſiue in præſenti cantico uirum gigantẽ procere
ſtaturæ: abſentis cuiuſpiã mulierculæ amore captũ: & dũ
properat ad cupitos amplexꝰ: trãſilientem mõtes colleſq;
hos quos uidemus mole corporea ſuper plana terræ tãta
altitudine eminẽtes: ut & ſupra nubes aliqui illorũ uerti-
cem extuliſſe cernãtur? A Verũ nõ decet iſtiuſmodi cor
poreas fantaſias imaginari: ꝓſertim tractãtes hoc canticũ
ſpiritale: ſed nec licet omnino nobis qui meminimus le-
giſſe in euãgelio: quia ſpiritus eſt deus: & eos qui adorãt
eum, in ſpiritu oportet adorare. Qui ſunt ergo hi ſpirita- Ioan. 4.
les montes & colles: ut poſtmodũ conſequenter agnoſca-
mus: ſponſus qui deus ac per hoc & ſpiritus eſt, quales &
cuiuſmodi dabat ſaltus in illis uel ſuper illos? Si illos pu-
tamus in quibus euãgelium refert olim fuiſſe relictas no-
naginta nouẽ oues: cũ pius paſtor earũ uenit unam in ter-
ris quærere quæ perierat: nihilominus & adhuc in obſcu
ro res eſt & intellectꝰ hæret: dum difficile ſit inuenire ſpi-
ritales illas & ſupercæleſtes beatitudines (nam ipſæ ſunt
ſine dubio quæ ibi memoratæ ſunt oues) quos uel quales
alios habeant ſpiritales ſimiliter montes uel colles ad ha-
bitandũ paſcendũmue in illis. Verũtamen ſi non in ueri-
tate aliqui eſſent: ueritas hoc non dixiſſet. Sed neq; pro-
pheta longe ante de ciuitate dei ſuperna hieruſalẽ protu-
liſſet:

ṗſ.8. liſſet.quia fundamēta eius ſint in mōtibus ſanctis, ſi non
uere inibi eſſent mōtes ſancti. Denicꝫ ꝙ cæleſtis habitatio
ſancta illa uere habeat non modo ſpiritales ſed & uiuos ac
Eſaie 55. rationales mōtes colleſcꝫ, audi Eſaiā: Mōtes & colles can
tabūt corā Deo laudes. Quinā igitur iſti niſi idemipſi cæ-
li inhabitatores ſpūs, quos Dñica uoce oues diximus ap-
pellatos, ut ipſi ſint montes qui oues? Niſi forte abſurdum
tibi uideatur aut in montibus mōtes, aut in ouibus oues
paſci: & iuxta literā quidē durū ſonat, ſm ſpirituale autem
intelligētiā dulce ſapit, ſi ſubtiliter aduertamus quomodo
utrarūcꝫ ouiū paſtor, dei.ſ.ſapientia Chriſtus, unū idemcꝫ
pabulū ueritatis aliter in terris, aliter in cæleſtib⁹ gregib⁹
ſuis adminiſtret. Nā nos quidē mortales hoīes interim in
loco peregrinatiōis noſtræ, in ſudore uultus noſtri come-
dere panē noſtrū neceſſe habemus, foris illum in labore &
ærumna mēdicantes, id eſt uel à doctis uiris, uel à ſacris li-
bris, uel certè per ea quæ facta ſunt, inuiſibilia dei intelle-
cta conſpicietes. Angeli autē in omni plenitudine etſi nō à
ſemetipſis, tñ in ſemetipſis tanta facilitate quanta & felici-
tate accipiunt unde & beate uiuunt. Sunt enim omnes do
cibiles Dei: quod ſanè electos hominū quandocꝫ aſſecutu
ros certa ueritate promittitur, & nōdum experiri tribuit
felicitate ſecura. Paſcuntur proinde in montibus montes,
uel oues in ouibus, cū ſanè ſupernæ illæ ſubſtantiæ ſpirita
les intra ſemetipſas de uerbo uitæ unde ſuam beatā perpe-
tuent uitā, affluēter inueniunt, idē ipſi & montes & oues,
montes propter plenitudinē uel celſitudinē: oues propter
māſuetudinem. Pleni quippe Deo, celſi meritis, cumulati
uirtutibus: nihilominus tñ erectos uertices tota & humili
obediētia ſubmittunt & inclinât illius longè ſupereminē-
tis imperio maieſtatis, tanquā oues manſuetiſsimæ ad nu-
tum ſui paſtoris per oīa ambulantes, & ſequentes eū quo-
ṗſ.86. cūcꝫ ierit. Et in his ſm prophetā Dauid uere mōtibus ſan
ctis tanquā prima oīm creata ſapientia, fundamenta ciuita
tis Dñi ab initio firmiter ſtabilita conſiſtūt: quæ uticꝫ una
eſt in cælo & in terra, licet ex parte peregrinans, & ex par-
te regnans. Et ex his nihilominus, iuxta Eſaiā, tanquā qui
buſdam uitalibus cymbalis bene ſonātibus iugis reſonat
gratiarum actio, & uox laudis, ſuaui & inceſſabili uoce im-
plētibus qđ ex eodē propheta pauloante memorauimus:
quia montes & colles cantabunt coram Deo laudes: & itē
ṗſ.83. quod ille alius loquens ad dñm Deum: Beati, ait, qui habi
tant in domo tua Domine: in ſecula ſeculorum laudabunt
te. Hi ergo (ut ad id recurramus unde aliquātulum, ſed ut
puto neceſſariò digreſſum eſt) illi ſunt montes atcꝫ colles
in quibus eccleſia uidit cæleſtem ſponſum mira alacritate
ſalientē, cū ad ſuos properaret amplexus: nec modo ſalien
tem, ſed & tranſilientem eos. A Vis tibi hos ſaltus ex lite
ris prophetarū apſorumcꝫ demonſtrē: Non ꝙ nūc omnia
q̄ de hac re apud illos ab ocioſis inueniri queunt teſtimo-
nia replicare incipiā (hoc enim lōgum eſt & opus nō eſt)
ſed ea tātūmodo pono q̄ breuiter & aperte aſtruere uideā
tur id quod dicitur de ſponſi ſaltibus. Dicit de illo Dauid
ṗſ.18. quia poſuit in ſole tabernaculū ſuū, & ipſe tanquā ſpōſus
procedens de thalamo ſuo, Exultauit ut gigas ad curren-
dam uiam, à ſummo cælo egreſsio eius. En quātum ſaltum
dedit à ſummo cælo ad terras. Sanè enim non inuenio ali-
bi ubi in ſole poſuerit tabernaculum ſuum, id eſt in luce &
in manifeſto ſuam dignatus ſit exhibere præſentiam ipſe
Baruch 3. lucis inacceſsibilis habitator, niſi uticꝫ in terris. Denicꝫ in
terris uiſus eſt, & cū hominibus conuerſatus eſt. In terris,
inquā, palā, quod eſt in ſole poſuit in tabernaculū ſuū, cor
pus uidelicet quod de uirginis corpore ad hoc ſibi ꝑparare
Luce 3. dignatus eſt, ut in eo in ſe inuiſibilis uideretur, & ſic uide-
ret omnis caro ſalutare Dei, cum in carne ueniſſet. Saliјt
ergo in mōtibus, id eſt in illis ſupremis ſpiritibus, cum ad
eos uſcꝫ deſcendit ſacramentum à ſeculis abſconditum, &
magnum pietatis myſterium eis dignanter aperiens. Sed
tranſiens hos ſuperiores atcꝫ eminentiores montes, cheru
bim.ſ. atcꝫ ſeraphim, necnō dominationes, principatus, &
poteſtates, uirtutesꝗ; etiam uſcꝫ ad inferiorē ordinē ange-
lorū deſcēdere tanquā ad colles dignatus eſt. Sed nūquid
uel in illis remanſit? Tranſiliјt & colles. Non eīn, inquit, an Hebr.2.
gelos, ſed ſemē Abrahæ apprehendit, quod uticꝫ angelis
inferius eſt, ut ſermo impleret quē dixit memoratus ꝓphe
ta, loquens ita ad patrē de filio: Minuiſti eum paulominus ṗſ.8.
ab angelis. Quāquam hoc ſanè ad cōmendatione naturæ
humanæ dictum poſsit intelligi, ꝙ homo ad imaginem &
ſimilitudinē Dei cōditus ac præditus ratione inſtar uticꝫ
angeli: modicū tamen diſtet ab angelo propter corpus de
terra. C Sed audi apoſtolū Paulum aperte pronuntiantē
de eo: Qui cum in forma Dei eſſet, nō rapinā arbitrabatur Philip.2.
eſſe ſe æqualem Deo: quia ſemetipſum exinaniuit formam
ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominū factus, & habitu
inuētus ut homo. Et rurſum: Vbi uenit, inquit, plenitudo Gala.4.
tēporis, miſit Deus filiū ſuum factū ex muliere, factum ſub
lege, ut eos qui ſub lege erant, redimeret. Qui ergo factus
ex muliere, factus & ſub lege eſt: proculdubio non ſolum
montes, id eſt maiores ſuperioresꝗ; beatitudines, ſed etiā
minores angelos deſcendendo tranſiliјt, qui quidē in com
paratione ſuperiorꝫ merito collium nomine deſignantur.
Cæterum qui minor eſt in regno cælorꝫ, maior eſt quouis Luce 7.
carnē portante ſuper terrā, etiā ſi ſit ille magnus Ioannes
baptiſta. Nā etſi ſanè Deum hominē fateamur, etiam in ho
mine ſuper omnē principatū & poteſtatē longe incompa-
rabiliter præeminere: certū tamē quia etſi præit maieſtate,
ſed infirmitate ſuccūbit. Ita ergo ſaliјt in mōtibus, & trāſi-
liјt colles, cum non ſolum ſuperioribus, ſed & inferioribus
ſpiritibus dignātiſsime ſe inferiorem exhibuit. Nec modo
illis ſupernis ſpiritibus, ſed & ipſis qui domos luteas inha
bitant, ſubiectū ſe exhibuit, tranſiliens & uincens humili-
tate etiā hominū humilitatē. Erat denicꝫ ſubditus Mariæ Matth.3.
& Ioſeph, cū eſſet duodenis in Nazareth: & apud Iorda-
nem Iohannis ſe manibus iam iuuenis inclinauit. Sed & Luce 24.
inclinata eſt dies, nec adhuc omnino de his montibus de-
ſcendere libet. Cæterū ſi hac uice uoluerimus cūcta horū
prout delectat explorare amœna, abdita perſcrutari, uerē-
dūmne aut ſermo grata breuitate careat, aut larga excel-
lensꝗ; materies debita diligentia feſtinatione fraudetur.
Pauſemus proinde hodie iam ſi placet in montibus iſtis:
q̄m bonū eſt nos hic eſſe, ubi à paſtore Chriſto unà cū ſan- Matt.17.
ctis angelis in loco paſcuæ collocati, & iocūdius paſcimur ṗſ.22.
& uberius. Et nos ſiquidē oues paſcuæ eius. Ruminemus ṗſ.99.
ergo tanquā mūda animalia boni paſtoris quæ de hodier
no ſermone tota auiditate glutiuimus, ſermone altero reſi
dua capituli eiuſdē attentius percepturi, largiente ſponſo
eccleſiæ Ieſu Chriſto domino noſtro, qui ſuper omnia eſt
Deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ *Qualiter tantum per montes ſignificantur angeli & homines, & per colles dæmones. Item de triplici timore quo quiſcꝫ timere debet, ne perdat gratiam bene operandi quam à Deo ſuſcepit.* Sermo LIIII. A

SVper eodē capitulo qđ heſterno ſermone uerſa
tum eſt, dicturus ſum aliū intellectū quē hodier
no ſeruaui, uos probare & eligite potiora. Non
eſt opus ſuperiora repetere, quæ excidiſſe nō ar
bitror in tā breui. Si quo minus tamē, ſcripta ſunt ut dicta
ſunt & excepta ſtilo, ſicut & ſermones cæteri ut facile recu
peretur qđ forte exciderit. Quapropter accipite alia. Ecce Canti.2.
uenit is, inquit, ſaliēs in mōtibus, trāſiliēs colles. Spōſum
loquitur: qui profectò tunc in montibus ſaliјt, cum miſſus
à patre ad euangelizandū pauperibus angelorꝫ fungi non
eſt dedignat⁹ officio, factus magni cōſiliј angelus, qui Dñs Pſal.97.
erat. Per ſe deſcendit ad terras, qui alios delegare ſolebat: Ibidem.
per ſe notum fecit Dñs ſalutare ſuū: per ſe in conſpectu gē-
tium reuelauit iuſtitiā ſuam. Cum itacꝫ oēs iuxta Pauli ſen Hebr.1.
tētiam adminiſtratoriј ſpūs ſint, miſsi in miniſteriū ꝓpter
eos qui hæreditatē capiūt ſalutis: qui erat ſuper illos, fact⁹
eſt inter illos tāquā unus ex illis, diſsimulās iniuriā: & ac-
cumulās gratiā. Sed audi ipm: Nō ueni, inquit, miniſtrari, Mat.20.
ſed miniſtrare, & animā meā dare pro multis. Quod quidē
cæterorum nemo feciſſe inuentus eſt, ut omnes quotquot

miniſtraſſe uiſi ſunt,ipſe deuotis trāſierit fidelibusq́ obſe-
1.Cor.11. quijs. Bonus miniſter qui carnē ſuā in cibum,ſanguinē in
potū,animā miniſtrauit in precium. C Bonus planè,qui
ſpiritu alacer,charitate feruens,pietate deuotus,non ſolū
ſalit in mōtibus,ſed & trāſilit colles.i.ſuperat & uincit ala-
Pſal.44. critate miniſtrandi,utpotè quē unxit deus deus ſuus oleo
lætitiæ præ cōſortibus ſuis. In quo utiq; ſingulariter exul
tauit ut gigas ad currendā uiam. Deniq; tranſilijt Gabrie-
lem,& peruenit ad uirginē, eodem archāgelo teſtāte,cum
Luce 1. ait: Aue grā plena,dñs tecum. Quid? Quem modo reliqui
Pſal 17. ſti in cælo,nunc in utero reperis? Quomō modo? Volanit
& præuolauit ſuper pennas uentorum. Victus es ô archan
gele:trāſilijt te qui præmiſit te. Aut certè ſaliebat in monti
bus cū in angelis olim patribus apparebat, quod utiq; p-
prietati literæ magis conuenire uidetur. Non enim,ait,ſa-
liens in montes,ſed in montibus,ut ipſe in eis uideatur ſa-
lire qui facit & dat ut ſaliant,quēadmodū loquitur in pro
phetis,operatur in iuſtis,cum illis uerba,& iſtis opera tri-
buit. Adde q aliqui cor̄ perſonā eius gerebant,ita ut loq-
retur quiſq; illorū non tanquā angelus,ſed tanquam dñs.
Verbi gratia. Ille angelus qui cum Moyſe loquebat,dice-
bat: Non ego dñi,ſed ego dñs:atq; id frequētius iterabat.
Saliebat ergo in mōtibus.i.in angelis,in quibus & loque-
batur,& ſuā hoībus exhibebat præſentiā. Ad hoīes enim
ſaliebat,ſed in angelis,non in ſe. Non in ſua natura, ſed in
ſubiecta creatura. Qui enim ſalit, de loco ad locum uadit,
quod non cadit in deum. Ergo in mōtibus.i.in angelis ſa-
liebat,qui in ſe non poterat:& ſaliebat uſq; ad colles,id eſt
patriarchas & prophetas cæteroſq́ ſpiritales uiros de ter
ra. Sed tranſiliebat & colles,cum non ſolū magnis & ſpiri-
talibus uiris,ſed & aliquibus de populo etiam & nōnullis
mulierib⁹ æque in angelis loqui & apparere dignatus eſt.
Vel colles dicit aerias poteſtates,quæ inter montes quidē
minime iam numerantur, pro eò q à uirtutum celſitudine
defluxerūt per ſuperbiā:nec tamen uſq; ad humilia uallīū,
ſiue ad ualles humilium per pœnitentiā detumeſcunt. De
his arbitror illud dictum in pſalmis. D Montes ſicut cera
fluxerunt à facie domini. Hos itaq; tumētes ac ſteriles col-
les tanquā medios poſitos inter montes perfectorū & ual-
les pœnitentiū proculdubio trāſilijt qui in mōtibus ſalit,
Pſal.64. hiſq́ p̄teritis & deſpectis deſcēdit ad ualles, ut ualles abū-
dent frumento. Porrò illi è regione æterna ariditate ac ſte
2.Regū 1. rilitate damnātur,ſicut habes prophetæ ſuper illos impre
cationē: Nec ros,inquit,nec pluuia deſcēdant ſuper uos.
Atq; ut noueris q ad angelos qui p̄uaricati ſunt,ſub figu-
1.Reg.31. ra montiū gelboe iſta loquaf:ubi,inquit,ceciderūt uulne-
rati multi. Quàm multi in his maledictis mōtibus de exer-
citu Iſrael ceciderūt à principio & quotidie cadūt. De qui
Pſal.87. bus & habes in eodē pphēta,cū dicit dño: Sicut uulnera-
ti dormiētes in ſepulchris,quor̄ nō es memor amplius,&
ipſi de manu tua repulſi ſunt. Non eſt ergo mirum ſi ſteri-
les & infructuoſi permanēt iſti,non mōtes cælici, ſed aerij
2.Regū 1. colles,ſuper quos nec ros nec pluuia deſcendit:quippe au
ctore gratiæ & benedictionū largitore tranſiliente eos, &
deſcendente ad ualles,ut cæleſti imbre perfundat humiles
qui ſunt ſuper terrā, & fructū afferant in patientia, fructum
triceſimū,ſexageſimū & centeſimum. B Deniq; uiſitauit
Pſal.64. terrā,& inebriauit eā,multiplicauit locupletare eam. Ter-
Pſal.132. rā uiſitauit,non aerē:quia miſericordia dñi plena eſt terra.
Pſal.73. Deniq; operatus eſt ſalutē in medio terræ, numquid in me
dio aeris? Hoc aduerſum Origenē,qui in aere dñm gloriæ
denuo pro dæmonibus impudenti crucifigit mēdacio,cū
Roma.6. huius cōſcius myſterij Paulus affirmet q reſurgēs ex mor
tuis iam non morif,mors illi ultra non dñabitur. Verū nō
ſolū uiſitauit terrā qui aerē trāſiliuit,ſed etiā cælū: dicente
Pſal.35. ſcriptura: Dñe in cælo miſericordia tua,& ueritas tua uſq;
ad nubes. Vſq; ad nubes enim cælū eſt qđ inhabitāt ſancti
angeli,quos non trāſilijt ſpōſus,ſed ſalit in eis:ita ut impri
mat ipſis duo q̄dā ueſtigia pedū ſuorū,miſericordiā & ue-
ritatē. De quib⁹ dñi ueſtigijs memini me in ſuperiorib⁹ ſer
monib⁹ plenī⁹ diſputaſſe. A nubib⁹ uerò & infra dæmonū
habitatio eſt in aere iſto infimo & caliginoſo,in quib⁹ non
ſalit ſpōſus,ſed trāſilit illos & p̄terit,nec ullū in ſe retinent
dei tranſeuntis ueſtigiū. Nā quomodo in diabolo ueritas
eſt,de quo in euāgelijs ueritatis ſentētia extat q in ueritа-
te nō ſtetit,ſed mēdax extitit ab initio? Sed nec miſericor-
dē quis dixerit eū, q nihilomin⁹ ab initio homicida fuiſſe
eadē ipſa euāgelij ueritate cōuincif. C Porrò autē qualis Ioan.8.
paterfamilias,tales & domeſtici eius. Pulchre proinde de
ſpōſo ecclīa pſallēs q in altis habitet, & humilia reſpiciat Pſal.112.
in cælo & in terra,nullā oīno mētionē facit de his q in aere
uerſanf ſpiritib⁹ ſuperbis: qm̄ deus ſuperbis reſiſtit, & hu- Iaco.4.
milibus dat gratiā. Vider ergo illū ſalientē in mōtibus &
trāſilientē colles,iuxta imp̄cationē Dauid dicētis: Omnes Pſal.124.
mōtes qui in circuitu eius ſunt.i.in circuitu gelboe,uiſitet
dñs,à gelboe aūt trāſeat. Diabolo nempe (qui per gelboe
deſignaf) hinc inde ſunt montes quos uiſitat dñs: ſuprà an
geli,infrà hoīes. In pœnā ſiquidē ſuā locū in aere iſto me-
diū inter cælū & terrā de cælo cadēs ſortitus eſt,ut uideat
& inuideat,ipſaq́ inuidia torqueaf:ſcriptura dicēte: Pec- Pſal.111.
cator uidebit & iraſcetur,dētibus ſuis fremet & tabeſcet.
Quàm miſer cū ſuſpicit cælos, in quib⁹ innumeros mōtes
intuef diuina claritate fulgētes,diuinis laudibus reſultan-
tes,ſublimes in gloria,abūdātes in gratia. Quàm miſerior
cū reſpicit terrā montes nihilominus quāplurimos de po
pulo acquiſitionis habentē,fide ſolidos,ſpe excelſos,chari
tate ſpatioſos,cultos uirtutibus,bonorū operū fructibus
refertos,de rore cæli tanquā de ſaltu ſponſi quotidianā ca
pientes benedictionē. D Cum quāto putamus dolore &
rancore aſpiciat ille cupidiſſimus gloriæ iſtos in circuitu
ſuo tā glorioſos mōtes,cum ſe & ſuos è regione incultos,
tenebroſos,bonis omnibus infœcūdos deſpiciat: ita ut ſe
ſentiat eſſe opprobrium hoīm & angelorum qui oībus ex
probrat: ſm̄ illud in pſalmis: Draco iſte quem formaſti ad Pſal.103.
illudendū ei. Atq; hoc quia ob ipſorū ſuperbiā trāſilit eos
ſponſus,ſaliens in mōtes qui in circuitu eius ſunt,tanquā
fons aſcendens de medio paradiſi,irrigans uniuerſa, & im
plens omne animal benedictione. Beati qui torrente uolu Pſal.144
ptatis huius potari interdum uel raro promerētur: in qui
bus etſi non continue fluit, ſaltem per horas ſalit aqua ſa
pientiæ,& fons uitæ,ut fiat in ipſis quoq; fons aquæ ſalien
tis in uitā æternam. Et quidē huius fluminis impetus læti- Pſal.45.
ficat ciuitatem dei,& ſanè peremniter & affluenter. In no-
ſtros autē montes qui in terra ſunt,utinam interdum facta
quaſi inundatione ſaltus dare aliquos non deſpiciat,qui-
bus ſufficiēter irrigati,nobis quoq; qui ualles ſumus,ſtilla
re uel raras guttulas poſſint,ne oīno aridi & ſteriles rema
neamus. Miſeria & egeſtas & oīno fames ualida in regio-
ne illa,quæ nullis unquā iſtiuſmodi uel ſaltib⁹ uel inſtilla-
tionibus humectatur,præterfluente & tranſiliente illā fon
te ſapientiæ. Et quia non habuerunt,inquit,ſapiētiam: pe-
rierunt propter ſuā inſipientiā. B Ecce uenit is ſaliens in Cantic.2.
montibus,tranſiliens colles. Ad hoc ſalit ut tranſiliat,qui
non uult ad oēs pertingere: neq; enim in omnibus bene-
placitum eſt deo. Fratres,ſi iuxta ſapientiam Pauli ſcripta
ſunt iſta ad correctionē noſtrā,obſeruem⁹ ſponſi diſcretos 1.Cor.10.
& circūſpectos ſaltus,quēadmodū uidelicet tam apud an-
gelos quàm apud nos & in humiles ſaliat, & ſupbos tranſi
liat. Siquidē excelſus dñs & humilia reſpicit,& alta àlōge Pſal.137.
cognoſcit. Hæc,inquā,attendamus,quo cauti ſimus ſpōſi
nos ſaluriferis ſaltibus præparare, ne ueluti à mōtibus gel
boe fortè tranſeat,& à nobis,ſi indignos nos ſua uiſitatio-
ne conſpexerit. Quid ſuperbis terra & cinis? Et de angelis
tranſilit dominus,execrans eorū ſuperbiā. Ergo repudia-
tio angelorū fiat emēdatio hoīm: ſcripta eſt enim ad ipſo-
rum correctionem. Cooperetur mihi in bonum etiam dia-
boli malum:& lauem manus meas in ſanguine peccatoris. Pſal.57.
Qualiter inquis? Audi. Superbo certè diabolo horrenda
& formidoloſa maledictio intorquetur, propheta Dauid
in ſpiritu dicente de illo ſub typo gelboe, ut ſuprà memo-
ratum eſt. Montes,inquit,qui in circuitu eius ſunt,uiſitet Pſal.124.
dominus: à gelboe autem tranſeat. C Sanè ego hoc le-
gens referensq́

gens,referenſq; oculos in me, & intuẽs diligẽter,inuenio
me peſte ipſa infectum quã in angelo dñs intuĩ exhorruit,
quatenus propterea declinaret ab eo,cum oẽs in circuitu
eius mõtes,ſiue de angelis,ſiue de hoĩbus uiſitationis ſuæ
grã dignaretur:& pauens tremenſq; aio ad memetipſum:
Si ſic actũ eſt cũ angelo,quid de me fiet terra & cinere? Ille
in cælo intumuit,ego in ſterquilinio. Quis nõ tolerabiliorẽ
in diuite ſuperbiã quàm in paupere ducat? Væ mihi ſi tam
dure in potẽte illo animaduerſum eſt pro eo ꝙ eleuatũ eſt
cor illius,nec ei pfuit ꝙ cognata potentibus ſuperbia eſſe
cognoſcit,quid de me exigendũ & miſero & ſuperbo? De-
niq; iam luo pœnas,iã acerbiſsime uapulo.Non ſine cauſa
ſanè ab heri & nudiuſtertius inuaſit me lãguor iſte animi,
& mẽtis hebetudo,inſolita quædã inertia ſpiritus.Curre-
bam bene: ſed ecce lapis offenſionis in uia,impegi, & cor-
rui. Superbia inuẽta eſt in me,& dñs declinauit in ira à ſer
uo ſuo. Hinc iſta ſterilitas animæ meæ,& deuotionis ino-
Pſal.118. pia quã patior.Quomodo ita exaruit cor meũ,coagulatũ
eſt ſicut lac,factũ eſt ſicut terra ſine aqua? Nec cõpungi ad
lachrymas queo: tanta eſt duritia cordis. Non ſapit pſal-
mus,nõ legere libet,non orare delectat,meditationes ſoli-
tas nõ inuenio.Vbi illa inebriatio ſpũs? Vbi mẽtis ſereni-
tas & pax & gaudiũ in ſpũſancto? Ideò ad opus manuum
piger,ad uigilias ſomnolẽtus,ad irã præceps,ad odiũ per-
tinax,linguæ & gulæ indulgentior,ſenior obtuſiorq; ad
prædicationẽ. Heu omnes montes in circuitu meo uiſitat
dñs,ad me autem nõ appropinquat. Num collis non ſum
ex his quos tranſilit dñs ſponſus? Nam alium quidem in-
tueor ſingularis abſtinẽtiæ,alium uerò patiẽtiæ admiran-
dæ aliũ autẽ ſummæ humilitatis & manſuetudinis, alium
multæ miſericordiæ & pietatis,aliũ in contẽplatiõe frequẽ
ter excedere,hunc pulſare & penetrare cælos orationũ in-
ſtãtia,aliosq; in aliis præeminere uirtutibus. Hos,inquã,
cõſidero oẽs feruẽtes,oẽs deuotos, oẽs in Chriſto unani-
mes,oẽs donis cæleſtibus & gratia affluẽtes,tanquã ſpiri-
tales reuera mõtes qui à dño uiſitãtur,& ſpõſum in ſe ſaliẽ
tem frequẽter recipiunt. Ego autẽ qui hoꝝ in me inuenio
nihil,quid me aliud putem quàm unum de montibus gel-
boe quem præterit in ira & indignatione ſua ille cæterorũ
omniũ benigniſsimus uiſitator? Filioli hæc cogitatio tol-
lit extollentiam oculorũ,conciliat gratiam,ſponſi ſaltibus
1.Cor.4. præparat. A Hæc ego in me trãſfiguraui propter uos:ut
& uos ita faciatis. Imitatores mei eſtote.Quod nõ de exer
citio dico modo uirtutum,aut morũ diſciplina,aut gloria
ſanctitatis (nec enim de huiuſmodi quicquã mihi temere
arrogauerim imitatione dignum)ſed uolo uos non parce
re uobis,ſed accuſare uoſmetipſos,quoties fortè in uobis
uel ad modicum tepere gratiam,uirtutem langueſcere de-
prehenditis, ſicut & ego pro huiuſmodi memetipſum ac-
cuſo. Hoc facere hominis eſt qui curioſus circũſpector eſt
ſui,& ſcrutator uiarum ſuarum ac ſtudiorum, atq; in om-
nibus ſemper ſuſpectũ habet arrogantiæ uitium ne ſubre-
Nota. pat.In ueritate didici nil æque efficax eſſe ad gratiam pro
merendam,retinendã,recuperandã,quàm ſi omni tempo-
re coram deo inueniaris non altum ſapere,ſed timere. Bea
tus homo qui ſemper eſt pauidus. Time ergo cũ arriſerit
gratia,time cum abierit,time cũ denuo reuertetur, & hoc
eſt ſemper pauidum eſſe. Succedant uiciſsim ſibi in animo
tres iſti timores,ſm ꝙ gratia uel adeſſe dignatur,uel offen
ſa recedere,ſeu iterum placata redire ſentietur.Cum adeſt,
time ne indigne opereris ex ea. Nã hoc monet apoſtolus:
2.Cor.6. Videte,inquiens,ne in uacuum gratiam dei recipiatis. Et
1.Thim. 4 ad diſcipulum: Noli,inquit, negligere gratiam quæ in te
1.Cor.15. eſt.Et de ſemetipſo dicebat,q̃a gratia dei in me uacua non
fuit.Sciebat homo conſiliũ dei habens,redundare in con-
temptum donantis, donum negligere, nec expendere ad
quod donatum eſt,ideoq; intolerabilem eſſe ſuperbiam iudi
cabat,& propterea ſtudioſiſsime hoc malum & ipſe caue-
bat,docebatq; cauendum. C Sed rurſum latet fouea hic,
quæ nolo uos lateat,de qua is ipſe ſuperbiæ ſpiritus tan-
to periculoſius,quãto occultius(ſicut habetis in pſalmo)
inſidiatur quaſi leo in ſpelunca ſua. Nam ſi impedire non Pſal.9.
præualet actionem,tentat intentionem, ſuggerens & ſua-
dens quatenus effectum gratiæ arroges tibi. Quod quidẽ
ſuperbiæ genus lõge illo priore intolerabilius eſſe nõ am-
bigas. Quid enim odioſius illa uoce qua quidã dixerunt,
manus noſtra excelſa,& nõ dñs fecit hæc omnia? Sic ergo
timendum manẽte gratia. Quid ſi receſſerit? Num multo
magis tunc timendum? Planè multo magis: quia ubi defi-
cit tibi gratia, deficis tu. Audi etenim quid dator gratiæ
dicat: Sine me,ait,nihil poteſtis facere. Time ergo ſubtra- Ioan.15.
cta gratia tanquam mox caſurus. Time & contremiſce deo
tibi ut ſentis irato Time quia reliquit te cuſtodia tua. Nec
dubites in cauſa eſſe ſuperbiã etiam ſi non appareat,etiã ſi
nil tibi conſcius ſis. Quod enim tu neſcis,ſcit deus:& qui
te iudicat ipſe eſt. Sed nec qui ſeipſum commẽdat,ille pro- 2.Cor.10
batus eſt:ſed quem deus commendat. Nunquid commen-
dat te deus cum gratia priuat? Aut nunquid qui humili- Iaco.4.
bus dat gratiã,humili auferet datam? Ergo argumentum
ſuperbiæ priuatio eſt gratiæ. Quãquam tamen interdum
ſubtrahitur gratia ſiue retrahitur non pro ſuperbia quæ
iam eſt, ſed quæ futura eſt niſi ſubtrahatur. Habes huius
rei euidens documentum de apoſtolo qui ſtimulos carnis
ſuæ ſuſtinebat inuitus non quia extolleretur,ſed ne extol-
leretur. Sed ſiue iam exiſtens ſiue nondum ſuperbia tamen
ſemper cauſa erit ſubtractæ gratiæ. Iam ſi gratia repropi-
tiata redierit,multo amplius tunc timendum,ne fortè con
tingat recidiuum pati: iuxta illud in euãgelio: Ecce ſanus Ioan.5.
factus es,uade & amplius iam noli peccare,ne aliquid dete
rius tibi contingat. Audis recidere quàm incidere eſſe de-
terius? Proinde inualeſcẽte periculo,inualeſcat & metus.
Beatus es ſi cor tuum triplici iſto timore repleueris, ut ti-
meas quidem pro accepta gratia,amplius pro amiſſa lon-
ge plus pro recuperata. Hoc fac,& eris hydria in Chriſti
conuiuio impleta uſq; ad ſummum,continens nimirũ me-
tretas non binas tantum, ſed & ternas, ut Chriſti merea-
ris benedictionem, quæ aquas tuas conuertat in uinũ læ- 1.Ioan.4.
titiæ,& perfecta charitas foras mittat timorem. Quod di-
co,tale eſt. A Aqua timor eſt,quoniam ab æſtu refrigerat Pſal.110.
deſideriorum carnalium. Initium,inquit,ſapientiæ timor Eccleſ.15.
domini.Et habes:Aqua ſapientiæ ſalutaris potauit illum.
Si timor ſapientia,& ſapiẽtia aqua,timor aqua eſt. Deniq;
timor domini,inquit,fons uitæ. Porrò hydria mens tua.
Capientes,inquit,ſingulæ metretas binas uel ternas. Tres Ioan.2.
metretæ,timores tres. Et impleuerunt eas, inquit, uſq; ad
ſummum. Non unus timor,non duo quoq;,ſed toti tres ſi-
mul replent uſq; ad ſummũ. Omni tempore time deum &
ex omni corde tuo,& impleſti hydriam tuam uſq; ad ſum-
mum. Amat deus integrum munus, affectum plenum,per-
fectum ſacrificium. Cura proinde nuptiis cæleſtibus plenã
inferre hydriam,ut de te quoq; dicatur,quia repleuit eum Eſaie 11.
ſpiritus timoris domini. Qui ſic timet,nihil negligit. Vn-
de nanq; negligentia intret in plenitudinem? Alioquin
quod capere adhuc aliquid poteſt,plenum nõ eſt. Eadem
ſanè ratione non poteſt ſimul & ſic timere & altum ſapere.
Non eſt enim quo admittas ſuperbiã,repletus timore do-
mini. Et ſic de cæteris uitiis ſentiendum, quia neceſſe eſt
omnia plenitudine timoris excludi. Tũc demum ſi plene,
ſi perfecte timueris, dabit charitas ſaporem aquis tuis ad
domini benedictionem. Sine charitate enim timor pœnã
habet. Et quidem charitas uinum,quod lætificat cor ho- Pſal.103.
minis. Perfecta autem charitas foras mittit timorẽ, ut ubi 1.Ioan.4.
aqua fuerat uinum eſſe incipiat ad laudem & gloriã ſpõſi
eccleſiæ Ieſu Chriſti dñi noſtri, qui eſt ſuper omnia deus
benedictus in ſecula. Amen.

¶ *Qualiter homo per ueram pœnitentiam poteſt euadere iudicium dei.* Sermo LV. C

SImilis eſt dilectus meus capreæ hinnuloq; cer- Cantic.2.
uorum. Ex præcedenti uerſiculo pendet. Quem
enim ſalientem & properantem modo deſcri-
pſerat, conſequenter comparat capreæ hinnu-
loq; ceruorum. Apte quidem,ꝙ hoc genus animantium,

curſu uelox,& ſaltu agile ſit. Porrò ſermo de ſponſo eſt, &
Pſal.147. ſermo ſpõſus eſt. Et propheta dicit de deo, quia uelociter
currit ſermo eius,ſanè cõgruẽs huic loco,ubi ſpõſus (qui
ſermo dei eſt)ſaliẽs tranſilienſqꝫ deſcribitur,ſimilis proin-
de factus capreæ hinnuloqꝫ ceruorũ. Et hæc ratio ſimilitu-
dinis. Adde tñ ne ulla ſimilitudinis ipſius uel minima pro-
portiũcula uacet, qa caprea quidẽ non modo curſus per-
nicitate,ſed & acumine uiſus eminet.Quod utiqꝫ ppriè il-
lam reſpicit narrationis partẽ qua ſpõſus non ſolũ ſaliens,
ſed & trãſiliẽs apparere refert: quia niſi acuto & perſpicaci
intuitu non poſſet obuo,præſertim inter currendũ,diſcer-
nere in quos ſalire,& quos trãſilire deberet. Alioquin po-
terat ſufficere ad deſignãdam feſtinãtis uelocitatẽ, de ſolo
hinnulo cõparatio. Is qppe rapidiori ſe ferre noſcit curſu.
Nũc uerò qm̃ ſpõſus iſte etſi ardẽter amãs curſim ruere in
dilectæ uideatur amplexus, nihilominus tñ greſſus uel po-
tius ſaltus ſuos prudẽti conſideratione dirigere nouit cau
tus ubi oporteat figere pedẽ: oportuit profectò cũ hinnu-
lo etiam de caprea ſimilitudinẽ dari,quatenus & per illum
ſalientis deſiderium,& per hanc eligentis exprimeretur iu
dicium. Chriſtus nempe iuſtus & miſericors ſaluator & iu
1.timo.2. dex, & quia amat uult omnes homines ſaluos fieri, & ad
Ioan.13. agnitionẽ ueritatis uenire:& quia iudicat, nouit qui ſunt
eius,& ipſe ſcit quos elegit à principio. Igit duo hæc bo-
na ſpõſi,miſericordiam ſcilicet & iudicium in his duobus
animantibus cõmendata à ſpirituſancto nobis interim ſen
tiamus, ut in teſtimonium integritatis & perfectionis fidei
noſtræ,nos quoqꝫ prophetam imitãtes, miſericordiam &
iudicium cantemus domino. Ego autẽ non dubito & alia
de horum natura ab his quidem qui talium curioſi & gna
ri ſunt,poſſe monſtrari, quæ ſponſo aptari utiliter & con-
gruẽter queant: ſed hæc (ut arbitror) ſufficere poſſunt ad
dandã rationẽ adductæ ſimilitudinis. Pulchre tamen ſpiri-
tuſſanctus non de ceruo, ſed de hinnulo ceruorũ ſimilitu-
dinem dedit, in quo & patrum fecit mentionem è quibus
Chriſtus ſm carnẽ,& infantiæ meminit ſaluatoris. B Vt
Eſaiæ 9. hinnulus quippe apparuit paruulus qui natus eſt nobis.
Verum tu qui aduentum deſideras ſaluatoris, time ſcruti-
nium iudicis,time oculos capreæ,time illum qui per pro-
Sopho.1. phetam dicit: Et erit in die illa & ego ſcrutabor Hieruſalẽ
in lucernis. Acuto uiſu eſt,nihil inſcrutatũ relinquet ocu-
Pſal.7. lus eius. Scrutabitur renes & corda,ipſaqꝫ cogitatio homi
nis confitebitur illi. Quid tutum in Babylone,ſi Hieruſa-
lem manet ſcrutinium: Puto enim hoc loco prophetã Hie
ruſalem nomine deſignaſſe illos qui in hoc ſeculo uitã du-
cunt religioſam,mores ſupernæ illius Hieruſalem conuer
ſatione honeſta & ordinata pro uiribus imitantes, & non
ueluti hi qui de Babylone ſunt,uitam in perturbatione ui
tiorum ſcelerumqꝫ confuſione uaſtantes. Deniqꝫ illorum
peccata manifeſta ſunt præcedentia ad iudicium, & non
egent ſcrutinio,ſed ſupplicio. Mea autem (qui uideor eſſe
monachus & Hieroſolymita) peccata certè occulta ſunt,
nomine & habitu monachi adumbrata. Et idcirco neceſſe
erit ſubtili ea inueſtigari diſcuſſione, & quaſi admotis lu-
cernis de tenebris in lucẽ prodi. Poſſumus afferre aliquid
& de pſalmo ad confirmandum id quod dicitur de ſcrutan
Pſal.74. da Hieruſalem. Ait nanqꝫ ſub perſona domini: Cum acce-
pero tempus, ego iuſtitias iudicabo. Vias iuſtorum (niſi
fallor) & actus eorum diſcuſſurũ ſe & examinaturũ dicit.
Verendũ ualde cum ad hoc uentum fuerit,ne ſub tã ſubti-
li examine multæ noſtræ iuſtitiæ (ut putantur) peccata ap
1.Cor.11. pareant. Vnum eſt tamen ſi noſmetipſos diiudicauerimus,
non utiqꝫ iudicabimur. Bonum iudicium quod me illi di-
ſtricto diuinoqꝫ iudicio ſubducit & abſcõdit. Prorſus hor
reo incidere in manus dei uiuentis. Volo uultui iræ iudi-
catus præſentari,non iudicandus. Spiritualis homo om̃ia
diiudicat,& ipſe à nemine iudicat. Iudicabo proinde ma-
la mea, iudicabo & bona. Mala melioribus curabo corri-
gere actibus,diluere lachrymis,punire ieiuniis, cæteriſqꝫ
ſanctæ laboribus diſciplinæ. In bonis de me humiliter ſen-
tiam,& iuxta præceptum dñi ſeruum me inutilem reputa-
bo,qui quod facere debui tantũ feci. D Dabo operã nec
lolia pro granis,nec paleas cum granis offerre. Scrutabor Sopho.1.
ego uias meas & ſtudia mea: ut is qui ſcrutaturus eſt hie
ruſalem in lucernis,nihil inſcrutatum in me ſiue indiſcuſ-
ſum inueniat. Neqꝫ enim iudicaturus eſt bis in idipſum.
Quis mihi det ita ad liquidũ proſequi & perſequi uniuer
ſa delicta mea, ut in nullo oporteat uereri oculos capreæ,
in nullo ad lumẽ contingat erubeſcere lucernarũ: Et nunc
uideor,ſed non uideo. Præſto eſt oculus cui omnia patẽt,
etſi non patet ipſe. Erit quando cognoſcam ſicut & cogni
tus ſum. At nunc quidem cognoſco ex parte,non tamẽ ex
parte cognitus,ſed ex toto. Vereor aſpectũ exploratoris
illius qui poſt parietem ſtat. Hoc enim ſcriptura addit de
illo quem pro acumine uiſus capreæ aſſimilauit: En ipſe Cantic.2.
ſtat,inquit,poſt parietem reſpiciens per feneſtras, proſpi-
ciens per cancellos. De quo ſuo loco uidebimus. Hunc er
go uereor occultum occultorum exploratorem. Sponſa
nihil ueretur,quia nihil ſibi conſcia eſt. Quid deniqꝫ uerea
tur,amica,columba formoſa: Nempe ſubinde habes: En Ibidem.
dilectus meus,inquit, loquitur mihi. Mihi non loquitur,
& ideò formido aſpectum: quoniam non habeo teſtimo-
nium. Tu quid audis de te ô ſponſa: Quid tibi loquitur di
lectus tuus: Surge, inquit, propera amica mea, columba
mea,ſpecioſa mea. Verum hoc quoqꝫ alteri ſeruabo princi
pio,nec breuitate artabo ea quæ diligentiam deſiderantia
ſunt,ne fortè & de hoc reus inueniar, ſi quo minus uos in-
ueniamini in hac parte ædificati ad intelligentiam & amo-
rem ſpõſi eccleſiæ Ieſu Chriſti domini noſtri, qui eſt ſuper
omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ *Quòd peccata & uitia ſunt tanquam parietes mediantes inter deum & peccatorem.* *Sermo* LVI. B

EN ipſe ſtat poſt parietẽ,reſpiciẽs per feneſtras, Cantic.2.
proſpiciẽs per cancellos. Secundũ literã quidẽ
uidetur dicere,quia is qui cũ ſaltibus aduenta-
re proſpiciebat,appropiaſſet uſqꝫ ad contuber-
nium ſponſæ, & ſtans poſt parietẽ curioſius introſpiceret
per feneſtras & rimas,& uerecũdè non præſumeret ſeſe in-
gerere. Secundũ ſpũ autẽ appropiaſſe quidẽ nihilominus
intelligitur,ſed aliter: ita ſanè quemadmodum & à cæleſti
ſponſo agi oportuit,& à ſpirituſancto dici. Nil quippe qđ
uel auctorem dedeceat uel narratorem,uerus & ſpiritualis
intellectus admittet. Ergo appropiauit parieti,cum adhæ
ſit carni. Caro paries eſt: & appropiatio ſponſi,uerbi incar
natio. Porrò cancellos & feneſtras per quas reſpicere per-
hibetur,ſenſus (ut opinor) carnis,& humanos dicit affe-
ctus,per quos experimentum cepit omnium humanarum
neceſſitatum. Deniqꝫ languores noſtros ipſe tulit, & do- Eſaiæ 53.
lores noſtros ipſe portauit. Humanis ergo affectionibus
ſenſibuſqꝫ corporeis pro foraminibus uſus eſt & feneſtris,
ut miſerias hominum homo factus experimento ſciret, &
miſericors fieret. Sciebat & antè,ſed aliter. Sciebat deniqꝫ
uirtutem obediendi ipſe dominus uirtutum, & tamen te-
ſte apoſtolo didicit ex his quæ paſſus eſt, obedientiam. In Hebr.4.
hunc modum & miſericordiam didicit, etſi miſericordia
domini ab æterno. Docet hoc quoqꝫ idem gentiũ doctor,
ubi cum aſſerit tẽtatum per omnia pro ſimilitudine abſqꝫ
peccato, ut miſericors fieret. C Vidẽſne factum eſſe
quod erat, & qđ nouerat didiciſſe, & ſibi apud nos quæ-
ſiſſe rimas & feneſtras, per quas calamitates noſtras diligẽ
tius exploraret: Tot autem in noſtro ruinoſo & pleno ri-
marum pariete inuenit foramina, quot noſtræ infirmitatis
& corruptionis in ſuo corpore ſenſit experimẽta. Sic itaqꝫ Canti.2.
ſponſus poſt parietem ſtans, & per feneſtras & cancellos
reſpiciens erat. Et bene ſtans, quia ſolus reuera in carne ſte
tit, qui carnis peccatum non ſenſit. Poſſumus & hoc fideli-
ter ſapere, quia ſtetit per diuinitatis potentiam, qui per
carnis infirmitatem occubuit, dicente ipſo: Spiritus qui- Matt.26.
dem promptus eſt, caro autem infirma. Ego autem puto
etiam illud huic ſententiæ ſuffragari, quod ſanctus Dauid
in hoc myſterio, utpotè propheta domini & prophetans
de domino loquebatur, & quidem Moyſen loquens, ſed
dominum

dominũ intuens. Ipſe enim uerus eſt Moyſes, qui uerè per aquam uenit, & nõ in aqua tantũ, ſed in aqua & ſanguine.
Pſal. 105. Ait itaq; memoratus propheta: Dixit ut diſperderet eos (patrem ſiquidem loquebatur) ſi non Moyſes electus eius ſtetiſſet in confractione in cõſpectu eius ut auerteret iram eius ne diſperderet eos. Quomã modo quæſo Moyſes ſtetit in confractione? Quemadmodũ, inquã, aut ſtetit ſi confractus eſt: aut ſi ſtetit, quomodo confractus eſt? At ego tibi oſtendo ſi uis qui uerè ſtetit in confractione. Ego alium noui neminẽ qui hoc potuerit niſi dñm meum Ieſum, qui certè in morte uiuebat, qui corpore fractus in cruce, diuinitate ſtabat cum patre, in uno nobiſcum ſupplicans, in altero cum patre propitians. A Et ſtabat poſt parietẽ, dum quod iacebat in illo, manifeſtum erat in carne: & quod ſtabat in ipſo, quaſi poſt carnẽ latebat: ſanè unus idemq; homo manifeſtus, & deus abſconditus. Sed & unicuiq; noſtrum qui deſideramus aduentum ipſius, puto illum nihilominus poſt parietẽ ſtare, dum corpus hoc noſtrũ, quod certè peccati eſt, abſcondat interim nobis faciem eius, & præſentiam intercludat. Deniq; quãdiu ſumus in hoc corpore, inquit, peregrinamur à domino. Non quia in corpore, ſed quia in corpore hoc, qđ utiq; de peccato eſt, & ſine peccato non eſt. Et ut ſcias quoniam obſtãt non corpora, ſed peccata: audi ſcripturam: Peccata noſtra, inquit, ſeparant inter nos & deum. Et utinam unus mihi tantũ obſtet paries corporis, ſolumq; obicem patiar id quod eſt in carne peccatum, & non multæ interſint maceriæ uitiorũ. Vereor enim ne etiam præter illud quod in natura eſt, quàm plurima de propria iniquitate adiecerim, quorum à me interiectu nimium elongauerim ſponſum: ita ut ſi uerum dicere uelim, poſt parietes magis mihi illum ſtare fatear, non poſt parietem. B Sed dico hoc planius. Sponſus quidem æqualiter atq; indifferenter præſto ubiq; eſt, diuinæ utiq; præſentia maieſtatis, & magnitudine uirtutis ſuæ. Gratiæ tamen exhibitione ſeu inhibitione quibuſdam longè, quibuſdam propè eſſe dicitur angelorum duntaxat & homi-
Pſal. 118. num, id eſt rationalium creaturarum. Deniq; longè à pec-
Pſal. 9. catoribus ſalus. Et ſanctus Dauid nihilominus dicit: Vt quid domine receſsiſti longe? Cæterum à ſanctis pia diſpẽſatione ad tempus, & nõ ex toto, ſed iuxta aliquid aliquando longe ſe facit. Peccatoribus autem de quibus dicitur:
Pſal. 73. Superbia eórum aſcendit ſemper. Et item: Inquinatæ ſunt
Pſal. 9. uiæ illorũ in omni tempore: ſemper ualdeq; longe eſt, atq; in ira hoc, & non in miſericordia. Quamobrẽ orat ad deu ſanctus, & ait: Ne declines in ira à ſeruo tuo: ſciens quia & in miſericordia potuerit declinare. Propè eſt ergo dominus ſanctis & electis ſuis etiam cum longe eſſe uidetur, & non æqualiter omnibus, ſed alijs plus, alijs minus, pro meritorum diuerſitate. Nam etſi prope eſt dominus omĩbus inuocantibus eum in ueritate, & iuxtà eſt his qui tribulato ſunt corde, non tamen omnibus forſan, ita ut dicere poſſint, quia ipſe ſtat poſt parietem. Sponſæ uerò quàm prope eſt, quæ uno tantum pariete diuiditur. Propterea cupit diſſolui, & rupto medio pariete cum illo eſſe quem poſt parietem eſſe confidit. C Ego autẽ quoniam peccator ſum,
Pſal. 33. diſſolui non cupio, ſed formido: ſciens quia mors peccatorum peſsima. Quomodo non peſsima mors, ubi non ſubuenit uita? Formido exire, & in ipſo contremiſco portus ingreſſu, dum non confido prope aſſiſtere qui excipiat exeuntem. Quid enim? Securène exeo ſi non dominus cuſtodiat exitum meum? Heu ero ludibrio dæmonum intercipientium me, non aſsiſtente qui redimat, neq; qui ſaluum faciat. Nil tale uerendum erat animæ Pauli: cui ab aſpectu & amplexu dilecti unus tantummodo paries obſiſtebat, uidelicet lex peccati quam inueniebat in membris ſuis. Ipſa eſt carnis concupiſcentia, qua carere omnino non potuit donec in carne fuit. Hoc ſanè uno interiecto pariete, non longe peregrinabaſ à domino. Vnde & optabat clamans.
Roma. 7. Quis me liberabit de corpore mortis huius, ſciens ſe mortis compendio continuo ad uitam peruenturum. Hac ergo Paulus ſe fatebatur una lege teneri, ſcilicet concupiſcẽtia quam carni ſuæ immobiliter inſitam tolerabat inuitus.
Decætero nihil, inquit, mihi conſcius ſum. Verum quis 1. Cor. 4.
ſimilis Paulo, qui non uidelicet huic interdum conſentiat concupiſcentiæ ad obediendum peccato? Nouerit proinde is qui peccato conſenſerit, & alterum ſibi ſe oppoſuiſſe parietem, ipſum utiq; prauum illicitumq; conſenſum: nec poteſt gloriari qui huiuſmodi eſt, quia ſtet ſibi poſt parietem ſponſus, quando iam parietes interſint, non paries. Multo minus ſi conſenſus uenerit ad effectum, cum tertius quoq; iam paries ſponſi arceat impediatq; acceſſum, actus uidelicet ipſe peccati. Quid ſi & conſuetudo fortè peccatum in uſum, aut uſus etiam in contemptum perduxerit?
Sicut ſcriptum eſt: Impius cum uenerit in profundum ma Prouer. 18.
lorum, contemnit. Nõnne ſi ita exieris, milies ante à rugientibus præparatis ad eſcam poteris deuorari, quàm peruenire ad ſponſum, non uno ſiquidem iam, ſed tanta à te parietum numeroſitate interclusum? Primus concupiſcẽtia. Secundus conſenſus. Tertius actus. Quartus conſuetudo. Quintus contemptus. Cura ergo concupiſcentiæ priori totis reſiſtere uiribus, ut non pertrahat in conſenſum, & omnis deinceps malignitatis fabrica euaneſcit: nec eſt omnino quod ſponſum prohibeat appropinquare tibi præter ſolum parietẽ corporis, quatenus gloriari poſsis & tu dicens de illo, quia en ipſe ſtat poſt parietẽ noſtrũ. B Sed & hoc tibi tota uigilantia prouidendũ, ut apertas ſemper inueniat feneſtras, & cancellos quoſdam confeſsionũ tuarum, per quos te intus benigne reſpiciat: quoniam reſpectus eius, profectus tuus. Aiunt cancellos anguſtiores eſſe feneſtras, quales utiq; hi qui libros deſcribunt, aptare ſibi ſolent ad recipiendũ lumen paginis. Vnde & puto cancellarios eos appellari, qui chartis conſcribẽdis ex officio deputãtur. Cum ergo ſint duo genera cõpunctionis, unũ in mœrore ꝓ nr̃is exceſsibus, alterũ in exultatione ꝓ diuinis muneribus, quoties ſanè eã quæ ſine anguſtia cordis mihi me fit, peccatoꝝ. ſ. meorũ facio confeſsionem: uideor mihi cancellum. i. anguſtiorem aperire feneſtram. Nec dubium quin libenter per iſtã reſpiciat is qui ſtat poſt parietẽ pius
explorator: quia cor contritum & humiliatũ deus non de Pſal. 50.
ſpiciet. Deniq; & hortaſ ad hoc ipſum. Dic tu, inquies, ini Ibidem.
quitates tuas ut iuſtificeris. Quòd ſi interdũ corde dilatato in charitate, pro conſideratione diuinæ dignationis ac miſeratiõis libet animũ laxare in uocẽ laudis, & gratiarũ actionẽ, puto me non iã anguſtã ſed ampliſsimã ſtanti poſt parietẽ ſponſo aperire feneſtrã, per quam (ni fallor) tanto libentius reſpicit, quanto amplius ſacrificiũ laudis honorificatũ. Ad manũ eſt de ſcripturis utrãq; hãc approbare cõfeſsionem, ſed ſciẽtibus iſta loquor, & non eſtis ſuperfluis onerãdi, qui uix neceſſarijs indagãdis ſufficitis: tãta quippe ſunt ſacramẽta epitalamij hu9 & laudũ preconia, quæ in eo decãtanſ eccleſiæ & ſpõſo eius Ieſu Chriſto dño nr̃o, qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ De uiſitationibus domini quæ fiunt animæ ſibi rectè uacanti, & quid per Martham, Lazarum & Mariam ſignificatur. *Sermo* LVII. C

EN dilectus meus loquitur mihi. Videte proceſſus Cantic. 2.
gratiæ, & dignatiõis diuinæ animaduertite gradus. Attendite ſponſæ deuotionẽ atq; ſolertiã, quàm uigili utiq; oculo ſponſi obſeruat aduentum, & deinceps ipſius omnia intuetur. Venit ille, accelerat, appropiat, adeſt, reſpicit, alloquitur, & nihil horũ momẽtorum ſponſæ induſtriã effugit, anticipãtue notitiam. Venit in angelis, accelerat in patriarchis, appropiat in ꝓphetis, adeſt in carne, reſpicit in miraculis, alloquiſ in apoſtolis. Vel ſic. Venit affectu & ſtudio miſerandi, accelerat ſubueniendi zelo, appropiat humiliãdo ſemetipſum, adeſt præſentibus, proſpicit in futuros, loquitur docens & ſuadens de regno dei. Sic ergo eſt aduentus ſponſi. Benedictiones & diuitiæ ſaluis cum eo, & uniuerſa quæ de ipſo ſunt, affluunt delicijs: redundantia certè iocundis ac ſalutaribus ſacramentis. D Porrò quæ amat, uigilat & ob-
ſeruat, & beata quã dominus inuenerit uigilantẽ. Nõ trãſ Lucæ 12.

ſbit illã, nec ꝓterſibit ab ea, ſed ſtabit & loquetur ei, loque
Cantic. 2. turq; amatoria, ſiquidē ut dilectus. Sic quippe habes: En
dilectus meus loquitur mihi. Bene dilectus q uenit amato
ria locuturus, non autem increpatoria, neq; enim de illis
eſt qui à domino merito arguuntur quòd faciem cœli diiu
dicare noſſent, tēpus uerò aduentus eius minime cogno
uiſſent. Hæc uãq; tam ſolers & prudens ac bene uigilans
& uenientem à longe proſpexit, & ſalientem pro feſtinatio
ne aduertit: & tranſilientē ſuperbos ut humili ſibi per hu
militatem propinquaret, uigilantiſſime obſeruauit: & de
Ibidem. mum cum iam ſtaret & occultaret ſe poſt parietem, nihilo
minus præſentem agnouit, ſed & reſpicientē per feneſtras
cancelloſq; perſenſit, & nunc pro remuneratiõe tantæ de
uotionis & religioſæ ſolicitudinis loquentem audit. Sanè
enim ſi reſpexiſſet, & minime locutus fuiſſet, ſuſpectus po
terat eſſe ille reſpectus, ne fortè magis indignationis foret
Lucæ 22. quàm dilectionis. Deniq; reſpexit Petrum, & non fecit ei
uerbum. Et ideò fortaſsis fleuit ille ꝙ reſpiciēs ſe tacuerit.
Hæc autem quoniam poſt aſpectum meruit & affatũ, non
modo non flet, ſed & gloriatur præ lætitia clamans. En di
lectus meus loquitur mihi. Vides intuitum domini cum
in ſe ſemper maneat idem, non tamen eiuſdem ſemper effi
caciæ eſſe, ſed conformari meritis ſingulorum quos reſpi
cit, & aliis quidem incutere metũ, aliis uerò magis conſo
lationē & ſecuritatem afferre? B Deniq; reſpicit terram,
& facit eam tremere: cum è regione reſpexerit Mariam &
Lucæ 1. infuderit gratiam. Reſpexit, ait, humilitatem ancillæ ſuæ,
ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.
Non ſunt hæc uerba plorantis aut trepidantis, ſed gaudē
tis. Reſpexit ſimiliter hoc loco ſponſam, & nec tremuit illa
nec fleuit inſtar Petri, quia non ſapiebat terram ſicut ille.
Dedit uerò lætitiam in corde eius, affatu teſtificans quo
eã reſpexerit affectu. Deniq; uerba quæ loquit, audi quàm
Cantic. 2. non indignantis ſint ſed amãtis. C Sequitur. Surge pro
pera amica mea, columba mea, formoſa mea, & ueni. Felix
conſcientia quæ de ſe iſta meretur audire. Quis putas in
nobis eſt adeò uigilans & obſeruans tempus uiſitationis
ſuæ, ſponſumq; aduētantem ita per ſingula eius momenta
Lucæ 12. diligenter explorans, ut cum uenerit & pulſauerit, confe
ſtim aperiat ei? Non enim ſic iſta de eccleſia referuntur, ut
non ſinguli nos qui ſimul eccleſia ſumus, participare his
eius benedictionibus debeamus. Etenim in hoc generali
ter omnes atq; indifferenter uocati ſumus, ut benedictio
nem hæreditate poſsideamus. Vnde & audebat dicere ad
dominum quidam. Hæreditate acquiſiui teſtimonia tua
in æternum, quia exultatio cordis mei ſunt. Illa puto hæ
reditate qua ſe eſſe præſumebat filium patris ſui qui eſt in
cœlis. Porrò ſi filium, & hæredem: hæredem dei, cohæredē
autem Chriſti. Magnam uerò rem gloriatur ſe acquiſiiſſe
hæreditate iſta, teſtimonia dñi. Vtinã ego de me uel unum
meruerim tenere teſtimoniũ dñi, quia is non in uno, ſed in
Pſal. 118. multis exultat teſtimoniis. Deniq; ait iterũ. In uia teſtimo
niorum tuorũ delectatus ſum, ſicut in omnibus diuitiis. Et
reuera quid diuitiæ ſalutis, quid deliciæ cordis, quid ani
2. Cor. 10 mæ uera & cauta ſecuritas, niſi dñi atteſtationes? Non eñ,
inquit, qui ſeipſum commēdat, ille probatus eſt, ſed quem
deus commēdat. Vt quid nos hactenus adhuc fraudamur
commēdationibus ſeu atteſtationibus his diuinis, & pa
terna hæreditate priuamur? Quaſi minime & nos uolũta
rie genuerit uerbo ueritatis, ſic in nullo nos meminimus
ab illo taliter commēdatos, nec ulla de nobis aſſecutos te
Roma. 8. ſtimonia eius. Vbi eſt quod apl's dicit, quia ipſe ſpirit⁹ dei
teſtimoniũ perhibet ſpiritui noſtro ꝙ filii dei ſumus? Quo
modo filii, ſi expertes hæreditatis? Arguit nos pro certo
negligētiæ & incuriæ ipſa inopia noſtra. D Nam ſi quis
Eccli. 49 noſtrũ integre & perfecte iuxta uerbũ ſapiētis, cor ſuũ tra
dat ad uigilandũ diluculo ad dñm qui fecit illũ, & in con
ſpectu altiſsimi deprecetur: ſimulq; uotis oĩbus ſtudeat
Eſaiæ 40 ſm Eſaiam prophetã, parare uias dñi, rectas facere ſemitas
Pſal. 24. dei ſui, cui cũ propheta ſit dicere. Oculi mei ſemper ad do
Pſal. 15. minũ, & quia prouidebam dñm in conſpectu meo ſemper:

nõ ne hic accipiet benedictionē à dño, & miſericordiam à Pſal. 23.
deo ſalutari ſuo? Viſitabitur ꝓfectò frequēter, nec unquã
ignorabit tempus uiſitationis ſuæ: quantumlibet is qui in
ſpiritu uiſitat, clandeſtinus ueniat & furtiuus, utpote uere
cundus amator. Adhuc ergo longe agentē bene uigilans
anima ſobria mente proſpiciet, & deinceps uniuerſa com
periet quæ in dilecti aduentu ſponſam tam ſolerter quàm
ſignanter aduertiſſe monſtrauimus, quia ipſe ait: Qui ma Proue. 8.
ne uigilauerint ad me, inuenient me. Nam & deſideriũ feſti
nantis agnoſcet, & quando prope & quando præſto iam
erit, continuo ſentiet, ſed & reſpiciētis ſe oculum quaſi ſo
lis radium per feneſtras & rimas parietis ſubeuntem bea
to oculo cernet, & demũ audiet uoces exultatiõis & amo
ris appellata amica, colũba, formoſa. Quis ſapiens & intel Cantic. 2.
liget hæc, ita ut ea etiam digne ab inuicē diſtinguere, & de
ſignare ſingula queat, ac diffinire ad intelligentiam alio℞?
Si à me illud ſperatur, ego ea mallem ab experto audire, &
qui aſſuetus ſit & exercitatus in talibus. At quoniã quiſq;
qui huiuſmodi eſt, uerecunde magis ſilētio abſcondere eli
git quod ſilentio percipit, & ſeruare ſecretum ſuum ſibi id
ſibi tutius arbitratur: dico ego cui ex officio loqui eſt, nec
tacere licet, quicquid illud eſt, quod de huiuſmodi uel ꝓ
prio uel alieno teneo experimento, & quod facile experi
ri plures queunt: ſanè altiora relinquens apprehendere il
la ualentibus. Si igitur admonitus fuero uel foris ab homi
ne uel intus à ſpiritu de tuenda iuſtitia, & ſeruanda æqui
tate, iſtiuſmodi ſalutaris ſuaſio erit mihi profectò prænun
cia imminentis aduētus ſponſi, & præparatio quædam ad
digne ſuſcipiendum ſupernum uiſitatorem, propheta hæc
mihi indicante, dicēdo quia iuſtitia ante eum ambulabit. Pſal. 87.
Et item loquitur deo ſic. Iuſtitia & iudicium, inquit, præ Pſal. 88.
paratio ſedis tuæ. Nihilominus uerò ſpes eadē arridebit,
ſi ſermo inſonuerit de humilitate uel patientia, ſeu etiam
de fraterna charitate & obedientia deferenda prælatis, ma
xime autem de ſectanda ſanctimonia & pace, & cordis pu
ritate quærenda, quoniam quidem ſcriptura ait. Domum Pſal. 92.
domini decet ſanctitudo, & factus eſt in pace locus eius, & Pſal. 75.
mundi corde deum uidebunt. Quicquid itaq; ſiue de his
ſiue de aliis quibuslibet uirtutibus ſuggeſtum animo fue
rit, ſignificatio (ut dixi) erit mihi uiſitationem domini uir
tutum imminere animæ meæ. C Sed etſi corripuerit me
iuſtus in miſericordia, & increpauerit me, idipſum ſentiã,
ſciens quia æmulatio iuſti & beneuolentia iter faciunt ei
qui aſcendit ſuper occaſum. Bonus occaſus, cum ad corre
ptionem iuſti ſtat homo, & corruit uitiũ, & dominus aſcē
dit ſuper illud, conculcans hoc pedibus & conterens ne re
ſurgat. Non ergo contemnenda increpatio iuſti, quæ rui
na peccati, cordis ſanitas eſt: necnon & dei uia ad animã.
Sed nec ullus omnino ſermo qui ædificet ad pietatem, ad
uirtutes, ad mores optimos, negligēter eſt audiēdus: quo
niam & illic iter quo oſtenditur ſalutare dei. Quòd ſi ſer
mo gratus uenit & placidus, quatenus pulſo faſtidio cum
deſiderio audiatur: iam non modo uenire ſponſus, ſed &
accelerare, id eſt cum deſiderio uenire credēdus eſt. Illius
nanq; deſiderium tuum creat, & ꝙ tu eius properas ſermo
nem admittere, inde eſt ꝙ ipſe feſtinat intrare. Non enim 1. Ioan. 4.
nos eum, ſed ipſe, inquit, prior dilexit nos. Iam & ſi etiam
ignitum eloquium ſentis, atq; ex eo conſcientiam uri in re
cordatione peccati, recordare tunc de quo ſcriptura dicit
quia ignis ante ipſum præcedet: & ipſum prope eſſe non Pſal. 96.
dubites. D Deniq; iuxta eſt dñs his qui tribulato ſunt Pſal. 33.
corde. Si uerò non ſolum compũgeris in ſermone illo, ſed
& conuerteris totus ad dominũ, iurans & ſtatuens cuſto
dire iudicia iuſtitiæ eius: etiam adeſſe ipſum iam noueris,
præſertim ſi te inardeſcere ſentias amore ei⁹. Etenim utrũq;
de illo legis, & ignem uidelicet ante ipſum præcedere, &
ipſum nihilominus ignē eſſe. Moyſes ſiquidē de illo dicit Deute. 4.
quia deus ignis conſumēs eſt. Differunt aũt, ꝙ is qui præ
mittitur ignis, ardorem habet ſed non amorē, coquēs ſed
non excoquēs, mouēs nec promouēs. Tantũ ad excitandũ
præmittit & ꝓparandũ, ſimulq; ad cõmonendũ quid ex te

ſis,

ſis,quo dulci⁹ ſapiat poſtmodum quod ex deo mox eris.
At uerò ignis q de⁹ eſt,cõſumit qdẽ,ſed nõ affligit,ardet
ſuauiter,deſolat̃ feliciter.Eſt enĩ uere carbo deſolatorius,
ſed q ſic in uitia exerceat uim ignis,ut i aia uicẽ exhibeat
unctionis.Ergo in uirtute qua immutaris & i amore quo
Pſal.117. inflammaris,dñm pſentem intellige:Nam dextera dñi fa-
Pſal.76. cit uirtutẽ.Nõ aũt fit hæc mutatio dexteræ excelſi niſi in
Pſal.38. feruore ſpũs,& in charitate non ficta,ita ut dicat q, hmõi
eſt.Concaluit cor meum intra me,& in meditatione mea
exardeſcet ignis.Porrò hoc igne conſumpta oi labe pec-
cati,& rubigine uitiorũ,ſi iã emũdata ac ſerenata cõſcien
tia,ſequat̃ ſubita q̃dã atq; inſolita latitudo mẽtis,& infu-
ſio luminis illuminãtis intellectũ uel ad ſcientiam ſcriptu
rarũ,uel ad myſteriorũ notitiã,quorũ alterum ꝓpter nos
oblectãdos,alterũ ꝓpter ædificãdos proximos reor dari:
oculus reſpicientis ꝓculdubio eſt iſte educẽs quaſi lumen
iuſtitiã tuã,& iudiciũ tuũ tãquã meridiẽ,iuxta illd̃ ꝓphe
Eſaie.58. tæ eſaiæ:Orietur,inquit,tãquã ſol lux tua &c. B Sed ſa
nè nõ ꝑ oſtia aperta ſed per anguſta foramina is tãtæ cla-
ritatis radius ſe infundet,ſtante adhuc duntaxat hoc rui
noſo pariete corporis.Erras ſi aliter ſperas,ad quantãcũ
q; cordis proficias puritatẽ,cũ ille pcipuus cõtemplator
1.Cori.13. dicat.Videmus nunc per ſpeculũ & in ænigmate,tũc aũt
facie ad faciẽ.Poſt hunc tantæ dignationis ac miſeratiõis
reſpectũ ſequit̃ uox blãde & leniter diuinã inſinuãs uolũ-
tatẽ,q̃ nõ eſt aliud quàm ipſe amor,q ocioſus eſſe nõ põt:
Canti.2. de his q̃ dei ſunt ſolicitans & ſuadens.Deniq; audit ſpon-
ſa ut ſurgat & ꝓperet,haud dubiũ qn ad animarũ lucra.
Hoc ſiquidẽ uera & caſta contemplatio habet,ut mentem
quã diuino igne uehementer ſuccẽderit,tanto interdum
repleat zelo & deſiderio acquirẽdi deo qui eũ ſimiliter di
ligat,ut ociũ contẽplationis pro ſtudio pdicationis libẽ-
tiſſime intermittat:& rurſum potita uotis,aliquaten⁹ in
hac parte tanto ardenti⁹ redeat in idipſum,quanto ſe fru
ctuoſius intermiſiſſe meminerit,& itẽ ſumpto contempla
tionis guſtu,ualenti⁹ ad cõquirẽda lucra ſolita alacritate
recurrat.Cæterũ inter has uiciſſitudines plerũq; mẽs flu-
ctuat,metuẽs & uehemẽter exæſtuãs,ne forte alteri horũ
dũ ſuis affectionibus hincinde diſtrahit̃,plus iuſto inhæ-
reat,& ſic in utrolibet uel ad modicũ à diuina deuiet uo-
luntate.Et fortaſſe tale aliquid ſctũs Iob patiebat̃ cũ dice
Iob.7. ret.Si dormiero,dico,qñ conſurgã:& rurſum expectabo
ueſperã:hoc eſt.Et quiet⁹ neglectũ operis,& occupatus ꝑ
turbatæ nihilomin⁹ quietis me arguo.Vides uirũ ſanctũ
inter fructũ operis,& ſomnũ cõtẽplatiõis grauiter æſtua
re,& in bonis licet ſemꝑ uerſantẽ,ſemꝑ tñ quaſi de malis
pœnitentiã agere,& dei cũ gemitu momentis ſingulis in-
quirere uoluntatẽ.Vnicum quippe in hmõi remediũ ſeu
refugiũ oratio eſt & frequẽs gemitus ad deũ,ut quid quã
do & quatenus nos facere uelit,aſſidue nobis demonſtra-
re dignetur. D Habes(ut ego opinor)tria hæc.i.prædi
cationẽ,orationẽ,cõtemplationẽ,in tribus commendata
& deſignata uocabulis.Etenĩ merito amica dicitur,q̃ ſpõ-
ſi lucra ſtudioſe ac fideliter pdicando,cõſulẽdo,miniſtrã-
Canti.2. do cõquirit.Merito columba,q̃ nihilominus pro ſuis de
lictis in oratione gemens & ſupplicans,diuinã ſibi nõ ceſ
Ibidem. ſat conciliare miſericordiã.Merito quoq; formoſa,q̃ cæle
ſti deſiderio fulgẽs,ſupernæ contẽplationis decorem ſe in
duit,horis dũtaxat qb⁹ cõmode & opportune id põt.Sed
& illud uide ſi ualeat coaptari huic triplici unius animæ
bono,de tribus uidelicet pſonis illis in domo una cõma-
Lucæ.10. nentibus,amicis utiq; ſaluatoris,& admodũ familiaribus
ei,martham loquor miniſtrantẽ,& mariã uacãtem,& laza
rum quaſi gementẽ ſub lapide,& reſurrectionis grãm fla-
gitantem.Hæc dicta ſunt pro eò φ ſponſa deſcribit̃ adeò
ſollers & peruigil in obſeruando ſemitas ſponſi,ut mini-
me eã latere poſſit quando & in quanta feſtinatione ad ſe
ueniat,ſed & quando longe,& quando prope,& quando
præſens ſit,nulla ſubitatione præoccupari ualeat ut ignoret,& quia proinde meruerit nõ ſolum reſpici miſericor-
diter,ſed & dignãter lætificari amoris uocib⁹ & gaudere
gaudio ꝓpter uocẽ ſpõſi. A Nos quoq; ad hæc (quãuis
audacter) adiecimus φ q̃uis etiam de nobis anima ſi ſimi-
liter uigilet,ſimiliter & ſalutabit̃ ut amica,cõſolabitur ut
colũba,amplexabit̃ ut formoſa.Perfectus ois reputabitur
in cuius anima tria hæc cõgruenter atq; opportune con-
currere uidebunt̃,ut & gemere pro ſe,& exultare in deo
nouerit,ſimul & proximorũ utilitatibus potẽs ſit ſubueni
re,placens deo,caut⁹ ſibi,utilis ſuis.Sed ad hæc quis ido-
neus:Vtinã ipſa in uniuerſis nobis etſi non tota in ſingu-
lis,ſaltẽ ſingula in diuerſis ſicut hodie haberi uidentur,lõ-
gis reſeruent̃ tẽporibus.Habemus ſiquidẽ marthã tãquã
ſaluatoris amicã in his q exteriora fideliter adminiſtrant.
Habemus & lazarũ tãquã columbã gementem nouitios
utiq;,qui nuper peccatis mortui,pro recẽtib⁹ adhuc pla-
gis laborãt in gemitu ſuo ſub timore iudicij,& ſicut uul- *Pſal.87.*
nerati dormientes in ſepulchris,quorũ nõ eſt memor am
plius,ſic ſe nõ putãt reputari,donec ad xp̃i iuſſionẽ ſubla
to pondere timoris tãquã pmentis lapidis mole,reſpirare
in ſpem ueniæ poſſint.Habemus quoq; mariam contem-
plãtẽ i illis q proceſſu longioris tẽporis cooperãte gratia
dei in aliqd meli⁹ & lætius ꝓficere potuerint,qñ iã de in-
dulgentia pſumentes,nõ tã uerſare intra ſe ſoliciti ſunt tri
ſtem imaginẽ pctõrũ,quàm certè in lege dei meditari die *Pſal.1.*
ac nocte inſatiabiliter delectant̃,interdũ etiam reuelata fa-
cie gloriã ſponſi cũ ineffabili gaudio ſpeculãtes,in eandẽ
imaginem transformantur de claritate in claritatẽ tãquã
à domini ſpiritu.Iam ad quid ſponſam ſurgere & prope-
rare hortetur is qui paulò ante defenſare uiſus eſt eam ne
dormiens ſuſcitaretur,alio ſermone uidebimus.Adſit ip-
ſe ut & huius nobis ſacramẽti rationem aperire dignetur
ſponſus eccleſiæ Ieſus chriſtus dominus noſter,qui eſt ſu-
per omnia deus benedictus in ſecula.Amen.

¶ Qualiter ſponſus hortatur ſponſam .i. uiros perfectos ad regimen imperfectorum,& de putatione uitiorum in eis facienda ut uirtutes ſuccreſcant.

Sermo LVIII. C

SVrge ꝓpera amica mea,columba mea,formoſa *Canti.2.*
mea,& ueni.Quis hoc dicit:Abſq; dubio ſpon
ſus.Et nõnne ipſe eſt q paulò ante ſuſcitari dile
ctã tãtopere prohibebat:Quo pacto ergo nũc
nõ ſolũ ut ſurgat ſed ut & acceleret iubet:Venit in mentẽ
ſimile quid ex euangelio.Ea qppe nocte qua dñs tradeba- *Matt.26.*
tur,cũ fatigatos productiorib⁹ uigilijs diſcipulos q ſecũ
erãt,dormire demũ ac requieſcere pcepiſſet,in ip̃a hora ſur-
gere cogit,ſurgite eamus,inquit,ecce appropinquat qui
me tradet.Nunc quoq; ſimiliter uno penè momẽto & prohi *Ibidem.*
bet ſuſcitari ſpõſam,& ſuſcitat,ſurge,inqẽs,& ueni.Quid *Canti.2.*
ſibi itaq; uult tã ſubita hæc mutatio uolũtatis ſiue cõſilij:
Putamiſne leuitate uſum ſpõſum,& aliqd uoluiſſe prius
qd̃ mox noluerit:Minime.Sed agnoſcite eas quas uobis
ſupra ſi meminiſtis cõmendaui & nõ ſemel uiciſſitudines
utiq; ſanctæ qetis,ac neceſſariæ actiõis,& qa nõ ſit i hac ui
ta copia contemplandi,nec diuturnitas ocij,ubi officij &
opis cogẽtior urget inſtãtiorq; utilitas.More igit̃ ſuo ſpõ
ſus ubi dilectã paululũ in ſinu ꝓprio quieuiſſe pſentit,ad ea
denuo q̃ utiliora uiſa ſunt,trahere nõ cunctat̃.Nõ tñ qua-
ſi inuitam,nec enĩ quod fieri uetuit,faceret ullatenus ipſe.
Sed trahi ſanè à ſpõſo ſpõſæ,eſt ab ipſo accipere deſideriũ
quo trahatur,deſiderium bonorũ operũ,deſideriũ fructi-
ficandi ſponſo,qppe cui uiuere ſponſus eſt & mori lucrũ.
Et eſt deſideriũ uehemẽs,φ eã nõ tantũ ſurgere,ſed & ſur-
gere feſtinãter ſolicitat.Sic qppe habes.Surge,propera &
ueni.Nec parũ cõfortat φ audi⁹ ueni,& nõ uade,per hoc
ſe intelligẽs nõ tã mitti quàm duci,& ſecũ pariter ſpõſum
eſſe uenturũ.Quid enim difficile ſibi illo comite reputet:
Pone me,inquit,iuxta te,& cuiuſuis manus pugnet con- *Iob.17.*
tra me.Itẽ.Si ambulauero in medio umbræ mortis,nõ ti- *Pſal.22.*
mebo mala,qm̃ tu mecum es.Non utiq; ſuſcitatur præter-
quã uelit,quando fit prius ut uelit:quod non eſt aliud niſi
ſancti quæſtus immiſſa auiditas. B Animatur etiã ad op⁹
iniunctum,& de temporis opportunitate reddit̃ alacrior.
Tp̃s faciendi,inqt,ô ſponſa:qa hyems tranſijt qñ operari *Canti.2.*

nemo poterat. Imber quoq; qui inundatiōe facta operiebat
terrā, culturas impediebat, & uel ſata necabat, uel ſeri ue-
Ibidem. tabat. Is, inquā, imber excurrit, abijt & receſſit. Flores ap-
paruerunt in terra noſtra: uernale profectò tēporē adeſſe
ſignantes, operādi commoditatē, frugū uicinitatē ac fru-
Ibidem. ctuum. Deinde ſubdit ubi & qd primū operari oporteat.
Tēpus, inquiēs, putatiōis aduenit. Ad uineas ergo exco-
lendas ducit. Quæ ut poſſint uberioribus fructibus reſpō
dere colonis añ oīa neceſſe eſt ſarmenta ſterilia proñci, ſuc
cidi noxia, putari ſuperflua. Hæc iuxta literam. C Nunc
iā uideam⁹ qd iſtiuſmodi quaſi hiſtorico ſchemate ſpūali-
ter nobis innuatur intelligendū. Et uineas quidē aīas eſſe
uel eccleſias ſimulq; huius rei rationem q̄nam ſit, dixi uo-
bis iam, & audiſtis, nec opus habetis iterato audire. Ad
has itaq; reuiſendas, corrigendas, inſtruendas, ſaluandas,
aīa perfectior inuitatur, q̄ tñ id miniſterij ſortita ſit nō ſua
ambitione, ſed uocata à deo tanquā aaron. Porrò inuita-
tio ipſa quid eſt niſi intima q̄dam ſtimulatio charitatis, pie
Pſal. 25. nos ſolicitātis æmulari fraternā ſalutē, æmulari decorem
domus dñi, incrementa lucrorū ei⁹, incremēta frugū iuſti
tiæ eius, laudē & gloriam noīs eius? Iſtiuſmodi itaq; circa
deū religioſis affectib⁹ quoties is q aīas regere, aut ſtudio
p̄dicationis ex officio intēdere habet, hoiem ſuū interio-
rem ſenſerit pmoueri, toties pro certo ſponſum adeſſe in-
telligat, toties ſe ab illo ad uineas inuitari. Ad quid niſi ut
euellat & deſtruat, & ædificet & plātet? Verùm qm̄ operi
huic ſicut & omni rei ſub cælo nō omne tēpus ſuppetit &
aptū eſt, addit is qui inuitat, tēpus putationis adueniſſe.
2. Cori 6. Adeſſe hoc nouerat q dicebat. Ecce nunc tēp⁹ acceptabi-
le, ecce nūc dies ſalutis, nemini dantes ullā offenſionem, ut
nō uituperet miniſteriū noſtrū. Vitioſa ſine dubio atq; ſu-
perflua, & omne deniq; qd' offendiculū dare, & impedire
fructū ſalutis poſſit, putare iā & reſecare monebat, ſciens
Canti. 2. quia temp⁹ putationis aduenerit. Ideò & aiebat fideli cui
dam cultori uinearū, argue, increpa, obſecra. In primo &
ſecundo horū putationē uel extirpationem, in ultimo plā
tationē iudicēs. Et hæc quidē ſponſus per os pauli de tem
pore operādi. Sed audi qd per propriū os de tēporū cōſi-
deratiōe ſub alio quidem rerū ſchemate & nomine cū no-
Ioan. 4. ua ſpōſa ſit locut⁹. Nōnne uos dicitis, inquit, qa quatuor
menſes ſunt, & meſſis uenit? Ecce dico uobis. Leuate ocu-
los ueſtros & uidete regiones quia albæ ſunt iam ad meſ-
Matt. 9. ſem. Itē: Meſſis quidē multa, operarij pauci: rogate domi-
nū meſſis ut mittat oparios in meſſem ſuā. Sicut igitur ibi
metendi animarū ſegetes tempus adeſſe monſtrabat, ita &
hic uineas æque intelligibiles. i. aīas uel eccleſias tēp⁹ pu-
tādi aduenisse denūciat, id forſitan inter utraſq; res uolēs
uocabulorū diuerſitate diſtingui, ut meſſes plebes, uineas
congregationes ſanctorū cohabitantiū, intelligamus. D
Porrò hyemale tempus quod p̄teriſſe ſignificat, illud mi-
hi deſignare uidetur cū dñs Ieſus iā non in palam ambula
ret apud iudæos, eò q cōſpiraſſent aduerſus eum uolētes
Ioan. 7. eū interficere. Vñ & dicebat ad quoſdā. Tempus meū nō-
Ibidem. dum aduenit, tēpus aūt ueſtrū ſemper eſt paratum. Et rur
ſum: Aſcēdite uos ad diē feſtū hūc, ego nō aſcendā. Aſcen-
dit tñ poſtea & ipſe, nō palā, ſed quaſi in occulto. Ex tūc er-
go & deinceps uſq; ad aduētū ſpūſancti quo recaluerunt
torpētia fideliū corda tanquā igne quē dñs ad hoc ipſum
miſit in terrā, hyems fuit. Tu ne negaueris hyemē tūc fuiſ
Luca. 12. ſe, cum Petrus ſederet ad prunas, non minus gelido corde
Ioan. 18. quàm corpore? Deniq; erat frigus, inquit. Magnum reue-
ra frigus cor negantis cōſtrinxerat. Nec mirum tamen, cū
ignis ab eo ablatus eſſet. Nam paulò ante non paruo fer-
Luca. 22. uebat zelo, quippe adhuc igni proximus, qui euaginato
gladio ue ignē p̄deret, ſerui auriculā amputauit. Sed non
Mat. 26. erat tempus putationis, & ideò audit. Conuerte gladium
tuū in locū ſuū. Erat enī hora & poteſtas tenebrarū, & quiſ
qs tūc diſcipulorū leuaret gladium uel ferri uel uerbi, aut
ferro trūcandus erat, & neminē lucraretur, nec qppiā fruct⁹
afferret: aut certè timoris gladio ad negandū cogendus:
& ſic magis ipſe periret, iuxta uerbum dñi quod ſubiūxit
mox ita dicens. Oīs qui accipit gladium, gladio peribit. Ibidem.
Quis nēpe cæterorū ante pauēdā mortis imaginem impa
uidus ſtaret, trepidāte & cedēte principe ipſo, & qui uoce
confortatoria ſui imperatoris fuerat p̄munitus & p̄moni-
tus alios confortare? B Cæterū nec is nec illi ſibi adhuc
induerant uirtutē ex alto, & ob hoc tutū nō erat eis exire
in uineas, & exercere linguæ ſarculū, & gladio ſpirit⁹ puta
re uites, purgare palmites ut fuctū plus afferrent. Deniq;
ipſe dñs tacebat in paſſione, & in multis interrogatus nō Matt. 15.
reſpondebat, factus (iuxta pphetā) ſicut hō non audiens, Pſal. 37.
& non habens in ore ſuo redargutiones. Dicebat autē. Si Luca. 22.
uobis dixero, nō creditis mihi: ſi aūt & interrogauero, nō
reſpōdebitis mihi: ſciens tp̄s putationis nondum aduenſſ
ſe, nec reſponſurā prorſus uineā ſuā impenſis laboribus. i.
nec fidei nec boni operis fructū aliquem relaturā. Quare?
Quia hyems erat in cordibus perfidorū, & hyemales quī-
dā malitiæ imbres occupauerāt terram, iacta ſemina uerbi
ſuffocare quàm fouere paratiores, ſed & cultui uinearum
oēm nihilominus impēdēdā operā fruſtraturi. C Quos
uos menūc putatis dicere imbres? Iſtóſne quos uidemus
currentes per aera nubes turbulento ſpū ſpargere ſup ter
rā? Nō eſt ita. Sed quos de terra in aerē ſurſum ferūt hoies
turbulēti ſpūs, ponentes in cælū os ſuū, & lingua eorū trā-
ſiens in terrā, tanquā pluuia amariſſima terram ipſam pa-
luſtrē ac ſterilē facit, & tā plātis quàm ſatis inutilē. Nō qui
dem his uiſibilibus atq; corporeis ad noſtros utiq; corpo
reos uſus datis, de qbus nulla plane ſicut nec de bob⁹ cu-
ra eſt deo. Sed qb⁹? Profectò q̄ ſicut & plātauit dei manus
& nō hoīs, q̄ & uel germinare uel radicari in fide & chari-
tate poterāt, & fruct⁹ parturire ſalutis, ſi bonis & tempora
neis imbrib⁹ rigarent. Aīæ deniq; ſunt pro qbus xp̄s mor
tuus eſt. Væ nubib⁹ pluentib⁹ iſtiuſmodi imbres ſup eas
q lutū faciant, fructū nō afferant. Nā ſicut ſunt & bonæ &
malæ arbores ferentes quæq; fruct⁹ pro ſui diſſimilitudine
differentes, bonæ uidelicet bonos, & malæ malos, ita & ar
bitror nubes & bonas quæ bonos, & malas quæ malos
pluāt imbres. Et uide ne fortè innueret nobis hanc nubiū
imbriumq; differentiā q dicebat: Mādabo nubibus meis Eſa. 5.
ne pluant ſuper eā (haud dubiū qn ſup uineā) imbrē. Cur
putas adiunxiſſe ſignāter meis, niſi qa ſunt & malæ nubes
q̄ nō ſunt ei⁹? Tolle tolle, inquiūt, crucifige eum. O nubes Ioan. 19.
uiolentas & turbidas. O imbrē procelloſum, & torrentem
iniquitatis, euertere magis quàm fœcundare idoneū. Nec
minus malus minus ue amarus minori licet impetu p̄ruēs
imber ille q ſubſecut⁹ eſt. Alios ſaluos fecit, ſeipm̄ nō pōt Luca. 23.
ſaluū facere: Chriſt⁹ rex iſrael deſcēdat nūc de cruce, & cre
dimus ei. D Philoſophorū uētoſa loquacitas nō bonus
imber eſt, q ſterilitatē magis intulit terris quàm fertilitatē.
Multo magis p̄ua dogmata hæreticorum, mali imbres
ſunt, q̄ p fructib⁹ ſpinas p̄ducūt & tribulos. Mali imbres
etiā traditiones phariſæorū qs ſaluator redarguit, & ipſi
nubes malæ. Et niſi exiſtimes me iniuriā facere moyſi, nam
bona nubes illa, non oē qd' pluit uel ipſa, bonū tñ dicā, ne
illi cōtradicam q ait. Dedi illis. i. iudæis p̄cepta non bona,
haud dubiū quin per moyſen, & iuſtificationes in quibus
nō uiuēt in eis. Literalis illa (uerbi cauſa) obſeruatio ſab-
bati ſonantis requiē, nō donātis, indictus ſacrificiorum ri-
tus, interdictus porcinæ carnis eſus, nōnullorūq; ſimilium 2. mac. 7.
q̄ immunda à moyſe cenſent, pluuia eſt hoc totum ex illa
nube deſcendēs, ſed nolo in agrū uel ortū meū quoq; deſcē
dat. Fuerit ſanè bona ſuo tēpore, poſt temp⁹ ſi uenerit nō
bonā iam cenſeo. Oīs etiam lenis & leniter deſcendēs plu-
uia ſi ſit intepeſtiua, moleſta eſt. Donec ergo iſtiuſmodi aq̄
peſtilētes occupauerūt terrā & inualuerunt ſuper eam, tp̄s
ſuū uineæ nō habuerūt, nec fuit q ſponſa inuitaret ad pu-
tandas uineas. B Cæterū illis decurrentibus terra appa-
ruit arida, & flores apparuerūt in ea, ſignificantes tēp⁹ pu
tatiōis adeſſe. Quæris qn̄ hoc fuit? Qn̄ putas, niſi cū reflo-
ruit caro xp̄i in reſurrectione? Et hic primus & maximus
flos qui apparuit in terra noſtra, nā primitiæ dormientiū 1. Cori. 15.
xp̄s. Ipſe, inquā, flos campi, & lilium conuallium Ieſus: ut Canti. 2.
putabatur

Lucæ.3. putabatᷓ filius Ioſeph à nazareth, qđ interp̃tatur flos. Is er
Matt.27. go flos apparuit primus, nõ ſolus. Nam & multa corpora
ſctõrũ q dormierãt, pariter ſurrexerũt, qui ueluti qdã luci
diſſimi flores ſimul apparuerũt in terra nr̃a. Deniq; uene
rũt in ſctãm ciuitatẽ, & apparuerũt multis. Flores etiã fue
rũt q primi crediderũt de pplo, primitiæ ſctõrũ. Flores eo
rum miracula inſtar florũ, pducentia fructũ fidei. Nã poſt
quã ille infidelitatis imber aliquantulũ uel ex parte abijt
& receſſit, ſecuta mox eſt pluuia uoluntaria quam ſegrega
Pſal.84. uit deꝰ hæreditati ſuæ, & flores apparere cœperũt. Dñs de
dit benignitatem, & terra nr̃a dedit flores ſuos: ita ut una
die tria millia, in alia qnq; millia de pplo crederent, adeò in
breui creuit florũ numerus .i. credentiũ multitudo. Et nõ
potuit gelu malitiæ p̃ualere aduerſus flores q apparebãt,
nec p̃ripere (ut aſſolet) fructũ uitæ quã promittebant. Nã
cũ oẽs q crediderãt, induerenᷓ uirtute ex alto: ſurrexerunt
1.Petr.5. ex eis hoĩes q minas hoĩm contẽpſerunt, fortes in fide, paſ
ſi ſunt quidẽ quãplurimos cõtradictores, ſed nõ ceſſerũt,
neq; ſubterfugerũt, quo minus & facerẽt & annunciarent
Pſal.125. opera dei. Nã iuxta illud in pſalmo, ſpũaliter quidẽ & ſe
minauerũt agros, & plãtauerũt uineas, & fecerunt fructũ
natiuitatis. Proceſſu tp̃is tẽpeſtas ſedata eſt, & pace reddi
ta terris creuerunt uineæ, & propagatæ & dilatatæ ſunt,
& multiplicatæ ſup numerũ. Et tũc demũ ſpõſa ad uineas
inuitatᷓ, nõ quidẽ ad plantãdũ, ſed ad putandũ qđ plãtatũ
iã erat. Opportune qdem, nã id opus pacis tẽpus require
Pſal.149. bat. Qñ etẽm pſecutionis tp̃e id liceret: Alioquin ſumere
in manus gladios ancipites, facere uindictam in nationi
bus, increpationes in pp̃lis, alligare reges eorũ in compe
Ibidem. dibus, & nobiles eorum in manicis ferreis, & facere in eis
iudiciũ cõſcriptũ: hoc qppe putare uineas eſt. Hæc, iquã,
oĩa uix uel pacis tp̃e actitantur in pace. Et de his ſatis. D
Poterat etiã finiri ſermo, ſi priꝰ queq; ueſtrũ iuxta morem
meũ de ſua uinea monuiſſem. Quis eñ ita ad unguẽ oĩa à
ſe ſuperflua reſecauit, ut nil ſe habere putet putatione di
gnum: Credite mihi, & putata repullulant, & effugata re
deunt, & reaccenduntur extincta, & ſopita denuo excitan
tur. Parum eſt ergo ſemel putaſſe, ſæpe putandum eſt. Imo
ſi fieri poſſit ſemper, quia ſemper quod putari oporteat (ſi
nõ diſſimulas) inuenis. Quantũlibet in hoc corpore ma
nẽs profeceris, erras ſi uitia putas emortua, & non magis
Ioſue.15. ſupp̃ſſa. Velis nolis intra fines tuos habitat iebuſeus, ſub
iugari põt, ſed nõ exterminari. Scio, inquit, quia non ha
bitat in me bonum. Parum eſt niſi & malũ meſſe fateatur.
Ait: nõ quod uolo bonum hoc ago, ſed quod odi malum
illud facio. Si aũt qđ odi illud facio, iam nõ ego operor il
lud, ſed qđ habitat in me pctm̃. Aut te ergo ſi audes p̃fer
ap̃lo (nẽpe ipſius iſta uox eſt) aut fatere cũ illo te quoq; ui
tijs nõ carere. Mediũ deniq; uitiorũ uirtus tenet, ac pro
inde ſedula eget nõ ſolũ putatione, ſed & circũciſiõe. Alio
qñ in uerendũ ne circunquaq; à lãbentibus uel potiꝰ à ro
dẽtibus uitijs illa dum neſcis paulatim elangueat, aut ſi ſu
percreuerint ſuffoceᷓ. Vnũ in tãto diſcrimine cõſilium eſt,
obſeruare diligenter, & mox ut renaſcentiũ capita appare
bunt, prõpta ſeueritate ſuccidere. Nõ põt uirtus cũ uitijs
pariter creſcere. Ergo ut illa uigeat, iſta creſcere non ſinan
tur. Tolle ſuperflua & ſalubria ſurgũt, utilitati accedit qc
qd cupiditati demis. Demꝰ operã putationi. Putetur cupi
ditas ut uirtꝰ roboreᷓ. Nobis fratres putationis ſemp eſt
Canti.2. tp̃s: ſicut ſemp eſt opus. B Cõfido enim quia nobis hyẽs
iã tranſijt. Scitis quã hyemẽ dicam: Timorẽ illũ qui nõ eſt
in charitate, q cũ oẽs inijciet ad ſapientiã, neminẽ conſum
mat, qñ ſupueniens charitas extundit illũ tanquã hyemẽ
æſtas. Æſtas eñ charitas eſt. Quæ ſi iã uenit, imo quia uenit
(ſicut iuſtum eſt mihi ſentire de uobis) ſiccauerit neceſſe
eſt omnẽ hyemalẽ imbrem, omnem uidelicet anxietatis la
chrymã, quam amara recordatio peccati, & timor ante ex
torquebat iudicij. Itaq; (qđ nõ dubius dico) etſi nõ de oĩ
bus uobis, profectò de pluribꝰ hic iam imber abijt & receſ
ſit. Nã & flores apparent, indices pluuiæ ſuauioris. Habet
& æſtas pluuias ſuas ſuaues & uberes. Quid dulciꝰ lachry
mis charitatis: Flet quippe charitas, ſed ex amore, non ex
mœrore. Flet ex deſiderio. Flet cũ flentibus. Tali imbre nõ
ambigo rigatos uberius actus obedientiæ ueſtræ, quos læ
tus intueor, non murmure tetros, non triſtitia ſubobſcu
ros, ſed quodam ſpũali gaudio iocundos & floridos. Sic
ſunt ac ſi ſemper flores geſteris in manibus. Ergo ſi hyems Canti.2.
tranſijt, imber abijt & receſſit, ſi demũ flores apparuerunt
in terra noſtra, & ſubinde q̃dam ſpũalis gr̃æ uernalis tem
peries tẽpus putationis indicit, qd reſtat niſi ut de cætero
toti incumbamus huic operi tam ſancto, tam neceſſario:
Scrutemur iuxta prophetam uias nr̃as & ſtudia noſtra &
in eo ſe quiſq; iudicet profeciſſe, non cũ non inuenerit qđ
reprehendat, ſed cum quod inuenerit rep̃hendet. Tunc te
non fruſtra ſcrutatus es, ſi rurſum opus eſſe ſcrutinio ad
uertiſti. Et toties nõ te fefellit inquiſitio tua, quoties iterã
dam putaueris. Si autẽ ſemper hoc cum opus eſt facis, ſem
per facis. Semper ergo opus eſſe tibi memineris ſuperni
auxilij, & miſericordiæ ſponſi eccleſiæ Ieſu xp̃i dñi noſtri,
qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ *De gemitibus animæ ſuſpirantis ad cæleſtem patriam, & de commen datione caſtitatis & uiduitatis.* Sermo LIX. A

VOx turturis audita eſt in terra nr̃a. Minime iã Canti.2.
diſſimulare queo ꝙ ecce ſecũdo is qui de cælo
eſt, de terra loquiᷓ. Vtiq; tã dignãter, tã ſociali
ter, quaſi unꝰ ẽ terra. Sponſus eſt iſte. Qui cũ p̃
mitteret flores apparuiſſe in terra, adiũxit noſtra: & nunc
nihilominus uox, inquit, turturis audita eſt in terra noſtra. Ibidem.
Ergo ne rõne carebit deo quidem tam inſueta (ne dicam
indigna) locutio: Nuſquã (ut opinor) de cælo ſic locutũ
reperies, nuſquã alibi de terra. Aduerte igitur quantæ ſia
uitatis ſit, deũ cæli dicere in terra noſtra. Quiq; terrigenæ
& filij hominũ audite: Magnificauit dñs facere nobiſcum. Pſal.125.
Multum illi cum terra, multum cum ſponſa, quã de terris
ſibi aſciſcere placuit. In terra, inquit, nr̃a. Nõ planè princi
patum ſonat uox iſta, ſed conſortiũ, ſed familiaritatẽ. Tan
quã ſponſus hoc dicit, nõ tãquã dñs. Quid: Conditor eſt,
& conſortẽ ſe reputat. Amor loquitur q dñm neſcit. Car
mẽ nimirũ amoris eſt, nec alijs hoc quàm amatorijs fulciri
oportuit. Amat & deus, nec aliunde hoc habet, ſed ipſe eſt
unde amat. Et ideò nehementius, qa nõ amorẽ tam habet
quàm hoc eſt ipſe. Verũ qs amat, amicos habet, nõ ſeruos.
Deniq; amicus fit de magiſtro: nec eñ amicos diſcipulos
diceret ſi non eſſent. Vides amori cedere etiam maieſtatẽ:
Ita eſt fratres, neminem ſuſpicit amor, ſed ne deſpicit qui
dem. Oẽs ex æquo intuetur q perfectè ſe amãt, & in ſeipſo
celſos humileſq; cõtẽperat, nec mõ pares, ſed unum eos fa
cit. Tu deũ forſitan adhuc ab hac amoris regula excipi pu
tas, ſed qui adhæret deo, unus ſpiritus eſt. Quid miraris 1.Cori.6.
hoc: Ipſe factꝰ eſt tãquã unꝰ ex uobis. Minus dixi, nõ tan
quã unus, ſed unꝰ. Parũ eſt parem eſſe hoĩbus, homo eſt. In
de terrã noſtrã uẽdicat ſibi, ſed quaſi patriã, nõ quaſi poſ
ſeſſionẽ. Quidni uẽdicet: Inde illi ſponſa: inde ſubſtantia
corporis. Inde ſpõſus ipſe, inde duo in carne una. Si caro Ibidem.
una, cur non & patria una: Cælũ cæli dño, inqt, terrã autẽ Pſal.113.
dedit filijs hoĩm. Ergo ut filius hominis hæreditat terram,
ut dñs ſubijcit, ut cõditor adminiſtrat, ut ſponſus cõicat.
Dicẽdo nẽpe in terra nr̃a, proprietatẽ pfectò abnuit, ſocie
tatẽ nõ reſpuit. Et hæc pro eo ꝙ ſpõſus tam benigno uſus
eſt uerbo, ut dignatus ſit dicere in terra nr̃a. B Nũc cæ
tera uideamus. Vox turturis audita eſt in terra noſtra. Et Canti.2.
hoc indicium eſt tranſactæ hyemis, tẽpus nihilominꝰ puta
tionis adeſſe denuncians. Id iuxta literam. Aliàs turturis
uox non dulce admodum ſonat, ſed ſignat dulcia. Ipſa aui
cula ſi emis, non magni: ſi diſcutis, non parui precij eſt. Et
uox qdẽ gemẽti quàm canenti ſimilior, pegrinatiõis nr̃æ
nos admonet. Illius doctoris libenter audio uocem, q non
ſibi plauſum ſed mihi planctũ moueat. Verè turturẽ exhi
bes, ſi gemere doceas. Et ſi perſuadere uis, gemendo id ma
gis quàm declamando ſtudeas oportebit. Exemplum ſanctũ
tũ in alijs multis, tũ uel maxime hoc in negocio uerbo effi
caciꝰ eſt. Dabis uoci tuæ uocẽ uirtutis, ſi qđ ſuades prius

tibi illud cognoſceris perſuaſiſſe. Validior opis quàm oris
uox. Fac ut loq̄ris, & nō ſolū me facilꝰ emēdas, ſed te quo
qꝫ nō leui liberas probro. Nō iā pertinebit ad te ſi quis di
cat: Alligāt onera grauia & importabilia, & imponunt ea
in humeros hoīm, digito autē ſuo nolunt ea mouere. Sed
neqꝫ illud uerearis oportet. Tu qui alios doces, teipſū nō
doces? C Vox turturis audita eſt in terra noſtra. Donec
hoies ꝓ dei cultu mercedē tm̄ in terra, & tm̄ terrā accepe
runt (illā utiqꝫ lacte & melle manātē) minime ſe cognoue
runt peregrinos ſup terrā, nec more turturis ingemuerūt
ueluti patriæ reminiſcentes, magis autē pro patria exilio
abutentes, dederunt ſe comedere pinguia, & bibere mul
ſum. Ita tādiu nō eſt uox turturis audita in terra nr̄a. Vbi
ergo regni cælorū ꝓmiſſio facta eſt, tūc intellexerūt hoies
ſe non habere hic ciuitatē manentē, ſed futurā inqrere to
ta auiditate cœperūt, & tūc primū manifeſte ſonuit i terra
uox turturis. Nā dū ſctā qꝫ iam aia xp̄i p̄ſentiā ſuſpiraret,
regni dilationē moleſte ferret, deſideratā patriā gemitibus
& ſuſpiriis à longe ſalutaret: nonne tibi uideť uice fungi ge
mebundæ ac caſtiſſimæ turturis q̄cunqꝫ aia in terris ita ſe
ciſſet? Extunc ergo & deinceps uox turturis audita eſt in
terra noſtra. Quidni moueat mihi crebras lachrymas &
gemitus quotidianos xp̄i abſentia? Dn̄e ante te oē deſide
Pſal. 37. rium meū, & gemitus meꝰ à te nō eſt abſconditus. Labora
Pſal. 6. ui in gemitu meo, tu ſcis, ſed beatus qui dicere potuit: La
Ibidem. uabo ꝑ ſingulas noctes lectū meū, lachrymis meis ſtratum
meū rigabo. Non ſolū aūt mihi, ſed & oībus q diligunt ad
uentū eiꝰ, gemitꝰ iſti cōperti ſunt. D Hoc qppe eſt qđ ip
ſe aiebat: Nunqd p̄nt, inqt, filij ſponſi lugere quādiu cū il
lis eſt ſponſus? Veniēt aūt dies cū auferet ab eis ſpōſus, &
Canti. 2. tūc lugebūt. Ac ſi diceret: Et tunc uox turturis audietur.
Ita eſt Ieſu bone, uenerūt dies illi. Nā & ipſa creatura inge
miſcit & parturit uſqꝫ adhuc, reuelationē filiorum dei ex
pectans. Nō ſolū aūt illa, ſed et noſipſi intra nos gemimus
adoptionē filiorum dei expectātes redemptionē corporis
noſtri: hoc ſcientes, qa quādiu ſumus in corpore hoc, pere
grinamur à dn̄o. Nec uacui gemitus, qbus ē cælo tam miſe
ricorditer reſpondeť. Propter miſeriā inopum & gemitū
pauperū nūc exurgā: dicit dn̄s. Fuit & in tpe patrum uox
iſta gemētiū, ſed rara & penes quēqꝫ ſuus gemitꝰ. Vn̄ & di
cebat qs: Secretū meū mihi, ſecretū meū mihi. Sed & q aie
Pſal. 37. bat: Gemitus meꝰ à te nō eſt abſconditꝰ, profectò monſtra
bat abſconditū eſſe q ſoli deo nō eſſet abſcōditus. Et ideò
Canti. 2. tunc dici non potuit: Vox turturis audita eſt in terra nr̄a,
qm̄ ſecretū adhuc paucorū iā tūc in multitudinē non exi
Col. 3. uit. At ubi palā clamatū eſt, q̄ ſurſum ſunt q̄rite, ubi xp̄s eſt
in dextera dei ſedēs: ad oēs iā cœpit pertinere gemitus iſte
turtureus: & una oībus eē gemēdi rō, qa oēs ſciebāt dn̄m
Hiere. 31. ſm̄ qđ i ꝓpheta legiť: Et cognoſcēt me oēs à minimo uſqꝫ
ad maximū, dicit dn̄s. B Cæterū ſi multi gemētes qd ſibi
uult unius deſignatio? Vox turturis inquit. Quare nō tur
Roma. 8. turū? Fortè apl's id ſoluit ubi ait, qa ipſe ſpūs poſtulat pro
ſctis gemitibus inenarrabilibꝰ. Ita eſt. Ipſe induciť gemēs,
qui gemētes facit. Et quālibet multi ſint qs ita gemere au
dias, unius ꝑ oīm labia uox ſonat. Quidni illiꝰ q ipſam in
ore ſingulorū pro quorūqꝫ neceſſitatibus format? Denicqꝫ
1. Cori. 12. unicuiqꝫ dať manifeſtatio ſpūs ad utilitatē: Sua uox quēqꝫ
manifeſtū facit, & p̄ſentē indicat. Et audi ex euāgelio q uo
Ioan. 3. cē habeat ſpūſctūs. Spūs, inquit, ubi uult ſpirat, & uocem
eius audis, & neſcis unde ueniat, aut quo uadat. Etſi ille ne
Ioan. 3. ſciebat q literā occidēte docebat mortuos magiſter mor
tuus, nos ſciamus q trāſlati de morte in uitā per uiuifican
tē ſpiritū certo & quotidiano experimēto ipſo nos illumi
nāte probamus uota & gemitus nr̄os ab ipſo uenire, & ad
deū ire, illicoqꝫ inuenire miam in oculis dei. Qm̄ enī ſui ſpūs
uocem irritā faceret deus? At ipſe ſcit quid deſideret ſpūs,
quia ſm̄ deū poſtulat pro ſanctis. Nec ſoli cōmendant tur
turem gemitus, commendat & caſtitas. C Huius denicqꝫ
Luce. 2. merito digna fuit dari hoſtia ꝓ uirgineo partu. Sic quip
pe habes, par turturū, aut duos pullos columbarum. Et li
cet aliàs quidē per colūbā ſpiritusſanctus ſoleat deſignari,

tm̄ quia libidinoſa auis eſt, non decuit offerri eā in ſacrifi
cium dn̄i, niſi ea ſanè ætate qua neſciret libidinem. At tur
turis nō deſignať ætas, qm̄ agnoſcitur caſtitas in quacūqꝫ
ætate. Denicqꝫ cōpare uno cōtenta eſt, quo amiſſo alterum
iam nō admittit, numeroſitatē in hominibus nuptiarū re
darguens. Nā etſi forſitā culpa ꝓpter incōtinētiā uenialis
eſt, ipſa tm̄ tāta incōtinētia turpis eſt. Pudet ad negociū ho
neſtatis rōnē nō poſſe in hoīe, quod natura poſſit in uolu
cre. Cernere enī eſt turturem tpe ſuæ uiduitatis, ſanctæ ui
duitatis opus ſtrenue atqꝫ infatigabiliter exequentem. Vi
deas ubiqꝫ ſingularē, ubiqꝫ gementē audias, nec unquam
in uiridi ramo reſidentē ꝓſpicies, ut tu ab eo diſcas uolu
ptatū uirētia uelut uirulenta uitare. Adde q in iugis mō
tiū & in ſummitatibꝰ arborū frequentior illi conuerſatio
eſt, ut quod uel maxime propoſitū pudicitiæ decet, doceat
nos terrena deſpicere, & amare cæleſtia. Ex qbus colligiť
q uox ſit turturis, etiā p̄dicatio caſtitatis. Neqꝫ enī à prin
cipio uox iſta in terris audita fuit, ſed magis illa: Creſcite Gen. 1.
& multiplicamini, & replete terrā. Incaſſum ꝓfectò uox il
la pudicitiæ ſonuiſſet, necdū ꝓpalata reſurgentiū patria,
in qua longe felicius hoies neqꝫ nubent neqꝫ nubenť, ſed Luce. 20
ſunt ſicut angeli dei in cælis. D Tunc uoci illi tp̄s fuiſſe
tunc dicas cum maledicto oīs ſubiacebat ſterilis in iſrael
cum patriarchæ ipſi plures ſimul haberent uxores, cū fra
ter fratris abſqꝫ liberis defuncti ſemē ſuſcitare ex lege com
pellebatur? At ubi inſonuit ex ore cæleſtis turturis cōmē
datio illa ſpadonū qui ſe caſtrauerūt propter regnum dei,
& item alterius cuiuſdam caſtiſſimæ turturis conſilium de
uirginibus ubiqꝫ inualuit, tunc primū dici ueraciter po
tuit qa uox turturis audita eſt in terra nr̄a. Ergo ſi in terra Canti. 2.
noſtra & flores apparuerunt, & uox turturis audita eſt, ꝓ
fecto & uiſu ueritas cōperta eſt & auditu. Vox quippe au
ditur, flos cernitur. Flos miraculum eſt, ut noſtra ſuperior
interp̄tatio habet, quod uoci accedens fructum parturit
fidei. Etſi fides ex auditu, ſed ex uiſu confirmatio eſt. So
nuit uox, ſplenduit flos, & ueritas de terra orta eſt, per fide Pſal. 84.
lium confeſſionē uerbo ſignoqꝫ pariter concurrentibꝰ in
teſtimonium fidei. Teſtimonia iſta credibilia facta ſunt ni Pſal. 92.
mis, dum flos uoci, auri oculus atteſtatur. Audita uiſa con
firmant, ubi duorum teſtimoniū (auris loquor & oculi)
ratū ſit. Propterea dn̄s aiebat: Ite renunciate Ioanni (eius Luce. 7.
nempe diſcipulis loq̄batur) q̄ audiſtis & uidiſtis. Nec bre
uius illis nec planius intimari fidei ualuit certitudo. Eadē
ſanè in breui etiā uniuerſæ terræ perſuaſio facta eſt, & eo
dē argumenti cōpendio. Quæ audiſtis, inqt, & uidiſtis. O
uerbū abreuiatū, attamen uiuū & efficax. Haud dubiꝰ ꝓ
fecto aſſero quod auribus oculiſqꝫ percepi. Intonat tuba
ſalutaris, coruſcant miracula, & mundus credit. Cito per
ſuadetur quod dicitur, dū quod ſtupeť oſtenditur. Habes
aūt quia profecti apl'i p̄dicauerunt ubiqꝫ dn̄o cooperante Marc. 16.
& ſermonē confirmante ſequentibꝰ ſignis. Habes in mon
te ſtupenda claritate transfiguratū, & nihilominus ſuper
na teſtificatum uoce. Habes in iordane ſimiliter & colum
bam deſignātem, & uocē teſtificantē. Itaqꝫ hæc duo ubiqꝫ
pariter uox & ſignū ad introducendā fidē ex diuina largi
tate concurrunt, ut latus ad aiam per utraſqꝫ feneſtras in
greſſus pateat ueritati. B Sequitur. Ficus protulit groſ Canti. 2.
ſos ſuos. Non comedamꝰ ex eis, nec enī eſui habiles ſunt
ob imaturitatē ſui. Bonarū ficuū habēt ſpeciē, ſed ſimilitu
dinē, nō ſaporē, fortè hypocritas deſignātes. Non abiicia
mus tm̄, aliis forſitan his opus habebimus. Alioquin ſatis
per ſeipſos leuiter & ante tp̄s cadēt, ſicut fœnū tectorū qđ Pſal. 128.
prius quàm euellatur exaruit: qđ ego de hypocritis dictū
reor. Nō ſine cauſa tm̄ in carmine nuptiali eorū mentio fa
cta eſt. Erūt ſine dubio etſi nō eſui, uſui qualicūqꝫ. Multa i
nuptiis p̄ter dapes neceſſarie procurātur. Ego uerò iſtud
adeò minime prætereūdū exiſtimo, ut qcqd illud eſt, inter
anguſtias extremitatū ſermonis huiꝰ diſcutere nolim, ſed
differo in diē alterū, & horā liberiorē. An uerò neceſſarie,
uobis tūc experiri licebit, tm̄ mihi opportunitatē faculta
tēqꝫ obtineāt uota ueſtra ad proferēdū qđ ſentio, i ueſtrā
ipſorum

ſpóſoꝝ ædificationẽ,in laudẽ & gloriã ſpõſi eccliæ Ieſu xp̃i
dñi noſtri,q eſt ſup oĩa deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ *De incredulitate iudæorum,qui compleuerunt menſuram patrũ ſuorum,occidendo Chriſtum.* Sermo LX. C

Canti.2. FIcus protulit groſſos ſuos.Ex ſuperioribus pẽdet pñs locus,dixerat eñ temp⁹ putationis ueniſſe,tam ex florib⁹ qui iã apparebant,quàm ex audita turturis uoce hoc aſſerens.Idipſum adhuc ex groſſorum productione affirmat:quia nõ ſolum ex floribus & uoce turturis experimentũ capitur tẽporis,capitur & ex ficu.Nõ eñ non eſt aer indulgentior tunc cũ ficus groſſos ſuos protulerit.Ficus flores nõ habet,ſed pro florib⁹ groſſos mittit,tpe quo cæteræ arbores florent.Et quõ flores apparent & tranſeunt,ad nihil utiles niſi ꝙ ſecuturi fructus quidã pnuncij ſunt:ita & groſſi oriunť,ſed immature cadũt,& dant locũ maturandis,ipſi minime habiles ad ueſcẽdũ.Et hinc ergo(ut dixi)ſumit ſponſus expimentũ tpis,& argumẽtũ ſuaſionis,ut nõ pigriteť pergere ſpõſa ad uineas:qa non perit opa q tẽpeſtiua uenit.Et litera quidẽ ſic.Quid uerò ſpũs?Vt planè hoc loco nõ ficum intueamur,ſed populũ:nempè de hoĩbus cura eſt deo,nõ de arboribus.Verè ficus eſt pplus fragilis carne,paruulus ſenſu,aĩo humilis,cui⁹ primi fruct⁹(ut interim noĩ alludamus)groſſi utiq; & terreni. D Nec eñ popularis eſt ſtu-
Matt.6. dij primũ q̃rere regnũ dei & iuſtitiã ei⁹,ſed ut,ait apl's,co-
1.Cori.7. gitare q̃ mũdi ſunt,quõ placeãt uxoribus,uel ille uiris.Tribulationem carnis habebunt hmõi,ſed in nouiſſimis non negamus eos fruct⁹ fidei aſſecuturos,ſi bonam habuerint nouiſſimã confeſſionẽ,maximeq; ſi carnis opera eleemoſynis redemerint.Ergo primi plebiũ fruct⁹ nec fructus ſunt,nõ magis quàm ficuũ groſſi.Deniq; ſi dignos poſtmodũ fructus pœnitentiæ fecerint(nõ enim prius qđ ſpũale eſt,
Matth.3. ſed qđ animale)diceť illis:Quẽ fructũ habuiſtis tunc in illis in qbus nũc erubeſcitis?Ego tñ hoc loco nõ quemuis pplm interp̃tari liberũ puto,un⁹ ſignãter exprimiť.Neq; enim ,ptulerunt dixit quaſi de plurib⁹,ſed q̃ſi de una protulit,inqt,ficus groſſos ſuos,&(ut ſentio ego)q̃ eſt plebs iudæorũ.Quãta in hanc ſaluator parabolice in euangelio
Lucæ.13. loq uideť,ut eſt illud:Arborẽ fici habebat qdã plantatã in
Lucæ.21. uinea ſua&c.Itẽ:Videte ficulneã et oẽs arbores.Et Natha-
Ioan.1. naeli dictũ eſt:Cũ eſſes ſub ficu,uidi te.Et rurſum maledi-
Marci.11. cit ficulneæ pro eò ꝙ nõ inuenit in ea fructũ.Bene ficus,q̃ bona licet patriarcharũ radice prodierit:nunquã tñ in altum ,pficere,nunquã ſe humo attollere uoluit,nũquam reſpondere radici ,pceritate ramorũ,generoſitate florũ,fœcũditate fructuũ.Male prorſus tibi cũ tua radice cõuenit arbor puſilla,tortuoſa,nodoſa.Radix eñ ſancta.Quid ea
Canti.2. dignũ tuis apparet in ramis?Ficus,inquit,protulit groſſos ſuos.Nõ hos nobili à radice traxiſti ſemẽ nequam.Qđ in ea eſt,de ſpũſancto eſt,ac p hoc ſubtile totũ ac ſuaue.Tibi unde hi groſſi?Et uerè quid non groſſum in gente illa?Nec actus profectò,nec affectus,nec intellectus:ſed nec ritus quẽ in colẽdo deum habuit.Nã actus in bellis,affectus in lucris totus erat,intellectus in craſſitudine lrãe,cult⁹ in ſanguine pecudũ & armẽtorũ. B At dicit aliquis:Cum iſtiuſmodi groſſos non aliqñ proferre gens illa ceſſauerit,ergo nõ aliqñ tps putationis nõ extitit,quia unum utriq; rei tp̃s exiſtere perhibetur.Non ita eſt.Dicimus mulieres filios procreaſſe nõ cũ parturiũt,ſed cũ iã pepererũt.Dicimus & arbores edidiſſe flores ſuos,nõ cũ cœperint florere,ſed potius cũ deſierint.Ita hic quoq; dictũ eſt,quia fic⁹ ,ptulit groſſos ſuos,non cũ aliquos edidit,ſed cũ totos.i.cũ ad finẽ puenit editio.Quæris quo tpe iſtiuſmodi complemẽtũ illi pplo accidit?Cũ xp̃m occidit,tũc cõpleta eſt
Matt.23. malitia ei⁹,iuxta qđ ip̃e eis p̄dixerat,implete menſurã pa-
Ioan.19. trũ ueſtrorum.Vñ in patibulo traditurus iam ſpm̃,cõſummatum eſt inquit.O qualẽ conſummationẽ dedit groſſis ſuis ficus hæc maledicta,& ſubinde æterna ariditate damnata?O quàm ſunt nouiſſimi peiores priorib⁹?Incipiens ab inutilib⁹,ad pernicioſos puenit & uenenatos.O groſſum uipereũq; affectum,odire hoiem ꝗ hoim & corpora ſanat,& aĩas ſaluat.O nihilominus intellectum groſſum & certè bouinũ,q deũ nõ intellexerunt,nec in operibus dei. Nimiũ me fortaſſe q̃ratur in ſui ſuggillatione iudæus,q
intellectũ illius dico bouinum.Sed legat in Eſaia:& plus Eſaiæ.1.
quàm bouinũ audiet.Cognouit,inquit,bos poſſeſſorem Ibidem.
ſuũ,& aſinus p̄ſepe dñi ſui,iſrael nõ cognouit me,popul⁹ meus non intellexit.Vides me iudæe mitiorẽ tibi ,ppheta
tuo?Ego te cõparaui iumẽtis,ille ſubijcit.Quãquã in ſua Pſal.48.
pſona ,ppheta nõ dixit hoc,ſed in dei,q deũ ſe & ipſis opi-
bus clamat.Et ſi mihi,inqt,nõ creditis,opibus credite:& Ioan.10.
ſi nõ facio opa patris mei,nolite credere:nec ſic tñ euigilant ad intelligẽdũ.Nõ fuga dæmonum,nõ obediẽtia elemẽtorũ,nõ uita mortuorũ beſtialẽ hãc & pl⁹ quàm beſtialem hebetudinẽ ab eis depellere quiuit.De qua nõ minus mirabili quàm miſerabili cæcitate factũ eſt ut in illud tam horrendũ tamq; enormiter groſſum facinus proruerint,
domino maieſtatis inijcientes manus ſacrilegas.Extunc Canti.2.
itaq; dici potuit qa fic⁹ protulit groſſos ſuos,cum iã uidelicet legitima illi⁹ ppli eſſe cœperũt quaſi in exitu ſup ſummum,ut nouis(iuxta ueterẽ ,pphetiã)ſupuenientibus uetera proijcerenť.Nõ aliter ſanè quàm quõ groſſi cadũt & cedũt ſuborientib⁹ ficubus bonis.Quã diu,inqt,non ceſſauit ficus producere groſſos ſuos,nõ te uocaui ô ſponſa,ſciens nõ poſſe una ,pdire optimas ficus.Nunc aũt productis q prius ,pducẽdi erãt,nõ iã intẽpeſtiue te inuito,cum boni ac ſalutares fructus in ,pximo eſſe noſcanť,inutiles ex
puncturi. D Nam uineæ,inqt,florentes odorẽ dederũt, Canti.2.
quod nihilominus appropinquãtis fructus indicium eſt. Hic odor ſerpentes fugat.Aiunt floreſcentibus uineis oẽ reptile uenenatũ cedere loco,nec ullatenus nouorũ ferre odorẽ florũ.Qđ uolo attẽdãt nouitij noſtri,& fiducialiter agant,cogitantes qualem ſpm̃ acceperũt,cuius primitias dæmones nõ ſuſtinent.Si ſic nouitius feruor qd erit abſoluta perfectio?Perpendať ex flore fructus,& ſaporis uirtus ex ui æſtimeť odoris.Vineæ florentes odorem dederunt. Et in principio quidẽ ſic fuit.Ad p̄dicationẽ nouæ grãæ ſecuta eſt nouitas uitæ in his q crediderũt,q cõuerſationem
ſuã inter gẽtes habẽtes bonã xp̃i erant bonus odor in oĩ 2.Cori.2.
loco.Odor bonus,teſtimoniũ bonũ.Hoc de bono opere tanquã de flore odor procedit.Et qm̃ tali flore & tali odore inter primordia naſcentis fidei fideles aĩæ ueluti q̃dam ſpiritales uineæ refertæ apparuerũt,habentes teſtimoniũ bonũ & ab his q foris erant,nõ incongrue(ut opinor)de ipſis dictũ ſentimus qa uineæ florentes odorem dederunt. Ad qd?Vt eo ſanè prouocati etiã qui necdũ crediderant, ex bonis operibus illos conſiderantes glorificarent & ipſi deũ,atq; ita eis odor uitæ ad uitã eſſe iciperet.Idcirco ergo dediſſe odorẽ nõ immeritò referunť,q non ſuã gloriã, ſed aliorũ de ſua bona opinione q̃rere ſalutẽ.Alioqn poterant more quorundã q̃ſtuũ æſtimare pietatẽ,uerbi grã, oſtentationis mercedis.At iſtud eſſet non dare odorem, ſed uendere.Nunc uerò qa oĩa ſua in charitate faciebant, nõ planè uẽdiderũt odorẽ,ſed dederunt.Cæterũ ſi uineæ aĩæ,flos opus,odor opinio eſt,quid fruct⁹?Martyriũ.Et
uerè fructus uitis,ſanguis eſt martyris.Cum dederit,inqt, Pſal.126.
dilectis ſuis ſomnum,ecce hæreditas domini filij merces fructus uentris.Propemodũ dixiſſem,fructus uitis.Quid ni ſanguinem uuæ dixerim meraciſſimum,ſanguinem innocentis,ſanguinem iuſti?Quidni muſtum rubens,probatum,p̄cioſum,planè de uinea ſoreth,torculari paſſionis expreſſum?Deniq; p̄cioſa in conſpectu dñi mors ſctõrũ eius. C Hæc pro eo ꝙ dictum eſt uineas florentes odorẽ dediſſe.Ita ſi ad tẽpora gratiæ hunc locũ reſpicere malimus.aut ſi placet magis referri ad patres(nam uinea domini ſabaoth domus iſrael eſt)erit ſenſus:Chriſtũ in carne naſciturum & moriturũ odorauerunt prophetæ & patriarchæ,ſed nõ dederunt tunc eundẽ odorẽ ſuum,qa non exhibuerunt in carne quem in ſpũ p̄ſenſerunt.Non dederunt odorẽ ſuũ,nec ſecretũ ſuũ publicauerũt,expectantes ut reuelaretur in ſuo tpe.Quis ſanè tunc caperet ſapientiã in myſterio abſconditam,in corpore non exhibitam?Ita

uineæ tūc quidē nō dederūt odorē ſuū. Dederūt aūt poſt-
ea, cū ꝑ ſucceſſiones generationū naſcentem ex ſe xp̄m ſm̄
carnē partu uirgineo ſeculis ediderūt. Tunc planè, inquā,
Titū.3. ſp̄ūales illæ uineæ dederūt odorē ſuū, cum apparuit beni-
gnitas & humanitas ſaluatoris noſtri dei, & cœpit p̄ſentē
habere mundus quē pauci adhuc abſentē p̄ſenſerant. Vir
ille (uerbi cauſa) q iacob tangens, & xp̄m ſentiens, ecce, in
quit, odor filij mei ſicut odor agri pleni cui bn̄dixit dn̄s:
cū hoc dicebat, habebat delicias ſuas ſibi, nec cuiquā illas
Gal.2. cōicabat. At ubi uenit plenitudo tēporis in quo miſit de⁹
filiū ſuum factū ex muliere, factū ſub lege, ut eos q ſub lege
erant redimeret: tunc prorſus odor ille qui in illo erat, ſeſe
ubiq; ſparſit, adeò ut à finib⁹ terræ ip̄m ſentiens clamaret
eccleſia, oleū effuſum nomē tuū: currerētq; adoleſcentulæ
in odore olei. Ita iſta uinea dedit odorem ſuum, & eo t̄pis
dederūt & cæteræ i qb⁹ hic ip̄e odor uitæ extiterat. Quid
ni dederūt, è qb⁹ xp̄s ſm̄ carnē? Dictum eſt itaq; uineas de
diſſe odorē, ſiue qa fideles animæ bonā de ſe ubiq; opinio-
nem ſpargūt, ſiue ꝙ palā facta ſunt mundo oracula & reue
lationes patrū, & in oēm terrā exiuit odoratus eorū, dicē-
te ap̄lo: Manifeſte magnū eſt pietatis ſacramentū qd̕ ma-
nifeſtatū eſt in carne, iuſtificatū eſt in ſp̄ū, apparuit ange-
lis p̄dicatū eſt gentib⁹, creditū eſt mundo, aſſumptū eſt in
gloria, D Mirū uerò ſi nec ficus nec uineæ iſtæ aliqd ha
bent qd̕ mores ædificet. Ego hūc locū arbitror eſſe & mo
ralem. Dico aūt ꝑ grām dei q̄ in nobis eſt, & ficus nos ha-
bere & uineas. Ficus quidē qui ſuauiores in morib⁹ ſunt,
uineas uerò q ſp̄ū feruētiores. Oīs q ſe inter nos cōmuni-
ter ſocialiterq; agit, & nō ſolū ſine qrela conuerſatur inter
fratres, ſed & multa cum ſuauitate fruendum ſe oībus præ
bet in oī officio charitatis, qdni illū uicē agere ficus con-
uenientiſſime dicā? Qui tñ groſſos ſuos pri⁹ ꝓtulerit pro
iecerit q; oportet, timorē utiq; iudicij, quem perfecta chari
tas foras mittit: & amaritudinē pctōrū, q̄ uerè confeſſioni
& infuſioni grãæ, crebrarūq; ꝓfuſioni lachrymarum cedat
neceſſe eſt, cæteraq; talia inſtar groſſorū p̄cuntia fructuum
ſuauitatē, q̄ uos quoq; ꝑ uoſmetip̄os cogitare poteſtis. Ve
tñ adhuc ego aliqd adijciā de eiuſmodi qd̕ occurrit, uide
te ne fortè etiā hæc inter groſſos deputari poſſint, ſciētia,
prophetia, linguæ, ſimiliaq;. Etenī iſta more groſſorum de-
ficere habent, & cedere melioribus, dicēte ap̄lo qa & ſcien
tia deſtruetur, & prophetiæ euacuabuntur, & linguæ ceſſa
bunt. Fidē quoq; ipſam intellectus excludet, ſpeciq; ſuccedat
1.Cori.13. uiſio neceſſe eſt. Qd̕ enī uidet qs, qd ſperat? Sola nō exci-
Lucæ.10. dit charitas, ſed illa qua de⁹ toto corde, tota aīa, tota uir-
tute diligitur. Ideò hāc minime groſſis annumerauerim,
ne ad ficū quidē dixerim pertinere, ſed ad uineas. Iam qui
uineæ ſunt, ſeueriores nobis quàm ſuauiores ſe exhibent
in ſp̄ū uehementi agētes, zelantes pro diſciplina, uitia a-
cerrime corripiētes, aptantes ſibi congruentiſſime uocem
Pſal.136. illā: Nónne q oderūt te dn̄e oderā, & ſup inimicos tuos ta
Pſal.68. beſcebā? Item: Zelus domus tuæ comedit me. Et mihi qui
dem illi in dilectione proximi, iſti in dilectiōe dei eminere
uidētur. Sed libet pauſare ſub hac uite & ſub hac ficu, ubi
dei proximiq; obūbrat dilectio. Vtranq; teneo cū te amo
domine Ieſu chriſte, qui meus proximus es, qm̄ homo es,
& feciſti mecum miſericordiam, & nihilominus es ſuper
omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ *Qualiter eccleſia reperit diuitias diuinæ miſericordiæ in foraminibus uulnerum Chriſti. Et de fortitudine martyrum quam à Chriſto receperunt.* *Sermo* LXI. C

Canti.2. SVrge amica mea ſponſa mea & ueni. Commen-
dat ſponſus multam dilectionem ſuam iterādo
amoris uoces. Nam iteratio, affectionis expreſ-
ſio eſt: & ꝙ rurſum ad laborem uinearum ſolici
tat dilectam, oſtendit quàm ſit de animarum ſalute ſolicit⁹.
Nam uineas animas eſſe iam audiſtis: non immoremur ſu-
peruacue in his q̄ dicta ſunt. Videte ſequētia. Sponſam tñ
nuſquā (ut memini) in hoc toto op̄e apte adhuc noīarat,
niſi mō cū ad uineas itur, cum uino charitatis appropin-
quatur. Quæ cū uenerit & perfecta fuerit, faciet ſp̄ūale cō-
iugiū, & erūt duo nō in carne una, ſed in uno ſp̄ū: dicente Ephe.5.
ap̄lo: Qui adhæret deo, unus ſp̄ūs eſt. ¶ Sequit: Columba 1.Cori.6.
mea in foraminib⁹ petræ, in cauernis maceriæ, oſtende mi Canti.2.
hi faciē tuā, ſonet uox tua in aurib⁹ meis. Amat, & pergit Ibidem.
amatoria loq. Colūbā denuo blandiēdo uocat, ſuā dicit, &
ſibi aſſerit propriā. Qd̕q; ipſe rogari obnoxius ab illa ſole
bat, ipſi⁹ nūc uerſa uice & cōſpectū poſtulat & colloquiū.
Agit ut ſpōſus: ſed ut uerecūdus, publicū erubeſcit, decer-
nitq; frui delicijs ſuis in loco ſeq̄ſtri, utiq; in foramib⁹ pe-
træ, & in cauernis maceriæ. D Puta ergo ſic dicere ſpon
ſum: Ne timeas amica quaſi hæc ad quam te hortantur op̄a
uinearū, negociū amoris īpedire ſeu interrūpere habeat.
Erit certè & aliqs uſus i ea ad id qd̕ pariter optam⁹. Vineæ
ſanè macerias habent, & diuerſoria grata uerecundis. Hic
literalis luſus. Quidni dixerim luſum? Quid enim ſerium
habet hæc lr̄æ ſeries? Ne auditu qdē dignū quod foris ſo-
nat, ſi non int⁹ adiuuet ſp̄ūs infirmitatē intelligentiæ nr̄æ.
Ne ergo remaneamus foris, ne & turpiū (qd̕ abſit) amorū
uideamur lenocinia recenſere, afferte pudicas aures ad ſer
monē q in manib⁹ eſt de amore: & cū ipſos cogitatis amā-
tes, nō uirū & fœminā, ſed v̄bū & aīam ſentiatis oportet.
Et ſi xp̄m & eccleſiā dixero, idem eſt, niſi ꝙ eccl̄iæ noīe nō
una aīa, ſed multarū unitas uel poti⁹ unanimitas deſigna-
tur. Nec ſanè foramina petræ aut cauernas maceriæ late-
bras putetis operātiū iniqtatē, ne q̄ ꝑuſus ſuſpicio ſubeat
de operibus tenebrarū, ali⁹ hūc locū ita expoſuit, forami-
na petræ uulnera xp̄i interpretans. Recte oīno, nam petra
xp̄s. Bona foramina, q̄ fidē aſtruunt reſurrectionis, & xp̄i
diuinitatē. Dn̄s meus, inqt, & deus meus. Vñ hoc reporta Ioan.20.
tum oraculū niſi ex foraminibus petræ? In his paſſer inue Pſal.83.
nit ſibi domū, & turtur nidū, ubi reponat pullos ſuos. In-
his ſe colūba tutatur, & circunuolitantē intrepida intuet
accipitrē. Et ideò ait: Columba mea in foraminib⁹ petræ. Canti.2.
Vox columbæ in petra exaltauit me. Et item: Statuit, in- Pſal.39.
quit, ſupra petrā pedes meos. Vir ſapiens ædificat domū
ſuam ſupra petram, ꝙ ibi nec uentorū formidet iniurias,
nec inundationū. B Quid non boni in petra? In petra
exaltatus, in petra ſecurus, in petra firmiter ſto. Securus
ab hoſte, fortis à caſu, & hoc quoniam exaltatus à terra.
Anceps eſt enī & caducū terrenū omne. Conuerſatio no-
ſtra in cælis ſit, & nec cadere nec deijci formidamus. In cæ-
lis petra, in illa firmitas atq; ſecuritas eſt. Petra refugium
herinacijs. Et reuera ubi tuta firmaq; infirmis ſecuritas &
requies, niſi in uulneribus ſaluatoris? Tanto illic ſecurior
habito, quanto ille potentior eſt ad ſaluandū. Fremit mun
dus, premit corpus, diabolus inſidiatur, non cado: funda-
tus enim ſum ſupra firmam petram. Peccaui peccatum grā
de, turbatur conſcientia, ſed non perturbabitur, qm̄ uulne
rum dn̄i recordabor. Nempe uulneratus eſt propter ini-
quitates noſtras. Quid tam ad mortem, quod nō xp̄i mor-
te ſaluetur? Si ergo in mentē uenerit tam potens tamq; ef-
ficax medicamentum, nulla iam poſſum morbi malignita-
te terreri. Et ideò liquet erraſſe illū, q ait: Maior eſt iniqui- Geñ.4.
tas mea, quàm ut ueniam merear. Niſi ꝙ non erat de mem-
bris xp̄i, nec pertinebat ad eum de xp̄i merito ut ſuū p̄ſu-
meret, ſuum diceret qd̕ illius eſſet tāquā rem capitis mem-
brum. C Ego uerò fidenter qd̕ ex me mihi deeſt, uſurpo
mihi ex uiſceribus domini, quoniā miſericordia affluunt,
nec deſunt foramina per quæ effluant. Foderunt manus Pſal.21.
eius & pedes, latuſq; lancea forauerunt: & per has rimas
licet mihi ſugere mel de petra, oleumq; de ſaxo duriſſimo, Pſal.80.
id eſt guſtare & uidere quoniam ſuauis eſt dn̄s. Cogitabat
cogitationes pacis, & ego neſciebam. Quis enim cogno- Deut.32.
uit ſenſum dn̄i, aut qs conſiliarius eius fuit? At clauis reſe- Pſal.33.
rans, clauus penetrans factus eſt mihi, ut uideam uolunta-
tem domini. Quidni uideam per foramē? Clamat clauus,
clamat uulnus ꝙ uerè deus ſit in xp̄o mūdum reconciliās
ſibi. Ferrum pertranſijt animam eius, & appropinquauit
cor illius, ut non iam nō ſciat cōpati infirmitatibus meis.
Patet arcanum cordis per foramina corporis, patet ma-
gnū illud pietatis ſacramētum, patēt uiſcera miſericordiæ Lucæ.1.
dei noſtri

dei nr̃i in qbus uiſitauit nos oriens ex alto. Quidni uiſce-
ra per uulnera pateãt? In quo eñ clarius quàm in uulneri-
bus tuis eluxiſſet ꝙ tu dñe ſuauis & mitis, & multæ miſe?
Maiorem eñ miſeratione̅ nemo habet, quàm ut aĩam ſuã
ponat qs pro addictis morti & damnatis. Meũ ꝓinde me-
ritũ miſeratio dñi. Non planè ſum meriti inops, quandiu
Treñ.3. ille miſerationũ nõ fuerit. Qꝫ ſi miſe dñi multæ, multꝰ nihi
lominus ego in meritis ſum. Quid eñ ſi multorũ ſim mihi
Roma.5. conſcius delictorum? Nempe ubi abundauit delictum, ſu-
perabundauit & gratia. Et ſi miſe dñi ab æterno & uſq; in
æternum, ego quoq; miſericordias dñi in æternum canta-
bo. Nunqd iuſtitias meas? Dñe memorabor iuſtitiæ tuæ
ſolius. Ipſa eſt enim & mea. Nempe factus es mihi tu iuſti-
tia à deo. Nunquid mihi uerendum ne non una ambobus
ſufficiat? Non eſt pallium breue, qđ ſm ꝓphetam non poſ-
Pſal.118. ſit operire duos. Iuſtitia tua iuſtitia in æternũ. Quid lon-
gius æternitate? Et te pariter & me operiet largiter larga
& æterna iuſtitia. Et in me quidem operit multitudinem
pctõrũ: in te aũt dñe qd niſi pietatis theſauros, diuitias bo
Pſal.13. nitatis? Hæ in foraminibus petræ repoſitæ mihi. Qꝫ ma-
gna multitudo dulcedinis tuæ in illis, opertæ quidem, ſed
in his qui pereunt. Vt qd eñ ſctm̃ detur canibus, uel mar-
1.Cori.2. garitæ porcis? Nobis autẽ reuelauit deus per ſpiritũ ſuũ,
etiã & apertis foraminibus introduxit in ſctã. Quanta in
his multitudo dulcedinis, plenitudo grãe, perfectioq; uir-
tutũ? A Ibo mihi ad illa ſic referta cellaria, atq; ad ammo-
nitionem prophetæ relinquam ciuitates, & habitabo in
petra: ero quaſi columba nidificans in ſummo ore forami-
nis, ut cum moyſe poſitus in foramine petræ, tranſeunte
dño merear ſaltẽ poſteriora eius proſpicere. Nã faciem ſtã
tis.i. incõmutabilis claritatem quis uideat, niſi qui intro-
duci iam meruit nõ in ſancta, ſed in ſanctaſanctorum? Nec
uilis tamen aut contemnenda poſteriorũ cõtẽplatio. Con
temnat herodes: ego tanto magis nõ contẽno, quãto ma-
gis contẽptibilẽ ſe oſtendit herodi. Habent etiam aliqd &
Pſal.77. poſteriora dñi qđ uidere delectet. Quis ſcit ſi conuertatur
Pſal.20. & ignoſcat deus, & relinquat poſt ſe bñdictione? Erit cum
oſtendet facie̅ ſuã: & ſalui erimus. Sed interim præueniat
nos in benedictionibus dulcedinis: illis utiq; quas poſt ſe
relinquere conſueuit. Nunc dignationis ſuæ poſteriora
demonſtret, aliàs in gloria dignitatis faciem ſuam demon-
ſtraturus. Sublimis in regno, ſed ſuauis in cruce. In hac
Pſal.15. me uiſione præueniat, in illa adimpleat. Adimplebis me,
ait, lætitia cum uultu tuo. Vtraq; uiſio ſalutaris, utraq; ſua
uis, ſed illa in ſublimitate, iſta in humilitate. Illa in ſplendo
Pſal.67. re, hæc in pallore eſt. Deniq;, inquit, & poſteriora dorſi eiꝰ
in pallore auri. Quomodo non in morte palleſcat? Sed me
lius pallens aurũ quàm fulgens aurichalcum, & quod ſtul-
tum eſt dei, ſapientius eſt hominibus. Aurum uerbũ, aurũ
ſapientia eſt. C Hoc aurum ſemetipſum decolorauit ab-
ſcondens formam dei, & formam ſerui ꝓtendens. Decolo-
Canti.1. rauit & eccleſiam quæ ait: Nolite me conſiderare ꝙ fuſca
Pſal.67. ſim, quia decolorauit me ſol. Ergo & poſteriora ipſius in
pallore auri, quæ fuſcũ non erubuit crucis, uſtione paſſio-
nis non horruit, liuore̅ uulnerũ non refugit. Et iam cõpla
cet ſibi in illis, & optat nouiſſima ſua fore horum ſimilia.
Idcirco deniq; audit: Columba mea in foraminibꝰ petræ,
ꝙ in Chriſti uulneribꝰ tota deuotione uerſetur, & iugi me
ditatione demoretur in illis. Inde martyri tolerantia, inde
illi magna fiducia apud deum altiſſimum. Nõ eſt ꝙ uerea-
tur martyr exanguem, liuidamq; leuare ad eum faciem, cu-
ius liuore ſanatus eſt, glorioſam repreſentare ſimilitudinẽ
mortis eius, utiq; in pallore auri. Quid uereatur cui etiam
Canti.2. à domino dicitur: Oſtende mihi faciem tuam? Ad quid?
Vt mihi uidetur, ſe magis oſtendere uult. Ita eſt, uideri
uult, non uidere. Quid eñ ille non uidet? Non eſt ei opus
ut quis ſe oſtendat à quo nihil nõ uidetur nec ſi ſe abſcon-
dat. Vult ergo uideri, uult benignus dux deuoti militis
uultum & oculos in ſua ſuſtolli uulnera, ut illiꝰ ex hoc ani
mum erigat, & exẽplo ſui reddat ad tolerãdum fortiorem.
Enimuerò non ſentiet ſua, dum illius uulnera intuebitur.
Stat martyr tripudiãs & triumphãs toto licet lacero cor-
pore, & rimãte latera ferro, nõ mõ fortiter ſed & alacriter
ſacrũ ẽ carne ſua circumſpicit ebullire cruorem. Vbi ergo
tunc aĩa martyris? Nempe in tuto, nempe in petra, nempe
in uiſceribus Ieſu, uulneribus nimirũ patentibus ad intro
eundum. Si in ſuis eſſet uiſceribus ſcrutans ea, ferrum pro
fecto ſentiret, dolorem non ferret: ſuccumberet, & negaret.
Nunc aũt in petra habitãs, quid mirum ſi in modũ petræ
duruerit? D Sed neq; hoc mirum, ſi exul à corpore, dolo
res non ſentiat corporis. Neq; hoc facit ſtupor, ſed amor.
Submittitur eñ ſenſus, nõ amittitur. Nec deeſt dolor: ſed
ſuperatur, ſed cõtẽnit. Ergo ex petra martyris fortitudo,
inde planè potens ad bibendum calicem dñi. Et calix hic Pſal.22.
inebrians quàm ꝓclarus eſt? Præclarus, inquã, atq; iocun-
dus non minus imperatori ſpectanti quàm militi triũphã-
ti. Gaudium eteñ dñi, fortitudo nr̃a. Quidni gaudeat, ad
uoce̅ fortiſſimæ cõfeſſionis? Deniq; & reqrit eã cũ deſide- Canti.2.
rio. Sonet, inquiens, uox tua in auribus meis. Nec cuncta- Marc.8.
bit̃ repẽdere uice̅ ſcđm ſuã promiſſione̅ cõtinuo, ut qui ſe
cõfeſſus fuerit corã hoibus, cõfitebit̃ & ipſe eũ corã patre
ſuo. Rumpamus ſermone̅, nec enim põt finiri mõ, ne ſit ſi-
ne modo, ſi cuncta q̃ adhuc ex propoſito capitulo reſtant,
uno iſto uelimus ſermone complecti. Ergo quod ſupereſt
ſeruemꝰ principio alteri, ut de noſtro ſanè & uerbo & mo
do gaudeat ſponſus eccleſiæ Ieſus xp̃s dñs noſter, qui eſt
ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen,

¶ *Qualiter intelligatur hoc quod dicitur, Oratio iuſti penetrat cælos. Et ꝙ nemo poteſt bene deum contemplari, & uerbum dei prædicare, niſi perfectam habuerit mentis puritatem.* Sermo. LXII. B

COlumba mea in foraminibus petræ, in cauernis Canti.2.
maceriæ. Non tantum in foraminibus petræ tu
tum reperit columba refugium, ſed & in cauer-
nis maceriæ. Qꝫ ſi maceria non congeriem lapi-
dum, ſed ſanctorum communionem accipimus, uideamus
ne fortè cauernas maceriæ dixerit angelorum, qui ob ſu-
perbiam lapſi ſunt, locaq; quaſi uacua derelicta, quippe quæ
repleri ex hominibus habent tanquam ruinæ de lapidibꝰ
uiuis reficiendæ. Vnde apoſtolus Petrus: Accedentes, in- 1.Petr.2.
quit, ad lapidem uiuum, & ipſi tãquam lapides uiui ſuper-
ædificamini domos ſpirituales. Nec puto ab re eſſe ſi intel-
ligimꝰ angelorum cuſtodiam uicem exhibere maceriæ in
uinea dñi, q̃ eſt eccleſia ꝓdeſtinatorum: cum Paulus dicat:
Nónne omnes adminiſtratorij ſpiritus ſunt miſſi in mini- Hebræ.1.
ſterium propter eos qui hæreditate̅ capiũt ſalutis? Et pro
pheta: Immittit angelꝰ dñi in circũitu timẽtiũ eũ. Et ſi ita Pſal.33.
ſedet, erit ſenſus, qa eccleſiã tpe & loco pegrinationis ſuæ Pſal.118.
duæ res cõſolentur. De ꝓterito quide̅ memoria paſſionis
xp̃i, de futuro aũt ꝙ ſe in ſorte ſctõrũ cogitat & cõfidit re-
cipie̅dam. Ambo hæc ueluti añ & retro oculata inſatiabili
deſiderio cõtuet, & uterq; illi intuitus admodũ gratꝰ, uter
q; eſt illi refugiũ, à tribulatione malorũ & dolore integra
cõſolatio: cũ non ſolum quid ſibi expectandũ, ſed & unde
id ſit præſumendum nouerit. Expectatio læta nec dubia,
quæ chriſti morte firmata eſt. Cur paueat ad præmij ma-
gnitudinem, quæ precij dignitatem conſiderat? Quàm li-
bens mẽte inuiſit foramina per q̃ ſibi ſacroſancti ſanguinis
precium fluxit. Quàm libens cauernas perambulat & di-
uerſoria & mãſiones quæ ſunt in domo patris multæ atq;
diuerſæ, in qbus habet collocare filios ſuos pro quorũq;
diuerſitate meritorũ. Et tũc quide̅ (qđ ſolũ interim põt)
ſola in his memoria requieſcit, cæleſte habitaculũ qđ deſur-
ſum eſt, iam aĩo induens. Erit aũt cũ implebit ruinas, cum Pſal.109.
cauernas & corpore inhabitabit & mente, cũ uacua domi
cilia q̃ antiq reliquerũt habitatores, ipſa ſuæ uniuerſitatis
illuſtrabit ꝓſentia, nec ulla ultra apparebit cauerna peni-
tus in cæleſti maceria, felici decætero perfectione ſui atq;
integritate gaudente. D Aut ſi id magis probas, dicemꝰ
has cauernas à ſtudioſis & pijs mentibus non inueniri, ſed
fieri. Quonam modo inquis? Cogitatione & auiditate.
Cedit nempe in modum maceriæ mollioris pia maceries
deſiderio animæ, cedit puræ cõtemplationi, cedit crebræ

orationi. Deniq; oratio iuſti penetrat cælos. Non utiq;
aeris huiꝰ corporei ſpacioſas altitudines ueluti quodam
Ezech.5. remigio alarũ ſuarum inſtar uolucris uolantis ſcindet: aut
quaſi gladius acutus ipſius firmamenti ſolidum celſumq;
Pſal.18. uerticem perforabit. Sed ſunt cæli ſancti, uiui, rationales, q
enarrant gloriã dei: q fauorabili quadam pietate noſtris ſe
notis libenter inclinant: & ſinuatis ad tactũ nr̃æ deuotio-
nis affectibus in ſua nos recipiunt uiſcera quoties digna
ad eos intentiõe pulſamus. Pulſanti enĩ aperietur. Licebit
itaq; unicuiq; noſtrũ etiã hoc tpe nr̃æ mortalitatis cauare
ſibi quocũq; pte nolet cauernas ſupnæ maceriæ: nũc qdẽ pa-
triarchas reuiſere: nũc uerò ſalutare pphetas: nũc ſenatui
ĩmiſceri aplorũ: nũc martyrũ inſeri choris: ſed & beatarũ
uirtutũ ſtatꝰ & mãſiones à mimo angelo uſq; ad cherubim
& ſeraphim tota mentis alacritate percurrendo luſtrare:
Lucæ.12. prout quẽq; ſua deuotio feret. Apud quos magis afficieť
immittẽte ſibi ſpũ prout uult: ſi ſteterit & pulſauerit: cõfe-
ſtim aperieť ei, & facta quaſi cauerna in mõtibꝰ uel potius
mentibꝰ ſctis: dũ ſe ultro inflectunt ad pietatẽ: requieſcet
uel paululũ apud illos. A Ois aiæ ſic faciẽtis, & facies &
nox deo grata exiſtit: facies ppter puritatẽ, nox ppter cõ-
Pſal.95. feſſionẽ. Etenĩ cõfeſſio & pulchritudo in cõſpectu eiꝰ. Vñ
Canti.2. & dr̃ illi q eiuſmodi ẽ. Oñde mihi faciẽ tuã: ſonet uox tua
in auribꝰ meis. Vox admiratio in aĩo cõtẽplãtis: uox grã-
rũ actio eſt. Delectať admodũ iſtiuſmodi cauernis deus: ẽ
qbus ſibi uox reſonat grãrum actionis, uox admirationis
& laudis. Felix mẽs q̃ ſibi in hac maceria frequẽter cauare
ſtuduit: ſed q̃ in petra felicior. Licet qdem cauare & in pe-
tra: ſed ad hoc puriore mẽtis acie opus eſt: & uehementio
ri oĩno intẽtione: etiã & meritis potioribꝰ ſctitatis. Et ad
Ioan.1. hæc qs idoneꝰ? Nẽpe ille q dixit. In principio erat uerbũ:
& uerbũ erat apud deũ, & deꝰ erat uerbũ: hoc erat in prin
cipio apud deũ. Nõnne tibi uideť ipſis ſe uerbi penetrali-
bus immerſiſſe, & de abditis pectoris eiꝰ quandã intimæ ſa
pientiæ ſacroſanctã eruiſſe medullã? Quid ille q ſapiam lo-
qbať iter pfectos: ſapiam in myſterio abſcõditã: quã nemo
pricipũ mũdi huiꝰ cognouit? Nõnne uno & altero cælo:
acuta ſed pia curioſitate terebraris ẽ tertio tãdẽ hanc pius
ſcrutator eruixit? At ipam nõ ſiluit nobis uerbis qbus po-
2.Cori.12 tuit fidelibꝰ fideliter intimãs. Audiuit aũt uerba ineffabi-
lia: q̃ nõ licuit illi loq. Nõ utiq; hoĩ: nã ſibi illa loquebať &
deo. Puta ergo deũ quaſi ſolicitã pauli charitatẽ hoc mõ
cõſolari & dicere. Quid anxiaris ꝙ cõceptũ tuũ auditꝰ nõ
Canti.2. capit humanus? Sonet uox tua in auribus meis: hoc eſt.
Si quod ſentis non licet reuelare mortalibus: cõſolare tñ
ꝙ uox tua diuinas queat mulcere aures. Vides ſctãm ani-
mã nũc qdẽ charitate ſobriã nobis: nũc uerò puritate ex-
cedẽtẽ deo? Vide etiam de ſctõ Dauid, ne forte ipſe ille ſit
hõ de quo cũ deo quaſi de alio loquiť: qm̃ cogitatio hoĩs
cõfitebiť tibi: & reliquiæ cogitationis diẽ feſtũ agent tibi.
Ergo qđ de cogitatione pphetica uerbo & exẽplo pphe-
tæ uenire ad mediũ poterat: id ppheta in publicã mox la-
xabat cõfeſſionem: & ex eo confitebatur in pplis dño, reli-
quũ ſibi & deo ſeruans: unaq; feſtiuũ ducens in lætitia &
exultatione. Hoc ergo eſt qđ nobis intimare memorato
uerſiculo uoluit: q cqd uidelicet ſua illa ſcrutabũda & aui-
da cogitatione ex arcano ſapientiæ eruere p̃ualebat: par-
tem quã poterat in ſalutẽ populorum ſolicita p̃dicatione
impartiebať: reliquũ qđ capere plebes non poterant feſti-
ua iubilatione in dei laudibꝰ expendebat. Vides ſanctæ cõ
tẽplationi deperire nihil: dũ quod expendi in plebiũ ædi-
Pſal.146. ficationem non põt: id uel maxime deo ſit iocunda deco-
raq; laudatio? D Quæ cum ita ſint, duo liquet cõtempla
tionis genera eſſe, unum de ſtatu & felicitate & gloria ci-
uitatis ſupernæ: quo uel actu uel ocio ingẽs illa cæleſtium
ciuium occupata ſit multitudo: alterũ de regis ipſiꝰ maie-
ſtate, æternitate, diuinitate. Illa in maceria: iſta in petra.
Sed hoc quãto difficilius cauať: tanto ſuauius quod inde
eruis ſapit. Nec uerearis illud qđ ſcriptura minať ſcruta-
toribus maieſtatis: tantũ affer purũ & ſimplicem oculum.
Non opprimeris à gloria: ſed admitteris: niſi non dei, ſed
tuã q̃ſieris gloriã. Alioquin ſua quiſq; opprimitur, nõ dei
gloria: dũ procliuis in iſtã, ad illã leuare ceruicem nõ ſinit:
nimirũ graue cupiditate. Hac excuſſa ſecure ſcrutemur in
petra: in qua theſauri abſcõditi ſapientiæ & ſcientiæ ſunt.
Si adhuc dubitas: audi ipſam petram. Qui operantur, in- Pſal.54.
quit, in me: nõ peccabũt. Quis dabit mihi pẽnas ſicut co-
lubæ: & uolabo & requieſcã? Ibi requiẽ inuenit mãſuetꝰ
& ſimplex ubi doloſꝰ opprimiť, uel elatꝰ & cupidꝰ inanis
glĩæ. Eccl'ia colũba eſt: & ideo reqeſcit. Colũba: quia inno
cens, qa gemens. Colũba inquã: quia in mãſuetudine ſuſci
pit inſitũ uerbũ. Et requieſcit in uerbo, hoc eſt in petra: nã
petra eſt uerbũ. Eccl'ia ergo in foraminibꝰ petræ per quã
introſpicit & uidet gloriã ſponſi ſui: nec opprimiť tñ à glo
ria: qm̃ nõ ſibi uſurpat eã. Non opprimiť, quia non ſcruta-
trix maieſtatis eſt, ſed uolũtatis. Nam quod maieſtati atti-
net: interdũ qdẽ & in ipſam intendere audet, ſed quaſi ad-
mirans: nõ quaſi ſcrutãs. Sed & ſi qñ per exceſſum rapi in
illã contingat: digitus dei eſt iſte dignanter leuãs hoĩem:
nõ hoĩs temeritas inſolenter dei alta peruadẽs. Cum enim Act.9.
apls raptum ſe cõmemoret, ut auſum excuſet: quiſnam al-
ter p̃ſumet mortalium huic ſe diuinæ maieſtatis horrendo
ſcrutinio pprijs intricare conatibus: & importunus cõtẽ
plator pauenda irrũpere in arcana? Scrutatores proinde
maieſtatis tanquã irruptores dici reor: non qui ſ. rapiun-
tur in eã: ſed qui irruũt. Ipſi itaq; opprimunť a glĩa. Ergo
formidoloſa ſcrutatio maieſtatis: at uoluntatis tam tuta
quàm pia. B Quidni tota diligẽtia ſcrutando inſtẽ ſacra
mento glĩæ uoluntatis: cui mihi parendũ p oĩa ſcio? Sua
uis gloria q̃ non aliunde quàm de ipſius ſuauitatis cõtem
platione procedit: quàm de diuitiarũ bonitatis ac multæ
miſerationis intuitu. Deniq; uidimus gloriã hanc: gloriã Ioan.1.
quaſi unigeniti à patre. Totũ nẽpe benignũ & uerẽ pater-
nũ quod apparuit gloriæ in hac parte. Non me opprimet
glĩa iſta totis licet uiribꝰ intendentẽ in ſe: ego potius im-
primar illi. Etenim reuelata facie ſpeculantes in eandẽ ima
ginem transformamur de claritate in claritatẽ tanquam à
dñi ſpũ. Transformamur cũ cõformamur. Abſit autẽ ut in
maieſtatis gloria: & nõ magis in uoluntatis modeſtia: dei
ab hoĩe conformitas p̃ſumať. Glĩa mea hæc eſt ſi unquã de
me audiero. Inueni hoĩem ſm cor meũ. Cor ſponſi: cor pa-
tris ſui. Ipm quod? Eſtote, ait, miſericordes ſicut & pater Lucæ.6.
ueſter miſericors eſt. Hæc forma quã uidere deſiderat: cũ
eccleſiæ dicit, oſtende mihi faciem tuam: forma pietatis &
mãſuetudinis. Hanc cum oĩ fiducia leuat ad petram cui ſi-
milis eſt. Accedite, inquit, ad eum & illuminamini: & fa-
cies ueſtræ non confundentur. C Quo pacto humilis ab
humili confundetur, à pio ſancta, & à manſueto modeſta?
Non planẽ abhorrebit à puritate petræ pura facies ſpon-
ſæ, nõ magis quàm à uirtute uirtꝰ: à lumine lumẽ. Sed quia
nõ ex oĩ interim parte adhuc ad petrã forãdam eccleſia ac-
cedere põt (neq; enĩ omniũ eſt q in eccleſia ſunt ſacramẽta
diuinæ uolũtatis inſpicere: aut app̃hẽdere per ſemetipſos
pfunda dei) ideo nõ ſolũ ĩ foraminibus petræ ſed & in ca-
uernis maceriæ habitare oſtenditur. Ergo in perfectis qui
dem qui rimari ac penetrare arcana ſapientiæ & puritate
conſcientiæ audent, & intelligentiæ acumine poſſunt: ha-
bitat in foraminibus petræ. De reliquo in cauernis mace-
riæ: ut qui in petra p ſemetipſos fodere, aut non ſufficiũt:
aut nõ p̃ſumũt: in maceria fodiant, contenti uel glĩam ſan-
ctorũ mente intueri. Si cui ne hoc qdẽ poſſibile ſit: huic ſa-
nẽ pponet Ieſum, & hũc crucifixum: ut & ipſe abſq; ſuo la
bore habitet in foraminibus petræ: in qbus nõ laborauit.
Iudæi in his laborauerũt: & ipſe in labores infideliũ introi
bit ut ſit fidelis. Nec uerendũ ꝙ patiať repulſam: qui & uo
catur ut intret. Ingredere, inqt, in petrã: & abſcondere in Eſa.2.
foſſa humo à facie timoris dñi, & a glĩa maieſtatis eius. In-
firmæ adhuc & inerti aiæ (q̃ iuxta quod in euãgelio qdam
de ſemetipſo confitetur: fodere nõ ualet: mẽdicare erube- Lucæ.16.
ſcit) foſſa oſtenditur humus ubi lateat: donec conualeſcat
& proficiat: ut poſſit & ipſa per ſe cauare ſibi foramina in
petra, per quæ intret ad interiora uerbi, animi utiq; uigo-
re & puritate

re & puritate. Et ſi intellximꝰ foſſam humū, illā quæ ait:
Pſal.21. Foderunt manꝰ meas & pedes meos: non erit ambigendū
de ſanitate in ea citius adipiſcenda aīæ uulneratæ quæ in
ea demorabiť. A Quid enim tā efficax ad curanda con-
ſciētiæ uulnera, necnō ad purgandā mētis aciē, quàm xp̄i
uulnerū ſedula meditatio? Verum donec purgata & ſana-
ta pfecte fuerit, non uideo qualiter illi aptari poſſit qđ dr:
Canti.2. Oſtēde mihi faciē tuā, ſonet uox tua in auribus meis. Qūo
deniq; faciem ſuā oſtendere audeat, uel leuare uocem ſuā,
Eſaiæ.2. cui & latere iudicitur? Abſcondere, inquit, in foſſa humo.
Quare? Quia non eſt pulchra facie, nec digna quæ uidea-
tur. Non erit digna uideri, quādiu nō erit uidere idonea.
Cum aūt per inhabitationē foſſæ humi in ſanando oculo
interiori tm̄ profecerit, ut reuelata facie ſpeculari gloriam
dei & ipſa poſſit, tūc demum quæ uidebit fiducialiter iam
loqtur, uoce & facie placēs. Placeat neceſſe eſt facies, quæ
in dei claritatem intēdere pōt. Neq; eñ id poſſet, niſi clara
ipſa quoq; eſſet & pura, utiq; trāsformata in eandē quam
conſpicit claritatis imaginem. Alioqn ipſa diſſimilitudine
reſiliret iſolito reuerberata fulgore. Ergo cū pura purā in-
tueri potuerit ueritatē: tūc faciē ipſius ſponſus uidere cu-
piet, conſequenter & uocē eius audire. Nā quantū illi pla
ceat cum puritate quidem mentis prædicatio ueritatis,
Canti.2. oſtendit, cum ſubinde infert: Vox enim tua dulcis. Quia
enim non placeat uox ſi diſpliceat facies, demonſtrat cum
illico ſubdit: Et facies tua decora. Quid internæ decor fa-
ciei niſi puritas? In pluribus hæc abſq; prædicationis uo
ce complacuit, illa abſq; iſta in nemine. B Impuris non
ſe oſtendit ueritas, non ſe credit ſapientia. Quid ergo lo-
Ioan.3. quuntur quā non uiderūt? Qđ ſcimus, inquit, loqmur, &
quæ uidimus teſtamur. Id ergo tu audes teſtari qđ nō ui-
diſti, & loqui qđ ignoras? Quæris quē dicā impurū? Qui
laudes requirit hūanas, qui nō ponit ſine ſumptu euange
liū, q euāgelizat ut māducet, q quæſtū æſtimat pietatem, q
nō reqrit fructū, ſed datū. Impuri ſunt tales, & cū non ha-
beāt unde uideāt ueritatē propter impuritatē, habent tñ
unde illā loquātur. Quid præpropere agitis? Cur lucē nō
Pſal.126. expectatis? Cur opꝰ lucis ante lucem præſumitis? Vanum
1.Cori.13. eſt uobis ante lucem ſurgere. Lux eſt puritas, lux eſt chari-
tas quæ nō quærit q̄ ſua ſunt. Hæc p̄cedat, & pes linguæ
in incerto nō poniť. Supbo oculo ueritas nō uidetur, ſyn
cero patet. Nō eſt qđ ſe ueritas deneget intuēdā puro cor
Pſal.49. di, ac p hoc nec eloquēdā. Peccatori autem dixit deꝰ. Qua
re tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamētum meum
per os tuū? Multi puritate neglecta, ante loqui quàm uide
re conati ſunt, & aut grauiter errauerūt neſcientes de qui
bus loquerentur, neq; de quibus affirmarent: aut turpiter
uixerūt, dū q alios docerēt, ſeipſos nō docuiſſent. A quo
nos gemino malo ſemper cuſtodiat exoratus à nobis ſpō-
ſus eccleſiæ Ieſus chriſtus dominus noſter, qui eſt ſuper
omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ *Q, uiro ſapienti uita ſeu mens ſua ſit ſibi uinea in cultu. Et de duo-
bus uulpium generibus, ſcilicet adulatoribus & detractoribus. Et de
tentationibus monachorum nouitiorum.* Sermo LXIII. D

Canti.2. CApite nobis uulpes paruulas quæ demoliūtur
uineas. Nam uinea noſtra floruit. Liquet q; non
ocioſe ad uineas itū ſit, qñ ibi inuentæ ſunt uul-
pes demolientes eas. Litera quidem iſtud. Spiri
tus autem quid? Ante omnia ſanè ut communem, & uſita-
tum literæ ſenſum in hac explanatiōe penitꝰ reſpuamꝰ, ut
potè ineptū & inſulſum: idignūq; planè q recipiať in ſcri-
ptura tā ſancta tā authētica. Niſi qs fortè ita uecors & aīo
ſtolidꝰ ſit, ut pro magno habeat didiciſſe ex ea inſtar filio-
rum huius ſeculi, curā gerere terrenarū poſſeſſionum, cu-
Ephe.5. ſtodire & defenſare uineas ab incurſantibus beſtijs, ne for-
tè contingat amittere fructum uini, in quo eſt luxuria, ſi-
mulq; pareat opera & impenſa. Grande ſcilicet dānum, ut
propterea librū ſanctū tāto ſtudio & tāta cum ueneratiōe
legamus, q; docemur in eo à uulpibus uineas cuſtodire, ne
in excolendis illis fruſtra marſupia uacuentur ſi in cuſto-
diendis illis pigri fuerimus. Non eſtis tā rudes, neq; adeò
ſpiritualis gratiæ expertes, ut ita carnaliter ſapiatis. Ergo
in ſpiritu iſta q̄ramus. Ibi ſanè inuenimus, ſano qdē intelle
ctu, ſenſuq; nihilominus digno, & uineas florentes, & uul-
pes demolientes, in quibus capiendis uel amouendis &
honeſtius laboratur & fructuoſius. An uos dubitatis lon-
ge uigilantius inſiſtendum mentibus ſeruandis quàm fru-
gibus, lōge curioſius inuigilādū cauēdis pp̄ter illas ſpūa-
libus neqtijs, quàm capiendis propter iſtas fraudulentis
uulpeculis? A Sed iam à me demōſtrādæ ſunt ſpiritales
iſtæ tam uites quàm uulpes. Veſtra intererit filij ſuæ quē-
q; uineæ pſidere, cū me diſputante aduerterit in quibus
ſibi & à qbꝰ maxime ſit cauendū. Viro ſapienti ſua uita ui-
nea eſt, ſua mēs, ſua cōſciētia. Nil qppe incultū, deſertũ ue
ue in ſe ſapiens derelinquet. Stultus non ita. Cuncta apud
eū neglecta inuenies, cūcta iacentia, cuncta inculta & ſor-
dida. Nō eſt uinea ſtulto. Quomō uinea, ubi nil plantatū,
nil elaboratū uſpiā paret? Tota ſpinis ſilueſcit & tribulis
ſtulti uita, & uinea eſt? Et ſi fuit, iam nō eſt, redacta in ſoli-
tudinē. Vbi uitis uirtutis? Vbi botrꝰ boni operis? Vbi ui-
num lætitiæ ſpūalis? Per agrū hominis pigri tranſiui, in- *puer.24.*
quit, & per uineā uiri ſtulti, & ecce totum repleuerāt urti-
cæ, & opuerūt ſupficiē eiꝰ ſpinæ, & maceria lapidū deſtru
cta erat. Audis ſapientē irridentē ſtultū q; bona naturæ &
dona grāæ q̄ fortè p lauacrū regeneratiōis accepat, tanquā
illā quā plātauit deus & nō hō primā ſuam uineā, in uō ui
neā negligēdo redegit. Deniq; nō pōt uinea eſſe ubi uita
nō eſt. Nā ſtultus q; uiuit, mortē potius quàm uitā eſſe cē-
ſuerim. Quō uita cū ſterilitate? Arbor arida & in ſterilita-
tem uerſa nōnne mortua iudicať? Et farmēta mortua ſunt.
Et occidit, inqt, in grādine uineas eorū: monſtrās uita pri *Pſal.77.*
uatas q̄ ſterilitate dānatæ ſunt. Sic ſtultꝰ eo ipſo q; inutili-
ter uiuit, uiuēs mortuus eſt. Soli itaq; conuenit ſapiēti ha-
bere uel potius eſſe uineā. Qui uitā habet eſt lignū fructi-
ferum in domo dei, ac per hoc lignū uiuēs. Siquidē & ipſa
ſapientia qua ſapiēs diciť & eſt, lignū uitæ eſt apprehēden
tibus eā. Quidni uiuat apprehēſor eius? Viuit, ſed ex fide.
Iuſtus nempe eſt ſapiens, & iuſtus ex fide uiuit. Et ſi anima *Hebr.10.*
iuſti ſedes eſt ſapiētiæ, ſicut eſt: pfectò is ſapiens, qui iuſtꝰ.
Is ergo ſiue iuſtū nomines ſiue ſapiētē, nūquā abſq; uinea
uiuet, quia nūquā non uiuet. Hoc quippe eſt illi uinea qđ
uita. Et bona uinea iuſti, imo bona uinea iuſtus, cui uirtus
uitis, cui actio palmes, cui uinū teſtimonium conſcientiæ,
cui lingua torcular expreſſionis. Deniq; glīa nr̄a hæc eſt,
inquit, teſtimoniū cōſcientiæ nr̄æ. Vides apud ſapiētē ua- *2.Cori.1.*
care nihil? Sermo, cogitatio, conuerſatio, & ſiqd aliud eſt
ex eo, q dñi totum dei agricultura, dei ædificatio eſt, & ui-
nea dñi ſabaoth? Quid deniq; illi de ſe perire poſſit, qñ &
foliū eiꝰ nō defluet? Cæterū tali uineæ nūquā infeſtatiōes,
nūquā inſidiæ deerūt. Nempè ubi multæ opes, multi ſunt
& q comedūt eas. Sapiēs erit ſolicitus ſeruare uineā ſuam
nō minꝰ quàm excolere, nec ſinet eā uorari à uulpibꝰ. Peſ-
ſima uulpes occultus detractor, ſed nō minus nequam adu
lator blādꝰ. Cauebit ſapiens ab his. Dabit operā ſanè qđ
in ipſo eſt, capere illos q talia agunt, ſed cape bñficijs atq;
obſequijs monitiſq; ſalutaribꝰ & orōnibus p his ad deū.
Nō ceſſabit iſtiuſmodi carbōes ignis cōgerere ſup caput
maledici, & item ſuper adulatoris, quouſq; (ſi fieri poteſt)
& illi inuidiā, & iſti ſimulationē de corde tollat, faciēs mā-
datū ſpōſi dicētis. Capite nobis uulpes paruulas quæ de- *Canti.2.*
moliuntur uineas. An non tibi captus ille uideť q ſuffuſus
ora rubore, qppe pp̄riū erubeſcens iudiciū, ipſe ſuæ cōfu-
ſiōis & pœnitudinis teſtis eſt, ſiue q; oderit hominē amore
digniſſimū, ſiue q; dilexerit tātū uerbo & lingua cū à quo
ſe diligi ope & ueritate uel ſero expertus eſt? Captꝰ planè,
& captus dño, ſm q; noīatim ipſe expreſſit: capite, inquiens,
nobis. Vtinam ego oēs aduerſantes mihi ſine cauſa ita ca-
pere poſſim, ut xp̄o eos uel reſtituā uel acqrā. Sic ſic cōfun *Pſal.39.*
danť & reuereanť qui quærūt aīam meā, auertantur retror
ſum & erubeſcant q uolunt mihi mala, quatenus inueniar
& ipſe obediēs ſponſo, nō modo in capiēdo uulpes, ſed &
in capiendo ipſi. Sed reflectať ſermo ad ſui principium, ut

ſuo ordine ſeries explanationis procedat. A Capite no-
bis uulpes paruulas quæ demoliuntur uineas. Locus mo-
ralis eſt,& iuxta morū diſciplinā nos iam oſtendimus ſpi-
ritales has uineas non niſi ſpūales uiros eſſe,quorum cum
omnia interiora culta ſint,oīaq; germinantia, oīa fructifi-
cantia & parturientia ſpūi ſalutis,quō de regno dei,ſic de
his uineis æque dn̄i ſabaoth poſſunt dicere:qm̄ intra nos
ſunt: Deniq; in euāgelio legitur dari gentibus regnum fa
cientibus fructus eius. Hi ſunt quos paulus enumerat di-
Gal.5. cens: Fructus autem ſpūs eſt charitas,gaudium,pax,patiē
tia, longanimitas,bonitas,benignitas,manſuetudo,fides,
modeſtia,continentia,caſtitas. Fructus iſti profectus no-
ſtri. Hi accepti ſponſo,quia ipſi cura eſt de nobis. Num de
uirgultis cura eſt deo: Homines non arbores amat homo
deus,& noſtros ꝓfectus ſuos fructus deputat. Tp̄s horum
diligēter obſeruat,arridet apparentibus,& ſolicitus ſata-
git ne pereāt nobis cum apparuerint. Imo uerò ne pereāt
ſibi:ſe enī reputat tāquam nos. Ideoq; prouidens capi ſibi
iubet inſidiātes uulpeculas,ne nouellos fructus ipſæ præ-
Canti.2. ripiant. Capite,inquit,nobis uulpes paruulas quæ demo-
liuntur uineas. Et quaſi quis dicat,ꝓpropere times,nōdū
uenit fructuū tēpus:nō eſt ita,inquit,nā uinea noſtra flo-
ruit. Poſt flores nō eſt fructuū mora:adhuc illis cadētibꝰ,
iſti erūpūt illico,illico incipiūt apparere. B Parabola iſta
inſtantis eſt tp̄is. Videtis iſtos nouitios: Nuper uenerūt,
nuper cōuerſi ſunt,non poſſumus de ipſis dicere quia ui-
nea noſtra floruit. Floret enī. Interim quod in eis appere
uidetis,flos eſt,fructuū tempus nondum aduenit. Flos no
uella cōuerſatio eſt,flos formula recēs uitæ emendatioris
eſt. Induerūt ſibi faciē diſciplinatā,& bonam totiꝰ corpo-
ris cōpoſitionē. Placent fateor q̄ in facie ſunt,negligentior
utiq; is q foris apparet corporum cultꝰ & ueſtiū,ſermo ra
rior,uultꝰ hilarior,aſpectꝰ uerecūdior,inceſſus maturior.
Verum qa hæc nouiter cœpere,ipſa ſui nouitate flores eē
ſeuda ſunt,& ſpes fructuum magis quàm fructus. Vobis fi-
lioli non timemus à fraude uulpium,quæ fructibus magis
quàm floribus inuidere noſcunt. Veſtrum aliūde pericu-
lum eſt. Vſtionem certè metuo floribus,non ſubreptionē,
ſed uſtionē à frigore. Aqlo mihi ſuſpectꝰ eſt,& frigora ma-
tutina quæ intēpeſtiuos flores ſolent ꝑdere,fructus præri-
Pſal.147. pere. Itaq; ab aquilone pandit ueſtrū malum. A facie frigo
ris eius qs ſuſtinebit: Hoc frigus ſi ſemel aiam,aiæ quidē
(ut aſſolet) incuria ſpiritu dormitāte paruaſerit,ac nemi-
ne deinde (qđ abſit) inhibente ad interiora eius peruene
rit,deſcenderit in uiſcera cordis & ſinū mentis, cōcuſſerit
affectiones,occupauerit cōſilij ſemitas,perturbauerit iudi
cij lumen,libertatē addixerit ſpūs, mox (ut in corpe ſolet
euenire febricitantibus) ſubit quidā animi rigor,& uigor
lenteſcit,lāguor fingit uiriū,horror auſteritatis intendit,
timor ſolicitat paupertatis,cōtrahitur animus,ſubtrahit
gr̄a, ꝓtrahitur longitudo uitæ,ſopit rō,ſpūs extinguitur,
deferueſcit nouitius feruor,ingraueſcit tepor faſtidioſus,
refrigeſcit fraterna charitas,blanditur uoluptas,fallit ſecu
ritas,reuocat conſuetudo. Quid plura: Diſſimulatur lex,
abdicatur ius,fas ꝓſcribitur,derelinquitur timor dn̄i. Dā-
tur poſtremò impudētiæ manꝰ,ꝓ̄ſumitur ille temerarius,
ille pudendus,ille turpiſſimus,plenus ille ignominia & cō
fuſione ſaltus de excelſo in abyſſum,& de pauimēto in ſter
quilinium,de ſolio in cloacam,de cœlo in cœnum:de clau
ſtro in ſeculum,de paradiſo in infernum. Principiū & ori-
ginem huius peſtis,& uel qua arte uitetur,uel qua ſupere
tur uirtute,nō eſt huiꝰ tp̄is demōſtrare. Aliàs erit hoc,nūc
cœpta ꝓſequamur. Ad prouectiores & firmiores ſermo eſt
retorquendꝰ,ad uineā q iam floruit,cui qdē etſi nō eſt qđ
floribus formidet à frigore,ſed nō fructꝰ ſecuri ſunt à uul-
pibus. Dicendū apertiꝰ quid ſint ſpūaliter hæ uulpes,cur
puſillæ dicant,cur iubeant potiſſimū capi,& nō abigi uel
occidi,etiā introducenda diuerſa genera harum beſtiarū
ad maiorē audientium notitiā & cautelā,nō ſanè ſermone
iſto,ut faſtidio cōſulamꝰ,& nr̄æ deuotionis alacritas ꝑpe-
tuet in gr̄a & cōfeſſione glīæ magni eccliæ ſponſi dn̄i nr̄i
Ieſu xp̄i,qui eſt ſuper oīa deꝰ benedictus in ſecula. Amen.

¶ *De tentationibus monachorum prouectorum,& de hæreticis.*

Sermo LXIIII. V

ADſum promiſſioni ueſtræ. Capite nobis uulpes Canti.2.
paruulas q̄ demoliūtur uineas,nā uinea noſtra
floruit. Vulpes tentationes ſunt. Neceſſe eſt ut
ueniant tentatiōes. Quis enim coronabitur,ni- 2.Timo 2.
ſi qui legitime certauerit: Aut quomodo certabunt,ſi de-
ſit qui impugnet: Tu ergo accedens ad ſeruitutem dei ſta
in timore,& præpara animā tuam ad tentationem,certus
omnes qui pie uolunt uiuere in xp̄o,perſecutionem paſſu 2.Timo.3.
ros. Porrò tentationes diuerſæ ſunt,pro temporū diuerſi
tate. Et initijs qdē nr̄is tanquā nouellarū teneris floribus
plantationū in euidenti uis algoris incūbit,cuius memini
mus in ſermone altero,& incipientes ab hac peſte cautos
reddidimus. Iam uerò ꝓficientiū ſanctioribus ſtudijs mini
me qdē ſeſe opponere contrariæ uirtutes apte audent,ſed
ſolēt ex occulto inſidiari quaſi quædā fraudulentæ uulpe-
culæ,ſpecie qdē uirtutes,re autē uitia. Quātos (uerbi gra
tia) ingreſſos uias uitæ,ꝓgreſſos ad meliora,ſup ſemitas
iuſtitiæ bene ſecureq; proficiſcētes & proficientes,fraude
ꝓh pudor uulpiū harū turpiter ſupplātatos exptꝰ ſum,&
ſero in ſe uirtutū ſuffocatos plāgere fructꝰ. Vidi ego homi
nē currentē bn̄,& ecce cogitatio (quidni uulpecula fuit:)
quantis,inqt,bonū quo ſolus fruor,ſi eſſem in patria,poſ-
ſem utiq; impartiri fratribus & cognatis,notis & amicis:
Amāt me,& facile acquieſcerēt ſuadēti. Vt qd ꝑditio hæc: Matt.26.
Vado illuc,& ſaluo multos ex illis,& me pariter. Nec ueren-
dū in loci mutatiōe. Etenī dū bn̄ faciā,quid intereſt ubi,ni
ſi ꝙ illic ꝓculdubio ſatiꝰ ubi fructuoſius degā: Quid plu-
ra: It & perit miſer,non tam exul ad patriam quàm canis
reuerſus ad uomitū. Et ſe ꝑdidit infelix, & ſuorū acqſiuit
neminē. En una uulpecula,iſta uidelicet fruſtratoria ſpes
quā habuit in acqſitione ſuorū. Potes tu quoq; ꝑ teipſum
in teipſo alias atq; alias ſimiles huic inuenire ſeu aduertere
ſi non negligas. C Vis tn̄ ut unā adhuc ego oſtendam ti-
bi: Facio,etiā & tertiā & quartā quoq; demonſtrabo,ſi te
ad capiēdas eas quas fortè ex his in tua aduerteris uinea,
inuenero uigilātē. Interdū bene ꝓficiētis cuiuſpiā,cū ſibi
ꝓfuſius aliqd ſupnæ gr̄æ ſenſerit irrorari,ſubit aīm deſide-
riū ꝓ̄dicādi,nō qdē ad parētes & ꝓpiquos,iuxta illud,cō
tinuo nō acqeui carni & ſanguini:ſed qſi puriꝰ,fructuoſiꝰ,
fortiuſq; paſſim ad extraneos & ad oēs. Caute oīno. Sanē
timet ꝓpheticū incurrere maledictū,ſi quæ in abſcondito
accepit frumenta,abſcōdat in ꝓplis:& contra euāgelium
facere,niſi q̄ in aure audiuit,ꝓ̄dicauerit ſuper tecta. Vulpes
eſt,atq; illa priore eò nociuor quò occultior ueniēs. Sed
capio tibi eā. Primus moyſes dicit:nō arabis in primoge- Deut.15.
nito bouis. Hoc paulus interp̄tans,nō neophytū,inqt,ne 1.Timo.3.
in ſuperbiā elatꝰ incidat i iudiciū diaboli. Et rurſum. Nec Hebr.5.
qſquā,inqt,ſumit ſibi honorē,ſed q uocat à deo tanquam Roma.10.
aaron. Itē ipſe. Quō ꝓ̄dicabūt,ait,niſi mittantur: Et ſimus
monachi officiū eē nō docere,ſed lugere. Ex his ſillibusq;
collectis mihi texo rete,& capio uulpē,ne demoliatur ui-
neā. Ex his nēpe claret & certū eſt ꝙ publice ꝓ̄dicare nec
mōacho cōuenit,nec nouitio expedit,nec nō miſſo licet.
Porrò cōtra hæc tria uenire quāta conſcientiæ demolitio
eſt: Ergo qcqd tale aīo ſuggerat,ſiue ſit illđ tua cogitatio,
ſiue imiſſio ꝑ āgelū malū,doloſam agnoſce uulpeculam.i.
malum ſub ſpecie boni. D Sed aſpice aliam. Quantos ex
monaſterijs ſpū feruētes eremi ſolitudo ſuſcepit,& aut te-
pefactos euomuit,aut tenuit contra eremi legem non mo-
do remiſſos,ſed etiā diſſolutos:ſicq; apparuit uulpeculam
affuiſſe ubi tāta facta eſt uaſtatio uineæ.i.uitæ & cōſciētiæ
hoīs detrimētū. Cogitabat ſi ſolꝰ degeret,multo ſe copio-
ſiores fructus ſpūs ꝑcepturū,q̄ppe q in cōi uita tn̄ ſpūalis
gr̄æ fuiſſet exptus. Et bona uiſa eſt ſua cogitatio ſibi,ſed
rei exitus indicauit magis eandē illi cogitationem uulpē
demoliētē fuiſſe. Quid illud qđ nos quoq; toties in domo
iſta tā grauiter inquietat,notabilem loquor quorūdā qui
inter nos ſunt ſuperſtitioſamq; abſtinētiā,ex qua ſe oībus,
ſibiq;

ſibiq; oẽs moleſtos reddũt? Quõ nõ hæc ipſa diſcordia tã
gñalis & ſuæ illis cõſciẽtiæ diſſipatio eſt, & qđ in ipſo eſt,
grãdis uineæ huius quã plãtauit dextera dñi, ueſtræ ſcili-
Mat.26. cet oĩm unanimitatis demolitio? Væ hoĩ ꝑ quẽ ſcandalũ
Mar.9. uenit. Qui ſcandalizauerit, inquit, unũ de his puſillis, duo-
rum eſt qđ ſequiť. Quãto duriora mereť qui tãtã & tã ſan-
ctam multitudinẽ ſcãdalizat? Iudiciũ prorſus duriſſimum
portabit quicũq; eſt ille. Sed hæc aliàs. B Nunc uerò in
tendamus his q̄ à ſponſo dicunť ſup puſillis & aſtutis his
aĩalibus demolientibus uineas. Puſillis dixerim, non ma-
litia, ſed ſubtilitate. Aſtutũ ſiquidem natura hoc genus eſt
animãtis, promptũq; admodũ ad nocẽdum in occulto, &
uideť mihi congruentiſſime deſignare ſubtiliſſima quædã
uitia, ſpecie palliata uirtutũ, qualiũ utiq; formã præmiſſis
ad notitiam exemplis, paucis licet iam aliquãtiſper expreſ
ſi. Nec enĩ aliter nocere queũt niſi ꝙ ſe uirtutes uirtutum
quadã ſimilitudine mentiũtur. Sunt aũt cogitationes ho-
minũ aut uanæ, aut factæ immiſſiones per angelos malos,
2.Cori.11. angelos ſatanæ qui ſe transfigurant in angelos lucis, parã
Pſal.10. tes ſagittas ſuas in pharetra, hoc eſt in occulto, ut ſagittẽt
in obſcuro rectos corde. Vnde & puſillas eas propter hoc
reor dici, ꝙ cum cætera uitia quadã quaſi corpulentia ſui
manifeſta ſe præbeant, hoc genus pro ſui ſubtilitate haud
facile agnoſci, & ideò nec caueri poſſit, niſi dũtaxat à ꝓfe-
ctis & exercitatis, & q habeãt illũinatos oculos cordis ad
diſcretionẽ boni & mali, maxieq; ad diſcretionẽ ſpirituũ,
qui cũ apoſtolo poſſint dicere: qa nõ ignoramus aſtutias
2.Cori 2. ſatanæ, neq; cogitationes eius. Et uide ne fortè ob hoc à
ſponſo iubeanť nõ qdem exterminari uel abigi uel occidi,
ſed capi, ꝓ uidelicet hmõi ſpirituales doloſaſq; beſtiolas
omni uigilantia & cautela obſeruari oporteat & examina
ri, & ſic capi, id eſt comprehendi in aſtutia ſua. Ergo cum
ꝓditur dolus, cũ fraus aperiť, cũ conuinciť falſitas, rectiſſi-
me tũc diciť capta uulpes puſilla q̄ demoliebať uineam. C
Deniq; dicimus hominem in ſermone capi, ſicut habes in
Matt.22. euangelio: quia cõuenerunt phariſæi in unum ut caperẽt
Canti.2. Ieſum in ſermone. Ita ergo ſponſus capi iubet uulpes pu-
ſillas quæ demoliunť uineas, id eſt deprehendi, conuinci,
ꝓdi. Solũ hoc malignitatis genꝰ id ꝓpriũ habet, ut agni-
tũ iã minime noceat, ita ut agnoſci ſit illi expugnari. Quis
enĩ niſi demẽs cõpta decipula, ſciẽs & prudẽs pedẽ mittat
in illã? Sufficit ꝑinde ſi capianť q̄ eiuſmodi ſunt, hoc eſt ſi
ꝓdas & deducas ad mediũ, qppe qbꝰ appere ꝑire eſt. Non
ſic cætera uitia. Nẽpe manifeſte ueniunt, manifeſte nocẽt,
ſciẽtes captiuãt, ſuperãt reluctãtes, utpotè ui nõ dolo agẽ-
tia. Ergo cõtra huiuſmodi aperte ſæuientes beſtias non in
ueſtigatione opus eſt, ſed refrenatione. Solas has uulpes
paruulas, diſſimulatrices maximas (qa proditæ iã non no
cent) ſufficit educi in lucem & capi in calliditate ſua. Nam
foueas habent. Tali itaq; ex cauſa uulpes iſtæ & capi iubẽ
tur, & paruulæ deſcribunť. Vel ideò paruulæ, ut naſcentia
uitia in ipſo ortu, donec utiq; paruula ſunt, uigilanter ob-
ſeruans illico cõprehẽdas, ne creſcẽtia plus noceãt, & dif-
ficilius capiantur. D Et ſi iuxta allegoriam eccleſias ui-
neas, uulpes hæreſes uel potius hæreticos ipſos intelliga
mus, ſimplex eſt ſenſus, ut hæretici capianť potius quàm
effugenť. Capianť dico, nõ armis, ſed argumẽtis qbus re-
fellanť errores eorũ, ipſi uerò ſi fieri põt recõcilienť catho
licæ, reuocenť ad uerã fidẽ. Hæc eſt enĩ uoluntas eiꝰ q uult
1.Timo.2. oẽs hoĩes ſaluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire.
Hoc deniq; uelle ſe ꝓhibet, q nõ ſimplr capite uulpes, ſed
capite, inquit, nobis uulpes paruulas. Sibi ergo & ſponſæ
ſuæ, id eſt catholicæ iubet acqri has uulpes, cũ ait: capite
eas nobis. Itaq; homo de eccleſia exercitatus & doctus ſi
cũ hæretico hoĩe diſputare aggrediť, illò intentionẽ ſuam
dirigere debet, quatenus ita errantẽ cõuincat ut & cõuer
Iaco.5. tat, cogitãs illud apli Iacobi: qa q cõuerti fecerit pctõrem
ab errore uiæ ſuæ, ſaluabit aĩam eius à morte, & opit mul-
titudinẽ peccatorũ. Quòd ſi reuerti noluerit, nec cõuictꝰ
poſt primã iã & ſcđam admonitionẽ (utpotè q oĩno ſub-
uerſus eſt) erit ſm apoſtolũ deuitandus. Ex hoc iã melius
(ut quidem ego arbitror) effugať aut etiam religať, quàm
ſiniť uineas demoliri. B Nec ꝓpterea ſanè nihil ſe egiſſe
putet qui hæreticum uicit & cõuicit, hæreſes confutauit,
uериſimilia à uero clare aperteq; diſtinxit, praua dogmata
plana & irrefragabili rõne praua eſſe mõſtrauit, prauum
deniq; intellectũ extollẽtẽ ſe aduerſus ſcientiam dei in ca-
ptiuitatẽ redegit. Nempe cœpit nihilominus q talia opa-
tus eſt uulpem, etſi nõ ad ſalutẽ illi: & cœpit eam ſpõſo &
ſpõſæ, quãuis aliter. Nã etſi hæreticus nõ ſurrexit de fæce,
eccleſia tñ cõfirmať in fide, & qdẽ de ꝓfectibꝰ ſpõſæ, ſpon-
ſus ſine dubio gratulať. Gaudium eteñ dñi eſt fortitudo
nr̃a. Deniq; nõ putar à ſe aliena lucra nr̃a, qui ſe nobis tam
dignãter aſſociat, dũ iubet capi uulpes nõ ſibi, ſed nobis
ſecũ, capite inqens nobis. Aduertere eſt enĩ qđ ait nobis.
Quid hac uoce ſocialius? An nõ tibi uidetur hoc dicere,
quaſi qdã paterfamilias qui ꝑ ſe nihil habeat, ſed oĩa com-
munia cũ uxore & filiis atq; domeſticis? Et q loqť deꝰ eſt,
minime tñ ut deus id loquiť, ſed ut ſponſus: Capite nobis
uulpes. Vides quàm ſocialiter loquiť qui ſociũ nõ habet.
Poterat dicere mihi, ſed maluit nobis, cõſortio delectatꝰ.
O ſuauitatẽ, ô grãm, ô amoris uim. Itane ſummus omniũ
unꝰ factꝰ eſt oĩm? Quis hoc fecit? Amor dignitatis neſciꝰ,
dignatione diues, affectu potens, ſuaſu efficax. Quid uio-
lentius? Triũphat de deo amor. Quid tamen tam non uio
lentum? Amor eſt. Quæ eſt iſta uis quæſo tam uiolenta ad Phil.2.
uictoriã, tã uicta ad uiolentiã? Deniq; ſemetipſum exinani
uit, ut ſcias amoris fuiſſe ꝙ plenitudo effuſa eſt, ꝙ altitudo
adæquata eſt, ꝙ ſingularitas aſſociata eſt. Cum quonam ti
bi ô admirande ſponſe tam familiare conſortium? Nobis
inquis capite. Cui tecũ? An eccleſiæ de gentibus? De mor
talibus & peccatoribus collecta eſt. Illam ſcimus quæ ſit.
Sed tu quis es, æthiopiſſæ huius tam deuotus, tam ambi-
tioſus amator? Sanè nõ alter moyſes, ſed plus quàm moy-
ſes. Nũ tu ille es ſpecioſus forma præ filiis hominũ? Parũ Pſal.44.
dixi, cãdor es uitæ æternæ, ſplẽdor & figura ſubſtãtiæ dei.
Poſtremò ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ *De duplici genere hæreticorum, ſcilicet manifeſtorum & occulto-
rum. Et de impietate quorundam qui ne ſecretum prodatur peierare
permittunt, dicentes uiros poſſe mulieribus cohabitare ſine detrimen-
to continentiæ.* Sermo LXV. D

OVos uobis ſup uno capitulo diſputaui ſermo-
nes, tertium edere paro, ſi audire nõ tædeat. Et
neceſſariũ reor. Nam quod ad noſtram quidem
ſpectat domeſticam uineam (quæ uos eſtis) ſa-
tis me arbitror in duobus feciſſe ſermonibus pro munimẽ
to illi aduerſus inſidias tripartiti generis uulpiũ, qui ſunt
adulatores, detractores, ac ſeductorũ quidam ſpiritus, gna
ri & aſſueti mala ſub ſpecie boni inducere. Verum domini
cæ nõ ita. Illam loquor quæ impleuit terram, cuius & nos
portio ſumus uineam grandem nimis, domini plantatam
manu, redemptam ſanguine, rigatam uerbo, propagatam
gratia, fœcundatam ſpiritu. Ergo plus proprii curã gerẽs,
in cõmune minus ꝓfui. Mouet me autem pro ipſa multitu
do demoliẽtium eã, defenſantiũ paucitas, difficultas defen
ſionis. Difficultatẽ occultatio facit. Nã cũ eccleſia ſemp ab
initio ſui uulpes habuerit, cito omnes compertæ & captæ
ſunt. Cõfligebat hæreticꝰ palã, nã inde hæreticus maxime,
ꝙ palam uincere cupiebat, & ſuccumbebat. Ita ergo facile
illæ capiebanť uulpes. Quid enĩ ſi poſita in lucem ueritate,
hæreticus in ſuæ pertinaciæ tenebris remanens, ſolus fo-
ris religatus areſceret? Nihilominus capta reputabatur
uulpes condemnata impietate, & impio foras miſſo, oſten
tui utiq; iam uicturo, nõ fructui. Ex hoc iuxta ꝓphetã: erãt Oſee.9.
illi ubera arẽtia, & uenter ſterilis quia nõ repullulat error
publice confutatus, & falſitas aperta non germinat. A
Quid faciemus his maligniſſimis uulpibꝰ ut capi queant,
q̄ nocere quàm uincere malũt, & ne apparere qdem uolũt,
ſed ſerpere? Omnibus una intentio hæreticis ſemper fuit
captare gloriam de ſingularitate ſcientiæ, ſola iſta mali-
gnior cæteris, uerſutiorq; hæreſibus, dãnis paſciť alienis,
propriæ gloriæ negligens. Docta credo exemplis ueterũ,

bant falſi catholici,ueri depredatores catholicæ. Etenim
dum mecū dulces capiebas cibos,corpus dico & ſangui-
nem chriſti,dum in domo dei ambulauimus cū conſenſu:
fuit ſuadendi locus,imo opportunitas ſeducendi iuxta il
Puer.11. lud Sapientiæ:Simulator ore decipit amicum ſuum.Nūc
Titū.3. autem facile ſm ſapientiā Pauli:poſt unā & ſecundam am-
monitionē hæreticū hominem deuitabo,ſciens quia ſub-
uerſus eſt qui eiuſmodi eſt, ac proinde cautus prouidere
ne iam ſit & ſubuerſor.Itaqꝫ nō nihil eſt(iuxta uerbum ſa-
Puer.11. pientis)in inſidijs ſuis captos eſſe iniquos. Illos præſer-
tim iniquos,qui inſidijs pro armis uti aſſueti ſunt.Nam cō
flictus omnino ab his & defenſio perijt. Vile nempe hoc
genus & ruſticanum ac ſine literis,& prorſus imbelle. De
niqꝫ uulpes ſunt,& puſillæ:ſed neqꝫ illa in quib⁹ male ſen-
tire dicunt,defenſibilia ſunt,nec tam ſubtilia quàm ſuaſi-
bilia,idqꝫ dūtaxat mulierculis ruſticis & idiotis , & qua-
les utiqꝫ oēs ſunt quotquot adhuc de ſecta hac eſſe exper-
tus ſum.Nec enī in cūctis aſſertionibus eorum(nam mul-
tæ ſunt)nouū qd aut inauditū audiſſe me recolo,ſed quod
tritū eſt & diu uentilatū inter antiquos hæreticos , à nris
autē cōtritū & euentilatū. Dicendū tn̄ & dicā quænā illæ
ineptiæ ſint,partim quas ſciſcitātibus ſe catholicis minus
caute reſpondentes ipſi confeſſi ſunt , partim quas diuiſi
ab inuicē litigātes de inuicē ꝑdiderūt,partim quoqꝫ quas
nōnulli eorum redeūtes ad eccleſiam detexerūt:non ꝙ ad
omnes reſpondeā(nec enī neceſſe eſt)ſed tantū ut innote
ſcāt. At iſtud alterius erit opus ſermonis, in laudē & glo-
riam nois ſponſi eccleſiæ ieſu chriſti domini noſtri,qui eſt
ſuper omnia deus benedictus in ſecula.Amen.

¶ *De erroribus quorundam negātium nuptias , & circa bap-*
tiſmum paruulorum,purgatorium ignē, & orationes
pro defunctis. Sermo.LXVI. D

Cant.2. CApite nobis uulpes paruulas quæ demoliūtur
uineas.Ecce ego ad uulpes iſtas.Ipſæ ſunt quæ
prætergrediuntur uiam,& uindemiāt uineam.
Nō ſunt cōtentæ deſerere uiam,niſi & deſertare
uineā poſſint,addentes præuaricationem.Nō ſufficit hæ-
reticos eſſe,niſi & hypocritæ ſint , ut ſit ſupra modū pec-
cans peccatū.Hi ſunt qui ueniunt in ueſtimentis ouium
ad nudandas oues,& ſpoliandos arietes. An nō tibi utra
qꝫ res impleta uidetur ubi & ſide plebes, & plebib⁹ ſacer-
dotes depredati inueniuntur?Quinam iſti prædones? Hi
oues ſunt habitu,aſtu uulpes,actu & crudelitate lupi. Hi
ſunt qui boni uideri,non eſſe: mali nō uideri , ſed eſſe uo-
lunt.Mali ſunt,& boni uideri uolunt,ne ſoli ſint mali: ma-
li uideri timent,ne parum ſint mali.Etenim minus ſemper
malitia palam nocuit,nec unquam bonus niſi boni ſimula
tione decept⁹ eſt.Ita ergo in malū bonorū boni apparere
ſtudēt:mali nolūt,ut plus liceat malignari. Neqꝫ enim eſt
apud eos uirtutes colere,ſed uitia colorare quodam quaſi
uirtutum minio.Deniqꝫ ſupſtitionis impietatē noīe reli-
gionis intitulāt.Innocentiā diffiniūt tn̄ in apto nō læde-
re,innocētiæ ꝑinde ſolū ſibi uendicātes colorē.In opimē
tū turpitudinis,cōtinētiæ ſe inſignire uoto.Porrò turpi
tudinem in ſolis exiſtimāt reputādā uxoribus : cū uel ſola
ſit ea quæ cū uxore eſt cauſa quæ turpitudinē excuſat in
coitu.Ruſticani hoies ſunt & idiotæ & ꝑrſ⁹ cōtēptibiles,
ſed nō eſt(dico uobis)cū eis negligēter agēdū.Multū enī
ꝑficiūt ad impietatē,& ſermo eorū ut cācer ſerpit. B De
niqꝫ nō neglexit ſpūſſctūs q de his quondam tā manifeſte
1.Timo.4 uaticinat⁹ eſt,dicēte apl'o.Spūs aūt manifeſte dicit qa ī no
uiſſimis tpib⁹ diſcedēt qdā a fide,attēdētes ſpiritibus erro
ris,& doctrinis dæmoniorū in hypocriſi loquētiū menda
ciū,& cauteriatā habētiū ſuā cōſciam,ꝓhibentiū nubere,
abſtinere a cibis quos de⁹ creauit ad ꝑcipiendū cū gratia
Ibidem. rū actione.Iſtos prius iſtos dicebat,hi nubere prohibent,
hi à cibis abſtinent quos de⁹ creauit:de quibus poſtea ui
debimus.Nūc autē uidete ſi non proprie dæmonū & non
hoīm ludificatio hæc ſm qd' ꝑdixerat ſpūs.Quære ab illis
ſuæ ſectæ auctorem , neminem dabunt . Quæ hæreſis non
ex hominibus habuit proprium hæreſiarchā? Manichæi
Manē habuere principē & ꝓceptorē,ſabelliani ſabellium,
arriani arriū,eunomiani eunomiū nectoriani nectorium.
Ita oēs cæteræ huiuſmodi peſtes ſingulæ ſingulos magi-
ſtros homines habuiſſe noſcunt,à quibus originem ſimul
duxere & nomē.Quo noīe iſtos titulóue cenſebis? Nullo,
qm̄ nō eſt ab hoīe illorum hæreſis,neqꝫ per hominem illā
acceperūt.Abſit tn̄ ut per reuelationē Ieſu xp̄i,ſed magis 1.Timo.4
& abſqꝫ dubio(uti ſpūſſctūs ꝑdixit)ꝑ immiſſionē & frau-
dem dæmoniorū in hypocriſi loquentiū mēdaciū,prohi-
bentium nubere.In hypocriſi planè hoc & uulpina doloſi
tate loquuntur,fingentes ſe amore id dicere caſtitatis,qd'
magis cauſa turpitudinis fouendæ & multiplicandæ adin
uenerūt.Res tn̄ tā in apto eſt,ut mirer quō unquā homini
xp̄iano ꝑſuaderi potuerit:niſi ꝙ hi adeò aut beſtiales ſunt
ut non aduertant qualiter omni immunditiæ laxat habe-
nas qui nuptias damnat,aut certè ita pleni nequitia,& dia
bolica malignitate abſorpti,ut aduertētes diſſimulent,&
lætentur in ꝑditione hominū. C Tolle de eccleſia hono-
rabile cōnubiū & thorū immaculatū,nōnne reples eā cō-
cubinarijs,inceſtuoſis, ſeminifluis, mollibus, maſculorum
concubitoribus,& oī deniqꝫ genere immūdorū? Elige er-
go utrūlibet,aut ſaluari uniuerſa monſtra hæc hoim, aut
numerū ſaluādorū ad cōtinentiū redigi paucitatē. Quàm
parcus in uno,quàm largus in altero? Neutrū horū cōpe-
tit ſaluatori.Quid? Coronabit turpitudo? Nihil min⁹ de-
cet honeſtatis auctorē.Dānabitur uniuerſitas ꝑter paucu
los cōtinētes? Nō eſt hoc eſſe ſaluatorē.Rara in terris con
tinētia,neqꝫ pro tātillo quæſtu ad terras plenitudo illa ſe-
metipſam exinaniuit.Et quō de illa oēs accepimus ſi ſolis
indulſit cōtinentibus participiū ſui? Nō eſt qd' ad hoc re-
ſpondeāt.Sed neqꝫ ad illud credo.Si honeſtati in cælis,eſt
locus,nō ſit autē honeſto & turpi cōſortiū,ſicut nō eſt ſo-
cietas luci ad tenebras: ꝑfectò neminē imūdorū loc⁹ in lo-
co ſalutis manet.Si qs aliter ſapit,arguet illum apl'ica uox,
abſqꝫ oī ambiguo aſſerens:qm̄ qui talia agunt regnum dei 1.Cori.15
non poſſidebunt.Qua iam exiet de cauerna hæc inſidioſa
uulpecula? Puto in fouea deprehēſam,in qua ſibi duo qua
ſi foramina fecerat,unum quo intret:alterū quo exeat. Nā
cōſueuit ita.Vide ergo quomodo utrobiqꝫ illi interclufus
ſit exitus.Si ſolos in cæleſtib⁹ collocat continentes,perit
ex maxia ꝑte ſal⁹.Si oēm ſpurcitiā pariter cū cōtinētibus
collocat,ꝑit honeſtū.Sed iuſti⁹ ꝑit ipſa,neqꝫ hac exitura
neqꝫ illac,recluſa ꝑpetuo & capta in fouea quā fecit. A
Quidā tn̄ diſſentiētes ab alijs,inter ſolos uirgines mrīmo-
niū cōtrahi poſſe fatent.Verū qd in hac diſtinctione rōnis
afferre poſſint,non uideo,niſi ꝙ pro libitu quiſqꝫ ſuo ſacra
menta eccleſiæ tāquā matris uiſcera dēte uipereo certatim
inter ſe dilacerare contēdūt.Nā qd' dicunt ꝑtēdere de pri-
mis cōiugib⁹ qa uirgines erāt,qd iſtud ōſo mrīmonij piu-
dicat libertati,quo min⁹ & iter nō uirgīes cōtrahi liceat?
Sed neſcio qd ſe in euāgelio inueniſſe ſuſurrāt,q' ſuæ ine-
ptiæ fruſtra exiſtimāt ſuffragari.Illud credo ꝙ dn̄s cū pre-
miſiſſet teſtimoniū de geneſi:Et creauit hoiem de⁹ ad ima- Gen.1.
ginē & ſimilitudinē ſuā,maſculū & fœminā creauit illos:
poſtea intulit:ergo qd' de⁹ cōiūxit,hō nō ſepet.Hos,iqūt, Mar.10.
cōiūxit deus,qa uirgines ambo erāt,& iā nō licuit ſeparī:
nō erit aūt ex deo copulatio ſecus ꝓſumpta. Quis tibi di-
xit ꝓpterea à deo cōiūctos qa uirgines erāt? Nam ſcriptu-
ra hoc nō loquit.An nō uirgines erāt? inquit.Erāt,ſed nō
eſt idipſum,copulatos uirgines,& copulatos quia uirgi-
nes.Quāquā neqꝫ hoc qdem nominatim dictum reperies
quod uirgines eſſent,quamuis eſſent. Sexuum ſanè expſſa
diuerſitas eſt,non uirginitas,cum dictum eſt:maſculum & Gen.1.
fœminā creauit illos. Merito quidē. Non enī maritalis co-
pula corporū requirit integritatē,ſed ſexuū aptitudinem.
Bene proinde ipſam inſtituens ſpūſſctūs,ſexū expreſſit,&
uirginitatē tacuit,nec dedit occaſionem uenādi uerbū in-
ſidioſis uulpeculis.Quod utiqꝫ libēter feciſſent,quāuis id
quoqꝫ fruſtra.Quid enim ſi dixiſſet uirgines creauit illos?
Nō ꝓpterea cōtinuo obtinuiſſes ſolos uirgines licere cō-
iungi? Et tn̄ quō exultaſſes ex ſola uerbi occaſiōe? quomō

exꝓbraſſes ſecūdas & tertias nuptias? quō inſultaſſes catholicæ ſcorta lenonesq́ adinuicē tanto libentius coniū
genti, quāto ꝓinde eos de turpi ad honeſtū trāſire nō du
bitat? C Fortaſſis & reprehēderes deum ꝓphetæ præ
cipientē fornicariā ducere, nunc autē & occaſio deeſt, &
libet gratis hæreticū eſſe. Nam teſtimoniū qđ uſurpaſti
ad aſtruendū errorē tuū, plus ad deſtruēdū ualere inuētū
eſt, pro te facere nihil, contra te plurimū. Nunc autē audi
quod te ex toto aut cōfundit aut corrigit, & hæreſim tuā
1.Cori.7. ꝑſus cōterit & comminuit. Mulier quanto tpe uir eius
uiuit, alligata eſt uiro. Si autem dormierit uir eius, ſoluta
eſt à lege uiri, cui uult nubat, tantū in domino. Paulus eſt
qui cōcedit uiduæ ut cui uult nubat, & tu ecōtra præci
pis, nulla præter uirginē nubat, & hoc nō niſi uirgini: ut
non cui uult nubat uel ipſa. Quid manū dei abbreuias?
Quid largā benedictionē nuptiarū reſtringis? Qđ pro
priū uēdicas uirgini qđ indultū eſt ſexui? Nō cōcederet
hoc paulus niſi liceret. At parū dico cōcedit, uult quoq́.
Volo, inquit, adoleſcentiores nubere, nec dubiū quin ui
duas dicat. Quid manifeſtius? Ergo quod concedit quia
licet, etiam uult qa expedit. Qđ licet & expedit, hæreticꝰ
ꝓhibet? Nihil ex hac prohibitiōe perſuadebit, niſi ꝙ hæ
reticꝰ eſt. D Supeſt ut & de reſiduo apoſtolicæ ꝓphe
tiæ iſtos aliquātulū exagitemꝰ. Abſtinēt nāq́ hi (ut præ
dixit ille) à cibis quos creauit deꝰ ad percipiēdum cū gra
tiarū actiōe. Hic quoq́ hæreticos ſe ꝓbātes, nō ſanè quia
abſtinēt, ſed quia hæreticè abſtinēt. Nam & ego interdū
abſtineo, ſed abſtinentia mea ſatisfactio eſt pro peccatis,
non ſuperſtitio pro impietate. Num redarguimus paulū
1.Cori.9. ꝙ caſtigat corpus ſuum, & in ſeruitutem redigit? Abſti
neo à uino, quia in uino luxuria eſt: aut ſi infirmꝰ ſum, mo
Ephe.5. dico utor, iuxta conſiliū pauli. Abſtineo à carnibus, ne
dū nimis nutriunt carnē, ſimul & carnis nutriāt uitia. Pa
nē ipſum cū mēſura ſtudebo ſumere, ne onerato uētre ſta
re ad orandū tædeat, & ne improperet etiā mihi ꝓpheta:
qa panē meū comederim in ſaturitate. Sed ne ſimplici q
dē aqua ingurgitare me aſſueſcam, ne diſtenſio ſanè uen
tris uſq́ ad titillationem pertingat libidinis. Hæreticus
aliter. Nempe horret lac, & quicquid ex eo conficitur: po
ſtremò oē quod ex coitu procreatur. Rectè & chriſtianè
ſi nō idcirco qa ex coitu, ſed ne ad coitū ꝓuocēt. Cæterū
qd ſibi uult ꝙ ita generaliter omne qđ ex coitu generaẽ
uitaẽ. Suſpicionē generat mihi obſeruatio iſta ciborum
tam ſignāter expreſſa. Verūtamen ſi de regula medicorū
hæc profers nobis, non reprehendimus curā carnis quā
nemo unquā odio habuit, ſi tñ nō nimia fuerit. Si de diſci
plina abſtinentiū, id eſt ſpūaliū medicorum ſchola: etiam
uirtutem approbamus qua carnem domas, frenas libidi
nē A At ſi de inſania manichæi præſcribis beneficētiæ
dei, ut qđ ille creauit & donauit ad percipiēdū cū gratia
rū actione, tu nō mōdo ingratus, ſed & cenſor temerariꝰ
immūdū decernas, & tanquā à malo abſtineas: nō planè
abſtinentiā collaudabo, ſed execrabor malitiā & blaſphe
miā: te magis immundum dixerim, qui immundum quid
putas. Omnia mūda mundis, ait ille rerū optimus æſtima
tor: & nihil immundum, niſi ei qui immundum quid pu
tat. Immundis autem & infidelibus nihil eſt mundū, ſed
polluta eſt eorū & mens & conſcientia. Væ qui reſpuitis
cibos quos deus creauit, iudicantes immundos & indi
gnos quos traiiciatis in corpora ueſtra: cum propterea
uos corpus xp̄i quod eſt eccleſia tāquā pollutos & immū
dos expuerit Non ignoro ꝙ ſe & ſolos corpꝰ chriſti eſſe
Matt.16. glorientur, ſed ſibi hoc perſuadeant qui illud quoq́ per
ſuaſum habent, poteſtatem ſe habere quotidie in menſa
ſua corpus Chriſti & ſanguinē conſecrādi ad nutriendū
ſe in corpus chriſti & mēbra. Nempe iactant ſe eſſe ſucceſ
ſores apoſtolorum & apoſtolicos nomināt, nullū tamen
Matt.5. apoſtolatus ſui ſignū ualentes oſtendere. Quouſq́ lucer
na ſub modio? Vos eſtis lux mundi, dictum eſt apoſtolis:
& ideò apoſtoli ſuper candelabrum, ut toto luceant mun
do. Pudeat ſucceſſores apoſtolorū lucē nō eſſe mūdi, ſed

modii, mundi autem tenebras. Dicamus eis: uos eſtis te
nebræ mūdi. Et tranſeamus ad alia. C Se dicūt eccleſiā,
ſed contradicunt ei qui dicit: Non poteſt ciuitas abſcon Ibidem.
di ſupra montē poſita. Itáne lapidem de monte abſciſſum
ſine manibus, montem factum, & implentem mundum, ue
ſtris creditis incluſum antris? Et ne hic qdē immorandū,
ip̄a opinio refugit publicari, ſuo cōtenta ſuſurrio. Habet
& ſemꝑ hēbit integrā xp̄s hæreditatē ſuā & poſſeſſionē
ſuā terminos terræ, ſe potiꝰ ſubtrahunt huic magnæ hæ
reditati, q xp̄o illā conanẽ detrahere. Videte detractores,
uidete canes. Irrident nos qa baptizamus infantes, quòd
oramus pro mortuis, ꝙ ſanctorum ſuffragia poſtulamus.
In oī genere hoīm atq́ in utroq́ ſexu feſtināt proſcribe
re xp̄m, in adultis & ꝑuulis, in uiuis & mortuis. Hinc qui
dem infantibꝰ ex impoſſibilitate naturæ, inde uerò adul
tis ex difficultate cōtinētiæ ꝓſcribētes. Porrò mortuos ui
uentiū fraudantes auxiliis, uiuētes nihilominus ſanctorū
Pſ.94. q deceſſerūt ſuffragiis ſpoliātes. Abſit. Non relinquet do
minus plebē ſuā quæ eſt ſicut arena maris, nec cōtētꝰ erit
paucitate hæreticoꝶ qui omnes redemit. Neq́ enim par
ua, ſed planè copioſa apud eū redēptio. Quātꝰ uerò nūe
rus iſtorū ad magnitudinē precii? Se magis precio frau
dant q ipſum euacuare conanẽ. Quid eñ ſi infans ꝑ ſe loq
nō poteſt, ꝓ quo uox ſanguinis fratris ſui, & talis fratris
clamat ad deū de terra? Aſtat & clamat nihilominꝰ mater
eccl'ia. Quid tñ infans? Nōnne & ip̄e uidetur tibi inhiare
quodāmō de fontibꝰ ſaluatoris, uociferari ad deū, ſuiſq́
uagitibus clamitare: domine uim patior, reſpōde pro me.
Flagitat auxiliū gratiæ: qa uim patiẽ ab origine. Clamat
innocētia miſeri, clamat ignorātia paruuli, clamat addicti
infirmitas. Ita ergo clamant hæc omnia, ſanguis fratris, fi
des matris, deſtitutio miſeri, & miſeria deſtituti. Et clama
tur ad patrē. D Porrò pater ſeipſum negare nō pōt, pa
ter eſt. Nemo mihi dicat quia nō habet fidem cui mater
impertit ſuam inuoluens illi in ſacramento quouſq́ ido
neus fiat ꝓprio nō tm̄ ſenſu ſed aſſenſu euolutam purāq́
ꝑcipe. Nūqd breue palliū ut non poſſit ambos cooperire?
Magna eſt eccleſiæ fides. Nūqd minor fide chananeæ mu
lieris, quam conſtat & filiæ ſufficere potuiſſe & ſibi? Iō au
Matt.15. diuit. O mulier magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut petiſti.
Nūqd minor fide illoꝶ q paralyticū per tegulas demittē
tes, aiæ illi ſimul & corꝑis obtinuere ſalutem? Deniq́ ha
Ioan.5. bes. Quorum fidem ut uidit, ait paralytico: Confide fili:
Matt.9. remittūtur tibi pctā tua. Et paulopoſt. Tolle grabatū tuū
& ambula. Qui hæc credit, facile huic pſuadebiẽ merito
eccl'iam ꝓſumere nō ſolū ꝑuulis baptizatis in ſua fide ſalu
tē, ſed etiā interfectis pro chriſto infantibus coronā mar
tyrii. Quæ cum ita ſint, nullū præiudicium ſuſtinebunt re
Heb.11. generati de eo qđ dictum eſt. Sine fide impoſſibile eſt pla
cere deo, cū ſine fide nō ſint qui in teſtimoniū fidei baptiſ
Mar.16. mi grām ꝑceperūt. Sed neq́ de eo qđ itē dictū eſt: q uerò
non crediderit, cōdēnabiẽ. Quid enim credere eſt niſi fidē
hr̄e? Itaq́ & mulier ſaluabiẽ ꝑ generationē filiorū ſi ꝑman
ſerit in fide cū lenitate, & infantibus per lauacri regenera
tionē ſuccurreẽ, & adulti q cōtinere nō poterūt, coniugii
triceſimo fructu ſe redimēt, uiuētium quoq́ preces & ho
ſtias mortui q opus habebūt & digni erūt, mediātibꝰ ꝑci
pient angelis, & eorū q iam ꝑuenerūt, uiuētibꝰ adhuc ne
quaquā ſolatia deerūt ꝑ deū q ubiq́ eſt, & in deo nuſquā
Lucæ.14. affectu charitatis abſentiū. Nam & xp̄s propter hoc mor
tuus eſt & reſurrexit, ut uiuorū dominareẽ & mortuorū.
Propter hoc quoq́ & infans natꝰ eſt, & ꝑ ſingulos ætatū
gradus ꝓfecit in uirū, ut nulli deeſſet ætati. C Non cre
dunt autē ignē purgatoriū reſtare poſt mortē, ſed ſtatim
animā ſolutā à corpe uel ad requiē trāſire uel ad dānatio
nem. Quærant ergo ab eo q dixit quoddā peccatum eſſe
quod neq́ in hoc ſeculo neq́ i futuro remitteret, cur hoc
dixerit ſi nulla manet in futuro remiſſio purgatione pec
cati? Iā uerò q eccleſiā nō agnoſcūt, non eſt mirū ſi ordini
bus eccleſiæ detrahunt, ſi inſtituta non recipiunt, ſi ſacra
mēta contēnunt, ſi mandatis non obediunt. Peccatores,
inquiunt,

inquiunt, ſunt apl'ici, archiepi, epiſcopi, pſbyteri, ac p hoc
nec dãdis nec accipiẽdis idonei ſacramẽtis. Nunquã nerò
duo iſta cõueniẽt, epiſcopũ eſſe & pctõrẽ? Falſum eſt. Epi-
ſcopus erat cayphas, & tñ quantus pctõr qui in dominũ
mortis dictabat ſententiã? Si negas epiſcopum, arguet te-
ſtimoniũ Ioannis qui cũ in teſtimoniũ ſui pontificat⁹ etiã
prophetaſſe refert. Apoſtolus erat iudas, & licet auarus &
ſcelerat⁹, elect⁹ à dño. An tu de illius apl'atu dubitas quem
Ioan. 6. dominus elegit? Nónne ego, inquit, uos duodecim elegi,
& unus ex uobis diabolus eſt? Audis eũdẽ electum apoſto
lũ, & extitiſſe diabolũ, & negas poſſe eẽ epiſcopũ q pctõr
eſt? Sup cathedrã moyſi ſederũt ſcribæ & phariſæi: & qui
nõ obedierũt eis tãquã epiſcopis, inobediẽtiæ rei fuerũt,
Matt. 13. etiã i ipm dñm pcipiẽtẽ & dicẽtẽ: q dicũt facite. Patet quã-
uis ſcribæ, quãuis phariſæi, quãuis uidelicet maximi pctõ
res, pter cathedrã tñ moyſi ad eos quoq; nihilomin⁹ pti-
nere qđ itẽ dixit: q uos audit, me audit: & q uos ſpnit, me
ſpnit. D Multa qdẽ & alia huic pplo ſtulto & inſipiẽti à
ſpiritibus erroris in hypocriſi loquentibus mendaciũ ma
la pſuaſa ſunt, ſed non eſt reſpondere ad omnia. Quis eñ
omnia nouit? Deinde labor infinitus eſſet, & minime ne-
ceſſarius. Nam quantum ad iſtos, nec rationibus conuin-
cuntur, quia non intelligunt: nec auctoritatibus corrigun
tur, quia non recipiunt: nec flectuntur ſuaſionibus, quia
ſubuerſi ſunt. Probatum eſt, mori magis eligunt quàm cõ-
uerti. Horum finis interitus, horum nouiſſima incendium
manet. Horum ſiquidem in facto ſanſon ex ſuccenſis uul-
pium caudis figura præceſſit. Plerũq; fideles infectis mani
bus aliquos ex eis ad medium traxerũt. Quæſiti fidem, cũ
de quibus ſuſpecti uidebãtur, omnia prorſus ſuo more ne-
garent, examinati iudicio aquæ, mendaces inuenti ſunt.
Cumq; iam negare non poſſent, quippe deprehenſi, aqua
eos nõ recipiente, arrepto ut dicit freno dentibus tã miſe-
re quàm libere impietatẽ nõ confeſſi, ſed profeſſi ſunt, palã
pietatẽ aſtruentes, & pro ea mortẽ ſubire parati. Nec mi-
nus parati inferre qui aſtabãt. Itaq; irruẽs in eos populus
nouos hæreticis ſuæ ipſorũ perfidiæ martyres dedit. Ap-
probamus zelũ, ſed factũ non ſuademus: qa fides ſuadenda
eſt, non imponenda. Quãquam melius pculdubio gladio
coercerentur, illius uidelicet qui non ſine cauſa gladium
portat, quàm in ſuum errorẽ multos traijcere permittant.
Dei eñ miniſter ille eſt, uindex in irã ei qui male agit. A
Mirabãtur aliq, q nõ modo patienter, ſed & læti ut uide-
batur ducerent ad mortẽ, ſed qui minus aduertũt quanta
ſit poteſtas diaboli, non modo in corpora hominum, ſed
etiã in corda q̃ ſemel pmiſſus poſſederit. Nónne pl⁹ eſt ſi-
bimet hominem inijcere manus, quàm id libenter ab alio
ſuſtinere? Hoc autem in multis potuiſſe diabolum frequẽ
ter experti ſumus, qui ſeipſos aut ſubmerſerũt aut ſuſpen-
Matt. 27. derũt. Deniq; iudas ſuſpendit ſeipſum, diabolo ſine dubio
immittente. Ego tamen maius exiſtimo, magiſq; admiror
q potuit immiſiſſe in cor eius ut traderet dñm, quàm ut ſe
metipſum ſuſpenderet. Nihil ergo ſimile habent cõſtantia
martyrũ, & pertinacia horũ: qa mortis contemptũ in illis
pietas, in iſtis cordis duritia operatur. Et ideò propheta
Pſal. 18. martyris forſitã uoce dicebat: Coagulatũ eſt ſicut lac cor
eorũ, ego uerò legẽ tuã meditat⁹ ſum: pro eò uidelicet q
etſi pœna eadẽ uideret, longe diuerſa eſſet intẽtio, illo uti-
q; durante cor contra dominũ, iſto in lege dñi meditante.
Quæ cũ ita ſint, nõ eſt opus (ut dixi) fruſtra multa aduer-
ſus homines ſtultiſſimos atq; obſtinatiſſimos dicere, ſuffi-
cit innotuiſſe illos ut uitentur. Quãobrẽ ut deprehẽdant,
cogẽdi ſunt uel abijcere fœminas, uel exire de eccleſia, ut-
potè ſcandalizantes eccleſiam in cõuictu & contubernio
fœminarũ. Dolendum ualde q non ſolum laici principes,
ſed & qdã ut dicitur de clero, necnon de ordine epiſcopo-
rum, qui magis eos perſequi debuerãt, propter quæſtum
ſuſtineant, accipientes ab eis munera. Et quomodo, in-
quiunt, damnabimus nec conuictos nec cõfeſſos? Friuola
ſatis nõ ratio, ſed occaſio. Hoc ſolo etiam ſi aliud non eſſet
facile deprehẽdis, ſi (ut dixi) uiros & fœminas qui ſe con-
tinentes dicũt, ab inuicẽ ſepares, & fœminas quidem cum
alijs ſui & ſexus & uoti degere cogas, uiros æque cũ eiuſ-
dem propoſiti uiris. Per hoc eñ cõſultũ erit utrorũq; uo-
to ſimul & famæ, cũ continẽtiæ ſuæ & teſtes habuerint &
cuſtodes. Quod ſi nõ ſuſtinẽt, iuſtiſſime eliminabuntur de
eccleſia quam ſcandalizant, nõ ſolum notabili ſed etiam il-
licita cohabitatione. Ergo iſta ſufficiant pro deprehendẽ-
dis harũ uulpium dolis: ad dandam ſcientiam & cautelam
dilectæ & glorioſæ ſponſæ domini noſtri Ieſu chriſti, qui
eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ *De mirabili affectu dilectionis ſponſæ quem eructat propter amorem chriſti ſponſi.* Sermo LXVII. D

Dilectus meus mihi, & ego illi. Hactenus uerba Canti. 2.
ſponſi. Adſit ipſe ut digne ad gloriam ipſius &
noſtram ipſorum ſalutem ſponſæ eius poſſimus
inueſtigare ſermones. Neq; enim tales ſunt qui
à nobis cõſiderari & diſcuti prout dignum fuerit ualeant,
niſi ipſe fuerit dux uerbi. Sunt enim quàm ſuaues ad gra-
tiam, tam fœcũdi ad ſenſus, tã etiam profundi ad myſteria.
Cui ſimilabo eos? Vni interim alicui epularũ quæ triplici
quadã emineat grã, delicioſa ad ſaporẽ, ſolida ad nutrimẽ
tum, efficax ad medicinam. Sic, inquã, ſic ſingulus quiſq;
ſponſæ ſermo, & ex eò q ſuauiter ſonat, affectum mulcet, &
de ſenſuũ ubertate mẽtẽ impinguat & nutrit, & de altitu-
dine myſteriorũ dũ intellectũ quo plus exercet pl⁹ terret,
miro modo tumorẽ ſanat inflantis ſciẽtiæ. Etenĩ ſi un⁹ qſ-
piam ex his fortè qui ſibi ſcioli uident, curioſius ſe dederit
ſcrutinio horum, cũ uiderit ingenij ſui ſuccumbere uires,
& redigi in captiuitatẽ omnẽ intellectum perſenſerit, nón-
ne humiliatus ad illã uocẽ compelletur, ut dicat. Mirabi- Pſal. 138.
lis facta eſt ſcientia tua ex me, confortata eſt, & non potero
ad eam? Et nunc quidem principium uerborum eius quã-
tæ ſuauitatis inſigne pfert? Nam uide quale principiũ de-
derit: dilectus, inquit, meus mihi, & ego illi. Simplex uox Cantic. 2.
uidetur, qm̃ ſuauiter ſonat. Sed de hoc uidebitur poſtea.
A Nunc uerò à dilectiõe incipit, de dilecto proſequit, ni-
hil aliud ſe ſcire indicãs niſi dilectum. Patet de quo ſermo:
cũ quo, nõ ita. Nõ eñ ut cũ ipſo eodẽ fuerit ſentire pmitti-
tur, cũ ipſe iam nõ affuerit. Neq; id dubiũ, nẽpe mox cum
reuocare uidet, & quaſi poſt tergũ clamare: reuertere, in-
quiẽs, dilecte mi. Vnde adducimur uõ aliud ſanè conijcere
niſi q finitis uerbis ſuis, iterũ ſuo more ſe abſentauerit, &
illa remãſerit nihilomin⁹ de eo loquẽs, q nunquam abſens
eſt ſibi. Ita eſt, in ore retinuit qui non recedebat à corde,
nec qñ recedebat: quod de ore exit, de corde uenit, & ex Luc. 6.
abũdantia cordis os loqt. Ergo loqt de dilecto ut uerè di-
lecta & uerè diligeuda, qm̃ diligit multũ. Quærimus cum
quo? Nã de quo, nouimus: & nõ occurrit niſi fortè cũ ado
leſcẽtulis q̃ à matre abeſſe nõ pñt ubi diſceſſerit ſponſus.
Sed melius (ut opinor) ſentimus ſecum potius & nõ cum
altero ſic locutã, pſertim q trũcata & minus cõtinens inue
niat ipſa locutio, inſufficiens planè ad dãdã intelligentiam
auditori, ob quã uel maxime inuicem loquimur. Dilectus Cantic. 2.
meus mihi, inquit, & ego illi. Non plus? Pendet oro. Imo
non pendet ſed deficit. Suſpẽditur auditor, nec erudit, ſed
erigitur. Quid eſt hoc q dicit, ille mihi, & ego illi? Neſci-
mus quid loquitur: qa no ſentim⁹ qđ ſentit. O ſctã anima
quid tuus ille tibi, qd tu illi? Quænã q̃ſo hæc inter uos tã
familiariter fauorabiliterq; diſcurrẽs exhibitio & redhibi
tio? Tibi ille, tuq; uiciſſim illi. Sed qd? Idipſum ei tu, qđ ti
bi ille, an aliud? Si nobis, ſi ad noſtram loqueris intelligen
tiam, euidenter quod ſentis edicito. Quouſq; aĩas noſtras Ioan. 10.
tollis? An ſm pphetã ſecretũ tuũ tibi? Ita eſt, affectus locu
tus eſt, non intellect⁹, & ideò non ad intellectum. Ad quid
ergo? Ad nihil niſi q mirabiliter delectata & affectata uehe
menter ad deſideratos aflatus, finem illo faciente nec tace-
re omnino quiuit, nec tñ qđ ſenſit exprimere. Neq; eñ ut
exprimeret ſic locuta eſt, ſed ne taceret. Ex abũdantia cor- Luc. 6.
dis os locutũ eſt, ſed nõ pro abundantia. C Habent ſuas
uoces affect⁹ per quas ſe etiã cũ nolunt pdunt, timor (uer-
bi cauſa) meticuloſas, dolor gemebũdas, amor iocundas.

Nūqd dolentiū plāctus, mœrentiúmue ſingultus uel gemi
tus, pcuſſorū itéq; pauētiū ſubitas & efferatas clamitatio-
nes, ſeu etiā ſaturatorū ructus, aut uſus creat, aut ratio ex-
citat, aut deliberatio ordinat, aut præmeditatio format?
Eiuſmodi certū eſt nō nutu pdire animi, ſed erūpe motu.
Sic flagrās ac uehemens amor pſertim diuinus, cū ſe intra
ſe cohibere non ualet, non attendit quo ordine, qua le-
ge, quáue ſerie ſeu paucitate uerborū ebulliat, dummō ex
hoc nullū ſuſtentiat detrimētū. Interdū nec uerba reqrit,
interdū nec uoces oīno ullas, ſolis ad hoc cōtēt⁹ ſuſpirijs.
Inde eſt q ſpōſa ſancto amore flagrās, idq; incredibili mo-
do, ſanè pro captanda quantulacūq; euaporatione ardo-
ris quem patitur, non cōſiderat quid, qualiter eloquatur,
ſed quicquid in buccam uenerit, amore urgente nō enun-
ciat, ſed eructat. Quidni eructet ſic referta & ſic repleta? D
Reuolue textum epithalamij huius ab ipſo exordio uſq;
huc, & uide ſi tanta uſpiam illi quanta hac uice in cunctis
uiſitationibus & allocutionibus ſponſi copia eius indul-
ta fuerit, & ſi unquam ex ore ipſius nō modo tam multos,
Pſal. 102. ſed & tam iocundos ſermones acceperit. Quæ ergo reple-
uerat in bonis deſiderium ſuum, quid mirum ſi ructum po
tius quàm uerbum fecit? Et ſi uerbum feciſſe tibi uidetur,
eructatū puta, & non ſubordinatum aut præordinatum.
Nec enim ſpōſa rapinam arbitratur ſibi aptare prophetæ
Pſal. 44. dictum. Eructauit cor meū uerbū bonū, quippe eodem re-
Canti. 2. pleta ſpiritu. Dilectus me⁹ mihi, & ego illi. Nihil cōſequē
tiæ habet, deeſt orationi. Quid inde? Ructus eſt. Quid tu
in ructu quæris orationū iuncturas, ſolennia dictionumue?
Quas tu tuo ructui leges imponis uel regulas? Non reci-
pit tuā moderationē, non à te cōpoſitionem expectat, non
cōmoditatē, nō opportunitatē requirit, per ſe ex intimis
non modo cū non uis, ſed & cū neſcis erūpit, euulſus po-
tius quàm emiſſus. Tñ odorem portat ructus qñq; bonū
qñq; malū pro uaſorū è quibus aſcendit contrarijs quali-
tatibus. Denique bonus homo de bono theſauro ſuo pro-
fert bonum, & malus malū. Bonum uas ſponſa dñi mei, &
bonus mihi odor ex illa. Gratias ago tibi dñe Ieſu qui me
Matt. 15. dignatus es admittere ſaltem ad odorandum. Ita domine,
nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de menſa domi-
norum ſuorū. B Mihi fateor bene redolet ructus dilectæ
tuæ, & de plenitudine eius quāuis modicum quid gratan-
p̄s. 144. ter accipio. Memoriam abūdantiæ ſuauitatis tuæ eructat
mihi, & neſcio quid ineffabile tuæ dignationis & amoris
Canti. 2. odoratus ſum in uoce iſta: Dilectus meus mihi, & ego illi.
p̄s. 67. Ipſa (ut dignum eſt) epuletur & exultet in conſpectu tuo,
& delectetur in lætitia. Verūtamē ſic tibi excedat, ut ſobria
p̄s. 64. ſit nobis. Ipſa ergo repleatur in bonis domus tuæ, & tor-
rente uoluptatis tuæ potetur, ſed quæſo perueniat ad me
pauperē uel tenuis odor eructante illa cū ſatiata fuerit. Be
ne mihi eructauit moyſes, & bonus odor in ructu ei⁹ creā-
Gen. 1. tis potentiæ. In principio, inquit, creauit deus cælum &
terram. Bñ eſaias, nā ſuauiſſimum redimentis miæ odorem
Eſa. 53. dedit, ita eructuans: Tradidit in mortem animam ſuam, &
cum ſceleratis reputatus eſt, & ipſe pctā multorum tulit, &
pro tranſgreſſoribus rogauit, ut nō perirent. Quid æque
miſericordiā redolet? Bon⁹ quoq; ex ore hieremiæ ruct⁹,
Pſal. 44. bonus ex Dauid, qui ait: Eructauit cor meū uerbū bonū.
Repleti ſunt omnes ſpūſancto, & eructantes omnia imple-
uerūt bonitate. Ructū hieremiæ reqritis? Nō ſum oblitus,
iam parabā illū. Bonū eſt præſtolari cū ſilētio ſalutare dñi.
Eius eſt (nō fallor) admouete narib⁹, balſamū uincit ſuaui
tas remunerātis iuſtitiæ quā iportat. Patientē pro iuſtitia
uult me expectare mercedē in poſterū, non recipe in pñti,
Abac. 2. q iuſtitiæ merces ſalutare nō ſeculi, ſed domini ſit. Si mo-
ram fecerit, inquit, expecta eum, & ne murmuraueris, qm̄
bonum eſt cum ſilentio expectare. Ego faciam quod horta
tur, expectabo dominum ſaluatorem meū. C Sed pecca-
3. Reg. 10 tor ſum, & adhuc mihi grandis reſtat uia: qa lōge à pecca-
toribus ſalus. Nō murmurabo tamē, in odore uel dolore
Pſal. 63. interim cōſolabor me. Lætabitur iuſtus in dño, guſtu ex-
periens quod ego ſentio odoratu. Quē ſpectat iuſtus, pec-
cator expectat, & expectatio odoratio eſt. Nam expecta- Rom. 8.
tio, ait, creaturæ reuelatiōem filiorum dei expectat. Porrò
ſpectare guſtare eſt, & uidere qm̄ ſuauis eſt dñs. An potius p̄s. 33.
iuſtus qui expectat, & q iam tenet beatus? Denique expecta- Puer. 10.
tio iuſtorū lætitia. Nā peccator nihil expectat. Et inde pec
cator, q bonis præſentibus non modo detētus, ſed & con
tentus, nihil in futurum expectat, ſurdus ad uocem illā: Ex
pectà me (dicit dñs) in die reſurrectionis meæ in futurum.
Et ideo iuſtus erat ſymeon quia expectabat & odorabat
iam chriſtum in ſpiritu, quem necdum in carne adorabat.
Et beatus in expectatione ſua: qnia per odorem expecta-
tionis peruenit ad guſtum contemplationis. Denique ait,
& uiderunt oculi mei ſalutare tuum. Iuſtus quoq; abraam Lucæ. 2.
qui & ipſe expectauit ut uideret diem domini, & nō eſt cō Lucæ. 8.
fuſus ab expectatione ſua, nā uidit & gauiſus eſt. Iuſti apo- Lucæ. 12.
ſtoli cum audiebant, & uos ſimiles hominibus expectanti
bus dominum ſuum. D Quidni iuſtus, & Dauid quan- Pſal. 39.
do aiebat, expectans expectaui dominum? Ipſe eſt quartus
de numero prænominatorum ructatorum meorum, quē
penè prætericram. Non expedit quidem Iſte os ſuum ape Pſal. 118.
ruit, & attraxit ſpiritum, & ſaturatus nō modo eructauit,
ſed & cantauit. Ieſu bone quantam meis naribus & auri-
bus iſte infudit ſuauitatem in ructu & cantu ſuo de oleo læ Pſal. 44.
titiæ quo unxit te deus deus tuus præ conſortibus tuis ex
myrrha & gutta & caſſia à ueſtimētis tuis à domibus ebur
neis, ex quibus delectauerūt te filiæ regum in honore tuo.
Vtinā me digneris occurſu tanti uatis & amici tui in die
ſolennitatis & lætitiæ, quando egredietur de thalamo tuo
epitalamium ſuum canens in pſalterio iocundo cum citha
ra: affluens delitijs, reſperſus & reſpergens uniuerſa iſtiuſ-
modi puluere pigmentario. In illa die, uel potius in illa ho
ra, nam hora eſt ſi quando eſt, & fortaſſis ne hora quidem,
ſed horæ dimidium, iuxta illud ſcripturæ: Factum eſt ſilen- Apoc. 8.
tium in cælo quaſi media hora, ergo in illa hora replebitur Pſal. 125.
gaudio os meum, & lingua mea exultatione, dum ſingulos
non dico pſalmos, ſed uerſus ſingulos ſentiam ructus &
quidem odoriferos ſuper omnia aromata. Quid Ioannis
ructu fragrantius, qui uerbi mihi redolet æternitatem, ge-
nerationem, diuinitatem? Quid de pauli ructibus loquar,
quanta orbem ſuauitate repleuerint? Denique chriſti bo-
nus odor erat in omni loco, uerba certè ineffabilia etſi non
profert ut audiam, offert tamen ut cupiam, & libeat odora
re quæ audire non licet. Neſcio enim quo pacto, quo plus
latent, plus placent, & auidius inhiamus negatis. B Sed
iam aduerte apud ſponſam ſimilem rem quomodo inſtar
pauli in præſenti capitulo & ſecretum non aperit, nec præ
terit tamen intactum, aliquid quaſi olfactui noſtro indul-
gens, quod guſtui fortè interim non competere iudicarit,
ſiue propter indignitatem noſtram, ſiue propter incapaci-
tatem. Dilectus meus mihi, & ego illi. Quod nō eſt dubiū, Canti. 2.
duorum quidē hoc loco amor mutuus flagrat, ſed in amo-
re ſumma unius profectò fœlicitas, alterius mira dignatio.
Neq; enim inter pares eſt conſenſio ſeu complexio hæc.
Cæterum quid iſta ex hac prærogatiua amoris glorietur
impenſum ſibi repēſumq; uiciſſim à ſe: quis ſe liquido noſ-
ſe præſumat, niſi qui præcipua puritate mentis, & corpo-
ris ſanctitate in ſemetipſo meruerit tale aliquid experiri?
Res eſt in affectibus, nec ratione ad eā pertingitur, ſed con
formitate. Quàm pauci uerò qui dicant. Nos autem reue- 2. Cori. 3.
lata facie ſpeculantes gloriā domini, in eandem imaginem
transformamur de claritate in claritatem, tāquam à domi-
ni ſpiritu. C Verum ut ſub aliqua qualicunq; intelligen-
tiæ forma quod legitur redigatur, ſaluo quidem ſponſæ
ſuo ſingulari ſecreto, ad quod interim nō dat accedere, p̄-
ſertim talibus quales nos ſum⁹, apponendū ſanè aliqd no-
bis eò accommodatius ad cōmunē conſenſum, quò uſita-
tius: quod & uerbis cōſequētiā, & intellectū det paruulis. Pſal. 118.
Et mihi quidē uidetur ſatis eſſe ad noſtrā groſſam & quo-
dāmodo popularē intelligentiā, ſi dicendo, dilectus meus Canti. 2.
mihi, ſubaudiamus intendit: ut ſit ſenſus, dilectus meus in-
tendit mihi, & ego illi. Quanquam tamen nec ſolus ego id
ſenſerim

p̃ſ.39. ſenſerim nec prim⁹,cũ ꝓpheta ante me dixerit:Expectans
expectaui dominũ,& intendit mihi. Habes aperte inten-
tionem domini ad prophetam,habes & prophetæ ad do-
minũ in eo quod ait,expectans expectaui.Nam qui expe-
ctat intendit, & expectare intendere eſt. Idem omnino
ſenſus, eadẽ pene uerba apud prophetã quæ apud ſpon-
ſam, ſed prius ex propheta tranſpoſita.Prius ſiquidem is
quod illa poſterius poſuit, & ecõuerſo. Cæterum ſponſa
rectius locuta eſt,&non prætendens meritum,ſed præmit
tens beneficium,& ſe præuentam dilecti gratia confitens.
Rom.11. Recte oĩno.Nam quis prior dedit illi & retribuet ei? D
Deniq; audi ioannem quid in epiſtola ſuper hoc ſenſerit.
1.Ioan.4. In hoc eſt charitas,inquit,nõ quaſi nos dilexerimus deũ,
ſed ille prior dilexit nos.Propheta tamen gratiæ præuen-
tionem etſi tacuit,non negauit ſubſecutionẽ. Planè non
p̃ſ.22. tacuit.Sed accipe & alio loco certiorẽ de re iſta ipſius cõ-
feſſionẽ. Et miſericordia tua inquit(domino loquebaꝑ)
ſubſequetur me omnibus diebus uitæ meæ. Audi & de
præuentione identidem ipſius non minus certam mani-
p̃ſ.58. feſtãmue ſententiã.Deus meus, inquit, miſericordia eius
p̃ſ.78. preueniẽt me Item ad dominũ. Cito,ait,anticipient nos
miſericordiæ tuæ,quia pauperes facti ſumus nimis. Pul-
chre ſponſa poſterius (ni fallor) hæc eadem uerba non
eodem ordine ponit, ſed ſequitur & ipſa prophetæ ordi-
nem, loquens hoc modo: Ego dilecto meo, & dilectus
meus mihi.Cur ita? Nempe ut tunc magis gratia plenam
ſe probet, cum totũ gratiæ dederit, & primas ſcilicet illi
partes adſcribens & ultimas.Alioqnin quomodo gratia
plena ſi quid habuerit quod non ſit ex gratia? Nõ eſt quo
gratia intret ubi iam meritũ occupauit. Ergo iam plena
confeſſio gratiæ,ipſius gratiæ plenitudinem ſignat in aĩa
confitentis.Nam ſi quid de proprio ineſt,inquantum eſt,
gratiã cedere illi neceſſe eſt.Deeſt gratiæ quicquid meri-
tis deputas.Nolo meritũ quod gratiam excludat.Horreo
quicqđ de meo eſt ut ſim meus,niſi ꝙ illud magis forſitan
meum eſt quod me meũ facit. Gratia reddit me mihi iu-
ſtificatum gratis,& ſic liberatum à ſeruitute peccati. B
Deniq; ubi ſpiritus domini, ibi libertas. O fatuam ſpon-
ſam ſynagógam, quæ contemnens dei iuſtitiã, id eſt gra-
tiam ſponſi ſui, & ſuam uolens conſtituere,iuſtitiæ dei nõ
eſt ſubiecta. Ob hoc miſera repudiata eſt,& iam non eſt
Oſee.2. ſponſa,ſed eccleſia,cui dicitur: Deſpõſaui te mihi in fide.
Deſponſaui te mihi in iudicio & iuſtitia. Deſponſaui te
mihi in miſericordia & miſerationibus. Nec tu me elegi-
ſti, ſed ego elegi te:nec ut te eligerem, tua inueni merita,
Ioan.15. ſed præueni.Ita ergo in fide deſponſaui te mihi: & non in
operibus legis,deſponſauiq; iu iuſtitia, ſed iuſtitia quæ
eſt ex fide,nõ ex lege.Reſtat ut iudices iudiciũ rectũ inter
me & te, iudicium quo te deſponſaui,ubi conſtat interue
niſſe non tuum meritũ,ſed meum placitum.Hoc eſt autem
Mat.20. iudicium ut tua merita non extollas, non præferas opera
legis,non iactes pondus diei & æſtus, que magis in fide
& in iuſtitia quæ eſt ex fide, necnon in miſericordia & mi
ſerationibus uoſceris deſponſata. Quæ uerè ſponſa eſt
agnoſcit iſta,& utrãq; gratiam cõfitetur. Primo quidem
eam quæ prima eſt, quia & præuenta eſt, poſtea uerò &
ſubſequentẽ.Ait itaq; nũc: Dilectus meus mihi&,ego illi:
Canti.3. principium dilecto tribuẽs.In cõſequẽtibus:ego,inquit,
dilecto meo,& dilectus meus mihi: conſummationem illi
æquo concedens. Nunc iam uideamus quid dicat: dile-
ctus meus mihi. Si enim hoc recipitur ut ſubaudiamus
p̃ſ.39. intendit, ſicut iam diximus, & ſicut propheta ait: Expe-
ctans expectaui dominũ, & intendit mihi: ego autem in
uerbo iſto ſentio neſcio quid nõ planè exiguum, nec me-
diocris prærogatiuæ.Sed non eſt ingerenda fatigatis au
ribus & mentibus res omni alacritate digna. Si non gra-
uat,differatur,& non in longum: craſtinus iude incipiat
ſermo. Tantũ orate ut ab irruentibus occupationibus in
terim cuſtodiat nos gratia & miſericordia ſponſi eccleſiæ
Ieſu chriſti domini noſtri, qui eſt ſuper omnia deus be-
nedictus in ſecula. Amen.

*¶Qualiter ſponſus chriſtus intendit ſponſæ eccleſiæ,& ipſa illi.
Et de cura quam habet deus de electis, & unde inſit ec-
cleſiæ: quid ſit mereri uel non, aut præſu-
mere.* Sermo.LXVIII. D

AVdite iam quod heri diſtulimus, audite gau-
dium meũ quod ſenſi.Et ueſtrũ eſt, audite gau-
dentes.In uno uerbo ſponſæ ſenſi hec: & quaſi
odoratus abſcondi, eò uobis hodie feſtiuius
exhibendum, quò repeſtiuſ⁹. Sponſa locuta eſt, & dixit
ſpõſum intẽdere ſibi.Quæ eſt ſponſa, & quis eſt ſponſus?
Hic deus noſter eſt: & illa (ſi audeo dicere) uos ſumus,cũ
reliqua quidem multitudine captiuorũ quos ipſe nouit.
Gaudeamus,gloria noſtra hec eſt, teſtimoniũ conſciẽtiæ 2.Cor.1.
noſtræ.Nos ſumus iu quos intendit deus.Quãta tñ diſpa
rilitas? Quid terrigenæ & filij hoĩm corã illo? Sedm̃ pro-
phetã ſic ſunt quaſi nõ ſint, & quaſi nihilũ & inane repu-
tati ſunt ei.Quid ſibi ergo uult iſta inter tam diſpares cõ-
paratio? Aut illa in immẽſum gloriaꝑ, aut is in immenſum
amat. Quàm admirabile eſt ꝙ illius intentionem iſta ſibi
quaſi propriã uendicat dicẽs:Dilectus meus mihi.Nec eò Canti.2.
cõtenta tñ, pergit ampli⁹ gloriari, reſpondere ſe illi quaſi
ex æquo morẽ gerere,repẽdere uicẽ. A Seqtur enim.Et
ego illi.Inſolẽs uerbũ,& ego illi.Nec minus inſolens, dile
ctus meus mihi:niſi ꝙ utroq; inſolentius utrunq; ſimul.O
quid audet cor purũ, & cõſciẽtia bona, & fides non ficta?
Mihi,inquit,intẽdit.Itáne huic intenta eſt illa maieſtas,
cui gubernatio pariter & adminiſtratio uniuerſitatis in-
cumbit,& cura ſeculorum,ad ſola trãſfertur negocia:imo
ocia amoris & deſiderij huius? Ita planè. Ipſa eſt enĩ ec-
cleſia electorũ,de quibus apl's. Oĩa,inquit, ꝓpter electos.
Et cui dubium ꝙ gratia & miſericordia dei ſit in ſanctos
eius,& reſpectus in electos illius? Ergo ꝓuidentiã cæteris
creaturis nõ negam⁹,curã ſponſa uẽdicat ſibi. Nunquid 2.Timo.2.
de bobus cura eſt a deo? Nec dubiũ quin idẽ poſſim⁹ dice Sap̃.4.
re de equis,de camelis, de elephantis,& de cunctis beſtijs 1.Cor.9.
terræ, ſimiliter & de piſcibus maris, & uolatilibus cæli. 1.petri.5.
Poſtremò de omni re quæ eſt ſuper terram,ſolis ſanè exce
ptis qbus dicit.Omnẽ ſolicitudinem ueſtrã proijciẽtes in
eum, qm̃ ipſi cura eſt de uobis. An nõ tibi uidetur ueluti
his uerbis dictũ? Intendite illi quia ipſe intẽdit uobis. Et
obſerua aplm̃ Petrũ (eius enim uerba ſunt) ſi non & ipſe
uerborũ ſpõſæ obſeruauerit ordinẽ.Nempe non ait:oẽm
ſolicitudinem ueſtrã proijcientes in eum,ut ſit ipſi cura de
uobis,ſed quia ipſi cura eſt de uobis:aperte proinde mon
ſtrans eccleſia ſanctorũ nõ modo quoniã dilecta, ſed & ꝙ
prius dilecta fuerit. B Conſtat nõ ad eam pertinere de
uerbo quod de bobus dixit apl's,nam curam illius habet
qui dilexit illã, & ſemetipſum dedit pro illa. Nónne hæc 1.Cor.9.
eſt ouis errãs, cuius cura etiam ſupernorum curæ gregũ
prælata eſt? Deniq; illis expoſitis, paſtor deſcendit ad
iſtam,quæſiuit diligenter,inuentam non reduxit, ſed re-
uexit, nqua cum illa & de illa intulit cælis feſta gaudiorũ
populis angelorũ inuitatis ad ſolennitatem. Quid ergo?
Proprijs humeris dignatus eſt eam reportare, & curam il
lius non habebit? Ideò nõ confunditur dicere: Dñs ſoli- p̃ſ.39.
citus eſt mei:nec ſe exiſtimat errare,cum item dicit: Dñs p̃ſ.137.
retribuet pro me:& ſi quid eſt aliud quod curam dei circa
ipſam ſignificare uideatur. Inde eſt ꝙ dominum ſabaoth
dilectum ſuum dicit, & eum qui cum tranquillitate iudi-
cat omnia, ſibi intendere gloriatur. Quidni glorietur? Eſa.49.
Audiuit illum dicentem ſibi.Nunquid mater poteſt obli-
uiſci ut nõ miſereatur filio uteri ſui? Etſi illa oblita fuerit,
ego tamen non obliuiſcar tui. Deniq; oculi domini ſuper
iuſtos.Et quid ſponſa niſi cõgregatio iuſtorũ? Quid ipſa,
niſi generatio quærentiũ dominum, quærentium faciem
ſponſi? Non enĩ ille intendit huic,& nõ iſta illi? Propterea
utrunq; ponit dicens: Ille mihi:& ego illi. Ille mihi, quia Canti.2.
benignus & miſericors eſt.Ego illi,quia non ſum ingrata.
Ille mihi gratiam ex gratia, ego illi gratiam pro gratia.
Ille meæ liberationi, ego illius honori. Ille ſaluti meæ,
ego illius uolũtati.Ille mihi & nõ alteri, quoniã una ſum

columba eius:ego illi & non alteri. Nec enim audio uocē
Marci 13. alienorū,nec enim acquieſco dicētibus mihi: Ecce hic eſt
chriſtus,aut ecce illic eſt.Hæc eccleſia. D Quid ſingulis
quiſq; noſtrum? Putamúsne in nobis quempiam eſſe cui
aptari queat quod dicit.Quid dixi in nobis? Ego aūt &
de quouis itra eccleſiam cōſtituto ſi quis hoc quærat, nō
oīno reprehēdēdū cenſuerim.Nec enim una unius ratio
eſt atq; multorū.Deniq; nō ꝓpter animam unā,ſed ꝓpter
multas in unā eccleſiā colligendas,in unicā aſtringendas
Pſal.73. ſpōſam deus tam multa & fecit & pertulit, cum operatus
eſt ſalutē in medio terræ.Chariſſima illa eſt una uni, non
adhærens alteri ſponſo:nō cedens alteri ſpōſæ. Quid iſta
nō audeat apud tam ambitioſum amatorē? Quid non ab
illo ſperet qui ſe quæſiuit è cælo,uocauit à finibus terræ?
Nec modo quæſiuit,ſed acqſiuit.Adde & de modo acqui
ſitionis in ſanguine acquiſitoris. Aliàs uerò(ut aſſolet)
propterea magis præſumit,qm̄ proſpiciēs in futurū non
ignorat qm̄ dn̄s ſe opus habet. Quæris ad quid? Ad ui-
dendū in bonitate electorū ſuorū,ad lætandum in lætitia
gentis ſuæ,ut laudet cum hæreditate ſua.Nec parum hoc
opus exiſtimes,nullū dico tibi remanebit opus perfectum
ſi hoc nutarit.Nónne de ſtatu & cōſummatione eccleſiæ
finis oīm pendet? Tolle hanc, & fruſtra inferior iſta crea-
tura reuelationē filiorū dei expectat. Tolle hanc, & neq;
patriarchæ neq; ꝓphetæ aliqui cōſummabuntur,cū Pau-
Hebr.11. lus aſſerat deū ita ꝓuidiſſe pro nobis, ne ſine nobis con-
ſummarētur. Tolle hanc, & ipſa ſanctorū angelorum pro
imperfectione ſui numeri gloria claudicabit, nec dei ciui
tas de ſui integritate gaudebit. Vnde ergo implebit pro
poſitū dei, & myſteriū uolūtatis eius, magnūq; illud pie
Pſal.8. tatis ſacramētū? Vnde poſtremò dabis mihi infantes &
lactentes, quorū ex ore laudē ſuā perficiat deus? Cælū nō
1.Cor.3. habet infantes, habet eccleſia, quibus & dicit: Lac nobis
potū dedi, nō eſcam. Et hi ad laudem quaſi complēdam à
Pſal.112. propheta inuitant, dicēte: Laudate pueri dn̄m. Tu putas
deū noſtrū totā habiturū ſuæ gloriæ laudē,donec ueniāt
Pſal.137. qui in conſpectu angelorū pſallant ſibi: Lætati ſumus pro
diebus qbus nos humiliaſti,annis quibus uidimus mala.
Hoc genus lætitiæ cæli neſcierunt niſi per eccleſiæ filios,
hoc nemo unquam lætatur qui numquā non lætatur. B
Opportune poſt triſtitiā gaudiū ſubit,poſt laborē quies,
poſt naufragiū portus. Placet cūctis ſecuritas, ſed ei ma-
gis qui timuit. Iocūda oīb⁹ lux,ſed euadenti de poteſtate
tenebrarū iocūdior. Trāſiſſe de morte ad uitā,uitæ gratiā
duplicat. Pars mea hæc in cæleſti conuiuio,& ſeorſum ab
ipſis ſpiritib⁹ beatis. Audeo dicere expertē meæ beatitu-
dinis ipſam beatā uitā,niſi ſi dignet fateri q̄ ꝑ charitatem
ea in me fruit,& per me. Aliqd ſanè uidet etiā perfectioni
illi acceſſiſſe ex me,neq; hoc parū. Deniq; gaudēt angeli
ad pœnitentiā peccatoris. Q. ſi deliciæ angelorū lachry-
mæ meæ,quid deliciæ? Omne opus ipſorum laudare deū,
Pſal.65. ſed deeſt laudi ſi deſint qui dicant: Tranſiuimus per ignē
& aquā,& eduxiſti nos in refrigeriū. Felix proinde in ſua
uniuerſitate eccleſia,cuius oīs gloriatio impar eſt cauſæ,
nō pro his tantū quæ illi iam facta ſunt, ſed pro his quoq;
quæ de illa adhuc oportet fieri. Nam & de meritis quid
ſolicita ſit, cui de ꝓpoſito dei firmior ſuppetit ſecuriorq;
gloriādi ratio. Non poteſt ſeipſum negare deus, neq; non
facere quæ iam fecit(ut ſcriptū eſt) qui fecit quæ futura
ſunt. Faciet,faciet,nec deerit ſuo propoſito de⁹. Sic nō eſt
quod iam quæras qb⁹ meritis ſperemus bona,præſertim
Ezech.36 cum audias apud prophetā: Non ꝓpter uos ſed ꝓpter me
ego faciā,dicit dn̄s. C Sufficit ad meritū ſcire q̄ nō ſuf-
ficiant merita. Sed ut ad meritum ſatis eſt de meritis non
præſumere,ſic carere meritis,ſatis ad iudicium eſt. Porrò
infantiū renatorū neminē carere meritis, ſed xp̄i habere
merita. Quibus ſe tamen indignos reddūt ſi ſua iungere
quiuerūt ſed neglexerunt: quod quidē periculū iā adultæ
ætatis eſt. Merita proinde habere cures, habita data no-
ueris,fructū ſperaueris dei mīam, & omne periculū euaſi-
ſti paupertatis,ingratitudinis, præſumptiōis. Perniciosa
paupertas,penuria meritorū,præſumptio autem ſpiritus,
fallaces diuitiæ. Et ideò diuitias & paupertates ne dede- Prou.30.
ris mihi dn̄e, ait ſapiens. Felix eccleſia,cui nec merita ſine
præſumptione,nec præſumptio abſq; meritis deeſt. Ha-
bet unde præſumat, ſed non merita. Habet merita,ſed ad
promerendū,nō ad præſumendū. Ipſum non preſumere,
nónne promereri eſt? Ergo eò præſumit ſecurius quò nō
præſumit, & nō eſt q̄ cōfundat in uerbo gloriæ, cui mul
ta materies gloriādi. Miſericordiæ dn̄i multæ, & ueritas Pſal.116.
eius manens in æternum. D Quidni glorietur ſecura, in
cuius teſtimoniū gloriæ,miſericordia & ueritas obuiaue Pſal.84.
runt ſibi? Siue igitur dicat dilectus meus mihi: ſiue dicat, Pſal.39.
expectās expectaui dn̄m & intendit mihi:ſiue etiā, dn̄s ſo- Pſal.eodē
licit⁹ eſt mei, uel ſi quæ ſunt eiuſmodi uoces aliæ atq; aliæ
quæ diuinum quendam affectum ac ſingularem fauorem
erga aliquid ſimiliter exprimere uideātur, nihil horum à
ſe alienum putabit, cui ratio præſumendi domini cōſtitu
tio eſt, præſertim cū non alterā uideat ſpōſam, alteramue
eccleſiā, cui poſſint fieri quæ nō poſſunt nō fieri. Ergo de
eccleſia patet q̄ in nullo illa oīa ſibi aptare uerebitur. De
una aīa quæritur etiam ſi ſit ſpūalis & ſancta, liceatne illi
ullo modo audere in talibus. Neq; eīm prærogatiuas oēs
unius illius catholicæ multitudinis (ob quam oīa fiunt)
una de multitudine arrogabit ſibi,quātalibet emineat ſan
ctitate. Et ideò difficilius ut ſentio ego inuenietur (ſi tamē
inuenietur) quomodo poſſit licere. Vnde neceſſariū reor
alio iſtud ſermone tentari, nec modo ingredi uias ſcrupu-
loſæ diſputationis, quarū adhuc exitum ignoramus, niſi
prius ſuper uerbo abſcōdito oratū fuerit ad eum qui ape-
rit & nemo claudit,ſpōſum eccleſiæ Ieſum Chriſtum dn̄m
noſtrū,qui eſt ſuper oīa deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ *Qualiter omnis altitudo ſe extollens aduerſus ſcientiam dei deijci-
tur: & de aduentu & manſione patris & uerbi apud animam
deū diligentē: & familiaritate quæ inde inter deū &
animam contrahitur.* Sermo LXIX. B

Dilectus meus mihi, & ego illi. Hanc uocem uni- Cantic.2.
uerſali eccleſiæ ſermo ſuperior aſſignauit, pro-
pter factas ſibi à deo ꝓmiſſiones uitæ eius quæ
nunc eſt pariter & futuræ. De aīa ꝓpoſita quæ-
ſtio eſt, quia non poteſt ſibi arrogare una quod uniuerſi-
tas audeat, nec aliquo modo ad ſe trahere illā. Si nō licet,
referamus proinde oportet ita ad eccleſiam,ut nullatenus
ad perſonā. Nec modo hanc,ſed & reliquas uoces ſimiles
huic loquētes grandia,uerbi gratia, expectans expectaui
dn̄m & intendit mihi, & ſi quas alias ſermo ſuperior per-
ſtrinxit. Q. ſi qs licere putat,ergo non abnuo, ſed intereſt
cui. Non eīm cuicūq;. Prorſus habet eccleſia dei ſpiritua-
les ſuos qui non modo fideliter ſed & fiducialiter agant
in eo,cū deo quaſi cum amico loquentes, teſtimoniū illis 2.Cor.1.
perhibēte cōſcientia gloriæ eius. Quinā illi ſint, id quidē
penes deū,tu uerò audi qualem te eſſe oporteat ſi talis uis
eſſe. Quod tamen dixerim non quaſi expertus, ſed quaſi
experiri cupiens. Da mihi animam nihil amantem præter
deū,& quod propter deū amandū eſt, cui uiuere chriſtus
nō tantum ſit,ſed & diu iam fuerit,cui ſtudiū & ociū ſit pro-
uidere deū in conſpectu ſuo ſemper,cui ſolicite ambulare
cum dn̄o deo ſuo,non dico magna,ſed una uoluntas ſit,&
facultas non deſit: da inquam talem animam, & ego non
nego dignam ſponſi cura,maieſtatis reſpectu,dominantis
fauore,ſolicitudine gubernantis: & ſi uoluerit gloriari,nō Ibidem.
erit inſipiens,tātū ut qui gloriatur,in domino glorietur.
Ita in quo multi audent, audet & unus, ſed alia ratione.
Nempe ſanctam multitudinē cauſæ ſupradictæ fidentem
faciūt,ſanctā animā duplex quædā ratio. Primo quidē q̄
habeat in natura ſimpliciſſima ſpōſi diuinitas quaſi unum
reſpicere multos, & quaſi multos unum. Nec ad multitu-
dinē mult⁹ erit,nec ad paucitatē rarus, nec ad diuerſitatē
diuiſus,nec reſtrictus ad unum, nec anxius ad curas, nec
perturbatus ſeu turbulētus ad ſolicitudines. Sic ſanè uni
intētus,ut nō detētus:ſic pluribꝰ, ut nō diſtētus. D De-
niq; qd ut probare ſuauiſſimū,ita chariſſimū probaſſe eſt:
tanta eſt

tãta eſt uerbi dignatio, tanta beneuolẽtia pr̃is uerbi erga
bene affectã & bene compoſitã aĩam (quod quidẽ ipſum
patris munus & uerbi opus eſt) ut quam ſua tali benedi-
ctione præuenerint & præparauerint ſibi, ſua quoq; di-
Ioan.14. gnentur præſentia, & ita ut nõ modo ad eam ueniant: ſed
etiã mãſionem apud eam faciant. Non enim ſufficit exhi-
beri, niſi & copiã ſui præbeant. Quid eſt uenire ad animã
uerbũ? Erudire in ſapiẽtia. Quid eſt patrẽ uenire? Affice-
Sapien.8. re ad amorẽ ſapientiæ, ut dicere poſſit, quia amatrix facta
ſum formæ illius. Patris diligere eſt, & ideò patris aduen-
tus ex infuſa dilectione probatur. Quid faceret eruditio
abſq; dilectiõe? Inflaret. Quid abſq; eruditione dilectio?
Roma.10 Erraret. A Deniq; errabãt de qbus dicebat. Teſtimoniũ
illis perhibeo ꝙ zelum dei habẽt, ſed nõ ſm̃ ſcientiã. Non
decet ſpõſam uerbi eſſe ſtultã, porrò elatã pater non ſuſti-
net. Pater enim diligit filiũ, & omnẽ altitudinẽ extollentẽ
ſe aduerſus ſciẽtiã uerbi, ſemper in promptu habet deijce-
re atq; deſtruere, ſiue immittẽdo zelum, ſiue intendendo:
quorũ alterũ miſericordiæ, alterũ iudicij eſt. Vtinã in me
omnẽ extollentiã comprimat, imo deijciat, & ad nihilum
redigat nõ accenſus furor, ſed infuſus amor. Vtinã diſcã
non ſuperbire, ſed unctione potius quàm ultione magi-
Pſal.6. ſtra. Domine ne in furore tuo arguas me, ſicut angelum
extollentem ſe in cælo: neq; in ira tua corripias me, ſicut
hominẽ in paradiſo. Ambo iniqtatẽ meditati ſunt, altitu-
dinẽ affectãtes: ille potentiæ, iſte ſcientiæ. Deniq; credidit
Gene.3. inſipiens mulier pollicenti, ſed ſeducenti. Eritis ſicut dij,
Eſaie 14. ſcientes bonũ & malũ. Iam ſeſe ante ſeduxerat, cui perſua-
ſerat ſimilem fore altiſſimo. Nam qui ſe putat aliquid eſſe
cum nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. Verũ utraq; altitudo deiecta
eſt, ſed in homine mitius, iudicante ita illo qui omnia fa-
cit in pondere & menſura. Nam angelo in furore punito,
imo damnato, homo iram tantum ſenſit, & non furorem.
Nempe cum iratus fuit, miſericordiæ recordatus eſt. B
Propter hoc ſemen eius filij iræ & non furoris uſq; in ho-
diernum diem. Si non naſceretur filius iræ, non opus eſſet
renaſci. Si furoris filius naſceretur, aut non contigiſſet, aut
Lucæ 10. non potuiſſet renaſci. Vis uidere furoris filiũ? Si uidiſti
ſatanam tanquã fulgur cadentẽ de cælo, quod eſt in impe-
tu furoris præcipitatũ, & cognouiſti de furore dei. Deni-
q; nõ eſt recordatus miſericordiæ ſuæ, quia cum irat⁹ fue-
rit, miſericordiæ recordabit: non cum iam uſq; ad furorẽ
exarſerit. Væ filijs diffidẽtiæ, his quoq; qui ex adam ſunt,
qui nati iræ filij, ipſi ſibi iram in furorẽ, uirgã in baculum
imo in malleum diabolica obſtinatione conuertunt. De-
Roma.2. niq; theſaurizant ſibi iram in die iræ. Ira autem accumla-
ta, quid niſi furor? Peccauerũt peccatũ diaboli, & diabo-
li ſententia percellentur. Væ etiam quamuis mitius qui-
buſdam filijs iræ qui nati in iram, non expectauerunt re-
naſci in gratia. C Nempe mortui in quo & nati, iræ filij
permanebunt. Iræ dixerim, non furoris: quia ut piiſſime
creditur, & humaniſſime gemitur, mitiſſime ſunt, penè to-
tum quo addicti ſunt aliunde trahentium. Ergo in furore
diabolus iudicatus eſt, quia inuenta eſt iniquitas eius ad
odium, hoĩs autem ad iram, & ideò in ira corripitur. Ita
omnis altitudo contrita eſt, & quæ inflat, & quæ præcipi-
tat, patre nimirum zelante pro filio. Vtrobiq; ſiquidem
iniuria (filij eſt) & de uſurpata potẽtia aduerſus uirtutem
Pſal.123. dei quæ ipſe eſt, & de præſumpta ſcienta aliunde quàm à
ſapientia dei quæ nihilominus ipſe eſt. Dñe quis ſimilis
tibi? Quis niſi ſplendor & figura ſubſtãtiæ tuæ? Quis niſi
imago tua? Solus in forma tua, ſolus non rapinam arbi-
Philip.2. traria eſt eſſe ſe æqualem tibi altiſſimus altiſſimi filius.
Quomodo non æqualis? Etiam unum eſtis ipſe & tu. Se-
des illi à dextris tuis, non ſub pedibus. Quo pacto audet
quis perſuadere locum unigeniti tui? Præcipitetur. Po-
nit ſibi ſedem in excelſo: ſubuertatur cathedra peſtilẽtiæ.
Item quis docet hominem ſcientiam? Nonne tu ô clauis
Dauid aperiens cui uis, & cui uis claudẽs? Et quomodo
ſine claue ad theſauros ſapientiæ & ſciẽtiæ introitus imo
irruptio tentabatur? Qui non intrat per oſtium, fur eſt &
latro. Petrus ergo intrabit qui claues accepit. Non tamẽ
ſolus, nam & me ſi uoluerit introducet, aliumq; excludet
quem fortè noluerit, in ſcientia & poteſtate ſibi data de ſu-
per. A Et hæ claues quæ? Poteſtas aperiendi, & clau- Matt.16.
dendi, atq; inter excludendos & admittendos diſcretio.
Et non in ſerpente theſauri, ſed in chriſto. Et ideò nõ po-
tuit dare ſcientiam ſerpens quam non habuit, ſed qui ha-
buit dedit. Nec enim potuit habere poteſtatem quã non
accepit, ſed qui accepit habuit. Dedit chriſtus, accepit pe-
trus, nec inflatus de ſcientia, nec præcipitandus de potẽ-
tia. Quare? Quia in neutra extollit ſe aduerſus ſcientiam
dei, qui nihil horum præter dei ſcientiam affectauit, ſicut
ille qui doloſe egit ĩ conſpectu eius, ut inueniatur iniqui-
tas eius ad odium. Quomodo deniq; præter ſcientiã dei,
qui ſe ſcribit apoſtolum Ieſu chriſti ſm̃ præſcientiam dei 1.Petri 1.
patris? B Et hæc dicta ſint pro eo quod incidit de zelo
dei, quem intẽdit in præuaricãtes angelum hominemq;.
Nam in ambobus reperit prauitatẽ, qualiter uidelicet in 2.Cor.10
ira & in furore ſuo deſtruxerit omnẽ altitudinẽ extollẽtẽ
ſe aduerſus ſcientiã dei. Nunc iam recurrẽdum ad zelum
miſericordiæ, id eſt qui non intenditur, ſed qui immitti-
tur, quoniam qui intenditur (ut iam diximus) iudicij eſt:
& ſatis nos terruit ex memoratis exemplis tam grauiter
punitorũ. Propterea ibo ego mihi ad locum refugij à fa-
cie furoris domini, ad illum utiq; pietatis zelum ſuauiter
ardentem, efficaciter expiantẽ. C Nunquid non expiat
charitas? Et potenter. Legi ꝙ operiat multitudinem pec- 1.Pet.4.
catorum: ſed dico. Nunquid nõ idonea eſt ſeu ſufficiẽs ad Eccli.23.
deijciendã humiliandãq; omnẽ extollẽtiam oculorum &
cordis? Et maxime. Nam non extollitur, non inflatur. Si
ergo dominus Ieſus dignetur uenire ad me, uel potius in
me, non in zelo furoris, & ne in ira quidẽ, ſed in charitate
& ſpiritu mãſuetudinis, æmulãs me dei æmulatiõe (quid
enim ita dei ut charitas, nempe & deus eſt) ſi inquam in
iſta uenerit, in hoc cognoſcam ꝙ nõ ſit ſolus, ſed uenerit
etiam pater ſuus cum eo. Nam quid æque paternũ? Pro-
pter hoc nempè non pater uerbi tantũ, ſed & pater miſe- 1.Ioan.4.
ricordiarũ eſt appellatus, ꝙ innatum habeat miſereri ſem-
per & parcere. Si ſenſero aperiri mihi ſenſum ut intelligã
ſcripturas, aut ſermonem ſapientiæ quaſi ebullire ex inti-
mis, aut infuſo lumine deſup reuelari myſteria, aut certè
expandi mihi quaſi quoddã largiſſimũ cæli gremium, &
uberiores deſurſum influere animo meditationũ imbres,
non ambigo ſponſum adeſſe. Verbi ſiquidem hæ copiæ
ſunt, & de plenitudine eius iſta accipimus. Q; ſi ſe pariter
infuderit humilis quædã ſed pinguis intimæ aſperſionis
deuctio, ut amor agnitæ ueritatis, neceſſarium quoddam
odium uanitatis in me generet & contemptum, ne fortè
aut ſcientia inflet, aut frequẽtia uiſitationum extollat me:
tunc prorſus paterne ſentio agi mecum, & patrem adeſſe
non dubito. Si autem perſeuerauero huic dignationi di-
gnis ſemper (quod in me eſt) affectibus & actibus reſpõ-
dere, & gratia dei apud me uacua non fuerit: etiam man-
ſionem apud me faciet tam pater enutriens quàm uerbũ
erudiens. D Quanta putas ex hac manſione inter ani-
mam & uerbum familiaritatis gratia oriatur, quanta de
familiaritate ſequatur fiducia? Nõ eſt (ut opinor) ꝙ iam
talis anima dicere uereatur: Dilectus meus mihi: quæ ex
eò ꝙ ſe diligere, & uehementer diligere ſentit, etiam dili-
gi nihilominus uehementer non ambigit, ac de ſua ſingu-
lari intẽtione, ſolicitudine, cura, opa, diligentia, ſtudioq;
quo inceſſanter & ardenter inuigilat quẽadmodum pla-
ceat deo, æque hæc omnia in ipſo indubitanter agnoſcit
recordans ꝓmiſſionis eius. In qua menſura mẽſi fueritis, Matth.7.
remetief uobis; niſi ꝙ redhibitionem gratiæ prudẽs ſpõ-
ſa ad ſuã magis cauta eſt trahere partẽ, ſciẽs ſe poti⁹ præ-
uentã à dilecto. Inde eſt ꝙ illius operam præfert. Dilectus Cantic.2.
inquiẽs meus mihi, & ego illi. Ergo ex proprijs quæ ſunt
penes deum agnoſcit, nec dubitat ſe amari quæ amat. Ita
eſt. Amor dei amore animæ parit, & illius præcurrens in-
tentio intẽtam aĩam facit, ſolicitudoq; ſolicitam. Neſcio

enim qua uicinitate naturæ cum ſemel reuelata facie glo-
riam dei ſpeculari anima poterit, mox illi ſe conformari
neceſſe eſt, atque in eandem imaginem transformari. Igitur
qualem te parauerís deo, talis oportet appareat tibi deus.
Pſal 17. Cũ ſancto ſanctus erit, & cum uiro innocẽte innocẽs erit.
Quidni æque & cum amante amans, & cum uacante ua-
cans, & cum intento intentus, & ſolicit⁹ cũ ſolicito? A
Prour.8. Deniq; ait. Ego diligentes me diligo, & qui mane uigila-
uerint ad me, inuenient me. Vides quomodo nõ ſolũ de
amore ſuo certum te reddat, ſiquidem tu amas illum, ſed
etiam de ſolicitudine ſua quam pro te gerit ſi te ſenſerit ſo
licitum ſui. Vigilas tu, uigilat & ille. Conſurge in nocte in
principio uigiliarũ tuarum. Accelera quantum uis etiam
ipſas anticipare uigilias, inuenies eum, non præuenies.
Temere in tali negotio uel prius aliquid tribuis tibi uel
plus, & magis amat & ante. Si hæc anima ſcit, imo quia
ſcit, miraris ꝙ illa maieſtatem quaſi cætera non curantem
ſoli ſibi intendere glorietur, cui ſoli ipſa poſtpoſitis curis
omnibus tota ſe deuotione cuſtodit. Sermo finem deſide-
rat, ſed unum dico ſpũalibus qui in nobis ſunt mirũ qui-
dem, ſed uerum, aĩam deum uidentem haud ſecus uidere
quàm ſi ſola uideatur à deo. Ea ergo fiducia dicit illum in-
tendere ſibi, ſeq; illi, nihil præter ſe & ipſum uidens. Bo-
nus es domine animæ quærenti te, occurris, amplecteris,
ſponſum exhibes, qui dominus es: imo qui es ſuper om-
nia deus benedictus in ſecula Amen.

¶ *Vnde ſponſus dilectus dicatur, & de ueritate, manſuetudine, & iuſtitia, cæteris q; uirtutibus quæ ſunt lilia inter quæ paſcitur.* *Sermo* LXX. B

Canti.2. Dilectus meus mihi, & ego illi: qui paſcitur inter
lilia. Quis huic iam imputet præſumptioni uel
inſolentiæ, ſi ſe dicat iniiſſe ſocietatem cum illo
qui paſcit inter lilia? Etiam ſi inter ſidera paſce-
retur, eo ſolo quo paſceretur, neſcio quid magnum uideri
poſſit cum eiuſmodi amicitias ſeu familiaritatem habere.
Aliqd prorſus ignobile & humile ſonat paſci. Nunc uerò
cum & paſci inter lilia perhibetur, deiectionis adiectio lõ
gius amouet & propulſat temeritatis notam. Quid enim
Matt.6. ſunt lilia? Iuxta uerbum domini, fœnum quod hodie eſt,
& cras in clibanũ mittitur. Quãtus eſt iſte qui fœno paſci
tur, quaſi unus agnorum aut uitulorum? Et agn⁹ planè &
uitulus ſaginatus. Sed tu fortè uigilantius aduertiſti, non
pabulum hoc loco deſignari, ſed locum, nec enim dictũ eſt
liliis eum paſci, ſed inter lilia. Eſto. Nõ fœnum comedit ut
bos, in fœno tamen uerſari, & ſuper fœnũ diſcũbere inſtar
unius de turba, quid eminẽtiæ habere poteſt? Quid uerò
gloriæ hinc, habere dilectum illũ qui hoc egerit? C Et ſm
literam quidem ſponſæ uerecũdia & cautela prudẽtiæ ei⁹
Pſal.111. in loquẽdo ſatis apparet, utiq; diſponentis ſermones ſuos
in iudicio: & rerum gloriã uerborũ modeſtia temperãtis.
Aliàs autem non ignorat unum eſſe & qui paſcitur, & qui
paſcit: inter lilia commorantem, & regnãtem ſuper ſidera.
At libẽtius humilia dilecti mèmorat, propter humilitatẽ
quidẽ ut dixi, magis autem ꝙ exinde cœpit eſſe dilectus,
ex quo & paſci. Nec modo exinde, ſed inde. Nam qui in
altiſſimis eſt dñs, in imis eſt dilectus, ſuper ſidera regnãs,
& inter lilia amãs. Amabat & ſuper ſidera, quia nuſquã &
nunquã potuit nõ amare, quia amor eſt, ſed donec ad lilia
deſcendit, & paſci inter lilia compertus eſt, nec amatus eſt
nec factus dilectus. Quid? Num amatus eſt à patriarchis
& prophetis? Eſt. Sed non prius quàm uiſus eſt & ab ipſis
inter lilia paſci. Neq; enim non uiderũt quẽ præuiderunt,
niſi ita quis abſq; ſpiritu ſit, ut uidentem in ſpiritu, putet
uidere nihil. Vnde ergo uidentes (nam ſic prophetæ ap-
pellati ſunt) ſi nihil uiderunt? Inde eſt ꝙ uoluerunt uide-
re quæ non uiderunt. Nec enim poterant uelle uidere in
corpore, quem in ſpiritu non uidiſſent. A Sed dico, nun-
quid omnes prophetæ? Quaſi omnes uidere uoluerint,
aut fuerit omniũ fides? Sed enim qui uiderũt, aut prophe
tæ fuerũt, aut prophetis acquieſcẽtes. Et credidiſſe enim
uidiſſe eſt. Non modo namq; qui per prophetiæ ſpiritum,
ſed & qui per fidẽ uidet, ſi quis ipſum quoq; dicat uidere
in ſpiritu, mihi non uidetur errare. Ita ergo ꝙ ad lilia de-
ſcendere, & inter lilia paſci dignatus eſt is qui oẽs paſcit:
dilectum fecit illum, quia non potuit ante diligi quàm ag-
noſci. Ac per hoc cum de dilecto facta eſt mentio, pulchrè
& illud memoratum eſt quod dilectionis & agnitionis ex-
titit cauſa. Quærenda in ſpiritu refectio hæc inter lilia: nã
corporea cogitare ridiculum eſt. Quin ipſa lilia ſpirita-
lia (ſiquidem potuerimus) demonſtranda à nobis erunt.
Puto hoc quoq; dicere nos oportebit, unde inter lilia pa-
ſcatur dilectus, liliiſne ipſis, an aliis inter lilia recondi-
tis herbis uel floribus? Et in his illud mihi difficilius ap-
paret, ꝙ paſci non paſcere perhibet. Nam quia paſcat du-
bium non eſt, nec enim indignũ ei. At paſci, indigentiam
ſonat, & ne ſpiritualiter quidem ſine iniuria maieſtatis fa-
cile illi poſſe aſſignari uidetur. Nec ego ſanè recordor uſq;
modo aduertiſſe me in hoc cantico paſtum uſpiam perhi-
beri, cum paſcentem puto recordemini & uos mecum. B
Deniq; poſtulauit ſibi aliquando demonſtrari ubi in me- Cant.1.
ridie paſceret & cubaret. Et nunc quidem (quod necdum
dixerat) perhibet paſci, ſed nõ ſimiliter poſtular locum in-
dicari ſibi, ſed ipſa indicat, aſſignans inter lilia. Nouit hoc,
illud nõ nouit, quia æque præſto eſſe nõ poteſt quod ſub-
lime & in ſublimi eſt, & quod humile & ſuper terrã. Subli-
me opus, ſublimis & locus, nec acceſſus ad eũ uſq; adhuc
uel ipſi ſponſæ. Et ideò ſemetipſum exinaniuit uſq; ad hoc
ut paſceretur ipſe omnium paſtor, & inuentus eſt inter li-
lia, & uiſus ab eccleſia, adamatus eſt ab inope pauper, fa-
ctus dilectus propter ſimilitudinẽ. Non ſolum autem, ſed
& propter ueritatem & mãſuetudinem & iuſtitiam: quòd Pſal.44.
per eam ſcilicet promiſſiones adimpletæ ſunt, quòd ſuper-
bi dæmones unà cum principe ſuo iudicati ſunt, quòd ini
quitates remiſſæ ſũt. Talis ergo apparuit qui merito ama-
retur uerax per ſe, mitis hominibus, iuſtus pro hominib⁹.
O uerè amandum & totis medullis cordis amplectendum
ſponſum. Quid iam cunctetur eccleſia totam ſe tota deuo-
tione committere tam fido redditori, tam pio indultori, tã
iuſto propugnatori? Porrò præmiſerat propheta dicens:
Specie tua & pulchritudine tua intende proſpere. Vnde Pſal.eod.
ſpecies hæc & pulchritudo? Puto ex liliis. Quid lilio ſpe-
cioſius? Sic nihil formoſius ſponſo. C Quæ ſunt ergo il-
la lilia è quibus ſpecies decoris eius? Procede, inquit, & re Ibidem.
gna propter ueritatem & manſuetudinẽ & iuſtitiam. Lilia
ſunt, lilia inquam orta de terra, nitentia ſuper terram, emi-
nentia in floribus terræ, fragrantia ſuper odorẽ aromatũ.
Ergo inter hæc lilia ſponſus, & omnino ex his ſpecioſus &
pulcher. Aliàs enim (quod quidem ad carnis infirma ſpe-
ctat) non erat ei ſpecies neq; decor. Bonum autem lilium Eſaie 53.
ueritas, candore conſpicuum, odore præcipuum. Deniq; Sapien 7.
candor eſt lucis æternæ, ſplendor & figura ſubſtantiæ dei.
Lilium planè, quod ad nouam benedictionẽ terra noſtra
produxit & parauit ante faciem omniũ populorum lumẽ Luce 2.
ad reuelationem gẽtium. Donec ſub maledicto fuit terra,
ſpinas & tribulos germinauit. At nunc ueritas de terra or Pſal.84.
ta eſt, domino benedicẽte, ſpecioſus omnino quidem flos
campi, & lilium conuallium. Agnoſce lilium ex candore,
qui mox in ipſo ex ortu floris paſtorib⁹ de nocte emicuit,
dicente euangelio: quia angelus domini ſtetit iuxta illos, Luce 2.
& claritas dei circumfulſit illos. Bene dei, quia non angeli
ſed lilii candor ille aderat, ſed illuc micabat abuſque Beth-
leem. Agnoſce lilium & ex odore, quo & longe poſitis in-
notuit magis. Et quidem ſtella apparuit, ſed eam mini-
me uiri graues ſecuti fuiſſent, niſi intima quadam ſuaue-
olentia orti lilii traherentur. Et uerè lilium ueritas, cuius
odor animat fidem, ſplendor intellectum illuminat. Le-
ua etiam oculos nunc in ipſam perſonam domini, qui in
euangelio loquitur: ego ſum ueritas: & uide quàm com- Ioan.14.
petẽter ueritas lilio comparetur. Si non aduertiſti, aduer-
te de medio floris huius quaſi uirgulas aureas prodeun-
tes, & cinctas candidiſſimo flore pulchre ac decenter diſ-
poſito in coronam: & agnoſce auream in Chriſto diuini-
tatem

tatem humanæ coronatã puritate naturæ, ideſt Chriſtum
in diademate quo coronauit eum mater ſua. Nam in quo
coronauit eum pater ſuus, lucem inhabitat inacceſsibilē,
nec poſſes iu eo illum interim adhuc uidere. Sed de hoc
aliàs. B Nunc uerò lilium ueritas eſt. Eſt & manſuetudo.
Et bene lilium manſuetudo habēs innocentiæ candorē, &
odorē ſpei, quoniã ſunt reliquiæ, inquit, homini pacifico.
Bonæ ſpei uir mãſuetus, nec min⁹ etiã in præſenti lucidū
quoddã uitæ eſt ſocialis exemplar. An non liliū quæ lucet
Pſal. 84. officio, redolet ſpe? Adde ꝙ ſicut ueritas de terra orta eſt,
ita mãſuetudo. Niſi quis dubitet ortum de terra agnū do-
Actuū 7. minatorē terræ, illū agnum qui ad occiſionē ductus eſt, &
non aperuit os ſuū. Nec tantū manſuetudo ſeu ueritas de
Eſaiæ 45. terra orta eſt, ſed & iuſtitia propheta dicente. Rorate cæli
deſuper, & nubes pluant iuſtum: aperiaſ terra, & germinet
ſaluatorē, & iuſtitia oriaſ ſimul. Quòd aūt iuſtitia liliū ſit,
recordamini de ſcriptura, quia iuſtus germinabit ſicut li-
lium, & florebit in æternū ante dñm. Nequaquã liliū hoc
hodie eſt, & cras in clibanum mittiſ, quia in æternū flore-
Pſal. 111. bit. Et florebit ante dñm: cuius in memoria æterna erit iu-
ſtus, & ab auditione mala non timebit, illa ſcilicet auditio-
ne qua in clibanum ignis peccatores ire iubenſ. Porrò hu-
ius lilij cãdor cui non ſplendet, niſi cui non placet? Deniq;
ſol eſt, ſed non ille qui oriſ ſuper bonos & malos. Neq; enī
qui dicturi ſunt, ſol iuſtitiæ non ortus eſt nobis, lucē illius
Malac. 4. quoq; uiderūt: uiderūt aūt quotquot audierūt: Vobis aūt
qui timetis deū: orietur ſol iuſtitiæ. Ergo cãdor huius lilij
apud iuſtos, fragrãtia etiã uſq; ad iniquos diffunditur, etſi
non in bonū ipſis. Deniq; audiuimus iuſtos dicētes, quia
Chriſti bonus odor ſumus in omni loco, ſed alijs quidem
odor uitæ in uitam, alijs odor mortis in mortem. Quis uel
ſceleratiſsimus iuſti non ꝓbet opinionē, quãuis non amet
opus? Et beatus ſi ſe non iudicat in eo qđ probat. Iudicat
autē, ꝙ probãs bonū, & nō amãs, ideoq; nō beatus planè,
ſed miſer, proprio cōdemnatus iudicio. Quid eo miſerius
cui odor uitæ, nō uitæ ſed mortis nūcius eſt? Imo nec nun-
cius quidem, ſed baiulus. C Sunt multa apud ſpōſum &
alia lilia præter hæc quæ ex propheta inciderūt nobis, ue-
ritatē loquor & manſuetudinē & iuſtitiã, nec erit difficile
iam cuilibet ueſtrū ſimilia reperire per ſemetipſum in orto
tam delicioſi ſponſi. Abundat & ſuperabundat talibus.
Quis illa enumeret? Nempe quot uirtutes, tot lilia. Quis
finis uirtutū apud dñm uirtutum? Quòd ſi plenitudo uir-
tutū in Chriſto & liliorū, & fortaſsis ꝓpterea ipſe ſe lilium
appellauit, ꝙ totus uerſetur in lilijs, & oīa quæ ipſius ſunt
lilia ſunt, conceptio, ortus, conuerſatio, eloquia, miracula,
ſacramēta, paſsio, mors, reſurrectio, aſcenſio. Quid horum
non candidū, & non ſuauiſsime redolens? Tanta deniq; in
conceptione refulſit superni luminis claritas de ſuperue-
nientis abundãtia ſpūs, ut ne ipſa quidē uirgo ſancta ſuſti-
nuiſſet, ſi non ſibi obumbratum foret à uirtute altiſsimi.
Porrò ortū candidauit incorrupta uirginitas matris, con
uerſationē innocentia uitæ, eloquia ueritas, miracula pu-
ritas cordis, ſacramēta pietatis arcanum, paſsionē patien-
di uoluntas, mortē libertas nō moriēdi, reſurrectionē mar
tyrū fortitudo, aſcenſionē exhibitio promiſsionū. Quàm
bonus fidei odor in his ſingulis, noſtra quidē qui cando-
Ioan. 20. rem non uidimus, tempora & uiſcera replens. Et beati qui
non uiderūt, & crediderūt. Pars mea in his odor uitæ qui
procedit ex ipſis. Is infuſus naribus meis apto quodam fi-
dei inſtrumento, & quidem copioſius pro multitudine li-
liorū, ſanè & exilium leuat, & patriæ deſideriū aſsidue in-
nouat in uiſceribus meis. A Habent lilia & aliqui ſoda-
Ioan. 3. lium ſpōſi, ſed non copiã. Omnes enī ad menſurã ſpiritum
acceperūt, ad menſurã uirtutes & dona. Solus ille non ha-
bet modū, qui habet totū. Aliud eſt lilia habere, aliud non
niſi lilia habere. Quē dabis mihi de filijs captiuitatis adeò
innocentē & ſanctū: qui totam terrã ſuã floribus occupa-
re potuerit, & iſtiuſmodi floribus? Nec infans certe unius
diei ſine ſorde eſt ſuper terrã. Magnus eſt qui tria uel qua-
tuor lilia ædificare potuerit in terra ſua in tanta denſitate
ſpinarum & tribulorum, quæ ſunt germina inueterata ma
ledictionis antiquæ. Mecum uerò qui pauper ſum, bene
agitur ſi unquam ab hac peſsima ſegete iniquitatū uideli-
cet atq; uitiorum tantillū terræ meæ uendicare extirpan-
do & excolendo ſufficiã, unde unū ſaltē producere lilium
poſsim, ſi fortè & penes me paſci interdū dignetur is qui
paſcitur inter lilia. At parum dixi, unū de penuria cordis
mei os meū locutum eſt. Vnum prorſus nō ſufficit, duo ad
minus neceſſaria ſunt. Dico autem continentiã & innocē-
tiam, quarū una ſine altera nec ſaluabit. Fruſtra deniq; ad
unam quãlibet harum inuitabo ſponſum, qui non ad liliū
paſci, ſed inter lilia perhibetur. Dabo proinde operam ha
bere lilia, ne de ſingularitate cauſetur lilij, qui non uult niſi
inter lilia paſci, & ſic declinet in ira à ſeruo ſuo. Pono itaq; Pſal. 26.
primam omnium innocentiam: & ſi huic iungere contine-
tiam quiuero, diuitem me putabo in poſſeſsione liliorum.
Rex ſum autem ſi tertiam his adiungere potero patientiã.
Et quidem poſſunt ſufficere illæ, ſed quia & deficere in ten
tationibus poſſunt, ſiquidem tentatio eſt uita hominis ſu- Iob 7.
per terrã: opus profectò patiētia eſt: quæ utriuſq; ſit quaſi
nutrix quædam & cuſtos. Puto ſi uenerit amator ille lilio-
rum, & ita inuenerit, quòd nō dedignabitur iã paſci apud
nos, & apud nos facere paſcha, ubi illi & multa ſuauitas in
duabus, & magna erit ſecuritas propter tertiam. Verum
quo pacto dicatur paſci, qui paſcit omnia, poſtea uidebi-
tur. Nunc uerò apparet ſponſum non modo apparere in-
ter lilia, ſed minime omnino extra lilia poſſe aliquando in-
ueniri, cum omne quod de eo eſt & ipſe ſit, lilium ſponſus
eccleſiæ Ieſus Chriſtus dominus noſter, qui eſt ſuper om-
nia deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ Vnde eſt animæ candor liliorum, quòd ſponſus & paſcit nos, & paſcitur à nobis. Et qualis ſit unitas animæ ſanctæ ad deum. Sermo LXXI. C

EIuis præcedentis ſermonis, principium huius.
Eſt ergo lilium ſponſus, ſed non lilium inter ſpi-
nas, quoniã non habet ſpinas qui peccatū non
fecit. Deniq; ſponſam proteſtatus eſt liliū inter
ſpinas, quoniam ſi dixerit uel ipſa quia ſpinas non habeat, Cantic. 2.
ſeipſam ſeducit, & ueritas in ea nō eſt. Se uerò florem qui-
dem & lilium profeſſus eſt, non tamen inter ſpinas. Magis Ibidem.
autem, ego, inquit, flos campi & lilium conuallium, & non
eſt ſpinarum mentio, quòd ſolus ſit hominū qui opus non
habeat dicere: conuerſus ſum in ærumna mea dum cōfigi- Pſal. 44.
tur ſpina. Ergo abſq; lilijs nūquam eſt qui abſq; uitijs ſem-
per eſt, quia totus & ſemper eſt candidus: ſpecioſus forma
præ filijs hominum. Tu ergo qui hæc audis uel legis, cura
habere lilia penes te, ſi uis habere hunc habitatorem lilio-
rum habitantem in te. Opus tuum, ſtudium tuum, deſide-
rium tuum, lilia eſſe proteſtentur moralis quidem rerum
ipſarum candor atq; odor. Habent & mores colores ſuos,
habent & odores. Neq; enim in ſpiritibus idipſum eſt co-
lor & odor, non magis quàm in corporibus. Ergo de colo
re conſcientia conſulitur, de odore fama. Fetere feciſtis Exo. 5.
odorem noſtrum coram Pharaone & ſeruis eius, aiunt illi
dicentes de opinione. Porrò colorem operi tuo dat cor-
dis intentio, & iudicium conſcientiæ. Nigra ſunt uitia, uir
tus candida eſt. Inter hanc atque illa conſcientia conſulta
diſcernit. Stat ſententia domini de oculo nequam & luci-
do, qua inter candidum & nigrum certos fixit limites, &
diuiſit lucem à tenebris. Quod ergo de corde puro & con Gene. 1.
ſcientia egreditur bona, candidum eſt, & eſt uirtus. Si au-
tem & bona fama ſecuta fuerit, & lilium eſt, quippe cui nec
candor lilij deſit nec odor. A Porrò uirtus etſi non pro-
pterea maior: pulchrior tamen illuſtriorq; efficitur. Quòd
ſi in conſcientia neuus fuerit, nec quod ex ea prodierit ca-
rebit neuo. Nã ſi radix in uitio, & ramus. Ac per hoc quic-
quid illud ſit quod radix uitiata non abſque traduce uitij
ex ſe producat, uerbi gratia, ſermo, actio, oratio, etiam ſi fa
ma applaudere uideatur, non eſt quod debeat lilium dici:
quia & ſi odor conniuere uidetur, ſed non color. Quo pa-
cto enī lilium cū impuritatis neuo? Nec ſanè fama ualebit

uendicare uirtuti, quod eſſe uitiū côuicerit côſciētia. Erit quidē uirtus contēta candore conſciētiæ, ubi ſequi nô poterit odor famæ, cæterū odor famæ nec excuſare ſufficiet uitiū côſciētiæ decoloris. Prouidebit tñ ſemper (quod in ſe eſt) homo uirtutis bona, nô tñ corā deo, ſed etiā coram hoibus, ut uerè ſit liliū. Sed eſt etiā cādor animæ indulgē-
Eſaiæ 1. tia dei, ipſo dicēte per prophetā: Si fuerint peccata ueſtra ut coccinū, quaſi nix dealbabūtur: & ſi fuerint rubra quaſi uermiculus, uelut lana alba erunt. B Et eſt candor quem ſibi induit is qui miſeretur in hilaritate. Etenim ſi intuea-
Pſal.111. ris illum quē propheta depingit iocundū hominē qui miſeretur & commodat, nônne is tibi uidebitur de ipſa animi iocunditate induiſſe candorē quendam pietatis uultui pariter & operi ſuo? Sicut è regione ſi ex triſtitia & ueluti ex neceſſitate quis tribuat, nô candidū planè, ſed tetrum
2.Cor.9. præfert manu & fronte colorē. Et ideò hilarē datorem diligit deus. Nūquid & triſtē? Profectò qui reſpexit ad Abel ob alacritatis candorē, auertit faciē à Cain: quia & conciderat facies eius utiq; à triſtitia & liuore. C Aduerte qualis color triſtitiæ ſeu liuidiæ ſit, qui dei à ſe auertit aſpectum. Pulchre & eleganter in colorādo beneficio candor iocūditatis laudatus eſt uoce illa poetæ: ſuper oīa uultus acceſſere boni. Nec modo hilaris dator, ſed & qui tribuit in ſimplicitate, diligitr à deo, & ſimplicitas candor eſt. Probamus à contrario, nam neuus duplicitas. Parum dixi, macula eſt. Quid duplicitas niſi dolus? Sed enim qui doloſe egit in conſpectu dei, inuenta eſt iniquitas eius ad odium. Et ideò beatus cui nô imputabit dñs peccatum, nec eſt in ſpiritu eius dolus. Pulchre dñs paucis utrāq; notauit ma-
Matth.6. culā, dolū triſtitiamq;: nolite, inquiens, fieri ſicut hypocritæ triſtes. Sponſus itaq; & cum ſit uirtus, in uirtutibus côplacet ſibi: & cum ſit liliū, libenter inter lilia cômoratur: & cum ſit candor, delectatur cādidis. D Et fortaſsis hoc eſt quod dicitur paſci inter lilia, candore & odore uirtutum delectari. Et quidem paſcebat olim corporaliter apud Mariam & Marthā, & recumbēs etiā corpore inter lilia (illas loquor, nā lilia erant) nihilominus ſpiritū reſocillabat deuotione & uirtutibus mulierū. Quòd ſi illa hora intraſſet propheta aut angelus ſeu alius quiuis ſpiritalis, tantū non ignorans quæ maieſtas recumberet, nônne ſtupens dignationē & familiaritatē quā illi eſſe conſpiceret cū puris animis pudicisq; corporib⁹ tamen terrenis & ſexus infirmioris, merito teſtaret, quia uidi illū nô modo cômorantē ſed & paſcētem inter lilia? Ita ergo ſm utrūq; (carnem dico & ſpiritū) paſci inter lilia ſponſus inuētus eſt. Puto autē ꝙ & ipſe uiciſsim paſceret, ſed in ſpiritu. Hoc ipſo quo paſcebatur, quomodo paſcebat? Quomodo, inquā, côfortabat timiditatē fœminarū, iocundabat humilitatē, impinguabat deuotionē? Sed ſi uidiſti ꝙ paſci illi ſit paſcere, uide etiam nunc ne fortè & ecôuerſo paſcere ſit ei paſci. Domine qui paſcis me à iuuētute mea, ait ſanctus patriarcha Iacob. Bonus paterfamilias, qui ſuorum domeſticorū curam gerit, maxime in diebus malis, ut alat eos in fame, cibās illos pane uitæ & intellectus, & ſic nutriēs ad uitam æternam. At paſcens ita puto nihilominus paſcitur ipſe, & quidē eſcis quibus libēter ueſcitur ꝓfectib us noſtris. Etenim gaudiū dñi fortitudo noſtra. Ita ergo & cum paſcit paſcitur, & paſcitur cum paſcit, ſimul nos ſuo gaudio ſpirituali reficiēs, & de noſtro æque ſpirituali profectu gaudens. Cibus eius pœnitētia mea, & cibus eius ſalus mea, cibus eius ego ipſe.
Pſal.101. An non cinerem tanquam panem manducat? Ego autem quia peccator ſum, cinis ſum, ut māducer ab eo. Mandor cum arguor, glutior cum inſtituor, decoquor cum immutor, digeror cum trāſformor, unior cū conformor. Nolite mirari hoc, & manducat nos, & manducatur à nobis: quo artius illi aſtringamur. Non ſanè aliàs perfecte unimur illi. Nam ſi māduco & non māducor, uidebitur in me eſſe ille, ſed nondū in illo ego. Quòd ſi manducor quidē nec manduco, me in ſe habere ille, ſed non etiam in me eſſe uidebitur. Nec enim perfecta unitio in uno quouis horū. Si eñ manducet me, ut habeat me in ſe: & à me uiciſsim manducetur ut ſit in me, quatenus integra firmaq; ſit côuexio, cū ego in eo, & nihilominus in me ipſe erit. B Vis tibi per ſimile oſtendam quod dicitur? Attolle oculos nunc in quādam ſublimiorē quidē rerum conuenientiam, ſimilē tamen huic. Si ipſe ſponſus in patre ita eſſet, ut non tamen in ipſo pater, aut ita pater in ipſo eſſet, ut nô eſſet ipſe in patre: audeo dicere, & ipſorum citra perfectum unitas remaneret, ſi tamen iam unitas eſſet. Nunc uerò cum & ipſe in patre, & pater in ipſo ſit, non eſt quo claudicet unitas, ſed uerè perfecteq; unum ſunt ipſe & pater. Sic igitur anima cui adhæ- *Pſal.72.*
rere deo bonum eſt, non ante ſe exiſtimet ipſi perfectè unitam, niſi cum & illum in ſe & ſe in illo manentem perſenſerit. Non quia uel tunc unum dicatur cum deo, ſicut unum ſunt pater & filius: quāuis qui adhæret deo, unus ſpiritus *2.Cor.6.*
eſt. Legi hoc, ſed illud non legi. Non dico de me, qui nihil ſum, ſed planè nemo niſi demens ſiue de terra ſiue de cælo uſurpabit ſibi illam unigeniti uocem: ego & pater unū ſu- *Ioan.7.*
mus. Et tñ ego licet puluis & cinis, fretus quidem ſcripturæ auctoritate minime iſtud dicere uerear, quia unus cum deo ſpiritus ſum: ſi unquam tñ certis fuero perſuaſus experimentis deo me adhærere inſtar unius illorum qui in cha *1.Ioan.4.*
ritate manent, ac per hoc in deo manēt, & deus in eis, manducantes deū, & manducati à deo. Nam de tali adhæſione puto dictum: Qui adhæret, deo unus ſpūs eſt. Quid ergo? *2.Cor.6.*
Dicit filius. Ego in patre, & pater in me eſt: & unū ſumus. Dicit homo: Ego in deo, & deus in me eſt: & unus ſpiritus ſumus. C Sed nunquid pater & filius ut ſint in inuicem, & quaſi proinde unum, inuicē ſe manducant, ſicut deus & homo mutua ſe quadā in ſeſe manducatione traijciunt, ut per hoc etſi nô unum, unus certè ſpiritus ſint? Abſit. Nec enim uno modo inſunt ſibi hi atq; illi, ſed neq; una unitas utrorumq;. Deniq; innuitur tibi unitatum diuerſitas: per unus, & unum, quoniā nec patri & filio unus, nec homini & deo unū poterit côuenire. Tu ſi ſapis occaſione accepta eris ſapiētior, prudenter aduertens illic quidē per unum, unitatem ſubſtantiæ uel naturæ: hic uerò per unus, æque unitatem, ſed ideò longe alteram, quia inter ſubſtantias & naturas, homini nempe & deo ſua cuiq; & natura & ſubſtantia eſt, cum patris filiiq; conſtet penitus eſſe unam. Vides illam nec unitatē eſſe, ſiquidē huic ſingulari ſummæq; unitati comparetur? Nam quomodo unitas ubi numeras naturarū, ſubſtantiarū diuerſitas? Et tamen unus ſpiritus dicitur, & eſt cū deo anima adhærens deo, nec præiudicat rerum pluralitas unitati huic, quā facit non confuſio naturarū, ſed uoluntatū conſenſio. Propter hanc quoq; multa corda unū, & multæ animæ una dicuntur, ſicut ſcriptum eſt: Multitudinis credentiū erat cor unū, & anima una. Et hæc ergo unitas. Cæterū quid ad illam quæ non unitione côſtat, ſed extat æternitate? Non planè illam quædā inſtar huius mutua manducatio facit: quia nec fit. Eſt enim. Sed nec coniūctio uel quaſi compoſitio, uel tale aliquid quod unius non eſt. Eſt autem patri filioq; natura, eſſentia, uolūtas nô modo una, ſed unum. Hoc nempe eſt illis eſſe quod naturam eſſe: hoc uelle quod eſſe, uel naturam eſſe. Non eſt itaq; quod unitas qua unum ſunt pater & filius, dicatur fieri de naturis uel eſſentiis uel uoluntatibus: ꝗ non ſunt: nô eſt quod dicatur uel fieri, quia eſt. Nec enim factitia eſt, ſed natiua. Sunt in ſeſe pater & filius non ſolum ineffabili, ſed etiam incomprehenſibili modo ſui ipſorum capabiles pariter & capaces, ſed ſanè ita capabiles ut non partibiles, ita capaces ut non participes. Nam ut in hymno eccleſia canit. In patre totus filius, & totus in uerbo pater. Eſt pater in filio, in quo ſibi ſemper bene complacuit: & eſt filius in patre, à quo ut nunquam non natus, ita nunquam eſt ſeparatus. Porrò per charitatem homo in deo, & deus in homine eſt, dicēte Ioāne: quia qui manet in charitate, in deo *1.Ioan.4.*
manet, & deus in eo. Conſenſio quædā hæc ut ſint duo in uno ſpiritu, imo unus ſpiritus ſint. Vidēsne diuerſitatem? Non eſt idē profectò côſubſtātiale & côſentibile. Quāquā ſi aduertiſti, ſatis tibi per unus & unū ipſarū quoq; innuitr differētia unitatum, quoniā quidē nec patri & filio unus, nec homini

nec homini & deo unum poterit conuenire. Non poſſunt
dici unus pater & filius, quia ille pater, & ille filius eſt: unū
tamē dicuntur & ſunt, ꝙ una omnino illis & non cuiq; ſua
ſubſtātia eſt. Quo cōtra homo & deus quia unius nō ſunt
ſubſtantiæ uel naturæ, unum quidē dici nō poſſunt. Vnus
tamē ſpūs certa & abſoluta ueritate dicūtur, ſi ſibi glutino
amoris inhæreāt. Quam quidē unitatē non tam eſſentiarū
cohærentia facit, quàm conniuētia uolūtatū. C Pater (ni
fallor) ſatis non modo diuerſitas, ſed & diſparilitas unita-
tum, una in una, altera in diuerſis exiſtente eſſentiis. Quid
tam diſtans à ſe quàm unitas pluriū & unius? Ita inter uni-
tates (ut dixi) diſcriminant unus & unū, ꝙ per unū quidē
in patre & filio eſſentiæ unitas, per unus uerò inter deū &
hominē nō hæc ſed conſentanea quædā affectionū pietas
deſignat. Cum adiectione tñ etiam pater & filius ſanuſiue
dicuntur unus, uerbi cauſa unus deus, unus dñs, & quic-
quid aliud eſt quod à ſe quiſq; & nō ad alterū dicit. Siqui-
dem nō eſt illis diuerſa diuinitas ſiue maieſtas, non magis
quàm ſubſtātia uel eſſentia uel natura. Nēpe hæc ipſa om-
nia ſi pie cōſideres, non diuerſa ſeu diuiſa in illis, ſed unum
Actu.4. ſunt. Minus dixi, unū ſunt & cū illis. Quid illa unitas qua
multa corda unū, & multæ animæ una leguntur? Nec cēſen-
da (ut reor) nomine unitatis cōparata huic quæ nō multa
unit, ſed unum ſingulariter ſignat. Ergo ſingularis ac ſum-
ma illa eſt unitas quæ non unitione conſtat, ſed extat æter-
nitate. Nec ſanè hanc ſpūalis illa præfata mādu catio facit,
quia nec fit. Eſt enim. Multo minus eam facere putāda eſt
eſſentiarū qualiſcūq; coniunctio, ſeu cōſentio uolūtatum,
quia non ſunt. Vna eñ illis (ut dictū eſt) & eſſentia & uo-
luntas, imi uerò non eſt cōſenſus, non cōpoſitio, nō copu-
latio, aut tale aliquid. Duas eſſe oportet ad minus uolūta-
tes, ut ſit conſenſus, duas æque eſſentias, ut ſit coniunctio
ſiue unitio per cōſenſum. Horū nihil in patre & filio, quip
pe nec eſſentias duas, nec duas habētibus uolūtates. Vna
eſt utraq; res illis, uel potius (ut præfatū me memini) unū
duo iſta in illis, unum & cum illis ſunt, ac per hoc ipſi ſicut
incomprehenſibiliter, ita incōmutabiliter inuicē in ſe ma-
nentes, uerè & ſingulariter unum ſunt. D Si quis tñ inter
patrē & filiū dicat eſſe cōſenſum, nō contēdo, dūmodo nō
uoluntatū unionē, ſed unitatē intelligat uolūtatis. At qui
deū & hominē, quia ꝓpriis extāt ac diſtant & uolūtatibus
& ſubſtantiis: longe aliter in ſe alterutrū manere ſentimus,
id eſt nō ſubſtātiis cōfuſos, ſed uolūtatibus cōſentaneos.
Et hæc unio ipſis cōmunio uoluntatū, & cōſenſus in cha-
ritate. Felix unio ſi experiaris, nulla ſi compsraueris. Vox
Pſal.72. experti. Mihi autē adhærere deo bonū eſt. Bonū planè, ſi
omni ex parte adhæſeris. Quis eſt q perfecte adhæret deo,
niſi qui in deo manēs tanquā dilectus à deo, deū nihilomi-
nus in ſe traxit uiciſſim diligēdo? Ergo cum undiq; inhæ-
rent ſibi homo & deus, inhærēt autem undiq; intima mu-
tuaq; dilectione inuiſcerati alterutrū ſibi: per hoc deum in
hoie, & hoiem in deo eſſe haud dubiè dixerim. Sed homo
quidē ab æterno in deo tanquā ab æterno dilectus, ſi tñ ex
illis ſit qui dicūt: Qm̄ dilexit & gratificauit nos in dilecto
filio ſuo ante mūdi conſtitutionē. Deus uerò in homie, ex
quo dilectus ab hoie eſt. Et ſi ita eſt: hō quidē in deo eſt, &
qū in hoie deus nō eſt: deus aūt in hoie nō eſt qui nō ſit in
deo. Manere enim in dilectione non poteſt, etſi forſitan ad
tēpus diligat nō dilectus, poteſt aūt nondū diligere etiam
1. Ioan.4. dilectus. Alioquin quō ſtabit: Qm̄ ipſe prior dilexit nos?
Porrò cū iam etiā diligit qui ante diligebat, & hō in deo,
& deus in hoie eſt. Qui antē nunquā diligit, cōſtat ꝙ nun-
quā dilectus eſt, ac per hoc nec ipſe in deo, nec deꝰ in eo eſt.
Hæc dicta ſint ad dādā differētiā inter illā cōnexionē qua
pater & filius unū ſunt, & illā qua adhærens deo aīa, unus
ſpūs eſt: ne fortè quia legitur de hoie manēte in charitate
quia in deo manet, & deus in eo: & itē de filio ꝙ nihilomi-
nus in patre ſit, & pater in ipſo, par prærogatiua adoptati
putaretur & unici. B His ergo ita abſolutis, recurrendū
nobis ad illū qui paſcit inter lilia, quia inde excurſus hic
factus eſt uſq; huc, utrumnam non ocioſe, uos iudicabitis.

Et iam quidē loci ipſius duos intellectus poſueram, ſiue ꝙ
uirtutibus paſcit candidatorū qui uirtus & cādor eſt, ſiue
ꝙ peccatores recipit ad pœnitentiā in corpore ſuo (quod
eſt eccleſia) ꝓ quibus ſibi incorporādis ſeipſum fecit pec- Roma.6.
catū, qui peccatū nō fecit, ut deſtrueretur corpus peccati
cui aliqñ complātati fuere peccātes, eſſentq; iuſtitia in ipo
iuſtificari gratis. Tertiā adhuc pono ſententiā quæ occur-
rit: & ſatis fore reor non modo ꝓ loci explanatione, ſed &
pro fine ſermonis. Sermo dei ueritas eſt, & ipſe ſpōſus. No
ſtis hoc, audite cætera. Is cum audit, & minime obedit illi:
uacuus interim & ieiunus quodāmodo remanet, oīno tri-
ſtis & querulus ꝙ ꝓlatus in uacuū ſit. Si autē obeditū fue-
rit, nōnne tibi uerbū uidebit in quādā excreuiſſe corpulē-
tiā, quia uerbo opus acceſſit, utpotè refectū quibuſdā fru
ctibus obediētiæ, iuſtitiæ frugibꝰ? Inde eſt ꝙ in Apocaly-
pſi loquit: Ecce ſto ad oſtiū & pulſo, ſi quis audierit uocē Apoc.3.
meā, & aperuerit mihi ianuā, introibo ad illū, & cœnabo
cū eo, & ipſe mecū. Videt approbari hic ſenſus & apud ꝓ-
phetā ſnīa dñi, ubi dicit ꝙ uerbū ſuū nō reuertet ad eū ua Eſaiæ 55.
cuū, ſed ꝓſperabit, & faciet ad quæ miſit illud. Non reuer-
tet (inquit) ad me uacuū uel ieiunū, ſed quaſi ꝓſpere in oī-
bus agēs, ſaturabit bonis actibus eorū qui in dilectione ac-
quieſcēt illi. Deniq; uſu loquēdi ſermo impletus tūc dicit,
cū fuerit mācipatus effectu, ꝙ uidelicet tādiu inanis & ma-
cer ac quodāmodo famelicus ſit, donec opere cōpleatur.
D Sed audi ipm quo ſe dicat cibo ali. Meus, inquit, cibus Ioan.4.
eſt ut faciā uolūtatē patris mei. Verbū uerbi eſt aperte iu-
dicantis eſſe ſuū cibū factū bonū, ſi tñ inuenerit illud inter
lilia, hoc eſt inter uirtutes. Alioquin ſi extra repererit, etſi
bonus (quod in ſe eſt) uidet cibus, non tāget illum is qui
paſcit inter lilia. Verbi cauſa, non recipit eleemoſynam de
manu raptoris ſeu fœneratoris, ſed nec de hypocritæ qui-
dem, qui cū facit eleemoſynā, facit tuba cani ante ſe, ut glo
rificetur ab hoibus. Sed nec illius orationē aliquo modo
exaudiet qui amat orare in angulis platēarū ut ab hoibus
uideatur. Nempè oratio peccatoris execrabilis erit, fruſtra Prou.28.
quoq; offert munus ſuum ad altare qui conſcius eſt ſibi ꝙ Matth.5.
frater ſuus habet aliquid aduerſum ſe. Deniq; nō reſpexit Gene.4.
ad Cain munera, eò ꝙ non rectè ambularet cum fratre ſuo.
Teſte ſancto propheta etiā abominabatur ſabbata & neo- Eſaiæ 1.
menias & ſacrificia Iudæorum, ita ut manifeſte proteſtare
tur odiſſe ea animam ſuam, & dicebat: Cum ueniretis ante
cōſpectum meū, quis quæſiuit ea de manibus ueſtris? Cre-
do non redolebāt lilia manus illæ, & propterea reſpuebat
munus ex illis qui paſci inter lilia conſueuit, & non inter
ſpinas. Quidni ſpinoſas habebant manus, quibus aiebat: Ibidem.
Manus ueſtræ ſanguine plenæ ſunt? & manus Eſau piloſæ Gene.27.
erant ſpinoſis ſimiles, ideoq; non ſunt admiſſæ ut miniſtra-
rent ſancto. A Vereor ne & inter nos aliqui ſint quorum
non acceptet munera ſponſus, eò quòd non redoleāt lilia.
Etenim ſi in die ieiunii mei inueniatur uoluntas mea, non Eſaiæ 58.
tale ieiunium elegit ſponſus, nec ſapit illi ieiunium meum,
quod non liliū obediētiæ, ſed itium propriæ uoluntatis
ſapit. Ego autem non ſolum de ieiunio, ſed de ſilentio, de
uigiliis, de oratione, de lectione, de opere manuum, poſtre
mò de omni obſeruatione monachi ubi inuenitur uolun-
tas ſua in ea, & non obediētia magiſtri ſui, idipſum ſentio.
Minime prorſus obſeruantias illas etſi bonas in ſe, tamen
inter lilia, id eſt inter uirtutes cenſuerim deputandas: ſed
audiet à propheta qui eiuſmodi eſt. Nunquid tale eſt obſe Ibidem.
quium quod elegi? dicit dominus. Et addit: In die bono-
rum tuorum inueniuntur uoluntates tuæ. Grande malum
propria uoluntas, qua fit ut bona tua tibi bona non ſint.
Oportet proinde extra lilia fiāt qui huiuſmodi ſunt, quia
nihil oīno quod propria inquinatum ſit uoluntate, guſta-
bit is qui paſcitur inter lilia. Sapientia eſt ubiq; attingens
propter munditiā ſuā, & nil inquinatū in eam incurrit. Ita
ergo inter lilia paſci amat ſponſus, id eſt apud munda & ni
tida corda. Sed quouſq;? Donec aſpiret dies, & inclinen- Cantic.2.
tur umbræ. Vmbroſus locus eſt & condenſus, non intre-
mus ſiluam hanc profundi ſacramenti niſi clara luce diei.

Iam enim diſputātē me longius, inclinata eſt dies, dum in-
uiti abſtrahimur ab his lilijs. Nec ſum ueritus prolixitatē,
cui faſtidiū omne detraheret odor florū. Modicū quid re-
ſtare uidet de præſenti capitulo. At iſtud modicū recondi
Prou.20. tū nimis, ſicut & cætera uniuerſa carminis huius. Sed qui
Heſter 13. reuelat myſteria, aderit (ut confido) cū pulſare cœperim⁹:
& nō claudet ora loquentiū ſe, cui familiare magis eſt reſe-
rare clauſa, ſpōſus eccleſiæ dñs noſter Ieſus Chriſtus, qui
eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ Dies aſpirans, & umbræ inclinatæ quæ ſint. Et quòd genus humanum accepit concupiſcentiam hæreditariam ex tranſgreſſione primorum parentum. Sermo LXXII. C

Cantic.2. Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter
lilia donec aſpiret dies, & inclinent umbræ. No-
uiſsima tñ capituli huius tractanda pars eſt, &
dubito in ipſo ingreſſu cui nam potiſsimū eam
iungam duarum præcedentiū. Nam poſſum indifferenter
utricꝫ. Siue enī dicas: dilectus meus mihi, & ego illi, donec
aſpiret dies, & inclinētur umbræ, interpoſito tñ qui paſci-
tur inter lilia, ſiue ꝑ literæ ſerie, qui paſcitur inter lilia do-
nec aſpiret dies, & inclinētur umbræ: non inconueniēter
utrouis aſsignas. Hoc ſanè refert ꝙ donec ſi primo iunxe-
ris, incluſiuum oportet intelligas: ſi medio, excluſiuū ſen-
tias neceſſe eſt. Eſto nempe ꝙ deſinat ſponſus paſci iam in-
ter lilia ubi aſpirauerit dies, nunquid ſimiliter ceſſabit etiā
ſponſæ intēdere, aut ipſa illi? Abſit. In æternum perſeuera-
bunt ſibi, niſi ꝙ tunc felicius cum uehementius, tunc uehe-
mētius cum expeditius. Sit ergo tale hoc donec quale eſt
Matth.1. illud apud Matthæū, ubi narrat non cognouiſſe Mariam
Ioſeph, donec peperit filiū ſuum primogenitū. Non enim
Pſal.122. poſt cognouit. Vel certè quale eſt illud ī pſalmo: Oculi no-
ſtri ad dñm deū noſtrum donec miſereat noſtri. Non enim
auertētur cū cœperit miſereri. Vel quale item illud dñi ad
Matt.28. apl'os: Ecce ego uobiſcū ſum uſꝫ ad conſummationē ſecu-
li. Non enim poſt non erit cum illis. Verū hoc ita, ſi donec
referas ad dilectus meus mihi, & ego illi. Si autē ad qui pa-
ſcitur inter lilia, reſpicere malis, erit alio ſenſu accipiendū.
Porrò operoſius oſtēdet quomodo tūc dilectus paſci deſi-
nat cū aſpirauerit dies. Etenim ſi dies reſurrectionis is eſt,
quidni multo magis paſci ibi inter lilia iuuet, ubi horum
maior admodū copia erit? Et pro aptāda quidē literæ con-
ſequētia hæc dicta ſint. A Nunc iam aduerte mecū, toto
licet lilijs fulgētibus regno, ſpōſoꝗꝫ medio exiſtēte & deli-
ciante, non tñ eſſe ꝙ dicatur & paſci, iuxta id quidē quod
ante cōſueuerat. Vbi nāꝗꝫ iam peccatores quos ſibi incor-
poret Chriſtus māſos morſoſꝗꝫ quaſi quibuſdā dentibus
diſciplinæ auſterioris, afflictione ſcilicet carnis, & cordis
cōtritione? Sed necꝫ cibum ſibi iam exiget uerbū ſponſus
ex aliquibus factis ſeu operibus obedientiæ, ubi omne ne-
gociū ocium, ſoloꝗꝫ in intuitu & affectu res erit. Et quidē
cibus eius ut faciat uoluntatē filius unigenitus patris ſui,
ſed hic, nō ibi. Quid enī faciat factā? Et perfectā tūc eſſe cō-
ſtat. Denicꝫ probare iā tunc eſt oībus ſanctis quæ ſit uolū-
tas dei bona & beneplacens & perfecta. Et certè poſt perfe-
ctum, faciendū ſupereſt nihil. Frui decætero reſtat, non fie-
ri: experiri, nō operari: ea uiuere, nō exerceri in ea. Nōnne
ipſa eſt quā inſtātiſsima prece docti quidem à dño, ſicut in
cælo ita & in terra perfici poſtulamus, quo eius iā delectet
fructus, actus non fatiget? Non erit itaꝗꝫ ſpōſo uerbo ope-
ris cibus, quia ceſſet neceſſe eſt omne opus ubi plenius ab
uniuerſis percipitur ſapientia. Nam qui minorantur actu,
percipiunt eam. B Sed uideamus nunc ſi quod dicimus
ſtare poſsit, & ſm illam ſententiā qua paſci inter lilia, cādi-
datu uirtutum oblectari, quidam interpretantur. Nam &
nos ipſam inter cæteras nō prætериuim⁹. Dicemúſne aut
non fore, aut ſponſo minime ſapere tūc uirtutes? Et quidē
ſentire alterutrū, dementiæ eſt. Sed uide ne fortè alias illis
delectetur, nam conſtat delectari, ſed forſitan potu magis
quàm paſtu. Sanè in tempore & corpore iſto nulla noſtra
uirtus ita ad purum defecata erit, nulla ita ſuauis & mera,
1.timo.2. ut ſpōſo habilis ſit ad potandū. Sed qui uult oēs homines
ſaluos fieri, diſsimulat multa, & quos non poteſt potandi
interim facilitate glutire, curat ex ea uel quippiam elicere
ſapidum, quaſi arte quadā & quodā labore mandēdi. Erit
cum erit uirtus colabilis, nec premetur dente, nec fatigabi-
tur à mandente. Vel potius non fatigabit mandentē, quæ
bibentem abſꝗꝫ opera delectabit, tanquā uticꝫ potus non
eſca. Denicꝫ habes ſpondentē in euāgelio, quia nō bibam Mat.26.
de hoc geimine uitis, inquit, donec bibā illud nouum uo-
biſcum in regno patris mei. Et de cibo nulla mētio eſt. Sed
apud prophetā quocꝫ legitur: tanquā potēs crapulatus à Pſal.77.
uino. De cibo autē nihil ibi penitus inuenit. Sponſa ergo
cōſcia myſterij huius, cum dilectum paſci inter lilia compe-
riſſet ac perhibuiſſet, cōſtituit terminum quoad id digna-
retur, imo cōſtitutum agnouit & perhibuit dicens: donec Canti.2.
aſpiret dies, & inclinentur umbræ. Sciebat enī uirtutibus
eum poſtea potandū potius quàm paſcēdum. Conuenire
uidet, & cōſuetudo eſt, quia poſt cibū potus ſumi de more
ſolet. Ergo qui hic manducat, illic bibet, eò tunc ſuauius
quò ſecurius gluititurus & ea ipſa quæ ſcrupuloſius modo
& quodammodo laborioſius quaſi mandendo liquat. D
Nūc iam intēdamus cōſiderare de die illo & illis umbris,
qui ille, quæ iſtæ, ille qua ratione aſpirans, hæ in qua pote-
ſtate habeāt inclinari. Signanter oīno dictū eſt: donec aſpi-
ret dies: imo ſingulariter. Solo ꝗppe hoc loco (niſi fallor)
diem aſpirantē comperies. Auræ nēpe non tēpora ſpirare
dicūtur. Spirat homo, ſpirant animalia cætera, quibus in-
deſinēter reciprocatus aer uitā cōtinuat. Et quid hoc niſi
uētus? Spirat & ſpirituſſanctus, & inde ſpirit⁹ Quo pacto
ergo dies ſpirans qui nec uentus, nec ſpiritus, nec animal
eſt? Quanquā nec ſpirans quidē, ſed quod ſignātius ſonat
aſpirans dictus ſit. Nec minus præter ſolitū dictū, & incli-
nent umbræ. Denicꝫ ad exortū huius corporei uiſibiliſꝗꝫ
luminis umbræ non inclinātur, ſed annullant. Extra pro-
inde corpora quærendæ hæ res. Et ſi quidē ſpiritales inue-
nerimus diem & umbras, tunc forſitan & inclinatio harū,
& illius aſpiratio facilius elucebit. Qui illum diem de quo
propheta dicit: Melior eſt dies una in atrijs tuis ſuper mi- Pſal.83.
lia: corporeū opinatur, neſcio quid iam non corporeū opi-
netur. Eſt & in mala ſignificatione dies, cui maledixere ꝓ-
phetæ. Abſit aūt ut ex uiſibilibus his quos fecit dñs. Itacꝫ
ſpūalis eſt. Iam umbrā quis ambigat ſpūalem, qua Mariæ
obumbratū eſt concipiēti, & item eā quæ in ꝓpheta ſic me-
morat: Spūs ante faciē noſtrā Chriſtus dñs, ſub umbra ei⁹
uiuemus inter gētes? A Ego tñ umbrarū noīe hoc loco
magis arbitror deſignatas cōtrarias poteſtates, quæ non
modo umbræ uel tenebræ, ſed & principes tenebrarū ha-
rum ab apoſtolo perhibentur, ſimulꝗꝫ inhærentes illis ex
genere noſtro filios uticꝫ noctis, & non lucis necꝫ diei. Hæ
ſiquidē umbræ nō planè cum aſpirauerit dies in nihili re-
uertentur, ſicut à facie huius corporeæ lucis umbras cor-
poreas nō diſparere tñ, ſed & penitus deperire uidemus.
Itacꝫ erūt minime quidē extremius nihilo, miſerius tamē.
Erunt, ſed inclinatæ & ſubditæ. Denicꝫ inclinabit ſe, inqt, Pſal.9.
& cadet (haud dubium quin princeps umbrarū) cum do-
minatus fuerit pauperū. Ergo non natura delebit, ſed po-
tentia ſubtrahet. Non peribit ſubſtātia, ſed tranſibit hora
& poteſtas tenebrarū. Tolluntur ne uideāt gloriā dei, non
annullātur, ut ſemper urant. Quidni inclinabunt umbræ,
cū deponentur potētes de ſede, ponētur ꝗꝫ ſcabellū pedū?
Quod uticꝫ oportet fieri cito. Nouiſsima hora eſt. Nox Roma.13.
præceſſit, dies autē appropinquauit. Aſpirabit dies, & ex-
pirabit nox. Nox diabolus eſt, nox angelus ſatanæ, etſi ſe 2.Cor.11.
transfiguret in angelū lucis. Nox etiā antichriſtus, quem
dñs interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione ad-
uentus ſui. Nūquid non dñs dies eſt? Dies planè illuſtrans
& ſpirans, qui ſpū oris ſui fugat umbras, & deſtruit laruas
illuſtratione aduentus ſui. C Aut ſi magis placet ſimpli-
citer uerbum inclinationis accipere, nihilꝗꝫ aliud inclina-
ri quàm annihilari eſſe putandū, necꝫ huic deſimus ſenſui,
dicimus umbras figuras & ænigmata ſcripturarū, uecnō
& ſophiſticas locutiones, cauillationeſꝗꝫ uerborum &
implicita

implicita argumẽtorũ,q̃ oĩa ueritatis interim lumẽ obũ-
brant. Ex parte enim cognoſcimus: & ex parte propheta
mus. Verum aſpirante die inclinabũtur umbræ, quia oc
cupante omnia luminis plenitudine, nulla pars ſupereſſe
poterit tenebrarũ. Denicꝙ cũ uenerit quod pfectũ eſt, tũc
euacuabitur quod ex parte eſt. Hactenus de his ſufficere
poterat ſi ſpirans dies illa & non aſpirãs dicta fuiſſet. Nũc
uerò pro tantillo licet additamento adhuc aliquid addẽ-
dum exiſtimo, nimirum pro inueſtiganda huius diuerſi-
tatis ratione. Ego cm̃ (ut uerũ fatear) iam olim mihi per-
ſuaſi in ſacri precioſicꝙ eloquij textu nec modicã uacare
particulam. Solemus autẽ hac uoce uti cũ uehemẽter ali-
quid deſideramus, ut (uerbi grã) cũ dicimus, ille ad illũ
honorem uel illam dignitatem aſpirat. Deſignatur itacꝙ
per hoc uerbũ mira affutura affluentia uehementiacꝙ ſpi-
ritus die illo, cũ non ſolũ corda ſed & corpora ſuo quidẽ
in genere ſpiritalia erũt, & qui digni inuenĩetur, inebria
bũtur ab ubertate domus dñi, & torrẽte uoluptatis illi⁹
potabuntur. D Vel aliter. Iam ſctis angelis dies ſancti
ficatus illuxit, ſpirãs illis iugi impetu perpetis meat⁹ mel
ps.86. liflua ſempiternæ diuinitatis arcana. Denicꝙ fluminis im-
ps.45. petus lætificat ciuitatẽ dei, ſed ciuitatẽ cui dicitur: Sicut
lætantiũ omniũ habitatio eſt in te. Cũ autẽ & uobis qui
terram inhabitamus, ſpirare adieceerit, erit non modo ſpi
rãs ſed & aſpirãs, ꝙ dilatato ſinu admittat & nos. Vel (ut
paulò altius repetamus, & differam⁹ latius) pſaſmato ho-
mine de limo terræ, plaſmator ſicut uera narrat hiſtoria,
inſpirauit in faciẽ ei⁹ ſpiraculum uitæ, factus proinde illi
dies inſpirãs. Et ecce inuida nox callide impegit in diem
Geñ.2. hanc, luce uticꝙ ſimulata. Nam dum quaſi ſplendidius lu-
men ſcientiæ pollicetur, inopinatas nouæ luci offudit pra
ui tenebras cõſilij, & primordijs originis nr̃æ tetrã dãno
ps.81. ſæ præuaricationis inuexit caliginem. Væ uæ, neſcierunt
necꝙ intellexerunt, in tenebris ambulant neſcientes, ponẽ
tes tenebras lucem, & lucẽ tenebras. Denicꝙ comedit de
ligno mulier quod ſibi dederat ſerpens, quod uetuerat
deus: deditcꝙ uiro ſuo, & cœpit illis quaſi de nouo dieſce
Gene.3. re. Nam illico aperti ſunt oculi amborum, & fact⁹ eſt dies
conſpirans, inſpirantem extundens, & ſubſtituẽs expirã-
ps.2. tem. A Conſpirauerunt ſiquidem & conuenerunt in
unũ aduerſus dominum, & aduerſus chriſtum eius, ſerpẽ
tis aſtutia, mulieris blanditiæ, uiri mollities. Vnde & lo-
quebantur mutuo, dominus ſcilicet & chriſtus eius. Ec-
ce adam factus eſt quaſi unus ex nobis, quod ad utriuſcꝙ
iniuriam lactãtibus ſe peccatoribus acquieuiſſet. In hac
die naſcimur uniuerſi. Portamus denicꝙ omnes impreſ-
ſum nobis cauterium conſpirationis antiquæ. Eua uticꝙ
uiuente in carne noſtra, cuius per hæreditariam concupi
ſcentiam ſerpens noſtrum ſuæ factioni ſedula ſatagit ſoli-
citudine uẽdicare conſenſum. Propterea (ut dixi) huic
diei maledixere ſancti, breuem optãtes, & cito uerti in te-
nebras, ꝙ ſit cõtentionis & contradictionis dies, dũ non
ceſſet in ea caro concupiſcere aduerſus ſpiritum, legicꝙ
mentis mẽbrorũ, contraria lex rebellione infatigabili aſſi
due contradicat. Itacꝙ dies expirans factus eſt. Ex tũc eñ
& deinceps quis eſt homo qui uiuet & non uidebit mor
tem? Dicat ꝓ ira quis, ego non min⁹ pro miſericordia pu
tem, ne electos ſcilicet propter quos omnia fiunt, diu de-
fatiget moleſta contradictio qua captiui ducunt & ipſi in
lege peccati, quæ eſt in membris ipſorum. Horrent nimi
rum ægerrimecꝙ ferunt turpem captiuitatẽ, & triſtẽ cõtẽ
tionẽ. Feſtinem⁹ proinde reſpirare à cõſpiratiõe antiqua
Iob.14. & iniqua, quoniã breues dies hõis ſunt. Ante ſanè exci-
piat nos dies reſpirãs, quàm nox ſuſpirãs abſorbeat æter-
næ caliginis tenebris exteriorib⁹ inuolucdos. C Quæ-
ris in quo reſpiratio iſta? In eo ſi incipiat ſpiritus uiciſſim
cõcupiſcere aduerſus carnem. Huic ſi repugnas reſpiras.
Si ſpiritu facta carnis mortificas, reſpiraſti. Si hanc cum
1.Cori.9. uitijs & cõcupiſcentijs ſuis crucifigis, reſpiraſti. Caſtigo,
inquit, corpus meum, & in ſeruitutem redigo, ne forte cũ
alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar. Vox eſt reſpirã

tis, imo qui iam reſpirarat. Vade & tu fac ſimiliter, ut te
reſpiraſſe probes, ut diẽ denuo inſpirantẽ tibi noueris il-
luxiſſe. Nec nox mortis ꝓualebit aduerſus rediuiuũ hũc Ioan.1.
diem, magis autem in tenebris lucet, & tenebræ eum non
comprehenderunt. Intantum non reor (nec uita decedẽ-
te cedere lumen uitæ) ut nemini congruentius quàm ſic
mortuo aſſignandam cẽſeam uocem illã, & nox illumina- ps.138.
tio mea in delitijs meis. Quidni clari⁹ uideat nube, uel po
tius fece corporis euolut⁹? Erit ſine dubio uinculis ſolut⁹
corporeis inter mortuos liber, & inter cæcos uidẽs. Nã
quemadmodum olim omni oculo caligante per uniuer-
ſam ægyptum, ſol⁹ in medijs tenebris clare uidebat popu
lus uidens deum, id eſt populus iſrael, dicente ſcriptura:
Quia ubicũcꝙ iſrael erat, lux erat: ſic inter filios tenebra- Exo.10.
rum in terra mortis caligine fulgebunt iuſti & uidebunt
eò uticꝙ clarius, quò exuti corporum umbris. Nam & hi
qui ante non reſpirauerunt (nec enim quæſierunt inſpirã
tis diei lumen, & ſol iuſtitiæ nõ ortus eſt eis) hi inquam,
ibunt de tenebris in tenebras denſiores, ut qui in tene-
bris ſunt, tenebreſcãt adhuc, & qui uidẽt, uideant magis.
D Vbi nõ inconuenienter forſitã adducet etiã ſermo dñi
quem dixit: Quia habẽti dabitur, & abũdabit: ei aũt qui Luce.19.
nõ habet, & qđ uidetur habere, auferetur ab eo. Ita eſt, &
additur in morte uidentibus, & nõ uidentib⁹, demitur.
Quò eñ hi min⁹ & min⁹: eò illi magis magiſcꝙ uidẽt: do
nec & hos excipiat ſuſpirans nox, & illos aſpirans dies,
quæ ſunt nouiſſima utrorũcꝙ, extrema uidelicet cæcitas,
& ſuprema claritas. Ex hoc iã nõ eſt quod dematur omni
no uacuis, non eſt quod addatur plenis: niſi ꝙ hi neſcio
qd pleno amplius ſe accepturos præſumũt ſm promiſſio
nem à deo ad ſe factam. Et promiſſionis quidem uerbum
tale eſt. Mẽſuram bonam & cõfertam & coagitatam & ſu Luce.6.
pereffluentem dabunt in ſinum ueſtrum. A An nõ pl⁹
pleno quodãmõ tibi eſſe uidet qđ ſupeffluit? Porrò pla-
cide audies plenũ & pleni⁹, ſi te legiſſe memineris in æter
num & ultra. Ergo is cumul⁹ aſpirantis erit diei. Ipſa in-
quã adijciet ad mẽſurã inſpiratæ plenitudis, ad inſpirãtis
diei copiã, ſupra modũ in ſublime põdus gliæ operãs, ita
ut redũdet in corpa ſupeffluẽs clarificatiõis adiectio. Hac
de cauſa eñ nõ ſpirãs, ſed aſpirans dicta eſt, ꝙ addat ad in
ſpirantẽ, hoc ſignificante ſpiritu ſctõ per adiectam ad præ
poſitionem: quia quos illa intus illuminat, hos iſta ador-
nat foris, & ſtola gloriæ induit eos. Atcꝙ id ſatis ꝓ danda Eccli.45
ratione uocabuli qđ eſt aſpirãs. Et ſi uultis ſcire, dies aſpi
rans ipſe eſt ſaluator quẽ expectam⁹, q reformabit corp⁹ Philip.3.
humilitatis noſtræ cõfiguratũ corpori claritatis ſuæ. Nã
& inſpirans nihilomin⁹ idẽ ipſe eſt ſm operationem qua
nos reſpirare prius facit in lumine quod inſpirat, ut ſim⁹
& nos dies reſpirans in ipſo, ſm quod interior noſter ho-
mo renouatur de die in diem, & renouatur in ſpũ mentis
ſuæ ad imaginem eius qui ſe creauit, factus proinde dies
ex die, & lumẽ ex lumine. Cum igitur duo in nobis præce
dãt dies, unus quidẽ inſpirãs ꝓ corporis uita, alter uerò
reſpirans in ſanctificationis gratia, porrò tertius ſuperſit
aſpirãs in reſurrectiõis gloria: claret profectò aliqñ adim-
pletũ iri in corpore quod ꝓceſſit in capite, magnũ uticꝙ
pietatis ſacramentũ, & ꝓphetæ teſtimoniũ, q ait: Viuifica Oſee.6.
bit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos, & uiue
mus in cõſpectu ei⁹, ſciemus, ſeqmurcꝙ ut cognoſcam⁹ do
minũ: ipſe eſt in quẽ angeli proſpicere concupiſcunt ſpõ
ſus eccleſiæ Ieſus Chriſtus dñs noſter, qui eſt ſup omnia
deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ Qualiter Chriſtus ad iudicandum ueniet in forma hu mana, ut nulli appareat electis, qui conculcabit impios.

Sermo LXXIIII. C

REuertere, ſimilis eſto dilecte mi capreæ hinnu- Canti.2.
locꝙ ceruorũ. Quid? Modo it, modo reuocas?
Quid ſubitũ in tã breui emerſit? Oblitane ali-
quid? Etiã oblita, totum qđ nõ ille eſt, ſe quocꝙ
ipſam. Denicꝙ cũ ſit rationis non expers, non tamen mo-
do ut uidetur rationis eſt compos. Sed nec in ſenſu illi

ullatenus apparet uerecūdia eſſe, quā fortè habet in mo-
ribus. Amor intemperās facit hoc. Nēpe is eſt qui omnē
in ſe triumphans captiuāſq; pudoris ſenſum, conuenien-
tiæ modū, deliberatiōis cōſiliū, toti⁹ modeſtiæ & oppor-
tunitatis neglectū quendam & quādā incuriā parit. Nam
uide nunc quomodo illū penè adhuc incipientē ire, iam
tamē redire flagitat. Etiā accelerare rogat, & quidem cur
rere inſtar unius alicuius feræ ſiluarū uelociter currētis,
uerbi gratia capreæ hinnuliue ceruorū. Hic literæ tenor,
& hæc iudæorū portio. Ego uerò quemadmodū accepi à
domino, in profundo ſacri eloquij gremio ſpm̄ mihi ſcru
tabor & uitā, & pars mea hæc, qui in xp̄m credo. Quidni
eruā dulce ac ſalutare epulū ſpiritus de ſterili & inſipida
litera tanquā granum de palea, de teſta nucleum, de oſſe
medullā? Nihil mihi & literæ huic, quæ guſtata carnem
ſapit, glutita mortem affert. Sed enim qđ in ea tectum eſt,
1.Cor. 2. de ſpiritu ſancto eſt. Spiritus aūt loquitur myſteria, teſte
apoſtolo, ſed iſrael pro uelato myſterio ipſum myſterij ue
lamen tenet. Quare, niſi qa adhuc ualamen eſt poſitum ſu-
per cor ei⁹? Ita quod ſonat litera, illi⁹ eſt: quod deſignat,
meū eſt, ac p hoc illi miniſtratio mortis in litera, mihi ui-
ta in ſpiritu. Nam ſpiritus eſt qui uiuificat, dat quippe in
Ioan. 16. tellectū. A An non uita intellectus? Intellectū da mihi
ps. 118. & uiuam, ait propheta dño. Intellectus non remanet ex-
tra, non hæret in ſuperficie, non inſtar cæci palpat forin-
ſeca, ſed profunda rimatur, precioſiſſimas ſolitus exinde
ueritatis exuuias tota auiditate diripere ac tollere ſibi, &
Ibidem. cum propheta dicere dño: Lætabor ego ſuper eloqa tua,
ſicut qui inuenit ſpolia multa. Nempe ita regnum uerita-
Matth. 11. tis uim patitur, & uiolenti rapiūt illud. Verum ille ſenior
frater qui de agro ueniens formā tenuit populi ueteris &
terreni, qui pro terrena hæreditate doctus diligere tritu-
rum, attrita frōte gemit anxius ſub graui iugo legis, por-
tatq; pondus diei & æſtus. Is inquam quia intellectū non
habuit, foris ſtat etiam nūc, & nō uult nec inuitatus à pa-
tre intrare domum conuiuij: ſemetipſum fraudans uſq;
adhuc participio ſymphoniæ & chori, & uituli ſaginati.
ps. 132. Miſer qui renuit experiri quàm bonū ſit & quàm iocun-
dum habitare fratres in unū. Et hæc dicta ſint p diſtinctio
ne partis eccleſiæ, partiſq; ſynagógæ: quo & cæcitas hu-
ius ex illius prudentia manifeſtior fiat, & felicitas illi⁹
ex huius miſerāda fatuitate præemineat. B Nūc iā ſeru
temur uerba ſponſæ, & ſic conemur caſtos exprimere ſan-
cti amoris affectus, ut nil in ſacro eloquio ratione carens,
Ioan. 13. nil indecorū importunúmue reſediſſe omnino appareat.
Et ſi in mentē uenerit hora illa cum dñs Ieſus (is eñ ſpon-
ſus eſt) tranſiret ex hoc mūdo ad patrē, ſimulq; quid tūc
animi gereret ſua illa domeſtica eccleſia noua utiq; nu-
Luce. 18. pta cum ſe deſeri cerneret quaſi uiduam deſolatam unica
ſpe ſua (apoſtolos loquor, qui relictis omnib⁹ ſecuti fue-
rant eum, atq; cū ipſo permanſerāt in tentationib⁹ ſuis)
ſi hæc inquā cogitauerimus, nō immerito neq; incōgrue
puto uidebitur quātū de abſceſſu triſtis, tātū ſolicita ex-
titiſſe de reditu, præſertim ſic affecta & ſic relicta. Itaq; di
ligenti & indigenti hæc ipſa duplex ratio erat commonē
di dilectū, ut quandoquidē perſuaderi non poterat quin
iret & aſcēderet ubi erat prius, ſaltem promiſſum denuo
maturaret aduentū. C Quod enim optat & poſtulat ſi-
milem fore feris, & eiuſmodi feris q̄ curſu agiliores eſſe ui
dentur, cupientis animi indiciū eſt, cui nihil ſatis feſtina-
tur. Nónne hoc quotidie poſtulat cum dicit in oratiōe:
Adueniat regnū tuū? Ego tn̄ præter agilitatem exiſtimo
non minus ſignanter exprimi etiam infirmitatem, & qui-
dem ſex⁹ in caprea, ætatis in hinnulo. Vult itaq; eum (ut
mihi uidetur) etſi cum poteſtate uenire, non tamen in for
Eſaie. 9. ma dei in iudicio apparere, ſed ſane in ea qua non modo
natus, ſed & paruulus nat⁹ eſt nobis, idq; ſolo de infirmio
ri fœmineo ſexu. Cur hoc? Nempe ut ex utroq; admonea
tur infirmo miteſcere i die iræ, meminerit q; in iudicio mi
ps. 129. ſericordiam ſuperexaltare iudicio. Etenim ſi iniquitates
obſeruauerit, etiā electorū quis ſuſtinebit? Aſtra nō ſunt
munda in conſpectu eius, & in angelis ſuis reperit praui-
tatē. Audi deniq; ſanctū & electū qd dicat deo. Tu, inqt, ps. 31.
remiſiſti impietatem peccati mei: pro hac orabit ad te oīs
ſanct⁹ in tempore opportuno. Opus itaq; habēt & ſancti
p peccatis exorare, ut de miſericordia ſalui fiant, propriæ
iuſtitiæ non fidentes. Omnes eñ peccauerunt, & egent
miſericordia dei. Vt ergo cum iratus fuerit, miſericordiæ
recordetur, rogat ab iſta apparere in miſericordiæ habi-
tu, illo de quo apoſtolus: Et habitu, inquit, inuētus ut ho Philip. 2.
mo. Neceſſarie quidem. Si enim cum hoc quoq; tempera
mento tāta erit in iudicio æquitas, in iudice ſeritas, in ma
ieſtate ſublimitas, nouitas in facie ipſa rerum, ut ſm pro-
phetam non poſſit cogitari dies aduentus eius, quid pu-
tas foret ſi ignis ille conſumens (deum loquor omnipotē
tem) in illa ſuæ diuinitatis magnitudine, fortitudine, pu-
ritate, ueniſſet cōtra folium quod uento rapitur oſtenſu-
rus potentiā ſuam, & ſtipulam ſiccā perſecuturus? Et ho-
Iob. 19. mo eſt, inquit, & qs uidebit eū? Et quis ſtabit ad uidēdū
eum? Quāto magis deū nobis abſq; homine exhibentem
nemo hominum ferret, utpotè claritate inacceſſibilem,
celſitudine inattingibilem, incōprehenſibilem maieſtate?
Nunc uerò cum exarcerit in breui ira eius, quàm grata Psal. 2.
propter filios gratiæ apparebit blanda quædā uiſio hoīs
ſane firmamentum fidei, ſpei robur, fiduciæ augmentū, p
ſcilicet gratia & miſericordia ſit in ſctōs eius, & reſpectus
in electos illius. Deniq; ipſe pater deus dedit filio iudicij
ptātem, & nō qa ſuus, ſed qa filius hoīs eſt. O uerè patrem
miſericordiarū, uult per hominē homines iudicari: quo
in tanta trepidatione & pturbatione malorum, electis fi-
duciā pſtet naturæ ſimilitudo. Prædixerat hoc quōdam
ſanctus Dauid orās pariter & pphetās: Deus, inquiēs, iu ps. 71.
diciū tuū regi da, & iuſtitiā tuā filio regis. Sed neq; huic
diſſonat promiſſio facta p angelos, q eo aſſumpto ita ad
apl'os loquebātur. Hic Ieſus qui aſſumptus eſt à uobis in Actuū. 1.
cælū, ſic ueniet quēadmodū uidiſtis eū eūtem in cælum,
hoc eſt in hac ipſa corporis forma atq; ſubſtantia. B Li-
quet ex his omnibus ſponſam in ſe diuinū habere conſi-
liū, & myſteriū ſupnæ uoluntatis minime ignorare: q ſub
umbra imbelliū imbecilliūq; animantiū, naturā infirmio-
rē uel poti⁹ inferiorē (qa iā infirma nō erit) in iudicio ex
hibendam, & orantis affectu, & ſpū pphetantis enunciat,
quatenus q cælū terrāq; mouebit in uirtute ſua, accinct⁹ ps. 64.
potentia contra inſenſatos, & ſuauis nihilominus & mi-
tis & quaſi omnino inermis appareat ppter electos. Vbi
hoc quoq; addi pōt qa ad diſcernēdū alterutros à ſe, op⁹
erit quodāmodò illi cū hinnuli quidem ſaltib⁹ luminib⁹
capreæ, quaten⁹ uidere & diſcernere in tāta multitudine
& in tāta turbatione poſſit in quos irā ſalire, & quos trāſi-
lire oporteat, ne fortè cōtingat iuſtū p impio cōculcari,
cū in ira populos cōfringet. Nā quātū ad impios, neceſſe
eſt ut impleatur prophetia Dauid, imo ſermo dñi loquen ps. 17.
tis per os ei⁹: Quia cōminuā eos ut puluerē ante faciē uē
ti, ut lutū platearū delebo eos. Et item alius ſermo quē p
alium prophetā prædixerat, impletus nihilominus tunc
cognoſcet, cum ad angelos rediens dicet: Calcaui eos in Eſaie 63.
furore meo, & conculcaui eos in ira mea. Sicut aūt magis
ita intelligēdū uidetur, ut malos potius tranſilire, atq; in
bonos ſalire hinnulus noſter debeat, nō cōtendo, tātum
cogitet ſalt⁹ diſpoſitū iri in diſcriminatione bonorū ma-
lorúmue. Nā & à me (ſi bene memini) ita dictum eſt in ſer-
mone altero, ubi capitulū idē alibi ſupra, & ab auctore po
ſitū, & à me expoſitū nihilominus reperit. Verum ibi ſm di Ephe. 3.
ſpēſationē quidem gratiæ q̄ in præſenti uita alijs dat, alijs
nō dat, iuſto qdē dei iudicio ſed occulto, ſalire & tranſilire
is hinnul⁹ dictus eſt, hic aūt ſm ultimā ac uariā retributio
nem meritorū. Et fortè ſenſui huc uideat aſtipulari extre-
mum capituli hui⁹, qđ quidem penè oblitus fueram. C
Dicēs nāq;: Similis eſto dilecte mi capreæ hinnuloq; cer- Canti. 2.
uorum, addit, ſupra mōtes bethel. Nec enim in domo dei
(quod ſonat bethel) mali montes ſunt. Quāobrē ſaliens
in eos hinnulus non conculcat, ſed lætificat, ut ſcriptura
implecatur

Eſaie 55. impleaꝰ quæ dicit: Môtes & colles cãtabunt corã deo lau-
des. Et qdẽ ſunt môtes quos ſm̃ euangeliũ tollit fides cô-
parata ſinapi, ſed nô ſunt montes Bethel. Etenim quicũqꝫ
ſunt Bethel, minime eos tollit fides, ſed colit. Quòd ſi prin
cipatus & poteſtates necnô & cætera nihilominus beato-
rũ ſpirituũ agmina cœlorũqꝫ uirtutes môtes ſunt Bethel,
Pſal. 86. ut de his intelligamus dictũ: Fundamẽta eius in montibꝰ
ſanctis: nô ſanè his hinnulus uilis ac côtemnendus qui ſu-
pra tam excellentes môtes uiſus eſt apparere, tãto angelis
melior effectus, quãto differẽtius præ illis nomẽ hæredita
Pſal. 8. uit. D Quid enim ſi in pſalmo legimus minoratũ ab an-
gelis? Neqꝫ enim nô melior quia minor, nec côtraria ſunt
locuti apoſtolus & ꝓpheta, quippe habẽtes eundem ſpiri
tum. Nã ſi dignationis fuit ꝙ minoratꝰ eſt nô neceſſitatis,
nihil planè in hoc bonitati ꝓſcribiꝰ, ſed aſcribitur. Deniqꝫ
minoratũ ꝓpheta ꝓhibuit, nô minorẽ, attollens gratiam,
& ꝓpellẽs iniuriã. Nã & minoritatẽ natura recuſat, & mi-
norationẽ excuſat cauſa. Nẽpe minoratus eſt: quia ipſe uo
luit. Minoratꝰ eſt ſua uoluntate, & noſtra neceſſitate. Sic
minorari miſereri fuit. Quænã ꝑditio hæc? Profectò acceſ-
ſit pietati quicqd maieſtati uiſum eſt deperiſſe. Quãquam
nec apl's tacuit hoc magnũ magnæ pietatis arcanũ, ſed ait:
Eum aũt qui modico quàm angeli minoratus eſt uidemꝰ
Ieſum ꝓpter paſſionẽ mortis gloria & honore coronatũ.
Hebr. 2. A Et hæc dixerimꝰ pro noie & ſimilitudine hinnuli, qua-
tenus ſpôſo eã (iuxta ſermonẽ ſpôſæ) abſqꝫ maieſtatis in-
iuria aptaremꝰ. Quid dico abſqꝫ maieſtatis iniuria, quãdo
nec infirmitas inhonorata remãſit? Hinnulus eſt, paruulꝰ
eſt, capreæ quoqꝫ ſimilis ꝓhibeꝰ, tãquã factꝰ ex muliere, at-
Hebr. 7. tamẽ ſuper môtes Bethel, attamẽ excelſior cœlis factꝰ. Nô
dicit excelſior cœlis manẽs uel exiſtẽs, ſed excelſior cœlis fa
ctus, ne qs putet de illa natura dictũ in qua eſt q eſt. Sed &
ubi ꝓfert angelis, melior nihilominꝰ perhibet effectꝰ: & nô
diciꝰ manẽs uel exiſtẽs melior. Ex quibꝰ apparet ꝙ nô mo
do in eo ꝙ ab æterno eſt: ſed etiã in eo ꝙ in tp̃e factus eſt,
oẽm ſibi eminẽtiã uendicet ſupra omnẽ principatũ & po-
1. Cor. 2. teſtatẽ, ſupra omnẽ deniqꝫ creaturã, utpotè primogenitus
ois creaturæ. Itaqꝫ qđ ſtultũ eſt dei, ſapiẽtius eſt hoibꝰ: &
quod infirmũ eſt dei fortius eſt hoibꝰ. Hoc qdem apl's. Mi
hi aũt nô uideꝰ errare ſi qs etiã ſapiẽtiæ & fortitudini an-
gelorũ ꝓferendũ dicat idẽtidẽ ſtultũ infirmũqꝫ dei. Ita er-
go præſens locus côuenienter aptabiꝰ uniuerſali eccleſiæ.
Iam uerò qđ ad unã ſingulariter aiam ſpectat, nã & una, ſi
deũ dulciter, ſapiẽter, uehemẽter amat, ſpôſa eſt, quiſqꝫ ſpi
ritualis in ſemetipſo aduertere pôt qd ſibi inde ꝓpriũ re-
ſpôdeat experimẽtũ. Ego uerò qcqd illud eſt qđ in me de
hmôi experiri donatũ eſt, corã eloqui nô uerebor. Nã & ſi
uile forſitã cũ fuerit auditũ & deſpicabile uideaꝰ, non mea
refert, quia q ſpiritualis eſt, nô me deſpiciet: qui minus, nô
me intelliget. Attamẽ ſi in aliũ iſtud ſermonem ſeruauero,
fortè nô deerũt qui ædificenꝰ in his quæ exoratꝰ interim
dñs inſpirabit, ſpôſus eccleſiæ eius chriſtus dñs noſter, q
eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ De uiſicationibus uerbi ſponſi quæ fiunt in ſpiritu ad aiam ſanctã, de qbus ſctũs iſte uir Bernardus ſe ꝓbet exẽplũ ad ædificationẽ audiẽtiũ. Sermo. LXXIIII. C

Canti. 2. REuertere, inquit. Liquet nô adeſſe quẽ reuocat,
affuiſſe tñ, idqꝫ nô longe ante, quippe q dũ adhuc
abiret, reuocari uidetur. Intempeſtiua reuoca-
tio magni unius amoris, magnæ alterius amabi
litatis indicium eſt. Qui ſunt iſti charitatis cultores, ama-
torinqꝫ tam indefeſſi ſectatores negocij: quorum alterũ ꝑ-
ſequitur, alteram urget tam inquietus amor. Et mihi qui-
dem ut memini meæ promiſſionis, incũbit aſſignare hunc
locũ uerbo & animæ, ſed ad hoc ut digne uel aliquãtiſper
fiat, ipſius adiutorio uerbi egere me fateor. Et certè ſermo
iſte decuerat magis expertũ magiſqꝫ conſciũ ſcti & arcani
amoris, ſed nô poſſum officio deeſſe meo, nô ueſtris oino
uotis. Periculũ meũ uideo & non caueo, uos me cogitis.
Pſal. 130. Prorſus cogitis ambulare in magnis & in mirabilibus ſu-
Pſal. 49. ꝑ me. Heu quàm uereor ne ſubinde audiã. Quare tu enar-
ras delicias meas, & aſſumis ſacramentũ meum ꝑ os tuũ?
Audite me tamẽ hominẽ qui loq trepidat, & tacere nô po
teſt. Excuſabit forſitã auſum trepidatio ipſa mea, magis au
tem ueſtra ſi ꝓuenerit ædificatio. Et fortè hæ lachrymæ pa
riter uidebuntur: Reuertere ait. Bene. Abibat, reuocatur.
Quis mihi reſeret huiꝰ mutabilitatis ſacrm̃? Quis mihi di
gne explicet ire & redire uerbi? Nunqd leuitate utiꝰ ſpon-
ſus? Vnde quo uenire ſeu denuo ire qat q totũ iplet? Quẽ
deniqꝫ motũ hr̃e localẽ poſſit q ſpũs eſt? Aut quẽ poſtre-
mò uel cuiuſcũqꝫ gñis motũ das illi q deꝰ eſt? Eſt quippe oĩ-
no incômutabilis. D Verũ hæc q pôt cape capiat. Nos
aũt in expoſitione ſacri myſticiqꝫ eloquij caute & ſimplici-
ter ambulãtes, geramus morẽ ſcripturæ quæ noſtris uer-
bis ſapientiã in myſterio abſconditã loquiꝰ noſtris affecti-
bus, dum deũ figurat, inſinuat notis rerũ ſenſibiliũ ſimili-
tudinibus tanquã quibuſdam uilioris materiæ poculis ea
quæ ꝓcioſa ſunt, ignota & inuiſibilia dei, mentibꝰ ꝓpinat
humanis. Sequamur ꝓinde & nos eloquij caſti conſuetu-
dinem, dicamuſqꝫ uerbũ dei deum ſponſum animæ, prout
uult uenire ad animam, & iterũ dimittere eam: tñ ut ſenſu
animæ nô uerbi motu iſta fieri ſentiamus. Verbi cauſa, cũ
ſentit gratiam, agnoſcit præſentiam: cum non, abſentiam
queritur, & rurſum præſentiam quærit, dicens cũ prophe
ta: Exquiſiuit te facies mea, faciem tuã domine requiram. ꝑs. 26.
Quidni requirat? Neqꝫ eñ ſubducto ſibi tam dulci ſponſo
interim aliquid aliud, nô dico deſiderare, ſed nec cogitare
libebit. Reſtat igitur ut abſentem ſtudioſe requirat, reuo-
cet abeũtem. Ita ergo reuocatur uerbum, & reuocatur de-
ſiderio animæ, ſed eius animæ cui ſemel indulſerit ſuauita-
tem ſui. Nunqd nô deſiderium uox? Et ualida. Deniqꝫ de- ꝑs. 9.
ſideriũ pauperũ, inquit, exaudiuit dñs. Verbo igitur ab-
eũte: una interim & continua aiæ uox: côtinuũ deſideriũ
eius, tãquam unũ continuũqꝫ reuertere donec ueniat. B
Et nunc da mihi animã quam frequenter uerbum ſpôſus
inuiſere ſoleat, cui familiaritas auſum, cui guſtus famem,
cui contemptus omnium ociũ dederit, & ego huic incun-
ctanter aſſigno uocem pariter & nomen ſponſæ, nec ab ea
penitus locũ qui in manibus eſt, cenſuerim alienum. Talis
nempe inducitur loquẽs. Quem enim reuocat, eius abſqꝫ
dubio ꝓbat ſe meruiſſe præſentiam, etſi non copiam. Alio-
quin non reuocaſſet illũ, ſed uocaſſet. Porrò reuocationis
uerbũ reuertere eſt. Et fortè ideò ſubtraxit ſe, quo auidius
reuocaretur, teneretur fortius. Nam & aliquando ſimula-
bat ſe longius ire, nô quia hoc uolebat, ſed uolebat audi-
re: Mane nobiſcum dñe, qm̃ aduespeŕaſcit. Et rurſum alia Lucæ 24.
uice ſuper mare ambulans, cũ apoſtoli nauigarent & labo
rarẽt in remigãdo, quaſi uolens præterire eos, nec tũc qdẽ
iſtud uolebat, ſed magis probare fidem, & elicere precem.
Deniqꝫ ſicut ait euangeliſta: Turbati ſunt & clamauerunt, Marc. 6.
putantes fantaſma eſſe. Ergo iſtiuſmodi piam ſimulationẽ,
imo ſalutarem diſpenſationẽ quam tunc corporaliter uer
bum corpus interdum exhibuit, non ceſſat idẽtidem uer-
bum ſpũs modo ſuo ſpũali cũ deuota ſibi aia ſedulo actita
re. Prætereũs teneri uult, abiens reuocari. Neqꝫ enim hoc
irreuocabile uerbũ. It & redit pro beneplacito ſuo, quaſi Iob. 7.
uiſitans diluculo & ſubito probans. Et ire quidẽ illi quo-
dãmodo diſpẽſatoriũ, redire uerò ſemper uoluntariũ eſt,
utrũqꝫ autẽ plenũ iudicij. At penes ipſm horũ ratio. Nunc
uerò côſtat in aia fieri huiuſmodi uiciſſitudines euntis &
redeuntis uerbi, ſicut ait: Vado & uenio ad uos. Item: Mo Ioan. 14.
dicũ & non uidebitis me, & iterũ modicũ & uidebitis me. Ioan. 16.
O modicum & modicum. O modicum longũ. Pie dñe, mo
dicũ dicis ꝙ non uidemus te? Saluum ſit uerbum domini
mei, longum eſt & multũ ualde nimis. Veruntamẽ utrũqꝫ
uerũ, & modicum meritis, & non modicum uotis. Habes
utrũqꝫ in propheta. Si morã fecerit, inqt, expecta eum: qa Abac. 2.
ueniens ueniet, & non tardabit. Quomodo non tardabit
ſi moram fecerit, niſi quòd ad meritũ ſatis eſt, ſed non ſatis
ad uotum? Porrò anima amans uotis fertur, trahitur deſi-
derijs, diſſimulat merita, maieſtati oculos claudit, aperit
uoluptati, ponens in ſalutari, & fiducialiter agens in eo.

Intrepidè deniq; & inuerecunda reuocat uerbum,& cum
fiducia repetit delicias ſuas:ſolita libertate uocans nõ do-
Canti.2. minum,ſed dilectum. Reuertere dilecte mi. D Et addit: Si-
milis eſto capreæ hinnuloq; ceruorum ſup mõtes Bethel.
2.Cor.8. At iſtud poſtea. Nunc uerò ſuſtinete modicum quid inſi-
pientiæ meæ. Volo dicere nã & hoc pactꝰ ſum uobis,quo-
modo mecũ agitur in eiuſmodi. Nõ expedit quidem. Sed
prodat ſanè,ut proſim:& ſi profeceritis uos:meã inſipiẽtiã
conſolabor:ſi non,meam inſipientiam confitebor. Fateor
& mihi aduẽtaſſe uerbũ,in inſipiẽtia dico,& pluries. Cũq;
ſæpius intrauerit ad me,non ſenſi aliquoties cum intrauit.
Adeſſe ſenſi, affuiſſe recordor:interdũ & præſentire potui
introitũ eius,ſentire nunquã,ſed nec exitũ quidem. Nã un-
de in animam meã uenerit, quóue abierit denuo eã dimit-
tens:ſed & qua uel introierit uel exierit,etiã nũc ignorare
Ioan.3. me fateor,ſm illd: Neſcis unde ueniat,aut quo uadat. Nec
mirũ tamen:qa ipſe eſt cui dictũ eſt: Et ueſtigia tua non co-
gnoſcentur. Sanè per oculos non intrauit: quia nõ eſt co-
loratum. Sed neq; per aures:qa nõ ſonuit: ſed neq; per na-
res:qa nõ aeri miſcetur ſed menti:nec infecit aerem,ſed fe-
cit. Neq; uerò per fauces:qa non eſt manſum uel hauſtum.
Nec tactu cõperi illud:qa palpabile nõ eſt. Qua igitur in-
troiuit? An fortè nec introiuit qdẽ:qa non de foris uenit?
Neq; enĩ eſt unũ aliqd ex his quæ foris ſunt. Porrò nec de
intra me uenit,qm̃ bonũ eſt, & ſcio qm̃ nõ eſt in me bonũ.
Aſcendi etiam ſuperius meũ,& ecce ſupra hoc uerbũ emi-
nens. Ad inferius quoq; meũ curioſus explorator deſcen-
di,& nihilominus infra inuẽtum eſt. Si foras aſpexi, extra
omne exterius meũ comperi illud eſſe:ſi intus,& ipſum in-
terius erat. Et cognoui uerum quidem eſſe quod legeram:
qa in ipſo uiuimus,mouemur, & ſumus: ſed ille beatus eſt
in quo eſt ipſum, q illi uiuit, q eo mouet. B Quæris igit
Prou.5. cũ ita ſint omnino inueſtigabiles uiæ eius,unde adeſſe no-
Canti.4. rim? Viuum & efficax eſt,moxq; ut intus uenit,expergefe-
cit dormitantem animam meam, mouit & molliuit & uul-
nerauit cor meum,quoniam durum lapideũq; erat, & ma-
le ſanũ. Cœpit quoq; euellere & deſtruere,ædificare & plã-
tare,rigare arida,tenebroſa illuminare,clauſa reſerare, fri-
Eſa.40. gida inflãmare,necnon & mittere praua in directa,& aſpe-
ra in uias planas:ita ut benediceret anima mea domino,&
omnia quæ intra me ſunt nomĩ ſancto eius. Ita igitur intrãs
ad me aliquoties uerbũ ſpõſus,nullis unquã introitũ ſuũ
indicijs innoteſcere fecit,nõ uoce,non ſpecie,non inceſſu.
Nullis deniq; ſuis motibus cõptũ eſt mihi,nullis meis ſen-
ſibus illapſum penetralibꝰ meis, tñ ex motu cordis (ſicut
præfatus ſum) intellexi præſentiã eius, & ex fuga uitiorũ,
carnaliũq; compreſſione affectuũ aduerti potentiã uirtu-
tis eius,& ex diſcuſſiõe ſiue redargutione occultorũ meo-
rũ admiratus ſum pfunditatẽ ſapiẽtiæ eius, & ex quãtula-
cũq; emendatione morũ meorũ exptus ſum bonitatẽ mã-
ſuetudinis eius,& ex renouatione ac reformatiõe ſpiritua
mẽtis meæ,id eſt interioris hominis mei pcepi utcũq; ſpe-
ciẽ decoris eius,& ex cõtuitu horũ oĩm ſimul expaui mul-
titudinẽ magnitudinis eius. Verũ qa hæc oĩa ubi abſceſſe-
rit uerbũ,perinde ac ſi ollæ bulliẽti ſubtraxeris ignẽ, quo-
dam illico languore torpentia & frigida iacere incipiunt:
atq; hoc mihi ſignũ abſceſſionis eiꝰ,triſtis ſit neceſſe eſt aĩa
mea donec iterum reuertatur, & ſolito recaleſcat cor meũ
intra me,idq; ſit reuerſionis indiciũ. Tale ſanè experimen-
tum de uerbo habẽs, qd mirum ſi & ego uſurpo mihi uo-
cem ſponſæ in reuocãdo illud cum ſe abſentauerit,qui etſi
non pari,ſimili tamẽ uel ex parte deſiderio feror? Familia-
re mihi erit quoad uixero p uerbi reuocatione reuocatio-
nis uerbũ, quod utiq; reuertere eſt. Et quoties elabet, to-
ties repetet à me, nec ceſſabo clamitare quaſi poſt tergum
Pſal.50. abeuntis ardẽti deſiderio cordis ut redeat, & reddat mihi
lætitiã ſalutaris ſui,reddat mihi ſeipſum. Fateor uobis filij,
nil aliud interim libet, dum nõ præſto eſt quod ſolũ libet.
Ioan.1. Et hoc oro ut non uacuum ueniat,ſed plenũ gratiæ & ue-
ritatis, amore utiq; ſuo ſicut heri & nudiuſtertius. D In
quo mihi ſimilitudinem capreæ & hinnuli exhibitum iri
poſſe uidetur,cũ ueritas capreæ oculos habeat,gr̃a hinnu-
li hilaritatẽ. Vtraq; res neceſſaria mihi, & ueritas quidem
cui abſcõdi nõ poſſim,gr̃a aũt cui nolim. Alioqn ſine alter
utra uiſitatio plena nõ erit, cũ & illius ſeueritas abſq; hac
oneroſa, & huius hilaritas abſq; illa diſſoluta poſſit uide-
ri. Amara eſt ueritas ſine condimẽto gratiæ,ſicut abſq; ue-
ritatis freno leuis & neſciens modum plerũq; & inſolens
ipſa deuotio. Quàm multis non profuit gratiam percepiſ-
ſe,pro eò p temperamentum de ueritate pariter non acce-
perunt? Ex hoc enim plus quàm oportuit cõplacuere ſibi
in ea,dũ ueriti nõ ſunt ueritatis obtutus, dũ non reſpexe-
runt ad capreæ maturitatẽ, magis autem ſe totos hinnuli
leuitati hilaritatiq; dederũt. Inde factũ eſt,ut in qua priua-
tim exultare noluerãt gratia priuarentur:quibus uel ſero
dici potuerit: Eũtes ergo diſcite quid ſit: Seruite domino Pſal.2.
in timore, & exultate ei cum tremore. Dixerat nãq; ſancta
anima quædã in abũdantia ſua: Non mouebor in æternũ: p̃s.29.
cũ ſubito ſenſit auerſam à ſe faciẽ uerbi,ſeq; non mõ motã,
ſed etiã conturbatam:& ſic in triſtitia didicit opus fuiſſe ſi-
bi cum munere quidem deuotionis,etiã põdere ueritatis.
Ergo non in ſola quidẽ gratia plenitudo gratiæ eſt,ſed ne
in ſola quidẽ ueritate. B Quid pdeſt ſcire quid te opor- Actuũ 16.
teat facere,ſi non detur & uelle facere? Quid ſi uelis quidẽ,
ſed minime poſſis? Quantos expertus ſum agnita uerita-
te triſtiores, & ideò magis q iam confugere ad ignoran-
tiæ excuſationẽ non liceret, ſcientes & non faciẽtes quod
ueritas hortaretur? Quæ cum ita ſe habeant,neutrum ſine
altero ſufficit. Parum dixi. Nõ expedit quoq;. Vnde id ſci-
mus? Scienti,inquit,bonum & non facienti, peccatum eſt Iacobi.4.
illi. Item: Seruus ſciens uoluntatem domini ſui, & non fa- Lucæ.12.
ciẽs digna,uapulabit multis. At iſtud pro parte ueritatis.
Pro gratiæ quid? Scriptum eſt: Et poſt bucellam introiuit Ioan.13.
in eum ſatanas. Iudam loquitur,qui accepto munere gra-
tiæ,quia in ueritate non ambulabat cũ ueritatis magiſtro,
uel potius cum magiſtra ueritate, locum in ſe diabolo de-
dit. Audi adhuc: Cibauit illos ex adipe frumenti,& de pe- p̃s.79.
tra melle ſaturauit eos. Quos? Inimici domini mẽtiti ſunt
ei. Quos melle cibauit & adipe, hi mentiti ſunt ei ſacti ini-
mici: quia ueritatem gratiæ non iunxerunt. De quibus
alibi habes: Filij alieni mentiti ſunt mihi, filij alieni inuete- p̃s.17.
rati ſunt,& claudicauerunt à ſemitis ſuis. Quidni claudica-
rent,uno pede gratiæ contenti, & non apponentes ueríta-
tem? Erit igitur tempus eorum in ſecula,ſicut & principis
ipſorum,qui & ipſe in ueritate non ſtetit, ſed fuit mendax
ab initio, ideoq; audiuit: Perdidiſti in decore tuo ſapien- Ezec.28.
tiam Nolo decorem qui mihi ſapientiam tollat. Quæris
quis ille tam noxius tamq; pernitioſus decor? Tuus. Ad-
huc fortè ſine intellectu es? Planius audi. Priuatus, pprꝰ.
Non culpamus donum, ſed uſum. C Deniq; ſi aduerti-
ſti,non in decore, ſed in ſuo decore dictus eſt ille perdidiſ-
ſe ſapiẽtiam. Et (ni fallor) unus angeli animæq; decor ipſa
eſt. Quid enim uel hæc uel ille abſq; ſapientia,niſi rudis de-
formiſq; materia eſt? Ea ergo ille non modo formatus,ſed
& formoſus fuit. Sed perdidit eam cum fecit ſuam: ut non
ſit aliud in decore ſuo, quàm in ſua ſapientia perdidiſſe ſa-
pientiam. Proprietas in cauſa eſt. Quòd ſibi ſapiens fuit,
quòd non dedit gloriam deo,q non retulit gratiam p gra
tia,q non ſecundũ ueritatem ambulauit in ea, ſed ad ſuam
eam retorſit uolũtatẽ:iſtud eſt cur eam perdidit,imo iſtud
eſt quòd eam perdidit. Etenim ſic habere,perdere eſt. Et ſi Iacobi.2.
Abraam,inquit,ex operibus iuſtificatus eſt,habet gloriã,
ſed non apud deum. Et ego. Non ergo in tuto inquam.
Perdidi quicquid habeo non apud deum. Nam quid tam
perditum quàm quod extra deum exulat? Quid mors ni-
ſi priuatio uitæ? Ita nihil perditio niſi alienatio à deo eſt.
Væ qui ſapientes eſtis in oculis ueſtris, & coram uobiſ-
metipſis prudentes. De uobis dicitur: Perdam ſapientiam 1.Cori.1.
ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Per-
diderunt ſapientiam: quia ſua ſapientia perdidit eos.
Quid non perdiderunt qui ipſi perditi ſunt? An uerò nõ
perditi quos neſcit deus? D Porrò autẽ uirgines fatuæ,
quas

quas quidem non aliunde fatuas puto niſi quia dicētes ſe
eſſe ſapientes, ſtultæ factæ ſunt. Hæ inquā à deo audire ha-
Matt. 25. bent: Neſcio uos. Et item illi qui gratiā miraculorū ad ſuā
uſurpauerūt gloriam, nihilominus audituri ſunt quia nō
noui uos: ut liquido ex his clareſcat gratiā nō ꝓdeſſe ubi
ueritas non eſt in intentione, ſed obeſſe magis. Et quidem
penes ſponſum utraqꝫ res. Deniqꝫ gratia & ueritas per Ie-
ſum chriſtum facta eſt, ait Ioānes baptiſta. Si ergo cū una
quauis harum ſine altera pulſauerit ad oſtium meū domi-
nus Ieſus chriſtus (ipſe eſt enim dei uerbum, animæ ſpon-
ſus) intrabit ſanè non tāquam ſponſus, ſed tanquā iudex.
ps. 142. Abſit, nequaquam fiet hoc. Non intret in iudiciū cum ſer-
uo ſuo. Intret pacificus, intret iocundus & hilaris, matur⁹
tamen, & ſerius intret qui ſeueriori quodā ueritatis uultu
in me dum inſolentiā reprimit, purget lætitiā. Intret qua-
ſi hinnulus ſaliens, quaſi caprea circūſpectus, qui culpā diſ
ſimulando tranſiliat, pœnā miſerādo reſpiciat. Intret qua-
ſi deſcendens de montibus Bethel feſtiuus & ſplendidus,
quaſi procedens à patre ſuauis & mitis, qui non dedignet
dici & fieri ſponſus animæ quærenti ſe, cū ſit ſuper omnia
deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ Deus quærendus eſt debito tempore, modo & loco. Et ꝙ nunc ſit acceptabile tempus in quo quiſqꝫ per bona opera poteſt ſibi inuenire deū, ac ſuam operari ſalutem. Sermo. LXXV. B

Canti. 3. IN lectulo meo quæſiui per noctes quem diligit
anima mea. Non eſt reuerſus ſponſus ad uocem
& uotum reuocantis. Quare? Vt deſideriū cre-
ſcat, ut probetur affectus, ut exerceatur amoris
negociū. Sanè ergo diſſimulatio eſt, non indignatio. Sed
ſupereſt ut quæratur ſi fortè reperiaſ quæſitus, qui uoca-
Matt. 7. tus nō uenit, dicente domino: Omnis qui quærit inuenit.
Cantic. 2. Porrò uerbū reuocationis tale eſt: Reuertere aſſimilare di-
lecte mi capreæ hinnuloqꝫ ceruorum. Ad quā uocem dum
non eſt reuerſus, utiqꝫ ob illas cauſas quæ dictæ ſunt, hinc
iſta quæ amat facta cupidior, mox ſeſe ad requirendum to
ta auiditate dedit. Et primo quidem quærit illum in lectu
lo: ſed minime inuenit. Surgit inde, circuit ciuitatem, it &
redit per platēas & uicos, & non occurrit neqꝫ apparet. In
terrogant quicqꝫ fortè occurrerint, nihilqꝫ certi reportaſ.
Neqꝫ uici unius aut unius noctis quæſitio hæc, & hæc fru
ſtratio, cum dicat iſta: qa quæſiui per noctes. Quid hoc de
ſiderij eſt & ardoris, ut ſurgens de nocte publicū nō erube
ſcat, percurrat ciuitatē, ꝑcuncteſ palā & paſſim de dilecto,
atqꝫ à ueſtigandis ſemitis eius nulla ualeat ratione auerti,
nulla præpediri difficultate, non tempeſtiuæ retineri amo-
re quietis, non ſponſæ uerecundia, non uel timore noctur-
no? & tamen in his omnibus fruſtrata eſt uſqꝫ adhuc à deſi
derio ſuo. Quare? Quid ſibi uult pertinax hæc & diutur-
na fraudatio tædiorū nutrix, ſuſpicionū fomes, impatien-
tiæ fax, nouerca amoris, mater deſperationis? Si adhuc diſ
ſimulatio eſt, nimis eſt moleſta. C Eſto ꝙ pie utiliterqꝫ in
terim fuerit diſſimulatū, donec in ſola adhuc uocatiōe ſeu
reuocatione res erat. Nunc uerò cum requiritur, & ita re-
quiritur, quid iam cōferre poterit diſſimulatio? Si de car-
nalibus ſponſis & pudendis amoribus quæſtio eſt, ſicut li
teralis ſuperficies præluſiſſe uidetur, & ſi inter illos talia cō-
tingere queant, mea nō intereſt, ipſi uiderint. Quòd ſi ani
marum quærentiū dominū mentibus & affectibus ꝓ quā-
tulocūqꝫ poſſe meo reſpondere & ſatisfacere me oportet,
eruendum ſanè eſt de ſcriptura ſancta (in qua ſe uitam ha-
ps. 21. bere cōfidūt) eò uitale aliquid quò ſpūale, ut edant paupe
res & ſaturenſ, & uiuant corda eorū. Et quid tā cordiū ui-
ta, quàm dn̄s meus Ieſus chriſtus, de quo aiebat qui eo ui-
Coloſ. 3. uebat: quia cū Chriſtus apparuerit uita ueſtra, tūc & uos
apparebitis cum ipſo in gloria? Ipſe ergo ad medium ue-
niat, quo & nobis ueraciter dici poſſit, medi⁹ autē ueſtrū
ſtetit quē uos neſcitis. Quāquā neſcio quomō non ſciaſ à
ſpiritalibus ſpōſus ſpūs, q tn̄ ita in ſpū ꝓfecerūt ut poſſint
2. Cor. 5. dicere cum propheta: Spiritus ante faciem noſtram Chri
ſtus dominus. Et cū aplo: Et ſi cognouimus Chriſtum ſm

carnem, ſed nunc iam non nouimus. Nōnne is eſt quē ſpō
ſa quærebat? Is uerè eſt ſponſus, & amans & amabilis. Is
inquam uerè ſponſus, ſicut caro eius uerè eſt cibus, & ſan- Ioan. 6.
guis eius uerè eſt potus: totū quod de ipſo eſt, uerè eſt qū
ipſe eſt, non aliud ſanè quàm ipſa ueritas. Verum is ſpon-
ſus quid eſt ꝙ nō inuenitur quæſitus, cum requiratur tam
ſtudioſe & impigre, nūc quidē in lectulo, nunc uerò in ci-
uitate, aut etiā in platēis uel uicis, ipſe aūt dicat: Quærite Matt. 7.
& inuenietis: & qui quærit inuenit: propheta quoqꝫ loq-
tur ad eum: Bonus es dn̄e animæ quærenti te: & item ſan-
ctus Eſaias: Quærite dominū dū inueniri poteſt. Quomō Eſaie. 55.
ergo implebuntur ſcripturæ? Neqꝫ enī quæ hic inducitur
quærens, una eſt ex his quibus ipſe ait. Quæretis me, & nō Ioan 7.
inuenietis. B Sed attendite tres eſſe cauſas quæ interim
occurrunt & quærentes fruſtrari ſolent, cū aut uidelicet
non in tempore quærunt: aut non ſicut oportet, aut non
ubi oportet. Si enim omne tempus aptū eſt ad quærendū,
cur ergo dicit ꝓpheta (qđ iam memoraui) Quærite dn̄m Eſaie 55.
dū inueniri poteſt? Erit abſqꝫ dubio cū inueniri nō pote-
rit, & ideò addit: ut inuoceſ dū prope eſt: qa futurū eſt, iam
non prope futurū. A quo enī tunc non requiretur? Mihi, Eſaie 45
inquit, curuabitur omne genu &c. Nec tn̄ inueniet ab im-
pijs, quos ultores angeli arcebūt profectò, & tollent ne ui-
deant gloriā dei. Fruſtra inclamabunt & fatuæ uirgines, Matt. 25.
minime prorſus iā ad eas exit, clauſa ianua. Sibi proinde 2. Cor. 6.
dictum putent illæ: Quæretis me, & non inuenietis. Cæte
rū nunc tempus acceptabile, nūc dies ſalutis ſunt, tempus
planè & quærendi & inuocandi, qn̄ plerūqꝫ & antequam
inuoceſ adeſſe ſentiſ. Audi deniqꝫ qđ polliceaſ. Antequā
me inuoceris, inqt, dicā, ecce adſum. Nec latuit benigni-
tas hæc & facilitas temporis quod nūc eſt, illū qui in pſal-
mo loquitur: Deſideriū pauperū exaudiuit dn̄s, ꝑparatio- ps. 9.
nē cordis eorū audiuit auris tua. Quòd ſi per bona opera
q̄ritur deus, ergo dum tempus habemus operemur bonū Galat. 6.
ad omnes, præſertim qa dn̄s aperte prænūciat uenire no-
ctem, qn̄ nemo poteſt operari. Tune aliud ad quærendum
deum, ad operandū quod bonū eſt reperturus es tibi tem
pus in ſeculis uenturis, præter hoc qđ conſtituit tibi de⁹
in quo recordetur tui? Et ideò dies ſalutis: quia in his ipſe
deus rex noſter ante ſecula operatus eſt ſalutem in medio ps. 73.
terræ. C I ergo tu, & in medio gehennæ expectato ſalu-
tem quæ facta eſt in medio terræ. Quam tibi ſomnias pro-
uenturam inter ardores ſempiternos facultatem ueniā ꝓ-
merendi, cum iam tranſijt tempus miſerendi? Non relinq-
tur tibi hoſtia pro peccatis, mortuo in peccatis. Non cru- Roma. 6.
cifigitur iterum filius dei, mortuus eſt ſemel, iam non mo-
ritur. Non deſcendit ad inferos ſanguis qui effuſus eſt ſu-
per terram. Biberunt omnes peccatores terræ, non eſt qđ
ſibi ex eo uendicēt dæmones ad reſtinguēdos focos ſuos,
ſed neqꝫ homines ſocij dæmoniorum. Semel illò deſcendit
non ſanguis, ſed anima, & hæc portio eorum qui in carce-
re erant, una illa uiſitatio quæ tunc facta eſt per præſentiā
animæ: cum corpus penderet exanime ſuper terram. San-
guis aridam rigauit, ſanguis infudit terram, & inebriauit
eam, ſanguis quæ in terra & quæ in cælis ſunt pacificauit.
Non autem & quæ apud inferos, niſi quod ſemel illò ut di
xi anima eius excucurrit, & fecit ex parte redemptionē, ne
uel eo momenti uacarent opera charitatis, ſed ultra non
adijciet. Ergo nunc tempus acceptabile & aptū ad quærē- 2. Cor. 6.
dum, in quo planè qui quærit inuenit, ſi tamen ubi & uti
oportet quærit. Et hæc una cauſa quæ impedire poteſt ne
inueniaſ ſponſus à quærentibus ſe, cum non quærūt in tē
pore opportuno. At nō ea impedit ſpōſam, nempe inuo-
cantem & quærentē in tēpore opportuno. Sed ne illa qui
dem eum tepide aut negligenter ſeu perfunctorie quærit:
nam corde ardenti & omnino infatigabiliter q̄rit, planè
ut decet. D Reſtat ut de tertia uideamus, ne uidelicet
ubi non decet quærat. In lectulo meo quæſiui quē diligit Cantic. 3.
anima mea. An fortè non in lectulo quærendus erat, ſed in Eſaie. 9.
lecto: quippe cui orbis anguſtus eſt? Sed nō horreo lectu-
lum, qui noui paruulū. Paruulus deniqꝫ nobis natus eſt.

Exulta tu & lauda habitatio ſiō,qa magnus in medio tui
ſanctus iſrael.At idē dñs in ſion magnus,apud nos paruu
lus,apud nos infirmus repertus eſt,ex uno iacere,ex alte
ro & in lectulo iacere habes.An nō lectulus tumulus? An
non lectulus præſepium? an non lectulus uterus uirginis?
Neq; enim magni patris uterus lectulus eſt,ſed lectus ma
Pſal.109. gnus.De quo ad filiū.Ex utero,inquit,ante luciferum ge
nui te.Quāquā nec lectus quidē forſitan digne cenſendus
ſit uterus ille,qui regentis potius quàm iacētis eſt locus.
Ibidem. Manens enim in patre,regit cum patre uniuerſa.Deniq;
nō iacere,ſed ſedere ad dexterā patris filiū fides indubita
ta habet,& ipſe cœlū ſibi ſedem eſſe non lectū perhibet:ut
ſcias illum in ſuis,id eſt in ſuperis nequaquā ſolatia habe
re infirmitatis,ſed poteſtatis inſignia. B Merito proin
de ſponſa ponens lectulū dicit ſuū,quia omne quod infir
mum eſt dei,non de proprio ineſſe illi manifeſtū eſt,ſed de
noſtro.Ex nobis aſſumpſit quæ ꝓ nobis ſuſtinuit: naſci,
lactari,mori,ſepeliri.Mea eſt mortalitas nati,mea infirmi
tas paruuli,mea expiratio crucifixi,mea ſepulti dormitio.
Can.3. Quæ priora tranſierunt,& ecce noua ſunt omnia.In lectu
lo meo quæſiui per noctes quē diligit anima mea.Quid?
In tuo quærebas qui ſe iam in ſua receperat? Num uideas
filium hominis aſcendentem ubi erat prius? Iam cœlū tu
mulo commutauit & ſtabulo,& tu illum in tuo adhuc le
Mar.16. ctulo quæris? Surrexit,non eſt hic.Quid quæris in lecto
Pſal.70. fortem,in lectulo magnum,clarificatum in ſtabulo? Introi
Pſal.92. uit in potentias domini,decorem induit & fortitudinem:
& ecce ſedet ſuper cherubim qui ſub lapide iacuit.Ex hoc
iam non iacet ſed ſedet,& tu tāquā iacenti ſubſidia paras?
Siue(ut abſolutior ueritas ſit)aut ſedet iudicans,aut ſtat
adiuuans.Sic uos ô bonæ mulieres cuinam quæſo excu
bias exhibetis,cui aromata cōparatis,paratis unguenta?
Pſal.87. Si ſciretis quātus is ſit,quāq; ſit inter mortuos liber mor
tuus iſte quē ungere pergitis,uos forſitan petiſſetis ab eo
Pſal.44. poti⁹ ungi.Nōnne iſte eſt quē unxit de⁹ ſuus oleo lætitiæ
præ conſortibus ſuis? Beati eritis uos ſi gloriari potueri
Ioan.1. tis reuertentes & dicere,quia de plenitudine eius & nos
accepimus.Enimuerò factum eſt ita.Nam reuera unctæ re
meant q̄ uncturæ uenerāt.Quidni unctæ tam læto nuncio
Rom.10. nouæ odoriferæq; reſurrectiōis? Quàm ſpecioſi pedes euā
gelizātiū pacē,euāgelizātiū bona.Miſſæ ab angelo opus
faciunt euāgeliſtæ:ſactæq; apl'æ apoſtolorū dum feſtinant
ad annunciādū mane miſericordiā dñi,dicūt:In odorem
Can.1. unguentorum tuorum currimus.Ex tūc ergo & deinceps
fruſtra in lectulo quæſitus eſt ſpōſus,quia etſi cognouerat
eum eccleſia ſm carnem,id eſt ſm carnis infirmitatem,ſed
nunc iam non nouit.Deniq; quæſitus eſt poſt modum à
Petro & Ioanne identidem in ſepulchro,ſed minime inuē
tus.Vide tu utrū ne apte & competenter quiſq; horū tūc
Can.3. dicere quiuerit.In lectulo meo quæſiui quem diligit ani
ma mea,quæſiui & non inueni.Nēpe itura ad patrē caro
quæ nō erat ex patre,prius per gloriam reſurrectionis o
mne infirmū ſe exuit,accinxit potentia,induit lumine ſi
cut ueſtimento,in quali nimirum gloria & ornatu decuit
eam paternis aſpectib⁹ præſentari. D Pulchre uerò ſpō
ſa non quē diligo ego,ſed quem diligit anima mea inquit,
q̄ uerè & ꝓpriè ad ſolā pertineat animam illa dilectio qua
aliquid ſpiritualiter diligit:uerbi gratia deum,angelum,
animam.Sed & diligere iuſtitiā,ueritatē,pietatem,ſapien
tiam,uirtutesq; alias,eiuſmodi eſt.Nam cum ſm carnem
quippiam diligit uel poti⁹ appetit aīa:uerbi gratia cibū,
ueſtimentū,dominium,& quæ iſtiuſmodi ſunt corporalia
ſiue terrena,carnis potius quàm aīæ amor dicēdus eſt.Et
hoc pro eò q̄ ſponſa minus uſitate ſed nō minus proprie
animam ſuam ſponſum diligere dicit,monſtrans proinde
ſpiritū eſſe ſponſum,& à ſe nō carnali ſed ſpirituali amore
diligi. A Et bene per noctes ſe quæſiſſe eum ait.Nam ſi
1.Theſ.5. iuxta paulum,qui dormiunt nocte dormiunt,& qui ebrij
ſunt nocte ebrij ſunt:ita non abſurde(ut opinor)dici po
teſt q̄ qui ignorant,nocte ignorant:ac per hoc qui quæ
runt,nocte quærunt.Quis enī quærat quod palā habet?
Porrò dies palā facit quod nox abſcondit:ut reperias in
die quod in nocte q̄ſieras.Nox eſt itaq; donec quærit ſpō
ſus:qm̄ ſi dies eſſet,de medio fieret,& minime quæreret.
Et de hoc ſatis:niſi fortè numeroſitas hæc noctium adhuc
aliquid quærendū ſignet:quia non noctem,ſed noctes po
ſuit.Et mihi uidetur,ſi tu melius nō habes,talis mihi poſ
ſet ratio reddi.Habet mundus iſte noctes ſuas,& nō pau
cas.Quid dico quia noctes habet mūdus,cum penè totus
ipſe ſit nox,& totus ſemper uerſetur in tenebris? Nox eſt
iudaica perfidia,nox ignorantia paganorum,nox hæreti
ca prauitas,nox etiam catholicorum carnalis animalisue
conuerſatio.An non nox ubi nō percipiūtur ea quæ ſunt
ſpiritus dei? Sed & apud hæreticos uel ſchiſmaticos quot
ſectæ:tot noctes.Fruſtra per has noctes iuſtitiæ ſolem &
lumen quæritis ueritatis,id eſt ſponſum:qa nulla ſocietas
luci ad tenebras. B Sed dicit aliquis q̄ non ſit tam ſtul
ta tāmue cæca ſponſa ut quærat lumē in tenebris,quærat
dilectū apud ignorantes,& qui non diligunt eum.Quaſi
uerò ſe per noctes nunc quærere dicat,& nō potius quæ
ſiſſe.Non,ait,quæro:ſed quæſiui per noctes quē diligit aīa Can.3.
mea.Et eſt ſenſus,qa cū eſſet paruula,ſapiebat ut paruula,
cogitabat ut paruula,& quærebat ueritatē ubi non erat,
errās,& nō inueniēs:iuxta illud in Pſal.Erraui ſicut ouis Pſal.118.
quæ periit.Deniq; in lectulo ſe memorat tunc adhuc eſſe:
tanquā ætate imbecillem ac paruulam ſenſu:ſi tamen ita
conſtruas:in lectulo meo,ſubaudis exiſtens uel iacens,q̄ſi
ui quē diligit anima mea.Nō q̄ſiui in lectulo ſed ſedēs in le
ctulo quæſiui.Hoc eſt:Cū adhuc infirma & inualida forē,
& omnino minus idonea ſequi ſponſum quocunq; iret,ſe
qui & ardua & excelſa ſublimitatis illius:incidi in multos
qui cognoſcentes deſideriū meū dicebant mihi:Ecce hic Mar.13.
eſt xp̄s,ecce illic eſt,& neq; hic neq; illic erat.Incidi aūt,&
non ad inſipientiā mihi.Nam quò propius acceſſi,& ex
ploraui diligentius,eò citius certiuſq; cognoui ueritatē
apud eos minime eſſe.Quæſiui enim,& non inueni:& de Can.5.
prehendi noctes,qui ſe dies mentiebantur.Et dixi:Surgā Can.3.
& circuibo ciuitatem:per uicos & platéas quæram quem
diligit anima mea.Intuere uel nunc quia iacet quæ dicit
ſurgam.Pulchre omnino.Quidni ſurgeret,recognito de
reſurrectiōe dilecti? Cæterū ô beata ſi cōſurrexiſti cū chri Col.3.
ſto,quæ ſurſum ſunt ſapias oportet:neq; deorſum,ſed ſur
ſum quæras xp̄m neceſſe eſt:ubi ſedet in dextera patris.
Sed circuibo,ais,ciuitatē.Ad quid? In circuitu impij am
bulant.Iudæis iſtud relinquito:quibus propri⁹ eorū pro
pheta hoc uaticinatus eſt:quia famē patiētur ut canes,& Hiere.14
circuibūt ciuitatē.Et ſi introieris in ciuitatē,ſm prophetā
aliū:Ecce attenuati fame,quod utiq; nō eſſet ſi i ea fuiſſet
panis uitæ.Surrexit de corde terræ,ſed ſuper terram non
remanſit.Aſcendit autē ubi erat prius.Nā qui deſcendit,
ipſe eſt & qui aſcendit,panis uiuus qui de cœlo deſcendit,
idem ipſe ſponſus eccleſiæ ieſus xp̄s domin⁹ noſter,qui eſt
ſuper omnia deus benedictus in ſecula.Amen.

*¶De claritate ſpōſi in qua coæqualis patri ſedet à dextris glo
riæ eius:& qualiter boni paſtores debēt eſſe ſoliciti uigiles
& diſcreti circa paſcēdas animas ſibi commiſſas.*

Sermo. LXXVI. D

PEr uicos & platéas quæram quem diligit anima Can.3.
mea.Adhuc ut paruula ſapit.Puto arbitrata eſt
egreſſum de tumulo,publicum mox petiſſe,ut
ſolito doceret populos,ac ſanaret infirmos,&
ut manifeſtaret gloriam ſuam in iſrael,ſi fortè reciperēt re
ſurgentem de morte,qui ſe recepturos promittebant de
ſcendentem de cruce.Verum ille perfecerat opus quod ſi
bi dederat pater ut faceret:quod ſanè iſta intellexiſſe de
buerat uel ex uoce pendentis,illa ſcilicet qua illico expira
turus ait:Conſummatum eſt.Nō erat iam q̄ ſe denuo cre Ioā.19.
deret turbis:quæ nec ſic forſitan erant in eum crediturę.
Et feſtinabat ad patrem qui ſibi diceret:Sede à dextris Pſal.109.
meis:donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuo
rum.Fortius nempe atq; diuinius cum exaltatus fuerit à Ioā.12.
terra,omnia trahet ad ſeipſum.Hæc autem per uicos &
platéas

plateas quærẽdum putauit, fruendi auida, ſed ignara my-
Cant.5. ſterij. Iterum ergo fruſtrata repetit dicens: quæſiui illũ &
non inueni illum: ut ſermo impleretur quẽ dixit: quia ua-
do ad patrem: & iam nõ uidebitis me. Dicat forſitan iſta.
B Quomodo ergo credent in eũ, quẽ nõ uiderũt? Qua-
ſi fides ex uiſu ſit, & nõ potius ex auditu. Quid magni eſt
credere qđ uideris, & tuis nõ negare oculis fidẽ quid lau
dis meretur? Sed ſi quod nõ uidemus ſperamꝰ, per patiẽ-
Ioan.20. tiam expectamus, & patientia meritum eſt. Beati denique
qui non uiderunt & crediderunt. Proinde ut non euacue
tur meritum fidei: ſubducat ſe uiſui, daus uirtuti locum.
Etiam & tempus eſt ut iam in ſuum ſeſe recipiat. Quæris
Phil.2. in quẽ ſuum: In dexteram patris. Neq; enim rapinam ar-
bitrabitur eſſe ſe æqualem deo, cum ſit in forma dei. Ergo
is ſit unigeniti locus, in quo omnis eius iniuria propulſa
ta uideatur. Sedeat ſanè iuxta nõ infra, ut oẽs honorificẽt
filiũ ſicut honorificãt patrẽ. In hoc apparebit maieſtatis
æqualitas, ſi nec iferiorẽ patre, nec poſteriorẽ ſuſpexeris.
At iſta interim nihil horum aduertit, ſed quaſi ebria præ
amore hac illacq; diſcurrens quærit oculis quẽ iã oculus
nõ cõtingit, ſed fides. Non enĩ exiſtimat xp̃m aliter opor
tere intrare in gloriam ſuam: niſi prius reſurrectionis glo
ria palam mundo innoteſcẽte confutetur impietas, exul-
tent fideles, glorientur diſcipuli, populi cõuertantur, de-
mumq; ab uniuerſis glorificetur ipſe cum ex præſentia re
ſurgentis cunctis claruerit ueritas prædicentis. Falleris
ô ſponſa. Oportet quidem hæc fieri: ſed in tempore. C
Nunc uerò interim uide ne fortè id dignum magis & ſu-
Eſaiæ.26. pernæ cõſentaneum iuſtitiæ ſit ſi nõ detur ſanctũ canibꝰ,
& margaritæ porcis, ſi potius ſm ſcripturã tollatᷣ impius
ne uideat gloriã dei, ſi nõ fraudetᷣ fides merito, quæ tũc ſa-
nè probatior eſſe dignoſcitur cũ creditur quod non uide
tur, ſi penes ipſam ſeruetur dignis quod occultatur indi-
Apoc.22. gnis, ut qui in ſordibus ſunt ſordeſcant adhuc, & iuſti iu-
ſtificentur magis, ſi non dormitent præ tædio. Cæli & cæ
li cælorũ tabeſcãt & confundantur ab expectatione ſua,
ſi non ipſe pater omnipotẽs diutius iam fruſtretur à deſi-
derio cordis ſui, ſi non demũ unigenitus ultra ab introi-
tu gloriæ ſuæ (qđ uel ſolũ indigniſſimũ eſt) aliquatenus
retardetᷣ. Quãti putas æſtimãda ſit gloria quãtacũq; mor-
taliũ, ut ab ea quæ à patre ſuo ab æterno parata eſt debeat
eum uel ad modicũ retinere? Adde ꝙ nulla ratione in lon
gius protrahi decet ipſius filij petitionem. Quam dicam
Ioan.17. petitionem quæris? Nempe illam qua dicit. Pater clarifi-
ca filium tuum. Quod tamen eum petiſſe ſenſerim non ut
ſupplicem, ſed ut præſcium. Libere petitur quod in pote-
ſtate petentis accipere eſt. Ergo diſpenſatoria filij petitio
eſt nõ neceſſaria, quippe donãtis cũ patre quicquid à pa-
tre acceperit. D Vbi & hoc dicendum, quia non ſolum
pater clarificat filiũ, ſed & filius clarificat patrem, ne quis
dicat filium minorẽ patre, quaſi à patre clarificetur, cum
Ibidem. & ipſe clarificet patrem, dicente filio: Pater, clarifica filium
tuum, ut filius tuus clarificet te. Sed fortè adhuc ſubmit-
tendum putes filium, ꝙ quaſi inglorius uideatur à patre
recipere claritatem quam demũ patri refundat. Audi qa
non eſt ita. Clarifica me, inquit, pater claritate quam ha-
bui priuſquam mundus fieret apud te. Si ergo claritas fi-
lij poſterior nõ eſt, utpotè q̃ ab æterno eſt: ex æquo ſe cla-
rificant pater & filius. Et ſi ita eſt, ubi patris primatus?
Equalitas ꝓfectò eſt ubi coæternitas. Et uſq; adeò æqua-
litas, ut una ſit claritas amborum, ſicut ipſi unũ ſunt. Vn-
de mihi uidetur dicendo rurſum. Pater clarifica nomen
tuũ, nõ ſanè aliud petere quàm ſe clarificari, in quo & per
quem nomẽ patris proculdubio clarificaretur. Et reſpon
ſum accepit à patre, & clarificaui & iterum clarificabo.
Quæ quidẽ ipſa reſponſio nõ parua filij glorificatio fuit.
Cæterum abundantius ad fluenta Iordanis anguſtiuſq;
clarificatus dignoſcitur & Ioannis teſtimonio, & colum-
Matth.3. bæ deſignatione, & uoce dicentis. Hic eſt filius meus dile
ctus. Sed & in monte corã tribus diſcipulis nihilominus
magnificẽtiſſime clarificatus eſt, tum uoce eadem denuo
ad ſe cælitus delapſa, tum mira illa eximiaq; transfigura-
tione corporis ſui, tum etiã prophetarũ atteſtatione duo
rum qui ibidẽ apparuerũt cũ eo loquentes. B Supereſt
ergo ut iuxta promiſſam patris ſemel adhuc clarificetur,
eaq; erit plenitudo gloriæ, cui non queat amplius addi.
Sed ubi illa dabitur benedictio? Non eſt ut iſta ſuſpicata
eſt in plateis uel uicis, niſi fortè in illis de quibus dicitur:
Plateæ tuæ hieruſalem ſternentur auro mundo, & per o- Tob.13.
mnes uicos tuos alleluya cantabitur. In his reuera illam
recepit à patre filius claritatẽ, cui non poterit ſimilis inue
niri, ne in cæleſtibus quidẽ. Cui enim aliqñ angelorũ di-
ctum eſt: Sede à dextris meis? Non modo autem de nume Pſal.109.
ro angelorũ, ſed nec de ſupioribꝰ qdẽ reliquis beatorum
ordinibus omnino quis repertus idoneꝰ eſt ad capeſſen-
dam ſuperexcellentem hanc gloriã. Ad neminẽ prorſus
illorũ facta eſt uox illa gloriæ ſingularis, nemini uocis in
ſe efficiẽtiam experiri datum. Siue throni, ſiue dñationes,
ſiue principatus, ſiue poteſtates, profectò deſiderant in eũ
proſpicere, non ſe illi comparare præſumunt. C Igitur
dño meo ſingulariter à dño & dictũ & datum eſt ſedere à
dextris gloriæ ipſius, utpotè in gloria coæquali, in eſſen-
tia conſubſtantiali, pro generatione conſimili, maieſtate
nõ diſpari, æternitate nõ poſteriori. Ibi ibi enĩ illũ q quæ-
ret inueniet, & uidebit gloriã eius, nõ gloriã quaſi unius
cæterorũ, ſed planè gloriã quaſi unigeniti à patre. Quid Ioan.1.
facies ô ſponſa? Putas potes ſequi eũ illuc? Aut te ingere-
re audes uel uales huic tã ſancto arcano, tamq; arcano ſan
ctuario, ut filiũ in patre, & patrem intuearis in filio? Non
utiq;. Vbi eſt ille tu non potes uenire modo, uenies autẽ
poſtea. Age enĩ, ſequere, quære, nec te inacceſſibilis clari-
tas uel ſublimitas à quærendo deterreat, ab inueniendo
deſperare faciat. Si potes credere: omnia poſſibilia ſunt Mar.9.
credenti. Prope eſt, inquit, uerbum in ore tuo & in corde Rom.10.
tuo. Crede & inueniſti: nam credere inueniſſe eſt. Norũt
fideles habitare chriſtum per fidem in cordibꝰ ſuis. Quid
propius eſt? Quære ergo ſecura, quære deuota, bonus eſt
dominꝰ animæ quærẽti ſe. Quære uotis, ſequere actibus,
fide inueni. Quid non inuenit fides? Attingit inacceſſa,
deprehendit ignota, comprehendit immenſa, apprehen-
dit nouiſſima, ipſam deniq; æternitatem ſuo illo uaſtiſſi-
mo ſinu quodammodo circuncludit. Fidenter dixerim,
æternã beatamq; trinitatẽ quã nõ intelligo credo, & fide
teneo, quod nõ capio mẽte. Sed dicit aliq̃s, quomodo cre
det ſine prædicãte: cũ fides ex auditu ſit: auditꝰ per uerbũ
prædicationis? Deus hoc prouidebit. Et ecce iam præſto
ſunt qui nouã ſpõſam cæleſti nupturam ſponſo, de quibꝰ
oportet inſtruant & informent, fidem doceant, formã pie
tatis ac religionis tradãt. D Audi deniq; quid adiiciat:
Inuenerunt me uigiles qui cuſtodiũt ciuitatem. Qui enĩ Cant.3.
uigiles hi? Nẽpe illi quos ſaluator in euãgelio beatos ꝓ-
nũciat: ſi cũ uenerit inuenerit uigilãtes. Quam boni uigi- Lucæ.12.
les qui nobis dormientibꝰ ipſi peruigilãt, quaſi rationem
reddituri pro animabꝰ noſtris. Quàm boni cuſtodes qui
uigilãtes animo, atq; in orationibꝰ ꝑnoctãtes hoſtiũ inſi-
dias ſagaciter explorant, anticipãt conſilia malignãtium:
deprehendunt laqueos, eludũt tẽdiculas: retiacula diſſi-
pant, machinamẽta fruſtrãtur. Hi ſunt fratrum amatores
& populi chriſtiani qui multũ orãt pro populo & uniuer
ſa ſancta ciuitate. Hi ſunt qui multũ ſoliciti pro ſibi com-
miſſis dñicis ouibus, cor ſuum tradũt ad uigilandũ dilu-
culo ad dñm q fecit illos, & in cõſpectu altiſſimi deprecan
tur. Et uigilant & deprecantur, ſcientes ſuam inſufficien-
tiam in cuſtodienda ciuitate: Et quia niſi dñs cuſtodierit Pſal.126.
ciuitatẽ, fruſtra uigilat qui cuſtodit eã. Porrò cũ dominꝰ
ita præcipiat: Vigilate & orate, ne intretis in tẽtationem: Lucæ.22.
liquet ꝙ abſq; duplici hoc exercitio fideliũ, ſtudioq; cu-
ſtodũ, nõ poteſt eſſe ſecura ciuitas, non ſponſa, non oues.
Horũ differentiã quæris? Vnũ ſunt. Ciuitas propter col-
lectionẽ, ſponſa propter dilectionẽ, oues propter manſue-
tudinẽ. B Vis ſcire hoc ſponſam quod ciuitatem eſſe?
Vidi, inquit, ciuitatẽ ſanctã hieruſalẽ nouã deſcendentem Apoc.21.

de cælo,à deo paratã tanquã ſpõſam ornatã uiro ſuo.Idẽ-
tidem tibi hoc & de oĩbꝰ liquido apparebit,ſi recorde-
ris primus ille cuſtos(petrũ loquor) cũ ſibi primo oues
committerẽtur,quàm attente ſimul de amore cõmonitus
ſit.Quod utiq; tãta cura ſapiẽs creditor nõ feciſſet,niſi ſe
ſentiret ſponſum,id ſibi utiq; ex intimo reſpondẽte con-
ſciẽtia.Audite hæc amici ſponſi,ſi tñ amici. At parũ dixi
amici,amiciſſimi ſint oportet qui priuilegio tantæ fami-
Ioan.21. liaritatis donantur.Non ocioſe toties repetitũ eſt: Petre
amas me in commiſſione ouium. Et ego quidem id ſigni-
ficatum perinde puto acſi illi dixiſſet Ieſus: niſi teſtimo-
nium tibi perhibente cõſciẽtia q̃ me ames,& ualde perfe-
cteq; ames,hoc eſt plus quàm tua,plus quàm tuos,plus
quàm & te,ut huiꝰ repetitionis meæ numerus impleat ne
quaquã ſuſcipias curã hanc,nec te intromittas de ouibꝰ
meis,pro quibus ſanguis utiq; meus effuſus eſt. Terribi-
lis ſermo,& qui poſſit etiã impauida quorũuis tyrãnorũ
corda concutere. C Propterea attẽdite uobis quicũq;
opus miniſterij huius ſortiti eſtis,attendite inquam uo-
bis,& precioſo depoſito quod uobis creditum eſt. Ciui-
tas eſt,uigilate ad cuſtodiã concordiamq;.Sponſa eſt,ſtu
dete ornatui.Oues ſunt,intendite paſtui. Et hæc tria ad
illã dñi trinam ſciſcitationẽ fortè non incõgrue pertine-
re dicentur.Porrò cuſtodia ciuitatis ut ſit ſufficiens triſa-
ria erit,à ui tyrannorũ,à fraude hæreticorũ,à tẽtationibꝰ
dæmonũ.Sponſæ uerò ornatꝰ in bonis operibꝰ & mori-
bus & ordinibus.At paſtus ouiũ cõmuniter quidẽ in pa
ſcuis ſcripturarũ tanquã in hæreditate dñi,ſed eſt diſtin-
ctio in illis.Nã ſunt mãdata quæ duris atq; carnalibꝰ ani
mis imponunt ex lege uitæ & diſciplinæ.Et ſunt olera di
ſpẽſationũ,quę infirmis & puſillis corde de reſpectu miſeri-
cordiæ apponunt. Et ſunt conſiliorũ ſolida fortiaq;,q̃ ex
intimis ſapiẽtiæ pponunt ſanis & q exercitatos habẽt ſen
ſus ad diſcretionẽ boni & mali.Paruulis nanq; tanquam
agniculis adhortatiõis lac potus datur,nõ eſca. Ad hæc
boni ſolicitiq; paſtores impinguare pecus nõ ceſſant bo-
nis lætisq; exẽplis,& ſuis magis quàm alienis.Nam ſi alie
nis & nõ ſuis,ignominia eſt illis,& pecus ita nõ proficit.
Si enim(uerbi cauſa) ego q uideor inter uos paſtoris ge-
rere curã uobis appoſuero moyſi manſuetudinẽ: patien-
tiam iob,miam ſamuelis,dauid ſanctitatem,& ſi qua ſunt
eiuſmodi exempla bonorũ: immitis ipſe & impatiẽs atq;
immiſericors & minime ſanctꝰ,ſermo(ut uereor)mĩꝰ ſa-
pide eueniet,& uos minꝰ auide capietis.Verũ hoc ſupnæ
pietati relinquo,ut qđ minꝰ uobis ex nobis eſt,ipſa ſup-
plcat:& qđ perperã,ipſa corrigat.Nũc uerò bonꝰ paſtor
Mat.9. hoc quoq; curabit,ut ſm euãgeliũ inueniatur habere ſal
in ſemetipſo,ſciens q ſermo ſale conditus quãtũ placue-
rit ad gratiã,tantum proderit ad ſalutẽ. Hæc interim de
cuſtodia ciuitatis,atq; ornatu ſpõſæ:necnõ & paſtu ouiũ
dicta ſint. D Volo tñ adhuc eadẽ paulo expreſſius deſi-
gnare propter eos qui dũ auide nimis honoribus inhiãt,
minus prouide grauibus ſe ſupponunt oneribus,expo-
nunt periculis,ut ſciant ad quid uenerint,ſicut ſcriptum
Mat.26. eſt.Amice,ad qd ueniſti? Ni fallor:ad ſolam ciuitatis cu-
ſtodiam ut quãtum ſatis eſt procuretur,opus eſt uiro for
ti,ſpirituali,fideli. Forti ad propulſandas iniurias,ſpiri-
tuali ad deprehendendas inſidias,fideli qui non quæ ſua
ſunt quærat.Porrò autem ad mores honeſtandos uel cor
rigendos(quod utiq; ad decorem pertinet ſponſæ) quis
non liquido agnoſcat pernecceſſariã fore cum multa qui-
dem diligentia diſciplinæ cenſuram? Eapropter omnis
cui hoc opus incũbit,oportet ferueat zelo illo quo accen
2. Cor.11. ſus præcipuꝰ ille æmulator ſpõſæ domini aiebat. Æmulor
uos dei æmulatione: deſpõdi enim uos uni uiro uirginẽ
caſtam exhibere xpo.Iam quomodo in paſcua diuinorũ
educet eloquiorũ greges dñicos paſtor idiota? Sed & ſi
doctus quidẽ fuerit nõ ſit autẽ bonus,uerendúmne non
tam nutriat doctrina uberi quàm ſterili uita noceat. Te-
mere itaq; & in hac parte hoc onus ſubitur abſq; ſcientia
pariter uitaq; laudabili.Sed ecce qđ nõ laudamus.Finis
indicitur,ubi non erat finis. Euocamur in materiam alte-
ram,& cui hãc cedere indignum.Angor undiq;,& quod
ægrius feram ignoro,auelli ab iſta,an diſtendi in illa,niſi
q̃ utrolibet ſimul utrunq; moleſtius.O ſeruitutem.O ne-
ceſſitatem. Non quod uolo hoc ago,ſed quod odi illud
facio.Notate tamẽ ubi deſinimus,ut quàm cito in id redi
re liberum erit,inde mox ordiamur in nomine ſponſi ec-
cleſiæ Ieſu chriſti domini noſtri,qui eſt ſuper omnia deus
benedictus in ſecula.Amen.

¶De malis paſtoribus eccleſiæ:& item quomodo ſpiritus & animæ ſanctorum ſimul cum angelis adiutorio ſunt electis adhuc peregrinantibus. Sermo LXXVII. C

EY a expediti ſumus. Diximus heſterno ſermo-
ne quales in uia hac qua ambulamꝰ,uellemus
habere duces,nõ quales habemus.Longe diſ-
ſimiles experimur. Nõ omnes ſunt amici ſpõſi
quos hodie ſponſæ hincinde aſſiſtere cernis,& q(ut uul-
go aiunt)eam quaſi addextrare uident. Pauci admodum
ſunt qui non quæ ſua ſunt quærãt ex omnibꝰ charis eius.
Diligunt munera,nec poſſunt pariter diligere chriſtum,
quia manꝰ dederũt mãmonæ.Intuere quomodo incedũt
nitidi & ornati circũamicti uarietatibꝰ,tanquam ſponſa Pſal.18.
procedẽs de thalamo ſuo.Nónne ſi quempiam taliũ repẽ
te eminus procedentẽ aſpexeris,ſponſam potius putabis
quàm ſpõſæ cuſtodẽ?Vnde uerò hanc illis exuberare exi
ſtimas rerum affluentiã,ueſtiũ ſplendorem,menſarũ luxu
riem,cõgeriẽ uaſorũ,argẽteorũ & aureorũ,niſi de bonis
ſpõſæ? Inde eſt q̃ illa paup & inops & nuda relinqt facie
miſerãda,inculta,hiſpida,exãguis.Propter hoc nõ eſt hoc
tpe ornare ſponſam,ſed ſpoliare:nõ eſt cuſtodire,ſed per-
dere:non eſt defendere,ſed exponere:nõ eſt inſtituere,ſed
proſtituere:nõ eſt paſcere gregem,ſed mactare & deuora-
re,dicente de illis domino: Qui deuorant plebem meam Pſal.52.
ut cibũ panis,& quia comederũt Iacob:& locũ eius deſo
lauerũt Et in alio ppheta.Peccata populi mei comedent. Oſee.4.
quaſi dicat. Peccatorũ pretia exigũt,& peccãtibꝰ debitã
ſolicitudinẽ non impendũt. D Quẽ dabis mihi de nu- Nota.
mero præpoſitorũ q nõ plus inuigilet ſubditorũ uacuãdis
marſupijs quàm uitijs extirpandis? Vbi qui orãdo flectat
irã:q pdicet annũ placabilẽ dñi? Leuiora loquimur: gra-
uiora grauius manet iudiciũ. Sine cauſa tamẽ uel his uel
illis immoramur:qa nõ audiunt nos. Sed & ſi literis forſi-
tan mãdent iſta q̃ dicimꝰ,dedignabunt legere: aut ſi fortè
legerint,mihi indignabunt,quãuis rectiꝰ ſibi hoc facerẽt.
Propterea relinquamꝰ iſtos nõ inuẽtores ſpõſæ,ſed uẽdi-
tores:& inqramus potiꝰ illos à qbꝰ ſpõſa ſe inuẽtã loquit.
Et quidẽ illorũ iſti ſortiti ſunt miniſterij locũ,ſed nõ zelũ.
Succeſſores oẽs cupiunt eſſe,imitatores pauci.O utinam
tam uigiles reperirent ad curam,quàm alacres currũt ad
cathedrã.Vigilarent utiq; ſolicite ſeruantes ab illis inuen
tam,ſibi creditã.Imo uerò euigilarent pro ſemetipſis:nec
ſinerẽt de ſe dici: Amici mei & proximi mei aduerſum me Pſal.37.
appropinquauerunt & ſteterũt. Iuſta oĩno quærimonia,
nec ad ullã iuſtiꝰ quàm ad noſtrã referenda ætatẽ. Parum
eſt noſtris uigilibus q̃ nõ ſeruant nos,niſi & perdãt. Alto
quippe demerſi obliuiõis ſomno,ad nullũ dominicæ cõ-
minationis tonitruũ expergiſcuntur,ut uel ſuũ ipſorum
periculũ expaueſcãt.Inde eſt ut nõ parcãt ſuis qui nõ par
cunt ſibi,perimẽtes pariter & percutẽs. A Sed eñ quã
illi ſunt uigiles à quibꝰ ſe inuẽtã phibet ſpõſa? Nẽpe apo
ſtoli,atq; aplici uiri.Verè hi ſunt q cuſtodiunt ciuitatem,
id eſt eã ipſam quã inuenerũt eccleſiam,eoq; uigilantius,
quò nũc ipſa grauius periclitãtẽ cõſpiciunt,à malo utiq;
domeſtico & inteſtino: ſicut ſcriptum eſt: Et inimici hoĩs Matth.7.
domeſtici eiꝰ. Neq; eñ,p qua uſq; ad ſanguinẽ reſtiterũt,
ſuo derelinquũt patrocinio deſtitutã:ſed protegũt & cu-
ſtodiunt eam die ac nocte,hoc eſt in uita & in morte ſua.
Et ſi precioſa eſt in conſpectu dñi mors ſanctorũ eius,non Pſal.125.
ambigo ego quin etiã tanto in morte potentius id agant
quanto in ipſa etiam confortatus eſt principatus eorum. Pſal.138.
B Sic iſta aſſeris,ait quis,acſi oculis tuis uideris ea. Sunt
autem ab

autem ab humanis ſecluſa conſpectibus. Cui ego. Si tu
tuorum oculorū teſtimoniū fidele putas, teſtimoniū dei
Eſa.62. maius eſt. Ait uerò. Super muros tuos hieruſalē cōſtitui
cuſtodes, tota die & tota nocte in perpetuū nō tacebunt.
Heb.1. Sed de angelis, inquis, id dictū eſt. Non abnuo. oēs ſunt
adminiſtratorij ſpūs. At quis me ꝓhibeat itidē & de iſtis
ſentire, qui potētia quidē minime iam ipſis angelis impa-
res ſunt, affectu autem & miſericordia eò nobis forſitan
germaniores exiſtūt quò natura cōiunctiores? Iūge & to-
lerantiā earūdē paſſionū & miſeriarū in quibus nos pro
tēpore adhuc uerſamur. Nihil ne amplꝰ miſeratiōis pro
nobis uel ſolicitudinis operabif in mētibus ſanctis, ꝙ &
ſe tranſiſſe per eas proculdubio meminerunt? Nōnne illa
Pſal.65. ipſorū uox eſt: Trāſiuimus per ignē & aquam, & eduxiſti
nos in refrigeriū? Quid? Ipſi tranſierunt, & nos in medijs
ignibꝰ uel fluctibꝰ derelinquēt, nec ſaltē manū porrigere
dignabunt periclitantibus filijs? Non eſt ita. Bene tecum
agitur ô mater eccleſia. bene tecū agitur in loco peregri-
nationis tuæ: de cælo & de terra uenit auxiliū tibi. Qui
cuſtodiūt te nō dormitāt neq; dormiūt. Cuſtodes tui an-
geli ſancti, uigiles tui ſpūs & aiæ iuſtorū. Nō errāt qui te
ab utriuſq; inuētā ſpiritibꝰ ſenſerint ab utriſq; pariter cu
ſtodiri. Et eſt huius ſolicitudinis ratio quibuſq; ſua, his
quidē ꝙ ſine te non conſummenf, illis uerò ꝙ niſi de te ad
ſui plenitudinem minime reſtaurentur. Nam quis neſciat
ſatana cadente de cælo & eius cōplicibus numerū ſuper-
næ multitudinis parte nō modica imminutū? De te itaq;
oēs cōſummationē expectāt, alij numeri, alij deſiderij ſui.
Pſal.141. Agnoſce proinde uocē in pſalmo: Me expectant iuſti do-
nec retribuas mihi. Et aduertendū ꝙ non iſta illos, ſed illi
iſtā potius inueniſſe referuntur, utq; ego ſuſpicor ad hoc
ipſum ſtudiū deſtinati. Nam quomodo prædicabunt niſi
Lucæ.10. mittantur? Deniq; habes loquentē in euangelijs: Ite ecce
ego mitto uos, & ite prædicate euangeliū omni creaturæ.
Ita eſt. Illa quærebat ſponſum: & ſponſum non latebat.
Nempe qui in hoc ipſum excitauerat eam ut ſe quæreret,
& dederat illi cor ad præcepta & legē uitæ & diſciplinæ:
dūmodo eſſet qui inſtrueret & doceret uiam prudentiæ.
Et miſit in occurſum eius plantatores & rigatores qui eā
enutrirēt & cōfirmarēt in omni certitudine ueritatis, hoc
eſt indicarēt illi certūq; redderent de dilecto: quia ueritas
eſt quā quærit, & quam uerè diligit aīa eius. D Et reue-
ra quis fidus uerus ue aīe amor, niſi utiq; is quo ueritas
adamatur? Ratiōis ſum compos, ueritatis ſum capax, ſed
utinam non forem ſi amor ueri defuerit. Horum quippe
ramorū is fructus eſt, & ego radix. Non ſum ſecurus à ſe-
curi ſi abſq; eo inueniar. In illo nimirum naturæ munere
illud diuinæ imaginis enitere inſigne haud dubium, ex
quo cæteris præſto animātibus. Inde eſt ꝙ audet aīa mea
ad dulces caſtoſq; aſſurgere ueritatis amplexus, & ſic in
amore ipſius tota ſecuritate ac ſuauitate quiſcere, ſi tū in-
ueniat gratiā in oculis tanti ſponſi, ut dignā reputet quæ
ad hanc pertingat gloriam, imo ipſe eā ſibi exhibeat non
habentē maculā aut rugā aut aliqd eiuſmodi. Quāti pu-
tas eſſe diſcriminis quāue dignū pœna tantū dei donum
ocioſum tenere? Verum hoc aliàs. A Nunc uerò ſponſa
quē quærebat minime reperit: & quos nō qrebat reperta
eſt ab ipſis. Audiant hoc qui ſine duce & præceptore uias
uitæ ingredi non formidāt: ipſi ſunt in arte ſpūali exiſten-
tes & diſcipuli pariter & magiſtri. Non ſufficit hoc, etiā
coaceruāt diſcipulos ſibi, cæci duces cæcorū. Quàm mul-
ti ex hoc à recto tramite periculoſiſſime aberraſſe cōperti
ſunt. Nimirum ignorātes aſtutias ſatanæ & cogitationes
ipſiꝰ, factū eſt ut qui ſpiritu cœperāt, carne cōſummarenf:
abducti turpiter, lapſi damnabiliter. Videāt proinde qui
eiuſmodi ſunt, quō caute ambulēt: & de ſpōſa exemplum
ſumāt, quæ nō prius ad eum quē deſiderabat, ullo modo
ualuit peruenire quàm ſibi occurrerēt quorū magiſterio
uteref ad cognoſcēdū de dilecto, certè ad diſcēdū timorē
Nota. dñi. Seductori dat manū, qui dare diſſimulat præceptori.
Et qui dimittit oues in paſcua abſq; cuſtode, paſtor eſt
nō ouiū, ſed luporū. Nunc iam uideamus de ſpōſa quō ſe
dicat inuentā. Mihi enim inſuete ſatis uerbū inuētionis
poſuiſſe uidef. Nam ita hoc dicit, ac ſi uno de loco eccle-
ſia uenerit. Venit enī ab oriente & occidēte, iuxta uerbū Mat.8.
dñi, & à cunctis finibus terræ. Sed neq; aliqñ congregata
eſt in unū locū, ubi ab apoſtolis ſeu ab angelis inueniref
deducēda uel dirigēda ad eum quem diligit aīa ſua. C
Fuit ne prius inuenta quàm collecta? Non: quia nec erat.
Quāobrem ſi collectā, ſi congregatā, ſi certè (quod magis
uocabulo eccleſiæ cōpetit) cōuocatā à prædicatoribus ſe
dixiſſet, tranſiſſem ſimpliciter, minime in aliquo cuncta-
bundus. Coadiutores enim dei ſunt, quem & audiere lo-
quētē: Qui nō colligit mecū, diſpergit. Sed neq; hoc mihi Mat.12.
ab re uidebif, ſi dixerit qs ab eis fundatā ſiue ædificatam.
Siquidē hoc fecerūt unà cū illo qui in euāgelijs loquitur:
Et ſuper hanc petram ædificabo eccleſiā meā: & quia fun- Mat.16.
data eſt ſupra firmā petrā. Nunc uerò nihil horū loquens Matth.7.
ſed præter ſolitum quidē perlubēs ſe inuentā, cūctari ali-
quantū nos facit, atq; in ſuſpicionē adducit latere loco
quod ſit diligētius intuendū. Volebam fateor præterire,
meq; ſubducere huic ſcrutinio, cui ſufficere, non ſentirē.
Cæterum reminiſcens in quātis æque dubijs & obſcuris
uobis quidem ſurſum corda leuātibus, etiam ſupra ſpem
meā adiutū me ſenſerim, pudet diffidētiæ, & reprehendēs
timorē meū adorior nō quidē temere quod timide refu-
giebam. Aderit (ut confido) ſolitū adiutoriū: quod ſi mi-
nus, apud beneuolos tamen auditores, non erit ocioſum
quod uolui. Verū hoc habebit ſequēs ſermo principium,
nam præſentē hic claudimus. Ipſe autē det nobis ea quæ
dicuntur nō ſolū tenere memoriter: ſed & ardenter dilige
re, & efficaciter adimplere ſponſus eccleſiæ Ieſus chriſtus
dominus noſter, qui eſt ſuper omnia deus benedictus in
ſecula. Amen.

Quòd ſponſa id eſt eccleſia electorum prædeſtinata eſt à deo ante ſecula, & præuenta ab eo ut quæreret eum & conuerteretur.

Sermo. LXXVIII. D

AD uerbum inuētionis (ſi bene memini) illic ſte-
timus & hæſimus ſcrupuloſius, uidelicet audiē-
tes ꝙ ſponſa à prædicatoribus ſuis ſe inuentam
dixerit. Porrò cauſæ noſtræ cūctatiōis & dubi-
tationis à nobis expreſſæ ſunt, & uiſum eſt à nobis aliqd
eſſe quærendum, ſed non in calce ſermonis, quo iam arta-
bamur, quod quæſitum eſt potuit explicari. Quid reſtat
niſi ut debitum iam ſoluamus? In explicatione ſacramen-
ti magni, illud loquor quod doctor gentium interpreta-
tus eſt in chriſto & in eccleſia ſanctum caſtumq; connu-
bium: ipſum eſt opus noſtræ ſalutis. In eo inquam tres ſi-
bi inuicem cooperātur, deus, angelus, homo. Et deus qui-
dem quidni operetur: & curam gerat nuptiarum dilecti
filij ſui? Ipſe uerò ac tota uoluntate. Et utiq; per ſeipſe ſuf-
ficeret, & abſq; amminiculo horū, hi aūt ſine ipſo poſſunt
facere nihil. Ergo quod ex illis aſciuit in opus miniſterij
huius, nō ſibi ſolatiū ſed ꝑfectum quæſiuit in illis. Nam
hoībus quidē merita locauit in opere, ſm illud: Dignus Lucæ.10.
eſt operarius mercede ſua. Et quia unuſquiſq; ſm propriū
laborē accipiet, ſiue qui in fide plantat, ſiue qui rigat qđ
plantatū fuerit. Angelorū autem cum ad ſalutem humani
generis miniſterio utitur, nōnne facit ut ab hoībus ange-
li diligantur? Nam quia ab angelis homines diligantur,
inde uel maxime aduerti poteſt, ꝙ antiqua ſuæ ciuitatis
damna ex hoībus reſarcitū iri angeli non ignorant. Nec
alijs profectò legibꝰ regnū charitatis regi decebat, quàm
pijs ipſorū qui pariter regnaturi ſunt mutuiſq; amoribus
& puris affectionibus in inuicē & in deum. Eſt autem in
modo operandi differētia multa, pro cuiuſq; nimirū ope-
rarij dignitate. Deus nempe facit quod uult ſola ipſa faci-
litate uolēdi, ſine æſtu, ſine motu, ſine præiudicio loci uel
temporis uel cauſæ uel perſonæ. Eſt enim deus ſabaoth,
qui cū trāquillitate iudicat oīa. Eſt ſapiētia diſponēs oīa Sap.8.
ſuauiter. Porrò angelus non abſq; motu operatur tam lo-
cali quàm temporali, ſine æſtu tū. Homo autē nec ab æſtu

animi, nec à motu corporis animiq; liber eſt in operādo.
Deniq; cum timore & tremore ſuā ipſius iubetur operari
Gen.3. ſalutē, atq; in ſudore uultus ſui comedere panē ſuum. C
His ita explicitis intuere nunc mecū in hoc tam magnifi
co opere noſtræ ſalutis tria eſſe: quædā quæ ſibi uendicat
auctor deus, præuenitq; in illis omnes auxiliatores & co-
operatores ſuos, prædeſtinationē, creationem, inſpiratio
nem. Quarum prædeſtinatio nō dico ab exortu eccleſiæ,
ſed nec à mundi principio quidem principiū habuit, non
deniq; à tēpore illo uel illo: ante tempora eſt. Porrò crea-
tio cum tempore, inſpiratio iam in tempore fit ubi & qñ
uult deus. Sanè ſm prædeſtinationē nunquā eccleſia ele-
ctorum penes deum nō fuit. Si miratur hoc infidelis, au-
diat quod magis miretur, nūquā nō grata extitit, nūquā
non dilecta. Quidni audacter loquar arcanū quod mihi
de corde dei promptus ille ſupernorū delator conſiliorū
aperuit? Paulum dico, qui ut multa alia, ita hoc quoq; de
diuitiis bonitatis eius nō eſt ueritus diuulgare ſecretum.
Ephe.1. Benedixit nos, inquiens, in omni benedictione ſpirituali
in cœleſtibꝰ in chriſto ſicut elegit nos in ipſo ante mundi
conſtitutionē, ut eſſemus ſancti & immaculati in conſpe-
Ibidem. ctu eius in charitate. Et addit. Qui prædeſtinauit nos in
adoptionē filiorū per Ieſum chriſtū in ipſo ſm ꝓpoſitū
uoluntatis ſuæ in laudē gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gratifi-
cauit nos in dilecto filio ſuo. Nec dubium quin uoce oīm
electorū iſta dicantur, & ipſi eccleſia ſunt. D In illo igi
tur tam profundo æternitatis ſinu antequā in lucē opus
prodiret huius creatiōis, quis illā uel beatorū ſpirituum
inuenire aliquo mō ualuerit: niſi cui ipſa æternitas deus
uoluerit reuelare? Sed & cum iam ad nutum creātis uiſa
eſt emerſiſſe in ſpecies formaſq; factitias has atq; uiſibiles,
non continuo tamen inuenta eſt a quoquam hominum
uel angelorū: eò ꝙ non agnoſceretur: imagine terreſtris
hominis adumbrata, & operta mortis caligine. Sine quo
generalis uelamine confuſionis nemo filiorū hominū in-
Pſal.14. trauit hanc uitam, uno ſanè excepto qui ingreditur ſine
macula. Emanuel is eſt qui tamen & ipſe ex nobis pro no
bis noſtri ſe induit maledicti noſtriq; peccati ſimilitudi-
nem, non ueritatem. Sic enim habes: quia apparuit in ſi-
militudine carnis peccati: ut de peccato dānaret peccatū
in carne. Decetero unus oībus per omnia introitus eſt:
electis dico & reprobis. Non enim eſt diſtinctio. Omnes
peccauerūt: & oēs caputiū ſuæ uerecūdiæ portant. Pro-
pter hoc itaq; etſi in rebus cōditis iā creata exiſtens eccle
ſia, nec ſic tñ à creatura ulla inueniri poterat uel agnoſci,
miro utroq; modo interim latens, & intra gremiū beatæ
prædeſtinationis, & intra maſſam miſeræ damnationis.
Ceterū quam celauerat ab eterno prædeſtinans ſapiētia,
& item creans potentia minime prodiderat ab initio: ui-
ſitans profectò gratia ſuo in tempore reuelauit, ſm ope-
rationem quam ideo inſpirationē ſupra nominauit, ꝙ de
ſponſi ſpiritu humanis infuſum ſpiritibus quippiam fue-
rit in præparationē euangeliȷ pacis, id eſt parare uiā dño,
atq; euāgelio gloriæ eius ad corda oīm quotquot erant
prædeſtinati ad uitā. B Fruſtra uigiles laboraſſent in
prædicando, ſi nō hæc gratia præceſſiſſet. Nunc uerò ui-
dentes uelociter currere uerbum, & populos nationū ad
dominū in omni facilitate conuerti, cōcurrere in unitatē
fidei tribꝰ & linguas, atq; in unā colligi matrē catholicā
terminos terræ cognouerūt de diuitiȷs gratiæ, quæ a ſecu
lis abſconditæ tenebantur in abdito prædeſtinationis
æternæ, & gauiſi ſunt eam ſe inueniſſe quam ante ſecula
dñs elegerat in ſponſam ſibi. Ex quo (ut opinor) clarum
fit nō ocioſum eſſe ꝙ ſe inuentam ab his ſponſa teſtata eſt,
ſed propterea ꝙ ſe ab ipſis collectā agnoſceret non electā,
compertā non conuerſam. Ei nempe aſcribenda cuiuſq;
conuerſio eſt, cui dicere neceſſe habent uniuerſi illud de
Pſal.84. pſalmo: Cōuerte nos deus ſalutaris noſter. Sed non æque
illi fortaſſis inuentionis uocem cōpetenter aptarim ſicut
conuerſionis, imo uerò ſic eſt. Non eſt inuenire dño, ſed
præuenire, & inuentionē præuētio excludit. C Deniq;
quid inueniat, qui nihil unquā nō nouit? Nouit dñs qui
ſunt eius, ait quidam. Ipſe uero quid? Ego ſcio, ait, quos Ioan.13.
elegerim à principio. Planè quam ab æterno præſciuit,
quam elegit, quam dilexit, quam condidit: rationis non
erat ab eodē perhiberi inuentā: præparatā tamen ab ipſo Ioan.1.
ut inueniretur, fidenter dixerim. Nam qui uidit, teſtimo-
nium perhibuit, & ſcimus quia uerū eſt teſtimoniū eius.
Vidi, inquit, ciuitatem ſanctā hieruſalem nouam deſcen- Apo.21.
dentem de cœlo à deo paratam tanquā ſponſam ornatam
uiro ſuo. Iſq; è uigilibꝰ unus qui cuſtodiūt ciuitatē. Sed
audi ipſum eius præparatorem ueluti digito eam demon
ſtrantem uigilibus, ſed ſub tropo altero. Leuate oculos Ioan.4.
ueſtros, ait, & uidete regiōes quia albæ ſunt iam, id eſt præ
paratæ ad meſſem. Ex hoc paterfamilias operarios inui-
tat ad opus: quando iam ſenſerit ſic omnia præparata ut
abſq; multo ſui ipſorum labore gloriari & dicere queant,
qm̄ coadiutores dei ſumꝰ. Quid enim facturi ſunt? Nēpe
ſponſam quæſituri, inuentæq; indicaturi de dilecto. Non
enim ſuā quærant, ſed ſponſi gloriā, qm̄ ſponſi amici ſunt.
Et pro hac nō multū apud illam laborabunt, adeſt, iamq;
illū tota deuotione requirit, in tantū præparata eſt uolun
tas eius à dño. D Deniq; necdū illis uigilibus quicquā
loquentibꝰ interrogat de dilecto, & præuenit prædicato
res ſuos: præuenta ipſa, percunctans & dicens: Num quē
diligit anima mea uidiſtis? Bene proinde ſe inuentam per Can.3.
hibuit ab his qui cuſtodiūt ciuitatē, quæ à dño ciuitatis
præcognitā iam ſe nouerat & præuētā: quatenus illi talē
eam inuenirent, non facerēt. Sic à petro cornelius, & pau-
lus ab anania inuenti ſunt: nam ambo præuenti à dño
erant & præparati. Quid ſaulo paratius, qui ſupplici iam Actuū.9.
& mēte & uoce clamauerat: Dñe, quid me uis facere? Nec Actu.10.
minus cornelius qui eleemoſynis & orationibus ſuis do-
mino quidem eas ſibi inſpirante, promeruit peruenire ad Ioan.1.
fidē. Inuenit quoq; philippus nathanaelē, ſed prius dñs
illum cum eſſet ſub ficu iam uiderat. Quæ dñi uiſio nun- Ibidem.
quid nō præparatio fuit? Et andreas ſimonē fratrē ſuum
nihilominus inueniſſe refert: ſed præuiſum æque à dño ac
præſcitum ut uocaretur cephas, quaſi fortis in fide. D
Legimus de maria ꝙ inuenta fuerit in utero habēs de ſpi-
rituſancto, Exiſtimo autē ſimile quid habere in hac parte Matth.1.
ſponſam dñi matri ipſius. Niſi enim & ipſa inuenta eſſet
habens de ſpirituſancto: nequaquā ab inuētoribus ſuis
tam familiariter requiſiſſet de eo cuius ſpūs eſt ille. Nō ſu
ſtinuit ut illi effarentur ad quid ueniſſent, ipſa locuta eſt,
& quidem ex abundantia cordis. Num quē diligit anima
mea uidiſtis? Sciebat quia beati oculi qui uidiſſent: & ad Mat.13.
mirans eos qui uiderant, aiebat. Num uos eſtis quibus ui
dere donatum eſt: quem tot reges & prophetæ uoluerunt
uidere & non uiderunt? Num uos eſtis qui meruiſtis in
carne aſpicere ſapientiā, in corpore ueritatem, in homine
deum? Multi dicunt ecce hic eſt, & ecce illic: ſed ego tu- Mar.13.
tius mihi arbitror fidem accōmodare uobis, qui māduca
ſtis & bibiſtis cū eo poſtquā reſurrexit à mortuis. Et hoc
dictū ſit de eo qđ ſponſa ſciſcitata eſt à uigilibus. Si quo
minus, ſupplebitur ſermone alio. Nunc autem ex hoc uel
maxime liquet præuētā fuiſſe à ſpirituſancto, ab his uerò
qui cuſtodiūt ciuitatē inuentam compertāq;, ꝙ uere ipſa
ſit quā præſciuit & prædeſtinauit ante ſecula deus præpa
rauitq; dilecto filio ſuo delicias ſempiternas in ſeculis æter
nis, ut ſit ſancta & immaculata in cōſpectu eius, germinās
ſicut lilium, & florens in æternum ante dñm patrem domi
ni mei Ieſu chriſti ſpōſi eccleſiæ, qui eſt ſuper omnia deus
benedictus in ſecula. Amen.

¶De amore tenaci & indiſſolubili quo anima tenet ſponſum: & qualiter ſponſus in fine ſeculi reuertetur ad ſynagogam iudæorum ſaluandam. Sermo. LXXIX. C

NVm quem diligit anima mea uidiſtis? O amor Can.3.
præceps, uehemens, flagrās, impetuoſe, qui præ-
ter te aliud cogitare non ſinis: faſtidis cætera,
contēnis omnia præter te, te contentus. Cōfun-
dis ordines, diſſimulas uſum, modū ignoras: totū quod
opportunitatis

opportunitatis,qđ rationis,quod pudoris,quod conſilij
iudicijue uidetur,triumphas in temetipſo,& redigis in ca-
ptiuitatem.Et omne quod cogitat iſta & quod loquitur,
te ſonat,te redolet,& aliud nihil:ita tibi ipſius & cor uen-
Can.3. dicaſti & linguã.Ait:Num quem diligit aĩa mea uidiſtis?
Quaſi uerò hi ſciant quid cogitet ipſa.Quẽ diligit aĩa tua
de ipſo ſciſcitaris?Et nõ habet nomen?Quænã uerò tu,&
ille quis?Et hæc ita dixerim ꝓpter ſingularitatẽ eloquij,
& inſignẽ uerborũ incuriã,qua præſens ſcriptura cæteris
diſſimilis ſatis apparet.Vnde in epithalamio hoc nõ uer-
ba penſanda ſunt,ſed affectus.Cur ita,niſi ꝗ amor ſanctus
quem totius huius uoluminis unã conſtat eſſe materiã,nõ
uerbo ſit æſtimandus aut lingua,ſed opere & ueritate?
Amor ubiq; loquit:& ſi quis horum quæ leguntur cupit
adipiſci notitiã,amet.Alioquin fruſtra audiendum legen-
dumue amoris carmen qui non amat accedit,quoniam o-
mnino nõ poteſt capere ignitũ eloquiũ,frigidum pectus.
Quomodo enim græcè loquentẽ nõ intelligit qui græcũ
non nouit,nec latinè loquentem qui latinus non eſt,& ita
de cæteris:ſic lingua amoris ei qui nõ amat barbara erit,
.1.Cori.13 ſicut æs ſonans aut cymbalum tinniens.Iſti uerò (uigiles
loquor) quoniam de ſpiritu & ipſi acceperunt ut ament,
ſciunt quid loquitur ſpiritus,& amoris uocibus optime
compertis ſibi,in promptu habent reſpõdere in ſimili lin-
gua,id eſt ſtudijs amoris,pietatiſq; officijs. D Deniq;
ita in breui edoctã emittunt de eo quod quærit,ut dicat:
Can.3. Paululũ cum pertrãſiſſem eos inueni quem diligit anima
mea.Bene paululũ,quia uerbum abbreuiatũ fecerunt ei,
ſymbolum fidei tradentes.Et quod ſequit,tale eſt.Oporte-
bat quidẽ ſponſam trãſire per eos per quos cognoſceret
ueritatem,ſed tamen & pertrãſire.Niſi enim pertrãſiſſet &
ipſos,nõ inueniſſet quẽ quærebat.Atq; hoc ipſum ſuaſum
ab illis nõ ambigas.Non eñi prædicabant ſemetipſos,ſed
dominũ ſuum Ieſum,qui abſq; dubio & ſupra ipſos eſt &
Eccl.24. ultra.Vnde & ait:Trãſite ad me oẽs qui cõcupiſcitis me.
Nec ſufficiebat trãſire,ſed & pertrãſire docetur.Siquidẽ
pertrãſierat is quẽ ueſtigabat.Non modo enim de morte
ad uitam tranſierat,ſed pertranſierat ad gloriam.Quidni
etiã hanc oportuit pariter pertrãſire?Alioquin non pote-
rat apprehẽdere quem nõ per eadem ueſtigia ſequeretur
quocunq; ierat.Et ut quod dico clarius ſit:ſi dñs meus Ie-
ſus ſurrexiſſet quidem à mortuis,ſed ad cælos minime aſcẽ-
diſſet,nõ poterat dici de eo ꝗ pertranſierit,ſed tantũ trã-
ſierit,ac per hoc ſponſam illum quærentem tranſire ſolum
modo oporteret,nõ pertrãſire.Nũc uerò quoniã iam re-
ſurgendo tranſierat,& adiecerat pertrãſire,utiq; aſcendẽ-
do:merito ſe etiam iſta non trãſiſſe,ſed pertranſiſſe perhi-
buit:quæ hunc quidẽ fide & deuotione ad cælos uſq; ſecu-
ta eſt.Igitur credere reſurrectionem tranſire eſt,credere
etiam aſcenſionẽ pertranſire.Et fortaſſe (quod una dierũ
dixiſſe me memini cum tractarẽ) nouerat illam,iſtam non
nouerat.Ergo quod ſibi deerat inſtructa ab illis,quia ſci-
licet qui reſurrexerat etiã aſcendiſſet:aſcendit & ipſa pa-
riter,hoc eſt pertranſijt & inuenit.Quidni inuenerit per-
Can.3. tingens mente ubi ille corpore eſt?Paululum cum pertrã-
ſiſſem eos,& bene eos:nam tam ipſos quàm cætera mem-
bra ſua quæ ſunt ſuper terram,caput noſtrũ punctis præ-
ceſſit duobus atq; tranſcendit,reſurrectione (ut iam dixi-
mus) & aſcẽſione.Etenim primitiæ chriſtus.Q; ſi ille præ-
ceſſit,& fides noſtra.Vbi enim illa cum nõ ſequeretur? Si
Pſal.138. aſcenderit in cælum,ipſa illic eſt:ſi deſcenderit in infernũ,
adeſt.Et ſi ſumpſerit pennas ſuas diluculo,& habitauerit
in extremis maris,illuc,ait,manus tua deducet me:& tene-
bit me dextera tua.Nõnne deniq; ſm hanc omnipotẽs &
ſumme bonus pater ſponſi conreſuſcitauit & conſedere
nos fecit in dextera ſua in cæleſtibus?Atq; hoc pro eò ꝑ
dixit eccleſia,quia pertranſiui eos,quoniam & ſemet per-
tranſijt,fide ſtans quo necdum re ipſa peruenit. Arbitror
& illud planum cur ſe pertranſiſſe potius quàm trãſiſſe di-
cere maluit. C Et nos tranſeamus ad ea quæ ſequuntur.
Can.3. Tenui eum nec dimittam,donec introducam illum in do-
mum matris meæ,& in cubiculum genetricis meæ.Ita eſt
extunc & deinceps non deficit genus chriſtianum,nec fi-
des de terra,nec charitas de eccleſia.Venerunt flumina, Matth.7.
flauerunt uenti,& impegerunt in eam,& non cecidit:eò
qđ fundata eſſet ſupra petram.Petra autem eſt chriſtus.
Itaq; nec uerboſitate philoſophorum,nec cauillatiõibus 1.Cori.10
hæreticorum,nec gladijs perſecutorũ potuit iſta aut po-
terit aliquando ſeparari à charitate dei,quæ eſt in chriſto
Ieſu,adeò fortiter tenet quem diligit anima ſua,adeò illi Pſal.72.
adhærere deo bonum eſt.Glutino bonum eſt (ait eſaias.) Eſa.41.
Quid hoc tenacius glutino quod nec aquis eluitur,nec
uẽtis diſſoluitur,nec ſcinditur gladijs?Deniq; aquæ mul-
tæ non poterunt extinguere charitatem.Tenui eum,nec Gen.32.
dimittam. Et ſanctus patriarcha.Non te (inquit) dimit-
tam,niſi benedixeris mihi.Ita iſta non uult eum dimit-
tere,& fortè magis quàm patriarcha id non uult,quia nec
pro benedictione quidem.Siquidem ille benedictione ac-
cepta dimiſit eum,hæc autem non ſic.Nolo,inquit,bene-
dictionem tuam:ſed te.Quid enim mihi eſt in cælo,& à te
quid uolui ſuper terram?Non dimittam te nec ſi benedi-
xeris mihi:Tenui nec dimittam.Nec minus forſitan ille te- Can.3.
neri uult,cum perhibeat dicens:Deliciæ meæ eſſe cum fi- Puer.8.
lijs hominum.Quodq; pollicens ait:Ecce ego uobiſcum Mat.8.
ſum omnib9 diebus uſq; ad cõſummationem ſeculi.Quid
hac copula fortius,quæ una duorum tam uehementi uo-
luntate firmata eſt?Tenui eum inquit.Sed nihilominus
ipſa uiciſſim tenetur ab eo quem tenet:cui alibi dicit:Te- Pſal.72.
nuiſti manũ dexterã meam.Quæ tenetur & tenet,quomo-
do iam cadere poteſt?Tenet fidei firmitate,tenet deuotio-
nis affectu.At nequaquã diu teneret ſi non teneretur.Te-
netur autem potentia & miſericordia domini. D Tenui Can.3.
eum nec dimittam,donec introducam illum in domũ ma-
tris meæ,& in cubiculum genitricis meæ.Magna eccleſiæ
charitas,quæ ne æmulæ quidem ſynagógæ ſuas delicias
inuidet.Quid benignius quàm ut quẽ diligit anima ſua,
ipſum communicare parata ſit inimicæ?Nec mirũ tamen,
quia ſalus ex iudæis eſt.Ad locum unde exierat reuerta-
tur ſaluator,ut reliquiæ iſrael ſaluæ fiant.Nõ rami radici,
non matri filij ingrati ſint.Non rami radici inuideant qđ
ex ea ſumpſere,non filij matri quod de eius ſuxere uberi-
bus. Teneat itaq; eccleſia firmiter ſalutem quam iudæa
perdidit,ipſa apprehendit,donec plenitudo gentium in-
troeat,& ſic omnis iſrael ſaluus fiat.Velit in cõmune com-
munẽ uenire ſalutem,quæ ſic ab omnibus capitur ut nil
ſingulis minuatur.Vtiq; hoc facit,& plus.Quid plus?Q;
& nomen ſponſæ illi optat & gratiã.Prorſus ſuper ſalutẽ
hoc.Incredibilis charitatis,ſi non ſermo quem locuta eſt
ipſa feciſſet fidẽ.Dixit enim (ſi aduertiſti) uelle ſe introdu-
cere quẽ tenebat,nõ modo in domũ matris,ſed & in cu-
biculũ quoq;:qđ eſt prærogatiuæ iudiciũ.Sufficiebat ad
ſalutẽ ſi domũ intraret,at ſecretũ cubiculi ſignat gratiam.
Hodie,ait,huic domui ſalus facta eſt.Quidni ſit domeſti-
cis ſalus ſaluatore ingreſſo domũ? B Sed quæ in cubicu-
lum meretur recipere,ſeorſum habet ſecretum ſuum ſibi.
Salus domui ſit:thalamo deliciæ reconduntur.In domũ Can.3.
matris meæ introducã eum,inquit.In quã domum niſi de
qua olim prænunciarat iudæis:Ecce relinquet uobis do-
mus ueſtra deſerta.Fecit qđ dixit,ſicut habes & de hoc te-
ſtimonium eius in ꝓpheta.Reliqui,ait,domũ meã,dimiſi
hæreditatẽ meã,& nunc iſta pollicet reducere illum,& do-
mui matris ſuæ perditã ſalutẽ reſtituere.Et ſi hoc parum
uidetur,audi quid boni adijciat.Et in cubiculum genitri- Can.3.
cis meæ.Qui ingredit thalamũ,ſponſus eſt.Magna amo-
ris potentia.Saluator indignabundus exierat de domo
& hæreditate ſua,& nunc ad huius gratiam mitigatus in-
flectitur,ita ut redeat non modo ſaluator,ſed & ſponſus.
Benedicta tu à domino filia,quæ & indignationem com-
peſcis,& hæreditatẽ reſtituis.Benedicta tu matri tuæ,cu-
ius beneficio auertit ira,reuertit ſalus,reuertitur qui dicat
illi:Salus tua ego ſum.Non ſufficit hoc,addat & dicat:
Deſponſabo te mihi in fide,deſpõſabo te mihi in iudicio Pſal.34.

& iuſtitia,deſpouſabo te mihi in miſericordia & miſera-
tionibus. Sed memento quia quæ has conciliat amici-
tias,ſponſa eſt. Quomodo ergo ſponſum & hunc ſpõſum
alteri cedit, ne dicam cupit? Non eſt ita. Cupit quidem
illum matri filia bona,non tamen ut cedat illi,ſed ut com-
municet. Sufficit unus duabus,niſi ꝙ iam nõ erunt duæ,
ſed una in ipſo. Ipſe eſt enim pax noſtra,qui facit utranq;
unam,ut ſit una ſpõſa,& ſponſus unus Ieſus chriſtus do-
minus noſter,qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſe-
cula. Amen.

*¶De imagine ſiue uerbo dei,& anima quæ ad imagi-
nẽ eſt,ſubtilis diſputatio: & de errore Gilberti picta-
uenſis epiſcopi,quem Eugenius papa damnauit in con-
cilio Remenſi.* *Sermo* LXXX. D

QVidam ueſtrum(ut comperi)minus æquo ani-
mo ferunt,ꝙ ecce iam per aliquot dies dum ſtu-
pori & admirationi ſacramentorum inhærere
delectat,ſermo quẽ miniſtramus, aut nullo fue-
rit,aut exiguo admodum moralium ſale conditus. Id qui-
dem præter ſolitum. Sed num quæ dicta ſunt reuiſere li-
cet? Non procedo niſi prius reuoluam omnia. Ea dicite
(ſi recordamini) à quonã ſcripturæ loco cœperit defrau-
datio hæc,ut rurſum inde adoriar. Meũ eſt reſarcire dãna,
imo domini,de quo totum præſumimus. Quo itaq; repe-
Cantic.3. tendum principio? An inde: In lectulo meo quæſiui per
noctes quem diligit anima mea? Ni fallor,inde. Abhinc
tantũ & deinceps cura una fuit mihi harum allegoriarum
denſa diſcuſſa caligine ponere in lucem chriſti & eccleſiæ
ſecretas delicias. Igitur redeamus ad indaganda moralia.
Nec enim mihi poterit eſſe pigrum,quod uobis commo-
dum fuerit. Atq; hoc ita congrue fiet,ſi quæ dicta ſunt in
chriſto & in eccleſia,uerbo animæq; eadem nihilominus
aſſignemus. Sed dicit mihi aliquis. Quid tu duo iſta con-
iungis? Quid enim animæ & uerbo? Multũ per oẽm mo-
dum. Primo quidẽ ꝙ naturarũ tanta cognatio eſt, ut hoc
imago,illa ad imaginẽ ſit: deinde ꝙ cognationem ſimilitu
do teſtetur. Nempè non ad imaginẽ tantum, ſed ad ſimili-
tudinem facta eſt. In quo ſimilis ſit quæris? Audi de imagi
ne prius. Verbum eſt ueritas, eſt ſapientia, eſt iuſtitia,&
hæc imago. Cuius? Iuſtitiæ,ſapientiæ,& ueritatis. Eſt eñ
imago hæc iuſtitia de iuſtitia,ſapientia de ſapientia, ueri-
tas de ueritate,quaſi de lumine lumen,de deo deus. Harũ
rerum nihil eſt anima,quoniã nõ eſt imago. Eſt tñ earun-
dem capax,appetẽsq;: & inde fortaſſis ad imaginem. Cel-
ſa creatura in capacitate qdẽ maieſtatis,in appetẽtia autẽ
rectitudinis inſigne præferẽs. B Legimus quia deus ho
minem rectum fecit,ꝙ & magnum capacitas(ut dictũ eſt)
probat. Oportet nãq; id quod ad imaginem eſt,cum ima-
gine conuenire,& nõ in uacuũ participare nomen imagi-
Philip.2. nis,quẽadmodum nec imago ipſa ſolo uel uacuo nomine
uocitatur imago. Habes uerò de eo qui imago eſt, quia
cum in forma dei eſſet,non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe
æqualem deo. Vbi tibi utiq; eius & in forma dei innuit re-
ctitudo,& in æqualitate maieſtas, ut dum rectitudini re-
ctitudo,& magnitudo magnitudini comparatur,conſonã
ter ſibi altrinſecus reſpondere appareat ꝙ ad imaginem
eſt,& imaginem: ſicut imago quoq; nihilominꝰ in utroq;
reſpondet illi cuius imago eſt. Nempè ipſe eſt de quo ſan-
Pſ.146. ctum Dauid audiſtis in pſalmis canentem,nũc quidẽ: Ma
Pſal.16. gnus dñs noſter,& magna uirtus eius: nunc uerò: Rectus
dñs deus noſter,& non eſt iniquitas in eo. Ab iſto recto &
magno deo habet imago eius ut & ipſa recta & magna ſit,
habet anima quæ ad imaginem eſt. Sed dico, nihil ne er-
go amplius habet imago ab anima quæ ad imaginem eſt,
quia & huic magnũ rectumq; aſſignamus? Et plurimum.
Hæc ad menſurã accepit: illa ad æqualitatem. An non plꝰ
hæc? Aduerte & aliud. C Huic utrumq; aut creatio aut
dignatio cõtulit,illi generatio. Atq; id magnificẽtius eſſe
non dubium eſt. Sed ne hoc quidem eminentius eſſe quis
abnuat,ꝙ cum à deo huic,illi & de deo utrumq; ſit,id eſt
de dei ſubſtantia. Eſt enim conſubſtãtialis deo imago ſua,

& omne quod eidem ſuæ imagini impartiri uidetur, am-
bobus eſt ſubſtantiale,non accidẽtale. Adhuc unũ attẽde
in quo imago non parum emiuet. Magnũ & rectum, iſta
duo natura à ſeſe diſcrepare qs neſciat? In imagine unum
ſunt. Neq; hoc ſolũ,unum ſunt & cum imagine. Imagini
enim nõ modo id rectũ eſt eſſe quod magnum eſſe,ſed etiã
id magnũ rectumq; eſſe,quod eſſe: animæ nõ ita. Et magni
tudo eius & rectitudo ipſius diuerſæ ab ea,& diuerſæ abin-
uicem ſunt. Si enim(ut ſupra docui)eò anima magna eſt
quò capax æternorũ,eò recta quò appetens ſupernorum, Colo.3.
quæ non quærit nec ſapit quæ ſurſum ſunt,ſed quæ ſuper
terrã: non planè eſt recta,ſed curua,cum tamen pro hmõi
magna eſſe non deſinat,manens utiq; etiam ſic æternitatis
capax. Neq; eñ illius aliqñ nõ capax erit,etiam ſi nunquã
capiens fuerit,ut ſit quomodo ſcriptum eſt: Verumtamen Pſ.38.
in imagine pertranſit homo. Ex parte tamen, ut eminẽtia
uerbi appareat de ipſa integritate. Quo enim à magno
rectóue uerbũ cadat: quod ſic ea utiq; habet,ut ſit quæ ha
bet? Vel ideò ex parte,ne ſi toto priuaretur,nõ ſupereſſet
ſpes ſalutis. Nã ſi deſinat magna eſſe,& capax. D Quip-
pe de capacitate(ut dixi)æſtimaẽ aiæ magnitudo. Quid
uerò ſperare poſſet cuius capax nõ foret? Itaq; per magni
tudinẽ quã retentat etiam perdita rectitudine,in imagine
pertranſit homo,uno quaſi claudicãs pede,& factus filius
alienus. De talibꝰ eñ reor dictum: Filij alieni mentiti ſunt Pſ.17.
mihi,filij alieni inueterati ſunt: & claudicauerunt à ſemi-
tis ſuis. Pulchre appellati ſunt filij alieni: nam filij propter
retentã magnitudinẽ,alieni ꝓpter amiſſam rectitudinem.
Nec dixiſſet claudicauerũt,ſed corruerũt,aut qppiã ſimi-
le,ſi ex toto hoĩs imaginem exuiſſent. Nunc uerò ſm ma-
gnitudinẽ quidẽ in imagine pertranſit homo,quãtũ uerò
ad rectitudinem ueluti claudicãs cõturbatur & deturbaẽ
ab imagine,ſcriptura ita dicente: Verũtamen in imagine
pertrãſit homo,ſed & fruſtra conturbaẽ. Fruſtra oĩno. Nã
ſequitur: Theſaurizat & ignorat cui cõgregabit ea. Cur Pſ.38.
ignorat niſi quia inclinãs ſe ad hæc infima & terrena, the-
ſaurizat ſibi terram? Prorſus ignorat de his quæ terræ cõ-
mittit,cui congregabit ea,tineæne demolienti,an furi effo-
dienti,hoſti diripienti,an igni deuorãti. Et inde miſero ho
mini incuruanti ſe & incubãti his quæ in terra ſunt, flebi-
lis uox illa de pſalmo. Miſer factus ſum, & curuatus ſum Pſ.37.
uſq; in finẽ,tota die cõtriſtatus ingrediebar. In ſemetipſo
ſiquidẽ experiẽ ueritatẽ illius ſententiæ ſapiẽtis. Deus re- Eccl.7.
ctum hoĩem fecit,ipſe autẽ ſe implicuit doloribus multis.
Et cõtinuo uox ludibrij ad eũ: Incuruare ut trãſeamus. B Eſaiæ.51.
Sed unde uenimus huc? Nempe inde cũ docere uellemꝰ:
Rectum magnũq;(quo gemino bono diffinieramus ima-
ginẽ)nec in aĩa eſſe unũ,nec cũ anima, quẽadmodum in
uerbo & cũ uerbo ea unum eſſe fideli æque aſſertione do
cuimus. Et de rectitudine quidem ex his quæ dicta ſunt li-
quet ꝙ diuerſa & ab aĩa ſit & ab aĩæ magnitudine, quan-
doquidẽ ea etiã nõ exiſtẽte,& aĩa manet & magna. Verũ
magnitudinis aĩæq; diuerſitas unde docebitur? Nõ enim
inde põt unde rectitudinis aĩæq; mõſtrata eſt,cum non ſi-
cut rectitudine,ita & magnitudine ſua priuari aĩa poſſit:
non eſt tñ ſua magnitudo aĩa. Nam etſi aĩa non inuenitur
abſq; magnitudine ſua,ipſa tñ & extra animam reperitur.
Quæris ubi? In angelis. Inde quippe magni ſunt angeli,
unde aĩæ magnitudo comprobaẽ,ex captu uidelicet æter-
nitatis. Q; ſi eò conſtitit aĩam diſcrepare à rectitudine ſua
ꝙ ea carere poſſit: quidni æque liqueat eſſe diuerſam & à
ſua magnitudine quã ſibi ꝓpriã uendicare nõ poſſit? Cũ
itaq; nec illa in omni,nec iſta in ſola ſit anima,patet utrãq;
indifferenter differre ab ea. C Item. Nulla forma eſt id
cuius eſt forma. Eſt autẽ magnitudo forma aĩæ. Nec enim
ideò nõ forma,quia inſeparabilis eſt illi. Hoc ſiqdem ſunt
ſubſtãtiales differẽtiæ oẽs,hoc nõ modo ꝓpriè ꝓpria,ſed
& ꝓpria quædã,hoc etiã aliæ innumerabiles formæ. Non
igitur ſua magnitudo aĩa, non magis quàm ſua nigredo
coruus,quàm ſuus candor nix,quàm ſua riſibilitas ſeu ra-
tionalitas hõ,cum tñ nec coruum ſine nigredine, nec ſine
candore

candore niuē,nec hoīem qui non & riſibilis ſit & rationalis,unquā reperias. Ita & aīa & aīæ magnitudo,etſi inſeparabiles,diuerſæ tñ abinuicē ſunt.Quō non diuerſæ,cū hæc in ſubiecto,illa ſubiectū & ſubſtantia ſit? Sola ſumma & increata natura quæ eſt trinitas deus, hanc ſibi uendicat meram ſingularemq́ꝫ ſuæ eſſentiæ ſimplicitatem, ut nō aliud & aliud,nō alibi quoqꝫ & alibi, ſed nec modo quidē & modo inueniaſ in ea. Nēpe in ſemet manens qđ habet eſt:& quod eſt,ſemper & uno modo eſt. In ea & multa in unū & diuerſa in idē redigunſ,ut nec numeroſitate rerum ſumat pluralitatem,nec alterationem de uarietate ſentiat. Loca oīa cōtinet,& quæqꝫ ſuis ordinat locis,nuſquā contēta locoꝝ. Tēpora ſub ea trāſeūt,non ei.Futura nō expectat,præterita nō recogitat,præſentia non experitur D Recedāt à nobis chariſſimi,recedāt nouelli nō dialectici, ſed hæretici,qui magnitudinē qua magn⁹ eſt de⁹, & item bonitatē qua bonus,ſed & ſapientiā qua ſapiēs,& iuſtitiā qua iuſtus,poſtremò diuinitatē qua deus eſt,deū non eſſe impiiſſime diſputant. Diuinitate,inquiūt,deus eſt, ſed diuinitas non eſt deus . Forſitan non dignaſ deus eſſe quæ tāta eſt ut faciat deū.Sed ſi deus nō eſt,quid eſt? Aut enim deus eſt,aut aliqd quod nō eſt deus,aut nihil. Equidē nō das deū eſſe.Sed nec nihilū quidē(ut opinor)dabis,quam uſqꝫ adeò neceſſariā deo eſſe fateris,ut non modo abſqꝫ ea deus eſſe non poſſit,ſed ea ſit.Q̄ꝫ ſi aliquid eſt quod nō eſt de⁹:aut minor erit deo,aut maior:aut par. At quō minor qua deus eſt? Reſtat ut aut maiorem fatearis,aut parē.Sed ſi maior,ipſa eſt ſummū bonum,nō deus.Si par, duo ſunt ſumma bona,non unum.Quod utrūqꝫ catholicus refugit ſenſus.Iam de magnitudine,bonitate,iuſtitia,ſapientiaq́ꝫ, idē per oīa quod de diuinitate ſentimus,unū in deo ſunt & cum deo.Nec enī aliunde bonus quàm unde magnus, nec aliunde iuſtus aut ſapiens quàm unde magnus & bonus,nec aliūde deniqꝫ ſimul hæc oīa eſt quàm unde deus, & hoc quoqꝫ nō niſi ſeipſo. A Sed dicit hæretic⁹.Quid? Deū diuinitate eſſe negas? Nō,ſed eādem diuinitatē qua eſt,deū nihilomin⁹ aſſero,ne deo excellentius aliquid eſſe aſſentiar.Nam & magnitudine dico magnū, ſed quæ ipſe eſt,ne maius aliqd deo ponā:& bonitate fateor bonū, ſed non alia quàm ipſe eſt,ne melius ipſo aliquid mihi uidear inueniſſe:& de cæteris in hunc modum.Securus & libens pergo inoffenſo(ut aiunt)pede in eius ſententiā qui dicebat. Deus non niſi ea magnitudine magnus eſt, quæ eſt quod ipſe.Alioquin illa erit maior magnitudo quàm de⁹. Auguſtinus hic eſt ualidiſſimus malleus hæreticorum. Si quid itaqꝫ de deo proprie dici poſſit, recti⁹ cōgruētiusq́ꝫ dicetur, deus eſt magnitudo, bonitas, iuſtitia, ſapientia: quàm deus eſt magn⁹, bonus, iuſtus, aut ſapiens. Vnde nō immerito nuper in cōcilio quod papa Eugeni⁹ Remis celebrauit tam ipſi quàm cæteris epīs peruerſa uiſa eſt & omnino ſuſpecta expoſitio illa in libro Gilleberti epiſcopi pictauenſis,quo ſuper uerba Boetij de trinitate,ſaniſſima quidē atqꝫ catholica,cōmentabatur hoc modo. Pater eſt ueritas,id eſt uerus.Filius eſt ueritas,id eſt uerus . Spiritusſanct⁹ eſt ueritas,id eſt uerus.Et hi tres ſimul nō tres ueritates,ſed una ueritas,id eſt un⁹ uerus.O obſcurā peruerſamq́ꝫ explanationē,quàm uerius ſaniusq́ꝫ per contrarium ita dixiſſet.Pater eſt uerus,id eſt ueritas. Fili⁹ eſt uerus,id eſt ueritas.Spiritusſanctus eſt uerus,id eſt ueritas. Et hi tres unus uerus,id eſt una ueritas . Quod quidem feciſſet ſi ſanctum dignaretur Fulgentium imitari,qui ait. Vna quippe ueritas unius dei,imo una ueritas unus de⁹ nō patitur ſeruitium atqꝫ culturam creatoris creaturæq́ꝫ coniungi. C Bonus corrector, qui ueraciſſime de ueritate loqueretur,ꝙ pie catholiceq́ꝫ ſentiret de uera & mera diuinæ ſimplicitate ſubſtantiæ,in qua nihil eſſe poſſit qđ ipſa nō ſit,& ipſa deus. Quanquā manifeſtius in nonnullis locis alijs à rectitudine fidei liber ille præſati epiſcopi niſus eſt diſcrepare,quorum(uerbi cauſa)adhuc unū pono.Nam dicēte auctore,cum dicitur,deus deus deus,pertinet ad ſubſtantiā;noſter cōmentator intulit,nō quæ eſt, ſed qua eſt:quod abſit ut aſſentiat catholica eccleſia, eſſe uidelicet ſubſtātiā uel aliquam omnino rem qua deus ſit, & quæ non ſit deus, Sed hæc minime iam contra ipſum loquimur(quippe qui in eodem conuentu ſentētiæ epiſcoporū humiliter acquieſcens, tam hæc quàm cætera digna reprehenſione inuenta proprio ore damnauit) ſed ꝓpter eos qui adhuc librū illū cōtra apoſtolicum utiqꝫ promulgatū ibidē interdictū tranſcribere & lectitare ferūtur, contētioſius perſiſtētes ſequi epiſcopū in quo ipſe non ſtetit, & erroris quàm correctionis magiſtrum habere malētes. Non ſolū autem,ſed & propter uos,occaſione accepta de differentia imaginis,& animæ quæ ad imaginem facta eſt, operæpreciū credidi excurſum hūc facere, ut ſi qui forte ex aquis furtiuis,quæ dulciores uidenſ,aliquādo aliquid biberint,ſumpto antidoto euomant illud,& purgato mētis ſtomacho ad id quod ſm promiſſionē noſtrā dicendū de ſimilitudine ſupereſt accedētes,puriora iam in gaudio non de noſtris hauriant,ſed de fontibus ſaluatoris ſponſi eccleſiæ Ieſu chriſti dñi noſtri,qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ Qualiter anima uerbo dei ſimilatur per ſimplicitatem eſſentiæ, immortalitatem, & arbitrij libertatem. Sermo LXXXI. A

QVæſitum eſt ante de affinitate animæ ad uerbum,atqꝫ id quidem neceſſarie.Quæ enim conuentio tantæ maieſtati & tantæ paupertati, ut more & amore ſponſorum ueluti ex æquo ſeſe complecti referantur ſublimitas illa & illa humilitas? Nā ſi uere id dicimus,ualde læta fiducia eſt : ſi falſo, ualde puniencla audacia.Propterea ergo de conuenientia horum quærēdum fuit,quæ qdē iam multa inuēta eſt,ſed nō oīs. Quis enim uel nimis hebes non uideat quàm ſe è uicino reſpiciant imago & qđ ad imaginē eſt? Quorū utrqꝫ unū uni,& alterum alteri ſermo(ſi recolitis) aſſignauit heſternus.Nec de imagine tñ,ſed etiam de ſimilitudine demonſtrata ibidem ꝓpinquitas eſt,niſi ꝙ ipſa ſimilitudo in quo uel in quibus potiſſimū cōſtet,necdum à nobis eſt declaratum. Age iam intēdamus declarationi huic,ut quò aia plenius ſuā agnouerit originē,eò amplius erubeſcat uitā habere degenerē.Imo uerò quod pctō uitiatū deprehenderit in natura,ſtudeat reformare induſtria:ut digne ſuo genere dei quidē munere ſeſe regens, ad amplexus uerbi fidenter accedat.Aduertat igitur ex hac diuinæ ingenuitate ſimilitudinis ineſſe ſibi illam ſuæ ſubſtātiæ naturalem ſimplicitatem,qua hoc eſt illi eſſe qđ uiuere,& ſi nō quod bene,quòd ue beate uiuere : ut ſit ſimilitudo, non æqualitas . Gradus propinquus, gradus tamen . Neqꝫ enim unius excellentiæ pariſue faſtigij ſunt,hoc habere eſſe qđ uiuere:& item habere hoc eſſe quod beate uiuere. Ergo ſi uerbi eſt illud propter ſublimitatem,hoc aiæ propter ſimilitudinē,ſalua quidem eminētia uerbi ; palam eſt affinitas naturarum:palā animæ prærogatiua.Et ut quod dicit planius fiat,ſoli deo id eſt eſſe quod beatum eſſe,atqꝫ hoc primum & puriſſimū ſimplex.Secundum aūt ſimile eſt huic, id uidelicet habere eſſe quod uiuere, atqꝫ hoc aiæ eſt. Ex hoc etſi inferiori gradu aſcēdi poteſt non modo ad bene, ſed etiam ad beate uiuendū,non quia uel tunc ſit hoc eſſe quod beatum eſſe illi qui eò peruenerit:quatenus ita glorietur pro ſimilitudine, ut tamē ꝓ diſparitate habeat ſemper unde omnia oſſa eius dicāt: Dñe quis ſimilis tui? C Bonus tñ aiæ gradus,ex quo & ſolo ad beatā aſcenditur uitā. Sunt nāqꝫ uiuētia,& horū genera duo,quæ ſentiūt, & quæ non ſentiunt. Porrò inſenſibilibus ſenſibilia præferuntur,atqꝫ utriſqꝫ uita qua uiuitur & ſentiſ. Nō ſtabunt pariter in gradu uno uita & uiuens,multo minus uita & quæ ſunt ſine uita. Vita aīa eſt uiuēs qdē, ſed non aliunde quàm ſeipſa,ac per hoc nō tam uiuens quàm uita, ut proprie de ea loquamur . Inde eſt ꝙ infuſa corpori uiuificat illud,ut ſit corp⁹ de uitæ p̄ſentia nō uita,ſed uiuēs. Vnde liquet ne uiuo quidē corpori id uiuere eſſe qđ eſſe,cū eſſe & minime uiuere poſſit.Multo minus quæ uitæ expertia

ſunt,ad hunc gradũ aſſurgẽt. ſed nec omne quod uita dici
tur uel eſt,cõtinuo ualebit pertingere huc.Eſt pecorũ, eſt
& arborũ uita,ſenſu altera uigens,altera carẽs. At neutri
tñ idẽ eſſe qđ uiuere eſt:cũ(ut quidẽ multorꝶ opinio eſt)
ante in elementis quàm uel illa in mẽbris,uel iſta in ramis
extiterint.At ſm hoc cũ deſinuut uiuificare,ſimul uiuere
ceſſant,ſed non & eſſe.Soluuntur pariter & diſſoluuntur,
tanquã non alligatæ tñ,ſed& colligatæ.Neq; eñ unũ ſim
plex eſt quæq; harũ,ſed ex plurib⁹ cõſtans,& ꝓpterea nõ
redigitur in nihilũ,ſed diſſilit in ptes,ut & ad ſuũ quodq;
recurrat pricipiũ,uerbi cauſa aer ad aerem,ignis ad igne,
& reliqua in hunc modũ.Nequaquã igiƭ tali uitæ idẽ eſſe
& uiuere eſt,quæ eſt & qñ nõ uiuit. D Porrò nihil horꝶ
quib⁹ nõ hoc eſſe qđ uiuere ſit,ad bene beateq; uiuendũ
qñq; ꝓficiet uel emerget.Quippe quòd neq; ad hũc infe-
riore gradum potuit peruenire.Sola quæ in ipſo ſtare co
gnoſcitur aia hois,in eo dignitatis creata eſt, uita à uita,
ſimplex à ſimplici,immortalis ab immortali,ut non ſit lõ-
ge à ſummo gradu,ubi ſcilicet id eſſe quod beate uiuere
eſt,in quo ſolus ſtat beatus & ſolus potẽs rex regũ & dñs
dñantiũ.Accepit itaq; in ſui conditione aia, etſi nõn eſſe,
poſſe tñ eſſe beata,ſummo proinde gradui quãtũ licet ap-
propiãs,non pertingẽs tñ.Neq; eñ uel ipſi(ut ſupra dixi-
mus)hoc erit aliqñ eſſe qđ beatam eſſe,nec qñ beata erit.
Fatemur ſimilitudinem,æqualitatẽ renuim⁹.Verbi cauſa,
uita deus,uita & aia eſt.Siñs quidẽ,ſed diſpar.Porrò ſilis,
ꝙ uita,ꝙ ſeipſa uiuens,ꝙ nõ tñ uiuẽs,ſed & uiuificans,ſi-
cut & ille hæc oia eſt.Diſpar uerò quãtũ à creante creata.
Diſpar,ꝙ ut niſi creata ab illo nõ eſſet,ſic niſi ab ipſo uiui-
ficata non uiueret.Non uiueret dico,ſed ſpũali uita, non
naturali.Nã naturali quidem etiã quæ nõ ſpũaliter uiuit,
immortaliter uiuat neceſſe eſt.At qualis uita,in qua ſati⁹
foret non naſci,quàm non ab ea mori: Mors potius eſt,&
Pſ.33. ideò grauior,qa pcti,nõ naturæ. B Deniq; mors pctorꝶ
peſſima.Ita ergo ꝙ ſm carnẽ uiuit aia,uiuẽs mortua eſt,qp
pe cui bonũ erat oĩno non uiuere quàm ſic uiuere. A qua
nimirũ uitali quadã morte minime unquã reſurget niſi p
uerbũ uitæ, imo p uerbũ uitã, uiuẽtẽ utiq; & uiuificantẽ.
Aliàs aũt immortalis eſt aia,& in hoc nihilominus uerbo
ſilis qdẽ,ſed nõ æqualis.Nã intantũ ſuperexcellit imorta-
litas deitatis,ut apl's dicat de deo:Qui ſolus habet immor
talitatẽ.Quod ego reor pro eò dictũ,ꝙ ſol⁹ ſit natura incõ
Mala.3. mutabilis de⁹,qui ait:Ego dñs,& nõ mutor.Vera nãq; &
integra imortalitas tam non recipit mutationẽ quàm nec
finẽ,ꝙ ois mutatio quædã mortis imitatio ſit.Oẽe etenĩ
quod mutaƭ,dũ de uno ad aliud tranſit eſſe, quodãmodo
neceſſe eſt moriaƭ qđ eſt,ubi eſſe incipiat qđ non eſt.Q; ſi
tot mortes quot mutatiões,ubi immortalitas: Et huic ua
nitati ſubiecta eſt ipſa creatura nõ uolẽs,ſed ꝓpter eũ qui
ſubiecit eã i ſpe.At tñ imortalis aia eſt:qñ cũ ipa ſibi uita
ſit,ſicut non eſt quo cadat à ſe,ſic nõ eſt quo cadat à uita.
Verũ cum cõſtet ſuis affectibus mutari eã, agnoſcat ita ſe
deo in immortalitate ſimilẽ,ut ſciat ſibi deeſſe nõ modicã
immortalitatis partẽ,ſoli cedẽs abſolutã pfectãq; immor-
talitatẽ,apud quẽ nõ eſt tranſmutatio, nec uiciſſitudinis
obumbratio.Nõ mediocris tñ aiæ dignitas pũti diſputa-
tione comperta eſt,quæ gemina quadã uicinitate naturæ
uerbo appropiare uideƭ,ſimplicitate eſſentiæ,& perpetui
tate uitæ. C Sed eñ adhuc unũ occurrit qđ minime præ
teribo:nec eñ min⁹ inſignẽ ſimilẽmue minus,uerbo aiam
facit,& fortè etiã plus.Arbitrij libertas hæc eſt,planẽ diui
num quiddã ꝑfulgens in aĩa tanquã gẽma in auro.Ex hac
nẽpe ineſt illi inter bonũ qdẽ & malũ, necnõ inter uitã &
mortẽ,ſed & nihilominus inter lucẽ & tenebras & cogni-
tio iudicij,& optio eligẽdi:& ſi qua ſunt alia quæ ſiƭ circa
animi habitum ſeſe è regione reſpicere uideanƭ, nihilomi
nus inter ipſa cẽſorius qdẽ arbiter is aiæ oculus dijudicat
& diſcernit,ſicut arbiter in diſcernendo,ita in eligendo li
ber. Vnde & liberũ noiatur arbitriũ,ꝙ liceat uerſari i his
pro arbitrio uolũtatis.Inde hõ ad ꝓmerẽdũ potis.Omne
etenĩ qđ feceris bonũ malúmue,qđ qdẽ non facere liberũ

ſit,merito ad meritum reputaƭ.Et ut merito laudaƭ non is
tantũ q potuit facere mala & nõ fecit,ſed & qui potuit nõ
facere bona & fecit:ita malo nõ caret merito tam is q po-
tuit nõ facere mala & fecit,quàm qui potuit facere bona&
nõ fecit.Vbi aũt non eſt libertas,nec meritũ. Propterea ꝙ
ſunt carẽtia rõne aialia nihil merẽtur,qa ſicut deliberatio-
ne,ita & libertate carẽt.Senſu aguƭ,feruƭ impetu,rapiũ
tur appetitu.Neq; eñ iudiciũ habẽt quo ſe dijudicẽt ſiue
regãt,ſed ne inſtrm qdẽ iudicij,ideſt rõnẽ:inde eſt ꝙ non
iudicanƭ,qa nõ iudicant.Quanã qppe rõne ab his exigaƭ
ratio,quam nõ acceperũt: Hãc uim à natura ſolus hõ nõ
patiƭ,& ideò ſol⁹ inter animãtia liber.Et tñ interueniente
pctõ patiƭ quãdã uim & ipſe,ſed à uoluntate,nõ à natura,
ut ne ſic quidẽ ingenita libertate priueƭ. D Qđ eñ uolũ
tariũ,& liberũ.Et quidẽ pctõ factũ eſt,ut corp⁹ qđ corrũ Sap.9.
pitur aggrauet aiam,ſed amore,nõ mole. Nam ꝙ ſurgere
aia per ſe iam nõ põt quæ per ſe cadere potuit:uolũtas in
cauſa eſt,quæ corrupti corporis uitiato ac uitioſo amore
lãgueſcẽs & iacẽs, amorẽ pariter iuſtitiæ nõ admittit. Ita
neſcio quo prauo & miro modo ipſa ſibi uoluntas,pecca
to qdẽ in deteri⁹ mutata,neceſſitatem facit,ut nec neceſſi-
tas cum uoluntaria ſit,excuſare ualeat uolũtatẽ,nec uolũ-
tas cum ſit illecta,excludere neceſſitatem.Eſt eñ neceſſitas
hæc quodãmodo uoluntaria. Eſt fauorabilis uis ꝗdã, pre
mendo blãdiẽs, & blãdiẽdo premens. Vñ ſeſe rea uolũtas
ubi ſemel pctõ cõſenſerit,nec excutere iã per ſe,nec excu-
ſare tñ ullatenus de rõne queat.Inde querula illa uox ue- Eſaie.38.
luti gemẽtis ſub onere neceſſitatis hui⁹.Dñe inqt uim pa
tior,reſpõde pro me. Sed rurſus ſciẽs ꝙ nõ iuſte cauſareƭ
aduerſus dñm,cũ uolũtas ſua ipſius potius in cauſa foret,
attẽde qd ſecut⁹ intulerit.Quid dicã,aut qd reſpondebit
mihi,cum ipe fecerim: Premebatur iugo,nõ alio tñ quàm
uolũtariæ cuiuſdã ſeruitutis,& erat pro ſeruitute quidẽ
miſerabilis,ſed pro uoluntate inexcuſabilis.Voluntas eñ
eſt quæ ſe cũ eſſet libera ſeruã fecit pcti,pctõ aſſentiendo:
uolũtas nihilominus eſt,quæ ſe ſub pctõ tenet uoluntarie
ſeruiẽdo. B Vide qd dicas,ait aliqs mihi. Tune uolũta-
riũ dicis,quod iam neceſſariũ conſtat eſſe: Verũ quidẽ eſt
ꝙ uolũtas ſeipſam addixerit,ſed nõ ipſa ſe retinet, magis
retinetur & nolẽs.Bene hoc ſaltẽ das,qa retinetur.Sed ui
gilanter retine uoluntatẽ eſſe quã retineri fateris.Itaq; uo
luntatẽ nolentẽ dicis: Non utiq; uolũtas retineƭ non uo-
lens:Volũtas eñ uolẽtis eſt,nõ nolẽtis.Q; ſi uolẽs retine-
tur,ipſa ſe retinet.Quid ergo dicet aut quid reſpondebit
ei,cum ipſa fecerit: Quid fecit: Seruam ſe fecit,unde dici-
tur:Qui facit peccatum,ſeruus eſt peccati. Propterea cũ Ioan.8.
peccauit(peccauit autẽ cũ pctõ obedire decreuit)ſeruam
ſe fecit.Sed ſit libera ſi nõ adhuc facit. Facit aũt in eadem
ſeruitute ſe retinens.Neq; eñ nõ uolẽs uoluntas tenetur:
uoluntas enim eſt.Ergo quia uolẽs ſeruã ſeipſam fecit, nõ
modo fecit,ſed facit.Merito proinde(quod ſæpe memo-
randũ eſt)quis reſpõdebit illi cum ipſa fecerit, ipſa & fa-
ciat: Sed non me,inquis,decredere facies neceſſitatẽ quã
patior,quã in memetipſo experior,contra quã & aſſidue
luctor. Vbinam quæſo hãc neceſſitatem ſentis: Nõnne in
uolũtate: Non ergo parũ firmiter uis,quod & neceſſario
uis.Multũ uis qđ nolle nequeas nec multũ obluctãs. C
Porrò ubi uolũtas,& libertas.Quod tñ dico de naturali,
nõ de ſpirituali,qua libertate(ut dicit apoſtolus)chriſt⁹
nos liberauit.Nam de illa idẽipſe dicit: Vbi ſpiritus dñi, Gala.4.
ibi libertas. Ita aia miro quodam & malo modo ſub hac
uoluntaria quadam ac male libera neceſſitate & ancilla te
netur & libera,ancilla propter neceſſitatẽ,libera propter
uoluntatẽ:& quod magis mirũ,magiſq; miſerũ eſt:eò rea
quò libera,eoq; ancilla quò rea,ac per hoc eò ancilla quò
libera.Miſer ego hõ,quis me liberabit à calumnia huius
pudendæ ſeruitutis: Miſer,ſed liber.Liber quia hõ, miſer
quia ſeruus.Liber quia ſilis deo,miſer quia cõtrari⁹ deo.
O cuſtos hoim quare poſuiſti me contrariũ tibi: Poſuiſti Iob.7.
enim cũ nõ ꝓhibuiſti.Alioqn ipſe me poſui, & factus ſum
mihimetipſi grauis.Iuſtiſſime quidem,ut hoſtis tuus, ho-
ſtis ſit

ſtis ſit & meꝰ:& qui tibi repugnat,repugnet & mihi.Ego
uerò qui tibi,ego qui mihimet cõtrarius factus ſum, atq;
in mẽbris meis inuenio quod cõtradicat & mẽti meæ,&
legi tuæ:quis me liberabit de manibus meis? Non enim
quod uolo hoc ago,ſed me non alio prohibẽte. Et quod
odi illud facio,ſed me nõ alio cõpellente.Atq; utinã ꝓhi
bitio hæc & hæc cõpulſio ita eſſet uiolenta,ut nõ eſſet uo
lũtaria:forſitan enĩ ſic poſſem excuſari, aut certè ita eſſet
uolũtaria ut non uiolẽta:profectò enĩ ſic poſſem corrigi.
Nũc uerò nuſquã exitꝰ miſero patet,quẽ & uoluntas (ut
dixi) inexcuſabilẽ,& incorrigibilẽ neceſſitas facit. Quis
me eripiet de manu pctõris, & de manu cõtra legẽ agen-
tis & iniqͥ? D Quærit qs de quo q̃rat? De me. Ego ille
pctõr,ille exlex,ille iniquꝰ.Peccator qa peccaui,exlex qa
uolũtate pſiſto agere cõtra legẽ Nã mea uolũtas ipſa eſt
lex in mẽbris meis,legi diuinæ recalcitrãs.Et qm̃ lex dñi
ps.36. lex mẽtis meæ,ſicut ſcriptũ eſt:Lex dei eiꝰ in corde ipſiꝰ:
per hoc & mihi ipſi mea ipſiꝰ uoluntas cõtraria inuenit̃,q̃
eſt iniqtas maxima.Cui enĩ nõ iniquus q mihi ſum? Qui
ſibi nequã,ait,cui bonus? Fateor nõ ſum bonꝰ, qa nõ eſt
in me bonũ.Conſolabor me tñ,qa & ſctõrum uox iſta eſt.
Scio qa nõ eſt in me bonũ,inqt. Diſcernit tñ qđ dicit,in
ſe:in carne ſua interp̃tãs:ꝓpter cõtradictoriã legẽ q̃ in ea
eſt.Nã habet legem & in mẽte,eaq; melior.An nõ lex dei
bona? Qđ ſi malꝰ ꝓpter legẽ malã:quõ nõ ꝓpter bonam
bonus? An mala ſua eſt quæ eſt in carne ſua,& iõ de mala
malꝰ,& minime bonꝰ de bona? Nõ eſt ita.Lex dei eius in
mẽte ipſius,atq; ita in mẽte,ut ſit & mentis. Teſtis eſt ipſe
Roma.7. qui ait:Inuenio aliã legẽ in mẽbris meis, repugnãtẽ legi
mẽtis meæ.Nũqd ſuũ qđ carnis ſuæ eſt,& nõ ſuũ qđ mẽ-
tis ſuæ eſt? Ego dico & plꝰ.Quidni dicã, qđ idẽ ipſe ma-
giſter dicit? Nã mẽte qdẽ ſeruiẽs legi dei,carne autẽ legi
Ibidem. pcti,qd magis ſuũ fateat̃ euidẽter oñdit cũ malũ qđ i car-
ne eſt,ita a ſe alienũ cẽſet,ut dicat:Itaq; iã nõ ego operor
illud,ſed qđ habitat in me pctm̃. Et ideò fortaſſis ſignan-
ter aliã dixerit legẽ inuẽtã in membris ſuis,ꝙ alienã hanc
& quaſi aduentitiã reputaret. B Vnde & adhuc ego ali
qd audeo ampliꝰ,haud temere qdẽ, paulũ uidelicet nõ iã
malũ ꝓpter malũ qđ in carne habet,magis aũt bonũ pro
Ibidem. pter bonũ qđ in mẽte habet.An nõ bonꝰ q cõſentit legi
dei qm̃ bona eſt? Nã etſi ſe itidẽ fateat̃ ſeruire legi pcti,car
ne hoc facit nõ mẽte.Cũ aũt mẽte qdẽ ſeruiat legi dei,car
ne aũt legi pcti,qdnã potiſſimũ hoꝝ paulo imputãdũ pu
tes tu uideris:nã mihi fateor facile pſuaſum quod mentis
quàm qđ carnis eſt pluria eſſe,nõ ſolũ mihi,ſed & ipi pau
Ibidem. lo (ut iã dictũ eſt) q ait.Si aũt qđ nolo illud facio, iam nõ
ego operor illud,ſed qđ habitat in me pctm̃.Sed de liber
tate iſta ſufficiant.In libello quẽ de grã & libero arbitrio
ſcripſi,diuerſa fortaſſis de imagine & ſilitudine diſputata
legunt̃:ſed (ut arbitror) nõ aduerſa.Legiſtis illa,iſta audi
ſtis:quænã magis ꝓbetis,ueſtro iudicio derelinquo.Vel
ſi qd meliꝰ utriſq; ſapitis:in hoc gaudeo & gaudebo. At
quoquo mõ illa ſe habeãt:tria qdẽ in p̃ntiarũ p̃cipua cõ-
mendata tenetis:ſimplicitatẽ,immortalitatẽ,libertatẽ.Et
hoc uobis liqdo appere iã arbitror,aĩam ꝓ ingenita atq;
ingenua ſilitudine quæ i hĩa tã eximie claret,nõ paruam
cũ uerbo hẽre affinitatẽ,ſpõſo eccliæ Ieſu xp̃o domino no
ſtro,qui eſt ſuper oĩa deus bñdictus in ſecula. Amen.

¶ Qualiter anima ſimilis deo manens,per peccatum tamen diſſimilis facta eſt in ſimplicitate, immortalitate, & libertate. Sermo LXXXII. G

Q Vid uobis uidetur? Poſſumuſne iam regredi
ad exponẽdi ordinẽ unde digreſſi ſumus, quia
patet propinquitas uerbi & aĩæ,pro qua utiq;
demonſtrãda digreſſio ipſa facta eſt? Poſſemus
ut mihi uidet̃,niſi parum quid dubietatis in his quæ dicta
ſunt adhuc reſidere ſentirẽ.Nil furari uolo.Non libenter
p̃tereo qđ uobis utile putẽ.Et quõ id audeã, de his præ-
ſertim quæ uobis accipio? Scio hoiem aliqd aliqñ iterlo
quendum ex his quæ ſuggerebat ſpiritꝰ (& ſi nõ infideli,
minua tamen fidenti animo) retentantẽ & reſeruantẽ ſibi
ut haberet quod diceret denuo tractaturꝰ:& ecce uox ad
eum (ut quidẽ ei uiſum eſt) donec iſtud tenebis, aliud nõ
accipies.Quid ſi retinuiſſet nõ puidendo ſuæ inopiæ,ſed
fraternis pfectibꝰ inuidẽdo? Nõnne merito & hoc ipſum
quod uidebat̃ habere,auferret̃ ab eo? Quod quidẽ lõge à
ſeruo ueſtro ſemper faciat deꝰ,ſicut ſemper fecit. Sic mihi
iugiter abundare dignetur fons ille indeficiens ſapientiæ
ſalutaris,quõ ſine inuidia nobis communicaui & refudi
quicquid mihi infundere hactenus dignatus eſt ipſe. D
Si ego uos fraudo, à quo iam non uerear ipſe fraudari?
Ne à deo quidẽ. Eſt itaq; in his quæ dicta ſunt aliqd qđ
(ut uereor ego) offendiculũ dare queat ſi non cõplanet̃.
Et (ni fallor) ſunt de his ſtãtibꝰ,quibus iam ſcrupulũ mo
uit quod dicere uolo,Trina illa uerbi ſimilitudo quã aĩæ
aſſignauimus,imo qua inſignitã aduertimus: recolitiſue
ꝙ etiã inſeparabiliter ineſſe illi uiſa fuerit nobis? Id qui-
dem uideatur aliqbus ſcripturarũ teſtimonĳs obuiare,ut
uerbi grã eſt illud in Pſal. Homo cũ in honore eſſet non ps.48.
intellexit,comparatus eſt iumentis inſipiẽtibus,& ſimilis
factus eſt illis.Et item illud:Mutauerũt gloriã ſuam in ſi- ps.105.
militudinẽ uituli comedẽtis fœnũ:ſed & qđ aperte dictũ
eſt in perſona dei:Exiſtimaſti inique ꝙ ero tui ſimilis: & ple ps.49.
raq; alia q̃ ſilitudinẽ dei in hoĩe poſt pctm̃ deletam cõcor
diter aſſeuerare uident̃. A Quid ergo dicemus ad hæc?
Tria illa in deo minime eſſe, & ſic alia quærenda in qbus
ſilitudinem aſſignemꝰ,aut eſſe qdẽ in deo,ſed nõ in aĩa,&
ne ſic qdẽ in his ſilitudinem inueniri:aut eſſe & in aĩa, ſed
poſſe etiã nõ ineſſe,ac ꝑ hoc nõ inſeparabilia eſſe? Abſit.
Et in deo & in aĩa ſunt,& ſemꝑ inſunt:nec eſt qđ nos ali-
qd horũ dixiſſe pœniteat,ita totũ ſubnixũ eſt indubitata
& abſolutiſſima ueritate.Sed qđ ſcriptura loqtur de diſſi
militudĩe facta:nõ qa ſilitudo iſta deleta ſit loqt̃, ſed quia
alia ſupducta.Nõ planè aĩa natiuã ſe exuit formã,ſed ſup-
induit peregrinã.Illa addita,nõ iſta pdita eſt:& quæ ſup
uenit,obſcurare ingenitã potuit,ſed nõ extermĩare. De- Roma.1.
niq; obſcuratũ eſt inſipiẽs cor illoꝝ:ait apl's. Et ꝓpheta: Treñ.4.
Quõ obſcuratũ eſt aurũ,mutatꝰ eſt color optimꝰ? Obſcu
ratũ aurũ plãgit,ſed aurũ tñ:mutatũ colorẽ optimũ, ſed
nõ fundamẽtũ coloris euulſum.Manet in fundamẽto ꝑ
ſus inconcuſſa ſimplicitas,ſed minime apparet duplicita
te operta humanæ doloſitatis,ſimulatiõis,hypocriſis. B
Quàm incõgrue ſimplicitati duplicitas admiſcet̃, quàm
indigne tali fundamẽto talis ſtructura cõmittitur. Hmõi
ſibi uerſutiam ſerpens induerat,cum ſe ut deciperet conſi Gene.3.
liariũ exhibebat,ſimulabat amicum.Hmõi quoq; ſeducti
ab eo paradiſi incolæ induerãt ſibi,cũ pudendã iam nudi
tatẽ tegere conarent̃,& umbra frondoſi ligni, & frondiũ
ſuccinctorĳs,& uerbis excuſatorĳs.Quàm late extunc &
deinceps omnẽ poſteritatẽ hæreditariũ hypocriſis uirus
infecit.Quẽ dabis de filĳs adã qui qđ eſt,non dico uelit,
ſed uel patiat̃ uideri? Sed perſeuerat nihilominꝰ in oĩ aĩa
cum originali duplicitate gñalis ſimplicitas, ut de colla-
tione confuſio augeat̃.Perſeuerat æque immortalitas,ſed
fuſca & tetra,irruẽte tenebroſa corporeæ mortis caligi-
ne.Nam etſi nõ priuat̃ uita,uitæ tñ bñficium ſuo corpori
iam nõ ſufficit uẽdicare.Quid ꝙ ne ſuã quidẽ ſpũalẽ dũ-
taxat uitã retinet ſibi? Aĩa nẽpe quæ peccauerit,ipſa mo- Eze.18.
riet̃.Nõnne morte iſta duplici incurſante, illa qualiſcũq;
immortalitas quã retentat,tenebroſa ſatis reddit̃ & miſel-
la? Adde ꝙ appetẽtia terrenoꝝ (quæ quidẽ oĩa ad interi-
tum ſunt) dẽſẽt tenebras,ita ut in aĩa ſic uiuẽte nil à parte
aliqua niſi pallida facies,& imago quædam mortis appa-
rere cernat̃. C Cur non enĩ quæ immortalis eſt, ſimilia ſibi
immortalia appetit & æterna, ut qđ eſt appareat, & qđ
facta eſt uiuat? Cæterũ cõtraria ſapit & q̃rit,& mortalibꝰ
ſeſe degeneri cõuerſatione cõformãs,immortalitatis can-
dorẽ qdã mortiferæ cõſuetudinis piceo colore denigrat.
Quidni mortaliũ appetitꝰ imortalẽ mortali ſimilẽ, imor-
tali diſſimilẽ faciat? Qui tãgit picẽ (ait ſapiẽs) inquinabitur Eccli.13.
ab ea. Fruẽdo mortalibꝰ mortalitatẽ ſe induit, & ueſtem
immortalitatis incidẽte mortis ſimilitudine decolorauit

non exuit. Euam attēde quō eius aīa immortalis, immor-
talitatis ſuæ gloriæ, fucum mortalitatis inuexit, mortalia
utiq; affectādo. Vt quid enim cum immortalis eſſet, mor-
talia nō contempſit & tranſitoria, contenta ſibi ſimilibus
Gen. 3. immortalibus & æternis? Vidit inquit lignū ꝙ eſſet pul-
chrum oculis, & aſpectu delectabile, ac ſuaue ad ueſcen-
dum. Non eſt tua ô mulier iſta ſuauitas, iſta delectatio,
iſtaq; pulchritudo. Et ſi tua pro parte luti, nō tua ſolius,
ſed cōmunis cūctis animātibus terræ. Tua, quæ uerè tua
eſt, aliūde & alia: nā æterna eſt de æternitate. D Quid
tu animæ tuæ aliam formā, imo deformitatem imprimis
alienā? Enimuerò quod delectat habere, id etiam perdere
timet, & timor color eſt. Is libertatē dū tingit tegit, & eā
nihilominus ſibimet reddit diſſimilē. Quàm dignius ſua
origine nihil caperet ubi nihil metueret, ac per hoc à ſer-
uili timore iſto ingenitā ſibi defenderet libertatē, manen-
tem in uigore & decore ſuo. Heu non ita eſt, mutatus eſt
Ibidem. color optimus. Fugitas & latitas, audis uocē domini dei,
& abſcondis te. Cur hoc niſi quia quem amabas times,
& libertatis ſpecie, forma ſeruilis excluſit? Sed & uolun-
taria illa neceſſitas & contraria lex inflicta in mēbris (de
qua proximo ſermone diſſerui) eidem incubat libertati,
& liberam naturæ creaturā per propriā ipſius uoluntatē
dum allicit ſubiicit ſeruituti, implēs faciem eius ignomi-
nia, ita ut uel carne ſeruiat legi peccati, & non uolens.
Quia ergo naturæ ingenuitate, morum probitate defen-
ſare neglexit, iuſto auctoris iudicio factum eſt, non qui-
dem ut libertate propria nudaret, ſed tamen ſuperindue-
retur ſicut diploide confuſione ſua. Et bene ſicut diploi-
de, ubi ueſte ueluti duplicata manente libertate ꝓpter uo
luntatem, ſeruilis nihilominus conuerſatio neceſſitatem
ꝓbat. Hoc de ſimplicitate, hoc de immortalitate animæ
aduertere eſt: & nil tibi in ea ſi bene conſideres apparebit
quod nō ſit iſtiuſmodi ſimilitudinis pariter & diſſimilitu
dinis diploide adopertū. An nō diplois ubi nō innata
ſed affixa & quadam quaſi acu peccati aſſuta ſimplicitati
fraus, immortalitati mors, neceſſitas libertati? Neq; enim
eſſentiæ ſimplicitati præſcribit duplicitas cordis, nō na-
turæ immortalitati mors aut uoluntaria peccati aut ne-
ceſſaria corporis, nō arbitrii libertati neceſſitas uolunta-
riæ ſeruitutis. B Itaq; bonis naturæ mala aduentitia
dum non ſuccedūt ſed accedūt, turpant utiq; ea, non ex-
terminant, cōturbant, non deturbāt. Inde anima diſſimi-
lis deo, inde diſſimilis eſt & ſibi: inde comparata iumētis
Pſ. 105. inſipiētibus, & ſimilis facta eſt illis: inde quod legitur cō-
mutaſſe gloriā ſuam in ſimilitudinem uituli comedentis
fœnū: inde homines tanquam uulpes duplicitatis & frau
dis foueas habent: & quia pares uulpibus ſe fecerūt, par-
Eccl. 3. tes uulpium erunt: inde iuxta Salomonē unus exitus ho-
mini & iumento. Quidni ſimiliter exeat q ſimiliter uixit?
More beſtiali incubuit terrenis: more beſtiali excedet
terris. Audi aliud. Quid mirum ſi ſimilem ſortimur exi-
tum, qui & ſimilem habemus introitum? Vnde enim ho-
minibus niſi de ſimilitudine beſtiali ille tam intempe-
rans ardor in coitu, tam immoderatꝰ dolor in partu? Ita
homo in conceptu & ortu in uita & morte comparatus
eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. C
Quid ꝙ libera creatura ſibi ſubditum appetitū nō regit
ut domina, ſed ſequitur & obſequitur ut ancilla? Nonne
& in hoc ſe aſſimilat & annumerat cæteris animantibus
quæ natura nō in libertatē uocauit, ſed condidit in ſerui-
tutem ſeruire ſuo uentri, appetitui obedire? Nonne tali
meriſto cōfunditur perhiberi uel exiſtimari ſimilis deus?
Pſ. 49. Ideoq; ait: Exiſtimaſti inique ꝙ ero tui ſimilis? Et infert.
Ibidem. Arguam te & ſtatuam contra faciem tuam. Non eſt ſeſe
uidentis animæ deum exiſtimare ſimilē ſibi, aiæ dūtaxat
(qualis mea eſt) peccatricis & iniquæ. Eiuſmodi uāq; ar-
guitur. Exiſtimaſti inique, ait, & non dicit, exiſtimaſti aia
uel exiſtimaſti homo ꝙ ero tui ſimilis. Sed ſi ſtatuatur ini
quus ante faciē ſuam, & contra uultū quendā morbidum
putidumq; interioris hominis ſui ſiſtatur, ut diſſimulare

aut declinare non queat impuritatē conſcientiæ ſuæ, ſed
uideat uel inuitus ſordes peccatorū ſuorū, uitiorū inſpi-
ciat deformitatē, nequaquā poterit exiſtimare deum fore
ſimilem ſibi: ſed quaſi diffidens pro tanta diſſimilitudine
quā uidebit: puto exclamabit & dicet: Dñe quis ſimilis ti
bi? Quod quidem dictū pro uolūtaria illa & nouitia diſſi
militudine. Nā manet prima ſilitudo, & ideò illa plus diſ-
plicet ꝙ iſta manet. O quantū bonum iſta, quātumq; ma-
lum illa: ex mutua tamen collatione utraq; res in gñe ſuo
plus eminet D Cum ergo anima tantā in ſe una rerū di
ſtantiā cernit, quidni clamet inter ſpem & deſperationem
utiq; poſita: Dñe quis ſimilis tui? Trahitur in deſperatio-
nē pro tanto malo, ſed reuocatur in ſpem à tāto bono. Inde
eſt ut quō ſibi plꝰ diſplicet in malo qđ in ſe uidet, eò ſe ar-
dētius ad bonū qđ æque in ſe cōſpicit trahat, cupiatq; fie
ri id qđ facta eſt, ſimplex & recta, & timēs deū, ac recedēs
à malo. Quidni recedere poſſit, ad qđ accedere potuit?
Quidni accedere, à quo recedere potuit? Qđ tñ utrunq;
dixerim de gratia præſumendū, nō de natura, ſed ne de in
duſtria quidē. Nēpe ſapiētia uincit malitiā, nō induſtria
uel natura. Nec deeſt occaſio præſumēdi, ad uerbū eſt cō-
uerſio eiꝰ. Nō eſt apud uerbū ocioſa aiæ generoſa cogna
tio, de qua triduo iā tractamus, & cognationis teſtis ſimi-
litudo perſeuerās. Dignāter admittit in ſocietatem ſpiri-
tus ſimilē in natura. Et certè de ratione naturæ, ſimilis ſi-
milē quærit. Vox requirētis: Reuertere ſunamitis, reuer- Canti. 6.
tere ut intueamur te. Intuebitur ſimilē, qui diſſimilem nō
uidebat: ſed & ſe intuendū præſtabit. Scimus quoniā cū
apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniā uidebimus eum ſicu
ti eſt. Puta ergo de difficultate magis quàm de impoſſibi-
litate uenire illam percūctationem: Dñe quis ſimilis tibi?
Aut ſi hoc magis probas, uox eſt admirantis. Admirāda
prorſus & ſtupenda illa ſimilitudo quam dei uiſio comi-
tatur, imo quæ dei uiſio eſt, ego autem dico in charitate.
Charitas illa uiſio, illa ſimilitudo eſt. Quis nō ſtupeat cha
ritatem dei ſpreti & reuocantis? Merito iniquus arguit
ille qui ſupra indutus eſt dei ſimilitudinem uſurpās ſibi,
cum diligēdo iniquitatē, neq; poſſit ſe diligere neq; deū,
ſic enim habes: Qui diligit iniquitatem, odit animā ſuā. Pſ. 10.
Facta igitur de medio iniquitate que eam quæ ex parte
eſt diſſimilitudinem facit, erit unio ſpiritus, erit mutua ui
ſio, mutuaq; dilectio. Siquidem uenīete quod perfectum
eſt, euacuabitur quod ex parte eſt: eritq; ad alterutrum
caſta & conſummata dilectio, agnitio plena, uiſio manife-
ſta, coniūctio firma, ſocietas indiuidua, ſimilitudo perfe-
cta. Tūc cognoſcet anima ſicut cognita eſt, tunc amabit ſi
cut amata eſt, & gaudebit ſponſus ſuper ſponſam, cogno-
ſcens & cognitus, diligens & dilectus Ieſus xps dñs no-
ſter, qui eſt ſuper oia deus benedictꝰ in ſecula. Amen.

*¶ Qualiter anima quantūcūq; uitiis corrupta adhuc per amo
rem caſtum & ſanctum poteſt redire ad ſimilitudinem ſponſi,
id eſt chriſti.* Sermo LXXXIIII. B

QVantū quidem regularis hora permiſit quam
nobis cōſtituimus ad loquendū, biduū hoc in
demonſtranda uerbi animæq; affinitate expen
ſum eſt. Quæ utilitas in omī labore iſto? Nem-
pe hæc. Docuimus oēm animā licet oneratā uitiis, pecca-
tis irretitā, captam illecebris, exilio captiuā, corpore car-
ceratam, luto hærentem, infixam limo, affixam membris,
confixam curis, diſtentā negotiis, contractam timoribus,
afflictam doloribus, erroribus uagam, ſolicitudinibus
anxiam, ſuſpicionibus inquietam, & poſtremò aduenā in
terra inimicorū: iuxta prophetæ uocem coinquinatam Baruch. 3
cum mortuis, deputatā cum his qui in inferno ſunt, licet
inquā ſic damnatā, & ſic deſperatā, docuimus tamen hanc
in ſeſe poſſe aduertere non modo unde reſpirare in ſpem
ueniæ, in ſpem miſericordiæ queat, ſed etiā unde audeat
aſpirare ad nuptias uerbi, cum deo inire fœdus ſocietatis
non trepidet, ſuaue amoris iugū cum rege ducere angelo
rum nō uereatur. Quid enim nō tute audeat apud eum cu-
ius ſe inſignē cernit imagine, illuſtrē ſimilitudine nouit?
Quid

Quid,inquā,uereatur de maieſtate,cui de origine fiducia
datur: Tantū eſt ut curet naturæ ingenuitatē uitæ hone-
ſtate ſeruare,imo cæleſte decus qđ ſibi originaliter ineſt,
dignis qbuſdā ſtudeat morū affectuumq́ꝫ uenuſtare & de
corare coloribus. C Vt qd enī dormitet induſtria: Grā
de pfectò in nobis donū naturæ ipſa eſt: quæ ſi minꝰ ſuas
exeqnaf ptes, nónne qđ reliqnū habet natura in nobis,to
tū turpabitur, totū quaſi quadā uetuſtatis operief rubi
gine: Id qdē iniuria auctori.Et utiq́ꝫ ad hoc auctor ipſe deꝰ
diuinæ inſigne generoſitatis ppetuo uoluit i aīa cōſerua
ri,ut ſemp hæc in ſeſe ex uerbo habeat, quo admoneatur
ſemp aut ſtare cū uerbo,aut redire ſi mota fuerit. Nō mo-
ta quaſi locis migrās,aut pedibꝰ gradiens,ſed mota(ſicut
ſubſtantiæ utiq́ꝫ ſpūali moueri eſt) cū ſuis affectibꝰimo de
fectibꝰ à ſe quodāmodo in peiꝰ uadit,cū ſe ſibi uitæ & mo
rum prauitate diſſimilē facit,reddit degenerem:q̄ tñ diſſi-
militudo non naturæ abolitio,ſed uitiū eſt,bonū ipm na-
turæ quātū ſui cōparatione attollēs,tantū fœdās coniun
ctione.Iā uerò aiæ reditꝰ cōuerſio eius ad uerbū, reformā
dæ per ipm,cōformādæ ipi.In quo: In charitate. Ait enī:
Ephes.5. Eſtote imitatores dei ſicut filij chariſſimi, & ambulate in
dilectione,ſicut & xp̄s dilexit uos.Talis cōformitas mari-
tat aiam uerbo,cui uidelicet ſimilis eſt per naturam, ſimi-
lē nihilominꝰ ipſi ſe exhibet p uoluntatē, diligēs ſicut di-
lecta eſt,Ergo ſi pfecte diligit,nupſit.Quid hac cōformita
te iocundiꝰ: qd optabiliꝰ charitate q̄ fit ut humano magi-
ſterio nō cōtenta,per temet ô aia fiducialiter accedens ad
uerbū,uerbo cōſtāter inhæreas,uerbū familiariter percū
cteris cōſulteſq́ꝫ de oī re,quātū intellectu capax,tantū au-
dax deſiderio. Verè ſpūalis ſanctiq́ꝫ cōnubij contractus eſt
iſte. A Parū dixi cōtractus, complexus eſt.Cōplexus pla
nè,ubi idē uelle,& nolle idē,unū facit ſpm̄ de duobꝰ. Nec
uerendū ne diſparitas pſonarū claudicare in aliquo faciat
cōuenientiā uoluntatū,quia amor reuerentiā neſcit. Ab
amando qppe amor,nō ab honorādo denominaf. Hono-
ret ſanè q horret,q ſtupet,q metuit,qui miraf: uacant hæc
oia penes amantem.Amor ſibi abūdat: amor ubi uenerit,
cæteros in ſe oēs traducit & captiuat affectꝰ. Propterea q
amat,amat,& aliud nouit nihil.Ipſe q honori merito, me-
rito ſtupori & miraculo eſt,amari tñ plus amat.Spōſus &
ſpōſa ſunt.Quā q̄ris aliā inter ſpōſos neceſſitudinē uel cō-
nexionē p̄ter amari & amare.Hic nexꝰ uicit etiā qđ natura
artiꝰ uixit,uinculū parētū ad filios.Deniq́ꝫ ppter hoc ait:
Matt.19. Relinq̄t hō p̄rem ſuū & matrē ſuā,& adhærebit ſpōſæ. Vi
dea iſte affectꝰ quā ſit in ſpōſis,nō cæteris tm̄ affectibus,ſed
etiā ſeipſo potētior. B Adde q iſte ſpōſus nō mō amans
ſed amor eſt.Nūqd honor: Cōtēdat qſeſſe:ego nō legi.Le
1.Ioan.4. gi aūt qa deꝰ charitas eſt,& nō eſt qa honor eſt uel digni-
tas legi.Nō quia honorē nō uult deus,q ait: Si ego pater,
ubi eſt honor meꝰ: Verū id pater. Sed ſi ſpōſum exhibeat,
puto quia mutabit uocem, & dicet.Si ego ſpōſus, ubi eſt
amor meus: Nā & ante ita locutꝰ eſt.Si ego dn̄s,ubi eſt ti
mor meꝰ: Exigit ergo deus timeri ut dn̄s,honorari ut pa-
ter,ut ſponſus amari.Quid in his p̄ſtat, qd eminet: Nēpe
amor. Abſq́ꝫ hoc & timor pœnā habet,& honor nō habet
grām.Seruilis eſt timor quādiu ab amore nō manumitti-
tur.Et q de amore nō uenit honor,non honor, ſed adula-
tio eſt. Et quidē ſoli deo honor & glīa,ſed horū neutrū ac
ceptabit deus,ſi melle amoris cōdita non fuerint. Is per ſe
ſufficit,is p ſe placet,& ppter ſe.Ipſe meritū,ipſe p̄miū ſibi
eſt.Amor p̄ter ſe nō requirit cām,nō fructū. Fructus eius,
uſus eiꝰ. Amo qa amo,amo ut amē. Magna res amor,ſi tñ
ad ſuū recurrat principiū,ſi ſuæ origini redditꝰ, ſi refuſus
ſuo fonti ſemper ex eo ſumat unde iugiter fluat. Solus eſt
amor ex oibus animæ motibꝰ ſenſibꝰ atq́ꝫ affectibꝰ,in quo
poteſt creatura etſi nō ex æquo rn̄dere auctori,uel de ſimi-
li mutuā repēdere uicē.Verbi grā.Si mihi iraſcaf deus:nū
illi ego ſimiliter reiraſcar: Nō utiq́ꝫ,ſed pauebo,ſed cōtre-
miſcā,ſed ueniā dep̄cabor. Ita ſi me arguat,non redarguef
à me,ſed ex me potius iuſtificabif. Nec ſi me iudicabit,iudi
cabo ego eum,ſed adorabo: & ſaluās me non quærit à me
ipſe ſaluari,nec uiciſſim eget ab aliquo liberari, quia libe-
rat oēs. Si dn̄af,me oportet ſeruire: ſi imperat,me oportet
parere:& non uiciſſim à dn̄o uel ſeruitiū exigere uel obſe-
quiū. C Nunc iam uideas de amore quàm aliter ſit. Nam
cū amat deus,nō aliud uult quàm amari: qppe nō ad aliud
amat niſi ut amef,ſciens ipſo amore btōs qui ſe amauerint.
Magna res amor,ſed ſunt in eo gradus. Sponſa in ſummo
ſtat. Amant enī & filij,ſed de hæreditate cogitāt, quā dum
uerenf quoquo modo amittere, ip̄m à quo expectaf hære-
ditas plus reuerenf,minus amāt. Suſpectus eſt mihi amor
cui aliud quid adipiſcendi ſpes ſuffragari uidef.Infirmꝰ eſt
qui fortè ſpe ſubtracta aut extinguif aut minuif. Impurus
eſt q & aliud cupit.Purus amor mercēnarius nō eſt.Purus
amor de ſpe uires non ſumit, nec tñ diffidētiæ dāna ſentit.
Spōſæ hic eſt,quia hoc ſpōſa eſt quæcunq́ꝫ eſt.Spōſæ res &
ſpes unus eſt amor. Hoc ſpōſa abūdat,hoc cōtētus eſt ſpō
ſus.Nec is aliud quærit,nec illa aliud habet. Hinc ille ſpō-
ſus,& ſpōſa illa eſt.Is ſpōſis pprius eſt,quē alter nemo cō-
tingat nec filius quidē. Deniq́ꝫ ad filios clamat,ubi eſt ho-
nor meus: & nō ubi eſt amor meus dicit,ſeruās ſpōſæ præ
rogatiuā. Sed & iubef homo honorare patrē ſuū & matrē
ſuā,& de amore tacetur: non quia non amādi ſint parētes à
filijs,ſed quia multi filiorū honorare parētes magis quàm
amare affecti ſunt. Eſto q honor regis iudiciū diligat, ſed
ſponſi amor imo ſponſus amor ſolā amoris uicem requirit
& fidē.Liceat proinde redamare dilectā,quidni amet ſpon
ſa,& ſponſa amoris: Quidni ametur amor: Merito cūctis
renūcians affectionibꝰ alijs,ſoli & tota incūbit amori, quæ
ipſi rn̄dere amori habet in redhibēdo amore.Nam & cū ſe
totam effuderit in amorem: quantū eſt hoc ad illius fontis
perēne pfluuiū: A Non planè pari ubertate fluunt amās
& amor,anima & uerbū,ſponſa & ſponſus, creator & crea
tura,non magis quàm ſitiens & fons. Quid ergo: peribit
propter hoc & ex toto euacuabitur nupturæ uotū,deſide
rium ſuſpirātis,amātis ardor, præſumētis fiducia: quia nō
ualet ex æquo currere cū gigāte,dulcedine cum melle con
tendere,lenitate cum agno,candore cū lilio,claritate cum
ſole,charitate cū eo qui charitas eſt: Non. Nam etſi minus
diligit creatura qm̄ minor eſt, tamen ſi ex tota ſe diligit,ni
hil deeſt ubi totū eſt. Propterea(ut dixi) ſic amare nupſiſ-
ſe eſt,qm̄ non pōt ſic diligere,& parū dilecta eſſe: ut in con
ſenſu duorꝫ integrū ſtet perfectumq́ꝫ cōnubiū: niſi quis du
bitet animā à uerbo & prius amari & plus. Prorſus & præ
uenif amādo & uincif.Felix quæ meruit præueniri in tan-
tæ bn̄dictione dulcedinis. Felix cui tātæ ſuauitatis cōple-
xū experiri donatū eſt.Quod nō eſt aliud quàm amor ſan-
ctus & caſtus, amor ſuauis & dulcis, amor tātæ ſerenitatis
quātæ & ſynceritatis, amor mutuꝰ, intimꝰ, ualidusq́ꝫ,qui
non in carne una,ſed uno planè in ſpū duos iungat, duos
faciat iam nō duos ſed unū,Paulo ita dicēte.Qui adhæret 1.Cor.6.
deo unus ſpūs eſt.Et nūc potius eā ſuper his audiamꝰ quā
facile magiſtrā de omnibus fecit & magiſtra unctio, & fre-
quēs experiētia.Niſi fortè id melius ſeruamus in aliud ſer-
monis principiū,ne rem bonā coartemus inter anguſtias
huius iā ppemodū finiendi.Et ſi probatis facio finē etiam
ante finē: ut famelici tēpeſtiue cōueniamꝰ cras ad delicias
ſanctæ animæ quibus beata meref frui cū uerbo,& de uer-
bo ſponſo utiq́ꝫ ſuo Ieſu Chriſto dn̄o noſtro, qui eſt ſuper
omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ Quòd anima quærēs deū,præuēta eſt ab eo: & quid ſit illa quæſitio in qua iam ab eo præuenta eſt. Sermo LXXXIIII. B

IN lectulo meo per noctes quæſiui quem diligit Cantic.3.
anima mea. Magnum bonū quærere deū. Ego
hoc nulli in bonis animæ ſecundū exiſtimo. Pri
mum in donis,ultimū in pfectibus eſt. Virtutū
nulli accedit,cedit nulli. Cui accedat quā nulla præcedit:
Cui præcedat quæ omniū magis conſummatio eſt: Quæ
enim uirtus aſcribi poſſit non quærēti deū: aut quis termi
nus quærenti deū: Quærite, inquit, faciē eius ſemper. Exi Pſal.104.
ſtimo quia nec cum inuentus fuerit ceſſabitur à quærēdo.
Non pedum paſſibus,ſed deſiderijs quærif deus. Et utiq́ꝫ

non extundit deſiderĩũ ſanctũ felix inuentio, ſed extendit.
Nũqd cõſummatio gaudij, deſiderij cõſumptio eſt? Oleũ
magis eſt illi: nã ipm flãma. Sic eſt. Adimplebit lætitia, ſed
deſiderij nõ erit finis, ac p hoc nec q̃rẽdi. Tu uerò cogita ſi
potes q̃ritãdi hoc ſtudiũ ſine idigẽtia, & deſideriũ ſine an-
xietate. Alterũ pfectò pñtia, alterũ copia excludit. Nũc iã
uidete cur iſta puuiſerim. Nimirũ, ut oĩs iter uos aĩa q̃rẽs
deũ, ne magnũ bonũ in magnũ ſibi detorq̃at malũ, nouc-
rit ſe puẽtã i illo, & añ q̃ſitã quàm q̃rẽtẽ. Sic eñ de magnis
bonis mala oriri nõ minima ſolẽt: cũ facti eximij de bonis
dñi utimur donis tãquã nõ datis, nõ damꝰ gloriã deo. Ita
pfectò q maximi uidebãtur p accepta grã, p uõ redhibita
minimi reputãtur apud deũ. Ego autẽ parco uobis. Vſus
ſum modeſtioribꝰ uocibus, maximo minimoq́, ſed ꝙ ſen-
tio nõ expſſi. Diſcrimẽ inuolui, ipſe nudabo, optimũ peſ-
ſimũq́ dixiſſe debuerã. Nã uerè & abſq́ dubio eò quiſq́
peſſimꝰ quò optimus, ſi hoc ipſum quò eſt optimꝰ aſcribat
ſibi. Nẽpe peſſimũ hoc. Quòd ſi dicat quis, abſit, agnoſco,
gratia dei ſum id quod ſum: ſtudeat autẽ captare gloriolã
p gratia quam accepit: nõnne fur eſt & latro? Audiat qui
Lucæ 19. eiuſmodi eſt. Ex ore tuo te iudico ſerue nequã. Quid ne-
quius uſurpãte ſibi gloriã domini ſui? D In lectulo meo
per noctes quæſiui quẽ diligit aĩa mea. Quærit aĩa mea
uerbũ: ſed q̃ à uerbo prius quæſita ſit. Alioquin ſemel à fa-
Iob 7. cie uerbi egreſſa uel eiecta, non reuertet oculus eius ut ui-
deat bona, ſi nõ requirat à uerbo. Quaſi uerò aliud anima
nr̃a ſit quàm ſpũs uadẽs & non rediens, ſi ſibi fuerit dereli-
Pſal. 118. cta. Audi profugã & deuiã, quid doleat, & qd petat. Erra
ui, ait, ſicut ouis q̃ perijt: q̃re ſeruũ tuum. O hõ, redire uis?
Sed ſi in uolũtate res eſt, qd opẽ flagitas? Quid aliũde mẽ
dicas, in quo abũdas tu tibi? Palã eſt, quia uult & nõ põt,
Pſal. 77. ſed ſpũs eſt uadẽs & nõ rediẽs, etſi is ſit longiꝰ agens qui
nec uult: quãquã nõ oĩno illã animã expoſitã dixerim uel
relictã, q̃ reuerti cupit, & requiri petit. Vñ eñ uolũtas hæc
illi? Inde (ni fallor) ꝙ à uerbo uiſitata iam ſit & q̃ſita: nec
ocioſa q̃ſitio, q̃ operata eſt uoluntatẽ, ſine qua reditus eſſe
nõ poterat. Sed nõ ſufficit ſemel q̃ri, tantꝰ eſt aĩæ lãguor,
tantaq́ in reditu difficultas. Quid eñ ſi uult? Iacet uolun
Roma. 7. tas, ubi facultas non ſuppetit. Nã uelle adiacet mihi, inqt,
perficere aũt bonũ non inuenio. Quid ergo ille quem de
pſalmo induximꝰ q̃rit? Nõ planè aliud quam q̃ri quòd nõ
q̃reret niſi q̃ſitus fuiſſet, & rurſum non q̃reret ſi q̃ſitus ſa-
Pſal. 118. tis fuiſſet. Quod & poſtulat, q̃re, inquiẽs, ſeruũ tuũ: ut qui
dedit uelle, det & perficere pro bona uoluntate. Mihi tñ
nõ uidetur iſtiuſmodi animæ poſſe competere locus præ-
ſens, q̃ ſecundã gratiã necdũ percepit, uolens quidẽ ſed
nõ ualẽs adire quẽ diligit aĩa ſua. Nam quò poteſt illi cõ-
Cantic. 3. uenire quod ibi ſequitur ſurgere & circuire ciuitatẽ, ſed
& per uicos & plateas q̃rere dilectum, q̃ eget ipſa q̃ri? Fa-
ciat hoc q̃ poteſt, tãtũ ſe meminerit quæſitã prius, ſicut &
priꝰ dilectã, atq́ inde eſſe & quod quærit, & quod diligit.
B Oremus & nos chariſſimi ut cito anticipẽt nos miſeri-
Pſal. 78. cordiæ iſtæ, qa pauperes facti ſumꝰ nimis, qđ nõ de oĩbus
Ephe. 5. nobis dico. Scio enim quãplurimos ueſtrũ ambulãtes in
dilectione qua xp̃s dilexit nos, & in ſimplicitate cordis q̃-
rentes illũ. Sed ſunt aliqui (quod triſtis dico) qui nullum
nobis adhuc in ſe dedere indicium huius tã ſalutaris an-
ticipationis, ac per hoc nec ſuæ ſalutis, homines ſe ipſos
amantes nõ dñm, & quærentes quæ ſua ſunt nõ quæ dñi.
Cantic. 3. Quæſiui (ait illa) quem diligit aĩa mea. Nempe huc te pro
uocat anticipantis benignitas, illius qui te & prior q̃ſiuit
& prior dilexit. Minime prorſus niſi prius quæſita quære
res, ſicut nec diligeres niſi dilecta prius. Non in una tan-
tum benedictione ſed in duabus præuẽta es, dilectione &
quæſitione. Dilectio cauſa quæſitiõis: quæſitio fructus di-
lectionis eſt & certitudo. Dilecta es, ne ad ſuppliciũ potiꝰ
quæſitã ſuſpiceris: quæſita es, ne fruſtra dilectam cõquera-
ris. Vtraq́ tam amica cõperta ſuauitas & auſum dedit, &
uerecundiã depulit, & reditũ perſuaſit, & mouit affectum.
Hinc zelus, hinc ardor iſte quærẽdi quẽ diligit aia tua, qa
profectò necnõ quæſita quærere poteras, necnõ quærere
quæſita nunc potes. C Sed noli obliuiſci unde huc uene-
ris. Et ut in me potius transfigurẽ quæ dicunt (id enim tu
tius) tune es ô anima mea quæ relicto uiro tuo priore cum
quo tibi bene fuerat, primã fidẽ irritã feciſti, iens poſt ama
tores tuos? Et nunc quoad libuit fornicata cum illis, fortè
& contẽpta ab illis, audes impudẽs & frontoſa uelle reuer
ti ad illũ quẽ ſuperba contempſiſti? Quid? Digna latebris
quæris lucem, & curris ad ſponſum, dignior plagis quàm
oſculis? Mirũ ſi non pro ſponſo iudicẽ offendas. Felix qui
ad hæc animã ſuã reſpõdentẽ audierit, non timeo, qa amo:
quod non amata omnino non facerem. Itaq́ etiam amor.
Nihil dilectæ timendũ. Paueant quæ non amãt. Quidni aſ-
ſiduæ inimicitias ſuſpicẽtur? Ego uerò amãs, amari me du-
bitare nõ poſſum, nõ plus quàm amare. Nec poſſum uere-
ri uultũ cuius ſenſi affectum. In quo? In eò ꝙ talẽ non mo-
do quæſiuit, ſed & affecit, fecitq́ certã proinde de quæſitu.
Quidni reſpõdeã in quæſitu, cui in affectu reſpõdeo? Nũ-
quid iraſcetur quæſitus, qui etiã contẽptus diſsimulauit?
quinimo non repellet requirentẽ, qui & contemnentẽ re-
quirit. Benignus eſt ſpũs uerbi, & benigna nunciat mihi,
intimãs & ſuadẽs de uerbi & zelo deſiderioq́, quod utiq́
ſibi nõ poteſt eſſe abſcõditũ. Scrutat alta dei, cõſcius earũ
quas cogitat cogitatiões pacis & nõ afflictiõis. D Quid-
ni animer ad quærendũ experta clemẽtiam, & perſuaſa de
pace? Fratres, hoc ſuaderi, à uerbo quæri eſt: perſuaderi,
inueniri eſt. Sed non oẽs capiunt hoc uerbũ. Quid facie-
mus paruulis noſtris (illos loquor qui adhuc inter nos in-
cipiẽtes ſunt, non tñ inſipiẽtes) cũ teneant initiũ ſapiẽtiæ,
ſubiecti inuicẽ in timore Chriſti? Vnde illis inquã facimꝰ Pſal. 110.
fidẽ ꝙ hæc ita ſe habeant penes ſponſam, cum ipſi talia agi
ſecũ necdũ perſenſerint? Sed mitto eos ego ad talẽ cui de-
credere non debeant. Legant in libro, quod in corde alte-
ro quia nõ cernunt, non credunt. Eſt ſcriptum in prophe-
tis. Si dimiſerit uir uxorem ſuã, & illa recedens duxerit ui- Hiere. 3.
rum alium: nunquid reuertetur ultra? nũquid nõ polluta
& contaminata erit mulier illa? Tu autẽ fornicata es cum Ibidem.
amatoribꝰ multis: & tamẽ reuertere ad me dicit dominus,
& ego ſuſcipiam te. Verba dñi ſunt, non eſt fas ſuſpendere
fidem. Credant quod nõ experiunt: ut fructum q̃nq́ expe-
rientiæ fidei merito cõſequant. Satis arbitror declaratum
quid ſit quæri à uerbo, & quæ hæc ſit neceſsitas nõ uerbo
ſed animæ: niſi ꝙ quæ experta eſt, & pleniꝰ iſta nouit & fe-
licius. Reſtat ut ſequẽti tractatu doceamus ſitiẽtes animas
quærere à quo quæſitæ ſunt, uel potius id diſcamus ab illa
quæ hoc loco inducitur quærẽs ipſum quẽ diligit anima
ſua, ſponſum animæ Ieſum Chriſtũ dñm noſtrũ, qui eſt ſu-
per omnia, deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ De ſeptem neceſſitatibus propter quas anima quærit uerbum: quæ tandem reformata accedit ad eius dulcedinem contemplandam atq; perfruendam. Sermo LXXXV. B

IN lectulo meo quæſiui quẽ diligit anima mea. Cantic. 3.
Ad quid? Dictum eſt, & iterare ſuperfluũ: pro-
pter quoſdã tamẽ qui non interfuerũt cum tra-
ctaretur, dico aliquid breuiter, & quod fortaſſe
ne hos quidem qui interfuerũt audire pigebit. Nec enim
totũ dici tunc potuit. Quærit anima uerbũ cui conſentiat
ad correctionẽ, quo illuminetur ad cognitionẽ, cui innita-
tur ad uirtutẽ, quo reformetur ad ſapientiã, cui conforme
tur ad decorẽ: cui maritetur ad fœcunditatem, quo fruatur
ad iocunditatẽ. Propter has oẽs cauſas quærit anima uer-
bum. Non ambigo eſſe quãplures & alias, ſed hæ interim
occurrerunt. Poterit aũt ſi cui cordi fuerit, facile alias atq́
alias aduertere in ſemetipſo. Siquidem multæ ſunt auerſio
nes noſtræ, multæ & infinitæ animæ neceſsitates, & anxie-
tatũ nõ eſt numerus. At uerbũ ditius pleniuſq́ ſuperabũ-
dat in bonis, utpotè ſapiẽtia uincit malitiã, uincens in bo-
nis mala. Et nunc harũ quas poſui accipite rationẽ. Et pri
mo quod primum eſt uidere quemadmodũ conſentiat ad
correptionem. Legimus uerbũ in euangelijs loquẽs. Eſto Matt. 5.
conſentiẽs, inquit, aduerſario tuo dum es cum illo in uia,
ne fortè tradat te iudici, & iudex tortori. Quid cõſultius?

Verbi conſiliū eſt (ni fallor) ſe aduerſariū pſtātis, ꝙ ad-
Pſal.94. uerſet̃ carnalibus deſiderijs noſtris dñ dicit: Sēper hi errāt
corde. Tu uerò qui hæc audis, ſi pauēs cœperis uelle fuge-
re à uētura ira: credo ſolicit⁹ eris quomodo huic cōſentias
aduerſario q̃ tibi illā tā terribiliter intētare uidet̃. At iſtud
impoſsibile niſi diſſentias tecū, niſi tibimet aduerſeris, niſi
graui & uigili lucta tuipſe cōtra teipſm infatigabiliter præ
lieris, poſtremò niſi ualefacias inueteratæ cōſuetudini, in-
natæq; affectioni. Id quidē durū. Si tuis attēperaueris uiri
bus tale erit ac ſi in uno digitorū tuoꝝ torrētis impetū ſi-
ſtere, aut ipſum denuo coneris Iordanē conuertere retror
ſum. Quid facies? Quære uerbū cui cōſentias, ipſo faciēte
ut cōſentias. Fuge ad illū qui aduerſatur, per quē talis fias
cui iam nō aduerſet̃, ut blādiat̃ qui minabat̃, & ſit ad immu
tandū efficacior infuſa gratia quàm intēſa ira. Hæc prima
(ut opinor) neceſsitas, ob quā anima incipit q̃rere uerbū.
C Sed ſi ignoras quid ille uelit cui iam uolūtate cōſentis,
nónne & de te dicet̃ quia zelū dei habes, ſed nō ſm̄ ſciētiā?
Et ne hoc leue exiſtimes, memineris ſcriptū: Quia ignorās
ignorabit̃. Scire uis qd cōſulā & in hac neceſsitate? Qđ in
prima. Meo cōſilio nūc quoq; ibis ad uerbū, & docebit te
uias ſuas, ne uolēdo quidē, ſed ignorando bonū dū curris
cōtingat excurrere & errare in inuio & nō in uia. Lux eſt
Pſal.118. enī uerbū. Declaratio deniq; ſermonū illuminat, & intelle
ctū dat paruulis. Beatus es ſi dicas & tu: Lucerna pedibus
meis uerbū tuū, & lumen ſemitis meis. Nec parū pfecit aīa
tua, cui⁹ immutata uolūtas, cui⁹ illuminata rō eſt ut bonū
& uelit & nouerit. In altero uitā, in altero uiſum recepit.
Nā & malū uolēdo mortua erat, & bonū ignorādo cæca.
D Iā uiuit, iā uidet, iā ſtat in bono, ſed ope & opere uerbi.
Stat manu uerbi leuata ueluti ſup pedes duos, deuotionē
1.Cor.10. & agnitionē. Stat, inquā, ſed ſibi putet dictū. Qui ſe exiſti
mat ſtare, uideat ne cadat. Putas ne ſtare per ſe poſsit q̃ ſur
Pſal.32. gere per ſe nō potuit? Non opinor. Quid enī? Verbo dñi
cæli firmati ſunt, & terra ſtabit ſine uerbo? Cur ergo ſi ſta-
re per ſe poterat, orabat homo de terra: Confirma me in-
quiēs in uerbis tuis? Deniq; & pbarat Eius ipſi⁹ illa uox
Pſal.117. fuit: Impulſus euerſus ſum ut caderem, & dñs ſuſcepit me.
Quæris quis ille impulſor? Non eſt unus. Impulſor diabo
lus eſt, impulſor mūdus, impulſor homo. Quis iſte homo
ſit quæris? Quiſq; ſui. Noli mirari, uſq; adeò homo impul-
ſor ſibi eſt, & ſuimet præcipitator, ut nō ſit quod ab altero
impulſore formides, ſi ipſe à te proprias cōtineas manus.
1.Petri 3. Quis enī, inquit, uobis nocere poterit ſi boni æmulatores
fueritis? Manus tua cōſenſus tuus. Si diabolo ſuggerente
uel ſeculo ſuadēte qđ non oportet, aſſenſum tuū tenueris,
& nō dederis mēbra arma iniq̃tati, nec permiſeris regnare
peccatū in tuo mortali corpore, bonū te æmulatorē pba-
ſti, cui malitia oīno nil nocuit, uide ne magis pfuerit. Scri
ptū eſt enī: Bonū fac, & habebis laudē ex illa. Cōfuſi ſunt q
Pſal.18. quærebāt animā tuā, tu uerò cantabis: Si mei nō fuerit do
minati, tūc immaculatus ero. Boni planè æmulatoris inſi-
gne dediſti, ſi cōſilio ſapiētis miſereris animæ tuæ, ſi omni
1.Timo.5. cuſtodia ſeruas cor tuū, ſi iuxta aplm teipſum caſtū cuſto-
Matt.16. dis. Alioquin & ſi uniuerſum mundū lucreris, animæ autē
tuæ detrimentū patiaris, nō planè bonū te cēſemus æmu-
latorē, qm̄quidē nec ſaluator. Cum igit̃ tres ſint ſtāti immi
nētes ſtratores, hoꝝ diabolus liuore malitiæ, mūdus uēto
uanitatis, homo ſemetipſum pōdere ſuæ corruptionis im
pellit. Impellit diabolus, ſed nō euertit, ſiquidē tuū illi ne-
Iaco.4. gaueris aſſenſum. B Deniq; habes. Reſiſtite diabolo, & fu
giet à uobis. Iſte eſt qui ſtātes in paradiſo impulit inuidus
& euertit, ſed cōſentiētes, nō reſiſtētes. Iſte eſt qui ſeipſum
de cælo ſuperbus nullo impellēte pcipitauit: ut ſcias mul-
tomagis hoīem ſuo ipſius caſui imminere, quē ppriæ ſub-
ſtātiæ pōdus grauat. Eſt & mūdus impulſor, quia in mali-
gno poſitus eſt. Impellit oēs, ſed ſolos euertit amicos ſuos
id eſt, cōſentaneos ſibi. Nolo eſſe amicus mūdi, ne cadam.
Nā qui uult eſſe huius mūdi amicus, inimic⁹ dei cōſtituit̃,
quo utiq; nullus grauior caſus. Ex quib⁹ ſatis claret quàm
ſit homo pcipuus impulſor ſui, qui ſuo ſine alieno impulſu
cadere pōt, alieno abſq; ſuo cadere nō poteſt. Cui nā horū
pcipue reſiſtendū? Nempe huic qui eò moleſtior quò inte
rior ſolus deijcere ſufficit, cū ſine ipſo alij poſsint facere ni
hil. Non ſine cauſa ſapiens expugnatori ptulit urbiū, uirū
qui animo dominat̃. Multū hoc ad te, opus uirtute habes,
& nō quacūq;, ſed qua induaris ex alto. Ipſa enī ſi perfecta
ſit, facile ſic animū uictorē ſui, & ſic inuictum reddit ad oīa.
Eſt quippe uigor animi cedere neſcius p tuēda rōne. Aut
ſi magis pbas, uigor animi immobiliter ſtātis cū rōne uel
p ratione. Vel ſic. Vigor animi qđ in ſe eſt oīa ad rationē
cogens uel dirigēs. C Quis aſcēdet in montē dñi? Huius *Pſal.23.*
ad uerticē mōtis, id eſt, ad uirtutis perfectionē quiſqs con
ſcēdere adoriet̃, ſciet pfectò quàm ſit aſcēſus arduus, & caſ-
ſus conatus abſq; uerbi adiutorio. Felix aīa q̃ angelis ſpe
ctātib⁹ præbuit gaudiū pariter & miraculū ſui, ut audiret
de ſe loquētes: Quæ eſt iſta quæ aſcēdit de deſerto delicijs *Cantic.8.*
affluēs innixa ſuper dilectū ſuū? Alioquin fruſtra nititur ſi
nō innititur. Sanè etiā contra ſe innitēs inualeſcet. Et facta
ſeipſa ualidior coget p ratione uniuerſa: irā, metū, cupidi-
tatē & gaudiū ueluti quendā animi currum bonus auriga
reget: & in captiuitatē rediget omnē carnalē affectū, & car
nis ſenſum ad nutū rōnis in obſequiū ṽtutis. Quidni oīa
poſsibilia ſint innitēti ſup eū qui oīa pōt? Quātæ fiduciæ
uox: oīa poſſum in eo qui me cōfortat. Nil oīpotentiā uer
bi clariorē reddit, quàm ꝙ omnipotētes facit oēs qui in ſe
ſperant. Deniq; omnia poſsibilia ſunt credēti. An non om *Marci 13.*
nipotēs cui omnia poſsibilia ſunt? Ita animus ſi nō præſu-
mat de ſe, ſed ſi cōfortet̃ à uerbo, poterit utiq; dñari ſui, ut
nō dominetur ei oīs iniuſtitia. Ita inquā uerbo innixū, & *Pſal.118.*
indutū uirtute ex alto, nulla uis, nulla fraus, nulla iam ille-
cebra poterit uel ſtāntē deijcere uel ſubijcere dominātem.
A Vis nō timere impulſorem? Non ueniat tibi pes ſuper-
biæ, & manus impellētis non moueat te. Ibi ceciderūt qui
operantur iniquitatē. Ibi diabolus & angeli eius corrue-
runt, qui licet non pulſi extrinſecus, expulſi ſunt tamē, nec
potuerunt ſtare. Deniq; in ueritate nō ſtetit qui non inni-
xus eſt uerbo, qui in ſua uirtute confiſus eſt. Et ideò fortaſ-
ſis ſedere uoluit, quia ſtare nō ualuit. Dicebat enim. Sede-
bo in monte teſtamēti. Cæterū deo aliter iudicāte, nec ſte-
tit nec ſedit, ſed cecidit dicēte domino. Videbam ſatanam *Lucæ 10.*
ſicut fulgur de cælo cadentē. Ergo qui ſtat, ſi nō uult cade-
re, nō fidat ſibi, ſed nitatur uerbo. Verbum loquitur. Sine *Ioan.15.*
me nihil poteſtis facere. Ita eſt, nec ſurgere ad bonum, nec
ſtare in bono poſſum⁹ ſine uerbo. Tu ergo qui ſtas, da glo-
riam deo, & dic: Statuit ſupra petram pedes meos, & dire- *Pſal.39.*
xit greſſus meos. Cuius manu erigeris, ipſi⁹ neceſſe eſt uir
tute tenearis. Hæc pro eò quòd dixi opus nos habere uer
bo cui innitamur ad uirtutē. B Nūc iam uidēdū eſt de eo
qđ itē memoraui, p uerbū ſcilicet nihilominu⁹ nos reforma
ri ad ſapiētiā. Verbū uirt⁹, uerbū ſapiētia eſt. Sumat ergo
aīa de uirtute uirtutē, ac de ſapiētia ſapientiā, & uni uerbo
munus utrūq; aſcribat. Alioquin ſi aliunde aut utrāq; aut
alterutrā arroget ſibi, neget etiā ſimul uel de fonte riuum,
uel de uite uinū, uel lumē oriri de lumine. Fidelis ſermo. Si
quis, inquit, indiget ſapiētia, poſtulet à deo, qui dat oībus *Iacobi 1.*
affluēter, & nō improperat, & dabit̃ ei. Hæc ille. Ego uerò
haud ſecus de uirtute ſenſerim. Cognata uirt⁹ ſapiētiæ eſt.
Donū dei uirtus eſt, deputāda in donis optimis, deſcēdēs
& ipſa deſurſum à pr̃e uerbi. Et ſi q̃s exiſtimet id per oīa cā
quod ſapiētiā eſſe, nō inficior, ſed in uerbo, nō in aīa. Quæ
enī in ṽbo p ei⁹ ſingulari diuinæ naturæ ſimplicitate unū
ſunt, unū tn̄ effectū in aīa non habēt, ſed ad illius uarias &
diuerſas neceſsitates ueluti diuerſa ſeſe participāda accō-
modāt. Iuxta quā rationē pfectò aliud eſt aīo uirtute agi,
& aliud ſapiētia regi: aliud dñari in uirtute, aliud in ſuaui-
tate deliciari. C Licet nāq; & ſapiētia potēs, & uirtus ſua-
uis exiſtat, ut tn̄ pprias quibuſq; reddamus uocabulis ſi-
gnificātias, uigor uirtutē, ſapiētiā placiditas animi cū ſpi-
rituali quadā ſuauitate demonſtrat. Hanc puto ab apſo deſi
gnatā ubi poſt multa hortamēta pertinētia ad uirtutē, ad-
iecit, qđ ſapientiæ eſt: In ſuauitate in ſpū ſancto. Igit̃ ſtare, *2.Cor.6.*

reſiſtere,uim ui repellere,quæ utiq; in partibꝰ uirtutis de-
putãtur,honor quidẽ,ſed labor eſt. Non eſt enĩ idẽ pro ho-
norẽ tuũ laborioſe defendere,& quiete poſsidere. Non eſt
idẽ uirtute agi,& uirtute frui. Quicqd uirtus elaborat,ſa-
piẽtia fruit̃:& qđ ſapiẽtia ordĩat,deliberat,moderaẽ,uirtꝰ
Eccleſ.38. exequit̃. Sapiẽtiam ſcribe in ocio,ait ſapiẽs. Ergo ſapiẽtiæ
ocia negocia ſunt,& quò ocioſior ſapiẽtia,eò exercitatior
in genere ſuo. E regione uirtus exercitata clarior eſt: coq;
ꝓbatior quò officioſior. Et ſi quis ſapiẽtiã uirtutis amorẽ
diffinierit,nõ à uerò deuiare uidebit. Vbi autẽ amor eſt,la
bor nõ eſt,ſed ſapor. Et fortè ſapiẽtia à ſapore denominat̃,ꝙ
uirtuti accedẽs quoddã ueluti cõdimẽtũ ſapidã reddat,q
p ſe inſulſa quodãmodo & aſpera ſentiebat̃. Nec duxerim
reꝓhendẽdũ ſi qs ſapiẽtiã ſaporẽ boni diffiniat. Hũc ſapo-
rẽ perdidimꝰ ab ipſo penè exortu gñis nr̃i. Ex quo cordis
palatũ ſenſu carnis ꝓualẽte infecit uirus ſerpẽtis antiqui,
cœpit animæ nõ ſapere bonũ,ac ſapor noxiꝰ ſubĩtrare. D
Gene.8. Denique ꝓni ſunt ſenſus hoĩs & cogitatiões in malũ ab ado
leſcẽtia,hoc eſt ab inſipiẽtia primæ mulieris. Ita inſipiẽtia
mulieris saporẽ boni excluſit,q̃a ſerpẽtis malitia mulieris
inſipiẽtiam circũuenit. Sed unde malitia uiſa eſt uiciſſe ad
tp̃s,inde ſe uictã dolet in æternũ. Nã ecce denuo ſapientia
mulieris cor & corpus impleuit,ut q per fœminã deforma
ti in inſipiẽtiã ſumus,per fœminã reformemur ad ſapiẽtiã.
Et nunc aſsidue ſapiẽtia uincit malitiã in mẽtibus ad quas
intrauerit,saporẽ mali quẽ illa inuexit,ſapore exterminãs
melioři. Intrãs ſapiẽtia dum ſenſum carnis infatuat,purifi-
cat intellectũ,cordis palatũ ſanat & reparat. Sano palato
ſapit iã bonũ,ſapit ipſa ſapiẽtia,qua in bonis nullũ meliꝰ.
Quàm multa fiũt bona,& nõ ſapiũt faciẽtibus:ſiquidẽ nõ
ſapore boni ad illa,ſed aut ratiõe aut qualicũq; occaſione
ſeu neceſsitate impellunt̃,& ecõtrario multis q faciũt non
ſapiũt mala,ſed ad hæc inducunt̃ aut metu aut cupiditate
rei cuiuſpiã potius quàm ſapore mali. Qui autẽ tranſierũt
in affectũ cordis,aut ſapiẽtes ſunt,& ipſo delectãtur ſapore
boni:aut maligni ſũt,& ipſa cõplacet ſibi malitia,etiã nul-
la ſpe alterius cõmodi bladiẽte. Malitia uerò quid niſi ſa
por eſt mali? A Beata mens quã ſibi totã uẽdicauit ſapor
boni,& odiũ mali. Hoc reformari ad ſapiẽtiã eſt,hoc ſapiẽ
tiæ uictoriã feliciter experiri. Nã in quo euidẽtius ſapiẽtia
uincere malitiã cõprobat̃,quàm cũ excluſo ſapore mali,q
nõ aliud quàm ipſa malitia eſt,boni quidã intimꝰ ſapor mẽ
tis intima occupare tota ſuauitate ſentit̃? Itaq; ad uirtutẽ
ſpectat tribulationes fortiter ſuſtinere,ad ſapiẽtiã gaudere
in tribulationibꝰ. Cõfortare cor tuũ,& ſuſtinere dñm,uir-
Pſal.33. tutis eſt:guſtare & uidere qm̃ ſuauis eſt dñs,ſapientiæ eſt.
Et ut magis ex ꝓprio bono naturæ bonũ qđq; clareſcat,
modeſtia animi ꝓbat ſapientẽ,cõſtãtia uirũ uirtutis oſtẽ
dit. Et bñ poſt uirtutẽ ſapiẽtia,ꝙ uirtꝰ ſit quoddã quaſi ſta-
bile fundamẽtũ ſup qđ ſapiẽtia ædificet ſibi domũ. Opor-
tuit aũt p̃cedere notitiã boni,q̃a nõ eſt ſocietas luci ſapiẽ-
tiæ,& tenebris ignorãtiæ. Oportuit & bonã uolũtatẽ,q̃a
Prouc.9. in maliuolã animã nõ introibit ſapiẽtia. B Iã ſi in uolũta-
tis mutatione reddita innotuit animæ uita,in eruditione
ſanitas,in uirtute ſtabilitas,in ſapientia poſtremo maturi-
Pſal.44. tas:ſupereſt ut decorẽ illi inueniamꝰ,ſine quo ſpecioſo for
ma præ filijs hoim placere nõ põt. Denique audit,q̃a concu
piſcet rex decorẽ tuũ. Quanta enumerauimꝰ animæ bona,
dona uerbi,uolũtatẽ bonã,ſciẽtiã,uirtutẽ,ſapientiã,& ni-
Pſal.92. hil horũ uerbũ rex cõcupiſcere legit̃,ſed tñ concupiſcet,
inquit,rex decorẽ tuũ. Ait ꝓpheta. Dñs regnauit,decorẽ
induit. Quidni imagini ſuæ pariter & ſpõſæ ſimile cupiat
indumentũ? Tãto profectò ſibi charior illa,quãto ſimilior
ſibi. In quo ergo animæ decor? an fortè in eo qđ honeſtũ
dicit̃? Hoc interim ſentiamꝰ ſi meliꝰ non occurrit. De hone
ſto aũt exterior interroget̃ cõuerſatio,nõ ꝙ ex ea honeſtũ
ꝓdeat,ſed per eã. Nã in cõſciẽtia & habitatio eiꝰ & origo.
Siquidẽ claritas eius,teſtimoniũ cõſciẽtiæ. Nihil hac luce
clarius,nihil hoc glorioſius teſtimonio,cũ ueritas in mẽte
fulget,& mẽs in ueritate ſe uidet. Sed qualẽ? Pudicã,uere-
cundã,pauidã,circũſpectã,nihil penitus admittentẽ quod

euacuet gloriã cõſciẽtiæ atteſtãtis,in nullo conſciã ſibi qđ
erubeſcat p̃ſentiã ueritatis,quo cogat̃ auertere faciẽ quaſi
cõfuſam & reuercuſſam à lumine dei. Hoc planè,hoc illud
decor eſt qđ ſup oĩa bona animæ diuinos oblectat aſpectꝰ,
& nos noiamꝰ ac diffinimꝰ honeſtũ. Cũ aũt decoris huius
claritas abũdantius intima cordis repleuerit,ꝓdeat foras
neceſſe eſt tãquã lucerna latẽs ſub modio,imo lux in tene- Matth.5.
bris lucẽs latere neſcia. Porrò effulgentẽ & ueluti qbuſdã Ioan.1.
ſuis radijs erũpentẽ mẽtis ſimulacrũ corpus excipit,& dif
fundit per mẽbra & ſenſus,quatenꝰ oĩs inde reluceat actio,
ſermo,aſpectus,inceſſus,riſus,ſi tñ riſus mixtus grauitate,
& plenus honeſti. C Horũ & alior profectò artuum ſen-
ſuumq; motus,geſtus & uſus cũ apparuerit ſerius,purus,
modeſtus,totius expers inſolẽtiæ atq; laſciuiæ,tum leuita
tis,tum ignauiæ alienus,æquitati aũt accõmodus,pietati
officioſus:pulchritudo animæ palã erit,ſi tñ non ſit in ſpũ
eius dolus. Põt enĩ fieri ut ſimulent̃ oĩa hæc,& nõ ex abun
dãtia cordis taliter moueant̃. Et ut magis eluceat is animæ
decor,ipm ſi placet honeſtũ in quo hũc locandũ cẽſuimꝰ,
diffiniat̃ mẽtis ingenuitas ſolicita ſeruare cũ conſciẽtia bo
na famæ integritatẽ. Vel iuxta aplm, ꝓuidere bona nõ tñ 2.Cor.8.
corã deo,ſed etiã corã hoĩbus. Beata mens q̃ hoc ſe induit
caſtimoniæ decus,& quẽdã ueluti cæleſtis innocẽtiæ can-
didatũ,per quẽ ſibi uẽdicet glĩoſam cõformitatẽ,non mũ-
di,ſed uerbi,de quo legit̃ ꝙ ſit cãdor uitæ æternæ,ſplẽdor Sapiẽ.7.
& figura ſubſtãtiæ dei. D Ex hoc iã gradu audet q̃ hmõi Hebr.1.
eſt cogitare de nuptijs. Quidni audeat,eò ſe nubilẽ quò ſi-
milẽ cernẽs? Non terret celſitudo quam ſociat ſimilitudo,
amor cõciliat,ꝓfeſsio maritat. Profeſsionis forma hæc eſt:
Iuraui & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ. Hanc ſecuti Pſal.118.
apli aiebãt:Ecce nos reliquimꝰ oĩa,& ſecuti ſumus te. Simi Matt.19.
le eſt illud qđ in carnali quidẽ dictũ,Chriſti & eccleſiæ cõ-
nubiũ ſpiritale ſignauit: ꝓpter hoc relinquet homo patrẽ Ephes.5.
ſuum & matrẽ ſuã,& adhærebit uxori ſuæ:& erunt duo in
carne una. Et apud ꝓphetã glĩatio maritatæ. Mihi aũt ad- Pſal.72.
hærere deo bonũ eſt:ponere in dño deo ſpẽ meã. Ergo quã
uideris animã relictis oĩbus uerbo uotis oĩbus adhærere:
uerbo uiuere:uerbo ſe regere:de uerbo cõcipere quod pa
riat uerbo:quæ poſsit dicere,mihi uiuere Chriſtus eſt &
mori lucrũ:puta cõiugẽ,uerboq; maritatã. Confidat in ea
cor uiri ſui,ſciens fidelẽ,quæ præ ſe oĩa ſpreuerit,oĩa arbi-
tretur ut ſtercora ut ſibi ipſum lucrifaciat. Talẽ nouerat de
quo dicebat. Vas electiõis eſt mihi iſte. Prorſus pia mater Actuũ 9.
& fidelis uiro ſuo aĩa Pauli cũ diceret:Filioli mei quos ite- Gala.4.
rũ parturio donec formet̃ Chriſtus in uobis. B Sed attẽ-
de in ſpũali matrimonio duo eſſe genera pariẽdi:& ex hoc
etiã diuerſas ſoboles,ſed non aduerſas:cũ ſanctæ mr̃es aut
p̃dicãdo aĩas,aut meditãdo intelligẽtias pariũt ſpiritales.
In hoc ultimo genere interdũ excedit̃ & ſecedit̃ etiã à cor-
poreis ſenſibus,ut ſeſe nõ ſentiat q̃ uerbũ ſentit. Hoc fit cũ
mens ineffabili uerbi illecta dulcedine,quodãmodo ſe ſibi
furat̃,imo rapit̃ atq; elabit̃ à ſeipſa ut ṽbo fruat̃. Aliter ſanè
afficit̃ mens fructificãs uerbo,aliter fruẽs uerbo. Illic ſolici
tat neceſsitas ꝓximi,hic inuitat ſuauitas uerbi. Et quidem
læta in ꝓle mater,ſed in amplexibus ſpõſi lætior. Chara pi
gnora filiorũ,ſed oſcula plus delectãt. Bonũ eſt ſaluare mul
tos:excedere autẽ & cũ uerbo eſſe,multo iocũdius. At qñ
hoc,aut quãdiu hoc? Dulce cõmerciũ,ſed breue momẽtũ,
& experimẽtũ rarũ,hoc eſt qđ ſupra poſt alia memini me
dixiſſe,quærere utiq; animã uerbũ quo fruat̃ ad iocũdita-
tẽ. C Pergat quis forſitã quærere à me etiã uerbo frui qđ
ſit? Rñdeo. Quærat potius expertũ à quo id q̃rat. Aut ſi &
mihi experiri daret̃,putas me poſſe eloqui quod ineffabile
eſt? Audi expertũ: Siue,inquit,mẽte excedimꝰ deo,ſiue ſo- 2.Cor.5.
brij ſumus uobis:hoc eſt. Aliud mihi cũ deo,ſolo arbitro
deo:aliud uobiſcum mihi. Illud licuit experiri,ſed minime
loq. In hoc ita cõdeſcẽdo uobis,ut & ego dicere,& uos ca
pere ualeatis. O quiſquis curioſus es ſcire qđ ſit hoc uerbo Nota.
frui,para illi nõ aurẽ,ſed mentẽ. Nõ docet hoc lingua:ſed
docet gratia. Abſcõditur à ſapiẽtibus & prudẽtibus,& re Matth.11.
uelatur paruulis. Magna fratres,magna & ſublimis uirtus
humilitas,

humilitas,quæ promeretur quod non docetur,digna adi
pìſci quod nõ ualet addiſci, digna à uerbo & de uerbo cõ-
cipere quod ſuis ipſa uerbis explicare nõ poteſt.Cur hoc?
non quia ſit meritum,ſed quia ſic placitum corã patre uer
bi ſponſi animæ Ieſu Chriſti domini noſtri, qui eſt ſuper
omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

¶*De cautela & uerecundia ſponſæ quærentis uerbum: & de commendatione uerecundiæ.* Sermo LXXXVI. D

NOn eſt quod à me iam quæratur cur quærat ani
ma uerbum, ſatis ſuperq́ id intimatum ſupra.
Age proſequamur reliqua præſentis capituli,
duntaxat quæ ad mores ſpectant. Vbi primam
nunc aduerte ſponſæ uerecũdiam,qua neſcio an quicquã
gratius aduerti in moribus hominum queat.Hanc primo
omnium libet quodammodo in manibus ſumere,& quaſi
ſpecioſum quendam florem decerpere loco, noſtriſq́ ap-
ponere adoleſcentibus. Non quia non ſit & in prouectio-
ri ætate omni ſtudio retinenda, quæ eſt certè omnium or-
natus ætatum:ſed quòd tenere gratia uerecundiæ in tene-
riori ætate amplius pulchriuſq́ eniteat. Quid amabilius
uerecundo adoleſcente, quàm pulchra hæc & quàm ſplen
dida gemma morum in uita & uultu adoleſcentis, quàm
uera & minime dubia bonæ nuncia ſpei, bonæ indolis in-
dex? Virga diſciplinæ eſt illi qui pudendis affectibus im-
minens,lubricæ ætatis motus actuſq́ leues coerceat, com
primat inſolẽtes. Quid ita turpiloquij & omnis deinceps
turpitudinis fugitans? ſoror continentiæ eſt. Nullũ æque
manifeſtum indiciũ columbinæ ſimplicitatis: & ideò etiã
teſtis innocentiæ. Lampas eſt pudicæ mentis iugiter lu-
cens,ut nil in ea turpe uel indecorum reſidere attemptet,
quod non illa illico prodat. Ita expunctrix malorum, &
propugnatrix puritatis innatæ, ſpecialis gloria conſcien-
tiæ, & famæ cuſtos, uitæ decus, uirtutis ſedes, uirtutum
primitiæ, naturæ laus, & inſigne totius honeſti. Rubor
ipſe genarum quem fortè inuexerit pudor,quantum gra-
tiæ & decoris ſuffuſo afferre uultui ſolet? Vſq́ adeò genui-
num animi bonum uerecundia eſt,ut & qui male agere nõ
uerentur, uideri tamen uerecundentur, dicente domino:
Ioan.3. Omnis qui male agit odit lucem. Sed & qui dormiunt,no
cte dormiunt:& qui ebrij ſunt,nocte ebrij ſunt: opera nimi
rum tenebrarum & digna latebris, tenebris occultantes.
Intereſt tamen quòd occulta dedecoris,quæ uerecundia
horum non habere ſed prodere erubeſcit, ſponſæ uerecũ-
dia omnino non operit,ſed expuit,ſed propellit. B Ideir-
Eccleſ.4. co sit ſapiens. Eſt pudor adducens peccatum,& eſt pudor
adducens gloriam. Quærit ſponſa uerbum uerecũde qui-
dem,quia in lectulo,quia per noctes:ſed hæc uerecũdia ha
bet gloriam,non peccatum. Quærit hoc ad purificationẽ
2.Cor.1. conſcientiæ:quærit ad teſtimonium,ut poſsit dicere: Glo
Cantic.3. ria mea hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ meæ. In lectulo
meo per noctes quæſiui quem diligit anima mea. Verecun
dia tibi,ſi aduertis,& loco ſignatur & tempore. Quid tam
amicum uerecundo animo quàm ſecretum? Porrò ſecre-
Matth.6. tum & nox & lectulus habet. Deniq́ orare uolentes iube-
mur intrare cubiculum:utiq́ ſecreti gratia. Id quidem ad
cautelam: ne coram orantibus laus humana orationis fu-
retur fructum, fruſtretur effectum. Sed doceris nihilomi-
nus uerecundiam ſententia hac. Quid tam proprium ue-
recundiæ quàm proprias uitare laudes,uitare iactantiam?
Patet quòd ſignanter & ad uerecundiam orantibus pete-
re ſecretum indixerit pudoris filius & miniſter. Quid tam
indecorum maxime adoleſcenti quàm oſtentatio ſanctita-
tis? Cum tamen ab hac potiſsimum ætate aptum profectò
capiatur temporaneumq́ religionis exordium, Hieremia
Threñ.3. dicente: Bonum eſt homini ſi portauerit iugum domini,
ab adoleſcentia ſua. Bona commendatio ſecuturæ oratio-
Pſal.118. nis,ſi præmittas uerecũdiam,dicens: Adoleſcentulus ſum
ego & contemptus, iuſtificationes tuas non ſum oblitus.
C Nec modo locum & tẽpus obſeruare oportet cum qui
ſibi orare uoluerit. Tempus feriatũ commodius aptiuſq́:
maxime autem cum profundum nocturnus ſopor indicit
ſilentium, tunc planè liberior exit puriorq́ oratio. Con- Threñ.2.
ſurge in nocte,inquit, in principio uigiliarum tuarum, &
effunde ſicut aquam cor tuum ante cõſpectum domini dei
tui. Quàm ſecura aſcẽdit de nocte oratio,ſolo arbitro deo,
ſanctoq́ angelo qui illam ſuperno altari ſuſcipit præſentã-
dam. Quàm grata & lucida uerecundo colorata rubore.
Quàm ſerena & placida nullo interturbata clamore uel
ſtrepitu. Quàm deniq́ munda atq́ ſyncera nullo reſperſa
puluere terrenæ ſolicitudinis, nulla aſpicientis laude ſeu
adulatione tentata. D Propter hoc ergo ſponſa non mi-
nus uerecunde quàm caute & lectuli ſecretum petebat &
noctis, orare hoc eſt uerbum quærere uolens. Vnum eſt
enim. Alioquin non recte oras, ſi orando præter uerbum
aliquid quæras, aut quod propter uerbum non quæras,
quoniam in ipſo ſunt omnia. Ibi remedium uulnerum,ibi
ſubſidia neceſsitatum, ibi reſarcitus defectuum, ibi profe-
ctuum copiæ,ibi deniq́ quicquid accipere uel habere ho-
minibus expedit,quicquid decet,quicquid oportet. Sine
cauſa ergo aliud à uerbo petitur,cũ ipſum ſit omnia. Nam
& ſi iſta tẽporalia cum neceſſe eſt poſtulare uidemur,ſi uer
bum in cauſa eſt (ut quidem dignum eſt) nõ utiq́ illa, ſed
hoc potius quærimus,propter quod alia poſtulamus. No
runt hoc qui omnẽ uſum harum rerũ ad promerendũ uer
bum dirigere conſueuerũt. Non pigeat tamẽ ſcrutari ad-
huc ſecreta lectuli huius & temporis,ſi fortè in his aliquid
lateat ſpiritale quod uenire ad medium proſit. Et ſi placet
ſentire lectuli quidẽ nomine humanã figurari infirmitatẽ,
nocturnis autẽ tenebris ignorantiã æque humanã: conſe-
quens eſt & congruũ ſatis ut dei uirtus & dei ſapiẽtia uer
bum,contra utrũq́ originale malũ inſtantius requiratur.
Nẽpe quid conuenientius quàm ut infirmitati uirtus,igno
rantiæ ſapiẽtia opponatur? Et ne quid ſimpliciorum cor-
dibus de hac interpretatione reſideat dubiũ: audiãt quid
ſuper hoc ſanctus propheta dicat. Dominus opem ferat il- Pſal.40.
li ſuper lectum doloris eius: uniuerſum ſtratũ eius uerſaſti
in infirmitate eius. Atq́ id quidẽ de lectulo. Iam de igno-
rantiæ nocte quid manifeſtius quàm quod in alio idetidẽ
loquiſ pſalmo: Neſcierũt neq́ intellexerũt,in tenebris am Pſal.81.
bulant:pro certo exprimens ipſam in qua nati ſunt totius
humani generis ignorantiã. Ipſa eſt (ut opinor) cui ſe bea-
tus apoſtolus fatetur natum,& gloriatur ereptum,dicens:
Qui eruit nos de poteſtate tenebrarum. Vnde & dicebat: Colloc.1.
Non ſumus filij noctis neque tenebrarum. Item ad omnes Ephes.5.
electos: Vt filij,inquit,lucis ambulate.

¶*Expliciunt ſermones.* LXXXVI. *beati Bernardi ſuper Cantica: quos morte præuentus non compleuit.*

¶*Sequuntur eiuſdem epiſtolæ.*

¶*Miraculum de prima epiſtola.*

FRater Robertus ſancti uiri monachus & ſecun-
dum carnem propinquus, in adoleſcentia ſua
quorundam perſuaſione deceptus, Cluniacum
ſeſe contulerat. Venerabilis autem pater poſtea
quàm aliquãdiu diſsimulauit, eundem fratrem ſtatuit per
epiſtolam reuocare. Quo dictante uenerabilis Vuilhel-
mus Riuallis poſtea monaſterij primus abbas in mem-
brana ſcribẽs,eandem excipiebat epiſtolam. Erant autem
pariter ſub dio ſedentes (ad dictandum quippe ſecretius
ſepta monaſterij egreſsi fuerant) ſubito autem inopinatus
imber erupit:& is qui ſcribebat (ſicut ipſo referente didi-
cimus) chartam reponere uoluit. Ad quem pater ſanctus:
Opus inquit dei eſt,ſcribere ne timeas. Scripſit ergo epi-
ſtolam in medio imbre ſine imbre. Cum enim undiq́ plue-
ret, chartam expoſitam uirtus operuit charitatis: & quæ
dictabat epiſtolam,ſchedulam quoq́ pariter conſeruabat.
Et hæc quidem epiſtola ob tam grande miraculum in co-
dice epiſtolarum eius à fratribus non immerito prima eſt
ordinata.

INCIPIVNT EPISTOLAE DIVI BERNARDI ABBATIS.

¶ *Epiſtola prima ad Robertum nepotem ſuum: qui de ordine Ciſtercienſi tranſierat ad Cluniacum.*

SATIS ET PLVS QVAM
ſatis ſuſtinui dilectiſsime fili Roberte ſi
fortè dei pietas & tuam per ſe, & meam
per te animam dignaretur inuiſere: ti-
bi ſcilicet inſpirando ſalutarē compun
ctionem: mihiq; de tua ſalute lætitiam.
Sed quoniā uſq; adhuc fruſtratum me
cerno ab expectatione mea: iam non ualeo tegere dolorem
meum, anxietatē reprimere, diſsimulare triſtitiam. Vnde
& cōtra iuris ordinem cogor reuocare læſus, eum qui me
læſit: ſpretus requirere cōtemptorē: iniuriam paſſus, iniu-
riatori ſatisfacere: rogare deniq;, à quo rogari debueram.
B Dolor quippe nimius non deliberat: non uerecundaē:
non conſulit rationē: non metuit dignitatis dammum: legi
nō obtemperat: iudicio nō acquieſcit: modum ignorat &
ordinē: id omnimodo & ſolūmodo ſatagēte animo, quo uel
careat quod ſe dolet habere, uel habeat quo ſe dolet care-
re. At inquis, nec læſi quēpiā, nec ſpreui: ſed ſpret⁹ potius
ego, ac multipharie læſus, tñ fugi malefactorē meum. Cui
iniuriam feci ſi iniurias fugi? An nō expedit cedere perſe-
cutori quàm reſiſtere: fugere ferientē quàm referire? Rectè.
Aſſentio. Non ut contenderē cœpi hæc: ſed ut contētionē
dirimerem. Fugere perſecutionē non eſt culpa fugientis,
ſed perſequētis. Non cōtradico. Omitto quod factum eſt:
non requiro cur uel quomodo factū eſt: culpas non diſcu-
tio: non retracto cauſas: nō recordor iniurias. Solēt enim
hæc magis iſtigare quàm mitigare diſcordias. Solū quod
mihi magis eſt cordi, loquor. Me miſerū ꝙ te careo, ꝙ te
non uideo, ꝙ ſine te uiuo: ꝑ quo mori, mihi uiuere eſt: ſine
quo uiuere, mori. Nō igitur quæro cur abieris: ſed ꝙ iam
non redieris, queror. Non cauſas diſceſsionis, ſed moras
cauſor regreſsionis. Veni tantū, & pax erit. Reuertere, &
Luce 15. ſatisfactū eſt. Redi inquā redi: & lætus cantabo: Mortuus
fuerat, & reuixit: perierat, & inuentus eſt. C Fuerit certè
meæ culpæ quod diſceſsiſti: delicato quippe adoleſcētulo
auſterus extiterā: & tenerum durus nimis inhumane tra-
ctaui. Hinc enim & præſens quondā aduerſum me (quan-
tum memini) murmurare ſolebas: hinc & nunc (ſicut au-
dini) etiā abſenti derogare non ceſſas. Non tibi imputeē.
Poſſem forſitan excuſare & dicere: quia ſic laſciui pueritiæ
motus coercēdi erant: ac rudibus annis debebantur aſpe-
ra illa diſciplinæ diſtrictioris initia: ſcriptura atteſtante
Prou. 23. quæ ait: Percute filium tuum uirga: & liberabis animam
Hebr. 12. eius à morte. Et rurſum: Quos enim diligit dñs corripit:
Prou. 27. flagellat autem omnem filium quem recipit. Et illud: Vti-
liora ſunt uerbera amici: quàm oſcula inimici. Sed fuerit
(ut dixi) meæ culpæ quod diſceſsiſti: ne dū de reatus per-
petratione contēditur, emendatio retardeē. At uerò hinc
uel proculdubio incipiet eſſe & tuæ, ſi non parcas pœnitē-
ti, indulgeas confitēti: quia potui quidem aliquādo in ali-
quibus fuiſſe erga te indiſcretus: ſed certè non maleuolus.
Quod ſi & in futuro hāc ipſam indiſcretionē meam ſuſpe-
ctam habes: noueris me iam non eſſe qui fueram: quia nec
te puto fore qui fuiſti. Mutatus mutatū inuenies: & quem
ante metuebas magiſtrū: comitē amplectere ſecurus. Itaq;
ſiue mea culpa receſſeris (ut tu putas, & ego non excuſo)
ſiue tua (ut multi putāt, etſi ego nō accuſo) ſiue mea ſimul
& tua (quod ego magis puto) ex hoc iam ſi redire renue-
ris: ſolus profectò inexcuſabilis eris. A Vis ab omni cul
pa liber eſſe? Reuertere. Si tuā agnoſcis, ignoſco. Ignoſce
& tu mihi: ubi meam agnoſco. Alioquin, aut tibi nimis in-
dulges, qui tuam culpā & agnoſcis & diſsimulas: aut mihi
nimis immiſericors es, cui nec ſatisfacienti ignoſcendum
putas. Iam ſi redire recuſas: aliam quære occaſionem unde
falſo blandiaris conſcientiæ tuæ: quia non erit ultra quod
formidare debeas de rigore diſtrictionis meæ. Neq; enim
formidandū eſt ꝙ futurus ſim præſenti formidoloſus: cui
adhuc abſenti iam toto ſum corpore proſtratus, totis aſtri-
ctus uiſceribus. Humilitatē exhibeo, charitatē promitto,
& tu times? Intrepidus ueni quo te uocat humilitas: per-
trahit charitas. Securus accede: talibus præuentus obſidi-
bus. Fugiſti ſæuū: reuertere ad manſuetū. Reuocet te mea
lenitas: cuius ſæuitas effugauit. Vide fili qua te cupiam
duci: nō ſpiritu ſeruitutis iterum in timore, ſed ſpiritu ado
ptionis filiorū, in quo clamare & tu nō confundaris, abba
pater: cauſam utiq; tanti doloris mei non minis apud te,
ſed blandimentis, precibus, non terroribus agens. Alius
forſitan aliter tentaret. Et uerè quis alius non magis diſcu
teret reatum, & incuteret metū: non opponeret uotum, &
proponeret iudiciū: non argueret inobediētiæ, non indi-
gnaretur apoſtaſiæ: ꝙ de tunicis ad pellicias, de olerib⁹ ad
delicias, ꝙ deniq; ad diuitias de paupertate trāſieris? Sed
ego noui animū tuū: qui facilius poſsit amore flecti, quàm
timore compelli. Deniq; quid neceſſe eſt bis pungere non
recalcitrātem: ualde timidum magis exterrere: per ſe ſatis
erubeſcentem confundere amplius: cui ſua ratio magiſter,
cui propria conſcientia uirga, & ingenita uerecundia lex
diſciplinæ eſt? C Quòd ſi cui mirum uidetur, quomodo
puer uerecundus, ſimplex, timoratus, auſus fuerit contra
uoluntatem fratrū, magiſtri imperiū, regulare decretum,
ſuum deſerere & uotum & locū: miretur etiam ꝙ & Dauid
ſanctitati ſubreptum ſit, ꝙ ſapientiæ Salomonis illuſum, ꝙ
Sanſon fortitudini obuiatū. Qui ꝓthoplaſtū dolo captū
expulit de patria felicitatis: quid mirū ſi tenero ſubripuit
adoleſcentulo in loco horroris & uaſtæ ſolitudinis? Huc
accedit quod nec ſicut illos Babylonicos ſenes, ſpecies de-
cepit eum, nec ſicut Giezi pecuniæ amor: nec honoris am-
bitio, ſicut Iulianū apoſtatā: ſed ſefellit illum ſanctitas, ſedu
xit religio, perdidit auctoritas ſeniorum. Quæris quomo-
do? Primo quidē miſſus eſt magnus quidam prior ab ipſo
principe priorū: foris quidē apparens in ueſtimētis ouiū:
intrinſecus autē lupus rapax. Deceptiſq; cuſtodibus, æſti-
mantibus quippe ouem eſſe: uæ uæ admiſſus eſt ſolus ad
ſolam lupus ouiculam. Nec refugit ouicula lupū: quem &
ipſa putabat ouem. Quid plura? attrahit, allicit, blāditur:
& noui euangelij prædicator commendat crapulam, parci
moniam damnat: uoluntariam paupertatem miſeriam di-
cit. Ieiunia, uigilias, ſilentium, manuumq; laborem, uocat
inſaniam. E contra: ocioſitatem, contemplationem nuncu-
pat: edacitatē, loquacitatē, curioſitatē, cunctam deniq; in-
temperantiā nominat diſcretionē. Quādo, inquit, delecta-
tur deus cruciatibus noſtris? Vbi ꝑcipit ſcriptura quēpiā
ſeſe interficere? Qualis uerò religio eſt fodere terrā, ſiluam
excidere, ſtercora comportare? Nunquid non ſentētia ue-
ritatis eſt: Miſericordiam uolo, & non ſacrificium? Et: No Matth. 9.
lo mortem peccatoris: ſed magis ut conuertatur & uiuat. Ezech. 18.
Et: Beati miſericordes: qm̄ ipſi miſericordiā conſequētur. Matth. 5.
Vt quid uerò deus cibos creauit: ſi non liceat mādúcare?
Vt quid nobis corpora dedit: ſi prohibeat ſuſtentare? De-
niq; qui ſibi nequā: cui bonus? Quis unquā ſanum ſapiēs, Eccle. 14.
carnem ſuam odio habuit? Talibus tandē allegationibus
male credulus puer circumuentus ſeducitur: ſeductorē ſe-
quitur: Cluniacum ducitur, tōdetur, raditur, lauaē, exuiē,
ruſticanis, uetuſtis, ſordidis, induiē precioſis nouis ac niti-
dis: & ita in conuētum ſuſcipitur. Sed cum quali putas ho
nore? Cum quo triumpho? Cum quanta reuerentia? De-
fertur ei ſuper oēs coætaneos ſuos: & tanquā uictor rediēs
à pugna, ſic laudatur peccator in deſiderijs animæ ſuæ. Su- Pſal. 9.
ſtollitur in altū: ſtatu nō mediocri collocatur: ita ut multis
ſenioribus prælatus ſit adoleſcēs, fauet, blanditur, congra
tulaē ei uniuerſa fraternitas: exultant oēs tanquā uictores Eſaie 9.
capta præda qn̄ diuidūt ſpolia. O Ieſu bone: quàm multa
facta ſunt ꝑ unius animulæ ꝑditione? Cuius ad hæc quantū
libet robuſtū pectus nō emolleſceret? Cuius interior quā-
tiuis

tũuis ſpiritualis oculus nõ turbaret? Cui inter talia ad ſuã
liceat recurrere cõſciam? Quis denique in tãta põpa uel ue-
ritatẽ ualeat agnoſcere: uel obtinere humilitatẽ? B Nit-
titur interea pro eo romã: apl̃ica cõpellatur auctoritas: & ut
papa non neget aſſenſum: ſuggeritur ei infantẽ olim à pa-
rẽtibus oblatũ fuiſſe monaſterio. Non fuit qui refelleret:
nec eñ cõtradictor eſt expectatꝰ: iudicatũ eſt de parte: ab
iudicatũ abſentibꝰ. Iuſtificati ſunt q iniuriã ſecerunt: exci-
derunt à cauſa qui paſſi ſunt: abſque ſatisfactiõe abſoluitur
reus: firmatur priuilegio crudeli nimium clemẽs ſnia abſolu-
tionis: quo reportato cõfirmaretur fluctuãti male ſuaſa ſtabi-
litas: ſecuritas dubitanti. Et hic tenõr literarũ: hæc iudicij
ſumma: hæc totius cauſæ diffinitio, ut teneãt qui tulerũt,
ſileant qui amiſerunt. Inter hæc autem pereat aïa pro qua
xp̃s mortuꝰ eſt: & hoc qa cluniacẽſes uolunt. Fit profeſſio
ſuper profeſſionẽ: uouetur qđ non ſoluetur: proponitur qđ non
tenebitur. Et cũ primũ pactum irritũ factũ ſit: i ſecũdo gemi-
natur præuaricatio: & fit ſupra modũ peccãs pactũ. Veniet
uenietque male iudicata reiudicabit: illicite iurata confuta-
Pſal.145. bit: qui faciet iudiciũ iniuriã patientibus: q iudicabit i iu-
Eſaie 11. ſtitia pauperes, & arguet in æquitate pro manſuetis ter-
ræ. C Veniet pro certo qui per prophetã minatur, in pſal-
Pſal.74. mo dicẽs. Cũ accepero tp̃s: ego iuſtitias iudicabo. Quid
faciet de iniuſtis iudicijs: qui ipſas quoque iuſtitias iudicabit?
Veniet inquã, ueniet dies iudicij: ubi plus ualebunt pura
corda, quàm aſtuta uerba: & cõſcia bona, quàm marſupia
plena, quandoquidẽ iudex ille nec falletur uerbis, nec flectetur
donis. Tuũ dñe ieſu tribunal appello: tuo me iudicio ſer-
uo: tibi cõmitto cauſam meã. Dñe deus ſabaoth qui iudi-
cas iuſte, & probas renes & corda: cuius oculi ſicut fallere
nolunt: ita falli non põt: tu uides, qui tua: uides, qui q̃runt
& ſua. Tu noſti qbus ei uiſceribus in cũctis tẽtationibus
ſuis ſemp affuerim: quãtis pro eo gemitibus aures tuæ pie-
tatis pulſauerim: qualiter ad quæque illius ſcandala, pertur-
bationes, moleſtias ego urebar, torquebar, affligebar. Et
nũc timeo ne fruſtra. Puto eñ: quãtũ expertus ſum: adole-
ſcenti per ſe ſatis feruẽtis & inſoleſcẽtis nec corpori talia
expedire fomẽta: nec menti illa glĩæ tẽtamenta. Itaque arbi-
Pſal.16. ter meus dñe ieſu: de uultu tuo iudiciũ meũ prodeat: ocu-
li tui uideãt æquitatẽ. Videãt & iudicẽt quid potius ſtare
debuerit: an uotũ pr̃is de filio: an filij de ſeipſo: p̃ſertim cũ
filius aliqd maius deuouerit. D Videat & famulus tuus
legiſlator noſter Benedictꝰ: qd regularius fuerit: utrũ qđ
factum eſt de infantulo neſciente ipſo: an quod ipſe per ſe
Ioan.9. poſtmodũ prudens & ſciens fecit: cum iã ætatem haberet
ut de ſe loqueretur. Quãquã dubiũ nõ ſit promiſſum illũ
fuiſſe, nõ donatũ. Nec enim petitio quã regula præcipit,
pro eo facta fuit à parentibus: nec manus illius cũ ipſa pe-
titione inuoluta palla altaris: ut ſic offerretur corã teſtibus.
Oſtenditur deinde terra quæ cum illo & pro illo dicitur
data fuiſſe. Sed ſi cum terra eũ receperunt: cur non & cum
terra eum retinuerũt? An fortè requirebant magis datum
quàm fructum: & pluris æſtimata eſt terra quàm aïa? Alio-
quin oblatus monaſterio, quid q̃rebat in ſeculo? Nutrien-
dus deo: cur expoſitus erat diabolo? Ouis xp̃i: cur inuẽta
eſt patere morſibus lupi? De ſeculo quippe: nõ de cluniaco:
te teſte Roberte ueniſti ciſtercium. Quæſiſti, petiſti, pulſa-
ſti: ſed tui adhuc teneritudine, te licet inuito, dilatus es p
bienniũ. Quo tempore patienter expleto: & abſque calum-
nia: tuis demum p̃cibus: multiſque ſi meminiſti lachrymis:
diu expectatã impetraſti miam: & quẽ ſatis deſideraueras
ingreſſum, obtinuiſti. Poſt hæc per annum iuxta regulam
in oĩ patiẽtia probatus: perſeueranter & ſine querela con-
uerſatus: poſt annũ ſpõte profeſſus: tunc primum ſeculari
ueſte reiecta, religiõis habitũ ſuſcepiſti. O inſenſate puer,
qs te faſcinauit non ſoluere uota tua: quæ diſtinxerunt la-
bia tua? An nõ uel ex ore tuo iuſtificaberis, uel ex ore tuo
condemnaberis? Quid de parentis uoto ſolicitus es, ne-
gligens tui: cum ex ore tuo non illius habeas iudicari: tuo-
rũ non illius uota labiorũ exigendus ſis? B Et quid tibi
fruſtra quiſpiã blanditur de abſolutiõe apoſtolica cuius
conſcientiã diuina ligatã tenet ſnia? Nemo, inquit, mittẽs Luca 9.
manum ſuã ad aratrum & reſpiciẽs retro: aptus eſt regno
dei. Nunqd & hoc perſuadebunt nõ eſſe retro reſpicere q
dicunt tibi euge euge? Filiole: ſi te lactauerint p̃ctõres, ne Prouer.1.
acquieſcas eis. Noli credere oĩ ſpũi. Sint tibi multi neceſ- 1.Ioan.4.
ſarij: unus autẽ ſit tibi conſiliarius de mille. Tolle occaſio- Eccleſ.6.
nes: reſpue blandimenta: adulationibus claude aures: te
interroga de te: qa tu te melius noſti quàm alius. Attende
cor tuũ, diſcute intentionẽ, conſule ueritatẽ: tua tibi con-
ſcientia r̃ndeat cur abieris, cur ordinem tuum, cur fratres,
cur locũ, cur me, qui & tibi propinquus carne, & propin-
quior ſpũ ſum, deſerueris. Si ut artius, ut rectiꝰ, ut p̃fectius
uiueres: ſecurus eſto, qa non retro aſpexiſti, ſed & gl̃are cũ
apoſtolo dicens: Quæ retro oblitus, & ad ea q̃ ante ſunt ex- Philip 3.
tentus: ſequor ad palmã gloriæ. Sin aliàs: noli altum ſape-
re, ſed time: qm̃ (ut cũ uenia tui dixerim) quicquid tibi am-
plius indulges in uictu ueſtituque ſuperfluo: in uerbis ocio-
ſis, in uagatione licẽtioſa & curioſa, quam uidelicet promi-
ſiſti quam apud nos tenuiſti: hoc proculdubio retro aſpi-
cere eſt, p̃uaricari eſt, apoſtatare eſt. Et hæc dico fili non ut
te confundã, ſed ut tãquã filiũ chariſſimũ moneam: qa & ſi
multos habeas in xp̃o pedagogos, ſed nõ multos patres.
Nã ſi dignaris: & uerbo & exẽplo meo in religiõnẽ ego te
genui. Nutriui deinde lacte qđ ſolũ adhuc paruulus cape-
re poteras: daturus & panẽ, ſi expectares ut grandeſceres.
Sed heu quàm p̃propere & intẽpeſtiue ablactatꝰ es. Et ue-
reor ne totũ qđ fouerã blandimentis, roborauerã adhor-
tationibꝰ, orationibꝰ ſolidaueram: iãiamque euaneſcat, de-
ficiat, pereat, & lugeã miſer non tã caſſi laboris damnum,
quàm dãnatæ ſobolis miſerabilem caſum. Placẽtne tibi ꝙ
alīꝰ nunc gl̃ietur de te, q nihil utique laborauit in te? Simi- 3.Regũ 3.
le mihi contigit qđ & illi meretrici apud ſalomonẽ: cui ui-
delicet paruulus ſuus ab altera q̃ ſuũ à ſe opp̃ſſum extinxe-
rat: furtim ſublatus eſt. Tu quoque de ſinu mihi & utero ab-
ſciſus es. Ablatũ gemo: repeto uiolẽter auulſum. Non poſ-
ſum obliuiſci uiſcera mea. Quorũ nimirum parte detracta
non modica: non põt niſi torqueri pars reliqua. Veruntamen
meu quo tuo cõmodo, qua tui neceſſitate hoc nobis mo-
liti ſunt amici nr̃i: quorum manꝰ ſanguine plenæ ſunt: quo- Eſaie 1.
rum aïam meã pertrãſiuit gladiꝰ: quorũ dentes arma & ſa- Pſal.56.
gittæ, & lingua eorum gladius acutus. Nã utique mihi ſi in
aliquo unquã eos offenderã (qđ utique mihi conſcius non
ſum) plenã prorſus rependerẽ uicẽ. Mirũ uerò ſi non plus
talione recepi: ſi uidelicet tale aliqd in eos deliqiſſe potui,
quale nũc ab eis pertuli. Nam ut uerum fatear: non os de
oſſibus meis, uel carnem de carne mea, ſed tulerunt mihi
gaudiũ cordis mei, fructũ ſpũs mei, coronã ſpei meæ: & ue-
lut mihi ſentire uideor aïæ meæ dimidium. Vt quid hoc?
Fortè miſerti ſunt tui: & cæco cæcũ ducẽti indignãtes: ne
perires poſt me, in ſuũ te tranſtulere ducatum. O moleſta
charitas, ò dura neceſſitudo. Tantum tuam dilexere ſalu-
tem: ut in meam impingerẽt. Niſi me perempto: tu ſaluari
non poteras? Et utinam ipſi te abſque me ſaluẽt. Vtinam &
ſi ego moriar, uel tu uiuas. D Sed quid? Salus ergo ma-
gis in cultu ueſtium, & ciborum eſt opulentia: quàm in ſo-
brio uictu ueſtituque moderato? Si pelliciæ lenes & calidæ,
ſi panni ſubtiles & precioſi, ſi longæ manicæ, & amplum ca-
pucium, ſi opertorium ſilueſtre, & molle ſtamineũ, ſctm̃ fa-
ciunt: qd moror & ego ꝙ te nõ ſequor? Sed hæc infirman-
tium ſunt fomenta, non arma pugnantium. Ecce enim qui Matth.11.
mollibꝰ ueſtiuntur, in domibus regũ ſunt. Vinũ & ſimilia,
mulſum & pinguia corpori militant: nõ ſpũi. Frixuris nõ
aïa ſaginatur, ſed caro. Multi in ægypto fratres. Multo tẽ-
pore deo ſine piſcibus ſeruierunt. Piper, zinziber, cyminũ,
ſaluia, & mille hmõi ſpecies ſalſamẽtorũ: palatum quidem
delectãt: ſed libidinem accedunt. Et tu mihi in his ſecurita-
tem pones: tu cum hmõi tutam duces adoleſcentiam? Pru- Note.
denter ſobrieque conuerſanti, ſatis eſt ad omne condimen-
tum ſal cum fame. Qua ſola non expectata: neceſſe eſt aliàs
atque aliàs de neſcio quibus ſuccis extraneis confici permi-
xtiones, q̃ uidelicet palatiũ reparent, gulã prouocent, ex-

eſtēt appetitū. B Sed qd faciet, inquis, qui aliud nō pōt?
Bene. Scio qa delicatus es: & ꝙ his aſſuet⁹ mō duriora nō
poſſis: ſed quid ſi potes facere ut poſſis? Quæris quō? Sur
ge, ꝑcingere, tolle ociū, exere uires, moue brachia, cōplo-
ſas explica manus, exercitare in aliquo: & ſtatim ſenties ſo
la te appetere quæ famem tollant, non fauces demulceant.
Reddet qppe ſapores rebus exercitiū: quos tulit inertia,
multa q̄ reſpuis ocioſus, poſt laborē ſumes cum deſiderio.
Siquidē ociū parit faſtidiū: exercitiū famē. Fames autē mi
ro mō dulcia reddit: q̄ faſtidium facit inſipida. Olus, faba,
pultes, paniſq́ cibarius cum aqua, quieſcenti quidem fa-
ſtidio ſunt: ſed exercitato magnæ uidētur deliciæ. Iam for
tē tunicis diſſuetus exhorres nimiꝫ eas: tā ꝓpter hyemis
Iob.6. frigus, quàm ꝓpter æſtatis ardorē. Sed nunqd legiſti: Qui
timet pruinā, ueniet ſuper eum nix? Vigilias times & ieiu-
nia, manuumq́ laborē. Sed hæc leuia ſunt meditanti flam-
mas perpetuas. Recordatio deinde tenebrarū exteriorū
facit non horrere ſolitudinē. Si futuram cogitas de uerbis
Mat.12. ocioſis diſcutionē: non ualde diſplicebit ſilentium. Fletus
Eiuſd.13. æternꝰ & ſtridor ille dentiū añ cordis oculos reductꝰ: pa-
res tibi reddet mattā & culcitrā. Deniq; ſi totum de nocte
quod regula præcipit bene ad pſalmos uigilaueris, nimis
durus erit lectus in quo quiete nō dormias. Si tātū in die
quātū profeſſus es manibꝰ laboraueris: durus erit cibus
quē libenter nō comedas. C Surge miles xp̄i, ſurge, ex-
cutere de puluere, reuertere ad prælium unde fugiſti: for-
tius poſt fugam ꝓliaturus, glorioſius triumphaturus. Ha-
bet quidē xp̄s multos milites q fortiſſime cœperunt, ſtete
runt, uicerunt: paucos autem qui de fuga conuerſi rurſus
ſe periculo ingeſſerint quod declinauerant: rurſus fuga-
rint hoſtes quos fugiebāt. Et qa oē rarū ꝓcioſum: gaudeo
te de illis poſſe eſſe qui quāto rariores, tanto apparebunt
glorioſiores. Aliàs autē ſi multū timidus es, cur uel times
ubi nō eſt timor: nō autē times ubi magis eſt timēdū? An
qa fugiſti ex acie: putas te manus hoſtiū euaſiſſe? Libentiꝰ
te inſequitur aduerſarius fugientem, quàm ſuſtineat repu
gnantē: & audacius inſiſtit à tergo, quàm reſiſtat in faciē.
Securꝰ nūc proiectis armis, capis matutinos ſomnos, cū
illa hora xp̄s reſurrexerit: & ignoras ꝙ exarmatus & tu ti-
midior, & hoſtibus minus timendus ſis? Armatorū multi-
tudo circumuallauerunt domum: & tu dormis? Iam aſcen
dunt aggerē: iā diſſipant ſepem: iā irruunt per poſticū. Tu
tiuſne eſt ergo tibi, ut te inueniāt ſolū quàm cum aliis? nu
dū in lectulo quàm armatū in cāpo? Expergiſcere, ſume ar
ma, & fuge ad cōmilitones tuos quos fugiens deſerueras:
ut qui te ab eis diſiunxerat, ipſe te denuo timor iungat.
Quid armorū refugis pondꝰ & aſperitatē delicate miles?
Aduerſarius inſtans & circumuolantia ſpicula facient cly-
peū non eſſe oneri: loricam non ſentiri uel galeā. Etquidē
ſubito procedēti de umbra ad ſolē, de ocio ad laborē: gra-
ue cernif oē quod incipit. Sed poſtquā ab his diſſueſcere,
& ad illa ſe pauliſper aſſueſcere cœperit, uſus tollit difficul
tatem: inuenitq́ facile eſſe, quod impoſſibile ante putauit.
Solent etiam fortiſſimi milites audita buccina ante con-
greſſum trepidare. At ubi ad prælium uētū fuerit: ſpes ui-
ctoriæ, & timor ne uincantur, reddit intrepidos. Quid ue-
rò tu trepidas? quē fratrū unanimitas armatorū circūue
niet, cui angeli aſſiſtēt à latere: quē dux belli xp̄s præibit,
Ioan.16. ſuos animans ad uictoriam, & dicens: Confidite ego uici
Rom.8. mundū. Si xp̄s pro nobis, quis cōtra nos? Securus potes
pugnare ubi ſecurꝰ es de uictoria. B O uerè tuta pro xp̄o
& cū xp̄o pugna: in qua nec uulneratus, nec proſtratus,
nec conculcatus, nec miles ſi fieri poſſit occiſus fraudabe-
ris à uictoria: tātum ne fugias. Sola cauſa qua perdere poſ
ſis uictoriā, fuga eſt. Fugiendo potes illam amittere, mo-
riendo non potes: & beatus ſi pugnādo moriaris: qa mor-
tuus, mox coronaberis. Væ autē tibi ſi declinādo pugnā,
perdis & uictoriā ſimul & coronam. Quod ipſe auertat à
te fili dilectiſſime, qui in iudicio de his meis literis maiorē
tibi habet inferre dānationē, ſi nullam ex eis in te reperé-
rit emendationem.

*¶ Ad fulconem puerum poſtea Lingonenſem archidiaco-
num.* *Epiſtola.* II.

BOnæ indolis adoleſcēti Fulconi: frater Bernar
dus pctōr, inde lætari in adoleſcentia unde in
ſenectute nō pœniteat. ¶ Non miror ſi mireris:
ſed miror ſi nō mireris unde mihi ad te ſcribere
uelle, ciuē ruſticꝰ, ſcholaſticū monachꝰ: cū nulla hinc tibi
occaſio neceſſaria occurrat: nulla ſerò patens oñdat. At ſi
attenderis qđ ſcriptū legis: Sapientibꝰ & inſipientibꝰ de-
bitor ſum: & illud: Charitas non q̄rit q̄ ſua ſunt: forſitā in- *Rom.1.*
telliges quicqd illa iuſſerit, nō eſſe ꝓſumptū. Charitas eñ *1.cori.13.*
ad te obiurgandū me compulit, q̄ tibi cōdolet, quāuis nō
dolenti: q̄ tibi miſeref, licet non miſerabili. Et inde magis
dolet, ꝙ cū ſis dolendꝰ, non doles: & inde magis miſeref,
ꝙ cum miſer ſis, miſerabilis nō es. Nec fruſtra forſitan tibi
cōpatitur, dūmodo patienter tu audias unde cōpatiatur.
Vult te tuū ſentire dolorē, ut iā non habeas unde dolere:
uult te tuā ſcire miſeriā, ut incipias miſer non eſſe. C O
bona mater charitas: q̄ ſiue foueat infirmos, ſiue exerceat
prouectos, ſiue arguat inquietos, diuerſis diuerſa exhi-
bens: ſicut filios diligit uniuerſos. Cū te arguit, mitis eſt:
cū blanditur, ſimplex eſt. Pie ſolet ſæuire, ſine dolo mulce-
re, patiēter nouit iraſci, humiliter indignari. Ipſa eſt quæ
hoim mater & angelorū: nō ſolū q̄ in terris, ſed etiā quę in
cælo ſunt pacificauit. Ipſa eſt quæ deū hoi placans: hoiem
deo recōciliauit. Ipſa eſt mi Fulco: q̄ fratres illos cū quibꝰ
olim dulces capiebas cibos: habitare facit unius moris in
domo. Hæc talis tamq́ honorabilis mater à te ſe queritur
offenſam, expoſtulat læſam. Læſa tñ nō ꝓuocat: ſed ſpreta
te reuocat: oſtendens tibi in te de ſe ueraciter ſcriptū eſſe.
Charitas patiens eſt benigna eſt. Licet læſa, licet offenſa, ſi *1.cori.13.*
cōuerſus fueris ad illam: obuiabit tibi quaſi mater hono-
rificata. Cōtemptus oblita ſui ruet in amplexum tui: gau- *Lucæ.15.*
dens quē perdiderat eſſe inuentū: qui mortuus fuerat ui-
uum. Sed in quo inquis læſi? in quo contēpſi? Audi. In eo
proculdubio, ꝙ te quē ſinu ſuo lacte nutriendum materno
ſuſceperat, añ tp̄s ablactaſti: ꝙ expertā lactis dulcedinē in
quo poſſes creſcere in ſalutē, tā leuiter, tā celeriter exufla-
ſti. D O puer inſenſate: O puer magis ſenſu quàm æta-
te: qs te faſcinauit à bene incepto itinere tā cito diſcedere?
Auunculus inquies. Sic adam quondā uxorem, uxor ſer- *Gene.3.*
pentē ad excuſandas excuſationes in pctīs prætendebāt.
Vterq; tñ ſuæ culpæ dignam excepit ſniam. Nolo deca-
num accuſes: nolo te per illū excuſes. Inexcuſabilis eñ es.
Illius culpa: tuā non excuſat. Quid nā ille fecit? Nunqd te
rapuit? Nunqd uim intulit? Rogauit: nō ligauit. Blandie-
do attraxit: nō uiolenter traxit. Quis te cogebat credere
blandienti, aſſentire attrahēti? Ille ſua nondū reliquerat:
qd mirū ſi te qui ſuus eras, requirebat? Si agnū de grege, ui-
tulū de armento cum perdit requirit, & nemo cauſatur: te
quoq; qui multis ouibꝰ uel uitulis apud eū pluris es, adē-
ptum ſi repetit, qs inde miref? Siquidē nō uſurpat illam ſi-
bi perfectionē de qua dicif: Si quis abſtulerit tua: ne repe-
tas. Repetebat ergo ſuū: qui ſua adhuc tenebāt. At tu qui *Lucæ.6.*
iam ſeculū ſpreueras: ſecularē ſequi debebas? Fugit ouis
tremebunda, ueniente lupo. Abſcondit ſe columba tre-
mens, accipitre uiſo. De cauernula ſua mus eſuriens exire
non audet, ambiente cato. Et tu cum uidebas furem, cur-
rebas cum eo? Nam quid aliud quàm furem dixerim: qui *Pſal.49.*
precioſam xp̄i margaritā .i. aiam tuam furari non dubita-
uerit? Volebā ſi poſſem illius errorē diſſimulare: ne odium
& nullum fructū cōſequerer ex ueritate. Sed non potui fa-
teor intactū trāſire: quem uſq; ad hanc diē comperi ſpūi
ſctō pro uiribꝰ reſtitiſſe. Nā qui manū non retinet à malo
quod pōt: licet qñq; fruſtretur effectus, non minus culpaf
affectus. In me certè feruorē nouitium extinguere uoluit:
ſed deo grās nō ualuit. Alteri quoq; nepoti ſuo Guirrico
cognato tuo multum reſtitit. Sed quid nocuit? Imo pluri
mum præſtitit. Deſtitit inuictus tandem ſenex auunculus à
perſecutione: extitit inuictus puer nepos: glorioſior de tē
tatione. Sed heu quō te uicit, qui illū uincere non potuit?

Aut quomodo

Aut quō qui te uicit, ab illo ſuperatus eſt? Nunquid te for-
tior ille? Nunquid prudentior? Certè qui antea utrūq; no-
uerant, Guitrico Fulconē præferebāt. At poſtquā uētum
eſt ad bellū: exitus indicauit hominū erraſſe iudiciū. Ibi
prohpudor fugit qui præferabat: ubi fortiter uicit qui in-
ferior credebat. C Sed quid de auunculi dicam malitia
qui à xp̄i militia retrahit nepotes ſuos, ut ſecum trahat ad
inferos? Itáne ſolet beare amicos? Quō xp̄s uocat ſecū in
æternum manſuros: auunculus reuocat ſecū in æternū ar-
ſuros. Miror ſi iam xp̄s ei non iraſcitur: & dicat. Quoties
Matt.23. uolui congregare nepotes tuos quēadmodū gallina con-
gregat pullos ſuos ſub alas: & noluiſti? Ecce relinquet ti-
bi domus tua deſerta. Chriſtus dicit: Sinite paruulos ue-
Matt.19. nire ad me: taliū eñ eſt regnū cælorū. Auunculus ait. Sini-
Apoc.5. te nepotes meos ut ardeāt mecū. Chriſtus dicit: Mei ſunt:
mihi debēt ſeruire. Sed oportet (inqt auūcul⁹) eos mecū
perire. Xp̄s dicit mei ſunt: ego illos redemi. Sed ego (in-
quit auūcul⁹) eos nutriui. Tu qdē (ait xp̄s) illos nutriſti:
ſed pane meo nō tuo: ego uerò redemi, non ſanguine tuo,
ſed meo. Sic carnalis auuncul⁹ cōtra patrē ſpūum, p nepo
tib⁹ certat: quos dū bonis cupit onerare terrenis, cæleſti-
bus exhæredat. Xp̄s tñ nō rapinā arbitratus ſi ſuos quos
fecit & redemit ſanguine proprio ad ſe uenientes college-
Ioā.6. rit, iuxta quod ante promiſerat: Et eū qui uenit ad me nō
eijciā foras: Fulconi primo pulſanti lætus apparuit: lætis
amplexibus lætū excepit. Quid plura? Veterē hominem
exuitur, & nouū induit: quodq; ſolo noīe extiterat, mori-
bus & uita canonicū profitetur. Fama uolat, bonus odor
xp̄o: rei nouitas circunquaq; diffuſa pÿuenit ad aures auū-
culi. D Quid ergo faceret carnalis nutricius qui carnis
quā nutrierat, quā carnaliter amabat, ſolatium perdebat?
Et ſi alijs fuit res illa odor uitæ ad uitā: ſed non illi. Quare?
1.Cori.2. quia animalis homo nō percipit ea q̄ ſunt ſpirit⁹ dei. Stul-
titia eñ illi uidet. Nā ſi ſpiritum xp̄i haberet, nō tā de car-
ne doleret, quàm gauderet de ſpū. Sed quia terrena non q̄
ſurſum ſunt ſapiebat: turbat⁹ & triſtis tale aliqd ſecū uol-
uebat. Quid audio? Væ mihi, à quāta ſpe cecidi. Sed qd?
Debet ne ſtare quicqd abſq; meo cōſilio, abſq; mea licētia
fecerit? Quod ius, que lex, que iuſtitia, q̄ ratio: ut quem ex
utero nutriendū ſuſcepi, alius fruatur adulto? Iam caput
aſperſum canis. Heu uitæ meæ reliquū expēdā cum mœro-
re: quia me deſeruit baculus ſenectutis meæ. Heu mihi. Si
hac nocte expetitur à me aīa mea: quæ paraui, cuius erūt?
Pſal.143. Prōptuaria mea plena eructātia ex hoc in illud: oues meæ
fœtoſæ, abundantes in egreſſibus ſuis: boues meæ craſſæ
cui remanebūt? Prædia, Prata, dom⁹, argentea uaſa & au-
rea: cui congregata ſunt? Ditiores quoq; ac q̄ſtuoſiores
eccleſiæ meæ, honores acquiſieram mihi: reliquos etſi nō li-
cebat habere: ſpe tñ in Fulcone tenebā. Quid igit faciam?
Propter illū unum tot & tanta perdā? Nā quicqd ſine illo
poſſederim: amiſiſſe me iudico. Quin potius & iſta retine-
bo, & illū reuocabo ſi potero. Sed quō? Factū eſt: auditū
eſt. Quod factū eſt, nō pōt nō fieri: qđ auditū eſt, celatū eſ-
ſe non poterit. Fulco canonicus eſt regularis: ſi reuertitur
ad ſeculū, notābilis erit & infamis: ſed tolerabilius eſt hæc
audire de illo, quàm uiuere ſine illo. Cedat ergo nūc hone-
ſtas utilitati: pudor neceſſitudini. Malo non parcere uere-
cūdiæ pueri: quàm miſerabili ſubiacere triſtitiæ. Acquie-
Pſal.16. ſcens itaq; conſilio carnis, rationis oblitus & legis, tāquā
leo paratus ad prædam, & ſicut leena rapto catulo rapiēs
& rugiens, ſacra non ueritus; ſanctorum irrupit habitacu-
Pſal.30. lum, in quo tirunculum ſuum xp̄s abſconderat à contradi-
ctione linguarum, poſtmodum admixturus conſortio an-
gelorū. Quærit ac flagitat reddi ſibi nepotem ſuum: queri-
tur & clamat iniuſte ſe ab illo relictum: xp̄o reclamante &
Actu 9. dicente. Quid agis miſer? Quid furis? Quid me perſeque-
ris? Non ſufficit tibi q̄ tuam, tuoq; exēplo multorū mihi
aīas tuleris, ſi non etiā hunc auſu ſacrilego rapias de ma-
nu mea? Non times tu futurum iudicium? An contemnis
terrorem meū? Cui hoc facis? Cui bellum indicis? Terri-
Pſal.75. bili utiq; & ei qui aufert ſpm̄ principū. Inſane redi ad cor
tuum. Memorare nouiſſima tua, & non peccabis. Memo- Eccli.7.
rare q̄ tua ſubſtātia: & utiliter timebis. B Et tu puer, in-
quit, ſi aſſenſeris, ſi acquieueris, morte morieris. Memēto Gene.19.
uxoris Loth de Sodoma qdē electæ, qa deo credidit: ſed
in uia mutatæ, quia retro aſpexit. Diſce in euangelio quo- Lucæ.9.
niā non liceat retro aſpicere: ei qui ſemel manū ad aratrū
miſit. Auunculus tuus q̄rit aīam tuā: qui iam perdidit ſuā.
Verba oris eius: iniquitas & dolus. Noli intelligere fili mi Pſal.35.
ut male agas: noli intēdere in uanitates & inſanias falſas. Pſal.54.
Ecce in uia qua ambulas, abſcōdit laqueos: tetēdit rhetia.
Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum: & ipſi ſunt iacula. Pſal.9.
Vide fili mi ne rapiaris à labijs iniquis & à lingua doloſa.
Configat carnes tuas diuinus timor: ne te decipiat carna-
lis amor. Blanditur: ſed ſub lingua eius labor & dolor. La- Ibidem.
chrymatur: ſed inſidiat. Inſidiatur ut rapiat pauperē: rape- Gal.1.
re pauperē dum attrahit eū. Caue inquā fili mi, ne acquie- Deut.32.
ſcas carni & ſanguini: nā gladi⁹ meus deuorabit carnes.
Sperne blādimēta: cōtemne promiſſiones. Promittit ma-
gna: ſed ego maiora. Offert plura: ſed ego plurima. Dimit-
tes ergo pro terrenis cæleſtia: pro temporalibus æterna?
Alioquin oportet te ſoluere uota tua: quæ diſtinxerūt la- Pſal.65.
bia tua. Iuſte exigitur ad ſoluendum: qui non cogitur ad-
uouendum. Nam & ſi eum pulſares nō repuli: tamē ut in-
trares non cōpuli. Nō licet ergo dimittere, qđ ſpōte pro-
miſiſti. Non eſt fas requirere: q per te dimiſiſti. En utrūq;
ueſtrū præmoneo: utriq; ſalubriter conſulo. Tu, inquā ad
auunculum, regularem ne reducas ad ſeculum: quia ſi re-
ducis, ſeducis quem apoſtatare facis. Tu regularis, ſecula-
rem ne ſequaris: quia ſi illum ſequeris, me perſequeris: cui
de teipſo iniuriā facis. Tu ſi ſeduxeris animā pro qua mor-
tuus ſum: crucis meæ te conſtituis inimicum. Qui eñ non Matt.12.
colligit mecum, diſpergit. Quātomagis qui collectos di-
ſpergit? Tu uerò ſi ei cōſentis, à me diſſentis: quia qui non
eſt mecum, contra me eſt. Quantomagis qui mecum fuit,
ſi me deſerit: contra me eſt? Tu ſi circumuenis paruulū qui
ad me uenit; ſeductor ac ſacrilegus iudicaberis. Tu uerò ſi
quod ædificaueras iterum deſtruis: præuaricatorem te
conſtituis. Ambos uos neceſſe eſt meo iudicio præſenta-
ri: ambos aſſiſtere meo tribunali. Alter de propria præua-
ricatione: alter de alterius ſeductione iudicabitur. Et un-
de alter in iniquitate ſua morietur: inde morientis ſangui-
de manu alterius requiretur. Hæc & his ſimilia utriuſq; te-
ſte cōſcientia: utriq; xp̄e inuiſibiliter, ſed terribiliter into-
nabas: his ſacris monitis amborū mentes pie terrēdo pul-
ſabas. Quis ad hæc non timeret, timendo reſipiſceret, niſi
qui more aſpidis ſurdæ & obturantis aures ſuas, uocē ue- Pſal.57.
nefici incantantis ſapienter, aut non audiret, aut ſe audi-
re diſſimularet? A Sed uſquequo iam ſatis uel nimis lō-
gam protrahimus epiſtolā: dū inuiti loquimur rem ſilētio
dignam? Cur tantis circuitiōibus ad ueritatē ambimus:
dū pudenda reuelare timem⁹? Dicam tñ, dicā cum pudo-
re, qđ multis cognitū: occultare & ſi uolo non ualeo. Sed
quare cum pudore? Vt quid me ſcribere pudeat: qđ illos
non puduit facere? Si pudeat audire qđ impudenter ege-
runt: non pudeat emendare quod libenter non audiunt.
Prohdolor. Neutrū illorū reuocare potuit, aut illū à ſedu-
ctione timor & ratio, aut hunc à præuaricatione pudor &
profeſſio. Quid plura? Verba præcipitationis concinnat
lingua doloſa. Concepit dolorem, & perſuaſit iniquitatē. Pſal.51.
Subuertit peruerſus cōuerſum: reuertit canis ad uomitū. 2.Petr.2.
Eccleſia uſa ſuū recepit alienum, quē meli⁹ habebat amiſ-
ſum. Sic lugdunū olim ſtudio ſimiliter & induſtria ſui de-
cani: eiuſdē decani nepotē ſuū canonicū: quem bene per-
diderat, male recuperauit. Sicut ille Fulconē beato Augu-
ſtino: ſic Othbertum iſte ſancto Benedicto ſubripuit. O Pſal.17.
quàm ordinati⁹ ipſe cū ſctō ſanct⁹ efficeret: quàm cū puer-
ſo ſctūs pueteret. O quàm pulchri⁹ ſenē ſecularē puer re-
ligioſus ad ſe traheret, & ſic uinceret uterq;: quàm religio-
ſum ſecularis ad ſe retraheret, in q uictus eſt uterq;. O ſe-
nē infelicē: ô auunculū crudelē: q iā decrepit⁹: ſtatim mo-
ritur⁹: nepotis aīam priua interfecit: quē ut peccatorum

E.14. ſuoꝵ haberet hæredē, à xp̄i ſorte priuauit. Sed qui ſibi ne-
quã eſt, cui bon⁹? Maluit in ſuis facultatib⁹ habere ſucceſ-
ſorē: quàm pro iniq̄tatibus interceſſorē. Sed q̄d ad me de
decanis magiſtris u̅ris, qui principatũ meruerunt in eccle
ſijs? Clauē ſcientiæ tenēt: & primas cathedras in cõuenti-
bus poſſident. Viderint ipſi qualiter ſubditos iudicēt, fu-
gitiuos reuocēt, reuocatos ſi ita uoluerint, iterũ effugent,
diſperſos colligant, collectos diſpergant. C Quid ad me?
Fateor aliquantũ in illos propter te mi Fulco modũ nr̄æ
paruitatis exceſſi: dũ tuã de illis cupio palliare uerecũdiã,
tẽperare culpam. Omitto ergo illos, ne non tã rep̄henſioni
quàm rep̄henſori iuſte indignenſ, nec tã de ſua correctio-
ne cogitēt, quàm mihi de præſumptione calumnienſ. Non
eccl̄iæ principē: ſed puerũ ſcholarē obiurgare ſuſcepi, qui
neſciat indignari, non norit iraſci: niſi fortè & tu ſenſu
non malitia paruulus, idipſum mihi calũnieris, & dicas:
Imo quid mihi & ipſi? Quid ad illũ de pc̄tõ meo? Nũq̄d
ego ſum monach⁹? Et ad hoc fateor q̄d reſpondeã non ha-
beo: niſi ꝙ confiſus ſum, tũ de tua quã in te credidi inge-
nita manſuetudine, tũ de dei charitate qua & in principio
ep̄læ excuſſaſe me memini. Cuius zelo tñ, tui erroris mi-
ſertus, tñ tuæ miſeriæ cõpaſſus ſum: quatenus ſupra mo-
dũ & morē meũ de te non meo me intromiſerim. Grauis
lapſus tuus ac miſerabilis caſus prouocauit me ut hoc præ
ſumpſerim. Quē eñ coætaneorũ tuorũ me uidiſti argue-
re? Cui uel breuiſſimas aliq̄n literas direxiſſe? Non tñ ꝙ
oēs cæteros ſc̄tõs putauerim, aut nihil in eis rep̄henſione
dignũ inuenerim. D Cur ergo, inq̄s, ſingulariter me re-
p̄hendis, cũ & in alijs uideas q̄d iuſtius forſitan rep̄hende-
re poſſis? Ad q̄d ego. Propter ſingularitatem erroris tui,
propter immanitatē peccati tui. Nã etſi pleriq; alij ꝑdite
uiuũt, etſi inordinati & īdiſciplinati ſunt: nondũ tñ ordi-
nē aut diſciplinã ꝓfeſſi ſunt. Sunt q̄dē pc̄tõres: ſed nõ præ
uaricatores. Tu uerò quãtumlibet modeſte & honeſte ui-
uas, ſi caſte, ſi ſobrie, ſi oĩno religioſe te habeas: deo tamē mi
nus accepta eſt tua religio, quam deturpat uoti præuarica
tio. Idcirco chariſſime, ne te tuis coætaneis cõpares: à qui
bus profeſſio ſeparat. Nec reſpc̄tu ſecularium de tua tibi
forte paulò grauiori continentia blandiaris, cum tibi dñs
Apoc.3. dicat: Vtinam te calidum aut frigidum inueniſſem. Hic
oſtenditur aperte quia minus deo tepidus places: quàm ſi
uel quales illi ſunt frigidus eſſes, illos utiq; deus patienter
expectat de frigore quandoq; ad calorem proficere. Te ue-
rò indignans, aduertit de calore iam in teporem defeciſſe.
Ibidem. Et quia tepidum te inueni, incipiam, inquit, te euomere ex
ore meo. Et merito: quia tu ad tuum uomitum rediſti: quia
tu eius gratiam euomuiſti. A Heu q̃uo xp̄m tam cito fa
Canti.3. ſtidis, de quo ſcriptũ eſt: Mel & lac ſub lingua eius? Miror
ꝙ ad guſtum cibi dulciſſimi nauſearis: ſi tñ guſtaſti quàm
dulcis eſt dominus. Aut certè nondum guſtaſti, & neſcis
quid ſapit chriſtus: ideoq; non appetis inexpertum: aut ſi
guſtaſti, & dulce non ſapuit, ſanum non habes palatũ. Ipſe
Ioan.4. quippe dei eſt ſapientia, quæ ait: Qui comedit me, adhuc
eſuriet: & qui bibit me, adhuc ſitiet. Sed quõ põt eſurire
uel ſitire xp̄m, plenus quotidie ſiliquis porcorũ? Non po-
tes bibere ſimul calicē xp̄i, & calicē dæmoniorũ. Calix dæ
moniorũ ſuperbia eſt: calix dæmoniorũ detractio & inui-
dia eſt. Calix dæmoniorum crapula & ebrietas eſt. Quæ
cum impleuerint uel mentem uel uentrem tuum, xp̄s in te
non inueniet locum. Non mireris q̄d dico. In domo auũ-
culi tui, non potes inebriari ab ubertate domus dei. Cur
inq̄s? q̄a domus deliciarũ eſt. Quõ ignis & aqua ſimul eſſe
non poſſunt: ſic ſpirituales & carnales deliciæ in eodem ſe
non patiuntur. Vbi crapulam ructantis inter pocula ſenſe
rit xp̄s: uina ſua dulciora ſuper mel & fauum, menti propi
nare non dignatur. Vbi curioſa ciborum diuerſitas, ubi
diuitis ſupellectilis diſcolor uarietas oculos pariter paſcit
& uentrem: cæleſtis patris ieiunam deſerit mentē. Eya læ-
Ezech.11. tare iuuenis in adoleſcentia tua: ut decedente pariter cum
ætate tp̄ali lætitia: ſuccedat q̄ te abſorbeat æterna triſtitia.
Sed abſit hoc adoleſcētulo noſtro: auertat hoc deus à pue
ro ſuo. Quin potius diſperdat dñs uniuerſa labia doloſa Pſal.11.
eorum qui tibi tale conſilium donant: qui dicunt tibi quo Pſal.6.
tidie, euge euge, & q̄runt aīam tuã. Hi ſunt cum quib⁹ ha-
bitas: quorum praua colloquia adoleſcētis bonos mores
corrumpunt. C Sed quandiu iam non exis de medio eo-
rum? Quid facis in urbe qui clauſtrũ elegeras? Quid tibi
cum ſeculo qui ſeculum ſpreueras? Funes ceciderunt tibi Pſal.15.
in præclaris: & tu opibus inhias terrenis? Si uis habere ſi-
mul hæc & illa, breuiter tibi reſpondebitur: Memento fili Luce.15.
quia recepiſti bona in uita tua. Recepiſti dixit, non rapui
ſti: nec etiam de hoc tibi fruſtra blandiaris, ꝙ tuis cõtent⁹
aliena non rapias. Veruntamen q̄ ſunt illa tua? Bn̄ficia ec-
cleſiæ? Recte. Quia ſurgis ad uigilias: uadis ad miſſas: ho-
ris chorũ nocturnis diurniſq; frequentas. Bene facis. Sic
eccl̄iæ præbendã gratis nõ accipis. Dignũ eſt ut q altario
deſeruit, de altario uiuat. Conceditſ ergo tibi ut ſi bene de
ſeruis, de altario uiuas: non aũt ut de altario luxurieris, ut
de altario ſuperbias, ut inde compares tibi frena aurea, ſel-
las depictas, calcaria deargentata, uaria griſeaq; pellicea
à collo & manibus ornatu purpureo diuerſificata. Deniq;
quicquid præter neceſſarium uictum, ac ſimplicem ueſtitũ
de altario retines, tuum non eſt: rapina eſt, ſacrilegium eſt.
Orabat quidam ſapiens tãtũ uictui ſuo tribui neceſſaria:
non ſuperflua. Habentes (ait apl̄s) uictũ & ueſtitum: non 1.timo.6.
uictum & ornatum. Et quidam alius ſanctus. Si dederit, in Gen̄.28.
quit, mihi dominus panem ad manducãdũ, & ueſtimentũ
q̄ operiar. Nota quo operiar. Sic ergo & nos cõtenti ſim⁹
ueſtimentis quibus operiamur: non quibus laſciuiamus,
non quibus ſuperbiamus, non quibus mulierculis uel ſi-
milari uel placere ſtudeamus. Sed hoc faciũt, inquis, cum
quibus habito: ſi non facio quod cæteri, de ſingularitate
notabor. Propterea inquã exi de medio eorum: ne aut in
urbe notabiliter uiuas, aut exemplo pereas aliorum. D
Quid agis in urbe delicate miles? Cõmilitones tui quos
fugiens deſeruiſti: pugnant & uincunt, pulſant & intrãt:
cælum rapiunt & regnant. Et tu ſedens ſuper ambulatorē
tuum indutus purpura & byſſo: circuis plateas, uicos per
ambulas? Hæc ſunt pacis ornamēta: nõ belli munimenta.
An dicis pax & nõ eſt pax? Purpura non propulſat libidi- Ecch.13.
nē, non ſuperbiam, non auaritiã repellit: & ſiqua ſunt alia
ignea inimici iacula non extinguit. Deniq; q̄d magis me-
tuis: febrē non prohibet, mortem nõ arcet. Vbi ſunt arma
bellica: ubi ſcutũ fidei: ubi galea ſalutis: ubi patiētiæ lori-
ca? Quid trepidas? Plures ſunt nobiſcũ quàm cũ illis. Su-
me arma: reſume uires dum adhuc p̄lium durat. Aſſunt
angeli ſpectatores & protectores: adeſt ipſe dñs adiutor &
ſuſceptor: q docent manus tuas ad p̄lium, & digitos tuos
ad bellũ. Procedamus in adiutoriũ fratrũ, ne ſi fortè ſine
nobis pugnēt, ſine nobis uincant, ſine nobis ingrediãtur:
nouiſſime cum clauſa fuerit ianua, ſero pulſantibus, de
intus nobis reſpondeaſ: Amē dico uobis: neſcio uos. Fac Matt.25.
q̄ſo te prius ſciri: fac te prius uideri: ne tũc neſciaris ad glo
riã, ſciaris aũt ad pœnã. Si te xp̄s agnoſcit in bello, reco-
gnoſcet in cælo: & ſicut promiſit manifeſtabit tibi ſeip̄m:
ſi tñ & tu pœnitendo reſipiſcēdo talē te exhibueris ut cum
fiducia dicere poſſis: tũc cognoſcã, ſicut & cognitus ſum. 1.cori.13.
His interim ammonitionibus uerecundũ adoleſcētis aīm
pulſatũ eſſe ſufficiat. Iã enim nr̄is etiã p̄cibus pro eo diui-
na pulſanda eſt pietas. Quæ ſi ad ictus nr̄arũ inuectionum
eius mentē uel parum mollitã inuenerit: confido de ipſa
ꝙ citius nos de ipſo lætificabit.

¶ *Ad quoſdam canonicos regulares.* *Epiſtola.* III.

EXhortatio illa in literis ueſtris tam ſalubris,
tam cõpendioſa: magna quidem ſcientiæ, mira
charitatis ueſtræ indicia, mirantibus nobis &
congratulantibus præfert. Sed quod de laudi-
bus noſtris pro ueſtra deuotione, quæ tñ non probaſtis,
tã excellētia præmiſiſtis: etſi ad humilitatis quoq; formam
t qui: cum ex uobis eſt: non mediocriter inſtruere nos po-
tuit, conſcientias tamen noſtras multo inferius iacentes,
quantum in nobis eſt, uehementer exterruit. Quis enim
noſtrum

noſtrũ ſuã attendens cõuerſationẽ:tãta de ſe & tã indebi-
ta ſine magno uel metu uel periculo poſſit audire? De hu-
iuſmodi qppe alieno ſeu etiã ꝓprio ſe iudicio committere:
1.Cori.4 ſecurũ nõ eſt.Qui eñ iudicat nos,dñs eſt. C Cæterũ de
fratribus de quorũ ſalute ueſtrã nimirũ charitatem ſolici-
tam eſſe cognouimus:ut ſecuros uos reddamus,noueri-
tis multorum illuſtriũ uirorum,& maxime chariſſimi uiri
Vuilhelmi cathalauenſis epĩ hortatu & conſilio ad nos de
clinaſſe,ſeq; à uobis ſuſcipi multis precibus ac ſupplica-
tionibus impetraſſe:ea uidelicet intentione,ut ob tenorẽ
artioris uitæ,ab inſtitutionibus beati Auguſtini ad obſer
uãtias ſancti Benedicti dei adiutorio ſic tranſeãt,ut tñ ab
eius magiſterio qui unus eſt oĩbus magiſter in cælo & in
terra,nõ diſcedãt:illãq; primã fidem quam apud nos,imo
quã primũ in baptiſmo promiſerũt,non irritã faciãt: ſed
ſaluã integrãq; cuſtodiant.Talibus itaq; taliter ſuſceptis,
abſit ut ſynceritatẽ ueſtrã aut in ſuſcipiẽdo læſam,aut in re
tinendo lædendam eſſe credamus:dum tamen illos ſi fortè
infra annũ ꝓbationis qui regulariter conſtitutus eſt,cœ-
pta deſerere,& ad uos redire uelle contigerit:inuitos non
detineamus.Alioquin ſanctiſſimi fratres ueſtra non refert
ut ſpm̃ libertatis qui in eis eſt,anathemate inconſulto fru-
ſtra impedire nitamini:niſi fortè (qđ deus auertat) quæ ue
ſtra,non quæ Ieſu chriſti ſunt quærere ſtudeatis.

¶ *Ad Arnoldum abbatem Mormundi.* *Epiſtola* IIII.

DOmino abbati Arnoldo frater Bernardus de
Claraualle ſpm̃ cõpunctionis & cõſilij. ¶ Primo
ſcire te uolo dõnũ ciſtercienſem ueẽdũ qñ tuus
nuncịꝰ ad nos uenit de flãdria,quo paulò ante
per nos tranſierat,remeaſſe:& ob hoc uẽe literas accepiſ-
ſe quas ei iuſſiſti præſentari:& adhuc eſſe tantæ à te ꝑſum-
ptæ nouitatis ignarum.Felix interim cui tã triſtes rumo-
res uel ad tp̃s liceat ignorare.Deinde ꝙ de tui deſperãdo
nos reuocatione interdicis,ne qđ quaſi inconcuſſe apud
te fixum eſt,fruſtra tibi literas dirigendo diſſuadere cona-
rer:in hoc tibi obedire fortaſſe quidem pro ratione non
debui:reuera autẽ præ dolore fateor nõ potui:cũ etſi pro
certo ſcirẽ ubi te opportune inueniſſem:ipſe potiꝰ ueniſ-
ſem quàm has miſiſſem,effecturus fortaſſe per meipſum qđ
nullis lr̃is poſſum Rides forſitan meã hmõi tanquã caſſam
fiduciã:utpotè propriæ pertinaciæ conſcius:ad quã utiq;
flectendã,nullam uim,nullam precem,nullam ſperas præ-
ualere induſtriam.At uerò ego de illius potentia non diffi
Mat.9. dens qui dixit:Oĩa ſunt poſſibilia credenti:fidenter uſur-
Phil.4. pans & mihi illã ſñiam:Oĩa poſſum in eoꝗ me confortat:
quãuis in magna parte lapidei cordis tui obſtinationẽ &
ipſe non ignorem:utinã nunc tñ ſiue fructuoſe ſiue fruſtra
tuo lateri adhærerẽ.Quãta q̃ me mouẽt aduerſum te (fru-
ſtra neſcio an fructuoſe) iacerem tibi in faciẽ:non ſolũ uer-
bis,ſed & uultu & oculis.Tuis deinde ꝓuolutꝰ ueſtigijs:
tenerem pedes:amplecterer genua:totusq; à collo pendẽs
illud mihi dulciſſimũ caput deoſcularer:qđ ſub uno mecũ
ꝓpoſito,ſuaui iugo xp̃i iã pluribꝰ annis attritũ eſt.Flerem
quoq; quantũ ualerẽ:rogarẽ & obſecrarẽ per dñm Ieſum:
quatenus parceres:primo quidem eius cruci,qua utiq; re
demit,quos tu quãtũ in te eſt perimis:collegit quos tu di-
ſpergis.Perimis inquam & diſpergis:ſiue quos tecum du-
cis:ſiue quos huc deſeris:ꝗbus utiq; etſi diuerſum,non di-
ſpar tñ utriſq; metuimꝰ ꝑiculũ.Deinde etiã parceres & no
bis amicis tuis:qbꝰ licet immeritis,nõ uiſi fletũ & lachry-
mas reliquiſti.O ſi hoc mihi licuiſſet,flexiſſem forſitã affe-
ctione,quẽ rõne non poſſum:pectusq; illud ferreũ qđ nec
xp̃i timori in hac re duntaxat cedere acqeſcit,fraterna for-
tè pietas emolliſſet.Sed heu,& hanc nobis copiam ſubtra-
xiſti. B O magna noſtri ordinis colũna.Patiẽter, quæſo,
audi amicũ uel abſentẽ,tuæ penitus diſceſſionis impatien
tem:tuo medullitus & labori & periculo compatientem.
O inquam magna noſtri ordinis columna: non metuis te
ruente,magnam mox ꝓculdubio ruinã ſecuturã? At ego,
inquies,non ruo:ſcio qđ facio:bonã conſcientiam habeo.
Eſto.Credimus tibi de te.Sed nunquid de nobis,qui iam
& grauia tuo ex diſceſſu gementes ſuſtinemus ſcandala,&
grauiora pauentes expectamus ꝑicula? An & tu quoq; nõ
ignoras iſta,ſed diſſimulas? Qua rõne ergo multorũ faciẽ-
do ruinã,te ruere nõ præſumis:qui in hoc uidelicet poſitꝰ
eras:ut non qđ tibi eſt utile,ſed magis quod alijs:nec quæ
tua,ſed q̃ Ieſu xp̃i ſunt,q̃rere debeas? Quõ ſiquã ſecurus
abis:qui gregi tibi commiſſo,omnem de ſe ſecuritatem in
perpetuum aufers? Quis occurret lupis incurſantibus:qs
conſolabitur in tribulationibus:quis prouidebit in ten-
tationibus:quis deniq; leoni reſiſtet rugienti & quærenti
quem deuoret? Patebunt ſine dubio morſibus malignan-
tium, qui deuorant plebem Chriſti ſicut eſcam panis. C Pſal.52.
Heu quid facient nouellæ plantationes xp̃i quæ per manꝰ
tuas conſitæ fuerant diuerſis in locis:& locis horroris, &
uaſtæ ſolitudinis? Quis circumfodiet,quis impinguabit
fimo,quis ſepẽ circundabit,qs ſuccreſcentes ſolicitus erit
reſcindere ſurculos? Aut flante profectò tentationum uen
to,tenerrime adhuc,heu facile eradicabũtur:aut inter fru-
tecta certè ſimul exorientia,cum non erit q purget,ſuffoca
tæ nullũ afferent fructũ.Quæ cum ita ſint,iudica tu quale
hoc tuũ bonũ erit:aut ſi uel eſſe poterit bonum cum tãtis
malis.Quãtũlibet dignos facturum te fructus pœnitentiæ
confidas:nónne huiuſcemodi ſpinis neceſſe erit ſuffocari?
Nónne deniq; ſi recte offers,& non recte diuidis, peccas? Geñ.4.
Quid enim? Recténe fortè diuidere eſſe dices,ſoli animæ
tuæ conſulere:& filios tuos quos orphanos relinquis,con
ſilio paterno deſtituere? O miſeros & miſerabiles:& eò mi
ſerabiliores,quò uiuo ſe conſpiciũt orbari patre. D Quã
quam dubitare te quoq; oportuerit an uel tibi recte con-
ſulas:in eo uidelicet ꝙ abſq; conſilio fratrum & coabbatũ
tuorum:abſq; patris & magiſtri tui licentia,rem tam nouã
præſumis.Illud etiã multos permaxime mouet:ꝙ pueros
imbecilles & delicatos iuuenes tecum ducis. Alioquin ſi
boni & robuſti ſunt:deſolatæ domui fuerant neceſſarij. Si
delicati (ut dixi) & imbecilles:duræ ac laborioſæ peregri-
nationi nõ erunt idonei.Sed & regendis animabus eorũ
nequaquã te ultra credimus uelle præeſſe:quippe cuiꝰ co-
gnouimus eſſe propoſitũ,paſtoralẽ abijcere ſarcinã dũta-
xat tuorũ,& ſoli deinceps uiuere tibi.Valde eñ incõgruũ
eſſet: ut alibi præſumptuoſe nõ uocatus reſumeres,qđ ali-
bi prohibitus inconſulte relinquis.Sed iam ne oĩa ſcienti
multa ſuperfluo ingeram:in fine & in fide tibi polliceor: ſi
opportunitatem loquendi tecum mihi dederis: daturum
me operã,quatenus idipſum quod inordinate & periculo
ſe aggreſſus es:licite & ob hoc ſecure peragas.Vale.

¶ *Ad Adam monachum,qui prædicto abbati Mormundi adhæ-*
ſit,in qua diſſuadet ne peregrinetur cum illo.

Epiſtola. V.

TVa mihi ſatis comperta humilitas, & inſtantis
periculi neceſſitas,præbet mihi fiduciam con-
ueniendi te acrius,& arguẽdi liberius.O inſen-
ſate quis te faſcinauit tam cito recedere ab illo
ſaluberrimo conſilio,in quo dudũ tibi pariter & mihi deo
ſolo teſte conuentum eſt? Cogita inſipiens uias tuas,& cõ Pſal.118.
uerte pedes tuos in teſtimonia domini.Non recordaris ꝙ
primo in maiori monaſterio tuæ conuerſionis initia dedi-
caſti:ſecundo apud Fuſniacum,noſtræ te qualicumq; pro
uidentiæ commendaſti:tertio in Morimundo ſtabilitatẽ
tuam firmaſti:quarto mecum rurſus inito conſilio,ſugge-
ſtæ tibi ab abbate Arnoldo peregrinationi,imo uagatiõi,
ingenue abrenunciaſti:ipſius quoq; tibi conſortium,ſi nõ
ipſe licite poſſet abire,illicitum iudicaſti? Quid enim? Lici
téne dices illum recedere,qui & ſibi commiſſis lachryma-
bile ſcandalum reliquit:nec commiſſoris licentiã expecta-
uit? Sed quorſum inquies tẽdũt hæc quæ ſic retractare uo
luiſti? Vt te manifeſte leuitatis arguam,ut eſt:& non eſſe te
apud te euidenter oſtendã:ſicq; errorem tuum iam tãdem
agnoſcens & erubeſcẽs,uel ſero diſcas ab apoſtolo non oĩ 1.Ioan. 4.
ſpiritui credere:diſcas à ſalomone,multos quidẽ amicos, Eccli.6.
unum autem habere cõſiliarium de mille:diſcas præcurſo-
ris dñi exemplo,non ſolum mollibus nõ ueſtiri,ſed nec in Matt.1.

modũ uento agitatæ arũdinis circũferri oĩ uento doctri-
Matt.7. næ: diſcas ex euãgelio, domũ tuam ſupra petram fundare:
Matt.10. diſcas & cũ diſcipulis, ſerpentis nõ obliuiſci prudentiam
cum ſimplicitate columbæ: & tã ex his quàm ex alijs atqꝫ
alijs ſcripturarum teſtimonijs hanc colligas ſummam: quã
tum tibi uidelicet uſqꝫ modo milleformis ille ſeductor elu-
ſit: qui cum in te boni initium non ualuit præpedire, inui-
dit perſeuerantiæ. Hoc nimirum ſuæ poſſe ſufficere mali-
tiæ iudicans: ſi hanc poſſet auferre tibi, quam ſolam uirtu-
tum nouerat coronari. Obſecro te per uiſcera miſericor-
diæ xp̄i, ut nullatenus abeas, aut uel nõ priꝰ quàm ad nos
loco quidem opportuno uenias loqui: ſi quod fortè tãtis
malis, q̃ iam nobis ex ueſtra diſceſſiõe aut ueniſſe ſentimꝰ,
aut uentura metuimus, queat remedium inueniri. Vale.

¶ *Ad Brunonem Colonienſem, unde ſupra.*

Epiſtola ſexta.

DOmino Brunoni Colonienſi uiro illuſtri & dile
cto ſuo: frater Bernardus abbas dictus de Clara
ualle ſalutẽ. ¶ Etſi qd põt pctõris oratio, ex quo
dudũ Remis nr̃i inuicẽ utriqꝫ gratã cœpimꝰ no
titiã, non puto uos noſtræ penitꝰ fuiſſe paruitatis oblitũ.
Et ob hoc nõ timide tanquã ad extraneũ, ſed fidentiſſime
ſcribo ad uos q̃cũqꝫ uolo: ut ad notũ & familiarẽ nr̃m. Ar-
noldus abbas Morimundenſis in graue totius noſtri or-
dinis ſcandalum, ſuum nuper monaſterium ſatis inordina
te deſeruit. Quippe qui nec coabbatũ ſuorum in tam ſcru
puloſo facto expectauit conſilium: nec ipſius cui præcipuã
debebat ſubiectionẽ, abbatis .ſ. Ciſtercienſis licentiam, uel
aſſenſum. Sed cum eſſet homo ſub poteſtate, habẽs & ip-
ſe ſub ſe milites, poteſtatis impatiẽs ſuperioris, alienũ qui-
dem iugũ à propria ceruice ſuperbus abiecit: ſuũ autẽ ſu-
perbior in ſubiectos retinuit. Siquidẽ de magna multitu-
dine monachorum quos circuiens mare & aridã inaniter
cõgregarat non xp̄o ſed ſibi: paucis admodũ, hiſqꝫ ſimpli-
cioribus ac remiſſioribꝰ relictis deſolatis, meliores quoſqꝫ
& pfectiores ſui ſocios erroris aſſumpſit. Inter quos tres
quorum nos maxime ablatione turbauit, auſus eſt etiam
ſeducere, & ſecũ ducere ſtatuit: Eurardũ uidelicet fratrem
noſtrũ, & Adam quẽ bene noſtis: nobilemqꝫ illũ puerum
Cõradũ: quem & pridem nõ ſine ſcãdalo tulerat de Colo-
nia. Quos tñ, ſi operã dare uolueritis, ueſtra confidimꝰ poſ
ſe reuocari induſtria. Nã de ipſius Arnoldi reuocatione,
quia iã in pluribus eius inflexibilis animi obſtinationem
probauimꝰ: incaſſum laborare uos nolumus. Audiuimus
aũt Eurardũ & Adã & nonnullos eiuſdẽ cõſortij alios fra-
tres, in noſtris adhuc partibꝰ demorari. Quod ſi uerũ eſt:
oportet uos eos per uos interim ſi dignamini conuenire:
flectere precibus: rõne conuincere: & colũbinam eorũ ſim
plicitatem prudentia inſtruere ſerpentina: ne putent obe-
dientiam inobedienti adhærere: ue licite ſequi ſe poſſe cõ-
fidant uagantẽ illicite: ne ſeducant deſerere profeſſum or-
dinẽ ꝑpter inordinatũ hominẽ: cũ ipſum quoqꝫ angelum
1. Cori.12 de cælo ſi aliud eis euangelizauerit, dubitare nõ oporteat
apoſtolica auctoritate anathema dicere: & ab ipſo docean
2. Theſ.3. tur apl'o, ſe ab oĩ fratre inquiete ambulante debere ſubſtra
1. Timo.6. here. Qui uos quoqꝫ doceat non ſuperbe ſapere, nec ſpera
re in incerto diuitiarum: donec omnibus abrenunciantẽ,
probatum ſibi Chriſtus uendicet diſcipulum. Valete.

¶ *Ad Adam monachum unde ſupra, in qua monet eum ut mortuo abbate redeat: & ꝙ non debuit ei obedire.* Epiſtola. VII.

SI maneres in charitate quam in te olim aut no-
uimus aut putauimus: charitatis profectò dam-
na ſentires: quæ utiqꝫ ſunt ſcandala puſillorum.
Nec enĩ charitas charitatẽ offenderet, aut cõtẽ-
neret cũ ſentiret offenſam. Nam ſeipſam non põt negare:
nec enĩ in ſe diuiſa eſt. Nouit potius in ſe diuiſa coniunge-
re: cõiuncta diuidere neſcit. Proinde ut dixi, ſi maneret in
te: non ſileret, non quieſceret, non diſſimularet, gemens, &
æſtuans, & intra piũ pectus tuũ proculdubio ſubmurmu-
2. Cor.11. rans illud: Quis ſcandalizatꝛ, & ego nõ uror? Siquidem be-
nigna eſt. Pacẽ diligit: congaudet unitati. Sola quippe eſt
quæ illam generat, colligat, ſolidat, & cõſeruat ubicunqꝫ
ſeruari cognoſcitur in uinculo pacis. Infenſa ergo uobis
hac tã honorabili matre unitatis & pacis: quo pacto quæ-
ſo ueſtrum quodcũqꝫ ſacrificiũ deo fore acceptũ præſumi
tis, cum abſqꝫ illa nec martyrium quidem aliquid eſſe pu-
tet apoſtolus? Aut qua ratione uobis fortè infenſam non 1. Cori.13.
eſſe cõfiditis: cuiꝰ caſtis uiſceribus, cuius charis pignori-
bus tam inhumane agendo non pepercistis nec parcitis:
ſcindentes unitatem, rumpentes uinculum pacis? Ponen-
dum eſt ergo munus quodcunqꝫ offerre paratis: & prius
habenti aduerſum uos non fratri, ſed fratrum multitudini
reconciliandũ. Ecce nimirũ uniuerſæ fraternitatis unitas
aduerſum ueſtram paucitatẽ, quodam ueluti ueſtri diſceſ-
ſus gladio ſauciata cõqueritur: quaſi quæ plangens miſe-
rabiliter dicat. Filij matris meæ pugnauerunt contra me. Cant.1.
Et merito. Qui enĩ nõ eſt cũ illa: cõtra illam eſt. Putas ſine
gemitu tã iuſtum filiæ gemitum pia poſſit mater charitas
audire? Ideò & ipſa noſtris lachrymis iungens ſuas, ait de
nobis: Filios enutriui & exaltaui: ipſi autem ſpreuerũt me. Eſaie.1.
Charitas ipſe deus eſt. Pax noſtra xp̄s, q fecit utraqꝫ unũ. Ephe.2.
In trinitate unitas maxime cõmẽdatur. Cui ergo charitas,
pax, & unitas, irata cognoſcitur: qd habet in regno chriſti
& dei? Sed forſitan dicis. Abbas noſter abduxit nos, & ſe-
cum ire p̄cepit: num inobedientes eſſe debuimus? Scis q-
dem, niſi fortè oblitus ſis: qd quadã die cõicato mecũ iam
conſpirati ſcandali conſilio, ac diligenter mutua collatio-
ne diſcuſſo, inter nos conuenerit. In quo ſi permanſiſſes, &
de te illud non incongrue diceretur: Beatus uir qui non Pſal.1.
abijt in conſilio impiorũ. Sed eſto. Debuiſtis obedire filij
patri: magiſtrũ ſeq diſcipuli. Licuerit certè abbati mona-
chos ſuos ducere quo libuerit, & docere quod uoluerit:
ſed quãdiu uixit. Nũc uerò mortuo illo, quẽ uel audire do
ctorẽ, uel ſequi ducẽ cogimini: quo adhuc tam graue ſcan-
dalum emẽdare cũctemini? Quis iam ꝓhibet nõ dico me,
ſed deũ noſtrũ per os hieremiæ benigne uos reuocantem
audire? Ait enĩ: Nunqd qui cecidit, non reſurget: aut qui Hiere.3.
auerſus eſt, non reuertetur? An & ille moriens interdixit,
ne uel poſt caſum tenteris reſurgere: poſt auerſionem muti
re audeatis de reuerſione? Itáne etiam defuncto neceſſe eſt
uos obedire, & obedire cõtra charitatẽ: obedire in ur̃æ ip
ſorum ſalutis periculũ? Sed arbitror ꝙ nequaquã firmius
ſeu tenacius dices eſſe uinculũ abbatũ ad ſubditos, quàm
coniugũ ad ſeipſos: quorũ quippe deus copulã, & nõ ho-
mo inuiolabili ligauit ſacramẽto, loquente ſaluatore: Qđ Matt.19.
deus cõiunxit, homo nõ ſeparet. Apl'o aũt aſſerente ſolu- Roma.7.
tam eſſe mulierẽ à lege uiri mortuo illo: tu te abbatis exiſti
mas defuncti lege teneri, & hoc cõtra legem quæ ſanctior
eſt, legẽ uidelicet charitatis? Et hæc dixi, nõ ꝙ putem uos
uel uiuenti in hoc paruiſſe debere: aut uel dicẽdã eſſe obe-
dientiã ſic paruiſſe. Alioquin gñalis de hmõi illa ſñia eſt:
Declinãtes aũt in obligationes: adducet dominus cũ ope- Pſal.124.
rantibus iniquitatem. At ne fortè quis abbatũ etiã in ma-
lo obedientiam ab hoc maledicto liberam eſſe contendat:
audi alibi apertius. Filiꝰ nõ portabit iniquitatem patris: Ezech.18
& pater nõ portabit iniquitatem filij. Ex his ergo liquido
apparet mala imperantibꝰ nõ eſſe parendũ: præſertim dũ
prauis obtemperans imperijs, in quo homini uideris obe
diens: deo plaudè qui oẽ quod perperam agitur interdixit,
inobedientẽ te exhibes. Valde aũt peruerſum eſt profiteri
te obedientẽ in quo uoſceris ſuperiorẽ propter inferiorẽ:
i. diuinã ꝑpter humanã ſoluere obedientiam. Quid enim?
Quod iubet hõ, prohibet deus: & ego audiã hoiem, ſurdꝰ
deo? Non ſic apl'i. Clamãt quippe dicẽtes: Melius eſt obe- Act.5.
dire deo, quàm hominibus. Hinc dñs in euangelio phari-
ſæos increpans: Quare & uos, inquit, tranſgredimini man Matt.15.
datum dei propter traditionem ueſtram? Et per eſaiam. Si Eſaie.2.
ne cauſa autem, ait, colunt me mandata & doctrinas homi
num tenentes. Et item ad prothoplaſtum. Pro eò ꝙ obedi- Geñ.39.
ſti uoci uxoris tuæ pluſquam meæ: maledicta terra in ope-
re tuo. Igitur facere malum quolibet etiam iubente: cõſtat
nõ eſſe obedientiam, ſed potius inobedientiam. Sanè hoc
aduertendum, ꝙ

aduertendũ, ꝙ q̃dam ſunt pura bona: quædã pura mala: &
in his nullã deberi hoĩbus obediẽtiã: qm̃ nec illa omitten-
da ſunt etiã cum prohibẽtur: nec iſta uel cũ iubentur com-
mittenda. Porrò inter hæc ſunt media q̃dam, q̃ pro modo,
loco, tp̃e, uel pſona, & mala poſſunt eſſe, & bona: & in his
lex poſita eſt obedientiæ, tanquã in ligno ſcientiæ boni &
mali, qđ erat in medio paradiſi. In his ꝓfectò phas non eſt
noſtrũ ſenſum ſnæ ꝑſcribere magiſtrorũ. In his oĩno ꝑla-
torum nec iuſſio nec prohibitio contemnenda. Videamus
ne fortè tale fuerit qđ arguimus in uobis: & ob hoc forſi-
tan argui nõ debuerit. Qđ euidẽti⁹ elucebit, ſi ꝑmiſſæ di-
uiſionis exempla ſubiecero. Fides, ſpes, charitas, & cætera
huiuſmodi, pura ſunt bona: quæ quia male nõ poſſunt uel
iuberi uel teneri, bñ nõ pñt uel ꝓhiberi uel nõ teneri. Pu-
ra mala ſunt, furtũ, ſacrilegiũ, adulterium, & cætera talia: q̃
utiq; nec uel bene ꝑcipi uel perfici pñt: nec male prohibe-
ri uel nõ fieri. Aduerſus hmõi non eſt lex. Nullius quippe
ꝓhibitio ualet obuiare præceptis: nullius iuſſio præiudi-
care prohibitis. Sunt deinde media, q̃ quidẽ per ſe nec bo-
na eſſe noſcunt nec mala: poſſunt tñ indifferenter & bene
pariter & male uel prohiberi uel iuberi: ſed male nullate-
nus in his à ſubditis obediri. Ex his ſunt ut exẽpli grã po-
nam, ieiunare, uigilare, legere, & õq; talia. Sciendum uerò
quia media q̃dam, in purorũ plerũq; bonoꝝ ſeu malorum
tranſeunt ratione. Nã coniugium cũ & fieri liceat, & non
fieri: factũ iã ſolui nõ licet. Qđ ergo ante nuptias medium
eſſe liquebat: in iã cõiugatis puri bõi uim obtinet. Itẽ pro
pria poſſidere, ſeculari quidẽ homini mediũ eſt, qm̃ & non
poſſidere licet: monacho uerò quia poſſidere nõ licet, pu-
rum malum eſt. Vidẽſne iam frater, ueſtrum factum cui po
tiſſimum mẽbro diuiſionis conueniat? Si puris aptandum
bonis, probabile eſt. Si puris malis deputandũ, uitupera-
bile eſt. Sin uerò collocandũ inter media: uia quidem exca
ſari forſitan põt propter obedientiam: mora uerò penitus
non põt, q̃ non fit per obedientiã. Nam mortuo iam abba
ti ſi quid ante iuſſit quod nõ debuit: nequaquam eſſe parẽ
dum, ſuperior patefecit diſputatio. Et ſi res per ſe iam ſatis
eluceſcat: tñ ꝓpter quoſdã qui q̃runt occaſiõem ubi ratio
nõ ſuppeditat, clarũ faciã breuiter: & ita clarum, ut oĩs du
bietatis umbra diſpareat: qđ nec purũ nec mediũ bonum,
ſed planè purũ fuerit malũ ſic obediſſe, ſic ueſtrũ monaſte-
rium reliquiſſe. Et quidẽ taceo de mortuo, qui ſuũ & ſolũ
iam iudicẽ habet deũ, & uerè nunc ſuo dño aut ſtat aut ca-
dit: ne fortè indignans & merito indignãs dicat deus: Tu-
lerunt hoĩes à me iudiciũ. Tamẽ ad correctionẽ uiuentiũ:
non quidẽ qđ geſſit, ſed qđ iuſſit, diſcuſſio: utrũ uidelicet
illis iuſſio uim habere debuerit: quatenus in ſcandalũ mul-
torũ ei fuerit obſequendũ. Et ꝑmittendũ qđ ſi qui ſimpli-
citer, nihilq; ſuſpicãtes mali, male licet proficiſcentem ſecu
ti ſunt, putantes eũ epi Lingonẽſis, & abbatis Ciſtercẽſis
(nã utriuſq; debitor erat) licẽtia proficiſci (qđ utiq; nonnul
los de illo comitatu ſic crediſſe incredibile non eſt) nr̃a
hæc illos nõ tãgit reprehẽſio, dummõ ubi cõpererint ſine
mora regrediantur. Igitur aduerſus illos tñ, imo pro illis
ſermo eſt nobis, qui ſcientes & prudẽtes miſerunt manus
in ignẽ: q cõſcij ꝑſumptionis, ſecuti ſunt ꝑſumptorem: nõ
2. Theſ. 3. audiẽtes apl̃m ꝓhibentẽ & denunciantẽ, ut ſe ab oĩ fratre
ambulãte inordinate ſubtraherẽt: cõtẽnentes & ipſius dñi
Matt. 12. uocẽ dicẽtis: Qui non colligit mecum, diſpergit. Vos fra-
tres, uos inquã aperte & ſpecialiter notat illud apud hiere
Hiere. 7. miã, quod cũ dolore qdẽ reminiſcor, opprobriũ: Hæc eſt,
inqt, gens q̃ non audiuit uocẽ dei ſui. Dei eñ proprie uox
eſt iſta, hoſtẽ ſuũ ꝓprio deſignantis ex officio, & tanquam
digito demonſtrãtis: ut ſimplices ab eius impio deterreat
cõſectatu. Qui nõ eſt, inquit, mecum: diſpergit. Ac ſi dicat.
In hoc te iã mecũ nõ eſſe itelligas: ſi ſequeris diſperſorem.
Deo ergo clamãte: Qui nõ colligit mecũ, diſpergit: ſequi
uos oportuit diſperſorẽ? Deo inquã uos inuitante ad col-
ligendũ: homini potius ad diſpergendũ obſequi debeba-
tis? Magiſtros contemnebat, ſubditos exponebat, ſocios
cõturbabat: & uos uidentes furẽ, currebatis cũ eo? Silere

de mortuo ſtatueram: ſed cõpulſus ſum fateor aliquantu-
lum ꝑtergredi: dũ non potuit improbari obeditio, ſi non
reproba monſtraret & iuſſio. Porrò iuſſio hoĩs & actio cũ
diuerſa nõ fuerint: impoſſibile uiſum eſt unam ſine altera,
uel approbari uel reſpui. Liquet tamẽ huiuſcemodi iuſſio
ni nõ fuiſſe obtemperandũ: deo qppe imperante cõtraria.
Itẽ. Maiorũ inſtitutis, minorũ nõ eſſe præponẽda: aut cõ-
munibus priuata non præiudicare imperia quis dubitat?
Nã ex regula ſancti Benedicti hoc habemus. Poſſem qui-
dem abbatem Ciſtercienſem ad medium deducere: q utiq;
ſuperior illo quantũ pater filio, quantum magiſter diſcipu
lo, quantũ deniq; abbas cõmiſſo ſibi monacho, merito ſe à
uobis propter ipm̃ quærit fuiſſe cõtẽptũ. Poſſem & epm̃,
cuius nihilominus qa nõ fuit expectatus conſenſus, inex-
cuſabilis eſt & contẽpt⁹: cũ ad ipſos & de ipſis dñs dicat:
Qui nos ſpernit: me ſpernit. Sed qm̃ his poſſet ambobus Lucæ. 10.
opponi & anteponi romani põtificis tanquã grauior au-
ctoritas, cuius quippe uos aiunt ꝑmunitos fuiſſe licentia,
quæ & ipſa licentia ſuo quidem loco erit diſcutienda: talis
potius proferatur, cuius oĩno fas non ſit auctoritati con-
tradicere. Certè ſummus ille pontifex qui per ſanguinem
proprium ſolus & ſemel introiuit in ſancta æterna redem-
ptione inuenta: terrifica uoce denunciat in euangelio: ne Matt. 18.
quis unum de puſillis eius audeat ſcandalizare. Vobis au-
tem unius donetur ſcandalũ, ſi non ultra proceſſit malum.
Facilis ſequatur uenia culpã, ex qua graue damnũ nõ ori-
tur. Nunc uerò quod dubium nõ eſt pluribus ſcandaliza-
tis: quis aperte nõ uideat quàm inhumane humanam iuſ-
ſionem diuinæ prætuleritis? Quod quidem audere, qs ni-
ſi amens dicere audeat bonum eſſe, aut bonum fieri poſſe,
quãtælibet dignitatis homine præcipiente? Quod autem
nec bonum eſt, nec bene fieri poteſt: purum proculdubio
malũ eſt. Vnde conſequenter aduertitur ꝙ iter ueſtrum in
multorum uſurpatum ſcandalum, ac per hoc & contra dei
mandatum, nõ purum bonum aut medium, ſed purũ om-
nino fuerit malum: qm̃ quidem & purum bonum ſemper
bonum eſt, & medium bene fieri poteſt. Quomõ ergo uel
abbatis iuſſio uel papæ permiſſio licitum facere ualuit, qđ
purum (ſicut irrefutabiliter probatum eſt) malum fuit: cũ
ſuperius nihilominus allegatum ſit ea quæ huiuſcemodi
ſunt, id eſt pura mala, ut nunquam iuſte iuberi, ſic nec lici-
te poſſe fieri? Vides quàm inanis excuſatio de hũana obe-
dientia: ubi in deum conuincitur facta trãſgreſſio? Nec ti-
mendum mihi arbitror ꝙ ad illud domini reſponſum de ſi
bi nunciato ſcandalo phariſæorum refugias: ut quomodo
ille nihili pendebat dicens: Sinite illos, cæci ſunt, & duces Matt. 15.
cæcorum: ita & noſtra uobis ſcandala non eſſe timẽda exi-
ſtimes. Vides nẽpe quàm nil ſimile habeat in hac parte pro
portio. Nam ſi compares perſonas: illic phariſæi ſuperbi,
hic pauperes chriſti ſcandalizantur. Si cauſas: hic leuitas,
ibi ueritas in cauſa eſſe dignoſcitur. Rurſus quod & ſupe-
rius propoſitum eſt, uos non ſolum diuinis humana, ſed &
communibus priuata prætuliſſe imperia: hoc ſolũ ad pro-
bationem ſufficiat, quod ueſtræ illi & nouitati inſolitæ, &
inſolenti præſumptioni: non tãtum noſtri ordinis uniuer-
ſitas, ſed etiam oĩm monaſteriorum & conſuetudo, & inſti
tutio reclamare uidetur. Quod & uos quoq; non immeri-
to timentes, nec ſatis de propria cauſa confidentes: remor
ſas ac remordentes conſcientias, apoſtolica conati eſtis de
liuire licentia. O friuolum ſatis remedium: quod non eſt
aliud niſi more prothoplaſtorum cauteriatis conſcientijs
texere perizomata: uidelicet ad uelamentum non ad me-
dicamentum. Apoſtolicam, inquiunt licentiam quæſiui-
mus, & impetrauimus. Vtinam non licentiam quæſiſſetis,
ſed conſilium, id eſt nõ ut liceret: ſed an liceret. Vnde tamẽ
quærebatis licentiam? Vt liceret quod non licebat? Face-
re itaq; uolebatis quod non licebat. Sed quod nõ licebat:
malum erat. Mala igitur erat intentio: quæ in malum ten-
debat. Niſi fortè tale hoc fuiſſe dicatur, quod abſq; licen-
tia quidem non liceret: liceret autem ſi cum licentia fieret.
Verum id iam ſuperius inuincibili excluſum eſt ratione.

Nec enĩ deꝰ ubi ait: Nolite contemnere unũ ex his puſillis
qui in me credunt, addidit etiam niſi cum licentia: aut di-
Matt. 18. cens: Qui ſcandalizauerit unum de puſillis meis &c. deter
minauit ſubiungens, ſine licentia. Conſtat igitur, ubi ue-
ritas, & ueritas neceſſaria in cauſa non eſt: nec licite ſcan-
dalum quodlibet poſſe à quolibet cõmitti: nec iuſte præci
pi, nec innoxie cõſentiri. Huius tñ patrãdi mali q̃rendam
putaſtis eſſe licentiã. Sed ad quid? An ut quanto licentiꝰ,
tanto ſecuriꝰ: & quò ſecuriꝰ, eò & periculoſiꝰ peccaretis?
Mira cautela: & ſtupenda pudentia. Malum qđ iam cor-
de cõceperãt: opere tñ cauti fuerũt nõ implere niſi cũ licẽ
tia. Conceperunt dolorẽ: ſed nõ pepererũt iniquitatẽ: do-
nec iniquo papa cõceptui pbuiſſet aſſenſum. Quo lucro?
Quóue ſaltim cõpendio mali? Nunqd ideò aut malũ eſſe
deſijt, aut uel minorarũ eſt quia papa conceſſit? Quis uerò
malũ eſſe neget: aſſenſum præbere malo? Qđ tñ ſummum
fecíſſe pontificẽ nequaquã crediderim: niſi aut circumuen-
tum mendacio, aut importunitate uictũ. Qñ etenim aliter
huiuſcemodi uobis licentiã indulgeret: ſeminandi uideli-
cet ſcãdala, ſchiſmata ſuſcitãdi, amicos cõtriſtãdi, fratrum
conturbãdi pacẽ, & cõfundẽdi unitatẽ, ppriũq; inſup con
tẽnendi epm? Et hæc qua neceſſitate, neceſſe nõ habeo di-
cere: cũ rei exitꝰ ſatis indicet. Profectos nempe plãgimus:
profectũ non cernimꝰ. His ergo talibꝰ & tã grauibꝰ malis
dare aſſenſum, exhibere obſequiũ, impẽdere adiutorium,
tu mihi obediẽtiã noias: modeſtiã nũcupas: appellas man
ſuetudinẽ? Tu inquã conaris peſſima uitia uirtutum pal-
liare noibus? An te putas hoc ſine iniuria facere dñi uirtu
tum, ꝙ uirtutibꝰ facis iniuriã? Vaniſſimam pſumptionem,
turpiſſimã leuitatẽ, crudeliſſimã diſſentionem, obediẽtiæ,
modeſtiæ, manſuetudinis noibus uelas: & uelatis ſordibꝰ,
ſacra illa uocabula maculas? Hanc ego nunquam æmuler
obedientiã. Talẽ mihi nunquã libeat modeſtiã: uel potius
moleſtiã imitari. Huiuſcemodi manſuetudo ſemper longe
fiat à me. Talis ſiquidẽ obediẽtia, oi eſt contẽptu deterior.
Talis q̃q; modeſtia, ultra oẽm modũ extendit. Vltra dicã,
an citra? Sed uerius forſitan, & utroq; cõpetẽtius dixerim
extra. Qualis deniq; illa eſt mãſuetudo, q̃ ipſo etiã auditu
oim aures exaſperat? Volo tñ eam ipſam ut & mihi imò ex-
hibeas. Cũ tã patiens ſis, ut à quolibet etiã quo nõ licet p-
trahi nõ contẽdas: liceat & me obſecro paulò nũc cõfiden
tius agere tecũ. Alioquin male multũ merui de te: ſi quod
nemini ſoles, ſoli mihi indignandũ putaueris. Igitur tuam
conuenio conſciam. Volẽs, an inuitus pfectus es? Sed ſi, ex
uoluntate, iã nõ ex obediẽtia. Si aũt inuitus: ſuſpectũ ui-
deris habuiſſe imperiũ, cui obſequi grauabaris. Vbi uerò
ſuſpicio: ibi diſcuſſio neceſſaria. Verũ tu ut tuæ patientiæ
dares uel caperes experimẽtũ: nihil diſcutiẽs, trahi te paſ-
ſus es non ſolũ pter uoluntatẽ tuã: ſed & cõtra cõſcientiã.
O patientia oi digna impatiẽtia. Nõ poſſum fateor nõ ira
ſci huic cõtẽtioſiſſimæ patientiæ. Videbas diſpergentẽ, &
ſequebaris. Scãdala dictãtẽ audiebas & obſequebaris? Ve
ra patiẽtia eſt, pati uel agere cõtra qđ libeat: ſed nõ præter
qđ liceat. Mirum uerò ꝙ hoiem audiebas furtiue ſuſurrã-
tẽ, deum nõ audiebas aperte reclamantẽ, tali quaſi celitus
Matt. 18. emiſſo tonitru: Væ illi per quẽ ſcandalũ uenit. Non tñ au-
tẽ dñs: ſed & ſanguis ipſiꝰ clamore nihilominus uehemẽti
(ſurdis licet) terribiliter irrugiebat. Clamor eius: eius effu
ſio. Effuſus qppe, pro diſperſis filijs dei ut eos congregaret
in unũ: iuſte fremebat in diſperſores. Odit nimirũ diſpſo-
res: q nõ nouit niſi colligere. Magnus eius clamor & uehe
mens: qui corpora de ſepulchris, aias ab inferis excitauit.
Terrã cœloſq; tuba illa cõuocauit in unũ: quippe q̃ in ter-
ra & q̃ in cœlis ſunt pacificans. In oẽm terrã exiuit ſonus il
p̃s. 67. le: & ueſtrã nõ ualuit rũpere ſurditatẽ? Vox nempe illa in
uirtute: uox illa in magnificẽtia. Et quid clamat? Exurgat
deus, & diſſipent inimici eius. Et iterum: Diſperge illos in
uirtute tua: & depone eos protector meꝰ dñe. Sanguis xp̃i
eſt, frater adam: ſanguis xp̃i eſt q pro pijs congregatis ad-
uerſus impios diſperſores quaſi tuba exaltat uocem ſuam.
Minatur autẽ ſe diſperſores diſpergere: qui pro diſperſis
colligendis effuſus eſt. Et ſi eius uocem tu nõ audis: audit
eam de cuius latere manauit. Quomodo namq; proprium
nõ audit: qui abel ſanguinẽ audiebat? Sed quid ad me? in-
quis. Ille uiderit cui mihi cõtradicere fas nõ erat. Non eſt
diſcipulus ſuper magiſtrũ. Docendus, nõ docturus: eius la
teri adhærebã. Sequi debui, non perire præceptorẽ audi-
tor. O iſtorũ temporũ paule ſimplex, ſi tamen & ille alterũ
ſe tibi exhibuiſſet antonium: ut quicquid uel leuiter de la-
bijs eius procederet, neceſſe nõ haberes diſcutere: ſed ſine
cunctatione ad omnia nihil hæſitãs obedires. O monachũ
obediẽtiſſimum, cui ex quibuſlibet ſeniorum uerbulis ne
unum quidem iota præteruolet. Nõ attendit quale ſit qđ
præcipit. Et hæc eſt obedientia ſine mora. Si ita oportet: ſi-
ne cauſa legitur in eccleſia: Omnia probate, quod bonum 1. Thes. 5.
eſt tenete. Si ita oportet: deleamus iam de libro euangelij:
Eſtote prudentes ſicut ſerpentes: ſufficiente quippe quod Matt. 10.
ſequitur, & ſimplices ſicut columbæ. Nec dico à ſubditis
mandata præpoſitorum eſſe dijudicanda, ubi nil iuberi de
prehenditur diuinis cõtrarium inſtitutis: ſed neceſſariam
aſſero & prudentiam, qua aduertatur ſi quid aduerſatur:
& libertatem, qua & ingenue contemnatur. Cæterum iſte
nihil, inquit, habeo interrogare: uiderit ille quid iuſſerit.
Dic quæſo, ſi dato in manus gladio, ſuum te armari iuſſiſ-
ſet in iugulum, acquieuiſſes? Aut ſi ſe tuo uoluiſſet impul-
ſu in ignem uel in aquam præcipitẽ dari, obtemperaſſes?
Nõnne etiam ab his non prohibere cum poſſis, in crimen
tibi reputatur homicidij? Age ergo: uide ne fortè ſub præ
textu obedientiæ, in quippiam ei grauius inſerulieris. Nõ
ignoras certè qui dixerit (nam mihi hinc fortaſſe non cre-
deres) expedire ſcandala facientibus, demergi potius in Matt. 18.
profundum maris. Cur hoc dixit, niſi quia ſignificare uo-
luit tam grauia illos in poſterum manere tormenta: ut eis
comparata mors tẽporalis: nec pœnalis eſſe uideatur ſed
commoda? Qui ergo eum ſcandala facere iuuiſti: iuuiſti
enim ſequendo illum, obſequendo illi: nõnne utilius iux-
ta præmiſſam ueritatis ſententiam, molam aſinariam collo
eius ſuſpenderes, & ſic eum demergeres in profundum ma
ris? Quid ergo? Tu ille obedientiſſimus diſcipulus, illum
patrem & præceptorem tuum, quem ne puncto quidem
temporis, uel tranſuerſo ut dicitur pedis, à te quandiu ui-
xit paſſus elongari: ita ut in foueam quoq; poſt eum, non
quidem cæcis, ſed apertis more balaam oculis cadere non
cunctatus ſis: tu ne inquam illum tuo ita beandum puta-
ſti obſequio: ut morte illi grauiorem exhibueris obedien-
tiam? Reuera nunc experior quàm uera ſit illa ſententia.
Inimici hominis, domeſtici illius. Sic itaq; ſentiens, ſic con Mich. 7.
ſcius ipſe tibi: nõnne ſi ſapis gemis, & ſi non deſipis tre-
mis? Quippe cuius obedientia non meo, ſed ueritatis iu-
dicio, peior inuenta eſt homicidio? Si hæc non ignoras:
quomodo non trepidas? Q. ſi trepidas: quomodo non
emendare feſtinas? Alioquin qualem hinc ad illud tribu-
nal terrificum conſcientiam portas, ubi iudex teſte non in
diget, ubi ueritas diſcutit intentiones, ubi inquiſitio cul-
parum pertingit ad abdita cordis, ubi deniq; ſecretiſſi-
mos receſſus mentium diuinus ille inueſtigat intuitus: &
ad ſubitum illum ſolis iuſtitiæ fulgorem, animarum ex-
panſi ſinus, cuncta ſiue bona ſiue mala euomunt quæ cæ-
labant? Ibi frater adam, facientes & conſentientes pari
pœna punientur. Ibi fures & ſocij furum ſimilem ſunt ac-
cepturi ſententiam. Ibi par ſubibunt iudicium: & qui la-
ctant, & qui lactantur peccatores. Perge igitur iam dice-
re, quid ad me? ille uiderit. Tange picem: & dic, non ſum
inquinatus ab ea. Abſconde ignem in ſinu tuo: & te iacta-
to non aduri. Pone deniq; portionem tuam cum adulte-
ris: nihilq; tua intereſſe putato. Non ita eſaias. Redarguit Eſaie. 6.
enim ſeipſum, non ſolum quia ipſe immundus, ſed & ꝙ
ſocius ſit immundorum: quia inquiens uir pollutus labijs
ego ſum, & in medio populi immunda labia habentis
ego habito. Redarguit autem ſe dixerim: non quia cũ ma-
lis habitaret: ſed quia mala non redarguerit. Sic namq;
ait. Væ mihi quia tacui. Quando uerò ipſe malum facere Ibidem.
acquieſceret:

acqeſceret q&#x0; ſe in alijs non redarguiſſe redarguit? Quid
enim etiã dauid? Nõ me alieni cogitatione peccati ſe ſen-
Pſal.140. ſerat inquinari poſſe: cũ diceret: Cum hominibus operã-
tibus iniquitatem, & non cõmunicabo cum electis corũ?
Deniq; & orat dicẽs: Ab occultis meis mũda me domine:
& ab alienis parce ſeruo tuo. Vñ etiam malorũ quorũ no-
luit participare malum: ſtuduit declinare cõſortium. Ait
Pſal.25. etenim: Non ſedi cum concilio uanitatis: & cũ iniqua ge
rentibus non introibo. Huic uerſiculo concinit & ſubſe-
Ibidem. quens: Odiui, inquit, eccleſiam malignãtium: & cum im-
Prouer.1. pijs non ſedebo. Audi deniq; & ſapientis conſiliũ, Fili mi,
ait, ſi te lactauerint peccatores: ne acquieſcas eis. Tu ergo
aduerſus hæc atq; alia in hunc modũ innumera ueritatis
teſtimonia, putaſti cuipiam obediendum? O odioſa peruer-
ſitas. Obedientiæ uirtus quæ ſemper militat ueritati: ad-
uerſus ueritatem accingitur? Felicem ego dixerim fratris
Henrici inobedientiã: cui cito reſipiſcenti ab errore, & re
uertenti ex itinere: talem contigit non experiri obedien-
tiam. Quàm potiorem nunc & dulciorem ſuæ huiuſmodi
inobedientiæ carpit: iamiamq; deguſtat fructum: bonam
habens conſcientiam: ꝙ cæteris collegis ſuis fraterna cor
da graui ſcandalo concutientibus, ipſe inter fratres in ꝓ-
poſito & ordine ſuo ſine querela conuerſetur. Cuius ego,
ſi optio detur, pigram potiꝰ elegerim inobedientiam cum
ipſius conſcientia: quàm horum ſtudioſam obedientiam
cum ſcandalo. Eſtimo enim quia melius agit iſte ſic in-
obediẽs abbati, ſed non charitati, ſeruando unitatem in
uinculo pacis: quàm illi qui ita obtemperant homini uni,
ut unum præferant unitati. Fidẽter & hæc addiderim, ex
pedire magis cuilibet ſola unius hominis periclitari obe-
dientia: quàm reliquis omnibus pietatis bonis, & uotis
propriæ profeſſionis. Siquidem ut cætera taceam, duo ꝑ-
cipua nobis in monaſterijs conuerſantibus obſeruanda
traduntur: ſubiectio abbati, & ſtabilitas in loco. Et ita obſer
uanda, ꝙ neutrũ præpediat alterum, nec alterutrum ſibi
præiudicent. Vt uerbi gratia, ſic te ſtabilem in loco exhi-
beas, ut abbati ſubijci non cõtẽnas: ſic obedias ſubiectus
abbati, ut ſtabilitatem non amittas. Porrò ſi deteſtaris in
loco licet perſeuerantẽ, qui abbatis fortè ſubdi contẽnit
imperijs: miraris ſi reprehendimus obedientiam, q̃ nobis
ueſtrũ deſerẽdi locum uel cauſa extitit uel occaſio: præſer-
tim cum in profeſſiõe regulari ſic promittatur ſtabilitas,
ut de ſubiectione abbati exhibenda, nulla penitus mẽtio
fiat? Sed q̃ris forſitan inquiens mihi. Quid ergo tu de ſta-
bilitate tua facis, quam apud ciſterciũ firmaſti: & nunc ali-
bi habitas? Ad quod reſpõdeo. Ego quidem ciſtercienſis
monachus ibidem profeſſus, ab abbate meo ubi nunc ha-
bito miſſus ſum: ſed miſſus in pace, miſſus ſine ſcandalo,
ſine diſcordia: miſſus iuxta conſuetudinẽ & communem
inſtitutionẽ. Quãdiu ergo in eadem qua miſſus ſum pace
& concordia perſeuero, quãdiu in unitate ſto, communi-
bus priuata non præfero: quietus & ſubditus, in quo po
ſitus ſum permaneo: ſecura dico conſcientia, q&#x0; promiſi,
firmiter teneo. Quomodo enim ſtabilitatis ꝓuaricor no-
tum, qui unanimitatis non rumpo uinculum, pacis firma-
mentũ non deſero? Et ſi corpus abſentauit obediẽtia: ſed
ſpiritũ ſemper ibidem præſentem tenet concors deuotio,
& in nullo diſſimilis conuerſatio. Qua die autẽ (q&#x0; qui
dem deus auertat) alijs incipiã uiuere legibus, alijs mori
bus cõuerſari, diuerſis deſeruire obſeruãtijs, adinuenire
noua, extraneas uſurpare conſuetudines: trãſgreſſor pro-
feſſionis, promiſſam ſtabilitatẽ iam non me tenere confi-
do. Dico ergo abbati per omnia obtemperandum, ſed ſal-
ua profeſſione. Verũ tu profeſſus ſm regulam ſancti bene-
dicti, ubi promiſiſti obedientiam: promiſiſti & ſtabilita-
tem. Quòd ſi obedieris quidem: ſtabilis autem nõ fueris:
dum offendis in uno, factus es oĩm reus. Si omnium: & ip-
ſius obedientiæ. Vides itaq; pondꝰ tuæ obediẽtiæ? Quõ
nẽpe ſtabilitatis tranſgreſſionem ſufficit excuſare: que nec
ſibi quidem ualet patrocinari? Item notum eſt ſolenniter
ac regulariter profiteri quemq; in præſentia abbatis. In
ꝑſentia ergo tantũ: non etiã ad nutũ ipſiꝰ fit cuiuſq; pro-
feſſio. Teſtis proinde adhibetur abbas, non dictator pro-
feſſionis: adiutor nõ fraudator adimpletiõis: uindex non
auctor ꝓuaricationis. Quid igitur? Ponam in manu abbatis
q&#x0; abſq; ulla exceptione coram deo & ſctis eius ꝓpria ma
nu & ore firmaui: audiẽs ex regula, ſi quãdo aliter fecero à
deo me eſſe damnandũ, quẽ irrideo? Si abbas meꝰ aut etiã
angelus de cælo contraria iuſſerit: libere recuſabo hmõi
obedientiam: quæ me tranſgreſſorem uoti proprij, & pe-
ierare faciat nomen dei mei. Scio enĩ me iuxta ſcripturæ
ueritatem ex ore meo uel condemnandũ uel iuſtificandũ.
Et quia os quod mentit occidit animam: & quod deo ue- Sapien.1.
raciter canitur: Perdes omnes qui loquuntur mendaciũ. Pſal.5.
& quia unuſquiſq; onꝰ ſuũ portabit, & unuſquiſq; pro ſe
rationẽ reddet. Alioquin qua fronte pſallam mentiens in
conſpectu dei & angelorum illud de pſalmo: Reddam tibi Pſal.65.
uota mea quæ diſtinxerunt labia mea? Viderit deniq; ab
bas meus quid ſibi faciẽdũ putet de eo quod ex regula ad
ipſum ſpecialiter dirigitur, ut præſentem regulam in om-
nibus conſeruet. Et itẽ q&#x0; uniuerſaliter præcipitur, & ne
mo excipitur, ut omnes ſcilicet per omnia magiſtram ſe-
quantur regulam, nec ab ea temere deuietur à quoquam.
Ego ſic ipſum ſequi decreui ſemper & ubiq; magiſtrum,
ut nequaquã à regulæ, quã teſte ipſo iuraui & ſtatui cuſto
dire, deuiem magiſterio. Occurramus breuiter quæſtioni
quæ à latere nobis ſurgere poſſe uidet: & ſic iam nimis lõ-
gam finiamus epiſtolã. Videor nempe contraria loqui rei
quam facio. Quæri etenim à me poteſt: ſi hos damno qui
abbatis ſui non ſolũ conſenſu ſed & iuſſu ſuum monaſte-
rium deſeruerũt: quo pacto illos & recipiã & retineã, qui
de alijs monaſterijs fracto ſtabilitatis uoto, & contempto
ſeniorum imperio, ad noſtrum ordinẽ ueniunt? Ad quod
quidem breuis reſponſio: ſed periculoſa. Vereor namq; di
ſplicere quibuſdã quod dicturꝰ ſum. Cæterũ mihi magis
uerendũ puto, ne tacendo ueritatem, illum uerſiculũ non
ueraciter cantem. Iuſtitiam tuam non abſcondi in corde Pſal.39.
meo: ueritatẽ tuam & ſalutare tuum dixi. Hac ergo ratiõe
illos ſuſcipimus: qm̃ non putamus eſſe malũ ſi uota labio-
rum ſuorũ q̃ in locis ſuis potuerunt quidẽ promittere, ſed
nequaquã perſoluere, deo qui ubiq; eſt, ubicũq; poterunt
reddant: & ſolius ruptæ ſtabilitatis damna, reliquorum re
gularium ꝓceptorum integra obſeruatione compenſent.
Si cui diſplicet hoc & murmurat aduerſus hominẽ quærẽ
tem ſalutem ſuam: reſpondebit pro eo ſalutis auctor: Nón
ne oculus tuus nequam eſt, quia ille bonus? O quiſquis es
qui ſaluti inuides alienæ: parcito uel tuæ. An neſcis ꝙ in-
uidia diaboli intrauit mors in orbem terrarum? Attende
itaq; tibi. Si enĩ ubi inuidia, ibi mors: pfectò nõ põt ſimul
& inuidere & uiuere. Quid moleſtus es fratri tuo qm̃ ſata-
git quemadmodũ q̃ proceſſerunt de labijs ſuis, non faciat
irrita? Si quærat homo quomodo & ubi perſoluat quod
pollicitus eſt deo: quid tu perdis? Fortaſſis ſi aliquantæ
pecuniæ tu eum debitorem teneres: circuire cogeres ma-
re & aridam donec uſq; ad nouiſſimum quadrantem debi-
tum redderet uniuerſum. Quid igitur meruit de te deus
tuus: quoniam non uis ut & ipſe à ſuo quod ſuum eſt debi
tore recipiat? Imo uni inuidens, duos tibi reddis infen-
ſos: dum & dñm ſerui obſequio, & domini gratia ſeruum
fraudare conaris. Tu quare illum potius non imitaris: &
ipſe uidelicet perſoluendo quod debes? Putáſne & tuum
non requiretur debitũ? An potius propter hoc magis ir-
ritas impie deum: quia dicis in corde tuo non requiret?
Quid inquis? Omnes ergo damnas qui ſimiliter non fa-
ciunt? Non. Sed audi quid & de ipſis ſentiam: & noli fru-
ſtra calumniari. Quid me uis odioſum facere multis mili-
bus ſanctorum, qui ſub noſtra profeſſione non noſtro con
uerſantes more: tamen aut ſancte uiuunt, aut beate defun-
cti ſunt? Num ignoro ꝙ reliquerit ſibi deus ſeptem milia 3.Re.19.
uirorum, qui non curuauerunt genua ſua ante baal? Au-
di ergo æmule, calumniator auſculta. Dixi cur de alijs mo
naſterijs ad noſtra uenientes, recipiẽdos cenſuerim. Nun-

ad non uenientes dãnaui? Excuſo illos:non iſtos accuſo. Soli ſunt iuidi:quos excuſare nec uolo nec ualeo. Quib⁹ exceptis,ſi qs cæterorũ ad regulæ cupiat tranſire puritatẽ,ſed ꝑpter ſcandalũ non audeat,aut certè etiã ob certam corporis infirmitatẽ,puto qa non peccat:dũ tñ in ſuo ſtudeat loco ſobriè & iuſtè & piè côuerſari. Nã ſiqua ex more monaſterij minus fortè diſtrictè quàm regula conſtituiſſe uideſ,obſeruare cõpellit:excuſabit hoc forſitan aut illa charitas qua cunctatur migrare ad melius propter ſcanda-
1.Petr.4. lum,iuxta illud: Charitas operit multitudinẽ pctõrũ: aut illa humilitas,qua propriæ conſci⁹ infirmitatis ſe repntat
Iaco.4. imperfectũ. Siquidem & de ipſa ſcriptũ eſt: De⁹ humilib⁹ dat gratiã. Multa qdē tibi locutus ſum chariſſime,cũ multis opus nõ habeas: quippe cui ſit & ingeniũ uelox ad intelligendum quod dicitur,& uoluntas agilis ad eligendũ quod utiliter ſuadetur. Sed licet ſpecialiter quidem ad te: nõ tñ tã multa ꝑpter te ſcribenda putaui. Hæc itaqꝫ: quibus deus prouidit fore neceſſaria. Te aũt ut meũ iam olim familiariſſimũ paucis & cum omni fiducia moneo:ne tam diutius animas deſiderantiũ te,in tuæ quidē animæ horrendum periculũ,tui expectatione ſuſpendas. En tua coruſcat(ni fallor) qui tecum ſunt:& mors & uita in manu tua eſt. Arbitramur eñ quicqd feceris tu aut uolueris:illos eē facturos. Alioquin aperte denũcia illis quia iuxta omniũ abbatũ noſtrorũ nõ contẽnendã ſniam,q̃ merito proceſſit
Ezec.18. in uos:qui redierint uiuent,qui renuerint morientur.

¶ *Ad Brunonem Colonienſem electum.* Epiſtola. VIII.

Quæris à me cõſiliũ uir illuſtris Bruno: an uolentibus te ꝑmouere ad ep̃atum acqeſcere debeas. Quis hoc mortaliũ diffinire pſumat? De⁹ forſitan uocat:qs audeat diſſuadere? Fortè non uocat:qs appropinquare cõſulat? Vtrũ uerò uocatiõ dei ſit an nõ ſit,qs ſcire poſſit excepto ſpũ q̃ ſcrutaf etiã alta dei: uel ſi cui forte reuelauerit ipſe? Magis quoqꝫ dubium reddit cõſiliũ illa in lrís tuis hũilis,ſed terribilis cõfeſſio:qua uitã tuã tã grauiter,& ut credo non niſi ueraciter accuſas. Nec eñ negandũ eſt huiuſcemodi uitã eſſe indignam tã ſacri dignitate miniſterij. Sed rurſum nõ imerito ē regione times(nã & nos idipm̃ metuim⁹)ſi ob malũ cõſciæ de cõmiſſo ſciæ taleꝰ nõ facis lucrũ:niſi qđ alio fortè negociãdi genere,etſi minus copioſe,minus tñ & piculoſe fructũ care ualeres. Horreo fateor:ſic eñ tibi ut mihi loq debeo qđ ſentio. Horreo iquã cõſiderãs unde quo uocaris:præſertim cũ nullũ intercurrerit pniæ tp̃s,p qđ utcũqꝫ huiuſcemodi piculoſiſſim⁹ tranſit⁹ fiat. Et qdē rect⁹ ordo requirit:ut pri⁹ ꝑpriã,deinde alienas curare ſtudeas cõſciẽtias.
Eccli.3. Prim⁹ quippe pietatis grad⁹ eſt de quo ſcriptũ eſt: Miſerere aĩæ tuæ placẽs deo. Ex hoc aũt ad miſerandũ pximũ,recto iã tramite charitas ordinata,pcedit: qppe quem ad ſui qſq; mẽſurã amare pcipif. Q. ſi in hũc modũ quo te hactenus ipſe amaſti,& tibi cõmittẽdos amatur⁹ es: malo ego q dē tibi nõ cõmitti,quàm ſic diligi. Si aũt prius te diligere didiceris:& me forſitã ſcires amare. Sed qd ſi ſuã de⁹ acceleret tibi grãm,& multiplicet miam:& ſit ad reſtituendam innocẽtiã efficacior uelox clemẽtia quàm diuturna pniæ?
Pſal.31. Btũs ſiquidē cui nõ imputabit dñs pẽtũ. Nã qs accuſabit aduerſus electũ dei? Si deus iuſtificat:qs eſt qui condẽnet?
Luce.23. Hoc ſalutis cõpendiũ ſctũs ille latro cõſecutus eſt: uno eodeqꝫ die ſimul & cõfeſſus latrocinia,& introductus in gloriã: breui qdã cõtẽt⁹ põte crucis ad trãſigendũ de regione diſſimilitudinis in terrã uiuẽtiũ: & de luto fecis in paradiſum uoluptatis. Hoc ſubitũ pietatis remediũ percepit fe-
Luce.7. lix illa peccatrix: cũ repẽte ubi ſuperabundauerãt delicta, abundare cœpit & grã. Abſqꝫ multo pniæ labore dimiſſa ſunt ei pctã multa,qm̃ dilexit multũ: & i breui meruit cha-
1.Petr.4. ritatis accipe latitudinẽ: q(ut ſcriptũ eſt)coopit multitu-
Matt.9. dinẽ pctõrũ. Hoc & ille palyticus in euãgelio duplex atqꝫ celerrimũ potẽtiſſimæ bonitatis pſenſit beneficium,prius mente quàm carne curat⁹. Sed aliud eſt celerem adipiſci ueniam peccatorũ: & aliud de ipſis celeribus ad infulas mox
Matth.9. prouehi dignitatum. Video tñ matthæum de theloneo ad apoſtolatus culmen aſſumptum: ſed hoc me rurſum conturbat,q non prius audierit cum cæteris apoſtolis ſuis:
Marc.16. Ite in orbem uniuerſum,prædicate euãgelium omni creaturæ: quàm egerit pœnitentiã: multo tempore ac labore ſe quendo dñm quocunqꝫ iret: permanens cum eo in tentationibus ſuis. Sed & ſi occurrat de Ambroſio,q de tribunalibus ad ſacerdotium raptus fuerit: non ſnc ualde conſortat: cum à puero mundam in mundo duxerit uitam: & ſic etiam fuga & latebris, multiſqꝫ diſſimulationum modis declinare conatus ſit. Si de ſaulo quoqꝫ factus repente paulus,repente uas electionis,repente doctor gentium,in exemplum adducitur: hoc exempli euacuat ſimilitudinẽ, q ille ideò miſericordiam conſecutus ſit,quia ignorãs ip-
1.Timo.1. ſo teſte peccauit,manẽs in incredulitate. Quãquam ſi tale quippiam qnqꝫ bene & utiliter factũ fuiſſe agnoſcitur,de
Pſal.76. quo dici ueraciter poſſit. Hec eſt mutatio dexteræ excelſi: nõ tam exemplũ quàm miraculum afferre debeat. Hæc interim à me ad id quod quæritis ſuſpenſiue,reſponſa ſufficiant. Neqꝫ enim poſſum unde certus non ſum,certã proferre ſententiam. Sic contingere debet quærenti rem ubi non ſit. Sermo à propheta,conſiliũ à ſapiente quærendum eſt. Nunquid enim de luto limpidum quippiã haurire poteſtis? Vnum tamen eſt quod amico abſqꝫ periculo,& nequaquã ſine fructu impẽdere poſſumus: nr̃æ uidelicet pro hac re orationis ad deum qualecunqꝫ ſuffragium. Deo ergo relinquentes ſui quod ignoramus ſecretum conſilij: ipſum ſupplici deuotiõe & deuota ſupplicatione precamur, ut in uobis & de uobis operetur quod & ſe deceat: & uobis expediat. Habetis autem dominum Norbertum: quẽ meli⁹ præſentem præſens de talibus interrogare poteſtis. Nam tanto uir ille in diuinis aperiendis myſterijs nobis promptior: quanto & deo propior eſſe cognoſcitur.

¶ *Ad eundem iam archiepiſcopum Colonienſem.* Epiſtola. IX.

Ignationis ueſtræ ſuſcepi ſcripta deuotus: & ad iniuncta ſolicitus fui: & ſi profui,uos probabitis. Sed de hoc ſatis. Porrò in eadem charitate audeo quæ ſequuntur. Si cunctos qui uocãtur ad miniſterium,conſtat eligi & ad regnum: profectò ſecurus eſt colonienſis archiepiſcopus. Q. ſi etiã & ſaulẽ in regno,& iudam in ſacerdotio legitur elegiſſe non ali⁹ quàm ipſe deus,& non poteſt ſolui ſcriptura quæ hoc aſſerit: ti-
1.Timo.1. meat neceſſe eſt & colonienſis archieps. Si uerò qđ uerũ eſt) & illa ſententia hodie quoqꝫ uiget,quia nõ multos nobiles,non multos potentes,nõ multos ſapiẽtes elegit de⁹: nunquid non triplicem qnoqꝫ habet timendi cauſam colonienſis archiepiſcopus? Curemus ergo in alto poſiti,non altum ſapere,ſed timere: ſed humilibus conſentire. Princi-
pem,inquit,te conſtituerunt: eſto in illis tãquam unus ex Eccli.32.
illis. Et iterum: Quãto maior es: tanto humilia te in omnibus. Eccli.3.
Sapiens eſt qui hoc conſulit: quippe haud ſecus ſentiens ab ipſa ſapientia quæ ait: Qui maior eſt ueſtrum: fiat Luce.22.
ſicut iunior. Alioquin iudicium durum his qui præſunt: timeat poteſtas. Seruus quoqꝫ ſciens uoluntatem domini ſui,& non faciens digna,uapulabit multis. Timeat qui cognouit literaturam. Timeat nobilis: quia iudex omnium, non eſt acceptor perſonarum. Iſte profectò neceſſarij timoris funiculus triplex,difficile rumpitur. Duriſne uideor quia non blandior: q metum incutio,q amico cupio initium ſapientiæ: Sic mihi contingat ſemper beare amicos: id eſt terrendo ſalubriter,nõ adulando fallaciter. Ad illud me prouocat qui dicit: Beatus homo qui ſemper eſt pauidus. Prouer.28.
Ab hoc reuocat qui ait: Populε meus qui te beatificant:in errorem inducunt. Eſaie.3.

¶ *Ad eundem.* Epiſtola. X.

Horrendum punire nephas,etſi duplici ratione incumbat nobis,tum pro debito uidelicet officij,tum quia & apoſtolica iniungit auctoritas: puto tñ q nõ ſuperuacua in re tanta,etiam amici cõmonitio accedit. Hoc aũt eſt q amicum & patrẽ cupimus eſſe ammonitũ:ut hæc ipſa ultio q̃ facienda eſt,eo quo zelo quo

zelo quo facienda eſt fiat: quatenus non ſolũ preſens faci-
nus multatum eſſe uideatur: ſed etiam à ſimili temeritate
audiens omnis malignitas compeſcatur.

¶ Ad Carthuſienſes & Guigoni priori. Epl'a. XI.

INter patres reuerẽdiſſimis & inter amicos cha
riſſimis Guigoni priori carthuſienſi: cæteriſq;
ſanctis qui cũ eo ſunt: frater Bernard⁹ de clara
ualle ſalutẽ æternã. ¶ Sãctitatis ueſtræ literas tã
lætus accepi: quàm auidus & olim deſiderauerã. Legi eas,
& quas uoluebã in ore literas: ſcintillas ſentiebam in pe-
ctore: quibus & concaluit cor meum intra me, tanquam
ex illo igne quem dñs miſit in terram. O quantus in illis
meditationibus exardeſcit ignis: è quibus huiuſcemodi
euolant ſcintillæ. Veſtra illa ſuccenſa & ſuccendens ſalu-
tatio ſic mihi (ut uerũ fatear) accepta fuit & eſt: quaſi non
ab homine ſed certiſſime ab illo qui mãdat ſalutes Iacob,
deſcendere uideretur. Non me ſanè arbitror ſalutatũ in
uia: non in tranſitu: non ueluti ex occaſione (ut aſſolet)
conſuetudinis: ſed planè ex uiſceribus, ut ſentio, charita-
tis prodiit hæc tam grata & inopinata benedictio. Bene-
dicti uos à domino qui me in benedictionibus dulcedi-
nis tãtæ præuenire curaſtis: ut daret puero ueſtro uobis
primũ ſcribentibus fiducia reſcribẽdi: ſcribere quidẽ ad
uos iam pridem geſtienti: ſed non præſumenti. Verebar
nimirum ſanctam quam in domino habetis importunis
ſcriptitationibus infeſtare qetẽ: iuge illud ueſtrũ ſacrũq;
ſilentiũ à ſeculo: ſuſurriũ cũ deo: uel ad modicũ interrum
pere: noſtraq; ingerere aurib⁹ ſecretis penitus occupatis
ſupernis eulogiis. Timebã omnino moleſt⁹ fieri: uel moy
ſi in monte, uel heliæ in deſerto: aut certè excubanti in tẽ-
plo ſamueli: ſi diuinis intentiſſimos cõfabulationibus ali
1. Regũ. 3 quatenus auocare tentaſſem. Clamat ſamuel: loquere do-
mine, quia audit ſeruus tuus: & ego me audiri præſume-
rem? Timebã inquã ne ſi & dauid elonganti ſe & fugienti
manentiq; in ſolitudinẽ: importunus inſiſterẽ: indignans
excuſaret & diceret. Sine me, non audio te modo: audiam
Pſal. 84. potius qđ dulcius auſculto. Audiã qd loquaf in me dñs
de⁹: quoniã loquef pacẽ in plebẽ ſuã: & ſup ſanctos ſuos:
Pſal. 118. & in eos qui conuertunf ad cor. Aut certè illud: Declina
te à me maligni: & ſcrutabor mãdata dei mei. Quid enim?
Egóne tam temerarius eſſem: ut inter ſponſi brachia ſua-
uiter quiſcentem auderem ſuſcitare dilectam quouſq; uel
let ipſa? Putarem illico auditurum me ab illa. Noli mihi
Canti. 2. moleſtus eſſe. Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi: qui
paſcitur inter lilia. Verũ quod non audeo ego: audet cha
ritas: & cum omni fiducia pulſat ad oſtium amici: ne qua
quam putans pati ſe debere repulſam: que amicitiarum
matrem ſe nouit: nec ueretur ueſtrũ etſi gratiſſimũ pauli
ſper inquietare ocium, propter ſuum negocium. Ipſa pro
fectò: ipſa cum uult facit uos excedere deo. Ipſa & cũ uo-
luit fecit ſobrios nobis: adeò ut minìe duceretis indignũ,
me non modo ſuſtinere loquentem, ſed tacentem inſup
benigne prouocare. Amplector benignitatem, dignatio-
nem ammiror, laudo & ueneror puritatẽ: qua de noſtris
profectibus quos putatis: tanta in domino exultatione
gloriamini. Glorior & ego plurimum tanto teſtimonio:
& ſeruorum dei tam grata quàm gratuita admodum fa-
miliaritate delector. Hæc iam glia mea: hoc gaudiũ meũ:
hæ deliciæ cordis mei: ꝙ nõ fruſtra leuaueri oculos meos
in mõtes: unde qppe iã nõ mediocre uenit auxiliũ mihi.
Hi iã nobis ſtillarũt mõtes dulcedinẽ: & adhuc ſpero qꝫ
ſtillabũt quouſq; ualles noſtræ abũdabũt frumẽto. Feſti-
uus eñ erit mihi dies ille ducẽdus: & memoriale ſempiter
nũ: in quo uirũ illũ uidere ac ſuſcipere merui: p quẽ factũ
eſt ut in cordibus ueſtris ego reciperer. Et quidẽ iam añ
receperatis ut apparet in literis ueſtris: ſed nũc artius ut
cõperi & familiarius, cũ ille nobis retulit de me quædã:
que etſi non probauerit, putauit tamen. Fidelis quippe
& religioſus: abſit ut aliter loqueref: quàm credidit. En re
Matt. 10. uera in me experior quod ait ſaluator: Qui recipit iuſtũ
in nomine iuſti, mercedẽ iuſti accipiet. Mercedẽ quippe
iuſti dixerim ꝙ iuſtus reputor: nõ ob aliud niſi ꝙ iuſtum
recepi. Nam ſi qua ſuperaddita ſunt: ea iuſtus non tam ex
ueritate rei, quàm ex puritate ſui locut⁹ eſt. Audiſtis, cre-
didiſtis, exultaſtis, ſcripſiſtis, & me nõ parum lætificaſtis:
non ſolum ꝙ aliquem locũ gratiæ, & locũ non mediocrẽ
apud ueſtrã merui ſanctitatẽ: ſed & ꝙ nobis ueſtrorũ non
parua ex parte puritas animorũ innotuit. Paucis pro cer
to aperuiſtis, cuius ſpiritus eſtis. Gaudeo proinde mihi:
gaudeo & uobis: meæ utilitati, & ueſtræ ſynceritati. Illa
ſiquidẽ uera & ſyncera eſt charitas: & omnino de corde
puro, & cõſcientia bona, & fide non ficta iudicanda pro-
cedere: qua proximi bonum æque ut noſtrum diligimus.
Nam qui magis aut certè ſolum diligit ſuum: cõuincitur
non caſte diligere bonum: quod utiq; propter ſe diligit,
non propter ipſum. Et hic talis non poteſt obedire pphe
te, qui ait: Confitemini dño qm̃ bonus. Cõfitetur quidẽ Pſal. 117.
quia fortaſſis bonus eſt ſibi: non autẽ qm̃ bonus eſt in ſe.
Quapropter nouerit in ſe dirigi illud ab eodẽ propheta
opprobrium: Confitebitur tibi, cum benefeceris ei. Eſt q Pſal. 48.
cõfitetur dño, qm̃ potẽs eſt: & eſt qui confitetur, quoniã
ſibi bonus eſt: & hic qui confitetur qm̃ ſimpliciter bonus
eſt. Prim⁹ ſeruus eſt, & timet ſibi: ſecũdus mercenari⁹ eſt,
& cupit ſibi: tertius fili⁹, & defert patri. Itaq; & qui timet,
& qui cupit, uterq; pro ſe agunt. Sola quæ in filio eſt cha
ritas: nõ quærit quæ ſua ſunt. Quamobrẽ puto de illa di
ctum: Lex domini immaculata, conuertens animas: ꝙ ſo- Pſal. 18.
la uidelicet ſit quæ ab amore ſui & mundi auertere poſſit
animũ, & in deum dirigere. Nec timor quippe nec amor
priuatus conuertit animã. Mutant interdum uultum uel
actum: affectũ nunquã. Facit quidem etiam ſeruus nõnũ-
quã opus dei: ſed quia non ſponte, in ſua adhuc duritia
permanere cõuincitur. Facit & mercẽnarius: ſed quia nõ
gratis, ppria trahi cupiditate cognoſcif. Porrò ubi pro-
prietas: ibi ſingularitas. Vbi autẽ ſingularitas: ibi angu-
lus. Vbi uerò angulus: ibi ſine dubio ſordes, ſiue rubigo.
Sit itaq; ſeruo ſua lex timor ipſe quo cõſtringif: ſit mercẽ
nario ſua cupiditas, qua & ipſe artatur: quoniam ab ipſa
tentatur abſtractus & illectus. Sed harum nulla aut ſine
macula eſt, aut animas conuertere poteſt. Charitas uerò
conuertit animas: quas facit & uoluntarias. Porrò in eo
eam dixerim immaculatam: ꝙ nil ſibi de ſuo retinere con-
ſueuit. Cui nempe de proprio nihil eſt: totum profectò
quod habet, dei eſt. Quod autem dei eſt: immundum eſſe
non poteſt. Lex ergo domini immaculata, charitas eſt: q̃
non quod ſibi utile eſt quærit, ſed quod multis. Lex autẽ
domini dicitur: ſiue ꝙ ipſe ex ea uiuat: ſiue ꝙ eam nullus
niſi eius dono poſſideat. Nec abſurdũ uideatur quod di-
xi, etiam deum uiuere ex lege: cũ non alia dixerim quàm
charitate. Quid uerò in ſumma & beata illa trinitate ſum
mam & ineffabilem illam cõſeruat unitatẽ niſi charitas?
Lex eſt ergo, & lex domini charitas: que trinitatẽ in uni-
tate quodammodo cohibet: & colligat in uinculo pacis.
Nemo tamen me exiſtimet charitatẽ hic accipere qualita
tem, uel aliquod accidens: alioquin in deo dicerem (qđ
abſit) eſſe aliquid quod deus non eſt: ſed ſubſtantiã illam
diuinam: quod utiq; nec nouum nec inſolitum eſt: dicen-
te ioanne: Deus charitas eſt. Dicitur ergo rectè charitas,
& deus, & dei donũ. Itaq; charitas dat charitatem: ſubſtã 1. Ioan. 4.
tia accidentalem. Vbi dãtem ſignificat: nomẽ eſt ſubſtan-
tiæ. Vbi donũ, qualitatis. Hæc eſt lex æterna: creatrix &
gubernatrix uniuerſitatis. Siquidem in pondere, & men
ſura, & numero per eam facta ſunt uniuerſa: & nihil ſine le
ge relinquitur: cum ipſa quoq; lex omniũ ſine lege nõ ſit,
non tamen alia quàm ſeipſa, qua & ſeipſam etſi non crea-
uit: regit tamen. Cæterum ſeruus & mercenarius habẽt
legem non à dño: ſed quã ipſi ſibi fecerunt: ille deum non
amando: iſte plus aliud amando. Habent inquam legem
non domini, ſed ſuam: illi tamen quæ domini eſt ſubiectã.
Et quidem ſuã ſibi quiſq; legem facere potuerunt: non ta
men eã incõmutabili æternæ legis ordini ſubducere po-
tuerunt. Tunc autem dixerim quemq; ſibi ſuam feciſſe le-

gem, quando cõmuni & æternæ legi propriam prætulit
uoluntatem: peruerſæ utiq; uolens ſuum imitari creato-
rem: ut ſicut ipſe ſibi lex, ſuiq; iuris eſt: ita is quoq; ſeipſm
regeret: & legẽ ſibi ſuam faceret uoluntatẽ: graue utiq; &
importabile iugũ ſup oẽs filios adã: heu inclinãs & incur
uãs ceruices nr̃as: adeò ut uita nr̃a inferno appropinqua
uerit. Infelix ego homo: qs me liberabit de corpore mor-
tis huius? Quo utiq; ſic premor: ut niſi quia dominus ad-
iuuit me: paulominus habitaſſet in inferno anima mea.
Iob. 7. Sub hoc onere grauatꝰ gemebat q dicebat: Quare poſui
ſti me contrarium tibi: & factus ſum mihimetipſi grauis?
Vbi dixit factus ſum mihimetipſi grauis: oſtendit ꝙ lex
ipſe ſibi eſſet: nec alius hoc quàm ipſe ſibi feciſſet. Quod
autem deo loquens præmiſit: poſuiſti me contrarium ti-
bi: dei ſe tamen non effugiſſe legem indicauit. Hoc quip-
pe ad æternam iuſtamq; legem dei pertinuit: ut qui à deo
noluit ſuauiter regi pœnaliter à ſeipſo regeretur: quiq;
ſponte iugum ſuaue & onus leue charitatis abiecit pro-
priæ uoluntatis onus importabile pateret inuitus. Miro
itaq; modo æterna lex fugitiuũ ſuum, & poſuit ſibi cõtra-
rium, & retinuit ſubiectũ: dum uidelicet nec iuſtitiæ pro
meritis legem euaſit, nec tamen cum deo in ſua luce, in ſua
requie, in ſua gloria remanſit: ſubiectus poteſtati & ſub-
Ibidem. motus felicitati. Domine deus cur non tollis peccatum
meum: & quare non auſers iniquitatem meam: ut abie-
cta graui ſarcina propriæ uoluntatis, ſub leui onere chari
tatis reſpirem: nec iam ſeruili timore coercear: nec mercẽ-
naria cupiditate illiciar: ſed agar ſpiritu tuo, ſpiritu liber
tatis, quo aguntur filij tui: qui teſtimonium reddat ſpiri-
tui meo ꝙ & ego ſim unus ex filijs, dum eadem lex mihi
fuerit quæ & tibi: & ſicut tu es, ita & ipſe ſim in hoc mun-
Rom. 13. do? Hi ſiquidem qui hoc faciunt quod ait apoſtolus: Ne-
mini quicquã debeatis, niſi ut inuicem diligatis: procul-
dubio ſicut deus eſt, & ipſi ſunt in hoc mundo: nec ſerui
aut mercennarij ſunt, ſed filij. Itaq; nec filij ſunt ſine lege: ni
ſi fortè aliquis aliter ſentiat propter hoc quod ſcriptum
1. Timo. 1. eſt: Iuſtis non eſt lex poſita. Sed ſciendum eſt ꝙ alia lex eſt
promulgata à ſpiritu ſeruitutis in timore: alia à ſpiritu li-
bertatis data in ſuauitate. Nec ſub illa coguntur eſſe filij:
nec ſine iſta patiunt. Vis audire quia iuſtis nõ eſt lex poſi-
Rom. 8. ta? Non accepiſtis, inquit, ſpiritum ſeruitutis iterum in ti
more. Vis audire ꝙ tamen ſine lege charitatis non ſunt?
Ibidem. Sed accepiſtis, ait, ſpiritum adoptionis filiorum. Deni-
q; audi iuſtum utrumq; de ſe fatentem: & ꝙ non ſit ſub le-
1. Cor. 9. ge: nec tamen ſit ſine lege: Factus ſum, inquit, his qui ſub
lege erant, quaſi ſub lege eſſem: cum ipſe non eſſem ſub le-
ge. His qui ſine lege erant: tanquã ſine lege eſſem, cum ſi-
ne lege dei non eſſem, ſed in lege eſſem chriſti. Vnde apte
non dicitur. Iuſti non habent legem: aut iuſti ſunt ſine le-
ge: ſed iuſtis non eſt lex poſita: hoc eſt non tanquã inuitis
impoſita: ſed uoluntarijs eò liberaliter data: quò ſuauiter
Matth. 11. inſpirata. Vnde & pulchre dominꝰ: Tollite, ait, iugũ meũ
ſuper uos. Ac ſi diceret. Nõ impono inuitis: ſed uos tolli-
te ſi uultis. Alioquin non requiẽ ſed laborẽ inuenietis aĩa
bus ueſtris. Bona itaq; lex charitas & ſuauis: q̃ non ſolum
leuiter ſuauiterq; portatur: ſed etiã ſeruorũ & mercenna-
riorũ leges portabiles ac leues reddit: quas utiq; non de-
Matth. 5. ſtruit: ſed facit ut impleantur, dicente dño: Non ueni legẽ
ſoluere ſed adimplere. Illã temperat, iſtam ordinat, utrãq;
leuigat. Nunquã erit charitas ſine timore, ſed caſto: nun-
quã ſine cupiditate, ſed ordinata. Implet ergo charitas le-
gem ſerui, cũ infundit deuotionẽ: implet & mercennarij,
cum ordinat cupiditatem. Porrò timori permixta deuo-
tio ipſum non annullat: ſed caſtificat. Pœna tantũ tollitur
Pſal. 18. ſine qua eſſe non potuit dum fuit ſeruilis: & timor manet
1. Ioan. 4. in ſeculũ ſeculi caſtus & filialis. Nã ꝙ legit: Perfecta chari
tas foras mittit timorẽ: pœna intelligenda eſt, quæ ſeruili
(ut diximꝰ) nunquã deeſt timori: illo ſcilicet genere locu
tionis: quo ſæpe cauſa ponitur ꝓ effectu. Deinde cupidi-
tas tunc rectè à ſuperueniẽte charitate ordinatur: cũ mala
quidem penitus reſpuunt: bonis uerò meliora proferun-
tur: nec bona niſi propter meliora appetuntur. Qđ cum
plenè per dei gratiã aſſecutũ fuerit: diliget corpus & uni-
uerſa corporis bona tm̃ propter aĩam: anima ꝓpter deũ:
deus autẽ propter ſeipſum. Verũtamen quia carnales ſu-
mus, & de carnis cõcupiſcentia naſcimur, neceſſe eſt cupi
ditas uel amor noſter a carne incipiat: quæ ſi recto ordi-
ne dirigitur, quibuſdam ſuis gradibus duce gratia profi-
ciens, ſpiritu tandem cõſummabitur: quia non prius qđ
ſpirituale: ſed quod animale, deinde quod ſpirituale. Et
prius neceſſe eſt, portemus imaginẽ terreſtris: deinde cæ-
leſtis. In primis ergo diligit ſeipſum homo propter ſe. Ca
ro quippe eſt: & nil ſapere ualet præter ſe. Cumq; ſe uidet
per ſe nõ poſſe ſubſiſtere: deũ ſibi quaſi neceſſariũ incipit
ꝑ fidẽ inquirere & diligere. Diligit itaq; in ſecũdo gradu
deũ: ſed ꝓpter ſe, nõ ꝓpter ipſum. At uerò cũ ipſum cœpe
rit occaſione propriæ neceſſitatis colere & frequẽtare co
gitando, legẽdo, orando, obediendo: quadã huiuſcemodi
familiaritate paulatim ſenſimq; deus innoteſcit, cõſequen
ter & dulceſcit: & ſic guſtato quàm ſuauis eſt dñs, tranſit
ad tertiũ gradũ ut diligat deũ, nõ iã ꝓpter ſe, ſed propter
ipſum. Sanè in hoc gradu ſtatur: & neſcio ſi à quoquã ho-
minũ quartus in hac uita perfecte apprehẽditur: ut ſe ſcili
cet homo diligat tm̃ ꝓpter deũ. Aſſerant hoc ſi qui exper
ti ſunt: mihi fateor impoſſibile uidetur. Erit autẽ ꝓculdu-
bio cũ introductus fuerit ſeruus bonꝰ & fidelis in gaudiũ
domini ſui: & inebriatus ab ubertate domus dei. Quaſi
enim ebrius miro quodãmodo oblitus ſui: & à ſe penitus
uelut deficiens, totus purget in deum: & deinceps adhe-
rens ei unus ſpũs erit. Arbitror hoc prophetã ſenſiſſe, cũ
diceret: Introibo in potentias dñi: dñe memorabor iuſti- Pſal. 7.
tiæ ſuæ ſolius. Sciebat profectò cũ introiret in ſpũales po
tentias dñi: exutum ſe iri uniuerſis infirmitatibus carnis:
ut iam nil de carne haberet cogitare: ſed totus in ſpiritu
memoraretur iuſtitiæ dei ſolius. Tunc pro certo ſingula
chriſti membra dicere poterunt de ſe, quod paulus aiebat
de capite: Et ſi cognouimus ſm carnem chriſtum: ſed nũc 2. Cor. 5.
iam nõ nouimus. Nemo ibi ſe cognoſcit ſm carnẽ: qa ca- 2. Cor. 15.
ro & ſanguis regnũ dei nõ poſſidebunt. Nõ ꝙ carnis ſub
ſtantia illic futura non ſit: ſed ꝙ carnalis omnis neceſſitu-
do ſit defutura, carniſq; amor amore ſpiritus abſorben-
dus: & infirmæ quæ nũc ſunt humanæ affectiones: in diui
nas quaſdã potẽtias habeãt commutari. Tunc ſagena cha
ritatis que nũc tracta per hoc mare magnũ & ſpatioſum,
ex omni genere piſcium congregare non deſinit: cum per
ducta ad littus fuerit: malos foras mittens, bonos ſolum
modo retinebit. Siquidem in hac uita ex omni genere pi
ſcium intra ſinum ſuæ latitudinis, charitatis rhete conclu
dit: ubi ſe pro tempore omnibus cõformãs: omniũq; in ſe
ſiue aduerſa, ſiue proſpera traijciens, ac ſua quodammodo
faciens, non ſolum gaudere cum gaudentibus, ſed etiam
flere cũ flentibus conſueuit. Sed cum peruenerit ad littus
uelut malos piſces omne quod triſte paritur foras mittẽs,
ſola quæ placere & iocunda eſſe poterunt, retinebit. Nun
quid enim tunc (uerbi gratia) paulus aut infirmabit cum
infirmis: aut uretur pro ſcãdalizatis: ubi ſcandala & infir-
mitas procul erunt? Aut certè lugebit eos qui ante non
egerunt pœnitentiam, ubi certum eſt ſic neminem ſanè
fore qui pœniteat: quomodo qui peccet non erit? Abſit
autem ut uel eos qui ignibus æternis cum diabolo & an-
gelis eius deputandi ſunt: plangat & defleat in illa ciuita-
te quam fluminis impetus lætificat: cuius diligit domi-
nus portas ſuper oĩa tabernacula iacob: ꝙ uidelicet in ta
bernaculis etſi quando gaudetur de uictoria, laboratur
tamen in pugna, & plerũq; periclitatur de uita: in illa au-
tem patria nulla prorſus admittatur aduerſitas, ſiue triſti
tia, quemadmodum de illa canitur: Sicut lætantium oĩm Pſal. 86.
habitatio eſt in te. Et rurſum: Lætitia ſempiterna erit eis. Eſa. 61.
Deniq; quomodo miſericordiæ recordabitur: ubi memo
rabitur iuſtitiæ dei ſolius? Proinde ubi iam non erit miſe
riæ locus, aut miſericordiæ tẽpus: nullꝰ ꝓfectò eſſe pote-
rit miſerationis affectus. Longum quidẽ adhuc texere ſer
monem

mouē inſtiabili colloquendi ad uos deſiderio pulſor fra
tres mei chariſſimi & deſideratiſſimi : ſed tria ſunt que fi
nem indicunt. Primū quidem ꝙ maxime uereor, ne fiam
onerosus uobis. Secundum: quia pudet loquacitas. Ter
tiū: ꝙ domeſticis urgeor curis. In fine precor miſeremini
mei: & ſi exultaſtis in bonis de me tantum auditis : certis
quæſo cōpatimini malis. Vidit fortaſſis qui uobis ea nar
rauit, aliqua parua: & de paruis grandia æſtimauit. Vr̃a
autem ſynceritas facile credidit, qđ libēter audiuit. Gra
tulor quidē de charitate, quæ omnia credit: ſed cōfundor
ꝑ ueritate, quæ omnia nouit. Volo uos mihi credere, de
me magis quàm alteri qui tantum uidet in facie. Nemo
quippe ſcit quæ ſunt in homine: niſi ſpiritus hominis qui
in eo eſt. Dico uobis ego qui de me loquor nō ex conie
ctura, ſed ex ſententia, non ſum talis qualis putor uel di
cor: quod quidem tam ſecurus fateor quàm certus expe
rior: ita ut nil malim ueſtris orationibus ſpecialiter obti
nere, quàm ut talis fiam, qualem literæ ueſtræ prædicant.

¶ *Ad eoſdem: in qua ſupplicat ut orent pro ipſo.*

Epiſtola. XII.

AMantiſſimo dño & reuerentiſſimo patri Gui
goni priori cartuſieſi: & ſanctis fratribus adhe
rentibus ei: frater Bernardus de claraualle: mo
dicū id quod eſt. ¶ Primū ꝙ accedēs ad partes
illas nō adieci ꝑuenire uſqꝫ ad uos uidere facies ueſtras,
rememorari iniquitates & neceſſitates meas : etſi forſitan
uobis ſatiſfacere poſſum: mihi fateor non poſſum. Iraſcor
occupatiōib⁹ meis: qb⁹ factū eſt, nō ut neglexerim: ſed ut
nequiuerim. Hoc frequenter patior, & ideo frequēter ira
ſcor: dignus utinā cui omnis ſanctus cōdoleat. Alioquin
dupliciter miſer ſum: ſi nec miſerabilis ſum. Ego uerò fra
ternæ pietati locum in me oſtendo, non meritum. Miſere
mini mei, nō quia dignus: ſed quoniam inops & pauper
ſum ego. Iuſtitia meritum quærit: miſericordia miſeriam
intuetur. Vera miſericordia non iudicat, ſed afficit: nō u
titur diſcuſſione, occaſione contenta. Non enim expecta
tur ratio, ubi affectio trahit. Lugebat ſamuel ſaul, miſerās
non deliberans. Fundebat lachrymas dauid filio parici
dæ: etſi non profuturas, pias tamē. Ita & uos miſeremini
mei: nō quia merui, ſed quia egeo. Miſeremini tanquam
miſericordiam coſecuti à domino: ut ſine timore à mundi
tumultibus liberati ſeruiatis ei. Felices quos abſcōdit in
tabernaculo ſuo in die malorum in umbra alarum ſuarū
ſperantes, donec trāſeat iniquitas. Cæterum ego infelix:
pauper & nudus homo natus ad laborem: implumis aui
cula penè omni tempore nidulo exulans : uento expoſita
& turbini: turbatus ſum & motus ſum ſicut ebrius: & om
nis ſcientia mea deuorata eſt. Miſeremini proinde : & ſi
nil meriti certè ſic affecti.

¶ *Ad dominum papam* Honorium. *Epiſtola.* XIII.

SVmmo pontifici Honorio: frater quidē ꝓfeſſio
ne monachus, cōuerſatione peccator : ſeipſum
quātillus eſt. ¶ Aiūt apud uos plus ualere pau
peris precem: quàm potentis uultum. De qua
ueſtra ſingulari dignatione tam ſancta opinio facit me di
gnitatis celſitudinem non uereri, quominus audeam lo
qui ad uos, id præſertim quod charitas ſuggerit (De ec
cleſia dico dñe cathalaunenſi: cuius quantū in me eſt, nec
ualeo nec debeo diſſimulare periculū.) Videmus nimirū
iam iamqꝫ imminere, ſentim⁹ nos q uicini ſumus, pacē ui
delicet memoratæ eccleſiæ grauiter mox eſſe turbandā: ſi
electiōi illuſtris illius uiri, id eſt magiſtri Alberici: in quā
utiqꝫ totus tā clerus quàm populus pari uoto & uoce cō
uenerant, & cōueniunt: ueſtræ pietatis aſſenſum impetra
re nequiuerint. De qua re ſi & noſtra quæritur aut curat
ſentētia: nouimus hoīem ſanæ fidei & doctrinæ hactenus
extitiſſe: in diuinis pariter & hūanis prudētē eſſe: & ſpera
mus in domo dei (ſi tñ ipſe elegit eū) fore uas in honorē:
& utilē futurū nō ſolū illi: ſed & oī gallicanæ ecclīæ. Ve
ſtræ iā diſcretionis eſt iudicare, an merito flagitet à uobis
faciēda diſpenſatio: unde talis pōt ſperari recompēſatio.

¶ *Ad eundem dominum Honorium papam.*

Epiſtola. XIIII.

SVmmo pontifici Honorio: frater Bernard⁹ ab
bas clareuallis, ſalutem: & ſi quid poteſt pecca
toris oratio. ¶ Quāto ad uos timore ſcribā: no
uit ipſe quē timemus in uobis. Sed ut audeam,
domina charitas facit: quippe quæ imperat & uobis. Pro
eccleſia Diuionenſi rogatus, ſuſcepi facere precē: ſed qđ
potiſſimum precari debeam, penè dubito. Nam ſicut ten
tare aliquid uel prece uel precio aduerſus iuſtitiam ini
quum eſt: ſic pro iuſtitia multum laborare apud iuſtitiæ
amatorem, ſuperfluum. Verū etſi nos, quid oremus ſicut
oportet neſcimus: confidimus tamē ꝙ ueſtra benignitas
præſertim in cauſa religioſorum ocioſa eſſe non poterit.
Et quidem ſanctitatis ueſtræ prudentia ſolicitaqꝫ diſcuſ
ſio, quid inuentura ſit ego neſcio: ſed hoc dico quod audi
ui, & frequenter audio, quia uidelicet longo & incōcuſſo
tenore fertur Diuionenſis eccleſia poſſediſſe ea, de qbus
aduerſus eam cauſantur Lexouienſes: ita ut hi qui uiden
tur antiquiores de uicinis, mirentur & indignentur: no
uam abominantes calumniam.

¶ *Ad Haimericum cancellarium, unde ſupra.*

Epiſtola. XV.

VIro illuſtri domino Haimerico apoſtolicæ ſe
dis cancellario. B. de clarauallé, quæ retro ſunt
obliuiſci: & ad ea q̄ ante ſunt, apoſtolum ſequi,
¶ Nō latet amicos noſtros ꝙ me familiari affe
ctu diligitis: & tantæ mihi felicitatis fructum inuident, ſi
ſolus habere uoluero. Monachi Diuionēſes ob antiquā
illius eccleſiæ religionē, mihi chariſſimi ſunt. Sētiāt ſi pla
cet ꝙ non ſit amor ocioſus: ſiue ueſter ad nos : ſiue noſter
ad illos: ſalua tamen in omnibus iuſtitia: contra quam ne
amicum quidem reſpicere fas eſt.

¶ *A Petrum preſbyterum cardinalē, unde ſupra.*

Epiſtola. XVI.

CHariſſimo domino ſuo Petro preſbytero cardi
nali: frater Bernard⁹ abbas clareuallis, ſalutē &
non in uia. ¶ Ego cauſam non habeo: cauſam ta
men Diuionēſium monachorum, quia uiri reli
gioſi ſunt, meam facio. Manutenete eam, ut meam. Sic ta
men meā: ut & iuſtitiæ ſit. Quod utiqꝫ & nos cōfidimus,
& tota ferè patria teſtatur.

¶ *Ad Petrum diaconum cardinalem legatum, unde ſupra.*

Epiſtola. XVII.

DOmino uenerabili Petro Ro. eccleſiæ diacono
cardinali & legato: frater Bernardus ſeipſum
quantū pōt. ¶ Quòd ad uos non ueni ut man
daſtis, non mea pigritia: ſed cauſa fuit nō con
tēnēda. Siqdē ſalua ueſtra oīmqꝫ bonorū reuerētia, mihi
ꝓpoſitū eſt nequaquā egredi de monaſterio: niſi certis ex
cauſis. Quarum utiqꝫ nulla modo ſe obtulit ut licite poſ
ſem ueſtræ in hoc, imo & noſtræ ſatiſfacere uoluntati. Ve
rum uos quid facitis de eo qđ iamdudum ueſtrarū prio
rum literarum promiſſiōe tenemus: ueſtro ſcilicet quem
adhuc ſuſtinemus aduentu? Quæ illa deinde ſcripta ſint,
quæ & ante nobis fieri iuſſiſtis, & nunc requiritis, omni
no neſcimus : ideoqꝫ nihil parauimus. Ego enim neſcio
me quippiam quandoqꝫ ſcriptitaſſe de moralibus, quod
ueſtræ excellentiæ ſtudio dignum putem. Aliqui fratres
nonnulla ex his quæ me coram audiere loquentem, ſtilo
ſuo excepere. Quorum unus uobis præſto eſt : præcētor
uidelicet Trecenſis: & archidiaconus Gebuinus : & facile
poteſtis habere ſi qua placent: q̄ ab illo excepta ſunt. Ta
men ſi curæ uobis, aut curis quādoqꝫ ueſtris uacuum fue
rit: & ita dignū iudicatis, dignitatis uidelicet ueſtræ pro
miſſam ꝑſentiā expectantib⁹ exhibere filiolis : tūc ſi quid
in manib⁹ inuentū, aut noſtro poſſe, adhuc elaborari ſtu
dio uiſum fuerit quod fortè delectet, ueſtræ oīno ꝓ uirib⁹
nō deero uolūtati. Diligimus eñ bonā famā ueſtrā: reue
remur quā in uobis audiuimus circa res dei ſolicitudinē
& ſynceritatē: & ideò ualde gratū habemus, ſi noſtra uo

biſ ſortem in aliquo eſſe poſſit officioſa ruſticitas.

¶ Ad eundem Petrum. Epiſtola. XVIII.

CVm totū me dedero uobis: parum eſt ut digne
mihi uideat recōpenſaſſe, uel dimidium bene-
uolentiæ quam erga noſtrā humilitatem habe-
re uos aiunt. Gaudeo quidem de gratia: ſed tē-
perat fateor ꝓ tanto fauore lætitiam, ꝙ eundem mihi fa
uorem nō opus ſed opinio acquiſierit. Pudet nimirū grā
diter exultare: cum ſentio in me uenerari, uel diligi, non
quidem quod ſum, ſed qđ putor. Neqꝫ enim ego tunc di
ligor, quādo ſic diligor: ſed neſcio quid in me pro me, qđ
non ſum ego. Imo ut uerius loquar, non neſcio: nam cer-
tiſſime ſcio ꝙ nihil. Nihil enim proculdubio eſt, quicqd
putatur & non eſt. Porrò cum amaſ quod non eſt, ſed eſſe
putatur: non amor uel amans nihili eſt: ſed quod amatur.
Mirandū, ſed magis dolendum quàm mirandū: ꝙ id qđ
nihil eſt, amari poteſt. Hinc plane ſentimus, unde, quo, ue
nimus: quid ꝑdidimus: quid inuenimus. Adhærendo ei
qui ſemper & beate eſt: ſemper & nos eſſe, & beate eſſe po
teramus. Adhærendo autem dixerim: non ſolum per co-
gnitionem, ſed per amorem. Nā quidā ex filijs adam cum
cognouiſſent deū: nō ſicut deum glorificauerunt, aut gra
tias egerunt: ſed euanuerūt in cogitationibꝰ ſuis. Merito
proinde obſcuratū eſt inſipiens cor eorū: quia cum ueri-
ritatem cognoſcerēt, & cōtēnerent: iure receperūt in pœ
nā ut nec cognoſcerēt. Heu ſic adhærēdo ueritati per co-
gnitionē: ſed ab illa defluendo per amorem, amando pro
illa ſcilicet uanitatē: hō uanitati ſimilis factꝰ eſt. Et qd ua-
nius, quàm diligere uanitatē? Et qd iniquiꝰ, quàm contē-
nere ueritatē? Quid uerò iuſtius, quàm cōtēptoribus ſub
trahi & ipſam cognitionē? Quid inquā iuſtiꝰ, quàm ut iā
de eius cognitione gloriari nō poſſit: q cognitā non glo
rificauit? Itaqꝫ appetitus uanitatis, eſt cōtēptus ueritatis.
Contēptus ueritatis cauſa noſtræ cæcitatis. Et quia non
ꝓbauerūt, inquit, deū habere in notitiā: tradidit illos in
reprobū ſenſum. Ex hac ergo cæcitate deſcēdit, ꝙ plerūqꝫ
ꝓ eo qđ eſt, amamꝰ uel approbamus quod nō eſt: qm̄ dū
ſumus in hoc corpore: peregrinamur ab eo q ſumme eſt.
Et qd eſt hō ꝰ deus, niſi ꝙ innotuiſti ei? Itaqꝫ ſi notitia dei
cauſa eſt, ut hō aliqd ſit: ignorantia facit ut nihil ſit. Sed q
uocat ea q̄ non ſunt tanquā ea q̄ ſunt, miſeratꝰ quodāmō
redactos in nihili: manna illud abſcōditum, de quo apl's:
Col.3. Et uita, inqt, ur̄a abſcōdita eſt cū xp̄o in deo: quia necdū
poſſumus cōtēplari ꝑ ſpeciē: uel plene amplecti ꝑ amorē:
dedit interim nobis & ſapere ꝑ fidē: & quærere ꝑ deſide-
riū: ꝑ quæ utiqꝫ duo, ad eſſe, de nō eſſe ſecūdo reducti: fie-
ri incipiamus initiū aliqđ creaturæ eius: tranſituri qn̄qꝫ
in uirū ꝑfectū, in menſuram ætatis plenitudinis xp̄i. Qđ
ꝓculdubio erit, cū iuſtitia conuertetur in iudiciū, hoc eſt
fides in intellectū: iuſtitia uidelicet quæ ex fide eſt, in iudi
ciū plenæ cognitionis: & itē, deſideriū peregrinationis, in
plenitudinē cōmutabitur dilectionis. Si enim adhuc ab-
ſentes initiat fides & deſiderium: præſentes profectò con-
ſummat intellectꝰ & amor. Sicut autē fides ducit ad plenā
cognitionē: ſic deſideriū ad ꝑfectā dilectionē. Et ſicut di-
Eſa.7. citur: Niſi credideritis, nō intelligetis: ſic dici æque non
abſurde pōt. Si non deſideraueritis, non ꝑfecte amabitis.
Intellectus igiť eſt fructus fidei: ꝑfecta charitas deſiderii.
Abac.2. Interim iuſtus ex fide uiuit: nam beatus ex intellectu. Inte
rim iuſtus deſiderat ad deum ſicut ceruus ad fontes aqua-
rū: nā btūs haurit iā in gaudio de fontibꝰ ſaluatoris: hoc
eſt delectatur in plenitudine charitatis. His ergo fortaſſis
quaſi duobus aiæ brachijs, intellectu uidelicet & amore,
id eſt cognitione & dilectione ueritatis: amplectitur & cō
prehendiť cū oībus ſanctis, lōgitudo, latitudo, ſublimitas
& ꝓfundū: hoc eſt æternitas, charitas uirtus & ſapientia.
1.Ioan.4. Et hæc oīa xp̄s. Eternitas eſt: qa hæc eſt uita æterna: ut co
gnoſcant te uerū deū: & quē miſiſti ieſum xp̄m. Charitas
1.Cor.1. eſt: qa deus eſt. Deꝰ enī charitas eſt. Eſt & dei uirtꝰ: & dei
ſapientia. Sed qn̄ hæc erunt? Qn̄ uidebimus eū ſicuti eſt?
Qn̄ amabimus eū ꝓut eſt? Nā expectatio creaturæ: reue-
lationem filiorū dei expectat. Vanitati enī creatura ſubie-
cta eſt non uolēs. De qua uniuerſali uanitate ineſt nobis,
& uelle laudari, cū ſimꝰ uituꝑabiles: & nolle laudare, quos
ſcimus eē laudabiles. Sed & hoc uanū eſt, qa nr̄a plerūqꝫ
ignorantia, & tacetur qđ eſt: & ꝑdicatur qđ nō eſt. Quid
ad iſta dicemus: niſi quia uani filij hoim: mendaces filij ho Pſal.61.
minū in ſtateris: ut decipiant ipſi de uanitate in idipſum?
Laudamus mēdaciter: delectamur, inaniter: ut & uani ſint
qui laudentur: & mēdaces qui laudāt. Alij adulanſ, & ficti
ſunt: alij laudant quod putant, & falſi ſunt: alij utrorumqꝫ
ꝑconijs glorianſ: & uani ſunt. Solus ſapiēs q cū apoſtolo
dicit: Parco aūt ne quis me exiſtimet ſupra id qđ uidet in 2.Cor.12.
me, aut audit aliquid ex me. Hæc interim nobis nimis fe-
ſtine, & ob hoc minus feſtiue: exaraui potius quàm dicta
ui: ac fortaſſis loquaciꝰ quàm debui: ſed omnino ueracius
nō potui, ꝓut ſapui. Sed ut inde ſumat epiſtola finē unde
ſumpſit exordium: nolo uos de me incertæ famæ nimis
credulū eſſe: quæ (ut optie noſtis) ſæpe in ſua ſolet utro-
biqꝫ falli ſnīa: & de laude uidelicet & de uituperatione.
Probate ſi placet & æſtimate, quatenus amor uel fauor ue
ſter: & iuſtus: & eò ſit amplꝰ amico gratus, quò pro meri
tis moderatus: ut cū laus de grauitate iudicij, non menda
cio proceſſerit uulgi: & ſi minus honoris, minꝰ quoqꝫ cō
ferat & oneris. Eſt certe qđ me magis quātuluſcuqꝫ ſum:
facit eſſe ueſtrū: qđ uidelicet in rebus dei ſtrenue ſynce-
reqꝫ (ut aiunt) pro uſa uice uerſamini. Hoc ut ſemꝑ de uo
bis uere dicatur: ſemper in uobis uerè inueniaſ. Librum
quē quæſiſtis, ad tranſcribēdū, habetis. Opuſcula noſtra
que requiritis: & pauca ſunt: & nihil eſt in eis oīno, qđ ue
ſtro ſtudio dignū putē. Tn̄ quia melius iudico mihi, no-
ſtrum culpari ingeniolū quàm uoluntatem: & periclitari
apud uos potius imperitiā quàm obedietiā: quæ horū &
quo uobis placet ut mittā: ſcripto nobis ꝑ pn̄tem nunciū
ſignificate: ut quæ mō penes me nō ſunt, ab his qui habēt
ea requiram: & dirigā quocūqꝫ mādaueritis. Et ut ſciatis
quid petatis: ſcio me ſcripſiſſe libellum, qui inſcribitur de
humilitate: & quatuor homilias in laudibus uirginis ma
tris: nā hūc habet titulū: ſup illum uidelicet locū euāgelij
apud lucā. Vbi dicit: Miſſus eſt angelꝰ gabriel. Necnō & Luca.1.
apologiā ad quendā amicū noſtrū: ubi aliqua diſſerui de
cluniacēſibus & noſtris, id eſt ciſtercieſibus obſeruantijs.
Sed & paucas ad diuerſos ep̄las dictaui. Aliq fratres ex
his qui me coram audiere loquentē, ſuo ſtilo exceperunt,
& penes ſe retinent. Vtinā (qđ minime ſpero) noſtra uo-
bis in aliquo poſſit eſſe officioſa ruſticitas.

¶ Item ad eundem. Epiſtola. XIX.

TEmpus eſt ut promiſſum exigā: utqꝫ probē ne
forte fruſtra de uobis ſemꝑ cōfiſus ſim, ex quo
uſam & notitiā merui, & amicitiā. Mihi ſiqdē
uos ꝑſtitiſſe cōfidite: qcqd opis uſæ iſti Remen
ſes legati ꝑſto ſibi eſſe ꝑſenſerint. Nō quia me tanti putē,
hæc audeo, ſed uos promiſiſtis: utrúmne digne, uos uide-
ritis.

¶ Ad Haimericum cancellarium, unde ſupra.
Epiſtola. XX.

VIro illuſtri dn̄o Haimerico, ſanctæ romanæ ſe-
dis cancellario: frater Bernardus de claraualle
ſalutē & oratiōem. ¶ Quia ſemel cœpi, loquar
& loquar ad uos: eroqꝫ importunus: ſed impor
tunus charitatis: ſed ueritatis: ſed iuſtitiæ. Nam etſi tanti
non ſum: ut romæ habeam propria negocia: nulla tamen
quæ dei eſſe conſtiterit, à me dico aliena. Quapropter ſi
uerè id mihi gratiæ apud uos manet, qđ multorū habet
opinio: liceat illud obſecro legatis domini archiepiſcopi
Remenſis in præſenti negocio experiri. Nil quippe eos
niſi quod iuſtum eſt, perferre uel quærere ſuſpicamur.

¶ Ad Matthæum legatum. Epiſtola. XXI.

FVit quidē parere paratū cor meū: ſed nō æque
& corpus meū. Sæuientis ſiquidē acutæ febris
exuſta ardoribus: & exhauſta ſudoribus: non
ualuit ſufficere ſpiritui prompto, caro infirma.
Volui ergo: ſed præuolanti uolūtati obſtitit ea, quā dixi,
occaſio.

occaſio. Quæ an iuſta ſit, ipſi iudicent amici noſtri: qui me
omni excluſa excuſatione, obedientiæ rhetibus circũcluſ
ſum: quotidie de clauſtro ad ciuitates pertrahere moliun
tur. Simulq; attendant iſtam me occaſionem non fallaci
ter adinueniſſe: ſed grauiter ptuliſſe: ut uel nũc experian
tur: quia non eſt conſilium cõtra conſilium dei. Quibus
ſi ego reſpondiſſem: exui tunicam meã: quomodo induã
illã. Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? Profe
ctò indignarent. Nũc autẽ diuino aut ſuccẽſeãt, aut acqe
ſcant iudicio: quo factũ eſt, ut etſi uelim, nõ ualeã profici
ſci. Sed grandis, inquiunt, fuit cauſa: grauiſq; neceſſitas.
Quærendus ergo fuerat, qui grandibus diffiniendis fuiſ
ſet idoneus. Si me talem putãt: ego me talẽ nõ eſſe nequa
quam puto ſed ſcio. Deniq; ſiue grandia ſint ſiue parua:
ad quæ me ita perurgent: ego cauſam non habeo. Quæro
ſiquidem, facilia ſunt an difficilia: quæ ad perturbandum
amicũ ſilentiũ tãtope imponere curatis amicoꝝ? Si facilia:
abſq; me poſſunt fieri. Si difficilia: per me nõ poſſunt effi
ci. Niſi fortè tanti æſtimor, cui grandia & impoſſibilia re
ſeruentur: tanquã ea ego poſſim, q̄ nemo alius facere po
teſt. Quod ſi ita eſt: dñe deus me9, quomodo tuũ de me ſo
lo fruſtratũ eſt iudiciũ: ponẽs ſub modio lucernã quæ po
terat lucere ſupra cãdelabrũ? Et ut apti9 loquar, tẽtãs me
facere monachũ: & uolẽs abſcondere in tabernaculo tuo
in die malorũ: hoiem neceſſariũ mundo: ſine quo epi non
pñt ſua ꝑtractare negociaꝝ? Sed & hoc mei mihi neceſſarij
præſtiterũt: ut nũc quoq; uideat loqui turbatus hoi: cui9
nũquã niſi ſeren9, & cũ oi iocũditate ſoleo recordari. Vos
tamẽ, uobis dico pater, noueritis, quia paratus ſum & nõ
ſum turbatus: ut cuſtodiã mandata ueſtra. Veſtræ autẽ in
dulgentiæ erit parcere mihi: ubi parcendũ decreueritis.

¶ *Ad Humbaldum Lugdunẽ. archiepiſcopum & legatum.*

Epiſtola. XXII.

REuerẽdiſſimo dño & pri ſuo Hũbaldo Lugdu
nẽſ. archiepo, & romanæ ſedis legato, frater
B. clareuallis abbas: ſi quid põt peccatoris ora
tio. ¶ Dominus epiſcop9 Meldẽſis cũ acceperit li
teras ueſtras, fortè tunc ad nos uiſitandi gratia ueniebat.
Cumq; iam e domo nr̃a reſcribere pararet, ſuis noſtras tã
quam ueſtri familiaris literas iungere curauit: ſuo ſperãs
negocio profuturas. Cui cũ nõ poſſem negare quod uel
let: id ſolũ ueſtræ reuerẽtiæ familiariter breuiterq; intimã
dum putaui: qa ſi aduerſus epm quærentẽ quæ ſunt ieſu
chriſti, homines ſeipſos amantes: & q̄ ſua ſunt quærentes
audieritis: hoc nec ueſtræ cõgruit dignitati: nec officio.

¶ *Ad Attonẽ Trecenſem epm.* Epiſtola. XXIII.

PAuperi epiſcopo, pauper abbas, paupertatis
conſequi præmiũ, qđ eſt regnũ cælorũ. ¶ Lau
darem uos: & iure laudarem: ſi non me reuoca
Eccle. 11. ret illa ſententia: Neminem laudaueris in uita
ſua. Siquidem rem laude dignam egiſtis: ſed ei laus aſcri
benda eſt à quo accepiſtis & uelle & perficere, quòd meri
to laudaret. Deũ ergo p uos, & in uobis operantẽ glorifi
camus: qui tñ ad hoc in uobis uoluit glorificari, ut & uos
redderet glorioſum. Qui nimirũ cum ſit mirabilis in ma
ieſtate ſua: etiã in ſanctis ſuis glorioſus apparere dignaẽ:
ne ſolus habeat gloriam. Ipſe nempe licet ſibi ſufficiens
ad omnem magnificentiam: quærit tñ gliam & in ſanctis:
nõ ut augeat ſibi, ſed ut ſuis cõiicet. Nouit aũt q ſunt eius:
ſed nobis nõ facile innoteſcũt: niſi cũ ipſe reuelare digna
Pſal. 72. bitur. Scimus ſanè de qualib9 ſcriptũ eſt: In labore hoim
nõ ſunt: & cũ hoib9 nõ flagellabunẽ. Et qs uobis hæc ſen
tentia nõ cõgruat: nihilomin9 nõ cognoſcimus. Scriptũ
Prouer. 3. quoq; eſt: Quẽ diligit dñs corripit: flagellat aũt oẽm filiũ
quẽ recipit. Flagellatũ uideo & emẽdatũ: & aliud ſuſpicer
quàm unũ eſſe ex filijs? Porrò correptiõis ueſtræ clarũ fa
tis inſigne tenemus: ipſam pauptatẽ nunc ur̃am. Nobilis
reuera titulus pauptatis: quã ipſe deus ore cõmẽdãs pphe
Treñ. 3. tico: Ego ſum, ait, uir uidens paupertatẽ meã. Sup omnes
regios theſauros: hic uos titulus nobilitat ampli9, & red
dit illuſtrẽ. Scio me ex ſcriptura cõmemoraſſe ſuperius:
non eſſe laudandũ hoiem in uita ſua. Verũ quomodo me
poſſum cohibere à laude illius, q poſt aurũ abire iam de
ſijt: & ſperare contempſit in pecuniæ theſauris? De quali
nimirũ ſcriptura ſic loquitur: Quis eſt hic: & laudabimus Eccle. 31.
eũ? Fecit em̃ mirabilia in uita ſua. An fortaſſe non eſt qdẽ
laudandus homo in uita ſua, q̄ tentatio eſt ſuper terram:
nec ideò tamẽ laudãdus nõ eſt: cũ mortuus peccato uiuit
deo? Vana quidem laus & ſeductoria, qua laudatur pecca
tor in deſiderijs animæ ſuæ: in quo qui me beatificat, in er
rorem inducit: ſed non idcirco prædicanda, & multum
commendanda non erit illius uita, qui dicere poteſt: Vi Gal. 2.
uo autem iam nõ ego: uiuit uerò in me chriſtus. Cũ ergo
laudatur homo in quo iam uiuit non ipſe ſed chriſtus: nõ
in ſua laudatur: ſed in chriſti uita: ac per hoc non laudaẽ:
contra ſententiã quæ prohibet hominem laudari in uita
ſua. Cur deniq; dignus meis laudibus non erit: quem ſui
quoq; nominis deus laude dignaẽ, dicẽte Dauid: Pauper Pſal. 73.
& inops laudabunt nomẽ tuum. Laudatur Iob ꝙ ſua pa
tienter amiſit: & non laudabiẽ epſ, qui & libenter dimiſit,
& liberaliter diſtribuit? Non expectauit mortem, qñ iam
nec dare nec retinere in ſua haberet poteſtate: quod utiq;
multi faciunt: quorum uidelicet teſtamentum non niſi in
mortuis confirmaẽ: ſed adhuc inter ſpem uitæ metũq; po
ſitus mortis: uiuens libenſq; diſperſit, & dedit paupibus:
ut iuſtitia eius maneret in ſeculũ ſeculi. Nũquid & pecu
nia mãſura ſimiliter erat in ſeculũ ſeculi? Bona ergo recõ
penſatio iuſtitiæ pro pecunia: qñ pro eo qđ teneri nõ po
terat, id reſtitutũ eſt, qđ feliciter maneat in æternum. Me
lior eſt em̃ incõparabiliter iuſtitia quàm pecunia: ꝙ illa di
tet & repleat arcã: hæc animã. Deniq; ſacerdotes dei in
duuntur iuſtitia: & multo utiq; decẽti9 & diti9, quàm au
ro uel ierico. Sed gr̃as deo, q iam harũ rerũ in uobis glo
riæ trãſitoriæ glioſum eſt opatus cõtẽptum: dũ de animæ
periculo ſaluberrimũ incuſſit metũ. O mira circa uos di
uinæ clemẽtia. Mortẽ intẽtauit: ne iferret. Formidare uos
uoluit: quam uos uoluit experiri. Cum hoc fecit: quid ef
fecit, niſi ne ueſtra uobis eſſent chariora quàm uos? Inter
medullas artuum febris acuta ſæuiebat: & tardante ſudo
re cruciat9 uehemẽs indies ingraueſcebat. Cũq; iã foris
mẽbris frigeſcẽtibus calor moleſtiſſimus introrſum ſe col
ligens: exhauſta longa inedia uiſcera depaſceret: pallidæ
interim mortis ante oculos triſtis uerſabaẽ imago. Et ec
ce tanquã de ſupnis uox emiſſa diuinitus inſonuerit: Ego Eſa. 43.
ſum: ego ſum, q deleo non te ſed iniqtates tuas. Mox ubi
ſacerdos dei ut paup moreret, ſua omnia pauperibus ero
gauit: cœperunt ſubito de intimis deſperati iam ſudoris
inopinati fontes erũpere. ſicq; aiæ pariter & corporis ſuo
ordine ſalus utraq; ꝓcedẽs: liquido monſtrauit in uobis
adimpletũ: qđ in ſcriptura ſua pollicetur deus: Ego occi Deut. 32.
dam: & ego uiuere faciã: pcutiã & ego ſanabo: & non eſt
qui de manu mea poſſit eruere. Percuſſit carnẽ: ut anima
ſanareẽ. Occidit auaritiã: ut iuſtitiæ uiueretis. Sic uiuifica
to & ſanato quid ſperandũ eſt, niſi ut iam non ſit qui nos
de manu dei poſſit eruere: ſi tñ euangelicũ illud cõſilium
obſeruare non negligitis: Ecce ſanus factus es: iam noli Ioan. 5.
peccare, ne deterius aliqd tibi cõtingat. Quod uidelicet
idcirco p̄monet pius pater, quia nõ uult ut cõtingat: qp
pe qui nõ uult mortẽ peccatoris: ſed magis ut cõuertaẽ &
uiuat. Et merito. Quæ em̃ utilitas i ſanguine peccatoris?
Nõ enim infernus cõfitebiẽ deo: neq; mors laudabit eũ:
ſed uos qui uiuitis bñdicitis dño: & dicitis: Non moriar Pſal. 171.
ſed uiuã: & narrabo opa domini. Et illud: Impulſus euer Ibidem.
ſus ſum ut caderem: & dominus ſuſcepit me.

¶ *Ad magiſtrum Gilbertum uniuerſalem epiſcopum Londonien-
ſem.* Epiſtola. XXIIII.

LOnge ſatis exijt ſermo quẽ feciſti: & magnum
dedit ſuauitatis odorẽ, ad quoſcũq; potuit per
uenire. Extincta eſt auaritia: cui non ſuaue re
dolcat? Charitas regnat: cui dulce non ſapiat?
Quãdo hoc cognoſcunt omnes, quia uerè ſapiens ſis, qui
ſapientiæ hoſtem maximum contriuiſti: hoc certè & tuo

ſacerdotio dignum, & nomine. Tali profectò decebat, ſpe
cialē tuā philoſophiā clareſcere teſtimonio: hoc præclara
illa tua ſtudia ſine cōpleri. Vera illa & indubitata ſapiētia
eſt, quæ turpia lucra cōtēnit: & indignū ſibi iudicat eodē
cum idolorū ſeruitute contuberniō frui. Nō magnū fuit
magiſtrū Gilbertū epm fieri: ſed epiſcopum Londonien-
ſem pauperē uiuere. id planè magnificū. Nec enī tāto uoi
quicquā augere gl'iæ potuit ſublimitas dignitatis: auxit
aūt plurimū humilitas paupertatis. Paupericē æquo ani-
mo ferre, uirtus patientiæ eſt: ſponte appetere, ſapientiæ
laus eſt. Laudatur deniq; & ammirabilis prædicat. q poſt
aurū non abijt: q uerò & abiecit, plus nihil merebit? Niſi
quod uigilatio mirādū minime ducit, ſi ſapiens ſapien-
ter agit: & ille ſapiens qui in cunctis huius mundi ſapien-
tium literis & ſtudijs ludēs, omnē quoq; ſtuduit & potuit
diuinam quodammodo reuocare & renouare ſcripturā.
Quid enī? Diſperſiſti dediſti pauperibus: ſed pecuniam.
Quid uerò pecunia eſt, ad illā quam pro ea commutaſti
Pſal. 111. iuſtitiam? Iuſtitia, inquit, eius manet in ſeculum ſeculi,
Num ita & pecunia? Quæſtuoſum ſanè, honeſtumq; cō-
mercium: illam quæ præterit, pro illa dare quæ pmanet.
Sic ſemper tibi negociari detur, bone & omni laude pro
ſequende magiſter. Supereſt ut laudabile principium, cō
dignum conſequatur finem: & cauda hoſtiæ capiti cōiun
gatur. Benedictionem tuā libenter accepimus: præſertim
q tāta tuæ huius pfectionis fuerit cumulata iocunditate.
Latorem epiſtolæ etſi pro ſeipſo ſatis commēdabilem: ta-
men etiam pro me ueſtræ magnificentiæ eſſe cupio com-
mēdatum. Eſt ſiquidem mihi pro ſua honeſtate & religio
ſitate chariſſimus.

¶ *Ad Hugonem Rothomagenſem archiepiſcopum.*

Epiſtola, XV.

SI dici malitia inualeſcit, non præualeat. Si tur-
bat: nō pturbet. Mirabiles elationes maris: ſed
mirabilior in altis dominus. Benigne, ſi nō diſ-
ſimulas, egit tecum uſq; adhuc ſuperna miſera-
tio pater illuſtris. Prouida namq; diſpēſatione, nō prius
præfectus es malis, quàm ſociatus bonis: quorum cōſor-
tio, & exemplo bonus fieres: & ſic poſtmodum etiam in-
ter malos uiuere bonus poſſes. Et quidē inter bonos bo-
num eſſe, ſalutem habet: inter malos uerò & laudem. Il-
lud tantæ facilitatis eſt, quantæ & ſecuritatis: hoc tantæ
uirtutis quantæ & difficultatis. Quale nempe eſt iſtud: tā
gere picē, & non inquinari ex ea: in igne ſine læſione uer-
ſari: & in tenebris abſq; caligine? Palpabant quondam
tenebras ægyptij: cum tamen de populo dei ſcriptura di-
Exo. 10. cat: Vbicūq; iſrael erat: lux erat. Erat dauid uer⁹ iſraelita:
Pſal. 119. & ideò caute dicebat ſe habitare non in cedar: ſed cū ha-
bitantibus cedar: tanquam qui ſemper habitaret in lumi
ne: licet ipſi fuerit cum habitantibus cedar, corporalia co
habitatio. Vnde & arguit quoſdam non ueros iſraelitas:
q commixti inter gentes didicerint opera eorum: & fa-
ctum ſit illis in ſcandalū. Dico ergo. Sufficiebat tibi apud
Cluniacenſes cuſtodire innocentiam, ſicut ſcriptum eſt:
Pſal. 17. Cum uiro innocente innocens eris. Porrò apud Rotho-
magē opus eſt patientia: quemadmodum docet apoſto-
2. Timo. 2 lus: ſeruum dei inquiens non oportet litigare, ſed magis
patientem eſſe ad omnes. Nec ſolum patientem, qui nolit
uinci à malo: ſed & pacificum, qui uincat in bono malum,
Alterum, ut malos portes: alterum, ut & quos ſuſtines, ſa-
Lucæ. 8 nes. In patientia tua poſſides animam tuam: ſed ſis etiam
pacificus: ut & commiſſas tibi poſſideas. Quæ tanta glo-
Pſal. 119. ria, quam dicere poſſe: Cum his qui oderūt pacem, eram
pacificus? Eſto ergo patiens, quia es cum malis: eſto paci-
ficus, quia præes malis: habeat charitas zelū: ſed adhibeat
pro tpe modum ſæueritas. Cenſura quidem nunquam re-
miſſa, intermiſſa tamen plerūq; plus proficit. Vigor iuſti-
tiæ ſemper feruidus: ſed nunquā præceps. Sicut nō omne
quod libet licet: ſic non omne quod licet ſtatim etiam ex-
pedit. Hæc melius me ipſe noſti: ideoq; ſuperſedeo. Orari
pro me inſtanter poſtulo: quia inceſſanter pecco.

¶ *Ad Guidonē Lauſennēſem epm.* *Epiſtola*. XXVI.

MAnum ueſtram miſiſtis ad fortia: opus eſt forti
tudine. Speculator domui iſrael factus eſtis:
opus eſt prudentia. Sapientibus & inſipienti-
bus debitor eſtis: opus eſt iuſtitia. Poſtremò
maxime temperantia opus eſt: ne qui alijs prædicat, ipſe
(quod abſit) reprobus fiat.

¶ *Ad Arduticonē Gebennēſem electū.* *Epiſtola*. XXVII.

CRedimus electionē tuā eſſe à deo, quam tanto
cleri populiq; conſenſu fuiſſe celebratā accepi-
mus. Gratulamur gratiæ eius, ne dicā meritis
tuis: quoniam ne tibi pluſquam oportet blan-
diamur, nō ex operibus iuſtitiæ quæ feciſti: ſed ſm ſuam
miſericordiā hoc fecit tibi. Si ſecus tu (qd abſit) ſapis: erit
exaltatio in ruinam. Si aūt cognoſcis grām: uide ne in ua
cuum acceperis. Bonas fac decætero uias tuas, & ſtudia
tua, & miniſteriū ſanctū: ſi uitæ ſanctitas non præceſſit, ſe-
quatur ſaltē. Tūc uerò fatebimur te præuentū in benedi-
ctionib⁹ dulcedinis: tibi de bonis meliora ſperātes. Exul-
tabim⁹ & lætabimur q fidelis ſeruus & prudēs cōſtitut⁹
ſit ſup familiā domini, futur⁹ ex hoc filius felix & potens:
ſup oīa bona patris conſtituendus. Alioquin ſi altiorem
quàm meliorē eſſe delectat: non præmium, ſed præcipitiū
expectamus. Optamus & oramus ne hoc contingat: para
ti ſi opus eſt obuias manus apponere: & pro noſtro exi-
guo poſſe iuuare ad id potius quod decet, & expedit.

¶ *Ad eundem iam epiſcopum.* *Epiſtola*. XXVIII.

DRæbet audaciā charitas: ut fiducialius loquat
tibi. Cathedra chariſſime quā nup ſortitus es,
hoīem multorū expetit meritorum: q̄ in te aut
nulla aut non quātū ſatis eſt pceſſiſſe dolemus.
Siquidē & facta tua: & ſtudia tua præterita: in nullo pror
ſus uiſa ſunt epali conuenire officio. Quid tñ? Nō poteſt
deus de lapide hoc ſuſcitare filium abrahæ? Non poteſt fa
cere de⁹, ut q̄ præire debuerāt bona, uel ſubſequant. Qd
utiq; & libēti⁹ accipim⁹: ſi cōtigat. Neſcio enī quo pacto
plus placebit ſubita hæc mutatio dexteræ excelſi, quàm
ſi uitæ prioris merita ſuffragarēt. Dicem⁹ nēpe, qa à dño
factū eſt illud: & eſt mirabile in oculis nrīs. Sic paul⁹ ex p-
ſecutore doctor gētiū fact⁹ eſt. Sic matthæus de thelonio
uocat⁹. Sic ambroſius de palatio aſſumpt⁹ eſt: iſte ad epi-
ſcopatū: ille ad apl'atū. Sic alios quāplures nouim⁹ de ui
ta & habitu ſeculari, utiliter extitiſſe pmotos. Deniq; nō-
ne multoties ubi ſupabūdauerūt delicta: uidet ſupabun-
dare & gratia? Et tu igit chariſſime his atq; hmōi anima
tus exēplis: pcinge ſicut uir lūbos tuos: bonas facito dein
ceps uias tuas; & ſtudia tua: quatenus nouiſſima tua anti
qua ſopiāt: & delicta iuuētutis tuæ: deleat ueſpertina cor
rectio. Paulū imitari curato, in honorificando miniſteriū
tuū. Honorificabis aūt grauitate morū: maturitate conſi
liorū: actuū honeſtate. Hæc ſunt quæ officium epiſcopale
maxime nobilitant & ornāt. Oīa fac cū cōſilio: nec tamen
oīum aut quorūcūq;, ſed tm̄ bonorū. Bonos in cōſilio: bo-
nos in obſequio: bonos habeas contubernales: q uitæ &
honeſtatis tuæ & cuſtodes ſint, & teſtes. In hoc enī te bo-
num pbabis: ſi teſtimoniū à bonis habueris. Sint pietati
ueſtræ commēdati pauperes fratres noſtri qui circa noa
ſunt Alpēſes illi de bono mōte, & illi de altacūba. In his
experiemur, quanta uobis de uobis cura ſit.

¶ *Ad Stephanū Metenſem epm.* *Epiſtola*. XXIX.

STephano metenſis eccleſiæ dei gratia ſtrenuo
miniſtro: eius in xp̄o humiles fratres de Clara-
ualle: ſalutes & orationes. ¶ Ex quo dudum ſi re
colitis nīræ uos fraternitati dignāter ſociaſtis:
noſtris uos orationibus humiliter commēdaſtis: ſemper
ſoliciti fuimus (ut debuim⁹) aliquid ſcire de eſſe ueſtro: &
euentus ueſtros crebro ſciſcitari ſtuduimus à quibus po-
tuimus: deſiderantes iugiter & orantes uos proſperari
in dei opere ad qd aſſumptus fueratis: & greſſus ueſtros
dirigi in ſemita mādatorum ipſius. Benedictus itaq; deus
qui non ammouit orationē nrām, & mīam ſuam à uobis:
lætificans

lætificas utiq; nos: ꝑ hunc uenerabilē fratrē Guillelmum
cuius ꝓfectò nō minꝰ uerbis, quàm noſtris credimus ocu
lis, de ueſtra ſoſpitate & ꝓſperitate, ac pace, per uos eccle-
ſiæ reddita. Congratulamur uobis: ſed damus gloriam
deo: ſcientes qđ eſtis, & qđ poteſtis, ipſiꝰ nō ueſtrū eſſe:
Quod & nos ſemꝑ ſentire in uobis amicabiliter admone
mus: ne nihil & eſſe & poſſe incipiatis, ſi qd aliter ſapitis,
& ueſtris (qđ abſit) meritis uel uiribus qppiā horū aſcri-
bitis. Alioquin uerendū ne pax ueſtra conuertaſ in ꝑtur
batione: & proſperitas in aduerſitatē: ſic nimirū illo iuſte
iudicāte q ut humilibus grām dare, ita & ſupbis reſiſtere
conſueuit: qui & non ſolū cū ſancto ſanctus, ſed & cū per
Pſal.17. uerſo peruerſus, in pſalmo legiſ: nec tm̄ faciēs pacē, ſed &
Eſa. 45. creans malum, per prophetam deſcribitur.

¶ *Ad Alberonē primicerium metenſem.* Epiſtola. XXX.

HOnorabili uiro Alberoni dei gratia metenſis
eccleſiæ primicerio: fratres q in claraualle qua-
licumq; obſequio ſeruiunt deo: ſalutes & ora-
tiões. ¶ Fidelem curam ueſtram, in his quæ dei
ſunt, & ſi iam olim & audieramus, & uideramus: ſed nunc
in nobiſipſis experiendo perſenſimus. Cæterū, cū in his
quæ nuper à nobis miſſi fratres, ueſtro quidem conſilio
ſuggeſſerūt epiſcopo: & ueſtram beneuolentiam, & ipſius
epiſcopi promptum teneamus aſſenſum: qa tm̄ dei quoq;
beneplacitū in oibus, & his maxime quæ ad eū pertinēt,
ante oia & ſuper oia neceſſe eſt nos & inqrere & cuſtodi
re: idcirco ad comprobandū certius qd ipſe de hac re po
tius uelit: rē ſicut inter epiſcopū monachoſq; cōuenerat,
ueſtra utiq; induſtria mediante & ordinante qualiter fieri
deberet, & hortante ut celeriter, & iuuante ut honorabi-
liter fieret: non quidē omittendā: ſed uſq; poſt meſſionē:
tum ꝑ ueſtra: tū pro tpis opportunitate expectāda: neceſ-
ſario intermittēdā eſſe putauimꝰ. Iā uerò tunc ſi & epiſco
pi uoluntas in eodē ꝑſtiterit: & nobis nihilominꝰ idipſm
æque ut modo placuerit: tali cōiectura dei quoq; eſſe con
ſilium ſecurius cōfidētes, ſperamꝰ nos ueſtræ utriuſq; de
uotioni iuxta qđ diffinitū erat, ſatis eſſe facturos. Arbitra
mur enī acceptū eſſe deo, ſi quātū in nobis eſt, nemini one
ri eſſe ſtuduerimus: ne non tam fructū quàm datū in hoc
eius negocio requirere (qđ abſit) uideamur. Et præcipue
ueſtris nos maioribus atq; inſtātioribus occupationibꝰ
ſub huius rei occaſiōe importunius ingerere: & moleſtos
cū neceſſe non eſt nobis exhibere: & hoc gratum non eſſe
deo, & noſtris ſcimus moribus non congruere.

¶ *Ad Hugonem comitē Campaniæ, militem templi factum.*
Epiſtola. XXXI.

SI cauſa dei factus es ex comite miles. & pauper
ex diuite: in hoc profectò tibi, ut iuſtū eſt, gra-
tulamur: & in te deū glorificamꝰ: ſcientes quia
hæc eſt mutatio dexteræ excelſi. Ceterū ꝙ tua
iocunda præſentia nobis ita neſcio quo dei eſt ſubtracta
iudicio, ut ne interdū quidē te uidere ualeamus, ſine quo
nūquā ſi fieri poſſet eē uellemus: hoc æquanimiter fateor
nō portamus. Quid enim? poſſumus ne obliuiſci antiqui
amoris, & beneficiorū, quæ domui nr̄æ tam largiter con-
tuliſti? Vtinā ipſe pro cuius amore feciſti: in æternū non
obliuiſcaſ deus. Nā nos quātū in nobis eſt: minime pror-
ſus ingrati: memoriā abūdantiæ ſuauitatis tuæ mente re-
tinemus, & ſi liceret ope monſtraremus. O quam libenti
animo & corpori tuo pariter & animæ ꝓuidiſſemus: ſi da
tum fuiſſet ut ſimul fuiſſemus. Qđ qa nō eſt: reſtat ut quē
præſentē habere nō poſſumꝰ, pro abſente ſemper oremꝰ.

¶ *Ad abbatē ſancti Nicaſij Remenſis.* Epiſtola. XXXII.

QVanto tibi affectu cōdoleā, ſcit ille qui noſtros
oīm dolores in corpe ſuo tulit. Quàm libenter
tibi ſi ſcirē conſulerem, ſi poſſem ſuccurrerem:
tam efficaciter ipſe mihi, qui oia ſcit, & omnia
poteſt, in cunctis meis neceſſitatibus conſulat & ſuccur-
rat. Si frater Drogo de ſua diſceſſione me conſuluiſſet: ab
ſit ut cōſentirem. Si poſt diſceſſionem ad nos diuertiſſet:
abſit ut ſuſciperem. Deniq; quod ſolum potui, ad abbatē
qui eum ſuſcepit, noſtras mox (ſicut ſcis) pro eo literas mi
ſi. Et nūc ſup hoc quid tibi ultra poſſum facere pater? iam
uerò quantū ad te pertinet, optime mecū nouit ſanctitas
tua, perfectos ſolere uiros nō ſolū in ſpe: ſed & in tribula-
tiōibus gloriari: cōſolāte eos ſcriptura, & ſic loquēte. Va- Eccle.7.
ſa figuli ꝓbat fornax: & hoīes iuſtos tentatio. Et, iuxta eſt Pſal.33.
dn̄s his q tribulato ſunt corde. Et per multas tribulatio- Actu.14.
nes oportet nos introire in regnū cælorū. Et oēs q pie uo 2.Timo.3.
lunt uiuere in chriſto ꝑſecutionē patiuntur. Nec idcirco
tamen immerito his quos in anxietate poſitos uidemus,
amicis noſtris cōpatimur: qbꝰ utiq; dū exitū ignoramus,
defectum metuimus. Qm̄ qdē ſicut ſctis & electis tribula- Roma.5.
tio operaſ patientiā, patientia ꝓbationē, probatio ſpem,
ſpes aūt non confundit: ſic dānandis & reprobis tribula-
tio parit ecōtrario puſillanimitatē, puſillanimitas pertur
bationem, perturbatio deſperationē, & illa interimit. Ne
ergo hæc te tā horrēda (qđ deus auertat) demergat tēpe
ſtas, & ne huius tā tremendæ abyſſi abſorbeat profundū,
néue urgeat ſup te tā inexplebilis puteus os ſuum: ſolici-
te ſtudeat humilis prudētia tua nō uinci à malo: ſed uince
re in bono malum. Vinces autē, ſpem tuā in deo fortiter fi
gendo: & rei finem longanimiter expectando. Et ſi quidē
ille reſipuerit: ſiue ob tui timorem: ſiue ob ſuū laborē, be-
ne. Si nantē: bonū eſt tibi hūiliari ſub potenti manu dei &
nequaquam uelle reſiſtere ſupnæ diſponi: qa ſi ex deo eſt,
nō poterit diſſolui. Conandū eſt potiꝰ tibi: tuæ licet iuſtæ
indignationis ſtimulos illa reprimere ſententia, quā qdē
ſctōrū in ſimili fertur cauſa ꝓtuliſſe. Siquidem inſtigāti-
bus eū qbuſdā fratribꝰ atq; increpantibꝰ cur ſuū in ſui in
iuriā ab alijs ſuſceptū ecclia fugitiuū non reqreret: nequa
quā, inqt, ubicūq; enī eſt, ſi bonꝰ eſt, meꝰ eſt. Frauduleter
tibi & nō fideliter cōſulo: ſi idipſm à meipſo nō exigo. Nā
cum unus noſter nō ſolum religione ꝓfeſſus, ſed & carne
propinquus, cluniaci me inuito & ſuſceptus ſit & detinea
tur, doleo quidem, ſed ſileo: orans & ꝓ illis ut uellint abla
tum reddere: & pro illo, ut uelit ſpōte redire: ſin uerò, ſer-
uāſſe uidictā q facturꝰ eſt iudiciū iniuriā patiētibꝰ: & ar-
guere habet in æquitate ꝓ manſuetis terræ. Fratrē Hugo
nē de Lauſania ore tuo, & noſtro ſpiritu cōmouemus nō
omni ſpūi credere, & ne cito moueaſ certa ꝓ incertis de-
ſerere: ſciens diabolū ſoli ſemꝑ perſeuantiæ inſidiari: quā
ſolā uirtutū nouit coronari: tutiuſq; eſſe in ea uocatione
qua uocatus eſt ſimpliciter perſeuerare, quàm ſub ſpecie
quaſi melioris boni, id quidē quod iam cœpit, amittere:
nec ad id quod præſumit, fortaſſis ſufficere.

¶ *Ad Hugonē Potiniacenſem abbatē.* Epiſtola. XXXIII.

DIlectiſſimo ſuo dn̄o Hugoni abbati, frater Ber-
nardus de Claraualle, idem quod ſibi. ¶ In nr̄is
prioribꝰ literis aut ego, quantū ex ueſtris per
penditur: minus aperte ſcripſi quod uolui: aut
nos aliter illas intellexiſtis quàm debuiſtis. Siquidē que
uobis de monachi illius ſuſceptione euentura denuntia-
ui: ueraciter ita timui & adhuc timeo ut ſcripſi. Nō tamē
ad hoc illa uobis ꝑdicere ſtudui: qđ uel ſuadere uel conſu
lerem: uel certè ut ſcribitis, cenſerem illum debere reddi:
quippe qui ipſius iam dudum feruentiſſimū deſiderium
noui, & ei potiꝰ qđ nūc illud adimpleuerit debeo cōgra-
tulari. Sed cū à familiariſſimo nobis abbate eius: et ab ar-
chiepō Remēſi: noſtræ literæ ad reqrendū illū uehemen-
ter exigerenſ: ut à me ſi fieri poſſet oēm depellerē ſuſpicio
nē tales ꝓut ſciui dictare curaui: qbus et ipſis ſatiſfacerē:
& uos cōtra eorundē imminētes calūnias: uobis illas nō
tacēdo præmunirem. Hæc me ita in illis literis ſenſiſſe ue-
ſtrā ſagacitatem uel ex eo aduertere poſſe credidi, quod
in fine illarum poſuiſſe me memini: ſi tm̄ eo à uobis oculo
legereſ, quo à me ſcriptū fuit. Nā cū denunciatis malis, q̄
no īmerito uobis metuebā, tandē inferrē: quod ſi hæc oia
pati melius ducitis, quā illū amittere, mea nihil intereſt,
uos uideritis. Aut enī ipſa mea uerba ſunt hæc, aut prope
ipſa. Cū itaq; hoc in fine dixi: qd aliud nobis quàm illa ſu-
periora diſpenſatorie (ut nō dicam ſimulatorie) à me ita

ſcripta fuiſſe latēter intimauit: Quod uerò ſcripſiſtis me ꝑ
nuuciū eidem monacho de quærenda, ſi ad nos diuerti-
ſet, ipſius abſolutione priuatim inſinuaſſe: ueritatē teſtor,
hoc uerū non eſſe. Egone de notiſſimo mihi monaſterio,
uel iactarē: uel ſperarē monachū me poſſe ſuſcipere: quem
nec uos quidē puto ſine grandi ſcandalo poſſe retinere?
Sed eſto. Inuidebā illū uobis: & mihi attrahere geſtiens,
aliqd de eius obtinenda abſolutione, machinari me poſſe
ſperabā, ſiue fingebā. Sed nunquid credendū fuit, me hoc
meū conſiliū ipſi nūcio quod utiq; contra ſuum monaſte-
riū excogitauerā, uoluiſſe patefacere? Sed iā ne quod de
noſtra erga uos dilectione hucuſq; credidiſtis, falſo uos
credidiſſe inueniatis: pro ueſtra ut uideo cauſa: non ſaltē
æque ut ꝓ mea, imo multo amplius laborādū eſt mihi: &
hoc nō quō hucuſq; ſolebā: ut uidelicet nr̄a unanimitas
fortius ſolidet: ſed ne penitus diſſoluatur. Quid dicam uo
bis? Ego certè nec uobis nec de uobis tale aliquid crede-
re poſſem: quale uos ſola de me ſuſpicione diuinaſtis. De
cætero nouerit ueſtra benignitas comitem Theobaldum
noſtras ꝑ Humberto literas iā recepiſſe: ſed necdū ſuo mi
hi reſcripto quicquā reſpōdiſſe. Quid ſup hoc uobis agē
dum ſit: ipſa uos melius pietas docebit: ſi pie hoīs iniuſte
exulantis miſeriam penſare non negligitis.

¶ *Ad Drogonē monachū, unde ſupra.* *Epiſtola.* XXXIIII.

QVàm non immerito tui iam dudum non medio
cri fueram affectus amore: nūc apparet dilectiſ-
ſime drogo. Et ante quidē totū pulchrū, totum
erat amabile qđ cernebatis: ſed ego neſcioqd
aliud de te ſupra id qđ uidebam aut audiebā ex te, excel-
lentiori dignū ueneratione præſenſeram. Nunquid fortè
cæleſtis ſponſi: cuius nunc artius caſtis te amplexibus im
preſſiſti: iam tūc uocē audieras dicentis ad pudiciſſimam
Cant. 4 turturē ſuā, aiam tuam: Tota pulchra es amica mea: tota
pulchra: abſq; eo quod intrinſecus latet? Quid feciſti?
Quis hoc crederet? Sanctū te ac religioſiſſimum tota ciui
tas perſonabat ita ut nil tibi addi poſſe crederet ex oībus
bonis: & tu uelut è ſecularibꝰ unus, monaſterium tanquā
ſeculū deſerēs: iā attritum chriſti ſarcina collū, nouæ rur-
ſum obſeruantiæ diſciplinæ ſubmittere non erubeſcis? In
te nunc frater ueram probamus illam eſſe ſententiā, quæ
Ecci.18. dicitur: Cum conſummatus fuerit homo: tunc incipit. In
diciū ergo tuæ conſummationis eſt qđ nūc cœpiſti: & in
quo arbitrabaris te nō cōprehēdiſſe, iā cōprehēderas. Ne
mo quippe ꝑfectus, q ꝑfectior eſſe nō appetit. Et in eo quiſ
q; perfectiorē ſe probat: q̄ ad maiorē tendit perfectiōem.
Sed ecce chariſſime, is cuius inuidia mors intrauit in or-
bem terrarū: arcū ſuū tetendit, & parauit illū: & qa pulſus
de corde tuo intꝰ ptātē amiſit: foris ſæuiet quātū poterit.
Et ut aptius loquar: neſcis qa phariſæi ſcādalizati ſunt in
Math. 15. hoc uerbo qđ feciſti? Sed memēto non oīm ſcandalū ma-
gnopere eſſe curādū, iuxta reſponſionē dn̄i dicētis: Sinite
illos: cæci ſunt, duces cæcorū. Melius eſt enim ut ſcanda-
lū oriat: quā ueritas relinquat. Memēto q natꝰ fuerit ī rui
nā & reſurrectionē multorū: & nō mireris ſi tu quoq; aliis
quidē ſis odor uitæ in uitā: aliis odor mortis in mortē. Si
maledictiones intentauerint: ſi anathematum intorſerint
Geū.27. ſpicula: audi iſaac pro te reſpōdētē. Qui maledixerit tibi,
ſit ille maledictꝰ: & q benedixerit tibi, benedictionibus re
pleatur. Sed & tu muro inexpugnabili cōſcie tuæ circum
Pſal.27. munitus deintꝰ: reſpōde & dic: Si cōſiſtant aduerſum me
caſtra: nō timebit cor meū. Si exurgat aduerſum me præ-
liū: in hoc ego ſperabo. Nō em̄ cōfunderis, cū ſic loqueris
inimicis tuis in porta. Confido aūt in dn̄o, q̄ ſi ad primos
ictus fortiter ſteteris: & nec minis eorum ceſſeris nec blā-
dimentis: cito conteres ſatanam ſub pedibus tuis: & tunc
uidebunt recti & lætabunt, & oīs iniqtas opilabit os ſuū.

¶ *Ad magiſtrū Hugonē farcitum.* *Epiſtola.* XXXV.

CHariſſimo fratri & coabbati ſuo Hugoni, Fra-
ter Bernardus debitū ſynceriſſimæ dilectionis
affectum. ¶ Humbertū iſtū iniuſte (ut aiunt) ex
hæredatū, cuius nos ꝑ dei amore apud ueſtrū
comitem cauſam tueri ſuſcepimus: de ueſtra confidentes
charitate, ueſtro patrocinio cōmittimus: per uos (ut fide
liter ſperamus) terræ principi, cæli dn̄o cooperāte, recō-
ciliandum patriæ, uxori, filiis, rebus & amicis ſuis reſtituē
dum. Hoc aūt ſatagendo, & egenum de manu peccatoris
liberabitis: & oppreſſoris ipſius nihilominus ſaluti cōſu-
letis: nobis quoq; uos non mediocriter officioſum exhi-
bebitis ſed & officiū implendo pacificorū, uobis inter fi-
lios dei ſedē in excelſo collocabitis. De cætero epiſtolam
illam quā ad me iam olim ſcribere ſanctitas ueſtra digna-
ta eſt: non me (ſicut uos audiſſe audiui) incendio tradidiſ
ſe: ſed penes me adhuc ſeruare noueritis. Quid enim hoc
liuoris, imo furoris fuiſſet: opus utile & laudabile: ubi ni-
hil niſi quod ſanæ fidei: qđ doctrinæ ſaluberrimæ: quod
ædificatiōis ſpūalis eſt deprehēdi: temerario dānare iudi
cio? Excepto qa inter amicos contra ueritatē nulla debet
eſſe meticuloſa (cū ſit ꝑiculoſa) palpatio: qđ hoc me fate-
or mouit & mouet, q̄ illā inter nos iā ante habitā de ſacra
mentis collationem, in principio prædicti opuſculi defen
dere & aſtruere conatus eſtis. In qua utiq; collatiōe, ſi ue-
ſtræ ſummā ſnīæ bene meminiſtis: an ſenſui conueniat uel
congruat eccleſiaſtico: uos uideritis. Veſtræ autem inge-
nuæ hūilitatis eſt nō erubeſcere corrigi, ſi qd aliqn̄ aliter
ſapuiſtis. Valete.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.* XXXVI.

DIlectiſſimo ſuo & olim & modo, dei gratia ſan-
cto abbati Hugoni. F.B. de Claraualle, irreuer-
beratū ſynceræ dilectionis affectū. ¶ Ad literas
ueſtræ dignatiōis licet quidē breuiores quàm
cupierim, lōgiores tn̄ quàm meruerim, reſcribere largius
& debui & uolui: ſed feſtinās nuncius nō permiſit. Ne ta-
men uacuus oīno recederet: pro tantis: quarum me debi-
torem agnoſco: has tantillas, quas & uix expectauit, uelo
ciſſime reddidi. Vbi primū breuiter ac ueraciter inſinuo
antiquum noſtrū & dilectorē, & dilectū totis me charita-
tis uiſceribꝰ, & ſuſcipere ut catholicū, & ſuſpicere ut ſan-
ctū, & amplecti ut chariſſimū. Siqdē de integritate fidei,
credo ueſtræ cōfeſſioni, famæ & opinioni, de ſc̄titate, de af
fectu quē erga uos me habere ꝓteſtatus ſum, ꝓpriæ cōſcie
tiæ. Nā q̄ illius ſentētiæ, quæ meæ ſimplicitati merito (ut
mihi uidebat) ſcrupulū mouebat, oblitum uos eſſe fatemi
ni: tam libēter accipio, quàm lætus compendioſam puriſ-
ſimæ ueritatis aſſertionem in literis ueſtris nouiſſimis le-
go: ita ut me potius ſenſa ueſtra nō intellexiſſe: quàm uos
quippiā mali ſenſiſſe, penè crediderim. Deinde modeſtiæ
ueſtræ fraterna præſumptione cōſulo: quatenus ep̄m ſan-
ctū & doctū, quē qete uiuere permiſiſtis, mortuū inquie-
tare deſinatis: ne dū nō ualentē pro ſe reſpōdere reprehē-
ditis; magis hoc eſt charitatis inopia, quàm ueritatis fidu
cia deſcendere, totā pro eo reſpōdētē eccleſiam audiatis.
Pro Humberto ſicut rogaui uos, iterum rogo: ut ueſtrum
ei cum poteritis nec conſiliū deſit nec patrociniū. Valete.

¶ *Ad comitem Theobaldum.* *Epiſtola.* XXXVII.

LAudabili principi Theobaldo, Bernardus eo-
rum qui in Claraualle ſunt ſeruorū dei inutilis
ſeruus: ſoſpitatē & pacē. ¶ Quòd de noſtra infir
mitate uos audiui fuiſſe ſolicitū: nō mediocri-
ter gratū habeo. In hoc qppe dum ueſtram erga me agno
ſco dignationem: deum quoq; uos diligere non dubito.
Quando enim tantillū tantus uel noſſe dignaremini: niſi
propter deum? Cum ergo conſtet q̄ diligitis deum, & me
propter ipſum: miror quō ad unā dei fiducia præſumptā
petitiunculā: nec iniuſtā ut puto, nec irrōnabilē, à uobis
tn̄ repulſus ſum. Si aurū, ſi argētū, uel quodcūq; huiuſmo
di quæſiſſem. Sed qd dico q̄ſiſſem? Nam etiā non q̄rens, iā
plurima ueſtræ largitatis beneficia ſuſcepi. Hoc aūt unū
qđ nō mei, ſed dei cā: nec tā mihi quàm uobis à uobis po-
ſtulaui: qd cauſæ extitit: q̄ accipere non merui? Quid enim?
Ergóne iudicaſtis indignum, uel mihi ad petendum: uel
uobis ad p̄bendū: ut hoī xp̄iano quātolibet apud uos cri
mine accuſato, poſtquā ſe purgauit, faciatis miſericordiā?
Aut certè

Aut certè ſi nō creditis ꝙ plene ſe purgauerit. quia hoc in
curia ueſtra nō fecit: eiuſdē rurſus uos in ueſtri præſentia
recipiatis ſatisfactionē: & ſic conſequaꝛ indulgētiam. An
Pſal. 74. ignoratis qs mineꝛ: Cū accepero tēpus, ego iuſtitias iudi
cabo. Q; ſi iuſtitias: quāto magis iniurias? An nō timetis
Matth. 7. quod rurſum ſcriptum eſt? Quia in qua mēſura menſi fue
ritis remetietur uobis? An neſcitis quia quàm facile uos
Humbertū, tam facile, imo incōparabiliter facilius: deus
Theobaldū (quod abſit) exhæredare poſſit? Et quidē in
talib⁹ ubi culpa tam aperta atq; inexcuſabilis eſſe uideꝛ:
quatenus nulla, niſi cū iuſtitiæ periculo miæ occaſio relin
quatur: etiā tūc tremēs & dolēs uindicē uos exhibere de-
betis: magis uidelicet officij compulſus neceſſitate: quàm
uindicandi libidine. Vbi aūt obiectum crimen aut minus
certū eſſe cognoſciꝛ: aut excuſandū ſuſcipiꝛ: hoc non ſolū
nō renuere, ſed & libētiſſime debetis amplecti: lætus nimi
rum ꝙ ſalua iuſtitia, pietas ueſtra locū inuenerit. Ecce hoc
ſecundo ueſtræ ſupplico eximietati: ut ſicut deum uobis
uultis miſereri: ita uos Humberto miſereamini: ſiue illa
Matth. 5. uobis ꝓmiſſione dñica blādiēte: Beati miſericordes, qm̄
ipſi miam cōſequētur: ſiue illa uos cōminatione terrente:
Iudiciū ſine miſericordia illi qui nō fecerit miam. Vale.

¶ Ad eundem. Epiſtola. XXXVIII.

DIlo principi theobaldo. B. abbas de Claraualle,
ſalutē & orones. ¶ Valde timeo ne occupatiſſi-
mis auribus ueſtris, crebris interpellationibus
meis præſumptuoſius me ingerendo moleſtus
ſiam. Sed quid faciam? Si uos offendere timeo ſæpius ad
uos ſcriptitando: quātomagis deū, cui utiq; magis timo-
ris debeo, timendū eſt mihi ne offendā non interpellando
pro miſero? Alijs aūt indulgeat mihi benignitas ueſtra:
quia nō poſſum nō miſereri illius miſeri, pro quo iam en
& altera uice importunus forſitan precator acceſſi: Hum-
berti uidelicet mendici & pauperis: & hoc facti de diuite,
qđ eſt infelicius. Non poſſum nō cōpati uiduæ & orpha
nis: ſed uiuo orbatis patre qđ eſt miſerabili⁹. Gratias ago
uobis pro gratia quā de hac re in oculis ueſtris inuenire
merui: & ꝙ ipſius Humberti pro ſe dignāter acquieuiſtis
uerā ſuſcipere defenſionē: & ꝙ falſam aduerſus ipſum iu-
ſtiſſime repuliſtis accuſationē. Illud aūt quod ad conſum-
mandū pietatis opus, reddēdā uxori & liberis eius ſuam
hæreditatem benigniſſime diſpoſueratis, ſatis mirari non
poſſum qd impedierit: ut tam pium uerbū ueſtrū necdū
factū cōſecutū ſit. Et quidē in alijs principib⁹ ſi qñ uerbū
leuitatis aut etiā falſitatis deprehendimus: nec nouū nec
mirū reputam⁹. At uerò apud comitē Theobaldū: eſt, &
nō: nequaquā oīno pariter audimus: cui ut diciꝛ, ſimplr
dicere, iurare eſt: & leue mendaciū, graue periuriū impu-
tatur. Inter plurima quippe uirtutū inſignia quæ ueſtrā
plurimū nobilitāt dignitatē & ueſtrū per orbē clarū red-
dunt & celebre nomen: p̄cipue laudaꝛ in uobis ueritatis
cōſtantia. Quis ergo ſuo uel hortatu uel cōſilio tm̄ robur
firmiſſimi pectoris ueſtri eneruare tētauit? Quis inquam
ueritatis in uobis tam ſanctū, tam eximiū, tam oībus imi-
tabile principib⁹ ꝓpoſitū euellere ſua fraude conatus eſt?
Fallaciter nō ueraciter uos diligit, frauduléter & nō fide
liter uobis cōſulit: qui tam glorioſam de ueritate famam
ueſtrā obnubilare ſua cupiditate cōtēdit: dū uerbū quod
os ueſtrū locutū eſt: & uerbū deo placitū: uobis dignum:
pie iuſtū: & iuſte piū: euacuare neſcio qua malitia, nocen-
do pauperi ſatagit. Obſecro uos per miam dei ut eandem
uos cōſequamini: cauete ne ſuperbiat impi⁹ unde incen-
ditur pauper, & hoc poti⁹ agite: quatenus ꝓmiſſionis ue-
ſtræ ueritas cōpleatur: qua primū quidē dño Norberto:
deinde etiā nobis pollicit⁹ eſtis reſtituturū uos Hu[m]ber
ti hæreditatem eius, & uxori & filijs. Valete.

¶ Ad eundem. Epiſtola. XXXIX.

CVm multa mihi ueſtræ erga me dignatiōis in-
dicia præbeatis, hoc me maxime toto uobis af-
fectu dilectionis aſtringit: ꝙ cum ſciam me ue-
ſtram iam pro multis auſum fuiſſe interpellare
dignitatē: in nullo tamen repulſum me memini. Hinc nō
immerito factus fidentior: rurſus pro canonicis de Laizi-
curte nō dubius precator accedo. Non quidem pro ipſo-
rum iure nūc precor: intantum quippe de ueſtra iuſtitia
& legalitate confidens: ut nec hoſti ueſtro in ueſtra curia
placitāti de ſuo iure timēdū eſſe exiſtimē. Sed hoc eſt qđ
pro ipſis & cū ipſis omni qua poſſum abſens ſupplicatiōe
depoſco: & qđ eis oīno eſſe cognoui neceſſariū: ut uideli
cet ad ueſtræ ſerenitatis uultum, ſolito illis clementiorem
atq; promptiorē indulgeatis acceſſum, quatenus uicini
eorū religioni debitā diſcant exhibere reuerentiā: cū uos
eis beneuolū eſſe cognouerint. Et ſi quis fort³ militū ſeu
miniſtroꝝ ueſtroꝝ res illoꝝ iniuſte cōtingere, aut quietē
quā in deo habere debēt, infeſtare in aliquo tētauerit: pro
certo ſe ſciat ueſtrā ſibi ob hāc rem gratiā grauiſſime red-
diturū infenſam. Itē aliud eſt quod ſupplex exoro. Nuper
fortè per barrū trāſeūti, occurrit mihi mulier ſatis miſerā
da: aīa quippe eius in amaritudine erat: & mea ſuper ſuis
dolorib⁹ cōmouit uiſcera: ſatiſq; egit ſuis precibus ac la
chrymis quatin⁹ pro ipſa apud uos intercedere deberē.
Ipſa eſt uxor Belini illius hoīs ueſtri: in quem dudū iuxta
malū qđ ipſe cōmiſerat: multa & grauia reddidiſtis. Faci-
te cū ea miam: ut & uos apud deū eam inueniatis. Et quia
ſemel cœpi: loquar adhuc cū dño meo. In manu Barrenſis
præpoſiti dudū facto duello: qui uictus fuit, ſtatim ex ue-
ſtra iuſſiōe oculos amiſit. Inſuper quoq; quaſi parua hæc
mala eſſent, ꝙ & uictus, & oculis orbatus fuerat: res ei oēs
ſuæ à miniſtris ueſtris, ſicut ipſe cōqueritur, ablatæ ſunt.
Iuſtū eſt, ſi uobis placet: ut ei ueſtra pietate re[ſt]ituaꝛ, un-
de miſera eius uita poſſit utcūq; ſuſtētari. Sed & filijs eius
innocētib⁹, patris iniqtas nō debet imputari: quominus
ſi qua ſunt, paterna hæreditent ædificia. In fine uolumus
uos ſanctos ep̄os, q pro his quæ ad deū pertinēt, in ueſtra
ciuitate cōuenerūt: omni habere acceptione dignos. Sed
& ipſi legato q uos ueſtramq; ciuitatē tāti celebratiōe cō
ſilij uoluit honorare: per oīa quantū in uobis eſt, deuotus
& obediēs aſſiſtatis: roborare & confirmare bona quæq;
ab eo iuſſa & inſtituta curetis. Noſtrū quoq; ac ueſtrū pa
riter ep̄m. ſ. Lingonēſem: abundātiori ut decet honore ſu
ſcipiatis, & de caſamēto quod tenetis, homagiū quod de-
betis, reuerēter ei & humiliter offeratis. Valete.

¶ Ad eundem. Epiſtola. XL.

QVo uobis cōmēdamus in hoīe iſto quem uide-
tis, paupertatē & religionē: ut ſi uni nō cōpati
mini, alterū in eo reuereamini: quo nullatenus
id ei negare poſſitis, propter quod uos cū tāto
labore dēlōge requirere curauit. Itaq; etſi nō ꝑpter ipſum,
certè ꝑpter uos ei ſuccurrite: quia quātū uos illi ſua pau-
pertas: tantum, imo ampli⁹ uobis illū neceſſariū facit ſua
æque religioſitas. Deniq; de multis quos iam eadē de cau
ſa ad uos miſim⁹, nullū fuiſſe recolim⁹ de quo magis deo
placere ſciamus, quàm ſi huic benefeceritis. Valete.

¶ Ad eundem. Epiſtola. XLI.

TImeo uos grauari in tam crebris ſcriptitationi
bus noſtris. Sed in hāc importunitatem urget
me chriſti charitas: & amicorū neceſſitas. Hūc
itaq; & ſenem, ut uideris: & de domo, ut nos ſci
mus, religioſa ad uos miſſum: nō remitti uacuum ſuppli-
camus, & inſuper ut ueſtris literis ad auūculum ueſtrum
regem iturum munire dignemini, rogamus. Vellem oēs
ſeruos dei, ſi fieri poſſet, ueſtros fieri debitores: qui pro
mammona iniquitatis quādoq; uos reciperent in æterna
tabernacula. Valete.

¶ Ad Henricum Senonenſem archiepiſcopum.
Epiſtola. XLII.

DOmino uenerabili Henrico Senonēſium archi
epiſcopo, Frater. B. ſi quid poteſt ꝑpeccatoris
oratio. ¶ Placuit præſtantiæ ueſtræ nouum ali-
quid à nobis dictatum requirere. Grauamur
pondere dignitatis: ſed dignationis munere gratulamur.
Et blanditur petentis fauor, & petitionis terret exactio.

Qui enim nos ſumus, ut ſcribamꝰ epiſcopis? Sed rurſum.
Qui ſumus, qui non obediamus epiſcopis? Vnde dare,
inde & negare cōpellor qđ poſtulo. Scribere tātæ altitu-
dini, ſupra me eſt: & eidē non obedire, cōtra me: utrobiq;
periculū: ſed in ea parte maius imminere uidet, ſi nō obe-
diero. Hac itaq; exiēs qua minus apparet: facio quod iu-
betis. Dat quippe auſum ipſiꝰ dignitatis dignāter indul-
ta familiaritas: & excuſat p̄ſumptionem auctoritas impe
rantis. Igitur ex quo regni cælorū claues deo auctore uo-
bis traditas ſuſcepiſtis, ac iuxta ritū fortis illius mulieris,
Proue.31. manū mittere cœpiſtis ad fortia: ſiquis uos aut egiſſe quæ
non deberetis: aut pertuliſſe quæ nolletis audiuimus: &
illa agentem doluimus, & cōdoluimus hæc patiēti. Inter
Pſal.106. hæc aūt ego recordabar illorū uerſiculorū. Qui deſcēdūt
mare in nauibꝰ, faciētes operationē in aquis multis, aſcen
dunt uſq; ad cælos, & deſcēdunt uſq; ad abyſſos: aīa eorū
in malis tabeſcebat: turbati ſunt & moti ſunt ſicut ebriꝰ:
& oīs ſapiā eorū deuorata eſt. Et ideo nō iudicabā (ut aſſo
let) magis quippe ad cōpaſſionē me prouocabat huiuſce
modi cogitatio. Si inquā tentatio eſt cuiuſcūq; hoīs uita
ſuper terrā: quātis putatis periculis patet uita pontificis,
cui oīm neceſſe eſt ferre tētationes? Si ego latēs in cauer-
na, & quaſi ſub modio, nō quidē lucēs, ſed fumigans: uen-
torū tñ impetus nec ſic declinare ſufficio: ſed cōtinuis tē-
tationū uarijsq; fatigatus impulſibꝰ, inſtar uento agitatæ
arūdinis: hac illacq; circūferor: quid poſitꝰ ſupra montē,
poſitus ſupra candelabrū? Solus mihi ſeruandus, ſolus tñ
ipſe mihi ſum ſcandalo, ſolus tædio, ſolus oneri atq; peri-
culo: ita ut ꝓpriæ gulæ & uentri, & oculo ſcādalizāti, fre-
quenter iraſci oporteat. Quibus ergo moleſtijs angitur:
quibꝰ laceſſitur iniurijs: cui etiā etſi ꝓpria ceſſent, nūquā
tñ de alienis deſunt foris pugnæ, intus timores? Nuper
aūt nobis à ueſtris partibꝰ flare cœpit aura ſecūdior. Ru-
moribꝰ ſiquidē recētioribꝰ nunciata ſunt de nobis ſolito
lætiora: & nō ex incerto famæ, ſed ore ueridico uenerabi-
lis Meldēſis epi. Interrogatus enī de eſſe ueſtro, uultu ala
cri, & tanquā bene fidēs unde reqrebat: puto, inquit, ho-
minē ex hoc iā conſilijs ſe ſubacturū Carnotēſis epi. Hoc
ab eo reſpōſum tam lætus accepi: quàm certus fui cōſilia
uiri fideliſſima fore. In nullo meliꝰ poterat nobis cordis
ueſtri ꝓpoſitū cōmēdare: in nullo ſpem dare certiorē ue-
ſtri profectus in dño. Secure (niſi fallor) præſtatis ambobꝰ
uiris, & uos & ueſtra credetis. Talibꝰ utendo conſiliarijs:
bonā uobis ſeruabitis & famā & cōſciētiam. Sic dei ſacer
dotē: ſic tātæ ciuitatis decet ep̄m, puerilibꝰ nō agi, ſecula-
Luce.6. ribus uel cōſilijs. Oēs iuxta dñi præceptū etiā inimici dili-
gant: ſed ad conſiliū ſoli eligātur, qui & prudentes eſſe ui-
deant & beneuoli. Abſq; prudētia & beneuolētia: nō eſſe
perfecta conſilia. Propterea dñs & imprudēs diſcipuli &
Mar.8. fratrū infidele cōſiliū refutabat: rñdens improuido: Non
Ioan.7. ſapis quæ dei ſunt: & maleuolis: Vos aſcēdite ad diē feſtū
hūc ego aūt non aſcendam. Nec iſtorū malitiæ: nec illius
imprudētiæ ſe credēdū putauit. Quærēs deniq; cui ſe cre
dere debeat, cui tuto ſua cōmittat diſpenſanda myſteria:
& quaſi difficile inueniens ſub admiratione interrogat:
Matt.24. Quis putas eſt fidelis ſeruus & prudēs quē cōſtituit dñs
Ioan.21. ſuper familiā ſuā? Quāobrē & petro curā ouiū crediturꝰ,
prius eius ſtuduit ꝓbare beneuolētiā: ter ſciſcitās ſi ſe di-
ligeret. Probauit & prudētiā, qñ errātibus hoībus & pu-
tantibꝰ ipſum eſſe quēpiā ex ꝓphetis: ille prudenter ueri-
Matt.16. tatē aduertēs, deū potius ꝓphetarū cōfeſſus eſt: Tu es, in-
quiens, xp̄s filius dei. Væ noſtro generi ab imperfectione
ſua. Vix in multitudine hoīm unū reperias, in utraq; gra
tia cōſummatū. Haud facile ſiquidē uel prudēti beneuo-
lentiā: uel fideli ineſſe ſapiētiā deprehendas. Sine numero
autē ſunt, quos utriuſq; muneris expertes eſſe conſtiterit.
Prudēter igit cogitaſtis ſacerdotale onus, ep̄ale opus, cu-
ramq; paſtoralē digne nō poſſe adminiſtrari ſine conſilio.
Hinc ipſa caſtrorū conſiliorū mater ſapientia de ſeipſa lo
Proue. 8. quens. Ego ſapiētia, inquit, habito in cōſilio. Sed quali cō
ſilio? Nunqđ in qualicūq;? Et eruditis, ait, interſum cogi-
tationibus. Sed & quā infida cōſilia declinā da ſint: per os
Salomonis taliter monet: Cauſam tuā tracta cum amico Proue. 2.
tuo: & ſecretū extraneo ne reueles. Pulchre quoq; ꝑ aliū
quendam ſapientē, cum ſine cōſilio nil agendum cōſulat:
uirorū tamen cōſilij metuēs paucitatē, ita loquitur: Multi Eccli.6.
ſint tibi amici: unus aūt ſit tibi cōſiliarius de mille. Vnus
(inquit) de mille. Benignam ego nō dubitauerim uobis
eſſe diuinitatē, cui de tāta raritate inter mortales nō unū
ſed duos: ipſoſq; idoneos ſatis indulſit cōſiliarios, proui-
dos, beneuolos, & ut facile adſint cōprouinciales: ut gra-
tis, debitores iure ſubiectionis. Horū acquieſcendo conſi
lijs, nec præceps eritis in ſentētia: nec uehemens in uindi-
cta. Non in corrigēdis remiſſior, non ſeuerior in parcen-
dis, nō puſillanimus in expectādis. Nec ſupfluus in uictu:
nec notabilis in ueſtitu. Non citus ad promittendū, non
ad reddendū tardus: nec prodigus dator. Iſtorū conſiliū
lōge ſemper faciet à nobis malū tempori metus: ſed cupi
ditati nouum, ſimoniam, & matrem eius auaritiā, quæ eſt
idolorū ſeruitus. Et ut breui omnia ſermone cōcludam: ſi
ħis credideritis, in oībus exemplo apoſtoli honorificabi Rom 11.
tis miniſteriū ueſtrū. Miniſteriū inquam, non dominiū.
Ipſum itaq; honorificabitis, nō uos. Nā qui quærit quæ
ſua ſunt: ſe cupit honorari, nō miniſterium. Honorificabi
tis aūt non cultu ueſtiū, nō equorū faſtu: nō amplis ædi-
ficijs: ſed ornatis moribus, ſtudijs ſpiritalibꝰ, operibus bo
nis. Quàm multi aliter. Cernitur in nōnullis ſacerdotibꝰ
ueſtium cultus plurimus: uirtutū aut nullus aut exiguus.
Quibꝰ ego ſi rememorē illud apoſtolicū: Nō in ueſte pre 1.Tim.2.
cioſa: uereor ne indignētur: dum nimirū indignū ducant
in ſe aſſumptā ſnīam, quā prius in uiliorē ſexū & ordinē
prolatā fuiſſe recognouerint. Quaſi uerò nō eodē utātur
medici ferro ſecandis regibus, quo & popularibꝰ hoībꝰ,
aut capiti fiat iniuria, ſi ipſis forpicibus capilli excreſcen-
tes detōdeātur, quibus & unguiū fuerint reſecata ſuper-
flua. Attamen ſi dedignant pari cū mulierculis nō quidē
à me, ſed ab apl̄o feriri ſentētia: dedignentur & cum ipſis
eadē inuolui culpa. Deſpiciāt iam textricū ſiue pellificū:
& nō ꝓprijs operibus gloriari. Horreāt & muriū rubrica
tas pelliculas: quas gulas uocant: manibus circūdare ſa-
cratis: & ſacrantibꝰ tremēda myſteria. Reſpuant & appo-
nere pectori: quod decentius ornat gemma ſapientiæ. Pu
deat & collo circūtexere: quod honeſtiꝰ atq; ſuauius xp̄i
iugo ſubmittit. Non xp̄i ſtigmata ſunt hæc: quæ iſti mar-
tyrū exēplo circūferant in corpore ſuo. Mulicbria potiꝰ
eſſe noſcūtur inſignia: quæ utiq; curioſius & ſumptuoſiꝰ
ille ſibi præparare cōſueuerūt: cogitātes nimirū quæ ſūt
mundi: quomodo placeant uiris. Verum tu ſacerdos dei
altiſſimi: cui ex his placere geſtis, mūdo an deo? Si mun-
do: cur ſacerdos? Si deo, cur qualis populus, talis & ſacer
dos? Nam ſi placere uis mūdo: quid tibi prodeſt ſacerdo-
tium? Nec enim potes duobus dñis ſeruire. Qui aūt uult Luco.4.
amicus eſſe huius mundi: inimicus dei cōſtituitur. Et pro
pheta: Deus, inquit, diſſipabit oſſa eorū qui hoībꝰ placēt: Pſal.52.
confuſi ſunt: qñ deus ſpreuit eos. Et apl̄s. Si hoībus place Gala.1.
rem: chriſti ſeruus non eſſem. Volens itaq; placere homi-
nibus: deo non places. Si nō places: non placas. Cur ergo
ut dixi ſacerdos? Sin uerò quod addidi, placere intendis
non mūdo ſed deo, cur qualis populus, talis & ſacerdos?
Enimuero ſi ſacerdos paſtor eſt, & populus oues: dignum
eſt ut in nullo appareat ouibus paſtor diſſimilis. Si inſtar
mei qui ouis ſum, paſtor meus & ipſe incuruus graditur:
uultum gerens deorſum, & terrā ſemper reſpiciēs, & ſoli
uentri mente ieiunus pabula quæritans, in quo diſcerni-
mur? Væ, ſi uenerit lupus: nō erit q̄ p̄uideat, qui occurrat,
qui eripiat. Decētne paſtorē more pecorū, ſenſibus incu-
bare corporeis, hærere infimis, inhiare terrenis: & nō po
tius erectū ſtare ut hoīem, cælū mente ſuſpicere, quæ ſur-
ſum ſunt & quærere & ſapere, nō quæ ſup terrā? Cæterū
mihi indignatur, ſi uel mutū facere audeā: iubetq; ori ma-
num apponere: dicēs monachū, qui nō habeam iudicare
de ep̄is. Vtinam & oculos mihi claudas, ut nec cernere
poſſem

poſſem,quæ cõtradicere ꝓhibes. Magna uerò ꝑſumptio,
ſi ouis cum ſim, in ipſum paſtorẽ meum lupas ſæuiſſimas,
uanitatẽ & curioſitatẽ irruere cernẽs infremuero: quo ad
meũ fortè balatũ cruētis beſtijs a quopiã occurraſ, & ſuc
curratur perituro. Quid faciet de me q ouicula ſum: quæ
& in ipſum paſtorẽ tanta feritate inſiliunt? Et quidẽ ſi nõ
uult ut clamem pro ſe:nunqd nõ & pro me balare licebit?
Sed & ſi ego ſileo,ne ponere uidear in cœlũ os meum:cla-
1.Tim.2. matur tñ in eccleſia,nõ in ueſte precioſa. Clamaſ autẽ ſpe-
cialiter ad fœminas,ut erubeſcat in ſe deprehẽdi eṗs: qđ
in fragiliori quoq; ſexu audierit reprehendi. An fortè nul
la timetur cõfuſio:ſi ego ſolus ſubmuſitare deſiero? Nun-
quid & ſi ego nõ loquor,ſua cuiq; non loqtur cõſcientia?
Quid ſi alius audacior me,nõ quidẽ de apſo ut ego, non
de euãgelio,nõ de propheta,nõ deniq; quippiam eccleſia
ſticum:ſed illud tantũ gẽtilitiũ ingerat: Dicite põtifices,
non quidem in ſancto:ſed freno quid facit aurum? Quàm
tolerabilius cerniſ in ſancto,quàm in freno. Hoc me etiam
tacente,etſi nõ curia regum, tñ penuria pauperũ clamat.
Sileat licet fama:ſed nõ fames. Fama quidẽ ſilet:quia non
poteſt mũdus odiſſe uos. Nã qũo arguet mundus pcħm̃, à
Pſal.9. quo potius laudaſ pctõr in deſiderijs aiæ ſuæ, & iniquus
benedicitur? Clamãt uerò nudi:clamãt famelici:cõqueruu-
Nota. tur & dicũt: Dicite pontifices:in freno quid facit aurum?
Nunqd aurum a freno repellit frigus ſiue eſuriẽ? Nobis
frigore & fame laborãtibꝰ,qd cõferunt tot mutatoria uel
extẽſa in perticis:uel plicata in mãticis? Noſtrũ eſt quod
effunditis:nobis crudeliter ſubtrahiſ qđ inaniter expẽdi
tis. Et nos enĩ dei plaſmatio: & nos ſanguine xp̃i redẽpti
ſumus. Nos ergo fratres ueſtri. Videte quale ſit de frater-
na portione paſcere oculos ueſtros. Vita noſtra cedit uo-
bis in ſuperfluas copias. Noſtris neceſſitatibꝰ detrahitur,
quicquid accedit uanitatibꝰ ueſtris. Duo deniq; mala de
una prodeunt radice cupiditatis: dum & uos uanitando
peritis,& nos ſpoliãdo ꝑimitis. Iumẽta gradiunſ onuſta
gẽmis,& noſtra non curatis crura nuda caligulis? Annuli,
cathenulæ,tintinnabula,& clauatæ quædã corrigiæ,mul
taq; talia tam ſpecioſa coloribꝰ, quàm põderibus ꝓcioſa,
multorũ depẽdẽt ceruicibus: fratrũ aũt lateribus nec ſe-
micincta miſerãtes apponitis? Huc accedit ꝙ hæc omnia
nec negociationis ſtudio:nec ꝓprio manuũ exercitio uo
bis elaboraſtis:ſed nec iure hæreditario poſſidetis:niſi for
Pſal.82. tè & uos in corde ueſtro dixeritis: Hæreditate poſſidea-
mus ſanctuariũ dei. Et hæc pauperes modo quidã coram
deo tñ:cui corda loquunſ. Nec enĩ audent aperte cauſari
aduerſum uos, qbus interim pro ſua uita neceſſe habent
potiꝰ ſupplicare. Cæterũ in futuro ſtabunt in magna con
ſtantia aduerſus eos qui ſe anguſtiauerunt:ſtante quippe
pro eis patre orphanoꝝ, & iudice uiduarũ. Ipſius enĩ tũc
Matt.25. uox erit: Quandiu non feciſtis uni de minimis meis, nec
mihi feciſtis. Vos autẽ reuerendiſſime pater,uos inquam
abſit ut in talibꝰ honorificãdũ puteris miniſteriũ ueſtrũ.
Videtur quidem honorifica: ſed oculo qui uidet in facie,
nõ qui uidet in abſcõdito. Nã quæ uidẽtur in abſcõdito,
nullis apparent fucata coloribus:ſpectabilia ſunt tñ. Nul
lis condita ſaporibus:prædulcia ſunt tamẽ. Nullis eleua-
ta culminibus:excelſa tamẽ. Caſtitas,charitas,humilitas,
nullius quidem coloris ſunt:ſed nonnullius decoris. Nec
mediocris decoris:q diuinos quoq; delectare poſſit aſpe-
ctus. Quid caſtitate decoriꝰ,quæ mundũ de immũdo con
ceptũ ſemine:de hoſte domeſticũ: angelũ deniq; de hoie
facit? Differũt quidẽ inter ſe hõ pudicus & angelus:ſed fe
licitate,non uirtute. Sed etſi illiꝰ caſtitas felicior: huiꝰ tñ
fortior eſſe cognoſciſ. Sola eſt caſtitas quæ in hoc morta-
litatis & loco & tpe ſtatum quẽdam immortalis gloriæ re
præſentat. Sola inter nuptiarũ ſolẽnia: morẽ beatæ illius
uẽdicat religionis in qua neq; nubẽt neq; nubẽtur: præ-
bens quodãmodo terris,cæleſtis iam illius cõuerſationis
experientiã. Vas interim fragile quod portamus: in quo
& crebro periclitamur:tenet caſtitas, ut monet apoſtolꝰ,
in ſanctificationẽ: & inſtar odoriferi balſami quo condita
cadauera incorrupta ſeruantur: ſenſus ipſa & artus conti
net & cõſtringit: ne diſſoluãtur ocijs:ne corrũpantur de-
ſiderijs:ne carnis uoluptatibus cõputreſcant: quẽadmo-
dum legiſ de qbuſdã: quia cõputruerũt ut iumẽta in ſter- Iohel.1.
core ſuo. Hoc itaq; tãtæ pulchritudinis ornamẽtũ: digne
dixerim ſacerdotiũ honorare quod dilectũ deo & hoibꝰ
facit ſacerdotẽ:cuiꝰ quippe memoria non in carnis ſuc-
ceſſione:ſed in ſpũali benedictione ſit:reddatq; ſimilem in
gloria ſanctoꝝ, in hac licet adhuc regione diſſimilitudi-
nis cõſtitutũ. Verũ quãtalibet uenuſtate ſui caſtitas emi-
neat appareat:ſine charitate tñ nec pretiũ habet nec me-
ritũ. Nec mirũ. Quod enĩ abſq; illa bonũ ſuſcipiſ? Fides? 1.Cor.13.
Sed nec ſi mõtes trãsferat. Sciẽtia? Sed ne illa quidẽ quæ
lingua loquiſ angeloꝝ. Martyriũ? Nec ſi tradidero,inqt, Ibidem.
corpus meũ ita ut ardeã. Nec abſq; illa quodlibet bonum
ſuſcipiſ:nec cũ illa quãlibet exiguũ reſpuiſ. Caſtitas ſine
charitate lampas eſt ſine oleo. Subtrahe oleũ:lampas non
lucet. Tolle charitatẽ:caſtitas nõ placet. Sed ô quàm pul- Sapiẽ.4.
chra eſt (ut ſapiẽs clamat) caſta generatio cum charitate.
Cum illa inquã charitate quã deſcribit apſs, de corde pu 1.Tim.1.
ro,& cõſciẽtia bona,& fide nõ ficta. Porrò puritas cordis
in duobꝰ cõſiſtit:in quærẽda gloria dei,& utilitate proxi
mi:ut in omnibus uidelicet actis ſuis uel dictis,nihil ſuum
quærat eṗs:ſed tantũ aut dei honorem,aut ſalutem proxi
morũ,aut utrũq;. Hoc enĩ agens implebit nõ ſolum põti-
ficis officiũ, ſed & etymologiã nois: pontẽ utiq; ſeipſum
faciẽs inter deũ & ꝓximũ. Pertingit pons iſte uſq; ad deũ
ea fiducia qua nõ ſuam ſed illius gloriã quærit. Pertingit
uſq; ad proximum illa pietate qua & ipſi nõ ſibi prodeſſe
deſiderat. Offert deo bonus mediator preces & uota po-
pulorũ:reportans illis à deo benedictionẽ & gratiã. Sup-
plicat maieſtati pro exceſſibus delinquentiũ: uindicat in
peccãtes iniuriã dei. Ingratis improperat beneficia pieta
tis:contẽnentibus potẽtiæ ſeueritatẽ inſinuat. Vtriſq; tñ
nihilominus placare ſtudet indignãtis furorẽ: nunc qui-
dem hoim obtẽdens infirmitatem:nunc diuinæ magnitu
dinẽ pietatis. Deniq; ſiue excedat deo, ſiue ſobrius ſit no-
bis:aut deo ſemper quantum in ipſo eſt placere geſtit,aut
præſtare nobis:nõ qđ ſibi oĩno utile eſt quærẽs,ſed quod
multis. Fidelis põtifex, qui bona quælibet per manꝰ ſuas
trãſeũtia:ſiue diuina beneficia ad hoies,ſiue hominũ uota
ad deũ:colũbino intuẽs oculo,nihil ſibi retẽtat ex oibus.
Nec populi reqrit datũ,ſed lucrũ: nec dei gloriã uſurpat
ſibi. Acceptũ talentum non ligat in ſudario: ſed partitur
nummularijs:à quibus & uſuras recipit non ſibi ſed dño.
Non habet ſoueã ut uulpes,nõ tãquã uolucres nidũ,non
loculos qũo iudas:nõ deniq; (ſicut nec maria) locũ in di-
uerſorio. Imitaſ profectò illũ qui nõ habebat ubi reclina-
ret caput:factus in præſentiarũ tãquã uas perditum:qñq;
ꝓculdubio futurũ uas in honorẽ:& nõ in cõtumeliã. De-
niq; perdit aiam ſuã in hoc mũdo:ut in uitã æternã cuſto
diat eam. Hoc tanto puritatis intimæ bono gloriari non
põt ueraciter niſi qui extrinſecas gloriolas ꝑfecte reſpue-
rit. Nec enĩ pure ualet dei uel proximi quærere lucra: qui
ꝓpria nõ contẽpſerit. Is tantũ puritatis interioris gloria
non fraudaſ,qui dicere põt cũ dño: Si ego quæro gloriã Ioan.8.
meã,gloria mea nihil eſt. Et cũ apſo: Mihi uiuere xp̃s eſt Phil.1.
& mori lucrũ. Et cũ ꝓpheta: Obliuioni datus ſum tãquã Pſal.30.
mortuus à corde,id eſt à ꝓpria uoluntate. Bona obliuio,
ſi teipſum neſcias ut proximo proſis. Bene autẽ mortuus
à corde,ſi tã nõ tibi uiuere ſtudeas: ſed ei qui pro te mor-
tuus eſt. Bene mortuus eſt à corde qui dicit: Viuo autem Gal.2.
iam nõ ego. Sed ſi mortuus à ſe,non tamen à xp̃o. Seqtur
enim: Viuit uerò in me xp̃s. Mortẽ hanc quæ fit à corde,
infert charitas:de qua loqtur ſpõſa in canticis: Vulnera- Can.4.
ta charitate ego ſum. Fortis qppe eſt ut mors dilectio: &
mortẽ in nobis nõ uitã occidit. Vnde & audacter minaſ: Can.ult.
O mors,ero mors tua. Peccatũ extinguit ꝙ animæ uitam Oſee.13.
expulerat,animamq; reſtituit innocẽtiæ. Verũ ſi præualet
morti charitas,ita ut illã in cõgreſſu perimere poſſit: cur
diciſ fortis ut mors:& nõ potius morte fortior? An fortè

quia & ipſa eſt mors:& ſeipſa fortior eſſe non poteſt: Bo-
na mors non uitæ ſed mortis. Bona mors, & nequaquam
abhorrenda: quæ uitam etſi adimit, non perimit. Adimit
quidē, ſed ad tempus: reſtituendam in tempore, duraturā
Col.3. ſine tempore. Denique mortui eſtis, inquit, & uita ueſtra
abſcondita eſt cū xp̄o in deo. Cū aūt xp̄s apparuerit uita
ueſtra: tūc & uos apparebitis cū ipſo in gloria. Libenter
igiẛ carebo ad tp̄s, ut inæternū poſſideā. Et iſta ſufficiāt ꝓ
1.Timo.1. eo quod ſcriptū eſt: Charitas de corde puro. Sanè in tāta
obliuione ſui neceſſe eſt cor bene eſſe conſciū ſibi: quo ſe
in lucra ſecuri⁹ foris extēdat: cū ſecuram intra ſe reliquo-
rit cōſcientiam. Quid eñ ꝓdeſt homini ſi uniuerſum mun
dum lucretur: animæ aūt ſuæ detrimētū patiatur? Sed &
ordinis exigit ratio: ut q ad ſui mēſurā ꝓximū iubeẛ dili-
gere prius ſeip̄m diligere norit. Itaq; duo ſunt præcipue
quæ bonā reddunt conſcientiā: pœnitere de malis, & ab-
ſtinere à malis: hoc eſt (ut uerbis loquar beati gregorii)
& cōmiſſa flere, & flenda nō cōmittere. Horū neutrū ſolū
ſufficit. Nā ſi primū abſq; ſcđo ſufficeret, fruſtra & dauid
Pſal.36. hortareẛ dicēs: Declina à malo. Et eſaias: Quieſcite agere
Eſaiæ 1. peruerſe. Et deus ipſe ad cain: Peccaſti: quieſce. Rurſum ſi
ſecundū per ſe poſt pc̄m̄ bonā ſufficit reſtaurare conſciē-
Pſal.31. tiā: ſine cauſa clamat pœnitens in pſalmo: Beati quorum
Pſal.118. remiſſæ ſunt iniq̄tates &c. Et illud: Vide hūilitatē meā &
laborē meū: & dimitte oīa delicta mea. Et in oratiōe dñi-
Lucæ.11. ca: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & uos dimittimus
debitoribus noſtris. Vtriuſq; uirtutis bene cōſci⁹ anim⁹
ſecure iam ſeipſum deſerat, & quodāmodo perdat, ut ali-
quos lucrifaciat. Cum infirmātibus infirmetur, uratur cū
ſcādalizatis: fiat etiā (ſi oporteat) iudæis iudæus: nihilq;
Hier. 43. formidet cum tali cōſcientia, exēplo Hieremiæ & ezechie
4.Re.24 lis in ægyptū uel in caldæā cū tranſgreſſoribus captiua-
Iob.30. ri: & cum ſancto Iob frater fieri draconū: & ſocius ſtrutio
Exod.32. num: cum moyſe quoq; (quod grauī⁹ eſt) deleri de libro
Roma.9. dei: & cū Paulo anathema eſſe à xp̄o pro fratribus non ti
meat cū hmōi cōſciētia. Ipſam deniq; ſi neceſſe eſt intrare
gehēnā ſecurus medias penetrās flāmas læta decantet cō
Pſal.22. ſciētia: Et ſi ambulauero in medio umbræ mortis: non ti-
mebo mala, qm̄ tu mecum es. Cōparemus ſi placet theſau
ros regū & faſtigia regnorū cū huiuſmodi fiducia. Nōn-
ne cūcta horū felicitas: præ tanti boni diuitiis, miſeria re-
putabitur? Et hāc fiduciā operaẛ charitas de corde puro
& conſciētia bona. Iā uerò qđ reſtat de fide nō ficta: & itē
Iacobi.2. qđ ex alio loco in mētē uenit: fides ſine opib⁹ mortua eſt:
duo iſta mittunt nos ad quādā fidei trifariā diuiſionē: ut
dicatur fides mortua, ficta, ꝓbata. Et mortuam quidē apo
ſtolus definit eā eſſe quæ ſine operib⁹ eſt, id eſt q nō ope-
ratur ex dilectiōe: quaſi nō habēs animā ipſam dilectionē:
qua uegetetur & moueaẛ ad opera. Fictā autem ego arbi
tror illā uocari fidē, quæ ſuſcepta qdem ex charitate, uita
moueri inchoat ad bene operandum: ſed nō perſeuerans
deficit & moritur tanquā abortiua. Eo utiq; ſenſu fictam
dixerim nominatā quo uaſa figuli uocamus fictilia: nō qa
uidelicet utilia nō ſint quādiu durāt: ſed quia fragilia cū
ſint, diu minime durāt. De hac fidei fictione puto illos no
tari in euāgelio q ad tp̄s credūt: & in tēpore tētationis re
cedūt. Interroga eos q dicūt charitatē à quo ſemel accipi
Lucæ.8. tur, nequaquā ultra recedere. Ait ueritas de qbuſdam. Et
hi radices nō habēt: qa ad tp̄s credūt: & in tēpore tētatio
nis recedūt. Vnde & quò recedūt? Vtiq; à fide in infideli-
tatē. Itē quæro. Poterātne in illa fide ſaluari: an non pote
rant? Si non poterant, quæ iniuria ſaluatori: quæue ten-
tatori lætitia, q̄ hinc recedāt ubi ſalus non ſit? Siqdē nec
ſaluator zelatur niſi ſalutem: nec malignus inuidet niſi ſa
luti. Si aūt poterant: quō aut ſine charitate ſunt quamdiu
in illa fide ſunt: cū ſine charitate ſalus eſſe non poſſit: aut
deſerentes fidē, nō etiā deſerunt charitatē: cū charitas &
infidelitas ſimul eſſe nō poſſint? Recedunt ergo quidam
à fide: quia ueritas aſſerit. Cōſequēter & à ſalute: qa ſalua-
tor redarguit. Inde nos colligimus q̄ & à charitate: ſine
qua ſalus eſſe nō potuit. Et hi, inquit, radicem nō habēt.
Nec negat eos habere bonum: ſed in bono potius radica
tos non eſſe cauſaẛ. Deniq; ſequitur & ait: Quia ad tēpus Ibidem.
credūt. Bonū eſt ſed utinā duraturum. Non eñ qui cœpe Matt.10.
rit ſed qui perſeuerauerit uſq; in finem hic ſaluus erit. Nō
autem durant, qm̄ in tempore tentationis recedunt. Bea-
ti ſi interim rapti fuiſſent antequā malitia mutaret corda
eoꝝ. Nunc uerò uæ prægnantibus & lactantibus in illis
diebus, teneros utiq; fœtus geſtantibus, & de uita recēti
facile in periculis exturbādos. Tales ſunt animæ paruam
adhuc & tenerā habentes charitatē, & ob hoc earū fidem
uiuā, ſed fictam neceſſe eſt in tētatione deficere. Vaſa figu- Eccli.27.
li, ait, ꝓbat fornax, & hoīes iuſtos tentatio: illos uidelicet
qui ex fide uiuūt. Iuſtus nēpe ex fide uiuit: ſed ex fide qua Abacu.2.
uiuat. Neq; eñ quæ mortua eſt, uitā dare pōt. Dæmonū fi
des non adducitur in examinationē: uacua quippe chari
tate mortua eſt. Credūt quidē & cōtremiſcunt: ſed timor
non eſt in charitate. Proinde in labore hoīm non ſunt, &
cū hominib⁹ nō flagellanẛ: nō q̄ extinctæ fidei nulla iam
debeatur ꝓbatio ſed reprobatio. Solā utiq; iuſto & fidē,
id eſt uiuoꝝ uiuā fornax tētationū ſuſcipit examinandā.
Sed nō omniū iuſtitia manet in ſeculū ſeculi: qm̄ ſunt qui
ad tempus credūt, & in tēpore tentationis recedūt. Qua-
lis ſit cuiuſcunq; fides, tribulatio probat. Si cuius deficit
(deficit eñ cū in charitate nō perſeuerat) ficta eſſe digno
ſcitur. Si cuius pſeuerat: ꝓbata & pfecta cenſeẛ. Liquet ex
his ſatis (ut arbitror) nō oēs q habuerint charitatē, habe
re & perſeuerantiā in charitate. Alioquin fruſtra commo
neret diſcipulos dñs: Manete, inquiēs, in dilectione mea. Ioan.15.
Aut eñ ſi necdum diligebāt, nō debuerat dicere manete,
ſed eſtote in dilectione mea: aut ſi iā diligebāt, neceſſe non
erat moneri de perſeuerātia: qua ſecūdū iſtos priuari nō
poterāt. Curet igiẛ ſeruus bonus & fidelis fide ſeruare nō
ficta charitatē de corde puro & conſcientia bona: pluris
æſtimans animæ uitā quàm corporis: minus horrens car-
nis mortē quàm fidei. ¶ Iam de tribus quæ ſupi⁹ ꝓpoſui-
mus: ſola (niſi fallor) tractanda reſtat humilitas. Hæc dua
bus præmiſſis uirtutibus in tātum eſt neceſſaria: ut abſq;
iſta illæ nec eſſe uirtutes uideanẛ: Nēpe ut caſtitas ſeu cha
ritas deẛ, humilitas mereẛ: qm̄ humilibus deus dat gratiā. Iaco.4.
Seruat acceptas: qa nō regeſcit ſpūs (niſi ſuper quietū & Eſa.ulti.
humilē. Seruatas cōſummat: nā uirtus in infirmitate, hoc 2.Cor.12.
eſt in humilitate pficitur. Inimicā oīs gratiæ omniſq; ini-
tiū peccati debellat ſupbiam: & tā à ſe quàm à cæteris uir-
tutib⁹, ſupbam illius ꝓpulſat tyrannidē. Siqdē cū ex aliis
quibuſq; bonis uiriū magis ſuarū capere ſoleat incremē-
tum ſupbia: ſola hæc oīm ꝓpugnaculū quoddā turriſq;
uirtutū, eius fortiter reſiſtit malitiæ, obuiat præſumptiōi.
Sola deniq; eſt, de qua oīm plena uirtutū maria gloriān-
dū eſſe putauit. Audito qppe ab angelo: Aue gratia ple- Lucæ.1.
na: quaſi ſolā ex ipſa plenitudine humilitatē in ſe cogno-
ſceret: ſolā rependiſſe ac reſpōdiſſe memoraẛ in gratiā: Re Ibidem.
ſpexit, inqens, deus humilitatē ancillæ ſuæ. Quid deinde
auctor & dator uirtutū xp̄s in quo oēs theſauri ſapientiæ
& ſciētiæ ſunt abſcōditi, in quo oīs quoq; plenitudo diui
nitatis habitat corpaliter: nōnne tñ & ipſe de humilitate,
tāquā ſumma ſuæ doctrinæ, ſuarūq; uirtutū gloriat⁹ eſt?
Diſcite, ait, à me: non q̄ ſobrius aut caſtus aut prudēs aut Matth.11.
aliquid eiuſmodi: ſed quia mitis ſum, & humilis corde. A
me, inquit, diſcite. Non ad doctrinā patriarcharū, non ad
prophetarū libros ego uos mitto: ſed me uobis exemplū,
me formā humilitatis exhibeo. Inuiderūt mihi altitudinē
quā habeo apud patrē angelus & fœminā: ille potētiæ, il-
la ſcientiæ. Vos aūt æmulamini chariſmata meliora: diſcē
tes à me qa mitis ſum, & humilis corde. ¶ Commodū reor
indagare aliqd & de ſupbia: quatenus ex oppoſito ſibi ui
tio uirtutis decor manifeſtior appareat. Superbia eſt ap-
petitus ꝓpriæ excellētiæ. Hæc in ſpecies duas diuidiẛ: in
cæcam, & uanā ſupbiā. Quæ qdē & aliis nominib⁹ appel-
lari poſſunt: cōtumacia, & uanitas: quarū prior intelligē-
tiæ, poſterior uolūtatis uitiū eſt. Nam ex illa rationis fal-
liẛ oculus: & ex iſta uolūtatis malæ appetit⁹ afficiẛ. Quod
melius

melius ex ſingularũ diffinitionibꝰ demõſtrabimus. Cæca
ſupbia ſeu cõtumacia eſt uitiũ quo ſe exiſtimans aliqs uel
eſſe bonũ qđ nõ eſt, uel à ſe eſſe quod eſt: in ſe, non in dño
gloriaſ. Vana ſupbia ſeu uanitas eſt uitiũ quo qs tam de
eo quod eſt, quàm de eo quod nõ eſt, ſuis magis quàm dei
laudibꝰ delectatur. His ita præmiſſis aptemus iam cõtra-
ria humilitati, ſingula ſingulis opponentes. Humilitas eſt
cõtẽptus ꝓpriæ excellẽtiæ. Cõtẽptꝰ opponiſ appetitui.
Duabus quoq; ſuperbiæ ſpeciebꝰ, duæ nihilominus hu-
militatis opponũtur. Cõtra cæcam: ut quis de ſe nouerit
ſentire humiliter. Cõtra uanã: nec cõſentire aliter ſentien
tibꝰ. Nempe qui de ſeipſo ſentire humiliter nouit: in neu
tro ipſiꝰ de ſe iudicium falli poteſt: uidelicet ut aut maius
aliquid putet ſe eſſe quàm ſit: aut à ſe eſſe quod ſit. Et ideò
patiẽter carẽs qđ ſibi nouit deeſſe. Humiliter de eo quod
certus eſt adeſſe, nõ in ſe ſed in dño gloriaſ. Porrò aduer-
ſus hoc ne de ſe altius ſe aliquid ſentiat: ſolet ne inſoleſcat
Rom. 12. uerus humilis illud ſibi iugi meditatione reuoluere: Non
Pſal. 130. alta ſapientea ſed humilibus conſentientes. Et illud: Non
ambulaui in magnis neq; in mirabilibꝰ ſuper me. Si non
Gal. 6. humiliter ſentiebã: ſed exaltaui animã meã. Et item: Qui
ſe putat aliqd eſſe cum nihil ſit: ipſe ſe ſeducit. Contra hoc
autẽ ut à ſe ſentiat eſſe quod ſe ſentit eſſe: ſolicite ſeipſum
1. Cor. 4. interrogat. Quid habes quod nõ accepiſti? Si aũt accepi
ſti, quid gloriaris quaſi nõ acceperis? Item qui humanas
laudes cõſueuit perfecte contẽnere: cũ ſe laudari percipit
de eo quod in ſe nouit nõ eſſe, nullatenus acqeſcens illud
Eſaiæ. 3. ſibi cõmemorat: Qui te beatificãt, in errorẽ te mittũt. Sed
Pſal. 61. & illius nihilominꝰ uerſiculi recordatur: Verũtamẽ uani
filij hoim, mẽdaces filij hoim in ſtateris: ut decipiant ipſi
de uanitate in idipm. Proinde ſolicite ſtudet imitari apo-
2. Cor. 12. ſtolũ ita de ſe loquentem. Parco autẽ, ne qs me exiſtimet
ſupra id qđ uidet in me, aut audit aliqd ex me. Cum uerò
laudari ſe comperit de bono quod ſe fortè habere cogno
ſcit: nihilominus quantũ in ſe eſt ſcuto ueritatis curat à ſe
1. Cor. 15. iaculũ fauoris repellere, dans gloriã deo, & dicẽs: Gratia
dei ſum id quod ſum. Et propulſans à ſe omnẽ ſuſpicionẽ,
Pſal. 113. ait dño: Non nobis dñe nõ nobis: ſed nomini tuo da glo
riã. Metuit nimirũ ſi aliter egerit, ne fortè audiat ab ipſo.
Ioan. 5. Recepiſti mercedẽ tuã. Et iterũ. Gloriã ab inuicẽ quæri-
Matth. 6. tis: & gloriã quæ eſt à ſolo deo nõ uultis? Refugiẽs ergo
1. Cor. 3. & de hoc ad cõſiliũ aplĩ ꝓbat ipſe opus ſuũ: ut ſic habeat
in ſemetipſo gloriã, & nõ in altero. Fidelis ſuimet cuſtos,
q ſibi oleũ fauoris ſine fraude reſeruet: ne in aduẽtu ſpõſi
lampas cõſciẽtiæ uacua extinguaſ. Nõ in altero inquam,
nec eñ tutũ arbitraſ labijs hoim cõmittere gloriã ſuã: ar-
cæ utiq; ſine claue & ſine ſera: nullicq; omnino clauſæ no-
cere uolẽti. Non tutũ planè, ſed ſtultũ, ibi theſaurũ tuũ re
condere: unde non ualeas reſumere cũ uolueris. Si ponis
in os meũ, iam nõ in tua, ſed in mea poteſtate eſt: cũ utiq;
pro meo libitu uel laudare te poſſim, uel derogare tibi.
Sanum uas & incõcuſſum cõſcientia: & ſecretis ſeruãdis
idoneũ: nullis patẽs inſidijs: nulli uiolentiæ cedens: nulli
quippe oculo uel manui acceſſibilis: excepto dũtaxat ſpi
ritui qui ſcrutatur etiã alta dei. Quicqd in ea repoſuero,
ſecurus ſum quia nõ perdã: ſeruabit uiuo, defuncto reſti-
tuet. Nam quocũq; uado ego, ipſa it mecum: ſecum ferẽs
depoſitũ quod ſeruandũ acceperit. Adeſt uiuo, mortuũ
ſeqtur: ubiq; mihi uel gloria uel cõfuſio inſeparabilis pro
qualitate depoſiti. Beati qui in ueritate dicere poſſunt:
2. Cor. 1. Gloria noſtra hæc eſt, teſtimoniũ cõſciẽtiæ noſtræ. Non
põt dicere niſi humilis, qui iuxta uulgare, & oculos cãpi
metuere & ſiluarũ aures ſoleat ſemper habere ſuſpectas.
Beatus nempe hõ: qui ſemp eſt pauidus. Non põt dicere
arrogãs & pſumptor: qui ſeipſum impudẽter oſtẽtãs paſ
ſim & ubiq: tãquã per campũ incedẽs, totꝰ ferſ in gloriã.
Gloriaſ etiã cum male fecerit: & exultat in rebꝰ peſſimis.
Eſtimat ſe nõ uideri, dũ plures habeat imitatores quàm
rephẽſores: cæcꝰ dux cæcorũ. Sed habet hic cãpꝰ oculos,
ſanctoꝝ ꝓculdubio angelorũ: quos ſemp offendere ſolet
indiſciplinata conuerſatio. Non dicet hypocrita: gloria
mea eſt teſtimoniũ cõſciẽtiæ meæ: qa etſi iudicantium ſm
faciẽ, uerbo, uultu, habituue ſimulatorio eludat opinionẽ:
ſed nõ eiꝰ qui ſcrutaſ renes & corda fallit uel euadit iudi-
cium. Siquidẽ deus nõ irrideſ. Timeat ergo & iſte memo-
ris aurẽ. Ligua licet manuq; ceſſantibꝰ, auri tñ ubiq; præ
ſenti de quacunq; ſilua latebroſæ duplicitatis & ſpinoſæ
calliditatis, tacẽtis & quieſcẽtis cor loqtur, cogitatio cõ-
fitetur. Prauũ eſt cor hois & inperſcrutabile: ita ut nemo
ſciat quæ ſunt in hoie niſi ſpũs hois qui in eo eſt: ſed nec
ipſe plenè. Nam cũ apls diceret: Mihi p minimo eſt ut à 1. Cor. 4.
uobis iudicer, aut ab humano die, adiecit: ſed nec ego me
ipſum iudico. Quare? Qm nõ poſſum, ait, ratã uel ipſe de
me pferre ſniam. Ego eñ nihil mihi conſcius ſum: non tñ
in hoc iuſtificatus ſum. Non ex toto credo me uel ipſi cõ-
ſciẽtiæ meæ: quippe cũ ne ipſa quidẽ queat me cõprehen
dere totũ. Nec poteſt iudicare de toto qui totũ nõ audit.
Qui aũt iudicat me, dñs eſt. Dñs, inquit, cuiꝰ utiq; ſcien-
tiam nõ effugit: ſniam nõ ſubterfugit, etiã quod propriã
latet cõſcientiã. Audit deus in corde cogitãtis: quod nõ
audit uel ipſe qui cogitat. Aderat auris ꝓphetæ abſcutis
ori furtiue poſcentis pecuniã: & ego quantũlibet in oc-
culto lædere cogitãs, aut ꝓximũ negter, aut turpiter me-
ipſum nõ uerear, aurẽ nuſquã abſentẽ? Tremẽda prorſus
auris & reuerẽda: cui nõ ceſſat quies, nõ tacet ſilẽtiũ. De-
niq; ait: Auferte malum cogitationũ ueſtrarum ab oculis Eſaiæ. 1.
meis. Sed quid eſt qđ dicit ab oculis meis? An & noſtra
deus nõ ſolũ audit: ſed & uidet arcana? Quales oculi qui
contẽplanſ cogitationes? Non ſunt coloratæ ut uideanſ:
ſicut nec ſonãt ut audiãtur. Solent ſentiri a cogitãte: non
audiri ab auſcultãte: non à contẽplante uideri. Merito tñ
dñs ſcit cogitationes hoim qm uanæ ſunt. Cur eñ neſci-
ret, quas & audit & uidet? His pcipue duobꝰ ſenſibus, id
eſt uiſui & auditui nemo fidẽ putat eſſe negandam. Hoc
nos ſcire conſtanter aſtruimus: quod uidimus & audiui-
mus. Merito itaq; nõ erat opus dño Ieſu ut quis teſtimo
nium perhiberet de hoĩe: ipſe nimirũ ſciebat quæ eſſent
in homine. Quid cogitatis, ait, mala in cordibus ueſtris? Matth. 9.
Reſpõdebat nõ ſermonibꝰ ſed cogitationibꝰ. Audiebat
non loquẽtes: uidebat nõ apparẽtes. Contremiſco totus
tuam dñe Ieſu quãtillo poſſum intuitu cõſiderans maie-
ſtatẽ: præſertim cũ recordor in quãtis ipſiꝰ aliqñ cõtem-
ptor extiterim. Sed & nunc cũ iam à facie maieſtatis fugi
ad genua pietatis: qd amplius facio? Vereor ne qui aliqñ
contrarius extiti maieſtati: & nunc ingratus pietati inue
niar. Quid eñ ſi ceſſant manus, & nõ ceſſet pectus? Quid
ſi os iam ſilet: necdũ cor quieſcit? Si ſinguli illiciti motus
animi mei ſingula ſunt quædã in te deus conuitia: utputa
iracũdiæ motus in manſuetudinẽ, inuidiæ in charitatem,
in frugalitatẽ luxuriæ, turpitudinis in caſtitatẽ: & innu-
mera his ſimilia quæ de cœnoſo lacu prurientis pectoris
mei etiam nũc inceſſanter ebulliunt inundãtes & impin-
gentes in ſerenitatẽ præfulgẽtis uultus tui. Quid magnũ
feci ſolos cohibere artꝰ, actus corrigere? Si has atq; hmõi
quas foris licet uacans intus actitare non ceſſo iniqtates
obſeruaueris, ô dñe quis ſuſtinebit? An fortè iam nõ ago
illa ſed patior? Aguntur quidẽ in me, ſed à me nõ agũtur
ſi nõ conſentio. Sanè ſi mei nõ fuerint dñati, tunc immacu
latus ero: & immaculatus coram eo, ſi nõ ſolum caruero,
ſed & ſi obſeruauero me ab iniquitate mea. Mea dixerim:
non quia facio, ſed qa ſuſtineo. Corpus geſto mortis, car-
nemq; peccati: ſufficit interim mihi ſi non regnet pctm̃ in
meo mortali corpore. Sic corpus crimini nõ reputaſ: nec
qđ habitat in eo pctm̃: ſi tñ nõ delector: ſi tñ non exhibeo
membra mea arma iniqtati. Pro hac orabit ô miſericors
quiuis etiã ſanctus in tpe opportuno: ſupplex nimirũ q
malũ ſentiat: & nihilominꝰ ſctũs dũ nõ cõſentiat. Supplex
pro periculo, ſctũs pro uirtute. Sanctus planè atq; beatꝰ:
qui cõdelectatus legi ſm interiorẽ hoiem de malo qđ ita
ineſſe corpori ſentit, ut niſi pariter cũ corpore carere nõ
poſſit: merito ſeſe cõſolaſ, & ait: Iam nõ ego operor illud: Rom. 7.
ſed quod habitat in me peccatũ. Verũtamen delicta quia

intelligit: Nam ſi poſſem dicere cũ paulo, ꝙ quidẽ longe
1. Cor. 4. eſt à me: Nihil mihi cõſcius ſum: non tñ in hoc eſſe iuſtifi-
catum oporteret me gloriari. Non enĩ qui ſeipſum com-
mẽdat, ille ꝓbatus eſt: ſed quẽ deus cõmẽdat. Si applauſe
rit mihi iuſtitiã humanus dies, pro minimo habeo: quia
ille lucet tñ in facie. Homo enim uidet in facie: deus autẽ
intuetᷣ cor. Propter hoc hieremias non ſatis popularibus
ſentẽtijs uelut quibuſdã humani diei radijs mouebatur:
Hiere. 7. ſed fidẽter loquebatᷣ deo: Diem hoĩs nõ cõcupiui, tu ſcis.
Si meus mihi arriſerit dies: neq; meipſum, inquit, iudico:
quia nec ipſe me ſatis intelligo. Solus merito conſtitutus
eſt iudex uiuorũ & mortuorũ, qui finxit ſigillatim corda
uniuerſoꝝ, & intelligit oĩa opa eorũ. Solũ attẽdo iudicẽ,
quẽ & ſolũ iuſtificatorẽ agnoſco. Pater dedit ei iudicium
facere: quia filius hoĩs eſt. Non uſurpo mihi uel ſuper me
ſeruus filij poteſtatẽ: nec me annumero illis de quibus ita
cõqueri ſolet: Tulerũt hoĩes à me iudiciũ. Pater nõ iudi-
cat quẽquã: ſed omne iudiciũ dedit filio: & ego mihi præ
ſumam ꝙ nec ipſe pater ſibi aſſumit? Velim nolim ipſi me
aſtare neceſſe eſt, ipſi horũ quæ geſſerim in corpore, red-
dere rationẽ: cui nec uerbũ prætervolat: nec ſubterfugit
cogitatio. Sub tam æquo libratore meritoꝝ: ſub tam in-
timo ſecretoꝝ inſpectore: quis gloriabitᷣ caſtum ſe habere
cor? Sola ꝑfectò quæ nõ ſolet gloriari: nõ nouit præſume
re: contẽdere non cõſueuit: gratiã inuentura eſt in oculis
Iaco. 4. pietatis humilitas. Deꝰ nãq; ſupbis reſiſtit: humilibꝰ autẽ
dat gratiã. Nõ cõtẽdit iudicio, nec prætẽdit iuſtitiã qui
Pſal. 142. uerè humilis eſt, ſed dicit: Non intres in iudiciũ cũ ſeruo
tuo dñe. Recuſat iudicium, & poſtulat miãm: facilius ſibi
ueniã impetrare poſſe, quàm iuſtitiã uẽdicare confidens.
Nouit naturã diuinã naturalr piã: quæ noſtrã nequaquã
humilitatẽ abhorreat. Non deſpicit illa maieſtas cor con
tritũ & humiliatũ in noſtro genere: quæ corpus ex eo hu
militatis aſſumere nõ dedignata eſt. Neſcio quo pacto fa-
miliariꝰ ſemper humilitati propinquare ſolet diuinitas.
Deniq; illa ſe iduit: ut appareret hoĩbꝰ. Subſtãtiã, formã
habitumq; geſtauit humilẽ: ipſiꝰ nobis cõmẽdãs uirtutis
excellẽtiã: quã ſpeciali ſui uoluerit honorare præſentia.
Vobis aũt dilectiſſime, uobis præcipue tanto magis arbi
tror hãc eſſe neceſſariã: quanto maior noſcitᷣ materia ſup-
petere ſuperbiẽdi. Genus, ætas, ſciẽtia, cathedra: & quod
maius eſt, primatus prærogatiua: cui nõ eſſent inſolẽtiæ
fomes, elationis occaſio? Quanquã eſſe poſſint & humili
tatis. Meditãtibus quidẽ honores blandiũtur: ſed onera
pẽſantibꝰ tædio ſunt atq; formidini. Non aũt oẽs capiũt
hoc uerbũ. Multi enĩ nõ tanta fiducia & alacritate curre-
rẽt ad honores: ſi eſſe ſentirẽt & onera. Grauari ꝑfectò me
tuerẽt: nec cũ tanto labore & periculo quarũlibet affecta
rẽt infulas dignitatũ. Nunc uerò quia ſola attẽditur glo-
ria & nõ pœna, purũ eſſe clericũ erubeſcitᷣ in eccleſia: ſeq;
uiles æſtimãt & inglorios, qui quocũq; eminẽtiori in lo-
co non fuerint ſublimati. Scholares pueri & impuberes
adoleſcẽtuli ob ſanguinis dignitatẽ ꝓmouẽtur ad eccle-
ſiaſticas dignitates, & de ſub ferula trãsferũtur ad princi-
pandũ presbyteris: lætiores interim ꝙ uirgas euaſerint,
quàm ꝙ meruerint principatum: nec tam illis blanditur
adeptum, quàm ademptũ magiſterium. Et hoc quidem in
initio. Proceſſu uerò tpis paulatim ĩſoleſcẽtes docti ſunt
in breui uendicare altaria, ſubditorũ marſupia uacuare,
magiſtris nimirum in hac diſciplina utẽtes idoneis, ambi
tione & auaritia. Verũ quãtauis induſtria tua tibi lucra
cõquirere cautulus uidearis: quantalibet uigilantia rem
poſſis ſeruare tuã: quãtocũq; ſtudio regum tibi ac princi
Eccle. 10. pum gratiã captare cures. Dicimus tamẽ: Væ terræ cuius
rex eſt puer: & cuius principes mane comedũt. Nec dici-
mus quãcũq; ætatẽ dei gratiæ præmaturã, ſicut nec ſerã:
cum multos uideamus iuniorum ſuper ſenes intelligere,
moribus antiquare dies, præuenire tempora meritis: &
quod ætati deeſt, compenſare uirtutibus. Boni pueri, qui
quod ætate uidẽtur, eſſe ſtudẽt & malitia. Malitia inquã,
ſed non ſenſu: quorũ iuxta ammonitionem apoſtoli: Ne-
mo cõdemnat adoleſcẽtiam. Meliores bonæ indolis ado
leſcentes, inueteratis dierũ malorum. Puer centũ annorũ
maledictus eſt: & eſt è regione ſenectus uenerabilis, non
diuturna, neq; numero annorũ computata. Bonus puer
ſamuel, qui loquẽti deo promptus aderat auditor, dicẽs:
Loquere dñe, quia audit ſeruus tuus. Ac ſi diceret: Para- 1. Regũ. 3.
tus ſum & non ſum turbatus ut cuſtodiam mandata tua.
Bonus & hieremias qui ante ſanctificatꝰ quàm natus, cũ Hiere. 1.
ſe excuſaret de pueritia: nihilominus cõſtitutus eſt ſuper
gentes & ſuper regna. Bonus quoq; daniel: cuius ſpiritũ Dañ. 13.
ſuſcitauit deus ut conuinceret iniqua iudicia, & ſangui-
nẽ innoxiũ liberaret. Deniq; cani ſunt ſenſus hominis: &
ætas ſenectutis uita ĩmaculata. Sicubi huiuſcemodi puer
ſenex ꝓmotus inuenitᷣ: opus dei eſt, his qui tales nõ ſunt
mirandũ, nõ imitandũ. Cæterum curritur in clero paſſim
ab omni ætate & ordine à doctis pariter & indoctis ad ec
cleſiaſticas curas: tanquam ſine curis iam quiſq; uicturus
ſit, cũ ad curas peruenerit. Nec mirũ de his qui necdũ in
ſemetipſis experti ſunt. Videntes qppe illos qui iam pro-
prios humeros cupitæ ſarcinæ ſummiſerũt, nõ ſolum nõ
gemere tãquam ſub onere, ſed inſuper appetere plus one
rari: nõ deterrentᷣ periculis, q cupiditate cæcati nõ uidẽt:
ſed fauoribꝰ amplius quos illis inuidẽt ꝓuocantᷣ. O infi-
nita ſemper ambitio: & inſatiabilis auaritia. Cum primos
honorũ gradus meruerint in eccleſia: meruerint autẽ uel
uitæ merito uel pecuniæ, ſiue etiam carnis & ſanguinis,
quæ regnũ dei nõ poſſidebũt, prærogatiua: nõ ideò cor-
da quieſcũt, duplici ſemper æſtuãtia deſiderio: quo utiq;
magis ac magis & dilatentur in plura, & ad celſiora ſubli-
mẽtur. Verbi gratia: cũ factus qs fuerit in quacũq; eccle-
ſia decanꝰ, præpoſitꝰ, archidiaconus, aut aliqd hmõi: nõ
contẽtus uno in una, plures ſibi imo quotquot ualet con
quirere honores ſatagit tã in una quàm in pluribꝰ. Qui-
bus tamẽ omnibus ſi locus euenerit, libẽter unius præſe-
ret epĩ dignitatẽ. Sed nunqd ſic ſatiabitur? Factus eps: ar
chiepiſcopꝰ eſſe deſiderat. Quo fortè adepto: rurſum ne-
ſcio quid altius ſomniãs: laborioſis itineribꝰ & ſumptuo-
ſis familiaritatibus romanũ ſtatuit frequẽtare palatium:
quæſtuoſas ſibi quaſdam exinde comparans amicitias. Si
lucri ſpiritualis gratia hæc faciunt, laudãdus eſt zelus: ſed
præſumptio corrigenda. Nonnulli cum iſta non poſſint,
uertunt ſe ad aliud ambiendi genus: in quo nihilominus
aperiunt eam quam habẽt dominãdi libidinẽ. Nam cum
præſideant, urbibus ualde populoſis: & totas (ut ita di-
cam) patrias prope dioceſis ambitu circuncludant, occa-
ſione inuenta ex quocunq; ueteri priuilegio, ſatis agunt
ut & uicinas ſibi ſubijciant ciuitates: quatenus duæ qui-
bus duo uix præſules ſufficiebãt, ſub uno redigantur an-
tiſtite. Rogo quæ hæc tam odioſa præſumptio: quis hic
tantus ardor dominandi ſuper terram: quæ principandi
tam effrenis cupiditas? Certè cum primum tractus es ad
cathedram, flebas, refugiebas: uim quærebaris, multum à
te & omnino ſupra te eſſe dicens: miſerum clamitans, &
indignum, qui non eſſes idoneus tam ſancto miniſterio,
tantis non ſufficeres curis. Quid igitur nunc uerecunda
depulſa formidine, ſponte ambis ad ampliora: imo irre-
uerenti audacia, proprijs non contentus, inuadis aliena?
Cur hoc? Fortè ut plures populos ſalues? Sed in alienam
meſſem tuam mittere falcem iniurioſum eſt, ut tuæ præ-
ſtes eccleſiæ. Sed eccleſiarum ſponſo nõ placet tale unius
incrementum, quod ſit detrimentum alterius. Crudelis
ambitio, & incredibilis ſi fidem oculi non aſtruerent. Vix
tenent manus quin illud ad literam impleant quod legi-
tur in propheta: Secuerunt prægnantes galaad ad dila- Eſaie. 5.
tandum terminos ſuos. Vbi eſt illa terrifica comminatio:
Væ qui coniũgitis domũ ad domũ: & agrum agro copu-
latis? Nunquid in his dũtaxat exiguis uæ: iſtud metuẽdũ
eſt: non autẽ cũ urbes urbibus, aut prouinciæ prouincijs
cõtinuantur? Imo etiam reſpondeant ſi uolunt ſe imitari
dominũ chriſtũ, faciẽtes & ipſi utraq; unũ: adducentes &
ipſi ex diuerſis paſcuis greges: ut fiat unus paſtor, & unũ
ouile.

oniſe.Huius rei gratia nõ pigritanť crebro terere limina
apoſtolorũ,inuenturi & ibi,quod magis dolendũ eſt,qui
ſuæ faueãt improbæ uolũtati: nõ ꝙ ualde romani curent
quo fine res terminetur:ſed quia ualde diligunt munera:
ſequuntur retributiones.Nudæ nuda loquor,nec retego
uerẽda,ſed inuerecũda cõfuto. Vtinam priuatim & in ca
meris hæc fierent:utinã ſoli uiderimꝰ & audierimꝰ: utinã
nec loquentibus crederetur:utinã nobis reliquerint mo-
derni Noe unde à nobis poſſent aliquatenꝰ operiri. Nũc
uero cernẽte orbe mundi ſabulam ſoli tacebimus? Caput
meũ undiꝗ conquaſſatũ eſt:& ego ſanguine circũquaꝗ
ebulliẽte,putauerim eſſe tegendũ? Quicquid appoſuero
cruentabitur:& maior erit confuſio uoluiſſe celare cum
celari nequiuerit.Bona humilitas,quæ & impræſentiarũ
ab hmõi mordacibus curis mentẽ facit eſſe quietam : & à
minacibus pœnis in futuro ſecurã reddit cõſciẽtiã. Hæc
ueſtros pater animos ab horum omniũ peſtifera æmula-
tione compeſcat. Audite potius prophetã taliter à talibꝰ
Pſal.36. dehortantẽ:Noli,inquit,æmulari in malignantibus:neꝗ
zelaueris faciẽtes iniquitatẽ. Emulari magis oportet apo
2.Cor.4. ſtolum nõ gloriantẽ in immẽſum: nec ſe ultra ſe extendẽ-
tem:nec audentẽ ſe(ut ipſe fatetur)cõparare quibuſdam
qui ſeipſos cõmendant:ſed ſe ſibi comparantẽ & metien-
tem ſm menſurã regulæ quam mẽſus eſt ei deus. Audien
1.Cor.7. do etiã ex ore eius:Nolite fraudare inuicẽ:proprijs place
bit eſſe contentũ.Qui & prouocans ad humilitatẽ: ſuum
illud archiepiſcopo nõ cunctabitur ſalubriter intimare:
Roma.11. Noli altum ſapere,ſed time.In alto poſito non altum ſape
re difficile eſt, & omnino inuſitatum: ſed quanto inuſita-
tius,tãto glorioſius.Timor de adepta iam altitudine : tæ-
dere magis quàm placere faciet altiora. Non uos ergo fe-
licem quia præeſtis:ſed ſi nõ prodeſtis, infelicem putate.
Vt autem ſecure præeſſe poſſitis : ſubeſſe & uos ſi cui de-
betis non dedignemini. Dedignatio quippe ſubiectiõis:
Eccle.3. prælationis reddit indignũ.Sapiẽtis eſt conſiliũ : Quãto
maior es,tanto humilia te in oĩbus. Sapientiæ uerò præ-
Luca.22. ceptũ:Qui maior eſt ueſtrũ,fiat ſicut iunior.Q, ſi expedit
etiam minoribus eſſe ſubiectũ: maiorũ iugum quomodo
licebit contẽnere? Videant in uobis potius ſubditi quod
uobis redhibeant.Intelligitis quæ dico?.Cui honorẽ,ho
Rom.13. norem.Omnis anima,inquit, poteſtatibus ſublimioribꝰ
ſubdita ſit.Si oĩs,& ueſtra.Quis uos excipit ab uniuerſi-
tate? Si quis tentat excipere:conatur decipere. Nolite il-
lorum acquieſcere cõſilijs,qui cum ſint chriſtiani : chriſti
tamẽ uel ſequi facta,uel obſequi dictis opprobrio ducũt.
Ipſi ſunt qui uobis dicere ſolent.Seruate ueſtræ ſedis ho-
norem.Decebat quidem ex uobis:uobis cõmiſſam eccle-
ſiam creſcere:nunc uerò ſaltem in illa quam ſuſcepiſtis ma
neat dignitate.Et uos enim ueſtro prædeceſſore impoten
tior? Si nõ creſcit per uos,nõ decreſcat per uos.Hæc iſti.
Mar.10. Chriſtus aliter & iuſſit & geſſit:Reddite,ait,quæ ſunt cæ
ſaris,cæſari: & quæ ſunt dei,deo. Quod ore locutus eſt,
mox opere implere curauit.Conditor cæſaris:cæſari non
cunctatus eſt reddere cẽſum. Exemplũ enim dedit uobis,
ut & uos ita faciatis.Quando uerò dei ſacerdotibus de-
bitam negaret reuerentiã:qui hanc ſecularibꝰ quoꝗ po-
teſtatibus exhibere curauit? Porrò uos ſi cæſaris ſucceſſo
ri:id eſt regi:ſedulus in ſuis curijs,conſilijs,negocijs,exer-
citibusꝗ adeſtis:indignum erit uobis cuicũꝗ chriſti ui-
cario taliter exhibere,qualiter ab antiquo inter eccleſias
Rom.13. ordinatũ eſt? Sed quæ ſunt(inquit apoſtolus)à deo,ordi
nata ſunt. Viderint ergo huius ignominiæ diſſuaſores:
quale ſit dei ordinationi reſiſtere. Valde ignominioſum
ſeruo,ſi ſit ſicut dñs eius:aut diſcipulo,ſi ſit ſicut magiſter
eius.Plurimum ſe uobis deferre putant, cum uos chriſto
Ioan.13. præferre conãtur:ipſo reclamãte ac dicente: Nõ eſt ſeruꝰ
maior dño ſuo:neꝗ apl's eo qui miſit eum.Quod non de-
dignatꝰ eſt magiſter & dñs,taliſꝗ & magiſter & dominꝰ:
indignum ſibi iudicabit ſeruus bonus,deuotuſꝗ diſcipu
lus? Quàm pulchre locutus eſt beatus ille centurio,cuius
Luca.7. fidei nulla par inuenta eſt in iſrael : Et ego, inquit, homo
ſum ſub poteſtate, habens ſub me milites. Non iactabat
poteſtatẽ,quam nec ſolam protulit, nec priorẽ. Dicturus
quippe habens ſub me milites, præmiſit : homo ſum ſub
poteſtate.Prius ſe agnouit hoĩem quàm potentẽ. Agno-
uit inquam ſe hoĩem, homo gentilis : ut in ſe iam impleri
oſtẽderet quod longe ante dixerat dauid : Sciant gentes Pſal.9.
quoniã hoĩes ſunt.Homo,inquit,ſum, & homo ſub pote
ſtate.Iam quicqđ ſubinferas,ſuſpectã nõ habemus iactan-
tiam Præmiſſa ſiquidẽ eſt humilitas, ne altitudo præcipi
tet.Nec enim locum inuenit arrogantia : ubi tam clarum
humilitatis inſigne præceſſerit. Agnoſcis infirmitatem,
cõfiteris ſubiectionẽ:iam & te ſub te habere milites pro-
fitere ſecurus.Reuera quia nõ cõfuſus eſt de ſubiectione:
iure ex prælatione meruit honorari. Non erubuit ſuper
ſe poteſtatẽ:& ideò dignus qui haberet & ſub ſe milites.
Ex abundãtia cordis os loquebať:& iuxta qđ intus ordi
natas habuit affectiones,foris quoꝗ uerba decẽter com-
poſuit.Dedit prius honorẽ præpoſitis : ut iam à ſubditis
iuſte reciperet:ſciens ſe à ſuperioribꝰ accipere, qđ impen
deret inferioribus : & quia melius propriæ ſubiectionis
diſceret experimẽto ſua ipſe moderari imperia. Fortè nõ
ignorabat ꝙ ſubiecto ſibi homini deus oĩa ſubiecerit ſub
pedibus eius:offendenti ſe,infenſa reddiderit: & is quem
humilẽ conſtituerat ſuper opera manuũ ſuarũ : ſuperbiæ
merito cõparatus eſt iumẽtis inſipiẽtibꝰ, & ſimilis factus
eſt illis.Nouerat & fortaſſis ꝙ humanus ſpũs ſubditꝰ cõ-
ditori ſubiectã ſibi poſſederit carnẽ: rebellis rebellẽ inue-
nerit:factuſꝗ tranſgreſſor legis ſuperioris , ſentire cœpe-
rit aliã legẽ in membris ſuis repugnantẽ legi mentis ſuæ,
& captiuantẽ ſe in legẽ peccati. Miror quoſdã in noſtro
ordine monaſteriorũ abbates hanc humilitatis regulam
odioſa cõtentione infringere:& ſub humili (quod peius
eſt) habitu & tonſura tam ſuperbe ſapere, ut cum ne unũ
quidẽ uerbulũ de ſuis imperijs ſubditos prætergredi pa-
tiantur:ipſi proprijs obedire cõtẽnant epiſcopis.Spoliãt
eccleſias ut emancipẽtur:redimunt ſe ne obediant. Non
ita chriſtus. Ille ſiquidẽ dedit uitam, ne perderet obedien
tiam: qua iſti ut careant,totum ferè ſuum ſuorumꝗ uictũ
expẽdũt.Quid hoc eſt præſumptionis ò monachi? Neꝗ
enim quia prælati monachis:ideò non monachi? Nempe
monachum facit profeſſio : prælatũ neceſſitas. Vt autem
non præiudicet neceſſitas profeſſioni:accedat non ſucce-
dat prælatio monachatui. Alioquin quomodo illud im-
plebitur:Principem te conſtituerunt:eſto inter illos tan-
quam unus ex illis. Quomodo tanquam unus ex illis,ma
nens inter humiles ſuperbus:inter ſubditos rebellis : im-
mitis inter manſuetos? Vt te putemus tanquam unum ex
illis,uideamus tam exhibere paratum,quàm exigere obe-
dientiam:uideamus tam libenter præpoſitis obtempera-
re ſubiectum , quam imperare ſubiectis. Q, ſi ſemper uis
obediẽtes habere,& nũquã eſſe:probas te nõ eſſe tanquã
unũ ex illis,dum unus eſſe renuis de obedientibus,à qui-
bus dum te ſuperbiẽdo ſegregas: quorũ aggregeris con-
ſortio,patenter aduertimus: & ſi tu uel impudẽter contẽ-
nis:uel imprudenter diſſimulas,reputari profectò inter il
los te noueris,de quibus ſcriptũ eſt: Alligant onera gra- Matt.23.
uia & importabilia,& imponũt humeris hominũ: digito
autem ſuo nolunt ea mouere.Quorũ ergo tibi indignius
conſortiũ iudicas,delicatorum magiſtrorũ,quos ueritas
increpat:an obedientiũ monachorum,quos amicos ſuos
cõmemorat? Ait ſiquidem:Vos amici mei eſtis,ſi feceritis Ioan.15.
quæ præcipio uobis. Vides igitur quale eſt iubere quod
ipſe non feceris:aut nolle facere quod docueris? Deinde
ut taceam illud de regula ubi à ſancto benedicto tibi præ-
cipitur ut quæ doces diſcipulis eſſe cõtraria,in tuis factis
indices nõ agenda:ut item prætermittã quod aperte diffi
finit tertiũ humilitatis eſſe gradũ : ut quis pro dei amore
omni obedientia ſe ſubdat maiori , in regula ueritatis at-
tende quod legitur.Qui ſoluerit,inquit,unum de his mi- Matth.5.
nimis meis mandatis,& docuerit ſic homines , minimus
uocabitur in regno cœloꝝ. Proinde tu docẽs & renuens

obedire:nō minimum ſed maximū chriſti mandatū & do
cere & ſoluere conuinceris.Itaqꝫ doctor & ſolutor māda-
ti minimus tu uocādus es in regno cælorum. Si ergo tui
putas iniuriā prioratus,minorē ſummis uideri ſacerdoti
bus,nō magis indignū æſtimandū eſt minimū uocari in
regno cælorū: Si multū ſuperb9 es: plus minimus quàm
minor uocari cōfundere.Minor quippe uilitas eſt mino-
rē uideri quàm minimū.Longè aūt præſtātius ſolis ſubdi
epiſcopis,quàm uniuerſitati.Sed nō ꝓpter me, inquir,fa
cio:ſed quæro eccleſiæ libertatē.O libertas oī(ut ita lo
quar)ſeruitute ſeruilior.Pariter ab hmōi libertate abſti
neam:quæ me peſſime addicat ſuperbiæ ſeruituti.Plus ti
meo dentes lupi,quàm uirgā paſtoris. Certus ſum enim
ego monachus, & monachorum qualiſcūqꝫ abbas: ſi mei
qñqꝫ pontificis à ꝓpriis ceruicib9 excutere iugū tētaue-
ro:ꝙ ſatanæ mox tyrānidi meipſum ſubiicio. Aduertens
nimirū crueta illa beſtia quæ circuit quærēs quem deuo
ret,elongatā cuſtodiā:heu ſtatim inſilit in præſumptorē.
Merito eñ non cunctatur præſidere ſuperbo, qui ſe iure
regem gloriatur ſup oēs filios ſuperbiæ.Quis dabit mihi
centū in mei cuſtodiā deputari paſtores? Quanto plures
ſentio mei curā gerere:tāto ſecurior exeo in paſcua. Stu-
penda inſania.Animarum nō cunctor turbas mihi cuſto-
diendas colligere:& unū ſuper ꝓpriū grauor habere cu-
ſtodem? Et quidē ſubiecti me de reddenda pro ſe ratione
ſolicitāt. Qui aūt præſunt mihi:ipſi potius paulo dicēte
Heb.13. peruigilāt: tanquā rationē pro me reddituri. Illi & ſi ho-
norant,onerant:hi nō tam premūt,quàm protegūt.Scio
Sapien.6. me legiſſe: Iudiciū duriſſimū his q præſunt: exiguo autē
cōcedit miſericordia.Quid igitur uos ô monachi: ſacer-
dotū grauat auctoritas: Metuitis infeſtationē? Sed ſi qd
patimini ꝓpter iuſtitiā,beati.Secularitatē cōtēnitis? Sed
Ioan.19. ſecularior nemo pilato,cui dñs aſtitit iudicādus.Non ha
beres,inquit,in me poteſtatē: niſi tibi data eſſet deſuper.
Iam tūc per ſe loquebat,& in ſe experiebatur: quod poſt
Roma.13. per apl'os clamauit in eccleſiis: Nō eſt poteſtas niſi à deo.
Et qui reſiſtit poteſtati: dei ordinationi reſiſtit. Ite nunc
ergo reſiſtere xp̄i uicario: cū nec ſuo aduerſario chriſtus
reſtiterit.Aut dicite,ſi audetis,ſui præſulis deū ordinatio
nem neſcire:cum romani præſidis poteſtatē xp̄s ſuper ſe
quoqꝫ fateat fuiſſe cælitus ordinatā. Verū aperte indicāt
quidā horū quid cogitēt,dū multo labore ac pretio apo
ſtolicis adeptis priuilegiis,per ipſa ſibi uendicāt inſignia
pontificalia:utentes & ipſi more pontificū: mitra, anulo,
atqꝫ ſandaliis.Sanè ſi attēdiť rerū dignitas, hanc mona-
chi abhorret ꝓfeſſio.Si miniſteriū, ſolis liquet cōgruere
pōtificibus.Profectò eſſe deſiderāt quod uideri geſtiunt:
meritoqꝫ nō queunt eſſe ſubiecti:qbus iam ipſo ſe compa
rant deſiderio.Quid ſi & nomen eis cōferre priuilegiorū
poſſet auctoritas? Quāto putas auro redimerēt ut appel
larent pōtifices? Quo iſta ô monachi: ubi timor mentis?
ubi rubor frontis? Quis unquā probatorꝫ monachorum
tale aliqd aut uerbo docuit: aut reliquit exemplo? Duo-
decim humilitatis gradus magiſter ueſter ediſſerit pro-
priisqꝫ diſtinguit deſcriptionib9.In quo quæſo illorꝫ do-
cetur aut cōtinetur,ut hoc faſtu delectari monachus: has
quærere debeat dignitates? Labor & latebræ & uolunta-
ria paupertas:hæc ſunt monachorū inſignia: hæc uitam
ſolēt nobilitare monaſticā.Veſtri aūt oculi omne ſublime
uidēt:ueſtri pedes omne forum circūeunt:ueſtræ linguæ
in oibus audiunť cōciliis: ueſtræ manus omne alienū di-
ripiunt patrimoniū.Tamen ſi ita oportet ut emancipati à
ſubiectione pontificū,pari cum ſucceſſoribus aplorꝫ glo-
ria,pari cathedra:hiiſdemqꝫ ſolēniū indumentorꝫ inſigni
bus attollamini:cur non & ſacros ordines celebratis, &
benedictiones datis in populis? Quàm multa moueor di
cere aduerſus impudentiſſimā præſumptionē,ſed frenat
impetū,ꝙ auribus occupatis ſcribere me recolēs,lōgiori
lectione uereor fieri oneroſus archiepiſcopo. Et quia res
tam manifeſta eſt:ut multitudo reprehendentiū uideatur
impudentiā obduraſſe. Qꝫ ſi & hæc ipſa cernūtur gratas
excedere compendii metas:uobis ô dñe Donate, qui me
& in hoc propriā prodere coegiſtis imperitiā, dum mo-
rem modumqꝫ ſolēnem in ſcribendo ſeruare neſcierim.

¶ Ad eundem. Epiſtola. XLIII

PRioris precis noſtræ benigna ſuſceptio præ-
bet ampliora ſperandi fiduciam.Præmiſſa itaqꝫ
deuotiſſimarū gratiarū actione pro experta be
neuolentia, iterum audeo petere quod iteran-
dis gratiis ſecūdo me faciat debitorē,quatenus uidelicet
Moliſmenſi eccleſiæ ipſam eccleſiā pro qua ſe ueſtrā ſere-
nitatē quoquo modo obnubilare dolebat, eadem liberta
te tenere concedatis,qua prædeceſſorum ueſtrorum tem
poribus certum eſt tenuiſſe. Valete.

¶ Ad eundem. Epiſtola. XLIIII.

VIdetis certè quantum præſumam de ueſtra be-
neuolentia:ut nec crebra impetratio preces fi-
niat,& toties exauditus, rurſum accedere pre-
cator importunus nō uerear. Magna quidem
præſumptio,ſed non meretur indignationē:quoniam de
charitate,non de temeritate deſcendit.Meminit(niſi fal-
lor)ueſtra paternitas,ꝙ dudum Trecis querelas uniuer-
ſas quas pro eccleſia Senoina aduerſum Moliſmenſes mo
nachos ante habueratis,pro amore dei & noſtro penitus
omiſiſtis.Et ecce idem monachi conqueruntur ꝙ neſcio
quas nouas,&(ut ipſi aiunt)indebitas uobis conſuetudi
nes in prædicta eccleſia uendicetis.Obſecro ergo & ipſas
dimitti:confidens me ne hac quidem uice paſſurū repul-
ſam,ut qui iam de maioribus merui non repelli,in obti-
nendis minoribus non confundar. Valete.

¶ Ad Ludouicū regem Francorum. Epiſtola. XLV.

EXimio regi Frācorum Ludouico, Stephanus
abbas Ciſtercienſis: totuſqꝫ conuētus abbatū
& fratrū ciſtercienſiū,Salutē,ſoſpitatem,& pa-
cem in chriſto Ieſu. ¶ Rex cæli & terræ regnū
uobis in terra donauit: donaturus & in cælo, ſi id quod
accepiſtis,iuſte & ſapienter adminiſtrare ſtudueritis.Hoc
eſt quod uobis optamus,& pro uobis oramus: ut & hic
fideliter,& illic feliciter regnetis. Cæterū uos quonā con
ſilio eiſdē noſtris pro uobis orationib9(quas,ſi recolitis,
olim tam humiliter requiſiſtis)modo tam acriter repu-
gnatis? Qua enim iam fiducia manus pro uobis leuare
præſumimus ad ſponſum eccleſiæ:quam ita, & ſine cauſa
ut putamus,auſu incōſulto cōtriſtatis? Grauem ſiquidē
aduerſum uos apud eundē ſponſum & dñm ſuum queri-
moniā deponit:dum quem acceperat defenſorē,ſuſtinet
oppugnatorē.Attēditis iam cui ex hoc infenſum uos red
ditis? Non utiqꝫ ep̄o pariſienſi,ſed dño paradiſi, & quidē
terribili:& ei qui aufert ſpiritum principum.Ipſe quippe
eſt qui ad ep̄os dicit: Qui uos ſpernit, me ſpernit. Hæc Luce.10.
ita uobis & pro uobis audacter quidē,ſed amanter inti-
mare curauimus:monētes & rogātes per illā inuicē ami-
citiā noſtram & fraternitatē,cui uos ſatis dignāter ſocia-
ſtis,ſed nunc ipſam grauiter læſiſtis,quatenus à tanto ma
lo citius deſiſtatis. Alioquin ſi nō meremur exaudiri, ſed
contēnimur & nos fratres & amici ueſtri, & qui quotidie
oramus pro uobis & filiis ueſtris & regno:ex hoc iam no
ueritis paruitatem noſtram in quibus ualuerit non poſſe
deeſſe eccleſiæ dei & miniſtro eius uenerabili uidelicet pa
tri & amico noſtro ep̄o pariſienſi: qui noſtram aduerſus
uos humilitatē interpellās,noſtras pro ſe ad dñm papam
iure fraternitatis literas reqſiuit. Verū nos iuſtū ducētes
his prius literis ueſtram excellentiā cōuenire: præſertim
quia idem ep̄s per manū omniū religioſorū ſe ad iuſtitiā
offert,ſi tamē prius,quod quidē eadē iuſtitia uidetur exi-
gere:res ei ſuæ iniuſte ablatæ reſtituātur,eius interim pe-
titioni differēdo ſuperſedimus.Et ſi quidē deo inſpirante
placuerit uobis noſtris precib9 aurē inclinare:noſtro cō-
ſilio ſtudioqꝫ pacē cum ep̄o, imo cum deo reformare: pa-
rati ſumus huius rei gratia fatigari uſqꝫ ad uos quocūqꝫ
uobis placuerit.Sin autem,nos amicū audire, & dei ſacer
doti obedire neceſſe eſt. Valete.

Ad dominum

¶ *Ad dominū papam Honorium.* Epiſtola. XLVI.

SVmmo pontifici Honorio pauperū xp̄i abba-
tes: Hugo de pōtiniaco: & Bernardus de clara
ualle: quicquid poteſt peccatorꝫ oratio. ¶ Lachry
mabilem ep̄orum imo totius eccleſiæ querimo
niam: nos quoqꝫ eius filij, ſi tamen digni diſſimulare non
poſſumus. Quæ uidimꝰ loquimur. Magna ſiquidem nos
neceſſitas de clauſtris ad publicū traxit: ubi & qđ loqui-
mur uidimus. Triſtes uidimus, triſtes eloquimur: hono-
rem eccleſiæ Honorij tempore nō minime læſum. Iam re-
gis flexerat irā humilitas: uel potius conſtantia epiſcopo
rum: cū ecce à ſummo pontifice ſumma ſuꝑueniens aucto-
ritas heu deiecit conſtantiā: ſuperbiā ſtatuit. Scimus qui-
dem id uobis per mendaciū fuiſſe ſurreptum: quod ex ue-
ſtris literis palā datur aduerti: ut euerti tam iuſtū tāqꝫ ne-
ceſſariū interdictū iuberetis. Sed nūquid non uel tādem
deprehenſo mendacio, mentitam ſe ſentiet iniquitas ſibi,
& non tātæ utiqꝫ maieſtati? Eſt aūt quod miramur, quanā
ratione iudicatū ſit de parte: abiudicatū abſenti. Qđ qui-
dem non temeraria præſumptiōe reprehēdimus: ſed filiali
amore paterno cordi ſuggerimus quātū ex hoc & ſuper-
bit impius, & incenditur pauper. Cæterum quādiu illum
pati, quātūue huic cōpati debeatis: non eſt noſtrū præ-
ſcribere uobis. Vos ueſtra hinc potius dulciſſime pater ui
ſcera conſulite. Valete.

¶ *Ad eundem ex perſona Gaufridi Carnotenſis epiſcopi.*

Epiſtola. XLVII.

TRiſtiſſimæ hiſtoriæ ſeriem uobis & cauſam re-
plicare ſuperfluum eſt: qua iam quippe paterni
tatis ueſtræ uiſcera, ſcribente religioſo pariſien
ſi epiſcopo, commota eſſe non ambigo. Ne ta-
men fratri & coepiſcopo etiā noſtrū deeſſet teſtimonium:
quæ uidi ego & audiui, neceſſarium duxi breuiter intima
re. Excepta ſiquidē tā modeſta prædicti epiſcopi querimo
nia: Senonenſis diœceſis uniuerſi epiſcopi unà cū uenera-
bili metropolitano noſtro: aſcitis etiā nobiſcū quibuſdā
alijs religioſis perſonis: regē ſuꝑ graui iniuria per nosipſos
humiliter ut debuimus conuenimꝰ: ut ep̄o nil qdē tale me
rito, ſua q̃ tulerat reſtitueret rogauimꝰ, nec impetrauimꝰ.
Sentiēs tādē nos ad arma eccl'iæ ꝓ eccl'ia uelle cōfugere: ti
muit, annuitqꝫ ſeſe oīa redditurū. Sed i eadē fortè hora ſu
peruenientibꝰ lr̄is ueſtris: qbꝰ eiꝰ terrā ab iterdicto abſolui
præcepiſtis, male in malū cōfortatꝰ, qđ bene ꝓmiſerat, mi
nime executꝰ eſt. Dic tamē noīata qua id ſe rurſum ꝓmiſit
executurū, eius nos cōſpectui p̄ſentātes: ſuſtinuimꝰ pacē,
& non uenit: q̃ſiuimꝰ bona, & ecce turbatio. Hoc deniqꝫ
literis ueſtris factū eſt, ut male ablata peius teneant: & re-
liqua paſſim indies rapiant, eò utiqꝫ ſecure quò impune
illa retinētur. Soluto nēpe ad ueſtrū imperiū ep̄i iuſto (ut
putamꝰ) iterdicto: nr̄oqꝫ qđ parabamꝰ & quo ſperabamꝰ
pacē cōſeq, uīro æq̃ timore ſuſpēſo, interi ſcti ſumꝰ oppro-
briū uicinis nr̄is. Quouſqꝫ nr̄æ uiderit pietatis cōpaſſio.

¶ *Ad Haimericum Romanæ ſedis cancellarium.*

Epiſtola. XLVIII.

VIro illuſtri Haimerico ſanctæ romanæ ſedis can
cellario, frater Bernardus abbas dictus Clare-
uallis, ſalutē & nō in uia. ¶ Etiámne pauperi &
inopi ueritas odiū parit: & ne ipſa quidē miſe-
ria declinare inuidiam poteſt? Querar an glorier ꝙ factus
ſum & ipſe inimicus uera dicens? Vera dicens, an recta
Eſa.5. agens? Sed hoc uiderint fratres ueſtri qui contra legem
maledicūt ſurdo: & maledictū propheticū non uerentes
dicūt bonum malū, & malū bonū. Quid in me ô boni ui-
ri diſplicuit ꝑuitati ueſtræ? Vtrúmne qđ apud cathalau-
nū amotus eſt à uillicatiōe ſibi credita, hō uſqꝫquaqꝫ diffa
matus, qa in eccl'ia Virdunēſi cui præfuerat diſſipaſſet bo-
na dn̄i ſui? An ꝙ in urbe Cameracēſi monaſterij ſui mani-
feſtus deſtructor Fulbertꝰ cedere cōpulſus eſt Paruino, q
omniū teſtimonio fidelis eſt ſeruꝰ & prudēs? An certè qđ
laudunī de ꝓſtibulo ueneris ſuū deo ſanctuariū reſtitutū
eſt? Propter quod horum me non dico lapidatis, ſed lace-
ratis, ut minꝰ aliqd recipiā à dn̄o meo? Et hoc meritò atqꝫ
cum omni gloria reſponderem, ſi qd in eis meum cogno-
ſcerē. Nūc autē ut qd iudicor ego de factis alienis? Aut ſi
meis, cur tāquā de malis: cū cūcta hæc iuſte & p̄clare geſta
fuiſſe nulla imprudentia dubitare, nulla negare impuden
tia poſſit? Eligite nūc utrūlibet: aut negate certè, aut fate-
mini me horū auctorē. Si feci, laude dignum eſt laudabilia
peregiſſe: & inique redarguor unde laudari merueram. Si
non feci: ut laudem non merui, ſic nec ꝑfectò uituperatio-
nē. Nouū genꝰ detractionis, & reuera ſimile aliqd habens
opi balaā: q ductꝰ & cōductꝰ ad maledicendū ppl'o, magis
cumulabat benedictionibus. Quid iuſtius: quid iocun-
dius: quàm ut quē reprehēdere intēdis, plus cōmēdes: ut
preconijs ꝓ conuitijs utaris neſcius: & uolens detrahere,
laudes inuitꝰ? Quaſi uerò nulla mea mala inueniāt: ut pro
malis mihi bona obijciant: uel potius adijciant aliena. At
ego nec indignis uituperationibꝰ moueor, nec indebitas re
cipio laudes: nil mea refert de his quorū auctor nō extiti.
Laudēt, ſi uolūt: uel uituperēt, ſi audēt: de primo quidem
dn̄m Albanenſem: de ſecūdo uerò dn̄m Remēſem: porrò
de tertio eūdē æque archiep̄m ſimul & epiſcopū Laudu-
nēſem, cū rege pariter & multis alijs reuerēdis perſonis, q
ſe utiqꝫ auctores in his & principes extitiſſe minime diffi
tentur. Si bene egerūt, quid ad me: ſi aliter, quid æque ad
me? An tota & ſola mea culpa eſt ꝙ affui: homo ſolis late-
bris dignꝰ, ſoli mihi iudex, ſoli accuſator & arbiter conſti
tutus quatenus mōſtret actio quod habet ꝓfeſſio, & no-
men monachi ſolitaria mihi cōuerſatio interpretet? Affui
enim, negare nō poſſum: ſed uocatꝰ, ſed tractꝰ. Si hoc ami-
cis meis diſplicuit, fateor & mihi. Vtinā non iſſem ad illa:
utinam nō irem ad ſimilia. Vtinā & nuper non iſſem ubi
uidiſſem aduerſum eccleſiam apoſtolica prohdolor aucto
ritate uiolentam armari tyrannidē, quaſi non ſatis per ſe
inſaniſſet. Tum demū ſenſi iuxta prophetam adhæreſcere Pſal.21.
linguam meam palato meo: cū ſubito pondꝰ ſuperiectum
eſt noſtris ceruicibus, atqꝫ irrefregabilis auctoritas litera- Pſal.38.
rū. Obmutui, & hūiliatꝰ ſum, & ſilui à bonis, & dolor meꝰ
renouatus eſt: quādo uidi repēte ad illas literas impleri fa
cies innocentium ignominia, & lætari amplius impios ꝙ
male fecerint, & exultare in rebus peſſimis. Miſertum eſt
impio, ut iuxta dictū propheticū, non diſceret facere iuſti Eſa.26.
tiam, & qui in terra ſanctorum iniqua geſſit, ipſius terra iu
ſtiſſimo quo tenebatur abſoluta eſt interdicto. Propter hu
iuſmodi etſi aliud non ſit, grauor intereſſe cauſis: quorum
præſertim mea intereſſe cognoſco. Grauor, ſed trahor. At
uerò ab hac neceſſitate per quē melius retrahi poſſe ſpe-
rauerim, quàm per uos uir optime, cui in hac re nec pote-
ſtas deeſt, nec uoluntas, ut comperi. Gaudeo nēpe ꝙ & ue
ſtræ prudentiæ noſtrā in talibus occupationē diſplicere
cognoui. Et quidē iuſtiſſime & amiciſſime. Age ergo ſi ita
uultis: imo quia ſi cernitis ac decernitis & amico expedi-
re, & monacho conuenire: date quæſo operam, quatenus
una utrinſqꝫ uoluntas citius impleatur, quo & uobis uide
licet ſatis fiat ad iuſtitiā, & mihi ad ſalutem animæ conſula
tur. Indicatur ſi placet clamoſis & importunis ranis de ca
uernis non egredi: ſed ſuis contentas eſſe paludibus. Nō
audiantur in concilijs: in palatijs nō inueniantur, ad cau-
ſas, ad negocia nulla neceſſitas, nulla trahere poſſit aucto-
ritas. Sic forſitan poſſet ueſter amicus declinare præſum-
ptionis notam. Nam noxam unde contrahere potuerim
ignoro: cum ſciam mihi cōſiliū eſſe & propoſitum nūquā
(ſi cauſa dūtaxat noſtri ordinis non fuerit) exire de mona
ſterio, niſi aut apoſtolicæ ſedis legato, aut certè ꝓprio uo-
cāte epiſcopo, quibus noſtræ humilitati, ſicut optime no-
ſtis, contradicere oīno fas nō eſt, niſi ex quocūqꝫ ſuperio-
ris auctoritatis priuilegio. Quod utiqꝫ ſi unquā ꝑ manum
ueſtrā, ut ſpero, mihi in manus uenerit: tunc proculdubio
& pax mihi, & pax erit de me. Nō tn̄ idcirco etiam me latē
te & tacente ceſſare puto murmur eccleſiarum: ſi non ceſ-
ſet romana curia pro uoluntate aſſiſtentiū facere præiudi
cium in abſentes. Valete.

¶ *Ad dominum Papam Honorium pro Henrico Senonēſi archiepiſcopo.* *Epiſtola.XLIX.*

SVmmo pōtifici Honorio: ſerui,& ſi digni iudicamur, filii, Stephanus ciſtercienſis: Hugo pontiniacenſis. B. de claraualle: quod reuerendiſſimo dño, quod benigniſſimo patri. ¶ Degentes in monaſterijs: ad quæ nos noſtra peccata compulerunt: non ceſſamus orare pro uobis: & pro commiſſa uobis eccleſia dei: congaudentes & ſpōſæ dñi ſuper tam fido cuſtode: & ſponſi amico ſuper labore tā fructuoſo. Fidēter proinde atq; fideliter ueſtræ paternitati ſuggerimus: quæ in regno noſtro eidē matri noſtræ dolentes cernimus aduerſari. Quantū quidem nos ſentimus qui uicini ſumus: rex Ludouicus non tam epiſcopos quam in epiſcopis iuſtitiæ perſequitur zelum, pietatis cultum, habitumq; religionis. Quod ueſtræ quoq; prudentia ſanctitatis uel ex eo facile aduertere poteſt: ꝙ qui ante in habitu actuq; ſeculari honorati ſunt ſublimes: iudicati fideles: habiti familiares: modo inimici facti ſunt digne ſuo ſacerdotio conuerſantes: & per omnia honorificantes miniſterium ſuum. Hinc grauibus contumelijs & iniurijs epī Pariſienſis innocentia pulſata eſt: ſed nō quaſſata: qa dñs ſuppoſuit manū ſuā, cū ueſtram oppoſuit. Hinc & nunc dñi huius Senonenſis cōſtātiā concutere & labefactare conaṫ: ut metropolitano (qđ abſit) eiecto: facile ꝓut uoluerit graſſetur in ſuffraganeos. Poſtremo qs ambigit nō aliud eū quàm oppugnare religionē: quā nimirū aperte ſui regni deſtructionem, ſuæ coronæ ꝓnūciat inimicā? Et alter herodes xpm non iā in cunabulis habet ſuſpectū, ſed in eccleſijs inuidet exaltatum. Nec aliud ſanè credimus eū hre aduerſus archiepiſcopū: niſi ꝙ ſpiritum in ipſo ſicut in cæteris laborat extinguere. Denique ſi fallere de his q̄ atteſtamur, fallive putamur: uřæ citiꝰ inueniet examinationis diſcuſſio: ſi tñ (qđ & uehemēter optamus: & ſuppliciter oramꝰ) de uultu tuo pater ſanctiſſime iudiciū prodeat: de quo ꝑfectò confidimus ꝙ cuſtodias innocentiā: & uideas æquitatem. Alioquin reduci cauſam in regis ꝑſentia atq; potentia: nō planè eſt aliud quàm tradi heu hominem in animā inimicorum eius.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.L.*

OPortebat qdē, ſi ita ueſtræ uiſum fuiſſet auctoritati: ut in ueſtri præſentia cauſa domini Senonenſis diſcuteretur: ne infenſus uidelicet regi in regis præſentia & potentia ſuis pro ſe aduerſarijs reſponſurus, traditus homo uidereṫ in animam inimicorum eius. Sed quoniā ut tenendū irrefragabiliter qcqd præcipitis: ſic ſperandū indubitanter bonum de omni re quam decernitis: id ſolū à ueſtra pater pietate depoſcit omnium qui apud nos eſſe uidentur religioſorū humilitas: ut ſi ſe ad uultū fortè potentis (ut aſſolet) ſenſerit ꝑgrauari, confugere ſi liceat ad uiſcera patris: quod utiq; hactenꝰ oppreſſo nemini negatum audiuimus. Alioquin uideat Ioſeph uir iuſtus qd ſibi etiā nunc faciendū ſit de puero & matre eius: qa etiā nunc in Senonenſi ꝓuincia xps quæriṫ ad perdēdum. Nā, ut quod uerū eſt manifeſtiꝰ ꝓferamus: rex in archiepō ex eo apte nouā perſequi religionē digno ſciṫ: ꝙ eū in antiq̄ ſclari cōuerſatiōe & hītu ſicut ꝓmoueri oimode uoluit: ſic ab oi penitꝰ ſecurū infeſtatiōe dimiſit.

¶ *Ad Haimericum romanæ ſedis cancellarium.*

Epiſtola.LI.

VIro illuſtri Haimerico ſanctæ romanæ ſedis cācellario. B. abbas dictus de claraualle ſalutem, & ſi qd ualet peccatoris oratio. ¶ Quouſq; durat illa ſententia: oēs q pie uolunt uiuere in xpo, 2.Timo.3. perſecutionē patiunṫ? Quouſq; relinquitur uirga peccatorum ſup ſortē iuſtorū? Quis det ut ſtare incipiant iuſti in magna conſtantia aduerſus eos qui ſe anguſtiauerunt? Quis iam ferat tantam inter cælum terrāq; diſcordiam, ut exultātibus angelis ſup emēdatione malorū: filij adā fremāt & tabeſcāt? Quaſi nō ſit paſſus Ieſus pacificās in ſanguine ſuo q̄ in terra ſunt, & quæ in cælo: aut in ipſo deus nō fuerit mundū recōcilians ſibi? Laudabaṫ quōdā archiepiſcopus in deſiderijs animæ ſuæ: & in ſeculari uita & habitu benedicebatur. At nūc ſub pānis infantiæ Ieſu quæritur ſimonia: & inter naſcētes uirtutes: emortuorum uel cadauera uitiorū ſcrutaṫ curioſa malitia. Videtis & nunc ſtare ieſum in ſignū cui contradiciṫ. Per ipm uos obſecro: ꝓ ipſo ſupplico uobis. Habet ſiqdē unde & illū reuereamini: & unde illi miſereamini. State ꝓ ipſo nūc ī defenſione archiepī: cui qñq; & uos aſtare habetis ī examiatiōe uřī.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.LII.*

AMicus ueſter & noſter dñs Carnotenſis epiſcopus uoluit uos etiam per me certū fieri: quia id quod de ipſo à quibuſdā dño papæ perſuaſum fuiſſe cognouimꝰ: ut cū uidelicet hieroſolymā ꝑmitteret ꝓficiſci: nec ſui fuerit ſtudij, nec uolūtatis. Qđ etſi multum uoluiſſet ꝓficiſci: tñ nō poterat niſi cū graui ſcandalo oim q apud nos ſunt bonorū: metuētiū qppe ne plꝰ mali eiꝰ abſentia faceret ſuis: quàm boni alienis ꝑñtia. Hæc ꝓ epō. Cæterū ut & pro me aliqd loquar ſm qđ ſcriptura monet: miſerere inquiēs aiæ tuæ placens deo: placētne uobis ut cauſis onerer, occuperq; negocijs: nihilq; ꝓſit exoccupari ꝓprijs, cū totꝰ implicer alienis? Si inueni gratiā in oculis uřis: date operā ut prſus amouear ab huiuſmodi: q̄tenꝰ liceat mihi ꝓ meis atq; uřis orare delictis. Eccl.3. Et qdē nihil mihi ſecuriꝰ iudico quàm obedire dñi papæ uoluntati: ſed ſi digneṫ attēdere ipſe quid poſſim. Vtinam nempe nouerit quàm iſta non poſſum aut quàm difficile poſſim. Et de hoc ſatis dictū eſt ſapiēti. Quæſiuit à me præfatus epiſcopꝰ aliqua ex noſtris opuſculis quæ uobis mitteret: ſed nō fuit ad manū quod ueſtro dignū crederē ſtudio. Libellū tñ de grā & libero arbitrio nuper edidi: illum uobis libēter mittā cū uobis uos uelle cognouero. Vaľ.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.LIII.*

PRo multis & per multos memini me ſcripſiſſe ad uos: ſed nūc ipſe ipſeq loquebar, ecce aſſum. Tres in duobꝰ cōſpicitis: qm abſq; me eſſe non poſſunt, in quorum iugiter pectoribus requieſco: & qdē ſecuriꝰ atq; ſuauius quàm in ꝓprio. Mentiri uideor, ſed ei qui amicitiæ uim nūquā ſenſit: qui uirtutē charitatis ignorat: qui non credit multitudinis credentium fuiſſe cor unū & animā unam. Qui ergo uidet eos, uidet & me: etſi non in meo corpore. Et quod loquuntur ipſi, ego pariter loquor: ſed eorum linguis. Corpore fateor abſum: ſed hæc eſt exigua portio mei. Porrò qui uidet faciē meā tātū, ſine culpa & ſine nota mendacij aſſerit ſe non uidiſſe partē mei, ſed me: cū tñ nō niſi partem, & partem modicā uiderit. Quātò itaq; uerius eſſe me dixerim: etiā ſine præſentia corporis: ubi meā ſentio uolūtatē: meū ſpiritum & amorem: quæ utiq; eſt pars potior digniorq; mei? Tribus ergo in corporibꝰ unū nos eſſe noueritis: non pari ſanctitate, qua ambobꝰ ego inferior ſum: ſed eadē uoluntate, & ſumma concordia animorū. Cur enī unitatem hanc inter diuerſos nō faciat cōpago charitatis in uno ſpū, ſi carnalis copula efficit ut ſint duo in carne una? Quartū uos addi uelim, ſi dignū iudicatis & in eādē cōcurrere unitatē dilectionis. Qđ facile ſi non contēnitis obtinebitis: tantū id uos nequaquā contēnere eis cognitū faciatis. Vaľ.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.LIIII.*

VOlo & precor ut harū lator uenerabilis Altecūbæ abbas uiuianus, mihi ob ſuam religioſitatē admodum familiaris amicus: amicum uos pro dei amore & noſtro, in ſuo negocio experiatur. Et hæc pro illo: reliqua autem ꝓ uobis. Quid ꝓdeſt homini ſi uniuerſum mundum lucretur: animæ autem ſuæ detrimentum patiatur? Aut quā dabit homo commutationem pro anima ſua? Nec totus mundus ſufficeret. Magna res anima: quę xpi ſanguine redempta eſt. Grauis animæ caſus: quæ non niſi xpi cruce potuit reparari. Si rurſum corruerit pctō duntaxat ad mortem, unde iam reparabitur? Nūqd aut alter xps aut idē iterū crucifigi habet ꝓ illa? Super hoc uellē uos nunquā obliuiſci illud ſapientis conſiliū: Fili mēorare nouiſſima tua. & in æternū nō peccabis.

¶ Ad Gaufridū

¶ *Ad Gaufridum Carnotenſem epiſcopum.* Epiſtola. LV.

FIdeliſſimo ac prudentiſſimo ſeruo dei Gaufrido Carnotenſi epiſcopo. B. pauperũ xp̃i de claraualle ſeruus, claritate pfundi montiũ æternorum. ¶ Quãtũ uobis honoris ueſtra laudabilis uita: tantũ affert & oneris laudans fama. Ecce enim is per quem & pro quo præſentes literas accipitis, exemplo cæterorũ quos ſæpe tales non paucos experimini, motus & ipſe bono odore ueſtri, quẽ de longe ſenſit: tam communẽ cum fiducia pietatem requirit, ſpe utiq; ductus inueniẽdi nõ ſolum cõſiliũ qđ agere debeat: ſed & auxiliũ quo perficere ualeat. Eſt autẽ hæc cauſa eiꝰ. Quadã ſe cella pro amore dei & propoſito incluſerat. Egreſſionis atq; trãſgreſſionis ſuæ uobis ipſe cauſas exponet. Et qđẽ ad ꝓpoſitũ redire cupit, ſed per uos implere ꝓpoſuit: ſi tñ noſtris hoc p̄cibus qbꝰ ſe p̄munire curauit, obtinere potuerit. Facite ergo morẽ ueſtrũ: ferte opẽ miſero: imo quia uos ſapiẽtibus & inſipientibꝰ debitorẽ agnoſcitis: erroneã xp̃i ouiculam de faucibꝰ lupi feſtinate eripe: & ad paſtũ reducẽdo priorem: iuxta aliquod cõſiliũ ueſtrorũ quacũq; in cella iubete recludi: niſi fortè aliud quid ei magis expedire perſpexeritis, & licere iudicaueritis, & perſuadere potueritis.

¶ *Ad eundem.* Epiſtola. LVI.

QVod à me de dño Norberto ſciſcitamini: ſi uidelicet iturus ſit hieroſolymam: ego neſcio. Nã cũ ante hos paucos dies eius faciẽ uidere: & de cæleſti fiſtula, ore uidelicet ipſius, plurima haurire meruerim: hoc tamen ab ipſo non audiui. Verum de antichriſto cum inquirerem quid ſentiret: durante adhuc ea quæ nũc eſt generatione, reuelãdũ illum eſſe certiſſime ſe ſcire ꝓteſtatus eſt. At cũ eãdem certitudinẽ unde haberet, ſciſcitanti mihi exponere uellet: audito qđ reſpõdit, non me illud pro certo credere debere putaui. Ad ſummam tñ hoc aſſeruit, nõ uiſurũ ſe mortẽ, niſi prius uideat gñalẽ in eccleſia perſecutionem. De cætero memorari ueſtrã pietatem uolo illius pauperis & exulis Hũberti noĩe: qui dudũ cum Trecis eſſetis, uobis ſupplicabat quatenus ad cõmitẽ Theobaldũ q eum exhæredauerat ĩtercederetis. Quod & ego nunc pro ipſo & cũ ipſo: itidẽ à ueſtra flagito pietate. Nã ueſtras lr̃as de hac re p̄catorias iam ad p̄dictũ principem miſi: ſed gratiã nõ inueniẽs nihil effeci. Iã qđ libenter auditis: libenter debeo dicere uobis. Stephanus ueſter ſic currit nõ q̃ſi in incertũ: ſic pugnat nõ quaſi aerẽ uerberãs. Orate q̃tenꝰ ſic currat ut cõprehẽdat: ſic pugnet ut uicat.

¶ *Ad eundem.* Epiſtola. LVII.

SIcut is à ueſtra mihi parte reportauit: idcirco ipſius deſiderio & petitioni uſq; adhuc ſatiſfacere diſtuliſtis: quia primum uotũ, pergẽdi uidelicet hieroſolymã, irritum uobis feciſſe uidetur. Super quo ſi noſtrã ſententiã requiritis: ego nõ arbitror minora uota impedire debere maiora: nec deum exigere quodcũq; ſibi promiſſum bonum, ſi pro eo melius aliquid fuerit perſolutũ. Enĩuero alicui fortè debenti uobis duodecim nũmos: nũquid ſi pro eis die conſtituto marchã ſolueret argẽti, iuſte iraſceremini? Iã ſi & ab huius ep̃o aliqđ timetis, ſecurũ uos reddo qa nõ ſolũ ei ſi qđ huic auxiliũ ĩpẽderitis, nõ diſplicebit: ſed etiã ualde gratũ hẽbit. Val.

¶ *Ad Ebalũ Cathalaunẽſem ep̃m.* Epiſtola. LVIII

DOmino Ebalo uenerabili ſanctæ Cathalaunenſis eccleſiæ dei gr̃a ep̃o, frater. B. abbas de claraualle: ſi quid põt p̃ctõris or̃o. ¶ Nauiculæ illius (de eccleſia loquor oĩm ſctõrũ quæ ſub oculis ueſtris gubernatore deſtituta fluctuat) non eſt bonum uobis negligere uel diſſimulare periculũ. Res quippe ueſtræ curæ eſt. Vñ miror qua rõne quaue ſecuritate à clerico illo q à religioſis pſonis uir (ut aiũt) religioſus, eidẽ eccleſiæ electꝰ eſt: regrẽdo deſiſtitis: etiã ſi hoc quorũdã q ĩ ipſa eccleſia ſunt incuria uel deſidia nõ mereaſ. Qui (ut audiuimus) illũ q electus eſt nolẽtes: nec aliud niſi quod religioſus eſt aſſerẽtes: de eligẽdo alio ur̃am quoq; auſi ſunt compellare grauitatẽ: quaſi q uideaſ eſſe cõmunior & affabilior: q non ſit extraneꝰ: ſed ciuibꝰ tã gratꝰ quàm cognitꝰ: morũ p̃riæ gnarꝰ: rebꝰ eccl̃iæ tractãdis idoneꝰ. Reuera, ut ad iſtos cautiſſimos cõſultores me uertã: q uitia ur̃a nõ redarguat: qui miſeræ cõuerſatiõi ur̃æ aut cõſentiat, aut cõtradicere nõ audeat. Nõ ſunt audiẽdi, ſed potiꝰ uelit nolit oĩmõ ſatagẽdũ eſt uobis: ut is q boni teſtimonij eſt, eccl̃iæ deſolatæ quãcitiꝰ p̃q̃raſ: qm̃ ſi talis eſt qualis p̄dicaſ, deꝰ ꝓculdubio cũ ipſo erit: q ſuã ei gr̃am miniſtrabit: placentem oĩbꝰ, efficacẽ in oĩbꝰ. Q; ſi hũc iſtis nõ merẽtibus fortaſſe nullo mõ haberi poſſe cõtigerit: aliꝰ de alia qualicunq; domo religioſa q uideaſ idoneꝰ ꝓuideatur: non qualẽ iſti uolũt: q niſi qđ ſuæ carnalitati blãdiſ nolũt: ſed qui ſic ſciat negocia diſponere rerũ exteriorꝝ, ut norit p oĩa poſtponere curam aĩarũ. Certè duobꝰ monaſterijs, ſancti uidelicet Petri & ſancti Vrbani, paſtorali aliqñ ſolatio ſimiliter deſtitutis, bonæ memoriæ p̄deceſſor ueſter dñs Vuillelmus nõ longi itineris laborẽ, nõ hyemis reputans aſperitatẽ, bis (niſi fallor) cluniacũ, ſemel Diuionẽ per ſeip̃m adijt: hicq; uirũ bonũ dñm Hugonẽ q poſt defunctꝰ eſt: illinc uirũ uenerabilẽ q adhuc ſupereſt dñm Radulfum uix multis p̄cibꝰ ĩpetratos abducẽs, ſingulũ ſingulo p̄poſuit monaſterio: tutũ uidelicet nõ arbitrãs cuiquã monachorũ domeſticorũ illã cõmittere curã. Qđ iõ uobis ĩ exẽplũ adduxi, ut ueſtrã charitatẽ cõmonefaciã q̃lr & in hoc qđ nũc ĩ mãibꝰ ẽ oporteat eã eẽ nõ minꝰ cautã quàm ſolicitã.

¶ *Ad Guilencum Lingonenſem epiſcopum.* Epiſtola. LIX.

DOmino ſuo & patri Guilenco dei gratia Lingonẽſi ep̃o: frater Bernardus clareuallis abbas ſeipſum. ¶ Audito obitu domini Garnerij archidiaconi, neceſſariũ duximꝰ ueſtrã paternitatem precibus præuenire: imo præmunire conſilio. Si tamen dignum putatis monitis noſtræ acquieſcere paruitatis: quatenꝰ uidelicet de rebꝰ ſcti Stephani Diuionẽſis quas tenebat placeat liberalitati ueſtræ miſericordiam ſuperexaltare iudicio. Siquidẽ nõ ignoramus q in manũ ueſtram debeãt redire, iuxta quod in capitulo Lingonẽſi diſpoſitũ & ſcripto firmatũ fuiſſe etiam nos meminimꝰ, quando filius ueſter Harbertus in illa eccleſia primꝰ abbas regularis cõſtitutus eſt: Sed quia canonicis grauis ſcandali & abbati magni improperij occaſionẽ fore cognouimus, ſi ad quæ diu tenuit illa eccleſia, quacunq; occaſione manum ueſtrã extenderitis: cõquerentibus quippe illis de illo quaſi qui malũ principiũ dederit aduenĩẽs: cũ eiꝰ cauſa & ad eiꝰ introitũ tam grãde eccleſia dãnũ incurrerit: pietati ueſtræ ſupplicamꝰ, & ſupplicãdo cõſulimꝰ, ut & tot puſillis xp̃i à tanto ſcãdalo parcatis: & hunc uicarium chriſti à tãto improperio ſimul liberare curetis: cõcedendo utiq; eccleſiæ quod hactenus iuris eccleſiæ fuiſſe cognoſcitur.

¶ *Ad eundem.* Epiſtola. LX.

PRo eccleſia Moliſmẽſi ſupplex non ut arbitror importunus interuẽtor accedo. Multa quippe ſunt quæ me cõfortant ut repulſam nõ metuat hæc nr̃a petitio. Primũ qa nõ pro qualibet extranea, ſed pro ueſtra uobis eccleſia ſupplicamus. Deinde qđ eandem eccleſiam non alienum uſurpare: ſed ſuum ius tantum à ueſtra æquitate requirere credimus. Tertio qđ idipſum talis nobis cũ poſtulat qui ſolus ad impetrãdum etiã maius aliquid à uobis ſufficere poſſit, uidelicet comes Theobaldus. Quartũ quoq; ſi addidero, nõ temere id mep̄ſumere putauerim. Neq; eñ uel ipſi de ueſtra adeò humilitate diffidimꝰ: quin audacter ſi opus ſit: per noſmetipſos ad ueſtræ celſitudinis uobis iam ſatis expertam beneuolẽtiã, petituri qđ rationabile uiſum fuerit accedamus. Val.

¶ *Ad Ricuinum Tullenſem.* Epiſtola. LXI.

REuerendo patri dño Ricuino gratia dei Tullẽſi ep̃o, frater Bernardus dictus abbas de claraualle: ſalutẽ & orationes. ¶ Peccatori huic: quẽ ad nos peccatores ob animæ ſuæ conſilium ueſtra ut ipſe perhibuit: dirigere curauit dignatio: nihil ad præſens ſanius conſulere in promptu habuimus, quàm ut

ad ſinum paternæ pietatis rediret:& ex ore ſacerdotis le-
gem requireret. Nos eñ noſtræ paruitatis & officij menſu
ram attendẽtes: nec nos ultra nos extendentes: dare pœni
tentiã maxime in criminalibꝰ nulli hoĩm pſumere oĩno
ſolemꝰ, niſi ſolis quos in noſtrã curã ſuſcepimꝰ. Qua nãq;
temeritate tractanda epiſcoporum negocia,& huiuſmodi
negocia, pctõres & imperiti ſuſcipiemꝰ: q ipſi quoq; ſicut
& cæteri hominũ quoties grauior aliqua cauſa inter nos
oboritur quã per nos diffinire aut neſcimꝰ: aut nequimꝰ:
aut nõ audemus: epiſcopali ut dignũ eſt ſentẽtiæ reſerua-
mus:& niſi ſummi prius ſacerdotis uel iudicio uel conci-
lio cõfirmati: ſecuri nõ ſumus. Prouideatur igitur morbi
dæ oui à pprio paſtore:& tali paſtore q canones nõ igno-
rat: congrua pœnitentiæ medicina: ne ſi in peccato quod
abſit aĩa p qua xp̃s mortuꝰ eſt moriat̃: ſanguinem eius de
manu ueſtra ſummus paſtor requirat. Verum nos deo illi
inſpirãte mũdũ relinquere perſuaſimus: ſi tamen homo ſe-
nex & pauper in aliquo ſe recipi intra dioceſim ueſtrã ſan
ctorũ conuentu, ueſtro obtinere potuerit interuentu. Ple
num uos dierum ſuſcipiat dies una, illa melior in atrijs do
mini ſuper milia: ſancte ac uenerabilis pater.

¶ *Ad Henricum Virdunenſem epm.* *Epiſtola*. LXII.

DOmino Henrico dei gratia Virdunenſi epõ: fra
ter Bernardus dictus abbas de claraualle, ſalutẽ
& orationem. ¶ Hæc muliercula quã ecce iam
multis annis, multis & perplexis peccatorũ no-
dis ſatanas alligauit: ſuper ſtatu ſalutis ſuæ, noſtræ parui-
tatis conſilium expetijt:& tale accepit. ut poſt multum ui-
delicet ac diuturnum erratum ad proprij paſtoris ſinum
profuga ouicula fidenter recurreret: qui utiq; eò citius ac
ſolicitius inopi ferret opem quò ſe certius atq; diſtrictius
de ſibi commiſſa, agno qui pro ipſa mortuꝰ eſt, redditurũ
nouit rationẽ. Noſtrum fuit deuiantẽ corrigere: ueſtrũ ſic
peccatricẽ non deſpicere: imo pœnitentem ſuſcipere. Et ſi
uera eſt ſuæ quã nobis expoſuit infelicitatis hiſtoria: aut
uiro ſuo priori ſi adhuc uiuit recõciliare: aut ſi ille nolue-
rit, ſicut hanc innuptam, ſic illum cogere abſq; uxore ma-
nere. Vale.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola*. LXIII.

SVper his quæ à uobis ueſtræ excellẽtiæ placuit
ſciſcitari: aut nos fallimur, aut ille qui ea uobis
retulit fallit. Si quid tamen fuit, ſuſpectam quip-
pe meam habeo quam noui labilem memoriam:
ne tantam in fratre qui hæc loquitur ſuſpicer falſitatem:
hoc me certiſſime ſcire confido,& uos indubitanter crede
re uolo nemini me ſuper nomine ueſtro reprehẽſionis ali-
quando uel accuſationis uerba feciſſe uel iniunxiſſe. Abſit
hæc à noſtra puſillitate temeritas, ut contra epiſcopos &
abſentes loqui quæ ad uos non attinent audeamus: præ-
ſertim quæ non probauimus. Deinde qđ noſtri notitiam
dignanter expetitis, gratanter accipimus: abundantius
nos & innoteſcere uobis,& uos noſcere cupientes. Qua
iam ſanè fiducia præſtantiæ ueſtræ ſupplicamus, imo ue-
ſtram fidenter commonemus beneuolentiam: de illo loco
quem ſub tutela ueſtra: ueſtro ut aiunt hortatu frater re-
uerendus & coabbas noſter dominus Guido de tribus
fontibus conſtruere ſuſcepit. In illo nobis quantum nos
curatis oſtendite:& quicquid ei feceritis, nobis factum re
putate. Vale.

¶ *Ad Alexandrum Lincolienſem epiſcopum.*
Epiſtola. LXIIII.

VIro honorabili dño Alexandro dei gratia Lin
colienſi epõ: Bernardꝰ abbas dictꝰ clareuallis:
uelle honorari magis in chriſto quàm in ſecu-
lo. ¶ Philippꝰ ueſter uolẽs pficiſci hieroſolymã:
cõpendiũ uiæ inuenit:& cito peruenit quo uolebat. Trã-
fretauit in breui hoc mare magnũ & ſpacioſum:& pſpere
nauigãs attigit iã littus optatũ, atq; ad portũ tãdẽ ſalutis
applicuit. Stãtes ſunt iam pedes eius in atrijs hieruſalẽ:&
quem audierat in effrata, inuento in campis ſiluæ: libenter
adorat in loco ubi ſteterũt pedes eius. Ingreſſus eſt ſanctã
ciuitatem: ſortitus eſt cum illis hæreditatem quibus me-
rito dicitur: Iam non eſtis hoſpites & aduenæ: ſed eſtis ci- *Eph*.2.
ues ſanctorum & domeſtici dei. Cum quibus intrans &
exiens tanquam unus è ſanctis: gloriatur & ipſe cum cæte
ris dicens. Cõuerſatio noſtra in cælis eſt. Factus eſt ergo *Phil*.3.
non curioſus tantũ ſpectator, ſed & deuotus habitator:&
ciuis cõſcriptus hieruſalẽ, nõ autẽ terrenæ huius, cui ara-
biæ mons ſyna cõiunctus eſt: quæ ſeruit cum filijs ſuis: ſed
liberæ illius quæ eſt ſurſum mater noſtra. Et ſi uultis ſcire,
clarauallis ipſa eſt hieruſalem: ei quæ in cælis eſt, tota men
tis deuotione,& conuerſationis imitatione,& cognatio-
ne quadam ſpiritus ſociata. Hæc requies illius, ſicut ipſe
promittit, in ſeculum ſeculi: elegit eam in habitationem ſi
bi, eò ꝙ apud eam ſit, etſi nondum uiſio, certè expectatio
ueræ pacis, illius utiq; de qua dicitur: Pax dei, quæ exupe *Phil*.4.
rat omnem intellectum. Verũ hoc ſuũ bonum etſi deſuper
accepit, in ueſtro tñ beneplacito facere cupit: imo ſe facere
confidit: ſciens uos ſapientis non ignorare ſententiam: ꝙ *Prouer*.10.
filius utiq; ſapiens ſit glĩa patris. Rogat autem paternita-
tem ueſtram: rogamus & nos cum illo & pro illo, quatenꝰ
de præbenda ſua quod ipſe ſuis creditoribus conſtituit,
immobiliter ſtare faciatis: ne in aliquo fraudator (qđ ab-
ſit) debiti,& præuaricator pacti inueniatur:& ita munus
cõtriti cordis qđ offert quotidie, non recipiatur: dum fra
ter quiſpiã habet aliquid aduerſus eũ. Precatur deinde ut
domus quã ipſe matri ſuæ in terra eccleſiæ conſtruxit: cũ
terra quam ibi delegauit, eidẽ matri quandiu uixerit con
cedat̃. Hæc pro Philippo. Reliqua hæc pauca pro uobis,
ipſo quidem intimante, imo uerò inſpirante deo adijcien-
da putauimus: hortari uos in charitate præſumẽtes: ne ca
ſuri gloriã mũdi quaſi ſtantẽ aſpiciatis:& uere ſtantẽ amit
tatis: nec plus uobis aut p uobis ueſtra diligatis,& ſic uos
& ueſtra perdatis: ne blandiens præſens pſperitas ſui uo-
bis finẽ abſcõdat:& aduerſitas ſine fine ſuccedat: ne lætitia
tẽporalis luctũ uobis æternũ & operiat quem parit,& pa
riat quẽ operit: ne mors lõge eſſe putet̃:& præoccupet im
prouidũ:& uita dũ longa expectatur, cito deſerat male cõ
ſcium, ſicut ſcriptum eſt: Dũ dixerint pax & ſecuritas: tũc *1 Theſ*.5.
ſubitaneus ſuperueniet eis interitus tãquã in utero habẽ
ti:& non effugient. Valete.

¶ *Ad abbatem Aluiſum Aquiſcinti.*
Epiſtola. LXV.

ALuiſo abbati Aquiſcinti monaſterij. B. ſalutem
ex corde. ¶ Retribuat uobis deus miſericordiã
quã feciſtis ſancto filio ueſtro Goduino. Audi-
uimꝰ enĩ ꝙ audito eius obitu, mox uelut imme-
mor priſtinæ calũniæ: ſed nõ amicitiæ, conſolatorẽ potiꝰ
quàm ultorẽ uos exhibuiſtis. Patrẽ quippe uos cognouiſ-
ſtis, ut res exigebat, nõ iudicẽ. Iõq; qđ pietatis, qđ chari-
tatis eſt: ut uerè filio pater impẽdere ſtuduiſtis. Quid me-
lius qd laudabiliꝰ: qd uobis dignius agere poteratis? Sed
qs hoc crederet? Verè nemo ſcit q̃ ſũt i hoĩe: niſi ſpũs hoĩs
q in eo eſt. Vbi eſt nũc illa auſteritas, illa ſeueritas, illa indi-
gnatio q̃ olim in illũ lingua, uultus, oculi terribiliter oſtẽ-
tare & intentare ſolebãt? Ad unũ nẽpe nũciũ de morte fi-
lij, paterna uiſcera cõmota ſunt: ſubitoq; hæc oĩa q̃ ſimula
toria, ſed diſpenſatoria ac per hoc tranſitoria erant, diſpa
ruerũt. Illa uerò q̃ uera erãt, ſed latebant, charitas, pietas,
benignitas apparuerũt. Siqdẽ in religioſo aĩo uř o miſeri-
cordia & ueritas obuiauerunt ſibi:& qa nimirũ mĩa ſuper
abũdauit iudicio: iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Nã quãtũ
mihi uideor conijciẽdo uidere: qd animi tunc habueritis:
cũ ad ulciſcẽdã illã q̃ uobis uidebat̃ factã iniuriam: iuſtitiæ
zelo accẽſa ueritas ſe accingeret: illa quæ exemplo ioſeph
prudenter antea diſſimulabatur mĩa, ultra iam latere non
ferens: ne in hoc quidẽ diſſimiliter ab ioſeph: ex abdito ce
latæ pietatis erupit: ſeq; ueritati adiungens repreſſit mo-
tũ: temperauit zelum: pacẽ cũ iuſtitia fecit. Tũc de puriſſi-
mo placitãdi pectoris fonte taliũ credo limpidiſſimi cogi
tationum riuuli ebullierunt. Quid opus eſt indignari?
miſereri potius oportet,& non obliuiſci quod ſcriptũ eſt:

Oſee.6. Miſericordiam uolo,& non ſacrificiũ:& implere qđ iuſ-
Ephe.4. ſum eſt,& ſoliciti ſeruare unitatẽ ſpũs in uinculo pacis,&
Matt.5. expectare quod ꝓmiſſum eſt:Beati miſericordes:qm̃ ipſi
miſericordiã conſequẽtur.Alioquin num filius meus erat
iſte?Quis uerò iraſci filio poteſt?Niſi fortè tunc tantum fi-
lius meus fuit dũ mecũ fuit:& non etiam cũ me deſeruit.
Sed nũquid quia corpore ad tẽpus receſſit,etiã animo re-
cedere potuit?Aut fortè uel ipſa mors cũ mihi poterit au-
ferre?Itane localis corporaliſue neceſſitas animorum ſeſe
amãtiũ libertatẽ anguſtat?Certus ſum quia nec locorum
diſtantia,nec corporum uel mors uel abſentia diſiungere
poterit quos unus ſpiritꝰ uegetat,una charitas ligat.De-
niq; ſi iuſtorũ animæ in manu dei ſunt,profecto & qui iam
in ipſo depoſita carne quieſcunt:& qui ipſi adhuc in car-
ne non ſm carnem militamus,ſimul proculdubio ſumus.
Meus ergo erat uiuus:meus erit defunctus:meum in pa-
tria recognoſcã.Si qs eſt qui de manu dei poſſit eruere:&
à me filiũ ſeparare ualebit.Itaq; ꝓ filio quidẽ ueſtra uobis
affectio ſatiſfecit.Sed de nobis pater qđ erit?Quæ inquã
de nobis digna uobis ſatiſfactio placebit:quibus utiq; ꝓ
grandi iniuria imponitis ꝙ à uobis recedens,à nobis rece-
ptus ſit?Quid dicam?Si dixero non recepimus(quod uti-
nam ſine peccato dicere poſſem)mentior planè.Si dixero
recepimus quidem,ſed iuſte:excuſare me uelle uideor.Sed
tutius reſpondebo,peccauimus.Verumtamen quantum?
Non ad defenſionem dico.A quo enim ille non recipere-
tur?Quis inquã ſanctum illum aut pulſantem repelleret,
aut ſuſceptum expelleret?Quis uerò ſcit ſi de ueſtra abun-
dãtia noſtram deus uoluerit ſupplere inopiam:ut ſcilicet
unum de multis qui fortè apud nos religioſi tunc erant ad
nos dirigeret:nobis quidem ad ſolatium:ſed nihilominꝰ
ꝓuer.10. nobis ad gloriam?Filius quidem ſapiẽs gloria eſt patris.
Deniq; non eum præuenimus ſolicitando,non circumue-
nimus attrahendo:quo uos deſereret,uel ad nos ueniret:
quin potius rogantem,pulſantem,ſupplicantem non
prius(deus ſcit)cõſenſimus recipere,quàm remittere ad
uos tentauimus.Non autem eo acquieſcente,eius nos im
portunitati uix tandẽ acquieuimus.Hominem ergo reli-
gioſum peregrinum ſolũ:ſi culpa eſt ꝙ ſuſcepimus,& ita
ſuſcepimus,non erit uobis indignũ ſemel tantũ cõmiſſam
culpam talemq; culpam dimittere:cui etiam fas non eſt ne
uſq; quidem ſeptuagies ſepties peccantibus in nos,ueniã
negare.Vt tamen noueritis quàm non leuiter ſeu negligẽ
ter:imo quàm nõ impune ſeramus:ꝙ unquã reuerentiam
ueſtram quoquo modo offendimus,ſæpe deum teſtor:qđ
corpore non poſſum:mente ad uos ſupplici;tranſeo,ſæpe
genibus flexis humiliter ſatiſfaciens uobis aſtare me ui-
deo.Vtinã ipſe qui,id mihi fortaſſe inſpirat:uobis quoq;
ſpiritus ſentire faciat quàm flebilis quàm miſerabilis tan-
quam præſens ad genua uſq; ueſtra deſcẽdo:quàm frequẽ
ter nudus humeros uirgaſq; in manibus geſtans,& quaſi
ad ueſtram iuſſionem uapulare paratus peto ueniam:gra
tiam tremebundus expecto.Hæc qualiter uobis pater ac-
cepta ſint:ueſtro ſi uos non grauat citius ſcire flagitamus
reſcripto:ut ſic ſatis iam ſecuri de indulgentia cõſolemur:
ſi quo minus,magis ut dignum eſt humiliemur:& amplꝰ
aliquid à nobis ſi poſſumus exigamus:quo dignius ſatiſ-
facere debeamus.Valete.

¶ *Ad Gaufridum abbatem ſancti Theodorici.*

Epiſtola.LXVI.

PRimo precor ut præſentes literas dño abbati
Acqſcinti monaſterij dirigere nõ graueris.De-
inde ut ad id quod portãt,ꝓ abſente amico ꝑ-
ſens ſatagas cum uenerit locus.Neq; enim cu-
iuſlibet,nedũ tanti patris iuſtũ iniuſtũmue aduerſum me
debeo ſcandalum diſſimulare.Quod quàm non faciam,lo-
quẽs potius quàm ſcribens ei aperire forſitan potuiſſem.
Nam ſolet in talibus acceptior eſſe ſermo uiuus quàm ſcri
ptus:& efficacior lingua quàm litera.Oculi quippe loquẽ
tis fidẽ faciunt dictis:nec ita poteſt affectum exprimere di-
gitus quomodo uultus.Nunc autem quia abſens per me
non poſſum:per te ſatiſfacio quãtum poſſum.Rogo ergo
te,& iterum rogo:ut de regno dei qđ eſt uidelicet intra
nos,ſcandalum auferas dum ſalubriter potes:ne ſi(quod
abſit)uſq; ad angelos q utiq; in fine ſeculi in id miniſterij
deputãdi ſunt,perdurauerit rancor:neceſſe ſit irreuocabi-
liter aut ambos aut alterum è nobis de medio tolli.Vnde
antẽ ad me tu iamdudũ ſcripſiſti cõquerẽdo ſuper tribu-
lationibus ueſtris:ſcitis quia iuxta eſt dominꝰ his qui tri-
bulato ſunt corde.De ipſo confidite:quia ipſe uicit mũdũ.
Ipſe ſcit inter quos habitatis:& in cõſpectu eius ſunt oẽs
qui tribulãt uos.Ipſe exaudiet uos in abſcondito tẽpeſta
tis:qui nunc ꝓbat ad aquas contradictionis.Valete.

¶ *Ad monachos Flauiacenſes.* *Epiſtola*.LXVII.

DOmino.H.patri Flauiacenſis eccleſiæ,& fratri-
bus qui cũ eo ſunt:fratres q in claraualle ſunt,
ſalutem.¶Lectis literis ueſtris ueſtrã reuerentiã
propter quendam monachũ qui apud nos eſt
contriſtatã cognouimus.De qua ueſtra triſtitia nos quo-
q; cõtriſtati ſumus,timẽtes ne non ſit illa triſtitia de qua q
buſdam dicebat apſ̃s:Cõtriſtati eñ eſtis ſm deum.Nam ſi
ſm deũ eẽt,nõ uſq; adeò nos commouiſſet:ut nos & ſi uo-
bis ignotos,fratres tñ uños,& ſi placet amicos,quos nec
dũ uel pñtes uerbo cõuenεratis,uel abſentes ſcripto ꝑmo
nueratis,hac pría uice tã ſubito,tã acriter argueretis.Mi
ramini(ut ſcribitis)ꝙ fratrẽ.G.ſuſcepimꝰ:minamini niſi
eũ uobis cito reſtituerimꝰ.Proponitis nobis de regl̃a:de
uoto monaſterio monachũ nõ ſuſcipiẽdũ,ꝓ cõſtanti ſcili-
cet habẽtes ueſtrũ non eſſe ignotũ.Sed qđ ſi alijs notũ:dũ
mõ nobis ignotũ ſit?Et ſi eñ,ut uerba ipſa ponã:religio-
nis ueſtræ ſe adeò fama effuderit:ut etiã romæ eccl̃iæ ue-
ſtræ habeat notitia.Nos tñ q utiq; multũ citra romã poſi-
ti ſumus:neſcio quo pacto ita ꝑterijt:ut ne unius quidem
ueſtrũ,abbatis ſcilicet uel monachorũ:nõ ipſiꝰ ueſtræ ha-
bitationis,nõ religiõis ac cõuerſationis:uſq; ad hoc tem-
pus uel tenuem notitiã habuerimus:ſed nec aliquã aliq̃
mentionem nobis de uobis factam fuiſſe meminimus.Nec
tamen mirũ:qa & multis terrarum ſpacijs & diuerſis pro-
uincijs & diſſimilibus linguis abinuicẽ diſtamus.Nec ſo-
lum epiſcopatibus proprijs abſumus:ſed etiã in eodẽ ar-
chiepiſcopatu nõ degimus.Putamus autẽ ꝙ nõ de cuicũ-
q; notis:ſed tñ de nobis notis monaſterijs monachos ſu-
ſcipere ꝓhibemur:alioquin cũ nullũ monaſteriũ ſit quod
alicui notũ non ſit,nullũ nobis relinquit de quo qs regu-
lariter ſuſcipiat.Quõ ergo illud implebit qđ à btõ Bene-
dicto uel ꝑcipit uel permittit:peregrinum uidelicet mona
chũ nõ ſolũ debere ſuſcipi ad habitandũ ꝓ hoſpite,quãto
cupit tẽpore:ſed etiã inuentũ utilẽ ſuaderi ad manendum
oĩ tpe?Quãquã tñ nos aliter erga ꝑdictũ fratrẽ egerimus.
Nã cũ ueniens ſe ſuſcipi à nobis humiliter poſtularet:pri-
mo quidẽ repulſus,deinde ammonitus eſt ut ad monaſte-
rium ſuũ rediret.Sed ille non acqeſcẽs,in uicinã nobis ere
mũ ſe contulit:ibiq; ſeptẽ ferme mẽſes nullã interim calũ-
niam paſſus qete habitauit.Sed cũ ſibi tutũ non crederet
ꝙ ſolus degeret:poſt primã repulſam idipſm à nobis requi
rere nõ erubuit.Rurſus nos admonẽtes eũ de reditu;cum
cauſam ſuæ ab eo diſceſſionis requireremꝰ:abbas,inquit,
meus habebat me nõ monachũ ſed medicũ.Cogebat ſer-
uire:imo ipſe ſeruiebat per me,nõ deo ſed ſeculo:quando
ne ſecularĩũ maleuolentiam incurreret principũ:mederi
me cõpellebat etiã tyrãnis,raptoribus,excõicatis.Quod
aĩæ meæ ꝑiculũ:cũ ei nũc priuatim nũc palã ſuggeſſiſſem;
nec profeciſſem:quorũdã tandẽ ſapientiũ uirorũ conſilio
fretus,fugio meã dãnationẽ,non cõgregationẽ:perditio-
nem,non religionẽ.Conſulite ſalutẽ quærẽti:aperite pul-
ſanti.Cuius nos uidentes conſtantiã:audientes cauſam:&
nullam contra eum calumniam:admiſimus introitum:pro
bauimus ſuſceptũ:aſtrinximus ꝓbatũ:tenemus ꝓfeſſum.
Nec intrare compulimus:nec exire cogemus.Quamuis ſi
eum eijceremus:ad uos(ut ipſe aſſerit)nõ rediret:ſed ma-
gis ſe adhuc à uobis elongaret.Deſinite ergo fratres,deſi-
nite tam indebitis innoxios laceſſere iurgijs:& caſſis ſcri-

ꝓritationibꝰ inquietare: quia nec cumulatis etiam contu-
meliis ꝓuocari poterimus ut uobis niſi qđ reuerentiæ eſt
reſpōdeamꝰ: nec minis his exterreri quominꝰ monachū
teneamus, quē regulariter ſuſcepiſſe nos credimus.

¶ *Ad eoſdem de eodem.* *Epiſtola.* LXVIII.

MOdeſtiæ quidem ueſtræ erat ô boni fratres: ſu-
per querimonia ueſtra priori nr̄a ſatiſfactiōe cō
tentos eſſe debere: et iam ab immeritorum infe-
ſtinatione quieſcere. Sed quia prioribus malis
peiora iunxiſtis: & rurſum nobis iurgiorū ſeminaria trāſ-
miſiſtis: q̄ abſit ut germinent: ſicut nec priora germinaue-
runt in nobis: ne tn̄ nō reſpōdēdo, culpā (q̄ nō eſt) cogno
ſcere uideamur: hoc etiā ſecūdo ad ea quæ ꝓcaciter obij-
citis, ueraciter reſpōdemus. Hæc tota nr̄a culpa eſt, quan-
tum æſtimamus: hæc grandis illa iniuria quam uobis feci
mus: ꝙ monachū, ſolū, peregrinū, pauperem, miſerabilē,
aīæ ſuæ periculū fugitantē, ſalutē ſuā ſolicite q̄rentē, pul-
ſantem, ſupplicantem ſuſcepimus: ſeu ꝙ talem taliter à no-
bis ſuſceptū denuo ſine cauſa nō eiicimꝰ: ut qđ ædificaui-
mus iterū deſtruētes, ꝑuaricatores nos cōſtituamus. Hinc
regulæ: hinc canonū: hinc ipſius naturalis legis tranſgre-
ſores iudicamur. Opponitis eñ indignantes: cur ueſtrum
& à uobis excōicatū nobis ſociare præſumpſimꝰ: ꝙ utiq̄
ab alio pati nolumus. Sed de excōicatione qd rn̄debimꝰ:
qn̄ uos inde uobis ſatisfacitis pro nobis: ſcientes ꝓculdu
bio prius à nobis fuiſſe receptū, quàm à nobis excōicatū?
Cū autē prius ſuſceptꝰ, dū tn̄ regulariter fuerit: ꝑfectò nō
iam in ueſtrū ſed in noſtrū ueſtræ maledictionis ſententiā
intorſiſtis. Q, ſi rectè factū ſit: uos uideritis. Reſtat igit̄ ſcie
dum, & hoc tantū quærit̄ inter nos, an rationabiliter ſuſce
ptus fuerit. Et uos quidē quoniam de ignoto monaſterio,
monachū regulariter poſſe ſuſcipi negare non poteſtis: ue
ſtrū nobis notū eſſe cōtēditis. Negamꝰ: & nō creditis. Ve
rum ſi nō creditis ſimpliciter negātibꝰ: credite uel iuranti
bus. In ueritate q̄ deus eſt: uobis dicimꝰ: nec nouimꝰ uos,
nec noſcimꝰ: ignotorū ſcripta ſuſcepimus: ad ignotos re-
ſcripſimꝰ. Senſimus quidem ſtimulationes & inquietatio-
nes ueſtras: ſed necdū ſtimulatores & inquietatores ipſos
agnouimus. Vos tamē ad conuincendum nos de ſimulata
ignorātia, inuictiſſimū argumentum inducitis: non poſſe
uidelicet ignotos eſſe nobis, quorum & abbatis ſcilicet &
ipſius monaſterij nomen in noſtris poſuimus literis: quaſi
mox ut rerū uocabula ſcimꝰ: etiā res ipſas nouerimꝰ. Mul
tū ergo ualet mihi michaelis, gabrielis, raphaelis nomina
noſſe: quādo ex ſolo auditu uocabulorū, etiā de ipſorum
btōrū ſpirituū cognitione iam beatus ſum. Nō mediocri-
ter inquā ꝓfeci, quia didici ab aplō paradiſum, & tertium
cælū noīare: ſi etiā non raptus cū aplō, ſolia ex noībꝰ ſecre
ta cæleſtia iā noui: & audiui ineffabilia uerba, q̄ non licet
hoī loqui. Stultꝰ ego qui iam ſciens nomē dei mei: neſcio
quid adhuc ſuperfluo quotidie gemo: fruſtra ſuſpirans &
Pſal. 26. dicens cū ꝓpheta: Vultū tuū dn̄e requirā. Et illud: Qn̄ ue-
Pſal. 41. niam & apparebo ante faciē dei: Et oſtende nobis faciem
Pſal 79. tuā, & ſalui erimꝰ. Sed quid eſt quod uobis facimꝰ: quod
nobis fieri nolumꝰ? Hoc nos utiq̄ nolle putatis, ut quis à
noſtro monaſterio diſcedens monachus in alio ſuſcipiat̄.
Vtinam omnes commiſſos nobis, ſine nobis ſaluare poſſe
tis. Si quia de noſtris ad uos maioris perfectionis gratia
& artioria uitæ deſiderio conuolauerit: non ſolum nō cau
ſamur ſi ei in tali ſtudio conſulitis: ſed & multū precamur
ut hoc faciatis. Nec offenſos nos conquereмur: ſed ualde
in hoc adiutos eſſe fatebimur. Negatis deinde qđ de no-
bis audieramus: ueſtro ſcilicet iuſſu uel aſſenſu fratrem
B. quandiu fuit apud uos, in medicinali arte ſecularibꝰ de
ſeruiſſe: ipſumq̄ qui hoc dixit, falſitatis arguitis. Si menti
tus ſit neſcimus, ipſe uiderit. Sed hæc ſcimus quia ſiue per
ſe, ut uos fatemini: ſiue per uos, ut ipſe teſtatur, hæc fece-
rit: in magno interim periculo fuit. Quis uerò tam inhu-
manus qui ſic periclitanti non ſuccurreret ſi poſſet: nō cō
ſuleret ſi noſſet? At tamen ſi (ut aſſeritis) nō cōpulſus obe
dientia, ſed proprij quæſtus cupiditate, ac uagandi curio
ſitate, hac illacq̄ artem ſuam uenditans diſcurrebat: quid
cauſæ extitit ꝙ à uobis diſceſſit? An quia iam tandē cenſu
ræ paſtoralis diſtrictione non ei licebat quod ante licue-
rat? Cur igitur cum iam apud nos eſſet uolētes eum reuo-
care ad perſuadendum de reditu promiſiſtis ei quietem in
clauſtro: niſi quia hæc uelle hominē noueratis, hæc quæ-
ſiſſe memineratis? At ille iam adepto apud alienos qđ nō
potuit inter ſuos: ne certa ꝓ incertis deſereret, tenuit quo
iam fruebatur: ſpernēs quod ſero ſibi offerabatur. Deſini-
te itaq̄ fratres: deſinite fratrem ſolicitare de quo nō ualde
neceſſe eſt uos ſolicitos eſſe: niſi fortè (quod abſit) quæ ue
ſtra non quæ ieſu xp̄i ſunt quæratis: & magis ueſtrum de
illo ſolatiū, quàm eius ſalutē diligatis. Nā cū ſemper apud
uos girouagus fuiſſet: & ut ſcribitis, cōtra ſuū ꝓpoſitū &
abbatis imperiū in ꝓprios uſus qđ de arte ſua cōgrebat
expenderet: gaudeat qui eū diligit ꝙ apud nos deo miſe-
rante ſanatus ſit. Teſtimonium eñ ei ꝓhibemus, ꝙ nuſquā
modo aliqua occaſione uagatur: ſed quiete perſeuerās in
monaſterio, pauper inter pauperes ſine querela cōuerſat̄:
primā fidem quā quidē apud uos promiſit ſed nō tenuit,
non irritā ut dicitis faciens, ſed ratā integrāq̄ cuſtodiens
morum utiq̄ cōuerſione, & obedientiſſima cōuerſatiōe:
ſine qua ſeſe fallit qui de loci ſtabilitate cōfidit. Rogamus
uos fratres ut quieſcat iam indignatio ueſtra: & deſinat in
quietatio nr̄a. Sin autē, facite quod uultis, ſcribite ut uul-
tis, perſeqmini quantū uultis: charitas oīa ſuffert: oīa ſuſti
net. Nobis autē decretū eſt ex hoc iam uos pure diligere:
reuerenter ſuſcipere: familiariter colere.

¶ *Ad Guidonē abbatē de tribus fontibus. Epiſtola.* LXIX.

VNde te contriſtatū cognouimus, contriſtatum
quidem eſſe laudauimus, ſed ſi non nimis. Con-
triſtatus enim (niſi fallor) quomodo ait apoſto-
lus, ſm deum: nec dubium eſt huiuſmodi triſti- *2. Cori. 7.*
tiam tuam conuerti quandoq̄ in gaudium. Itaq̄ dilectiſſi
me iraſcere & noli peccare. Peccabis autem non minus ni-
mis iraſcendo, quàm omnino non iraſcendo. Siquidē nō
iraſci ubi iraſcendum ſit, nolle emendare, peccatū eſt. Plus
uerò iraſci quàm iraſcendum ſit, peccatum peccato adde-
re eſt. Quòd ſi malum eſt peccatum non emēdare, quomo
do malum non erit augmentare? Si ex rerū euentibus rea
tuū penderet iudicium, non foret culpanda tua etiā ingēs
triſtitia: ubi nimirum cōſtitiſſet ꝙ ingens fuiſſet & culpa.
Tanto quippe culpa grauior: quanto res ſacrior appare-
ret. Nunc uerò quia rerū cauſa, nō materia nec exitꝰ actuū
ſed intentionis propoſitū culpas diſcernit & merita, dicē-
te dn̄o: Si oculus tuꝰ ſimplex fuerit, totū corpꝰ tuū lucidū *Matt. 6.*
erit: ſi nequā, totū corpꝰ tuū tenebroſum erit: in tui quoq̄
examinatiōe cōmiſſi: nō tā ut arbitror ſacrorū eſt attēde-
da maieſtas, quàm propria intentio diſcutiēda. Porrò ego
& prior noſter rem ipſam & intra nos penſantes: & intra
nos cōferentes: tuā quidem ibi deprehendimus ignoran-
tiam: miniſtrantium quoq̄ negligentiā: ſed planè nullius
malitiā. Et certè optiē noſti nullū eſſe bonū niſi fuerit ſpō
taneū. Malū ergo poterit eſſe magnum, quod conſtat uo-
luntariū non fuiſſe? Alioquin ſi qđ fit à non uolēte, bonū
quidem nullā gratiam, malum autem multam cōſequitur
pœnā: hoc eſt, ſi circa unā eandemq̄ cauſam & malum impu
tatur, & bonum non ſuſcipitur: quiſquis ita ſentit, aſſerat
ſi uult & ꝙ non ſapientia malitiam, ſed malitia uincit ſapiē
tiā. Vt tamen faciamus ſatis inquietiori conſcientiæ tuæ,
& ne fortè malum hoc mali cuiuſpiam grauioris latentis
adhuc in monaſterio fuerit commonitio: pro pn̄ia tibi in
iungimus. vij. pœnitētiales pſalmos quotidie uſq̄ ad pa-
ſcha ſepties proſternendo te decantare. vij. diſciplinas ac-
cipere. In hunc modum ſatiſfaciat & ille qui tibi ad illam
miſſam miniſtrauit. De illo autē q ſibi ante apparuerat, &
oblitus eſt mittere uinū in calicem: cuiꝰ & maiorem in hoc
æſtimamus culpā: ſi tamē & tu ita putas, tuo arbitrio dere
linquimus. Sanè ſi ſermo exijt inter fratres: & ipſi oēs ſin-
guli ſingulas accipiant diſciplinas: ut fiat quod legitur:
Alter alterius onera portate. Deinde ꝙ comperta ſero li- *Gal. 6.*
cet negligentia:

cet negligentia: uinũ fudiſti in calicem ſuper hoſtiæ ſacra-
tæ particulam: laudamus, nec ſub tanto articulo melius fie
ri potuiſſe putamus: arbitrantes liquorẽ etſi nõ ex conſe-
cratione propria atq; ſolẽni in ſanguinem xp̃i mutatum;
ſacrũ tñ fuiſſe ex contactu corporis ſacri. Aiunt tñ neſcio
quẽ aliũ aliud ſenſiſſe ſcriptorem: nõ poſſe uidelicet abſq;
trib⁹, id eſt pane uino & aqua hoc ſacrificium eſſe: ita ut ſi
quodlibet deeſſe cõtigerit, reliqua nõ ſanctificent. Sed de
hmõi unuſquiſq; in ſuo ſenſu abũdat. Ego autẽ p meo fatuo
ſenſu: ſi mihi idẽ cõtigiſſet qđ tibi: uellẽ ad remedium ma-
li unũ ẽ duobus egiſſe: aut ipm qđ feciſti: aut certẽ ab illo
loco ubi dicitur: Simili modo poſtea quàm cenatũ eſt, uer-
ba ſctã iteraſſe: & ſic cõpleſſe qđ reſtabat de ſacrificio. Ne-
q; enĩ dubitauerim de corpe iã cõſecrato: q utiq; iuxta ri-
tum ecclię didici ab ipſa qđ & ipſa accepit à dño: panem
ſcilicet ac uinũ & ſimul apponere: nõ ſimul tñ ex his ſacra
cõficere. Cum ergo prius de pane corpus quàm de uino
ſanguis more eccleſiaſtico cõficiat: ſi p obliuionẽ tardius
quod poſteri⁹ ſacrandũ eſt apponat, nõ uideo quid ſacris
pcedentibus tarditas poſſit præripe cõſequẽtiũ. Puto enĩ
q̃ ſi dño poſt factũ de pane ſuũ corpus uini conſecrationẽ
placuiſſet aliquandiu intermittere, aut certẽ penit⁹ omit
tere: nihilomin⁹ corpus mãſiſſet qđ fecerat, nec factis faciẽ
da præſcriberẽt. Nec nego panẽ & uinũ aqua qdẽ mixtũ
ſimul debere apponi: quin potius aſſero haud aliter debe-
re fieri. Sed aliud eſt culpare negligentiã, aliud negare effi
caciã. Aliud inquã eſt qđ cauſamur non bene ꝗppiã fieri:
& aliud quod nẽtimur nec fieri. Hæc interim de hac re di
xerim & ſenſerim abſq; præiudicio uel tuæ ſententiæ ſi qd
melius ſapis uel cuiuſlibet ſanius ſapientis.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.* LXX.

Conſiderans miſeri huius miſerabilem cõditio-
nem: miſereor quidẽ, ſed uereor ne fruſtra. Ne-
q; enim nõ ideo mihi uideor fruſtra miſereri, q̃
ipſo licet remanẽte in ſua miſeria, mea tñ uel mi
hi non ſit infructuoſa miſericordia: in quã utiq; miſericor
diã nõ ꝓpria utilitas inclinauit: ſed intimis eã uiſceribus
proximi miſeria & fraternus dolor inflixit. Mia q̃ppe affe
ctio eſt, q̃ nec uolũtate coercet, nec rõni ſubijcitur: qñ non
eã in ſe qſq; pertrahit uolũtario nutu: ſed ipſa pias mentes
ad cõpaſſionẽ dolẽtiũ neceſſario cogit affectu ita ut etiam
ſi pctũ eſſet miſereri, etſi multũ uellem, nõ poſſem tamẽ nõ
miſereri. Põt qdẽ ratio uel uolũtas affectui effectũ ſubtra-
here: ſed nunquid ipm affectũ euellere? Diſcedãt à me q cõ
Pſal.34. ſolãtur: & dicunt q̃ oratio mea in ſinu meo reuertetur: dũ
is p quo emiſſa eſt, nondũ conuertitur. Nec audio illos q
mihi blandiẽtes aſſerũt: Iuſtitia iuſti ſup eum erit: dũ im-
pius in ſua adhuc impietate remorat. Non inquã recipio
cõſolationẽ, ubi fratris uideo deſolationẽ. Si ergo dulciſ-
ſime fili tua quoq; pia mens ſimiliter affecta eſt, imo qa ali-
ter affecta nõ eſt: quãquã tibi ifelix iſte cũctas ſuæ egreſſio
nis de monaſterio, & denuo regreſſionis, regulares uices
infeliciter percurriſſe uidet: quia tamen ipſe aliter putat,
non ſolũ patienter, ſed etiã libẽter audiendũ eſt qđ humi-
liter calumniat: ſi fortè tã deſperatæ ſalutis reparandæ ra-
tionabilis ulla occaſio inueniat, quàm (ut bene mecũ tua
intelligit experiẽtia) difficile quidẽ in congregatione, ſed
multo difficili⁹ foris poterit obtinere. Inito itaq; omniũ
fratrum conſilio, omnia quæ in eum feciſti iudicia diligen
ter retractare nõ dedigneris: quatenus tua humilitate ei⁹
contumacia ſanetur: ſi uel ſic uidelicet adinueniri poterit
quomodo adhuc ſemel regulariter ſuſcipiatur. Nec timen
dum eſt in hac retractatiõe q̃ diſpliceat iuſto ac miſericor
di deo: ſi miſericordia ſuperexaltatur iudicio.

¶ *Ad monachos eiuſdem loci.* *Epiſtola.* LXXI.

Quòd nondũ ueni ad uos: non putetur incuria.
Curamus quidem uos tanquã uiſcera noſtra.
Si mater poteſt filij uteri ſui negligere curã: poſ
ſum & ego forſan in ſuſpicionem duci, & argui
negligentiæ. Itaq; opportunitatem expectauimus & expe
ctamus: ut cum uenerimus, uiſitatio noſtra non ſit ſine fru-
ctu. Interim de abſceſſu patris ueſtri non turbetur cor ue-
ſtrum. Deus uobis prouidebit alium ſicut ſperamus pro
eo idoneum: ſed nec iſtum perdetis. Nam etſi translatus
eſt: non tamen ablatus. Tamen qui uobis fuerat ſpecialis,
erit communis & nobis. Donec ergo uenio, uiriliter agi-
te: & confortetur cor ueſtrum: & omnia ueſtra in charita-
te fiant.

¶ *Ad Ramaldum Fuſmacenſem abbatem.*
Epiſtola. LXXII.

Dilectiſſimo ſuo Ramaldo. B. eius non pater aut
dominus: ſed frater & cõſeruus: qđ fratri chariſ
ſimo, & fideli cõſeruo. ¶ Primo ne mireris ſi ter-
rear dignitatis nominibus: cum me ipſis rebus
ſentiam indignum. Et te quidẽ decet ut facis: ſed mihi aſ-
ſentire non expedit. Nam ſi tibi obſeruãdum putas illud: *Rom.12.*
Honore inuicem præuenientes: & ſubiecti inuicem in ti- *Ephe.5.*
more chriſti: ſi non fruſtra utrobiq; poſitum eſt inuicem,
intelligis & mihi æque utrumq; congruere. Quòd ſi co
gitas tibi illam regulæ ſententiam obſeruandam: Iunio
res priores ſuos honorẽt, mihi ẽ regione in mentem uenit
ex regula ueritatis: Erũt primi nouiſſimi: & nouiſſimi pri *Matt.20.*
mi. Et qui maior eſt ueſtrũ: fiat ſicut iunior. Et quanto ma *Luce.22.*
ior es: tanto humilia te in omnibus. Et principem te con- *Eccle.3.*
ſtituerunt: eſto inter illos quaſi unus ex illis. Et non quia *Eccle.32.*
dominantur fidei ueſtræ: ſed adiutores ſumus gaudij ue- *2.Cori.1.*
ſtri. Et nolite uocari ab hominibus rabbi. Et patrem noli *Matt.23.*
te uocare uobis ſuper terram. Quantum itaq; tuis attol- *Ibidem.*
lor fauoribus: tantum his mollibus premor. Vnde meri-
to in pſalmo non canto: ſed plango. Exaltatus autẽ humi- *Pſal.87.*
liatus ſum, & conturbatus. Et quia eleuãs alliſiſti me. Sed *Pſal.101.*
uerius fortaſſe proferrem quod ſentio: quia uidelicet qui
me exaltat, humiliat: & qui me humiliat, exaltat. Tu me er-
go potius exaltando deijcis: & extollendo premis. Sed ne
ita premas ut opprimas: conſolantur me hæc & his ſimilia
ueritatis teſtimonia: quę miro modo dũ reprimũt erigũt:
dũ deijciunt erudiunt: ita ut unde proiectus, inde & pro-
uectus, tota cum hilaritate decantem: Bonũ mihi domine *Pſal.118.*
quia humiliaſti me: ut diſcam iuſtificationes tuas. Bonum
mihi lex oris tui: ſuper milia auri & argenti. Et hoc mira-
culum agit ſermo dei uiuus & efficax: hoc illud uerbũ per
quod facta ſunt omnia, benigniſſime & potentiſſime ope-
ratur: hoc deniq; facit iugum chriſti ſuaue, & onus leue.
Libet ammirari quàm leue ſit onus ueritatis. Num uerè le
ue eſt, quod portãtem nõ grauat ſed leuat? Quid eo leui⁹
onere: quod non ſolum non onerat: ſed & portat omnem
cui portandum imponitur? Hoc onus potuit uterum gra
uidare uirgineum: grauare non potuit: hoc onus ipſa qui
bus ſe præbuit ſuſtentandum, ſenis Simeonis brachia ſu-
ſtentabat. Hoc etiam Paulum in graui licet & corruptibi-
li corpore poſitum rapiebat uſq; ad tertium cælũ. Quæro
in rebus ſi quid fortè huic exonerãti oneri ſimile inueniã:
& occurrit mihi de pennis auium: quod utcũq; coaptem:
quæ quodam uidelicet ſingulari modo & corpulẽtiorem
reddunt ſubſtantiam, & agiliorem. Mirum opus naturæ.
Vnde groſſeſcit materia, inde ſarcina leuigatur: & quan-
tum creſcit in maſſa, tãtum decreſcit in pondere. Hoc pla-
nè in pennis chriſti oneris exprimit ſimilitudinem: quòd
& ipſæ ferunt à quibus feruntur. Quid & de quadriga di-
cam? Hæc nimirum admota iumento ſarcina quæ ab ipſo
moueri non poterat: auget quidem: ſed portabiliorem fa-
cit. Onus oneri additur: & minus onerat. Sic & oneri gra
uiſſimo legis accedens quadriga euangelij: & auxit perfe-
ctionem & difficultatem minuit. Velociter, ait, currit ſer- *Pſal.147.*
mo eius. Sermo utiq; ante notus in iudæa tantum, nec ſe
præ ſui quidem grauedine ualens ultra extendere: quip-
pe qui ipſius moyſi manus ſuo pondere prægrauatas de-
mitteret: leuigatus per gratiam, & rotis euangelicis ſu-
perpoſitus: uelociter in omnem terram exiuit: & in fines
orbis terræ celerrime peruolauit. ¶ Sed longe nimis di-
gredior: Tu itaq; dilectiſſime ceſſa iam indebitis me hono
ribus magis obruere quàm attollere: Alioquin coetui te

inimicantium mihi amica licet uoluntate commiſces. Ipſi
ſunt de quibus ſoleo ſoli deo ita conqueri in oratiõibus:
Pſal.101. Et qui laudabant me, aduerſum me iurabant. Ad quã meã
querimoniam deum audio reſpondentem mox & atteſtan
Eſaie.3. tem quod uerax ſit: Verè, inquit, qui te beatificant: in erro
Pſal.69. rem te mittunt. Et ego: Auertantur ergo inquã erubeſcen
tes: qui dicũt mihi euge euge. Quod tamen ne putetur in
quoſcũq; aduerſarios à me quandoq; intorta maledictio
uel imprecatio: exponere debeo qualiter intelligã. Precor
nimirum ut quicũq; æſtimant de me ſupra id quod uidẽt
in me, aut audiunt aliquid ex me: auertantur, id eſt à laudi
bus meis in quas ignari nimie feruntur, reſiliant & pedem
retrahant. Quomodo? quandoq; uidelicet cognoſcentes
plenius quem immoderatius laudant: & conſequẽter eru
beſcentes uel errorem ſuum: uel amici deprehenſam inuti
litatem. Et hoc modo utrumq; nocentium genus: & illi ſci
licet qui uolunt mihi mala, & me adulatoris commendãt:
& hi qui licet ignoſcenter, tamen nocent, dum beneuole
quidem, ſed nimie laudant: auertantur retrorſum & erube
ſcant: hoc eſt tam uilis & abiectus eis apparcam, quatenus
pudeat eos talem ita laudaſſe: & ſic deſinant iam indiſcre
te laudare. Igiẽ aduerſus utroſq; laudatores illis me duo
bus munire conſueui uerſiculis. Contra maleuolos prio
Pſal.65. rem: Auertantur retrorſum & erubeſcant qui uolunt mi
hi mala. Contra beneuolos autem proferens ſequentem:
Ibidem. Auertantur ſtatim erubeſcentes qui dicunt mihi euge eu
ge. Cum ergo, ut ad te reuertar, exemplo apoſtoli tuæ re
2.Cori.1. ligioſitati non dominari ſed congratulari tantum de
Mar.23. beam. Et iuxta uerbum domini: unus ſit pater noſter in cæ
lis: nos autem omnes fratres ſimus: non immerito domini
patriſq; celſa nomina quibus me honorandum, ſed non
onerandum putaſti, ſcuto à me ueritatis repuli, congruen
tius pro his me fratrem nominans & conſeruum: tum pro
pter eandem hæreditatẽ: tum propter æquam cõditionẽ:
& ne ſi fortè quod dei eſt uſurpauero mihi, audiã ab ipſo:
Mala.1. Si ego domin⁹, ubi eſt timor me⁹? Si pater, ubi eſt honor
me⁹? Et patris qdẽ habere me erga te affectũ nõ nego: ſed
auctoritatẽ renuo. Nec enim te minore (ut æſtimo) quàm
paterno complector affectu. Hæc ergo pro tituli cauſa. Iã
uerò ut ad reliqua epiſtolæ tuæ reſpondeam: eandẽ quam
tu de mei: poſſem & ego uiciſſim de tui abſentia nõ imme
rito facere querimoniam: niſi quia noſtris (quod ipſe non
negas) & affectibus & profectibus dei eſt præponẽda uo
luntas. Alioquin quando ego te comitẽ mihi chariſſimũ
ualdeq; neceſſarium: quippe obedientiſſimum in agẽdis:
ſtudioſiſſimum in inquirendis: in conferendis utiliſſimũ:
promptiſſimum in rememorãdis: paterer longe fieri à me:
ſi non eſſet chriſtus in cauſa. Beati ſi ſic permanſerimus
uſq; in finem: ſemper & ubiq; quærentes non quæ noſtra
ſunt, ſed quæ ieſu chriſti.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.* LXXIII.

PLangis dilectiſſime fili. R. ſuper multis tribula
tiõibus tuis: piſq; querimonijs me quoq; exci
tas ad plangendum. Nec enim te dolente poſ
ſum non dolere: nec niſi moleſtus & anxius
tuas moleſtias & anxietates audire. Verum quia hæc ipſa
mala quæ te inueniſſe cauſaris, & ego præuideram, & tibi
ſi recordaris prædixeram: puto leuius te præſcita portare
debere: & mihi unde parcere potes, moleſtum non eſſe. Sa
tis namq; & pluſquam ſatis crucior te carendo, te non ui
dendo, te dulciſſimo miſſi ſolatio non fruendo: ita ut penè
pœniteat me q te elongauerim à me. Et licet charitas hoc
cogeret: quacunq; tamen neceſſitate quo te non uideam
miſſum: plango te tanquam amiſſum. Cum ergo ſup hoc
etiam uelut quodam tuæ puſillanimitatis baculo me per
cellis, qui mihi debueras eſſe baculus ſuſtentationis: triſti
tiam ſuper triſtitiam ingeris, & cruciatum cruciatib⁹ ad
dis. Etſi mihi pium eſt nullas tuas anguſtias diſſimulare ti
bi tamẽ durum eſt ſic affecto cunctas indicare. Quid enim
neceſſe eſt ſatis ſolicitum amplius ſolicitare: & abſentia fi
lij ſaucia patris uiſcera grauioribus torquere doloribus?
Onus meũ tibi partitus ſum ut filio, ut neceſſario, ut fide
li coadiutori meo. Vide quõ te oporteat paternã portare
ſarcinam. Si enim ſic portas ut me non alleues, ſed magis
p̃mas: tu qdẽ es oneratus, ſed ego nõ ſum exonerat⁹. Hoc
autẽ onus animarũ eſt, & infirmarũ. Nam quæ ſanæ ſunt,
portari nõ indigent: ac per hoc nec onus ſunt. Quoſcũq;
igitur de tuis iuueneris triſtes, puſillanimes, murmurio
ſos: ipſorum te patrem: ipſorum te noueris eſſe abbatem.
Conſolãdo, exhortãdo, increpãdo agis opus tuũ: portas
onus tuum: & portando ſanas quos ſanandos portas. Si
quis uerò ita ſanus eſt, ut magis iuuet te, quam iuueẽ à te:
huius te non patrem ſed parem: comitem nõ abbatẽ agno
ſcas. Quid igitur cauſaris te aliquorũ q tecũ ſunt, magis
grauari conſortio, quàm frui ſolatio: cũ ſolus oim omnib⁹
dat⁹ ſis ſolatiũ, tanquã oibus ſanior: oib⁹ fortior: q oibus
ſufficias per dei grãm ſolatiari: & à nemine omnium indi
geas confortari? Deniq; inquãtũ grauaris, intantũ lucra
ris: & inquãtũ iuuaris, intantum tua tibi præmia minuis:
Elige ergo quos eligas: an qui grauando iuuãt: an qui iu
uando grauant. Hi tibi p̃meritores, illi fraudatores meri
torũ exiſtũt. Nã qui ſocij laboris: p̃culdubio & mercedis
participes erũt. Sciens ergo te miſſum, iuuare non iuuari:
illius te agnoſce uicariũ qui uenit miniſtrare, nõ miniſtra
ri. Plura tibi ad tui cõſolationẽ ſcribere uolebam: ſed non
fuit neceſſariũ. Nam quid opus eſt uerbis ſuperfluis mor
tuam chartam implere: ubi uiua præſens loquitur. Viſo ſi
quidem priore puto q iſta tibi ſufficiãt, & ad eius præſen
tiam ſpiritus tuus reuixerit: ita ut iam conſolationem ſcri
ptorum non requiras: cui interim licet uerborum illius ſo
latio reuelari, in quo & per quem meum quoq; ſpiritum,
quem tibi in tuis literis mitti poſtulaſti: ſi quo modo ta
men mittere potui, miſſum eſſe non dubites: cui quippe
ut bene noſti, idem mecum conſilium, eadem ſolet eſſe uo
luntas.

Ad eundem. *Epiſtola.* LXXIIII.

SPerabam chariſſime aliquod me percepturum
meæ pro te ſolicitudinis remedium: ſi tua te nõ
indicante neſcirem incommoda. Vnde & in alia
epiſtola memini me ad te ſic inter cætera ſcripſiſ
ſe. Etſi inquam mihi pium eſt nullas tuas anguſtias diſſi
mulare: tibi tamen durum eſt ſic affecto cunctas indicare.
Sed ecce unde meas mihi curas credidi leuigari: inde fa
teor amplius grauari me ſentio. Nam ante quidẽ ſola quæ
te innoteſcente perceperam: aut dolebam aut metuebam.
Nunc autem quid unquã mali euenire poteſt, quod ego
non metuam? Imo iuxta tuum ouidium. Quando ego nõ
timui grauiora pericula ueris? Ego quippe ſuſpectus o
mnia, quo incertus de omnibus, ueram ſæpe de falſis triſti
tiam contrahere cogor. Mens ſiquidem quam ſemel affe
cerit charitas, ſui iuris eſſe nõ ſinitur. Metuit quod neſcit:
dolet quod nõ oportet ſolicitatur pluſquã noluerit, & un
de noluerit: compatitur nolens: miſeretur inuita. Et quia
uides fili nec meam meticuloſam induſtriam: nec tuã piã
prudentiam in hac parte prodeſſe mihi: iam quæſo noli ce
lare quæ circa te aguntẽ: ne unde te mihi parcere putas, ma
gis affligas. Opuſcula mea quæ habes: da operam cum op
portune potueris ut habeam.

¶ *Ad Artaudum Pultarienſem abbatem.*

Epiſtola. LXXV.

QVicqd gratiæ & dilectionis ſibi impendere pñt
abſentes amici: puto & me debere tibi, & mihi
deberi à te, nõ ſolũ ob conſortiũ p̃poſiti & pro
feſſionis: ſed etiã ex debito noſtræ inuicem pri
ſtinæ ſocietatis. Quæ tã grata utriq;, tãq; debita deuotio:
quãtũ in unoquoq; noſtrum ferueat: niſi nullo euidentius
agnoſcere ſeu innoteſcere poſſumus: quàm ſi alterutrũ nõ
celem⁹: ſi qd fortè de alterutro quod non deceat audim⁹.
Audiui autẽ ego de te, q de ſancto conuentu tuo abbatiã
in hiſpania conſtituere uelis. Quod mihi nimirum in ma
gnam ammirationem uenit, quid cauſæ uidelicet ſit quid
conſilij, quidue utilitatis, qd filios tuos exulare cupis: in
locum

locum utiq; tam longinquum: tanto ſumptu & labore &
quærendum & ædificandum: cum prope te habere poſſis,
ubi eos colloces, iam ædificatū & bene præparatum. Nec
enim (ut reor) hinc te excuſare potes ꝙ locus ille tuus nō
ſit: cum certiſſime ſciam ꝙ faciliime ſi uis tuus eſſe poſſit.
Nunquid nam abbas dominus. P. qui illum tenet, tibi re-
quirenti negaret? Imo ſi uelles accipere, gratiſſimū habe-
ret: non quia bonus non eſt, ſed quia ſibi, ut ſcis, opus non
eſt. Timendū ualde tibi pariter & mihi ne ſi ſolicite in ope
1.Tim.4. ribus noſtris non ſeruamus quod apoſtolus dicit: Nemo
adoleſcentiam tuam contemnat: citius quia iuuenes ſu-
mus de leuitate notemur. Sed confido quia tu conſultius
ages: & locum qui uicinior etiam conſtructus eſt, eliges:
quem amico quidem tenenti, noſti oneri eſſe, tibi autē ne-
ceſſarium fore.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.* LXXVI.

VNde placuit tuæ dignationi fratrem hunc no-
ſtram paruitatem conſulere: ſic nos quod no-
bis uiſum fuit, noueris conſilium dediſſe: ut ſa-
niori non præiudicauerimus. Ne ergo rerum
quas ſcis, ſuperflua narratione te grauem⁹, hæc eſt ſumma
cōſilij. Periculoſum quidē eſt, & fortaſſis illicitū: hominem
poſt diutinā in domo & habitu religionis cōuerſationem
ad ſeculū rediiſſe: qui q; prius adhuc priore uxore uiuen-
te ac conſentiente fortiſſime ac diutiſſime continentiā te-
nuit: ſecundis rurſus amplexibus ſe ineptiſſime atq; inho-
neſtiſſime implicuiſſe. Quia tamen publice ac ſolenniter
iuxta morem cæterorū hominū, & ſine querela uel calū-
nia ipſum qualecūq; coniugium celebratū fuit: nō nobis
uidetur tutum, illum illam non cōſentientē dimittere, niſi
prius epiſcopalis auctoritatis uel conſilio fretū uel impe-
rio, aut certè eccleſiaſtico canonicoq; iudicio. Quoniam
uerò hoc tam grande hominis periculū ad te nimirū non
minima ex parte reſpicere credimus (ex eo quippe qđ uo-
lentē ac flagitantē ſuū confirmare propoſitū, nimis ſuſci-
pere diſtuliſti, occaſione ſumpta, diabolus in hæc cū mala
præcipitauit) omnino ex charitate ſuademus & conſului-
mus: ut quacūq; induſtria, quocūq; ſumptu uel labore po-
tes miſerū omnimodo ſatagas liberare: conueniendo ſcili-
cet aut mulierē ut illū ſponte dimittat, & continentiā pro-
mittat: aut epiſcopū ut ambos uocari iubeat: & quod re-
cto poſſe fieri credimus iudicio, ſeparet.

¶ *Ad magiſtrum Hugonem de ſancto Victore.*
Epiſtola. LXXVII.

SI tibi uideor tardius reſcripſiſſe: ſcito me tarde
quoq; accepiſſe ad quod reſcriberē. Nā quod
miſeras: non continuo ad me uſq; perlatum eſt,
ſed Pontiniaci diu ante retentū. Porrò ubi acce-
pi: moram minime feci in reſcribendo. Cæterum id breui⁹
quàm tua fortè depoſcebat intentio: ſed non planè quàm
mea occupatio ſineret. Curaui tamen ne te utcūq; lateret
quicquid ſuper interrogatis ego ſentirē: tuo ſanè eadem
mea ſenſa & ocio & ingenio plenius aſtruenda relinquēs,
ſi ita oportere cognoueris. Nec dubito ad manū tibi eſſe
rationes certas & congruas auctoritates quibus facile id
poſſis. Is ergo cuius me reſpondere aſſertiōibus iubes: &
nomē taces: tibi nouerit à me ſuper conſultis quod ſentio
dictū, non ſibi contradictū: etiam ſi quid aliter ab ipſo ſa-
pimus. Nam ſi uerum nos ſapimus, ueritas ei contradicit,
non nos. Sed enim ſi non confunditur acquieſcere ueri-
ti: & ueritas cum eo ſapit, & nos. Sin autem, ſeruum dei ta-
men non oportet litigare: ſed magis patientē eſſe ad oēs
Ideoq; non quærimus pugnas uerborū: nouitates quoq;
uocū iuxta apoſtolicā doctrinā uitamus. Patrū tantū op-
ponimus ſentētias, ac uerba proferim⁹: & nō noſtra. Nec
enī ſapientiores ſumus quàm patres noſtri. Abundet ſanè
in ſuo ſenſu qui uult quantū uult, dūmodo nos patiatur
in ſcripturarū ſenſibus abundare, quomodo dicit apoſto-
2.Cor.3. lus: Nō ꝙ ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis tan-
quam ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex deo eſt. ¶ Scribis
itaq; quēdam aſſerere (neſcio quem: nam non nominas)
ex quo primū dictum à domino legitur: Niſi quis renatus Ioan.3.
fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non intrabit in regnū cæ-
lorum: ex eo neminē abſq; eodē percepto actualiter uiſibi-
li ſacramento, uel eius uice martyrio, ullatenus potuiſſe
ſaluari. Sed etſi fortè illud quiſpiam cum uera fide & con-
tritione cordis expeteret: ſed præuentus mortis articulo
aſſequi quod cuperet non ualeret: tamen omnino dānari.
¶ Vbi primo de temporis quidem præfixione durū nimis
auſterūq; uidetur: ut uidelicet uerbum abſconditū palam
iam noceat: & ante iudex feriat quàm moneat: quodq; inte-
rim in tenebris loquitur & in aure ſaluator: nondum qui-
dem ſaluet, quia nondum apparet: & iam mundū impleat
condēnatis. Itane ergo uerbum ſalutis, & præceptū uitæ
non prius uitam reſtituere ualuit quàm mortē inflixerit?
Ideoq; eò innocentibus quò & neſciētibus adhuc uolūtatē
dñi ſui? Num gentem ignorātem & iuſtā, ut cum ethnico
loquamur: debuit interficere deus? Quis ita ſapiat? Non
equidē uitæ cōcordat auctori: morte quidem quam exter-
minare uenerat, uti mox in initio uiarū ſuarum ad præiu-
diciū ſeculi, cæleſte adhuc recentiſſimū ignorās edictum.
Nefas eſt profectò ſentire de omniū largitore bonorū, ꝙ
tam malū principiū dederit adueniens. Minime prorſus
id ego cuipiā de chriſto aſſenſerim, quod magis ab anti-
chriſto merito formidatur: quia uidelicet & ipſa paraue-
rit ſagittā ſuā in pharetra: ut ſagittaret in obſcuro rectos
corde. Quanti nāq; interim toto orbe non baptizati mo-
riuntur: profectò ignorantes quid cum nichodemo ieſus
noctu ſecretoq; confabularetur. Quid ergo? Necdum lex
promulgat: & iam præuaricantes tenentur? Et quomodo
(inquit) credent in eum quem non audierūt? Quomodo
uerò audient ſine prædicante? Quō autem prædicabunt
niſi mittantur? Necdū iniuncta, necdū uulgata, necdum au-
dita prædicatio eſt: & iuxta pigri ac nequā ſerui ſententiā
tam durus eſt dñs: ut necdum ſata iam metere uelit, & nō
ſparſa colligere? Abſit. Sed audi magis huius rei ueritatē.
Qui unus eſt magiſter in cælo & in terra: ei qui magiſter
tantū in iſrael erat, familiari priuatoq; colloquio tradebat
quod traderet: docebat quod doceret: nō quod exigeret
& ab abſentib⁹: nō unde præſcriberet & his qui nō audie-
rant. Valde quippe iniuſte exigitur obeditio: ubi nō præ-
ceſſerit auditio. Neq; enī tale eſt hoc: quod & abſq; pmul-
gatione: naturalis lex ignorare nō ſineret, quale uerbi gra-
tia illud eſt: Quod tibi non uis fieri: alij ne feceris. Factitiū
enim magis quodāmodo eſt, & non naturale mandatum.
Quænā enim natura ſeu ratio docet internam æternāq; ſa-
lutem mortalium neminē poſſe percipere: cuius fortis cor-
pus perfuſum uiſibili non fuerit elemento? Sacramentum
dei altiſſimi eſt ſuſcipiēdū, non diſcutiendū: uenerādum,
non dijudicandū: fide ſortitum, non inuētū: traditiōe ſan-
xitum, non adinuentum ratione. Porrò fidem neceſſe eſt
ut auditus præceſſerit, dicente apoſtolo: Ergo fides ex au-
ditu. Quod ergo omnino ſciri non poterat ſi non audire-
tur: quo pacto quæſo exigi debeat & antequam audire-
tur? Vide autem quomodo hoc refugit apoſtolus: & de ſo-
lo auditu conuicit incredulos. Sed dico inquit: Nunquid
non audierūt? Ac ſi dicat. Excuſari poterant: ſi non audiſ-
ſent. Vbi enī non eſt lex, nec præuaricatio. Nunc uerò cū
in omnē terrā exierit ſonus prædicantiū: & in fines orbis
terræ uerba eorum: quia diſſimulari iam non ualet audi-
tus: profectò inexcuſabilis eſt & cōtēptus. Multa pfectò
ſcienda neſciuntur, aut ſciendi incuria: aut diſcendi deſi-
dia: aut uerecundia inquirēdi. Et quidē hmōi ignorantia
non habet excuſationem. Sed nunquid fortè tale eſt hoc
quod inquiſitū humano poſſit addiſci magiſterio? Homo
hōis niſi ipſo indicante non intelligit cogitatum: quanto
minus diuinū quis poterit inueſtigare conſilium: niſi cui
ipſe uoluerit reuelare? Audi deniq; ipm: Si non ueniſſem Ioan.15.
(ait) & locutus eis non fuiſſem: peccatū nō haberent. Nō
dicit ſimpliciter & locutus non fuiſſem, ſed interſerēs eis,
& locutus eis, inquit, nō fuiſſem: oſtendēs ſine dubio non
ante eſſeri inexcuſabiles de cōtēptu, quàm ad ipſorū uſq;

notitiā iuſſio perueniret. Nam ſi locutus quidē fuiſſet, ſed
non eis: inobediētiæ culpam ignorātia nihilominus excu
ſaret. Nunc autem, inquit, quoniā locutus ſum eis: excuſa
Ioan.18. tionem non habent de peccato ſuo. Vnde & aiebat: Ego
palā locutus ſum mundo: & in occulto locutus ſum nihil.
Non ꝙ ſuos domeſticos multa in occulto priuatimꝙ; nō
docuerit: ſed ꝙ tanquā nihilum interim reputaret: & nec
pœnā nec præmiū ea augere quæ in ſecreto tradebat iudi
caret, donec de medio fierent, & prodirent in lumine. De-
Matt.10. niꝙ; & dicebat: Quod dico uobis in tenebris, dicite in lu
mine: ut merito uidelicet iam audientibus obediētiæ uel
meritū aſcriberet uel cōtemptū: cum in medio proferent.
Lucæ.10. Itē qui uos audit, inquit, me audit: & qui uos ſpernit, me
ſpernit. Ac ſi diceret. Iudicium meum inter obedientes &
contēnentes: non de mea ſecreta traditione: ſed de ueſtra
publica prædicatiōe pēdebit. Sed fortè aliquis dicat eos
quidē qui nō audierūt: etſi nō de contēptu iudicari: dam-
nari tñ propter originale peccatū, à quo utiꝙ; niſi per la-
uacrū emūdari minime potuerūt. At uerò quis neſciat &
alia præter baptiſmū contra originale peccatum remedia
antiquis nō defuiſſe tēporibus? Abrahæ quidē & ſemini
eius: circūciſionis ſacramentū in hoc ipſum diuinitus tra-
ditū eſt. In nationibus uerò quoquot inuēti fideles ſunt,
adultos quidē fide & ſacrificiis credimus expiatos: paruu
lis autē etiā ſolā profuiſſe imo & ſufficiſſe parentum fidē.
Porrò hoc ita uſꝙ; ad baptiſmi tpa perduraſſe: quo uno
ſubſtituto uacaſſe cætera. Quærimus itaꝙ; baptiſmi tēpus
Ioan.3. ex quo cœperit. Ex quo, inquit, primū dictū eſt: Niſi quis
renatus fuerit &c. Tene ergo firmiter dictū hoc ad nicho-
demū utiꝙ; amicū Ieſu, occultū tñ ꝓpter metū iudæorū:
occultūꝙ; illud de nocte regiſſe colloquiū. ¶ Quāta autē
putas obiiſſe interim, ut de gentibus taceā, millia circunci-
ſorū: cū needū in lucē ꝓdierit quod de baptiſmo tunc in
tenebris dicebat? Quid ergo? Dānatos illos oēs dicimus
quia baptizati non ſunt? Fit ergo iniuria antiquo illi dei
æque mandato: ſi nouo adhuc furtiue quodāmodo ſuper-
ueniēte, non tñ ſubueniēte, illud ita ſubito euanuiſſe pute
tur, ut prodeſſe deinceps nō ualeret. Et quidē quàm lōge
poſt putas publice prædicatū & clamatū ſuper tecta fuiſ-
Gal.5. ſe: Si circūcidamini, chriſtus uobis nō proderit? Quomo
Matt.11. do deinde ſtabit illud, quia à diebꝰ ioānis baptiſtæ regnū
cælorū uim patitur: ſi præcipue tunc tpis contigiſſe cōſti
terit huiuſcemodi à regno uiolentā interclusionem, qua-
lis quidē nec ante fuerit: nec poſt futura ſit? Sancito ꝗppe
noui myſterii decreto, ſed adhuc ſecreto: quiſnā quæſo mo
rientibus interim ad regnum patet acceſſus: dum & uetꝰ
iam deficit, quoniam à nouo excluditur: & nouum tamen
non ſubuenit, quoniam dum neſcitur non percipitur? O
infeliciſſima illa tempora: quæ ſola à ſeculis omni penitus
ſalutis remedio uacua tranſierunt: dum & circunciſio quæ
illo uſꝙ; uiguerat, prodeſſe iam ſubripiente baptiſmate nō
auderet: & baptiſma quoniam adhuc lateret non ſuccur-
reret. Forſan dormiebat eo tempore deus: nec fuit interim
qui redimeret: neꝙ; qui ſaluum faceret. Satis profectò ex
his quantum reor apparet qđ damnatio non baptizato-
rum: & fruſtratio circunciſorum: & euacuatio ſacrificiorū
quæ fortè contra originale peccatum ritus obſeruabat an
tiquus: generaliter iam tunc minime cœperit quando ni-
chodemo clam dictum eſt: Niſi quis renatꝰ fuerit ex aqua
& ſpiritu ſancto, nō intrabit in regnum cælorum: ſed nec
Matt.28. quando apoſtolis palam iniunctū eſt. Ite & docete oēs gē
tes, baptizātes eos in noīe patris, & filii, & ſpūſancti. Sed
ex eo tempore tantū cuiꝙ; cœpit antiqua obſeruatio non
ualere, & non baptizatus quiſꝙ; noui præcepti reus exiſte
re, ex quo præceptum ipſum inexcuſabiliter ad eīꝰ potuit
peruenire notitiam. Sanè paruulis & necdum ratione utē
tibus: quia ſola nocere creditur peccati contagio, non
etiam mādati præuaricatio: tandiu credendū eſt antiqua
ualuiſſe ſacramenta, quādiu palam interdicta nō fuiſſe cō-
ſtiterit. An uerò ultra: penes deum eſt, non meum diffini-
re. Porrò in maiori ætate quiſquis poſt uulgatū ubiꝙ; ba-
ptiſmi remediū renuit iam baptizari, generali originaliꝙ;
maculæ addit & ex proprio crimen ſuperbiæ: duplicem ſe
cum portans iuſtiſſimæ damnationis cauſam, ſi ſic de cor-
pore exire contigerit. Tamen ſi ante exitum reſipuerit &
uoluerit & petierit baptizari, ſed mortis præoccupatꝰ ar-
ticulo fortè obtinere nequiuerit: dum nō deſit fides recta,
ſpes pia, charitas ſyncera: propitius ſit mihi deus: qa huic
ego ob ſolam aquā ſi defuerit, nequaquā omnino poſſum
deſperare ſalutē: nec uacuam credere fidem: nec confunde
re ſpem: nec excidere charitatem: tantū ſi aquā non cōtem
ptus, ſed ſola (ut dixi) ꝓhibeat impoſſibilitas. Si quis ali-
ter ſapit, uiderit unde ſibi quod aſſerit perſuaſerit: nā me
non facile fateor aſſentire ſi non firmior induxerit uel ra-
tio ad intelligendum: uel ad credēdum auctoritas. Sed mi
ror admodum ſi nouus iſte nouarum inuētor aſſertionū,
& aſſertor inuentionū: inuenire in hoc rationem potuerit
quæ ſanctos patres latuerit, Ambroſiū & Auguſtinū: ſiue
auctoritatē eorundem auctoritate potiorē. Nam ſi neſcit:
uterꝙ; idem profectò ſenſit quod fatemur ſentire & nos. Li
brum certè Ambroſii de morte ualentiniani legat ſi nō le-
git: recolat ſi iam legit: non diſſimulet ſi recolit: & aduer-
tet ſine dubio ſanctum, homini non baptizato & mortuo
fidenter de ſola fide ſalutem præſumere: & tribuere indu-
bitanter bonæ uoluntati qđ defuit facultati. Legat & Au-
guſtini cōtra Donatiſtas de unico baptiſmo librū quartū:
& ſe uel agnoſcat imprudēter deceptū, uel ꝓbet impuden
ter obſtinatū. Baptiſmi inquit uicem aliqñ implere paſſio
nem: de latrone illo cui nō baptizato dictū eſt: Hodie me- Lucæ.23.
cū eris in paradiſo: beatus Cyprianus nō leue documētū
aſſumit. Et addidit. Quod etiam atꝙ; etiam conſiderans:
inuenio, inquit, non tantum paſſionē pro nomine chriſti,
id quod ex baptiſmate deerat poſſe ſupplere: ſed etiā fidē
conuerſionemꝙ; cordis, ſi fortè ad celebrandum myſteriū
baptiſmi in anguſtiis temporum ſuccurri non poteſt. Et
infra. Quātum itaꝙ;, ait, ualeat etiam ſine uiſibili ſacramē-
to baptiſmi quod ait apoſtolus: Corde creditur ad iuſti- Rom.10.
tiam: ore autem confeſſio fit ad ſalutem: in illo latrone de-
claratū eſt. Sed tūc, inquit, impletur inuiſibiliter: cum my
ſterium baptiſmi non cōtemptus religionis, ſed articulus
neceſſitatis excludit. Et quidē nō ignoro retractare ipſum
id qđ poſuerat teſtimoniū de latrone, minuſꝙ; idoneū ad
comprobandam illam ſententiā confiteri: eò ꝙ ſanè incer
tum ſit utrūnnam fuerit baptizatus. Cæterum ſententiam
& audacter proſequitur, & multipliciter cōfirmat: nec uſ-
piam (niſi fallor) retractaſſe reperies. Item in alio loco Au
guſtinus cum aliquos præmiſiſſet quos ſcriptura comme-
morat inuiſibiliter quidem non tamē etiam uiſibiliter ſan-
ctificatos: tandem infert. Ex his colligitur, aut inuiſibilem
ſanctificationem quibuſdam affuiſſe & profuiſſe ſine uiſi-
bilibus ſacramentis: quæ pro temporum diuerſitate muta
ta ſunt: ut alia tūc fuerint, & alia modo ſint. Et paulo poſt.
Nec tamen, inquit, uiſibile ſacramentum omnino contem
nendum: nam cōtemptor eius inuiſibiliter ſanctificari nō
poteſt. Vbi ſatis euidenter oſtendit fidelem & conuerſum
ad dñm: nō ſi nequiuerit, ſed ſi cōtēpſerit baptizari: fructu
priuari baptiſmatis. Ab his ergo duabus colūnis (Augu
ſtinum loquor & Ambroſiū) crede mihi difficile auellor.
Cum his inquā me aut errare, aut ſapere fateor: credens &
ipſe ſola fide hoīem poſſe ſaluari cum deſiderio percipiēdi
ſacramentum: ſi tamen pio adimplendo deſiderio mors an
ticipans ſeu alia quæcunꝙ; uis inuincibilis obuiarit. Vide
etiam ne fortè ob hoc ſaluator cum diceret: Qui credide- Marc.6.
rit & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Caute & uigilanter nō
repetierit: qui uerò baptizatus non fuerit, ſed tantum: qui
uerò, inquit, nō crediderit, cōdēnabitur. Nimirū innuens
ſolam interdū fidē ſufficere ad ſalutem: & ſine ipſa ſufficere
nihil. Quapropter etſi martyrium uicē baptiſmi poſſe im-
plere conceditur: non planè hoc facit pœna, ſed ipſa fides.
Nam abſꝙ; ipſa quid eſt martyrium niſi pœna? Quæ ergo
martyrio præſtat ut abſꝙ; ulla dubietate ꝓ baptiſmate re-
putetur: ipſa ita infirma & imbecillis per ſe erit: ut ꝙ dare
alteri ualet,

alteri ualet, ſola nō ualeat obtinere? Eſt prorſus ſanguinis
pro xp̄o effuſio magnæ cuiuſdam fidei indubitata proba-
tio, non deo tamen, ſed oībus. Sed quid ſi deus qui profe-
ctò ad probandū quod uult, nullis indiget experimentis:
æque magnā in corde cuiuſpiā in pace morientis inſpicit
fidē: martyrio qdē nō interrogatā, martyrio tñ idoneam?
Si recordat⁹ fuerit homo necdum ſe ſalutis percepiſſe my
ſteriū, & dolēs pœnitēsq; toto deſiderio expetierit: ſed aſ-
ſequi mortis celeritate præoccupatus nequiuerit: damna
bit fidelē ſuū deus: dānabit inquam hoīem pro ſe etiā pa-
1.Cori.2. ratum mori? Paulus dicit: Nemo poteſt dicere dñs ieſus,
niſi in ſpiritu ſancto. Hūc ergo qui in articulo mortis non
ſolum inuocat dñm ieſum: ſed ipſius quoq; toto deſiderio
expetit ſacramentū: dicemus aut non loqui in ſpū ſancto,
& falſus erit apoſtolus: aut & cum ſpū ſancto dānari? Sal-
uatorem habet habitantem per fidē in corde, & in ore per
confeſſionē: & cum ſaluatore damnabit? Pro certo cū non
aliunde martyrium niſi ex fidei merito illā obtinuerit præ
rogatiuam, ut ſingulariter uice baptiſmi ſecure ſuſcipiat:
non uideo cur non ipſa æque & ſine martyrio apud eum
tantūdē poſſit: cui & ſine martyrij probamento proculdu
bio innoteſcit. Poſſit ſanè tantūdem dixerim quātum ad
ſalutis ſpectat obtentum: non autem ad meriti cumulum:
1.Ioan.3. quo indubitanter martyriū antecellit. Legimus: Omnis
Matth.5. qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Et item: Qui uiderit
mulierē ad cōcupiſcēdā eā: iam mœchat⁹ eſt in corde ſuo.
Quid planius quàm q uolūtas pro facto reputetur, ubi fa
ctum excludit neceſſitas? Niſi fortè putetur in malo quàm
in bono efficacior inueniri uolūtas apud deum qui chari
tas eſt: & promptior eſſe ad ulciſcendum quàm ad remune
rādum miſericors & miſerator dñs. Quomodo is qui alie-
no debito ſe teneri fortè in extremis poſitus recolit: ſi de-
ſit unde perſoluat, ſola nihilominus pœnitentia & cordis
contritione obtinere ueniam creditur: ne iam pro eo dam
netur: ſic ſola fides & mentis ad deū conuerſio ſine effuſio-
ne ſanguinis & ſine perfuſione aquæ ſalutē ſine dubio ope
ratur uolenti, ſed non ualenti prohibente articulo bapti-
zari. Et ſicut nulla illi pœnitentia remittitur peccatum, ſi
cum poſſit non reſtituit ablatū: ſic & huic nulla proderit
fides ſi cū poſſit nō percipit ſacramentū. Quāquā & fidem
conuincitur non habere perfectā, ſi negligit. Vera enim &
plena fides uniuerſa præcepta cōplectit. Eſt autē hoc unū,
ipſumq; præcipuū ex præceptis. Merito ergo nō fidelis,
ſed plane rebellis atq; contemptor reputabitur quiſquis
obedire renuerit. Quomodo deniq; fidelis, qui dei contē
nit ſacramentum? Sanè infantes quia hanc prohibēte æta
te non poſſunt habere fidē: hoc eſt cordis ad deū conuer-
ſionem: conſequenter nec ſalutem ſi abſq; baptiſmi perce-
ptione moriuntur. Non q uel ipſi quādo baptizātur, fide
omnino careant, ſine qua impoſſibile eſt uel ipſos placere
deo: ſed ſaluātur & ipſi per fidē: non tamen ſuā, ſed alienā.
Dignū nempe eſt & ad dei ſpectat benignitatē: ut quibus
fidē ætas denegat propriā: gratia ꝓdeſſe concedat alienā.
Nec enim oīpotentis iuſtitia: propriā putat ab his exigen
dam fidē: quos nouit propriā nullā habere culpā. Porrò
aliena opus eſt fide: cum ſine ſorde non naſcantur aliena:
quatenus nec à paruulis alienū ſit: quod de oībus genera
Actu.15. liter dicitur: fide mundans corda eorum. Nec dubium q
macula cōtracta ab alijs: aliorum quoq; fide ualeat uel de-
beat emundari. Hæc ſunt quippe iudicia diuinæ iuſtitiæ:
quibus exultans ſanctus Dauid: Memor fui, inquit, iudi
Pſal.118. ciorum tuorum à ſeculo dñe: & conſolatus ſum. Hucuſq;
de his. Aſſerit præterea, ut dicis, ille quē dicis: omnes anti
quos iuſtos, quotquot uidelicet chriſti aduentū præceſſe
runt: tantā omnino habuiſſe præſcientiā futurorū: quātā
nos qui poſt ſumus, præteritorū ſcientiā: ita ut nullus uel
ſimpliciū iuſtorū aliquid prorſus ignoraret ex oīb⁹ quæ
modo nobis euāgelica pandit hiſtoria. Verbi gratia. Ver
bum incarnatū, partū uirginalē, doctrinā ſaluatoris, mira
cula, crucem, mortem, ſepulturam, deſcenſum ad inferos,
reſurrectionē, & ad cælos aſcenſionē: ſic omnino omnib⁹
illorum temporū iuſtis & aperte omnia & diſtincte ſingu-
la fuiſſe præcognita: quemadmodū ſuo ſunt tempore poſt
exhibita, & modo cognita nobis: adeò ut nec iuſti fuerint
nec ſalui ſint quibus ita clara omnia & perſpicua non fue-
runt. Et id quidem falſum. Verum ad refellēdum tu tanta
in tua epiſtola poſuiſſe uideris: ut nil addendum penitus
putem, & penè quid addi poſſit, nō inueniam. De homine
tamen qui iſta loquitur, pace ipſius dico paucis quod ſen
tio. Videtur plus nouitatis curioſus, quàm ſtudioſus ueri
tatis: grauariq; de omni re ſentire cū alijs, & dicere quod
aut ſolus nō dixerit aut primus. Vnde fit ut in his quæ ſen
tit & loquitur, modū omnino tenere aut ignoret aut diſ-
ſimulet. Ecce enim & in hac aſſertiōe ſua dum pares in ſciē
tia facit oēs qui uētura ſperabāt, his qui præterita legūt:
deū profectò aut nimis parcū prædicat, aut nimis largū:
oculū diſcretionis ex nulla parte aperiens. Aut enim nu-
merū electorū illius tēporis ſub paucitate redigit rariſſi-
morū ſpiritualiū quos pro ſuæ ſanctitatis ſpeciali excellē-
tia inſignes illuſtreſq; illis temporibus extitiſſe, ac ſingu-
lari munere ſpiritus ſingula uti uentura erant præuidere
certiſſime potuiſſe ſcriptura cōmemorat: & ſic nimis ab-
breuiat manū dei, dum præter paucos illos perfectiſſimos
neminē eo tēpore putat potuiſſe ſaluari: aut certe ſi & illa
tēpora multitudinē ſaluandorū etiā præter iſtos habuiſſe
non diffitet, magnā ſed inauditā diuini muneris largitatē
ueteri populo collatam aſſerit: ſiquidem omnem multitu-
dinē omnia quæ de myſterio noſtræ redēptionis ſuperi⁹
enumerata ſunt, liquido præcognouiſſe conſtiterit. Cum
enim ex his quippiā tunc nec ſcriptū manifeſte, nec publi
ce prædicatum fuiſſe manifeſtum ſit: reſtat ut fateamur o-
mnia omnib⁹ per ſpiritū reuelata fuiſſe: & ſic oēs ſpūales,
omnes perfectos, omnes extitiſſe ꝓphetas, quotquot ab
aduentu dñi retro iuſti & ſalui fuerūt. Fuit itaq; antiquis
tēporibus aut perrara ſalus, aut nimiū numeroſa pfectio.
Quorum quidē quodlibet ſapere, diſcretionis terminos
excedere eſt. Q, ſi uidet tolerabilius, imo & deo iuſtius iu
dicat repleſſe potius & ditaſſe ſecula illa multitudine per-
fectorum, quàm ſaluandorum tanta fuiſſe paucitate cōten
tum, quatenus & ſalui nō pauci tunc fierent & omnes ni-
hilominus repleti ſpiritu prophetico: necdū reuelata my-
ſteria iam tūc penetrarent: ſi inquā hoc recipitur, benedi-
cimus quidem deū in donis ſuis: ſed quid tempori gratiæ
reſeruatum ſit, non uidemus. Niſi q tempus gratiæ illud
potius iuxta ſententiā hanc fuerit appellādum, in quo tot
& tantæ dei populo diuitiæ ſpūs affluebāt: ut illud pror-
ſus incredibili felicitate cerneret impletum quod moyſes
optabat, cū diceret: Quis dabit ut oēs propheſēt? Quæſo
quid ſimile attulit euāgelium? Fruſtra gloriat Paulus de
primitijs ſpūs quas ſe putat cum ſuis coapoſtolis accepiſ-
ſe: cū nil tale in diebus ſuis potuerit experiri. Deniq; aie-
bat: Nunquid oēs prophetæ? Fruſtra inquā gloriatur de
euangelio ſuo quia nō ab hoīe neq; per hoīem illud acce-
perit, ſed quaſi ſpeciali quadā prærogatiua per reuelatio-
ne ieſu chriſti: cum & ante ipſum per ſpiritum fuerit etiam
populis reuelatum. Sed nec apoſtolus petrus profectò de
buit propheticū illud ad ſua tempora retorquere: Effun- Actuū.1.
dam de ſpiritu meo ſuper filios & filias ueſtras: & prophe
tabunt filij ueſtri & filiæ: ſi abūdātior iam præceſſerat trāſ
actis ſeculis effuſio ſpirit⁹. Aut certè propheta, uel potius
in propheta deus, ſi uerè illa tempora apoſtolica cum hoc
diceret intuebatur: non planè effundam ſed ſubtrahā ma-
gis de ſpiritu meo dixiſſe debuerat. Quid enī? Si filijs euā-
gelij omnes ueteres iuſtos pares facimus in ſcientia: nun-
quid non & ſuperiores in gratia conſequenter fateri ne-
ceſſe eſt: utpote quos non lectio ſicut nos, aut prædicatio,
ſed ipſa unctio docuerit omnes de omnib⁹? Eſto tamen: to
leremus nos noſtram iniuriam, & apoſtoli quoq; ſuam: ut
& ipſis minimi etiam antiquorum iuſtorum comparentur
in ſcientia, præferantur in gratia. Sed eſt ſanè quod ullo o-
mnino pacto merito non ferimus: ut dñs uidelicet gloriæ
ſentiatur uel falli unquā potuiſſe, uel fallere uoluiſſe. Qui

Matt,11, quidē ipſe proteſtatus eſt: inter natos mulierū maiorē ioā
ne baptiſta non ſurrexiſſe. Vide autē ſi nō uerè falſum fate
ri cogimur ueritatis hoc teſtimoniū: ſi tantum tribuamus
ueteribus quantum nec ioanni uendicare ualemus. Non
utiq̧ ſit iniuria ioanni: ſi quid ignoraſſe creditur aut dici
tur: nimirum quod & ipſe nō diſſitetur. Sed ſi quod preco
ni ueritatis negamus: contra preconiū ueritatis alteri da
mus: hoc uō tantum iniuria, ſed & baſphemia eſt: & planè
ioanni non contradicere, ſed ueritati, Quid ergo? Ami
Ibidem, cus ſpōſi dubitat & quærit: Tu es qui uenturus es: an aliū
expectamus? & nos mālibus hoīm certitudinē de oib⁹ no
ſtro mendacio confirmamus? Nec ipſos de ſe ita ueteres
ſenſiſſe paucis aduertere poſſumus. Moyſes ſcribit deum
Exo,3, ad ſe loquentē dixiſſe ſic: Ego ſum deus abraham: & deus
iſaac, & deus iacob, & nomen meum adonai non indicaui
eis, ſubaudis ſicut tibi. Oſtēdit ergo ſe de dei notitia plus
aliquid præcedentibus patribus accepiſſe. Dauid quoq̧
ſuper doctores ſuos & ſeniores donū ſibi intelligentiæ au
Pſal.118, dacter præſumit ita dicens: Super oēs docentes me intel
lexi: quia teſtimonia tua meditatio mea eſt. Et rurſum. Su
Dañ.12. per ſenes intellexi. Sed & propheta daniel: Pertranſibunt,
ait, plurimi: & multiplex erit ſcientia, ampliorē ſcilicet re
rum notitiam promittens & ipſe poſteris. Si ergo (ut ait
etiam ſanctus papa gregorius) ſm incrementa temporum
creuit & ſcientia ſpiritualium patrū: & quanto uiciniores
aduentui ſaluatoris extiterūt, tanto myſterium ſalutis ple
nius perceperūt, non eſt dubium quin his qui & præſen
tes fuerūt, multo amplius cōtulerit rerū ipſarū exhibitio,
Lucæ,10. atq̧ præſentia exhibentis. Deniq̧ & audiunt: Beati oculi
Ioan.15. qui uident quæ uos uidetis. Item: Vos autē dixi amicos:
qa omnia quæcunq̧ audiui à patre meo, nota feci uobis.
Lucæ.10. Multi, inquit, reges & pphetæ uoluerūt uidere quæ uos
uidetis, & non uiderunt: & audire quæ auditis, & non au
dierūt. Quare? Vt uidelicet clarius largiusq̧ perciperent,
quod uix tenuiter obſcureq̧ præſenſerāt. Alioquin quid
opus erat ſotis uidere carne, & carnis audire ſermones, ſi
iam intus à ſpiritu fuerant perfecte inſtructi de oibus, præ
Ioan,6, ſertim cum dñs dicat: Caro non prodeſt quicquā: ſpūs eſt
qui uiuificat. Q, ſi pphætæ & q illuſtriores uidebantur in
illo populo: nō oēs oia liquido æqualiter agnoſcere ualue
runt: ſed alij plus, alij minus, prout eis ſpūs dabat, diuidēs
ſingulis prout uolebat, idq̧ abſq̧ præiudicio ſuæ ſanctita
tis atq̧ perfectionis: quanto magis ſimpliciores quiq̧ iu
ſti ſine detrimento ſalutis, ſaluationis tempus, modum &
ordinem neſcire potuerunt: quæ tamē certa ſpe, & fide uti
promiſſa fuerant firmiſſime tenuerunt? Quanti hodieq̧
profectò in populo chriſtiano uitæ æternæ, ſeculiq̧ futuri
quod indubitanter credunt & ſperant, & ardenter deſide
rant: formā tamē ac ſtatū ne cogitare quidem uel tenuiter
norūt? Ita ergo multi ante ſaluatoris aduētū, deum omni
potentē tenētes & diligentes ſuæ ſalutis gratuitū promiſ
ſorē, credētes in pmiſſione fidelē, ſperantes certiſſimū re
demptorē: in hac fide & expectatione ſaluati ſunt: licet qñ
& qualiter & quo ordine ſalus repromiſſa fieret, ignora
rent. Deniq̧ Beda aperte docet aperta omnia omnib⁹ ne
quaquam fuiſſe quæ de xp̄o futura erant, quod tu quoq̧
teſtimoniū in tua epiſtola poſuiſti. Vnum, inquit, idēq̧ do
minicæ crucis tropheū pri⁹ pphetæ & moyſes quàm apli
nouerāt, & prædicabāt: ſed pphetæ hoc aliquoties figura
tis uelatiſq̧ ſermonibus: apli autē apoſtolorūq̧ ſucceſſo
res patefacta luce euāgelij ſemper aperte prædicabant: ita
ut nunc ois populus chriſtianus ſcire & confiteri debeat
fidē quam eo tēpore pauci admodū, & perfectiores quiq̧
nouerūt: qnāuis ois populus dei etiā tunc eiuſdē myſteria
fidei in legalibus cerimonijs typice portaret. Multa ſunt
quæ ad hæc cōfirmāda cōcurrunt: ſed modus epiſtolaris
cuncta nō patitur, nec opus eſt. Arbitror enī (ut ante iam
dixerā) me quoq̧ nō reſpōdēte: ea potuiſſe ſufficere quæ
tua ſuper hoc epl'a continet. Sed hoc addidi, ne intactum
quid præterirē ex oib⁹ quæ petiſti. ¶ Iam contra aſſertio
nem tertiā non multū nobis arbitror laborādum: tum qd

manifeſtam nimis præferat falſitatē: tum qꝫ ipſe eius inuen
tor, in ſua ſuperiori ſententia ipſam per ſe ſatis impugnet,
ſibimetipſi contrarius. Cū enī de nocturno illo priuatoq̧
ſuſurrio dñi cū nichodemo, laqueum nectat publicæ dāna
tionis per totū orbē ignorātibus: arbitrās uidelicet nemi
nem ex illa hora potuiſſe ſaluari qui non fuerit baptizat⁹:
nónne aperte peccatum ignorantiæ, & peccatū dānabile
cōfitetur? Niſi fortè tam proteruus ſit: ut deum hoīes ſine
culpa dānare exiſtimet. Verendū tñ ne ſi uel breuiter non
reſpōdetur ſtulto iuxta ſtultitiam ſuā: putans, fortè ſapien
tiam: ſecurius ſpargat ſeminariū uecordiæ in auribus inſi
pientiū: & ita iam inſipſetiæ eius non ſit numerus. Verita
tis proinde teſtimonijs paucis & manifeſtis: manifeſtū mē
dacium confutetur. Is forſitan qui aſſerit nō poſſe pecca
ri per ignorantiam, nunquā pro ſuis ignorātijs deprecat:
ſed potius prophetā irrideat deprecantē & dicentē: Deli Pſal.24.
cta iuuentutis meæ, & ignorātias meas ne memineris. For
ſitan & reprehendet deū exigentem pro peccato ignoran
tiæ ſatisfactionē. Loquitur enim in leuitico ad moyſen, di
cens: Anima ſi peccauerit per ignorātiā: feceritq̧ unū ex Leui.4.
his quæ lege dñi prohibentur: & peccati rea intellexerit
iniquitatē ſuā: offeret arietē immaculatū de gregibus ſa
cerdoti: iuxta menſurā æſtimationēq̧ peccati. Et rurſum:
Qui orabit pro eo qd neſciens fecerit, & dimittet ei: quia Ibidem.
per errorē deliquit in dño. Si ignorātia nunquā peccatū
eſt: cur dictū eſt in epiſtola ad hebræos quia in ſecūdo ta Heb.5.
bernaculo ſemel in anno ſolus pontifex intraret non ſine
ſanguine quē offerret pro ſui & populi ignorātia? Si pec
catū ignorātiæ nullū eſt: nō ergo peccauit ſaulus qꝫ perſe
cutus eſt eccleſiā dei: quoniā quidē ignorās hoc fecit, ma 1.Timo.1.
nens in incredulitate. Bene itaq̧ faciebat qꝫ erat blaſphe
mus & perſecutor, & cōtumelioſus: qꝫ erat ſpirās minarū
& cædis i diſcipulos dñi: in hoc ipſo qppe abūdāter æmu
lator exiſtēs paternarū ſuarū traditionū. Nō ergo debuit Gal.1.
dicere, miam cōſecutus ſum, ſed mercedem recepi: quippe 1.Tim.1.
quem ignorātia à peccato reddebat immunem, inſuper &
æmulatio remunerabilem iudicabat. Si inquā ignorantia
nunquā peccat: quid ergo cauſamur aduerſus occiſores
apoſtolorū: quoniā quidē non ſolū malū eſſe neſcierūt in
terficere illos: ſed inſuper quoq̧ id faciendo arbitrati ſunt
obſequiū ſe præſtare deo? Sed & fruſtra in cruce ſaluator Ioan.16.
pro ſuis orabat crucifixoribus: quippe neſciētib⁹ (ipſo te Luc.24.
ſte) quid facerēt, & ita nequaquā peccantibus. Neq̧ enim
fas eſt ullatenus ſuſpicari mentitum fuiſſe dñm ieſum aper
tè perhibentem eos ignorare quid facerent, & ſi fortè de
apoſtolo dubitet quis qꝫ carnē ſuam æmulans, ſicut homo
mētiri potuerit ubi ait: Si enī cognouiſſent: nunquā dñm 1.Cori.2.
gloriæ crucifixiſſent. Nunqd non ex his ſatis apparet in
quātis iaceat ignorātiæ tenebris q ignorat peccari poſſe
interdū per ignorātiā? Sed de his hactenus. ¶ In fine mihi
inſinuas, amicabiliter quidem, moueri aliquos ſuper qua
dam mea ſententia qua dixi cum euangeliū exponerē: con
ſilium dei nulli etiā beatorum angelorū antequā uirgini
reuelatū. Primo qdē inde (ut arbitror) quia nō ſatis iuſte
mouent aduertere poſſunt, qꝫ eandē ſentētiam non conſtā
ter affirmo: ſed cum temperamēto, ſuſpēdēs ſub diſiuncti
ua particula: uel ideò inquā dictum eſt à deo. Siquidē præ
miſſa una cauſa quæ mihi uidebat cur euangeliſta cum di
ceret: Miſſus eſt angelus gabriel: nominatim ſubiecerit à Lucæ.1.
deo: alterā quoq̧ tēperate qdē & ſub diſiunctiōe ſubiūxi:
quo & mihi nō incūberet defendēdi neceſſitas: & lectori
daretur eligēdi facultas quā è duabus uoluiſſet. Si igitur
una quælibet illarū ſtare poteſt, de altera quid ſuggilor:
qppe qui neutrā affirmans, lectoris utrāq̧ magis iudicio
derelinquo? Quanquā & ſi ex ſentētia dixerim ignotum
uſq̧ adhuc ſanctis angelis fuiſſe dei conſilium: non quidē
quia per incarnādi uerbi myſteriū dei ppoſitū erat qnq̧
operari ſalutē in medio terræ: hoc enim & multis morta
lium & præſcire donatū eſt & prædicere: ſed quod potiſ
ſimū tēpus, quēnue locū, uel modū, præcipueq̧ quā uir
ginē ad implēdū ppoſitū ſuū elegiſſet deus: ſi inquā hoc
dei conſilium

dei conſiliū non de opere ſed de tēpore,loco,modo, atq;
perſona:etiā ſanctos ignoraſſe angelos ſenſerim & ſcripſe-
rim:profectò nō uideo cur incredibile uideatur. Sanè ibi
unuſquiſq; iu ſuo ſenſu ſecurus abundat:ubi aut certè ra-
tioni,aut nō contēnēdæ auctoritati quod ſentitur nō ob-
uiat.Quænam enim me ratio ſiue auctoritas ſentire cogat
etiam tempus illud ab antiquo angelis innotuiſſe,de quo
Gal.4. apoſtolus:Poſtquam uenit,inquit,plenitudo temporis,
miſit deus filiū ſuū factū ex muliere:factū ſub lege. Credi-
bilius magis fortaſſe uidet,ut ſicut futuri aduētus domi-
ni(ipſo teſte)diem prorſus ignorauit:ita quoq; prioris tē-
pus nequaquā præſcierint.Quis ſcit enim ſi modo illo ſpi
ritali dei ſapientia de primo aduentu ſuo & angelis illud
locuta ſit:quod apoſtolis per os carnis aſſumptæ de ſecū-
Actuū.1. do legitur reſpondiſſe:nō eſt inquiēs ueſtrū noſſe tēpora
uel momenta quæ pater poſuit in ſua poteſtate?Quæ me
rurſum credere cōpellat neceſſitas:angelos iam ante ad-
uertiſſe ciuitatem nazareth,quàm illo cernerēt miſſum ar-
changelum uirginē ſalutare,& partū nunciare diuinum?
Siquidē q; præelecta fuerit bethleē natiuitati,hieruſalem
paſſioni,etiā ſic aperte præſcitū & prædictū eſt à prophe-
tis.Q, aūt & nazareth prouiſa ſimiliter eſt cōceptioni:nō
tñ ſimiliter ut arbitror præuiſum fuiſſe & à prophetis:cui
dens aliquod inuenit de ſcripturis teſtimoniū.Nā quod
Matth.2. legit:Qm nazaræus uocabit:profectò euāgeliſta qui hoc
de propheta ſumit:nō tam ad cōceptionē quàm ad educa
tionem referri ſatis euidenter oſtendit:q; illo uidelicet ex
Ioā.7. ægypto reportatus fuerit:illicq; nutrit⁹.Deniq; iudæi ad
nicodemum:ſcrutare,aiunt,& uide:qm̃ ꝓpheta à galilæa
nō ſurgit.Et quidē ſciēti legē loquebant:& qui magiſter
erat in iſrael:nihilq; facile ignoraret ex oībus:& tñ tota fi-
ducia inſtabant monſtrante ſcripturas non loqui chriſtū
uenire à galilæa:cuius nazareth ciuitas eſſe cognoſcitur.
Plus ſanè ad manū fuit eis teſtimoniū de ꝓpheta:ex quo
regi locū ſciſcitāti natiuitatis,incunctanter bethleē reſpō
derunt.Itaq; natus in bethleē xp̄s eſt,& in hieruſalem paſ
ſus:& utrūq; aperte prædixiſſe prophetas manifeſtum eſt.
Cōceptus æque eſt & in nazareth ciuitate galilææ:nec ta
men uiſum eſt occurrere quippiam uel nicodemo per qđ
ſiue galilæā ſiue nazareth ad xp̄i aduentū undecūq; perti-
nere doceret.Sic quoq; nathanael doct⁹ & ipſe in lege phi
lippo nunciāti ieſum filium ioſeph à nazareth:mox ſub
Ioā.7. interrogatione ammirando reſpōdit:A nazareth,inquit,
poteſt aliquid boni eſſe?Nimirū admirans q; à nazareth
chriſt⁹ nunciaret,quod ex nulla penitus ſcriptura recole-
ret.Aut ſi non interrogādo quidem,ſed magis affirmādo
illud reſpōdiſſe cōtendit:memor utiq; præfati teſtimonii:
qm̃ nazaræus uocabit,non tamen perinde q; in nazareth
cōceptus fuerit ieſus,eum agnouiſſe conſtabit:cū multæ
aliæ cauſæ occurrere potuiſſent cur illud propheta prædi
xerit.Potuit ergo & de conceptionis loco ut prophetas,
ſic & angelos diuinū latuiſſe conſiliū.Modū deinde illum
tam incōprehēſibilē,quē & uirgo ſolicita requiſiuit:unde
quæſo docere queam angelis fuiſſe ꝓcognitū?Mihi uerò
uidet ne ipſi quidē(ut pace eius dixerim)qui nunciabat.
Quod & ipſe fatetur,ſi eius uerba diligenter aduertimus.
Lucæ.1. Reſpōdens quippe:ſpūs ſanctus ſuperueniet in te:nōnne
aperte mittit ad magiſterium ſpūs ſancti,cuius unctione
doceat de oībus quorū ipſe ſibi non præſumit ſcientiā:&
diſcat experiēdo,quod audiēdo non poterat?Deniq; ſub
Ibidem. iungit:Et uirtus altiſſimi obumbrabit tibi:expreſſi⁹ pro-
fectò ſignificans modū ſecretiſſimū arcani incomprehenſi
bilis & ineffabilis ſacramēti:quo quaſi in umbra cum ſo-
la & in ſola uirgine,ſola trinitas conceptum fuerat opera-
tura diuinū.Ad hoc quoq; inueſtigandū myſteriū,minus
ſe idoneum cōfitetur ille magnus ioānes:cum ſe indignū
Ioā.1. perhibet ſoluere corrigiam calceamenti.Sed & ipſam uir
ginem rogo unde probabitur ex nomine uel ex facie ante
cognitā angelis:q; ipſa uidelicet eſſet quā deus elegerit in
matrem ſibi:excepto dūtaxat archangelo:cui & ſeruanda
ab initio tradita fuiſſe credenda eſt?Porrò autem ſi diabo
lus eam nec poſt conceptionem agnouit,ioſeph utiq; de-
ſponſatiōe deceptus:credi poteſt & ſanctis angelis uel an-
te minime innotuiſſe,q; ipſa uidelicet eſſet mater dei futu-
ra.Sanè etem̃ reprobi ſpiritus etſi deſtituti ſunt participa
tione gratiæ ſpiritalis:nō tamē uiuacitate induſtriæ natu
ralis.Vidēſne in quātis ſalua fide & ueritate ſcripturarū,
diuinum angeli cōſilium poterant ignoraſſe:præſertim ut
horū reuelandorū prærogatiua matri uirgini ſeruaretur?
Primū æquidē eſt tēpus,ſecundū locus,tertium modus,
quartū electio perſonæ uirginalis.Hoc reſponde fratrib⁹
qui me reprehēdūt q; dixerim ad laudē uirginis ideò poſi
tum eſſe à deo:ne cui fortè uel beatorum angelorum ſuū
conſiliū deus priuſquā uirgini reuelaſſe putetur: excepto
dūtaxat archangelo gabriele.Suum cōſilium dixi:non de
opere,ſed de operis tempore,de loco,de modo,de perſo-
næ quoq; electione.Vale.

¶ *Ad Suggerium abbatem ſancti Dionyſii.*

Epiſtola. LXXVIII.

EXiit ſermo bonus in terrā noſtrā:in bonū ſine
dubio bonis cooperaturus,ad quoſcunq; per-
uenerit.Enimuerò audiētes oēs qui timēt deū,
quāta fecit aiæ tuæ:gaudēt & ſtupent ſup tanta
& tam ſubita mutatione dexteræ excelſi.Vbiq; in dño lau
datur aīa tua:audiunt manſueti & lætant:& mirant etiam
qui te nō nouerunt,ſed tantū audiūt qualis de quali fact⁹
es,atq; in te deū glorificant.Auget uerò gaudiū & mira-
culū pariter,q; ſalutis conſiliū cælitus infuſum tibi,proti
nus tuis refundere,atq; ita implere ſategiſti quod legitur:
Qui audit,dicat ueni.Et illud:Quod dico uobis in tene- Apoc.22.
bris,dicite in lumine:& qđ in aure auditis, prædicate ſu- Matt.10.
per tecta.Sic ſtrenuus in bello miles:imo ſic pius ac fortis
militum dux:ubi ſuos fortè conſpexerit in fugam uerſos:
iamq; hoſtili paſſim gladio trucidari:etſi ſe uel ſolū uideat
euadere poſſe:libet tamen mori magis cū illis,ſine quibus
uiuere pudet.Proinde ſtat in prælio,fortiter dimicat:& in
ter cruentos gladios per medias acies hac illacq; diſcur-
rens,uoce & enſe terret quantū ualet aduerſarios,animat
ſuos.Vbi acrius inſiſtere hoſtē:ſociſq; grauius comperit
imminere periculū,ibi adeſt.Occurrit ferienti,percūti ſuc-
currit:eò quippe mori paratus pro ſingulis,quò deſpera-
tus de uniuerſis.At uerò dum paulìſper retentare & retar
dare nititur inſequentes:ſuos uerò quos ualet erigit cor-
ruētes:reuocat fugiētes:fit plerūq; ut in manu forti tā grā
tam quàm inopinatā obtineat ſalutē ſuis:hoſtibus confu-
ſionem.Fugant tandē quos fugiebāt:ſuperant quos penè
ſuſtinebāt uictores.Et qui prius periclitabantur de uita:
poſtmodū exultant & de uictoria.Sed qđ nos tam religio
ſum,tam forte factū,ſecularib⁹ cōparamus:quaſi exempla
nobis de ipſa deſint religione?An non liquido certus erat
deo pollicēte moyſes:ſiqdē periſſet populus cui præerat:
ſe nō ſolū pariter periturū non eſſe:ſed inſuper & miſſum
iri in gentē magnā?Et tñ quo affectu,quo ſtudio, quibus
pietatis uiſceribus irritātibus ſubuenit,obuiat iraſcenti?
Deniq; & ſe obiiciēs pro delinquētibus ait:Si dimittis,di Exo.32.
mitte:ſin autē,dele me de libro tuo quem ſcripſiſti. Fidelis
aduocatus:qui qm̃ nō quærit quæ ſua ſunt:facile obtinet
omne quod quærit.Planè benignus,qui tanquam caput
unitū mēbris:genti ſuæ firma charitate cohærēs:aut illam
ſaluabit ſecū:aut non poteſt niſi idē cū illis ſubire pericu-
lum.Hieremias quoq; uinctus & ipſe inſeparabiliter ſuis:ſed Hier. 45.
affectu cōpaſſionis,non contentionis aſſenſu:præ cōi exi-
lio & ſeruitute contempſit natale ſolum,ac propriam uo-
luntatē.Quippe cui cæteris migrātibus libere manere in
patria liberū fuit:ſed maluit captiuus abduci cū populo,
cui ſe fore & in ipſa captiuitate nouerat neceſſariū.Paulus
eodē ꝓculdubio ſpū optans anathema eſſe etiam ab ipſo Roma.9.
xp̄o pro fratribus,ꝓprio experit affectu quàm uera ſit illa
ſnīa:Fortis eſt ut mors dilectio:dura ſicut infernus æmu- Cant.8.
latio.Videtis quorū uos imitatorē ꝓbaueritis?Sed addo
adhuc(quē penè prætermiſerā)& ſanctū dauid:qui cer-
nens doleſq; populi ſtragem:angelo percutienti feſtinus 2.Re.24.

occurrit:& in ſe potius domũq́ patris ſui diuinam tranſ-
ferri flagitat ultionem. Quis hanc tibi perfectionem pro-
ponebat? Ego tanta fateor audire de te: etſi deſiderabam:
non tamen ſperabam. Quis nempe te crederet ſaltu (ut ita
dicam) repentino ſummã occupare uirtutũ: ſublimia me-
ritorũ attingere? Sed abſit ut pro noſtræ fidei ſpeiue an-
guſtijs, immenſa dei pietas æſtimetur: qui qđ uult in quo
uult operaꝰ: accelerãs opus, & alleuiãs onus. Quid enim?
Tua certè, nõ & tuorũ errata, ſanctorũ carpebat zelꝰ: tuis,
non ipſorũ exceſſibus ſuccẽſebãt: ſolãq́ in perſonã tuam,
nõ etiã in abbatiã fraternũ ſuſurriũ immurmurabat. Solũ
deniq́ te in cauſam uocauerant. Tu te corrigeres: & nil re
reſiduum quod pateret calumniæ. Te inquã mutato, mox
oĩs tumultus cõcideret, quieſceret ſtrepitus. Solumq́ ac
totũ erat quod nos mouebat: tuus ſcilicet ille habitus &
apparatus cum procederes, ꝙ paulò inſolẽtior appareret.
Deponeres faſtũ, habitũq́ mutares, & facile oĩm quieſce-
re poterat indignatio. Cæterum tu & feciſti ſatis cauſanti
bus: & adieciſti quod merito collaudemus. Quid enĩ iam
in humanis operibus iure laudabiꝰ: ſi hoc ſumma ammira
tione & laude digniſſimũ nõ habeꝰ? Quãquã non huma-
num, ſed diuinũ profectò ſit opus, tantorũ ſimul & tam re
pentina immutatio. In cæleſtibus magnũ ſuſcitat gaudiũ
unius peccatoris cõuerſio. Quid totius congregationis?
Quid & iſtiꝰ? Locꝰ quippe ab antiquo & nobilis, & regiæ
dignitatis extiterat: palatij cauſis, regũq́ exercitibus de-
ſeruire ſolebat. Sine cũctatione & fraude ſua cæſari reddo-
bantur: ſed non etiã deo quæ dei ſunt perſoluebanꝰ æque
fideliter. Quod audiuimꝰ: nõ quod uidimꝰ loqmur. Clau-
ſtrum ipſum monaſterij frequẽter (ut aiunt) ſtipari militi-
bus, urgeri negocijs, iurgijs perſonare, patere interdũ &
fœminis. Quid inter hæc cæleſte, quid diuinũ, quid ſpiri-
tuale poterat cogitari? Nunc uerò uacatur ibi deo: ſtu-
detur continẽtiæ: diſciplinæ inuigilaꝰ: lectionibus ſanctis
intẽditur. Iuge quippe ſilentiũ, & ab omĩ ſtrepitu ſecula-
rium perpetua quies: cogit cæleſtia meditari. Porrò conti
nentiæ labor, & rigor diſciplinæ: pſalmorum hymnorũq́
dulcedine releuanꝰ. Pudor de præteritis, nouæ conuerſa-
tionis tẽperat auſteritatem. Is autẽ qui in præſenti per patientiã
capitur bonæ cõſciẽtiæ fructꝰ: futurorũ quoq́ bo-
norũ operaꝰ deſiderium, quod nõ fruſtrabiꝰ: & ſpem quæ
nõ cõfundit. Vẽturi timor iudicij: pio cedit fraternæ cha-
ritatis exercitio. Charitas quippe foras mittit timorem.
Tædiũ & accidiã procul pellit ſanctarũ uarietas obſerua-
tionum. Et hæc retexímus ad laudem & gloriã dei tãquã
oĩm auctoris: nõ tñ ſine ueſtra: tanquã ipſiꝰ coadiutoris in
omnibꝰ. Potuit quidẽ ea ipſe agere ſine uobis: ſed maluit
uos operũ habere cõſortẽ, ut haberet & gliæ. Increpabat
Matt. 12. ſaluator quoſdã ꝙ orationis domũ ſpeluncã latronum fa-
cerẽt. Habebit ergo ſine dubio cõmendatũ qui è regione
operã dedit uendicare ſanctũ à canibꝰ, à porcis margari-
tam: cuius ſtudio & induſtria uulcani officina ſtudijs uide
tur mancipata cæleſtibꝰ: imo ſua deo habitatio reddita: &
in id potius quod ante fuit, ex ſynagóga ſatanæ reſtituta.
Sanè non ad confuſionem cuiuſpiam ſiue improperiũ præ
terita mala retexímus: ſed ut ex comparatione ueterũ, no-
uitatis decus gratius uenuſtiuſq́ appareat: quia tunc re-
cẽtia iocũdius bona clareſcũt: cũ fuerint malis comparata
prioribꝰ. Silia ex ſilibꝰ innoteſcũt: ſed ex cõtrarijs contra
ria aut placẽt ampliꝰ, aut diſplicẽt. Iunge nigra cãdidis: &
mutua collatiõe in proprio quęq́ colore diſtinctius eniteſcũt.
Sic fœda admota pulchris, pulchriora reddũt: magis
fœda redduntꝰ. Ne qua tñ offenſiõis uel confuſionis ſubre-
1. Cori. 6. pat occaſio, replicamꝰ & nos uobis illud apli: Et hoc qdẽ
fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis. Iã nullus ſecula-
ribus in domũ dei patet aditus, nullꝰ ad ſancta curioſis ac
ceſſus. Nulla iam cum ocioſis cõfabulatio permiſcetur: ſo
litus puerorũ aut puellarũ ſtrepitus non audiꝰ. Solis pue-
ris xpi, de quibus diciꝰ: Ecce ego & pueri mei mecũ: locus
ſanctus peruius & expoſitꝰ diuinis tñ laudibus, ac ſacris
ſoluẽdis uotis, debita ſolicitudine & reuerentia cuſtodiꝰ.

Quàm læta martyres aure (quorũ permaxima locũ ipſum
turba nobilitat) horũ clamorẽ puerorũ ſtrepituſq́ perci
piunt: quibꝰ & uiciſſim nõ minori utiq́ ſuæ affectionis cla
more reſpondent: Laudate pueri dñm: laudate nomẽ dñi. Pſal. 112.
Et rurſum. Pſallite deo noſtro pſallite: pſallite regi noſtro Pſal. 34.
pſallite. Dum manibus pectora, genibus pauimenta tũdũ
tur, uotis & deuotis precibus altaria cumulantur, ſordẽt
genæ lachrymis, gemitibus atq́ ſuſpirijs mugiunt diuer-
ſoria: & pro forenſibus cauſis, canticis ſpiritalibus ſacra te
cta reſultant, nil ſupernis ciuibus magis ſpectare libet, niſi
regi ſummo iocundius exhibeꝰ. Quid enĩ aliud eſt qđ ait:
Sacrificiũ laudis honorificabit me? O ſi qs haberet ocu- Pſal. 49.
los apertos, quos orãdo ppheta puero reuelauit: uideret
proculdubio quẽadmodũ præueniunt principes coniuncti
pſallẽtibꝰ, in medio iuuẽcularũ tympaniſtriarũ. Videret
inquam qua cura, quóue tripudio interſunt cantantibus,
aſſunt orãtibus, inſunt meditantibꝰ, ſuperſunt quieſcenti-
bus, ordinãtibus & procurantibus præſunt. Agnoſcunt ni-
mirũ ſupernæ poteſtates cõciues ſuos: & pro his qui hæ-
reditatẽ capiunt ſalutis, ſolicite congaudent: confortant,
inſtruũt, protegũt, prouidẽtq́ oibus, oẽs in oibus. Felicẽ
ego me dixerim qui adhuc uiuã, iſta etſi nõ uidere, quoniã
abſens ſum, certe uel audire. Cæterũ uos fratres longe feli
ciores: quibus ea datum eſt & actitare. Porrò ſuper oẽs be
nedictus, quem tanti primatu boni, totius auctor boni di-
gnatꝰ eſt. De qua merito prærogatiua tibi præcipue cha-
riſſime cõgratulamur, per quem utiq́ totum eſt qđ mira-
mur. Grauaris forſitan laudibus noſtris: ſed non oportet.
Nil quippe ſimile habet quod loquimur, illorũ blanditijs
qui dicũt bonũ malũ, & malũ bonũ: atq́ ita quẽcũq́ bea-
tificãt, in errorẽ inducũt. Blãda ſed periculoſa laus, cũ lau
datur peccator in deſiderijs animæ ſuæ: & iniquus benedi
citur. Noſter qualiſcũq́ fauor de charitate procedit: & ueri
tatis limitẽ prout ſapimus non excedit. Securus gloriaꝰ:
qui in dño gloriaꝰ: hoc eſt i ueritate. Nos nõ malũ bonũ:
ſed malũ diximꝰ qđ malũ erat. Verũ ſi malis audacter cum
uidimus oblatrauimus: nunc cũ ad bona uentum eſt, ſile-
re debemus, & non magis teſtimonium perhibere bono?
Alioquin corroſores fuiſſe cõuincimur, non correctores:
quia mordere quàm emẽdare maluimus: ſi bonis obmute
ſcimus, qui in tãtum reclamauimus malis. Iuſtus corripit
in miſericordia, peccator adulaꝰ in impietate: ille ut curet,
iſte ut occultet qđ erat curãdũ. Nihil tibi apud eos q time
tes dñm glorificãt, ſuſpicandũ eſt de oleo peccatoris: quo
tuũ quondã caput impinguare ſolebãt. Laudamus te: qm̃
tu facis unde. Nõ nos ſanè adulamur: ſed in te dei munere
adimpletur qđ pſallis. Qui timẽt te, uidebunt me, & læta- Pſal. 118.
bunꝰ: qa in uerbo tuo ſup ſperaui. Et item: Collaudabunt Eccli 39.
multi ſapiẽtiã eiꝰ. En tuã quã plures pdicaut ſapiam: ſed q
priorẽ deteſtati ſunt inſipiẽtiã. Volo te taliũ preconijs de-
lectari: qui tam timeant palpare uitia, quàm detrectare uir
tutibus. Veri iſti ſunt laudatores: qui ita bona laudare ſo-
leant, ut lactare in malis non nouerint. Sunt enim ficti lau-
datores: ueri autẽ detractores, quos ſcriptura commemo- Pſal. 61.
rat dicens: Vani filij hoĩm, mendaces filij hoĩm in ſtateris:
ut decipiant ipſi de uanitate in idipſum. Hi planè ſunt de- Prouer. 1.
uitandi, iuxta cõſiliũ ſapientis dicẽtis: Fili ſi te lactauerint
pctõres: ne acquieſcas eis. Habẽt ergo & lac & oleum pec
catores, ſuaue quidẽ, ſed ueneno ſum, ſed mortiferũ. Mol-
liti ſunt, inquit, ſermones eius: hoc eſt adulatoris, ſuper
oleum, & ipſi ſunt iacula. Habet oleum & iuſtus, ſed miæ,
ſed ſanctificationis, ſed lætitiæ ſpiritalis. Habet etiam & ui
num: quod aiæ inſolentis infundat uulneribꝰ. Siquidẽ do
lentis: & quã corde uiderit eſſe cõtrito, oleo miæ cõſueuit
delinire triſtitiã. Vbi corripit, uinũ infundit: oleum, cum
blanditur. Et quidẽ uinũ abſq́ odio: oleũ ſine dolo. Proin
de nõ omnis laus adulatio: ſicut nec oĩs reprehẽſio de ani- Pſal. 140.
mi rancore deſcẽdit. Beatus qui dicere põt: Corripiet me
iuſtus in mia & increpabit me: oleũ autẽ pctõris nõ impin
guet caput meũ. Quod ubi longe feciſti à te, dignũ te pro
baſti oleo & lacte ſanctorum. Quærãt ſibi iam in paruulis
babylonis,

babylonis, dulces ſed truces matres:quibus lac mortis
emulgeãt,quos blandis mulceãt fauoribus,ac flammis nu
triant ſempiternis.Nã eccleſiæ alũnus ex uberibus ſapiæ
lactis melioris expertꝰ dulcedinẽ:iam in eo cœpit creſcere
Can.1. in ſalutẽ:iã & ex eo ſatiatus eructat dicens:Meliora ſunt
ubera tua uino,fragrantia unguentis optimis.Et hoc ad
matrẽ.Verũ itẽ guſtato ac ꝓbato quàm ſuauis eſt dñs:ut
Pſal.30. uere patrẽ dulciſſimũ ait ad ipſum:Quàm magna multi-
tudo dulcedinis tuæ dñe,quã abſcõdiſti timẽtibꝰ te.Im-
pletũ eſt ꝑfectò deſideriũ noſtrũ.Olim enĩ cũ dolens cer-
nerẽ tãta te auiditate de labijs adulantium, mortis eſcam,
peccati fugere fomitem:optans tibi & gemens, intra me
aiebã.Quis mihi det te fratrẽ meũ ſugentẽ ubera matris
meæ:Sint ꝓcul à te iã blãdi ac fraudulenti lactatores:qui
cũ in faciẽ te benedicerẽt,ꝓbris oĩm atq; ludibrijs expo-
nebãt,& eorũ ꝑſens euge,orbis tibi fabulã pariebat:imo
te fabulã orbi.Si muſitant etiã nunc,dicito illis:Si adhuc
uobis placerẽ:xp̃i ſeruus nõ eſſem.Quibꝰ in malis placui
mua:æque & in bonis placere nõ poſſum:niſi fortè muta-
ti prius incipiãt & ipſi odiſſe qđ fuimus:& ſic demum qđ
ſumꝰ diligere.¶ Duæ noſtris tpibus ortæ ſunt in eccleſia
nouæ & execrandæ p̄ſumptiões:quarũ una(ut pace tua
cõmemorẽ)tua eſt illa priſtinæ cõuerſatiõis iſolẽtia.Sed
hæc auctore deo emẽdata eſt,ipſi ad gloriam,tibi ad coro
nam,ad gaudiũ nobis,oĩbꝰ ad exẽplũ.Põt etiã facere deꝰ
ut citiꝰ & ſup altera cõſolemur.Quã ſanè odioſam admo-
dum nouitatẽ,& uereor ꝓferre in medium,& p̄termittere
grauor.Vrget quippe linguã in uerba dolor:ſed timor li-
gat.Timor,dũtaxat ne quẽ offendã ſi palã fecero qđ me
mouet:qm̃ ueritas nonnũquã odiũ parit.Verũtamen de
hmõi odio,ipſam quæ parit illud:ita me audio cõſolantẽ.
Matt.18. Neceſſe eſt,ait,ut ueniãt ſcãdala.Nec me,ut æſtimo,tãgit
õino qđ ſequit.Væ aũt homini illi,per quẽ ſcãdalũ uenit.
Cũ enĩ carpunt uitia:& inde ſcãdalũ oritur:ipſe ſibi ſcan-
dali cauſa eſt.qui fecit qđ argui debeat:nõ ille qui arguit.
Deniq; nec cautior ſum in uerbo,nec circũſpectior in ſen
ſu,illo qui ait.Melius eſt ut ſcãdalũ oriatur,quàm ueritas
relinquat.Quanquã neſcio qd ꝓſit,ſi qđ mundus clamat,
ego tacuero:oĩmq; paſſim naribꝰ infecto fœtore ſolꝰ diſſi-
mulo peſtẽ:nec audeo naſum cõtra peſſimũ putorem pro
pria munire manu.Cuiꝰ enĩ cor nõ idignat,cuiꝰ uel clam
lingua nõ ſubmurmurat,diaconũ cõtra euãgeliũ deo &
mãmonæ pariter miniſtrãtẽ:ſic qppe ſublimatũ honoribꝰ
eccleſiaſticis,ut nec ep̃is inferior uideat:ſic implicatũ mi-
litaribꝰ officijs,ut præferat & ducibꝰ. Rogo quid hoc eſt
mõſtri:ut cũ & clericꝰ & miles ſimul uideri uelit:neutrum
ſit:Par ſatis utrobiq; abuſio,ſiue ꝙ diaconus mẽſæ regiæ
deputetur miniſterio:ſiue ꝙ regis dapifer miniſterijs alta-
ris inſeruiat.Quis ſanè nõ miretur,imo & deteſtet unius
eſſe perſonæ,& armatum armatam ducere militiam,& al-
ba ſtolaq; indutũ,in medio eccleſiæ pronunciare euange-
liũ:tuba indicere bellũ militibus:& iuſſa ep̃i populis inti
mare:Niſi fortè(quod intolerabilibꝰ eſt)erubeſcit euãge
lium,de quo uas electionis admodũ gloriat,& confundit
uideri clericus,magiſq; honorabile ducit putari ſe mili-
tem,curiã eccleſiæ ꝑfert,regis menſam altari xp̃i,& calici
dñi calicẽ dæmoniorũ.Quod planè credibiliꝰ ex eo uide-
tur:quia cũ honores nõ paucos ſed quãtos nec canones
niſi inuiti patiunt,teneat in eccleſia:unius tñ quem & in
palatio aſſecutꝰ eſt: magis(ut aiunt)gloriat ex nomine,
quàm cæterorũ quolibet appellari.Cũq; ſit archidiaconꝰ,
decanus,præpoſituſq; in diuerſis eccleſijs:nihil horũ tñ
tam eũ quàm regis delectat uocitari dapiferũ. O noua &
exoſa peruerſitas.Itáne plus decet hois quàm dei famulũ
noiari,ac terreni quàm cæleſtis regis dici officialem altio
ris ducitur dignitatis:Qui clero militiã,forũ anteponit
eccleſiæ, diuinis ꝑfectò humana:cæleſtibꝰ p̄ferre terrena
cõuincit.Ergo pulchrius eſt uocari dapiferũ quàm deca-
num,quàm archidiaconũ:Et quidẽ:ſed laico,nõ clerico:
militi non diacono. Mira ſed cæca ambitio,magis imis
quàm ſummis delectari:& cui funes ceciderant in præcla-
ris,inſatiabili deſiderio amplexari ſtercora:& pro nihilo
habere terrã deſiderabilẽ.Confundit penitus ordines,&
utroq; officio delicate ſatis abutit,dũ & hinc eũ delectat
pompa non militia ſecularis,& illinc quæſtus,non cultus
religiõis.In quo quis facile nõ aduertat quantũ ſit dede-
coris nõ minꝰ utiq; regno quàm ſacerdotio:Vt enĩ cleri-
calis cõſtat nõ eſſe dignitatis,regũ ſtipendijs militare:ſic
nec regiæ maieſtatis,rem fortium adminiſtrare per cleri-
cos.Deniq; quiſnã regũ ſuæ unquã militiæ clericũ præfe-
cit imbellẽ:& nõ magis quẽpiã fortiſſimum ex militibus:
Quis itẽ aliqñ clericorũ æque ſibi nõ iudicauit indignũ,
laicæ cuiuſcũq; perſonæ mãcipari obſequijs:Ipſum certè
qđ geſtat in capite ſignũ:plus regiꝰ decet faſtus quàm fa-
mulatus.Itẽq; regale faſtigiũ magis armis quàm pſalmis
iunitit.Sanè ſi alteri fortè(ut aſſolet)acceſſiſſet quod de-
trahitur alteri,quo uel regis uidelicet humiliatio clericũ
ampliꝰ ſublimaſſet:aut clerici certe deiectio,regio contu-
liſſet honori(ut uerbi gratia,ſi nobilis aliqua mulier uiro
nubat plebeio,illa quidẽ minuit ex illo,ſed ex illa creſcit
ille)ſi ita inquã uel rex ex clerico,uel clericus ex rege pro-
ficeret:malũ qđ ex parte fuiſſet,utcunq; forſitan tolerari
debuerat.Nũc autẽ cũ utriuſlibet diminutio neutrũ pro-
uehat,ſed ſuæ potius alterutrũ plurimũ detrahant digni-
tatis:qñ nec clericũ decet regis(ut dictũ eſt)eſſe uocariue
dapiferũ:& nihilominus regẽ niſi in manu utiq; fortium
regni gubernacula poſſidere:mirũ ualde quõ utraq; po-
teſtas hoc patit,ꝙ uel eccleſia nõ abijcit diaconum milita
rem,uel curia clericũ principẽ nõ contẽnit.Et acrius iſta
& multiplicius inculcare uoluerã,ac fortaſſis debueram:
niſi epiſtolaris breuitas ſuperſedẽdũ indiceret:maximeq;
quia te offendere ueritus ſum,peperci homini:qppe quẽ
tibi aiunt familiaribus iam olim amicitijs eſſe deuinctum.
Sed uollem te habere cõtra ueritatẽ amicũ.Si tñ perſiſtis,
uerum te amicũ proba:& da operã quõ & ipſe amicus ſis
ueritatis.Tunc demũ ueræ erũt amicitiæ:ſi ueritatis fue-
rint fœderatæ cõſortio.Q; ſi ille nõ acquieuerit tibi:tene
quod tenes,hoſtiæq; caudam iunge capiti:ac tunicam dei
gratia iam polymitã cura facere & talarẽ:qm̃ cœpiſſe nil
proderit,ſi(quod abſit)nõ perſeuerare contigerit.Et hic
epiſtolæ finis,ubi tu de fine boni cõmonitus es.

¶ *Ad abbatem Lucam.* *Epiſtola*.LXXIX.

BOnum nobis de te chariſſime,& bonum ualde
rarũ oſtẽdiſti:dum minoris te non ſolũ nõ con
tempſeris monita:ſed gratias inſuper retuleris
monitori,prudenter utiq; non à quo,ſed quod
monereris attendens.Gratias ago & ipſe deo,ꝙ mea præ-
ſumptio gratiã egit magis,quàm indignationẽ meruerit.
Tenẽtes itaq; tuæ tantæ humilitatis inſigne,ampliori iam
fiducia monemus quod & prius monuimus.Obſecramus
per ſanguinẽ illũ qui pro animabus fuſus eſt,ne tanti em-
ptarum paruipendat periculũ:qđ maxime ex uirorum &
fœminarũ cohabitatione non immerito timet ab his q in
ſchola dei diu iam cõtra diaboli tentamenta luctati,ꝓpria
experiẽtiã edocti dicere poſſunt cũ aplo:Non enĩ ignora- 2.Cor.2.
mus aſtutias eiꝰ.Deniq; quàm nõ negligenter te oporteat
audire nõ meũ,ſed ipſiꝰ apli de hac re conſiliũ,imo præce-
ptum aperte clamãtis:Fugite fornicationẽ:iſtius nunc tã
turpiter lapſi fratris(ſuper quo & noſtrã dignatus es con
ſulere paruitatẽ)te doceat exprimẽtũ.De quo quidẽ mi-
ror quid tibi uiſum fuerit me tam remotũ expetere conſul
torẽ,cũ prope habeas uirũ ſapientẽ noſtri ordinis:& tuæ
p̄cipue domꝰ amatorẽ:Vuilhelmũ ſcilicet abbatem ſancti
Theodorici.Sed & apud præmõſtratũ non ambigo uiros
eſſe cõſilij:q in rebꝰ dubijs enodãdis,& prudẽtes ſint & fi-
deles.Verũtñ qa ſic tibi placuit,uideris tu cur ita placue-
rit, ego labia mea nõ ꝓhibebo.Si frater caſum ſuum quã
tũlibet grauẽ,quãtũlibet turpẽ,prior ipſe cõfeſſus fuiſſet:
& curãdus foret,& nõ effugãdus.Nunc autẽ quoniã tãti
mali aliũde fœtor emerſit:nihilominus quidem eius ſi fieri
põt curationi operam dare neceſſe eſt,ſed aliter. Fortaſſis
enim nõ expedit ut ulterius apud uos remorari ſinatur:

ne fortè (quod te nõ immerito quidem timere ſcripſiſti)
puſillus & nouellus grex hmõi tabe cõtamineť. Nec tñ fi-
lio quantulũlibet peccatori paterna omnino claudẽda ſunt
uiſcera. Arbitror aũt & patri piũ, & filio tutũ eſſe cõſiliũ:
ſi quæras ei quõ in aliqua è remotiorib⁹ dñi Noberti do-
mib⁹ recipiať, ubi ſub diſtrictiori diſciplina mutato loco
non ꝓpoſito pniam agat: donec qñq; cũ tibi uiſum fuerit
ad locũ ꝓpriũ reuoceť. Nam ad noſtrũ ordinẽ ut trãſeat,
ueſtro fortaſſis non expedit. Et qdẽ qđ ſcripſiſti illũ ſæpe
dixiſſe noſtra ſe ꝓmiſſione tenere: quia cum ſi cũ licentia
ueniret ſuſciperem⁹: hoc in noſtra præſentia etiã ipſe nega
uit. Sanè ſi tibi nõ placet uſquã cũ quæ illorũ dixi locorũ
mittere ad habitãdũ, aut te uolẽte iſte forſitã nõ cõſentit:
aut cũ utriq; cõplaceat, fortè uõ inueniať q cũ recipere ue
lit: tunc oportet ut aut urgẽte neceſſitatis cauſa, quocũq;
ad ſaluandã animam ſuã ire uoluerit, cum literis dimittať:
aut diſpenſante pietatis gratia, in ſuo loco retineatur: ſi tñ
perſentiri potuerit quõ ibidẽ oĩs ei occaſio iterandi aut
ſeminãdi hanc turpitudinẽ penitus ſubtrahať. Et de iſto
iſta ſufficiãt. Eſt aliud apud uos de quo ea præſumptione
qua ſoleo, nõ cunctabor dicere quod ſentio. De molẽdino
illo dico qđ cõuerſi cuſtodiẽtes, fœminarũ pati cogũtur
frequentiã. Si mihi credit: unũ è tribus fiet. Aut uidelicet
fœminarũ acceſſus oĩmodis a molẽdino ꝓhibebitur: aut
molẽdinũ cuicũq; extraneo & nõ cõuerſis cuſtodiendum
cõmitteť: aut idem oĩno molendinũ relinquetur.

¶ *Ad Guidonẽ abbatem Moliſmenſem.* *Epiſtola.* LXXX.

QVanto tibi in hac quam audiui tua aduerſitate
affectu cõdoleã: nouit affectuũ deus omniũ co-
gnitor, bonorũ immiſſor. Sed rurſum cũ conſi-
dero nõ per quem, ſed à quo immiſſa ſit hæc tri
bulatio: quãtũ tibi de præſenti moleſtia cõpatior, tãtũ de
ꝓſperitate mox futura ſpero cõgratulari, ſi tamẽ & tu cõſi
liũ in perturbatione nõ amittendo, idipſum mecũ ſapias:
& de manu dñi mala ſicut & bona cũ ſancto Iob æquani-
miter ſuſcipias: imo exemplo ſancti dauid nõ tam his etſi
ſeruis tuis pro tantis malis indignari, quàm ſub potenti
manu dei (qui ꝓculdubio illos miſit ad malefaciẽdũ tibi)
humiliari te oportere ſcias. Verũ qa & ad te conſtat perti
nere correctionẽ illorũ: utpotè ſeruorũ eccleſiæ tibi cõmiſ
ſæ: dignũ eſt ut pro tam nefaria præſumptiõe ſerui nequã
corripianť, ac de reb⁹ eorũ damnum monaſterij aliqua ex
parte recõpenſeť. Sed ne tuã magis in hoc ulciſci iniuriã,
quàm illorũ ferire culpã uidearis: rogo, rogãſq; conſulo,
ne tam quod illi digni ſunt penſes, ut quod tibi dignũ eſt
nõ cõſideres: ut uidelicet miſericordia iudicio ſuperexalteť,
& i tua modeſtia deus glorificeť. Porrò illũ filiũ tuũ, mihi
quoq; ꝓpter te & ꝓpter ſeipſum ſatis charum: ore tuo &
noſtro ſpũ cõmonemus, ut non eatenus ſua, etſi iuſta indi-
gnatiõe debrieť: quaten⁹ dñici illius præcepti obliuiſcať:
Matt.5. quo percutiẽti unã maxillã, præbere iubemur & alteram.

¶ *Ad Gerardum abbatem Pultarienſem.* *Epiſtola.* LXXXI.

SCripſiſſe me aliquid ad comitẽ Niuernẽſem in
tuæ perſonæ accuſationem: nec recordor, nec
uerũ eſt. Cæterum ſi pro eccleſia tua ad eũdem
principẽ literas miſi: hoc non aduerſum te, ſed
pro te egiſſe me arbitror. Siquidẽ audieram ipſum tuo &
aſſenſu & cõſilio propoſuiſſe uenire ad uiſitandũ uos, ad
probandum de tantis malis quæ de domo ueſtra diuulga
bãtur, an uera eſſent, aut cuius culpa eſſent: ut quod fortè
ſiniſtrũ reperiret, ibidẽ eius & ſtudio & ſolicitudine corri
gereť. Cui⁹ tam iuſtũ & tam pium ꝓpoſitũ ſi hortatu nr̃o
roborare curaui: cur te inde læſum iure conquæraris, non
uideo. Puto enĩ me rectè feciſſe ſi de domo dei zelũ dei ha-
bens, eius ꝓuidẽtiã qui amẽdatur⁹ erat cõmonui. Q, aũt
ex auctoritate ſcripturæ arguis me peccaſſe, quaſi q prius
te nõ corripuerim: ſcito me nullã de perſona tua querelã
habere, ſed ſolũ ut pax fiat in eccl'ia tua, ex charitate ꝓcu-
rare. Deniq; ipſi⁹ rei ueritatẽ ꝓleni⁹ cognoſces: ſi ad nos
cauſam ipſam (ut dicis) attuleris. Poteris aũt hic me inue
nire, quacũq; inſtãtis hebdomadæ die libuerit.

¶ *Ad abbatem ſancti Ioannis Carnotenſis.*
Epiſtola. LXXXII.

AD ea de quibus noſtrã curaſti cõſulere paruita
tem: primũ quidẽ nõ reſpõdere ſtatueram: nõ q
dubitauerim quid reſpõdere deberẽ, ſed q aui-
ro conſilij conſilium dare: aut præſumptuoſum
iudicabã, aut ſuperfluũ. Cæterũ cogitãs qđ ꝑpleriſq; imo
cunctis penè cõtingere ſapiẽtib⁹ ſolet: in rebus uidelicet
dubijs plus alieno ſe quàm ꝓprio credere iudicio: & qui
aliorũ facile ambigua quæq; elucidãt, in ſuis cõſueuerunt
ſcrupuloſius hæſitare, ſtatutũ nõ (ut arbitror) irrationabi
liter frango: ſed ſimpliciter pando quod uiſum eſt mihi:
nõ præiudicãs ſanius ſapiẽti. Significaſti mihi (ni fallor)
per uirũ religioſum Vrſum abbatẽ ſancti dionyſij, ſugge-
ri tibi à cogitationibus tuis deſerere patriã: domũq; cui
deo auctore præes, & pergere hieroſolymam, uacare dein
ceps deo, uiuere tibi. Et quidẽ tendenti ad perfectionẽ, pa
triã relinquere fortaſſis expediat: dicẽte deo: Exi de terra *Gene.12.*
tua & de cognatione tua. Sed qua ratione curam tibi cre-
ditam animarũ exponere debeas, oĩno non uideo. Quid
enim? Blanditur depoſitæ ſarcinæ libertas? Sed charitas
non quærit quæ ſua ſunt. Fortè quietis ꝓuocat & ocij gu
ſtus ſuauior? Sed euacuať diſpendio pacis. Libenter care
bo quãtolibet etiã ſpirituali quæſtu: qui non poſſit acqri
niſi cũ ſcandalo. Vbi enĩ ſcandalũ: ibi ꝓculdubio charita-
tis eſt detrimẽtũ. Vbi autẽ diminutio charitatis: miror qđ
uel quale poſſit ſpiritalis exercitij ſperari lucrũ. Deniq; ſi
ꝓpriã quiſq; quietẽ cõi ꝑtulerit utilitati: qs iam ueraciter
dicere poterit, mihi uiuere xp̃s eſt, & mori lucrũ? Vbi erit *Phil.1.*
quod itẽ dicit apl's: Nemo ſibi uiuit: & nemo ſibi moritur? *Rom.14.*
Et, Non qđ mihi utile eſt: ſed qđ multis. Et: ut qui uiuit: *1.Cor.10.*
nõ iam ſibi uiuat: ſed ei qui pro oĩb⁹ mortuus eſt? Sed di- *2.cor.5.*
cis. Vñ ergo mihi tñ deſiderium ſi ex deo nõ eſt? Pace tua
dixerim quod ſentio. Aquæ furtiuæ dulciores ſunt: & hu
iuſcemodi oĩm (ut ita loquar) abſinthio amariorẽ dulce-
dinẽ ab angelo ſatanæ ſub prætextu angeli lucis, ſitienti
cordi tuo infundi nõ dubitat: quiſqs ei⁹ aſtutias uõ igno-
rat. Et reuera quis alius poſſit ſcandalorũ eſſe ſuggeſtor,
diſcidij auctor, turbator unitatis & pacis: niſi ueritatis ad
uerſarius, charitatis æmulus, hoſtis antiquus generis no-
ſtri, & inimic⁹ crucis xp̃i diabol⁹? Siquidẽ is cui⁹ inuidia
mors intrauit in orbẽ terrarũ, etiã nũc bonis quæ te face-
re uidet, inuidet: & cũ ſit mendax ab initio, mẽtiť & nunc,
meliora pollicẽs quæ non uidet. Qñ nãq; ueritas fideliſſi-
mæ illi ſentẽtiæ obuiaret: Alligat⁹ es uxori, noli quærere *1.cor.7.*
ſolutionem. Aut qñ charitas ſcandalũ ſuaderet, quæ ad o-
mniũ ſcãdala uri ſe perhibet? Ille ergo inquã, ille nequiſſi-
mus, & charitati ꝑ liuorẽ, & per mẽdaciũ ueritati contra-
rius: falſum mel cũ uero felle ꝑmiſcẽs, dum ꝑmittit dubia
pro certis: immittit etiam uera pro falſis: non ut conferat
quod fruſtra ſperas: ſed ut auferat quod fructuoſe tenes.
Circuit & quærit qualiter ouib⁹ curã paſtoris ſubripiat,
dum nõ erit q eripiat: & nihilomin⁹ paſtorẽ illi horrendo
maledicto ſubijciat. Væ illi per quem ſcandalũ uenit. Sed *Mat.18.*
cõfido de ſapiẽtia tibi à deo data: qđ nullis maligni uerſu-
tijs abduci uel ſeduci poteris, ſpe incerti boni certũ inire
malũ, & æque certum deſerere bonum.

¶ *Ad Simonem abbatem ſancti Nicolai.*
Epiſtola. LXXXIII

PErſecutionẽ quã ꝓpter iuſtitiã pateris, per lite-
ras tuas nõ ſine cõpaſſione cognoſcentes, licet
xp̃i cõſolatio de ꝓmiſſione regni tibi ſufficiat:
tñ nos qđ noſtrũ eſt, & cõſolationẽ quã poſſu-
mus, & cõſiliũ qđ intelligimus ſanũ, fideliter exhibemus.
Quis enĩ ſine anxietate uideat petrum de medijs fluctibus
brachia tendẽtẽ: ſine dolore audiat colũbã xp̃i non cantã
tem ſed gemẽtẽ tãquã quæ dicat: Quõ cãtabim⁹ canticũ *Pſal.136.*
dñi in terra aliena? Quis inquã ſine lachrymis lachrymas
ipſius chriſti de limo ꝓfundi etiã nũc leuãtis oculos ſuos
in mõtes, unde ueniet auxilium ſibi, reſpiciat? Verũtamen
nos ad quos pro humilitate tua reſpicere te dicis, montes
non ſumus,

nõ ſumus: ſed & ipſi de cõualle lachrymarũ laborioſis co
natibus enitentes aduerſus renitentis inimici inſidias, ac
Pſal. 20. mũdialis malitiæ uiolentiã tecũ clamam⁹: Auxiliũ noſtrũ
2. Tim. 3. à dño, qui fecit cælũ & terrã. Oẽs quippe q̃ pie uolunt ui
uere in xp̃o, perſecutionẽ patiunt: ita ut cũ eis nunquam
deſit pie uiuere: non ſemper tñ adſit & perficere pro bona
uoluntate. Sicut enĩ impiorũ eſt piis bonorũ ꝑpoſitis aſſi
due reluctari: ſic cõtra pietatẽ non eſt, ꝓpter multitudinẽ
aduerſantiũ, quãuis iuſta & ſancta deſideria paucorũ, ple
Exod. 32. rumq; nõ perfici. Sic aaron ſceleratis tumultuãtis ppli cõ
1. Reg. 10. tra uoluntatẽ ſuam clamoribus ceſſit. Sic ſamuel eidẽ po
pulo inordinate regẽ petenti, inuitus ſaulẽ inũxit. Sic da
uid cũ uellet deo conſtruere tẽplũ: propter infeſtantiũ tñ
bella inimicorũ, qa uir bellicoſus erat, prohibitus eſt face
re quod ſancte ꝓpoſuit. Simili forma tibi pater uenerãde
cõſulimus, ut tñ ſapientiorũ cõſilio non p̃iudicemus, qua
tenus ad tp̃s propoſiti tui tibiq; conſentientiũ rigorẽ ſic
tẽperes, ut infirmorũ ſalutẽ non negligas. Inuitãdi quip
pe ſunt ad artiorẽ uitã, nõ cogendi: qb⁹ utiq; ſemel in or
dine illo cluniacẽſi p̃eſſe cõſenſiſti. Illis aũt q altius uiue
re deſiderãt: aut cõdeſcẽdere imbecillioribꝰ ex charitate
(quãtũ ſine pctõ pñt) ſuadẽdũ eſt, aut ibidẽ tenere quod
cupiũt permittendũ, ſi abſq; utrarũq; partiũ ſcandalo fie
ri põt, aut certẽ de congregatione liberos dimitti, fratri
buſq; aliis ſcd'm eorũ ꝓpoſitũ uiuentib⁹ ſociari oportet.

¶ *Ad Vuillelmum abbatem ſancti Theodorici.*

Epiſtola. LXXXIIII.

QVõd me hmõi operi operã dare iubes, per qd'
tollendũ ſit ſcandalũ de regno dei, libenter ac
cipio, ſed qũo id uelis fieri, necdum ſatis elucet
mihi. Nam illã tuam dulciſſimã epiſtolã legens
& relegẽs (ſæpius quidẽ repetita placebat) intellexi qui
dem te uelle ut illis qui de nobis tanquã detractorib⁹ clu
niacẽſis ordinis conquerunt, ſatisfaciã: quaten⁹ uidelicet
ſciat nõ eſſe uerũ qd' male hucuſq; de nobis putarunt uel
putari uoluerũt: At ſi poſt hãc ſatisfactionẽ rurſus uictus
eorũ ac ueſtit⁹ ſuperfluitatẽ &c. q̃ ſubiungis, quẽadmodũ
iniũgis carpere uoluero: & mihi uidebor cõtradicere, &
qũo ſine ſcandalo facere queã non uideo. Niſi forte & or
dinẽ quidẽ laudabilẽ, & ordinis reprehenſores reprehẽſi
biles doceã: & nihilomin⁹ tñ ipſi⁹ ſuperflua reprehẽdam.
Si hoc modo uis, aut forte aliter magis expedire uides,
manda apertius: & ut ualeam quod uis, eo modo quo uis
ora inſtãtius. Scito tñ nõ modico me in hmõi ſcriptitatio
nibus feriri detrimento: quia multum hinc mihi deuotio
nis ſubtrahitur, dum ſtudiũ oratiõis intermittitur, præ
ſertim cum nec uſus ſuppetat dictandi, nec ocium.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.* LXXXV.

SI nemo ſcit q̃ ſunt in hoie niſi ſpũs hois qui in
ipſo eſt: ſi ſola in facie uidet hõ, quia ſolus deus
intuet cor: miror, nec ſatis mirari poſſum, qũo,
quáue rõne tuam atq; meã adinuicẽ dilectionẽ
penſare uel diſtinguere potuiſti: quatenus non ſolum de
proprio, ſed & de alieno ſniam corde proferres. Error ſiq
dem eſt humanæ mentis, nõ modo bonũ putare malũ, &
malũ bonũ, aut uerũ falſum, & econuerſo: ſed etiã certa re
cipere pro dubiis, dubia pro certis. Forte uerũ eſt quod
dicis, min⁹ ſ. à me amari te, quàm me diligis: ſed certe cer
tus ſum, certũ non eſſe tibi. Qũo ergo pro certo affirmas,
de quo certũ eſt qa cert⁹ minime ſis? Mirũ, Paul⁹ ſe ſuo iu
1. Cor. 4. dicio nõ credit: ſed neq;, inq̃t, meip̃m iudico. Petr⁹ luget
ſuã qua ſe fefellerat p̃ſumptionẽ cũ de ſuo loq̃retur dicẽs:
Mat. 26. Et ſi oportuerit me mori tecum: nõ te negabo. Diſcipuli
de proditione dñi nec in ſuis fidentes conſcientiis, ſingu
Ibidem. li reſpõdebãt. Nunqd ego ſum dñe? Dauid ſuã de ſe igno
Pſal. 24. rantiam fatetur orans & clamãs: Et ignorantias meas ne
memineris. Tu uerò neſcio qua fiducia non ſolum de tuo,
ſed & de meo corde tam aperte declamas: ut plus amans
ingens, min⁹ diligar? Hæc qppe ſunt uerba tua, q̃ nollem
fuiſſe tua, quia neſcio ſi ſunt uera. Sed & tu ſcis: unde ſcis?
Vnde inquã probaſti magis nos à te diligi: quàm te à no
bis? An ex hoc qd' in tuis literis ſubiũxiſti, quia uidelicet
qui uadũt & ueniunt per te de nr̃is, nullũ tibi à nobis de
ferũt monimẽtũ gr̃æ uel amoris? Quod uerò monimẽtũ,
qd' amoris experimẽtũ à nobis reqris? Nunqd forte ſcru
pulũ mouet tibi, ꝙ ad plura iã tua ad nos ſcripta, necdum
uel ſemel reſcripſi? Sed qñ ego maturitatem ſapiẽtiæ tuæ
delectari poſſe putarẽ ſcriptitationibus imperitiæ meæ?
Sciebã enĩ qui dixit: Filioli nõ diligamus uerbo neq; lin 1. Cor. 3.
gua, ſed opere & ueritate. Qñ uerò unquã opere meo op⁹
tibi fuit & defuit? O ſcrutãs renes & corda deus, q un⁹ ſol
iuſtitiæ diuerſa ſeruorum tuorũ corda diuerſis gratiis ue
lut radiis illuſtras, ꝙ diligã illum ex dono tuo, & ſuo meri
to tu ſcis, & ego ſentio. Quatenus autẽ diligã tu ſcis: ego
neſcio. Tu inquã dñe q dediſti, ſcis quãtum dediſti, uel illi
me, uel mihi illũ amare. Et qũo aliquis nr̃m cui tu nõ dixi
ſti, audet dicere, plus amans, minus diligor: niſi forte qui
iã in lumine tuo uideat lumen ſuum, id eſt in lumine tuæ
ueritatis agnoſcat quantum ardeat igne charitatis? Ego
autem dñe interim contentus uidere in lumine tuo tene
bras meas, quoaduſq; uiſites ſedentẽ in tenebris & in um
bra mortis, & per te reuelentur cogitationes cordium, &
manifeſta fiant abſcõdita tenebrarum, fugatiſq; tenebris
iam nõ uideat in lumine tuo niſi lumen: ſentio quidem de
munere tuo ꝙ eũ diligã, ſed necdũ uideo in lumine tuo ſi
uel ſatis diligã. Neq; enim ſcio ſi iam peruenerim ad illam
qua nemo maiorem habet dilectionem, ut animã ſuam po
nat qs pro amicis ſuis. Nã qs gloriabitur caſtũ ſe habere
cor, necdũ perfectum? O dñe qui illuminas lucernam meã:
qua iam uideo & horreo tenebras meas. Deus meus illu
mina ipſas tenebras meas, ut uideã & gaudeã ordinatam
in me charitatẽ, ſciens & diligens q̃ diligẽda ſunt: & quan
tum & ad qd diligenda ſunt: me quoq; nolens diligi niſi
in te, & quantũ diligẽdus ſum. Væ eterñ mihi, ſi qd' ualde
uereor: aut ego plus ab illo quàm merui, aut ille a me mi
nus quàm dign⁹ ſit diligat. Verũtñ ſi meliores magis dili
gẽdi ſunt, ſunt autẽ meliores q magis diligũt: qd aliud di
xerim quàm illũ plus me diligere, quẽ meliorẽ eſſe nõ du
bito: me uerò minus illũ quàm debeo, qa min⁹ ualeo? Sed
quãto in te (tibi pater dico) maior eſt charitas: tãto min⁹
contẽnenda eſt à te nr̃a poſſibilitas. Quia etſi plus diligis
qñ plus uales, nõ tñ pl⁹ diligis quàm uales. Nos autẽ etſi
minus diligimus quàm debemus; diligimus tñ quãtũ ua
lem⁹. Tm̃ antẽ ualemus, quãtũ accepim⁹. Trahe nos poſt
te, ut te apprehẽdamus: & tecum ampli⁹ accipiam⁹, unde
largius diligamus. Quid ergo tu niteris nos apprehende
re, & q̃reris nõ poſſe, quos apprehẽdiſti ſi attẽdiſti, & ad
huc facere poteris, cũ uolueris: quales qdẽ ſum⁹, nõ qua
les ſperabas? Neſcio qppe qd aliud intueris in nobis qd'
nõ habem⁹: & ſeq̃ris pro nobis qd' nõ ſumus. Ideoq; non
conſeq̃ris quia nõ ſufficimus: & ut deniq; in epiſtola tua
iuſte cauſaris, deus tibi in nobis, non nos deficimus. Nũc
uerò ſi talia placent qualia modo nugatus ſum, mandato,
& adiiciã: ut cũ obediero, p̃ſumptiõis nõ timeã notã. Præ
fatiunculã quã tibi mitti iuſſiſti, non habui mõ ad manũ.
Neq; enĩ adhuc dictauerã: quia nec neceſſarium eſſe puta
bã. Quicqd uel tibi uel amicis tuis recte uis: q dedit uelle,
det & perficere pro bona uoluntate, omni mihi amicitiæ
iure colende pie ac reuerendiſſime pater.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.* LXXXVI.

FRater. B. de claraualle, ſuo illi quod ſuo. ¶ Hãc
mihi tu ſalutatiõis formulam tradidiſti, ſcribẽ
do, ſuus ille quod ſuus. Accipe quod tuum eſt,
& agnoſce uſurpationem unanimitatis eſſe in
dicium: & cum quo eſt mihi commune uerbum, animum
non diſtare. Iam ad tuas literas breuiter pro tempore re
ſpondendum eſt. Quæ cum mihi in manus uenerunt, na
talis noſtræ dies feſtus illuxerat: cuius me totum iure ſibi
deuotio uẽdicãs: nihil aliud cogitare ſinebat. Sed & nũ
tius repedare feſtinans, uix uſq; in craſtinum ut hæc iam
feſto exoccupatus qualiacunq; reſcriberem, expectauit.
Fugitiuũ itaq; fratrẽ dure à me, utpote durũ corde, incre‑

pſtum:nihil melius interim potui quàm ad locū remitte-
re unde fugerat. Quippe quē iuxta nr̃as cōſuetudines do
mi abſq; cōſenſu abbatis ſui retinere non debui. Oportet
aūt & à te eū ſimiliter aſpere icrepari, & ad humilē prouo
cari ſatisfactionē: deinde tuis cōfortari lr̃is, ad abbatē pro
eo directis. De infirmitate noſtra nihil certiꝰ modo ſciſci-
tanti tibi indicare poſſum, niſi ꝙ infirmꝰ & fui & ſum: nec
minus ſolito, nec multū plus. Q̃ uerò non miſi quā miſſu
rus erā, cauſa eſt plus me aīarū ſcandalū, quàm unius cor-
poris periculū timuiſſe. Iam ne qd horū de qbus mādaſti,
oīno ꝑtermittā: ueni o etiā ad te. Velle te audire ſcripſiſti,
qd te ego (tanquā q oīa tua norim) facere uelim. Sed hoc
(ni fallor) ſi modo dicerē: nec tu poſſes, nec ego cōſulerē.
Volo eñ & ipſe, qđ te uelle de te iā olim nō latet me. Cæ-
terū mea atq; tua æque ut æquū eſt uoluntate poſtpoſita,
magis qđ uelle deū de te puto: & mihi ut tibi ſuadeā, tu-
tum duco: & tibi ſi perſuadeam, nō incommodum. Tene
itaq; meo cōſilio quod tenes, mane in quo es, & ſtude pro
deſſe quibꝰ præes, nec præeſſe refuge, dū prodeſſe potes:
quia uæ quidem tibi ſi præes, & non prodes: ſed uæ gra-
uius ſi quia præeſſe metuis, prodeſſe refugis.

¶ *Ad Ogerum canonicū regularē.* Epl'a. LXXXVII.

TOtis uiſceribus charitatis amplectendo, fratri
Ogerio canonico, frater B. monachus ſed pec-
cator digne deo cōuerſari uſq; in finem. ¶ Si ti-
bi ad tuas literas tardiꝰ uideor reſcripſiſſe, no-
ueris potius opportunitatem nuntij defuiſſe. Quas enim
nunc primū legis, iam dudum crede dictatas. Sed ut dixi,
propter latoris inopiam tardaui mittere qđ ſcribere non
tardaui. Legi itaq; in tuis literis te illam quam grauiter fe
rebas curæ paſtoralis ſarcinam depoſuiſſe, licētia ſiquidē
ab epiſcopo uix impetrata, imo extorta tua importunita-
te. Et hoc non aliter, niſi ut in eius epiſcopatu quocunq;
alibi manens ab eius ſubiectione non recederes. Tu uerò
cum tibi hoc nō placeret, archiepm̄ adiens, & ab ipſo tan
quā ſuperiori auctoritate ſecuritatē accipiens, ad priorē
locū & ad tuū abbatē reuerſus es. Vbi qualiter poſt hæc
uiuere debeas, à me doceri flagitas: egregio utiq; docto-
re, & magiſtro incōparabili. Qui cum cœpero docere qđ
neſcio, uel tunc incipiet ſciri quàm nihil ſcio. Itáne lanam
q̃rit ouis à capra: aquā molēdinum à furno, uerbū ſapiens
à ſtulto? Præterea per totā ſeriē literarū attollēs me ſupra
me, multū de me laudabilia itermiſces. Quorū qa ipſe mi-
hi cōſciꝰ nō ſum: & tuæ hæc beneuolētiæ aſcribo, & igno
ſco ignorātiæ. Tu eñ uides in facie, deꝰ in corde. Sub cu-
ius tremēdo aſpectu ſi ſolicite me circumſpicio, certū eſt ꝙ
eò ipſe mihi notior ſum quàm tibi quò ꝓpingor. Ideoq;
magis credo mihi de me uidēti me: quàm tibi opinanti de
me qđ nō uides in me. Q̃ ſi qd forte à me audiſti qđ poſ-
ſit ꝓdeſſe tibi: gr̃as deo age, in cuiꝰ manu ſunt & nos & ſer
mones nr̃i. Satisfacis etiā mihi pro eò ꝙ cōſiliū meū non
tenueris, cōfortātis te & monētis aio nō frangi, puſillani-
mitate nō uinci: ſed portare patiēter onꝰ impoſitū, qđ ſe-
mel ſuſceptū deponere nō licebat. De qua re ipſe mihi ſi-
cut poſtulas ſatisfacio ꝓ te. Agnoſcēs ſiquidē ſapiæ meæ
ſiccitatē, imo inſipiētiæ meæ ſemp ſuſpectā habēs temeri-
tatē, cū nō ſit quod fieri laudo, nec audeo nec debeo indi-
gnari, deſiderās quēq; cōſultiꝰ agere quām à me accepit.
Quoties uerò mea ſuia eligit ac tenet, graui fateor onere
me p̄mi ſentio: rei finē ſemp pauidꝰ & nūquā ſecurꝰ expe-
ctās. Videris tu tñ ſi cōſulte meū de hac re cōſiliū mutaue
ris. Viderint hi quoq; ſaniori, ſi quoq; tñ, ſup hoc fretꝰ es
cōſilio, an rōnabiliter egeris. Viderint inquā ſi liceat xp̄ia
no iniunctā ſibi dimittere obediētiā ante mortē: cū xp̄s fa-
ctꝰ ſit obediēs pr̄i uſq; ad mortē. Etiā inqs, per licentiā, nā
quæſiui eā ab ep̄o, & accepi. Bñ, lniam qdē q̃ſiſti, ſed qūo
nō licebat, ac per hoc nō accepiſti, ſed extorſiſti. Extorta
aūt ſeu coacta lnia: lnia nō eſt, ſed uiolētia. Q̃ ergo tua im-
portunitate uictꝰ ep̄s fecit inuitꝰ: nō fuit abſoluere, ſed ab
rūpere. Cōgratulor quidē tibi ꝙ ſis exoneratꝰ: ſed uereor
ne deus à te quātū in te eſt exhonoratꝰ ſit. Cuiꝰ proculdu

bio ordinationi reſiſtis, dū promotus ab illo tute deijcis.
Q̃ ſi excuſans paupertatis ꝓtendis neceſſitatē, neceſſitas
parit coronā. Si difficultatē, ſi impoſſibilitatē: oīa poſſibi-
lia ſunt credenti. Sed rn̄de qđ uerꝰ eſt: quia ſ. placuit tibi
magis quies tua, quàm utilitas aliena. Nec mirum. Placet
fateor & mihi ꝙ hæc qes placeat tibi, ſi tñ nō nimis. Quod
cunq; autē bonum ita placet, ut ſi recte fieri nō poſſit, pla-
ceat tñ fieri eo modo quo fas non eſt, nimis eſt. Ac per hoc
iā qa bñ nō fit, nō eſt bonū. Scriptū eſt eñ: Si recte offers,
& non recte diuidis, peccaſti. Aut ergo oportuit te gre-
gē dn̄icum minime ſeruādū ſuſcipere, aut ſuſceptū nequa
quā relinq̃re, iuxta illud: Alligatus es uxori, noli q̃rere ſo 1.Cor.7.
lutionem. Sed ad qd nitor his rōcinationibus? Nunquid
ſuadeo tibi redire ad onꝰ regiminis, cū iā nō pateat locus
recuperatiōis? Aut deſperare te intēdo: quaſi q te tali liga
ueris culpa, quā iā ſoluere non poſſis? Abſit. Sed tñ nolo
te illud tāquā nullū uel paruū malū negligere: imo ſemp
timere, ſemp pœnitēre, ſemp ſecurū nō eē, ſicut ſcriptū eſt:
Beatꝰ hō q ſemp eſt pauidus. Vides certe quē timorē tibi Proue.2.
incutere nitor: nō q tibi ſit laqueus deſperatiōis: ſed q ſpē
acqrat btitudinis. Eſt ſiquidē timor inutilis, triſtis, crude
lis, q ueniā qa nō q̃rit, nō cōſequit. Eſt ſiqdē timor piꝰ, hu
milis, fructuoſus: q cuilibet quātūlibet pctōri facile miſeri
cordiā ꝓmeret. Talis timor generat, nutrit, & ſeruat hūili
tatē, ſed māſuetudinē, ſed patiētiā, ſed lōganimitatē. Quē
nō delectat tā iclyta ꝓles? Alterꝰ uerò miſera ſoboles eſt
pertinacia, immoderata triſtitia, rācor, horror, cōtēptꝰ &
deſperatio. Nō hoc ergo, q deſꝑationē: ſed illo q generat
ſpē, timēs ne nō timeres uel parū timeres, tuā tibi culpam
ſic rememorādā eſſe putaui. Eſt etiā adhuc q̃ magis timeo
tibi: ne forte ſicut de qbuſdā ſcriptū eſt ꝙ lætant cū male Proue. 2.
fecerint, & exultāt in rebꝰ peſſimis. Tu q̃q; deceptꝰ, nō ſo
lū hoc putes culpā non eſſe, ſed inſup (qđ abſit) in corde
tuo gl'ieris te magnū aliqd, & quod à paucis ſolet fieri, fe-
ciſſe: dū q emācipatus etiā aliis p̄eras, cōtenēs prælationē
rurſus ſubdi p̄lato malueris. Falſa hūilitas uerā inducēs
ſupbiā in cor talia cogitātis. Quid nāq; ſupbiꝰ quàm ſpō
taneæ & tāquā liberæ ſcribere uolūtati: qđ uel cogit ne-
ceſſitatis uis, uel puſillanimitatis infirmitas? Q̃ ſi nec la-
bore uictꝰ, nec neceſſitate cōpulſus, ſed uolēs hoc feciſti,
nihil hoc q̃q; ſupbiꝰ. Dei qppe cōſilio tuū p̄tuliſti, magis
eligēs tibi geſſere, quàm eiꝰ opi deſeruire, ad qđ te ipſe aſ-
ſumpſerat. Si ergo unde deū cōtēpſiſti, inde ad maiorē eiꝰ
gl'iaris cōtēptū: nō eſt bona gl'iatio tua. Sed caue gl'iatio
nē, tolle & ſecuritatē, quatenus utiliter ſemp ſolicitus ſis,
ſemp humiliter pauidꝰ: nō illo ſ. timore q ſicut iā dixi ꝓ-
uocat iram, ſed illo qui mitigat. Qui horribilis timor ſi
qñ terrēdo tuū pulſauerit animū, tacite ſuggerēs tuū ob-
ſequiū deo eſſe non poſſe acceptū, & ꝙ tua ſit infructuoſa
pnia, qa uidelicet unde deꝰ à te offenſus eſt, ꝑ te emēdari
nō pōt: ne ad momentū quidē recipias, ſed fideliter rn̄de
& dic: Male qdē egi, ſed factū ē, & iā nō pōt nō fieri. Quis
ſcit ſi hoc mihi deꝰ expedire ꝓuiderit: & de malo meo ipſe
q eſt bonꝰ: bonū mihi opari uoluerit? Malū ergo puniat
qđ ego feci: bonū aūt maneat qđ ipſe prouidit. Nr̄is qp-
pe inordinatis ſeu uolūtatibꝰ ſeu actionibus nouit boni-
tas dei uti ſemp qdē recte in ſui ordinis pulchritudine: ſæ
pe etiā pie in noſtrā utilitatē. O clementiſſima circa filios
adā diuinæ pietatis recordatio: q̃ ſua non deſinit largiri
bñficia nō ſolū ubi nullū inuenit meritū, ſed plerūq; etiā
ubi totū uidet cōtrariū. Sed ad te redeamꝰ. Secūdū ergo
duos timores q ſupra diſtincti ſunt, uolo te timere & nō ti-
mere, p̄ſumere & nō p̄ſumere. Timere ut pœniteas: nō ti-
mere ut p̄ſumas. Porrò p̄ſumere ne diffidas: non p̄ſumere
ne torpeſcas. Agnoſce frater quātū de te cōfiſus ſum, q te
tā acriter increpare, tuū factū nec mihi ſatis ꝓbatū tā au-
dacter dijudicare nō dubitauerim: cū id forſitā rōnabiliꝰ
à te actū fuerit, quàm mihi hucuſq; notū ſit. Neq; enim tu
in tuis lr̄is fortaſſe rōnes illas qbꝰ excuſari poſſet hoc fa-
ctum, ponere noluiſti: uel propter tuā humilitatē, uel pro-
pter literarū breuitatē. De re ergo quā plenè non noui,
ſuſpenſam

ſuſpēſam relinquēs ſententiā, unū quod feciſti irretracta-
biliter laudo: ꝙ uidelicet depoſito iugo regiminis: ſine iu
go tñ eſſe noluiſti: ſed amicam repetens diſciplinā, de ma-
giſtro fieri denuo diſcipulꝰ nō erubuiſti. Nā cū paſtorali
uinculo ſolutꝰ poſſes tui remanere iuris (ſiquidē ꝓmotio
abbatis, emancipatio filij eſt) tu tñ hac poteſtate tui non
utens, ſicut alijs dñari renueras: ſic tibi q̄ꝗ præeſſe timui
ſti: quiꝗ ut magiſter eſſes aliorū, minus te iudicabas ido
neū: nec te quidē tibi credens, tuus fieri diſcipulꝰ contē-
pſiſti. Et merito: qa qui ſe magiſtrū ſibi conſtituit: ſtulto ſe
diſcipulum ſubdit. Et quidē qd alij de ſe ſentiant, ignoro:
ego de me expertus ſum quod dico: & facilius imperare,
& ſecuriꝰ poſſum præeſſe alijs multis, quàm ſoli mihi. Pru
dens ergo humilitas, humiliſꝗ prudentia fuit, ꝙ nequa-
quam credens ad ſalutem te poſſe ſufficere tibi, alieno po
tius arbitrio deinceps uiuere propoſuiſti. Laudo etiā ꝙ
nō nouū uel magiſtrū uel locū requiſiſti: ſed ad clauſtrum
de quo exieras, & ad patrē ſub quo ꝓfeceras, familiariter
rediſti. Rectius qppe fuit ut domꝰ q̄ te nutrierat, ſed ꝑ fra
terna charitate dimiſerat, ex occupatū reciperet, quàm de
eius deſolatiōe aliena gauderet. Qđ tñ in hoc epi licētiā
non habueris: nolo ut negligenter ducas: ſed aut ꝑ te aut
per mediā perſonā quantum in te eſt ſatisfacere non diffe
ras. Poſt hæc cōuerſare ſimpliciter inter fratres, deuotus
deo, magiſtro ſubditꝰ, ſenioribus obediēs, iunioribus cō
temperans, angelis placens, uerbo utilis, humilis corde,
manſuetus ad oēs. Caue aūt ne qa olim in honore poſitꝰ
fuiſti, etiā nunc te putes præ cæteris honorandū: ſed ma-
gis humilem oībus exhibeas tāquā de cæteris unū. Nec
eñ dignū eſt ut inde exigas honorem, unde refugis labo
rem. Poteſt hinc etiā naſci aliud periculū, ad qđ te p̄moni
tum & præmunitū eſſe uolo. Nam ſicut oēs ita mutabiles
ſumus, ut plerūꝗ quod heri uolebamus, hodie recuſemꝰ:
& qđ hodie nolumus, cras deſideremus: ſic q̄nꝗ diabolo
ſuggerēte poterit cōtingere, ut ex memoria relicti hono-
ris, tuū animū pulſet cupiditas: ita ut oīa quæ uiriliter cō
tempſiſti, pueriliter deſiderare incipias. Dulceſcent ani-
mo quæ prius amara fuerunt, ſublimitas loci, domus cu-
ra, rerū diſpenſatio, obſequia famulorum, libertas tui. po-
teſtas in alios: iutm ut ꝓpe reliquiſſe te pœniteat qđ priꝰ
tenere grauabat. Cui peſſimæ tentationi ſi uel ad horam
(qđ abſit) aſſenſum præbueris: non mediocre damnū in-
curres tuæ conuerſationis. En tota illius elegantiſſimi &
eloquētiſſimi doctoris ſapientia, à quo doceri de tam lon
ginquo poſtulaſti. En illud expectatū ac deſideratum eu-
logiū: qđ audire tantopere ſtuduiſti. Hæc ſumma noſtræ
eruditiōis. An adhuc aliqd magnū expectas? Totū audi-
3. Reg. 17. ſti. Quid amplius requiris? exhauſtus eſt fons & tu quæris
aquā in ſicco? Exēplo illius euāgelicæ uiduæ: de pauper-
tate mea totū quod habui miſi. Quid uerecūdaris? Quid
uultum demittis? Tu me coegiſti, ſermonē quæſiſti, ſermo
nem habes. Sermonem inquam habes iam ſatis longum,
ſed mutum, uerbis plenum, ſenſibus uacuū: nō quo ut pe
tieras in corde tuo charitas ordinet: ſed quo mea inſcien
tia publicetur. Nam unde iā poterit excuſari? Poſſem for-
ſitan dicere ꝙ febre tertiana laborans, ꝙ pro officio meo
Eccl. 38. curis occupatus hæc dictauerim: cum ſcriptum ſit: Sapiē-
tiam ſcribe in ocio. Sed hæc recte prætenderem, ſi grande
aliquod atꝗ operoſum opꝰ aggreſſus fuiſſem. Nunc autē
in tantillo opuſculo ut occaſionibus me non excuſem: ni-
hil horū certius prætēdere poſſum, quàm (ut ſæpe iam di
xi) ſcientiæ paupertatē. Sed habeo nonnullam meæ con-
fuſionis conſolationem. Nam etſi non feci ut petieras: ſi
non miſi quod ſperaueras, agnoſcis certè quia uolui. Suf-
ficiet autem uoluntas: ubi deeſſe uides facultatem explen
di. Deniꝗ & ſi tibi nullam conferat utilitatem: uel mihi
proficiet ad humilitatem. Stultus quippe dum non loqui
tur, ſapiens putatur. Nam quod non loquitur, nō ſenſus
inopia ſed humilitatis eſſe cuſtodia creditur. Ego itaꝗ ſi
adhuc ſiluiſſem, ſapiens dicerer: ſed nō eſſem. Nunc autē
alij inſipientem me ridebunt: alij ſubſannabunt idiotam:
alij præſumptori indignabūtur. Putásne paruū hoc mihi
conferat religionis emolumētum: cum humilitas ad quā
utiꝗ ducit humiliatio, totius ſit ſpiritualis fabricæ funda
mētū? Siqdē humiliatio uia eſt ad humilitatē: ſicut patiē-
tia ad pacē: ſicut lectio ad ſciētiam. Si uirtutē appetis hu-
militatis: uiā non refugias humiliationis. Nam ſi nō pate
ris humiliari, non poteris ad humilitatē prouehi. Prodeſt
itaꝗ mihi meā inſipientiā ſciri, & à ſcientibus iure cōfun-
di: cui ſæpe cōtigit à neſcientibus iniuſte laudari. Terret
me apl's: q & ipſe territus dicit: Parco aūt, ne qs me exiſti-
met ſupra id qđ uidet in me, aut audit aliqd ex me. Quàm
pulchre dixit, parco. Non parcit ſibi arrogans, nō parcit
ſibi ſuperbus, nō cupidus uanæ gloriæ, & iactator actuū
ſuoꝝ: qui uel ſibi arrogat qđ eſt, uel mētit de ſe quod nō
eſt. Solus q uerè humilis eſt, parcit aiæ ſuæ: q ne putet qđ
nō eſt, ſemp quātū in ſe eſt uult neſciri qđ eſt. Grande re-
uera periculū, audire quenquā de ſe, ſupra quàm ſentit in
ſe. Quis dabit mihi apud hoīes tātum de ueris digne hu-
miliari: quātū uel de falſis datū eſt indigne exaltari? Illam
mihi uocē ꝓpheticā iure aſſumerē: Exaltatꝰ aūt, hūiliatꝰ Pſal 87.
ſum, & cōturbatꝰ. Et illud: Ludā, & uilior fiā. Ludā. ſ. ut il- 2. Reg. 6.
ludar. Bonus ludꝰ quo michol iraſcit: & dꝰ delectat. Bo-
nus ludus q hoibꝰ qdē ridiculū, ſed angelis pulcherrimū
ſpectaculū p̄bet. Bonꝰ inquā ludus quo efficimur oppro-
briū abūdantibꝰ, & deſpectio ſupbis. Nā reuera qd aliud
ſecularibꝰ quàm ludere uidemur: cū quod ipſi appetūt in
hoc ſeculo, nos ꝑ cōtrariū fugimꝰ: & qđ ipſi fugiunt: nos
appetimꝰ? More. ſ. ioculatorū & ſaltatorū: q capite miſſo
deorſum, pedibuſꝗ ſurſum erectis, præter humanū uſum
ſtant manibꝰ uel incedūt: & ſic in ſe oīm oculos defigunt.
Nō eſt hic ludꝰ puerilis, nō eſt de theatro: q fœmineis fœ-
diſꝗ amfractibus prouocet libidinem: actus ſordidos re
præſentet. Sed eſt ludus iocundus, honeſtus, grauis, ſpe-
ctabilis: qui cæleſtium ſpectatoꝝ delectare poſſit aſpectus.
Hoc caſto & religioſo ludo ludebat q dicebat: Spectacu- 1. Cor. 3.
lū facti ſumus angelis & hominibus. Hoc ludo & nos in-
terim ludamus ut illudamur, confundamur, humiliemur:
donec ueniat qui potentes deponit: & exaltat humiles: q
nos lætificet, glorificet, in æternum exaltet.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.* LXXXVIII.

OMitto nūc imperitiā meā, taceo ꝓfeſſionis hu-
militatē, ſeu humilitatis ꝓfeſſionē: nec iā optā-
do uel loci uel nois mei non dico abiectionem
ſed mediocritatē: qa quicqd tale dixero, tu hoc
non neceſſariā excuſationē: ſed dilatoriā occaſionē noīa
bis. Qui meam ut mihi uidebatur iuſtam uerecundiā pro
tuo libitu nūc indiſcretionē, nunc falſam humilitatē, nūc
etiam ueram ſuperbiam interpretaris. Horum itaꝗ, quia
tibi in dubiū uenire pñt, nihil aſſero. Illud aūt ſimpliciter
tuæ dilectioni intimo, qđ indubitāter te credere uolo: to
to. ſ. hoc tpe ex quo tuus nūtius, nō is ſed alius receſſit à
me, nullū mihi oino fuiſſe ociū ad id quod poſcis idoneū,
tū propter dierū malitiā, tū ꝓpter noctiū breuitatē. Sed
& nūc quoꝗ ita me nouiſſimæ tuæ lr̄æ occupatiſſimū in-
uenerunt: ut ipſas etiam occupationū cauſas pro mei ex-
cuſatione longum fuerit mihi ſcribere tibi. Vix quippe il
las tuas inter prādēdū (nā illa hora mihi primū redditæ
ſunt) perlegere potui. Vix has meas quantulaſcunꝗ fur
tim, raptim, anticipatis horis, breuiter ſuccinctèꝗ reſcri-
pſi. Quarū quidē breuitatē an æquo aīo feras, tu uideris.
Ego eñ (ut uerū fatear) ꝓpter te mi Ogeri ipſis curis meis
cōpellor iraſci: quāquā in his, teſte conſciētia, ſoli chari-
tati cupiā deſeruire. Cuiꝰ profectò imperio qa ſapiētibus
& inſipiētibus debitor ſum: ipſa ſola facere potuit ut nec
dum tibi potuerim ſatisfacere. Quid ergo? Charitas tibi
denegat quod tu petis ex charitate? Petiſti, q̄ſiſti, pulſa-
ſti: & charitas te fruſtrata eſt? Quid mihi indignaris? Si
uis, ſi audes: iraſcere charitati. De qua nāꝗ præſumis im-
petrare quod poſtulas: ipſa prohibēte fit ne impetres. Et
ecce iam longū cauſatur ſermonē: & tibi indignatur qui
cogis. Non quòd ſibi diſpliceat zelus quo id facis, qppe

quē & ipſa donauit tibi: ſed uult te illum habere ſecundū
ſcientiā,ut cautus ſis maiora minoribus nō impedire. Vi-
des quàm iuuit⁹ auellor à lōgiori epiſtola: dū ductus dele-
ctatiōe tibi colloquēdi, & deſiderio ſatiſfaciēdi dñe chari-
tati moleſtus fio,qua iā dudū imperāte finē fieri,necdū ta-
ceo? O quàm lata ī tuis literis patet materia rñdēdi. Q̃ ſi
digne licuiſſet ut libuiſſet: & tibi forſitā ſatis eſſet & mihi.
Sed q̄ aliud præcipit,dña eſt,imo dñs eſt. Deus enim cha-
ritas eſt: & ſatis agit pro imperio quaten⁹ debeam potius
obtēperare ſibi quàm uel mihi uel tibi. Et qm̄ oportet cha-
ritati deo magis obedire quàm hoīb⁹: nolēs dolenſq̄ nō
quidē nego quod poſtulas,ſed interim differo: ne dū tuæ
cupio humiliter ſatiſfacere uolūtati: ſub p̄textu falſæ hu-
militatis per uerā ſupbiā,arcē tantæ poteſtatis q̄ te quoq̄
ueraciter atteſtante etiā angelis imperat in cælis, terren⁹
uermicul⁹ in terris uideat impugnare. Libellū quē requi-
ris,ipſe quoq̄ antequā tuus nūtius ad nos ueniret, ab eo
cui cōmendauerā requiſiui:ſed necdū recepi. Dabo autē
operā,ut uel cū ueneris,ſi tñ unquā aliqñ ueneris: illū in-
uenias,uideas,& legas: nō autē tranſcribas. Nam illū aliū
quē te ſignificas tranſcripſiſſe, ego quidē legēdū tibi miſe-
ram,non tranſcribendum: uideris tu qua uel quorū utili-
tate tranſcripſeris. Q̃ aūt te mittēte cum nunc habet ab-
bas de ſctō theodorico: ego quidē non iuſſeram,nec tñ di-
ſplicet mihi. Vt q̃d enim libellus meus oculos eius formi-
daret: cui ſe uidēdū animus quoq̄ meus totū ſi poſſet ex-
panderet? Sed heu in quāta ſermonis anguſtia mentio ſe
ingeſſit de tali uiro,ne liceat (ut dignū erat) in tā dulciſſi-
ma nobis memoria aliquādiu imorari,qñ iā iamq̄ deſide-
rat ep̄la finem. Obſecro te ne graueris opportunitatē q̄re-
re,q̄uo ad eū pergas: prædictū quoq̄ opuſculū nō prius
cuiquā ſcribendū uel legendū exponas: quàm cū eo totū
peruideas: pariterq̄ conferatis, & corrigatis q̄ corrigēda
ſunt: ut in ore duorū teſtiū ſtet omne uerbū. Et tunc demū
an paſſim cuilibet,an paucis tñ: an uel cuiquam, an fortè
etiā nulli expediat demonſtrari: & ſi illa p̄fatiūcula quam
de nr̄is aliis literis tu eidem coaptaſti,apte ſedeat: an uerò
aptior q̄ri debeat: ueſtro utriuſq̄ iudicio derelinquo. Sed
iā penè mihi exciderat q̄d in principio ep̄le tuæ q̄ſtus es:
q̄ te arguerim mēdacii. Hoc aliquādo me locutum fuiſſe:
nō ſatis recolo. Si q̃d tñ fuerit (nā magis me oblitū quàm
tuū nuntiū mentitū eſſe crediderim) iocādo poti⁹ quàm
ſerio dictū fuiſſe nō dubites. Ego ne leuitate te uſum pu-
tauerim: aut apud te eſſe eſt & non? Abſit à me hæc ſuſpi-
cio de te: q̄ iugo ueritatis b̄tūs quod portas ab adoleſcen-
tia: laſciuos annos morū ſuperas grauitate. Nec tam ſim-
plex ſum, ut ſimplicem oris prolationem ſine cordis du-
plicitate mendaciū putem: nec tam incurioſus tui ut obli-
tus ſim: uel quod iamdudū cōceperis in affectu: uel quid
ab effectu impedierit.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.* LXXXIX.

INdignaris forſitan,uel tēperantius dicam, mi-
raris q̄ pro longiori epiſtola quam à nobis ſpe-
raueras: tam breuē chartulā receperis. Sed me-
mento iuxta uirū ſapientē: oīa ſub cælo tp̄s ha-
bere: & tp̄s quidē loquendi, & tēpus eſſe tacendi. Qñ aūt
ſuū tp̄s ſilētium habebit: ſi hos etiā ſacros dies quadrage-
ſimæ, nr̄a ſibi uendicat cōfabulatio. Eaq̄ ipſa tanto occu-
patior quāto laborioſior, dum non quidē præſentes alter
utrū dicere ualemus q̄ uolumus: ſed abſentibus neceſſe eſt
nobis inuicē diligēter dictare, q̄ uel petimus ab inuicē uel
petimur. Dum uerò abſens cogito, dictito, ſcriptito, mit-
toq̄ q̄d p̄ſens legas: rogo ubi ociū, ubi ſilentiū quies? Sed
hæc, inges, oīa facere potes in ſilentio. Mirū ſi ex ſnīa hoc
rñdeas. Quant⁹ enim tumultus eſt in mēte dictantiū, ubi
multitudo p̄ſtrepit dictionū: ubi orationū uarietas, & di-
uerſitas ſenſuū cōcurrit. Vbi ſæpe reſpuitur q̄d occurrit,
& requirit q̄d excidit. Vbi q̃d pulchrius ſm literā, q̃d cō-
ſequētius iuxta ſententiā, quid plani⁹ propter intelligen-
tiā, q̃d utilius ad cōſciētiā: q̃d deniq̄ cui, uel poſt uel ante
ponatur, intentiſſime attēditur: multaq̄ alia quæ à doctis
in hmōi curioſius obſeruant? Et tu in hoc mihi dices eſſe
quietē? tu hoc, etiā ſi lingua ſileat, ſilentiū uoiabis? Quā-
quā non ſolū tēporis ſed nec meæ profeſſionis eſt huic rei
operā dare quā poſtulas: nec poſſibilitatis adimplere q̄d
optas. Siquidē uel monachi q̄d eē uideor, uel pctōris q̄d
ſum, officiū nō eſt docere, ſed lugere. Indoctus q̄q̄ (q̄d &
uere me fateor eſſe) ſi p̄ſumat docere q̄d neſcit, nihil indo-
ctius agit. Docere itaq̄ nec indocto eſt in prōptu, nec mo-
nacho in auſu, nec pœnitēti in affectu. Sed & propter hoc
elongaui fugiēs & maneo in ſolitudine: & cū ,p̄pheta pro- Pſal.54.
poſui cuſtodire uias meas, ut nō delinquā in lingua mea: Pſal.38.
qm̄ iuxta eūdē ,p̄phetā: Vir linguoſus nō dirigeť ſup ter- Pſal.139.
rā, & ſm aliā ſcripturā, mors & uita in manib⁹ linguæ. Si- Prou.18.
lentiū aūt dicēte eſaia: cult⁹ iuſtitiæ eſt: Et bonū eſt (ut do- Eſaie.32.
cet hieremias) expectare ſalutare dei cū ſilētio. Ad hūc er- Hierr.3.
go iuſtitiæ cultū: ad hāc oīm uirtutū matrē, nutricē, cuſto-
dē: ne penitus uidear negare q̄d petiſti: & te & q̄cunq̄ tui
ſimiles ,p̄ficere cupiūt in uirtutib⁹, inuito & prouoco: etſi
nō uerbo doſtrinæ, certè mei ſilentii exemplo: ut uel ſilen-
do doceā te ſilere, qui loquēdo cōpellis me docere q̄d ne-
ſcio. Sed q̃d ego facio? Mirum ſi nō rides q̄ ego q̄ multilo-
quiū tātopere dāuare uideor, in tā multa uerba tā loqua-
citer iā progredior, & dū cupio tibi cōmēdare ſilētiū, cō-
tra ſilētiū p̄ multiloquiū pugno. Vuerricū nr̄m de cuius
cōuerſatione & pœnitētia conſolari deſideras: quātū ex
fructib⁹ eius perpēdim⁹, noueris deo digne cōuerſari, di-
gnoſq̄ pniæ facere fruct⁹. Libellū aūt quē à me exigis: pe-
nes me mō nō habeo. Quidā enī amicus noſter eodē zelo
quo tu flagitas, diu eſt q̄ apud ſe illū detinet. Sed ne tuæ
benignitatis petitionē abire patiar oīno fruſtratā, alium
nuper à me editū in laudib⁹ uirginis matris, tibi trāſmit-
to. Quē, q̄a eius exēplar non teneo, rogo ut quācitius ad
me remittas: uel ſi maturius adueneris, ipſe deferas tecū.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.* XC.

BReues breuib⁹ reddidi literas, occaſionē utiq̄
breuiter reſcribēdi, de tuarū breuitate libēter
accipiens. Et uerè quid iuuat ueras, & ut uera-
citer loq̄ris, æternas amicitias uanis atq̄ tran-
ſitoriis iactitare uerbulis? Quantalibet uerſuum diuerſi-
tate, uerborū multiplicitate, ſcriptorum uarietate tuā mi-
hi charitatem oſtentare ſeu commendare coneris: minus
certè ſentio te exprimere quàm diligis. Idemq̄ tu de me
ſentiendo non falleris. Cum tuæ literæ in manus noſtras
uenerunt: te in corde noſtro qui eas miſeras inuenerunt.
Has quoq̄ noſtras nec me ſine te ſcribere certus ſum: nec
te ſine me confido lecturū. Laboramus quidem uterq̄ ad
alterutrum ſcriptitādo, alterius fatigantur & nuntii ad al-
terum ſcripta portando: ſed nunquid ſpiritus grauantur
amādo? Ceſſent igitur quæ abſq̄ labore nō poſſunt acti-
tari: & illud frequētetur quod quāto attentius ſatagitur,
tanto minus conſtat laborari. Quieſcant inquam à dictan-
do ingenia: labia à confabulando: à ſcribendo digiti: à di-
ſcurrendo nuntii: non autem quieſcant corda die ac nocte
meditari in lege domini, quæ eſt charitas. A quo negocio
quanto quietiores ſumus, tanto minus quieſcim⁹: quan-
toq̄ occupatiores ſumus in illo, tanto nos quietiores ſen-
timus ex illo. Amemus & amemur in altero nobis: in alte-
ro noſtris conſulentes. Nam quos amamus, in ipſis profe-
ctò requieſcimus. A quibus autem amamur: ipſis nos in
nobis requiem paramus. Porrò amare in deo, charitatem
habere eſt. Studere uerò ,p̄pter deum amari charitati ſer-
uire eſt. Sed q̃d ego facio? Ego p̄miſſor breuitatis: iā tene-
bor prolixitatis exhibitor. Si de fratre Vuerrico deſide-
ras, imo quia deſideras ſcire: ſic currit non quaſi in incer-
tum, ſic pugnat nō quaſi aerē uerberans, Sed quoniā ſcit
neq̄ pugnātis eſſe neq̄ currētis, ſed miſerentis dei: ipſum
rogat à te orari pro ſe, quatenus qui iam donauit ei & pu-
gnare & currere, det & uicere & p̄uenire. Abbatē ueſtrū
mihi non tñ propter te, ſed & ,p̄pter ſuā bonam famā cha-
riſſimum corde meo & ore tuo ſaluto: gratantiſſime eum
uiſurus, illo & tēpore & loco quo promiſiſti. Notifico etiā
tibi

tibiq; & nūc pauliſp aggrauata manu dñi ſup me:impul-
ſus euerſus ſum ut caderē:ita ut ſecuri ad radicē īfructuo-
ſæ arboris corpis mei appoſita:iāiāq; ſuccidi metuerē:cū
ecce tuis cæterorumq; amicorū nr̄orū orōnib⁹ & hac uice
pl⁹ dñs pepercit mihi:ſub ſpe tñ pmiſſi fructus in futuro.

¶ *Ad abbates Sueſſione cōgregatos.* *Epiſtola.* XCI.

REuerēdis abbatib⁹ apud Sueſſionē in noīe dñi
cōgregatis,ſeruus ſctitatis eorū frater Bernar-
dus abbas dict⁹ de claraualle:q recta ſunt uide-
re,cōſtituere & tenere.¶ Iraſcor occupatiōib⁹
meis,qb⁹ impedior intereſſe cōuētui ueſtro,corpe tñ dū-
taxat.Nā ſpm̄ nec ſpatia terrarū nec turba curarū abſen-
tare queunt:qppe orantē pro uobis, cōgratulātē uobis,
atq; in uobis, quieſcentē. Nō me inquā ſctōrū pōt carere
cōuent⁹:nec loci corpiſue diſtātia priuat prorſus à conſi
lio iuſtorū & cōgregatiōe.Illo pſertim cōſilio in quo non
hoīm traditiones obſtinati⁹ defenſant, aut ſuperſtitioſi⁹
obſeruant:ſed diligēter humiliterq; inquirit quæ ſit uolū
tas dei bona,& bñplacēs,& perfecta. Illuc toto deſiderio
feror,deuotione immoror,cōdelector amore,inhæreo cō
ſenſu,æmulatiōe pſiſto. Ne ergo inuacuū uos (qđ abſit)
cōueniſſe ſubſannēt qui dicūt uobis euge euge:cōtēdite
obſecro bonas facere uias ueſtras & ſtudia ueſtra,q profe
ctò nimis bona eſſe non pñt.Eſto q poſſis nimiū fortaſſis
eſſe iuſt⁹,poſſis & nimiū ſapiēs:ſed plane bon⁹ ultra mo-
Eccl.8. dū eſſe nō potes.Et qdē lego:Noli eſſe nimiū iuſt⁹.Lego:
Rom.12. Nō pl⁹ ſapere quàm oportet ſapere.Nunqd aūt aut ne ſis
nimiū bon⁹:aut nō pl⁹ bonus quàm oportet? Nemo eſſe
bon⁹ pluſquā oportet pōt. Bonus erat iā paul⁹: & tñ ne-
quaquā cōtētus,libēter ſe ad ea q ante ſe ſunt extēdebat,
poſteriora obliuiſcēs,& ſeipſo ſemp melior effici ſtudens.
Solus deus melior ſeipſo eſſe idcirco nō uult,qa nō ualet.
Recedāt à me & à uobis qui dicūt:nolumus eſſe meliores
quàm patres nr̄i,tepidorū & diſſolutorū ſe filios pteſtan
tes.Quorū memoria in maledictiōe eſt, qa mādueauerūt
uuas acerbas,qb⁹ dētes filiorū obſtupuerūt. Aut ſi ſanctis
& bonæ memoriæ patrib⁹ gloriātur:imitētur certè ſancti
tatē,quorū indulgentias diſpēſationeſq; pro lege defen-
1.Reg.19. dunt. Quanquā ſctūs helias non ſum, inqt, melior quàm
patres mei:& non dixit ſe nolle patribus eſſe meliorem.
Vidit iacob in ſcala angelos aſcendentes & deſcendētes.
Nunqd ſtantē quempiā ſiue ſedentem? Nō eſt ſtare oīno
in pēdulo fragilis ſcalæ:neq; in incerto huius mortalis ui
tæ quicquam in eodē ſtatu permanet. Non habemus hic
manentē ciuitatē:nec futurā adhuc poſſidemus, ſed inqri
mus.Aut aſcendas neceſſe eſt aut deſcendas. Si attentas
ſtare,ruas neceſſe eſt.Minime p certo eſt bonus q melior
eſſe nō uult.Et ubi incipis nolle fieri melior,ibi etiam de-
ſinis eſſe bonus.Recedāt etiā à me & à uobis q dicunt bo
num malū,& malū bonū. Qui dicūt cultū iuſtitiæ malū:
quod nam bonū reputaturi ſunt? Vnū uerbū olim locu-
tus eſt dñs,& phariſæi ſcandalizati ſunt. At nouos nunc
phariſæos non uerbū ſed ſilentiū ſcandalizat.In hoc uno
certè aduertitis q occaſionē quærunt aduerſum uos.Sed
ſinite illos.Cæci ſunt,& duces cæcorū.Intēdite ſaluti par
uulorū,nō murmuri maleuolorū.Non ualde illorū uobis
curandum eſt ſcandalum:qui non ſanantur niſi uos infir-
memini. Sed nec ut ueſtris ipſis oīa oībus placeant,q ſta-
tuitis expectandū.Alioquin aut nullū aut rarum bonum
conſtituitis.Satius uerò ipſorum profectib⁹,quàm uolū-
tatibus prouidetis.Fideliuſq; inuitos trahitis ad deum,
quàm deſiderijs cordis eorū relinquitis. Commendo me
ſanctis orationibus ueſtris.

¶ *Ad Henricum regem Anglorum.*
Epiſtola. XCII.

HEnrico illuſtri Anglorum regi, Bernardus ab-
bas dictus de claraualle,cælorum regi de terre-
no regno ſeruire fideliter, & humiliter obedi-
re.¶ In terra ueſtra tenetur præda dñi mei atq;
ueſtri:& illa præda pro qua maluit mori quàm carere illa.
Ego eam ſequi diſpoſui, & mittere de noſtra militia q in
manu ualida ſi uobis non diſplicet,requirant,recuperent
& reducāt.Et nūc hui⁹ rei gratia præmiſſi hos quos præ-
ſentes cernitis exploratores,qui eſſe rei indagent ſagaci-
ter,renuncientq; fideliter.Aſſiſtite eis tanquam nūcijs do-
mini ueſtri,& in ipſis feudum ueſtrum deſeruite. Ipſe ue-
rò ad honorem ſuum,ad ſalutem ueſtrā,ad patriæ ſoſpi-
tatem & pacem lætum uos & inclytum perducat in bo-
num ac placitum finem.

¶ *Ad Henricum Vuintonenſem epm.* *Eplā.* XCIII.

VIro illuſtri dño Henrico dei gratia Vuintonēſi
epō.B.abbas dictus de claraualle, in dño ſalu-
tem.¶ Multorū iam relatione lætabūdus acce-
pi locum gratiæ non infimum humilitatem no
ſtram apud ueſtram celſitudinē obtinere.Non ſum meri-
tus,ſed eo nō ingratus.Itaq; refero gratiam pro grā, etſi
non condignam,certè quā poſſum. Nec uereor quantu-
la ſit oblatam uel potius relatam à uobis ſperni, quam &
amanter promereri & dignanter præuenire curaſtis. Ve-
rū modo plura ſcribere ſuperſedi: donec ueſtro, ſi dignū
iudicatis,agnoſcā reſcripto qualiter pauca hæc accipia-
tis.Quæ autem reſcribere uel iniungere uerbo placuerit,
abbati Ogerio bene cōmittere poteſtis,per quem & hæc
noſtra recipitis.Pro quo etiam ueſtram excellentiam cō-
pellamus,quatenus & notum ex hoc habeat & commen-
datum, utpotè hominem honeſtate ſcientia religioneq;
commendabilem.

¶ *Ad abbatē cuiuſdā monaſterij Eboracenſis unde exierat*
prior cum aliquantis fratribus. *Eplā.* XCIIII.

COnſiliū expetitis à me literis tranſmarinis, qđ
utinā ab alio poti⁹ qſiſſetis. Coartor ſiqdem è
duobus.Si enim non reſpondero,taciturnitas
contemptū quodāmodo ſonare uidebitur. Re
ſpondere autem ſine periculo me poſſe non uideo,cū qo-
quid rñdero,neceſſe ſit aut ſcandalū cuipiā generare: aut
reddere ſecurū quēquā pl⁹ quàm oportet,aut certè in quo
non oportet.Q; à uobis receſſerunt fratres ueſtri, nec no
ſtro nec noſtrorū factū eſt me ſciente conſilio uel hortatu.
Credim⁹ aūt ex deo fuiſſe:qđ nec tātis potuit diſſolui co
natibus.Credimus hoc idem & ipſos ſentire fratres,q no
ſtrum tantopere de ſeipſis cōſiliū flagitant: credo remor-
dente eos cōſciētia q retro abierint. Alioquin beati ſunt
(ſm aplm̄) ſi ſe nō iudicāt in eo quod probāt. Cæterū qd Rom.14.
faciam ut interrogatus nec ſilendo nec reſpōdēdo mole-
ſtus ſim cuiquā? Ita fortaſſis expediat, ſi miſero eos q me
interrogant,ad doctiorē:& cuius reuerentior ſanctiorq;
auctoritas ſit.Sanctus papa Gregorius in libro paſtorali:
Quiſquis bonū maius ſubire,inquit,propoſuit:bonū mi
nus qđ potuit ſibi illicitū fecit.Ad qđ probandū ſubijcit
teſtimoniū de euangelio,dicens: Nemo mittens manum Luca.9.
ſuam ad aratrū,& reſpiciēs retro,aptus eſt regno cælorū.
Et īfert.Qui igif fortiori ſtudio intēderat,retro reſpicere
cōuincif:ſi relictis bōis amplioribus ad minima retorque-
tur.Itē ipſe in homelia tertia ſup ezechielē.Sūt nōnulli q
bona qdē q nouerūt opanf:atq; hæc operātes meliora de
liberāt,ſed retractātes meliora q deliberauerāt immutāt.
Et qdē bona agūt q cœperāt,ſed à melioribus⁹ q deliberaue
rāt ſuccūbunt.Hi nimirū añ hūana iudicia ſtare uidentur
in ope:ſed ante oīpotentis dei oculos ocoiderūt in delibe
ratione.En ſpeculū.In hoc nō uultū natiuitatis,ſed factū
reuerſionis ſuæ cōſiderēt,hic ſe diſcutiāt, hic ſe dijudicēt:
cogitationib⁹ ſuis accuſantibus ſiue defendētibus:& qui
dem apud ſpiritalē q omnia dijudicat,& ipſe à nemine iu-
dicatur.Quid nā uerò maius aut minus,ſuperius an infe-
rius,artius ſiue remiſſi⁹ ſit,quod uidelicet reliqrūt, an ad
quòd redierūt:ego quidē haud temere diffinierim:ipſi ui
derint.Et hoc illis Gregorius. Tibi uerò pater reuerende
tā tuta certitudine quàm nuda ueritate ego dixerim:om-
nino nō expedire ſpm̄ uelle extinguere. Noli,inqt, phibe Proue.3.
re eum q pōt bñfacere,ſed ſi uales & ipſe benefac. Gloria-
ri autem magis oportet in profectibus filiorum: qm̄ filius Prou.10.
ſapiens gloria eſt patris. Decætero nemo mihi moleſtus

ſit ꝙ iuſtitiã dei nõ abſcõdi in corde meo:niſi ꝙ minꝰ for•
taſſe ob uitandum ſcandalum quàm debui dixi.

¶ *Ad archiepm Eboracenſem.* *Epiſtola.* X C.V.

SPlendor operis,& opinionis odor bene (ut cõ
peri) in gloria ueſtra conuenerũt. Opinionem
opus probat nec falſam fuiſſe nec uacuã: cũ qđ
ante ſparſerat ubiq; uolãs fama,ubiq; res ipſa fa
ciat manifeſtum. Q̃uo nũc maxime claruit zelus iuſtitiæ,
eminuit & inualuit ſacerdotalis uigor,in defenſione uide
licet pauperũ,& pauperũ quibus non erat adiutor. Olim
quidẽ opera miſericordiæ & eleemoſynas ueſtras enarra•
bat oĩs eccleſia ſanctoꝝ.Sed hoc nobis cõmune cũ pluri•
bus,qppe quod à cũctis ſubſtantiã huiꝰ mundi habẽtibꝰ
exigitur. Verũ hoc opꝰ epãle,hoc paternæ pietatis tam
egregiũ ſpecimen,hic uerè diuinus feruor quo pro tuen
dis ſuis pauperibus,ille proculdubio zelũ ueſtrũ accẽdit
& accinxit,q facit angelos ſuos ſpiritus,& miniſtros ſuos
ignẽ urentẽ:hoc totũ inqnã ſpeciale acceſſit,ueſtræ digni
tatis decus,inſigne officij,ornamentũ coronæ. Aliud eſt
reficere uentrem eſurientis:& aliud ſanctã zelare pauper•
Iob.5. tatẽ.Ibi enĩ ſeruitur naturæ,hic gratiæ. Viſitabis, inquit,
ſpeciem tuam & non peccabis.Ergo qui alienam carnẽ fo
uet:facit ne peccet:qui aũt alienam ſanctitatem honorat,
fructificat ſibi.Ideo ait:Deſudet eleemoſyna in manu tua
Mat 10. donec uideas iuſtum cui des.Quo fructu? Quoniã qui re
cipit iuſtũ in nomine iuſti,mercedẽ iuſti accipiet. Solua•
mus proinde naturæ debitũ, ne peccemus ; ſimus gratiæ
coadiutores,ut & participes fieri mereamur. Sanè utrũq;
ita in uobis admiramur,ut utrunq; datum uobis deſuper
fateamur,quatenus diuinis laudibus æternaliter miſcea
tur quicquid ex uobis temporaliter neceſſitatibꝰ noſtris•
impenditur: merito reuerende & omni amoris ſynceritа
te colende atq; amplectende pater.

¶ *Ad Ricardum Fontanenſem abbatem & ſocios eius.*

Epiſtola. X C V I.

QVãta audiuimꝰ & cognouimꝰ,ea & fratres no•
ſtri uterq; Gaufridus annunciauerunt nobis
quẽadmodũ nouiter recaluiſtis igne dei : con•
ualuiſtis de infirmitate,refloruiſtis in nouitate
ſancta. Digitus dei eſt iſte,ſubtiliter operãs, ſuauiter reno
uans,ſalubriter mutãs nõ qdẽ de malis bonos, ſed de bo•
nis faciens meliores. Quis dabit mihi ut tranſeã & ut ui•
deam uiſionẽ hanc magnã? Nec enĩ minus mira minúsue
iocunda iſta promotio eſt quàm illa mutatio, niſi ꝙ mul•
to faciliꝰ repias multos ſeculares cõuerti ad bonũ: quàm
unũ quempiam de religioſis tranſire ad melius. Rariſſima
auis in terris eſt, q de gradu quẽ fortè in religione ſemel
attigerit,uel parũ aſcẽdat. Veſtrũ proide dilectiſſimi tã in
ſigne quàm ſalubre factũ non ſolũ nos q ſerui ueſtræ ſctita
tis eẽ pcupimꝰ: ſed & uniuerſam merito lætificat ciuitatẽ
dei:qppe quò rariꝰ eò & chariꝰ. Erat aũt & neceſſariũ ad
cautelã ꝓximã defectui mediocritatẽ tranſcẽdere, & decli
nare teporẽ,q deo uomitũ ꝓuocat:ſed & ſic oportebat ꝓ•
pter cõſcientiã. Profeſſis ſiqdẽ ſanctã regulã, an citra eius
puritatẽ ſiſtere gradũ tutũ ſit,ipſi ſenſiſtis. Dolẽs doleo ꝙ
urgẽte diei malitia & nũcio feſtinante plenũ affectũ exili
cogor deſignare ſtilo, & breui chartula latã cõprehende
re charitate. Si qd deeſt,frater. G. uiua uoce ſupplebit.

¶ *Ad ducem Conradum.* *Epiſtola.* X C V I I.

OMnis poteſtas ab ipſo eſt cui dicit propheta:
Tua eſt potẽtia,tuũ regnũ dñe : tu es ſuper oẽs
gentes. Hinc ergo dignũ duxi tuam ô illuſtris
princeps cõmonere excellentiam : quantum te
oporteat deferre terribili & ei qui aufert ſpm̃ principum,
Comes Gebenẽſis,ut accepimus per os eius,ad iuſtitiã ſe
obtulit & offert de omnibꝰ quæ te dicis habere aduerſus
eum. Si ſuper hoc alienã pergis inuadere terrã , eccleſias
deſtruere:incẽdere domos,exulare pauperes , homicidia
perpetrare,& humanum fundere ſanguinem : non eſt du•
bium quin grauiter irrites aduerſum te patrem orphano
rum,& iudicem uiduarum. Eo certè irato nõ expedit tibi
dimicare in quantalibet multitudine uel fortitudine. Ni•
hil enim intererit apud oĩpotentẽ dñm ſabaoth,in multis
an in paucis cui uolet dare uictoriã. Ipſe nimirũ cum uo•
luit fecit,ut unus mille,& duo fugarent decem milia. Hæc
pauper ego,pauperum permotꝰ clamoribus,tuæ magni•
ficentiæ ſcribere uolui,ſciens tibi honorificentius humi•
libus conſentire:quàm hoſtibus cedere. Non ꝙ putẽ ho•
ſtem te fortiorem,ſed ꝙ nouerim deum oĩpotẽtem potẽ•
tiorẽ,qui ſuperbis reſiſtit humilibus dat gratiã. Huiꝰ rei
gratia tuam uir nobilis præſentiã adiſſem ſi licuiſſet. Nũc
aũt pro me hos de fratribꝰ noſtris deſtinare curaui,ſi for•
tè ſuis & noſtris precibus à tua dignatione obtineat uel
perfectam concordiam ſi fieri põt,aut certè inducias uſq;
dum liceat nobis firmam quærere pacem:ad dei uolunta
tem,& honorem tuum,& patriæ ſalutem. Alioquin ſi nec
oblatam iuſtitiam recipis,nec nos precãtes reſpicis,imo
deum in nobis de tua te ſalute cõmonentem nõ attendis,
uideat ipſe & iudicet. Scimus autẽ ꝙ merito formidamus
difficile poſſe congredi tantos exercitus abſq; utriuſque
partis grauiſſima ſtrage.

¶ *De Macchabæis:ſed ad quem ſcripta ſit,ignoratur.*

Epiſtola. X C V I I I.

QVod per fratrem Heſcelinũ tua charitas à mea
paruitate quæſiuit,inde iã ad me ſcripſerat Ful
co ſparnacenſis abbas. Cui ego nil reſcripſi:uo
lens ſi quam fortè ſuper hoc reperiſſem patrũ
ſententiam,ipſam potius ei trãſmittere, quàm nouum uel
noſtrum quippiam reſpondere: qua non facile occurren•
te,iam quod ſentio ego ſic interim utrique reſpondeo,ut
quodcũq; fortè rationabilius quilibet ueſtrum ſuper ea•
dẽ quæſtiuncula qñ uel legerit uel audierit,uel certè ipſe
ſenſerit:mihi uiciſſim impartiri nõ negligat. Quæris itaq;
quidnam uiſum patribus fuerit,ut ſolis ex omnibus anti•
quis iuſtis ſingulari quodam priuilegio macchabæis an•
nuam celebritatẽ pari cum noſtris martyribꝰ ueneratio•
ne decernerent in eccleſia ſolenniter exhibendã. Si dixe•
ro dignos merito martyrũ gloria iudicatos. quibus non
impar fuit in martyrio uirtꝰ,erit forſitan ſolutũ cur ipſos,
ſed necdũ planè cur ſolos, cum & alios nõnullos ex uete•
ribus pari conſtet zelo pietatis occubuiſſe, non tamẽ pa•
ri & tripudio recoli meruiſſe. Q; ſi illis non immerito hu•
iuſcemodi negatur ſolẽnis celebritas, quia nimirũ quod
præbuit uirtus præripuit tempus: cur non & eadem fuit
in macchabæis cõſideratio? Siqdẽ & ipſi pro tẽpore non
ad cæli mox gaudia:ſed ad inferni tenebras deſcẽderunt:
ne tunc quippe apparente primogenito ex mortuis , qui
aperiret credentibus regna cælorũ,agno uidelicet de tri•
bu iuda qui aperit,& nemo claudit: ad cuius introitũ cũ
omni auctoritate ſupernis poteſtatibus diceretur. Tolli• Pſal.23.
te portas pricipes ueſtras,& eleuamini portæ æternales:
& introibit rex gloriæ. Proinde ſi incõgruũ uidetur cum
gaudio recolere trãſitũ qui gaudij nõ fuit : caueatur & in
iſtis. Aut ſi iſtos ob ſuæ uirtutis meritum feſtiuo proſequi
fauore placet:cur nõ itidem deferetur & illis? An dicẽdũ
eſt utroſq; qdẽ in morte cõmunẽ habuiſſe cũ martyribus
pietatis cauſam,ſed non etiã utroſq; pariter eandem cũ il
lis adeptos fuiſſe martyrij formã? Vniuerſis nempe tã ue•
teris quàm noui teſtamẽti martyribus æque cõuenit pro
iuſtitia occubuiſſe:ſed intereſt ꝙ iſti paſſi ſunt quia illam
tenebant,illi quia non tenẽtes reprehendebãt. Iſti ꝙ eam
nõ deſererent:illi ꝙ deſerẽtes perituros eſſe aſſererent. Et
ut breuiter totũ in quo differũt ꝓferamꝰ,hos cultus,illos
zelus iuſtitiæ martyres fecit. Soli ex ueteribꝰ macchabæi
qa nõ ſolũ cauſam ſed & formã (ut dixi) noui martyrij te•
nuerũt,iure fortaſſe in eccleſia cũ nouis eccleſiæ martyri
bus eandem conſuetæ celebritatis gloriam aſſecuti ſunt.
Inſtar quippe martyrum noſtrorum libere & ipſi diis alie
nis,patriamq; deſerere legem,imo mãdata dei tranſgredi
cogebantur:renuebant,& moriebant. Non ſic eſaias,non
ſic zacharias,nõ deniq; uel magnus ille Ioannes baptiſta
ita mortuus eſt: quorum primus ſerra fertur ſciſſus fuiſſe,
ſecundus

ſecũdus inter templũ & altare legiť occiſus, tertiꝰ in carce
re decollatus. Si q̃ritur à qbꝰ, ab iniuſtis & impijs. Si qua
cauſa, pro iuſtitia & pietate. Si q̃uo, non tã eas cõfitendo
quàm proponẽdo. Proponebãt ueritatẽ odientibꝰ eam:
ueritas pariebat eis odiũ, & odium mortẽ. Licet iniuſti &
impij, nõ tã tñ in illis pietatẽ perſequebantur, quàm ſe re
pellebant: nec tã in illorũ iuſtitiã ferebanť, quàm propriã
tuebantur iniuſtitiã. Aliud eſt aliena inuadere: aliud de-
fendere ſua. Non eſt idipſum nolle ſequi ueritatem, & per
ſequi: inuidere credentibꝰ, & increpantibꝰ indignari: ob-
turare os confitentium, & redarguentiũ ſtimulos non fer
re patienter. Deniq; miſit herodes & tenuit ioannẽ. Quã-
obrem? Quia xp̃m prædicabat? Quia uir bonꝰ erat & iu
ſtus? Imo propter hoc magis reuerebatur illũ, & audito
eo multa faciebat. Sed q̃m arguebat herodẽ ioannes: pro-
pter herodiadem uxorẽ philippi fratris ſui: ideò uinctus,
ideò & decollatus eſt: paſſus quidem & ipſe pro ueritate:
ſed quam zelare uidereť, non negare cogeretur. Hinc eſt
ꝙ hæc ipſa tanti martyris paſſio, multorum etiã longe mi
norũ feſtiuitatibus minus feſtiue recolitur. Profectò ſi ta-
li rõne & ordine paſſi fuiſſent macchabæi, ne ulla quidem
fieret de eis mentio. Nũc aũt q̃m ſimiles illos fecit marty-
ribus xp̃ianis: non diſſimilis ueritatis cõfeſſio, merito eos
ſimilis proſequitur & ueneratio. Nec moueat ſanè ꝙ quẽ-
admodum martyres noĩatim & ipſi pro xp̃o minime paſſi
ſunt, qa nõ intereſt ſiue ſub lege pro legalibus obſeruan-
tijs: ſiue ſub gratia pro mandatis euangelicis quis patiať.
Vterq; eñ æque pro ueritate, ac per hoc ꝑ xp̃o, q dixit:
Ioan. 14. Ego ſum ueritas, pati cognoſciť. Itaq; plꝰ cõtulit maccha
bæis in hac parte martyrij genꝰ, quàm uirtꝰ: qũ ne hos q-
dem ex patribꝰ, quos pari cõſtat uirtute illo in tp̃e pro iu
ſtitia decertaſſe, pari etiã honore cõcelebrat p̃ſens dũta-
xat eccl'ia. Puto ꝙ arbitreť indignũ quãtũlibet laudabili
morti q̃ xp̃i mortẽ p̃cederet, diẽ feſtũ impendere: p̃ſertim
cũ ante illã ſalutiferã paſſionẽ, nõ feſtiua gaudia, ſed clau-
ſtra tenebroſa quoſq; moriẽtes exciperent. Sanè maccha-
bæos ideò (ut dictũ eſt) excipiendos iudicauit eccl'ia: q̃m
qđ eis negabat tp̃s: cõtulit martyrij genꝰ. Nec ſolũ ipſos,
ſed & q fortè uitæ iã in carne manifeſtatæ mortẽ ſua mor-
te p̃uenerunt, ſiue moriẽtes in ipſa, ſicut ſymeon & Ioan-
nes baptiſta: ſiue etiã pro ipſa, ſicut innocentes: quos alia
rõne licet ad inferos & ipſi deſcẽderint, ritu nihilominus
ſolẽni ueneramur. Et innocentes quidẽ q̃m iniuſtũ, ꝑfectò
fuit innocentiã pro iuſtitia morientẽ ulla uel p̃ſenti gl'ia
defraudari. Ioannes quoq; ſciens ꝙ à diebus ſuis regnum
Matth. 3. cælorũ uim patitur, unde & clamat: Agite pœnitẽtiã, ap-
propinquabit regnũ cælorũ: ſimulq; uidẽs uitã ſe proti-
nus ſecuturã, mortẽ lætus excepit. Qđ utiq; ab ipſo dñ̃o
moriturus ſciſcitari ſolicitꝰ fuit, ac certificari meruit. Nã
cũ per diſcipulos eũ interrogaſſet: Tu es, ingens, q uentu
Matth. 11. rus es: an aliũ expectamus? poſt enarrata plura miracula
audiuit: Et beatꝰ qui non fuerit ſcãdalizatꝰ in me. In quo
nimirũ uerbo ſignificauit ſe dñ̃s moriturũ: & tali morte
q̃ poſſet iudæis eſſe ſcandalũ: gentibus ſtultitia. Ad hanc
uocẽ ſpõſi gaudẽs amicus ſponſi alacri aĩo p̃ceſſit: quo &
illũ in proximo eſſe uenturũ, iã dubitare non potuit. Por
rò qui lætus & tã lætus potuit mori: putauit & lætam ſibi
memoriã promereri. Sed & ſenex ille tã plenus uirtutum
quàm dierũ: morte iã propinqua uitam baiulans in mani
Lucæ. 2. bus aiebat: Nũc dimittis ſeruũ tuũ dñ̃e ſm uerbũ tuũ in
pace: qa uiderũt oculi mei ſalutare tuũ. Acſi diceret. Secu
rus deſcẽdo in carcerẽ, qui tã p̃ſto meã ſentio redemptio-
nem. Et hic ergo qui cũ tã ſecura iocũditate, & iocũda ſe-
curitate moriť: merito in eccleſia celebrari cũ gaudio me-
moratur. Cæterũ illa qua rõne mors feſtiua reputabitur:
quã nulla gaudiorũ feſtiuitas comitaťr? Aut unde gaudiũ
ſumeret moriturꝰ, q ſe & ad iferuales deſcẽdere tenebras
certus erat: nec certi quippiã ſecũ ferebat unde in ꝓximo
de ſui liberatore cõſolareť? Inde eſt ꝙ unus ſc̃tõrũ cũ au-
Eſaiæ. 38. diret: Diſpone domui tuæ, qa morieris tu, & nõ uiues: cõ
uertit ſe ad parietẽ, & fleuit fletu magno, atq; ita impetra
uit exoſæ mortis aliquã dilationẽ. Hoc deniq; & miſerabi
liter plãgebat dicens: In dimidio dierũ meorũ uadam ad
portas inferi. Et paulò poſt: Nõ uidebo, inqt, dñ̃m deũ in
terra uiuẽtiũ: nõ aſpiciã hoĩem ultra, & habitatorẽ qetis.
Hinc & alius qdã: Quis mihi hoc, ait, tribuat ut in iferno Iob. 14.
protegas me, & abſcõdas me donec ꝑtranſeat furor tuus:
& cõſtituas mihi tp̃s in quo recorderis mei? Iſrael quoq;
ad filios aiebat: Deducetis canos meos cũ dolore ad infe- Geñ. 42.
ros. Quid in his ſolẽnis lætitiæ: quid feſtinæ celebritatis
apparet? Nr̃i aũt martyres cupiũt diſſolui, & eſſe cũ xp̃o:
certi ubicũq; eſt corpꝰ, illo ſine mora cõgregatũ iri & ag-
las. Mox inquã ibi exultant iuſti in conſpectu dei: & dele
ctantur in lætitia. Ibi ibi benigniſſime ieſu: ibi ſtatim ut
de hoc ſeculo nequã ſc̃tũs q̃ſq; eripiť, adimpleť lætitia cũ
uultu tuo. Vna ibi uox iubilo reſonat ſempiterno, uox
una exultatiõis & ſalutis in tabernaculis iuſtorũ. Anima Pſal. 123.
noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo uenantiũ: laqueus
cõtritꝰ eſt, & nos liberati ſumꝰ. Nunqd hoc decãtare libe
bat apud inferos ſedentibꝰ in tenebris & umbra mortis:
dũ non erat qui redimeret: neq; qui ſaluũ faceret: qñ nec-
dũ uiſitauerat nos oriẽs ex alto, primitiæ. ſ. dormientium
xp̃s? Merito igitur eccleſia q̃ gaudere cũ gaudẽtibꝰ, flere
cũ flentibꝰ nouit: quos pares iudicat ex uirtute, diſcernit
tñ ex tp̃e: nec pari putat ꝓſequendũ obſequio & tranſitũ
ad uitã, & deſcẽſum ad inferos. Itaq; martyriũ facit cauſa,
tp̃s genus q̃ diſcernũt. Tempus qppe macchabæos à no-
uis martyribꝰ disiungit, coniungit antiquis. Genus uerò
nouis aggregat, ſegregat à ueteribus. Et hæ quidem in ec
cleſia p̃miſſis ex cauſis differentiæ obſeruantur. Cæterum
apud deũ uniuerſo cœtui ſc̃tõrũ cõe eſt, qđ ſc̃tũs ait ꝓphe
ta: Pretioſa in conſpectu dñ̃i mors ſanctorum eius. Vnde Pſal. 115.
aũt precioſam dixerit, exponat nobis: Cũ dederit, inqt, Pſal 36.
dilectis ſuis ſomnũ: ecce hæreditas dñ̃i filij merces fructus
uẽtris. Nec putemus ſolos martyres eſſe dilectos, cum re-
colamus dictũ de lazaro: Lazarus amicus noſter dormit. Ioan. 11.
Deniq;: beati mortui: qui in dñ̃o moriũtur. Non ſoli qui Apo. 14.
pro dñ̃o ſicut martyres: ſed & qui in dñ̃o moriuntur ſicut
cõfeſſores, profectò beati ſunt. Duæ proinde res mihi ui-
dentur mortem facere pretioſam, uita, & cauſa: ſed ampliꝰ
cauſa quàm uita. Porrò illa erit pretioſiſſima, quã & cau-
ſa commendat & uita.

Epiſtola. XCIX.

NVntiũ quo te dicis fuiſſe turbatum, frater Vuil
lelmus nõ ſua, ſed tua neceſſitate putauit ad te
dirigendum. Siquidem ipſe ſuo more dei gra-
tia fortiter agit: alienam à ſe interim adhuc fa-
ciens illam ſententiam. Vir duplex animo, inconſtans eſt Iaco. 1.
in oĩbus uijs ſuis. Vias quippe dñ̃i ſimpliciter ac per hoc
confidenter ambulans, nõ ſentit illud uæ de quo dicitur:
Væ terram ingredienti duabus uijs. Te aũt audieramꝰ in Eccl. 2.
diſcordiã uerſari, domum ueſtram nõ ſine graui ſcandalo
abbatis & fratrũ deſeruiſſe: ſolumq; habitare in neſcio q̃
ſatis inconuenienti loco. Quo rumore nobis permotis,
anxieq; q̃rentibꝰ ſi quo modo tibi à nobis poſſet cõſultũ
iri, nihil paratius occurrere potuit, quàm ut te uocato ad
nos, per te de te certiores prius effici curaremus: ſicq; qđ
in prõptu eſſet, præſentes præſenti cõſuleremus. Sed iam
tuo ſcripto, noſtroq; reſcripto, utrorũq; ab alterutro fal-
ſæ ſuſpicionis timore depulſo, pariter quieſcamus. Verũ
hac falſitate quàm uera ſit ad nos inuicẽ dilectio, compro-
batum eſt. Quã quidem dilectionẽ per hanc mutuã noſtri
ſolicitudinẽ, non infructuoſe nũc renouatam eſſe putaue-
rim. Cuius fructũ tunc nos quidem copioſe ſperaremꝰ ac
cipere, ſi tui nobis copia cum opportunitate dareť. Alio-
quin opportunius ducimus nos noſtra cõtẽtos eſſe ino-
pia, quàm importuna copia abundare.

Epiſtola. C.

SI minus nos pro tanti operis ſuſceptione ferue
re comperiſſemus, hortãdus nobis ſuper hoc
& obſecrandus eſſetis. Nunc uerò cum prima
inuitauerit nos ueſtra præcurrens deuotio, re-

ſtat ut ei à quo bona cuncta procedunt: & referamus gra-
tes pro bono qđ dedit uelle, & fundamꝰ pces ut adijciat
& pficere pro bona uoluntate. Tamẽ gaudiũ meũ non ta
cebo uobis. Quas nẽpe putatis delitias cordi meo afferat
ueſtra huiuſcemodi intentio? Delectabitur in craſſitudi-
ne aĩa mea: ſi infatigabilem cognouero uos in ſtudijs ſalu
taribus & honeſtis. Gaudeo eñ nõ quia q̃ro donum, ſed
requiro fructũ. Libenter accipio bñficiũ qđ proſit danti.
Alioquin nõ ambulo in charitate illa q̃ non quærit q̃ ſua
ſunt. Et quidẽ uobis in hoc bñfacitis, ſed uobis meliꝰ: niſi
Act. 20. fortè excidit uobis illa ſñia: Beatiꝰ eſt dare quàm accipe.
Hoc planè decet epm, hoc ſacerdotiũ ueſtrũ cõmendat,
ornat coronã, nobilitat dignitatẽ: ſi quẽ miniſteriũ prohi
bet eſſe pauperẽ, adminiſtratio pbet pauperum amatorẽ.
Non eñ paupertas uirtus reputaẽ: ſed paupertatis amor.
Deniq; beati pauperes, non rebus, ſed ſpiritu.

Epiſtola. CI.

FRatrẽ Lãbertũ, quẽ in aliquibus fortè fluctuã-
tẽ ſuſcepimus: orantibus quidẽ uobis pro ipſo
conſtantem remiſimus, & nulla iam (ut opina-
mur) ſcrupuloſitate priſtina laborãrẽ. Cauſam
quippe aduentꝰ eius, necnon & diſceſſiõis modũ & intẽ-
tionem ſolicite nobis perſcrutãtibus, intentionẽ quidem
uiſus eſt habere inculpabilẽ: ſed cauſam nõ planè ſufficien
tem ut tali modo: id eſt ſine licentia diſcedere debuiſſet.
Vnde & ſumpta iuſte in eum inuectionis occaſione incre-
pato ut oportebat, & confirmato in quibus nutabat, redi
tum ei perſuaſimus. Et pro redeunte rogamus dilectiſſimi
fratres, eſſe uos uidelicet pſtabiles ſuper fratris pſumptio
ne: ſed præſumptione ut uidetis ſatis ſimplici, & non mali
tioſa: qñ quidẽ neq; ad dexterã neq; ad ſiniſtram declina-
uit, ſed directo ad nos tramite uenit, quos utiq; pro certo
ſciebat ſctitatis ueſtræ eſſe ſeruos, ueſtræ religionis ama-
tores ſynceriſſimos, & æmulatores fideliſſimos. Suſcipite
ergo eũ uos q ſpũales eſtis in ſpũ lenitatis: confirmeturq;
in eo charitas, & excuſet malũ factum intentio bona. Imo
recuperate cum gaudio quem dolebatis amiſſum: contra
ctamq; de fratris egreſſione ac tranſgreſſione triſtitiã, ef-
fuget citiſſima de regreſſione lætitia. Cõfido aũt de omni
potentis miſericordia, quia qcqd exaſperauit inordinata
diſceſſio poſtmodum deliniet emendata conuerſatio.

¶ Ad *quondam abbatem.* *Epiſtola.* CII.

SVper fratre turbato & turbante fratres, & con
tẽnente magiſtrũ, breue tibi, ſed fidele damus
conſilium. Diaboli ſtudium eſt circuire in do-
mo dei, & q̃rere quem deuoret: tuæ econtra ui
gilantiæ, inquantum potes, nunquam locũ dare diabolo.
Quanto igitur ille acrius inſiſtit, quõ à grege infirmã ſe-
paret ouiculam, quatenus eò licentius rapiat, quò nõ fue
rit qui eripiat: tanto enixius tibi quantum in te eſt, reſiſtẽ
dum eſt ne de manu tua poſſit eam eruere, neqñ dicat ini-
Pſal.12. micus, pualui aduerſus eum. Itaq; aggredere fratrẽ omni
officio charitatis, uidelicet beneficijs, ſalutaribus moni-
tis, ſecretis increpationibus, publicis exhortationibꝰ, du
ris etiã & uerborũ & uerberũ correptionibꝰ, quodq; effi-
cacius eſſe ſolet, tuis ad deum pro eo fratrumq; pijs ora-
tionibus. Q. ſi iam hæc oĩa feciſti nec pfeciſti, ad apoſtoli
1.Cor.6. conſiliũ confugiendum eſt, dicentis: Auferte malũ ex uo-
bis. Auferaẽ ergo malus, ne malos generet. Neq; eñ põt
arbor mala fructus niſi malos facere. Auferatur autem di-
co, ſed non quomodo ipſe uult, ut uidelicet tanquam ex
tua licentia, cum male ſecura conſcientia extra congrega
tionem contra profeſſionẽ deuitans ſubiectionem, ſui iu-
ris eſſe, ſua permittatur uiuere lege. Sed abſcidaẽ ut ouis
morbida à grege, ut putridum membrũ à corpore: q iam
exinde ſe pro certo nouerit à te haberi tanquã ethnicũ &
publicanum. Et ne timeas eſſe contra charitatẽ, ſi uniꝰ eie
ctione ſcandalũ multorum recõpenſaueris pace: quippe
qui ſua fortè malitia, fratrum cohabitantium turbare fa-
cile poterat unanimitatem. Conſoletur te illa ſalomonis
F[illegible]ſt.7. ſententia: Quem deus negligit, nemo poteſt corrigere. Et

illa ſaluatoris: Omnis plãtatio quam non plantauit pater Matth.15.
meus, eradicabitur. Et illa beati Ioannis euangeliſtæ de
ſchiſmaticis: A nobis exierũt, ſed nõn erant ex nobis. Et 1.Ioan.2.
rurſus apud apoſtolũ. Infidelis ſi diſcedit, diſcedat. Alio- 1 Cor.7.
quin non eſt relinquẽda uirga peccatorum ſuper ſortem
iuſtorum, ut non extendant iuſti ad iniquitatem manus
ſuas. Melius eſt enim ut pereamus, quàm unitas.

Epiſtola. CIII.

ETſi facie ignotꝰ nobis, et ſi corpore remotus à
nobis, amicus tñ es: & amicitia notũ ſã nobis,
et præſentẽ te facit. Hãc tibi te neſciẽte cõpara
uit nõ caro & ſanguis, ſed ſpũs dei qui Vuillel-
mũ fratrẽ tuũ æterna nobis ſocietate, & ſpiritali charitate
deuinxit, ac p eũ te quoq;, ſi dignũ iudicas. At ſi ſapis, nõ cõ
tẽnes eorũ amicitiã quos ueritas btõs clamat, & reges p-
nũciat cælorũ. Quãquidẽ beatitudinẽ nõ inuidemꝰ tibi.
Nec eñ cõicata tibi, nobis minuiẽ, nec noſtri pin de termi
ni reſtringũtur, ſi & tu regnaueris. Quænã uerò inuidiæ
cauſa põt eſſe, ubi ſortiũ magnitudini, conſortũ multitu-
do nil detrahit? Volo te eſſe amicũ pauperũ, magis autem
imitatorẽ. Ille gradus proficientium eſt, hic perfectorum.
Amicitia pauperũ, regum amicos cõſtituit, amor pauper
tatis, reges. Regnũ deniq; cælorũ pauperũ eſt: & eſt regiæ
poteſtatis beare pro uoluntate amicos. Facite, inquit, uo Lucæ.16.
bis amicos de mãmona iniquitatis: ut cũ defeceritis reci-
piãt uos in æterna tabernacula. Vides quia magna digni
tas, ſancta paupertas ſit, ut non modo patrociniũ ipſa ſibi
nõ q̃rat, ſed & ferat idigẽtibꝰ. Quale eſt hoc abſq; interuẽ
tu cuiuſpiã angelorũ uel hominũ, ſola diuinæ gratiæ cõfi
dentia accedere per temetipſum ad uultũ gloriæ, capeſce
re ſumma rerũ, attingere totius magnificentiæ culmẽ. Ve
rũ qualibꝰ iſta tu tibi impedias rebus, utinã ſine diſſimu-
latione attẽdas. Væ, uæ, uapor eſt ad modicũ parẽs, quod
æternæ felicitatis aditũ intercludit, quod perennis lumi-
nis incircũſcriptã claritatẽ abſcõdit, quod uniuerſitatis
ſcientia fraudat, quod ſummæ priuat dignitatis honore.
Quouſq; tu tãtæ gloriæ pfers fœnũ qđ hodie eſt, & cras
in clibanũ mittiẽ, carnẽ dico & eius gloriam? Siquidẽ oĩs 1.Petri.1.
caro fœnũ, & oĩs gloria eius tãquã flos fœni. Si ſapis, ſi ha
bes cor, ſi tecũ eſt lumẽ oculorũ tuorũ: deſine iã ea ſequi, q̃
& aſſequi miſerũ eſt. Beatus q poſt illa nõ abijt quæ poſſeſ
ſa onerant, amata inquinant, amiſſa cruciant. An non ea
ſatius cũ honore ſpernis, quàm cũ dolore perdis? An nõ
ea prudẽtius xpĩ cedis amori quam morti? Eſt in inſidijs
prædo, cuiꝰ manibꝰ nec te, nec tua potes ſubducere. Non
poterit puideri: qa tãquã fur in nocte ita ueniet. Nihil in-
tuliſti in hunc mundũ, haud dubiũ quia nec quicquã au
feres. Dormies ſomnum tuũ, & nihil inuenies in manibꝰ
tuis. Sed noſti hæc: non eſt in docendo te ſuperflue labo-
randum. Orandum potius ut quod tibi iam noſſe datum
eſt, detur & implere prout oportet.

¶ *Ad Magiſtrum Gualterum de Caluo monte.*

Epiſtola. CIIII.

SEpe meũ animum dulciſſima tui ſubeunte me-
moria: doleo ſup te Gualtere chariſſime, cogi-
tana nimirũ illud tuæ iuuentutis decus, & in-
genij acumen, ſciẽtiæ & eruditionis ornatum,
quodq; his oĩbus excellentius eſt in chriſtiano, tuos illos
mores ingenuos quàm inanibus ſtudijs atteras, dũ de tan
tis muneribus non auctori xpõ, ſed rebus deſeruias tran-
ſitorijs. O ſi (qđ auertat deus) mors inopinata ſubripiẽs
iſta cõcuſſerit, heu ſubito cuncta uelut ad impulſum uren
tis & furentis uenti, tanquam fœnũ uelociter areſcent, & Pſal.36.
quemadmodũ olera herbarum cito decident. Quid ergo
tecum tolles de omni labore tuo, quem operatꝰ fueris ſu-
per terram? Quid retribues dño pro oĩbꝰ quæ tribuit ti-
bi? Quid inquã lucri pro tot tibi creditis talentis referes
creditori? O ſi uacuam manum inuenerit ille, ille donorũ
prõptus qdẽ auctor, ſed importunus exactor. Veniet eñ
ueniet, & nõ tardabit, ad requirendum utiq; quod ſuum
eſt cum uſura. Suum nempe aſſerit, omne quod te in tua

patria pompoſis ſed periculoſis fauorib⁹ nobilitare uide-
tur. Genus clarũ, corpus aptum, forma elegans, ingeniũ
uelox, eruditionis utilitas, & honeſtas morũ. glorioſa qui
dem ſunt: ſed ei à quo ſunt. Si tibi uſurpas, eſt qui quærat
Rom. 14. & iudicet. Eſto tñ. Liceat tibi hæc interim aſcribere noĩ
tuo, & gl̃iari in laude tua, & uocari ab hoĩbus rabbi, & fa
cere tibi nomẽ grãde dũtaxat ſup terrã: qd tibi poſt mor-
tem de his omnibus, niſi ſola fortaſſe memoria relinque-
tur, & hoc quoq; ſolummò ſuper terrã? Scriptum quippe
Pſal. 75. eſt: Dormierunt ſomnũ ſuũ: & nihil inuenerunt oẽs uiri
diuitiarũ in manibus ſuis. Q; ſi hic eſt finis oĩm laborum
tuorũ (ut pace tua dixerim) qd habes ampli⁹ iumẽto? Si
quidem & de tuo palefrido cum mortuus fuerit: perhibe
bitur quia bonus fuit, Simul uide quid tibi ante tribunal
illud terrificũ rñdẽdum ſit, de eo quod acceperis in uano
aĩam tuã, & aĩam talem, ſi tñ inueniaris nil egiſſe amplius
de immortali & rõnali ſpũ tuo, quàm quoduis pecus de
ſuo, cũ brutus utiq; ſpũs non uiuat: niſi quãdiu uiuificat,
& uno eodemq; momento & uiuificare pariter deſinat &
uiuere. Quid q̃ſo dignũ te iudicabis, q factus ad imagiñẽ
factoris, tãtæ in te maieſtatis nõ defendis dignitatẽ: & tu
hõ cum in honore eſſes, honorẽ tuum nõ intelligẽs. com-
paratus iumẽtis inſipientibus, & ſimilis factus ſis illis: dũ
nil ſpũale uidelicet aut æternum elaboraueris, ſed inſtar
beluini ſpũs, qui ut à corpore, ita cũ corpore diſſoluiť, ſo-
Ioan. 6. lis fueris cõtentus corporalib⁹ ac tpalibus bonis, euãge-
Pſal. 23. lici illius ſurdus auditor cõſilij: Operamini nõ cibũ q pe-
rit, ſed q p̄manet in uitã æternã? Scriptũ eſt aũt, ꝙ nõ aſcẽ
dit in montẽ dñi, niſi q non accepit in uano aĩam ſuã. Sed
ne is quidẽ, niſi etiã fuerit innocẽs manibus, & mũdo cor
de. Videris tu an de tuis hoc operibus ſimul & cogitatio
nibus p̄ſumere audeas. Sin autẽ, attende qd mereatur uni
tas, ſi ſola ſufficit inutilitas ad damnationem. Et reuera ſe
cura nõ erit ſpina uel tribulus, ubi ſecuris infructuoſæ ar
bori poni uidebitur, nec parcet p̃ugenti, qui minať & ſte-
Eſa. 5. rili. Væ igitur & uæ iterũ, de quo dicetur. Expectaui ut fa
ceret uuas, & fecit labruſcas. Sed noui ego quàm liquido
& copioſe hæc me quoq; tacente cogitare ſufficias, mater
no uerò deuinctus amore, necdũ poſſis abijcere, quod iã
contẽnere noris. Et qd ego ad hæc rñdebo tibi? Vt matrẽ
deſeras? Sed inhumanũ uidetur. Vt cũ ipſa maneas? Sed
nec ipſi expedit, ut ſit filio cauſa perditionis. Fortè ut &
mundo ſimul milites & xp̃o? Sed nemo põt duobus dñis
ſeruire. Mater tua uult cõtraria tuæ, ac p hoc & ſuæ ipſius
ſaluti. Elige ergo tu è duobus quod uis: aut unius uideli
cet ſatiſfacere uoluntati, aut utriuſq; ſaluti. Verũ ſi multũ
eam diligis, deſere potius ipſam propter ip̃am: ne ſi xp̃m
deſeras ut maneas cũ ipſa. propter te pereat & ipſa. Alio-
quin male meruit de te quæ te peperit, ſi propter te perit.
Quõ eñ non perit, q̃ ip̃m quẽ peperit perimit? Et hæc di
xerim, ut tuo aliquo modo carnali condeſcendã cõſulãq;
affectui. Ceterũ fidelis ſermo, & omni acceptione dignus,
ut etſi impiũ eſt contẽnere matrẽ: contẽnere tamẽ ꝓpter
Matt. 15. xp̃m, piiſſimũ eſt: Nã q dicit: Honora patrẽ & matrẽ: ipſe
Matt. 10. etiã dixit: Qui amat patrem, aut matrẽ plus quàm me, nõ
eſt me dignus.

¶ *Ad Romanum Romanæ curiæ ſubdiaconum.*

Epiſtola. CV.

BErnard⁹ abbas clareuallis Romano ſuo quod
ſuo. ¶ Bene feciſti chariſſime tui nobis per lite-
ras & renouans dulcem memoriã, & excuſans
moleſtiſſimam moram. Minime quidem deſide
rantium te cordibus ulla potuit ſubripere quãdoq; obli-
uio tuæ dilectionis, ſed te tui fateor penè oblitũ eſſe puta
uimus, priuſquam illas literas uideremus. Nunc itaq; rũ-
pe moras, fac cito quod ſcripſiſti: & ſi ueraciter ſtilus exp̃ſ
ſit affectum: efficaciter opus ſtilum teſtificetur. Quid tar-
das ipſum quẽ iamdudum conceperas ſpm̃ parturire ſa-
lutis? Nil mortalibus uel morte certius: uel incertius ho-
ra mortis. Siquidem tanquam fur in nocte, ita ueniet. Væ
prægnantibus in illa die. Si ſuperuenerit & p̄uenerit hũc
tã ſalutiferũ partũ: heu perfodiet domum, ſanctum germẽ
extinguet. Cum enim dixerint pax & ſecuritas: tũc repen
tinus ſuperueniet eis interitus ſicut dolor in utero haben
ti, & non effugient. Volo te mortem etſi non effugere. cer
tè uel non timere. Iuſtus quippe mortem etſi nõ cauet, tñ
nõ pauet. Denique ſi morte p̄occupat⁹ fuerit, in refrigerio
erit. Moriť quidẽ & iuſtus, ſed ſecure: quippe cuius mors
ut præſentis eſt exitus uitæ: ita introitus melioris. Bona
mors ſi pctõ moriaris, ut iuſtitiæ uiuas. Hæc mors neceſſe
eſt ut præcurrat, ut ſequatur illa ſecura. In hac uita quan
diu durat: cõpara tibi illã q̃ ſemper durat. Dũ uiuis in car
ne, morere mũdo: ut poſt mortem carnis deo uiuere inci
pias. Quid eñ ſi conciderit mors ſaccũ corporis tui, dũ te
ſubinde circundet lætitia? O quàm beati mortui q in dño Apo. 14.
moriuntur, audientes à ſpũ ut requieſcant iã à laboribus
ſuis. Non ſolũ aũt, ſed & ſuccedit iocunditas de nouitate,
ac de æternitate ſecuritas. Bona proinde mors iuſti pro-
pter requiẽ, melior propter nouitatẽ, optima ꝓpter ſecu-
ritatẽ. Econtra, mors peccatorũ peſſima. Et audi unde peſ Pſal. 33.
ſima. Mala ſiquidem eſt in mundi amiſſione, peior in car-
nis ſeparatione, peſſima in uermis ignisq; duplici contri-
tione. Eya ergo feſtina, exi, recede: moriatur aĩa tua morte
iuſtorũ, quo fiant & nouiſſima tua horũ ſimilia. O quàm Pſal. 115.
p̄cioſa in conſpectu dñi mors ſanctorũ eius. Fuge q̃ſo, in
uia peccatorũ ne ſteteris. Quõ uiuere potes, ubi mori nõ
audes? Cum panibus occurrere fugienti, paratos nos eſſe
confidito.

¶ *Ad magiſtrum Henricum murdach.* *Epiſtola.* CVI.

DIlecto ſuo Henrico murdach. B. abbas dict⁹ de
clarauallẽ ſalutẽ & non in uia. ¶ Quid mirum
ſi inter proſpera fluctuas & aduerſa: qui necdũ
ſtatuiſti ſupra petram pedes tuos? At ſi iures &
ſtatuas cuſtodire iudicia iuſtitiæ domini: quid horum te
poterit ſeparare à charitate xp̃i? O ſi ſcires. Et quid dicã?
Oculus deus non uidit abſq; te, quæ præparaſti diligenti
bus te. Sed tu frater: q (ut audiui) ꝓphetas legis, putas in
telligis quæ legis? Nam ſi intelligis, ſentis utiq; ſenſum
propheticæ lectionis eſſe chriſtum. Quem uidelicet ſi ap-
prehendere cupis: citius illum ſequendo quàm legendo
cõſequi potes. Quid quæris uerbum in uerbo, quod iam
caro factum præſto eſt oculis? Iam enim de latibulo pro-
phetarum egreſſus eſt ad oculos piſcatorũ: iam de monte
umbroſo & cõdenſo, tãquã ſpõſus de thalamo ſuo proſili
uit in campũ euãgelij. Iã q habet aures audiendi, audiat il
lũ clamãtẽ in tẽplo: Qui ſitit, ueniat ad me & bibat: Et ue- Ioan. 7.
nite ad me oẽs q laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam Matt. 11.
uos. Tu ergo times deficere: ubi ſeueritas reficere te pro-
mittit? Certè ſi tñ te delectat tenebroſa aq̃ de nubibus ae-
ris: quãto iocundius haurias de ſereniſſimis fontibus ſal-
uatoris? O ſi ſemel paululũ quid de adipe frumenti unde
ſatiatur hieruſalẽ. deguſtares: quàm libenter ſuas cruſtas
rodẽdas literatorib⁹ iudæis relinqueres. O ſi te unquã in
ſchola pietatis ſub magr̃o Ieſu merear habere ſodalem. O
ſi mihi liceat purificatũ prius tui pectoris uaſculũ ſuppo-
nere unctioni quæ docet de omnibus. O quàm libens ti-
bi pariter calidos panes: quos utiq; adhuc fumigantes,
& quaſi modo de furno (ut aiunt) recens tractos, de cæle-
ſti largitate crebro xp̃s ſuis pauperibus frangit? Vtinam
ſi quã mihi guttã q̃nq; de pluuia uoluntaria quã ſegrega
uit hæreditati ſuæ, ſtillare dignetur in dulcedine ſua pau-
peri deus, mox eam tibi poſſem refundere: & rurſus à te
uiciſſim recipere qđ ſenſeris? Experto crede, aliquid am-
plius inuenies in ſiluis quàm in libris. Ligna & lapides
docebunt te, qđ à magiſtris audire non poſſis. An nõ pu-
tas poſſe te ſugere mel de petra, oleumq; de ſaxo duriſſi-
mo? An nõ mõtes ſtillant dulcedinẽ. & colles fluunt lac &
mel, & ualles abundant frumento? Multis occurrentibus
mihi dicendis tibi, uix me teneo. Sed quia non lectionem
ſed orationẽ petis, adaperiat dñs cor tuũ in lege ſua, & in
præceptis ſuis. Vale.

¶ Idipſum ip̃i Vuilhelmus & Iuo. Quid ſuper hoc uobis

dicemus? Q; nos uidere: & ad qd deſideremꝰ, ſcitis. Quã-
tum uerò nec nos dicere, nec uos ſcire poteſtis. Oramꝰ er-
go deũ ut uobis quo nos præiſſe debueratis, tribuat uel
ſequi: quatinꝰ & in hoc tãtæ humilitatis magiſtrũ tenea-
mus: cũ uidelicet nõ deſpexeritis magiſter ſeq diſcipulos.

¶ *Ad Thomam præpoſitum de Beuerla.* *Epiſtola.* C V I I.

THomæ dilecto filio ſuo. B. qđ filio. ¶ Quid opꝰ
eſt uerbis? Feruens ſpiritus & uehemens deſi-
derium aperiri ſola lingua non ſufficit. Loquã-
tur nobis affectum tuum & reliqua mẽbra. Præ-
ſens melius & innoteſces nobis: & nos cognoſces. Iamdu-
dum abinuicem tenemur alterutrũ debitores: ego fidelis
curæ: tu humilis obedientiæ. Probet utrunq; ſi placet
opus, non calamus. Volo te & tibi uſurpare, & in me pro-
Ioan. 5. bare illam unigeniti uocem: Opera quæ dedit mihi pater
ut faciam: ipſa teſtimonium perhibent de me. Sic re uera:
ſic unici filij ſpiritus teſtimoniũ perhibet ſpiritui noſtro
ꝙ filij dei ſumus & nos: cum ſuſcitans ex operibus mor-
tuis, largitur opera uitæ. Non ex folijs, non ex floribus,
Matt. 7. ſed ex fructu arbor bona malane dignoſcit. Deniq; à fru-
ctibus, ait cognoſcetis eos. Opera ergo & non uerba di-
ſcernunt inter filios dei & filios diffidẽtiæ. Operibus pro-
inde deſiderium & aperi tuum, & experiri noſtrum. Deſi-
deramus præſentiam tuam, quærimus optatam, imo pro-
miſſam exigimus. Cur tanto? Nil in ea ſanè expetimus de
carne & ſanguine. Aut proficere ex te cupimus, aut pro-
deſſe tibi. Generoſitas ſanguinis, proceritas corporis, for-
ma elegans, iuuenilis decor, prædia, palatia, immenſa ſu-
pellex, inſulæq; dignitatum, adde & mundi ſapientiam;
de mũdo ſunt hæc: & mundus quod ſuum eſt diligit. Sed
quouſq;? Nõ ſolũ enĩ nõ ſemp, utpotè q non ſemp erit, ue-
rũ nec diu qdẽ. Diu ſiquidẽ iſta in te mũdꝰ habere nõ po-
terit: & te qppe ipm in breui nõ habiturꝰ. Nã breues dies
hoïs ſunt. Mũdus quidẽ cũ ſuis cõcupiſcẽtijs trãſit: ſed te
prius emittit, quàm ipſe ptrãſit. Quid te ſine fide delectat
amor mox finiendus? Nos uerò te, nõ tua diligimus. Tua
ſint à quo ſunt. Tu tuæ promiſſionis memor, tui nobis co-
piã diutiꝰ nõ negaris, amãtibus te ſynceriter & amaturis
pẽniter. Pure ſiquidem nos amantes in uita nr̃a: in morte
quoq; nõ erimꝰ ſeparati. Nã ea q̃ in te uel potiꝰ tibi appe-
timus, nõ huius corpis ſunt: nec huiꝰ tpis bn̄: ideoq; nec cũ
corpe deficiũt, nec cũ tpe ptereũt. Quinimo poſito corpo-
plꝰ delectãt, poſt tpa durãt. Nil ſimile habẽt cũ ſupra enu-
meratis eorũue ſilibꝰ, q̃ utiq; ĩ ſunt tibi: nõ ex patre, ſed
ex mũdo. Quid horũ enĩ uel nõ pueniet morte: uel nõ iue-
nit? At uerò iſta optima pars eſt, q̃ non auferet in æternũ.
Quid iſtud? Nec oculꝰ uidit: nec auris audiuit: nec in cor
hoïs aſcẽdit. Qui hõ eſt & ſm hoim ãbulat, q uidelicet (ut
manifeſtiꝰ dicã) carni adhuc acqeſcit & ſanguini: qd illud
ſit, penitꝰ neſcit: qa caro & ſanguis nõ reuelabũt q ſolꝰ re-
uelat deꝰ p ſpm ſuũ. Aialis ergo hõ ad hoc ſecretũ neqq̃uã
admittit: ſiquidẽ non pcipit ea q̃ ſunt ſpũs dei. Beati qui
audiũt. Vos aũt dixi amicos: quia oĩa q̃cunq; audiui à pa-
tre meo, nota feci uobis. O ſeculũ nequã, qđ ſolos tuos ſic
ſoles beare amicos, ut dei facias inimicos: conſequẽter &
indignos cõſilio beatorũ. Planè enĩ q amicꝰ uult eſſe tuus:
inimicus dei conſtituit. Qđ ſi ſeruus neſcit qd faciat dñs
eius quãto minus inimicus? Porrò aũt amicus ſpõſi ſtat:
Canti. 5. & gaudio gaudet ppter uocẽ ſponſi. Vnde & loquit. Aia
mea liquefacta eſt ut dilectus locutꝰ eſt. Amicus itaq; mũ-
di excluditur à conſilio amicorum dei: qui nõ ſpm huius
mũdi acceperũt: ſed ſpm q ex deo eſt: ut ſciant q̃ à deo do-
nata ſunt ſibi. Cõfiteor tibi pater quia abſcondiſti hæc à
ſapientibus & prudẽtibus, & reuelaſti ea paruulis. Ita pa-
ter, qa ſic fuit placitũ ante te: nõ qa ſit meritũ uel ab ipſis.
Oẽs enĩ peccauerũt, & egẽt gl̃ia dei: ut gratis mittas ſpm
filij tui clamãtẽ in cordibꝰ filiorũ adoptionis abba pater.
Hoc qppe ſpũ q aguntur hi filij ſunt: nec paterno prorſus
arcendi conſilio. Habẽt nempe in ſe manentẽ ſpm q ſcru-
tatur etiã profunda dei. Deniq; qd ignorẽt: quos unctio
docet de omnibus? Væ uobis filij huius ſeculi à ueſtra
inſipiente prudentia, ignorãtes ſpm ſalutarẽ: nec partici-
pantes conſiliũ quod ſolus ſoli eructat filio: excepto cui
uoluerit filius reuelare. Quis enim cognouit ſenſum dñi:
aut quis conſiliarius eius fuit? Non equidẽ nullus: ſed ra-
rus. Soli ſanè qui ueraciter dicere poſſunt. Vnigenitus q
eſt in ſinu patris, ipſe enarrauit nobis. Væ mũdo à ſtrepi-
tu. Clamat in populis eiſdem unigenitus tãquam magni
conſilij angelus: Qui habet aures audiendi, audiat. Et qm̃ *Luce. 8.*
dignos non inuenit ſenſus, quibus patris committat ar-
canum, texit parabolas turbis: ut audientes non audiãt,
& uidentes non intelligant. Cæterum amici ſeorſum au-
diunt: Vobis datum eſt noſſe myſterium regni dei. Qui-
bus & loquitur: Nolite timere puſillus grex: qa cõplacuit *Luce. 12.*
patri ueſtro dare uobis regnum. Qui ſunt hi? Vtiq; quos
pſciuit & prædeſtinauit cõformes fieri imaginis filij dei:
ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Magnum ſe-
cretumq; innotuit conſiliũ. Nouit dñs qui ſunt eius. Sed
quod notum erat dei, manifeſtatum eſt hoïbus. Nec alios
ſanè dignatur tanti participatione myſterij: niſi eos ipſos
quos ſuos præſciuit & prædeſtinauit. Nam quos prædeſ-
ſtinauit, hos & uocauit. Quis enĩ ſanè niſi uocatus ad dei
accedit conſilium? Quos aũt uocauit, hos & iuſtificauit.
Oritur quippe ſol: nõ is qui quotidie oriri cernitur ſup.
bonos & malos: ſed q timentibus deũ pphetica pnuncia-
tione pmittitur ſolis ad conſiliũ uocatis. Vobis, inquit, *Mala. 4.*
qui timetis deũ, orietur ſol iuſtitiæ. Manẽtibus igitur in
tenebris filijs diffidentiæ: euadit in nouã hãc lucem lucis
filius de poteſtate tenebrarũ, ſi tñ iam fidenter deo dicere
poteſt: Particeps ego ſum oïm timentium te. Vides quia *Pſal. 118.*
præcedit timor, ut ſequatur iuſtificatio? Forſitan ergo ti-
more uocamur, amore iuſtificamur. Deniq; iuſtus ex fide
uiuit, illa pculdubio quæ operatur ex dilectione. Audiat
itaq; in ſui uocatione peccator quod timeat: & ſic acce-
dens ad ſolem iuſtitiæ, uideat illuminatus quod diligat.
Quidnã eſt illud? Mia dñi ab æterno & uſq; in æternum, *Pſal. 102.*
ſuper timẽtes eũ. Ab æterno propter prædeſtinationem,
in æternum propter beatificationẽ. Altera carens princi-
pio, altera neſciẽs finem. Siquidem quos ab æterno præ-
deſtinat, in æternum beatificat: intercedente ſanè media
uocatione unà cum iuſtificatione, dũtaxat in adultis. Sic
ad ortũ ſolis iuſtitiæ, ſacramentum abſcõditũ à ſeculis, de
prædeſtinatis & beatificandis emergere quodãmodo in-
cipit ex abyſſo æternitatis, dum quiſq; uocatus per timo-
rem, iuſtificatus per amorẽ, præſumit ſe quoq; eſſe de nu-
mero beatorũ: ſciens nimirũ quia quos iuſtificauit, illos
& magnificauit. Quid enĩ? Audit ſe uocari, cũ timore con-
cutitur: ſentit & iuſtificari, cũ amore perfundit: & de ma-
gnificatione diffidet? Initiatur, prouehitur: & de ſola cõ-
ſummatione deſperabit? Nempe ſi initiũ ſapientiæ timor
dñi, in quo dicta eſt eſſe noſtra uocatio: quid niſi proue-
ctus in ſapientia eſt amor dei, is duntaxat qui interim ex
fide eſt, ex quo & uoſtra fit iuſtificatio? Quid item niſi cõ-
ſummatio in ſapientia eſt, ipſa quã in fine ſperamus, de di-
uina illa & deifica uiſione glorificatio? Sic abyſſus abyſ-
ſum inuocat in uoce cataractarũ ſuarũ; cũ in terrore iudi-
ciorum ſuorum immenſa illa æternitas & æterna immenſi-
tas cuius ſapientiæ non eſt numerus: cor hoïs prauum &
inſcrutabile, mira ſua bonitate & potentia educit in admi-
rabile lumen ſuum. Verbi gratia. Ponamus hominem in
ſeculo, ſeculi adhuc & ſuæ carnis amore retentũ: & cum
terreſtris hominis imaginem portet, incubãtem terrenis,
nil de cæleſtibus cogitantem: quis hunc non uideat hor-
rendis circunfuſum tenebris, niſi qui in eadẽ mortis um-
bra ſedet: quippe cui nullum adhuc ſuæ ſalutis ſignũ elu-
xerit; cui necdum in aliquo interna teſtetur inſpiratio: an
boni de ſe quippiã æterna teneat prædeſtinatio. At uerò
ſi ſuperna eum miſeratio dignanter qñq; reſpexerit, immi-
ſeritq; ſpm cõpunctionis, quatenus ingemiſcat: & reſipi-
ſcat, mutet uitã, domet carnẽ, amet proximum, clamet ad
deũ: proponatq; de cætero uiuere deo, non ſeculo: ex quã
deinde ſuperni luminis gratuita uiſitatione, & ſubita
mutatione

mutatione dexteræ excelſi,agnoſcat ſe merito quidẽ non
iã iræ ſed gratiæ filiũ: qppe q paternũ erga ſe diuinæ bo-
nitatis experitur affectum,q̃ ſe utiq; hactenus intm̃ latue-
rat,ut nõ ſolũ neſciret utrumnam dignus foret amore an
odio:uerũetiam odiũ magis & non amorẽ propria con-
uerſatio teſtaretur.Erant eñ tenebræ adhuc ſuper faciem
abyſſi:nõnne is tibi uidetur quaſi de abyſſo ꝓfundiſſima
&tenebroſiſſima horrẽdæ ignorãtiæ,in aliã quãdã quoq;
trahi abyſſum è regione amœnã & lucidã claritatis æter-
næ:Et tunc demũ quaſi diuidit deus lucẽ à tenebris:cum
peccator ſole illuceſcente iuſtitiæ,abiectis operibus tene-
brarum induitur arma lucis,& is quẽ prior uita ac ꝓpria
conſcientia,tanquã reuera filiũ gehennæ deputauerat ar-
doribus ſempiternis,ad tantã uiſitantis ſe orientis ex al-
to dignationem reſpirans,gloriari etiã incipit præter ſpẽ
in ſpẽ gloriæ filiorũ dei,quã iã nimirum è uicino reuelata
Pſal.4. facie exultans,nouo in lumine ſpeculat̃,& dicit: Signatũ
eſt ſuper nos lumen uultus tui domine: dediſti lætitiam
in corde meo,O domine qd eſt homo qa innotuiſti ei:aut
filius hoĩs quia reputas eum?Iam ſe ô bone pater uermis
uiliſſimus,& odio digniſſim⁹ ſempiterno,tñ cõfidit ama-
ri:qm̃ ſe ſentit amare:imo quia ſe amari præſenſit,non re-
damare confunditur. Iam apparet in lumine tuo ô inac-
ceſſibilis lux,quid boni penes te,etiã cum malus eſſet,mi-
ſerum maneret homũculũ.Amat proinde non immerito:
quia amatus eſt ſine merito.Amat ſine fine: qa ſine princi-
pio ſe cognoſcit amatũ.Prodit in lucem ad miſeri cõſola-
tionem,magnũ conſiliũ quod ab æterno latuerat in ſinu
æternitatis:quòd nolit uidelicet deus mortẽ pctõris,ſed
magis ut conuertat̃ & uiuat.Habes hõ huius arcani indi-
cem ſpm̃ iuſtificantem, eoq; ipſo teſtificantem ſpũi tuo q̃
filius dei & ipſe ſis. Agnoſce conſiliũ dei in iuſtificatione
Pſal.118. tui.Confitere & dic: Conſiliũ meum iuſtificationes tuæ.
Præſens namq; iuſtificatio tui,& diuini eſt conſilij reuela-
tio,& quædam ad futurã gloriam præparatio. Aut certè
prædeſtinatio:ipſa potius ꝓparatio eſt,iuſtificatio autem
Matt.3. magis iam appropinquatio. Deniq; ait: Agite pœniten-
tiam,qa appropinquabit regnũ cælorũ. Audi & de ꝓde-
Matt.25. ſtinatione:q̃ ipſa ſit præparatio.Percipite,inquit, regnũ
quod uobis paratum eſt ob origine mũdi. Nemo itaq; ſe
amari diffidat:qui iam amat.Libenter dei amor noſtrum
quẽ præuenit ſubſequitur. Nam quõ redamare pigebit,
quos amauit & necdum amantes? Amauit,inquam, ama-
uit.Habes eñ dilectionis pignus ſpm̃, habes & teſtem fi-
delem Ieſum,& hunc crucifixum.O geminũ ſpmq; firmiſ
ſimũ dei erga nos amoris argumentũ.Xp̃s morit̃,& mere
tur amari.Spiritus afficit,& facit amari.Ille facit cur ame-
tur,iſte ut ametur.Ille ſuã multã dilectionem in nobis cõ-
mendat,iſte & dat.In illo cernimus quod amemus,ab iſto
ſumimus unde amemus.Charitatis igitur ab illo occaſio,
ex iſto affectio.Quanta confuſio dei filium ingratis ocu-
lis cernere morientẽ.Qđ quidẽ facile cõtingit:ſi deſit ſpi
ritus.Nunc aũt qa charitas dei diffuſa eſt in cordibus no
ſtris per ſpiritũſanctũ qui datus eſt nobis, amari amam⁹:
amantes amplius meremur amari.Si enim cum adhuc ini
mici eſſemus,recõciliati ſumus deo per mortem filij eius:
multomagis recõciliati ſalui erimus in uita ipſius. Quid
eñ? Qui proprio filio non pepercit,ſed pro nobis oĩbus
tradidit illum:num etiam omnia cum ipſo daturus eſt no
bis? Cum ergo geminũ teneamus noſtræ ſalutis iudiciũ,
geminam ſanguinis & ſpiritus effuſionẽ: neutra ſine alte-
ra prodeſt.Nam nec ſpiritus dat̃ niſi credentibus in cru-
cifixũ:nec fides ualet,ſi non operatur ex dilectione. Dile-
ctio aũt,donũ ſpũs eſt. Qđ ſi ſecundus hõ(xp̃m loquor)
factus eſt non ſolum in aĩam uiuentẽ,ſed etiã in ſpm̃ uiui-
ficantẽ,ex uno uidelicet moriens,ex altero mortuos ſuſci
tans:quid mihi prodeſſe põt qđ in ipſo moritur, abſq; eo
Ioan.6. qđ uiuificat? Deniq; ipſe ait:Caro non prodeſt quicquã:
ſpũs eſt q uiuificat. Quid eſt autẽ uiuificat, niſi iuſtificat?
Ezec.18. Cum enim mors aĩæ pctm̃ ſit,aĩa quippe q̃ peccauerit,ipa
Rom.1. morietur:uita eius ſine dubio iuſtitia eſt: qm̃ iuſtus ex fi-
de uiuit.Iuſtus aũt quia eſt,niſi qui amanti ſe deo,uicẽ re-
pendit amoris?Quod nõ fit niſi reuelãte ſpũ per fidẽ hoĩ
æternũ dei propoſitũ,ſup ſua ſalute futura. Quæ ſanè re-
uelatio non eſt aliud quàm infuſio gratiæ ſpiritalis,ꝑ quã
dum facta carnis mortificantur,hõ ad regnũ præparatur
qđ caro & ſanguis non poſſident:ſimul accipiens in uno
ſpũ,& unde ſe ꝓſumat amatum,& unde redamet, nẽ gra-
tis amatus ſit.Hoc itaq; eſt illud ſacrũ ſecretumq; cõſiliũ
qđ à patre filius in ſpũſancto accipiens:ſuis quos nouit ꝑ
eundem ſpm̃ iuſtificando eos cõicat, & cõicando iuſtifi-
cat:qñ id quiſq; accipit in ſui iuſtificatione,ut incipiat &
ipſe cognoſcere ſicut & cognitus eſt:cum uidelicet dat̃ &
ipſi præſentire aliqd de ſua ipſi⁹ futura beatitudine:quem
admodum ab æterno latuit in ꝓdeſtinante,plenius appa-
riturũ in beatificãte.De qua tñ iã percepta ſuimet ex par
te notitia,interim quidẽ glorief in ſpe,nondũ tñ in ſecuri
tate.Quàm miſerãdi qui ad tã iocundũ iuſtorũ cõſilium.
nullũ adhuc tenent ſuæ uocatiõis teſtimoniũ? Dñe quis Deut.31.
credidit auditui nr̃o?O utinã ſaperẽt & intelligerent.Ve
rũ niſi crediderint:non intelligẽt.Sed habetis & uos ô in
felices ſeculi male ſecuri amatores,ur̃m ſeorſum a iuſtis cõ
ſilium.Squama ſquamæ cõiungit̃:& nõ eſt ſpiraculum in
uobis.Habetis,inquã,& uos ô ipſi cõicatũ adinuicẽ con-
ſiliũ:ſed planè aduerſum dñm,& aduerſus xp̃m eius. Etei Pſal.2.
ſi dicẽte ſcriptura pietas eſt cultus dei:pfectò qſquis plus
amat mũdũ quàm deũ,ipſius atq; idololatra eſſe cõuincit̃:
colẽs & ſeruiẽs creaturæ,poti⁹ quàm creatori. Habẽtib⁹
aũt(ut dictũ eſt)iſtis atq; ipſis ſuũ ad ſe qbuſq; cõſiliũ,ma
gnũ ꝓculdubio iter utroſq; chaos firmatũ eſt.Nã quò iu
ſtus lõge ſe facit à cõſilio & cõcilio malignãtiũ: ita nec re-
ſurgunt oĩno ipſi in iudicio,neq; pctõres in cõſilio iuſto- Pſal.1.
rũ.Eſt quippe iuſtorũ conſiliũ,pluuia uoluntaria quã ſe-
gregauit deus hæreditati ſuæ.Eſt conſiliũ uerè ſecretum:
deſcẽdẽs nimirũ ſicut pluuia in uellus. Eſt fons ſignatus:
cui alienus non cõicat.Eſt ſol iuſtitiæ: q timẽtibus deum
tñ oritur.Porrò cæteros aduertens ꝓpheta in ſui ſiccita-
te & cæcitate remanentes:iuſtorũ ſiquidẽ imbris & lucis
expertes:infœcundos ac tenebroſos:confuſos & auerſos:
ſubſannat & notat.Hæc eſt,inquies,gens, q̃ non audiuit Hiere.7.
uocẽ dei ſui.Nõ uultis ô miſeri dicere cũ dauid:Audiam Pſal.84.
qd loquat̃ in me dñs de⁹.Vtiq; foris fuſi in uanitates & in-
ſanias falſas:intimũ optimũq; nõ requiritis ueritatis audi-
tũ:Filij hoĩm uſquequo graui corde?Vt qd diligitis uani Pſal.4.
tatẽ,& q̃ritis mendaciũ?Surdi ad uocẽ ueritatis,ignoran
tes cõſiliũ cogitãtis cogitatiões pacis: ſed & loquẽtis pa
cẽ in plebẽ ſuã,& ſup ſctõs ſuos, & in eos q cõuertunt̃ ad
cor.Iã uos,inqt,mũdi eſtis,ꝓpter ſermonẽ quẽ locut⁹ ſum Ioan.15.
uobis.Ergo q hunc ſermonẽ nõ audiũt:immũdi ſunt.Cæ
terũ tu ô chariſſime,huic uoci dei tui dulciori ſup mel &
fauum,ſi ꝓparas aurẽ interiorẽ,fuge curã exteriorẽ:ut ex
pedito & uacãte iterno ſeſu,dicas & tu cũ ſamuele:Loque 1.Reg.3.
re dñe,qa audit ſeruus tu⁹. Vox hæc nõ ſonat in foro:ſed
nec audit̃ in publico.Secretũ conſiliũ,ſecretũ q̃rit & audi
tum.Auditui tuo gaudiũ pro certo dabit & lætitiã: ſi ſo-
bria aure ꝑceperis. Abrahæ præcipit̃ exire de terra & de Gen.12.
cognatione ſua:ut uidere & poſſidere mereret̃ terrã uiuẽ-
tiũ.Iacob relicto fratre & patria iordanẽ trãſit in baculo: Gen.29.
& excipit̃ rachelis amplexibus. Ioſeph dñatur ægypto, Gen.39.
mercatione furtiua patri ſublatus & patriæ. Eccleſiæ iu-
bet̃,ut cõcupiſcat rex decorẽ eius, & obliuiſci ꝑplm̃ ſuũ, Pſal.44.
& domũ patris ſui. Puer ieſus inter cognatos & notos à Luce.2.
parentibus quærit̃:nec tñ inuenit̃.Fuge fratres tuos& tu:
ſi tuã uis inuenire ſalutem. Fuge,inquã, de medio baby-
lonis:fuge à facie gladij aquilonis. Parati ſumus cũ pani-
bus occurere fugienti. Abbatẽ tuũ me noĩas:non renuo
interim ꝓpter obſequiũ.Obſequiũ dico,nõ. qđ exigam:
ſed qđ exhibeã.Sicut filius hoĩs non uenit miniſtrari, ſed
miniſtrare:& aĩam ſuã dare in redẽptionẽ pro multis. Ve
runtñ ſi dignũ iudicas,accipe cõdiſcipulũ:quẽ magiſtrũ
eligis,Vnus ſit ambobus magiſter xp̃s, & ipſe ſit ep̃læ fi-
nis,qui finis eſt ad iuſtitiam omni credenti.

¶ *Ad dicrium Thomam de ſancto Audomaro: qui tranſgreſſus termi-
num quem poſuerat, annuas adhuc petebat inducias, ob ſtudium
literarum tardans conuerſionem ſuam.*

Epiſtola. CVIII.

CHariſſimo filio ſuo Thomæ, frater B. clareual-
lis uocatꝰ abbas, in ſpũ timoris ambulare. ¶ Bñ
facis agnoſcẽs debitũ tuæ promiſſionis, & di-
latæ reatũ ſolutiõis nõ diffitẽs. Sed uolo te nõ
ſolũ qd, ſed & cui ꝓmiſeris, cogitare. Nam ego mihi nihil
uſurpo: ex eo qđ me corã & nõ mihi, ꝓmiſſum ipſe mecũ
recolis. Fruſtra proinde times exprobratũ tibi iri à me ſu
per fruſtratoria dilatione: q teſtis accitꝰ ſum, & nõ dñs no
ti. Vidi, & gauiſus ſum. Et hoc oro ut gaudiũ meũ plenũ
ſit: qđ nõ erit niſi cũ fuerit impleta ꝓmiſſio. Terminũ po-
ſuiſti, quẽ non oportuit tranſgredi. Trangreſſus es, quid
ad me: tuo dño ſtas aut cadis. Mihi ſanè decretũ eſt pro
imminẽti periculo nõ ꝓbris, nõ minis agere tecũ, ſed mo
nitis: idq̃ q̃tenꝰ æquo admiſeris aĩo. Si me audieris, bñ: ſi
non, ego nõ iudico quẽquã: eſt q q̃rat & iudicet. Qui eñ
iudicat nos: dñs eſt. Et hinc tibi plus timẽdũ arbitror ac
dolẽdũ: qa nõ hoĩ, ſed deo mẽtitus es. Et ſi ego ut uis tuæ
uerecũdiæ parco corã hoĩbꝰ: nũ illa q̃ corã deo eſt ĩpudẽ-
tia ĩpunita relinquitꝰ Quid q̃ſo rõnis habet uerecũdari ad
dſc hoĩs, & uultũ dei nõ uererĩꝰ Nã uultꝰ dñi ſup faciẽtes
mala. Tu ergo plꝰ times opprobria quàm tormẽta: & qui
trepidas ad linguã carnis, contẽnis gladiũ q deuorat car-
nes: Hæccine eſt illa morũ pulcherrima cõpoſitio, q̃ ĩfor-
mari te ſcribis ſciæ huiꝰ apphẽſiõe: cuiꝰ ſtudio & amore ſic
ferues, ut nõ uerearis ſctõ ꝓpoſito p̃iudiciũ facereꝰ Sed q̃
ſo te, qđ memoriale uirtutis: q̃ laus diſciplinæ: qs ſciæ ꝓ-
fectꝰ: uel artis fructꝰ: trepidare timore ubi nõ eſt timor: &
timorẽ dñi relinq̃reꝰ Quin ſalubrius diſceres Ieſum: & hũc
crucifixũ. Quã utiq̃ ſciam haud facile niſi q mũdo cruci-
fixus erit, apphẽdit. Falleris fili, falleris, ſi te putas ĩuenire
apud mũdi magiſtros, quã ſoli xp̃i diſcipuli. i. mũdi cõtẽ-
ptores dei munere aſſequunt. Nec eĩ hãc lectio docet ſed
unctio: nõ lr̃a, ſed ſpũs: nõ eruditio, ſed exercitatio in mã-
Oſee. 10. datis dñi. Seminate, inq̃t, uobis ad iuſtitiã, metite ſpẽ ui-
tæ, illuminate uobis lumẽ ſciæ. Vides qa nõ rectè ꝓditur
ad lumen ſciæ: niſi iuſtitiæ germẽ p̃cedat ad aĩam: ex quo
formet granũ uitæ, & nõ palea glĩæ. Quid ergoꝰ Nõdum
tibi ad iuſtitiã ſeminaſti, nondũ ſpei manipulos meſſuiſti,
& uerã te p̃ſumis ſectari ſciamꝰ Niſi fortè pro uera ſuppo-
ſuiſ illa q̃ inflat: & ſtultꝰ erras appẽdẽs argẽtũ tuũ non in
panibꝰ, & labores tuos non in ſaturitate. Obſecro redi ad
cor: & aduerte hunc annuũ terminũ quẽ tu tibi indulſiſti
in iniuriã dei, nõ eſſe annũ placabilẽ dño: ſed diſcordiæ ſe
minarium, iræ fomitẽ, nutrimentũ apoſtaſiæ q ſpm̃ extin
guat: gr̃am intercludat: teporẽ afferat, illũ q deo ſolet uo-
mitũ ꝓuocare. Heu heu uideris mihi uno ſpũ ãbulare, ſi-
cut & uno cenſeri noĩe cũ altero illo thoma: oli. ſ. p̃poſito
de beuerle, q cũ ſe ſtr̃ nr̃o ordini & nr̃æ domui toto deſi-
derio deuouiſſet, cœpit induciari: & ita paulatĩ refrigeſce
re: donec ſubita & horrẽda morte p̃reptꝰ: factꝰ de medio
eſt ſecularis, & p̃uaricator, & duplo filꝰ gehennæ. Qđ ab
eo ſi fieri poteſt auertat miſericos & miſerator dñs. Extat
ep̃la quã ad eũ fruſtra ſcripſi: niſi q meã ipſius aĩam libera
ui: denũciãs qđ in me fuit q̃ oportet fieri cito. Btũs foret
ſi me audiſſet. Diſſimulauit: mundus ego ſum à ſanguine
eiꝰ. Verũ, id nõ ſufficit mihi: qa etſi ſim in facto iſto ſecurꝰ
de me: illa tñ q̃ non q̃rit q̃ ſua ſunt charitas, urget me luge
re illũ: qui ſecurꝰ nõ exiit, qm̃ male ſecurꝰ uixit. O iudicio
rũ dei abyſſus multa, õ terribilis in cõſilijs deus ſup filios
hoĩm. Spm̃ donauit, quẽ erat denuo ablaturus: ut eſſet ſu
pra modũ peccans pctm̃: & gr̃a ſubintrauit, ut abundaret
delictũ. Qđ tñ non fuit culpa dantis, ſed addentis p̃uari-
cationẽ. Sui nimirũ arbitrij erat qđ male liber liberũ ha-
buit contriſtare ſpm̃, contẽnere gr̃am: nec mãcipare effe-
ctui ſuggeſtum dei, ut poſſet dicere: Gr̃a dei in me uacua
non fuit. Tu ſi ſapis: illiꝰ inſipientia proderit tibi, & laua-
bis manꝰ tuas in ſanguine pctõris, & curabis cito abſolue-
re te à laqueo ꝑditiõis, me à timore horribili. Ego eĩ haud
ſecus fero fateor auerſionẽ tuã: quàm euiſcerationẽ meã:
qm̃ chariſſimus factus es mihi: & paterno te amplector af-
fectu. Ea propter ad oẽm recordationẽ tui, aĩam meã trãſ
uerberat gladius iſte timoris: tanto acerbius quãto te mi
nus timẽtem cõſidero. Scio nẽpe ubi de talibus legerim.
Cũ dixerint pax & ſecuritas: tũc ſubitaneus eis ſuperue- 1. The. 5.
niet interitus, tanquã in utero habenti, & non effugient.
Multa aũt p̃ſentio imminere tibi pauenda, tardanti reſi-
piſcere: tãquã multa expertus, quæ õ ſi cognouiſſes & tu.
Crede ergo experto, crede amanti: cui ex altero non falli,
ex altero non fallere neſſe cognoſcis.

¶ *Ad illuſtrem iuuenem Gaufridum de Perona & ſocios eius.*

Epiſtola. CIX.

DIlectis filijs Gaufrido & socijs eius. B. abbas di-
ctus clareuallis, ſpm̃ cõſilij & fortitudinis. ¶ Ser
mo q inſonuit, ædificat multos, imo uniuerſam
lætificat ciuitatẽ dei: ita ut lætentur cæli, & ex-
ultet terra, & omnis lingua glorificet deũ de ur̃a conuer-
ſione. Terra mota eſt: qa cæli diſtillauerunt à facie dei ſy-
nai: pluentes iſtis diebus ſolito abũdantiꝰ, pluuiã uolun-
tariam quã ſegregauit deꝰ hæreditati ſuæ. Nõ apparebit
ultra uacua in uobis crux xp̃i, quẽadmodũ ĩ multis filijs
diffidentiæ: qui tardantes conuerti ad dñm de die in diẽ:
improuiſa morte ſubtracti, in puncto deſcendunt ad infe-
ros. Oĩno refloruit & nũc quaſi de nouo lignũ in quo pe
pendit dñs glĩæ, qui mortuus eſt non tñ pro gente, ſed
ut filios dei qui erant diſperſi cõgregaret in unũ. Ipſe ip-
ſe colligit uos, qui diligit uos, tanquã uiſcera ſua: tanquã
fructũ p̃cioſiſſimũ crucis ſuæ: tãquã digniſſimã recõpẽſa-
tionẽ effuſi ſanguinis ſui. Si ergo gaudẽt angeli ſup uno
pctõre pniam agente: qd in tam multis & in illis pctõribꝰ
q quãto illuſtriores uidebanĩ in ſeculo: ſcia, gñe, iuuentu-
te: tãto pluribus erant ꝑditionis exẽplũꝰ Legerã: Nõ mul 1. Cor. 1.
tos nobiles, nõ multos ſapientes, non multos potẽtes ele
git deus: at nunc præter regulã mira dei potentia talium
conuertiĩ multitudo. Vileſcit glĩa pñs, iuuentutis flos cõ
culcaĩ: nõ reputaĩ generoſitas: ſapientia mundi, ſtultitia
iudicaĩ: nõ acquieſciĩ carni & ſanguini: parẽtũ & charo-
rũ renunciaĩ affectibꝰ: fauores, & honores, & dignitates
reputanĩ ut ſtercora: ut xp̃s lucrifiat. Laudarẽ uos: ſi uo-
bis hæc accidiſſe ex uobis cognoſcerẽ. Cæterũ digitꝰ dei
eſt iſte: & mutatio planè dexteræ excelſi. Datũ optimũ eſt,
& donum perfectum: nec dubiũ quin deſcendens à patre
luminũ. Idcirco in ipſum omne p̃conium iure referimus:
qui facit mirabilia ſolus: qui fecit ne in uobis ocioſa iam
eſſet ea quæ apud ſe eſt copioſa redemptio. Quid igitur
opus eſt facto dilectiſſimi: niſi ut ſatagatur quõ laudabile
propoſitum, dignum cõſequatur effectũꝰ Studete proin-
de perſeuerantiæ, quæ ſola uirtutum coronatur. Nõ inue
niatur apud uos eſt & non: ut ſitis filij patris ueſtri qui in
cælis eſt: apud quem nimirum non eſt tranſmutatio, nec
uiciſſitudinis obumbratio. Vos quoq̃ fratres in eandem
imaginẽ transformamini à claritate in claritatem tãquã à
dñi ſpũ: curantes oĩ uigilantia & ipſi non inueniri leues,
inſtabiles, fluctuãtes. Scriptũ eſt enim: Vir duplex aĩo: in Iaco. 1.
cõſtãs eſt in oĩbus uijs ſuis. Et ruſum: Væ ingrediẽti ter Eccle. 3.
rã duabꝰ uijs. Et ego chariſſimi quãtũ cõgratulor uobis,
tñ gratulor & mihi: q ut accepi, dignus habitꝰ ſum mini
ſter eligi cõſilij huius. Et cõſilium do, & auxiliũ ſpondeo.
Si uideor neceſſarius: aut certè ſi dignus iudicor: non re-
cuſo laborem: nõ deero pro uiribꝰ. Deuotꝰ ſuppono hu
meros, etſi iam feſſos, ſarcinæ huic: ſi mihi cælitus impo-
naĩ. Lætus, & obuijs (ut dicĩ) manibꝰ excipio ciues ſan
ctorũ, & domeſticos dei. Quàm libens iuxta mãdatũ pro- Eſaie. 2.
pheticũ, occurro cũ panibus fugientibus à facie gladij:
aquã fero ſitientibus. Reliqua poſui in ore noſtri, imo &
neſtri Gaufridi. Quicquid uobis uice noſtra dixerit ille:
noſtrum non dubitetis eſſe conſilium.

¶ *Ad parentes eiuſdem Gaufridi conſolatoria.*

Epiſtola. CX.

Si filium

SI filium uѓm deus facit & ſuũ: quid uos pditis,
aut ipſe quid perdit? Fit de diuite ditior, de no
bili generoſior, clarior de illuſtri: & qđ his oi-
bus maius eſt, ſctũs de pctõre. Oportet autẽ eũ
pparari regno quod ſibi paratũ eſt ab origine mũdi, atqꝫ
huius rei gratia, modicũ tẽpus quod uiuere habet, mane-
re nobiſcũ: donec abraſa ſpurcitia uitæ ſecularis, ac terre
no deterſo puluere: cæleſti mãſioni fiat idoneus. Si diligi-
tis eũ, gaudebitis utiqꝫ: qa uadit ad patrẽ. & talẽ patrẽ. Ip
ſe quidẽ uadit ad deũ: ſed uos nõ perditis eũ: quin potius
multos per eũ acquiritis uobis filios. Quoquot ſumus in
claraualle, uel de claraualle: ipm in fratrẽ, uos in parentes
ſuſcipimꝰ. At fortaſſis metuitis corpori eius uitæ aſperi-
tatẽ: ꝙ nimirũ tenerũ noſtis eſſe ac delicatũ. Cæterum de
Pſal.13. hmõi timore dicit. Ibi trepidauerũt timore: ubi nõ fuit ti
mor. Cõfidite, cõſolamini. Ego ero illi in patrẽ, & ipſe erit
mihi in filiũ: quouſqꝫ de meis manibꝰ excipiat eum pater
miarum, & deus totius cõſolationis. Nolite ergo lugere,
& nolite flere: qa Gaufridus ueſter feſtinat ad gaudiũ, nõ
ad luctũ. Ego ero illi pr̃, & ego mater, ego frater, & ſoror.
Ego faciã ei praua in directa, & aſpera in uias planas. Ego
ei oĩa ſic temperabo, & ſic diſpenſabo: ut & ſpũs pficiat, &
corpus non deficiat. Deniqꝫ ſeruiet domino in lætitia &
exultatione: & cantabit in uijs domini, quoniam magna
eſt gloria domini.

¶ Ex *perſona Heliæ monachi ad parentes ſuos.*

Epiſtola. C X I.

Matt. 10. SOla cauſa qua nõ liceat obedire parẽtibꝰ, deus
eſt. Ipſe enĩ dicit. Qui amat patrẽ & matrẽ plus
quàm me, nõ eſt me dignꝰ. Si me uerè ut boni,
ut pij parentes diligitis: ſi uerã, ſi fidelẽ erga fi-
lium pietatẽ habetis: qd me patri oĩm deo placere ſatagẽ
tem inquietatis: & ab eiꝰ ſeruitio cui ſeruire regnare eſt:
Mich.7. retrahere attentatis? Verè nunc cognoſco, qa inimici ho-
minis domeſtici eius. In hoc uobis obedire non debeo: in
hoc uos nõ agnoſco parẽtes, ſed hoſtes. Si diligeretis me,
gauderetis utiqꝫ: qa uado ad meum atqꝫ uѓm, imo uniuer-
ſorũ prẽm. Alioquin, qd mihi & uobis? Quid à uobis ha
beo, niſi pctm̃ & miſeriã? hoc ſolum qđ geſto corruptibile
corpꝰ: de uѓo me habere fateor & agnoſco. Nõ ſufficit uo
bis ꝙ me in hãc ſeculi miſeriã, miſeri miſerũ induxiſtis: ꝙ
in pctõ uѓo & pctõres pctõrẽ genuiſtis: ꝙ in pctõ natũ, de
pctõ nutriſtis: niſi etiã inuidẽdo mihi miam quã conſecu-
tus ſum ab eo q non uult mortẽ pctõris: filiũ inſup geben
næ faciatis? O durũ patrẽ, ô ſæuã matrẽ, ô parẽtes crude-
les & impios: imo nõ parẽtes, ſed perẽptores: quorũ do-
lor, ſalus pignoris: quorũ cõſolatio, mors filij eſt. Qui me
maluĩt perire cũ eis: quàm regnare ſine eis. Qui me rurſus
ad naufragiũ, unde tãdẽ nudus euaſi: rurſus ad ignem, un
de uix ſemiuſtꝰ exiui: rurſus ad latrones, à qbus ſemiuiuꝰ
relictus ſum, ſed miſerante ſamaritano iam aliquantulum
cõualui: reuocare conant: & militẽ xp̄i prope iã rapto cæ
lo triumphantem (quod non in me glorior, ſed in eo qui
uicit mundũ) ab ipſo iam introitu gloriæ: tanquã canem
ad uomitũ: tanquã ſuem ad lutũ: ad ſeculũ reducere mo-
liuntur. Mira abuſio. Domus ardet, ignis inſtat à tergo:
& fugienti prohibet egredi: euadẽti ſuadetur regredi? Et
hæc ab his qui in incẽdio poſiti ſunt: & obſtinatiſſima de
mentia, ac demẽtiſſima obſtinatione fugere periculũ no-
lunt? Proch furor. Si uos contẽnitis mortẽ uѓam: cur etiã
appetitis meã? Si, inquã, negligitis ſalutem uѓam: quid iu-
uat etiã perſequi meã? Quare uos non potius ſeqmini me
fugientẽ: ut nõ ardeatis? An hoc eſt uѓi cruciatꝰ leuamẽ,
ſi me etiã perimatis: & hoc ſolũ timetis, ne ſoli pereatis?
Ardens, ardentibus quod ſolatium pſtare poterit? Quæ,
inquã, conſolatio dãnatis, ſocios habere ſuæ dãnationis?
Quod ue remediũ moriẽtibꝰ, alios uidere moriẽtes? Non
hoc mihi perſuadet diues ille q in tormẽtis deſperatus de
ſui liberatione, rogabat nunciari fratribus ſuis, ne & ipſi
uenirẽt in locũ eorũdẽ tormentorũ: timẽs pculdubio ex
ſuorũ cruciatu augeri ſuũ. Quid ergo? Ibo & cõſolabor
lugentẽ matrẽ meam mei ad tp̄s uiſitatione: ut in æternũ
lugeã & me, & ipſam ſine conſolatione? Ibo, inquã & ſa-
tisfaciã pr̃i meo iraſcenti, pro mei ad tp̄s abſentia: conſo-
landus & ipſe ad tp̄s de eius pſentia: ut poſtmodũ & qſqꝫ
pro ſe, & utriqꝫ pro alterutro inconſolabili deſolemur tri
ſtitia? En potius exemplo apli, non acquieſcens carni &
ſanguini: uoce audiam dñi iubẽtis: Dimitte mortuos ſe- Matt 8.
pelire mortuos ſuos. Et cantabo cũ dauid: Renuit cõſola Pſal. 166.
ri aĩa mea. Et cũ hieremia: Diẽ hoĩs non cõcupiui: dñe tu Hiere.17.
ſcis. Quid enĩ? Funes ceciderunt mihi in pclaris, & cæle-
ſtis hæreditas pclara eſt mihi: & terrena adulat pmiſſio:
blandit conſolatio carnis? Guſtato ſpũ: neceſſe eſt deſipe-
re carnẽ. Affectanti cæleſtia: terrena non ſapiunt. Eternis
inhianti: faſtidio ſunt trãſitoria. Deſinite igitur parentes
mei, deſinite, & uos fruſtra plorando affligere: & me gra-
tis reuocando inquietare: ne ſi adieceritis nuncios ultra
mittere pro me: plus me elongare cogatis. Si aũt dimitti-
tis: clarãuallẽ in perpetuũ non dimittã. Hæc requies mea
in ſeculũ ſeculi: hic habitabo, qm̃ elegi eã. Ibi p meis atqꝫ
ueſtris pctis iugiter orabo: ibi pcibus aſſiduis (qđ & uos
cupitis) impetrabo ſi potero, ut qui eius amore hoc modi
co tempore ab inuicẽ ſeparamur: in alio ſeculo ſimul felici
& inſeparabili ſocietate, in eius amore uiuamus per oĩa ſe
cula ſeculorum. Amen.

¶ A*d Gaufridum Lexouienſem*. *Epiſtola*. C X I I.

DOleo ſuper te fili mi Gaufride, doleo ſuper te.
Et merito. Quis enim non doleat florẽ iuuen-
tutis tuæ quẽ lætantibus angelis deo illibatũ
obtuleras in odorẽ ſuauitatis, nunc à dæmoni-
bus cõculcari: uitiorũ ſpurcitijs, & ſeculi ſordibus inqui
nari? Quõ qui uocatꝰ eras à deo, reuocãtẽ diabolũ ſeque
ris: & quẽ xp̄s trahere cœperat poſt ſe, repẽte pedẽ ab ip-
ſo introitu glĩæ retraxiſti? In te experior nũc ueritatẽ ſer-
monis dñi quẽ dixit: Inimici hoĩs domeſtici eius. Amici Mich.7.
tui & proximi tui, aduerſum te appropinquauerũt & ſte- Pſal. 37.
terũt. Reuocauerunt te in fauces leonis: & in portis mor-
tis iterũ collocauerũt te. Collocauerũt te in obſcuris ſicut
mortuos ſeculi: & iam paratũ eſt ut deſcẽdas in uentrem
inferi, iã te deglutire feſtinat: ac rugientibus pparatis ad
eſcã, tradere deuorãdũ. Reuertere qſo: reuertere priuſquã
te abſorbeat profundũ, & urgeat ſup te puteus os ſuum:
priuſquã demergaris unde ulteriꝰ nõ emergas: priuſquã
ligatis manibꝰ & pedibus proijciaris in tenebras exterio
res, ubi eſt fletus & ſtridor dẽtiũ: priuſquã detrudaris in
locũ tenebroſum, & opertũ mortis caligine. Erubeſcis for
tè redire: qa ad horã ceſſiſti? Erubeſce fugã: & nõ poſt fu-
gam reuerti in plium, & rurſum pugnare: necdũ finis pu-
gnæ: necdũ ab inuicẽ dimicãtes acies diſceſſerunt: adhuc
uictoria præ manibus eſt. Si uis, nolumus uincere ſine te,
nec tuã tibi inuidemus gloriæ portionẽ. Læti occurremꝰ
tibi, lætis te excipiemus amplexibus, dicemuſqꝫ: Epulari
& gaudere oportet: quia hic filius noſter mortuus fuerat
& reuixit: perierat, & inuentus eſt.

¶ A*d Sophiam uirginem*. *Epiſtola*. C X I I I.

BErnardus abbas de claraualle, Sophiæ uirgini
uirginitatis ſeruare titulum: apprehendere fru
ctũ. ¶ Fallax glĩa, & uana eſt pulchritudo: mu-
lier timens deum, ipſa laudabitur. Condelector
filia gloriæ uirtutis tuæ: qua fallacem mundi gloriam re-
ſpuiſſe narraris. Ipa quidẽ digne reſpuitur: ſed quia mul
ti aliter ſapientes in eius æſtimatione deſipiunt, tu iure
laudaris, quia non falleris. Flos fœni eſt, uapor eſt ad mo-
dicũ parens. Ipſe eius qualiſcunqꝫ ſtatus, nõnne plus an-
xietatis quàm iocunditatis habet? Dũ uendicas, dum de
fendis, dũ inuides, dũ ſuſpicaris, dũ ſemper ambis q̃ non
habes: & nonnullis adeptis, acquirendi non tepeſcit ar-
dor: q̃ requies in gloria tua? Si qua tñ eſt: præterit iocun
ditas non reditura, & manet anxietas non relictura. Cæ-
terum uideas eam quàmplurimos nõ apprehendere: con
temnere perpaucos. Cur hoc? Profectò qa neceſſitas mul
torum eſt: uirtus paucorũ. Paucorum, inquã, paucorum,

præſertim nobiliũ. Deniq; nõ multos nobiles: ſed ignobi
lia mũdi elegit deus. Proinde benedicta tu in nobilibus,
quæ pro gloria certãtibus cæteris: de cõtẽptu gloriæ glo
rioſius ſublimaris, & ſublimius gloriaris. Inſignior planè
atq; illuſtrior, ꝙ de paucis facta es: quàm ꝙ orta de ma-
gnis. Illud namq; dei munere tuum eſt: hoc tuorũ. Porrò
quod tuum eſt: tanto carius eſt quãto rarius. Nã ſi in ui-
ris uirtꝰ, rara eſt auis in terris: quãto magis in fœmina fra
Prou. 31. gili & nobili? Deniq; mulierẽ fortẽ qs inueniet? Multo
magis quis fortẽ & nobilẽ? Minime quidem deus eſt ac-
ceptor pſonarũ: neſcio tñ quo pacto uirtus in nobili plus
placet. An fortè qa plus claret? Siqdẽ ignobilis cum ca
ret gloria: nõ facile liquet utrũ quia noluit: an qa nõ poſſit
habere. Laudo factã de neceſſitate uirtutem: ſed plus illã
quã eligit libertas, non indicit neceſſitas. Certẽt ergo cæ-
teræ que ſpem nõ habẽt pro rerũ fugacium atq; fallaciũ
uili breuiq; gloriola: tu ſpei quæ non confundit innitere.
Tu te, inquã, ei quod breue hoc ac momentaneum tribu-
lationis tuæ ſupra modum in ſublime operaꝰ põderi glo-
riæ reſeruato. Qđ ſi tibi exprobrauerint filiæ belial: ille q̃
extẽto collo, fractis incedunt greſſibus, compoſitæ & cir-
cũornatæ ut ſimilitudo templi: reſponde: Regnũ meũ nõ
eſt de hoc mundo. Reſponde: Tempus meum nondũ ad-
uenit: tempus autem ueſtrũ ſemper eſt paratũ. Reſponde:
Gloria mea abſcondita eſt cum chriſto in deo. Cum autẽ
xp̃s apparuerit uita mea: tunc & ego apparebo cum ipſo
in gloria. Quãquã & ſi gloriari oportet: potes tu quoq;
ingenue: potes ſecure, tantũ in domino. Omitto ſanè co-
ronã quã tibi dñs præparauit in æternũ. Sileo repromiſ-
ſiones quæ te in poſterum manent: ꝙ felix ſponſa admit-
tenda es reuelata facie, ſpeculari gloriam ſponſi tui: ꝙ te ſi
bi exhibiturus eſt glorioſam, non habentem maculã aut
rugã, aut aliquid huiuſmodi: ꝙ æternis excepturꝰ ample
xibus, ponet leuã ſub capite tuo, & dextera illiꝰ amplexa-
bitur te. Prætereo locũ nominatũ: quẽ uirginitatis præ-
rogatiua ſingularem à filijs & filiabus in regno es procul
dubio ſortitura. Sileo & canticũ illud nouũ: quod uirgo
cũ uirginibus ſingulari nihilominus dulciq; modulami-
ne cantura lætaberis in ſp̃o, & lætificabis ciuitatem dei,
cantans, & curſitans, & ſequens agnũ quocumq; ierit. Il-
lud ſiquidẽ nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor
hominis aſcendit. qđ tibi præparatum eſt, & cui te præpa
rari oportet. Hæc ergo prætermitto que in futuro repoſi
ta ſunt tibi, p̃ñtia tñ loquor, ea loquor quæ de primitijs
ſpũs iã tenes, ſpõſi xenia, arras ſpõſalitias, bñdictiões dul
cedinis, in qbus te præuenit: quẽ & ſubſecuturũ, atq; qđ
deeſt cõpleturũ expectas. Ille ille in mediũ ueniat ſummo
decore ſpectabilis: ipſis quoq; angelis admirandus orna-
tus: & pferant ſi quid ſimile habẽt filiæ babylonis: quarũ
uere gloria in confuſione. Induunꝰ purpura & byſſo: &
ſubinde cõſcia pãnoſa iacet. Fulgẽt monilibus: moribus
ſordent, Econtra tu foris pannoſa, intus ſpecioſa reſplen-
des: ſed diuinis aſpectibus, nõ humanis. Intus eſt qđ dele
ctat: quia intus eſt quẽ delectat: niſi forte tu dubitas habi-
Pſal. 44. tare xp̃m per fidem in corde tuo. Deniq; oĩs gloria eius fi
Zach. 9. liæ regis ab intus. Iocundare filia ſion, & exulta ſatis filia
hieruſalem: quia cõcupiuit rex ſpeciẽ tuam: ſi tñ confeſſio
nem & decorẽ induis, amicta lumine ſicut ueſtimẽto. Nẽ-
Pſal. 95. pe confeſſio & pulchritudo in cõſpectu eius. Cuius? Spe-
cioſi forma præ filijs hoĩm. In quem deſiderãt ange
li proſpicere. Audis cui places, ama unde places. Ama cõ
feſſionem, ob quam amaris. Ama confeſſionem: ſi affectas
decorem. Confeſſioni iungitur decor, iungitur pulchri-
Pſal. 103. tudo. Habes utrũq;. Confeſſionem & decorem induiſti.
Pſal. 95. Et confeſſio & pulchritudo in cõſpectu eius. Reuera ubi
confeſſio: ibi pulchritudo, ibi decor. Si pctã ſunt: in cõfeſ
ſione lauantur. Si bona opera: cõfeſſione cõmendantur.
Pſal. 50. Cum mala tua confiteris: ſacrificiũ eſt deo ſpũs contribu-
Pſal. 49. latus. Cũ dei beneficia: immolas deo ſacrificiũ laudis. Bo-
num aĩe ornamẽtum cõfeſſio, que & peccatorem purgaꝰ,
& iuſtũ reddit purgatiorem. Abſq; confeſſione iuſtus iu-
dicatur ingratus: & peccator mortuus reputatur. A mor Eccle. 17.
tuo quippe, tãquã qui nõ ſit, perit confeſſio. Cõfeſſio igi-
tur pctõris eſt uita, iuſti gloria. Et neceſſaria eſt pctõri: &
iuſtũ nihilominus decet. Deniq; rectos decet laudatio. Se Pſal. 32.
rica & purpura & tincturarũ fucus: decorẽ habẽt, ſed non
præbent. Quicqd tale applices corpori: exponit ſpeciem
ſuã, non deponit. Secum deniq; tollit, cũ tollitur ipſum.
Porrò decor q cũ ueſte induiꝰ & cũ ueſte deponiꝰ: ueſtis
proculdubio eſt non ueſtiti. Tu ergo noli æmulari in ma- Pſal. 36.
lignantibus, & mendicantibus pulchritudinem alienam,
ubi perdiderint ſuam. Natiuo quippe & interno ſe pdũt
decore nudas: q̃ tanto ſtudio & pretio de diuerſis & ua-
rijs ſpeciebus, eius q̃ præterit figuræ mundi, foris ſibi cõ-
ficere ſatagunt, unde oculis inſipientiũ appareãt ſpecio-
ſæ. Indignũ tibi iudica, formã à pellibus muriũ, & operi-
bus uermiũ mutuari. Tua tibi ſufficiat. Ille eſt uerus pro-
priuſq; cuiuſq; rei decor, q nulla interiacẽte materia, per
ſe ineſt. O quàm decẽti rubore genas ſuffundit uirgineas,
ingeniti gemma pudoris. Quæ inaures reginarũ huic com
parabunꝰ? Nec inferioris inſigne decoris, diſciplina præ-
fert. O quàm cõpoſitũ reddit oẽm puellaris corporis ſta-
tum, necnon & mentis habitum, diſciplina. Ceruicẽ ſub-
mittit, ponit ſupercilia, componit uultũ, ligat oculos, ca-
chinnos cohibet, moderatur linguã, gulã frenat, iram ſe
dat, format inceſſum. Talibus decet pudicitiæ ueſtẽ diſtin
gui margaritis. Iſtiuſmodi circumdata uarietate uirgini-
tas: cui gloriæ merito non præferꝰ Angelicæ? Angelꝰ ha
bet uirginitatẽ: ſed non carnẽ, ſanè felicior, quàm fortior
in hac parte. Optimus & optabilis ualde ornatꝰ iſte, qui
& angelis poſſit eſſe inuidioſus. Sed aduerte & aliud de
eodem. Profectò tãto tibi manet tutus, quãto & pprius.
Vides nẽpe auro, argento, lapidibus p̃cioſis, & oĩ deniq;
cultu regio non tã ornatas quàm oneratas. Vides longas
poſt ſe trahentes fimbrias, ipſaſq; p̃cioſiſſimas: & denſas
pulueris nubes excitãtes in aera. Nõ te moueant hæc. Il-
læ illa uel in morte deponent, te tua ſctitas non relinquet.
Non ſunt ſua q̃ portant. Cũ interierint, non ſument oĩa:
neq; deſcendet cũ eis gloria hæc. Mũdus cuius ſunt, nu- Pſal. 43.
dis illis exeũtibus, retinebit, eiſdem uanis uanas ſimiliter
alias ſeducturus. At uerò tuus ille ornatus non ſic. Firmiſ
ſime tibi (ut dixi) manet, ppterea tutus, quia tuus. Nullis
facile aut cedit iniurijs, aut patet inſidijs. Aduerſus huiuſ
modi nil furis calliditas, nil furentis crudelitas põt. Nec à
tineis roditur, nec uetuſtate corrũpitur, nec cõſumiꝰ uſu.
In morte uiuit. Nimirũ aĩæ res eſt, nõ corporis: & ob hoc
ſimul cũ aĩa de corpore abit: non obit cum corpore. Por-
rò animæ non habent quid faciant, etiam qui corpus oc-
cidunt.

¶ *Ad alteram ſanctimonialem.* *Epiſtola.* CXIIII.

MAgnũ eſt mihi gaudiũ ꝙ te ad uerũ & pfectũ
gaudiũ uelle tẽdere cõperi. Qđ non eſt de ter-
ra, ſed de cælo: id eſt non de hac cõualle plora-
tionis, ſed de illa quã fluminis impetus lætifi-
cat ciuitatẽ dei. Et reuera illud uerũ, & ſolũ eſt gaudium,
quod nõ de creatura ſed de creatore concipiꝰ: & qđ cum
poſſederis, nemo tollet à te. Cui cõparata oĩs aliunde io-
cunditas, mœror eſt: oĩs ſuauitas dolor eſt: oẽ dulce, ama
rum: oẽ decorũ, fœdũ: oẽ poſtremò qđ cũq; aliud delecta
ri poſſit, moleſtũ. Deniq; tu mihi teſtis es i hac re. Teipſam
interroga. qa tu tibi familiarius credes. Nunqd non hoc-
ipſum clamat in corde tuo ſpũs ſctũs? An non tibi iam ab
ipſo priuſquã à me huiꝰ rei ueritas perſuaſa eſt? Qñ eñ tu
fœmina & iuuẽcula, formoſa & ingenua, ſic fragilem & ſe-
xũ uinceres & ætatẽ, ſic ſpectabilẽ & formã & generoſita-
tẽ cõtẽneres, niſi cũcta q̃ corporis ſenſibus ſubiacent: in il
lorũ iã tibi cõparatione uileſcerent: q̃ te interius & cõfor
tant ut uincas, & delectãt ut præferas. Nec immerito. Mo
dica, tranſitoria, terrena ſunt que deſpicis: maxima, æter-
na, cæleſtia ſunt quæ appetis. Plus dicam: & uerum di-
cam. Tenebras deſeris, & lucem ingrederis. De profun-
do fluctuum, emergis ad portum. De miſera ſeruitute,
in feliccm

in felicem libertatē reſpiras. De morte deniq; trāſis ad uitam. Siquidē uſq; modo tua non dei uoluntate, tua uiuēs non dei lege, uiuens mortua eras. Viuens mūdo, mortua deo: ſiue ut uerſꝰ loquar, nec mūdo uiuēs nec deo. Volēs quippe ſub habitu & noīe religionis inſtar unius de ſeculo conuerſari: ſola deū à te uoluntate repuleras. Non aūt ualens qđ ſtulte uolebas: nō tu quidē mundū, ſed te mundus repulerat. Deū ergo repellens: & à ſeculo repulſa: inter duas (ut dicit) ſellas corrueras. Nec deo itaq; uiuebas, quia nolebas: nec ſeculo, quia nō poteras. Alteri quidem nolens, alteri inuita: ſed tamen utriq; mortua. Sic debet cōtingere his qui uouent & non ſoluunt: qui aliud foris oſtentant, & intus aliud appetunt. At uerò nunc per dei miſericordiam incipis reuiuiſcere: non peccato ſed iuſtitiæ: non ſeculo ſed xp̄o, ſciens quia & ſeculo uiuere, mors Apo.14. eſt: & in xp̄o etiam mori, uita. Beati nempe mortui, qui in dn̄o moriuntur. Ex hoc iam nec uotum tuū irritum: nec caſſam profeſſionem cauſabimur. Ex hoc iam nec corporis integritas animi corruptione infirmabitur: nec morū prauitate uirginitatis titulus obſcurabitur. Ex hoc iā nec falſum nomen: nec uacuū uelamen portabis. Vt quid enī hactenus nonna & ſanctimonialis uocitata es: quæ ſub ſanctitatis nomine non tamē ſancte conuerſata es? Cur uelum in capite mentiebatur reuerentiā, & ſub uelo petulās oculus exhibebat impudentiā? Caput ſiquidem gerebas uelatum, ſed elatum. Sub ſigno uerecundiæ ſermo reſonabat inuerecūdus. Riſus immoderatior, inceſſus laſciuior, ueſtis ornatior, uni inflatæ măgis quàm uelatæ congruerent. Sed ecce iam uetera chriſto auctore tranſierūt, & noua fieri incipiunt omnia: dum cultum exteriorē interiore commutas: & magis uitam quàm ueſtem appetis habere ornatam. Facis quod debes: imo quod iam olim feciſſe debueras, nam olim iā noueras. Sed ſpiritus qui ſicut & ubi uult, & qn̄ uult ſpirat, necdum ſpirauerat. Et idcirco forſitā quod hucuſq; egiſti: excuſationem habet. Cæterum ſi flammantem ſpiritum quo nunc recaluit ſine dubio cor tuū intra te: & in meditationibus tuis exardeſcentē ignē diuinum iā extingui permiſeris: qđ reſtat, niſi ut te illi ſeruandam noueris igni, qui non poſſit extingui? Sed extinguat potius idem ſpūs in te concupiſcentias carnales: ne fortè ab his præfocato (quod abſit) nup concepto ſancto deſiderio, in flammas contingat incidere gehēnales.

¶ Ad ſanctimonialem quandam de monaſterio ſanctæ Mariæ Trecenſis. *Epiſtola.* CXV.

Relatū eſt mihi te quaſi aſperioris uitæ deſiderio, tuū monaſteriū uelle deſerere. Quā rem diſſuadentibus tibi atq; oīmodis prohibentibus ſpūali matri tuæ ſiue ſororibus, cum acquieſcere nolles, placuiſſe tandem nr̄m ſuper hoc conſilium eligere: ut quicquid ego laudauerim, id tibi credas expedire. Debueras quidē doctiorē ad hoc conſilium eligere. Quia tn̄ ſic tibi uiſum eſt: quod hinc mihi rectius uidet, nō celo. Hoc itaq; tuū deſideriū, ex quo cognitū habui: cogitans atq; recogitans quo quidē ſpū cōceperis, facile iudicare non audeo. Potes nāq; in hac re zelum dei habere: ut excuſabilis ſit tua intentio: ſed quō ſm ſciam tua talia uoluntas impleatur, oīno non uideo. Cur inquis? Non eſt ſapere: ut opulentiā: ut urbis frequētiā: ut pinguia fugiā & delicias? An nō mea mihi pudicitia tutior erit in eremo: ubi in pace cum paucis, aut ſola conuerſans, ſoli placeam cui me probaui? Nequaquā. Nā uolenti perperā agere: & deſertū abundantiā habet: & nemus umbrā, & ſiletiū ſolitudo. Malum quippe qđ nemo uidet: nemo arguit. Vbi aūt nō timet reprehēſor: ſecurius accedit tētator: licētius perpetratur iniquitas. In conuentu uerò bona ſiqua facis: nemo prohibet. Malū aūt facere ſi uis: non licet. Mox etenī a pluribus cōperit, arguit, emēdatur: ſicut econtrario bonum cū uident: oēs mirant, uenerant, imitant. Vides ergo filia ꝙ & tua merita immanior in conuentu gloria ſequitur: & citior culparū correctio: qn̄ ibi ſunt: & quibꝰ de bonis exemplū præbeas: & quas de malis offendas. Deniq; ut ex illa iam euangelica partitione omnem tibi auferam tui excuſationem erroris: aut de fatuis uirginibus una es, (ſi tn̄ uirgo es) aut de prudētibꝰ. Si de fatuis: cōgregatio tibi neceſſaria eſt. Si de prudētibus: tu cōgregationi. Nā ſi ſapiens & probata es: religio certè q̄ illo in loco nouiter innouata, nūc ubiq; laudat, multū tua diſceſſione diffamabitur: & infirmabit, ut timemus. Dicet quippe ꝙ bona cū ſis: bonū ordinē nequaquā deſereres. Qđ ſi fatua cognita es, & recedis: dicemus ꝙ quia cum bonis male uiuere nō licet, bonas mala nō ferens, q̄ris ubi uiuere liceat ut libet. Et merito. Nā an̄ ordinis emēdationē nunquā (ut aiunt) inde locuta es. At ubi religio creuit: ſanctior ſubito facta, feruore repentino cogitare cœpiſti de eremo. Agnoſco filia agnoſco: utinam & tu mecum agnoſcas ſerpentinū uirus: fraudulenti dolum, uerſipellis aſtutiam. In nemore lupus habitat. Si ſola ouicula umbras nemoris penetras: p̄da uis eſſe lupo. Sed audi me filia: fidele audi cōſiliū. Siue peccatrix, ſiue ſancta ſis, noli te ſeparare à grege: nequādo rapiat, & non ſit qui eripiat. Sancta es, ſtude tuo exemplo tuæ ſocias acqrere ſanctitatis. Peccatrix es, noli addere pctā pctīs. Sed age pœnitētiam ubi es: ne diſcedens cū tui quidem periculo, ut oſtēſum eſt: & ſororibus quidem ſcandalum relinquas: & multorum in te prouoces detrahentium linguas.

¶ Ad Ermengardem quondam comitiſſam Britanniæ. *Epiſtola.* CXVI.

Dilectæ in xp̄o filiæ ſuæ Ermāgardæ, quondam eximiæ comitiſſæ, nunc humili xp̄i ancillæ. B. abbas clareuallis: pium ſanctæ dilectionis affectum. ¶ Vtinam ſicut chartā nunc præſentē, ita & meam tibi mentem expandere poſſem. O ſi legere poſſes in corde meo: quod ibi de amore tuo: ſuo digito deus ſcribere dignatus eſt: certè agnoſceres quàm nulla lingua uel penna ſufficiat exprimere, quod in intimis mihi medullis dei ſpūs imprimere potuit. Et nunc quidem p̄ſens ſum ſpiritu, licet corpore abſens, ſed nec mihi nec tibi eſt unde appaream. Eſt tamen penes te unde poſſis de me utcumq; conijcere: etſi nondum cognoſcere quod dico: intra ergo cor tuum: & inſpice meum: & uel tantum mihi tribue amoris erga te: quantum tibi erga me ineſſe ſentis: ne ſi nos quidem minus; te uerò amplius amare præſumpſeris: eò te nobis præferre puteris, quò & uincere nos charitate putaueris. Cæterū tuæ modeſtiæ eſt, potiꝰ id ſentire de nobis: ut qui te affecit ita me diligere & eligere ad conſilium tuæ ſalutis: æque affecerit & me in obſequium tuæ dilectionis. Tu ergo uideris quō me tecū retinueris: ego (ut uerum fatear) nuſquā abs te abſq; te recedo. Hæc tibi interī de uia breuiter in trāſitu ſcribere uolui: ſperās me maiori ocio, maiora miſſurum ſi deus annuerit.

¶ Ad eandem. *Epiſtola.* CXVII.

Recepi delicias cordis mei, pacē tui. Læta ſum: quia tu læta nunciaris, meq; admodum animo reddit incolumen, tua innoteſcens alacritas. Hæc nimirum lætitia nil habet de carne & ſanguine: cum humilis ex ſublimi: ex ingenua ignobilis. pauper ex diuite uiuas: fratris, filij patriæq; deſtituta ſolatio. Sine dubio ergo quod in te alacritatis natum eſt de ſpiritu ſancto eſt. Quippe iamdudum à timore dei concipiens, parturiſti iam tandem ſpiritum ſalutis: foras utiq; mittente charitate timorem. O quàm libentius iſta præſens colloquerer, quàm ſcribo abſens. Crede mihi iraſcor occupationibus, quibus frequenter impediri uideor, ne te uideam: & delector occaſionibus quibus uel interdum expediri uideor ut te uideam. Rara quidem datur huiuſmodi opportunitas, ſed chara fateor eſt mihi uel ipſa raritas. Eſt enim ſanè melius uidere te uel non nunquam: quàm nunquam omnino. Spero me in proximo uenturū ad te, iam nunc prælibans gaudium, proxime pleneq; futurum.

¶ Ad Beatricem nobilem & religioſam matronam. *Epiſtola.* CXVIII.

MIror tuæ deuotionis ſtudiū, tuæ erga nos dilectionis affectum. O bona dña: quid tibi & nobis? Vnde tanta tibi ſolicitudo de nobis? Si filii, ſi nepotes, ſi uel aliqua extrema propinquitatis linea tibi iuncti eſſemus: tua crebra beneficia, frequentes ſalutatiões, munuſcula deniq; tui amoris inſignia quæ quotidie experimur, non tam nobis mirāda uiderentur, quàm ex debito ſuſcipiēda. Nūc aūt cū genere tantū dominā non metrē te cognoſcamus, nō mirū ſi miramur, ſed mirū ſi ſatis mirari poſſumus. Quis eñ notorū uel cognatorum noſtrorū curam habet de nobis. Quis unquam de noſtra ſalute interrogat? Quis inquā non dico ſolicitus: ſed uel memor noſtri eſt in ſeculo? Amicis, propinqs, uicinis noſtris, facti ſumus tanquā uas perditū ſola nos obliuiſci non potes. Inquiris de eſſe & ſtatu ſanitatis noſtræ: de uia quā nuper egimus: de monachis quos ad aliū locū tranſtulimus. De qbus breuiter rñdeo ꝙ de terra deſerta, & de loco horroris & uaſtæ ſolitudinis introducti ſunt in abūdātiā rerū, ædiū, & amicorū: in terrā deniq; fertilem, & locū amœnæ habitationis, Lætos itaq;, & in pace reliqmus. Læti nos & in pace reuerſi ſumus: præter quod ego paucis diebus ſed non parū febre redeunte, ita ut mori timerem, aggrauatus ſui. Sed rurſum Deo miſerāte cito cōualui, ita ut nūc fortiorem ſanioremq; me ſentiā poſt uiā peractam, quàm ante inchoatam.

¶ *Ad ducem & duciſſam Lothoringiæ.* *Epiſtola.* CXIX.

DVci & duciſſæ Lothoringiæ. B. abbas de Claraualle, ſic ſuis adinuicē charis ac caſtis delectari amplexib⁹, ut ſolus Chriſti amor ſuperet in ambobus. ¶ Ex quo cœpimus pro noſtra neceſſitate in terrā ueſtram, multā ſemper inuenimus in oculis ueſtræ dignitatis familiaritatē & gratiam. Benedictionē largitatis ueſtræ, noſtris hominibus cū neceſſe fuit, liberaliter exhibuiſtis. Paſſagium tranſeuntibus: & ſi qđ eſt aliud iuris ueſtri debitum, mercantibus libenter dimiſiſtis. De quibus omnibus ſine dubio merces ueſtra multa eſt in cælis, ſi tñ uerum eſſe credimus qđ dñs in euangelio ꝓmittit.
Matt. 25. Quandiu feciſtis uni ex minimis meis, hoc mihi feciſtis. Sed quid eſt quod miniſtros ueſtros: quos donaſtis, exigere rurſum permittitis? Dignū eſt uobis & honorificū, ut qđ uobis pro ſalute aīarum ueſtrarū placuit donare: nemo ueſtrorū repetere audeat. Si ergo uos (qđ abſit) bñficiorū ueſtrorū nō pœnitet: donūq; qđ in beneplacito ueſtro à nobis ſæpe recepimus, æque adhuc ut habeamus utriq; ueſtrū cōplaceat: iubete ita firmiter & incōcuſſe teneri, quatenus ultra fratres noſtri à nullo miniſtrorū ueſtrorū timeant propter hoc diſturbari. Alioquin nō renuimus dñi noſtri ſequi exemplū: q pro ſe non dedignatus eſt ſoluere cenſum: parati & nos libēter quæ ſunt Cæſaris Cæſari reddere, & uectigal cui uectigal, & tributum cui tributum: præſertim quia iuxta Apoſtolum non tam debemus requirere datum noſtrū, quàm fructum ueſtrū.

¶ *Ad duciſſam.* *Epiſtola.* CXX.

GRatias agimus Deo pro tam deuota uolūtate, quam erga ipſum & ſeruos eius uos habere cognouimus. Quoties eñ in corde carnali terrenis dignitatibus alto, ulla uel minima ſcintillula cæleſtis amoris accēſa uidetur: diuinum ſine dubio eſt munus nō hoīs uirtus. Et nos quidē largitatis ueſtræ ueſtris in literis nobis oblata bñficia grātāter ampleƈtimur. Sed cognita illa ſubita & grādi ſatis occupatiōe qua uos nunc detineri neceſſe eſt: conueniens ducim⁹ ueſtrā quātū uobis placuerit, expectare opportunitatē. Nemini etenim quātū in nobis eſt uellemus eſſe oneri, præſertim in his q̄ ad Deū ꝑtinēt, ubi nō dati lucrū, ſed dātis fructū requirere debemus. Diē itaq; nobis ſi placet atq; locum reſcribēdo per hunc nūtiū notate, quo (iuuāte Deo) præſenti expedita inſtātia, noſtris partib⁹ appropinquare debeatis: & fratre Vuidone uobis obuiā facto: ſi quid in terra ūra inuenerit quod aptum ſit ordini noſtro, ꝓmiſſa ueſtra expeditius atq; alacrius cōpleatis. Hilarē eñ datorē diligit Deus. Aut ſi fortè non placet uobis dilatio, & hoc notificate: quia parati ſumus in hac re quātū ratio patiť, ueſtræ obtemperare uoluntati. Orē ueſtro ducem ſalutamus: & tam ipſum quàm uos admonemus, ut ſi caſtrū ꝓ quo guerram facturi eſtis, ueſtri iuris nō eſſe noueritis: ꝓ Dei amore relinquatis. Scriptum quippe eſt. Quid prodeſt homini ſi mundum uniuerſum lucretur: ſe autem perdat, & detrimentum ſui faciat? Matt. 16.

¶ *Ad duciſſam Burgundiæ.* *Epiſtola.* CXXI.

VEſtræ dignationis ſpecialis familiaritas quam erga nos pauperes homines habere uidemini, eouſq; ꝓgreſſa eſt: ut quiſquis ueſtram dignitatem ſe habere ſentit infenſam, per nullū facili⁹ quàm per nos cōfidat redire in gratiā. Hinc eſt ꝙ dudum Divioni cū eſſem, Hugo de Beſua multis me precibus ad placandā ſibi ueſtrā quam meruerat indignationē applicauit: & ut cōiugio de filio ſuo qđ uobis quidē nō placitū, ſed ſibi (ut putat) cōmodū irretractabiliter facere ſtatuerat: amore Dei & noſtro aſſenſum præberetis, Cui⁹ rei cauſa, ecce nūc rurſus tā ſuis quàm ſuorū precibus aures noſtras pulſare curauit. Et nos qdē utilitates illius terrenas non ualde curamus. Veruntñ quia res (ut ipſe dicit) ita in alto poſita eſſe uideť: quatenus niſi cū ipſius periurio nequaquā poſſit obuiari cōiugio: hoc uobis intimare conueniens duximus: quia grandis debet eſſe utilitas: quā Chriſtiani & ueſtri hoīs legalitati ꝑponere debeatis. Neq; eñ & periurus eſſe, & legalis ſimul manere poterit. Quāq etiā nobis nō ſolū nullū lucrū, ſed & multū uideamus ingruere periculū: ſi quos fortaſſis Deus coniungere diſpoſuit, per uos diſturbari contigerit. Suam gratiā adiiciat dominus ſuper nos, & ſuper filios ueſtros, nobiliſſima: mihiq; in Chriſto dilectiſſima dña. Ecce nunc tēpus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis: erogate ueſtrū frumentum pauperibus Chriſti, ut in æternū cū uſura recipiatis.

¶ *Epiſtola domini Hildeberti Turonenſis archiepiſcopi ad Bernardum abbatem.* *Epiſtola.* CXXII.

BAlſamū ex odore ſuo & arborem ex fructu cognoſci, paucos credim⁹ ignorare. Sic & nobis ex opiniōe tua chariſſime frater innotuit quā ſis ad ſanctimoniā cōpoſit⁹: & integer ad doctrinā. Cū eñ locorum interſtitio longius à te ſeparemur: ad nos tñ uſq; peruenit quàm iocundas noctes cū tua Rachele ducas: q ꝓgenies ex Lya tibi exuberet: quàm totus te exhibeas & cultorē uirtutis, & hoſtē carnis. Nō alium loquunť te: quicūq; loquunť nobis de te. Talis eſt odor olei effuſi noīs tui: talia iā tuorū p̄mis meritorū. Has ex agro tuo ſpicas ante ſupremā colligis meſſionē. In hac eñ uita q̄dā merces uirtutis eſt: cōſpicuum & immortale teſtimonium. Hoc ipſa ſibi cōparat, hoc ſibi ipſa cuſtodit. Huius ſplendor nō minuiť inuidia: nō exteriorib⁹ ſtudiis adiuuatur. Quippe bonorū æſtimatio ſicut falſis delatiōibus auferri nō pōt: ita nec adulatoriis fauoribus acquiri. Penes ipſos eſt: eā uel ubertate uirtutū ꝓficere: uel defectu minorari. Sanè de celeberrima opinione tua ſpes in ſinu eccleſiæ repoſita eſt: eā minime caſurā: quoniam fundata creditur ſuper firmam petram. Ex ea nos tua edocti deuotione, deſiderio deſiderauimus in ſacrarium familiaritatis tuæ recipi: ibiq; recordatiōe tecū eſſe ubi teip̄m furatus colloquiis mortaliū ꝓ mortalib⁹ loq̄ris cū rege angelorum. Porrò huic deſiderio nr̄o. N. Tracenſis arcidiaconus plurimū adiecit: uir moribus & literatura cōſpicuus. Eū tibi cēſeremus cōmēdādū, niſi cōſtaret illos quos tua dignaris gratia, cōmēdatione alia nō egere. Si neſcis: illius etiam atteſtatione didicimus te in eccleſia eſſe qui ad erudiſonem uirtutis, & exemplo ſufficias & uerbo. Cæterū ne literis ꝓlixioribus onereris: ſcripto ponimus finem ſuꝑ prædictæ petitioni: donec exaudiri mereamur, finem minime poſituri. Quid autem ex hoc animi geras, doceri depꝛecamur tuarum recurſu literarum.

¶ *Reſcriptum Clareuallis abbatis ad eundem.* *Epiſtola.* CXXIII.

Bonus homo

BOnus homo de bono theſauro cordis ſui pro-
fert bonum. Scripta gloriæ tuæ imo & meæ ſa-
tis libenter accepi, uir totius reuerentiæ: tenẽs
in illis unde te nõ immerito glorificem, & ipſe
non immerito glorier. Siquidẽ gloria noſtra hæc eſt tuæ
ſublimitatis dignatio: tua noſtræ reputatio paruitatis.
Eccle.3. Nẽpe in alto non altum ſapere, ſed humilibus conſentire,
nil deo charius: nil rarius apud homines. Quis ſapiẽs niſi
qui ſapientiæ conſilijs acquieſcit? Ait autem: Quãto ma-
ior es: tanto humilia te in omnibus. Hoc tu mihi exhibui-
ſti, minori maior: ſenior iuniori. Poſſim proinde & ego
tuã ꝓbatã ſapiẽtiã nõ indebitis efferre laudibus: & forte
iuſtioribus his, qbus me dignata eſt ipſa. Quippe intereſt
ad dãdam rerum certitudinẽ: quid incerta iactet opinio,
quidq́ opus euidens reddat indubitatum. Quod autem
certius ꝓbamus, hoc & ꝓdicamus ſecurius. Quæ ergo ad
me de me tibi ſcribere placuit, uideris tu unde ꝓbaueris:
ego laudũ tuarũ argumentũ teneo minime dubiũ ipſas
mei laudatrices lr̃as tuas: in quibus aliũ fortaſſe delectet
eruditionis inſigne: ſermo ſuauis & purus: orõ lucułẽta:
gratũ laudabileq́ cõpẽdiũ. Mihi uerò præ his illa ducit
miranda humilitas, qua tantillum tantus præuenire cura-
ſti: & obſequio ſalutãdi, & p̃conio p̃dicãdi, & p̃cãdi reue-
rẽtia. Sanè qd̃ ad me attinet lego de me in lr̃is tuis nõ qd̃
ſum, ſed qd̃ eſſe uellẽ, & qd̃ nõ eſſe pudet. Verũtñ quod
ſum, tuum eſt: & ſi quid melius dei unquã munere fuero,
tuũ fore confidito, reuerendiſſime atq́ amãtiſſime pater.

¶ *Ad Hildebertum Turonenſem archiepm qui nondum receperat papam Innocentium.* *Epiſtola*. C X X I I I I.

MAgno ſacerdoti & excelſo in uerbo gloriæ Hil-
deberto dei gr̃a turonẽſiũ achiepiſcopo. B. cla-
reuallis abbas dictus: in ſpiritu ambulare, & ſpi-
ritualiter omnia examinare. ¶ Vt uerbis uos
Oſee.133. propheticis alloquar, conſolatio abſcõdita eſt in oculis:
quia mors diuidit inter fratres. Quidam eñ iuxta eſaiam
uident fœdus ꝑcuſſiſſe cũ morte: & cũ inferno feciſſe pa-
ctum. Ecce nãq́ chriſtus dñi iſte Innocẽtius poſitus eſt in
ruinam, & in reſurrectionẽ multorũ. Nam qui dei ſunt, li-
benter iungunt ei: qui aũt ex aduerſo ſtat: aut antichriſti
eſt aut antixp̃s. Cernit abominatio ſtare in loco ſctõ: quẽ
ut obtineret, incẽdit igni ſctũariũ dei. Perſeqt Innocẽtiũ,
& cũ eo oẽm innocẽtiã. Fugit ille nimirũ à facie leonis, ſi-
Amos.3. cut dicit ꝓpheta: Leo rugiet: quis non timebit? Fugit ſm
Matt.10. præceptũ dñi dicentis: Si uos pſecuti fuerint in unam ci-
uitatẽ: fugite in aliã. Fugit, & in hoc uerè uirũ ſe apoſtoli-
Actuũ.9. cũ probans, ꝙ apoſtolica ſeſe forma inſignierit. Nec enim
paul⁹ erubuit in ſporta dimitti per murũ: & ſic aufugere
manus quærentiũ animã ſuã. Subfugit aũt nõ parcẽs ui-
tæ ſuæ ſed dãs locũ iræ: nõ ut mortẽ euaderet: ſed ut uitã
acquireret. Merito eccl'ia Innocẽtio cõcedit ipſius uicem
quẽ ꝑ eadẽ ueſtigia gradientẽ cernit. Nec ſanè ocioſa fu-
ga Innocentij. Laborat quidẽ: ſed honeſtat in laboribus
ſuis. Pulſus urbe: ab orbe ſuſcipit. A finibus terræ occur-
ritur cum panibus fugienti: etſi furor ſemei gerardi En-
goliſmẽſis nõdũ ex toto qeſcat maledicere dauid. Velit
nolit pctõr qui uidet & iraſcitur: magnificatur in cõſpe-
ctu regũ: portans coronã gloriæ. Nunquid nõ oẽs princi-
pes cognouerũt, qa ipſe eſt uerè dei electus, Frãcorũ, an-
glorum, hiſpanorũ, & poſtremò romanorũ rex, Innocen-
tiũ in papã ſuſcipiunt: & recognoſcunt ſingularem epm
aĩarum ſuarũ. Solus adhuc ignorat Achitofel ſuũ iam pa-
tefactũ ac diſſipatũ conſiliũ. Fruſtra molitur miſer ſuper
populũ dei malignare conſiliũ: & cogitare aduerſus ſan-
ctos, ſancto firmiſſime adhærentes: & contẽnentes curua-
re genua ante baal. Nulla fraude præualebit paricidæ ſuo
obtinere regnum ſuper iſrael: & ſuper ciuitatem ſanctam
quæ eſt eccleſia dei uiuentis, colũna fidei, & firmamẽtum
ueritatis. Funiculus triplex difficile rumpitur. Electio me-
liorum, approbatio pluriũ: & qd̃ his efficacius eſt, morũ
atteſtatio: Innocentiũ apud oẽs commendant: ſummum
cõfirmãt pontificẽ. Ad qd̃ ſanè & ueſtra pater expectat ſi-
cut pluuia in uellus, uel ſera ſententia. Non improbamus
tarditatẽ, quæ grauitatem redolet, leuitatis abolet notã.
Nam & maria nõ ſtatim reſpondit angelo ſalutanti: prius
cogitãs qualis eſſet illa ſalutatio. Et timotheo præcipitur
nemini cito manũ imponere. Dico tñ ego notus põtifici,
ne quid nimis: dico ut familiaris & notus, non plus ſape-
re quàm oportet ſapere. Pudet fateor ꝙ ſerpens uetuſtiſſi-
mus, noua audacia relictis inſipiẽtibus mulierib⁹, etiã ro-
bur pectoris ueſtri uiſus eſt attentare: & tantã eccleſiæ co-
lumnã auſus concutere. Cõfidimus aũt quia etſi cõcutit,
nõ deijcit: qm̃ amicus ſponſi ſtat: & gaudet ad uocẽ ſpon-
ſi: uocem exultationis & ſalutis: uocem unitatis & pacis.

¶ *Ad magiſtrum Gaufridũ de loratorio.* *Epiſtola*. C X X V.

ODor in flore: in fructu ſapor requiritur. Odore
prouocati chariſſime frater olei effuſi nois tui:
cupimus & ex fructu operis cognoſcere te. Nõ
enim nos tñ, ſed ipſe quoq́ q nulli⁹ eget deus:
opus tamen habet hoc in tpe opere tuo: ſi non diſſimu-
las. Glorioſum tibi eſt dei eſſe poſſe coadiutorem: poſſe &
non eſſe dãnoſum. Porrò aũt gr̃am habes apud deum &
homines habes ſcientiã, habes ſpm̃ libertatis, habes uer-
bum uiuũ & efficax, & ſale cõditũ: nec oportet te pro tan-
tis uirib⁹, ſpõſæ xp̃i deeſſe in tãto diſcrimine: cum ſis ami-
cus ſponſi. Amicus ſiquidem in neceſſitate ꝓbatur. Quid
enim? Tu tibi quieſcis: & mater tua eccleſia grauiter con-
turbat? Habuit ſua tp̃a quies: & ſanctũ ociũ hactenus ſua
negocia licenter libẽterq́ exercuit. Tempus faciẽdi nũc: Pſal. 118.
quia diſſipauerũt legẽ. Beſtia illa de apocalypſi, cui datũ
eſt os loquens blaſphemias, & bellum gerere cum ſanctis,
petri cathedrã occupat, tanquã leo paratus ad prædã. Al-
tera quoq́ beſtia iuxta nos ſubſibilat: ſicut catulus habi-
tans in abditis. Illa ferocior, iſta callidior, pariter cõuene- Pſal.2.
runt in unũ aduerſus dñm & aduerſus chriſtum eius. De-
mus operã cito dirũpere uincula eorũ, & ꝓijcere à nobis
iugum ipſorũ. Nos in noſtris partibus unà cum alijs dei
ſeruis diuino igne accenſis: deo cooperante laborauimus
in cõueniendo populos in unum, & reges ad diripiendũ
prauorum conſenſum, ad deſtruendam omnẽ altitudinẽ
extollentem ſe aduerſus ſcientiã dei. Nec infructuoſe. Ale-
maniæ, Franciæ, angliæ, ſcotiæ, hiſpaniarum & hieroſoly-
morũ reges, cũ uniuerſo clero & populis fauent & adhæ-
rent domino Innocẽtio tãquã filij patri, tãquã capiti mẽ-
bra: ſoliciti ſeruare unitatẽ ſpũs in uinculo pacis. Merito
aũt illũ recipit eccleſia, cuius & opinio clarior, & electio
ſanior inuenta eſt: nimirũ eligentiũ & numero uincẽs &
merito. At tu frater qd adhuc negligis? Quouſq́ uicino
ſerpente tua male ſecura dormitat induſtria? Scimus qdẽ
te filium pacis nulla poſſe ratiõe induci deſerere unitatẽ:
ſed profectò non ſufficit, niſi & defenſare, atq́ ipſius quo-
q́ turbatores totis uiribus debellare ſtudueris. Nec quie-
tis timeas detrimentũ, qd̃ pro non paruo tuæ gloriæ in-
cremento recõpenſabitur, ſi fera illa uicina nobis tuo ſtu-
dio manſueſcat uel obmuteſcat, & tantam eccleſiæ præ-
dã (comitem dico Pictauenſem) in manu tua dei pietas
de ore leonis eripiat.

¶ *Ad epiſcopos Aquitaniæ contra Gerardum Engoliſmenſem epiſcopum.* *Epiſtola*. C X X V I.

DOminis & patrib⁹ honorandis: Lemouicẽſi, Pi-
ctauẽſi, Petragoricenſi, & Xãtonenſi, Dei gra-
tia epiſcopis ſanctis, frater. B. Abbas dictus de
Claraualle, cõſtãtiã in aduerſis. ¶ Virt⁹ in pace
acquirit, in preſſura probatur, approbat in uictoria. Tem-
pus eſt quo ueſtra, ſiqua eſt, nec latere iam, nec torpere ſi-
natur, reuerendi & merito ſuſcipiendi patres. Hoſtilis ſiq-
dem gladius qui uniuerſo Chriſti corpori mortem de-
nuo nunc temporis intentare uidetur, ueſtris potiſſimũ
ceruicibus imminet, & in uos eò acrius, quò cominus
debachatur, ita ut quotidianis aſſultibus aut reſiſtere for-
titer, aut turpiter (quod abſit) cedere compellamini. Nã Nota.
is qui amat primatum gere inter uos Diotrepes, non re-
cipit uos. Nec eñ agnoſcit eũ quẽ tota uobiſcum ample-

ſtitur eccleſia, uenientem in nomine dñi. Non hūc inquā:
ſed qui uenit in nomine ſuo, illum recipit. Nec mirum. Et
ipſe nempe infatigabilis ad nomen grande multum anhe
lat etiam in hac ætate. Nec ſanè falſa uel incerta opinione
ducor notare hominem ſuper uanitate iſtiuſmodi: ſed de
ore ſuipſius eū iudico. In literis ſiquidē quas nuꝑ ad can
cellarium ſcripſit familiares nónne legationis ſeſe & one-
re grauari & nomine honorari, tanto indigniꝰ ſupplicat,
quanto humilius? Vtinā tñ obtinuiſſet. Minus forſan no
cuiſſet potita uotis ambitio, quā fruſtrata. Tunc quippe
ſoli, aut penè ſoli obeſſet ſibi: nūc uerò ſæuit in orbē. Vi-
des quid facit amor gl'iæ? Legatio ſarcina grauis, hume-
ris præſertim ſenilibus. Quis neſciat? Et tñ homini ſeniſſi
mo grauior uidet̄ pœna, reliquū id breue dierū ſuorum
uiuere ſine hac pœna. Sed fortè cauſabitur ſe de ſuſpiciōe
iudicari: & nos temeritatis arguet, qui de occultis ſuis re
prehendimus quod non probauimus. Fateor ſuſpicio-
ſus ſum in hac parte: ſed neſcio an uel ſimpliciſſimus quis
ſecus ſentire poſſit quippe in tam manifeſta cōiectura. Vt
enim ſimplicem referam breuiter actionem, primus aut in
ter primos ſcribit papæ Innocentio, legationem poſtu-
lat, non obtinet. Indignatur, reſilit ab illo, tranſit ad aliū,
ipſius ſe eſſe legatū glorīatur. Quod ſi aut ab illo ante nō
popoſciſſet, aut poſtmodum non accepiſſet ab iſto, credi
poterat alium quemcūꝗ habuiſſe in præuaricatione in-
tuitum, etſi non rectum aliquem. Nunc autem excuſatio-
nem non habet de ambitione ſua. Denicꝗ ponat etiā nūc
legati uel uacuum nomen, nam opus amiſit: & ego quidē
hac ſuſpicione carebo ſi potero. Si nō, ſuſpicabor inuitꝰ,
& me intemperantiæ reprehendam. Verùm difficile per-
ſuadebitur, ego ſcio. Nimirum homo diu magnus habi-
tus, inter ſuos uideri ſeipſo inferior erubeſcit. Agnoſci-
Eccle.4. ſcitur is quem ſcriptura loquitur, pudor adducens pecca
tum. An non grande peccatū & delictum maximū, ſuꝑba
iſta uerecundia: qua terrā & cinerē pudet non dico ſubii-
ci, ſed nō dñari? Propter hoc ergo reliquit illū ſuum pa-
trē ſanctum Innocētiū (ſic eñ eū noīabat) & matrē ſuam
ſanctā eccleſiā catholicā, & adhæret ſchiſmatiarchæ ſuo,
Pſal.82. & ſunt duo in uanitate una. Percuſſerūt fœdus adinuicē:
Iob.41. & ſuꝑ pplm dei malignauerūt conſiliū. Squama ſquamæ
coniungit, & ſpiraculum non eſt in eis. Iſte illum papam,
ille hunc uiciſſim legatum ſcriptitat, ut decipiant ipſi de
uanitate in idipſum. Inuicem ſe conſolant̄, tuentur cōme
dant: quiſꝗ tamē pro ſe non pro inuicē. Nimirum homi-
Pſal.2. nes ſunt ſeipſos amātes. Pari quidē ſtudio conuenerūt in
unū aduerſus dñm, & aduerſus xp̄m eius: ſed planè inten
tionibus nō cohærent. Quærit magis ex alterutro uterꝗ
ꝑfectò quæ ſua ſunt: idꝗ (qđ audere nephariū eſt) in hæ-
reditate xp̄i. Quid niſi ante oculos uřos conant̄ ſi patrimo-
ni ꝑſcribere xp̄m? Iam nouos apud uos ſuo papæ cudit
legatus ep̄os, ne ſoli ſit ſibi papa. Nec mortuis ſucceſſores
ſed uiuis inuaſores tyrannica fretus potentia ſuperintru
dit, nactus ſcilicet de malitia principum occaſionem, qui
Pſal.9. ſuarū ciuitatum ep̄os odio perſequunt̄ iniquo. Sic ſedet
in inſidiis cū diuitibus in occultis ut interficiat innocen
tes. Per tale oſtiū intrat in ouile ouiū. Nunqd autem talia
gratis legatus actitat ꝑ papa ſuo? En ille totā (ut is gl'ia-
tur) Frāciā atꝗ Burgūdiā legationi eiꝰ antiquæ ſuperaddi
dit. Pōt & adiungere ſi uult Medos & pſas, & medios fi-
nes decapoleos. Quare nō & ultra Sauromatas? Et quē-
cūꝗ denicꝗ locū calcauerit pes ſuus, ſuus ſit, quo uel ua-
cuis noībꝰ gl'ief. O hō nō minus ſine frōte q̃ ſine mēte, nec
dei memor timoris, nec ſuæ honeſtatis. Putat ſe nō uide-
Pſal.71. ri, cum ſit ſubſannatio & illuſio oībus qui in circuitu eius
ſunt. Merito quidē. Certè eñ ꝑ foro ſacrario utit̄: & inſtar
hoīs negotiatoris quæritātis lucra ſua, & modo hūc, mo-
do illū explorātis uēditorē, ut ab illo demū emat quod
amat, à quo uilius impetrare ualuerit: ita iſte ſolicite ſibi
eccleſiaſticā dignitatē hincinde ꝑquirēs, eū tādē ꝑ ſuo ar
bitrio delegit hr̄e papā q ſe legatū eſſe cōſenſerit. Ergo ni
ſi tu legatꝰ fueris, roma papā hr̄e nō poterit? Vñ hoc tibi

priuilegiū in eccl'ia dei? Quiſnā tibi hāc conceſſit in xp̄i
hæreditate p̄rogatiuā? Nūqd tu hæreditate poſſides ſan
ctuariū dei? Donec eñ i obtinēda pudēda & ipudēti pe-
titiōe ſpes tibi ulla ꝑmerēdi dñi Innocētii grām eſſe po-
tuit, ſctūs ille te ſcribēte & papa fuit. Qūo ergo nūc ſchiſ
maticū criminaris? Nūquid cū eadē uana ſpe tua: illius ſi
mul & ſanctitas euanuit & papa? Mirū qđ potuit ita in
breui dulce & amarū ex eodē fonte ꝑcedere. Heri catho-
licus & ſanctꝰ, & ſummꝰ pōtifex: hodie neq̃, ſchiſmaticꝰ
& turbator. Heri pater Innocētius: hodie Gregoriꝰ dia-
conꝰ ſancti Angeli. Itaꝗ uno qdē ex ore, ſed corde ꝑfectò
duplici cōtraria ꝑceſſere. Labia doloſa in corde & corde Pſal.11.
locuta ſunt. Sed eñ hō cui cor & cor diuerberat cōſciam,
& eſt & nō diuaricat linguā: putas qa timor ei in mēte ſit,
aut in frōte pudor? Male aūt iuxta Aplm prouidet bona 2.Cor.8.
corā deo & hoībꝰ, qui more illius iniqui iudicis, nec deū
timet, nec hoiem reueret̄. Et certè ambitio cū ꝑrūpit in
impudētiā, efficaciā ꝑdit: & cū improbus affectus ſe ape-
rit, perit effectꝰ. Ambitio mr̄ hypocriſis latebras amat &
tenebras, lucis impatiēs eſt. Ambitio ſpurcū uitiū in imo
iacet: uidet tñ oē ſublime, ſed uideri ipſa refugit. Nec mi-
rum. Optato nāꝗ neceſſe eſt careat: niſi caueat arbitros. Nota.
Quò eñ gl'ia plꝰ affectat̄: eò minus apprehendit̄, ubi dep̄-
henditur affectari. Quid denicꝗ tam inglorīū quàm gl'iæ
cupidū deprehendi, præſertim inter ep̄os? Nec ſimplicē
ſanè xp̄ianū gl'iari oportet niſi in cruce dñi nr̄i Ieſu xp̄i.
Inclytus erit ambitioſus, q̃diu in nocte uerſabit̄: & donec
turpis lucri negotiū perābulabit in tenebris, poterit hy-
pocrita iuſtꝰ ſanctuſꝗ uideri. ſed oculo q uidet in facie.
At ubi fortè foras mittit impudēti uel iprudēti qđ latet i
cōſcia: nónne intēperās appetitꝰ apparet ad cōfuſionē ꝑ-
cacior, quā prōptior ad gl'iam? Sic reuera ſic ꝓbat̄ quod
legit̄. Gloria in cōfuſione corū q terrena ſapiunt. Et illud: Oſee. 4.
Si ego gl'iam meā quæro, gl'ia mea nihil eſt. Impleturꝗ i Ioan.8.
illo qui eiuſmodi eſt: qđ ꝓpheta ſanctꝰ imprecatur (niſi
fallor) hypocritis. Fiant, inquiens, ſicut fœnū tectorū: qđ Pſal.128.
priuſquā euellatur exaruit. Nō adeò perit pudor à mor-
talibus, ut nuda impudenſꝗ uel ab ipſis honoret̄ ambi-
tio, præſertim in ſene & ſacerdote: quē eò magis profectò
puerilis iſta dedecet uanitas, quò eū maior grauitas, ma-
iorꝗ decet ſctitudo. Et ſi in facie benedicit̄ ab adulāte: ſed
à tergo ſubſannatur ab oībus. Eſt ſobria q̄dam & quodā
modo oculata ambitio: moliens ſaltē cautè, etſi nō caſtè.
Si ualet ꝑficere: clā negotia ſua curat. Sin uerò manet in
ſe: & pudoris umbram non deſerit. Equidē talis etſi deū
nondum metuit ad ſalutem: pro ingenita tñ uerecundia
honeſtatē iterim retinet, ꝙ hoies reueret̄, & publicū eru
beſcit. Cæterū q̄nā iſta p̄ceps eſt & frontoſa libido domi
nandi, ut ꝑ obtētu uix annuæ qđ certè palā eſt legatio-
nis: primo quidē ſuo nec parcat ſenio, nec deferat ſacer-
dotio: deinde nec lateri ſaluatoris, qđ in aqua & ſangui-
ne colligēdi in fidei unitate ppl'i ꝓtulit redemptionē, ut
qſqs tētaret diuidere quos ille colligeret, & idē redime-
ret: ꝓbaret ſeſe nō xp̄ianū: ſed antichriſtum reus mortis
& crucis Chriſti? O impatiēs & effrenis turpis quæſtꝰ cu
piditas: o ardor intēperās: o cæca & pudēda ambitio. Ap
tè prius frōtoſeꝗ (ut iā dixi) & ipſe ꝓh pudor non diffi-
tetur. adit indigna ſatis petitione tentare catholicū: do-
lenſꝗ repulſam incunctāter ad ſchiſmaticū refugit: & ac
cepta de manu ſacrilega male cupita poteſtate, latus de-
nuo dñi gl'iæ crudel'r cōfodere nō ueretur. Diuidit nēpe
eccl'iam, pro qua illud eſt in cruce diuiſum: uiſurus ꝓcul
dubio & ipſe in quē trāſfixerit. Cognoſcet̄ ꝑfectò dominꝰ
iudicia faciēs: q nunc iniuriā patiens ignorat̄. Cum enim Pſal.9.
cœperit facere iudicium omnibus iniuriam patiētibus,
& arguere in æquitate ꝑ māſuetis terræ: putas auertere
poterit aurem à chariſſima ſpōſa ſua cū clamauerit ſtana
aduerſus eos qui ſe anguſtiauerūt? Non omnino nō po-
terit nō audire plāgentē. Amici mei & ꝓximi mei aduer Pſal. 37.
ſum me appropinquauerunt, & ſteterūt. Et qui iuxta me
erant, de loge ſteterūt: & uim faciebant qui q̄rebant ani-
mam meam.

mam meam. Quõ nãq; nõ recognoſcet os de oſſibus ſuis,
& carnem de carne ſua: imò uerò iam quodãmodo ſpiritũ
de ſpiritu ſuo? Quaſi uerò non ipſa ſit dilecta illa cuius cõ
cupiuit decorem, cuius formam induit, cui ſe mirabili di-
gnatione caſtis atq; indiuiduis deuinxit amplexibus: ita
ut eſſent duo in carne una: uuũ in uno ſpiritu quandoq;
futuri. Nã & ſi cognouerat ſm carnẽ xp̃m, ſed tũc iam nõ
recognoſcet: quia ſpiritus ante faciem eius chriſtus domi
nus: cui adhærens unus ſpiritus erit, cum abſorpta mor-
te in uictoria, quod infirmũ de carne eſt, in uirtute ſpirit⁹
conualuerit, cum exhibuerit eam ſibi ſponſus gloriæ glo-
rioſam columbã ſuã, perfectam ſuam formoſam ſuam, non
habentẽ maculã peccati, neq; rugam corruptionis, aut ali
qd huiuſmodi. Dũ libẽter in his immoror, penè cœpti im
Eph.8. memor factus ſum: ita cupiens redimere tempus, qm̃ dies
mali ſunt. Excedẽtem deuotio leuat, ſed reuocat zelus: &
ubi rapior: ibi & cogor recidere. & plangere dolorẽ meũ.
Audet (quod & flens dico) inimicus crucis chriſti ſuis ſe
dibus pellere ſanctos: qui nolunt beſtiã adorare, quæ ape
ruit os ſuum in blaſphemias, blaſphemare nomẽ dñi & ta
bernaculũ eius. Altare cõtra altare erigere tentat, confun
dere phasq; nephasq; non confunditur, abbates abbati-
bus, epiſcopos ep̃is ſuperintrudere nitit, amouere catho-
licos, pmouere ſchiſmaticos. Miſeri & miſerandi, qui ita
promoueri & ab iſto cõſentiunt. Siquidem circuit mare
& aridã, ut faciat unũ ep̃m: & cũ fecerit, facit eum filiũ ge-
hennæ duplo quàm ſe. Quænã uerò putas eſt tanti cauſa
furoris? Non alia ſanè, niſi ꝙ diſplicet mortalibus angeli-
ca illa partitio, qua gloria deo pax hominibus nunciat: et
dum gloriã uſurpant, turbant pacẽ. Solus gloriã meretur
1. Timo.1. qui facit mirabilia ſolus, ſicut dicit apoſtol⁹: Soli deo ho-
nor & gloria. Porrò autẽ cum noſtro genere bene agitur:
ſi datur frui pace dei, pace cũ deo, & quidẽ feliciter & mi-
ſericorditer. Quonã ergo modo ſtabit pax hoĩm coram
deo, uel cum deo: ſi deo non poteſt apud homines eſſe tu-
ta ſua gloria. O ſtulti filij adã, qui contẽnẽtes pacẽ, & glo-
riam appetentes: & pacẽ perdunt & gloriam. Ob hoc de-
Pſal.59. niq; & nũc deus ultionũ cõmouit terrã, & cõturbauit eã:
oſtẽdit populo ſuo dura, potauit nos uino cõpunctionis.
Velimus nolimus impleri qñq; neceſſe eſt ueritatem ſpiri
tus ſancti, fieriq; illã quæ prophetico ſpiritu prænũciata
Mar.14. legitur in ſcripturis diſceſſio: ſed uæ homini per quem ue
nit. Melius erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille. Quis ue-
rò ille niſi nõ peccati, qui ſup electum à catholicis catho-
licũ, & canonice, locũ ſanctũ inuaſit: quem tamẽ non quia
ſanctus, ſed qa ſummus eſt affectauit: inuaſit, inquam, inua
ſit armis, igne, pecunia, non uitæ merito uel uirtutum: per
uenit in quo ſtat, & ſtat in quod peruenit. Nam illa quam
iactat iuratorũ ſuorũ non electio, ſed factio: umbra tãtum
fuit & occaſio & uelamentũ malitiæ. Dici põt electio: ſed
impudenter: ſed mendaciter. Stat quippe ſententia eccle-
ſiaſtica & authẽtica: poſt primã electionem, non eſſe ſecun
dã. Celebrata pinde prima: quæ ſecũdo p̃ſumpta eſt, non
eſt ſecunda, ſed nulla. Nam & ſi quid minus fortè ſolenni-
ter, minuſue ordinabiliter pceſſit in ea quæ p̃ceſſit, ut ho
ſtes unitatis cõtẽdũt: nũqd tamẽ præſumi altera debuit,
niſi ſanè priore prius diſcuſſa ratione, caſſata iudicio. Ea
propter qui ſe ſuperingerere feſtinãt, quiq; temerario te-
mere manus imponere nihilomin⁹ accelerauerũt, apoſto
1. Timo.5. lo prohibẽte: Nemini cito manũ imponas: ipſi proculdu-
bio maius peccatum habent: ipſi auctores ſchiſmatis, ipſi
grandis malitiæ huius principes extitere. Cæterum nunc
iudiciũ expetunt, qđ ante debuerãt expetiſſe: & quã ſuo
loco oblatã renuerãt, tandem iuſtitiã offerũt, ut uidelicet
ſi recuſetur, iuſti uos uideamini. Si recipiatur, litigãtibus
inter ſe partibus, dilatio redimat tempus: & interim fiat
aliquid. An de ueſtra iuſtitia deſperatis, & damnum iam
creſcere non timetis, quẽcũq; cauſa exitum ſortiat? Quic-
quid (inquiunt) hactenus factum ſit: modo quærimus au
dientiam, iudicium ſumus ſubire parati. Tergiuerſatio eſt.
Quid i omni impio conatu ueſtro uobis relinquit aliud:
quod afferre queatis ad ſeducendũ ſimplices, ad armau-
dum maliuolos, ad ueſtrã ipſorũ palliandam malitiam? Si
hoc non diceretis: quid diceretis? Cæterum iam deus iu-
dicauit quod ſero reperit hõ. Iudicauit autẽ operis euidẽ
tia, nõ decreti ſententia. Nũquid dei iudicium audeat hu
mana temeritas retractare? Quid ſi cauſetur & clamet per
prophetam deus? Tulerũt hoĩes à me iudiciũ? Non eſt cõ Pſal.147.
ſilium contra conſiliũ dñi. Velociter currit ſermo eius, in
conueniendo populos in unum & reges: ut dño papæ In
nocentio ſeruiant & obediant. Quis reuocauit? Dei eſſe
iudicium ſenſerunt & conſenſerunt, Galterius rauennas,
Hildegarius terraconenſis, Norbertus magdeburgenſis,
Conradus ſareburgenſis, archiepiſcopi. Dei eſſe iudiciũ
cognouerũt & acquieuerunt epiſcopi, Equipertus mona
ſterienſis. Hildebramus piſtorienſis, Bernardus papien-
ſis, Lãdulphus aſtenſis, Hugo granopolitanus, Bernard⁹
parmenſis. Horum gloria ſpecialis & præcipua ſanctitas,
& auctoritas etiam hoſtibus reuerenda, facile nobis qui
minorem & meriti & officij tenemus locum, aut errare ſe-
cum aut ſapere perſuaſit. Taceo multitudinẽ cæterorum,
tuſſiæ, cãpaniæ longobardiæ, germaniæ, & aquitaniæ, gal
liarum deniq; & hyſpaniarũ oĩm, necnõ & uniuerſæ oriẽ-
talis eccleſiæ tã archiepiſcoporũ quàm epiſcoporũ: quo-
rũ nomina ſunt in libro uitæ: ſed epiſtolæ breuitas nõ ad
mittit. Hi omnes unanimes nõ cõducti pecunia, nõ ſedu-
cti fallacia, nõ illecti priuato carnis uel cognatiõis amore,
nõ timore cõpulſi potentiæ ſecularis: ſed dei pculdubio
uolũtatẽ ſicut nõ ignorãtes, ita nec diſſimulantes, petrũ
leonis ingenue refutauerunt: ac ſecure gregorium in pa
pã Innocẽtiũ ſuſceperunt. Noſtratũ ſanè nemo ex noĩe in
his expreſſus eſt literis, qa & omnes cõpendiũ nõ fert: &
aliquorũ inuidioſa deſignatio adulationis notã nõ effu-
git. Nõ aũt debeo prætermittere ſctõs, q mundo mortui,
deo melius uiuunt: quorũ uita abſcondita eſt cũ xp̃o in
gloria: ubi certè ſtudioſe inqrũt & non dubie inueniunt
beneplacitũ dei, qui ſoliciti ſunt quomodo placeãt ei. Ita
q; camaudulẽſes, Vuallambroſani, cartuſienſes, cluniacẽ-
ſes, & qui de maiori monaſterio ſunt, mei quoq; ciſtercẽ-
ſes, ciſtemblenſes cadumenſes, tironẽſes, & ſauiniacenſes:
uniuerſitas deniq; & unanimitas fratrũ, tam clericorum
quàm monachorũ regularis uitæ probatæq; conuerſatio
nis, ſequentes epiſcopos tanquam greges paſtores ſuos,
Innocentio firmiter adhærent, ſyncerè fauent, humiliter
parent, uerũ apoſtolorum ſucceſſorem fideliter recogno-
ſcũt. Quid reges & principes terræ? Nõnne in eodẽ ſpũ
unà cum ſubiectis ſibi plebibus, Innocẽtiũ pariter ample
ctuntur, cõfitentes & ipſi papã & epiſcopũ aiarũ ſuarũ?
Quis poſtremò in quocũq; ordine uitæ illuſtris & boni
nois homo idip̃m nõ ſapit? Et tñ adhuc iſti neſcio qua cõ
tentioſa importunitate: & importuna contentione recla
mant, uocant in cauſam orbem, & cũ ſua paucitate uniuer
ſitatem flagitant iudicari: & qui præiudicauerunt in ele-
ctione, de confirmatiõe reiudicare contendũt, tunc p̃pro
perè agẽtes: modo præpoſterè retractantes. Quis tantos
quæſo in unũ cogere queat exercit⁹ utriuſq; ordinis prĩ-
cipũ, ne dicã plebiũ: & adducere in examinationẽ? Quis
tot ſanctorũ milibus perſuadere ſufficiat: quod pri⁹ ædi-
ficauerũt, iterũ deſtruere, & abducere ſemetipſos in præ-
uaricationẽ? Quis deinde locus oĩbus tantus: omnib⁹ tu
tus? Vniuerſæ quippe eccleſiæ negociũ eſt, nõ unius cau-
ſa pſonæ. Videtis ꝙ de ĩpoſſibili calũniã ſtruitis matri ue
ſtræ? Imo uobis foueam foditis in quam præcipitemini:
& laqueũ nectitis quo teneamini: ne ad gremiũ reuerta-
mini matris ueſtræ. Occaſio nunquã deerit ei qui uult re
cedere ab amico. Sed eſto. Mutet conſiliũ ſuum deus (ſm
hominem dico) reuocet ſententiã, cõuocet à finib⁹ terræ
conſiliũ iudicari bis in idipſum, qđ ipſe nõ facit patiatur:
quoſnã quæſo dabũt iudices ibi? Omnes quippe in par
te ſunt, & partibus de iudicio haud facilè cõueniet, atq;
ita ad litem magis quàm ad pacẽ tantus conuentus fati-
gabitur. Deinde uelim ſcire cui ille interim uellet crede-

re Romã: quã tanto amore ex longo tẽpore cõcupiuit: ta
to labore & ſumptibus acqſiuit: tanto faſtu poſſidet: tan-
to pudore timet amittere: nec fruſtra conueniſſe ſeculum
omne cernatur: ſi cum ille cadet à cauſa, non tamen cadat
a Roma. Alioquin quis cauſam ſpoliatus ingredi? Nec
leges profectò cogunt, nec canones. Et hæc dicimus, non
de noſtra iuſtitia diffidentes, ſed à ueſtra cauentes uerſu-
tia. Iam enim deus eduxit tanquã lumẽ iuſtitiã ſuã, & iu-
dicium ſuũ tanquã meridie: & ſi cæco nec lumẽ appareat:
nec meridies luceat: quoniã ſicut tenebræ eius: ita & lumẽ
eius. Duo itaq; ſunt de quib⁹ contẽdit, quiſnã eorũ recti⁹
uideatur papa. Quorũ primo quidem, ſi perſonas compa
res ut neutri ſanè uel derogare uideat, uel adulari: dicam
qd dici paſſim reperies, & neminẽ arbitror diffiteri, quia
uidelicet Innocẽtij noſtri uita uel fama nec æmulũ timet,
cum alterius nec ab amico tuta ſit. Dehinc ſi electiones di
ſcutias, noſtri itidẽ mox occurit, & promotiõe purior, &
ratione probabilior: & prior tempore. Porrò de tempore
conſtat. Reliqua duo merita probant: & dignitas eligen-
tium. Hanc enim (ni fallor) partẽ ſaniorẽ inuenies, tã epi
ſcopos quàm cardinales, diacones ſiue p̃ſbyteros, & quo
rũ maxime intereſt de electione ſummi põtificis, & quan
ti in eligendo iuxta patrum ſcita ſufficiant. Quid & in cõ
ſecratione? Nónne Hoſtienſem ad quem ſpecialiter ſpe-
ctat habemus? Cum igitur & electus dignior, & electio ſa
nior, & actio ordinabilior teneatur: qua iſti ratione, imo
qua cõtẽtione cõtra ius & phas, & uota omniũ bonorũ,
inuitæ & renitẽti dei eccleſiæ p̃ficere aliũ, & illũ deponere
tentant? Horũ conatui, tam maligno, tam indigno, tam te
merario, totis certè uiribus renitendũ eſſe uidetis reuerẽ
diſſimi & illuſtriſſimi patres. Qđ cũ oĩ familiæ dei, tũ uo-
bis maxime ueſtriſq; cõuenit: ſi tñ zel⁹ dom⁹ dei comedit
animas ueſtras. ¶ Vobis inquã & ueſtris maxime uigilan
dum eſt & orandũ ne intretis in tentationem. In ea ſanè
parte maiore opus eſt fortitudine & cautela: unde acrior
inſiſtit aduerſarius, & uis belli maior incumbit. Quàm ſæ
uus & callid⁹ hoſtis inſurrexerit ĩ uos, ꝓprio certè agno
ſcitis experimẽto. Heu quàm multũ iam malitia illi⁹ in il
lis partibus pro accepta poteſtate ꝓceſſit, utroq; ſæuiẽs
genere malignãdi, ui & dolo. Nunquid autẽ malitia uin-
cet tandẽ ſapientiã? Sed hæc eſt hora ipſius, & poteſtas te
nebrarũ. Cæterũ hora nouiſſima eſt, & poteſtas cito tran
ſit. Ne terreamini: ne ſeducamini. Dei uirtus & dei ſapien
1. Cor. 10 tia chriſtus uobiſcũ eſt, qui in cauſa eſt. Confidite, ipſe ui
cit mundũ: fidelis eſt: nõ permittet nos tẽtari ſupra id qđ
poteſtis. Videtis ſtultum firma radice? Sine dubio ſtatim
Pſal. 124. maledicetur pulchritudini eius. Non enim diu dereliu-
quet dominus uirgã peccatorũ ſuper ſortẽ iuſtorũ. Verũ
ueſtræ interim uigilantiæ eſt, ueſtris ꝓ ueſtro officio ſoli
Ibidem. cite prouidere, ſicut & prouidetis, ut non extendãt iuſti
Pſal. 82. ad iniquitatem man⁹ ſuas. Oratio pro catholicis: Bñfac
domine bonis & rectis corde. Pro ſchiſmaticis: Imple dñe
facies eorũ ignominia, ut quærant nomẽ tuum domine.

¶ Ex perſona ducis Burgũdiæ. Epiſtola. CXXVII.

GVillelmo dei gratia egregio comiti Pictauorũ,
& duci Aquitanorũ, Hugo eadem gratia Bur
gundiæ dux, timere terribilem, & eũ qui aufert
ſpiritum principũ. Errorem ueſtrũ ultrà diſſi-
mulare non fero: quippe carne propinquus, & corde ami
Nota. cus. Si quis de populo deuiat, ſolus perit. Verũ principis
error multos inuoluit: & tãtis obeſt quãtis p̃eſt ipſe. Nec
præſumus ſicut ſcitis ut perdamus: ſed ut regamus ſubie-
ctos. Per quem reges regnant, ipſe nos præfecit populis
ſuis: à nobis tuendis, nõ ſubuertendis: plane ſanctæ ſuæ
eccleſiæ miniſtros non dominos. Cui uos miniſterio cum
dignè aliàs pro ueſtri magnitudine potentatus & lauda-
biliter deſeruiſſe noſcamini: miror quanã uerſutia modo
ueſtra illa prudentia circũuenta fuerit, eandẽ matrem ue-
ſtram & dominã deſerere in tẽpore malo: niſi fortè & hoc
uobis ueſtri illi conſiliarij ꝑſuadere conentur, ad ſolã pe-
tri leonis domũ uniuerſale eccleſiã eſſe redactã. Viri men
daces, quos ueritas ſicut & caput eorũ antixp̃m deſtruit
ſpiritu oris ſui: affirmans eam per os Dauid ad uniuerſos
fines terræ, & ad uniuerſas familias gentium dilatari. Ha
bet tñ ducẽ Apuliæ, ſed ſolũ ex principibus, ipſumq; uſur
patæ coronæ mercẽde ridicula comparatũ. Denicq; quid
boni, qd uirtutis, quid honeſtatis afferũt de ſummo pon
tifice ſuo, ut & nos prouocẽt ad fauorẽ? Si uera ſunt quæ
ubiq; diuulgat opinio: nec unius dignus eſt uinculi pote
ſtate. Si uera non ſunt: decet nihilominus caput eccleſiæ
non ſolũ uitæ habere ſanitatẽ, ſed & famæ decorẽ. Tutius
proinde uobis eſt mi cognate chariſſime, ut in ſuſceptio-
ne uniuerſalis papæ, ab uniuerſitatis cõſenſu & conſilio
nõ recedatis. Quẽ omnis religio, quem regũ uniuerſitas
receperunt: uobis quoq; & honorificũ & ſalutiferũ eſt ut
recipiatis. Domini papæ Innocentij & innocens uita, &
integra fama, & electio canonica prædicatur. Priora duo
nec hoſtes diffitentur. Tertiũ calumniam habuit: ſed per
chriſtianiſſimum Lothariũ nuper falſi calumniatores in
ſuo ſunt mendacio deprehenſi.

¶ Ad eundem. Epiſtola. CXXVIII.

IN eo animo & in ea uoluntate memini me di-
ſceſſiſſe dudũ à te princeps eximie, ut totis affe
ctibus bene tibi tuiſq; cuperẽ, totis niſibus ſa-
lutem ueſtrã & honorẽ ueſtrũ ubicũq; poſſem
iuuarẽ: eò q̃ nõ redirem fraudat⁹ fructu aduẽtus mei ad
uos, ſed lætus præter ſpem multorum reportarem mecũ
pacem eccleſiæ: cum exultatione uniuerſæ terræ. Miror
autem quo cuiuſue cõſilio mira illa mutatio dexteræ ex
celſi tam ſubito in deterius eſt mutata: ut rurſum ad iniu
riã eccleſiæ clericos ſancti Hilarij de ciuitate expelleres:
& iram dei in te grauius quàm primum excitares. Quis Gal. 5.
te faſcinauit tam cito recedere à uia ueritatis & ſalutis?
Profectò iudicium portabit quicunq; eſt ille. Vtinam &
abſcindantur qui uos conturbant. Reuertere quæſo re-
uertere: ne & tu (qđ abſit) abſcindaris. Reuertere, inquã,
& reuoca amicos tuos ad pacem: & clericos ad eccleſiã:
antequam irrecuperabiliter reddas tibi aduerſum terri-
bilem: & eum qui aufert ſpiritũ principũ: terribilẽ apud
reges terræ.

¶ Ad Ianuenſes. Epiſtola. CXXIX.

IAnuenſibus ſuis conſulib⁹ cũ conſiliarijs & ci
uibus uniuerſis. B. abbas dictus de Claraualle
pacem & ſalutẽ & uitã æternã. ¶ Qđ aduent⁹
noſter ad uos anno p̃terito nõ fuerit ocioſus,
eccleſia paulopoſt in ſua neceſſitate ꝓbauit: à qua & miſ-
ſi fueramus. Honorificè nos & ſuſcepiſtis & tenuiſtis exi
guum quod apud uos fuim⁹: & quidẽ dignè uobis: ſed ſu
pra noſtræ humilitatis modũ. Profectò ut non immemo-
res: ſic non ingrati ſumus. Vicem rependat qui poteſt: &
qui in cauſa fuit deus. Nos eñ unde illũ recompenſemus
uenerationis cultũ: ſed obſequiũ: ſed affectũ plenum amo-
ris & gratiæ? Nõ q̃ uoſtro delectemur fauore: ſed ueſtræ
deuotioni colletamur. O mihi dies illos feſtiuos, ſed pau
cos. In æternum non obliuiſcar tui plebs deuota: hono-
rabilis gens: ciuitas illuſtris. Veſpere & mane & meridie Pſal. 54.
(more utiq; prophetæ) narrabam & annunciabã: & erat
tãta audiẽdi auiditas, quãta & audientiũ charitas. Porta
bamus uerbũ pacis: cũq; inueniſſem⁹ filios pacis: requie
uit ſuper eos pax noſtra. Exierã planè ſeminare ſemẽ: nõ
meũ ſed dei: & cadens in terram bonã ſemẽ bonũ, fructũ
fecit cẽtuplũ: & tẽpeſtiuũ. Mira celeritas: quia magna ne
ceſſitas. Nec tarditatẽ paſſus ſum: nec difficultatem: una
penè die & ferens & metens, & reportans cum exultatio
ne manipulos pacis. Hæc q̃ppe meſſis, quam meſſui. Exu
libus, captiuis, compeditis & incarceratis, euadẽdi atq;
repatriandi lætam reportauimus ſpem, metũ hoſtib⁹, cõ
fuſionem ſchiſmaticis, gloriam eccleſiæ, orbi lætitiam. Et
nunc quid reſtat chariſſimi: niſi ut admoneamini de per-
ſeuerantia, quæ ſola meretur uiris gloriam, coronã uirtu
tibus? Prorſus abſq; perſeuerantia nec qui pugnat, uicto
riam, nec palmam uictor conſequitur. Vigor uirium, uir
tutum

tutum conſummatio eſt,nutrix ad meritum,mediatrix ad
præmium.Soror eſt patientiæ,cõſtantiæ filia,amica pa-
cis,amicitiarũ nodus,unanimitatis uinculũ. propugna-
culũ ſanctitatis.Tolle perſeuerãtiã:nec obſequiũ merce-
dẽ habet:nec bñficiũ gratiã:nec laudẽ fortitudo. Deniq;
non qui cœperit:ſed qui perſeuerauit uſq; in finẽ:hic ſal
1.Reg.15. uus erit.Saul cũ eſſet paruulus in oculis ſuis:rex eſt ſuper
Iſrael conſtitutus:non perſeuerans in humilitate & re-
gnum amiſit & uitam.Si cautela Sanſon,ſi Salomonis de
uotio perſeuerantiam retinuiſſent,nec is profectò priua-
retur ſapientia:nec ille uiribus. Hoc ſummæ honeſtatis
inſigne,hanc totius probitatis unicã fidamq; cuſtodem,
cuſtodiri à uobis firmiter hortor & precor.Cuſtodite di
Mar.6. ligenter,quod libẽter audiſtis.Mementote ſcriptũ,quia
metuebat Herodes Ioannẽ:& libenter eũ audiebat.Sed
btũs foret:ſi audita libenter æquè ſeruaſſet.Deniq; nõ q
Lucæ.11. audiunt:ſed beati,inquit,qui audiũt,& cuſtodiunt uer-
bum dei.Seruate proinde uos pacem fratribus ueſtris Pi
ſanis:fidem dño papæ:fidelitatem regi: uobis honorem.
Hoc enĩ expedit,hoc decet,hoc iuſtitia requirit. Audiui
mus ueniſſe ad uos nuncios ducis Rogerij:qd attulerint,
qd'ue retulerint:nos neſcimus.Verũ ego iuxta illud poe
tæ(ut uerũ fatear)ſemp timui Danaos,& dona ferentes.
Si quis forte in uobis(quod deus auertat)rem tam fœdã
cõmittere deprehendatur,extendere uidelicet manum ad
turpe lucrum:hunc protinus notate,& iudicate hoſtem
nominis ueſtri,ciuium proditorem,ac uenditorẽ commu
nis honoris & honeſtatis.Si quis itẽ ſuſurro in pplo,dia
boli ſibi aſſumens uicẽ,iurgia ſeminare,& pacem turba-
re uelle reperiatur: quẽadmodũ ille diſcordiæ ſemper eſt
amator & auctor:huic rigidæ cenſuræ remedio citius ob
uiet:eò quippe peſſimæ:quò intimæ peſti.Hoſtilis exerci
tus uaſtat agros:domoſq; ſpoliat:praua aũt cõſilia cor-
rumpũt bonos mores,& modicũ fermentũ totã maſſam
corrumpit.Serite:plantate: negociamini,ut antiqua ma-
la non ſolũ non iteretis:ſed etiam de iuſtis laboribus ue-
Puer.13. ſtris expiare & delere poſſitis.Scriptũ quippe eſt: Redẽ-
Lucæ.11. ptio animæ uiri:ppriæ diuitiæ.Et rurſum. Date eleemo-
ſynã,& omnia mũda ſunt uobis.Qđ ſi militare placet,&
ueſtræ fortitudinis ac ſtrenuitatis iterũ expiri uires,arma
probare delectat:nõ equidẽ id præſumendũ aduerſus ui-
cinos & amicos:cũ magis eccleſiæ inimicos expugnare de
ceret:ſed & regni ueſtri inuaſam à ſiculis defenſare coro-
nã.Super illos ſane & honeſtius acquiretis,& iuſtius poſ
ſidebitis acquiſita.Deus pacis & dilectionis maneat ſem-
per cum omnibus uobis.Amen.

¶ *Ad Piſanos.* *Epiſtola.* CXXX.

PIſanis noſtris conſulibus cum conſiliarijs,& ci
uibus uniuerſis,Bernardus abbas dictus de-
claraualle. pacem & ſalutem & uitam æternã.
¶Benefaciat uobis deꝰ,& meminerit fidelis ſer
uitij,& piæ compaſſionis,& conſolationis,& honoris,q̃
ſponſæ filij eius in tempore malo & in diebus afflictionis
ſuæ exhibuiſtis & exhibetis.Et quidem hoc iam implef
ex parte:& orationis huius nonnullus capitur fructꝰ.Di
gna planè retributio celeri iam cõpenſat effectu. Iam pro
meritis tecum actitat deus populus quẽ elegit in hæredi
tatem ſibi,omnino populũ acceptabilẽ,ſectatorẽ bonorũ
operum.Aſſumitur Piſa in locum Romæ:& de cunctis ur
bibus terræ ad apoſtolicæ ſedis culmẽ eligitur.Nec for-
tuitu ſiue humano cõtigit iſtud cõſilio:ſed cæleſti proui-
dentia,& dei benigno fauore fit,qui diligẽtes ſe diligit,
qui dixit xp̃o ſuo innocẽtio,Piſam inhabita,& ego bene
dicens benedicã ei.Hic habitabo,qm̃ elegi eã.Me autho
re tyranni Siculi malitiæ,Piſana conſtantia nõ cedit,nec
minis cõcutitur,nec donis corrũpitur,nec circũuenitur
dolis.O Piſani Piſani,magnificauit dñs facere uobiſcũ,fa
cti ſumꝰ lætãtes.Quæ ciuitas nõ inuidet? Serua depoſitũ
urbs fidelis,agnoſce gratiã,ſtude prærogatiuæ non inue
niri ingrata.Honora tuũ & uniuerſitatis patrẽ: honora
mundi principes qui in te ſunt:& iudices terræ:quorũ te
præſentia reddit illuſtrẽ,glorioſam,famoſam.Alioquin ſi
ignoras te o pulchra inter ciuitates:egredieris poſt gre-
ges ſodalium tuorum paſcere hœdos tuos. Sapiẽtibꝰ ſat
dictum eſt.Cõmendo uobis Marchionẽ Engelbertũ,qui
domino papæ & amicis eius miſſus eſt in adiutorium:iu
uenis fortis & ſtrenuus(& ſi nõ fallor) fidelis. Habetote
eum ueſtris precibus magis commendatũ:quia & ego ei
uos amplius commendare curaui:monuiq; ut ueſtris po
tiſſimum conſilijs iuitatur.

¶ *Ad Mediolanenſes.* *Epiſtola.* CXXXI.

SVis Mediolanenſibus, uniuerſo uidelicet cle-
ro & populo.B.abbas dictꝰ de Claraualle,in do
mino ſalutem.¶Bene uobiſcũ facit deus, bene
uobiſcũ facit Romana eccleſia.Facit ille quod
pater:facit illa quod mater.Et reuera quid uobis debuit
facere & non fecit? Si poſtulaſtis mitti uobis de curia ho
norabiles perſonas ad honorem dei & ueſtrum,factũ eſt.
Si poſtulaſtis confirmari quod unanimitas ueſtra de ue-
nerabilis patris ueſtri electione firmauerat,factum eſt.Si
uoluiſtis licuiſſe uobis quod illicitum niſi p magna qui-
dem neceſſitate ſacri canones iudicant : tranſlationẽ epi-
ſcopi ſcilicet in archiepiſcopum,conceſſum eſt.Si roga-
ſtis erui ciues ueſtros de uinculis Placẽtinorũ: qđ utiq;
ego prætermittere nec uolo,nec ualeo:& hoc factũ eſt.In
quo poſtremo quacũq; rationabilis petitio filiæ:nõ dico
repulſam:ſed uel morã paſſa eſt apud piã matrẽ? En ad cõ
plementũ pallium præſto eſt,plenitudo honoris.Nũc ue
rò audi me inclyta plebs, gens nobilis, ciuitas glorioſa.
Audi inquam me(ueritatẽ dico,nõ mentior) dilectorem
tui,zelatorem ſalutis tuæ.Romana eccleſia ualde clemens
eſt:ſed nihilominus potens.Fidele conſilium & omni ac-
ceptione dignũ,noli abuti clementia:ne potentia oppri-
maris.Sed dicit aliquis. Debitam ei reuerentiam exhibe
bo:& nihil ampliꝰ.Eſto.Fac quod dicis:quia ſi exhibeas
debitam,& omnimodam.Plenitudo ſiquidem poteſtatis
ſup uniuerſas orbis eccleſias,ſingulari prærogatiua apo-
ſtolicæ ſedi donata eſt.Qui igitur huic poteſtati reſiſtit:
dei ordinationi reſiſtit.Poteſt ſi utile iudicauerit, nouos
ordinare epiſcopatus ubi hactenus non fuerunt. Poteſt
eos qui ſunt,alios deprimere:alios ſublimare: prout ra-
tio ſibi dictauerit:ita ut de epiſcopis creare archiepiſco-
pos liceat:& econuerſo ſi neceſſe uiſum fuerit. Poteſt à fi-
nibus terræ ſublimes quaſcunq; perſonas eccleſiaſticas
euocare,& cogere ad ſuam præſentiam non ſemel aut bis:
ſed quoties expedire uidebit. Porrò in promptu eſt ei
omnem ulciſci inobedientiam:ſi quis fortè reluctari co-
natus fuerit.Deniq; probaſti & tu.Quid enim contulit ti
bi uetus tua rebellio,& recalcitratio male ſuaſa a pſeudo
prophetis tuis? Quem fructum habuiſti,in quibus nunc
erubeſcis? Agnoſce potius in qua poteſtate,gloria & ho
nore ſuffraganeorum tuorum,tam diu priuata extitiſti.
Quis pro te ualuit obuiare apoſtolicæ authoritati iuſtiſ-
ſimæ ſeueritati:cum prouocata tuis exceſſibus, decreuit
te tuis illis antiquis ac præclaris ornamẽtis nudare:mu-
tilare membris? Et hodie confuſa & truncata iaceres,ſi nõ
benignius quàm potentius tecũ actum fuiſſet. Quis eam
prohibere ualebit etiam à grauioribus:ſi rurſum(quod
abſit)adieceris prouocare? Vide ne patiaris recidiuum:
quia pro certo(niſi fallor)non tam facilè denuo poterit
inueniri remediũ.Si quis itaq; dixerit tibi,partim opor-
tet obedire,partim non oportet,cum tu in te experta ſis
plenitudinem apoſtolicæ poteſtatis:authoritatis integri
tatẽ:nõnne huiuſmodi aut ſeductꝰ eſt:aut ſeducere uult?
Sed fac quod dico:nam ego te non ſeduco. Conuertere
magis ad humilitatem,ad manſuetudinem. Siquidem &
humilibus dat deus gratiam:& manſueti hæreditabunt
terram.Eſto cauta dominæ & matris tuæ recuperatam
ſeruare gratiam Et ſic ei placere ſtudeas de reliquo, qua
tenus placeat ei non ſolum ſeruare tibi quæ reddidit,ſed
etiam adijcere,quæ nondum dedit.

¶ *Ad clerum Mediolanenſem.* *Epiſtola.* CXXXII.

BEnedicti uos à dño: quorum ſtudio & iduſtria ciuitas ueſtra liberata eſt ab errore: & relicto ſchiſmate, ad catholicam rediit unitatem. Exiit ſermo iſte inter catholicos: audiuit & lætata eſt Sion: & eſt uobis gloria coram deo & omni populo. Quàm lætis amplexibus mater eccleſia colligit tot & tantorum multitudinem filiorum: quos ſe amiſiſſe dolebat? Quàm læto & ſereno uultu deus pater recipit hoc ſacrificium de manibus ueſtris? Quòd autẽ & paci terræ intenditis, facitis quod filij pacis. Et ego fratres particeps & ſocius gaudij ueſtri fieri cupiẽs: iuxta petitionem ueſtrã ad uos cum dictis fratribus noſtris nuncijs ueſtris ueniebã: de quibus mihi ſcripſiſtis, plenius ſm rationem in beneplacito dei ſatisfactur⁹. Sed quia tẽpus breue eſt quo ad cõſiliũ feſtinam⁹: nõ grauet uos uſq; ad reditũ nr̃m ſuſtinere.

¶ *Ad uniuerſos ciues Mediolanenſium.*

Epiſtola. CXXXIII.

VT ex ſcriptis ueſtris pcipio, nonnullus mihi locus gratiæ apud uos eſt. Et quĩ meum non inuenio meritũ: diuinitus credo datũ. Non recuſo fauorem ingentis inſigniſq; populi. Amplector oblatam gratiam: & obuijs manibus glorioſæ ciuitatis deuotionẽ deuot⁹ excipio: præſertim hoc tẽpore quo abiecto errore ſchiſmaticorũ ad ſinũ matris eccleſiæ cum gaudio totius orbis reuerſa eſt. Arbitror tamen non ſolũ mihi gloriandũ ꝙ inuitor ad pacẽ quærendam, & à famoſiſſima urbe: cum ſim pauper ignobiliſq; perſona, tãti boni mediator atq; miniſter aſſumor: ſed uobis quoq; per talem nihilominus honor eſt flecti ad pacẽ & concordiã uicinorum ueſtrorum: quos nec multarũ ciuitatum hoſtilis impetus (ut bene notum eſt mundo) cedere aliqñ compulit. Itaq; feſtinans ad conſiliũ, ſpero me rediturum per uos & probaturum de gratia quam promittitis. Qui autẽ gratiam dedit, faciat ne in me uacua ſit.

¶ *Ad nouitios apud Mediolanum conuerſos.*

Epiſtola. CXXXIIII.

CHariſſimis fratribus de Mediolano nuper conuerſis ad deum. B. abbas dictus de Claraualle, in ſpiritu conſilij & fortitudinis quod bñ cœptũ eſt, digno exitu cõſummare. ¶ Benedictus deus qui fecit uobis uileſcere mundi gloriam, largiturus ſuam. O quàm uani filij hominum: quàm mendaces filij hominum in ſtateris: qui ſm illud euangelij: gloriam abinuicem quærunt: & gloriam quæ à ſolo deo eſt, nolunt: planè in hoc ipſi decipientes de uanitate in idipſum. Vos autem non ſic. Ab hoc uos opprobrio liberauit nũc diuina miſericordia, ut eſſetis xp̃i bon⁹ odor deo in omni loco: ipſi ad gloriam: angelis ad lætitiam: hominibus ad exemplum. Siqdẽ gaudiũ eſt in cælo ſup uno peccatore pniam agẽte: quãto magis ſup tot & talibus uiris & de tali urbe cõuerſis? Et ego fratres tanta lætitia ꝓuocatus, ſed & uocatus à uobis: per chariſſimos fratres Ottonẽ & Ambroſiũ quos ad hoc ipſum direxiſtis: decreuerã ſimul cũ ipſis uenire ad uos. Cæterum melius exiſtimãs, nõ in articulo temporis neq; in tranſitu uos uidere: diſtuli uſq; ad reditũ noſtrũ. Properam⁹ qppe ad cõciliũ ꝑ uos deo auxiliãte reuerſuri: cõſiliũ & auxilium quod ſm rationẽ poterimus, ueſtro ſancto propoſito præbituri.

¶ *Ad Petrum Papienſem epm.* *Epiſtola.* CXXXV.

SI ſemen bonũ iactum in terram bonã, fructum attuliſſe uidetur: ipſius eſt gloria qui dedit ſemen ferenti, fœcũditatem terræ, ſemini incrementũ. Quid in his nos capim⁹? Ego ſanè gloriam xp̃i alteri nõ dabo: multo uerò ſcrupuloſius uſurpabo mihi. Profectò lex dñi cõuertit aĩas: & non ego. Teſtimoniũ dñi fidele ſapientiã præſtat paruulis: nõ ego. Laudatur de bona literæ tornatura manus: non calamus. Fateor, ut multũ tribuã mihi: lingua mea calam⁹ ſcribæ uelociter ſcribentis. Sibi ergo inquis quid afferũt boni ſpecioſi pedes euangelizantiũ bona? Multũ per omnem modum: primũ quidẽ quia filij ſunt patris ſui q in cælis eſt: & gloriã quam deferunt patri, nequaquã à ſe ducunt alienam. Nam ſi filij, & hæredes. Deinde uerò ꝙ ꝓximorũ ſalutem ſuã nihilominus arbitrantur: quippe quos tanquã ſeipſos diligunt. Tertio quoq; ꝙ labor labiorũ ipſorum ſibi penit⁹ perire non poterit. Vnuſquiſq; enĩ mercedẽ accipiet ſm propriũ laborem. Ego labia mea nõ prohibui: tu aperuiſti & uiſcera: ideo proculdubio plus acceptur⁹ qm̃ plus laboraſti. Certus ſum enĩ quia nõ uacat tibi ꝙ ſitienti tuliſti aquã: & cũ panib⁹ occurriſti fugientibus. Nõ inquã uacãt officia humanitatis: nõ hortamenta ſalutis, quibus xp̃i uerè uiſcera in illis pauperibus refouiſti. Ambo tamen collaboratores: ambo coadiutores dei ſumus: ambo pariter ſperem⁹ fructũ i refectiõe aiaꝝ ſctarũ. Quis mihi det nũqua mẽoriã tui deſerere: nũquã ab ipa deſeri.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.* CXXXVI.

SI triſtia ſemper acciderẽt: qs ſuſtineret? Si ſemper proſpera: quis non contẽneret? Sed rerum cauta gubernatrix ſapientia, horum perneceſſaria uiciſſitudine eo moderamine electis ſuis curſum uitæ temporalis alternat: ut nec aduerſa frãgant: nec læta diſſoluant: cum potius & iſta ex illis gratiora: & illa ex his tolerabiliora reddãtur. Benedictus per omnia deus: triſtitia noſtra uerſa eſt in gaudiũ: acceperunt oleũ poſt uinũ uulnera noſtra. Raptores & prædones compũcti humiliantur. Sacerdotem domini in quẽ auſi ſunt mittere manus, cum honore remittunt. Spolia quæ diripuerant: & ſine deſidia recolligunt: & ſine fraude reſtituunt. Si quid horũ eſt qđ inueniri nõ poſſit: Delphinus ꝓ eo ſatisfaciet ad beneplacitũ ueſtrũ. Hoc quippe manu ſua in noſtra firmauit. Pro qua ſua promiſſione adimplenda, ſi uenerit ad pedes ueſtræ maieſtatis, quod & propoſuit: mitius quàm meruit ſupplicamus agi cũ iuuene. Non ꝙ uelimus impunitum eſſe tam grãde facinus: ſed ut eccleſia ita (ſi fieri põt) debita ſatiſfactiõe honoretur: ut is qui ſatisfacit, ſupra uires patientiæ ſuæ nõ exaſperetur, & pœniteat hominem noſtris acquieuiſſe conſilijs.

¶ *Ad Imperatricem Romanorum.* *Epiſtola.* CXXXVII.

IN recõciliatione Mediolanenſium non obliti ſumus unde à ueſtra excellẽtia præmoniti fueramus. Quod & ſi non monuiſſetis, nihilominus honori ueſtro & regni utilitatibus intẽderemus: ſicut ubiq; & ſemper fideliter quantum poſſumus facimus. Non ante ſanè Mediolanenſes in gratiã domini papæ & eccleſiæ unitatem recepti ſunt: quouſq; palã conrado refutato & abnegato, dñm noſtrũ Lothariũ in ſuũ regem & dñm receperunt: & Romanorũ imperatorẽ auguſtũ unà cũ toto orbe confeſſi ſunt: & de iniuria tranſacta iuxta conſilium & mandatũ dñi papæ digne uobis ſe ſatiſfacturos eſſe tacto ſacroſancto euãgelio ſpopõderũt. Vnde magnas agentes gratias diuinæ bonitati: q̃ abſq; bellorum periculis, abſq; humani ſanguinis effuſione, inimicos ueſtros ſic humiliauit: rogamus ueſtram ſatis nobis expertam clementiam, ut tempore ſuo cum requiſierint prædicti Mediolanenſes per dominũ papã utiq; mediatorem ſuæ reconciliationis gratiam ueſtrã, benignos uos atq; placabiles inueniamus: quatenus nec eos pœniteat ſanis paruiſſe conſilijs: & uos de eis debitum habeatis ſeruitiũ & honorem. Nõ enim decet ut fideles ueſtri q pro honore ur̃o laborãt: apud uos cõfundãtur. Cõfundetur aũt ſiqb⁹ de benignitate ur̃a ſpẽ idulgẽtiæ ꝓmiſerũt, cũ ꝓ ipſis iteruenerit, inuenerit uos (qđ abſit) iexorabiles.

¶ *Ad Henricũ regem Anglorũ.* *Epiſtola.* CXXXVIII.

HEnrico illuſtriſſimo Anglorũ regi. B. abbas dictus de Claraualle, honorem, ſoſpitatem, & pacẽ. ¶ Velle uos inſtruere de his præſertim quæ ſpectant ad honeſtatem: aut inſipientis eſt: aut uos penitus ignorãtis. Eapropter rem ſimpliciter intimaſſe ſufficit: & hoc paucis: quoniã facile oĩa tenenti multa ſuperflue ingeruntur. In ingreſſu urbis ſum⁹, ſalus eſt in ianuis: iuſtitia nobiſcũ eſt, ſed Romanis militibus cibus iſte nõ ſapit. Itaq; iuſtitia placamus deũ: militia terremus

hoſtes: ſolis

hoſtes: ſolis neceſſarijs neceſſaria non habemus. Quid
opus ſit facto ut opus ueſtrum compleatur: quod de do-
mini papæ Innocentij magnifica & honorifica illa ſuſce-
ptione feciſtis: uos melius noſtis.

Ad Lotharium imperatorem. *Epiſtola.* CXXXIX.

LOthario dei gratia Romano imperatori augu
ſto. B. abbas de Claraualle ſi quid poteſt pecca
toris oratio¶. Benedict⁹ deus q uos elegit &
erexit cornu ſalutis nobis, ad laudē & gloriam
nominis ſui, & reparandū imperij decus, ad ſubueniēdū
eccleſiæ ſuæ in tempore malo, poſtremò ad operandum
etiā nunc ſalutem in medio terræ. Ipſius eſt enī op⁹: q co-
rona gloriæ ueſtræ ita indies ampliatur & ſublimat, mira-
biliter creſcens ac proficiens in omni decore & magnifi-
centia apud deum & homines. Ipſius profectò nuper op⁹
& uirtus fuit: q iter ſatis laborioſum & meticuloſum pro
pace regni, & eccleſiæ liberatione ſuſceptum: in tāta pro-
proſperitate peregiſtis: Romæ ſiquidem imperialis cul-
minis plenitudinem glorioſiſſimè aſſecutus. Idq; quod
maius fuit, in manu non magna: ut animi fiduciq; magnitu
do clarius emineret. Q. ſi ante tantillum exercitum terra
tremuit & quieuit: quantus putamus horror hoſtiū cor-
da inuadere habeat: cum cœperit rex procedere in ma-
gnitudine brachij ſui? Animabit inſuper honeſtas cauſæ:
imo duplex prouocabit neceſſitas. Non eſt meum horta-
ri ad pugnā: eſt tn̄ (ſecurus dico) aduocati eccleſiæ arcere
ab eccleſiæ infeſtatione ſchiſmaticorū rabiem: eſt Cæſaris
propriā uendicare coronā ab uſurpatore Siculo. Vt enī
conſtat Iudaicā ſobolem ſedem Petri in Chriſti occupaſſe
iniuriā: ſic proculdubio omnis qui in Sicilia regē ſe facit,
cōtradicit Cæſari. Si aūt utrūq; incūbit Cæſari: reſtitue-
re ſcilicet Cæſari quæ ſunt Cæſaris: & q̄ ſunt dei deo: cur
apud tullū res dei minuitur: cū Cæſar nihil ibi lucretur?
Verendū eſt ne minimorū neglectus: impedimētū ſit ma-
ximorū. Hoc eſt qđ dico. Eccleſia ſancti Gēgulfi grauiter
iniuſteq; (ut dicitur) in illa ciuitate opprimit: & aiunt ue-
ſtræ prudētiæ neſcio qua fraude ſubreptū: ut dño papæ
p iuſtitiā ſubuenire parāti: ueſtræ interuētu precis obuia
retis. Obſecro & conſulo conſultius agi: noxiā reuocari
precē: dari locū iuſtitiæ: antequā eccleſia illa funditus de-
ſtruatur. Pauper ſum ego: fidelis tn̄ ueſter: & ſi uideor im-
portunus, fortaſſis inde eſt. Dominam imperatricem in
Chriſti charitate oppido ſalutamus.

¶*Ad eundem.* *Epiſtola.* CXL.

MIror cuius inſtinctu uel conſilio uigilantiæ ue-
ſtræ ſubripi potuerit, ut homines digni certè
duplici honore & gratia: contraria à uobis au
dirent (Piſanos dico, qui primi & ſoli interim
adhuc erexere uexillū aduerſus inuaſorem imperij). Quàm
iuſtius in eos regia incāduiſſet indignatio, qui pplm ſtre
nuū & deuotū quacūq; occaſione offendere auſi ſunt, eo
p̄cipuè tēpore quo accincti in multis milib⁹ ſuis exierant
oppugnare tyrānum: ulciſci iniuriā dñi ſui: & imperialē
defenſare coronam? Vt enī cōgruētiſſimè aſſignem huic
genti quod olim de ſancto Dauid dicebatur: quæ nā quæ-
ſo in omnib⁹ ciuitatibus ſicut Piſa: fidelis, egrediēs, & re-
grediens, & pergens ad imperiū regis? Nonne hi ſunt q
nuper regni illū unicū ac potētiſſimū hoſtē ab obſidione
Neapolis fugauerūt? Nonne hi ſunt, qui etiā quod penè
incredibile dictu eſt: in uno impetu ſuo expugnauerunt
Amalfiā, & Rebellē, & Scalā, atq; Atturinā, ciuitates utiq;
opulentiſſimas & munitiſſimas: omnibusq; qui antehac
tentauerunt, uſq; ad hoc tp̄s (ut aiunt) inexpugnabiles?
Quàm dignū, quàm æquū, quàm plenū ratiōe & iuſtitia
fuerat: ut fideliū terra interim ſaltem dū hæc actitarēt, ab
oī hoſte ſecura cōſiſteret: tū pro p̄ſentia ſummi pōtificis:
quē iamdudū exulem Piſani apud ſe cum ſummo honore
ſeruabant & ſeruant: tū pro ſeruitio impatoris, p quo &
ipſi tunc tp̄ia exulabāt? Factum eſt autē per contrariū: ut
gratiā qui offenderunt, & qui ſeruierunt iram merērētur.
Sed uos fortaſſis adhuc iſta neſciebatis. Oportet ergo
nunc qn̄ res eſt nota uobis: imo & decet & expedit, muta-
re uos & uerbū & aīm, ut uiri regijs magis fauoribus &
muneribus honorādi: à ueſtra parte decætero audiant &
recipiant prout meriti ſunt. O quantum meruere Piſani:
quantum adhuc mereri poſſunt? Sat eſt dictum ſapienti.

¶*Ad Humbertum abbatem Igniacenſem: qui abbatiam ſuam di-
miſerat.* *Epiſtola.* CXLI.

PArcat tibi oīpotēs deus. Quid uoluiſti facere?
Quis te crederet ad tantū prorūpere malū, ho
minem tantis præditum bonis? Quomodo po
tuit arbor bona peſſimum hunc ex ſe produce-
re fructū? O quàm terribilis deus in iudicijs ſup filios ho-
minū. Nō miror q diabolus iſtud potuit: ſed q deus pmi
ſit: quippe cui iam tot annis purè: ſicut credim⁹, & deuotè
ſeruiſti. Quid faciet de me utiq; pigro & negligenti ſer-
uo: qui fidelē famulū ſuū ſic uel ad tempus tradidit in ani
mam inimicorū eius? Quid quæſo rationis, imo quid nō
impietatis habet hæc fuga tua: de qua filij lugent: aduer-
ſarij rident? Miror q te non terruit Arnaldi abbatis exē-
plum: cuius ſimilis præſumptio digno ſed pauendo fine
(ut bene meminiſti) in breui eſt uindicata. Et quidem ille
qualemcunq; (ut bene noui ego) habuit cauſam: tu nul-
lam. Nunquid enim aut monachi tuis erant inobedien-
tes imperijs: aut conuerſi ſegnes in operibus: aut uicini
fortè tibi tuiſue rebus infeſti: aut certè modica & nō ſuf-
ficiens ſubſtantia mundi, quatenus relinquere cogereris
quos uel regere uel paſcere non ſufficeres? ¶Vide ne & te
tāgat uox illa dei: quia odio habuerunt me gratis. Quid *Ioan.15.*
enim debuit tibi facere: & non fecit? Vineā tibi plantauit
electā & ſpecioſiſſimā. Sepem ei circūdedit uotiuæ conti-
nentiæ: torcular diſtrictiſſimæ diſciplinæ fodit in ea: &
ædificauit ſanctæ paupertatis turrim ad cælos uſq; ptin-
gentem: te cultorē atq; cuſtodem conſtituit. Honeſtauit
te in laborib⁹ tuis, & complebit illos ſi permittis. Sed tu
proh nefas deſtruis maceriā eius, & racemis optimis ple-
nā exponis omnibus qui prætergrediūtur uiā. Heu quis
prohibebit aprū de ſylua ut non exterminet: & ſingularē
ferum ne depaſcat eā? Mirū uerò ſi in hoc morti te bene
præparare putas: quod quidē ad me ſcripſiſti: ut in tanto
ſcādalo & in anathemate dñi papæ mori uelle nō timeas.
Deinde ſi ita neceſſarium erat: non potuit aliud tempus
conſiderari: niſi cum neceſſitatibus uniuerſalis ecclīæ de-
tineor: ut illi miſeræ quam exponis nō liceat ſubuenire?
Obſecro te per eum qui pro te crucifixus eſt, ut ſatis affli-
ctos amplius cruciare parcas, & triſtitiam ſuper triſtitiā
addere deſiſtas: quia ut uerum fatear, ſic pro hac eccleſiæ
generali grauiq; ſciſſura affectus ſum: ut tædeat animam
meam uitæ meæ: etiam te & tuis in pace degentibus.

¶*Ad monachos Alpenſes.* *Epiſtola.* CXLII.

BOnus pater ueſter atq; noſter authore deo ad
altiorem gradum aſſumptus eſt. Faciamus er-
go chariſſimi, qđ dicit pphēta: Eleuat⁹ eſt ſol, *Abac.3.*
& luna ſtetit in ordine ſuo. Sol eſt ille per quē
Alpenſis congregatio illuſtris ubiq; redditur: tanquam
luna per ſolem. Eleuato itaque illo ſtemus nos in ordine
noſtro, quicūq; elegimus abiecti eſſe in domo dei noſtri:
magis quàm habitare in tabernaculis peccatorū. Ordo
noſter abiectio eſt: humilitas eſt: uolūtaria paupertas eſt:
obedientia, pax, gaudiū in ſpū ſctō. ¶Ordo noſter eſt eſſe
ſub magiſtro, ſub abbate, ſub regula, ſub diſciplia. Ordo
noſter eſt ſtudere ſilētio, exerceri ieiunijs, uigilijs, orōni-
bus, opere manuū: & ſuper oīa excellentiorem uiā tene-
re: quæ eſt charitas. Porrò in his omnib⁹ pficere de die in
diē: & in ipſis perſeuerare uſq; ad ultimū diē. Et hæc qdē
aſſiduè uos confidimus actitare. Cæterum unum opus fe-
ciſtis: & omnes mirantur: q cùm ſancti eſſetis: nō reputā-
tes ueſtrā ſanctitatem, alienā participare curaſtis: ut eſſe-
tis ſanctiores. Impletū eſt quod legitur in euāgelio. Cùm *Lucæ.17.*
feceritis omnia quæ mandata uobis fuerint: dicite, ſerui
inutiles ſumus. ¶Inutiles uos reputatis: & humiles inuē-
ti eſtis. Recta facere, & inutilem ſe reputare, apud paucos

inueniſ:& ideò multi admiranſ. Hoc, inquã, hoc prorſus
uos de illuſtribus reddit illuſtriores, ſanctiores de ſctis. Et
ubicunq; diuulgatus eſt ſermo iſte, repleuit omnia ſuaui-
tate odoris. Hæc uirtus me iudice pſerſ etiam protractis
ieiunijs:& anticipatis uigilijs: oĩ deniq; corporali exerci
Ti. 4. tio: tãquã uera pietas q̃ ad oĩa ualet. Quàm læto ſinu col-
legit uos multitudo Ciſterciẽſis: quàm alacri uultu ſpecta
uit hoc angelica celſitudo? Nouerunt ſiquidẽ illi ſpũs oĩ-
potenti deo placere ſuper oĩa fraternã ſocietatem, & con
Eſa. 41. fœderatiouẽ, cũ dicat per ꝓphetã. Glutino bonũ eſt. Et ꝑ
Pſal. 132. aliũ, Ecce quàm bonũ & quàm iocundũ habitare fratres
in unũ. Itẽ frater fratrẽ adiuuãs: ambo conſolabunſ. Ad-
uertitur etiã hoc factũ humilitatẽ redolere. Quæ quàm ac
Iaco 4. cepta ſit diuinæ maieſtati, docet ille qui dicit, Sup̃bis deꝰ
reſiſtit: humilibus aũt dat gratiã. Oſtendit & ipſe humili-
Mat. 11. tatis magiſter per ſemetipm̃, dicẽs: Diſcite à me, quia mi-
tis ſum, & humilis corde. Quid dicam de noſtro puſillo
grege Clareuallis, cui ſpecialius adhæſiſtis: quanto uos &
quàm ſpeciali cõplectaſ affectu? Non põt dici uerbo, qđ
de mutua charitate inter nos & uos ſpũalis infuſio mira-
Nota. biliter operatur. Supereſt fratres ut inuocato ſpiritu ſan-
cto matureris uobis eligere patrẽ. Nã ſi me expectaretis,
uereor ne aduẽtus noſter differaſ in longũ: & illa dilatio
eſſet periculoſa. Sed uocate ad uos fratrẽ noſtrũ chariſſi-
mũ Godefridũ priorẽ Clareuallis, q & in hoc ſicut ĩ alijs
impleat uicem noſtrã: ut cõſilio eius, uel fortè illorũ quos
ipſe pro ſe miſerit, ſi uenire non poterit, necnon & patris
ueſtri Guarini, talẽ perſonã eligatis, de qua & deus hono
rem habeat, & uos ſalutẽ. Memores mei eſtote fratres.

¶ *Ad ſuos Clareuallenſes.* *Epiſtola.* CXLIII.

CHariſſimis fratribus Clareuallis, monachis, cõ
uerſis, nouitijs, frater. B. gaudere in dño ſemp.
¶ Ex uobis perpendite quid patiar ego. Si uo-
bis moleſta eſt abſentia mea, nemo dubitet mi-
hi eſſe moleſtiorẽ. Nõ eñ paris iacturæ, nec eiuſdẽ graua
minis eſt me uno carere uos: mecq; uña uniuerſitate deſti-
tui. Tot me neceſſe eſt affici curis, quot uos eſtis, & ad ſin
gulos quoſq; ueſtrum dolere abſentiam, timere pericula.
Duplex contritio iſta non me deſeret, quouſq; meis uiſce
ribus ego reddar. Quod quidem & uos ſentire ꝑ me nõ
ambigo: ſed ego unus ſum. Vobis ergo una, mihi multi-
plex incumbit triſtãdi ratio, utpote ꝓ oĩbus uobis. Nec
ſolùm cruciat ꝙ abſq; uobis uel ad tempꝰ uiuere cogor:
ſine quibus & regnare miſeram mihi reputo ſeruitutem:
ſed etiã ꝙ uerſari compellor in his quæ amicam quietem
omnino perturbant, & meo propoſito minus fortaſſe cõ-
ueniunt. Hæc ſcientes, moræ meæ quæ meæ nõ eſt uolun
tatis, ſed eccleſiaſticæ neceſſitatis, non oportet uos indi-
gnari, ſed compati. Spero autẽ ꝙ non erit longa: uos ora-
te ut non ſit infructuoſa. Detrimenta q̃ interim fortè con
tingent, emolumẽta reputentur, qm̃ deꝰ in cauſa eſt. Qui
cũ ſit benignus, & oĩa poſſit, facilè dãna reſarciet: non ſo-
lum integrè, ſed etiã cumulatè. Propterea bono animo ſi-
mus, deũ habentes nobiſcum, in quo & uobis præſentes
ſumus, quantiſlibet terrarum ſpatijs diuiſi à nobis uidea-
mur. ¶ Quicũq; in uobis bene officioſum ſeipm̃ exhibet,
humilẽ, timoratũ, ſtudioſum lectionis, orationibꝰ uigilẽ,
fraternæ charitatis ſolicitum, nõ me putet abſentem ſibi.
Nam qũo ei pñs ſpũ non ſum, cũ quo eſt mihi cor unũ &
aĩa una? Si quis autẽ ſuſurro (qđ abſit) extitit inter uos,
aut bilinguis, aut murmurãs, aut cõtumax, aut impatiẽs
diſciplinæ, aut inquietus & uagus, & qui panem ocioſus
comedere nõ erubeſcat: huic etiã ſi corpore pſens eſſem,
longè eſſet ab eo aĩa mea, eo ꝙ ipſe longè fecerit à ſe deũ,
morũ non locorum diſtantia. Interim fratres dum uenio,
ſeruite dño in timore, ut ſine timore quõq; de manu inimi
coꝝ ueſtroꝝ liberati, ſeruiatis illi. Seruite ĩ ſpe, qm̃ fidelis
eſt in promiſſis. Seruite ex merito, qa multꝰ in meritis eſt.
Nã & ſi cætera taccam, hoc ſolo certè non immeritò uitã
2 Cor. 5. ſibi uendicat noſtram, ꝙ pro ea præbuit ſuam. Nemo igi
tur ſibi uiuat: ſed ei qui pro ſe mortuus eſt. Cui eñ iuſtius
uiuam, quàm ei qui ſi non moreretur, ego non uiuerem?
Cui commodius, quàm promittẽti uitam æternam? Cui
magis ex neceſſitate, quàm flãmas perpetuas minitanti?
Sed ſeruio uoluntariè, qa charitas libertatem donat. Huc
prouoco uiſcera mea. Seruite in charitate illa quæ timo-
rẽ expellit, labores non ſentit, meritũ nõ intueſ, pmiũ uõ
requirit, & tñ plus omnibus urget. Nullus terror ſic ſoli-
citat, nulla præmia ſic inuitant, nulla iuſtitia ſic exigit.
Ipſa uos mihi inſeparabiliter iungat, ipſa me uobis iugi-
ter repræſentet, horis maximè quibus oratis, chariſſimi
& deſideratiſſimi fratres.

¶ *Ad eoſdem.* *Epiſtola.* CXLIIII.

TRiſtis eſt anima mea uſq; dũ redeã, & non uult
conſolari uſq; ad uos. Quæ eñ eſt mihi cõſola-
tio in tẽpore malo, & in loco peregrinationis
meæ? Nõne uos in dño? Minime quidẽ deſe-
rit me quocunq; iero dulcis memoria ueſtri: ſed quantò
memoria dulcior, tantò abſentia moleſtior. Heu mihi qa
incolatus meus non ſolum prolongatus eſt: ſed etiam cu
mulatus. Et reuera iuxta prophetã, ſuper dolorem uulne Pſal. 68.
rum meorum addiderunt, qui me à uobis aliquando uel
corpore ſeparãt. ¶ Eſt cõmune exilium, ipſumq; moleſtũ
ſatis: ꝙ quamdiu ſumus in hoc corpore, peregrinamur à
dño. Huic acceſſit & ſpeciale (quod penè impatientẽ me
reddit) ut cogar uiuere ſine uobis, longa moleſtia, & tæ-
dioſa expectatio, uanitati huic occupãti oĩa, tamdiu ma-
nere ſubiectum, feculenti corporis horrido circũdari car
cere, & mortis uinculis, funibuſq; peccatoꝝ necdũ abſol
uit, & tãto tpe nõ eſſe cum xp̃o. Cæterũ aduerſus hæc oĩa
unum mihi remedium qualecunq; erat, & uerè datum de-
ſuper, pro uultu uidelicet gloriæ qui abſconditus eſt uſq;
adhuc, uidere interim templum dei ſanctum qđ eſtis uos.
Ex hoc templo facilis mihi uidebatur tranſitꝰ ad illud glo
riosum, ad quod propheta ſuſpirat, dicens: Vnam petij à Pſal. 26.
dño, hanc requirã, ut inhabitẽ in domo domini omnibus
diebus uitæ meæ: ut uideã uoluntatem domini, & uiſitem
templum eius. Quid dicam: quoties id ſolatium interpo-
latũ eſt mihi? Ecce hoc tertiò (niſi fallor) auulſa ſunt à me
uiſcera mea. Paruuli ablactãti ſunt ante tẽpus: ipſos quos
per euangeliũ genui, nõ licet educare. Propria deniq; de-
ſerere, & aliena curare cogor, & dubito penè quid magis
ægrè ferã: an ſubtrahi illis, aut implicari iſtis. Itane bone
Ieſu tota deficiet in dolore uita mea, & anni mei in gemi-
tibus? Bonum mihi dñe magis mori quàm uiuere eſt: nõ
tamẽ niſi inter fratres, inter domeſticos, iter chariſſimos.
Id ſiquidem dulcius, humanius, tutiuſq; eſſe conſtat. Imo
uerò pium eſt, ut in hoc remittas mihi ut refrigerer priuſ-
quã abeam & amplius non ero. Si placet domino meo ut
oculi patris qualiſcũq;, qui nõ ſum dignus uocari pater,
claudantur manibus filiorum, ut extrema uideant, exitũ
conſolentur, ſpiritum ſuis deſiderijs leuent ad cõſortium
ſi dignum iudicas beatorũ, cum pauperũ corporibꝰ pau
peris corpus ſepeliãt: hoc prorſus, ſi inueni gratiã in ocu
lis tuis, pcibus & meritis eorundem fratrum meorũ obti
nere toto affectu deſidero. Veruntñ nõ mea uolũtas, ſed
tua fiat. Nec mihi uiuere uolo, nec mori. ¶ Sed dignũ eſt
ut qui dolorem meum audiſtis, etiam conſolationem nõ
ignoretis: ſi qua eſt. Primũ quidẽ de omni labore & cala-
mitate quam patior, ſolum arbitror eſſe in cauſa eum cui
oĩa uiuunt. Velim nolim neceſſe eſt me uiuere illi, q meam
ſibi propriæ uitæ poſitione acquiſiuit, qui & potens eſt ſi
quid patimur pro ipſo, recõpenſare nobis in illa die mi-
ſericors & iuſtus iudex. Qꝫ ſi inuitus militauero ei, diſpẽ-
ſatio mihi tantũ credita eſt, & ero ſeruus nequã. Si aũt uo
lens, gloria eſt mihi. In hac ergo aliquantulum conſide-
ratione reſpiro. Deinde ꝙ ſæpe non meis meritis ſuperna
gratia honeſtauit me in laboribus meis, & gratia illa in
me uacua non fuit, ſicut in multis expertus ſum, & uos ex
pte nõ latuit. Sed & hac uice quàm neceſſaria eccleſiæ dei
ſit uel fuerit præſentia paruitatis noſtræ, dicerẽ ad conſo
lationẽ ueſtram, ſi non gloriã redoleret. Nunc aũt melius
eſt ut

eſt ut hoc ꝑ alios cognoſcatis. Inſtantiſſima poſtulatione imperatoris, aplicoq; mandato, necnõ eccl'iæ ac principũ precibus flexi, dolentes & nolentes, debiles atq; infirmi, & (ut uerum fatear) pauidæ mortis pallidam circũferentes imaginẽ, trahimur in Apuliam. Rogate quæ ad pacẽ ſunt eccleſiæ, rogate quæ ad ſalutem ſunt nobis: ut iterũ nos uideamus, uobiſcum & uiuamus & moriamur: & ſic uiuite ut obtineatis. Infirmus in arcto tẽporis, certè cum lachrymis & ſingultibus iſta dictaui, teſte chariſſimo fratre noſtro Balduino qui ſtilo ea excepit: quem eccleſia uocauit ad aliud officium & ad aliam dignitatem. Orate & pro ipſo tanquam unico ſolatio meo: & in quo ſpiritus meus plurimum requieſcit. Orate pro domino papa, qui me pariter & uniuerſitatẽ ueſtram paterno fouet affectu. Orate & pro domino cancellario, qui mihi pro matre eſt: & pro ipſis qui cum eo ſunt domino Luca, & dño Griſogono, magiſtro Iuone, qui ſe nobis exhibẽt fratres uterinos. Qui mecum ſunt frater Bruno & frater Gerardus ſalutant uos, ſupplicantes & ipſi pro ſe orari.

¶ *Ad abbates Ciſtercij cõgregatos.* Ep'la CXLV

IN multa infirmitate corporis, & cordis anxietate (deꝰ ſcit) dictaui iſta ad uos, homo miſer, homo natus ad laborem: frater tñ ueſter. Utinam nunc ipſum ſpm̃ in quo congregati eſtis, merear habere interpellatorẽ ad ueſtram unanimitatem: qui imprimat pectoribꝰ ueſtris calamitatẽ quam patior: qui imaginem mei triſtem ac ſupplicem ſicut eſt, fraternis affectibus repſentet. Non hoc oro, ut creet in uobis nouã miam, quia noui ego quàm familiaris uniuerſitati ueſtræ ſit illa uirtus: ſed hoc oro, ut intimo ſentiatis quo & quanto affectu oporteat miſereri. Certus em̃ ſum quia ſi id datũ fuerit, cõtinuo lachrymæ de theſauro pietatis erũpẽt, ſingultꝰ, & gemitꝰ, & ſuſpiria hincinde pulſabunt cælos, & audiet deus, & placabit mihi, & dicet: Reddidi te fratribus tuis: nõ morieris inter extraneos: ſed inter tuos. Tantis ſiqdẽ laboribꝰ & doloribꝰ affectus ſum, ut ſæpe tædeat me etiã uiuere. Humanũ aũt dico propter infirmitatẽ noſtrã. Deſidero differri uſq; dũ reuertar ad uos, ut non moriar niſi inter uos. De cætero fratres bonas facite uias ueſtras & ſtudia ueſtra, quæ recta, q̃ honeſta, q̃ ſalubria ſunt cõſtituẽtes & tenẽtes: an̄ oia ſoliciti ſeruare unitatẽ ſpũs in uinculo pacis: & deus pacis erit uobiſcum.

¶ *Ad Burchardũ Barlernẽſem abbatẽ.* Ep'la. CXLVI.

IGnitũ eloquiũ tuũ uehemẽter, & ignitum illo igne quẽ dñs miſit in terram. Legi illud, & concaluit cor meũ intra me: bñdixi illi fornaci de qua hmõi ſcintillæ euolaſſent. Nõnne cor tuũ ardẽs erat in te, cũ iſta dictabas? Bonꝰ hõ de bono theſauro ſuo profert bona. Si laboraui in te, uti tu humiliter memoras: nõ me piget. Araui in ſpem profecto ꝑcipiẽdi fructus: & ſpes nõ cõfundit. En de fructu operũ meorũ ſatiãtur uiſcera mea in terra aliena, & ſentio ipſo meo experimento ſemen meũ nõ ſecus uiã, nõ ſuper lapides, non inter ſpinas: ſed in terrã bonã & optimã cecidiſſe. Et ſi cũ parerẽ, triſtitiã habui, iã non memini preſſuræ præ gaudio, quia natus eſt infans in mundo. Infans dixerim malitia, non ſenſu: quẽ poſſet ſaluator præponere ſenibus ad imi-
Mat.18. tandũ, denuo dicens: Niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnũ cælorũ. Infans q di-
Pſal.118. cat: Super ſenes intellexi, quia mandata tua quæſiui. Qui
Ibidem. dicat: Adoleſcentulus ſum ego & cõtemptus, iuſtificationes tuas nõ ſum oblitus. Confiteor tibi pater dñe cæli & terræ, qa abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibꝰ, & reuelaſti ea paruulis. Ita pater: quia ſic placitum eſt ante te. Tuo placito ſunt id quod ſunt, nõ ſuo merito. Nec em̃ inuenis merita: ſed præuenis. Omnes peccauimus, & egemus p̃ueniri. Tu ergo frater agnoſce te p̃uentum, & p̃uentum in bñdictionibꝰ dulcedinis: non à me qui nihil ſum: ſed ab illo q me ut de tua te ſalute monerẽ: aſpirãdo præuenit. Nam ut multũ mihi tribuas, plantator ſum, rigator ſum: abſq; illo tñ qui incrementũ dat, quid ſum? Ipſi te in omni humilitate ſubijcias, ipſi tota deuotione inhæreas. Me uerò utere eius ſeruo, cõſeruo tuo, comite in uia, cohærede futuro in patria, ſi tñ ſtudioſiſſimè impleuero miniſteriũ ad qđ tibi miſſus ſum, idq; quãtũ in me eſt effecero ut hæreditatẽ capias ſalutis. Ad ea de qbꝰ q̃ſtus es, ita reſpõdeo. Neceſſitates tuas ut meas portabo cũ uenero.

¶ *Ad Petrũ abbatem Cluniacẽſem.* Ep'la. CXLVII.

DOmino & patri reuerẽdiſſimo Petro Cluniacẽſi abbati, ſuus Bernardꝰ, quod ſuus. ¶ Viſitet te oriens ex alto, ô bone uir: qa uiſitaſti me in terra aliena, & in loco peregrinationis meæ conſolatus es me. Bene feciſti, intelligẽs ſuper egenũ & pauperem. Abſens erã, & abſens etiã longo tempore, & recordatus es nois mei, hõ magnus, & occupatus in magnis. Benedictus ſanctus angelus qui pio pectori tuo id ſuggeſſit. Benedictus deus noſter qui perſuaſit. En teneo, unde glorier apud extraneos, literas tuas, & illas literas in quibus tuã mihi animã effudiſti. Glorior ꝙ me habeas nõ modo in memoria: ſed etiã in gratia. Glorior priuilegio amoris tui, refectus ſum de abũdantia ſuauitatis pectoris tui. Nõ ſolum autem: ſed & glorior in tribulationibus, ſi quas dignus habitꝰ ſum pro eccleſia pati. Hæc planè gloria mea, & exaltans caput meum, eccleſiæ triumphus. Nam ſi ſocij fuimus laboris, erimus & conſolationis. Collaborandum fuit & cõpatiendum matri, ne & de nobis quereretur, di-
cens: Qui iuxta me erant, de longe ſteterunt, & uim facie Pſal.37.
bant qui quærebãt animam meã. Deo aũt gratias qui dedit ei uictoriam, honeſtauit eam in laboribus: & cõpleuit labores illius. Triſtitia noſtra in gaudiũ, & luctus noſter uerſus in citharam eſt. Hyems tranſijt, imber abijt & receſſit, flores apparuerunt in terra noſtra, tempus putationis aduenit, amputatum eſt ſarmentũ inutile, putre membrum. Ille ille iniquus qui peccare fecit Iſrael, morte abſorptus eſt, & traductus in uẽtrem inferi. Fecerat quippe
ſm̃ prophetã, pactũ cum morte, & cũ inferno fœdus inie- Eſaie.28.
rat. Ideoq; iuxta Ezechielẽ, factus eſt perditio, & nõ ſubſiſtit in æternum. Alius quoq; omniũ ſicut maximus, ita & peſſimus inimicus abſciſſus nihilominus eſt. Et is erat unus ex amicis eccleſiæ: ſed illis de quibus ſolet queri &
dici: Amici mei & proximi mei aduerſum me appropin- Pſal.37.
quauerunt & ſteterunt. Si qui reſtant, citò ſperamus de ſimilibus idem iudicium. Prope eſt ut reuertar ad fratres meos: ſi uita comes fuerit, per uos ſicut intendo tranſiturus. Interim commendo me ſanctis orationibus ueſtris. Salutamus fratrem H. camerarium, & oẽs qui circa uos ſunt, cum reliqua ſancta multitudine.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.* CXLVIII.

DOmino Petro abbati Cluniacẽſi. B. humile dilectiõis obſequiũ. ¶ Lectis literis ueſtris lætatꝰ ſum in eis, ꝙ tantillũ uidelicet tantus in benedictionibus dulcedinis p̃uenire curaſtis. Cæterum uidendi nos inuicẽ, & colloquẽdi pariter, qm̃ dignũ iudicatis, qñ ſe offeret illa opportunitas, qñ conueniens locus, qñ iuſta occaſio? Hæc interim paucis ueſtris pauca reddidimus, ampliora libenter donaturi, cũ ea uobis oneroſa non fore cognouerimus. Alioquin qñ hoc ipſum auderet noſtra puſillitas, niſi daret ad dignitatem ueſtrã acceſſum ueſtræ dignationis humilitas?

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.* CXLIX.

QUàm nolim fieri ꝙ ueſtræ putem obuiare reuerentiæ: credo ſynceritatem ueſtram non latere. Ea fiducia ſuggerere uobis non dubito, quod ſuggerendũ uidetur. De monaſterio ſancti Bertini uellem uos moderatius agere, quàm cœpiſtis. Nam & ſi hoc uobis in pace ſubijcere & abſq; omni contradictione poſſetis, ne tunc quid ueſtra referret uideo. Neque enim crediderim uos delectari honore cum tanto onere. Nunc uerò cùm nec abſq; magno labore uendicare uobis præfatum monaſterium, nec in pace, ut aiunt, queatis poſſidere: honeſta uobis (ut mihi uidetur) præbetur quieſcendi occaſio, timor inquietandi.

¶ *Ad dominum papam Innocentium.* *Epiſtola.* CL.

SAnitas capitis redũdet in membra. Vnguẽtum
quod deſcendit in barbam de capite, extrema
quoq; fimbria ueſtimẽti participet. Si percuſſo
paſtore diffugerant oues, ualente & incolumi
ſecure reuertantur ad paſtum. Quod dicimus, hoc eſt, de
gloriæ ueſtræ crebris ſucceſſibus, creber nuucius lætifi-
cat ciuitatẽ dei. Iuſtũ proinde eſt, ut ueſtra proſperatio,
eccleſiæ roboratio ſit: & cũ exaltat deus electum de plebe
ſua, ipſa quoq; ſe ſentiat exaltari, ac de roboris incremen-
to fortiorẽ agnoſcat. Nam ſi compaſſa eſt, & conregnare
debet, Sic dignũ uobis, ſic nobis neceſſariũ. Quid enim?
Si in timore & anguſtia æquitatis uigor non languit, nõ
tepuit feruor: modo cedimus cum appropinquamus ad
palmã? Quæ eminuit in infirmitate, in ſublimitate uirtus
ſuccumbet? Quàm nempe in manu ualida ordinatum eſt
nnbile illud monaſteriũ Virziliacenſe? Nec inſanis pruſe
ctò tumultibus armatæ plebis, nec effreni furentium atq;
obſtrepentiũ ueſaniæ monachorũ, uec quod his fortius,
fuit, copijs mãmonæ cedẽdũ putauit, uel ad modicũ apo-
ſtolica celſitudo. Quid apud ſanctũ benedictũ? Nunquid
regia indignatio prohibere potuit ſpiritũ libertatis accẽ
ſum atq; accinctũ aduerſus carnẽ & ſanguinem? Sic ſancti
Meminij, ſic ſancti Satyri, miro modo eccleſiæ immutatæ
ſunt, & de ſynagóga Satanæ reſtitutæ ſunt in ſanctuariũ
dei, nellent nollent oẽs iniqua agentes inperuacuẽ. Sed
neẽ Leodij ceruicibus imminẽs mucro barbaricus cõpu
lit acquieſcere importunis improbiſq; poſtulationibus
iracundis atq; iraſcentis regis. Quis uerò dignis efferat
laudibus, quod nouiſſimẽ diebus iſtis de manu potentis,
eminus licet, emiſſum eſt in turbatores eccleſiæ Aurelia-
nenſis? Reuera nunc ſagitta Ionathæ nõ abijt retrorſum:
& haſta eius nõ eſt auerſa. In qno tamen uerbo rex quidẽ
turbatus eſt: ſed nõ oĩs Hieroſolyma cũ illo. Magis autẽ
mitigauit omnẽ iram ſuã & ipſe tandẽ. Erubuit ſiquidem
& timuit fruſtra armari aduerſus dñm, & aduerſus Chri-
ſtum eius. Hinc prorſus eleuata eſt magnificentia tua ſup
cælos: tantũ ut laudabile principiũ cõdigno exitu peror
netur. Quod quidem uniuerſi qui nos amant, uehemẽter
expectant: idq; flagitant maturari. Sanè ſimili zelo & in
manu æquè potenti, eccleſiæ Turonenſi iamiamq; ſubue-
nire neceſſe eſt. Alioqn prope interitũ eſt & ipſa niſi cito
feratis auxiliũ. Reuixit (ut aiũt) Gilleberti ſpiritꝰ in Phi
lippo: ipſiꝰ planè & nepote carnis, & hærede ambitionis.
Quãta nempe dominandi cupiditate & iſte iuuenis inar-
deſcat: indicat matris ſuæ eccleſiæ diuturnus & miſerabi
lis cruciatus: quo penè eã euiſcerat miſer, ut ſe parturiat
in honorem. Eſt tñ autore deo eius tergiuerſationibus fi-
nis tandẽ impoſitus: ſi tñ quod dictãte iuſtitia, & compel
lente malitia, & pace prouocante in eum actum eſt: apo-
ſtolicæ authoritati ratũ habere placuerit. Abſit aũt ut cõ
fundat fideles ſuos benigna maieſtas: quibus idem nego-
cium dignũ duxit cõmittere terminandũ. Abſit, abſit ut
ſæua ambitio refugiũ habeat apud innocẽtiæ defenſorẽ.
Hoc ipſum quantæ audaciæ eſt qđ tẽtat, quãtæ demẽtiæ
quod ſperat? Semel & ſecũdo iam aplici cõtemptor man-
dati, iuſtitiã ſubterfugit, & nunc impudẽtiori temeritate
audet denuo nihilominꝰ tantæ æquitatis uultibꝰ præſen
tari? Cui obſcurũ eſt quàm impiè cogitet in mammonæ
uiribꝰ turrim fortitudinis oppugnare: hõ qui de iuſtitia
penitus nõ præſumit? Sed ſecuri ſumus. Siquidem qui tẽ
Pſal.88. tatur. Innocẽtius eſt, & filius iniquitatis non apponet no
cere ei. Decætero memoriã abundãtiæ ſuauitatis tuæ dul
ciſſime pater dum ſuſpiramus: præſentiã dulciter inuicẽ
eructamꝰ: quia caremus illa, in iſta conſolamur. Hæc ſedu
la cordibus, hæc oribus frequens eſt. Sal eſt in omni ſer-
mone, aures mulcet, dulcorat ora, corda recreat & inflam-
mat. Celeberrima eſt in cõuẽtibꝰ ſctõꝝ: colloquia cõdit:
impinguat preces: ad orandũ ſolicitat. Oramꝰ & nunc ſo
liciti ꝓ uobis & ueſtris, ut æterna memoria dignos uos
ipſa æternitas habeat: cui & ꝓ qua tẽpalr laboratis. Amẽ.

¶ *Ad Philippum Turonenſis eccleſiæ electum.*
Epiſtola. CLI.

DOleo ſuper te Philippe chariſſime: ſed quæſo
te ne rideas dulorem meum. Nam ſi tibi mini-
me uideris forſitan eſſe dolendus: ideo magis
dolendus. Tu uideris quid de te ſentias: ego te
arbitrur omni lachrymarũ fonte plãgendũ. Dolor meus
non eſt dignus ſubſannatione, ſed cõpaſſione: quia dulor
meus nõ eſt de carne & ſanguine, non de amiſſione rerum
periturarũ, ſed de te ô Philippe. Non potui expreſſius de-
monſtrare magnitudinẽ cauſæ doloris. Philippus eſt in
cauſa. Cum hoc dico, grauẽ eccleſiæ pronũcio luctũ: quæ
te aliquãdo ſuo gremin cõfouebat, germinãtẽ ſicut liliũ,
florentẽ donis innumeris. Quis tunc tẽporis non clama-
bat, bonæ ſpei iuuenẽ, bonæ indolis adoleſcentẽ? Sed heu Treñ.4.
mutatus eſt color optimus. A quãta ſpe decidit Francia,
quæ te genuit & nutriuit. O ſi cognouiſſes & tu. Tu in-
quam ſi apponeres ſcientiã, apponeres & dolorem, & do-
lor tuus faceret ne noſter omniũ eſſet infructuoſus. Pro-
cederem ſi ſequerer ſpiritum meũ: ſed nolo proferre pluri
ma in incertũ, & eſſe quaſi aerẽ uerberãs. Sed hæc ſcripſi,
ut noſtrum utcunq; erga te affectũ cognoſceres, & ut nos
ſcires eſſe in proximo, ſi forte deus inſpiraret tibi noſtrũ
curare colloquium, & optatam nobis tui uelles exhibere
præſentiã. Sumꝰ eñ Viterbij, & te morari in urbe audiui-
mus. Dignare reſcribere nobis quicquid illud ſit quod
de his literis corde conceperis: ut ſciamus quid faciendũ
ſit nobis, plus uidelicet minúſue dolendum. Q. ſi omnia
contẽnis, & in nullo nos audis: ego quidem fructum non
perdã literarũ, quæ ex charitate procedunt: ſed tu de con
temptu ante tribunal terrificum reſpondebis.

¶ *Ad dominum papam Innocentium pro Trecenſi epo.*
Epiſtola. CLII.

INſolentia clericorũ, cuius mater eſt negligen-
tia epiſcoporũ, ubiq; terrarum turbat & mole-
ſtat eccleſiã. Dant epiſcopi ſanctum canibus, &
margaritam porcis: & illi conuerſi conculcant
eos. Merito quales fouent, tales & ſuſtinent. Qnos ditant
eccleſiæ bonis, non corrigunt eorum mala: maloſq; gra-
uati portant. Alienis nimirũ laboribus locupletãtur cle-
rici, comedunt fructũ terræ abſq; pecunia, & prodit quaſi Pſal.72.
ex adipe iniquitas eorum. Quos propriè hodieq; reſpicit
uetus illa ſcriptura: Sedit populus manducare & bibere: Exod.32.
& ſurrexerunt ludere. ¶ Mens quippe aſſueta delicijs, nec
exculta diſciplinæ ſarculo: multas cõtrahit ſordes. Porrò
inueteratã rubiginẽ ſi tentes abradere: nec ſummis ſaltem
digitis cõtingi patientur, ſed ſicut ſcriptum eſt: Incraſſa Deut.32.
tus eſt dilectus, & recalcitrauit. Inſurrexerunt teſtes ini-
qui: homines quos delectat uitam ſemper alienam rõde-
re: negligere ſuam. Supplicat puer ueſter pro eo cuius in
hac diſcordia (ſi nõ fallor) tota culpa eſt, ꝙ culpas redar-
guerit clericorum. Hæc pro epiſcopo. In reliquo pro me
ſatisfacio. Scripta dignationis ueſtræ quibus me uenire
ad nos cum iubere poſſetis, rogare dignantiſſimè malui-
ſtis: norit paternitas ueſtra ad me ante natiuitatẽ ſanctæ
Mariæ minime perueniſſe. Itaq; nõ dico iuga boum emi
quinq;, aut uillam emi, aut uxorem duxi: ſed planè (quod
& nos non ignoratis) paruulos lactare me fateor: & ideo
quomodo ſine graui ſcandalo ac periculo ipſorũ uenire
poſſim, non uideo.

¶ *Ad Bernardum de Portis, de ordine Cartuſienſi.*
Epiſtola. CLIII.

PEtis inſtanter: & ego cõſtanter abnuo: ſed par-
cens mihi, nõ te ſpernẽs. O utinam tuo ſtudio
ingenioq; dignum aliquid elaborare poſſem.
Lumen oculorũ meorũ, & ipſam quoq; animã
ſi fieri poſſet partirer tibi amice chariſſime: & in Chriſti
uiſceribꝰ mihi potiſſimũ in omni plenitudine dilectionis
ſpiritualiter amplectende frater. Cæterũ ubi ingeniũ: aut
quãdo ociũ mihi ſufficiens ad id quod petis? Neq; enim
leue quid aut uile, & qđ nos poſſumꝰ, poſtulare uideris.

Minime

Minime quippe pro minimis ſic inſtares. Nam uolunta-
tem tuã & curã in hoc ſatis prodũt crebræ epiſtolæ tuæ,
& uehemẽtior ſpũs eas animãs. Nimirũ ꝑinde quãto id
curioſius uelle te ſentio, tãto crede mihi ſcrupuloſius ac-
quieſco. Cur hoc? Ne magna uidelicet expectanti, ridicu
lum producam murẽ. Hoc uereor: & hæc cauſa cunctatio
nis meæ. Et quid mirũ ſi uereor dare, quod edere uerecũ-
dor? ¶ Inuitꝰ fateor præbeo: quod me exiſtimem nõ tam
edere profuturũ, quàm prodere cõtẽnendum. Quis ſanè
dare uelit, quod dediſſe dedeceat: accepiſſe non proſit? Li
Nota. bens do, inuitus perdo. Scimus quõ ſperanti grandia, mo
dica minus grata uenire ſolent. Quod aũt non uenit gra-
tum: perditũ eſt, nõ datũ. Tibi ſtudiũ eſt, utpotè ocioſo &
uacanti, undecũꝫ perquirere incentiua igni quo ardes:
Luc. 12. ut ardeas magis, & impleas uolũtatẽ dñi tui, dicentis: Et
quid uolo, niſi ut ardeat? Laudo, ſed ſi illic ea quæras, ubi
te fruſtratum poſtmodũ non quceraris. Erras ſi apud nos
quæris: ego potius illa abs te mendicare debuerim. Scio
quidẽ dare quàm accipere beatius eſſe, ſed ſi detur quod
danti honeſtum, accipienti utile ſit: quale utiꝫ penes me
quicquã eſſe penitꝰ neſcio. Quod autẽ habeo, uereor ſi in
medium uenerit: ne te quoꝫ optaſſe illud pudeat, pœni-
teat poſtulaſſe. Sed quid? Non melius nos apud te tuipſe
excuſabis? Tui tibi certè fidẽ oculi faciãt. Cedo importu-
nitati tuæ: ut uel exhibitio tollat ſuſpicionẽ. Res eſt cum
amico. Non parco iam uerecũdiæ, prorſus dũ fiat, quod
tu uis: inſipiẽtiæ meæ nõ memorabor. Sermones paucos
in principio Canticorũ Salomonis recens dictatos, 'en fa
cio tranſcribi: & tibi cum necdũ ediderim, quãcitius mit
to. In quo opere cùm accepero tempus (Chriſto imperã-
te curis) tentabo procedere: ſi tamen me inde confortes,
Dominum & patrem noſtrum priorem ueſtrũ cum cæte-
ris fratribꝰ, per te deuotẽ ſaluto, & ꝓpicios habere apud
deum corde humili ſupplico.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.* CLIIII.

DIſſimulare non ualeo triſtitiam cordis mei: nec
patior ultra latere te cruciatũ quẽ patior Ber-
narde chariſſime. Memor antiquæ meæ pro-
miſſionis propoſitũ habui & deſideriũ magnũ
tranſire per uos, reuiſere quos diligit aĩa mea, itineri meo
ſolatiũ, laboribus leuamẽ, peccatis remedium poſtulare,
& culpis meis exigẽtibus factũ eſt nõ ut nollẽ, ſed ut non
poſſem. Pœnã ſiquidẽ hoc agnoſco culparũ: non culpam.
Certus ſis homo dei minime prorſus amici fuiſſe incuriã,
non pigritiã: non negligentiam, ſed cauſam obſtitiſſe pla
nè non negligendam, & cauſam dei. Nihilominus tamen
Pſal. 37. uermis iſte continuè rodit me: & dolor meus in cõſpectu
meo ſemper. Et quidem aliàs ſatis tribulor: ſed ut uerum
fatear, in nullo æquè. Vincit labores itineris, caloris incõ
modum, curarum anxietates. Ecce aperui uulnus amico:
tua frater intereſt compati mihi, hoc eſt portare mecum
quod patior, ut releuer ego. Tuas & per te ſanctorũ cum
quibꝰ es orationes ſupplex flagito. Sermones ſuper prin
cipia Canticorũ quos tu petiſti, & ego promiſerã, tranſ-
mitto tibi. Quibus lectis peto ut quàmcitius opportunè
poteris, tuo reſcripto moneamur, uel ad procedendum,
uel ad ſuperſedendum.

¶ *Ad dominum papam Innocentium pro eodem quando electus eſt.* *Epiſtola.* CLV.

DIlectum deo & hominibꝰ Bernardũ de Portis
pater uenerãde uocatione ueſtra cogi ad opus
& onus epiſcopale audiuimus. Probabilis res,
ac digna planè ueſtro apoſtolatu, ponere in lu-
mine lumen abſconditũ: ne ſibi ſoli uiuat, qui & alios ad
uitam trahere poſſit. Vſquequo nanꝫ latet & ardet tantũ
modo qui & lucere ualet? Leuetur ſi placet ſuper candela-
brum, ut ſit lucerna ardẽs & lucens: ſed ſanè ubi non præ-
ualeat uis uentorũ: ne fortè (quod abſit) extinguat. Siqui
dem inſolẽtia Lombardorũ & inquietudo eorũ cui nõ eſt
nota? aut cui magis quàm uobis? Nobis melius uoſtis
quàm ſit ille cꝑatus diſſipatꝰ: quamq́ domus exaſperans.
Quid putamus eſſe facturum iuuenẽ uiribus corporis fra
ctum, & quietis eremi aſſuetũ: in populo barbaro, tumul-
tuoſo, procelloſo? Quando poterit cõuenire tantæ ſancti
tati, & tantæ peruerſitati: tantæ ſimplicitati, & tantæ do-
loſitati? Reſeruetur ſi placet cõgruẽtiori loco: atꝫ alteri
populo: cui ſic præſit ut proſit, & feſtinatione non pereat
fructus quem poterit dare in tempore ſuo.

¶ *Ad eundem pro clericis Aurelianenſibus.*

Epiſtola. CLVI.

VSquequo miſera illa Aurelianenſis eccleſia in-
caſſum uiſcera pulſat patris orphanorũ, & iu-
dicis uiduarum? Quippe iacet iam olim in pul
uere uirgo nobilis Iſrael, nõ ſolũ uiduata uiro
ſed & charis orbata pignoribꝰ. Prohdolor nõ eſt qui ſub-
leuet eam. Quouſꝫ & filios non dimittitis cum matre mi
ſera clamãtes poſt uos? Illos dico qui amiſſis rebus & do
mibꝰ, capitibꝰ ſuis refugiũ ſolũ inuenere diffugiũ. Quid
tardat intrepida manus: nullis hactenus uel uegata op-
preſſis, uel remiſſa præſumptoribꝰ? Quid tardat (inquã)
afflictos eripere de manu fortiũ, & reddere retributionẽ
ſuperbis? Et ſi tardat, nõ derelinquat uſꝫquaꝫ. Oportet
magis dilatũ auxiliũ tandẽ uenire ualidius, & ſubuenire
perfectiꝰ. Illa ſit ſi placet moleſtæ tarditatis recõpenſatio,
ut & qui apoſtolica patiẽtia ſuperbè abuſi ſunt, nihil inde
in fine lucrẽtur: & qui in uerbo ueſtro patiẽter paſſi ſunt,
minime eos ſuæ quandoꝫ pigeat patientiæ.

¶ *Ad Haimericum pro eiſdem.* *Epiſtola.* CLVII.

SPeciali amico ſuo Haimerico, dei gratia diaco
no cardinali, & apoſtolicæ ſedis cancellario:
frater B. de Claraualle, luce ſapientiæ & uirtu-
tis clareſcere. ¶ Niſi quia ueſtram noui & circa
afflictos compaſſionem & contra proteruos indignatio-
nem: opportunè importunè inſtarẽ uobis pro magiſtro
Vuilhelmo Maudunenſi & focijs eius: compellarem uos
aduerſus oppreſſores & calũniatores eorũ. Nunc autem
ſufficiat memoraſſe: ueſtrum eſt opere probare cito quod
reuera ſufficiat.

¶ *Ad dominum papam Innocentium ſuper interfectione. magiſtri Thomæ prioris ſancti Victoris Pariſienſis.*

Epiſtola. CLVIII.

AMantiſſimo patri & dño Innocentio ſummo
pontifici B. Clareuallis abbas indignus mini-
mum id quod eſt: & quod poteſt in dño. ¶ Fera
peſſima quæ deuorauit Ioſeph, canũ noſtrorũ
importunitatem nõ ferens, ad ueſtræ dicitur defenſionis
auxiliũ confugiſſe. In quantã miſera deuenit amentiã: ut
uaga & profuga & tremens ſuper terrã, illuc potiſſimum
fugam inierit: ubi plus timere oportuit. Sceleratiſſime, tu
ſummæ æquitatis ſedem putas eſſe ſpeluncam latronum,
aut cubile leonum? Tu filij recentem adhuc cruorem ore
rabido ac ferali ſpumans & maſticans, fugis ad ſinum ma-
tris, patris audes apparere conſpectibus? Tamen ſi pœni-
tentiã petit, neganda ei nõ eſt. Q; ſi audientiam: accipiat
illam ſi placet, quã uel Moyſes indulſit populo ante con-
flatile curuanti genu: uel Phinees fornicãti Iſraelitæ: uel
Mathathias dæmonibus immolãti: uel certè ut uobis de
ueſtris aliquẽ proponamus, quã à beato petro Ananias
& Saphira meruerũt: quã deniꝫ audientiã dedit negotiã-
tibus in tẽplo ſaluator. An ignoramus quorũdã peccata
præcedere ad iudicium? Nonne uox ſanguinis fratris tui
clamat aduerſum te de terra? Credimꝰ & noſtri martyris
ſpiritũ quem nouiſſimè diebus iſtis tua crudelitas morti
dedit: cum cæteris animabus interfectorum, uoce ualida
ſub altari clamare & flagitare uindictam: eoq́ inſtantius,
quo recentius ipſius ſanguis effuſus eſt ſuper terram. Sed
nunquid ego, inquit, occidi eum? Non utiꝫ tu: ſed tui, &
propter te. An & per te, uideat deus & iudicet. Si excuſa-
bilis tu es, cuius dentes arma & ſagittæ, cuius lingua gla-
dius acutꝰ: proinde nec Iudæi xp̄i de morte culpãdi ſunt:
quippe & ipſi manꝰ cõtinuere cauti. Ob illicitas exactio-
nes quas ſibi occaſione archidiaconatus in presbyteros

minime iam ut conſueuerat uſurpare liceret: beati uticꝫ
Thomæ obuiāte zelo atcꝫ induſtria, utpotè iuſtitiæ ama-
toris & defenſoris: oderat illū, & mortē ei iam ipſo odio
homicida minitari ſolebat. Multi ſe audiuiſſe nunc perhi-
bent: quib⁹ diſcredēdū nō eſt. Poſtremò nepotes eius ut
impias manus in ſanctū dñi mitterēt: quid aliud unquam
aduerſus eum habuerint: ipſe certè dicat ſi poteſt. Si ergo
iſte qui cauſa, qui inuētor, qui etiā (ut oīm penè ſuſpicio
eſt) extitit & dictator facinoris: ſi is inquā impunè ferat
(qđ uticꝫ mira impudentia de ueſtra aplica authoritate
præſumit) quāta putam⁹ impunitas iſta in eccleſia partu-
riet puniēda? Vnū è duob⁹ fore neceſſe eſt: aut nullos ex
nobilib⁹ ſiue potentib⁹ ſm hoc ſeculū admitti deinceps
ad honores eccleſiaſticos: aut paſſim ad omne illicitum
permitti liberè clericos ſacris abuti officiis: ne fortè ſi
quiſpiā zelo dei accēſus ꝓhibere tētauerit, ferro ilico mi-
litari reus iuſtitiæ trucidet. Atcꝫ ita quid ſpiritali gladio,
quid cenſuræ eccleſiaſticæ, qd xp̄ianæ legi & diſciplinæ,
quid reuerētiæ ſacerdotali, quid denicꝫ diuino timori re-
linquitur: ſi metu potētiæ ſecularis, nullus mutire iam au-
Nota. deat cōtra inſolētiā clericorū? Quid enī inſolētius, qđue
indignius in eccleſia eſſe poteſt: quàm ut ſibi quiſcꝫ eccle-
ſiaſticas uendicet dignitates feritate armorū, nō morum
probitate? Quāobrē dñe pater aliqd, ut uidetis, prorſus
decernendū in hoiem quod eccleſiæ proſit, ut ſalus facta
hoc tp̄e per uos transfundat in poſteros: & cognoſcat ge-
neratio altera nō ſolū quod fuit præſumptū: ſed & qua-
liter ultū. Alioquin ſi ſerpat uenenū, nec ſequatur pari-
ter & antidotum: multos (quod abſit) habeat perimere.

¶ *Ad eundem in perſona Stephani Pariſienſis epiſcopi: unde ſupra.* *Epiſtola.* CLIX.

PIiſſimo patri Innocētio ſummo pontifici, Ste-
phanus miſerādus cp̄s eccleſiæ Pariſienſis, mi-
ſericordiā & iudiciū. ¶ Vir religioſus prior ſan-
cti Victoris magiſter Thomas in obſequio cha-
ritatis, in itinere quod indixerat pietas, in opere ſancto,
in ſanctorum comitatu, in dñico die, certè in ſinu meo &
inter manus meas crudeliter ab impiis pro iuſtitia exce-
rebratus eſt, factus obediēs uſcꝫ ad mortē. Nunc opus eſt
prece, ubi pietatē melius in ſilentio lachrymæ prouocāt:
& ſingultus qui interrūpit precem, exprimit affectionē.
Hæc planè compaſſionē uerā & ſi nō poſtulāt: merentur
tamen: utpotè quæ uerū indicāt produntcꝫ dolorē, & ſi-
mulationis fugāt ambiguū. Puto proinde ſufficere mihi
ad incutiendā paternis uiſcerib⁹ calamitatē quā patior:
rem ut eſt ſimpliciter intimaſſe. Triſtis flebiliſcꝫ hiſtoria
ſatis pro ſe agit: præſertim apud uos: & ſuaſoriis fucari
Pſal. 37. nō indiget. Exitus aquarū deducite oculi mei: qm̄ dereli-
quit me uirtus mea: & lumen oculorū meorum, & ipſum
nō eſt mecū. Nec enim illum lugeo: ſed me. Nam ille quo
pacto lugeat, qui mortis precioſæ compendio trāſiuit ad
uitā? Quis illū non magis laudibus quàm fletibus proſe-
quatur: cui uiuere xp̄s fuit, mori eſt lucrū? Epiſcopi no-
men ego gerebam: ille exercebat opus. Honore ſpreto:
onera totis uiribus ſupportabat. Idcirco ille reuera mor-
tuus ad uitā: ego uiuus in morte. Ille mortis uincula non
Pſal. 17. incidit, ſed euaſit: & ecce circundant me dolores mortis,
& torrētes iniquitatis cōturbant me. Ego igiť ego miſer:
ego miſerand⁹ in morte tua mi frater dulciſſime Thoma:
blando heu ablactatus ſolatio: cauto priuatus conſilio, &
certe tuto patrocinio deſtitutus. Expediebat me magis
mori pro te: quàm poſt te uiuere. Propter hoc defecit in
dolore uita mea, & anni mei in gemitib⁹. Condolet mihi
eccleſia: ſed dolet & pro ſe. Cōmune damnū: cōia deſola-
tio eſt: mecū oīs religio plorat: paternā pariter implorat
cōſolationē. Si Theobaldus noterius adierit uos: ſentiat
uel ipſe in ſe qm̄ exaudiuit dñs uocē fletus mei. Nepotes
ipſius, authores extitere ſceleris: ipſe cauſa. Vtrū & dicta-
tor in qōne eſt. Non attendatis ad uerba eius, donec ue-
niat qui mittēdus eſt: qui uobis plenius inſinuās ueritā-
tem: cautum faciat à labiis iniquis & à lingua doloſa.

¶ *Ad Haimericum cancellarium in perſona eiuſdem epiſcopi: unde ſupra.* *Epiſtola.* CLX.

DOmino Haimerico chariſſimo uenerabili ſan-
ctæ Romanæ eccleſiæ diacono cardinali & cā-
cellario, ſuus Stephanus Pariſienſis qđ dño &
amico. ¶ Amicus in neceſſitate probať. Quod
dico, nō quia de ſanctitate dilectionis ueſtræ dubitē: ſed
ne cōtingat ut dubitē. Continget autem proculdubio: ſi
zelum illū ueſtrū modo (quod abſit) diſſimulare compe-
rero. Porrò diſſimulationis id mihi argumētum inexcu-
ſabile fore noueritis, ſi Theobaldū noterium nō recipere
pro meritis quacūcꝫ occaſione cōtigerit: qui dimidium
aīæ meæ nepotū ſuorū manibus crudeli ambitione præ-
cidit, ſoli cruciatui parte reliqua reſeruata.

¶ *Ad dominum papam Innocentium: unde ſupra.* *Epiſtola.* CLXI.

VOx ſanguinis Archebaldi ſubdecani Aurelia-
nenſis inualuit. Nā ecce prohdolor iuxta pro-
phetā: Sanguis ſanguinē tangit, & ſimul iuncti Oſee. 4.
forti⁹ clamāt ad uos de Frācia. Clamat (inquā)
& uociferať utercꝫ ſanguis clamore tam ualido, ut ualeat
ipſum quocꝫ palatium cæleſte concutere: tam pio, ut & ſa-
xea pectora debeat emollire. Quid facis amice ſponſi, cu-
ſtos ſponſæ xp̄i, paſtor ouium xp̄i? Putaſne ſufficies ex-
cogitare remediū quod huic obuiet peſti tam nefandæ,
tam inauditæ? Id ſanè neceſſe eſt inueniri, qđ de recenti
eccleſiæ uulneri in p̄ſentiarū medelam afferat: & poſteria
ualeat ad cautelā. Ergo accingere gladio tuo ſuper femur Pſal. 44.
tuū, potētiſſime. Si nō ſteterit & nūc Phinees & placaue-
rit: nō ceſſabit quaſſatio. Si (inquam) uigor eccleſiaſtic⁹
pepercerit iſtis, Ioāni dico & Theobaldo noterio: quorū
etſi non manu, aſſenſu certè, fortè & inſtinctu ſanguis in-
noxius effuſus eſt ſuper terrā: quis nō uideat qd ſequať?
Quātos in clero horū impunitas cōtra ius & phas faciet
promoueri: metu uticꝫ ſuorū, nō ſuæ merito ſanctitatis?
Nouis morbis, nouis obuiādū eſt medicamētis. Vtiliſſi-
me, ut multis uidetur, iuſtiſſimecꝫ eos apoſtolica falce ab
omni ſucciderer eccleſiaſtica dignitate: ita ut habitis ca-
reant, & de cætero ad alias non aſſurgant.

¶ *Ad Haimericum cancellarium, pro eodem* *Epiſtola.* CLXII.

FRequentē & amicabilē recordationē qua dñm
ep̄m Pariſienſem cōmendare ſoletis: ego poſt-
modū ipſi frequenter teſtatus ſum. En à nobis
exigitur nō uerbo aut lingua: ſed ope & ueri-
tate probare nec me fuiſſe fallacē: nec uos mendacem. Sic
ueſtra intereſt nō ſolū ꝓpter epiſcopū: ſed & ꝓpter alios
amicos ueſtros: q uobis pro certo grauiter, ſi quo modo
præter ſpem procedere cauſam cōtingeret, turbarentur.

¶ *Ad Ioannem Cremenſem cardinalem preſbyterum, de eodem.* *Epiſtola.* CLXIII.

DIlectionem & dignationem qua me amplecti à
uobis nulli⁹ dignitatis homuncio ſenſi: in æter-
num non obliuiſcar. Pœnitentiā & cōuerſionē
ueſtram de qua iam angelis collætatus ſum &
condelectatus: dignos facere fructus opto iugiter, & oro
frequēter. Et nunc maxime ipſos noſtra illa Gallicana ec-
cleſia mecum expectat: credo nō intempeſtiuos. Intereſt
ueſtræ pariter & meæ famæ, ut nō cōfundar in uobis. Sic
ergo clareat oibus zelum apud uos ueritatis iuſtitiæcꝫ &
feruere cōtra interfectores clericorū, & inſtigatores eo-
rum: ut non me pigeat gloriatum fuiſſe de uobis.

¶ *Actio cauſæ Lingonenſis eccleſiæ ad dominum Innocentium papam.* *Epiſtola.* CLXIIII.

CVm adhuc Romæ eſſemus: contigit illò ueni-
re dñm archiep̄m Lugdunēſem. Venerunt &
cū eo Robertus decanus eccleſiæ Lingonenſis
& Olric⁹ canonicus, quærētes licere ſibi & ca-
pitulo Lingonēſi eligere ſibi ep̄m. Mādatū ſiquidē à dño
papa acceperant nequaquā præſumere hoc niſi ad conſi-
liū religioſoꝝ uirorū. Qđ dū per me cuperēt & peterent
obtinere:

obtinere:abſit inquam, niſi ſciam & certus ſim ꝙ bonam
idoneamq́ꝫ pſonã intẽdatis eligere. Reſpõderũt ꝓpoſitũ
ſuũ atq́ꝫ intentionẽ, de noſtro pẽdere arbitrio: nec aliud
ſe facturos, niſi quod ego cõſulerẽ. Et ſpopõderũt. Verũ
me nõ ſatis fidem accõmodãte acceſſit ad perſuadendum
archiepſ, pollicẽs firmiter idipſum. Et addidit, ꝙ ſi ſecus
clerici agere molirenť: quicquid aliud facerent, minime ſe
confirmaturũ, nec ratũ habiturũ. Adductus eſt & dñs cã-
cellariꝰ in teſtimoniũ. Nec cõtẽti: adiuimꝰ etiã præſentiã
dñi papæ, ut eius fauore & authoritate qđ inter nos con
uenerat confirmareť: prius tñ habita inter nos collatione
mutua ac diuturna ſuper facienda electione: & de multis
perſonis quarũ ibi mẽtio facta eſt, duabꝰ tandẽ noĩatis à
quibꝰ nullꝰ noſtrũ penitꝰ diſſentiret: quãlibet illarũ eligi
placuiſſet. Itaq́ꝫ quod nobis cõplacuit, dñs papa immu-
tabiliter obſeruari præcepit: & tam archieps quàm cleri-
ci firmiter promiſerũt. Illis abeũtibꝰ, ego poſt diſceſſum
eoꝝ dies paucos in urbe faciẽs: ubi à dño meo impetrare
potui facultatem redeundi, ad fratres iter arripuimus. Et
tranſalpinãtes cœpimus inſtare diẽ qua foret ſacrãdus
hõ in epm Lingonẽſem: de quo utinã meliora atq́ꝫ hone-
ſtiora audiuiſſemꝰ. Nolo aũt dicere quæ inuitus audiui.
Quid plura? A religioſis uiris non paucis qui nobis ſalu
tãdi gratia occurrerãt, perſuaſi ſumꝰ diuertere per Lugdu
num: quatenꝰ ſi fieri poſſet rem nephariã ne fieret ꝓhibe-
remus. Nam ego aliunde ob uiæ cõpendium ire ſtatuerã,
cõſulens ualetudini & laſſitudini corporis, præſertim ꝙ
nõ liq̃do fateor credebã rumoribꝰ. Quis enĩ crederet tan
tũ uirũ tanta uti leuitate, ut poſtpoſita tã recẽte ꝓmiſſiõe
ſua, inſuꝑ dñi ſui mãdato: perſonæ notabili manũ impo-
nere nõ timeret? Itaq́ꝫ cõſilio religioſorũ acquieſcentes,
Lugdunũ iter direximus: & peruenĩẽtes, oĩno ſicut audi-
uimus ſic uidimus. Parabanť illa non feſta ſed infauſta ſo-
lẽnia. Decanus tñ & maxima (ni fallor) pars Lugdunẽſiũ
canonicoꝝ cõſtãter aperteq́ꝫ cõtradicebãt. Sed & rumor
pudẽdus dolẽduſq́ꝫ paſſim crebreſcẽs & inualeſcẽs, ciui-
tatẽ repleuerat. Quid facerẽ? Cõueni archiepm reuerẽter
quidem ſuper pacto quod fecerat, & ſuper mãdato quod
acceperat: & nihil horũ negauit. Cauſam uerò præuarica
tionis referens in filium ducis, qui à conſtituto reſilierat:
ne ille turbareť, in id ſe mutabilitatis incidiſſe dicebat: pa
cis uidelicet intuitu. Et intulit quia quicq̃d hactenus ege
rit: iam pro noſtro deinceps arbitrio ſe facturũ. Tum ego
gratias agẽs: abſit inquã: tñ nõ noſtra ſed dei potius uo-
luntas fiat. Quæ ita forſitan cognoſceť, ſi res ponať in con
ſilio epoꝝ aliarũq́ꝫ religioſaꝝ pſonarũ quæ hic ad ueſtrã
ipſius uocationẽ cõuenerũt, uel adhuc uẽturæ ſunt. Qꝫ ſi
inuocato ſancto ſpũ cõſenſus omniũ uos ad ꝓcedendũ in
cœpto opere animauerit: procedite ut cœpiſtis. Sin autẽ,
I.Ti.5. acquieſcẽdum apl'o dicẽti: Nemini cito manũ imponas.
Viſum eſt cõſiliũ placuiſſe. Interim hõ ille ueniſſe nuncia-
tur: ſed in hoſpitiũ, non in palatium. Veſpere ſextæ feriæ
uenit: ſabbato mane receſſit. Non eſt meũ dicere cur nec
in curia apparere uoluerit, ad quẽ ei curæ fuit lõgo itine-
re peruenire: niſi ꝙ uerecũdia monachalis honoriſq́ꝫ con
temptus forſan putari poſſet, ſi uõ aliud alia quæ ſecuta
ſunt indicarẽt. Et reuera qđ aliud tũc ſuſpicari debuimꝰ:
qñ archieps rediens ab illo, teſtatus eſt corã oĩbus nullo
modo eũ uoluiſſe acq̃ſcere: ſed quicq̃d de eo factum fue-
rat penitꝰ refutare? Deniq́ꝫ & mãdauit mox electionẽ fie-
ri. Hoc ꝑ quoſdã Lingonẽſes canonicos tũc p̃ſentes: hoc
& per literas quæ adhuc extãt. Quibꝰ in caplo Lingonẽſi
oblatis & lectis: prohpudor incõtinẽti leguntur aliæ per
oĩa cõtrariæ illis: aſſerẽtes utiq́ꝫ cõſecrationẽ dilatam, nõ
dimiſſam: aſſignãtes diem & locũ ad cauſam decidendã,
quam literæ priores nũciabãt deciſam. Putares in literis
nõ modo diuerſas: ſed & aduerſas ſibi loquentes pſonas
aduerſum ſeinuicẽ cõtẽdẽtes: niſi ꝙ una eademq́ꝫ imago
impreſſa ceris: unũ idemq́ꝫ nomẽ præſignatũ in ſchedulis
manifeſtè de uno fonte dulce & amarũ illud manare cun-
ctis qui aderãt mirãtibꝰ declarabãt. Tenẽtur in manibus
cõtradictoriæ literæ, utriſlibet obedire decreueris, inobe
diens neceſſe eſt tenearis. Aut enĩ priorẽ te recipientẽ epi
ſtolã, poſterior condẽnabit: aut ſi poſteriorẽ ſequi eligas,
prior murmurabit. Et utinã ſecũda epl'a ſicut potuit euer
tere primã: ita poſſet ſeſe uel ipſa tueri aduerſus tertiam.
Sed ecce literæ cõtra literas: mandatũ aduerſus mãdatũ:
ita ut nõ iam quemadmodũ in ꝓpheta: mãda remãda: ſed Eſa.28.
manda demãda potiꝰ inculceť. Interim nẽpe hõ qui & cõ
ſecrationem fugerat: & electionem refutarat: feſtinauit ad
regẽ: regaliũ inueſtiturã obtinuit: quibꝰ meritis, ipſe uide-
rit. Mox directis epl'is & locus q̃ aſſignatꝰ fuerat, eſt mu-
tatus: & dies anticipatꝰ: ut loci tẽporiſq́ꝫ opportunitate
ſubtracta, & copia agẽdi pariter ſubtraheť cõtradicturis,
& cõſecrationis dies ſubripiať appellaturis. Cæterũ non ꝓuer.21.
eſt cõſiliũ cõtra conſiliũ dñi. Cuius ꝓuidentia factũ eſt, ut
nec cõtradictores defuerint: nec appellatores. Appellatũ
eſt à Falcone decano Lugdunẽſis eccleſiæ: appellatũ & à
Pontio archidiacono Lingonẽſi: appellatũ à bono amico
ſacerdote & canonico æque Lingonẽſi: appellatũ & à fra-
tribꝰ noſtris Brunone atq́ꝫ Gaufrido: ignorãtibus quidẽ
oĩbus his præparationẽ cordis eoꝝ: ſed caſu ſuperuenien-
tibus: haud dubiũ dei ꝓuida uolũtate. Tãta ſiquidẽ fuit
breuitas termini, ut uix ex quo reſciuimꝰ diẽ, ſpatio qua-
tuor dierũ nũcius noſter cũ l'ris accurrere potuerit: qua-
tenus præueniret quod parabať nõ ſacramẽtũ, ſed ſacrile
giũ. Et his quoq́ꝫ nihilominus cõtradixit: & tam cõſecrã-
dum, quàm cõſecraturos ad ſedẽ apoſtolicam appellauit.
Et ipſe erat Lingonẽſis canonicus. Veritatẽ dico, nõ mẽ-
tior: nihil à me hic dictũ perſonæ odio, ſed ſolo ueritatis
amore ueraciter omnia poſita: teſte ipſa ueritate.

¶ *Ad Falconem decanum, & Guidonem theſaurarium Lugdu-
nenſis eccleſiæ.* *Epiſtola.* CLXV.

PLaga, ut uidetis chariſſimi, eccleſiæ noſtræ ma-
gna eſt, & multa eget cura. Nec modo multa:
ſed cita: ita ut aſſidue cum lachrymis medico
cæleſti inſtemꝰ, dicẽtes: Dñe deſcẽde priuſquã Ioan.3.
moriatur. Vnũ eſt qđ magis exacerbat dolorem, & penè
deſperat curationẽ: quia nimirũ inde eſt orta tribulatio,
unde cõſolatio ſperari debuerat. Quiſnã enĩ ô miſera, ma
lũ hoc qđ plãgis, induxit ſuper te? Profectò nõ inimicus,
nõ is qui oderat te: ſed hõ unanimis, dux tuus, & metro-
politanus tuus. Quõ ab auſtro & non iã ab aq̃lone pãdiť
omne malũ? Meritò ꝓinde nõ eſt dolor ſicut dolor meus:
qñ de q̃bꝰ potiſſimũ præſumebamꝰ, ab ipſis paſſi ſumus:
& nõ ab aliis. O Lugdunẽſis pia mater eccleſia: cuiuſmo-
di nõ ſponſum, ſed mõſtrũ tuæ filiæ ꝓcuraſti nunc? Non
planè matrẽ te in hoc, ſed nouercam ſenſimus. Gener hic
tuus quàm longè à nobili illa tua antiqua honeſtate, gra-
uitate, ꝓbitate, degenerat. Quid enim? Egóne id dixerim
honorabile cõnubiũ, & thorũ immaculatũ: qđ de tali &
taliter factũ eſt? Sine lege, ſine ordine, ſine rõne ſic cõfuſa
ſunt oĩa: imo ita cũcta in fraude & temeritate prærepta &
p̃ſumpta fuiſſe cõſtat: ut nõ dico epm, ſed ne uillicũ q̃dẽ
aut thelonariũ quẽpiã in hunc modũ decuerit ordinari.
Quibꝰ uos laudibus efferã dulciſſimi: q̃ ſoli cõdoluiſtis af
flictæ: & tã in prima quàm in ſecũda ſua defenſione opp̃ſſæ
aſtitiſtis: aſcẽdẽtes ex aduerſo, & opponẽtes uos murũ ꝓ
domo Iſrael? Nõ eſt inuẽtꝰ ſilis uobis in illo cõuẽtu: q̃ cõ
ſeruaret legẽ excelſi: q̃ ſacris obtẽperaret canonibus: q̃ de
nuo ſe indueret zelũ Phinees: & Linguæ mucrone cõfode-
ret fornicãtes. Quæ cũ ita de uobis ad dei & ueſtrã ipſoꝝ
gloriã ubiq́ꝫ clareſcãt: reſtat ut prĩcipio tã laudabili cõdi
gnũ exitũ dare, & hoſtiæ capiti, caudã iũgere ſatagatis.

¶ *Ad dominum papam Innocentium, unde ſupra.*
Epiſtola. CLXVI.

ITerum clamo, iterum pulſo, & ſi non clamoſis
uocibus: certè lachrymoſis gemitibus. Cogit
iterare clamores iterata in nos iniuria perdito
rum & prolongantiũ iniquitatẽ ſuã. Cõfortati
ſunt addẽtes præuaricationẽ. Apponũt iniquitatẽ ſuper
iniquitatem, & ſuperbia eorum aſcendit ſemper. Inualuit

furor,pudor euanuit,& timor dei.Quē cōtra tuam pater
caſtā iuſtamq́ diſpoſitionē nō timuerūt eligere: etiā poſt
appellationē tui nois auſi ſunt execrare.Et hoc p̄ſumpſe-
runt Lugdunēſis,Eduenſis,Matiſconenſis,amici Cluniacenſes.
cenſes.In fraude & temeritate iſtorum,heu quàm ingens
multitudo ſanctorum turbabitur,ſi angariati fuerint tale
portare iugū,taliterq́ impoſitū.Proh nephas:hoc ita ac-
cepturi ſunt acſi cogantur genua curuare Baal: aut certè
Eſa.28. iuxta ꝓphetā pactū facere cū morte, & cū inferno fœdus
inire.Rogo ubi ius,ubi lex,ubi ſacrorū authoritas cano-
num,ubi deniq́ reuerentia maieſtatis? Illa illa quæ nulli
negaſ oppreſſo,ſoli mihi non profuit appellatio. Vbi ni-
mirū imperabat aurū:iudicabat argētū: leges canonesq́
ſilebāt:locū ratio & equitas nō habebāt. Eiſdē telis (qd̄
intolerabiliꝰ eſt) arcē quoq́ apl̄ici culminis oppugnare
minātur.Id uerò ridicule. Fundata eſt em̄ ſupra firmā pe-
tram.Sed quid ago? Exceſſi fateor, non eſt meū accuſare
quenquā aut reprehēdere: ſufficit mihi ut plangā dolorē
meū.Poſt lōgā morā multosq́ labores quos pro ſeruitio
Romanæ eccl̄iæ pertuli: cū tādē placuit ſerenitati ueſtræ
reditū annuere ad fratres meos,& ſi fractus uiribꝰ corpo
ris tāquā male operās,lætus tn̄ ob manipulos pacis quos
reportabā:ad monaſteriū cū ꝓſperitate perueni. Credidi
me de labore euaſiſſe ad requiē:licere mihi utcunq́ reſar-
cire ſpiritualiū dāna ſtudiorū,ac ſanctæ quietis detrimen
Pſal.30. ta quæ foris incurrerā:& ecce tribulatio & anguſtia inue
nerūt me.En lectulo recubantē plus cordis quàm corpo-
ris dolor excruciat.Nec em̄ ego deploro tp̄ale incommo
dum ullū.Aīa mea in manibꝰ meis:ſalus eius in cauſa eſt.
Placet uobis ut illi hoī credā aīam meā,q perdidit ſuam?
Scio quis nō placet.Quāobrē dixi aīæ meæ expedire ma
gis inire fugā,quàm & mœrore cōſumere reſiduū dierum
meorū:& nihilominꝰ in periculū ſalutis incidere.At deus
uobis potiꝰ inſpiret,qd̄ potius eſt: reducere uidelicet ad
memoriā(ſi dignum iudicatis)qualr̄ uobiſcū egerim: &
ponere oculos pietatis ſuper puerū ueſtrū: & liberare aſ-
flictū de anguſtia. Quin potius nō obliuiſci quanta deus
ipſe fecerit uobis,& in quātulæcūq́ uicē recōpēſationis:
ad ipſius gloriā quod tam perperam factum eſt reuocare.

¶ *Ad eundem,pro eodem negocio.* *Epiſtola*. CLXVII.

CLementiſſime pater nónne præcipiēdo præce-
piſti in Lingonenſi eccleſia perſonam eligi reli
gioſam atq́ idoneā & ad conſilium pueri tui?
Nónne dn̄s Lugdunēſis hoc ipſum mādatū ex
apoſtolico ore tuo præſens excepit: tam fideliter executu
rum: quàm firmiter iniūctū,ac frequēter inculcatū? Nón-
ne deniq́ & ſpopōdit? Quid ergo uiſum eſt ei mutare uo
luiſſe qd̄ utiliſſime & conſultiſſime ſtatutū fuerat, aliudq́
ſua præſumptione moliri quod nō cōueniebat: in ueſtræ
ipſius maieſtatis cōtemptū, & in noſtræ puſillanimitatis
ſcandalū? Qm̄o nō erubuit bonꝰ ille uir apud ſe eſt & non
inueniri:tentās imponere tam indignū iugum ceruicibꝰ
tam numeroſæ multitudinis religioſorū ſeruorū tuorū:
aduerſus ſtatutū tuū:& ꝓmiſſum ſuū? Inqre pater inqre
diligēter quale hō ille cui feſtinat manū imponere, teſti-
moniū habeat:& ab his qui propè ſunt:& ab his qui lōgè
ſunt.Mihi em̄ interdicit dicere pudor quid publica fama
de eo dicit: imo infamatio celeberrima diuulgauit. Et
quid dicam? Triſtis eſt aīa mea uſq́ ad fugam. Etiam for-
ſitan fugiſſem:niſi me retinuiſſet conſolationis ſpes quam
de uiſceribꝰ ueſtris expecto.Volebā ſcribere per ordinē,
per lachrymabilem miſeriæ nr̄æ hiſtoriā:ſed præ triſtitia
languet manus:ſenſus hebeſcit:horret lingua eloqui ma-
lignā fraudē:ſed ſubreptionē:ſed circūuētionē: ſed teme-
ritatē:ſed perfidiā.Quid ergo? Filius tuus Pontius archi
diaconꝰ,qui & in hac cauſa cōſtāter fideliterq́ ſe habuit,
cūcta tibi pater narrabit:& qd factū doleamus & quid fa-
ciendū flagitemus.Ipſi crede tanquā mihi.Ego antē hoc
unum ut parturiēs loquor.Niſi iſti à tam ſcelerato, tamq́
Pſal,30. temeratio auſu deficiant:ut meipſum nunc ſentio,deficiet
in dolore uita mea; & anni mei in gemitibus.

¶ *Ad epiſcopos & cardinales Romanæ curiæ,unde*
ſupra. *Epiſtola*. CLXVIII.

VOs ſcitis,ſi dignum ducitis recordari, qualiter
uobiſcū in tempore malo cōuerſatus ſum:egre
diens & regrediēs,& pergēs ad imperiū regis:
perſiſtēs ac permanēs uobiſcū in tētationibus
ueſtris:ita ut conſumptis penè uiribus corporis,uix poſt
redditā cæteris pacē eccleſiæ repatriare potuerim. Et re-
colo hoc non glorians aut improperās:ſed prouocans &
efflagitās:monēs & repoſcēs debitū ueſtræ miſerationis
affectum.Vrget neceſſitas modo oēs repetere debitores.
Ego uerò ſi feci quod facere debui: haud aliud me ex eo
quàm ſeruū inutilē reputo:iuxta ſermonē dn̄i . Verūtn̄ ſi Luce.17.
feci qd̄ oportuit,aut qd̄ faciēdū fuit:nunqd merui napu-
lare? Et ecce rediēs à uobis, tribulationē & dolorē inue-
ni,& nomē dn̄i inuocaui:ſed nō ꝓfuit.Inuocaui & ueſtrū: Pſal.114.
& non ualuit.Siquidē dij fortes terræ uehemēter eleuati
ſunt:Lugdunēſis ſcilicet archiepiſcopus, & Cluniacenſis
abbas.Hi cōfidētes in uirtute ſua , & in multitudine diui
tiarū ſuarū gloriātes:aduerſum me appropinquauerunt
& ſteterūt.Et non aduerſum me tantū:ſed aduerſum ma-
gnam multitudinem ſeruorum dei:aduerſum uos quoq́,
aduerſum ſeipſos:cōtra deum; contra omnē æquitatē &
honeſtatem.Deniq́ impoſuerunt hoīem ſuper capita no
ſtra:quē proh pudor & boni horrēt,& mali rident . Quo
ordine:imo quàm extraordinariè,uideat deus & iudicet,
uideat & Romana curia. Videat & doleat,miſereaſ & ac-
cingaſ ad uindictā malefactorū:laudē uerò bonorū.Quid
em̄? Placet tibi dn̄a,mūdi uniuerſitati conſtituta uindex
in iram:iudex in miam:placet inquā tibi ꝙ dum ſuperbit
impius,incēdiſ pauper:& ille pauper qui pro tuo ſeruitio
cū nō haberet cenſum quē effunderet,ſanguini nō peper
cit? Dignúmne tibi uideſ tua perfrui pace,& noſtrā non
curare:nec recipere in ſortē conſolationis quos habuiſti
cōſortes laboris? Si inueni gratiā in oculis ueſtris;eripite
inopē de manu fortiorū eius,egenū & pauperē à diripien
tibꝰ eū.Alioqn ego quidē ut potero laborabo in gemitu
meo,& erunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte:uo-
bis autē legā illū uerſiculum:Qui tollit ab amico miam:ti Iob.6.
morē dn̄i dereliquit.Et illud:Oēs neceſſarij mei receſſe- Ibidem.
runt à me.Illud quoq́:Qui iuxta me erant, de longe ſtete- Pſal.37.
runt:& uim faciebāt qui quærebant aīam meam.

¶ *Ad dominum papam Innocentium,unde ſupra.*
Epiſtola. CLXIX.

DIgnatio ueſtra fecit me familiarem:familiaritas
præſumptorem.Abſit ſolita cordi ueſtro beni-
gnitas:ne fortè præſumptio pariat indignatio
nē.Audite tn̄ patiēter nō ſolū quid egerim:ſed
& cur egerim:ſi fortè cauſa factū poſſit uel aliquatenus ex
cuſare.Auſus ſum retinere clericos Lingonēſes q uocati
erant:cōpoſita tn̄ pace inter eos,ipſiſq́ perſuaſis ſtare,de-
inceps de faciēda electiōe in beneplacito ueſtro,& cōſilio
bonorū:ſicut in literis eorū cōtineſ.Erat aūt ꝑneceſſariū
eos hac uice remanere:propter terras & poſſeſſiones eccle
ſiæ quæ datæ ſunt prædæ & direptioni:dū nō eſt q cuſto
diat aut defendat.Itaq́ ꝑſonis quæ nō ſint ſuſpectæ: quæ
nō quærāt quæ ſua ſunt:ſed quæ Ieſu xp̄i:iniungaſ ſi pla-
cet cura eligēdi q deo placeat:& finē tandē accipiat eccle
ſiæ iā diuturna & miſerāda uexatio.Reliqua uerò dicēda
cōmiſimꝰ dn̄o Herberto abbati ſcti Stephani Diuionēſ.
& archidiacono Lingonēſi,ſociiſq́ eoꝝ.Adijcimꝰ etiā ut
archidiaconū Lingonēſem,& bonū amicū eiuſdē eccl̄iæ
pbr̄m,qm̄ fideles in cauſa dei extiterūt:eos & res eorū in
defenſiōe ur̄a recipiatis.Dignꝰ eſt ei opariꝰ mercede ſua. Luce.10.

¶ *Ad Ludouicum iuniorem regem Francorum,*
unde ſupra. *Epiſtola*. CLXX.

SI totus orbis aduerſum me cōiuraret ut quip-
piam molirer aduerſus regiam maieſtatē: ego
tamē deum timerem:& ordinatū ab eo regem
offendere temerè nō auderem. Nec em̄ ignoro
ubi legerim:Qui poteſtati reſiſtit,dei ordinationi reſiſtit. Roma.13.

Sed nec

Sed nec me latet quàm omni chriſtiano: quàm meæ præcipuè profeſſioni mentiri contrariū ſit. Veritatem dico, nō mētior: quod Lingonis de priore noſtro factū eſt: præter ſpem, præter intentionē epiſcoporū & meā factū eſt. Sed eſt qui nolentiū quodāmodo extorquet aſſenſum: & ſuo arbitrio etiā aduerſas hoim uoluntates prout uult ſubſeruire cōpellit. Qn̄ enim ego periculū quod mihi timui, illi æquè nō metuerē, quē diligo tāquam meipſum? Qn̄ ego illorū cōſortiū non horrerē, qui alligant onera grauia & importabilia, & imponunt humeris hoim, digito sūt ſuo nolunt ea mouere? Factū eſt tn̄ quod factū eſt: contra uos nihil: cōtra me plurimū. Mihi baculꝰ imbecillitatis meæ ſubtractus eſt: mihi lumē oculorū meorū ereptū eſt: mihi abſciſſum dextrū brachiū meū. Oia excelſa iſta & fluctus iſti ſuper me trāſierūt. In me tranſierūt iræ. Mihi euadēdi nulla ex parte patet uia. Vnde onera fugio, inde ſubeo inuitus & ingratus. Durū mihi ſentio contra ſtimulū calcitrare. Tolerabilius fortaſſe ſpōtaneo quàm nolenti & renuenti fuiſſet. Nam ſi qd uiriū in me eſt, nōnne id facilius meis quàm alienis humeris exercerē? Sed acqeſco aliter diſponēti: cū quo utiq; aut iudicio aut uiribus contendere, nec cautū mihi omnino, nec poſſibile eſt. Sed nec regi.
Pſal 75. Siquidē terribilis eſt etiā apud reges terræ. Horrendū eſt
Hebr.10. incidere in manus dei uiuētis, etiā tibi ô rex. O quàm moleſtis auribꝰ audiemꝰ cōtraria tā bonis principijs ueſtris. O quàm amarior eccleſiæ mœror poſt tāta prælibata gaudia: ſi fruſtrari (qđ abſit) cōtigerit tam iocunda ſpe ſingularis clypei ſui ueſtræ indolis, ſicut hactenus eſt experta. Heu corruit uirgo Remēſis eccleſia: nō eſt q ſubleuet eā. Corruit & Lingonēſis: non eſt q porrigat manū. Auertat diuina clemētia à corde & cōſilio ueſtro ſuper dolorē noſtrū adijcere, cumulare triſtitiā ſup triſtitiā. Quis mihi tribuat mori, ne uideā regē bonæ opinionis, ſed ſpei melioris, conari dei cōſilio obuiare: irritare aduerſus ſemetipm̄ ſummi iudicis irā: pedes patris orphanoꝝ madefacere lachrymis afflictorū: pulſare cælos clamoribꝰ pauperū: ſanctorū precibꝰ: iuſtiſq; q̄rimonijs clariſſimæ ſponſæ xp̄i: q̄ eſt eccleſia dei uiuētis? Abſit, abſit. Meliora ſperamꝰ: expectamus iucūdiora. Nō obliuiſcet̄ miſereri deus: nec cōtinebit in ira ſua miſericordias ſuas. Nō cōtriſtabit per illū & de illo eccleſiā ſuā, per quē & de quo in tātis iam lætificauit. Quē ſuo munere contulit, ſua longanimitate ſeruabit: & ſi qd aliter ſapitis, & hocipſum uobis reuelabit: & erudiet corda in ſapiētia. Hoc optamꝰ, hoc oramus die ac nocte. Hoc ſentite de nobis: hoc ſentite de noſtris. Nō infringet̄ ueritas hæc in nobis, non imminuet̄ honor regis, regniq; utilitas p nos. Gratias aūt agimꝰ ur̄æ clemētiæ p benigno reſponſo qđ à ur̄a dignatione meruimꝰ. Verūtn̄ dilatio terret uos, qui uidemus terrā datā prædæ & direptioni. Terra ueſtra eſt, & in hoc planè cognoſcimꝰ & dolemus dedecus regni ueſtri: qđ uos iure abhorrere mandaſtis, ſi nō fuerit qui defendat. Nā in quo alio regia maieſtas, rectè in eo qđ factum eſt, imminuta dicat̄? Electio rite celebrata eſt: electus fidelis eſt. Nō aūt eſſet fidelis: ſi ueſtra & nō per uos habere uellet. Necdū ad ueſtra manū extendit: necdū ciuitatē ueſtrā ingreſſus eſt: necdum prorſus ſe intromiſit de aliquo: quāquā inuitatio cleri & populi, & oppreſſorū afflictio, & uota bonorū id ab eo uehemētiſſime flagitarint. Quæ cū ita ſint: opus eſt, ut uidetis, maturatione cōſilij: nō minꝰ ueſtro honori, quàm ur̄æ neceſſitati. Et niſi per p̄ſentes nūcios expectanti populo q ueſter eſt, ſerenitas ueſtra p uoto reſpōderit: multorū religioſorum aduerſum uos (qđ non expedit) deuota uobis nunc corda turbabitis, & regalibꝰ ueſtris ipſis quæ ad eccleſiā pertinent, nō paruū, ut ueremur, incommodū acquiretis.

¶ *Ad dn̄m papam Innocentium pro Falcone Lugdunenſi archiepiſcopo.* Epiſtola. CLXXI.

Qui in aliorum negocijs totiens exaudita ſum, puto in ꝓprio non cōfundar. Ego dn̄e mi cauſam archiep̄i mei meam duco: utpotè membrū quod nil à ſe ducat alienum, quod capitis ſit. Quod tamen non dicerē ſi homo ipſe ſibi aſſumpſiſſet honorem: & non magis à deo uocatus tāquam Aaron. Nec enim ab alio æſtimauerim factū qđ uota tot hoim tā facile conuenerunt in eum: ut non dico contradictio: ſed nec cunctatio ulla fuerit. Et meritò. Eſt quippè illuſtris: nō minus mentis generoſitate quàm ſanguinis eſt, ſcientia, eſt uitæ honeſtate. Deniq; famæ eius integritas nec inimici quidē dentem ueretur. Quod ergo de tali, & tali modo factum eſt: dignum profectò eſt ut fauor apoſtolicæ gratiæ proſequat̄, & honoris plenitudine, quæ ſola deeſt, gaudia plebis ſuæ conſueta benignitate, imò debita liberalitate accumulet. Hoc uniuerſa eccl̄ia inſtātiſſima ſupplicatiōe depoſcit: hoc puer ueſter ſolita præſumptione efflagitat.

¶ *Ad eundem in perſona Godefridi Lingonenſis epiſcopi.* Epiſtola. CLXXII.

Inter crebra mala quæ his diebus in eccleſijs uidentur accidere occaſione electionum: dn̄s de cælo ꝓſpexit ſuper matrē noſtrā Lugdunēſem eccleſiam: qui decedēti piæ memoriæ Petro archiepiſcopo, uirū optimū Falconē decanū in omni pace ſubſtituit. Peto dn̄e ut qui à ſuis concorditer eſt electus, utiliter promotus, rite cōſecratus: à uobis honoris ſui officijq; plenitudinē cōſequatur. Quod utiq; audere me facit nō meriti conſcientia, ſed debiti. Debiti dico: non ſolū quo id à me illa eccleſia iure metropolitico exigit: ſed qa in hoc poſitus ſum ut teſtimonium perhibeam ueritati.

¶ *Ad ipſum Falconem.* Epiſtola. CLXXIII.

Scripſimus ad dn̄m papam dn̄s ep̄s & ego pro uobis, prout oportere putauimus: & habetis exemplar literarū. Habemus autē in uoluntate in æternū non deficere uobis p uiribus: ꝓpter bonum quod de uobis cōfidimus. Veſtra autē intereſt facere ut nō cōfundamur ſic cōfidētes. De cætero ſi inueni gratiā in oculis ueſtris: intelligite ſuper egenos & pauperes illos qui ſunt apud benedictionē dei. Quod enim uni ex illis feceritis: mihi, imò chriſto, facietis. Nam & pauperes ſunt, & habitant inter pauperes. Hoc præcipuè obſecramus, ut Sauiniacenſes monachos prohibeatis ab infeſtatione eorū: qm̄ calūniant̄ eos iniuſte, ut putamus. Aut ſi ſe cōfidūt habere iuſtitiā, iudicate inter illos. Filius noſter abbas Albericus, etſi ſuis meritis cōmendabilior, noſtris tamen precibus uobis ut commendatior ſit obſecramus. Tenere quippè diligo eum, tanquā mater unicum filium: & diliget eum qui diligit me. Deniq; in eo experiar ſi me curatis. Quò enim longe à me poſitus eſt: eò magis neceſſariam habet paternam ueſtram conſolationem.

¶ *Ad canonicos Lugdunenſes de conceptione ſanctæ Mariæ.* Epiſtola. CLXXIIII.

Inter eccleſias Galliæ conſtat profectò Lugdunenſem hactenus præminuiſſe, ſicut dignitate ſedis: ſic honeſtis ſtudijs, & laudabilibus inſtitutis. Vbi em̄ æque uiguit diſciplinæ cenſura, morum grauitas, maturitas cōſiliorum, authoritatis pōdus, antiquitatis inſigne? Præſertim in officijs eccleſiaſticis haud facile unquā repentinis uiſa eſt nouitatibus acquieſcere: nec ſe aliqn̄ iuuenili paſſa eſt decolorari leuitate, eccleſia plena iudicij. Vnde miramur ſatis quid uiſum fuerit hoc tempore quibuſdam ueſtrum uoluiſſe mutare colorē optimū, nouā inducēdo celebritatē, quam ritus eccleſiæ neſcit, nō probat ratio, non commēdat antiqua traditio. Nūquid patribus doctiores aut deuotiores ſumus? Periculoſe præſumimus quicquid ipſorū in talibus prudētia præteriuit. Nec uerò id tale eſt: quod niſi prætereūdū fuerit: patrū quieuerit oino diligētiā prætermiſſe. ¶ At ualde honorāda eſt (inquis) mater dn̄i. Bene ammones: ſed honor reginæ iudiciū diligit. Virgo regia falſo non eget honore: ueris cumulata honorū titulis, infulis dignitatum. Honora ſanè integritatē carnis, uitæ ſanctitatem. Mirare fœcunditatē in uirgine: prolem uenerare diuinā. Extolle neſcientē uel in concipiendo concupiſcentiam: uel in pariendo dolorem. Prædica reuerēdam angelis, deſideratā

gentibus patriarchis propheticꝫ præcognitam, electam
ex omnibꝰ, prælatã oĩbus. Magnifica gratiæ inuentricẽ,
mediatricẽ ſalutis, reſtauratricẽ ſeculorum. Exalta deniqꝫ
exaltatã ſuper choros angelorum, ad cæleſtia regna. Hæc
mihi de illa cantat eccleſia: & me eadem docuit decanta-
re. Ego uerò qđ ab illa accepi, ſecurus & teneo & trado:
quod nõ, ſcrupuloſius fateor admiſerim. Accepi ſanè ab
eccleſia illũ diem cũ ſumma ueneratione colendũ, quo aſ-
ſumpta de ſeculo nequam: cælis quoque intulit celeberri
morũ feſta gaudiorũ. Sed & ortũ uirginis didici nihilo-
minꝰ in eccleſia & ab eccleſia indubitanter habere feſtiuũ
atqꝫ ſanctũ: firmiſſime cũ eccleſia ſentiẽs in utero eam acce
Hiere. 1. piſſe ut ſancta prodiret. Et de Hieremia ſiquidem lego ꝙ
priuſquam de uentre exiret, ſanctificatus ſit. Et de Ioanne
Luce. 1. baptiſta nõ ſecus ſentio, qui ex utero dñm in utero ſenſit.
Videris etiã tu an & de ſancto Dauid idipſum liceat opi-
Pſal. 70. nari, pro eo quod dicebat deo: In te (ait) cõfirmatus ſum
ex utero: de uentre matris meæ tu es protector meus. Itẽ:
Pſal. 21. De uentre matris meæ deus meꝰ es tu: ne diſceſſeris à me.
Et Hieremiæ quidẽ ſic dictũ eſt: Priuſquam te formarẽ in
utero, noui te: & antequã exires de uulua, ſanctificaui te.
Quàm pulchre inter figurationẽ in utero, & parturitionẽ
ex utero diuinũ diſtinxit oraculũ, ut illam tantũ præco-
gnitã: iſtam & ſanctitatis munere præornatã oſtenderet:
ne quis ꝓphetæ prærogatiuã de ſola præſcientia ſeu præ
deſtinatione putauerit æſtimandã. Eſto tñ ut hoc de Hie-
remia cõcedamus. Quid reſpõdebit de Ioanne baptiſta,
quẽ angelus prænũtiauit ſpiritu ſancto repletũ iri adhuc
in utero matris ſuæ? Prorſus hoc ad prædeſtinationem
præſcientiamue referri poſſe non arbitror. Verba nempe
angeli (ſicut ipſe prædixit) completa abſqꝫ dubio ſunt in
tempore ſuo: & quẽ prælocutus eſt ſpũ ſancto replendũ:
nõ eſt phas credere nõ repletũ: idqꝫ loco & tempore quo
prædixit. Certiſſime aũt ſanctus ſpũs quẽ repleuit, ſancti-
ficauit. Cæterũ quatenꝰ aduerſus originale peccatũ hæc
ipſa ſanctificatio ualuerit ſiue pro iſto ſiue pro illo ꝓphe-
ta: uel ſi quis alius ſimili præuentus gratia fuerit, non te-
mere dixerim. Sanctificatos tamẽ nõ dubitauerim dicere,
quos deus ſanctificauit: & cum eadem ſanctificatione pro-
diſſe ex utero, quã acceperũt in utero: nec reatũ quem in
conceptione traxerũt, ualuiſſe ullatenus horũ natali iam
donatã præpedire ſeu præripere benedictionem. Attamẽ
quis dicat ſpũ ſancto repletũ, manere adhuc filiũ nihilo-
minus iræ: & ſi mori in utero cõtigiſſet cũ hac plenitudi-
ne ſpũs, pœnas luiturum dãnatiõis? Durũ eſt. Minime tñ
auſim hinc quippiã mea ſentẽtia diffinire. Sed quicqđ de
hoc ſit, merito eccleſia quæ cæterorũ non natiuitatẽ ſed
mortem ſanctoꝝ iudicat & prædicat pretioſam: ſingulari
quadã exceptiõe feſtis præfert gaudiis: ueneraturqꝫ illius
Luce. 1. natalẽ, de quo nũtiãte angelo ſingulariter legit: Et multi
in natiuitate eius gaudebũt. Cur enĩ nõ ſit illiꝰ exitus ſan
ctus: ac proinde feſtiuus & lætꝰ: qui potuit exultare & in
utero? Quod itaqꝫ uel paucis mortaliũ conſtat fuiſſe col-
latũ: phas certè nõ eſt ſuſpicari tantæ uirgini eſſe negatũ,
per quã oĩs mortalitas emerſit ad uitã. ¶ Fuit ꝓculdubio
& mater dñi ante ſancta quàm nata. Nec fallitur oĩno ſan-
cta eccleſia, ſanctũ reputans ipſum natiuitatis eius diem:
& omni anno cũ exultatione uniuerſæ terræ uotiua cele-
britate ſuſcipiẽs. Ego puto ꝙ & copioſior ſanctificatiõis
benedictio in eam deſcẽderit: quæ ipſius nõ ſolũ ſanctifi-
caret ortũ: ſed & uitam ab omni deinceps pctõ cuſtodiret
immunẽ: qđ nemini alteri in natis quidẽ mulierũ credit
eſſe donatũ. Decuit nimirũ reginam uirginum ſingularis
priuilegio ſanctitatis abſqꝫ omni pctõ ducere uitam: quæ
dũ peccati mortiſqꝫ pareret peremptorẽ, munus uitæ & iu
ſtitiæ oĩbꝰ obtineret. Sanctꝰ igit ortus: qm̃ immẽſa ꝓdiẽs
ex utero ſanctitas ſanctũ fecit illũ. Quid adhuc addendũ
his putamus honoribꝰ? Vt honoretur (inquiũt) & cõceptꝰ
qui honorandũ præiuit partũ: qm̃ ſi ille nõ præceſſiſſet,
nec iſte eſſet qui honorat. Quid ſi alius propter eandem
cauſam etiã utriqꝫ parẽti eius feſtos honores afferat defe-
rendos? Sed de auis & proauis idipſum poſſet pro ſimili
cauſa quilibet flagitare: & ſic tenderetur in infinitũ: & fe-
ſtorum nõ eſſet numerus. Patriæ eſt, non exilij, frequentia
hæc gaudiorũ, & numeroſitas feſtiuitatũ ciues decet, non
exules. Sed ꝓfert ſcriptũ ſupernæ (ut aiunt) reuelationis,
quaſi & quiuis nõ queat ſcriptum æque ꝓducere in quo
uirgo uideat idipſum mandare & de parẽtibus ſuis: iuxta
dñi mandatũ dicentis: Honora patrẽ tuũ & matrẽ tuam. Exo. 20.
Ipſe mihi facile perſuadeo ſcriptis talibus non moueri:
quibus nec ratio ſuppeditare, nec certa inuenitur fauere
authoritas. Nam quid cõſequentiæ habet: ut quoniã ſan-
ctum præceſſit natalem conceptus: propterea reputet &
ipſe ſanctus? Nunqđ qm̃ præceſſit eum: fecit & ſanctum?
Quia ſi præceſſit ut eſſet: nõ tñ ut ſanctꝰ eſſet. Vnde etenĩ
illa ipſi ſanctitas quã ſecuturo trãſmitteret? An nõ potius
quia præceſſit abſqꝫ ſanctitate conceptꝰ: oportuit nimirũ
ſanctificari conceptam, ut ſanctus ſequeretur iam partus?
An forte mutuatꝰ ſit ſanctitatẽ à poſteriori prior? Potuit
ſanè illa quæ in iam concepta, facta eſt ſanctificatio, ad ipm
qui ſequebatur tranſire natalem: redire uerò retrorſum
ad conceptum qui præceſſerat, iam omnino non potuit.
Vnde ergo conceptionis ſanctitas? An dicitur ſanctifica-
tione præuenta: quatenus iam ſancta conciperetur: ac per
hoc ſanctus fuerit & conceptus: quẽadmodũ ſanctificata
iam in utero dicitur, ut ſanctus conſequeretur & ortus?
Sed nõ ualuit antè ſancta eſſe, quàm eſſe. Siquidẽ nõ erat
antequã cõciperetur. An forte inter amplexus maritales
ſanctitas ſe ipſi conceptioni immiſcuit, ut ſimul & ſanctifi-
cata fuerit & concepta? Nec hoc quidem admittit ratio.
Quomodo namqꝫ aut ſanctitas abſqꝫ ſpũ ſanctificante: aut
ſancto ſpiritui ſocietas cũ peccato fuit: aut certè peccatũ
quomodo non fuit ubi libido non defuit? Niſi forte quis
dicat de ſpiritu ſancto eam, & nõ de uiro conceptã fuiſſe.
Sed id hactenus inauditũ. Lego deniqꝫ ſpiritũ ſanctum in
eam, nõ cum ea ueniſſe: dicẽte angelo: Spiritus ſanctus ſu
perueniet in te. Et ſi licet loqui qđ eccleſia ſentit (& uerũ
ipſa ſentit) dico glorioſam de ſpiritu ſancto cõcepiſſe: nõ
autem & cõceptam fuiſſe, dico peperiſſe uirginem: non ta
men & partam à uirgine. Alioquin ubi erit prærogatiua
matris domini qua ſingulariter credit exultare & munere
prolis, & integritate carnis: ſi tantũdem dederis & matri
ipſius? Non eſt hoc uirginem honorare: ſed honori detra
here. Si igitur ante conceptum ſui ſanctificari minime po
tuit, qm̃ non erat: ſed nec in ipſo quidẽ cõceptu, propter
peccatũ quod inerat: reſtat ut poſt conceptũ in utero iam
exiſtens, ſanctificationem accepiſſe credatur, quæ excluſo
peccato ſanctã fecerit natiuitatẽ: non tamen & conceptio-
nem. Quamobrẽ & ſi quibus uel paucis filiorũ hominum
datum eſt cum ſanctitate naſci: nõ tamen & cõcipi: ut uni
ſanè ſeruaretur ſancti prærogatiua cõceptus: qui omnes
ſanctificaret: ſoluſqꝫ abſqꝫ peccato ueniens, purgationem
faceret peccatorũ. Solus itaqꝫ dñs Ieſus de ſpiritu ſancto
cõceptus: quia ſolus & ante conceptũ ſanctus. Quo exce-
pto: de cætero uniuerſos reſpicit ex Adam natos, quod
unus humiliter de ſemetipſo ac ueraciter cõfitetur: In ini- Pſal. 50.
quitatibus (inquiens) conceptus ſum: & in peccatis con-
cepit me mater mea. Cum hæc ita ſe habeant, quænã iam
erit feſtiuæ ratio conceptionis? Quo pacto inquã aut ſan
ctus aſſeretur conceptus, qui de ſpiritu ſancto non eſt: ne
dicam de peccato eſt: aut feſtus habebitur qui minime ſan
ctus eſt? Libẽter glorioſa hoc honore carebit, quo uel pec
catũ honorari, uel falſa induci uidetur ſanctitas. Alioquin
nulla ei ratione placebit cõtra eccleſiæ ritum præſumpta
nouitas, mater temeritatis, ſoror ſuperſtitionis, filia leui-
tatis. Nam ſi ſic uidebatur: conſulenda erat prius apoſto-
licæ ſedis authoritas: & non ita præcipitanter atqꝫ incon
ſulte paucorum ſequenda ſimplicitas imperitorũ. Et ante
quidem apud aliquos errorem cõpereram: ſed diſſimula-
bam, parcens deuotioni, quæ de ſimplici corde & amore
uirginis ueniebat. Verũ apud ſapiẽtes, atqꝫ in famoſa no-
biliqꝫ eccleſia, & cuius ſpecialiter filius ſum, ſuperſtitione
deprehenſa

deprehenſa, neſcio an ſine graui offenſa etiam ueſtri oim,
diſſimulare potuerim. Quæ autẽ dixi: abſq; p̃iudicio ſanè
dictis ſint ſanius ſapientis. Romanæ præſertim eccleſiæ au
thoritati, atque examini totum hoc ſicut & cætera quæ
eiuſmodi ſunt uniuerſa reſeruo: ipſius, ſi quid aliter ſapio,
paratus iudicio emendare.

¶ *Ad patriarcham Hieroſolymorum.* Epiſtola. CLXXV.

PAtriarchalibus ſcriptis ſæpius uiſitat⁹: ingrat⁹
iã uidebor ſi nõ reſcripſero. Atſi ſaluto eũ qui
me ſalutauit: quid amplius feci? Tu eñ me præ
uenisti in bñdictionib⁹ dulcedinis: tu me prior
dignat⁹ es tuis trãſmarinis epl̃is uiſitare: tu mihi primas
humilitatis charitatiſq; præripuiſti partes. Quid condi
gnum iam referam? Nihil mihi deniq; reliquiſti quod pa
ri queam rependere uice: qui etiam de theſauro ſeculorũ
mihi impartire curaſti, id eſt de ligno dñi. Quid tamen?
Debeóne omittere quod poſſum, quoniam qđ debeo mi
nime poſſum? Affectũ ſaltẽ uoluntatemq; aperio reſcribẽ
do duntaxat, atq; reſalutando: quod ſolum interim p tot
utiq; ſpatia terræ & maris licet. Oſtendã autẽ ſi unquam
accepero tẽpus, me nequaquã diligere uerbo ſiue lingua:
ſed opere & ueritate. Sup milites tẽpli ponite quæſo ocu
los ueſtros: & tantæ pietatis uiſcera, tam ſtrenuis eccl̃iæ
propugnatoribus aperite. Hoc ſiquidem acceptum erit
deo, & gratum hominibus: ſi foueritis eos qui ſuas animas
pro fratribus poſuerunt. De loco autẽ ad quem nos inui
tatis: frater Andreas dicet uobis uoluntatem noſtram.

¶ *Ad dominum papã Innocentium, ex perſona Alberonis Treue renſis archiepiſcopi.* Epiſtola. CLXXVI.

VOluntas cordis mei & deſiderium ſatis inquie
tum adeundi & uidendi deſideratam beatitu
dinis ueſtræ præſentiam: ſed & cognoſcendi
certius quæ circa uos ſunt: rurſumq; qualiter
ſe habeãt noſtra, uobis uiciſſim diligẽtius intimãdi: iam
dudum itineris me ammonet, atq; indeſinenter ſolicitat.
Cæterum terræ ac diei malitia, & præter inſtantiam meã
quotidianam etiam nonnulla ueſtræ neceſſitatis cau
ſa impeditus: uoto facere ſatis non potui uſq; adhuc, ſed
necdum poſſum. Sed quid? Sanum iuſtumq; propoſitum,
nunquid omittendũ ex toto fuit: quia ex toto adimpleri
non potuit? Fuit ergo conſilij, per hunc uenerabilem. H.
Tullenſis eccleſiæ archidiaconũ interim ſaltem aliquate
nus cõſolari cõceptũ iã olim deſideriũ, curamq; reuelare
quã patior. Nec eñ fidelior, ſtudioſior, cautiórue illo ad
manũ eſſe potuit ſiue in perferẽdo ad uos quæ nos illi in
iũgimus: ſiue in referendo ad nos ſi qua ueſtræ dignatio
ni placuerit remandare. Itaq; de beneplacito, de ſtatu cu
riæ, ac ueſtræ ſoſpitate pſonæ, & ſi quid blãdi⁹ aura ſecũ
dior à diuina clemẽtia recens forte ſpirauerit eccleſiæ ad
uerſus ſchiſmaticorum procacem, ſed inefficacem rabiem
deſudanti: de his oĩbus pleni⁹ inſtrui cupimus & ſuppli
cam⁹. Porrò noſtrã citramõtanã eccl̃iam tã in nr̃o quàm
in Frãcorũ regno noueritis fortem in fide, pacificã in uni
tate, deuotã in ueſtra obedientia, promptã ad ſeruitium.
Nequaquã nos Beneuenti, nõ Capuæ, nõ ipſi⁹ Romæ ter
ret, deo ſic iudicãte, amiſſio: ſciẽtes eccl̃iæ ſtatũ nõ armis
æſtimari, ſed meritis. Ipſius quippe non alterius agnoſci
Pſal.26. mus uoces illas in pſalmo: Si conſiſtant aduerſum me ca
ſtra, non timebit cor meum. Si exurgat aduerſum me præ
lium: in hoc ego ſperabo. Propterea & nos quia de eccle
ſia ſumus: non timebimus dũ turbabitur terra, & transfe
rentur mõtes in cor maris. Glorietur tyrãnus ſicul⁹ quã
tũ uult, glorietur in malitiis q̃ potẽs eſt in iniquitate: no
2.Cor.12. ſtra autẽ uirtus in infirmitate perficit. Eccl̃ia qñ infirmat
Pauli magiſterio didicit eſſe potentior. Didicit è regione
Prouer.1. & à Salomone q̃ proſperitas ſtultorum occidit eos. Didi
Iob.5. cit & ſtultum firma radice cum uiderit, ſtatim maledice
re pulchritudini eius. Ideo cũ ſancto Dauid ſeſe in utroq;
conſolatur: & hoſtium uidelicet caſu: & liberatione ſui.
Pſal.19. Ait ſiquidem: Hi in curribus & in equis: nos aũt in noie
dñi dei nr̃i inuocabim⁹. Ipſi obligati ſunt, & ceciderunt:
nos autem ſurreximus, & erecti ſumus. Hæc pauca uobis
conſolandi gratia de quibus certus ſui, fideli atteſtatione
intimandum eſſe putaui: ad reuelandam uel ex aliqua par
te eam quæ ueſtra uiſcera inceſſanter affligit ſolicitudo o
mniũ eccleſiarũ. Hoc quoq; addo, dñm regem, deo cũ con
fortãte, feruere & accingi ad liberationẽ eccleſiæ: & para
re ſibi exercitũ multum nimis: nos quoq; fideliter ad hoc
ipſum pro uiribus laborare, exhortari, & ſolicitare quos
poſſumus, & cum tempus aduenerit, non expenſis, nõ per
ſonæ propriæ parciturum.

¶ *Ad eundem in perſona eiuſdem.*
Epiſtola. CLXXVII.

NVnquid petiui epiſcopatũ à domino meo? Et ſi
forte cathedram affectaui: ſed non Treuerẽſem.
Sciebam quippe domum exaſperantẽ, popu
lumq; duræ ceruicis. Oderã illos: q̃ ſemp in fece
diſcordiæ iacuiſſent, eccl̃iæ reſiſtentes. Pro qua ſi quos la
bores qñq; ſuſtinui, nõ me piget, ſed hũc inde fructũ nec
ſperaui: nec uolui. Laboraui ſuſtinẽs: libẽs quidẽ: ſed non
hac ſpe præmij. Durã ꝓuinciam nactus ſum: pctĩs meis exi
gẽtibus. Inter cætera quibus angor, ſuffraganeos accepi
iuuenes & nobiles. Adiutores eſſe deberẽt: & utinam non
aduerſarentur. Sed ſuperſedeo: per aliũ malo ut innote
ſcant uobis mores eorum & ſtudia, ſi neſcitis. Dico tamẽ,
ius, fas, honeſtas, religio: in nr̃is epiſcopatibus perierunt.
Malũ quod pro debito officij diſſimulare non audeo, bre
uiter ſimpliciterq; intimaui: ut quod non placet prouiden
tiæ ueſtræ p me corrigi: per me ſaltem uobis qui corrige
re poteſtis innoteſcat: ne oĩno uacuũ uidear portare no
men archiep̃i. Et mihi melius quidem eſſet non aſcẽdiſſe:
quàm ſic deſcendere cũ rubore. Sed de me quæ cura? Be
ne quod dignus ſum ꝑpatiar, tanquam male operatus. Sim
certè opprobrio etiã meis, ſua ſpe nimirum fruſtratis, quã
de me ut ſibi me præeſſe uellent cõceperant: dum compe
riunt eccleſiæ ſuæ per me magis imminui dignitatẽ: cuius
per me etiã antiqua damna reſtitui poſſe putauerãt. Hæc
omnia ſuſtineo: & ſi nõ libenter, certe patienter: ne unquã
uidear recalcitrare obedientiæ: pro qua etiam dare ani
mam ſi neceſſe ſit debere me fateor. Verum hoc ſolicitudi
nem ueſtrã attendere uelim: creationis iniuriam reſpicere
ad creatẽ: & uires quas mihi ſubtrahitis, uobis minuitis:
& contẽptus meus & deiectio mea, redundat in uos. Mul
ta habeo conqueri uobis de uobis: ſed reſeruo ea patẽda
nuncio: quem noui ad hoc ſatis induſtrium & fidelem. Si
gnifico etiam uobis ſuſtinere nos periculum in falſis fratri
bus. Legati quippe ſchiſmaticorum intrant & exeunt ad
quoſdam de noſtris liberius quàm ſolebant: & uerba tyrã
ni Siculi familiariter admittuntur.

¶ *Ad dominũ papam Innocentiũ pro Alberone Treuerenſi ar chiepiſcopo.* Epiſtola. CLXXVIII.

AMantiſſimo patri & dño Innocentio ſummo
pontifici: ſuus. B. qđ ſuus. Fideliter loquor: qa
fideliter amo. Nec eñ ſyncerus eſt amor ubi du
bietatis ſcrupulus, ſuſpicionis fecẽ retinet. Que
rimonia domini Treuerenſis, non eſt eius ſolius, ſed com
munis multorum: eorũq; præcipuè qui ſynceriori affectu
uos diligũt. Vox una oim qui fideli apud nos cura popu
lis præſunt, iuſtitiam in eccleſia deperire: annullari eccl̃iæ
claues: ep̃ale oĩno uileſcere authoritatẽ, dũ nemo ep̃orum
in promptu habeat ulciſci iniurias dei, nulli liceat illicita
quæuis ne in propria qdẽ parochia caſtigare. Cauſam re
ferũt i uos, curiãq; Romanã. Rectè geſta ab ipſis (ut aiũt)
deſtruitis: iuſtè deſtructa ſtatuitis. Quiq; flagitioſi & con
tentioſi de pplo ſiue de clero aut etiã ex monaſterijs pulſa
ti currunt ad uos, redeũtes iactãt & geſtiunt ſe obtinuiſſe
tutores: quos magis ultores ſenſiſſe debuerant. An nõ gla
di⁹ Phinees prõptiſſime atq; iuſtiſſime educt⁹ fuerat ad cõ
dẽnadũ inceſtuoſum concubitũ Drogonis & Miliæ? Sed
cõfuſus atq; retuſus abijt retrorſum: ſcuto nimirũ apl̃icæ
defenſionis oppoſito. Prohpudor, quos cachinnos res iſta
mouit & mouet eccleſiæ inimicis: eiſq; etiam ipſis quo

rũ fortaſſe metu aut fauore à recto tramite abducti ſumꝰ. Amici confunduntur: fidelibus inſultatur: epiſcopi ubiqꝫ in opprobrium ueniũt & cõtemptũ: quorũ dũ recta iudicia cõtemnunt, uræ quoqꝫ plurimũ derogat authoritati. Ipſi ſunt enim qui honorẽ ueſtrũ zelant, q uña pro pace & exaltatione laborant fideliter quidem: ſed uereor ne ineſficaciter. Quid uobis uires minuitis, quid robur ueſtrum deprimitis? Quouſqꝫ retũditis arma fidelia militantia uobis: humiliatis cornua erecta noſtræ uirtutis & ſalutis? Plorans plorat deſolationem ſuam apud Tullum eccleſia ſancti Gengulfi: nec eſt qui conſoletur eam. Quis eñi ſe opponat brarchio excelſo, torrentis impetui, ſummæ arbitrio ptãtis? Eandem ſe ſuſtinere btũs Paulus uiolentiam apud Virdunũ cõqueritur, archiẽpo iam nõ ualente eũ defendere ab inſania monachorũ: quippe apoſtolicis ſuſtentationibus amplius cõſortata: quaſi nõ ſatis per ſe inſanirent. Quid quæſo nouæ rõnis tãdem inuẽtũ eſt, ut qđ ſemel bonæ famæ & uitæ canonicis uña fuerat puids & neceſſaria diſpenſatione conceſſum, ſecũdo cõfirmatum, tertio (ut aiunt) roboratũ, ruſum ueniat in ius, reuocetur in diſcuſſionẽ? Siquidẽ & duo illa ſuprà memorata, per nos nihilominus ſancita, per nos & conuulſa dicunt. Talibus hoſtijs non promeretur deus: heu non placatur ira: nõ cõciliatur gratia: non prouocatur mia. Pro his atqꝫ ſimilibꝰ needũ auertit furor dñi: ſed adhuc brachiũ eius extẽtum: & uirga illa apud Hieremiam uigilans ſuper peccata noſtra. Hier.1. Et quidem iratus eſt deus ſchiſmaticis: ſed catholicis nequaquã propitius. Eccleſia quoqꝫ Mentenſis grauiter (qđ uobis bene compertum eſt) epiſcopi & clericorum contentione periclitatur. Super quo quid decernere uobis placuerit, uos ſcitis: ſed pax nondum eſt, nec proxime futura ſperatur. Ego (ut quod ſuper his meæ uiſum eſt paruitati non taceam) & hoc & duo illa alia, Tullenſe dico ac Virdunenſe terminanda negocia ſecurius metropolitano atqꝫ conuenientius poſſe committi putauerim: qui & omnia nouit: & in multis probatus, eccleſiæ teſtimonio fidelis inuentus eſt. Alioquin uidete quid illis epiſcopatibus faciatis, Metenſi ſcilicet atqꝫ Tullenſi: quia (ut uerum fatear) uidentur eſſe abſqꝫ epiſcopis. Et utinam abſqꝫ tyrãnis. Tales cum defenſantur, ſuſtentantur, honorantur, fouentur: mirantur nimirum & ſcandalizantur multi, qui illa in moribus & uita eorum certiſſime ſciunt, quæ magis eſſent non dico in epiſcopis: ſed etiam in quibuslibet ſecularibus damnanda penitus & execranda. Quæ quidẽ & me ſcribere puduit: nec uos decuiſſet audire. Eſto qđ nemine accuſante non poſſint deponi: nunquid tamẽ quos paſſim accuſat fama, apoſtolicæ ſedis eſſent familiaritate ſpeciali donãdi, uel amplius exaltandi? Quónam erit merito ſuæ uel ſacerdotalis ſanctitatis uel epiſcopalis honeſtatis obtinuit Metenſis ut & electio facta à canonicis, ad nutum eius unà cum eccleſiæ libertate caſſetur: & primicerius ad conſilium eius contra illius eccleſiæ priuilegia eligatur? Quàm iuſtiꝰ honeſtiusqꝫ, ſi ueſtræ placuiſſet diſcretioni, homo maiori dignus honore, debito proprioqꝫ nõ priuaretur. Treuerenſem dico: quem & ab hoc & à cæteris diœceſis ſuæ terminandis negotijs quaſi ſuſpectum aut aut minus expertum non ſine murmure multorum deum timentium excluſiſtis. Credite fideli ueſtro, quia prouinciæ illi, quãtum cõperi, omnino nõ expedit. Hæc ſcribẽs, præſumptionis metuerem notam: ſi neſcirem cui, & neſcirer qui ſcribam. Sed noui ingenitã maſuetudinẽ ueſtram: noui & me notũ uobis, & affectum quo hæc audeam apud uos, dulciſſime atqꝫ amantiſſime pater. Iterũ de Treuerenſi ut ſciatis qualiter nunciũ eiꝰ ſuſcipi oporteat, & uerba que portat: dico uobis ꝙ magnũ locũ tenet in regno illo: uobis & eccleſiæ dei homo fidelis, & cõſtãs, & nullatenus maleuolis & ſubuerſoribus aſſenſum p̄bens: à qbꝰ nõ deeſt ei frequens & ſatis importuna tentatio: nec deerit inſultatio, ſi quominus à uobis eũ exaudiri contigerit. Nũciũ in fine cõmendare uolui: ſed ſatis eũ ſuæ honeſtatis commendant merita: præcipueqꝫ amor ſpecialis & fidelis deuotio qua ipſum uobis firmiter inhærere ſi nõ crederem, nequaquã per eum tam familiaria ſcriberem.

¶ *Ad eundem pro eodem.* *Epiſtola*.CLXXIX.

QVomodo malitia uincit ſapientiam? Noſti piẽ dñe: noſti Treuerenſem archiepiſcopum? Scio qs noſti. Noſti & illũ ſancti Maximini non ſanctũ abbatẽ? Puto quia non noſti. Quis dignior honore illo priori? Sic nemo cõfuſione dignior iſto ſequẽti: & tamen iſte honoratus eſt: ille opprobrio datꝰ. Quid peccauit archiẽps? Prædã eccleſiæ ſuæ recupauit, captiuã eccleſiã de manu laica liberauit. Nunqd p bono redditur malũ, & odiũ p dilectione? Hic quæſo hic euigilet oculus pietatis, & ſemotis paulisp occupatiõibꝰ, cõſideret quãtũ ſubreptum ſit ei ut talis qualẽ pudet dicere, talem qualem tuipſe noſti faciat opprobrium uicinis ſuis, inimicis tuis. Piiſſime pr̃ affectus filialis loquitur. Huc uſqꝫ cõdoluimꝰ miſero & miſerabili archiẽpo. Verũ ex hoc iã ſi nõ fuerit emendatũ: dolor cordis uři & cõpaſſio ex intimis medullis, tota trãſibit ad illũ p quẽ potuit emẽdari. Sunt & aliæ, læſiones præfati uiri, quas cũ ei alleuiaueritis, uobis proculdubio laborabitis. Quicqd dulciſſimi domini mei nomẽ decolorat: cor meũ excoriat.

¶ *Ad eundem pro eodem.* *Epiſtola*.CLXXX.

ITerum ſupplicatio, iterũ preces: & decies repetitæ nõ deſinẽt. Nõ deſiſtimus: qa nõ diffidimꝰ. Bonã cauſam habemus, & æquũ iudicẽ q nõ cũctabitur euacuare qđ ſubreptũ eſt, cũ apparebit qđ uerũ eſt: nec poterit ide ridere q uoluit irridere: ſed ut ſcriptũ eſt, mentita eſt iniqtas ſibi. Hoc ſolet hr̃e præcipuũ aplica ſedes, ut nõ pigeat reuocare qđ à ſe fortè dep̄hẽderit fraude elicitũ, nõ ueritate p̄meritũ. Pſal.26. Res plena æqtate, & laude digna, ut de mẽdacio nemo lucret: pſertim apud ſctãm & ſummam ſedẽ. Hæc ſciẽs puer ueſter, ſecurè ſupplicat p Treuerenſi, & ſic iſtat nõ qſi in icertũ. Ego qppe ego hoĩs illiꝰ noui merita, cãm, intẽtionẽ. Propter qđ horum monachi eũ uolũt lapidare? Quia male meruit? Sed fideliter aſtitit: & multũ ſeruiuit. Ob cauſæ iniuſtitiã? Sed iniuſtũ nemo niſi iniuſtꝰ cauſabit. Q. de manu laica uẽdicauit imo recupauit ſedi ep̄ali, monaſterium, tãquã clauã de manu Herculis extorquẽs in manu fortiori. Ob prauitatẽ intẽtiõis? Sed piũ eſt reformare religionẽ i mõaſterio: qđ ille intẽdit. Adſit dñs cordi dñi mei: ne iterũ poſſit ei ſubripi à monachis: nõ tam (ut ſimulãt) appetentibus libertatem, quàm fugitantibus diſciplinam.

¶ *Ad Haimericum cancellarium.* *Epiſtola*.CLXXXI.

SI uerbis cõtendere uelim ad beneficia qbus me obruitis: idẽ erit acſi impetitus ſagittis, feſtucis dimicẽ: niſi ꝙ hoc iocus uidebitur, illud dolꝰ. Fctã factis cõpẽſari oportet. Verũ id qdem multũ eſt ad me. Nã unde ſufficerẽ paup & modicꝰ? Sed rebus paup & uiribꝰ: nõ uolũtate. Equabo ergo bñficia uotis, q̄ factis nõ poſſum. Deſiderijs diues ſum: affectibꝰ abũdo. Et certẽ uerꝰ bñficꝰ, amplꝰ nõ reqrit. Nã quõ bñficꝰ: q nõ & beneuolus ſit? Porrò beneuolꝰ nil ſibi chariꝰ ipſa æſtimat beneuolẽtia, qua beneuolꝰ noiat, & bñficꝰ eſt. Deniqꝫ beneuolẽtia fructus eſt beneficij, niſi quis fortè bñficiũ putet, ꝙ in ſpe ſeuerit, aut timore dimiſerit. Sed qs nõ uideat hoc relictum, illud uenditũ, neutrũ datũ? Oportet antẽ beneficiũ ut uerẽ ſit, eſſe gratuitũ. Dãti itaqꝫ rẽpẽdi qequã gratiꝰ ab accipiẽte nõ põt: quẽ ſi gratũ habuerit qđ gratis accepit. Et hæc beneuolentia creatur de beneuolentia dãtis in animo accipiẽtis: beneficio quidem interueniente. Hac me fateor locupletem: hanc de corde pleno dignã profectò offero remunerationem meo benefactori: hanc deuotꝰ immolo ſacrificium laudis factori omnium pro ſalute mei benefactoris.

¶ *Ad Henricum Senonenſ. archiẽpm.* *Epiſtola*.CLXXXII.

PRo multis uiſus ſum multoties ſcribere fateor ppter uos: & ſtatuerã non facere ob ueſtrã, odibilẽ duritiã: ſed charitas p̄ualebit. Volo uobis amicos uřos retinere, & non dignamini: uolo reconciliare

recõciliare inimicos,& nõ patimini.Nõ uultis hr̃e pacẽ: manib⁹ ac pedib⁹ accerſitis ueſtrã cõturbationẽ:ſed confuſionem:ſed depoſitionẽ.Multiplicatis uobis accuſatores:defenſores ſubtrahitis.Excitatis in uos olim ſopita diſcrimina, prouocatis aduerſarios, patronos offenditis. Vbiq; apud uos ꝑ rõne uolũtas,totũ ꝑ imꝑio,nihil ex timore dei.Qui de uobis nõ rident inimici:nõ cõquerũtur amici? Quõ deueſtitis hoiem:nõ dico iudicio nõ cõuictũ, ſed nec uerbo cõuictũ? Quãtos hoc uerbũ ſcandalizabit? quot ora ad ſubſannandũ,quot corda ad ſuccendẽdũ mouebit? Itáne putatis periſſe iuſtitiam de toto orbe,ſicut de ueſtro corde:ut hõ ſic ablatũ perdat archidiaconatũ? Sed uos forſitã plus amatis reddere,& ꝑdere: quàm grãm de bñficio retinere.Nolite q̃ſo nolite facere hác rẽ:quã q audierint oẽs mirabunẗ,nemo laudabit.Hæc uobis mordacius audaciusq; quàm uelletis audire ſcripſi:ſed nõ ad inſipientiam uobis,ſi uelletis corrigere.

¶ *Ad Conradũ regem Romanorum.* *Epiſtola*.CLXXXIII.

SCripta ueſtra & ſalutationes tã deuotius ſuſcipio,quàm modic⁹ ſum ad illa.Modicus dixeri dignitate,ſed nõ deuotiõe.Querimoniæ regis nr̃æ ſunt,& maxie illa quã dignãter exprimitis de inuaſione imperij.Regis dedecus, regni diminutionẽ
Rom.13. nunquã uolui:uolẽtes odit anima mea.Legi quippe:Ois
Ibidem. anima poteſtatib⁹ ſublimioribus ſubdita ſit.Et:Qui poteſtati reſiſtit:dei ordinationi reſiſtit.Quã tñ ſententiam cupio uos & oimodis moneo cuſtodire in exhibẽda reuerẽtia ſummæ & apoſtolicæ ſedi,& beati Petri uicario:ſicut ipſam uobis uultis ab uniuerſo ſeruari imꝑio.Sunt quæ nõ putaui ſcribẽda,pñs ea fortaſſis opportuni⁹ intimarẽ.

¶ *Ad dominũ papã Innocentiũ.* *Epiſtola*.CLXXXIIII.

FRatrẽ Andream lætum incolumẽq; ſuſcepim⁹, & læta nunciãtẽ de ueſtra incolumitate & gloria,de pace & proſperitate eccleſiæ,de curiæ ſtatu florente & ualente:poſtremo de gratia & beneuolentia quæ uobis apud uos perſeuerat. Bene ſua mĩa deus dignatus eſt facere nobiſcum: facti ſumus lætantes. Verũ qđ uobis de mittẽdis ad uos fratrib⁹ placet,difficile adimplebiẗ,præſertim cũ non ſit copia perſonarũ quæ eſſe ſolebat.Siquidẽ præter illos q bini aut trini ad diuerſa deſtinati ſunt loca,tria ex eis noua monaſteria ex quo à nobis diſceſſimus, integrè ordinata ſunt:& aduc reſtant alia ꝓxime ordinãda.Curam⁹ tñ undecũq; euocare,quos uobis mittam⁹:cupientes ꝑ oĩa ueſtris obedire mãdatis.

¶ *Ad Euſtachium occupatorem Valentinæ ſedis.*
Epiſtola.CLXXXV.

VIro illuſtri Euſtachio frater.B.ſalutẽ.¶Tibi uir illuſtriſſime,& ſi nõ ſcribo:opto tñ.Optare qs ꝓhibet? Affectui nec leges imperant,nec principes dñantur.Liber eſt, & maxime ſi ſpũ ducit,
2.Cori.3. qa ubi ſpũs dñi ibi libertas.Inde eſt ſanè auſus iſte meus de pñti quo ad tuã magnitudinẽ ꝓſumo ſcribere tanquã aliqs magnus:fateor nec iuſſus à te,nec rogatus,nec inuitatus.Sed quid ſi charitas iubet? Alius aliter fortaſſis accipiat: ego uirũ nobilẽ,ꝙ in me eſt,in uera charitate decreui his lr̃is ſuæ ipſi⁹ cõmonere ſalutis,exercitare à ſomno,
Iobel.2. reuocare ad cor,ꝓuocare ad grãm.Quis ſcit ſi cõuertaẗ & ignoſcat de⁹,& relinquat poſt ſe benedictionẽ? Imo qs neſcit quas & quãtas iã diuitias ſuæ bonitatis & longanimitatis theſaurizauit ſuper eũ miſericors & miſerator dominꝰ? Deniq; miſereẗ,parcit,expectat,diſſimulatq; uſq; ad
Pſal.37. huc,factus ſicut homo nõ audiẽs:& nõ habens in ore ſuo redargutiões:tardãs ferire:paratus ignoſcere.Sed tu dñe uſq;quo? Tu,inquã,ô bone uir quouſq; diſſimulas,quo
Actuũ.6. uſq; cõtẽnis? Durũ tibi eſt contraſtimulum calcitrare.An
Roma.2. ignoras qa benignitas dei ad pœnitẽtiã te adducit? Quã diu aũt tu ſm duritiã tuã,& cor impœnitens,theſaurizas tibi irã in die iræ? An nõ ſm duritiã qdẽ:ſed ſm uerecundiã? Quid refert ſm quid pereas? O uerecũdia expers rationis,inimica ſalutis,toti⁹ ignara honoris & honeſtatis.
Eccle.4. Hæc planè illa quã ſapiẽs loquiẗ,confuſio adducẽs pctm̃.
Itáne uerecũdũ eſt hoĩ uinci à deo:& ꝓbro duciẗ hũiliari ſub potẽti manu altiſſimi? Nõ ita rex ille gl'ioſus Dauid:
Tibi ſoli peccaui,inqt,& malũ coram te feci:ut iuſtificeris *Pſal.50.*
in ſermõib⁹ tuis,& uicas cũ iudicaris.Sũmũ uictoriæ genus,diuinæ cedere maieſtati,& authoritati mr̃is ecclẽæ nõ reluctari,ſumm⁹ honor & gl'ia.¶O peruerſitas.Nõ pudet inquinari:& ablui pudet? Eſt pudor iuxta ſapiẽtẽ adducẽs *Eccle.4.*
gloriã,ſi uidelicet peccare pudeat.Si non pudeat uel peccaſſe:& ita uel ſera gl'ia nõ carebis:reducente nimirũ pu
dore quẽ culpa fugauerat.Secũdũ tenẽt btitudinis locũ, *Pſal.31.*
quorũ remiſſæ ſunt iniquitates,& quorũ tecta ſunt pctã.
Honorabile tegumẽtũ,de quo legiẗ:Cõfeſſio & pulchri *Pſal.95.*
tudo in cõſpectu ei⁹.Quis mihi tribuat uidere te in ueſtitu deaurato:ut dicam⁹ & tibi:Cõfeſſionẽ & decorẽ indui *Pſal.103.*
ſti,amict⁹ lumine ſicut ueſtimẽto? Reuertere Sunamitis:re *Cant.6*
uertere ut intueamur te.Cõſurge cõſurge,induere fortitu *Eſaiæ.52*
dine,induere ueſtimẽto ſalutis.Surge q dormis,& exurge *Eph.5.*
à mortuis:& illuminabit te xp̃s.A mortuo tãquã q nõ eſt *Eccle.17.*
perit cõfeſſio.Vſq;quo obliuiſceris te i finẽ,uſq;quo dormis in morte,decus nobiliũ,fideliũ fletus? Quãdiu cõtra morẽ tuũ pertinax,contra honorẽ tuũ ſeq̃ſtris:contra ſalutẽ tuã rebellis? Quid illos egregios mores actuſq; tuos tã diſſimili pergis exitu conſummare? Quõ ætas iſta quã in mĩa uberi reqeſcere oportebat,oĩm ꝑteritorũ luit pœnas dierũ tuorum,nec diluit culpas? Cur prohdolor,ſola ueneranda canicies ſolita ueneratiõe fraudaẗ:ſola ſine ho
nore marceſſit:quã uel maxime decuit honorari? Miſere *Eccle.30.*
re aiæ tuæ placẽs deo.Etenĩ qui hominib⁹ placẽt, confuſi *Pſal.52.*
ſunt:qm̃ deus ſpreuit eos.Breues dies hominis ſunt:ſeni *Iob.4.*
mors in ianuis eſt.Modicã habes prorſus modicũ tẽpus: cũ his qui dicũt tibi euge euge.Sit etiã pro modico tibi iudicari ab ipſis,aut ab humano die:qui angelico examini iamiamq; es præſentãd⁹:qui ad tribunal terrificũ chriſti ipſo iam defectu naturæ miſerãdus urgeris.Illi te oportet præparare iudicio,illi ſeculo conformare,illius curiæ affectare fauorem,formidare repulſam.Quid illorum ſentẽtia cõturbaris,quorum nec laude probatus,nec uitupera
tione reprobus inueniris? Deniq; uani filij hoim,menda *Pſal.61.*
ces filij hoim in ſtateris:ut decipiant ipſi de uanitate in id
ipſum.Propterea qui te beatificant:in errorẽ inducũt,dã *Eſaiæ.3.*
tes uerba,munera reportãtes.Vana hæc,atq; illa:ſed uerba ampli⁹.Et decipitis de uanitate in idipm̃:ſed tu magis deciperis,illi minus.Das quippe qđ utcũq; pluris eſt:& das ingratis,das immeritis.Siquidẽ tua,non te diligunt. Imo certè nec te,nec tua:ſed quæ ſua ſunt,quærunt. Tua quoad poterũt uenabũtur adulationibus uanis & falſis.
Molliti ſunt ſermones eorũ ſuper oleũ:& ipſi ſunt iacula. *Pſal.54.*
Et ideo dicebat dauid:Oleũ aũt pctõris nõ impinguet ca *Pſal.140.*
put meum.Ab his laudaẗ pctõr in deſiderijs animæ ſuæ:& *Pſal.9.*
iniquus benediciẗ.Ab his ergo cauere nõ ego,ſed ſapiẽs
doceat:Fili ait ſi te lactauerint pctõres:ne acqeſcas eis. At *Prouer.1.*
tende potius illi q iudicat i æqtate ꝓ mãſuetis terræ:quos tua nõ paſtoralis diligẽtia paſcit,ſed ſecularis præmit po
tẽtia,quã nõ haberes ſuper eos ullã,niſi data eſſet tibi de *Ioã.19.*
ſup.Sed hæc eſt hora ueſtra,& poteſtas tenebrarum.Attẽ
de autẽ.Iudiciũ graue his q ꝓſunt,& potẽtes potẽter tor *Sapiẽ.6.*
mẽta patientur.Hoc ſi paues,caues,ſi negligis,incidis: & *Heb.10.*
horrendũ eſt incidere in man⁹ dei uiuentis. Auertat hoc
un⁹ & uer⁹ de⁹,q nõ uult mortẽ pctõris,ſed ut magis con *Ezech.18*
uertaẗ & uiuat.Plura adhuc loq fert anim⁹:ſed nõ fert fortè audit⁹.Nec placẽt aſpera,quãuis recta & ſalubria: quia ſunt amara,& nõ ſapiunt.Ponã itaq; digitũ ſuper os meũ, donec ſciam iſta qualiter acceptẽtur.Placebo autẽ ſi potero,non ſtilo neq; lingua:ſed opere & ueritate.

¶ *Ad Simonem filium caſtellani Cameracenſis.*
Epiſtola.CLXXXVI.

COgnoſcens dilectiſſime nunciãte abbate Radulfo de Valcellis,deſiderare te noſtri ꝑſentiã atq; colloquium, delectatus ſum admodum tanta tui erga me deuotione:nec certè ingratus beneuolẽtiæ.Noueris & meæ eſſe uolũtatis,tuo ſatiſfacere de

ſiderio,ſed corporali moleſtia impediri tã ab huius uolũ-
tatis effectu,quàm & ab aliis plurimis plurimiſq; neceſſa-
riis negociis.Sed licet abſens corpore,ſum tñ præſens ſpi
ritu:donec quãq; fiam,deo uolente,& corpore & ſpiritu:ſi
tñ non ore tñ & lingua:ſed opere diligamus & ueritate.
Igitur in exhibitione operis liquebit ueritas dilectionis.
Hoc eſt itaq; qđ rogo:ut quod de meo apud te eſt,fratres
dico Valcellences & eorũ eccleſiam mei gratia diligas,fo-
ueas,& manuteneas ubi neceſſe fuerit:ut in hoc & tuæ li-
beralitatis inſigne præbeas documẽtum,& eius quã mihi
ꝓmittis charitatis clareſcat indiciũ.Quã nũc charitatẽ in
eo uel primũ cupio expiri,ſi Ligecurtẽ quã mihi pater tuꝰ
præſenti cõtulit ad opus illius monaſterii,tu quoq; cõceſ-
ſeris,& donum patris tui nõ feceris irritũ.Nos quoq; qđ
noſtrũ eſt,de præteritis gratias agentes:& in reliquum ſi-
milia ſperãtes:pro te tuiſq; illi preces fundimꝰ,qui uolun-
Pſal.144 tatem timentiũ ſe facit,& deprecationẽ eorũ exaudit.Ora
mus te,& uxorẽ tuã,& oẽs q ad uos ꝑtinent,bene ualere.

¶ Ad epiſcopos Senonas conuocandos contra Petrũ Abailardum. Epiſtola.CLXXXVII.

EXiit ſermo inter multos,& credimus ad uos ꝑ-
ueniſſe:quomodo uidelicet apud Senonas in
octauis Pentecoſtes uocamur & prouocamur
ad litem pro defenſione fidei:cũ ſeruum dei nõ
oporteat litigare,ſed magis patientem eſſe ad omnes.Si
mea propria cauſa eſſet:poſſet nõ immerito fortaſſis puer
ſanctitatis ueſtræ in ueſtro patrocinio gloriari. Nunc au-
tem quia & ueſtra eſt,imo plus ueſtra:fidentius moneo,&
obnixius rogo,ut amicos uos in neceſſitate ꝓbetis.Ami-
cos dixerim non noſtros,ſed chriſti,cuius ſponſa clamat
ad uos in ſylua hæreſum,& in ſegete errorũ,quibꝰ ſub tu-
tela & cuſtodia ueſtra pullulantibus,penè iam ſuffocatur.
Amicus ſponſi non deſeret eam in opportunitatibꝰ in tri-
bulatiõe.Nec miremini ꝙ ita de ſubito & in arcto tempo-
ris uos inuitamus:quoniã hoc quoq; aduerſa pars in ſua
uerſutia & calliditate prouidit,ut improuidos inuaderet,
& congredi cogeret immunitos.

¶ Ad epiſcopos & cardinales curiæ,de eodem. Epiſtola.CLXXXVIII.

DOminis & patribus reuerẽdis,epiſcopis & car-
dinalibus qui ſunt de curia:puer ſanctitatis eo-
rũ.¶Nulli dubiũ quin ad uos ſpecialiter ſpectet
tollere ſcandala de regno dei,ſurgentes ſuccide
re ſpinas,ſedare querelas.Sic enim præcepit Moyſes cũ
Exo.20. mõtẽ ſubiit,Haberis(inquiens)Aaron & Hur uobiſcũ:ſi
quid natũ fuerit quæſtionis,referetis ad ipos.Illũ loquor
Moyſen:qui uenit ꝑ aquã,& non in aqua ſolũ:ſed in aqua
& ſanguine.Et ideo pluſquã Moyſes:qa & in ſanguine ue
nit.Et qm̃ ꝑ Hur & Aarõ ſtat zelꝰ & authoritas Romanæ
eccleſiæ ſuper populum dei:ad ipſam meritò referimus nõ
quæſtiones,ſed læſiones fidei:& iniurias Chriſti:patrũ ꝓ-
bra atq; contemptus:præſentium ſcandala:pericula poſte
rorum.Irridetur ſimplicium fides:euiſcerãtur arcana dei:
quæſtiones dei altiſſimis rebus temerarie uentilantur:in-
ſultatur patribus ꝙ eas magis ſopiendas quàm ſoluendas
cenſuerint.Inde fit quod agnus paſchalis contra dei ſtatu
tum aut aqua coquitur:aut crudus diſcerpitur,& more &
ore beſtiali:Quod reſiduum eſt,non igne comburitur,ſed
conculcatur:ita omnia uſurpat ſibi humanum ingenium,
fidei nil reſeruans. Tentat altiora ſe,fortiora ſcrutatur,ir-
ruit in diuina,ſancta temerat magis quàm reſerat,clauſa &
ſignata non aperit,ſed diripit:& quicquid ſibi non inue-
nit peruium,id putat nihilum,credere dedignatur.Legite
ſi placet librum Petri Abailardi quem dicit theologiæ ad
manum eſt enim:cum,ſicut gloriatur,à pluribꝰ lectitetẽ in
curia:& uidete qualia ibi de ſancta trinitate dicantur,de
genitura filii:de proceſſione ſpiritusſancti,& alia innume-
ra catholicis auribus & mentibus diſſueta.Legite & aliũ
quem dicunt ſententiarum eius,necnõ & illum qui inſcri-
bitur,Scito teipſum,& animaduertite quantæ & ibi ſyl-
ueſcant ſegetes ſacrilegiorum atq; errorum:quid ſentiat
de anima Chriſti,de perſona Chriſti,de deſcenſu Chri-
ſti ad inferos:de ſacramento altaris,de poteſtate ligandi
atq; ſoluendi:de originali peccato,de concupiſcentia:de
peccato delectationis:de peccato infirmitatis,de peccato
ignorantiæ:de opere peccati,de uoluntate peccandi.Et ſi-
quidem iudicatis me iuſte moueri,moueamini & uos:ac ne
fruſtra moueamini,agite pro loco quẽ tenetis,pro digni-
tate qua polletis,pro poteſtate quam accepiſtis,quomo-
do qui aſcendit uſq; ad cælos,deſcendat uſq; ad inferos,&
opera tenebrarum auſa prodire in lucem,arguantur à lu-
ce in lucem:ut dum qui publice peccat,publice arguetur,
comprimant ſeſe etiam alii ponẽtes tenebras lucem,diſpu
tantes in triuiis de diuinis,qui loquuntur mala in cordi-
bus ſuis,& in codicibus ſuis ſcribunt:& ſic obſtruatur os
loquentium iniqua.

¶ Ad dominum papam Innocentium de eodem. Epiſtola.CLXXXIX.

AMantiſſimo patri & dño Innocentio dei gratia
ſummo pontifici B.Claræuallis uocatus abbas:
modicũ id quod eſt.¶Neceſſe eſt ut ueniãt ſcan
dala.Neceſſe:ſed non ſuaue.Et ideo dicit ꝓphe-
ta:Quis dabit mihi pennas ſicut colũbæ:& uolabo & re- Pſal.54.
quieſcã?Et apoſtolꝰ cupit diſſolui,& cũ Chriſto eſſe. Phil.1.
Et alius quidam ſanctorũ:Sufficit mihi domine,ait,tolle
animam meã:neq; enim melior ſum quàm patres mei.Eſt
& mihi nunc aliquid commune cum ſanctis:in uoluntate
duntaxat:non in merito.Nam uellem & ipſe modo de me
dio fieri:uictus fateor à puſillanimitate ſpiritus & tempe-
ſtate.Vereor autem ne non ſicut pariter affectus:ita pari-
ter & paratꝰ inueniar.Tædet uiuere:& an mori expediat,
neſcio:& ideo fortè etiam in uotis diſtem à ſanctis:qđ ipſi
prouocentur deſiderio meliorum:cum ego ſcandalis &
ærumnis compellar exire.Deniq; ait,diſſolui & cum chri-
ſto eſſe,multo melius.Ergo & in ſancto appetitus:& in me
præualet ſenſus:& in hac miſerrima uita nec ille habere
quod appetit bonum,nec ego quod moleſtum patior nõ
habere ualemus.Et ob hoc exire quidem ambo pari cupi-
mus uoluntate:ſed non pari intentione.Stulte mihi dudũ
requiem promittebam:ſi quidem leonina rabies quieuiſ-
ſet:& pax eccleſiæ redderetur.Nam ecce illa quieuit,ſed
non ego.Neſciebam me eſſe in ualle lachrymarũ:aut obli-
tus fueram me habitare in terra obliuionis.Non attendo-
bam terram in qua habito,ſpinas & tribulos germinare
mihi:ſucciſis ſuccedere nouas:& rurſum illis alias ſine fi-
ne,ſine intermiſſione ſuccreſcere. Audieram hæc:ſed me-
lius ut nunc experior,ipſa uexatio dat intellectum audi-
tui.Innouatus eſt dolor,nõ exterminatus:lachrymæ inũ-
dauerunt quia inualuerũt mala:& expertis pruinã,irruit
ſuper eos nix.Ante faciem frigoris huius quis ſuſtinebit?
Hoc frigore refrigeſcit charitas,ut abũdet iniquitas.Leo
nem euaſimus,ſed incidimus in draconem:qui nõ minus
forſan noceat ſedens in inſidiis,quàm ille rugiens de excel
ſo.Quãquã non iam in inſidiis:cuius uirulenta folia utinã
adhuc laterent in ſcriniis,& non in triuiis legerentur.Vo-
lant libri:& qui oderant lucem quoniã mali ſunt,impege-
runt in lucem:putantes lucem tenebras.Vrbibus & caſtel
lis ingeruntur pro luce tenebræ,pro melle uel potius in mel
le uenenum paſſim omnibus propinatur. Tranſierunt de
gente in gentem,& de regno ad populum alterum.Nouũ
cuditur populis & gentibus euangelium,noua proponi-
tur fides:fundamentum aliud ponitur præter id quod po
ſitum eſt.De uirtutibus & uitiis non moraliter,de ſacra-
mentis eccleſiæ nõ fideliter,de arcano ſanctæ trinitatis nõ
ſimpliciter nec ſobriè diſputatur,ſed cuncta nobis in per-
uerſum,cuncta præter ſolitum & præter quàm accepimus
miniſtrãtur.Procedit Golias procero corpore nobili illo
ſuo bellico apparatu circummunitus,antecedente quoq;
eius armigero Arnoldo de Brixia.Squama ſquamæ con-
iungitur,& nec ſpiraculũ incedit per eas.Siquidẽ ſibilauit
apis quæ erat in Francia,api de Italia,& uenerũt in unũ ad-
uerſus dñm,& aduerſus xp̃m eiꝰ.Intenderunt arcũ,para-

uerunt ſagittas ſuas in pharetra, ut ſagittent in obſcuro
rectos corde. In uictu autẽ & habitu habentes formã pie-
tatis, ſed uirtutẽ eius abnegantes, eo decipiunt plurimos,
quo transfigurant ſe in angelos lucis, cùm ſint ſathanæ.
Stãs ergo Golias unà cũ armigero ſuo inter utraſq; acies,
clamat aduerſus phalãgas Iſrael, exprobratq; agminibus
ſctõrũ: eò nimirũ audacius, quò ſentit Dauid non adeſſe.
Deniq; in ſuggillationem doctorum eccleſiæ, magnis effert
laudibus philoſophos, ad inuentiones illorũ & ſuas noui-
tates catholicorum patrũ doctrinæ præfert & fidei. Et cũ
omnes fugiant à facie eius: me omnium minimum expetit
ad ſingulare certamen. Deniq; ſcripſit mihi ſolicitãte qui-
dem ipſo archiepiſcopus Senonẽſis diem ſtatuens cõgreſ-
ſionis, quo ille in præſentia eius & coepiſcoporum ſuorũ
deberet ſi poſſet ſtatuere praua dogmata ſua, contra quæ
ego auſus mutire fuiſſem. Abnui, tum quia puer ſum,
& ille uir bellator ab adoleſcentia: tum quia iudicarem
indignum rationẽ fidei humanis committi ratiũculis agi-
tandam, quã tã certa ac ſtabili ueritate conſtet eſſe ſubni-
xam. Dicebam ſufficere ſcripta eius ad accuſandum eum,
nec mea referre, ſed epiſcoporum, quorũ eſſet miniſterij de
dogmatibus iudicare. Ille nihilominus imo eò amplius le-
uauit uocem: uocauit multos: cõgregauit cõplices. Quæ
de me ad diſcipulos ſuos ſcripſerit, dicere non curo. Diſſe-
minauit ubiq; ſe mihi die ſtatuto apud Senonas reſponſu-
rum. Exijt ſermo ad omnes, & non potuit me latere. Diſſi-
mulaui primũ: nec enim ſatis rumore populari mouebar.
Cedens tamen (licet uix, ita ut flerem) cõſilio amicorum:
qui uidentes quomodo ſe quaſi ad ſpectaculum oẽs para-
rent, timebãt ne de noſtra abſentia & ſcãdalũ pplo, & cor-
nua creſcerent aduerſario: & quia error magis cõfirmaret
cùm non eſſet qui reſponderet aut contradiceret: occurri
ad locum & diem: imparatus quidẽ & immunit⁹, niſi q̃ il-
Matt.10. lud mente uoluebã: Nolite præmeditari qualiter reſpon-
deatis: dabitur enĩ uobis in illa hora quid loquamini. Et il-
Pſal.55. lud: Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi
homo. Cõuenerãt autẽ præter ep̃os & abbates plurimi ui-
ri religioſi, & de ciuitatibus magiſtri ſcholarum, & clerici
literati multi: & rex præſens erat. Itaq; ĩ præſentia omniũ
aduerſario ſtante ex aduerſo ꝓducta ſunt quædã capitula
de libris eius excerpta. Quæ cum cœpiſſent legi, nolẽs au-
dire exiuit, appellans ab electis iudicibus: quod non puta-
mus licere. Porrò capitula iudicio omnium examinata, in-
uenta ſunt fidei aduerſantia, contraria ueritati. Hæc pro
me, ne leuitate aut certè temeritate uſus in tanto negocio
putarer. Verum tu ô ſucceſſor Petri iudicabis an debeat
habere refugium ſedem Petri, qui Petri fidem impugnat.
Tu inquam amice ſpõſi ꝓuidebis quomodo liberes ſpon-
ſam à labijs iniquis & à lingua doloſa. Sed ut paulò auda-
cius loquar cum domino meo, attende etiã tibi ipſi aman-
tiſſime pater, & gratiæ dei quæ in te eſt. Nónne cum eſſes
paruul⁹ in oculis tuis, ipſe te cõſtituit ſup gẽtes & regna?
Ad quid: niſi ut euellas & deſtruas, & ædifices & plantes?
Qui ergo tulit te de domo patris tui, & unxit te unctione
miſericordiæ ſuæ, attende quæſo extunc & deinceps quã-
ta fecit animæ tuæ: quanta per te eccleſiæ ſuæ: quanta in a-
gro dominico, cælo & terra teſtibus, tam potenter quàm
ſalubriter euulſa ſunt & deſtructa: quãta rurſum bene ædi-
ficata, plantata, propagata. Suſcitauit deus furórem ſchiſ-
maticorum in tuo tempore, ut tuo opere contererentur.
Vidi ſtultũ firma radice: & ſtatim maledictum eſt pulchri-
tudini eius. Vidi inquã uidi impiũ ſupexaltatũ & eleuatũ
ſicut cedros Libani: & trãſiui, & ecce nõ erat. Oportet aũt
(ait) hæreſes & ſchiſmata eſſe: ut qui ꝓbati ſunt manifeſti
fiãt. Et in ſchiſmate q̃dẽ iam (ut dictũ eſt) dñs ꝓbauit te, &
cognouit te. Sed ne q̃d deſit coronæ tuæ, en hæreſes ſurre-
xerũt. Itaq; ad cõſummationẽ uirtutũ, & ne q̃d minus fe-
ciſſe inueniamini à magnis epiſcopis anteceſſoribus ur̃is,
capite nobis pater amantiſſime uulpes quæ demoliuntur
uineã dñi, donec paruulæ ſunt: ne ſi creſcant & multiplicẽ-
tur, quicquid taliũ per uos nõ fuerit exterminatũ, à poſte-
ris deſperetur. Quãquã nõ iam paruulæ nec pauculæ: ſed
certè grãdiuſculæ & multæ ſint, nec niſi in manu forti uel
à uobis exterminabunt. Iacinthus multa mala oſtendit no-
bis: nec enim quæ uoluit fecit. Sed uiſus eſt mihi patiẽter
ferẽd⁹ de me, q nec pſonæ ur̃æ nec curiæ ĩ curia illa pepcit.
Q̃d melius Nicolaus iſte me⁹, imo & ur̃ uiua referet uoce.

¶ Ad eundem contra quædam capitula illarum hæreſum.
Epiſtola. CXC.

TAMantiſſimo patri & dño Innocẽtio ſummo põ-
tifici, frater B. Clareuallis uocatus abbas, mõdi-
cum id q̃d eſt. ¶ Oportet ad ueſtrũ referri apo-
ſtolatum pericula quæq; & ſcandala emergẽtia
in regno dei, ea præſertim quæ de fide contingunt. Dignũ
namq; arbitror ibi potiſſimum reſarciri damna fidei ubi
non poſſit fides ſentire defectum. Hæc quippe huius præ-
rogatiua ſedis. Cui enim alteri aliquando dictum eſt: Ego *Lucæ.12.*
pro te rogaui Petre ut non deficiat fides tua? Ergo quod
ſequitur: à Petri ſucceſſore exigitur: Et tu aliquando con- *Ibidem.*
uerſus confirma fratres tuos. Id quidem modo neceſſariũ.
Tempus eſt ut ueſtrum agnoſcatis pater amantiſſime prin-
cipatum, probetis zelum, miniſteriũ honoretis. In eo pla-
nè Petri impletis uicem, cuius tenetis & ſedẽ, ſi ueſtra am-
monitione corda in fide fluctuãtia cõfirmatis, ſi ueſtra au-
ctoritate conteritis fidei corruptores. Habemus in Fran-
cia nouum de ueteri magiſtro theologum, qui ab ineunte
ætate ſua in arte dialectica luſit: & nunc in ſcripturis ſan-
ctis inſanit. Olim damnata & ſopita dogmata, tam ſua ui-
delicet quàm aliena ſuſcitare conatur: inſuper & noua ad-
dit. Qui dum omnium quæ ſunt in cælo ſurſum, & quæ in
terra deorſum, nihil præter ſolum neſcio quid neſcire di-
gnatur: ponit in cælum os ſuum, & ſcrutatur alta dei: re-
diensq; ad nos refert uerba ineffabilia, quæ non licet ho-
mini loqui. Et dum paratus eſt de omnibus reddere ratio-
nem: etiam quæ ſunt ſupra rationem & contra rationem
præſumit, & contra fidem. Quid enim magis contra ratio-
nem, quàm ratione rationem conari trãſcendere? Et quid
magis contra fidem, quàm credere nolle quicquid nõ poſ-
ſit ratione attingere? Deniq; exponere uolens illud ſapiẽ- *Eccle.19.*
tis: Qui credit cito, leuis eſt corde: cito credere eſt, inquit,
adhibere fidem ante rationem: cum hoc Salomon, non de
fide in deum: ſed de mutua inter nos dixerit credulitate.
Nam illam quæ in deum eſt fidem, beatus papa Gregori⁹
negat planè habere meritum ſi ei humana ratio prebeat
experimentum. Laudat autem apoſtolos, quòd ad unius
iuſſionis uocem ſecuti ſunt redemptorem. Scit nimirum
pro laude dictum, In auditu auris obediuit mihi: increpa- *Pſal.17.*
tos è regione diſcipulos quod tardius credidiſſent. De-
niq; laudatur maria quod rationem fide præuenit: & pu-
nitur Zacharias quod fidem ratione tentauit, Et rurſum
Abraham commendatur, qui contra ſpem in ſpem credi-
dit. At contra theologus noſter, quid, inquit, ad doctrinã
loqui proficit, ſi quod docere uolumus, exponi nõ poteſt
ut intelligatur? Et ſic promittens intellectum auditoribus
ſuis, in his etiam quæ ſublimiora & ſacratiora profundo
illo ſinu ſacræ fidei continentur: ponit in trinitate gra-
dus, in maieſtate modos, numeros in æternitate. Conſti-
tuit deniq; deum patrem plenam eſſe potentiam, filium
quandam potentiam, ſpiritumſanctum nullam potentiam.
Atq; hoc eſſe filium ad patrem, quod quandam potẽtiam
ad potentiam, quod ſpeciem ad genus, quod materiatum
ad materiam, quod hominem ad animal, quod æreũ ſigil-
lum ad æs. Nonne plus quàm Arrius hic? Quis hæc ferat?
Quis non claudat aures ad uoces ſacrilegas? Quis non
horreat prophanas nouitates & uocum & ſenſuum? Di-
cit etiam ſpiritumſanctum procedere quidem ex patre &
filio, ſed minime de patris eſſe filijue ſubſtantia. Vnde er-
go? an fortè ex nihilo, ſicut & uniuerſa quæ facta ſunt?
Nam & ipſa ex deo eſſe non diffitetur apoſtolus: nec ue-
retur dicere, ex quo omnia. Quid igitur? Dicemus ex pa- *Roma.11.*
tre & filio ſpiritumſanctum non alio prorſus procedere
modo, quàm omnia, id eſt non eſſe eſſentialiter, ſed crea-

bíliter, ac perinde creatum ſicut & omnia? Aut nunquid tertium inueniet ſibi modum, quo cũ ex patre filioq; producat, homo qui noua ſemper inquirit, & quæ non inuenit fingit: affirmans ea quæ non ſunt, tanquã ea quæ ſunt? At ſi eſſet, inquit, de ſubſtãtia patris, ꝑfectò genitꝰ eſſet, & duos pater filios hřet. Quaſi uerò oẽ qđ de ſubſtantia aliqua eſt, cõtinuò ſpm à quo eſt habeat genitorẽ. Nũ uerò pediculi aut lẽtes, aut flegmata, uel filij carnis ſunt, uel nõ ſunt de ſubſtantia carnis? Aut uermes de ligno putrido prodeuntes, aliũde quàm de ligni ſubſtantia ſunt: qui tamen filij ligni non ſunt? Sed & tineæ de ſubſtantia pannorum ſubſtantiã habent: generationẽ non habent. Et multa in hunc modũ. Miror autẽ hoĩem acutũ & ſciolũ, ut quidem ſibi ipſe uidetur, quomodo cũ ſpiritumſanctum fateatur patri & filio conſubſtantialem, neget tamen ex patris filijq; prodire ſubſtantia, niſi fortè illos ex ipſius procedere uelit. Quod quidem inauditum eſt, & nephandum. Si autẽ nec is de illorũ, nec illi de huius ſubſtantia ſint: ubi quæſo conſubſtantialitas? Aut ergo fateatur cum eccleſia ſpiritumſanctum de ſubſtantia illorum eſſe à quibus non negat procedere: aut certè cum Arrio conſubſtantialitatem deneget, & prædicet apertè creationem. Deinde ſi filius de ſubſtantia patris eſt, ſpiritusſanctus non eſt: differãt neceſſe eſt à ſe inuicem, non ſolũ q͞a ſpiritusſanctꝰ genitus non eſt, qđ filius eſt: ſed etiam ꝙ filius de ſubſtantia patris eſt, qđ ſpũſſanctus nõ eſt. Quã qdẽ poſteriorẽ differẽtiam fides catholica hucuſq; neſciuit. Si eã admittimus, ubi trinitas, ubi unitas? Siquidem ſpiritusſancto filioq; noua à ſe differentiarum numeroſitate diſtantibus, unitas diſſipat̃: præſertim cum ſubſtantialem eſſe pateat differentiam quã iſte conatur inducere. Porrò aũt ſpũſancto à patris filijq; ſubſtantia recedente, non trinitas remanet, ſed dualitas. Neq; eñ dignũ eſt in trinitate admitti perſonam quæ nil habeat in ſubſtantia cõmune cum reliquis. Deſignat ergo ſpiritusſancti proceſſionẽ à patris filijq; ſubſtantia ſeparare: ne duplici impietate numerũ & trinitati minuat, & tribuat unitati: qđ utrũq; fides abnuit Chriſtiana. Et ne de re tanta ſolis uidear humanis inniti rationibus, legat epiſtolã Hieronymi ad Auitũ: & certè uidebit inter cæteras quas redarguit Origenis blaſphemias, etiã hoc eum deteſtantem quod dixerit ſpm̃ſanctũ de ſubſtantia patris non eſſe. Beatus Athanaſius ĩ libro de unita trinitate ita loquitur. Solum deum ubi memoratus ſum, non ſolam perſonã patris indicaui, quia filium & ſpiritũſanctum de hac ipſa ſola ſubſtantia patris eſſe non abnegaui. Hoc Athanaſiꝰ. Videt ſanctitas ueſtra quomodo iſto non diſputante, ſed dementante: & trinitas non cohæret, & unitas pẽdet: nec iſtud ſanè abſq; iniuria maieſtatis. ¶ Quicqd nãq; illud eſt qđ deus ſit, id ſine dubio eſt quo non poſſit aliquid maius cogitari. Si ergo in hac unica & ſumma maieſtate iuxta cõſiderationẽ perſonarum uel parum aliquid claudicare recipimus, dum quod uni plus datur, alteri minuitur, minꝰ profectò eſt totum ab eo quo nil maius ualeat cogitari. Maius enim ſine dubio eſt quod totum maximũ eſt, quàm quod ex parte. Ille uerò digne pro ſua poſſibilitate diuinam æſtimat magnificẽtiã, qui nil in ea cogitat diſpar, ubi eſt totum ſummũ: nil diſtans, ubi totũ eſt unum: nil hians, ubi totum eſt integrum: nil deniq; imperfectum uel egẽs, ubi totum eſt totum. Totum nempe eſt pater, quod pater & filius & ſpiritusſanctus. Totũ filius, quod ipſe & pater & ſpiritusſanctus. Totum ſpiritusſanctus, quod & ipſe & pater & filius. Et totum, unum eſt totum, nec ſuperabundãs in tribus, nec imminutum in ſingulis. Nec enim uerũ ſummumq; bonum quod ſunt, inter ſe particulariter diuidũt, quoniã nec participialiter id poſſident, ſed hoc ipſum eſſentialiter ſunt. Nam ꝙ alter ex altero, uel alter ad alterum ueraciſſime dicitur, perſonarum ſanè deſignatio eſt, non unitatis diuiſio. Licet nanq; in hac ineffabili & incomprehenſibili deitatis eſſentia, alter & alter, id quidem requirẽtibus proprietatibus perſonarum, ſobriè catholiceq; dicatur; nõ tñ ibi eſt alterum & alterũ, ſed ſimplex unum: ut nec præiudiciũ faciat unitati trinitatis confeſſio: nec proprietatũ ſit excluſio, uera aſſertio unitatis. Tam longe ꝑinde fiat à ſenſibus noſtris, quàm eſt & à regula ueritatis execranda illa de genere & ſpecie non ſimilitudo, ſed diſſimilitudo, & nihilominus illa de ære æreoq; ſigillo: quoniam cum genus quidem & ſpecies (quod ad ſeinuicem ſunt) alterũ ſuperius, altera inferior ſit, deus autẽ unus ſit, nunquam bene profectò conueniet tantæ æqualitati & tantæ diſparilitati. Et rurſum de ære & quodam ære qđ eſt æreũ ſigillũ, quoniã quod inde in eandem uſurpatur ſimilitudinis rationem, ſimile eſt huic, idem iudicium. Cum eñ ſpecies (ut dixi) minor ſit & inferior genere, abſit ut hãc in patre & filio diuerſitatem cogitemus. Abſit ut huic acqeſcamus dicẽti, hoc eſſe filium ad patrem, quod ſpeciem ad genus, quod hominem ad animal, qđ æreum ſigillum ad æs, quod aliquã potentiam ad potentiã. Sunt quippe cuncta hæc mutua ſuæ connexione naturæ, ad ſeinuicem ſuperiora & inferiora: & ob hoc nulla prorſus admittenda ſimilitudo ex his ad illud, ubi nihil eſt inæquale, nihil diſſimile. Videtis de quãta uel imperitia uel impietate deſcẽdat harum adinuẽtio ſimilitudinũ? Adhuc aduertite clariꝰ quid ſentiat, doceat, ſcribat. Dicit ꝓprie & ſpecialiter ad patrẽ potentiã, ad filiũ ſapientiam pertinere: qđ quidem falſum. Nam & pater ſapientia, & filius potẽtia, ueriſſimæ ſunt, ſaniſſimæq; dicuntur: & qđ eſt cõmune amborũ, non erit ꝓpriũ ſingulorũ. Alia illa ſunt profectò uocabula, quæ non ad ſeipſos dicũtur, ſed ad alterutrũ: & ideo eſt cuiq; ſuũ, et non commune cũ altero. Nam qui pater eſt, filius non eſt: & qui filius eſt, pater non eſt: qm̃ non qđ ad ſe, ſed quod ad filium pater eſt, patris noĩe deſignatur: & item noĩe filij, nõ qđ ad ſe filius, ſed quod eſt ad patrẽ, exprimitur. Nõ ſic potentia, non ſic ſapientia, neq; alia multa: quæ ad ſe dicuntur & pater & filius, non ſingulariter alter reſpectu alterius. Non, inquit: ſed ad proprietatẽ perſonæ patris proprie uel ſpecialiter inuenimus oĩpotentiã attinere, ꝙ non ſolum cum cæteris duabus perſonis æque oĩa efficere poteſt: uerũ etiam ipſe ſolus à ſe, non ab alio exiſtere habet: & ſicut habet ex ſe exiſtere: ita etiã ex ſe habet poſſe. O alterũ Ariſtotelem. An nõ eadem rõne, ſi hoc rõ eſſet: & ſapiẽtia & benignitas proprie pertineret ad patrẽ, cum & ſapere & benignũ eſſe æque à ſe pater & non ab alio habeat, quẽadmodum & eſſe & poſſe? Quod ſi nõ abnuit (nec eñ de ratione poteſt) quid quæſo facturꝰ eſt de illa nobili ſua partitione, in qua ut patri potentiam, ſic filio ſapiẽtiam, ſic ſpirituiſancto benignitatẽ proprie ac ſpecialiter aſſignauit? Non enim una & eadẽ res proprie poterit conuenire duobus: hoc eſt, ut cuiq; propria ſit. Eligat qđ uult, aut det ſapientiam filio, & tollat eam patri: aut patri tribuat, & auferat filio: & rurſum benignitatem aut ſpirituiſancto ſine patre, aut patri ſine ſpirituſancto aſſignet: aut certè deſinat noĩa cõĩa ꝓpria facere, & patri quoniã à ſeipſo habet potẽtiam, nõ ideo tñ audeat concedere propriã, ne & benignitatem ſimul & ſapientiã, quas à ſe nihilominus habet, idẽtidem ꝓprias ipſi ſua ratione aſſignare cogat̃. Sed expectemus adhuc & uideamus quàm theoricè noſter theologus inuiſibilia dei cõtempletur. Dicit (ut dixi) proprie omnĩ potentiã pertinere ad patrẽ, atq; hanc ut ſit integra & perfecta, in gerendo & diſcernendo conſtituit. Porrò filio ut iam dictũ eſt aſſignat, ſapientiam, ipſamq; non ſimpliciter quidem potentiam, ſed quãdam in deo potentiam eſſe diffinit, id eſt potentiã tantũ diſcernẽdi. Fortè timet iniuriã facere patri, ſi tantũ tribuat filio quãtũ & ipſi: & cui nõ audet potentiã dare integram, cõcedit dimidiã. Et qđ dicit, manifeſtis declarat exẽplis, aſſerẽs potentiã diſcernendi, q eſt filius, ita quãdã eſſe potentiã, quẽadmodũ hõ quoddã eſt animal, & ſigillũ æreũ quoddã eſt æs: atq; hoc eſſe potẽtiam diſcernendi, ad gerẽdi diſcernendiq; potẽtiã, id eſt filiũ ad patrẽ: quod homo ad animal eſt, qđ æreum ſigillum ad æs. Sicut eñ inquit ex eo quod eſt æreum ſigillum, exigit neceſſario ut æs ſit, & ex eo qđ eſt homo, ut animal ſit, ſed nõ ecõuerſo: ita diuina ſapientia quæ eſt potentia di-

ſcernendi

ſcernēdi, exigit quod ſit diuina potentia:ſed non ecōuer-
ſo.Quid igitur? Vis ut iuxta tuam ſimilitudinē ad inſtar
præcedentiū,etiam ex hoc qd' filius eſt,exigat ut pater ſit:
hoc eſt ut qui filius eſt,pater ſit,quāquā nō econuerſo? Si
hoc dicis,hæreticus es.Si non dicis,uacat ſimilitudo. Ad
quid enī tibi ipſam tanto circuitu de longè poſitis rebus,
& minus conuenientibus emendicas,tanto labore colli-
gis,tāta inculcas inani multiplicitate uerborū,tātis efferes
laudibus:ſi non facit ad quod adducitur,ut uidelicet mē-
bra ad mēbra congruis proportiōibus reducant? Nónne
hoc opus,hic labor eſt,ut per ipſam nos doceas eam q̄ eſt
inter patrē & filiū habitudinē? Tenemus autem te docēte
ad hominis poſitionē poni animal,ſed nō ecōuerſo ſm re
gulam dialecticæ tuæ:qua non quidem poſito genere po-
nitur ſpecies,ſed poſita ſpecie ponitur genus . Cum ergo
patrem ad genus,filium ad ſpeciem referas,nónne id ratio
ſimilitudinis poſtulat,ut ſimiliter poſito filio,patrem poni
oſtendas,& non conuerti: ut quomodo qui homo eſt,ne-
ceſſario animal eſt,ſed non conuertit:ita quoq; q filius eſt,
neceſſario pater ſit,& æque nō cōuertatur? Sed cōtradicit
tibi in hoc catholica fides,quæ profectò utrunq; recuſat,
tam patrē uidelicet eſſe qui fili⁹ eſt,quàm eſſe filiū q pr̄ eſt.
Nā alius pculdubio pater,atq; alius fili⁹:quāuis nō aliud
pater quàm filius.Nā per alius & aliud, nouit pietas fidei,
caute inter perſonarū proprietates,& indiuiduā eſſentiæ
unitatem diſcernere,& medium iter tenens , regia incede
re uia,ut nec declinet ad dexteram, confundendo perſo-
nas;nec reſpiciat ad ſiniſtrā,ſubſtantiā diuidendo.Quòd
ſi per ſimplex eſſe dicas uerè cōſequi ut ſi filius eſt , neceſ-
ſario pater ſit:nihil te iuuat,cum ratio relatiōis neceſſario
exigat ut conuertat,& eadē ueritas comitetur conuerſam:
quod nō congruit adductæ de genere & ſpecie,uel de ære
æreoq; ſigillo ſimilitudini.Neq; enī ſicut per ſimplex eſſe
dūtaxat ueriſſime dicitur,ſi pater eſt,filius eſt:& ſi fili⁹ eſt,
pater eſt:ita etiam poſſumus inter hominem & animal,ſiue
inter æreum ſigillum & æs in ueritate conuertibilē texere
conſequentiā.Nā & ſi uerū ſit dicere,ſi hō eſt,aīal eſt:non
tn̄ uera eſt conuerſa qua dicit,ſi aīal eſt,homo eſt.Et item
ſi ſigillū æreū eſt,neceſſario ſequit ut æs ſit:non tamē ſi æs
ſit,neceſſario ſequitur ut ſigillū æreū ſit.Sed iam pgamus
ad reliqua.En iuxta iſtū habemus omnipotentiā in patre,
quandam potentiam in filio.Dicat nobis etiam de ſpiri-
tuſancto quid ſentiat.Benignitas ipſa,inquit,q̄ hoc noie
qd' eſt ſpirituſſctūs demonſtratur,non eſt in deo potentia
Luce.10. ſiue ſapientia.Videbā ſathanā tanquā fulgur cadentem de
cælo.Sic debet cadere qui ambulat in magnis & mirabili-
bus ſuper ſe.Vides pater ſancte quas ſcalas,imo quæ præ-
cipitia iſte ſibi parauerit ad ruinam? Omnipotentiā, ſemi-
potentiam,nullā potentiam.Ipſo auditu horreo,& ipſum
horrorē puto ſufficere ad refellendū.Verūtamen teſtimo-
nium pono,quod turbato interim occurrit ad remouen-
Eſaiæ.11. dam ſpirituſſancti iniuriā.In Eſaia legitur,Spūs ſapiētiæ,
& ſpiritus fortitudinis.Per qd' utiq; aperte ſatis iſtius au-
dacia etſi non comprimitur,cōuincit tamen.O lingua ma
gniloqua.Eſto ut iniuria filij uel patris remittat tibi,nun-
quid blaſphemia ſpūs? Manet angelus dñi,q te ſecet me-
dium.Dixiſti enim:Non eſt ſpiritus ſanctus in deo poten-
tia,ſiue ſapientia.Ita pes ſuperbiæ ruit cum irruit.Nec mi
rum ſi homo qui non curat quæ dicat,irruens in arcana ſi
dei:theſauros abſconditos pietatis tam irreuerenter inua
dit atq; diſcerpit,cum de ipſa pietate fidei nec piè,nec fide
liter ſentiat.Deniq; in primo limine theologiæ (uel poti⁹
ſtultilogiæ ſuæ) fidem diffinit æſtimationem,quaſi cuiq;
in ea ſentire & loqui quæ libeat liceat:aut pēdeant ſub in-
certo in uagis ac uarijs opinionibus noſtræ fidei ſacramē-
ta,& nō magis certa ueritate ſubſiſtant.Nónne ſi fluctuat
fides,inanis eſt & ſpes noſtra? Stulti ergo martyres noſtri,
ſuſtinentes tam acerba propter incerta, nec dubitantes
ſub dubio remunerationis præmio durum per exitū diu-
turnum inire exilium.Sed abſit ut putemus in fide uel ſpe
noſtra aliquid,ut is putat,dubia æſtimatione pendulum,
& non magis totum quod in ea eſt,certa ac ſolida ueritа-
te ſubnixum,oraculis & miraculis diuinitus perſuaſum,
ſtabilitum & conſecratum partu uirginis,ſanguine redem
ptoris,gloria reſurgentis.Teſtimonia iſta credibilia facta *Pſal 92.*
ſunt nimis.Si quo minus,ipſe poſtremo ſpiritus reddit te-
ſtimoniū ſpiritui noſtro ꝙ filij dei ſumus.Quomodo ergo
fidem quis audet dicere æſtimationem,niſi qui ſpiritū iſtū
nondum accepit,quiue euangelium aut ignoret,aut fabu
lam putet? Scio cui credidi:& cert⁹ ſum,clamat apoſtol⁹, *2.Ti.1.*
& tu mihi ſubſibilas , fides eſt æſtimatio? Tu mihi ambi-
guum garris,quo nihil eſt certius? Sed Auguſtin⁹ aliter.
Fides ait non coniectando uel opinādo habet in corde in
quo eſt,ab eo cuius eſt:ſed certa ſcientia,acclamāte cōſcia.
Abſit ergo abſit ut hos fines fides habeat xp̄iana . Acade-
micorum ſint iſtæ æſtimationes, quorum eſt dubitare de
oibus,ſcire nihil.Ego uerò ſecurus in magiſtri gentiū ſen
tentiam pergo,& ſcio quoniā nō cōfundar.Placet mihi fa
teor illi⁹ de fide diffinitio, etſi iſte etiam ipſam latenter in-
ſimulet.Fides eſt,ait,ſubſtantia rerum ſperandarū , argu- *Heb.11.*
mentum nō apparentiū. Subſtātia (inqt) rerum ſperanda
rum,nō inaniū fantaſia cōiecturarū.Audis ſubſtātiā,non
licet tibi in fide putare uel diſputare pro libitu,non hac il-
lacq; uagari per inania opinionum,per deuia errorū.Sub
ſtantiæ noie aliquid tibi certū fixumq; præfigitur.Certis
clauderis finibus,certis limitibus coarctaris.Nō eſt enī fi-
des æſtimatio,ſed certitudo.Sed aduertite cætera. Omit-
to ꝙ dicit ſpiritū timoris dñi non fuiſſe in dño:timorē do
mini caſtū in futuro ſeculo non futurū:poſt cōſecrationē
panis & calicis priora accidētia quæ remanent,pēdere in
aere:dæmonū in nobis ſuggeſtiones contactu fieri lapidū
& herbarum,prout illorū ſagax malitia nouit:harū rerū
uires diuerſas diuerſis incitandis & incendēdis uitijs con
uenire:ſpūſanctū eſſe aīam mundi,mūdū iuxta Platonem
tanto excellentius aīal eſſe,quāto meliorē animam habet
ſpūſanctū.Vbi dū multū ſudat quō Platonem faciat xp̄ia
nū,ſe probat ethnicum.Hæc inquā oīa,aliaſq; iſtiuſmodi
næniaſ eius non paucas prætereo:uenio ad grauiora.Nō
ꝙ uel ad ipſa cuncta reſpondeā,magnis enī opus uolumi-
nibus eſſet.Illa loquor q̄ tacere non poſſum.Myſteriū no-
ſtræ redēptionis ſicut in libro quodam ſententiarū ipſius,
& itē in quadā eius expoſitione epiſtolæ ad Romanos le-
gi,temerarius ſcrutator maieſtatis aggrediens,in ipſo ſta-
tim ſuæ diſputationis exordio eccleſiaſticorum doctorum
unā oīm de hac re dicit eſſe ſententiam,& ipſam ponit ac
ſpernit,& gloriatur ſe habere meliorem,nō ueritus cōtra
præceptum ſapiētis tranſgredi terminos antiquos , quos
poſuerūt patres noſtri.Sciendū eſt ait,ꝙ omnes doctores
nr̄i poſt ap̄los in hoc cōuenīūt,ꝙ diabolus dñium & po-
teſtatē habebat ſuper hominē,& iure eū poſſidebat:ideo
ſcilicet ꝙ homo ex libertate arbitrij quam habebat, ſpon-
te diabolo cōſenſit.Aiūt nāq; ꝙ ſi qs aliquē uicerit,uictus
iure uictoris ſeruus cōſtituitur.Ideo (inquit) ſicut dicunt
doctores,hac neceſſitate incarnatus eſt filius dei:ut homo
qui aliter liberari non poterat,per mortem innocentis iu-
re liberaretur à iugo diaboli.Sed ut nobis uidetur ait,nec
diabolus unquā ius aliquod in hoīe habuit,niſi fortè deo
permittente,ut carcerarius:nec filius dei ut hoīem libera-
ret,carnē aſſumpſit.Quid in his uerbis intolerabilius iu-
dicē,blaſphemiā,an arrogantiā? Quid dānabilius,temeri
tatem,an impietatē? An non iuſtius os loquens talia fuſti-
bus tūderetur,quàm rationibus refelleret? Nónne omniū
merito in ſe puocat manus,cuius manus contra oēs? Oēs
inqt ſic,ſed nō ego ſic.Quid ergo tu? Quid melius affers,
quid ſubtilius inuenis? Quid ſecretius tibi reuelatum ia-
ctas,ꝙ tot præterierit ſanctos, effugerit ſapientes? Aquas
furtiuas & panes abſconditos puto apponet nobis iſte.
Dic tn̄ dic qcqd illud eſt qd' tibi uidet & nulli alteri.An ꝙ
filius dei non ut hominē liberaret,hominem induit? Hoc
planè nemini ſe excepto uidet,tu uideris ubi uideris.Nō
enim hoc à ſapiente,nō à propheta,non ab apoſtolo , non
deniq; ab ipſo dño accepiſti.Magiſter gentiū accepit à do

mino,qđ & tradidit nobis.Magiſter oīm ſuā doctrinam
fatetur nō eſſe ſuam.nō enī ait,à meipſo loquor,tu uerò de
Ioā.8. tuo nobis tradis,& qđ à nemine accepiſti. Qui loquitur
mēdacium,de ſuo loquitur.Tibi ꝓinde ſint,quæ tua ſunt.
Ego ꝓphetas & apoſtolos audio,obedio euāgelio:ſed nō
euāgelio ſḿ petrū.Tu nobis nouū cōdis euāgeliū?Quin
tū eccleſia euāgeliſtā non recipit.Quid lex,quid ꝓphetæ,
qđ apl'i,qđ apl'ici uiri nobis aliud euangelizant,quàm qđ
ſolus tu negas,deum uidelicet factum hominē ut hominē
liberaret?Et ſi angelus de cælo aliud nobis euangelizaue-
rit,anathema ſit.Sed qui uenerūt poſt apoſtolos doctores
non recipis,homo qui ſuper omnes docentes te intellexi-
ſti.Denique nō erubeſcis dicere,quod aduerſum te omnes
ſentiant,cū ab inuicē non diſſentiāt.Fruſtra ꝓinde illorū
tibi fidē doctrinamq; proponerem,quos iam proſcripſiſti.
Ad prophetas te ducā.Loquitur ſub typo Hieruſalem,ad
populū acquiſitionis,non propheta,ſed in propheta dn̄s
Sopho.3. dicens: Saluabo te & liberabo te:noli timere.Quæris à q̃
poteſtate?Nō enim uis ut diabolus in hominē habeat uel
habuerit poteſtatē.Fateor nec ego.Non tñ idcirco nō ha
bet,quia ego & tu hoc nolumus.Si non cōfiteris tu nec co
gnoſcis,cognoſcunt & dicunt qui redempti ſunt à dn̄o,
quos redemit de manu inimici.Qđ nimirū negares & tu,ſi
non eſſes ſub manu inimici.Nō potes gratias agere cū re
demptis,qui redemptus non es.Nam ſi redēptus eſſes,re
demptorē agnoſceres,& nō negares redemptionem.Nec
quærit redimi,qui ſe neſcit captiuū.Qui autē ſciērūt,cla-
mauerunt ad dominum,& dn̄s exaudiuit eos,& redemit
eos de manu inimici.Et ut intelligas hunc inimicū qui ſit,
Pſal.106. quos redemit ait,de manu inimici:de regionibus congre
gauit oēs.Sed primum quidē agnoſce hunc congregato-
rem,de quo Caiphas prophetat in euangelio,quia Ieſus mo
reretur pro gente.Et qui narrat,ſequitur dicēs:Nō tantū
pro gente,ſed ut filios dei qui erant diſperſi,congregaret
in unum.Quo erant diſperſi?In omnes regiones.Ergo
quos redemit,de regionibus cōgregauit eos.Non cōgre
garet niſi redimeret.Erant enim non ſolū diſperſi:ſed & ca
ptiui.Redemit & congregauit,redemit autem de manu
inimici.Non dicit inimicorum:ſed inimici.Inimicus unꝰ,
regiones multæ.Siquidem non de regione,ſed de regioni
bus congregauit eos,à ſolis ortu & occaſu,ab aquilone &
mari.Quis iſte unus tā potens dominus,qui non uni præ
fuit regioni,ſed omnibus?Non alius(ut arbitror)quàm
ille qui ab alio propheta dicitur abſorbere fluuium,id eſt
genus humanum:& nō mirari:habere autem fiduciam ꝙ
& Iordanis,hoc eſt electio ipſa influat in os eius.Beati qui
ſic influunt ut effluant:qui ſic intrāt ut exeant. Sed quid?
Nondum fortè credis prophetis ſic ſibi concinentibus de
diaboli poteſtate in hominē,ueni mecū,& ad apoſtolos.
Dixiſti nempe te non ſentire cum illis qui poſt apoſtolos
uenerunt:aſſentias uel apoſtolis,ſi fortè & tibi contingat
quod unus eorum loquitur de quibuſdam,nequando in-
quiens det illis deus pœnitentiam ad cognoſcendam ueri
2.Ti.2. tatē,ut reſipiſcāt à diaboli laqueis,à quo captiui tenenť ad
ipſius uoluntatē.Paulus eſt iſte,qui homines à diabolo ca
ptiuos teneri aſſerit ad eius uoluntatem.Audis ad eiꝰ uo-
luntatem,& negas poteſtatem?Si & Paulo non credis,ue-
ni iam ad ipſum dominum,ſi fortè audias & quieſcas.Nē-
Ioā.14. pe ab ipſo appellatur princeps huius mundi,& fortis ar-
matus,poſſeſſorq; uaſorum,& dicis eum non habere pote
ſtatem in homines?Niſi tu aliud putas hoc loco intelligi
atrium quàm mundum,uaſa quàm homines.Qđ ſi atrium
diaboli,mundus erat,& homines uaſa eius:quomodo nō
dominabatur in hominibus?Ait item dominus capientibꝰ
Lucæ.22. ſe:Hæc eſt hora ueſtra,& poteſtas tenebrarū.Poteſtas iſta
Col.1. non latuit illum qui dicebat,Qui eruit nos de poteſtate te
nebrarum,& tranſtulit in regnum filij claritatis ſuæ.Hāc
ergo dominus nec in ſe quidem negauit diaboli poteſta-
tem,ſicut nec Pilati,qui membrum erat diaboli.Ait ſiqui-
Ioā.19. dem:Non haberes poteſtatem in me ullam,niſi data tibi
fuiſſet deſuper.Q. ſi in uiride lignum in tantum graſſata
eſt iſta deſuper data poteſtas,aridum quomodo non fuit
auſa contingere?Nec iniuſtam puto iſte cauſabitur pote-
ſtatem datam deſuper.Diſcat ergo diabolum non ſolum
poteſtatem,ſed & iuſtam habuiſſe in homines,ut cōſequē
ter & hoc uideat,ueniſſe utiq; in carne dei filium propter
liberandos homines. Cæterum & ſi iuſtam dicimus diabo
li poteſtatem:non tamen & uoluntatem.Vnde non diabo
lus qui inuaſit,non homo qui meruit,ſed iuſtus dominus
qui expoſuit.Non enim à poteſtate:ſed à uoluntate iuſtus
iniuſtusue quis dicitur.Hoc ergo diaboli quoddā in ho-
minem ius,& ſi non iure acquiſitum,ſed nequiter uſurpa-
tum,iuſtè tamen permiſſum.Sic itaq; homo iuſte captiuꝰ
tenebatur,ut tamen nec in homine nec in diabolo illa eſſet
iuſtitia,ſed in deo.Iuſte igitur homo addictus:ſed miſeri-
corditer liberatus.Sic tamen miſericorditer,ut non deſue
rit iuſtitia quædam & in ipſa liberatione:quoniam hoc
quoq; fuit de miſericordia liberantis,ut(quod congrue
bat remedijs liberandi)iuſtitia magis contra inuaſorem,
quàm potentia uteretur.Quid nanq; ex ſe agere poterat
ut ſemel amiſſam iuſtitiam recuperaret,homo ſeruus pec-
cati,uinctus diaboli?Aſſignata eſt ei proinde aliena,qui
caruit ſua,& ipſa ſic eſt.Venit princeps huius mundi,&
in ſaluatore non inuenit quicquam:& cùm nihilominus
innocenti manus iniecit,iuſtiſſime quos tenebat amiſit:
quoniam is qui morti nihil debebat,accepta mortis iniu-
ria,iure illum qui obnoxius erat,& mortis debito,& dia-
boli ſoluit dominio.Qua enim iuſtitia id ſecundo homo
exigeretur?Homo ſiquidem qui debuit,homo qui ſoluit.
Nam ſi unus(inquit)pro omnibus mortuus eſt:ergo o-
mnes mortui ſunt:ut uidelicet ſatisfactio unius omnibus
imputeť,ſicut omniū peccata unus ille portauit:nec alter
iam inueniatur qui forefecit,alter qui ſatiſfecit:quia caput
& corpus unus eſt Chriſtus.Satiſfecit ergo caput pro mē
bris,Chriſtus pro uiſceribus ſuis,quando iuxta euange- Col.2.
lium Pauli,quò cōuincitur mendacium Petri,mortuus ꝑ
nobis conuiuificauit nos ſibi,donans nobis omnia deli-
cta,delens quod aduerſum nos erat chirographum decre
ti,quod erat contrarium nobis:& ipſum tulit de medio,
affigens illud cruci,expolians principatus & poteſtates.
Vtinam ego inueniar in his ſpolijs quibus ſpoliatæ ſunt
contrariæ poteſtates,traductus & ipſe in poſſeſſionem do
mini.Si me inſecutus Laban arguerit qđ receſſerim clam
ab eo,audiet clam me acceſſiſſe ad eum,& ob hoc clam re-
ceſſiſſe.Subiecit me illi cā ſecretior peccati,ſubduxit me
illi ratio occultioris iuſtitiæ.Aut ſi gratis uænūdatꝰ ſum,
gratis non redimar?Si Aſſur ſine cauſa calumniatus eſt
mihi,ſine cauſa cauſam exigit euaſionis.Quod ſi dixerit,
pater tuus addixit te:reſpōdebo,ſed frater meus redemit
me.Cur non aliunde iuſtitia,cum aliunde reatus?Alius
qui peccatorem conſtituit:alius qui iuſtificat à peccato.
Alter in ſemine:alter in ſanguine.An peccatū in ſemine
peccatoris,& non iuſtitia in Chriſti ſanguine?Sed iuſti-
tia(inquiet)ſit cuius eſt,quid ad te?Eſto.Sed ſit etiā cul-
pa cuius eſt:quid ad me?An iuſtitia iuſti ſuper eum erit:&
impietas impij non erit ſuper eum?Nō cōuenit filium por
tare iniquitatem patris:& fraternæ fieri exortem iuſtitiæ.
Nunc uerò per hominem mors,& per hominē uita.Sicut
enī in Adā oēs moriunť:ita & in Chriſto oēs uiuificabunť:
quoniam non ſic illi attineo ut nō & iſti.Si illi per carnē:
& per fidem huic.Et ſi infectus ex illo originali cōcupiſcē-
tia:etiā & in Chriſti gratia ſpiritali perfuſus ſum.Quid mi
hi plus imputatur de ꝓuaricatore?Si generatio,regene-
rationem oppono:niſi quod ſpiritalis eſt iſta,illa carnalis.
Nec patiť ratio æquitatis ut ex æquo cōtēdāt:ſed uincat
neceſſe eſt ſpūs carnem,& ſit efficacior cauſa cuius eſt po-
tior & natura:quò plꝰ uidelicet proſit gñatio ſcđa,quàm
prima nocuerit.Sanè peruenit delictū ad me:ſed peruenit
& gratia.Et nō ſicut delictum,ita & donū.Nā iudiciū ex
uno in cōdēnationē:gratia autē ex multis delictis in iuſti-
ficationem.A primo homine manauit delictum,à ſummo
cælo egreſſio gratiæ.Vtrunq; à parēte,illud à primo,iſta à
ſummo.

ſummo. Terrena natiuitas perdit me: & non multomagis generatio cæleſtis conſeruat me? Nec uereor ſic erutus de poteſtate tenebrarum repelli à patre luminum, iuſtificatus gratis in ſanguine filij eius. Nempe ipſe qui iuſtificat: quis eſt qui condẽnet? Non cõdẽnabit iuſtum, qui miſertus eſt pctõri. Iuſtũ me dixerim: ſed illius iuſtitia. Quænam ipſa?
Rom.10. Finis legis xp̄s, ad iuſtitiã omni credenti. Deniq; qui fact⁹ eſt nobis (inquit) iuſtitia à deo patre. Quæ ergo mihi iuſtitia facta eſt, mea non eſt? Si mea traducta culpa, cur non & mea indulta iuſtitia? Et ſanè mihi tutior donata quàm innata. Nam iſta quidem gloriam habet: ſed non apud deũ. Illa autem cum ſit ſalutis efficax, materiam non habet glo-
Iob.10. riandi niſi in dño. Nam & ſi iuſtus fuero (inquit) nõ leua-
1.Cori.4. bo caput ne uidelicet reſpõſum accipiat: Quid habes qđ nõ accepiſti? Si autem accepiſti: quid gloriatis quaſi non acceperis? Hæc eſt iuſtitia hoĩs in ſanguine redemptoris, quã homo perditionis exſufflans & ſubſannãs, in tantum euacuare conatur: ut totum quod dñs gloriæ ſemetipſum exinaniuit, ꝙ minoratus eſt ab angelis, qđ natus de fœmina, qđ cõuerſatus in mũdo, ꝙ expertus infirma, qđ paſſus indigna, ꝙ demũ per mortem crucis in ſua reuerſus, ſd id ſolũ putet & diſputet redigendũ, ut traderet hoĩbus formam uitæ uiuendo & docẽdo: patiẽdo autem & moriẽdo charitatis metam præfigeret. Ergo docuit iuſtitiam & nõ dedit, oſtẽdit charitatem ſed nõ infudit, & ſic redijt in ſua?
1.Tim.3. Itáne hoc totum eſt magnum illud pietatis ſacramentum qđ manifeſtatum eſt in carne, iuſtificatũ eſt in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatũ eſt gentibus, creditũ eſt mundo, aſſumptum eſt in gloria? Incomparabilis doctor: qui etiam profunda dei ſibi aperiens, & ea quibus uult lucida & peruia faciẽs, altiſſimum ſacramẽtum & myſteriũ abſcõditum à ſeculis, ſic nobis ſuo mendacio planũ & apertum reddit, ut trãſire leuiter poſſit per illud quiuis etiam incircũciſus & immundus: quaſi dei ſapientia cauere neſcierit, aut neglexerit qđ ipſa prohibuit: ſed dederit & ipſa ſanctum canibus, & margaritas porcis. Sed non eſt ita. Nam etſi manifeſtum eſt in carne, ſed tamẽ iuſtificatum eſt in ſpiritu, ut & ſpiritualibus ſpiritualia cõferantur, & animalis homo nõ percipiat quæ ſunt ſpũs dei: nec fides noſtra ſit
Matt.11. in ſapiẽtia uerbi, ſed in uirtute dei. Vnde ſaluator ait: Cõfiteor tibi pater dñe cæli & terræ: quia adſcondiſti hæc à ſapiẽtibus & prudẽtibus: & reuelaſti ea paruulis. Et ap̄ls:
2.Cor.4. Et ſi, inquit, opertũ eſt euãgelium meũ, in his eſt opertum qui pereunt. Deniq; aduertite hoĩem irridentẽ quæ ſunt ſpũs dei, qm̃ ſtultitia illi uidẽtur: & inſultantem apoſtolo loquẽti dei ſapientiã in myſterio abſconditã, inuehentem in euãgelium, dñm blaſphemantẽ. Quàm prudẽtius quod nõ ualet comprehẽdere, credere dignaretur, nec auderet contẽnere aut cõculcare ſacrum reuerendũq; myſterium. Longũ eſt ad oẽs eius ineptias & calumnias, quas diuino ſtruit cõſilio, reſpõdere. Pauca tñ infero, è quibus cætera æſtimenſ. Cum ſolos, inquit, electos liberauerit Chriſtus, quomodo eos diabolus poſſidebat, ſiue in hoc ſeculo, ſiue in futuro, magis quàm modo? Reſpõdemus. Imo quia dia-
2.Cori.2. bol⁹ electos dei poſſidebat, à quo (ſicut dicit apoſtol⁹) captiui tenebanſ ad ipſius uoluntatẽ: ut dei ꝓpoſitũ de ipſis impleref, opus fuit liberatore. Oportuit autem liberari in hoc ſeculo, ut liberos haberet in futuro. Deĩde infert. Nũquid etiã pauperẽ illũ qui in ſinu Abrahæ requieſcebat, ſicut & diuitem dãnatum diabolus cruciabat: aut etiam in ipſum Abrahã dñium habebat, cæteroſq; electos? Nõ: ſed habuiſſet, ſi nõ liberati fuiſſent fide futuri, ſicut de ipſo A-
Gen̄.15. braham ſcriptum eſt: Credidit Abraham deo: & reputatũ
Ioã.8. eſt ei ad iuſtitiam. Item Abraham exultauit ut uideret diẽ meum, & uidit, & gauiſus eſt. Propterea iam tunc ſanguis Chriſti rorabat etiam lazaro, ne flammas ſentiret: ꝙ & ipſe crediſſet in eum qui erat paſſurus. Sic de omnibus electis illius temporis ſentiẽdũ, natos quidẽ & ipſos æque ut nos, ſub poteſtate tenebrarũ, propter originale peccatũ: ſed erutos antequã morerẽtur: & nõ niſi in ſanguine Chri-
Matt.21. ſti. Scriptum eſt enim: Turbæ autem quæ præcedebant, & quæ ſequebanſ, clamabant dicẽtes: Oſanna filio Dauid, benedictus qui uenit in nomĩe dñi. Ergo Chriſto in carne uenĩẽti, & antequã ueniret & poſt, benedictum eſt à turbis benedictorũ: quãuis præeuntes plenã minime tunc conſecuti ſint benedictionem: ſeruata nimirũ hac prærogatiua tẽpori gratiæ. Deinde laborans docere & perſuadere diabolum nullum ſibi ius in hoĩem uẽdicare potuiſſe aut debuiſſe niſi permiſſu dei, & ꝙ ſine iniuria diaboli iure deus profugũ ſuum ſi uellet miſereri, repetere, & ſolo uerbo eripere poſſet: quaſi hoc quis diffiteatur, poſt multa aliqñ infert. Quæ itaq; neceſſitas, aut quæ ratio, aut quod opus fuit, cũ ſola iuſſione ſua diuina miſeratio liberare hominẽ à peccato poſſet, propter redẽptionẽ noſtrã filiũ dei carne ſuſcepta, tot & tantas inedias, opprobria, flagella, ſputa, deniq; ipſam crucis ignominioſam & aſperrimã mortem ſuſtinere, ut cũ iniquis patibulũ ſuſtineret? Reſpõdemus: Neceſſitas noſtra fuit, & neceſſitas dura ſedẽtium in tenebris & umbra mortis. Opus æque noſtrũ, & dei ipſius, & ſanctorũ angeloꝝ. Noſtrũ, ut auferret iugum captiuitatis noſtræ: ſuũ, ut impleref propoſitũ uolũtatis ei⁹: angelorũ, ut numerus impleref eorũ. Porrò ratio huius facti fuit dignatio faciẽtis. Quis negat omnipotẽti ad manum fuiſſe alios & alios modos noſtræ redemptionis, iuſtificationis, liberationis? Verũ hoc nõ præiudicat huius quem è multis elegit efficaciæ. Et fortaſſe is præſtat, per quem in terra obliuionis, grauedinis, lapſus noſtri, tot & tãtis grauaminib⁹ reparatoris fortius & uiuacius ammoneremur. Alias autẽ nemo hominum nouit, nec nocere ad plenum poteſt quid boni ad gratiam, quid congruẽtiæ ad ſapiẽtiam, quid decoris ad gloriam, quid cõmodi ad ſalutẽ, penes ſeipſam contineat huius uenerãdi myſterij inſcrutabilis altitudo, quã propheta conſiderans expauit, nõ penetrauit, & præcurſor dñi indignũ ſe iudicauit, qui penetraret. Cæterũ ſi nõ licet perſcrutari diuinæ ſacramẽtum uolũtatis: licet tñ ſentire effectũ operis, fructũ utilitatis percipere. Et quod licet ſcire, nõ licet tacere: quia gloria regũ celare uerbum, & gloria dei inueſtigare ſermonẽ. ¶ Fidelis ſermo & omni acceptione dignus, qm̃ cũ adhuc peccatores eſſemus, recõciliati ſumus deo per mortẽ filij eius. Vbi reconciliatio, & remiſſio pctorũ. Nam ſi dicẽte ſcriptura, peccata noſtra ſeparãt inter nos & deũ: manente peccato, nõ eſt recõciliatio. In quo ergo remiſſio pctõrum? Hic calix, inquit, noui teſtamẽti in meo ſanguine, qui pro uobis effundetur in remiſſionẽ pctõrũ. Itaq; ubi recõciliatio, ibi remiſſio peccatorũ. Et quid ipſa, niſi iuſtificatio? ſiue igiſ reconciliatio, ſiue remiſſio peccatorũ, ſiue iuſtificatio ſit, ſiue etiã redemptio uel liberatio de uinculis diaboli à quo captiui tenebamur ad ipſius uoluntatem: intercedẽte morte unigeniti obtinemus, iuſtificati gratis in ſanguine ipſius, in quo ſicut idem dicit, habemus redemptionẽ per ſanguinem ei⁹, remiſſionẽ peccatorũ, ſecũdũ diuitias gratiæ eius. ¶ Cur inquis per ſanguinem, quod potuit facere per ſermonem? Ipſum interroga. Mihi ſcire licet qđ ita: cur ita, non licet. Nunquid dicit figmẽtum ei qui ſe finxit, quid me finxiſti ſic? Sed hæc ſtultitia ei uidentur: non poteſt tenere riſum. Audite cachinnos: Quomodo, ait, iuſtificari nos uel recõciliari deo per mortem filij eius dicit apoſtolus, qui tanto amplius aduerſus hominem iraſci debuit, quãto amplius hoĩes in crucifigẽdo filiũ ſuũ deliquerũt, quàm in trãſgrediẽdo primũ eius præceptũ unius pomi guſtu? Quaſi nõ potuerit deo in uno eodemq; facto & diſplicere iniquitas malignantiũ, & placere pietas patientis. Et ait: Qꝫ ſi tantũ fuerat illud Adæ peccatum ut expiari nõ poſſet niſi morte Chriſti: quã expiationẽ habebit ipſum homicidiũ quod in Chriſtũ cõmiſſum eſt? Breuiter reſpõdemus, ipſum ſanguinẽ quẽ fuderunt, & interpellationẽ ipſius quẽ occiderunt. Addit etiam: Nunquid mors innocentis filij in tãtũ deo patri placuit, ut per ipſam recõciliareſ nobis, qui hoc peccãdo cõmiſimus propter quod innocens dominus eſt occiſus: nec niſi hoc maximũ fieret peccatum, illud multo leuius potuit ignoſcere? Non mors: ſed uoluntas placuit

ſponte morientis, & illa morte expungentis mortē, operantis ſalutē, reſtituentis innocentiā, triumphātis principatus & poteſtates, ſpoliātis inferos, ditantis ſuperos, pacificantis quæ in cælo ſunt, & quæ in terra, omnia īſtaurātis. Et qm̄ hæc tam p̄cioſa mors uolūtariè ſuſcipiēda aduerſus peccatū: non tñ poterat fieri niſi per peccatū: non delectatus quidē, ſed tñ bene uſus malitia ſceleratorū, & mortem de morte, & de peccato dānauit peccatū. Et quāto illorū maior iniquitas, tanto huius uoluntas ſanctior, & eò potentior ad ſaluandum, quatenus tanta mediante potentia antiquum illud quāuis grande peccatum, neceſſario tñ huic quod in xp̄o cōmiſſum eſt cederet, tanquā minus maiori. Nec peccato ſiue peccātibus aſcribit hæc uictoria, ſed bene utēti peccato, & peccātes fortiter perferēti, & conuertēti in uſum pietatis, quicqd in ipſum auſa eſt crudelitas impiorum. ¶Fuit uerò ſanguis qui effuſus eſt, tam multꝰ ad ignoſcendū, ut ipſum quoqꝫ peccatū maximū quo factum eſt ut effunderet, deleret: ac per hoc de antiqui illius utpote leuioris deletione nullā omnino dubietatē relinqueret. Deinde iſte, cui uerò (inquit) nō crudele & iniquū uidet, ut ſanguinē innocētis in pretiū aliquod quis requiſierit, aut ullo modo ei placuerit innocentē interfici: nedū deus tam acceptā filij mortem habuerit, ut per ipſam uniuerſo recōciliatus ſit mūdo: Non reqſiuit deus pater ſanguinē filij: ſed tñ acceptauit oblatū: non ſanguinē ſitiens, ſed ſalutem: qa ſalus erat in ſanguine. Salus planè, & non ſicut iſte ſapit & ſcribit, ſola charitatis oſtēſio. Sic enī concludit tot calūnias & inuectiones ſuas quas in deū tam impiè quàm imperitè euomuit, ut dicat totum eſſe ꝙ deus in carne apparuit, noſtrā de uerbo & exemplo ipſius inſtitutionē, ſiue ut poſtmodū dicit inſtructionē, totū ꝙ paſſus & mortuus eſt: ſiue erga nos charitatis oſtēſionē uel cōmendationem. Cæterū quid prodeſt ꝙ nos inſtituit, ſi non reſtituit: Aut nunquid fruſtra inſtruimur, ſi nō prius deſtruat in nobis corpus peccati, ut ultra nō ſeruiamꝰ pctō: Si omne quod profuit Xp̄s, in ſola fuit oſtenſione uirtutū, reſtat ut dicat ꝙ Adā quoqꝫ ex ſola peccati oſtenſiōe nocuerit. Siquidē pro qualitate uulneris allata eſt medicina. Sicut enim in Adā oēs moriunt: ita & in Xp̄o oēs uiuificabunt. Ergo ſicut hoc, ita & illud, Si uita quā dat Xp̄s, nō alia eſt quàm inſtitutio eius: nec mors utiqꝫ quā dedit Adā, nō alia erit ſimilr quàm inſtitutio eiꝰ: ut ille quidem ad pctm̄ exemplo ſuo, hic uerò exēplo & uerbo ad bene uiuendum & ſe diligendū hoīes informarent. Aut ſi Chriſtianæ fidei, & non hæreſi Pelagianæ acquieſcētes, gñatione nō inſtitutione traductū in nos cōfitemur Adæ peccatū, & per pctm̄ mortem fateamur neceſſe eſt, & à Xp̄o nobis non inſtitutione ſed generatiōe reſtitutā iuſtitiā, & per iuſtitiā uitā, ut ſicut per unius delictū in oēs hoīes in condēnationē, ſic & per unius iuſtitiā in oēs hoīes in iuſtificationem uitæ. Et ſi ita eſt, quō is dicit conſiliū & cauſam incarnationis fuiſſe ut mūdū luce ſuæ ſapientiæ illuminaret, & ad amorē ſuum accēderet: Vbi ergo redēptio: A Xp̄o nēpe, ut fateri dignatur, illuminatio & prouocatio ad amorē. Redēptio & liberatio à quo: Eſto ꝙ Xp̄i aduētus illis proſit qui ſe illi poſſunt cōformare per uitam, & uicem ei dilectionis rependere. Quid de paruulis: Quam dabit lucem ſapiētiæ uix adhuc captātibus lucem uitæ: Vnde aſcendēt ad dei amorē, qui needū matres ſuas amare nouerūt: Nihil ne proderit eis aduētus Xp̄i: nihil ꝙ cōplātati ſunt ſimilitudini mortis eius per baptiſmū, qm̄ nōdum poſſunt p̄hibente ætate Chriſtū ſapere aut amare: Redemptio itaqꝫ, ait, noſtra eſt illa ſumma in nobis p̄ Xp̄i paſſionē dilectio. Ergo paruuli nō habēt redēptionē, quia nō habēt ſummam illā dilectionem. An ſicut nō habēt unde diligāt, ita nec unde pereāt: ut nō ſit eis in Xp̄o neceſſaria regeneratio, utpote quibꝰ generatio ex Adā nihil nocuerit: Si hoc ſapit cū Pelagio, deſipit. Quicqd horū ſentiat, patet quantū humanæ ſacramēto ſalutis inuideat, quātū quod in ipſo eſt euacuet alti diſpenſationem myſterij, qui totum de ſalute tribuit deuotioni, regenerationi nihil: qui noſtræ gloriā redemptiōis, & ſummā ſalutis nō in uirtute crucis, non in pretio ſanguinis: ſed in noſtræ conſtituit conuerſationis profectibus. Mihi autē abſit gloriari niſi in cruce dñi noſtri Ieſu Xp̄i, in qua eſt ſalus uita & reſurrectio noſtra. ¶Et quidem tria quædā præcipua in hoc opere noſtræ ſalutis ītueor. Formam humilitatis, in qua deus ſemetipſum exinaniuit. Charitatis mēſuram, quā uſqꝫ ad mortē, & mortem crucis extēdit. Redemptionis ſacramētum, quo ipſam mortē quā pertulit ſuſtulit. Horū duorū priora ſine ultimo ſic ſunt, ac ſi ſuper inane pingas. Magnū p̄fectò & ualde neceſſariū humilitatis, magnum & omni acceptione dignum charitatis exēplū, ſed nō habēt fundamētū, ac proinde nec ſtatum, ſi deſit redēptio. ¶Volo totis niſibus humilē ſequi Ieſum: cupio eū qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me, quibuſdam brachijs uicariæ dilectionis amplecti: ſed oportet me & agnū mādueare paſchalem. Niſi enim mādueauero carnē eius, & bibero eius ſanguinē, nō habeboꝰ uitā in memetipſo. Aliud eſt ſequi Ieſum, aliud tenere, aliud & mandueare. Sequi, ſalubre cōſilium: tenere & amplecti, ſolenne gaudiū: māducare, uita beata. Caro enī eius uerè eſt cibꝰ, & ſanguis eius uerè eſt potꝰ. Panis eſt dei q de cælo deſcēdit, & dat uitā mūdo. Quis ſtatꝰ gaudio, ſine cōſilio abſqꝫ uita: Nempe haud alius quàm picturæ abſqꝫ ſolido. Ergo nec humilitatis exēpla, nec charitatis inſignia, præter redēptiōis ſacrm̄ ſunt aliqd. Hæc dñe pr̄ de labore manuum pueri ueſtri qualiacūqꝫ tenetis, aduerſus pauca qdē nouæ hæreſeos capitula. Vbi ſi nō aliud quàm zelum agnoſcitis meū, tñ p̄priæ interim cōſciētiæ ſatisfeci. Nā cum nō eſſet qđ agerē pro iniuria fidei quā dolebā, operæ mihi pretiū arbitror, ſi illum monui cuius arma potētia dei, ad deſtructionē cōtrarariū aſſertionū, ad deſtruēdā oēm altitudinē extollētem ſe aduerſus ſciētiā dei, & in captiuitatē redigēdum oēm intellectū in obſequiū Xp̄i. Sunt & alia in alijs eius ſcriptis non pauca, nec minus mala capitula, ad quæ nec tp̄is nec ep̄læ anguſtia rn̄dere permittit. Quāquā nec neceſſariū putem, cū ſint adeò manifeſta, ut ipſa etiā uulgata fide facile refellant. Collegi tamē aliqua, & trāſmiſi.

¶ *Ad eundem ex perſona dñi Remenſis.* *Epiſtola.* CXCI.

REuerendiſſimo dño & chariſſimo patri dei grā ſummo pōtifici Innocētio, Samſon Remorum archiep̄s, Ioslenus ſueſſionēſis, Gaufridꝰ cathalaunēſis. Aluiſus attrebatenſis uolūtarium debitæ ſubiectionis obſequiū. ¶Auribus occupatis ad plurima, ſermonē facimus abbreuiatū de p̄lixo negocio, pro eo maxime qa idipſum diffuſius ac pleniꝰ cōtinet in literis dñi Senonēſis. Petrus abaſlardus chriſtianæ fidei meritū euacuare nitit, dū totum qđ deus eſt, hūana rōne arbitrat ſe poſſe comprehēdere. Aſcēdit uſqꝫ ad cælos, & deſcendit uſqꝫ ad abyſſos. Nihil eſt qđ lateat eū, ſiue in profundū inferni, ſiue in excelſum ſuprà. Hō eſt magnus in oculis ſuis, de fide cōtra fidē diſputās, ambulās in magnis & in mirabilibus ſuper ſe, ſcrutator maieſtatis, hæreſum fabricator. Iamdudum fecerat librum de ſua trinitate, ſed ſub legato Romanæ eccleſiæ igne examinatus eſt, quia inuenta eſt in eo iniqtas. Maledictus qui reædificabit ruinas Hiericho. Surrexit à mortuis liber ille, & cum eo multorum hæreſes quæ dormierāt ſurrexerūt, & apparuerūt multis. Iamiam extēdit palmites ſuos uſqꝫ ad mare, & uſqꝫ ad Romam propagines eius. Hæc gloriatio hominis illius, ꝙ liber ſuꝰ in curia Romana habet ubi caput ſuum reclinet. Hinc cōfirmatus & confortatus eſt furor eius. Propterea cum in conſpectu epiſcoporū ſup̄ his argueret eū abbas Clareuallis zelo fidei & iuſtitiæ armatus, nec cōfeſſus eſt nec negauit: ſed à loco & iudice quem ſibi ipſe elegerat, ſine læſione, ſine grauamine, ut ſuam prolongaret iniquitatem, ſedem apoſtolicam appellauit. Epiſcopi aūt qui propter hoc in unū cōuenerāt, ueſtræ reuerentiæ deferentes, nihil in perſonā eius egerunt, ſed tantummodo capitula librorum eius à ſanctis patribus cōdēnata, ne morbus ſerperet, medicinali neceſſitate abiudicauerunt. ¶Quia ergo homo ille multitudinē trahit poſt ſe, & populū qui ſibi credat habet, neceſſe eſt

ceſſe eſt ut huic contagio celeri remedio occurratis. Sero
enim medicina paratur, cum mala per lõgas inualuere mo
ras. Proceſſimus in hoc negocio quouſq; auſi ſumꝰ, tuum
eſt decætero beatiſſime pater prouidere, ne in diebus tuis
aliqua hæreticæ prauitatis macula decor eccleſiæ macule
tur. Tibi commiſſa eſt ſpõſa Xp̃i amice ſponſi: tuum eſt tã
dem uni uiro uirginẽ caſtam exhibere Chriſto.

¶ Ad magiſtrum Guidonem de Caſtello qui Petri diſcipulus fuerat, & de quo potiſſimum præſumebat, qui poſtea fuit papa Celeſtinus Epiſtola. CXCII.

VEnerabili domino & chariſſimo patri magiſtro
Guidoni ſanctæ Romanæ eccleſiæ dei grã pre
ſbytero cardinali. B. Clareuallis uocatꝰ abbas,
non declinare ad dexteram nec ad ſiniſtrã. ¶ In
iuriam facio uobis ſi aliquem à uobis ita diligi credam, ut
cũ eo pariter eiꝰ errores diligatis. Quiſquis eĩ ſic aliquẽ
diligit, nondũ nouit quẽadmodũ oporteat eum diligere.
Talis nanq; dilectio terrena eſt, animalis, diabolica, nocẽs
æque diligẽti atq; dilecto. Exiſtiment alij de alijs prout uo
lunt: ego adhuc de uobis æſtimare non poſſum niſi quod
uicinũ eſt rationi, qđ ad lineã ptinet æqtatis. Quidã ꝓriꝰ
iudicãt, & poſtea probãt: ego de potione utrum dulcis ſit
an amara, ante guſtũ nõ iudicabo. Magiſter Petrus in li
bris ſuis prophanas uocum nouitates inducit & ſenſuũ,
diſputãs de fide cõtra fidem, uerbis legis legẽ impugnat.
Nihil uidet per ſpeculũ & in ænigmate, ſed facie ad faciem
oĩa intuetur, ambulãs in magnis & in mirabilibꝰ ſuper ſe.
Melius illi erat ſi iuxta titulũ libri ſui ſeipſum cognoſce
ret, nec egrederet menſurã ſuã, ſed saperet ad ſobrietatem.
Ego nõ eũ accuſo apud patrẽ: eſt qui eũ accuſet, liber ſuꝰ,
in quo ſibi male cõplacuit. Cũ de trinitate loquitur, ſapit
Arriũ: cũ de gratia, ſapit Pelagiũ: cũ de perſona Xp̃i, ſapit
Neſtoriũ. Minus de ueſtra æqtate præſumo ſi diu uos ro
gauero ut in cauſa Xp̃i nullũ xp̃o ꝓponatis. Illud autẽ ſci
tote, quia expedit uobis qbus ptãs data eſt à dño, expedit
eccleſiæ Xp̃i, expedit illi etiã homini ut ei ſilentium impo
nat, cuiꝰ maledictiõe os plenũ eſt, & amaritudine & dolo.

¶ Ad magiſtrum Iuonem cardinalem, de eodem. Epiſtola. CXCIII.

DIlectiſſimo ſuo Iuoni ſanctæ Romanæ eccleſiæ
dei gratia presbytero cardinali. B. Clareuallis
abbas, diligere iuſtitiã, & odire iniqtatẽ. ¶ Ma
giſter Petrꝰ abaſlardus ſine regula monachus,
ſine ſolicitudine prælatꝰ, nec ordinẽ tenet, nec tenetur ab
ordine. Hõ ſibi diſſimilis eſt: intus Herodes, foris Ioãnes,
totus ambiguus, nihil habens de monacho præter nomẽ
Gal. 6. & habitũ. Sed quid ad me? Vnuſquiſq; onꝰ ſuũ portabit.
Aliud eſt, qđ diſſimulare nõ poſſum, quod pertinet ad o
mnes qui diligũt nomẽ Xp̃i. Iniqtatẽ in excelſo loquit: in
tegritatẽ fidei, caſtitatẽq; eccleſiæ corrumpit. Tranſgredit
terminos quos poſuerũt patres noſtri, de fide, de ſacramẽ
tis, de ſancta trinitate diſputans & ſcribẽs: ſingula pro ſua
uoluntate mutat, auget, & minuit. In libris & in operibus
ſuis oſtendit ſe fabricatorem mendacij, & cultorem peruer
ſorũ dogmatũ, hæreticũ ſe probans nõ tã in errore, quàm
in pertinacia & defenſione erroris. Homo eſt egrediẽs mẽ
ſuram ſuam, in ſapiẽtia uerbi euacuãs uirtutẽ crucis Xp̃i.
Nihil neſcit oĩm quæ in cælo & quæ in terra ſunt: præter
ſeipſum. Dãnatus eſt Sueſſione cũ opere ſuo corã legato
Romanæ eccleſiæ. Sed quaſi nõ ſufficeret ei illa damnatio:
iterũ facit unde iterũ dãnet: & iam nouiſſimus error peior
eſt priore. Securus eſt tñ, qm̃ cardinales & clericos curiæ
ſe diſcipulos habuiſſe gloriat, & eos in defenſione præteri
ti & præſentis erroris aſſumit: à quibus iudicari timere de
buit & damnari. Si quis ſpiritum dei habet: illius uerſiculi
Pſal. 138. recordetur: Nõne qui oderũt te domine oderã, & ſuper
inimicos tuos tabeſcebam? Liberet deus per uos & per cæ
teros filios ſuos eccleſiam ſuam à labijs iniquis & à lingua
doloſa.

¶ Reſcriptum domini Innocentij papæ contra hæreſes Petri abailardi. Epiſtola. CXCIIII.

INnocentius ep̃s ſeruus ſeruorũ dei, uenerabili
bus fratribus, Henrico ſenonenſi, Samſoni Re
menſi, archiep̃is, eorũq; ſuffraganeis, & chariſſi
mo in Xp̃o filio Bernardo Clareuallis abbati,
ſalutẽ & apoſtolicã benedictionẽ. ¶ Teſtãte apoſtolo: ſicut Ephe. 4.
unus dñs, ita una fides eſſe dinoſcit: in qua tãquã in immo
bili fundamento præter qđ nemo poteſt aliud ponere, fir
mitas catholicæ eccleſiæ inuiolata conſiſtit. Inde eſt quod
beatꝰ Petrꝰ apl'orũ princeps pro eximia huiꝰ fidei confeſ
ſionẽ, à dño ac ſaluatore nr̃o audire meruit, Tu es (inquit) Matt. 16.
petrus: & ſuper hãc petrã ædificabo eccleſiã meam. Petrã
utiq; firmitatẽ fidei, & catholicæ unitatis ſoliditatẽ mani
feſtẽ deſignãs. Hæc ſiquidẽ eſt inconſutilis tunica redem
ptoris noſtri, ſuper quã milites ſortiti ſunt: ſed eam diuide
re minime potuerũt. Cõtra quã in initio fremuerũt gẽtes,
& populi meditati ſunt inania. Aſtiterunt reges terræ, &
pricipes cõuenerũt in unũ. Verũ apl'i duces dñici gregis,
& eorum ſucceſſores apoſtolici uiri, ardore charitatis &
zelo rectitudinis ſuccenſi: fidẽ defendere, & eã in cordibus
aliorũ ꝓprij ſanguinis effuſione plantare nõ dubitarunt.
Demũ ceſſante perſecutorum rabie, imperauit dñs uẽtis:
& facta eſt in eccleſia tranquillitas magna. Sed quia hoſtis
humani generis ſemper circuit quærens quẽ deuoret: ad
impugnãdã ſynceritatẽ fidei, fraudulẽtã hæreticorũ falla
ciam ſubinduxit. Contra quos uiri eccleſiarũ paſtores ui
riliter inſurgẽtes: eorũ praua dogmata cũ ipſorũ authori
bus condẽnarunt. In magna nãq; Nicena ſynodo Arrius
hæreticus eſt dãnatus. Cõſtãtinopolitana ſynodus Mani
chæum hæreticũ debita ſententia cõdẽnauit. In Epheſina
ſynodo Neſtorius condignã ſui erroris dãnationem exce
pit. Calcedonenſis quoq; ſynodus Neſtorianã hæreſim &
Euticianã cũ Dioſcoro & eius cõplicibꝰ iuſtiſſima ſenten
tia cõfutauit. Martianus præterea licet laicus, chriſtianiſſi
mus tñ imperator, catholicæ fidei amore ſucceſus: præde
ceſſori noſtro ſanctiſſimo papæ Ioanni ſcribens aduerſus
eos qui ſacra myſteria prophanare cõtendũt: inter cætera
ſic loquitur dicens: Nemo clericꝰ, uel militaris, uel alteriꝰ
cuiuslibet conditionis, de fide chriſtiana publice tractare
conetur in poſterũ. Nam iniuriã facit iudicio reuerendiſſi
mæ ſynodi: ſi qs ſemel iudicata, & recte diſpoſita, reuolue
re, & iterum diſputare contendit: & in cõtemptores huiꝰ
legis tanquã in ſacrilegos pœna nõ deerit. Igit ſi clericus
erit qui publice tractare de religione auſus fuerit: conſor
tio clericorũ remouebit. Dolemus autẽ, qm̃ ſicut literarũ
ueſtrarũ inſpectione, & miſſis à ueſtra fraternitate nobis er
rorum capitulis cognouimus: in nouiſſimis diebus qñ in
ſtant tẽpora periculoſa: in Petri abaſlardi pernitioſa do
ctrina & prædictorum hæreſes, & alia peruerſa dogmata
catholicæ fidei obuiantia pullulare cœperũt. Verũ in hoc
maxime conſolamur, & oĩpotẽti deo gratias agimus: qui
in partibꝰ ueſtris pro patribꝰ tales filios ſuſcitauit, & tpe
apoſtolatꝰ noſtri in eccleſia ſua tam præclaros uoluit eſſe
paſtores: qui noui hæretici calumnijs ſtudeãt obuiare: &
immaculatã ſpõſam uni uiro uirginẽ caſtã exhibere Xp̃o.
Nos itaq; qui in beati Petri cathedra cui à dño eſt dictum,
Et tu aliquãdo cõuerſus confirma fratres tuos, licet indi Luca. 22.
gni reſidere cõſpicimur: cõicato fratrũ noſtrorũ ep̃orũ &
cardinaliũ conſilio, deſtinata nobis à ueſtra diſcretione ca
pitula, & uniuerſa ipſiꝰ Petri peruerſa dogmata ſanctorum
canonũ authoritate cũ ſuo authore dãnauimꝰ: eiq; tãquã
hæretico perpetuũ ſilentiũ impoſuimꝰ. Vniuerſos quoq;
erroris ſui ſectatores & defenſores, à fideliũ conſortio ſeq
ſtrãdos, excõicationiſq; uinculo innodãdos eſſe cẽſemus.
Datum Laterani decimoſeptimo Calendas Auguſti.

¶ Ad epiſcopum Conſtantienſem pro Arnaldo de Brixia. Epiſtola. CXCV.

SI ſciret paterfamilias qua hora fur ueniret, uigi Matt. 24.
laret utiq;, & non ſineret perfodi domum ſuam.
Scitis quia fur de nocte irruperit domum: non
ueſtram, ſed dñi: uobis tamẽ cõmiſſam. Sed du
bium eſſe non poteſt, ſcire uos quod apud uos fit: quãdo

id uſq; ad nos utiq; tam remotos potuit peruenire. Nec
mirũ ſi nõ horã præuidere, aut nocturnũ furis ingreſſum
obſeruare quiuiſtis. Mirũ autẽ ſi dephẽſum iam nõ agno-
ſcitis, non tenetis, non phibetis exportare ſpolia ueſtra,
imo pcioſiſſimas Chriſti exuuias: aias uidelicet quas ſua
imagine præſigniuit, ſuo cruore redemit. Adhuc forſan
hæretis, & miramini quem nam dicere uelim. Arnaldum
loquor de Brixia: qui utinã tã ſanæ eſſet doctrinæ, quàm
diſtrictæ eſt uitæ. Et ſi uultis ſcire: homo eſt neq; mandu-
cans neq; bibens: ſolo cũ diabolo eſuriens & ſitiens ſangui-
nem animarum. Vnus de numero illorũ quos apoſtolica
2. Ti. 3. uigilantia notat, habentes formã pietatis: uirtutẽ illi⁹ pe-
Matt. 7. nit⁹ abnegãtes. Et ipſe dñs: Venient (inquẽs) ad uos in ue-
ſtimẽtis ouium: intrinſecus autẽ ſunt lupi rapaces. Is ergo
uſq; ad hãc ætatẽ ubicũq; cõuerſatus eſt, tam fœda poſt ſe
& tam ſæua reliquit ueſtigia: ut, ubi ſemel fixerit pedem, il-
luc ultrà redire omnino non audeat. Deniq; ipſam in qua
natus eſt ualde atrociter cõmouit terrã: & cõturbauit eã.
Vnde & accuſatus apud dñm papã ſchiſmate peſſimo, na-
tali ſolo pulſus eſt, etiam & abiurare compulſus reuerſio-
nem, niſi ad ipſius apoſtolici permiſſionẽ. Pro ſili deinde
cauſa & à regno Francorũ exturbat⁹ eſt ſchiſmaticus inſi-
gnis. Execrat⁹ quippe à Petro apoſtolo, adhæſerat Petro
abailardo. Cuius oẽs errores ab eccleſia iam deprehenſos
atq; damnatos, cum illo etiã & præ illo defendere acriter
& pertinaciter conabaẽ. Et in his oib⁹ nõ eſt auerſus furor
eius: ſed adhuc manus eius extenta. Nam etiam ita uagus
& profugus ſuper terram, quod iam non licet inter ſuos,
non ceſſat apud alienos tanquam leo rugiens circuiens &
quærens quẽ deuoret. Et nunc apud uos ſicut accepimus
operaẽ iniquitatẽ, & deuorat plebem ueſtram ſicut eſcam
panis. Cuius maledictione & amaritudine os plenum eſt:
ueloces pedes eius ad effundendũ ſanguinẽ. Contritio &
infelicitas in uijs eius: & uiam pacis non cognouit. Inimi-
cus crucis xpi, ſeminator diſcordiæ, fabricator ſchiſmatũ,
turbator pacis, unitatis diuiſor. Cuius dentes arma & ſa-
gittæ: & lingua eius gladius acutus. Molliti ſunt ſermo-
nes eius ſuper oleum: & ipſi ſunt iacula. Vnde & ſolet ſibi
allicere blandis ſermonibus & ſimulatione uirtutum, diui
Pſal. 9. tes & potentes: iuxta illud, Sedet in inſidijs cum diuitib⁹
in occultis, ut interficiat innocentẽ. Demũ cum fuerit de
illorũ captata beneuolẽtia & familiaritate ſecurus: uidebi
tis hominem apertè inſurgere in clerũ, fretum tyrãnide mi
litari, inſurgere in ipſos epos: & in omnẽ paſſim eccleſiaſti
cum ordinem deſæuire. Hoc ſciẽtes: neſcio an melius ſalu-
1. Cori. 5. briúsue in tanto diſcrimine rerum agere ualeatis: quàm
iuxta apli monitũ auferre malũ ex uobis: quãquã amicus
ſponſi ligare potius quàm fugare curabit: ne iam diſcurre-
re, & eò nocere plus poſſit. Hoc enim & domin⁹ papa dũ
adhuc eſſet apud nos: ob mala quæ de illo audiebat, fieri
Cant. 2. ſcribẽdo mãdauit: ſed non fuit qui faceret bonũ. Deniq; ſi
capi uulpes puſillas demolientes uineam ſcriptura ſalubri
ter monet: non multo magis lupus magnus & ferus religã
dus eſt, ne Xpi irrumpat ouilia, oues mactet & perdat?

¶ *Ad Guidonem legatum, de eodem.* *Epiſtola*. CXCVI.

ARnaldus de Brixia: cuius cõuerſatio mel, & do-
ctrina uenenum: cui caput columbæ: cauda ſcor
pionis eſt, quem Brixia euomuit, Roma exhor-
ruit, Frãcia repulit, Germania abhomiaẽ, Italia
non uult recipere: fertur eſſe uobiſcum. Videte quæſo ne
ueſtra authoritate plus noceat. Nam cũ & artẽ habeat &
uoluntatem nocendi: ſi acceſſerit fauor ueſter, erit funicu-
lus triplex, qui difficile rumpitur: ſupra modum (ut ue-
reor) nociturus. Et unum exiſtimo de duob⁹: ſi tñ uerũ eſt
ꝙ uobiſcum hominem habeatis: aut minus ſcilicet notum
uobis eſſe illum: aut uos (quod eſt credibilius) de ei⁹ cor-
rectione confidere. Et utinã id nõ fruſtra. Quis det de lapi
de hoc ſuſcitare filiũ Abrahæ? Quàm gratum munus ſuſci
peret mater eccleſia de manibus ueſtris uas in honorẽ, qđ
tãdiu paſſa eſt in contumeliã? Licet tentare, ſed uir prudẽs
cautus erit nõ tranſgredi præfinitũ numerũ, ab apoſtolo
qui ait: Hæreticum hominẽ poſt unam & ſecundam corre Titũ 4.
ptionem deuita: ſciẽs quia ſubuerſus eſt qui eiuſmodi eſt,
& delinquit proprio iudicio condemnatus. Alioquin fa-
miliarẽ habere & frequenter admittere ad colloquendum
ne dicam ad conuiuandum: ſuſpicio fauoris eſt: & inimici
hois fortis armatura. Securè annunciabit & facile perſua-
debit quæ uolet domeſticus & contubernalis legati apo-
ſtolicæ ſedis. Quis enim à latere dñi papæ mali quippiam
ſuſpiceẽ? Sed & ſi in manifeſto peruerſa loquitur: quis ſe fa
cile opponere audeat ueſtro collaterali? Deinde uidetis
qualia poſt ſe ubicunq; habitauit reliquit ueſtigia? Non
ſine cauſa uigor apoſtolicus hominem Italia ortum tranſ-
alpinare coegit, repatriare non patitur. Quis uerò extra-
neorum ad quos eiectus eſt: non eum omnimodis cuperet
ſuis reddidiſſe? Et certè ſic ſe habere ad oẽs, ut oĩbus odio
habeaẽ: approbatio iudicij eſt quod portat: ne quis dicat
ſubreptum fuiſſe dño papæ. Quale eſt ergo ſummi pontifi
cis ſuggillare ſententiã: & illam ſententiam cuius rectitu-
dinem eius ipſius in quẽ data eſt, & ſi lingua diſſimulat, ui-
ta clamat? Itaq; fauere huic: dño papæ cõtradicere eſt, etiã
domino deo. Per quẽcũq; enim iuſta ſentẽtia iuſtè detur:
ab illo certũ eſt proceſſiſſe, qui loquitur in propheta, Ego Eſaie 63.
qui loquor iuſtitiam. Confido autem de ueſtra prudentia
& honeſtate: quia uiſis his literis de ueritate cert⁹, nõ ab-
ducemini amodo quippiam aſſentire in hac re niſi quod
uos deceat: & eccleſiæ dei expediat: pro qua legatione
fungimini. Diligimus uos, & ad ueſtrum obſequium para
ti ſumus.

¶ *Ad Petrũ Biſuntinũ decanum.* *Epiſtola*. CXCVII.

PEregrinationẽ abbatis Carloci ſic accipimus
quaſi iam mortuũ eum uideamus. Vobis maxi-
me (quod uehementer doleo) imputatur quic-
quid illi periculi imminet: quicquid laboris in-
cumbit. Non hoc à uobis expectauimus: quia nec merui-
mus. Alium uos putauimus: & alium experimur. Teſtimo
nium perhibent uobis qui interfuerunt actioni: quod nec
ſyncere nec ſm iuſtitiam in ea uos habuiſtis. Et credo ex
parte. Nam & uenerabilis abbas Belleuallis non multum
ſibi complacet in uobis. Nolite quæſo, nolite perſequi ſer-
uos dei, quibus ab ipſo dictum legitis, Qui uos tangit: tã- Zac. 2.
git pupillam oculi mei. Nolite radicitus euellere de cordi
bus noſtris ſi quid aliquando bene ſenſimus de uobis. Et
hæc ita dicimus uobis, non quia uos nõ diligimus: ſed ut
de medio fiat quo poteſt contingere ut non diligam⁹. Di-
co autem tanquã amicus, non expedit uobis neq; eccleſiæ
ueſtræ ut domino papæ quod actum eſt ſicut actum eſt in-
noteſcat.

¶ *Ad dominum papam Innocentium.*
Epiſtola. CXCVIII.

IN cauſæ actione quæ per chariſſimum fratrem
noſtrum Guidonem Carloci abbatem ueſtro
conſpectui præſentatur: puto ſatis apparet & la
ceſſentis iniuria, & innocentia patientis, & incu
ria iudicis. Deniq; uiolentia calumniantis & inopia iuſti-
tiæ compulſus eſt pauper confugere ad ueſtram præſen-
tiam, non reputans laborem uiæ, non expenſas, non peri-
culum tẽporis. Dedit manus morti, ne uiuat in perturba-
tione, quietis amator. Clementer quæſo reſpicite ſup ego-
num & pauperem: ne fruſtra ueſtris paternis auribus inti-
matus ſit tantillarum uirũ tantus labor & dolor. ¶ Olim
per eplãs ſemel & ſecundò teſtificatus ſum uobis de hoie
illo qui huic modo calumniaẽ, ꝙ ſui eſſet & præuaricator
propoſiti, & monaſterij diſſipator. Nũc autẽ & flens dico
inimicũ crucis Xpi, ſanctorũ qui in circuitu eius ſunt uio
lentiſſimũ oppreſſorẽ, & calũniatorẽ pauperũ. Qui ꝓpria
iam penè nõ habens quæ deuoret, in ꝓxima paſſim more
tyrãnico debacchatur. Monachũ habitu mentiẽs, re exhi
bet unum de prædonibus: omnino immemor regularium
obſeruationũ, legũ, canonũq; contemptor. Frontoſus ad
uerecundiã, inſenſatus ad metũ, inflexibilis ad pietatem,
ad iram præceps, audax ad facinus, pronus ad iniurias.

Et miror

Et miror quomodo uir religioſus abbas caſæ dei, in monacho ſuo tot & tanta uitia aut ignorare poſſit aut diſſimulare. Sed de hoc quid ad nos? Ipſe uiderit. Ipſe ſuo domino ſtat aut cadit. Nobis ſufficit liberari de manib⁹ ei⁹. A uobis id omnimodis flagitamus: quod aliunde fruſtra tentatũ eſt. Circũſpeximus: & non erat auxiliator. Ventũ eſt ad cõmune refugiũ: illò cõfugimus, ubi cõfidimus liberari. Tantũ adſit pietas: nam facultas nõ deeſt. Et quidem ex priuilegio ſedis apoſtolicæ conſtat ſummam rerum ad ueſtram potiſſimũ reſpicere ſummã authoritatẽ, & plenariã poteſtatẽ. Verũ hoc inter cætera ueſtri ſingularis primatus inſignia, ſpecialius illuſtriusq́ nobilitat ueſtrum & inclytum reddit apoſtolatũ: ſi eripitis pauperẽ de manu fortiorũ eius. Nulla meo iudicio in corona ueſtra precioſior gemma zelo illo ueſtro quo æmulari conſueuiſtis op-
Pſal.124. preſſos: nec relinqtis uirgã peccatorũ ſuper ſortẽ iuſtorũ. Nimirũ ꝓpter illud quod ſequitur, ut non extendãt iuſti ad iniquitatem manus ſuas: uel propter illud quod alibi
Pſal.9. dicitur: Quia dum ſuperbit impius, incenditur pauper: & unde alter torquet̃ in corpore, inde alter graui⁹ in anima perit. Eſt item monaſteriũ de noſtro ordine uicinum huic quod malorũ ſimiliter hoĩm graui infectatiõe uexatur: & non eſt qui redimat, neq; qui ſaluũ faciat. Et pro hoc quoq; puer ueſter paterna ueſtra uiſcera lachrymoſis precibus concutere non ueretur. Qui illi ſint homines, quæue occaſio calũniandi: præſentiũ lator abbas ueraci & uiua uoce referet uobis. Deus oĩpotens uos, nobis cõſeruet lõgis temporibus, ad noſtram omnium protectionem: qui in habitu & propoſito pœnitentiæ pauperem uitam ducimus: ut ſine timore de manu inimicorum noſtrorum liberati, ſeruiamus illi.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.* CXCIX.

VSquequo & ſuperbit impius, & incẽditur pauper? Vſquequo à tanta impudentia, innocentia tanta uexatur, & hoc uiuo Innocentio? Peccata ſine dubio noſtra hoc faciunt ꝙ dñs me⁹ tam ſero aduertit mentientes ſibi: tam lentè exaudit clamãtes ad ſe in hac cauſa duntaxat. Nam aliàs quidem ſcimus familiare eſſe domino meo & cito intelligere: & facile miſereri. Propter eum qui elegit uos, & poſuit uos refugiũ oppreſſorum: ponite iam tãdem finẽ & malitiæ oppreſſoris, & laboribus afflictorũ: quia ſatis utraq; res uenit in lucẽ & manifeſtationẽ. Deniq; ad mandatum beneplaciti dñi mei cauſa diſcuſſa & terminata eſt: ſupereſt ut ipſi⁹ authoritate data ſentẽtia confirmetur. Ergo ne ſi uenerit homo mendax aduerſus tantorum uirorũ teſtimonium (Valentinum loquor & Grãnopolitanũ) audietur? Iterum ſupplico, & ad pedes dñi mei ea qua poſſum mente anxia deſcendo: ne ab homine iniquo & doloſo religioſum monaſterium deſtrui patiatur. Etenim uõ parcet noſtro qui ſuũ penè deſtruxit. Vnde addo ſolita præſumptione: Si puero ueſtro crederetis: hominẽ hũc qui beneficio pietatis ueſtræ abutitur, in clauſtrum ſuum remitteretis, & domino abbati caſæ dei mãdaretis ut in monaſterio quod ille inutiliter occupat, uirum religioſum promoueret, & regularem ordinaret conuentum. Hoc planè dignũ apoſtolatu ueſtro, hoc beneplacitũ deo, hoc honor dño abbati caſæ dei, ſuoq; monaſterio. Sic etiã liberaretis animã prædicti hominis, & ipſum cui incubat monaſterium.

¶ *Ad magiſtrum Vigerium Andegauenſem epiſcopum, pro graui querela quæ erat inter ipſum & abbatiſſam fontis Euerardi.* *Epiſtola.* CC.

LAchrymas magis quàm literas dare libet. Sed quoniã ad neutrum inops eſt charitas: & has oportet dare, & illas non omittere. Has uobis: illas mihi, & puſillis multis mei ſimilib⁹ qui ſcãdalizantur. Dicitis forſitan ſcandalum non eſſe per uos. Nunquid propter uos eſſe negabitis? Facile cætera portarem: tantũ uos non eſſetis in cauſa. Nam in culpa dicere non audeo. Nõ eſt meum diſcutere hoc: eſt qui quærat &
Matt.18. iudicet. Væ homini illi per quem ſcandalũ uenit. Iudiciũ profectò portabit quiſquis eſt, ille uel illa. Ceterũ ad uos mihi nũc ſermo. Suſtinete modicũ quid inſipientiæ meæ. Quia ſemel cœpi, loquar ad dñm meũ. Faciam ſatis uel ex parte zelo & affectui qui loquitur. Non uerebor ætatem: dignitate non terrebor: non cunctabor ad nomen grande magiſterij Vigerij. Nam quo grandius nomen, eo grãdi⁹ ſcãdalũ. Propterea meipſum tranſgrediar: & ero inſipiẽs. Seniorẽ increpabo: epiſcopũ arguam. Magiſtrũ conabor docere: conſiliũ dare ſapienti. Nullum præſumptionis genus præterest charitas & æmulatio, quam olim pro ſanctitate & gloria nominis ueſtri conceperam. Cuius gloriæ diffuſum circũquaq; ſpiritalem odorẽ, inuidia diaboli interpolatum eſſe uel modice, mihi pro modico non eſt: ſed neq; eccleſiæ dei: quæ ubiq; tam celebri gaudio in hoc meridiano lumine exultare ſolebat. Verum uos quantũ propriam gloriam cõtemnatis, ſatis apparet. Laudo, ſed ſi nõ uſq; ad iniuriã dei. ¶ Laudo & conſtantiã qua nec ſummis poteſtatib⁹ ceditis de iure ueſtro quod putatis: ſed ſi nõ pertinacius, quàm conſtantius id agi à uobis uideretur. Quàm glorioſius & certè ſanctius uobis illatam iniuriam fortiter ſuſtineretis: & famã ueſtrã ad gloriã dei cuſtodiretis? Quãquã neſcio quõ uel cõſcientiam ueſtram eſſe in tuto cõfiditis ſub hoc ſcandalo. Nec enĩ excuſat uos etiam ſi in quẽquã alterum iure culpã refunditis. Eſto ꝙ ali⁹ mouerit ſcandalũ: profectò compeſcere uos poteſtis. Nolle compeſcere, ſine culpa erit: aut uerò cõpeſcere, ſine gloria erit. ¶ Malum ſi cõprimas tuũ, reputabitur tibi ad iuſtitiam, ſi alienum, ad gloriam. Quicũq; author ſit ſcandali, à uobis oĩmodis exigitur tolli: & in eo loco excuſatum dicimus, ſi nõ poteſtis. An nõ deniq; miniſteriũ eſt angelorũ, tollere ſcandala de regno dei? Si dixeritis, qd ad uos? arguet uos
illa ſententia: Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiã, & legẽ *Mal.2.*
requirunt de ore eius: angelus enĩ domini eſt. Si ergo hoc ſcandalũ cũ poſſitis, nõ tollitis, planè non impletis miniſteriũ ueſtrũ. Quod quidem an nulla ſit culpa, uos iudicabitis. Ego uerò ne hoc ſufficere dixerim ſi non & honorificatis. Eſt quoq; quod adhuc addã, niſi quia timidior ſum fateor quàm ꝓmiſi. Sed tutius adduco magiſtrum qui nõ ueretur epſ epo undã dicere ueritatẽ. Hoc ipſum (inqt)
delictũ eſt i uobis, ꝙ cauſas habetis iter uos. Quare nõ ma- *1.Cori.6.*
gis fraudem patimini? Oppoſuit ſpeculum, refulſit iuſtitiæ ſol: enituit ueritas, uæuus apparuit. Quanti eſt igitur neſcio quæ illa poſſeſſiuncula maledicta: ut ulterius iã poſſit aut obumbrare tam manifeſtam ueritatẽ: aut impedire tam optatã correptionẽ? Inſpiret deus uobis acquieſcere cõſilio: ut non dicam noſtro, ſed oĩm qui æmulant̃ uos dei æmulatione, reuerende & omni gloria proſequẽde pater.

¶ *Ad Balduinum abbatem Reatini monaſterij.*
Epiſtola. CCI

EPiſtola quam miſiſti, affectum tuum redolet: mouet meum. Et doleo quod prout moueor non poſſum reſcribere. Nec immoror in excuſandis excuſationibus: ſciens quod ſcienti me loquor. Noſti inquã ſub qua ſarcina gemo: & gemitus meus à te nõ eſt abſcõditus. Tu uerò pro ſchedulæ breuitate affectũ non æſtimes, quem nulla ſui prolixitate explicare poſſet oratio. Et malitia quidem occupationum poteſt facere ut paucis ſcribã: ſed nõ ut parum diligam. Actum ſanè excludat uel impediat actus: ſed nũquid affectum? Sicut mater unicũ amat filiũ: ita te diligebam, hærentẽ lateri meo, placentẽ cordi meo. Diligã & abſentẽ: ne ſolatiũ meum ex te, & non te uidear dilexiſſe. Eras perneceſſarius mihi. Atq; hinc uel maxime claret quàm ſyncerè te diligam. Hodie nempe non te caruiſſem: ſi quæſiſſem de te quæ mea ſunt. Nũc autẽ uides, ꝙ ſpretis utilitatibus meis, tuis cõpẽdijs non inuidi: ponens te utiq; ibi unde aliqñ tranſponaris ſuper omnia bona domini tui. ¶ Tu autẽ cura inueniri fidelis ſeruus & prudẽs cõſeruis tuis cæleſte triticum communicare: abſq; inuidia & abſq; deſidia erogare: & noli fruſtra aſſumere excuſationem quaſi de tui nouitate aut de imperitia: quod putas forte uel ſimulas. Nam nec ſterilis

uerecũdia grata eſt:nec humilitas præter ueritatem lauda-
bilis.Officium ergo tuum attẽde.Pelle pudorem conſide-
ratione officij,age ut magiſter.Nouus es:ſed debitor.Et
extunc te noueris debitorẽ,ex quo te alligaſti. Nunquid
nouitas excuſabit apud creditorẽ dãna lucrorũ: Nũquid
prima tẽpora uacua præterire patitur fœnerator: Sed nõ
ſum(inquies)ad iſta ſufficiẽs.Quaſi uerò deuotio tua ac-
cepta nõ ſit ex eo quod habes,nõ ex eo quod non habes.
De ſolo tibi credito talẽto reſpõdere tibi para,ſecurus de
reliquo.Si multũ accepiſti:da multũ.Qđ ſi modicũ eſt:&
id tribue. Etenim qui in modico fidelis non eſt:nec in ma
ximo.Totum da:quia totum repetẽdus es uſq; ad nouiſſi-
mum quadrantem: ſed ſanè quod habes,nõ qđ nõ habes.
¶ Memẽto etiã uoci tuæ dare uocẽ uirtutis.Quid illud ſu
quis: Vt opera tua uerbis cõcinãt:imo uerba operibus:
ut cures uidelicet priꝰ facere,quàm docere. Pulcherrimꝰ
ordo eſt & ſaluberrimꝰ:ut onus qđ portandũ imponis,tu
portes prior:& ex te diſcas qualr oporteat alijs moderari.
puer.26. Alioquin ſubſannabit te ſapiens,utpotè pigrũ illũ cui la-
bor ſit manũ porrigere ad os.Arguet te & apoſtolꝰ dicẽs:
Roma.2. Tu qui alios doces:teipſum non doces.Sed & notaberis
Matt.23. uitio phariſæorũ,qui alligãt onera grauia & importabi-
lia,& imponũt ea in humeros hoĩm:digito autẽ ſuo nolũt
Nota. ea mouere.¶ Sermo quidẽ uiuus & efficax,exẽplũ eſt ope-
ris,facile faciẽs ſuadibile quod dicit,dum monſtrat factibi
le quod ſuadetur.Ergo in his duobꝰ mãdatis, uerbi ſcili-
cet atq; exẽpli,ſummã tui officij ad cõſcientiæ ſecuritatem
pendere intellige. Tu tamẽ ſi ſapis,iunges & tertiũ:ſtudiũ
uidelicet orationis ad cõplemẽtũ utiq; trinæ illius repeti
Ioã.21. tionis in euãgelio de paſcendis ouibus.In hoc noueris il
lius trinitatis ſacramentũ in nullo fruſtratũ à te,ſi paſcas
uerbo,paſcas exemplo,paſcas& ſanctarũ fructu orationũ.
Manent itaq; tria hæc: uerbũ, exẽplũ , oratio:maior autẽ
his eſt oratio.Nã& ſi(ut dictũ eſt)uocis uirtus ſit opus,&
opi tñ & uoci gratiã efficaciãq; pmeret oratio.Heu auel-
lor,abripior,nõ licet ultra. Illud tamẽ breuiter ammoni-
tus ſis:ut q̃citius poteris,graui me cures ſoluere cura:&
quid ſibi uult quod inter alia queſtus es,uulnus,à quo nõ
ſperabas te pertuliſſe: non negligas manifeſtius aperire.
Id enim anxie me ſolicitat.

Ad clerum Senonenſem. *Epiſtola.*CCII.

DEſtituti Benedicto paſtore ueſtro,opus eſt cha-
riſſimi,ut de ſubſtituendo alio ſolicite ſataga-
tis.Sed ſanè id non præcipitãter agendũ, non
tumultuoſe aut inconſulte:ne forte euacuetur
quod præter rationem & ordinẽ præſumitur:& uos intra
re incipiatis circuitum quorũdam qui in circuitu ueſtro
ſunt.De uicinis ſi placet eccleſijs ſumite experimentum:&
illarum uexatio det intellectum auditui in cauſa præſenti.
Grandis quippe res eſt in manibus,nobili Senonenſi ec-
cleſiæ inſtaurare paſtorem.Grandis prorſus:nec ſine gran
di adorienda cõſilio.Expectandũ proinde ſuffraganeorũ
conſilium epiſcoporum:expectandus aſſenſus religioſorũ
qui ſunt in epiſcopatu:atq; in commune tractandũ cõmu
ne negocium.Alioquin dilectiſſimi moleſte credite intue-
bimur tribulationẽ eccleſiæ ueſtræ:moleſte ueſtram ipſo-
rum confuſionẽ.Quod utrũq; cõtinget facile:ſi illud con
tingat effici quod oporteat reuocari.Ergo indicatur ieiu
nium,conuocentur epiſcopi,religioſi aſciſcantur:nec ſua
(quod abſit)ſolẽnitate fraudetur tanti ſacerdotis rite ce-
lebranda electio.Aderit(ut cõfidimus)ſpiritus ſanctꝰ uo
tis ueſtris,& honor erit uobis honorificantibus miniſte-
rium ueſtrum:dum pari uoto & conſilio ſtudueritis quod
gloria ſit dei,& ſalus populi.

¶ *Ad epiſcopũ & clerum Trecenſem.* *Epiſtola.*CCIII.

Iaco.5. LEgimus ſi errauerit quis ex uobis à ueritate,&
conuerterit quis eum:ſcire debet quoniã qui cõ
uerti fecerit peccatorẽ ab errore uiæ ſuæ, ſalua
bit animã eius à morte:& operit multitudinem
peccatorum.Errat Anſellus noſter:errat.Cui dubium: Si
dimittimꝰ eum ſic:nõ ſolus errabit. Quantos trahet poſt
ſe ſuo exẽplo illuſtriſſimus iuuenis: Nec modo ſequaces:
ſed & omnes qui poterunt eum reuocare nec reuocabũt,
eodem errore iudicamus inuolui.Mundus ego ſum à ſan-
guine eius,Et ei prædixi per epl'am & uobis nũc dico: ga
rem illicitã præſumit.Nec clerici eſt pugnare armis mili-
taribus,nec ſubdiaconi uxorem ducere.Annunciate pec-
catori opus eius:ne ille in peccato ſuo moriatur:ſanguinẽ
uerò eius de manu ueſtra requirat qui ſuo eũ redemit ſan-
guine precioſo.En de cælo clamat.Virgo Iſrael corruit:& *Amos.5.*
non eſt qui ſubleuet eã.Quouſq; in luto aurum iacet: Tol-
lite margaritam tollite,leuate ſplendiſſimam atq; precioſiſ
ſimam gemmam de ſterquilinio.Leuate eam antequã por
corum.i.ſpurcorum ſpirituũ pedibus conculcetur:& iam
non ſit uas in honorẽ:ſed in cõtumeliã.

¶ *Ad abbatem ſancti Albani.* *Epiſtola.*CCIIII.

ETſi facie ignotus es mihi,ſed non fama:nec pa-
rum aut uile quid tui gratulor me tenere mune
re illius.Nam talis fateor per eam inſinuatus es
meo pectori:ut licet in multis occupatum,ipſa
tamen ſereniſſima recordatio tui mi dilectiſſime frater faci
le me plerũq; ex omnibus uendicet ſibi:ita ut in ea libẽter
immorer,& ſuauiter requieſcam.Cæterum quo memoriã
plus accepto:eo auidius ſuſpiro præſentiam.Sed quando
iſtud,aut ſi quando iſtud: Vtiq; & ſi non antè:profectò in
ciuitate dei noſtri:ſi tamen non habemus hic manentem ci
uitatem:ſed illam inquirimus . Ibi ibi uidebimus nos:&
gaudebit cor noſtrũ.Interim uerò delectabor & lætabor
nihilominus in his quæ dicta ſunt mihi,ſperans & expe-
ctans quod reliquum eſt de uiſione corporali in die domi-
ni:ut gaudium meum plenum ſit.Adde obſecro ad ea bo-
na quæ abs te & de te nobis aſſidue ueniunt,tuas tuorũq;
pro nobis orationes : pater chariſſime & deſiderantiſ-
ſime.

¶ *Ad epiſcopum Roſrenſem.* *Epiſtola.*CCV.

QVr reſcribitis nõ merenti.Quid peccaui: Si mo-
nui magiſtrum Robertum Pullum aliquantum
tempus facere Pariſius,ob ſanam doctrinã quæ
apud illum eſſe dinoſcitur:id putaui neceſſariũ
& adhuc puto.Si rogaui ſublimitatem ueſtram ut pmitte
retis:etiam nunc idipſum rogarem,niſi eam de priori pre-
ce indignatam ſenſiſſem.Si dixi hominem fultum gratia
amicorum:quorum in curia non minima authoritas eſt:
id dixi quod uobis formidaui,& adhuc formido.Namq;
poſt appellationem factam extendiſtis manum(ut accepi-
mus)ad res appellantis:nec laudaui nec laudo.Verumta-
men uoluntati ueſtræ in aliquo contradicere nec conſu-
lui ei nec conſulo.De cætero ueſtri ſumus:coronam ueſtrã
ſuſcipere & colere ſemper digna & debita ueneratione pa
rati.Huius teſtimonio conſcientiæ audemus adhuc ad
uos(prece duntaxat atq; cõſilio)ut magiſter Robertus
cum integritate gratiæ ueſtræ per aliquãtum tempus poſ-
ſit Pariſius demorari.Retribuat uobis dominus in uitam
æternam,q; uiſcera noſtra refouiſtis:filios noſtros loquor
quos miſimus in Hiberniam.

¶ *Ad reginam Hieroſolymorum.* *Epiſtola.*CCVI.

AVdierũt homines q; locum gratiæ habeã apud
uos:& multi profecturi Hieroſolymam petũt ſe
ueſtræ excellentiæ per me commendari.Ex qui-
bus eſt iſte iuuenis conſanguineus meus, iuue-
nis(ut aiũt)ſtrenuus in armis,ſuauis in moribus.Et gau-
deo quod ad tempus elegit militare deo magis quàm ſe-
culo.Itaq; facite morem ueſtrum:& bene ſit huic propter
me:ſicut cæteris omnibus propinquis meis fuit,qui per
me uobis innoteſcere potuerunt.De cætero cauete ne uo-
luptas carnis & gloria temporalis impediãt uobis iter re-
gni cæleſtis.Nam quid prodeſt paucis diebus regnare ſu
per terram,& regno cælorum æterno priuari: Sed cõfido
in dño q; melius facietis:& ſi uerũ eſt teſtimoniũ quod de
uobis perhibet chariſſimus auunculus meus Andreas,cui
multũ credimꝰ:& hic & in æternũ deo miſerante regnabi-
tis.Peregrinis,egenis,& maxime incluſis curã impendite:
quia talibus

quia talibus hoſtijs promeretur deus. Scribite nobis fre-
quentius: quia & uobis non oberit: & nobis proderit ſi
eſſe ueſtrũ & bona ſtudia plenius certiusq; nouerimus.

¶ *Ad Rogerium regem Siciliæ.* *Epiſtola*.CCVII.

LOnge lateq; ſatis dilatata eſt magnificentia ue-
ſtra ſuper terram. Etenim gloria nominis ueſtri
quos fines non attigit? Sed audite cõſiliũ dili-
gentis uos. Studete, qđ in uobis eſt, hãc ipſam
gloriam referre ad illum à quo eſt: ſi non uultis eam perde
re: aut certè perdi ab ea. Hoc autẽ ſic fiet: ſi inter eos quos
regiæ magnificẽtiæ celebris opinio euocat de lõginquo,
diſcretionis oculũ aperitis: manũq; extẽditis nõ tam cu-
Pſal. 40. pidis quàm egenis. Et uerè beatus qui intelligit nõ ſuper
cupidũ, ſed ſuper egenũ & pauperẽ. Illũ iquã pauperem,
qui inuitus petit, & uerecunde accipit, & accipiens glori
ficat patrẽ ſuũ qui in cælis eſt. Cum aũt deo ſua gloria de
ueſtro munere ex ore egentium ita fideliter reſignabitur:
uberiori proculdubio riuo fluat uobis neceſſe eſt ille fons
gloriæ q diligẽtes ſe diligit, & glorificat glorificantes ſe:
2.Cori.9. ut, qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus &
metat. Pro hmõi obſecro uos ponere oculos ueſtros ſup
latorẽ præſentiũ: quẽ pro certo ad ueſtrã regiã præſentiã
nõ cupiditas traxit: ſed coegit neceſſitas. Neceſſitas dico
nõ ſua, ſed ſuorum: multorũ uidelicet à quibus miſſus eſt
2.Ti.2. ſeruorũ dei fideliũ. Audite patienter quid patiantur. Au-
dite, & cõpatimini: quia ſi cõpatimini, & conregnabitis.
Nec contẽnẽdũ regi regnare cũ talibus. Ipſorũ eſt enim
Lucæ.19. regnũ celorũ, qui contẽpſerũt uitam mũdi. Facite uobis
illos amicos de mãmona iniquitatis: ut cũ defeceritis à ter
reno regno ueſtro, recipiãt uos in ſuũ regnũ æternum.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola*.CCVIII.

SI me quæritis: ecce ego & pueri mei quos dedit
mihi deus. Fertur nãq; mea humilitas inueniſſe
gratiam apud regiam maieſtatẽ: ita ut quærat
uidere me. Et quis ego ſum ut diſſimulem bene-
placitum regis? Accurro: & qui quærebar ecce aſſum: nõ
in præſentia corporis infirma, in qua deſpexit dominũ he
Lucæ.23. rodes: attamẽ i uiſceribus meis. Nã quis me ſeparabit ab
his? Sequar eos quocũq; ierint: & ſi habitauerint in extre
mis maris, nõ erunt abſq; me. Habes rex lumen oculorũ
meorũ: habes cor meũ, & aĩam meã. Quid ſi modicum uo
ſtri abeſt? Corpuſculũ loquor, uile iſtud mancipiũ: quod
& ſi uoluntas exponeret, ſed retineret neceſſitas. Nõ ualet
ſequi uolãtẽ animũ: qm̃ infirmũ eſt, & ſolũ penè illi ſuper-
Pſal.24. eſt ſepulchrum. Sed quæ cura? Anima mea in bonis demo
rabitur: cum ſemen meũ hæreditabit terrã. Semen meum,
ſemen bonũ. Germinabit: ſi tñ in terrã bonã ceciderit. Læ-
tabitur & delectabitur in craſſitudine aĩa mea: quippe (ut
cõfido) dabit illi de fructu manuũ ſuarũ. Repoſita eſt hæc
ſpes mea in ſinu meo: ut patienter ferã ab his uel corpore
ſeparari. Non mireris rex. Antè elegiſſem à corpore pere-
grinari, quàm iſtos emittere: ſi ſolus cauſæ deeſſet deus.
Suſcipe illos tãquã aduenas & peregrinos: uerũtñ ciues
ſanctorũ, & domeſticos dei. Parum dixi ciues: reges ſunt.
Ipſorũ eſt eñ regnũ celorũ, iure & merito paupertatis.
Nõ decet fruſtra è lõginquo eſſe uocatos: & ſuis ſedibus
exules, inutili peregrinatione uagari. Putas poterũt can
tare canticũ dñi in terra aliena? Sed non rectè fortè dixe-
rim alienã, quæ ſemini bono ſpontaneũ expãdit ſinum: &
precioſum depoſitum iam læto in gremio pie fouere ſuſce
pit. Cecidit ut uideo, cecidit granũ bonũ in terrã bonam
& optimã: ſpero in dño ꝙ radicabit, germinabit, multipli
cabitur, & referet fructũ in patiẽtia. Porrò hũc cum rege
1.Co.3. partibor: & unuſquiſq; ſm ſuum laborem accipiet.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola*.CCIX.

HAbetis quod petiſtis: feciſtis quod promiſiſtis.
Quos in uerbo ueſtro expoſuimus & miſimus
peregrinari: regia ſunt liberalitate ſuſcepti. Oc
curriſtis eis cum panibus, eduxiſtis eos in refri
gerium, conſtituiſtis eos ſuper excelſam terram: ut come
dant fructus agrorum: ut ſugant mel de petra, oleumq; de
ſaxo duriſſimo, butyrũ de armẽto, & lac de ouibus, & fi-
cus cum medulla tritici, & ſanguinẽ uuæ bibant meraciſ-
ſimum. Et hæc quidẽ terrena ſunt: ſed cæleſtia mercantur.
Sic itur ad aſtra. Talibus hoſtijs promeretur deus. Iſtorũ
eſt enim regnũ cælorũ: qui regi terræ, in terræ uiuentium
reddere poterunt pro his terrenis uitam & gloriã ſempi-
ternam. Miſimus uobis magiſtrum Brunonem, olim mihi
per dies multos indiuiduũ comitem: nunc autem patrem
multarũ quidẽ animarũ lætantiũ in Chriſto: ſed egẽtium
in ſæculo. Experiatur & ipſe munificam manũ regis: ut au
geatur numerus amicorũ qui ipſum recipiant in æterna
tabernacula. Quod illi facitis, mihi facitis: quia quod illi
deeſt, à me exigitur. At quia marſupiũ noſtrũ minus ſuffi-
ciens eſt: ad ueſtrum ſanè quod aliquanto groſſius eſſe li-
quet, pauperẽ Chriſti merito deſtinare curaui.

¶ *Ad dominum papam Innocentium.* *Epiſtola*.CCX.

DOminum Samſonem Remenſem gloriæ ueſtræ
cõmendamus: non tanquã de cæteris, ſed uerè
præ ceteris unum. Idq; tam ſecure, quam ſecuri
ſumus de ſua erga uos fideli deuotione: ſyncera
dilectione: uoluntate ſubdita atq; obedientiſſima. Hono-
retur quoniã uas eſt in honorem. Sentiat, quod in uobis
eſt, non fruſtra ſe honorificare miniſteriũ ſuũ: non fruſtra
pollere his moribus quibus honoretur deus, ornetur ec-
cleſia: qui deniq; deceant domini ſacerdotem.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola*.CCXI.

DOminus Cantuarienſis uir bonus, & teſtimo-
nium habẽs à bonis: iniuſte in cauſam trahitur,
& ab agendo uiolẽter retrahitur. Parabat iter:
nam in ueſtra præſentia fuerat terminanda: &
ecce intercipitur à turbine & tempeſtate bellorũ. Sit excu
ſatus apud uos: cui moleſta eſt excuſandi neceſſitas: tũ qa
præſumit de iuſtitia: tum quia deſiderio deſiderabat uide
re faciem ueſtram. Addit & hoc puer ueſter, ut ſi qua alia
petitio eſt uenerabilis ſacerdotis: tãto citius admittatur,
quãto dignior eſt qui petit. Audeo adhuc: & quia ſemel
cœpi, loquar ad dominũ meũ. Ille ille antiquus amicus, fi-
delis ſeruus, deuotus filius (Robertum loquor Londonẽ
ſem epiſcopũ) clamat ad uos, ꝙ occupator ille qui eũ præ
uenit in ſedem quam deo authore ipſe ſortitꝰ eſt, ipſius ec
cleſiæ uadia terraſq; diſtraxerit, & diſtracta reſtituere no-
lit. Quod quàm ſit iniurioſum, & qualiter corrigẽdũ: meæ
humilitatis non eſt tantæ ſapientiæ prædicare.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola*.CCXII.

VIr illuſtris Salamantienſis quondã epiſcopus,
rediens ab urbe: nõ pigritauit diuertere ad pue
rum ueſtrum: & auxilium ab homũculo flagita
re non deſpexit. Quo audito, recordatꝰ ſum ꝓ
phetiæ dicentis: Montes & colles coram deo humiliabũ- *Eſa*.40.
tur, & erunt praua in directa, & aſpera in uias planas. Sic
uos ludere noſtis, alta comprimere: ſedare tumentia: &
enormia redigere in menſuram. Veruntamen cum tragœ-
diæ ſuæ hiſtoriam in auribus meis homo ſeriatim expo-
ſuiſſet: laudaui iudicem, iudicium approbaui: ſed dico uo
bis compaſſus ſum iudicato. Sic quippe totã ſuam lachry
moſam illam orationem concluſit: tanquam in calce ipſiꝰ
diceret cum propheta, Exaltatus autem humiliatus ſum *Pſal*.87.
& conturbatus: & quia eleuans alliſiſti me. Cumq; memo- *Pſal* 101.
rarer iuſtitiæ ueſtræ, & uirilis animi quem ſciebam: cœpi
tamen ſimul cogitare diuitias miſerationum ueſtrarum
quas in plurimis expertus ſum, & dixi: Quis ſcit ſi conuer *Iohel*.2.
tatur & ignoſcat dominus, & relinquat poſt ſe benedictio
nem? Certe, inquã, in omnibus & per oĩa inſtructus eſt &
æmulari, & ignoſcere, & debellare ſuperbos, & parcere ni
hilominus ſubiectis: niſi ꝙ magiſtrum ſequens, etiam con-
ſueuit miam ſuperexaltare iudicio. Et acquieui ſolita illa
mea præſumptiõe loqui ad dñm meum: cum ſim puluis &
cinis. Et miniſtrabat materiam ſpei, preci fiduciam, pieta-
ti rationẽ, ꝙ aduerterem hominẽ, nõ (ut aſſolet) uerſum
in furorem: cum indignatione recedere, & repetere natale
ſolũ, moliri ſcandala, tẽtare ſeditiones: ſed dedit locũ iræ,

& induit ſpiritum mãſuetudinis, & declinauit ad ueſtros
Cluniacẽſes:& inclinauit de humiliũ genibus, humilium
precib⁹ cõmuniuit, armis potẽtib⁹ à deo. His telis ſtatuit
aduerſum uos dimicare, & rigoris murũ oppoſitum ſibi
talibus ut iactat pietatis machinis labefactare conabiſ. Cõ
fidit autem ꝙ reſpicietis in orationẽ humilium, nec ſperne
tis precem eorũ, & uincet pietas quẽ tremunt poteſtates.
Ego quoqꝫ ſecurus cũ talibus tendo manus, flecto genua:
ſupplico pro ſupplici: audacter pronũcians debere miſero
ſuam prodeſſe humilitatem, cui adeò inſolẽtia ſua nocuit:
nec decere uirtutẽ uinci à uitio in retributione.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.* CCXIII.

QVis mihi faciet iuſtitiã de uobis? Si haberem iu
dicem ad quẽ uos trahere poſſem: iam nũc oſtẽ
derem uobis (ut parturiens loquor) quid mere
mini. Extat quidẽ tribunal Chriſti: ſed abſit ut
ad illud appellem uos: qui illic ſi uobis neceſſarium, & mi
hi poſſibile eſſet, uellem magis totis uiribus ſtare, & reſpõ
dere pro uobis. Itaqꝫ recurro ad eũ cui in præſenti datum
eſt iudicare de uniuerſis: hoc eſt ad uos. Vos appello ad
uos: uos iudicate inter me & uos. In quo quæſo puer ue
ſter tam male meruit de ueſtra paternitate, ut eũ inurere &
inſignire placeret nota & nomine proditoris? Nunquid
nõ me ueſtrũ uicariũ dignatio ueſtra cõſtituit in reconci
liatione Petri Piſani, ſi fortè illũ deus per me reuocare à fe
ce ſchiſmatis dignaretur? Si negatis: probabo tot teſtib⁹
quot in curia tunc temporis fuerũt. Nunquid non deniqꝫ
poſt hæc iuxta uerbum dñi mei homo in ſuo ordine & ho
nore receptus eſt? Quis nam ergo cõſtantiæ ueſtræ ſuo cõ
ſilio uel magis ſuo dolo ſubripuit indulta repetere: & quæ
poceſſere de labijs ueſtris, facere irrita? Et hoc ego dixerim
nõ ut apoſtolicũ reprehẽdã rigorẽ, & zelũ igne dei ſuccen
ſum cõtra ſchiſmaticos, qui in ſpiritu uehementi cõterat
naues Tharſis, & inſtar Phinees cõfodiat fornicãtes: iuxta
*Pſal.*138. illud: Nónne qui oderunt te dñe oderã, & ſuper inimicos
tuos tabeſcebã? Sed ubi nõ eſt par culpa, par planè nõ de
bet procedere pœna: nec cõuenit eadẽ inuolui ſententia,
eũ qui peccatũ, cũ his quos magis pctm̃ deſeruit. Propter
eum qui ut peccatorib⁹ parceret, ſibiipſi non pepercit: au
ferte opprobriũ meũ: & reſtituendo quẽ ſtatuiſtis, ueſtræ
etiã tam ſanæ & integræ opinioni conſulite. Super hoc iã
alia uice ſcripſeram uobis: ſed quia nõ eſt reſpõſum mihi:
puto nõ peruenit ad uos hoc ipſum quod ſcripſeram.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.* CCXIIII.

SI cura, ſi memoria quãtulacũqꝫ mei extat adhuc
in corde domini mei: & ſi qua portiũcula anti
quæ gratiæ inuenitur etiã nunc in oculis eius
à puero eius: liceat hãc experiri uiro nobili &
humili Nicolao Cameracẽſi epõ. Fateor me obnoxiũ illi,
& omniũ quæ pro eo facere ualeo debitorẽ: nõ ſolũ quia
ubicũqꝫ poteſt honorat nos & noſtros: ſed & propter ue
ritatem, & manſuetudinẽ, & iuſtitiã: quæ eũ etiã apud uos
cõmẽdabilẽ reddere poſſunt. Et (ut fallor) qui eum tribu
lant, falſi ſunt: & non eſt in ore eorum ueritas, Deniqꝫ uos
probabitis, & non eſt mihi uerbis laborandũ ſuper hoc.
Eſt præterea cum eo uir religioſus & ſanctus Godeſcalcus
abbas montis ſancti Martini: pro quo ſimiliter ſi quid ad
merita eius noſtra interuentio addere poteſt: obnixè oro,
ut in ſuis petitionibus exaudiatur. Arbitror enim nullam
illũ facere quæ non digna ſit exaudiri.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.* CCXV.

SCribo uobis frequentiſſime uilis uermicul⁹: &
in hanc impellor audaciã precibus amicorũ. Fa
teor audax ſum, ſed non mendax. Non ſuſpiceſ
dñs meus in ore pueri ſui inuentũ iri mendaciũ
in omnibus quæ ad ipſum ſcripſerit. Volo amicis gerere
morẽ: nõ tamẽ in meã mortẽ. Nec eñ ignoro ubi legerim:
*Sapiẽ.*1. Os quod mẽtitur, occidit animã. Falſitatẽ proinde nego:
importunitatẽ nõ excuſo: ipſa inueniat ueniã: cætera non
timemus. Amicus eſt domn⁹ Altiſſiodorẽſis eps̃, & præci
puus. Quis neſciat? Habet quã cõmunicet amico anxieta
tem, non falſitatem. Fidelem pro decano ipſius aſſerimus
excuſationẽ, abſolutionẽ exigimus. Filij ſumus unius pa
tris (quod ſolita præſumptione loquor) qui eſtis uos. Cõ *Pſal.*144.
fidimus quia non repellet filios pater: ſed uolũtatem timẽ
tium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & lætos
faciet illos.

¶ *Ad eundem de comite Radulpho, & uxore eius.*
Epiſtola. CCXVI.

SCriptum eſt: Quod deus coniunxit: homo non *Matt.*19.
ſeparet. Surrexerũt uiri audaces qui nõ timue
runt coniunctos à deo: contra deum diſiũgere.
Neqꝫ id ſolũ, inſuper & adiecerunt coniungere
non coniungendos: addentes præuaricationẽ. Lacerãtur
ſacra eccleſiæ, ſcindũtur prohdolor ueſtes Chriſti: idqꝫ ad
cumulũ doloris, ab his à quib⁹ reſarciri debuerãt. Amici *Pſal.*37.
tui deus & proximi tui aduerſum te appropinquauerunt,
& ſteterũt. Nam qui mãdatũ tuũ trãſgrediũtur, non ſunt
alieni, nõ ſunt extranei à ſanctuario tuo: ſed eorum locum
tenent quib⁹ dixiſti: Si diligitis me, mandata mea ſeruate. *Ioan.*14.
Comitem Radulphum & uxorẽ eius deus cõiunxerat per
miniſtros eccleſiæ, & eccleſia per deum, qui dedit poteſta
tem talem hominibus. Quomodo quos eccleſia coniũxit,
diſiunxit camera? In quo facto illud ſolum conuenienter
prouiſum eſt ꝙ in tenebris facta ſunt opera tenebrarum.
Qui enim male agit, odit lucem, & non uenit ad lucem, ut
non arguanſ opera eius à luce. Quid meruit comes Theo
baldus? Quid peccauit homo ille? Si peccatum eſt ꝙ dili
git iuſtitiam, & odit iniquitatem, non poteſt excuſari. Si
peccatũ eſt ꝙ reddit regi quæ regis ſunt, & quæ ſunt dei
deo, non poteſt excuſari. Si archiepiſcopũ Bituricenſem
ſuſcepit ad imperium ueſtrum: hoc eſt maximũ & primum
peccatũ. En ſanguis iſte de manu eius exquiriſ. Qui retri *Pſal.*37.
buunt mala pro bonis, detrahunt ei: qm̃ ſequitur bonita
tem. Multi clamant ad uos in toto corde ſuo, ut iniuriam
filij ueſtri, & opp̃ſſionẽ eccleſiæ digna animaduerſiõe uin
dicetis, & artifices huius ſceleris, cũ ipſo eorum capite cui
quicquid libuit licuit, apoſtolico uigore coerceatis, ut in
uerticem ipſius iniquitas eius deſcendat.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.* CCXVII.

TRibulatio & anguſtia inuenerunt nos. Commo
ta eſt & contremuit terra in mortibus hominũ,
in exilijs pauperum: diuitum quoqꝫ uinculis &
carceribus. Ipſa religio uenit in opprobrium &
contemptum. Probro ducitur apud nos ſaltem mentionẽ
facere pacis. Nuſquã fides, nuſquã innocentia tuta. Ama
tor innocentiæ, & pietatis cultor comes Theobaldus pe
nè traditus eſt in animam inimicorũ eius. Impulſus eſt ut
caderet, ſed dominus ſuſcepit eũ: & gaudet quòd iuſtitia
& ueſtra obedientia in cauſa ſit: apoſtolo acquieſcẽte qui
ait: Si quid autem patimini propter iuſtitiam: beati. Et in *I.Petri.* 4
euangelio: Beati qui perſecutionem patiuntur propter iu *Matt.* 5.
ſtitiam. Væ nobis, hæc omnia præſentire, ſed minime præ
cauere potuimus. Quid plura? Vt non penitus deſolareſ
terra, & omne regnum in ſeipſum diuiſum concideret: cõ
pulſus eſt ille deuotiſſimus filius ueſter, & eccleſiaſticæ li
bertatis defenſor, ſub iureiurando promittere quatenus
ſententiam excommunicationis à legato ueſtro bonæ me
moriæ magiſtro Iuone datam in terram & perſonam adul
teri tyranni qui caput & author extitit horum omnium
malorum & dolorum, atqꝫ in ipſam adulteram, faceret a
moueri. Quod ſanè tamen præfatus princeps fecit pre
ce & conſilio nonnullorum fidelium ſapientumqꝫ uiro
rum. Dicebant namqꝫ id à uobis facile & abſqꝫ læſione ec
cleſiæ impetrari: dum in manu ueſtra ſit eãdem denuo ſen
tentiam quæ iuſte data fuit, incontinenti ſtatuere, & irre
tractabiliter confirmare: quatenus & ars arte deludatur,
& pax proinde obtineatur: & qui gloriatur in malitia, &
potens eſt in iniquitate: nihil inde lucretur. Multa ha
beo dicere uobis, ſed non eſt opus de omnibus ſcribere:
cum præſens ſit qui omnia ſcit, & uiua uoce planius poteſt
& plenius aperire.

¶Ad eundem

¶ Ad eundem excuſatoria, & nouiſſima.
Epiſtola. CCXVIII.

DOmino & patri reuerẽdiſſimo Innocentio.B.
nihilũ id qđ eſt. ¶Putabam me aliqñ aliqd uel
modicũ eſſe:ſed nũc(ut ſentio)prſus ad nihilũ
redactꝰ ſum dũ neſciui.Nec eñi me dixerim om
nino nihilũ tunc fuiſſe cum oculi dñi mei ſuper puerum
ſuũ eſſent,& aures eius ad preces meas:cum omne quod
ſcriberem, obuijs manibus accepiſſet, & uultu hilari per-
legiſſet, benigniſſime atq; pleniſſime ad omnia poſtulata
reſpondens. Modo autem me meritò non modicũ dico,
ſed nihilũ: qm̃ ab heri & nud iuſtertiꝰ auertit faciẽ ſuam à
me.Cur hoc? Quid peccaui? Multũ fateor:ſi pecunia car
dinalis Iuonis bonæ memoriæ meo arbitrio diſtributa
fuit,& non ad nutum ipſius:quod utiq; ad aures dñi mei
fuiſſe perlatũ,mihi relatum eſt. Sed confido quia nũc hu-
ius rei ueritatem cognoſcetis:& ueritas liberabit me.Nõ
ſum tam hebes,ut ignorem eccleſiæ eſſe, quicquid ille re-
rum ſuarum non dederit.Sed iam audite ſimpliciter ueri-
tatem.Si inuentum fuerit in ore meo mendaciũ:ipſum os
meum condemnabit me.Qñ homo exuit hominẽ, abſens
eram:imo & ualde remotus. Audiui ſũt ab his qui affue-
runt,ꝙ ipſe fecerit ſuum teſtamentũ:& quod fecit,fecit &
ſcribi:& de rebus ſuis quæ uoluit qbus uoluit ipſe diuiſit:
quod reſiduum fuit, duobus abbatibus aſſiſtentibus tũc
ſibi,& mihi pariter qui abſens eram, diuidendum commi
ſit:eo ꝙ nobis nota eſſent loca pauperiora ſanctorũ. Por-
rò abbates illi domum uenientes , & non inuenientes me
(detinebar enim tunc temporis ex ueſtro mandato pacis
quærendæ negocijs)nihilominus pecuniam ſicut eis ui-
ſum eſt, diuiſerunt : me non ſolum non cõniuente , ſed &
neſciente quid fecerint. Cedat iam ſi placet manifeſtæ in-
dignatio ueritati:nec mihi deinceps frõs rugetur, aut ſu-
percilium deponatur:ſed ſolita redeat ſerenitas blãdo &
benigno uultui : ac ſuo denuo ſole læta facies induatur.
Nam ꝙ item comperi diſplicuiſſe me in multis ſcriptita-
tionibus meis:hoc me iam metuere non oportebit: qm̃ fa
cile emendabo. Scio ſcio præſumpſi pluſquam oportuit:
parum attendens quis cui ſcriptitare præſumerem:ſed ad
id quidem sudendum ueſtra me armarat benignitas:non
negabitis. Vrgebat deinde charitas amicorum: etenim
perpauca pro me ſcripſi,ſi bene memini.Sed ne qd nimis.
Dabo ſi potero zelo meo decætero temperamẽtum ſcien-
tiam:& ponam digitum meum ſuper os meum.Tolerabi-
lius eñi offendã aliquos amicorũ, quàm multis precibus
defatigem chriſtum domini.Et nunc quoq; non ſum ſcri-
bere auſus uobis de imminentibus eccleſiæ periculis, &
graui ſchiſmate quod timemus: ac plurimis quæ ſuſtine-
mus incommodis.Scripſi aũt ſanctis epiſcopis ueſtro la-
teri adhærentibꝰ:ab ipſis audire poteritis, ſi ſcire placue-
rit: quæ ſcripſerim ego.

¶ Ad quatuor epiſcopos curiæ, Albericum hoſtiẽſem, Stepha-
num præneſtinum, Ignatum Tuſculanum: & Gerardum
cancellarium. Epiſtola. CCXIX.

QVantum malũ ſchiſma in eccleſia ſit,& quàm ſit
deteſtandũ,& oĩmodis deuitandum:euidenter
quõdam oſtẽdit famoſa & horrẽda mors nroꝝ
illorum quos ob iſtiuſmodi peſtem terra deglu
tiens:uiuos tranſmiſit ad inferos. Oſtendit & illa perſecu
tio Guibertina, ſiue Burdini temeritas: quos noſtra iam
tpa experta ſunt inter regnũ & ſacerdotiũ diuidentes pla
gã penè incurabili,& caſtigatione crudeli. Oſtendit & il-
la quæ nuper adhuc poſt multã & multifariã eccleſiæ ue-
xationẽ & uaſtationẽ,tãdem deo miſerante finem accepit
Lucæ.17. rabies leonina. Merito proinde ſaluator in euãgelio, Væ,
inquit, homini illi per quem ſcandalum uenit. Væ nobis
qui uiuimus:plangere quæ pertulimus:dolere quæ ſenti-
mus:timere q̃ expectamꝰ. Et quod peius eſt,ad tam malũ
habitum humanæ res deuenerunt:ut nec rei humiliari ue
Pſal.74. lint,nec iudices miſereri. Dicimus iniquis: Nolite inique
agere.& delinquentibus: Nolite exaltare cornu: & nõ au
diunt nos:quia domus exaſperans eſt. Supplicamus his
quorum eſt peccata arguere, peccãtes ſeruare:ne calamũ
quaſſatum conterant,& linum fumigans non extinguãt: Eſa.42.
& magis in ſpiritu uehementi conterunt naues Tharſis.
Si denunciamus filijs cum apoſtolo, ut obediãt patribus Ephe.6.
per omnia:quaſi aerem uerberamus. Si patribꝰ loquimur
ne ad indignationẽ prouocent filios: in nos potius eorũ
indignationem prouocamus.Nec delinquentes ſatisface
re:nec rectores ſeu correctores cõdeſcendere ullatenus ac
quieſcunt. Omnes ſuum ſtomachum ſequũtur:& totis ui
ribus funẽ in diuerſa trahentes,rumpũt. Heu necdũ recẽ
ti eccleſiæ plagæ cicatrix occalluit:& rurſum ſcindere pa-
rant:rurſus corpus Xp̃i affigere cruci:rurſus fodere latꝰ
innoxium: rurſus ueſtimẽta diuidere:atq; ipſam quod in
ipſis eſt tunicã inconſutilẽ(quãuis fruſtra)dirũpere ſata-
gunt. Si qua in uobis ſunt uiſcera pietatis, tantis uos op-
ponite malis: ne in illa præcipue terra ſciſſura fiat, in qua
ſolẽt (ſicut optime noſtis)ſciſſuræ aliæ reſarciri. Nã ſi au- Mat.18.
ctor ſcãdali,ore ſingulariter iudicis tremẽdo addicit ma-
ledicto:qbus putamꝰ benedictionibꝰ dignos huius neq-
tiæ fugatores & propugnatores? ¶De duobꝰ nõ excuſa-
mus regem. Nam & iurauit illicite, & perſeuerat iniuſte.
Verũ id non uoluntate:ſed uerecũdia. Nã probro ducit,
ſicut optime noſtis, apud Francigenas iuramẽtum ſolue-
re:quãlibet male publice iuratũ ſit:quãuis nemo ſapiens
dubitet illicita iuramenta non eſſe tenẽda. Veruntamẽ ne
in hoc quidem excuſari poſſe fatemur. Neq; eñi excuſare
nos:ſed ueniã poſtulare ſuſcepimus. Vos uidete an excu-
ſare aliquatenus eũ poſſit ira, ætas, maieſtas. Poterit ſine
dubio:ſi miam iudicio ſupexaltandã decernatis:quatenꝰ
uidelicet talis aliqua cõſideratio in rege & puero habea-
tur,ut hac ei nũc tali qdẽ tenore parcatur: quo tale aliqd
decætero non p̃ſumat. Parcatur ſanè dixerim:ſi fieri poſ-
ſit ſalua in oĩbus eccleſiæ libertate, ſimul & archiep̃o debi
ta ueneratione ſeruata: quem manus apoſtolica conſecra
uit. Hoc ip̃e rex humiliter petit:hoc noſtra uniuerſa citra
montana nimium iam afflicta eccleſia ſuppliciter depreca
tur. Alioquin damus manus morti, tabeſcentes & areſcẽ-
tes præ timore & expectatione q̃ superuenerunt uniuerſo
orbi. Siquidẽ deprecatio mea ſuper hoc ab anno priore,
& peccatis meis exigentibꝰ deprecationẽ meã nõ exaudi
tio, ſed indignatio: indignationẽ aũt deſolatio penè uni-
uerſæ terræ ſecuta eſt. Si quid zelo urgente erupit quod
non fuit aut ſecus quàm fuit dicendũ: ſit quæſo apud uos
quaſi non dictum. Vbi uerò dixi quod oportuit, & ubi
oportuit dici, ſit non fruſtra dictum.

¶ Ad Ludouicum regem Francorum, unde ſupra.
Epiſtola. CCXX.

LIbẽter quidem, ſicut ipſe fateri dignamini etiã
propria atteſtante conſcientia: que ad honorẽ
ueſtrum, & regni ueſtri utilitatem ſpectãt, pro
noſtro exiguo poſſe & quæſiuimus, & quærem9.
Cæterum quod noſtræ humilitati queremini ſuper ana-
themate mox innouando in comitẽ Radulphũ : & uultis
me dare operam omnimodis ut non fiat, ob multa mala
quæ ſecutura inde putatis: prorſus non uideo quomodo
implere poſſim, & mandato obuiare apoſtolico. Quod &
ſi poſſem: non uideo ꝙ rationabiliter poſſem. Doleo qui-
dem de malis ſi inde ꝓueniant : ſed non ideò tñ debemus
facere mala ut ueniant bona. Satius tutiusq; hoc totum
profecto oĩpotentis dei iudicio & diſpoſitioni relinqui-
mus: qui põt facere ut & bona quæ ipſe uult fieri fiant, &
& maneant, & mala quæ mali moliũtur, nõ ueniãt: aut cer
tè in eos ipſos potius q ea nolũt & q̃runt, ueniant. Valde
aũt cõtriſtat me unũ quod in literis ueſtræ celſitudinis cõ
tinetur: ꝙ uidelicet debeat obuiare res iſta paci factæ in-
ter uos & comitem Theobaldum. An neſcitis uos grauie
ter offendiſſe in eo ꝙ comes Theobaldus uiolentis guer-
ræ ueſtræ contra deum & iuſtitiam iurare compulſus eſt
non ſolum quis quæreret: ſed etiam quia efficeret ut præ
dictus comes Radulphus & terra eius tam indebite, imò

tam illicite abſolueretur. Quid iterum uultis peccatū peccato addere: & irā dei ſuper uos (quod abſit) accumulare? Quid peccauit comes Theobaldus, ut iram ueſtrā rurſum incurrere mereatur: qui & abſolutionem coniuris Radulphi licet iniuſtã (ſicut ſcitis) tãto labore & difficultate obtinuit: & rediuiuã excõicationē quãuis iuſtiſſime redeuntē nec quæſiuit nec quærit: utpote quod timore ueſtro etiã abiurauit? Nolite quæſo nolite dñe mi rex, regi ueſtro (imò oim cõditori) tã euidēter in ſuo regno & in ſua poſſeſſione audete reſiſtere: & manū extendere tã frequēti & temerario auſu aduerſum terribilē cū qui aufert ſpiritum principū: terribilē apud reges terræ. Acriter loquor: quia acriora uobis formido: quod nõ ita uehementer timerem, niſi uos uehementer diligerem.

¶ *Ad eundem unde ſupra.* *Epiſtola.* CCXXI.

Scit deus quantum uos ex quo noui, dilexi, & ueſtrū honorē uolui, ſcitis uos quanto labore, quãtaq́ ſolicitudine, toto anno præterito quærendæ paci ueſtræ intendi: unà cum alijs fidelibus ueſtris. Timeo aūt ne ſine cauſa laborauerimus in uobis. Vos nanq; (ut manifeſtum eſt) à bono & ſano cõſilio quod acceperatis, nimiū cito nimiumq́ leuiter reſilitis: & ad mala priora quæ dudum non immerito perpetraſſe uos plangebatis, adhuc recentibus illis plagis, rurſum ut audio neſcio quo diabolico conſilio feſtinatis. A quo eñi niſi à diabolo ꝓcedere hoc conſiliū dixerim: p qđ fit ut incēdijs incēdia, homicidijs homicidia addãtur: clamor denuo pauperū, & gemitus cõpeditorū, & ſanguis interfectorū, aurībꝰ ꝑtonent pr̄is orphanoꝝ, & iudicis uiduaꝝ? Planè his hoſtijs hoſtis ille antiquus noſtri gñis oblectat: qm̄ ipſe homicida eſt ab initio. Et nolite fruſtra occaſionē ſumere de comite Theobaldo ad excuſandas excuſatiões in pc̄tis: cū uir ille paratū ſe dicat: & hoc oimodis deprecetur, uenire ad cõuētiones quæ inter uos cucurrerūt qñ facta eſt pax, & ſecundū iudicium diligentiū nomen ueſtrū (coꝝ. ſ. qui mediatores inter uos extiterūt) per omnia ſatisfacere uelit: ut ſi ꝑuaricationis fortè ab ipſis argui poterit, quod nõ exiſtimat, cõtinuo ad honorē ueſtrū corrigere non cunctetur. Verū uos nec uerba pacis recipitis: nec pacta ueſtra tenetis: nec ſanis cõſilijs acqeſcitis: ſed neſcio quo dei iudicio, oia uobis ita uertitis in ꝑuerſum, ut probra honorē, honorē ꝓbra ducatis, tuta timeatis, timenda cõtēnatis: & qđ olim ſancto & glorioſo regi Dauid Ioab legitur exprobraſſe: diligitis eos qui uos oderūt, & odio habetis qui uos diligere uolunt. Neq; eñi quos inſtigant priorē iterare malitiã aduerſus uõ merētē, qrūt in hoc honorē ueſtrum, ſed ſuū cõmodū: imò nec ſuū cõmodū, ſed diaboli uolũtatē: ut regis (qđ abſit) potentiã cõcepti furoris habeant effectricem: quē ſuis ſe poſſe adimplere uiribus non confidunt: inimici coronæ ueſtræ: regni manifeſtiſſimi turbatores. At qcqd uobis de regno ueſtro, de aia & corona ueſtra facere placeat: nos eccleſiæ filij, mr̄is iniurias, contemptū & conculcationem oĩno diſſimulare non poſſumus: q̄ illi præter illa q̄ in eam iam ꝑpeſſiſſe miſerabiliter plangimus: iterū de nouo partim inferri, partim imminere ſentimꝰ. Profectò ſtabimus & pugnabimꝰ uſq; ad mortē ſi ita oportuerit, pro matre noſtra: armis qbus licet: nõ ſcutis & gladijs: ſed precibus fletibusq́ ad deum. Et ego quidē qui me memini præter quotidianas preces quas ꝓ pace & ſalute ueſtra atq; regno corã dño ſupplex ipſo teſte fundebã, etiam apud ſedem aplicam lr̄is & nuncijs cauſam ueſtrã egiſſe: fateor uſq; penè ad propriæ conſciētiæ læſionē: & ipſius ſummi põtificis iuſtã (quod diffiteri nõ debeo) contra me indignationē, ego, inquam, aſſiduis ueſtris que innouate quotidie nõ ceſſatis exceſſibus prouocatus: dico uobis, incipio pœnitere ſuper inſipiētia mea priori, qua plus iuſto ueſtræ adoleſcētiæ hucuſq; faui: & decætero pro mea exiguitate nõ deero ueritati. Nõ tacebo ꝙ cum excommunicatis iteratò fœdus & ſocietatem inire ſatagitis: ꝙ in necē hominum, combuſtionē domorum, deſtructionem eccleſiarum, diſperſionem pauperum: raptoribus & prædonibꝰ (ſicut dicitur) adhæretis: iuxta illud prophetæ: Si uidebas furem, currebas cū eo: *Pſal.49.* & cum adulteris portionem tuam ponebas. Quaſi nõ ſatis per uos mala facere ualeatis. Nõ ſilebo ꝙ illicitū illud maledictumq́ iuramentū inconſultiſſime uſurpatum à uobis contra Bituricenſem eccleſiã (pro quo heu tot & tãta mala iam nunc merito prouenerūt) non ita tandē corrigitis, ut Xp̄i ouibus apud Cathalauuū paſtorem ꝓfici non ſinatis: inſup & fratri ueſtro, eiuſq́ militibꝰ ſagittarijs, baliſtarijſq́ domos ep̄ales contra ius & phas inhabitandas, & res eccleſiæ in hmõi nefarios uſus ꝓfligandas: audacter nimium expoſitis. Dico uobis: non erit diu inultū ſi hæc ita facere ꝑgitis. Et ideò dñe mi rex amicabiliter moneo uos, & fideliter cõſulo uobis, ut citius ab hac malitia deſiſtatis: ſi fortè iã ferire parãtis manū Niniuitæ regis exemplo, ꝑnīa & hūilitate ꝑuenire poſſitis. Durè loquor, quia duriora uobis formido: ſed memētote à ſapiēte dictū, melio- *Prou.27.* ra eſſe uerbera amici: quàm fraudulēta oſcula inimici.

¶ *Ad Ioslenum Sueſſionenſem ep̄m: & Suggerium abbatem ſancti Dionyſij.* *Epiſtola.* CCXXII.

Cripſerã regi arguens eū ſuper malis q̄ fiunt in regno eiꝰ, ipſiꝰ (ſicut dicitur) aſſenſu. Et quod reſcripſit, dignū duxi uobis qui de cõſilio eius eſtis, inſinuandū. Miror eñi ſi ita credit ut loquitur: & ſi nõ credit, qūo conſcio mihi utiq; omniū (ſicut ſcitis) quæ ad pacem reformandam facta fuerunt, iſta perſuadere conat̃. Ait eñi, ſicut poteſtis uidere in literis eius (cū male ſeruata ex parte comitis pacta conaretur oſtēdere.) Adhuc ſuſpenſi manent ep̄i noſtri: adhuc terra nr̄a interdicta eſt. Quaſi uerò cuiuſquã eccleſiaſtici abſolutio interdicti ad comitē Theobaldū pertineat: aut hoc ipſe aliquo mõ pepigerit ſe facturū. Illuſus eſt (ait) comes Radulphꝰ: & iterū religatus eſt. Et hoc quid ad comitē Theobaldū? Nónne quicquid de hac re promiſit, fideliter elaborauit, & efficaciter adimpleuit? Ille uerò dep̄henſus eſt in aſtutia ſua, & cecidit in foueã quã fecit. En eſt hoc totū cur ir- *Pſal.7.* rita faceret rex pacta ſua quæ diſtinxerūt labia ueſtra? An propter hoc decuit incandeſcere iram regis cõtra deum & eccleſiam eius: cõtra ſeipſum & regnū ſuum? Itáne propter hoc debuit obliuiſci honoris ſui: ut ad debellãdū hominem ſuum, quem nõ dico diffidauerat, ſed nec ſubmonuerat uel poſuerat ad rationē: mitteret fratrem ſuū, idq́ per Cathalaunū: de qua potiſſimū ciuitate ſcitis quid rex cū comite Theobaldo pepigerit. Sed rex adhuc aliud addit, ꝙ matrimonijs ſibi moliatur coniungere cõtra eius fidelitatē comitē Flandrenſem & Sueſionenſem. Et de fidelitate quidē ſuſpicio eſt, non certitudo. Porrò inanes ſuſpiciones certis pactionibus præiudicare: quale ſit, uos uideritis. Quanquã id omnino credendū non fuerit de tali uiro. Nunquid enim hoſtes ſunt regis quibꝰ alligatur comes, & non magis hoies eius, & eius amici? Nónne cõſanguineus regis, & ſicut fatetur, baculus regni comes Flandrenſis eſt? Quid ergo cõtra regis fidelitatē facit eius homo, & fidelis ipſius, ſi alijs eius amicis, ſuorum matrimonijs copulat? Nónne ſi qs ſimplici oculo rē ut eſt cõſideraret: magna potius pax regni, magnumq́ robur, & magna poſſet putari ſecuritas? Illud autem miror qūo rex dicere nõ timuerit: cognoſcere ſe qa nouerim ego comitē Theobaldum in parte ſuã cõtra regem, comitē Radulphum trahere attentaſſe. Nam & uiua uoce nuncio noſtro plus dixit quàm ſcripſerit: ꝙ mãdauerim ſæpiꝰ dicto Radulpho maximam partē peccatorū eius me ſuſcipere, ſi uellet comiti Theobaldo adhærere. Si natus eſt homo ille per quē iſta mãdauerim: ueniat & arguat me palam. Si ſcripſi lr̄as: proferant̃ in mediū. Viderit ipſe cui crediderit: certꝰ ego ſum qa nūquã nouerim qđ imponit. Idem arbitror & de comite Theobaldo: qa & ipſe oimodis diffitetur. Videat proinde deus & iudicet: quod nunc de ſuſpicione comes Theobaldus arguitur ab eo qui manifeſte contra pactiones ſuas ip̄m ſibi attraxit comitem Radulphum, cõtra dei præcepta, contra ſententiam ſummi pontificis, adultero

& excõmunicato

& excõmunicato cõicans. Ait quoq; rex: Penè habuimus
duos grauiſſimos oppugnatores. Et ꝓpheta ſubſannans,
Pſal. 13. reſpondet: Ibi trepidauerunt timore, ubi non erat timor.
Ecce, inquit, oppugnamur, q non oppugnauimus: perſe-
cutionẽ patimur, q nõ perſecuti fuimus. Quis oppugnat
obſecro: qs oppugnat: quiſuẽ perſequit? Nónne comes
obſecrat & humiliat: honorare paratus ut regẽ: ſeruire &
obſequi tãquã dño ſuo: obnixe pro pace ſupplicãs: & bo-
nã regis, quod in ſe eſt, ſibi cõciliare ſatagens uolũtatem?
Eſto ꝙ non ſit ita, ſed magis comes regi mala oĩa molia-
tur: nónne ad id qđ ſtatutũ fuiſſe ſcitis, fuerat recurrẽdũ?
Sic eñ inter ſe pepigerũt, ut ſi qua de cõuentionibus illis
controuerſia aut diſſenſio naſceretur, nihil mali ſibi inui-
cem facerent aut q̄rerent: donec coram nobis tribus pari
ter & dño Altiſſiodorenſi uentilata res eſſet atq; diſcuſſa:
qui & tunc mediatores fuimus: & ſi qd emergeret cõtro-
uerſiæ, debuimus eſſe reconciliatores. At id modo oĩmo-
dis comes flagitat: ſed rex abnuit. Deniq; eſto ꝙ oĩno ma-
le meruit comes: ſed eccleſia dei qđ meruit? Quid, inquã,
meruit, nõ iam ſola Bituricenſis eccleſia: ſed & Cathalau-
nenſis etiã & Remenſis, etiã & Pariſienſis? Habeat rex ad-
uerſus comitẽ ius: ſed de quo iure obſecro de q̄ iure præ-
ſumit ut eccleſiarũ poſſeſſiones & terras deuaſtet, ut Xp̄i
ouibus paſtores ꝓfici non permittat, ut his quidẽ electo-
rũ promotionẽ ꝓhibeat: alijs uerò (qđ haſten⁹ inauditũ
eſt) dilationẽ electiõis indicat: donec uniuerſa cõſumpſe-
rit, donec diripuerit pauperũ facultates, donec penitus
deſoletur terras? An uos ei conſulitis talia? Mirum ualde
ſi cõtra ueſtrũ conſiliũ fiunt hæc: mirũ magis & malum ſi
ueſtro cõſilio fiunt. Etenĩ conſulere talia, manifeſte ſchiſ-
ma fabricare eſt: deo reſiſtere: eccleſiã ancillare: & nouam
in ſeruitutẽ eccleſiaſticã redigere libertatẽ. Si quis dei fi-
delis, ſi quis eccleſiæ filius eſt: profecto ſtabit & opponet
ſe quoad poterit murũ pro domo dei. Nã & uoſipſi ſi pa-
cẽ deſideratis eccleſiæ, ſicut oportet filios pacis: quomo-
do non dicam tractatis ea: ſed uel intereſtis conſilijs tam
malignis? Quicquid enim mali fecerit: meritò nõ regi iu-
ueni: ſed conſiliarijs ſenibus imputatur.

¶ *Ad epm Sueſſionenſem duriſſime reſcribentem ei: ita ut hæc fuerit ſalutatio: Salutem in dño, & non ſpiritum blaſphemiæ.* *Epiſtola.* CCXXIII.

Minime quidem ego ſpiritũ blaſphemiæ habere
me arbitror, ſed nec cuiquã maledixiſſe aut ma-
ledicere uelle me ſcio: principi præſertim ppli
mei. Cæterũ qcqd illud ſit quo ſe læſam ueſtra
1. Cor. 4. dignitas iudicat: peto ueniã. Scio eñ q dixit, Blaſphema-
Iob 39. mur: & obſecram⁹. Dico ergo cũ beato Iob: Quæ locut⁹
ſum, utinã nõ dixiſſem: & ultra nõ addã. Iam dño abbati
ſancti Dionyſij pro cõi q̄rimonia ſcribẽs: utriq; ueſtrum
reſponderam, & putaueram me feciſſe ſatis. Et quoniam,
ut uideo, nondum quieuit indignatio ueſtra, quæ forſitã
aduerſus eccleſiæ cõculcatores iuſtius incanduiſſet: etiã
uobis dico, ſchiſmaticos uos aut fomitẽ eſſe ſcandali, nec
dixi, nec ſcripſi, nec credidi: & dico ſecurus: nec uereor ꝙ
me mea pagina arguat mendacij. Scrutamini eam ſi pla-
cet: & ſi ita inueneritis, reum me fatebor grandis ſacrile-
gij: & reuera ſicut notatis, ſpiritu blaſphemiæ agitatũ illa
ſcripſiſſe. Ne tñ humilis ſatisfactio ſpm̃ uideatur exclude-
re libertatis, dolui fateor & doleo ꝙ nõdum ea uos liber-
tate qua deceret comperimus Chriſti ulciſci iniurias: ec-
cleſiæ defendere libertatẽ. Dolor iſte compulit me ſcribe-
re dura: nõ tamen illa quæ impingitis. Putaueram ſiqui-
dem, & adhuc putarem, niſi timere uobis in hoc eſſe mo-
leſtus: nequaquam ſufficere ꝙ ſchiſmatis nõ eſtis autho-
res: niſi & eos qui ſunt, cuiuſcunq; dignitatis ſint, tota li-
bertate pro uiribus coerceatis: & eorũ conſilium atq; cõ
ſortium execretis. Putarem, inquam, gloriam uobis eſſe,
Pſal. 25. ſi dicere poſſetis & uos: Odiui eccleſiam malignantium:
& cum impijs non ſedebo. Nũquid ſolum decebat zelus
ille prophetam, & nõ hodie quoq; à domini ſacerdote re
Pſal. 138. quirit: de quo dicebat: Nónne qui oderunt te dñe oderã,
& ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Optarem ſanè (& ſal-
ua ueſtra ſerenitate id quoq; eloquar) hũc zelũ uos exer-
cuiſſe in puerũ regẽ: qui nõ tã pueriliter quàm crudeliter
ſine cauſa irrita fecit & ueſtra ſanè conſilia, & ſua pacta: ſi-
ne cauſa regnum ſuũ conturbat: bella ubiq; cælis terriſq;
ſuſcitat: eccl'ias uaſtat: ſacra temerat: exaltat iniquos: bo-
nos perſequitur: perimit innocẽtes. Hæc, inquã, uellẽ uos
dolere: his cõtradicere & reſiſtere, quod in uobis eſt. Sed
meũ non eſt magiſtrũ docere Ioſlenũ, minus aũt reprehẽ
dere epm̃, q magis me & alios peccãtes redarguere, & er-
rantes corrigere debet. En quantum uos timeo. Clauſam
habetis epiſtolã: qui de priore aperta male ſuſpicat⁹ eſtis.
Nam ego quidẽ nihil in hoc aliud cogitaui: niſi ꝙ ad di-
uerſos ſcribẽtem neceſſe eſt iuxta conſuetudinem epl'am
cera non claudere. Iam & pro hoc quoq; ueniam peto.

¶ *Ad Stephanũ præneſtinũ epm.* *Epla.* CCXXIIII.

Loquit Hieremias ad deũ pro aduerſarijs ſuis
ita dicẽs: Recordare dñe ꝙ ſteterim in cõſpe- Hiere. 18.
ctu tuo ut loq̄rer ꝓ eis bonũ, & auerterẽ indi-
gnationẽ tuã ab eis. Et infert: Propterea (in-
quit) da filios eorũ in famẽ: & deduc eos in manus gladij.
Et adhuc alia in hũc modũ æque grauia imꝓcat illis. Qđ
propterea nũc apud ueſtrã reuerẽtiam memorãdũ puta-
ui: qñ ſimile mihi aliqd cũ propheta uideo accidiſſe. Vos
enim ſcitis qũo ego quoq; pro rege ſteterim in conſpectu
dñi mei: corpore qdẽ abſens, ſed præſens ſpũ: ut loquerer
pro eo bonum. Bona ſiquidem pollicebatur. Nũc autem
ipſo reddẽte pro bono malũ: cogor cõtraria ſcribere. Pu
det erroris, & falſæ ſpei quã de eo conceperã: & grãs ago
ꝙ pro eo ſimpliciter ſupplicans nõ fuerim exauditus. Pu
tabã me deferre regi pacifico: & ecce inuenior grauiſſimo
hoſti eccleſiæ aſſentaſſe. Conculcant apud uos ſctã, eccle-
ſia turpiter ancillatur. Nã & electiones epõrũ ꝓhibent fie
ri: & ſicubi id præſumptũ à clericis fuerit, electus epiſco-
pari non ſinitur. Deniq; ſedet in triſtitia eccleſia Pariſien-
ſis, proprio deſtituta paſtore: & nemo qui de ſubſtituẽdo
alio mutire audeat. Non ſufficit ſpoliari bonis præſenti-
bus domos epiſcopales: etiam in terras & in hoĩes man⁹
ſacrilega circũquaq; deſæuit: totius inſuper anni ex eis ſi-
bi redditus uendicando. Veſtra Cathalaunenſis fecit qui
dem electionẽ, ſed qui electus eſt, ecce iam diebus multis
debito honore fruſtratur: & ſcitis quàm non abſq; graui
gregis dñici detrimento. Commiſit rex germano ſuo Ro-
berto uices epiſcopi: & ille in cunctis terris rebuſq; eccle
ſiæ poteſtatiue uerſans, & pro uice ſua ubiq; haud ſegni-
ter agens, infert cælis quotidianas hoſtias, non planè pa-
cificas, clamores pauperũ, lachrymas uiduarũ, planctus
orphanorũ, gemitus cõpeditorũ, & ſanguinẽ interfecto-
rum. Verum anguſtus eſt malitiæ eius ille epiſcopatus. Re
mẽſem inuadit, atq; in terra ſanctorũ iniqua gerit: nõ cleri
cis, non monachis, non ſanctimonialibus parcẽs. Deniq;
ſanctæ Mariæ, ſancti Remigij, ſancti Nicaſij, ſancti Theo-
dorici terras fructiferas & uillas populoſas ita in ore gla-
dij deuaſtauit: ut penè in ſolitudinẽ redegerit uniuerſas,
Frequẽs in oĩm auribus uox, hæreditate poſſideam⁹ ſan- Pſal. 82.
ctuariũ dei. Sic rex emẽdat quod in eccleſiã Bituricẽſem,
herodiano iuramento commiſit. Præterea rex nobis qui-
dem non parum laborantibus, pacẽ cũ comite Theobal-
do fecerat, firmæ ut putauimus amicitiæ fœdus inierat: &
ecce occaſiones q̄rit qũo recedat ab amico. Atq; hoc grã-
de crimen qđ impingit comiti: quia cũ baronibus regis,
de liberis ſuis contrahit matrimonia. Suſpecta eſt illi dila
tatio charitatis: nec ſe putat regem, ſi ſe amauerint princi-
pes. Conijciat prudẽtia ueſtra quid animi erga ſubditos
gerat, qui de odio atq; diſcordia ſi fuerit inter ſuos, ſe æſti
mat fortiorem. Videat & perpendat ſi eſt hic homo à deo,
qui in ſuorũ magis mutua ſimultate quàm charitate con-
fidit, cũ charitas ſit deus. Quod minime faceret ſi ſapien- 1. Ioan. 4.
tiam illi⁹ haberet qui ait: Fortis eſt ut mors dilectio: dura Canti. 8.
ſicut infernus æmulatio. Præterea ergo ſpacis cõuentio-
nes & conſtitutiones manifeſte tranſgreditur: nec tenet

pacta ſua,q̃ diſtinxerũt labia ſua. Denicꝫ reuocauit in do-
mũ ſuã & ad conſiliũ ſuũ uirũ adulterũ & excõicatũ, quẽ
ex cõſtituto eiecerat: & ꝑ exercenda maiori malitia, alijs
multis nequã æque excõicatis,periuris,incẽdiarijs,homi
cidis,rex & aduocat⁹ eccleſiæ aduerſus ecclïæ (qđ nõ eſt
dubiũ) amatorẽ & defenſorẽ denuo ſociat: iuxta illud ꝓ-
Pſal. 49. phetæ: Si uidebas furẽ,currebas cũ eo:& cũ adulteris por
tionẽ tuã ponebas. Ad hæc cogit ſuo more ẽpos ad male
dicendũ bñdicendis,& iterũ bñdicendũ maledicendis &
qm̃ nõ obtemperant pro ſuo libitu ſibi, circuit mare & ari-
dam ut inueniat iuratores,quorũ periurijs quos fortaſſis
deus coniungit,per hoies ſepararent. Qua frõte obſecro
tãtopere alijs pſcribere de cõſanguinitate laborat,homo
cum ſua (quod palã eſt) tertio cõſanguinitatis gradu fer-
mè ꝑmanẽs cõſobrina: Et quidẽ inter filiũ comitis Theo
baldi,& comitis Flãdrẽſis filiã:& itẽ inter comitẽ Sueſſio
nenſem,& filiã comitis Theobaldi,ſi cõſanguinitas ſit ne-
ſcio (ſcienter eñi illicita matrimonia nec laudaui unquam
nec laudo) ſed ſciatis uos,& ſciat dñs meus,ꝓhibere horũ
nuptias (ſi quo mõ coniungi phas fuerit) exarmare eccle
ſiã eſt,& multã illi ſubtrahere fortitudinẽ. Nec aliã puto
aduerſantiũ ipſis nuptijs intentionẽ, niſi ut in terris præ-
ſatorũ principũ nõ poſſint habere refugiũ quicũcꝫ aude
bunt contradicere ſchiſmati qđ minantur. Huſcꝫ zelus
meus. Nõ poſſum eñi ego emendare qđ potui redargue-
re: potui & cõmonere eum q poſſit. Zelus dñi mei faciet
hoc. Ipſum duxi neceſſariũ in magno eccleſiæ labore atcꝫ
periculo cõpellandũ,& ꝑ nullũ digni⁹ quàm per uos qui
eius lateri & ſpiritui adhæretis. Apud quẽ quæſo habete
me excuſatũ ꝙ rege mutato mutauerim ſtilũ, qui ad ipm
Pſal. 17. deum dei prophetam dixiſſe ſcitis: Cum uiro innocente
innocens eris,& cum peruerſo peruerteris.

¶ *Ad epiſcopum Sueſſionenſem pro pace.*
Epiſtola. CCXXIIII.

LAborauim⁹: ſed de profectu adhuc q̃ſtio eſt. Se-
minauim⁹ multũ: ſed intulimus parũ. Fatemur
nos eguiſſe ueſtra opa & pſentia. Verũ ꝙ eã nõ
reqſiuim⁹ in tãta neceſſitate, ꝑ amicũ cõem ſan
cti Dionyſij abbatẽ docebimini. Nunc itacꝫ ne deceterо
diſſimuletis,ſed ſm ſapientiã uobis à deo datã ſtudeatis q̃
ad pacẽ ſunt,monemus ſanctam ſolicitudinẽ ueſtrã. Nam
rogandus nõ eſtis pro tali re,qua uticꝫ conſtat nõ modo
ualde honorificari miniſteriũ ueſtrũ, ſed & turpari admo
dũ ſi negligitis. In indicta celebritate apud ſanctum Dio-
nyſium ſperamus uidere uos.

¶ *Ad Ludouicum regem Francorum,unde ſuprà.*
Epiſtola. CCXXV.

LVdouico dei grã illuſtri regi Francorũ,& duci
Aquitanorũ, Hugo Altiſſiodorẽſis qualiſcũcꝫ
miniſter,Bernard⁹ Clareuallis abbas,diligere
iuſtitiã,& iudicare terrã ſapienter. ¶ Diu eſt ꝙ
egreſſi de domib⁹ noſtris,expoſitis ꝓprijs utilitatib⁹ pro
pace ueſtra & regni,fideliter (ſicut nobis de⁹ eſt teſtis) la-
boram⁹. Triſtamur autẽ ꝙ aut nullũ aut exiguũ noſtri la-
boris fructũ adhuc tenem⁹. Adhuc pauperes clamãt poſt
nos,adhuc terra uadit quotidie in deſolationẽ. Quæritis
quæ terra: Veſtra: nõ alia. Intra regnũ enim,& contra re-
gnum ueſtrũ,iſta omnia mala perpetrant. Nam ſiue amici
ſiue inimici ueſtri ſint q de guerra iſta pauperant,captiuã
tur,cõterunt: nõ aliũde quàm de regno ueſtro ſunt. In q̃
manifeſte imminere iam iamcꝫ uidet ſermo ſaluatoris dicẽ
Mat. 12. tis: Omne regnũ in ſeipm diuiſum deſolabit. Huc accedit
ꝙ ipſi diuiſores & deſolatores, uos cõſtituerũt ſibi huius
neqtiæ caput & principẽ,quẽ præcipue debuerãt metue-
re defenſorẽ,& ſentire ultorẽ. Nos tñ credebamus uos ta
ctũ à deo & illuminatũ tantã illorũ neqtiã aduertiſſe, & er
rorẽ ueſtrũ agnouiſſe,& cupe oino cõſilijs ſanioríb⁹ à la-
queo iſto retrahere pedẽ. Cæterũ ab hac ſpe penè deiecit
nos colloquiũ illud habitũ nuper inter nos apud Corbo
liũ. Scitis eñi qũo & quàm irrõnabiliter (ut pace ueſtra di
xerimus) à nobis tũc receſſiſtis. Vnde factũ eſt ꝙ ſermonis
illius quo nobis in dicto noſtro diſplicuit, reddere ad liqdũ
rõnẽ pro ueſtra nobis turbatione non licuit. Quã ſi expe
ctare placido corde dignaremini,forſitã cognouiſſetis &
uos ꝙ nil uobis indecẽs aut iportabile dictũ fuiſſet,ſecun
dũ ꝙ iã res ueſtra ꝓceſſit. Nũc aũt ſine cauſa turbatus,tur
batos nos & cõfuſos,& qd faciam⁹ dubios anxioſcꝫ tene
tis,hoies q uobis bona cupiũt & q̃runt. Qđ nõ eſt aliud
niſi qa fraus iniquorũ,& rumuſculi parũ ſciẽtiũ hominũ,
dicentiũ malũ bonũ,& bonũ malũ: cõturbant uos. Verũ
nos etſi cõturbati,nõ tñ oĩno deſperati de auxilio ſpũs,
quẽ ueſtrũ animũ ſalubriter ſup malis pteritis concuſſiſſe
perienſimus: adhuc ſtamus & expectamus ut redeatis ad
cor,& quod prudẽter cœpiſtis,efficaciter cõpleatis. Hu-
ius rei gratia miſimus fratrẽ chariſſimũ nobis Andreã de
Baldemento,qui uobis iſta plenius uiua uoce inſinuet,&
quicqd ad hæc rñdere placuerit,fideliter renũciet nobis.
Si autẽ pſiſtitis (quod abſit) nõ acquieſcere ſanis cõſilijs,
mũdi nos ſum⁹ à ſanguine ueſtro: de⁹ non permittet eccle
ſiam ſuã ſiue à uobis,ſiue à ueſtris diutius conculcari.

¶ *Ad ẽpm Sueſſionenſem.* *Epiſtola.* CCXXVI.

SEmper quidẽ egui officijs amicorũ, hõ nimirũ
mẽte ſemp & corpe miſerandus: ſed nũc maxi-
me opus & tempus miſerendi,cũ urgente con-
ſcientia,& aggrauata manu dñi ſuper me,duro
me carceri mãcipaui, durus iudex in memetipſum. Si ad-
huc pater eſtis (nã fuiſſe uos fateor) ſentiat filius,& ille fi-
lius in quo uſcꝫ ad hãc diem filialis erga uos affectus non
tepuit. Scio ſcio difficile poſſe extorqri clauam de manu
Herculis: & ideò multũ inſto,quia rem peto difficilẽ. At
quãto difficilior,tanto uiolẽtior ad promerẽdã redhibi-
tionẽ. Grãdis me fatebor bñficij debitorẽ, grandis pror- Acto. 20.
ſus ſi obtinuero. Nec ignoro dare quàm accipere beatius
eſſe,ſed cedo neceſſitati,occurro periculis, anguſtijs cõſu
lo: honeſti planè nũc aut diſſimulator aut immemor. Ce-
dẽs itacꝫ honorabiliorẽ uobis ut dignũ eſt partẽ,mihi ue
recundiorẽ aſſumo,non modo ad accipiendũ inuerecun
dior,ſed & importunior ad petẽdum. Peto ergo ſupplici
ter,peto inſtãter,peto opportune, importune. Nec eñi il-
lud peto quod uos non deceat dare, aut me poſtmodum
pœniteat accepiſſe, etſi ita petere modo min⁹ me deceat.
Nã ſi liberatis pauperem à potente,in hoc nobis multum
præſtabitis,uobis plurimũ. Eya monſtrauimus affectum,
rem uos ſcitis,fructum præſtolantur afflicti.

¶ *Ad Petrum Cluniacenſem abbatem conquerentem ꝙ ei*
non ſcriberet. *Epiſtola.* CCXXVII.

ITáne iocari libet? Dignãter ſanè atcꝫ amicabi-
liter: ſed ſi ita luditis,ut nõ illudatis. Nolite mi
rari hoc. Nam ſuſpectũ id mihi facit ueſtra ipſa
tam ſubita & inopinata dignatio. Nõ eñi mul-
tum tpis eſt,ꝙ ſcribẽs ad uos,debita reuerẽtia ueſtrã ma-
gnitudinẽ ſalutaui,& nõ rñdiſtis mihi uerbũ. Nec multo
ante rurſum ſcripſeram ad uos ex urbe Roma,& nec tunc
quidẽ uel unũ iota recepi. Mõ miramini ꝙ reuertẽti nuꝑ
de Hiſpania, nugas meas denuo ingerere nõ præſumpſi?
Q. ſi culpa eſt quacumcꝫ ex cauſa non ſcripſiſſe,ſine culpa
profecto non erit noluiſſe, ne dicã contẽpſiſſe reſcribere.
En in quo pro me faceret iuſtitia (qa id à me flagitat) niſi
mallem occurrere gratiæ redeunti,quàm retardare eã mi-
hi,dũ uel me inutiliter excuſare uolo, uel alium accuſare.
Sed hoc dixi ne qd clauſum in mẽte retinerẽ, qđ ore non
promerẽ,qđ id uera recuſet amicitia. Decætero qa chari- 1. Cor. 13.
tas oĩa credit: iã ois ſuſpicio de medio fiat. Gaudeo ꝙ re-
caluiſtis priſcæ amicitiæ recordari,& uel læſum reuocare
amicũ. Libenter redeo reuocatus. Felix q reuocor. Nulla
rum iam memor ſum iniuriarũ. En ego,qui fueram ueſtræ
ꝓfecto ſctitatis ſeru⁹, & nũc & ante. Gratias ago, optime
locatus ſum,intimus uobis denuo factus,ſicut dignamini
ſcribere. Si fortè intepuerã,ut arguitis,haud dubiũ quin
uelociter recaleſcam, fotus ueſtræ charitatis uiſceribus.
Et nũc quod placuit ſcribere,obuijs manibus ſuſcepi. Le-
gi auide,libenter relego, & placet ſæpius repetitum. Pla-
cet fateor

cet fateor iocus. Eſt eñi & iucunditate gratꝰ, & ſerius gra-
uitate. Neſcio ſiquidē quō inter iocādū ita diſpoſitis ſer
mones ueſtros in iudicio, ut & iocus leuitatem non redo-
leat, & authoritas cōſeruata hilaritatis nō minuat grām.
Porrò authoritas ita ſeruaſ, ut illud ſcti uiri merito uobis
Iob.29. poſſit aptari; Si qñ ridebā, non credebāt mihi. Eya reſcri-
pſimus, & puto iā iure exigimus ampliora q̄ promiſiſtis.
Dignū eſt ut ſciatis q̄ penes uos ſunt. Decretū eſt mihi ul
tra non egredi monaſterio, niſi ad cōuentū abbatū apud
Ciſtertiū ſemel in anno. Hic fultus orōnibꝰ ueſtris, & bñ-
Iob.14. dictionibꝰ cōſolatꝰ, paucis diebus qbus nūc milito, expe
cto donec ueniat imutatio mea. Propitiꝰ ſit mihi deus, ut
nō amoueat orōnē ueſtrā & miam ſuam à me. Fractus ſum
uiribus, & legitimā habeo excuſationē, ut iam nō poſſim
diſcurrere ut ſolebam. Sedebo & ſilebo, ſi fortè experiar
qđ de plenitudine intimæ ſuauitatis ſctus propheta eru-
ctuat, bonū eſt, inquiēs, expectare dñm in ſilētio. Et ne ſo-
lus uideamini mihi luſiſſe, puto iam non audebitis me de
Threñ.3. hoc ſilentio meo rep̄hendere, & more ueſtro appellare ſo-
porē: quod ut puto cōgruentius ac magis ꝓprie ſanctus
Eſaie.32. Eſaias cultū iuſtitiæ nominat: & de quo legitis in hoc ipō
Eiuſd.30. propheta dicente dño: In ſilentio & ſpe erit fortitudo ue-
ſtra. Commēdate me orationibꝰ ſancti cōuentus Clunia-
cenſis: ſalutato prius ex me ſeruo oīm, ſi dignū iudicatis.

¶ *Ad tres epiſcopos, Hoſtienſem, Tuſculanum, Prænestinum.*
Epiſtola. CCXXIX.

AD hoc uos deus in ſublimitate poſuit, ut tanto
maiori eccliæ ſuæ utilitati uiuatis, quāto in ea
eminētiori authoritate p̄eſtis. Alioquin depo-
net ille paterfamilias potentes de ſede, qui pro
accepta ptāte inuēti fuerint ſuis utilitatibꝰ defuiſſe. Quā-
ta ſuſtineat ſpōſa Xp̄i dāna in ep̄atu Metenſi, etſi nos am-
plius horremus, qa uiciniores ſumꝰ, tñ & uos arbitror nō
latere. En quātus lupus illud ouile Xp̄i, tū inſidijs, tū ma-
nifeſtis aſſultibus quotidie molitur irrūpere, & diſpdere
oues Xp̄i ſanguine congregatas: Idq; non ab heri & nu-
diuſtertius: ſed ex quo adhuc fuerat lupicellus, nō ceſſat
illū dñicum gregē quibus pōt uiribus infeſtare, & uaſta-
re rapinis, incēdijs, homicidijs. Ego itaq; quod in me eſt,
demonſtro lupum, inſtigo canes: iam quid interſit ueſtra,
uos uideritis: meum non eſt docere doctores.

¶ *Ad tres ep̄os ſupradictos, pro abbate Latiniacenſi.*
Epiſtola. CCXXX.

VObis audeo loq quicqd in buccā uenerit. Nā
& ſi oportuerit ſuſtineri modicū qd inſipiētiæ
meæ, geret mihi ꝓculdubio morē beneuolētia
ueſtra, q̄ ſapientibꝰ & inſipiētibus debitrix eſt.
Et hoc dico nō qa cogitē p̄cipitare uerbū, qđ ad rē nō p-
tinet, aut leuitate uti intēdā, aut nugari delectet, p̄ſertim
apud uos q uidemini colūnæ eccliæ: ſed ex abūdātia cor-
dis os loquiſ, & ueritas dolore urgēte itrinſeco taciturni
tatis impatiēs, prorūpit in mediū. Mei eñi dico uobis pe-
nè moti ſunt pedes, penè effuſi ſunt greſſus mei, ꝙ execran
da (ut uideſ) cōuerſione tā frequēter ſapiētiā uincit mali-
tia. Adduntſ ubiq; cornua ipſis, & exarmaſ iuſtitiæ zelus:
& nō eſtq facere bonū, nō dico uelit, ſed poſſit. Supbi ini
que agūt uſquequaq;: & nemo audet mutire cōtra. Et uti
nā uel innocētia tuta eſſet, & iuſtitia ipſa ſuimet ſufficeret
defenſioni. Quid peccauit abbas Latiniacenſis: An ꝙ bo
nus monachꝰ, & melior abbas: ꝙ bonæ opinionis, & me-
lioris eſt uitæ: An quia monaſteriū cui præeſt, & decora-
uit religione, & bonis tpalibus ampliauit, & bonorū fra-
trū numero cumulauit: En ſanguis iſte de manu eius ex-
quiritur. Si crimen eſt acceptū eſſe deo & hoībus, tollaſ,
& crucifigaſ. Negari eñi non pōt hoc illū eſſe, cælo & ter-
ra teſtibus. Si crimē eſt eſſe hoſpitalē, benignū, ſobrium,
caſtū, humilē: decidat meritò ab inimicis ſuis inanis. Re-
uera nāq; & in his excuſari non pōt, cōnitentibꝰ ſe pro
priæ uitæ ſanctitate, & famæ gloria. At imponiſ ei noluiſ-
ſe ſuſcipere nuncium dñi mei. Prorſus grauis offenſa, ſi ita
eſt. Non negat abbas hoīem qui mittebatur in Angliam,
cū eſſet honorifice ſuſceptus hoſpitio, q̄rere loqui cū eo:
ſed paranti exire interuenit Humbertus p̄poſitus dicens
ſe potius exiturū, & homini uice ipſius ſatisfacturum. Si
quominus qđ oportuit actū fuit cū uiro, cuius culpa fue-
rit, uobis relinquimus iudicandū. Accuſatur itē ꝙ literas
dñi papæ prædicto Humberto uiolenter abſtulerit, & di-
ruperit: ſed extant literæ integræ & bullatæ: nec in eas ſi-
cut mentitur admiſit: ſed ſponte dimiſit, conſilio utiq; co-
mitis Theobaldi, & noſtro. Dicitur quoq; quod quoſdā
monachos in captionē poſuerit. Atq; id quidem falſum.
Sed ſi quoſdā turbatores & cōſpiratores in diuerſa clau-
ſtra diuiſit, ne ſimul poſiti plus nocerēt: qs hoc recte iudi-
cans reprehēdat: Iam de terris & bonis eccleſiæ quaſi di-
ſtractis & alienatis, & datis ab eo cognatis ſuis, coram ue
nerabilibus ep̄is Sueſſionēſi, & Altiſſiodorenſi comiteq;
Theobaldo aduocato utiq; monaſterij ſatis rñſum eſt, &
adhuc reſpōdetur, ſic illum dediſſe ſuis quō alienis: id eſt
ad eundē ſenſum uel conſuetudinē. Porrò autem à ſeculo
nō eſt auditum ꝙ monachus rebellis, ſuperbus, ambitio-
ſus, priuilegiū propriæ libertatis ex apoſtolica authorita
te meruerit. A tēpore Iudæ ſchariotis non eſt inuentus ſi-
milis illi, q ſic inſurgeret in magiſtrum, & traderet ſangui
nem iuſtū. Felix magiſter, cui cum magiſtro omniū cōmu
nis prophetica illa uox eſt: Homo pacis meæ in quo ſpe- Pſal.40.
rabam, qui edebat panes meos, magnificauit ſup me ſup-
plantationē. & olim quidē eratis contra aplm Petrum do
minantes in clerum: imo & cōtra coapoſtolum eius Pau-
lum dominabamini fidei totius orbis. At nūc nouum ali
quid addidiſtis, uſurpantes amplius & in ipſam religio-
nē. Quid reſtat niſi ut adijciatis & ipſis angelis ſanctis do
minari: Niſi ꝙ in hoc poſterior Iudas priorē uiciſſe uer-
ſutia & fraude uidetur: ꝙ cū illius facinꝰ cōdiſcipuli hor-
ruerint uniuerſi: iſte callidior potuit ad conniuendū, imo
ad fauendum malitiæ, non quoslibet, ſed ipſos apoſtolo-
rū principes circumuenire. Non imputo dño meo, cui tan
quam homini ſubripi potuit: & hoc oro ne deꝰ imputet.
Abſit aūt ubi ueritatē agnouerit, ut p̄ualeat tam execrabi
lis maligni huiꝰ ſacrilegusq; conatus. Et ego de hac re ad
ip̄m quoq; ſolito auſu ſcripſiſſem, ſi nō ſenſiſſem ipſum qc-
quid ſcribimus, minꝰ ſolito acceptare. Quæſo dolete uos
qui monachi eſtis, uicem magiſtri ueſtri beati Bñdicti, cui
iam ut uidetis prope eſt ut ubiq; contradicatur, & pereat
omnis uigor monaſticæ diſciplinæ, monachis aduerſus
abbates ſuos cornua ſumentibus de manu forti.

¶ *Ad eoſdem.* *Epiſtola.* CCXXXI.

SI uera ſunt quæ audiſtis de abbate ſancti Theo-
fredi, non poteſtis ea diſſimulare ſine periculo
ueſtro, & propter officiū, & propter cōſciētiā.
Conſcientiam dico non tñ ueſtram, ſed etiam
aliorū. Sunt aūt uériſimilia: credo ꝙ & uera. Verax eſt eñi
qui teſtimoniū perhibet de his, p̄ſentiū lator. Vnde hoc
quoq; ſciam q̄ritis: Faſcē teneo literarū miſſarum à uiris
ſanctis, quos ego noui quia ſancti & ueridici ſunt: & oēs
illæ pariter cōtinent tam laudes & præconia huiꝰ, quàm
illius horrendas blaſphemias quem accuſat.

¶ *Ad abbatē Ioannem de Buſaio qui abbatiā ſuam reliquerat, &*
abierat in ſolitudinem. *Epiſtola.* CCXXXII.

FIlio chariſſimo Ioanni frater Bernardus in ſpū
ambulare, & timorē domini non derelinquere.
¶ Dicere nō poſſum in quāta amaritudine aīæ
meæ, & triſtitia cordis, ſcribam ad te Ioannes
chariſſime, pro eo ꝙ me uideo in tot ſcriptitationibꝰ meis
proficere nihil, quia non capit in te ſermo meus. Scripſi ſe
mel & denuo (niſi fallor) & exigentibus peccatis meis in
nullo adhuc reſpondet mihi labor meus. Ecce tertio iacto
ſemen, deū oīpotentem deprecans ut non reuertaſ ad me
uacuum, ſed proſpereſ & faciat ad quod illud mitto, lætifi
cans nos tandē aliqñ de fructu tuæ obedientiæ & ſalutis.
Si audieris me, imo ſi exaudierit me deus, lucratus ſum fi
lium meum. Si non: conuertam me denuo ad arma cōſue-
ta, orationes uidelicet & lachrymas, non quidem contra

te,ſed ꝓ te.Luxi & lugebo,& anxia trahã ſuſpiria ex imis
uiſceribꝰ,pro meis uiſceribꝰ.Quis det te mihi fratrẽ meũ
ſugentẽ ubera mr̃is meæ? Quis reuocet te mihi in illã ge-
tẽ animi,cõcordiã morũ,ſocietatẽ ſpũs,ſerenitatẽ cõſciẽ-
tiæ,in qua te aliqñ tenui & poſſedi? Et ne quod ex me de-
trimẽtũ in aliquo patiaris ſeu impedimentũ, illud falſum
eſſe nõ dubites,qđ tibi à neſcio q̃ uel quibꝰ falſiloqs per-
ſuaſum audiuimꝰ: qa ego uidelicet cogitarẽ ſine rõne &
iudicio te à regimine fraternarũ aiarũ qđ tibi crediderã
ſubmouere.Nõ eſt hoc uerũ:ſed audi potiꝰ de hac re pau
cis,qđ uerũ eſt.Hoc etſi uoluiſſem,nõ licuiſſet:& ſi licuiſ-
ſet(ut de ꝓpria cõſciã loquar)ego nullatenus uoluiſſem.
Hæc ueritas.Si ergo hoc totũ fuit qđ auertit cor tuũ:ue
ritate cõperta quid reſtat niſi ut reſipiſcas,redeas ad te,re
deas ad nos: arguas inſup teipm̃ leuitatis & credulitatis
incautæ? Si eñ tñ potuit una maledicta ſuſpicio ad te alie
nãdũ & ꝓcipitandũ,quãtomagis nũc abſoluta certitudo
ualere debet ad erigẽdũ & reuocãdũ te? Turpe eſt tibi fal
ſitate poſſe ſeduci,& ueritate reduci nõ poſſe. Habeat ſa-
nẽ ueniã acqeuiſſe ad tp̃s palliatæ falſitati:at uerò depre-
hẽſæ iã & nudatæ acquieſcere adhuc,imo etiã nõ multũ
iraſci,quãtum confuſionis habet? Quamobrẽ iraſcere &
noli peccare:ſi uis nos uel deũ potius nõ iraſci. Nã quod
ſubreptũ eſt tibi,miſerationẽ magis quàm indignationẽ
meretur.Nimirũ homo es nauigans,ſicut & omne huma
Pſal. 103. num genꝰ,in hoc mari magno & ſpatioſo manibꝰ,ubi re-
ptilia quorũ non eſt numerus.Quis ſe iactet in eo aſſidua
non impelli uentis,non iactari fluctibus? Noueris te nau-
fragaſſe in eis,periculũ in falſis fratribꝰ incidiſſe. Iterum
dico:hæc ueritas.Deceptus fuiſti: & ſpũs mendax in ore
pſeudoprophetarũ ſupplãtauit te. Sed ecce euanuit falſi-
tas,luce ueritatis oborta.Si adhuc(qđ abſit) ꝑgis in tua
obſtinatione ꝑſiſtere,ego te interim nõ iudicabo,eſt q q̃-
rat & iudicet.Ego aũt parco tibi:diſſimulãs & differẽs in-
terim in uirga uenire ad te. Porrò in mĩa & ſpũ mãſuetu-
dinis allicere te nobis curabo ſi potero: nã id mihi ſentio
familiariꝰ eſſe:& tibi perſuaſibiliꝰ fore nõ dubito.Illũ ſa-
nè euaginare ſup te gladiũ nõ cunctabor,q in m̃ro meo
pectore iacet recõditus,cõtinuꝰ utiq; dolor cordi meo,&
creberrimi ad deũ gemitus pro te donec uenias.Q; ſi oẽs
huiꝰ tã piæ ferietis enſis,ſm duritiã tuã & cor impœnitẽs
fruſtraueris ictus,nec poſſit qñq; dicere aĩa tua qa uulne-
rata charitate ego ſum:tu de te uideris:nã nõ ſolũ iã ueri-
tas:ſed & charitas liberabit nos.Sed qd dixi? Qño miſer
qño liberabor,effuſis uiſceribꝰ,filio pereunte? Nõ qeſcet
affectus,& ſi nõ ſequať effectꝰ: nõ ſedabiť dolor, nõ ceſſa-
bũt lachrymæ.Exhibebo tibi quãdiu uixero alterum Sa-
muelẽ,tu utinã non alterum Saulem mihi.Rogabo te,ro-
gabo pro te,ut uenias.Veni ueni priuſquã moriamur: ut
qui dileximus nos in uita,in morte nõ ſeparemur.

¶ *Ad Herbertum abbatem ſancti Stephani Diuionenſis.*
Epiſtola. CCXXXIII.

SI frater Ioannes dixit in nos uel ſcripſit quod
nõ decuit,uel qño nõ decuit, nõ tam nos læſit
quàm ſeipm̃.Magis nãq; ita ſcribẽdo ſuã ꝓdi-
dit leuitatẽ,quàm nr̃m dep̃hendit errorẽ.Quã
quam & ſi læſiſſet in aliquo, noſtrum tñ non erat repone-
re malũ. Attẽdens proinde non qđ ille mereať,ſed qđ me
deceat,donari iuueni etiã à uobis hãc culpã rogo & ſup-
plico:q magis gloriolã quàm malitiã redolere uideť:ita
tamẽ,ut manum deinceps inhibeat à ſcribẽdis tractandis
ue q̃ ſupra ſp̃m eſſe conſtiterit. Nã ut liq̃do ſatis apparet,
in hoc exiguo qđ ꝓſumpſit,opus erat ſtilo & aĩo maturio
ri.Certũ eñ ſit uobis hoĩem licet in breui pagina, aut nõ
ſcripſiſſe ut ſenſit,aut non ſenſiſſe ut debuit.

¶ *Ad dominum papam Cæleſtinum pro intruſo Eboracenſi.*
Epiſtola. CCXXXIIII.

OPortet uos ſecũdũ iuſtitiã q̃ ex lege eſt, ſuſcita-
re ſemen fratris ueſtri defuncti. Qđ digne iple-
bitur,ſi papæ Innocentio cui in hæreditate dñi
ſucceſſiſtis, & defenditis bene geſta, & minus
adimpleta perficitis.Præ manibus eſt in quo id liceat ex-
periri.Cauſam Eboracenſis eccleſiæ per eũ fuiſſe deciſam
qs neſciat? At qño executiõi mandatũ ſit qđ egreſſum eſt
de labiis tanti uiri,utinã neſciretur.Quis det ut nõ annũ 2. Reg. 1.
cietur in Geth,neq; in cõpitis Aſcalonis? Sed ut uerbum
abbreuiatũ faciam auribus occupatis, audiat paucis dñs
meus quid dictum fuerit, & quid factum teneamus. Cum
in multis accuſaretur is qui ſibi uendicare electionem in
præfata eccleſia impie cupiebat, tãdem oĩs controuerſia
ad teſtimoniũ uiri illuſtris Vuilhelmi ipſius eccleſiæ tunc
decani conquieſcere iuſſa eſt, ut niſi capitulũ intruſionis
qđ huic inter cætera impingebatur,ille propriè manꝰ iu-
ramẽto amoueret,ſuis oĩno conatibꝰ tanta fruſtrareť am-
bitio.Hoc aũt non ex iudicio,ſed ex miſericordia.Sic eñ
rogauerat ipſe.Mitiſſima planè ſnĩa:quippe cũ de pluri-
mis & peſſimis pulſaretur,quæ nullatenꝰ propulſare uale
bat ſed utinã uel ipſa ſtet.Quid eñ ſi non ſufficit iuri, dũ-
modo ſufficiat eccleſiæ liberationi? Nõ cauſamur ſnĩæ re-
miſſionẽ,quæ nil nocuit. Neq; eñ proficit aduerſario etſi
largior indulgentia,q ne ipſum quod ultro ſpopõderat,
implere præualuit.Nam de q̃ præſumere uiſus eſt,defecit
ei,ne ſibiipſi deficeret peierans.Qñ eñ uir bonꝰ atteſtare-
tur homini,quẽ rumor publicæ opinionis & operis ueri
tas deteſtať? Quid ergo? Ille non iurauit,& iſte ep̃s eſt? O
rem ignorantia oĩm dignã, & ꝑpetuo ſi fieri poſſet ſilẽtio
cõprimẽdã.Verũ id ſero.Heu notꝰ eſt orbi triũphus dia-
boli.Vbiq; ꝑtonat plauſus incircunciſorũ,& planctus bo
norũ,pro eo q̃ uideatur ſapiẽtiã uiciſſe malitia. Monſtra
tur digito matris eccleſiæ turpitudo: patris Innocẽtii ue
renda irrideuť denudata à ſeruo nequã,qm̃ mortuum pu-
tat:ſed uiuit in uobis.Si is exitꝰ imminebat, cur è longin
quo Romã eſt pertracta cauſa ſpurciſſima, umbra magia
& angulo digna? Cur tanta mari terraq; à multis aſſum-
pta fatigatio? Cur à finibꝰ terræ euocati uiri religioſi qui
eum accuſarent,& pauperũ Xp̃i marſupia longi itineris
expẽſis exhauſta ſunt: Nõ poterat cp̃ari turpis infamiſq;
pſona (qđ inuitꝰ dolẽſq; loquor) niſi q̃ in illo horrebat
Anglia,Francia abominabatur,etiã Roma cognoſceret?
Quàm meliꝰ in Romana curia cauſa eiꝰ minime uentilata
fuiſſet,& nõ tãgeret uel ſacra limina gñalis atq; horribilis
fœtor? Quàm tolerabiliꝰ ignoraſſet ap̃lica ſedes tam into
lerabile malũ,quàm tolerat manifeſtũ? Quid iſtud temeri
taris fuit? Publice infamatus,ante iudicem accuſatus, nec
purgatus,imo & conuictus,& ſic conſecratus eſt? Viderit
qui huic manũ poſt iſta impoſuit, an magis execratus di-
cere debuerim. Nõ enim negabit ſic ſe iſta habere, nõ ne-
gabit ſic ſe ex lr̃is ap̃licis ad ſe pro hoc ipſo directis eadẽ
cõperiſſe.Dicat fortè aliquis qa nõ eſt datũ iudiciũ, non
fuiſſe cõuictũ.Ego dico & confeſſum.Nã qui ut iudicium
euaderet,ultro elegit ad teſtimoniũ Vuilhelmi decani cõ
fugere:illo ſibi deficiẽte,quid niſi ſuo iudicio à cauſa deci
dit,ore proprio cõdẽnatus? Quæ cũ ita ſint, uidete domi
ne pater ne declinet cor ueſtrũ in opꝰ malitiæ,qm̃ ſm pro
phetã,declinãtes in obligationẽ, adducet dñs cũ operãti Pſal. 124
bus iniquitatẽ.Alioquin qđ cõſiliũ datis miſeris abbati-
bus illis quos ad accuſandũ eũ uocatio ap̃lica Romã tra-
xit,ſed & aliis quãpluribꝰ ex illo ep̃atu uiris religioſis,ſint
ne obedituri huic,& ſacramẽta accepturi ab hoĩe bis in-
truſo? Primo quidẽ per regẽ: deinde per legatũ. Quippe
q illũ in ſanctuariũ dei cõtra ius & phas,contra mandatũ
ſummi põtificis,in iniuriã ſummæ ſedis & totiꝰ Romanæ
curiæ,cum non potuit per oſtiũ,fodit argenteo (ut aiũt)
ſarculo,unde impudẽter intruſit.Ante(ni fallor)ſuis ſedi
bus exulabũt,quàm dare acqeſcant manꝰ idolo huic, niſi
ueſtra uiolenta authoritas obuiarit.Cæterum quàm ſan-
ctiori ueſtroq; apoſtolatu digniori zelo gladium Phinees
in confuſione duorũ tam turpiter fornicantium ſtringere
ris,quàm tot ſanctos aut de ſuis fugere locis permittitis,
aut cõtra conſcientias ſuas cogitis remanere?

¶ *Ad totam curiam Romanam,unde ſupra.*
Epiſtola. CCXXXV.

Dominis

DOminis & patribus reuerēdis ep̄is & cardinalibus curiæ, frater B. Clareuallis uocatus abbas, ſalutē & nr̄as qualeſcūq; orōnes. ¶Omnibus ſcribendū fuit de eo quod ſpectat ad oēs. Nec uereor ne fortè præſumptionis arguar: qppe q licet oīm minimus: tn̄ Romanæ curiæ iniuriā à me non iudico alienam. Vrimur aſſidue dico uobis, urimur grauiter nimis, ita ut nos tædeat etiam uiuere. In domo dei uidemus horrenda. Et quia corrigere nos non poſſumus, ſaltē ſuggerimus his ad quos ſpectat. Si quidem emēdauerint, bene: ſin aūt, nos aīas noſtras liberauimus: uos excuſationē non habetis de peccato. Nō ignoratis prolatam eſſe ſententiā à dn̄o papa bonæ memoriæ Innocētio, cum ueſtro & Romanæ curiæ generali aſſenſu, irritam eſſe Vuilhelmi Eboracenſis electionē, imo intruſionē: niſi Vuilhelmus alter tūc decan⁹, quod obiectū ei fuerat, propriæ manus iuramēto repelleret. Nec uos latuit quàm plena eſſet ſententia, nō iudicij, ſed miſericordiæ: nimirū cū hoc Vuilhelm⁹ ipſe quæſiſſet. Sed utinā uel ipſa ſtet, & quod aduerſus eā factum eſt, ſtare non poſſit. Quid enim? Non iurauit ille: & iſte in cathedra peſtilētiæ ſedet. Quis tribuat ut aduerſus fornicationē hanc, Phinees cū pugione procedat: aut uiuat in ſede ſua Petrus, qui ſpiritu labiorū ſuorū interficiat impios? Multi clamāt ad nos in toto corde ſuo, ut ſacrilegiū hoc digna aīaduerſiōe uindicare ſtudeatis. Alioquin dico uobis, ſcandalū magnum nimis erit in eccleſia dei: & timeo ne Romanæ ſedis authoritas grauem admodum iacturam & detrimentū grande ſuſcipiat, niſi in eum qui peruertit generalem eius ſententiam, uindicta proceſſerit, & taliter, ut cæteri metū habeant. Quid enī de eo dicam, q̄ occultas & uerè tenebroſas literas habuiſſe ſe gloriatur Vuilhelmus ille, utinam à principibus tenebrarū, non à principib⁹ apoſtolorū? Et ecce audierunt filij incircunciſorum, ſubſannant Romanā curiam, à qua poſt datā tam manifeſtam ſententiam furtim datas eſſe aiunt contrarias literas. Quid dicam uobis? Si non uos urit ſcādalum graue quo ſcandalizantur non puſilli ſed magni & perfecti uiri, ſi non compatimini pauperibus abbatibus quos à finibus terræ uocatio apoſtolica Romam traxit: ſi non miſeremini magnis & religioſis monaſterijs quibus oīno ſub icubatore illo deſtructio imminet: ſi (qd' primū dicere debui) zelus domus dei non comedit uos: nūquid uſq; adeò inimici hominis uerſutia præualebit, ut ꝓpriū quoq; contemptū, & infamiā hanc peſſimā eccleſiæ principes æquanimiter ferant? Quid enī ſi ſacrilegā homo ille conſecrationē recepit? Profecto lōge glorioſius erit iā eleuatum deijcere Simonē, quàm ꝓhibere conātē. Alioquin quid facietis religioſis uiris, qui oīno nō inueniunt ſalua conſcientia uel ipſa cōia ſacramenta de leproſa manu ſuſcipere? Autè (niſi fallor) eligēt fugere, quàm dare manus morti: & exulare prius, quàm ueſci idolthytis. Qđ ſi cōtra conſcientias ſuas coegerit eos Romana curia curuare genua ante Baal, uideat deus & iudicet, uideat curia illa cæleſtis, in qua nulla poterit ambitione ſubuerti iudiciū. In fine oīm obſecrat uos puer ueſter ꝑ uiſcera miſericordiæ dei noſtri, ſiqs in uobis eſt zelus dei, miſeremini eccleſiæ ſanctæ ſaltem uos amici eius: & quantū poteſtis date operam, ne tam deteſtabili facto detur aſſenſus.

¶Ad omnem curiā Romanā qn̄ elegerunt abbatem ſancti Euſtaſij in papam eugenium. *Epiſtola.* CCXXXVI.

DOminis & patribus reuerēdis cardinalibus & ep̄is oībus q ſunt de curia, puer ſanctitatis eorum. ¶Parcat uobis deus, qd feciſtis? Sepultū hoīem reuocaſtis ad hoīes: fugitantem curas & turbas, curis denuo implicuiſtis, & iniecuiſtis turbis. Feciſtis nouiſſimū primū: & ecce nouiſſima illius ꝑiculoſiora prioribus. Crucifixus mūdo, per uos reuixit mūdo: & qui elegerat abiectus eſſe in domo dei ſui, ipm̄ uos in dominū oīm elegiſtis. Cur conſiliū inopis confudiſtis? Cur pauperis hoīs & mēdici & cōpuncti corde iudiciū ꝑturbaſtis? Currebat bene. Quid uobis uiſum eſt ſepire uias eius, auertere ſemitas, greſſus inuoluere? Quaſi deſcenderet de Hieruſalē, & nō magis aſcēderet de Hierico: ſic incidit in latrones. Et qui ſe (tāquā uiolentis quibuſdā) diaboli manibus, carnis illecebris, & gloriæ ſeculi potenter excuſſerat: nō tn̄ ualuit effugere manus ueſtras. Nū idcirco Piſam deſeruit, ut reciperet Romā? Nū q in una eccleſia nō ſuſtinuit uicedominatū, dominatū in oī eccleſia requirebat? Quid igitur rōnis ſeu cōſilij habuit defuncto ſummo pōtifice repēte irruere in hoīem ruſticanū, latēti iniecere manus, & excuſſa è manibus ſecuri & aſcia uel ligone, in palatiū trahere, leuare in cathedrā, īduere purpura & byſſo, accingere gladio ad faciēdā uindictā in nationibus, increpationes in populis, ad alligādos reges eorū in cōpedibus, & nobiles eorū in manicis ferreis? Pſal. 49. Sic nō erat inter uos ſapiēs & exercitatus cui potius iſta cōuenirēt? Ridiculū ꝓfecto uidet, pānoſum homūcionem aſſumi ad p̄ſidēdū principibus, ad imperādū ep̄is, ad regna & imperia diſponenda. Ridiculū, an miraculū? Plane unū horū. Non nego, non diffido poſſe fuiſſe hoc etiā opus dei, qui facit mirabilia magna ſolus: p̄ſertim cū audiā uſq;quaq; ex ore multorū qm̄ à dn̄o factū eſt iſtud. Pſal. 117. Sed nec ego oblitus ſum iudiciorū dei antiquorū, & ſcripturæ plurimos recēſentis ex priuata ſeu etiā ruſticana uita olī aſſumptos in uolūtate dn̄i ad regēdū populum eius. Deniq; nonne (ut unū è plurib⁹ memorē) tali quodammō elegit Dauid ſeruū ſuum, & ſuſcepit eū de gregibus ouium, de poſt fœtantes accepit eum? Ita inquā ita & de noſtro Eugenio in beneplacito dn̄i potuit cōtigiſſe. Non ſum ſecurus tn̄: qm̄ filius delicatus eſt, & tenera uerecundia eius aſſueta potius ocio & qeti, quàm tractādis quæ foris ſunt: timēdūq; ne nō ea authoritate qua oportuerit, ſui apl'at⁹ officia exequatur. Quid putatis gerere animi nūc hoīem illū qui de ſecreto internæ cōtemplationis, & amica ſolitudine cordis, tanquā infans è gremio & ſinu matris ſubitò perturbatus, tractum ſe ad medium uidet, & quaſi ouem ad uictimā ductū ad tā inſueta & inſuauia? Niſi dn̄s ſuppouat manū ſuā, heu neceſſe eſt obruat & opprimat onere inſueto & nimio, quod & gigantinis, ut aiunt, uel ipſis quoq; angelicis humeris formidabile uideatur. Verun tn̄ quia ſic factū eſt, & ſicut multi dicunt, à dn̄o factū eſt; ueſtra intereſt chariſſimi, ueſtris feruētibus ſtudijs fidelibuſq; obſequijs ſolicite confouere, qd' ueſtris manibus cōſtat elaboratū. Si qua ergo cōſolatio in nobis, ſi qua uirtus charitatis in dn̄o, ſi qua miſeratio pietatis, ſi qua compaſſionis uiſcera, aſſiſtite & collaborate illi in opere ad quod aſſumptus eſt per uos à dn̄o. Quæcunq; ſunt uera, quæcūq; pudica, quæcunq; iuſta, quæcunq; ſancta, quæcunque amabilia, quæcunq; bonæ famæ, hæc ei ſuggerite, hæc ſuadete, hæc agite: & deus pacis erit uobiſcum.

¶Ad dn̄m papam Eugeniū, prima. *Ep̄la.* CCXXXVII.

TAmantiſſimo patri & dn̄o dei gr̄a ſummo pontifici Eugenio, B. Clareuallis uocatus abbas, modicum id quod eſt. ¶Auditū eſt in terra noſtra & celebri ſermone uulgatū uerbum hoc quod factum eſt de uobis à domino. Preſſeram ſtilum hactenus, rem tacitus conſiderabam. Expectabam enim literas ueſtras, & præueniri à uobis in benedictiōibus dulcedinis. Expectabam uirum fidelem qui ueniret à latere tuo, qui diceret cūcta per ordinē: quid, quō, uel qualiter actū eſſet. Expectabam ſi quis fortè de filijs meis reuerteretur, qui leniret dolorem patris, qui diceret: Ioſeph filius tuus uiuit, Geñ. 45. & ipſe dn̄atur in tota terra Aegypti. Hinc eſt q̄ literæ iſtæ non ſunt uoluntatis, ſed neceſſitatis, & amicorum extortæ precibus, quibus negare non poſſum modicum illud quicquid reſiduum eſt uitæ meæ. Quia tn̄ ſemel cœpi, loquar ad dn̄m meum. Iam enim filium dicere non audeo: quia filius in patrem, pater mutatus eſt in filiū. Qui poſt me uenit, ante me factus eſt: ſed non inuideo: quia quod mihi deerat, in eo me habere confido: qui non ſolum poſt me, ſed etiam per me uenit. Nam ſi dignaris, quodammodo per euangeliū ego te genui. Quæ eſt ergo ſpes noſtra,

& gaudiũ nr̃m,& corona glĩæ: nónne uos ante deũ? De-
niq; filius ſapiens glĩa eſt patris. Amodo tñ non uocabe-
ris filiꝰ:ſed uocabiť tibi nomen nouũ, qđ os dñi noíauit.
Pſal.76. Hæc eſt mutatio dexteræ excelſi:& multi in mutatiõe iſta
Geneſ.17. gaudebũt.Nã quẽadmodũ olim Abrã in Abrahã, Iacob
Mar 3. in Iſrael:& ut de tuis magis prædeceſſoribꝰ tibi ꝓponã:
Actu.13. ſicut Simon in Cephã,Saulꝰ in Paulũ:ſic filiꝰ meꝰ Bernar
dus in patrẽ meum Eugeniũ,læta prorſus & utili ut ſpera
1.Reg.2. mus trãſlatione promotus eſt.Digiťꝰ dei eſt iſte: ſuſcitãs
de puluere egenũ:& de ſtercore erigẽs pauperẽ:ut ſedeat
cũ pricipibus:& ſoliũ gloriæ teneat.Supereſt ut facta hac
mutatione tui,ipſa quoq; quæ tibi cõmiſſa eſt dñi tui ſpõ
ſa mutetur in melius:& iam nequaquã Sarai, ſed Sara de
cætero nomineť.Intellige quæ dico.Dabit eñ tibi dñs in
tellectũ.Si amicus ſponſi es:ne dixeris dilectã eius princi
pem meã:ſed principẽ:nil tuũ in ea uendicans, niſi ꝙ pro
ea ſi oportuerit etiã aíam dare debes.Si Xp̃s te miſit:æſti
mabis te nõ miniſtrari ſed miniſtrare ueniſſe, & miniſtra-
re non ſolũ ſubſtantiã:ſed ipſam quoq; aíam, ſicut præfa-
2.Cor.1. tus ſum. Verus ſucceſſor Pauli dicet cũ Paulo: Non quia
dñamur fidei ueſtræ:ſed adiutores ſumus gaudij urĩ. Pe-
1.Petri,5. tri hæres,audiet Petrũ dicentẽ:Neq; ut dñantes in clerũ:
ſed forma facti gregis.Sic enim iam non ancilla:ſed libera
etiam & formoſa ſpecioſiſſimi ſponſi per te in deſideratos
aſciſcetur amplexus. Alioquin per quem alium hæc tam
debita libertas ſperabiť:ſi & tu(qđ abſit)in Chriſti hære
ditate quæras quæ tua ſunt:qui iã & ante didiceras nõ di
co tua non retinere:ſed nec tuus eſſe? Ergo fiduciam talẽ
habens in te,qualẽ in nullo prædeceſſorũ tuorũ à multis
retro tp̃ibus uiſa eſt habuiſſe:exultat meritò ubiq; & glo
riatur in dño oĩs eccleſia ſanctorũ:& ſpecialiter illa cuius
uterus te portauit,& cuius ubera tu ſuxiſti. Quid ergo?
Nónne & mihi licet gaudere cũ gaudentibus? Nunquid
nõ ero unus de numero lætantiũ? Exultaui fateor: ſed cũ
tremore.Exultaui:ſed in ipſo exultationis meæ articulo
timor & tremor uenerunt ſuper me. Ego eñ etſi nomẽ pa
tris depoſui,ſed nõ timorẽ, ſed nõ anxietatem, poſtremo
nec affectũ,nec uiſcera patris.Cõſidero gradum:& caſum
uereor.Cõſidero faſtigium dignitatis : & intueor faciem
abyſſi iacentis deorſum.Attendo celſitudinẽ honoris: &
Pſal.43. è uicino periculũ reformido,pro eo quod ſcriptũ eſt:Hõ
cũ in honore eſſet,non intellexit.Quod quidẽ ad cauſam
magis quàm ad tp̃s arbitror eſſe referendum: ut ſic intelli
gatur dictum,cum in honore eſſet,nõ intellexit: ac ſi dice
retur:honor abſorbuit intellectũ. Et quidẽ elegeras abie
ctus eſſe in domo dei tui:& recũbere in nouiſſimo loco in
Luc.14. cõuiuio eius:ſed placuit dicere ei qui te inuitauit:Amice
aſcende ſuperius.Itaq; aſcendiſti in altum : noli altum ſa-
pere,ſed time:ne forte cõtingat ſero miſerabilẽ illã emit-
Pſal.101. tere uocẽ:A facie iræ & indignationis tuæ, eleuans alliſi-
ſti me.Altiorẽ quippe locum ſortitus es:ſed nõ tutiorem.
Sublimiorẽ,nõ ſecuriorẽ.Terribilis prorſus,terribilis eſt
locus iſte.Locus,inquã,in quo ſtas,terra ſctã eſt, locus Pe
tri eſt,locus principis apoſtolorum, ubi ſteterunt pedes
eius.Locus illius eſt quem cõſtituit dñs dñm domus ſuæ,
& principem oĩs poſſeſſionis ſuæ. Si forte declinaueris à
uia dñi:ſepultus eſt in eodem loco,ut ſit ibi cõtra te in te-
ſtimonium.Merito tali paſtori,tali nutritio commiſſa eſt
eccleſia:cũ adhuc tenera,adhuc in cunabulis eſſet : cuius
docta magiſterio,& exemplo educata, oĩa terrena calca-
ret:utpote qui excuſſerat manus ſuas ab omni munere : q
Actu.3. dicebat de corde puro & conſcientia bona:Argentum &
aurum non eſt mihi.Hæc hactenus.Cæterum cauſa quare
ante tempus ſcripſerim uobis : hæc eſt. Vintonenſis epi-
ſcopus, & Eboracenſis archiepiſcopus, non gradiuntur
uno ſpũ cũ Cantuarienſi archiepiſcopo:ſed incedunt ſibi
ex aduerſo:& hæc uetus eſt de legatione querela.Verũtñ
quis eſt ille,& qui ſunt illi? Nónne Eboracẽſis ipſe eſt cui
te præſente cũ adhuc eſſes quaſi unꝰ ex nobis, fratres tui
reſtiterunt in faciẽ,eò ꝙ reprehẽſibilis erat? Sed ſperauit
in multitudine diuitiarũ ſuarũ : & præualuit in uanitate
ſua.Certum eſt tamen ꝙ non intrauit per oſtium in ouile
ouiũ,ſed aſcendit aliũde.Si paſtor fuiſſet diligendus erat,
ſi mercennarius, tolerandus. Nunc autem cauẽdus & re-
pellendus:utpote fur & latro.Quid dicam de dño Vinto-
nienſi? Opera quæ ipſe facit, teſtimoniũ perhibent de eo.
Porrò archieps̃ Cantuarienſis cui aduerſanť, uir religio-
ſus eſt, & ſuaueolentis opinionis.Pro ipſo petimus ut re-
ſpõdeat ei iuſtitia ſua, Verũ illorum iniquitas ſuper eos:
ut ſit ſicut ſcriptũ eſt: Iuſtitia iuſti ſuper eũ erit:& impie- Ezec.18.
tas impij erit ſuper eum.Cum acceperis tempus,ſm̃ opera
manuũ illorũ retribues illis:ut ſciãt ꝓphetã eſſe in Iſrael.
Quis mihi det antequã moriar uidere eccleſiam dei ſicut
in diebus antiquis : qñ apoſtoli laxabant rhetia in captu
ram:non in capturam argenti uel auri:ſed in capturã aía-
rum? Quàm cupio illius te hæreditare uocẽ,cuiꝰ adeptus
es ſedẽ? Pecunia,inquit, tua tecũ ſit in perditionẽ.O uox Act.8.
tonitrui,ô uox magnificentiæ & uirtutis:ad cuius terro-
rem confundantur & conuertantur retrorſum oẽs q ode-
runt Sion.Hoc uehementer expectat & oĩno expetit à te
mater tua: hoc filij matris tuæ puſilli cum maioribꝰ deſi-
derant:hoc ſuſpirant:ut oĩs plantatio quam non planta-
uit pater cæleſtis,tuis manibus eradicetur. Ad hoc enim
conſtitutus es ſuꝑ gentes & regna, ut euellas & deſtruas,
& ædifices & plantes. Multi audito hoc uerbo dixerunt
apud ſe:Iam ſecuris ad radicẽ arborũ poſita eſt.Multi di
cunt in corde ſuo: Flores apparuerunt in terra noſtra:tẽ-
pus putationis aduenit:in quo ſarmenta ſterilia reciden-
tur: ut ea quæ præualent,uberius fructum afferant.Cõfor
tare igitur, & eſto robuſtus:manus tuæ in ceruicibus ini-
micorũ tuorũ. Vẽdica tibi animi conſtãtia & uigore ſpi-
ritus partẽ quã dedit extra fratres tuos tibi oĩpotens pa-
ter:quã & tulit de manu Amorræi ĩ gladio & arcu ſuo.In
oĩbꝰ tñ operibus tuis mem̃eto te eſſe hoĩem:& timor eiꝰ
qui aufert ſpm̃ principũ,ſemper ſit ante oculos tuos.Quã
torũ in breui Romanoꝝ põtificũ mortes tuis oculis aſpe
xiſti? Ipſi te prædeceſſores tui,tuæ certiſſimæ & citiſſimæ
deceſſionis ammoneãt,& modicũ tp̃s dñationis eorum,
paucitatẽ dierũ tuorũ nunciet tibi.Iugi proinde medita-
tione inter huius tranſeuntis gloriæ blãdimenta, memo-
rare nouiſſima tua, quia quibus ſucceſſiſti in ſedem, ipſos
ſine dubio ſequeris ad mortem.

¶ *Ad eũdem pro Eboracẽſi intruſo.* Epl̃a. CCXXXVIII.

IMportunꝰ ſum:ſed habeo excuſationẽ.Eugenij
apl̃atus excuſat me. Aiunt non uos eſſe papã,
ſed me:& undiq; ad me confluunt q habent ne-
gocia.Nec deſunt in tanta multitudine amico-
rum,q̃bus officiũ negare non poſſum:non ſolũ abſq; ſcã
dalo,ſed etiam abſq; pc̃tõ.Et nunc eſt etiam alia excuſatio
non minus idonea:quia cauſa honeſtiſſima eſt.Cõtra ido
lum illud Eboracenſe iterato ſtilus dirigitur:ea ſcilicet ne
ceſſitate,ꝙ ſæpenumero hoc telo impetitũ à nobis, nec-
dum confoſſum eſt.Cur hoc? Quia nil forte à nobis tale
directũ eſt qualis fuit gladiꝰ Ionathæ, qui nunquã rediit
retrorſum.Nec ſanè fuit culpa iaculi:ſed dirigentis iacu-
lum.Patet eñ ꝙ non in ea qua oportuit fortitudine miſ-
ſum eſt.Nec mirũ.Quis eñ in manu forti ſagittas mitte-
re põt,niſi filius excuſſorũ? Qui locũ Petri tenet,põt uno
ictu extingere Ananiã:uno Simonẽ magũ:& ut planius
qđ loquimur fiat, perẽptoriã dare ſniam ad depoſitionẽ
ep̃orũ,ſoliꝰ Romani pontificis noſciť eſſe:pro eo nimirũ
qđ etſi alij multi uocati ſunt in partẽ ſolicitudinis : ſolus
ipſe plenitudinẽ habeat poteſtatis.Solꝰ proinde,ſi dicere
audeam, in culpa eſt ſi culpa non feritur quæ ferienda eſt:
& eo impetu quo fuerit ferienda.Quo aũt impetu,nõ di-
co feriẽda,ſed fulminãda fuerit prædicti Eboracenſis cul-
pa:ueſtræ conſcientiæ derelinquo.Cæterum quod factũ
nõ eſt, uobis credimus reſeruatũ:ut in eo experiať eccl̃ia
dei,cui ipſo authore præeſtis: feruorem zeli ueſtri:poten
tiam brachij ueſtri,& animi ſapientiam: & timeat oĩs po-
pulus ſacerdotem domini:audiens ſapientiam dei eſſe in
illo ad faciendum iudicium.

¶ Ad eundem

¶ *Ad eundem pro eodem.* Epiſtola. CCXXXIX.

QVàm cupio ſemp illa de uobis audire,in quibꝰ
glorificetur deus:honoretur miniſteriū ueſtrū
& aīa mea lætificet.Inde eſt ꝙ audita reſponſio
hæc ueſtra de quibuſdā qui ad officiū legationis
nimiū uidebanť & ambitioſe aſpirare,& impudēter ſpera
re:ſupra quàm dicere poſſumus,facti ſumus lætantes.Nō
autē nos tantum:ſed & oēs qui diligūt nomen ueſtrū,ga
uiſi ſunt gaudio magno.Porrò uiſis literis ueſtris,ꝗs pro
cauſa Rutinenſis eccleſiæ deſtinaſtis:tunc prorſus,tūc re
pletum eſt gaudio os noſtrum:& lingua noſtra exultatio
ne.Hæc atq; hmōi digna ſunt nr̄o apoſtolatu: ſummā ſe
dē nobilitaut:decent planè orbis epm̄.Vñ & flecto genua
mea ad ſpm̄ unici huius ueſtri primatꝰ authorē:ut det uo
bis ſic ſapere,& ſic agere ſemp,in euellēdo,& plantādo:in
deſtruēdo,& ædificando.Siqdē in ruinā & reſurrectionē
multorū aſcendiſtis hanc cathedrā.Ruant ruant qui no
xie ſtant:erigātur digni.Ponať ſecuris ad radicē ſterilium
plantationū:purgentur fructiferæ,ut fructū plus afferant.
Præſidente,inquā,humili Eugenio:deponanť ſuperbi de
ſede,& exaltenť humiles.Eſurientes impleanť bonis:& di
uites dimittanť inanes.Nup nēpe exultatione uniuerſæ
terræ ita factum eſt in cauſa cuiuſdā pauperis ep̄i.Age er
go tranſeat iam ſanctus hic pietatis zelus & ad miſeram il
lam eccleſiā tranſmarinam:quia tēpus miſerēdi eiꝰ.Vinea
dñi ſabaoth eſt:uinea electa,uinea ſpecioſiſſima:ſed heu,in
deſertū penè redacta:quia ſingularis ferus depaſcitur eā.
Cur dicunt inter gentes,ubi eſt deus eius?Vbi quem po
ſuerunt cuſtodē in uineis?Vbi manus putans,ubi ſarcu
lus excolentis?Quouſq; ſarmento inutili occupatur tel
lus:ſuffocatur fructus?Et certè tempus putationis adue
nit.Siquidem homo pacis eius in quo ſperauit:ꝙ ſe pur
gare deberet,nō purgatione,ſed amputatione opus eſſe
teſtatur.Extant deniq; literæ ipſius de eo ad apoſtolicæ ſe
dis legatū:in qbus manifeſte manifeſtā aſſerit intruſionē:
electionem negat.Ita ergo quē ſibi parauerat defenſorem
accuſatorem ſuſtinet.Ad hæc quæ ubiq; de eo publica fa
ma cōcelebrat:etiam uirū militarē poſſent omni iure ſpo
liare cingulo militari.Quomodo iā poterit ſtare,ubi mul
tiplex uobis ſubeſt rō deijciendi,& uoluntas non deeſt?
Legi ſiquidem zelum ueſtrum pro eccleſia illa in literis ue
ſtris:& iam exigo de manſibus ueſtris.Quánam uia pro
cedendum ſit ad eius deiectionē(neq; enim una mihi eſſe
uidetur)non eſt meum dictare ſapienti.Nec multum no
ſtra intereſt in qua parte arbor infructuoſa cadat:dummo
do cadat.Dico tamen:Qui ſibi poſſeſſionem uendicat fur
tiuarū commercio literarū:nónne fur eſt & latro?Deniq;
ubi aſſerit habuiſſe ſe clādeſtinas literas execratiōis ſuæ:
aut uerum eſt aut falſum quod loquitur.Si uerū: reus eſt
furti,& ſummi pontificis criminator.Si falſum:debet au
Sapiē.1. dire,occidiſti & poſſediſti.Os enim qđ mentitur,occidit
aiam.Sed abſit ut tāta de tali uiro credať duplicitas,quā
ta ab iſto ei imponitur.Nēpe Innocentius hic erat : cui ſi
pro ſe rn̄dere liceret,proculdubio diceret huic:qa ego pa
lā in te dedi ſententiam:& in occulto locutus ſum nihil.

¶ *Ad Hildefonſum comitē ſancti Aegidij,de Hērico heretico* Epiſtola. CCXL.

QVanta audiuimus & cognouimus mala q̄ in ec
cleſijs dei fecit & facit quotidie Henricus hæ
reticus?Verſatur in terra ueſtra ſub ueſtimen
tis ouium lupus rapax:ſed ad dñi deſignatio
Matt.7. nem,a fructibus eius cognoſcimus illū.Baſilicæ ſine ple
bibus,plebes ſine ſacerdotibus,ſacerdotes ſine debita re
uerentia ſunt,& ſine Chriſto deinde Xp̄iani.Eccleſiæ ſy
nagógæ reputātur:ſanctuariū dei ſanctū eſſe negatur: ſa
cramenta non ſacra cēſentur,dies feſti feſtiuia fruſtrantur
ſolennijs.Moriunť homines in pctis ſuis,rapiunť aiæ paſ
ſim ad tribunal terrificū:heu nec pniā recōciliati: nec ſa
cra cōione muniti.Paruulis xp̄ianorū,chriſti intercludiť
uita,dū baptiſmi negatur gratia:nec ſaluti propinquare
ſinuntur,ſaluatore licet pie clamāte pro eis:Sinite,inqt,
paruulos uenire ad me.Ergóne qui hoies & iumēta ſalua Matt.19.
nit:quemadmodum multiplicauit miſericordiā ſuā deꝰ:
ad ſolos tamen innocentes non patitur eandem tam mul
tam miſericordiam peruenire?Quid quæſo,quid inuidet
paruulis ſaluatorem paruulum qui natus eſt eis?Inuidia
hæc diabolica eſt,inuidia hac mors intrauit in orbē terra
rum.An putat paruulos ſaluatore non egere:quia paruu
li ſunt?Si ita eſt:ergo gratis magnus dñs factus eſt par
uus:ut omittā ꝙ flagellatus eſt,ꝙ ſputis illitus,ꝙ cruci af
fixus,ꝙ deniq; mortuus eſt.Non eſt hic homo à deo:q ſic
cōtraria deo & facit & loquitur.Prohdolor : auditur tñ à
pluribus:& populum qui ſibi credat habet.O infeliciſſi
mum populum.Ad uocem unius hæretici ſiluerūt in eo
oēs propheticæ & apoſtolicæ uoces,quæ de cōuocāda in
una Chriſti fide è cunctis nationibus eccleſia,uno uerita
tis ſpiritu cecinerunt.Ergo fefellerunt diuina oracula,fal
luntur omnium oculi & animi,quod legunt prædictum,
intueātur impletum. Quam certè manifeſtam omnibus
ueritatem ſolus iſte ſtupenda & prorſus Iudaica cæcitate
aut non uidens,aut inuidens adimpletā:ſimul neſcio qua
arte diabolica perſuaſit populo ſtulto & inſipienti de re
manifeſta nec ſuis credere oculis:fefelliſſe priores: errare
poſteros:totum mundum etiam poſt effuſum Chriſti ſan
guinem perditum iri:& ad ſolos quos decipit,totas miſe
rationum dei diuitias,& uniuerſitatis gratiam perueniſ
ſe.Et nunc huius rei gratia,licet in multa corporis infir
mitate,iter arripui ad has partes:quas potiſſimum ſingu
laris ferus depaſcitur,dū non eſt qui reſiſtat:neq; qui ſal
uū faciat.Quippe de tota Francia pro ſimili effugatꝰ ma
litia,has ſolas ſibi inuenit expoſitas:in quibus fiducialis
ter ſub tuo dominatu in gregem Xp̄i toto furore baccha
tur.Quod tuo ne honori congruat:princeps illuſtris ip
ſe iudicato.Nec mirum tñ ſi ſerpēs ille callidus decepit te,
quippe ſpeciem pietatis habens:cuius uirtutem penitus
abnegauit.Sed nūc audi quis ille ſit.Homo apoſtata eſt:
qui relicto religionis habitu(nam monachus extitit)ad
ſpurcitias carnis & ſeculi,tanquam canis ad ſuum uomi
tum,eſt reuerſus.Præ confuſione autē habitare inter co
gnatos & notos non ſuſtinens,uel potius non permiſſus
ob magnitudinē criminis:ſuccinxit lūbos ſuos : & iter q̄
neſciebat arripuit : factus gyrouagus & profugus ſuper
terrā.Cumq; mēdicare cœpiſſet,poſuit in ſumptu euange
lium:nam literatus erat.Et uenale diſtrahens uerbū dei:
euangelizabat ut manducaret.Si quid ſupra uictum elice
re poterat à ſimplicioribꝰ populi,uel ab aliqua matrona
rum:id ludendo aleis,aut certè in uſus turpiores turpi
ter effundebat.Freqnēter ſiquidem poſt diurnum popu
li plauſum,nocte inſecuta cum meretricibus iuuentus eſt
prædicator inſignis:& interdū etiam cū coniugatis. Inq
re ſi placet uir nobilis quomodo de Lauſana ciuitate exie
rit,quō de Genomannis,quō de Pictaui,quō de Burdega
li:nec patet ei uſpiā reuerſiōis aditus:utpote q fœda poſt
ſe ubiq; reliqrit ueſtigia.Tu de tali arbore tādem bonos
ſperabas fructꝰ?Terræ pfecto in qua eſt,fecit fœtere odo
rē in uniuerſa terra:qa nō pōt (iuxta ſermonē dñi) arbor Matt.7.
mala fructꝰ bonos facere.Hæc ergo,ut dixi:cauſa aduētꝰ
mei.Nec à meipſo nunc uenio : ſed uocatione pariter &
miſeratione eccleſiæ trahor:ſi fortè ſpina illa,& parua ip
ſius dum adhuc parua ſunt germina de agro dñico extir
pari queant,nō mea,qui nullus ſum:ſed ſanctorum cum
quibus ſum epiſcoporum manu,tua quoq; potenti dexte
ra cooperante.In quibus præcipuus eſt uenerabilis Ho
ſtiēſis ep̄s ab apoſtolica ſede ad hoc ipſum directꝰ: homo
q magna fecit in Iſrael:& uictoriam dedit eccleſiæ ſuæ in
multis per illum dñs omnipotens.Tua intereſt uir incly
te honorifice ſuſcipere illum & eos qui cum ipſo ſunt: ac
ne tantꝰ labor tantorum uirorū pro tua potiſſimum tuo
rumq; ſalute ſuſceptus,inefficax ſit,ſm poteſtatem dēſu
per datam tibi,operam dare.

¶ *Ad Toloſanos poſt reditum ſuum.*
Epiſtola CCXLI.

IN aduentu chariſſimi fratris & coabbatis nr̃i
Bernardi de grãdi ſylua exultauim⁹ & delecta-
ti ſumus in his quæ dicta ſunt nobis ab illo de
cõſtãtia & ſynceritate fidei nr̃æ in deũ: de pſe
uerantia dilectionis & deuotionis in nos: de zelo & odio
aduerſus hæreticos: ita ut qſq; ur̃m merito dicere poſſit:
Pſal. 138. Nónne q oderũt te dñe, oderã: & ſup inimicos tuos tabe
ſcebã? Perfecto odio oderam illos: inimici facti ſunt mihi.
Grãs agimus deo qa non fuit ocioſus aduentus noſter ad
uos. Et mora quidẽ breuis apud uos: ſed nõ infructuoſa.
Veritate nimirũ per nos manifeſtata nõ ſolũ in ſermone,
ſed etiã in uirtute, deprehẽſi ſunt lupi: q ueniẽtes ad uos
in ueſtimentis ouiũ, deuorabãt plebẽ ur̃am ſicut eſcã pa-
nis, ſicut oues occiſionis, deprehẽſæ uulpes quæ demolie
bãtur precioſiſſimã uineã dñi ciuitatẽ ueſtrã. Deprehẽſæ,
ſed non cõprehenſæ. Propterea dilectiſſimi perſequimini
& cõprehendite eos: & nolite deſiſtere donec penitus de
pereant & diffugiant de cunctis finibus ur̃is: qa nõ eſt tu-
Pſal. 9. tũ dormire uicinis ſerpentib⁹. Sedẽt in inſidijs cũ diuiti-
Ioan. 10. bus in occultis, ut interficiãt inocẽtes. Fures ſunt & latro
nes, quales in euangelio dñs notat. Subuerſi ſunt & para
ti ad ſubuertendũ, planè maculatores famæ ueſtræ, corru
1. Cor. 15. ptores fidei neſtræ. Corrumpũt bonos mores colloquia
mala. Præſertim talium ſermo. ſicut dicit beatus apoſto-
2. Timo. 2. lus, ſerpit ut cancer. Quis dabit mihi ut habeam oppor-
tunitatem ſemel adhuc ueniendi ad uos? Nam uoluntatẽ
habeo ſi quomodo poſſim in uoluntate dñi ſecũdò uide-
re uos, laborẽ non reputaturus, quãuis corpore infirmus
& debilis, pro ur̃a exhortatione & ſalute. Interim autẽ ſic
ſtate in domino chariſſimi, ſicut cœpiſtis & accepiſtis à
nobis. ¶ Obedite ep̃o cæteriſq; præpoſitis ur̃is magiſtris
eccleſiæ. Habete diligentiam hoſpitalitati: quia per hanc.
Gen. 18. multi placuerunt deo. Abraham pater ueſter pro ſtudio
ſancto qd̓ in ſuſcipiendis peregrinis habere ſolitus erat,
Gen. 19. angelos hoſpites ſuſcipe meruit. Similiter & Loth nepos
eius pro ſimili deuotione & pia conſuetudine de eorũ ſu-
ſceptione exultauit. Et uos itaq; ſimili forma non ange-
los, ſed dñm angelorum ſuſcipite in peregrinis: paſcite in
egenis: operite in nudis: uiſitate in languentibus: redimi-
te in captiuis. Talibus hoſtijs promeretur deus, qui in iu-
Matt. 25. dicio dictur⁹ eſt: Quod uni ex his minimis meis feciſtis:
mihi feciſtis. Hoc etiã moneo uos chariſſimi, quod & di-
cebam uobis cum præſens eſſem: ut nullum extraneum ſi
ue ignotum prædicatorẽ recipiatis: niſi qui miſſus à ſum
Rom. 10. mo ſeu à ueſtro permiſſus põtifice prædicauerit. Quomo
do, inquit, prædicabunt niſi mittantur? Ipſi ſunt induen-
tes ſibi formam pietatis, & uirtutẽ eius penitus abnegan
tes, prophanas nouitates uocum & ſenſuum, tanquã mel
li uenenũ, uerbis cæleſtibus intermiſcent. Cauete proin-
de eos tãquã ueneficos, & cognoſcite in ueſtimentis ouiũ
lupos rapaces. Sit uobis cõmendatus lator epiſtolæ ue-
nerabilis abbas grãdis ſyluæ, & domus eius, quæ & no-
ſtra eſt, nuper nobis & noſtro ordini ab ipſo tradita, & ec
cleſiæ Clareuallis ſpecialiter aſſociata. Oſtendite nobis in
ipſo & in ſanctis qui cum eo ſunt, quãtum profeceritis ex
noſtra ammonitione in operibus miſericordiæ: & date in
eis experimentum ueſtræ charitatis & deuotionis quam
habetis erga nos. Quicquid illis feceritis, mihi factum re-
putate. Gratia dei & pax ſit uobiſcum. Amen.

¶ *Ad Romanos quando diſceſſerunt à domino papa Euge-
nio.* *Epiſtola.* CCXLII.

NObilibus & optimatibus atq; uniuerſo pp̃lo
Romano, frater. B. Clareuallis uocat⁹ abbas, de
clinare à malo, & facere quod bonum eſt. ¶ Ser
mo mihi eſt ad te popule ſublimis & illuſtris,
cum ſim uilis, exiguaq; perſona, ac nullius penè momenti
homũcio. Id quidem uerecũdum atq; oneroſum mihi cõ
ſideranti quis, qbus ſcribã, ſimulq; quàm aliter hoc alius
iudicare poſſit. Sed leuius reor uerecũdia apud homines
periclitari, quàm condemnari apud deum ſilentio, ueri ta
Eſaiæ. 58. citurnitate, & abſconſione iuſtitiæ. Ipſe enĩ dicit: Annun-
cia populo meo ſcelera eorum. Erit mihi etiam in teſtimo
nium ante faciem domini ſi dicere potero: Iuſtitiam tuã Pſal. 39.
non abſcondi in corde meo: ueritatem tuã & ſalutare tuũ
dixi. Pro hm̃oi ſanè non uereor, quãuis uerecundia relu-
ctãte, p mea ignobilitate ſcribere de longinquo ad popu
lum glorioſum, atq; his literis trãſmontanis, ſui ipſorum
periculi atq; pc̃ti commonere Romanos, ſi fortè audiãt &
quieſcant. Quis ſcit ſi conuertant ad p̄cem pauperis, qui
non ceduut potentiũ minis, non omni armaturæ fortiũ?
Nónne quondam in Babylone ad uocem pueri iunioris Dani. 13.
unius, oĩs ille ppl̃s qui à ſenib⁹ iniquis iudicib⁹ ſeductus
fuerat, reuerſus eſt ad iudiciũ, & ſic ſeruat⁹ eſt ſanguis in-
noxius in die illa? Ita nunc quoq; etſi adoleſcentulus ſum
ego & cõtẽptus, adoleſcẽtulus dico nõ annorũ paucita-
te ſed meritorũ, potens eſt tñ deus dare etiã uoci meæ uo
cẽ uirtutis, p quã fiat ut & is ppl̃s quẽ nihilominus con-
ſtat eſſe ſeductũ, ad iudicium reuertatur. Mea ergo defen
ſio ad eos, qui mihi hinc fortè ſuccenſendũ indignãdũm
uæ putauerint, hæc ſit. Si neq; hoc ſatis eſt, etiã iſtud adij-
cio. Cõis eſt cauſa, & nõ eſt diſtictio puſilli & magni. Do-
lor nẽpe in capite eſt, ac per hoc minime alienus, ne à mini
mis quidem uel extremis qbuſq; corporis partibus. Nec
à me ergo. Peruenit profecto uſq; ad me quãuis oĩm mini
mũ, dolor maximus iſte, quia maximus eſt, & quia cum ſit
capitis, nõ põt nõ eſſe & corporis, cuius mẽbrũ ſum ego.
Nunqd non dolente capite clamat lingua pro oĩbus cor
poris mẽbris, i capite ſe dolere, & oĩa per ipſam ſuũ caput
ſuũq; capitis fatent incommodũ? Dimittite proinde quæ
ſo, dimittite ut plangam paululũ apud uos dolorẽ meum.
Nec meũ tñ, ſed & totius eccleſiæ. Nónne ipſius uox eſt
hodie p uniuerſum mundũ, caput meũ doleo: caput meũ
doleo? Quis năq; uel nouiſſimus xp̃ianorũ in toto ſit or-
be, qui non glorie hoc capite, qd̓ ambo illi glorioſi prin
cipes terræ, alter amiſſo alter ſubmiſſo i cruce capite, ſuo
triũpho extulerũt, ſuo ſanguine ornauerunt? Ad omnem
itaq; ſpectat xp̃ianũ iniuria apl̃oꝝ: & ſicut in oẽm terram Pſal. 18.
exiuit ſonus eorũ: ſic læſio eorũdẽ ab oĩb⁹, uſq; quaq; ſen-
titur, uſq; quaq; plangit, & dolet. Quid uobis uiſum eſt ô
Romani offendere principes mũdi, ur̃os aũt ſpeciales pa-
tronos? Cur regẽ terræ, cur dñm cæli, furore tã intolera-
bili quàm irrõnabili in uos pariter puocatis, dũ ſacrã &
apl̃icam ſedẽ diuinis regalibuſq; priuilegijs ſingulariter
ſublimatã, auſu ſacrilego inceſſere, ſuoq; minuere honore
cõtenditis, quã uel ſoli cõtra omnes ſi oportuiſſet, defen-
dere debuiſtis? Sic fatui Romani nõ iudicantes, neq; qd̓
honeſtum eſt diſcernẽtes, caput ueſtrũ atq; omniũ, quod
in uobis eſt deturpatis: pro quo magis nec ueſtris ipſis
ceruicibus parcendum à uobis foret, ſi neceſſitas exegiſ-
ſet? Patres ueſtri urbi orbem ſubiugauerunt, uos urbem
properatis orbi facere fabulam. En Petri hæres, Petri ſe-
de, & urbe à uobis expulſus eſt, en rebus & domibus ſuis,
ueſtris manibus ſpoliati ſunt cardinales, atq; epiſcopi mi-
niſtri domini? O popule ſtulte & inſipiens, ô colũba ſedu Oſee. 7.
cta non habẽs cor. Nónne ille caput, & illi oculi tui erãt?
Quid ergo nũc Roma, niſi ſine capite truncũ corpus, ſine
oculis frons effoſſa, facies tenebroſa? Aperi gens miſera
aperi oculos tuos, & uide deſolationem tuam, iamiamq;
imminentem. Quõ in breui mutatus eſt color optimus, Thren. 4.
facta eſt quaſi uidua domina gentium, princeps prouincia
rum? Verũ initia malorum ſunt hæc, grauiora timemus.
Nunqd non prope interitum es, ſi periſtis? Reuertere re-
uertere Sunamitis, reuertere ad cor tuũ: agnoſce iã uel ſe
ro, q̃, quãta, à qb⁹ patiaris uel paſſa ſis. Recordare q̃ cauſa,
quo fine, per quos, & in quos uſus, non longe ante hos
dies cunctarum quæ in te ſunt eccleſiarum, omnis orna-
tus & cenſus profligatus eſt: quicquid in altarib⁹ & in al-
tarium uaſis, quicquid in ipſis ſacris imaginibus auri &
argenti reperiri tunc potuit, manibus impiorum direptũ
& aſportatum eſt. Quid ex his oĩbus tu in tuis nũc marſu
pijs inuenis? Porrò decor domus domini, irrecuperabili
ter perijt. Et nunc quid tibi uiſum eſt iterare malitiam,
innouare

innouare denuo ſuper te dies malos? Quid mō uel lucri
amplioris,uel certioris ſpei arridet tibi? Niſi ꝙ i co nouiſ
ſima tua cernunt incautiora priorībꝰ,ꝙ tunc quidem nō
ſolū multi de plebe,ſed etiā de clero,& prīcipībꝰ nōnulli,
per orbē in ſchimate illo fauerūt tibi. Nūc uerò ſicut ma-
nus tuæ cōtra oēs,ſic manus oīm contra te. Mundus eſt à
ſanguine tuo mūdus oīs p̄ter te ſolā, & filios tuos qui in
te ſunt. Væ ergo nunc tibi popule miſerande,& uæ duplo
quàm ante,non ab exteris nationībꝰ, nō à feritate barba-
rorū,nō à mſſībꝰ armatorū. Væ tīn à facie tuorū tibi,uæ à
domeſticis & amicis,à clade ītestina,à cruciatu p̄cordio-
rū,à tortionībꝰ uiſcerū. Agnoſcis ne iā quia nō oēs paci-
fici q domeſtici:nec oēs amici q uidenf? Etſi aliàs nouera-
mus:ſed nūc per te manifeſtius edocemur oēm ueritatem
Mich.7. illius ſermonis dñi quē dixit, qm̄ inimici hois domeſtici
eius. Væ fratri à fratre in medio tui: & filijs à parentibus.
Væ nō à gladijs,ſed à labijs iniqs & à lingua doloſa. Vſq;
quo male in malo uos alterutrum confortatis, & gladijs
labiorum inuicē ſternitis, inuicē p̄ditis,ut ab inuicē con-
ſumamini? Cōgregamini oues diſperſæ,redite ad paſcua:
redite ad paſtorē & ep̄m animarum ueſtrarū. Redite p̄ua
ricatores ad cor. Quod loquor nō q̄ſi hoſtis cōuitiās:ſed
quaſi amicus obiurgās. ¶Habet uera amicitia nōnūquā
obiurgationē,adulationē nunquā. Sed iungimus & obſe
cratione. Obſecramus pro Xp̄o reconciliamini deo:recō
ciliamini principībꝰ uris (Petrū loquor & Paulū) quos
utiq; in uicario & ſucceſſore ſuo Eugenio ſuis ſedibus &
ædibus effugaſtis. Recōciliamini,inquā, orbis principi-
bus:ne forte incipiat pro eis pugnare orbis terræ contra
inſenſatos. An neſcitis qa his offenſis nihil oīno ualetis,
his p̄pitijs nihil oīno timetis? Nō,inquā, nō timebis ſub
horū tutela milia populi circūdātis te,urbs īclyta,ciuitas
fortiū. Reconciliare proinde illis,ſimul & milibus marty-
rum,qui quidē apud te,ſed contra te ſunt propter grāde
pct̄m qđ peccaſti,in quo & perſiſtis. Reconciliare etiā om
ni eccleſiæ ſanctorū qui ubiq; terrarum audito hoc uerbo
ſcandalizati ſunt. Alioquin pagina iſta contra te in teſti-
Sapien. 5. monium erit:ſed & ipſi apoſtoli & martyres tui ſtabūt in
magna conſtantia aduerſus eos qui ſe anguſtiauerunt, &
qui abſtulerunt labores eorum. Sed iā finē loquendi oēs
pariter audiamus. Annunciaui iuſtitiā,p̄nunciaui pericu
lum,ueritatem non tacui,hortatus ſum ad meliora: ſuper
eſt ut aut de ueſtra citius correctione lætemur: aut de iu-
ſta imminenti dānatione certi incōſolabiliter lugeamus,
areſcentes & tabeſcētes præ timore & expectatione quæ
ſuperuenient uniuerſæ urbi.

¶*Ad Conradū regem Romanorū.* *Epiſtola.* CCXLIII.

HEc dulcius nec amicabilius, ſed nec arctius oī-
no regnū ſacerdotiumq; coniungi ſeu cōplan-
tari in inuicē potuerunt,quàm ut in p̄ſona dñi
ambo hæc pariter conuenirēt, utpote qui factꝰ
eſt nobis ex utraq; tribu ſm carnem ſummus & ſacerdos
& rex. Non ſolum aūt,ſed & cōmiſcuit ea nihilominus ac
confœderauit in ſuo corpore,quod eſt ppl's chriſtianꝰ,ip-
1.Petri.2 ſe caput illius: ita ut hoc genus hominū apoſtolica uoce
genus electū,regale ſacerdotiū appellef. In alia quoq; ſcri
Matt. 19. ptura quotquot ſunt prædeſtinanti ad uitā,nōnne oēs re
ges & ſacerdotes nominantur? Ergo q̄ deus cōiunxit,hō
nō ſeparet. Nagis autem quod diuina ſanxit authoritas,
humana ſtudeat adimplere uoluntas:& iungant ſe animis
qui iuncti ſunt inſtitutis. Inuicem ſe foueant,inuicē ſe de-
fendant,inuicem onera ſua portēt. Ait ſapiens: Frater ad-
iuuans fratrem,ambo conſolabuntur. Q, ſi alterutrum ſe
(qđ abſit) corroſerint & momorderint,nōnne ambo de-
ſolabuntur? Non ueniat aīa mea in conſilium eorū qui di
cunt uel imperio pacem & libertatem eccleſiarū,uel eccle
ſijs proſperitatē & exaltationē imperij nociturā. Non eñ
utriuſq; inſtitutor deus in deſtructionē ea connexuit, ſed
in ædificationē. Si hoc ſcitis: quouſq; uos cōem contume
liam,cōem diſſimulatis iniuriam? Nōnne ut apoſtolica ſe
des,ita & caput iperij Roma eſt? Vt ergo de eccl'ia taceā,
num honor regi eſt truncū in manībꝰ tenere imperiū? Et
quidem ignoro quid uobis ſuper hoc conſulant ſapiētes
uri & principes regni,ſed ego in inſipientia mea loquens,
quod ſentio non tacebo. Eccl'ia dei ab exortu ſui uſq; ad
hæc tēpora pluries tribulata eſt,& pluries liberata eſt. De
niq; audite quid ipſa de ſe loquatur in pſalmo. Ipſius eñ
uox eſt, Sæpe expugnauerunt me à iuuētute mea: etenim Pſal.128.
non potuerunt mihi. Supra dorſum meum fabricauerunt
peccatores: prolongauerūt iniquitatem ſuā. Certus eſto
ô rex qm̄ nec nunc quoq; relinquet dñs uirgam peccato- Pſal.124.
rum ſuper ſortē iuſtorum. Nō eſt abbreuiata manus dñi, Eſa.59.
nec facta impotens ad ſaluandum. Liberabit & hoc tēpo-
re abſq; dubio ſponſam ſuam qui ſuo ſanguine redemit
eam,ſuo ſpiritu dotauit,donis cæleſtibus exornauit, dita
uit nihilominꝰ & terrenis. Liberabit,inquā,liberabit:ſed
ſi in manus alterius uiderint regni principes,id ne honor
regis, regniue utilitas ſit? Nō eſt utiq;. Quamobrē accin
gere gladio tuo ſup. femur tuū potentiſſime,& reſtituat ſi-
bi Cæſar q̄ Cæſaris ſunt,& quæ ſunt dei deo. Vtrūq; iter
eſſe Cæſaris conſtat:& propriam tueri coronam,& eccle-
ſiam defenſare. Alterum regi,alterum cōuenit eccleſiæ ad
uocato. Victoria, ſicut in dño confidimus, præ manibus
eſt. Superbia & arrogantia Romanorum plus quàm forti
tudo eorū. Quid eñ? Nunquid quiſpiam magnus uel po
tens uerbi gratia imperator aut rex fœdā rem iſtam in im
perium pariter ſacerdotiumq; præſumit? Sed populꝰ hic
maledictꝰ & tumultuoſus,qui ſuas neſcit metiri uires, co-
gitare finem,conſiderare prouentū,in inſipientia ſua furo
re ſuo auſus eſt hoc grande ſacrilegium attentare. Abſit
ut uel ad momentū ſtare poſſit ante faciē regis popularis
manus,uulgi temeritas. Factus ſum inſipiens,qui cum ſim
uilis ignobiliſq; perſona:tanquā aliquis magnꝰ,conſilijs
tantæ magnitudinis tantæq; ſapientiæ me ingeſſi,& de re
magna. At quo ignobilior atq; abiector, tanto liberior
ſum ad loquendum quod charitas ſuggerit. Vñ & adhuc
addo in eadem inſipientia mea, Si qs aliud quàm locutus
ſum uobis (qđ non credimus) ſuadere conabif: is p̄fecto
aut nō diligit regē: aut parū intelligit quid regiā deceat
maieſtatē: aut certè q̄ ſua ſunt quærit:& nō ualde q̄ uel dei
uel regis ſunt curare conuincitur.

¶*Ad dominum papam Eugenium pro Aurelianenſi epi-ſcopo.* *Epiſtola.* CCXLIIII.

ITa quæſo,ita facite. Semper cōſideretur non à
quo,ſed qd petaf. Pro Aurelianeñ. ep̄o non eſt
exauditus rex,minime tñ offenſus, qa cor eius
in manu dei eſt. Quod & ſi contigiſſet ſuſtinen
dum fuerat,ne deus offenderef,q utiq; ex hoc magis pro
pitiabif:& citius reſpirare faciet à tribulatione malorū &
dolore,ſi iuſtitia teneatur,ſi non relinquaf ueritas. Hæc &
his ſimilia q̄ de uobis per orbem celebri in dies iucūdita-
te crebreſcūt,quāta cor meū ſuauitate repleant,nō eſt faci
le dictu. Hæc pro his. De cætero ſi ſuggeſtum uobis à quo
piam fuerit de me amplius onerādo,ſcitote mihi uires nō
ſuppetere ad ea q̄ porto. Quantū mihi,tm̄ parcetis & uo-
bis. Propoſitū meū,monaſteriū nō egrediendi, credo nō
latere uos. De fratre Balditio quāuis dilecto, quāuis ne-
ceſſario obeditū eſt ſine mora. De abbate mittēdo ad ſctm̄
Anaſtaſium,ſi factū non eſt,fiet ſtatim ut factum non eſſe
ſciemus. Porrò de alia mittenda perſona, quia in ultimis
literis ueſtris nihil ſcripſiſtis:nihil p̄ſumpſimus. Cæterum
& hoc tam celeriter fiet: quàm uobis accelerare placuerit.
Plenius uobis,& manifeſtius de his oībus rñdebunt dñs
Altiſſiodorēſis & frater balditiꝰ. Qđ ſanctæ memoriæ Bal
duinus Piſanus archiep̄s fecit in Sardinia de excōicatiōe
Auorenſis iudicis,qa non niſi iuſte hoc uirum bonum fe-
ciſſe credimus,ueſtra authoritate ratum & inconcuſſum
manere rogamus. Porrò Turritanus iudex quia bonus di
citur eſſe princeps,ſit uobis commendatus,& à uobis ma
nuteneatur.

¶*Ad eundem pro eodem, quando prædictus Aurelianenſis depoſitus eſt.* *Epiſtola.* CCXLV.

TEmpus eſt ut & ego ſcribã nõ iam pro epõ,ſed
pro paupere & humili monacho, idq; qđ miſe
rabilius eſt,facto de diuite & ſublimi . Hic iam
nõ habet adulatio locũ:habet miſeratio.Mul-
ti pro eo ſcripſerũt ut remaneret epũs:ſed multũ hoc erat:
nõ potui adduci ego ut id auderẽ.Nũc uerò ſi res huma-
nius æſtimetur:ipſa nũc exigit quod antè uitabam.Spes
erat hoi adhuc,nã ſperandi rõ ſuberat talis.Dicebat:Val
de immutat⁹ eſt rerũ ſtatus,ex quo mihi ſnia purgatiõis
impoſita fuit.Et quidẽ grauem illã ſatis,accepi:& q ab in-
nocẽtiſſimo difficile ĩpleri poſſet . Quid nũc cũ cũcta pe-
nè in ipoſſibile uerſa ſunt: Niuernis,nõ eſt epũs, ſed ne tre
cis qdẽ.Altiſſiodorẽſis trãſalpinauit. Cõprouincialiũ ſa-
nè eporum p quos me purgari oportuit.pars multa hæc
eſt.Nõ certè purgatores deficiũt mihi,ſed epĩ uel deſunt
uel nõ abſunt.Quid ergo: Rectẽ ne à me exigi põt,qđ in-
ueniri non põt: Si res ita iudici cõperta fuerit,mirũ ſi de
impoſſibili ſniam ferat.Aut ſi nõ ex toto impoſſibile : mi-
nimũ qđ fortè minus eſt , leuiter effugiet ultro negligen-
tius perſcrutantẽ.Nẽpe miam uult,nõ ſacrificiũ.Quæ eñ
utilitas in ſanguine meo:ut q̇rat iniquitatẽ meã , & pctm̃
meũ ſcrutet: Maius aũt quia benignus & miſericors eſt,
aliquid obliuiſcetur,aliquid diſſimulabit, aliqd & de ſuo
addet. Dominus eſt. An nõ licet ei quod uult facere: Etiã
ſi nõ quantũ ſat eſt,rõnẽ mihi ſuppeditare aduerterit: qd
ni tota tñ libertate utet,prõpteq; miam ſupexaltabit iu-
dicio,uir apoſtolicæ mãſuetudinis & authoritatis: Ergo
cũ ſic liceret ſperare timenti,nec fruſtra ut ſibi ſuiſq; uide
batur:ceſſit tñ & nrõ ſe totũ commiſit arbitrio. Ac ne oc-
caſione ipſius diutius eccleſia fatigaretur : conſulente me
anticipãs terminũ & ſecuris ictum,ultro epm exuit. Vnũ
eſt clementiſſime pater unde hoi generoſo ac uerecundo
in tã miſeranda fortuna poſſet non parũ cõſolationis af-
ferri.Quæritis qd: Profectò non ãbulat in magnis:nec in
mirabilibus ſup ſe. Sufficit ſi ueſtra indulgentia poſſit re
tinere ſacerdotẽ: qui epũs fuit, tantũ à nota infamiæ,& per
petuæ inuſtiõis cauterio,ſcuto bonæ uolũtatis urẽ obũ
bretur ſibi. O dignã oĩ exauditu pcem. Nõ rogat ut gl̃io
ſus,ſed ne inglori⁹ ſit,q extitit glorioſus. Quicquid illud
ſit,qđ mediũ eſt,eo cõtentus eſt. Liceat cadenti à gl̃ia:ho-
neſto quo poterit mediocritatis ſeſe excipe gradu:ſolãq;
non deuenire in extremitatẽ opprobrij. Iuuenis eſt, nobi
lis gñe eſt,in ſublimitate poſitus fuit : nec tñ humilem re-
fugit locũ,ſed probrũ. Nihil ne merebitur uel iſta humili
tas: Humiliat⁹ eſt impius Achab,& profuit ei: & in uiro
fideli ac nobili humilitas pciũ non habebit: Abſit à ſum-
ma ſede,abſit à ſctã mente urã : cor contritũ & humiliatũ
deſpicere. Si dixerimus humiliauit ſe,exaltet: nihil in hoc
temerè à nobis pſumptũ,poſſemus forſitan excuſare: ni-
mirũ ex regula quam optime noſtis. Nunc aũt non dici-
mus exaltetur:ſed ne cõculcet & cõfundamur ab expecta
tione urã. Imo uerò ſi mala ſuſcepimus de manu dñi : bo-
na quare nõ ſuſcipiamus: Nũquid eñ poteſtatẽ habetis
deponere potentes de ſede: & exaltare humiles non habe
tis: Porrò poteſtate accepta,malle in malo quàm in bono
uti, abuti eſt. Præterea angitur debitis multis,cũ ſit pau
per & inops. Iubeat authoritas ueſtra,de rebus epiſcopa
libus ea ſolui. Durum eſt enim,ſimul & honore priuari,&
onere premi debitorum.

¶ *Ad eundem pro Remẽſi archiepõ.* *Epiſtola.* C C X L VI.

AMantiſſimo patri & dño Eugenio dei gr̃a ſum
mo pontifici. B. Clareuallenſis abbas , modicũ
id qđ eſt. ¶ Parcat uobis de⁹. Quid feciſtis: Fa-
ciem hominis uerecundiſſimi confudiſtis : &
cuius laus eſt in eccleſia , ipſum in facie eccleſiæ humilia-
ſtis. Lætificaſtis oẽs inimicos eius:ſed quantos uos cõtri
ſtaſſe putatis: Hoc eſt modus cõdolendi:quia amicorum
non eſt numerus. Dilectus à deo & hoibus grãdis crimi-
nis luit pœnas:nullius conuictus:nullius confeſſus. Tene
mus Phinees,ſentimus zelum , Iſraelites perfoditur , ſed
nõ cum Madianitide. Imponitur ei q regem coronauit:
ſed in hoc non exiſtimat exceſſiſſe ſe tenorem priuilegio-
rum ſuorum. Obijcitur q ſcienter diuina pſumpſerit cele
brare in eccleſia interdicta. Negat . Suo tẽpore probabit
illud: purgabitur iſtđ. Eſto tñ. Putemus oĩa cõſtare, quæ
cunq; in abſentem aduerſarijs eius licuit aut libuit loqui.
Debuit ne hoc ſolo exceſſu cuius cætera laudabilia exti-
terunt: tã dure feriri: tã ſeuere aiaduerti: Semel exceſſiſſe,
etiã uirtus poterat reputari,ſi de ueſtro,non de uultu ini-
micorũ eius iudiciũ prodijſſet. Deinde qd in acto illo fie-
ri oportebat: Dies celebris,ſolemnis curia,iuuenis rex: &
qđ his maius eſt,dei negocium,de Hieroſolymitana.ſ.ex
peditione:propter qđ oẽs conuenerant. Prorſus hæc oĩa
miſſarũ & coronæ regiæ ſolẽnis debitiq; honoris,fruſtra
tionẽ nullaten⁹ admittebãt. Sed nec ipſi Bituricẽſi archi-
epõ omnino expediebat ut honor regis p eũ ĩpediret. Quæ
cũ ita ſe habuerit æſtimam⁹ locũ miæ nõ deeſſe , ubi tãta
neceſſitas typum excuſat contumaciæ. Nunqd poteſtatẽ
habetis tantũ percutere: & nequaquã ſanare: Noſtis qui
dixerit: Percutiã,& ego ſanabo. Abſit ut cuius tenetis ui- Deut. 32.
cem,non uſurpetis & uocẽ:uocem præcipue pietatis. Er-
go ſola hac uice redeat ſagitta Ionathæ retrorſum: & ſi ne
ceſſe fuerit,in me magis mittatur. Tolerabilius fateor ha-
buiſſem interdici mihi miſſarũ celebrationẽ: quàm archi
epõ pallij uſum. Eſt etiã qđ nõ mediocriter urõ pio rigo-
ri obuiat in hac parte, q filio ueſtro regi Ludouico poſſit
hinc non paruæ offenſionis & irritationis occaſio dari:
cum ipſe ſibi tota mali huius uideatur eſſe occaſio. Quod
planè tempore iſto nõ expedit: ne bonum quod urõ hor-
tatu bono & magno animo cœpit, dignum(qđ abſit)nõ
habeat exitum,ſi in ſcandalo & animi perturbatione hoc
egerit. De cætero mãdaſtis: & obediui: & fœcũdauit obe-
dientiã pcipientis authoritas. Siquidẽ annunciaui & lo- Pſal. 39.
cutus ſum: multiplicati ſunt ſuper numerũ . Vacuant ur-
bes & caſtella: & penè iam non inueniunt quẽ apprehen-
dant ſeptẽ mulieres uirũ unum : adeò ubiq; uiduæ uiuis
remanent uiris.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.* C C X L V I I.

NOn eſt mihi more multorum prooemijs uti ad
uos,ambitu uerborum:à re ipſa incipio. Homo
fallax uenit ad uos: credo ut fallat , ſed abſit ut
uos. Hoc enim non niſi in multorũ diſcrimen,
idq; maximum, poſſet accidere. Semper quidem ſicut fal-
lere malũ: ita falli à malo eſt plerunq;,& malum. Sed inter-
eſt quis,& in quo fallitur. Quãto ueſtra poteſtas & digni
tas maior: tanto ea quæ uobis fortè ſubreptio fit,non mo
do periculoſior ſed & turpior eſt: præſertim in eccleſiaſti-
cis cauſis. Si uerbi gratia Sagienſis hæc uulpecula fraudu
lẽta cõcinnãs dolos,uobis(ſicut callide cogitat illudere)
poterit ad uineã dñi ſabaoth,quã breui tpe parte nõ mo-
dica demolita eſt,ueſtra authoritate redire: quanta puta-
tis malignitate de cætero ſæuiturã: Heu quod reliquũ eſt
deuorabit. Nẽpe qui uenit uulpecula,redibit leena: & in
quoſq; tã cleri quàm ppli non iam calliditate utetur: ſed
crudelitate. ¶ Vigilãdũ utiq; aduerſus aſtutiã: ne ad tantã
ſæuitiã denuo prorumpere poſſit. Non ergo uos moueat
hois facies miſerãda, uilis habit⁹, uultus ſupplex, demiſſa
ſupercilia , uerborum humilitas , ſed nec ipſe quidem la-
chrymulæ: currentes(ut aiunt)ad nutum eius: doctæ mẽ-
tiri. Hæc oĩa in facie ſunt: & ſcitis q dixerit, Nolite ſm fa- Ioan. 7.
ciem iudicare. In his atq; ſimilibus forma pietatis extitit:
ſed non ſemper & uirtus. Veſtimenta ouium ſunt hæc, fre
quẽter(ſicut deſignauit dñs)uſurpata à lupis in ſtragem
maximam ouium: dum non ſe abſcondunt, qm̃ illi abſcon
dite ueniunt. Inde eſt q aliqui etiã ex noſtris pro eo ſcri-
pſerunt, talibus circumuenti mendacijs: parum aduerten-
tes quod à ſapiente ſapienter ac ueraciter dicitur : Eſt Eccle. 19.
qui ſe humiliat nequiter : & interiora eius plena ſunt
dolo . Vos ergo non attendatis ad uerba eius, neq; ad
corporis geſtus: opera interrogate . A fructibus eius co- Matt. 7.
gnoſcetis eum. Multa & grata dicuntur de eo : dicentur
& in eum,ſi eſt qui quærat & iudicet. Nolo dicere omnia
quæ audiui.

quæ audiui. Nec eñ oĩbus credẽdũ eſt: ſed nec oĩbus de-
credendũ. Vnam pono breuiter meã cõiecturam: certi ne
aliquid habeat, uos iudicabitis. Cur datos ſibi iudices de
clinauit? Si pſonas cauſat: non erant ſuſpecti. Si loci ipor
tunitatem: erat hoc in terra ſua, & in cognatione ſua: ubi
& expenſis paucis, & itinere non longo facile & abſq; la-
bore totũ negociũ poterat explicari. Reſtat ꝑinde nihil
aliud ſuſpicãdum: quàm fugiſſe hoĩem ſubdolum accuſan
tium multitudinẽ: q extra patriã cũ minime præ iopia ſeq
poſſent. Grãs agimus dño Lexouienſi: q zelo dom⁹ dñi ta
ctus, nec marſupio pepercit, nec corpori. Bon⁹ frater: cui
ſtudiũ eſt ſemen defuncti fratris ſuſcitare. Grãs & uos agi
te illi: qa ueſtro quoq; nomini hæc eius cura non parũ cõ
ferre uidetur: qua fit ut conuincatur malignus, & ſic deij-
ciatur: quæ eſt gloria ueſtra.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.* CCXLVIII.

SI rebus charitas ꝑcium facit: nil in ecclia ꝑcio-
ſius, nil optabilius bono utiliq; paſtore. Nẽpe
rara auis eſt iſta. Proinde ſicubi talis interdum
reperiat, & occaſio detur: confeſtim iniiciendæ
ſunt manus, & totis niſibus ſatagendũ, ne qua ui, ne qua
arte malitiæ fructuoſa promotio ualeat præpediri. Audi-
uimus in eccleſia Valentina, pari uoto cleri & populi ele-
ctum eſſe priorem caſæ dei. Mirum ſi bonus non fuerit ad
opus, ad quod aſſumit. Scire uultis unde id ſperem? Boni
hoc uolunt: nec põt bonus nõ eſſe q bonis placet. Nec mi-
nus ualidũ argumentũ mihi uidetur ꝙ bonus ſit: ſi malis
è regione diſpliceat. Decet ſanctitatem ueſtram uotis aſ-
ſentire bonorum: ne ſi ab iſto fortè reſilire cõtingat: alium
quẽ nolletis, ſtudio & cõſenſu prauorũ cõtingat recipe.

¶ *Ad Bernardum priorẽ portarum.* *Epiſtola.* CCXLXI.

REuerendiſſimis patribus & dñis amantiſſimis,
Bernardo priori portarũ, & ſanctis qui cum eo
ſunt. B. Clareuallis uocat⁹ abbas ſalutẽ in dño.
¶ Ex quodã beatitudinis ueſtræ reſcripto com
peri ſcripſiſſe me aliquid qđ me indicaret cõmotũ: uoſq;
iſtud non parũ metuere. Verũ id fruſtra. Nõ eſt qđ à pue-
ro ueſtro timendũ ſit uobis reuerendiſſimi p̃res: qui uos
in ueritate diligo ut amicos: & ſuſpicio ut ſctõs. Niſi fortè
nõ me, ſed mihi paterno timuiſtis affectu: ꝙ motus uobis
uiderer nõ ex rõne: aut ſi ex rõne, fortè plus quàm oporte
ret. Motus fateor fui, ſed pro uobis, non contra uos: atq;
id tenuiter ſatis. Si & hoc temere: ſed nõ temere confiteor
aduerſum me iniuſtitiã meã: & uos remittetis temeritatẽ
pcti mei. Ignoſcite mihi, ſic ſum: zelus dom⁹ uræ comedit
me. Non patior plane qđ in me eſt decolorari tantæ ſpeci
men ſctitatis: nam corrumpi poſſe abſit ut uerear. ¶ Prorſus
aũt diſplicet in pulcherrimo corpore, nõ ſolũ morb⁹: ſed
& næuus. Non planè bonus color, ſi ſctõrũ quiſpiã anxie
ferre abiectionem ſuã uideatur: de qua etiã & non gaude
re, & nõ gloriari, min⁹ eſt à perfecto. Porrò in ꝓpoſito per
fectiõis apparere impfectũ, næuus eſt. Ergo hic color mi-
hi in fratre natali diſplicuit. Quid eñ & ſi caſtum id fuerit
corã deo? Nẽpe oportet ꝓuidere bona etiã coram hoĩb⁹.
Sed dicitis: Nõ ipſe grauiter tulit: ſed nos. Ad idẽ reuerti
tur. Iterũ dico qđ ſentio. Cur uobis graue fuerit, non ui-
deo: niſi quia ipſi graue eſſe ſenſiſtis. Vos iudicate an hoc
eum decuerit, præſertim in nouitate uitæ. Nam ante hanc
(ut ſalua eius pace dixerim) non caruit hac nota: an uerò
nec culpa, ſuæ ipſius cõſciẽtiæ relinquẽdũ eſt. Et qđ ſi for-
tè hoc cogitauit dñs papa: cũ ſicut dicitis, electiõi ei⁹ aſſen
tire renuerit? Verit⁹ quippe ut æſtimo, liguas obtrectatorũ,
uetuit feſtinatã noui eremitæ promotionẽ, ne, ut dixi, lin-
gua maliloqua dicere poſſet, hunc eſſe quẽ ſemp optaue-
rat eremi fructum. Veruntamen quicquid dominus papa
intenderit, ſiue hoc ſiue aliud, me ignoraſſe ſciatis illud ei⁹
conſilium, ne quis dicat ꝙ meo inſtinctu id fecerit. Nam
quod ad me pertinet, mihi decretum eſt, ubi opportune
poſſem, non ſolum non impedire: ſed etiam totis uiribus,
& ambabus (ut dicitur) trahere manibus: ubi de gratia
quæ in eo eſt, deo fructificare ualeret. Quis dabit mihi ho-
mines literatos & ſanctos in eccleſijs dei præeſſe paſtores:
ſi non in omnibus: certè in pluribus: certè in aliquib⁹ ſal-
tem? Quid enim ſi iuuenis aliqua olim iuueniliter egiſſe
memoratur? Vetera tranſierunt: noua facta ſunt omnia. 2.cor.5.
Conſepultus eſt iterum Xp̃o per eremi baptiſmum: ego
olim ſepulta uitia retractabo? Iam ꝙ abbas Caxiacenſis,
ſiue Trecenſis dure dicuntur ſcripſiſſe uobis: oĩno cũ au-
diui, dure accepi: & cũ accepero tp̃s, nõ diſſimulabo: quã
tum quidẽ charitas poſtulabit, & familiaritas: q̃ mihi pro
eorum religioſitate ad ipſos eſt. Deo autẽ grãs, qui dedit
uobis non uinci à malo: ſed uincere in bono malum: quia
nõ rñdiſtis eis malum pro malo: aut maledictum pro ma-
ledicto. Porrò illas quas ad me aduerſus præfatos abba-
tes añ ſcripſeratis literas: nec ſtudio, nec uoluntate mea,
ad ipſorũ notitiã perueniſſe ſciatis. Et de his ſatis. Tẽpus
eſt ut non obliuiſcar mei. Clamat ad uos mea monſtruoſa
uita: mea ærumnoſa cõſciẽtia. Ego enim quædam chimæ-
ra mei ſeculi: nec clericum gero, nec laicum. Nam mona-
chi iamdudũ exui cõuerſationem: non habitũ. Nolo ſcri-
bere de me qđ uos per alios audiſſe exiſtimo, quid agitẽ,
quid ſtudeam, per quæ diſcrimina uerſer in mundo: imo
per quæ iacter præcipitia. Si quo minus audiſtis, ꝑcor ut
inquiratis: & ſm quod audieritis, & conſilium impenda-
tis, & orationum ſuffragia.

¶ *Ad eundem papam Eugenium.* *Epiſtola.* CCL.

AMãtiſſimo patri & dño Eugenio dei grã ſum-
mo pontifici. B. Clareuallis dictus abbas: modi
cũ id qđ eſt. ¶ Baluienſes monachi grauiter de
liquerunt: ſed nõ impune. Vobis pro hoc ipſo
laus & gratiarũ actio ab uniuerſa debet eccleſia: qa nõ ſi-
luiſtis, nõ diſſimulaſtis, non quieuiſtis. Efferbuiſtis ut de
buiſtis: percuſſiſtis: ſed ut ſanaretis. Q; ſi obliuiſcat miſere
ri dñs: & cõtineat in ira ſua miſericordias ſuas: unde ſani-
tas? Fiducialiter proinde poſt iudiciũ miam ꝑſtolamur:
ut miam & iudiciũ cantemus dño. Scimus ſcimus nõ de-
uiabit uicarius à ueſtigijs eius cuius uicarius eſt: nimirũ
cũ ille dicat, Qui mihi miniſtrat, me ſequat. Dicit aũt de Ioan.12.
illo ꝓpheta: Quis ſcit ſi conuertat & ignoſcat deus, & re- Iohel.2.
linquat poſt ſe bñdictionẽ? Hanc de uris quoq; poſterio-
ribus audacter exigim⁹. Alioquin nõ decet ut perdatis in
nocentẽ cũ impio. Eteñ qui malũ fecerunt, facti de medio
ſunt. Quid reſtat niſi ut reliquiæ ſaluæ fiant? Quidni ſaluẽ
tur qui obedierũt uobis, qui obedierũt ꝑdeceſſori uro?
Paulum loquor qui aiebat: Auferte malũ ex uobis? Itaq; 1.Cor.5.
miſeremini illis & non præiudicet iniquitas ſceleratorũ,
iuſtitiæ innocentium. Hæc dico, quia cauſa eſt eis cũ Edu
enſibus in præſentia ueſtræ maieſtatis: & timẽt ne noceat
ſibi iniquitas aliorũ. Sanè id ꝑcipue obſecramus, ut con-
cordiæ & paci ipſorũ operã detis: utriſq; ſiquidem bene
uolumus, atq; ita utriſq; credimus expedire.

¶ *Ad eundem pro Eboracenſi.* *Epiſtola.* CCLI.

SAeuit fruſtrata ambitio: imo deſperata furit.
Currit ad laqueũ homo perditionis: & debitã
iam olim in ſe ſententiam damnationis accele-
rat. Vel nunc manifeſta ſunt peccata eius præce
dentia ad iudicium. Anticipat manum ſucciſoris, arbor
maledicta & ſpinoſa: & cunctantem ſecurim in ſemet pro-
uocat. Heu quàm iuſtius illa iamdudum exeidiſſet: quàm
ſancti illi, quos contra ius & phas male ſtando deiecit? Et-
enim ſi non ſtaret, ſtãtes minime deieciſſet. Et illi quidem
in innocentia ſua, & pro innocẽtia corruerunt, multo me-
lius ſtantes: ſed ſanguis innoxius de manu illorum ꝓcul-
dubio requiretur, qui uires furtiuas tam noxiæ arbori ne
ſtatim corrueret miniſtrauerunt. Clamat cõtra eorum ca-
pita ſanguis ſanctorum de terra: quorum animæ in manu
dei ſunt, & iam non tanget eos tormẽtum malitiæ. Verũ-
tamen uiſcera mea erãt, effuſa ſunt: non recipio de uerbis
conſolationem. Et ſi poſſent eſſe qualicũq; ſolatio ſiue re-
medio, deficiunt tñ præ dolore, mœrore præcludũtur, in
terrumpunt ſingultibus. Vnum tñ ip̃mq; extremũ, quod
utiq; magis ſcribere quàm ꝓloqui poſſum: adhuc audite,

uel potius legite. Si adhuc ſteterit: pro hdolor uerendũ ne ipſius ſtatus ſit ueſter caſus: dũ quicquid adiecerit, ut po-
Mat. 7. te mala arbor quæ non põt niſi malos fructus facere: non illi iam, ſed uobis meritò imputetur.

¶ *Ad abbatem de Præmonſtrato. Epiſtola. CCLII.*

TVrbaui auditionem ueſtram: & timui. Scribitis ei cõtra me amaritudines: abſit aũt ut tam rõnabiliter, quàm terribiliter. Quid peccaui? an ꝙ ueſtrã perſonã ſemper amaui, ueſtrũ ordinẽ foui, & promoui ſemper qđ in me fuit? Fidẽ, ſi uerbis nõ habetur: opera facient. Vt quidem mea mihi conſcientia reſpondet: ego à uobis debui commendari. Sed quia contraria potius loqui & ſcribere libet: dabo ego uoci meæ uocem uirtutis ex factorum teſtimonio. Id quidẽ graue. Videar improperare beneficia: quod utiq; non decuerat. Vt minus ſapiens faciã: uos me cogitis. Cui unquã ueſtrũ ſiue ueſtrorũ noſtra opera opus fuit & defuit? Primo quidem locus ipſe præmonſtrati in quo degitis, noſter fuit: & noſtro munere habuiſtis. Nã nobis frater Vuido (hoc nomẽ primi incolæ loci) per manum epĩ antè donauerat. Deinde ꝙ hi de bello loco uobis ſe aſſociauerunt: nr̃i potiſſimum ſtudij fuit. Apud Hieroſolymam rex Balduinus dum adhuc uiueret, locũ ſancti Samuelis donauit nobis, & mille aureos ſimul de qbus ædificaretur: uos dono noſtro & locũ habetis, & aureos habuiſtis. Apud Virdunũ pro eccleſia beati Pauli ut eam uos haberetis quãtũ laborauerim, multi norũt: quantũ profecerim, ipſi ſentitis. Si quominus recognoſcitis uos: extant epiſtolæ noſtræ ad beatæ memoriæ papã Innocentiũ huius rei ueri iudices: & quaſi uiui teſtes. Illis de ſeptẽ fontibus locũ quem primum inhabitauerunt, Franceuals nomen ei nos contulimus. Propter qđ horũ uultis recedere ab amicis? Nunqd redditur pro bono malũ quia minamini uiolare pactum: ualedicere paci: ſocietatẽ deſerere: ſcindere unitatem? Sed eſto. De bono ope non me lapidatis, ſed de iniuria: ꝙ fratrẽ Robertũ cũ eſſet de ueſtra profeſſione, ſuſceperim, habitum ei monachicum tradẽs. Non inficior, apud nos eſt. Putaueră aũt me ſuper hoc ſatisfeciſſe uobis cũ ſuſceptionis illius rationem, ordinem, neceſſitatem, uiua & ueridica uoce expoſui: idq; non ſemel. Quia uerò necdũ quieſcitis, nõ erit mihi pigrũ reſcribere qđ r̃nderã: qñ uobis durũ nõ eſt repetere quod excuſaueram. ¶ Minime ego prædictum fratrẽ Robertũ aliquando ut à uobis exiret ſollicitaui: magis aũt à multis annis id cupientẽ: nõ ſemel, ſed ſæpe compreſſi. Quónam deniq; modo ſuſpectus haberi poſſum ꝙ fratrem Robertũ ſubduxerim uobis: cuius cõſilio & hortatu magiſtrum Ottonem habetis? Si neſcitis: ipſum interrogate. Si bene noui hoĩem, nõ negabit. Poſſem & alios forſitan nõ paucos nominare ſiue conuerſos ad uos, ſiue reuerſos: quos hodie nõ haberetis niſi à uobis ſuaſi fuiſſent, uel coacti. Parco autẽ nõ inops materiæ: ſed uerecundiæ ſatisfaciens diues. Inueni ego in clauſtris ueſtris qui ad uerbum prædicationis noſtræ cõpũcti & cõuerſi ad nos uenire diſpoſuerãt: cum ecce ſolicitantibus ueſtris retrahentes pedem, recepti & retenti ſunt in ordine & habitu ueſtro. Poſtmodũ uerò remordente eos conſcientia exire uoluerũt: & (ni fallor) exiuiſſent, niſi noſtro firmarentur non aſſenſu tñ, ſed & hortatu. Sed iam audite, quia iterũ uultis audire: quõ tandem fratrẽ Robertum receperim. Dñs papa ꝑcepit: nẽpe rogatus ab illo & eius amicis. Dicebat ueſtrũ ſeſe & abbatis eius aſſenſum ꝑce ſua obtinuiſſe: ne qs dicat ꝙ ꝑcepto extorſit. Negatis: qd ad nos? Ipſe uiderit. Si uobis ſummũ & ſanctũ põtificem falſitatis arguere libet, ignoſcite nobis: quia nos tãtæ ſanctitati nõ credere, & tãtæ maieſtati nõ obedire, nefas ducimus. Quanquã & uenerabilis abbas Godeſcalcꝰ qui de ueſtris eſt (nã is à dño papa ad uos huius rei gratia fuerat deſtinatus) nõ planè negauerat reportaſſe ſe à uobis & liberam fratris emancipationẽ, & ueſtram ipſius ſpontaneã confeſſionẽ. Iã de fratre Fromundo non eſt quòd uos laceſſatis: cum nequaquam cum ſine uoluntaria abbatis ſui cõceſſione receperim. Quod quidẽ nec uos latuiſſe, amara illa epiſtola demõſtrat, in qua nobis de ſola capituli nõ expectata cõniuentia calumniam ſtruitis. Quaſi uerò uel in mutua noſtra cõuentione id prohibitũ fuerit: uel emãcipatio filij ad capitulũ, & nõ potius ad ſolum ſpectet abbatẽ. Adijcitis & de domo quadã fratrũ ueſtrorũ de Baſſo fonte: ꝙ eam nos de medio tulimus, licet extra ſtatutos terminos conſtitutã. Atq; utinam prius quàm nos argueretis, eoſdẽ interrogaſſetis fratres: nõ ſolũ quis eã de medio tulerit: ſed etiã qua de cauſa. Neq; enim celaſſent uobis (ut cõfidimꝰ) huiꝰ rei ueritatẽ. Cæterũ audite eã nũc uel à nobis: ac deinde ſi ita placet, eos interrogate. Cœperant ædificare locum, ubi aliquas è ſororibus ſuis conſtituerent: longe quidẽ ab abbatia ſua: in confinio aũt duarum grangiarũ domus noſtræ, & prope paſcua ouiũ noſtrarum: rogauimus eos tanquã amicos, & quibꝰ fortè nõ inutiles fuiſſemus: ne ſeminariũ ſcandali, & diſſenſionum fomitẽ ſuis pariter & noſtris parerent, poſteris relinquẽdũ. At illi nihilominꝰ ædificabant. Hæc fuit tota uiolẽtia noſtra: ſic nos de medio tulimus domũ illã. Inexcuſabiles ſumus: ſi rogare, uim irrogare eſt. Reuera epĩs (quod negãdum nõ eſt) indignatus non mõ ꝙ oratoriũ in ſuo epãtu, ſed & ꝙ domũ in fundo eccleſiæ & terra feudi ſui ædificare ſe incõſulto præſumpſiſſent, cœpto interuenit opi: quãuis fruſtra. Nã nec uetiti ab eo, deſtiterũt. Exinde trãſeunti mihi per terrã illã, is q tũc erat abbas Baſſi fontis occurrens: indicauit ꝙ ab ædificatione ceſſaſſent. Veruntamen non tã propter nos, ſicut ex eius relatione cognoui, quàm propter militẽ illũ q terrã eis uiſus dediſſe grauabat eos in multis: ita ut de eo plurimũ quererentur. Quanquã & ſi pro ſola charitate noſtra id uoluntariè dimiſiſſent: nec religionẽ eorum dedecuiſſet: nec immeritis forſitan præſtitiſſe beneficiũ uideretur. Miror ſanè unde hæc tandem q̃rela emerſerit, cũ & abbas in bona (niſi fallor) & deuota erga nos uolũtate ꝑſentem finierit uitã: & qui ſubſtitutus eſt ei, frequenter & familiariter cõueniẽs nos in neceſſitatibus ſuis, nullã nobis q̃rimoniæ huiꝰ aliqñ fecerit mẽtionẽ. Deniq; & poſtea in eadẽ domo humaniſſime ſuſceptꝰ hoſpitio, nihil hinc uel ab ipſo abbate uel alio quoquam audiui. Sed & uobiſcũ in Claraualle poſtmodum pñs fuit abbas: & nuperrime Barri iã inſtãte capitulo ueſtro, unde literæ illæ q̃rulæ ne dicã calũnioſæ uenerũt: & nec hic nec ibi ſuper hoc, ſiue ab eo ſiue à uobis uel tenuiter quidem memini me fuiſſe cõuentũ. Præterea cauſamini ꝙ domunculã fratrũ ueſtrorũ de Brena cõuerſus Igniacẽſis cõbuſſit. O domunculã. Nẽpe umbraculũ quoddã ramorũ erat: ubi ſederet frater qui ſtantes adhuc in agro ſegetes cuſtodiret. Neq; hoc combuſtũ malitia: ſicut fideli relatione cognouimꝰ: ſed ꝙ poſitũ in agro quodã fratrũ Igniacẽſium terram occuparet quã excoli oportebat. Deniq; uix uno taxata eſt nũmulo domũcula hæc: & abbati de Brena ita iam (niſi fallimur) ſup hoc ſatisfactum, ut oĩno nec q̃ratur, nec habeat unde queratur. Si quominus: ubi id nos reſcire feceritis, parati ſumus ad oẽm ſatisfactionem. Sic & de abbate Longi põtis, ubi primo q̃relam ueſtrã accepimus, ꝙ inter terminos ueſtros domũ uellet ædificare, ꝓhibuimus eũ: & iã credimus deſtitiſſe. Si aũt: & id fiet: ubi factũ non eſſe nouerimus. Super oĩa plangitis ꝙ eccleſiã ſancti Foillani, q̃ de ordine ueſtro eſt: abbas noſter de Villari fecerit imbanniri. At fortè iuſtius uobis fratris & coabbatis ueſtri de ꝑdicta domo ſcti Foillani incredibilis obſtinatio, quàm ſummi pontificis repꝛehenſibilis animaduerſio diſpliceret. Noui ſiquidẽ ꝙ multis ueſtrorũ ipſiꝰ abbatis aĩoſitas diſpliceat grauiter: mirũ ualde ſi nõ etiam uobis. Ita ergo dico uobis hinc indignamini. Siquidem ipſe eſt cuius aut cupiditas aut cõtumacia fratribus ueſtris diuina fecerit officia interdici. Et quidẽ prolixũ eſt hoc negocium: & difficile eſſet uniuerſa eius ſubterfugia epiſtolari breuitate cõcludi. Cãm tñ interdicti quàm breuiter ĩtimabo. Poſt duas aut plures cõuẽtiões pacis, poſt diffinitiuã ſñiam iudicij iuxta mandatum capituli ur̃i ꝑ ur̃os & ur̃os
abbates

abbates promulgatã accitus demum ep̃s Cameracenſis,
ad cuius parochiã locus ſcti Foillani pertinere cognoſci
tur:cũ uideret abbatẽ obſtinato aĩo oĩa uiolare: etiã ſen-
tentia cũ eccl'iaſtica cogere uoluit ut dicebat.Ille uerò ut
redimeret tp̃s:ſummi põtificis audientiã appellauit. Ven
tũ eſt ante eũ. Qui poſtquã teſtimonio tã uṙorũ abbatũ
quàm aliorũ religioſorũ indubitãter agnouit abbatẽ ſcti
Foillani nõ ſolũ reſilire à cõpoſitionibꝰ,ſed & iudicio cõ
traire:eccl'iam eiꝰ inbãniri iuſſit donec ſatiſfeciſſet.Demũ
rogaſtis tã uos quàm ipẽ dñm Ciſtertienſem & uos,mul-
tiſq; tã uṙis quàm uṙorũ precibꝰ extorſiſtis pñte & ipſo
ep̃o q ꝓmulgãdæ ſniæ interdicti mãdatũ acceperat,ut ꝓ
uideref adhuc forma aliqua pacis.Abſente abbate de Vil
lari,tractata cõpoſitio:dictũq; eſt ep̃o ut ſi uel ipſam obſer
uaret abbas ſcti Foillani,abſtineret ab interdicto. Diſce-
dens aũt nec illã tenuit:ſed domũ quã & iudicij ſñia,& cõ
poſitiões oẽs diruẽdã eſſe diffinierãt:ita ut ſemel etiã di-
ruta iã fuiſſet:atq; interim cõtra cõuẽtionẽ & iudiciũ re-
ædificata:hãc,inquã,& tenuit & tenet:& alterã quoq; ſu-
ꝑædificauit.Quidni exequeref ep̃s mãdatũ aplicũ qđ ac-
ceperat de ꝓmulgãda ſñia interdicti,p̃ſertim addita p̃ua-
ricatione?Ego tñ ſperãs tãdẽ aliqñ uincere in bono ma-
lũ:eãdẽ ſñiam differri feci uſq; ad octauas Epiphaniæ:ſi
fortè interim uir ille cogitaret ut uel formã iudicij exeq̃re
tur,uel cõpoſitionẽ aliquã obſeruaret.Atq; utinã ſic con-
tingat:faciat deus pacis ut requieſcat ſup eũ pax nr̃a. Cùm
hæc ita ſe habeãt:nõ eſt qđ de nobis q̃ri debeatis: cũ iu-
Ephe.4. ſtius nos de uobis ut apparet q̃ri poſſimꝰ.Reliquũ eſt, ut
diligẽtes uos diligatis præſertim ſoliciti ſeruare unitatẽ
ſpũs i uinculo pacis.Illo,inquã,uinculo qđ inter nos &
uos cã pacis charitatiſq; firmatũ eſt:utiliter quidẽ: & nõ
minꝰ forſitã uobis quàm nobis.Si rũpẽdũ decernitis: nõ
expedit quidẽ.Sed nec licere ullatenꝰ puto.Nẽpe ubi cõ
munis eſt cã,pſonæ reatus p̃iudicare nõ deberet,& ſi ue-
ra eſſent q̃ in nos dicitis.Ego aũt fratres quicqd faciatis:de-
creui ſemp diligere uos etiã nõ dilectus.Occaſiones q̃rat
q uult recedere ab amico,mihi ſtudij eſt & erit nec cuiquã
amicorũ iuſtã in me diſceſſionis cãm dare:nec ſcrutari in
alio:ꝙ hoc quidẽ fictæ,illud uerò neglectæ amicitiæ ſit.Et
Eſai.41. quia ſm ꝓphetã glutinũ bonũ eſt:ſoluere uel potius ab-
rũpere uos poteritis:ſed nõ me.Adhærebo uobis etſi uo
litis:adhærebo &ſi nolim ipſe.Olim me alligaui forti uin
culo:charitate nõ ficta:illa q̃ nũquã excidit. Cũ turbatis
ero pacificus,cõturbãtibꝰ quoq; dabo locũ iræ:ne diabo
lo dem.Vincar iurgijs,uincar obſequijs. Inuitis p̃ſtabo,
ingratis adijciã,honorabo & cõtẽnentes me. Et nũc tri-
ſtis eſt aĩa mea ꝙ quacũq; occaſiõe offenderim uos:eritq;
triſtis uſq; dũ uṙa indulgẽtia releuetur . Si tardaueritis:
ibo & excuſabo præ foribꝰ,perſeuerabo pulſans:inſtabo
opportune importune donec uel merear , uel extorqueã
benedictionẽ.Pluſquã mediũ hyemis trãſijt iam,& tunicã
noſtrã uſq; adhuc fruſtratus expecto.

¶*Ad abbatem Garinum alpẽſem.* *Epiſtola*.CCLIII.

REuerẽdo prĩ & oĩ ueneratiõe digno dño abba-
ti Alpẽſi Garino,& uniuerſis eiuſdẽ loci frĩbꝰ,
frater Bernardꝰ uṙæ ſctitatis ſeruꝰ:de bono in
meliꝰ ſemp ꝓficere.¶Reuera nũc i te prĩ expior
Eccle.18. qđ i ſacris lrĩs legiſſe me memini:Cũ cõſummatꝰ fuerit hõ
tũc icipit.Iã ſeni reges,iã corona debebaf emerito:& ecce
tãquã nouꝰ in xp̃o miles,noua iterũ tibi excitas bella: ꝓ-
uocas aduerſariũ:& rẽ fortiũ p̃ſumis feſſus ſenex:dum ad
iterãdũ certamẽ,antiquũ hoſtẽ,& iã quodãmõ inuitũ cõ
pellis.Enimuero dñ p̃ter morẽ tuũ tuorũq; p̃deceſſorũ tra
ditiões diuinitꝰ inſpiratꝰ,eccl'ias & eccl'iaſtica bñficia re-
linqs:ſynagógas ſathanæ,id eſt cellulas extra cœnobiũ in
quibꝰ tres uel quatuor fratres ſine ordine,ſine diſciplina
habitare ſolẽt deſtruis:fœminas à monaſterio arces:cæte
riſq; pietatis ac diſciplinæ bonis ſtudioſiꝰ inuigilas ſoli-
Pſal.111. to:qđ aliud primꝰ & maximꝰ ille pctõr niſi uidebit & ira-
ſcef:dẽtibꝰ ſuis fremet & tabeſcet?Sed q̃ curas?Ecõtra tu
Pſal.118. in eiꝰ cõfuſiõe & tua cõſolatiõe cãtabis deo tuo: Qui ti-
mẽt te uidebũt me,& lætabunf:qa in uerbo tuo ſupſpera
ui.Nec timẽdũ ꝙ ſuccũbat hoſti,q nec cedit ætati.Vincit
annos animꝰ:& frigẽte iã corp̃e feruet ſctũ i corde deſide
riũ:artubuſq; fatiſcẽtibꝰ,durat tñ incolumis ꝓpoſiti ui-
gor:nec ſentit rugoſæ carnis infirma ſpũs prõptus . Nec
mirũ,Vr quid enĩ metuat ueterani domicilij ruinas , q fa-
bricã ſpiritalẽ uidet indies in ſublime cõſurgere , ꝑficere
in æternitatẽ?Certꝰ nãq; eſt,ſi terreſtris domus iſta diſſol 2.Cor.5.
uitur ꝙ ædificationẽ habet ex deo domũ nõ manufactam
æternã in cœlis.¶Sed dicet aliquis. Quid ſi morte p̃ueẽtꝰ
fuerit hõ,necdũ uidelicet ſpiritali ædificio cõſummato?
Perfectꝰ qppe,nõ habet quo proficiat . Et q ꝓficit:eo ipſo
quo proficit,ꝑfectus nõ eſſe conuincif.Eſt qđ ſecuri de il
lo plena fide reſpondeamꝰ.Dicemꝰ nẽpe: Conſummatus Sapi.4.
in breui,expleuit tp̃a multa.Bene multa:quia & uniuerſa
cõplectif.Qñ̃o enĩ nõ expleuit oĩa tp̃a qui trãſit ad æter-
nitatẽ?Quãta ſanè tẽpora non longeuitate,ſed longani-
mitate:hoc eſt nõ annorũ ſerie uel dierũ numero, ſed mẽ-
tis deuotione & inextinguibili ſemp proficiendi deſide-
rio ꝑcurrere potuit:tanta ſibi in meritis nõ immeritò ue-
dicauit.Retinet quippe uirtute:quod amiſit in tp̃e.Porrò
uera uirtꝰ finem neſcit:tẽpore nõ clauditur. Vñ eſt illud: 1.Cor.13.
Charitas nunquã excidit. Et itẽ : Patiẽtia pauperum nõ Pſal.9.
peribit in finẽ.Et:timor dñi ſctũs permanet in ſeculũ ſecu Pſal.18.
li.Nũquã iuſtꝰ arbitratur ſe cõprehẽdiſſe:nũquã dicit ſa Phil.3.
tis eſt: ſed ſemp eſurit ſititq; iuſtitiã : ita ut ſi ſemper uiue-
ret,ſemp quãtũ in ſe eſt iuſtior eſſe cõtẽderet: ſemp de bo
no in melius proficere totis uiribus conaref . Non enĩ ad
annũ , uel ad tp̃s inſtar mercennarij , ſed inæternũ diuino
ſe mancipat famulatui . Audi deniq; uocẽ iuſti: Inæternũ Pſal.118.
non obliuiſcar iuſtificationes tuas : quia in ipſis uiuifica-
ſti me.Et rurſum:Inclinaui cor meũ ad faciendas iuſtifica Pſal.111.
tiones tuas inæternum.Non igitur ad tẽpus. Proinde iu
ſtitia eius manet non aliquanto tp̃e, ſed in ſeculum ſeculi.
¶Sempiterna itaq; iuſti eſuries,ſempiternã meretur refe-
ctionẽ.Et licet in breui conſummetur pro tẽpore,iudicaf
tñ expleſſe tẽpora multa,pro uirtutis perpetuitate . Quo
deniq; pacto temporis breuitas bonorũ præiudicet ꝑpe-
tuæ deuotioni:quæ pertinacem reproborũ malitiã excu-
ſare non ſufficit?Ob hoc enim ꝓculdubio inflexibilis & Nota.
obſtinatæ mẽtis punif æternaliter malũ, licet tp̃aliter per
petratũ:qa qđ breue fuit tp̃e uel opere, longũ eſſe cõſtat
in pertinaci uoluntate:ita ut ſi nunquã moreref , nunquã
uelle peccare deſineret:imo ſemp uiuere uellet , ut ſemper
peccare poſſet.Proinde põt & de iſto ꝑ cõtrariũ itidẽ di-
ci:Cõſũmatꝰ i breui,expleuit tp̃a multa : ꝙ merito multo
rũ imo oĩm tẽpoꝝ receperit uicẽ,q nullo tp̃e uoluerit mu
tare intentionẽ.Itaq; indefeſſum proficiendi ſtudiũ,& iu-
gis conatus ad perfectionẽ:perfectio reputatur . Q: ſi ſtu-
dere perfectioni,eſſe perfectũ eſt:ꝑfectò nolle proficere,de
ficere eſt.Vbi ergo ſunt qui dicere ſolẽt:ſufficit nobis, no
lumus eſſe meliores quàm patres noſtri?O monache:non
uis proficere?Non.Vis ergo deficere?Nequaquã . Quid
ergo?Sic mihi,inquis,uiuere uolo,& manere in quo per-
ueni:nec peior fieri patior , nec melior cupio . Hoc ergo
uis,qđ eſſe nõ põt.Quid enĩ ſtat in hoc ſeculo?Et certè de
hoĩe ſpecialiter dictũ eſt:Fugit uelut umbra:& nunquã in Iob.14.
eodẽ ſtatu ꝑmanet.Ipſe deniq; hoĩs ſeculiq; author quan
diu in terris uiſus eſt,& cũ hoĩbus cõuerſatus eſt: nunqd
ſtetit?Et quidẽ teſte ſcriptura : pertranſijt bñfaciendo & Actu.10.
ſanando oẽs.Pertranſijt ergo ſicut nõ infructuoſe: ita non
remiſſe,non pigre, non lento greſſu:ſed quemadmodum
item de eo ſcriptum eſt:Exultauit ut gigas ad currendam Pſal.18.
uiam.Porrò currentẽ nõ apprehẽdit,q & ipſe pariter nõ
currit.Et quid ꝓdeſt Xp̃m ſequi:ſi nõ cõtingat cõſequi?
Ideò Paulꝰ aiebat: Sic currite ut comprehendatis . Ibi tu 1.Cor.9.
Chriſtiane fige tui curſus ꝑfectuſq; metam , ubi Xp̃s po-
ſuit ſuam.Factus eſt,inquit,obediens uſq; ad mortẽ.Quã Phil.2.
tumlibet ergo cucurreris:ſi uſq; ad mortẽ nõ perueneris,
brauiũ nõ apprehendis.Brauiũ Xp̃s eſt . Q: ſi illo currẽ-
te,tu gradum ſiſtis : non Chriſto appropias , ſed te magis

Pſal.72. elongās:timendumq́; tibi eſt qđ ait Dauid:Ecce qui elō-
gant ſe à te dñe,peribunt.Itaq; ſi proficere currere eſt:ubi
proficere,ibi & currere deſinis.Vbi uerò non currere, ibi
& deficere incipis.Hinc planè colligitur,quòs nolle ꝓficere,
Gen.28. non niſi deficere eſt.Vidit ſcalā Iacob:& in ſcala angelos:
ubi nullus reſidens,null⁹ ſubſiſtens apparuit,ſed uel aſcē-
dere uel deſcendere uidebant uniuerſi:quatenus palā da
retur intelligi inter profectū & defectū in hoc ſtatu mor-
talis uitæ nihil mediū inueniri:ſed quō ipm corpus nřm
continue aut creſcere cōſtat aut decreſcere : ſic neceſſe ſit
& ſpm̄ aut ꝓficere ſemp aut deficere. Intereſt tñ ꝙ nequa-
quā iuxta ordinē corporaliū uiciſſitudinū etiā ſpūs ſua
uel incrementa capit,uel patitur detrimenta . Nā ſemper
in robuſto & uegeto corpore anim⁹ mollior atq; tepidior
iacet:& rurſum in corpore debili & infirmo fortior uiget
prōptiorq́; ſpūs.Qđ ſe utiq; in ſe expertū cōteſtans ap'ls,
2.cor.12. Qñ infirmor,inqt,tunc fortior ſum. Sed & libēter gloria
tur in infirmitatib⁹ ſuis:ut inhabitet in me,ait,uirt⁹ xpi.
Quod quidē ſic aſtruimus exēplis,ut probem⁹ & oculis:
2.Cor.4. dū in te pater manifeſtū ſit nobis qđ dicitur:Cui⁹quippe
etſi hō exterior corrumpit:ſed interior renouat de die in
diem.Vñ eñ tantus ardor innouādi ordinis:niſi ex reno-
Mat.12. uatione mētis:Sic bonus hō de bono theſauro cordis ſui
profert bona:ſic arbor bona fructus bonos facit.Primi &
puriſſimi fructus tui.Sed quænā arbor hos ꝓtulit niſi pu
ritas cordis:Alioquin qñ impurus anim⁹ tāto ſtudio re-
gulæ inquireret eligeretq́; puritatē:Nec de turbido fon-
te limpidus emanat riuus: nec de ſordida mente munda
cogitatio.Intus eſt proculdubio:intus eſt quod delectat:
& ex illa plenitudine intrinſeca erumpit totū quod foris
exuberat:atq; in mente fulget qđ ſic placet in opere.Seq-
mini filij patrē:imitatores ei⁹ eſtote ſicut & ipſe xpi.Dici-
Canti.1. te:In odore unguentoꝝ tuorū curremus.Siquidē bonus
Eiuſdē.4. odor xpi eſt in oī loco.Nā ut taceā de uobis qui pñtes co
minus percipitis fragrantiā,tanta ad nos uſq; q lōgè ab-
ſumus ex ſtudijs eius bonis peruenit huius ſuauiſſimæ re
ſperſionis ubertas: ut nobis certiſſime fiat odor uitæ ad
uitā.Puto ꝙ & in cœleſtib⁹ id iā pſenſerint in odorē ſua-
uitatis:& quadā ſolito feſtiuiori exultatione decantent:
Canti.3. Quæ eſt iſta q̄ aſcendit p deſertum ſicut uirgula fumi ex
aromatib⁹ myrrhæ & thuris,& uniuerſi pulueris pigmē-
Eiuſdē.4. tarij:Et illud:Emiſſiones tuæ paradiſus malorū punico-
rum cū pomorū fructibus.Quicūq; inter uos hunc in cœ
lis iubilum non audit:inuidet.Quiſquis hunc non ſentit
odorem (ut omnium pace dixerim) putet.

¶ *Ad Simonem abbatem ſancti Nicolai.* *Epiſtola.* CCLIIII.

PRoinde ut uidetis & nō fruſtra erronea ouicu-
la ueſtra cōtra morē noſtrū à nobis : nō nobis,
ſed ſibi & uobis detenta eſt,cū tali circūuētio-
ne imo utili ſubuentione & fratri ꝑ arctioris ui
tæ deſiderio:& pro fratris reditu ueſtræ tandē nihilomi-
nus uolūtati ſatiſfactū ſit.Hæc aūt dico nō ut noſtrā erga
uos in hoc uelim cōmendare beneuolentiā,per quā quic-
quid facere poſſum,uix ſufficerē ſicut eſt demōſtrare ; ſed
ut certū habeatis qđ antè uobis dixiſſe me memini: quia
ſæpe inquietos aīos,quib⁹ ſua in qua ſunt uita non ſuffi-
cit:diſtrictior experta cōpeſcit.Cōſiliū noſtrū ſuper ipſo
fratre recōciliato,uelle uos ſcripſiſtis audire:ſed nō puta-
ui neceſſe fore:cū paratus ueniat non ſuā,ut ſolet,à uobis
extorquere,ſed ueſtræ,ut decet,in oībus uolūtati acquie-
ſcere.Difficultatē ingreſſus,quā ualde timet,ꝑ ipſo & cū
ipſo ſupplicamus pie temperari,& aliquanto mitius cum
eo agi,quàm cū cæteris ſolet fugitiuis.In ſimilibus eñ fa-
ctis cauſa diſſimilis ſimile recuſat iudiciū.Multū qppe dif
ferūt à ſe q timore,aut odio religionis de monaſterio fu-
git:& qui eiuſdem amore & deſiderio tranſit ad aliud.

¶ *Ad Ludouicum regem Francorum.* *Epiſtola.* CCLV.

LVdouico dei grā excellentiſſimo regi Franco-
rum.B.Clareuallis uocat⁹ abbas fidelis ſuus:ſa
lutem à rege regū,& dño dominātiū,ipſi & dile
ctæ eius,& filijs eius. ¶ Regna terræ & iura re-
gnorum,tunc ſanè ſana ſuis dñis atq; illæſa perſiſtunt : ſi
diuinis ordinationibus ac diſpoſitionibus non reſiſtunt.
Cur dñe iraſcitur furor tu⁹ cōtra dei electū:quē tua quoq;
ſublimitas ſuſcepit & ꝑelegit:tibi quidē in patrē,filio au-
tem tuo in Samuelē:Armatur regia indignatio nō planè
in extraneos:ſed in ſemetipſam & ſuos.Non mirū ſi iuxta
ſcripturā ira uiri iuſtitiā dei nō operat:q ꝑpriæ quoq; uti Iaco.1.
litatis,ſed indignitatis,ſed ſalutis facit ſæpe ut nec mani-
feſtū oībus aduertas periculū,ſentias damnū.Colligit cō
ſilium.Quid in hoc detrahit regiæ gloriæ,regni utilitati-
bus:Ibi uniuerſæ eccleſiæ cōmendabitur ac rememorabi
tur excellentiæ ueſtræ prompta & ſpecialis deuotio:ꝙ re
gum prim⁹ aut certè inter primos rabici perſequentium
eandē matrē ueſtrā ſtrenuiſſime & chriſtianiſſime defen-
dendo obuiaſtis.Ibi glorioſe ab ingenti illa multitudine
debitæ gratiæ referentur uobis:ibi à milib⁹ ſctōrum ora-
bitur pro uobis & ueſtris.Aliàs autē quàm ſit hoc tēpore
neceſſarius cōuentus epiſcopoꝝ,nullus ignorat: niſi qui
durus corde matris eccl'iæ anguſtias nō attēdit.At calor,
inquiunt,nimius eſt: quaſi nos glacialia corpora habea-
mus.An corda nobis magis congelata ſunt : & nemo eſt Amos.6.
qui iuxta prophetā cōpatiatur ſuper cōtritione Ioſeph:
Sed hæc aliàs.Nunc autē ego minimus in regno ueſtro,
ſed dignitate,non fidelitate:dico uobis:non expedit uel-
le impedire tantū & tā neceſſarium bonū.Nec deſunt cui
dentes cauſæ quibus id manifeſtū facere poſſem : quas &
nunc proferre in medium ad manū mihi eſt: niſi ꝙ ſat ar-
bitror dictum ſapienti. Tamen ſi quid ex apoſtolicæ au-
thoritatis rigore proceſſit:unde ſe meritò eſſe turbatā cel
ſitudinis ueſtræ ſerenitas arbitratur:qualiter hoc ipm re-
uocetur aut tēperetur prout oportet ad honorē ueſtrū:fi
deles ueſtri qui adhærent,totis uiribus enitent . Interim
nos quoq;,ſi quid poſſumus,non diſſimulabimus.

¶ *Ad dominum papam Eugenium.*
Epiſtola. CCLVI.

NOn eſt leue uerbum quod ſonuit: triſte ſatis &
graue eſt.Et cui triſte: Imo cui non triſte: So-
li filij iræ iram non ſentiunt , nec triſtantur tri-
ſtibus:ſed lætantur & exultant in rebus peſſi-
mis.De cætero communis triſtitia eſt:quia communis eſt Puer.2.
cauſa. Benefeciſtis iuſtiſſimum zelum noſtræ Gallicanæ
eccleſiæ collaudando & corroborando authoritate lite-
rarum ueſtrarū.Non eſt (dico uobis) in cauſa tā genera-
li & tā graui tepide agēdum:ſed nec timidè quidē . ¶ Legi Nota.
apud quēdā ſapientē:Nō eſt uir fortis cui non creſcit ani
mus in ipſa rerū difficultate.Ego aūt dico: fideli homini
magis & inter flagella fidendum. Intrauerunt aquæ uſq;
ad animam Chriſti:tacta eſt pupilla oculi ei⁹.Exerend⁹ eſt
nunc uterq; gladius in paſſione domini,Xpo denuo pa-
tiente,ubi & altera uice paſſus eſt.Per quem autē niſi per
uos:Petri uterq; eſt:alter ſuo nutu, alter ſua manu q̄ties
neceſſe eſt euaginandus.Et quidem de quo minus uide-
batur,de ipſo ad Petrum dictum eſt : Conuerte gladium Ioan.18.
tuum in uaginam.Ergo ſuus erat & ille:ſed nō ſua manu
utiq; educendus. Tempus & opus eſſe exiſtimo ambos
educi in defenſionem orientalis eccleſiæ.Cuius locum te-
netis:zelū negligere non debetis.Quale eſt hoc,principa
tum tenere,& miniſterium declinare:Vox clamantis:Ve
nio Hieroſolymā iterū crucifigi.Ad quā uocē etſi alij tepi
di alij & ſurdi ſint:ſucceſſori Petri diſſimulare non licet.
Loquetur & ipſe:Et ſi oēs ſcādalizati fuerint: ſed nō ego. Mat.26.
Nec terrebitur dānis prioris exercitus:quib⁹ magis reſar
ciendis operā dabit.Nunquid ideo non debet facere ho-
mo quod debet,quia deus facit quod uult:Ego uerò pro
tantis malis,tāquā Chriſtianus & fidelis meliora ſpera-
bo:& omne gaudiū æſtimabo ꝙ in uarias tētationes in-
cidimus.Reuera panem doloris comedimus:& potati ſu Iaco.1.
mus uino cōpunctionis.Quid diffidis amice ſponſi:qua-
ſi non more ſuo uinū bonum ſeruauerit uſq; adhuc beni-
gnus & ſapiēs ſponſus:Quis ſcit ſi conuertat & ignoſcat Iohe.2.
de⁹,& relinquat poſt ſe benedictionē: Et certè ſic opari,
ſic iudicare

ſic iudicare ſuperna diuinitas ſolet, ſcienti loquor. Quan-
do aũt magna bona mortalibus prouenerũt, quæ nõ ma-
gna præuenerint mala? Nam ut cætera taceã: nonne illud
unicum & ſingulare beneficiũ noſtræ ſalutis p̃ceſſit mors
ſaluatoris? Tu ergo amice ſponſi: amicum te in neceſſitate
ꝓbato. Si triplici illo amore de quo tuus interrogatꝰ eſt
Ioã. 21. ꝓdeceſſor, tu quoq; toto corde, tota aĩa, tota uĩtute Xp̃m
diligis ut oportet: nihil reſeruabis, nihil diſſimulabis in
tanto periculo ſpõſæ eius: ſed quicquid habes uiriũ, qc-
quid zeli, qcqd ſollicitudinis, quicqd authoritatis, qcqd
ꝑtãtis, impendes. Singulare p̃iculũ, ſingularẽ exigit ope-
ram. Fundamentũ cõcutiſ: & tanquã immĩnẽti ruinæ, to-
tis eſt niſibus occurrendũ. Et hæc ꝓpter uos: ſidẽter qdẽ:
ſed fideliter dicta. De cætero uerbũ illud qđ iã (ni fallor)
audiſtis, quõ uidelicet in Carnotenſi cõuẽtu (quonã iudi-
cio ſatis miror) me quaſi in ducẽ & principẽ militiæ ele-
gerũt: certũ ſit uobis nec conſilij mei, nec uoluntatis meæ
fuiſſe uel eſſe: ſed nec poſſibilitatis meæ (quãtũ metior ui-
res meas) ꝑuenire uſq; illuc. Quis ſum ego ut diſponã ca-
ſtrorũ acies, ut egrediar ante facies armatorũ? Aut qd tã
remotũ à ꝓfeſſiõe mea, etiã ſi uires ſuppeterẽt, etiã ſi ꝑitia
non deeſſet? Sed neq; hoc meũ eſt ueſtrã docere ſapiẽtiã:
noſtis hæc oĩa. Tñ obſecro ꝑ illã charitatẽ qua mihi ſpe-
cialiter debitor eſtis: ne me hũanis uolũtatibꝰ exponatis:
ſed ſicut ſingl'ariter uobis incũbit, diuinũ cõſiliũ perqui-
ratis: & operã detis, ut ſicut fuerit uolũtas ĩ cælo, ſic fiat.

¶ *Ad eundem pro fratre Philippo.* *Epiſtola.* CCLVII.

EſT negociũ qđ cæteris nõ miſcemꝰ: quoniam
cæteris ampliꝰ tangit & angit nos: & eget ſin-
gulari propriæ precis inſtãtia. Philippꝰ noſter
cum ſe exaltauit, humiliatus eſt: ſed cum ſe hu-
miliauit, non eſt exaltatus: quaſi utrunq; pariter dominꝰ
non dixiſſet. Rigor eſt: ſed ſine diſpẽſatiõe. Iudiciũ: ſed ſi-
Matth. 7. ne miſericordia. Multi (qđ negandũ non eſt) ſic mẽſura-
uerũt: ſed nullus ita ſibi uoluit mẽſurari. Si aũt in qua mẽ-
ſura menſi fuerimus remetieſ nobis: erit ꝓfectò iudiciũ ſi-
ne mĩa ei qui nõ fecerit mĩam. Capax eſt ueſter apoſtolatꝰ
rei utriuſq;: & zeli ſcilicet, & miſeratiõis. Et honor quidẽ
maieſtatis iudiciũ diligit: ſed abſit ut ad p̃iudiciũ mãſue-
Luce. 16. tudinis. Quãquã diſpẽſator ille cuiꝰ laus eſt in euangelio,
elegit potiꝰ fraudẽ facere ſuo dño quàm ꝓxio nõ miſere-
ri. Deniq; pro centũ nũc qdẽ octoginta, nũc uero qnqua-
ginta redhibuit. Iuſte laudatꝰ eſt: qui dño ſuo rerũ maluit
quàm perſonarũ iacturã facere. Et qa dignꝰ eſt q ſic operaſ,
mercede ſua: uno tali ope quos ille retinuit ſeruos, iſte ſi-
bi fecit amicos. Quid facimꝰ? Videmur itraſſe cauſam, nõ
porrigere precẽ. Non expedit ita. Si ꝑgimꝰ iſta dicere: iu-
diciũ ꝓuocamꝰ, nõ mĩam. Nulla mihi fiducia in argumen-
tationibꝰ iſtis, nõ plus quàm in telis aranearũ. Fruſtra ia-
Prouer. 1. ciſ rhete ante oculos pẽnatorũ. Noui quàm ualidiora ua-
leãt mihi m̃deri: præſertim à tali ingenio. Quãobrẽ arma
mea p̃ces pauperũ ſunt: & abundamꝰ in gñe iſto. His ce-
dat neceſſe eſt machinis turris fortitudinis etſi aliàs inex-
pugnabilis. Nõ repellet pauperũ preces pauperũ pater,
pauptatis amator. Qui nã iſti? Nõ ſum ſolꝰ: & ſi ſolꝰ, for-
taſſe præſumere poſſem. Oẽs filij ueſtri q mecũ ſunt, & q
mecum non ſunt: mecũ tamen ſunt in hac ſupplicatione.
Quis numeret eos? Solus (ſanè frater) Philippus excipiſ,
q nec poſtulat, nec petit poſtulari: & an uelit, ignoro, ma-
gis quod in ſe eſt elegit abiectus eſſe in domo dei ſui. Sed
nec nos quidẽ pro homine, ſed ꝑ ordine poſtulamꝰ: cui di-
ſpenſationẽ in eo factam nõ parum profuturã cõfidimus.

¶ *Ad eundem pro fratre Rualeno.* *Epiſtola.* CCLVIII.

IN ueritate cõperimꝰ Rualenũ noſtrũ nedum
requieſcere in quo poſitꝰ eſt: ſed nec aliquãdo
requieturum confidimꝰ. Quãobrẽ opꝰ eſt ma-
turato remedio, nõ ſolum illi, ſed & mihi. Vror
dico uobis: quãdiu ille in ſcandalo eſt. Nolite mirari hoc
una anima ſumꝰ: niſi ꝙ ego mater, ille filius: nam patris iu
eo ceſſi uobis & nomen & authoritatẽ. Solus qui trãſfun-
di non potuit: mihi remanſit affectus: qui me excruciat.
Mater autem nõ poteſt obliuiſci filij uteri ſui. Id me fuiſſe Eſa. 49.
quis dixerit: ego adhuc eſſe ſentio. Clamat matrem pe-
ctus triſte: & continuus dolor cordis mei pro eo. Quæri-
tis de quo querar? De me. De uobis mihi queror: ſed uo-
bis. Ego ego ſæua & pia mater proprijs uiſceribus nõ pe-
perci ut caſtificarem cor meũ in obediẽtia charitatis. Im-
molaui de ſinu meo chari pignoris hoſtiam: & non in an-
garia fateor: ſed in uolũtate mea parui uoluntati q̃ quos
uult angariat. At ille non ita. Renitebatur quamuis fru-
ſtra planè angariatꝰ tam à me quàm à uobis. ¶ Nũqd ego
timere potui tãta obſtinatione ſemper reniſurũ? Pij cor-
dis eſt cedere importunitati: quæ ad id quod oportet ad-
duci non patitur. Alioquin inuitũ tenere, ad qđ inuitus
tractus eſt durum pro illo: fructuoſum nemini eſt. Porrò
occupare locũ, & non facere fructũ: nec loco expedit, nec
uos decet, nec nos. Nemo (ut ait beatꝰ Ambroſiꝰ) inuitꝰ
benefacit, etiam ſi bonum eſt quod facit: quia nihil ꝓdeſt
ſpiritus timoris, ubi non eſt ſpiritus charitatis. Obſecra-
mus itaq; per uiſcera miſericordiæ dei noſtri exhibete ui-
ſcera patris, & infantem, dũ adhuc uiuit, remittite ad ube-
ra matris: cuius fortaſſis hic totus languor eſt ꝙ ſit præ-
propere ablactatus. Melius enim uiuere ſinitur, quàm di-
uiditur. Quæ utilitas in ſanguine eius? Vnũ ſcio, non pa-
tris nõ matris illa uox erit: nec mihi nec tibi ſit, ſed diui-
datur. Hoc uos fortè nõ timetis, qa nõ creditis prouẽtu-
rũ. Sed ſcriptitatiões & muſitatiões frequẽtiſſime uenien-
tes in manus noſtras, plenæ ſunt timore iſto: minitantes
hominis fugam: & diuiſionem uel potius diruptionẽ nõ
modo à uobis ſed & à nobis.

¶ *Ad eundem pro eodem.* *Epiſtola.* CCLIX.

ET ſi quid aliquando uoluiſ quod uelle me no-
luiſtis: mãſuetudinis ueſtræ dignatio eo me ꝑ-
uocat: ut quod uultis, non modo uelim: ſed &
auide uelim. Placet uobis ut frater Ruãlenꝰ ab-
bas ſit apud ſanctũ Anaſtaſiũ: & mihi. Placuerat & ante:
ſed quia nimis ille nolebat: placitum in non placitum ue-
nit. Porrò ueſtro beneplacito non cõuiuente rurſum ut
iuſtũ eſt, nõ placitũ in placitũ redit. Experiri licet. Factũ
eſt qđ p̃cepiſtis: nõ quia p̃cepiſtis: ſed quia uoluiſtis. Ex
uolũtate ergo: & non quaſi ex triſtitia, uel ex neceſſitate
executio maturata mandati obediẽtiã ꝓbat, de uolunta-
te ſtilus interrogeſ. Si cõtentus non forem mandatũ face-
re: nõnne iuxta uerbũ dñi ſeruus inutilis eſſem, ſoluẽs de-
bitũ? Nũc aũt qa adieci uelle: iam non ſeruus, ſed filius. Luce. 17.

¶ *Ad abbatem Ruelanum.* *Epiſtola.* CCLX.

SAtis ſuperq; afflixit nos abſentia tua Ruãlene
chariſſime: ſed longe magis comperta tua triſti-
tia turbati ſumus. Etenim iuſtius te quàm no-
ſtram de te deſolationẽ ſeu deſtitutionem plan-
gere nobis uidemur: & deſolatio quidem non parum dã-
noſa: & non parum moleſta: nempe tam dulci filio, tam
utili fratre, tam neceſſario adiutore. Verum quò uerius
iſta de tua amabilitate memoramus, eò affectuoſius com-
patimur merori tuo: pluris multo habentes tuum incõ-
modum, & longe ægrius ferentes: quàm noſtrum dam-
nũ. Deniq; non diſſimulauimus, non quieuimus, nõ ſilui-
mus, tẽtãtes ſup hoc deum penè uſq; ad irritandũ ſummũ
& ſanctũ põtificẽ: ut quomodocũq; uel cũ noſtro pericu-
lo te reuocaremus. Sed qa adhuc fruſtrati ſumus in cun-
ctis moliſionibus & conatibus noſtris: ſupernis tandẽ iu-
dicijs uel fatigati cedentes: & dantes potẽtiæ manus: qm̃
qđ uolumus nõ ualemus: id uelle cogimur qđ poſſumꝰ.
Tu igitur frater chariſſime & deſiderantiſſime cõfortare
in dño & noli iam cõtra ſtimulũ calcitrare: ne dum pun-
geris tu, plurimi q te in dño plurimũ amant, pariter cõpũ-
gantur. Parce tibi & nobis, qui tuo amore nec ipſi nobis
pepercimus. Magis autem induere fortitudine: cõfidens
& ſciens qa gaudium domini fortitudo tua. Induere læti-
tia ſalutari: ut & nos de tua iocunditate lætantes, hilarem
datorem diligenti deo: tum pro tua pace: tum pro noſtra
conſolatione laudes & gratias referamus.

¶ *Ad dominum papam Eugenium pro quodam paupere abbate.* Epiſtola.CCLXI.

VNus de militibus templi uoluit monachari in ordine noſtro: nec defuerũt de noſtris qui ei in tali uolũtate aſſentirent. Sed cum nõ auderent eũ in ſuis clauſtris recipere, qm̃ nõ licebat: occulte eum duxerunt ad quãdã abbatiam quæ dicitur uallis, mandantes & ſuggerẽtes abbati, ut nigrũ habitum de alio ordine monachorum faceret ei tradi: & ſic eum reciperẽt: nẽmeq; illi darẽt. Et factũ eſt ita. Res nobis innotuit & per nos delata ad capitulum eſt, capituli decreto frater ille foras miſſus eſt. At fratres de tẽplo minime hoc contẽti, literas nihilomin⁹ a ueſtra maieſtate ep̃o cathalaunẽſi attulerũt: qb⁹ abbatẽ ſcti Vrbani (nã iſe q militi habitũ tradiderat) ab introitu eccleſiæ ſuſpenderet: donec ſe ueſtro cõſpectui præſentaret. Inde eſt ꝙ abbas de uallibus quo rogante ille hoc fecit, nil mali ſuſpicat⁹: cõpulſus eſt in magna anxietate animi fratrẽ latorẽ p̃ſentiũ mittere ad pedes miæ ueſtræ: ut qui per eum intricatus eſt, per eum expediatur: ſi tñ hoc tam ipſe quàm etiam nos aiũ filij ueſtri, à ueſtra ſancta paternitate potuerimus promereri.

¶ *A eundem pro monachis Moſonẽſibus.* Epiſtola.CCLXII.

NOn poſſum deeſſe denuo dño Remẽſi i petitione ſua: p̃ſertim cũ digna ſit exauditu. Rogam⁹ proinde & oĩ inſtantia ſupplicam⁹ pro pauperibus monachis Moſonẽſibus, ut ab opp̃ſſione quã ſuſtinent, ſicut per latorem præſentiũ noſſe poteritis, citius liberẽtur: & ab eis iniuriæ ſiue calumniæ malignãtiũ in manu ueſtra ualida propulſentur. Hoc enim eſt pro quo pauperes dẽlonge miſerunt clamantes ad uos. Iam quale reſponſum à uobis oporteat reportari: doceat uos amantiũ tã iuſtitia quàm pauptas: & p̃fati uiri qui p eis interuenit, & uos non parũ diligit, reuerentia.

¶ *Ad eundem pro abbate Caziacenſi.* Epiſtola.CCLXIII.

POrrexerã preces, cũ poſſem fortè iubere: & me putauerã exauditũ. Sed qa cõperi non ita eſſe: mihi uideor nõ tã ſimpliciter fore cõtereq; petendũ: ſed clamandũ in uociferatiõe. Neq; eñ tenuiter ſeu æquanimiter fero repulſam: quã hacten⁹ expertus nõ ſum. Facite itaq; qđ debetis, facite qđ ſoletis: nã conſuetudo debitorẽ uos fecit, facite inquã, etſi nõ qa rogamini, certè qa iubemini. Itaq; reuertimini ad iudiciũ nec eñ iuſtitiæ uidet eſſe, ut uir religioſus & amicus noſter & fili⁹ ueſter abbas Caziacẽſis qđ iuris eſt monaſterij ſui pdatis pp uerbũ incaute à ſe icõſulteq; p̃latũ, & abſq; eccliæ ſuæ aſſenſu. Quãquã etſi illi uerbo oĩno ptinaciter adhæreat aduerſarius, utpote iuſtitiæ nõ cõfidens: iuſto ut putamus iudicio p̃dicto abbati nõ debebit obeſſe, cũ uiri illi in quorũ cõniuẽtia res poſita eſt nõ concordaſſe, ſed potius diſſenſiſſe ſciant. Ex hoc credim⁹ qa nõ contriſtabitis nos: neq; conturbabitis. Sic deus lætificet animã ueſtrã: ſic uos ab oĩ perturbatione cõſeruet, pater amande & honorãde ſi oĩbus ſeruis xp̃i ſed nobis ſpecialiter.

¶ *Petrus Cluniacenſis abbas ad Bernardum abbatem Clareuallenſem.* Epiſtola.CCLXIIII.

FOrti ac ſplendidæ monaſtici ordinis imo toti⁹ eccleſiæ dei colũnæ, domino B. Clareuallis abbati: Petrus humilis Cluniacenſis abbas ſalutẽ quam repromiſit deus diligentibus ſe. ¶ Si liceret: ſi dei diſpoſitio non obſtaret: ſi in hoĩs poteſtate eſſet uia eius: maluiſſem chariſſime btitudini tuæ nexu indiſſolubili adhærere: quàm uel principari inter mortales alicubi uel regnare. Quid eñ? Nonne regnis oĩb⁹ terrenis præferri à me deberet grata nõ ſolũ hoĩb⁹: ſed & ãgelis ipſis cohabitatio tua? Cõciuẽ te illoꝝ ſi dixero: licet nõdũ ſpes i rẽ trãſierit: p miſericordis dei grãm mẽdax nõ ero. Si planè mihi datũ fuiſſet uſq; ad ultimũ ſpm̃ tecũ hic eſſe: daretur fortaſſis poſthac & ubi eſſes etiã perpetuo eſſe. Quo eñ currerẽ niſi poſt te: tract⁹ odore unguẽtorũ tuoꝝ à te. Qđ, qa ſemp nõ dat: utinã ſæpe daret. Et qa nec illud eſt: utinã ſaltẽ frequẽter uideã miſſos à te. Et hoc quoq; quia raro cõtingit: uolo ut uel in p̃xĩo ſctitas tua amãtẽ ſe per ſuũ nũciũ uſq; ad octauas dñi mecũ mãſurũ uiſitet: in quo tuus ut mihi uidet ex pte, & me⁹ ex toto ſpũs requieſcit. Videbo te ſctẽ frater i illo: audiã te p illũ: & qdã q̃ ſecreto nota fieri uolo ſapiæ tuæ, mãdabo p ipm̃. Sãctæ aiæ tuæ ſctis q; ſub regimine tuo oĩpotẽti dño ſeruiẽtib⁹: me noſtroſq; quãtis poſſum p̃cib⁹, quãta poſſum deuotiõe cõmendo.

¶ *Ad Petrum Clumacenſem abbatem.* Epiſtola.CCLXV.

QVid facis ô bone uir? Laudas pctõrẽ: miſerum beatificas. Reſtat ut ores ne inducar in errorẽ. Inducor aũt ſi tantis delectatus p̃conijs, ignorare me cœpero. Propemodum id mihi cõtigerat uiſis literis beatitudinis tuæ, & beatificationis meæ. Quàm btũs nũc eſſem, ſi uerbis beari poſſem? Beatum tñ me dixerim: ſed fauore tuo, non meis laudibus. Beatum ꝙ diligor à te: ꝙ diligo te. Quanquã & hãc mihi dulcẽ licet buccellam liquãdã arbitror: nec oĩno plenis, ut aiũt, buccis admittendã. Miratis cur hoc? Nẽpe non uideo in me unde tñ diligi meruerim: præſertim à tanto. Scio autẽ qa plus iuſto uelle diligi: minus eſt à iuſto. Quis mihi det tãtæ hũilitatis inſigne, tã imitari poſſe quàm ammirari? Quis mihi tribuat ſctã & deſiderata p̃ſentia tua: nõ dico ſemp: nõ dico ſæpe: ſed uel ſemel in anno frui? Puto quia nulla uice reuerterer uacu⁹. Nõ iquã fruſtra cõſpicerẽ uirtutis exẽplar: diſciplinæ ſummã: ſpeculum ſctitatis. Qđ q; min⁹ uſq; adhuc à Xp̃o didiciſſe me fateor, nõ incaſſum ſi de oculata pcipere, quàm ſis & tu mitis & humilis corde. Verũ ſi tibi pgo facere qđ à te mihi factũ q̃ror: & ſi ṽitatẽ dicã: ueritatis tñ legi nõ cõcordabo in q̃ legit: Quod tibi Tob. 4.
nõ uis fieri, alij ne feceris. Itaq; iam r̃ndeam⁹ petitiũculæ ũræ: q̃ ep̃lam cõcluſiſtis. Is quẽ mitti nobis iubetis, modo mecũ nõ ẽ: ſed cũ dño Altiſſiodorẽſi: & ita ifirm⁹, ut ſine nimio icõmodo, nec ad nos uſq; poſſe adhuc uenire dicat.

¶ *Ad Sugerium abbatem ſancti Dionyſij in obitu eius conſolatoria.* Epiſtola CCLXVI.

CHariſſimo & intimo amico Sugerio dei gratia abbati ſancti Dionyſij: frater. B. gloriã quæ ab intus eſt: & gratiã q̃ deſuper uenit. ¶ Hõ dei ne trepides exuere hominẽ illũ q de terra eſt, illũ qui te deprimit uſq; ad terrã: & conatur deprimere uſq; ad inferos. Iſte eſt q uexat, q onerat, q oppugnat. Quid tibi & terrenis exuuijs: q ad cælũ iturus ſtola gloriæ mox indui habes? Præſto eſt: ſed ueſtito nõ dabit. Veſtire nouit illa: non ſuperueſtire. Suſtine ergo patiẽter, imo libenter accipe nudus & nõ ueſtitus inueniri. Deniq; & deus ipſe uult ueſtiri: ſed cum nudus eſt, non cum ueſtitus. Hõ dei nõ reuertet ad deũ: niſi is q de terra eſt, & terra eſt, in terrã ierit. Hi eñ duo hoĩes ſibijnuicẽ aduerſant: nec erit pax donec ab inuicẽ ſeparentur. Et ſi pax fuerit, non erit pax dñi: nõ erit pax cũ dño. Nõ es tu de illis qui dicunt Ezech. 13.
pax, & nõ eſt pax. Te expectat pax illa q̃ exuperat oẽm ſenſum: te expectant iuſti donec retribuatur tibi: te expectat gaudiũ dñi tui. Et ego quidẽ chariſſime uehemẽter afficior ante uidere te: ut bñdictio morituri ueniat ſup me. Et qm̃ nõ eſt in hoĩe uia ei⁹: nõ audeo unde cert⁹ nõ ſum pro certo polliceri: ſed qđ nõdum uideo quõ poſſum, ſatis ago ut poſſim. Fortè ueniã: fortè nõ ueniã. Sed quodlibet horũ ſit: dilexi à principio, diligã ſine fine. Fidẽter dico, nõ poſſum pdere ſic dilectũ uſq; i finẽ. Nõ mihi pit, ſed præit: cui⁹ aiæ aĩa mea adhæſit glutino qđ nõ diſſipabit, & uinculo qđ nõ dirumpetur. Tñ memẽto noſtri cũ perueneris quo nos p̃uenis: ut & nobiſcito dei uenire poſt te, & ad te peruenire. Interim tñ nullaten⁹ putes qa tua dulcis memoria recedat a ũra, etſi p̃ñtia dolẽtib⁹ ſubtrahat. Quãquã potẽs eſt de⁹ te adhuc nobis donare rogantib⁹, ſeruare indigẽtibus: quod utiq; non eſt diffidendum.

¶ *Abbati Cluniacenſi.* Epiſtola.CCLXVII.

FIlius ueſter frater Galther⁹ factus eſt & noſter: ſm regulã illam, oĩa mea tua ſunt: & tua mea. Nõ ſit minus familiaris qa cõis: ſed ſi eſt quod poſſit alia grã, ſit familiarior atq; acceptior ut mihi: quia

mihi: quia ueſter eſt: ſic uobis quia noſter eſt.

¶ *Ad dominum papam Eugenium pro fratribus de corona.*
Epiſtola CCLXVIII.

TAlẽ uereantur maieſtatem in uobis: & tremulis
labijs ac digitis qđ ad rẽ pertinet, uix ad id un-
quam longis ambagibus anfractibuſqꝫ perue-
niant. Ego certè utilitatẽ ueſtram, & honorem
ueſtrũ tantũmodo attendens, rem ut eſt nude & aperte ili
co aperio, & ſine cũctatiõe & obuolutiõe tanquã uni no-
ſtrũ: apoſtolico qđ opus eſt intimare non uereor. Subre-
ptũ ẽ uobis, & grauiter: qđ nõ dubiꝰ affirmauerim. Quis
uobis ſuggeſſit hoĩem de ambitiõe notatum, cõuictũ, cõ-
dẽnatũ, ad eccleſiaſticã cogere dignitatẽ? Quaſi non ſatis
per ſe ipſe ſe ingerere uoluiſſet. Nónne is eſt quem ſanctæ
memoriæ Lãbertꝰ epũs dep̃hẽſum in maleficijs deteſtãdis,
q̃ ipſe ſtimulãte ambitiõe perpetrarat: nõ ſolum à gradu ĩ
quo erat, ſed à ſpe totius promotiõis ſolẽniter ut debuit
degradauit? Nõ eſt niſi reuocare ſniam. At ꝓpter anxieta
tẽ ſctõrũ fratrũ de corona q ꝓ hoc clamãt ad uos, & ob re
uerentiã epi ſcti & docti q in hac re author extitit: ſed pro
pter cõſciẽtiã (cõſciẽtiã dico urã, nõ alteriꝰ) unũ reſtat
Pſal. 4. (ut hoc & ꝓ mea cõſciẽtia inferã) iraſcimini & nolite pec
care. Peccatis enim ſi nõ iraſcimini tanti ſuggeſtori mẽda
cij: tam indignæ ſententiæ ſubreptori.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola*. CCLXIX.

SErpens decepit me. Homo uerſipellis & uerſu-
tus, iuſtitiæ inops, audientiã fugitans, propriæ
conſcientiæ inimicus, fraternæ incubans iniu-
riæ, neſciẽti mihi literas ꝑ ſe ꝑ dñm Beluacen-
ſem elicuit. Quid enim ille à me non obtineret? Si nõ uul-
tis ultra modũ onerare cõſciẽtiã meã: nil lucretur ſubre-
ptiõe doloſus: nec de literis nr̃is opprimat ĩnocẽtes. Quã
quã ne hoc qdẽ mihi ſatis fuerit: niſi & pœnã portet quã
meruit ſubreptor maligniſſimus, & auariſſimus exactor.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola*. CCLXX.

QVi tentant nos: nõ dormitant, neqꝫ dormiunt.
Quomodo nũc de nouo pſecuti ſunt in monti
bus. inſidiati ſunt in deſerto. Cartuſienſes tur-
bati ſunt. Turbati ſunt & moti ſunt ſicut ebriꝰ,
& propemodũ oĩs ſapiẽtia eorũ deuorata eſt. Scias domi
Mat. 13. ne mi, inimicꝰ hõ hoc fecit. Quid dico fecit? Et adhuc fa-
cit. Adhuc fiduciã habet ut de illa ſctitas influat in os eiꝰ.
Eſca eiꝰ electa: noſti optime. Quoſdã iã p̃uaricatores con
ſtituit: alios quos ꝑ ſe expugnare nõ poterat, ꝑ illos ĩpu-
gnat bello domeſtico & inteſtino. Ab ipſa fundatiõe loci
& ordinis nõ eſt auditũ ut qs exiẽs, ſine ſatiſfactiõe recipe
retur. Qui male exierãt, peius reintrauerũt addẽtes præ-
uaricationẽ. Quid putas pr̃ ſancte illi facturi ſunt quorũ
Pſal. 73. egreſſio in tranſgreſſione: regreſſio in ſupbia eſt? Et nũc
ſuperbia eorũ aſcendit: ſemper. Exultãt in re peſſima quã
egerunt: inſultãt iniuriã patientibus. Vicere: triumphãt:
prior iã nõ eſt prior. Dũ ſuperbit impius, incenditur pau
Pſal. 9. per. Exire etiã uult: nõ põt uidere deſtructionem ordinis
ſui. Et iam exiſſet: ſi ſolus exire potuiſſet. Qui prior neceſ
ſe eſt ut bonꝰ ſit, nã quorũ innititur conſilio: audiuimus à
bonis bonos eſſe. Vidéſne clemẽtiſſime pater quantum
ſubreptũ ſit tibi? Nihil ne dignũ recipiet ſubreptiõis au-
thor? Si bene te noui, portabit iudiciũ quicunqꝫ eſt ille.
Venerunt ad te in ueſtimẽtis ouiũ: in habitu ſctõ: ſpecies
decepit te. Quid mirũ? Et tu hõ es. Sed iam prodita in lu
cẽ fraude, exurgat zelus, & partes ſuas uiriliter exequat
2. Reg. 17. aduerſus malignãtes. Nõ ueniat aĩa tua in conſiliũ eorũ,
diſſipetur cõſiliũ Achitofel. Teipm̃ cuſtodi. ¶ Nõ eſt pa-
ris periculi, ſciẽtiæ ſubripi, & zelũ dormire. Illud excuſat
ignorãtia: hoc negligẽtia inexcuſabile facit. Fortè aſcen-
dat ex aduerſo, & aliud pſuadere conet. Mentiat iniqtas
ſibi: & non dño meo. Nã & ueritas & res ſic ſe habet. Nil
uerò iocũdiꝰ, nil iuſtiꝰ ĩ iudicijs urĩs, quàm cũ ſe iſtiuſmo
Pſal. 7. di occaſio præbet, ſi q nocere uoluit, cadat ipſe in foueam
quã fecit, & conuertat dolor eius in caput eiꝰ, & in uerti-
cẽ ipſius iniqtas eius deſcẽdat. Zelus dñi mei faciet hoc.
Et prior abit iterum (ut confido) qui prior fuit: ut nõ glo
rietur oĩs iniqtas. Alioquin (qđ nõ fruſtra timemus) ni-
ſi prior reſtituat ĩ gradu ſuo: ordo nõ diu erit ĩ ſtatu ſuo.
Inſpiret deus uobis paternè accipere iſta, & reſpondere,
bona ad nr̃am oĩm cõſolationẽ: qui ualde deſolati ſumus
& afflicti ſup uires. Dñs Ciſtercienſis deſeruit nos: plaga
magna in ordine. Mihi uerò duplex incũbit mœroris ra
tio: qui in uno hoĩe & patrẽ amiſi & filiũ. Et nunc habemꝰ
pro eo dñm Gozuinũ bonæ uallis abbatẽ. Sit beneplaci
ti ueſtri confortare eũ literis aplicis: & qđ de eo factũ eſt,
ueſtro roborare fauore. Noſtis eum: & nõ eſt ei apud uos
opus cõmẽdatore, quẽ ſatis cõmẽdat uita ſua: & ſapiẽtia ſi
bi data à deo. Dominus Valentinus cõualet: & ubi ualet
operat bona. Propterea amatores boni diligunt eum: &
ipſe diligit bonos. In hoc apparet quia bonus eſt. Veſtrũ
eſt tales diligere & fouere. Puer ueſter plus ſolito infirma
tur, guttatim defluit, fortè minime dignꝰ qui occidat ſe-
mel, & cito ingrediatur ad uitam.

¶ *Ad comitem Theobaldum.* *Epiſtola*. CCLXXI.

SCitis qa diligo uos: ſed quãtũ, nouit deus me-
lius quàm uos. Me quoqꝫ diligi à uobis nõ du
bito: ſed ꝓpter deũ. Quẽ ſi offendero, nõ erit ꝙ
me diligere debeatis: cum iã nõ fuerit in cauſa
deus. Quis enĩ ego ſum, ut de me tantillo tãtus princeps
curetis: niſi quãdiu deũ in me eſſe credetis? Ergo ut offen
dã eum, fortaſſis nec uobis expedit. Offendo autem pro- *Nota.*
culdubio ſi facio quod requiritis. Nã honores & dignita
tes eccleſiaſticas non ignoro deberi his qui eas digne ac
ſm deum adminiſtrare et uelint & poſſint. Porrò eas acq-
ri paruulo filio ueſtro precibꝰ meis uel ueſtris: nec uobis
iuſtũ: nec mihi tutum eſſe noueritis. Nam nec cuiquã uel
adulto plures in pluribꝰ eccleſijs habere licet: niſi diſpen
ſatorie quidẽ ob magnã uel eccleſiæ neceſſitatem, uel per
ſonarũ utilitatẽ. Quamobrem ſi uobis uidet hic durꝰ ſer-
mo: & placet quod cogitaſtis implere: parcite mihi ĩ hoc,
nã uos ſatis (ni fallor) per uos & per alios amicos ueſtros
iſtud obtinere poteſtis. Ita nec uos minus quod uultis
efficitis: nec ego peccaui. Sanè Vuilhelmulo noſtro cupio
bene per omnia: ſed ante omnia deum. Hinc eſt ꝙ contra
deũ nolo aliquid habeat, ne non habeat deum. Quod ſi
alius ſecꝰ uoluerit: nolo per me habeat: ne perdam & ego
deũ. Vbi uerò emerſerit quod ſm deũ habere poſſit: pro-
babo me amicũ: & operã meã ſi opus fuerit non negabo.
Apud amatorẽ iuſtitiæ in excuſando eò ꝙ pro iuſtitia eſt:
nõ multũ mihi laborandũ. Vos autem apud comitiſſam
per ea quæ uobis reſcripſi: habete me excuſatum.

¶ *Epiſcopo Laudunenſi.* *Epiſtola*. CCLXXII.

VEſtri ſumus. Si hoc ſcitis, imo quia non ignora
tis: lator præſentiũ ꝑ uos uobis, & ꝑ uos alijs
omnibus quos offendiſſe uidet, efficaciter firmi
terqꝫ recõcilietur. Alioquin offenditis, quẽ ue-
ſtrũ nõ negatis: qđ oĩno facere nõ audetis. Ex quo epari
cœpiſtis, nullã à uobis adhuc bñdictionẽ accepimꝰ: neqꝫ
ſacculũ, neqꝫ peram, neqꝫ calciamenta in pedibus.

¶ *Ad dominum papam Eugenium.* *Epiſtola*. CCLXXIII.

AMantiſſimo patri & dño Eugenio dei grã ſum
mo pontifici, frater B. Clareuallis uocatus ab-
bas, modicũ id qđ ẽ. ¶ Vox turturis audita eſt
in capitulo noſtro: exultauimꝰ, & delectati ſu-
mus. Planè eloquium caſtũ: feruidũ zelo: cautũ ſcientia.
Spũs uitæ ſpirabat ĩ lrĩs, ſpũs uehemẽs, intonãs & incre-
pãs, & æmulãs nos dei æmulatiõe. Fateor nõ facile dixe-
rim qd me ampliꝰ delectarit in illis: ueſtra benignitas, an
noſtra utilitas: inclinata maieſtas, an erecta hũilitas: mor-
dens ſeueritas, an mulcẽs paternitas. Qui in nobis quan-
tulũcũqꝫ eſuriebãt iuſtitiã, refecti ſunt: q minus, cõpuncti
ſunt: q minime, cõfuſi ſunt. Ita quæſo: ita iugiter faciatis.
Solicitudo quæ omnibus debetur: nullo modo his qbus
ſpecialius debetur, ſubtrahenda eſt, ſed propẽſius exhibẽ
da eſt. Charitas benigna eſt dilatare ſe, nõ minorare no- 1. Cor. 13.
uit. Colligat ſanè & alios: ſed nobiſcũ. Nec alienũ à ueſtro

apoſtolatu: fouere eiuſmodi q cũ apoſtolis loqui poſſunt. *Matt. 19.* Ecce nos reliquimus oia,& ſecuti ſum⁹ te. Non ſunt relinquendi qui ipſi ſe reliquerũt. Puſilli domini ſunt, in ipſum credentes: non deſeret eos fidelis ſeruus & prudẽs: is præſertim cui credita uniuerſitas eſt. Nẽpe uniuerſitatis por- *Eſaia. 26.* tio hi: & quidẽ puſillus grex: ſed qui (ni fallor) meruerunt patrẽ habere deũ: accepturi coronã gloriæ de manu dñi, & diadema regni de manu dei ſui. Nec eñ rapinã arbitrãtur eſſe ſe hæredes dei: cohæredes autẽ xp̃i. Deniq; audie- *Lucæ. 12.* runt: Nolite timere puſillus grex: quia cõplacuit patri ueſtro dare uobis regnũ. De his interim ſatis. Abbas trium fontiũ bene plãtatus erat: utpote ſecus decurſus aquarũ. Vereor ego ne arbor bona faciens fructũ bonum, explantata faciat nullũ. Vidimus interdũ uitem in prima plantatione fœcundã: in ſecũda ſterilem. Vidimus lignum bene plantatũ uireſcere transplantatum areſcere. Grauiter pro inde uulneraſtis cor meum ſi non remittitis eũ: quia ſum⁹ cor unũ & anima una. Quandiu diuiſum erit: neceſſe erit ut utraq; pars ſuo ſanguine cruentetur. Heu, onus quod ambo uix portabamus: quõ portabo ſolus ſubducto baculo ſenectutis meæ? Si de me parũ eſt: moueat uos totius ordinis plaga nõ parua: & ne ſpe incerti boni, tã certa interim mala fieri uelitis. Quod ſi oino uobis i eo cõplacuit ut retineatis eũ: placeat obſecro cõmẽdatũ habere ipſum, ac deinceps ad deũ leuare manus ut dignet idoneũ ꝓ eo uirum prouidere domui illi. De cætero ſuper his q̃ pro cõmuni utilitate totius ordinis, & pro aliis quoq; negociis eidem abbati dignum (imo & neceſſarium) iudicauimus ad uos perferenda cõmittere: feſtinatũ expoſcimus benignitatis ueſtræ reſponſum: ſed reſponſum facti, nõ uerbi.

¶ *Abbati trium fontium contra nepotem epiſcopi Altiſſiodorenſis.* *Epiſtola.* CCLXXIIII.

POenitet me ſcripſiſſe pro iuuene illo: & uelim ſi fieri poſſit reuocari precẽ per quã uideor approbaſſe iudicium amici ſuper collata & male collocata ab eo præpoſitura. Quod utiq; non facio, nec feci unquã. Sed uicit me fateor ut ſic ſcriberem dilectio qua tenebar, uehementer aſtrictus auũculo adoleſcentis affectu grãdi nimis, ſed minus ſpirituali in hac parte. Vrgebat maxime plaga recẽs de morte illius. Videbar leuitare uſus, ſed malo periclitari apud dñm meũ præcipitatione ſcribẽdi: quàm apud deũ ſuſpicione mẽdacii. Quãquã caute ac ꝓuide de præpoſitura ſcripſi nihil ad ipſum: ꝙ indubitãter ſcirẽ duos (ut memini) prædeceſſores eius ipſam aliter ordinaſſe atq; aliàs & ſuo confirmaſſe priuilegio. Tu autem ſi efficere potueris apud ipſum ut eccleſiæ priuilegiũ, & priuilegio efficaciam reddat: bonum opus operatus es. Vtinam à næuo ſanguinis huius ſanctũ purgaret epiſcopum, & adoleſcenti in aliis prouideret.

¶ *Ad dominum papam Eugenium pro Altiſſiodorenſi electione.* *Epiſtola.* CCLXXV

CVm primũ uobis pro Altiſſiodorẽſi eccl̃ia ſcripſi: de prima audierã electiõe: de ſecunda nihil. Et ecce me ueluti prophetante, opprobriũ qđ ſuſpicatus ſum, ſecutũ eſt: & timor quem timebam, euenit. Memẽtote quomodo actum ſit Niuernis, & uidete ſi non ſimili arte imo fraude non diſſimili, eodemq; authore, ut aiunt, & nunc ſecunda electio præſumpta eſt: ut ſcilicet uno noiato duos eiiciant, & ſic demum tertium quem uolũt ſubinducant. Miſerũt & iſti ad me ut pro ſua parte ſcriberem: & uiſum eſt mihi mittere fratrem à latere meo qui de utraq; certius actione cognoſceret: nosq; certificaret. Qui intrãs eccleſiã, & de omnib⁹ diligẽter explorans: teſtimonio oim q cõuenerãt, inuenit nullũ præsbyterorũ p̃ter unũ, fratrẽ ſcilicet ipſi⁹ fratris Gaufridi Hugonẽ: nullũ de diaconib⁹ præter Stephanũ ſolũ, ex parte illa eſſe: exceptis his q authores extiterant pſonis eccl̃iæ, cãtore, archidiacono, & ut dicebat theſaurario (neq; eñ ipſe p̃ſens tũc affuit.) Porrò in pte altera p̃ter alios iferioris ordinis diaconos nouẽ & p̃sbyteros undecim cõſentire, Duodecim⁹, q & archipreſbyter eſt, ꝓ neutra parte uelle ſe ſubſcribere, ꝓ neutra ſcripſiſſe teſtabat: quãquã priorẽ plus uellet. Sigillũ eccl̃iæ p̃fatus Hugo tenebat, hõ nõ pacis ſed partis alienæ: nec cõſiderauit in tradẽdo qđ debuit: ſed quod uoluit. Sic ſe res habet. Et ego ſolita p̃ſumptione unũ infero. Nec malitiam gloriari oportet: nec ſapientiã decipi decet: nec eccleſiã ſuſpẽdi diutius expedit.

¶ *Ad eundem pro obitu epiſcopi Altiſſiodorenſis* *Epiſtola.* CCLXXVI.

ADhuc ſuggero aliqd quod antè nõ tacuiſſem, ſi ante mihi cõpertũ fuiſſet ſicut nũc eſt. Adeſt homo qui peccare fecit Iſrael: ſcñ loquor epiſcopũ: qui cũ in morte aliquãtũ ſtupidus eſſet & turbatus, iſte eũ fecit mori penè inteſtatum. Cum enim pauperibus & eccleſiis, aut nihil aut parum daret, nepoti ſuo carnali adoleſcentulo ſeculari inutili, totum penè qđ acqſierat mẽſe ep̃ali: Stephano ſuggerẽte & ſolicitãte dimiſit. Aiunt ſeptẽ eccl̃ias & decimas & prata in propria ſylua ep̃i: inſuꝑ qđ pudor eſt omni religioni, de mobilib⁹ aureos ſuos & proprias equitaturas: & cum minus illæ ſufficerent ad conficiendum iter, ut pro his firmandis ad uos ueniret, iuſſiſſe tradi etiam monaſterii equitaturas. Quanquam quidam exiſtimant ep̃m donationes iſtas neſciſſe: ſed Stephanum feciſſe & ſigillaſſe quæ uoluit, & credendum. Nẽpe & anno præterito in articulo ut putabat mortis poſitũ eccleſiã quandã eidem nepoti donare fecerunt: qđ donũ poſtea conualeſcẽs, ſicut certiſſime comperim⁹, feciſſe ſe minime recognouit. Quis deniq; credat uirum ſcñ ſpiritalẽ ſi ſapuit, ſi compos ſui fuit, teſtamẽtũ tale feciſſe? Quis uel ſeculariſſim⁹ hoc dixerit teſtamentũ ſacerdotis? Hæccine diſpoſitio hominis ſobrii & ſpiritalis illius q oia diiudicat, & ipſe à nemine iudicat? A quo eñ ſi ita remãſerit: ſiue in cælo ſiue in terra iſte nõ iudicabitur? Tu ergo ſerue dei qui tenes gladiũ Petri: amputa cõfuſionẽ opprobrii à religione: ſcandalũ ab eccleſia: crimẽ à perſona: à ſpiritualiũ oim q eũ in ſpũ & nõ carnaliter diligebant, & tuo ipſius corde amaritudinẽ & dolorẽ. Exurge Phinees: ſta & placa: ut ſanet quaſſatio. Sta inquã inflexibilis aduerſus carnẽ & ſanguinẽ: quo ariete murũ tuæ cõſtantiæ filii hui⁹ ſeculi ꝓculdubio cõcutere conabunt. Vera pietas eſt in auũculũ ſi ſuꝑ hmõi extiteris impi⁹ i nepotem. Et hoc ſcitote ꝙ uiros religioſos decani ſancti Petri Altiſſiodorenſis, & priorem ſancti Euſebii tã ꝓ ſe quã pro abbate ſancti Laurentii ob primã Altiſſiodorenſis eccleſiæ electionẽ paratos uenire ad uos: pars aduerſa ꝑ comitem Niuernenſem detinuit, & deterruit ne ueniret. Siquidẽ comes ipſe uocatis ad ſe denũciauit ne ſe itromitterẽt: & minis grauiſſimis ac manifeſtis ꝓhibuit eos: ſicut prior ipſe à p̃dicto abbate ſuo & fratre ſuo carnali & à decano miſſus ad nos propter hoc ipſum: confeſſus & cõqueſtus eſt nobis: rogans etiam per nos hoc ipſum innoteſcere uobis. Dixi & iterum dico: mementote quod factum eſt Niuernis. Ordinatiſſimum eſt, minus interdum ordinate aliquid fieri. Claues ueſtras qui ſanũ ſapiunt, alteram in diſcretione, alteram in poteſtate conſtituunt.

¶ *Ad eundem pro abbate Cluniacenſi. Epiſtola.* CCLXXVII.

STultũ uidetur ſcribere ad uos pro dño Cluniacenſi, & ei quaſi uelle patrociniũ ferre, quẽ oẽs ſibi patronum habere deſiderãt. Sed ſcribo etſi nõ neceſſarie illi, ſatiſfaciens tñ affectui. Affectui dico meo, nõ alterius. Ipſo eñ quia corpore non poſſum, proſequor amicũ peregrinantẽ. Quis nos ſeparabit? Nec altitudo alpium, nec niuium frigora, nec longitudo itineris. Et nũc præſens ſum in literis his aſſiſtens illi. Siue me poterit eſſe nuſquam. Debitor ſum dignationi eius, per quã dignus habitus ſum aſſumi in id gratiæ. Sed debito ipſa abſolui gratia, quia neceſſitas in uolũtatẽ trãſiit. Honorate uirũ, ut uerè honorabile mẽbrũ i Xp̃i corpe. Vas eſt in honorẽ (ni fallor) plenũ grãæ & ueritatis, refertum plurimis bonis. Remittite eũ cum lætitia, quamplurimos de ſuo reditu lætificaturũ. Dignemini eũ ampliori ut dignũ eſt gratia, & ita ut de plenitudine eius oẽs cũ redierit acci-

rit accipiſmus. Sanè ſi qd petierit in nomine dñi Ieſu, nõ debet apud uos pati difficultatẽ. Nam ſi neſcitis, iſte eſt q manus ſuas extendit ad pauperes ordinis noſtri, iſte eſt q de poſſeſſionibus eccleſiæ ſuæ quãtũ cũ pace põt ſuorũ, li bẽter frequẽterq́ꝫ largitur ad uictũ. In noĩe Ieſu cur dixe rim, audite. Si em̃ petierit (qđ ſuſpicor, uereorq́ꝫ) dimitti à regimine monaſterij, qs illũ noſcẽs, ĩ noĩe Ieſu petere pu tet? Fallor ſi nõ ſolito timoratior, ſi nõ ſeip̃o melior factus ſit ex quo uidiſtis eum. Quanquã penè ab introitu ſuo in multis ordinẽ illũ melioraſſe cognoſcit, uerbi grã in obſer uãtia ieiuniorũ, ſilẽtij, indumẽtorũ p̃cioſorũ & curioſoꝝ.

¶ *Ad eundẽ pro ep̃o Beluacenſi.* Epiſtola. CCLXXVIII.

PEtitiones filij ueſtri ep̃i Beluacẽſis quàm dignæ ſint exauditu, nõ eſt quod uos doceam⁹: ipſæ ſa tis per ſe paternis uiſceribus ueſtris qđ dignũ & iuſtũ eſt, facile p̃ſuadebũt. Agimus tñ. Fouẽ dus eſt deuot⁹ iuuenis fauore paterno: & zelus bon⁹ quẽ pro ſua eccleſia gerit, nõ modo approbãdus: ſed & iuuan dus. Sic ſeipſo iudices deuotior, feruentior, fortior fiet. cũ uexationes & tribulationes q̃ nunquã deſunt illi eccleſiæ à malis hoĩbus, manu indeficiẽtis auxilij ueſtri ſibi ſenſerit è regione leuari. Petitionẽ fratris Arnulphi de maiole pe timus exaudiri. Magiſter G. (hoc nomẽ nuncio) dicet eã uobis. Sed & quod petit abbatiſſa de paracleto, per ip̃m ſi dignamini ſcire poteſtis: & facere ſi dignum iudicatis.

¶ *Ad Henricum comitem.* Epiſtola. CCLXXIX.

ABbas de Caſtellione uir religioſus Romã profi ciſcens, in dei & noſtri cuſtodia ſua oĩa dereli quit: & ecce miniſteriales Simonis homines de Bellefort abſtulerũt porcos eorum. Maluiſſem dico uobis, ut noſtros proprios rapuiſſent. A uobis req rimus illos. Ad hoc te conſtituit principem ſuper terram princeps regum terræ, ut ſub eo & pro eo bonos foueas, malos coerceas, pauperes defendas, facias iudiciũ iniuriã patiẽtib⁹. Si hæc facis, opus principis facis: & ſpes eſt ut tuum deus dilatare & roborare debeat principatũ. Si nõ, timendum tibi ne hoc ipſum quod uideris habere hono ris & poteſtatis, auferatur (quod abſit) à te.

¶ *Ad dominum papã Eugenium pro Altiſſiodorenſi ne gocio.* Epiſtola. CCLXXX.

BEne facitis frequenti & benigno exauditu tem pus breue quo hic ſum, ſolando tædentẽ, puſil lanimem erigẽdo. Facitis etſi nõ quod mereor ego, certè quod uos decet. Nõ q̃ ad uſum pro priæ uoluntatis tanta abuti benignitate delecter, parat⁹, teſte conſcientia, tam æquo accipere animo quod nega re, quàm qđ p̃ſtare placuerit. Volo mihi geri morẽ ſicut & omnis homo: ſed nõ quod iuſtitiæ obuiet, quod uerita ti præiudicet, quod ueſtræ deniq́ꝫ diſpliceat uoluntati. Hoc pro eo, ne me ſuſpicemini aut non aduertere benefi cium, aut ingratũ eſſe. Nũc quod res poſtulat audiat ſan ctitas ueſtra. Cũ in me itur, leuis iactura eſt, & q̃ leuari faci li queat reſarcitu. Ego plagis cõſciẽtiæ meæ nullum iudi co accommodatius medicamentum, probris & contume lijs. Nõ eſt proinde q̃ pro me moueat, homũcio omni op probrio dignus & deſpectiõe. At ſi uſq́ꝫ in Xp̃m dñi mali gnatio forte peruenerit, nutat fateor patientia: & omnis penè cedit manſuetudo. Nũquid petiui à domino meo or dinari per me eccleſias, diſponi epiſcopatus, creari epiſco pos? Aptũ uidelicet inſtrumentum, formica plauſtrũ tra hens. Voluiſtis hominẽ promoueri digne ſanè (ni fallor) in quẽ nimirũ quid dicant non inueniũt ne hi quidẽ qui contra uolunt. Innotuit quibus oportuit myſterium bo næ uoluntatis. Et myſteriũ quidẽ publicatũ eſt: fructu ue rò uſq́ꝫ adhuc & utilitate fraudamur. Quæritis quis fecit hoc? Homo pacis uræ, in quo ſperabatis. Homo cui odio religio, cui oneri ſapientia, cui terrori iuſtitia eſt: q dñi ſui non eſt ueritus ſecretũ prodere, euacuare decretum. Nec mirum qui ſe talem aperire non eſt confuſus. Qui dũ pro prio concedit liuori, etiam ueſtræ reuerẽtiæ nõ pepercit. Confuſus ſum ego: ſed quæ cura? Non recuſo confuſionẽ quã mihi obedientiæ zelus inuexit. A me quidẽ nõ trãſiit calix iſte: ſed per me planè uſq́ꝫ ad uos pertranſiit. In ſug gillatione ne dicam deprauatione datæ ſententiæ, cui cla rum non ſit authorẽ tangi potius quàm denunciatorem? Cuius nõ potuit infamari perſona, debuit ne infirmari p̃ motio? Vnũ eſt è duobus aut ſtabit ſermo quem à nobis egreſſum teſtati ſumus: aut nos mendaces reputabimur, ſicut iam reputamur. Sed melius ueſtroq́ꝫ dignius apoſto latu, non gloriabitur in malitia qui potẽs fuit in iniquita te. Obeditũ tñ mãdatũ ex p̃te eſt, & parte maiori. Trib⁹ cõ miſſum erat: uno cõtẽnẽte, duobus conſentiẽtibus, quid reſtat niſi ut uox ueſtra ſuppleat quod minus eſt? Et qui dem tute hoc. Nõ eſt quod timearis à ſcandalo illorum de quibus dñs dicit: Sinite illos: cæci ſunt, & duces cæcorũ. *Matt. 15.*
Quod reliquũ eſt, lætabit̃ populus, lætabitur ſanior pars cleri, etiam ipſe lætabitur rex, lætabitur deniq́ꝫ oĩs eccleſia ſanctorum. Multa bona opera oſtẽdiſtis ſeculo noſtro ex gratia quæ data eſt uobis. At nullũ (ut arbitror) qđ ma gis pro gloria ueſtra faciat, quàm ſi hoc feceritis. Teſtimo nium perhibeo eis, q̃ multos de religione noiauerint, nõ religione delectati, ſed impotẽtia: qui nõ poſſint maligni tatẽ eoꝝ coercere, qui ui uim repellere nõ ſufficiũt: ut quo rũ ſctitatẽ non amant, non ſit q̃ timeant poteſtatẽ. Comes Niuernenſis uias p̃ris nõ ambulat: aduerſat̃ tñ huic, tum omni bono. Incubat terris boniſq́ꝫ eccleſiarũ, ſicut leo pa ratus ad prædam. Paratus eſt recipere etiã ſaracenum aut quẽpiã ex Iudæis ut iſto careat, quod ſolus ſibi uideat̃ q malitiæ & calliditati eius reſiſtere & norit & poſſit. Inde eſt q̃ nõnullis clericorum minis & manifeſtis grauaminí bus (ut nobis ipſi cõfeſſi ſunt) ſilentium impoſuit, ne pars aduerſa de multitudine glorief̃. Et ut breuiter qđ ſentio exprimã, ſi iudicat̃ operæpreciũ in illo ep̃atu monaſteria pauperari, eccleſias cõculcari, religioni illudi, ip̃am ep̃alẽ ſedẽ cuius p̃cipue facultatib⁹ & poſſeſſionibus inhiat, in ſeruitutẽ redigi: Regniacẽſis regnare nullatenus p̃mittat̃. Vbi eſt etiã nũc ſp̃us ille quẽ habuiſtis in negocio Ebora cẽſi? Nõ ſentiet illũ qui ſimile opus tentauerit? Ecce is (ſi cut accepimus) in ſp̃u illius uenit, q curiã aduerſum uos concitauit, ſi licuerit moliturus idipſum. De negocio dñi Lundẽſis, reducim⁹ uobis ad memoriã. Cauſa dilationis ſublata de medio, non eſt niſi ut fiat quod faciendum erat. Et hoc addiderim, Habere bonum, iuſtum, & bonæ famæ cancellarium, apoſtolicæ dignitatis non modica pars eſt, apoſtolicæ amminiſtrationis non paruum amminicu lum eſt, apoſtolicæ conſcientiæ non mediocris cuſtodia eſt. Semper quidem notabilis conſtitutio pernicioſa: at poſt longam deliberationem etiam turpis.

¶ *Abbati Brunoni de Claraualle.* Epiſtola. CCLXXXI.

REctẽne iraſceris tu modo? Non, ut opinor. Cõ uincunt te ſermones tui, non diſpoſiti in iudi cio, ſed precipitati in perturbatione. Nam iudi ciũ quidẽ tale eſt: Meliora ſunt uerbera amici, *Prou. 27.*
quàm oſcula inimici. At ego ſine cauſa uapulo inqs. Eſto: Nihilominus tamen uerbera uerborum noſtrorum ami cabilem curam ſonant. Parum dixi, paternam loquuntur ſolicitudinẽ. Itaq́ꝫ ſi culpã nõ habes, nihil te læſimus, pro pria excuſatum conſcientia. Si habes, tibi potius iraſcen dum quàm mihi fuerat. Quereris q̃ tibi nõ credidi, quaſi tu mihi inde aliquid locutus fueris. Eſto. Credidi queren ti de te. Tibi quõ credere aut decredere potui, q dixeras nihil? Fac quod locutus es. Solue quod debes, quã ante poteris: ne fortè nõ mõ inter nos, ſed & de nobis ſcandalũ oriatur. De nobis aũt bñ ſenti, bene de te ſentiẽtib⁹, & nõ decredentib⁹ tibi, ſicut perturbate loqueris, neſciens qd loquaris. Mea ſunt uerba, meum loquuntur affectum.

¶ *Ad Ludouicũ regem Francorum pro electo Altiſſio dorenſi.* Epiſtola. CCLXXXII.

VOlui ego unquã in aliquo imminui honorẽ re gis, dignitatẽ regni? Deus ſcit: nec ueſtra ut cõ fido conſcientia id nobis reſpondet. Videte ne illi magis contra uos faciãt q electiones diſtur

dum quicquid non accipitis niſi per eos. Adſit deus ſan-
ctæ menti ueſtræ: ne quid illi lingua doloſa aduerſus inno
centiam ſubripere poſſit.

¶ *Dño Hoſtienſi pro eodem abbate.* *Epiſtola.* CCLXXXVII.

DOminus abbas ſancti Dionyſii accuſat ab ini-
quis hominibꝰ: ſed à bonis omnibus qui in ec-
cleſia & in circuitu eius ſunt, excuſat. Pro quo
tanto affectuoſius rogamus charitatē ueſtram:
quāto meliorem de eo & habuimꝰ & habemus æſtimatio
nē. Stet pro eo ura benignitas etſi nō quia amicus noſter
eſt: certè q̄a nec uera ſunt nec uериſimilia quæ imponūtur
ei. Si grauatus eſt debitis: cauſa euidens fuit tpis ipſius:
quāquā ferè nulla ſint debita, ad id quod impoſitū eſt. De
terrarū diſtractiōe euidēs falſitas cōprobat. Nā de morte
G. ne ipſos quoq; aduerſarios reor eum potuiſſe habere
ſuſpectum: quippe qui eundē. G. & ſuos omnes cōcluſōs
ab hoſtibus. ab ipſo mortis articulo multo quidē labore
eripuit. Pro his oībus maximeq; pro Raymundi non in-
cognita nobis uerſutia attentius rogamus, ut abbatis in-
nocentiam ueſtra ſolicitudo tueatur.

¶ *Ad Andream auunculum ſuum militem templi.*

Epiſtola CCLXXXVIII.

LIteræ tuæ quas nouiſſime tranſmiſiſti: inuene-
runt me lectulo decumbentem. Accepi eas ob
uiis manibus: libēter legi: libenter relegi: ſed li-
bentiꝰ te uidiſſem. Legi in illis deſideriū tuum
uidendi me: legi & metum tuum pro periculo terræ quā
dominus ſua præſentia honorauit: periculo ciuitatis quā
ſuo ſanguine dedicauit. Væ principibus noſtris. In terra
dñi nihil boni fecerūt: in ſuis ad quas uelociter redierūt,
incredibilem exercent malitiā: & nō compatiuntur ſuper
Hier. 4. contritione Ioſeph. Potentes ſunt ut faciant mala: bonum
Pſal. 93. autē facere nequeūt. Cōfidimus aūt quia nō repellet dñs
plebem ſuam: & hæreditatem ſuam nō derelinquet. Por-
rò dextera domini faciet uirtutem: & brachium ſuum au-
Pſal. 117. xiliabitur ei: ut cognoſcāt oēs quia bonum eſt ſperare in
domino, quàm ſperare in principibꝰ. Bene facis formicæ
te cōparans. Quid em̄ aliud quàm formicæ qq; terrigenæ
& filii hoīm ſumꝰ: rebus inutilibus atq; inanibꝰ inſudan-
tes? Quæ aūt abūdātia hoī de uniuerſo labore quo ipſe la
borat ſub ſole? Ergo aſcendamꝰ ſup ſolem, & conuerſatio
noſtra in cælis ſit: iam mēte præcedētes quo ſumus & cor-
pore ſecuturi. Ibi mi Andrea, ibi fructus laboris tui: ibi re
tributio tua. Sub ſole militas: ſed ſedenti ſuper ſolem. Hic
militantes, inde donatiua expectemus. Merces militiæ no
ſtræ nō de terra: non de deorſum eſt: procul & ab ultimis
finibus p̄ciū eiꝰ. Sub ſole penuria eſt: ſuper ſolē abūdātia
Luce. 6. eſt. Menſurā bonā & cōfertā & coagitatā & ſupefluentē
dabūt in ſinus ueſtros. Deſideras me uidere: & de meo ut
ſcribis arbitrio deſiderii tui pendet effectꝰ. Nā mādatū ſu-
per hoc meū te indicas expectare. Et quid dicā tibi? Et cu
pio ut uenias: & timeo ne uenias. Ita iter uelle & nolle po-
ſitus, coarctor è duobꝰ: & quid eligam, ignoro. Vnum ne
uidelicet tuo ſatisfaciā deſiderio & meo pariter: an credā
magis celebri de te opinioni: qua terræ ita pernеceſſarius
prædicaris, ut de tua abſentia nō mediocris illi deſolatio
imminere credat. Itaq; quod mādare non audeo: opto tñ
ut te uideā antequā moriar. Tu melius id uidere & cogno
ſcere potes, ſi quo modo ſine dāno & ſine ſcādalo illius gē
tis uenire poſſis. Et fieri poſſet ꝙ aduētꝰ tuus oino nō eſ-
ſet inutilis. Fortè fauēte deo nō deeſſent qui te ſequerent
reuertētem ad ſubueniēdum eccleſiæ dei, qm̄ omnibus no
tus es & dilectus. Poteſt facere deus ut & tu cum ſancto pa
Gen. 32. triarcha Iacob loquaris, In baculo meo tranſiui Iordanē
iſtum, & ecce cum tribus turmis regredior. Vnum dico: ſi
uenturus es, ne tardaueris, ne fortè uenias & nō inuenias.
Ego em̄ iam delibor: nec puto me longum facere ſuper ter
ram. Quis mihi tribuat tua in uoluntate domini amabili
& dulci præſentia uel paululum refrigerari priuſquā ab-
eam? Reginæ ſcripſi ſicut uoluiſti: & gaudeo de bono te-
ſtimonio quod ei perhibes. Magiſtrum & fratres ueſtros
omnes de templo, necnon & eos de hoſpitali: per te in do
mino ſalutamꝰ. Incluſos quoq; & ſanctos omnes ad quos
opportune loqui poteris, per te in dño ſalutantes: eorum
nos orōnibꝰ cōmēdamꝰ. Eſto ꝓ me ad eos. Girardū nrm
q̄ i domo nra aliqñ cōuerſatꝰ eſt: & nūc ut audiuimus eps
factus eſt: & ipſi in affectu magno deuotiſſime ſalutamus.

¶ *Ad reginam Hieroſolymorum.*

Epiſtola. CCLXXXIX.

DIlectæ in chriſto filiæ. M. reginæ Hieroſolymi-
tanæ. Ber. Clareuallis uocatꝰ abbas, miſericor-
diam à deo ſalutari ſuo. ¶ Miror ꝙ à multo iā tē
pōre non uidimus literas tuas: nō ſolitas ſaluta
tiones habuimus. Quaſi nos obliti ſimus antiquæ tuæ er-
ga nos deuotionis: quam in multis probauimus. Audiui-
mus fateor neſcio quæ ſiniſtra, quæ etſi non pro certo cre
dimus, doluimus tñ ſiue ueritate ſiue mēdacio tuā aliqua-
tenus decolorari opinionē. Sanè iteruenit Andreas cha-
riſſimꝰ auūculus meus, cui in nullo decredere poſſumus:
ſcripto ſuo nobis ſignificans meliora: ꝙ ſcilicet pacifice
& manſuete te habeas, ſapienter & conſilio ſapientiū te &
tua regas, fratres de tēplo diligas: & familiares habeas. pe
riculis imminentibꝰ terræ ſm ſapientiā tibi à deo datā ſa-
lutaribus cōſiliis & auxiliis ꝓuide & ſapienter occurras.
Talia prorſus talia decent opera mulierē fortē, humilē ui-
duā, ſublimē reginā. Neq; em̄ quia regina es, indignū tibi
uiduā eſſe: quod ſi uoluiſſes, non eſſes. Puto ꝙ & gloria ti
bi eſt p̄cipue inter xp̄ianos, nō minus uiuere uiduā quàm
reginā. Illud ſucceſſionis eſt, hoc uirtutis. Illud tibi ex ge-
nere, iſtud ex munere dei. Illud feliciter nata es, hoc uirili-
ter nacta es. Duplex honor: alter ſm ſeculū, alter ſm deū:
uterq; à deo. Nec paruus tibi uideat honor uiduitatis, de
quo apoſtolus: Honora: inquit, uiduas. quæ uere uiduæ 2. Cor. 8.
ſunt. Habes certè penes teipſam familiare cōmonitorium
apoſtolicæ iterum ſalutaris ſententiæ: qua doceris ab eo Thim. 5.
prouidere bona nō tm̄ corā deo: ſed etiam coram homini
bus. Corā deo ut uidua: corā hoibꝰ ut regina. Attēde re-
ginā, cuiꝰ digna indignáue nō pñt latere ſub modio. Sup
cādelabrū ſunt, ut appareant omnibus. Memento uiduā
cui iam nō eſt quod uelit placere uiro: ut ſoli poſſit place-
re deo. Beata es ſi ſaluatorem ponas tibi murum ad prote-
ctionem conſciētiæ: & antemurale ad repulſionē infamiæ.
Beatam inquam ſi ueluti deſolatam & uiduā totam te deo
regendam commiſeris. ¶ Alioquin bene non regis ſi bene Matt. 12.
non regeris. Regina auſtri uenit audire ſapientiā Salomo
nis, ut regi diſceret, & ſic regeret. Et ecce pluſquam Salo-
mon hic: Ieſum loquor: & hunc crucifixum. Huic te com-
mitte regendam: huic docendā quomodo regere debeas.
Diſce tāquā uidua ꝙ ſit mitis & hūilis corde, diſce tāquā Matt. 11.
regina, ꝙ iudicet in iuſtitia pauperes: & arguat in æquita Eſaæ. 11.
te pro manſuetis terræ. Ergo cum cogitas dignitatem, at-
tende & uiduitatē, quia ut pure apud te quod ſentio pro-
feram, nō potes eſſe regina bona ſi bona nō fueris uidua.
Quæris unde bona uidua æſtimetur? Ex hoc profectò qđ
apoſtolus dicit: Si filios educauit, ſi hoſpitio recepit, ſi ſan 1. Timo. 5.
ctorum pedes lauit, ſi tribulatione patiētibꝰ ſubminiſtra-
uit, ſi omne opus bonum ſubſecuta eſt. Si hæc facis. beata
es: & bene tibi erit. Benedicat te dñs ex Sion, eximia in do
mino filia: & omni ueneratione digna. Ammonitio præ-
miſſa eſt, proſecutio iam à ueſtra dignatione expectatur.
Occaſio data eſt: excuſatio iam non admittitur, ſi non re-
nouata à noſtra per te familiaritas, familiaribus deinceps
à uobis uerbis & literis frequentetur.

¶ *De Iordano cardinali, domino Hoſtienſi.*

Epiſtola. CCXC.

PErtranſiit legatus ueſter de gente in gentem, &
de regno ad populum alterum: fœda & horren
da ueſtigia apud nos ubiq; relinquens. A radi-
ce alpium & regno Theutonicorū per omnes
penè eccliās Frāciæ & Normaniæ & circūquaq; circuiſes
uſq; Rothomagum uir apoſtolicus repleuit non euange-
lio, ſed ſacrilegio. Turpia fertur ubiq; commiſiſſe, ſpolia

eccleſiarum aſportaſſe,formoſulos pueros in eccleſiaſticis honoribus ubi potuit promouiſſe:ubi non potuit uoluiſſe.Multi ſe redemerũt ne ueniret ad eos.Ad quos peruenire non potuit:exegit & extorſit per nũcios.In ſcholis, in curijs,in triuijs,fabulã ſeipſum fecit.Seculares:religioſi omnes male loquuntur de eo.Pauperes & monachi & clerici conquerũtur de eo.Homines quoq; ſuæ profeſſionis:ipſi ſunt qui magis exhorrent & famam eius & uitam. Hoc teſtimoniũ habet & ab his qui intus & ab his qui foris ſunt.Nõ ſic dominus Ioannes Paperons,nõ ſic:cuius laus eſt in eccleſia,quippe honorificãtis ubiq; miniſteriũ ſuum.Legite literas has domino meo.Ipſe uiderit quid de tali homine faciendum ſit:ego liberaui animam meam. Dico tamẽ præcipitatione qua ſoleo.Bonum eſt ei ſi purget ipſe curiam ſuam:& ſi liberet conſcientiam ſuam.Decreueram iſta tacere:ſed uenerabilis prior montis dei ad hoc me impulit & animauit ut ſcriberẽ.Et ſcitote minus me dixiſſe quàm publice prædicatur.

¶*Ad dñm papam Eugeniũ pro eccleſia ſancti Eugendi Iurenſis.* *Epiſtola* CCXCI.

SAncti Eugendi nobile monaſterium,olim diuitijs & religione famoſum:ſi uera ſunt quæ dicũtur,prope interitũ eſt.Nec decredẽda omnia. Domos uicinas nobis,uobis notas, pertinentes ad ipſum partim iam deſtructas,partim in dies deſtrui cernimus & dolemus.Quæ in mẽbris uidem⁹,hæc & his grauiora de capite fama nunciante percepimus.Sed nunquid debeo ego nũc malorũ uobis quorũ nõ eſt numer⁹, retexere narrationem:Lator præſentiũ monachus præfati monaſterij,& Archegaudus prior,homo nobis ab antiquo pro ſua honeſtate & religione dilectus:poterunt uobis intimare quæ plenius norunt:etſi non oĩa.Quis eñ hoc poſſet?Tot & tanta pro certo quæ apoſtolicam ſecurim etſi diſſimulãtẽ,etſi dormitantẽ:mirũ ſi nõ ſurgere & ferire cõpellant.Ego liberaui aiam meã,ſed nõ ſufficit,niſi & monaſteriũ liberet.In manib⁹ ueſtris mors & uita illi⁹.

¶*Ad quendam qui auſus eſt nouitium dehortari à propoſito.* *Epiſtola.*CCXCII.

ETſi ignotus nobis facie:ſed nõ fama.Ipſa referẽte didicimus q; ſis homo ſapiens,& ſm ſeculum honoratus.Voluit autem dilectus filius meus Petrus,cui & notior & familiarior ſanguinis affinitate uideris,ut tibi ſcriberem:imo reſcriberem. Tu enim ſcripſeras illi:& utinam ut te decuiſſet:& illi expediret.Nõ ſic feciſti.Nouum Chriſti militem auſus es dehortari à ſeruitio domini ſui.Dico tibi,eſt qui quærat & iudicet.Non ſufficiebant tibi peccata tua:niſi te & alienis inuolueres,& rurſum ad peccata quod in te fuit pœnitentẽ iuuenem reuocares:& ſic ſm duritiam tuam & cor impœnitens theſaurizares tibi iram in die iræ?Quaſi non ſatis eũ per ſe tẽtet diabolus:niſi tu iuueris illũ,homo chriſtianus,dux ei⁹,& notus eius.Tu quidẽ illi ſerpentẽ alterum: ſed nõ tibi ille alteram Euam exhibuit.Tuis impulſus eſt manibus,ſed non euerſus:fundatus eſt eñ ſupra firmã petram.Veruntamen nõ reddimus tibi uicem,ſed uincimus in bono malũ:orantes pro te,optantes tibi meliora,& meliora ſcribentes.Primo quidẽ quia ſapiẽs diceris,ut quod
Prouer.3. diceris uerius ſis,mitto te ad uerum ſapiẽtem qui ait:Noli prohibere eum qui põt benefacere,ſi uales & ipſe benefac.Habes tpſ faciẽdi.Sed quãdiu habiturus?Quãtulum ſupereſt uitæ tibi præſertim iam ſeneſcenti?Vapor eſt ad modicum parẽs:& deinceps exterminabitur.Si ſapis,nõ
Iob.5. ueniet ſuper te illa maledictio.Vidi ſtultum firma radice, & ſtatim maledixi pulchritudini eius.Pulchre ſtultũ pſeu
1. Cori.3. do ſapientem uerus ſapiens appellauit:ſciens ſapientiam
Deute.31. huius mũdi ſtultitiam eſſe apud deum.O utinam ſaperes, & intelligeres,ac nouiſſima prouideres.Saperes quæ dei ſunt,intelligeres quæ mundi ſunt, puideres quæ inferni ſunt.Profectò inferna horreres,ſuperna appeteres,q̃ ſunt ad malũ cõtẽneres.Multa ſuggerit animus imo ſpũs loq tibi de ſalute animæ tuæ:ſed donec reſcripto nouerim tuo qualiter iſta acceperis:non adijciam ultra,ne fiam oneroſus:cui decætero uolo eſſe amicus & adiutor(ſi uolueris) ad ſalutem.Dilectam nobis in Chriſto uxorem tuam per te licet immeritam ſalutamus.

¶*Petro abbati de Cella pro monacho Caziacenſi,qui trãſierat apud Claràuallem.* *Epiſtola.* CCXCIII.

VNde mihi ſcripſiſtis:ita reſpõdeo uobis. Moleſtiam domini Caziacenſis nulli arbitror moleſtiorem eſſe quàm mihi.Sed puto uos non latere,uoluntate & præcepto ipſius iam ex longo illum monachum factum noſtrum:& mihi ipſum obedientiam promiſiſſe,& me curam illius ſuſcepiſſe.Quoties extunc uolentem uenire repuli:uenientem remiſi:recordari facile non eſt.Tandem modo ueniens me nolente remãſit: & nullo modo ei perſuadere reditum potui.Dicebat aũt quia ſi nos eũ proijceremus,iturũ ſe longius,& nullaten⁹ rediturum.Sed nec ſic aſſenſum meum habens,imo & cõtra conſiliũ meũ intrauit.A quo utiq; introitu ſalua conſcientia eum prohibere non potui:nec proijcere poſſum, utpote(ut dixi)iam olim in meam receptum curam.& de quo redditurus ſum rationem.Diu fateor periculum hoc conſcientiæ meæ diſſimulaueram propter moleſtiam boni illius hominis:& adhuc diſſimulaſſem ſi meo iſte conſilio quoquo modo acquieſcere uoluiſſet.Quæ cũ ita ſint: ueſtrum eſt cõſolari hoiem,delinire triſtitiã eius:excuſatũ me habere de tam rationabili cauſa.Poſtremò ipſe quoq; (ut ſcitis)in pẽdulo eſt:& ſæpe cogitauit relinquere domum ſuam.Quod ſi uellet nũc effectui mãcipare,ego non prohiberẽ,pro eo q; in ea nõ ſine magna anxietate uerſet.

¶*Ad dominum papam Eugeniũ pro epiſcopo Cenomanenſi.* *Epiſtola.* CCXCIIII.

TAdeſt eps̃ Cenomanenſis.Ipſe eſt(ſi neſcitis)de cuius ueritate & honeſtate nullus dubitat:niſi qui bene nõ nouit hoiem.Mihi qdẽ ab ineũte iuuẽtute ſua notus & dilect⁹ eſt:tã pro memoratis uirtutibus,quàm p alijs bonis morib⁹ ſuis.Si qd aliud paternitati ueſtræ de eo inſuſurratũ eſt:aut ego fallor,aut ille mentit⁹ eſt in caput ſuũ.Audite eũ:& cũ plenitudine gratiæ ueſtræ remittite.Deceptus ſum eñ ſi bene nõ fuerit collocata.Abbas Vindocinenſis qui ſpecialiter ueſter eſt,rogamus ut & ipſe ſpecialẽ inueniat gratiã:& rationabilis eius petitio haud difficilẽ aſſequi mereatur effectum. Dñs Andegauenſis mittit nuncium ſuum:& per ſe & per nos aliquid petens.Exaudiatur & ipſe pro iuſtitia ſua:& non exaudiatur cõtra eũ ſuſurro mẽdax.Dignum eſt eñ ut qui omnibus uiuitis:omnibus pro meritis ualeatis.

¶*Domino Henrico cardinali pro eodem epiſcopo.* *Epiſtola.*CCXCV.

SIc tibi quaſi mihi ſcribo:& hoc quoties tibi ſcribo.Vbi eñ tu es,me eſſe confido:quippe quem tanquam meipſum diligo.Si me tu æque diligis (imo quia diligis)uide ne dominus Cenomanenſis ex te,quod in te eſt in aliquo redeat contriſtatus. Alioquin ego contriſtarer in homine quem ſatis pro ſua honeſtate diligo,& à te diligi uolo.

¶*Dño Hoſtienſi pro eodem.* *Epiſtola.*CCXCVI.

QVidam clericus dicitur aures domini mei circũueniſſe,aliquid cõtra epm̃ ſuũ & nrm̃ amicũ pro ſua cupiditate molitus.Si mei cura eſt uobis,imo iuſtitiæ dei:date operam ut nihil lucretur de ſuo mendacio ſuſurro malignus:nec lædatur in aliquo innocens epiſcopus & fidelis amicus.

¶*Abbati Arremarenſi pro fugitiuo monacho.* *Epiſtola.*CCXCVII.

LAtor præſentium ad petitionẽ noſtram dudũ ſuſceptus in conſortium ueſtrum,ſtultitia & leuitate ſua reiecto habitu ſancto à uobis exijt. Sed quia ductus pœnitentia(ut uidetur)redire cupit,& ſe iterũ recipi humiliter petit:petimus & nos ut iterum recipiatur,pœnitentiq; amore dei & noſtro introitus & habitus non negetur.

¶Ad dñm

¶ *Ad dominum papam Eugenium, de Nicolao.*
Epiſtola. CCXCVIII.

NIcolaus ille exiit à nobis: q̃a non erat ex nobis.
Exiit autem fœda poſt ſe relinquēs ueſtigia. Et
ego longe ante hoīem nouerā: ſed expectabam
ut aut deus eū cōuerteret: aut inſtar Iudæ ipſe
ſe proderet. Quod & factū eſt. Præter libros, denarios, &
aureos multos, in ipſo exitu eiꝰ inuenta ſunt ſup̄ eū ſigilla
tria: unū eius ꝓpriū, alterū prioris, tertiū noſtrū, ipſumq́;
nō antiquū, ſed nouellū: qđ & ob ipſius dolos & furtiuas
ſubreptiones mutare nuper coactus fuerā. Hoc enī eſt qđ
uobis tacito noīe ſcripſiſſe me memini: q̃a uidelicet peri-
clitati ſumus in falſis fratribus. Quis poſſit dicere ad quā
multas perſonas ſub noīe meo me ignorante, quæ uoluit
ſcripſit? Quis mihi det ut ipſa curia ueſtra ad purū purge-
tur fæce mēdaciorū eiꝰ? Quis mihi det ut uel eorū innocē
tia qui mecū ſunt, ſatis ualeat excuſari apud circūuentos
& præuētos impudētiſſimis eius mēdacijs? Vobis quoq;
aliquoties in eadē falſitate ſcripſiſſe, & non ſemel: partim
cōuictus, partim & confeſſus eſt. De turpitudinibus eius
quibus terra ſordet, & factæ ſunt oībus in parabolam: ſue
perſedeo polluere labia mea & ueſtras aures. Si ad uos ue
nerit (uam hoc gloriatur: & amicos ſe habere confidit in
curia) mementote Arnaldi de Brixia: quia ecce pluſquam
Arnaldus hic. Nullus perpetua dignior incluſione: nihil
ei perpetuo ſilentio iuſtius.

¶ *Comiti Engoliſmenſi pro fratribus de Brixia.*
Epiſtola. CCXCIX.

NOlite mirari ſi grauis nobis uidet̃ tam grandis
redditꝰ q̄ de terra illa Brixiæ à fratribꝰ noſtris
exigit̃: q̃a tale aliq̄d nō cōſueuimus. Nā multas
fecimus abbatias: & nulla illarum tali ſubiacet
exactioni. Sed q̃a uos ita uultis, & deus plus acceptat uo-
lūtariū bonū quàm coactum: ſuſtinemus iuxta cōuētionē
quam fratres noſtri uobiſcū fecerūt: donec deus meliorē
nobis inſpiret uoluntatē: quod nō diffidimus. De cætero
diligite eos, fouete, defendite, manutenete: quia tunc ſecu
rius ſtabitis ante tribunal Chriſti, ſi pauperes eius habue
ritis ueſtri dilectores, & pro nobis interceſſores.

¶ *Bleſenſi comitiſſæ.* *Epiſtola.* CCC.

SI quando in uos filius ueſter uiſus eſt exceſſiſſe,
doluimus & dolemus nō minus exceſſum filij,
quàm matris iniuriā. Qđ tñ & ipſum excuſabi-
le eſt in adoleſcente filio. Nempe delicta iuuētu
tis, ipſi quæ cōmiſit excuſet ætas procliuior. An neſcitis
Gen.8. quia proni ſunt ſenſus hoīs & cogitationes in malum ab
adoleſcētia? Confidendū mutatū iri in melius patris meri
tis & eleemoſynis. Propterea inſiſtendum magis magiſq́;
uotis & precibus ad deū pro eo: quia etſi ille minus inter-
dū quem debuit filialē affectū exhibuit: mater tamen pro
ſuis uiſceribus maternū deſerere non debet ſed nec ualet
affectū. Nunq̄d poteſt mater obliuiſci filij uteri ſui? Et ſi il
Eſai.49. la, inquit, oblita fuerit: ego tñ nō obliuiſcar tui. Oremus
& ploremus corā dño: ut deus tantæ indolis iuuenē, pro-
bitatis paternæ imitatorem (quod nō diffidimus) ſua fa-
ciat pietate. Agendū cū eo in ſpiritu lenitatis, blandiſq́;
obſequijs: quia ſic melius ad bona opera ꝓuocabit̃: quàm
ſi irritationibus & increpationibus exaſperet̃. Ita ſanè de
eius cita lætaq́; mutatione poſſe lætificari confidimus cor
ueſtrū & noſtrū pariter. Quidni ego totis cupiā uiſceribꝰ
quotidie ſeipſo fieri meliorē? Vtinā qualem inueni in me:
talē ſemp̄ in oēs inueniā. Quid enī quantū ad nos unquā
uolui, & nō fecit? Retribuat illi dñs. Cæterū pro nobis, ſi-
cut ſæpe petiſtis, ſæpe ꝓut oportuit & monui & monebo.

¶ *Sanctiæ ſorori imperatoris Hiſpaniæ.*
Epiſtola CCCI.

QVod factum eſt de receptione Tholdanos mo-
naſterij, ſciatis per me non eſſe factum: utpote
abſentem & ignorantem quid fieret. Factū aūt
per noſtros non nego: conſilio tñ multorū reli
gioſorum, epī conniuentia, & aſſenſu, nobilis quoq; dñæ
quæ locum illum in propria poſſeſſione fundauit petitio
ne & uoluntate publice ut accepimus, & nihil in abſcon-
dito factum. Exiſtimabant autem ſe libere poſſe ſuſcipere
locum quem in dei libertate & ſine alterius eccleſiæ ſub-
iectione fundatum ipſa quæ fundauerat, aſſerebat: & pri-
uilegia (ut aiunt) præ manibus erāt. Cæterum quia Car-
racenſes fratres factam ſibi in hoc iniuriam (ut ſcribitis)
conqueruntur: nec audientes Salomonem qui ait: Noli Prouer.3.
prohibere eum qui bene uult facere: ſi potes & ipſe bene-
fac: nobis in tam ſancto opere contradicunt: & quoniam 2.Tim.2.
ſeruos dei non oportet litigare: conſilij nobis fuit ad ue-
ſtrum potiſſimum conſiliū cauſam remittere: ut ueſtra au
thoritate & opera omnis inepta & iniuſta (ut aiūt) calū-
nia cōquieſcat: & ordo in domo dei receptus ad eius glo
riam & ueſtrā ipſius ſalutē deinceps in pace permaneat.
Nam & frater Niuardus qui multū gratulatur de uobis,
ſatis in hoc de uobis confidere monuit: tum ꝓpter ueſtrā
erga nos ſpecialem deuotionē: tum etiam propter bonam
quam audiuit à uobis de hoc ipſo promiſſionē. Si autem
ueſtris (quod nō credimus) ſalutaribus monitis aut con
ſilijs cōtradictores illi acquieſcere nolunt: tunc duorum
iudicio epiſcoporū ad quos duo illa loca iure parochiali
pertinere noſcuntur, omnis inter eos controuerſia termi-
netur. Quodq́; ab eis iudicatū ſiue conſtitutū cōcorditer
fuerit, ueſtrū erit ratum habere: & de cætero firmiter ma-
nutenere. Si timetis deū, non patiemini impediri tantum
bonū: nec bonā illam mulierem fruſtrari à deſiderio ſuo:
nec fratres illos ſuæ deuotionis priuari fructu: nec deum
denique tam accepto ſibi reformati ordinis ſacrificio de-
fraudari. Obſecramus uos & pro nouella ueſtra plātatio-
ne (illos loquor de ſpina) ut eis uiſcera miſericordiæ ex-
hibeatis: quatenus ueſtro beneficio ſuſtentati, in ſeruitio
dei & ſuo ordine perſeuerent.

¶ *Legatis apoſtolicis pro archiepiſcopo Moguntino.*
Epiſtola. CCCII.

DOminis & patribus reuerendis apoſtolicæ ſe-
dis legatis, puer ſanctitatis eorum Bernardus
Clareuallis uocatus abbas, per omnia deo pla
cere, & gratos fructuoſæ ſuæ legationis mani-
pulos reportare. ¶ Etſi corpore remoti, ſed affectu & bona
uoluntate uobis appropiauimus, optantes & orantes di-
rigi actus & ſtudia ueſtra ad omne quod decet & expedit.
Inde eſt ꝙ audientes miſerandū illū archiepm̄ Moguuti-
nenſem uocatū ad ueſtrā præſentiā, ibiq́; reſponſurū ad-
uerſarijs ſuis: auſi ſumus ueſtrā pro eo interpellare boni-
tatem. In hoc enim credimus honorificari miniſteriū ue-
ſtrum ſi quatenus ſalua iuſtitia licet, parieti inclinato &
maceriæ depulſæ humeros ueſtræ authoritatis ſupponi-
tis: nec calamū quaſſatū cōteri, nec linū fumigans (quod Eſa.42.
in uobis eſt, extingui nō ꝑmittitis. Sic ſentiat obſecramꝰ
ſibi profuiſſe & precem noſtrā, & ſuam ſimplicitatem: ob
quam fertur à falſis fratribus circumuentus, potius quàm
inuentus in aliquo dignus depoſitionis.

¶ *Ludouico iuniori regi Francorum.* *Epiſtola.* CCCIII.

SI homo ille de Britannia dimittere uellet adul-
terā, ut poſſet ſolui anathematis uinculo quo
tenetur: ut illa paternam hæreditatem ſuam ſm̄
diuiſionem ſuam quam fecit cum fratre ſuo, à
uobis requireret, & ſi hoc ipſo indigna: non eſſet forſitan
recuſandum: ut proinde potentis uiri ſeruitium & auxi-
lium haberetis. Alioquin nō eſt conſilium humilis fidelis
ueſtri concedi ullatenus aut terram extraneo, aut ueſtri
fauorem dominij excōmunicato & inceſtuoſo: ne (quod
deus auertat) quandoq; & uos audiatis: ſi uidebas furem,
currebas cū eo: & cum adulteris portionē tuā ponebas.
Nec tñ uerbū præcipitanter & quaſi ex abrupto rumpere
cōſuluerim. Agēdū aūt per fidelē & prudētē nunciū, qua
tinus ſi fieri pōt, inducietur, & tp̄s redimat̃. Q. etſi hoc ille
renuerit, & malignari maluerit: fidendū in dño quia non
præualebit: q̃ñq̄dē iuſtitia quæ cū rege eſt, erit pro rege.
Neſcio aūt an eps ad hoc cōueniēs ſatiſq́; idoneus ſit: uō

quia fidelis nō ſit, & quidem fideliſſimus: ſed quia odit illum: nec ſuum ut uereor conſilium credet ei. Ipſe tamē paratus eſt pro ueſtra uolūtate ad omne quod cum dei uolūtate facere poterit. Si quid eſt quod quaſi ex parte mea uobis ſecreti ſuggerat, à me hoc illud accepiſſe ſciatis: & tanquam ex ore meo id accipiatis. Homo eſt enim quem multum diligo: & ſatis credo ei: uoſq́ꝫ illi (ni fallor) credere quod uolueritis ſecure poteſtis.

¶ *Eidē pro ipſius infirmitate ſolicito.* Epiſtola. CCCIIII.

IN literis quas miſit dignatio ueſtra lætificaſtis animam meā, lætificet uos ipſe qui in cauſa eſt deus. Quis ſum ego: aut quæ domꝰ patris mei: ut de morte uel uita mea maieſtas regia cogitet: Et nunc quia tāti habitus ſum ut de meo eſſe ſcire cuperetis: ſciatis me aliquantulum cōualuiſſe: & ut me ſentio, mortis interim ereptū periculo: debilē tñ, & debilē ualde. Decætero ſcire uos nolo dñm Robertū germanū ueſtrū dignanter nos & deuote ſatis uiſitaſſe in infirmitate nr̄a. Sed & ſic locutū in auribus noſtris, ut gaudium nobis & ſpem de ſe meliorē reliquerit. Diligite eum: quia ſi dictis facta compēſet, complacebit uobis in illo: & ſi dignum iudicatis, ſciat uobis placere ꝙ noſtro & bonorū conſiliis decætero ſe acqeturū promiſit. Sigillū non erat ad manū: ſed qui legit, agnoſcat ſtilum, quia ipſe dictaui.

¶ *Ad dominum papam Eugenium pro epiſcopo Beluacenſi.* Epiſtola. CCCV.

FIlius ueſter ille Beluacenſis (quem dicerem & noſtrū, niſi inſolentiā redoleret) appellatus ad ueſtrā præſentiā ueniebat, & libens, utpote de ſua iuſtitia ſecurꝰ, & de ueſtro paterno fauore non dubius. Sed obſtiti ego, & uix eū potui retinere: ꝙppe cupidū uidēdi faciē ueſtrā. Quòd autē retinere uolui: cū multæ occurrerēt cauſæ: illud præcipuū fuit, ꝙ de ueſtra dubitauimꝰ uolūtate. Deinde præter alias incōmoditates nō paucas quæ obuiare uiderent: ipſe & frater ſuus rex nō ambulāt in uno ſpiritu: & nō erat ſatis tutum diu abſentari à ſuis. Nolo à me quæratis cuius ſit culpa: nō eſt meum inculpare quēquam. Sufficit mihi excuſare epm̄. Quicqd humilitatis, quicqd obſequij pro ſua perſona potuit: uidimus exhibentē, & nihil ꝓficientē. Scitote tamen quicquid timeat, quicqd accidere debeat, ſine mora uenturū, ubi uobis placiturū cognouerit. Perſona eiꝰ & cauſa eius in manu ueſtra. Nec enī in ſibi credito ita agit, uel ita cōuerſat, ut ſe tali indignum putet prærogatiua. Itaqꝫ pro ſe direxit iſtum: ſciens ꝙ ad patrē dirigeret. Scire placet quid iniunctū ſit ei: Nihil ex iniūcto agere: ſed totum cōmittere ueſtro cōſilio: de quo totus pendet ipſe. Nempe fiduciam habet non modo iudicari cauſam ſuam à uobis: ſed iuuari, ſed foueri, ſed manuteneri. Si placet eā cōmittere domino Remenſi archiepō: maturum poſſe ſortiri finem dño auxiliante cōfidimus: ſi tamen appellādi ſuffugium parti utriqꝫ ſubtrahatur.

¶ *Domino Hoſtienſi pro electione abbatis Turoldi de tribus fontibus.* Epiſtola. CCCVI.

Matt.18. VAe mundo ab ſcandalis. Ego uos ſcandalizo: Ego uobis ſcandalo ſum: Quis hoc crederet poſſe contingere: niſi cui nota non eſſet noſtra unanimitas, noſtra mutua charitas: & quomodo in domo dei ambulauimus cū cōſenſu: Subita & dolēda mihi mutatio. Qui me portabat, nunc parat opprimere: qui me defenſabat, nunc terret minis, blaſphemijs impetit, arguit præuaricationis. Protoplaſti ſuper graui &
Gen.3.
Ionæ.3. ſingulari peccato confeſſionē requiſiti ſunt: Niniuitæ ad
Gen.19. pœnitētiā expectati ſunt: Sodomitæ nō de auditu, ſed magis de uiſu puniti ſunt. Mecū eò differentius, quò contēptibilius actum eſt. Non ſum reputatꝰ qui ponerer ad rationē: qui inuitarer ad ſatisfactionē: qui cauſam reqrerer: qui pro me reſpōdēdi facultatē acciperē. Non cōuentus, iudicatꝰ ſum: nō cōuictus, cōdēnatus ſum. Et nūc audite ſi dignamini excuſationē noſtram: & ſi fortè minime ſufficientē uobis, uerā tñ. Voluiſtis loco ueſtri ſubſtitui fratrē Nicolaum: & ego memini, nō diffiteor. Ita cōuenit uobis pariter & mihi fore: credidi, ꝓpter qđ locutꝰ ſum. Quod ita nō eſt factū, neceſſitas fecit, nō duplicitas. Res ī diſcordiam uerſa eſt. Quid dico in diſcordiā: Concordia magis fuit. Tam cōcorditer diſcordes ab hac nr̄a cōiuuētia oēs inuēti ſunt: ut nec unꝰ qdē monachus ſiue cōuerſus præter duos aut tres q ueſtrates erāt, acqeuerit aſſentire. Tentauimꝰ nihilominus tñ in multis argumētis, nūc blādiendo, nunc terrēdo, qūo res effectū ſortiret: ſed ut unanimiter, ita & pertinaciter obſtiterūt. Poſſemus uim facere, ſed ſic mihi parcat deꝰ: qūo parcēdo illi omiſimꝰ: ne hō uerecūdus & puſillꝰ corde (ut noſtis) & fugitās onus, in hoc tāto turbine remaneret. Nā p̄ter ea quæ extrinſecꝰ ſunt, q̄ ꝓbaſtis & uos ſupra uires eiꝰ eſſe oia uidebant. Itaqꝫ tollētes eū cū ſuis, impoſuimꝰ onus qđ eò leuiꝰ ferret, qūo à noſtris pariter portaret. Eſt enī locꝰ nouiter ordinatꝰ de fratribꝰ nr̄is, & uicinior nobis: ut poſſit à nobis faciliꝰ frequētari. De abbatibꝰ ad locū ptinētibus: qa aſſenſum ueſtrum nō tenebamꝰ: nihil auſi, fratrē Robertū quo nemo magis idoneꝰ ad manū eſſe tūc uiſus eſt, dare uoluimꝰ, cū rn̄ſum eſt nobis à ueſtra diſcretione fuiſſe ꝓhibitū. Quid plura: Acceperūt hoiem q ueſtræ ſicut accepimꝰ diſplicet ſctītati. Nec latet cauſa. Inhoneſtū (ut aiūt) publicæ prædicatis: & ob turpitudinis notā è priori monaſterio truſum cui ante p̄fuerat. Pōt ita extitiſſe: me (quātū recordari ualeo) uſqꝫ ad hoc tp̄s nō audiſſe huiuſcemodi uerbū de illo, deū teſtor & angelos eiꝰ. Sed neqꝫ ipē archiep̄s cū eū amouere oimodis niteret: tale aliqd uel ſcripto uel nūcio nobis aliqñ ſignificauit. Egóne turpitudinis aſſentator, fotor inhoneſti: Si ita de me ſentitis: uidete ne ueſtrā quoqꝫ excellētiā pariter inuoluat hoc nubilū. Quippe q cū eiuſmodi tā notā oibꝰ familiaritatē atqꝫ amicitiā ſemel initā, tāto ſtudio hucuſqꝫ fouiſtis. Et de archiepō qđ dicitis: qđ ſentitis: an & ipſe quē talē ſciret (nec enī poterat neſcire: cū notꝰ eēt ex lōgo) prior ꝓmoueret, & in loco cui ipē præfuerat: Minime ego uel tenuiter ſuſpicer illud de tali uiro & tanto amatore honeſtatis. Et qdē qui ꝓmouit, ipſe & amouit: non negauerim. Qua rōne hoc fecerit, uiderit ipſe. Nam multis diſplicuiſſe factū cognoſcit: nempe nec rationē, nec ordinē, nec cōſuetudinē in eiꝰ amotione cernētibꝰ. Tantū archiep̄s ſic uoluit: & ne cōtriſtaremꝰ eum uoſtro hortatu iſte in pace ceſſit, & dedit locū iræ. Vnum dico, ex quo ad nos intrauit (ſicut teſtimonium habet ab oibꝰ) nihil in eo qđ ꝓmotiōi huic obuiaret, cōpertū eſt. Sine q̄rela cōuerſatꝰ eſt. Adhuc nō deeſt homini literatura cōgruens, nō doctrina, nō affabilitas, non gr̄a in uultu & ſermone. Sed ſuſpecta eſt nobis breuitas tēporis quod nobiſcū fuit: fateor & mihi. Fortaſſis bene faciet: fortaſſis male. Vereor oia opa mea: & qđ operor nō intelligo. Vnde certꝰ nō ſum: certū uos facere minime poſſum. Factum eſt: & qđ factū eſt, nō pōt nō fieri. Si ꝓpheta fuiſſem, non ꝓfectò feciſſem unde amicū offenderē: ſctīm turbarē: epm ſcandalizarē. Quid multis ut faciā: Sic factū eſt tali neceſſitate: taliq́ꝫ ordine. Hæc excuſatio mea. Si ſufficit: tollatur de medio ſcandalū. Si minus, ego iudiciū portē quod & quale decreueritis. Nā ſi qđ ædificaui, tam cito iterū deſtruam, graue: niſi fortè cauſa cōuenſes ſupuenerit: quod fortaſſe ꝓceſſu tēporis accidere pōt. Si uultis uos amouere eum: poteſtatem habetis. Non obſiſto, non me oppono torrēti. Inique nō egi, ſi inſipiēter uideor: i prōptu eſt uobis inſipiētiā meā corrigere: aut ſi hoc dignius iudicatis, etiā & punire. Dico tñ, ſi pie, ſi chriſtiane mecū agit, corripiet me iuſtus in miſericordia, & increpabit me: nō in ira apud alios diffamabit. Habetis formā meā hic: niſi & hoc indignamini p̄ſentibꝰ literis. Nempe cōperta per alios, & nō per uos ueſtra indignatiōe, cautū habui nō repēdere uicē: ſed mox uobis de uobis p p̄ſentia ſcripta conqueri. Decætero benedictus deus qui & hoc qđ dederat, & de quo mihi fortè immoderatius blandiebar, ſolatium ante exitum tulit: ueſtrā ſcilicet & dñi mei gratiā: ut uel ꝓprio experimēto diſcam non ponere ſpem meā in homine.

Iob.9.
Pſal.140.

Ad eundem.

¶ *Ad eundem.* Epiſtola. CCCVII.

FEſtine iſta dicto,& ob hoc minus feſtiue: ſiquidē
uiator trāſire feſtinans urget. Res mira,ſed ma-
gis læta. Frater. G. Fulcheri⁹ cū literis dñi mei
pariter & ueſtris,ſimulq́ꝫ præſentiū lator pere-
grinus uno penè momento affuerunt: deo ita ſine dubio
prouidēte: ut haberē per quē feſtinanter reſcriberē: quod
utiq́ꝫ cupiēti mihi nō poterat ſatis eſſe feſtinū. Inde eſt ꝙ
hæc in infirmitate mea ipſe dictaui: ꝙ non eſſet tunc alter
ad manū. De dño Beluacēſi quod primū poſuiſtis: primū
ita reſpondeo. Sui iuris eſt. Iam non eſt in mea poteſtate:
ſed in ciuitate uita eius & conuerſatio. Si ſecus quàm de-
bet uel decet interdum agit,dolere poſſum: ſed emendare
prout uolo non ualeo. Verūtamen qđ uobis ſuggeſtū eſt
de uagatione ei⁹,nimiū extitiſſe in ea uſq́ꝫ adhuc nos non
comperimus: nec inde notatū apud nos qñq́ꝫ audiuimus.
Ex quo ad eū uenit frater Robert⁹ qui cū eo eſt, turpe &
graue aliquid perpetraſſe,aut epō perſuaſiſſe,ad aures no-
ſtras nondū oīno peruenit: & mirū ſi ad uos potuit per-
uenire,quod latere nos potuit. Dabo tñ operā facere qđ
uultis de reuocatione eius,ſi qñ honeſte & opportune po-
tuero. Iamq́ꝫ feciſſem ſi cum pace epī potuiſſem, & non ti-
muiſſem inutiliorē huic ſubrogādū. In quadrageſima ue-
nit ad nos ipſe epus parat⁹ ire ad curiā cauſa cuiuſdā appel
lationis,& ueniſſet niſi nos diſſuaſiſſemus. Porrò diſſua-
ſionis intētio fuit,ꝙ nō ita uideref eſſe paratus,ſiue in cō-
ſilio ſiue in comitatu,ut iuuenis epī perſonam decuiſſet.
Propoſitū tñ ei⁹ eſt ꝓficiſci tēpore opportuno. Frater ue-
ſter eſt: facite cum illo miſericordiā: ut aduerſarij eius non
præualeāt aduerſus eum. Vellē uos ad ipſum poti⁹ quàm
ad nos ſcripſiſſe,& fraternæ monuiſſe ſuper his quæ de eo
audiſtis. Deinde ſuper ſtatu corpis mei cognoui uos eſſe
ſolicitum. Verum eſt quod audiſtis: infirmatus ſum uſque
ad mortē: ſed interim reuocatus à mortē: atq́ꝫ hoc (ut me-
ſentio) nō diu. Longe eñ ſum debilior quàm credi poſſit.
Quod tñ dixerim, abſq́ꝫ præiudicio diuinæ prouidentiæ,
quæ & mortuos ſuſcitare pōt. Et in hoc ſit reſpōſum non
modo uobis,ſed & dño meo. Cui uolo & oro ut in quan-
tacūq́ꝫ deuotiōe poteritis accito uobis pariter dño. Tu-
ſculano,plenißimas grates referatis pro tanta dignatiōe
& ſolicitudine tā pia. Iam de domino Lugdunenſi audite
quod uerū eſt,& qđ certū ſit uobis. Vir ille aggreſſus eſt
iter cū multa pecunia,& honorabili comitatu, prout de-
cebat tantū archiepm: & ecce undiq́ꝫ in ipſo penè procin
ctu inſidiæ inimicoꝝ. Quid faceret uir deſiderijs? Progre-
di nō licebat,& deſiſtere à propoſito ſibi grauius omni ca
ptiuitate iudicabat. Comites ſuos partim remiſit, partim
diſperſit: maſſa pecuniæ ſe exonerauit: modicum retinens
unde cū paucis poſſet ꝑficere uiā. Quid plura? Venit cū
trib⁹ aut quatuor miniſtris,ipſe nihilominu⁹ in habitu mi
niſtrātis: ſicq́ꝫ ſtrata publica cū turba ꝑmiſcua pegrinoꝝ
tāquā un⁹ ex illis, ꝑuenit ad ſcm̄ Aegidiū. Cumq́ꝫ infirma
ref, ꝑtrāſijt uſq́ꝫ ad mōtē peſſulanū. Ibi aliquādiu cōmora
tus cū medicis expēdit & qđ habebat,& qđ nō habebat.

¶ *Ad tres epos curiæ Romanæ.* Epiſtola. CCCVIII.

AD hoc uos deus in ſublimitate poſuit,ut tanto
maiori eccleſiæ ſuæ utilitate uiuatis, quanto in
ea eminentiori authoritate præeſtis. Alioquin *Lucæ.1.*
deponet ille paterfamilias potētes de ſede, qui
pro accepta poteſtate inuenti fuerint ſuis utilitatib⁹ de-
ſuiſſe. Quanta ſuſtineat ſponſa Chriſti dāna in epiſcopatu
Metenſi,& ſi nos amplius horremus, quia uiciniores fu-
mus: tñ & uos arbitror nō latere. En quantus lupus illud
ouile Chriſti tum inſidijs, tum manifeſtis aſſultibus quo-
tidie molit irrumpere,& diſperdere oues Chriſti ſangui-
ne congregatas: Idq́ꝫ non ab heri & nudiſtertius: ſed ex
quo adhuc fuerat lupicellus,nō ceſſat illū dominicū gre-
gem quibus poteſt uirib⁹ infeſtare,& uaſtare rapinis, in-
cendijs,homicidijs. Ego itaq́ꝫ quod in me eſt demonſtro
lupū,inſtigo canes: iam quid interſit ueſtra,uos uideritis:
meum non eſt docere doctores.

Ad Petrū abbatē Cluniacēſem. Epiſtola. CCCIX.

DOmino & patri reuerendißimo Petro Cluniā-
cēſi abbati ſu⁹. B. quod ſu⁹. ¶ Viſitet te oriēs ex
alto ô bone uir,quia uiſitaſti me in terra aliena,
& in loco peregrinationis meæ conſolatus es
me. Bene feciſti,intelligens ſup egenū & pauperē. Abſens
eram,etiā longo tēpore abſens, & recordat⁹ es nois mei,
homo magnus,occupatus in magnis. Benedictus ſanct⁹
angelus tuus,qui pio pectori tuo id ſuggeſſit. Benedictus
deus noſter, qui ꝑſuaſit. En teneo unde glorier apud ex-
traneos,literas tuas,& illas literas in qb⁹ tuā mihi animā
effudiſti. Glorior ꝙ me habeas nō modo in memoria, ſed
& in gratia. Glorior priuilegio amoris tui: refectus ſum
de abūdantia ſuauitatis pectoris tui. Non ſolū autē: ſed &
glorior in tribulatiōib⁹,ſi quas dignus habitus ſum pro
eccleſia pati. Hæc planè gloria mea,& exaltās caput meū,
eccleſiæ triumphus. Nam ſi ſocij ſumus laboris, erimus &
cōſolationis. Collaborandū fuit & compatiēdum matri,
ne & de nobis quereref, dicēs: Qui iuxta me erāt, dèlōge *Pſal.37.*
ſteterūt: & uim faciebāt qui quærebāt animā meam. Deo
autem gratias qui dedit ei uictoriā. Honeſtauit eam in la- *Sapiē.10.*
boribus: & cōpleuit labores illius. Triſtitia noſtra in gau
dium,& luctus noſter uerſus eſt in citharā. Hyems trāſijt, *Canti.2.*
imber abijt,& receſſit: flores apparuerunt in terra noſtra:
tēpus putationis aduenit. Amputatū eſt ſarmētum inuti-
le,putre membrū. Ille ille iniquus qui peccare fecit Iſrael,
morte abſorptus eſt,& traductus in uentrē inferi. Fecerat *Eſaiæ.28.*
quippe ſm ꝓphetam pactū cū morte,& cū inferno fœdus
inierat. Ideoq́ꝫ iuxta Ezechielē factus eſt perditio, & non
ſubſiſtet in æternum. Alius quoq́ꝫ oim ſicut maximus, ita
& peſſimus inimicus, abſciſſus nihilominus eſt. Et is erat
unus ex amicis eccleſiæ: ſed illis de quibus ſolet queri &
dicere: Amici mei & proximi mei aduerſum me appropin *Pſal.37.*
quauerunt & ſteterunt. Sed qui reſtant,cito ſperamus de
ſimilibus idem iudicium. Prope eſt ut reuertar ad fratres
meos,ſi uita comes fuerit, per uos ſicut intendo tranſitu-
rus. Interim cōmendo me ſanctis orationibus ueſtris. Sa-
lutamus fratrem. H. camerariū, & oēs qui circa uos ſunt,
cum reliqua ſancta multitudine.

¶ *Ad Arnaldum Carnotenſem abbatem Bonæuallis.*
Epiſtola. CCCX.

SVſcepimus charitatē ueſtrā in charitate, & nō
in uoluptate. Quæ eñ uoluptas ubi totum ſibi
uendicat amaritudo? Niſi ꝙ ſolum nihil come
dere utcunq́ꝫ delectabile eſt. Somnus receſſit à
me, ne uel beneficio ſopiti ſenſus,dolor unquam recedat.
Defectus ſtomachi,ferè totum quod patior eſt. Frequēter
& in die & in nocte exigit confortari modico admodum
qualicūq́ꝫ liquore: nam ad ſolidum omne inexorabiliter
indignatur. Hoc parum quod dignatur admittere,non ſi
ne graui moleſtia ſumit: ſed timet grauiorem,ſi ſe uacuum
omnino dimiſerit. Quòd ſi pluſculum quid interdum admit-
tere acqeſcat,id grauißimū. Pedes & crura intumuerunt,
quēadmodū hydropicis contingere ſolet. Et in his oībus
ne quid lateat amicū de ſtatu amici ſolicitum ſm interio-
rem hoiem (ut minus ſapiēs dico) ſpiritus promptus eſt
in carne infirma. Orate ſaluatorē qui nō uult mortē pec- *Ezec.33.*
catoris,ut tempeſtiuū iam exitum non differat, ſed cuſto-
diat. Curate munire uotis,calcaneū nudum meritis: ut is
qui inſidiatur, inuenire non poſſit unde figat dentem, &
uulnus infligat. Hæc ipſe dictaui,ſic me habens,ut per no
tam uobis manum,agnoſcatis affectum. Veruntamen re-
ſcripſiſſe quàm ſcripſiſſe maluerim.

¶ *Hanc ſupradictam epiſtolam ſanctus abbas Bernardus iam in extremis poſitus ultimam dictauit.*

¶ *Ad fratres Hybernienſes in obitu ſancti Malachiæ epiſcopi.* Epiſtola. CCCXI. *quæ incipit, Religioſis fratribus &c. quam uide ſuprà inter ſermones.* Folio. LX. *columna.* IIII.

¶ *Ad Guidonem abbatem & fratres Arremarenſes.*
Epiſtola. CCCXII.

VEnerabili Guidoni abbati Arremarẽſi, & ſctis qui cũ eo ſunt fratribꝰ, Bernardꝰ ſeruus ſctitatis eoꝝ, ſeruire dño i ſctitate. ¶ Petis chariſſime mihi Guido abbas, & tecũ pariter q tecũ ſunt fratres, dictare me aliqua uobis legenda ſolẽniter uel canẽda in feſtiuitate ſancti Victoris, cuiꝰ apud uos corpꝰ ſacratiſſimũ reqeſcit. Cũctãti inſtas: diſſimulãtẽ urges: meã etſi iuſtã uerecũdiã diſſimulãs ipſe. Adhibes mihi & alios precatores, quaſi ſit aliqd ad inclinãdũ me tuæ uolũtati, tua ipſa uolũtate cõuenietius. Verũ tu uel ꝓprio iudicio cõſulens, cogitare debueras nõ affectũ tuum erga me: ſed meũ in eccl'ia locũ. Sane altitudo negotij non amicũ deſiderat, ſed eruditũ, ſed dignũ, cuiꝰ authoritas potior, uita ſanctior, ſtilꝰ maturior & opꝰ illuſtret, & cõſonet ſctitati. Quãtulꝰ ego i ꝓpło Xp̃iano cuiꝰ lr̃æ i eccleſijs lætitentꝰ Aut quãtula mihi igenij eloquijue facultas, ut à me potiſſimũ feſtiua & plauſibilis reqrantꝰ Quid? Quẽ cæli habẽt laudabilẽ & laudatũ, ego de nouo laudare icipio ſup terrãꝰ Supnis uelle addere laudibꝰ, detrahere eſt. Nõ ꝙ glorificatos ab angelis, hoĩes iã laudare nõ audeãt: ſed qs in ſolẽnitate celebri, non nouella audiri decet uel leuia: ſed certè authẽtica & antiqua: q̃ & eccleſiã ædificẽt, & eccleſiaſticã redoleãt grauitatem. Q; ſi noua audire libet, & cã reqrit: ea ut dixi, recipiẽda cẽſuerim q̃ cordibus audiẽtiũ quò gratiora, eò utiliora reddat & eloquij dignitas & authoris. Porrò ſenſa indubitata reſplẽdeãt ueritatẽ: ſouent iuſtitiã, hũilitatẽ ſuadeãt, doceãt æqtatẽ: q̃ etiã lumẽ ueritatis mẽtibꝰ pariãt, formã moribꝰ, crucẽ uitijs, affectibus deuotionẽ, ſenſibꝰ diſciplinã. Cantꝰ ipſe ſi fuerit, plenꝰ ſit grauitate: nec laſciuiã reſonet nec ruſticitatẽ. Sic ſuauis, ut non ſit leuis. Sic mulceat aures: ut moueat corda. Triſtitiã leuet, irã mitiget, ſenſum lr̃æ nõ euacuet, ſed fœcũdet. Nõ eſt leuis iactura gr̃æ ſpiritalis, leuitate cantꝰ abduci à ſenſuũ utilitate: & plꝰ ſinuãdis intẽdere uocibꝰ, quàm inſinuãdis rebꝰ. An qualia oportet eſſe q̃ in audiẽtiã eccl'iæ ueniũt, qualẽmue hoꝝ authorẽ. Nũqd talis ego, aut talia quæ parauiꝰ Et t̃n de paupertate mea te pulſante, te inqetãte, etſi nõ qa amicꝰ es: certè ob tuã importunitatẽ ſurgẽs iuxta uerbũ dñi ꝑſtiti qď petiſti. Præſtiti dico, nõ qď tibi ad uotũ, ſed quod mihi ad manũ uenire potuit: pro poſſe utiq; meo, nõ pro uelle tuo. Seruata t̃n antiquoꝝ ueritate ſcriptoꝝ q̃ tu mihi trãſmiſeras, de uita ſcti duos ſermones dictaui qualicũq; ſermone meo, illud quãtũ potui cauẽs, ut nec breuitas obſcuros. nec ꝓlixitas redderet oneroſos. Deinde qď ad cantũ ſpectat, hymnũ cõpoſui, metri neglìgens, ut ſenſui non deeſſem. Rñſoria. xij. cum antiphonis xxvij. ſuis in locis diſpoſui, addito rñſorio uno qď prioribꝰ ueſperis aſſignaui: itemq; duobꝰ alijs breuibꝰ, ipſo die feſto ꝓ ueſtra regulari cõſuetudine uno ad laudes, altero ad ueſpas decãtandis. Et ꝑ his oĩbꝰ mercedẽ flagito, ſcilicet retributionẽ. Quidni ſequarꝰ Siue placeãt ſiue non, mea nõ refert: qcqd habui, dedi. Ergo merces mea, orõ ueſtra.

Habentur ſupra inter ſermones, folio. 47. quorũ primus incipit, Victoris uita. ſecundus uero Gaudete in domino dilectiſſimi.

¶ *Epiſtola beati Bernardi rñſiua ad dubium ſibi propoſitum cur feſta Maccabæorum ab eccleſia habentur celebria in ordine aliarum.* Epiſtola. CCCXIII.

QVæris itaq; quidnã uiſum patribꝰ fuerit ut ſolis ex oĩbꝰ antiqs iuſtis, ſingulari quodã priuilegio Maccabæis annuã celebritatẽ pari cũ noſtris martyribꝰ ueneratiõe decerneret in eccl'ia ſolẽniter exhibẽdã. Si dixero dignos merito martyrũ gloria iudicatos, qbus nõ impar fuit in martyrio uirtus: erit forſitã ſolutũ cur ipſos, ſed necdũ planè cur ſolos: cum & alios nõnullos ex ueteribꝰ pari cõſtet zelo pietatis occubuiſſe, nõ tamẽ & pari tripudio recoli meruiſſe. Cõſtat t̃n utroſq; qdẽ in morte cõem habuiſſe cũ martyribꝰ noſtris pietatis cãm: ſed nõ utroſq; pariter eãdẽ cũ illis adeptos fuiſſe martyrij formã. Vniuerſis nempe tam ueteris quàm noui teſtamẽti martyribꝰ æque cõuenit pro iuſtitia occubuiſſe: ſed intereſt ꝙ iſti paſſi ſunt qa illã tenebãt, illi quia nõ tenẽtes repꝛehendebãt. Et ut breuiter totũ in quo differunt proferamus, hos cultus, illos zelus iuſtitiæ martyres fecit. Soli ex ueteribus Maccabæi: quia non ſolũ cauſam, ſed & formã ut dixi martyrij noui teſtamẽti tenuerũt, iure fortaſſe in eccleſia cũ nouis eccleſiæ martyribus eandẽ celebritatis gloriam aſſecuti ſunt. Itaq; martyrium facit cauſa: tempus genuſq; diſcernunt. Tempus Maccabæos à nouis martyribus disiungit, coniungit antiquis. Genus uerò nouis aggregat, quia libare & ipſi dijs alienis cogebantur: & ſegregat à ueteribus.

¶ *Ad dñm ac uenerabilem Eſkilum Lundenſem archiepũm, ſedis apoſtolicæ in Dacia & Suetia legatum: cuius corpus glorioſum in Claraualle requieſcit iuxta matrem eiuſdem diui Bernardi.* Epiſtola. CCCXIIII.

AMantiſſimo patri & dño Eſkilo dei gr̃a Lundenſi archiep̃o, frater Bernardꝰ Claręuallis uocatꝰ abbas, in uero ſalutari ſalutẽ. ¶ Scripta & ſalutationes ueſtras, imo affectiones cordis ueſtri tam libenter ſuſcepi, quàm ſpecialiter & diligo uos, & diligor à uobis. Inde eſt ꝙ auditis tribulationibꝰ ueſtris, eas nõ ſolũ meas feci, ſed & inueni quia nõ poſſum te dolẽte nõ dolere dulciſſime pater, nec niſi moleſtus & anxiꝰ tuas moleſtias & anxietates audire. Tangit & angit cor meũ quicqd tuũ exaſperat: & quicqd illud ſit qď te perſequitꝛ, nõ ſolũ te perſeqtur: ſed me tecũ. Quicqd enĩ gratiæ & dilectionis impẽdere ſibi poſſint abſentes amici, puto & me debere tibi, & mihi deberi à te. Audax ſum, ſed non mẽdax: & in hãc audaciã me cõpulit tuæ ſublimitatis dignatio. Qñ enĩ id ꝓſumerẽ ego, qñ tãti tãtillus, & à tanto gratiã ſperare auderẽꝰ Et ſi ego retribuere nõ potero, nõ eſt mortuus retributor meꝰ: qa dñs retribuet ꝓ me. *Pſal. 37.* Dñs inquã, i quo & ꝑ quo tãta nos deuotiõe cõplecteris, tãta ſtringis affectiõe. Bñdictꝰ ſanctus angelꝰ tuus q pio pectori tuo id ſuggeſſit. Bñdictꝰ deꝰ noſter q perſuaſit. Glorior priuilegio amoris tui. Refectus ſum per chariſſimũ fratrẽ noſtrũ filiũ tuũ Guilhelmũ de abũdãtia ſuauitatis pectoris tui. Refectꝰ ſum ꝑ nũciũ tuũ: refectꝰ ſum per lr̃as tuas: refectꝰ ſum per oẽs qui à te uſq; ad nos uel per nos euadere poſſunt. Vtinam mihi datũ eſſet deſup hæc dicere non dictare, ut me potiꝰ loquẽs quàm ſcribens aperire ualerẽ. Pro certo acceptior eſſet ſermo uiuus quàm ſcriptus, efficacior lingua quàm lr̃a. Oculi qppe loquẽtis fidẽ facerent dictis, & meliꝰ affectũ ultꝰ exprimeret quàm digitꝰ. Sed qa illud abſens ꝑ me nõ poſſum, ꝑ lr̃as q̃ ſecundũ in hmõi locũ obtinẽt, ſatisfacio quãtũ poſſum. Nunciũ tuũ cũ magna exultatione uidimꝰ, & negociũ tuũ quãtũcũq; potuimus muniuimus ad dñm papã. De ſecreto aũt uerbo illo quod tam ardẽter aſcẽdit in cor tuũ, rñdebit tibi ex parte noſtra Guilhelmꝰ tuꝰ, tuus inquã & ſpecialiter tuꝰ in uiſceribꝰ Ieſu Xp̃i. Poſui enĩ uerba mea in ore eiꝰ: & ipſum audies tanquã me in negocio iſto. Heu auellor, abripior, non licet ultra. Auocat diei malitia, reuocat turba ſupueniẽtiũ, & epiſtolã potiꝰ rumpũt quàm finiunt. Sed nunqd quia faciũt ut paucis ſcribã, facere poterunt ut parũ diligamꝰ Actum excludunt à me, nõ affectũ: ille ſemper tecum eſt, qui ſui iuris eſt: & tecũ erit quãdiu fuerit, omni mihi amicitiæ iure colendæ pie ac reuerendiſſime pater.

¶ *Ad ſanctum Malachiam Hyberniæ archiepiſcopum.* Epiſtola. CCCXV.

VEnerabili dño & beatiſſimo prĩ Malachiæ dei gratia Hyberniẽſiũ archiep̃o apoſtolicæ ſedis legato, frater Berñ. Claręuallis uocatꝰ abbas, inuenire gratiã apud dñm. ¶ Inter multiplices æſtus & curas pectoris mei præ multitudine quarum aĩa mea turbata eſt ualde, fratres de terra longinqua uenientes ut ſeruiant domino, epiſtola tua & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. Epiſtola in oſtenſione bonæ uoluntatis, baculus ad ſuſtentandum corpus infirmitatis, fratres qui deo ſeruiunt in ſpiritu humilitatis. Omnia ſuſcepimus, omnia placent, omnia pariter cooperantur in bonum. Q; autem uoluiſtis duos de fratribus mitti uobis ad præuidendum locum: cõmunicato cum fratribus conſilio, dignum duximus non eos ſeparandos ab inuicem

douec

donec plenıꝰ in eis formetur Christus, donec ad integrũ
doceantur præliari prælia domini. Cum igitur fuerint in
ſchola ſancti ſpiritus eruditi, cum induti uirtute ex alto:
tunc demũ ad patrẽ filij reuertent, ut cantẽt canticum do
mini: non iam in terra aliena, ſed in ſua. Vos autẽ interim
iuxta ſapiẽtiã uobis datam à dño, ſm habitudinẽ locorũ
quæ uidiſtis apud nos, præuidete & præparate eis locũ à
tumultibus ſeculi ſeparatũ. Tempus enĩ prope eſt in quo
uobis operãte dei gratia nouos de ueteribus hoíes pro-
ducemus. Sit nomen dñi benedictũ in ſecula: de cuius mu
nere uenit ut cõmunes habeã filios uobiſcũ, quos ueſtra
prædicatio plãtauit, noſtra exhortatio rigauit, deus autẽ
incremẽtũ dedit. Sanctitatẽ ueſtram rogamus ut uerbum
dñi prædicetis ad dandam ſciẽtiam ſalutis plebi eius. Du
plex enim uobis incumbit neceſſitas: & ex officio legatio
Luco. 3. nis, & epiſcopali negocio. De cætero qm̃ in multis offen-
dimus oẽs: & inter hoíes ſeculi frequẽter poſiti multũ de
puluere mũdi cõtrahimus: ueſtris & ueſtrorũ orationibꝰ
me cõmendo: ut in fonte miſericordiæ ſuæ nos lauare &
emaculare dignetur ipſe fons pietatis Ieſus Chriſtus, qui
Ioan. 13. dixit Petro: Niſi lauero te, nõ habebis partem mecũ. Sed
& hoc ipſum non ſolũ precibus, uerũetiam quaſi ex debi
to requiro cũ ego clamem ad dominũ pro uobis ſi quid
poſſit peccatoris oratio. In domino ualete.

¶ *Ad eundem* *Epiſtola.* CCCXVI.

MAlachiæ dei gratia epõ ſedis apoſtolicæ legato,
frater Bernardus Clareuallis uocatus abbas, ſi
quid poteſt peccatoris oratio, & ſi quid paupe
ris deuotio prodeſt. ¶ Fecimus quod præcepit
ſanctitas ueſtra: & ſi non ut dignum, profectò ut poſſibile
pro tẽpore fuit. Tanta apud nos ubiqꝫ malitia graſſatur,
ut uix id tantillum quod factũ eſt fieri licuerit. Miſimus
tam exiguũ ſeminis quod uidetis, ad ſeminandã uel mo-
dicam partẽ agri illius in quem uerus Iſaac quondã exie-
Gen. 24. rat ad meditãdũ, cum primum adducta eſt ei Rebecca per
puerũ Abrahã perenni coniugio feliciter copulãda. Nec
contẽnendũ ſemen: de quo illud in partibus ueſtris expe-
Rom. 9. rimur impletũ hoc tempore: Niſi dñs ſabaoth reliquiſſet
nobis ſemen, quaſi Sodoma fuiſſemus, & ſicut Gomorra
ſimiles eſſemus. Itaqꝫ ego ſeminaui, rigate uos: & deus in-
crementum dabit. Sanctos omnes qui apud uos ſunt, per
uos ſalutamus: humiliter ipſorum nos & ueſtris ſanctis
orationibus commendantes. Valete.

Ad eundem. *Epiſtola.* CCCXVII.

AMantiſſimo patri & dño reuerendiſſimo Ma-
lachiæ dei gratia epiſcopo ſanctæ & apoſtolicæ
ſedis legato, ſuus ſanctitatis frater Bernardus
Clareuallis uocatus abbas, ſalutem & qualeſ-
cunqꝫ noſtras oratiões. ¶ Quàm dulcia faucibus meis elo-
quia tua domine pater, quàm iucunda tuæ memoria ſan-
ctitatis. Si quid affectionis, ſi quid deuotionis, ſi quid ani-
mi in nobis eſt: totum ſine dubio ſibi uendicat tuæ dile-
ctionis charitas. Nec opus eſt uerborũ multitudine, ubi
multum uiget affectus. Confido enim ꝙ teſtimonium per-
hibeat ſpiritui tuo ſpiritus quem habes à deo: tuum eſſe
modicum id quod ſumus. Tu quoqꝫ pater amantiſſime &
deſideratiſſime ne tradas obliuioni animam pauperis, cha
ritatis nexibus adhærentem tibi: & animam pauperis tui
ne obliuiſcaris in finem. Neque enim quaſi de nouo com-
mẽdamus nos tibi: cum in multo iam tempore glorięmur
in domino ꝙ inuenire meruit paruitas noſtra gratiam in
oculis ſanctitatis tuæ. Sed oramus ut dilectio iam non no
ua, nouis quotidie proficiat incrementis. Filios noſtros
imo & ueſtros tanto obnixius cõmendamus uobis: quan
to amplius remoti ſunt à nobis. Vos ſcitis quoniam tota
poſt deum fiducia noſtra fuit ut mitteremꝰ eos: quoniam
ſanctitatis ueſtræ precibus non acquieſcere illicitũ uide-
batur. Facite quod uos decet: ut totis uiſceribus charita-
tis amplectamini eos & foueatis. Nequaquam occaſione
aliqua circa eos ſolicitudo & diligẽtia repeſcat: & pereat
quod plantauit dextera tua. Iam quidem quia bene pro-
ficit domus: & ex ueſtris literis, & ex fratrum noſtrorum
relatione didicimus: multiplicatur tam in temporalibus
quàm in ſpiritualibus. Vnde & cõgratulamur plurimum:
& toto animo gratias agimus deo & paternæ ſolicitudi-
ni ueſtræ. Et qm̃ multa adhuc opus eſt uigilantia, tanquã
in loco nouo, & in terra tam inſueta, imo & inexperta mo
naſticæ religionis: obſecramus in domino ne retrahatis
manũ ueſtram: ſed quod bene incepiſtis, optime perficia-
tis. De fratribus noſtris qui redierunt à loco illo: nobis
bene placuiſſet ſi remanſiſſent. Et fortaſſe nonnullã occa-
ſionem præbuerunt eis, fratrum qui de terra ſunt minus
diſciplinati mores: in eo maximeꝙ minus facile eorũ con
filijs acquieſcere uidentur in his rebus quarum prius fue
raut inexperti. Chariſſimũ filiũ noſtrũ Chriſtianum & ue
ſtrum remiſimus ad uos, quantum potuimus inſtructum
pleniꝰ in his quæ ad ordinem pertinẽt, & de cætero circa
obſeruantias eius ſolicitiorem futurum, ut ſperamus. Nec
miremini ꝙ non plures cum eo miſimus fratres: quoniam
nec idoneos inuenimus fratres qui facile acquieſcerent:
nec inuitos cogere conſilium fuit. Dilectiſſimus frater no
ſter Robertus precibus noſtris acquieuit etiam hac uice:
tanquã filius obediẽtiæ. Veſtrũ erit iuuare eum: ut poſſit
iam & in ædificijs & in cæteris neceſſarijs promoueri do-
mus ueſtra. Illud quoqꝫ paternitati ueſtræ ſuggerimus, ut
uiris religioſis & quos ſperatis utiles fore monaſterio,
perſuadeatis quatenus ad eorũ ordinẽ ueniant: qm̃ hæc
erit ſumma utilitas domus: & uobis facilius acquieſcent.
Valeat ſanctitas ueſtra noſtri ſemper memor in Chriſto.

¶ *Ad dñm papam Innocentium.* *Epiſtola.* CCCXVIII.

AMantiſſimo patri & domino Innocentio ſum-
mo põtifici Frater Bernardꝰ, modicũ id quod
eſt. ¶ Cremonẽſes indurluerunt: & proſperitas
eorum perdit eos. Mediolanenſes contẽnunt: Prouer. 1.
& confidentia ipſorum ſeducit eos. Hi in curribus & in
equis ſpem ſuam ponentes, meã fruſtrauerũt: & laborem
meum exinanierunt. Abibam triſtis: cum ecce nõ medio-
cris à ueſtra parte conſolatio, ut & ſi abundãt tribulatio-
nes pro Chriſto, abundent & cõſolationes per ipſum. Ac
cepi optatas literas ferentes delicias cordis mei, certitu-
dinem de ueſtra incolumitate, hoſtiũ infortunijs, ſucceſ-
ſibus amicorum. Cæterum perlegenti rurſum triſtior fi-
nis lætitiam temperauit. Quem enim non terreat ueſtra
indignatio? Fateor iuſtam: & eò plus terreor. Dico tamẽ:
quod factum nondum eſt, faciendum eſt: ſed tempore quo
præuiderit deus. Si quominꝰ: erit uobis æque in prõptu
quicquid intẽtatis inferre, & non æque forſan periculo-
ſum. Alioquin quod tantis dei miſerationibus, tantis ue-
ſtris & ueſtrorum laboribus in populo iſto nouiter ædifi
catum eſt: heu quàm leuiter deſtrui poteſt. Mirũ ſi ei qui
miſericordiam legitur ſuperexaltare iudicio, placere po-
teſt. Sed ô infelicẽ illum epiſcopũ qui in urbe Chaldæorꝫ
de quodam quaſi paradiſo trãslatus, frater factus eſt dra-
conum, & ſocius ſtructionũ. ¶ Quid faciet? Obedire uult:
& ecce beſtiæ Epheſi frendent in eum dentibꝰ. Diſſimula-
re uult prudenter pro tempore: & omni feritate formido-
loſiorem ueſtram indignationem incurrit. Anguſtiæ ſunt
ei undiqꝫ: niſi ꝙ tolerabilius iudicat ſibi eſſe ſine populo,
quàm ſine domino. Pluris habens, ut dignum eſt, apoſto-
licam gratiam quàm Mediolanenſem cathedram. An uos
de eiuſ fidelitate dubitatis? Si quis uobis aliud de eo
maligna perſuadere ſuggeſtione tentauit, ſe magis pro-
didit infidelem: qui uirum tam boni teſtimonij lingua
perfida in ſuo liuore perſequitur. Parce pater benigne,
parce fideli tuo, parce adhuc recenti ſtructuræ: parce no-
uellæ plãtationi: parce deniqꝫ populo acquiſitionis tuæ:
hijſqꝫ ipſis bñficijs tuis quæ te eidẽ ueraciſſime cõtuliſſe
cõmemoras. Memẽto pie dñe ſermonis dñi tui quẽ dixit:
Ecce anni tres ſunt (inqt) ex quo uenio quærẽs fructũ in Luce. 13.
ficulnea hac, & nõ iuenio. Tu uerò uix tres expectaſti mẽ-
ſes, & iã ſecurim paras. Si tres annos ſuſtinuiſſes: quartũ
adhuc à fideli ſeruo dñici iure exigeremꝰ exẽpli. Dicimus

ergo & nos: Dimitte & hoc anno, ſi quo modo fortè cir
cūfoſſa humo ligone pœnitētiæ, adhibitoq́ fimo lachry
marū ſuarū ſterilitati Mediolanenſiū is cui etiam credi
diſti, conſulere, & fructum elicere queat.

¶ *Ad Lelbertum abbatem ſancti Michaelis*
¶ *Epiſtola.* CCCXIX.

PAtri & amico ſuo Lelberto ſancti Michaelis
abbati: frater Bernardus eorum qui in Clara
ualle ſunt ſeruorum dei inutilis ſeruus: debitū
dilectiōis affectum. ¶ Hic filius ueſter peregri
nationem quam & ſi ueſtra licentia ſuſceperat, noſtro
conſilio deſerens, ad uos reuerſus eſt. Cum enim cogno
uiſſemus uiam illam & eum requiſiſſe per leuitatem, &
nos ob illius improbitatē annuiſſe: dure (ut dignus erat)
increpatum reuerti perſuaſimus ſuæ ſiquidem (quantum
conijcere potuimus) leuitatis & improbitatis pœniten
tem ac decætero emendationē pollicentem, rectius iudi
cantes quantūlibet reum in ſuo monaſterio monachum
pœnitentiā agere, quā foris uagando prouincias circuire.
Neq; enim terrenā, ſed cæleſtem requirere Hieroſolymā
monachorum, propoſitum eſt: & hoc non pedibus profi
ciſcendo: ſed affectibus proficiēdo. Vos autem pater non
moleſtam habeatis eius reuerſionē, etſi ſuſpectam habea
Luc. 15. tis eius cōuerſationē: quin potius gaudete: quia hic filius
ueſter mortuus fuerat, & reuixit: perierat, & inuentus eſt.

¶ *Ad priorem ſuum Godefridum, poſtea Lingonenſem epiſcopum.* *Epiſtola.* CCCXX.

FRatri Godefrido, frater Bernardus ſalutē. ¶ In
octauis pentecoſtes ipſa die compleuit deus de
ſiderium noſtrum, eccleſiæ unitatem, & urbi
dando pacem. Nam illa die filij Petri leonis
omnes ſimul humiliauerunt ſe ad pedes domini papæ: &
facti homines eius ligij, iurauerunt ei ligiam fidelitatem.
Clerici quoq; qui in ſchiſmate erant, ſimul cū idolo quod
erexerant, humiliātes ſe ad pedes domini papæ, obedien
tiam ei iuxta morem promiſerunt: & facta eſt lætitia ma
gna in populo. Hanc pacem niſi cum quadam ſecuritate,
occultata tamen diu à nobis expectauiſſemus: iamdudum
ueniſſemus. Decætero iā nihil eſt quod nos hic detineat.
Facio quod imperaſtis: ueniam uertimus in uenio. Ecce
enim uenio cito: etiam & merces mea mecum eſt uictoria
Chriſti, & pax eccleſiæ. Sexta feria poſt diem illū egreſſus
eſt noſter de ciuitate. Itaq; uenientes ueniemus cum exul
tatione portantes manipulos pacis. Et hæc quidem uer
ba pulchra ſunt: ſed pulchriora ſunt facta. Etenim tam
pulchra ſunt: ut quiſquis non lætatur in eis, aut ſtultus
ſit, aut nequam. Vale.

¶ *Ad fratres de ſancto Anaſtaſio.* *Epiſtola.* CCCXXI.

DIlectiſſimis in Chriſto filijs noſtris de ſancto
Anaſtaſio, frater Bernardus Clareuallis uoca
tus abbas, ſalutē & deuotas oratiōes. ¶ Teſtem
habeo in cælis quàm multum omnes uos cu
piam in uiſceribus Ieſu Chriſti: quanto ſi fieri poſſet deſi
derio deſiderarem uidere uos: non propter uos tantum,
ſed propter me, cui magnū certè ſolatium & prægrandis
eſſet lætitia amplecti uiſcera mea, gaudium meum, & co
ronam meam, quod eſtis uos. At quoniam id nondum
conceditur: concedetur enim, ſicut bene confido de miſe
ricordia dei: & erit quando uidebimus uos, & gaudebit
cor noſtrū: & gaudiū noſtrū nemo tollet à nobis. Interim
certè magna mihi eſt conſolatio & lætitia multa in his
quæ de uobis audiui per dilectiſſimū fratrem & coabba
tem noſtrum uenerabilem Bernardum ueſtrum. Multam
enim uobis habeo gratiam ꝙ tam bene ſibi complacet
in uobis pro diſciplina ueſtra & ordinis zelo: pro obe
dientia & uoluntaria paupertate: pro quibus ſine dubio
merces ueſtra multa eſt in cælis. Vnde rogo uos fratres &
multum obſecro, ſic agite & ſic ſtate in domino dilectiſſi
mi: ſoliciti ſemper circa cuſtodiam ordinis: ut ordo cu
Ephe. 4. ſtodiat uos: ſoliciti ſeruare unitatem ſpiritus in uinculo
pacis: mutuam in nobiſmetipſis, maximéq; ad prælatos
charitatē humilē habentes: quæ eſt uinculū perfectionis.
Humilitatem ante omnia, ſuper omnia pacem ſectamini: Eſa. 69.
propter inhabitantem ſpiritum dei in uobis: qui non niſi
ſuper quietū & humilem requieſcit. Cæterum unū quidē
à me petijt uenerabilis abbas ueſter: quod mihi minime
bonum uidetur. Credo autem ꝙ & ego ſpiritū dei habeā,
& conſiliū dei in hoc. Scio equidē ꝙ in regione habitatis
infirma, & multis aliqui ex uobis laborāt infirmitatibus:
ſed memētote quis dixerit: Libenter gloriabor in infirmi 2. Cor. 12.
tatibus meis: ut inhabitet in me uirtus Chriſti. Et cū in ibidem.
firmor (inquit) tūc fortior ſum. Cōpatior utiq; & multū
ego compatior infirmitati corporum: ſed timenda multo
magis, ampliuſq; cauēda infirmitas animarū. Propterea
minime competit religioni ueſtræ, medicinas quærere
corporales, ſed nec expedit ſaluti. Nam de uilibus quidē
herbis, & quæ pauperes deceāt, interdū aliquid ſumere:
tolerabile eſt: & hoc aliquādo ſolet fieri. At uerò ſpecies
emere, quærere medicos, accipere potiones, religioni in
decens eſt, & contrariū puritati: maximéq; ordinis noſtri
nec honeſtati congruit nec puritati. Hæc enim omnia gē Mat 6.
tes inquirunt. Scimus autem quia qui in carne uiuunt: Rom. 8.
deo placere non poſſunt. Spiritalia proinde ſpiritalibus 1. Cor. 2.
cōparanda: & quærenda potio humilitatis: & clamandū
in toto corde: Sana aiam meā dn̄e: quia peccaui tibi. Huic Pſal. 40.
ſanitati fratres dilectiſſimi operam date: hanc ſectamini:
hane ſeruate: quia uana ſalus hominum. Pſal. 59.

¶ *Eiuſdem ad epiſcopum, Clerum & populum Spirenſem hortans ad arma contra infideles ſuſcipienda.*
Epiſtola CCCXXII.

DOmino & patri chariſſimo uenerabili epiſco
po Spirēſi & uniuerſo clero & populo, Bernar
dus Clareuallēſis uocatꝰ abbas in ſpiritu forti
tudinis abūdare. ¶ Sermo mihi ad uos de nego
cio Chriſti: in quo eſt utiq; ſalus noſtra. Hæc dico ut ex
cuſet indignitatē perſonæ loquentis, authoritas domini:
excuſet & cōſideratio propriæ utilitatis. Modicus quidē
ſum: ſed non modicū cupio uos omnes in uiſceribus Ieſu
Chriſti. Ea nunc mihi ratio ſcribendi ad uos: ea cauſa ut
uniuerſitatē ueſtram literis audeam conuenire. Agerem
id libentius uiua uoce: ſi ut uoluntas non deeſt, ſuppete 2. Cor. 6.
ret & facultas. Ecce nūc fratres acceptabile tempus: ecce
nunc dies copioſæ ſalutis. Commota eſt ſiquidem & con
tremuit terra, quia cœpit deus cæli perdere terram ſuam.
Suam: in qua eſt uiſus, & annis pluſquam triginta homo
cum hominibus conuerſatus. Suam utiq; quā illuſtrauit
miraculis, quā dedicauit ſanguine proprio, in qua primi
reſurrectionis flores apparuerūt: & nūc peccatis noſtris
exigentibus, crucis aduerſarij caput extulerūt ſacrilegū,
depopulātes in ore gladij terram promiſſionis. Prope enim
eſt ſi non fuerit qui reſiſtat, ut in ipſam dei uiuentis irruāt
ciuitatem: ut officinas noſtræ redemptionis euertant: ut
polluant loca ſancta, agni immaculati purpurata cruore.
Ad ipſum (prohdolor) religionis chriſtianæ ſacrarium
inhiant ore ſacrilego, lectumq́; ipſum inuadere & concul
care conantur in quo propter nos uita noſtra obdormiuit
in morte. Quid facitis uiri fortes? Quid facitis ſerui cru
cis? Itáne dabitis ſanctum canibus, & margaritas porcis? Matt. 7.
Quàm multi illic peccatores confitentes peccata ſua cum
lachrymis ueniā obtinuerunt, poſtquā patrum gladijs eli
minata eſt ſpurcitia paganorum? Videt homo malignus &
inuidet, frendet dentibus & tabeſcit. Excitat uaſa iniqui
tatis ſuæ: nec ulla quidē tantæ pietatis ſigna aut ueſtigia
relicturus, ſiquando fortè (quod deus auertat) obtinere
ualuerit illa ſancta ſanctorū. Verum id quidem omnibus
deinceps ſeculis incōſolabilis dolor, quia irrecuperabile
damnum: ſpecialiter autem generationi huic impijſſimæ
infinita confuſio, & opprobriū ſempiternū. Quid tamen
arbitramur fratres? Nūquid abbreuiata manus domini, Eſa. 50.
aut impotens facta eſt ad ſaluandum: ꝙ ad tuendam & re
ſtituendam ſibi hæreditatem ſuam, exiguos uermiculos
uocat? Numquid non poteſt mittere angelorum pluſquā
duodecim

duodecim legiones: aut certè dicere uerbo: & liberabitur
terra? Oĩno ſubeſt ei (cũ uoluerit) poſſe. Sed dico uobis:
tẽtat uos dñs deus ueſter. Reſpicit filios hominis ſi fortè
ſit qui intelligat, & requirat, & doleat uicem eius. Miſera
tur enim dñs populũ ſuum, & lapſis grauiter prouidet re
mediũ ſalutare. Cõſiderate quanto ad ſaluandos uos arti
ficio utitur, & obſtupeſcite: intuemini pietatis eius abyſ-
Eſaiæ.33. ſum, & cõfidite peccatores. Non uult mortẽ ueſtram: ſed
ut cõuertamini & uiuatis: quia ſic quærit occaſionẽ non
aduerſum uos, ſed pro uobis. Quid eſt enĩ niſi exquiſita
prorſus & inuentibilis ſoli deo occaſio ſaluationis, ꝙ ho
micidas, raptores, adulteros, periuros: cæteriſq; obliga-
tos criminibus quaſi gentẽ quæ iuſtitiã fecerit de ſerui-
Iohel.2. tio ſuo ſubmouere dignatur oĩpotens? Nolite diffidere
peccatores: benignus eſt dñs. Si uellet punire uos: ſerui-
tium ueſtrum non modo nõ expeteret: ſed nec ſuſciperet
quidẽ oblatũ. Iterum dico: penſate diuitias bonitatis dei
altiſſimi: conſilium miſerationis attendite: neceſſitatem ſe
habere aut facit aut ſimulat: dum ueſtris cupit neceſſita-
tibus ſubuenire. Teneri uult debitor, ut militãtibus ſibi
ſtipendia reddat, indulgẽtiam delictorũ, & gloriã ſempi-
ternã. Beatã ergo dixerim generationẽ quã apprehendit
tam uber indulgẽtiæ tempus, quam inuenit ſuperſtitem
annus iſte placabilis dño, & uerè iubileus. Diffunditur
enim hæc benedictio in uniuerſum mũdum: & ad ſignum
uitæ certatim cõuolãt uniuerſi. Quia ergo fœcũda uiroꝝ
fortiũ terra ueſtra, & robuſta noſcitur in iuuẽtute referta
(ſicut laus eſt ueſtra in uniuerſo mũdo, & uirtutis ueſtræ
fama repleuit uniuerſum orbem) accingimini & uos ui-
riliter, & felicia arma accipite Chriſtiani nõis zelo. Ceſſet
priſtina illa nõ militia ſed planè malitia: qua ſoletis inui-
cem ſternere, inuicem perdere, ut ab inuicem conſuma-
mini. Quæ miſeros tã dira libido excitat quòd proximi
corpus gladio, cuius fortaſſis & anima perit, tranſuerbe-
rent: ſed nec effugit qui gloriet, & ipſius animã pertranſi-
bit gladius: cũ ſolũ hoſtem gaudeat occidiſſe. Illi ſe dare
diſcrimini inſaniæ eſt, nõ uirtutis: nec audaciæ, ſed amẽ-
tiæ potius eſt aſcribendũ. Habes nũc fortis miles, habes
uir belliccoſe ubi dimices abſque periculo, ubi & uincere
gloria, & mori lucrũ. Si prudẽs mercator es, ſi cõquiſitor
huius ſeculi, magnas quaſdã tibi nundinas indico, uide
ne pereãt. Suſcipe crucis ſignũ, & omniũ pariter de qbus
corde cõtrito confeſſionẽ feceris, indulgentiã obtinebis.
Materia ipſa ſi emitur: parui conſtat: ſi deuoto aſſumitur
humero, ualet ſine dubio regnum dei. Bene ergo fecerũt
qui cæleſte iam ſignaculũ ſuſceperũt: bene cæteri faciunt:
ſed nec ad inſipientiã eis, ſi feſtinent & ipſi apprehendere
quod & eis in ſalutem exiſtat. Decætero fratres moneo
1.Ioan.4. uos, non autem ego, ſed apoſtolus dei mecũ: non eſſe cre-
dendũ omni ſpiritui. Audiuimꝰ & gaudemꝰ, ut in uobis
ferueat zelus dei: ſed oportet oĩno tẽperamẽtum ſciẽtiæ
nõ deeſſe. Nõ ſunt perſequẽdi Iudæi, nõ ſunt trucidãdi,
ſed nec effugãdi quidẽ. Interrogate eos diuinas paginas.
Pſal.58. Noui quid in pſalmo legitur ꝓphetatũ de Iudæis: Deus
oſtendit mihi (inquit eccleſia) ſuper inimicos meos ne
occidas eos: nequãdo obliuiſcãtur populi mei. Viui qui-
dem apices nobis ſunt, repræſentantes dñicam paſſionẽ.
Propter hoc diſperſi ſunt in oẽs regiones: ut dum iuſtas
tanti facinoris pœnas luunt: teſtes ſint noſtræ redẽptio-
Ibidem. nis. Vnde & addit in eodẽ pſalmo loquẽs eccl'ia: Diſper-
ge illos in uirtute tua, & depone eos protector meus do-
mine. Ita factum eſt: diſperſi ſunt, depoſiti ſunt, duram ſu-
Ibidem. ſtinent captiuitatẽ ſub principibꝰ chriſtianis. Cõuertent
tamen ad ueſperã: & in tẽpore erit reſpectus eoꝝ. Deniq;
Rom.11. cũ introierit gentiũ multitudo: tũc oĩs Iſrael ſaluus erit,
ait apoſtolus. Interim ſanè qui moritur, manet in morte.
Taceo ꝙ ſicubi deſunt, peius iudaizare dolemus chriſtia-
nos fœneratores, ſi tñ chriſtianos, & non magis baptiza-
tos Iudæos cõuenit appellari. Si Iudæi penitus cõterãt:
unde iam proſperabitur eoꝝ in fine ꝓmiſſa ſalus ſiue con
uerſio? Planè & gentiles ſi eſſent ſimiliter expectãdi: iuſti-
nendi forent potius quàm gladijs expetẽdi. Nunc autem
cũ in uos cœperint eſſe uiolenti: oportet uim ui repellere
eos qui nõ ſine cauſa gladios portant. Eſt autẽ chriſtianæ
pietatis ut debellare ſupbos: ſic & parcere ſubiectis: his
præſertim quorũ eſt legiſlatio repromiſſa: quorũ patres,
& ex quibꝰ Xps ſm carnẽ, qui eſt benedictꝰ in ſecula. At-
tamen exigendũ ab eis iuxta tenorẽ apoſtolici mandati:
ut oẽs qui crucis ſignũ ſuſceperint, ab uſurarũ exactione
liberos oĩno dimittant. Illud quoq; admonitos uos eſſe
eſt neceſſe fratres dilectiſſimi: ut ſi quis fortè amãs prima-
tum gerere inter uos, expeditione ſua regni uoluerit exer
citum præuenire, nullatenus audeat: & ſi à nobis miſſum
ſe ſimulet, nõ eſt uerũ: aut oſtẽdat literas tanquam à nobis
datas: ſed omnino falſas, ne dicam furtiuas eſſe dicatis. Vi
ros bellicoſos & gnaros talium duces eligere eſt: & ſimul
proficiſci exercitũ domini: ut ubiq; habeat robur: & non
poſſit à quibuslibet uiolentiã ſuſtinere. Fuit enĩ in priori
expeditione antequã Hieroſolyma caperetur, uir quidã
Petrus nõie: cuius & uos (niſi fallor) ſæpe mentionem au
diſtis. Is populum qui ſibi crediderat, ſolum cum ſuis ince
dens tantis periculis dedit, ut aut nulli, aut pauciſſimi eo
rum euaſerint qui nõ corruerint aut fame aut gladio. Pro
pterea omnino timẽdum eſt ſi ſimiliter & uos feceritis: ne
contingat & uobis ſimiliter. Quod auertat à uobis deus
qui eſt benedictus in ſecula. Amen.

¶ *Ad Henricum Moguntinum archiepiſcopum de fratre Radulpho qui neci Iudæorum delatus eſt conſenſiſſe.*

Epiſtola. CCCXXIII.

VEnerabili domino & chariſſimo patri Henrico
Moguntino archiepõ, Bernardus Clareuallis
abbas inuenire gratiã apud deũ. ¶ Literas dile
ctionis ueſtræ debita ueneratione ſuſcepi: ſed
præ multitudine negociorum breuis eſt reſponſio. Depo
ſitum querelæ ueſtræ apud nos ſignum eſt & pignus dile-
ctiõis: & præcipue humilitatis indicium. Quis enim ego
ſum: aut quæ domus patris mei: ut ad me referatur archi-
epiſcopi contemptus: & metropolitanæ ſedis iniuria?
Nónne ego ſum puer paruulus: ignorãs introitũ & egreſ-
ſum meũ? Verũtamen non ignoro uerbũ ueritatis uſque-
quaq;: quod ex ore altiſſimi procedit. Neceſſe eſt ut ue- Matt. 18.
niat ſcandalũ: uæ autem illi per quẽ uenit. Homo ille de
quo agitur in literis ueſtris: neq; ab hoĩe neq; per hoĩem,
ſed neque à deo miſſus uenit. Q; ſi ſe monachum aut ere-
mitam iactat: & ex eo ſibi aſſumit libertatem uel officium
prædicationis: poteſt ſcire & debet ꝙ monachus non ha
bet docentis, ſed plangentis officiũ: quippe cui oppidũ
carcer eſſe debet, & ſolitudo paradiſus. Hic uerò à con-
trarijs, & ſolitudinẽ pro carcere, & oppidum habet pro
paradiſo. O hominẽ ſine pectore: ò hominem ſine fronte:
cuius ſtultitia eleuata eſt ſuper cãdelabrum: ut appareat
omnibus qui ſunt in domo. Tria ſanè ſunt in eo reprehẽ-
ſione digniſſima: uſurpatio prædicationis, contemptus
epiſcoporũ, homicidij approbati libertas. Nouum genus
potẽtiæ. Nunqd tu maior es patre noſtro Abraham, qui Ioan.10.
eodem prohibente gladiũ depoſuit, quo iubente leuaue-
rat? Nunqd tu maior es principe apoſtolorũ, qui quæſi-
uit à dño: dñe ſi percutimus in gladio? Sed inſtructus es Lucæ.22.
omni ſapiẽtia Aegyptiorũ, id eſt ſapiẽtia huiꝰ mũdi quæ 1.Cor.3.
ſtultitia eſt apud deum. Aliter ſoluis quæſtionem Petri,
quàm ille qui dicit: Mitte gladium in locũ ſuum. Omnis Matt.16.
enim qui acceperit gladium, gladio peribit. Nõnne co-
pioſius triumphat eccleſia de Iudæis per ſingulos dies,
uel conuincens uel conuertens eos: quàm ſi ſemel & ſimul
cõſumeret eos in ore gladij? Nũquid incaſſum cõſtituta
eſt illa uniuerſalis oratio eccleſiæ quæ offertur pro perfi-
dis Iudæis à ſolis ortu uſque ad occaſum: ut deus & dñs
auferat uelamen de cordibus eorum, ut ad lumen ueritat-
tis à ſuis tenebris eruantur? Niſi enim eos qui increduli
ſunt, credituros ſperaret: ſuperfluum uideretur & uanum
orare pro eis. Sed conſiderat oculo pietatis quòd domi-
nus habet reſpectum gratiæ apud eum qui reddit bona

pro malis:& dilectionē pro odio. Vbi eſt ergo illud quod
Pſal. 58. dictum eſt: Videas ne occidas eos: ubi eſt, cum plenitudo
Rom 11. gentium intrauerit: tunc omnis Iſrael ſaluus fiet? Vbi eſt,
Pſal. 147. ædificās Hieruſalē dominus, diſperſiones Iſraelis cōgre-
gabit? Tunc es ille qui mēdaces facies prophetas: & eua-
cuabis oēs theſauros pietatis & miſericordiæ Ieſu Chri-
ſti? Tua doctrina nōn eſt tua: ſed eius qui miſit te patris.
Sed credo ſufficit tibi ſi ſis ſicut magiſter tuus. Ille enim
erat homicida ab initio. Ille mendax, & pater mendacij.
O monſtruoſa ſcientia. O ſapientia infernalis, contraria
prophetis, & apoſtolis inimica: ſubmerſio pietatis & gra
tiæ. O immundiſſima hæreſis. O meretrix ſacrilega quæ
Pſal. 7. impræguata de ſpiritu falſitatis concepit dolorem, & pe-
perit iniquitatem. Libet ſed non licet ultra progredi. Ad
ultimū, ut omnia quæ ſentio ſuper his, breuiter cōprehē-
dam: homo eſt magnus in oculis ſuis: plenus ſpiritu arro-
gantiæ: uerba & opera eius prætendunt ꝙ conatur ſibi fa
cere nomen iuxta nomē magnorum qui ſunt in terris: ſed
non habet ſumptus ad perficiendum. Vale.

¶ *Ad Leonium abbatē ſancti Bertini pro Thoma de ſancto Audomaro.* *Epiſtola.* CCCXXIIII.

Dilecto & uenerabili dño Leonio abbati, & uni-
uerſo conuentui eccleſiæ ſancti Bertini, frater
Bernardus Clareuallis uocatus abbas, ſpiritū
ueritatis quem mundus non poteſt accipere.
¶ Literas dilectiōis ueſtræ dilectiſſimi fratres ſuſcepimus:
indicium uolūtatis & petitionis ueſtræ. Beneficiorū quæ
nobis & noſtris plena manu, hilari mente, uultu ſereno
exhibetis: in æternum non obliuiſcar. Sed quid ſi nō ſum
oblitus: & ingratus inuenior? Nūquid ſola memoria ha-
bebit me excuſatum? Imo acerbius accuſabit. Nec imme-
morem nec ingratū amicis meis me exhibere noui. Si ta-
men non habeo quid retribuā pro omnibus quæ accepi
Pſal. 137. à uobis (ut minus ſapiēs loquor) dominus retribuat pro
me. De alieno liberalis ſum: quoniā inops & pauper ſum
ego. Honorem eccleſiæ ueſtræ & decorē domus domini
qui in uobis eſt, quantū diligam, ipſe nouit qui plus pro-
funditatē humani cordis ingreditur. Sed nec ego uereor
Matth. 5. uerum dicere in hac parte. Ego diligentes me diligo: ſed
non in hoc iuſtificatus ſum. Nam & ethnici hoc faciunt.
Non multum laudis habet ſi amantes me amauero: ſed ſi
nō amauero ſceleratus pro ſcelere iudicabor. Dilexi uos
& ante meritum: quare etiam poſt meritū non diligerem?
Quos enim etiam ſi nulla merita præceſſiſſent, honorari
oportuit: poſt beneficia non honorare, pluſquam iniuria
eſt. Diligam uos ſemper fratres chariſſimi in domino: &
cum omni amore ſeruiā uobis in eo cuius ſerui eſtis. Imo
Chriſtum cuius membra eſtis ſemper in uobis honora-
bo. Veruntamen ut rationabile ſit obſequium ueſtrum,
& honor irreprehenſibilis, quem uobis exhibere debe-
Pſal. 98. mus: prudenter & caute id fieri oportet: quia honor regis
iudicium diligit. Super his igitur quæ mihi reſcribitis, re
ſpondeo charitati ueſtræ quia nec ego audeo, nec uos de-
betis prohibere eum qui benefacere poteſt. Quid enim
1. Theſ. 5. reſpondere habemus apoſtolo dicenti, Spiritū nolite ex-
tinguere? Neque enim ſecurum eſt extinguere, quod ex-
tinctum accendere non ſit tuæ poteſtatis. Et ubi eſt illud,
1. Cor. 7. Vnuſquiſq; in ea uocatione qua uocatus eſt, in ea perma-
neat. Vocatus eſt, inquā, Thomas nō à me: ſed ab eo qui
Rom. 4. uocat ea quæ non ſunt, tanquā ea quæ ſunt. Quid ad nos
reſpicitis? quid nos intuemini in hoc facto: tanquā opus
hominis ſit, & non dei? Non ab homine neq; per hoiem,
ſed à domino factum eſt iſtud. Non enim homo ſed Deus
eſt qui operatur in cordibus hominū ad inclinādas eorū
Pſal. 117. uoluntates quocunq; uoluerit. A domino, inquā, factum
eſt iſtud, & ideo non ſolum mirabile, ſed immutabile eſſe
debet in oculis noſtris. Quis enim uel quid eſt homo ut
adiuuet ſenſum domini, uel ſpiritum eius? Nouit ille qui
quærit ouem perditam, & quid quærat, & ubi quærat:
& quomodo, & unde reuocet: & ubi collocet: ſic ut eam
ulterius non perdat. Quem ergo dominus uocauit, uide
ne reuoces: quē deus erexit, tu inclinare noli: nec ponas
ei offendiculum cui deus manum porrigit aſcendēti. Sed
iam uidendum eſt quid ponderis habeat illud quod di-
citis eum oblatum à parentibus. Videat prudentia ueſtra
quid habeat, plus uigoris & rationis: utrum illud quod
factum eſt de ipſo per alium ipſo neſciente: an illud quod
ſciens & prudens de ſeipſo fecit. Non autem ipſe: ſed gra
tia dei: quæ uolentem præuenit ut uelit: quæ uolentem
ſubſequitur ne fruſtra uelit. Ego autem dico quod uo-
tum parentum integrum manet: & oblatio eorum non
eſt exinanita: ſed cumulata. Nam & idem offertur quod
prius oblatum eſt: & idem offertur cui prius oblatū eſt:
& quod prius à ſolis parentibus oblatum fuerat, nūc of-
fertur à filio. Præterea ſuper hoc uerbo præcipere uobis
nihil habeo: conſilium autem do. A domino egreſſus eſt
ſermo: nolite impedire curſum gratiæ dei: nolite reprime
re primitias bonæ uoluntatis. quod enim in eo cœptum
eſt: de ſpiritu ſancto eſt. Vos autem nolite diſſimulare in-
iuriam quam nobis infertis: cum nunquā uos læſerimus
in hac parte ut fratres quos deus miſit ad uos, uellemus
ſubtrahere uobis. Nouerit autem ipſe Thomas ſi irritum
fecerit uotum ſuum, cuius me teſtem adhibuit: nouerit
alius quiſcunq; ſit ille qui eum ad hoc impulerit: ꝙ aſcen-
dam ex aduerſo, & ſtabo contra eos in die domini. Sed in-
terim melius eſt ei uobis & nobis ſeruare unitatem ſpiri- Ephe. 4.
tus in uinculo pacis. Vale.

¶ *Ad Aluiſum Attrebatenſem epiſcopum, pro eodem.* *Epiſtola.* CCCXXV.

Venerabili patri & amico noſtro Aluiſo dei gra
tia Attrebatēſi epiſcopo, frater Bernardus uo-
catus abbas, ſalutē & noſtras qualeſcunq; ora-
tiōes. ¶ Rogaſtis nos p eccleſia ſancti Bertini,
quam & uos diligitis, & nos ipſi diligimus & dileximus
ab initio. Verūtamen quod nūc rogat uenerabilis abbas
eiuſdem monaſterij: utinam diligentius conſideraſſet pru
dentia ueſtra quale ſit iſtud non dicam facere, ſed uel ro-
gare. Neq; enim dubito quin redarguiſſetis eum tāquam
qui delinqueret grauiter & aduerſum nos amicos ſuos:
& aduerſum ipſum cuius animam quærit: imò & aduer-
ſus deum, cuius conatur immutare cōſilium. Quid enim
domine pater id uobis perſuaderi potuit, ut ab amico ue
ſtro tale aliquid peteretis? Vocat deus Thomam de cælo:
uocat ut exeat de terra ſua, & de cognatione ſua, & de do-
mo patris ſui, & ueniat in locum quem ipſe ei oſtēdit: ego
quis ſum qui prohibeam ſpiritum dei, qui debeam impe-
dire cū qui proprias oues uocat nomine proprio, & ipſe
ante eas uadit, ut alium non ſequantur, ſed ipſum? Tho-
mas paupertatem elegit, ego eum ad diuitias delitiaſq;
remittam? Nec ignoro quin poſſint apud ſanctum Berti-
num fratres ſuam ipſorum operari ſalutem, ſed quos illuc
uocauerit deus: ut unuſquiſq; in qua uocatione uocatus
eſt, in ea permaneat. Scio ſcio ubi legerim: Nemo mittens Luce. 9.
manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt re-
gno cælorum. Quo nequaquam ego fraudare uelim cha-
riſſimum filiū meum Thomam, & animā quæ mihi à deo
commiſſa eſt. Vnde ſatis admiror quonam modo ſubripi
potuerit tantæ diſcretioni rem huiuſcemodi poſtulare.
Ego enim quoniā de ueſtra (ſicut ſcitis) dilectione præſu
mo: paulominus reſpondeam quod ait dominus ad filios
Zebedæi: Neſcitis quid petatis: niſi ꝙ cogitaui non ſic de Matt. 20.
charitate præſumendum, ut non etiam ſacerdotali cathe-
dræ deferretur. Facite ergo morem ueſtrum: honorifi-
cate etiam in hac parte miniſterium ueſtrum: & uiriliter
iuuate etiam has Chriſti ſponſas: ut cum ad quem uocan
tur ſponſi thalamum ſine offenſione, ſine dilatione me-
reantur intrare. Agite inquam ut amicus ſponſi: qui ſtat
& gaudio gaudet propter uocem ſponſi: & ſicut bene ſo-
letis iuuare cæteros, ſic iuuare & iſtos: ut non ſolū nō ex-
tinguatis (quod abſit) ſpiritum dei: ſed & coadiutorem
eius fidelem uos eſſe probetis. Hoc enim omnino certum
ſit paternitati ueſtræ, quoniam meo conſilio ſiue permiſ-
ſione

ſione mea nuſquam declinabunt ſcio enim quoniam ipſe
peccarem,& eos peccare facerem: ſi quid eis aliud conſule
rem aut concederem. Reddant ergo uota ſua quæ diſtin-
xerunt labia ſua. Alioquin uiderint ipſi quibus credāt di-
Mar.13. centibus, Ecce hic eſt Chriſtus: ecce illic eſt: quoniā opor-
tebit eos mihi ante tribunal Chriſti ſuper uoto ſuo, cuius
ego teſtis ſum, reſpondere.

¶ *Ad abbatem Leſcienſem.* *Epiſtola* CCCXXVI.

VEnerabili patri Leſciēſis monaſterij, ac filijs eiꝰ,
frater Bernardus ſeruorū dei qui in Claraualle
ſunt inutilis ſeruus: ſeruire domino in timore:
& exultare ei cum tremore. Remiſimus uobis
fratrem Robertum primum pro eo & cum eo precantes
ut clementius cum ipſo agatur in recipiendo: quàm cum
cæteris ſolet fugitiuis reuertentibus. Non enim par eſſe
debet pœna, ubi diſpar eſt cauſa. Deinde ut ab obedientia
in qua cum periculo (ut ipſe dicit) animæ ſuæ diu inuitus
detentus eſt, amoueatur: & ad aliam in qua ſecurius & ſa-
lubrius uiuat, transferatur. Alioquin quantum intētionē
hominis attendo: timeo ne illum irreuocabiliter amitta-
tis. Cæterum autē audiuimus dñm abbatē grauiter infir-
mari. Cuius nobis uitam uel mortem flagitamus citiꝰ re-
nunciari: ut aut de uita licet mortali recipiamus gaudiū:
aut de morte licet uitali luctum: ſiue ut ueriꝰ fatear, de qua
libet & gaudium ſimul & luctum. De uita quidem ipſi con
dolentes quod ſit retardatus: ſed nobis gaudentes quibꝰ
eſt præſeruatus. De morte uerò ipſi nimirum congratu-
lantes pro adepto præmio: nobis autē gementes pro adē-
pto neceſſario.

¶ *Ad papam Innocentium, pro Aluiſo Attrebatenſi*
epiſcopo. *Epiſtola*.CCCXXVII.

AMātiſſimo patri & dño dei gratia ſummo pon-
tifici Innocētio, Bernardus Claræuallis abbas
uocatus modicum id quod eſt. ¶ Nec nouū nec
mirum eſt humanum aīam poſſe falli uel fallere.
Cauendum & hoc & illud: quia utrobiq; periculum: ad
utrunq; cautelam uobis appoſuit magni conſilij angelus,
Matt.10. quando dixit: Eſtote prudētes ſicut ſerpentes: & ſimplices
ſicut columbæ: ut nec prudentia decipi, nec ſimplicitas
decipere poſſet. Marcianenſes monachi uenerunt ad uos
in ſpiritu mendacij, & ſpiritu erroris: aduerſus dominum,
& aduerſus chriſtum eius. Verbū iniquū cōſtituerunt ad-
uerſus Attrebatēſem epiſcopum: cuius conuerſationis &
uitæ bonus odor fuit hactenus in omni loco. Qui ſunt iſti
Eſaiæ.5. qui ut canes mordent, qui dicunt bonum malum, qui po-
Leui.19. nūt lucē tenebras? Qui ſunt iſti qui cōtra legē maledicūt
ſurdo: & corā cæco ponūt offendiculū? Quare dñe iraſce-
ris in filiū tuū? quare lætificaſti inimicos eiꝰ? Vbi eſt illud
1.Ioā.4. apoſtoli, Nolite oī ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus ſi
ex deo ſunt. In dño confido quia diſſipabit conſilium eo-
rum: & cum apparuerit quod uerum eſt, euacuabit quod
ex falſo eſt: ut mentita ſit iniquitas ſibi. Auribꝰ noſtris au-
diuimꝰ quàm fideliter, quàm cōſtāter locutus ſit in cōſpe-
ctu regis & principū ꝓ fidelitate Romanæ ecclīæ. Veniet
ad uos in innocētia ſua in die uocatiōis ſuæ. præmiſit ante
filium ſuum archidiaconum præſentium latorem: cuiꝰ per
ſonam & mores ueſtræ manſuetudini commendamus. De
cætero uenit ad uos abbas ſancti Vedaſti, homo planè in-
imicus ſibi, ſuis, & eccleſiæ ſuæ: homo qui accepit inuanū
nomen abbatis: quærit enim quæ ſua ſunt, non quæ Ieſu
Chriſti. Sed & qualis pater, talis & filius qui cum eo eſt: q
Pſal.78. nec conſcientiæ, nec ſuæ famæ pepercit: ſubſannatio & il-
luſio his qui in circuitu eiꝰ ſunt. G. loquor monachū eius.
Spiritus ueritatis det nobis diuidere lucē à tenebris: det
uobis reprobare malum, & eligere bonum.

¶ *Ad Alardum monachum.* *Epiſtola*.CCCXXVIII.

DIlecto filio ſuo Alardo, Frater Bernardus pater
næ dilectionis affectum. ¶ Conqueritur frater A.
damarus quòd ei nimis amarus extiteris: nō ſo
lum quia te agente domo expulſus ſit, ſed quia
quoq; te prohibente reconciliari non poſſit. Et ego qui-
dem non niſi bono zelo te id facere crediderim. Sed cū re-
cordor tuæ illius obſtinationis quam tibi amiciſſima ut
ſcis fiducia ſoleo ſæpe improperare: uereor ne idem zelus
tuus non ſit ſecundum ſcientiam. Nam ut ipſa regulæ uer-
ba ponam, quātæ audaciæ eſt quenquam cædere, aut ex-
communicare, nedum eliminare, abbate ſcilicet abſente &
neſciente? An non magis tuæ humilitatis erat, alij nō face
re quod tibi nolles fieri? Imo tuæ perfectionis eſſe debue-
rat apoſtolum potius imitari dicentem: Factus ſum infir-
mis infirmus: ut infirmos lucrifacerē. Et rurſum: Vos qui 1.Cori.9.
ſpirituales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis: Gal.6.
conſiderans teipſum ne & tu tenteris. At prior inquies
illum eiecit: non ego. Et hoc quidem ipſe noui. Sed te ſua-
dente: te omnimodis compellente. Vnde & nunc cum eū,
ſicut audiui, ipſe quoq; prior miſeratus cupiat reuocare:
te in tua perdurante duritia, non ſinitur emendare quod
compulſus eſt indiſcretius egiſſe. Rogo quæ eſt hæc ſecu-
ritas, ut cæteris omnibus miſerantibus, ipſo quoq; domi-
no abbate propitio: tu ſolus implacabilis flecti non queas
ut recipiatur? An non legiſti, Iudicium ſine miſericordia Iaco.2.
ei qui non fecit miſericordiam? An oblitus es quod rur-
ſum ſcriptum eſt: In qua menſura menſi fueritis, remetie- Matt.7.
tur uobis? An uerò contemnis quod miſericordibus pro
miſſum eſt: quoniam ipſi miſericordiam conſequentur? Matt.5.
Sed neſcis inquis quàm iuſte expulſus ſit. Sed iuſte an in-
iuſte expulſus ſit, non quero nec curo modo: ſed hoc
tantum queror, hoc cauſor, hoc uehementer admiror:
quod humiliter ſatiſfaciens, inſtanter petens, patienter
ſuſtinens, emendationem promittens, nec ſic quidem ex-
audiri meretur: ut iuxta apoſtolum cōfirmetur in eo cha- 2.Cori.2
ritas: & ſecundum magiſtrum noſtrum probetur iterum
in omni patientia. Certè ſi iniuſte expulſus fuit: iuſtum eſt
ut reuocetur. Si iuſte: pium eſt ut recipiatur. Vnde & hoc
noſtrum conſilium licet indiſcuſſa cauſa arbitratus ſum
eſſe ſecurum: quo fit ut ſiue per iuſtitiam ſiue per miſeri-
cordiam à iuſto & miſericorde deo non recedatur. Rogo
ergo te dilectiſſime fili ut quod ille ſuis apud te precibus
non meruit: uel noſtris, quas tam longe quæſiuit, ualeat
adipiſci.

¶ *Ad papam Innocentium.* *Epiſtola*.CCCXXIX.

AMantiſſimo patri & domino Innocentio ſum-
mo pontifici, frater Bernardus Claræuallis uo-
catꝰ abbas modicū id quod eſt. ¶ Cadit in inte-
ritum Remenſis eccleſia: data eſt in opprobriū
ciuitas glorioſa: clamat tranſeuntibus per uiam: qđ non
ſit dolor ſimilis dolori eius. Foris enim pugnæ: intꝰ timo-
res. Sed & intus pugnæ: quoniam filij eius pugnant con-
tra eam: nec habet generatorē qui liberet eam. unica ſpes
eius Innocentius: qui abſtergat lachrymas à maxillis eiꝰ.
Sed uſq; quo domine clypeus protectionis ueſtræ non op
ponitur? uſq; quo cōculcabitur: nec inueniet ſubleuantē?
Ecce rex humiliauit ſe: & iā quieuit indignatio eiꝰ. Quid
ergo ſupereſt niſi ut manꝰ apoſtolica ſupponatur afflictæ,
& plagis eius curam adhibens & fomenta? Primum itaq;
eſſe credimus ut maturetur electio: ne inſolentia Remen-
ſis populi diſperdat ſi quid reſiduum eſt, niſi in brachio ex
celſo furori eius reſiſtatur. Si hæc rite celebrata fuerit: con
fidimus quod in reliquis quoq; daturus ſit dominus gra-
tiam & effectum.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola*.CCCXXX.

AMantiſſimo patri & domino dei gratia ſummo
pontifici Innocentio, frater Bernardus Clare
uallis uocatꝰ abbas modicū id quod eſt. ¶ Gra
tiam quam inueni in oculis ueſtris: nolo ha-
bere ſolus: cum amicis eam uolo diuidere. Non enim ti-
meo ne fortè non ſufficiat mihi & illis: magna enim eſt.
Multos poſſum facere participes eius: uerūtamē ego exi-
nanitus nō ero. Quod igiť gratis accepi, gratis dabo: & li-
beralē me facit ueſtra liberalitas, ſed de ueſtro. Præſentiū
latorem uirum commendabilem uobis commendamus.
Amicus eſt domine pauperum Chriſti: & ſeruus ſeruorū

tuorum.Peto domine ſi quid habuerit apud tuam excel-
lentiam: ut eum ſolita pietate pro nobis exaudias, imo
pro ipſo,qui talis eſt ut per ſe tantum merito debeat ex-
audiri.

¶ *Ad eundem.* *Epiſtola.* CCCXXXI.

IVuenis iſte magnanimus(ut aiunt)& ſtrenuus
in opere militari,ut meliorem militet militiam
proficiſcitur Hieruſalem.Rogat puer ueſter ro
gatus ab ipſo:ut in bono opere quod cœpit,ue
ſtram mereatur percipere conſolationem: ſed fauorem:
ſed orationẽ: ſed benedictionẽ.Propinquus noſter eſt: &
Eſa.58. carnem meam iuxta prophetam non debui deſpexiſſe.

¶ *G.cancellario.* *Epiſtola.* CCCXXXII.

PRædeceſſor ueſter bonæ memoriæ Haimericus
cancellarius dominum Metenſem epiſcopum
ſpeciali amplectebatur dilectione: & nuncios
eius quoties Romam uenirent,plurimum acce
ptabat:& iuuabat ſtudioſius.Vnde rogo uos quoq; per
eadem gradi ueſtigia:& nobili epiſcopo in magna neceſſi
tate poſito armis eccleſiæ ſubuenire.

¶ *Ad dominum Bernardum abbatem.*
Epiſtola. CCCXXXIII.

DIlecto patri ac uenerabili domino ſuo Bernar-
do dei uoluntate ac gratia Clareuallis abbati re
uerendiſſimo,frater Ioannes miniſter ſuus qua
liſcunq; Caſemarij abbas,feliciter currere:ac fe-
lici⁹ Chriſti pietate conſummare.¶ Memor dulcedinis ac
familiaritatis quam mihi indigno pietas ueſtra quon-
dam exhibuit:aperire cogitationes mei cordis paternita-
ti ueſtræ quaſi corã poſitus præſumo:ueſtra magis de mã-
ſuetudine confiſus,quàm de offenſa ſuſpectus.Spero nãq;
affectionem ac dilectionem quã erga uos habeo, pietatem
ueſtram non latere:& ſi aliquid etiam ſtultum dicerem,cõ
fido uos benigne ac manſuete quaſi patrem filio ignoſce-
re.Dictum eſt mihi pater chariſſime quod de hac re quæ
non ita proſpere ut forſitan uolebatis contingit(de uia
uerò Hieroſolymæ loquor)multum triſtamini:eò quòd
eccleſia dei uel gloria nõ ſicut deſiderabatis accreuit.Qua
propter quod mihi pro hoc diu cogitanti deus(ut cre-
do)in corde miſit:uobis humiliter ſuggero:nimirum per
pendens quod ſæpe paruo cuilibet dominus aliquid oſtẽ
dit:quod alicui magno & multis donis repleto uidere ne-
Exo.18. quaquã concedit:ſicut Moyſi ſancto faciẽ ad faciẽ cũ deo
loquenti Ietro alienigena conſilium dedit. Videtur itaq;
mihi quod omnipotens deus de hac uia multum fructum
fecit: non tamen eo ordine quo ipſi uiatores arbitraban-
tur.Siquidem ſi hoc quod cœperant,ſicut decet chriſtia-
nos iuſte ac religioſe proſequi uellent: dominus cum eis
eſſet,ac magnum fructum per eos perfeciſſet. Sed quoniã
ipſi ad mala ſunt deuoluti:& hoc nequaquam dominum
qui author uiæ fuerat,à principio latere potuit:ut ſua pro
uidentia in ſui diſpoſitione non falleretur:malitiã eorum
in ſuam conuertit clementiam,& immiſit eis perſecutiões
& afflictiones:quibus purgati ad regnum peruenire poſ-
ſent.Deniq; confeſſi ſunt nobis qui redibaut,quod uidiſ-
ſent multos ibi morientes qui libenter ſe mori dicebaut:
neq; uelle reuerti:ne amplius in peccatis reciderent. Sed
ne in dubium ueniat quod dico:quaſi patri meo ſpiritua-
li in confeſſione aperio q patroni loci noſtri beatus Ioan-
nes & Paulus ſæpius nos uiſitare dignati ſunt: quos ego
ſuper hac re interrogari feci:& huiuſmodi ſententiam re-
ſponderunt. Dicebantq; multitudinem angelorum qui
ceciderant,de illis qui ibi mortui ſunt, eſſe reſtauratam.
Hoc autem ſcitote qđ magnam ueſtri memoriam habue-
runt: finemq; ueſtrum cito uenturum prædixerũt.Quia
igitur bene res etſi non ſecundum hominum deſiderium:
tamen ſecũdũ dei propoſitum euenit:ueſtræ erit prudẽtiæ
in ipſo de hac re conſolari: cuius ſolius gloriam quæritis
& deſideratis.Idcirco nanq; uobis & exhortandi & ope-
randi gratiam in hoc negocio dedit, quia bonum quod
inde facturus erat præuidit. Ipſe igitur curſum ueſtrum
feliciter compleat:noſq; uobiſcũ in ſua gloria conſtituat.

¶ *Ad Rollandum cardinalem & cancellarium.*
Epiſtola. CCCXXXIIII.

DOmino & amico chariſſimo Rollando dei gra-
tia ſanctæ Romanæ eccleſiæ præſbytero cardi-
nali & cancellario,frater Bernardus Clareuallis
uocatus abbas,ſalutem & deuotas orationes.
¶ Scripta dilectionis ueſtræ eo affectu ſuſcepim⁹:quo ſem-
per apud nos eſt in benedictione memoria ueſtra.Nec ſa-
nè egere uos credimus humanæ gratiæ uerbis, aut com-
mendatitijs epiſtolis ad nos: quoniamquidem utriq; no-
ſtrum indubitabile(niſi fallor)teſtimonium perhibet ſpi-
ritus ueritatis:quã ſyncere & diligamus uos,& diligamur
à uobis.Ille inquam ſpiritus per quem & diffunditur cha-
ritas iſta in cordibus noſtris.Benedictus deus qui ſecun-
dum ſuam miſericordiam Eugenium noſtrũ imo ſuũ præ-
uenit in benedictionibus dulcedinis:parare ſcilicet lucer-
nam Chriſto ſuo,& præmittere uirum fidelem ad adiuto-
rium eius,& noſtram quoq; plurimam cõſolationem.Nã
cum moleſta eſſet amico amici uocatio & abſentatio: cui⁹
nimirum præſentia frui delectatur in domino:iam,tunc ut
manifeſte uideo cogitabat ipſe cogitationes pacis,& non *Ioã.13.*
afflictionis:& dicebat:Quod ego facio, tu neſcis modo:
ſcies autem poſtea.Quamobrem ſolicitus chariſſime pro
eo cui te conſolatorem & conſiliarium ordinauit deus:&
obſerua caute ſecundum datam tibi ſapientiam ne forte
inter tam multiplicium negociorum tumultus maligno-
rum fraude circumueniri poſſit ut ſubripiatur ei uerbum
quod indignum ſit Eugenij apoſtolatu.Age inquã dilecti
ſſime pro loco quem tenes,pro ea quam adeptus es digni
tate:uiriliter & prudenter exere qui in te eſt zelum dei,ad
gloriam eius,& ſalutem tuã,& eccleſiæ ſanctæ plurimã utili
tatẽ,ut dicere poſſis & tu quia gratia dei in me uacua non *1.Cori.15.*
fuit.Hactenus quippe eruditiõi multorum fideliter & uti
liter inſtabas:cælo & terra teſtibus:ſed iam tempus faciẽ
di domino:ne patiaris quod in te eſt diſſipari ab impijs le
gem eius.Cura proinde dilectiſſime & deſiderantiſſime pa
ter etiam in hac diſpenſatione inueniri fidelis domini ſer-
uus & prudens:quatenus & pro te faciat columbina ſim-
plicitas:& pro ea quæ tuæ quàm maxime fidei & ſolicitu-
dini credita eſt domini tui ſponſa,aduerſus uenenatas ma
ligni & antiqui ſerpentis aſtutias militet prudentia ſerpẽ-
tina:& in utraq; glorificetur deus.Multa quidem habeo
uobis dicere:ſed non eſt opus longa epiſtola ubi præſens
eſt uox uiua.Quamobrem ueſtris pariter & noſtris occu-
pationibus parcens,poſui uerba mea in ore præſentiũ fra
trum:tanquã me ipſos audite:Valete.

¶ *Ad.G Diaconum cardinalem.* *Epiſtola.* CCCXXXV.

DOmino & amico chariſſimo . G.dei gratia ſan-
ctæ Romanæ eccleſiæ diacono cardinali, frater
Bernardus Clareuallis uocatus abbas,ſalutem
& deuotas orationes.¶ Benedict⁹ tu à domino:
qui tam copioſe præueniſti nos in benedictionibus dulce
dinis:ut ſi qua miſericordiæ uiſcera,ſi quid affectionis,ſi
quid charitatis inuenitur in nobis:totum ſibi merito uen
dicet illuſtris animi tui tam deuota humilitas, humiliſq;
deuotio.Nam & antea exultabam omnino,& gratulabar
zelo bono quem in te eſſe fratrum noſtrorum relatione di
dicerã:ſed iam eò amplius ſi quid poſſum in domino,tuæ
dilectioni me ſentio debitorem quò deuotius & humilius
paruitati noſtræ commendatum te reddere ſtuduiſti. Vn-
de & ſolicitus fui fratribus noſtris indices tui pectoris le-
gere literas: plenas deuotæ affectionis:plenas pietatis &
gratiæ:benedictionem quoq; quam deſtinaueras exhibe-
re:& præcipere ſicut rogaſti,in memoriam tui & tuorum,
ipſis in uaſis miſſarum ſolennia celebrari.Faciat te deus
in magna domo ſua uas in honorem, ut de te quo-
q; nos chariſſimi tui operum teſtimonio: quod pluri-
mum deſideramus mereamur audire: quoniam uas ele-
ctionis mihi eſt iſte. Teſtis enim nobis eſt ſpiritus uerita-
tis: per quem & diffunditur charitas iſta in cordibus no *Actuũ.9.*
ſtris:quomodo

ſtris: quõ te cupiamus in uiſceribꝰ Ieſu Chriſti. Quia ergo
æmulamur te dei æmulatione: non modo eſt ad eum pro
te deprecatio noſtra: ſed etiam ad teipſum, ut ſolicite pro-
uideas quomodo te oporteat conuerſari in domo dei, &
in ſorte miniſterij huius. Dico enim non de præſumptio-
ne, deus ſcit: ſed de charitate: quoniam iudiciũ graue his
Sapiẽ.6. qui præſunt, ſi non etiam prodeſſe laborant: & ecõtra qui
bene miniſtrauerit: gradum bonum acquiret. Tu ergo di-
1.Tim 3. lectiſſime & deſiderantiſſime domine declina obſecro ma-
gis ac magis à malo, & fac bonum: nec inueniaris in Chri-
ſti hæreditate quærentis quæ ſua ſunt: ſed memor eſto ſem-
1.Tim.6. per apoſtolici illius: Nihil intulimus in hunc mundum,
haud dubium quia nec quicquã auferemus. Quamobrẽ
eam quæ immortalis eſt animam tuam ſerua chariſſime:
ne qua occaſione auelli aut eradicari queat ab affectu cor-
Matt.16. dis tui: quod dominus loquitur in euangelio: Quid pro-
deſt (inquit) homini ſi uniuerſum mũdum lucretur, ſe au-
tem ipſum perdat & detrimentum ſui faciat? Miſeri pror-
Iob.21. ſus miſeri qui in bonis ducunt dies ſuos, ut in puncto ad
Pſal.48. inferna deſcendant. Cum enim introierint, nõ ſument o-
Iaco.4. mnia: nec deſcendet cum eis gloria eorum: quoniam ua-
por eſt ad modicũ parens. Hæc cogita dilectiſſime, & hæc
meditare iugiter, & in corde tuo deſcribe ea: nec à memo-
ria tua ullatenus recedant. Vale.

¶ *Ad Robertum abbatem de Dunis.*
Epiſtola.CCCXXXVI.

FRatri & amico chariſſimo Roberto abbati, fra-
ter Bernardꝰ de Claraualle quod amico chariſ-
ſimo. ¶ Et tarde notꝰ, & cito es mihi ſublatꝰ, Ro-
berte chariſſime. Sed cõſolor, quod ſolo de cor-
pore patiar hoc: nam ſpiritu ſemper es mecum. Quod ta-
men uel ipſum quando ego æquanimiter tolerarem: ſi ſolꝰ
non eſſet in cauſa deus. Erit erit quando reddemur no-
bis: quando & quiſq; de ſe, & uterq; de inuicem plene gau
debimus: præſentes nobis in utraq; portione noſtri, in
neutra deinceps ab alterutro diuidendi. Glutinum erit tã
tæ coniunctionis qui cauſa nunc eſt tantillæ ſeparationis:
præſens perpetuo futurus nobis, p̃ſentes uos nobis per-
petuo ſeruaturus. Salutamus omnes filios ueſtros & no-
ſtros: & rogamus ut orent pro nobis.

¶ *Ad eundem de Iderio.* *Epiſtola*.CCCXXXVII.

AMantiſſimo fratri & coabbati ſuo Roberto de
Dunis, frater Bernardus Clareuallis dictus ab-
bas, ſalutem. ¶ Super hoc fratre quẽ adeò non
ſolum inutilem, ſed etiam oneroſum eſſe nuncia
ſtis, abſq; eo qđ intrinſecus latet: quale nobis ipſis, tale &
ueſtræ dilectioni damus cõſiliũ. Nobis ſiquidẽ uidet̃ pro
his quæ de ipſo retuliſtis, ꝙ in ꝓbatione ſua ſe nec ꝓbabi-
lem exhibuit, nec receptibilem, & ideo meruit ut rationa-
biliter & ſana conſciẽtia ualeatis malum auferre ex uobis.
Veruntamen ſi pietati ueſtræ placet ſuperexaltare miſeri-
cordiam iudicio: adhuc ipſum poteſtis retinere ſine ꝓfeſ-
ſione: quãto uobis tempore uidebitur. Hoc autem omni-
no diſſuademus ne cum in hoc ſtatu recipiatis ad profeſ-
ſionem: ſed iterum probetur, ſi fortè ſe talem exhibere ua-
leat, qualem debet. Sin autem: ferro abſciſſionis utendum
eſt: ne una ouis morbida totum gregem contaminet.

¶ *Ad abbatem Balduinum de Caſtellione.*
Epiſtola.CCCXXXVIII.

ET in hoc cognoui qđ diligis nos: quoniam ti-
muiſti nobis. Veruntamen gaude: quia timor
quẽ timebas, non accidit nobis. Diligenter eſt
res inquiſita, quemadmodum monuiſti: & inuẽ
tus eſt dolus in ore eius qui iſta dixit tibi. Vnum è duobꝰ
nullatenus dubites: hominem uidelicet aut ex malignita-
Pſal.7. te, aut ex ſuſpicione locutum. Proculdubio conuertet̃ do-
lor eius in caput eius, & in uerticem ipſius iniquitas eius
deſcendet. Reus eſt enim illius rei quam alteri conatur im
pingere.

¶ *Ad Balduinum Nouiomenſem epiſcopum.*
Epiſtola.CCCXXXIX.

DOmino Balduino Nouiomenſi epiſcopo, fra-
ter Bernardus Clareuallis uocatus abbas, me-
lius quàm meruit. ¶ Mitto uobis puerũ iſtum
præſentiũ latorẽ, comedere panẽ ueſtrũ: ut pro
bem de auaritia ueſtra utrũ cum triſtitia id feceritis. No-
lite lugere, nolite flere: paruum uentrem habet: paucis cõ
tentus erit. Gratiam tamen uobis habemus ſi doctior à uo
bis quàm pinguior receſſerit. Maneries locutionis pro
ſigillo ſit: quia ad manum non erat: nam neq; Gaufridus
ueſter.

¶ *Ad Henricum archidiaconum.*
Epiſtola.CCCXL.

DIlecto ſuo Henrico archidiacono, frater Bernar
dus Clareuallis uocatus abbas, ſalutem & ora-
tiones. ¶ Breuiter uobis de ꝓpoſita quæſtione
reſpondemus: ſine præiudicio tamẽ ſaniꝰ ſapien
tis. Raptum ex utero puerum ob periculum mortis laicus
quidam (ut dicitis) baptizauit, communem uerborũ for-
mã nõ tenẽs: ſed dicẽs, baptizo te in nomine dei, & ſanctæ
& ueræ crucis. Quæritis utrũnnã baptizatus ſit puer: an
magis ſi uiuit baptizandus. Ego uerè hunc baptizatũ pu-
to: nec ſonum uocis, ueritati fidei & pietati intentiõis præ
iudicare potuiſſe. Vt enim taceã quod in nomine dei unã
expreſſit ſubſtantiã trinitatis: in eo ipſo quod addidit ſan-
ctæ & ueræ crucis, manifeſte commendauit dominicã paſ-
ſionem. Niſi fortè putamus apoſtolum contra id qđ qui-
dem alio loco dixerat: qui gloriatur, in domino gloriẽt: in 2.Cor.10
ipſa ligni ſubſtantia, & non magis in crucifixi gratia glo-
riari, cum diceret: Mihi autem abſit gloriari niſi in cruce Gal.6.
domini noſtri Ieſu Chriſti. Neq; enim cum iuxta commu-
nem eccleſiæ conſtitutionem baptizantes dicimus, in no-
mine patris & filij & ſpiritus ſancti, aliud intelligendum
quàm in confeſſione trinitatis. Porrò autem confeſſio
ſanctæ crucis, non niſi crucifixi confeſſio eſt. Legimus ſa- Actu.10.
nè in actibus apoſtolorum, non modo in nomine patris
& filij & ſpiritus ſancti: uerum & in nomine domini Ie-
ſu Chriſti aliquos baptizatos. Pergitis autem quærere de
ipſo baptizatore utrũmnam peccauerit: an uerò & alijs
formam hanc liceat imitari. Quaſi uerò conſequens ſit ut
ſi in facto hominis ipſa cum uidetur excuſare ſimplicitas,
ut aut nullum, aut non magnum peccatum fuerit: conti-
nuo etiam inueniantur excuſabiles qui ſua temeritate
contra formam eccleſiæ nouum baptizandi uellent indu
cere morem. Quod ſi quis eum peccaſſe contendit, ego
tantum non crediderim fuiſſe peccatum, ut uel baptizato
ris, uel ipſius qui baptizatus eſt potuerit præiudicare ſa-
luti. Neq; enim eccleſiaſticam contempſiſſe formam, ſed
ex deuotiõe quadam feſtinantis fidei, in hanc uocem eru-
piſſe uidetur.

¶ *Ad monachos eccleſiæ ſancti Bertini.*
Epiſtola.CCCXLI.

DIlectiſſimo ſibi in Chriſto uniuerſo conuentui
monaſterij ſancti Bertini, frater Bernardus Cla-
reuallis uocatus abbas, ſalutẽ & oratiões. ¶ Ita
quæſo ita facite dilectiſſimi. Diſcipulus quippe
proficiens: gloria eſt magiſtri. Quiſquis in ſchola Chri
ſti non proficit, eius indignus eſt magiſterio: præſertim
tamen ubi ſumus, ubi nihil in eodem ſtatu permanet: &
non proficere, ſine dubio deficere eſt. Nemo proinde
dicat ſatis eſt: ſic uolo manere: ſufficit mihi eſſe ſicut heri
& nudiuſtertius. In uia reſidet qui eiuſmodi eſt: in ſca-
la ſubſiſtit ubi neminem patriarcha uidit non aſcenden- Gen.28.
tem aut deſcendentem. Dico ergo. Qui ſe exiſtimat ſtare: 1. Cor.10.
uideat ne cadat. Ardua & anguſta eſt uia: & non hic, ſed Ioã.14.
in domo patris manſiões ſunt multæ. Itaq; qui ſe dicit in
Chriſto manere: debet ſicut ille ambulauit, & ipſe ambu- 1.Ioan 2.
lare. Ieſus enim (ut ait euãgeliſta) creſcebat & proficiebat Luc.2.
ſapientia & ætate & gratia apud deum & homines. Ille
non reſtitit ergo: ſed exultauit ut gigas ad currendam Pſal.18.
uiam: & nos quoq; ſi non deſipimus, curremus poſt eum:
trahemur in odore ungentorum ipſius. Alioquin ſi elon-

¶ *Ad Albertum incluſum.*
Epiſtola.CCCXLV.

FRater Bernardus de Claraualle, fratri Alberto incluſo, bonū certamen certare. ¶ Petis à me ut neſcio quam ieiunij obſeruantiam, quam à me intra tuam cellam requiſieras, ac mulierculaṛū colloquijs: quæ & tibi uidelicet à me recordaris fuiſſe prohibita, mea licentia poſſis admittere: quæ utiq; ppter tuo piam (ut ſcribis) non potes euitare. Ego iam nullam ſuper te uſurpo mihi poteſtatem. Conſilium tibi dedi, non præceptum, ſemper uel ſemel in die comedere: fœminarum uiſitationes uel colloquia omnino nō admittere: tuarum te opere manuum ſuſtentare: multaq; alia quæ lōgum eſt modo commemorare. Quòd ſi huiuſmodi ſumptus nequaquam tibi ad opus tam ſumptuoſum ſuppetere cerneres: non deberes incipere quod conſummare non poſſes. Hoc tibi tutum credidi conſilium: hoc nec meo cogeris tenere præcepto: nec tamen meo mutabis conſilio. Vale.

¶ *Ad G. abbatem.* *Epiſtola*.CCCXLVI.

DOmino. G. abbati, frater Bernardus quicqd ſibi. ¶ Scito fratrē. G. ex quo uenit de Criſta, ubi medicamina ſumpſit, conuentum per omnia tā quam unum de ualidioribus firmiſſime tenuiſſe nec ei quicquam in alimentis præter quod commune fuit indultum fuiſſe: ad uigilias iugiter cum alijs extitiſſe. Ex hoc iam ſi aliter apud uos egerit: non ei conſentiatur. Certum enim ſit uobis, non eſſe corporis ægritudinē: ſed animæ paſſionem. Vale.

¶ *Ad abbatiſſam Faberniacenſem.*
Epiſtola.CCCXLVII.

BErnardus uocatus abbas de Claraualle. A. abbatiſſæ Faberniacenſi, pudicitiæ & gr̄æ titulū. ¶ Fratres iſti pro conſilio animarum ſuarū paternitatem uoſtram adeuntes, de ueſtro bono ſtudio quod in emendando loco cui gratia dei præeſtis, habere uos perhibent, non parum nos lætificauerūt. Monemus autem & obſecramus deuotionem ueſtram: q̄ ſicut in reficiendis domibus: ita renouandis moribus operam detis. Non ſolum autem de monaſterio: ſed etiam de hoſpitali domo dei cui ſub manu ueſtra prædicti fratres deſeruiunt, intentiſſime neceſſe eſt curā geratis: quatenus uidelicet ab omni exactione & infeſtatione miniſtrorū ſeu clientum ueſtrorum ſecuram ac liberam cuſtodiatis: quodq; illorum prauo ut audiuimus conſilio eidem domui ab alijs ante uos abbatiſſis collatum abſtuliſtis: precamur ut reſtituatis. Sicut enim ad ueſtram ſolicitudinem pertinet aliarum malefacta deſtruere aut corrigere: ſic illarum ſi qua bona egerunt, nō ſolum firma & incōcuſſa tenere: ſed etiā augmentare & multiplicare debetis. Preſbyterū quoq; qui in ipſa domo habitans, ſuam adhuc foris rem habere uidetur: aut propriū deſerere: aut de domo exire cogatis. Valete: & propter bonum quod de uobis audiuimus, de nobis ſi quid ualemus, familiariter confidite.

¶ *Ad Odonem abbatem belli loci.*
Epiſtola.CCCXLVIII.

FRatri & amico ſuo Odoni abbati regularium clericorum belli loci: frater Bernardus monaſterij Clareuallis diſpenſator indign⁹ ſalutem. ¶ Depoſitū huius hōis quod (ut ipſe ait) apud uos ſeruandum commiſit: nec bonum eſt uobis nec honorificū quod detinetis: ſi tamen detinetis. Hinc enim deplāctum ad me facere uenit: utiq; propter familiarem ſpecialemq; amicitiam quā inter me & uos eſſe audiuit. De qua etiam ipſe præſumens (ad reuerentiam uobis dico) quare non potius calicem de altari uendidiſtis, quo tam importuuum clamorem reprimeretis: ſi bos uel equus non erat uobis qui uænundari poſſet: ut is quod ſuum erat reciperet: Parcite quæſo perſonæ ueſtræ: parcite bono nomini domus ueſtræ: parcite ſacræ quæ nunc eſt quadrageſimæ: & pauperi quod ſine excuſatiōe debetur, ſine dilatiōe reddatur: antequam res amplius diuulgetur, & iam nō ſine maiori dedecore perſoluatur.

¶ *Ad. VV. abbatem Trecenſem.*
Epiſtola CCCXLIX.

AMico & conſeruo ſuo domino. VV. abbati canonicorum clericorum Trecenſium: frater Bernardus eccleſiæ Clareuallis ſeruus inutilis ſalutem in domino. ¶ Clericū iſtum relinquentem ſeculum, nobiſcum manere cupientem, ad ueſtrum potius ordinem, timens ne noſtri difficultate frangeretur, cōfugere perſuaſi. Commendamus ergo uobis eum, utpote nobis bene cognitum, ut honeſte morigeratum, & in literis eruditum: poſtremo tanquam dei ſeruum: quem per dei gratiam credo uobis futurum fidum ſolatium. Neq; enim ipſum tam propter ſe, quàm propter uos, quem diligimus ſicut uos, ad uos ire uoluimus: quem propter uitæ ſuæ meritum libenter retineremus: niſi eſſet illa cauſa, q̄ clericū delicatum, laboris inexpertem, ſuſcipere formidamus. Vlae.

¶ *Ad Rorgonem de Abbatiſuille.*
Epiſtola.CCCL.

VIro illuſtri etiam nobiſquoq; dilecto Rorgoni de Abbatiſuilla Bernardus Clareuallis uocat⁹ abbas, ſalutem & noſtras orationes. ¶ Perlatū eſt ad nos & gratum tibi eſſet ſi præſentiæ & colloquij noſtri copiam habere ualeres: & hoc ideo quia unum de ſeruis altiſſimi me eſſe credit tua benignitas. Et ego dico tibi q̄ pro hac tua humilitate, & p bona tuæ nobilitatis fama quā audiuim⁹: mihi quoq; iucūda foret tua præſentia. Sed licet hoc in nos humanæ pietatis bonum laudabile ſit: non tamen perfectum. Nam hæc corporalis quidem eſt uiſio, & breuis, & uobis cum cæteris animantibus communis. Magis ergo ad illam æternæ ſocietatis iucundiſſimam uiſionem ſuſpirare debemus, & bonis operibus inſiſtere ut ad illam perueniamus. Rogamus tuam dilectionem, ut terram illam quæ tui iuris eſt in parochia de Currenni, de qua dilect⁹ & familiaris noſter abbas de Alchi tecum locutus eſt, & quæ deſerta & inculta tibi tuiſq; anteceſſoribus uſq; nunc inutilis fuit: eccleſiæ de Alchi in eleemoſynam concedere digneris: quaten⁹ & animæ tuæ, & animabus anteceſſorum & ſucceſſorū tuorum, apud deum hoc tuum proficiat beneficium.

¶ Explicit liber epiſtolarum. 350. melliflui patris Beati Bernardi: ī quo adunctæ ſunt his quæ in prioribus īpreſſionibus edebantur, quadraginta epiſtolæ, ab antiquis originalibus tū Clareuallis, tū collegij ſancti Bernardi exprōptæ.

INCIPIT TABVLA EPISTOLARUM beati Bernardi abbatis Clareuallis per ordinem alphabeti.

¶De litera A.

ABbati ſancti Nicaſii Remenſis. Quãto tibi affectu.folio.196.columna.i.
Abbati Luce.Bonũ nobis.f. 208.co.ij
Abbati ſancti Ioãnis Carnotẽ.Ad ea de quibus.fo.208.col.iiij.
Abbatibus Sueſſioni cõgregatis.Reuerendis.fo.211.col.i.
Abbati cuiuſdã mõaſterij Eboracẽ.Cõſiliũ.fol.211.col.ij.
Abbatibus Ciſtercio congregatis.In multa infirmitate.folio.221.col.i
Abbati ſancti Albani.Et ſi facie.fo.231.col.iiij.
Abbati Ioanni de Buzeio qui abbatiam ſuam reliquerat.Filio chariſſimo.fo.235.col.ij.
Abbati de præmõſtrato.Audiui auditionẽ.fo.239.col iij.
Abbati Garino alpẽ.Reuerendo patri.fo.240.co.i.
Abbati ſancti Nicolai.Proinde.fo.240.col.iij.
Abbati Rualeno.Satis ſuperq;.fo.241.co.ij.
Abbati Cluniacẽ.Filius ueſter.fo.241.col.iiij.
Abbati trium fontium cõtra nepotem epiſcopi Altiſſidorẽ.Pœnitet me.fo.242.col.iij.
Abbati Arremarẽ.pro monacho fugitiuo.Lator præſentium.fo.244.col.iiij.
Abbati Cluniacẽ.Domino & patri.fo.246.col.ij.
Abbati Leſcienſi uenerabili patri.fo.248.col.iiij.
Abbatiſſæ Faberniacẽſi.Bernardus uocatus abbas.folio 251.col.i.
Adæ monacho.Tua mihi.fo.190.col.ij.
Eidem.Si maneres.fo.190.col.iij.
Alberto incluſo.Frater Bernardus.fo.251.co.i.
Arnaldo abbati Morimũdi.Domino abbati Arnaldo.folio.190.col.i.
Arducio Gebenæ electo.Credim⁹ electionẽ.fo.195.co.iiij.
Eidem iam epiſcopo.Præbet.fo.196.col.iiij.
Alardo monacho.Dilecto filio.fo.249.co.i.
Alberoni primicerio Metẽ.Honorabili.fo.196.col.i.
Alexandro Linconiẽ.epiſcopo.Viro honorabili.fo.202.colum.iij.
Aluiſo abbati Acquiſcinti,Aluiſo abbati.fo.202.co.iiij.
Aluiſo Attrebatẽ.epõ.Venerabili patri.fo.248.col.iiij.
Artaudo abbati pultariẽ.Quicqd grãe.fo.204.col.iiij.
Eidem.Vnde placuit.fo.205.col.i.
Archiepiſcopo Eboracẽ.Splendor operis.fo.211.co.iij.
Actio cauſæ Lingonẽ.eccleſiæ ad Innocentium papam.Dum adhuc.fo.222 co.iiij.
Andreæ auũculo ſuo militi tẽpli.Literæ tuæ.fo.244.co i.
Arnaldo carnotẽ.abbati Boneuallis.Suſcepim⁹.fo.246.colum.ij.
Attoni Trecẽ.epiſcopo.Pauperi epõ.fo.195.co.ij.

¶De litera B.

BRunoni Coloniẽ.Domino Brunoni.f.190.columm.iij.
Eidem.Quæris à me.fo.192.co.iij.
Eidem.Dignationis ueſtræ.fo.192.col.iiij.
Eidem.Horrendum punire.fo.192.col.iiij.
Beatrici nobili & religioſæ matronæ.Miror tuæ.fo.216.colum.iij.
Burchardo Barlenẽ.abbati.Ignitum eloquiũ.fo.221.colum.i.
Bernardo de portis.Petis inſtanter.fo.221.col.iiij.
Eidem.Diſſimulare non ualeo.fo.222.co.i.
Eidem.Reuerendiſſimis.fo.239.co.i.
Bernardo abbati.Dilecto patri.fo.249.col.iij.
Brunoni abbati de Claraualle.Rectẽne iraſceris.fol.243.colum.ij
Bleſenſi comitiſſæ.Si quando.fo.245.col.i.
Balduino Nouiomẽſi epiſcopo.Domino Balduino.folio 250.colum.i.
Balduino abbati Reatini monaſterij.Epiſtola quam.folio 231.colum.ij.
Balduino abbati de Caſtellioẽ.Et in hoc cognoui.f.250.columna.i.

¶De litera C.

CAnonicis quibuſdam regularibus.Exhortatio illa in literis.fo.189 co.iiij.
Cartuſienſib⁹ & Guidoni priori.Inter patres.fo.193.col.i.
Eiſdem.Amantiſſimo domino.fo.194.col.i.
Comiti Theobaldo.Laudabili principi.fo.196.col.iiij.
Eidem.Pio principi.fo.197.col.i.
Eidem.Cum multa mihi.fo.197.co.i.
Eidem.Duo uobis.fo.197.col.ij.
Eidem.Timeo uos.fo.197.col.ij.
Eidem.Scitis quia diligo uos.fo.242.col.ij.
Cuidam cui⁹ nomẽ ignoratur de Maccabæis.Quod per fratrem.fo.211.col.iiij.
Cuidã abbati.Super fratrẽ turbato.fo.212.col.iij.
Cuidam amico ſuo.Et ſi facie ignotus.fo.212.col.iiij.
Comiti Pictauẽ.ex perſona ducis Burgũdiæ.Guilhelmo dei.fo.218.col.iiij.
Eidem.In eo animo.fo.218.col.iiij.
Clero Mediolanẽ.Benedicti uos à domino.fo. 219.co.iij.
Clareuallẽſibus ſuis.Chariſſimis fratribus.fol.220.col.iij.
Eiſdem.Triſtis eſt anima mea.fo.220.col.iiij.
Canonicis Lugdunẽ.Inter eccleſias.fo.224.co.ij.
Courado regi Romanorũ.Scripta ueſtra.fo.226.co.i.
Eidem.Nec dulcius.fo.238.co.i.
Clero Senoñ.Deſtituti benedicto.fo 231.col.iij.
Celeſtino papæ pro intruſo Eboracẽ.Oportet uos.folio 235.colum.iij.
Curiæ Romanæ unde ſupra.Dominis & patribus.fo.236.colum i.
Curiæ iterum Romanæ quãdo abbas ſancti Anaſtaſij electus fuit papa q uocatus fuit Eugenius.Dominis & patribus.fo.236.col.i.
Cuidam qui auſus eſt nouitium dehortari à propoſito.Et ſi ignotus.fo.244.col.iij.
Comiti Angelberto pro fratribus de Bruxa.Nolite mirari.fo.245.col.i.

¶De litera D.

DRogoni monacho.Quàm nõ immerito.fo 196.columna iij.
Duci Conrado.Omnis poteſtas.folio.211.columna iij.
Duci & duciſſæ Lothoringiæ.Duci & duciſſæ.folio.216.columna iij.
Duciſſæ.Gratias agimus.fo.216.col iij.
Duciſſæ Burgundiæ.Veſtræ dignationis.fol.216 col.iiij.

¶De litera E.

EBalo Cathalaunenſi epiſcopo.Domino Ebalo.fo.202 col i.
Ex perſona Heliæ monachi ad parentes ſuos.Sola cauſa fo.215.col.i.
Emengardi quõdã comitiſſæ Britanniæ.Dilectæ in Chriſto filiæ.fo. 216.col.ij.
Eidem.Recepi delicias.fo.216 col.ij.
Epiſcopis Aquitaniæ contra Gerardum Engoliſmenſem.Dominis & patribus.fo 217.col.ij.
Epiſcopis & cardinalibus eccleſiæ Romanæ.Vos ſcitis.folio.223.

lio.223.colum iiij.
Euſtachio occupatori Valentinæ ſedis.Viro illuſtri.folio 226.col.i.
Epiſcopis Senonas conuocandis contra hæreſim Abaſlardi.Exijt ſermo.fo.226.col.iij.
Epiſcopis & cardinalibus curiæ Romanæ de eodem.Dominis & patribus.fo.226.col.iij.
Epiſcopo Conſtãtieñ.pro Arnaldo de Brixia.Si ſciret.folio.236.col.ij.
Epiſcopo & clero Treceñ.Legim⁹ ſi errauerit.fo.231.co.iij.
Epiſcopo Roſrenſi.Dure ſcribitis.fo.231.col.iiij.
Epiſcopis tribus curiæ.Alberico hoſtieñ.Stephano præneſtino.Ignaro Tuſculaneñ.& Gerardo cãcellario.Quãtum malum.fo.233.col.i.
Eiſdem.Vobis audeo loqui.fo.135.col.i.
Eiſdem.Si uera ſunt.fo.235.col.ij.
Eiſdem.Ad hoc uos deus.fo.246.col.i.
Epiſcopo Sueſſioneñ.qui dure ei ſcripſerat.Minime quidem.fo.234.col.i.
Eidem pro pace.Laborauimus.fo.234.col.iij.
Eidem.Semper quidem.fo.234.col.iiij.
Eidem pro abbate Caſiaceñ.Porrexerã.fo.241.col.iij.
Epiſcopo & clero Spirenſi.Domino & patri chariſſimo.247.colum.iiij.
Eſkilo Lundenſi archiepiſcopo. Amantiſſimo patri.folio fo.246.col.iiij.
Eugenio papæ.Amantiſſimo.fo.236.col.ij.
Eidẽ p intruſo Eboraceñ.Importun⁹ ſum.fo.236.col.iiij.
Eidem pro eodem.Quàm cupio.fo.237.col.i.
Eidem pro epõ Aurelianeñ.Ita quæſo.fo.238.col.ij.
Eidem pro eodem.Tempus eſt.fo.238.col.iij.
Eidẽ p Remẽſi archiepiſcopo.Amãtiſſimo.fo.238.col.iij.
Eidẽ pro dño Sagineñ.Non eſt mihi.fo.238.col.iiij.
Eidem pro Valentino electo.Si rebus.fo.239.co.i.
Eidem.Amantiſſimo.fo.239.col.ij.
Eidem pro Eboraceñ.Sæuit fruſtrata.fo.239.col.ij.
Eidẽ p itinere Hieroſolymitano.Non eſt.fo.240.col.iiij.
Eidem pro fratre Philippo.Eſt negociũ.fo.241.col.i.
Eidem pro abbate Rualeno.In ueritate.fo.241.col.i.
Eidem pro quo ſupra.Et ſi quid.fo.241.col.ij.
Eidẽ p qdã paupe abbate.Vn⁹ de militib⁹.fo.241.col.iij.
Eidẽ p monachis moſonſeſib⁹.Nõ poſſum.fol.241.col.iij.
Eidem pro fratribus de corona.Aliȷ.fo.242.col.i.
Eidem.Serpens.fo.242.col.i.
Eidem.Qui tentant.fo.242.col.i.
Eidem.Amantiſſimo patri.fo.242.col.ij.
Eidem pro electione Altiſſiodoreñ.Cum primum.fo.242.colum.iij.
Eidẽ pro obitu epĩ Altiſſiodoreñ. Adhuc.fol.242.col.iiij.
Eidem pro dño Cluniaceñ.Stultum.fo.242.co.iiij.
Eidem pro epiſcopo Beluaceñ.Petitiões.fo.243.co.i.
Eidẽ p Altiſſiodoreñ.negocio.Bene facitis.fo.243.col.i.
Eidẽ pro Gigniacenſibus.Apud Cluniacũ.fo.243.col.iij.
Eidẽ pro Remenſi archiepiſcopo & alijs.Domin⁹ Samſon Remenſis.fo.243.co.iij.
Eidẽ pro Odone abbate ſancti Dionyſij.Pro eccliã.folio 243.colum.iiij.
Eidem pro eodem.Si ſuſurrationes.fo.243.co.iiij.
Eidẽ pro eccleſia ſancti Eugendi.Sancti Eugendi.fo.244.colum.ij.
Eidẽ pro epõ Cenomaneñ.Adeſt epũs.fo.244.co.iiij.
Eidem de nicolao.Nicolaus ille.fo.244.co.iiij.
Eidem pro epõ Beluaceñ.Filius neſter.fo.245.co.iij.
Epiſcopo Lauduneñ.Veſtri ſumus.fo.242.co.ij.
Epiſcopo Hoſtieñ.Hoſtieñ. dñs abbas.fo.244.co.i.
Eidẽ p Iordane cardinali legato.Petrã ſijt.fo.244. colũ.ij.
Eidem pro epiſcopo Cenomaneñ.Quidam clericus.folio 244.col.iiij.
Eidem pro electione abbatis Turoldi de tribus fontibus.Væ mundo.fo.245.col.iij.
Eidem.Feſtine iſta.fo.246.col.i.

¶De litera F.

FAlconi & Guidoni.Plaga ut uidetis.fo.223.columna.ij.
Eidẽ.Scripſim⁹ ad dñm papã.fo.224.co.ij.
Fulconi Lingoneñ.puero.Bonæ indolis.folio 188.colum.iiij.
Fratrem Lambertum.fo.212.co.iij.
Fratrib⁹ Hyberniceñ.in obitu ſancti Malachiæ.Religioſis fratrib⁹ de ſancto Anaſtaſio.Dilectiſſimis ĩ Chriſto filijs.fo.247.co.iij.

¶De litera G.

GIlleberto uniuerſali epiſcopo Lõdonieñ.Lõgeſatis.fo.195.co.ij.
Guidoni Lauſenenſi epiſcopo.Manũ ueſtram.fo.195.co.iiij.
Gaufrido Carnoteñ.epiſcopo.Fideliſſimo.fo.202.col.ij.
Eidem.Quod ad me de domino.fo.202.co.i.
Eidem.Sicut is à ueſtra.fo.202.co.ij.
Guilenco Lingoneñ.epõ.Dño ſuo.fo.202.co.ij.
Eidem.Pro eccleſia Moliſmenſi.fo.202.co.i.
Gaufrido abbati ſancti Theodorici.Primo precor.fo.223.columna.i.
Guidoni abbati de tribus fontibus.Vnde te cõtriſtatum.folio.203.co.iiij.
Eidem.Conſiderans miſeri.fo.203.co.i.
Guidoni abbati Moliſmeñ.Quãto tibi ĩ hac.f.208.co.iij.
Gerardo abbati Pultarieñ. Scripſiſſe me.fo.208.co.ij.
Guilhelmo abbati ſancti Theodorici.Quod me huiuſmodi.fo.209.col.i.
Eidem.Si nemo ſcit.fo.209.co.i.
Eidem.Frater.B.fo.209.col.ij.
Galtero de Caluomonte.Sæpe meũ animũ.fo. 212.col.iiij.
Gaufrido de Perona & ſocijs eius.Dilectis filijs.fo.214.columna.iiij.
Ad parentes eiuſdem Gaufridi conſolatoria.Si filium ueſtrum.fo.215.co.i.
Gaufrido Lexouienſi.Doleo ſuper te.fo.215.co.ij.
Gaufrido de loratorio.Odor in flore.fo.217.co.ij.
Guidoni de catello qui poſtea fuit papa Celeſtinus.Venerabili domino.fo.230.co.i.
Guidoni legato.Arnaldus de Brixia.fo.230.co.iij.
Guidoni abbati & monachis Arremareñ.Venerabili.fol.246.colum.iij.
Godefrido priori ſuo.Fratri Godefrido.fo.247.co.ij.
G.cancellario.Prædeceſſor ueſter.fol.249.col.ij.
G.diacono & cardinali.Domino & amico.fo.249.col.iiij.
G.abbati.Dño.G.abbati.fo.250.col.iiij.

¶De litera H.

HOnorio papæ.Summo pontifici.fo.194.col.i.
Eidem.Summo pontifici.fo.194.co.ij.
Eidem.Summo pontifici.fo.201.co.i.
Eidem ex perſona Gaufridi Carnoteñ.epiſcopi.Triſtiſſime.fo.201.co.i.
Eidem pro Henrico Senoneñ.Summo.fo.201.co.iij.
Eidem.Oportebat.fo.201.co.ij.
Haimerico cancellario.Viro illuſtri.fo.194.co.ij.
Eidem.Viro illuſtri.fo.201.co.i.
Eidem.Viro illuſtri.fo.201.co.ij.
Eidem.Amicus ueſter.fo.201.col.iij.
Eidem.Pro multis.fo.201.co.iiij.
Eidem.Volo & precor.fo.201.co.iiij.
Eidem.Speciali Amico.fo.222.co.ij.
Eidem.Domino Haimerico.fo.222.co.iiij.
Eidem unde ſupra.Frequentem.fo.222.co.iiij.
Eidem.Si uerbis contendere.fo.225.col.iiij.
Hũbaldo Lugduneñ.archiepõ.Reuerẽdiſſimo. f.195.co.i.

Hugoni epo Rothomagen. Si diei malitia. fo. 195. col. ij.
Hugoni comiti Campaniæ militi templi facto. Si cauſa. fo lio. 196. col. i.
Hugoni Pontiniacen. abbati. Dilectiſſimo ſuo. fo. 196. colum. ij.
Hugoni Falſito. Chariſſimo fratri. fo. 196. col. iij.
Eidem. Dilectiſſimo. fo. 196. col. iiij.
Herico Senonen. archiepo. Dño uenerabili. fo. 197. col. ij.
Eidem. Prioris precis. fo. 200. col. iij.
Eidem. Videtis certe. fo. 200. col. iij.
Eidem Pro multis. fo. 225. col. iij.
Henrico Virdunen. epo. Dño Henrico. fo 222. col. iij.
Eidem. Super his quæ. fo. 222. col. ij.
Hugoni de ſancto Victore Si tibi uideor. fo. 205. col. i.
Henrico regi Anglorum. Henrico illuſtri. fol. 211. col. i.
Eidem. Henrico illuſtriſſimo. fo. 219. col. iij.
Henrico Vvintonen. epo. Viro illuſtri. fo. 211. col. ij.
Henrico Murdach. Dilecto ſuo. fo. 213 col. ij.
Henrico archidiacono. Dilecto ſuo. fo. 250. col. i.
Hildeberti Turonen. archiepiſcopi ad ſanctũ Bernardũ. Balſamum. fo. 216. col. iiij.
Reſcriptũ ſancti Bernardi ad eũdẽ. Bonus hõ. fo. 217. col. i.
Hildeberto Turonen. archiepo. Magno ſacerdoti. fo. 217. columna. i.
Hũberto Igniacen. q abbatiã dimiſerat. Parcat tibi. folio 220. col. ij.
Herberto abbati ſancti Stephani Diuionen. Si frater Ioannes. fo. 235 col. iij.
Hildelfonſo comiti ſancti Aegidij pro Henrico hæretico: Quanta audiuimus. fo. 237. col. i.
Henrico comiti. Abbas de caſtellione. fo. 243. col. i.
Henrico cardinali Sic tibi quaſi mihi. fo. 244. col. iiij.
Herico Moguntinẽ archiepo. Venerabili dño. f. 248. c. ij.

¶De litera I.

Ianuenſibus. Ianuenſibus ſuis. fo. 218. co. iij.
Imperatrici Romanorum. In reconciliatione Mediolanen. fo. 219. co. iij.
Innocentio papæ. Sanitas capitis. fo. 221. co. iij.
Eidem pro Trecen. epo. Inſolentia. fo. 221. co. iij.
Eidem pro domino Bernardo de portis quãdo elect⁹ eſt. Dilectum deo. fo. 222. col. i.
Eidẽ pro clericis Aurelianen. Vſquequo miſera. fol. 222. columna. ij.
Eidem ſuper interfectione Thomæ prioris ſancti Victoris. Amantiſſimo. fo. 222. co. ij.
Eidem pro epiſcopo Pariſien. Piiſſimo pri. fo. 222. co. iij.
Eidem unde ſupra. Vox hominis. fo. 222. co. iij.
Eidem unde ſupra. Iterum clamo. fo. 223. co. ij.
Eidem unde ſupra. Clementiſſime pater. fo. 223. co. iij.
Eidem unde ſupra. Dignatio ueſtra. fo. 223. col. iiij.
Eidem pro Falcone Lugdunen. archiepo. Qui in aliorum. fo. 224 col. i.
Eidẽ p Godefrido Ligonen. epo. Inter crebra. f. 224. co. ij.
Eidẽ p Alberone Treueren. archiepo. Volũtas cordis. fo. 225 columna. i.
Eidem pro eodẽ. Nũquid petiui epiſcopatũ. fo. 225. col. ij.
Eidem pro eodem. Amantiſſimo. fo. 225. co. ij.
Eidem pro eodem. Quomodo malitia fo. 225 col. iiij.
Eidem pro eodem. Iterum. fo. 225. co. iiij.
Eidem. Fratrem Andream. fo. 226. col. i.
Eidẽ de hæreſib⁹ Abaiſardi. Amãtiſſimo. fo. 226. col. iiij.
Eidem contra quædam capitula prædictarum hæreſum, Amantiſſimo. fo 227. col. ij.
Eidem pro dño Remenſi. Reuerendiſſimo. fol. 229. col. iiij.
Eiuſdem Innocẽtij reſcriptum cõtra dictas hæreſes. Innocentius epiſcopus. fo. 230. col. ij.
Eidem. In cauſæ actione. fo. 230. col. iiij.
Eidem. Vſquequo. fo. 231. col. i.
Eidem. Dominum Remenſem. fo. 232. col. ij.
Eidem. Dominus Cãtuarien. fo. 232. col. ij.
Eidem. Vir illuſtris. fo. 232 col. ij.
Eidem. Quis mihi faciet. fo. 232. col. iij.
Eidem. Si cura. fo. 232. col. iij.
Eidem. Scribo uobis. fo. 232. col. iij.
Eidẽ p comite Radulpho & uxore ei⁹. Scriptũ eſt. fo. 232. colum. iiij.
Eidem. Tribulatio. fo. 232. col. iiij.
Eidem excuſatoria & extrema. Dño & pri. fo. 233. co. i.
Eidem. Amantiſſimo patri. fo. 247. col. ij.
Eidem. Amantiſſimo patri. fo. 249. col. i.
Eidem. Amantiſſimo patri. fo. 249. col. ij.
Eidem. Amantiſſimo patri. fo. 249. col. ij.
Eidem. Iuuenis iſte. fo. 249. col. iij.
Ioanni Cremenſi cardinali. Dilectionem. fo. 222. col. iij.
Iuoni cardinali. Dilectiſſimo ſuo. fo. 230. col. i.
Ioſleno Sueſſionen. epo, & Suggerio abbati ſancti Dionyſij. Scripſeram regi. fo. 233. col. iij.

¶De litera L.

Lothario imperatori. Lothario dei grã. f. 220. co. i.
Eidẽ. Miror cui⁹. fo. 220. col. i.
Ludouico regi frãcorũ. Eximio regi. f. 200. c. iiij.
Eidem libenter. fo. 233. col. ij.
Eidem. Scit deus. fo. 233. col. iij.
Eidem. Ludouico. fo. 234. col. iij.
Eidem. Ludouico dei gratia. fo. 240. col. iij.
Eidẽ p electo Altiſſiodoren. Volui ego unquã. f. 243. co. ij.
Ludouico iuniori regi Frãcorum. Si totus. fol. 223. col. iiij.
Eidem. Si homo. fo. 245. col. ij.
Eidẽ p ipſi⁹ infirmitate ſolicito. In literis. fo. 245. col. iij.
Legatis aplicis p epo Magũtio. Dñis & prib⁹. f. 245. c. ij.
Lelberto abbati ſancti Michaelis. Patri & amico ſuo folio 247. colum. iij.
Leonio abbati ſancti Bertini. Dilecto & uenerabili folio 248. col. iij.
Eidem. Amico ſuo chariſſimo. fo. 250. col. iiij.

¶De litera M.

Matthæo legato. Fuit quidam. fo. 194. col. iiij.
Malachiæ Hibernienſi archiepiſcopo, Venerabili domino. fo. 246 col. iij.
Eidem Malachiæ dei grã. fo 347. col. i.
Eidem Amantiſſimo patri. fo 247. col. i.
Monachis Flauiacen. Dño H. pri Flauiacen. fo. 203. co. ij.
Eiſdem. Modeſtiæ quidem. fo 203 col. iij.
Monachis de tribus fontibus. Quod nõdũ. fo 204. col i.
Mediolanẽſibus. Suis Mediolanen. fo 219 col ij.
Monachis alpen. Bon⁹ pater ueſter. fo 220 col ij.
Monachis eccliæ ſcti Bertini. Dilectiſſimo ſibi in Chriſto. fo. 250. col. ij.
Eiſdem. Vniuerſis qui ſunt in eccleſia. fo. 250. col iij.
Matildi reginæ Anglorũ. Illuſtriſſimæ dñæ. fo. 250. co. iiij.

¶De litera N.

Nuncium quo te. fo. 212 col. ij.
Nouicijs apud Mediolanũ conuerſis. Chariſſimis fratribus. fo. 219. col. ij.

¶De litera O.

Odoni abbati Belliloci. Fratri & amico ſuo folio 251. colum. i.
Ogerio canonico regulari. Totis uiſcerib⁹. fol. 209. co. iij.
Eidẽ. Omitto nunc. fo. 210. co. ij.
Eidẽ. Indignaris forſitan. fo. 210. col. ij.
Eidem. Breues breuibus. fo. 210. col. iiij.

¶De litera P.

¶De litera P.

PEtro p̄ſbytero cardinali.Chariſſimo dño.f.194.co.ij.
Petro diacono cardinali.Dño uenerabili.fo. 194.c.ij.
Eidem.Cum totum me.fo.194.col.iij.
Eidem.Tempus eſt.fo.194.col.iiij.
Parentibus Heliæ monachi.Sola cauſa.fo.215.co.i.
Piſanis.Piſanis noſtris.fo.219.col.i.
Petro papieñ.epo.Si ſemen bonū.fo.219.col.iij.
Eidem.Si triſtia ſemper.fo.219.col.iiij.
Petro Cluniaceñ.abbati.Dño & patri.fo.221.col.ij.
Eidem.Domino Petro.fo.221.col.ij.
Eidem.Quā nolim.fo.221.col.ij.
Eidem.Itáne iocari libet.fo.234.co.iiij.
Eidem.Quid facis ô bone uir.fo.241.col.iiij.
Petro Cluniaceñ.ad ſctm̄ Bernardū.Forti ac.f.241.col.iij.
Philippo Turoneñ.eccliæ electo.Doleo ſup te.f.221.c.iiij.
Patriarchæ Hieroſolymorū.Patriarchalibus.fo.225.col.i.
Petro Biſuntineñ.Peregrinationē abbatis.fo.230.col.iiij.
Petro abbati de cella de monacho Caſiaceñ.qui tranſierat apud Claräuallē.Vnde mihi.fo.244.co.iiij.

¶De litera R.

ROberto nepoti ſuo quæ incipit.Satis & pluſquā.folio.187.col.iii.
Ricuino Tullē.epo.Reuerendo.fo.202.co.ij.
Rainaldo Fuſniaceñ.abbati.Dilectiſſimo.fo.204.co.ij.
Eidem.Plāgis dilectiſſime.fo.204.col.iij.
Eidem.Sperabam dilectiſſime.fo.204.col.iiij.
Richardo Fontaneñ.abbati & ſocijs eius.Quanta audiuimus.fo.211.col.iij.
Romano,Romanæ curiæ ſubdiacono.Bernardus abbas.folio.213.col.i.
Reginæ Hieroſolymorū.Audierūt hoies.fo.231.col.iiij.
Eidem.Dilectæ in Chriſto filiæ.fo.244.col.ij.
Roberto abbati de dunis.Frī & amico Kīño.fo.250.col.i.
Eidem.Amantiſſimo fratri & coabbati.fo.250.col.i.
Rogerio regi Siciliæ.Longe late.fo.232.col.i.
Eidem.Si me quæritis.fo.232.col.i.
Eidem.Habetis quod petiſtis.fo.232.col.i.
Rollādo cardinali & cācellario.Dño & amico.f.249.c.iii.
Romanis diſcedētib⁹ ab Eugenio.Nobilib⁹.fo.237.co.iij.
Rorgoni de Abbatiſuilla.Viro illuſtri.fo.251.col.i.

¶De litera S.

STephano Meteñ.epo.Stephano.fo.195.col.iiij.
Suggerio abbati ſancti Dionyſij.Exijt ſermo bon⁹.fo.207.col.ij.
Eidem.Chariſſimo.fo.241.col.iiij.
Simoni abbati ſancti Nicolai.Perſecutionē.fo.208.co.iiij.
Si minus uos.fo.212.col.ij.
Sophiæ uirgini.Bernardus.fo.215.col.ij.
Sanctimoniali cuidā.Magnū mihi gaudiū.fol. 215.col.iiij.
Sanctimoniali alteri de monaſterio ſanctæ Mariæ Treceñ.Relatum.fo.216.col.i.
Simoni filio caſtellani.Cognoſcens.fo.226.col.ij.
Stephano p̄neſtino epo.loquit̄ Hieremias.fo.234.col.ij.
Santiæ ſorori imp̄atoris Hiſpaniæ.Qđ factū eſt.f.245.c.i.

¶De litera T.

THomæ præpoſito de Beuerla.Thomæ dilecto filio.folio.213.col.iii.
Thomæ de ſancto Audomaro.Chariſſimo filio ſuo.fo.214.columna.iij.
Tholoſanis poſt reditū ſuū.In aduētu.fo.237.col.iij.

¶De litera V.

VNiuerſis ciuib⁹ Mediolaneñ.Vt ex ſcriptis ueſtris.fo.219.col.iii.
Vigerio Andegaueñ.epo.Lachrymas.fo.231.col.i.
VV.abbati Traceñ.Amico & conſeruo.fo.251.co.ij.

¶Finis.

¶Sequitur quædam epiſtola de cura & regimine rei familiaris: quæ quoniam plerunq; diui Bernardi titulo decoratur & ciibus perutilis ac neceſſaria uiſa eſt: hoc abſtracto loco addita eſt:non ideo ĩter alias ſortita,ꝙ Bernardi eſſe apud ſui ordinis fratres nō ſatis cōpertū habetur.

GRatioſo& felici militi.H.Raymundo caſtri Ambroſij,Bernardus in ſeniū dedu ctus ſalutē.¶Doceri petis à nobis de cura & modo rei familiaris utili⁹ gubernādæ:& qualiter patresfamiliās debeāt ſe habere.Ad quod tibi ſic reſpondemus. Qđ licet omniū rerū mūdanarū ſtat⁹& exitus negociorū ſub fortuna laborent:non tamen hoc ti more uiuendi eſt regula omittenda.Audi ergo & attende, qđ ſi in domo tua ſumptus & redditus ſunt æquales,caſus inopinatus potuerit deſtruere ſtatum eius.Status hominis negligentis,domus eſt ruinoſa.Quid eſt negligētia gubernātis domū:Ignis ualidus in domo accēſus.Diſcute diligenter eorū diligētiam & propoſitū qui tua adminiſtrant.Labēti enim nondū lapſo facultatibus,minus uerecūdiæ eſt abſtinere,quàm cadere.Sæpius reuidere quæ tua ſunt & quomodo ſint,magna prouidentia eſt.Cogita de cibo & potu animalium tuorum:nam eſuriunt & non petunt.Nuptiæ ſumptuoſæ,damnum ſine honore conferunt.Sumptus pro militia,honorabilis eſt. Sumptus pro iuuando amicos,rationabilis eſt.Sumptus pro iuuando prodigos,perditus eſt.Familiam groſſo cibo,non delicato nutrias.Qui guloſus effectus eſt,uix aliter quàm morte mores mutabit.Guloſitas,uilis & negligentis hominis putredo eſt.Frugalitas,ſoliciti & diligentis hominis ſolatiū eſt.Diebus paſchalibus abundanter,non tamen delicate, pace familiam.Fac gulam litigare cum burſa:& caue cui⁹ aduocatus exiſtas.Si autem inter gulam & burſam iudex exiſtas,ſæpius,ſed non ſemper pro burſa ſententiam feras. Nam gula affectionibus probat:& ſic teſtibus non iuratis.Burſa euidenter probat,iam arca & cellario euacuatis, uel breui tempore uacuandis.Tūc male iudicas cōtrà gulam,quando auaritia ligat burſam . Nunquam recte inter gulā & burſam auaritia iudicabit.Quid eſt auarus:ſui homicida.Quid eſt auaritia:paupertatis timor,ſemp in paupertate uiuens.Recte uiuit auarus in ſe non perdens diuitias:ſed alijs reſeruādo.Melius eſt eñ alijs reſeruare,quàm in ſe perdere.Si blado abundas,non diligas cariſtiam: qa diligens cariſtiam,cupit eſſe pauperum homicida.Vende bladum cum ſatis ualet:non quādo per pauperem emi nō poteſt.Vicinis minori pretio uende,etiam inimicis.Non ſemper gladio:ſed ſæpe ſeruitio uincitur inimicus.Superbia contra uitium, balneum eſt expectans tonitruum cum ſagitta . Habes inimicum: quæras tuum oculum pro tui cuſtodia . Si habes inimicum , conuerſationem non habeas cumrigiſotis.Semper cogita qđ inimicus ſagax cogitat inimici uias . Debilitas inimici non eſt loco pacis : ſed treuga ad tempus . Si te ſecuras non cogitare inimicum tuum quem tu cogitas , periculo te exponis . De fœminis tuis ſuſpectis quid agant,ignorantiam , non ſententiam quæras . Poſtquam ſciueris crimen uxoris tuæ: à nullo medico curaberis . Dolorem de mala uxore tunc mitigabis , quando audies de uxoribus alienis . Cor nobile & altum , non inquirit de operibus mulierum . Malam uxorem potius riſu,quàm baculo caſtigabis . Fœmina ſenex & meretrix, omnes diuitias annullabit.Fœmina ſenex & meretrix ſilex permitteret, uiua ſepelienda eſſet. De ueſtibus.Nota qđ ueſtis ſumptuoſa,probatio eſt pauci ſenſus.Veſtis nimis apparens , cito uicinis tædium pariet.Stude bonitate placere,non ueſte.Mulieris petitio habentis ueſtes & ueſtes quærentis,non indicat firmitatem. De amicis:tene ꝙ maior eſt amicus qui ſua tribuit,quàm qui ſeipſum offert:de uerbis , eſt magna copia amicorum.

Amicum non reputes, qui te præſentem laudat. Si conſu-
lis amico, non quæras placere ei, ſed rationi. Dicas in con
ſulendo, ſic mihi uidetur: non præciſe, ſic agendum eſt:
quoniam facilius de malo exitu conſilij redargutio ſequi-
tur, quàm de bono laus. Audiui ꝙ ioculatores te uiſitant.
Attende quæ ſequũtur. Homo impendẽs ioculatori, cito
uxorem habebit, cuius nomen erit paupertas. Sed quis
erit huius uxoris filius? Deriſio. Placet tibi uerbum iocu-
latoris, finge te non audire, ſed aliud cogitare: ridens &
gaudens de uerbis ioculatoris iam pignus ſibi dedit. Io-
culatores improperantes digni ſunt ſuſpendio. Quid eſt
ioculator? mala improperans, animal homicidium ſecum
portans. Ioculatoris inſtrumenta deo non placent. Audi
de famulis. Famulum alti & elati cordis repelle ut futurũ
inimicum. Famulum tuis moribus blandientem, repelle.
Famulo & uicino te præſente laudantibus reſiſtas: aliter
cogitant te decepiſſe. Famulum ſe de facili uerecundantẽ,
dilige ut filium. Si uis ædificare domum, inducat te ne-
ceſſitas, non uoluntas. Cupiditas ædificandi, ædificando
non tollit. Nimia & inordinata ædificandi cupiditas, pa-
rit cito & expectat ædificiorum uenationem: turris com
pleta & arca uacuata, faciunt ualde, ſed tarde hominẽ pru-
dentem. Vis aliquando uendere? Caue cum uendere uo-
lueris, ne partem hæreditatis uendas. Non uendas poten
tiori, ſed potius minori pretio des minori: totum autem
uende plus offerenti. Melius eſt grauem pati famẽ, quàm
patrimonij uenditionem. Sed melius eſt partem uendere,
quàm ſe uſuris ſubijcere. Quid eſt uſura? Venenum patri-
monij. Quid eſt uſura legalis? latro prædicens quod inten
dit. Nihil emas in conſortem potentioris. Paruum cõſor-
tem patienter ſuſtineas, ne tibi fortiorem ſociet. Quæſiui-
ſti de uſu uini. Qui in diuerſitate & abundantia uini ſo-
brius eſt, ille eſt terrenus deus. Ebrius nihil recte facit, niſi
cum in lutum cadit. Sentis uinum, fuge conſortium. Sen-
tis uinum, quære ſomnum antequam colloquium. Qui ſe
ebrium uerbis excuſat, ebrietatem ſuam aperte accuſat.
Male ſedet in iuuene uina cognoſcere. Fuge medicũ ſcien
tia plenum, & exercitio non probatum. Fuge medicum
ebrium. Caue tibi à medico uolente in te experiri quali-
ter alios de ſimili morbo curabit. Catulos ualde paruos
dimitte clericis & reginis. Canes cuſtodes utiles ſunt. Ca
nes ad uenandum plus conſtant quàm conferant. Habes
filios, diſpenſatores tuorum bonorum non inſtituas. Sed
dices: Si aduerſetur fortuna, quid prodeſt uiuendi doctri-
na? Audi quid de hoc uiderim: ſtultorum omittens cõtu-
gentia, & tandem ſe excuſantes ſub fortuna. Euenit aliquã
do fortuna. Sed ſeruans doctrinam, raro accuſabit fortu-
nam. Raro enim diligentiam cum infortunio ſociabis: ſed
rarius à pigritia infortunium ſeparabis. Expectat piger ſi-
bi ſubueniri à deo, qui in mundo iſto uigilare præcepit.
Tu ergo uigila, & leuitatem expendendi cum grauitate
lucrandi compenſa. Appropinquat ſenectus: conſulo qđ
deo potius quàm filio tuo te committas. Diſponis legata:
conſulo quod primo ſeruitoribus quàm ſacerdotibus ſol-
ui mandes. Diligentibus perſonam tuam, non commit-
tas animam tuam. Committe animam tuam diligentibus
animam ſuam. Diſpone de rebus ante morbum. Sæpe
quis efficitur infirmitatis ſeruus, & ſeruus teſtari non po-
teſt: liber ergo teſteris, antequam ſeruus efficiaris. Suffi-
ciat tibi quod de te dictum eſt. De filijs audi. Mortuo pa-
tre filij quærunt diuiſionem. Si nobiles ſunt, melior eſt ſæ-
pe eorum per mundum diſperſio, quàm hæreditatis diui-
ſio. Nam ſæpe eſt grauis eorum diſſolutio huiuſmodi hæ-
reditatis diuiſio. Si laboratores ſunt, faciant quod nolũt.
Si mercatores ſunt, tutior eſt eorum diuiſio, quàm cõmu-
nio: ne uniꝰ infortunium alijs imputetur. Mater uerò for-
tè remaritari quærit, ſtulte agit: ſed ut ſua peccata deplo-
ret, utinam ipſa ſenex accipiat iuuenem. Nam non ipſam,
ſed ſua quæſiuit: quibus habitis, bibet cum eo doloris ca-
licem quem optauit: ad quem eam perducant merita dam
nabilis ſenectutis.

DIVI BERNARDI

abbatis in libros de Cõſideratiõe ad Euge-
niũ pontificem maximum Prologus.

SVbit animum dictare aliquid quod te
papa beatiſſime Eugeni, uel ædificet,
uel delectet, uel conſoletur. Sed neſcio
quomodo uult & non uult exire læta
quidem, ſed lenta oratio, dum certa-
tim illi contraria imperare contendũt
maieſtas atq; amor. Nempe urget ille,
inhibet illa. Sed interuenit tua dignatio, qua hoc ipſum nõ
præcipis, ſed petis: cũ præcipere magis te deceat. Maieſta
te igit tã dignanter cedẽte, quidni cedat pudor? Quid enĩ
ſi cathedram aſcendiſti? Nec ſi ambules ſuper pennas uen
torum, ſubduceris affectui. ¶ Amor dñm neſcit: agnoſcit fi
lium, & in infulis per ſe ſatis ſubiectus eſt, obſequitur ſpõ-
te, gratis obtemperat, libere reueretur. Non ſic aliqui, nõ
ſic, ſed aut timore ad iſta impellunt, aut cupiditate. Hi ſunt *Pſal.27.*
qui in facie benedicunt: mala autẽ in cordibus eorũ. Blan
diunt corã, in neceſſitate deficiũt. At charitas nunquã ex- *1.Cori.13.*
cidit. Ego (ut uerũ fatear) matris ſum liberatus officio, ſed
non deprædatus affectu. Olim mihi inuiſceratus es: non
tam facile eueris, Aſcende in cælos, deſcende in abyſſos, *Matt.8.*
nõ recedes à me, ſequar te quocũq; ieris. Amaui pauperẽ,
amabo pauperũ & diuitũ patrẽ. Non enĩ ſi bene te noui,
quia pater pauperũ factꝰ, ideo nõ pauper ſpiritu es. In te
hãc mutationẽ factã eſſe cõfido, nõ de te, nec priori ſtatui
tuo ſucceſſiſſe ꝓmotionẽ, ſed acceſſiſſe. Monebo te ꝓinde
nõ ut magiſter, ſed ut mater, planè ut amans. Amãs magis
uidear, ſed ei qui non amat, ei qui uim nõ ſentit amoris.

¶ *De conſideratione, liber primus.*

VNde iam ergo incipiam? Libet ab occupationi
bus tuis, quis in his maxime condoleo tibi. Cõ
doleo dixerim, ſi tamẽ doles & tu. Alioquin do-
leo magis dixiſſe debuerã, quia nõ eſt cõdolere
ubi nemo qui doleat. Itaq; ſi doles, cõdoleo. Si nõ, doleo
tñ, & maxime ſciens longius à ſalute abſiſtere membrũ qđ
obſtupuit: & ægrũ ſeſe nõ ſentiẽtẽ, periculoſius laborare.
Abſit autẽ ut de te id ſuſpicer. Noui quibus delicijs dulcis
quietis tuæ nõ lõge antehac fruebare: non potes diſſueuiſſe
tam cito, ita ſubito non dolere nuper ſubtractas. Plaga re-
cens, dolore nõ caret. Neq; enim iam occaluit uulnus, nec
in tam breui uerſum in inſenſibile eſt. Quã quã ſi non diſſi-
mules, nõ deeſt tibi iugis materia iuſti doloris à quotidia
nis iacturis. Inuitus (ni fallor) auelleris à tuæ Rachelis am
plexibus: & quoties id pati cõtigerit, toties dolor tuus re
nouetur neceſſe eſt. At quãdo nõ contingit? Quoties uis,
& incaſſum? quoties moues, nec promoues? quoties cona
ris, & nõ dat ultra? eniteris, & nõ paris? tẽtas & abriperis?
& ubi incipis, ibi deficis: & dum adhuc ordiris, ſuccidunt
te? ¶ Venerunt filij uſq; ad partum (ait propheta) & uires *4.Re.19.*
nõ habet parturiẽs. Noſti hoc, nemo te meliꝰ. Attritæ frõ *Oſee.10.*
tis es, & inſtar uitulæ Effraim doctus diligere trituram, ſi
(pace tua) ſic ſe habent res tuæ. Abſit: hæc eſt pars illius q
datus eſt in reprobum ſenſum. Ab his ſanè cupio tibi pa-
cem: nõ cũ his. Nihil plus metuo tibi pace iſta. Miraris ſi
unquã poſſit accidere? Etiam dico tibi, ſi res (ut aſſolet)
per conſuetudinẽ in incuriã uenerit. ¶ Noli nimis credere
affectui tuo qui nũc eſt. Nil tam fixum animo quod negle- *Nota.*
ctu & tempore nõ obſoleſcat. Vulneri ueteuſto & neglecto
callus obducitur: & eo inſanabile quo inſenſibile fit. Deni
q; dolor continuus & acerbus, diuturnus eſſe nõ patitur.
Nam ſi nõ aliũde extundit, neceſſe eſt cedat uel ſibi. Enim-
uero cito aut de remedio cõſolationẽ recipiet, aut de aſſi-
duitate ſtuporẽ. Quid nõ inuertat cõſuetudo? quid non
aſſiduitate durẽt? qđ nõ uſui cedat? quãtis qđ præ amari-
tudine priꝰ exhorrebãt, uſu ipſo male in dulce conuerſum
eſt? Audi iuſtũ quid lamẽtet ſup huiuſcemodi: Quæ priꝰ *Iob.6.*
tãgere nolebat aia mea, nunc præ anguſtia cibi mei ſunt.
Primũ tibi importabile uidebit aliquid, ꝓceſſu tẽporis ſi
aſſueſcas,

aſſueſcas iudicabis nõ adeò graue,paulò,poſt & leue ſen-
ties,paulò poſt nec ſenties,paulò poſt etiã delectabit.Ita
paulatim in cordis duritiam itur,& ex illa in auerſionem.
Sic & grauis & cõtinuus dolor,citũ ut dixi habiturus eſt
exitũ,aut ſanitatẽ profectò,aut iſenſibilitatẽ. Hinc priſus,
hinc tibi timui ſemper & timeo,ne dilato remedio dolorẽ
nõ ſuſtinẽs,periculo te irreuocabiliter deſperatus immer
gas.¶Vereor inquã ne i medijs occupatiõibꝰ(qm̃ multæ
ſunt)dũ diffidis fine,frõtẽ dures:& ita ſenſim teipſum quo-
dammodo ſenſu priues iuſti utiliſqꝫ doloris.Multo pru-
dentiꝰ te illis ſubtrahas uel ad tp̃s,quàm patiare trahi ab
ipſis,& duci certè paulatim quo tu non uis.Quæris quo?
ad cor durũ.Nec pergas quærere qđ illud ſit,ſi non expa-
uiſti,tuũ hoc eſt.Solũ eſt cor durũ quod ſemetipſum non
exhorret,quia nec ſentit.Quid me interrogas? Interroga
Pharaonẽ.Nemo duri cordis,ſalutẽ unquam adeptus eſt,
niſi quẽ forte miſeratus deus,abſtulit ab eo iuxta ꝓphetam
cor lapideũ,& dedit cor carneũ.Quid ergo cor durum?
Ipſum eſt quod nec cõpũctione ſcinditur,nec pietate mol
litur,nec mouetur precibus,minis nõ cedit,flagellis duratur.
Ingratum ad beneficia eſt,ad conſilia infidum, ad iudicia
ſæuum,inuerecũdũ ad turpia,impauidum ad pericula,in
humanum ad humana,temerarium ad diuina, præterito-
rũ obliuiſcẽs,præſentiũ negligens,futura nõ prouidens.
Ipſum eſt cui præteritorũ,præter ſolas iniurias,nihil om-
nino nõ præterit,præſentiũ nihil nõ perit,futurorũ nulla
niſi fortè ad ulciſcẽdũ proſpectio ſeu præparatio eſt.Et ut
in breui cuncta horribilis mali mala cõplectar,ipſum eſt
qđ nec deũ timet,nec hoĩem reueretur.En quo trahere te
habẽt hæ occupationes maledictæ,ſi tñ pergis ut cœpiſti
ita dare te totũ illis,nil tui tibi relinquens.¶Perdis tp̃s:&
ſi liceat nũc alterũ me tibi exhibere Iethro,tu quoqꝫ in his
ſtulto labore cõſumeris,quæ non ſunt niſi afflictio ſpiritꝰ,
euiſceratio mentis,euacuatio gratiæ Nam fructus horum
quid niſi aranearum telæ? Quæſo te,quale eſt illud de ma-
ne uſqꝫ ad ueſperam litigare,aut litigãtes audire? Et utinã
ſufficeret diei malitia ſua,non ſunt liberæ noctes.¶Vix re
linquitur neceſſitati naturæ,qđ corpuſculi pauſatiõi ſuf-
ficiat,& rurſum ad iurgia ſurgitur.Dies diei eructat lites,
& nox nocti indicat malitiã.uſqꝫ adeò non eſt reſpirare in
bonis,non eſt alternam capeſcere requiem,nõ uel rara in-
terſeri ocia.Nõ ambigo te quoqꝫ iſta deplorare:at fruſtra
iſtud,ſi nõ & emẽdare ſtudueris. Interim tñ ſic ſemper fa-
cias hortor,nec te unquã ad iſta duraueris quolibet uſu
Hiere.5. uel aſſiduitate.Percuſſi eos & nõ doluerũt(ait deꝰ)nihil
tibi & illis.Iuſti potius tibi aptare curato & affectionẽ &
Iob.6. uocẽ,qui ait,Quæ eſt enim fortitudo mea ut ſuſtineã, aut
quis finis meus ut patiẽter agã? Nec fortitudo lapidũ for
titudo mea:nec caro mea ænea eſt. Magna uirtꝰ patiẽtiæ,
ſed nõ hãc tibi ad iſta optauerim.Interdũ impatientẽ eſſe,
ꝓbabiliꝰ. Tu ne approbes illorũ patiẽtiã quibꝰ Paulus di
2.Cor.11. cebat:Libẽter ſuffertis inſipiẽtes,cũ ſitis ipſi ſapientes? Ni
fallor,ironia erat,& non laus,ſed ſugillatio quorũdam mã
ſuetudinis,qui quaſi datis manibus pſeudapoſtolis,à qui
bus & ſeducti erãt,ad quæqꝫ ipſorum peregrina & praua
dogmata trahi ſe patientiſſime ferrent.Vnde & ſubdens,
Ibidem. ſuſtinetis eñ,inquit,ſi quis uos in ſeruitutem redigit.Nõ
bona patiẽtia,cũ poſſis eſſe liber,ſeruũ te permittere fieri.
Nolo diſſimules ſeruitutẽ,in quã certè indies cum neſcis
redigeris.Hebetati cordis indiciũ eſt,ꝓpriã nõ ſentire cõ
tinuã uexationẽ.Vexatio dat intellectũ auditui(ait qdã)
Nota. uerũ eſt,ſed ſi nimia nõ fuerit.nam ſi ſit,non planè intelle-
ctum dat,ſed cõtẽptũ. Deniqꝫ impiꝰ cũ in ꝓfundũ malorũ
uenerit,contẽnit.Expergiſcere ergo,& peſſimæ ſeruitutis
iugũ iam iãqꝫ imminẽs,imo iam nõ modice premens,non
tãtũ caue,ſed horre.An ideo nõ ſeruus,qa non uni ſeruis,
ſed oĩbus:nulla turpior ſeruitus grauiórue quàm ſeruitꝰ
Iudæorum:quã quocunqꝫ ierint,poſt ſe trahunt,& ubiqꝫ
dños offendũt ſuos.Tu quoqꝫ dic quæſo ubi unquã ſis li-
ber,ubi tutꝰ,ubi tuus.Vbiqꝫ ſtrepitus,ubiqꝫ tumultꝰ,ubi-
qꝫ iugũ tuæ ſeruitutis te p̃mit.Nec mihi reponas nũc apl̃i

uocẽ,qua ait:Cum eſſem liber ex oĩbus,omniũ ſeruũ me 1.Cori.9.
feci.Longe eſt iſtud à te.Nunqd hac ille ſeruitute homini-
bus inſeruiebat in acqſitione turpis quæſtus? Nunqd ad
eũ de toto orbe cõfluebãt ambitioſi,auari,ſimoniaci,ſacri
legi,concubinarij,inceſtuoſi,& quæqꝫ iſtiuſmodi monſtra
hoim:ut ipſius apoſtolica authoritate uel obtinerẽt honõ
res eccleſiaſticos,uel retinerent? Ergo ſeruũ ſe fecit homo,
cui uiuere Xp̃s erat & mori lucrum,ut plures lucrifaceret
Xp̃o,nõ ut lucra augeret auaritiæ.Non eſt igitur q̃ de ſo
lertiſſima Pauli induſtria & charitate tã libera quàm libe-
rali,ſeruili cõuerſationi tuæ patrocinium ſumas.Quã tuo
dignius apoſtolatu, quã ſalubrius tuæ cõſciẽtiæ,quã fru-
ctuoſius eccleſiæ dei audias potius ipſum dicentẽ: Precio 1.Cori.7.
empti eſtis:nolite effici ſerui hominũ.Quid ſeruilius indi
gniuſqꝫ(præſertim ſummo pontifici)quàm non dico omi
die,ſed penè oĩ hora inſudare talibꝰ rebꝰ& pro talibus?
Deniqꝫ qñ oramꝰ,qñ docemꝰ pp̃los,qñ ædificamus eccle-
ſiã,qñ meditamur in lege? Et quidẽ quotidie perſtrepunt
in palatio leges:ſed Iuſtiniani,nõ dñi. Iuſtẽne etiã iſtud?
Tu uideris. Nã certè,lex dñi immaculata,cõuertens aĩas. Pſal.18.
Hæ aũt nõ tam leges quàm lites ſunt & cauillationes,ſub
uertẽtes iudiciũ. Tu ergo paſtor,& ep̃s aiarum,qua mẽte
obſecro ſuſtines corã te ſemper ſilere illã,garrire iſtas? Fal
lor,ſi nõ mouet tibi ſcrupulũ peruerſitas hæc.Puto qđ &
interdũ cõpellat clamare ad dñm cũ ꝓpheta:Narrauerũt Pſal.118.
mihi iniqui fabulatiões,ſed nõ ut lex tua.I ergo & te aude
liberũ ꝓfiteri ſub tam graui mole inconueniẽtiæ huius,&
cui fas nõ ſit ceruicẽ ſubducere.Nã ſi potes & nõ uis,mul-
to magis ſeruus es huiꝰ ipſius tã peruerſæ uolũtatis tuæ.
An nõ ſeruꝰ,cui dñatur iniqtas? Et maxime.Niſi tu fortè
indignius iudices hoĩem tibi quàm uitiũ dñari.Quid in-
tereſt,uolens ſeruias an inuitus? Nã & ſi coacta ſeruitꝰ mi-
ſerabilior,ſed affectata miſerior eſt.¶Et quid uis me face-
re inquis? Vt tibi ab his occupationibꝰ parcas.Impoſſibi
le fortaſſe reſpõdebis,facilius cathedræ ualedicere poſſe.
Rectè hoc,ſi rumpere & nõ magis interrũpere iſta horta-
rer.Audi ergo qđ redarguã,qđ ſuadeã.Si quod uiuis & ſa
pis,totum das actioni,cõſiderationi nihil,laudo te:in hoc
nõ laudo.Puto q̃ & nemo qui à Salomone audierit,q mi- Eccle.38.
noratur actu,percipiet ſapientiã.Certe nec ipſi actioni ex-
pedit conſideratione nõ præueniri.Si itẽ totus uis eſſe o-
mniũ,inſtar illius qui oĩbus oĩa factus eſt,laudo humani- 1.Cori.9.
tatẽ,ſed ſi plena ſit.Quò autem plena,te excluſo:& tu ho-
mo es.Ergo ut integra ſit & plena humanitas, colligat &
te intra ſe ſinus qui oẽs recipit.Alioquin quid tibi ꝓdeſt
iuxta uerbum dñi,ſi uniuerſos lucreris,te unum perdens? Matt.6.
Quãobrẽ cũ oẽs te habeãt,eſto etiã tu ex habẽtibꝰ unus. Roma.1.
Quid ſolus fraudaris munere tuo? Vſqꝫquo uadẽs ſpiritus Pſal.77.
& nõ rediẽs? Vſqꝫquo nõ recipis te & ipſe inter alios uice
tua? Sapiẽtibus & inſipiẽtibus debitor es,& ſoli negas te
tibi? Stultus & ſapiẽs,ſeruus & liber,diues & pauper,uir
& fœmina,ſenex & iuuenis,clericus & laicus,iuſtus & im-
pius,omnes pariter participãt te,omnes de fonte publico
bibunt pectore tuo:& tu ſeorſum ſitiens ſtabis? Si maledi
ctus qui partem ſuã facit deteriorẽ,quid ille qui ſe penitꝰ
reddit expertẽ? Sanè deriuentur aquæ tuæ in plateas:hoĩes
& iumenta & pecora bibant ex eis:quin & camelis pueri
Abrahæ potũ tribuas:ſed inter cæteros bibe tu de fonte
putei tui. Alienꝰ,inqt,nõ bibat ex eo.Nunqđ tu alienus?
Cui nõ alienus,ſi tibi es? Deniqꝫ q ſibi nequã,cui bonus?
Memẽto ꝓinde nõ dico ſemp,nõ dico ſæpe,ſed uel inter- Eccle.4.
dum reddere teipſum tibi.Vtere tu quoqꝫ te ĩter multos,
aut certè poſt multos.Quid indulgentius? Hoc eñ dico
ſm indulgentiã,non ſm iudiciũ.Puto & ipſo apoſtolo in-
dulgentiorem me in hac parte.Ergo pluſquã oportet in-
quis nõ inficior.Quid ſi ita oportet? Nã tu(ut cõfido)no
ſtra non eris meticuloſa informatione cõtentus,ſed abun
dabis magis.Sanè ſic decet,te ſcilicet abundãtiorẽ quàm
me audaciorem eſſe.Ego quoqꝫ mihi tutius iudico apud
maieſtatẽ timiditate quàm temeritate periclitari.Et for-
taſſis nõ ſecus moueri ſapientẽ oportuit,ut ſit qđ ſcriptũ

Prouer.9. eſt: Da occaſionē ſapienti, & ſapientior erit. ¶ Audi tamen
1.Cor.6. apoſtolū quid de hmōi ſentiat: Sic non eſt inter uos ſapiēs
Ibidem. ait ille, qui iudicet inter fratrem & fratrem. Et infert: Ad
ignominiā uobis dico: contemptibiliores qui ſunt in ec-
cleſia, illos conſtituite ad iudicandū. Itaqꝫ ſm apoſtolum,
indigne tibi uſurpas tu apoſtolicus officiū uile, gradum
contemptibiliū. Vnde & dicebat eps, epiſcopū inſtruens:
2.Tim 2. Nemo militās deo, implicat ſe negocijs ſecularibus. Ego
autem parco tibi. Non enim fortia loquor, ſed poſſibilia.
Putáſne hæc tempora ſuſtinerent ſi hominibus litiganti-
bus pro terrena hæreditate, & flagitantibus abs te iudi-
Lucæ.12. cium, uoce dñi tui reſpōderes: O homines, quis me conſti-
tuit iudicē ſuper uos: In quale tu iudicium mox uenires:
Quid dicit homo ruſticanus & imperitus, ignorans pri-
matum ſuū, inhonorans ſummā & præexcelſam ſedem, de
rogans apoſtolicæ dignitati: Et tñ non monſtrabunt pu-
to qui hoc dicerent, ubi aliquando quiſpiā apoſtolorum
iudex ſederit hominum, aut diuiſor terminorū, aut diſtri-
Actu.5. butor terrarum. Steriſſe deniqꝫ lego apoſtolos iudicādos,
ſediſſe iudicātes nō lego. Erit illud, non fuit. Itáne immi-
nutor eſt dignitatis ſeruꝰ, ſi nō uult eſſe maior dño ſuo: aut
diſcipulus ſi nō uult eſſe maior eo qui ſe miſit: aut filius ſi
non tranſgreditur terminos quos poſuerunt patres ſui:
Quia me cōſtituit iudicem ait ille dñs & magiſter: & erit
iniuria ſeruo diſcipuloqꝫ niſi iudicet uniuerſos: Mihi ta-
men non uidetur bonus æſtimator rerum, qui indignum
putat apoſtolis ſeu apoſtolicis uiris non iudicare de tali-
bus, quibus datum eſt iudicium in maiora. Quidni con-
temnant iudicare de terrenis poſſeſſiūculis hominum, qui
in cæleſtibus & angelos iudicabūt: Ergo in criminibus,
non in poſſeſſionibus poteſtas ueſtra: qm̄ propter illa, &
non propter has, accepiſtis claues regni cælorū: præuari-
Matt.9. catores utiqꝫ excluſuri, nō poſſeſſores. Vt ſciatis, ait, qa
filius hominis habet poteſtatē in terra dimittendi pecca-
ta, & cætera. Quænā tibi maior uidetur & dignitas & po
teſtas, dimittendi peccata, an prædia diuidendi: Sed non
eſt cōparatio. Habēt hæc infima & terrena iudices ſuos, re
ges & pricipes terræ. Quid fines alienos inuaditis: Quid
falcem ueſtram in alienā meſſem extenditis: Nō quia indi
gni nos, ſed quia indignum uobis talibus inſiſtere: quip-
pe potioribus occupatis. Deniqꝫ ubi neceſſitas exigit: au
1.Cor.6. di: quid cenſeat, non ego, ſed apoſtolus. Si enim in uo-
bis iudicabitur hic mundus, indigni eſtis qui de minimis
iudicetis. Sed aliud eſt incidenter excurrere in iſta, cauſa
quidem urgente, aliud ultro incumbere iſtis tanquā ma-
gnis dignisqꝫ tali & talium intentione rebus. Itaqꝫ hæc &
innumera talia dicerē, ſi fortia dicerem, ſi recta, ſi ſyncera.
Ephes.5. ¶ Nunc antē qm̄ dies mali ſunt, ſufficit interim admonitū
eſſe, non totum te, nec ſemper dare actioni, ſed conſidera-
tiōi aliquid tui & cordis & temporis ſequeſtrare. Hoc au
tem dico neceſſitatem intuens, non æquitatem: quanquā
non ſit præter æquum neceſſitati cedere Nam ſi liceret qđ
deceret, abſolute per omnia & in oībus præferendā & uel
ſolam uel maxime colendā eam quæ ad oīa ualet, ideſt pie
tatē, prorſus irrefragabilis ratio monſtrat. Quid ſit pietas
quæris: Vacare conſiderationi. Dices forſitan in hoc diſ-
ſentire me ab illo qui pietatem diffiniuit cultum dei. Non
eſt ita. Si bene conſideras, illius ſenſum meis expreſſi uer-
bis, & ſi tñ ex parte. Quid tā pertinēs ad cultum dei, quàm
Pſal.45. quod ipſe hortatur in pſalmo, Vacate & uidete quoniam
ego ſum deus. Quod ſanè in partibꝰ cōſiderationis præci
puum eſt. Quid deniqꝫ tam ad oīa ualens, quàm quæ ip-
ſius quoqꝫ actionis partes benigna quadā præſumptione
ſuas facit, præagendo quodāmodo & præordinādo quæ
agenda ſunt: Neceſſario ſanè, ne forte quæ & præuiſa &
præmeditata poterāt eſſe proficua, præcipitata magis pe-
riculo fiant. Quod tibimet, ſi recordaris, in ipſis actionibꝰ
cauſarū, & in magnis quibuſqꝫ negocijs, magnarúmue cō
ſilijs rerum, frequenter accidiſſe nō ambigo. ¶ Et primum
quidē ipſum fontē ſuū, id eſt mentem de qua oritur, purifi-
cat cōſideratio. Deinde regit affectus, dirigit actus, corri-
git exceſſus, componit mores, uitam honeſtat & ordinat.
Poſtremò diuinarum pariter & humanarū rerū ſcientiam
confert. Hæc eſt quæ confuſa diſterminat, hiantia cogit,
ſparſa colligit, ſecreta rimatur, uera ueſtigat, ueriſimilia ex
aminat, ficta & fucata explorat. Hæc eſt quæ agenda præ-
ordinat, acta recogitat, ut nihil in mēte reſideat aut incor-
rectū, aut correctione egens. Hæc eſt quæ in proſperis ad-
uerſa præſentit, in aduerſis quaſi non ſentit, quorum alte-
rum fortitudinis, alterū prudētiæ eſt. Ibi etiam aduertere
tibi eſt ſuauiſſimū quendā cōcentū complexūqꝫ uirtutū,
atqꝫ alterā pendere ex altera: ſicut hoc loco uides fortitu-
dinis matrē eſſe prudentiā: nec fortitudinē, ſed temeritatē
eſſe quemlibet auſum quē non parturiuit prudentia. Hæc
item eſt quæ inter uoluptates & neceſſitates media quaſi
quædam arbitra ſedens, utrinqꝫ certis limitibus diſtermi-
nat fines, iſtis aſſignans & præbens quod ſat eſt, illis quod
nimis eſt demens: & ſic ex alterutro tertiā formans uirtutē
quam dicunt temperantiā. Nempe intemperātem ipſa cō-
ſideratio cēſet tam eum qui neceſſarijs pertinaciter demit,
quàm qui indulget ſuperfluis. Non ergo eſt temperantia
in ſolis reſecandis ſuperfluis: eſt & in admittendis neceſſa
rijs. Huius ſententiæ apoſtolus nō fautor tantum, ſed au-
thor eſſe uidetur, qui curā carnis noſtræ docet non perfi- *Roma.13.*
ci in deſiderio. Dicens ſiquidē curā carnis nō perfici, ſuper
flua cohibet, addens in deſiderio, neceſſaria non excludit.
Vnde mihi uidetur nō omnino abſurde diffinire temperātiā,
qui hanc nec ꝑcidere neceſſitatē, nec excedere dicat: iuxta
illud philoſophi, Ne quid nimis. Iam de iuſtitia quæ una
ex quatuor eſt, nonne cōſtat cōſiderationē mētē præuenire,
ut ſe formet in ea: Se eñ neceſſe eſt prius cogitet, ut ex ſe
normam ducat iuſtitiæ, nec factura utiqꝫ alteri quod ſibi *Tob.4.*
fieri nolit, nec quod ſibi uelit fieri negatura. In his nempe *Matt.7.*
duobꝰ liquet integræ eſſe iuſtitiæ ſtatū. Sed nec ipſa ſoli-
taria eſt. ¶ Intuere etenim nunc mecū etiā huius pulchrā
cōnexionē & cohærētiā cum temperātia, & item ambarū
cum duabꝰ ſuperioribꝰ, id eſt prudētia & fortitudine. Nā
cum iuſtitiæ dicatur portio, quod ſibi non uult fieri quis,
alij non facere: porrò perfectio qđ ait dñs, quæcūqꝫ uultis *Matt.7.*
ut faciant uobis hoīes, & uos facite illis: neutrū horū erit,
niſi ipſa uoluntas de qua tota ducitur forma, ſic ordinata
fuerit: ut nec uelit aliquid ſuperfluū, nec neceſſarium quid
ſuperſtitioſe nolit, quod quidē temperantiæ eſt. Deniqꝫ &
ipſi iuſtitiæ ut iuſta ſit, temperantia modū imponit. Noli *Eccle.7.*
nimiū eſſe iuſtus (ait ſapiens) oſtendens per hoc minime
approbandā iuſtitiā quæ temperantiæ moderamine non
frenetur. Quid ꝙ & ipſa ſapientia hoc temperātiæ frenū
non reſpuit, dicente paulo fris ſapientiā à deo ſibi datam, *Rom.12.*
nō plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrieta
tem: Sed & econuerſo ꝙ temperātiæ neceſſaria iuſtitia ſit,
oſtendit dominꝰ arguens in euāgelio illorū temperantiā
qui abſtinebāt ut uiderētur hominibus ieiunātes. Erat in *Matt.6.*
cibo temperātia, ſed non iuſtitia in animo: quia non deo
placere, ſed hominibus intendebant. Quomodo rurſum
uel iſta uel illa ſine fortitudine: cum cōſtet fortitudinis eſſe
non mediocris, cohibere uelle & nolle ſuum, inter angu-
ſtias parum & nimis: ut ſit cōtenta uoluntas modo illo me
dio, nudo, puro, ſolo, cōſtante ſibi, æquali undiqꝫ ſui, ut po
te ex omni parte pariter circumciſo, quem ſolum conſtat
eſſe uirtutis. Dicito mihi quæſo ſi potes, cui nam potiſſi-
mum trium harū uirtutū meditullium hoc dandū cenſeas,
quod ita cunctis conterminum eſt, ut uideatur eſſe ꝓpriū
ſingularum: An ipſum uirtus eſt, & nihil aliud: Sed ſic uir
tus non eſſet multiplex: ſed eſſent oēs una. An potius quia
ſine eo uirtus nō eſt, omnium quodāmodo intima uiſcera
eſt & medulla uirtutū, in qua ſic uniuntur ut proinde una
uideantur omnes: præſertim quod nō illud participando
cōmunicant: ſed totum à ſingulis atqꝫ integrū poſſidetur:
Verbi cauſa. Quid tam iuſtitiæ, quàm modus: Alioquin
ſi quid extra modū relinquit, nō planè cuiqꝫ tribuit quod
ſuū eſt, quod tamen ſuū ipſius eſt facere. Quid tā rurſum
temperantiæ, quæ non aliunde profectò temperantia eſt,
niſi ꝙ

niſi ꝙ nil immoderatũ admittit? Sed puto fatebere etiã nõ
minus eſſe fortitudinis, cum uel maxime ipſa ſit quæ ab ir-
ruentibus uitijs, & quaſi hincinde ſuffocare conantibus,
purũ illud potenter eruit & uendicat in quoddam ſtabile
fundamentum boni, ſedemq́ꝫ uirtutis. Ergo modum iſtũ
tenere iuſtitia eſt, temperantia eſt, fortitudo eſt. Sed uide
ne in hoc differant, ut iuſtitiæ quidẽ in affectu res ſit: à for-
titudine autẽ efficacia eius: porrò poſſeſſio eius atq́ꝫ uſus,
apud temperantiã. ¶ Reſtat iam ut doceamus ab hac com-
munione prudentiã non excludi. Nónne ipſa eſt quæ mo-
dum diu animi neglectu poſthabitũ, & uitiorum inuidia
quaſi in abditis recluſum, & coopertũ quadã uetuſtatis ca
ligine, prior reperit & aduertit? Propterea dico tibi à pau
cis aduertitur, quia paucorum prudentia eſt. Itaq́ꝫ iuſtitia
quærit, prudẽtia inuenit, uendicat fortitudo, temperantia
poſſidet. Non mihi hoc loco propoſitum eſt de uirtutib⁹
diſputare, ſed hoc dixerim hortãs ad uacandũ conſidera-
tioni, cuius beneficio hæc & ſilia aduertũtur. Cui tam pio
tãq́ꝫ utili ocio nullã in uita operã dare, nónne uitam pdere
eſt? Quid tñ? Si te philoſophiæ huic totũ repetente deuo-
ueris, prædeceſſores tui nõ ita conſueuerũt: eris moleſtus
quàm pluribus, quaſi qui à patrũ ueſtigijs ſubito deuiaue
ris. Nempe id uideberis agere in ſuggillationẽ illorũ. Sed
pꝛuerbium & notabere uulgari ꝓuerbio: qui hoc facit quod nullus,
mirantur omnes: ueluti qui cupias admirationi fore. Nec
potes eorũ omnia ſimul & ſubito uel errata corrigere, uel
exceſſus redigere in modum. Erit cum acceperis tempus,
ut ſm ſapientiã tibi à deo datã paulatim & opportune id
ſtudeas. Interim ſanè malo alterius utere in bonum quod
potes. Quãquã ſi de bonis, & nõ de nouis ſumamus exem
pla, nõ defuere Romani põtifices qui ſibi ocia inter maxi-
ma negocia inuenirent. Obſidio urbis, & barbaricus enſis
ciuiũ ceruicibus imminebat: nunquid tamen iſtud terruit
beatũ Papam Gregoriũ quominus ſapientiã ſcriberet in
ocio? Eo nempe tẽporis (quod ex eius præfatiõe liquet)
obſcuriſſimã & extremã partem Ezechielis tam diligenter
quàm elegãter expoſuit. Sed eſto. Alius inoleuit mos: dies
alij ſunt: & alij hoĩm mores: & tempora periculoſa non in-
ſtant iam, ſed extant: Fraus & circumuentio & uiolẽtia in-
ualuere ſuper terram. Calũniatores multi: defenſor rarus.
Vbiq́ꝫ potẽtiores pauperiores opprimunt: non poſſumus
deeſſe oppreſſis: nõ negare iniuriã patiẽtibus iudicium.
Niſi agitentur cauſæ, audiãtur partes, inter partes iudica
re quis poteſt? Agitẽtur cauſæ: ſed ſicut oportet. Nam is
modus qui frequentatur, execrabilis planè: & qui non di
co eccleſiam, ſed nec forum deceret. Miror nanq́ꝫ quemad
modũ religioſæ aures tuæ audire ſuſtinent hmõi diſputa-
tiones aduocatorũ, & pugnas uerborum, quæ magis ad
ſubuerſionẽ quàm ad inuẽtionẽ proficiunt ueritatis. Cor-
rige prauũ morẽ: & præcide linguas uaniloquas: & labia
Hier.4. doloſa claude. Hi ſunt qui docuerunt linguas ſuas loqui
mendaciũ, diſerti aduerſus iuſtitiam, eruditi pro falſitate.
Sapiẽtes ſunt ut faciãt malum: eloquẽtes ut impugnẽt ue-
rum. Hi ſunt qui inſtruunt à quibus fuerant inſtruendi,
aſtruunt nõ cõperta, ſed ſua: ſtruũt de proprio calũnias in
nocẽtiæ: deſtruũt ſimplicitatẽ ueritatis: obſtruunt iudicij
Nota. uias. Nihil ita abſq́ꝫ labore manifeſtã facit ueritatẽ, ut bre
uis & pura narratio. Ergo illas quas ad te neceſſe erit in-
trare cauſas (neq́ꝫ eñ oẽs neceſſe erit) diligenter uelim: ſed
breuiter decidere aſſueſcas: fruſtratoriaſq́ꝫ & uenatorias
præcidere dilationes. Cauſa uiduæ intret ad te, cauſa pau-
peris, & eius qui non habet quod det. Alijs alias multas
poteris committere terminandas, quãplures nec dignas
audientia iudicare. Quid eñ opus eſt admittere illos quo
rum peccata manifeſta ſunt præcedẽtia ad iudiciũ? ¶ Tãta
eſt impudẽtia nõnullorũ, ut cũ manifeſte ambitionis pru
rigine ſcateat tota facies cauſæ eorũ, non erubeſcãt audiẽ-
tiam flagitare, publicãtes ſemetipſos ad multorũ cõſciẽ-
tias: in quo uel ſuæ ſolius ſatis poterãt confundi iudicio.
Non fuit qui retonderet attritas frontes: & ideo plures fa
cti ſunt, & magis indurauerũt. Sed & neſcio quomodo uitio
ſus conſcientias uitioſorum nõ refugit: & ubi oẽs ſordẽt,
unius fœtor minime ſentitur. Quis eñ unquã uerbi cauſa
uſurũ auarus, immũdũ immũdus, luxurioſum luxurioſus
erubuit? Plena eſt ambitioſis eccleſia: non eſt iam quod ex
horreat in ſtudijs & molitionibus ambitionis: non plus
quàm ſpelũca latronũ in ſpolijs uiatorũ. Si Xp̄i diſcipul⁹
es, igneſcat zelus tuus, exurgat authoritas aduerſus impu
dentiã hanc & generalẽ peſtẽ. Intuere magiſtrũ ſic facien-
tem, & audi dicentẽ: Qui mihi miniſtrat, me ſequatur. Nõ *Ioã.12.*
parat aures ut audiat: ſed flagellũ quo feriat. Verba nec fa
cit nec recipit, nec enim ſedet iudicans, ſed inſequitur pu-
niens. Cauſam tñ non tacet: ꝙ uidelicet domum orationis
negociationis feciſſent. Ergo & tu fac ſimiliter. Erubeſcãt
uultũ tuũ iſtiuſmodi negociatiores, ſi fieri poteſt: ſi non, ti
meant. Et tu flagellum tenes. Timeant nummularij, nec fi-
dant in nũmis, ſed diffidãt: abſcõdant æs ſuũ à te: ſcientes
effundere quàm accipere paratiorẽ. Hoc ſtudioſe & cõſtã
ter agẽdo, multos lucrifacies turpium ſectatores lucrorũ,
honeſtioribus officijs uendicando: multos ne uel audeant
huiuſmodi attẽtare, ſeruabis. Adijce illud, ꝙ nõ parũ pro-
ficiet & ad ferias quas tibi ſuadeo. Ita nempe non pauca ti
bi momẽta temporũ redimes ad uacandũ conſiderationi:
quædã ut dixi negocia nec audiẽdo, quædã alijs cõmittẽ-
do: quæ tua digna putaueris audiẽtia, fideli quodam & ac
cõmodo ipſi cauſæ compendio terminãdo. De qua conſi-
deratione his addere aliqua cogito, ſed ſub alterius ſanè
prĩcipio libri. atq́ꝫ hic ſit finis iſtius: ne duplo te oneret mi
nus ſuauis oratio, ſi & longa fuerit.

¶ *De conſideratione.* *Liber ſecundus.*

TEmor promiſſi mei, quo ecce iam aliquandiu te
neor apud te uir optime papa Eugeni, uolo ip-
ſo abſoluere uel ſero. Puderet dilationis, ſi mihi
conſcius forem incuriæ aut contemptus. Non
ita eſt: ſed incidimus (ut ipſe noſti) in tẽpus graue. Quod
& ipſi penè uiuendi uſui uidebatur indicere ceſſationem,
nedum ſtudijs: cum dñs ſcilicet prouocatus peccatis no-
ſtris, ante tempus quodãmodo uiſus ſit iudicaſſe orbẽ ter-
ræ, in æquitate quidem, ſed miſericordiæ ſuæ oblitus. Nõ
pepercit populo ſuo, nõ ſuo nomini. Nónne dicũt in gen- *Pſal.113.*
tibus, ubi eſt deus eorũ? Nec mirũ. Eccleſiæ filij & qui chri
ſtiano cenſent noĩe, proſtrati ſunt in deſerto, aut interfecti
gladio, aut fame conſumpti. Effuſa eſt contẽtio ſuper prin
cipes, & dñs errare fecit eos in inuio & non in uia. Contri *Pſal.160.*
tio & infelicitas in uijs eorum. Pauor & mœror & confu-
ſio in penetralibus regum ipſorum. Quàm confuſi pedes
euãgelizãtiũ pacẽ, annũciãtiũ bona? Diximus pax, & non
eſt pax: ꝓmiſimus bona, & ecce turbatio. Quaſi uerò teme
ritate in opere iſto aut leuitate uſi ſimus. Cucurrim⁹ planè
in eo nõ quaſi in incertum, ſed te iubente, imo per te deo.
Quare ergo ieiunauimus & non aſpexit, humiliauim⁹ ani
mas noſtras & neſciuit? Nam in his omnibus non eſt auer
ſus furor eius: ſed adhuc manus eius extenta. Quàm patiẽ-
ter interim adhuc audit uoces ſacrilegas, & Aegyptios *Exo.32.*
blaſphemantes, quia callide eduxit eos ut occideret in de-
ſerto? Et quidem iudicia dei uera, quis neſciat? At iudiciũ *Pſal.18.*
hoc abyſſus tanta, ut uidear mihi non immerito ꝓnuncia
re beatũ, qui non fuerit ſcãdalizatus in eo. Quo tñ huma- *Nota.*
na temeritas audet reprehẽdere, qđ minime cõprehẽdere
ualet? Recordemur ſupernorum iudiciorum quæ à ſeculo
ſunt, ſi fortè ſit conſolatio. Nam quidam ita dixit: Memor *Pſal.118.*
fui iudiciorũ tuorũ à ſeculo dñe: & cõſolatus ſum. Rem di
co ignotã nemini, & nunc memini notã. Nẽpe ſic ſe habẽt
mortaliũ corda, quod ſcimus cũ neceſſe nõ eſt, in neceſſi-
tate neſcim⁹. Moyſes eductur⁹ populũ de terra Aegypti, *Exodi.3.*
meliorẽ illis pollicitus eſt terrã. Nam quãdo ipſum aliter
ſequeretur populus ſolam ſapiens terrã? Eduxit: eductos
tamẽ in terrã quam promiſerat non introduxit. Nec eſt ꝙ
ducis temeritati imputari queat triſtis & inopinatus euẽ
tus. Omnia faciebat domino imperãte, dño cooperante,
& opus confirmante, ſequẽtibus ſignis. Sed populus ille
inquis duræ ceruicis fuit, ſemper cõtentioſe agens contra

dominũ,& Moyſen ſeruum eius.Bene filii increduli & re-
belles.Hi autẽ quid: Ipſos interroga.Quid me dicere opꝰ
eſt quod fatẽtur ipſi: Dico ego unum.Quid poterant pro
ficere,qui ſemper reuertebantur cum ambularent: Quan-
Pſal.72. do& iſti per totam uiam non redierũt corde in Aegyptũ:
Q. ſi illi ciciderunt & perierunt propter iniquitatẽ ſuam,
miramur iſtos,eadẽ facientes eadem paſſos: Sed nunquid
illorũ caſus aduerſus promiſſa dei: Ergo nec iſtorũ.Neqꝫ
enim aliquãdo promiſſiones dei,iuſtitiæ dei præiudicant.
Et audi aliud . Peccauit Beniamin , accigũtur reliquæ tri-
bus ad ultionem:nec ſine nutu dei.Deſignauit denicꝫ ipſe
ducem præliaturis.Itaqꝫ præliantur freti & manu ualidio
Pſal.65. ri,& cauſa potiori:& quod his maius eſt,fauore diuino.
At quàm terribilis deus in conſilijs ſuper filios hominum.
Terga dedere ſceleratis ultores ſceleris,& paucioribꝰ plu
res.Sed recurrunt ad dominum,& dominus ad eos.Aſcẽ-
dite inquit.Aſcendunt denuo,denuocꝫ fuſi & cõfuſi ſunt.
Ita deo primũ quidẽ fauente,ſecũdo & iubente,iuſti iuſtũ
certamen ineunt,& ſuccumbũt.Sed quo inferiores certa
mine,eò fide ſuperiores inuẽti ſunt.Quid putas de me fa-
cerent iſti ſi meo hortatu iterato aſcenderent,iterato ſuc-
cumberent: Quando me audirent monentẽ tertio repete-
re iter,repetere opus in quo ſemel & iam ſecundo fruſtra-
ti forẽt: Et tñ Iſraelitæ unã & alterã nõ reputantes fruſtra-
tionem,tertio parent,& ſuperant.Sed dicunt forſitan iſti:
Unde ſcimus qđ à dño ſermo egreſſus ſit: Quæ ſigna tu fa
cis,ut credamus tibi: Non eſt quod ad iſta ipẽ reſpondeã:
parcẽdum uerecundiæ meæ.Reſpõde tu pro me & pro te
ipſo,ſm ea quæ audiſti & uidiſti: aut certè ſecũdũ qđ tibi
inſpirauerit deus.Sed fortè miraris me proſequi iſta,qui
aliud propoſuerã.Facio non oblitus propoſiti,ſed quo à
propoſito non iudicẽ aliena.Nempe de conſideratiõe(ut
memini)ſermo mihi ad tuã dignationem.Et ſanè magna
iſta res,& egens conſideratione non minima.Q. ſi res ma-
gnas à magnis conſiderari oportet,cui æque ut tibi id ſtu
dij competit,qui parem ſuper terram non habes: Sed tu ſe
cundũ ſapiẽtiã & poteſtatẽ datã tibi deſuper facies de hoc.
Non eſt meæ humilitatis dictare tibi ſic uel ſic fieri quic-
quam.Sufficit intimaſſe oportere aliquid fieri unde & ec-
cleſia cõſolet,& obſtruatur os loquentiũ iniqua.Hæc pau
ca uice apologiæ dicta ſint,ut ipſa qualiſcunqꝫ habeat cõ-
ſciẽtia tua ex me,unde habeat me excuſatum & te pariter.
etſi non apud eos q facta ex euentibꝰ æſtimant,certè apud
teipſum.¶Perfecta & abſoluta cuiqꝫ excuſatio, teſtimoniũ
Eſaie.5. cõſcientiæ ſuæ.Mihi pro minimo eſt ut ab illis iudicer,q
dicũt bonũ malũ:& malũ bonũ,põnentes lucẽ tenebras,
& tenebras lucem.Et ſi neceſſe ſit unum fieri è duobus,ma
lo in nos murmur hominũ quàm in deum eſſe.Bonum mi
hi ſi dignetur me uti pro clypeo.Libens excipio in me de-
trahentiũ linguas maledicas,& uenenata ſpicula blaſphe
morũ,ut nõ ad ipſum perueniãt.Non recuſo ingloriꝰ fie
ri,ut non irruatur in dei gloriam.Quis mihi det gloriari
Pſal.68. in uoce illa,qm̃ propter te ſuſtinui opprobriũ:operuit cõ
Ibidem. fuſio faciem meã: Gloria mihi eſt conſortem fieri Chriſti,
cuius illa uox eſt,opprobria exprobrãtium tibi ceciderũt
ſuper me.Nunc iam recurrat ſtilus ad ſuã materiã,& in ea
quæ ꝓpoſueramus,ſuo tramite gradiatur oratio.¶Et pri-
mo quidẽ ipſam cõſiderãtionẽ quid dicam,conſidera.Nõ
enim idẽ per oĩa quod cõtẽplationẽ intelligi uolo:ꝙ hæc
ad rerũ certitudinẽ,illa ad inquiſitionẽ magis ſe habeat.
Iuxta quem ſenſum poteſt contemplatio quidẽ diffiniri,
uerus certuſqꝫ intuitus animi de quacũqꝫ re,ſiue apprehẽ
ſio ueri non dubia.Conſideratio autem intenſa ad inueſti-
gandũ cogitatio,uel intenſio animi ueſtigantis uerũ quã-
quam ſoleãt ambæ pro inuicẽ indifferenter uſurpari.Iam
quod ad cõſiderationis attinet fructũ,quatuor ut occur-
gunt tibi cõſiderãda reor,te,quæ ſub te,quæ circa te,quæ
ſupra te ſunt.A te tua conſideratio inchoet,ne fruſtra extẽ
Matt.16. daris in alia te neglecto.Quid tibi ꝓdeſt ſi uniuerſum mũ-
dum lucreris,te unum perdens: Et ſi ſapiens ſis,deeſt tibi
ad ſapientiã ſi tibi non fueris.Quantũ uero: Ut quidẽ ſen
ſerim ego,totum.Noueris licet omnia myſteria , noueris
lata terræ,alta cæli,profunda maris:ſi te neſcieris,eris ſimi
lis ædificanti ſine fundamẽto,ruinã nõ ſtructuram facies.
Quicqd extruxeris extra te,erit inſtar congeſti puluis,
uentis obnoxiũ.Non ergo ſapiẽs,qui ſibi nõ eſt.Sapiens,
ſibi ſapiẽs erit:& bibet de fonte putei ſui primus ipſe.¶A
te proinde incipiat tua cõſideratio,nõ ſolũ aũt,ſed & in te
finiat.Quocũqꝫ euagetur,ad te reuocaueris eam cum ſalu-
tis fructu.Tu primus tibi,tu ultimus.Sume exemplum de
ſummo omniũ patre,uerbũ ſuum & emittẽte & retinente.
Verbũ tuum,cõſideratio tua.Qđ ſi procedit,nõ recedat.
Sic progrediat,ut non egrediat.Sic exeat,ut non deſerat.
In acquiſitione ſalutis nemo tibi germanior unico matris
tuæ . Contra ſalutem propriam cogites nihil. Minus dixi
contra:præter dixiſſe debuerã.Quicqd ſe conſiderationi
offerat quod nõ quoquo modo ad tuã ipſius ſalutem per-
tineat,reſpuendũ.Et hæc tui cõſideratio in tria quædã di
uiditur,ſi cõſideres quid,quis & qualis ſis.Quid in natu-
ra,quis in perſona,qualis in moribus.Quid uerbi gratia,
homo.Quis,papa uel ſummus pontifex.Qualis,benignꝰ,
manſuetus,uel quicquid tale.Quãquã primum illud phi-
loſophicũ ſit magis quàm apoſtolicũ ueſtigare:attamẽ eſt
in diffinitione hominis,quẽ dicũt aĩal rationale mortale,
quod diligentius intueri ſi libet,licet.Nõ eſt quod tuæ in
eo aut ꝓfeſſioni obuiet,aut dignitati:eſt uerò qđ ſaluti af-
ferre queat.Nã cõſiderãti duo hæc ſimul rationale morta-
leſqꝫ,is tibi exinde occurrit fructꝰ,ut & mortale ꝙ ĩ te eſt,
rationale humiliet,& rurſum rõnale mortale cõfortet:qđ
neutrum neglectui erit homini circũſpecto.Si qua adhuc
præſens cõſideranda requirit locus,tractabuntur infra,&
fortè utilius ex partium collatione.¶Nunc quis ſis,& de
quo ſis factus aduertẽdũ.Quãquã ꝙ dixi de quo,id mihi
prætereundũ putem,tuæ potius relinquendũ agnitiõi.Il
lud dico indignum tibi citra perfectum agere de tanta aſ-
ſumpto perfectione.Quidni erubeſcas minimus inueniri
in magnis,qui te recordaris magnũ in minimis extitiſſe:
Non es oblitus primæ profeſſionis:nõ excidit menti quæ
ſubducta eſt manui,ſed ne affectui quidem.Ipſam ad ſingu
gula tua imperia,iudicia,inſtituta,habere præ oculis:nõ
erit inutile.Hæc te cõſideratio facit honoris contẽptorẽ,
in honore etiã ipſo.Atqꝫ id magnũ:Non recedat à pecto
re:clypeus eſt tibi,uel à ſagitta illa:hõ cum in honore eſſet Pſal.48.
nõ intellexit.¶Loquere ergo tibi,Abiectus eram in domo
dei mei.Quale eſt hoc,de paupere & abiecto leuari ſuper-
gentes & regna: Quis ego,aut quæ domus patris mei,ut Luc.14.
ſedeã excelſis ſublimior: Sanè q dixit mihi,amice aſcende
ſuperius:amicũ fore fidit.Si minus inueniar:non expedit Pſal.101.
quidem.Qui eleuauit:& deijcere poteſt.Sera querela:qm̃
eleuans alliſiſti me.Non eſt quod blandiat celſitudo:ſolici
tudo maior.Illa diſcrimen intendit:hæc amicum probat.
Huic accingamur,ſi nolumus tandẽ cum rubore nouiſſi-
mum locũ tenere.Factum ſuperiorẽ diſſimulare nequimꝰ:
ſed enim ad quid,omnimodis attendendũ. Non enim ad
dominandũ opinor.Nam & ꝓpheta cũ ſimiliter leuaret, Hiere.1.
audiuit:Ut euellas,& deſtruas,& diſperdas,& diſſipes,&
ædifices,& plantes.Quid horum fauſtum ſonat: Ruſtica-
ni magis ſudoris ſchemate quodã labor ſpiritalis expreſ-
ſus eſt.Et nos igitur ut multum ſentiamus de nobis:impo
ſitum ſenſerimus miniſterium,non dominium datum.Nõ
ſum ego maior propheta:& ſi fortè par poteſtate,ſed meri
torum non eſt cõparatio.Hæc loquere tibi:& doce teip-
ſum,qui alios doces.Puta te uelut unum aliquem de pro-
phetis.An non ſatis ad te: Eximium.Sed gratia dei es id
quod es.Quid: Eſto quòd propheta: nunquid plus quàm
propheta: Si ſapis,eris cõtentus mẽſura quam tibi mẽſus
eſt deus.Nam quod amplius eſt:à malo eſt.Diſce exemplo
ꝓphetico præſidere nõ tam ad imperitãdũ quàm ad facti
randum quod tẽpus reqrit.Diſce ſarculo tibi opꝰ eſſe,nõ
ſceptro:ut opus facias prophetæ.Et quidẽ ille non regna-
turus aſcendit: ſed extirpaturus . Putás ne & tu inuenias
aliquid elaborandũ in agro domini tui: Et plurimũ.Non
planè totum

planè totū quiuere emūdare prophetæ: aliquid filijs ſuis
apl'is qđ agerent reliquerunt: aliquid ipſi parētes tui tibi.
Sed nec tu ad omne ſufficies. Aliquid ꝓfectò tuo relictūrꝰ
es ſucceſſori: & ille alijs: & alij alijs uſq; in finē. Circa unde-
cimam deniq; horam operarij ocij arguunt: & mittuntur
Lucæ.10. in uineā. Anteceſſores tui apoſtoli audierunt, quia meſſis
quidem multa, operarij uerò pauci. Paternam tibi uendi-
Gala.4. cato hæreditatem. Nam ſi filius, & hæres ut probes hære-
dem, euigila ad curam, & non ocio torpeas: ne & tibi dica
Matt.20. tur: Quid hic ſtas tota die ocioſus? Multominus inueniri
oportet aut delicijs reſolutum: aut reſupinū pompis. Nil
horum tibi tabulæ teſtatoris aſſignant. Sed quid? Si illa-
rum tenore contentus ſis: curam potius hæreditabis &
operam, quàm gloriā & diuitias. Blanditur cathedra. Spe
cula eſt. Inde deniq; ſuperintendis: ſonās tibi epī nomine
non dñium, ſed officium. Quidni loceris in eminenti, un-
de proſpectes oīa, qui ſpeculator ſuper omnia cōſtitueris?
Enimuerò proſpectus iſte ꝓcinctū parit, nō ociū. Quando
liber gloriari, ubi ociari non licet? Nec locus eſt ocio, ubi
ſedula urget ſolicitudo omniū eccleſiarum. Nā quid tibi
Actuū.3. aliud dimiſit ſanctus apl's? Quod habeo inqt, hoc tibi do.
Quid illud? Vnū ſcio: nō eſt aurū neq; argentū: cum ipſe
dicat, Argentum & aurū nō eſt mihi. Si habere cōtingat,
utere non pro libitu: ſed pro tpe. Sic eris utens illis quaſi
nō utens. Ipſa quidem (quod ad animi bonū ſpectat) nec
bona ſunt nec mala. Vſus tamē horū bonus: abuſio mala:
ſolicitudo peior, quæſtus turpior. Eſto ut alia quacunq;
ratione hæc tibi uendices: ſed nō apoſtolico iure. Nec eñ
tibi ille dare quod non habuit, potuit. Quod habuit, hoc
Ibidem. dedit: ſolicitudinē ut dixi ſuper eccleſias. Nunqd domina
tionē? Audi ipſum: Non domināte ait in clero: ſed forma
facti gregis. Et ne dictum ſola humilitate putes, non etiam
Lucæ.22. ueritate: uox dñi eſt in euangelio, Reges gētiū dominan-
tur eorū: & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici uo-
cantur. Et infert: Vos autē nō ſic. Planum eſt: apoſtolis in-
terdicitur dominatus. I ergo tu: & tibi uſurpare aude aut
dominans apoſtolatū, aut apoſtolicus dominatum. Planè
ab alterutro prohiberis. Si utrūq; ſimiliter habere uoles:
perdes utrunq;. Alioqnin non te exceptum illorum nume
Oſee.8. ro putes, de quibus queritur deus ſic: Ipſi regnauerunt,
& non ex me principes extiterūt, & nō cognoui eos. Iam
ſi regnare ſine deo iuuat: habes gloriam: ſed nō apud deū.
Lucæ.22. At ſi interdictum tenemus: audiamꝰ edictum: Qui maior
eſt ueſtrum, ait, fiat ſicut iunior: & qui præceſſor eſt, ſicut q
miniſtrat. ¶ Forma apoſtolica hæc eſt, dominatio interdi-
citur: indicitur miniſtratio. Quæ & commendatur ipſius
Ibidem. exemplo legiſlatoris: qui ſecutus adiungit. Ego autem in
medio ueſtrum ſum tanquā qui miniſtrat. Quis ſe iam titu
lo hoc inglorium putet, quo ſe prior dñs gloriæ præſigni
2.Cor.11. uit? Merito paulꝰ gloriat' i eo dicēs: Miniſtri Chriſti ſunt,
& ego. Et addit: Vt minus ſapiēs dico: plus ego in labori-
bus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis ſupra
modū, in mortibꝰ frequēter. O præclarū miniſteriū. Quo
non id glorioſius principatu? Si gloriari oportet, forma
tibi ſanctorū præfigitur: apoſtolorum proponitur gloria.
Paruáne tibi illa uidetur? Quis mihi tribuat ſimilem fieri
Pſal.138. in gloria ſanctorū? Clamat propheta: Mihi autē nimis ho
norificati ſunt amici tui deus: nimis confortatꝰ eſt princi-
Gal.6. patus eorum. Clamat apl's: Mihi autē abſit gloriari niſi in
cruce dñi noſtri Ieſu Xp̄i. Hoc glorieris opto ſemp opti-
mo genere gloriæ, quod apoſtoli, quod ꝓphetæ delegere
ſibi: reliquere tibi. Agnoſce hæreditatē tuā in Xp̄i cruce:
1.Cori.15. in laboribus plurimis. Felix qui dicere potuit: plus oībꝰ
laboraui. Gloria eſt: ſed nil in ea inane, nil molle, nil reſupi
1.Cori.3. num. Si labor terret, merces inuitet. Vnuſquiſq; enim ſecū
dum ſuū laborē mercedē accipiet. Etſi ille plus oibus labo
rauit, nō tamen totū elaborauit: & adhuc locus eſt. Exi in
agrū dñi tui, & cōſidera diligēter quātis hodieq; de ueteri
maledicto ſilueſcat ſpinis ac tribulis. Exi inquā in mundū:
ager eſt enim mundus: iſq; creditus tibi. Exi in illum non
tanquā dominus, ſed tanquā uillicus, uidere & procurare
unde exigendus es rationē. Exi dixerim quibuſdam tuæ
paſſibus intētæ ſolicitudinis, & ſolicitæ intentionis. Neq; Marci.16.
eñ ipſi q iuſſi ſunt ire in orbē uniuerſum, orbē circuierūt
præſentia corporis: ſed mentis ꝓuidētia. Et tu leua oculos
quoſdam cōſiderationis tuæ, & uide regiones ſi non ſunt
magis ſiccæ ad ignē, quàm albæ ad meſſem. Quàm multæ
quas putaueras fruges, diligenter inſpectæ uepres potius
apparebunt? Imo ne uepres quidem: annoſæ & ueternoſæ
arbores ſunt. Sed non profectò fructiferæ: niſi fortè glan-
dium aut ſiliquarum quas porci manducant. Quouſq; oc
cupāt terrā? Nonne ſi exis & cernis iſta, pudebit ocioſam
iacere ſecurim: pudebit ſine cauſa falcem apoſtolicam acce
piſſe? In hunc quondā agrū Iſaac patriarcha exierat cum Geñ.24.
primo Rebecca occurrit ei: & ut ſcriptura habet, exierat
ad meditādū. Ille ad meditādū: tu ad extirpandū egredia-
ris neceſſe eſt. Tibi iam præceſſiſſe meditatio debet tem-
pus faciendi præ manibꝰ. Si nunc hæſitare incipias: id qui
dem ſero. Ante iuxta conſilium ſaluatoris ſediſſe debue- Lucæ.14.
ras: ante æſtimaſſe opus, metiri uires, ponderaſſe ſapiētiā,
merita comparaſſe, ſumptus computaſſe uirtutū. Age er-
go puta tempus putationis adeſſe: ſi tamen meditationis
præiuit. Si cor mouiſti, mouenda iam lingua: mouenda eſt
& manus. Accingere gladio tuo, gladio ſpiritus: quod eſt Pſal.44.
uerbū dei. Glorifica manū & brachiū dextrū in faciendo Ephe 6.
uindictā in natiōibꝰ, increpatiōes in populis: In alligādo Pſal.149.
reges eoꝝ in cōpedibꝰ: & nobiles eorū in manicis ferreis.
Si hæc facis: honorificas miniſteriū tuum, & miniſtrū te.
Non mediocris iſte principatus. Exturbare eſt hoc malas
beſtias à terminis tuis: quo greges tui ſecuri in paſcua edu
cantur. ¶ Domabis lupos: ſed ouibus nō dñaberis. Paſcen
das utiq;, non premēdas ſuſcepiſti. Si bene cōſideraſti qui
ſis: hæc te oportere facere non ignoras. Porrò ſcienti & nō Iaco.4.
facienti, peccatum eſt tibi. Non es oblitus ubi legeris, Ser Lucæ.12.
uus ſciēs uolūtatem domini ſui, & nō faciēs digna: plagis
uapulabit multis. Sic prophetæ, ſic apoſtoli factitabant.
Fortes fuere in bello: nō molles in ſericis. Si filius es apo-
ſtolorum & prophetarū: & tu fac ſimiliter. Vēdica tibi no
bile genus ſimilibus moribus: quod non aliunde nobile
quàm morū ingenuitate, & fidei fortitudine fuit. Per hanc Heb.11.
uicerunt regna: operati ſunt iuſtitiam: adepti ſunt repro-
miſſiones. Hoc chirographum paternæ tuæ hæreditatis, Ibidem.
quod tibi euoluimꝰ: ubi inſpicias portionē ſubſtātiæ quæ
te contingit. Induere fortitudinē: & hæreditaſti. Poſſide
fidē, poſſide pietatē, poſſide ſapientiam: ſed ſapientia ſan-
ctorum ipſa eſt timor dñi: & habes quod tuum eſt. Habes
ſine defraudatione integrum paternū fundum. Precioſiſſi
mus fundus uirtus eſt. ¶ Bonus fundus humilitas: in quo
omne ædificium ſpirituale cōſtructum creſcit in templum
ſanctū in dño. Per hāc nōnulli poſſedere etiam portas ini-
micorū. Quæ enim uirtutū æque poteſt dæmonum debel
lare ſuperbiā, tyrannidē hoim? Cæterū cum omni indiffe-
renter perſonæ hæc ſit quædam turris fortitudinis à facie
inimici: neſcio quo pacto tamen uis eius maior in maiori-
bus: & in clarioribus clarior comprobatur. Nulla ſplendi
dior gemma: in omni præcipue ornatu ſummi pontificis.
Quò eñ celſior cæteris, eò humilitate apparet illuſtrior &
ſeipſo. Arguar forſitan qđ non ſatis primis explicitis par-
tibus, in ſecūdas neſcio quomodo ſtilus excurrerit: deſcri
bere inchoās qualē te oporteat eſſe: cū necdū quis ſis, ple-
niꝰ expreſſiſſet. Credo erubeſcēs in ſummo poſitū apice ui
deri hoīem nudū, feſtinauit induere inſignibꝰ ſuis. Abſq;
his nempe eò deformior quò illuſtrior pares. Nūquid po
teſt abſcondi ciuitatis ſupra montem poſitæ deſolatio: aut
latere fumus lucernæ extinctæ ſuper candelabrum? Simia ꝓuerbium
in tecto, rex fatuus in ſolio ſedens. ¶ Et nunc audi canticū
meum, & quidem minus ſuaue, ſed ſalutare. Monſtruoſa Nota.
res gradus ſummus, & animus infimus, ſedes prima, & ui-
ta ima: lingua magniloqua, & manus ocioſa: ſermo multꝰ,
& fructus nullus: uultus grauis, & actus leuis: ingens
auctoritas, & nutans ſtabilitas. Admoui ſpeculum: fœdus
ſe in eo uultus agnoſcat: tu tuū gaude diſſimilē inueniri.

Inſpice tamen & tu ne fortè & ſi ſit unde merito placeas ti
bi:etiã in quo debeas diſplicere,non deſit. Volo glorieris
teſtimonio conſcientiæ:ſed non minus ut eodem ipſo hu
1.Cori.4. milieris. Rara uox,nihil mihi cõſcius ſum. Cautior in bo
nis ambulas,ſi & mala non lateant. Quãobrẽ ut dixi noue
ris te:ut inter anguſtias quæ non deſunt,fruaris conſcien
Pſal.38. tiæ bono. Magis autẽ ut ſcias quid deſit tibi.¶Nã cui nõ
deſit? Omnia illi deſunt, qui nil ſibi deeſſe putat. Quid ſi
ſummus põtifex ſis? Nunquid quia ſummus põtifex:ideo
ſummus? Infimũ noris eſſe:ſi ſummũ putas. Quis ſummꝰ?
Cui addi non poſſit. Grauiter erras ſi te illum exiſtimes.
Abſit. Non tu de illis es,qui dignitates uirtutes putant.
Tibi antè experta uirtus quàm dignitas fuit. Anguſtis re
linquito illã ſententiã,aliiſq; qui diuinis coli honoribꝰ nõ
timuerunt:uerbi gratia: Nabuchodonoſor, Alexãdro, an
tiocho, Herodi. Tu uero conſidera non conſummatione
ſummũ te dici:ſed comparatione. Nec me putes compara
tionem dicere meritorũ:ſed miniſteriorũ. Sic te exiſtimet
homo ut miniſtrũ Xpi:& qđ abſq; præiudicio ſanctitatis
cuiuſpiã dixerim,ſummũ planè inter miniſtros. Aliàs niti
te ad ſummũ ueli:nõ putare ſummũ,aut uelle putari ante
quã ſis.¶Nã quomodo proficis,ſi iam ſufficis tibi? Nõ ſit
proinde tibi aut pigrũ ueſtigare quod deſit:aut fateri qđ
deſit uerecũdũ. Loquere & tu uoce anteceſſoris tui:nõ ꝙ
Phil.3. iam acceperim:aut iam perfectus ſim. Et rurſum: Ego me
Ibidem. non arbitror cõprehẽdiſſe. Hæc ſciẽtia ſanctorũ:hæc lõge
ab illa quæ inflat. Hanc qui apponit:apponit & dolorem.
Sed dolorẽ hunc nemo unquã ſubterfugit. Eſt quippe me
dicinalis dolor:per quem ſtupor ille lætalis animi duri &
impœnitẽtis excludit. Et ideo ſapiens,qui dicere potuit:
Pſal.37. Et dolor meus in cõſpectu meo ſemper. Nunc iam repetẽ
dæ reliquiæ ſi quæ ſunt loci illius à quo paulo ante diuer
timus.¶Age indagemus adhuc diligentius qui ſis:quã ge
ras uidelicet pro tempore perſonam in eccleſia dei. Quis
es? Sacerdos magnus:ſummus pontifex. Tu princeps epi
ſcoporũ:tu hæres apoſtolorũ:tu primatu Abel:guberna
tu Noe:patriarchatu Abrahã:ordĩe Melchiſedech:digni
te Aarõ:authoritate Moyſes:iudicatu Samuel:poteſtate
Petrꝰ:unctiõe Xps. Tu es cui claues traditæ,cui oues cre
ditæ ſunt. Sunt quidẽ & alii cæli ianitores,& gregum pa
ſtores:ſed tu tanto glorioſius,quãto & differẽtius utrũq;
præ cæteris nomẽ hæreditaſti. Habent illi ſibi aſſignatos
greges:ſinguli ſingulos: tibi uniuerſi crediti: uni unus.
Nec modo ouiũ,ſed & paſtorũ tu unus oĩm paſtor. Vnde
id probẽ quæris? Ex uerbo dñi. Cui enim nõ dico epõrũ,
ſed etiam apſorũ ſic abſolute & indiſcrete totæ commiſſæ
Ioã.21. ſunt oues? Si me amas Petre:paſce oues meas. Quas? illius
uel illius populos ciuitatis:aut regionis:aut certe regni?
Oues meas ĩquit. Cui nõ planũ nõ deſignaſſe aliquas:ſed
aſſignaſſe oẽs. Nihil excipit ubi diſtinguit nihil. Et fortè
præſentes cæteri cõdiſcipuli erant cũ committẽs uni uni
tatem oĩbus commendaret in uno grege & uno paſtore:
Canti.6. ſm illud: Vna eſt colũba mea:formoſa mea: perfecta mea.
Vbi unitas:ibi perfectio. Reliqui numeri perfectionẽ non
habẽt:ſed diuiſionẽ:recedentes ab unitate. Inde eſt ꝙ alii
ſinguli ſingulas ſortiti ſunt plebes:ſcientes ſacramentum.
Gal.1. Deniq; Iacobus qui uidebat colũna eccleſiæ,una cõtẽtus
eſt Hieroſolyma: Petro uniuerſitatẽ cedens. Pulchre uerò
ibi poſitus eſt ſuſcitare ſemen defuncti fratris,ubi occiſus
eſt ille. Nam dictꝰ eſt frater dñi. Porrò cedente dñi fratre,
quis ſe alter ingerat Petri prærogatiuæ? Ergo iuxta cano
nes tuos alii in partem ſolicitudinis,tu in plenitudinẽ po
teſtatis uocatus es. Aliorum poteſtas certis arctatur limi
tibꝰ:tua extẽditur & in ipſos qui poteſtatẽ ſuper alios ac
ceperũt. Nõnne ſi cauſa extiterit,tu epõ cælũ claudere: tu
ipſum ab epãtu deponere,etiã & tradere ſathanæ potes?
Stat ergo incõcuſſum priuilegiũ tuum tibi,tam in datis
clauibꝰ,quàm in ouibus cõmendatis. Accipe aliud quod
Ioã.21. nihilominus prærogatiuã confirmat tibi. Diſcipuli naui
gabãt,& dñs apparebat in littore: quodq; iucũdius erat
in corpore rediuiuo. Sciens Petrus quia dñs eſt, in mare
ſe miſit:& ſic uenit ad ipſum:aliis nauigio peruenientibꝰ. Ibidem.
Quid iſtud? Nempe ſignum ſingularis põtificii Petri:per
quod non nauem unam,ut cæteri quiſq; ſuam,ſed ſeculum
ipſum ſuſceperit gubernãdum. Mare eñ ſeculũ eſt:naues
eccleſiæ. Inde eſt ꝙ altera uice inſtar dñi gradiẽs ſup aq̃s,
unicum ſe Xpi uicariũ deſignauit:qui nõ uni pplo ſed cũ
ctis præeſſe deberet. Siquidẽ aquæ multæ, populi multi.
Ita cũ quiſq; cæterorũ habeat ſuam:tibi una commiſſa eſt
grãdiſſima nauis facta ex oĩbus ipſa uniuerſalis eccleſia to
to orbe diffuſa.¶En quis es. Sed noli obliuiſci etiã quid.
Nam & ego nõ ſum oblitus id me promiſiſſe repetiturũ in
opportunitate. Quàm opportune cũ eo qui es,etiã qđ an
te eras cõſideras? Quid dico eras? Et nũc es. Quid deſinas
intueri:quod nõ deſiſti eſſe? Vna ſanè conſideratio:quid
fueris,& quid ſis. Nã quis ſis factus:altera. Nõ oportet ut
iſta extũdat illã in ſcrutinio tui. Es eñ (ut dixi) adhuc qđ
eras:& nõ minꝰ hoc es,quàm quod factus es poſt,fortè &
magis. Deniq; illud natus es:mutatꝰ hoc:nõ in hoc muta
tus. Nõ reiectum illud:ſed iſtud adiectũ. Tractemꝰ utrũq;
ſimul nam ut pfatũ me memini,collatæ ex inuicem ambæ
res utiliores fient. Dixi ſupra cõſiderãti qs ſis: naturam oc
currere qua es hõ:nã homo natꝰ es. Porrò percũctanti qs,
perſonæ reſpõdebit nomen:qđ eſt epſ:quod quidẽ factꝰ,
nõ natus es. Quid tibi horũ uidet ad purũ eſſe tui,& ad te
principalꝰ pertinere,qđ factus,an qđ natus? Nõnne qđ
natus? Hoc ergo conſulo conſideres maxime,qđ maxime
es:hoiem uidelicet:quod & natꝰ es. Nec modo quid natꝰ,
ſed & qualis natus oportet attẽdas:ſi nõ uis tuæ cõſidera
tionis fructu & utilitate fraudari. Tolle proinde nunc hæ
reditaria hæc perizomata ab initio maledicta. Dirũpe ue
lamen foliorum celantiũ ignominiã,nõ plagã curantium.
Dele fucũ fugacis honoris huius,& male coloratæ nitorẽ
gloriæ:ut nude nudũ cõſideres:quia nudus egreſſus es de Iob.1.
utero matris tuæ. Nunquid infulatus,nunqd micans gem
mis,aut floridus ſericis,aut coronatus pennis,aut ſuffarci
natus metallis? Si cuncta hæc ueluti nubes quaſdã matuti
nales ueclociter tranſeuntes,& cito pertranſituras diſſipes
& exufflies à facie conſiderationis tuæ:occurret tibi homo
nudus,& pauper,& miſer,& miſerabilis:hõ dolens ꝙ hõ
ſit:erubeſcẽs ꝙ nudus ſit:plorans ꝙ natus ſit:murmurans Iob.5.
ꝙ ſit. Homo natus ad laborẽ:non ad honorẽ. Hõ natus de Iob.14.
muliere,& ob hoc cũ reatu:breui uiuẽs tẽpore:ideoq; cũ
metu:repletus multis miſeriis:& ꝑpterea cũ fletu. Et uere
multis:quia corporis & aĩæ ſimul. Quid eñ calamitate ua
cat naſcenti in peccato,fragili corpore,& mẽte ſterili? Ve
re ergo repletus:cui infirmitas corporis,& fatuitas cordis
cumulatur:traduce ſordis,mortis addictione. Salubris co
pula,ut cogitans te ſummum põtificem:attendas pariter
uiliſſimũ cinerẽ nõ fuiſſe,ſed eſſe. Imitet cogitatio naturã:
imitetur & qđ dignꝰ eſt authorem naturæ:ſumma imaq;
cõſocians. Nõnne natura in perſona hominis uili limo ui
tæ ſpiraculũ colligauit? Nõnne author naturæ in ſui per
ſona uerbum limumq; cõtemperauit? Ita tibi ſume formam
tam de noſtræ concretione originis,quàm de ſacramento
redẽptionis:ut altus ſedens,nõ alta ſapiens ſis:ſed humilia
de te ſentiẽs,humilibusq; cõſentiẽs.¶Proinde ſi cõſideras
quãtus es:cogita etiã qualis:& maxime. Hæc te ſanè conſi
deratio tenet in te:nec à te auolare ſinit,nec ambulare ĩ ma Pſal.130.
gnis,neq; in mirabilibus ſuper te. In te conſiſtito. Non in
fra deiici,nõ attolli ſupra,nõ euadere in lõgius,nõ exten
di in latiꝰ. Tene mediũ,ſi nõ uis perdere modũ. Locus me
dius tutus eſt. Mediũ ſedes modi,& modus uirtus. Omnẽ
extra modũ habitationẽ,ſapiẽs exilium reputat. Propter
ea non eſt illi habitare in longo qđ ultra modũ ſit:ſed nec
lato quidẽ qđ extra ſit:porro nec in alto uel imo,ꝙ alterũ
ſupra,alterũ infra ſit. Deniq; & longitudo exterminiũ ha
bere ſolet:& dilatatio ſciſſurã:& altitudo ruinã:& profun
dum abſorptionẽ. Dico hæc planiꝰ,ne me putes ea loqui
quæ apſs cõprehendere hortatur cũ oĩbus ſanctis:longi Ephe.3.
tudinẽ,latitudinẽ,ſublimitatẽ,& profundũ:quod alteriꝰ
erit & diſputationis & temporis. Nunc aũt longum dico:
cum ſibi

cū ſibi homo longiorē promittit uitam. Latum cū in ſuperfluas animus diſtenditur curas. Altū, cū de ſe plus præſumit. Profundū, cum ſe plus deiicit. Qui ergo lõga ſibi metitur tpa, nónne uerè ingreditur iter exterminij, tranſiens uitæ terminos pductiori ſolicitudine? Inde eſt q homines in præſentia ſeſe exules per obliuionē, in alis per inanem ſolicitudinem migrāt ſecula: nõ profutura, imo nec futura. Similiter animus diſtentus in multa, multis lacerentur curis neceſſe eſt. Nempe immoderata extēſio extenuationem, & extenuatio nimis ſciſſionē facit. Iam uerò alta
Prou.16. præſumptio, qd niſi ruinoſa pcipitatio eſt? Legiſti nanqꝫ, ante ruinā exaltatur cor. Quid è regione nimiæ puſillanimitatis deiectio, niſi deſperata q̃dā abſorptio eſt? In hanc fortis nõ deiicietur. Prudēs lõgioris uitæ nõ abducet incerto. Modeſtus moderabit curas: tēperabit à ſuperfluis: non deerit neceſſarijs. Porrò iuſtus altiora ſe non præſu-
Iob.10. met: ſed loquetur cum iuſto. Si iuſtus fuero, non leuabo caput. Tu ergo in hac cõſideratione tui caute ambules: & tota æqtate uerſeris, ut nec pl⁹ uero tibi tribuas: nec plus iuſto parcas. Porrò plus uero tribuis, nõ modo arrogando tibi qđ non habēs bonū: ſed & quod habes aſcribendo. ¶ Vigilanter diſcerne qualis ex te, & qualis ſis dono dei, & non ſit in ſpū tuo dolus. Erit autē ubi fideliter partiens tua tibi, & quæ ſunt dei deo, ſine fraude reſignes. Ex te mala, bona à dño eſſe perſuaſum tibi nõ ambigo. Sanè inter cõſiderandum qualis ſis: etiam qualis fueris, ad memoriā reuocandū. Conferēds poſteriora prioribus. Profeceris ne in uirtute, in ſapia, in intellectu, in ſuauitate morū, an ab his fortè (quod abſit) defeceris. Patientior ſis an impatientior ſolito: iracūdior leniórue: inſolentior an humilior: affabilior an auſterior: exorabilior an difficilior: puſilior animo an magnanimior: ſerius magis an pluſculum diſſolutus: timoratior an fortè fidentior quàm oportet. Quàm latus tibi patet campus in hoc genere conſiderandi. Memoror ego pauca, ueluti quædā ſeminaria proferens: non tñ ipſe ſerens, ſed dans ſemē ſerenti. ¶ Oportet innoteſcat tibi zelus tuus, clementia tua diſgreſſio quoqꝫ moderatrix earundē uirtutum: qualis uidelicet in donandis iniurijs, qualis ſis in ulciſcēdis, quàm in utroqꝫ prouidus modi, loci, tpis obſeruator. Prorſus cõſideranda tria hæc in uſu uirtutū harū ne nõ ſint uirtutes ſi præter hæc reperiātur. Nēpe eiuſmodi nõ natura uirtutes, ſed uſus facit. Nā ex ſe indifferentes eſſe noſcuntur. Tuū eſt aut abutendo & confundendo facere uitia: aut bene, ordinateqꝫ utēdo uirtutes. Solēt diſcretiõis oculo caligāte, alterutrū ſibi præcipere loca, terminos occupare. ¶ Porrò caliginis duæ ſunt cauſæ: ira, & mollior affectus. Is iudicij cenſurā eneruat: illa pcipitat. Quomodo enī ab altero nõ periclitetur aut pietas clementiæ, aut zeli rectitudo? Turbatus præ ira oculus, clementer nil intuetur: ſuffuſus fluxu quadā & muliebri mollicitie animus, rectū nõ uidet. Nõ eris innocēs, ſi aut punias eum cui fortè parcendum eſſet, aut parcas ei qui fuerat puniēdus. In tribulationibus quoqꝫ qualē te inueneris, nolo diſſimules. Si cõſtātē in tuis, condolentē in alienis, gaude. Recti cordis hoc. E regione peruerſiſſimi, ſi cum in proprijs deprehendaris fortaſſe impatiens: minime in alienis tñ compatiens ſentiaris. Quid in pſperis: nihil ne eſt qđ conſiderationē ſolicitet? Eſt utiqꝫ, ſi diligenter attendas quàm rarus ſemp extiterit qui non uel modice in pſperitate animū relaxauerit à ſui cuſtodia diſciplina. Qñ hoc incautis nõ fuit ad diſciplinam quod ignis ad ceram: qđ ſolis radius ad niuem uel glaciem? Sapiens Dauid, ſapiens Salomon fuit: ſed blandientibus nimis ſecundis rebus alter ex parte, alter ex toto deſipuit. Magnus qui incidens in aduerſa nõ excidit uel parū à ſapientia. Nec minor cui præſens felicitas ſi arriſit nõ irriſit. Quāquā facilius inueneris qui ſapientiā retinuerūt contraria ſibi fortuna, quàm qui propitia nõ perdiderūt. Præferendus ille & magnus eſt, cui inter proſpera ſaltem riſus indecentior, aut ſermo inſolētior, aut immoderatior cura
Eccl.38. ueſtis uel corporis nõ irrepſit. Et ſi rectè ſapiens hortatur ſapientiā ſcribi in ocio: cauendū & in ocio ocium eſt. Fugienda proinde ocioſitas, mater nugarū, nouerca uirtutū. Inter ſeculares nugæ, nugæ ſunt: in ore ſacerdotis, blaſphemiæ. Interdū tñ ſi incidāt, ferendæ fortaſſis: referendæ nunquā. Magis interueniēdū caute & prudēter nugacitati. Prorumpendum ſanè in ſeriū quid, qđ non modo utiliter ſed libenter audiant, & ſuperſedeant ocioſis. Conſecraſti os tuum euangelio, talibus iam aperire illicitum: aſſueſcere ſacrilegū eſt. Labia ſacerdotis ait cuſtodiūt ſciētiam: Malac.2.
& legem requirunt de ore eius: non nugas profectò uel fabulas. Verbum ſcurrile quod faceti urbaniue nomine colorant, non ſufficit peregrinari ab ore: procul & ab aure relegandum: fœde ad cachinnos moueris: fœdius moues. ¶ Porrò detrahere an detrahētem audire, quid horū damnabilius ſit, non facile dixerim. De auaritia non eſt quod tuum fatigem intuitū: cum pecuniā tanquā paleam dicaris habere. Nõ prorſus: nõ eſt qđ pro illa timeaſ à iudicijs tuis. Sed eſt quod nõ minus ſæpe: nec noxiæ minus inſidiari iudicantibus ſolet: de quo maxime quid in tua lateat conſcientia, latere te nolim. Quid illud ſit quæris? Acceptio perſonarum. Nõ parui te reum peccati exiſtimes, ſi facies peccatorum ſumis: & non potius cauſas iudicas meritorum. Eſt item uitium cuius ſi te immunē ſentis, inter oēs quos noui ex his qui cathedras aſcēdunt, ſedebis me iudice ſolitari⁹: qa ueraciter ſingulariterqꝫ leuaſti te ſupra te iuxta pphetā: Facilitas credulitatis hæc eſt: cuius Thren.3.
calidiſſimæ uulpeculæ, magnorū neminem comperi ſatis cauiſſe uerſutias. Inde eiſipſis pro nihilo iræ multæ: inde innocētiū frequēs addictio: inde præiudicia in abſentes. Gratulor autē tibi (nec enī aſſentationis apud te uereor incurrere notā) gratulor inquā pſidere te uſqꝫ adhuc abſqꝫ horū oim q̃rela multa: an & ſine culpa, tu uideris. Nūc ad ea q̃ ſub te ſunt, cõſideratio intēdēda. At alteri⁹ principij hoc: ſiqdē tuis occupatiõib⁹ ſmo breuior cõpetētior eſt.

¶ De Conſideratione. *Liber tertius.*

FInis ſuperioris libri huic principiū ponit. Itaqꝫ iuxta promiſſum illius, conſideranda quæ ſub te ſunt. Quænā ſint illa, nõ eſt qđ à me quærendum putes ſacerdotum optime Eugeni: rectius fortaſſe quæ non ſint quæras. Orbe exeundum ei qui fortè uolet explorare quæ non ad tuam pertinent curam. Parentes tui deſtinati ſunt non aliquas regiones: ſed ipſum Matt.16.
debellaturi orbem. Ite in orbem uniuerſum, dictū eſt illis. Ipſi uerò uendentes tunicas, emere gladios, ignitum eloquium, & ſpiritū uehementē, arma potētia deo. Quo non Pſal.119.
peruenerūt uictores inclyti, filij excuſſorum? Quo non ſa- Pſal.18.
gittæ potentium acutæ cū carbonib⁹ deſolatorijs? Et quidem in omnē terrā exiuit ſon⁹ eorum: & in fines orbis terræ uerba eorū. Penetrabāt & incēdebāt uerba illa incenſa Luce.12.
igni quem dñs miſit in terrā. Occumbebant ſtrenuiſſimi Pſal.138.
bellatores; ſed nõ ſuccūbebāt: triūphabant & mortui. Ni- Pſal.44.
mis cõfortatus eſt principatus eorū: cõſtituti ſunt principes ſup omnē terrā. Eis tu ſucceſſiſti in hæreditatē. Ita tu hæres, & orbis hæreditas. At quaten⁹ hæc portio te cõtingit, aut cõtigerit illos, id ſobria cõſideratione penſandū. Nõ enī p omnē reor modū, ſed ſanè quodā tenus (ut mihi uidet) diſpēſatio tibi ſup illū credita eſt: nõ data poſſeſſio. Si pgis uſurpare & hāc, cõtradicit tibi q dicit, Me⁹ eſt or- Pſal.49.
bis terræ & plenitudo ei⁹. Nõ tu ille de quo propheta: Et erit ois terra poſſeſſio eius. Xp̄s hic eſt, q poſſeſſionē ſibi uēdicat & iure creationis, & merito redemptionis, & dono pris. Cui enī alteri dictū eſt: Poſtula à me, & dabo tibi gen- Pſal.2.
tes hæreditatē tuā, & poſſeſſionē tuā terminos terræ? Poſſeſſionē & dñiū cede huic, curā illius habe. Pars tua hæc: ultra ne extēdas manū. Quid inqs? Non negas præeſſe, & dñari uetas? Planè ſic. Quaſi nõ bene præſit, qui præeſt in ſolicitudine. Nūqd nõ & uilla uillico, & paru⁹ dñs ſubiectus eſt pædagogo? Nec tñ uillæ illæ, nec is ſui dñi dñs eſt. Ita & tu pſis ut puideas, ut cõſulas, ut pcures, ut ſerues. ¶ Præſis ut pſis, præſis ut fidelis ſeru⁹ & prudēs, quē cõſti- Mat.24.
tuit dñs ſup familiā ſuā. Ad qd? Vt des illis eſcam in tpe.

Hoc eſt, ut diſpenſes, nō imperes. Hoc fac, & dn̄ari ne affe-
Pſal.118. ctes hoīm hō, ut nō dn̄ef tui oīs iniuſtitia. At ſatis ſuperq́;
id intimatū ſupra, cū quis ſis diſputaref. Addo tn̄ & hoc:
nā nullū tibi uenenū, nullū gladiū plus formido, quàm li-
bidinē dn̄andi. Certè ut multū tibi tribuas, ſi multū decē-
ptus non es, niſi te exiſtimas plus accepiſſe à magnis apl'is.
Roma.1. Recordare nūc uocis illius, ſapientibus & & inſipiētibus
debitor ſum. Et ſi nō indebitā tibi ipſam cēſes, hoc quoq;
ſimul memēto, debitoris moleſtū nomen ſeruienti potius
Luce.16. quàm dn̄anti congruere. Seruus in euāgelio audit: Quan
tū debes dn̄o meo? ¶ Ergo ſi te agnoſcis ſapiētibus & in-
ſapiētib⁹ nō dn̄atorē ſed debitorē: curādū ſummope tibi,
& tota uigilātia cōſiderandū qūo & q nō ſapiūt ſapiant,
& q ſapiūt nō deſipiāt, & qui deſipuere reſipiſcant. At nul
lū genus inſipiētiæ, infidelitate (ut ſic loquar) inſipiētius.
Ergo & infidelibus debitor es Iudæis Græcis & gētibus.
Rom.1. Intereſt ꝑinde tua dare operā quā poſſis, ut increduli con
uertātur ad fidē, conuerſi nō auertanf, auerſi reuertantur.
Porrò ꝑuerſi ordinētur ad rectitudinē, ſubuerſi ad ueritā-
tē reuocenf. Subuerſores inuictis ratiōib⁹ cōuincanf, ut
uel emendenf ipſi ſi fieri pōt: uel ſi nō, perdāt authoritatē
facultatēq; alios ſubuertēdi. Nō oīno & ab hoc inſipiētiū
gn̄e peſſimo, tibi diſſimulādū. Dico autē hæreticos ſchiſ-
maticosq́;. nam hi ſunt ſubuerſi & ſubuerſores, canes ad
ſciſſionē, uulpes ad fraudē. Erūt inquā hmōi maxime tuo
ſtudio aut corrigēdi ne pereāt, aut ne perimāt coercendi.
Roma.11. Eſto de Iudæis excuſat te apl's, hn̄t terminū ſuū, q ꝑueni-
ri nō poterit. Plenitudinē gētium præire oportet. Sed de
ipſis gētib⁹ quid rn̄des? Imo qd tua conſideratio rn̄det ti
bi percūctāti ſic? Quid uiſum eſt patrib⁹ ponere metā euā
gelio, uerbū ſuſpēdere fidei donec infidelitas durat? Qua
ratiōe putamus ſubſiſtit uelociter currēs ſermo? Quis pri
Pſal.147. mus inhibuit hūc ſalutarē curſum? Et illis cauſa fortè quā
neſcimus, aut neceſſitas potuit obſtitiſſe. Nobis quæ diſſi
mulādi rō eſt? Qua fiducia, qua cōſciā Xp̄m nou uel offe-
rim⁹ eis q nō hn̄t? An ueritatē dei in iniuſtitia detinem⁹?
Roma.11. Et qdē qn̄q; ꝑueniat gētiū plenitudo neceſſe eſt. Expecta-
Rom.10. mus ut in eas incidat fides. Cui credere caſu cōtigit? Qūo
Actu.10. credēt ſine p̄dicante? Petrus ad Cornelium, Philippus ad
eunuchū, miſſi ſunt: & ſi exemplū recētius quærimus, Au
guſtinus à beato Gregorio deſtinatus eſt formā fidei tra-
dere Anglis. Et de his tu ita tecū. Ego addo & de ꝑtina-
cia Græcorū, q nobiſcū ſunt & nō ſunt, iuncti fide, pace di
Pſal 17. uiſi. Quāquā & in fide ipſa claudicauerint à ſemitis rectis.
Et item de hæreſi, quæ clā penè ubiq; ſerpit apud aliquos
ſæuit palam. Nam paruulos eccleſiæ paſſim & publice de-
glutire feſtinat. Quæris ubi ſit hoc? Veſtri qui terrā auſtri
tam ſæpe uiſitant, ecce hi ſciūt: & poſſunt dicere tibi. Eunt
& redeunt per medium illorū, aut tranſeunt ſecus: ſed qd
boni adhuc cum illis egerint, necdum audiuimus. Et forſi
tan audiuiſſemus niſi præ auro Hiſpaniæ ſalus populi ui-
luiſſet. Tuū eſt & plagæ huic remediū ꝓuidere. Sed eſt in-
ſipiētia, quæ ipſam quoq; iam ꝓpemodū ſtultā fecit ſapiē-
tiā fidei. ¶ Qūo & eccleſiā catholicā penè totā hoc uir⁹ in-
fecit: Nā dū & in ipſa quiq; quæ noſtra ſunt quærim⁹, ſit
ut inuicē inuidētes, inuicē ꝓuocātes exerceamur ad odia,
animemur ad iniurias, armemur ad lites, cauſſlemus ad
dolos, feramur ad detractiones, ꝓrūpamus ad maledicta,
opprimamur à fortioribus, opprimamus infirmiores.
Quàm digne & laudabiliter occupatur meditatio cordis
tui aduerſus tā peſtilēs inſipiētiæ genus, qd' corpus ipm
Xp̄i (quæ eſt multitudo credētium) occupaſſe cōſideras.
¶ O ambitio ambitiētiū crux, qūo omnes torquēs oībus
places? Nil acerbius cruciat, nil moleſtius inqetat, nil tn̄
apud miſeros mortales celebrius negocijs eius. An non li
mina apoſtolorū plus iam ambitio quàm deuotio terit?
An nō uocibus eius ueſtrum tota die reſultat palatiū? An
non q̄ſtibus eius tota legū canonūq; diſciplina inſudat?
An nō ſpolijs eius oīs Italica inhiat inexplebili auiditate
rapacitas? Quid ita tua ipſius ſpiritualia ſtudia non ſaltē
intercidit, ſed abſcidit? ¶ Quotiēs ſancta ac fœcunda tua
abortiui ocio fecit inquietū & inquietās malū? Aliud eſt
qd' ab oppr̄ſſis appellaf ad te: aliud autē qd' ambitio in ec-
cleſia ꝑ te regnare molif. Nec deeſſe illis: nec huic aliqua-
tenus aſſentire oportet. Quàm uerò inique fouef illa, ſper
nunf illi? Vtriſq; tn̄ debitor es: illis ut erigas, iſtis ut repri
mas. ¶ Et quoniam incidit de appellationibus, proſequi
aliquatenus nō erit ab re. Magno in his & pio opus intui
tu eſt: ne quod magna fuit neceſſitate ꝓuiſum, male uten-
do reddatur inutile. Mihi uidetur & in multam poſſe eas
deuenire pernicię, ſi non ſummo moderamine actitentur.
Appellatur de toto mūdo ad te: id quidē in teſtimonium
ſingularis primatus tui. At tu ſi ſapis, nō primatu gaude-
bis: ſed fructu. Apoſtolis dictū eſt: In hoc nolite gaudere Luce.4.
q̄ ſpiritus ſubijciuntur uobis. Appellatur ad te ut dixi, &
utinam tam fructuoſe quàm neceſſarie. Vtinam cum op-
preſſus clamat, ſentiat oppreſſor, & non ſuperbiat impius
unde incenditur pauper. Quid tam decorū, ut ad inuoca-
tionem tui nōis oppreſſi effugiant, uerſuti nō refugiant?
Quid è regione tam peruerſum, tam recti alienū, uel ut læ
tetur qui malū fecit, & q tulit inaniter fatigetur? Inhuma-
niſſime nō moueris erga hominem, cui illatæ iniuriæ cu-
mulauere dolorem, & labor itineris, & dāna expenſarum.
Sed nihilominus ignauiſſime in illum non moueris, qui
huic tot calamitatū partim author, partim extitit cā. Eui-
gila homo dei, cū hæc cōtingūt, moueatur miſeratio: mo-
ueatur & indignatio tua. Alterā læſo, alterā lædēti debes.
Cōſoletur ille damnorū reſarcitu ſuorū, ſatiſfactione iniu
riarum, ſiue calumniarū. Cū iſto ita agatur ut pœniteat fe
ciſſe, quod nō timuit facere: & nō de pœnis innocentis ri
deat. Arbitror idē debere pati illū qui ſine cauſa forte ap-
pellauit. Formulā hanc iuſtitiæ præfigit tibi, & diuinæ in
cōmutabilis ratio æqtatis (& ni fallor) ipſa appellationū
lex, ut illicite uſurpata appellatio nec proſit appellāti, nec
appellato obſit. Vt quid enim fruſtra fatigatus ſit homo?
Quàm plenū iuſtitiæ ut ſeſe potius læſerit qui uoluit pro
ximū? Appellaſſe inique, iniquum eſt: inique & impune,
iniquarū appellationū fomes. Iniqua aūt omnis appella-
tio, ad quā iuſtitiæ inopia nō coegit. Appellare nō ut gra
ues, ſed ſi graueris, licet. Appellandū a ſententia. Ante ſen
tentiam improbe omnino, niſi ob manifeſtum grauamen,
præſumitur appellatio. Qui igitur nō grauatus appellat,
liquet quia aut grauare intēdit: aut tempus redimere. Nō
eſt aūt ſuffugium appellatio: ſed refugium. Quantos noui
mus appellaſſe pulſatos, quo interim liceret quod nun-
quam licet? Nonnullis etiam quoad uixerunt licuiſſe ap-
pellationis ſuffragio nefaria ſcimus: uerbi gratia inceſtū,
adulterium. Quale eſt hoc, turpitudini patrocinari, quod
uel maxime formidari à turpibus oportebat? Quouſq;
murmur uniuerſæ terræ aut diſſimulas, aut non aduertis?
Quouſq; dormitas? quouſq; nō euigilat conſideratio tua
ad tantā appellationū confuſionē atq; abuſionem? Præter
ius & fas, præter morem & ordinem fiunt. Non locus, nō
modus, non tempus, non cauſa diſcernitur aut perſona.
Præſumuntur leuiter paſſim, plerunq; & nequiter. Volen
tes, malignari nōnne his potiſſimū terreri ſolebant? Nūc
terrori ipſi ex his magis ſunt, atq; id bonis. Antidotum
uerſum in uenenū, non mutatio dexteræ excelſi hæc. Ap-
pellātur boni à malis, ut nō faciant bona: & ſuperſedent à
noce tonitrui tui formidātes. Denique appellantur epiſco-
pi, ne illicita audeant matrimonia ſoluere uel prohibere.
Appellantur ne rapinas, ne furta, ne ſacrilegia & quæ eiuſ
modi ſunt, punire ullatenus uel cohibere præſumant. Ap
pellantur ne indignas & infames perſonas à ſacris officijs
beneficijsue repellere ſeu amouere queant. Quod tu in-
uenis remedium morbo huic, ne quod repertum ad reme
dium fuit, reperiatur ad mortē? Zelatus eſt dominus do- Matt.21.
mum orationis factā ſpeluncā latronum. Tu eius miniſter
diſſimulas miſerorum refugiū, datū arma iniquitati. Vi-
deas præripi paſſim partes oppreſſorum, & prorumpere
ad appellandū, non tam grauatos quàm grauare nolētes.
Quid hoc myſterij? Tuū eſt conſiderare, non meū cōmen
tari iſtud.

tari iſtud. Et cur inquis male appellati nõ ueniunt oſten-
ſuri ſuam innocentiã, malitiã conuicturi? Dico qđ dicere
ad hoc ſolent. Nolumus uexari fruſtra. In curia eſſe qui
procliuius faueant appellantibus, foueant appellationes.
Ceſſuris Romæ, domi cedere ſatius. Fateor me non omni
no decredere his. Quẽ das mihi in tam crebris appellatio
nibus quæ hodie fiunt, qui pro expenſis itineris uel num
mum reſtituerit illi quem fortè appellatit? Mirum uerò ſi
ita oẽs & appellantes iuſti, & appellati rei ueſtro examine
Sapien. 1. inuenti ſunt. Diligite, inqt, iuſtitiam, qui iudicatis terrã.
Parũ eſt iuſtitiã tenere: niſi & diligas. Qui tenent, tenent:
q diligũt, zelant. Amator iuſtitiæ inquirit iuſtitiã: & pro-
ſequitur eam. Porrò omnẽ iniuſtitiã perſequit. Nihil tibi
& illis qui appellationes uenationes putant. Pudet elogij
Parabola. qđ apud ethnicos iam uertitur in parabolã: Duos noui-
mus ceruos pingues. Vt mitiꝰ loquar, plus facetiæ quàm
iuſtitiæ hic. Tu ſi amas iuſtitiam: appellationes non affe-
ctas, ſed ſuſtines. Veruntamen quid emolumenti affert ec-
cleſijs dei tua unius hoĩs iuſtitia, ubi ſentẽtia præualet ali
ter affectorũ? At iſtud loci illius erit cũ cœperint uerſari
quæ circa te ſunt. ¶Nũc uerò nõ te exiſtimes ocioſe uaca
re cõſiderationi huic, qua appellationes ad legitimũ ſi fieri
poteſt reuoces uſum. Et ſi hinc mea quæratur uel potius
curetur ſentẽtia: dico appellatiões ut nõ contẽnendas, ſic
nec uſurpãdas oĩno. Porrò horũ quid inſolentius cẽſcã,
haud facile dixerim: niſi ꝙ uſurpatio quãdam uidetur in-
ducere cõtẽptus neceſſitatẽ: ac per hoc fortè acrius inſe-
ctanda, quæ amplius nocet. Aut nõ uerè nocentior eſt ma
la in ſe, in partu peior? Nónne ipſa eſt quæ ipſum ius quo
qꝫ naturæ aut extenuat aut exterminat? Nam ſæpe rebus
etiã precioſiſſimis, precij gratiã nõ mõ demit, ſed adimit.
Quid ſacramentis acceptius? Vſurpata tñ ab indignis,
indignéue tractata, minime acceptãtur. Magis habent dã
natione: qa debitã uenerationẽ non habent. Fateor gran-
de & gñale mũdo bonũ eſſe appellationes: idqꝫ tã neceſſa
rium, quàm ſolẽ ipſum mortalibus. Reuera quidẽ ſol iuſti
tiæ eſt: prodẽs ac redarguẽs opera tenebrarũ. Prorſus fo-
uendæ & manutenẽdæ ſunt: ſed quas extorſit neceſſitas,
nõ calliditas adinuenit. Vſurpatoriæ ſunt hmõi omnes:
nõ ſubuenientes in neceſſitate: ſed opitulantes iniquitati.
Quidni ueniãt in cõtẽptũ? Quãti ut talibus quoqꝫ defer
rent, etiã de proprio ceſſere iure: ne longo & caſſo itinere
fatigarentur? Plures tñ ſua amittere non ferentes, appella
tiones minus opportunas, & celſa noĩa importunius con
tempſerũt. Dico aliqd qđ ad rem pertinet exempli cauſa.
Quidã ſibi publice deſponſauerat uxorẽ: adeſt dies cele-
bris nuptiarum. Parata oĩa: inuitati multi. Et ecce homo
cõcupiſcẽs uxorẽ pximi ſui, in uocẽ appellatiõis inopina
tæ prorumpit: affirmãs ſibi traditã prius, ſuam potius eſſe
debere. Stupet ſponſus, hærent oẽs, ſacerdos non audet
progredi, fruſtratur oĩs apparatus ille, deſcendit quiſqꝫ in
domum ſuam, ſuam cœnã manducaturus: ſponſa à menſa
& thalamo ſponſi ſuſpẽditur quouſqꝫ Roma reditum eſt.
Pariſius cõtigit hoc nobili Galliarum ciuitate ſede regis.
Rurſum in ciuitate eadẽ quidã ſibi deſpõſata uxore diem
cõſtituit nuptiarũ. Interim emergit calũnia: dicẽtibꝰ qui-
buſdã non debere cõiungi. Ad iudiciũ eccleſiæ cauſa de-
lata eſt, ſed non expectata ſnia, appellatum eſt ſine cauſa,
ſine grauamine: ſolo fruſtratoriæ dilatiõis intuitu. At ille
ſiue perdere quæ pararat, ſiue dilectæ tãdiu fruſtrari con-
ſortio nolens, nihilominus qđ propoſuerat, contẽpta ſiue
diſſimulata appellatione peregit. Quid illud qđ in Altiſ-
ſiodorenſi eccleſia nup à quodam adoleſcentulo præſum-
ptum eſt? Nẽpe defuncto ſancto epiſcopo, uolentibus cle-
ricis aliũ ut moris eſt eligere ſibi, interuenit ille appellans
& uetãs ne fieret quouſqꝫ iſſet & rediſſet ab urbe. Cui ta-
men appellationi nec ipſe detulit. Nam cũ uideret ſe con-
tẽni, tanquã qui irrationabiliter appellaſſet: accitis quos
potuit ſibi, tertia die poſt factam ab alijs electionem, fecit
ſuã. Cum itaqꝫ ex his & innumeris talibus liqueat non ex
contemptu gigni uſurpationem, ſed ex uſurpatione con-
temptum: uideris tu quid ſibi uelit ꝙ zelus ueſter aſſidue
penè uindicat illum: iſtã diſſimulat. ¶Vis perfectius coer-
cere contẽptũ? Cura in ipſo utero peſſimæ matris ſuffocari
germen nequã: qđ ita fiet, ſi uſurpatio digna aĩaduerſione
mulctetur. Tolle uſurpationẽ, & contemptus excuſationẽ
nõ habet. Porrò inexcuſabilitas auſum explodet. Non ſit
proinde uſurpator: & cõtẽptor nullus erit: aut admodum
rarus. Benefacis tu ꝙ appellationũ negato ſuffragio, imo
ſuffugio: multa remittis negocia ad cognoſcentes, uel qui
noſcere citius poſſunt. Vbi enim certior ac facilior notio,
ibi deciſio tutior expeditiorqꝫ eſſe poteſt. Quàm plenum
gratiæ, ꝙ multorũ quoqꝫ per hoc & laboribus parcis &
ſumptibus. At quibus ſic credas: id tibi omnimodis atten
dendũ. ¶Poteram multa de eodem utiliter addere his: ſed
memor propoſiti mei, cõtẽtus interim occaſionẽ dediſſe,
ad alia trãſeo. Et primũ qđ occurit, minime tranſeũdum
reor. Præes, & ſingulariter. Ad quid? Eget tibi dico conſi
deratiõe. Nunquid ut de ſubditis creſcas? Nequaquam:
ſed ut ipſi de te. Principẽ te cõſtituerũt: ſed ſibi, non tibi.
Alioquin quo pacto te reputas ſuperiorẽ his à quibꝰ be-
neficiũ mendicas? Audi dñm: Qui poteſtatẽ habẽt ſuper Luca. 22.
eos: benefici uocãtur. At iſtud de his qui foris ſunt. Quid
ad nos? Tu id mendaciter diceris, ſi non tam bñficus eſſe,
quàm beneficis præeſſe intendas. ¶Parui deiectiqꝫ animi
eſt, de ſubditis non profectũ quærere ſubditorũ: ſed quæ
ſtũ propriũ. In ſummo pſertim oĩm nihil turpius. Quàm 2. Cor. 12.
pulchre magiſter gentium parentes filijs, nõ filios debere
cenſuit theſaurizare parentibus. Non mediocris gloriæ
uox illa identidẽ ipſius: Nõ requiro datũ, ſed fructũ. At iã Phili. 4.
tranſeamꝰ & hinc: ne quis morã in his meã, auaritiæ in te
notã interpretet. Quæ quàm lõge à te ſit, in libro ſecundo
teſtatꝰ ſum: ſciẽs quãta & in quãta tua neceſſitate reſpue-
ris. Ad te proinde ſcripſerim iſta: non ꝓpter te. Nẽpe qđ
tibi ſcribitur, ſoli ꝓdeſſe nõ decet. Hic locus auaritiã car-
pit: à quo uitio immunis ſatis tua opinio eſt: an & opus,
tu uideris. Vidimus tamẽ (ut oblata à pauperibus taceam
quæ tãgere nõ acquieſcis) germanicos detinuiſſe ſaccos,
ſed ꝑcio, nõ maſſa. Argẽtũ reputatum eſt fœnũ: ſummarij
nõ leuati ſarcinis, onuſti nihilominꝰ repatriãt uel inuiti.
Noua res. Qñ hactenꝰ aurũ Roma refudit? Et nũc Roma-
norũ cõſilio id uſurpatũ nõ credimꝰ. Duo uenerũt: ambo
locupletes: & ambo rei. Siqdẽ unꝰ Magũtinꝰ, Colonienſis
alter: alteri gratia gratis reddita eſt: alter indignus credo
cui grã redderet, audiuit: Cũ quali ueſte intraſti, cum tali
egredieris. O uocẽ magnificã: uocẽ prorſus apoſtolicæ li-
bertatis. Quid minus ab illa hæc habuit: Pecunia tua te- Actuũ. 8.
cum ſit in perditionem? Niſi ꝙ in illa plus zeli: in iſta plus
modeſtiæ ſonuit. Quid ille de trãſmarinis partibꝰ, penè à
finibus terræ terra & mari currens pro epatu: ſuis & alie-
nis facultatibus rurſus emendo? Iam enim emerat prius.
Tulit multa, ſed retulit: nõ omnia tñ. Incidit miſer in ma-
nus alias, accipere quàm dare potentiores. Bñfeciſti tuas
in utroqꝫ ſeruãs innoxias: nec imponere ſcilicet ambitio-
ſo: nec ſupponere iniquo mammonæ acqeſcens. Non ſic
à paupere epo continuiſti: dans qđ daret ne immunificus
notaretur. Accepit clàm, quod palàm dedit. Sic de tuo ſac
culo conſultũ eſt uerecũdiæ uiri. Sic quoqꝫ curiæ morem
gerẽs, tuo bñficio inuidiã declinauit eorũ q diligunt mu-
nera. Non potes abſcondere: & factum nouimus & perſo-
nã. Audire grauat? Et ego eò libẽtius prædico, quò tu id
moleſtiꝰ audis. Si tibi ſic expedit: & mihi ſic. Tã nõ opor-
tet Chriſti gloriã me ſilere, quàm nec te quærere tuã. Et ſi
pergis murmurare adhuc, reſpondebitur tibi ex euange-
lio: Quãto eis præcipiebat: tãto magis plus prædicabãt, Marci. 7.
dicentes: Bene oĩa fecit. ¶Audi aliud, ſi tñ aliud. Ad idem
eñ fortaſſis pertinere qs dicat. Tua conſideratio uiderit
hoc. Mihi uidet nõ longe à uero diſſentire: quid id fortè
inter auaritiæ ſpecies locandũ putauerit. Ego uerò illius
aut ſpeciẽ eſſe, aut ſpeciẽ habere non negauerim. Sanè in-
tereſt tuæ perfectionis: & malas res: & malas pariter ſpẽs
deuitare. In altero conſcientiæ, in altero famæ conſulis.

Puta tibi non licere (& ſi aliis fortaſſe liceat) quicqđ ma-
Deut.32. le fuerit coloratum. Deniq̃ interroga maiores tuos: & di
1.Theſ.5. cent tibi. Ab oĩ ſpecie mala abſtinete uos. ¶ Sanctꝰ miniſter
Ioan.12. dñi dñm imitet̃: quia ipſe ait: Qui mihi miniſtrat, me ſe-
Pſal 92. quatur. Et habes de illo: Dñs regnauit, decorẽ induit: in-
duit dñs fortitudinẽ. Tu quoq̃ eſto fortis in fide, decorꝰ
in gloria: & probaſti te imitatorẽ dei. Fortitudo tua, fidu
cia fidelis cõſcientiæ: decor tuus, ſplendor bonæ opinio-
nis. Ita quæſo induere fortitudinẽ: etenĩ gaudiũ dñi for-
titudo tua. Porrò ſpecie tua & pulchritudine tua nihilo-
Prou.3. minus tanquã propria ſimilitudine delectat̃. Induere ue-
ſtimentis gloriæ tuæ; ueſtire duplicibus quibus domeſti-
cos ſuos fortis illa mulier induere cõſueuit. Nõ ſit in con
ſcientia nutans infirmitas modicæ fidei: non ſit in fama
næuꝰ malæ ſpeciei: & ueſtiris duplicibꝰ: & gaudebit ſpõ-
ſus ſuper ſponſam aĩam tuã: & gaudebit ſup te deꝰ tuus.
¶ Miraris quorſum hæc: ignarus uſq̃ adhuc quid dicere
uelim. Non te tollo diutius. Murmur loquor & querimo
niam eccleſiarum. Truncari ſe clamitant ac demembrari.
Vel nullæ uel paucæ admodum ſunt quæ plagã iſtam aut
non doleant, aut non timeãt. Quæris quã? Subtrahũtur
abbates epiſcopis: ep̃i archiepiſcopis: archiepiſcopi pa-
triarchis, ſiue primatibꝰ. Bonáne ſpecies hæc? Mirum ſi
excuſari queat uel opus. Sic factitãdo probatis uos habe
re plenitudinem poteſtatis: ſed iuſtitiæ fortè non ita. Fa-
citis hoc quia poteſtis: ſed utrũ & debeatis, quæſtio eſt.
Honorũ ac dignitatum gradus & ordines quibusq̃ ſuos
ſeruare poſiti eſtis: non inuidere: ut quidã ueſtrorum ait:
Rom.13. Cui honorẽ, honorẽ. ¶ Spiritualis homo ille q oĩa diiudi
1.Cor.3. cat, ut ipſe à nemine diiudicetur: omne opus ſuum trina
quadã cõſideratione præueniet. Primũ qdẽ an liceat: de-
inde an deceat: poſtremò an expediat. Nam & ſi cõſtet in
xp̃iana utiq̃ philoſophia non decere niſi qđ licet: nõ ex-
pedire niſi qđ decet & licet: nõ cõtinuo tñ oẽ qđ licet, de-
cere aut expedire cõſequẽs erit. Age aptemus ſi poſſumꝰ
tria ipſa operi huic. At quomodo nõ indecẽs tibi uolun-
tate pro lege uti. & qa nõ eſt ad quẽ appelleris, poteſtatẽ
exercere, negligere rationẽ? Tunc maior dño tuo qui ait:
Ioan.6. Non ueni facere uoluntatẽ meã? Quãquã non minꝰ deie-
cti quàm elati animi eſt uelut rõnis expertẽ non ꝑ rõne,
ſed ꝑ libitu agere: nec iudicio agi, ſed appetitu. Quid tã
beſtiale? Et ſi indignũ cuiuis utenti ratione uiuere ut pe-
cus: quis in te rectore oĩm tantã contumeliam naturæ, ho
noris iniuriã ferat? Sic degenerando (qđ abſit) generale
Pſal.48. opprobriũ feciſti propriũ tibi. Homo cũ in honore eſſet,
non intellexit: cõpararꝰ eſt iumẽtis inſipientibus, & ſimi-
lis factus eſt illis. Quid item tã indignum tibi, quàm ut to
tum tenẽs, non ſis cõtentus toto: niſi minutias quaſdam
atq̃ exiguas portiões ipſiꝰ tibi creditæ uniuerſitatis: tan
quam nõ ſint tuæ, ſatagas neſcio quomodo adhuc facere
2.Reg.12. tuas? Vbi etiã meminiſſe te uolo parabolæ Nathã de ho
mine qui multas oues habens, unã q̃ erat pauperis cõcu-
3.Reg.21. piuit. Huc quoq̃ ueniat factũ imo facinus regis Achab:
q rerũ ſummã tenebat, & unã uineam affectauit. Auertat
Ibidem. deus à te qđ ille audiuit: Occidiſti, & poſſediſti. Nolo au-
tem prætendas mihi fructũ emancipationis ipſius: nullus
eſt enĩ: niſi ꝙ inde ep̃i inſolentiores: monachi etiam diſſo-
lutiores fiunt. Quid qđ & pauperiores? Inſpice diligen-
tius talium ubiq̃ libertorum & facultates & uitas, ſi non
pudenda admodum & tenuitas in his, & in illis ſeculari-
tas inuenitur. Matris noxiæ libertatis gemina ſoboles
hæc. Quidni peccet licentius uagum & male liberũ uul-
gus, cum non ſit qui arguat? Quidni licentius quoq̃ ſpo
lietur ac deprædet̃ inermis religio: cũ non ſit q defendat?
Quo enim refugium illis? Nunquid ad ep̃os dolentes in-
iurias? Ridentibus profectò aſpiciunt oculis ſiue quæ fa
ciunt mala, ſiue quæ patiuntur. Quæ demũ utilitas in ſan
guine iſto? Vereor ne illa quam in propheta cõminatus
Ezech.3. eſt deus: Ille inquiens in iniquitate ſua morietur: ſangui-
nem aũt eius de manu tua requiram. Si enim extollitur q
ſubtrahitur, & cui ſubtrahitur uritur: qui ſubtrahit quo-
modo innocens? Parum eſt: inuoluimus ignẽ. Audi aper-
tius. Si is qui murmurat, ſm animam mortuus eſt: qui in-
ſtigat, quomodo uiuit? Quõ non reus mortis amborum
& ſuæ pariter, qui gladiũ dedit unde ambo morerentur?
Hoc eſt qđ dixerã, occidiſti, & poſſediſti. Adde qđ q au- 3.Reg.21.
diunt ſcandalizãtur, indignantur, detrahunt, & blaſphe-
mant: hoc eſt uulnerantur ad mortẽ. Non eſt bona arbor
faciens fructus tales, inſolentias, diſſolutiones, dilapida-
tiones, ſimultates, ſcãdala, odia, quodq̃ magis dolẽdum,
inter eccleſias inimicitias graues, perpetesq̃ diſcordias.
Vides quàm uerus ſit ſermo ille, Oĩa mihi licent, ſed non 1.Cor.10
omnia expediunt? Quid ſi fortè nec licet? Ignoſce mihi:
nõ facile adducor licitũ conſentire q̃ tot illicita partu-
rit. Tu ne deniq̃ tibi licitum cenſeas, ſuis eccleſias muti-
lare membris, confundere ordinem, perturbare terminos
quos poſuerunt patres tui? Si iuſtitiæ eſt, ius cuiq̃ ſerua
re ſuum: auferre cuiquã ſua, iuſto quomodo poterit con-
uenire? Erras, ſi ut ſummam, ita & ſolã inſtitutam à deo ue
ſtram apoſtolicam poteſtatẽ exiſtimas. Si hoc ſentis: diſ-
ſentis ab eo qui ait: Non eſt poteſtas niſi à deo. Proinde
quod ſequit̃: Qui poteſtati reſiſtit, dei ordinatiõi reſiſtit: Roma.13.
& ſi principaliter pro te facit: non tñ ſingulariter. Deniq̃
idem ait: Omnis anima poteſtatibꝰ ſublimioribus ſubdi- Ibidem.
ta ſit. Nõ ait ſublimiori, tanquã in uno: ſed ſublimioribꝰ,
tanquam in multis. Nõ ergo tua ſola poteſtas à domino:
ſunt & mediocres, ſunt & inferiores. Et quomodo quos Matt. 19.
deus coniunxit, nõ ſunt ſeparandi: ſic nec quos ſubiũxit,
comparandi. Monſtrũ facis, ſi manu ſubmouens digitũ,
facis pendere de capite ſuperiorẽ manui, brachio colla-
teralem. Tale eſt ſi in Chriſti corpore mẽbra aliter locas:
quàm diſpoſuit ipſe. Niſi tu putas aliũ eſſe qui poſuit in
eccleſia quoſdã quidẽ apoſtolos: quoſdã autẽ prophetas: 1.Cor.12.
alios uerò euangeliſtas: alios doctores & paſtores, ad cõ-
ſummationẽ ſanctorũ, in opus miniſterij, in ædificationẽ
corporis Chriſti. Atq̃ hoc corpus, quod tibi ipſe Paulus
ſuo uerè apoſtolico figurãs eloqo, & capiti conuenientiſſi-
me aptãs, totũ ex eo cõpactũ perhibet, & cõnexũ ꝑ omnẽ
iuncturã ſubminiſtrationis, ſm operationẽ in menſuram
uniuſcuiuſq̃ mẽbri, augmẽtum corporis faciẽs in ædifica
tionẽ ſui, in charitate. Nec uilem reputes formã hãc quia
in terra eſt: exẽplar habet è cælo. Neq̃ enim filius põt face Ioan.5.
re quicquam niſi quæ uiderit patrem facientẽ: præſertim
cũ ei ſub Moyſi noĩe dictũ ſit: Vide oĩa facias ſm exẽplar Exod.25.
qđ tibi in mõte mõſtratum eſt. Viderat hoc qui dicebat:
Vidi ciuitatẽ ſanctã Hieruſalẽ nouã deſcẽdentẽ de cælo: à Apoc.21.
deo paratã. Ego enim ꝓpter ſimilitudinem dictum reor: ꝙ
ſicut illic ſeraphim & cherubim ac cæteri quq̃ uſq̃ ad an-
gelos & archangelos ordinantur ſub uno capite deo: ita
hic quoq̃ ſub uno ſummo põtifice primates uel patriar-
che, archiep̃i, ep̃i, presbyteri, uel abbates: & reliq in hunc
modũ. Non eſt paruipendẽdũ quod & deũ habet autho-
rem, & de cælo ducit originem. Quod ſi dicat ep̃s, nolo
eſſe ſub archiepiſcopo: aut abbas, nolo obedire ep̃o: hoc
de cælo nõ eſt. Niſi tu fortè angelorũ quẽpiam dicẽtẽ au-
diſti, nolo ſub archangelis eſſe: aut ex alio quolibet infe-
riorũ ordinũ aliquẽ nõ ferentẽ ſubeſſe cuiquam niſi deo.
Quid inquis? Prohibes diſpẽſare? Non: ſed diſſipare. Nõ
ſum tam rudis ut ignorem poſitos uos diſpenſatores: ſed
in ædificationẽ: non in deſtructionẽ. Deniq̃ quæritur in- 1.Cor. 4.
ter diſpenſatores ut fidelis quis inueniatur. Vbi neceſſi-
tas urget, excuſabilis diſpenſatio eſt. Vbi utilitas prouo-
cat, diſpenſatio laudabilis eſt. Vtilitas dico communis,
non propria. Nam cum nihil horum eſt: non planè fidelis
diſpenſatio: ſed crudelis diſſipatio eſt. Nonnulla tamen
monaſteria ſita in diuerſis ep̃atibus, ꝙ ſpecialiꝰ pertinue-
rint ab ipſa ſui fundatione ad ſedem apoſtolicam pro uo-
luntate fundatorũ, quis neſciat? Sed aliud eſt quod largi-
tur deuotio: aliud quod molitur ambitio impatiẽs ſubie-
ctionis. Et hæc dicta de his. ¶ Supereſt ut generaliter ſu-
per uniuerſum eccleſiæ ſtatum intendat conſideratio tua:
ſi plebes clericis, ſi clerici ſacerdotibus, ſi ſacerdotes deo
in ea

in ea qua oportet humilitate ſubiecti ſint: ſi in monaſterijs
& religioſis locis ſeruetur ordo, uigilet diſciplina: ſi ſuper
praua opera & dogmata, cenſura eccleſiaſtica uigeat: ſi flo-
reant uineæ honeſtate & ſanctimonia ſacerdotum: ſi flores
fructus parturient obedientia fidelium populorum: ſi de-
mum ueſtra ipſorum apoſtolica mandata & inſtituta ea
qua dignum eſt ſolicitudine obſeruētur: ne quid in agro
domini tui aut neglectu incultum, aut fraude ſurreptum
inueniatur. Poſſe inueniri ne dubites. Mihi in promptu
eſt (ut multa & innumera prætermittam quæ paſſim ne-
glecta iacent) nonnulla etiam ex his quæ plantauit dexte-
ra tua, conuulſa monſtrare. Nónne os tuum in Remenſi
concilio ſubiecta capitula promulgauit? Quis ea tenet?
Quis tenuit? Falleris ſi teneri putas. Si non putas, ipſe
peccaſti aut ſtatuens quæ non tenerentur: aut quòd non
tenentur diſſimulans. Præcipimus aiſti ut tam epiſcopi
quàm clerici neque in ſuperfluitate ſeu inhoneſta uarie-
tate colorum, aut fiſſura ueſtium, neque in tonſura, intuē-
tium (quorum forma & exemplum eſſe debent) offendāt
aſpectum, ſed potius ita in ſuis actibus errata condem-
nent, & amorem innocentiæ conuerſatione demōſtrent,
ſicut dignitas exigit ordinis clericorum. Quòd ſi moni-
ti ab epiſcopis ſuis intra quadraginta dies non obtempe-
rauerint: eccleſiaſticis beneficijs eorundem pontificum
authoritate priuentur. Epiſcopi uerò ſi præfixam pœnam
irrogare neglexerint, quia inferiorum culpæ ad nullos
magis referendæ ſunt, quàm ad deſides negligentesꝗ; re-
ctores: tandiu ab officio pōtificali abſtineant donec pœ-
nam à nobis conſtitutam clericis ſibi ſubiectis imponant.
Illud etiam duximus annectendum, ut nullus in archidia-
conum uel decanum niſi diaconus & presbyter ordine-
tur. Archidiaconi uerò, decani & præpoſiti qui infra or-
dines prænominatos ſunt, ſi inobedientes ordinari con-
tempſerint: honore ſuſcepto priuentur. Prohibemus au-
tem ne adoleſcentibus, uel infra ſacros ordines conſtitu-
tis, ſed qui prudentia & uitæ merito clareſcunt: prædicti
concedantur honores. Verba tua hæc tu ſanxiſti: quid
effectui mancipatum? Adhuc adoleſcentes, adhuc qui in-
fra ſacros ordines ſunt, in eccleſia promouentur. Quod
ad primum capitulū pertinet, luxus ueſtium interdictus,
ſed nō reſtrictus: pœna dictata, ſed minime ſecuta eſt. Iam
quartus annus eſt ex quo datum mandatum audiuimus:
& neminem adhuc clericorum priuatum beneficio: ne-
minem epiſcoporum ſuſpenſum ab officio luximus: ac lu-
ctu amariſſimo dignum quod ſecutum eſt. Quid hoc? Im-
punitas incuriæ ſoboles, inſolentiæ mater, radix impudē-
tiæ, tranſgreſſionum nutrix. Et beatus ſi omni ſatagas cu-
ra malorum omnium primam parētem cauere incuriam.
Sed ad hoc tu operam dabis. Et nunc leua oculos tuos &
uide ſi non æque ut prius pellicula diſcolor ſacrum ordi-
nem decolorat: ſi non æque ut prius fiſſura enormis penè
inguina nudat. Solēt dicere: Num de ueſtibꝰ cura eſt deo,
& non magis de moribus? At forma hæc ueſtium: defor-
mitatis mentium & morum indicium eſt. ¶ Quid ſibi uult
ꝙ clerici aliud eſſe, aliud uideri uolunt? Id quidē caſtum:
minusꝗ; ſyncerum. Nempe habitu milites, quæſtu cleri-
cos, actu neutrū exhibent. Nam neꝗ; ut milites pugnant:
neque ut clerici euangelizant. Cuius ordinis ſunt? Cum
1. Cor. 15. utriusꝗ; eſſe cupiunt, utrunꝗ; deſerunt: utrunꝗ; confun-
dunt. Vnuſqſꝗ; inquit in ſuo ordine reſurget. Iſti in quo?
An qui ſine ordine peccauerūt, ſine ordine peribūt? Aut
ſi ſumme ſapiens deus ueraciter creditur à ſummo uſque
deorſum nihil inordinatum relinquere: uereor non alibi
ordinandos, quam ubi nullus ordo ſed ſempiternus hor-
ror inhabitat. O miſerandam ſponſam talibus creditam
paranimphis: qui aſſignata cultui eius, proprio retinere
quæſtui nō uerentur. Non amici profectò ſponſi, ſed æmu-
li ſunt. Et de his ſatis quæ ſub te ſunt, etſi non ad materiæ
copiam, quæ eſt multa nimis: certè ad id quod propoſui
ego. Viſenda iam quæ circa te ſunt, ſed ad ea oſtiū nobis
quartus liber aperiet.

¶ *De Conſideratione.* *Liber quartus.*

SI mihi plenius innotuiſſet amantiſſime Euge-
ni, priora qualiter acceptaris, ſm hoc uel fiden-
tius in reliquū proceſſiſſem, uel cautiꝰ, aut cer-
tè ſubſtitiſſem oīno. Nunc uerò quia ob locoꝝ
diſtantiam id minime daſ, nō mireris ſi prodit exilior ſer-
mo anceps: uerecūde fateor ad mediū ueniēs. Primis itaꝗ;
cōſiderationis partibus libris prioribus pertractatis: in
manibus eſt de his addere quæ circa te ſunt. Et ipſa quidē
ſub te: ſed quò propiora, eò importuniora tibi. Nempe
coram poſita incuriam nō admittūt, nō diſſimulationem,
non obliuionē. Vehementius urgent: turbulētius irruūt:
uerendū ne obruant. Circa eiuſmodi quàm ſobria & intē-
ta conſideratione opus ſit: proprio te experimento edo-
ctum ſatis nō ambigo. Alioquin ſi nō cauta opportunaꝗ;
interueniat cōſideratio: occupatio cōtinuabitur, & uexa-
tionis non erit modus, & ſolicitudinis nō erit finis. Non
tempus uacuū, nō liberū cor: plus laboris, & minus utili-
tatis. Dico aūt inſtantia illa tua quotidiana ab urbe, à cu-
ria, à domeſtica eccleſia tua. Hæc inquam circa te ſunt: cle-
rus & populus tuus cui ſpecialiter epiſcoparis: ac ꝑ hoc
ſpecialis curæ teneris debitor. Hi quoꝗ; ꝗ tibi quotidie
aſſiſtūt ſeniores populi, orbis iudices, & qui itē de domo
& menſa tua ſunt, capellani, cubicularij, miniſtri quiꝗ; di-
uerſis deputati officijs in obſequiū tui: hi te familiarꝰ ui-
ſitant, frequentius pulſant, moleſtiusꝗ; ſolicitant. Hi ſunt
qui nō uerentur ſuſcitare dilectā, & antequam ipſa uelit.
Et primo quidē clerum illū ordinatiſſimum eſſe decet: ex
quo præcipue in omnem eccleſiam cleri forma proceſſit.
Deinde omne quod perperam agitur te præſente: id tibi
turpiꝰ. Intereſt gloriæ ſanctitatis tuæ, ut quos præ oculis
habes: ita ordinati, ita ſint informati: quatenus totius ho-
neſtatis & ordinis ipſi ſpeculū, ipſi ſint forma. Inuenian-
tur præ cæteris oportet expediti ad officia, idonei ad ſa-
cramēta: ad plebes erudiēdas ſoliciti: circunſpecti ad ſeſe
cuſtodiendos in omni caſtitate. Quid de populo loquar?
Populꝰ Romanus eſt. Nec breuius potui, nec expſſius tñ
apire de tuis parochianis ꝙ ſentio. Quid tā notū ſeculis,
quàm proteruia & faſtus Romanoꝝ? Gens inſueta paci,
tumultui aſſueta. Gens immitis & intractabilis, uſque ad-
huc ſubdi neſcia: niſi cum non ualet reſiſtere. En plaga: ti-
bi incumbit cura hæc: diſſimulare non licet. Rides me:
forſitan fore incurabilem perſuaſus. ¶ Noli diffidere: curā
exigeris, non curationem. Deniꝗ; audiſti: curam illius ha-
be: & non, cura uel ſana illum. Verū dixit quidā: Non eſt Eccli. 23.
in medico ſemper ut releuetur æger. At melius ꝓpono de
tuis tibi. Paulus loquiť: plus omnibus laboraui. Non ait, 1. Cor. 15.
plus oībus profui: aut plus omnibus fructificaui: uerbum
inſolens religioſiſſime uitans. Aliàs autem nouerat homo
quem docuit deus: quia unuſquiſꝗ; ſm ſuū laborem acci- 1. Cor. 3.
piet, nō ſm prouentū. Et ob hoc in laboribꝰ potiꝰ quàm
in profectibus glorīandum putauit: ſicut alibi quoꝗ; ha-
bes ipſum dicētem: In laboribus plurimis. Ita quæſo fac 2. Cor. 11.
tu quod tuum eſt nam deus quod ſuum eſt, ſatis abſꝗ; tua
ſolicitudine & anxietate curabit. Planta, riga, ſer curam: 1. Cor. 3.
& tuas explicuiſti partes. Sanè incrementum ubi uolue-
rit dabit deus, non tu. Vbi fortè uoluerit, tibi deperit ni-
hil: dicente ſcriptura: Reddet deus mercedem laborū ſan- Sapiē. 10.
ctorum ſuorū. Securus labor: quem nullus ualet euacua-
re defectus. Et hoc dixerim abſꝗ; pīudicio diuinæ poten-
tiæ & bonitatis. Scio induratū cor populi huius: ſed po-
tens eſt deꝰ de lapidibꝰ iſtis ſuſcitare filios Abrahæ. Quis Ionæ. 3.
ſcit ſi reuertatur & ignoſcat: conuertat & ſauet eos? Sed
non eſt propoſiti mei dictare deo quid facere debeat: tibi
utinam poſſim quæ oportet & prout oportet ſuadere. At
locꝰ dubiꝰ, & ſcrupuloſa incidit diſputatio. Nam ubi ado-
riar dicere ꝙ ſentio: uideo ſatis ꝗd imminet. Clamabitur
inſuetū: nā iuſtum negari non poterit. Ego uerò ne inſue-
tum quidē aſſenſerim. Nēpe aſſuetum fuiſſe ſcio, ac ꝑ hoc
in diſſuetum potuiſſe uenire, ſed non redire in inſuetum.
An uerò aſſuetum quis neget, quod cōſtat nō modo ali-

quando factum: ſed aliquandiu factitatum? Quid illud ſit
dicam: & non proderit. Cur? Quia non placebit ſatrapis
plus maieſtati quàm ueritati fauentibus. ¶ Fuerũt ante te
qui ſe totos ouibus paſcendis exponerent, paſtoris opere
& nomine glorianteſ: nil ſibi reputantes indignum, niſi
qđ ſaluti ouium obuiare putarent: nõ quærẽtes quæ ſua
ſunt, ſed impendentes. Impendere curam: impendere ſub-
2. Cor. 12. ſtantiam: impẽdere & ſeipſos. Vnde unus illorũ: Et ego,
Matt. 20. ait, ſuperimpendar pro aiabꝰ ueſtris. Et tanquã dicerent:
1. Cor. 9. nõ uenimus miniſtrari, ſed miniſtrare: ponebant quoties
oportuiſſet ſine ſumptu euãgelium. Vnus erat de ſubditis
Luce. 1. quæſtus, una pompa, unaꝗ uoluptas, ſi quõ eos poſſent
parare dño plebem perfectam. Id omnimodis ſatagebãt:
2. Cor. 11. etiam in multa contritione cordis & corporis: in labore
& ærumna: in fame & ſiti: in frigore & nuditate. Vbi nunc
quæſo conſuetudo hæc? Subijt diſſimilis ualde: longe in
aliud mutata ſunt ſtudia: & utinam non in peius. Cura tñ
& anxietas, & æmulatio & ſolicitudo fateor perſeuerant.
Tranſlata hæc, non imminuta. Teſtimonium uobis perhi-
beo ꝙ nec ſubſtantiæ parcitis: non magis quàm ante. Di-
uerſa autem locatio diſſimilitudinẽ facit. Magna abuſio:
pauci ad os legiſlatoris: ad manus omnes reſpiciũt. Non
immerito tamẽ. Omne papale negociũ illæ agunt. Quem
dabis mihi de tota maxima urbe qui te in papam recepe-
rit precio ſeu ſpe precij nõ interueniente? Et tunc potiſſi-
mum uolũt dominari, cum profeſſi fuerint ſeruitutem. Fi-
deles ſe ſpõdẽt, ut opportunius fidẽtibus noceãt. Ex hoc
non erit cõſiliũ tibi à quo ſe arcendos putent: non ſecretũ
quo ſe non ingerant. Si ſtante præ foribus quoquã illoꝝ,
moram uel modicam fecerit oſtiarius: ego tunc pro illo
eſſe noluerim. Et nunc experire paucis nouerim ne & ego
Hier. 4. aliquatenus mores gentis. ¶ Ante oĩa ſapientes ſunt ut fa-
ciant mala: bonum autẽ facere neſciunt. Hi inuiſi terræ &
cælo: utriꝗ iniecere manus: impij in deũ, temerarij in ſan-
cta, ſeditioſi in inuicem, æmuli in uicinos, inhumani in ex-
traneos quos neminem amantes amat nemo, & cũ timeri
affectant ab omnibus, omnes timeant neceſſe eſt. Hi ſunt
qui ſubeſſe non ſuſtinent: præeſſe non norũt: ſuperioribꝰ
infideles, inferioribus importabiles. Hi inuerecũdi ad pe-
tendum: ad negãdum frontoſi. Hi importuni ut accipiãt:
inquieti donec accipiant: ingrati ubi acceperint. Docue-
runt linguam ſuam grandia loqui: cum operẽtur exigua.
Largiſſimi promiſſores: & parciſſimi exhibitores. Blan-
diſſimi adulatores, & mordaciſſimi detractores. Simpli-
ciſſimi diſſimulatores, & maligniſſimi proditores. ¶ Ex-
currimus uſꝗ huc, plenius te atꝗ expꝛſſius admonendum
putãtes horum quæ circa te ſunt in hac parte. Iam ad or-
dinẽ recurramus. Quale eſt ꝙ de ſpolijs eccleſiarum emũ-
tur q dicunt tibi euge euge? Pauperũ uita in plateis diui-
tum ſeminatur. Argẽtũ micat in luto: accurritur undiꝗ:
tollit illud non pauperior, ſed fortior: aut qui fortè citius
præcucurrit. A te tamẽ mos iſte, uel potius mors iſta non
cœpit: in te utinã deſinat. ¶ Sed reliqua proſequamur. In-
ter hæc tu paſtor procedis deauratus: tã multa circũdatꝰ
uarietate. Oues quid capiunt? Si auderẽ dicere: dæmonũ
magis quàm ouium paſcua hæc. Scilicet ſic factitabat Pe-
trus, ſic Paulus ludebat? Vides oẽm eccleſiaſticũ zelum fer-
uere ſola pro dignitate tuenda? Honori totũ datur: ſancti-
tati nihil aut parum. Si cauſa requirẽte paulò ſummiſſius
agere, ac ſocialius te habere tentaueris: abſit inquiunt: nõ
decet, tempori non congruit, maieſtati nõ cõuenit: quam
geras perſonam attendito. De placito dei ultima mentio
eſt: pro iactura ſalutis nulla cunctatio. Niſi quod ſublime
eſt, hoc ſalutare dicamus: & quod gloriam redolet, id iu-
ſtum. Ita omne humile probro ducitur inter palatinos,
ut faciliꝰ qui eſſe, quàm qui apparere humilis uelit, inue-
nias. Timor dñi ſimplicitas reputatur: ne dicam fatuitas.
Virum circunſpectũ & amicũ propriæ conſcientiæ calũ-
niatur hypocritam. Porrò amatorem quietis, & ſibi inter
dũ uacãtẽ: inutilẽ dicũt. Quid ergo tu? Euigilaſne adhuc
ad iſtos qui circũdederunt te laqueis mortis? Quæſo ſu-

ſtine pauliſper, & ſupporta me. Imo da ueniam: non tam
temere quàm timide hæc loquẽti. Aemulor te æmulatiõe
bona: & utinam quàm uehemẽti, tam utili. Scio ubi habi- Ezech. 2.
tas: icreduli & ſubuerſores ſunt tecũ. Lupi, nõ oues ſunt:
talium tñ tu paſtor. Vtilis conſideratio: qua fortè inuene-
ris quõ ſi fieri poſſit conuertas eos: ne ipſi ſubuertant te.
Quid diffidimus poſſe reuerti in oues: è quibus uerti in
lupos potuerunt? Hic hic non parco tibi: ut parcat deus.
Paſtorẽ te populo huic certè aut nega: aut exhibe. Non
negabis: ne cuius ſedẽ tenes, te neget hæredẽ. Petrus hic
eſt: qui neſcitur proceſſiſſe aliquãdo uel gemmis ornatus
uel ſericis, nõ tectus auro, nõ uectus equo albo, nec ſtipa-
tus milite, nec circũſtrepẽtibus ſeptꝰ miniſtris. Abſꝗ his
tñ credidit ſatis poſſe impleri ſalutare mandatũ: Si amas Ioan. 21.
me, paſce oues meas. In his ſucceſſiſti nõ Petro, ſed Cõſtã
tino. Conſulo toleranda pro tempore: nõ affectanda pro
debito. Ad ea te potius incito, quoꝝ te ſcio debitorẽ. Etſi
purpuratus: etſi deauratus incedens: nõ eſt tñ quod hor-
reas operã curamue paſtoralẽ paſtoris hæres: non eſt qđ
erubeſcas euangeliũ. Quanquã ſi nolẽs euangelizes inter
apoſtolos quidẽ: etiã gloria eſt tibi. Euãgelizare, paſcere
eſt. Fac opus euãgeliſtæ: & paſtoris opus impleſti. Draco
nes inquis me mones paſcere: & ſcorpiones, nõ oues. Pro
pter hoc inquam magis aggredere eos: ſed uerbo, nõ fer-
ro. Quid tu denuo uſurpare gladium tentes, quem ſemel
iuſſus es ponere in uaginam? Quem tñ q tuũ negat, non
ſatis mihi uidetur attẽdere uerbum dñi dicẽtis ſic: Cõuert Ioan. 18.
te gladium tuũ in uaginã. Tuus ergo & ipſe: tuo forſitan
nutu, etſi non tua manu euaginandus. Alioquin ſi nullo
modo ad te pertineret & is, dicentibꝰ apoſtolis, Ecce gla
dij duo hic: non reſpondiſſet dñs, Satis eſt: ſed, nimis eſt. Luce. 22.
Vterꝗ ergo eccleſiæ, & ſpiritalis ſcilicet gladius & mate-
rialis: ſed his quidem pro eccleſia: ille uerò & ab eccleſia
exercendus eſt. Ille ſacerdotis, is militis manu: ſed ſanè ad
nutum ſacerdotis, & iuſſum imperatoris. Et de hoc aliàs.
Nunc uerò arripe illũ qui tibi ad feriendũ creditus eſt, &
uulnera ad ſalutẽ: ſi nõ oẽs: ſi non uel multos: certè quos
poſſis. Nõ ſum inquis melior quàm patres mei. Quẽ illo-
rũ domꝰ exaſperans, nõ dico audiuit, ſed nõ irriſit? Ideo
tu inſiſte magis: ſi fortè audiant & quieſcant, inſiſte & reſi-
ſtentibus. Dicendo hæc: fortè nimius dicar. Num noſtra
illa uox, Inſta opportune importune. Hunc (ſi audes) ni- 2. Tim. 4.
mium appellato. Prophetæ pꝛcipitur, Clama, ne ceſſes. Ad Eſaie. 58.
quos niſi ad ſceleratos & peccatores? Annuncia, inquit, Ibidem.
populo meo ſcelera eorũ: & domui Iacob peccata eorũ.
Prudẽter aduerte & ſceleratos perhiberi, & populũ dñi.
Puta de his idem. Et ſi ſcelerati, & ſi iniq: uide ne audias:
Quod uni ex his meis non feciſti, nec mihi feciſti. Fateor Matt. 25.
populũ iſtũ extitiſſe uſꝗ adhuc dura fronte: & indomito
corde: ſed utrũ etiã indomabili, neſcio unde liquido ſcire
poſſis. Põt fore quod necdum fuit. Si diffidis tu: ſed apud Luce. 1.
deũ nõ erit impoſſibile omne uerbũ. Si dura fronte ſunt:
durato & tu ecõtra tuã. Nil tam durũ quod duriori non
cedat. Dñs ad prophetã: Dedi frontẽ tuã duriorẽ frõtibꝰ Ezech. 3.
eoꝝ. Vnũ eſt quod te abſoluit, ſi egiſti cum populo illo ut
poſſis dicere: Popule meꝰ quid tibi debui facere & nõ fe-
ci: Si ſic feciſti, nec profeciſti: eſt demũ qđ facias & qđ di-
cas: Exi de hur Chaldæorũ: & dicito quia oportet me & Luce. 4.
alijs ciuitatibꝰ euãgelizare. Puto nec pœnitebit exilij: or-
be pro urbe cõmutato. ¶ Veniamus ad collaterales & co-
adiutores tuos. Hi ſeduli tibi: hi intimi ſunt. Quãobrẽ ſi
boni ſunt, tibi potiſſimũ ſunt: ſi mali, æque plꝰ tibi. Ne te
dixeris ſanũ, dolentẽ latera: hoc eſt ne te dixeris bonũ, ma
lis innitentẽ. Aut ſi bonꝰ ſis: bonitas tui ſolius quẽ fructũ
afferre poteſt? Sicut in ſuperiore libro dixiſſe me memini.
Quid inquã emolumẽti affert eccleſijs dei tua unius ho-
minis iuſtitia, ubi ſententia præualet aliter affectorum?
Sed uectuta tibi tua bonitas obſeſſa malis: non magis
quàm ſanitas uicino ſerpẽte. Nõ eſt quo te ſubducas ma-
lo inteſtino. Et è regione bonũ domeſticum eò amplius,
quò ſæpius iuuat. Sed ſiue leuent, ſiue grauent: cui rectius
imputandum

imputandum quàm tibi: q tales aut elegiſti, aut admiſiſti?
Non de oĩbus dico: nã ſunt quos non elegiſti: ſed ipſi te.
At poteſtatẽ nõ habẽt: niſi quam tu eis aut tribueris, aut
permiſeris. Ad idem ergo reuertimur. Tibi imputa quic-
qd patieris ab eo q ſine te põt facere nihil. His exceptis:
decætero nõ incõſiderate (ut uides) eligẽdi quiq̃ ſeu col
ligẽdi ſunt in opus miniſterij huius. Tuum eſt undecũq̃
Nume. 11. euocare & aſciſcere tibi (exemplo Moyſi) ſenes non iuue
nes: ſed ſenes non tam ætate quàm moribus: quos tu no-
ſti quia ſenes populi ſunt. ¶ An non eligẽdi de toto orbe
orbẽ iudicaturi? Sanè huic negocio nõ ſe ingerat rogãs.
Cõſilio: nõ prece agẽdũ eſt. Sunt quæ neceſſario à nobis
rogãtiũ aut extorquet iportunitas: aut neceſſitas meret.
At iſtud in his quæ noſtra ſunt. Vbi autem nõ licet quod
uolo facere, quis locus roganti? Niſi fortè qui me rogat,
hic rogat ut quod uult hoc liceat mihi: & nõ magis ut ue
lim. Alius pro alio: alius fortè & pro ſe rogat: Pro quo ro
garis, ſit ſuſpectus. Qui ipſe rogat pro ſe: iam iudicatus
eſt. Nec intereſt, per ſe an per alium quis roget. Clericum
curiam frequentantem qui nõ ſit de curia, ad idem noris
pertinere ambientium genus. Adulantem & ad placitum
cuiuſque loquentem, unum de rogantibus puta, etiam ſi
nihil rogauerit. Scorpioni nõ eſt in facie quod formides:
ſed pungit à cauda. Si aũ talium blanditias cor tuum (ut
Ioan. 2. aſſolet) moliri ſenſeris: memineris ſcriptũ: Omnis homo
primum bonũ uinũ ponit: cum autem inebriati fuerint,
tunc id quod deterius eſt. ¶ Pari põdere æſtimaueris eius
humilitatẽ qui timet, & eius qui ſperat. Viri callidi & do
loſi propriũ eſſe ſolet tunc prætendere humilitatem, cum
Eccli. 19. aliquid obtinere uoluerit. De qualib9 dicit ſcriptura: Eſt
qui ſe humiliat nequiter: & interiora eius plena ſunt do-
lo. De uobis ipſis ſume ſentẽtiæ huius euidens ac familia-
re exẽplum. Quantos quos ſupplices admiſiſtis, poſtmo-
dum ſuſtinuiſtis graues, inſolentes, contumaces, rebel-
les? Quod quidẽ interius malum tegunt principia, poſte-
Nota. riora produnt. ¶ Verboſulum adoleſcentem, & ſtudentem
eloquentiæ, cũ ſapiẽtiæ ſit inanis: nõ aliud quàm iuſtitiæ
hoſtem reputes. Pro huiuſmodi falſis fratribus dicit tibi
1. Tim. 5. magiſter: Manus cito nemini impoſueris. Excluſo itaque
uniuerſo hic peſtilẽti genere hominũ: curæ tibi maximæ
ſit introducere tales quos poſtmodum introduxiſſe non
pœniteat. Turpe eſt tibi ſæpius retractare quod feceris:
& iudicium tuũ frequẽter periclitari nõ decet. Diligẽter
proinde omne quod faciendum erit, tracta apud te, & cũ
his qui te diligũt. Tracta autẽ ante factũ, quia poſt factum
Eccli. 32. ſera retractatio eſt. Sapiẽtis cõſiliũ eſt: Oĩa fac cũ cõſilio,
& poſt factũ non pœnitebis. Et hoc tibi perſuade, qui ad-
mittendi ſunt, difficile in curia poſſe probari: & ideo ſi fie
ri poteſt: uiros probatos oportere deligi, non probãdos.
Nos in monaſterijs omnes recipimus, ſpe meliorãdi. ¶ At
curia bonos facilius recipere magis quàm facere conſue-
uit. Quòd ſi plures in ea defeciſſe bonos, quàm malos ꝓ-
feciſſe probauimus: quærendi ſanè quibus nec defectus
timeatur, nec profectus optetur: utpote iam ꝑfectis. Itaq̃
non uolentes neq̃ currentes aſſumito, ſed cunctantes: ſed
Lucæ. 14. renuentes. Etiam coge illos & compelle intrare. In talib9
ut opinor requieſcet ſpiritus tuus: q nõ ſint attritæ fron-
tis: ſed uerecundi, ſed timorati: qui præter dñm timeant
nihil, nihil ſperent niſi à deo. Qui aduentantium non ma-
nus attendant: ſed neceſſitates. Qui ſtent uiriliter pro af-
flictis, & iudicent in æqtate pro mãſuetis terræ. Qui ſint
compoſiti ad mores, probati ad ſanctimoniam, parati ad
obedientiã, manſueti ad patiẽtiã: ſubiecti ad diſciplinam,
rigidi ad cenſurã: catholici ad fidẽ, fideles ad diſpenſatio
nẽ: cõcordes ad pacẽ, cõformes ad unitatẽ. Qui ſint in iu
dicio recti, in cõſilio prouidi, in iubendo diſcreti, in diſpo
nendo induſtrij, in agendo ſtrenui, in loquendo modeſti,
in aduerſitate ſecuri, in ꝓſperitate deuoti, in zelo ſobrij,
in miſericordia nõ remiſſi, in ocio non ocioſi, in hoſpitio
nõ diſſoluti, in cõuiuio nõ effuſi, in cura rei familiaris nõ
anxij, alienæ nõ cupidi, ſuæ nõ prodigi: ubiq̃ & in omni
bus circumſpecti. Qui legatione pro Chriſto fungi quo-
ties opus erit nec iuſſi renuant: nec nõ iuſſi affectent. Qui
quod uerecunde excuſant, obſtinatius nõ recuſent. Qui
miſſi poſt aurum non eant: ſed Chriſtum ſequantur. Qui Phil. 4.
quæſtum legationem non æſtiment: nec requirãt datum,
ſed fructum. Qui regibus Ioannem exhibeant, Aegyptijs
Moyſen, fornicãtib9 Phinees, Heliã idololatris, Heliſæũ
auaris, Petrum mentientibus, Paulum blaſphemantibus,
negociantib9 Xp̃m. Qui uulgus nõ ſpernãt, ſed doceãt:
diuites non palpent, ſed terreãt: pauperes nõ grauẽt, ſed
foueãt: minas principũ non paueant, ſed contẽnant. Qui
non cum turba intrẽt, nec cũ ira exeãt: qui eccl̃as nõ ſpo
lient, ſed emẽdent. Qui marſupia non exhauriant: ſed cor
da reficiant, & crimina corrigant, famæ ꝓuideãt ſuæ, nec
inuideant alienæ. Qui orandi ſtudiũ gerant, & uſum ha-
beãt: ac de omni re oratiõi plus fidãt, quàm ſuæ induſtriæ
uel labori. Quorũ ingreſſus pacificus, nõ moleſt9 exitus
ſit. Quorũ ſermo ædificatio: quorũ uita iuſtitia: quorum
præſentia grata: quorũ memoria in benedictione. Qui ſe
amabiles præbeãt, non uerbo, ſed opere: reuerẽdos exhi-
beant, ſed actu non faſtu. Qui humiles cum humilibus, &
cũ innocẽtibus innocentes: duros dure redarguãt, mali-
gnantes coerceant: reddãt retributionem ſuperbis. Qui
non de dote uiduæ, & patrimonio crucifixi ſe uel ſuos di-
tare feſtinent: gratis dantes quod gratis acceperunt: gra Matt. 10.
tis facientes iudicium iniuriam patiẽtibus, uindictam in Pſal. 145.
nationibus, increpationes in populis. Qui de tuo deniq̃
ſpiritu illorũ inſtar ſeptuaginta Moyſi accepiſſe cernan-
tur: per quẽ ſiue abſentes: ſiue præſentes, contendant pla-
cere tibi: placere deo. Qui ad te redeant fatigati quidem,
ſed non ſuffarcinati. Simul & gloriantes nõ quòd curioſa
ſeu precioſa quæq̃ terrarum attulerint: ſed ꝙ reliquerint
pacem regnis, legem barbaris, quietem monaſterijs, eccle
ſijs ordinem, clericis diſciplinã, deo populum acceptabi-
lem, ſectatorem bonorum operum. ¶ Dignum nũc ad me-
dium uenire factum dulcis memoriæ Martini noſtri. No-
ſti hoc: ſed an memineris ignoro. Is cardinalis presbyter,
functus aliquando legatiõe in Dacia, tam pauper remea-
uit, ut penè expenſis & equis deficiẽtibus, uix perueniret
Florẽtiã. Ibi epiſcopus loci donauit ei equum quo Piſas
uſq̃ ubi eramus tunc peruectus eſt. Poſtridie credo ſecu-
tus epiſcopus (erat enim illi cauſa cũ aduerſario, & agen-
di aderat dies) cœpit requirere ſuffragia amicoꝝ. Cumq̃
per ſingulos ſollicitaretur, uentum eſt ad Martinum. Fi
ducia erat maior in illo, qui non poſſet immemor eſſe re-
cẽtis beneficij. Tum martinus: Decepiſti me (inquit) ne-
ſciebam tibi imminere negocium. Tolle equum tuum: ec-
ce in ſtabulo eſt. Et hora eadem reſignauit illi. Quid dicis
mi Eugeni? Nõnne alterius ſeculi res eſt, rediſſe legatum
de terra auri ſine auro, tranſiſſe per terram argenti, & ar-
gentum neſciſſe: donum inſuper quod poterat eſſe ſuſpe-
ctum, ilico reieciſſe? Sed ô mihi locũ ſuauem ubi incidit
occaſio memorãdi & nominandi, ſuauiſſimi odoris uirũ,
epiſcopũ loquor Gaufridum Carnotenſem, qui legatio-
nẽ in partibus Aquitaniæ proprijs ſumptib9 ſtrenue ad-
miniſtrauit, idq̃ annos plures. Rem loquor quam uidi
ipſe. Eram cum eo in terra illa, cum à quodam presbytero
præſentatus illi eſt piſcis quẽ uulgo uocant ſturgionem.
Percunctatus legatus quanti uænierit, nõ accipio inquit
niſi receperis precium: & reſignauit ſolidos quinq̃ inuito
& uerecundo. Item cum eſſemus in quodam oppido, do-
mina illius oppidi obtulit ei pro deuotione cum manu-
tergio duas uel tres paropſides pulchras, ligneas tamen.
Quas aliquandiu intuens homo ſcrupuloſæ cõſcientiæ,
laudauit eas: ſed nõ acquieuit accipere. Quãdo argẽteas
recepiſſet, qui ligneas refutauit? Non fuerũt qui poſſent
legato dicere, Ditauim9 Abraham. Ipſe uerò cũ Samue-
le libere concionabatur ad omnes, Loquimini de me co- 1. Reg. 12.
ram dño, & corã Chriſto eius, utrum bouem cuiuſquam
tulerim aut aſinũ, ſi quempiã calumniatus ſum, ſi oppreſſi
aliquẽ, ſi de manu cuiuſquã munus accepi, & contẽnam

illud hodie,nobiſcꝗ reſtituam.O ſi taliũ daretur uirorum
copia,quales perſtrinximus nunc?Quid te felicius,quid
illo iucundius ſeculo? Nõne ſecunda ab æternitate illo
rum tibi temporum beatitudo uideretur,cum te quaqua
uerſum procedens, ſtipatum uideres tam inclyto agmine
beatorũ? Si te noui,hæres , & altũ trahens ſpiritũ tecum
loqueris.Putas fore poſſe quod dicitur?Putas hic ſumus
quouſꝗ hæc fiant? Quis det uiuere,ut uidere cõtingat?
O ſi uiderẽ in uita mea eccleſiam dei talibus innixam co-
lumnis.O ſi domini mei ſponſam cernerem tantæ cõmiſ-
ſam fidei,tantæ creditã puritati. Quid me beatius, quid-
ue ſecurius,cum eiuſmodi circa me uitæ meæ & cuſtodes
ſpectarem,ſimul & teſtes? Quibus omnia mea ſecreta ſe-
cure committerem: communicarem conſilia : quibus me
totum refunderem tanquã alteri mihi.Qui ſi uellẽ aliqua-
tenus deuiare,non ſinerent: frenarent præcipitẽ : dormi-
tantẽ excitarent. Quorũ me reuerentia & libertas extol-
lentem reprimeret,excedentem corrigeret. Quorum me
conſtantia & fortitudo nutantẽ firmaret:erigeret diffidẽ-
tem.Quorũ me fides & ſanctitas, ad quæꝗ ſctã, ad quæꝗ
honeſta,ad quæꝗ pudica,ad quæꝗ amabilia & bonæ fa-
mæ prouocaret. Et nũc reduc oculos mi Eugeni ad eum
qui nũc eſt curiæ ſiue eccleſiæ ſtatũ , & ſtudia prælatorũ,
eorũ præſertimq ſunt in circuitu tuo. Sed de his hactenus
ego.Palpaui:non fodi parietem.Tibi licet fodere & uide-
re,utpote prophetæ filio. Mihi progredi nõ eſt fas. Vnũ
dico quod in facie eſt. Ridicule miniſtri ueſtri, & ueſtris
ſe cum presbyteris anteferre conantur.Non hoc ratio ha
bet:nõ antiquitas habuit:non conſentit authoritas.Et ſi
de ſua conſuetudine calũnia ſtruitur: melius profectò illa
quàm ſummus ordo contẽnitur. Friuolũ tamen ſatis un-
de maxime obtinere id uolunt, Nos ſumus inquiunt qui
in omni celebritate domino papæ coniunctiores aſſiti-
mus:ſedenti propiores aſſidemus:priores ſequimur pro-
cedentem.Hoc totum nõ dignitatis priuilegiũ:ſed ſeduli
tatis debitum eſt:diaconi nomen ſolenni ipſa adminiſtra-
tione interpretans.Deniꝗ presbyteris ordinata confeſ-
ſione ambientibus maieſtatem,uos ad pedes ſedetis.Pro-
piores aſſiſtitis, ut habeat paratiores. In euangeliis legi-
Lucæ.22. mus: quia facta eſt contẽtio inter diſcipulos,quis eorum
uideretur eſſe maior. Beatus eſſes ſi ſic circa te cætera tene-
rẽtur. ¶Tædet iam curiæ:exeundum palatio:domi expe-
ctant nos,Hi non modo circa: ſed quodammodo intra te
ſunt.Nõ eſt ſupuacua cõſideratio qua intẽdis diſponere
domui tuæ: puidere his q̃ i ſinu tuo & i gremio tuo ſunt.
1.Tim.3. Ego dico & neceſſaria.Paulũ audi:Si qs domui ſuæ p̃eſſe
neſcit:quomodo eccleſiæ dei diligentiam habebit? Item
1.Tim.5. ſi quis ſuorum & maxime domeſticorũ curã non habet:fi
dem negauit,& eſt infideli deterior.Et hæc dicens: nõ te
moneo ſummis occupatum intendere infimis,& quaſi mi
nutum fieri:in minimis impendere quod maximis debes.
Matt.6. Quid te intricas unde te eripuit deus?Hæc inquit omnia
adiicientur uobis.Verũtñ & hæc oportet facere: & illa nõ
omittere At illa per te agens,per te etiam oportet proui-
deas qui pro te de his prouideant.Nam ſi unus ẽ ſeruis p
ſe non ſufficit ſimul & cuſtodiæ iumentorũ, & curæ men-
ſarum: tu per te quomodo intẽdere ualeas,& tuæ domui
Baruc.3. & domini pariter,de qua ſcriptum eſt:O Iſrael quàm ma-
gna eſt domus domini? Vacuum prorſus à ſolicitudine re
rum minorũ & uilium oportet eſſe animum tam magnis
& tam multis intẽtum rebus.Oportet liberũ:quem nulla
ſibi uendicet uiolẽta occupatio.Oportet ingenuũ:quem
nulla deorſum trahat indigna affectio.Oportet rectũ:quẽ
nulla ſeorſum auertat ſiniſtra intentio. Oportet cautum:
quem nulla ſubeat furtiua ſuſpicio.Oportet uigilẽ:quem
nulla à ſeſe abducat peregrina & curioſa cogitatio.Opor
tet firmum : quem nulla concutiat repentina turbatio.
Oportet inuictum:quem nulla fatiget uel continua tribu
latio.Oportet amplum:quem nulla coarctet rei tempora-
lis amiſſio.His te non dubites & bonis priuandum,& fe-
riendum malis : ſi animum diuidens , & dei rebus & tuis
pariter reculis uolueris impartiri. Procurãdus quem im-
plices:qui pro te molat.Pro te dico:nõ tecum. Quædam
per temet facies:quædam per te & alios ſimul: quædã per
alios & abſque te.Quis ſapiens & intelliget hæc?Non eſt
quod inter iſta dormitet conſideratio tua.Ego uerò agẽ-
da domus tuæ,ſub eo genere quod nouiſſimum poſui,lo
canda cenſuerim.Per alium,ut dixi,illa facies. At is ſi fide
lis non fuerit:fraudabit.Si non fuerit prudens:fraudabi-
tur.Quærendus proinde fidelis & prudens:quem conſti Mat.24.
tuas ſupra familiam tuam. Adhuc inutilis eſt ſi tertiũ de-
eſt.Quæris quid hoc?Authoritas.Quid enim prodeſt ei
uelle & ſcire quoque diſponere prout neceſſe eſt : ſi quod
ſcit & uult,nõ poteſt?Danda ergo facultas agendi pro li
bitu.Si in præiudiciũ rationis putas hoc fieri : memento
fidelem,qui agere nihilominus pro ratione uolet:attẽde
prudentem,qui agere nihilominus pro ratione ſciat.Sed
fidelis ſolerſꝗ uoluntas tunc proderit , cũ ei affatim ſup-
petet unde tota facilitate mancipetur effectui : cunctis ſi-
ne cunctatione parentibus.Subdendi igitur omnes. Nul
lum patiatur contradictorem. Nemo qui dicat , cur feci-
ſti ſic? Poteſtatem habeat excludere & admittere quos
uoluerit:mutare miniſtros:transferre miniſteria ad quos
& quando uoluerit.Ita timori ſit oibus, ut ſit & utilitati.
Præſit omnibus,ut omnibus proſit,& de omnibus.Clan-
deſtinas & ſuſurratas delationes non recipias aduerſus
eum:magis detractiones cenſueris. Et hanc uelim gene-
ralem tibi conſtituas,regulam : ut omnem qui palàm ue-
retur dicere quod in aure locutus eſt,ſuſpectum habeas.
Quòd ſi te iudicante dicendum coràm ille renuerit: dela-
torem iudices:non accuſatorem. Itaꝗ unus omnibus fa-
cienda iniungat,& uni omnes reſpõdeant. Tu illi habeas
fidem,uacans tibi & eccleſiæ dei. Si quominus aut fide-
lis inueniatur aut prudens:fideli potius committendum.
Sanè ẽ duobus tutius hoc. Quanquam ſi idoneus non re
peritur:minus fidelem ſuſtinere potius conſulo : quàm te
immergere labyrinto huic.Memento ſaluatorem Iudam Ioan.12.
œconomum habuiſſe.¶Quid epiſcopo turpius quàm in
cumbere ſupellectili , & ſubſtantiolæ ſuæ ſcrutari omnia,
ſciſcitari de ſingulis , morderi ſuſpicionibus , moueri ad
quæꝗ perdita uel neglecta? Ad uerecundiam dico quo-
rundam eiuſmodi ſcrutantium quotidie omnem ſubſtan-
tiam ſuam,numerantium ſingula,de minutis & quadran-
tibus exigentium rationem.Non ita ille Aegyptius:qui Gẽñ.39.
Ioſeph omnibus traditis ignorabat quid haberet in do-
mo ſua.Erubeſcat chriſtianus, chriſtiano ſua nõ credens.
Homo ſine fide, fidem tamen habuit ſeruo : ſuper omnia Ibidem.
bona ſua cõſtituẽs eum. Et hic erat alienigena. Mira res.
Satis ſuperꝗ epiſcopi ad manum habent quibus animas
credant : & cui ſuas committant facultatulas , non inue-
niunt.Optimi uidelicet æſtimatores rerum:qui magnam
de minimis,paruam aut nullam de maximis curã gerant.
Sed ut liquido datur intelligi: patientius ferimus Chriſti
iacturam,quàm noſtram.Quotidianas expẽſas quotidia-
no reciprocamus ſcrutinio: & continua dominici gregis
detrimenta neſcimus.De precio eſcarum , & numero pa-
num , cũ miniſtris quotidiana diſcuſſio eſt: rara admodũ
cũ presbyteris celebratur collatio de peccatis populorũ.
Cadit aſina : & eſt qui ſubleuet eam:perit anima , & ne-
mo qui reputet. Nec mirum : cum nec noſtros quidem
aſſiduos ſentiamus defectus.Nõnne ad ſingulas ſupputa-
tiones iſtas iraſcimur,urimur, anxiamur? Quàm tolera-
bilius rerum quàm mentium ſuſtineremus iacturã? Qua-
re inquit non magis fraudẽ patimini? Quæſo tu qui alios 1.Cor.6.
doces,doce teipſum, ſi tamen iam non docuiſti , pluris te
habere quàm tua. Tranſitoria iſta quæ ſtare tibi nullo pa-
cto queunt,fac ut à te tranſeant,nõ per te.Riuus quà fluit Nota.
cauat terram:ſic diſcurſus temporalium conſcientiam ro-
dit. Si poteſt torrens in agros excurrere ſine læſione ſa-
torum,& tu te iſta ſine uulnere mentis poſſe tractare con-
fidito.Omnimodis conſulo ſtudeas auertere à te concur-
ſum horum, Multa neſcias:plurima diſſimules:nonnulla
obliuiſcaris.

obliuiſcaris. Sunt tamen quæ ignorare te nolim, mores
quorūq; & ſtudia. Non oportet ut uitia domus tuæ ulti-
mus ſcias: quod quamplurimis nouimus cōtigiſſe. Qua-
propter (ut dixi) aliꝰ alia diſpēſet: de diſciplina tu ꝓuide.
Illud nemini credas, ſi inſolētior corā te uel ſermo ſonue-
rit, uel habitus apparuerit: manus tua ſuper eiuſmodi, tu
ulciſcere iniuriā tuā. ¶ Impunitas auſum parit, auſus exceſ
ſum. Domū epī decet ſanctitudo, decet modeſtia, decet ho
neſtas, horū diſciplina cuſtos. Sacerdotes domeſtici, aut
cæteris honeſtiores, aut fabulæ oībus ſunt. In uultu, in ha
bitu in inceſſu, illorum qui circa te ſunt, nihil reſidere im-
pudicum, niſi indecēs patiaris. Diſcant à te coepiſcopi tui
comatulos pueros & comptos adoleſcentes, ſecū non ha-
bere. ¶ Certè inter mitratos diſcurrere calamiſtratos non
Eccle.7. decet. Et memēto quod ſapiēs ammonet: Filiæ tibi ſunt:
noli faciē tuā hilarē ad eas oſtēdere. Nec auſteritatem tñ
ſuadeo tibi: ſed grauitatem. Illa infirmiores fugat, hæc re-
primit leuiores. Illa ſi adſit, odibilē: hæc ſi deſit, cōtempti-
bilē reddit: in oībus tamen modus melior. Ego nec ſeue-
rius uelim nec diſſolutius. Quid hac mediocritate gratiꝰ,
ut nō de ſeueritate ſis oneri, nec de familiaritate contem-
ptui? In palatio papam, domi te patremfamilias exhibe.
Amēt te domeſtici tui: ſi nō, facito ut timeant. ¶ Vtilis ſem
per cuſtodia oris, quæ tamen affabilitatis gratiam non ex
cludat. Ergo ubiq; frenanda lingua præceps: maxime ſūt
in conuiuio. Ille conuenientior habitus, ſi tu actu quidē
ſeuerus ſis, uultu ſerenus, uerbo ſerius. ¶ Capellani & qui
tecum iugiter diuinis interſunt officijs: nō ſint ſine hono-
re. Tuum eſt tales tibi prouidere, qui digni ſunt. Seruiat
eis ab oībus tanquam tibi. Neceſſaria de manu tua acci-
piant. His cōtenti ſint quæ tu prouideris illis: tu uide ne
4.Reg.5. egeant. Super hoc quem forte ab aduentantibus petere
deprehendes: iudica giezitam. Id de hoſtiarijs, id de cæte
ris officialibus decernendum. Verum hoc ex abundanti:
nam formā iſtā iam olim à te poſitam recordamur. Quid
tuo dignius apoſtolatu? Quid ſalubrius ad cōſcientiam,
Eſaie.33. honeſtius ad famā, utilius ad exemplū? Optimus canon
qui proijcit auaritiā ex calumnia, & manū à conſcientia tā-
tum. Libet iam & hunc claudere librum: ſed in calce ali-
qua uelim uel ante dicta quaſi epilogando repetere, uel ad
dere prætermiſſa. Conſideres ante omnia ſanctam Roma-
nam eccleſiā, cui deo authore præes, eccleſiarū matrē eſſe,
nō dominā: te uerò nō dñm epiſcoporū, ſed unū ex ipſis,
porrò fratrē diligentiū deum: & participē timētiū eum.
¶ De cætero oportere te eſſe cōſidera formā iuſtitiæ, ſan-
ctimoniæ ſpeculū, pietatis exēplar, aſſertorē ueritatis, fi-
dei defenſorē, doctorē gentiū, chriſtianorū ducē, amicum
ſpōſi, ſponſæ paranymphū, cleri ordinatorē, paſtorē ple-
biū, magiſtrū inſipientiū, refugiū oppreſſorū, pauperum
aduocatū, miſerorū ſpem, tutorē pupillorū, iudicē uidua
rū, oculū cæcorū, linguā mutorū, baculū ſenū, ultorē ſce-
lerū, malorū metū, bonorū gloriā, uirgā potentiū, malleū
tyrannorū, regū patrē, legū moderatorē, canonū diſpen-
ſatorē, ſal terræ, orbis lumē, ſacerdotē altiſſimi, uicarium
Chriſti, Chriſtū dñi, poſtremo deū Pharaonis. Intellige
Pſal.33. quæ dico. Dabit tibi dñs itellectū. Vbi malitiæ iuncta po
tentia eſt: aliquid tibi ſupra hoiem præſumendū. Vultus
tuus ſuper facientes mala. Timeat ſpiritū iræ tuæ, qui ho-
minē nō ueret, gladiū nō formidat. Timeat orationē, qui
ammonitionē contēpſit. Cui iraſceris tu, deum ſibi iratū
nō hoiem putet. Qui te nō audierit, auditurū deū, & con
tra ſe pauest. Quod reliquū eſt, de his quæ ſupra te ſunt,
incumbit iam diſputatio. Quam uno libro deo adiuuāte
ſoluere ſpero, & me pariter abſoluere promiſſione mea.

¶ *De conſideratione.* *Liber quintus.*

LIbri ſuperiores etſi de conſideratione inſcribā
tur: plurimum tñ habent actionis admixtum:
dum res aliquas nō conſiderādas tñ, ſed agen
das docent uel monent. Atqui in manibꝰ mo-
do eſt: ſola in cōſideratione uerſabitur. Quæ enim ſupra
ſunt (id quidem inſtat) actu non indigent, ſed inſpectu.
Non eſt quod in eis actites, quæ uno modo ſemper ſunt
& in æternū. Porrò aliqua & ab æterno. Et hoc uelim ſo-
lerter aduertas uir ſagaciſſime Eugeni: quia toties pere-
grinatur cōſideratio tua, quoties ab illis rebus ad iſta de
flectitur inferiora & uiſibilia: ſiue intuēda, ad notitiā: ſiue
appetēda ad uſum: ſiue pro officio diſponenda uel actitā-
da. Si tamen ita uerſatur in his ut per hæc illa requirat:
haud procul exulat. Sic conſiderare, repatriare eſt. Subli
mior iſte præſentium ac dignior uſus rerum: cum iuxta ſa
pientiam Pauli, inuiſibilia dei per ea quæ facta ſunt, intel- Roma.1.
lecta cōſpiciuntur. Sanè hac ſcala ciues nō egent, ſed exu
les. Quod uidit ipſe huius ſententiæ author, qui cum di-
ceret inuiſibilia per uiſibilia conſpici, ſignanter poſuit à
creatura mundi. Et uerè quid opus ſcalis tenenti iam ſo-
lium? Creatura cæli illa eſt: præſto habens per quod po-
tius iſta intueatur. Videt uerbū, & in uerbo facta per uer
bum. Nec opus habet ex his quæ facta ſunt, factoris noti-
tiam mendicare. Neq; enim ut uel ipſa nouerit, ad ipſa de
ſcendit, quæ ibi illa uidet ubi longe melius ſunt quàm in
ſeipſis. Vnde nec mediū requirit ad ea corporis ſenſum:
ſenſus ipſa ſibi, & ſeipſa ſentiens. Optimum uidendi genus,
ſi nullius egueris: ad omne quod noſſe libuerit, te conten
tus. Alioquin iuuari aliunde, obnoxiū fieri eſt: minusq; à
perfecto iſtud, & minus liberum. ¶ Quid quod & inferioribꝰ
eges? Nōnne præpoſterū hoc & indignū? Planè ſuperio-
rum quædā iniuria eſt, inferiorū operā deſiderare: à qua
iniuria nemo hoīm perfecte uindicabitur, niſi cum quiſq;
euaſerit in libertatem filiorum dei. Nēpe erunt hi omnes Ioan.6.
docibiles dei, & nulla interueniente creatura ſolo beati
deo. Repatriaſſe erit hoc: exiſſe de patria corporum in re-
gionem ſpirituū. Ipſa eſt deus noſter, maximus ſpiritus,
maxima māſio ſpirituū beatorum: & ne quid hic ſibi uſur
pet carnis ſenſus ſeu imaginatio, ueritas eſt, ſapientia eſt,
uirtus, æternitas, ſummū bonū. A quo interim abſumus:
& ubi ſumus, uallis eſt, & uallis lachrymarum, in qua ſen-
ſualitas regnat, & cōſideratio exulat. In qua libere quidē
& poteſtatiue ſe exerit ſenſus corporeus: ſed intricatus ca
ligat oculus ſpiritalis. Quid igitur mirum, ſi ope indige-
næ aduena indiget? Et felix ſecundum tempus uiator qui
ciuium beneficium, ſine quo tranſire non poteſt in obſe-
quium conuertere potuit: utens, non fruens: urgens, non
petens: exactor, nō ſupplex. ¶ Magnus ille qui uſum ſen- Actiua.
ſuum quaſdam ueluti ciuiū opes expēdere ſatagit, diſpen
ſando in ſuam & multorum ſalutem. Nec ille minor, qui Media.
hunc ſibi gradū ad illa inuiſibilia philoſophando conſti-
tuit, niſi & hoc dulcius, illud utilius: hoc felicius, illud for
tius eſſe conſtat. At omniū maximus, qui ſpreto ipſo uſu Contem-
rerum & ſenſuū, quantū quidē humanæ fragilitati fas eſt, platiua.
non aſcēſorijs gradibus, ſed inopinatis exceſſibꝰ auolare
interdum cōtemplādo ad illa ſublimia cōſueuit. Ad hoc
ultimū genꝰ illos pertinere reor exceſſus Pauli. Exceſſus,
nō aſcēſus. Nam raptū potius fuiſſe quàm aſcendiſſe ipſe 2.Cor.12.
ſe perhibet. Inde eſt quod dicebat: Siue mēte excedimus 2.Cor.5.
deo. Porrò hæc tria ita cōtingunt, cum cōſideratio etſi in
loco peregrinatiōis ſuæ: uirtutis ſtudio & adiutorio gra
tiæ facta ſuperior, ſenſualitatem aut premit ne inſoleſcat:
aut cogit ne euaget: aut fugit ne inquinet. In primo po-
tentior: in ſecūdo liberior: in tertio purior. Puritatis ſiqui-
dem & alacritatis pariter alis fit ille uolatꝰ. ¶ Vis tibi has
conſiderationis ſpecies proprijs diſtingui noībus? Dica-
camus ſi placet primam diſpenſatiuā: ſecundā æſtimatiuā:
tertiā ſpeculatiuā. Horū noīm rationes, diffinitiones de-
clarabunt. Diſpenſatiua eſt cōſideratio ſenſibus ſenſibili-
busq; rebus ordinate & ſocialiter utens ad promerendū
deum. Eſtimatiua eſt cōſideratio prudenter ac diligenter
quæq; ſcrutans & ponderans ad ueſtigandū deū. Specu-
latiua eſt cōſideratio ſe in ſe colligēs, & quantū diuinitus
adiuuatur, rebus humanis eximēs ad cōtemplandū deū.
Puto uigilāter aduertis aliarū hanc eſſe fructum: cæteras
ſi non referātur ad iſtam, quod dicuntur uideri poſſe, ſed
nō eſſe. Et prior quidē abſq; intuitu huius multa ſerit, &

nihil metit. Sequens uerò niſi ad iſtã ſe dirigat, uadit, ſed
nõ euadit. Ergo qđ prima optat: ſecunda odorat: tertia
guſtat. Ad quẽ tñ guſtũ perducũt & cæteræ, etſi tardius.
Niſi ꝙ prima laborioſius: ſecũda quietius peruenit. ¶ Di-
xiſti inquis ſatis qua aſcẽdat: etiã quo aſcẽdendũ dicere
habes. Falleris ſi id ſperas: ineffabile eſt. Tu me exiſtimas
1. Cor. 2. loqui quod oculus non uidit, nec auris audiuit, & in cor
Ibidem. hoĩs non aſcendit? Nobis inquit reuelauit deus per ſpiri
tum ſuum. Ergo quæ ſuprà ſunt, non uerbo docentur, ſed
ſpiritu reuelant. Verũ qđ ſermo nõ explicat, cõſideratio
quærat, oratio expectat, mereat uita, puritas aſſequatur.
Sanè eorum ammonitus quæ ſuprà ſunt; nõ te exiſtimes
mitti à me, ſuſpicere ſolẽ, lunam, ſtellas, non ipſum firma-
mentũ, non aquas quæ ſuper cælos ſunt. Iſta ſiquidẽ oĩa
etſi ſupra loco, p̃cio infra ſunt, & dignitate naturæ. Sunt
enim corpora. Tui portio ſpũs eſt: quo ſuperius quippiã
fruſtra quæris, qđ nõ ſit ſpiritꝰ. ¶ Porrò ſpiritus eſt deus:
ſunt & angeli ſancti, & hi ſupra te. Sed deus natura, ange-
li gratia ſuperiores ſunt. Vnũ ſiqdẽ tui & angeli optimũ,
ratio eſt. Deus uero non ſui aliquid optimũ habet, unum
optimũ totus. Is & qui cum eo ſunt beati ſpiritus: tribus
modis ueluti ujs totidem, noſtra ſunt conſideratione ue-
ſtigandi, opinione, fide, intellectu. Quorum intellectus ra
tioni innititur: fides authoritati: opinio ſola ueriſimilitu-
dine ſe tuetur. Habent illa duo certam ueritatẽ: ſed fides
clauſam & inuolutã: intelligentia nudã & manifeſtã. Cæ-
terum opinio certi nil habẽs, uerũ per ueriſimilia quærit
potius quàm apprehẽdit. Omnino in his cauẽda cõfuſio:
ne aut incertũ opinionis fides figat: aut qđ firmũ fixũq;
eſt fidei: opinio reuocet in quæſtionẽ. Et hoc ſciẽdũ, quia
opinio ſi habet aſſertionẽ, temeraria eſt: fides ſi habet hæ-
ſitationẽ, infirma eſt. Item intellectus ſi ſignata fidei tentet
irrumpere, reputatur effractor, ſcrutator maieſtatis. Mul
ti ſuã opinionẽ intellectũ putauerũt, & errauerũt. Et qdẽ
opinio poteſt putari intellectus: intellectus opinio nõ po
teſt. Vnde hoc accidit? Profectò quia hæc falli & fallere
poteſt: ille nõ poteſt. Aut ſi falli potuit, intellectꝰ nõ fuit,
ſed opinio. Verus nempe intellectus certã habet non mo-
do ueritatẽ, ſed notitiã ueritatis. Intellectus eſt, rei. Poſſu-
Fides Intellectus Opinio. mus ſingula hæc ita diffinire. Fides eſt uoluntaria quædã
& certa prælibatio necdũ propalatæ ueritatis. Intellectus
eſt rei cuiuſcũq; inuiſibilis certa & manifeſta notitia. Opi-
nio eſt quaſi ꝓ uero habere aliqd qđ falſum eſſe neſcias.
Ergo ut dixi, fides ambiguũ nõ habet: aut ſi habet, fides
non eſt, ſed opinio. Quid igit diſtat ab intellectu? Nempe
ꝙ etſi nõ habet incertũ nõ magis quàm intellectus: habet
tamen inuolutũ: quod nõ intellectus. Deniq; quod intel-
lexiſti, nõ eſt de eo quod ultra quæras: aut ſi eſt, nõ intel-
lexiſti. Nil aũt malumus ſcire, quàm quæ fide iam ſcimus.
Nil ſupererit ad beatitudinẽ, cũ quæ iã certa ſunt nobis,
erunt æque & nuda. ¶ His ita expeditis: age iam dirigat
conſideratio in eã quæ ſurſum eſt Hieruſalẽ mater noſtra:
ac totis tribꝰ memoratis ujs caute & uigilãter inueſtige-
mus inueſtigabilia: quatenꝰ tñ licet, uel magis quatenus
nobis donabit. Et primo quidẽ ciues ſpũs eſſe illic: poten
tes, glorioſos, beatos, diſtinctos in perſonas, diſpoſitos in
dignitates, ab initio ſtantes in ordine ſuo, perfectos in ge
nere ſuo, corpore æthereos, immortalitate perpetuos, im
paſſibiles, non creatos, ſed factos: id eſt gratia, non natu-
ra, mẽte puros, affectu benignos, religione pios, caſtimo-
nia integros, unanimitate indiuiduos, pace ſecuros, à deo
cõditos, diuinis laudibꝰ & obſequijs deditos. Hæc oĩa le
gẽdo cõperimꝰ, fide tenemꝰ. Quãquã de corporibꝰ horũ
nõ modo unde ſint: ſed an aliquatenus ſint: hæret ſñia ali-
quorũ. Vnde ſi quis inter opinabilia magis id ponẽdum
cẽſuerit, nõ cõtendo. Porrò intellectu præditos, nõ fide,
nõ opinione, ſed intellectu capimus: qa nõ poſſint huius
expertes, & dei ſimul participes eſſe. Sunt & noĩa quædã
nota nobis ſiłr ex auditu, per quæ harũ beatitudinẽ (etiã
quæ nõ liqdò mortaliũ percepit auditus) officia, merita,
gradus, ordines, utcũq; à nobis conijci & diſcerni queũt.

Sedem quod ex auditu non eſt: iam nõ ex fide. Nam fides Rom. 10.
ex auditu. Itaq; opinando iſta dixerimꝰ. Ad qd enim cæle
ſtium noĩa innotuerunt: ſi ne opinari quidẽ ſalua fide ali-
quid licet, de rebus quarũ noĩa ſunt? Angeli, archangeli,
uirtutes, poteſtates, principatꝰ, dñationes, throni, cheru-
bim, ſeraphim: hæc noĩa. Quæ ſignificata eorũ? Nullane
inter illos ſpiritꝰ q ſimpliciter angeli, & eos qui archãgeli
nuncupant, diſtãtia? Quid ergo ſibi uult gradalis diſtin-
ctio hæc? Putemꝰ angelos dici (niſi tu cõuenientius aliqd Angeli.
cõſideraſti) qui ſinguli ſingulis hoĩbꝰ dati credunt: miſſi Heb. 1.
in miniſteriũ, ſm Pauli doctrinã, ꝓpter eos q hæreditatẽ
capiunt ſalutis. De quibꝰ ſaluator: Angeli eorũ ſemꝑ ui- Matt. 18.
dent faciem patris. Putemus his præeſſe archãgelos: qui Archangeli.
cõſcij myſteriorũ diuinorũ, nõ niſi ob præcipuas & maxi
mas cauſas mittunt. E quibus magnꝰ ille archãgelus Ga-
briel miſſus legit ad Mariam: ob cauſam utiq; qua maior
eſſe non potuit. Putemus ſuper iſtos uirtutes eſſe: quorũ Virtutes.
nutu uel opere ſigna & ꝓdigia in elemẽtis ſiue ex elemen-
tis facta apparẽt, ad cõmonitionẽ mortalium. Inde eſt for
taſſis ꝙ cũ in euãgelijs legas: Erũt ſigna in ſole & luna & Lucæ. 21.
ſtellis: paulò poſt habes: Nã uirtutes cælorũ mouebunt.
Hi nimirũ ſpũs, per quos ſigna fiunt. Putemus poteſtates Poteſtates.
ſuperiores iſtis: quarũ uirtute poteſtas tenebrarũ cõpri-
mitur: & coercet malignitas aeris huiꝰ, ne quãtũ uult no-
ceat, ne malignari niſi ut proſit poſſit. Putemus principa- Principatus.
tus his quoq; prælatos: quorũ moderamie & ſapiẽtia oĩs
in terris principatꝰ cõſtituit, regit, limitat, trãſfert, mutila
tur, mutat. Putemus dñationes adeò cunctis ſupereminere Dñationes.
præfatis ordinibus, ut reſpectu horũ cæteri uideant oẽs
adminiſtratorij ſpũs: & ad iſtos tanquam ad dños referri
regimina principatuum, tutamina poteſtatũ, operatiões
uirtutũ, reuelationes archãgelorũ, curã & ꝓuidẽtiã ange
lorũ. Putemus thronos alto etiã ab his euolaſſe receſſu, q Throni.
ex eo ꝙ ſedent, throni dicunt: & ex eo ſedẽt, ꝙ ſedet in eis
deus. Neq; eñ ſedere in eis qui nõ ſederẽt poſſet. Quæris
qd illã ſentiã ſeſſionẽ? Summã trãquillitatẽ, placidiſſimã
ſerenitatẽ, pacẽ quæ exuperat oẽm intellectũ. Talis eſt q
ſedet in thronis dñs ſabaoth, iudicãs oĩa cũ trãquillitate:
placidiſſimꝰ, ſereniſſimus, pacatiſſimus. Et tales ſibi cõſti-
tuit thronos ſimillimos ſibi. Putemꝰ cherubim, ex ipſo ſa- Cherubĩ.
pientiæ fonte ore altiſſimi, hauriẽtes & refundẽtes fluẽta
ſcientiæ, uniuerſis ciuibus ſuis. Et uide ne his ſit quẽ pro-
pheta loquebat, fluminis impetus lætificans ciuitatẽ dei. Pſal. 45.
Putemꝰ ſeraphim, ſpũs totos diuino igne ſuccẽſos, ſuccẽ- Seraphi.
dere uniuerſa, ut ſinguli ciues ſingulæ ſint lucernæ arden
tes, & lucẽtes. Ardentes charitate, lucẽtes cognitione. O
Eugeni quàm bonum eſt nos hic eſſe, quàm fore melius: ſi
qñ tñ toti ſequamur quo ex pte ꝓceſſimꝰ. Præcedimꝰ aio,
& ne ipſo qdẽ toto: ſed parte, & parte modica nimis. Affe
ctus iacẽt mole corporea prægrauati: & luto hærẽtibꝰ de
ſiderijs: ſola interim arida & tenuis cõſideratio præuolat.
Et tñ ex tãtillo quod iam dat, libet exclamare: Dñe dilexi Pſal. 25.
decorẽ domꝰ tuæ, & locũ habitationis gliæ tuæ. ¶ Quid
ſi totã ſe colligat aĩa, & reductis affectibꝰ è cũctis locis qbꝰ
captiui tenent, timẽdo quæ nõ oportet, amãdo quæ non
decet, dolẽdo uane, gaudẽdo uanius, cũ his incat tota li-
bertate uolatũ, pulſet cũ ĩpetu ſpũs, & in pinguedie gr̃æ
illabat? Nõnne cũ cœperit circuire lucidas manſiones &
ſinũ illũ etiã Abrahæ curioſius ꝑſcrutari, & ſub altari qđ-
cũq; illud eſt, martyrũ reuiſere aĩas, in prima ſtola ſcđam
patiẽtiſſime expectãtes: multo magis tũc inſtabit loquẽs
cũ ꝓpheta, Vnã petij à dño, hãc requirã: ut inhabitẽ in do Pſal. 26.
mo dñi oĩbus diebus uitæ meæ, ut uideã uoluntatẽ do-
mini, & uiſitẽ tẽplũ eius? ¶ Quidni ibi uideat cor dei? qđ-
ni ibi probetur quæ ſit uoluntas dei bona & beneplacẽs
& ꝑfecta? Bona in ſe, placẽs in effectibꝰ, bene placẽs fruen
tibus, perfecta ꝑfectis & nihil ultra quærẽtibꝰ. Patẽt uiſce
ra miæ, patẽt cogitationes pacis, diuitiæ ſalutis, myſteria
bonæ uolũtatis, benignitatis arcana: quæ clauſa morta-
libus etiam ipſis electis ſuſpecta ſunt. Id quidem ſalubri-
ter, ne deſinant timere, dum needum digne amare idonei
inueniuntur

inueniũtur. Cernere eſt in his qui ſeraphim appellantur,
quomodo amet qui unde amet non habet, ſed eſt, & qui
nihil horũ quæ fecerit odit: quos ſaluandos fecit, quõ fo-
ueat, quõ prouehat, quõ amplexet, quõ delicta electæ iu-
uentutis & paleas ignorantiarũ eius ignis ille cõſumens,
ipſam ſibi purgatiſſimã, & ſuo amore digniſſimã reddat.
Cernere eſt in cherubim (q plenitudo ſciẽtiæ dicit) deũ
ſcientiarũ dñm eſſe: qui ſolus ſolam neſciat ignorãtiã: qui
Ioan.1. totus ſit lux: & tenebræ in eo nõ ſint ullæ: totꝰ ſit oculus,
& qui minime aliq̃n fallit, quia minime claudit: qui extra
ſe non quærat lumẽ cui admoueat ut uideat: ipſe q uidet,
ipſe unde uidet. Cernere eſt in thronis quàm nõ ſuſpectꝰ
omĩ innocẽtiæ iudex ſedeat in his: qui circũuenire nolit,
circũueniri nõ poſſit: q̃ppe q ſit amãs & uidẽs. Nec uacat
Pſal.16. ſeſſio: trãquillitatis inſigne eſt. De uultu tali iudiciũ meũ
prodeat opto: cui inſit amor, error abſit, abſit & perturba-
tio. ¶ Cernere eſt in dñationibus quantæ ſit dñs maieſta-
tis, cuius nutu imperiũ cõſtat: & imperio uniuerſitas atq;
æternitas termini ſunt. Cernere eſt in principatibus prin-
cipiũ, ex quo oĩa, & quõ à cardine oſtium: ſic ab ipſo regi
uniuerſitatẽ. Cernere eſt in poteſtatibꝰ quàm poteſtatiue
idẽ princeps quos regit ꝓtegit: cõtrarias poteſtates arcẽs
& ꝓpulſans. Cernere eſt in uirtutibꝰ unã ubiq; æqualiter
præſto eſſe uirtutẽ, per quã oĩa, uiuificã, efficacẽ, inuiſibi-
lem, immobilẽq;, oĩa tñ mouẽtẽ utiliter, tenẽtem fortiter.
Quæ cũ in minus uſitata effecta apud mortales eruperit,
miracula ſiue prodigia uocãt. Cernere poſtremò & mira-
ri eſt in angelis & archãgelis ueritatẽ atq; experientiã uo-
1.Petri.5. cis illiꝰ: qm̃ ipſi cura eſt de nobis, qui taliũ nos & tantorũ
nõ deſinit iucũdare uiſitationibus, inſtruere reuelationi-
bus, ſuggeſtionibus cõmonere, ſedulitate ſolatiari. ¶ Hæc
oĩa cõtulit illis ſpiritibus ipẽ qui cõdidit illos, unus atq;
idẽ ſummus ſpũs: diuidens ſingulis prout uult, hæc opera-
tur in illis: hæc dedit operari & illis: ſed aliter. Ardent ſe-
raphim, ſed igne dei, uel potiꝰ igne deo. Quod præcipuũ
eſt in eis amant, ſed non quantum deus, nec quõ. Lucent
cherubim & ſciẽtia eminẽt, ſed participio ueritatis: ac per
hoc nõ ut ueritas, nec quantũ. Sedẽt throni: ſed inſidẽtis
beneficio. Iudicãt & ipſi cũ trãquillitate: ſed nõ ad menſu-
Phil.4. ram modũue pacis pacantis, pacis quæ exuperat oẽm
ſenſum. Dominantur dñationes: ſed ſub dño dñantur: ſed
ſeruiunt pariter. Quid hoc ad ſummũ ſempiternũ, ſingula-
rẽq; dominiũ? Præſunt principatus & regunt: ſed regunt
& ipſi: ita ut regere iã non norint, ſi regi deſierint. Præcel-
lit in poteſtatibus fortitudo: ſed cui debẽt qđ fortes ſunt:
& aliter eſt fortis & plus. Nec tam fortis quàm ipſa forti-
tudo eſt. Virtutes pro ſuo miniſterio & potẽtatu ſatagũt
excitare corda torpẽtia hoĩm, innouatione ſignorum, uir-
tus uerò in eis manens ipſa facit opera. Faciũt & illæ: ſed
in comparatione eius nõ faciunt. Deniq; tantum intereſt,
Pſal.76. ut quaſi ſingulariter ꝓpheta dicat ad eum: Tu es deus qui
Pſal.135. facis mirabilia. Et item de eo: Qui facit mirabilia magna
ſolus. Adſunt angeli & archangeli, ſed ille germanior no-
bis, qui non modo adeſt, ſed ineſt. Q; ſi dicas poſſe ineſſe
Zac.1. & angelũ: nõ inficior. Memini ſcriptũ, Et angelus qui lo-
quebatur in me. Atqui differentia & in hoc. Ineſt angelus
ſuggerẽs bona, nõ igerẽs: ineſt hortãs ab bonũ, nõ bonũ
creans. Deus ſic ineſt, ut afficiat, ut infundat: uel potius ut
infundatur & participet: ita ut unum proinde cũ noſtro
ſpiritũ eſſe dicere quis nõ timuerit: etſi non unã perſonã,
1.Cor.6. unámue ſubſtantiã. Habes enim: Qui adhæret deo, unus
ſpũs eſt. Angelus ergo cũ aĩa, deus in aĩa. Ille ut contuber-
nalis aĩæ ineſt: deus ut uita. Itaq; ſicut aĩa uidet in oculis,
audit in auribus, odorat in naribus, in faucibus guſtat,
tangit in toto reliquo corpore: ſic deus diuerſa in diuerſis
ſpiritibus operatur: uerbi gratia, in alijs amantem ſe exhi-
1.Cor.12. bens, in alijs agnoſcentẽ, in alijs alia facientẽ: ſicut unicui-
q; datur manifeſtatio ſpũs ad utilitatem. ¶ Quis eſt iſte tã
communis in uocibus, tam longe in rebus? Quõ quẽ no-
ſtris loquimur uerbis, in ſua recõditus maieſtate noſtros
penitus & aſpectus effugit, & affectus? Audi ipſum qđ lo-
quatur hoĩbus: Sicut exaltantur cæli à terra: ſic exaltatæ Eſa.55.
ſunt uiæ meæ à uijs ueſtris, & cogitationes meæ à cogita-
tionibus ueſtris. Dicimur amare, & deus: dicimur noſſe,
& deus. Et multa in hunc modum. Sed deus amat ut cha-
ritas, nouit ut ueritas, ſedet ut æquitas, dñat ut maieſtas,
regit ut principiũ, tuet ut ſalus, operatur ut uirtus, reue-
lat ut lux, aſſiſtit ut pietas. Quæ oĩa faciunt & angeli, faci-
mus & nos, ſed lõge inferiori modo, nõ utiq; bono quod
ſumus, ſed qđ participamus. ¶ Nũc iam trãſi ſpũs iſtos, ſi
fortè cũ ſponſa dicere poſſis & tu: Paululũ cũ pertrãſiſſem Canti.3.
eos, inueni quẽ diligit aĩa mea. Quis eſt? Non ſanè occur-
rit melius quàm q eſt. Hoc ipſe de ſe uoluit reſpõderi, hoc Exodi.3.
docuit, dicẽte Moyſe ad populũ, ipſo q̃dẽ iniũgẽte: Qui
eſt, miſit me ad uos. Merito q̃dẽ. Nil cõpetẽtiꝰ æternitati,
quæ deus eſt. Si bonũ, ſi magnũ, ſi beatũ: ſi ſapientem, uel
quicq̃d tale de eo dixeris, in hoc uerbo inſtauraf, qđ eſt,
eſt. Nẽpe hoc eſt ei eſſe, qđ hæc oĩa eſſe. Si & centum talia
addas, non receſſiſti ab eſſe. Si ea dixeris, nihil addidiſti.
Si non dixeris, nihil minuiſti. Iã ſi uidiſti hoc tã ſingulare,
tam ſummũ eſſe: nónne in cõparatione huiꝰ q̃cq̃d hoc nõ
eſt, iudicas potius nõ eſſe quàm eſſe? Quid itẽ deus? Sine
quo nihil eſt. Tã nihil eſſe ſine ipſo: quàm nec ipſe ſine ſe
poteſt. Ipſe ſibi, ipſe oĩbꝰ eſt. Ac per hoc quodãmodo ſolꝰ Ioan.8.
eſt ipſe, q ſuũ ipſiꝰ eſt & oĩm eſſe. Quid eſt deꝰ? Principiũ.
Et hoc ipẽ de ſe reſpõſum dedit. Multa in rebus dicuntur
principia: ſed reſpectu poſteriorũ. Alioq̃n ſi ad aliq̃d præ-
cedẽs reſpicias, ipſum potiꝰ principiũ dabis. Quãobrẽ ſi
quæras uerũ ſimplexq; principiũ, inuenias oportet quod
principiũ non habuerit. Ex quo uniuerſum cœpit, ipſum
ꝓfectò minime cœpit. Nã ſi cœpit, aliũde cœperit neceſſe
eſt. A ſe ei cœpit nihil. Niſi fortè qs putauerit, qđ nõ erat,
dare ſibi potuiſſe ut eſſe iciperet, aut fuiſſe aliq̃d antequã
eſſet. Qđ utrũq; q̃a ratio nõ cõſentit, cõſtat nihil ſibimet
extitiſſe principiũ. Qđ uerò aliud prĩcipiũ habuit, primũ
nõ fuit. Verũ ergo prĩcipiũ nequaquã cœpit: ſed totũ ab
ipſo cœpit. Quid eſt deus? Cui ſecula nec acceſſerunt, nec
deceſſerũt, nec coæterna tñ. Quid eſt deꝰ? Ex quo oĩa, per Roma.11.
quẽ oĩa, in quo oĩa. Ex quo oĩa creabiliter, non ſeminabi-
liter. Per quẽ oĩa, ne aliũ authorẽ, atq; aliũ opificẽ arbitre-
ris. In quo oĩa, non quaſi in loco: ſed quaſi in uirtute. Ex
quo oĩa, tãquã uno principio authore oĩm. Per quẽ oĩa,
ne alterũ inducat principiũ artifex. In quo oĩa, ne tertiũ
inducaf locus. Ex quo oĩa nõ de quo: quia nõ eſt materia
deus. Efficiẽs cauſa eſt, nõ materialis. Fruſtra philoſophi
materiã quærũt, nõ eguit materia deus. Nõ em̃ officinam
quæſiuit, non artificẽ. Ipſe per ſe, in ſe oĩa fecit. Vnde? De
nihilo. Nã ſi ex aliquo fecit, illud non fecit, ac per hoc nec
oĩa. Abſit ut de ſua incorrupta incorruptibiliq; ſubſtãtia
tam multa fecerit, etſi bona, corruptibilia tñ. Quæris ſi in
ipſo oĩa, ipſe ubi? Nihil non minus inuenio. Quis capiat
locus? Quæris ubi nõ ſit? Ne hoc q̃dẽ dixerim. Quis ſine
deo locus? Incõprehẽſibilis eſt deus: ſed nõ parũ apprehẽ-
diſti, ſi hoc tibi de eo compertũ eſt, ꝙ nuſquã ſit, qui non
claudit loco: & uuſq̃ã tñ nõ ſit, q non excludit loco. Suo
aũt ſublimi atq; incõprehenſibili modo ſicut oĩa in ipſo,
ſic ipẽ in oĩbus eſt. Deniq; (ſicut ait euãgeliſta) in mũdo Ioan.1.
erat. Aliàs uerò ubi erat antequã mũdꝰ fieret, ibi eſt. Non
eſt ꝙ quæras ultra, ubi erat, præter ipſum nihil erat. Ergo
in ſeipſo erat. Quid eſt deꝰ? Quo nihil meliꝰ cogitari põt.
Si approbas, non oportet aſſentiaris eſſe aliq̃d quo deus
ſit, & quod deus nõ ſit. Hoc em̃ ſine dubio meliꝰ. Quõ nõ
melius deo, ſi deus non eſt, quod dat deo ut ſit? At melius
illã diuinitatẽ qua dicũt deũ eſſe, nõ aliud quàm deũ eſſe
fatemur. Non eſt ergo in deo, uiſi deus. ¶ Quid inquiunt?
Negas deũ habere diuinitatẽ? Non: ſed quod habet, hoc
eſt. Negas diuinitatem deum eſſe? Non: ſed nõ alia quàm
quæ ipſe eſt. Aut ſi tu aliam inueniſti, adiuuet me trinitas
deus: aduerſus illã tota me cõtumacia erigo. Quaternitas
orbẽ diſterminat: nõ ſignat deitatẽ. ¶ Deꝰ trinitas eſt, deꝰ
trium ſingula perſonarũ. Si quartam diuinitatẽ adijcere
placet: interim ego hãc quæ deꝰ non eſt, perſuaſi mihi mi-

nime adorandã. Puto ꝙ & tu. Nempe dominũ deũ tuum
Lucæ 4. adorabis, & illi ſoli ſeruies. Glorioſa uerò diuinitas, quæ
ſibi honorẽ nõ audeat arrogare diuinũ. At meliꝰ quartũ
hoc oĩno reſpuimus, quàm ſine honore recipiamus. Multa
dicuntur eſſe in deo: & quidẽ ſanè catholiceqꝫ, ſed multa
unũ. Alioqn ſi diuerſa putemꝰ: nõ quaternitatẽ habueris
ſed centenitatẽ. Verbi cauſa. Dicimus magnũ, bonũ, iu-
ſtum, & innumera talia: ſed niſi oĩa unum in deo, & cum
deo cõſideres, habebis multiplicẽ deum. Mihi uerò non
deeſt quod cogitẽ melius eiuſmodi deo tuo. Quæris qđ?
Mera ſimplicitas. Vero indicio, natura ſimplex multipli-
ci anteferꝉ. Scio quod ad id reſpõdere ſolent. Non multa
(inquiũt) ſed unam tantum diuinitatẽ quæ oĩa illa ſunt,
deo ut ſit cõferre aſſerimus. Aſſeritis ergo & ſi nõ multipli
cem, duplicem deũ: & non ad merũ ſimplex perueniſtis:
neqꝫ ad id, quo melius cogitari non poteſt. Tam non eſt
ſimplex quod uel uni fuerit obnoxium formæ quàm nec
uirgo uel uni cognita uiro. Securus loquor, ne is quidem
qui uel duplex eſt, erit meus. Habeo enim meliorẽ. Eſto ꝙ
hunc numeroſo & multiplici anteponam, ſed planè præ
ſimplici ſperno. Meus deus ipſe catholice eſt. Tam nõ ha-
bet hoc & illud, quàm nõ hæc & illa. Eſt qui eſt: non quæ
eſt. Purus ſimplex, integer: perfectus, cõſtans ſibi: nihil de
temporibꝰ, nihil de locis, nihil de rebus trahẽs in ſe, nihil
ex ſe deponẽs in eis, nõ habẽs quod ad numerũ diuidat:
nõ quæ colligat ad unũ. Vnũ quippe eſt: ſed nõ unitum.
Non partibꝰ cõſtat, ut corpus: nõ affectibus diſtat, ut aĩa:
nõ formis ſubſtat: ut oĩe qđ factũ eſt. Sed neqꝫ formæ, ut
iſtis uiſum eſt. Magna laus uidelicet deo, ut ſe ab informi-
tate uindicet, forma una eſſe cõtentũ. Hoc eſt dicere, cæte
ra pluribus, deũ nõ niſi uni debere quod eſt. Quid? Cuiꝰ
beneficio ſunt quæ ſunt, ipſe pro ſuo eſſe alterius benefi-
cio inclinabit? Laus iſta (ut uulgò dicitur) blaſphemiã ua-
let. An nõ pluris eſt nullo indigere, quàm uno? Habe re-
uerẽtiam deo, ut qđ pluris eſt, illi tribuas. Si cor tuũ uſqꝫ
huc aſcẽdere potuit: deũ tuũ infrà quomodo collocabit?
Ipſe ſibi forma, ipſe ſibi eſſentia eſt. In hoc interim gradu
ſuſpicio illũ: & ſi alter potior appareret: illũ potius darẽ.
Nũquid uerendũ ne cogitatio tranſuolet illum? Quan-
tũcũqꝫ in altũ proficiat: ultra eſt. Infra quod homo cogi-
tare poſſit altiſſimũ quærere, ridiculũ eſt, ſtatuere, impiũ.
Pſal. 63. Vltra, non citra quærẽdus eſt. Aſcende ſi adhuc potes ad
cor altius: & exaltabitur deus. Nõ eſt formatꝰ deꝰ, forma
eſt. Non eſt affectus deus, affectio eſt. Non eſt compoſitus
deus, merũ ſimplex eſt. Et ut liquidò noueris quid ſimplex
dicam: idẽ quod unũ. Tam ſimplex deus, quàm unus eſt.
Eſt autem unus, & quomodo aliud nihil. Si dici poſſit,
uniſſimus eſt. Vnus eſt ſol, ꝙ non ſit alter: una luna, quod
æque altera non ſit. Atqꝫ id quidem deus: ſed plus. Quid
plus? Vnus eſt etiã ſibi. Et hoc uis tibi declarari? Idem eſt
ſemper: & uno modo. Non ſic unus ſol: non ſic una luna:
clamat uterqꝫ nõ eſſe ſe unũ ſibi. Ille motibus: illa & defe-
ctibꝰ ſuis. Deus aũt nõ modo unus ſibi: & in ſe unus eſt.
Nihil in ſe, niſi ſe habet. Non ex tempore alterationẽ ha-
Boetius. bet: nõ in ſubſtãtia alteritatem. Hinc de eo Boetius: Hoc
uere unũ, in quo nullus eſt numerus: nullum in eo aliud
præter id quod eſt. Neqꝫ enim ſubiectũ fieri poteſt: forma
enim eſt. Compara huic uni omne quod unũ dici poteſt:
& unũ nõ erit. Trinitas eſt: tñ deus. Quid ergo? Deſtrui-
mus quod dictũ eſt de unitate, quia inducimꝰ trinitatẽ?
Non: ſed ſtatuimus unitatẽ. Dicimus patrẽ, dicimꝰ filiũ,
dicimus ſpiritũſanctũ: nõ tñ tres deos: ſed unũ. Quid ſibi
uult iſte (ut ſic loquar) abſqꝫ numero numerus? Si tria,
quomodo nõ numerus? Si unũ, ubi numerus? Sed habeo
(inquis) qđ numerẽ, & quid nõ numerẽ? Subſtãtia una,
eſt, perſonæ tres ſunt. Quid mirũ, qđ uel obſcurũ in hoc?
Nihil, ſi perſonæ ſeorſum à ſubſtãtia cogitẽtur. Nũc uero
cũ tres illæ perſonæ illa ſubſtãtia ſint, & illa una ſubſtãtia
tres illæ perſonæ: quis numerũ neget? Nã uerè tres ſunt.
Quis numeret tamen? Nam uerè unũ ſunt. Aut ſi tu facile
explicatu id putas dicendo tres, dicito quid numeraſti?

Naturas? una eſt. Eſſentias? una eſt. Subſtantias? una eſt.
Deitates? una eſt. Non hæc, ſed perſonas numero inquis.
Quæ non ſint illa una natura, illa una eſſentia, illa una ſub
ſtantia, illa una diuinitas. Catholicus es, minime hoc da-
bis. Perſonarũ proprietates, nõ aliud quàm perſonas, ip-
ſasqꝫ nõ aliud quàm unũ deũ, unã diuinã ſubſtantiã, unã
diuinã naturã, unam diuinã & ſummã maieſtatẽ, fides ca-
tholica cõfitetur. Numera ergo ſi potes aut ſine ſubſtan-
tia perſonas, quæ ipſa ſunt: aut ſine perſonis ꝓprietates,
quæ ipſæ ſunt. Aut ſi diuidere quis conetur uel perſonas
à ſubſtãtia, uel proprietates à perſonis: neſcio quomodo
trinitatis ſe profiteri cultorẽ poſſit, qui in tantã rerũ nu-
meroſitatẽ exceſſerit. Dicamus itaqꝫ tres, ſed nõ ad præ-
iudiciũ unitatis. Dicamus unũ, ſed nõ ad cõfuſionẽ trini-
tatis. Neqꝫ enim noĩa uacua ſunt: nec abſqꝫ ſignificantia
caſſæ uoces. Sabellianũ hoc. Quærit ꝗs quomodo illud
quod catholicũ eſſe dicimꝰ, poſſit eſſe? Sufficiat ei tenere
ſic eſſe. Atqꝫ hoc nõ rationi perſpicuũ, nec tamẽ opinioni
ambiguũ: ſed fidei perſuaſum. Sacramentũ hoc magnum
eſt: & quidẽ uenerandũ, nõ ſerutandũ. Quomodo plurali
tas ĩ unitate, & hæc unitate: aut ipſa in pluralitate? ¶ Scru
tari hoc temeritas eſt, credere pietas eſt, noſſe uita, & uita
æterna eſt. Vnde ſi operæpreciũ cenſes ô Eugeni, ꝑcurrat Modi unitatis nouem.
nunc cõſideratio multa una, quo eminẽtia huius ſingula-
ris uniꝰ, fiat euidẽtior. Eſt unitas quæ collectiua poteſt di-
ci, cũ uerbi cauſa multi lapides faciũt aceruum unum. Eſt
& unitas cõſtitutiua, cũ multa membra unũ corpus, uel
multæ partes unũ quodcũqꝫ totũ cõſtituũt. Eſt & coniu-
gatiua, qua fit ut duo iam non duo ſint, ſed una caro. Et
eſt natiua, qua aĩa & caro unus naſcitur homo. Eſt unitas
poteſtatiua, qua homo uirtutis, nõ inſtabilis, nõ diſſimi-
lis ſed unus ſibimet ſemꝑ nititꝰ inueniri. Eſt conſentanea,
cũ per charitatẽ multorũ hoim eſt cor unũ, & aĩa una. Eſt
& uotiua, cũ aĩa uotis oĩbus adhærẽs deo, unus ſpũs eſt.
Eſt & dignatiua unitas, qua limus noſter à dei uerbo in
unam aſſumptus eſt perſonã. Verũ hæc oĩa quid ad illud
ſummũ, atqꝫ (ut ita dicam) unice unũ, ubi unitatẽ cõſub-
ſtantialitas facit? Huic uni quoduis illorũ ſi aſſimiles: erit
quoquo modo unum: ſi cõpares nullo. Igitꝰ inter oĩa quæ
rectè unũ dicunꝰ, arcem tenet unitas trinitatis, qua tres
ꝑſonæ una ſubſtãtia ſunt. Secũdo loco illa præcellit, qua
econuerſo tres ſubſtãtiæ una in Xp̃o perſona ſunt. Porrò
hæc & quæcũqꝫ alia dici una poſſunt, ſummæ illiꝰ unita-
tis imitatiõe, nõ cõparatiõe, una appellari uera ſobriaqꝫ
ꝓbat cõſideratio. Nec abducimur ab hac unitatis ꝓfeſſio
ne, aſſertione triũ: cũ in hac trinitate nõ recipiamꝰ multi-
plicitatẽ, ſicut nec ſolitudinẽ in unitate. Quamobrẽ cum
dico unũ, nõ me trinitatis turbat numerꝰ, ꝗ eſſentiã non
multiplicat, nõ uariat, nec partiꝉ. Rurſum cũ dico tria, nõ
me arguit intuitꝰ unitatis, quæ illa quæcũqꝫ tria, ſeu illos
tres nec in confuſionẽ cogit, nec in ſingularitatẽ redigit.
Idẽ me ſentire fateor & de illa unitate, cui ſm ab iſta inter
cætera una honorẽ dedi. ¶ Dico ĩ Xp̃o ṽbũ, aĩam, & car-
nem, ſine cõfuſiõe eſſentiarũ unã eſſe perſonã: & itẽ abſqꝫ
præiudicio ꝑſonalis unitatis in ſua numeroſitate mane-
re. Nec negauerim hãc ad illud quoqꝫ genꝰ unitatis per-
tinere, qua aĩa & caro unꝰ eſt hõ. Decuit ꝗppe familiariꝰ
ſimiliuſqꝫ cũ hoĩs cõuenire cõſtitutione, quod pro hoĩe cõ-
ſtitutũ eſt ſacramẽtũ. Decuit & cũ ſumma quæ in deo eſt,
& deus eſt unitate cõgruere: ut quõ ibi tres perſonæ una
eſſentia: ita hic cõuenietiſſima quadã contrarietate tres
eſſentiæ ſint una ꝑſona. ¶ Videſne pulchre inter utrãqꝫ
unitatẽ hãc collocari, in eo utiqꝫ ꝗ cõſtitutꝰ eſt mediator
dei hoĩſqꝫ hõ xp̃s Ieſus? Pulcherrima inquã cõuenietia,
ut ſalutare ſacramẽtũ cõgrua quadã ſilitudine ambobus
reſpõdeat, & ſaluanti uidelicet, & ſaluato. Ita hæc unitas
duarũ cõſiſtens media unitatũ, alteri ſuccumbere, alteri
præeminere cognoſcitꝰ, quantũ ſuperiore inferior, tãtum
inferiore ſupꝰior. Tantã deniqꝫ tãqꝫ exꝓſſam unionis uim
in ſe præfert ea perſona in qua deus & hõ unus eſt xp̃s:
ut ſi duo illa de ſe inuicẽ ꝑdices, nõ erraueris, deum uide-

et ſic

licet hominē, & hoīem deū, uerè catholiceq; pronūcians. Non aūt ſimiliter uel carnē de aīa, uel aīam de carne, niſi abſurdiſſime prædicas: etſi ſimiliter aīa & caro unus ſit homo. Nec mirum ſi non æque potis aīa ſit ſua illa uitali, etſi nō parum ualida intentione cōnectere atq; ſuis affectibus aſtringere ſibi carnē, ut ſibi diuinitas hoīem, illū qui prædeſtinatus eſt filius dei in uirtute. Longa catena, & fortis ad ſtringendū diuina prædeſtinatio, ab æterno eſt enim. Quid lōgius æternitate? Quid diuinitate potētius? Inde eſt ꝙ nec morte incidēte ulla tenus intercidi hæc unitas potuit, etſi carne & aīa ab inuicem ſeparatis. Et fortaſſis hoc ſenſit ille, qui ſe indignum profeſſus eſt ſoluere corrigiam (Mar. 1.) calciamenti huius. Sed & illa tria ſata de euangelio mixta (Matt. 13.) & fermentata in panē unū, ſi quis ad hæc tria dixerit pertinere, nō incōgrue id mihi facere uidebitur. Quàm bene ea mulier fermētauit: ut nec diuiſione quidem facta carnis & aīæ, à carne uel aīa uerbū diuideret? Manſit & in ſeparatione inſeparabilis unitas. Nec enim quæ ex parte contigit ſeparatio, potuit unitati præſcribere, permanenti in totis tribus. Siue cōiunctis ſiue disiunctis duobus, nihilo minus perſeuerauit in trib⁹ unitas pſonalis. Aeque unus Chriſtus, unaq; perſona, uerbum aīa, & caro etiā mortuo hoīe perdurauit. In utero uirginis (ut ſentio ego) commixtio hæc & fermentatio facta eſt, & ipſa mulier quæ miſcuit & fermentauit. Nam fermentū nō immeritò fortaſſe (Lucæ. 1.) dixerim fidē Mariæ. Planè beata quæ credidit: qm̄ perfecta ſunt in ea quæ dicta ſunt ei à dn̄o. Perfecta autem non eſſent, ſi quominus iuxta uerbū dn̄i eſſet fermētatū totū, & perpetuo fermētatū, ſeruans nobis tam in morte quàm in uita, pariter unū atq; integrum mediatorē dei & hoim cum ſua deitate hoīem Ieſum Xp̄m. ¶ Aduerte eſt in hoc admirabili ſacramento iuxta numerū ſatorū, miræ & decentiſſimæ diſtinctionis gradus. Nouū, antiquū, æternū. Nouū, animā, quæ de nihilo tunc creata creditur, cum infuſa. Antiquum, carnem, quæ à primo uſq; hoīm (id eſt ex Adam) traducta cognoſcitur. Aeternū, uerbum, quod ab æterno patre coæternū illi, genitum indubitata ueritate aſſeritur. Et in his triplex (ſi diligenter aduertas) diuinæ potentiæ genus, ꝙ factum ſit de nihilo aliquid, de uetuſto nouū, æternū, beatumq; de dānato & mortuo. Quid hoc ad noſtrā ſalutē? Multū per omnē modū. Primum quidē ꝙ peccato redacti in nihili, per hoc quodāmodo iterato creati ſumus, ut ſimus initiū aliquod creaturæ eius. Deinde ꝙ ex uetuſta ſeruitute in libertatē filiorū dei tranſlati, in nouitate ſpūs ambulamus. Poſtremò ꝙ de poteſtate tenebrarum uocati, ad regnū claritatis æternæ, in quo iam & cōſidere nos fecit in Xp̄o. Alieni ſint à nobis qui Xp̄i à nobis carnē alienare conant, nouā creatā in uirgine, & nō de uirgine ſumptā, impie aſſerētes. Pulchre propheticus ſpūs longe ante occurrit huic ſententiæ, imo blaſphemiæ impiorū. Egredietur (inquiēs) uirga de radice ieſſe: (Eſaiæ. 11.) & flos de radice eius aſcendet. Dixiſſe poterat, & flos de uirga: ſed maluit de radice: ut unde uirgam, inde florem duxiſſe originem demonſtraret. Inde igitur ſumpta caro, unde orta uirgo: nec noua in uirgine, quæ prodiit ex radice. ¶ Forte ſubſthomacaris, ſi adhuc pergimus quærere quid eſt deus: tum quia toties iam quæſitū eſt: tum quia diffidis inuētū iri. Dico tibi pater Eugeni, ſolus eſt deus, qui fruſtra nunquā quæri poteſt, nec cū inueniri nō pōt. Doceat te de hoc experimētū tuū: aut ſi nō, experto credito: nō mihi, ſed ſancto qui ait: Bonus es dn̄e ſperātibus in (Threno. 3.) te, aīæ quærenti te. Quid ergo eſt deus? Quod ad uniuerſum ſpectat, finis. Quod ad electionem, ſalus. Quod ad ſe, ipſe nouit. Quid eſt deus? Voluntas omnipotēs, beneuolentiſſima uirtus, lumen æternum, incommutabilis ratio, ſumma beatitudo, creans mentes ad ſe participandum, uiuificans ad ſentiendum, afficiens ad appetendum, dilatās ad capiendum, iuſtificans ad promerendū, accendens ad zelum, fœcundans ad fructū, dirigēs ad æquitatē, formans ad beneuolentiā, moderans ad ſapientiā, roborās ad uirtutem, uiſitans ad conſolationē, illuminās ad cognitionē, perpetuans ad immortalitatem, implens ad felicitatem, circundās ad ſecuritatē. ¶ Quid eſt de⁹? Nō minus pœna peruerſorū, quàm humilium gloria. Eſt enim rationabilis quædā æquitatis directio inconuertibilis atq; indeclinabilis: quippe attingens ubiq;: cui illiſa omnis prauitas, cōturbetur neceſſe eſt. Quidni in hanc omne tumidū uel diſtortū impinguat, & cōquaſſetur? Væ uniuerſo qd̄ obuiū fortè offenderit, cedere neſcia rectitudo. Nam & fortitudo eſt. Quid iniquis uolūtatibus tam contrariū & aduerſum, quàm ſemper conari, impingere ſemper, & fruſtra? ¶ Væ oppoſitis uolūtatibus, ſolam ſuæ profectò auerſiōis referentibus pœnā. Quid tam pœnale, quàm ſemper uelle quod nunquā erit: & ſemper nolle, quod nūquā nō erit? Quid tam damnatū, quàm uolūtas addicta huic neceſſitati uolendi nolendiq;, ut ad utrūlibet iam ſicut nō niſi peruerſe, ita nō niſi miſere moueatur? In æternū non obtinebit quod uult: & quod nō uult, in æternum nihilominus ſuſtinebit. Digne oīno, ut qui ad nihil afficitur unquam quod deceat, ad nihil unquā qd̄ libeat euadat. Quid hoc facit? Rectus dn̄s deus noſter, qui & cum peruerſo peruertitur. Nūquā recto prauóq; cōueniet. Hæc eīn ſibi inuicē aduerſantur, etſi non inuicem lædant. Læſio alterius eſt, abſit ut dei. Durū tibi eſt, inquit, cōtra ſtimulū calcitrare: (Actuū. 9.) hoc eſt, non ſtimulo durum, ſed calcitranti. Eſt & turpium pœna deus. Lux eſt enim. Et quid tam inuiſum obſcœnis flagitioſiſq; mētibus? Profectò omnis q male agit, odit lu (Ioan. 3.) cem. Sed dico: Nunquid nō poterunt declinare? Minime omnino. Lucet ubiq;, etſi non oībus. Deniq; in tenebris (Ioan. 1.) lucet, & tenebræ eam non cōprehēderūt. Videt tenebras lux: cui hoc eſt uidere, quod lucere: ſed nō uiciſſim à tenebris ipſa uidet, quia tenebræ eam nō comprehendunt. Et uident ergo, ut cōfundantur, & non uident ne conſolentur. Nec modo à luce, & in luce uident. A quo uel à qbus? Ab omni uidente, ut pro multitudine intuentium ſit confuſio multa. At nullus de tanta numeroſitate ſpectantium moleſtior oculus, ſuo cuiuſq;. Nō eſt aſpectus ſiue in cælo ſiue in terra, quem tenebroſa conſcientia ſuffugere magis uelit, minus poſſit. Nō latēt tenebræ uel ſeipſas. Se uidēt, quæ aliud nō uident. Opera tenebrarū ſequunt illas: nec eſt quo ſe abſcōdant ab illis: ne in tenebris quidē. Hic eſt (Eſaiæ. 66.) uermis qui nō morit, memoria præteritorū. Semel iniect⁹ uel potius innatus per peccatū, hæſit firmiter, nequaquā deinceps auellendus. Nec ceſſat rodere conſcientiā: eaq; paſtus, eſca utiq; inconſumptibili, perpetuat uitam. Horreo uermē mordacem, & mortem uiuacem. ¶ Horreo incidere in manus mortis uiuentis, & uitæ morientis. Hæc eſt ſecunda mors: quæ nunquam peroccidit: ſed ſemper occidit. Quis det illis ſemel mori & nō moriantur in æternum? Qui dicunt mōtibus, cadite ſuper nos: & collibus, (Lucæ. 23.) operite nos: quid niſi mortē mortis beneficio aut finire, aut euadere uolunt? Deniq; inuocabunt mortem, ait, & (Apoc. 9.) non ueniet. Intuere id clarius. Conſtat immortalē animā eſſe, nec aliquando abſq; ſua memoria uiuere, ne non animam aliquando eſſe contingat. Itaq; durāte anima, durat & memoria. Sed qualis? Fœda flagitijs, horrida facinoribus, uanitate tumida, contēptu hiſpida & neglecta. Quæ priora, tranſierūt, & nō tranſierunt. Tranſierunt à manu, ſed nō à mente. Quod factum eſt, factum non eſſe non poteſt. Proinde etſi facere in tempore fuit: ſed feciſſe in ſempiternum manet. Non tranſibit cum tempore, quod tempora tranſit. In æternū ergo neceſſe eſt cruciet, quod perperam te egiſſe in æternum memineris. Experiri erit hoc (Pſal. 49.) ueritatem uocis illius, Arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. Dominus locutus eſt, cui omne aduerſum, & (Iob. 7.) ſibi aduerſari neceſſe eſt, ut ſit illa ſeſſoris querela: O cuſtos hominum, quare poſuiſti me contrarium tibi, & factus ſum mihimetipſi grauis? Ita eſt ô Eugeni: non poteſt deo eſſe cōtrariū quid, & ſibimet cohærere: ſed qui arguet à deo, arguetur & à ſeipſo. Nō eſt ſanè iam tūc ꝙ aut ueritatem diſſimulet ratio, aut ratiōis intuitū anima declinet, mēbris auulſa corporeis, & in ſeſe collecta. Quo eīn id ualeat,

ſopitis cōcluſiſq; in morte ſenſibus, per quos utiq; curio-
ſius exire & à ſe ire ſolebat in eā quæ præterit mūdi iſtius
figurā? Vides turpibꝰ nihil deeſſe ad cōfuſionē cum pro-
ducētur ſpectaculū fieri deo, angelis, hoibus, ſibiipſis? O
quàm male mali omnes locati ſunt: utiq; oppoſiti torrēti
huic directæ æquitatis: & huic lumini ppalatæ ueritatis
expoſiti. Nónne hoc eſt perpetuo tundi, perpetuóq; con-
Hiere. 17. fundi? Duplici cōtritiōe, ait ille, contere eos dñe deus no-
ſter. ¶Quid eſt deus? Longitudo, latitudo, ſublimitas, &
profundū. Quid inquis? Tenemꝰ te quaternitatis (quam
abominatꝰ es) profeſſorē? Minime. Abominatus ſum, &
abominor. Viſus ſum protuliſſe plura: ſed unum eſt. Vnus
deus ſignatꝰ eſt pro captu noſtro, non pro ſuo ſtatu. Diui
ſus eſt hic: nō ille. Voces diuerſæ, ſemitæ multæ: ſed unum
per eas ſignificatur: unus quærit. Nō diuiſiones ſubſtātiæ
in quaternario iſto expreſſæ ſunt, nō dimenſiones quales
in corporibus intuemur, nō diſtinctio perſonalis qualē in
trinitate adoramus, nō numerus proprietatū qualē perſo
nis ipſis ineſſe fatemur, etſi nō aliud à perſonis. Alioquin
hoc ſingulū horū uideo qđ quatuor ſimul, hæc quatuor
ipſa quod ſingulū eſt. Nobis aūt quia non poſſumus cum
deo ſimplicitate cōtēdere, dum cōtēdimus apprehēdere
uuū, occurrit ueluti quadruplicatū. Facit hoc ſpeculū &
ænigma, per quod ſolū interim uidere datur. Cū aūt uide
bimus facie ad faciem, uidebimus ſicuti eſt. Nec enim iam
tunc fragilis acies mentis noſtræ quantūlibet uehemēter
intendens, aliquatenꝰ reſiliet, diſſilićtue in ſuā pluralitatē.
Colliget ſe magis, adunabit, conformabitq; unitati illius,
uel potius unitati illi, ut una uni facies reſpondeat faciei.
1. Ioan. 3. Nempe ſimiles ei erimus, quia uidebimus eum ſicuti eſt.
Pſal. 26. Beata uiſio: ad quā merito ſuſpirabat qui ait: Exquiſiuit
te facies mea: faciē tuā dñe requiram. ¶Et quia adhuc in
quærēdo res eſt, interim aſcendamꝰ quadrigā iſtā, utpote
infirmi & imbecilles indigētes tali uehiculo. Aſcēdamꝰ ſi
fortè uel ſic apphēdamus in quo apprehēſi ſumꝰ: id eſt hu
iuſipſiꝰ uehiculi rationē. Nā hoc monitū habemꝰ ab ipſo
auriga, & primo currus huiꝰ exhibitore, ut ſtudeamꝰ cō-
Eph. 3. prehendere cū oibus ſanctis quæ ſit longitudo, latitudo,
ſublimitas, & profundū. Comprehēdere dixit, nō cogno-
ſcere: ut non curioſitate cōtenti ſciētiæ, tota cura fructui
inhiemus. Non in cognitione eſt fructus: ſed in comprehē
Iaco. 4. ſione. Alioquin ſcienti bonū & nō faciēti (ut ait quidam)
1. Cor. 9. peccatū eſt ei. Et ipſe Paulus alio loco: Sic currite (inqt)
ut comprehēdatis. Quid ſit comprehēdere, inferius decla
rabo. Quid igitur eſt deus? Lōgitudo inquā. Quid ipſa?
Aeternitas. Hæc tā longa, ut non habeat terminū, nō ma
gis loci quàm tēporis. Eſt & latitudo. Et ipſa quid? Chari
Sapien. 11. tas. Quibus & iſta terminis anguſtetur in deo, qui nihil
Matt. 5. odit horū quæ fecerit? Deniq; ſolē ſuū oriri facit ſuper bo
nos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Ergo & ini-
micos cōcludit ſinus ille. Nec hoc quoq; cōtentus, euadit
in infinitū. Omnē non modo affectionē, ſed & cognitionē
Ephe. 3. excedit, adiiciēte apoſtolo & dicēte: Scire etiā ſupereminentē
nentē ſciētiæ charitatē Chriſti. Quid plus dicam? Aeter-
na eſt. Niſi ꝙ hoc plus forſitā eſt, quia æternitas eſt. Vides
tantā eſſe latitudinē quantā & longitudinem? Vtinam ſic
uideas non tantā eſſe, ſed ipſam id eſſe unā quod alteram,
nō minus unā quàm duas, nec plus duas quàm unā. Deus
æternitas, deus charitas eſt, longitudo ſine protēſione, la-
titudo ſine diſtenſione. In utroq; pariter locales quidem
excedit temporaleſq; anguſtias, ſed libertate naturæ, non
enormitate ſubſtātiæ. Tali modo immenſus eſt qui omnia
fecit in menſura, & quāuis immēſus, hic tamen modus &
ipſius immēſitatis. Quid item deus? Sublimitas & profun
dum. In altero ſupra omnia: in altero intra oia. Liquet in
deitate nuſquā claudicare æqualitatem: ſtare eam undiq;
firmiter: conſtare immobiliter ſibi. Sublime potentiam,
profundū ſapientiā eius cōſidera. Ex æquo & iſta reſpon-
dent ſibi, dum & ſublimitas inattingibilis, & profunditas
æque inſcrutabilis cognoſcatur, Paulo admirante & ex-
Roma. 11. clamante: O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſciētiæ dei:
quàm inſcrutabilia ſunt iudicia eius: & inueſtigabiles uiæ
illius. Libet & nos exclamare cum Paulo, horū utrūq; in-
tuētes in deo & cum deo ſimpliciſſimā unitatē. O ſapien-
tia potens, attingēs utiq; fortiter. O potētia ſapiēs, diſpo- Sapien. 8.
nēs omnia ſuauiter. Res una, effectus multiplex, operatio- Ibidem.
neſq; diuerſæ. Et illa una res eſt longitudo, propter æter-
nitatē: latitudo propter charitatē: ſublimitas, propter ma
ieſtatem: profunditas, propter ſapiētiam. Nouimus hæc.
Num ideo & arbitramur nos comprehendiſſe? Non ea di
ſputatio comprehēdit, ſed ſanctitas: ſi quo modo tamē cō-
prehendi poteſt, quod incōprehēſibile eſt. At niſi poſſet,
nō dixiſſet apoſtolus, Vt cōprehēdamus cum oibus ſan- Ephe. 3.
ctis. Sancti igitur comprehendunt. Quæris quomodo? Si
ſanctus es, comprehendiſti & noſti. Si non eſto: & tuo ex-
perimento ſcies. ¶Sanctū facit affectio ſancta, & ipſa gemi
na, timor dñi ſanctus, & ſanctus amor. His perfectè affecta
anima, ueluti quibuſdā duobꝰ brachiis ſuis cōprehendit,
amplectit, ſtringit, tenet, & ait: Tenui eum, nec dimittā. Et Canti. 3.
timor quidē ſublimi & pfundo, amor lato longoq; rñdet.
Quid tam timendū quàm poteſtas cui nō potes reſiſtere,
quàm ſapiētia cui abſcōdi nō potes? Poterat minus time-
ri deus, alterutro carens. Nunc autem perfectè oportet ti-
meas illum cui nec oculus deeſt omnia uidens, nec manus
potens oia. Quid item tam amabile quàm amor ipſe quo
amas, & quo amaris? Amabiliorem tñ iuncta æternitas fa
cit: quæ dū nō excidit, foras mittit ſuſpicionem. Ama igi-
tur perſeuerāter & longanimiter, & habes longitudinem.
Dilata amorē tuū uſq; ad inimicos, & latitudinem tenes.
Eſto etiā in omi ſolicitudine timoratꝰ, & ſublime profun-
dumq; apprehēdiſti. Aut ſi mauis quatuor æque tuis diui
nis quatuor reſpondere, facis hoc ſi ſtupes, ſi paues, ſi fer-
ues, ſi ſuſtines. Stupenda planè ſublimitas maieſtatis: pauē
da abyſſus iudiciorū: feruorem exigit charitas: æternitas
perſeuerantiā ſuſtinendi. Quis ſtupet, niſi qui contempla-
tur gloriā dei? Quis pauet, niſi qui ſcrutatur profundū ſa-
pientiæ? Quis feruet, niſi qui meditatur charitatem dei?
Quis ſuſtinet & perſeuerat in amore, niſi qui æmulatur
æternitatē charitatis? Nempe æternitatis quandā imagi
nem perſeuerātia præ ſe fert. Deniq; ſola eſt cui æternitas
redditur, uel potius quæ æternitati hoiem reddit, dicēte
dño: Qui pſeuerauerit uſq; in finē, hic ſaluus erit. ¶Et nūc Matt. 10.
aduerte in quatuor iſtis contēplationis ſpecies quatuor. Contēpla-
Prima & maxima contemplatio eſt admiratio maieſtatis. tionis. 4.
Hæc requirit cor purgatū, ut à uitiis liberū, atq; exonera- ſpecies.
tum peccatis, facile ad ſuperna leuet: interdum quoq; uel
per aliquas morulas ſtupore & extaſi ſuſpēſum teneat ad-
mirantem. Secunda autem neceſſaria eſt huic. Eſt enim in-
tuens iudicia dei. Quo ſanè pauido aſpectu dum uehemē-
tius concutit intuentem, fugat uitia, fundat uirtutes, ini-
tiat ad ſapientiam, humilitatem ſeruat. Virtutū ſiquidem
bonū quoddā ac ſtabile fundamētum, humilitas. Nempe
ſi nutet illa uirtutum aggregatio, nō niſi ruina eſt. Tertia
contēplatio occupatur uel potius ociatur circa memoriā
beneficiorū: & ne dimittat ingratū, ſolicitat memorātem
ad amorē benefactoris. De talibꝰ dicit propheta loquens
ad dominū: Memoriā abundantiæ ſuauitatis tuæ eructa- Pſal. 44.
bunt. Eructatio gratiarū actio eſt. Quarta quæ retro ſunt
obliniſcens, in ſola requieſcit expectatione promiſſorum.
Quæ cum ſit meditatio æternitatis (ſiquidē quæ promit-
tuntur, æterna ſunt) longanimitatē alit, & perſeuerantiæ
dat uigorem. Puto iam facile eſt quatuor noſtra hæc, qua-
tuor illis apoſtoli aſſignare, dum longitudinem compre-
hendit meditatio promiſſorū: latitudinē, recordatio bene
ficiorū: ſublimitatē, cōtemplatio maieſtatis: profundum,
inſpectio iudiciorū. Quærendus adhuc fuerat qui nec ſa-
tis adhuc inuētus eſt, nec quæri nimis poteſt. at orādo for
tè quàm diſputādo dignius quæritur, & inuenitur faciliꝰ.
Proinde is ſit finis libri: ſed non finis quærendi.

¶Explicit liber beati Bernardi de conſi-
deratione in quinq; partiales diuiſus.

¶Diui

¶Diui Bernardi abbatis in tractatum de gratia & libero arbitrio. Prologus.

DOmino Vuillermo abbati ſancti Theodorici frater Bernardus opuſculū de gratia & libero arbitrio. ¶Quod illa qua ſcitis occaſione nup aggreſſus ſum, eadem gratia adiuuante peregi ut potui. Vereor aūt ne aut grandia minus digne locutus inueniar, aut pertractata à pluribus ſuperfluo retractaſſe. Proinde legite illud, primus: & ſi iudicatis, ſolus: ne ſi proferatur in medium, magis fortè ſcriptoris publicetur temeritas, quàm lectoris ædificetur charitas. Quod ſi palam fieri utile ꝓbaueritis, tūc ſi quid obſcurius dictum aduerteritis, quod in re obſcura ſeruata cōgrua breuitate dici planius potuiſſet: non ſit uobis pigrum aut emēdare per uos, aut mihi reſignare emendandum: ſi fraudari non uul-
Eccl. 24. tis promiſſione illa ſapientiæ, qua ait: Qui elucidant me, uitam æternam habebunt.

TRACTATVS DE GRATIA & libero arbitrio.

LOquente me coràm aliquando, & dei in me gratiam cōmendante: ꝙ ſcilicet ab ipſa me in bono & præuētum agnoſcerem, & prouehi ſentirem, & ſperarem perficiendum: quid tu ergo (ait unus ex circunſtātibus) operaris: aut quid mercedis ſperas uel præmij: ſi totū facit deꝰ?
Ioan. 9. Quid enim inquā tu conſulis? Da (inquit) gloriā deo, qui gratia te præuenit, excitauit, initiauit: & uiue digne decætero: quo te ꝓbes & perceptis beneficijs non ingratū, & percipiendis idoneum. Et ego: Bonum inquam conſiliū das: ſed & ſi dederis poſſe teneri. Siquidem non eſt eiuſdē facilitatis ſcire quid faciēdū ſit, & facere: quā & diuerſa ſunt, cæco ducatū, ac feſſo præbere uehiculū. Nō quicūq; oſtendit uiā, præbet etiam uiaticū itinerāti. Aliud illi exhibet qui facit ne erret, & aliud q præſtat ne deficiat in uia. Ita nec quiuis doctor ſtatim & dator erit boni quodcūq; docuerit. Porrò duo mihi ſunt neceſſaria, doceri, ac iuuari. Tu quidē homo recte conſu-
Roma. 8. lis ignorantiæ: ſed (ſi uerū ſentit apoſtolus) ſpiritus adiuuat infirmitatē noſtrā. Imo uerò qui mihi per os tuū miniſtrat conſiliū, ipſe mihi neceſſe eſt miniſtret per ſpm̄ ſuum adiutoriū, quo ualeā implere quod cōſulis. Ecce enī iā ex
Roma. 7. eiꝰ munere uelle adiacet mihi, perficere aūt non inuenio.
Philip. 2. Sed nec aliqñ me inuēturū cōfido: niſi qui dedit uelle, det & perficere ꝓ bona uolūtate. Vbi ergo (ait) ſunt merita
Titum. 3. noſtra: aut ubi eſt ſpes noſtra? Audi inquā. Non ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos: ſed ſm̄ ſuā miam ſaluos nos fecit. Quid enī? Tu fortè putaueras tua te creaſſe merita:
1. Cor. 12. tua poſſe ſaluari iuſtitia: qui nec ſaltē dn̄m Ieſum dicere
Ioan. 15. poteſt niſi in ſpū ſctō? Itáne oblitꝰ es qs dixerit, Sine me nihil poteſtis facere? Et neq; currētis neq; uolētis: ſed dei miſerātis eſt? Quid igit (ais) liberū arbitriū? Breuiter reſpondeo. Saluat. Tolle liberū arbitriū, nō erit quod ſaluetur. Tolle gratiā, nō erit unde ſaluet. Opus hoc ſine duobus effici nō poteſt, uno à quo fit, altero cui uel in quo fit. Deus author eſt ſalutis, liberū arbitriū tm̄ capax, nec dare illā niſi deꝰ, nec capere ualet niſi liberū arbitriū. Quod ergo à ſolo deo & ſoli dat libero arbitrio, tam abſq; cōſenſu eſſe nō poteſt accipietis, quàm abſq; gratia dātis. Et ita gratiæ operanti ſalutē, cooperari dicit liberū arbitriū, dū cōſentit, hoc eſt dū ſaluat. Cōſentire enī ſaluari eſt. Proinde pecoris ſpūs ſalutē huiuſcemodi capere minime pōt: eò ꝙ illi uoluntarius cōſenſus deſit, quo ſaluatori deo placide obtēperet, ſiue iubēti acquieſcēdo, ſiue pollicēti credendo, ſiue reddēti grās agēdo. Enimuero aliud eſt uolūtarius cōſenſus, aliud naturalis appetitꝰ. Poſterior quippe nobis cōis eſt cū irratiōabilibꝰ, nec ualet cōſentire ſpiritui, carnis irretitꝰ illecebris. Et fortaſſe ipſe eſt qui alio
Roma. 8. nomine ab apoſtolo ſapientia carnis appellat, ubi ait: Sapientia carnis inimica eſt deo, legi enim dei non eſt ſubiecta: nec enī poteſt. Hunc ergo (ut dixi) cōmunē habentes cum beſtijs, conſenſus uolūtarius nos diſcernit. Eſt enī habitus animi, liber ſui. Siquidē nō cogit, nō extorquetur. Eſt qppe uolūtatis, nō neceſſitatis. Nec negat ſe, nec præbet cuiquā, niſi ex uolūtate. Alioquin ſi compelli ualet inuitus, uiolētus eſt, nō uolūtarius. Vbi aūt uolūtas nō eſt, nec cōſenſus. Non enī eſt cōſenſus, niſi uolūtarius. Vbi ergo conſenſus, ibi uoluntas. Porrò ubi uoluntas, ibi libertas. Et hoc eſt quod dici puto liberū arbitriū. Sed ut manifeſtius fiat quod dicit, & cōpetentius ad id quod uolumus ueniamꝰ, paulo altius æſtimo repetēdū. ¶In rebꝰ naturalibꝰ nō idē eſt uita quod ſenſus, nō eſt ſenſus qđ appetitus, nec ille quod cōſenſus. Quod ex ſingulorū diffinitionibꝰ clarius elucebit. Eſt enī in quolibet corpore uita, internus ac naturalis motꝰ, uigēs tantū interinſecus. Senſus uerò uitalis in corpore motus uigens extrinſecus. Appetitus autem naturalis uis in animante, mouendis auide ſenſibus attributa. Verum conſenſus nutus eſt uoluntatis ſpōtaneus, uel certè (quod ſuperius dixiſſe me memini) habitus animi liber ſui. Porrò uolūtas eſt motus rationalis, & ſenſui præſidens & appetiui. Habet ſanè quocūq; ſe uoluerit ſemper rationē comitem, & quodammodo pediſſequā: nō ꝙ ſemper ex ratione, ſed ꝙ nunquā abſq; ratione moueat: ita ut multa faciat per ipſam contra ipſam: hoc eſt quaſi per eius miniſteriū, contra eius conſiliū ſiue iudicium. Vnde eſt illud: Prudētiores ſunt filij huius ſecu-
Luce. 16. li filijs lucis in generatione ſua. Et rurſum: Sapientes ſunt
Hie. 4. ut faciāt mala. Neq; enī prudētia ſeu ſapiētia ineſſe creaturæ poteſt uel in malo, niſi utiq; per rationē. Eſt uerò ratio data uolūtati, ut inſtruat illā: nō deſtruat. Deſtrueret aūt, ſi neceſſitatē ei ullā imponeret quominus libere pro arbitrio ſeſe uolueret: ſiue in malū conſentiens appetitui aut nequam ſpiritui, ut ſit animalis, non percipiēs uel certè & perſequens ea quæ ſunt ſpūs dei, ſiue ad bonū gratiam ſe-
1. Cori. 2. quēs, & fiat ſpūalis, quæ oīa dijudicās ipſa minime iudice-
Ibidem. tur. Si inquā horū quodlibet prohibēte ratione uolūtas non poſſet, uoluntas iam nō eſſet. Vbi quippe neceſſitas: iam non uolūtas. ¶Q; ſi ex neceſſitate, & abſq; conſenſu propriæ uoluntatis mala bonáue fieri poſſent, rationalis creatura aut miſera ꝓfectò eſſe nulla rōne deberet, aut beata penitꝰ eſſe nō poſſet: cui nimirū in utrauis parte id deeſſet quod ſolū in ea miſeriæ ſiue beatitudinis capax eſt, id eſt uolūtas. Cætera ſiquidē quæ ſupra memorata ſunt, uita, ſenſus, uel appetitus, nec miſerū per ſe faciūt, nec beatum. Alioquin & arbores ex uita, & pecudes etiam ex reliqs duobus uel miſeriæ poſſent eſſe obnoxiæ, uel idoneæ beatitudini: quod oīno impoſſibile eſt. Cōem itaq; habentes uitā quidē cū arboribꝰ, ſenſum uerò & appetitū & æq uitā cū pecoribꝰ, id quod dicitur uoluntas, nos ab utriſq; diſcernit. Cuius uolūtatis conſenſus (utiq; uolūtariꝰ, nō neceſſariꝰ) dū aut iuſtos probat, aut iniuſtos: etiā merito beatos facit uel miſeros. Is ergo talis cōſenſus ob uolūtatis inamiſſibilē libertatē, & rationis qđ ſemper ſecū portat & ubiq; indeclinabile iudiciū, nō incongrue dicit (ut arbitror) liberū arbitriū, ipſe liber ſui, ꝓpter uolūtatem: ipſe iudex ſui, propter rationē. Et meritò libertatē comitatur iudiciū: qm̄quidē quod liber ſui eſt, profectò ubi peccat, ibi ſe iudicat. Eſt aūt iudiciū, quia iuſte ꝓfectò ſi peccat, patitur quod nolit: qui nō peccat niſi uelit. Cæterum quod ſui liberū nō eſſe cognoſcitur: quo pacto uel bonū ei uel malū imputatur? Excuſat nempe utrūq; neceſſitas. Porrò ubi neceſſitas, ibi libertas non eſt: ubi libertas non eſt, nec meritum, ac per hoc nec iudiciū. Excepto ſanè per omnia originali peccato: quod aliam conſtat habere rationem. Decætero quicquid hanc non habet uoluntarij conſenſus libertatem, proculdubio & merito caret & iudicio. Proinde uniuerſa quæ ſunt hominis præter ſolam uoluntatem, ab utroq; libera ſunt, quia ſui libera nō ſunt. Vita, ſenſus, appetitus, memoria, ingenium, & ſi qua talia

ſunt,eoipſo ſubiacent neceſſitati,quò non plenè ſubdita
ſunt uoluntati.Ipſam uerò quia impoſſibile eſt de ſeipſa
ſibi non obedire(nemo quippe aut non uult quod uult,
aut uult quod non uult)etiã impoſſibile eſt ſua priuari li
bertate.Poteſt quidem mutari uolũtas:ſed non niſi in aliã
uoluntatem:ut nunquam amittat libertatem.Tam ergo
non poteſt priuari illa,quàm nec ſeipſa.Si poterit homo
aliquando aut nihil oĩno uelle,aut uelle aliquid,& nõ uo
luntate,poterit & carere libertate uolũtas.Hinc eſt ꝙ in-
ſanis uel infantibus,itemq; dormiẽtibꝰ,nihil quod faciũt
uel bonũ uel malũ imputatur,quia nimirum ſicut ſuæ nõ
ſunt compotes rationis,ſic nec uſum retinẽt propriæ uo-
luntatis:ac per hoc nec iudiciũ libertatis.Cum igitur uo
luntas nil liberũ habeat niſi ſe:merito nõ iudicatur niſi ex
ſe.Siquidem nec tardum ingenium,nec labilis memoria,
nec inquietus appetitus,nec ſenſus obtuſus nec uita lan-
guens,reum per ſe ſtatuunt hoiem,ſicut nec contraria in-
nocentem:& hoc nõ ob aliud niſi quia hæc neceſſarie ac
præter uoluntatẽ poſſe prouenire probãtur.¶Sola ergo
uoluntas quoniã pro ſui ingenita libertate,aut diſſentire
ſibi,aut præter ſe in aliquo conſentire,nulla ui,nulla cogi
tur neceſſitate:nõ immerito iuſtã uel iniuſtã,beatitudine
ſeu miſeria dignam ac capacem creaturã conſtituit,prout
ſcilicet iuſtitiæ iniuſtitiæue conſenſerit.Quapropter hu-
iuſmodi uolũtariũ liberũq; cõſenſum,ex quo & omne ſui
(ex his quæ prædicta ſunt)conſtat pendere iudiciũ:puto
non incongrue,ut ſupra diffinimus,eſſe quod ſolet libe
rum arbitrium appellari:ut liberum referatur ad uolunta
tem,arbitriũ ad rationem.Sed ſanè liberũ:non illa liberta
2.Cori.3. te de qua dicit apoſtolus:Vbi ſpiritus dñi:ibi libertas.Eſt
Roma.6. enim illa libertas à peccato:ſicut alibi dicit:Cũ enim ſerui
Ibidem. eſſetis peccati,liberi fuiſtis iuſtitiæ.Nunc autẽ liberati à
peccato,ſerui autem facti deo:habetis fructũ ueſtrum in
ſanctificationẽ:finẽ uerò uitã æternã.Quis uerò in carne
peccati à peccato ſibi uendicat libertatẽ?Hac ergo liber-
tate merito nequaquã dictum arbitror liberum arbitriũ.
Roma.8. Eſt itẽ libertas à miſeria:dẽ qua idẽ apoſtolus:Et ipſa(in-
quit)creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis,in li-
bertatẽ gloriæ filiorũ dei.Sed nũquid & iſtã ſibi quiſpiã
in hac mortalitate præſumit?Et hac itaq; liberum nomi-
nari arbitriũ,nõ immerito abnuimus.Eſt uerò quam ma-
gis ei cõgruere arbitror libertatẽ,quam dicere poſſumus
à neceſſitate,eò ꝙ neceſſariũ uoluntario contrariũ eſſe ui
deatur.Siquidẽ quod ex neceſſitate fit,non iam ex uolun-
tate:& ecõuerſo ſimiliter.¶Cum igitur prout interim po
tuit occurrere nobis,triplex ſit nobis propoſita libertas,
à peccato,à miſeria,à neceſſitate:hanc ultimo loco poſitã
contulit nobis in conditione natura,in primam reſtaura-
mur à gratia,media nobis reſeruatur in patria.¶Dicatur
igitur prima libertas naturæ:ſecunda gratiæ:tertia uitæ
uel gloriæ.Primo nempe in liberã uoluntatẽ,ac uolunta-
riam libertatẽ cõditi ſumus,nobilis deo creatura.Secun-
do reformamur in innocentiã,noua in Chriſto creatura.
Tertio ſublimamur in gloriã,perfecta in ſpiritu creatura.
Prima ergo libertas habet multũ honoris:ſecunda pluri-
mum etiã uirtutis:nouiſſima cumulũ iucũditatis.Ex pri-
ma quippe præſtamus cæteris animantibꝰ.In ſecũda car-
nem per tertiã mortẽ ſubijcimus.Vel certè ſicut in prima
ſubiecit deus ſub pedibus noſtris oues & boues & peco-
ra campi:ita quoq; per ſecundã ſpirituales beſtias huius
Pſal.73. aeris,de quibus dicit:Ne tradas beſtijs aĩas cõfitẽtes tibi:
proſternit æque & cõterit ſub pedibus noſtris in ultima
tandẽ nos ipſos nobis plenius ſubmiſſurus per uictoriam
corruptionis & mortis:qñ ſcilicet nouiſſima deſtruetur
mors,& nos tranſibimus in libertatem gloriæ filiorũ dei.
Qua libertate Chriſtus nos liberabit:cũ nos utiq; tradet
regnũ deo & patri.De hac enim,& item de illa quã dixi-
Ioan.8. mus à pctõ,puto ꝙ Iudæis aiebat:Si uos filiꝰ liberauerit,
uerè liberi eritis.Liberũ arbitriũ liberatore idigere ſigni-
ficabat:ſed planè qui illud liberaret nõ à neceſſitate,quã
uolũtatis eſſe penitus non nouerat:ſed à peccato,in quod
tam libere quàm uolũtarie corruerat:ſimulq; à pœna pec-
cati,quã incautũ incurrerat,inuitũq; ferebat.quo utroq;
malo liberari oĩno nõ poterat,niſi per filiũ qui ſolus hoim Pſal.87.
factus eſt inter mortuos liber:liber uidelicet à peccato in-
inter pctõres.Solus nãq; inter filios Adam,libertatẽ ſibi
uendicat à pctõ,qui peccatũ non fecit,nec inuẽtus eſt do- 1.Petri.2.
lus in ore eius.Porro & à miſeria quæ eſt pœna peccati,
habuit nihilominus libertatẽ:ſed potẽtia,nõ actu.Nemo Ioan.10.
quippe tollebat aĩam eius ab eo:ſed ipſe ponebat eã.De-
niq; teſte propheta,Oblatus eſt quia ipſe uoluit:ſicut & Eſa.52.
cũ uoluit natus ex muliere,factus ſub lege:ut eos qui ſub Gal.4.
lege erãt redimeret.Fuit itaq; & ipſe ſub lege miſeriæ:ſed
fuit quia uoluit,ut liber inter miſeros & pctõres utrũq; iu
gum fraternis à ceruicibꝰ excuteret.¶Habuit itaq; totas
tres libertates:primam ex humana ſimul & diuina natu-
ra:reliquas ex diuina potentia.Quarum duas poſterio-
res utrũ & primus homo in paradiſo habuerit,uel quo-
modo & quatenus eas habuerit,poſtea uidebimus.Hoc
autẽ indubitãter ſciendũ,utrãq; plenã ac perfectam perfe
ctis ineſſe aĩabus carne ſolutis,cum deo pariter & Xp̃o
eius,atq; angelis ſupercæleſtibus.Nam ſanctis animabus,
etſi necdũ corpora receperũt,deeſt quidẽ de gloria,ſed ni
hil prorſus ineſt de miſeria.Verum libertas à neceſſitate,
æque & indifferẽter deo,uniuerſæq; tã malæ quàm bonæ
rationali conuenit creaturæ.Nec pctõ nec miſeriis amittit
uel minuit:nec maior in iuſto eſt quàm in peccatore;nec
plenior in angelo quàm in hoie.Quõ nãq; ad bonũ con-
uerſus per gratiã humanæ uoluntatis cõſenſus,eò libere
bonũ,& in bono liberũ hoiem facit,quò uolũtariꝰ efficit,
nõ inuitꝰ pertrahit:ſic ſponte deuolutus in malũ,in malo
nihilominus tam liberum quàm ſpontaneũ cõſtituit:ſua
utiq; uolũtate ductũ,nõ aliũde coactum ut malus ſit.Et ſi-
cut cæleſtis angelus,aut etiã deꝰ ipſe permanet libere bo-
nus,ꝓpria uidelicet uolũtate,nõ aliqua extrinſeca neceſſi
tate:ſic ꝑfectò diabolus æque libere in malũ & corruit,&
perſiſtit:ſuo utiq; uolũtario nutu,nõ alieno impulſu.Ma
net ergo libertas uolũtatis,ubi etiam ſit captiuitas mẽtis:
tam plena quidẽ in malis,quàm & in bonis:ſed in bonis
ordinatior.Tam integra quoq; pro ſuo modo in creatu-
ra quàm in creatore:ſed in illo potẽtior.Quòd aũt hoies
ſolẽt cõqueri & dicere,uolo habere bonam uoluntatẽ,&
nõ poſſum:nequaquã huic præſcribit uolũtatis libertatis
ut quaſi uim aut neceſſitatem in hac parte patiat̃ uolũtas:
ſed planè illa libertate quæ dicit̃ à peccato,ſe carere teſtan
tur.Nam qui uult habere bonã uoluntatẽ,probat ſe ha-
bere uoluntatem.Non enim uult habere bonã,niſi per uo
luntatẽ.Qꝫ ſi uoluntatẽ,& libertatem:ſed libertatem à ne-
ceſſitate,nõ à peccato.Nempe ut nõ ualeat cum uelit ha-
bere bonã,ſentit quidẽ ſibi deeſſe libertatẽ:ſed profectò li-
bertatẽ à peccato:quo utiq; dolet premi,nõ perimi uolun
tatem.Quanquã iam proculdubio utcũq; bonam habet,
ubi habere uult.Bonũ quippe eſt quod uult.Nec poſſet
bonũ uelle,niſi bona uoluntate:ſicut nec uelle malum,niſi
mala uolũtate.Cum bonũ uolumus,bona eſt uolũtas,cũ
malũ,mala eſt uolũtas.Vtrobiq; uoluntas,& ubiq; liber-
tas.Cedit ſiquidẽ uolũtati neceſſitas.Cum autem non ua-
lemus quod uolumus,ſentimus quidẽ ipſam quodammo
do libertatẽ peccato eſſe captiuã,uel miſeram,non tamen
amiſſam.Ex hac ergo tantũ libertate qua liberum eſt uo-
luntati ſeipſam iudicare uel bonam,ſi bono:uel malam,ſi
malo conſenſerit,quippe quæ in neutro niſi certè uolen-
do conſentire ſe ſentit:liberum arbitriũ credimus nomi-
nari.Nam ex illa quæ dicitur à peccato,congruentius for
ſitan liberũ conſiliũ,& item ex illa quæ dicta eſt à miſeris,
liberum potius cõplacitũ poſſet dici,quàm liberum arbi-
trium.¶Arbitrium quippe iudicium eſt.Sicut uerò iudi-
cij eſt diſcernere quod liceat,uel quod non liceat:ſic pro-
fectò conſilij probare quod expediat,uel non expediat:ſic
complaciti quoq; experiri quod libeat,uel nõ libeat.Vti-
nam tam libere uobis conſuleremus,quàm libere de uo-
bis iudicamus:ut quemadmodum libere per iudicium

licita illicitaq́ decernimus: ita per cōſiliū & licita tanquā
cōmoda nobis eligere, & illicita tāquā noxia reſpuere li
berū haberem⁹. Iā enī non ſolū liberi arbitrij, ſed & liberi
proculdubio cōſilij, ac per hoc & à pctō liberi eſſemus. Sed
quid ſi totū, ſolumq́ quod expediret uel liceret, etiā libe
ret? Nonne liberi quoq́ eſſe cōplaciti merito diceremur:
quippe qui ab omni proinde quod diſplicere pōt: hoc eſt
ab oī nos miſeria liberos ſentiremus? Nunc aūt cum mul
ta per iudiciū uel admittenda uel omittēda eſſe decerna
mus: quæ tñ p conſiliū nequaquā pro iudicij rectitudine
aut eligim⁹, aut cōtēnimus: rurſumq́ non oia quæ tāquā
recta & cōmoda conſulte obſeruamus, etiam ut benepla
cita libenter amplectimur: ſed inſuper quaſi dura, ac mole
ſta uix æquanimiter ferre perduramus: liquet quia libe
rum nec cōſiliū habem⁹, nec cōplacitū. Alia quæſtio eſt,
ſi uel ante peccatū in primo hoīe habuimus: qđ loco ſuo
diſcutietur. Certiſſime aūt habituri ſumus: cum deo miſe
Matt.6. rante obtinebimus quod oramus, Fiat uolūtas tua, ſicut
in cœlo: & in terra. Hoc nanq́ cōplebitur, qū id qđ nunc
cūctæ paſſim rationali (ut iam dictum eſt) creaturæ com
mune uidetur, liberū ſcilicet à neceſſitate arbitrium: erit
etiā in electis hoībus, uti iam in ſanctis eſt angelis: & cau
tum à peccato: & tutum à miſeria: probantibus tandē tri
Roma. 12. plicis libertatis felici experientia: quæ ſit bona uoluntas
dei, ac beneplacens, & perfecta. Quod quia necdū eſt: ſola
interim plena, integraq́ manet in hominibus libertas ar
bitrij. Nam libertas cōſilij ex parte tantū: & hoc in pau
cis ſpiritualibus, qui carnē crucifixerunt cum uitijs & cō
Gal.5.
Roma.6. cupiſcentijs: quatenus iam non regnet peccatum in eorū
mortali corpore. Porrò ut non regnet, libertas facit cōſi
lij. Vt tamen non deſit ex integro: captiuitas eſt liberi ar
1. Cor.13. bitrij. Cum aūt uenerit quod perfectū eſt, tunc euacuabi
tur quod ex parte eſt: hoc eſt, cum plena fuerit libertas cō
ſilij: nulla iam erit captiuitas arbitrij. Et hoc eſt quod quo
Matt.6. tidie petimus in oratione cum dicimus deo, Adueniat re
gnum tuum. Regnū hoc necdū ex toto peruenit in nos.
Quotidie tamen paulatim aduentat, ſenſimq́ in dies ma
gis ac magis dilatat terminos ſuos: in his duntaxat, quo
2.Cor.4. rum per dei adiutorium interior homo renouatur de die
in diem. Inquantum ergo regnum gratiæ dilatatur: intā
tum peccati poteſtas minuitur. Inquātum uerò minus eſt
adhuc propter corpus mortis quod aggrauat animam,
& ob neceſſitatem terrenæ inhabitationis utiq́ deprimē
tis ſenſum multa cogitantem: neceſſe habent etiā qui per
fectiores in hac mortalitate uidentur, confiteri & dicere:
Iaco.3. in multis offendimus oēs: & ſi dixerimus, qa pctm̄ nō ha
1.Ioan.1. bemus, noſipſos ſeducim⁹, & ueritas in nobis nō eſt. Qua
Matt.6. propter orant, & ipi ſine intermiſſione dicētes, Adueniat
regnū tuū. Qđ nō erit uel in ipis cōſummatum: quouſq́
pctm̄, non ſolū nō regnet in eorū mortali corpore: ſed nec
ſit oīno, nec eſſe poſſit in imortali iā corpore. Iā de liber
tate cōplaciti in hoc ſeculo nequā qd dicem⁹: ubi uix ſuf
Roma.8. ficit diei malitia ſua, ubi oīs creatura ingemiſcit & partu
rit uſq́ adhuc: uanitati nimirum ſubiecta non uolens: ubi
Iob.7. uita hoīs tētatio eſt ſup terrā: ubi uiri quoq́ ſpūales, qui
Roma.8. primitias ſpūs iam acceperunt, ingemiſcunt & ipſi intra
ſemetipſos expectantes redemptionē corporis ſui? Nūqd
nā inter iſta locus ullus eſt huiuſcemodi libertatis? Quid,
inquā, liberū nr̄o relinquit complacito: ubi totū occupa
re uidet miſeria? Neq́ enī uel innocentia ſeu iuſtitia quē
admodum à pctō, ita etiā à miſeria tute eſſe hic poterunt:
Roma.7. ubi iuſtus exclamat: Infelix ego homo: qs me liberabit de
Pſal.41. corpore mortis huius? Et itē: Factæ ſunt mihi lachrymæ
meæ panes, die ac nocte. Vbi noctes dieſq́ in mœrore cō
tinuant: nullū profecto ipis ſpatiū cōplacito uacuū relin
2. Tim.3. quit. ¶ Deniq́ q pie nolūt uiuere in Xp̄o: ipſi magis per
ſecutionē patiunt: qm̄ iudiciū à domo dei incipit. Qđ &
Ezech.9. præcepit: à meis (inquiēs) incipite. Sed etſi nō uirtus, ui
tium fortè in tuto eſt: & aliqua interim ex parte frui pōt
Proue.2. cōplacito, cauere miſeriam? Abſit. Nā qui lætantur cum
malefecerint, & exultant in rebus peſſimis: tale eſt qđ fa
ciunt, quale cū rident frenetici. Nulla aūt uerior miſeria:
quàm falſa lætitia. Deniq́ intātū miſeria eſt, qđ uidet feli
citas in hoc ſeculo: ut ſapiens dicat: Melius eſt ire ad do Eccle.7.
mum luctus, quàm ad domū cōuiuij. ¶ Eſt quidē in bonis
corporis nōnulla iucūditas: uidelicet in edendo, bibēdo,
calefaciendo, cæteriſq́ talibus fomentis, uel tegumentis
carnis. Sed nunqd uel iſta uacāt aliquaten⁹ à miſeria? Bo
nus eſt panis: ſed eſurienti. Potus delectat: ſed ſitientem.
Deniq́ ſaturato, cibus, potuſq́ iā nequaquā ſunt grata:
ſed grauia. Tolle famē: & panē non curabis. Tolle ſitim: &
lympidiſſimū fontē, ac ſi paludē reſpicies. Siſr umbrā nō
qrit, niſi æſtuans. Solē non curat, niſi algēs, ſiue caligans.
Alioquin nihil horū libebit, ſi nō præceſſerit urgēs neceſ
ſitas. Quæ ſi perfecte tollatur è rebus: ſtatim in tædiū atq́
moleſtiam conuertetur, ipſa quoq́ quæ uidetur in his eſ
ſe iucunditas. ¶ Fatēdū igitur & in hac parte, oē qđ p̄ſen
tis uitæ eſt, occupare miſeriā: niſi q in tribulationibus cō
tinuis grauiorū laborū, leuiores utiq́ ſunt qualeſcunq́
cōſolationes: & dū fortè pro tpe ac rerū euentib⁹ uiciſſim
ſibi grauia leuiaq́ ſuccedunt: minorū experientia, aliqua
miſeriæ uidet interpolatio: ut dū aliqñ poſt experta plu
ra grauiſſima in minus fortè moleſta euadit, felicitas pu
tetur. ¶ An tñ fatendū eſt eos q per exceſſum contēplatio
nis rapti, qñq́ in ſpū quantulūcūq́ de ſupernæ felicitatis
dulcedine deguſtare ſufficiunt: toties eſſe liberos à miſe
ria, quoties ſic excedunt? Hi planè (qđ negandum non
eſt) etiā in hac carne (raro licet raptimq́) cōplaciti liber
tate fruuntur: qui cū Maria optimā partē elegerunt: quæ Luca.10.
non auferet ab eis. Qui aūt iā tenent, qđ auferendum nō
eſt, experiunt utiq́ quod futurū eſt. Sed qđ futurū eſt, fe
licitas eſt. Porrò felicitas, & miſeria, eodem tpe ſimul eſſe
non pñt. Quoties igitur per ſpm̄ illā participant: toties
iſtā non ſentiunt. Itaq́ in hac uita ſoli cōtemplatiui poſ
ſunt utcūq́ frui libertate cōplaciti: & hoc ex parte: & par
te ſatis modica: uiceq́ rariſſima. ¶ Porrò libertate conſilij
fruuntur etiam quilibet iuſti: ex parte quidē, ſed non mo
dica. ¶ Cæterum libertas arbitrij (ut ſupra liquidò appa
ruit) cunctis pariter rōne utentibus conuenit: nō minor
quātū in ſe eſt, in malis, quàm in bonis: tam plena in hoc
ſeculo, quàm & in futuro. Sed & hoc apertè monſtratū eſ
ſe puto, q hæc ipſa tñ libertas, tandiu quodammodo ca
ptiua tenet, quādiu illam duæ aliæ libertates minime aut
minus plenæ comitantur: nec aliunde noſter ille defectus
uenit: de quo apoſtolus: Vt non quæcunq́ uultis ait: illa Gala.5.
faciatis. ¶ Velle ſiquidē ineſt nobis ex libero arbitrio, nō
etiā poſſe qđ nolum⁹. Nō dico uelle bonum, aut uelle ma
lum: ſed tm̄ uelle. Velle etenī bonū, profectus eſt: uelle ma
lum, defectus eſt. Velle uerò ſimpliciter ipſum eſt, qđ uel
proficit, uel deficit. Porrò, ipſum ut eſſet: creans gratia fe
cit. Vt pficiat: ſaluans gr̄a facit. Vt deficiat: ipm ſe deijcit.
Itaq́ liberum arbitriū nos facit uolentes: gratia beneuo
los. Ex ipſo nobis eſt uelle: ex ipſa bonū uelle. Quēadmo
dum nanq́ aliud eſt timere ſimpliciter, aliud timere deū:
aliud & amare ſimpliciter, aliud eſt amare deū: quippe ti
mere, & amare, ſimpliciter quidē prolata, affectiones: cum
additamento aūt, uirtutes ſignificant: ita quoq́ aliud eſt
uelle, aliud uelle bonū. ¶ Simplices nēpe affectiōes inſunt
naturaliter nobis, tanquā ex nobis, additamenta, ex gr̄a.
Nec aliud profecto eſt niſi qđ gr̄a ordinat, quas donauit
creatio: ut nil aliud ſint uirtutes niſi ordinatæ affectiōes.
Scriptū eſt de quibuſdā, q illic trepidaſſent timore, ubi Pſal.13.
non erat timor. Timor fuit: ſed inordinat⁹. Ordinare illū
uolebat dominus in diſcipulis: cum diceret: Oſtendā uo Luca.12.
bis, quē timere debeatis. Et dauid: Venite (ait) filij audi Pſal.33.
te me: timorem dn̄i docebo uos. Item de amore inordina
to arguebat homines, qui dicebat: Ego lux ueni in hunc Ioan.3.
mundum: & dilexerunt homines magis tenebras quàm
lucē. Idcirco poſtulat ſponſa in canticis dicens: Ordina Canti.2.
te in me charitatem. Similiter quoq́ de inordinata uolū
tate arguebant, quibus dicebat: Neſcitis qd petatis. Sed Marc.10.
ad lineam rectitudinis edocti ſunt diſtortā reducere uo

Ibidem. luntatem:cũ audierint? Poteſtis bibere calicem quẽ ego
bibiturus ſum? Et tũc quidem uerbo: ſed poſtmodũ etiã
exemplo,uoluntatem ordinare docebat:cũ orans inſtan-
te paſſione,ut transferretur ab eo calix,ſtatim ſubijceret:
Mar.14. Veruntamẽ nõ qđ ego uolo:ſed quod tu uis. A deo igiť
uelle,quõ & timere,quomodo & amare, accepim⁹ in cõ-
ditione naturæ:ut eſſemus aliqua creatura. Velle aũt bo-
num,quomodo & timere deũ,quõ & amare deum,accipi
mus in uiſitatione gratiæ,ut ſimus dei creatura. ¶ Creati
quippe quodãmodo noſtri in liberã uoluntatẽ: quaſi dei
efficimur per bonã uoluntatem. Porrò bonã facit, qui li-
berã facit:& ad hoc bonã,ut ſimus initium aliqđ creatu-
ræ eius: quoniam expedit profecto nobis magis oĩno nõ
fuiſſe:quàm noſtros pmanere. Nã q uoluerũt ſui eſſe, uti-
q; ſicut dij,ſcientes bonũ,& malum: facti ſunt nõ tantum
iam ſui:ſed & diaboli. Itaq; libera uoluntas, nos facit no-
ſtros:mala,diaboli:bona, dei. Ad hoc pertinet qđ diciť:
2.Tim.2. Nouit dñs qui ſunt eius. Nam illis qui eius nõ ſunt, amẽ
Matt.25. dico uobis(inquit)neſcio uos. Dum ergo per malam uo
luntatem ſumus diaboli:quodãmodo interim nõ ſumus
dei:ſicut cum per bonam uolũtatem efficimur dei,deſini-
Matt.6. mus iam eſſe diaboli. Nemo ſiquidem põt duobus dñis
ſeruire. Cæterũ ſiue dei ſimus,ſiue diaboli: nõ tñ ſimiliter
deſinimus eſſe & noſtri. Manet quippe utrobiq; libertas
arbitrij,per quã maneat & cauſa meriti:quatenus merito
uel puniamur mali,qđ tãquã liberi ex ppria uolũtate effi
cimur:uel glorificemur boni: qđ niſi æque uolũtarij eſſe
nõ poſſumus. Sanè diabolo nr̃a nos mancipat uoluntas,
non ipſius poteſtas. Deo ſubijcit eius gratia: non noſtra
uolũtas. Noſtra quippe uolũtas bona(qđ fatẽdum eſt) à
bono deo creata:perfecta tñ nõ erit quouſq; ſuo creatori
perfecte ſubiecta ſit. Abſit tñ ut ipſi ſui ipſius perfectionẽ,
deo aũt tantum creationem tribuamus:cũ longe nimirũ
melius ſit eſſe perfectã,quàm factã:& dictu ipſo nephas ui-
deať,deo qđ minus,nobis qđ excellentius ſit attribuere.
Sentiens deniq; apſs quid ex natura eſſet,quid ex gr̃a ex-
Roma.7. pectaret,aiebat:Velle adiacet mihi:perficere nõ inuenio.
Sciebat profecto uelle quidem ſibi ineſſe ex libero arbi-
trio:ſed ut ipſum uelle perfectũ haberet, gratiam ſe habe-
re neceſſariã. Si enim uelle malũ,defectus quidã eſt uolun
tatis:utiq; bonum uelle,profectus eiuſdem erit: ſufficere
uero ad omne quod uolumus bonum,ipſius perfectio. Vt
ergo uelle noſtrũ,quod ex libero arbitrio habemus per-
fectum habeamus:duplici gratiæ munere indigemus: &
uero uidelicet ſapere,quod eſt uoluntatis ad bonũ cõuer
ſio:& pleno etiam poſſe,qđ eſt eiuſdem in bonũ cõfirma-
tio. ¶ Porrò perfecta cõuerſio eſt ad bonum, ut nil libeat,
niſi quod deceat,uel liceat:pfecta in bono cõfirmatio, ut
nil deſit iã qđ libeat. Tunc demũ perfecta erit uoluntas,
cũ plene fuerit bona,& bñ plena. Habet ſiquidẽ duplex
in ſe bonũ ab initio ſui. Vnũ quidẽ generale ex ſola crea-
tione,quod à bono ſcilicet deo non potuit creari niſi bo-
Gene.1. na:ſm quod uidit deus cuncta quæ fecerat,& erant ualde
bona. Alterum ſpeciale ex libertate arbitrij:in qua ad ima
ginem utiq; ipſius qui creauit,eſt condita. Q; ſi duobus
his bonis accedat & tertiũ,conuerſio.ſ.ad creatorem: re-
putabitur nõ immerito pfecte bona. Bona nimirũ in uni-
uerſitate:melior in ſuo genere:optima ex ſui ordinatione
ad deũ. Eſt aũt ordinatio,oĩmoda cõuerſio uoluntatis ad
deũ,& ex tota ſe,uoluntaria deuotaq; ſubiectio. Huic ue-
rò tã perfectæ iuſtitiæ debeť,imo iungitur gloriæ plenitu
do:qa ſic ſe comitanť duo iſta,ut nec iuſtitiæ poſſit haberi
pfectio niſi in plena glĩa:nec glĩæ plenitudo abſq; perfecta
iuſtitia. Merito deniq; talis iuſtitia nõ erit ſine gloria, cũ
Matt.5. gloria uera non ſit niſi de tali iuſtitia. Vñ recte diciť: Beati
qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiã:qm̃ ipi ſaturabunť. Hæc aũt
ſunt illa duo q̃ ſupra noiauimus:uerũ ſapere,& plenũ poſ
Roma.8. ſe,ut ſapere ad iuſtitiã,poſſe referatur ad gloriã. Sed uerũ
1.Cor.3. & plenum addita ſunt:alterũ ad diſtinctionem ſapientiæ
carnis,q̃ mors eſt:itẽq; ſapientiæ mundi,quæ ſtultitia eſt
apud deũ:qua & ſapiẽtes apud ſemetipſos, ſunt hoĩes. Sa-
pientes inquã,ut faciãt mala, alterũ ad illorũ differẽtiam Hiere.4.
de qbus diciť:Potẽtes potẽter tormẽta patienť. Nã uerũ Sapien.6.
ſapere,aut plenũ poſſe,oĩno nõ inueniuť, niſi ubi libero
arbitrio iã illa duo cõiuncta ſunt, quæ itẽ ſuperi⁹ memo-
rauimus: liberũ uidelicet cõſiliũ,liberũq; cõplacitũ. Solũ
pfecto dixerim uerè ſapientẽ,pleneq; potentẽ,cui iam nõ
tñ uelle adiacet ex libero arbitrio: ſed ex reliquis quoq;
duobus inuenit & pficere:dũ nec uelle ualeat qđ malum
ſit:nec carere qđ uelit:quorũ alterũ eſt ex libertate conſi
lij,id eſt uerũ ſapere:alterũ ex libertate cõplaciti.ſ.plenũ
poſſe. Sed qs talis eſt ac tãtus in hoĩbus,qui in hoc glĩeť?
Aut ubi,aut qñ iſtud obtineť? nũquid nã in hoc ſeculo?
Sed ſi qs eſſet hmõi,maior eſſet Paulo:qui confiteť dicẽs,
Perficere aũt non inuenio. Nunqd Adã in paradiſo? Sed Roma.7.
ſi habuiſſet:nũquã exulaſſet à paradiſo. ¶ Nunc locus eſt
peruidẽdi quod ſuprà diſtulimus: utrũ ſcilicet totas tres
libertates illas q̃s ſupra dixim⁹.ſ.arbitrij,cõſilij,cõplaciti:
uel alijs noĩbus:à neceſſitate,à pctõ,à miſeria,primi homi-
nes habuerint in paradiſo: aut tantũ duas: aut unam ſo-
lummodo. Et de prima quidẽ quæſtio nulla erit, ſi memi-
nerimus quàm aperte,& iuſtis eã,& pctõrib⁹ ineſſe æqua-
liter,rõ ſupior edocuerit. De duab⁹ reliquis q̃ritur nõ im
merito,an unquã eas Adã habuerit, aut ambas, uel unã.
Nã ſi nullã habuit:qd amiſit? Arbitrij utiq; libertatem tã
poſt pctm̃,quàm ante,ſemper tenuit inconcuſſam. Si ergo
nil amiſit:quid ei obfuit eiectum fuiſſe de paradiſo? Quid
ſi unam quãlibet illarum habuit,quõ amiſit? Nam certum
eſt quia ex quo peccauit,nec à peccato prorſus, nec à mi-
ſeria,manens in corpore liber fuit. Ceterũ nullaten⁹ quã-
cunq; illarũ ſemel acceperit,amittere potuit. Alioqn per-
fectum nec ſapere,nec poſſe, iuxta quod quidẽ duo hæc
ſuperius diffinita ſunt,habuiſſe conuincitur. Qui nimirũ
& uelle potuit,quod nõ debuit,& recipere quod noluit:
an dicendus eſt aliquo quidẽ modo illas habuiſſe: ſed qa
nõ plenarie,potuiſſe amittere? ¶ Habet ſiquidẽ unaquæq;
illarũ duos gradus:ſuperiorem & inferiorem. Superior li
bertas conſilij eſt,non poſſe peccare. Inferior, poſſe non
peccare. Itẽ ſuperior libertas complaciti,non poſſe turba
ri:inferior,poſſe nõ turbari. Itaq; inferiorẽ utriuſq; liber-
tatis gradũ,ſimul cũ plena libertate arbitrij homo in ſui
cõditione accepit:& de utroq; corruit,cũ peccauit. Cor-
ruit aũt de poſſe non peccare,in non poſſe non peccare:
amiſſa ex toto conſilij libertate. Itemq; de poſſe non tur-
bari,in non poſſe non turbari: amiſſa ex toto complaciti
libertate. Sola remanſit ad pœnã libertas arbitrij:per quã
utiq; cæteras amiſit:ipſam tñ amittere nõ potuit. Per pro
priam quippe uoluntatẽ,ſeruus peccati fact⁹,meritò per-
didit libertatẽ conſilij. Porrò per peccatũ factus debitor
mortis,quõ iam libertatem ualebat retinere complaciti?
De tribus ergo libertatibus,quas acceperat, abutẽdo il-
la quæ dicitur arbitrij:reliquis ſeſe priuauit. In eo aũt ab-
uſus eſt,q; illam cũ accepiſſet ad gloriam,conuertit ſibi in Pſal.48.
cõtumeliã:iuxta teſtimonium ſcripturæ dicentis: Homo
cum in honore eſſet,non intellexit:comparatus eſt iumẽ-
tis inſipientibus: & ſimilis factus eſt illis. Soli inter aiañ-
tia datũ eſt homini poſſe peccare:ob prærogatiuã liberi
arbitrij. Datũ autem non ut proinde peccaret:ſed ut glo-
rioſior inde appareret,ſi nõ peccaret,cum peccare poſſet.
Quid nanq; glorioſius ei eſſe poterat: quàm ſi de ipſo di- Eccle.31.
ceretur,qđ ſcriptura perhibet dicens: Quis eſt hic,& lau Ibidem.
dabimus eum? Vnde ita laudandus? Fecit enim mirabi- Ibidem.
lia in uita ſua. Quæ? Qui potuit tranſgredi,& nõ eſt trãſ-
greſſus:facere mala,& non fecit. Hũc ergo honorẽ,quan-
diu abſq; pctõ fuit,ſeruauit. Amiſit,cũ peccauit. Peccauit
aũt:quia liberũ ei fuit. Nec aliunde profecto liberum, niſi
ex libertate arbitrij:de qua utiq; inerat ei poſſibilitas pec
candi. Nec tñ fuit culpa dantis ſed abutentis: qui ipſam
uidelicet facultatẽ cõuertit in uſum peccandi, quã acce-
perat ad gloriam non peccandi. Nã etſi peccauit ex poſſe
quod accepit:nõ tñ quia potuit:ſed quia uoluit. Nec eñ
præuaricante diabolo,& angelis eius,etiam alij præuari-
cati ſunt:

catí ſunt: non quia non potuerunt: ſed quia noluerunt. ¶Peccantis igitur lapſus, nõ dono aſcribẽdus eſt poteſtatis: ſed uitio uoluntatis. Lapſus tñ ex uolũtate, non æque ex uoluntate reſurgere iam liberũ habet: q̃a etſi datũ fuit uoluntati poſſe ſtare ne caderet: non tñ reſurgere ſi caderet. Non eñ tam facile quis ualet exire de fouea: quàm facile in eã labi. Cæcidit ſola uoluntate hõ in foueã pcti: ſed non ex uoluntate ſufficit & poſſe reſurgere: cum iam etſi uelit, non poſſit non peccare. Quid ergo? Periit liberũ arbitrium, q̃m non poteſt nõ peccare? Nequaquã: ſed liberum perdidit conſiliũ per quod prius habebat poſſe non peccare: quõ & q̃ iã non ualet utiq; non turbari, inde miſero accidit, q̃ complaciti quoq; libertatẽ amiſerit: p quã & ante habuit poſſe non turbari. ¶Manet ergo etiã poſt pctm̃ liberum arbitriũ: etſi miſerum, tñ integrũ. Et q̃ ſe p ſe hõ non ſufficit excutere à pctõ, ſiue miſeria: non liberi arbitrij ſignat deſtructionẽ: ſed duarũ reliquarũ libertatũ priuationẽ. Neq; eñ ad liberũ arbitriũ (quantũ in ſe eſt) ptinet, aut aliqñ pertinuit poſſe, uel ſape: ſed tñ uelle: nec potentem facit creaturam: nec ſapientẽ: ſed tñ uolentem. Non ergo ſi potens, aut ſapiens, ſed tñ ſi uolens eſſe deſierit: liberũ arbitrium amiſiſſe putanda erit. Vbi eñ non eſt uoluntas, nec libertas. Non dico ſi uelle bonum, ſed ſi uelle oĩno creatura deſierit: fatendum ſine contradictione: ubi non iam ex uoluntate bonitas, ſed ipſa ex toto uoluntas periit: etiam liberum deperire arbitriũ. Q; ſi uelle bonum tantum perit: ſignum eſt q̃ ei deſit liberum, nõ arbitrium, ſed conſiliũ. Si aũt non quidẽ uelle, ſed ad id quod iam uult bonũ ei poſſe defuerit: non erit ſibi deeſſe liberũ complacitum: non liberum periſſe arbitriũ. Si ergo liberum arbitriũ ita ubiq; ſequitur uoluntatẽ, ut niſi illa penitus eſſe deſinat, iſto non careat: uoluntas uerò ſicut in bono, ita etiam in malo æque perdurat: æque pfecto & liberum arbitrium tam in malo quàm in bono integrum perſeuerat. Et quomodo uoluntas etiam poſita in miſeria nõ deſinit eſſe uoluntas: ſed dicitur & eſt miſera uoluntas, ſicut & beata uoluntas: ita nec liberum arbitriũ deſtruere: ſiue quantũ in ſe eſt aliquatenus imminuere poterit quæcunq; aduerſitas uel neceſſitas. Sed licet ubiq; pariter ſine ſui diminutione perduret: nõ tñ pariter ſicut de bono potuit per ſe in malũ corruere: ita quoq; per ſe de malo in bonũ poterit reſpirare. Et quid mirum ſi iacens nõ ualet per ſe reſurgere: qd' ſtãs in aliquod melius nullo ſuo conatu ualebat proficere? Deniq; dum adhuc duas alias libertates ex aliqua parte ſecu haberet, non potuit de inferioribus illarũ gradib' ad ſuperiora aſcedere: hoc eſt de poſſe non peccare, & de poſſe non turbari, ad nõ poſſe peccare, & non poſſe turbari. Q; ſi libertatibus illis etiã utcũq; adiutũ: non præualuit tñ de bono in melius ſe extendere: quantominus eiſdẽ prorſus deſtitutũ: de malo iã in id qd' fuit bonũ poterit per ſeipſum emergere? Habet igitur hõ neceſſariũ dei uirtutem, & dei ſapientiã Xp̃m: qui ex eo quod ſapientia eſt, uerum ei ſapere reinfundat, in reſtaurationem liberi conſilij: & ex eo qd' uirtus eſt, plenũ poſſe reſtituat, in reparationẽ liberi cõplaciti: quatenus ex altero perfecte bonus, peccatũ iã neſciat: ex altero plenè beatus, nil aduerſum ſentiat. Sed ſanè iſta perfectio in futura uita expectetur: q̃n utraq; nunc amiſſa libertas, libero arbitrio plene reſtaurabitur: non quomodo iuſto cuiuis in hoc ſeculo quantuncũq; perfecto: non quõ uel ipſis primis hoĩbus datũ fuit eas habere in paradiſo: ſed ſicut iam nũc angeli poſſidẽt in cælo. Interim uerò ſufficiat in hoc corpore mortis, atq; in hoc ſeculo nequã, ex libertate quidem cõſilij pctõ nõ obedire in cõcupiſcentia: ex libertate aũt complaciti aduerſa nõ formidare pro iuſtitia. Eſt aũt in hac carne peccati & in hac diei malitia non mediocre ſapere, pctõ etſi nondum ex toto carere, certè non conſentire: & eſt poſſe non paruũ, aduerſa etſi necdum feliciter oĩno non ſentire: uiriliter tamen pro ueritate contẽnere. Diſcendum ſanè hic interim nobis eſt ex libertate conſilij iam libertate arbitrij non abuti: ut plene q̃nq; frui poſſimus libertate complaciti. Sic profecto dei in nobis reparamus imaginẽ: ſic antiquo honori illi capeſcẽdo quẽ per pctm̃ amiſimus: per gr̃am præparamur. Et beatus qui de ſe audire merebitur. Quis eſt hic, & laudabimus eũ? Mirabilia eñ fecit in uita ſua: q potuit trãſgredi, & nõ eſt trãſgreſſus: facere malũ, & non fecit. (Eccle. 31.) ¶Puto aũt in his tribus libertatibus ipſam ad quam conditi ſumus cõditoris imaginem atq; ſimilitudinem contineri: & imaginem quidem in libertate arbitrij: in reliquis autem duabus bipertitam quandam conſignari ſimilitudinem. Hinc eſt fortaſſis q̃ ſolum liberum arbitrium ſui omnino defectum ſeu diminutionem non patitur: q̃ in ipſo potiſſimum æternæ & incommutabilis diuinitatis ſubſtantiua quædã imago impreſſa uideatur. ¶Nã etſi habuerit initium, neſcit tñ occaſum: nec de iuſtitia uel gloria capit augmentũ: nec de peccato ſiue miſeria detrimentum. Quid æternitati ſimilius, qd' non ſit æternitas? Porrò in alijs duabus libertatibus q̃m nõ ſolum ex parte minui, ſed & ex toto amitti pñt, accidentalis quædã magis ſimilitudo ſapientiæ atq; potentiæ diuinæ imagini ſuperducta cognoſcit. Deniq; & amiſimus illas per culpã, & per gratiã recuperamus: & quotidie quidẽ alij plus, alij minus aut in ipſis proficim': aut ab ipſis deficimus. Poſſunt etiã ſic amitti, ut iam non ualeant recuperari: poſſunt & ita poſſideri: ut nec amitti queant aliquãdo nec minui. Huius bipertitæ ſimilitudinis ſapientiæ & potentiæ dei, non quidẽ in gradu ſummo: ſed q ipſi tñ eſſet pximior homo conditus eſt in paradiſo. Quid eñ uicinius ad nõ poſſe peccare uel turbari (in quo utiq; iã ſanctos & angelos ſtare, & deũ ſemp eſſe dubium non eſt) quàm poſſe & non peccare & non turbari: in quo hõ pfecto creatus eſt? A quo illo per pctm̃, imo nobis in illo & cum illo corruentibus, rurſus per gratiã non quidẽ ip̃m: ſed pro ipſo quendã inferiorem gradum recepimus. Neq; eñ hic poſſum' penit' eſſe ſine pctõ & miſeria, poſſumus tñ gratia iuuãte nec pctõ ſuperari, nec miſeria. Quãquam tñ ſcriptura loquatur: Omne qd' natũ eſt ex deo, non peccat. (1. Ioan. 3.) Sed hoc dictũ eſt de prædeſtinatis ad uitã: nõ q̃ omnino non peccent: ſed q̃ pctm̃ ipſis non imputet: qd' uel punitur cõdigna pœnitentia: uel in charitate abſconditur. Charitas qdẽ cooperit multitudinẽ pctõrũ: (1. Petr. 4.) & beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorũ tecta ſunt pctã: (Pſal. 31.) & beat' uir cui nõ imputabit de' pctm̃. (Ibidem.) ¶Diuinæ ergo ſimilitudinis ſummũ gradũ ſummi angeli tenent: nos infimũ: Adã tenuit mediũ: porrò dæmones nullũ. Superioribus nẽpe ſpiritibus datũ eſt ſine pctõ & miſeria pdurare. Adæ aũt abſq; his quidẽ eſſe: ſed non etiã pmanere: nobis uerò ne eſſe quidem abſq; his: ſed ipſis tñ non cedere. Cæterum diabolus & membra ei' ſicut nunquam uolunt reluctari pctõ: ſic nũquã pñt pœnam declinare pcti. ¶Cũ ergo iſtæ duæ libertates, cõſilij. ſ. & cõplaciti: p quas rõnali creaturæ uera ſapientia & potentia miniſtrat: ita deo prout uult diſpenſante: q̃buſcũq; pro cauſis, locis tẽporibus, uarientur: quatenus in terris modice, in cæleſtibus plenarie, mediocriter in paradiſo, apud inferos nullatenus habeãtur: libertas uerò arbitrij de ipſo quo condita eſt ſtatu aliquatenus non mutet: ſed æqualiter ſemp (quãtum in ſe eſt) à cælis, terris, inferis poſſideatur: merito illæ ſimilitudini, hæc imagini deputantur. Et quidẽ apud inferos q̃ utraq; libertas perierit: illæ. ſ. quæ ad ſimilitudinẽ ptinere dicuntur: ſcripturarũ teſtatur authoritas. Nã uerũ illic ſapere (qd' utiq; de conſilij libertate concipitur) oĩno nõ eſſe locus ille manifeſtat, ubi legitur: Qd' cunq; põt manus tua facere, inſtanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia eſt apud inferos, quo tu properas. (Eccle. 9.) Porrò de potẽtia, quæ p libertatem complaciti datur: euãgelium ſic loquitur: Ligatis manibus ac pedibus: proijcite eũ in tenebras exteriores. (Matt. 22.) Quid eñ ipſa eſt manuũ pedũq; ligatio: niſi oĩmoda poteſtatis ablatio? ¶Sed dicit aliquis: Quomodo non eſt ibi aliquid ſapere: ubi mala quæ tolerãtur, cogunt pœnitere malorũ quæ facta ſunt? Nũquid aut in tormentis quiſpiam non pœnitere: aut pœnitere mali, nõ

libertate conſilij: cōſenſum tñ ſanū, atq; in bono quoq; iā
Ibidem. ex magna parte ſe habere liberū gloriatur: iā non ego, in-
quiens, operor illud. Vñ hoc confidis ô Paule? Qm̄ cōſen
Ibidem. tio, inquit, legi dei: qm̄ bona eſt. Et rurſum: Cōdelector ei
Matt. 6. legi dei ſm interiorē hoiem. Oculo exiſtēte ſimplici, totū
corpus lucidū eſſe præſumit. Sano cōſenſu tractum licet
pctō, uel captiuū miſeria, liberū ſe i bono profiteri nō du-
Roma. 8. bitat. Vñ & fidens gñaliter infert: Nihil ergo dānationis
eſt his qui ſunt in Chriſto Ieſu. Sed uideam⁹ de his q pœ-
narum mortis ue timore, fidē uerbotenus negare compul
ſi ſunt: ne fortè iuxta hāc aſſertionē aut culpa non fuerit q
uel uoce negauerūt: aut cogi in culpā & uoluntas potue-
rit, ut uellet uidelicet hō qd̄ eum & nolle conſtiterit: & ſic
perierit liberū arbitriū. Qd̄ qa impoſſibile erat (uelle qp-
pe & nolle idē eodē tempore non poterat) q̄tiſ unde ma-
lū nequaquā uolentib⁹ malū debuit imputari. Neq; enim
tale eſt hoc quale originale pctm̄: quo non ſolū nō cōſen-
tiens, uerū plerunq; & neſciēs, alia rōne cōſtringiſ necdū
renatus baptiſmate. Exēpli cauſa, ueniat in mediū Petrus
Mar. 14. apls. Ipſe quippe uiſus eſt negare ueritatem contra pro-
priā uoluntatē. Siquidē aut negare, aut mori, neceſſe erat.
Mori timēs negauit. Negare nolebat: ſed magis nolebat
mori. Itaq; inuitus quidē: ſed negauit tñ ne moreref. Q. ſi
linga & nō uoluntate loqui hō cōpulſus eſt qd̄ nolebat:
non tñ uelle aliud quàm uoleat. Lingua mota eſt contra
uoluntatē: ſed nunqd & mutata uoluntas? Quid enim uo
lebat? Prorſus qd̄ erat, Chriſti eſſe diſcipul⁹. Quid loque
Ibidem. batur? Non noui hoiem. Cur ita? Mortem euadere uole-
bat. Sed qd iſtud criminis fuit? ¶ Duas apoſtoli tenemus
uoluntates. Vnā qua uoluit non mori penitus inculpabi
lem. Alteram, & multū laudabilē, qua ſibi complacebat q
eſſet Chriſtianus. In quo ergo culpabiſ? An in eo q mēti-
ri quàm mori maluit? Hæc planè uolūtas reprehēſione di
gna fuit: quia corporis magis quàm aiæ uoluit ſeruare ui
Sapiē. 1. tam. Os nēpe qd̄ mentiſ: occidit aiam. Et peccauit ergo:
& nō abſq; cōſenſu ꝓpriæ uoluntatis: infirmæ quidem &
miſeræ, ſed planè liberæ. Peccauit aūt non ſpernendo aut
odiendo Chriſtū, ſed ſe nimis amādo. Nec in hūc peruer-
ſum amorē ſui, uolūtatē metus ille ſubdit⁹ cōpulit: ſed eſſe
conuicit. Iā tūc ꝓculdubio talis erat, ſed neſciebat: cū ab
Matt. 26. illo quē latere nō poterat audiuit: Priuſquā gall⁹ cantet:
ter me negabis. Illa itaq; uolūtatis infirmitas p incuſſum
timorē nota, non orta: notum fecit quaten⁹ ſe, quatenus
Chriſtū amauerit. Notū aūt nō Xp̄o, ſed Petro. Nā Xp̄s
& ante ſciebat qd eſſet in hoie. Quatenus ergo Chriſtum
diligebat: uim prorſus (quod negādū nō eſt) paſſa eſt illa
uoluntas ut cōtra ſe loquereſ: quatenus uerò ſe, uolunta-
rie ꝓculdubio conſenſit ut p ſe loqretur. Si Chriſtum nō
amaſſet: non negaſſet inuitus. Verū ſi ſe amplius nō amaſ-
ſet: nō aliquatenus negaſſet. Fatendū igitur hoiem fuiſſe
compulſum uoluntatē propriā & ſi nō mutare: occultare
tñ. Compulſum, inquā, non quidē recedere ab amore dei:
cedere tñ aliquantulum amore ſui. Quid ergo? Fortè diſ-
ſoluta eſt tota ſuperior aſſertio de libertate uoluntatis:
quia nimirum inuenta eſt cogi potuiſſe uoluntas? Eſt pla
nè: ſed ſi cogi ab alio potuit quàm à ſeipā. Q. ſi ſeſe ipſa co-
egit: compulſa, & compellens, ubi amittere, ibi & recipere
uiſa eſt libertatem. Vim quippe quam ipſa ſibi intulit: à ſe
pertulit. ¶ Porrò q à ſe uolūtas pertulit: ex uolūtate fuit.
Qd̄ ex uoluntate fuit: iam non ex neceſſitate: ſed uolun-
tarium fuit. Si autem uolūtariū: & liberum. Quem ſua de
niq; ad negandum uoluntas compulit: cōpulſus eſt quia
uoluit: imo non compulſus eſt, ſed conſenſit: & nō alienæ
potentiæ, ſed propriæ uolūtati: illi utiq; qua mortē omni
modis euadere uoluit. Alioquin quādo uox muliercułæ
Ibidem. linguam ſacram in uerba formare nefanda ualuiſſet: ſi nō
linguæ dña uoluntas annuiſſet? Deniq; cū ſe à ſui poſtmo
dum nimio illo temperauit amore, & Chriſtum cœpit ut
debuit, toto corde, tota anima: tota uirtute diligere: iam
nullis ualuit minis uel pœnis extorqueri aliquatenus uo
luntas dare linguam arma iniquitati: ſed potius audacter
accōmodās ueritati: Obedire, inquit, oportet deo magis Actu 5.
quàm hoibus. ¶ Eſt ſane gemina compulſio: ſm q aut pati
aliqd, aut agere contra propriā cogimur uoluntatē. Qua-
rū paſſiua quidē (ſic eñ prior illa recte noiatur) pōt nou-
nunquā fieri abſq; cōſenſu uoluntario patiētis: ſed actiua
nunquā. Proinde malū quod fit in nos, ſiue de nobis, non
eſt imputandum nobis, ſi tamē inuitis. Cæteꝝ quod fit &
à nobis: iam non ſine culpa eſt uolūtatis. Velle planè con-
uincimur: quod non fieret, ſi nollemus. Eſt ergo compul-
ſio q̄dam etiam actiua: ſed non habet excuſationē: cum ſit
& uolūtaria. Cogebaſ Chriſtian⁹ negare Chriſtū, & qdē
dolens: non tamen niſi uolens. Volebat nimirū gladiū ui-
tare feriētis: atq; illa talis uoluntas intus præſidēs oīa ape-
riebat: non gladius qui foris apparebat. Porrò talē eſſe il-
lam uoluntatē conuincebat gladius: nō cogebat. Ipā igi-
tur ſe culpa, non gladius impellebat. Deniq; in quibus ſa-
na erat illa uolūtas, occidi poterant, flecti nequibāt. Hoc
eſt quod dictū eſt de Iohanne: Fecerunt ei q̄cunq; uolue-
runt. Nunquid quod uoluit ille? Ita & in reliquos marty
res fecerunt: non quod martyres uoluerūt: ſed quod ipſi.
Fecerunt, inquā, in eos quæ uoluerunt: ſed in mēbra, non
corda. Membra cruciauerunt: ſed uoluntatem non mu-
tauerunt. Sæuierūt in carnē: aiæ aūt nō habuerunt qd fa-
cerent. Sit licet patientis corpus in poteſtate torquentis:
ſed uoluntas eſt libera. Infirma ſi fuerit, ſæuiendo cogno-
ſcent: non eſſe cogent ſi non fuerit. Sanè infirmitas eius à
ſeipſa eſt: ſanitas uerò nō à ſe, ſed à dñi ſpiritu. Sanatur au-
tem cū renouaſ. Porrò renouatur cū quēadmodū docet
apls, ſpeculādo gloriam dei in eandē imaginē trāſforma- 2. Cor. 3.
tur à claritate in claritatē: hoc eſt de uirtute in uirtutē: tā-
quam à dñi ſpiritu. Inter quem utiq; diuinum ſpm̄, & car-
nis appetitū, tenet medium quendā locū id quod dicitur
in hoie liberū arbitrium, id eſt humana uoluntas: & tan-
quam in deuexo latere mōtis admodū ardui inter utrūq;
pendens: ita appetitu infirmatur per carnē: ut niſi ſedulo
ſpūs adiuuet infirmitatē eius per gratiā: non ſolum non
ualeat iuſtitiæ, quæ eſt iuxta prophetā ſicut montes dei, Pſal. 35.
aſcendendo de uirtute in uirtutē apprehendere culmen:
ſed etiā de uitio ſemper in uitiū ſuo ipſius pondere deuo
luta ruat in præceps: prægrauata nimirū non ſolum lege
pcti originaliter membris inſiti: uerū & conſuetudine ter
renæ inhabitationis uſualiter affectionibus inolita. Qd̄
humanæ uoluntatis uidelicet utrūq; grauamen uno bre-
uiter uerſiculo ſcriptūra cōmemorat dicēs: Corp⁹ quod Sapiē. 9.
corrūpiſ, aggrauat aiam, & deprimit terrena inhabitatio
ſenſum multa cogitātē. Et hæc duo hui⁹ mortalitatis ma
la, ſicut non nocent ſed exercent non cōſentientes: ſic nō
excuſant ſed damnant conſentientes: ut nec ſalus, nec dā-
natio ulla ratione ſine præcedenti conſenſu uoluntario
poſſit haberi: ne qua fortè ex parte præſcribi uideatur li-
bertati arbitrij. Quamobrē id quod in creatura dicitur li
berum arbitriū: aut iuſte profecto dānatur, dū ei ad pctm̄
nulla ni præiudicaſ extrinſeca: aut miſericorditer ſaluaſ,
cui ad iuſtitiā nulla uirtus ſufficit ſua. Sanè in his oib⁹ co
giter lector originalis pcti prorſus excipi rōnē. De cætè-
ro libero arbitrio nec extra ipm̄ queraſ damnationis cau
ſa, quod iam non dānat niſi propria culpa: nec ab ipſo ſa-
lutis merita, qd̄ ſola ſaluat miſericordia. Cui⁹ quippe co-
natus ad bonum & caſſi ſunt, ſi à gr̄a non adiuuentur: &
nulli, ſi non excitentur. Cæterū in malū ſunt proni, dicen-
te ſcriptura, ſenſus & cogitationes hoim. ¶ Proinde nō ei Gene. 8.
à ſe (ut dictū eſt) ſed de ſurſum potius à patre luminum de Iaco. 1.
ſcendere merita putentur: ſi tñ inter data optima, & dona
perfecta, ipſa merito per quæ ſalus æterna conquiritur me
rita deputentur. Deus aūt rex noſter ante ſecula cum ope
ratus eſt ſalutē in medio terræ, dona ſua quæ dedit homi- Pſal. 37.
nibus, in merita diuiſit & præmia: ut & præſentia p libe-
ram poſſeſſionem noſtra interim fierent merita, & futura
per gratuitā ſponſionē expectaremus, imo expeteremus
ut debita. Quæ utraq; Paulus commemorans, habetis, in- Roma. 6.
quit, fructū ueſtrū i ſanctificationē: finē uero uitā æternā.

Roma.8. Item & nos ipſi,ait,primitias ſpiritꝰ habentes,ingemiſci-
mus adoptionẽ expectãtes filiorũ dei:primitias ſpiritꝰ uo
cãs ſanctificationẽ.i.uirtutes qbus in præſentiarũ ſanctifi
camur à ſpiritu,ut merito cõſequamur adoptionẽ.Ruſũ
in euangelio,eadẽ ſeculo abrenũciãti promittunt,ubi di-
Matt.19. citur:Cẽtuplũ accipiet:& uitã æternã poſſidebit.¶Itaq;
nõ liberi arbitrij,ſed dñi eſt ſalus:imo ipſe ſalus,ipſe & uia
Pſal.34. eſt ad ſalutẽ,qui ait.Salus populi ego ſum.Qui itẽ perhi-
Ioã.14. bet:Ego ſum uia.Se fecit uiam qui & ſalus erat & uita: ut
1.Cor.1. non glorietur omnis caro.Si ergo bona uiæ ſunt merita,
ſicut & patriæ ſalus & uita:& uerum eſt quod ait Dauid,
Pſal.13. nõ eſt q faciat bonũ,nõ eſt uſq; ad unũ:illũ uidelicet unũ,
Mat.10. de quo itẽ dicitur,nemo bonꝰ niſi ſolus deus:dei ſunt pro
culdubio munera tã noſtra opera, quàm eius præmia:&
qui fecit ſe debitorẽ in illis,fecit & nos promeritores ex
his.Ad q̃ tñ condenda merita dignaſ ſibi adhibere creatu
rarum miniſteria,non quibus egeat: ſed quibus per hoc
uel de quibus proſit.¶Operatur ergo illorũ ſalutẽ,quorũ
nomina ſunt in libro uitæ,aliquando per creaturam ſine
ipſa,aliquando per creaturam contra ipſam aliquãdo per
creaturam cum ipſa.Multa profecto fiũt hoĩbus ſalubria
per inſenſibilẽ,& itẽ per irrationalẽ creaturã: quæ idcir-
co dixi fieri ſine ipſa,ꝙ non q̃at intellectu carens, eſſe uel
conſcia.Multa quoq; multorũ ſaluti utilia facit deꝰ ꝑ ma
los ſiue homines,ſiue angelos:ſed qm̃ inuitos: ideò cõtra
ipſos.Nã dũ nocere cupientes iuuãt,quãtũ alijs ualet uti
lis actio,tantũ ipſis peruerſa nocet intentio.Porrò per quos
& cũ quibus operatur deus boni ſunt uel angeli uel ho-
mines,qui qđ uult deus & agunt,pariter & uolunt. Qui
enĩ bono qđ opere cõplent,uoluntate conſentiunt,opus
oĩno qđ per eos deus explicat,ipſis cõmunicat. Vñ pau-
1.Cor.15. lus cũ bona plurima q̃ deus per ipſum fecerat enarraſſet,
non aũt ego ait:ſed gratia dei mecũ.Potuit dicere ꝑ me,
ſed quia minus erat,maluit dicere mecũ:præſumẽs ſe non
ſolum operis eſſe miniſtrũ per effectum:ſed & operãtis quo-
dammodo ſociũ per conſenſum. ¶Videamꝰ nunc ſm dei
triplicẽ operationẽ quam poſuimꝰ:quid creatura quæq;
pro ſuo miniſterio mereaſ.Et illa quidẽ per quam & ſine
qua fit qđ fit.quid mereri põt?Quid illa cõtra quã fit,ni-
ſi iram?Quid & cũ qua fit,niſi gratiã?In prima itaq; nul-
la in ſequenti mala:in ultima bona merita conquiruntur.
Nec enĩ pecudes,cum per eas bonũ quodcũq; fit aut ma-
lum,boni quippiã mereſ,aut mali.Non habent quippe
unde bono malòue conſentiant.Multo autẽ minus lapi-
des:cũ nec ſentiant.Cæterũ diabolus,uel hõ malus, cum
uigeant & uigilẽt rõne:iam quidẽ merentur:ſed non niſi
1.Cor.9. pœnã:pro eo ꝙ à bono diſſentiant.Paulus aũt qui nolẽs
euãgelizat:ne ſi inuitꝰ,diſpenſatio ei tñ credita ſit,& qui-
cunq; ſimiliter ſapiunt:qm̃ quidẽ ex conſenſu uoluntatis
obediũt,repoſitã ſibi eſſe cõfidũt coronã iuſtitiæ. Vtitur
ergo deus in ſalutẽ ſuorũ irrationabili & item inſenſibili
creatura tanquã iumento uel inſtrumento quæ iam exple
to opere nuſquã erũt.Vtitur creatura rõnali, ſed maleuo
la:quaſi diſciplinæ uirga:quã correcto filio in ignẽ proij-
ciet:tanquã ſarmentũ inutile.Vtitur & angelis & homini
bus bonæ uoluntatis tanquã cõmilitonibꝰ & coadiuto-
ribus ſuis:quos peracta uictoria ampliſſime munerabit.
¶Deniq; & Paulꝰ de ſe,ſuiſq; ſimilibꝰ,audacter pronun-
1.Cor.3. ciat.Coadiutores enĩ dei ſumus. Ibi itaq; deus hoĩ beni-
gne merita cõſtituit,ubi ꝑ ipm̃,& cum ipſo,boni quippiã
operari dignanter inſtituit. Hinc coadiutores dei, & co-
operatores ſpũs ſancti: ꝓmeritores regni nos eſſe præſu-
mimus ꝙ per conſenſum utiq; uoluntariũ diuinæ uolun-
tati cõiungimur.Quid igitur?Hoc ergo totũ liberi arbi-
trij opus:hoc ſolũ eius eſt meritũ qđ cõſentit?Eſt ꝓrſus.
Non quidẽ ꝙ uel ipſe cõſenſus,in quo oẽ meritum conſi-
2.Cor.3. ſtit,ab ipſo ſit:cũ nec cogitare(qđ minus eſt quàm cõſen-
tire)aliqd à uobis quaſi ex nobis ſufficientes ſimus.¶Ver
ba ſunt nõ mea,ſed apſi,qui omne quod boni eſſe põt, id
eſt cogitare,& uelle & perficere pro bona uoluntate,attri
Phil.2. buit deo:non ſuo arbitrio.Si ergo deus tria hæc: hoc eſt
bonum cogitare, uelle, perficere, operatur in nobis, pri-
mum profecto ſine nobis:ſecundum nobiſcũ:tertium per
nos facit.Siquidẽ immittẽdo bonã cogitationẽ,nos præ
uenit:immutãdo etiã malã uoluntatẽ, ſibi per conſenſum
iungit:miniſtrãdo & conſenſui facultatẽ,foris per apertũ
opus noſtrũ internꝰ opifex innoteſcit.Sanè ipſi nos præ-
uenire nequaquã poſſumꝰ.Qui aũt bonum neminẽ inue-
nit:neminẽ ſaluat,quem nõ præuenit.Adeo ergo ſine du-
bio noſtre ſit ſalutis exordiũ,nec ꝑ nos utiq; nec nobiſcũ.
Verũ conſenſus,& opus,& ſi non ex nobis:non iam tñ ſi-
ne nobis.¶Nec primũ itaq;,in quo qppe nos nil facimus:
nec ultimũ,quod & plerunq; extorquet aut timor inuti-
lis,aut ſimulatio dãnabilis:ſed tñ medium nobis reputa-
tur in meritũ.Sola nempe interdũ bona uolũtas ſufficit:
cætera non proſunt ſi ſola defuerit.Nõ proſunt dixerim,
ſed agenti,non cernenti.Valet itaq; intẽtio ad meritum:
actio ad exemplũ:utrãq; præueniens cogitatio tantũmo-
do ad exercitandũ.Cauendũ ergo ne cum hæc inuiſibili-
ter intra nos ac nobiſcũ agitari ſentimus:aut noſtræ uo-
lũtati attribuamꝰ,q̃ ĩfirma eſt:aut dei neceſſitati,quæ nul
la eſt:ſed ſoli gratiæ,qua plenꝰ eſt.Ipſa liberum excitat ar-
bitriũ cũ ſeminat cogitatũ:ſanat cũ immutat affectum:ro
borat ut perducat ad actũ:ſeruat ne ſentiat defectum. Sic
aũt iſta cũ libero arbitrio operaſ,ut tñ illud i primo præ-
ueniat:in cæteris comiteſ.Ad hoc utiq; ꝑueniẽs,ut iã ſibi
deinceps cooperetur.Ita tñ quod à ſola grã cœptũ eſt,pa
riter ab utroq; perficitur,ut mixtim non ſigillatim,ſimul
non uiciſſim per ſingulos profectus operentur.Non par-
tim gratia,partim liberũ arbitrium:ſed totũ ſingula ope-
re indiuiduo peragunt.Totũ quidẽ hoc,& totum illa:ſed
ut totum in illo,ſic totũ ex illa.Credimꝰ placere lectori ꝙ
à ſenſu apoſtoli nuſquã recedimꝰ: & quaquauerſum eua-
getur oratio,in eadem penè ipſiꝰ uerba frequẽter recidi- Roma.9.
mus.Quid enĩ noſtra aliud ſonant quàm illud: Ergo neq;
uolẽtis.neq; currentis,ſed miſerẽtis eſt dei. Qđ ſanè non
ideò dicit,quaſi quis uelle aut currere poſſit in uanũ : ſed
ꝙ is qui uult & currit,non in ſe,ſed in eo à quo accipit & 1.Cor.4.
uelle & currere,debeat gloriari.¶Deniq; ait:Quid habes
qđ non accepiſti?Crearis, ſanaris,ſaluaris, quid horum
tibi ex te homo?Quid horũ non impoſſibile libero arbi-
trio?Nec creare q nõ eras,nec iuſtificare pctõr,nec mor-
tuus poteras teipſum reſuſcitare: ut cætera prætermittã
bona q̃ aut ſanãdis neceſſaria ſunt.aut ſaluandis repoſita.
Quod dicimꝰ:de primo patet & ultimo.Sed & de medio Rom.10.
nemo dubitat:niſi qui ignorans dei iuſtitiam,& ſuam uo-
lens cõſtituere,iuſtitiæ dei non eſt ſubiectus.Quid enim?
Agnoſcis creantis potentiam:ſaluantis gratiã:& ſanãtis
ignoras iuſtitiam?Sana me,ait,& ſanabor:ſaluum me fac, Hiere.17.
& ſaluus ero:qm̃ laus mea tu es.Iſte iuſtitiam dei agnoſce
bat:à quo æque ſperabat tã ſaluari à peccato,quàm à miſe
ria liberari.Et ideò laudẽ ſuam illũ,non ſe meritò ſtatue-
bat.Propter hoc Dauid ingeminans: non nobis,inquit, Pſal.113.
dñe non nobis:ſed nomini tuo da gloriã:ꝙ utranq; à deo
ſtolã,& iuſtitiæ.ſ.expectaret & gloriæ. ¶Quis eſt q igno-
rat dei iuſtitiã?Qui ſeipm̃ iuſtificat.Quis eſt qui ſeipſum
iuſtificat?Qui merita ſibi aliũde quàm à gratia præſumit.
Cæterũ qui fecit qđ ſaluaret:etiã dat unde ſaluet.Ipſe, in-
quam,merita donat:qui fecit quibꝰ donaret.Quid retri- Pſal.115.
buam,inquit,dño pro oĩbus non quæ tribuit:ſed q̃ retri-
buit mihi?Et quod eſt,& quod iuſtꝰ eſt,à deo eſſe cõfiteſ:
ne ſi utrũlibet negaret,utrunq; perderet: amittẽdo utiq;
unde iuſtus eſt,& ſic damnando quod eſt. Sed ſi uel ter- Ibidem.
tio loco inuenit quod uiciſſim rependeret? Calicẽ,ait,ſa-
lutaris accipiam.Calix ſalutaris,ſanguis eſt ſaluatoris.Er-
go ſi deeſt tibi oĩno de tuo qđ uel ſecundis dei donis re-
tribuas:unde tibi ſalutẽ præſumis?Nomẽ dñi,inquit,in- Rom.10.
uocabo:qđ nimirũ quicũq; inuocauerit, ſaluus erit. Igiſ
qui rectè ſapiunt,triplicẽ confiteſ operationẽ:non qui-
dem liberi arbitrij:ſed diuinæ gratiæ in ipſo,ſiue de ipſo.
Prima creatio:ſecunda reformatio: tertia conſummatio.
Primo nanq; in Chriſto creati ſumus in libertatẽ uolũta-
tis:ſecundo

tis: ſecundo reformamur per Chriſtũ in ſpiritũ libertatis:
cũ Xp̃o deinde cõſummãdi in ſtatũ æternitatis. Siquidẽ
qđ nõ erat, in illo creari oportuit: qđ erat per formam re-
formari deformẽ: mẽbra non perfici niſi cũ capite. Quod
Ephe. 4. utiq; tũc cõplebitur, cũ oẽs occurremus in uirũ perfectũ
Collo. 3. in mẽſurã ætatis plenitudinis Chriſti: qñ apparẽte Xp̃o
uita noſtra apparebimꝰ & nos cũ ipſo in gloria. ¶Cũ igi
tur cõſummatio fieri habeat de nobis, ſiue etiã in nobis:
non autem à nobis: creatio uerò facta ſit & ſine nobis: ſola
quæ nobiſcum quodammodo fit propter conſenſum uo-
luntatiũ noſtrũ, in merita nobis reputabitur reformatio.
¶Ipſa ſunt ieiunia noſtra uigiliæ, cõtinentia, operaq; mi-
ſericordiæ, ceteraq; uirtutum exercitia: per quæ utiq; cõ
ſtat interiorem hoĩem noſtrum renouari de die in diẽ: dũ
& intentio terrenis incuruata curis, de imis paulatim ad
ſuperna reſurgit: & affectio circa carnis deſideria lãguẽs,
ſenſim in amorẽ ſpiritus cõualeſcit: & memoria ueterum
operũ turpitudine ſordẽs, nouis boniſq; actibus cãdida
ta indies hilareſcit. ¶In his nẽpe tribꝰ interior renouatio
conſiſtit, rectitudine. ſ. intẽtionis, puritate affectionis, re-
cordatione bonæ operationis: per quam ſibi bene cõſcia
memoria eniteſcit. Verum hæc cum certum ſit diuino in
nobis excitari ſpiritu: dei ſunt munera. Quia uerò cũ no-
Matt. 10. ſtræ uoluntatis aſſenſu, noſtra ſunt merita. Nõ enim uos
eſtis, inquit, qui loquimini: ſed ſpiritus patris ueſtri q loq
2. Cor. 13. tur in uobis. Et apl's: An experimentũ eius q̃ritis, inquit,
qui in me loqtur Chriſtus? Si ergo Chriſtꝰ aut ſpiritꝰ ſan
ctus loquit in Paulo: nõ etiã itidẽ operatur in ipſo? Non
Roma. 15. enim loquor, ait, quæ per me nõ efficit deus. Quid ergo?
Si non Pauli, ſed dei loquentis in Paulo, uel operãtis per
Paulum, & uerba ſunt & opera: ubi iam Pauli merita?
2. Tim. 4. Vbi eſt quod tam fidenter aiebat: Bonum certamen certa
ui: curſum conſummaui: fidem ſeruaui: de reliquo repo-
ſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quã reddet mihi dominus in
illa die iuſtus iudex? An in eo confidit fortè coronam eſ-
ſe repoſitam ſibi q per ipſum illa fiebant? Sed multa per
malos ſiue angelos, ſiue homines fiunt bona: nec tamẽ re-
putantur illis in merita. An quia potius & cum ipſo, hoc
1. Cor. 9. eſt cũ eius bona uoluntate fiebant? Nã ſi inuitus, inquit,
euangelizauero, diſpenſatio mihi credita eſt: ſi aũt uolẽs,
gloria eſt mihi. Cæterũ ſi uel ipſa uoluntas, de qua omne
meritum pendet, ab ip̃o Paulo nõ eſt: quo pacto eam quã
ſibi repoſitã præſumit, coronam uocat iuſtitiæ? An qm iu
ſte iam & ex debito requiritur quodcũq; uel gratis pro-
2. Tim. 1. mittitur? Deniq; ait: Scio cui credidi: & certus ſum qa po
tens eſt depoſitum meum ſeruare. ¶Dei promiſſum ſuum
appellat depoſitum: & quia credidit promittenti. fidẽter
promiſſum repetit. Promiſſum quidem ex miſericordia:
ſed iam ex iuſtitia perſoluendum. Eſt ergo quam Paulus
expectat, corona iuſtitiæ: ſed iuſtitiæ dei, non ſuæ. Iuſtum
quippe eſt ut reddat quod debet. Debet aũt quod pollici
tus eſt. Et hæc eſt iuſtitia de qua præſumit apoſtolus pro-
miſſio dei: ne ſi hanc contemnens, ſuam uelit ſtatuere, iu-
ſtitiæ dei non ſit ſubiectus: cuius tñ ſuæ iuſtitiæ ip̃m deus
uoluit habere conſortem, ut & coronæ faceret promerito
rem. In eo enim ſibi iuſtitiæ conſortem, & coronæ ſtatuit
promeritorem: cũ operum quibus erat illa repromiſſa co
rona, habere dignatus eſt coadiutorem. Porrò coadiuto-
rem fecit, cum fecit uolentẽ: hoc eſt ſuæ uoluntati conſen-
tientem. Itaq; uoluntas in auxilium, auxilium reputatur
in meritum. Si ergo à deo uoluntas eſt, & meritum. Nec
dubium quin à deo ſit & uelle & perficere pro bona uo-
luntate. Deus igitur author eſt meriti: qui uoluntatẽ ap-
plicat operi: & opus explicat uoluntati. Alioquin ſi pro-
priè appellentur ea quæ dicimus noſtra merita: ſpei quæ-
dam ſunt ſeminaria, charitatis incentiua, occultæ præde-
ſtinationis indicia, futuræ felicitatis præſagia, uia regni,
Roma. 8. non cauſa regnandi. Deniq; quos iuſtificauit, non quos
iuſtos inuenit: hos & magnificauit.

¶Explicit tractatus de gratia & libero arbitrio.

*¶Diui Bernardi abbatis ad dominũ abbatem Colũ-
benſem, in tractatum ſequentem, epiſtola.*

DOmino abbati Colũbenſi, frater Bernardꝰ ab-
bas dictꝰ de clara ualle: ualere in domino ſemp.
¶Reſcriptũ meum ad epiſtolas duorũ Carno-
tenſium monachorum, uobis primum (ut pro-
miſeram) deſtinare curaui. Vbi & aliud quoq; impletum
eſt quod iuſſiſtis. Nam cum breuiter reſcribere decreuiſ-
ſem: & epiſtolis epiſtolã tantum reddere uelle cœpiſſem:
hortatu ueſtro in libri (ut cernitis) longitudinẽ protraxi
ſtilũ: & ut in pluribꝰ plures poſſint ædificari. Qđ opus cũ
à uobis lectũ fuerit, tũc nõ ipſis ad qđ factũ eſt, ſed eorũ
prius reddatur abbati: & ſic demum ad ipſos ſi iuſſerit ab-
bas perueniat. Monachi enim ſunt: & ex lege ſuæ regulæ
ſine nutu ſui abbatis ſicut dare: ita & accipere datas pro-
hibentur epiſtolas. Nam & ob hoc maxime diu, ſicut ſci-
tis: multum licet rogatus ab eis: reſpondere tardaui: q
(ut mihi uidebat) ignorãte abbate ſcribere illas epiſto-
las & mittere præſumpſiſſent. Nec falſo id ſuſpicatus ſum:
uti poſtmodũ liquidò comperi. Ego cœpto operi (quod
quidem legẽtibus apparebit) epiſtolæ nomen indiderã:
ſed quoniam pro nomine modum ueſtro obuiante man-
dato (ut promiſeram) non ſeruaui: liber, ſi iudicatis, non
epiſtola cenſeatur. Et quia inter multas quæſtiones quæ
ibi à me ſoluuntur, id præcipue ſubtilius utiliuſq; pertra
ctatur: quænam liceat præcepta, & per quos, & quatenus
diſpenſari: detur ei titulus de præcepto & diſpenſatione:
niſi uobis aliud fortè congruentius uideatur.

*¶Diui Bernardi abbatis in tractatum de præ-
cepto & diſpenſatione Prologus.*

QVa mente iam tacebo? Qua fronte tñ loquar?
Crebris epiſtolis & nũcijs cogitis me aut pro-
priam prodere imperitiam: aut officium renue-
re charitatis. At ego malens ſine illa quæ inflat,
quàm abſq; illa quæ ædificat inueniri: uictus tãdem preci-
bus ueſtris: duris initio nodis ungues teneros: & ut uere-
or ego, non aliud quàm terendos. Sed hoc incaſſum. Nã
mea me, ut ſcribitis & præſcribitis, tam abſentis ſcripta,
quàm uerba præſentis arguunt excuſantẽ. Quis enim iã
relinquit mihi in illis de impoſſibilitate cauſandi locus
præſertim apud uos, qui ex ore & ex corde meo ſatis cer-
tum tenere uos creditis quãtum poſſim in talibus? Fidei
proinde ueſtræ, non meo fidens ingenio, abyſſum ingre-
dior quæſtionum: neſciens, deus ſcit. qua emerſurus. Præ
ſto charitas erit: utinam ita & ueritas. Si quominus excu
ſet effectum defectus potius ingenij: uoluntatem certè nõ
culpabitis. Tentabo autem eaſdem (ſi potero) quæſtiun-
culas ſub epiſtolari cunctas breuitate redigere: etſi nõ epi
ſtola breui. Mirum ſiquidem non eſt, ſi fuero ego longior
in exponendo: cum uos tantum eas ponendo, duas, & ip-
ſas ſatis longas epiſtolas texueritis.

¶Tractatus.

PRima igitur quæſtio circa regulã noſtram
uerſat, de qua (niſi fallor) & reliquæ omnes
aut penẽ oẽs oriunt. Quæritis nẽpe, regu-
laris illa inſtitutio quò & quatenus ſit pen
ſanda pfitentibus eã: utrũ uidelicet cuncta
quæ cõtinet putãda ſint eſſe præcepta: cõ-
ſequẽter & dãnoſa trãſgredienti: an conſilia tñ uel monita,
& ob hoc nulliꝰ, aut nõ magni põderis ſit ipſorũ pfeſſio:
nulliꝰ, aut nõ grauis culpæ ip̃orũ præuaricatio: an certè
quædã ſint deputãda imperijs, quædã pro cõſilijs reputã-
da: quo partim ea liceat, partim nõ liceat oĩno prætergre
di. Et ſi hoc ultimũ detur, diſtingui à me tunc demum cer-
tos ac propriè cuiuſq; partis limites flagitatis: ne cui for-
tè per uarias ſui ſenſus opiniones licẽtius uagandi detur
occaſio: ſicq; liquare culicẽ, & camelũ glutire contingat:
ſi neſciat quãtũ curæ uel operæ ſuæ quibuſq; debeat ob-
ſeruãtijs. Hic eſt, quantũ recolo, totus ueſtræ illiꝰ partitio
nis ſenſus, etſi non uerba. Qđ aũt ſubiungitis & pergitis

inquirere de obedientia quib⁹ gradibus diſtinguaṫ, qbus
claudatur limitibus: ad eãdem arbitror pertinere diuiſio
nem: quippe q̄ in decretis regularibus p̄cipua habetur: &
puto cum ad illã ſatis rñſum fuerit, de iſta iam nil ſuperit
quod ambigatur. ¶ Itaq; ut ſentio ego, regula ſancti Bene
dicti omni homini proponitur, imponiṫ nulli: prodeſt ſi
deuote ſuſcipitur & tenetur: non tñ ſi nõ ſuſcipitur obeſt.
Qđ aũt in uoluntate eſt ſuſcipientis, non in poteſtate pro-
ponentis: uoluntariũ merito dixerim: non neceſſariũ. At
tamen hoc ĩpm quod dico uolũtariũ, ſi qs ex propria uo-
luntate ſemel admiſerit, & promiſerit deinceps tenẽdum:
profecto in neceſſariũ ſibi ipſe conuertit: nec iam liberum
habet dimittere: quod añ tñ non ſuſcipere liberũ habuit.
Ideoq; qđ ex uoluntate ſuſcepit, ex neceſſitate iam tene-
Pſal. 65. bit: qa oĩno neceſſe eſt eũ reddere uota ſua q̄ diſtinxerunt
Luc. 19. labia ſua: & ex ore ſuo aut cõdẽnari iã aut iuſtificari. ¶ Cæ
terũ felix (ut quidam ſctõrũ ait) neceſſitas, quæ cogit in
melius. ¶ Oĩa proinde ſancti Benedicti inſtituta, exceptis
ſanè nõnullis de ſpũalibus: uerbi cauſa charitate, humili-
tate, manſuetudine: quæ non tam ipſum cõſtat inſtituiſſe
quàm deum, & ob hoc penitus non eſſe mutãda: decæte-
ro reliqua uniuerſa non profitentibus quidẽ monita tñ
ſeu cõſilia cenſenda ſunt, nec grauant non obſeruata: cum
tñ profitentibus in præcepta: præuaricãtibus in crimina
fiant: ſiue (ut ueſtra uobis reddam) illis uoluntaria uel fa-
ctitia, iſtis neceſſaria, & tanquam naturalia non immerito
reputantur. Ita ſanè neceſſaria dixerim: ut ex eis minime
p̄iudiceṫ neceſſariis rationalibuſq; diſpẽſationibus. Sed
non oĩbus in huiuſmodi credita eſt diſpẽſatio: niſi his dũ
1. Cor. 4. taxat qui cũ ap̄lis dicere p̄nt: Sic nos exiſtimet hõ ut mi-
niſtros Xp̄i, & diſpẽſatores myſteriorũ dei. Nouit aũt fi-
delis ſeruus & prudens, quẽ conſtituit dñs ſupra familiã
ſuã, ſibi tantum uſurpare diſpẽſationem unde bonam poſ
Ibidem. ſit habere recompenſationem. Hoc quippe quæritur in-
ter diſpenſatores, ut fidelis quis inueniaṫ. Et eadẽ fortaſſe
fidelitas à ſubditis nihilominus exigitur in obtemperan-
do: quæ à præpoſitis in diſpenſando. Cõſtat igitur ex his
q̄ dicta ſunt, ueſtrã illã diuiſionem integrã eſſe ac ſufficien
tem, ſi modo pſonæ diſtinguanṫ & tẽpora, dũ ſubiectis ſit
quidẽ oĩs regularis inſtitutio (quantũ dũtaxat ad corpo
rales obſeruãtias pertinet) ante pfeſſionẽ uolũtaria: poſt
profeſſionẽ neceſſaria: prælatis uerò partim uoluntaria,
ut quæ inuenta ab hoĩe: partim neceſſaria, ut q̄ fuerint di
uinitus inſtituta. ¶ Quamobrẽ fortaſſis tunc potiſſimum
congrua & luculẽta magis eadẽ diuiſio apparebit: ſi eius
membrũ qđ dictũ eſt neceſſariũ, rurſum in tria hæc ſubdi
uidaṫ, ſtabile, inuiolabile, incõmutabile. Et quidẽ ſtabile
dixerim quod ita eſt neceſſariũ, q̄ nõ cuilibet hoim illud
mutare phas ſit niſi ſolis diſpenſatoribus myſteriorũ dei,
ſ. præpoſitis: ut uerbi gratia regulæ ſctõrũ, Baſilii, Augu-
ſtini, Benedicti: necnon autentici canones, & ſi qua ſunt
alia eccleſiaſtica inſtituta dignæ authoritatis. Quæ qm̃ à
ſanctis tradita ſunt, ſancita ſtabiliter perſeuerant: nec om-
nino cuiuis ſubiectorum ea aliquomõ uariare uel mutare
conceditur. Quia tñ ab hoĩbus: etiã per hoĩes loco & offi
cio illis canonica electione ſuccedẽtes, licite interdũ inno
xieq; pro cauſis, perſonis, locis, & temporibus, diſpẽſan-
tur. Vbi ſanè qui hæc legit, attẽdat me caute nõ dicere ea
poſſe uel ab iſtis leuiter pro uoluntate mutari: ſed ex rõne
fideliter diſpenſari. Ideo aũt hãc ipſam mutationẽ taliter
& à talib⁹ recipere p̄nt: qm̃ nõ naturaliter nec per ſe bona
ſunt. Porrò inuẽta atq; inſtituta fuerũt, nõ q̄a aliter uiue-
re nõ liceret: ſed q̄ ita magis expediret: nec planè ad ali-
ud quàm ad lucrũ & cuſtodiã charitatis. Q̃diu ergo cha
ritati militãt, immobiliter fixa ſunt: mutariq; oĩno ne ab
ipſis qdẽ p̄poſitis ſine offenſa p̄nt. At ſi ecõtrario cõtraria
Nota. fortè aliqñ charitati uiſa fuerint, his dũtaxat qb⁹ hoc poſ-
ſe uidere datũ eſt, & puidere creditũ eſt: nõnne iuſtiſſimũ
eſſe liquet, ut q̄ pro charitate inuenta fuerũt, pro charita-
te quoq; ubi expedire uideṫ, uel omittanṫ uel intermittan
tur, uel in aliud fortè cõmodius demutenṫ? Sicut è regio-
ne iniquũ proculdubio foret: ſi ſtatuta pro ſola charitate,
cõtra charitatẽ tenerenṫ. Tenẽt ergo fixã firmamq; immo
bilitatem etiã apud prælatos q̄ ex ſtabili neceſſario ſunt:
ſed quatenus charitati deſeruiunt. Nũquid autẽ hoc ego
uel ſolus ſentio uel primus dico? An nõ hoc ĩpm & papa
Gelaſius ſenſit? Ait ſiquidẽ: Vbi neceſſitas nõ eſt: icõuer
tibilia maneant patrũ ſanctorũ decreta. Leo quoq; papa,
Vbi, inquit, neceſſitas nõ eſt: nullo modo ſanctorũ patrũ
inſtituta uiolentur. Et infert: Vbi ergo neceſſitas fuerit ad
utilitatem eccleſiæ: qui poteſtatem habet, ea diſpẽſet. Ex
neceſſitate eñ fit mutatio legis. ¶ Neceſſarium deinde qđ
inuiolabile noĩaui, illud intelligo qđ nõ ab hoĩe traditũ,
ſed diuinitus promulgatũ: niſi à deo qui tradidit mutari
oĩno non patitur: ut exẽpli cauſa, nõ occides, nõ mœcha
beris, non furtũ facies, & reliqua illius tabulæ legiſſcita: q̄
etſi nullã prorſus humanã diſpenſationẽ admittunt, nec
cuiquã hoim ex his aliquomodo ſoluere aut licuit, aut li-
cebit: dñs tñ horum quod noluit & qñ uoluit ſoluit, ſiue Exod. 12.
cum ab Hebræis Aegyptios ſpoliari, ſiue quãdo prophe-
tam cũ muliere fornicaria miſceri præcepit. Quorũ utiq;
alterum quid niſi graue furti facin⁹, alterum quid niſi fla-
gitii turpitudo reputareṫ: ſi non excuſaſſet utrũq; factum
authoritas imperantis? Sanè ubi ſimile aliquid aliquãdo
à ſanctis hoĩbus fuiſſe legitur uſurpatum, ſcriptura nõ in-
dicãte q̄ de⁹ ita præceperit: aut eos peccaſſe fatendũ eſt,
ſicut homines: aut certè ſicut prophetas familiare dei con
ſilium accepiſſe. Vnde & unum exemplũ pono quod oc-
currit de Sãſone: qui ſeipſum unà cũ hoſtibus opprimẽs Iudic. 16.
interfecit. Qđ utiq; factum ſi defenditur non fuiſſe pctm̃:
priuatũ habuiſſe conſiliũ indubitanter credẽdus eſt, & ſi
de ſcriptura hoc non habemus. ¶ Iam uerò neceſſariũ in-
cõmutabile quid accipi uelim? Equidẽ nil congruentius
quàm quod diuina ita conſtat & æterna rõne firmatum,
ut nulla ex cauſa poſſit uel ab ipſo deo aliquatenus immu
tari. Sub hoc genere eſt oĩs illa ſermonis dominici in mõ-
te habiti ſpiritalis traditio, & quicqd de dilectione, humi
litate, mãſuetudine, cæteriſq; uirtutibus tã in nouo quàm
in ueteri teſtamento ſpiritaliter obſeruandum contradiṫ.
Hæc quippe talia ſunt q̄ nec liceat nec expediat aliquan-
do non haberi. Eò ſiquidẽ immobiliter, quò & naturali-
ter bona, nũquã niſi innocenter, nũquã niſi ſalubriter aut
imperanṫ, aut obſeruantur. Omni tẽpore, omni perſonæ,
mortẽ contempta: cuſtodita ſalutẽ operantur. ¶ Primã er
go neceſſitatẽ ſua cuiq; facit in promittendo uolũtas: ſe-
cundã præcipientis authoritas: tertiã præcepti dignitas.
Differunt aũt (ut iã dictũ eſt) quibuſdã à ſe inuicẽ gradi-
bus tres iſtæ neceſſitates: nec una oẽs ſequitur immutabi
litatis firmitas. Nam ex prima quidem quod efficitur, etſi
nõ penitus immutabile, tñ uix mutabile eſſe conſtat: dum
ſolis illud liceat mutare prælatis, & hoc non niſi fideli &
prouida diſpẽſatione. Qđ uerò fit ex ſequenti quæ & ma-
ior iſta, eſt penẽ iam incõmutabile, ſoli qppe deo eſſe mu-
tabile ſuperius demonſtratũ eſt. Porrò qđ de nouiſſima
fit tanquã oim maxima: oĩno incommutabile eſt, utpote
qđ ne ipſi quidẽ deo mutare liberũ eſt. Qđ igiṫ nulli ho-
minum phas eſt niſi ſolis mutare p̄latis dici uix mutabile
congrue põt: qđ ſoli cõſtat licere deo, dicaṫ penè immuta
bile: qđ ne ipſi qdẽ, penitus immutabile noĩetur. ¶ Quæ
cũ ita ſint, ut ad ea redeã de qbus potiſſimũ quæriṫ, patet
q̄ ex magna p̄te regularis traditio ſubeſt eius qui præeſt,
etſi nõ uolũtati: certè diſcretioĩ. Sed dicitis: Quid ergo re
linquiṫ neceſſitati? Audite: quàm plurimũ. Primo qdẽ qc-
qd de ſpũalib⁹ i ĩpa regula traditũ eſt: i manu abbatis (ut
ſupra taxatũ eſt) nequaquã relinquiṫ. Deinde reliq̄ pars q̄
in corporalib⁹ cõſtat obſeruãtiis: ne ipſa qdẽ in ei⁹ ita uo
lũtate poſita eſt, ut eiuſdem deſeruiat uoluntati: ſed magis
charitati. Neq; eñ abbas ſupra regulã eſt, cui ſemel & ĩpe
ſpõtanea ſe pfeſſione ſubmiſit, etſi (quod negandum non
eſt) dei regula charitas, regulæ ſcti Benedicti iure præpo-
nitur. Eſto proinde ut interdum regulæ litera cedat pro
tempore charitati, cum ratio neceſſitatis uel charitatis
exegerit:

exegerit:abſit tñ ut hoïs cuiuſpiã ſubdatur uolũtati. Sup
fratrũ ſanè trãſgreſſiones,non ſup patrũ traditiones con
ſtituitur q abbas eligitur,mandatorum cultor,& ultor ui
tiorũ.Arbitror nãq; ſctãs illas obſeruãtias, prælatorũ pru
dentiæ & fidei creditas:non ſubditas uoluntati. Hinc eſt
ꝙ idẽ legiſlator in his q̃ abbati diſpẽſanda reliquit, caute
nuſquã(ut memini)uoluntatẽ,ſed aut conſiderationem,
aut diſpoſitionẽ,aut prouidentiã, aut certè arbitrium ſeu
aliqd hmői ponit:uolens nimirũ prouidũ fidumq; diſpen
ſatorẽ,rõnis ubi fortè diſpẽſat,ſequi iudiciũ , nõ ſuæ pla-
citũ uoluntatis. Vñ & intimat ei nõ ſemel ꝙ de oïbus iu-
diciis ſuis deo redditurus ſit rõnem. Lego profecto in re-
gula.Hæc conſideratio penes abbatem ſit & hoc uel illud
eſſe in prouidentia uel arbitrio ſeu diſpoſitione abbatis.
Vt ſũt pro ſua uolũtate aliqd mutet,me ibi legiſſe non re
colo:quinimo in omnibus,inquit,oẽs magiſtrã ſequãtur
regulã:nec ab ea temere deuietur à quoquã. Ergo nec ab
ipſo abbate. Oẽs,inquit, magiſtrã ſequanť regulã: nemo
ergo ſuã uoluntatẽ.Vbi ſanè nec abbatẽ excipi puto. Vi-
detis quantũ neceſſitati tribuitur, ſubtrahitur uolũtati?
Quid etiã? Nónne regularis ipſa profeſſio qua ſe iunior
ſubdit ſponte priori,æque alligat & priorẽ? Cõis equidẽ
pacti pari reor utrunq; neceſſitate teneri: fieriq; duos per
unius ſponſionẽ alterutrũ debitores:fidelis curæ unũ: al-
terũ humilis obedientiæ.Quidnam igitur iam uoluntati
relinquiť,ubi & prælatus debiti neceſſitate teneť? Sed &
de hoc item nõ parũ prælati pſcribiť uolũtati:ꝙ is qui p-
fitetur,ſpõdet quidẽ obedientiã,nõ tñ oĩmodam, ſed de-
terminate ſm regulã:nec aliã quã ſancti Bñdicti: ut opor-
teat eũ qui præeſt,nõ frena ſuæ laxare uoluntati ſup ſub-
ditos,ſed præfixã ex regula ſibi ſcire mẽſurã:& ſic demum
ſua imperia moderari circa id ſolũ quod rectũ eſſe conſti-
terit:nec quodlibet rectũ,ſed hoc tñ qđ prædictus pater
inſtituit,aut certè qđ ſit ſm ꝙ inſtituit. Sic ſe qppe habet
profeſſio.¶Promitto nõ quidẽ regulã:ſed obedientiã ſm
regulam ſancti Benedicti.Nõ ergo ſm uoluntatẽ ppoſiti.
Proinde ſi pfeſſo ſm illã regulã abbas me⁹ mihi aliud for-
tè imponere tẽtauerit quod nõ ſit ſm regulã, aut etiã qđ
non ſit ſm iſta inſtituta:uerbi cauſa Baſilii, Auguſtini,Pa-
comii:q̃nã mihi q̃ſo in hac re neceſſitas imminet obſeque-
di? Solũ quippe id à me poſſe exigi arbitror, qđ promiſi.
¶Videtis iam ergo obediẽtiæ limites quos requiritis. Si
modus eſt obeditionis,tenor profeſſiõis:nec ſe ualeat ex-
tendere poteſtas imperãtis,niſi quaten⁹ attigerit uotũ p-
fitentis: pfecto citra,& ultra,necnon etiã contra,qd aliud
quàm obediẽtiæ limites quoſdam cẽſuerim,& his ſuis ter
minis uirtutẽ eandẽ circũcludi? Quãobrẽ quiſq; profeſ-
ſus in quouis gñe ſalutiferæ uitæ,nec ultra obedientiæ le-
gẽ cogendus:nec citra eſt inhibẽdus quàm ſua ipſi⁹ uideť
cõplecti pfeſſio.Quanto min⁹ cõtra? Is ergo q medius eſt
uitæ modus pfixus uoto, pfeſſione firmat⁹: tanquã lignũ
qđ erat in medio paradiſi,ſolus ſine dubio legi erit ſubie-
ctus,obnoxi⁹ iuſſioni.Ergo plati iuſſio uel phibitio non
prætereat terminos pfeſſionis.Nec ultra extẽdi põt:nec
cõtrahi citra.Niſi me platus prohibeat horũ quæ promiſi,
nec plus exigat quàm promiſi. Vota mea nec augeat ſine
mea uoluntate:nec minuat ſine certa neceſſitate. Neceſſi-
tas qppe nõ habet legẽ: & ob hoc excuſat diſpenſationẽ.
¶Volũtas uerò qa ſola meretur retributionẽ,etiã ſola nõ
immerito gradũ altiorẽ uſurpat.Alioqn & abſq; neceſſi-
tate remiſſio uoti,nõ diſpenſatio,ſed puaricatio eſt:& re-
ſtrictio cõtra uoluntatẽ,murmur eſt,nõ profectus. Ponãt
ergo ppoſiti metã obediẽtiæ ſubiectorũ ex uotis labiorũ
ipſorũ,nõ ſuorũ deſideriorũ:monentes eos , non cogẽtes
ad celſiora:condeſcẽdentes eis cũ neceſſe fuerit ad remiſ-
ſiora,nõ cadẽtes cum eis.Cæterũ ſubiectus huiuſcemodi
obedientiã quæ uoti finibus cohibeť,nouerit imperfectã.
¶Nam perfecta obediẽtia legẽ neſcit: terminis nõ arctať:
neq; contẽta anguſtiis pfeſſionis,largiori uolũtate fertur
in latitudinẽ charitatis:& ad omne qđ iniũgiť ſpõtanea,
uigore liberalis alacriſq; animi modũ nõ conſiderans, in

infinitam libertatẽ extendiť.Hæc eſt illa de qua ſignanter
apl's Petr⁹,caſtificãtes,inqt,corda ueſtra in obediẽtia cha 1. Petri.1.
ritatis:pulchre ipſam p hoc ſeqſtrãs ab illa inerti & ſerui-
li obediẽtia quodammodo nec charitati prõpta, ſed ob-
noxia neceſſitati.Hæc iuſti illi⁹ cui lex poſita non eſt,pro- 1.Tim.1.
pria eſt:nõ ꝙ uel ille perfectus uiuere debeat ſine lege:ſed
qa nõ ſit ſub lege:minime qppe cõtentus uoto ſuæ cuiuſ-
cũq; pfeſſionis:quã ſuperat animi deuotiõe. Q̃quã nec Capitulo
iſtã regula ipſa tacuerit,ubi monet,ſi fratri ĩpoſſibilia in- ſi fratri a-
iunguņť,ut cõfidens de adiutorio dei obediat ex charita liquid im-
te.In eadẽ deniq; regula terti⁹ humilitatis deſcribiť gra- poſſibile.
dus:ut omni obediẽtia monach⁹ ſe ſubdat maiori. Dicẽs Capitulo
quippe omni,nõ uult nos in obediẽdo menſura eſſe cõtẽ- de gradi-
tos pfeſſionis:nõ attendere pmiſſi debitum:non de pacto dibus hu-
ſumere modum:ſed tranſire alacriter etiã uotũ,& obedire militatis.
in omnibus.Eſt ſanè quidam obediẽtiæ limes ſm tempus
ipſa tẽporis extremitas:ut is ſit terminus obedientiæ,qui
& uitæ.Hunc nobis maxime unigeniti dei cõmẽdat exẽ-
plum,qui factus eſt patri obediens uſq; ad mortem. Hæc
ergo quoties interrumpitur,inobedientia dicitur,& pec
catum,& tranſgreſſio ſeu præuaricatio. ¶Sed intereſt ſa-
nè qua cauſa,quo affectu,qua intẽtione, quo præcipiẽte,
in quóue præcepto malum hoc cõmittatur.Et quidẽ nul
lam prorſus inobedientiam dico paruiducendam,non ta
men omnem pari æſtimandam periculo. Enimuerò man-
datum dei eſt:Non occides.Fac ergo duos homicidas,&
unum quidem ſpoliandi cupiditate : alterum uerò neceſ-
ſitate ſeſe defendendi facinus perpetraſſe. An non hic ſa-
tis euidenter inter lepram & lepram cauſa ſeparat,faciens
utiq; diſparem ualde culpam unius eiuſdemq; tranſgreſ-
ſionis? Quid uerò ſi hunc ſubita ira, illum ſtudioſa mali-
tia aut uetus odium fortè ad idem ſcelus impulerit? Nun-
quidnam ſimili penſandum erit iudicio , quod tam diſſi-
mili factum conſtabit affectu? Nil deinceps inceſtius ob-
ſcœniúsue,quàm illas filias Lot paternum uſurpaſſe con- Geñ.19.
cubitum : & tamen quis non uideat quantum euacuaue-
rit aut attenuauerit turpis nefandiq; reatum flagitii, pie-
tas intentionis,& intẽtio pietatis? ¶Iam uerò de illo qui
præcipit,& itẽ de eo quod præcipitur , huiuſcemodi ad-
uertenda erit ſm rationem diſtinctio, ut cuius inter præ-
ceptores reuerẽtior nobis imminebit authoritas, ei⁹ gra-
uior formidetur offenſio:ac maioris cuiuſq; mãdati tranſ-
greſſio,damnabilior æſtimetur.Melius ſiquidem eſt obe- Actu.5.
dire deo quàm hominibus : & ipſis meli⁹ magiſtris quàm
cõdiſcipulis.Porrò in magiſtris:melius noſtris, quàm ex-
traneis.Quibus autem melius conſtat obedire: ipſis pro-
culdubio & non obedire deteſtabilius eſt. Eſt de manda-
tis ſimiliter.Maioribus quippe maior: minoribus minor
opera noſtra & cura debetur: de quorum etiã cõtemptu
iuxta eandem conſiderationem grauior leuiórue defenſa
cõtrahitur.¶Porrò maiora minoraq; mãdata dixerim,ſe-
cundũ ꝙ maius minúsue uelle cõſtiterit ipſum qui præci
pit:ſiue hominem,ſiue deum.Eſt uerbi gratia mandatum: Lucæ.6.
Non furaberis,& eſt mãdatum:Omni petẽti te da.utrũq; Mat.10.
quidem magnum:quoniam utrũq; diuinũ: ſed de non fu
rando maius.Quis enim neſciat æquiſſimo deo nõ æque
diſplicere tenaces,atq; fures:& quia de duob⁹ malis plus
uelit nos tenere noſtra quàm tollere aliena:& ita minus
peccare qui nõ tribuit ſua,quàm q nõ ſua furatur? Sed in
mandatis hominũ rara æqualitas inuenitur:cum pro ua-
riis neceſſitatibus uel utilitatibus agendorũ, iniungẽtiũ
affectio uarietur:quodq; putauerint recti⁹ uel cõmodius,
hoc amplius cupiãt & exigant obſeruari.Tam ergo qua-
litas præceptorũ quàm authoritas præcipiẽtium & obe-
dientiæ præfigit metam:& inobedientiæ terminat culpã:
quando (ut dictũ eſt) in prælatis quibuſq; grauioris au-
thoritatis,& eorũ mandatis quibuſq; maioris utilitatis,
quo diligẽtior debetur obſequendi cura:eo & culpa gra-
uior incurritur de contemptu.¶His itaq; diſtinctionibus
animaduerſis,& obedientiæ modus, & pondus inobedi-
entiæ facile reperitur.His gradibus nõ ſolum inter diem

& noctem, hoc eſt bonũ obedĩetiæ, & inobedientiæ malũ
diſcernitur: ſed etiam inter diem & diem: itemq́; inter no-
ctem & noctem, inter bonũ uidelicet & melius: inter malũ
& peius. Bonus quidẽ obedientiæ gradus eſt ſi iuxta ma-
giſtri noſtri ſniam propter metũ gehennæ ſeu ꝓpter pro-
feſſionem ſanctã quã profeſſus eſt, quiſpiã obedierit: me-
lior tñ cum ex dei amore obeditur. ¶Illa ꝗppe obedientia
neceſſitatis eſt: iſta charitatis. Illũ autem optimũ dixerim
obedĩetiæ gradũ: cũ eo aio iniunctũ opus recipit, quo &
præcipit. Cum eñ ex uolũtate iubẽtis pẽdet iutẽtio exe-
quẽtis: fit ut nec maius minoribꝰ: nec minus maioribꝰ cõ-
fuſe (ut aſſolet) ad implẽdum quod iniungit, ſubiecti ſtu-
dium impendatur: ſed moderante animo quæq; pro ſua
dignitate imperia, modũ ſciat utrobiq; ſeruare: tã in ob-
ſeruando uidelicet iuſſa, quàm in cauendo prohibita: nõ
ꝙ uel minimũ hoꝝ quæ iubentur, contemnendum putet:
etſi tñ minimũ quod minimũ eſt reputet: ſed minimum eſt
ex cõparatione maiorũ. Nouit uerus humiliſq; obediens
& minima nõ contẽnere, & maxime curare quæ maxima
ſunt: intimo quodã deuoti ſynceriq; animi ſapore diſcer-
nens, quibus de mandatis ei qui præeſt, ſuis quodãmodo
Pſal. 118. factis reſpondeat cũ propheta: Tu mandaſti mandata tua
cuſtodiri nimis. Vbi qa nõ dicit uniuerſaliter omnia: illa
tñ oportet intelligi, quæ qm non ſine grandi culpa qua-
cunq; occaſione uiolantur, ideò nõ ſine graui pœna quo-
modocunq; uiolata donantur: utputa, Non occides, & ſi
qua huiuſmodi ſunt: quorum nunquam põt eſſe obſerua-
tio iniuſta uel mala: nunquã bona licitaue tranſgreſſio di-
ſpenſatione duntaxat humana. ¶Cætera quæ uel à præ-
poſitis diſpenſationem admittunt: qa leuiori cenſura ne-
glecta puniuntur, leuiora dicuntur. Ex his uerbi gr̃a dico
eſſe uel riſum interdictũ, uel indictũ ſilentium. Hæc ſiqui-
dem ſi cõtra mandatũ non ueniũt: nec peccata ſunt. Acce
dente mandato ſi quominus iam obſeruantur, in peccatũ
reputantur; non tamẽ in crimen. Ita ſanè, ſi per ſubreptio-
nem aut obliuionem, non autem per cõtemptum horum
tranſgreſſio cõtigerit. Media quippe ſunt, è quibꝰ illa ui-
delicet præcepta conſtituuntur, quæ nos factitia nomina-
tis: longe utiq; diſparem à naturalibus quantũ in ipſis eſt
gerentia neceſſitatem: cum tñ nec ſine offenſa negligi: nec
contemni ſine crimine uel ipſa queant iniuncta ab his dũ-
Lucæ. 10. taxat quibus proprie dicitur: Qui uos audit, me audit: &
qui uos ſpernit, me ſpernit. Licet nanq; ipſa per ſe iniuncti
operis qualitas innoxia ſit: adiunctæ tamen authoritatis
põdus obnoxiũ mãdato, mandatumq; peccato obnoxiũ
facit: non magno tamen ſi cõtemptus defuerit. ¶Hæc er-
go generalis regula ſit uniuerſorum quæ per ſe aut ꝓpter
ſe nec bona nec mala ſunt, aut diuina inſtitutione, aut ꝓ-
pria cuiuſq; profeſſione fixa nõ ſunt: ut nõ iuſſa quidẽ, li-
cite utrunlibet uel admittãtur uel omittantur: iuſſa uerò,
ſine culpa non negligantur: ſine crimine non contẽnant.
¶Vbiq; eñ & culpabilis neglectus, & contemptus dam-
nabilis eſt. Differunt aũt ꝙ neglectus quidẽ lãguor iner-
tiæ eſt: cõtẽptus uerò ſuperbiæ tumor. Porrò contẽptus
in omni ſpecie mandatorũ pari pondere grauis, & cõiter
damnabilis eſt: neglectꝰ aũt in fixis grauior, tolerabilior
in mobilibus mandatis. Siquidẽ adulteriũ quocunq; mo
do, quocunq; perpetres aio, turpe flagitiũ eſt, ac crimina-
le peccatũ: cum tñ leue uerbũ in tempore uel loco ſilentij
fortè per obliuionem ſubreptum, riſuſue per impetũ ma-
gis excuſſus quàm præſumptus contra præceptũ (quod
utiq; animi negligentis, aut diſſoluti ſpiritus indiciũ eſt)
eò faciliime ueniam promeretur, quò uix uel pctm̃ reputa
tur. Quid cũ ſciẽter & ex deliberatione in uerba ocioſa ſi-
lentio licet non indicto lingua laxatur? Nunquid hoc tñ
neget quiſpiam uſurpari contra regulã ueritatis? Vnde
nimirũ & rõ exigẽda eſt in futuro iudicio: iudice ipſo ter
Mat. 12. rifice admodũ cõminãte, quia de omni uerbo ocioſo red-
dẽt homines rationem in die iudicij. Heu nobis: quænam
poterit reddi rõ de ocio? Alioquin ocium non eſt, ſi non
oĩno rõne uacuum eſt. Et tñ quis neſciat unũ detractiõis
uerbũ quantũ etiã innumeris talibus, id eſt ocioſis, præ-
ponderet ad delictũ meritumq; damnationis? Quid ita?
Videlicet quia diſcretio eſt in mãdatis, cõſequenter & in
culpis: ut (ſicut dixerã) maiorũ grauior, leuiorq; minorũ
cenſeatur tranſgreſſio mandatoꝝ. ¶Sed mandantiũ non
ita. Siue eñ deus, ſiue homo uicarius dei mandatũ quod-
cunq; tradiderit: pari profecto obſequendũ eſt cura: pari
reuerentia deferendũ: ubi tñ deo contraria non præcipit
homo. Quod ſi cõtigerit, pergendum indubitanter cõſu
lo in Petri ſniam: quia obedire oportet deo magis quàm Actu. 5.
hoibus. Aut eñ hoc reſpondendũ cum aplis, aut cũ pha-
riſæis certè audiendũ: Quare & uos tranſgredimini man Matt. 15.
datum dei propter traditiones ueſtras? Si aũt dolet ſe cõ
temni magiſter hõ præ illo qui docet hoiem ſcientiã: con
ſoletur illa (quã & uos poſuiſtis) Samuelis ſentẽtia, qua
inter lepram & leprã uidetur diſcernere ſic: Si peccauerit 1. Reg. 2.
uir in uirũ: propitius ei poterit eſſe deꝰ. Si aũt in deũ pec
cauerit, qs orabit pro eo? ¶Ego igit ſi me hoc angi articu
lo ſentiã, ut aut deũ, aut hoiem offendere neceſſe ſit, deum
potiꝰ libẽter eligo nõ offendere: & quidẽ tutiꝰ iuſtiuſq;.
Habeo nẽpe ex pſenti ꝓphetiæ capitulo de hois læſione
meã cõſolatione: dei ſ. propitiationẽ. Cæterum deo offen
ſo: quis orabit pro me? Si ad hoiem cõfugero: id quidem
ſcriptura nõ conſulit: qnimo maledictus hõ, ait, qui ſpem Hiere. 17.
ponit in hoie. Merito ꝓinde. Si aũt i deũ peccauerit: etiã
ſi ſubintelligat ꝓpter hoiem, qs, inqt, orabit pro eo? Neu
ter eqdẽ. Nã & à quo offendit, & ob quem offendit: æque
utriuſq; oratio execranda decernit apud ipm q offendit
hoc eſt apud deũ. Talis ergo requirẽdus eſt ad orandũ, q
ſit idoneꝰ ad placãdũ. Porrò culpã ſi qua eſt ꝙ hõ offendi
tur cũ ei nõ obedit: aut multũ extenuat, aut penitꝰ annul
lat cauſa melior. Quapropter cũ dicit, ſi peccauerit uir in
uirũ, ſubaudiẽdũ eſt ꝓpter deũ: ꝙ nullatenus læſio cuiuſ-
cũq; ꝓximi, necdũ ꝑlati, excuſet à culpa: ſi ſolꝰ defuerit in
cauſa deꝰ. Alioqui Paulo cõtradicit, q ait: Sic eñ in fratrẽ 1. Cor. 8.
peccãtes: in Xp̃m pctis. Nã de præpoſitis certũ tenemus
ipſiꝰ ueritatis teſtimoniũ ſic loquentis ad ipſos: Qui uos Lucæ. 10.
ſpernit, me ſpnit. Sed & de qlibet fratre: nolite, ait, cõtẽne Matt. 18.
re unũ ex his puſillis. Et q ſcandalizauerit unũ ex his pu-
ſillis: qd' ſequit, auertat deꝰ à nobis. ¶Sed nõ oĩm ſcãdala
æqua ſunt lãce pẽſanda. Aliter nanq; accipiẽda ſunt ſcãda-
la puſilloꝝ, aliter phariſæoꝝ: de qbus aplis timentibus &
intimãtibꝰ ꝙ ſcãdalizati eſſent in ſermone ueritatis, reſpõ
ſum eſt: Sinite illos: cæci ſunt: & duces cæcoꝝ. Illoꝝ qp- Mat. 16.
pe ſcãdalũ de ignorãtia: iſtorũ de malitia deſcẽdit. Illi ſcã-
dalizantur qa ueritatẽ neſciũt: iſti quia oderunt. Vnde &
puſillos illos arbitror appellari: ꝙ uolũtatis quidẽ bonæ,
ſed nõ magne ſciẽtiæ exiſtẽtes, zelũ dei habeãt, ſed nõ ſm
ſciẽtiam. ¶Taliũ ſcandala curam nõ irã prouocare ſolent
ſpiritualium dũtaxat uiroꝝ: Paulo ita docente: Vos qui Gala. 6.
ſpirituales eſtis: huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis.
Indignũ ſiqdem eſt ualde, humanã eos mereri indignatio
nem, qui diuinã tam facile conſequuntur miſerationem.
Nam hi quoq; qui dominum crucifixerunt, magni quidẽ
peccatores: ſed puſilli æſtimatores: & ſi ex uno iram, nun-
quid non tñ ex altero ueniam meruerunt? Beati ſiquidem
fuiſſent ſi iuxta uerbum domini in ipſo ſcandalizati non Matth. 11.
eſſent. Nunc uerò quid niſi miſeri? Sed tamen & miſeran
di. Probat hoc pia illa in cruce patientis, ſed nihilominus
compatientis ſupplicatio: Pater, inquit, ignoſce illis. Et Lucæ. 23.
quaſi quæreretur indulgentiæ ratio in tam horrendo fa-
cinore: ſequitur, quia neſciunt quid faciunt. Ac ſi diceret:
Eò digni uenia, quò & puſilli ſcientia ſunt. Ideò igno-
ſco illis: quia nõ agnoſcor ab illis. Si enim cognouiſſent, 1. Cor. 2.
nunquã dominum gloriæ crucifixiſſent. Sunt quibus nõ
ita ignoſco: quos utiq; non ignoro & uidiſſe & odiſſe &
me & patrem meum. Pro huiuſmodi puſillo in ſciẽtia ter-
rens Paulus eum qui cum habeat ſcientiam, neſcit tamen
condeſcẽdere infirmioribus: & peribit, inquit, in tua ſciẽ- 1. Cor. 8.
tia frater pro quo Chriſtus mortuus eſt. ¶Q; ſi tantope-
re cauenda ſunt ſcandala paruulorum, quanto amplius
prælatorum:

prælatorū:quos ſibí deus æquare quodāmodo in utraq;
parte dignatus,ſibimet imputat illoꝝ & reuerentiā & cō
temptū,ſpecialiter cōteſtans eis:q uos audit, me audit:&
Capitulo de obediētis. q uos ſpernit,me ſpernit. An nō deniq; hoc ipſum & regu
la nr̄a phibet,ubi ait:Obediētia quæ maiorībꝰ præbetur,
deo exhibeẗ: Quāobrē quicqd uice dei præcipit hō,qđ
Nota. non ſit tn̄. certū diſplicere deo:haud ſecus oīno accipien-
dum eſt quàm ſi p̄cipiat deꝰ.Quid enī intereſt utrū per ſe,
an per ſuos miniſtros: ſiue homines, ſiue angelos, homi-
nibus innoteſcat ſuū placitum deus? Sed homines,inqs,
facile falli in dei uoluntate de rebus dubijs percipienda,
& in præcipienda fallere poſſunt. Sed cuím qd hoc refert
tua,qui conſcius non es præſertim cum teneas de ſcriptu
Malac.2. ris,qa labia ſacerdotis cuſtodiūt ſcientiā, & legem ex ore
eius requirūt:quia angelus domini exercituū eſt? Requi-
runt dixerim legē:nō quā uel autentica ulla ſcriptura tra
diderit,uel ratio manifeſta probauerit. de huiuſmodi qp-
pe nec præceptor expoſtandus,nec prohibitor auſcultan
dus eſt:ſed qđ ita latere aut obſcurū eſſe cognoſcitur: ut
in dubiū uenire poſſit utrūnā deꝰ ſic aut aliter fortè ue-
lit,ſi non de labijs cuſtodientibus ſciam, & ex ore angeli
dn̄i exercituum certū reddatur. A quo deniq; diuina po-
tius conſilia requirunẗ,quàm ab illo cui credita eſt diſpē-
ſatio myſteriorū dei? Ip̄m proinde quē pro deo habemus:
taquā deū in his q̄ aperte nō ſunt cōtra deū,audire debe-
mus.Nec ſanè contraria loquimur ſctō prophetæ Samue
li,quaſi nos in hac parte diuinam hoībus tribuentes au-
thoritatem:cum ille i ſupra memorato capitulo planè di-
ſcernere inter utrunq; uideatur.Siquidē qđ nos aſſerimꝰ
de dubijs, hoc ille negat de manifeſtis : ut cum ait,ſi pec-
1.Reg.2. cauerit uir in uirum:ſubauditur,propter deū : cui sperte
contraria hoies hoībus frequēter mandare præſumunt.
Sed hinc nos ſumentes materiā ſiue occaſionē argumen-
tandi: aſſeritis ſi hoc conſtiterit, ut iuſſa hominū quæli-
bet uel inſtituta,diuinæ authoritatis pondere æſtimanda
ſint:hoiem ſub hoīe aut uix aut nequaquā poſſe ſaluari:
cū in tanto cumulo mandatorū quæ prælati etiā per incu
riam ſæpe præcipiunt,interdū non præuaricari,aut diffi-
cile admodū,aut oīno impoſſibile uideatur. Et quidē nō
nego difficultatē tantæ ineſſe perfectioni:ſed cū ipſa cor-
de imperfecto præſumiẗ.¶Porrò imperfecti cordis,& in-
firmæ prorſus uoluntatis iudicium eſt, ſtatuta ſeniorū ſtu
dioſius diſcutere,hærere ad ſingula quæ iniūguntur,exi-
gere de quibuſq; rationem,& male ſuſpicari de oī præce-
pto cuius cauſa latuerit,nec unquā libenter obedire niſi
cum audire contigerit quod fortè libuerit: aut qđ nō ali-
ter licere ſeu expedire monſtrauerit uel aperta rō, uel in-
dubitata authoritas. Delicata ſatis imo nimis moleſta eſt
huiuſcemodi obedientia. Non planè hæc illa eſt quæ ex
regula traditur,obedientia ſine mora.Diſputare profecto
hoc eſt in aſtu cordis, nō i auditu auris obedire.Iſtiuſmo
di ergo carnalē animā nō modo premi, ſed etiā opprimi
pondere præſumptæ perfectionis neceſſe eſt:quia nō pōt
portare caro infirma, quod ſolus ſpūs promptus experiẗ
iugum eſſe ſuaue & onus leue. Chriſti quippe iugum &
onꝰ eſt:& oīno importabile,niſi Xp̄i æque ſpiritui. Hinc
itaq; ſi dicitis legē regulæ ſubintraſſe, ut abundaret deli-
ctum:uerū dicitis. Cæterum culpa hoc nō eſt datæ legis,
aut dantis legem:ſed improuide profitētis, & impie præ-
Rom.7. uaricantis.Mandatum quidem ſanctum & iuſtum: ſed tu
te noris eſſe carnalem,uænundatum ſub peccato. Verum
hoc ante prouidiſſe debueras: quo turris huius euangeli
Luc.14. cæ non prius iaceres fundamenta: quàm ſedens cōputa-
res ſi haberes ſumptus ad perficiendū. Nunc aūt quid re
ſtat niſi ut aut correctus obedias ſenioribus:aut confuſus
audias ab illuſoribus:Hic homo cœpit ædificare, & non
potuit cōſummare? ¶Sed forſan dictis:Ergòne ita perfe-
ctus quiſpiā inuenitur,cui non uel minimū aliquid inter
dum ſubripiatur de tā multis ac minutis quæ paſſim uel
à negligentibus præpoſitis imperantur? Nimime quidem
cuiquā hoc ego dederim:cū ipſi quoq; de ſe fateanẗ apo-

ſtoli. In multis offendimus oēs. Et ſi dixerimus quia pec- Iacob.2.
catum nō habemus:ipſi nos ſeducimus.Sed nō continuo 1.Ioan.1.
ut aliqd prætérimus,perimꝰ, præſertim cum nos ſcriptu-
ra cōſoleẗ:ſi qs peccauerit, inquiens,aduocatū habemus 1.Ioan.2.
Ieſum Xp̄m iuſtū:& ipſe eſt ppitiatio pro pctis nr̄is. De-
niq; propheta de ipſo teſtaẗ q pro trāſgreſſoribꝰ rogaue- Eſaiæ.53.
rit ut non perirent. Vbi ſanè notandū quia etſi pro tranſ-
greſſoribus:non tn̄ pro contēptoribus legitur ſupplicaſ-
ſe. Verum illi qūo perire poſſunt,pro quibus ſaluator ro-
gat ne pereant? Quamobrē non uideo cur ita oēm inobe
dientiam & tranſgreſſionē uel minorū quorumlibet man
datorū exaggerandā putaueritis ut exclamaretis : Quod
ergo iā monacho poterit ueniale pctm̄ eſſe uel leue, cuius
uniuerſæ actioni crimen inſidiatur inobediētiæ? Sed hoc
inde uidelicet cōſtare creditis:q prælatorū iuſſionibꝰ tm̄
tribuendū aſſeriẗ,quantū ſi diuinitus traderentur. Quaſi
uerò & ipſa euangelica præcepta non multum inter ſe di-
ſcrepent & merito obſeruationis, & tranſgreſſionis peri-
culo. Cæterū ſicut nō oīa unīꝰ eſſe cōſtat uel neceſſitatis,
uel utilitatis uel dignitatis:ſic nō una de oīm tranſgreſſio
ne fertur ſn̄ia: nec paria manent diſcrimina diſpares cul-
pas. Porrò nec pari culpa negligunẗ,q̄ nō pari cura præ-
cipiunẗ,nec pari pinde pœna puniunẗ. Ecce enī euāgeliū
tā flagitiū crapulæ,quàm fornicationis turpitudinē dam
nat. Verū qs magis nō horreat è duobꝰ malis, turpitudi-
ne fœdari,quàm cibo exſaturari? Nōnne deniq; ueritas
in euāgelio ſub noībꝰ trabis & feſtucæ,graues leueſq; di-
ſcernit inobedientiæ culpas? Nōnne ipſa diſputante imo
diffiniēte gradatim nobis diſtinguiẗ q̄ cuiq; reatui pœna
debeaẗ,dū aliū iudicio,aliū cōſilio,aliū & gehēna reū eſſe
proteſteẗ? ¶Quænā ergo cōſequendi neceſſitas cogit, ut
ſi magiſtris diuina deẗ in ſuis p̄ceptis authoritas, nullum
iō iā monacho leue aut ueniale pctm̄ inueniri poſſe pute-
tur:& q eiꝰ uniuerſæ actioni crimē inſidieẗ inobediētiæ?
Eſto:ſit crimē cui pœnalis illa gehēna uel gehēnalis pœna
aſſignaẗ:quale q̄ſo illud diffiniemꝰ eſſe crimē, qđ ueritate
iudice reum tm̄ facit iudicio? Nec tn̄ diffitebimur eſſe rea-
tum,qđ uel hactenus reū ſtatuit.Q; ſi reatū,& pctm̄.¶Por
rò omne pctm̄,cōtra dei mādatū præſumiẗ. Qđ aūt cōtra
mandatū præſumiẗ, inobediētia diciẗ. Hinc colligitur q
iraſci fratri,& inobediētia ſit,& crimen non ſit.En unū in-
uentū eſt monacho leue ac ueniale pctm̄, quodq; nō hūa
ni,ſed diuini mandati ſtatuat tranſgreſſorē. In hoc gene-
re ſunt trāſgreſſionis nonnulla ſtultiloquia ſeu uaniloqa,
& quæq; ocioſe dicta facta & cogitata. Hmōi enī nūquā
niſi cōtra mandatū, & dei mandatū uſurpanẗ. Pctā quip-
pe ſunt,& deus prohibet omne pctm̄:& tn̄ uenialia non
criminalia reputanẗ,excepto cū per contemptū uertūtur
in uſum & conſuetudinē:& tunc non peccati ſpecies,ſed
peccantis intentio penſatur. Elatio quippe contemnen-
tis,atq; impœnitentis obſtinatio,in minimis quoq; man-
datis culpā facit nō minimam:& conuertit in crimen gra
uis rebellionis næuum ſatis leuem ſimplicis trāſgreſſiōis.
Deniq; in quo inobedientiæ crimen abſq; dubio ſit,apud
Samuelem aduertite:Quaſi,inquit,peccatum,hariolandi 1.Reg.15.
eſt repugnare,& quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſce-
re.Non,ait,non acquieſcere,ſed nolle acquieſcere:ut non
iuſſionis ſimplex ipſa tranſgreſſio,ſed uoluntatis ſuperba
contemptio,ſcelus idololatriæ reputetur. Non eſt enim
idipſum nolle obedire,& non obedire.Hoc quippe inter-
dum erroris eſt,nonnunquam & infirmitatis : illud uerò
aut odioſæ pertinaciæ,aut cōtumaciæ non ferēdæ.Quod
& ipſum repugnare eſt & reſiſtere ſpiritui ſancto : & ſi ad
mortem uſq; perdurauerit,blaſphemia eſt, non remitten-
da ſiue in hoc ſeculo,ſiue in futuro Non ergo qualiſcunq;
mādati prætermiſſio criminalē facit inobedientiā:ſed repu-
gnare,ſed nolle obedire.Cæterū quanti abſq; illa peſſima
& rebelli uolūtate non obediunt? Quomodo itaq; mona
cho crimen inſidiatur inobedientiæ, ſi toties ſine crimine
tranſgreditur,quoties in tranſgreſſione defuerit huiuſce
modi recalcitrans & cōtentioſa uoluntas? ¶Fruſtra autē

cōparāt q̄dā(ut dicitis)quaslibet inobediētias antiquæ
illi quæ ſacta eſt in paradiſo,quæ nimirū ualuit nō ſolum
obligare perſonam: ſed & uitiare naturā. Arbitror tñ &
ipſam primā grauiſſimamq́; præuaricationē, aut nō aliū-
de,aut inde maxime iudicatā grauiſſimā,hoc eſt ex rebel-
lione defenſionis quæ ſecuta eſt, qn̄ deo cauſam requirēte
peccati,ut peccatores ad pœnitētiā prouocaret (uolebat
quippe mortē eoꝝ,ſed magis ut cōuerterent & uiuerēt)
Pſal.140. ipſi maluerūt declinare cor ſuū in uer ba malitiæ,ad excu-
ſandas excuſationes in peccatis.Et quidē gemina malitia
pctōris.Primū φ nec ſui miſertus eſt, ut culpā propriā fa-
teretur,& ſanaretur:deinde φ & uxorē ut ſe fallaciter ex-
cuſaret,crudeliter accuſauit. Quid eſt φ deniq; dicitis in
omni actione monacho crimē inſidiari inobediētiæ,quaſi
aut furtim ſubrepat neſcienti,aut caſu accidat infelici,aut
nō ualēti implere quod præcipit, criminis calūnia ſtrua-
tur de impoſſibili? Itáne,inquā,monacho crimen inſidia-
tur inobedientiæ,cū & antiqua illa tā nota & tam noxia
p̄uaricatio facile (ut credit) indulgentiā cōſequeret, dū-
modo cōfeſſio,& non defenſio ſequeret? Neq; enī tm̄ (ut
dictū eſt)nocuit ſimplicis actionis (quāuis ex deliberatio
ne) tranſgreſſio,quantū adiūctæ excuſationis cū præme-
ditatione obſtinatio.Sed nunqd fortè in lege quidē diui-
na habenda eſt hæc conſideratio grauioris leuioriſq; in-
obedientiæ,nō aūt ita & in regula noſtra? Sed qs ſanè di-
cat pl⁹ tribuēdū humanis quàm diuinis traditioīb⁹, plu-
riſq; qđ p ſuos de⁹, quàm qđ per ſeipm̄ imperat, æſtimā-
dum? An nō deniq; & apud ſanctū Benedictū ꝓprie & di-
ſtincte ab inuicē ſuæ inueniunt,alia de leuiorib⁹, alia de
grauiorib⁹ inſcripta culpis? ¶Quid eſt aūt leuior culpa,
niſi leuior inobediētia? ¶Tradunt igit à prælatis interdū
minora mandata, quoꝝ tranſgreſſio leuiora ſm regulam
parit & pctā:& tñ in deū nihilominus p̄uaricatio fit quo-
ties abbatis iuſſio p̄teritur. Siquidē & ex ore ipſo dei nō
æqualia ſunt promulgata,& ideò non æquali cuncta uigi
lantia obſeruanda:ſed alia cura exhibēda eſt ei procul du-
bio qđ ipſe perhibet primū & maximū mandatū: alia his
Matt.5. quæ alibi diſcernēs,q ſoluerit (inqt) unū de his minimis
meis mādatis.Quid ergo? Audiuimus ex regula grauio-
res & leuiores culpas, legimus & in euāgelio maxima mi-
nimaq; mandata,& mandatorū trāſgreſſiones uniuerſas
dicemus æqualiter maximas? Nō eſt igitur neceſſe ut cō-
cedā qđ dicitis,aut deo.ſ.non tribui omne quod ab hoīe
magiſtro accipitur qđ nō ſit cōtra deū,aut monacho nul
lū inueniri poſſe leue, ſeu ueniale pctm̄ : qa etſi toties deo
(qđ fatendū eſt)inobediens eſſe conuincit,quoties ei⁹ q
pro deo ſibi præeſt hoīs mādatum, qđ quidē iuſtitiæ nō
repugnet,prætergredit:ſicut tñ non par cura in executio
ne exigitur:ſic nec par culpa cōtrahitur ex trāſgreſſione.
Etſi quippe un⁹ eſt qui offendit,nō tñ unius ponderis quæ
iubentur:nec unius ſubinde diſcriminis iuſſorū eſt oium
cenſenda trāſgreſſio. Vnde pater Benedictus ſm, inquit,
menſurā culpæ,excōicationis extendatur menſura.¶Fru
ſtra proinde(ut uidetis)aut terremini, aut terrere cona-
mini de obedientiæ ꝓmiſſione,quæ fit ex regulari ꝓfeſſio
ne,quaſi non oporteat ꝓmittere quā conſtat nec integre
poſſe teneri,nec ſine crimine præteriri: ſiquidē deo quic-
quid dei miniſter hō nō perperā iuſſerit,imputādū cōſti-
terit.Fruſtra,inquā, ex hac occaſiōe malū ita iobediētiæ
exaggeratis,ut à tā neceſſario bono ꝓmittendæ obedien
tiæ terreatis:quia etſi difficile cauetur ubiq; ſubrepēs uel
inſidians (ut uos dicitis)inobediētia in tam uariis & in-
numeris quæ à ſenioribus iniūgunt : non ſemper tñ dam-
nabiliter ſeu criminaliter qđ præcipit non impletur. Etſi
enim oīs inobedientia inexcuſabiliter ſit culpabilis, nul-
la tñ æternaliter damnabilis,niſi quā remedium pœniten
tiæ non ſanat.nulla eſt lætaliter criminalis, niſi quæ con-
temptum ſuperbiæ nō euitat.¶Magna igitur ſecuritas ſi
liis obedientiæ,& reuera pax hoībus bonæ uoluntatis,
quando in omni obedientia ſola damnatur impœnitētia,
quam neſcit qui diligit deū, ſola incriminatur ſuperbia,
quā facile cauet qui timet gehennā. Sed exēplis clari⁹ elu
ceſcet qđ dicimus.Si iubēte ſeniore ut ſileam,uerbū mihi
fortè per obliuionē elabitur, reū me fateor inobedientiæ:
ſed ueniàliter.Si ex contēptu ſciens & deliberās ſponte in
uerba prorupero,& rupero ſilentii legem, præuaricatorē
me conſtituo & criminaliter , & ſi impœnitens perſeuero
uſq; ad mortē,peccaui,& damnabiliter.An & hoc durum
fortaſſe uidea? Hæc quippe ſunt ueſtra(ſi bene recolo)uer-
ba,cū difficultatē ſeu impoſſibilitatē (ut nobis uidet) ue-
nendæ inobedientiæ,uel cauendæ inobedientiæ cōſiderā
tes,in uitam ita monachicā exclamaſtis: hæccine eſt illa eò
ſecurior quò arctior,eò certior quò magis ardua ueniēdi
ad deum uia,ut monacho naturaliter mala uix cauere, na-
turaliter bona uix pro cōmuni infirmitate ualēti implere,
non minor tñ neceſſaria ſit cautela ad cauēda uel obſeruā-
da q̄ ſibi prælatus ſuus uel prohibere noluerit uel iuberet?
Et ſubditis:Quod cum à multis credat, licet à paucis uel
etiam à nullis ad integrū obſeruet: quid aliud operatur ta
lis ſnīæ credulitas, quàm quod illa ab apl'o tñ culpata mā
ducādi idolothyta libertas? Nil planè aliud, ſi ita eſſet ut
dicitis.Bñ prorſus nō pōt conſci⁹ eſſe ſibi q ſe nō implere
cōfidit qđ debere ſe credit.Creditis itaq; (ut uerborū ue-
ſtroꝝ ſenſum breuiter colligā) φ ad itegrū mādata obſer-
uari dei uix ualeāt,abbatis nō ualeāt: cū ueritas ipſa teſte-
tur ne unū quidem iota præteritū iri.Cæterū qui ita ſen-
tit,uidet mihi (ut pace ueſtra dixerim) necdum guſtaſſe Matt.5.
quàm ſuauis eſt dñs,ſub iugo legis gemere adhuc : nōdū
reſpirare ſub grā: ſuaue Xp̄i iugū nequaquā eſſe expert⁹,
ideoq; certiſſime adhuc infirmari per carnē, qa ſpūs non
adiuuat ei⁹ infirmitatē.Quid uerò ſibi uult illa diſtinctio,
φ dei quidē uix,prælati uerò hoīs nequaquā oīno à quo-
libet iuſſa poſſe teneri prohibitiue cōceditis : quaſi uerò
illa queāt abſq; iſtis integre cuſtodiri? Sed ſi attēditis,de
male quoq; uiuentibus prælatis dei præceptū eſt,quæ di-
cunt facite.Igitur qui non facit,aperte non in hominem
tñ,ſed & in deum præuaricator exiſtit.Itáne ergo nullus
mandata perfecte exequit ſui magiſtri? Quamobrē puta-
tis? Quia nolum⁹,aut qa nō poſſumus? Sed ſi uolum⁹ &
nō poſſumus,ſecuri ſumus.Si poſſum⁹ & nolumus,ſupbi
ſumus.Porrò ad cauendam ſuperbiā, illā uerè annuerim
neceſſariā eſſe cautelā quā dicitis ne fortè incurrat inobe
dientiæ crimen.Q; ſi impoſſibile uos putatis ut nō uidelī
cet imperiis prælatorū per contēptum interdū ſupbiæ re
ſiſtatur,ſcitote nō paucos,ſed innumeros aliter oīno ſen-
tire:nec aliud quàm qđ proprio didicerint experimento.
Si autē non impoſſibile quidē, ſed tñ difficile eſſe ſentitis
magiſtros non contemnere , & dum ideò conſentitis qm̄
grauamini nō ſuperbè ſapere, murmuratis aduerſus obe-
dientiæ legē,affirmantes periculoſum promittere, quod
tam laborioſum eſt obſeruare:ad hoc ego reſpōdeo, imo
nō ego,ſed dñs:Qui pōt (inqt) capere,capiat.Hoc quippe Matt.19.
eſt qđ paulò ſuperi⁹ dixi:qa antequā ædificiū inchoares,
prouidiſſe debueras unde perficeres.Nūc aūt (ut ait qui-
dam) aut nō tentaſſes,aut perfice.¶Veruntñ nemo ſi cau-
te ꝓfitet,pollicet ſe ultra in nullo trāſgreſſurū: hoc eſt iam
non peccaturū. Alioquin aut periurat q ita iurat,aut ſan-
ctior eſt illo q ait:in multis offendim⁹ oēs.Q; ſi cōſeqnens Iacob.3.
falſum eſſe uidet,uidēdū eſt & de eo qđ antecedit,ne fortè
lex quę data eſt propter tranſgreſſiones cohibendas,non
ſolū nō eas coerceat,ſed & augeat inſup crimine periurii:
ſiquidem id promittere nos in noſtra profeſſione creda-
mus,quod certū eſt nō poſſe teneri. ¶Partiēda eſt proin-
de nobis in duo,uniuerſa hæc obſeruatio regularis, in p̄-
cepta uidelicet,& remedia. Præceptis inſtituit uita cōtra
peccatū:remediis reſtituitur poſt peccatum innocentia.
Sic ergo utraq; iſta complectitur noſtra profeſſio,ut pro-
feſſus quiſq; cū in aliquo fortè regulariū mandatorū de-
liquerit,ſi ad remediū æque regulare confugerit, etſi con-
uincitur trāgreſſor mandati:non tamen pacti præuarica-
tor.Solum itaq; cenſuerim fregiſſe uotum,uiolaſſe propo
ſitū,pactum præuaricaſſe, qui & præceptum cōtempſerit
& remedium.

& remediũ.Nã illum ſanè dico ſecurũ, qui etiã ſi interdũ
obedientiæ limitẽ pterit,conſiliũ nõ reſpuit pniæ.Regu-
lares nãq; terminos,etſi ſæpe deliquerit,nõ euadit,qui cẽ
ſuræ quæ ex regula eſt diſciplinã nõ ſubterfugit.Pars ſiq-
dem regulæ eſt regularis correctio:& in ea reperitur non
ſolũ bonæ uitæ inſtructio,ſed etiã emẽdatio prauæ. Inue
niuntur in ea & pcepta obedientiæ, & inobediẽtiæ reme
dia,ut ne peccãdo quidẽ à regula recedatur. Fateor ſanè
impoſſibile cuiuis mortaliũ uel uenialiter interdũ nõ de-
linquere in pceptis obedientiæ:ſed nulla iã de impoſſibi-
litate q̃rela:qñquidem & ex regula licet id quoq; qđ cri-
minaliter delinqui cõtigerit emendare. Qđ ergo dicitis
à nullis poſſe obſeruari ad integrũ quicqd à magiſtris p-
cipitur,uerũ eſt:ſed leuis culpa inobediẽtiæ eſt, & facilis
cura eius inuenitur in regula: ſiquidẽ ſit trãſgreſſio abſq;
cõtẽptu. Si aũt & ipſum deeſſe aliqñ nõ poſſe cõtenditis,
id quidẽ falſum eſt:ſed nec talẽ tñ inobedientiã ſine cura
relinquit diligentia regularis.Et licet fortiori egeat cura
tionis medicamento,caret tñ morbo præuaricatiõis,niſi
cũ & ipm fortè medicamẽtũ contẽnit. ¶Quæ cũ ita ſint,
fruſtra de impoſſibilitate cauſamur q regulã profitemur,
fruſtra nobis de peccandi neceſſitate blandimur, ut ideo
iuſta imperia prælatorũ deo nõ imputãda,ſed tanquã ho
minũ contẽnenda putemus,ne rẽ uidelicet impoſſibilem
continere noſtra profeſſio uideaĩ,ſi tñ ex ea hoĩbus quã-
tũ deo obedientiæ deberi aſſerimus. Cui enĩ iã uel ita p-
feſſo impoſſibile,imò per dei gratiam non perfacile ſit ca-
uere præuaricationẽ,ubi nõ inobedientia,ſed impœnitẽ-
tia facit præuaricatorẽ. Hoc quippe (ut iã dixi) profiten
tiũ nemo ſpondet ut non iam peccet,& ob hoc non cõti-
nuo ut quiſpiã aliquomodo nõ obedit, præuaricatorem
ſe conſtituit:niſi qui ſe fortè ſic profeſſum falſo exiſtimat:
quales uos utiq; aſſeretis eſſe nõ paucos. De quibus etiã,
ſi qui tñ ſunt,ut dicitis,uerũ eſt & qđ ſubditis,q nil utiq;
aliud illa talis corũ credulitas uel potius crudelitas i ſuis
ipſorũ operatur conſcientijs,quàm noxia illa recũbentiũ
in idolio libertas in alienis. Neceſſe eſt enim q hmõi eſt,
ex propria perire ſententia : queadmodũ & in illi⁹ ſcien-
1.Cor.8. tia clamat apoſtolus infirmũ perire fratrẽ.Et qñ nihil cẽ
1.Tim.4. commune item ipſe perhibet quod cũ gratiarumactione
percipitur,niſi ei qui putat aliquid eſſe cõmune:ita & re-
gularis profeſſio quantum in ſe eſt damnabilis nõ eſt niſi
ei qui dãnabilẽ putat. Quod quatenus putari oporteat,
puto ſatis ſuperius demonſtratũ. ¶Nunc iam reſpõden-
dũ eſt quæſtiunculæ quæ incidit uobis ex occaſione apo
ſtolici præſentis capituli. Quæritis nempe utrũ nam iſta
Rom.14. de idolothytis Pauli ſentẽtia:puto quia nihil cõmune eſt
Ibidem. in Chriſto niſi ei qui putat qd cõmune eſſe.Et rurſum: Si
comederit,damnatus eſt,quia non eſt ex fide in generalẽ
regulã trahi poſſit,quatenus malũ cuiq; ſit bonũ quodq;
quod agit,ſi malũ eſſe crediderit,ac tantũ malum quantũ
crediderit. Q. ſi annuero, rurſum pergitis inquirere cur
non econtrario tñ cuiq; bonum ſit quod operaĩ,quãtum
uel falſo opinatur. Mirũ quippe uobis imò & iniuſtũ ui-
detur,ut plus in malo quàm in bono humanæ ualeat intẽ
tionis opinio. Si reſpondero de malis quidem merito ita
credi propter oculũ nequam:reſpondebitis:& mihi non
immerito quoq; propter ſimplicẽ oculum idem æque pu
Matt.6. tãdum & de bonis. Nam qui dicit ex oculo nequã corpo
ris tenebras æſtimari, indicauit & de ſimplici lucẽ æque
corporis approbari. Sed uidete ne fortè non ſit uerè ocu
lus ſimplex,qui fallitur. Fallitur enim tã qui bonũ malũ,
quàm qui malum bonũ putauerit. Scitis autẽ neutrũ ho-
Eſaiæ.5. rum,uæ illud euitare propheticũ: Væ qui dicitis bonum
malum,& malum bonum.cum tñ nemo, qui hoc uelit ca-
uere maledictũ de quo ueritas pronũciat q ſit lux totius
corporis,id eſt operis argumentum. Sed abſit ut præco
ueritatis clamet cõtra ueritatẽ,maledicatis quod iſta pro
Nota. bauerit. ¶Ego uerò ut interior ocul⁹ uerè ſimplex ſit,duo
illi eſſe arbitror neceſſaria,charitatẽ in intẽtione,& in ele
ctione ueritatẽ. Nam ſi bonũ quidem diligat,ſed uerũ nõ
eligat:habet quidẽ zelum dei,ſed non ſm ſciam: & neſcio
quemadmodu iudicio ueritatis uera eſſe poſſit cũ falſita-
te ſimplicitas. Volens deniq; ad uerã diſcipulos inſtrue-
re ſimplicitatẽ magiſtra ueritas, Eſtote, inquit, prudentes Matt.10.
ſicut ſerpentes,& ſimplices ſicut columbæ. Præmiſit ergo
prudentiã,ſine qua neminem ſatis eſſe poſſe ſimplicem ſci
ret. Qñ deniq; uerè ſimplex erit oculus cũ ignorãtia ue
ritatis? Aut uerò uera põt dici ſimplicitas quam ſimplex
ignorat ueritas? Scriptũ eſt enĩ: Ignorãs ignorabiĩ. Patet 1.Cor.14.
ergo laudabilẽ illã & à dño laudatam ſimplicitatem abſq;
his duob⁹ non eſſe bonis,beneuolẽtia,atq; prudentia: ut
oculus uidelicet cordis nõ ſolũ pius qui fallere nolit: ſed
& cautus ſit qui falli nõ poſſit. Cæterũ ſicut oculũ ſimpli-
cem duo iſta faciũt bona,amor boni, & cognitio ueri: ſic
nequã oculũ duo è regione mala cõſtituunt,cæcitas,qua
fit ut ueritatẽ non agnoſcat: & peruerſitas, qua fit ut dili-
gat iniquitatẽ. ¶Porrò inter duo hæc bona, quæ nec fal-
lere nec falli ſinunt,& duo illa mala quæ tã falli, quàm fal-
lere faciũt,duo ſunt media. Vnũ quidem bonũ per quod
oculus interior etſi falli queat ignorãtia ueri, zelo tñ bo-
ni fallere penitus nõ cõſentit. alterum uerò malũ quod li
cet ueri notitiã non impediat:amorem tñ boni præ mali
tia minime ſentit. Et qm̃ omnis res melius diuiſione inno
teſcit:ſm hoc duplex malũ,& illud item geminũ bonum,
quadrifariã diuidamus oculũ cordis, in bonũ, & melio-
rem: in malũ,& peiorẽ. Et ſubdamus exẽpla. Eſt qui bonũ
diligit,& malũ neſcius agit. Huius quidẽ bon⁹ eſt ocul⁹
quia pius:nõ tñ ſimplex quia cæcus. Et eſt qui bonũ & li
benter agit,& prudẽter intelligit. Iſtius reuera oculũ nõ
immerito ſimplicẽ dixerim,utpote cui neutrũ bonum de
ſit,nec zelus ſcilicet bonus,nec ſcientia. Hunc profectò re
quirit oculũ deus cũ reſpicit ſuper filios hoim, ut uideat Pſal.13.
ſi eſt intelligẽs aut requirens deum. Eſt ecõtrario qui bo-
num minime diligens,ex malitia quidẽ peruerſus eſt, ſed
ſapiens ut faciat malum,per ignorantiam cæcus non eſt.
Quem quidẽ ideò nondũ appellauerim nequã, q unũ ei
licet ad ſuum malum nõ deſit bonũ,id eſt ſcientia. Sed eſt
qui bonum fortè neſcius qđ nõ diligit agit, cui profectò
non incõgrue id qđ diciĩ nequã aſſignauerim, eò q neu-
tro careat malo, nec cæcitate, nec peruerſitate. Dicitur ſiq-
dẽ nequã,quaſi nequaquã,ut is ſolũmodo nequã appelle
tur,qui nequaquam hoc eſt in nullo penitus appareat bo
nus,ſed ſit utroq; bono uacuus,tã uidelicet ueri notitia,
quàm & beneuolentia. Alius eſt itaq; pius ocul⁹ non qdẽ
fallere promptus,ſed tñ falli ut dictũ eſt pronus, de q pro-
pheta effraim (inquit) quaſi columba ſeducta, nõ habens Oſee.7.
cor. Alius is quem dñs ſimplicẽ dicit, tam nec fallere faci-
lis quàm nec falli,de quo & apoſtoli docentur cum eis di
citur: Eſtote prudentes ſicut ſerpẽtes: & ſimplices ſicut co Mat.10.
lumbæ. Et item alius eſt oculus ſimpliciter malus, fallens
utiq; libenter,ſed non facile falſus: qualẽ profectò habent
illi qui ore dominico aſtruuntur prudẽtiores eſſe filijs lu Lucæ.16.
cis in generatione ſua; & alius quẽ nequã eſſe diffinimus,
quia ſit dupliciter mal⁹: cui quippe & malitia parit igno-
rantiam,& ignorantia malitiã operit: ita ut ſæpe neſciens
& malũ qđ uult non faciat, & bonũ faciat quod nõ uult.
Obſcuratum nẽpe eſt inſipiẽs cor eorum qui iſtiuſmodi
ſunt,& quaſi iam traditi in reprobũ ſenſum, bonum oĩno
nec diligere nec dinoſcere queunt. De talibus ſcriptũ eſt:
Impius cũ uenerit in profundũ malorũ, contẽnit. Nã qui Prou.18.
huiuſmodi eſt,cauere profectò malum nec uult etiã ſi poſ-
ſit,nec ſi uelit ſcit. Quãobrẽ hũc oculũ in ſupiori diuiſiõe
illo altero cenſui non immerito peiorem, non quia mali-
gnior ſit,ſed quia periculoſior. Ignorãtia quippe ſecurio-
rem,ſecuritas ſegniorem facit,non nequiorem. Eſt tamen
ex hoc proculdubio deterior,q ille ſolũ habet malum ma
lam intentionẽ: iſte & falſam conſiderationem. Ille uno ca
ret è duob⁹ bonis,bono zelo: iſte & uero iudicio. Ex hoc
itaq; peſſimo oculo qui neutrũ bonũ habet, & item ex il-
lo optimo qui neutro caret,ſentiendum eſt ueritatẽ diffe-
ruiſſe aut tenebris obuolui totũ corpus,aut luce pfundi:

Nam reliqui duo quoq; neuter utrunq; aut bonũ habet
aut malum,etſi ex parte poſſunt: non tñ toti ſufficiunt uel
lucẽ dare,uel tenebras corpori.Si igitur(ut ad propoſitã
quæſtiunculã reuertamur) is uerè ocul⁹ nequã eſt, q per-
uerſus pariter & cæcus bonũ agit, & malum credit: utiq;
recte operando,ſed opinãdo tuique, bonũ ſibi in malum
uertit:& tñ malũ quantũ crediderit: q̃nquidem iuxta ſen
Matt.6. tentiã dñi,totũ corpus tenebroſum reddit ocul⁹ nequã.
Quid eñ luci relinquiſ,ubi nec pia intẽtio,nec uera opi-
nio inuenitur: At nõ ideò ſequitur ut qui econtrario ma
lum facit,& bonũ putat, iuxta ſuã fidẽ ſimiliter & ipſe in-
ueniat.Quare: Nõ eſt q̃ppe ſimplex oculus ille q ex iudi-
cio ueritatis totũ corp⁹ lucidũ reddat,qualẽ profecto ſu-
peri⁹ diffiniuim⁹. Neq; ei ex toto adhuc tenebræ deſunt,
ubi ignorãtia ueritatis lucẽ obſcurat uolũtatis. Cũ itaq;
ille oculus utrũq; malũ,is uerò minime utrũq; habeat bo
nũ:nõnne rõ uidetur exigere ut plus ille noceat,quàm p-
ſit iſte: Neq; eñ cõſeqnẽs eſt ut tñ ualeat in bonũ bonum
unũ,quantũ duo mala in malũ. ¶Et quidẽ laude dignam
dixerim uel ſolã intentionẽ piã:nec planè cõdigna remu-
neratione fraudabiſ in opere quoq; non bono ipſa bona
uolũtas.Attamẽ ſine malo quocũq; non erit decepta ſim-
plicitas.Cur inquis: Nunqd non ex fide: Prorſus ex fide,
ſed falſa:uel certè potius non ex fide, quia fides falſa fides
nõ eſt. Deniq; de fide uera nõ falſa puto dixiſſe apoſtolũ:
Rom.14. Omne quod non eſt ex fide,pctm̃ eſt.Non aũt ex fide uera
bonũ creditur quod malũ eſt.Eſt eñ falſum.Peccatum igi
tur eſt.Vtrunq; proinde cõplectitur præſens capitulum,
omne qđ nõ eſt ex fide,pctm̃ eſt &c.& cæcã uidelicet ma-
litiam,& deceptam innocẽtiam:quia qđ à neſciente fit, &
bonum prorſus condẽnat intentio praua, & malũ nõ pe-
nitus excuſat recta.Siue itaq; malũ putes bonũ qđ fortè
agis,ſiue bonũ malũ quod operaris, utrũq; peccatum eſt,
quia neutrũ ex fide,licet ſanè leuius admodum peccetur
ubi ſana intentione ſola reprehẽſibilis actio foris apparet:
quàm ubi maligna latet etiam in nõ mala actione intẽtio.
Verũ quod abſq; uel minimo peccato non eſt,purũ bonũ
minime eſt.Quo pacto ergo bonũ nõ purũ puro malo cõ
parabitur in efficientia,hoc eſt ut tam efficax ad bonum il
lud ſit,quàm ad malũ iſtud: Et hæc ſuper hac q̃ſtione ſuf-
ficiant. Nam ad ſuperiores quoq; ſatis eſſe reor reſpõſum
ſuperius.Et quidẽ uos eaſdẽ ſæpius dubitationes iteratis
atq; reuoluitis:ſed mea non intereſt ipſarum toties repete
re ſolutiones. Sufficit eñ ſemel ſoluiſſe etiã quod crebri⁹
in quæſtione uerſatũ fuerit.¶Quærentib⁹ itẽ de obedien
tiæ pondere,ſeu diſcrimine inobedientiæ, à latere incidit
nobis & de merito utriuſq; quærendũ:utrũ uidelicet in
quibuſq; præceptis quantũ obedientia ualet, tñ grauet
Geñ.22. inobedientia:ut uerbi gratia:uel Abrahã de inmolãdo fi
lio,uel ille(neſcio quis)de filio itidẽ furni incendijs expo
nendo,tñ diuinæ indignationis & ultionis merito incur
riſſent,ſi nõ obediſſent,quãtũ laudis & gratiæ receperũt
pro eo q obedierũt. Quod nobis quidẽ & durũ uidetur
& neceſſariũ:ſed non eſt ita. Enimuerò conſtat nonnulla
nec fieri ſine gloria, & poſſe non fieri ſine culpa, ideoq; ſi
fiant,digna eſſe præmijs,non tñ ſupplicijs ſi non fiant. Nã
& non tangere mulierem,meriti eſt non mediocris:& nul
lius tñ delicti propriã amplecti coniugẽ. Iſtiuſmodi ſunt
Matt.19. quæcũq; euãgelico illi capitulo congruere poſſunt,q põt
capere,capiat.Et rurſum quædã per contrariũ neglecta q
dẽ offenſam cõtrahunt,ſed impleta gloriã nõ merẽtur, &
dãnãt cõtẽptorem,& authorẽ nõ glorificãt.Talia ſunt q̃-
cũq; diuinitus lege publica imponunſ hoĩbus,ſine qbus
nec ſaluari queunt.Hinc illud apud gẽtilẽ: Nõ feci furtũ,
Lucæ.6. nõ paſces in cruce coruos.Et in euãgelio: Si diligitis eos
Matt.5. q nos diligũt,quã mercedẽ habebitis: Si ſalutaueritis fra
tres uños,tñ,quid ampli⁹ facitis: Deniq; & uniuerſaliter,
Cũ feceritis oĩa quæ mãdata ſunt uobis, dicite quia ſerui
inutiles ſum⁹:quæ facere debueram⁹,fecimus.Ac ſi dicat:
Si ſolis contenti eſtis præceptis & traditionib⁹ impoſitæ
legis,& nõ ſponte etiã perfectionis uos conſilijs & ſuaſio-
nibus mancipatis:liberi quidẽ eſtis à debito, non tñ pro
merito glorioſi.Euaſiſtis pœnam:ſed non acquiſiſtis coro-
nam.Quænam ergo uos neceſſitas cogit parere in ſingu-
lis quæ iniuncta fuerint,& formidare ultionem de tranſ-
greſſione,& de obſeruatione ſperare remunerationẽ: Ea-
propter in talibus generalis hæc regula teneaſ ut in diffi-
cilioribus quidẽ agẽdis obeditio gratior, quàm grauior
præuaricatio iudicetur:& in facilioribus minuſq; onero-
ſis cõtemptus damnabilior quàm actus laudabilior æſti-
metur.¶Iã & ſi de hoc ſatis eſt:uideam⁹ quatenus etiã te-
nenda ſit ipſa(quæ in pfeſſione firmari ſolet)loci ſtabili-
tas:& qbus,ſi quib⁹ tñ ex cauſis rũpere illã uel liceat cui-
quã uel expediat.Et hinc ſiqdẽ dubitare uos dicitis. Ad
qđ interim nunc ſecurus reſpõderim,à bono quod ſemel
quis nouerit,deſcẽdere nõ licere:& ad hoc mutare locum
quẽ ſibi quiſq; delegerit,& cui ſe ſua uolũtate & uoce fir-
mauerit,oĩno nõ cõſulo,ſed nec ſanctus papa Gregorius.
Ait eñ: Perfecti qq; magna ſe diſcretionis ſubtilitate con-
ſpiciunt,ne ad deteriora unquã uel in opere uel in cogita
tiõe dilabanſ.Sed qđ hic ſenſit uir apoſtolic⁹:hoc ſe apo-
ſtolus implere gloriaſ:quæ,inquiens,retro oblitus, & ad Philip.3.
ea quæ ante ſunt extent⁹.An & propheta Ezechiel idẽ nõ Ezech.1.
ſignificauit cũ de ſanctis aĩalibus diceret: Nõ reuertebañ-
tur cũ incederent:ſed unũquodq; ante faciem ſuã gradie
batur.Et hi omnes id ſentiendo, nõ aliud quàm magiſtri
ſui ſñiam ſecuti ſunt,dicẽtis in euangelio: Nemo mittens Lucæ.9.
manum ſuam ad aratrum,& reſpiciens retro,aptus eſt re-
gno dei.Præſcribat proinde ſtabilitatis pactũ omni dein-
ceps remiſſo deſcenſui, contentioſo diſceſſui,uago & cu-
rioſo diſcurſui,toti⁹ deniq; inconſtantiæ leuitati:non tñ
his quæ in profeſſionis ſerie ſequunſ,morũ uidelicet con
uerſioni,& obedientiæ quæ ſm regulã fit.Nã ſi hæc ibidẽ
pro improbitate nimirum atq; irreligioſitate cohabitan-
tiũ obtineri fortè nequierint,duce ſpiritu libertatis tranſi Pſal.65.
re indubitanter ſuadeo ad locum aliũ ubi nõ impediatur Pſal.17.
hõ reddere deo uota ſua,quæ diſtinxerũt labia ſua.Equi-
dem cũ ſancto ſanct⁹ eris:& cũ peruerſo peruerteris.Sanè
de religioſis ac bene ordinatis monaſterijs nullus profeſ-
ſorũ meo conſilio ne arctioris quidẽ uitæ deſiderio ſine li
centia ſui ſenioris egredietur.Egreſſus tñ ſi melius inue-
nerit,& elegerit:meo nihilominus iam conſilio nõ regre-
diatur ad inferius bonũ,qđ reliquerat & cõtẽpſerat præ
meliori,præſertim ſi illud melius tale fuerit qđ ei⁹ primæ
profeſſiõi cõgruere uideatur.Ipſe nempe uiderit qua rõ-
ne quáue intentione altiora ſeu arctiora præſumpſerit.nã
ad inferiora uel remiſſiora me conſulente nequaquã apo-
ſtatabit,ſi nõ tñ loci prioris uicinia reuocetur:quia de no
to monaſterio nec retineri quis regulariter poteſt,nec re
cipi ſine cõſenſu abbatis ſui.Et accipite manifeſtius in ex-
emplis,hui⁹ ſniæ rationẽ.¶Fortè uult aliquis de Clunia
cenſib⁹ inſtitutis ad Ciſtercienſiũ ſeſe ſtringere pauperta-
tẽ,eligens præ illis nimirũ conſuetudinib⁹ magis regulæ
puritatẽ.Si me conſulit,nõ conſulo,ſi nõ ſanè id abbatis
ſui uſurparit aſſenſu. Quãobrẽ: Primo pp̃ter ſcandalum
ipſorũ quos deſerit: deinde qa certa pro dubijs relinque-
re tutũ non eſt.Forſan eñ hoc tenere poteſt:illud non po
terit. Tertio ſuſpectã habeo leuitatẽ qua id ſæpe qđ facile
uolumus antequã pbemus,experti iam nolum⁹,uno p̃pe
momento idipſum & cupientes & reſpuentes tam leuiter
quàm & irrõnabiliter.Quales utiq; non paucos frequen-
ter experimur:qui una uix hora in una uolũtate durãtes,
aura leuitatis impulſi,uagi & inſtabiles hac & illac uelut
ebrij nutant,mutantq; pro exprimento iudicium, imo ſi-
ne iudicio fluctuantes & tumultuãtes tot de ſe cõſilia præ
ſumunt,quot loca reuiſunt,ſemper quod non habent cu
pientes,& quod habent faſtidientes.Et quò ego ait aliqs
profeſſus regulã,non ſecundum regulam cum bona queã
degere conſcientia: Siquidem nouens & nõ ſoluẽs,quid
niſi peieror: Quaſi non multomagis habeas unde conque-
ri alibi quoq; cũ cœperis pure iuxta regulam conuerſari.
profecto etiam tunc & quanã inquies cõſcientia habitare
ſuſtineam

ſuſtineam extra domũ meã priorem, quæ me de ſeculo fu-
gientem excepit, initiauit ad bonum, ſignauit in ſalutem,
moleſtus fratribus, inobediens ſeniori, ſtabilitatis inſup
præuaricans pactũ, & primã irritã facies fidẽ? Verũtamen
neutra iuſta querimonia eſt. Nã qui ſe ideò periurum pu
tat, ꝙ ad punctum regulã non obſeruat, uidetur mihi nõ
ſatis attendere quid iurauerit. ¶ Nemo quippe cum pro-
fitetur ſpondet regulam, ſed determinate ſm regulam, ſui
quiſq; conuerſionem, ſuamq; deinceps conuerſationẽ ſeſe
pollicetur dirigere. Hæc profecto huius tpis omnib⁹ fer-
me monachis cõis profeſſio eſt. Et licet in diuerſis mona-
ſterijs diuerſis & obſeruantijs deo ſeruiat: quandiu tñ ſui
quiſq; loci bonos uſus ſeruat, haud dubiũ quin ſm regu-
lam uiuat: qm̃quidem boni uſus à regula nõ diſcordant.
Quiſquis itaq; tenet qđ teneri inuenerit bonũ ubi profi-
tetur, profecto uiuit ſicut promittit: quia nõ aliud procul
dubio quiſq; promittit quàm ꝙ habere cor͡x pia uidet ui-
ta cũ quib⁹ deinceps uiuere diſponit & eligit. Quid enĩ?
Numqd uerbi gratia aut in maiori monaſterio uſus Clu-
niacenſiũ, aut iſti fortè illor͡x ritus, aut uerò utriq; Ciſter-
cienſiũ diſtrictionem literatoriam profitentur? Attamen
oẽs ſm regulam profitemur. Vna quidẽ oris ubiq; ꝓmiſ-
ſio: ſed quia non una eſt omnibus cordis intentio, poteſt
indubitanter ſine detrimento ſalutis, & ſine damno pro-
feſſiõis, operis quoq; nõ una ubiq; obſeruatio celebrari.
Sicut enĩ non omnes omnia tenent (etiã boni chriſtiani)
quæ in euangelio ſunt: omnes tamen ſm euangelium ui-
uunt. Nam qui conceſſis alligari coniugijs cõtenti ſunt,
non ideò tamen credunt ſe receſſiſſe ab euãgelio, qa euan
gelici ſublimitatẽ conſilij de cælibe ducenda uita non ele-
gerunt: ita ſanè ſi in gradu illo inferiori legitime ac fideli-
ter cõuerſentur: ſic quoq; qui ſm regulã uiuere ſtatuunt,
etſi nõ ad unguẽ (ut dicitur) totã cuſtodiũt: & ſi qua pro
ſui clauſtri ritu uel mutant uel prætermittunt, à regulari
tamen omnino profeſſione non diſcedũt: donec tamẽ ſo-
brie, & iuſte, & pie, pro ſuorum moribus uiuere non deſi-
ſtũt. Deniq; regula ipſa tradit octauũ humilitatis gradũ,
ut nihil agat monachus niſi qđ cõmunis monaſterij regu
la, uel maiorũ cohortantur exẽpla. Exceptis proinde Ci-
ſtercienſibus, & qui illorũ fortè ritu nõ tam uiuere ſm re-
gulam quàm ipſam ex integro pure ad literã (uti ſe ſane
profeſſos eſſe putãt) tenere curant, de cætero neminẽ obe-
dienter degentẽ, regularis moueat ſolẽniſq; profeſſio in
qua nõ fit de tota regula promiſſio, in his dũtaxat mona
ſterijs in quibus ordo & diſciplina ſeruatur cũ bonis cõ-
ſuetudinib⁹. Salua igitur cuiq; ſua manet in cœnobijs be
ne ordinatis profeſſio: tantum ſi ſana fuerit, & intentio.
¶ Cæterum qui inquietus eſt, & ita credere nõ poteſt, ſed
magis credens & cedens ſtimulanti conſcientiæ exit, &
quærit ubi ſoluat uota ſua quæ ſuo in loco, ſuo utiq; iudi
cio nouerat quidem, ſed non ſoluerat: ſicut non laudo ꝙ
egreditur, ita ut regrediatur non conſulo: ſi tñ ad remotũ
ignotumq; monaſteriũ migrauerit. Cur ita? Tum ꝓpter
Pauli ſententiam, quæ beatum manifeſte pronunciat qui
ſeipſum nõ iudicat in eo quod probat: tũ ex noſtri autho
ritate magiſtri, q talẽ & ſuſcipi iubet, & retineri, inuentũ
quoq; bonũ & utilẽ ſuaſione allici, profeſſiõe ligari. De-
niq; ſuadeat (inquit) ei ut ſtet. Et ne forte prioris ſui mo-
naſterij memor, remordẽte (ut aſſolet) cõſciẽtia, incipiat
denuo de rupta ſtabilitate cauſari, gñalẽ ſup hmõi ſcru-
pulo cõſolatoriã profert ſententiã, dicẽs: Vbiq; enim uni
deo ſeruit, uni regi militat. Porrò de uicino prohibet, qđ
iubet de peregrino: ne uicinitas inter monaſteria fomes
ſcãdali, rixæ materia ſit, ſi alterutrũ recipe mõachos acge-
uerint abſq; mutuo dũtaxat aſſenſu. Qđ toties eqdẽ ex-
perimur, quoties talis uſpiã monachorũ ſuſceptio plane
nõ niſi cõtra decretũ regulare p̄ſumit. Q, ſi etiã poſt hæc
fratris ita regulariter ſuſcepti inqetiorẽ forte animũ pul-
ſauerit recordatio ſcãdali qđ diſcedẽs fratribus quos de-
ſeruit fecit: & qa oporteat emendari ſuo reditu qđ ex di-
ſceſſu deliquerit: prudẽter aduertat q hoc cogitat, ſcãda-
lum ſcãdalo nõ bene emendari. Qualis deniq; emẽdatio
erit, ſi ut alijs ſcandalũ tollas, alios ſcãdalizas? Quãquam
ꝓfecto & tolerabilius ſcãdalũ illud ſit & uenialius, qđ fa-
ctũ eſt intẽtione ꝓficiẽdi in melius, quàm qđ facere cogi-
tas ad deteri⁹ apoſtatãdo. Sed ante quoq; (licet non ſine
ſcãdalo) tutius tuã ſine dubio ad id qđ putaſti melius ſe-
cut⁹ es cõſciẽtiã, quàm ſi in priori bono & loco cõtra cõ-
ſciẽtiã ꝑmaneres: quãquã ſecure id poſſes: ſi ſane hinc eã-
dẽ tu ipſi⁹ cõſciam reddere ſecurã poſſes. Quapropter qđ Rom. 14.
de mãducãte & nõ mãducãte decernit apls: uſurpem⁹ &
nos i noſtræ hui⁹ diſputatiũculæ cõcluſiõe: ut & q ꝓpria
impellẽte cõſciẽtia ſuũ deſerit locũ, ne ſuũ (qđ putat) de-
ſerat uotũ, nõ deſerentẽ nõ ſpernat: & q ſecura conſciẽtia
fraternũ ſcãdalũ timẽs fratres nõ deſerit, deſerentẽ nõ iu
dicet. Et de his me accipite ſane qđ ſentio reſpõdiſſe: ſine
præiudicio ſani⁹ ſentiẽtis. ¶ Itẽ poſtulatis abſolui uobis
cur uel beatus Gregorius neſcio quem uenantiũ, habitũ
monachalẽ quem pie ſuſceperat: impieq; reiecerat: nõ ſo-
lũ reſumere nõ coegit, ſed etiã oẽm legit indulſiſſe cõionẽ
apoſtatæ perdurãti: uel ſanctus Auguſtinus cõiugij legi
uotũ quodãmodo ſubijciat cõtinẽtiæ: ita ut i libro de uir
ginitate aſſerere uideat nec cælibis qdẽ uitæ ꝓpoſitũ co-
pulæ poſſe ꝑſcribere cõiugali quominu⁹ indiſſolubile ma
neat etiã qđ à cõtinẽtibus fallẽte diabolo fracto ſanctita-
tis uoto initũ fuerit matrimoniũ. Et ad hæc nihil ad præ-
ſens certius breuiuſq; reſpõdendũ occurrit: niſi ꝙ ita ſan
cti antiſtites ſapuerũt, rectẽne, ipſi uiderint. Nã ego i ſen-
ſib⁹ actibuſq; illuſtriũ patrũ cautus ꝓfecto ſum oĩno nõ
aliud æſtimare, quàm qđ beato aplo teſte quærit iã inter
diſpẽſatores: ut uidelicet fidelis qs inueniat. Certus ſum 1. Cor. 4.
enĩ ſiue in ſuo abundauerint ſenſu, ſiue in dei ſpiritu: ſicut
& in cæteris, ita & in his ambos extitiſſe fideles: illũ in di
ſpẽſando qđ præ manibus erat, iſtũ in ſcribẽdo qđ ſenſe-
rat. Qđ deniq; quæritis de quibuſdã epiſcopis quos ſan-
ctus itẽ papa Gregorius ad tp̃s in monaſterijs pro eorum
exceſſibus legit recluſiſſe, utrũnã in ſuo, an in monaſtico
interim habitu habitarint cum monachis: ego neſcio niſi
ꝙ credibilius uidet nequaquã illos inſignẽ religionis ha-
bitũ ſuſcepiſſe, quẽ nõ erãt ꝑpetuo habituri: ſed tñ quæ-
ſiſſe quietẽ in ſecretis monaſterior͡x, & opportunitatẽ pœ
nitẽtiæ. ¶ Audire & hoc uultis à me, unde iter cætera pœ
nitentiæ inſtituta monaſterialis diſciplina meruerit hanc
prærogatiuã, ut ſecũdũ baptiſma nuncupet. Arbitror ob
ꝑfectã mũdi abrenũciatiõnẽ, ac ſingularẽ excellentiã uitæ
ſpiritalis, qua præeminẽs uniuerſis uitæ humanæ generi
bus huiuſcemodi cõuerſatio, ꝓfeſſores & amatores ſuos
angelis ſimiles, diſſimiles hominibus facit, imo diuinã in
in hoĩe reformat imaginẽ, cõfigurans nos Xp̄o inſtar ba
ptiſmi. Et quaſi deniq; ſecũdo baptizamur, dum per id ꝙ
mortificamus mẽbra noſtra quæ ſunt ſuper terrã, rurſum
Xp̄m induimus, complantati denuo ſimilitudini mortis
eius. Sed & qũo in baptiſmo eruimur de poteſtate tene-
brarũ, & in regnum transferimur claritatis æternæ: ita &
in ſancti huius ſecũda quadã regeneratiõe ꝓpoſiti, de te-
nebris æque nõ unius originalis, ſed multorũ actualium
delictorũ in lumen uirtutum euadimus, reaptantes nobis
illud apoſtoli, Nox præceſſit: dies autẽ appropinquauit.
¶ Id quoq; uobis inſinuari p̄camini: an abbatis mutatio
monaſteriũ ſuũ mutare uolẽtibus monachis in aliquo pa
trocinet: hoc eſt ſi in morte uel depoſitione prælati plus
aliquid libertatis ſubditis relaxetur: quo utiq; licentius
poſſint eo articulo tẽporis migrare quò uoluerint: altero
necdũ uidelicet ſubſtituto. Ad quod rñdeo, Nequaquã.
Etenim ſponſio profeſſiõis qñ ex more fit in oratorio, de
abbatis uita nõ ſumit terminũ: ſed de præſentia teſtimo-
nium. ¶ Profitenti itaq; modus ſit ſua uita: non aliena. At-
tendat deniq; qđ legiſlator ipſe nõ ſolũ ſenſerit ſed & tra-
diderit, ut ſi qñ (inqt) aliter fecerit (uidelicet quàm pro-
mittit) à deo ſe ſciat damnandũ, quem irridet. Itẽ dicit ꝙ
nec ſui iam corporis nouitius habiturus ſit poteſtatẽ. Et
item: Perſeuerantes (ait) in monaſterio uſq; ad mortem.

Capitulo de monachis peregrinis. [left margin, beside "Deniq; ſuadeat (inquit) ei ut ſtet"]

Capitulo de monachis peregrinis. [right margin, beside "diderit, ut ſi qñ (inqt)"]

Saluis igitur exceptionibꝰ q̄s ſuperior diſputatio ꝑſtrin-
xit, decætero nulla liceat occaſiõe monacho locũ cui pro-
feſſus eſt citra ſuã mortem deſerere, ſuo dũtaxat arbitrio:
alioqn prævaricator eſt, dãnationẽ habens q̄ꝫ primam fi-
dem irritã facit. ¶Sed uos pergitis ampliꝰ ſciſcitari: & di-
citis. Quid ſi nõ põt niſi cũ rãcore perpetuo animi ibidẽ
manere, ob minꝰ uidelicet regularẽ minúſue amabilẽ ab-
batis electionẽ? Subit aio nũc illud de euãgelio qđ de cõ-
Matt.19. iugij lege docẽti diſcipuli dño rñderunt: Si ita eſt (inqũt)
non expedit nubere. Magnæ reuera anguſtiæ. Si tenuerit
exoſam, nihil oneroſius. Si dimiſerit inuitam, nihil inxp̃ia
nius. An nõ ſimili neceſſitate conſtringit̃ qui nec deſerere
ualet locũ, ne frãgat uotũ, nec manere in loco, ne cũ ranco
re uiuat, & uitã ꝑdat? Quid cõſulã huic? Vt diſcedat? Nõ
licet ꝓpter profeſſionẽ. Vt ſtet? Propter rancorẽ nõ expe-
dit. Duo mihi æque inconuenĩetia, æque periculoſa ꝓpo
nitis: ut quicquid reſpõdero, nobis minime proſit. Quæ-
ritis nempe quid ẽ duobus monacho tutius ſit: reſidere in
ꝓprio monaſterio ſub irregulariter electo cũ rancore, an
ad qetius uiuendũ aliò migrare. Qđ quidẽ haud ſecus ac-
cipio quàm ſi regrar quanã morte perire conſulam eũ qui
ſeip̃m fortè perimere uult: incendio, an præcipitio. Reue-
ra nãq; & uritur, qui in odio manet: & qui frangit propo-
ſitum, in præceps ruit. Sed uos me in hac difficultate con-
ſilij facile expeditis, cũ deinde ſequimini, & quatenus acci
pi hoc ip̃m uelitis qđ appellatis irregulare, aperiẽdo ſub-
iungitis, præſertim ſi electionis irregularitas adeò inuolu
ta ſit & intorta, ut licet de ea coram deo non dubitetur: co
ram hominibus tamen aut uix, aut nullatenus conuinca-
tur. Venit nunc quoq; in mentem ſapientis eulogium: Oc
Prou.18. caſionẽ quærit qui uult recedere ab amico. Quonam mo-
do uos irregularẽ dicitis electionem, quæ caſſari regulari
ter nõ ualet, aut reprobari? Et quidẽ legitur: Qđ probari
non põt: mihi infectũ eſt. Sed dicitis: Et quis obediat ſciẽ-
ter indigno, & ſi non manifeſto? Fratres, nõmie legiſtis &
Mat.23. in ueſtra & in ueritatis regula: Super cathedrã Moyſi ſe-
derunt ſcribæ & phariſæi, quæ dicũt facite, ſm autẽ ope-
ra eorũ nolite facere. ¶Iam de mutãdis ueſtibus uel lauan
dis ob nocturnã illuſionem, accipite breue conſilium. Iu-
xta ritum ſui loci quenq; facere cõſulo de huiuſmodi, quæ
diuerſis modis diuerſis in monaſterijs certum eſt obſerua
ri. ¶De his qui in pluribus monaſterijs profitẽtur (quòd
penẽ oblitus fueram) puto ſatis eſſe reſponſum ſuperius,
cũ de loci ſtabilitate diſputatũ eſt, & non eſt neceſſe ut re-
petam. ¶Prætermitto & aliqua de canonibus quæ uos re
quiritis: tum qñ talium noſtra nõ refert qui monachi ſu-
mus: tũ quia in libris ipſi facile reperire poteſtis, ſi quære-
re nõ grauemini. ¶Venio ad tria illa quæ in altera ueſtra
rurſum epiſtola cõtinent̃, ubi primũ interrogatis quidnã
cõſulam homini qui aduerſus quempiã cõmotus fuerit,
ſed non adeò ut eum lædere ipſe uelit, adeò tamẽ ut liben-
ter accipiat ſi quo modo aliunde lædi contigerit: ſit ne ui-
delicet tutũ ita cõmoto accedere ad altare: an ſe ſubtrahe-
Nota. re interim debeat, donec cõpeſcatur cõmotio? Nunquam
mihi cõtingat turbatũ ad pacis accedere ſacrificium: cum
ira & diſceptatione cõtingere ſacramentũ, in quo deꝰ in-
dubitanter eſt mundũ reconcilians ſibi. Certè nõ recipitur
munus quodcũq; meũ quod deſero ad altare, niſi ante pla
cato fratre quẽ me fortè læſiſſe meminero: quãtominus ſi
meip̃m non pacauero prius? ¶Qđ deinde q̃ritis de cõtra
Phil.3. rietate quæ ineſſe uidet̃ duabꝰ illis Pauli ſentẽtijs, cõuer-
2. Cor.5. ſatio noſtra in cælis eſt, & quãdiu ſumus in corpore, pere-
grinamur à dño: quõ uidelicet aia eodẽ tp̃e poſſit & i cor
pore peregrinari à dño, & in cælis ſimul eſſe cum dño, ipſe
1. Cori.3. ſoluit ap̃s, cum alibi dicit: Ex parte cognoſcimꝰ, & ex par
te prophetamus. Inquantũ quidẽ cognoſcimus tãquam
præſentia contẽplantes: iã cũ dño ſumus. Inquantum ad-
huc tãquã de futuris prophetamꝰ, credẽtes quæ nõ intel-
ligimꝰ, ſperantes quæ nõ uidemus: adeò peregrinamur,
Ibidem. & in corpore. Cũ aũt uenerit qđ perfectũ eſt, hoc eſt glo-
riæ plenitudo, quæ in reſurrectione futura eſt: tũc euacua
bitur qđ ex parte eſt, corporis uidelicet oĩs corruptio, ex
qua ſine dubio contingit hæc quæ adhuc ex parte manet
noſtra in corp̃e peregrinatio. Hoc eſt qđ in ſe miſerabili-
ter ingemiſcens plangit, & ait: Infelix ego hõ, quis me li- Rom.7.
berabit de corpore mortis huius? Nõ cõquerit̃ de corpo
re tñ, ſed de corpore mortis huiꝰ: hoc eſt eius quæ adhuc
durat corruptionis, monſtrãs nõ corpꝰ, ſed corporis mo
leſtias eſſe cauſam peregrinatiõis. Corpꝰ q̄ppe qđ corrũ- Sapiẽ.9.
pitur, aggrauat aiam. Non corpꝰ ſimpliciter: ſed corpꝰ qđ
corrũpitur aggrauat animã: ut corruptio corporis oneri
ſit, nõ natura. Vnde & qui intra ſemetipſos ingemiſcunt,
redemptionẽ expectant corporis ſui, non amiſſionẽ. Me-
rito proinde grauati corporis neceſſitate, non ſocietate,
cupimus diſſolui & eſſe cũ Xp̃o: ut id quod manet ex par Rom.8.
te adhuc exiliũ finiatur, & quæ ex parte iã cœpit cæleſtis
habitatio perficiatur. Aut certè cõuerſatio noſtra in cælis Philip.3.
eſt: quõ idem dicit ap̃ls: Spe eñ ſalui facti ſumꝰ. Spe itaq; Rom.8.
iam in cæleſtibꝰ habitamus, cũ adhuc re ipſa in terris pe-
regrinemur & in corp̃e. Vel aliter: Habemꝰ & unde cor-
pori, & unde dño inhæreamꝰ. Illud uiuificãdo & ſenſificã
do, illũ credendo & diligendo. Neq; eñ præſentior ſp̃us
noſter eſt ubi animat, quàm ubi amat: niſi fortè putet̃ eſſe
magis ubi inuitus & neceſſitate tenet̃: quàm quo ſpõte &
alacri fert̃ uolũtate. Deniq; ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt Matt.6.
& cor tuũ. Itẽ ſi deũ amãs anima ex ipſo uiuit, uti corpus
ex ipſa: quo pacto quæſo præſentior eſſe cõtẽdit̃ ubi dat,
quàm unde accipit uitam? Fons ſiquidẽ uitæ charitas eſt:
nec uiuere aiam dixerim, quæ de illo non hauſerit. Hauri
re porrò qñõ põt, niſi fuerit præſens ipſi fonti qui chari-
tas eſt, quæ deus eſt? Præſens igitur deo eſt qui deũ amat,
inquantũ amat. In quo eñ minus amat, abſens ꝑfectò eſt.
In eo aũt minꝰ deũ amare cõuincit̃, q̄ carnis adhuc neceſ
ſitatibus occupat̃. Illa uerò circa corpus occupatio quid
eſt niſi à deo quædam abſentatio: & abſentatio qđ niſi pe-
regrinatio? Et peregrinamur ergo à dño, & in corp̃e pe-
regrinamur: cuius noſtra nimirũ & intentio præpeditur
ærumnis, & curis charitas fatigatur. ¶In fine ſecundæ epi-
ſtolæ interrogatis quid ſentiendũ arbitror de eo quod in
euãgelio nobis promittitur, ecce eñ merces ueſtra multa
eſt in cælis: mirãtes maxime ſanctũ Auguſtinũ dixiſſe ſup
hoc, nõ cælos iſtos uiſibiles & corporeos oportere intel-
ligi, ne merces noſtra in rebus mobilibus uolubilibuſq;
uideat̃ collocari: ideoq; ſp̃ualia quædã firmamẽta eſſe in-
telligenda: de quibus neſcitis (ut dicitis) quid uel ſuſpi-
cari debeatis. Sed ſi attẽditis qđ legiſtis, Regnũ dei intra Lucæ.17.
nos eſt, & habitare Xp̃m ꝑ fidẽ in cordibꝰ ueſtris, tãquã Ephe.3.
utiq; regem in regno ſuo: & nõ ſunt condignæ paſſiones Rom.8.
huius tẽporis ad futurã gloriã quæ reuelabitur in nobis:
non quidem quæ reuelabitur nobis uelut aliqd exterius:
ſed in nobis, quaſi intus iam manẽs ſed nondũ apparens.
Et item: Omnis gloria eius filiæ regis ab intus: & aſcẽdet Pſal.44.
homo ad cor altum: ſed & aſcenſiones in corde ſuo diſpo Pſal.73.
ſuit: rurſumq; anima iuſti ſedes eſt ſapientiæ, cuius ſine du Pſal.83.
bio illa nox eſt, cælum mihi ſedes eſt: ſi hæc, inquam, hiſq;
ſimilia non pauca in ſcripturis aduertitis: profectò ſtude-
bitis ad requirẽdum regnũ dei & iuſtitiam eius, intrare
potius ad uos, quàm uel extra exire, uel aſcendere ſupra.
Sed ſupra ſanè uel extra dixerim loci poſitione, ſicut cæ-
lum à terra locũ tenet exteriorẽ, ſol, luna, & ſydera ſupio-
rem. Nã eadẽ ipſa quæ intra nos ſunt ſubtiliori ſuæ natu-
ræ inuiſibilitate: etiã ſupra nos ſunt ſublimiori excellẽtiæ
dignitate: & extra quoq; immenſitate maieſtatis. Sed al-
tiſſima ſunt hæc, egentia utiq; & diligẽtiori diſputatiõe,
& doctiori diſputatore, & opere prolixiori. Ego eñ puta
uerã modũ in his tractãdis epiſtolarem nequaquã exceſ-
ſum iri: ſed ſermo (ut uideo) proceſſit in lõgiꝰ quàm ſpe
raui. Proinde uos ſi placet librũ, ſi placet epiſtolam nomi
nate: nam ego ſiue in paucis, ſiue in multis, ueſtræ debui
(quod & ſtudui) ſatisfacere uoluntati.

¶Explicit liber de præcepto & diſpenſatione.

Diui Bernardi

¶DIVI BERNARDI ABBATIS
in tractatum de diligendo deo prologus.

VIro illuſtri domino Haymerico eccleſiæ Roma-
næ diacono cardinali & cãcellario, Bernardus
abbas dictus de Claraualle: domino uiuere, &
in domino mori. ¶Orationes à me & nõ quæſtio
nes poſcere ſolebatis: & quidem ego ad neutrum idoneũ
me eſſe cõfido. Verum illud indicit profeſſio: & ſi non ita
cõuerſatio. Ad hoc uerò (ut uerum fatear) ea mihi deeſſe
uideo quæ maxime neceſſaria uiderentur: diligentiam &
ingenium. Placet tamẽ fateor ꝙ pro carnalibus ſpiritua-
lia repetitis: ſi ſanè apud locupletiorẽ id facere libuiſſet.
Quia uerò doctis & indoctis pariter in iſtiuſmodi excu-
ſandi mos eſt: nec facile ſcitur quæ uerè ex imperitia: quæ
ue ex uerecundia excuſatio prodeat, ſi non iniũcti operis
obeditio ꝓbat. Accipite de mea paupertate quod habeo:
ne tacendo philoſophus puter. Nec tamen ad omnis ſpõ-
deo me reſponſurũ. Ad id ſolũ qđ de diligendo deo quæ-
ritis: reſpondebo quod ipſe dabit. Hoc eñ & ſapit dulciꝰ:
& tractatur ſecurius: & auditur utilius. Reliqua diligẽtio-
ribus reſeruate.

¶Tractatus.

VUltis ergo à me audire quare & quõ di
ligẽdꝰ ſit deus? Et ego. Cauſa diligẽdi
deũ: deꝰ eſt. Modꝰ: ſine modo diligere.
Eſt ne hoc ſatis? Fortaſſis utiq;: ſed ſa-
Roma.1. pienti. Cæterũ ſi & inſipiẽtibus debitor
ſum: ubi ſat eſt dictũ ſapiẽti: etiã illis ge
rẽdꝰ mos eſt. Itaq; ꝓpter tardiores idẽ
profuſius quàm ꝓfundiꝰ repetere nõ grauabor. Ob dupli
cem ergo cauſam deũ dixerim ꝓpter ſeipſum diligẽdũ: ſi-
ue qa nihil iuſtius: ſiue qa nil diligi fructuoſius põt. Dupli
cem ſiqdẽ parit ſenſum cũ quærit de deo cur diligẽdus ſit.
Dubitari nanq; poteſt quid potiſſimũ dubitetur: utrũnã
quo ſuo merito deus, aut certè quo noſtro ſit cõmodo di-
ligendus. Sanè ad utrũq; idẽ reſponderim: non planè aliã
mihi dignã occurrere cãm diligẽdi ipm, ꝓter ipm. Et priꝰ
de merito uideamus. ¶Multũ qppe meruit de nobis: qui &
immeritis dedit ſeipſum nobis. Quid enim melius ſeip-
ſo poterat dare uel ipſe? Ergo ſi dei meritũ quærit, cũ ipm
diligendi cauſa quæritur, illud eſt præcipuũ: qa ipſe prior
dilexit nos. Dignus planè qui redametur: præſertim ſi ad-
uertatur quis, quos, quãtũq; amauerit. Quis eñ? Num is
Pſal.15. cui omnis ſpiritus cõfitetur deus meus es tu: qm bonorũ
meorũ nõ eges? Eſt uera huiꝰ charitas maieſtatis: quippe
non quærentis quæ ſua ſunt. Quibꝰ autẽ tanta puritas ex
Roma.5. hibetur? Cum adhuc inquit inimici eſſemus: recõciliati ſu
mus deo. Dilexit ergo deꝰ, & gratis, & inimicos. Sed quã-
Ioan.3. tum? Quantũ dicit Ioãnes? Sic deus dilexit mũdũ: ut uni-
Roma.8. genitũ daret. Et Paulus: Qui proprio (ait) filio nõ peper-
Ioã.15. cit: ſed pro nobis tradidit illũ. Ipſe nãq; filius pro ſe, Maio
rem, inquit, charitatẽ nemo habet quàm ut animã ſuã po-
nat quis pro amicis ſuis. Sic meruit iuſtus ab impijs: ſum-
mus ab infimis: ab infirmis omnipotẽs. Sed dicet aliquis:
ita quidẽ ab hominibꝰ: ſed ab angelis non ita. Verũ eſt: qa
neceſſe nõ fuit. Cæterum qui hominibus ſubuenit in tali
neceſſitate ſeruauit angelos à tali neceſſitate. Et qui homi-
nes diligẽdo tales fecit ne tales remanerẽt; ipſe æque dili-
gendo dedit & angelis ne tales fierent. Quibus hæc pa-
lam ſunt: palam arbitror eſſe & cur deus diligẽdus ſit: hoc
eſt unde diligi meruerit. Quòd ſi infideles hæc latent: deo
tamen in promptu eſt ingratos confundere ſuper innume
ris beneficijs ſuis: humano nimirũ & uſui præſtitis: & ſen-
ſui manifeſtis. ¶Nempe quis alius adminiſtrat cibum o-
mni ueſcenti, cernenti lucem, ſpiranti flatum? Sed ſtultum
eſt uelle modo enumerare quæ innumera eſſe non longe
ante præfatus ſum: ſatis eſt ad exemplum præcipua protu
liſſe: panem, ſolem, & aerem. Præcipua dico: non quia ex
cellentiora: ſed quia neceſſariora ſunt, quippe corpori.
Quærat enim homo eminentiora bona ſua in ea parte ſui
qua præeminet ſibi: hoc eſt in anima: quæ ſunt dignitas,
ſciẽtia, uirtus. Dignitatem in homine liberum arbitrium
dico: in quo ei nimirum datum eſt cæteris non ſolũ præ-
eminere, ſed & præſidere animantibus. Scientiã uerò qua
eandem in ſe dignitatem agnoſcat: non à ſe tamen. Porrò
uirtutem qua ſubinde ipſum à quo eſt & inquirat non ſe-
gniter: & teneat fortiter cũ inuenerit. Itaq; geminum unũ
quodq; triũ horũ apparet. Dignitatem ſiquidem demon-
ſtrat humanã non ſolum naturæ prærogatiua, ſed & potẽ
tia dominatus: qđ terror hominis ſup cũcta aiãtia terræ
imminere decernit. Sciẽtia quoq; duplex erit: ſi hãc ipam
dignitatẽ, uel aliud qđq; bonũ in nobis, & nobis ineſſe: &
à nobis non eſſe nouerimus. Porrò uirtus & ipſa æque bi-
faria cognoſcetur: ſi authorem conſequenter inquirimus:
inuentoq; inſeparabiliter inhæremus. Dignitas ergo ſine
ſcientia non prodeſt: illa uerò etiam obeſt ſi uirtus defue-
rit: quod utrunq; ratio declarat ſubiecta. ¶Habere enim
qđ habere te neſcias: quã gloriã habet? Porrò noſſe ꝙ ha-
beas, ſed quia à te nõ habeas ignorare: habet gloriam: ſed
non apud deum. Apud autem ſe gloriari dicitur ab apo-
ſtolo: Quid habes quod non accepiſti? Si autem accepi- 1.Cori.4.
ſti: quid gloriaris quaſi nõ acceperis? Non ait ſimpliciter
quid gloriaris: ſed addit, quaſi non acceperis: ut aſſerat re
prehenſibilem non qui in habitis, ſed qui tanquam in non
acceptis gloriatur. Merito uana gloria nuncupatur hu-
iuſmodi, ueritatis nimirum ſolido carens fundamẽto. Ve-
rum enim gloriam ab hac ita diſcernit: Qui gloriatur, ait, 1.Cori.1.
in domino glorietur: hoc eſt in ueritate. Veritas quippe do-
minus eſt. Vtrunq; ergo ſcias neceſſe eſt: & quid ſis, & qđ
à teipſo nõ ſis: ne aut omnino uidelicet non glorieris, aut
inaniter glorieris. ¶Deniq; ſi nõ cognoueris, inqt, teipſam: Canti.1.
egredere poſt greges ſodalium tuorũ. Reuera ita fit: hõ fa
ctus in honore cũ honorẽ ipm nõ intelligit: talis ſuæ igno
rantiæ merito cõparatur pecoribus: uelut quibuſdã ꝓſentis
ſuæ corruptiõis & mortalitatis cõſortibus. Fit igitur ut ſeſe
non agnoſcendo: egregia rationis munere creatura: irra-
tionabiliũ gregibus aggregari incipiat: dum ignara pro-
priæ gloriæ, quæ ab intus eſt conformanda: foris rebꝰ ſen-
ſibilibus ſua ipſius curioſitate abducitur: efficiturq; una
de cæteris: quod ſe præ cæteris nihil accepiſſe intelligat.
Itaq; ualde cauenda hæc ignorantia: qua de nobis mi-
nus nobis fortè ſentimus: ſed non minus imo & plus illa
qua plus nobis tribuimus: quod fit ſi bonũ quodcunq; in
nobis eſſe: & à nobis, decepti putemus. At uerò ſup utrãq;
ignorantiam declinanda & execranda illa præſumptio eſt,
qua ſciens & prudens fortè audeas de bonis non tuis tuã
quærere gloriam: & quod certus es à te tibi non eſſe, inde
tamen alterius rapere non uerearis honorẽ. Prior equidẽ
ignorantia gloriam non habet: poſterior uerò habet qui
dem: ſed non apud deum. Cæterum hoc tertium malum
quod iã ſcienter cõmittitur, uſurpat & contra deũ. Intantũ
deniq; ignorantiã illa poſteriori hæc arrogantia grauior
ac periculoſior apparet, quo per illam quidẽ deus neſcitur:
per iſtam & contemnitur. Intantum & priori deterior ac
deteſtabilior: ut cũ per illã pecoribus, ꝑ iſtã & dæmonibꝰ
ſociemur. Eſt quippe ſuperbia & delictũ maximum uti da-
tis tanquã innatis: & in acceptis beneficijs gloriam uſur-
pare benefici. Quamobrem cũ duabus iſtis dignitate atq;
ſciẽtia, opus eſt & uirtute: quæ utriuſq; fructus eſt: per quã
ille inquiritur ac tenetur, qui omnium author & dator meri
to glorificetur de omnibus. Alioquin ſciens & nõ faciens
digna, multis uapulabit. Quare? Vtiq; quia noluit intelli- Pſal.35.
gere ut bene ageret. Magis autem iniquitatem meditatus
eſt in cubili ſuo; dum de bonis quæ à ſe non eſſe ex ſciẽtiæ
dono certiſſime comperit; boni domini gloriam ſeruus
impius captare ſibi imo & raptare molitur. Liquet igitur
& abſq; ſcientia dignitatem eſſe omnino inutilem: & ſciẽ
tiam abſq; uirtute damnabilem. Verum homo uirtutis:
cui nec damnoſa ſcientia, nec infructuoſa dignitas manet:
clamat deo & ingenue confitetur: non nobis inquiens do-
mine non nobis: ſed nomini tuo da gloriã. Hoc eſt, nil no-
bis ô dñe de ſciẽtia, nil nobis de dignitate tribuimus: ſed

tuo totum (à quo totum eſt) noi deputamus. Cæterũ pe-
nè à propoſito longe nimis digreſſi ſumus: dum demon-
ſtrare ſatagimus eos quoq; qui Xp̃m neſciũt: ſatis per le-
gẽ naturalẽ ex perceptis bonis corporis animæq; moue-
ri quatenus deum propter deum & ipſi diligere debeant.
Nanq; ut breuiter quæ ſup hoc dicta ſunt itereutur: quis
uel infidelis ignorat ſuo corpori non ab alio in hac morta
li uita ſuperdicta illa neceſſaria miniſtrari: unde uidelicet
Pſal.136. ſubſiſtat, unde uideat, unde ſpiret: quàm ab illo qui dat eſ-
Matt.5. cam omni carni, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos &
malos, & pluit ſup iuſtos & iniuſtos? Quis itẽ uel impius
putet aliũ eiꝰ quæ in aĩa ſplendet humanæ dignitatis au-
Geñ.1. thorem: præter illũ ipſum qui in Geneſi loquit, Faciamus
hominẽ ad imaginẽ & ſimilitudinẽ noſtram? Quis alium
Pſal.93. ſciẽtiæ largitorem exiſtimet: niſi æque ipſum qui docet ho
minem ſcientiã? Quis rurſum munus ſibi aliunde uirtutis
aut putet datum: aut ſperet dandum: quàm de manu itidẽ
domini uirtutum? Meretur ergo amari propter ſeipſum
deus, & ab infideli: qui etſi neſciat Chriſtũ: ſcit tñ ſeipſum.
Proinde inexcuſabilis eſt omnis etiam infidelis ſi non dili
git dominũ deũ ſuum toto corde, tota anima, tota uirtute
ſua. Clamat nempe intus ei innata & nõ ignota rationi iu-
ſtitia: quia ex toto ſe illum diligere debeat: cui ſe totum de
bere non ignorat. Verum id difficile imo impoſſibile eſt,
ſuis ſcilicet quempiam liberiue arbitrij uiribus ſemel acce
pta à deo: ad dei ex toto conuertere uoluntatem: & nõ ma
gis ad propriã retorquere, eaq; ſibi tanquã propria retine
Phil.2. re: ſicut ſcriptum eſt: Omnes quæ ſua ſunt, quærũt. Et itẽ:
Proni ſunt ſenſus & cogitationes hominis in malũ. ¶ Cõ-
tra quod plane fideles norunt quàm omnino neceſſarium
habeãt Ieſum, & hunc crucifixum: dum admirãtes & am-
plexantes ſupereminentem ſcientiæ charitatem in ipſo id
uel tantillum qđ ſunt, in tantæ dilectionis & dignationis
uicem non rependere confunduntur. Facile proinde plus
Lucæ.7. diligunt: qui ſe amplius dilectos intelligunt. Cui autẽ mi-
nus donatũ eſt: minus diligit. Iudæus ſanè, ſiue paganus,
nequaquã talibus aculeis incitatur amoris: quales eccleſia
Canti.2. experit, quæ ait: Vulnerata charitate ego ſum. Et rurſum:
Canti.3. Fulcite me floribus: ſtipate me malis: quia amore lãgueo.
Cernit regem Salomonem in diademate quo coronauit
eum mater ſua. Cernit unicum patris, crucem ſibi baiulan-
tem. Cernit cæſum & conſputum dominũ maieſtatis. Cer-
nit authorem uitæ & gloriæ, cõfixũ clauis: percuſſum lan
cea: opprobrijs ſaturatũ: tandẽ illã dilectã aiam ſuam pone
re ꝑ amicis ſuis. Cernit hæc: & ſuã magis ipſius animã gla
Canti.2. dius amoris trãſuerberat: & dicit: Fulcite me floribꝰ: ſtipa
te me malis: quia amore langueo. Hæc ſunt quippe mala
punica quæ in hortũ introducta dilecti ſponſa carpit ex li
gno uitæ: à cæleſti pane proprium mutuata ſaporem, colo
rem à ſanguine Chriſti. Videt deinde mortem mortuã, &
mortis authorẽ triumphatum. Videt de inferis ad terras,
de terris ad ſuperos captiuã duci captiuitatem: ut in no-
Phil.2. mine Ieſu omne genu flectatur cæleſtium, terreſtriũ, & in-
fernorum. Aduertit terram quæ ſpinas & tribulos ſub an-
tiquo maledicto produxerat: ad nouæ benedictionis gra-
tiam innouatã refloruiſſe. Et in oibus illius recordata uer
Pſal.27. ſiculi: Et refloruit caro mea: & ex uoluntate mea confite-
bor ei: paſſionis malis quæ de arbore tulerat crucis: cupit
iungere & de floribus reſurrectionis: quorum præſertim
fragrantia ſponſum ad ſe crebrius reuiſendam inuitet. De
Cañ.1. niq; ait: Ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus: lectulus
noſter floridus. Quæ lectulum monſtrat, ſatis quid deſide
ret aperit: & cum floridum nunciat: ſatis iudicat unde qđ
deſiderat obtinere præſumat. Nõ enim de ſuis meritis, ſed
Geñ.27. de floribus agri cui benedixit deus. Delectatur floribus
Chriſtus: qui in Nazareth & cõcipi uoluit & nutriri. Gau
det ſponſus cæleſtis talibus odoramentis & cordis thala-
mum frequẽter libenterq; ingreditur: quod iſtiuſmodi re
fertum fructibus, floribuſq; reſperſum inuenerit. Vbi ſuæ
uidelicet aut paſſionis gratiam: aut reſurrectionis gloriã
ſedula inſpicit cogitatione uerſari: ibi profectò adeſt ſedu
lus, adeſt libens. ¶ Monimenta ſiquidem paſſionis fructus
agnoſce quaſi anni præteriti: omnium utiq; retro tempo-
rum ſub peccati mortiſq; imperio decurſorum, tandem in
plenitudine temporis apparentes. Porrò autem reſurre-
ctiõis inſignia: nouos aduerte flores ſequentis temporis,
in nouam ſub gratia reuireſcẽtis æſtatem: quorum fructũ
generalis futura reſurrectio in fine pariet ſine fine man-
ſurũ. Iã, inquit, hyems tranſijt: imber abijt & receſſit: flo- Canti.2.
res apparuerunt in terra noſtra: æſtiuum tempus aduenĩſ-
ſe cum illo ſignificans, qui de mortis gelu in uernalem quã
dam nouæ uitæ temperiem reſolutꝰ: ecce (ait) noua facio Apoc.21.
omnia. Cuius caro ſeminata eſt in morte, refloruit in reſur
rectione. Ad cuius mox odorem: in campo conuallis no-
ſtræ reuireſcunt arida: recaleſcunt frigida: mortua reuiui-
ſcunt. Horum ergo nouitate florum ac fructuum, & pleni-
tudine agri ſuauiſſimum ſpirantis odorẽ: ipſe quoq; pater
in filio innouante omnia delectat: ita ut dicat: Ecce odor fi Geñ.27.
lij mei ſicut odor agri pleni cui benedixit dominus. Bene
pleni: de cuius plenitudine omnes accepimus. Sponſa ta-
men familiarius ex eo ſibi cum uult flores legit, & carpit
poma: quibus propriæ aſpergat intima conſcientiæ: & in-
tranti ſponſo cordis lectulus ſuaue redoleat. Oportet eñ
nos ſi crebrum uolumus habere hoſpitem Chriſtum: cor-
da noſtra ſemper habere munita fidelibus teſtimonijs: tam
de miſericordia ſcilicet morientis, quàm de potentia reſur
gẽtis: quomodo Dauid aiebat: Duo hæc audiui, quia po Pſal.61.
teſtas dei: & tibi domine miſericordia. Siquidem utriuſq;
rei teſtimonia credibilia facta ſunt nimis. Chriſto utiq; mo
riente propter delicta noſtra: & reſurgente propter iuſtifi-
cationem noſtram: & aſcendente ad profectionem noſtrã:
& mittente ſpiritum ad conſolationem noſtram: & quan-
doq; redituro ad cõſummationem noſtrã. Nempe in mor-
te miſericordiam, potentiam in reſurrectione, utrãq; in ſin
gulis exhibuit reliquorum. Hæc mala, hi flores: quibꝰ ſpõ
ſa ſe interim ſtipari poſtulat & fulciri, credo ſentiens facile
uim in ſe amoris poſſe tepeſcere & langueſcere quodãmo
do ſi non talibus iugiter foueatur incentiuis: donec intro
ducta quãdoq; in cubiculum, diu cupitis excipiatur am-
plexibus: & dicat: Leua eius ſub capite meo: & dextera il- Canti.2.
lius amplexata eſt me. Sentiet quippe tunc & ꝓbabit uni-
uerſa dilectionis teſtimonia: quæ in priori aduentu tãquã
de ſiniſtra dilecti acceperat: præ multitudine dulcedinis
amplexantis dexteræ contemnenda: & omniuo iam quaſi
ſubtus habenda. Sentiet quod audierat: Caro nõ prodeſt Ioã.6.
quicquã: ſpiritꝰ eſt qui uiuificat. Probabit quod legerat:
Spiritus meus ſuper mel dulcis: & hæreditas mea ſup mel Eccl.24.
& fauũ. ¶ Qđ uerò ſequitur: Memoria mea in generatiõe Ibidem.
ſeculorum: hoc dicit, quia quãdiu ſtare præſens cernitur
ſeculũ: in quo generatio aduenit: & generatio p̃terit: non
deerit electis conſolatio de memoria, quibus nondum de
præſentia plena refectio indulget. Vnde ſcriptũ eſt: Memo Pſal.144
riam abundantiæ ſuauitatis tuæ eructabunt. haud dubiũ
quin hi quos paulò ſuperius dixerat: Generatio & gene- Ibidem.
ratio laudabit opera tua. ¶ Memoria ergo in generatione
ſeculorum: præſentia in regno cælorum. Ex iſta glorifica-
tur iam aſſumpta electio: de illa interim peregrinans gene-
ratio cõſolatur. Sed intereſt quænam generatio ex dei ca-
piat recordatione ſolamen. Non enim generatio praua &
exaſperans: cui dicitur: Væ uobis diuites: qui habetis cõ- Lucæ.6
ſolationẽ ueſtram. ſed quæ dicere ueraciter poteſt: Renuit
conſolari anima mea. Huic planè & credimus ſi ſecuta ad- Pſal.76.
iecerit. Memor fui dei: & delectatus ſum. Iuſtum quippe Ibidem.
eſt ut quos præſentia non delectant, præſto eis ſit memo-
ria futurorum. Et qui de rerum fluentium qualibet afluẽ-
tia deſpiciunt conſolari: recordatio illos delectet æternita
tis. Et hæc eſt generatio quærentiũ dominũ: quærentium Pſal.23.
non quæ ſua ſunt: ſed faciẽ dei Iacob. Dei ergo quærẽtibꝰ
& ſuſpirantibus præſentiam: præſto interim & dulcis me-
moria eſt. Non tamen qua ſatientur: ſed qua magis eſu-
riant unde ſatientur. Hoc ipſum de ſe cibus ipſe teſtatur Eccl.24.
ita dicens: Qui edit me, adhuc eſuriet: & qui eos cibatꝰ eſt, Pſal.16.
ſatiabor

Matt.5. ſatiabor(inquit)cum apparauerit gloria tua. Beati tñ iã
nunc qui eſuriũt & ſitiunt iuſtitiam:quoniam qñq; ipſi &
non alij ſaturabuntur.¶Væ tibi generatio praua atq; per
uerſa:uæ tibi popule ſtulte & inſipiens:qui & memoriam
faſtidis,& præſentiã expaueſcis.Merito quidem.Nec mo
1.Tim.6. do enim liberari uis de laqueo uenantium:ſiquidẽ qui uo-
lunt diuites fieri in hoc ſeculo:incidunt in laqueum diabo
li.Nec tunc à uerbo aſpero poteris liberari.O uerbũ aſpe
Matt.25. rum:ô ſermo durus:Ite maledicti in ignem æternum. Du-
rior planè atq; aſperior illo qui quotidie nobis de memo-
Ioan.6. ria paſſionis in eccleſia,replicatur:Qui manducat carnem
meã:& bibit ſanguinẽ meũ:habet uitã æternã:hoc eſt,qui
recolit mortem meam:& exemplo meo mortificat mẽbra
ſua quæ ſunt ſuper terram:habet uitam æternam.Hoc eſt:
ſi compatimini:& conregnabitis.Et tñ plerić; ab hac uo-
ce reſilientes & abeuntes hodieq; retrorſum : reſpondent
Ibidem. nõ uerbo,ſed facto:Durus eſt hic ſermo:quis põt eũ audi
Pſal.77. re?Itaq; generatio quæ nõ direxit cor ſuũ,& nõ eſt credi
tus cũ deo ſpiritꝰ eius:ſed magis ſperãs in incerto diuitia-
rũ:uerbũ modo crucis audire grauat:ac memoriã paſſiõis
ſibi iudicat onero ſam. Verum qualiter uerbi illius pondꝰ
Matt.25. in præſentia ſuſtinebit,Ite maledicti in ignem æternũ:qui
paratꝰ eſt diabolo,& angelis eius?Super quẽ profectò ce-
Pſal.111. ciderit lapis iſte:conteret eum.At uerò generatio rectorũ
2.Cori.5. benedicet.qui utiq; cũ apoſtolo ſiue abſentes ſiue præſen-
Matt.25. tes cõtendunt placere deo.Deniq; audient: Venite bene-
dicti patris mei &c.Tũc illa quæ nõ direxit cor ſuum,ſero
quidẽ experiet quàm in illius cõparatione doloris,iugum
Chriſti ſuaue,& onus leue fuerit:cui tanquã graui & aſpe
ro durã ceruicem ſuperbè ſubduxit.Nõ poteſtis ô miſeri
ſerui mãmonæ,ſimul gloriari in cruce domini noſtri Ieſu
Xp̄i,& ſperare in pecuniæ theſauris.Poſt aurum abire,&
probare quàm ſuauis eſt dominus.Proinde quẽ ſuauẽ in
memoria non ſentitis:aſperũ ꝓculdubio in præſentia ſen-
tietis.Cæterũ fidelis anima & ſuſpirat præſentiam inhian
ter,& in memoria requieſcit ſuauiter,& donec idonea ſit
reuelata facie ſpeculari gloriam dei,crucis ignominia glo
riaſ.Sic profectò ſic ſponſa & colũba Xp̄i pauſat ſibi inte-
rim & dormit inter medios cleros:ſortita iam in præſen-
Pſal.77. tiarum de memoria abundantiæ ſuauitatis tuæ dñe Ieſu
pennas deargentatas : innocentiæ uidelicet pudicitiæq;
candorem:& ſperans inſuper adimpleri lætitia cum uultu
tuo:ubi etiã fiãt poſteriora dorſi eius in pallore auri:qñ in
ſplendoribus ſanctorũ introducta cum gaudio, ſapientiæ
plenius fuerit illuſtrata fulgoribus . Merito proinde iam
Canti.2. nunc gloriatur,& dicit:Leua eius ſub capite meo:& dexte
ra illius amplexabitur me.In leua reputans recordationẽ
illius charitatis qua nulla maior eſt,qđ animam ſuam po-
ſuit pro amicis ſuis.In dextera uerò beatam uiſionem quã
promiſit amicis ſuis,& gaudium de præſentia maieſtatis.
Merito illa dei & deifica uiſio:illa diuinæ p̄ſentiæ inæſti-
mabilis delectatio in dextera deputatur:de qua & delecta-
Pſal.15. biliter canitur:Delectationes in dextera tua uſq; in finem.
Merito in leua,admirabilis illa memorata & ſemper me-
moranda dilectio collocatur:ꝙ donec tranſeat iniquitas,
ſuper eam ſpõſa recumbat & requieſcat.Merito ergo leua
ſponſi ſub capite ſponſæ:ſuper quã uidelicet caput ſuũ re-
clinata ſuſtentet:hoc eſt mentis ſuæ intentionem:ne incur
Sapie.9. uetur & inclinet in carnalia & ſecularia deſideria:quia cor
pus qđ corrũpitur,aggrauat animã, & deprimit terrena
inhabitatio ſenſum multa cogitantẽ. ¶Quid nanq; aliud
faciat conſiderata tanta & tam indebita miſeratio:tã gra-
tuita & ſic probata dilectio:tã inopinata dignatio:tã inui-
cta manſuetudo:tam ſtupenda dulcedo?Quid inquã hæc
omnia faciant diligenter conſiderata:niſi ut conſiderantis
animum ab omni penitus prauo uindicatum amore,ad ſe
miſerabiliter rapiant:uehementer afficiant:faciantq; p̄ ſe
cõtẽnere quicqd niſi in cõtemptu horũ appeti nõ poteſt?
Nimirũ proinde in odore unguẽtorũ horũ ſponſa currit
alacriter,amat ardẽter,& parũ ſibi amare ſic amata uĩ etiã
cũ ſe tota in amore pſtrinxerit.Nec imerito.Quid magnũ
enĩ tanto & tanti repenſatur amori,ſi puluis exiguus totũ
ſe ad redamandũ collegerit:quẽ illa nimirũ maieſtas in a-
more præueniens,tota in opus ſalutis eius intenta cõſpi-
cit?Deniq; ſic deꝰ dilexit mũdũ ut unigenitũ daret haud Ioã.3.
dubiũ quin de patre dicat.Itẽ tradidit in mortẽ animam Eſa.53.
ſuã nec dubiũ ꝙ filium loquatur. Ait & de ſpirituſſancto:
Sipiritꝰ paraclerꝰ quẽ mittet pater in nomine meo:ille uos Ioã.4.
docebit oia:& ſuggeret uobis oia quæcũq; dixero uobis.
Amat ergo deus,& ex ſe toto amat,quia tota trinitas a-
mat:ſi tamẽ totũ dici põt de infinito & incomprehẽſibili,
aut certè de ſimplici.Intuens ergo hæc:credo ſatis agno-
ſcit quare deus diligendus ſit:hoc eſt unde diligi merea-
tur.¶Cæterũ infidelis nõ habẽs filiũ nec patrẽ,ꝓinde ha-
bet nec ſpiritum ſanctum.Qui enim non honorificat filiũ, Ioã.5.
non honorificat patrem qui miſit illum:ſed nec ſpiritum
ſanctũ quẽ miſit ille.Is itaq; mirum non eſt ſi quàm minus
agnoſcit:minꝰ & diligit:Attñ & ipſe totũ ei ſeſe debere nõ
ignorat:quẽ ſui totius nõ ignorat authorem . Quid ergo
ego qui deum meum teneo uitæ meæ non ſolum gratuitũ
largitorem,largiſſimum adminiſtratorem , pium conſola-
torem,ſolicitum gubernatorem;ſed inſuper etiam copio-
ſiſſimum redemptorem,æternũ conſeruatorem , ditatorẽ,
glorificatorem:ſicut ſcriptum eſt:copioſa apud eũ redem Pſal.129.
ptio.Et item:Introiuit ſemel in ſancta,æterna redemptio- Heb.9.
ne inuenta.Et de cõſeruatione:Nõ relinquet ſanctos ſuos: Pſal.36.
in æternum conſeruabuntur.Et de locupletatione : Men- Luca.6.
ſuram bonam & cõfertam & coagitatam & ſupereffluẽtẽ,
dabũt in ſinum ueſtrum.Et rurſum:Nec oculus uidit,nec 1.Cori. 2.
auris audiuit,nec in cor hominis aſcendit: quæ præpara-
uit deus diligentibus ſe.Et de glorificatione: Saluatorem Phil.3.
expectamus dñm noſtrũ Ieſum Xp̄m:qui reformabit cor-
pus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis
ſuæ.Et illud:Non ſunt condignæ paſſiones huius tempo- Roma.8.
ris ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis.Et ite-
rum:Id quod in præſenti eſt momentaneum & leue tribu- 2.Cor.4.
latiõis noſtræ:ſupra modum in ſublimitate æternum glo-
riæ pondus operatur in nobis:nõ contemplantibus quæ
uidentur:ſed quæ nõ uidentur.Quid retribuã domino ꝓ
omnibꝰ his?illũ ratio urget & iuſtitia naturalis totum ſe
tradere illi à quo ſe totũ habet,& ex ſe toto debere dilige-
re.Mihi profectò fides tanto plus indicit amandum,quan
to & eum me ipſo pluris æſtimandũ intelligo:quippe qui
illũ nõ ſolũ mei,ſed ſui quoq; ipſius teneo largitorem.De-
niq; nondum tempus fidei aduenerat:nõdum innotuerat
in carne deus:obierat in cruce,prodierat de ſepulchro,re-
dierat ad patrem:nondum inquam commendauerat in no
bis ſuam multã dilectionem:illam de qua iam multa locu-
ti ſumus:cum iam mandatum eſt homini diligere dominũ
deum ſuum toto corde,tota anima,tota uirtute ſua:id eſt
ex omni qđ eſt,quod ſcit,quod poteſt.Nec tamẽ iniuſtus
deus,ſuum ſibi uendicans opus & dona.Vt quid enĩ non
amaret opus artificem,cũ haberet unde id poſſet?Et cur
non quantũ oĩno poſſet:cum nihil omnino niſi eius mu-
nere poſſet?Ad hæc:ꝙ de nihilo,ꝙ gratis,ꝙ in hac digni-
tate conditũ eſt,& debitũ dilectionis manifeſtius facit, &
exactum iuſtiorẽ oſtendit.Cæterũ quantũ putamus adie-
ctum beneficij cum hoies & iumenta ſaluauit:quemadmo- Pſal.35.
dum multiplicauit miam ſuã deus?Nos dico qui mutaui-
mus gloriã noſtrã in ſilitudinẽ uituli comedentis fœnum:
peccando cõparati iumẽtis inſipientibus.Qđ ſi totũ me Pſal.105.
debeo pro me facto:quid addam iam & pro refecto,& refe
cto hoc modo?Nec enim tam facile refectus quàm factus.
Siquidẽ non ſolũ de me,ſed de oi quoq; qđ factum eſt,ſcri
ptum eſt: Dixit,& facta ſunt. At uerò qui me tantum & ſe- Pſal.148.
mel dicendo fecit:in reficiendo profectò & dixit multa,&
geſſit mira,& pertulit dura:nec tãtũ dura,ſed & indigna.
Quid ergo retribuã dño pro omnibus quæ retribuit mi- Pſal.115.
hi?In primo opere me mihi dedit:in ſecundo ſe.Et ubi ſe
dedit:me mihi reddidit.Datus ergo & redditus me ꝓ me
debeo:& bis debeo.Quid deo retribuam pro ſe?Nã etiã
ſi me milies rependere poſſem:quid ſum ego ad deum?

Modus di-
ligēdi deū. HIc primū uide quō, imo quàm ſine modo à no-
bis deus amari meruerit: qui (ut paucis qđ di-
ctum eſt repetam) prior ipſe dilexit nos, tantꝰ &
tũ, & gratis tãtillos & tales. En qđ in principio
dixiſſe me memini: modū eſſe diligēdi deū, ſine modo dili-
gere. Deniq; cū dilectio quæ tēdit in deū, tendat in immē-
ſum, tēdat in infinitū: (nã & infinitus deus eſt & immēſus)
quis nam quæſo debeat finis eſſe noſtri uel modus amo-
ris? Quid ꝙ amor ipſe noſter non iam gratuitus impendi-
tur, ſed rependitur debitus? Amat ergo immenſitas: amat
Pſal.144. æternitas: amat ſupereminēs ſcientiæ charitas: amat deus,
Pſal.146. cuius magnitudinis non eſt finis: cuius ſapientiæ non eſt
Phil.4. numerus: cuius pax exuperat omnem intellectum: & uicē
Pſal 17. rependimus cum menſura? Diligam te domine fortitudo
mea, firmamentum meum, & refugium meum, & liberator
meus: & meū deniq; quicqd optabile atq; amabile dici po-
teſt. Deus meus adiutor meꝰ: diligam te pro dono tuo, &
modo meo minus quidē iuſto: ſed planè non minus poſſe
meo. Qui etſi quantū debeo nō poſſum: non poſſum tamē
ultra quàm poſſum. Potero uerò plus, cū plus donare di-
gnaberis: nunquã tñ prout dignus haberis. Imperfectum
Pſal.138. meum uiderūt oculi tui: ſed tñ in libro tuo omnes ſcriben-
tur qui quod poſſunt faciūt, etſi qđ debent non poſſunt.
Satis quantū reor apparet, & quonã modo deꝰ diligēdus
ſit, & quo merito ſuo. Quo inquã merito ſuo. Nã quanto:
cui ſanè appareat, quis dicat, quis ſapiat? Nunc quo no-
ſtro cōmodo diligendus ſit, uideamus. Sed quãtum eſt &
in hoc uidere noſtrū ad id quod eſt? Nec tamē quid uidet
tacendū eſt, etſi nō omnino uidet ut eſt. Superius cū pro-
poſitum eſſet quare & quomodo diligendus ſit deus: du-
plicē dixi parere intellectū id quod quæritur quare: ut aut
quo ſuo merito: aut quo noſtro commodo diligendus ſit:
utrūlibet quæri poſſe perinde uideatur. Dicto proinde de
merito dei, non prout dignū ei, ſed prout datum mihi: ſu-
pereſt ut & de præmio quod item dabitur, dicam.

NOn eñ ſine præmio diligit deus: etſi abſq; pmij
intuitu diligendus ſit. Vacua nanq; uera chari-
1.Cori.13. tas eſſe non poteſt: nec tamen mercenaria eſt.
Quippe nō quærit q̄ ſua ſunt. Affectꝰ eſt, nō cō-
tractus: nec acquiritur pacto, nec acquirit. Spōte afficit: &
ſpontaneum facit. ¶ Verus amor ſeipſo cōtētus eſt. Habet
præmiū: ſed id qđ amatur. Nam quicquid propter aliud
amare uidearis, id planè amas quo amoris finis pertendit:
non per quod tendit. Paulus non euãgelizat ut comedat,
ſed comedit ut euangelizet: eò quòd amet non cibum: ſed
euangelium. Verus amor præmium non requirit: ſed me-
retur. Præmiū ſanè needū amanti proponitur: amanti de-
bet: perſeueranti redditur. Deniq; in rebus inferioribus
ſuadendis, inuitos promiſſis uel præmijs inuitamus: & nō
ſpontaneos. Quis eñ munerandū hominem putet, ut fa-
ciat qđ & ſponte cupit? Nemo uerbi cauſa conducit aut
eſurientem ut comedat: aut ſitientē ut bibat: aut certè ma-
trem ut paruulū lactet filium uteri ſui. An uerò quis putet
prece uel precio quēpiam commouendum ſuam ipſiꝰ uel
ſepire uineã, uel arborē circūfodere: uel ſtructurã propriæ
domus erigere? Quanto magis deum amans anima, aliud
propter deū ſui amoris præmiū non requirit? Aut ſi aliud
requirit: illud pro certo, non deū diligit. Ineſt omni utēti
ratione naturaliter pro ſua ſemper æſtimatione atq; inten-
tione appetere potiora: & nulla re eſſe cōtētum cui quod
deeſt iudicet præferendum. Nam & qui uerbi gratia uxo-
rem habet ſpecioſam, petulanti oculo uel aio reſpicit pul-
chriorem: & qui ueſte precioſa indutus eſt, precioſiorem
affectat: & poſſidens multas diuitias, inuidet ditiori. Vi-
deas iam multos prædijs & poſſeſſionibus ampliatos, ad-
huc tamē indies agrum agro copulare: atq; infinita cupi-
ditate dilatare terminos ſuos. Videas & qui regalibus do-
mibus ampliſq; habitant palatijs: nihilominus quotidie
coniugere domum ad domum, & inquieta curioſitate ædi-
ficare, diruere, mutare quadrata rotundis. Quid homines
ſublimatos honoribus: an non inſatiabili ambitione ma-
gis ac magis totis uiribus conari ad altiora uidemus? Et
horum omnium idcirco nō eſt finis: quia nil in eis ſummū
ſingulariter reperitur uel optimū. Et quid mirum ſi infe-
rioribus & deterioribus contentus non ſit, qui citra ſum-
mum uel optimū quieſcere nō poteſt? Sed hoc ſtultum &
extremæ dementiæ eſt, ea ſemper appetere quæ nūquã nō
dico ſatient, ſed nec temperēt appetitū: dum quicquid ta-
lium habueris, nihilominus nō habita concupiſcas: & ad
quæq; defuerint, ſemper inquietus anheles. Ita enim fit ut
per uaria & fallacia mundi oblectamenta uagabundus ani-
mus inani labore diſcurrens fatigetur, non ſatietur: dum
quicqd famelicus ingluticrit, parum reputet ad id qđ ſup-
eſt deuorandum: ſemperq; nō minus anxie cupiat quæ de-
ſunt, quàm quæ adſunt læte poſſideat. Quis eñ obtineat
uniuerſa? Quãquã ad modicū id qđ quiſq; cū labore ob-
tinuerit, cū timore poſſederit: certus quidē nō ſit qñ cum
dolore amittat: certus autē ꝑ qñq; amittat. Sic directo tra-
mite uoluptas peruerſa cōtendit ad optimū: feſtinet ad id
unde poſſit impleri. Imo uerò his anfractibus ludit ſecum
uanitas: mentitur iniquitas ſibi. Si ita uis adimplere quod *Pſal.26.*
uis: hoc eſt ſi illud apprehendere uis quo apprehenſo nil
iã ampliꝰ uelis: qd tentare opus eſt & cætera? Curris ꝑ om-
nia, & longè ante morieris quàm hoc circuitu peruenias
ad optatū. Hoc ergo in circuitu impñ ambulant: naturali- *Pſal.11.*
ter appetētes unde finiant appetitū: & inſipienter reſpuē-
tes unde propinquent fini: fini dico, nō cōſumptionis, ſed
cōſummationis. Quãobrem nō beato fine cōſummari, ſed
cōſumi uacuo labore accelerent: qui rerum magis ſpecie,
quàm authore delectati: priꝰ uniuerſa percurrere, & de ſin-
gulis cupiunt experiri, quàm ad ipſum curent uniuerſita-
tis dñm peruenire. Et quidē peruenirent, ſi qñq; uoti com-
potes effici poſſent: ut oia ſcilicet ꝑter oim principiū unꝰ
aliquis obtineret. Ea nãq; ſuæ cupiditatis lege qua in re-
bus cæteris nō habita præ habitis eſurire, & pro nō habi-
tis habita faſtidire ſolebat: mox oibus quæ in cælo & q̄ in
terra ſunt obtentis & cōtēptis, tandē ad ipſum proculdu-
bio curreret, q ſolus deeſſet oim deꝰ. Porrò ibi quieſceret:
qa ſicut citra nulla reuocat quies: ſic nulla ultra iam inqe-
tudo ſolicitat. Diceret ꝓ certo: Mihi autē adhærere deo *Pſal.72.*
bonū eſt. Diceret: Quid enim mihi eſt in cælo, & à te quid
uolui ſuper terrã? Et itē: Deus cordis mei, & pars mea deꝰ *Ibidem.*
in æternū. Sic ergo (ut dictū eſt) ad id quod optimū eſt q-
uis cupidus perueniret: ſiquidem ante qđ citra cupit aſſe-
qui poſſet. Verum qm̃ id oiuo impoſſibile perſtruit & uita
breuior, & uirtus infirmior, & conſors numeroſior: longo
profectò itinere & caſſo labore deſudant qui dum quæq;
deſiderant attingere uolunt, ad cunctorū deſiderabiliū ne-
queūt pertingere finem. Et utinam attingere uniuerſa ani-
mo, & nō exprimento uellent. Hoc eñ facile poſſent, & nō
incaſſum. Nam & animus ſenſu quidem carnali tanto uelo-
cior, quanto & perſpicacior, ad hoc datus eſt, ut illum ad
omnia præueniat: niſiq; audeat contingere ſenſus qđ ani-
mus præcurrens antè utile non probauerit. Hinc enim ar-
bitror dictū: Oia probate, quod bonū eſt tenete: ut uide-li- *1.Theſ.5.*
cet ille hinc prouideat: nec is ſuum uotum niſi ad illius iu-
diciū conſequatur. Alioquin nō aſcēdes in mōtē dñi, nec *Pſal.23.*
ſtabis in loco ſancto eius: pro eo ꝙ in uano acceperis aiam
tuã: hoc eſt animã rationalē: dū inſtar pecoris ſenſum ſeq-
ris: rōne qdē score ocioſa, & nō reſiſtēte in aliquo. Quorū itaq;
ratio nō præuenit greſſus: currunt, ſed extra uiam: ac pro-
inde apoſtoli ſpreto cōſilio, non ſic currunt ut apprehen- *1.Cori. 9.*
dant. Quãdo etenim apprehendēt quem apprehendere ni-
ſi poſt omnia nolunt? Diſtortum iter, & circuitus infinitꝰ:
cuncta primitus attētare uelle. Iuſtus autē nō ita. Audiēs *Pſal.30.*
nempe uituperationē multorum cōmorantium in circui-
tu (multi enim ſunt uiã latam pergētes, quæ ducit ad mor-
tem) ipſe ſibi regiam elegit uiã, nō declinãs ad dexterã uel
ad ſiniſtram. Deniq; atteſtante propheta, ſemita iuſti, re- *Eſa.26.*
cta eſt: rectus callis iuſti ad ambulandum. Hi ſunt qui ſalu-
bri cōpendio cauti ſunt moleſtū hūc & infructuoſum ui-
tare circuitū: uerbum abbreuiatum & abbreuians eligen-
tes: non

teſ:nõ cupere q̃cũq; uident,ſed uendere magis quæ poſ
Matt.5. ſident,& dare pauperibꝰ.Beati planè pauperes:quoniam
1.Cori 9. ipſorum eſt regnũ cælorũ.Omnes quidẽ currũt:ſed inter
Pſal.1. currẽtes diſcernitur.Deniq; nouit dñs uiam iuſtorum:&
Pſal.36. iter impiorum peribit.Ideo autem melius eſt modicum iu
ſto ſuper diuitiis peccatorũ multas:qm̃ quidẽ ut ſapiens
Eccle.5. loquitur,& inſipiens experitur:qui diligit pecuniam,nõ
Matt.5. ſaturabitur pecunia:qui autẽ eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam.
ipſi ſaturabunt.Iuſtitia ſiquidem ratione utentis ſpũs,ci
bus eſt uitalis & naturalis:pecunia uerò ſic non replet uel
minuit animi famẽ,quõ nec corporis uentus.Deniq; ſi fa
melicum hominem apertis faucibus uento inflatis hauri
re buccis aerem cernas,quo quaſi cõſulat fami:nónne cre
das inſanire?Sic non minoris inſaniæ eſt ſi ſpiritũ rationa
lem rebus putes quibuſcũq; corporalibus non magis in
flari quàm ſatiari.¶Quid nãq; de corporibus ad ſpiritus?
Nec illa ſanè ſpũalibus:nec iſti ẽ regione refici corporali
Pſal. 102. bus queũt. Benedic aia mea dño,qui replet in bonis deſi
derium tuum.Replet in bonis,excitat ad bonum, tenet in
bono,præuenit,ſuſtinet,implet.Ipſe facit ut deſideres:ipſe
eſt quod deſideras.Dixi ſupra,cauſa diligendi deũ , deus
eſt.Verum dixi:nam & efficiens,& finalis.Ipſe dat occaſio
nem:ipſe creat affectionem , deſiderium ipſe conſummat.
Ipſe fecit uel potius factus eſt ut amaretur:ipſe ſperat amã
dus felicius:ne in uacuum ſit amatus.Eius amor noſtrum
& præparat & remunerat.Præcedit benignior:rependit
iuſtior:expectatur ſuauior.Diues eſt omnibus qui inuo
cant eum:nec tamẽ habet quicquã ſeipſo melius.Se dedit
in meritũ:ſe ſeruat in præmiũ:ſe apponit in refectione ani
marũ ſanctarũ:ſe in redemptione diſtrahit captiuarũ.Bo
Threno.3. nus es dñe animæ quærẽti te.Quid ergo inuenienti?Sed
enim in hoc eſt mirũ:ꝙ nemo te quærere ualet niſi q prius
inuenerit.Vis igit̃ inueniri ut quæraris: quæri ut inuenia
ris.Potes quidem quæri & inueniri:non tamẽ præueniri.
Pſal.87. Nã etſi dicimus,Mane oratio mea præueniet te: non du
bium tamẽ ꝙ tepida ſit omnis oratio quã non præuenerit
inſpiratio.Dicendũ iam unde inchoet amor noſter:quo
niam ubi conſummetur,dictum eſt.

AMor eſt affectio naturalis una de quatuor.No
tæ ſunt:nõ opus eſt nominare.Quod ergo na
turale eſt,iuſtũ quidẽ foret primũ oĩm authori
deſeruire naturæ:unde & dictum eſt primum &
Matt.22. maximum mandatũ:Diliges dñm deũ tuum.Sed quoniã
natura fragilior atq; infirmior eſt:ipſi primum imperante
neceſſitate cõpellit̃ inſeruire.Et eſt amor carnalis:quo an
te omnia homo diligit ſeipſum propter ſeipſum.Nõdum
1.Cori.12. quippe ſapit niſi ſeipſum:ſicut ſcriptum eſt:Prius qđ ani
male:deinde qđ ſpiritale.Nec præcepto indicitur:ſed na
Eph.5. turæ inſeritur.Quis nempe carnem ſuam odio habuit?At
uerò ſi cœperit amor idẽ(ut aſſolet)pcliuior eſſe,ſine ꝓ
fuſior:& neceſſitatis alueo minime cõtentus: campos etiã
uoluptatis exundans latius uiſus fuerit occupare : ſtatim
ſuperfluitas obuiãte mandato cohibetur,cum dicitur:Di
Matt.22. liges proximum tuum ſicut teipſum.¶Iuſtiſſime quidem
ut conſors naturæ nõ ſit exors & gratiæ illius:præſertim
gratiæ quæ naturæ inſita eſt.Quòd ſi grauatur homo fra
ternis non dico neceſſitatibus ſubuenire,ſed uoluptatibꝰ
deſeruire:caſtiget ipſe ſuas,ſi nõ uult eſſe trãſgreſſor.Quã
tũ uult ſibi indulgeat:dũ æque & proximo tantundẽ me
minerit exhibendum.Frenũ tibi temperantiæ imponitur
Eccle.18. ô homo ex lege uitæ & diſciplinæ,uel poſt cõcupiſcentias
tuas eas & peres:ne de bonis naturæ hoſti ſeruias aiæ:
hoc eſt libidini.Quàm iuſtius atq; honeſtius cõmunicas
illa conſorti:id eſt pximo,quàm hoſti:Et quidem ſi ex ſa
pientis cõſilio à uoluptatibus tuis auerteris:& iuxta do
1.Tim.5. ctrinam aplĩ ſis uictu ueſtituq; cõtentus:pauliſper ſuſpen
dere nõ grauaris amorẽ tuum à carnalibus deſiderijs:quæ
militant aduerſus animã.Sanè qđ ſubtrahis hoſti animæ
tuæ,conſorti naturæ puto non grauaberis impẽtiri.¶Tũc
amor tuus & temperans erit,& iuſtus:ſi qđ ꝓprijs ſubtra
hitur uoluptatibus,fratris neceſſitatibus nõ negetur.Sic
amor carnalis efficitur & ſocialis:cum in commune ptra
hitur.Si autem dum cõmunicas proximo fortè tibi deſue
rint etiam neceſſaria:quid facies?Quid enim,niſi ut cũ o
mni fiducia poſtules ab eo qui dat omnibus affluenter,& Iaco.1.
non improperat:qui aperit manum ſuam,& implet omne Pſal.144.
animal benedictione?Dubiũ ſiquidẽ non eſt ꝙ adſit libẽ
ter in neceſſarijs:qui pleriſq; & in ſuperfluis nõ deeſt.De
niq; ait:Primũ quærite regnũ dei & iuſtitiam eius:& hæc Luce.12.
omnia adijcientur uobis.Sponte daturũ ſe pollicetur ne
ceſſaria,ſupflua reſtringẽti,& pximũ diligenti.Hoc quip
pe eſt primum quærere regnũ dei:& aduerſus peccati im
plorare tyrannidẽ:pudicitiæ potius ac ſobrietatis ſubire
iugum:quàm regnare peccatum in tuo mortali corpore
patiaris.Porrò autẽ & hoc iuſtitiæ eſt:cum quo tibi eſt na
tura communis:naturæ quoq; cum eo munus non habe
re diuiſum.¶Vt tamen perfecta iuſtitia ſit diligere pximũ:
deum in cauſa habere neceſſe eſt.Alioquin proximum pu
re diligere quomodo poteſt,qui in deo nõ diligit?Porrò
in deo diligere non poteſt,qui deum non diligit.Oportet
ergo deum diligi prius:ut in deo diligi poſſit & proximꝰ.
Facit ergo etiã ſe diligi deus,qui & cætera bona facit.Fa
cit autẽ ſic.Qui naturã condidit,ipſe & protegit.Nam &
iſta condita fuit:ut habeat iugiter neceſſarium protecto
rem,quẽ habuit & conditorẽ:ut quæ niſi per ipſum nõ ua
luit eſſe:nec ſine ipſo ualeat omnino ſubſiſtere.Qđ ne ſa
nè de ſe creatura ignoret:ac proinde ſibi(quod abſit)ſu
perbè arroget beneficia creatoris:uult hominẽ idem cõdi
tor alto quidem ſalubriq; conſilio tribulationibus exerce
ri:ut cum defecerit homo,& ſubuenerit deus:dum homo
liberatur à deo:deus ab homine ut dignũ eſt honoretur.
Hoc enim dicit:Inuoca me in die tribulationis:eruam te: Pſal.49.
& honorificabis me.Fit itaq; hoc tali modo,ut homo ani
malis & carnalis,qui p̃ter ſe neminẽ diligere nouerat:etiã
deum uel propter ſe amare incipiat:qđ in ipſo nimirũ(ut
ſæpe expertus eſt)omnia poſſit,quæ poſſe tamen proſit:&
ſine ipſo poſſit nihil.

AMat ergo iam deũ:ſed ꝓpter ſe interim adhuc,
nõ propter ipſum.Eſt tamen quædam prudẽtia
ſcire quid ex te,quid ex dei adiutorio poſſis:&
ipſi ſeruare te inſenſum q te tibi ſeruat illæſum.
At ſi frequens ingruerit tribulatio ob quã & frequens ad
deum conuerſio fiat,& à deo æque frequens liberatio cõſe
quatur:nónne & ſi fuerit ferreum pectus uel cor lapideum
toties liberati,emolliri neceſſe eſt ad gratiam liberantis:
quatenus deum homo diligat non propter ſe tantum:ſed
& propter ipſum?

EX occaſione quippe frequẽtiũ neceſſitatũ cre
bris neceſſe eſt imprecatiõibꝰ deũ ab hoĩe fre
quentari: frequẽtando guſtari:guſtando ꝓba
ri quàm ſuauis eſt dñs.Ita fit ut ad diligendum
pure deũ plus iam ipſius guſtata illiciat ſuauitas:quàm ur
geat noſtra neceſſitas:ita ut exemplo Samaritanorum di
centium mulieri quæ adeſſe dominum nũciauerat:iam nõ Ioã.4.
propter tuã loquelã credimus:ipſi enim audiuimus:& ſci
mus quia ipſe eſt uerè ſaluator mundi.Ita inquã & nos il
lorum exemplo carnem noſtrã alloquentes dicamus meri
to:Iam nõ ꝓpter tuã neceſſitatẽ deũ diligimus:ipſi eñ gu
ſtauimus & ſcimus qm̃ ſuauis eſt dñs.Eſt eñ carnis quædã
loquela neceſſitas:& beneficia quæ experiẽdo probat:ge
ſtiendo renunciat.Itaq; ſic affecto:iam de diligendo proxi
mo implere mandatum non erit difficile.Amat quippe ue
raciter deum:ac per hoc quæ dei ſunt.Amat caſte:& caſto
nõ grauatur obedire mandato:caſtificãs magis cor ſuum
(ut ſcriptũ eſt)in obedientia charitatis.Amat iuſte:& mã 1.Petri.1.
datũ iuſtũ libenter amplectit̃.Amor iſte merito gratus:qa
gratuitꝰ.Caſtus eſt:qa nõ impenditur uerbo,neq; lingua:
ſed opere & ueritate.Iuſtꝰ eſt:qm̃ qualis ſuſcipitur,talis &
redditur.Qui eñ ſic amat:haud ſecus profecto quàm ama
tus eſt amat:quærens & ipſe uiciſſim non quæ ſua ſunt,ſed
quæ Ieſu Chriſti:quemadmodum ille noſtra,uel potius
nos & non ſua quæiuit.Sic amat qui dicit : Confitemini Pſal.117.

domino qm̄ bon⁹. Qui dño confitetur nõ quoniã ſibi bonus eſt, ſed quoniã bonus eſt: hic uerè diligit deũ propter deũ: & non propter ſeipſum. Non ſic amat de quo dicitur:
Pſal.48. Cõfitebitur tibi cum benefecerit ei. Iſte eſt tertius amoris gradus: quo iam propter ſeipſum deus diligitur.

FElix qui meruit ad quartũ uſq; pertingere, quatenus nec ſeipſum diligat homo niſi propter deũ.
Pſal.35. Iuſtitia tua de⁹ ſicut mõtes dei. Amor iſte mõs
Pſal.67. eſt: & mõs dei excelſus. Reuera mons coagulatus:
Pſal.23. mõs pinguis. Quis aſcendet in montem dñi? Quis da-
Pſal.54. bit mihi pennas ſicut columbæ: & uolabo & requieſcam?
Pſal.75. Factus eſt in pace locus iſte: & habitatio hæc in Siõ. Heu
Pſal.119. mihi quia incolat⁹ meus prolongat⁹ eſt. Caro & ſanguis, uas luteum, terrena inhabitatio quãdo capit hoc? Quãdo huiuſcemodi experitur affectũ: ut diuino debriatus amore animus, oblitus ſui, factusq; ſibiipſi tanquã uas perditũ:
1.Cori.6. totus pergat in deũ: & adhærẽs deo un⁹ cũ eo ſpirit⁹ fiat,
Pſal.72. & dicat: Defecit caro mea & cor meũ deus cordis mei & pars mea deus in æternũ? Beatum dixerim & ſanctum, cui tale aliquid in hac mortali uita raro interdũ: ut uel ſemel, & hoc ipſum raptim, atq; unius uix momenti ſpatio experiri donatũ eſt. Te enim quodãmodo pdere tãquã qui nõ ſis, & omnino non ſentire temetipm̄: & à temetipſo exinaniri: & penè annullari: cæleſtis eſt conuerſationis: non humanæ affectionis. Et ſiqdẽ è mortalibus quiſpiã ad illud raptim interdum (ut dictũ eſt) & ad momentũ admittit: ſubito inuidet ſeculũ nequã: pturbat diei malitia: corpus mortis aggrauat: ſolicitat carnis neceſſitas: defectus corruptionis non ſuſtinet: qdq; his uiolentius eſt, fraterna reuocat charitas. Heu redire in ſe: recidere in ſua cõpellitur: & mi-
Eſa.38. ſerabiliter exclamare: Domine uim patior, reſponde pro
Rom.7. me. Et illud: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Quoniam tamen ſcriptura loquitur deũ omnia feciſſe propter ſemetipſum, erit profectò ut factura ſeſe quandoq; conformet & concordet authori. Oportet proinde in eundem nos affectũ qñcũq; tranſire: ut quomodo deus oĩa eſſe uoluit propter ſemetipſum: ſic nos quoq; nec nos ipſos nec aliud aliquid fuiſſe uel eſſe uelimus niſi æque ppter ipſum: ob ſolã uidelicet ipſi⁹ uolũtatẽ, nõ noſtram uoluptatẽ. Delectabit ſanè nõ tam noſtra uel ſopita neceſſitas, uel ſortita felicitas: quàm q eius in nobis & de nobis uolũtas adimpleta uidebitur: quod & quotidie po-
Matt.6. ſtulamus in oratione cũ dicimus: Fiat uoluntas tua ſicut in cælo & in terra. O amor ſanctus & caſt⁹: ô dulcis & ſuauis affectio. O pura & defecata intẽtio uoluntatis: eò certè defecatior & purior, quò in ea de proprio nil iam admixtũ relinquitur: eò ſuauior & dulcior, quò totum diuinum eſt quod ſentit. Sic affici: deificari eſt. Quomodo ſtilla aquæ modica multo infuſa uino, deficere à ſe tota uidetur, dũ & ſaporem uini induit & colorem: & quomodo ferrũ ignitũ & cãdẽs, igni ſimillimũ fit, priſtina propriaq; forma exutũ: & quomodo ſolis luce pfuſus aer, in eandem trãsformatur luminis claritatẽ, adeò ut non tam illuminatus quàm ipm̄ lumen eſſe uideatur: ſic omnẽ tunc in ſanctis humanã affectionem quodam ineffabili modo neceſſe erit à ſemetipſa liqueſcere: atq; in dei penitus transfundi uolũtatem. Alioquin quomodo omnia in oĩbus erit deus, ſi in homine de homine quicquã ſupererit? Manebit quidem ſubſtantia: ſed in alia forma, alia gloria, aliaq; potentia. Quando hoc erit? Quis hoc uidebit? Quis poſſidebit? Quando ueniã
Pſal.41. & apparebo ante faciem dei? Domine deus meus tibi di-
Pſal.26. xit cor meum: exquiſiuit te facies mea: faciem tuã domine requiram. Putas uidebo templum ſanctum tuũ? Ego puto
Luc.10. non ante ſanè perfectè impletum iri, Diliges dominũ deũ tuum ex toto corde tuo: & ex tota anima tua: & ex tota uirtute tua: quouſq; ipſum cor cogitare iam non cogatur de corpore: & anima eidem in hoc ſtatu uiuificando & ſenſificando intendere deſinat: & uirtus eiuſdem releuata moleſtijs, in dei potentia roboretur. Impoſſibile namq; eſt tota hæc ex toto ad deum colligere, & diuino infigere uultui: quandiu ea huic fragili & ærumnoſo corpori intẽta & diſtenta neceſſe eſt ſubſeruire. Itaq; in corpore ſpiritali & immortali, in corpore integro placido placitoq; & p omnia ſubiecto ſpiritui, ſperet ſe anima quartum apprehendere amoris gradum: uel potius in ipſo apprehendi: quippe q dei potentiæ eſt dare cui uult: non humanæ induſtriæ aſſequi. Tunc inquã ſummũ obtinebit facile gradum, cũ in gaudium domini ſui promptiſſime & auidiſſime feſtinantem, nulla iã retardabit carnis illecebra: nulla moleſtia cõturbabit. Putamúſne tamen hanc gratiã uel ex parte ſanctos martyres aſſecutos in illis adhuc uictorioſis corporibus cõſtitutos? ¶ Magna uis prorſus amoris illas animas introrſum rapuerat: quæ ita ſua corpora foris exponere, & tormenta contemnere ualuerunt. At profectò doloris acerrimi ſenſus non potuit niſi turbare ſerenum, etſi non perturbare. Quid autem iam ſolutas corporibus? Immerſas ex toto credimus immenſo illi pelago æterni luminis, & luminoſæ æternitatis.

SEd ſi (qđ non negatur) uelint ſua corpora recepiſſe, aut certè recipere deſiderent & ſperent: liquet proculdubio needum à ſeipſis penitus immutatas: quibus conſtat needum penit⁹ deeſſe de proprio quo uel modice intentio reflectat. Donec ergo abſorpta ſit mors i uictoria, & noctis undiq; terminos lux perennis inuadat & occupet uſq;quaq;, quaten⁹ & in corporibus gloria cæleſtis effulgeat: non poſſunt ex toto animæ ſeipſas exponere, & tranſire in deum: nimirum ligatæ corporibus etiam tunc etſi non uita uel ſenſu, certè affectu naturali: ita ut abſq; his nec uelint nec ualeant conſummari. Itaq; ante reſtaurationem corporum non erit ille defectus animorum: qui perfectus & ſummus eſt ipſorum ſtatus: nec carnis iam ſanè conſortium ſpiritus requireret, ſi abſq; illa conſummaretur. Enimuero abſq; profectu animæ nec ponitur corpus, nec ſumitur. Deniq; precioſa in
conſpectu domini mors ſanctorum eius. Quòd ſi mors pre- Pſal.115.
cioſa: quid uita, & illa uita? Nec mirum ſi corpus iam gloriæ conferre uidetur ſpiritui: qđ & infirmũ & mortale conſtat ipſi nõ mediocriter ualuiſſe. O quàm uerũ locutus eſt
qui dixit, diligentibus deum omnia cooperari in bonum. Rom.8.
Valet deum diligenti animæ corpus ſuum infirmum: ualet & mortuũ: ualet & reſuſcitatũ. Primo quidem ad fructum pœnitentiæ: ſecundo ad requiem: poſtremo ad conſummationẽ. Merito ſine illo perfici non uult, qđ in omni ſtatu in bonũ ſibi ſubſeruire pſentit. ¶ Bon⁹ planè fidusq; comes caro ſpiritui bono: quæ ipſum aut ſi onerat, iuuat: aut ſi non iuuat, exonerat: aut certè iuuat, & minime onerat. Primus ſtatus laborioſus: ſed fructuoſus. Secũd⁹ ocioſus: ſed minime faſtidioſus. Tertius & glorioſus. Audi & ſponſum in Canticis ad profectum hunc trimodũ inuitan-
tem: Comedite inquit amici, & bibite, & inebriamini cha- Canti.5.
riſſimi. Laborantes in corpore uocat ad cibum: iam poſito corpore quieſcentes ad potum inuitat: reſumentes corpora etiã ut inebrientur impellit: quos & uocat chariſſimos: nimirum charitate pleniſſimos. Nã & in cæteris quos nõ chariſſimos ſed amicos appellat: differentia eſt: ut hi quidem qui in carne adhuc grauati gemunt, chari habeãtur pro charitate quam habent: qui uerò ſoluti iam carnis cõpede ſunt, eò ſint chariores, quò & promptiores atq; expeditiores facti ad amandum. Porrò præ utriſq; merito nominantur & ſunt chariſſimi, qui recepta iam ſecunda ſtola, in corporibus utiq; cum gloria reſumptis: tanto in dei feruntur amorem liberiores & alacriores: quanto & de proprio nil iam reſiduum eſt quod eos aliquatenus ſolicitet uel retardet. Quod quidem neuter ſibi reliquorum ſtatuum uendicat: cum & in priori corpus cum labore portetur: & in ſecundo quoq; non ſine proprietate aliqua deſiderij expectetur. Primo ergo fidelis anima
comedit panem ſuum: ſed heu in ſudore uultus ſui. In car- Gen.3.
ne quippe manens adhuc ambulat per fidem: quam ſanè operari per dilectionem neceſſe eſt: quia ſi non operatur, mortua eſt. Porrò ipſum opus cibus eſt, dicente domino:
Meus cibus eſt ut faciam uoluntatem patris mei. Dehinc Ioã.4.

carne exuta:

carne exuta: iam pane doloris non cibatur: ſed uinũ amo-
ris tanquam poſt cibum plenius haurire permittitur: nõ
purum tamen: ſed quomodo ſub ſponſi nomine in canti-
Canti.5. cis dictum legitur: Bibi uinum meum cum lacte meo. Vi-
no enim diuini amoris etiam tunc anima ſuauitatem natu
ralis immiſcet affectionis qua reſumere corpus ſuũ, ipſumq;
glorificatum deſiderat. Eſtuat ergo iam tunc ſanctæ chari-
tatis potata uino: ſed planè nondum uſq; ad ebrietatem:
quoniam temperat interim ardorem illũ huius lactis per-
mixtio. Ebrietas deniq; ſolet euertere mentes: atq; omni-
no reddere immemores ſui. At non ex toto ſui oblita
eſt quæ adhuc de proprio corpore cogitat ſuſcitãdo. Cæ-
terum hoc adepto, quod ſolum utiq; deerat: quid iam im-
pedit à ſeipſa quodammodo abire, & ire totam in deum:
eoq; ſibi penitus diſſimillimam fieri, quo deo ſimillimam
effici donatur? Tum demum ad crateram admiſſa ſapien-
Pſal.22. tiæ, illã de qua legitur: Et calix meus inebrians quàm præ
clarus eſt. quid mirum iam ſi inebriatur ab ubertate do-
mus dei: cum nulla mordente cura, de proprio ſecura bi-
bit purum & nouum illud cum Chriſto in regno patris
eius? Hoc uerò conuiuium triplex celebrat ſapiẽtia: & ex
una cõplet charitate: ipſa cibans laborantes: ipſa potans
quieſcentes: ipſa regnantes inebrians. Quomodo autẽ in
conuiuio corporali ante cibus quàm potus apponit: quo
niã & tali ordine natura requirit: ita & hic primo quidem
ante mortem in carne mortali labores manuum noſtrarũ
mãducamus: cum labore qđ glutiẽdũ eſt maſticãtes: poſt
mortem uerò in uita ſpiritali iã bibimus: ſuauiſſima qua-
dam facilitate quod percipitur colãtes: tandem rediuiuis
corporibus in uita immortali inebriamur: mira plenitu-
dine exuberantes. Hæc pro eo quod ſponſus in canticis
Canti.5. dicit: Comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi.
Comedite ãn mortẽ: bibite poſt mortẽ: inebriamini poſt
reſurrectionẽ. Merito iã chariſſimi, qui charitate inebrian
tur: & merito inebriati, qui ad nuptias agni introduci me
rentur: edentes & bibentes ſuper menſam illius in regno
ſuo: quando ſibi iam exhibet glorioſam eccleſiam: non ha
bentem maculam neq; rugã, aut aliquid huiuſmodi. Tunc
Pſal.35. prorſus inebriat chariſſimos ſuos: tũc torrẽte uoluptatis
ſuæ potat: quoniam quidem in complexu illo arctiſſimo
Pſal.45. & caſtiſſimo ſponſi & ſponſæ, fluminis impetus lætificat
ciuitatem dei. Quod non aliud eſſe arbitror quàm dei fi-
Lucæ.12. lium, qui tranſiens miniſtrat: quemadmodum ipſe promi-
Pſal.67. ſit: ut ex hoc iam iuſti epulent & exultent in cõſpectu dei:
& delectent in lætitia. Hinc illa ſatietas ſine faſtidio. Hinc
inſatiabilis illa ſine inquietudine curioſitas. Hinc æternũ
illud atq; inexplebile deſiderium neſciens egeſtatẽ. Hinc
deniq; ſobria illa ebrietas: uero, non mero ingurgitãs: nõ
madens uino: ſed ardens deo: Ex hoc iam quartꝰ ille amo-
ris gradus perpetuo poſſidetur: cum ſumme & ſolus dili-
gitur deus: quia nec uosipſos iam niſi propter ipſum dili-
mus: ut ſit ipſe præmium amantium ſe: præmium æternum
amantium in æternum.

¶ Finis libri beati Bernardi de diligendo deo.

¶ Sequitur ſermo eiuſdem de charitate.

MEmini me dudũ ad ſanctos fratres Carthuſiẽ
ſes ſcripſiſſe epiſtolã: ac de his ipſis in ea gra-
dibus inter cætera diſſeruiſſe. Fortè autem
alia ibi (etſi nõ aliena) de charitate locutus
ſum: & ob hoc quædã illorũ huic quoq; ſer-
moni ſubiungere nõ inutile duco: præſertim cũ faciliꝰ ad
manum habeam tranſcribere iam dictata, quàm noua ite-
rum dictare. Illa inquam uera & ſyncera eſt charitas: & o-
mnino de corde puro, & conſcientia bona, & fide nõ ficta
fatenda eſt procedere: qua proximi bonum æque ut no-
ſtrum diligimus. Nam qui magis aut certè ſolum diligit
ſuum: cõuincitur non caſte diligere bonum: quod utiq;
propter ſe diligit, non propter ipſum. Et hic talis non po
teſt obedire prophetæ qui ait: Confitemini domino quo- Pſal.117.
niam bonus. Confitetur quidem quia fortaſſe bonus eſt
ſibi: non autem quoniam bonus eſt in ſe. Quapropter no-
uerit in ſe dirigi illud ab eodem propheta opprobrium:
Confitebitur tibi cum benefeceris ei. Eſt qui cõfitetur do Pſal.48.
mino quoniam potens eſt: & eſt qui confitetur quoniã ſi-
bi bonus eſt: & item qui confitetur quoniam ſimpliciter
bonus eſt. Primus ſeruus eſt: & timet ſibi. Secundus mer-
cenarius: & cupit ſibi. Tertius filius: & defert patri. Itaq;
& qui timet, & qui cupit: utriq; pro ſe agunt. Sola quæ in
filio eſt charitas, non quærit quæ ſua ſunt. Quamobrẽ pu- 1.Cori.13.
to de illa dictum: Lex domini immaculata, conuertens ani Pſal.18.
mas: quod ſola uidelicet ſit quæ ab amore ſui & mundi a-
uertere poſſit animũ, & in deum dirigere. Nec timor quip
pe nec amor priuatus conuertunt animam. Mutant inter
dum uultum uel actum: affectum nunquam. Facit quidem
nonnunquam & ſeruus opus dei: ſed quia non ſponte, in
ſua adhuc duritia permanere cognoſcitur. Facit & merce-
narius: ſed quia non gratis, propria trahi cupiditate con-
uincitur. Porrò ubi proprietas, ibi ſingularitas. Vbi autẽ
ſingularitas, ibi angulus. Vbi uerò angulꝰ, ibi ſine dubio
ſordes ſiue rubigo. Sit itaq; ſeruo ſua lex, timor ipſe quo
conſtringitur. Sit ſua mercenario cupiditas, qua & ipſe ar
ctatur: quando tentatur abſtractus & illectus. Sed harum
nulla aut ſine macula eſt, aut animas conuertere poteſt.
Charitas uerò conuertit animas: quas facit & uolũtarias.
Porrò in eo eam dixerim immaculatam quòd nil ſibi de
ſuo retinere conſueuit. Cui nempe de proprio nihil eſt: to
tum profectò quod habet, dei eſt. Quod autem dei eſt: im-
mundum eſſe non poteſt. ¶ Lex ergo dei immaculata cha-
ritas eſt: quæ non quod ſibi utile eſt quærit, ſed quod mul
tis. Lex autem domini dicitur: ſiue quòd ipſe ex ea uiuat:
ſiue quòd eam nullus niſi eius dono poſſideat. Nec abſur-
dum uideatur quod dixi etiam deum uiuere ex lege: cum
non alia quàm charitate dixerim. Quid uerò in ſumma &
beata illa trinitate ſummam & ineffabilem illam conſeruat
unitatem, niſi charitas? Lex eſt ergo, & lex domini chari-
tas: quæ trinitatem in unitate quodammodo cohibet, &
colligat in uinculo pacis. Nemo tamen me æſtimet chari-
tatem hic accipere qualitatem, uel aliquod accidens: (alio
quin in deo dicerem quod abſit eſſe aliquid quod deus
non eſt:) ſed ſubſtãtiam illam diuinam: quod utiq; nec no-
uum nec inſolitum eſt: dicente Ioanne: Deus charitas eſt. 1.Ioã.4.
Dicitur ergo recte charitas, & deus, & dei donum. Itaq;
charitas dat charitatem: ſubſtantiua accidẽtalem. Vbi dã-
tem ſignificat, nomen ſubſtantiæ eſt. Vbi donum, qualita-
tis. Hæc eſt lex æterna: creatrix & gubernatrix uniuerſita-
tis. Siquidem in pondere & menſura & numero per eã fa-
cta ſunt uniuerſa, & nihil ſine lege relinquitur: cum ipſa
quoq; lex omnium ſine lege non ſit: non tamen alia quàm
ſeipſa: qua & ſeipſam etſi non creauit, regit tamen. ¶ Cæte
rum ſeruus & mercenarius habent legem: non à domino,
ſed quam ipſi ſibi fecerunt: ille deum non amãdo: iſte plus
aliud amando. Habent inquam legem non domini, ſed
ſuam: illi tamen quæ domini eſt ſubiectam. Et quidem ſuã
ſibi quiſq; legem facere potuerunt: non tamen eam incom-
mutabili æternæ legis ordini ſubducere potuerunt. Tunc
autem dixerim quenq; ſibi feciſſe ſuam legem, quando cõ-
muni & æternæ legi propriam prætulit uoluntatem: per
uerſe utiq; uolens ſuum imitari creatorem: ut ſicut ipſe ſi-
bi lex, ſuiq; iuris eſt: ita is quoq; ſeipſum regeret, & legem ſi-
bi ſuam faceret uoluntatem graue utiq; & importabile iu-
gum ſuper omnes filios Adam: Heu inclinans & incur-
uans ceruices noſtras, adeò ut uita noſtra inferno ap- Pſal.87.
propinquarit. Infelix ego homo: quis me liberabit de Roma.7.
corpore mortis huius? Quo utiq; premor, & penè op-
primor: ita ut niſi quia dominus adiuuit me, paulomi- Pſal.93.
nus habitaſſet in inferno anima mea. Sub hoc onere gra-
uatus gemebat qui dicebat: Quare me poſuiſti contra- Iob.7.
rium tibi, & factus ſum mihimetipſi grauis? Vbi dixit fa-
ctus ſuum mihimetipſi grauis: oſtẽdit ꝙ lex ipſe ſibi eſſet:

nec alius hoc quàm ſibi ipſe feciſſet. Quod autem loquens
deo, præmiſit poſuiſti me contrarium tibi: dei ſe tamen nō
effugiſſe legem indicauit. Hoc quippe ad æternam iuſtãꝗ
dei legem pertinuit: ut qui à deo noluit ſuauiter regi, pœ-
naliter à ſeipſo regeretur: quiꝗ ſponte iugum ſuaue & o-
nus leue charitatis abiecit, propriæ uoluntatis onus im-
portabile ſuſtineret inuit9. Miro itaq; & iuſto modo æter
na lex fugitiuum ſuum & poſuit ſibi contrarium, & reti-
nuit ſubiectum: dum uidelicet nec iuſtitiæ pro meritis le-
gem euaſit: nec tamen cum deo in ſua luce, in ſua requie, in
ſua gloria remanſit: ſubiectus poteſtati, & ſubmotus felici-
Iob.7. tati. Domine deus meus cur non tollis peccatum meum,
& quare non aufers iniquitatem meam: ut abiecta graui
ſarcina propriæ uoluntatis, ſub leui onere charitatis reſpi
rem: nec iam ſeruili timore coercear, nec mercenaria cupi-
ditate illiciar: ſed agar ſpiritu tuo, ſpiritu libertatis: quo
aguntur filij tui: qui teſtimonium reddat ſpiritui meo qđ
& ego ſim unus ex filijs: dum eadem mihi lex fuerit quæ &
tibi: & ſicut tu es, ita & ipſe ſim in hoc mundo. Hi ſiquidē
Roma. 13. qui hoc faciunt quod ait apoſtolus: Nemini quicquã de-
beatis niſi ut inuicem diligatis: procul dubio ſicut deus eſt,
& ipſi ſunt in hoc mūdo: nec ſerui aut mercenarij ſunt: ſed
filij. Itaq; nec filij ſunt ſine lege: niſi fortè aliquis aliter ſen-
tiat propter hoc quod ſcriptum eſt: Iuſtis non eſt lex poſi-
1.Tim.1. ta. Sed ſciendum quod alia eſt lex promulgata à ſpiritu ſer
uitutis in timore: alia à ſpiritu libertatis data in ſuauitate.
Nec ſub illa coguntur eſſe filij: nec ſine iſta eſſe patiuntur.
Roma.8. Vis audire quia iuſtis nō eſt lex poſita? Non accepiſtis (ait)
ſpiritum ſeruitutis iterum in timore. Vis audire quod ta-
men ſine lege charitatis non ſint? Sed accepiſtis inquit ſpi
ritum adoptionis filiorum. Deniq; audi iuſtum utrunq;
de ſe fatentem, & quod non ſit ſub lege: nec tamen ſit ſine le
1.Cori. 9. ge: Factus ſum, inquit, his qui ſub lege erant, quaſi ſub le-
ge eſſem: cum ipſe non eſſem ſub lege. His qui ſine lege
erant, tanquam ſine lege eſſem: cū ſine lege dei non eſſem,
ſed in lege eſſem Chriſti. Vnde aptè non dicitur, iuſti nō
1.Tim.1. habent legem, aut iuſti ſunt ſine lege: ſed iuſtis nō eſt lex
poſita: hoc eſt, non tanquam inuitis poſita: ſed uolunta-
rijs eò liberaliter data, quò ſuauiter inſpirata. Vnde & pul
Matt.11. chre dominus: Tollite (ait) iugum meum ſuper uos. Acſi
diceret: Non impono inuitis: ſed uos tollite ſi uultis. Alio
quin non requiem, ſed laborem inueniretis animabus ue-
ſtris. Bona itaq; lex charitas, & ſuauis: quæ non ſolum leui-
ter ſuauiterꝗ portatur: ſed & ſeruorum & mercenariorū
leges portabiles ac leues reddit: quas utiq; non deſtruit,
Matt.5. ſed facit ut impleantur: dicente domino: Non ueni legem
ſoluere, ſed adimplere. Illam temperat: iſtam ordinat: utrã-
q; leuigat. Nunquam erit charitas ſine timore: ſed caſto:
nunquam ſine cupiditate, ſed ordinata. Implet ergo chari
tas legem ſerui, cum infundit deuotionem: implet & mer-
cenarij cum ordinat cupiditatem. Porrò timori permi-
xta deuotio ipſum non annullat: ſed caſtificat. Pœna tan-
tum tollitur, ſine qua eſſe non potuit dum fuit ſeruilis: &
timor manet in ſeculum ſeculi caſtus & filialis. Nam quod
1.Ioã.4. legitur: Perfecta charitas foras mittit timorem: pœna intel
ligenda eſt quæ ſeruili (ut diximus) nunquam deeſt timo-
ri: illo ſcilicet genere locutionis quo ſæpe cauſa ponitur
pro effectu. Deniq; cupiditas tunc rectè à ſuperueniente
charitate ordinatur, cum mala quidem penitus reſpuunt:
bonis uerò meliora præferuntur: nec bona niſi propter
meliora appetuntur. Quod cum plene per dei gratiam aſ-
ſecutum fuerit, diligetur corpus & uniuerſa corporis bo-
na tantum propter animam: anima propter deum: deus
autem propter ſeipſum. Veruntamen quia carnales ſu-
mus, & de carnis concupiſcentia naſcimur: neceſſe eſt
ut cupiditas noſtra uel amor noſter à carne incipiat: quæ
ſi recto ordine dirigitur, quibuſdam ſuis gradibus duce
gratia proficiens, ſpiritu tandem conſummabitur: quia
nō prius quod ſpirituale, ſed quod animale: deinde quod
ſpirituale. Et prius neceſſe eſt portemus imaginem terre- 1.Cori.5.
ſtris: deinde cæleſtis. In primis ergo diligit ſeipſum homo
propter ſe. Caro quippe eſt, & nil ſapere ualet præter ſe.
Cumꝗ ſe uidet per ſe non poſſe ſubſiſtere: deum quaſi ſibi
neceſſarium incipit per fidem inquirere & diligere. Dili-
git itaq; in ſecundo gradu deum: ſed propter ſe, non pro-
pter ipſum. At uerò cum ipſum cœperit occaſiōe propriæ
neceſſitatis colere & frequentare: cogitando, legendo, o-
rando, obediēdo: quadam huiuſcemodi familiaritate pau
latim ſenſimꝗ deus innoteſcit: conſequenter & dulceſcit:
& ſic guſtato quàm ſuauis eſt dominus, tranſit ad tertium
gradum, ut diligat deum non iam propter ſe, ſed propter
ipſum. Sanè in hoc gradu diu ſtatur: & neſcio ſi à quoquã
hominum quartus in hac uita perfectè apprehenditur ut
ſe ſcilicet diligat homo tantū propter deum. Aſſerant hoc
ſi qui experti ſunt: mihi fateor impoſſibile uidetur. Erit au Matt.25.
tem procul dubio cum introductus fuerit ſeruus bonus &
fidelis in gaudium domini ſui: & inebriatus ab ubertate Pſal.35.
domus dei. Quaſi enim miro quodammodo oblitus ſui:
& à ſe penitus uelut deficiens, totus pergit in deum: & de-
inceps adhærens ei, unus cum eo ſpiritus erit. Arbitror 1.Cori.6.
hoc ſenſiſſe prophetam cum diceret: Introibo in poten- Pſal.70.
tias domini, domine memorabor iuſtitiæ tuæ ſolius. Scie-
bat profectò cum introiret in ſpirituales potentias domi-
ni, exutum ſe iri ab uniuerſis carnis infirmitatibus: ut iam
nil de carne haberet cogitare: ſed totus in ſpiritu memo-
raretur iuſtitiæ domini ſolius. Tunc pro certo ſingula
Chriſti membra dicere poterunt de ſe quod Paulus aie-
bat de capite: Etſi cognouimus ſecundum carnem Chri- 2.Cori.5.
ſtum: ſed nunc iam non nouimus. Nemo ibi ſe cognoſcet
ſecundum carnem: quia caro & ſanguis regnum dei non 1.Cori.15.
poſſidebunt. Non quod carnis illi ſubſtantia futura non
ſit: ſed quod carnalis omnis neceſſitudo ſit defutura: car-
niſꝗ amor, amore ſpiritus abſorbendus: & infirmæ quæ
nunc ſunt humanæ affectiōes, in diuinas quaſdam habeāt
commutari. Tunc ſagena charitatis quæ nunc tracta per Matt.13.
hoc mare magnum & ſpatioſum, ex omni genere piſcium
congregare non deſinit: cum perducta ad littus fuerit,
malos foras mittens, bonos ſolummodo retinebit. Siqui-
dem in hac uita ex omni genere piſcium intra ſinum ſuæ
latitudinis charitatis rete concludit, ubi ſe pro tempore
omnibus conformans, omnium in ſe ſiue aduerſa ſiue
proſpera trāijciens, ac ſua quodammodo faciens, non Roma.12.
ſolum gaudere cum gaudentibus, ſed & flere cum flenti-
bus conſueuit. Sed cum peruenerit ad littus: uelut malos
piſces omne quod triſte patitur foras mittens, ſola quæ
placere, iucunda eſſe poterunt retinebit. Nunquid enim
tunc uerbi gratia Paulus aut infirmabitur cum infirmis. 2.Cori.11.
aut uretur cum ſcandalizatis: ubi ſcandala & infirmitas
procul erunt? Aut certè lugebit eos qui non agent pœ-
nitentiam, ubi certum eſt nec peccantem fore nec pœnitē-
tem? Abſit autem ut uel eos qui ignibus æternis cum dia-
bolo & angelis eius deputandi ſunt plangat & defleat
in illa ciuitate quam fluminis impetus lætificat: cuius & Pſal.45.
diligit dominus portas ſuper omnia tabernacula Iacob: Pſal.86.
quod uidelicet in tabernaculis etſi quando gaudetur de
uictoria, laboratur tamen in pugna, & plerunq; periclita-
tur de uita: in illa autem patria nulla prorſus admitta-
tur aduerſitas ſiue triſtitia: quemadmodum de illa canti-
tur: Sicut lætantium omnium habitatio in te. Et rurſum: Ibidem.
Lætitia ſempiterna erit eis. Deniq; quomodo miſericor- Eſa.61.
diæ recordabitur, ubi memorabitur iuſtitiæ dei ſolius?
Proinde ubi iam non erit miſeriæ locus, aut miſericor-
diæ tempus, nullus profectò eſſe poterit miſerationis aſ-
fectus.

¶Finis ſermonis de charitate.

DIVI BERNARDI ABBATIS.
in tractatum de duodecim gradibus humilitatis & ſuperbiæ Præfatio.

ROgaſti me frater Godefride ut ea quæ de gradi
bus humilitatis corā fratribus locutus fueram,
pleniori tibi tractatu diſſererem. Cui tuæ peti-
tioni dignæ, ut dignū erat, & uolēs ſatiſfacere,
& timens nō poſſe: euāgelici conſilij memor non prius fa-
Lucæ.14. teor facere auſus ſum: quàm ſedens cōputaui, ſi ſufficerent
ſumptus ad perficiendū. Cum autē charitas hūc foras mi-
ſiſſet timorē quo mihi timebā illud de opere non conſum-
mando: ſubintrauit alius timor de cōtrario: quo cœpi ti-
mere grauius periculum de gloria ſi perfeciſſem, quàm de
ignominia ſi defeciſſem. Vnde inter hunc timorem & cha-
ritatem, uelut in quodam biuio poſitus, diu hæſitaui cui
uiarū tuto me crederē: metuēs aut loquēdo utiliter de hu
militate, ipſe humilis nō inueniri: aut tacendo hūiliter, in-
utilis fieri. Cūq; neutrā uiā tutā, alterutrā tn̄ mihi tenēdā
eſſe cōſpicerē: elegi potiꝰ tibi (ſi quē poſſem) cōicare fru-
ctum ſermonis: quàm tutari me ſolū portu ſilentij: ſimul fi-
duciam habēs ſi quid fortè quod approbes dixerim, tuis
precibus poſſe me non ſuperbire: ſin autem (quod magis
puto) nil tuo ſtudio dignum effecerim, de nihilo ſuperbi-
re non poſſe.

¶ *Explicit præfatio.*

LOCVTVRVS ERGO
de gradibus humilitatis, quos bea-
tus Benedictus nō numerādos, ſed
aſcendendos ꝓponit: prius oſtēdo
ſi poſſum quo per illos perueniem-
dum ſit, ut audito fructu peruentio
nis, minus grauet labor aſcenſiōis.
Proponit itaq; dominus nobis uiæ
Ioã.14. laborem: laboris mercedem. Ego
ſum (inquit) uia, ueritas, & uita. Viam dicit humilitatem:
quæ ducit ad ueritatē. Altera labor altera fructus laboris
eſt. Vnde ſciā, inquis, ꝙ ibi de humilitate locutus ſit: cum
Matt.11. indeterminate dixerit, ego ſum uia? Audi apertius. Diſci-
te à me quia mitis ſum, & humilis corde. Se ergo proponit
humilitatis exemplū, māſuetudinis formā. Si imitaris eū:
Ioã.8. non ambulas in tenebris: ſed habebis lumē uitæ. Quid eſt
Ioã.1. lumen uitæ niſi ueritas: quæ illuminans omnē uenientē in
hunc mundū, oſtendit ubi ſit uera uita? Ideo cum dixiſſet
ego ſum uia & ueritas: ſubdidit, & uita. Ac ſi diceret: Ego
ſum uia, quæ ad ueritatē duco. Ego ſum ueritas, quæ uitā
Ioan.17. promitto. Ego ſum uita, quā do. Hæc eſt eñ, ait, uita æter-
na: ut cognoſcāt te uerū deū, & quem miſiſti Ieſum Xp̄m.
Vel ſic, quaſi tu dicas: Viā conſidero, id eſt humilitatē: fru-
ctum deſidero, ueritatē. Sed quid ſi tātus eſt labor uiæ, ut
ad optatū lucrū nō poſſim ꝑuenire? Reſpondet: Ego ſum
uia. i. uiaticū quo ſuſtenteris in uia. Clamat igit errātibus:
& uiā ignorātibꝰ: ego ſum uia. Dubitātibꝰ & nō credenti
bus: ego ſum ueritas. Iam aſcēdētibꝰ, ſed laſſeſcentibꝰ: ego
ſum uita. Satis, ut reor, oſtenſum eſt ex propoſito capitulo
euangelij: cognitionem ueritatis, fructum eſſe humilitatis.
Lucæ.10. Accipe & aliud: Cōfiteor tibi pater dñe cæli & terræ: quia
abſcōdiſti hæc: haud dubiū quin ueritatis ſecreta, à ſapien
tibus & prudētibus. i. à ſuperbis: & reuelaſti ea paruulis:
hoc eſt humilibꝰ. Et in hoc apparet ꝙ ueritas, quæ ſupbis
abſcōdit, humilibꝰ reuelat. ¶ Humilitatis uerò talis poteſt
Humilitatis diffinitio. eſſe diffinitio. Humilitas eſt uirtus qua hō ueriſſima ſui a-
gnitione ſibiipſi uileſcit. Hæc autem cōuenit his qui aſcen
ſionibus in corde ſuo diſpoſitis, de uirtute in uirtutē. i. de
gradu in gradū ꝓficiūt: donec ad culmē humilitatis per-
ueniāt: in quo uelut in Sion. i. in ſpeculatione poſiti, ueri-
Pſal.83. tatē ꝓſpiciāt. Etenī, inqt, bñdictionē dabit legiſlator: quia
qui dedit legē, dabit & benedictionē: hoc eſt qui iuſſit hu-
militatē, perducet ad ueritatem. Quis uerò eſt hic legiſla-
Pſal.24. tor, niſi dulcis & rectus dñs, qui legē dedit delinquentibꝰ
in uia? In uia quippe delinquūt qui ueritatē derelinquūt.
Sed nunquid uel ſic à dulci dño derelinquuntur? Ipſis ergo
dulcis & rectus dñs legem dat uiā humilitatis, per quā re-
deant ad agnitionē ueritatis. Dat occaſionē recuperandæ
ſalutis, qa dulcis eſt: nō tn̄ abſq; diſciplina legis: quia rectꝰ
eſt. Dulcis, quia perire nō patit. Rectus, quia punire non
obliuiſcitur. Hanc itaq; legem qua redit ad ueritatem, bea
tus Benedictꝰ per duodecim gradus diſponit: ut ſicut per
decē præcepta legis ac geminā circūciſionē (in quo duo-
denarius numerꝰ adimplet) ad Xp̄m uenit: ita his duode-
cim gradibꝰ aſcēſis, ueritas apprehēdat. Illud quoq; quod Gen.28.
in ſcala illa quæ in typo humilitatis Iacob monſtrata eſt,
dñs deſup innixus apparuit: qd nobis aliud innuit, niſi ꝙ
in culmine humilitatis conſtituit cognitio ueritatis? Dñs
quippe de ſummitate ſcalæ ꝓſpiciebat ſup filios hominū
tanquā ueritas: cuius oculi ſicut fallere nolūt, ita falli non
norūt: ut uideret ſi eſt intelligēs aut reqrēs deū. An nō ti-
bi de alto uidet clamare ac dicere requirētibꝰ ſe (nouit eñ Pſal.13.
qui ſunt eius) Trāſite ad me oēs q cōcupiſcitis me: & à ge- Eccl.24.
nerationibꝰ meis implemini? Et illud: Venite ad me qui la Matt.11.
boratis, & onerati eſtis: & ego uos reficiā. Venite inquit.
Quo? Ad me ueritatē. Qua: Per humilitatē. Quo fructu?
Ego uos reficiā. Sed quæ eſt refectio quā ueritas aſcenden
tibꝰ ꝓmittit, peruenietibus reddit? An fortè illa eſt chari-
tas? Ad hāc quippe (ut ait beatꝰ Benedictꝰ) aſcenſis oībꝰ
humilitatis gradibꝰ monachꝰ mox perueniet. Verè dulcis
& ſuauis cibus charitas, q̄ feſſos alleuat, debiles roborat,
mœſtos lætificat. Iugum deniq; ueritatis facit ſuaue: & o-
nus leue. Bonus cibus charitas: quæ media in ferculo Sa- Canti.3.
lomonis conſiſtens, diuerſarū odore uirtutū uelut diuerſi
generis frāgrātia pigmētorū, eſurietes reficit: iocundat re
ficiētes. Ibi ſiquidē apponit pax, patiētia, benignitas, lon-
ganimitas, gaudiū in ſpū ſancto: & ſi quæ ſunt aliæ ueritã-
tis ſeu ſapientiæ generationes, apponuntur in illa. Habet
& humilitas in eodē ferculo ſuas epulas: panē ſcilicet dolo
ris, & uinum compūctionis: quas primo ueritas incipienti
bus offert: quibꝰ utiq; dicit: Surgite poſtquā ſederitis qui Pſal.126.
mādùcatis panem doloris. Habet ibidem cōtemplatio ex
adipe frumenti ſolidū cibū ſapientiæ: cū uino quod lætifi- Pſal.103.
cat cor hois: ad quæ ueritas perfectos inuitat, dicens: Co- Cañ.5.
medite amici mei: & bibite: & inebriamini chariſſimi. Me- Cañ.3.
dia, inquit, charitate cōſtrauit propter filias Hieruſalē: ꝓ-
pter imperfectas uidelicet animas: quæ dū adhuc illū ſoli-
dū cibū minꝰ capere poſſunt, lacte interim charitatis pro
pane, oleo pro uino nutriendæ ſunt. Quæ rectè media de-
ſcribit: qa eius ſuauitas nec inſipiētibus præſto eſt, prohi-
bente timore: nec perfectis ſatis eſt, pro abūdantiori cōtē-
plationis dulcedine. Hi adhuc à noxijs carnalium delecta-
tionū humoribus, timoris amariſſima potione purgandi:
nondū lactis dulcedinē experiunt: illi iā auulſi à lacte, epu-
lari ab introitu gloriæ glorioſius delectant: ſolis medijs. i.
ꝓficiētibꝰ ita iam melleas quaſdam ſorbitiūculas charita-
tis expertis, ut illis interim pro ſui teneritudine contenti
ſint. ¶ Primꝰ ergo cibꝰ eſt humilitatis, purgatoriꝰ cū ama-
ritudine: ſecūdus charitatis, cōſolatoriꝰ cū dulcedine: ter-
tius contemplationis, ſolidus cum fortitudine. Heu mihi: Pſal.79.
dñe deus uirtutū quouſq; iraſceris ſuper orationem ſerui
tui: cibabis me pane lachymarū: & potū dabis mihi in la-
chrymis? Quis me inuitabit ad illud uel medium ac dulce
charitatis cōuiuiū: ubi iuſti epulantur in conſpectu dei, & Pſal.67.
delectantur in lætitia: ut iam non loquens in amaritudine Iob.10.
aiæ meæ dicam deo noli me condemnare: ſed epulando in
azymis ſynceritatis & ueritatis: lætꝰ cantē in uijs dñi qm̄ Pſal.137.
magna eſt gloria dñi? Bona tamen uia humilitatis, qua ue-
ritas inquiritur, charitas acquirit, generatiōes ſapientiæ
participant. Deniq; ſicut finis legis Xp̄s: ſic perfectio hu-
militatis cognitio ueritatis. Chriſtus cū uenit attulit gra-
tiam. Veritas quibus innotuerit: dat charitatem. Innote-
ſcit autem humilibus: humilibus ergo dat gratiam. ¶ Dixi Luc.4.
ut potui, quo fructu hūilitatis gradꝰ aſcendi debeāt: dicā
ut potero, quo ordine ad ꝓpoſitū brauiū ueritatis perdu-

cant.Sed quia ipſa quoq; ueritatis agnitio in tribus gra-
dibus conſiſtit,ipſos breuiter ſi poſſum diſtinguo:quate-
nus ex hoc clarius innoteſcat ad quem triũ ueritatis,duo
decimus humilitatis pertingat.

INquirimus nãq; ueritatẽ in nobis:in proximis:
in ſui natura.In nobis,noſmetipſos diiudican-
do.In proximis,eorum malis compatiendo. In
ſui natura,mundo corde contemplando.Obſer
ua ſicut numerũ:ita & ordinem.Primo te doceat ueritas
ipſa ꝙ prius in proximis quàm in ſui debeat inqri natura.
Poſt hoc accipies cur prius in te quàm in ꝓximis inquire
re debeas.In numero ſiquidẽ beatitudinum quas ſuo ſer-
Mat.5. mone diſtinxit,priꝰ miſericordes quàm mundicordes po-
ſuit.Miſericordes quippe cito in ꝓximis ueritatẽ depre-
hendũt:dum ſuos affectus in illos extẽdũt:dũ ſic per cha-
ritatẽ ſe illis cõformãt,ut illorũ uel bona uel mala tanquã
2.Cori.11. propria ſentiant.Cũ infirmis infirmant:cum ſcandalizatis
Roma.12. urunt Gaudere cũ gaudẽtibꝰ:flere cũ flẽtibꝰ cõſueuerũt.
Hac charitate fraterna cordis acie mundata:ueritatẽ dele
ctant in ſui cõtẽplari natura:pro cuiꝰ amore mala tolerãt
aliena Qui uerò ita ſe fratribus nõ cõſociãt,ſed ecõtrario
aut flentibꝰ inſultãt,aut gaudẽtibꝰ derogãt:dum quod in
illis eſt,in ſe eſſe nõ ſentiũt:quia ſilr affecti nõ ſunt:ueritatẽ
in ꝓximis qualiter deprehẽdere poſſunt: Bene nãq; cõue-
puerbium nit illis illud uulgare prouerbiũ:Neſcit ſanus quid ſentiat
æger:aut plenus qd patiat ieiunus.Et æger ægro:& ieiu-
nus ieiuno quãto ꝓpinquius:tãto familiarius cõpatiunt.
Sicut eñ pura ueritas nõ niſi puro corde uidet:ſic miſeria
fratris uerius miſero corde ſentitur.Sed ut ob alienam mi
ſeriã miſerũ cor habeas,oportet ut tuã prius agnoſcas:ut
proximi mentẽ in tua inuenias:& ex te noueris qualiter il
li ſubuenias:exemplo ſcilicet ſaluatoris noſtri:qui pati uo
luit,ut cõpati ſciret:miſer fieri,ut miſereri diſceret:ut quo
Heb.5. modo de ipo ſcriptũ eſt:Didicit ex his quæ paſſus eſt obe
dientiã:ita & miam diſceret.Non ꝙ ante miſereri neſciret:
cuius miſericordia ab æterno & uſq; in æternũ:ſed qđ na-
tura ſciebat ab æterno,tꝑali didicit experimẽto.¶ Sed for
tè durũ tibi uidet ꝙ dixi dei ſpiam Xp̃m didiciſſe miam:
quaſi is ꝑ quẽ oĩa facta ſunt,aliqd aliquando ignoraſſet ex
his quæ ſunt:maxime cũ illud qđ ex epl'a ad Hebræos ad
id cõprobãdũ cõmemoraui:alio ſenſu,qui non ita uideat
abſurdus,poſſit intelligi:ut hoc qđ dictũ eſt didicit,nõ ad
ipſum caput referatur in ſui perſona:ſed ad corpus eiꝰ,qđ
eſt eccleſia:ut ſit ita ſenſus:Et didicit ex his quæ paſſus eſt
obediẽtiã:hoc eſt obediẽtiã didicit in ſuo corpore ex his
quæ paſſus eſt in capite.Nam illa mors,illa crux,oppro-
bris,ſputa,flagella,quæ oĩa caput noſtrũ Xp̃s ptrãſiit,qd
aliud corpori eius.i.nobis,quàm præclara obediẽtiæ do-
Phil.2. cumẽta fuerũt: Xp̃s eñ(ait Paulus)factꝰ eſt obediẽs patri
uſq; ad mortẽ:mortẽ autẽ crucis.Qua neceſſitate: Rñdeat
1.Petri.2. apl's Petrus.Chriſtꝰ paſſus eſt pro nobis,uobis relinquẽs
exemplũ,ut ſequamini,inqt,ueſtigia eius.i.ut imitemini
obedientiã eius.Ex his ergo quæ paſſus eſt,diſcimus quã
ta nos qui puri homines ſumus,oporteat pro obedientia
perpeti:pro qua is qui & deus erat,nõ dubitauerit mori.
Et hoc modo inquis nõ incõueniens erit ſi dicat Xp̃s uel
obedientiã uel miam ſeu aliqd in ſuo corpore didiciſſe:dũ
tamẽ ſibi in ſua perſona nil quod ſe ante latuerit credatur
ex tempore potuiſſe accedere.Sicq; ipſe ſit qui miſereri do
ceat aut obedire:ipſe qui diſcat quia caput & corpus unꝰ
eſt Xp̃s.Non nego hũc intellectum,quin rectus ſit.Sed ex
alio loco ipſius epiſtolæ ſuperior interp̃tatio uidet appro-
Heb.2. bari,ubi dicit:Nuſquã eñ angelos apprehendit:ſed ſemẽ
Abrahæ apprehẽdit:unde debuit per oĩa fratribꝰ ſimila-
ri,ut miſericors fieret Puto ꝙ hæc uerba ſic ad caput refe
rẽda ſunt,ut corpori penitus aptari nõ poſſint.De uerbo
utiq; dei dictũ eſt ꝙ nõ angelos apprehẽdit:hoc eſt nõ in
unam ſibi perſonam aſſumpſit:ſed ſemẽ Abrahæ.Neq; eñ
Ioã.1. legitur,uerbũ angelus factum eſt:ſed uerbũ caro factũ eſt:
& caro de carne Abrahæ:iuxta ꝓmiſſionẽ quæ illi primũ
facta eſt:unde,id eſt ex qua ſeminis aſſumptione,debuit ꝑ

omnia fratribus ſimilari:id eſt oportuit ac neceſſe fuit ut
ſimilis nobis paſſibilis,noſtraq; omnia(excepto peccato)
genera miſeriarũ percurreret.Si quæris qua neceſſitate:
ut miſericors,inqt,fieret.Et hoc ais cur non recte ad corpꝰ
referri poteſt: Sed audi qđ paulò poſt ſequit:In eo eñ in Heb.2.
quo paſſus eſt ipſe & tentatus:potens eſt & eis qui tentan
tur auxiliari.In quibus uerbis qd meliꝰ intelligi poſſit nõ
uideo:niſi ꝙ ideo pati ac tentari,oĩbusq; abſq; pctõ:huma
uis uoluit cõmunicare miſerijs(qđ eſt per oĩa fratribus ſi-
milari)ut ſimiliter paſſis ac tentatis miſereri ac compati
ipſo diſceret experimẽto.Quo quidẽ experimẽto nõ dico
ut ſapiẽtior efficeret:ſed ꝓpinquior uideret:quatenus in-
firmi filij Adã,quos ſuos fieri & appellari fratres non dedi Heb.2.
gnatus eſt,ſuas illi infirmitates committere nõ dubitarẽt,
qui ſanare illas & poſſet ut deus,& uellet ut proximus,&
cognoſceret ut eadem paſſus.Vnde Eſaias uirum eum ap- Eſaiæ.53.
pellat dolorum,& ſcientẽ infirmitatẽ.Et apoſtolꝰ:Nõ eñ Heb.4.
habemus(inquit)pontificẽ qui nõ poſſit compati infirmi
tatibus noſtris.Vnde autẽ poſſit indicans adiungit: Ten- Ibidem.
tatũ autẽ per oĩa pro ſimilitudine abſq; peccato.Beatꝰ qp-
pe deus,beatus dei filius,in ea forma qua non rapinã arbi Phil.2.
tratus eſt eſſe ſe æqualem patri:proculdubio impaſſibilis:
priuſquã ſe exinaniſſet formã ſerui accipiens:ſicut miſeriã
& ſubiectionẽ expertus nõ erat:ſic miam uel obediẽtiã nõ
nouerat experimẽto.Sciebat quidẽ per naturã:nõ autem
ſciebat per experientiã.At ubi minoratus eſt nõ ſolum à
ſeipſo,ſed etiã paulominus ſb angelis,qui & ipſi impaſſibi
les ſunt per gratiã,non per naturã:uſq; ad illã formam in
qua pati & ſubijci poſſet:quod utiq;(ſicut dictũ eſt)in ſua
nõ poſſet:& in paſſione expertus eſt miam,& in ſubiectio-
ne obedientiam.Per quã tamẽ experiẽtiã nõ illi(ut dixi)
ſcientia,ſed nobis fiducia creuit:dum ex hoc miſero gene-
re cognitionis,is à quo longe erraueramus,factus eſt pro-
prior uobis.Quando enim illi appropinquare auderẽmꝰ
in ſua impaſſibilitate manenti: Nunc autem apoſtolo ſua- Heb.4.
dente,monemur cum fiducia adire thronũ gratiæ ipſius:
quem nimirum ſicut alibi ſcriptum eſt,languores noſtros Eſaiæ.53.
tuliſſe,& dolores noſtros portaſſe cognoſcimus:& in eo
quo paſſus eſt ipſe,nobis compati poſſe non dubitamus.
Nõ ergo debet abſurdũ uideri ſi dicitur Chriſtũ non qui
dem aliquid ſcire cœpiſſe quod aliqñ neſcierit:ſcire tamẽ
alio modo miſericordiam ab æterno per diuinitatẽ,& ali-
ter in tempore didiciſſe per carnem.Vide ne & ſimili locu
tionis modo illud dictũ ſit quod dñs requirẽtibus diſcipu
lis de die ultimo ſe ueſcire reſpõdit.Nam quomodo diem Mar.13.
illũ ille neſciebat,in quo oẽs ſapientiæ & ſcientiæ theſauri Col.2.
ſunt abſcõditi: Cur ergo ſe ſcire negabat,quod certum eſt
quia neſcire nõ poterat: Nunquid fortè mẽdaciter eos uo
luit celare,quod utiliter non ualuit innoteſcere: Abſit.Si-
cut nihil ignorare poterat,cum ſapiẽtia ſit:ſic nec mentiri,
cum ueritas ſit.Sed nolens diſcipulos ab inutilis inqſitio-
nis curioſitate cõpeſcere:qđ inquirebãt,ſe ſcire negauit:
nõ omnimodo quidẽ:ſed tali quodã modo quo negare ue
raciter potuit.Nam etſi ſuæ diuinitatis intuitu æque oĩa
præterita.ſ.præſentia atq; futura perluſtrando,diẽ quoq;
illum palàm habebat:non tamen ullis carnis ſuæ ſenſibus
experiendo agnouerat.Alioquin iam ſpũ oris ſui antichri
ſtum interfecerat:iam auribus ſui corporis archangelum
uociferantẽ,& tubã ſonantẽ,in quo ſtrepitu mortui ſuſci-
tandi ſunt audierat:iam oculis ſuæ carnis oues hœdoſq;
qui ab inuicẽ ſegregandi ſunt perſpexerat Deniq; ut intel
ligas ꝓ illa tantũ cognitiõe quæ per carnẽ fit,ſe illum diẽ
neſcire perhibuerit,uigilanter reſpõdens nõ ait,nec ego Mar.13.
ſcio:ſed nec ipſe inquit filius hoĩs ſcit.Quid eſt filꝰ hoĩs,
niſi nomẽ aſſumptæ carnis: Quo ſiquidẽ noĩe intelligi da-
tur quia dicẽs ſe aliquid neſcire:non iuxta ꝙ deus eſt:ſed
ſm hoĩem loquitur.Aliàs quippe loquẽs de ſe ſm ſuam di
uinitatẽ,nõ filius uel filiũ hoĩs:ſed ego,uel me,ſæpius po-
nere conſueuit:ut ibi:Amen dico uobis,antequã Abrahã Ioã.8.
fieret,ego ſum.Ego ſum ait:nõ filius hoĩs eſt.Nec dubium
quin de illa eſſentia diceret qua ante Abrahã & ſine initio
eſt,non

eſt,non qua poſt Abrahā,& ex Abraham ſactus eſt. Alibi
Matt.16. quoq; hoim de ſe opinionē à diſcipulis inquirēs:quem di
cunt,inquit,hoies eſſe:nō me,ſed filium hominis? Rurſus
Ibidem. eoſdē interrogās,quid de ſe ipſi quoq; ſentirent:uos autē
non quem filiū hois:ſed quem me ait eſſe dicitis? Carnalis
uidelicet populi ſniam de carne inquirens,nomen carnis,
qđ ꝓprie eſt filius hois,poſuit:ſpūales uerò diſcipulos de
ſua diuinitate interrogās,nō filium hois,ſed ſignanter me
dixit. Quod deniq; Petrus intelligēs,quid per hoc quod
Ibidem. dixerat me,requiſiti fuiſſent:ſua reſpōſione aperuit,tu es
(inquiēs)nō Ieſus fili⁹ uirginis,ſed Xp̄s filius dei. Quod
utiq; ſi reſpōdiſſet,nihilomin⁹ ueritatē dixiſſet:ſed in uer
bis interrogationis ſenſum interrogātis prudēter aduer
tens,cōpetēter ꝓprieq; ad interrogata reſpōdit dicens:tu
es Xp̄s fili⁹ dei. Cū igiť uideas Xp̄m in una quidē pſona
duas habere naturas:unā qua ſemper fuit:alterā qua eſſe
cœpit:& ſm ſempiternū ſuū quidē eſſe,ſemp oia noſſe:ſm
temporalem uerò,multa tpaliter expertū fuiſſe:cur fateri
dubitas ut eſſe in tpe cœpit ex carne,ſic carnis quoq; mi
ſerias ſcire cœpiſſe:illo dūtaxat modo cognitionis quem
docet defectio carnis? Quod utiq; genus ſcientiæ,proto
plaſti ſpiēti⁹ feliciusq; neſcirēt:qn̄ id attingere niſi ſtulte
miſereq; nō poterāt. ¶ Sed plaſmator eorū deus requirēs
quod perierat:opus ſuū miſeratus ꝓſecutus eſt:deſcēdēs
& ipſe miſericorditer,quò illi ceciderāt miſerabiliter. Vo
luit experiri in ſe:qđ illi ſacīēdo cōtra ſe merito paterenť.
Nō ſimili quidē curioſitate,ſed mirabili charitate. Nō ut
miſer cum miſeria remaneret:ſed ut miſericors factus miſe
ros liberaret. Factus inquā miſericors nō illa mia quam fe
lix manens habuit ab æterno:ſed quā mediante miſeria re
perit in habitu noſtro. Porrò pietatis opus qđ per illā cœ
pit,in iſta perfecit. Nō ꝙ ſola illa non poſſet perficere:ſed
quis nobis non potuit abſq; iſta ſufficere. Vtraq; ſiquidē
neceſſaria:ſed nobis hæc magis cōgrua fuit. O ineffabilis
pietatis excogitatio. Quādo nos illā mirā miam cogitare
mus:quā præcedens miſeria nō informat? Qn̄ illam aduer
teremus incognitā nobis compaſſionē quæ non paſſione
præuenta,cum impaſſibilitate perdurat? Attn̄ ſi illa quæ
miſeriā neſcit mia nō præceſſiſſet:ad hāc cuius miſeria ma
ter eſt,non acceſſiſſet. Si non acceſſiſſet,non attraxiſſet. Si
Pſal.39. non attraxiſſet,non extraxiſſet. Vnde autē extraxit:niſi de
lacu miſeriæ,& de luto fæcis? Nec illā tamē miſericordiam
deſeruit:ſed hanc inſeruit. Nō mutauit:ſed multiplicauit,
Pſal.35. ſicut ſcriptū eſt:Hoies & iumenta ſaluabis dn̄e:quēadmo
dum multiplicaſti miam tuā deus. ¶ Sed iam ad propoſitū
redeamus. Si ergo ſe miſerum fecit qui miſer nō erat,ut ex
periretur qđ & ante ſciebat,quanto magis tu:non dico
ut te facias quod nō es:ſed ut attēdas quod es:qa uerè mi
ſer es:& ſic diſcas miſereri qui hoc aliter ſcire non potes:
ne fortè ſi proximi malum conſideres,& tuū nō attendas:
monearis non ad miſerationē,ſed ad indignationē,nō ad
adiuuandū,ſed ad iudicandū:deniq; nō ad inſtruendū in
Gal.6. ſpiritu lenitatis:ſed ad deſtruēdū in ſpū furoris. Vos qui
ſpūales eſtis,ait apoſtolus:hmōi inſtruite in ſpiritu lenita
tis. Apoſtoli conſiliū ſiue etiā præceptum eſt ut manſueto,
id eſt eo ſpū fratri ægrotāti ſubuenias:quo tibi uis ſubue
niri cū ægrotas. Et ut ſcias qualiter erga delinquentē mā
Ibidem. ſueſcere poſſis:cōſiderans inquit teipſum:ne & tu tēteris.
Cōſiderare libet quàm bene diſcipulus ueritatis ordinem
ſequatur magiſtri. In beatitudinibus quas ſuprà memora
ui:ſicut prius miſericordes quàm mundicordes:ſic prius
mites quàm miſericordes pronūciati ſunt. Et apl's cū ſpiri
Vbi ſupra. tuales hortaretur ad inſtruendū carnales,adiūxit:in ſpiri
tu lenitatis. Inſtructio quippe fratrum pertinet ad miſeri
cordes:ſpiritus lenitatis ad mites. Acſi diceret:Inter miſe
ricordes deputari non poteſt:qui in ſemetipſo mitis non
eſt. Ecce apoſtolus aperte oſtēdit qđ ſuperi⁹ me oſtenſurū
promiſi:prius uidelicet ueritatem inquirēdā eſſe in nobis
quàm in proximis:cōſiderās inquiēs teipſum:id eſt quàm
facilis ad tentandū:quàm pronus ad peccandū: quatenus
ex tui conſideratione miteſcas:ſicq; ad ſuccurrēdū alijs in

ſpiritu lenitatis accedas. Alioquin ſi monentē non audis
diſcipulū:arguentē time magiſtrū:Hypocrita eĳce pri Matt.7.
mum trabē de oculo tuo:& ſic ualebis feſtucam eĳcere de
oculo fratris tui. Trabes in oculo grandis & groſſa,ſuper
bia in mente eſt:quæ quadam corpulentia ſui uana nō ſa
na,tumida non ſolida,oculum mentis obſcurat,ueritatem
obumbrat:ita ut ſi tuam occupauerit mētem,iam tu te ui
dere,iam te talē qualis es,uel qualis eſſe potes,non poſſis
ſentire:ſed qualē te amas,talem te uel putes eſſe,uel ſperes
fore. Quid enim aliud eſt ſuperbia,quàm (ut quidā ſanct⁹ Superbia.
diffiniuit) amor ꝓpriæ excellentiæ? Vnde & nos poſſum⁹
dicere per cōtrariū:humilitatē propriæ excellētiæ eſſe cō
temptū. ¶ Amor uerò,ſicut nec odiū,ueritatis iudiciū ne
ſcit. Vis iudicium ueritatis audire? Sicut audio,ſic iudico.
Non ſicut odi,nō ſicut amo,non ſicut timeo. Eſt iudicium
odĳ,ut illud:Nos legē habemus:& ſm legē noſtrā debet Ioā.19.
mori. Eſt & timoris,ut illud:Si dimittimus eum ſic,ueniēt Ioā.11.
Romani & tollēt noſtrū locū & gentē. Iudiciū uero amo
ris:ut Dauid de filio patricida:Parcite inquit puero Abſa 2.Reg.18.
lon. Et legibus humanis ſtatutū:& in cauſis tam eccleſiaſti
cis quàm ſecularibus ſeruatū ſcio:ſpeciales amicos cauſan
tium non debere admitti ad iudiciū:ne uel fallant,uel fal
lantur amore ſuorum. Qđ ſi culpā amici tuo iudicio amor
illi⁹ aut minuit,aut prorſus abſcondit:quāto magis amor
tui tuū cōtra te iudiciū fallit? ¶ Qui ergo plenè ueritatem
in ſe cognoſcere curat,neceſſe eſt ut ſemota trabe ſupbiæ
quæ oculū arcet à luce,aſcenſiones in corde ſuo diſponat:
per quas ſeipſum in ſeipſo inquirat:& ſic poſt duodecimū
humilitatis ad primum ueritatis gradum pertingat. Cum
autem ueritate inuenta in ſe,imo ſe inuento in ueritate di
cere potuerit:Credidi,propter quod locut⁹ ſum,ego autē Pſal.115.
humiliatus ſum nimis:aſcendat homo ad cor altū,ut exal Pſal.63.
tetť ueritas:& ad gradū ſecundū pueniens dicat in exceſſu
ſuo:oīs hō mēdax. Putas hunc ordinē Dauid non tenuit? Pſal.115.
Putas hoc nō ſenſit propheta quod dn̄s,quod apoſtolus,
quod & nos poſt ipſos,& per ipſos ſentimus? Credidi in
quit ueritati dicenti:Qui ſequiť me,non ambulat in tene Ioā.8.
bris. Credidi ergo ſequēdo:ꝓpter quod locutus ſum con
fitendo. Quid cōfitēdo? Veritatē quā cognoui credendo.
Poſtquā autē & credidi ad iuſtitiā:& locutus ſum ad ſalu
tem:humiliatus ſum nimis,hoc eſt perfecte. Tanquam di
ceret:Quia ueritatē cognitā in me cōfiteri contra me non
erubui:ad perfectionē humilitatis profeci. Nimis enī,pro
perfectè pōt intelligi:ut ibi:In mādatis eius uolet nimis. Pſal.111.
Quod ſi quis cōtendat nimis hic pro ualde poſitū,nō pro
perfecte:quia & expoſitores idipſum uidentur aſtruere:ne
q; hoc diſcordat à ſenſu prophetæ,ut ſic ſentiamus eū di
xiſſe:Ego quidem cum adhuc ueritatem nō noſſem:aliqd
me putabam eſſe:cum nihil eſſem. At poſtquā in Xp̄m cre
dendo,id eſt eius humilitatē imitādo,ueritatem agnoui:
ipſa quidē exaltata eſt in me ex mea cōfeſſione:ſed ego hu
miliatus ſum nimis:id eſt ualde uilui mihi ex mei cōſidera
tione. Humiliatus ergo propheta in hoc primo gradu ue
ritatis (ut ait in alio pſalmo) & in ueritate tua humiliaſti Pſal.118.
me:ſemetipſum attendat:& ex ꝓpria miſeria generalē per
pendat ſicq; ad ſecūdū trāſiēs dicat in exceſſu ſuo:oīs hō
mendax. In quo exceſſu ſuo? In illo proculdubio quo ſeſe
excedens,ac ueritati adhærens,ſeipſum dĳudicat. In illo
ergo exceſſu ſuo dicat non indignando aut inſultādo:ſed
miſerādo & compatiēdo,oīs hō mendax. Quid eſt oīs hō
mendax? Oīs hō infirm⁹,oīs hō miſer,& ipotens:qui nec
ſe nec alium poſſit ſaluare. Sicut dicitur fallax equus ad ſa Pſal.32.
lutem:non ꝙ equus aliquē fallat,ſed quia ipſe ſeipſum fallit
qui in fortitudine eius cōfidit:ſic oīs homo diciť mēdax.i.
fragilis,mutabilis,à quo ſalus non poſſit uel ſua uel aliena
ſperari:quin potius maledictionē incurrat qui ſpem ſuā in Hiere.17.
hoīe ponit. Proficiens itaq; humilis propheta per ducatū
ueritatis,quodq; in ſe lugebat,uidēs in alĳs,dum apponit
ſcientiā,apponat & dolorē:ac generaliter ſed ueraciter di
cat:oīs homo mēdax. Vide quàm longe aliud ſenſerit de ſe
phariſæus ille ſuperb⁹. Quid deprompſit in exceſſu ſuo?

Luce.18. Deus gratias ago tibi quia non ſum ſicut cæteri hominū. Dum in ſe ſingulariter exultat, alijs arroganter inſultat. Pſal.115. Dauid autē aliter. Ait enim: Oīs homo mēdax. Neminem Roma.3. excipit, ne quē decipiat, ſciēs quia oēs peccauerunt, & oēs egēt grā dei. Phariſæus ſe ſolū decipit, quē ſolum excipit, dū cæteros dānat. Propheta ſe nō excipit à cōi. miſeria: ne excipiatur à miſericordia. Phariſæus exufflat miam, dū diſſimulat miſeriam. Propheta affirmat tā de oībus quàm de ſe, oīs homo mēdax. Phariſæus cōfirmat de oībus præter ſe: non ſum, inquiēs, ſicut cæteri hoim. Et gratias agit non quia bonus, ſed quia ſolus: non tam de bonis quæ habet, quàm de malis quæ in alijs uidet. Nondum de ſuo trabem Luce.18. eiecerat, & feſtucas in oculis fratrū enumerat. Nā ſubdit: Iniuſti, raptores. Nō fruſtra (ut arbitror) exceſſum à propoſito feci, ſi utriuſqꝫ exceſſus differentiā intellexiſti. Iā ad ꝓpoſitū redeundū eſt. Quos itaqꝫ ueritas ſibi iam innoteſcere, ac per hoc uileſcere fecit, neceſſe eſt ut cuncta quæ amare ſolebant, & ipſi ſibi amareſcant. Statuētes nimirū ſe ante ſe, tales ſe uidere cogant, quales uel à ſe uideri erubeſcant. Dūqꝫ ſibi diſplicet quod ſunt, & ad id ſuſpirant qđ non ſunt, quod utiqꝫ per ſe fore diffidunt, uehementer ſeſe lugētes: id ſolū conſolationis inueniunt, ut ſeueri iudices ſui, qui ſcilicet amore ueri eſuriant & ſitiāt iuſtitiā, uſqꝫ ad contēptū ſui diſtrictiſſimā de ſe exigant ſatiſfactionē, & de cætero emendationē. Sed cū ſe ad id ſufficere nō poſſe cō-
Luce.17. ſpiciūt (cū eñ fecerint oia quæ mādata fuerint ſibi, ſeruos ſe inutiles dicūt) de iuſtitia ad miam cōfugiūt. Vt aūt illā
Mat.5. cōſequātur, conſiliū ueritatis ſequuntur. Beati miſericordes: qm̄ ipſi miam cōſequentur. Et hic eſt ſecūdus gradus ueritatis: quo eam in proximis inquirūt, dū de ſuis aliorū neceſſitates exquirūt: dū ex his quæ patiunt, patientibus cōpati ſciūt. ¶ In his ergo tribꝰ quæ dicta ſunt, id eſt in luctu pœnitētiæ, in deſiderio iuſtitiæ, in operibus miſericordiæ ſi perſeuerāt: à tribꝰ impedimētis, quæ aut ignorātia, aut infirmitate, aut ſtudio cōtraxerūt, cordis aciē mūdāt, quo ꝑ cōtēplationē ad tertiū ueritatis gradū pertrāſeant.
prouer.2. Hæ ſunt uiæ quæ uident hoibus bonæ, illis dūtaxat exceptis q lætant cū male fecerint, & exultāt in rebꝰ peſſimis:
Pſal.140. ac ſe de infirmitate uel ignorātia tegūt, ad excuſandas excuſationes in pc̄tis. Sed fruſtra ſibi de infirmitate uel ignorantia blādiūtur, qui ut liberiꝰ peccēt, libēter ignorāt uel infirmant. Putas primo homini ꝓfuit, licet ipſe non libenter peccauit, ꝙ ſe per uxorē tāquā per carnis infirmitatem defendit? Aut primi martyris lapidatores qm̄ aures ſuas cōtinuerunt, per ignorātiā excuſabiles erūt? Qui igit ſtudio, amore peccādi à ueritate ſe ſentiūt alienatos, īfirmitate & ignorātia preſſos, ſtudiū in gemitū, amorē in mœrorē & infirmitatē cōuertāt, infirmitatē carnis feruore iuſtitiæ uincāt, ignorātiā liberalitate repellāt, ne ſi nūc egentē, nudā infirmā ueritatē ignorāt, cū poteſtate magna & uirtute uehientē, terrentē, arguentē, ſero cum rubore cogno-
Matt.25. ſcant, fruſtra cū tremore reſpōdeāt, Qn̄ te uidimus egere,
Pſal.9. & nō miniſtrauimus tibi? Cognoſcet certè dn̄s iudicia faciens: qui nunc ignoratur miſericordiā quærens. Deniqꝫ
Ioā.19. uidebunt in quē trāſfixerūt. Similiter & auari quem contempſerunt. Ab omni ergo labe, infirmitate, ignorātia, ſtudiōue contracta, flendo, iuſtitiā eſuriendo, operibus miæ inſiſtendo, mundat oculus cordis, cui ſe in ſui puritate ue-
Mat.5. ritas uidendā promittit, Beati mundo corde: qm̄ ipſi deū uidebūt. ¶ Cū ſint itaqꝫ tres gradus ſeu ſtatus ueritatis, ad primum aſcendimus per laborē humilitatis: ad ſecundum per affectū cōpaſſionis: ad tertium per exceſſum contēplationis. In primo ueritas reperitur ſeuera: in ſecūdo pia: in tertio pura. Ad primū ratio ducit, qua nos diſcutimus: ad ſecūdū affectꝰ perducit, quo alijs miſeremur: ad tertiū puritas rapit, qua ad inuiſibilia ſubleuamur.

INterlucet hic mihi mira quedā ac diuiſa indiuiduæ trinitatis operatio, ſi quo modo tamen ab hoīe ſedente in tenebris ineffabilia illa poſſit capi cooperantium ſibi perſonarū diuiſio. In primo ſiquidem gradu filius: in ſecundo ſpūſſanctus: in tertio pater operari uidetur. Vis audire filij operationem? Si ego
Ioan.13. (inquit) laui uobis pedes dn̄s & magiſter: quanto magis & uos debetis alter alteriꝰ lauare pedes? Tradebat diſcipulis humilitatis formam ueritatis magiſter, qua in prīo gradu primum eis ueritas innoteſceret. Attēde & opus ſpiritusſancti. Charitas dei diffuſa eſt in cordibꝰ noſtris per ſpi-
Roma.5. ritum ſanctū qui datꝰ eſt nobis. Charitas quippe donū eſt ſpūſſancti, qua fit ut qui ſub diſciplina filij per humilitatē ad primū uſqꝫ gradū ueritatis iam profecerūt: ad ſecūdum per cōpaſſionē proximi, ſub magiſterio ſpūſſancti perueniant. Audi & de patre: Beatus es Simon bar Iona: qa ca-
Mat.16. ro & ſanguis nō reuelauit tibi, ſed pater meꝰ qui eſt in cælis. Et illud: Pater filijs notā faciet ueritatē tuā. Et cōfiteor Eſaiæ.38.
Mat.11. tibi pater, quia abſcōdiſti hæc à ſapientibꝰ, & reuelaſti ea paruulis. Vides quia quos uerbo & exēplo prius filius humiliauit: ſup quos deinde ſpūs charitatē effudit: hos tādē in gloria pater recepit? Filius facit diſcipulos: paracletus conſolat amicos: pater exaltat filios. Quia uerò nō ſolum filius: ſed & pater & ſpūſſanctus ueraciter ueritas appellātur: conſtat ꝙ una eadēqꝫ ueritas ſeruata proprietate perſonarū, tria hæc in tribus gradibus operat. Primo ſcilicet inſtruit: ut magiſter. ſecūdo conſolat: ut amicus uel frater. tertio aſtringit: ut filios pater. Dei quippe filꝰ uerbū ſcilicet ac ſapiētia patris, primū quidē illā aiæ noſtræ potentiā quæ ratio dicit, cū reperit carne depreſſam: pc̄tō captiuā, ignorātia cæcā, exteriori bꝰ deditā: clemēter aſſumens, potenter, erigēs, prudenter inſtituēs, introrſum trahēs, ac mirabiliter utens, tanquā pro ſe uicaria ipſam ſibi iudicē ſtatuit: ita ut pro reuerentia uerbi cui coniūgit, ipſa ſui accuſatrix: teſtis & iudex: cōtra ſe ueritatis fungat officio. ¶ Ex qua prima coniunctione uerbi, & rōnis: humilitas naſcit. Aliā deinde partē quæ dicit uoluntas, ueneno qdē carnis infectā, ſed iā rōne diſcuſſam, ſpūſſanctus dignāter uiſitās, ſuauiter purgans, ardēter afficiēs: miſericordē facit: ita ut more pellis quæ uncta extendit: ipſa quoqꝫ unctione perfuſa cæleſti, uſqꝫ ad inimicos per affectum dilatet. Et ſic ex hac ſecunda cōiunctione ſpūs dei & uolūtatis hūanæ, charitas efficit. Vtrāqꝫ uerò partē, rōnem ſ. & uolūtatē: alterā uerbo ueritatis inſtructā: alterā ſpū ueritatis afflatam: illā hyſſopo hūilitatis aſperſam: hāc igne charitatis ſuccēſam: tādē iā pfectā aiam: ꝑpter humilitatē ſine macula: propter charitatē ſine ruga: cū nec uoluntas rōni repugnat: nec rō ueritatē diſſimulat: glorioſam ſibi ſponſam pater conglutinat: ita ut nec ratio de ſe, nec uolūtas de proximo cogitare ſinatur: ſed hoc ſolū beata illa aia dicere delectet, Introduxit me rex in cubiculum ſuum. Digna certè quæ de ſchola humilitatis, in qua primum ſub magiſtro filio ad ſeipſam intrare didicit: iuxta comminationē ad ſe factam: Si igno- Cā.1.
ras te, egredere & paſce hœdos tuos: digna ergo quæ de ſchola illa humilitatis duce ſpū ſancto in cellaria charitatis: quæ nimirum proximorū pectora intelligenda ſunt, ꝑ affectionem introduceretur: unde fulfulta floribus, ac ſtipata malis: bonis ſcilicet moribus & uirtutibus ſanctis: ad regis demū cubiculū, cuius amore languet, admitteretur. Ibi modicum, hora uidelicet quaſi dimidia ſilentio facto in cælo: inter deſideratos amplexus ſuauiter qeſcēs ipſa qdē dormit, ſed cor eius uigilat: quo utiqꝫ interim ueritatis arcana rimatur: quorum poſtmodum memoria ſtatim ad ſe reditura paſcat. Ibi uidet inuiſibilia: audit ineffabilia: quæ nō licet homini loqui. Excedunt quippe oēm illā quā nox Pſal.18.
nocti indicat ſciētiā. Dies tn̄ diei eructat uerbum: & inter ſapiētes ſapiētiam loqui, & ſpūalibus ſpūalia licet cōferri. Putas hos gradus Paulus nō trāſierat, qui uſqꝫ ad tertium cælū ſe raptū fuiſſe teſtat? Sed quare raptū, & non potius 2.Cori.
ductum? Vt uidelicet ſi tātus apoſtolꝰ raptum ſe dicit fuiſſe: quo nec doctus ſciuit, nec ductꝰ potuit ire: me qui ꝓcul dubio minor ſum Paulo: ad tertiū nulla mea uirtute, nullo meo labore peruenire poſſe præſumam: ne uel de uirtute confidam: uel pro labore diffidā. Qui eñ docet aut ducit: ex hoc ipſo ꝙ docentē uel ducentem ſequitur, laborare cōuincitur, & aliquid ex ſe agit ut ad deſtinatum locum uel

ſenſum

1.Cori.15. ſenſum pertrahať:ita ut dicere poſſit. Non autem ego,ſed
gratia dei mecũ.Qui uerò rapiť,nõ ſuis uirib9,ſed alienis
innix9 tãquã neſci9 q̃cũq; portať:nec de toto in ſe,nec de
parte gloriať:ubi nec per ſe nec cũ alio aliqd opať.Ad pri-
mũ itaq; ſiue ad mediũ cælũ duct9 uel adiut9 apl's aſcende-
re potuit:ad tertiũ aũt ut perueniret rapi oportuit.Nã ad
hoc & fili9 legiť deſcẽdiſſe:ut uocaret & iuuaret aſcẽſuros
ad primũ:& ſpũs ſctũs miſſus fuiſſe:q pduceret ad ſcd'm.
Pater uerò licet filio & ſpũi ſctõ ſemp cooperet:nũquã tñ
aut de cælo deſcendiſſe:aut ad terras legitur miſſus fuiſſe.
Pſal.32. Lego certè q mia dñi plena eſt terra,& pleni ſunt cæli &
terra gloria tua:& multa hmõi.Lego & de filio:Poſtquã
Gal.4. uenit plenitudo tpis,miſit de9 filiũ ſuũ.Et ipſe fili9 loqtur
Eſaie.61. de ſe:Spũs dñi miſit me.Et p eũdẽ pphetã.Et nunc,inqt,
Eſa.48. dñs miſit me & ſpũs ei9.Lego & de ſpũ ſctõ:Paraclet9 autẽ
Ioã.14. ſpũs ſctũs,quẽ mittet pr̃ in noĩe meo.Et cũ aſſumptus fue-
Ioã.16. ro,mittã uobis eũ:haud dubiũ quin ſpm̃ ſctm̃.Patrem aũt
in ſua pſona,licet nuſquã nõ ſit:nuſquã tñ inuenio niſi in
Matt.23. cælis:ut in euãgelio:Et pater me9 q in cælis eſt.Et in ora-
Matt.6. tione:Pr̃ noſter qui es in cælis.Vñ nimirũ colligo q qa pr̃
nõ deſcẽdit,apl's ut eum uideret,ad tertiũ cælũ aſcendere
Ioã.3. qdẽ nõ potuit:quo tñ ſe raptũ memorauit. Deniq; nemo
aſcẽdit in cælũ niſi q deſcẽdit de cælo fili9 hois.Et ne pu-
Pſal.18. tes de prio dictũ uel ſcd'o:dicit tibi Dauid:A ſummo cæ-
lo egreſſio ei9.Ad quod iterũ nõ ſubito raptus,nõ furtim
Actuũ.1. ſublat9:ſed uidẽtib9,inqt,illis.i.apl'is,eleuat9 eſt.Non ſicut
4.Reg.2. Helias,qui unũ:nõ ſicut Paulus,qui nullum:uix enim uel
2.Cor.12. ſeipm teſtẽ aut arbitrũ hr̃e potuit,ipſo perhibẽte:Neſcio,
de9 ſcit.ſed ut oĩpotens,qui qñ uoluit deſcẽdit,qñ uoluit
aſcendit,pro ſuo arbitrio arbitros & ſpectatores,locum &
tẽpus,diem & horã expectãs:uidẽtib9 illis quos.ſ.tãta ui-
Vbi ſupra. ſione dignať,eleuatus eſt.Rapt9 eſt Paul9,rapt9 eſt Helias,
4.Reg.2. trãslatus eſt Enoch.Redẽptor noſter legiť eleuat9:hoc eſt
Eccl.44. ex ſeipſo leuat9,nõ aliũde adiut9.Deniq; nõ currus uehi-
Actuũ.1. culo,non angeli amminiculo,ſed ppria uirtute ſubnixum
Ibidem. ſuſcepit eũ nubes ab oculis eorum.Cur hoc? An feſſum iu
uit? An pigrum impulit? An cadentẽ ſuſtinuit? Abſit.Sed
ſuſcepit eũ ab oculis carnalib9 diſcipulorũ:qui etſi Xp̃m
nouerãt ſm carnẽ:ſed ultra iã nõ noſcerẽt.Quos ergo per
humilitatẽ ad primũ cælũ fili9 uocat:hos iu ſcd'o per cha-
ritatẽ ſpũs aggregat:ad tertiũ per cõtemplationẽ pr̃ exal-
Pſal.118. tat.Primo humiliant in ueritate:& dicũt:In ueritate tua
Pſal.132. humiliaſti me.Secũdo cõgaudẽt ueritati:& pſallunt:Ecce
quàm bonũ & quàm iocũdũ habitare fratres in unum.De
1.Cori.13. charitate qppe ſcriptũ eſt:Cõgaudet aũt ueritati. Tertio
Eſa.24. ad arcana ueritatis rapiunť,& aiunt:Secretũ meum mihi,
ſecretũ meũ mihi.Sed qd ego miſer ſupflua magis loqua
citate quàm ſpũs uiuacitate duos cælos ſupiores percur-
ro:q manib9 pedibusq; repẽs adhuc ſub inferiore laboro?
Ad qd' tamen iam ipſo iuuante quo & uocante mihi ſcalã
Pſal.46. erexi.Illic ſiqdẽ intereſt quo oſtẽdat mihi ſalutare dei.Iam
dñm deſup innixũ ſuſpicio:iam ad uocẽ ueritatis exulto.
Iob.14. Vocauit me,& ego rñdi illi:Operi manuũ tuarum porri-
Iob.31. ges dexterã.Tu quidem dñe greſſus meos dinumeras:ſed
ego lentus aſcẽſor,feſſus uiator,diuerticula q̃ro.Væ mihi
ſi tenebræ me comprehendãt:aut ſi mea fuga fiat in hyeme
uel in ſabbato:dũ nũc ad lucẽ cũ tp̃s acceptabile & dies ſa
lutis ſunt,proficiſci diſſimulo.Quid moror? Ora pro me fi
li,frater,ſocie,& particeps profectus mei ſi quis eſt in dño.
Pſal.35. Ora oĩpotẽtẽ quaten9 ſic pigrũ roboret pedẽ,ut tamẽ nõ
ueniat mihi pes ſupbiæ.Etſi eñ pes piger ut ad ueritatis
gradũ aſcendat idoneus non eſt:tolerabilior tamẽ eſt iſto
Ibidem. qui in ea ſtare non põt:ut habes ibi:Expulſi ſunt,nec po-
tuerunt ſtare.Et hoc quidẽ de ſupbis.Sed qd de illorũ ca-
pite? Quid de illo qui diciť rex ſup oẽs filios ſuperbiæ? Et
Ioã.8. ipſe,inquit,in ueritate nõ ſtetit.Et alibi:Videbã ſathanam
Lucæ.10. cadẽtẽ de cælo.Quare hoc,niſi ppter ſupbiã? Væ mihi,ſi
Pſal.137. & me uiderit q alta à lõge cognoſcit,ſupbientẽ:& illam in
Pſal.81. me terribilẽ intonet uocẽ:Tu quidẽ filius excelſi eras:ſed
ſicut hõ morieris:& ſicut unus de principib9 cades.Quis
Geñ.32. nõ ab hui9 tonitrui uoce formidet? O quàm ſalubrius ad
tactũ angeli neruus femoris Iacob emarcuit:quàm angeli
ſuperbientis intumuit,euanuit,ruit.Vtinam & meum ner
uum angelus tangat ut marceſcat:ſi fortè ex hac infirmita
te incipiam proficere:qui ex mea firmitate nõ poſſum niſi
deficere.Lego profectò:Quod infirmum eſt dei,fortius eſt 1.Cori.1.
hominib9.Sic quoq; apl's de ſuo neruo cõqueſtus quẽ an
gelus non dñi,ſed ſathanæ colaphizabat, rñſum audiuit:
Sufficit tibi grã mea:nam uirtus in infirmitate perficitur. 2.Cor.12.
Quæ uirtus? Ipſe apl's reſpõdeat:Libẽter gloriabor in in- Ibidem.
firmitatib9 meis:ut inhabitet in me uirt9 Xp̃i.Sed nondũ
forſitan intelligis de qua ſpecialiter dixerit:quia Xp̃s oẽs
uirtutes habuit.Sed cũ oẽs habuerit:præ oĩbus tñ unã.i.
humilitatẽ nobis in ſe,cõmẽdauit,cũ ait:Diſcite à me quia Matt.11.
mitis ſum,& humilis corde.Libenter igitur & ego dñe Ie
ſu gloriabor ſi potero,in mea infirmitate,in mei nerui con
tractione:ut tua uirtus.i.humilitas perficiatur in me.Nã
ſufficit mihi gratia tua:cũ defecerit uirtus mea.Pedẽ pro-
fectò gratiæ fortiter figens:& meũ qui infirmus eſt,leniter
trahẽs:ſecur9 aſcendã per ſcalã humilitatis,donec ueritati
adhærens,ad latitudinẽ tranſeã charitatis. Tunc pſallã cũ
gratiarũ actione,& dicam:ſtatuiſti in loco ſpatioſo pedes Pſal.30.
meos.Sic arcta uia cautius incediť ſtrictim:ſic ardua ſcala
tutius pedetẽtim aſcenditur:ſic miro modo licet pigrius,
ad ueritatẽ tñ firmi9 claudicãdo aſcenditur.Sed heu mihi Pſal.119.
quia incolat9 meus plõgatus eſt.Quis dabit mihi pẽnas Pſal.54.
ſicut columbæ:quib9 celerius uolẽ ad ueritatem,ut iam re
quieſcam in charitate? Quæ qm̃ deſunt,deduc me dñe in Pſal.85.
uia tua,& ingrediar i ueritate tua,& ueritas liberabit me. Ioã.8.
Væ mihi q de illa deſcẽdi.Niſi enim prius leuiter inaniter
deſcẽdiſſem:in aſcẽdẽdo tãdiu tam grauiter non laboraſ-
ſem.Sed qd dico deſcẽdi? Nã fortaſſe rectius cecidi dixe-
rim:niſi qa fortè ſicut nemo repẽte fit ſummus,ſed grada-
tim quiſq; aſcẽdit:ſic nemo repẽte fit peſſimus,ſed paula-
tim deſcendit.Alioquin quomodo ſtabit illud,Impi9 cun Iob.15.
ctis dieb9 uitæ ſuæ ſupbit? Deniq; ſunt uiæ quæ uidenť ho
minib9 bonæ:& tñ ad malũ deducũt.Eſt ergo uia deſcẽſio
nis,ſicut & aſcenſionis.Et uia eſt ad bonũ:& uia eſt ad ma-
lum.Caue malam,elige bonã.Si per te nõ potes,ora cum
propheta,& dic:Viã iniquitatis amoue à me. Quomodo? Pſal.118.
Et de lege tua miſerere mei:illa ſcilicet lege quam dediſti
delinquẽtib9 in uia,id eſt derelinquẽtib9 ueritatẽ.De qb9
unus ego ſum,qui uerè à ueritate cecidi.Sed nũquid qui Pſal.40.
cadit,nõ adijciet ut reſurgat? ¶Propter hoc uiã ueritatis Pſal.118.
elegi,qua aſcendã humiliatus,unde ſuperbiẽdo deſcendi.
Aſcendã inquã,& pſallã.Bonũ mihi dñe q humiliaſti me: Ibidem.
bonum mihi lex oris tui ſuper milia auri & argenti. Duas
tibi uias uidetur Dauid propoſuiſſe,ſed unã noueris eſſe,
ipſam tñ à ſe diuerſam,& diuerſis noĩbus appellatam, aut
iniquitatis ppter deſcendentes,aut ueritatis propter aſcẽ
dentes:quia & ijdem gradus ſunt aſcendẽtiũ in ſolium,&
deſcendentiũ:& eadẽ uia accedentiũ ad ciuitatem,& rece
dentiũ:& unũ oſtiũ eſt ingredientiũ domũ,& egrediẽtiũ.
Per unam deniq; ſcalam aſcendentes angeli & deſcenden- Geñ.28.
tes,Iacob apparuerunt.Quorſum ſpectant hæc? Vt uideli
cet ſi ad ueritatem redire cupis,non neceſſe ſit uiam quæ-
rere nouã quã non noſti:ſed notam qua deſcẽdiſti: quate-
nus reciprocis greſſib9 tua ipſe ueſtigia ſequẽs,per eoſdẽ
gradus humiliatus aſcẽdas,per quos ſuperbiendo deſcen
deras:ita ut qui duodecimus ſupbiæ fuit deſcẽdẽti,prim9
humilitatis ſit aſcẽdẽti:undecimus inueniať ſecũdus:deci
mus,tertius:nonus,quartus:octauus,quintus: ſeptimus,
ſextus:ſextus,ſeptimus:quintus,octauus: quartus,non9:
tertius,decimus:ſecundus,undecim9:prim9, duodecim9.
Quibus ſuperbiæ gradibus in te inuẽtis,imò recognitis,
iam nõ laboras in quærendo uiam humilitatis.

¶*Primus ſuperbiæ gradus curioſitas.*

PRimus itaq; ſupbiæ gradus eſt curioſitas. Hãc
autẽ talib9 indicijs dep̃hendes.Si uideris mo-
nachũ de quo prius bene cõfidebas,ubicunq;
ſtat,ambulat,ſedet,oculis incipientem uagari,
caput erectũ,aures portare ſuſpẽſas,è motibus exteriora

hominis interiorem immutatū agnoſcas. Vir quippe per-
uerſus annuit oculo, terit pede, digito loquitur, & ex inſo
lenti corporis motu, recens aiæ morbus deprehenditur.
Quam, dum à ſui circunſpectione torpeſcit incuria ſui, cu-
rioſam in alios facit. Quia em̄ ſeipſam ignorat, foras mitti
Canti.1. tur ut hœdos paſcat. hœdos quippe qui pctm̄ ſignificant,
rectè oculos aureſq; appellauerim: qm̄ ſicut mors per pec-
catū in orbē, ſic per has feneſtras intrat ad mentem. In his
ergo paſcendis ſe occupat curioſus, dum ſcire non curat
qualē ſe reliquerit intus. Et uerè ſi te uigilanter homo at-
tendas, mirū eſt ſi ad aliud unquā intendas.

puer.4. AVdi curioſe Salomonē: audi ſtulte ſapientem.
Omni cuſtodia (inquit) cuſtodi cor tuū, ut oēs
uidelicet ſenſus tui uigilent ad id unde uita pro
cedit cuſtodiendum. Quo em̄ à te ô curioſe rece
dis? Cui te interim cōmittis? Vt quid audes occulos leua
re ad cœlū, q peccaſti in cœlū? Terrā intuere, ut cognoſcas
teipſum. Ipſa te tibi repſentabit, quia terra es, & in terram
ibis. Duabus tm̄ cauſis inculpabiliter oculos leuas: ut uel
Pſal. 120. petas auxiliū, uel impendas. Leuauit oculos Dauid in mō
Matt.14. tes: ut peteret. Leuauit & dn̄s ſuper turbas: ut impēderet,
Alter miſerabiliter, alter miſericorditer: ambo inculpabi-
liter. Tu quoq; ſi locū, tēpus & cauſam cōſiderans, tua uel
fratris neceſſitate oculos leuas, non ſolū non culpo, ſed &
plurimū laudo. Hoc em̄ excuſat miſeria: illud commendat
miſericordia. Sin aliàs, nō pphetæ, non dn̄i: ſed Dinæ, aut
Gen.34. Euæ, imo ipſi⁹ ſathanæ imitatorem te dixerim. Dina nāq;
dū ad paſcēdos hœdos egredit, ipſa patri, & ſua ſibi uirgi-
nitas rapitur. O Dina quid neceſſe eſt ut uideas mulieres
alienigenas? Qua neceſſitate? Qua utilitate? An ſola curio
ſitate? Et ſi tu ocioſe uides, ſed non ocioſe uideris. Tu cu-
rioſe ſpectas, ſed curioſius ſpectaris. Quis crederet tunc il-
lam tuam curioſam ocioſitatem, uel ocioſam curioſitatem
fore poſt ſic non ocioſam, ſed tibi, tuis, hoſtibuſq; tam per
nicioſam?

Gen.2. TV quoq; ô Eua in pardiſo poſita es ut cū uiro
tuo operis & cuſtodias illū: ſi iniunctum perfe-
ceris, qn̄q; trāſiturs ad melius, ubi nec opus ſit
te i aliquo ope occupari, nec de cuſtodiis ſolici-
Ibidem. tari. Omne lignū paradiſi tibi cōcedit ad ueſcendū: præ-
ter illud quod dicit ſcientiæ boni & mali. Si em̄ cætera bo
na ſunt, & ſapiūt bonū: quid eſt opus edere de ligno qd' ſa
Roma.12. pit etiam malum? Non plus ſapere, quàm oportet ſapere.
Sapere enim malū, ſapere non eſt, ſed deſipere. Serua ergo
cōmiſſum, expecta promiſſum, caue prohibitū, ne perdas
cōceſſum. Quid tuā mortē tam intente intueris? Quid illò
tam crebrò uagantia lumina iacis? Quid ſpectare libet, q
manducare nō licet? Oculos inqs tendo, nō manū. Nō eſt
interdictū ne uideā: ſed ne comedam. An non licet oculos
quo uolo leuare, quos deus in mea poſuit poteſtate? Ad
1.Cori.6. quod apls: Oia mihi licent, ſed nō oia expediunt. Etſi cul
pa nō eſt: culpæ tm̄ indictū eſt. Niſi enim mens minus ſe cu
rioſe ſeruaret, tua curioſitas tps uacuum nō haberet. Etſi
culpa nō eſt, culpæ tm̄ occaſio eſt, & iudicium commiſſæ, &
cauſa eſt cōmittendæ. Te enim intēta ad aliud, latenter in
terim in cor tuū ſerpens illabit, blāde alloquitur. Blāditijs
Gen.3. rationē, mendacijs timorē compeſcit, nequaquā inquiens
morieris. Auget curā, dū incitat gulā. Acuit curioſitatem,
dum ſuggerit cupiditatē. Offert tandē phibitū, & aufert
cōceſſum. Porrigit pomum, & ſurripit paradiſum. Hauris
uirus peritura, & perituros peritura. Perit ſalus, non deſti
tit partus. Naſcimur, morimur, ideoq; naſcimur morituri,
quia prius morimur naſcituri. Propterea graue iugum ſu
per omnes filios tuos uſq; in hodiernū diem.

SEd & tu ſignaculū ſimilitudinis, non in paradi-
ſo, ſed in delicijs paradiſi dei poſit⁹ es. Quid am
Eccle.3. plius quærere debes? Plenus ergo ſapientia, &
pfectus decore, altiora te ne quæſieris, & fortio
ra te ne ſcrutatus fueris. Sta in te, ne cadas à te, ſi ambu-
las in magnis & in mirabilibus ſuper te. Sed quid interim
ex obliquo intēdis ad aquilonē? Iā te uideo, iam te perſpi-
cio neſcio quæ ſupra te curioſius alta rimantē. Ponam, in- Eſaie.14.
quis, ſedē meā ad aquilonē. Cæteris aſtantibus cælicolis,
dum tu ſolus ſedere affectas: fratrū cōcordiā, totius cæle-
ſtis patriæ pacē, ipſius quātū in te eſt quietē trinitatis in-
feſtas. Quò te tua miſer curioſitas ducit, ut præſumptione
ſingulari nō dubites ciuibus ſcādalū, iniuriā facere regi?
Milia miliū miniſtrāt ei, & decies centena milia aſſiſtūt ei: Danie.7.
ubi nemo ſedere perhibetur, niſi ſolus is qui ſedet ſup che
rubin, cui à cæteris miniſtratur: & tu neſcio quæ præ cæ-
teris perſpiciendo differētius, curioſius ingrēdo, irreuerē-
tius peruadendo, ſedē tibi collocas in cælo, ut ſis ſimilis al
tiſſimo? Quo fine? Qua fiducia? Metire inſipiens uires, pē
ſa finem, excogita modū. Sciente hoc altiſſimo præſumis,
an neſciente? Volente, an nō uolēte? Sed quō malū quod-
cunq; machinaris, aut uelle aut ignorare poteſt, cuius op-
tima uoluntas, cuius perfecta ſcientia eſt? Nūquid autē &
ſcire & nolle nō dubitas, ſed non poſſe reſiſtere putas? At
uerò niſi te conditū eſſe dubitaueris, dubitare te nō credi
derim de oīpotentia, ſiue de oīmoda ſciētia ac bonitate cō
ditoris, qui te de nihilo potuit, talem ſciuit, tantū condere
uoluit. Quō ergo deū conſentire æſtimas, quod fieri nolit
ac refellere poſſit? An forte in te uideo compleri, imo à te
initiari qd' poſt te & per te à tui ſimilibus in terris frequē-
tatum ſolet uulgariter dici: Priuatus dn̄s temerarios nu- puerbiū.
trit. An oculus tuus nequā eſt quia ille bonus? De cui⁹ bo Matt.20.
nitate dum fiduciam nefariā ſumis, factus es & cōtra ſcien-
tiam impudēs, & contra potentiā audax.

HOoc eſt em̄ ô impie, hoc eſt quod cogitas, hæc
eſt iniquitas quā meditaris in cubili tuo, & di-
cis: Putas creator opus ſuū deſtruat? Scio qui-
dem quia non latet deū qualiſcunq; cogitatio
mea. deus em̄ eſt. Nec placet ei talis cogitatio mea, quia bo
nus eſt. Sed nec ſi uelit effugiam manus eius, quia potens
eſt. Nunquid tamen mihi timendū eſt? Si em̄ cū bonus ſit,
nō poteſt illi placere malū meū, quanto minus ſuū? Meū
quippe dixerim cōtra eius uoluntatē aliquid uelle: ſuum
autem ſi uindicet ſeſe. Tam ergo quodcūq; ſcelus non ua-
let uelle ulciſci, quàm nec uult nec ualet ſua bonitate pri-
uari. ¶ Fallis te miſer, fallis te, non deum. Te inquā fallis,
& mentitur iniquitas ſibi, non deo. Doloſe quidē agis: ſed Pſal.26.
in conſpectu eius. Te ergo fallis, non deum. Et quia de ma-
gno eius bono in te tu magnum in eum excogitas malū, Pſal.35.
merito iniquitas tua inuenit ad odium. Quæ maior nāq;
iniquitas quàm ut inde à te creator contemnat, unde plus
amari merebatur? Quæ maior iniquitas quàm cum de po
tētia dei non dubites, quin te ſcilicet deſtruere poſſit, qui
condere potuit: cōfiſus tamē de multa eius dulcedine qua
ſperas eū nolle uindicare cū poſſit, mala pro bonis, odium Pſal.108.
pro dilectione retribuas?

HAec inquā iniqtas, nō ira momētanea, ſed odio
digna eſt ſempiterno, qua tuo dulciſſimo & al-
tiſſimo dn̄o, licet inuito, deſideras tm̄ ac ſperas
æquari: quatenus ſemper uideat quod doleat:
dum te ſociū habeat cū nolit: nec deijciat cum poſſit: quin
potius eligat ipſe dolere, quàm te patiat perire. Poſſit qui-
dem deijcere ſi uelit: ſed præ dulcedine (ut æſtimas) uelle
nō poſſit. Certe ſi talis eſt qualē putas, tanto nequius agis
ſi non amas. Et ſi ille patitur aliquid fieri contra ſe potius
quàm ipſe aliquid faciat cōtra te: quanta malitia eſt ut uel
tu non parcas illi, qui ſibi non parcit parcendo tibi? Abſit
tamen ab eius perfectione ut quia dulcis eſt, iuſtus non ſit:
quaſi ſimul dulcis & iuſtus eſſe non poſſit: cū melior ſit iu-
ſta dulcedo, quàm remiſſa: imo uirtus non ſit dulcedo ſine
iuſtitia. Quia igitur gratuitæ dei bonitati, qua gratis fa-
ctus es, ingratus exiſtis, iuſtitiam uerò quam expertus nō
es, non metuis: ideoq; audacter committis culpam, de qua
falſo tibi promittis impunitatem: iam ecce iuſtum ſenties,
quē bonū noſti, cadens in foueā quā paras authori: ut dū
ſcilicet talē in eū pœnā machinaris, qua tamē ualeat care-
re, ſi uelit, ſed ut putas non ualeat uelle, & ideo nec careat
ea utiq; bonitate qua neminem expertus es illum puniſſe,
talem

talem iuſtus deus iuſtiſſime in te retorqueat pœnam, qui
nec ualet nec debet pati ſuā impune bonitatem offendi: ſic
utiq; temperans in uindicta ſentētiā, ut ſi uelis reſipiſcere:
Eſa.66. non neget ueniā, ſm tamen duritiam tuam & cor impœni-
tens, non poſſis uelle: & ideo nec pœna carere.

SEd iam audi calumniam. Cælum (inquit) mihi
ſedes eſt: terra autē ſcabellū pedū meorū. Non
dixit oriens, aut occidens, aut una aliqua cæli
plaga: ſed totum cælū mihi ſedes eſt. Non po-
tes ergo in parte ſedere cæli, cū ille totum elegerit ſibi. In
terra nō potes, quia ſcabellū pedum eius eſt. Terra etenim
locus ſolidus eſt, ubi ſedet eccleſia, fundata ſupra firmam
petram. Quid facies? E cælo pulſus, in terra remanere non
potes. Elige ergo tibi in aere locum nō ad ſedendū, ſed ad
uolandum: ut qui tentaſti concutere ſtatum æternitatis,
pœnam ſentias propriæ fluctuationis. Te ergo fluctuante
Eſa.6. inter cælum & terram, ſedet dñs ſuper ſolium excelſum &
eleuatū: & plena eſt oīs terra maieſtate eius: ut nuſquā niſi
in aere inuenias locum.

SEraphim nanq; alijs quidem alis ſuæ cōtempla-
tiōis de throno ad ſcabellū, de ſcabello ad thro-
num uolantia, alijs caput domini pedeſq; uelan
tātia, ad hoc ibi poſita puto, ut ſicut homini pec
canti, paradiſi per cherubim prohibetur ingreſſus: ita &
per ſeraphim tuæ curioſitati modus imponatur: quatenꝰ
nec cæli iam magis impudenter quàm prudenter arcana
rimeris: nec eccleſiæ myſteria cognoſcas in terris, ſed ſolis
contentus ſis cordibus ſuperborū, qui nec in terra dignā
tur eſſe ſicut cæteri hoim, nec ſicut angeli uolant ad cælū.
Licet uerò & caput in cælo, & pedes in terra à te abſcon-
dantur: quiddā tñ tibi mediū uidendū ad inuidendū dū-
taxat permittitur, dum ſuſpēſus in aere deſcēdētes quidē
per te & aſcendētes angelos intueris: ſed quid uel audiant
in cælis, uel nuncient terris, penitus neſcis.

OLucifer qui mane oriebaris, imo non iam luci-
fer ſed noctifer, aut etiā mortifer, rectus curſus
tuus erat ab oriente ad meridiē, & tu præpoſte-
ro ordine tendis ad aquilionem? Quāto magis
ad alta feſtinas, tanto celerius ad occaſum declinas? Velim
tamē curioſius ò curioſe intentionem tuæ curioſitatis in-
Eſaie.14. quirere. Ponā, inquis, ſedē meā ad aqlonē. Nec aquilonē
hunc corporalē, nec ſedē hanc (cum ſis ſpiritus) intelligo
materialē. Puto autē per aqlonē, reprobandos hoies fuiſſe
deſignatos: per ſedem, poteſtatem in illos. Quos utiq; in
præſciētia dei, quāto ei uicinior, tāto cæteris perſpicatior
præuidēs, nullo [illegible]idem ſapiētiæ radio coruſcantes, nullo
ſpūs amore fer[illegible]es, uelut uacuū repereris locū, affectaſti
ſuper illos dominiū, quos quadā tuæ aſtutiæ claritate per
funderes, tuæ malitiæ æſtibus inflāmares: ut quomodo al
tiſſimus ſua ſapientia ac bonitate omnibꝰ filijs obediētiæ
præerat: ita & tu ſuper oēs filios ſuperbiæ rex conſtitutꝰ,
tua eos aſtuta malitia ac malitioſa aſtutia regeres, per qd
altiſſimo ſimilis eſſes. Sed miror cum in præſciētia dei tuū
præuideris principatum, cur non in eadem præuidiſti &
præcipitium? Nam ſi præuidiſti, quæ inſania fuit ut cū tan
ta miſeria cuperes principari, ut malles miſere pēſſe quàm
feliciter ſubeſſe? An non expediebat participem eſſe pla-
garum illarū luminoſarū, quàm principem tenebrarū ha-
rum? Sed credibilius eſt q nō præuidiſti, aut propter illā
Pſal.9. cauſam quā ſuperiꝰ dixi, qa dei bonitatē attendens, dixiſti
in corde tuo, nō reqret, ppter quod ò impie deū irritaſti:
aut quia uiſo principatu, ſtatim in oculo ſuperbiæ trabes
excreuit, qua interpoſita caſum uidere nō potuiſti.

Gen.37. SIc Ioſeph, cum præuidiſſet exaltationē ſuā, non
tamē præſciuit ſui uenditionē, quāuis propior
eſſet uēditio quàm exaltatio. Non q tantū pa-
triarchā in ſuperbiā crediderim incidiſſe: ſed ut
eius exemplo pateat qd hi qui futura præuident per ſpiri
tum pphetiæ: etſi nō oia, nō ideo tamen putādi ſunt nulla
præuidiſſe. Q; ſi quis cōtendat in eo, q ſomnia ſua adhuc
adoleſcētulus narrabat, quorū tūc myſterium ignorabat,
uanitatem poſſe notari: ego tamē myſterio magis ſiue ſim-
plicitati pueri deputādum arbitror, quàm uanitati. Quæ
tamē ſi qua fuit, per ea quæ paſſus legitur, potuit expiari.
Nōnullis enī aliqua aliqñ de ſe per reuelationem iucunda
mōſtrant, quæ etſi humanus animus abſq; ulla uanitate ſci
re nō poteſt, nō minus ideo eueniet qd mōſtratū eſt: ſic tñ
ut illa uanitas impunita nō ſit, qua de magnitudine reue-
lationis aut promiſſionis in ſe uel leuiter exultauit. Sicut
enī medicus nō ſolū unguēto, ſed igne utitur & ferro, quo
omne quod in uulnere ſanādo ſuperfluū excreuerit, ſecet
& urat, ne ſanitatē quæ ex ungēto procedit impediat: ſic
medicus aīarum deꝰ hmōi aīæ, pcurat tentationes, immit-
tit tribulationes: qbꝰ afflicta & humiliata, gaudiū uertat
in luctum, reuelationē putet illuſionē. Vnde fit ut & uani-
tate careat: & ueritas reuelationis nō pereat. Sic Pauli ex- 2.Cor.12.
tollentia per ſtimulos carnis reprimit, & ipſe reuelationi
bus crebris attollit. Sic Zachariæ infidelitas, linguæ obli Lucæ.1.
gatione multat: & angeli ueritas ſuo in tpe manifeſtanda
nō mutat. Sic per gloriā & ignobilitatē ſancti pficiūt, dum
inter ſingularia dona quæ recipiūt, cōi hoim uanitate pul
ſati ſe ſentiunt: ut dum per gratiā ſupra ſe aliquid cernūt,
nō obliuiſcātur quod ſunt. Sed quid de reuelationibꝰ ad
curioſitatē? De quibꝰ ut hæc per exceſſum intermiſcerem,
inde occaſio ſumpta eſt, cū oſtendere uellē reprobū ange-
lum ante caſum ſuū ſic potiꝰ ſe præuidere illā quā poſt ac-
cepit in reprobos hoies dñationem, ut tñ ſuā non præſci-
ret dānationē. De quo etiā nonnullis quæſtiūculis motis
magis quàm ſolutis, totius diſputatiūculæ hæc ſumma ſit,
q per curioſitatē à ueritate ceciderit, qa prius ſpectauit cu
rioſe, qd affectauit illicite, ſperauit pſumptuoſe. Iure igit
in gradibꝰ ſupbiæ primū curioſitas uēdicat ſibi, quæ etiā
inuēta eſt initiū eſſe oīs pcti. Sed niſi hæc citius cohibeat,
in leuitatē animi, quæ ſecūdus gradus eſt, cito delabit.

¶ *Secundus gradus Leuitas animi.*

MOnachus enim qui ſui negligēs, alios curioſe cir
cūſpicit, dum quoſdam ſuſpicit ſuperiores, quoſ
dam deſpicit inferiores: & in alijs quidem uidet
quod inuidet, in alijs quod irridet: inde fit ut p
mobilitate oculorum leuigatus animus, nulla utiq; ſui cu-
ra aggrauatus: modo per ſuperbiam ad alta ſe erigat, mo-
do per inuidiā in ima demergat. Nunc per inuidiā nequi-
ter tabeſcit: nunc per excellentiam pueriliter hilareſcit. In
altero nequā, in altero uanus, in utroq; ſuperbꝰ exiſtit: qa
& q ſuperari ſe dolet, & quod ſuperare ſe gaudet, amor p-
priæ excellentiæ facit. Has autē animi uiciſſitudines nunc
pauca & mordacia, nūc multa & inania, nunc riſu, nūc lu-
ctu plena, ſemper uerò irrationabilia indicant uerba. Cō-
para ſi uis duos primos ſuperbiæ gradus, ſupremis duo-
bus humilitatis: & uide ſi non in ultimo curioſitas: in pe-
nultimo leuitas cohibetur. Ipſum in cæteris reperies, ſi al-
terutrum compareutur. Sed iam ad tertium docendo, non
deſcendendo ueniamus.

¶ *Tertius gradus Inepta lætitia.*

PRopriū eſt ſuperborū, læta ſemper appetere: &
triſtia deuitare, iuxta illud: Cor ſtultorum ubi Eccle.7.
lætitia. Vnde & monachus qui duos iam ſuper
biæ gradus deſcendit: dum per curioſitatem ad
animi leuitatem deuenit: cū gaudiū quod ſemper appetit,
frequēti uidet interpolari triſtitia quā de bonis alteriꝰ cō
trahit: impatiens ſuæ humiliationis, fugit ad conſiliū falſæ
cōſolatiōis. Ex illa deniq; parte qua ſibi ſua uilitas, & alie-
na excellentia monſtrat, reſtringit curioſitatē: ut totum ſe
transferat in contrariam partem: quatenus in quo ipſe ui-
det præcellere, curioſius notet: in quo alter præcellit, ſem-
per diſſimulet: ut dum deuitat quod triſte putatur, lætitia
continuetur. Sicq; fit ut quem ſibi uiciſſim uendicabant
gaudium & triſtitia: ſola poſſidere incipiat inepta lætitia.
In hac autē tertiū tibi gradū conſtituo. Accipe quibus eā
ſignis uel in te deprehēdas uel in altero. Illū qui eiuſmodi
eſt, aut nunquam aut raro gementem audies, aut lachry-
mantem uidebis. Putes ſi attendas: aut ſui oblitum, aut

ablutũ à culpis. In ſignis ſcurrilitas, in fronte hilaritas: ua
nitas apparet in inceſſu. Pronus ad iocum, facilis ac prom
ptus in riſu. Cunctis quippe quæ in ſe contemptibilia, &
ideo triſtia nouerat, à memoria raſis, boniſq; ſi qua ſentit
in ſe, adunatis uel ſimulatis ante oculos mentis: dum nil
cogitat niſi quod libet: nec attendit ſi licet: iam riſum tene
re, iam ineptam lætitiam diſſimulare non ualet. Vt enim
ueſica collecto turgida uento, punctoq; perforata exiguo,
ſi ſtringit crepitat dum detumeſcit: ac uẽtus egrediẽs non
paſſim effuſus, ſed ſtrictim emiſſus crebros quoſdam ſoni-
tus reddit: ſic monachus ubi uanis ſcurrilibusq; cor ſuum
cogitationibus impleuerit: ꝑpter diſciplinã ſilẽtij nõ inue
niens uẽtus uanitatis qua plenius egrediatur: inter angu-
ſtias fauciũ per cachinnos excutitur. Sæpe uultũ pudibũ
dus abſcondit, claudit labia, dentes ſtringit, ridet non uo-
lens, cachinnat inuitus. Cũq; os pugnis obſtruxerit ſuis,
per nares adhuc ſternutare auditur.

¶ *Quartus gradus Iactantia.*

AT poſtquã uanitas creſcere, & ueſica groſſeſce-
re cœperit: neceſſe eſt ut ampliori foramine la-
xato ſinu uentoſitas eructuetur, alioqn rumpeſ.
Sic monachus inepta redundãte lætitia dũ riſu
uel ſignis eã aperire nõ ſufficit: in Heliu uerba prorumpit:
Iob.32. En uenter meꝰ quaſi muſtũ abſq; ſpiraculo: qđ nouas lan-
Ibidem, gunculas dirumpit. Aut loqueſ ergo: aut rumpeſ. Plenus
eſt enĩ ſermonibꝰ: & coarctat eũ ſpũs uteri ſui. Eſurit & ſitit
auditores quibus ſuas iactitet uanitates: qbus om̃e quod
ſentit effundat: quibus qualis & quantus ſit, innoteſcat.
Inuẽta aũt occaſione loquẽdi ſi de literis ſermo exoritur,
uetera ꝓferuntur & noua: uolant ſentẽtiæ: uerba reſonant
ampuloſa. Præuenit interrogãtẽ: nõ quærenti reſpondet.
Ipſe q̃rit, ipſe ſoluit, & uerba collocutoris imꝑfecta præ-
ſcindit. Cum aũt pulſato ſigno neceſſe eſt interrũpi collo-
quiũ, horã longã, breue quæriſ interuallũ, quærit licẽtiã
ut ad fabulas reuertaſ poſt horã, nõ ut quempiã ædificet,
ſed ut ſciẽtiã iactet. Aedificare poteſt: ſed nõ ædificare intẽ
dit. Non curat te docere, uel à te doceri ipſe qđ neſcit: ſed
ut ſcire ſciatur quod ſcit. Q; ſi de religione agitur: ſtatim
uiſiones & ſomnia proferunſ. Deinde laudat ieiunia: cõ-
mendat uigilias: ſuper omnia orationes exaltat: de patien
tia, de humilitate, & de ſingulis uirtutibus pleniſſime ſed
uaniſſime diſputat: ut tu ſcilicet ſi audieris, dicas ꝙ ex abũ
Lucæ.6. dantia cordis os loqtur: & quia bonꝰ homo de bono the-
Matt.12. ſauro ſuo profert bona. Si ad ludicra ſermo conuertiſ: in
his quanto aſſuetior, tanto loquacior inuenitur. Dicas ſi
audias, riuũ uanitatis, fluuiũ eſſe ſcurrilitatis os eius: ita
ut ſeueros quoq; & graues animos in leuitatẽ concitet ri
Nota. ſus. Et ut totũ in breui colligã: in multiloquio nota iactã-
tiam. In hoc habes quartũ gradũ & deſcriptũ & nomina
tum. Fuge rem, & tene nomen. Hac eadẽ cautela iam acce-
de ad quintum, quem nomino ſingularitatem.

¶ *Quintus gradus Singularitas*

TVrpe eſt ei qui ſe ſupra cæteros iactat, ſi nõ plꝰ
cæteris aliqd agat per quod ultra cæteros ap-
pareat. Proinde nõ ſufficit ei quod cõis mona-
ſterij regula uel maiorũ cohortantur exempla.
Nec tamen melior eſſe ſtudet: ſed uideri. Non melius uiue
re, ſed uideri uiuere geſtit: quatenꝰ dicere poſſit: Nõ ſum
Lucæ.18. ſicut cæteri hominum. Plus ſibi blanditur de uno ieiunio
quod cæteris prandẽtibus facit: quàm ſi cũ cæteris ſeptẽ
dies ieiunauerit. Commodior ſibi uidetur una oratiuncu
la peculiaris: quàm tota pſalmodia uniꝰ noctis. Inter prã-
dendum crebro ſolet oculos iactare per mẽſas, ut ſi quem
minus comedere uiderit, uictum ſe doleat: & incipiat id
ipſum ſibi crudeliter ſubtrahere, quod neceſſarium uictui
indulgendũ præuiderat: plus gloriæ metuens detrimẽtũ
quàm famis cruciatũ. Si quem macriorẽ, ſi quẽ pallidiorẽ
ꝓſpexerit, uilẽ ſe æſtimat, nũquã requieſcit. Et qm̃ uultũ
ipſe ſuũ uidere nõ poteſt: qualẽ ſcilicet ſe intuẽtibꝰ offert:
manus quas poteſt & brachia ſpectans, palpat coſtas, hu-
meros attrectat & lumbos, ut ſm ꝙ corporis ſui membra
uel minus uel ſatis exilia probat, pallorem oris ac colorẽ
diſcernat. Ad oia deniq; ſua ſtrenuꝰ, ad communia piger.
Vigilat in lecto: dormit in choro: cunctiſq; alijs pſallentibus
ad uigilias tota nocte dormitet, poſt uigilias alijs in clau-
ſtro quieſcentibus ſolus in oratorio remanet: excreat, &
tuſſit: gemitibus ac ſuſpirijs aures foris ſedentiũ de angu-
lo implet Cum autem ex his quæ ſingulariter ſed inaniter
agit, apud ſimpliciores eius opinio excreuerit: qui profe-
cto opera probãt quæ cernũt, ſed unde prodeãt nõ diſcer Eſaiæ.3.
nunt: dum miſerũ beatificant: in errorẽ inducunt.

¶ *Sextus gradus Arrogantia.*

CRedit quod audit, laudat quod agit, & quod
intendat, nõ attẽdit. Obliuiſciſ intẽtionẽ, dum
ampleɛtiſ opinionẽ. Quiq; de omni alia te plus
ſibi credit quàm alijs: de ſe ſolo plus, alijs credit
quàm ſibi: aut non iam uerbotenus aut ſola operũ oſtenta
tione ſuam præferat religionẽ: ſed intimo cordis credat af
fectu oibus ſe ſanctiorẽ. Et quicquid de ſe laudatũ agno-
uerit: nõ ignorantiæ aut beneuolẽtiæ laudatoris: ſed ſuis
meritis arroganter aſcribit. Vnde poſt ſingularitatẽ: ſextũ
ſibi gradũ iure arrogantia ſibi uẽdicat. Poſt hanc præſum-
ptio inuenitur: in qua ſeptimus gradus conſtituitur.

¶ *Septimus gradus Præſumptio.*

QVi enim alios ſe præcellere putat: quomodo nõ
plus de ſe, quàm de alijs præſumat? Primus in
conuentibus reſidet: in conſilijs primus reſpon-
det: nõ uocatus accedit: nõ miſſus ſe intromit-
tit: reordinat ordinata: reficit facta. Quicqd ipſe non fece-
rit aut ordinauerit, nec recte factum, nec pulchre exiſtimat
ordinatũ. Iudicat iudicãtes: præiudicat iudicaturis. Si cũ
tẽpus aduenerit: non, ꝓmoueaſ ad prioratũ: ſuũ abbatem
aut inuidum iudicat aut deceptum Q; ſi mediocris ei ali-
qua obedientia iniũcta fuerit, indignaſ, aſpernaſ, arbitrãs
ſe non eſſe minoribus occupandũ, qui ſe ad maiora ſentit
idoneum. Sed qui ſic promptulus ad oia ſe magis temerè
quàm libere conſueuit ingerere, impoſſibile eſt eum aliqñ
non errare: ad prælatũ aũt pertinet errantẽ arguere. Sed
quõ culpã ſuã confitebiſ, qui nec eſſe putat, nec putari cul
pabilis patitur? Propterea cũ ei culpa imputatur: creſcit
nõ amputatur. Si ergo cum argutus fuerit, declinare cor
eius uideris in uerba malitiæ: in octauũ gradum qui diciſ
defenſio peccatorũ, noueris corruiſſe.

¶ *Octauus gradus Defenſio peccatorum.*

MVltis uero modis fiunt excuſationes in pecca-
tis. Aut enim dicit qui ſe excuſat, nõ feci: aut fe-
ci quidem, ſed bene feci: aut ſi male, nõ multum
male: aut ſi multũ male, nõ mala intentione. Si
autem & de illa ſicut Adam uel Eua conuinciſ: aliena ſua-
ſione excuſare ſe nitiſ. Sed qui procaciter etiam aperta de
fendit: quando occultas & malas cogitationes cordi ſuo
aduenientes: humiliter reuelaret abbati?

¶ *Nonus gradus Simulata confeſſio.*

LIcet uerò genera hæc excuſatiõis eatenꝰ mala
iudiceniſ, quatenus ore ꝓphetico uerba mali- Pſal.140.
tiæ appelleniſ: multo tñ periculoſior eſt fallax
ac ſuperba cõfeſſio, quàm procax & obſtina-
ta defenſio. Nõnulli enim cũ de apertioribꝰ arguunſ: ſcie
tes ꝙ ſi ſe defenderẽt, ſibi nõ crederenſ: ſubtilius inueniunt
argumentũ defenſionis: uerba reſpõdẽtes doloſæ confeſ-
ſionis. Eſt quippe (ut ſcriptũ eſt) qui nequiter humiliat Eccle.19.
ſe: & interiora eius plena ſunt dolo. Vultus demittitur:
proſternitur corpus: aliquas ſibi lachrymulas extorquẽt,
ſi poſſunt: uocẽ ſuſpirijs, uerba gemitibus interrumpunt.
Nec ſolum qui eiuſmodi eſt, obiecta non excuſat: ſed ipſe
quoq; culpã exaggerat: ut dũ impoſſibile aliquid aut in-
credibile culpæ ſuæ, ore ipſius additum audis: etiam illud
quod ratum putabas, diſcredere poſſis: & ex eo quod fal-
ſum eſſe non dubitas dum confitetur, in dubium ueniat
quod quaſi certũ tenebatur. Dumq; affirmãt quod credi
nolunt, confitendo culpã defendunt: & aperiẽdo tegunt:
qñ & confeſſio laudabiliter ſonat in ore, & adhuc iniqui-
tas occultatur

tas occultaſ in corde: quaten⁹ magis ex humilitate quàm
ex ueritate confiteri putet qui audit: aptans eis illud ſcri-
Prou.18. pturæ: Iuſtus in principio ſermonis accuſator eſt ſui. Ma-
lunt enim apud homiues ueritate periclitari quàm humi
litate: cũ apud deũ periclitentur utrinq;. Aut ſi adeò cul-
pa manifeſta ſit, ꝙ nulla penit⁹ uerſutia tegi poſſit: nihilo-
minus tamen uocem uon cor pœnitentis aſſumunt: qua
notam, non culpam deleant: dum ignorantiam manifeſtæ
trãſgreſſiõis, decore recõpẽſant publicæ cõfeſſiõis. ¶ Glo
rioſa res humilitas: qua ipſa quoq; ſupbia palliare ſe ap-
petit ne uileſcat. Sed hæc cito tergiuerſatio à prælato de-
prehenditur: ſi ad hanc ſuperbam humilitatẽ non leuiter
flectitur: quo magis diſſimulet culpam, uel differat pœnã:
Eccl.27. Vaſa figuli probat fornax: & tribulatio uerè pœnitentes
diſcernit. Qui eñ ueraciter pœnitet, laborem pœnitẽtiæ
nõ abhorret: ſed quicqd ſibi pro culpa quam odit iniun-
gitur: tacita cõſcientia patienter amplectiſ. In ipſa quoq;
obedientia duris ac cõtrarijs rebus obortis: quibuslibet
irrogatis iniurijs ſuſtinẽs non laceſſiſ: ut in quarto gradu
ſe ſtare indicet humilitatis. Cuius uerò ſimulata confeſſio
eſt: una uel leui contumelia: aut exigua pœna interroga-
tus: iam humilitatem ſimulare, iam ſimulationẽ diſſimula
re nõ poteſt. Murmurat, frendet, iraſcitur: nec in quarto
ſtare humilitatis, ſed in nonũ ſuperbiæ gradum corruiſſe
probaſ. Qui ſm quod deſcriptus eſt: recte ſimulata cõfeſ-
ſio appellari poteſt. Quanta putas tũc confuſio ſit in cor-
de ſuperbi: cũ fraus decipitur, pax amittitur, laus minuiſ,
nec culpa diluitur? Tandem uotatur ab omnibus: iudica-
tur ab omnibus: eoq; uehementius omnes indignantur,
quo falſum conſpiciunt quicqnid de eo prius opinaban-
tur. Tnnc opus eſt prælato ut eo minus illi parcẽdum pu
tet: quo magis omnes offenderet ſi nni parceret.

¶ *Decimus gradus Rebellio.*

HIc niſi eum miſeratio ſuperna reſpiciat, ut (qđ
ualde difficile talibus eſt) uniuerſorũ iudicijs
tacitus acquieſcat: frõtoſus mox & impudens
factus, tanto deterius, quãto deſperatius in de-
cimum gradum per rebellionẽ corruit: qui𝔮 prius laten-
ter arrogans fratres contempſerat: iam patenter inobe-
diens etiam magiſtrum contemnit.

SCiendũ autẽ eſt ꝙ oẽs gradus quos in .xij. par-
titus ſum, in tres tantummodo colligi poſſunt:
ut in ſex ſuperioribus contẽptus fratrũ, in qua-
tuor ſequẽtibus contemptus magiſtri, in duo-
bus qui reſtãt cõſummeſ contẽptus dei. Notandũ quoq;
ꝙ hi duo ſuperbiæ gradus ultimi, qui & humilitatis aſcẽ-
dendo primi inueniunſ, ſicut extra congregationẽ aſcen-
dẽdi ſunt: ita iu congregatione deſcendi non poſſunt. Q̃
autẽ ante aſcẽdi debeãt: ex hoc apte datur intelligi quod
de tertio gradu in regula legitur: Tertius, inquit, gradus
eſt, ut quis pro dei amore omni obedientia ſe ſubdat ma-
iori. Si ergo in tertio gradu ſubiectio collocaſ: quæ ꝓcul-
dubio fit qñ nouitius primum cõuentui ſociatur: conſe-
quẽs eſt ꝙ duo iam anteriores trãſcenſi intelligantur. De-
niq; ubi fratrũ cõcordiã, & magiſtri ſententiã monachus
ſpernit: quid ultrà in monaſterio niſi ſcandalum facit?

¶ *Vndecimus gradus Libertas peccandi.*

POſt decimũ itaq; gradũ qui rebellio dictus eſt,
expulſus uel egreſſus de monaſterio ſtatim ex-
Prou.14. cipitur ab undecimo. Et tũc ingreditur uias q̃
uidenſ hoĩb⁹ bonæ: quarũ finis (niſi fortè de⁹
eas illi ſepierit) demerget eum in profundũ inferni, id eſt
Prou.18. in contemptũ dei. Impius ſiquidem cũ uenerit in ꝓfundũ
malorũ: cõtẽnit. Poteſt autem undecimus gradus appel-
lari libertas peccandi: per quam monachus cum iam nec
magiſtrum uidet quem timeat: nec fratres quos reuerea-
tur: tanto ſecurius quanto liberius ſua deſideria implere
delectatur: à quibus in monaſterio tam pudore quàm ti-
more prohibebatur. Sed etſi iam uel fratres uel abbatem
non timet: nondum tamen dei penitus formidine caret.
Hãc ratio tenuiter adhuc ſubmurmurãs uolũtati propo-
nit: nec ſine aliqua dubitatione quæq; primũ illicita per-
ficit: ſed ſicut is qui uadum tentat, pedetentim nõ curſim
uitiorum gurgitem intrat.

¶ *Duodecimus gradus Conſuetudo peccandi.*

TT poſtquam terribili dei iudicio prima flagitia
impunitas ſequitur: experta uoluptas libenter
repetitur: repetita blanditur. Concupiſcentia
reuiuiſcẽte ſopitur rõ: ligat cõſuetudo. Trahiſ
miſer in profundũ malorum: trahitur captiuus tyrannidi
uitiorũ: ut carnaliũ ita uoragine deſideriorꝶ abſorptus,
ſuæ rationis diuiniq; timoris oblitus, dicat inſipiens in
corde ſuo, non eſt deus. Iam indifferẽter libitis pro licitis Pſal.13.
utitur: iam ab illicitis cogitãdis, patrandis, inueſtigãdis:
animus, manus, uel pedes nõ prohibentur: ſed quicqd in
cor, in buccã, ad manũ uenerit: machinaſ, garrit, & opaſ:
maleuolus, uaniloquus, facinoroſus. Quẽadmodũ deniq;
aſcenſis his omnibus gradibus, corde iam alacri & abſq;
labore pro bona conſuetudine iuſtus currit ad uitam: ſic
deſcẽſis impi⁹ eiſdẽ ꝓ malo uſu nõ rõne ſe gubernãs: non
timoris freno retẽtãs: intrepid⁹ feſtinat ad mortẽ. Medij
ſunt q fatigãtur: anguſtiantur: qui nunc metu cruciantur
gehennæ: nunc priſtina retardati conſuetudine, deſcẽden
do uel aſcendendo laborant. Supremus tantũ & infimus
currunt abſq; impedimẽto, & abſq; labore: ad mortẽ hic,
ad uitam ille feſtinat: alter alacrior, alter procliuior. Illum
alacrem charitas: hũc procliuem cupiditas facit. In altero
amor: in altero ſtupor laborem non ſentit. In illo denique
perfecta charitas: in iſto conſummata iniqtas foras mittit
timorẽ. Illi ueritas: huic cæcitas dat ſecuritatẽ. ¶ Põt er-
go duodecimus gradus appellari conſuetudo peccandi
qua dei metus amittitur, contemptus incurritur.

PRo tali iam (inquit Ioannes apl's) non dico ut 1.Ioan.5.
qnis oret. Sed nunquid dicis ô apoſtole, ut qs
deſperet? Imo gemat qui illũ amat. Non præ-
ſumat orare: nec deſiſtat plorare. Quid eſt qđ
dico? An fortè ullũ remanet ſpei refugiũ: ubi oro nõ inue
nit locũ? Audi credẽtẽ, audi ſperantẽ: nec tñ orantẽ: Dñe, Ioan.11.
inquit, ſi fuiſſes hic, frater meus non fuiſſet mortuus. Ma-
gna aũt fides: qua credidit ſua pñtia dñm mortem ꝓhibe-
re potuiſſe ſi affuiſſet. Modo autẽ quid? Abſit ut quẽ cre-
didit uiuum potuiſſe ſeruare, mortuũ dubitet poſſe reſu-
ſcitare. Sed nũc inquit ſcio qa q̃cũq; popoſceris à deo, da- Ibidem.
bit tibi de⁹. Deinde quærẽti ubi poſuiſſent eũ, rñdet: Ve- Ibidem.
ni & uide. Quãobrem? O Martha magna nobis tuæ fidei
inſignia tribuis. Sed qũo cũ tanta fide diffidis? Veni, in-
qs, & uide. Cur ſi nõ deſperas: nõ ſequeris, & dicis: & reſu
ſcita? Si aũt deſpas, cur magrm ſine cauſa fatigas? An for-
tè fides aliqñ recipit, qđ oro nõ præſumit? Deniq; appro
pinquantẽ cadaueri ꝓhibes, & dicis: Dñe iã fœtet: quatri Ibidem.
duanus enim eſt. Deſperando dicis hoc: an diſſimulãdo?
Sic quippe ipſe dñs poſt reſurrectionẽ finxit ſe lõgius ire: Luc.24.
cũ mallet cũ diſcipulis remanere. O ſanctæ mulieres, Xpi
familiares: ſi fratrẽ ueſtrũ amatis, cur eius miam nõ flagi-
tatis, de cuius potentia dubitare, pietate diffidere non po
teſtis? Rñdent: Sic melius tanquã non orãtes oramus: ſic
efficaci⁹ tãquã diffidẽtes cõfidim⁹. Exhibem⁹ fidẽ: ꝓhibe-
mus affectum: ſcit ipſe cui non eſt opus ut aliqd dicatur,
quid deſideremus. Scimus quidẽ ꝙ omnia põt: ſed hoc tã
grande miraculum, tam nouũ, tã inauditũ, etſi eius ſubeſt
potẽtiæ: multũ tñ excedit uniuerſa merita humilitatis no
ſtræ. Sufficit nobis potentiæ locũ, pietati dediſſe occaſio-
nẽ: mallẽtes patiẽter expectare qd uelit, quàm impudẽter
quærere qđ forſitã nolit. Deniq; quod nr̃is meritis deeſt:
uerecũdia fortaſſe ſupplebit. Petri quoq; poſt grauem la-
pſum lachrymam quidem uideo: ſed precem non audio:
nec tñ de indulgẽtia dubito. Diſce & in matre domini ma
gnã in mirabilib⁹ fidẽ habere: in magna fide uerecũdiam
retinere. Diſce uerecundia decorare fidẽ, reprimere præ-
ſumptionẽ. Vinũ inqt nõ habent. Quàm breuiter, quàm Ioan.2.
reuerenter ſuggeſſit, unde pie fuit ſolicita. Et ut diſcas in
hmõi magis pie gemere, quàm petere præſumptuoſe: pie-

tatis æſtum pudoris tẽperans umbra cõceptam precis fi-
duciã uerecũde ſuppreſſit. Non frontoſe acceſſit, non pa-
lam locuta eſt: ut audacter corã oibꝰ diceret: Obſecro fili,
deficit uinũ, cõtriſtatur cõiux, confunditur ſpõſus, oſtende
qđ poſſis. Sed licet hæc aut multo plura pectꝰ æſtuãs, fer-
uens loqueretur affectus: priuatim tñ potentem pia filium
mater adijt: non potentiam tentans, ſed uolũtatem explo-
rans. Vinũ, inquit, non habent. Quid modeſtius? Quid fi-
delius? Nõ defuit pietati fides: uoci grauitas: efficacia uo-
to. Si ergo illa cum mater ſit: ſe matrem oblita, non audet
petere miraculũ uini: ego uile mãcipiũ cui permagnũ eſt
filij ſimul ac matris eſſe uernaculum, qua fronte præſumo
Luce. 18. pro uita petere quatriduani? Duo etiã in euangelio cæci
uiſum, alter accepiſſe, alter recepiſſe leguntur: alter quem
amiſerat, alter quem nunquam habuerat: unus ſcilicet ex-
Ioan. 9. cæcatus, alter cæcus natus. Sed qui excæcatus, miſerabi-
libus miriſq; clamoribus mirã miſericordiam meruit: qui
uerò cæcus natus, tanto miſericordius quãto mirabilius
nullis ſuis precibus præuentum ſui illuminatoris benefi-
Luce. 18. cium nihilominus ſenſit. Illi denique dictum eſt, fides tua te
ſaluum fecit: huic aũt non. Duos quoq; recẽter mortuos,
tertiũ iam quatriduanum, lego reſuſcitatos: ſolã tñ archi-
ſynagógi filiam in domo adhuc poſitam precibus patris:
duos autẽ ex inſperata magnitudine pietatis. Simili etiã
forma ſi contigerit (quod deus auertat) aliquem de fratri
bus noſtris nõ in corpore, ſed in anima mori: quãdiu ad-
huc inter nos erit, pulſabo & ego meis qualiſcũq; pctõr:
pulſabo & fratrũ precibus ſaluatorẽ. Si reuixerit: lucrati
erimus fratrẽ. Sin uerò nõ mereamur exaudiri: ubi iã uel
tolerare uiuos, uel tolerari à uiuis nõ poterit, ſed incipiet
efferri: ſemper quidẽ fideliter gemo: ſed iam non ita fidu-
cialiter oro. Nõ apte audeo dicere: Veni dñe ſuſcita mor-
tuũ noſtrũ: corde tñ ſuſpenſo tremulus intus clamare nõ
ceſſo: Si fortè, ſi fortè, ſi fortè deſideriũ pauperũ exaudiet
Pſal. 9. dominus, præparationẽ cordis eorum audiet auris eius
Pſal. 87. Et illud: Nunquid mortuis facies mirabilia: aut medici
Ibidem. ſuſcitabunt, & confitebuntur tibi? Et de quatriduano: Nũ-
quid narrabit aliqs in ſepulchro miſericordiã tuã: & ueri
tatẽ tuam in perditione? ¶ Poteſt interim ſaluator ſi uult
inſperate & improuiſe occurrere nobis, lachrymiſq; por-
tantiũ motus, nõ precibꝰ, mortuo uitã reddere: aut certè
iam ſepultũ reuocare à mortuis. Mortuũ autẽ dixerim il-
lum, q ſua pctã defendens, in octauũ iam corruit gradũ. A
Eccli. 17. mortuo enĩ tanquam q nõ eſt, perit cõfeſſio. Poſt decimũ
uerò, qui tertiꝰ eſt ab octauo: iam effertur in libertatẽ peccã
di: qñ expellitur à conſortio monaſterij. At poſtquã quar-
tũ tranſierit: iam rectè quatriduanus dicitur, dum in quintũ
decidẽs per cõſuetudinẽ ſepelitur. Abſit aũt à nobis ut etiã
pro talibꝰ etſi palã nõ præſumimus, uel in cordibꝰ noſtris
orare ceſſemꝰ: cũ Paulꝰ eos quoq; lugeret quos ſine pnĩa
2. Cor. 13. mortuos ſciret. Etſi enĩ à cõibꝰ oratióibꝰ ipſi ſe excludũt:
ſed ab effectibꝰ oĩno nõ pñt. Viderint tñ in quãto pericu-
loſint, pro qbus eccleſia palã orare nõ audeat: quæ fiden-
ter etiã pro Iudæis, p hæreticis, pro gentilibꝰ orat. Cum
enĩ in paraſceue noiatim oret pro qbuslibet malis: nulla
tñ mẽtio fit de excõicatis. ¶ Dicis fortè frater Godefrede
me aliud quàm tu quæſiſti, quàm ipſe pmiſi, tãdẽ exhibuiſ-
ſe: cũ p gradibꝰ humilitatis, ſupbiæ gradꝰ uidear deſcri-
pſiſſe. Ad qđ ego: Non potui docere niſi qđ didici: nõ pu
taui cõgruũ me deſcribere aſcẽſiones: qui plus deſcẽdere
quàm aſcẽdere noui. Proponat tibi beatꝰ Bñdictꝰ gradꝰ
humilitatis, quos ipſe priꝰ in corde ſuo diſpoſuit: ego qd
proponã nõ habeo: niſi ordinẽ meæ deſcenſionis. In quo
tñ ſi diligẽter inſpicitur, uia forſitã aſcẽſióis reperitur. Si enĩ ti-
bi Romã tendẽti hõ inde ueniẽs obuiaret: q̃ſitꝰ uiã, quid
meliꝰ quàm illã qua uenit oſtẽderet? Dum caſtella, uillas,
urbes, fluuios, ac mõtes p quos tranſierit noiat: ſuum de-
nunciãs iter, tuũ tibi prænũciat: ita ut eadẽ loca recogno
ſcas eũdo, q̃ ille ptrãſijt ueniẽdo. In hac ſimiliter nr̃a deſcẽ
ſione gradꝰ aſcẽſorios fortaſſe repies: quos aſcẽdẽdo me-
lius tu in tuo corde quàm in noſtro codice leges. Amen.

¶ *Diui Bernardi abbatis epiſtola ad Vuillermum.*
abbatem ſancti Theodorici.

QVòd me huiuſmodi operi operam dare iubes
per quod tollendum ſit ſcãdalum de regno dei
libenter accipio: ſed quomodo id uelis fieri,
necdum ſatis elucet mihi. Nam illam tuam dul
ciſſimam epiſtolam legens ac relegens (ſæpius repetita
placebat) intellexi quidem te uelle ut illis qui de nobis
tanquam detractoribus Cluniacenſis ordinis cõqueruntur,
ſatisfaciam: quatenus ſciatur nõ eſſe uerum quod ma
le hucuſq; de nobis putarunt, uel putari uoluerunt. At ſi
poſt hanc ſatisfactionem rurſus uictus eorum ac ueſtitus
ſuperfluitatem, & cætera quæ iniungis, & quemadmodũ
iniungis carpere uoluero: & mihi uidebor contrarius, &
quomodo ſine ſcandalo facere queam, non uideo: niſi for-
tè & ordinem quidem laudabilem: & ordinis reprehenſo
res reprehenſibiles doceam, & nihilominus tamen ipſius
ſuperflua reprehendam. Si hoc modo uis, aut fortè aliter
magis expedire uides, mãda apertius: & ut ualeam quod
uis, eo modo quo uis, ora inſtantius. Scito tamen nõ mo-
dico me huiuſmodi ſcriptitationibus feriri detrimento:
quia multum hinc deuotionis ſubtrahitur, dum ſtudium
oratióis intermittitur: præſertim cum nec uſus ſuppetat
dictandi, nec ocium.

¶ DIVI BERNARDI ABBAtis ad Vuillermum abbatem Apologia.

VENERABILI PATRI
Vuillermo frater Bernardus fratrum
qui in Claraualle ſunt inutilis ſeruus:
ſalutẽ in domino. ¶ Vſq; modo ſi qua
me ſcriptitare iuſſiſtis, aut inuitus, aut
nullatenus acquieui, non quia negli-
gerem quod iubebar: ſed ne præſume-
rem quod neſciebam. Nunc uerò no-
ua urgente cauſa, priſtina fugatur uerecundia, & uel pe-
ritè uel imperitè dolori meo ſatisfacere cogor, fiduciam
dante ipſa neceſſitate. ¶ Quomodo nanq; ſilenter audire
poſſum ueſtram huiuſcemodi de nobis querimoniã, qua
ſcilicet miſerrimi hominum, in pannis & ſemicinctijs, de
cauernis (ut ait ille) dicimur iudicare mundum: quodq;
inter cætera intolerabilius eſt, etiam glorioſiſſimo ordini
ueſtro derogare, ſanctis qui in eo laudabiliter uiuunt, im-
pudẽter detrahere, & de umbra noſtræ ignobilitatis, mũ
di luminaribus inſultare? Itáne ſub ueſtimentis ouiũ non
quidem lupi rapaces, ſed pulices mordaces: imo tineæ
demolientes bonorum uitam: quia palam non audemus,
in occulto corrodimus, nec ſaltem clamorem inuectionis,
ſed ſuſurrium detractionis emittimus? Si hoc ita eſt, ut Pſal. 43.
quid ſine cauſa mortificamur tota die, æſtimati ſumus ſi-
cut oues occiſionis? Si ita inquam phariſaica iactantia
cæteros homines, & (quod ſuperbius eſt) nobis meliores
deſpicimus, quid nobis prodeſt tanta in noſtro uictu par-
citas & aſperitas, in ueſtitu notabilis illa uilitas ac diuer-
ſitas, in opere manuum quotidiana deſudatio, in ieiunijs
& uigilijs iugis exercitatio: totius denique uitæ noſtræ ſin-
gularis quædam atque auſterior conuerſatio niſi fortè
omnia opera noſtra facimus ut uideamur ab hominibus?
Sed dicit Chriſtus: Amẽ dico uobis: receperũt mercedẽ Matt. 6.
ſuam. Nónne ſi in hac uita tantum in Chriſto ſperantes 1. Cor. 15.
ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus? An
uerò num in hac uita tantum in Chriſto ſperamus, ſi de
Chriſti ſeruitio temporalem tantum gloriam quærimus?
Miſer ego homuncio, qui tãto labore & induſtria ſtudeo
non eſſe, uel potius non uideri ſicut cæteri hominum, mi-
nus tamen accepturus, imo grauius cruciandus quàm
quilibet hominũ. Siccine ergo non inueniebatur nobis
uia (ut ita dicam) utcunq; tolerabilior ad infernum? Si
ita neceſſe erat ut illò deſcẽderemus, cur ſaltem illam qua
multi incedunt, uiam ſcilicet latã, quæ ducit ad mortem,

non elegimus, quatenus uel de gaudio & non de luctu ad
luctum tranſiremus? O quàm felicius eſt illis quorum nõ
Pſal.72. eſt reſpectus morti eorũ, & firmamentũ in plaga eorũ, qui
in labore hominũ nõ ſunt, & cũ hoibus nõ flagellant: qui
etſi peccatores, ac pro gaudijs temporalibꝰ perpetuis cru
Ibidem. ciatibus addicti: ſaltem abũdantes in ſeculo obtinuerunt
diuitias. ¶ Væ portantibus crucem nõ ſicut ſaluator ſuã,
Matt.27. ſed ſicut ille Cyrenæus alienã. Væ citharœdis citharizan-
Apo.14. tibus non ut illi de apocalypſi, in citharis ſuis: ſed uerè ut
hypocritæ in alienis. Væ ſemel, & uæ iterum pauperibus
ſuperbia. Væ inquã ſemel & uæ iterum portantibus cru-
cem Chriſti, & non ſequẽtibus Chriſtũ, qui nimirũ cuius
paſſionibus participantur, humilitatẽ ſectari negligunt.
Duplici quippe contritione cõteruntur qui hmõi ſunt:
qñ & hic pro tpali gloria tẽporaliter ſe affligunt: & in fu-
turo pro interna ſupbia ad æterna ſupplicia pertrahunt.
Laborãt cũ Xp̃o: ſed cũ Chriſto nõ regnant. Sequuntur
Xp̃m in pauptate ſua: ſed in gloria nõ ſequũtur. De tor-
rẽte in uia bibunt: ſed non exaltabũt caput in patria. Lu-
gent nũc: ſed tunc nõ conſolabuntur. Et merito. Quid enĩ
facit ſupbia ſub pannis humilitatis Ieſu? Nunquid non
habet quo ſe palliet humana malitia, niſi unde inuoluta
eſt infantia ſaluatoris? Et quomodo intra præſepium do-
mini ſimulatrix arrogantia ſe coarctat, ac pro uagitibus
Pſal.27. innocentiæ, malum iuibi detractionis immurmurat? An
non illi ſuperbiſſimi de pſalmo, quorum prodijt ex adipe
iniquitas eorum: multo tutius operti ſunt iniqtate & im-
pietate ſua: quàm nos latemus ſub ſanctitate aliena? Quis
enim magis impius, an profiteus impietatem, an mẽtiens
ſanctitatem? Nonne is qui etiam mendaciũ addens, gemi-
nat impietatem? Et quid dicam? Vereor ne fortè & ego
ſuſpectus habear, nõ quidem uobis pater, non uobis, cui
utiqꝫ notum me noui: quantum in hac caligine homo ho
mini innoteſcere poteſt: & ſpecialiter de hac re ſcio uos
non ignorare quid ſentiam: ſed propter illos qui me nec
ita ut uos cognouerunt, nec ſicut uobis hinc loqui ſoleo,
loquentem audierunt. Scribo uobis (quod & frequenter
audiſtis) ut quoniam ego per ſingulos ire, & ſingulis ſa-
tisfacere non queo, ex me habeatis unde quod de me cer-
tiſſime ſcitis, eis pro me ueriſſime perſuadeatis. Neqꝫ enĩ
timeo omnium oculis. ſcribere quicquid de hac re uobis
in aure locutus ſum. Quis unquam me aduerſus ordinem
illum uel coràm audiuit diſputantem, uel clàm ſuſurran-
tem? Quem unquã de ordine illo niſi cũ gaudio uidi, niſi
cũ honore ſuſcepi, niſi cũ reuerẽtia allocutꝰ, niſi cũ humi-
litate adhortatus ſum? Dixi: & dico: Modus quidẽ uitæ
eſt ſanctus, honeſtus, caſtitate decorus, diſcretione præci
puus, à patribus inſtitutus, à ſpiritu ſancto præordinatꝰ,
animabus ſaluandis nõ mediocriter idoneus. Egóne uel
damno uel deſpicio quẽ ſic prædico? Memini me aliquan
do in aliquibus eiuſdem ordinis monaſterijs hoſpitio ſu-
ſceptum fuiſſe. Reddat dominus ſeruis ſuis humanitatem
quã infirmãti mihi ultra etiam quàm neceſſe fuit exhibue
rũt, & honorẽ quo me plus quoqꝫ quàm dignꝰ fui, digna-
ti ſunt. Ipſorum me cõmẽdaui orationibus, interfui colla
tionibus: ſæpe & de ſcripturis & ſalute animarum habui
ſermonem cum multis, & publicum in capitulis, & priua-
tum in cameris. Quem unquam uel clàm uel palàm aut ab
illo ordine diſſuadere, aut ad noſtrũ ut ueniret pſuadere
tentaui? An non potius multos cupiẽtes uenire repreſſi,
uenientes & pulſantes repuli? An non fratrem Nicolaum,
ad ſanctum Nicolaum, & nobis duos de ueſtris uobis te-
ſte remiſi? Sed & duobꝰ quibuſdam eiuſdem ordinis ab-
batibus, quorum ne nomina prodam, ipſe eos optimè no
ſtis, & nihilominus quàm amica mihi familiaritate iũgan
tur ſcitis: nunquid non tamen ad aliũ ordinem (quod &
uos non latuit) migrare deſiderantibꝰ, iam iamqꝫ delibe-
rãtibꝰ, noſtrũ eis diſſuaſoriũ conſiliũ obuiauit, ac ne ſuas
deſererẽt cathedras effecit? Cur igitur ordinẽ dãnare pu-
tor uel dicor, cui amicos meos deſeruire ſuadeo, cui ſuos
ad nos uenientes monachos reddo, de quo & mihi ora-
tiones tam ſolicite requiro, tam deuote ſuſcipio? An for-
tè quia iuxta aliũ ordinẽ conuerſari uideor, propterea ſu-
ſpectus hinc habeor? Sed eadem ratiõe & uos noſtro de-
rogatis quicũqꝫ aliter uiuitis. Ergo & cõtinẽtes & coniu
ges inuicem ſe damnare putentur, ꝙ ſuis quiſqꝫ legibus in
eccleſia conuerſentur. Monachi quoqꝫ ac regulares cleri-
ci ſibi inuicem derogare dicantur, quia proprijs abinui-
cem obſeruantijs ſeparantur. Sed & Noe, & Danielem, &
Iob in uno ſe regno pati non poſſe ſuſpicemur, ad quod
utiqꝫ nõ eos uno tramite iuſtitiæ cognouimꝰ perueniſſe.
Mariam deniqꝫ & Marthã neceſſe ſit aut utranqꝫ aut alte-
ram ſaluatori diſplicere, cui nimirum tam diſſimili ſtudio
deuotionis cõtẽdũt ambæ placere. Et hac ratione in tota
eccleſia (quæ utiqꝫ tam pluribus tamqꝫ uariatur diſſimili-
bus ordinibus, utpote regina quæ in pſalmo legit circũ- Pſal.44.
amicta uarietatibus) nulla pax, nulla prorſus concordia
eſſe putabitur. Quæ etenĩ ſecura quies, quis tutꝰ in ea ſta
tus inuenietur, ſi unus quilibet homo unũ quenlibet or-
dinẽ eligens, alios aliter uiuentes aut ipſe aſpernetur, aut
ſe ab ipſis ſperni ſuſpicetur: præſertim cũ tenere impoſſi-
bile ſit uel unum hominẽ omnes ordines, uel unum ordi-
nem omnes homines? Non ſum tam hebes, ut non agno-
ſcam tunicam Ioſeph, nõ illiꝰ qui liberauit Aegyptũ, ſed
qui ſaluauit mũdũ: & hoc nõ à fame corporis, ſed à morte
ſimul animæ & corporis. Notiſſima quippe eſt quia poly-
mita, id eſt pulcherrima uarietate diſtincta, ſed & ſangui-
ne apparet intincta, nõ quidẽ hœdi qui peccatum ſignifi-
cat, ſed agni qui deſignat innocentiam: hoc eſt ſuo ipſius,
non alieno. Ipſe eſt profectò agnus mãſuetiſſimus, qui co-
ram, nõ quidem tondente, ſed occidente ſe obmutuit: qui
peccatum non fecit, ſed abſtulit peccata mundi. Miſerunt
autẽ qui dicerẽt ad Iacob. Hanc inuenimus, uide utrũ tu Geñ.37.
nica filij tui ſit, an non. Vide & tu dñe utrum hæc ſit tuni-
ca dilecti filij tui. Recognoſce oĩpotens pater eam quam
feciſti Chriſto filio tuo polymitã: dãdo qdẽ quoſdã apo-
ſtolos, quoſdam autẽ prophetas, alios uerò euangeliſtas,
alios paſtores & doctores: & cætera quæ in eiꝰ ornatu mi
rifico decenter appoſuiſti, ad conſummationem utiqꝫ ſan-
ctorum occurrentium in uirum perfectum in menſuram Ephe.4.
ætatis plenitudinis Chriſti. Dignare etiam deus precio-
ſiſſimi purpuram ſanguinis quo aſperſa eſt recognoſcere,
& in purpura præclarum inſigne ac glorioſiſſimum indi-
cium obedientiæ. Quare ergo inquit rubrum eſt ueſtimẽ Eſaiæ.63.
tum tuũ? Torcular ait calcaui ſolus, & de gentibus nõ eſt
uir mecũ. Itaqꝫ quandoquidem factus eſt obediens patri
uſqꝫ ad torcular crucis, quod utique ſolus calcauit, ſolum
quippe brachiũ ſuum auxiliatum eſt ei, iuxta illud in alio
loco: Singulariter ſum ego donec trãſeam. Iam ergo exal- Pſal.140.
ta eum deus, & da ei nomen quod eſt ſuper omne nomen: Phil.2.
ut in nomine Ieſu omne genu flectatur, cæleſtium, terre-
ſtrium, & infernorũ. Aſcendat in altũ, captiuã ducat capti Ephe.4.
uitatẽ, & donet dona hominibus. Quæ dona? Relinquat
uidelicet ſponſæ ſuæ eccleſiæ pignus hæreditatis, ipſam
tunicam ſuã, tunicã ſcilicet polymitã: eandemqꝫ incõſuti-
lem, & déſuper contextam per totum. Sed polymitam ob
multorũ ordinum qui in ea ſunt multimodã diſtinctionẽ:
inconſutilẽ uerò propter indiſſolubilis charitatis indiui-
duam unitatẽ. Quis me, inqt, ſeparabit à charitate Chri- Rom.8.
ſti? ¶ Audi quomodo polymitã. Diuiſiões ait gratiarum 1.Cor.12.
ſunt, idem autẽ ſpiritus: & diuiſiones operationum ſunt,
idem uerò dominus. Deinde diuerſis enumeratis chariſ-
matibꝰ, tãquã uarijs tunicæ coloribus, quibus cõſtet eam
eſſe polymitam, ut oſtendat etiam incõſutilem, & déſuper
contextã per totũ, adiungit: Hæc autẽ operatur unꝰ atqꝫ Ibidem.
idẽ ſpiritus, diuidens ſingulis prout uult. Charitas quip-
pe diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritũ ſanctum qui Rom.5.
datus eſt uobis. Nõ ergo diuidatur, ſed totam & integrã
hæreditario iure ſortiatur eccleſia, quia & de illa ſcriptũ
eſt: Aſtitit regina à dextris tuis in ueſtitu deaurato, circũ- Pſal.44.
data uarietate. Itaqꝫ diuerſi diuerſa accipiẽtes dona, aliꝰ
quidẽ ſic, alius uerò ſic, ſiue Cluniacẽſes, ſiue Ciſtercienſes,

ſiue clerici regulares,ſiue etiam laici fideles, omnis deniqꝫ
ordo,omnis lingua,omnis ſexus,omnis,ætas,omnis con
ditio,in omni loco,per omne tẽpus,à primo homine uſqꝫ
ad nouiſſimũ. Nam & propter hoc talaris dicta eſt, ꝙ ad
Pſal.18. finem uſqꝫ pertingat, dicẽte propheta: Non eſt qui ſe ab
ſcondat à calore eius:nimirũ congruens ei cui & facta eſt,
Sapien.8. qui perhibente uidelicet alia ſcriptura,& ipſe attingit à fi
ne uſqꝫ ad finem fortiter,& diſponit omnia ſuauiter. Oẽs
ergo concurramus pariter in unã tunicã,& ex oĩbus con
ſtet una:ex omnibus inquã una. Nam & ſi ex pluribus &
Canti.6. diuerſis:una eſt tamen columba mea,formoſa mea, perfe
cta mea. Alioqn nec ego ſolus, nec tu ſine me,nec ille ſine
utroque,ſed ſimul omnes ſumus illa una: ſi tamen ſolliciti
Ephe.4. ſumus ſeruare unitatem ſpũs in uinculo pacis. Nõ inquã
tantũ ordo noſter,aut ſolus ueſter,ad illam pertinet unã:
ſed noſter ſimul & ueſter:niſi fortè (quod abſit) inuicem
inuidentes,inuicem prouocantes, inuicẽ mordeamus, &
ab inuicem conſumamur:& ſic non poſſit nos apoſtolus
2.Cor.11. uni illi uiro cui deſpõdit,uirginem caſtam exhibere Chri
Canti.2. ſto.Veruntamẽ illa una dicit in cãticis: Ordinauit in me
charitatẽ:ut etſi una in charitate, diuiſa tamen ſit ordina
tione.Quid ergo? Ciſtercienſis ſum. Damno igitur Clu
niacenſes? Abſit.Sed diligo,ſed prædico, ſed magnifico.
Cur ergo inquis ordinẽ illum nõ tenes ſi ſic laudas? Au
1.Cor.7. di:propter hoc quod apoſtolus ait: Vnuſquiſqꝫ in ea uo
catiõe in qua uocatus eſt, permaneat.Quòd ſi quæris cur
& à principio nõ elegerim, ſi talem ſciebam? Reſpondeo.
1.Cor.10. Propter id qđ rurſus ait apoſtolꝰ:Omnia mihi licent:ſed
nõ omnia expediũt.Non ꝙ ſcilicet ordo ſanctus & iuſtus
Rom.7. non ſit:ſed quia ego carnalis eram, uænundatus ſub pec
cato,& talem animæ meæ languorem ſentiebam, cui for
tior eſſet potio neceſſaria. Et diuerſis morbis diuerſa cõ
ueniunt medicamenta, & fortioribus fortiora. Fac duos
homines febribus anxiari,quartanis unum, alterũ tertia
nis.Commendet autem qui quartanis laborat, tertiano
aquam,pyra,& frigida quæqꝫ ſumẽda: cum tamen ab his
ipſe abſtineat,uinumqꝫ & cætera calida utpote ſibi con
gruẽtia ſumat.Quis rogo hunc eũ recte reprehẽdat? Si di
ceret ille,cur tu aquam non bibis,quam ita laudas:an nõ
recte reſponderet,& tibi eam fideliter tribuo, & mihi ſalu
briter ſubtraho. Deniqꝫ requiratur etiam à me,cur cum
omnes ordines laudẽ,oẽs non teneo.Laudo enim omnes
& diligo,ubicunqꝫ pie & iuſte uiuitur in eccleſia. Vnum
opere teneo:cæteros charitate.Faciet autẽ charitas (fidẽ
ter loquor) ut nec illorũ quidẽ fructu frauder,quorum in
ſtituta non ſequor.Plus aliquid dicam.Tu tibi caute age.
Põt nanqꝫ fieri qa fruſtra tu laboraueris: ut autẽ ego fru
ſtra diligã bonũ qđ operaris,fieri oĩno nõ poteſt.O quã
ta fiducia charitatis. Alius operatur non amans, & alius
amat nihil operans.Ille quidẽ ſuum opus perdit:illius ue
rò charitas nunquã excidit. Et quid mirũ ſi in hoc exilio
peregrinãte adhuc eccleſia,quædã huiuſcemodi ſit plura
lis (ut ita dixerim) unitas,unaqꝫ pluralitas:cũ in illa quo
que patria quãdo iam ipſa regnabit,nihilominus fortè ta
lis aliqua diſpar quodammodo æqualitas futura ſit? Inde
Ioan.14. etenim ſcriptum eſt: In domo patris mei manſiones mul
tæ ſunt. Sicut itaqꝫ illic multæ mãſiones in una domo: ita
hic multi ordines ſunt in eccleſia una: & quomodo hic di
1.Cor.12. uiſiões gratiarum ſunt,idem autem ſpiritus:ita ibi diſtin
ctiones quidem gloriarum:ſed una domus. Porrò unitas
tam hic quàm ibi una conſiſtit in una charitate:diuerſitas
autem hic quidẽ in ordinum uel operationum multifaria
diuiſione:illic uerò in quadam meritorum notiſſima,ſed
& ordinatiſſima diſtinctione. Intelligens denique eccleſia
hanc ſuã quodãmodo diſcordẽ cõcordiam, cõcordẽmue
Pſal.22. diſcordiam:deduxit me inquit ſuper ſemitas iuſtitiæ pro
pter nomen ſuũ.Ponẽs quippe ſemitas pluraliter, & iuſti
tiæ ſingulariter, nec diuerſitatẽ prætermiſit operationũ,
nec unitatẽ operantiũ.Præuidens quoqꝫ & illam in cæle
ſtibus diſcretã unitatem futuram,deuotiſſime læta decan
Tob.13. tat: Plateæ tuæ Hieruſalẽ ſternentur auro mũdo,& ꝑ oẽs
uicos tuos alleluia cantabitur. Audiens eñi plateas & ui
cos:coronas & glorias diuerſas intellige. In auro,quo
uno metallo illa ciuitas ornata deſcribit, & uno alleluia,
quod cantandum perhibetur, diſſimiliũm ſpecierũ,ſimi
lem pulchritudinem,& multarum mentium unam deuo
tionem attẽde. Non igitur una tantũ ſemita inceditur: qa
nec una eſt mãſio quo tẽditur. Viderit aũt quiſqꝫ quacũqꝫ
incedat: ne pro diuerſitate ſemitarum ab una iuſtitia rece
dat: quoniam ad quãlibet manſionẽ ſua quiſqꝫ ſemita per
uenerit,ab una domo patris exors non erit. Veruntamen
ut ſtella ab ſtella differt in claritate:ſic erit (ait) & reſurre 1.Cor.15.
ctio mortuorum. Nam etſi fulgebunt iuſti ſicut ſol in re
gno patris eorum:alij tamen alijs amplius: pro diuerſita
te meritorum. Quæ ſanè merita ſciendum non ſic in hoc
ſeculo ut in illo facile ab homine poſſe diſcerni,qppe cum
hic tantum opera uideantur: illic etiam corda nihil impe
diat intueri. Siquidem radiante ubiqꝫ ſole iuſtitiæ, tunc 1.Cor.4.
manifeſta erunt abſcondita cordium. Et ſicut non eſt nũc Pſal.18.
qui ſe abſcondat à calore eius, ita tunc non erit qui ſe oc
cultet à ſplendore ipſius.Et de operibus quidem ſæpe in
certa,& ob hoc periculoſa ſententia fertur: cũ multoties
minus iuſtitiæ habeant qui magis operantur.

VNde nunc mihi cõueniendi ſunt quidã de or 1.Cor.4.
dine noſtro,qui contra illam ſententiã: Nolite
ante tempus iudicare quoaduſqꝫ ueniat domi
nus,qui & illuminabit abſcondita tenebrarũ,
& manifeſtabit conſilia cordiũ: alijs ordinibus derogare
dicunt,& ſuã iuſtitiã ſolã uolẽtes conſtituere, iuſtitiæ dei Roma.10.
nõ ſunt ſubiecti: quos ꝑfectò (ſi qtñ huiuſcemodi ſunt)
nec noſtri,nec cuiuſpiã eſſe ordinis uerꝰ dixerim. Quip
pe qui etſi ordinate uiuentes,ſuperbe tamen loquẽtes ci
ues ſe faciunt Babylonis,id eſt confuſionis, imo filios te
nebrarũ,ipſiuſqꝫ gehennæ,ubi nullus ordo,ſed ſempiter Iob.10.
nus horror inhabitat. Vobis ergo inquã fratres qui etiã
poſt auditã illã dñi de phariſæo & publicano parabolam
de ueſtra iuſtitia præſumentes,cæteros aſpernamini:dici
tis (ut dicitur) ſolos uos hominũ eſſe iuſtos,aut omnibꝰ
ſanctiores:ſolos uos monachorum regulariter uiuere,cæ
teros uerò regulæ potiꝰ exiſtere trãſgreſſores. Primo qd
ad uos de alienis ſeruis? Suo dño ſtant, aut cadunt. Quis Rom.14.
uos cõſtituit iudices ſuper eos? Deinde ſi ita, ut dicit, de
ordine ueſtro præſumitis: qualis ordo eſt ut antequã de
ſuo quiſquam trabem eijciat, in fratrum oculis tã curioſe
feſtucas perquirat? Qui in regula gloriamini,cũr contra Mat.7.
regulam detrahitis? Cur contra euangeliũ ante tẽpus: & 1.Cor.14.
contra apl'm,alienos ſeruos iudicatis? An regula non cõ Rom.14.
cordat euangelio uel apl'o? Alioquin regula iam non eſt
regula: qa nõ recta. Audite,& diſcite ordinem,qui contra
ordinẽ alijs ordinibus derogatis: Hypocrita,inquit,eijce Matt.7.
primum trabem de oculo tuo: & ſic uidebis eijcere feſtu
cam de oculo fratris tui. Quæris quã trabem? An nõ grã
dis & groſſa trabes eſt ſuperbia,qua te putas eſſe aliquid,
cũ nihil ſis? Inſaniſſime tibi tanquã ſanus exultas, & alijs
uaniſſime trabẽ portans de feſtucis inſultas? Gratias in Lucæ.18.
quis ago tibi deus quia non ſum ſicut cæteri hominũ, in
iuſti,raptores, adulteri. Sequere ergo & dic: Detracto
res. Neqꝫ enim minima eſt hæc feſtuca inter cæteras. Qua
re cũ tam diligenter alias enumeres, iſtam taces? Si ꝑnul
la uel minima habes, audi apoſtolũ. Neqꝫ maledici (ait) 1.Cor.6.
regnũ dei poſſidebunt. Audi & deum in pſalmo commi
nãtem. Arguam te, inquit, & ſtatuam cõtra faciem tuam. Pſal.49.
Quod quia detractori loquatur,certum eſt ex præcedẽti
bus. Et quidẽ iuſte ad ſe retorquendus, & ſe cõpellendus
eſt intueri: qui auertens faciem ſuam à ſe, aliena potiꝰ ma
la quàm ſua ſolet curioſius perſcrutari. At inquiunt, quo
modo regulam tenent: qui pellicijs induuntur,ſani, carni
bus ſeu carniũ pinguedine ueſcunt,tria uel quatuor pul
mentaria una die (quod regula prohibet) admittũt: opꝰ
manuum quod iubet, non faciunt: multa deniqꝫ pro libi
tu ſuo uel mutant uel augent uel minuũt? Recte. Nõ poſ
ſunt hæc negari. Sed attendite in regulã dei,cui utiqꝫ non
diſſonat

Lucæ.17. diſſonat inſtitutio ſancti Benedicti. Regnum dei (inqt) in-
tra uos eſt: hoc eſt nõ exterius in ueſtimentis aut alimen-
tis corporis: ſed in uirtutibus interioris hoīs. Vnde apl's:
Rom.14. Regnũ dei nõ eſt eſca & potus: ſed iuſtitia, & pax, & gau-
1.Cor.4. diũ in ſpũ ſancto. Et rurſus: Regnũ dei nõ eſt in ſermone,
ſed in uirtute. De corporalibus itaq; obſeruantijs, fratri-
bus calumniam ſtruitis, & quæ maiora ſunt regulæ, ſpũa-
lia ſcilicet inſtituta relinquitis, camelumq; glutientes, cu-
licem liquatis? Magna abuſio. Maxima cura eſt ut corp⁹
regulariter induatur: & contra regulam ſuis ueſtibus ani
ma nuda deſeritur. Cum tãto ſtudio tunica & cucula cor-
pori procurentur, quatenus cui deerunt, monachus non
puteť: cur ſimiliter ſpiritui pietas & humilitas, quæ pro-
fectò ſpiritualis indumenta ſunt, nõ prouidentur? Tuni-
cati & elati abhorremus pellicias, tãquã nõ melior ſit pel-
libus inuoluta humilitas, quàm tunicata ſuperbia: præſer
Geñ.3. tim cũ & deus tunicas pelliceas primis hominib⁹ fecerit,
Matt.3. & Ioannes in eremo zona pellicea lumbos accinxerit, &
ipſe tunicarũ inſtitutor in ſolitudine nõ tunicis, ſed pelli-
bus ſeſe induerit. Repleti deinde uentrem faba, mẽtem ſu-
perbia, cibis dãnamus ſaginatos: quaſi non melius ſit exi-
guo ſagimine ad uſum ueſci, quàm uẽtoſo legumine uſq;
Hebr.12. ad ructum exſaturari: & præcipue cum Eſau nõ de carne,
Gene.3. ſed de lente ſit reprehenſus: & de ligno Adam, non de car-
1.Reg.14. ne damnatus: & Ionathas ex guſtu mellis nõ carnis, mor-
3.Reg.17. ti adiudicatus: ecõtra uerò Helias innoxie carnem come-
Gene.18. derit, Abrahã gratiſſime carnibus angelos pauerit, & de
Exod.29. ipſis ſua fieri ſacrificia deus p̃ceperit. Sed & ſati⁹ eſt modi
1.Cor.4. co uino uti propter infirmitatẽ, quàm multa aqua ingur-
Matt.11. gitari p auiditatẽ: quis & Paulus Timotheo modico utẽ-
Ioan.2. dum uino conſuluit: & dñs ipſe bibit: ita ut uini potator
Matt.26. appellatus ſit: apoſtoliſq; bibendum dedit: inſuper & ex
Ioan.2. eo ſacramẽta ſui ſanguinis condidit: cũ ecõtrario aquam
Nume.16. ad nuptias bibi nõ paſſus ſit: & ad aquas cõtradictionis
3.Reg.23. populi murmur terribiliter caſtigauerit: Dauid quoque
Iudi.7. aquam quã deſiderauerat, potare timuerit: uiriq; illi Ge-
deonis q præ auiditate toto corpore pſtrato de flumine
biberunt: digni ad prælium ire non fuerint. Iam uerò de
labore manuũ quid gloriamini, cũ & Martha laborãs in-
Lucæ.10. crepata, & Maria quieſcẽs laudata ſit: & Paulus aperte di
1.Tim.4. cat: labor corpis ad modicũ ualet, pietas aũt ad oīa. Opti
Pſal.6. mus labor, de quo propheta dicebat: Laboraui in gemitu
Pſal.76. meo. Et de quo alibi: Memor fui dei, & delectatus ſum, &
exercitatus ſum. At ne corporale intelligas exercitium, &
Ibidem. defecit inquit ſpiritus meus. Vbi autem non corpus, ſed
ſpiritus fatigatur: ſpiritualis proculdubio labor intelligi
tur. Quid ergo inquis? Siccine illa ſpiritualia perſuades:
ut etiã hæc quæ ex regula habemus corporalia damnes?
Nequaquam. Sed illa oportet agere: & iſta non omittere.
Alioquin cum aut iſta omitti neceſſe eſt, aut illa: iſta po-
tius omittenda ſunt quàm illa. Quanto enĩ ſpiritus corpo
re melior eſt: tãto ſpũalis quàm corpalis exercitatio fru-
ctuoſior. Tu ergo cũ de horũ obſeruatione elatus, alijs ea
dem non obſeruantibus derogas: nõne te magis tranſ-
greſſorẽ regulæ iudicas, cuius licet minima quædã tenẽs,
1.Cor.12. meliora deuitas? De quib⁹ Paulus: Aemulamini ait cha-
riſmata meliora. Detrahendo quippe fratribus, in quo te
metipſum extollis, perdis humilitatẽ: in quo alios depri-
mis, charitatẽ: quæ ſunt pculdubio chariſmata meliora.
Tu ſi tuũ corpus multis & nimijs laboribus atteris, ac re-
gularibus aſperitatibus mortificas mẽbra tua quæ ſunt ſu
per terram: bene facis. Sed quid ſi ille quẽ ſimiliter non la-
borantẽ dijudicas, modicũ quidem habeat de hac quæ ad
modicum eſt utilis, corporali uidelicet exercitatione: am-
plius aũt quàm tu de illa quæ ad oīa ualet, id eſt pietate?
Quis quæſo ueſtrũ regulã melius tenet? An non melius
qui melior? Quis uerò melior, humilior, an fatigatior?
Matt.11. An non is qui à dño didicit mitis eſſe & humilis corde: q
Lucæ.10. & cum Maria optimã partẽ elegit, quæ non auferetur ab
eo? Qđ ſi regulã ab omnibus qui eam profeſſi ſunt, ſic ad
literam tenendã cenſes, ut nullam omnino diſpenſationẽ
admitti patiaris: audacter dico, nec tu eã, nec ille tenetis,
Nam etſi ille quãtumquidem pertinet ad obſeruationes
corporeas, in pluribus offendit: impoſſibile eſt tamen te
quoq; uel in uno nõ tranſgredi. Scis autẽ quia qui in uno
offendit, omniũ eſt reus. Sin uerò concedas aliqua poſſe
mutari diſpenſatorie, proculdubio & tu illã tenes, & ille,
quãquã diſſimiliter. Nã tu quidẽ diſtricti⁹: at ille fortaſſe
diſcretius. Neq; hoc dico quia hæc exteriora negligenda
ſint, aut qui ſe in illis non exercuerit, mox ideo ſpiritualis
efficiatur: cũ potius ſpiritualia (quãquã meliora) niſi per
iſta aut uix aut nullatenus uel acquiranť uel obtineantur:
ſicut ſcriptũ eſt: Nõ prius quod ſpirituale, ſed qđ anima- 1.Cor.15.
le, deinde qđ ſpũale. Sicut nec Iacob niſi pri⁹ cognita Lia
deſideratos Rachelis amplex⁹ meruit obtinere. Vnde rur
ſus in pſalmo: Sumite pſalmũ, & date tympanũ. Quod eſt Pſal.80.
dicere: Sumite ſpiritualia: ſed prius date corporalia. Opti
mus autem ille, qui diſcrete & congrue hæc & illa operať.

IAm uerò epl'a, ut epl'a remaneat, finienda erat:
quandoquidẽ & nr̃os (de quib⁹ pater conque
ſtus eſtis & ordini ur̃o detraherẽt) ſatis quan-
tum potui ſtilo corripui: & me quoq; ab hmõi
falſa ſuſpicione purgaui, ut debui. ¶ Sed quoniã dum no-
ſtris minime parco, nonnullis de ueſtris nimiũ (in quibus
nõ decet) uideor aſſentire, pauca bonis & uobis diſplice-
re cognoui, & oībus bonis uitãda eſſe nõ dubito, neceſſa
rium reor ſubiungere: quæ qdem etſi fieri uideanť in ordi-
ne, abſit tamen ut ſint de ordine. Null⁹ quippe ordo quip
piam recepit inordinatũ. quod uerò inordinatũ eſt, ordo
nõ eſt. Vnde nõ aduerſum ordinem, ſed pro ordine diſpu-
tare putandus ero, ſi non ordinem in hominibus, ſed ho-
minum uitia reprehendo. Et quidem diligẽtibus ordinẽ,
in hac re moleſtum me fore non timeo: quinimo gratum
pculdubio accepturi ſunt ſi perſequimur qđ & ipſi ode-
runt. Si quibus uerò diſplicuerit, ipſi ſe manifeſtant quia
ordinẽ nõ diligũt: cuius utiq; corruptionẽ, id eſt uitia dã
nari nolunt. Ipſis itaq; illud Gregorianũ reſpondeo: Me-
lius eſt ut ſcandalũ oriatur, quàm ueritas relinquatur.

DIcitur & ueraciter creditur ſanctos patres illam
uitã inſtituiſſe: & ut in ea plures ſaluarenť, uſq;
ad infirmos regulæ temperaſſe rigorẽ, nõ regu-
lam deſtruxiſſe. Abſit autẽ ut credam tantas eos
quantas uideo in pleriſq; monaſterijs uanitates ac ſuper-
fluitates præcepiſſe uel cõceſſiſſe. Miror etenim unde in-
ter monachos tanta intemperantia in comeſſationibus &
potationibus, in ueſtimentis & lectiſternijs, & equitatu-
ris, & conſtruendis ædificijs inoleſcere potuit, quatenus
ubi hæc ſtudioſius, uoluptuoſius atq; effuſius fiunt, ibi or
do melius teneri dicatur, ibi maior putetur religio. Ecce
enim parcitas putatur auaritia, ſobrietas auſteritas credi
tur, ſilentium triſtitia reputatur. Econtra remiſſio, diſcre-
tio diciť, effuſio liberalitas, loquacitas affabilitas, cachin-
natio iucunditas, mollicies ueſtimentorum, & equorum
faſtus, honeſtas: lectorum ſuperfluus cultus, mundicia.
Cumq; hæc alterutrũ impendimus, charitas appellatur.
Iſta charitas deſtruit charitatem: hæc diſcretio diſcretio-
nem confundit. Talis miſericordia crudelitate plena eſt,
qua uidelicet ita corpori ſeruitur, ut anima iuguleť. Quæ
enim charitas eſt carnem diligere, & ſpiritum negligere?
Quæue diſcretio totũ dare corpori, & animæ nihil? Qua-
lis uerò miſericordia, ancillam reficere, & dominam inter
ficere? Nemo pro huiuſmodi miſericordia ſperet ſe conſe
qui miſericordiã quæ miſericordibus promittitur in euã-
gelio, ueritatis ore dicentis: Beati miſericordes: quoniam Matt.5.
ipſi miſericordiam conſequentur. Sed certiſſime potius
pœnã expectet, quam tali (ut ita dicam) impio miſericor-
di ſanctus Iob magis prophetizando quàm affectando im
precatur, Nõ ſit inquies in recordatiõe, ſed cõterať quaſi Iob.24.
lignũ infructuoſum. Digne planè retributionis cauſam
mox ſubinfert ſatis idoneam, dicens: Pauit enĩ ſterilem, & Ibidem.
quæ non parit, & uiduæ nõ bñfecit. ¶ Inordinata pfectò
atq; irrationalis miſericordia eſt, ſterilis & infructuoſæ

Ioan.6. carnis,quæ iuxta dñi uerbũ,nõ prodeſt quicquam:& ſm
1.Cor.15. apoſtolũ,regnũ dei nõ poſſidebit,adimplẽdis inuigilare
deſiderijs,& de animæ cura ſapientis ſaluberrimum non
Eccli.30. curare cõſilium,admonẽtis atq; dicẽtis: Miſerere animæ
tuæ,placens deo.Bona miſericordia miſereri animæ tuæ:
nec potes nõ mereri miſericordiã, qua fit ut placeas deo.
Alias autẽ nõ eſt miſericordia (ſicut iam dixi) ſed crude-
litas:non eſt charitas,ſed iniquitas:nõ diſcretio,ſed con-
fuſio:ſterilem quæ nõ parit paſcere,id eſt inutilis carnis
cõcupiſcẽtijs inſeruire:& uiduæ nil boni facere:animæ ui-
delicet excolendis uirtutibus nullã operã dare:Quæ uti-
q; licet ſponſo interim ſit uiduata cæleſti: ſenſus tamẽ de
ſpũ ſancto cõcipere & parere nõ deſinit immortales, qui
uidelicet incorruptibilis cæleſtiſq; hæreditatis ualeant
eſſe capaces,ſed ſi pium habeant ſtudioſumq; cultorem.
Sub hac tamẽ abuſione iam ferè ubiq; ſic pro ordine te-
nentur:ferè iam ita ab omnibus ſine querela atq; irrepre-
henſibiliter obſeruantur:quãquam diſſimiliter.Nonnul-
li quippe his oĩbus tãquã nõ utentes utũtur:& ideo aut
cũ nulla offenſa,aut cũ minima.Aliquãti q̃ppe hæc agũt
ex ſimplicitate:aliquanti ex charitate:aliquanti ex neceſſi-
tate.Quidã nanq; ſimpliciter iſta tenent, quoniam ſic eis
præcipitur:parati aliter agere ſi aliter præciperet.Quidã
aũt ne diſcorditer uiuant ab eis cũ quibus habitãt:ſectã-
tes in his non ſuam libidinem,ſed aliorũ pacem.Alij uerò
quia reſiſtere non ualent multitudini contradicentiũ,qui
hæc utiq; tanquam pro ordine libera uoce defendunt:&
quoties iſti aliqua (ꝓut ratio dictat) reſtringere,uel mu-
tare incipiũt,illi mox tota eis authoritate reſiſtũt.¶Quis
in principio cum ordo cœpit monaſticus,ad tantam cre-
deret monachos inertiam deuenire?O quantum diſtamꝰ
ab his qui in diebus Antonij extitere monachi?Siquidẽ
illi cum ſe inuicẽ per tempꝰ ex charitate reuiſerent, tanta
ab inuicẽ auiditate panem animarũ percipiebant,ut cor-
poris cibum penitus obliti,diẽ plerũq; totũ ieiunis uen-
tribus ſed nõ mentibus tranſigerent.Et hic erat rectus or-
do:quando digniori parti prius inſeruiebatur.Hæc ſum-
ma diſcretio:cũ ampliꝰ ſumebat quæ maior erat.Hæc de-
niq; uera charitas,ubi animæ,quarum charitate Chriſtꝰ
1.Cor.11. mortuus eſt,tanta ſolicitudine reſocillabantur.Nobis au-
tem conuenientibus in unũ (ut uerbis apoſtoli utar) iam
non eſt dominicam cœnam manducare.Panem quippe
cæleſtem nemo qui requirat:nemo qui tribuat. Nihil de
ſcripturis,nihil de ſalute agitur animarũ:ſed nugæ, & ri-
ſus,& uerba proferuntur in uentum. Inter prandendum
quantum fauces dapibus,tantũ aures paſcuntur rumori-
bus:quibus totus intentus,modũ neſcias in edendo. In-
terim antẽ fercula ferculis apponuntur:& pro ſolis carni-
bus à quibus abſtinetur,grandia piſcium corpora dupli-
cantur.Cũq; prioribus fueris ſatiatus, ſi ſecũdos attige-
ris,uideberis tibi necdũ guſtaſſe piſces.Tanta quippe ac-
curatione & arte coquorum cũcta apparantur,quatenus
quatuor aut quinq; ferculis deuoratis,prima non impe-
diant nouiſſima:nec ſatietas minuat appetitum. Palatum
quippe dũ nouellis ſeducitur cõdimentis: paulatim diſ-
ſueſcere cognita,& ad ſuccos extraneos ueluti adhuc ie-
iunũ, auide renouatur in deſideria.Venter. quidem dum
neſcit,oneratur:ſed uarietas tollit faſtidium.Quia enim
puras (ut eas natura creauit) epulas faſtidimus,dum aliæ
alijs multifariè permiſcentur,& ſpretis naturalibus quas
deus indidit rebus,quibuſdam adulterinis gula prouoca-
tur ſaporibus:trãſitur nimirũ meta neceſſitatis:ſed necdũ
delectatio ſuperat.Quis enim dicere ſufficit quot modis
(ut cætera taceam) ſola oua uerſantur & uexantur,quan-
to ſtudio euertuntur, ſubuertũtur, liquantur, durantur,
diminuũtur:& nunc quidem frixa,nunc aſſa, nunc farſa,
nunc mixtim,nũc ſingillatim apponuntur?Vt quid autẽ
hæc omnia:niſi ut ſoli faſtidio cõſulatur?Ipſa deinde qua-
litas rerũ talis deforis apparere curat,ut non minus aſpe-
ctus quàm guſtus delectetur:& cũ iam ſtomachꝰ crebris
ructibus repletũ ſe indicet,necdũ tamen curioſitas ſatiat.

Sed dũ oculi coloribus,palatũ ſaporibus illiciuntur, in-
felix ſtomachus cui nec colores lucẽt,nec ſapores demul-
cent,dum oĩa ſuſcipere cogitur:oppreſſus magis obrui-
tur quàm reficit.¶Iã uerò de aquæ potu quid dicam:quã-
do ne ullo quidẽ pacto uinũ aquatũ admittitur?Omnes
nimirũ ex quo monachi ſumus, infirmos ſtomachos ha-
bemus,& tam neceſſariũ apoſtoli de utendo uino cõſiliũ 1.Tim.5.
merito uõ negligimus:modico tamen q̃d ille præmiſit,ne-
ſcio cur prætermiſſo.Et utinã uel ſolo cũ etiam purũ eſt,
contenti eſſemus.Pudet dicere,ſed magis pudeat actitari:
& ſi pudet audiri,nõ pudeat emendari.Videas uno in prã-
dio ter uel quater ſemiplenũ calicem reportari:quatenus
diuerſis uinis magis odoratis,quàm potatis:nec tam hau-
ſtis,quàm attactis:ſagaci probatione & celeri cognitione
unũ tandem è pluribus q̃d fortius ſit,eligatur.Quale eſt
aũt illud q̃d nõnulla monaſteria ex more obſeruare dicũ-
tur:in magnis uidelicet feſtis uina delibuta melle, pigmẽ-
torum reſperſa pulueribus in conuentu bibere?Nũquid
& hoc fieri dicemus propter infirmitatem ſtomachi?Ego
uerò ad nihil aliud ualere uideo:niſi ut uel amplius biba-
tur,uel delectabilius.Sed cum uenæ fuerint uino ingurgi-
tatæ,toto in capite palpitantes:ſic ſurgenti à menſa quid
aliud libet niſi dormire?Si autem ad uigilias ſurgere indi-
geſtum cogis,non cantum,ſed planctum potius extorque-
bis.¶Cum uerò ad lectum deuenero: requiſitus incom-
modum,plango non crapulæ peccatum,ſed ꝙ manduca-
re non queo. Ridiculũ uerò (ſi tamen uerũ eſt) q̃d relatũ
eſt mihi à pluribus qui hæc ſe ꝑ certo ſcire dicebant:reti-
cendum eſſe non arbitror.Aiunt enim incolumes ac uali-
dos iuuenes conuentũ ſolere deſerere:in domo ſe infirmo-
rũ,qui nõ ſunt iñrmi,collocare:carniũ eſu (qui uix ægro-
tis duntaxat, & oĩno debilibus,ex regulæ diſcretione ꝓ
uiriũ reparatione conceditur) non quidem corporis in-
firmantis ruinas reficere pro incommodo,ſed carnis luxu-
riantis curam perficere in deſiderio.Rogo quæ eſt hæc ſe-
curitas inter frẽdentiũ undiq; hoſtiũ fulgurãtes haſtas &
circũuolantia ſpicula,tanquã finito iam bello & triũpha-
to aduerſario proijcere arma:& aut prandijs incubare lõ-
gioribus,aut nudum molli uolutari in lectulo?Quid hoc
ignauiæ eſt ò boni milites?Socijs in ſanguine & cæde uer-
ſantibus,uos aut cibos diligitis delicatos, aut ſomnos ca-
pitis matutinos?Alijs inquam nocte & die cura peruigili
feſtinantibus redimere tempus,quoniam dies mali ſunt:
uos econtrario & longas noctes dormitando conſumitis,
& dies fabulando ducitis ocioſos?An dicitis pax, & non
eſt pax?Cur nõ uerecundamini ad exprobrationem apo-
ſtolicæ indignationis?Nondum enim ait reſtitiſtis uſq; Hebr.12.
ad ſanguinem. Imo iam ad eiuſdem terribilis ualde com-
minationis tonitruum cur non expergiſcimini?Cum di- 1.Theſ.5.
xerint,inquit,pax & ſecuritas,tunc repentinus eis ſuper-
ueniet interitus,ſicut dolor in utero habentis : & non ef-
fugient.Delicata nimis medicina eſt prius alligari quàm
uulnerari:membrum non percuſſum plangere, & necdũ
ſuſcepto ictu admouere manum:fouere unguento ubi nõ
dolet:emplaſtrum adhibere ubi cæſura non eſt.Ad diſcer-
nendum deinde inter ſanos & male habentes,baculos in
manibus portare iubentur ægrotantes : planè neceſſa-
rios:ut quam pallor in uultu,maciesq; non indicat, bacu-
lus ſuſtentans mentiatur inualetudinem.Ridendas an lu-
gendas dixerim huiuſmodi ineptias?Sic Macharius ui-
xit?Sic Baſilius docuit?Sic Antonius inſtituit?Sic pa-
tres in Aegypto conuerſati ſunt?Sic deniq; ſancti Odo,
Maiolus,Odilo,Hugo,quos ſui utiq; ordinis principes
& præceptores habere gloriãtur:aut tenuerunt,aut tene-
ri cenſuerunt? Sed hi omnes ſi ſancti imo quia ſancti fue-
runt,à ſancto apoſtolo non diſſenſerunt,qui nimirum ita
loquitur:Habentes uictum & ueſtitum,his cõtenti ſimus. 1.Tim.6.
Nobis autem eſt pro uictu ſatietas,nec ueſtitum appeti-
mus:ſed ornatum.¶Quæritur ad induendum non quod
utilius, ſed quod ſubtilius inuenitur : non quod repel-
lat frigus,ſed quod ſuperbire compellat:nõ deniq; (iuxta
regulam)

regulam)quod uilius comparari poteſt:ſed quod uenu-
ſtius imo oſtentari uanius. Heu me miſerum qualemcum-
que monachum. Cur adhuc uiuo uidere ad id deueniſſe or-
dinem noſtrum: ordinem ſcilicet qui primus fuit in eccle-
ſia: imo à quo cœpit eccleſia: quo nullus in terra ſimilior an-
gelicis ordinibus: nullus uicinior ei quæ in cælis eſt Hie-
ruſalem mater noſtra: ſiue ob decorem caſtitatis, ſiue pro-
pter charitatis ardorem: cuius apoſtoli inſtitutores. cuius
hi quos Paulus tã ſæpe ſanctos appellat, inchoatores exti-
Act. 4. terũt: Et quidem inter illos cum nihil quod ſuum eſſet quiſ-
piam retinuiſſet, diuidebatur (ut ſcriptũ eſt) ſingulis prout
cuique opus erat: non igitur quod quiſque pueriliter geſtire
poterat. Sanè ubi tantum quod opus erat accipiebatur:
ibi nihil proculdubio ocioſum admittebatur. Quãto ma-
gis nihil curioſum: quãto magis nihil ſuperbum: Quod
inquit opus erat. Hoc eſt quantum ad indumenta: quod
& nuditatem tegeret, & frigus repelleret. Putaſne ibi cui-
quam galabrunum aut iſſembrunum quærebatur ad in-
duendum: cuiquam ducentorum ſolidorum mula paraba
tur ad equitandum: Putaſne inquam cuiuſpiam ibi lectu-
li opertorium cattinum, aut diſcolor barricanus operie-
bat, ubi ſingulis diuidebatur tãtũ prout cuique opus erat:
Non illic arbitror ualde curatum fuiſſe de precio, de colo
re, de cultu ueſtimentorum, ubi tam indefeſſum inerat ſtu
dium in concordia morum, animorum cohærentis, profe
Ibidem. ctuque uirtutum. Multitudinis inquit credentium erat cor
unum: & aĩa una. Vbi nũc illud unanimitatis exercitium:
Lucæ. 17. Fuſi ſumus exterius, & de regno dei (quod intra nos eſt)
relictis ueris ac perennibus bonis, foris quærimus uanã
conſolationẽ, de uanitatibus & inſaniis falſis: ac iã religio
nis antiquæ non ſolũ uirtutem amiſimus, ſed nec ſpeciem
retinemus. Ecce enim ipſe habitus noſter (quod & dolẽs
dico) qui humilitatis eſſe ſolebat inſigne: à monachis no-
ſtri tẽporis in ſignum geſtatur ſuperbiæ. Vix iam in no-
ſtris prouinciis inuenimus quo ueſtiri dignemur. Miles
& monachus ex eodem panno partiũtur ſibi cucullam &
chlamydem. Quiuis de ſeculo quantumlibet honoratus,
etiam ſi rex, etiam ſi imperator ille fuerit: non tamen no-
ſtra horrebit indumenta: ſi ſuo ſibi modo præparata fue-
rint & aptata. Cæterũ in habitu inquis nõ eſt religio, ſed
in corde. Bene. At tu quando cucullam empturus, luſtras
urbes, foras circuis, percurris nundinas, domos ſcruta-
ris negociatorũ, cunctam euertis ſingulorum ſupellectilẽ,
ingentes explicas cumulos pannorum, attrectas digitis,
admoues oculis, ſolis opponis radio: quicquid groſſum,
quicquid pallidum occurrerit, reſpuis. Si quid autem ſui
puritate ac nitore placuerit, illud mox quantolibet pre-
cio ſatagis tibi retinere. Rogo te: ex corde facis hæc, an ſim
pliciter: Cum denique contra regulam, non quod uilius oc
curreris, ſed ſtudioſiſſime quæris quod quia rarius inueni
tur, precioſius emitur: ignorãs facis hæc, an ex induſtria:
Ex cordis theſauro ſine dubio procedit quicquid foris
apparet uitioſum. ¶ Vanũ cor, uanitatis notã ingerit cor-
pori: & exterior ſuperfluitas interioris uanitatis iudicium
eſt. Mollia indumenta: animi molliciẽ indicãt. Non tanto
curaretur corporis cultus, niſi prius neglecta fuiſſet mens
inculta uirtutibus. Miror aũt cũ regula dicat ad magiſtrũ
reſpicere quicquid à diſcipulis delinquitur, & dñs per prophe-
Ezec. 3. tam ſanguinẽ eorum in peccato morientiũ, de manu paſtorũ requiren-
dũ eſſe minetur: quõ abbates noſtri patiuntur fieri talia: niſi
fortè (ſi audeam dicere) nemo fidenter reprehẽdit in quo
ſe eſſe irreprehenſibilem nõ confidit. Siquidẽ humanita-
tis eſt oĩm: in quo ſibi quiſque indulget, aliis non uehementer
iraſci. Dicam, dicã: præſumptuoſus dicar: ſed uerũ dicam.
Quõ lux mundi obtenebrata eſt: Quõ ſal terræ infatua-
tum eſt: Quorũ nobis uita uia uitæ debuit eſſe: dum exẽ-
plum in ſuis actibus oſtendũt ſuperbiæ, cæci facti ſunt du
ces cæcorũ: Quod enim (ut cætera taceam) ſpecimen hu-
militatis eſt cum tanta pompa & equitatu incedere: tan-
tis hominũ crinitorũ ſtipari obſequiis: quatenus duobus
epiſcopis unius abbatis multitudo ſufficiat: Mẽtior ſi nõ
uidi abbatẽ ſexaginta equos & eo amplius in ſuo ducere
comitatu. Dicas ſi uideas eos tranſeuntes, non patres eſſe
monaſteriorũ, ſed dños caſtellorum: non rectores anima-
rum, ſed principes prouinciarum. Tum deinde geſtari iu-
bentur mapulæ, ſcyphi, bacini, candelabra, & mãticæ ſuf-
farſinatæ, nõ ſtramentis, ſed ornamentis lectulorum. Vix
denique quatuor leucis à ſua quiſpiam domo recedit, niſi
cum tota ſupellectili ſua, tanquã ſit uel iturus ad exercitum:
uel tranſiturus per deſertũ, ubi non ualeãt inueniri neceſ-
ſaria. An nõ poſſet eodem uaſculo & aqua manibus uer-
gi, & uinum bibi. An nõ poſſet ardens lucere lucerna niſi
in tuo quod portas cãdelabro, & hoc aureo, uel argẽteo:
An non poſſet dormiri, niſi ſuper uarium ſtratum aut ſub
peregrino coopertorio: An non unus aliquis miniſter
poſſet & iumentum ligare, & ad menſam ſeruire, & lectu-
lum præparare: Nunc ergo tantæ multitudini garſionũ
ac iumentorum, cur (uel ad ſolatium mali) nobiſcum non
ferimus neceſſaria: quatenus hoſpites non grauemus. Sed
hæc parua ſunt. Veniam ad maiora: ſed ideo uiſa minora,
quia uſitatiora. ¶ Omitto oratoriorum immenſas altitu-
dines: immoderatas longitudines: ſuperuacuas latitudi-
nes: ſumptuoſas depolitiones: curioſas depictiones: quæ
dum orantiũ in ſe retorquent aſpectum, impediunt & affe
ctum, & mihi quodammodo repræſentant antiquũ ritum
Iudæorũ. Sed eſto fiant hæc ad honorem dei. Illud autem
interrogo monachus monachos: quod in gentilibus gen
tilis arguebat: Dicite, ait ille: pontifices, in ſancto quid fa-
cit aurum: Ego autem dico: Dicite pauperes. Non enim
attendo uerſum: ſed ſenſum. Dicite inquã pauperes: ſi ta-
men pauperes: in ſancto quid facit aurum: Et quidem alia
cauſa eſt epiſcoporum: alia monachorum. Scimus nanque
quod illi ſapientibus & inſipientibus debitores cum ſint, car
nalis populi deuotionem, quia ſpiritualibus nõ poſſunt,
corporalibus excitant ornamentis. Nos uerò qui iam de
populo exiuimus: qui mundi quæque precioſa ac ſpecioſa
pro Xpo reliquimus: qui omnia pulchre lucentia, canore
mulcentia, ſuaue olentia, dulce ſapientia, tactu placentia,
cũcta denique oblectamẽta corporea arbitrati ſumus ut ſter-
cora, ut Chriſtũ lucrifaciamus: quorũ quæſo in his deuo-
tionem excitare intendimus: Quem inquã ex his fructũ
requirimus: ſtultorum admirationẽ, an ſimplicium oble-
ctationẽ: An quoniam commixti ſumus inter gentes, for- Pſal. 105.
tè didicimus opera eorum: & ſeruimus adhuc ſculptilibus
eorũ: Et ut aperte loquar: an hoc totum facit auaritia quæ
eſt idolorũ ſeruitus: & non requirimus fructum, ſed datum: Col. 3.
Si quæris quomodo: miro inquam modo. Tali quadam
arte ſpargitur æs, ut multiplicetur: expenditur ut augea-
tur: & effuſio copiam parit. Ipſo quippe uiſu ſumptuoſa-
rum ſed mirandarum uanitatum, accenduntur homines
magis ad offerendum quàm ad adorandum. Sic opes
opibus hauriuntur: ſic pecunia pecuniam trahit: quia ne-
ſcio quo pacto ubi amplius diuitiarum cernitur, ibi offer
tur libentius. Auro tectis reliquiis ſignantur oculi, & lo-
culi aperiuntur. Oſtenditur pulcherrima forma ſancti uel
ſanctæ alicuius: & eò creditur ſanctior, quò coloratior.
Currunt homines ad oſculandum: inuitantur ad donan-
dũ: & magis mirantur pulchra: quàm uenerantur ſacra. Po-
nuntur dehinc in eccleſia gemmatæ non coronæ, ſed ro-
tæ: circũſeptæ lampadibus, ſed non minus fulgentes inſer
tis lapidibus. Cernimus & pro cãdelabris arbores quaſdã ere-
ctas: multo æris põdere miro artificis ope fabricatas: nec
magis coruſcãtes ſuppoſitis lucernis, quàm ſuis gẽmis.
Quid putas in his oĩbus quæritur: pœnitentium compun
ctio, an intuentium admiratio:

O Vanitas uanitatũ: ſed non uanior quàm inſa- Note.
nior. Fulget eccleſia in parietibus, & in paupe
ribus eget. Suos lapides induit auro, & ſuos fi-
lios nudos deſerit. De ſumptibus egenorũ ſer-
uitur oculis diuitũ. Inueniũt curioſi quò delectentur: & nõ
inueniũt miſeri quò ſuſtẽtentur. Vt quid ſaltẽ ſanctorũ ima-
gines nõ reueremur, quibus utique ipſum quod pedibus cõ-

culcatur,ſcatet pauimentum? Sæpe ſpuitur in ore angeli: ſæpe alicuius ſanctorũ facies calcibus tunditur tranſeuntium:& ſi nõ ſacris his imaginibus,cur uel nõ parcitur pulchris coloribꝰ? Cur decoras quod mox fœdãdũ eſt? Cur depingis qđ neceſſe eſt cõculcari? Quid ibi ualent uenuſtæ formæ,ubi puluere maculantur aſſiduo? Deniq; qđ hæc ad pauperes:ad monachos:ad ſpũales uiros? Niſi fortè & hic aduerſus memoratũ poetæ uerſiculũ,propheticus
Pſal.25. ille rñdeat: Dñe dilexi decorem domus tuæ:& locum habitationis gliæ tuæ. Aſſentio. Patiamur & hæc fieri in eccleſia:qa etſi noxia ſunt auaris & uanis:non tñ ſimplicibꝰ & deuotis. Cæterum in clauſtris coram legentibus fratribus qđ facit illa ridicula monſtruoſitas,mira quędam deformis formoſitas,ac formoſa deformitas? Quid ibi immundæ ſimiæ,qđ feri leões,qđ mõſtruoſi centauri,qđ ſemihomines,qđ maculoſæ tigrides,qđ milites pugnãtes,qđ uenatores tubicinãtes? Videas ſub uno capite multa corpora:& rurſus in uno corpe capita multa. Cernitur in quadrupede cauda ſerpẽtis:illinc i piſce caput quadrupedis. Ibi beſtia pfert equũ,caprã trahens retro dimidiã:hic cornutũ aial equũ geſtat poſteriꝰ. Tã multa deniq; tãq; mira diuerſarũ formarũ ubiq; uarietas appet,ut magis legere libeat in marmoribꝰ quǎm in codicibus:totũq; diẽ occupare ſingula iſta mirando:quǎm in lege dei meditando. Pro deo ſi non pudet ineptiarũ:cur uel nõ piget expẽſarũ. Multa quidẽ & alia ſuggerebat addẽda larga materia:ſed auellit me & ꝓpria ſatis anxia occupatio,& tua frater Ogeri nimis feſtina diſceſſio,q uidelicet nec morari diutius acqeſcis:nec abire tñ uis abſq; recẽti opuſculo. Facio itaq; qđ uis:& te dimitto,& ſermonẽ breuio. Præſertim qa utiliora ſunt pauca in pace:quǎm multa cũ ſcãdalo. Et utinã hæc pauca ſcripſerim ſine ſcãdalo. Enĩuero uitia carpẽs,ſcio me offendere uitioſos. Põt tñ fieri uolente deo aliqbus quos me timeo exaſperaſſe,potius placiturũ eſſe:ſed ſi deſinant eſſe uitioſi:ſi uidelicet & diſtrictiores deſinant eſſe detractores,& remiſſiores amputẽt ſupfluitates. Si ſic quiſq; bonũ teneat qđ tenet,ut aliũ aliud tenentem non iudicet. Si qui occepit iam eſſe bonus,non inuideat melioribus:& q ſibi uidetur agere melius:bonũ non ſpernat alterius. Si qui diſtrictius uiuere poſſunt:eos qui non ꝓſſunt,nec aſpernentur nec æmulentur:& qui non poſſunt,eos qui poſſunt,ſic mirentur:ut temere non imitentur. Sicut enim non licet his qui maius aliquid fortè uouerunt,ad id qđ minus eſt deſcendere:ne apoſtatentur:ſic non oĩbus expedit de bonis minoribus ad maiora tranſire:ne præcipitentur. Scio quippe nonnullos de aliis & congregationibus & inſtitutionibus ad noſtrũ ordinẽ peruolaſſe,pulſaſſe,intraſſe. Qui hoc quidẽ agendo & ſuis ſcandala reliquerũt,& nobis nihilominꝰ attulerũt:dũ quãtũ illos ſua temeraria diſceſſione,tantum nos turbarunt ſua miſera conuerſatiõe. Et qñ ſupbe ſpreuerũt quod tenebant,& temere præſumpſerũt qđ nõ ualebãt:digno deꝰ exitu eorum tandẽ patefecit ignauiã:quia & impudenter deſeruerunt qđ imprudẽter arripuerãt,& turpiter redierũt ad id qđ leuiter deſeruerant. Cũ enim clauſtra noſtra ſui potius ordinis impatientia,quǎm deſiderio noſtri experierint:oſtendunt quod ſunt:dum à uobis ad nos,à nobis ad uos inſtabili leuitate peruolantes,& nobis & uobis,& omnibus bonis ſcandala faciunt. Quanquã ergo nonnullos eorũ nouerimus qui & fortiter deo authore cœperũt,& ipſo protectore fortius perſeuerant:ſecuriꝰ eſt tñ ut perſeueremus in bono qđ cœpimꝰ,quǎm ꝙ incipiamus ubi non perſeueremꝰ:& hoc pariter oẽs ſtudeamꝰ,ꝙ ſm apo
1.Cor.16. ſtoli conſiliũ oĩa noſtra in charitate fiant. Hæc eſt noſtra de noſtro & de ueſtro ordine ſententia:hæc noſtris & ueſtris:hæc non de uobis,ſed uobis me ſolere dicere nullus melius mihi teſtis erit quǎm uos:& ſi quis me nouit ſicut nos. Quæ i ueſtris laudabilia ſunt laudo & pdico:ſi quæ repħendenda ſunt,ut emẽdentur,nobis & aliis amicis meis ſuadere ſoleo. Hoc non eſt detractio:ſed attractio. Qđ ut nobis à uobis ſemp fiat:oĩno precor & ſupplico. Valete.

¶DIVI BERNARDI ABBATIS ſuper euangelio: Ecce nos reliquimus omnia: Declamationes.

Prologus.

Vt tibi dilectiſſime præſentes exhortatiõis ſchedulas deſtinarem:quæ otioſa eſſe non paritur,nimirum credens oĩa & oĩa ſperans,charitas perſuaſit. Vbi ſanè non tibi me propria tradidiſſe putes:nec tanquã noſtra ſuſcipias:ſed è multis ſermonibus patrũ quorũ digna ſatis laus eſt in eccleſia,quæ huic uidebantur apte negocio noueris decerpſiſſe ſententias,& ſub unã utcunq; formulam redigendo,cuiuſdam copioſi declamatorii ſermonis inſtar hunc tuæ dilectioni libellũ edidiſſe. Hoc nimirũ ſcribendi genus ad perſuadẽdum efficacius arbitrabar: qđ ſoleat amplius mouere lectorem,uiuidas magis uoces,quǎm mutos apices repræſentans. Cæterũ quoniam ſuſpecta mihi ignorantia propria,ꝓpriaq; obliuio eſt: hortor & moneo ut ſiqua deprehenderis digna reprehenſione: aut ipſe ea corrigere ſtudeas,aut ſi id forſitan ex manſuetudine refugis & humilitate:mihi ſaltem quæcũq; te mouerint,nõ diſſimules amicabiliter intimare. Atq; id quidẽ de ſentẽtia dixerim. Nã de uerbis:erit forſitan inuenire nonnullos ad quorum aures ſi uenerint:ſubſannent ea,dicentes. Quis eſt iſte inuoluens ſententias ſermonibus imperitis? Verum nil tale nihi ſuper tua reor eruditione uerendum. Quippe & metũ hunc & pudorẽ ſuſpicione carẽs charitas foras mittit. Affectũ magis (ni fallor) in his quǎm uerba penſabit amicꝰ,præſertim qđ non oſtentationis,ſed ædificationis edere paginã cogitarim:optãs magis (ſi poſſibile uideretur) & ſine uerbis hæc imprimere cordi tuo. Faciat hocq inuiſibiliter operatur in cordibus electorũ,& pia dignatiõe ſua ſuã hanc uocẽ reputãs,uocem ei uirtutis & efficaciæ largiatur. Agit enim quod poteſt operoſa dilectio:opportune inſtans,fortaſſis & importune. Nulla ſanè huic operi idonea magis occurrit digniórue materia quǎm euangelica lectio:ubi feliciſſimum illud Simonis & Ieſu eulogium cõtinetur. Hãc ergo ſuſcipe libuit,ſed exhortationis magis gr̃a quǎm expoſitiõis:ut ſcilicet ex ea ſermonis occaſio ſumeretur. Sed & ſententiis breuibus diſtinguere ſtudui lectionem:ut diſtinctio ipſa faſtidium non admittat.

¶Sermo de uerbis euangelii: Dixit Simon Petrus ad Ieſum.

Dixit Simon Petrus ad Ieſum: Ecce nos Matt.19.
reliquimus omnia:& ſecuti ſumus te. Fidelis ſermo:& dignũ omni acceptione colloquiũ Simonis Petri & Ieſu. Familiaris ſiquidem & amica ſaluti obediẽtia ẽ:ſed obediẽtia firma & ſtabilis,quæ fundata eſt ſup petrã. Melior eſt 1.Reg.15.
enĩ obediẽtia quǎm uictimæ:& acquieſcere nolle,ut peccatum hariolãdi eſt. Vnde & uitæ quoq; ipſe ſaluator prætulit hanc uirtutem,negligens magis animam ponere,quǎm obedientiam non implere. Poſtremo
& ipſum nomen Ieſu,quod eſt ſuper omne nomen,& in Phil.2.
quo flectitur omne genu,apſo teſte:obedientiæ remuneratio eſt. Libet proinde ſacratiſſimo huic intereſſe colloquio:& intima cordis aure pcipere quæ dicuntur. Arbitror enim uerba lectionis huius ea eſſe de quibus ad immor-
talem ſpõſum à finibus terræ clamat eccleſia: Propter uer- Pſal.16.
ba labiorũ tuorũ ego cuſtodiui uias duras. Hæc nempe ſunt uerba quæ cõtẽptũ mũdi in uniuerſo mũdo,& uoluntariã pſuaſere hoibꝰ paupratẽ. Hæc ſunt quæ monachis
clauſtra replent:deſerta anachoretis. Hæc inquã ſunt uer- Exod.11.
ba quæ Aegyptũ ſpoliant:& optima quæq; eius uaſa diripiunt. Hic ſermo uiuus & efficax,conuertens aĩas felici æmulatione ſanctitatis, & ueritatis promiſſione fideli. ¶Dixit enim Simõ Petrus ad Ieſum: Ecce nos reliquimꝰ omnia. Bene,optime,& nõ ad inſipſcetiam tibi. Nã & mũdus trãſit & cõcupiſcentia eius:& relinquere hæc magis expedit,

expedit, quàm relinqui. Ecce, inquit, nos reliquimus oīa:
Pſal. 18. & ſecuti ſumus te. Nimirum quia exultauit ut gigas ad
currendā uiā, nec currētē ſequi poteras oneratꝰ. Sed nec
iniuſtis cōmutatio, pro eo qui ſuper oīa eſt oīa reliquiſſe.
¶ Nā & ſimul cū eo donantur oīa: & ubi apprehenderis eū:
erit unus ipſe oia in oībus qui pro ipſo oia reliquerunt.
Oia ſanè dixerim: non tantū poſſeſſiones, ſed etiā cupidi-
tates, & eas maxime. Plus eñ concupiſcentia mūdi quàm
ſubſtātia nocet. Et hæc fugiendarū cauſa diuitiarū præci-
pua eſt, ꝙ aut uix aut nunquā ſine amore ualeant poſſide-
ri. Limoſa ſiquidē & glutinoſa nimis non modo exterior,
uerūetiā interior ſubſtantia noſtra uidetur, & facile cor hu-
manū oībus quæ frequentat, adhæret. ¶ Age ergo qui re-
linquere uniuerſa diſponis: te quoq; inter relinquēda nu-
merare memēto. Imo uerò maxime & principalr abnega
temetipſum, ſi deliberas ſequi eū qui exinaniuit ꝓpter te
ſemetipſum: pone grauiſſimā ſarcinā: pone aſinariam mo-
lam, terrenā molē: pone illa quinq; non hoim planè iuga,
ſed boū: quæ tibi inſipiēter emiſti. Alioqn ſequi ſpōſum,
& uenire ad nuptias ſpūales quinaria hæc preſſus & op-
preſſus corporis ſenſualitate nō poteris. Sed & ſi nouiſſi-
me ueneris & pulſaueris, minime ꝑfectò aperietur tibi: ſed
1. Cor. 9. reſpōdebit de intus, ꝙ nō ſit de bobus & aſinis cæteriſq;
iumētis inſipientibus cura deo. An uerò cōparatū iumētis
eſſe quis dubitet hoiem qui ſibi iuga emerit iumentorū:
niſi ꝙ eo ſanè ipſis quoq; iumentis conuincit ſtolidior, &
beſtialior beſtijs cōprobatur ꝙ iuga neceſſitatis earū pro-
pria ipſe ſubeat uolūtate? Quod enim illis natura eſt, huic
culpa: dū tāquā unū ex his quæ ratione carent, ſine ratio-
ne degēs & ipſe, ſub corporeis ſimiliter ſenſibꝰ incuruatur.
Sed quid cum iuga ſubiſſe cauſamur? Arguamus magis
emiſſe. Illud eñ ſtoliditatis miſerandæ: iſtud extremæ de-
1. Tim. 5. mētiæ eſt: Dignus eſt operariꝰ mercede ſua. Nam ut mer-
cedē ꝓ opere tribuat, inauditū. Deniq; loquitur ſuper hoc
uerbo dñs per ꝓphetā, ſub typo mulieris fornicariæ ſce-
Ezech. 6. lera arguēs Iſraelis. Oībus, inquit, meretricibꝰ dantur mer-
cedes: tu aūt dediſti mercedes cunctis amatoribꝰ tuis: &
donabas eis ut intrarēt ad te undiq; ad fornicandum: fa-
ctumq; eſt in te contra cōſuetudinē mulierū in fornicatio
nibus tuis: & poſt te nō erit fornicatio. In eo eñ ꝙ dedi-
ſti mercedes, & nō accepiſti: factū eſt in te cōtrariū. Planè
& in eo qui iuga emit: contrariū fieri manifeſtū eſt. Quid
enim iuga emit, & iuga boum, cui iugū ſuaue gratis offer
tur? Nam iugū Chriſti, iugū hoīs eſt: ſiquidē & Xp̄s hō.
Nec mō gratis tribuitur, ſed & copioſa his q tulerint illud,
remuneratio eſt: ut à nemine nō dico emi, ſed gratis ſuſti-
neri queat. Quid ergo miſer pro iugo boū diſtrahis aīam
tuā, q iugū Xp̄i ſuſcipiēs, emere poteras regnū dei, mer-
cari uitā, lucriſacere Xp̄m? Nam ſine iugo interim eſſe nō
Eccl. 40. potes: hō nimirū qui natus es ad laborē. Sed graue iugū
Eccl. 40. ſuper oēs filios Adā: utiq; qui ſequuntur eū. Nā ſup eos qui
Matt. 11. Xp̄m ſequuntur: leue eſt & ſuaue. Poſtremò, ut cætera ſileā,
cū ſine iugo eſſe non poſſint: quale hoc ipſum eſt eligere
potiꝰ quoq; quā unū? Quis eñ pōt ſeruire quoq; dñis: nedū
Threno. 3 quinq; tyrānis: quoq; ꝓdonibꝰ? Siquidē oculus meꝰ depre
datur aīam meā. An non ſæpe aliud gula exigit: ad aliud
pruritꝰ auriū uocat? Sic & odoratꝰ & tactꝰ diuerſa impe-
rant: interdū forſitan & aduerſa: dum uterq; cōem ſibi ge-
ſtit præripere ſeruū: & trahit ſua quēq; uoluptas. Vides
excuſationē hoīs q ꝓpterea Xp̄m nō ſequitur, ꝓpterea ſe ex
cuſat a nuptijs, ꝙ iuga boū emerit quinq;. ¶ Quid ſi eorū
laborē & dolorē cōſideres: ſi numeres iuga: qui uarijs ſer-
uiūt uitijs morū, magis quàm corporū ſenſibus? Erit ꝑfe-
ctò inuenire iam hoīes qui multo magis in labore hoim
nō ſunt: ſed longe ampliꝰ aliena ab hoīe flagella ſuſtineāt.
Erit inuenire emētes nō modo quinq;, ſed pluſquā quin-
quagintaquinq; nō planè iumētorū iuga, ſed dæmonum.
Contēdūt ambitio & elatio cordis: altera nidū, altera fo-
ueam parat. Volare altera iubet, repere monet altera, cum
neutrū ꝑfectò ſit hoīs. Quis enim es tu ait hæc: qs uero
ille uel ille eſt: aut quæ domꝰ patris eorū, ut eis in aliquo
cedas ut reuerearis eos, ut aliquatenꝰ eis blandiaris? At
bonus ſermo bonū inuenit locū, ait, ambitio: & interdū
quoq; q ꝓdeſſe nō poteſt, pōt obeſſe: unde diſſimula: pri-
mum uini bonum pone: donec ueniat hora tua. Auaritia
quoq; & appetitꝰ laudis ſibi inuicē aduerſantur: & qđ hæc
cōgregat, hic diſpergit. Nec minꝰ cōtraria ſunt quæ ſimu
latio & puſillanimitas ſuggerūt: impudētiæ impatientiæq;
clamoribus: & utraq; labor & dolor, & afflictio ſpiritus.
¶ Hæc autē oīa, ſimiliaq; ac diſſimilia mala, ex una radice
pullularūt, ꝓpriæ ſ. uolūtatis. Huius eñ ſanguiſugæ duæ Prouer. 30
ſunt inſatiabiles filiæ clamantes, affer, affer. Siquidem nec
animꝰ uanitate, nec uoluptate corpus aliqñ ſatiatur ut ſcri-
ptum eſt: Non ſatiatur oculus uiſu: nec auris impletur auditu. Eccle. 1.
Fuge ſanguiſugā hāc: & oīa reliquiſti. Hæc eñ oīa trahit
ad ſe. Pone hāc: & iugū tam importabile quàm multiplex
abieciſti. Nō eſt eñ dñs crudelis ad illā, nō eſt tyrānus tā
impiꝰ & inhumanꝰ ſic urgēs ſeruulū, & non parcēs. Fati-
gatū magis inſtigat: ſubditū ꝓmit duriꝰ. Inquietū malū:
quod ſpiritui ſemꝑ incubans, inexcogitabilia meditatur. O Iob. 7.
cuſtos hoim quare poſuiſti me cōtrariū tibi, & factꝰ ſum
mihimetipſi grauis? Nullū mihi onus iportabiliꝰ: nulla
grauior ſarcina eſt. Factꝰ ſum mihi talētū plūbi: & reſedit
iniqtas ſup illud. Sed audiā uocē ſolatij: audiā qd loquatur Zach. 5.
magni cōſilij angelus: Venite, inqt, ad me, qui laboratis & Matt. 11.
onerati eſtis: & ego uos reficiam. Tollite iugū meū ſuper
uos: & inuenietis requiē aīabus ueſtris. Verum hæc aliàs.
Inueniēt fortè in nouiſſimis locum ſibi. Interim ſanè feli-
ces liquet eſſe, qui exonerati ſunt, & ſequūtur dñm expe-
diti. Arctiſſimū eñ nos foramē expectat. Si quē ſequimur
cōſequi uolumꝰ: per anguſtā contēdamus ingredi portā
neceſſe eſt. ¶ Quid tu camele gibbum: quid tu pecunioſe
ꝓditoris loculos tollis? Nō ſic impie, nō ſic ingredieris.
Foramen acus, hmōi ſarcinas nō admittit. Excuſant aliq
fortaſſe dicentes: Abrahā, Iſaac, & Iacob, cæteriq; ſancti
nūquid nō terrenas diuitias habuiſſe leguntur? Sufficit no
bis eſſe ſicut illi fuerūt: neq; eñ ſumꝰ nos patribus melio-
res. Si culpabilis eſſet poſſeſſio diuitiarū: nūquā illi in di-
uitijs tantā à dño gratiā obtinuiſſent: aut tantā gratiam
cōſecuti diuitias nihilominꝰ poſſediſſent. Quid reſpōde-
bimus nouis imitatoribꝰ ſanctorū ueterū? Imponāt certè
uitulos ſuper altare dñi: mactent arietes: hircos immolēt:
quia & hoc Abrahā fecit, & hic ritus patrū: qbus nō mo-
do meliores nō ſumus: ſed ne digni quidem ſoluere corri-
giam calciamētorū eorū. Sed hæc inquiūt ſtatū ultra non
habent, ubi reuelata eſt ueritas: trāſiere. Quid ſi ipſas quo
q; ſanctorū diuitias tēporales, umbrā fuiſſe diximus fu- 1. Cor. 10.
turorū? In figura ſiquidē eis oia legimꝰ cōtigiſſe. Deniq;
quidni terrenas palā diuitias poſſiderēt ſancti & perfecti
uiri: cū ſola adhuc terrena palā promitterentur à deo? Sicut
enim ſacrificijs illis, ſic & diuitijs, carnalibꝰ adhuc popu-
lis diſpenſatio diuina morem gerebat: nimirū ut tanquā
paruuli paulatim à gentiliū ſecederent ritu: eadē quæ gē-
tes dæmonijs, dño immolātes: eadēq; & illi, ſed à dño, non
à dæmonijs expectātes. Vbi ſanè cæleſtis ꝓmiſſio ſonuit,
ſpiritalia iam neceſſe eſt ſpiritalibus comparari, & mutari
ſacrificiū ſpe mutata. Nouerāt hæc quicūq; uel eo tempo
re fuere perfecti: ſed ex charitate populo cohærebāt, ut in
manifeſto quidē & agere eadē, & eadē quærere uiderentur.
An fortè uiolēta uidetur extorſio qđ de umbra dicimus
& ſignificatione? Olim alter ſuper hæc ſcripſerat in hunc
modū: Nullus mihi opponat aurum tēpli Iudæorū. Tūc
eñ hoc fuit qñ ſanguis immolabatur: qđ totum figura fuit.
Aurū ergo repudiemꝰ cū cæteris ſuperſtitionibꝰ Iudæo-
rum: aut ſi aurum placet, placeāt & Iudæi. Poſtremò non
multos legiſſe me recolo, aut non afflictos grauiter, aut
non grauiter in ipſa ſeculi huius ꝓſperitate tētatos: fortè
& periclitatos. Nimirum longe aliud eſt in luto aquarum
multarum diuiſſi fundo maris iter carpere, terrena licite
poſſidendo: aliud ipſam quoq; nouis greſſibus undam
calcare, omnia relinquēdo. Sed tempori gratiæ prærога-
tiua hæc debebatur: Petro nouū iter & noui typus itineris

ſeruabaẗ. Antiquorũ ſanè patrum diebus, donec in terris uideretur & cõuerſaretur inter hoíes dñs maieſtatis, non erat euãgelicæ forma perfectiõis, ſed ſpiritum dñi ſolo interim ſpiritu ſequebaẗ. At ubi uerbũ caro factũ eſt, & habitauit in nobis: iam nobis in eo tradita eſt imago uitæ, & cõuerſationis exemplar: quod oporteat etiã corporaliter imitari, ut utroq; ſequentes ueſtigio, nõ ulterius cum
Gen.32. patriarcha Iacob altero ſemore claudicemꝰ. Vbi enim audiuimus, quia dictum ſit antiquis, Niſi quis renũciauerit
Lucæ.14. oíbus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Et item: Si uis eſſe perfectus, uade & uende oía que habes, & da pauperibꝰ, & habebis theſaurũ in cælo & ueni ſequere me. Neq; id dicimus tanquã ſaluari quis uel hoc tempore nequeat ſi ſecꝰ egerit: ſed ut gradũ agnoſcat ꝓpriũ, & locũ perfectionis: aut diſcipulatus officiũ non uſurpet. ¶Habent euangelia & perfectionis conſilium, & reme-
Matt.6. dium infirmitatis. Nolite theſaurizare uobis theſauros
Lucæ.9. in terra: hæc perfectio eſt. Siquidem filius hoís ubi caput
Actuũ.3. reclinaret non habebat. Petro & Ioanni nec argentũ nec aurũ erat. Paulus uictu ſimplici ueſtituq; contentus hæc ipſa labore manuũ acquirebat. Sed nõ oẽs capiũt uerbũ hoc, ſicut nec conſilium caſtitatis. Quid dicitur populo?
Lucæ.16. Facite uobis amicos de mãmona iniquitatis: ut cum defeceritis, recipiant uos in æterna tabernacula. Verba dñi
1.Tim.6. ſunt, & quod loquitur tale eſt. Firma equidem ſtat immobiliſq; ſentẽtia, eos qui uolunt in hoc ſeculo diuites fieri, incidere in tẽtationẽ laqueũq; diaboli: ſed quia miſereor ſuper turbã, & ipſum quoq; camelũ (quod homo non poteſt) per foramen acus traducere poſſum. Cauete ſaltem à uerbo aſpero: qui laqueum uenantiũ minime declinatis. Veſtite nudũ, egenũ alite, uiſitate infirmum, ne forte audire contingat ſermonẽ durum, aſperum uerbum, auditio-
Matt.25. nem malã, Ite maledicti in ignem æternũ: qui paratus eſt
Lucæ.16. diabolo & angelis eius. Facite uobis amicos de mãmona
Lucæ.6. iniquitatis. ac ſi manifeſtius dicat: Væ uobis diuites. qui habetis cõſolationẽ ueſtrã. Attamen unum iam ſupereſſe uidetur. Cõmunicate eam pauperibus, quorũ eſt regnũ dei: ut cum uenerit hora eorũ, reminiſcanẗ: & deficientes uos recipiant in tabernacula ſua, & conſolationem ſuam quam modo prudẽter expectant, dum ueſtrã ipſi præripitis, miſericorditer cõmunicent deſolatis. Menſurã enim
Lucæ.6. bonã & coagitatã, & ſupereffluentẽ, dabũt in ſinus eorũ.
Eſaiæ.28. nec erit illud palliũ breue, quod duos operire non poſſit: aut ſtratũ coanguſtatum, unde decidat alter. ¶Hinc eſt ꝙ dotatas & ditatas uidemus eccleſias à potentibus & diuitibus huius ſeculi: qui in operibus bonis diuites, iuxta
Lucæ 16. euangelij admonitionẽ, amicos ſibi facere ſtuduerunt de mammona iniquitatis: à quibus in æterna tabernacula recipiãtur. ¶Quidni ſperarẽt ab his recipi qui claues uidentur habere? Sed heu data eſt ipſa prouidentia eorũ in occaſionem carnis: & qui ſibi pariter atq; alijs in cælo tabernacula æterna parare debuerant, in terra coniungunt domũ ad domũ, & agrũ copulãt agro. Quis rapuit ab ore apoſtolorũ temporis huius uerbũ gratiæ, fiduciæ uerbũ:
Eſaiæ.24 ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te? Ecce enim ut populꝰ, ſic ſacerdos. Similiter uolũt in hoc ſeculo fieri diuites: ſimiliter imo abundantius ſuam hic præripiunt cõſolationẽ. Similiter amicis egent & ipſi ut in aliena ſaltem tabernacula ſuſcipiantur: utpote propria non haben-
Matt.5. tes. Bti eñi pauperes ſpũ: qm̃ ipſorũ eſt regnũ cælorũ. Cæterũ hoíbus qui perfectionis obtinẽt locũ: dignitate pollent: authoritate præminẽt: funguntẗ officio: an inter hæc infirmitatis & imperfectionis quã uſq; adeò diffitentur, liceat ſaltem ſperare remediũ, ipſi hinc quoq; ſint iudices. Nã ꝙ minime deceat, manifeſtũ eſt: nobis ſanè liceat uel
Matt.5. audire dicentẽ: Si ſal infatuatũ fuerit in quo ſalietur? Ad nihilũ ualet ultra niſi ut mittaẗ foras, & conculcetur. Sed & presbytero cui forſitan derogare timebũt, qm̃ ſanctus eſt: uti liceat ſolita ſpũs libertate: nulli blandiri: palpare neminẽ: ſed nude nudam promere ueritatem. ¶Clericus inquit qui partem habet in terra, non habebit partem in cælo. Itẽq; clericꝰ ſi quippiã habuerit præter dñm: pars eius non erit dñs. Verbi gratia: ſi aurũ, ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi uariã ſupellectilem: cum iſtis dñs pars eius fieri non dignaẗ. ¶Videtur & ſanctus Dauid cauterio graui inurere quoſdam: ipſi uiderint quos hæc parabola tãgat.
In labore, inquit, hoím nõ ſunt: & cum hoíbus nõ flagel- Pſal.72.
labũtur, ideo tenuit eos ſupbia. Habẽt eñi ſingula quæq; genera hoím laboris aliqd: aliquid uoluptatis. Sed aduertere eſt prudentiã aliquorũ, & mirari quẽadmodũ nouo inter hæc artificio diſcernẽtes. & ab inuicẽ ſequeſtrantes ea, totum qđ delectat eligunt & amplectuntur: qđ moleſtũ eſt, fugiũt & declinãt. cũ militibꝰ nẽpe ſupbiæ faſtus, amplam familiã, & nobiles apparatꝰ, equorũ faleras accipitres, aleas, & ſimilia quæq; frequentant: aliqui forte & dependentes à collo rubricatas murium pelles, ornatos thalamos, baluea, & mollitiem oẽm atq; gloriã ueſtium à mulierculis mutuanẗ. Caute oino loricæ põdus, & inſomnes in caſtris noctes, incertaq; diſcrimina præliorum, muliebrem quoq; uerecundiã & diſciplinã, aut ſi quid aliud ſexus ille laboris habere cernitur, declinantes. Sudãt agricolæ, putant & fodiunt uinitores, & qui inter hæc torpẽt ocio, accedente fructuũ tpe innouari ſibi horrea iubent, & promptuaria eorum plena: utinã non præ illis: utinam uel cũ illis: uiuunt tritico, bibũt uuæ ſanguinẽ meraciſſimũ, parũ eſt, impinguanẗ, & dilatanẗ adipe frumẽti. Herbarũ uiribꝰ pegrinũ mutuanẗ uina ſaporẽ, & addiẗ oleum camino. Sed cõſidera & negociatores. Circũeunt mare & aridã, in labore corpís, & periculo uitæ pituras ſibi diuitias congregãtes. Dura ſunt hæc: caueãt prudẽtes noſtri: dulces interea capiãt ſomnos: ne dicã in ſtratis laſciuiant ſuis. Erit tñ inuenire in die feſto graues naſis aureis & argenteis miniſtrorũ dextras: refertas uarijs opibꝰ mãticas, perticas oneratas, & in ſcrinijs tã multiplices loculos, ut ſi menſas adhibueris, nũmularios pntes. Quid fabros aut cementarios cæteroſq; eiuſmodi oparios neceſſe eſt numerare? Victũ ſibi multo labore quærũt: illi madent delicijs: copijs affluunt ocioſi. An nõ merito tales poeta ſubſannet: Ne cũ fortè ſuas repetitũ uenerit olim Grex auiũ plumas: moueat cornicula riſum Furtiuis nudata coloribus. Magis aũt magnꝰ ille ꝓpheta & plus quàm ꝓpheta
terribiliter increpat, dicẽs: Genimina uiperarũ qs demõ- Lucæ.3.
ſtrauit nobis fugere à uentura ira? Vbi eñi ſunt priuæ fructus? Cũ cœperint reſurgere hoíes unuſquiſq; in ordine ſuo, ubi putas generatio iſta locabitur? Si ad milites fortè diuerterint: exufflabunt eos: ꝙ minime ſecũ laborem aut pericula tolerarint. Sic agricolæ: ſic negociatores: & ſinguli quiq; ordines hominũ à ſuis eos ſimiliter arcebunt finibus: utpote qui in hoím labore non fuerint. Quid igitur reſtat: niſi ut quos omnis ordo repellit pariter & accuſat: cum ſortiantur locum ubi nullus ordo ſed ſempiternꝰ horror inhabitat? ¶An fortè ad electionẽ clerici audeant aſpirare? Magnus eñi uerè eorũ locus in regno dei: & bonum ſibi, ſed qui bene miniſtrauerint, gradũ acquirunt. Cæterũ ſuus & ipſis nec modicus labor eſſe uidetur: & dicebat qui plus omnibus laborauit: Qui non laborat non manducet. Et Petro dictum eſt, Simon Ioannis amas me? paſce oues meas. Idemq; tertiò repetitum. Tertio dictum paſce, nec mulge ſeu tonde uel ſemel additum eſt. Speret ergo diſcipuli locũ, gradum miniſtri: q dominicum paſcere gregem ſatagit, quàm tondere: paſcere uerò tripliciter: exẽplo cõuerſationis: uerbo p̃dicatiõis: fructu orationis. Et paſcere ad mandatum Chriſti: ut nemo ſibi hũc ſumat honorẽ: ſed q uocatꝰ fuerit à deo tanquã Aaron. Per eum nẽpe ſi quis introierit, ſaluabitur, & inueniet paſcua. Si uerò aſcenderit aliunde: planè fur eſt & latro. Atq; utinã uel quæraẗ iã inter diſpenſatores, ut fidelis qs inueniatur. ¶Nemo tamen indignetur nobis: aut moleſte accipiat quæ dicũtur. Si ſanctus eſt & minime ſibi cõſcius horum: cógratulamur ei: doleat & ipſe nobiſcum in pluribꝰ hæc
inueniri. Nec enim reuelamus nũc occulta dedecoris: nec Ezec.12.
parietem fodimꝰ ut abominatio maior appareat: nullum

adhuc de

adhuc de fornicatione fecimus uerbum: quãuis & hæc in
multis etiã & multipliciter regnet: qui puritatis authori
impuro corde & corpore miniſtrãtes, non uerentur ſtare
Dan. 13. angelũ dñi qui ſecet medios & diſperdat: ſed oino audẽt
agni immaculati ſacras contingere carnes: & intingere in
ſanguine ſaluatoris manus nefarias, quibꝰ paulò ante car
nes proh dolor meretricias attrectarũt: ſic altaria circũire:
ſic frequẽtare pſalmos: cum & eiuſmodi laus execrabilis,
& oratio ſit in peccatum. Sed nec eorum ſacrilegia recen
Pſal. 108. ſemus: qui diligunt munera, ſequuntur retributiones, uẽ
dunt ſacramenta, iuſtitiam produnt, quorum guttur nec-
dũ traxit ad laqueũ, necdũ præfocauit fauces uerbũ blaſ-
Matt. 26. phemiæ, uox ſacrilega, ſermo nequã. Quid uultis mihi da
re, & ego uobis eũ tradam? Videmus hec omnia, ſed quo
dammodo non uidẽtes: quippe quibus nec flagellum eſt,
nec ille comedens zelus. Manifeſta loquimur: & quæ uix
aliqui erubeſcant. Poſtremò & nos in clero fuimus: liceat
1. Cor. 1. uel noſtra ſcrutari. ¶ Videte uocationẽ ueſtram, ait uoca-
tus apoſtolus. Conſideremꝰ & nos an uocati uenerimus,
& uocati à deo: cuius nimirũ hæc uocatio eſt. Nec com-
munem modo uocationẽ dixerim, qua ſanè iuxta eundẽ
Roma. 8. apoſtolum, quos prædeſtinauit, hos & uocauit. Si quis
uocauerit nos in honorẽ cleri: conuenire uelim conſcien
Eſa. 40. tias ſingulorũ: ut ſm præceptũ dñi, ad cor Hieruſalem lo
quar. Huic enim paruulo adhuc, aut forſitã necdũ nato,
eccleſiaſtica iam beneficia prouida ſanè parentum ſolici-
citudo parabat: Hunc nos inquiens illi uel illi tradamus
epiſcopo: apud quem habemus gratiam, aut cui forte ſer-
uiuimꝰ: ut ditetur de bonis dñi: nec in tot liberos noſtra
diuidatur hæreditas. Illũ præpoſitus aut decanus ut ſibi
ſuccederet, pluſquã materno educauit affectu: in delicijs
enutriens, & delictis. Ille dignus archidiaconatu, utpote
filius principis: magis autem ſi ſit epĩ cõſobrinus, in quo
nimirũ tota eſt epiſcopata progenies. Aliꝰ undiq; circuit
ſedulus explorator blanditur, obſequitur, ſimulat, & diſſi
mulat: miſeraq; ſibi ſuffragia uendicare non erubeſcit: ma
nibus & pedibus repens, ſi quo modo tandem aliquando
ſeſe ingerere queat in patrimoniũ crucifixi, & bona dñi:
quæ ſola ex oibus hodie inueniuntur expoſita. Nimirum
peregrè profectus eſt: ſed in plenilunio fortè, ut ſua diſtri
cte repetat reditur°. ¶ Quis ea intẽtione gradus eccliaſti-
cos & miniſteria ſanctuarij quærit, imo quæritur (quæri
nempe quem quærere ipſe debuerat) ut ſine curis ſeculi,
in ſanctimonia cordis & corporis illuminandus accedat
ad dominũ, & ſuam pariter ac proximorũ operetur ſalu-
tem orationis ſtudio deditus, & uerbo prædicationis?
Nam ſi eos eo quærit aut tenet animo, eoq; intuitu, ut hu
ius uitæ habeat neceſſaria, euangelizat ut manducet, &
peruerſo nimis ordine: cæleſtibus terrena mercatur. Quã
certè dignꝰ ampliuſq; cõſentaneũ rationi, ut pro carnali
uictu carnalia magis opera & negocia exerceret, nec fie-
ret inuerſor rerũ, aut inhonoraret miniſterium ſpiritale?
Sed modico eſt natura contenta: nec multi ſola in his ne-
ceſſaria quærunt: quippe minori facile ſatis obtinenda
periculo. Honorati incedere uolunt: placere ſtudent ho-
minibus: delectari & ſuperbire, & huic ſeculo per omnia
cõformari. Audi querelas dñi: quid ſuper hac tanta ho-
minũ temeritate loquatur patiens redditor: pœnitẽtiam
Oſee. 8. cupiens quàm uindictã. Ipſi, inquit, regnauerunt, & non
ex me: principes extiterunt: & ego non uocaui eos. ¶ Vni
uerſos ſiquidem in ordinibus eccleſiaſticis cæteriſq; ad
ſanctuariũ pertinẽtibus honorem quærẽtes propriũ: aut
diuitias, ſeu corporis uoluptatẽ: poſtremo quæ ſua ſunt
nõ quæ Ieſu Chriſti: manifeſte prorſus & indubitãter: nõ
ea (quæ deus eſt) charitas, ſed aliena à deo & quæ omniũ
1. Tim. 6. radix malorũ, cupiditas introducit. Quid iſtud temerita-
tis, imo quid inſaniæ eſt? Vbi timor dei, ubi mortis me-
moria, ubi gehennæ metus, & terribilis expectatio illa iu-
Cant. 1. dicij? Sponſa nec cubiculum nec cellam ingredi niſi rege
introducẽte præſumit: tu irreuerẽter irruis nec uocatus,
nec introductꝰ? Trahe me poſt te, ait illa, in odorẽ ungue

torum tuorum currimus. nunc autem trahit ſua quenq;
uoluptas: & odorem turpis lucri ſectantes, quæſtum æſti- 1. Tim. 6.
mant pietatem: quorum certa eſt damnatio. ¶ Verum etſi
irrepſchenſibilis uideatur ingreſſus, & intẽtio caſta, nihil
ne ultra timendũ eſt? Timendũ quidem: & maxime. Neq; Gal 3.
enim quicũq; ſpiritu cœperint, etiã ſpiritu cõſummãtur:
ſed carne nonnulli. Deniq; & Saul princeps conſtitutus à 1. Regũ. 9.
dño, & Iudas non ab alio electus in apoſtolũ memoratur.
¶ Nõne ego (inquit) uos duodecim elegi, & unꝰ ex uobis Ioan. 6.
diabolus eſt? Vtinam in duodecim unus hodie Petrus,
unus qui reliquerit omnia, unus qui loculis careat inue-
niatur. Vnus (inqt) ex uobis diabolus eſt. A duobꝰ utiq;
bolis diabolus dicitur, & Iudas non loculum, ſed locu-
los habet. Vtinam ſaperes miſer & intelligeres cum the-
ſauro pecuniæ theſaurum iræ pariter cumulari, utinã no-
uiſſima prouidens animaduerteres facile per foramen
acus tranſituros non diuitiarũ cumulos, ſed delictorum.
Nihil enim intulimus in hunc mundũ: haud dubiũ quia 1. Tim. 6.
nec auferre quid poſſumus. Sane argentũ & aurum non-
nihil eſt: ſibi utrũq; retinet mũdus. Inexorabilem conſti-
tuit ianitorem: foramen anguſtum eſt: nihil ex omnibus
aſportare licebit. Nam peccatum quoniam nihil eſt, nulla
poteſt foraminis anguſtia retineri. Solũ hoc te ſequitur
quocũq; ieris: quacũq; intraueris, pellẽ hanc non depo-
nes. ¶ Quæ autem paraſti inſipiens, cuius erunt? Væ, uæ, Luca. 12.
in domo dei horrendũ uidemus. Quid ni idololatras mi-
niſtrãtes? Mẽtior ſi nõ idolorũ ſeruitus auaritia eſt: ſi non Col. 3.
quibuſdã etiã uenter ſuus factus eſt deꝰ ſuus. Quod enim Phil. 3.
quiſq; præ cæteris colit, id ſibi deũ cõſtituiſſe probatur.
Quãtos ſanè uidimus qui diligunt munera: ſequũtur re-
tributionẽ? Quãtos qui Chriſto domino nõ ſeruiunt, ſed
ſuo uentri? Quis putas eſt fidelis ſeruus & prudẽs: quem Matt. 24
conſtituit dñs ſup familiã ſuã, ut det illis eſcam in tẽpore?
Quæris fortè quam eſcam? Meus (inquit) cibus eſt ut fa Ioan. 4
ciam uoluntatẽ patris mei. Nimirũ uita in uolũtate eius: Pſal. 29.
qua quidẽ nec paſci ipſe, nec alios paſcere poterit, niſi fi-
delis ſit & prudens, ut eam & intelligat & diligat, diligat
autem fortiter, diligat & feruenter. Quãdo enim excuſare
ignorantia poſſit hominem qui ſe magiſtrum infantium,
doctorẽ inſipiẽtiũ profitetur? Ignorans utiq; ignorabit: 1. Cor. 14.
imo & multos ignorare faciet & ignorari. Quid enim pe
riculi ſit ubi non inuenit paſtor paſcua, ignorat dux itine
ris uiam, uicarius neſcit dñi uoluntatem: eccleſia quoti-
die multipliciter & miſerabiliter experitur. Eſt enim ut
ſanctiſſima, ſic & ſacratiſſima res uolũtas dei, & occultum
oino conſiliũ, de quo & apoſtolus gloriat: Puto, inquiẽs, 1. Cor. 7.
ꝙ & ego ſpiritũ dei habeã. Vnde & ipſa ueritas: Nemo 1. Cor. 2.
ſcit quæ ſunt in hoie: niſi ſpiritus hois qui eſt in ipſo. Sic
& quæ dei ſunt, nemo nouit niſi ſpũs dei qui in ipſo eſt.
Vtilis proinde lectio, utilis eruditio eſt: ſed multo magis
unctio neceſſaria: quippe quæ ſola docet de oibus. Vnde 1. Ioan. 2.
autem ſcire uidebit quæ ſit uolũtas dei bona, & benepla-
cens, & perfecta: qui nec pulſare, nec quærere, nec petere
cõſueuit: qui donec alienarũ curã ſuſciperet animarum:
nunquã ſuæ geſſiſſe curam, ſed in uano eam uiſus eſt acce-
piſſe? Atq; utinã uel tũc curaret ſuã, ut meã quoq; poſtea
curaturum ſperare liceret: & de ſuo prius oculo feſtucam Matt. 7.
eijceret, ut de meo uideret eijcere trabẽ. Nã de his quidẽ
qui & ubi fortè intelligũt dñi uoluntatẽ, negligũt tamẽ,
& quãtũ præualẽt aduerſant ei: qui dederũt manꝰ morti,
& cum inferno inire fœdus, ut odiẽtes bonũ, adhærẽtes
malo, parati ſint gratis cõſentire pctõ, fouere malitiam, fa
uere iniqtati: qm odibiles deo, & mundo execrabiles eſſe
cõſtat, meliꝰ eſt ſilere quàm loqui. ¶ Sanè nemo repẽte fit
turpiſſimus: & uix aliqs in hunc affectũ neqtiæ niſi praua
cõſuetudine pertrãſiuit. Sunt enĩ infirmi & tepidi amato-
res iuſtitiæ: quibꝰ aut uigor, aut feruor deeſt, aut fortaſſis
uterq; cum uterq; ſit ſummopere neceſſarius, inter pro-
ſpera quippe & aduerſa uerſanti. Etenim uigoris eſſe di-
gnoſcit nequaquã cedere tribulatiõi, ſed p iuſtitia pſecu-
tionẽ uiriliter ſuſtinere, ſic feruori uidet attribuẽdũ nullis

capi uoluptatibus,nullis illecebris eneruati. Quæ quidē
tum omni populo,tū maxime & ſpecialiter ducibus po-
puli ſunt neceſſaria:ne fortè in perniciē oīm errare cōtin-
gat.Quid eñ refert qua occaſione uiā deſerāt ueritatis,ſe
ducanť ignari,ſequantur ſpōtanei,compellanť inuiti,ſeu
attrahanť illecti:quid intereſt dūmodo eant in perditio-
nem? Sic eñ Euæ prudētia,Adæ temperantia,Cain oīno
iuſtitia.Petro defuit fortitudo. Quā quidē uirtutis qua-
drifariæ perfectionem & cathedram ſanctitatis oīmodo
exigit miniſteriū hoc de quo loqmur:ut hac dote carens,
fruſtra ſibi tāquā per Chriſtū introierit blādiať. Siquidē
Matt. 15. diciť ignorāti: Si cæc⁹ cæco ducatū præſtet:nōne ambo
Hiere. 2. in foueam cadūt? Et item: Sacerdotes nō dixerūt ubi eſt
dñs:& tenētes legē neſcierūt me. Ipſi prophetæ & paſto-
res abierūt in terrā quā ignorauerūt. Dicitur & iniquo:
Ioā.10. Fur non uenit niſi ut mactet & perdat.Et illud: Dilexiſti
Pſal 15. malitiā ſuper benignitatē.Dicitur puſillanimi: Mercēna-
Ioan .10 riua & qui nō eſt paſtor,uidet lupū uenientē,& fugit.Di-
citur ei qui poſt cōcupiſcētias ſuas uadit:Mors eſt poſita
Phil.2. ſecus introitum delectationis.Dicitur item:Oēs quæ ſua
ſunt quærūt:nō quæ Ieſu Chriſti. Verum hæc hactenus.
¶Iam qui per Xp̄m ſibi in ſortē miniſterij huius introiſſe
uideť,de cætero quēadmodū ei ſeruiat:quēadmodū mini-
ſtret:quēadmodū paſcat tripliciter, ut prædiximus gre-
gem dñi:ſolicita ſecum examinatione diſcutiat.Indignus
eñ lacte & lana cōuinciť ſi non paſcit oues.Si non uigilat
in cuſtodia gregis:iudiciū ſibi māducat & ueſtit. Væ uæ
4.Re. 4. tibi clerice mors in olla.Mors in ollis carniū,mors in hu
iuſmodi delicijs eſt.Nō modo quia ſecus introitum dele-
ctationis poſita eſſe cognoſciť:ſed ob id maxime quia po-
Oſee.4. puli cōſtat eſſe peccata quæ comedis. Sumpt⁹ eccleſiaſti
cos gratis habere te reputas? Cantando (ut aiunt) tibi
prouenire uidenť:ſed bonū erat magis fodere: aut etiam
mēdicare.¶Peccata eñ populi comedis:ac ſi propria tibi
minus ſufficere uiderenť.Solicitus eſto tanquam redditu
rus rationē pro eis,gemitus fundere,dignos agere pœni-
tentiæ fructus.Alioquin tibi ea nouetis imputanda,quæ
modo inter delicias comedis & paruipēdis,& diſſimulas
tāquā nihil attinētia tibi.O iudiciorū dei abyſſus multa.
Pſal.65. O terribilis deus in cōſilijs ſuper filios hoim. Fruſtra tūc
Lucæ.23. incipiēt miſeri dicere mōtibus,cadite ſup nos:& collib⁹,
operite nos.Veniēt ueniēt ante tribunal Xp̄i:audiēť po-
pulorū querela grauis:accuſatio dura:quorū uixere ſti-
pendijs,nec diluere peccata:quib⁹ facti ſunt duces cæci,
fraudulēti mediatores.Quid tibi inſipiēs deliciæ ſapiūt?
quid diuitiæ illæ cæcos delectāt oculos:quibus mercaris
tam graue iudiciū: tā dure temetipſum obligas rationi?
Vniuerſa ſiquidē uſq; ad quadrantē nouiſſimū exigeris.
1.Tim.5. ¶Sed eſto ſtudioſe q̃s & fructuoſe laboret: dignus plane
1.Cor.9. eſt operarius mercede ſua:ut qui altario ſeruit, de altario
1.Tim.6. uiuat.Viuat,inquā,de altario:ut iuxta eundē apoſtolum
alimēta & quib⁹ tegať habēs,his cōtēt⁹ ſit. Tertiū ei hoc
Nota. periculū eſt.De altario,inquit,uiuat,nō ſuperbiat,nō lu-
xurieť:deniq; non ditetur:nec cōtra ſancti cuiuſdā planē
dignā omi acceptione ſiuam,ex clericatu ditior fiat.Nō
ſibi de bonis eccleſiæ ampla palatia fabricet.mutans qua-
drata rotūdis,nec loculos inde cōgreget,nec in uanitate
aut ſupfluitate diſpergat,nō extollat de facultatib⁹ eccle-
ſiæ conſanguineos ſuos,aut neptes (ne filias dixerim) nu-
ptui tradat.¶Res pauperū nō pauperib⁹ dare, per ſacri-
legij crimen eſſe dignoſciť.Sanè patrimonia pauperū, fa-
cultates eccleſiarū:& ſacrilega eis crudelitate ſurripitur,
quicqd ſibi miniſtri & diſpēſatores, nō utiq; dñi uel poſ-
ſeſſores.ultra uictū accipiūt & ueſtitū. Nec eñ ordinauit
deus his qui in euāgelio ſeruiūt,de euāgelio quærere aut
1.Cor.9. habere delicias uel ornatū:ſed uiuere (ait Paulus) ex eo,
ut uidelicet ſint contenti alimēta corporis,nō irritamēta
gulæ,aut incētiua libidinis,& quibus tegant, nō quibus
ornētur accipere.Sanè qui nō fideliter introiuit,neq; per
Chriſtū,quidni infideliter agat & cōtra Xp̄m? Manifeſtā
ſine dubio faciet arborem fructus, radicem palmes,opus
intētionē.Faciet ad quod uenit,aut mactet utiq; & diſper
dat.Quādo utiq; altario ſeruiat qui eiuſmodi eſt,ſeruiat
autem in ſpiritu & ueritate? Tales nimirū pater adorato- Ioan. 4.
res quærit.Alioquin miniſtratio mortis eſt,in iudiciū &
condēnationē.Aut qñ poterit neceſſarijs eſſe contentus,
qui eo aīo introiuit ut ſtipendia cleri in uſus uoluptatis,
curioſitatis & uanitatis congreget, ſeruet, expendat? Tri- Eccle.4.
plex ergo funiculus qui difficile rumpiť,hoiem miſerum
in perniciem trahit,qui impure intrat,indigne miniſtrat,
ſed & ipſo fructu abutitur temporali.¶Quid eñ ſi in hoc
mundo floret, & pſperatur in uia ſua? Areſcet uelociter, Pſal.36.
cito decidet flos fœni,& uapor ad modicū parens. Parci-
tur uirgæ, qm̃ inuenitur iniquitas eius ad odiū utiq;,nō Pſal.35.
ad iram.Virga (inquit) tua & baculus tuus,ipſa me con- Pſal.22.
ſolata ſunt.Habet enim uirgā,ſed habet etiam baculū. Et
hæc cōſolatio eſt q̃ is qui uirga cæditur,baculo ſuſtente-
tur.Aut certè portat paſtor uirgā & baculū,illā ouibus,
illum lupo:oīa autem ꝓpter electos.Siquidē & uirga eos
cōſolať à ſtimulis cōſcientiæ,dum hoc modo ſentiunt ſibi
peccata dimitti:dicente dño,Ego ſum ego ſum ipſe qui Eſaiæ.43
deleo iniquitates tuas.& baculus iuuat ad tolerantiam
uirgæ,dum illius cōparatione fit leuior.Econtra uerò di-
citur induratis:Frons mulieris meretricis facta eſt tibi, Hiere.3.
erubeſcere noluiſti.Et addit:Receſſit zelus me⁹ à te: ultra Ezech.16
nō iraſcar tibi.Quem eñ diligit arguit,& flagellat oēm fi- Hebr.1.
liū quem recipit.Liquet proinde eos qui in labore hoim Pſal.72.
nō ſunt,& cū filijs nō flagellanť,nec diligi ab eo nec reci-
pi.An tu fortè quos in mūdo florere cōſpicis,ab authore
mūdi diligi putas? Audi quid ſuper hæc ſcriptura loqua-
tur:¶Ois qui uoluerit amicus eſſe huius mūdi,inimicus Iaco.4.
dei cōſtituiť.Et alio loco:Chariſſimi,nolite diligere mun 1.Ioan.2.
dum,neq; ea quæ in mūdo ſunt.Si quis diligit mūdū,nō
eſt charitas patris in eo.Verba ſunt apſorū. Primū quidē
uerbū Iacobi,ſecundū eius diſcipuli quē diligebat Ieſus,
qui & ipſius ignorare non poſſet animū.Sed uis noſſe q̃s
ſit qui diligat mundum? Neq; enim creaturas dei iuberis
odiſſe:ſed quæ à deo non ſunt,ea diligere phiberis. Quæ Ibidem.
uerò ſint hæc,Ioannes ipſe loquať adijciēs.Nolite,ait,dili
gere mūdū,neq; ea quæ in mūdo ſunt.Oia eñ quæ in mū
do ſunt,cōcupiſcētia carnis eſt, & cōcupiſcētia oculorū,
& ambitio ſeculi:quæ nō ſunt,inquit,ex patre,ſed ex mun
do.Viderit hic quiſq; cuius ſit ſpūs,quid diligat,quid cu
piat,quid ſectetur.Ecce enim ſpeculū ueritatis:tm̃ ne q̃s
cōſiderato uultu cōſciētiæ ſuæ prætereat,& qualis fuerit
obliuiſcať. Ambitio, curioſitas & uoluptas non ex patre
ſunt:ſed ex mūdo.Aut certè quia multi codices habēt nō
ambitionē ſeculi,ſed ſuperbiā uitæ: cōcupiſcentiā carnis
uniuerſam accipe corporaliū ſenſuum delectationē:qua
quidem ne ipſa curioſitas caret.Ac deinceps cōcupiſcen- Hiere.17.
tiam oculorū,quæcūq; ad humanū diē (quem propheta
minime cōcupiuit) & ſecularē gloriā,& extrinſecā perti-
nēt uanitatē.¶Porrò in ſupbia uitæ,elationem cordis in
tellige.Hæc enim tria qui diligit,mūdū diligit,& dei cō-
ſtitutus eſt inimicus.Suſcipiat aūt qui eiuſmodi eſt, recō-
ciliationis officiū,nō mediatoris,qui etiā proditoris ſce-
lere inimicitias cumulauit,ut merito iam non ut hoſtis,
ſed ut traditor iudiceť,ut Iudas utiq;,nō ut Saulus. Nam
impudētia & frontoſitas,cū obduruerit ut nō paueat,nō
horreat,nō contremiſcat:ea iā demū deſperatio eſt.Quid
enim? Horū ſibi cōſcius homo,tāquā qui iuſtitiā fecerit,
diuino ſeſe uultui ſiſtere non ueretur,tanquā domeſticus
intrat & exit,magiſtrū ſalutat,genua flectit,oſculatur ore
ſacrilego,doloſe agit:ſed in conſpectu dei: ut inueniatur Pſal.35.
iniquitas eius ad odiū.Odibilis planè deo frontoſa teme
ritas,& impudētia execranda.Propter quid enim irrita- Pſal.9.
uit impius deū.exacerbauit dñm peccator,ut ſm multitu
dinem iræ ſuæ non quærat? Num ꝓpter fornicationes,in
ceſtus,aut ſacrilegia? Nihil horū ꝓpheta memorat, ſed q̃
iā corde ſuo dixerit,non requiret. Sermo,cordis affectio Ibidem.
eſt.Corde eñ dicere nō requiret,eſt non expaueſcere ex-
quiſiturū.Hæc impietas,cui ſm multitudinē iræ ſuæ non
miſeretur

miſeretur deus,nec quærit, nec arguit, nec flagellat, nec
ulciſcit in adinuētiones eorū:ſicut de Moyſe & Aaron &
Samuele legimus:qbꝰ nimirū ꝓpitius fuit. Sed expſſe &
Eſa.26. ſignanter cuius ſit hæc impietas,audiamus. Miſereamur
impio,ait dn̄s,uelut in concilio angelorū & congregatio
ne deliberans.Nec eos latuit crudeliorem omni indigna
tione miſericordiā iudicē meditari;qua non diſcat homo
Pſal.8. iuſtitiā facere:ſed obdormiſcēs miſer & dicens:Oblitꝰ eſt
Iob.21. deus,auertit faciē ſuā:dies ſuos ducat in bonis,in puncto
1.Theſ.5. ad inferos deſcēſurus:& cum dixerit pax & ſecuritas, tūc
ſubitaneus ei ſuperueniat interitus,nec effugiat. Et non
Eſaiæ.26. diſcet (inquiūt) facere iuſtitiam.In terra ſanctorū iniqua
geſſit,ait dominꝰ: acſi diceret:Nolo diſcat iuſtitiā facere:
inuēta eſt iniquitas eius ad odiū.An adhuc quærēdū eſt
quis iſte ſit impius? In terra (inquit) ſctōrū iniqua geſſit:
in eccleſiaſticis poſſeſſionibus,quæ ſanctorū fuerāt uſibꝰ
aſſignatæ:in domo dei,quā ſanctitudo decet:de qua Pau
lus diſcipulū ſtudioſe ſolicitās,Vt ſcias,inquit,quomodo
1.Tim.3. te oporteat conuerſari in domo dei,quæ eſt eccleſia dei
uiui,colūna & firmamētū ueritatis.¶In clero qppe tāquā
in cælo gerēs iniqua,quid niſi de miniſterio iudicet? Cæ
leſte tenet officiū,angelus dn̄i exercituū factus eſt, tāquā
angelus aut eligit,aut reprobat.Inuenta quippe in ange
lis prauitas,& diſtrictius iudicet neceſſe eſt, & inexorabi
lius quàm humana.Age ergo, qm̄ iudiciū graue his qui
Sapiē.6. præſunt,& potentes potēter tormēta patientur. Aſcēdat
Pſal.73. ſuperbia tua ſemper:ſequere regē tuū. Omne ſublime ui
deant oculi tui.Feſtina multiplicare præbendas, inde ad
archidiaconatus euola:demū aſpira ad epiſcopatū,ne ibi
quidē requiē habiturus:qm̄ ſic itur ad aſtra. Quo progre
dieris miſer? An ut ab altiori gradu ſit caſus grauior? Ne
Pſal.72. qꝫ enim ſic paulatim decides:ſed tanquā fulgur in impetu
uehemēti quaſi alter ſathanas ſubito deiicieris. In labore
hoim nō ſunt,inquit,& cū hoibus nō flagellabunt: ideo
tenuit eos ſuperbia,pctm̄ diaboli:quo ceciderūt qui ope
rantur iniqtatē.Hæc eſt quæ nō recipit diſciplinā.Curari
renuit:medelā nō ſuſtinet.Vlcus peſſimū: quod nec ſum
mis saltē digitis patit attrectari.Huius & ipſe indignatio
nem uereor ſuper his,& graue iudicium.Quidni timeam
morſus,feralē inſaniā, & animarū frenesim nō ignorans?
Sed dn̄i ſunt uerba quæ replico,& eadē ipſi quoqꝫ legunt
Eſaiæ. 26 & intelligūt pariter,legē quippe ſcientes.In terra,inquit,
ſanctorū iniqua geſſit:& nō uidebit gloriam dn̄i. Durus
eſt hic ſermo,& comminatio ualde terribilis, non uidebit
gloriam dn̄i.Quid igit cætera uidiſſe præſtat? Hiccine to
tus miæ finis? Hanc ego miſericordiam nolo procul fiat
miſeratio tam crudelis,ne ueniat in eorū conſortium aia
mea.¶Quis eñ uobis miſeri demōſtrauit fugere à uētura
ira? Quid præſentē tantopere fugitis irā flagellū timetis,
declinatis uirgā? Et quidē in hac die ueſtra, quæ ad pacē
uobis,ſed ſi cognouiſſetis, & uos: mutatis, non effugitis
pœnitētiā.Nā malū impunitū eſſe nō pōt.Non punit hic
ꝓpria uoluntate:punit alibi ſine fine. Miſera ſanè & ex
treme plena demētiæ cōmutatio,humanum declinare la
borē,& paratū diabolo ſtridorē eligere ſempiternū.Ani
maduertite ſiquidē & uidete,non hoibus, ſed diabolo &
angelis eius ignem illū eſſe paratū.Ille eñ hoſtis & lupus:
nos autē populus eius & oues paſcuæ eius. Illi ſecuris &
malleus,nobis flagellū & uirga debetur. Illius iniquitas
inuenta ad odiū,ſuū habeat carcerē,ubi nulla redemptio,
unde nemini liceat reſpirare.Mihi ſanè & labore tolerabi
lior carcer,& tpe breuior aſſignat: ubi cum iratus fuerit
dn̄s,miæ recordet,redēptionē ſuo mittens populo copio
ſam.Deniqꝫ tempus mihi conſtituit.Mihi dicit donec,illi
Gen.3. parat æternū.In ſudore,inquit,uultus tui comedes panē
tuū,donec in terrā de qua ſumptus es,reuertaris. Peſſimꝰ
ille angelus de terra ſumptꝰ nō eſt,nec in terrā aliquando
rediturus, ꝓpterea nō habet donec: ſed ignis ei paratur
æternus.Minime igitur expedit ut in ſapiētia huius ſecu
li,authoris ſeculi non uereamur fruſtrari iudiciū,& delu
dere uelle ſuiam, declinando uidelicet laborē hoim & ſu
dorem, acſi nullo modo nos contingere uideatur quod
Adæ dictū eſt:aut nō in eo ſententiā laboris excepimꝰ,
in quo ſine exceptione peccauimꝰ oēs: aut non cōmunis
culpæ nihilominus eſſe debeat pœna cōis.¶Forte eñ ali
qui dicēt:Quid peccamus? Bona eſt omnis creatura dei:
noſtra licite poſſidemus:noſtris utimur facultatibus,à ra
pinis & latrociniis abſtinentes. Enimuerò nō paſcetis in
cruce coruos.Ego ſanè diuitem illū cuius ſaluator memi
nit in euāgelio,in nullo horū audio accuſari.Induebatur Luca.16.
purpura & byſſo:quotidie epulabat ſplendide. Si crude
litatis arguitur ꝙ ſubſtantiā mundi habens,& uidens fra
trem ſuum egere,clauſerit uiſcera ſua ab eo: quando hæc
diuiti deeſt? Quātos uidetis & ipſi lazaros, eſuriētes, nu
dos,ægrotos,& plus de iumētis ueſtris,plus de eorū pha
leris,quàm de iſtorū miſeriis cogitatis? Sed ad tremendū
Abrahæ iudiciū ueniamus. Nō enim Abrahæ,ſed dei ſen
tētia eſt.Memēto,inquit,fili ꝙ recepiſti bona in uita tua, Ibidem.
& Lazarus ſimiliter mala. Verū utrūqꝫ eſt, nō poteſt oīno
negari.Fer ſententiā,quia paucis expreſſa totius ſumma
negocii eſt. Ille bona, & iſte mala recepit. Quid modo?
Nunc aūt inquit,hic cōſolatur,tu uerò cruciaris. Exper Ibidem.
giſcimini ebrii,& flete. Terribilis enim deus in iudiciis ſu
per filios hoim. Hæccine cruciatuū cauſa tota, ꝙ in hoc
ſeculo bona recepit? Ipſa planè.Neqꝫ enim ad hoc nos de
paradiſo uoluptatis animaduerſio diuina eieciſſe uidet,
ut alterū ſibi hic paradiſum adinuentio humana pararet.
Homo ad laborem natus,ſi laborem refugit,non facit ad
quod natus eſt,ad quod uenit in mundū.Quid reſponde
bit ei qui miſit eū,qui inſtituit ut laboraret? Memēto ait,
ꝙ recepiſti bona in uita tua,& Lazarus ſimilr mala. Nunc
autem hic cōſolatur,tu uerò cruciaris. Quid dicemus ad
hæc? Si talis finis,& tale iudiciū,ut extrema gaudii luctus Proue.14
occupet,nūquid non præferenda ſunt in hoc ſeculo mala
bonis? Quippe nec illa uera bona, nec illa uerè mala eſſe
manifeſtū eſt. Vera potius ſentētia Salomonis, Melius eſt Eccle.7.
ire ad domū luctus,quàm ad domū conuiuii. Cæterū ſi ſic
cruciādi ſunt qui in uita ſua bona receperint,& habētibꝰ
cōſolationē præſentem uæ repoſitū eſt ſempiternū, cū in
ſuperioribus inuenti ſint aliqui de ſapiētia carnis ſciētes
in oībꝰ & per oīa reprobare malū,& eligere bonū: quiſnā
eorum poterit eſſe finis,ſi ſm̄ multitudinē conſolationum
ſuarū dolores apprehēderint aīas miſerorū? Conſequens
enim uidet ut bona oīa,& omnem ſeculi huius recipiētes
conſolationē,nihilominus uniuerſum uæ & uniuerſi ma
neant cruciatus. An uerò & illud æquè ex eadē Abrahæ
ſententia conficiendū uidetur:eos qui contrario ducti ſpi
ritu,uitæ præſentis oīa bona reſpuūt,& eligunt mala: om
nia quoqꝫ bona dn̄i,& omnem habituros cōſolationem?
Fortè enim hoc erat quod Petrus audire noluit,cū tanta
fiducia dn̄m tantaqꝫ libertate conuenit. Ecce,inquit, nos Matt.19.
reliquimus oīa: & ſecuti ſumus te. Quid ergo erit nobis?
¶Nota admodū quæſtio eſt,quēadmodū Petrus cum nil
ferè ex oībus habuiſſe ſciat,tam fiducialiter glorietur ſeſe
oīa reliquiſſe. Vnde ſanctorū quiſpiā: Multū, inquit, de
ſeruit qui uoluntatē habēdi dereliquit. Et poſt pauca: A
ſequentibus tanta relicta ſunt quāta à nō ſequētibus deſi
rari potuerunt. Fidelis ſermo,ſed forſitan clauſus & ipſe
eſt. Nunquid enim uoluntas habendi tam multa comple
ctitur,ut reliquiſſe illam,ſit oīa deſeruiſſe? Quis hominū
omnia deſiderare poſſit, nedū piſcator ille, ille pauper &
modicus? Sed quid cuiqꝫ ſufficere poſſit,diligentius ueſti
gato,& facile eſt inuenire oīa deſiderantē. Neqꝫ enim po
nere eſt concupiſcentiæ modum,donec uideatur impleta,
donec adepta ſit quibus ualeat eſſe contenta. Cæterū nec
amator pecuniæ dicet aliqn̄ ſufficit, nec libidinoſus ſatia
bitur uoluptate. Sic & crudelis quiſqꝫ ſemper ſanguinem
ſitit,& ambitioſus, aut cupidus laudis humanæ adeptis
dignitatum titulis ſeu fauoribus, nullum exinde capit
omnino remedium:ſed deſiderio æſtuat ampliori. Minus
autem inuenit requiē,qui ſibi placere cupit,& ſuis, id eſt
quibuſdā fatuis de ſemetipſo teſtimoniis gloriat, dicens:

Deut.23. Manus mea excelſa, putans ſeſe aliquid eſſe, cum nihil ſit.
¶Vidi ego aliqñ quinq; uiros, quidni freneticos arbitrer?
Primus ſiquidem buccis tumentibus marinã maſticabat
arenã. Secũdus ſulphureo aſtãs lacui, exalantẽ teterrimũ
fœtidiſſimũq; geſtiebat haurire uaporẽ. Porrò tertius for
naci incubans uehementer accenſæ, micantes ſcintillas
hiantibus excipere faucibus lætabať. Quartus ſupra pin
naculũ templi reſidens, leuioris auræ ſpiritũ aperto attra
hebat ore: etſi quominus influere uideretur, flabello ſibi
uentum ipſe ciebat, acſi totum ſperaret aerem deglutire.
Quintus ſeorſum poſitus ridebat cæteros, ipſe quoq; ri
dendus, & maxime, proprias enim carnes incredibili quo
dam ſtudio ſugere laborabat, nũc manus, nunc brachiũ,
nunc alias partes applicans ori. Miſeratus homines, cau
ſamq; miſeriæ ſciſcitatus à ſingulis, unam omnibus eſſe re
perio: ualidiſſimam utiq; famem. Tum uerò macilentiſſi
mas eorum facies contẽplatus, recordabar prophetæ ge
Pſal.101. mentis miſerabiliter & dicẽtis: Aruit cor meũ: quia obli
tus ſum comedere panem meũ. Quid hæc uobis (inquio)
proſunt? Non ſunt naturales cibi: magis famẽ hæc prouo
uocant, quàm extinguunt. Panis nanq; aiæ iuſtitia eſt: &
Matt.5. ſoli beati qui eſuriunt illũ: qm̃ ipſi ſaturabunť. Nimirũ ad
imaginẽ dei facta aĩa rationalis, cæteris oĩbus occupari
poteſt: repleri oĩno non poteſt. Capacem dei, quicqd deo
minus eſt, non implebit. ¶Inde eſt ꝙ naturali quidẽ deſi
derio ſummũ quiuis ꝓbatur appetere bonum, nullã niſi
adepto eo requiem habiturus. Cæterum errant miſeri nõ
Pſal.11. inuenientes uiã: & ut ſcriptũ eſt, ambulãt impij in circuitu,
dum minora quæq; bona quærentes, illud ſemper deſide
rant quod ſibi uicinius necdũ uidenť adepti. Atq; utinã,
ſi fieri poſſet, cætera oĩa obtinuiſſet unus: eodẽq; ꝓculdu
bio & ipſum quod ſibi ſolum deeſſe uideret ſummũ utiq;
bonũ deſiderio quæſiturus, quo cætera quoq; ſemper ex
petit nõ adepta. Sed innumera ſunt hæc: & à cæteris quo
q; pariter requiruntur. Quod ualet quiſq; trahit in partẽ:
nec aliqñ poterit hic circuitus peragrari. Vis peruenire?
Incipe tranſilire. Alioquin ꝓroſperis miſer in deſiderio
terrenorũ, & à ſummo bono eò lõgius inueniẽris, quò te
amplius dederis caducis rebus & tranſitorijs appetẽdis.
In circuitu ſiquidẽ ambulas: & quod prope erat in corde
& in ore tuo, ſi corde crederes, & ore confitereris, terga
uertens declinas, & elongaris ab eo. Hinc eſt ꝙ uociferať
Pſal.89. dicens: Cõuertimini filij hoim. Et itẽ: Reuertere, reuerte
Canti.6. re ſunamitis, reuertere, reuertere ut intueamur te. Anfra
ctuoſa ſiquidem uia eſt, & inambulabilis: faciliusq; perue
nies ſpretis oĩbus, quàm adeptis. ¶Ecce nos reliquimus
oĩa: & ſecuti ſum⁹ te. Quid ergo erit nobis? Dignũ planè
apoſtolica fide & deuotione uerbum. Iam reliquiſti oĩa:
iam dñm Petre ſecutus es: & nunc demũ quid ſis acceptu
Pſal.17. rus interrogas? Verè Simon, uerè obediens in auditione
auris, ſine pacti conuentione. Ad unius enim iuſſionis uo
Matt.4. cem, Petr⁹ & Andreas relictis oĩb⁹ ſecuti ſunt redẽptorẽ.
1.Cor.1. Q; ſi homini carnali ſtultitia fortè uidetur, audiat quod
ſtultũ eſt dei, ſapientius eſt hoibus: & quoniã placuit deo
per ſtultitiã prædicationis ſaluare credentes, quippe cum
mundus eum in ſapientia minime cognouiſſet. Quantos
enim mundi ſapientia maledicta ſupplantat, & conceptũ
in eis extinguit ſpiritum quem uoluerat dñs uehementer
accẽdi? Noli (inquit) præcipitanter agere: diu conſidera:
diligentius intuere. Magnum eſt quod proponis, & opus
habens multa deliberatiõe. Experire quid poſſis, amicos
conſule, ne poſt factum pœnitere contingat. Hæc ſapien
tia mundi terrena, animalis, diabolica, inimica ſalutis, ſuf
focatrix uitæ, mater tepiditatis, quæ ſolet deo uomitum
prouocare. Caue tibi ait. Vt quid enim? Cum à deo uer
bum eſſe non dubites, quid opus eſt deliberatione? Vo
cat magni conſilij angelus: quid aliena conſilia præſtola
ris? Quis enim fidelior, quis ue ſapientior illo? Deduc me
dñe, & deducar: fortior eſto, & inualeſce. Noui ego quæ
nam ſint quæ oportet fieri cito. Ab ore putei gehennæ
eripior, & inducias petam, & retardabor, & cũctabor exi
reſi forte interim fiat aliquid? Abſcõdi ignẽ in ſinu meo:
& exuſto iam latere, iam nudatis uiſceribus, iam ſanie de
fluente, diu mihi & deliberandum eſt an expergiſcar, an
excutiam, an abijciam illum? Magnum omnino eſt quod
offertur, ſed eo utiq; libentius & feſtinantius ſuſcipiendũ
& obuijs arripiendũ manibus, cum feruore, & hilaritate.
Probet autem ſeipſum, qui de propria uirtute præſumit.
Nam diuina quidẽ omnino ꝓbata eſt. Amicos conſulat,
qui nõ legit, Inimici hoĩs domeſtici eius. ¶Quid frequen *Mich.7.*
tat euangeliũ, qui euãgelio non obedit? At in eo ſanè legi
mus promittenti cuidam ſequi dominum, ſed defunctum *Matt.8.*
prius patrem ſepelire uolenti, reſponſum ab eo, ut ſineret
mortuos ſepelire mortuos ſuos. Alteri quoq; tãtum ſuis
qui in domo erãt, uale dicere cupienti, nemo (inquit) mit *Luce.9.*
tens manũ ad aratrum, & reſpiciẽs retro, aptus eſt regno
dei. Sed quid audierat primus? Magiſter, ait, uolo te ſeq *Matt.8.*
quocunq; ieris. Cui reſpondit dñs: Vulpes (inquit) foueas
habent, & uolucres cæli nidum: filius autem hoĩs non ha
bet ubi caput reclinet: prudẽtiam carnis in fouea uulpis:
in nido uolucris arguẽs cordis elationem. Eſt enim inter
dum uidere nõnullos qui relictis omnibus abrenunciare
ſeculo diſponentes, cum recte offerre uelint, nolunt diui
dere recte, calliditate humana totos ſeſe diuino cõmitte
re nutui formidãtes: ſed reſeruãtes neſcio quid fermenti, *1.Cor.5.*
ut totam maſſam corrumpãt quod in multis frequenter
expertũ eſt. Alius ſine duce & præceptore ſpiritale ſtudiũ
apprehẽdere facile cogitans, ambulat in magnis & mira
bilibus ſuper ſe, ut uulgò dicitur, ſaliens antequã uideat, *Prouer-*
caſurus antequã debeat. Petrus cogitatũ ſuum iactans in *bium.*
dño, & omnem ſolicitudinẽ ſuã in eum proijciens, certus
ꝙ illi foret cura de eo, reliquit omnia: ſecutus eſt dñm, ne
interrogãs quidẽ de præmio, donec ex periculo diuitũ,
quod ſaluator proſequebatur, ſumeret occaſionẽ percon
tandi: Quid ergo erit nobis? Ait illi Ieſus: Amen dico uo
bis. Verbum confirmationis præmittitur, magnum uoue
ris eſſe quod ſequituř. Amẽ dico uobis, ꝙ uos qui ſecuti
eſtis me in regeneratione, cũ ſederit filius hoĩs &c. Quid
eſt quod dicit in regeneratione, aut quæ eſt hæc noua re
generatio? Neq; enim iam ignoram⁹ qm̃ oportet hoiem
naſci denuo, nõ ex ſanguinib⁹, neq; ex uoluntate uiri: ſed
ex aqua & ſpũſancto. Cæterũ cũ nullaten⁹ ad eam regene
rationem ualeat hæc promiſſio pertinere, forte & altera
regeneratione opus eſſe uidetur: nec ſolum denuo, ſed & *Ioan.3.*
tertio hoiem naſci neceſſe eſt. ¶Infelix ego hõ, & miſerabi
lis caſus meus, cui non una ſufficit, cui duplex eſt neceſſa
ria regeneratio. Nimirũ ex corpore & aĩa cõſtitutus, ceci
di totus ſimul, ſimul totus oĩno reſurgere nõ poſſum. An
uerò dignũ nõ eſt ut ea quæ uideť potior priorq; portio,
reparetur? At ipſam ſanè animam eſſe nemo ſanæ mentis
ignorat. Prior ergo reficiať, quæ prior corruit: præſertim
ꝙ ab eius culpa alterius pœna ꝓdierit, & ipſi⁹ corruptio
corporeæ quoq; fuerit cauſa corruptionis. Hinc eſt ꝙ ani
mabus primũ ſaluator aduenit, tollere utiq; peccata mun
di, nõ moleſtias carnis. Quod ſanè manifeſtius docuit in
ſeipſo, pœnis omnibus corpus exponens, animam autem
immunẽ prorſus cuſtodiens à peccato. Non ſic hodie filij
hoim uõ ſic: ſed animæ curã negligunt: curã autem carnis
perficiunt in omni deſiderio. Neq; enĩ peccare metuunt,
ſed puniri: nec uirtuti cordis opera datur, ſed ualetudini
corporis: imo etiam uoluptati. De ſchola Hippocratis
& Epicuri didicerũt hæc: neq; enĩ ſuis Chriſt⁹ diſcipulis
horũ qppiã tradit: ſed diſcite (inquit) à me qa mitis ſum, *Matt.11.*
& humilis corde. Filij hoim uſq; quo graui corde, ut quid *Pſal.4.*
diligitis uanitatẽ, & quæritis mẽdaciũ. ¶Tẽpus hoc ani
mabus non corporibus eſt aſſignatum: dies ſalutis, utiq;
non uoluptatis. Omnia tempus habent: animabus nunc *Eccle.3.*
operã dare neceſſe eſt. Nã in carne q ſeminat, ſolã exinde *Gal.6.*
metet corruptionẽ. At nemo, inquiunt, carnem ſuã odio *Ephe.5.*
habuit. Verum eſt: Sed zelum habens abſq; ſcientia dum
prodeſſe feſtinat, inuenitur obeſſe. Cum enim iudicium
carnis ex anima pendeat, carni nihil poteſt utilius quàm
ſalus

ſalus aïæ prouideri:ut uidelicet in tempore ſit reſpectus
illius,& ſocia paſſionis,felicitatis quoq; conſortium me-
Phil.3. reatur. Vnde apoſtolus inquit: Saluatorem expectamus
dñm noſtrũ Ieſum Xp̄m,qui reformabit corp⁹ humilita-
tis noſtræ cõfiguratum corpori claritatis ſuæ. Requieſce
in hac ſpe caro miſera: qui propter animam uenit, pro te
quoq; uenturus eſt,qui reformauit illã,tui quoq; non obli
uiſcetur in finẽ. Regeneref interim aïa, & tãquã præſcita
& prædeſtinata à dño conformis fiat imaginis filij eius in
manſuetudine cordis,& humilitate. Ipſius enim merito
te quoq; noueris aliqñ regenerandã,& conformãdã cor-
pori eius in gloria & claritate.¶In regeneratione(inqt)
cum ſederit filius hoïs in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis &
uos &c. Cõſequimini,ait,quẽ ſequimini:ut cum ipſe ſede
rit,& uos pariter ſedeatis. Quãdo enĩ ille reſedit in mun-
Pſal.18. do,quãdo ſubſtitit,quãdo reclinauit caput? Exultauit ad
Actu.10. currendã uiã,benefaciẽdo pertranſijt, quippe nec nidum
nec foueã nec locũ habẽs in diuerſorio,donec opere tan-
dem quod ſuſceperat cõſummato,ſedendi præceptũ me-
rerẽ accipere,& diceret dñs domino meo,ſede à dextris
meis. Inſipiens tu qui præſidere eligis quàm conſedere,
quærẽs in itinere diuerticula. Ille miniſtrare uenit, nõ mi
niſtrari: tu ſupra magiſtrum,& dño maior: imo nec diſci-
pulus,profectò nec ſeruus,recumbere iam feſtinas. Paulu
lum dormies,paululum dormitabis,paululũ conſeres ma
nus: ille ſalit in montibus,tranſilit colles. Clamat ad eum
Cãt.1. anima mea,trahe me poſt te, in odorẽ unguentorũ tuorũ
curremus. Alioquin quãdo eum remorãdo, tepeſcendo,
Pſal.18. pauſando conſequi ſperas? Exultauit ad currendã uiam.
Hilarem ſine dubio diligit ſecutorẽ. Needũ ad brauium
perueniſti: needum apprehẽdiſti metam. Grandis adhuc
reſtat uia: noli ſiſtere gradum: noli in medio itinere reſide
Gene.3. re.¶In ſudore,inquit,uult⁹ tui comedes panẽ tuũ,donec
in terrã de qua ſumpt⁹ es reuertaris. Extunc ſanè tempus
erit requiei,nimirũ quando iam ſpũs ipſe dicet ut requie
ſcas à laboribus tuis. Needũ tamen erit cõſummata pax,
needũ perfecta quies: deniq; needũ ſeſſio plena. In regene
ratione,inquit,cum ſederit filius hominis in ſede maieſta
tis ſuæ,ſedebitis & uos.¶Felix regeneratio. Quãdo enim
renaſcar ad ſeſſionem,miſer homo natus ad laborẽ? O ſi
unquã ſedero totus,cuius modo ne minima qdẽ portio
ſedet,in quo nil tranquillum,nihil quietum,ſedatũ nihil,
nihil unquã in eodem permanens ſtatu. Sedebitis & uos.
O ſeſſio. Quis mihi tribuat ut dignis exprimã uerbis qđ
de ſeſſione hac cordis affectione concipio? Imo quis tri-
buat mihi ſeſſionis huius imperturbata frui requie quã
deſidero,quã cupio,quam requiro? Ecce enim dixi, nil in
me ſedet,ſed cuncta in motu ſunt,omnia nutant,fluctuant
uniuerſa. Poſtremò ubi concupiſcit adhuc caro aduerſus
ſpiritũ,ſpũs aduerſus carnẽ: quidnam hoïs ſedere uidef?
Nec ſola iam cõcupiſcentia pacẽ impedit,turbat ſeſſionẽ,
uetat eſſe ſedatum: ſed duplex quoq; ſm corpus miſerum
hoïem cõtritio uexat,præſentis uidelicet ſenſus doloris,
& mortis metus futuræ. Nimirum cum & paſſibile ſit, &
mortale: duplex nihilominus animam agitare ſollicitudo
uidef, ſpei utriq; & timoris. Inter hæc nempe fluctuat iugi
ter,donec peccati corpus inhabitat,aſcendẽs uſq; ad cæ-
los,& iterum uſq; ad abyſſos deſcẽdens: tabeſcens in ma-
lis,& ad bona nihilominu⁹ inardeſcens.¶Erit aũt cũ luteũ
hoc egrediens domicilium,à timore quidem penitus libe
rabitur: ſed needum ab expectatione. Extunc enim iam
nõ erit timor in finibus noſtris: ſed in ſpe ſingulariter cõ-
ſtituti pſallemus ſinguli mente & ſpiritu quod prælibaue
Pſal. 114. rat quodammodo qui dicebat: Conuertere aïa mea in re
quiem tuam: quia dñs benefecit tibi: quia eripuit animã
meam de morte,oculos meos à lachrymis, pedes meos à
Pſal. 141. lapſu. Cæterũ de expectatione idem ipſe ſic ait: Me expe-
ctant iuſti: donec retribuas mihi. Nec modo numerũ fra-
trum ut compleatur,ſed & ipſum corpus ut ſua regenera
tione reſtituaf,expectant. Imo uerò & expetunt cum deſi
Apoc. 6. derio,ſub altare dei uociferantes ad ipſum. At qui audire

meruit,potuit & teſtificari. Nam corpus quidem illo in
tempore ſedere quis dicat,dum effluit,& in ſaniem pului
remq; redigitur? ¶In regeneratiõe(inquit) ſedebitis &
uos. Seminatur enĩ corpus animale,reſurget corpus ſpiri 1. Cor.15.
tale. Seminatur in ignominia,ſurget in gloria. ubi iã tunc
mors uictoria tua? Siquidem & tu inimica nouiſſima de-
ſtrueris. Corpus enĩ reſurrectionis iam nõ moritur,mors Roma.6.
illi ultra non dñabitur, Sed & dolor & genitus oïs abſce-
det,qm̃ abſterget deus oẽm lachrymam ab oculis ſancto- Apoc.21.
rum: & iam non erit amplius neq; luctus,neq; clamor: ſed
neq; ullus dolor: qm̃ priora tranſierũt. Felices lachrymæ,
quas benigna manus cõditoris abſterget, & beati oculi,
qui in talibus liquefieri fletibus elegerunt, quàm eleuari
in ſuperbis,quàm omne ſublime uidere,quàm auaritiæ &
petulantiæ famulari. Sedebit igitur corpus immortalita-
tis & impaſſibilitatis gemina quadam felicitate dotatũ,
liberum ab omni neceſſitate, ab omni corruptione ſecu-
rum,alienũ & immune ab omni cõcupiſcẽtia, plenũ glo-
ria,cõfiguratũ deniq; claritati corporis Xp̄i. Sedebit &
aïa ſicut nil metuẽs,ſic nec cupiens ultra: nimirum plena
beatitudine,& ſecura plenitudine fruẽs: nullos iam cogi-
tationũ fluctus,nullos tẽtationũ cõflictus, nullos affectio
num ſentiens motus: ſed æternæ illi incommutabilitati
prorſus immerſa,& ſic adhærens deo ut unus iam ſpũs ſit
facta cũ eo. Sed qñ hæc,aut qbus hæc erunt? Vos,inquit,
qui ſecuti eſtis me,cũ ſederit filius hoïs in ſede maieſtatis
ſuæ,ſedebitis & uos. Iam quidem ſedet filius hoïs in ſede
maieſtatis: ſiquidẽ aſcendens in cælum ſedit à dextris dei.
Sed cũ ſederit dictũ eſt,hoc eſt cũ apparuerit ſedens,ſicut
apoſtolus ait: Cum enim Xp̄s apparuerit uita ueſtra, tũc Col.3.
& uos apparebitis cũ illo in gloria. An magis audebim⁹
dicere & ipſum adhuc ſtare quodammodo, utpote cuius
needũ ſedes cõſummata uidef,needũ pedib⁹ eius ſcabel-
lo ſuppoſito quod à patre pmiſſum eſt? Nõ q illi plenitu
dini quippiã deſit,ſed q membra caput expectet. Audeat
hoc teſtari,qui meruit intueri. Ecce,ait Stephanus,uideo Actuũ.7.
cælos apertos,& filiũ hoïs ſtantem à dextris uirtutis dei.
Paulus quoq; ſic ſcribit: Xp̄s aſſiſtens pontifex futurorũ Heb.9.
bonorũ,introiuit ſemel in ſancta,æterna redemptione in-
uenta. Cæterum in regeneratiõe corporũ ſedebit in ſede
maieſtatis,qui pro aïarum regeneratione ſtetit in ignomi
nioſo ſupplicio crucis,interrogatus contumelijs pariter
& tormẽtis: nec modo duriſſima morte,ſed & turpiſſima
cõdẽnatus. Qm̃ enĩ obediẽs patri fact⁹ eſt uſq; ad mortẽ,
mortẽ autem crucis: propter hoc exaltauit illum, & dona Phili.2.
uit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen,ut in nomine
Ieſu omne genu flectatur. Hæc aũt dixerim fratres,ut no-
ueritis quænã ſunt duo latera ſcalæ quæ uolẽtibus ſequi
dominũ proponuntur aſcendẽda: quæ baſes eorum, quæ
capita,qui ue gradus, quorũ ſummitati deus innixus eſt.
¶Oportet nos ſiquidẽ domare carnẽ,calcare mundũ, ut
uoluptatem corporis decliuãtes,caueamus nihilominus
ſeculi uanitatẽ. Hæ nimirum abominatiões Aegyptiorũ, Exo.8.
quas immolamus dño deo noſtro. Et totum quod à uia ui
tæ & diſciplinæ deterret filios huius ſeculi, totum quod
exercet interim ſeruos dei,in his duob⁹ eſt, quæ ſub uno
uerſu propheta cõmendat: Vide,inquiens, humilitatem Pſal.24.
meã,& laborẽ meũ. Hæc ergo ſint latera ſcalæ, uilitas, &
aſperitas: quibus deinceps internæ uirtutis & gratiæ gra
dus firmiter inſeranf. Eſt enim uidere hoïes mundanam
gloriã contẽnentes,fauorẽ calcantes populi, non deſide-
rantes humanum diem: ſed non adeò fortes in tolerantia
moleſtiæ corporalis,nõ adeò reijcientes mollia, nõ adeò
carnis illecebras ſuperãtes. Quid iſtos dixerim, niſi latus
alterum nõ tenere? Porrò uni tantũ lateri innitentis peri
culoſus nimis aſcenſus,& proximus eſt ruinæ. Q; ſi peri-
clitatur qui circa carnem uidetur pluſquã oporteat infir-
mari,licet mundi reſpuat gloriã,nec contumelijs moueа-
tur: profectò longe horribilius eſt periculũ, & multoma-
gis inexcuſabile,ſi quis fortè licet caſtigans uiriliter cor-
pus,& nõ parcens eius afflictioni,inueniaf tamen minus

reſiſtens gloriæ deſiderio, minus patiens iniuriarum, mi-
nus puritatis & ſolidæ humilitatis habens, minus immu-
nis à ſeculi uanitate. Quid enim tibi infelix homo cū his
nugis & calamitatibus, cū hoc faſtu & uanitate iſta, quæ
nec aiæ nec corpori prodeſt? Quid irritatis, quid inflam-
maris ad uerbi flatū, quod nec carnē uulnerat, nec inqui-
nat mentē? Nihil ſic alienū à natura tua, nil tam contrariū
rationi. Neq; enim ſic dicere poſſum quid tibi cū cibis &
ueſtibus, aut frigore uel eſurie quid moueris? Cum unita
perſonaliter aia nō huic mundo ſed corpori, lōge minus
carnē poſſit odiſſe quàm mūdū: quippe quæ huic multū
debeat, illi nihil. Quod quidem dixerim non ut uoluptas
perinde excuſetur: ſed ut uanitas & impuritas ante oia fu
giat. ¶Sane ubi ſic ſtabilieris & firmaueris in corde tuo,
aſperitatem corporalis abſtinētiæ & laboris amplecti, &
omni uilitate & extremitate eſſe contentus: bona ſunt la-
tera: ſecurus iam inſere gradus exercitij ſpiritalis: ut totū
quod mūdo & carni ſubtrahis, ſtudio pietatis impendas:
Phil. 3. oblitus quæ retro ſunt, & extentus in anteriora, ut aſcen-
Pſal. 38. ſionibus diſpoſitis, de uirtute proficias in uirtutē: ut uide
re deum deorū in Sion merearis. Et primū quidē per de-
ſertum proprij cordis, & conuallē plorationis aſcendes:
aſcendes ut uirgula fumi: dehinc iam in ſerenis quidem
Canti. 8. elapſus aſcēdes etiam de deſerto delicijs affluens, innixus
ſuper dilectū, ductus de claritate in claritatē, tanquā à dñi
ſpiritu, illo utiq; qui ſcrutatur etiam alta dei. Nec paucos
in his gradus inuenies gratiæ multiformis. Verū hæc ſpi
ritualia ſunt, & ſpūalibus utiq; comparanda. Nunc uerò
ad initiandos potius ſermo dirigatur, cuius tota intentio
eſt reuocare ad cor præuaricatores. Ceterū habēt pficien
tes editū olim de duodecim gradibus humilitatis ex ſer-
monis occaſione libellū: quos uidelicet gradus ille iuſto-
rum omniū ſpiritu plenus in regula ſua tradidit uerè per
oia Benedictus. ¶Ille enī ſpūalem nobis erexit ſcalam, cu
ius utiq; ſummitas cælos tāgit: qđ in ei⁹ glorioſo trāſitu
euidenti legimus miraculo cōmendatū, beato papa Gre-
gorio ſic ſcribēte: Inter diſcipulorum manus imbecillia
membra ſuſtentās, erectis in cælū manib⁹ ſtetit, & ultimū
ſpiritum inter uerba orationis efflauit. Qua ſcilicet die
duobus fratribus uni longius poſito, alteri autem in cella
cōmoranti, reuelatio unius atq; indiſſimilis uiſionis appa
ruit. Viderunt nanq;, quia ſtrata pallijs & innumeris co-
ruſca lampadibus uia recta, orientis tramite ab eius cella
in cælū uſq; tendebat. Cui uenerando habitu uir deſuper
clarus aſſiſtens, cuius eſſet uia quam cernerent inquiſiuit.
Illi uerò ſe neſcire profeſſi ſunt. Quibus ille ait: Hæc eſt
uia qua dilectus dñi cælū Benedictus aſcēdit. Quæ eſt enī
uia ab eius cella progrediēs, niſi ordo quem idem uir bea
tus inſtituit, & forma uitæ que ab eo ſumpſit exordium?
Qua nimirū uia dñi dilectus aſcendit, quia non potuit uir
ſanctus aliter docere quàm uixit. Et hæc quidē eorum uel
maxima fiducia eſt qui ipſius utcunq; ſtudent inhærere
ueſtigijs, ipſum præceptorē præuiūq; ſequūtur. Neq; enī
uenire aliquatenus in dubium poteſt, quin omnino ſacer
ſit modus conuerſationis, & diuina magis inſpiratione at
q; conſilio, quàm humana prudentia uel adinuentiōe for-
matus, quo nimirum tantam in uita gratiam ſanctitatis,
tantā poſt obitū gloriā felicitatis idem uere Benedictus
obtinuit. Sed hæc hactenus: ne quis fortè (quod longe ſit
ſemper à cordibus noſtris) derogare nos potius eis qui
ſibi uarios prout cuiq; uiſum eſt, religioſe uiuēdi forma-
uere modos, quàm alios cōſolari & animare uoluiſſe cau-
ſetur. Eam tamen quā uidemus in eccleſijs hodie formam
cleri (ne informē dixerim uitam) à quo ſanctorum habue
rint, quis unquā uel in nouo uel in ueteri teſtamento ſic
uixerit, ſic uiuere docuerit hoies, utinam ipſi ſeſe interro-
gent ſinguli, nec conſcientias ſuper hæc conuenire pro-
prias diſſimulent. Quātos enim uidemus ſectatores uiarū
Proue. 14 quæ uidentur quidē hoibus bonæ, ſed in profundū finis
earum inferni deſcendit? Quantos aſcenſores ſcalæ non
cuius ſummitas cælos tangit, ſed quæ illi oino contraria
eſt, habens latera concupiſcentiā carnis, & concupiſcen-
tiam oculorū: gradus uerò ſuperbiā uitæ, quæ ex mundo
ſunt, non ex patre? At eius ſanè quam uobis commēdare
uolumus ſcalæ gradus & latera ex patre utiq; ſunt, non ex
mundo: cui nimirum innixus apparuit. Sobrie, ait apo- *ad Titū. 2*
ſtolus, & pie & iuſte uiuamus in hoc ſeculo. Sobrietas uo
luptatem carnis impugnat, iuſtitia ſeculi uanitatē, dum
uidelicet cuiq; reddēs quod ſuum eſt, & adulantē deplo-
rat, & compatitur iraſcenti. Deniq; & ipſe ſaluator dum
baptiſtæ manibus celſum illum uerticē inclinaret, ſic, in- *Matt. 3.*
quit, decet nos implere omnem iuſtitiam: ſolam nimirum
humilitatē iuſtitiam reputās. Exhibeatur ergo ſobrietas
nobis, iuſtitia proximo, pietas deo. Pietas enim, cultus
dei eſt. Sanè ut uoluptas & uanitas elationem cordis foue
re noſcuntur: ſic ſobrietas & iuſtitia pietatē: ut inter hæc
latera de fide in fidem ſpe mediante proficiens, ſuperemi-
nentiā aliquando teneat charitatis. ¶Innituntur hæc late-
ra baſibus quas ſuppoſuit artifex ſapientia, duobus forſi-
tan lignis crucis. Vbi enim ille mulctatur morte, cruce tur
patur: quis ſuorum delicias ſeu gloriam ſuſtinere queat:
nedum audeat quærere? Flagellatus Chriſtus, & ſputis il
litus, baiulat ſibi crucē: & ludibrio factus irriſoria ueſte,
arundineo ſceptro, corona ſpinea, foditur clauis, annume
ratur ſceleratis, in ligno extenditur, etiam mortuus uulne
ratur: & hæc intuens qui dicitur chriſtianus, proprijs ni-
hilominus uoluptatibus indulgere, & florere uelle in ſe-
culo nullatenus erubeſcit? Cæterum ſi omnis qui ſe dicit *1. Ioā. 2.*
in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulauit & ipſe am-
bulare: multomagis qui pro eo manere ſe dicit, qui pro
eo legatione fungitur, qui ei miniſtrat, ſi eum non ſequi-
tur, inexcuſabilis eſt. Sanè niſi abnegauerit ſemetipſum, *Matt. 16.*
& tulerit crucem ſuam, ſequi eū omnino nō poteſt. Quid
uerò crucem tollere eſt, niſi laborem amplecti & humilita
tem? Sicut ſcriptum eſt: Elegi abiectus eſſe in domo dei. *Pſal. 83.*
¶Sed fortaſſe minus adhuc firmiter ſtabilita hæc uidean-
tur, ſi tantum fuerint ſubnixa baſibus, non etiam deſuper
cohærentia capitellis. Hinc eſt ꝙ minime ſuis contentus
exemplis ſaluator etiam præmia repromittit: ut quē forte
non prouocat inuitatio præcedentis, trahat uel deſide-
rium retributionis, etſi quis uoluptuoſus eſt, illum ſitiat
torrentē uoluptatis: ſi gloriæ cupidus, aſpiret ad illam cel
ſitudinem iudiciariæ poteſtatis. Sedebitis, ait, & uos ſup *Matt. 19.*
ſedes duodecim iudicantes duodecim tribus Iſrael. Ac ſi
dicat, pro confuſione ueſtra duplici & rubore pars ueſtra
laudabitur. Propterea enim in terra ſua duplicia poſſide- *Eſa. 16.*
bunt, & lætitia ſempiterna erit in Xp̄o. In exilio uobis af-
flictio duplex, hūilitatis utiq;, & laboris. Sed cōſolamini,
& nolite deficere: qm̄ in terra ueſtra, terra utiq; uiuentiū,
duplex uos nihilominus remuneratio manet, ſublimita-
tis & delectationis. In ſedibus enī quies imperturbata eſt:
in iudicio dignitatis eminentia commendatur. ¶Quis
uerò ſecularis honor excogitari poteſt, qui nō prorſus in
tantæ ſublimitatis cōparatione uileſcat? Nō unius ſiqui-
dem ciuitatis, aut populi, ſeu regionis unius: ſed uniuer-
ſitatis iudices habēt præſidere cum Xp̄o: nec ſolū hoies,
ſed & ipſos angelos iudicabūt, qui parentē ad modicum
uaporē præſentis gloriæ dedignantes & exufflantes, im-
properiū Chriſti uniuerſis præferunt titulis dignitatum.
Nolite timere puſillus grex, qm̄ complacuit patri ueſtro *Lucæ. 12.*
dare uobis regnū. Diffinitū eſt conſiliū, quod nō euacua-
bitur. Propoſitum immutabile perſeuerat. Deniq; iurauit *Pſal. 109.*
dñs: & non pœnitebit eum. Amen dico uobis, ꝙ uos qui
ſecuti eſtis me in regeneratione, cū ſederit filius hominis
in ſede maieſtatis ſuæ ſedebitis & uos iudicantes. Quid
glorioſius? Iudicent nunc & præiudicent ſuperbiæ filij:
cum rege ſuo ſedeāt, qui ſibi latera aquilonis elegit. Exul-
tentur & leuentur ſicut cedri Libani. Tranſiuimus, & ecce
nō erunt. Opprimāt nunc quos poſſunt: blaſphemēt, con
gregent maledicta, ueniant ſuper nos opprobria expro-
brantium Chriſto, qm̄ merces noſtra copioſa eſt in cælis.
Gloriāq; ab inuicē habeāt: utiq; uanam & mendacem, qm̄
uani filij

uani filij hoim,mendaces filij hoim. Gloriã eñ quæ à ſolo
deo eſt nolunt:ueram utiq; & manentem,qm̃ ipſe eſt ueri
tas,& ipſe eſt qui eſt.¶Infelix prorſus ambitio,quæ ambi
re magna non nouit,q̄rens de modico creſcere & de ma-
ximo minui.Amãt eñ cathedras primas,que uelut groſ-
ſi ficuũ uelociter ſunt caſuræ.Sunt eñ groſſi primæ quæ-
dam ficus prorſus inutiles,ſolam habẽtes ſpeciẽ ficuum,
non ſaporẽ:nec tam fruct⁹,quàm futurorũ quædam præ-
ſagia fructuum:quas & decidere neceſſe eſt,ut eis aliæ hu
mano uſui & eſui aptæ ſuccedant.Vnde ſponſa in cantico
Cant.2. canticorũ:Hyems tranſijt,imber abijt & receſſit.Et poſt
pauca:Ficus,inquit,ptulit groſſos ſuos:q̃ uidelicet pſe-
cutione ceſſante,inclyta facta ſit eccleſia,poſita in ſuper-
biam ſeculorũ.Quam ſanè ſublimitatem & excellentiã di
gnitatũ congrue ſatis groſſos uocat,ut futura in his mo
neat quàm præſentia cogitare.Quæ eñ uidentur,tpalia
ſunt:quæ non uidentur,æterna.Caueãt igit̃ q̃ primas ca-
thedras amant,ne contingat carere ſecundis:& qui pri-
mos nunc recubitus eligunt,incipiant cũ rubore locũ te-
nere nouiſſimũ.Sedebitis,inquit,ſuper ſedes duodecim,
iudicantes duodecim tribus Iſrael.Hæ iam ſic⁹ erunt,nõ
utiq; groſſi.Has nimirum ſedes præuiderat qui de ſuper-
Pſal. 121. na ciuitate dicebat:Illic ſederũt ſedes in iudicio,ſedes ſu-
per domum Dauid.Illic planè,non hic.Quomodo eñ ſe-
dent quas hic uidemus ſedes,quæ toties nutant,toties ti
tubant,toties ſubuertuntur?Nimirum ergo groſſi ficuũ
ſunt,quos tenuis aura deijcit & diſperdit.Cæterum quid
ſibi uult q̃ duodecim tribus Iſrael iudicaturos fore pmit
tit,in quibus etiam mundus ipe cognoſcitur iudicãdus?
An quia notus tantũ adhuc in Iudæa deus,uniuerſitatẽ
fideliũ appellatione.xij.tribuũ uoluit deſignari:& quaſi
Ioan.3. ſolas meminit iudicãdas,propter illud.Qui nõ credit,iã
iudicatus eſt?Hæc enim eſt perfectorum gloria ſingula-
ris,inter ipſos etiam imminere fideles,& cæteris quoq; ſal
uandis p̃eminere authoritate iudiciariæ poteſtatis,ut iu
xta illud de pſalmo,Sedeant ſupra domum Dauid.Quid
iſtud miſeriæ eſt,q̃ ad uerbũ tantæ pmiſſionis neglig̃etia
humana dormiat?¶Popule me⁹,ait dñs,quid tibi debui
facere,& nõ feci?Quid cauſæ eſt q̃ inimico meo ueſtroq;
libet ſeruire quàm mihi?Neq; ei ille creuauit uos,ſed nec
paſcit quidem,aut tempora ueſtra ipſe diſponit.Si parua
hæc uidentur ingratis,non ille,ſed ego redemi uos. Sed
quo precio?Non utiq; corruptibilib⁹ auro & argẽto,nõ
ſole uel luna,non ſaltem aliquo angelorum,ſed proprio
uos cruore redemi.Cæterũ ſi neq; tam multiplici iure de
bitum à uobis elicere eſt famulatum,omiſſis his oñibus
mecũ ſaltem ex diurno denario conuenite.Nihil uobis il
le nocuerit,nihil ipe uideat profuiſſe:ei obtemperate qui
plura nobis & potiora pollicet̃,apud quẽ certior copio-
ſiorq; remuneratio eſt:ut illud quoq; benigniſſima miſe-
ratione diſſimulẽ,q̃ bonorum ueſtrorũ non egens,uobis
tantummodo uelim eſſe conſultum,ne præſentia ſuſcipe-
re detrectetis quæ nunc offero dona gratiæ,futuris gl̃iæ
muneribus eadem coronanda promittens.Quid ad hæc
cõſciẽtia humana reſpõdet?Cum improperari cœperint
hæc in die iudicij,quomodo miſeri ſuſtinebunt?Quid ex
cuſationis poterunt habere de peccato?¶Nunquid tunc
dicere incipiet,modo,ecce modo:ſine paululũ?Sic enim
nunc diſſimulant infelices:& modo & mõ,non habet mo
dum:& ſine paululum,in longum uadit.Bon⁹ eſt(inquit)
deus,qui in proximo iuuat.Magna quidẽ diuina pmiſ-
ſio,ſed longa ualde dilatio,& moleſta expectatio eſt. Ter-
renas deſerere ſortes,& necdũ obtinere cæleſtem,afflictio
intolerabilis,& incõſolabilis dolor.Quid accelerare ne-
ceſſe eſt ut miſeria prolonget̃?Miſera prorſus,& ſeducto
ria cogitatio.Noua ſiquidẽ hæc querela eſt,nec prolixio
rem uitã filij hois haſtenus cauſabantur.Breues dies ho-
minis ſunt,donec cõſcientia ſtimulante,de pœnitentia &
conuerſione uel intus à ſpiritu,uel foris cõmoueantur ab
hoie.Extunc ſanè nouum concipit̃ tædiũ longioris uitæ,
differendæ mortis oritur fiducia noua.Sed eſto multa ti-
bi annorum curricula reſtant,adoleſcens eſt,uſq; ad ſene-
ctutem uicturus & ſeniũ:quid neceſſe habes amittere tem
pora tanta,perdere tanta lucra?Nihil precioſius tempo-
re:ſed heu nihil hodie uilius æſtimatur.Tranſeunt dies ſa
lutis,& nemo recogitat:nemo ſibi non reditura momẽta
periſſe cauſatur.An putas ô homo biennij tm̃ aut triennij
opus ab oipotenti poſſe recõpenſari?Sic abbreuiata eſt
manus dñi,ut centũ annorũ non poſſit remunerare labo-
rem?Sede,cõputa quid dieb⁹ ſingulis acquirere ualeas:
certus equidẽ apud deum nullum oino bonum irremune
ratum fore:& ſicut nõ capillũ de corpore,ſic nec momen
tum de tempore periturum.Quid illud ſapientis conſiliũ
ingeram,Ne tardes conuerti ad dñm?Neſcis quid ſuper Eccli.5.
uentura pariat dies.Quid inſaniam cauſer de futuro tam
temerarie præſumẽtis,quaſi uerò tẽpora & momẽta pa-
ter in tua,& non magis in ſua poſuerit poteſtate uel uo-
luntate?Poſtremò quid de incerto fine,& quid de certa
breuitate laboris,retributionis æternitate loquar?No-
uit dñs figmentum noſtrũ,cõſulit puſillanimitati noſtræ,
humanæ obuiat cogitationi,anxietatem abigit,præue-
nit trepidationem.¶Sequit̃ eñ:Et omnis qui reliquerit
patrem,aut matrem,aut domum,aut agrum propter no-
men meum,centuplum accipiet,& uitam æternam poſſi-
bit.Quid ultra dicetis filij hominum,quãdo & in hoc me
dio tanta uobis promiſſa ſunt,ut dormiatis inter medios
cleros,de qbus paulò ante cauſabamini:& exeuntes à ſor
te terrena amplior ſtatim excipiat conſolatio,qua nõ mo
do patienter,ſed etiam gratulanter expectetis ſortem ſan-
ctorum in regeneratione promiſſam?Siquidem & expe-
ctatio iuſtorum lætitia eſt.Centuplum(inquit) accipiet,
& uitam æternam poſſidebit.Habetis filij Adam promiſ-
ſionem uitæ eius q̃ nunc eſt,pariter & futuræ,ut obſtrua-
tur omne os loquentium iniqua,& confundantur omnes
iniqua agentes ſuperuacue.An non ſuperuacue penitus
agit iniqua,qui non modo fructuoſius,ſed etiam iucun-
dius,nõ modo ſalubrius,ſed etiã ſuauı⁹ deo poterat ſerui
re quàm mũdo?Et attende q̃ Petro qdẽ dñs tm̃ de futuro
reſpõdit.Neq; eñ ſuper his quæ experiebatur præſentia
liter,hæſitare poterat,aut opus habebat interrogare.De
niq; non quid nobis eſt dixit:ſed quid erit.An uerò quis
dubitat inſtãtia eſſe tẽporis centupli promiſſionẽ?Mani
feſte id quidem ipſa uerborũ cõſequentia probat,ubi cẽ-
tuplum accepturi,& poſſeſſuri dicimur uitam æternam.
Cæterum ne quis omnino impudenti remaneat obſtina-
tioni locus,mitto uos ad euangelium ſecundum Marcũ,
ubi promiſſio eadem deſcripta manifeſtius inuenit̃. Ait
enim dominus:Nemo eſt qui reliq̃rit patrem,aut matrẽ, Mar.10.
aut filios,aut agros,aut domum propter me,& propter
euangelium,qui non accipiat centies tantum nunc in tẽ-
pore hoc.Atq; ut uehemẽtius admiretur carnalis anima
non percipiens quæ ſunt ſpiritus dei,ſed ſtultitiam repu-
tans,addit ſignanter cum perſecutionibus.Fortè enim Ibidem.
cum audiſſet in tempore hoc centuplum promitti,conie-
ctabatur etiam de temporalibus exhiberi:ſed p̃ripit hunc
intellectum nomen additum perſecutionis.Quid enim
terrenæ eſt conſolationis,quod non facile terrena perſe-
cutio tollat?Quid terrenum inter pſecutiones ſancti mar
tyres acceperunt?quando & ipſa quoq; beatorum corpo
rum terra data eſt in manus hominum impiorum?¶In- Nota.
terim tñ undecunq; cẽtuplum ſint accepturi,dummodo
ſit centuplum,dum ualeat cẽtupliciter,centupliciter pla-
ceat,conſoletur,delectet,ametur:quid inſaniæ eſt q̃ cun-
ctantur homines relinquere ſimpla pro centuplis? Vbi
eſt cupidus,ubi eſt ambitioſus,ubi conquiſitor huius ſe-
culi?Quid ad fidele negocium & nundinas quæſtuoſiſ-
ſimas auaritia intepuit & obdormiuit humana?Cui id
Iudæo negares ô homo,qui in uanum accepiſti nomen
domini noſtri Ieſu Chriſti?cui ſacrilego dare qcquid ha-
bes pro centuplo cunctareris?Sed execrabilis tibi eſt ma
nus domini,ut nullam ab eo commutationem recipere,
non ei in ratione dati uel accepti communicare penitus

acquieſcas. An fortè non ex odio: ſed ex incredulitate, ex
crudelitate detrectas? Nã id mihi fateor credibilius eſt. Ne-
mo eñi perire magis optaret minime cuiuſpiã conſolatio-
nis obtetu, quàm in maxima exultatione ſaluari. Sed non
eſt oim fides: nec eorũ quidem qui noĩetenus ſunt fideles.
Poteram ſanè multorũ uobis exempla proponere, multos
producere teſtes qui id profecto ſic credidere, ſic ſentiũt,
ſic audierunt, ſic experiuntur. Abundat huiuſmodi teſti-
monijs, huiuſmodi carbonibus deſolatorijs, omnis natio
regionis, &, omnis lingua, ubicunq; ſanctorum congre-
gatio eſt. Sed quando humanis credat experimentis, qui
ueritati non credidit promittenti? Illud ego uehementius
arbitror admirandũ, q fideles magis in maximo quàm in
modico uideamini. Non eñi difficile eſt ei dare centuplũ
in præſenti, qui daturus eſt uitam æternam in futuro. Qui
daturus eſt quod nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec
in cor hominis aſcendit: non modo centuplum dare po-
teſt? ¶ Sed quomodo, inquit, poſſunt hæc fieri? Qua ratio
ne accipit centuplum, qui nihil ſibi relinquit ex omnibus?
Nempe hoc eſt qd' paulò ante commemoraui. Tollite iu-
gum meũ ſuper uos: & inuenietis requiẽ. Mira nouitas:
ſed eius qui noua oĩa facit. Iugũ tollẽs, inuenit requiem:
relinquens omnia, centuplum habet. Nouerat hoc & ille
nimirum homo ſm cor dei, qui ei loquebatur in pſalmo:
Pſal. 39. Nunqd adhæret tibi ſedes iniquitatis, q fingis laborẽ in
præcepto? An non fictus in pcepto labor, onus leue, ſua-
ue iugum, crux inuncta? Huius enim rei ſacramentum eſt
q in dedicatione eccleſiarum depictas in pariete cruces
oleo ſancto pontifex linit. Sic & olim quidem Abrahæ di-
Gene. 22. ctum eſt: Tolle filiũ tuum quem diligis Iſaac, & offeres mi
hi eum in holocauſtum. labor fictus eſt in præcepto. Ob-
latus ſiquidem Iſaac, ſanctificatus eſt: non mactatus. Et tu
igitur ſi uocem domini audieris intus in animo, & dica-
tur tibi ut offeras Iſaac, tuum quodcũq; eſt gaudium im-
moles deo (interpretatur enim Iſaac gaudium ſeu riſus)
fideliter & conſtanter obedire ne timeas. Nimirũ etſi rem
grandem tibi dicit propheta, facere debes: & obtemperã
dum ei per omnia: etiã ſi oportuerit ipſum Iſaac iugulari.
Nunc aũt quicqnid affectio propria iudicet ſecurus eſto:
non Iſaac, ſed aries morietur: non peribit tibi lætitia, ſed
contumacia: cuius utiq; cornua uepribus hærent: & ſine
punctionibus anxietatis eſſe non poteſt. Tentat enim te
dominus deus tuus, nec mactabitur Iſaac ut opinaris: ui-
uens uiuet, ſed eleuatus eſt utiq; ſuper ligna, ut in ſublime
gaudeas, nec in carne propria, ſed in cruce domini glorie
ris, per quem nimirum crucifixus & ipſe es: ſed crucifi-
xus mundo: nam ei uiuis. ¶ Hæc nimirũ conuerſatio per-
fectorum: hæc ſanctorum uita: hæc gratia ſpiritalis. Deni-
2. Cor. 6. q; tanquam triſtes, inquiunt, ſemper autem gaudentes:
tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes: tanquam
Pſal. 30. morientes, & ecce uiuimus. Qui uidebant me foras, fuge-
runt à me, dicit & filia regis: ea utiq; cuius gloria omnia
ab intus eſt. Vnde & clamitat in cantico canticorum, ado-
leſcentulas reuocans, quas exteriori ſua incompoſitione
Cantic. 1. deterritas uidet: Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Hieruſalẽ:
ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomõis. Nolite me
conſiderare q fuſca ſum, quia decolorauit me ſol. ac ſi ma-
nifeſte ſpiritualis quiſpiam dicat, teneras & infirmas men
tes exhortans: Quid laborioſa quæq; & humilia conuer-
ſationis noſtræ tam ſedule numeratis? Saga cilicina ſunt,
& pelles arietũ rubricatæ, quibus interior ille ſplendor &
interna tegitur gloria, ut illæſa à pulueris & imbris iniu-
ria conſeruetur. Nolite me conſiderare q fuſca ſum: noli-
te pauere: nolite mirari. Neq; enim triſtitiæ aut neceſſita-
tis eſt exterior iſte neglectus, & nigredo foriuſeca: ſed oc-
culti ſplendoris, & exultationis internæ. Decolorauit, in-
quit, me ſol, lux interior exterioris impatiens. Nimirum
ignis eſt, & inania folia non admittit. Alioquin aut exu-
ri folia, aut certè ſi præualuerint, ignem extingui neceſſe
1. Theſ. 5. eſt. Quod quidẽ omnino cauendum apoſtolus docet, ſpi-
ritum, inquiens, nolite extinguere. Magis aũt id Chriſtus
prohibet, uolens eũ uehementer accendi. Igitur ſponſa q-
dem nigra, ſed formoſa: apoſtoli tanquam triſtes, ſemp au Lucæ. 12.
tem gaudentes: ipſi Xpo, ſi Iudaicis cõſiderer oculis, non
erat ſpecies neq; decor. Econtra ſanè alios dealbatis ueri Matt. 23.
tas comparat monumentis, foris quippe ſplendidos & ni
tentes, intus ſordidos & fœtẽtes. Ambulant eñi in ſtolis,
& primas (ut dictũ eſt) cathedras amant, glorioſi, hono-
rati, & magni in oculis hoim: intus aũt ubi deus uidet, ple-
ni auaritia, inuidia, ambitione, ſuperbia, luxuria fortaſſe
nonnulli. Qñ eñi talibus detur precioſum illud cõtinẽtiæ
munus, niſi fortè ad iudiciũ & cõdẽnationẽ: neqñ paueant
& reſipiſcãt, & cõuertant à ſtudijs ſuis: ſed obdormiſcãt in
peccatis, & deterius pereãt ex ipſa ſua irreuerẽtia & ſecuri
tate. ¶ Sanè ut exercitij ſpiritalis & curæ cordis indicium
euidens eſt contẽptus exteriorũ, ſic eorundem ſollicitudo
certũ nihilominus ſignũ mentis incultæ. Scriptũ quippe
eſt: In deſiderijs eſt ois ocioſus. Et itẽ: De ſtercoribus boũ Eccli. 22.
lapidabit piger. Væ uæ miſero: dũ ſtercorat, putat ornari.
Bos erat Paulus triturans in area dñi, & ſuũ utiq; agno-
ſcẽs poſſeſſorẽ. Vnde & dicebat, Propter Xpm oia detri- Phil. 3.
mentũ feci: & arbitror ut ſtercora, ut Xpm lucrifaciam.
Hæc amplexat ſtercora etiã ſi quondã nutritus fuerit i cro
ceis, his lapidat ſtercoribus piger, qui Xpm lucrifacere ne
gligẽs, corde uacuo & deſerto foras cogitur euagari. Si-
quidem famis neceſſitate Iacob patriarcha deſcẽdere le- Gen. 46.
gitur in Aegyptũ, & prodigus ille filius ſeruire porcis, eſu Lucæ. 15.
re ſiliquas egeſtate coactus eſt. ¶ Sed quid dicit ſcriptura?
Habenti dabitur, & abũdabit: nõ habenti aũt, & hoc ipm Matt. 13.
qd' uidet habere, auferetur ab eo. Areſcet fœnũ, & decidet
flos, ipſe quoq; feneſtræ claudentur, ut nihil ultrà terrenæ
ualeant cõſolationis haurire. Deniq; arguã te (ait dñs) & Pſal. 49.
ſtatuã cõtra faciem tuã. Quid illud cõfuſionis erit, qd mi-
ſeriæ, quid doloris, qñ diſſipatis folijs & diſperſis, uniuer
ſa nudabit turpitudo, reuelabitur ignominia, ſanies ap-
parebit: qñ iam immortalis factus internus ille cõſciẽtiæ
uermis, tota malignitate corrodet ſed nõ cõſumet animã
infelicẽ: nec erit oino diſſimulationis locus, aut ſpes ulla
conſolationis? Quid eñi cauſæ eſt q ne modo quidem cõ-
ſcientiæ ſtimulos ſuſtinere aliquatenus poſſunt, ſed auer-
tunt oculos cordis, & ad conſolationes miſeras cõuertũ-
tur, aut certè diſſimulationibus aliqbus decipiunt ſemet-
ipſos, & mentitur iniquitas ſibi, niſi q intolerabilis ille eſt
cruciatus (licet adhuc blandiat ſpes, & extenuet oino do-
lorẽ) dũ ſibi ipſis p libitu tpa metiunt, & oẽ qd' agũt, faci-
le diiucundũ, deferendũq; qd' appetunt, temeraria præſum
ptione pmittũt? Sed & ipſa cõſuetudine & incuria ſtupi-
di & inſenſati corde, ferè nihil ſentiunt, q̃ quidẽ oia lõgius
aberunt, ubi fiet quod ſcriptũ eſt, Arguã te, & ſtatuam cõ Vbi ſupra
tra faciem tuã. ¶ Quãto enim ſibi uicinior, & naturali ne-
ceſſitudine charior aia carne ſua eſt, tãto acrius doleat ne
ceſſe eſt, & moleſtius ferat pprià, quàm corpoream læſio-
nem, ubi à ſtupore iſto & inſenſibilitate fuerit excitata: ſi-
cut econtra bona propria, & delicias ſpũales, internamq;
animi uoluptatẽ ubi contigerit experiri, eò utiq; delecta-
bilius amplectat, iucũdiusq; fruat oportet, quò ppriũs & ex
preſſius eã tãgũt, nec exterius mendicant. Nemo qppe eo
modo iumẽti ſui, quo corporis ſui refectiõe poterit dele-
ctari. placet quidẽ & illa, ſed longe aliter iſta ſapit, aliterq;
ſentit. Q. ſi iumentũ aiæ, corpus eſſe fateris: eadem utiq;
rõ tibi obſeruanda eſt & in ipſis. Noli ergo errare, noli ſe-
duci, ut nõ magis in ſpiritalibus ſpm̃ credas quàm i corpo
ralibus oblectari. Vel humanã cõſule ratione ſi fides in te
penitus obdormiuit. ¶ Tres i carcere quõdã fuiſſe legimus,
tres in cruce. Ioſeph ſiquidem cum pincerna & piſtore re Gen. 40.
gis carcerali cuſtodiæ mancipatus. Xps uerus Ioſeph cũ Lucæ. 23.
ſceleratis duobus utiq; reputatus eſt. Et illi quidẽ in car-
cere uidere ſomnia, & audiere interpretationẽ: iſti in cru-
ce uerba locuti ſunt, & unus accepit promiſſionem. Prio-
rum ſiquidẽ alter propinabat regi, & audiuit: Reſtitueris
in gradum priſtinũ. Alter paſcebat aues, & riſum mortis
accepit. Ipſi quippe ſunt porci quos pauit ille prodigus Lucæ. 15.
adoleſcẽs

adoleſcẽs. Spurci ſiquidẽ & elati, merito porcorũ & auiũ
noĩe deſignanť. Porrò eorũ qui crucifixi ſunt cũ ſaluato-
Lucæ.23. re, alteri utiq; cõfitenti dictũ eſt: Hodie mecũ eris in para
diſo. alteri qui dẽ blaſphemãti, nõ quidem à dño (neq; eñi
tunc ille iudicabat quẽquã) ſed à ſocio ñiſum eſt. Neq; tu
times deũ, qui in eadẽ dãnatione es? Quid ergo putamꝰ,
qd duobus illis quorũ alteri dictũ eſt, reſtitueris poſt tres
dies, alteri hodie mecũ eris in paradiſo, præter ipſam ſanè
dilationẽ interim potuit eſſe moleſtũ? Quid uerò illũ po-
tuit delectare cui dictũ eſt, trũcato capite poſt triduum ſu
ſpẽderis, auiũ eſca futurus? Sanè in hoc poſiti ſumus oẽs:
& nemo niſi in carcere, ſine cruce interim nemo. Quippe
ubi nec innocẽs inueniť immunis, qñ peccator requiẽ ſpe
rat? Cæterũ ſi quis uolẽs ſuſtinet dicẽs, nos quidem iuſte:
mercedẽ habebit. ſin aũt inuitus & blaſphemãs, & negans
deũ factis, duplex ei cõtritio eſt. Si quis teſtimoniũ habet
4.Re.4. ſalutis, etiã & caro eius requieſcit in ſpe, & prophætæ fari
nula pulmẽtũ cõdit atq; dulcorat: ut in olla iã non mors,
Notæ. ſed uita ſit. ¶ Deniq; nemo ſanè mentis ampliorẽ eſſe in ui
tijs credat quàm i uirtutibꝰ delectationẽ: præſertim cũ ſit
deus uirtutũ, totius ueræ iucũditatis fons, lætitiæ & exul
tationis origo. Neq; eñi carnifici mũdo aut maligno prin
cipi, ſed Xpõ utiq; ſeruire, regnare eſt. Audi hoiem de p-
pria utiq; experiẽtia pbibentẽ fidele teſtimoniũ ueritati.
Pſal.118. In uia, (inqt) teſtimoniorũ tuorũ delectatꝰ ſum ſicut in oi
bus diuitijs. Quid erit i patria, ſi tãta eſt copia delectatio-
Roma 5. nis in uia? Sic & apls nõ in ſpe ſolũ, ſed etiã in tribulatiõe
docuit gl̃iari. Ille quidẽ ſic ait: Amicꝰ huius ſeculi, autho-
ris ſeculi inimicus. Ille quidem ſic: ego fortè nõ ita. Deli-
catus ſum, hõ pctõr ſum, nec ſubſiſtere in tãto labore ſine
gr̃a multa, nec ipſam gratiam ualeo promereri. quaſi uerò
gr̃s nõ ſit gratia, ſed operũ merces. quaſi nõ oẽs peccaue-
rint, aut nõ oẽs egeãt gratia dei. Aeſtimas ô hõ quia pſo-
narũ acceptio ſit apud deũ, & non oẽs oĩa reliquẽtes tam
copioſe conſoletur? Noli eſſe incredulus: acqeſce uel ueri
tati, de cuius teſtimonio nulli licet dubitare fideli. Et oĩs,
inqt, qui reliqrit patrẽ, aut matrem, aut domum, aut agrũ
ppter nomẽ meũ, cẽtuplũ accipiet. Neminẽ Xps excipit.
Miſeri igiť qui dicũt, pter nos: qui excludunt ſemetipſos
& excipiũt à bñficio gñali. Nimirũ indignos ſe iudicant
multomagis uitæ æternæ: qui nec ipm quidẽ cẽtuplũ ſpe
rãt. Sed qa deus uerax eſt q promittit: hõ utiq; mẽdax eſt
qui diffidit. ¶ Et oĩs q reliquerit patrẽ, aut matrẽ, aut do-
mũ, aut agrũ propter nomẽ meũ. cẽtuplũ accipiet, & uitã
æternã poſſidebit. Facile ego poterã cõtradictionẽ ſuſti-
1.Cor.2. nere linguarũ, ſi id loquerer ex meipſo, Siquidẽ non per-
cipit carnalis hõ quæ ſunt ſpiritus dei: ſed ſtultitia illi ui-
Lucæ. 21. dẽtur. Nũc aũt ipſe id loquiť, cuius uerba etiã cælo & ter
ra trãſeũtibus nõ trãſibunt. Sed audiui (ait hõ) q pditio-
nis ſumit occaſionẽ, & (ut uulgo dr̃) feſtucã qrit unde ſibi
eruat oculũ: audiui, inqt, de illo & illo q reliquerant oĩa,
& ad uomitum ſuum ſunt reuerſi. Quõ illi acceperãt cẽtu
plũ? Exurge dñe iudica cãm tuã, & iſtorũ nẽpe calũniam,
& murmur ipſorũ q fortè oĩa relinqre uiſi ſunt: & minime
tñ centuplũ accepertũt. nõ contra nos, ſed cõtra te eſt, q di
xiſti: Oĩs qui reliqrit patrẽ &c. cẽtuplũ accipiet. Quid tñ
dicimus? An ex collegio diſcipulorũ reprobari qs põt ni
ſi loculos habẽs? Sũt eñi loculi nõ modo pecuniæ ſed pro
priæ uolũtatis. Scruteť pinde uias ſuas, & ſtudia ſua, qui
pmiſſam cẽtupli gratiã ſibi deeſſe cauſať: nec dubiũ qn in-
ueniat angulũ & diuerſoriũ reclinatorium q; non quidẽ filij
hois, ſed aut foueã uulpis, aut uolucris nidũ. Magis autẽ
perfectiꝰ obſecro relinquat oĩa: & ſolũ ſequať Xpm, iactãs
cogitatũ ſuũ in deo, enutriendꝰ ab eo, & centuplum ſine
dubio percepturꝰ. Neq; eñi põt ſolui ſcriptura, q̃ tã certa
ueritate ſubnixa, oĩbus id ſine exceptione pmittit. Nihil
1.Cor.5. ſibi retineat, nihil ſuis, ne modicũ fermentũ totã maſſam
corrũpat. Sũt eñi qui ſibi retinẽt aliqd, dñicæ uocis obli-
ti, qui nõ ſuã uenit facere uoluntatẽ: & in ipſis q; ſctõrũ
collegijs proprio aut deſiderio, aut fortaſſe cõſilio impor
tunꝰ adhærẽtes, ſciolos ſeſe faciunt, de ſe ſibi aliquid reti
nentes: quos penitꝰ abnegaſſe, & diuinæ prouidentiæ, ac
obediẽtiæ patrũ, cõſilijs quoq; ſpũaliũ uirorũ debuerant
cõmiſiſſe. Sũt eñi q propinqs retinẽt & amicis quod abij-
ciunt à ſeipſis, pro eorũ proſperitate pñti, inani prorſus &
ſeculari ſolicitudine æſtuantes. Crudeles planè, q nequa-
quã proximos diligãt tanquã ſe. crudeles inquã uel in ſe,
uel in ſuos: imo qđ uerius eſt, in utroſq;. Nemo ergo cum
ſe uidet nõ oĩa reliqſſe, cẽtuplũ nõ accepiſſe miref. ¶ Pre- Notæ.
cioſa ſiqdẽ diuina cõſolatio eſt, nec oĩno tribuitur admit-
tentibus alienam. Infelix tu Eſau qui dixiſti: Num unã tñ Gen.27.
benedictionẽ habes pater? Quãto meliꝰ erat dicere cũ p-
pheta: Vnã petij à dño, hãc reqrã? ¶ Indignꝰ eñi bñdictiõe Pſal.26.
cæleſti cõuincif, qui dubio q̃rit affectu, duplici petit intẽ-
tione, aliud ſibi refugiũ parãs, ſi fortè eã nõ obtinere con-
tingat. Maior eſt iniqtas mea (ait fratricida primꝰ) quàm Geñ.4.
ut ueniam merear. Quid ergo? Renuat cõſolari aĩa tua ſi
ueniã nõ meref. Hoc ſolũ deplora: hoc ſolũ plãge. Aliud
ne cogites qdẽ. Sed nũc, inqt Cai, oĩs q inuenerit occidet Ibidem.
me. Graue. ſ. damnũ, grandis iactura ſi perimaf corpꝰ: qñ-
quidẽ aĩa perit. Sed occidẽdũ ſeſe cauſabat infelix, tãquã
pro magno bñficio habiturꝰ ſi prohiberef occidi. Qđ &
factũ eſt. Cõſolationẽ miſerã obtinuit quã q̃rebat, & obli-
tus eſt cõſolationis maxime, pro qua multo ſtudioſiꝰ ſup-
plicare & remediũ q̃rere oportebat. An nõ idẽ & de Sau-
le legiſti? Vbi eñi pſtitit in ſiia Samuel ſanctꝰ, nunc, inqt, 1.Reg.15.
honora me uel corã pplo. Ad qd tibi hæc honoratio mi-
ſer? Hæccine erat tota illa ſupplicatio: peccaui, ora dũm p
me? Merito ſanè non pepercit qui intuebatur cor. Falſa
nõ poterat ſupplicatione moueri. Vix adhuc dixerat Da 2.Reg.12.
uid peccaui, & reſpõſum illi eſt, dñs trãſtulit pctm̃ tuũ à te.
Sic nimirũ ſicuſq; hodie dilectiſſimi, cuiꝰ ad alias cõſola-
tiones mens inhiat, & penitus in caducis & trãſitorijs nõ
renuit conſolari: ipſe ſibi profectò cæleſtis ſubtrahit gra-
tiã cõſolationis. Quã ſi digna deuotione, pleno affectu, de
ſiderio uehementi petere, q̃rere, pulſare fatageret, ſine du-
bio petẽs acciperet, q̃rens inueniret, pulſanti aperiretur.
Alioqu ſi fortè (qđ abſit) pudendũ illũ apoſtaſiæ ſaltũ p-
ſumpſerit, certũ oĩno ſit teſtimoniũ ueritatis accipiẽtibꝰ,
aut nũquã eũ oĩa reliquiſſe: aut ipm q; poſtea deſeruiſſe
centuplũ qđ acceperit. Nõnulli ſiquidẽ cũ ſpiritu cœpe- Gala.3.
rint heu carne poſtea cõſummanť. Qđ ſi inſanũ eſt centu-
plũ nolle recipere, uelle relinq̃re pluſquã inſanũ iure cẽſe-
tur. An uerò plãgẽdus tibi uideť qui abſtractꝰ & illectꝰ à
cõcupiſcẽtia ſua, ſpõte id deſerit, libẽs abijcit, uoluntarie
derelinqt: & q nutriebaf i croceis, amplexaf ſtercora? Nõ
eſt unde cauſef qui eiuſmodi eſt, tãquã in eo uideatur irri
tum uerbũ dñi, aut euacuata pmiſſio. Dum eñi reliqt oĩa,
habuit ſine dubio repromiſſam cẽtupli bñdictionẽ. Sine
cauſa cõtẽdit: nõ ei magis quàm Xpõ credimus: nec oĩno
acquieſcimꝰ mẽdacẽ eũ facere q pmiſit. ¶ Centuplũ, inqt,
accipiet, & uitã æternã poſſidebit. Illud eñi in uia, hæc in
patria eſt, Imo hæc patria: illud uia. Illud conſolatio præ-
ſentis laboris, hæc futuræ felicitatis conſummatio eſt. Sic
nimirũ & operarijs huius ſeculi ſolet cibus in opere, mer-
ces in fine dari. ſic militãtibꝰ & ſtipẽdia miniſtranť pro ne
ceſſitate laboris: & nouiſſime donatiuũ maiꝰ erogaf pro
quãtitate laboris. Sic & filijs Iſrael donec terrã pmiſſionis
intrarẽt, in deſerto mãna non defuit. Et ab eccl̃ia poſt q̃ſi-
tũ regni cæleſtis aduentũ, quotidianꝰ panis petiť in ora-
tione quã ipſe ſaluator inſtituit. Habes hãc duplicẽ pmiſ-
ſionẽ & in ppheta euidẽter expſſam, ubi ait: Reddet deus Sapiẽ.10.
mercedem laborũ ſctõrũ ſuorũ, & deducet illos in uia mi-
rabili. Ipa eſt eñi uia teſtimoniorũ dñi. in qua ppheta aliꝰ
ſicut in oĩbus diuitijs delectatum ſe eſſe teſtaf: Vt qd ergo Pſal.118.
in incredulitate moriemini filij hoim? ¶ At fortè adhuc ſe
cularis ad hæc quiſpiã dicat: Oſtende mihi cẽtuplum qđ
promittis, & libens uniuerſa relinquo. Vt quid oñdã? Fi-
des eñi nõ habet meritũ, cui humana rõ pbet experimen-
tũ. An potiꝰ hoi oñdenti, quàm ueritati crederes pmittẽ-
ti? Deficis ſcrutans ſcrutinio. Niſi credideris non intelli-
ges. Manna abſconditũ eſt, qđ in apocalypſi Ioannis ui- Apoc.2.

ctori promittit. Nouũ nomẽ eſt, qđ nemo ſcit niſi qui acci
pit. Videt eñ forte nõnullis p̄ſente ſctõrũ cõſone faculta-
tum pariter & uolũtatũ hoc loco cẽtupli noie deſignari.
Et magna quidẽ hæc ipſa conſolatio: ſed non adeò gñalis
ut poſſit uniuerſaliter oib⁹ cõuenire. Quãtos eñ ſctorum
aut uoluntarie eã deſeruiſſe, ut anachoretas: aut uiolentia
pſecutionis, ut martyres exilio relegatos, humana cõſola
tioné nouimus caruiſſe? Datũ optimũ eſt cẽtuplũ hoc: de
ſurſum deſcẽdit à patre luminũ. ¶ An nõ deniq; oia poſſi-
det, cui oia cooperant in bonũ? An nõ cẽtuplũ habet om
niũ q implet ſpiritu ſctõ, qui Xp̄m habet in pectore? Niſi
q̄ lõge pluſquã centuplũ eſt uiſitatio paracleti ſpirit⁹, &
præſentia Xp̄i. Quàm magna, inquit, multitudo dulcedi-
Pſal. 30. nis tuæ dñe quã abſcõdiſti timẽtibus te, perfeciſti eis qui
ſperãt in te. Vides quõ memoriã abundãtiæ ſuauitatis hu
ius eructuet aia ſancta: quõ exprimere geſtiẽs uerba mul-
tiplicet: Quàm magna, inqt, multitudo. Hoc ergo centu-
plum adoptio filiorũ eſt, libertas & primitiæ ſpũs, deliciæ
charitatis, gloria cõſcientiæ, regnũ dei qđ intra nos eſt,
non utiq; eſca uel potus: ſed iuſtitia, & pax, & gaudiũ in
ſpũ ſancto. Gaudiũ ſanè non modo in ſpe gl̃iæ: ſed etiam
in tribulatiõib⁹. Hic eſt ignis quẽ uoluit Xp̄s uehemẽter
Lucæ, 12. accendi. Hæc uirt⁹ ex alto, quæ Andreã fecit amplecti cru
cẽ. Laurentiũ ridere carnificẽ, Stephanũ pro lapidantib⁹
flectere genua ad orationẽ. Hæc illa pax quã ſuis reliquit
Sapien. 3. Xp̄s, qñ dedit & ſuã. Siquidẽ donũ & pax eſt electis dei:
pax utiq; præſentis, & donũ futuræ. Illa ſuperat oẽm ſen-
ſum: ſed & huic qcqd ſub ſole placet, qcqd in mũdo con-
cupiſcitur, non poterit cõparari. Hæc gratia deuotionis,
& unctio docens de oibus, quã expertus nouit. inexpert⁹
Apoc. 2. ignorat: qm̃ nemo ſcit niſi q accipit. ¶ Vtinã hic filiorũ ho
minũ cõcupiſcẽtia uigilet, utinã uel curioſitas excitetur,
ut dicant in cordibus ſuis, nõ uidetur hoc uerbũ adinuẽ-
tionis humanæ, cui ſic cõſonant uno ore teſtimonia ſcri-
ptuarũ. Q, ſi ita eſt, ſine dubio uehementer erramus. Pro-
bare libet an hæc ita ſe habeant, guſtare quid hoc abſcon
ditum mãna ſapiat, experiri quid ſit hoc cẽtuplum, quale
gaudiũ in ſpũ ſancto. Cras profecto reſpõdebit ei iuſtitia
Geñ. 30. ſua, qui id ſtudioſe quæſierit confeſtim ut guſtauerit, uide
bit quàm ſuauis eſt dñs: quoniã bonus nõ modo tenenti,
ſed & quærenti ſe, animæ ſperãti in ſe. Alioquin uenite &
Threno. 3 arguite me, dicit dñs: ſi non omnis qui reliquerit patrẽ &
mrẽ, aut domũ aut agrũ propter nomen meum, centu-
plum acceperit nunc in hoc tempore. ¶ Parum eſt, & uitã
æternã poſſidebit. Verum ſi in præſentis cõmendatione
centupli ſermo deficit, & ex abundantia cordis anguſtia
oris obſtruitur: quidni ad promiſſionẽ æternæ uitæ defe
ctum propriũ ipſa etiã cogitatio fateatur? Si id qđ ex par
te eſt, non ualeat eloqui nec expertus: quid inexpertus de
pfectione balbutire cõuet? Oculus non uidit deus abſq;
te, quæ præparaſti diligentibus te. Pax enim eſt quæ exu-
perat omnem ſenſum, pax ſuper pacem, indeficiens exulta
tio, torrens uoluptatis diuinæ, flumen lætitiæ, gaudium
plenum. Cogita quicquid uis, quicquid potes exopta, ex
cedit cogitatum omnem, deſiderium omne exuperat illa
felicitas, æternitas illa, beatitudo illa. Ad quã nos ſua mi-
ſeratione perducat præueniens in benedictione dulcedi-
nis & indeficienter interim tribuens promiſſam centupli
gratiam, ad ſolatium utiq; & remedium laboris huius, ne
deficiamus in uia: ut de exhibitione præſentium munerũ
firma ſit expectatio futurorum, qui uenit ut uitam habea
mus, & abundantius habeamus, Ieſus Chriſtus dominus
noſter.

¶ *Finis.*

¶ *Hactenus habes amantiſſime lector opera à diuo noſtro Bernardo compoſita. Nam nonnulla alia quæ à longo tam tempore ei aſcribuntur, ſua nõ ſunt: nec eius ſtilum minusq; ſpiritũ redolent. Ne propterea opus præclariſſimum taliũ inculcatione obtenebretur, peritorum conſilio reiecimus, demptis quæ ſequuntur paucis.*

¶ *Incipit præfatio in epiſtolam ſiue tractatum de uita ſolitaria ad fratres de monte dei.*

CHariſſimis fratrib⁹ & dñis. N. priori & cæteris,
ſabbatũ delicatũ. ¶ Penè ipudenter & pluſquã
decebat os meũ patet ad uos chariſſimi fratres
in Chriſto. nõ poſſum tacere, de⁹ ſcit. Ignoſcite:
qa cor meũ dilatatũ eſt. Dilatamini et uos obſecro in uiſ-
ceribus ueſtris, & capite nos, qa totus ueſter ſum, in eo in
cuius uiſceribus inuicẽ cupimus uos. Ideo ex quo receſ-
ſi à uobis, uſq; nunc qualẽcũq; laborẽ meũ quotidianum
ſtatui dedicare nõ uobis, q nõ indigetis: ſed fratri Stepha
no, & ſociis ei⁹ fratribus iunioribus & nouitiis uenientib⁹
ad uos, quorũ doctor deus ſolus eſt: ut habeãt & legant ſi
fortè ibi aliquid inuenerint utile ſibi ad ſolatium ſolitudi-
nis ſuæ, & ſancti propoſiti incitamentũ. Offero quod poſ-
ſum, bonã uoluntatẽ. Ipſmet à uobis repeto cum fructi-
bus ſuis. Dauid ſaltãdo placuit deo, non ppter ſaltũ: ſed 2. regũ. 6.
propter affectũ. Similiter & mulier quæ unxit pedes dñi, Lucæ. 7.
laudata eſt à Xp̄o, non quia unxit, ſed qa amauit: & quia
qđ habuit hoc fecit, in eo iuſtificata eſt. Deide uobis etiã
arbitratus ſum dedicãdũ aliud quoddã opuſculũ, quod
in conſolationẽ ſuam & in adiutoriũ fidei facere me com-
pulit fratrũ quorũdã plus anxia quàm periculoſa neceſſi-
tas: quorũ triſtitia plurimũ mihi ſolet facere gaudiũ: niſi
q̄ eos contriſtatos uidere non poſſum. Præ magnitudine
quippe nõ ſolũ fidei, ſed etiam amoris, exoſum adeò ha-
bent qcqd uidet eſſe cõtra fidẽ, ut ſi uel ad modicũ ſeu ex
ſpũ blaſphemiæ, ſeu ex ipſo ſenſu carnis fuerint ſup hoc
attẽtati uel pulſari, quaſi ex ſolo auditu uel attactu læſam
oino in ſemetipſis æſtiment conſcientiæ pietatẽ uel puri-
tatẽ, & miſerabiliter defleant ſemetipſos quaſi reprobos
circa fidẽ. Quibus & contingit à ſeculi tenebris ad purio
ris uitæ exercitia uenientibus, qđ cõtingere ſolet repẽte
prodeuntib⁹ ad lucem à diutinis tenebris: ut ſicut in illis
lux ipſa, qua cætera uidẽda ſunt, primo irruens, infirmis
oculis ſit moleſta: ſic & iſti ad primũ fidei lumẽ cæcutiãt,
nec inſolitos nouæ lucis radios pñt ſuſtinere, donec ipſo
lucis amore aſſueſcant.

¶ *Explicit præfatio.*

¶ *Incipit epiſtola ad fratres de monte dei.*

FRatribus de monte dei, orientale lu-
men, & antiquũ illũ in religiõe Aegy-
ptiũ feruorẽ tenebris occiduis & Gal
licanis frigorib⁹ inferẽtibus, uitæ. ſ. ſo-
litariæ exẽplar, & cæleſtis formã cõuer
ſatiõis. ¶ Occurre & cõcurre i gaudio
ſancti ſpus aia mea, & riſu cordis in fer
uore pietatis, & in oĩ obſequio deuotæ uolũtatis. Quid- *Gaudet*
ni fretem̃ epulari & gaudere in dño oportet: qa xp̄ianæ de *Bernar-*
uotionis ac religiõis ſpecioſiſſima portio, quæ cælos pro *dus ſe in-*
pinquius tãgere uidebat, mortua erat, & reuixit: perierat *ueniſſe an*
de mũdo, & inuẽta eſt. Auditu auris audieramus, nec cre- *tiquã uitæ*
debamus: legebamus in libris, & mirabamur de antiqua *ſolitariæ*
uitæ ſolitariæ regula, & magna in ea grã dei: cũ ſubito in- *regulam.*
uenim⁹ eã i cãpis ſiluæ, in monte dei, in mõte pingui. Vbi Pſal. 64.
iã pingueſcũt ſpecioſa deſerti, & exultatiõe colles accin-
guntur. Ibi eñ etiã per uos offert ſe oibus, & in uobis ſe
demõſtrat, & ignota hactenus innoteſcit in paucis ſimpli
cibus ipo eã uobis ingerẽte, q in paucis ſimplicibus totũ
olim ſibi mundũ ſubiecit ipſo mũdo mirãte. Licet eñ ma-
gna & diuina planè fuerint miracula quæ dñs geſſit in ter
ris: hoc tñ unũ ſup oia alia enituit, & cætera cũcta illuſtra
uit, q̄ ſicut dictum eſt, in paucis ſimplicibus totum mun-
dum & oẽm ſapientiæ eius altitudinem ſibi ſubiugauit.
Quod etiã nũc cœpit operari in uobis. Ita pater: ita: qm̃ Lucæ. 10.
ſic beneplacitum eſt ante te. Abſcondiſti eñ hæc à ſapien-
tibus & prudẽtibus huius mũdi: & reuelaſti ea paruulis.
Nolite ergo timere puſillus grex, ait dñs, ſed oino confi- Lucæ. 12.
dite, qa cõplacuit deo pr̃i dare uobis regnum. Videte fra 1. Cor. 1.
tres mei, uidete uocationem ueſtram. Vbi ſapiens inter
nos? Vbi ſcriba? Vbi conquiſitor huius ſeculi? Nam etſi
ſunt aliqui

ſunt aliqui ſapientes inter uos, per ſimplices tamen ſapien
tes aggregauit, qui reges olim & philoſophos mũdi huiꝰ
per piſcatores ſibi ſubiecit. Sinite ergo ſinite ſapiẽtes hu
ius ſeculi de ſpiritu huius mũdi tumentes, alta ſapientes,
& terram lingentes, ſapienter deſcendere in infernũ. Vos
autem dum foditur peccatori fouea, ſicut cœpiſtis ſtulti
facti propter deum, per ſtultum dei, quod ſapiẽtius eſt oĩ
bus hominibus, Chriſto duce humilem apprehẽdite diſci
Ibidem. plinam aſcendẽdi in cœlum. Veſtra namq; ſimplicitas iam
multos prouocat ad æmulationem. Veſtra ſufficientiſſi
ma & altiſſima paupertas, iam multorum confundit cupi
ditatem. Veſtrum ſecretum, iam carũ rerum quæ tumultũ
faciunt uel facere uidẽtur, pluribus incutit horrorẽ. ¶ Si
qua ergo conſolatio in Chriſto ſi qđ ſolatium charitatis,
ſi qua ſocietas ſpiritus, ſi qua uiſcera miſericordiæ, imple
te gaudium non meum tantummodo, ſed omniũ diligen
tium nomen dei, ut in uarietate ueſtitus deaurati de auro
ſapientiæ dei reginæ aſſiſtentis à dextris ſponſi, ueſtro ſtu
dio, ueſtra inſtantia, ad dei gloriam, & magnam coronam
neſtram, & gaudium omnium bonorum, hoc ſanctæ noui
tatis inſtauretur ornamẽtum. Nouitatem uerò dico pro
pter linguas nequã (à quarum contradictione abſcondat
uos deus in abſcondito faciei ſuæ) hoĩm impiorum, qui
cũ manifeſtum lumen ueritatis obnubilare non queunt,
de ſolo nouitatis nomine cauillantur, ueteres ipſi, & in ne
teri mente neſcientes noua meditari, utres ueteres nõ ca
pientes uinum nouum, quod ſi eis infunderetur, rumpe
rentur. Sed hæc nouitas, nõ eſt nouella uanitas. Res enim
eſt antiquæ religiõis, pfectæ fundatæ in Chriſto pietatis,
antiqua hæreditas eccleſiæ dei, à tempore prophetarum
præmonſtrata, iamq; nouæ gratiæ ſole exorto, in Ioanne
baptiſta inſtaurata & innouata, ab ipſo domino familia
Matt.3. riſſime celebrata, ab eius diſcipulis ipſo præſente cõcupi
ta: cuius transfigurationis gloriã cum uidiſſent qui cum
eo in monte ſancto erant, continuo Petrus in eo quidem
abreptus ſibi, & neſciens quid diceret, quia uiſa dei maie
ſtate cõmune bonum intra priuatum ſuũ uiſus eſt conclu
ſiſſe: in eo autem præſentiſſimus ſibi, & ſcientiſſimus quid
diceret, quia ſuauitate eius guſtata optimum ſibi iudica
uit in hoc ſemper eſſe, uitam hanc in cõtubernio dei & ci
uium ſupernorũ quos cum eo uiderat, cõcupiuit dicens:
Matt.17. Dñe bonũ eſt nos hic eſſe. Si uis faciamus hic tria taber
nacula, tibi unũ, Moyſi unũ, & Heliæ unũ. In quo ſi audi
tus fuiſſet, facturus proculdubio erat poſtmodũ alia tria,
ſibi unũ, Iacobo unum, & Ioanni unum. Poſt paſſionem
uerò dñi calente adhuc in cordibus fidelium effuſi eius
ſanguinis recenti memoria, ſolitariã hanc uitam eligenti
bus, paupertatem ſpiritus ſectantibus, & in ſpiritualibus
exercitiis & in contemplatione dei pingue ocium altero
in alterũ zelantibus, deſerta repleta ſunt. Ex quibus legi
mus Paulũ, Machariũ, Antonium, Arſeniũ, & alios quã
plures in ſanctæ huius conuerſationis republica conſula
res uiros, egregia nomina in ciuitate dei, nobiles & triũ
phales titulos habentes de uictoria huius ſeculi, & princi
pis huius mundi, & corporis ſui, de cultu animi, & domi
ni dei ſui. Sileant ergo qui in tenebris de luce iudicantes,
uos arguunt nouitatis ex abundãtia malæ uolũtatis, ipſi
potius arguendi uetuſtatis & uanitatis. ¶ Sed & laudato
res & detractores ſemper eſtis habituri, ſicut & dominus.
Laudatores præterite: & bonum quod in uobis amant,
hoc in eis amate. Detractores diſſimulate, & pro eis ora
te. Et obliti quæ retro ſunt, prætermiſſis ſcandalis quæ iu
xta iter uobis à dextris & à ſiniſtris poſita ſunt, in anterio
ra ueſtra uos extendite. Si enim ad ſingula uolueritis uel
laudatoribus reſpondere, uel cum detractoribus litigare,
tempus perditis, cuius in propoſito ſancto non leuis eſt
iactura. A terris enim ad cœlos feſtinantẽ qui moratur, &
Nota. ſi non detinet, plurimum tamen nocet. ¶ Nolite ergo ne
gligere: nolite tardare: grandis enim uobis reſtat uia. Al
tiſſima enim eſt profeſſio ueſtra. Cœlos tranſit, par ange
lis eſt, angelicæ ſimilis puritati. Non enim ſolum nouiſtis
omnẽ ſanctitatẽ, ſed oĩs ſanctitatis perfectionẽ, & oĩs con
ſummationis finẽ. Nõ enim eſt ueſtrũ circa cõmunia præ
cepta languere, neq; hoc ſolum attendere quid præcipiat
deus, ſed qđ uelit, probãtes q̃ ſit uolũtas dei bona, & bene
placens, & pfecta. Aliorũ eſt enĩ deo ſeruire: ueſtrũ adhæ
rere. Aliorũ eſt deũ credere, ſcire, amare, reuereri: ur̃m eſt
ſapere, intelligere, cognoſcere, frui. Magnũ eſt hoc, arduũ
eſt hoc. Sed oĩpotens & bonꝰ eſt deus, q in uobis eſt pius
promiſſor, fidelis redditor, & indefeſſus adiutor: qui ma
gno eius amore magna profitentibus, & in fide & ſpe gr̃æ
eius maiora uiribus ſuis aggredientibus, & uoluntate &
deſiderium ſuggerit in idipſum, & qui uolũtatis gratiam
prærogauit, ſubrogabit etiam uirtutem ad prouectũ. Cui
cum fideliter fecerit homo qđ potuerit, calumniãte calũ
niatore: ipſe miſericorditer pauperi ſuo iudicium faciet &
cauſam: qa qđ habuit hoc fecit. Abſit tñ fratres à conſciæ
ueſtræ æſtimatione, à paruitate & humilitate ur̃a, ab ore
ur̃o oĩs altitudo: quia altũ ſapere mors eſt, & facile eſt in al
to ſe cõtuentẽ obſtupeſcere, & de uita periclitari. Nomen
aliud ueſtræ profeſſioni imponite, aliũ titulũ ordini ur̃o
inſcribite. Feras uos potius indomitas, & incaucatas be
ſtias (quæ aliter cõi hoĩm more domari nõ poterant) exi
ſtimate & appellate, longe ſupra uos uirtutem eorũ ſuſpi
cientes, & admirãtes gr̃iam, qui ambidextri fortiſſimi (ſi
cut Ahod ille iudex fortiſſimꝰ Iſrael, qui utraq; manu ute Iudic.3.
batur p dextera) & quãdiu licet, deuotiſſime intus uaca
re amãt charitati cõtemplãdæ ueritatis: & cum neceſſitas
uocat, uel officiũ trahit, prõptiſſime ſe foras mutant, non
dãt, pro ueritate adimplẽdæ charitatis. ¶ Caue etiam ſer
ue dei caue ne quoſcũq; imitari nõ uis, dãnare uidearis.
Volo hoc facias in ægritudine tua: qđ cũ ſaniſſimus eſſet
faciebat qui dicebat: Venit Ieſus Xp̃s pctõres ſaluos face 1.Timo.1.
re, quorũ primus ego ſum. Neq; enĩ hoc dicebat Paulꝰ mẽ
tiendi præcipitatione: ſed æſtimandi affectione. Qui enĩ
perfecte examinando ſemetipſum intelligit, ſuo peccato
nullius peccatũ par eſſe exiſtimat, qđ non ſicut ſuũ intelli
gat. Nolo ergo ut nuſquã arbitreris lucere ſolẽ cõmunẽ
diei niſi in cella tua, nuſquam eſſe ſerenum niſi penes te,
nuſquã operari gr̃am dei niſi in conſcientia tua. An ſolita
riorũ deus tantũ? Imo & oĩm. Miſeretur enim oĩm deus, Sapien.11.
& nihil odit eorũ q̃ fecit. Malo te cogitare, ubiq; eſſe ſere
num niſi penes te, & peius de te quàm de aliquo exiſtima
re. Cũ timore potiꝰ & tremore ueſtrã ipſorũ ſalutẽ opera
mini. Nec quales ſint alii, ſed quales ex uobis fiant (quan
tum in uobis eſt) cogitate, non ſolummodo qui mõ ſunt,
ſed & qui poſt futuri ſunt, quos in propoſito ſancto eſtis
habituri imitatores. Ex uobis enĩ, ex nr̃o exẽplo, & ueſtra
authoritate in regione hac pẽdere habet tota poſteritas
huius ueſtri ordinis ſcti. Vos in eo patres, uos in eo inſti
tutores cũ debita imitationis reuerentia appellabimini
à ſucceſſoribus ur̃is. Quicqd à uobis ſtatutum, quicquid
uobis tenentibus & ſeruantibus in cõſuetudinem fuerit
miſſum, abſq; omni retractatione à poſteris ueſtris tenen
dum erit & ſeruandum: nec phas erit aliqd immutari. Sic
enim de uobis erit apud eos, ſicut de incõmutabilibus le
gibus ſummæ & æternæ ueritatis eſt apud nos, quas ſeru
tari omnibus expedit & ſcire, non autem licet alicui diiu
dicare. Deo aũt gratias, quia nec indignũ uobis erit, nec
inutile poſteris, ſi pie, ſi fortiter & uos tenueritis, & ipſi in
uobis fideliter imitentur quod interim tenetis. Etſi quid
adhuc aliter ſapere oportuerit, & hoc deus uobis reuela
bit. Salua enim per omnia cartuſiæ debita ſanctitate, &
cum omni laude prædicanda reuerentia, multa in alpinis
illis horridis & continuis frigoribus neceſſaria ſunt quæ
frugalem ſufficientiam, & uoluntariam paupertatem ſe
ctantibus, in his duntaxat regionibus non adeò neceſſa
ria uidentur. Intelligitis quæ dico: dabit enim uobis dñs
intellectum. ¶ Gaudeo enim in uobis, et licet abſens cor
pore, ſed præſens ſpiritu, & uidens ordinem ueſtrum, ſed
feruorem ſpiritus, ſed abundantiam pacis, ſed gratiam
ſimplicitatis, in propoſito rigorem, in dilectione mutua

ipſam ſancti ſpiritus ſuauitatem,& plenam oĩno in cõuer-
ſatione ueſtra formam pietatis. In recordatione montis
dei totus exulto,& primitias ſancti ſpiritus,& pignus gra
tiæ in ſpe creſcentis in eo religionis deuotus adoro. Nam
& ipſum montis dei nomen bonæ ſpei præfert omẽ, ſcili-
Pſal.23. cet ꝙ ſicut Pſalmiſta dicit de monte dei, habitatura ſit in
eo generatio quærentium dominum, quærentium faciem
dei Iacob, innocens manibus,& mundo corde: qui nõ ac
cepit in uano animam ſuam. Ipſa eſt enim profeſſio ueſtra
quærere deum Iacob, non communi hominum more, ſed
Gene.32. quærere faciem dei, quam uidit Iacob qui dixit: Vidi do-
minum facie ad faciem, & ſalua facta eſt aĩa mea. Faciem
dei, hoc eſt cognitionem eius q̃rere. Facie ad faciem, quã
1.Cor.13. uidit Iacob, de qua etiam dixit apoſtolus tunc cognoſcã
ſicut & cognitus ſum. & uunc uidemus per ſpeculũ in æni
gmate, tũc autem facie ad faciem uidebimus eũ ſicuti eſt.
Quærenda faciem hanc in hac uita ſemper quærere per innocẽtiam manuũ
dei: Iacob & munditiã cordis ipſa docet pietas: quæ ſicut dicit Iob,
docet pie- cultus dei eſt. Quam qui non habet, in uano accepit ani-
tas. mam ſuam: hoc eſt fruſtra uiuit, uel oĩno non uiuit, dum
Pietatis non uiuit ex ea uita propter quam ut in ea uiueret, acce-
laus & uti pit animam ſuam. ¶ Pietas enim hæc eſt iugis dei memo-
litas. ria, continua intentionis actio ad intelligentiam eius, in-
defeſſa affectio in amorem eius: ut nulla unquam inueniat
ſeruum dei, nõ dicam dies, ſed hora, niſi uel in exercitijs la-
bore, & proficiendi ſtudio, uel in experientiæ dulcedine,
& fruendi gaudio. Hæc eſt pietas de qua apoſtolus dilectũ
1.Tim.4. ſibi diſcipulum ammonet dicens; Exerce temetipſum ad
pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis
eſt. Pietas uerò ad omne opus bouum eſt utilis, habẽs pro
miſſionem uitæ quæ nũc eſt & futuræ. Pietatis enim non
ſolummodo formam, ſed & ueritatem in omnibus & præ
omnibus habitus ueſter repromittit, propoſitum ueſtrũ
2.Tim.3. requirit. Nam ſicut apoſtolus dicit: Sunt aliqui formam
quidem pietatis habentes: uirtutem autem eius abnegan
tes. ¶ Hanc quicunq; ueſtrum non habet in conſcientia,
non exhibet in uita, nõ exercet in cella: non ſolitarius, ſed
ſolus dicendus eſt. Nec cella ei cella: ſed recluſio & carcer
eſt. Verè enĩ ſolus eſt, cum quo deus non eſt, uerè recluſus
eſt qui in deo liber nõ eſt. Solitudo enĩ & recluſio ſunt no
mina miſeriæ. Cella aũt nequaquã debet eſſe recluſio ne-
Cellæ cõ ceſſitatis, ſed domiciliũ pacis, oſtiũ clauſum, nõ latebræ,
mẽdatio. ſed ſecretũ. Cum quo enim deus eſt, nũquã minus ſolus eſt
quàm cum ſolus eſt. Tunc enim libere fruitur gaudio ſuo,
tũc ipſe ſuus eſt ſibi, ad fruendũ deo in ſe, & ſe in deo. Tũc
in luce ueritatis, in ſereno mundi cordis ultro patet ſibi
pura conſcia, & libere ſe infundit affecta de deo memoria,
& uel illuminatur intellectus, & bono ſuo fruitur affe-
ctus, uel ſeipſum deflet humanæ fragilitatis defectus. Pro-
pter hoc ſm formam propoſiti ueſtri habitantes in cælis
potius quàm in cellis: excluſo à uobis toto ſeculo, totos
uos incluſiſtis cum deo. Cellæ ſiquidem & cæli habitatio
Nota. cognatæ ſunt: quia ſicut cælum & cella ad inuicem uiden
tur aliquam habere cognationem nominis, ſic & pietatis.
A celando enim cælum & cella nomen habere uidentur:
& quod celatur in cælis: hoc & in cellis. Quod geritur in
cælis, hoc & in cellis. Quid nam eſt hoc? uacare deo, frui
deo. Quod cum ſm ordinem pie & fideliter celebratur in
cellis, audeo dicere, ſancti angeli dei cellas habent pro cæ-
lis, & æque delectantur in cellis ac in cælis. Nam cum in
cella iugiter cæleſtia actitantur, cælum cellæ & ſacramen-
ti ſimilitudine, & pietatis affectu, & ſimilis operis effectu
proximum efficitur: nec iam ſpiritui oranti, uel etiã à cor-
pore exeunti, à cella in cælum longa uel difficilis uia inue
Nota. nitur. A cella enim ſæpe in cælum aſcenditur, uix autem
unquã à cella in infernũ deſcẽditur: niſi ſicut dicit Pſalmi
Pſal.54. ſta: Deſcendant in infernũ uiuẽtes, uidelicet ne deſcẽdãt
morientes. Hoc enim modo ſæpe cellarum incolæ in infer
nũ deſcendũt. Sicut enim aſſidue contemplando reuiſere
amant gaudia cæleſtia, ut ardentius ea appetãt: ſic & do-
lores inferni, ut horreãt & refugiãt. Et hoc eſt qđ impre-
cantur inimicis ſuis orantes, ſcilicet ut deſcendant in in-
fernum uiuentes. Moriens autem uix aut nunquã aliquis
à cella in infernum deſcendit: quia uix unquã aliquis ni-
ſi cælo prædeſtinatus, in ea uſq; ad mortem perſiſtit. ¶ Fi-
lium enim gratiæ, fructum uentris ſui cella fouet, nutrit,
amplectit, & ad plenitudinẽ perfectionis perducit, & col-
loquio dei dignũ efficit: alienum uerò uel ſuppoſitum ab-
dicat à ſe citius & proijcit. Vnde ait dominus ad Moyſen,
Solue calciamẽta pedũ tuorum. Locus enim in quo ſtas, Exod.3.
terra ſancta eſt. Morticinũ enim mortuarum affectionum,
uel hominem mortuũ à corde, locus ſanctus uel terra ſan-
cta nequaquã diu patitur. Cella terra ſancta, & locus ſan-
ctus eſt: in qua dñs & ſeruus eius ſæpe colloquuntur: ſicut
uir ad amicum ſuum. In qua crebro fidelis anima uerbo
dei coniungitur, ſponſa ſponſo ſociatur, terrenis cæleſtia,
humanis diuina uniuntur. Siquidem ſicut templum ſan-
ctum dei, ſic cella eſt ſerui dei. Et in templo enim & in cella
diuina tractantur: ſed crebrius in cella. In templo uiſibili-
ter & figuratiue aliquando chriſtianæ pietatis ſacramen-
ta diſpenſantur, in cellis uerò ſicut in cælis ipſa ueritate,
ipſo ordine, etſi nondum ipſa puritatis maieſtate, uel æter
nitatis ſecuritate, res ipſa omnium ſacramentorum fidei
noſtræ aſſidue celebratur. Ideo ſicut dictum eſt, alienum
qui non eſt filius citius à ſe proijcit quaſi abortiuum, euo-
mit tanquã inutilem ac noxium cibum, nec diu talem pa-
ti poteſt in uiſceribus ſuis officina pietatis: ueniteq; pes ſu
perbiæ, & aſportat eum manus peccatoris, & mouet eũ,
& expulſus non poteſt ſtare, ſed fugit miſer nudus & tre-
mebundus ſicut Caim à facie domini, expoſitus uitijs et
dæmonibus, ut qui prior inuenerit eum, morte animæ eũ
afficiat & occidat. uel ſi aliquãdiu durauerit in ea non uir
tutis conſtantia, ſed pertinaci miſeria, ſic ei cella eſt qua-
ſi carcer, aut ſicut uiuenti ſepultura. Peſtilente uerò fla- Prouer.19.
gellato, ſapiens ſapientior erit: & lauabit iuſtus manus
ſuas in ſanguine peccatoris. Sicut ergo dicit propheta, Si Pſal.57.
conuerteris Iſrael, ad me conuertere: hoc eſt perfecte con-
uerſionis culmen apprehende. Nulli enim in eodem ſtatu
diu eſſe conceditur. Seruo dei aut ſemper proficiendum,
aut deficiendum eſt: aut ſurſum nititur, aut in inferiora ur
getur. Ab omnibus autem nobis perfectio exigitur, licet
non uniformis. Sed ſi incipis, incipe perfecte. Si iã in pro-
fectu es, & hoc ipſum iam perfecte age. Si autem perfectio
nis aliquid attigiſti: teipſum in temetipſo metire, & dic
cum apoſtolo: Non ꝙ iam apprehenderim, aut perfectus Phil.3.
ſim: ſequor autem ſi fortè comprehendam in quo et com-
prehenſus ſum. Vnum autem, quæ quidem retro ſunt ob-
liuiſcens, & ad ea quæ ſunt priora extendens meipſum, ad
deſtinatũ proſequor ad brauium ſupernæ uocationis in
Xpo Ieſu. Deide addit: Quotquot ergo pfecti ſumus, hoc
ſapiamus. In quo manifeſte apoſtolo docente declaratur
quia perfecta eorum quæ retro ſunt obliuio, et perfecta in
anteriora extenſio, ipſa eſt hominis iuſti in hac uita perfe
ctio: & perfectio huius perfectionis ibi erit, ubi erit brauij
ſupernæ uocationis perfecta apprehenſio. ¶ Hoc aũt mo-
do ſicut ſtella à ſtella diſtat in claritate, ſic cella à cella in
cõuerſatione, ſcilicet incipientium, proficientium, & per-
fectorum. Incipientium ſtatus poteſt dici animalis, profi-
cientium rationalis, perfectorum ſpiritualis. Ignoſcendũ
eſt in aliquibus aliquando eis qui adhuc ſunt animales,
in quibus ignoſci non debet eis qui iam habentur quaſi
rationales. Ruſumq; rationalibus in quibuſdam ignoſci-
tur, in quibus non ignoſcitur ſpiritualibus, quorum per-
fecta omnia eſſe debent, et imitatione & laude potius
quàm reprehenſione digna. Et cum ex his tribus homi-
num generibus conſtet omnis ſtatus religionis, quæ ſi-
cut proprijs nominibus diſtinguuntur, ſic etiam digno-
ſcuntur ex ſuorum proprietate ſtudiorum: debent omnes
filij dei in die qui eſt, ſemper diligenter proſpicere quid
deſit ſibi, unde uenerint, quouſq; peruenerint; et in quo
proficiendi ſtatu ſinguli diebus uel horis ſua ſe æſtima-
tio deprehendat. Sunt etenim animales, qui per ſe nec
ratione

ratione aguntˀ,nec trahūtur affectu, & tñ uel authoritate
permoti,uel doctrina commoniti,uel exemplo prouocati
approbant bonū ubi inueniunt, & quaſi cæci ſed ad ma-
num tracti ſequuntˀ:hoc eſt imitantur.Sunt rōnales,q per
rōnis iudicium & naturalis ſcientiæ diſcretionem habēt
& cognitionē boni & appetitum,ſed nondum habēt affe-
ctum.Suut perfecti, qui ſpiritu aguntur,qui à ſancto ſpū
plenius illuminantur.Et qm̄ ſapit eis bonū cuius trahuntˀ
affectu,ſapientes uocantur.Quia uerò induit eos ſpūſſan
ctus cuius affectu trahūtur,ſicut induit olim Gedeonem:
ſic ſpūſſancti indumento,ſpūales appellantur.Primus ſta-
tus circa corpus ſe habet.Secundus circa animam ſe exer
cet.Tertius non niſi in deo requiem habet.Quorum ſin-
guli ſicut habent certam proficiendi rationem,ſic in gene
re ſuo certam habent perfectionis ſuæ menſuram.¶Initiū
boni in conuerſatione animali,perfecta obediētia eſt.Pro
fectus,ſubiĳcere corpus ſuum, & in ſeruitutem redigere.
Perfectio,uſus boni conſuetudinem uertiſſe in delectatio-
nem.Initium uerò rationalis eſt intelligere quæ in doctri
na fidei apponuntur ei.Profectus, talia præparare qualia
apponuntˀ.Perfectio cū in affectū mentis tráſit iudiciū ra-
tionis.Perfectio uerò hominis rationalis,initium eſt hoīs
ſpiritualis.Profectus eius,reuelata facie ſpeculari gloriam
dei.Perfectio uerò transformari in eandē imaginē à clari-
tate in claritatem ſicut à dñi ſpiritu.¶Primū igitur proſe-
quendum de primo,ſcilicet de aīali.Aīalitas eſt uitæ mo-
dus ſenſibus corporis ſeruiens.ſ.cū aīa quaſi extra ſe per
ſenſus corporis circa dilectorū delectationes corporū af-
fecta,eorū fruitione paſcit uel nutrit ſenſualitatē ſuam:ſeu
cum intra ſe regrediēs,& corpora qbus forti glutino amo
ris & conſuetudinis adhæſit, in locū incorporeæ naturæ
ſecū ferre non p̄ualens,eorū illuc ſecū trahit imagines, &
amicabiliter ibi cum eis conuerſatur, quibus aſſuefacta,
nil putat eſſe niſi uel quale foris reliquit, uel quale intus
contraxit:inde quādiu licet iucundū habet ſecundū dele
ctatiōes corporis uiuere.Cum aūt ab eis auertitur, neſcit
niſi corporea imaginando cogitare.Cum uerò ad cogitā
da ſpiritualia uel diuina ſe erigit, non aliud de eis quàm
de corporibus uel de corporalibꝰ poteſt æſtimare.¶Hæc
auerſa à deo fit ſtultitia,cum nimiū intra ſemetipſam fue-
rit remiſſa, & tam bruta ut regi uel nolit, uel non poſſit.
Cum uerò ipſa ſibi per ſuperbiam extra ſe nimiū fuerit ab
repta,fit prudentia carnis, & ipſa ſibi ſapientia eſſe uide-
Roma 1. tur,cū ſtultitia ſit,dicēte apl'o: Dicētes ſe eſſe ſapiētes, ſtul
ti facti ſunt.Porrò ad deū cōuerſa,fit ſctā ſimplicitas: hoc
Iob.1. eſt eadē ſemper circa idem uoluntas:ſicut fuit in Iob q di-
ctus eſt uir ſimplex,& rectꝰ,ac timēs deū.¶Proprie ei ſim-
plicitas eſt perfecte ad deū conuerſa uoluntas,unā petens
à domino,hanc requirens,non ambiens multiplicari in ſe
culo.Vel eſt ſimplicitas,in conuerſatione uera humilitas
ſcilicet uirtutis magis conſcientiā amplectēs quàm famā,
cū nō refugit uir ſimplex uideri ſtultus in ſeculo, ut ſit ſa-
piens in deo.Vel ſimplicitas eſt ſola ad deum conuerſa uo
luntas,ſed nondum ratione formata ut amor ſit.id eſt for-
mata uoluntas:nondum illuminata ut ſit charitas:hoc eſt
amoris iucunditas.Simplicitas ergo initiū aliquod in ſe-
ipſa habēs creaturæ dei,hoc eſt uoluntatē ſimplicē & bo-
nam,quaſi futuri boni hoīs informē materiam,in primor-
dio conuerſionis ſuæ offert authori ſuo eam formandam.
Iam enī cum bona uoluntate habens initiū ſapientiæ, id
eſt timorē dñi,ex ipſo colligit nec per ſe eam formari poſ-
ſe,nec qcquā tā expedire ſtulto,quàm ſeruire ſapiēti.Itaq;
homini ſe propter deū ſubiĳciens,ipſam ei bonā uolunta-
tem cōmittit in deo formandā in ſenſu & ſpiritu humili.
Iam timore dei incipiēti operari in eo oēm uirtutū pleni-
tudinē,dum p iuſtitiā defert maiori,per prudētiā nō cre-
dit ſe ſibi,per temperantiā refugit diſcernere, per fortitu-
dinē totum ſe obedientiæ ſubiĳcit,nō diſcernēdæ, ſed ad-
implēdæ.Hæc enī uxor eſt cui à dño p̄cipitˀ,Et ad uirū tuū
erit cōuerſio tua.Vir eius,rō uel ſpiritus eſt ſuus uel alte-
rius.Huic enim uiro recte obedit uir ſimplex & rectus in
ſemetipſo.Rectius aūt ſæpe ac tutius in altero,quàm in ſe-
metipſo.Ex p̄cepto ergo dei,& ipſo ordine naturæ habe-
re debet uxor ad uirū,animalitas ad ſpm̄ ſuū uel ſpiritua-
lem aliquē uirū conuerſionem legitimam:hoc eſt obedien
tiam perfectam.¶Perfecta uerò obedientia eſt maxime in
incipiente indiſcreta:hoc eſt nō diſcernere quid uel qua-
re præcipiatˀ:ſed ad hoc tātū niti,ut fideliter & humiliter
fiat,quod à maiore præcipitˀ.Lignum enī ſcientiæ boni &
mali in paradiſo,cenſura diſcretionis eſt in cōuerſatione
religionis penes patrē ſpūalem,qui diiudicat oīa:ipſe ue-
rò à nemine iudicatur.Ipſius eſt diſcernere:aliorū eſt obe
dire.Adā guſtauit in malum ſuū de ligno uetito, edoctus
ab eo qui ſuggerendo ait:Quare præcepit uobis deus ut Gen̄.3.
de ligno non comederetis:Ecce diſcretio,cur præceptum
ſit.Et addit: Sciebat enī qa qua die comederitis, aperien-
tur oculi ueſtri,& eritis ſicut dĳ.Ecce ut qd præceptū ſit,
ſcilicet ꝙ deos fieri nō ſinat.Diſcreuit,comedit,& inobe-
diēs factus eſt:& de paradiſo eiectus eſt.Sic & animalē di- Nota.
ſcretū,nouitiū prudentē,incipientē ſapientē, in cella diu
poſſe conſiſtere,in cōgregatione durare impoſſibile eſt.
Stultus fiat,ut ſit ſapiens:& hæc oīs ſit eius diſcretio,ut in
hoc nulla ſit ei diſcretio.Hæc oīs ſapiētia eiꝰ ſit, ut in hac
parte nulla ei ſit.¶In eo uerò in quo ſe ſibi animalitas ra-
rioq; conterminant,in natura aīæ humanæ relictus eſt à
creatore bono intellectus & ingeniū,& in ingenio ars in
quo conſtituit deus hoīem ſup opera manuū ſuarum, &
oīa ſecularia iſta ſubiecit ſub pedibus eiꝰ. Aīali ſuperbo,
in teſtimonium naturalis dignitatis, & ſimilitudinis dei
amiſſæ.Simplici uerò & humili,in auxiliū recuperādæ di-
gnitatis,& cōſeruandæ ſimilitudinis. In hoc notum dei, Roma.1.
manifeſtū eſt in illis. In hoc æſtimatˀ de creatura creator.
In hoc cognoſcitur iuſtitia dei:& qa qui bū agunt, digni
ſunt uita:q uero aliter,digni ſunt morte. In hoc creatura
q̄ ſpōte hoī ſeruit,ad naturā ſubiĳcitur & aptatˀ, ut ſeruiat
ad eam q̄ ex peccato eſt neceſſitatē,& ad uoluntatē,& uo-
luptatē.Hinc etiā quot & quanta uitæ huic neceſſaria, et
bonis & malis utilia,& in genere ſuo pulcherrima,& à bo
nis & à malis hominibus facta ſunt & fiant,oībus manife-
ſtum eſt.Hinc enim in literis,uel opificĳs,uel ædificĳs,per
innumerabiliter multiplices hominū adinuentiones tot
proceſſerunt modi ſtudiorum, tot genera profeſſionum,
ſubtilitates,exquiſitæ ſcientiæ,artes,eloquentiæ, dignita
tum officiorumq; uarietates,& innumerabiles conquiſi-
tiones huius ſeculi,quibus homines illi etiā qui dicuntur
ſapientes huius mundi, cum eis qui ſunt ſimplices & filĳ
dei,pariter utuntur ad neceſſitatē & utilitatē.Sed illi abu
tuntur eis ad curioſitatē,& uoluptatē,& ſuperbiā. Hi aūt
ututˀ eis p̄pter neceſſitatē,alibi habētes ſuā ſuauitatem.
Ideò illos ſeruos ſenſuū ſuorū & corporū ſuorū ſequuntˀ
fructus carnis ſuæ,q ſunt fornicatio,immūditia,ſuperbia, Gala.5.
luxuria,inimicitiæ,contentiones,æmulatiōes, iræ, rixæ,
diſſentiones,inuidiæ,comeſſatiōes,ebrietates,& his ſimi-
lia:quæ quicūq; agūt,regnū dei non conſequentur. Hos Ibidem.
aūt fructus ſpūs,q ſunt charitas,gaudiū,pax,patiētia, be-
nignitas,longanimitas,bonitas,manſuetudo, fides, mo-
deſtia,cōtinentia,caſtitas,& pietas,promiſſionē habēs ui
tæ quæ nūc eſt & futuræ.¶Hi utriq; quādiu ſimul ſunt in
actu,hoīes uidēt ſimiles actiones, deus autem uoluntates
diſcernit & intētiones.Cum uerò unuſquiſq; redit in ſua,
unūquęq; ex fructibꝰ intētionis ſuæ paſcit cōſcientia ſua,
nec tñ ab utroq; æquè ad cōſciam reditˀ: qa nemo ad eam
redire amat poſt actionē,qui recta intētione ad agendum
ab ea nō proficiſcitˀ.Qui tñ redit ad cōſciam ſuā,ſi nōdum
uicit concupiſcentiā ſuā,inuenit ibi de ipſa cōcupiſcētia
ſua uel ſuaues delectationes,uel graues corroſiones,& in-
de multiplicat cogitationes.Qui uerò iam cōcupiſcentiā
uicit,quādiu tñ ueri boni maior cōcupiſcentia,uel maior
delectatio mentē eius nō obtinuerit,cum exoſa quadā uo
luptate,geſtorū,uiſorū uel auditorū patitˀ imaginatiōes:
unde in utroq; lūbi implentur illuſionibus delectationū,
& ad cogitanda diuina uel ſpūalia,lumen ſuorū oculorū,

& ipm non eſt ſecū,q cū pugnat cōtra cōcupiſcētias, pa-
titur moleſtias: qa uincere adhuc non pualet ad perfectū
affectiones. Qui uerò iam ad libertatē aſpirat, excutere à
ſe non pōt affectionū imaginationes, & noxias uel occu-
patorias uel ocioſas quæ exinde paſſim oriuntur cogita-
tiōes. Hinc in tpe pſalmodiæ uel orōnis, cæterorūq; exer-
citiorū ſpūalium, in corde ſerui dei etiam nolentis & relu
ctātis imaginationes uoluuntur, & ſantaſmata cogitatio-
num uerſanſ, à quibus uelut ab auibus immūdis inſiden-
tibus uel circūuolantibus ſacrificiū deuotionis uel oino
rapitur de manu tenentis uel ſæpe polluiſ uſq; ad lachry-
mas offerentis. Fitq; mirabilis, & iniqua miſeræ aīæ diui-
ſio, ſpiritu & ratione uoluntatē cordis & intentionem, &
corporis ſibi promptū obſequiū defendēte: aīali uerò im-
probitate ſibi affectū præripiēte & intellectū, mēte ſæpius
ſine fructu remanēte. Hinc in animis infirmiorib9, & i qui
bus cōcupiſcentiæ carnis & ſeculi necdū perfecte mortifi
catæ ſunt, uitia paſſim curioſitatis ebulliunt. Hinc ſolitu-
dinis & ſilentiū quærūtur inordinate & propoſito inimi-
cæ conſolationes, in uia regia cōium inſtitutionū furtiua
propriæ uoluntatis diuerticula, ſolitorū faſtidiū, præſum
ptio nouitatū, q̄ quidē ægri animi pruritū & tædiū quaſi
confricādo uidetur ad horā leuire: ſed calefaciūt & accen
dunt, & ut poſtea nequius ferueat, & amplius pruriat, effi
ciunt. Hinc quotidie fiunt nouæ occupatiōes, nouæ actio
num & laborū adinuentiones, lectiones diuerſæ, non ad
ædificandum aīm, ſed ad fallendum tardātis diei tædium:
ut cum dānauerit ſolitarius oīa uetera, oīa ſolita, & defece
rint noua: nō reſtet niſi odiū cellæ, & fuga matura. ¶ Pro-
pter quod pia ſimplicitas, & in profeſſione religionis &
ſolitudinis nouus homo, qui non habet uel rationē ducē
tem, uel affectū trahentem, uel diſcretionem moderantem,
ſed ui quadā uertitur in ſemetipm tāquā à figulo figmen-
tum, lege quadā mādatorum dei quaſi manibus alienis fa-
ciendus eſt & formandus in omni patientia, & in rota uo
lubilis obediētiæ, & in igne probationis ſuæ plaſmatoris
& formatoris ſui uoluntati & arbitrio ſubdendus. Nā &
ſi calet ingenio, ſi uiget arte, ſi præeminet intellectu, inſtru
menta ſunt hæc tam uitiorū quàm uirtutū. Non ergo re-
fugiat doceri uti eo in bono, quo & in malo uti pōt, quia
hoc primū uirtutis opus eſt. Ingeniū corpus adaptet, ars
naturā informet, & intellectus non elatum faciat aīm, ſed
docibilem. Ingenium quippe, ars, intellectus, & alia huiuſ
Nota. modi gratuitò habentur: aliter uirtus. Virtus enim uult
doceri cum humilitate, quæri cum labore, haberi cū amo-
re. Nā cū oībus his digna ſit, nec aliter uel doceri, uel quæ
ri, uel haberi poteſt. ¶ Primū quidē docēdus eſt rudis in-
Rom. 12. cola eremi, ſm apoſtolicam Pauli inſtitutionem, ut exhi-
beat corp9 ſuū hoſtiā uiuentē, ſanctā, deo placentē, rōna-
bile obſequiū ſuū. Qui etiā cōpeſcens in nouitio feruorē
aīalis hoīs qui nōdū percipit ea quæ dei ſunt, circa ſpūa-
lia ac diuina præproperā & curioſam inquiſitionē ſubiū-
Ibidem. xit, dicens: Dico eīn per gratiam dei quæ data eſt mihi, oī
bus qui ſunt inter uos, nō plus ſapere quàm oportet ſape
re: ſed ſapere ad ſobrietatē. Quia eīn oīs uel præcipue aīa
lis hoīs inſtitutio circa corpus eſt, & exterioris hoīs com
poſitionem, docendus eſt rōnabiliter mortificare corpua
ſuū, & mēbra ſua q̄ ſunt ſuper terrā, & inter carnē ac ſpīn
quæ inuicē iugiter aduerſum ſe concupiſcunt, iuſtū rōnis
ac diſcretionis habere iudiciū, nec alicui9 eorū in iudicio
accipere perſonā. Docēdus eſt ſic habere corp9 ſuū, ſicut
ægrotū commendatū, cui etiam multum uolenti inutilia
ſunt neganda, utilia uerò & nolenti ingerenda. Sic de eo
1. Cor. 6. agere ſicut de nō ſuo, ſed eius à quo precio magno empti
ſumus ut glorificemus eum in corpore noſtro. Ruſumq;
docendus eſt cauere qd' pctōri populo dñs per prophetā
3. reg. 14. improperat. Proiceciſtis me (inquiēs) poſt tergū ueſtrum.
Multumq; eſſe cauendū ne pro neceſſariis huius uitæ uel
cōmodis, à propoſiti rectitudine, uel dignitate naturæ: in
amorem uel honorē corporis ſui ſinat in aliquo degene-
Nota. rare ſpīn ſuum. Ideoq; durius tractandū eſt corpus, ne re-
bellet, ne inſoleſcat: ſic tn̄, ut ſeruire ſufficiat: qa ad ſeruien
dum ſpiritui datū eſt. Nec ſic habendū eſt tāquā ꝑpter il-
lud uiuamus: ſed tanquā ſine quo uiuere non poſſumus.
Fœdus enim quod habemus cum corpore, non quando-
cunq; uolumus poſſumus abrūpere: ſed legitimā eius re-
ſolutionē patienter nos expectare oportet, & interi q̄ legi
timi fœderis ſunt obſeruare. Sic ergo nobis eſt cū eo cōui
uendū uel conueniendū, quaſi nō diu nobis ſit cū eo com
morandū, ſicq; ut ſi aliter euenerit, nō urgeamur ad exeun
dum. In quo multū & ſcrupuloſe laborandū, & periculo-
ſe ſæpe fuerat errandū, niſi lex obedientiæ & cellæ plenam
cōis inſtitutionis formā ſemel tradēs ingredienti de uictu
& ueſtitu, de labore & quiete, de ſilentio & ſolitudine, &
oībus quæ ad exterioris hoīs cultū uel neceſſitatem ſpe-
ctant, fratrē obedientē & patientē & quietum in reliquū
cautū redderet, & ſecurū. In qbus ſic ſemel circūciſa ſunt
oīa & p̄ciſa ſuperflua, ſic intra congruæ ſufficiētiæ termi-
nos & gn̄alis cōtinentiæ limites circumſcripta ſunt oīa ne
ceſſaria, ut ſit qd' fortes cupiant, & infirmi non refugiant,
nec ulterior9 quātitas cōceſſorū lædere poſſit in aliquo utē-
tium cū grātarum actione cōſcientiā, nec q̄ ſunt amputata,
tētare debeāt aliquatenus in ſeruo dei corporis bene mo-
rigerati & recte educati ſufficientiā. In quibus ſicut Salo- Prou. 10.
mon dicit, qui ambulat ſimpliciter, ambulat cōfidenter: q
uerò mentis eſt duræ, corruet in malū. Licet enim neceſſi-
tas ſic ſit ordinata ut nec querelæ ſit locus ullus, & oīs ſit
ſuperfluitas amputata: ſi quid tn̄ uel publice uel priuatim
addēdū eſt uel minuēdū, hoc in prioris eſt arbitrio, abſq;
omni ſcrupulo obedientiū ſubditorū uel periculo. ¶ Inſti
tuendus eſt ergo nouus eremita ad cōis inſtitutionis nor
mā cōcupiſcētias carnis ſuæ præteritorū pctōrū pœnitē-
tia cōtinua domare, & ed contēnenda cætera ad ſuſpiua
contemptū uenire. Præmuniendus eſt aſſidue cōtra tēta-
tiones, acrius in ſolitarium nouitiū deſæuientes, cū ſeruū
dei gratis deo ſeruientem non ceſſent ſolicitare uitia mer-
cede oblatæ delectationis, diabolo ſuggerente, carne con-
cupiſcente, ſeculo cōcupiſcenda ingerēte. Tentat eīn nos
dñs deus noſter, ut ſciat ſi diligamus eū, an non: nō ut ipſe
quaſi neſciens agnoſcat: ſed ut plenius hoc in ipſa nobis
tētatione innoteſcat. Sed illæ tētationes facile uincunſ, &
facile à rōne eis occurriſ, quæ uel ſuſpectæ ſunt, uel prima
facie malæ eſſe innoteſcūt. Quæ uero ſub ſpecie boni ſe in
gerunt, & difficilius diſcernuntur, & periculoſius admit-
tunſ. Sicut enim difficillime teneſ modus in eo quod bo-
num eſſe creditur: ita non ſemper tutus eſt oīs boni appe-
titus. Omniū aūt tentationum & cogitationū malarū &
inutiliū ſentina, ocium eſt. Summa etenim mentis malitia
eſt ociū iners. ¶ Nunquam ocioſus ſit ſeruus dei, quāuis à
deo feriatus ſit. Nomen quippe tam ſuſpectū & uanum &
molle, rei tam certæ, tā ſanctæ, tā ſeueræ imponēdū nō eſt.
Ocioſum nō eſt uacare deo, imo negocium negociorum
oīm hoc eſt. Qd' quicūq; in cella nō agit fideliter, & ferue-
ter, quodcūq; agit qd' ꝑpter hoc non agit, ſcilicet ut deo
ſeruiaſ: in eo quod agit, ociatur. Vbi pro uitādo ocio ocio
ſa ſectari ridiculū eſt. Ocioſum aūt eſt, qd' nullā habet uti-
litatē, uel utilitatis intentionē. Nō aūt hoc tantummodo
agēdū eſt, ut cum aliqua delectatione, uel ſine grādi nau-
ſea ocii dies tranſigaſ: ſed ut etiā de peracta dieta ad pro-
fectum mentis ſemper aliquid in conſcientia reſideat, ali-
quid quotidie in theſaurū cordis congeratur. Nec ea die
bonus cellita ſe uixiſſe debet exiſtimare, in qua nil eorum
ſe egiſſe recolit ꝑpter quæ in cella uiuitur. ¶ Quæris qd
agas, uel in quo te occupes? Primum extra quotidianum
orationum ſacrificiū, uel lectionis ſtudiū, quotidianæ con
ſcientiæ diſcuſſioni, emendationi, morum compoſitioni
pars ſua diei neganda non eſt: deinde operandū eſt aliqd
manibus quod iniungitur, non tam qd' animū delectādo
ad horam detineat, quam qd' ſpūalibus ſtudiis delectatio-
nem cōſeruet & nutriat, in quo remittaſ ad horā animus,
non reſoluaſ. Vnde ſe facile mox ut ſibi ad ſeipm redeun-
dū eſſe uiſum fuerit, expediat ſine cōtrouerſia inhibentis
uoluntatis,

uolũtatis,abſq; contagio contractæ delectationis, uel me-
1.Cor.11. moriæ imaginantis. Non eñ uir propter mulierẽ: ſed mu
lier propter uirum. Non ſpũalia exercitia ſunt ꝓpter cor-
poralia:ſed corporalia ꝓpter ſpũalia. Propter ea ſicut ui-
ro creato collatũ eſt uel comparatum ei adiutoriũ ſimile
ſibi ex ipſa hoïs ſubſtantia: ſic cum in adiutorium ſpũalis
ſtudij neceſſaria ſint, non tñ in hoc ſemper æque conueni
re uidentur omnia corporalia exercitia,ſed quæ cum ſpi-
ritualibus propiorem uidentur habere ſimilitudinem &
affinitatem, ſicut ad ædificationem ſpiritualem meditari
quod ſcribatur, uel ſcribere quod legatur. Subdiualia eñ
exercitia & opera ſicut ſenſus diſtrahunt, ſic ſæpe etiã ſpi-
ritum exhauriunt, niſi cum grauiore ruralium labore ope
rum ſit maior contritio corporis uſq; ad contritionem &
humiliationẽ cordis. Fatigationis enim ſuæ preſſura ex-
primunt ſæpe uehemẽtioris affectum deuotionis. Quod
etiam in labore ieiuniorũ, uigiliarum, & omnium in qui-
bus afflictio corporis eſt: crebrò fieri manifeſtũ eſt. Serius
tamen animus & prudẽs ad omnem ſe comparat laborẽ,
nec in eo diſſoluitur, ſed per eum magis in ſeipſum colli-
gitur, qui ſemper præ oculis habens non tam quod agit
quàm quo agendo intendit, oïs cõſummationis attendit
finẽ. Quo inquantũ uerius innitit̃, intantũ etiã feruẽtius
& fidelius manibus operat̃, totius ſibi corporis ſui ſubij-
ciens ſeruitutẽ. Coguntur enim in unũ ſenſus ad diſcipli-
nam bonæ uoluntatis, nec laſciuire eis uacat à põdere la-
boris: ſed ſubacti & humiliati in obſequium ſpiritus docẽ
tur conformari ei & in laboris participatione, & in conſo
lationis expectatione. Inordinata enim natura per pecca-
tum, & à conditionis ſuæ rectitudine exorbitans, ſi ad deũ
fuerit conuerſa, recuperat cito pro modo timoris & amo-
ris quem habet ad deum, quæcũq; perdidit auerſa: & ubi
cœperit ſpiritus reformari ad imaginem conditoris ſui,
mox etiam refloreſcens caro, ex uoluntate ſua incipit con
formari reformato ſpiritui. Nam & contra ſenſum ſuum
incipit eam delectare quicquid delectat ſpiritum ſuũ. In-
ſuper & pro multiplici defectu ſuo ex pœna peccati multi-
pliciter ſitiens ad deum, nonnunquã etiã contendit præ-
Nota. cedere rectorẽ ſuum. Delectationes enim non perdimus:
ſed mutamus de corpore ad animũ, à ſenſibus ad conſcien
tiã. ¶ Panis furfureus & ſimplex aqua, & olera, & legumi-
na ſimplicia, nequaquã res delectabiles ſunt: ſed in amore
Xp̃i, & deſiderio internæ delectationis, uentri bene mo-
rigerato gratãter ex his ſatisfacere poſſe: ualde delectabi-
le eſt. Quot milia pauperum ex his, uel ex aliquo horum
delectabiliter ſatisfaciũt naturæ: Facillimũ quippe & de-
lectabile eſſet adiuncto amoris dei condimento ſm natu-
ram uiuere: ſi inſania noſtra nos permitteret. Qua ſanata:
ſtatim naturalibus natura arridet. Eodem modo & de la-
bore. Ruſticus duros habet neruos: fortes lacertos: exerci
tatio hoc facit. Sine eum torpere: molleſcit. Volũtas facit
uſum: uſus exercitium: exercitiũ uires in omni labore ſub-
miniſtrat. Sed redeamus ad propoſitũ. Hoc omnibus mo-
dis agat & labor & ocium noſtrũ, & nunquã ſumus ocio-
ſi: & hoc ſemper ſit negociũ noſtrum, ut perfecte conſum-
metur in nobis quod dicit apoſtolus animalibus & inci-
Rom.6. pientibus. Humanũ, inquit, dico ꝓpter infirmitatẽ carnis
ueſtræ. Sicut eñ exhibuiſtis mẽbra ueſtra ſeruire immun-
ditiæ & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete mẽ-
bra ueſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem. Audiat hoc
attẽtius amicũ corporis ſui mancipiũ, animalis homo qui
iam incipit corpus ſuum ſubdere ſpũi, & adaptare ſemeti-
pſum ad ea quæ dei ſunt percipiẽda, & ad exuendã fœdæ
ſeruitutis neceſſitatẽ, & carnis ſuæ dñantem conſuetudi-
nem ut ſe accingat, neceſſitatẽ faciẽs ſibi cõtra neceſſitatẽ,
& conſuetudinẽ contra conſuetudinem, & affectũ ſibi for-
met contra affectũ: donec plenius mereatur accipere dele-
ctationẽ contra delectationẽ: ut delectationibus carnis ac
Vbi ſupra ſeculi ſm conſilium apoſtoli ſaltẽ tñ eum delectet carere,
quãtum eum delectabat primo eas habere, tantũ delectet
eum de membris ſui corporis ſeruire iuſtitiæ in ſanctifica-
tionem, quantũ prius delectabat eũ ſeruire immũditiæ &
iniquitati ad iniquitatẽ. Hæc eſt perfectio animalis homi-
nis in ſuo ſtatu, uel nouitij incipientis. Qui cum conſum-
mauerit hoc aïale uel humanum, ſi nõ reſpexerit retro, ſed
fideliter in anteriora ſe extenderit, cito perueniet ad illud
diuinũ, ut incipiat apprehendere ſicut apprehenſus eſt, & 1.Cor.13.
cognoſcere ſicut cognitus eſt. Hoc autẽ opus non in uno
fit momẽto cõuerſionis: nõ eſt unius diei: ſed multi tẽpo-
ris, multi laboris, multi ſudoris: ſm gratiã dei miſerẽtis, &
ſtudiũ hoïs uolẽtis & currẽtis. ¶ Oïm uerò bonorũ horũ
officina eſt cella, & ſtabilis perſeuerantia in ea. In qua qui-
cunq; cum ſua paupertate bene cõuenit, diues eſt: & qui-
cunq; bonã uoluntatẽ habuerit, ſecũ habet quicquid ad
bene uiuendũ ei opus eſt. Quãuis bonæ uolũtati nõ ſem-
per credi expedit, ſed frenanda eſt, ſed regenda eſt, & ma-
xime in incipiente. Regat ſanctæ obedientiæ regula bonã
uoluntatẽ, illa uerò corpus, & doceat illud poſſe conſiſte-
re in loco: cellã pati, ſecumq; morari: qđ in proficiente bo-
næ cõpoſitionis initiũ eſt, & certũ bonæ ſpei argumentũ.
Impoſſibile eſt hoïem fideliter figere in uno animũ ſuum,
qui nõ prius alicui loco perſeuerãter affixerit corp⁹ ſuũ.
Nã qui ægritudinẽ animi, migrando de loco ad locũ effu Nota.
gere nititur: ſic eſt ſicut qui fugit umbrã corporis ſui. Se-
ipſum fugit: ſeip̃m circunfert: locũ mutat, nõ animũ. Eun-
dem ubiq; ſe inuenit, niſi ꝙ deteriorẽ facit ipſa mobilitas:
ſicut lædere ſolet ægrum qui circunferendo cõcutit eum.
Aegrũ eñ ſe ſciat, & uacet circa cauſarias partes ægritudi
nis ſuæ. Si non interrũpitur quies, remedia cõtinuata ci-
to proficient, & ſanatus animus ab alienationibus uel ca-
ptiuitatibus & tẽtationibus ſuis, totus in deo ſuus efficie-
tur. Cura eget, & non modica, non inquinata ſed infecta
natura. Incubat ergo immobiliter ualetudinario ſuo (ſic
enim ſolẽt appellare medici ualetudinũ curandarũ offici-
nam) & remedij ſuſcepti proſequatur uſum uſq; ad ſanita-
tis experimentum. Valetudinarium tuum ô ægrote, ô lan-
guide, cella tua eſt: remediũ in quo curari cœpiſti, obediẽ-
tia eſt obediẽtia uera. Sed ſcito ꝙ remedia crebro mutata
nocent, naturam diſturbãt, & ægrum diſterminant. Nam
& qui aliquò pergit, ſi unam certã tenuerit uiam, cito per-
ueniet quò tendit: & itineris & laboris faciet finem. Si ue-
rò multas aggreditur uias, errat, nec laboris aliqñ finẽ fa-
cit: quia error finẽ non habet. Nõ ergo remedium mutes,
nec aliud pro alio accipias: ſed uſq; ad terminum perfectæ
ſanitatis, medicinalis obedientiæ remedio utere: nec abij-
cias eam ut ingratus cũ factus fueris ſanus: ſed tamẽ in re-
liquũ alio mõ ea uti permitteris. ¶ Si ergo ad ſanitatẽ feſti
nas: uide ut niſi uel modicũ de temetipſo agere præſumas,
medico inconſulto: à quo ſi operam medicantis expectas:
neceſſe eſt ut uulnus tuum ſemper ei detegere non erube-
ſcas. Erubeſce, ſed tamen reuela totũ: nec abſcondas. Sunt
enim qui confitendo quaſi fabulã enarrant ſuorũ hiſtoriã
peccatorũ, & ægritudines aïæ ſuæ ſine cõfuſione dinume-
rant, & penè ſine pœnitentia & ſine affectu doloris. Cito
eñ lachrymas inuenit, & reſoluitur in gemitũ, qui habet
ſenſum doloris. Si uerò malæ ægritudini deſperabilior
ſtupor acceſſerit: hic in eo ꝙ nõ dolet, quãto ſanitati uide-
tur eſſe propinquior, tanto ab ea fit remotior. Q; ſi medi-
cus quaſi clementior fuerit, ut quaſi unguentis & empla-
ſtris lenioribus omnia uoluerit curare: tu age pro temet-
ipſo, & remedij fortioris & celerioris auidus, ſanitatis fer-
rum require, cauteriũ expoſce. Medicus tibi ſemper præ-
ſto eſt: paratus eſt. ¶ Ne enim horrori ſit tibi tua ſolitudo,
& ut tutius in cella habites, tres tibi deputati ſunt cuſto-
des: ſcilicet deus, conſcientia, & ſpiritualis pater. Deo de-
bes pietatem: cui te totum impendas. conſcientiæ tuæ ho-
norem: coram qua peccare erubeſcas. patri ſpũali obediẽ-
tiam charitatis: ad quẽ de oïbus recurras. Inſuper ut gra-
tum me habeas, addã tibi & quartũ: & quãdiu paruulus
es, & donec plenius addiſcas diuinã cogitare præſentiam,
pædagogum tibi procurabo. Elige tibi tuipſe hominem Nota.
conſilio meo, cuius uitæ exemplar ſic cordi tuo inſederit,

teuerētia inhæſerit, ut quoties eius recordatus fueris, ad
reuerentiã cogitati aſſurgas,& temetipſum ordines & cõ
ponas:qui cogitatꝰ acſi præſens ſit, in affectũ mutuæ cha-
ritatis,emendet in te oĩa emendanda : & tñ nullum patia-
tur dãnũ ſecreti ſui ſolitudo tua. Hic præſens tibi adſit
qñcunq; uolueris:occurrat ſæpe & cũ nolueris. Increpa-
tiones eius deſcribe tibi:cogita ſancta:eius ſeueritas con
ſolationes,pietas, & benignitas, exemplum : ſanctæ uitæ
ſynceritas.Nam omnes cogitationes tuas cum ab eo ui-
deri cogitabis: acſi uideat,acſi arguat,emendare cogeris.
Nota. ¶Sic ſm præceptũ apoſtoli ſolicite temetipſum cuſtodi:
& ut temetipſum ſemper inſpicias, ſemp ab oĩbus oculos
auerte.Egregiũ inſtrumētum corporis eſt oculus , ſi ſicut
cætera,ſic etiã uidere poſſet ſemetipſum.Qđ cum interio-
ri oculo cõceſſum ſit,ſi ad exterioris exemplũ ſeipſum ne-
gligens, uacat circa aliena:etiã cũ uult non ſufficit redire
ad ſeipſum. Tibi uaca:multa tu ipſe tibi ſolicitudinis ma-
teria es.Exclude etiã ab oculis exteriorībꝰ qđ deſueuiſti
uidere,ab interioribus,quod amare : qa nil tam facile re-
crudeſcit quàm amor, & maxime in tenerioribus & recen
tioribus animis.Aude etiã nõnunquã ſapere & æmulari
chariſmata meliora : & tu ipſe tibi eſto parabola ædifica-
tionis. ¶Alia cella tua exterior:alia interior.Exterior eſt
domus,in qua habitat anima tua cum corpe tuo.Interior
eſt conſcientia tua,quam inhabitare debet oĩm interiorũ
tuorum interior deus,cum ſpũ tuo.Oſtium clauſuræ ex-
terioris,ſignũ eſt oſtij circumſpectionis interioris:ut ſicut
ſenſus corpis per exteriorē clauſurã foris uagari nõ per-
mittitur:ſic interior ſenſus ad ſuũ ſemper interiꝰ cohibea-
tur.Dilige ergo interiorē cellam tuã: dilige exteriorē : &
unicuiq; ſuũ impēde cultũ.Tegat te exterior, nõ abſcon-
dat:nõ ut pecces occultiꝰ,ſed ut tutius uiuas.Nõ eñ ſcis
ô rudis incola quid cellæ debeas ſi non cogitas quomo-
do in ea nõ ſolummodo à uitijs tuis curaris,ſed etiam nõ
habes rixari cum alienis.Neſcis enim quem conſcientiæ
tuæ debeas honorem quicunq; in ea uõ experiris gratiã
ſancti ſpũs,& internæ ſuauitatis dulcedinē.Da ergo utri-
que cellæ honorē ſuũ:& tu tibi in ea uēdica primatũ tuũ.
Diſce in ea ſm cõis inſtituti leges tu tibi præeſſe:& uitam
ordinare:& mores componere : & temetipſum iudicare:
teipm apud teipm accuſare:ſæpe etiã condēnare, nec im-
punitum dimittere.Sedeat iudicans iuſtitia:ſtet rea & ſe-
ipſam accuſans cõſcientia.Nemo te plus diligit: nemo te
fidelius iudicabit. Mane præteritæ noctis fac à temetipſo
exactionē,& uenturæ diei tu tibi indicito cautionem.Ve-
ſpere,diei præteritæ rõnem exige,& superuenietis noctis
fac indictionē.Sic diſtricto:nequaquam tibi aliqñ laſciui-
re uacabit. ¶Singulis horis ſm cõis inſtituti canonē ſua
diſtribue exercitia:cui ſpũalia,ſpũalia:cui corporalia,cor
poralia:in qbus ſic exoluat omne debitũ ſpũs deo,corpus
ſpiritui:ut ſi qd fuerit intermiſſum, ſi qd neglectũ , ſi quid
imperfectũ:ſuo modo,ſuo loco,ſuo tpe nõ abeat impuni-
tũ uel irrecompenſatũ.¶In qbus extra illas horas de qui-
Pſal.118. bus dicit propheta:Septies in die laudē dixi tibi:matuti-
nũ ac ueſpertinum ſacrificiũ ac mediæ noctis eſt maxime
Pſal.5. obſeruandum.Non enim fruſtra ait propheta:mane aſta-
bo tibi & uidebo:ſed qa tũc à curis exterioribꝰ adhuc ſu-
Pſal.140 mus ieiuni: & dirigaſ orõ mea ſicut incēſum in conſpectu
tuo.eleuatio manuũ mearũ ſacrificiũ ueſpertinũ:quia tũc
ab hmõi impedimētis iam quodãmodo inuenimur dige-
Pſal.118. ſti.Qui & in nocturnis uigilijs noſtris (in qbus media no
cte ſurgimꝰ ad cõfitendũ nomini dñi) cõfeſſionis eiuſdē
Pſal.76. ordinē contexens: in die (inquit) tribulationis meæ deũ
exqſiui manibꝰ meis:nocte cõtra eũ:& non ſum deceptus.
Iſtis eñ horis potiſſimũ coram deo debemꝰ noſmetipſos
cõſtituere quaſi facie ad faciē,& in lumine uultus eiꝰ per-
ſpicere. tribulationē & dolorē nobis de nobiſipſis inue-
nire,& nomē dei inuocare,ſcopendo ſpm̃ noſtrum donec
incaleſcat,ambiendo ad memoriam abũdantiæ ſuauitatis
ſuæ:donec ipſe in cordibꝰ noſtris dulceſcat. Sed tũc ma-
1.Cor.14. ximè nobis agēdum eſt quod dixit aplš: Malo in eccleſia
quinq; loq uerba ſenſu meo: quàm decē millia uerborũ ſi-
ne intellectu.Et illud:Pſallã ſpũ:pſallã & mēte.Orabo ſpi-
ritu:orabo & mente. Tunc eñ mēti & ſpiritui aggregãdi
ſunt fructus ſui:ut exinde uel in abundãtia benedictionis
dei in quietē noctis relaxemur:uel ſurgentibus nobis ad
laudes dei,oĩs exinde tenor operis noſtri in ipſius laudi-
bus formeſ ac uiuificetur.Idcirco in præuenſedis noctur-
nis uigilijs nõ expedit multitudine pſalmorum obruere
intellectũ,& exhaurire ſpm̃ uel extinguere.Sed quãdiu ſo
brius inueniſ,pietati afficiēdus eſt,& ſuo itinere dirigen-
dus ad deũ:donec dilatato corde currere incipiat uſq; ad
finem operis dei:poſtmodũ ſeruoris ſui modũ ſiue teno-
rē habiturus:niſi magna intercidaſ negligentia,uel omit-
tatur uoluntaria miſeria.¶Scit etiã quicunq; ſenſum Chri
ſti habet,quantũ pietati xp̃ianæ expediat:quantũ dei ſer-
uum:& ſeruũ redēptiõis Xp̃i deceat, & utile ei ſit una ſal-
tem aliqua diei hora paſſionis & redēptionis ipſius atten
tius recolere bñficia,ad fruendũ ſuauiter in cõſcientia, &
recondendũ fideliter in memoria: qđ eſt ſpũaliter mãdu-
care corpus Xp̃i,& bibere eius ſanguinē in memoriã eiꝰ.
Qui oĩbus in ſe credētibus præcepit dicens:hoc facite in Lucæ.22.
meã cõmemorationem. In quo etiam propter peccatum
inobedientiæ,quàm impiũ ſit hominem tãtæ dei pietatis
immemorē eſſe,palam oĩbus eſt:cum amici hoĩs abeuntis
ſub quolibet ſigno commendatam memoriam nepbas ſit
obliuiſci.Siquidē ſanctæ huius ac reuerendæ cõmemora-
tionis myſteriũ ſuo modo,ſuo tēpore, ſuo loco celebrare
liceat paucis hoĩbus:qbus hoc creditũ eſt myſterium: rem
uerò ſacramenti uel myſterij in omni tempore, & omni lo
co dñationis dei:modo quo traditum eſt, hoc eſt debitæ
pietatis affectu,agere,cõtrectare, & ſumere ſibi in ſalutem
omnibus in promptu eſt quibꝰ dicitur: Vos autem genꝰ 1.Petri.2.
electum,regale ſacerdotium,gens ſancta, populus acqui-
ſitionis : ut uirtutes annũcietis eius qui de tenebris uos
uocauit in admirabile lumen ſuum.Nam & ſacramentum
ſicut accipit ad uitam dignus:ſic ad mortem ſuam & iudi-
cium indignus. Rem uerò ſacramenti nemo percipit niſi
dignus & idoneus. Sacramentũ enim ſine re ſacramenti:
ſumenti mors eſt. Res uerò ſacramēti etiam præter ſacra-
mentum ſumenti,uita æterna eſt.Si autē uis (& uerè uis)
oĩbus horis tã diei quàm noctis hoc tibi in cella tua p̃ſto
eſt.Quoties in cõmemorationē eius qui pro te paſſus eſt,
hoc facto eius pie ac fideliter fueris affectus : corpus eius
manducas:& ſanguinem bibis. Quãdiu in eo manes per
amorē,& ipſe in te per ſanctitatis & iuſtitiæ operationē:
in eius corpore & mēbris eius computaris.¶Deinde etiã
certis horis certæ lectioni uacãdum eſt.Fortuita enim & Nota.
uaria lectio,& quaſi caſu reperta,non ædificat,ſed reddit
animum inſtabilē: & leuiter admiſſa, leuius recedit à me-
moria.Sed certis ingenijs immorandũ eſt , & aſſueſacien-
dus eſt animꝰ. Quo eñ ſpũ ſcripturæ factæ ſunt,eo ſpũ le-
gi deſiderant:ipſo etiã intelligēdæ ſunt.Nunquam ingre-
dieris in ſenſum Pauli:donec uſu bonæ intentionis in le-
ctione eius,& ſtudio aſſiduæ meditationis,ſpm̃ eiꝰ imbi-
beris.Nunquam intelliges Dauid:donec ipſa experiētia
ipſos pſalmorũ affectus indueris. Sicq; de reliquis. Et in
omni ſcriptura tñ diſtat ſtudiũ à lectione,quãtũ amicitia
ab hoſpitio,ſocialis affectio à fortuita ſalutatione. Sed &
de quotidiana lectione aliquid quotidie in uentrē memo
riæ demittendum eſt:quod fideliꝰ digeratur,& ſurſum re-
uocatum crebrius ruminetur:quod propoſito cõueniat:
qđ intentioni p̃ficiat:quod detineat animũ ut aliena co-
gitare non libeat.Hauriendus eſt ſæpe de lectiõis ſerie af-
fectus,& formanda oratio quæ lectionē interrũpat: & nõ
tam impediat interrũpendo,quàm puriorē cõtinuo ani-
mũ ad intelligētiam lectionis reſtituat.Intētioni ſeruit le-
ctio.Si uerè in lectione deum quærit qui legit:oĩa q̃ legit,
cooperantur ei in bonũ,& captiuat ſenſus legentis, & in
ſeruitutē redigit oēm lectionis intellectum in obſequium
Chriſti.Si in aliud declinat ſenſus legentis, omnia trahit
poſt ſemetipſum: nihilq; tam ſanctũ, tam pium inuenit in
ſcripturis,

ſcripturis,quod ſeu per uanã gloriã, ſeu per diſtortũ ſen-
ſum,ſeu per prauũ intellectũ non applicet uel malitiæ,uel
uanitati.In oĩbus eñ ſcripturis legentis initiũ debet eſſe
timor dñi:ut in eo primo ſolidetur intẽtio legentis, & ex
eo ordinetur & exurgat totius lectionis intellectus & ſen-
ſus.¶A ſpiritualibus uerò exercitijs in corporalia nũquã
longe uel in totum recedatur, ſed facile ad ea poſſe redire
animus aſſueſcat,& cum illis ſe mutuat,iſtis ſemper inhæ-
1.Cor.11. reat.Sicut enim ſuprà dictum eſt, non uir propter mulie-
rem,ſed mulier propter uirum.Nec ſpiritualia ꝓpter car-
nalia,ſed carnalia propter ſpũalia. Corporalia uerò exer-
citia nũc dicimus quæ manuali opere corporaliter exer-
centur.Nam ſunt & alia corporis exercitia in quibus ne-
ceſſe eſt corpus laborare:ſicut ſunt uigiliæ,ieiunia, & alia
huiuſmodi:quæ ſpũalia non impediunt: ſed iuuãt ſi cum
ratione diſcretiõis fiant.Quæ ſi ex indiſcretionis uitio ſic
agantur,ut uel deficiente ſpiritu, uel languente corpore
ſpũalia impediãtur:qui ſic eſt,corpori ſuo tulit boni ope-
ris effectum,ſpiritui affectũ,proximo exemplum, deo ho-
norem,ſacrilegus eſt,& horũ omnium in deũ reus. Nõ ꝙ
ſm apli ſenſum nõ uideatur humanum etiam hoc, & non
deceat, & iuſtum nõ ſit caput aliqũ dolere in ſeruitio dei:
quod olim ſæpe uſq; ad dolorem laborauit in uanitate ſe-
culi eſurire uẽtrem uſq; ad rugitum: qui ſæpe repletus eſt
uſq; ad uomitũ:ſed modus in oĩbus habẽdus eſt.Affligen
1.Tim.4. dum eſt corpus aliqñ:ſed nõ cõterendũ. Nam corporalis
exercitatio ad modicũ quidẽ ualet:& pietas ad omnia uti
lis eſt.Propter quod & ad modicum,hoc eſt non in cõcu-
piſcentijs: ſed tñ cura carnis agenda eſt . Agenda uerò eſt
ſobrie,& cũ ſpũali quadã diſciplina , ut neq; in modo eiꝰ
neq; in qualitate neq; in quãtitate appareat aliqd qđ nõ
deceat ſeruũ dei. Eis eñ q̃ inhoneſta ſunt noſtra,abundã-
tiorẽ honorẽ circũdare debemꝰ.Honeſta uerò nr̃a nulliꝰ
egẽt.Non ſolũ aũt hoc,ſed & oẽm uitã nr̃am (quãuis ho-
minibꝰ occultã) exhibere debemꝰ deo ſanctã & honeſtã,
& omnẽ conuerſationẽ noſtrã ſanctis angelis cõſpicabile
agere & delectabilẽ,quãuis inter domeſticos parietes in-
1.Cor.14 cluſam. Omnia ueſtra (inqt apl's) honeſte fiant in uobis.
Grata deo res eſt honeſtas,& ſanctoꝝ angelorum amica.
1.Cor.11. Propter quod etiã iubet apoſtolus uelari mulieres,ꝓpter
angelos:q eũ proculdubio tam die quàm nocte nobiſcum
ſint in cellis nr̃is,nos cuſtodiẽtes, & noſtris ſtudijs cõgau
dentes,& cooperantes: placet eis ut etiã nullo hoĩe uidẽ-
te,oĩa noſtra honeſte fiãt. Siue ergo mãducetis,ſiue biba-
tis:ſiue aliquid aliud facitis:oĩa in dño agite,pie,ſancte,&
religioſe.¶Si manducas,mẽſam tuam per ſe ſatis ſobriam
ſobrietas tua perornet.Et cum manducas,nequaquam to
tus manduces:ſed corpore tuo ſuam refectionẽ procuran
te,mens ſuam nõ negligat:ſed de memoria ſuauitatis dñi
uel ſcripturarũ aliqd quod eã paſcat meditãdo,uel ſaltem
memorando ſecum ruminet & digerat. Sed & ipſa neceſſi
tas non ſeculariter nõ carnaliter expleatur:ſed ſicut decet
monachũ:ſicut cõuenit ſeruo dei. Nã etiã quo ad ſanita-
tem corporis:cibꝰ quãto honeſtius & ordinatiꝰ ſumit,&
ingeritur:tãto facilius & ſalubrius digerit. Obſeruandus
eſt ergo ſumẽdi modꝰ & tp̃s, cibi quãtitas & qualitas:fu-
gienda ſuperflua & adulterina cõdimẽta.Obſeruãdus eſt
ergo ſumẽdi modꝰ:ut nõ effundat qui comedit, ſup oẽm
cibũ aiam ſuã:tp̃s,ne ante horã:qualitas,uti quibꝰ utitur
cõitas fraternitatis : excepta cũ manifeſtæ neceſſitatis.De
condimentis uerò ſufficiat obſecro ut comeſtibiles fiant
cibi noſtri:nõ etiã cõcupiſcibiles uel delectabiles.Sufficit
eñ cõcupiſcẽtiæ malitia ſua:q̃ cũ uix aut nullo mõ ptrãſi-
re poſſit ad finẽ,explendæ neceſſitatis niſi per uiã quãtæ-
cunq; delectationis:ſi cœperit accipere irritamenta ab eis
qui perpetuũ ſuſcepere bellũ aduerſus eius oblectamẽta,
fiunt duo cõtra unũ,& ſic periclitatſ cõtinẽtia. ¶Deide ſi-
cut de cibo dictũ eſt:ſic & de ſomno. Caue inquãtũ potes
ſerue dei,ne totus aliqñ dormias : ne ſit ſomnus tuus non
reges laſſi,ſed ſepultura corporis ſuffocati : nõ reparatio,
ſed extinctio ſpũs tui.Suſpecta res eſt ſomnꝰ, & ex magna
parte ebrietati ſimilis.Exceptis eñ uitijs qbus in dormiẽ-
te cũ corpore dormitãte rõne,nõ eſt q cõtradicat quantũ
ad debitũ cõtinui ꝓfectus, nil tp̃is tã deperit de uita nr̃a:
quàm qđ ſomno deputatſ.Iturus ergo ad ſomnũ, ſemp ali
quid defer tecũ in memoria uel cogitatiõe,in quo placide
obdormias:qđ nõnũquã etiã ſomniare iuuet:qđ etiã eui
gilantẽ te excipiẽs,in ſtatũ heſternæ intẽtionis reſtituat.
Sic tibi nox ſicut dies illuminabitſ,& nox illuminatio tua Pſal.138.
erit in delicijs tuis.Placide obdormies:in pace qeſces : fa-
cile euigilabis:& ſurgẽs facilis & agilis eris ad redeũdum
in id unde nõ totus diſceſſiſti.Sobriũ eñ cibũ,ſobriumq;
ſenſum,ſequitſ ſobrius ſomnus. Carnalis uerò ſomnus, &
brutus,& ſicut dicitſ letheus , abominandus eſt ſeruo dei.
De quo uerò poſt congruã quietẽ facile eſt ſenſus corpo-
ris & mẽtis euocare, & quaſi ſeruos domꝰ patriſfamiliãs
ad opa neceſſaria ſpũs ſuſcitare & emittere: hmõi ſomnus
tpe ſuo,modo ſuo aſpernãdus nõ eſt. ¶Sic prudẽs & deo
deditus animus habere ſe debet in cella ſua: in cõſcientia
ſua:ſicut prudens paterfamiliãs in domo ſua. Nõ habeat
ſicut Salomon dicit,mulierẽ litigioſam,carnem ſuam: ſed Prou.21.
ad ſobrietatẽ moderatam,& aſſuefactam ad obedientiam,
& ad laborẽ paratam:ubiq; inſtitutam & eſurire,& ſatura
ri:& abundare, & penuriam pati. Habeat ſenſus exterio-
res nõ duces,ſed ſeruiẽtes,interiores ſobrios & efficaces.
Habeat omnem omnino domum uel familiam cogitatio-
num ſuarum ſic ordinatam & diſciplinatam,ut dicat huic
uade,& uadat:& alio ueni, & ueniat:& ſeruo corpori, fac
hoc,& abſq; cõtradictione faciat. Qui ſic ſemetipſum or-
dinat & regit in conſcientia ſua:optime ſibi credendus &
cõmittendus eſt in cella ſua.Sed hoc eſt perfectoꝝ,uel ꝓfi-
ci iam incipientiũ:quod ideò propoſuimus incipientibꝰ
& nouitijs:ut ſciant qd deſit ſibi,& quo extẽdere habeant
intentionẽ ſtudij ſui.¶Sciendũ uerò eſt quia cũ de carna-
li uel de aiali ſenſu,uel de rõnali ſciẽtia,uel de ſpũali ſapiẽ-
tia diſſerimus,unum hominem deſcribimus in quo ſm di
uerſos profectus,& profectuũ prouentꝰ,& intẽtionis affe
ctus,hæc oĩa diuerſis temporibus poſſibile eſt inueniri,&
tria hoĩm genera ſingula ſm ſtatuum horũ proprietates
in profeſſione religionis in cellis militantia: quãuis cellæ
dignitas,& ſanctæ ſolitudinis ſecretum , & ſolitariæ pro-
feſſionis titulus non niſi perfectis cõuenire uidetur: quo-
rum,ſicut apl's dicit,eſt ſolidus cibus:& qui pro cõſuetu- Hebr.5.
dine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionẽ boni & ma
li:in quo etſi rõnalis(qui proximus eſt ſapienti)utcunq;
uideretur eſſe tolerãdus:ſed certè animalis qui nõ perci-
pit ea quæ dei ſunt,penitꝰ putaretur arcẽdus.Sed occur-
rit Petrus apl's dicens de quibuſdam: Si ſpm̃ ſanctum ipſi Act.11.
acceperunt,ſicut & nos:ego quis eram qui prohiberem
deum: Spiritus enim ſanctus bona uolũtas eſt. Nec enim
ſine grandi ſcrupulo mentis,à quacunq; profeſſionis alti-
tudine arcendus eſt,cui teſtis inhabitantis & trahẽtis ſpi
ritus ſancti bona uoluntas eſt. ¶Siquidem ex duobus ho
minũ generibꝰ cellarũ habitatio ſupplẽda eſt:ſcilicet uel
de ſimplicibꝰ,qui & ſenſu & uolũtate ad aſſequendã reli-
gioſam prudentiam feruẽtes apparuerint & humiles : uel
de prudentibus,quos religioſæ & ſanctæ ſimplicitatis cõ
ſtiterit eſſe æmulatores.Stulta uerò ſuperbia,uel ſuperba
ſtultitia,à tabernaculo iuſtorũ ſemper procul ſit. Eſt antẽ
oĩs ſuperbia ſtulta: quãuis nõ oĩs ſtultitia ſit ſupba. Stul-
titia eñ ſine ſuperbia,nõnũquã ſimplicitas inuenitſ.quæ ſi
ignorat,forſan eſt docibilis: & ſi nequit doceri, forſan eſt
tractabilis.Et eſt ꝓpria ciuitas refugij ſimplicitati,cohabi
tatio religionis: niſi ſit talis quæ nolit humiliari, uel tam
bruta ut nõ poſſit regi uel tractari.Bona tñ uoluntas etſi
multum ſit bruta:non tñ eſt deferenda, ſed ſalutari cõſilio
ad laborioſam & actuoſam uitam tranſmittẽda. Superba
autem quantũuis prudens ſibi uideatſ,dimittenda ſibi eſt,
& abigẽda.Si eñ admittitur ſuperbus: prima die qua in-
greditur habitare,incipit leges dare. Nimium uerò ſtul-
tus diſcere non põt quas inuenit. Solicite ergo & prudẽ-
ter perpendendum eſt quis admittatur ad habitandum

ſecum. Qui eñ habitat ſecū, nō niſi ſeipſum qualis ipſe eſt
habet ſecum. Malus autē homo nunquā tute ſecum habi-
tat: quia cum malo hoīe habitat, & nemo moleſtior ei eſt
quàm ipſe ſibi. Nam inſani & nimiū dementes, & qui non
ſatis quacūꝗ de cauſa mentis ſuæ bene cōpotes ſunt: cu-
ſtodiri ſolent, nec ſibi relinqui uel committi: ne ſolitudine
ſua male utātur. Admittātur ergo animales homines pau
peres ſpiritu ad cohabitationem cellarum, ſed ut fiant ipſi
rationales ac ſpūales: non ut propter eos ipſi qui iam hoc
eſſe meruerunt, conuertantur retro, & efficiant animales.
Suſcipiantur in omni beneuolentia charitatis: portentur
in omni patientia benignitatis. Sed qui eis cōpatiuntur,
nō eis cōformentur: nec ſic quærant eorum profectum ut
propter eos cogātur incurrere ꝓpoſiti in religione rigo-
ris defectū. ¶ Iam eñ ſubintrauit de ære alieno ſumptuo-
Eccl.7. ſa, & quātū pudor ſinit ambitioſa cellaꝝ ædificatio: & ab-
iecta ſancta ſimplicitate & ruſticitate (ſicut Salomon di-
cit) ab altiſſimo creata, quaſi religioſas quaſdā nobis crea
mus habitationū honeſtates. In quibꝰ tantū compaſſum
eſt aīalibꝰ: ut penè oēs in hoc effecti ſimus animales. ¶ Di
miſſam eñ nobis à patribus noſtris iure hæreditario for-
mā paupertatis, & ſanctæ ſimplicitatis ſpeciem, uerū deco
rem domus dei alienātes à nobis & à cellis noſtris, per ma
nus artificum exqſitoꝝ cellas nō tā eremiticas quàm aro-
maticas ædificamus nobis: ſingulas in titulo cētū ſolido-
rū: cōcupiſcētias oculoꝝ noſtroꝝ de eleemoſynis paupe-
rū. Amputa dñe opprobriū cētū ſolidoꝝ à cellis pauperū
tuorū. Cur non potius centū denariorum? Cur nō potiꝰ
nulloꝝ? Cur nō potiꝰ gratis filij gratiæ ipſi ſibi ædificāt?
Exod.25. Quid rñſum eſt Moyſi cū cōſummaret tabernaculū? Vi-
de, inqt, oīa facito ſm exēplar qđ oſtēſum eſt tibi in mon-
te. Non à ſeculi hoībus decet fieri tabernaculum dei cum
hoībus. Ipſi quibus in altitudine mentis oſtēditur exem-
plar ueri decoris domus dei, ipſi ædificent ſibi. Ipſi quibꝰ
ſolicitudo interiorū ſuoꝝ cōtēptū & negligentiā indicit
oīm exteriorū, ipſi ædificēt ſibi formā paupertatis, & ſan-
ctæ ſimplicitatis ſpeciem, & paternæ frugalitatis liniamen
ta. Nulla ſic aptabit artificiū induſtria, ſicut eoꝝ negligē-
tia. Ergo obſecro in peregrinatiōe huius ſeculi: in militia
hac ſuper terrā ædificemus nobis non domos ad habitan
dum, ſed tabernacula ad deſerendum, utpote cito inde uo
candi, & emigraturi in patriā & ciuitatē noſtram, & in do
mū æternitatis noſtræ. In caſtris quippe ſumus: in alieno
militamus: in alieno laboramus: facile eſt quicquid natu-
rale eſt. Nunqd nō facile eſt ſolitario, & ſufficiens naturæ,
& utile cōſcientiæ, ipſi ſibi cellā de uirgis cōtexere, de lu-
to plaſmare, undecūꝗ operire, & decētiſſime inhabitare?
& quid amplius eſt requirēdū? ¶ Credite fratres: & utinā
experiri uobis non cōtingat: quia pulchritudines iſtæ &
forenſes honeſtates, cito uirile propoſitū eneruant, & ma
ſculinū animū effœminant. Nam etſi ipſo ſæpe uſu ſopiū-
tur earum delectationes, etſi ſint aliqui qui utantur huiuſ-
modi quaſi non utentes: tamen contemptu melius quàm
uſu extirpantur & uincūtur huiuſmodi affectiones. Con-
ferunt etiam non modicum interioribus noſtris exterio-
ra noſtra ad ſimilitudinem mentis aptata & compoſita, &
bono propoſito ſuo modo reſpondentia. Pauperior enim
cultus in alijs frenat concupiſcentiam: in alijs circa amorē
paupertatis afficit conſcientiam. Sed & intentum interio
ribus ſuis animū, magis decent inculta omnia & neglecta
exteriora: quibus animus ipſe dum ſæpius alibi conuerſa
ri dignoſcitur, ſeꝗ alibi magis occupatam intentio ſancta
denunciat, & efficaciter bonæ cōſcientiæ cōciliat interio
ra, cui omnia exteriora uiluiſſe renūciat. Obſecro ergo ut
maneant cellæ illæ delicatiores ſicut factæ ſunt: ſed nō cre
ſcat numerus earū. Sintꝗ in ualetudinaria fratribus ani-
malibus & infirmioribus, donec cōualeſcant: hoc eſt inci
piant deſiderare non ualetudinaria infirmorum: ſed taber
nacula militantium in caſtris dei. Maneant in exemplum
poſteris ueſtris quia tales habuiſtis, & ſpreuiſtis. Vos au-
tem qui ſpūales eſtis: ſicut Hebræi, id eſt tranſeuntes, non
habētes hic ciuitatē manentē, ſed futurā inquirētes, ædi-
ficate uobis ſicut petiſtis caſulas in quibus habitetis. In
caſulis eñ habitauerunt patres noſtri, habitātes in terra
repromiſſiōis quaſi in aliena: cū cohæredibꝰ repromiſſio-
nis expectantes ciuitatē habentē fundamenta, cuius arti-
fex & conditor eſt deus: non acceptis repromiſſionibus:
ſed à longe eas aſpicientes & ſalutātes: & cōfitentes quia
hoſpites ſunt & peregrini ſuper terrā. Qui enim hæc di-
cūt, ſignificāt ſe patriā inquirere meliorē: hoc eſt cæleſtē.
Idcirco patres nři in Aegypto & Thebaida, ſanctæ huius
uitæ ardētiſſimi æmulatores, in ſolitudinibꝰ degētes, an- Hebr.11.
guſtiati, afflicti, quibꝰ dignus nō erat mūdus: ipſi ſibi cel-
las ædificabant: in quibus tecti tantūmodo & circūſepti à
turbine & à pluuia tutabantur: in quibus eremiticæ fru-
galitatis delicijs affluētes, locupletabāt multos, ipſi egen-
tes. Quos quo nomine dignius appellem neſcio, homines
cæleſtes, an angelos terreſtres degentes in terris, ſed con-
uerſationem habentes in cælis. Laborabant manibꝰ ſuis:
& de labore ſuo pauperes paſcebant, eſurientes ipſi: de ua-
ſtitate eremi urbiū carceres alebant, & infirmos, & in qui-
buslibet neceſſitatibus poſitos ſuſtentabant, uiuentes de
labore ſuo, & habitantes in labore manuum ſuarū. Quid
ad hæc dicemus nos, non animales, ſed animalia terrena:
adhærentes terræ, & ſenſibus carnis noſtræ, in ſenſu car-
nis noſtræ ambulantes, & ex alienis manibus pendentes?
Quamuis cōſoletur nos in hoc ipſum aliquatenꝰ ille qui 1.Cor.8.
cum diues eſſet, pauper pro nobis factus eſt: & qui uolun
tariæ paupertatis dedit præceptū, ipſe eiuſdem pauperta-
tis in ſemetipſo nobis formam dignatus eſt demonſtrare.
Vt eñ ſciant euangelici pauperes quid eis faciendum ſit,
ipſe etiam à fidelibus paſci uoluit: nōnunquā & ab infide-
libus (ſed ut fideles faceret) uitæ neceſſaria accipe uō re-
cuſauit. Sed etiā in primitiua eccl'a pauperes illos ſctōs
qui pro Xp̄o rapinam bonorū ſuorū perpeſſi fuerāt: uel
(ſm perfectionis cōſiliū) omnia reliquerāt & uendiderāt, Luce.18.
ac fratribus fidelibus cōia effecerāt, quanta ſolicitudine,
quāta pietate ſancti apl'i alendos à fidelibus procurabāt,
& liber actuum apoſtolorū, & Paulus in epiſtolis ſuis ma
nifeſte demōſtrat. Quod etſi cōceditur liberius hoc ipſum
domino præcipiente & ordinante, euangeliū annuncian-
tibus de euangelio uiuere: ex apoſtolorū tamen authori-
tate non negatur etiā euangelice uiuentibus, ſicut ſanctis
illis pauperibus qui tūc erant in Hieruſalem: qui etiā ſan
cti pauperes ob hoc uocātur, quia in profeſſione ſanctita-
tis & communis uitæ nomen dederāt, & ſemetipſos in hoc
ipſum ſponte pauperes effecerant. Quod enim apoſtolus
ſeueriſſima authoritate quibuſdā denunciat, ut qui non 2.Theſ.3.
uult operari, non manducet: cōtinuo oſtendens de qbus
diceret, ſubiunxit dicens: Audiuimus eñ quoſdā ambulā
tes inter uos inquiete, nihil operātes, ſed curioſe agētes.
His autem qui huiuſmodi ſunt, denunciamus & obſecra-
mus in dño Ieſu Chriſto, ut cum ſilētio operantes panem
ſuū manducent. Suum: hoc eſt ſuo labore partū & acqui-
ſitum. Et tñ ne illos, quāuis inquietos, nihil operantes, &
curioſe agentes, nomen tñ dñi inuocatum ſuper ſe haben
tes, quaſi expoſuiſſe uideretur & abieciſſe: ſtatim intulit
dicēs: Vos autem fratres nolite deficere benefacientes in Ibidem.
Chriſto Ieſu dño noſtro. Ac ſi diceret: Etſi illi perſeuerant
in malitia ſiue negligentia ſua: uos tamen in ſuſtentandis
eis nolite deficere à beneficentia ueſtra. Cum ergo ſeue-
riſſime ſuperius denunciauerit non manducandum nolē-
tibus operari: poſtmodū uerò uolentibꝰ operari, ſed nihil
operantibus, aliquanto ſe exhibuerit clemētiorem: poſſe-
mus dicere ſm textum uerboꝝ eius (nec omnino aberra-
ret à uero) nō uolētibus quāuis ualentibꝰ, intētatam eſſe
illā ſeueritatem: uolentibꝰ aūt ſed nō ualentibꝰ, indulgen
tiam iſtā. Sed etiā cum iſtis denunciet & obſecret in dño
Ieſu Xp̄o ut cū ſilentio panē ſuū manducēt: uident panē
non ſuū manducare, niſi eum ſuū efficiant operādo quan
tū operari poſſunt ſub teſtimonio dei & conſcientiæ ſuæ.
¶ Ignoſce dñe ignoſce: excuſamus, tergiuerſamur, ſed non
eſt qui

eſt qui ſe abſcōdat à lumine ueritatis tuæ, quod ſicut illu-
Pſal.138. minat conuerſos, ſic etiam ferit auerſos. Non eſt em̄ occul
tatum os noſtrum à te: quod feciſti in occulto hoim. Nos
autem nobiſmetipſis facimus id occultum: quia uix eſt ali
quis in eis qui ad te ſunt, qui experiri uelit quid poſſit, &
quod promptiſſime poteſt quandocunq; ſm carnem uel
ſeculum ſiue timor impulerit, ſiue cupiditas traxerit: ſed
etſi fallimꝰ hoies inſcios: nō nos pmittas ut quaſi uolētes
fallere te, fallamꝰ noſmetipſos. Nos nō laboramus: qa uel
nō poſſumus, uel non poſſe nobis uidemur, uel cōſuetu-
dine ocij & deliciarū noſtrarū nos nō poſſe efficimꝰ. Ado
remꝰ ergo ſemp & procidamus & ploremus corā te, q fe-
ciſti nos, & qui in hoc ipm pctō noſtro manifeſto, iudicio
Nota. tuo occulto formaſti nos, ut forſitā qa non multū hoc no
lumus, non poſſimus: uel quia nō noluimus cū potuimꝰ,
cum uolumus nō poſſumꝰ. Veſcamur ſaltē ſm pœnā Adæ
pane noſtro ſi nō poſſumus in ſudore uultus noſtri, in do
lore cordis noſtri: in lachrymis doloris, ſi non poſſumus
in ſudore laboris. Magnā hanc iacturā profeſſiōis noſtræ
Pſal.41. ſuppleat pietas, ac deuotio cōſcientiæ hūilis. Sint nobis
lachrymæ noſtræ panes die ac nocte: quādiu dicit animæ
noſtræ, ubi eſt deus tuus: hoc eſt quādiu peregrinamur à
dño deo noſtro, & à lumine ultꝰ ſui. Vnū quidē erat ne-
ceſſariū. Sed qui nec in unō figimur, nec in multis exerce-
mur: in quo ordine cōputabimur? Vtinā cum illo de quo
Rom.4. apoſtolus dicit: Ei qui non operat, credēti aūt in eum qui
iuſtificat impiū: reputabitur fides eius ad iuſtitiā ſm pro-
poſitum gratiæ dei. Vtinam cum peccatrice cui multū di
miſſum eſt quia multum dilexit. Et beata anima quæ hoc
iudicio apud deū meruerit iuſtificari, iudicio diligētium
nomen dñi, ut omiſſa omni iuſtitia operum, & fiducia me-
ritorum, in hoc ſolo iuſtificetur qm̄ dilexit multum. Nam
in diligēdo te deꝰ retributio magna eſt diligēti cōſciētiæ
ipſa dilectio tua: deinde uerò uita æterna. Sic fratres obſe
cro uos nō excuſemus nos: ſed accuſemus nos & cōfitea-
mur. Et qui magni nominis umbrā, & perſonale quoddā
figmentū perfectionis apud hoies induimus, apud deum
conſciētiæ noſtræ cognoſcentes paupertatē, non uſque-
quaq; recedamꝰ à ueritate: & ueritas liberabit nos. ¶ De-
inde docēdus eſt animalis incipiens & Chriſti tyrūculus
deo appropinquare, ut & deus appropinquet ei. Sic em̄
Iaco.4. admonet ppheta: Appropinquate deo: & ipſe appropin-
quabit uobis. Non ſolū enim faciendus eſt homo & for-
Gene.2. mandus: ſed & uiuificandus. Primo em̄ formauit deus ho
minē: deinde inſpirauit in faciem eius ſpiraculum uitæ: &
factus eſt homo in aiam uiuentem. Formatio hois, inſtitu
tio eſt moralis: uita eius, amor dei. Hūc fides cōcipit: ſpes
parturit: chatitas format & uiuificat. Amor enim dei uel
amor deus ſpūs ſanctus, amori hois ſe infundēs, afficit eū
ſibi. Et amans ſemetipſum de hoie deus, ſecū unū efficit &
ſpirittū eius, & amorē eius. Sicut enim non habet corpus
unde uiuat niſi de ſpiritu ſuo: ſic affectus hois (qui amor
dicitur) nō uiuit, hoc eſt non amat deū niſi de ſpū ſancto.
Amorē ergo dei in hoie ex gratia genitū, lactat lectio, me-
ditatio paſcit, orō confortat & illuminat. ¶ Animali uerò
& nouo in Xpo homini: ad exercitāda eius interiora me-
lius & tutius proponuntur legenda & meditāda redem-
ptoris noſtri exteriora: & oſtendit in eis exēplū humilita
tis, prouocatio charitatis, & affectꝰ pietatis: & de ſcriptu-
ris ſctis & ſanctorū tractatibꝰ patrū moralia quæq; & pla-
niora. Proponenda ſunt ei geſta & paſſiones ſanctoꝝ: ubi
nec laborandū ei ſit in planicie hiſtoriali: & ſemp aliquid
occurrat qđ nouitij animū excitet ad amorē dei, & cōtē-
ptum ſui. Porrò aliæ hiſtoriæ delectant quidē cum leguu-
tur, ſed nō ædificant: quin potiꝰ mentē inficiūt: & in tēpo
re orationis uel ſpūalis meditationis inutilia quæq; uel
noxia faciūt ſcaturire de memoria. Lectionis quippe mo-
dū ſimilis meditatio ſeq ſolet. Difficiliū etiā lectio ſcriptu
rarū fatigat non reficit tenetiorē animū: frangit intentio-
nē: hebetat ſenſum uel ingeniū. ¶ Docēdꝰ eſt etiā in orō-
ne ſua ſurſum cor leuare: ſpūaliter orare: à corporibus uel
corporū imaginibus (cum deū cogitat) quātum pōt rece
dere. Admonēdus eſt quāta pōt puritate cordis intēdere
in eū cui ſacrificiū orōnis ſuæ offert: ſeipſum attēdere qui
offert: intelligere qđ offert. Quātū em̄ uidet uel intelligit
eum cui offert, tm̄ ei in affectu eſt: & ei amor ipſe eſt intelle
ctus. Quātumq; ipe ei in affectu eſt, tm̄ ſapit ei hoc ipm (ſi
dignū deo eſt) qđ offert: & in eo ſibi bene eſt. Hmōi homi
ni oranti uel meditāti melius ac tutius (ſicut iam dictum
eſt) proponitur imago dominicæ natiuitatis, paſſionis &
reſurrectionis: ut infirmus animus qui non nouit cogita-
re niſi corpora & corporalia, habeat aliqd cui ſe afficiat,
cui iuxta modū ſuū pietatis intuitu inhæreat. Eſt quippe
in forma mediatotis: in quo ſicut legit in Iob, uiſitans ho- Iob.5.
mo ſpeciem ſuam nō peccet: hoc eſt cum intentionis ſuæ
intuitū in eum dirigat, humanam in deo ſpeciem cogitan
do, à uero nō uſq;quaq; recedat: & dum per fidē ab hoie
deū non diuidit, deum aliqñ in hoie apprehendere addi-
ſcat. In quo pauperibus ſpū & ſimplicioribꝰ filijs dei, tan-
to primū ſolet eſſe affectus dulcior, quāto humanæ natu-
ræ propinquior. Poſtmodū uerò fide migrante in affectū,
amplexantes in medio cordis ſui dulci amoris amplexu
Chriſtū Ieſum, totū hominē propter hominē aſſumptū,
totum deum propter aſſumentē deum, incipiunt eum nō
iam ſm carnē cognoſcere, quāuis eum necdū ſm deū ple-
nè poſſint cogitare. Et ſanctificādo eum in cordibus ſuis
offerre ei amant uota ſua quæ diſtinxerūt labia ſua, obſe-
crationes, orōnes, poſtulationes, grārum actiones, pro tē-
pore, pro cauſa congruentes. ¶ Sunt em̄ orōnes aliæ bre-
ues ac ſimplices, ſicut eas format uoluntas ſeu neceſſitas
orantis pro cauſa incidēti. Aliæ prolixiores & rōnabiles,
ſicut in inquiſitione ueritatis petentes, quærētes, pulſan-
tes: donec accipiant, inueniant & apetiatur eis. Aliæ ala-
cres ſpūales & fœcundæ, in affectu fructis, & gaudio gra-
tiæ illuminantis. Et ipſe ſunt quas apls alio ordine dinu- 1.Tim.2.
merat, obſecratiōes, orōnes, poſtulatiōes gratiarū actio-
nes. Nam poſtulatio quam primā poſuimus, eſt circa ob-
tinenda tēporalia, & neceſſaria aliqua uitæ huius in qua
deus poſtulantis quidem approbans bonam uolūtatem,
facit tamē ipſe quod melius iudicat, & dat libēter ei quod
bene poſtulat. Ipſa eſt de qua pſalmiſta ait: Quoniam ad- Pſal.140
huc & oratio mea in beneplacitis eorum. Hæc eſt etiā ho-
minum impiorū, quia omnium cōmune eſt, ſed maxime fi
liorum ſeculi huius, deſiderare trāquillitatē pacis, ſanita-
tem corporis, temperiem aeris, & alia quæ ad uitæ huius
uſum ſpectant, & neceſſitatē, & abutentiū uoluptatē. Pro
quibus q fideliter poſtulant, quāuis non ea poſtulent niſi
ad neceſſitatem: tn̄ in hoc ipſo uoluntati dei ſuam ſemper
ſubijciunt. Obſecratio uerò eſt in exercitijs ſpūalibꝰ anxia
ad deum inſtantia: in quibus ante gratiā ſuccurrentē, qui
apponit ſciētiam, apponit & dolorem. Oratio uerò eſt ho Eccl.1.
minis deo adhærentis affectio, & familiaris quædā & pia
allocutio, & ſtatio illuminatæ mentis ad fruendū quādiu
licet. Porrò gratiarum actio eſt in intellectu, & cognitiōe
gratiæ dei, bonæ uoluntatis indeficiens ad deum & inde-
feſſa intentio, etiā ſi aliquando uel non ſit uel torpeat ſiue
actio exterior, ſiue interior affectio. Hæc enim eſt de qua
dicit apoſtolus: Velle adiacet mihi: perficere autem bonū Rom.7.
non inuenio. Ac ſi dicat: Semper quidem uelle adēſt: ſed
aliquando iacet: hoc eſt inefficax eſt: quia perficere opus
bonum quæro: ſed nō inuenio. Hæc eſt charitas quæ nū-
quam deficit. Ipſa eſt em̄ ſine intermiſſione oratio ſeu gra-
tiarum actio, de qua apoſtolus ait: Semp ſine intermiſſio- 1.Theſ.5.
ne orantes, ſemper gratias agentes. Eſt enim iugis quædā
bonitas mētis & bene compoſiti animi, & ad patrē deum
in filijs dei bonitatis eius quædam ſimilitudo orans pro
omnibus ſemper, & gratias agens in omnibus, tot modis
in oratione uel gratiarum actiōe in deum ſe iugiter refun
dens, quot in ſuis neceſſitatibus uel conſolationibus, in
proximi etiam uel compaſſionibus uel congratulationi-
bus cauſales in hoc materias inuenit pius affectus. Hæc
autē iugiter in gratiarū actionibus eſt, quia q ſic eſt, ſemp

in gaudio ſancti ſpiritus eſt. In poſtulationibus ergo ꝑie
ac fideliter orandũ eſt, ſed non eſt in illis pertinaciter in-
hærẽdum, quia nos neſcimus, ſed pater cæleſtis ſcit quid
in tẽporalibus iſtis neceſſe nobis ſit. Obſecrationibus ue
rò inſiſtendũ eſt, ſed in omni humilitate & patientia, quia
non afferũt fructũ niſi in patientia. Nonnunquã eñ cũ ce
lerius grã nõ ſubuenit, fit obſecranti cælum æneũ, & terra
ſua ferrea. Et cum relicta ſibi cordis humani duritia, ad uo
tum exaudiri non meretur, anxietas deſiderantis negari
Matth.15. ſibi æſtimat quicqd differtur. Cumq; ſicut Cananæa illa
præteriri ſe ac deſpici ingemiſcit, quaſi immunditiã, canis
ꝑterita ſibi pctã ſua imputari uel improperari imaginaꝛ.
Nõnunquã uerò ſine labore petẽs accipit, ꝗrens inuenit,
& pulſanti aperitur. Et cõſolationes ac ſuauitates oratio-
nis inuenire tandẽ aliquãdo meretur labor obſecratoris.
Nõnunquã etiã puræ orõnis affectus, & bona illa oratio-
nis ſuauitas non inuenitur, ſed quaſi inuenit eum non pe-
tentẽ, nõ quærentẽ, nõ pulſantẽ, & quaſi neſciẽtem gratia
præuenit, & tanquã genus ſeruorum recipitur in menſa fi
lioꝝ, cũ rudis adhuc & incipiẽs animus in eũ orãdi affi-
mitur affectũ, qui pro præmio ſanctitatis reddi ſolet meri
tis perfectorũ. Quod cũ fit, agitur ut uel in iudiciũ ſuum
non liceat ſcire negligenti quid negligat, uel ut prouoca
tio charitatis amorem in eo ultro ſe offerentis accendat.
In quo prohdolor plurimi falluntur, qa cũ paſcunꝛ pane
filiorũ, iam ſe eſſe filios arbitranꝛ: & deficientes unde pro-
ficere debebant, ex uiſitante gratia euaneſcunt à cõſciẽtia
ſua, arbitrantes ſe aliqd eſſe, cum nihil ſint: & de bonis dei
non emendantur, ſed indurãtur, & fiũt de quibus pſalmi-
Pſal.80. ſta dicit: Inimici dñi mentiti ſunt ei, & erit tempus eorum
in ſecula. Et cibauit illos ex adipe frumẽti: & de petra mel
le ſaturauit eos. Paſcuntur enim à patre deo aliquando de
precioſiore gratiæ ſubſtãtia ſerui, ut affectent eſſe filij. Ipſi
uerò gratia dei abutẽtes, efficiunꝛ inimici. Vt eñ abutan-
tur etiã ſcripturis ſanctis in peccatis uel in concupiſcen-
tijs ſuis, redeũtes ad eas per orõnes, dicunt ſibi illud uxo-
Iudic.13. ris Mãnæ: Si dñs uoluiſſet nos occidere, nõ ſuſcepiſſet ſa
Pſal.83. crificium de manib⁹ noſtris. ¶ Quàm dilecta tabernacula
tua dñe uirtutũ, in quib⁹ paſſer inuenit ſibi domũ, & tur-
tur nidum ubi reponat pullos ſuos. Paſſer, inquã, natura-
liter, aĩal uitioſum, mobile, leue, importunũ, garrulum, ac
pronũ in libidinem. Et turtur luctus amica, opacæ ſolitu-
dinis familiaris incola, forma ſimplicitatis, exemplum ca
ſtitatis. Ille ſibi inuenit in eis domum quietis & ſecurita-
tis. Illa nidũ ſibi ubi reponat pullos ſuos. Quæ ſunt hæc
niſi iuuenum naturaliter calidus ſanguis, & feruidus ani-
mus, ætas labilis, curioſitas inquieta, & uirilis maturitas,
ſerius animus, caſtus, ſobrius, pertæſus exterioꝝ quantũ
põt, & intra ſemetipſũ recondens ſemetipſum? Quorũ al-
terum in tabernaculis dñi uirtutũ, in diſciplina cellarum
inuenit ſibi ab oĩbus uitijs quietẽ, firmamentum ſtabilita
tis, & manſionem ſecuritatis. Alterũ uerò in ſecreto cellæ
ſecretiorẽ receſſum cõſcientiæ, ubi reponat & nutriat ſan
ctarum affectionũ ſuarũ fructus, & ſpũalis ſenſus contem-
plationis. Paſſer ſolitari⁹ in tecto: hoc eſt in ſititudine cõ
templationis, calcare amat habitationem carnalis conuer
ſationis. Turtur in inferioribus fœcundatur, & gaudet in
fructibus humilitatis. Perfecti eñ quiq; & ſpũales qui tur
turis nõie deſignantur, cũ ad firmamentum & robur uir-
tutis ſuæ per uirtutẽ obediẽtiæ & ſubiectionis ꝑueniunt,
premunt ſe ſemper ac deijciunt in id quod inſipientiũ eſt:
& unde infra ſe deſcendunt, inde aſcendũt ſupra ſe: & hu-
miliando ſe magis proficiũt, propter fructus ſolitudinis,
qui ſunt frequentes & ſublimes exceſſus contemplatiõis,
non arbitrantes eſſe negligendam conſcientiam uolunta
riæ ſubiectionis, uſum ſocialis uitæ, & dulcedinem frater-
næ charitatis. Ideò uir ſpiritualis & corpore ſuo ſpiritua-
liter utens, ſeruitutẽ eius, quam habet animalis homo per
uim coactam, rationalis per cõſuetudinẽ ſubactã, accipe-
re meretur quaſi naturaliter affectã. Vbi illi eſt obedientia
neceſſitatis, iſte eam habet charitatis. Vbi ille uirtutes la-
boris plenas, iſte habet eas uerſas in mores. Illi uerò paſ-
ſeres dei ſurſum nitentes ad ea quæ ſunt perfectorum non
elationis præſumptione, ſed pietatis amore: in pauperta-
te ſpiritus ſui ſublimati, nõ repelluntur ut elati, ſed ſuſci-
piuntur ut deuoti: & aliqñ hoc merẽtur experiri, quo ſpi
rituales frui: & ſemper affectant imitari eoꝝ uitã actiuam,
ad quorum ambiunt cõſolationem cõtemplatiuam. Sicq;
uno ſpiritu, licet non uno greſſu gradientes, æque profi-
ciunt & ſpñales in humili, & incipiẽtes in ſublimi. Et hæc
ſunt cellarũ bene ordinatarum ſancta commercia, ſtudia
ueneranda, ocia negocioſa, quies operoſa, charitas ordi-
nata, mutuo in ſilentio ſibi colloqui, & in abſentia abinui-
cem ſe adiuuicẽ magis frui, proficere de inuicẽ: & cum ſe
nõ uident adinuicem, in alio uidere quod imitãdũ eſt, in
ſeipſis nõ niſi quod flendũ eſt. Ego uerò, ſicut dicit Hiere
mias, uir uidens paupertatẽ meã, cum alienas diuitias cõ- Thren.3.
puto, in memetipſo erubeſco, & ſuſpiro, qa quod tracto in
alieno, mallem experiri in proprio. De duob⁹ quippe ma
lis tolerabilius eſt quod amas nõ uidere, quàm uidere &
non habere, quãuis non ſic de bonis dñi. Bona eñ dñi ui-
dere amare eſt: amare uerò habere eſt. Ideò nitamur iquã-
tum poſſumus ut uideamus, uidendo intelligamus: & in-
telligẽdo amemus, ut amando habeamus. Dñe ſuper hoc
ante te omne deſideriũ meum, & gemitus meus à te nõ eſt
abſconditus. ¶ De animali uerò ſtatu trãſeuntes ad ratio-
nalem: ut de rõnali tranſeamus ad ſpiritualem, tractando,
& utinã proficiẽdo: primo ſcire debem⁹ qa ſapiẽtia (ſicut Sapien.6.
in libro nõis eius legitur) præoccupat eos qui ſe cõcupi-
ſcunt, & occurrit eis, & oſtendit ſe in uijs ſuis hilariter, ſi-
cut in proficiẽdo, ſic & in meditando & tranctãdo, attin-
gens ubiq; propter ſui munditiã. Adiuuat eñ deus uultu Sapien.7.
ſuo ſe intuentẽ, mouet ac ꝓmouet & attrahit ſpecie ſum-
mi boni ſe contẽplantẽ. Cumq; ratio ꝓficiendo in amorẽ
ſurſum aſcẽdit, amãti & deſideranti gratia condeſcendit.
Vnũ ſæpe fiunt, ꝗ illos duos ſtatus efficiũt, ꝗ ſunt ratio &
amor: & quæ ex eis efficiuntur ſcilicet ſciẽtia & ſapiẽtia.
Nec iam poſſunt altrinſec⁹ tractari uel cogitari, quæ iam
unũ & unius operationis ac uirtutis ſunt & in ſenſu intel
ligẽtis, & in gaudio fruentis. Quamuis ergo diſtinguen-
dus ſit alter ab altero: tñ cũ ſic ſe res obtulerit, & cogitan-
dus & tractãd⁹ erit alter cũ altero, & in altero. Quia ergo
(ſicut iam ſupradictũ eſt) quemadmodũ in profectu reli-
gionis, ſtatus animalis uigilat circa corpus & hominem
exteriorẽ cõponendũ & aptandũ ſtudio uirtutis: ſic rõna
lis circa animum agere debet uel faciendum ſi non eſt, uel
excolendũ & ordinãdum ſi eſt: Primo uidendũ eſt qs uel
quid ſit animus ipſe quem ratio rõnalẽ facit, quid ipſa ra-
tio ꝗ animal mortale faciẽdo rõnale hoiem ꝑficit. Sed pri
mo dicendũ eſt de aĩa. Anima eſt res incorporea, rõnis ca
pax, uiuificando corpori accõmodata. Hæc animales cõ-
ſtituit hoĩes, quæ carnis ſunt ſapientes, ſenſibus corporis
inhærentes. Quæ ubi perfectæ rõnis incipit eſſe nõ tñ ca
pax, ſed & particeps, continuo abdicat à ſe nomen gene-
ris fœminini, & efficitur animus particeps rõnis, regẽdo
corpori accõmodatus, uel ſeipſũ habẽs ſpũs. Quãdiu eñ
aĩa eſt, cito in id quod carnale eſt effœminaꝛ. Anim⁹ uerò
uel ſpũs, nõ niſi quod uirile eſt & ſpũale meditatur. Spũs
eñ hoĩs in appetitu boni ſubtilis & efficacis naturæ cõdi
tus, & in arte creatricis ſapientiæ omni corpore melior,
omni etiã luce corporea lucidior ac dignior, ob imaginẽ
conditoris, & capacitatẽ rõnis: uitio tñ carnalis originis
implicitus, peccati ſeruus effectus eſt, & captiuus in lege
peccati, quæ eſt in membris. Nec tñ oĩno amiſit arbitriũ,
id eſt iudiciũ rõnis in iudicãdo & diſcernẽdo: quãquã li-
bertatẽ ſuã amiſerit in eligendo & agendo. Nam in pœnã
peccati, & teſtimoniũ amiſſæ dignitatis naturalis, poſitũ
eſt in ſignũ ei arbitriũ, ſed captiuũ. Quod etiã ante cõuer
ſionem, & liberationẽ uoluntatis, nunquã perdere poteſt
ex tota ulla auerſione ipſius uolũtatis. In quo etiã cum eo
abutiꝛ in eligẽdo malũ pro bono (ſicut dictũ eſt) melior
eſt & dignior omni corporea creatura, nõ in ſe, ſed in arte
creatricis

Roma.5. creatricis ueritatis. Liberatur uerò uolūtas qñ efficit cha
ritas. cum charitas dei diffundit in cordibꝰ uoſtris ꝑ ſpiri
tum ſanctum qui datur nobis. Et tūc uerè eſt ratio: hoc eſt
habitus mentis per omnia cōueniens ueritati. Cum enim
liberata uolūtate per liberantē gratiā, ſpiritus agi incipit
libera ratiōe, tunc ſuus eſt, hoc eſt ſeipſo libere utēs effici-
tur, & fit animus, & bonus animus. Animꝰ, inquā, inquā-
tū bene animās, & perficiens aīal ſuū ſupplemento liberæ
rōnis. Bonus autē, inquantū iam amans bonū ſuum, quo
bonus fit, & ſine quo nec bonꝰ nec animꝰ eſſe potuit. Fit
aūt bonꝰ animus & rōnalis, diligens dñm deum ſuū in to
to corde ſuo, & in tota anima ſua, & in tota mēte ſua, & in
oībus uiribꝰ ſuis, & nō niſi in ipſo ſeipm̄, & ꝓximū ſuū ſi-
cut ſeipm̄. Fit aūt bonus animus deū timens, & mandata
Eccle.12. eiꝰ obſeruās: hoc eſt eñ oīs homo. ¶ Ratio uerò ſic diffini
tur à diffinientibꝰ, uel deſcribit à deſcribentibꝰ. Aſpectus
animi eſt, quo per ſeipm̄, nō per corpus: uerum intuet: aut
ipſa ueri cōtēplatio, aut ipſum uerū qđ contēplat: aut ui-
ta rōnalis, uel rōnale obſequiū, in quo conformat ueritati
contemplatæ. Rōcinatio uerò eſt rōnis inquiſitio: hoc eſt
aſpectus eius motio per ea q̄ aſpiciēda ſunt. Ratiociuatio
quærit: rō inuenit. Aſpectus hic in rem aliquā cōiectus cū
eam uidet, ſciētia eſt: cū nō uidet, ignorātia eſt hois. Hæc
ergo rō eſt & inſtrumētū per qđ operat, & opꝰ quod ope
ratur. Hæc ſemꝑ exerceri amat in eo quod utile eſt & ho-
neſtum, exercitio ꝑficiens, deſidia uerò in ſemetipſa mar-
ceſcēs. Nullū uerò digniꝰ & utiliꝰ exercitiū eſt homini ei
habēti, quàm in eo qđ meliꝰ habet, & in q̄ cæteris aīalibꝰ
& cæteris partibꝰ ſuis præeminet, q̄ eſt ipſa mens uel ani-
mus. Menti uerò uel aīo cui cætera pars hois regēda ſub-
dita eſt, nec dignius eſt aliqd ad quærendum, nec dulcius
ad inueniēdū, nec utiliꝰ ad habendū quàm qđ ſolū ipſam
mentē ſupeminet, qui eſt ſolus deus. Nec longe eſt ab uno
Actu.17. quoq; noſtrū, q̄ in ipſo uiuimus mouemur, & ſumꝰ. Et nō
ſicut in aere iſto, ſic in dño deo nr̄o: ſed in ipſo uiuimꝰ per
fidē, mouemur & promouemur per ſpē, figimur per amo-
rem. Ab ipſo eñ & per ipm̄ conditus eſt rōnalis animꝰ, ut
ad ipm̄ ſit cōuerſio eius, ut ſit ipſe bonū eius. Hic autē ex
illo bono bonꝰ, ad imaginē & ſimilitudinē eiꝰ cōditus eſt:
ut quādiu hic uiuit, quàm ꝓpius pōt accedat ad eū ſimili-
tudine, à quo ſola recedit diſſimilitudine, ut ſit is ſanctus,
ſicut ille ſanctus eſt: in futuro futurus beatꝰ, ſicut ille beatꝰ
eſt. ¶ Denicq; hoc ſolū magnū & bonum eſt cū magnus &
bonus animꝰ ſuſpicit, mirat & affectat quod ſupra eū eſt,
& adhærere feſtinat ſilitudini ſuæ deuota imago. Ipſe eñ
imago dei eſt. Et ꝑ hoc q̄ imago dei eſt, intelligibile ei fit
& ſe poſſe & debere inhærere ei cuius imago eſt. Ideò & ſi
in terris regit corpus ſibi cōmiſſum, meliore tñ parte ſui,
ſcilicet memoria, intelligētia, & amore ibi ſemꝑ conuerſa-
ri amat, unde quicquid eſt, quicquid habet, ſe nouit acce-
piſſe, & ubi in perpetuū ſe manſurū, & cū plena dei uiſio-
ne plenā dei ſimilitudinē adepturū (quātū in hoc homini
ſperandū eſt) ſperare ei licet, ſi bonæ ſpei uitā ſuam nō ne-
gligat cōformare. Illuc ergo ſpectat unde pendet, plus cū
hoibus cōmorans ut uiuificet eos uita dei ad quærēda &
capienda diuina, quàm ut animet uita iſta mortali & hu-
mana. Sicut eñ corpꝰ qđ animat, naturali ſtatu ſuo erigi-
tur i cælū, q̄ natura & loco & dignitate & loca oīa & cor-
pora ſupereminet: ſic ſpūalis ipſe natura, ad ea q̄ in ſpūali-
bus præeminēt, hoc eſt ad deum & diuina erigere ſemper
amat ſemetipſum, non ſuperbe ſapiendo, ſed pie amando,
ſobrie & iuſte & pie uiuendo: q̄ quāto altius eſt quo uiti-
tur, tanto fortioribus exercitiorū ſtudijs exercēdus eſt, &
quæ eum non perfundāt, ſed intingāt: ſicq; afficiēt ut per-
ficiant. ¶ Studia uerò hæc etſi literis aliqñ adiuuantur &
utantur: non tñ literatoria ſunt, non cauillātia, non diſpu
tantia, non garrula, ſed ſpiritualia, pacificaq;, & humilia, hu
milibꝰ cōſentientia. Quæ etſi foris exercētur, intꝰ potius
aguntur in ſpū mentis, ubi renouat homo de die in diem
induens nouū hoiem qui ſm̄ deū creatus eſt, in ſanctitate
Pſal.110. & iuſtitia ueritatis. Ibi eñ fit animus, ibi fit intellectus bo
nus oībus facientibus eū, cum ſm̄ regulam ab apl̄o datam,
in oībus exhibemꝰ nos ſicut dei miniſtros in multa patiē- 2.Cor.6.
tia, in tribulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtijs, in la-
boribus, in uigilijs, in carcere cellæ, in ieiunijs, in caſtita-
te, in ſcientia, in longanimitate, in ſuauitate, in ſpū ſancto,
in charitate nō ficta, in uerbo ueritatis, & uirtute dei, per
arma iuſtitiæ à dextris & à ſiniſtris, per gloriam & ignobi-
litatem, per infamiā & bonam famam, ut ſeductores & ue-
races, ſicut ignoti & cogniti, quaſi morientes & ecce ui-
uimus, ut caſtigati, & non mortificati: quaſi triſtes, ſemꝑ
autem gaudentes: ſicut egentes, multos autem locupletan
tes: tanquā nihil habentes, & omnia poſſidentes: in labo- 2.Cor.11.
re & ærumna, in fame & ſiti, in frigore & nuditate. Hæc &
huiuſmodi ſunt ſtudia ſancta, exercitia apoſtolica, in qui-
bus diſcutit ſe animus, & inuenit, & emendat, mundans ſe
ab omni inquinamento carnis, ac ſpiritus, perficiens ſan-
ctificationem in timore dei. Studia hæc ſilentium amant,
quietem deſiderant cordis in labore corporis, pauperta-
tem ſpiritus, & pacem in exterioribus preſſuris: & bonā
conſcientiam in omni puritate cordis & corporis. Hæc fa
ciunt animum: quia unde faciant habent. Vana uerò illa,
nugigerula, uerboſa, cōtentioſa, curioſa, ambitioſa, etiam
ſanctum animum uel iam perfectum diſſipant & corrum-
punt. Hæc ſtudia ſcrutantur uirtutū nō tam flores quàm
radices, non ut luceant, ſed ut ſint: non ut ſciantur, ſed ut
habeantur. Vitiorum uerò plus in ſemetipſis metuūt ap-
petitum, quàm ab alijs impetū: plus cōtagium, quàm ma-
litiā. Sicut eñ aliqñ magno labore & ſtudio perſeuerāte,
uirtutes trahūtur in affectū & mentē bonā: ſic uitia leuiſſi
ma remiſſioris licētiæ opportunitate tranſeūt in cōſper-
ſionem, & quaſi naturalia efficiuntur. Sed nullum uitium Nota.
naturale eſt: uirtus uerò omnis, homini naturalis eſt. Cō-
ſuetudo tamen uel uoluntatis corruptæ, uel inolitæ negli
gētiæ, plurima ſæpe uitia quaſi naturalia in neglecta con-
ſcientia efficere ſolet. Conſuetudo quippe, ſicut philoſo-
phi dicere ſolent, eſt ſecūda natura. Oīs tñ malus animus
priuſquam indureſcat, molliri poteſt malitia eius: ſed nec
poſtquā induruerit deſperādꝰ eſt. Hæc eñ maledictio eſt
Adæ, ut in terra laboris noſtri, & in agro cordis uel cor-
poris noſtri, noxia uel inutilia gratuitò paſſim ubiq; pro-
ueniant, utilia uerò uel neceſſaria & ſalubria cum labore.
Virtus tñ qñ naturæ res eſt, cum uenit in animū aliquan Nota.
do, non uenit ſine labore, ſed uenit in locum ſuū, & ſedet
fideliter, & bene cum ea naturæ conuenit, cum nullū præ-
mium potius ſit ei, quàm in deo conſciētia ſui. Vitium ue-
rò cum nihil aliud eſſe credat quàm priuatio uirtutis, tñ
uaſtitas eius & enormitas tanta nōnunquam quaſi ſenti-
tur, ut obruat & opprimat, fœditas tanta, ut inquinet &
inficiat: adhæſio tā pertinax cōſuetudinis, ut uix à ſe eam
natura excutiat. Oīs eñ uitij fruſtra ſiccatur riuus, ſi fons
nō fuerit obturatus. Verbi grā: Remiſſa uolūtas facit mē-
tis leuitatē, ex qua prodeunt inſtabilitas mētis, inconſtā-
tia morum, uana lætitia ſæpe uſq; ad laſciuiam carnis, ua-
na triſtitia nonnunquam uſq; ad ægritudinē corporis: &
multa alia in negligentia uel tranſgreſſione propoſiti ex
leuitatis uitio uenientia. Sic etiā ſuperba ex uſu uolūtas,
in magna ſæpe cordis inopia tumentē efficit animū. Vn-
de procedūt uana gloria, fiducia ſui, negligētia dei, iactan
tia, inobediētia, cōtemptus, præſumptio, & cæteræ animi
peſtes quæ profluere ſolēt ex tumore, & uſu ſuꝑbiæ. Et in
hunc modū oīa gñā uitioꝝ ex aliquo malæ uolūtatis affe-
ctu, uel malæ cōſuetudinis uſu, ſuam ſingula ducunt matri
cem originē: q̄ quanto diutius menti inolita eſt, tanto for
tius hæret, & fortioribꝰ remedijs eget, & curā requirit di
ligentiorem. Huiuſmodi eñ peſtes uitiorū, uſq; in ultimā
ſolitudinē ſolitariū perſequuntur. Et ſicut bene concreta
uirtus, & fideliter animo inſidēs, poſſeſſorē ſuum in nulla
deſerit multitudine: ſic uitiū cōſuetudinis, poſſeſſum ſuū
liberum eſſe non patitur in qualibet ſolitudine. Nam niſi
pertinaci ſtudio & prudenti opera expugnata fuerit con
ſuetudo, leniri pōt, uinci uix pōt; & quocunq; ſe cōponat

animus,& in quauis ſolitudine habitet,ſecretū uel ſilen-
tium cordis eſſe nō patitur. Cui quo maiorē cōtigerit in-
eſſe uſum cōſuetudinis & uoluntatis,eo nequior & rebel-
lior in eo inuenitur nō tā malitia ſpūalis,quàm quaſi ma-
nibus expellēda multiplex q̄dā collectio & dura corpulē-
tia neceſſitatis. ¶Sed redeamus ad laudē uirtutis. Quid
eſt uirtꝰ? Filia rōnis eſt:ſed magis gratiæ. Vis enim quæ-
dam eſt ex natura. Vt aūt uirtꝰ ſit,habet ex gratia. Vis eſt
ex iudicio approbantis ratiōis:uirtus aūt ex appetitu il-
luminatæ uoluntatis. Virtus enim eſt uoluntarius in bo-
num aſſenſus. Virtus eſt æqualitas quædā uitæ,per om-
nia congruens rōni. Virtus eſt ad iudicium rōnis uſus li-
beræ uolūtatis. Virtus quædā eſt humilitas. Virtus quæ-
dam eſt patientia. Virtus quædā eſt obedientia. Virtutes
ſunt prudētia,tēperantia,fortitudo,iuſtitia,& aliæ quàm
plures:in quibus ſingulis nō eſt aliud uirtus quàm (ſicut
dictū eſt) ad iudiciū rōnis uſus liberæ uolūtatis. Bona eñ
uoluntas in animo eſt origo oīm bonorū,& oīm mater
uirtutū. Sic econuerſo mala uoluntas eſt origo oīm ma-
lorum & uitiorū. Ideò cuſtos animæ ſuæ, ualde ſolicitus
eſſe debet circa cuſtodiā uoluntatis ſuæ,ut prudenter in-
telligat & diſcernat quid in totū uelit,uel uolendum ſibi
ſit,ſicut eſt amor dei:quid propter illud,ſicut eſt amor ꝓ-
ximi. Vt eñ in illo tuta ſit oīs indiſcretio,in hoc ſemp ſm
obedientiæ regulas cauta & prudens debet eſſe dilectio.
In dilectione quippe dei non alia ratio,nō alia diſcretio
eſt, niſi ut ſicut ille cū dilexiſſet nos,in finem dilexit nos:
Pſal.111. ſic,ſi fieri poteſt,in infinitū diligamus eū nos,ſicut beatꝰ
uir qui in mādatis eiꝰ cupit nimis. Sed cum nullū finem
uel terminū habere debeat deuotio amantis:tñ terminos
ſuos, fines & regulas habere debet actio operantis. Vbi
ne aliquando oberret nimia uoluntas,neceſſe eſt ꝙ ſemp
adſit mediante obedientia cuſtodiens ueritas. Nihil enim
in bonū hoīs in deū ꝓficientis,tam ſibi conuenit quàm
Matt.18. uoluntas,& ueritas. Hæc duo ſunt que,ſicut dicit domi-
nus,ſi conſenſerint in unum,quodcunq; petierint,fiet eis
à patre deo. Si duo hæc in unum perfecte conſenſerint,om-
nem in ſe continent uirtutū plenitudinē,ſine uitio inter-
currente oīa poſſunt in hoīe etiā languente,oīa habēt &
poſſident in hoīe nihil habēte:dant,mutuant,conferunt,
proſunt in hoīe ſecū quieſcente. Gloria & diuitiæ in con-
ſcientia ſancti uiri illius,ex fructibus bonæ uolūtatis eius.
Foris uerò non ex uno latere,ſicut ſcutū huius mūdi,ſed
undiq; eum circūdat ſcutū ueritatis dei. Hilarē enim eū
& iucundū intus ſemper efficit bona uolūtas:in exterio-
ri uerò actione ſeriū,& grauē,tutū ac ſecurū reddit ueri-
tas. Ideoq; ſupergreſſus humana hō ille,ſemp in ſerenō
eſt:ſicut de aere illo hoīes ferunt,qui ſup globū lunæ eſt.
¶Volūtas,naturalis quidā animi appetitꝰ eſt,alius i deū,
& circa interiora ſua:aliꝰ circa corpus,& circa exteriora
& corporalia. Hæc cū ſurſum tendit,ſicut ignis ad locum
ſuū:hoc eſt cum ſociaſ ueritati,& moueſ ad altiora,amor
eſt. Cū uerò promoueſ,& lactaſ à grā,dilectio eſt. Cū ap-
prehēdit,cū tenet,cū fruitur:charitas eſt,unitas ſpūs eſt:
1.Ioan.4. deꝰ eſt. Deꝰ enim charitas eſt. In his aūt cum cōſumatue-
Eccli.18. rit hō,tunc incipit:qa nulla horū in hac uita plena perfe-
ctio eſt. Cū uerò declinat in ea q̄ carnis ſunt,cōcupiſcētia
carnis eſt. Cū in curioſitatē ſeculi,cōcupiſcentia oculorū
eſt. Cū uerò in ambitionē glīæ uel honoris,ſupbia uitæ
eſt. Quandiu tñ hmōi utilitati ſeu neceſſitati naturæ ſer-
uit,natura eſt,uel appetitꝰ eius. Cū uerò i ſupflua ſe expo
nit uel noxia,uitiū naturæ eſt uel ſui ipſiꝰ. Quorū primo
appetitu uel acceſſu,de temetipſo tibi hoc capere licet ar-
gumentū. Cū in eis q̄ ad corpus ſpectant,in rebus neceſ-
ſariis uolūtas primo appetitui finē facit,naturalis animi
appetitus eſt. Cū uerò in appetēdo ſemp ad ulteriora ꝓ-
greditur,ipm ſe prodit qa iam nō tam uolūtas quàm ui-
tium uolūtatis eſt,auaritia,uel cupiditas,uel aliquid hu-
iuſmodi. Voluntati enim in huiuſmodi cito ſatis eſt:ui-
tiis uerò eius nunquā ſatis eſt. Hæc in ſpūalibus & in eis
quæ ad deum ſunt cū uult quod poteſt,laudanda eſt:cum
uult quod non poteſt & pluſquā pōt,regenda eſt:cum nō
uult quod pōt,excitanda eſt & prouocāda. Sæpe eñ ſi nō
frenatur, impetū facit:& agitur in præceps. Sæpe ſi nō ex
citatur,dormit,& tardat,& obliuiſcitur quo tendebat,&
facile declinat quaſi à latere in obligationes oblatæ dele-
ctationis. Ideoq; ſicut in corpore etiam ſolet fieri (melius
enim corpus hoīs ab alio uidetur,quàm ſeipm uideat) in
hmōi nos ſæpe meliꝰ uidet alienus oculus,quàm noſter:
& alius q non eſt pariter in feruore eiuſdē uoluntatis,re-
ctior ſæpe iudex eſt actionis:qa ſæpe uel negligentia,uel
priuato amore noſtri erramus in nobis. ¶Bona ergo cu-
ſtos uoluntatis eſt obedientia,ſiue imperii illa ſit, ſiue con
ſilii,ſiue ſubiectionis,ſiue ſolius charitatis. Purius enim ac
dulciꝰ,ſm aplm Petrū,ad pares, ſeu etiā ad minores ſuos, 1.Petri.1.
filii obedientiæ caſtificant corda ſua in obedientia chari-
tatis,quàm ad maiores ſubigant per obedientiā neceſſita
tis. In illa eñ ſola uel præcipit uel conſulit, & obedit cha-
ritas. Hic aūt pœnā timet, uel minatur imperioſa neceſſi-
tas. Et in illa obediēti ſæpe debeſ maior gloria. In iſta ue-
rò inobedienti maior ſemper intentaſ pœna. Ergo in ho-
mine ſurſum cor habente propter exteriora ſua regenda,
moderanda,cōponenda, palā oībus eſt quàm neceſſaria
ſit uoluntati cuſtodia ſua,amplius autē propter interiora
ſua. Animo eñ ſæpe ſeipſum uel deū cogitanti,ipſa uolun
tas in omni cogitatione princeps eſt,& neceſſario princi-
pium uoluntatis ſequiſ oīs tenor cogitationis. ¶Tria eñ
ſunt quæ cogitationē faciunt,uolūtas,memoria, & intel-
lectus. Voluntas cogit memoriā ut ꝓferat materiā, cogit
etiā intellectū ad formandū qđ proferſ: adhibens intelle-
ctum memoriæ,ut inde formeſ: intellectui uerò aciē cogi-
tantis,ut inde cogitetur. Quæ qa in unū cogit uolūtas,&
facili quodā nutu copulat,à cogendo cogitatio nomē ac-
cepiſſe uidetur. Hinc ſunt cogitationes oēs,aliæ bonæ &
ſanctæ,& dignæ deo: aliæ malæ & peruerſæ, q̄ ſeparant à
deo:aliæ ocioſæ & uanæ,à quibus aufert ſe deus. Hinc eñ Sapien.1.
diciſ ꝙ peruerſæ cogitationes ſeparāt à deo, & qa ſpiritꝰ
ſanctus aufert ſe à cogitationibus quæ ſunt ſine intellectu.
In q̄bus uerbis aduertendū eſt qa ſine omni intellectu nul
latenus cogitari poteſt,& nulla oīno cogitatio ſine omni
intellectu eſt. Sed aliꝰ eſt intellectus ex ui naturalis rōnis,
alius ex uirtute mentis rōnalis. Intellectus quidē idcipſe
eſt qui quocunq; ſeu in bonū ſeu in malum applicitus fue
rit,naturaliter uiget. Sed alius inuenitur ſibi relictus, aliꝰ
à gratia illuminatus. Ille ſeculi rebꝰ & ſeriis & nugatoriis
ſe non negat. Hic autem non niſi dignis ſe rebus,& ſimili-
bus ſibi ſeipſum accommodat. Ille ſæpe operatur ſicut ſibi
relictus,& uitio infectus ex ui rōnis,& uitio corruptæ uo
luntatis,texens peruerſas cogitationes q̄bus ſemetipſum
qui cogitat,ſponte ſeparat à deo. Hic autē ſemp ſicut illu-
minatus,& uirtuti affectus,operaſ pietatē, que cogitantē
cōiungit deo. ¶Quæ uerò ſecūdo loco ponunſ cogitatio
nes ſine intellectu,ipſæ ſunt uanæ illæ & ocioſæ neutro in-
tellectui per cogitātis intentionē ſe applicantes,nō repen
te perimētes,ſed ſenſim & paulatim corrūpētes,occupan-
tes tp̄s,neceſſaria impediētes,& animū inficiētes, nō tam
cogitationes,quàm ex ueris & imaginariis recordationi-
bus ſimulacra quædā cogitationū,ſeu ipſæ recordatiōes
ultro & multipliciter de memoria ſcaturientes. In quibus
paſſio quædā uoluntatis potiꝰ uideſ eſſe quàm actio:cum
nulla ſit in eis cogitātis intētio : cū quod ſpōte ebullit de
memoria,formandū ſe offert intellectui non curāti, & q-
quid agiſ,uideſ potius agi in ſomnio dormiētis, quàm in
acie cogitantis. Vbi tñ etſi à ſe repellere ſpiritum ſanctum
non eſt in uoto cogitātis,ſit tñ ex culpa negligētis, ut ſpi
ritus ſanctus diſciplinæ merito auferat ſe à cogitationibꝰ
indiſciplinatis. Quæ quāuis fiāt per uim quandā occultā
rōnis,nō tamē ſiunt ex rōne & trahitur in eas intellectus,
cū nullus ſit in eis intelligentis aſſenſus. ¶Vbi uerò ſerio
de rebus ſeriis bene cogitatur, uolūtas libero arbitrio de
memoria euocat quodcūq; opꝰ habet, & intellectū formā
t ē memoriæ adhibet, formatumq; quicq̄d illud eſt intel-
lectus

lect⁹ adhibet aciei cogitantis:& ſic peragiſ negocium co-
Nota gitatiōis.Cū uerò de his quæ de deo uel ad deum ſunt co
gitatur,& uoluntas eo proficit ut amor fiat,continuo per
uiam amoris infundit ſe ſpiritusſanctus,ſpiritus uitæ,& o-
mnia uiuificat,adiuuans ſeu in oratione ſeu in meditatio-
ne ſeu in tractatu infirmitatem cogitantis.Et cōtinuo me
moria efficitur ſapientia,cum ſuauiter ei ſapiūt bona dei,
& quod ex eis cogitatum eſt,formandum in affectu,adhi-
bet intellectui.Intellectus uerò cogitantis, efficitur con-
templatio amantis,& formās illud in quaſdam ſpiritualis
uel diuinæ ſuauitatis experientias afficit ex eis aciem cogi
tantis:illa uerò efficitur gaudiū fruentis.¶Et tunc de deo
bene cogitatur ſecundum humanum modum,ſi tamen co
gitatio dicenda eſt,ubi nil cogit nec cogitur,ſed tantum-
modo in memoriam abundantiæ ſuauitatis dei exultatur,
ſubſlatur,& uerè ſentitur de eo in bonitate, ab eo qui in
ſimplicitate cordis quæſiuit illum.Sed modus hic cogitā-
di de deo non eſt in arbitrio cogitantis,ſed in gratia do-
nantis,ſcilicet cū ſpiritus ſanctus,qui ubi uult ſpirat,quā-
do uult,& quomodo uult,& quibus uult,in hoc aſpirat.
Sed hominis eſt iugiter præparare cor,uolūtatē expediē-
do ab affectionibus alienis,rationem uel intellectum à ſo-
licitudinibus,memoriam ab ocioſis & negocioſis,nōnun
quā & à neceſſarijs occupationibus,ut in die bona domi-
ni,& in hora beneplaciti eius,cum audierit uocem ſpirit⁹
ſpirantis,ea quæ cogitationē faciūt,continuo libere con-
currant ſibi,& cooperentur in bonū,& quaſi ſymbolum
Nota. faciant in gaudium cogitantis: Voluntas exhibendo in
gaudium domini puram affectionem, memoria materiam
fidelem,intellectus experientiæ ſuauitatem.Sic ergo uolū
tas neglecta facit cogitationes ocioſas, & indignas deo.
Corrupta peruerſas,quæ ſeparāt à deo.Recta neceſſarias
ad uſum uitæ huius.Pia efficaces ad fructum ſpirit⁹,& ad
Gal. 5. fruendum deo.Fructus autem ſpiritus ſunt,ſicut apoſtol⁹
dicit, charitas,pax, gaudium, patientia, longanimitas,
bonitas,benignitas,manſuetudo,fides,modeſtia,contine
tia,caſtitas.¶Et in omni genere cogitationis,omnia quæ
cunq; cogitanti occurrunt,conformantur intentioni uo-
luntatis,agente in eis miſericordia & iudicio dei ut iuſt⁹
Apo. 22. iuſtificetur adhuc,& qui in ſordibus eſt,ſordeſcat adhuc.
Nota. Ideo homini deum amare uolenti,uel iam amāti,ſuus ſem
per cōſulendus eſt animus,examinãda cōſcientia quid ſit
quod in totū uult,& propter quod uult, quicquid aliud
Nota. uult ſpiritus uel odit,quicqd cōtra illud caro cōcupiſcit.
Incidētes eñ quaſi extrinſecus & decidētes cogitationes,
& prætereuolitātes uolūtates qb⁹ modo uult,mō nō uult,
nequaquã inter uoluntates,ſed penè inter ocioſas depu-
tandæ ſunt cogitatiōes.Nã & ſi aliqñ fiūt uſq; ad delecta-
tionē animi,cito tñ inde ſe excutit animus cōpos ſui.Qđ
autē in totū uult,prio cōſiderãdū eſt ei quid illud ſit q̃ ſic
uelit,deinde quãtū uelit,& quō uelit.Si qđ in totū uult,
deus eſt:diſcutiēdū eſt ei quãtū uelit,& quō uelit,& utrū
uſq; in cōtēptum ſuipſius,oimq; quæ ſunt uel eſſe pñt,&
hoc nō tantū ex iudicio rōnis,ſed etiã ex affectu mētis:ut
iam uoluntas pluſquã uoluntas ſit,ut amor ſit,ut dilectio
ſit,ut ſit charitas,ſit unitas ſpiritus.Sic enim diligēdus eſt
deus.Magna enim uoluntas ad deum,amor eſt, dilectio,
adhæſio ſiue coniunctio,charitas,fruitio.Vnitas uerò ſpi
ritus cum deo homini ſurſum cor habenti,proficientis in
deum uoluntatis eſt perfectio,cū iam non ſolūmodo uult
qđ deus uult:ſed ſic eſt nō tñ affect⁹,ſed in affectu pfectus,
ut nō poſſit uelle niſi qđ deus uult.Velle aūt qđ uult de⁹,
hoc eſt iam ſimilē deo eſſe.Non poſſe uelle niſi quod deus
uult,hoc eſt iam eſſe quod deus eſt,cui uelle & eſſe,idipm
1. Ioā. 3. eſt.Vnde bene dicit q̃ tunc plenè uidebimus eū ſicuti eſt,
cum ſimiles ei erimus:hoc eſt erimus quod ipſe eſt.Quib⁹
enim poteſtas data eſt filios dei fieri,data eſt poteſtas non
quidem ut ſint deus,ſed ſint tamen quod deus eſt,ſint ſan-
cti,futuri plenè beati,quod deus eſt.Nec aliunde hic ſcti,
nec ibi futuri beati quàm ex deo,qui eorū & ſctitas & bea
titudo eſt.Et hæc hominis eſt perfectio,ſimilitudo dei.Per

fectum aut nolle eſſe,delinquere eſt.Et ideo huic perfectio
ni nutrienda eſt ſemper uoluntas,amor præparandus,uo-
luntas cohibenda,ne in aliena diſſipetur:amor ſeruãdus,
ne inquinetur.Propter hoc enim ſolum creati ſumus & ui
uimus,ut deo ſimiles ſimus,cum ad dei imaginē creati ſi- Gene. 1.
mus.¶Eſt autem dei ſimilitudo quædam quam nemo ui-
uens niſi cum uita exuit,quam omni homini in teſtimo-
nium amiſſæ melioris & dignioris ſimilitudinis, creator
omnium hominum reliquit,quã habet & uolens & nolēs,
& qui eam cogitare poteſt,& qui tam hebes eſt ut eam co
gitare non poſſit:ſcilicet quod ſicut ubiq; deus eſt,& ubi-
q; totus eſt in creatura ſua:ſic & in corpore ſuo omnis ui-
uens anima.Et ſicut ſemper ſibi indiſſimilis deus indiſſimi
liter diſſimilia in creatura operaſ:ſic anima hominis quã-
uis totum corpus uiuificans indiſſimili uita:in ſenſibus ta
men corporis,& in cogitationibus cordis, indiſſimiliter
operatur aſſidue diſſimilia.Hæc ſimilitudo dei in homi-
ne, quantum ad meritum eius nullius apud deum eſt mo-
menti,cum naturæ non uolūtatis eius ſit uel laboris.Sed
eſt alia magis deo propinqua ſimilitudo, inquantum uo-
luntaria:quæ in uirtutibus conſiſtit,in qua animus uirtu
tis magnitudine ſummi boni quaſi imitari geſtit magnitu
dinem:& perſeuerantiæ in bono conſtantis, æternitatis
eius incommutabilitatem.Super hanc autem alia eſt ad-
huc ſimilitudo dei.Hæc eſt de qua iã aliquanta dicta ſunt,
intantum propriè propria,ut non iam ſimilitudo ſed uni-
tas ſpiritus nominetur,cum ſit homo cum deo unus ſpi-
ritus, non tantum unitate uolendi idem, ſed expreſſio-
re quadam unitate uirtutis (ſicut iam dictum eſt)
aliud uelle non ualendi.¶Dicitur autem hæc unitas ſpiri-
tus,non tantum quia efficit eam,uel afficit ei ſpiritum ho-
minis ſpiritusſanctus:ſed quia ipſa ipſe eſt ſpiritusſanctus,
deus charitas:cum per eum qui eſt amor patris,& filij,&
unitas,& ſuauitas,& bonum,& oſculum,& amplexus, &
quicquid commune poteſt eſſe amborum in ſumma illa
unitate ueritatis,& ueritate unitatis:hoc idē homini ſuo
modo fit ad deum,quod cum ſubſtantiali unitate filio eſt
ad patrem,uel patri ad filium,cum in amplexu & oſculo
patris & filij mediam quodammodo ſe inuenit beata con-
ſcientia,cum modo ineffabili incogitabiliq; fieri meretur
homo dei non deus,ſed tamē quod deus eſt ex natura,ho-
mo ex gratia. unde in catalogo ſpiritualium exercitiorū
apoſtolus prudenter interſeruit ſpiritum ſanctum,dicēs: 2. Cōri. 6.
In caſtitate,in ſcientia,in longanimitate,in ſuauitate,in ſpi
ritu ſancto,in charitate non ficta,in uerbo ueritatis,in uir
tute dei.Vide enim quomodo tanquam omnia facientem,
ordinantem,& uiuificantem,in medio bonarum uirtutū,
ſicut cor in medio corporis,conſtituit ſpiritum ſanctum.
Ipſe eſt enim omnipotens artifex creans hominis ad deū
bonam uoluntatem,dei ad hominem faciens propitiatio-
nem,formans affectionem,dans uirtutem, iuuans opera-
tionem,agens omnia fortiter,& diſponens omnia ſuaui-
ter.Ipſe uiuificat ſpiritum hominis,& continet in unum:
ſicut & ille uiuificat,& in unum continet corpus ſuum.
Homines doceant deum quærere:angeli adorare: ſolus
ipſe eſt qui docet inuenire,habere,& frui.Ipſe enim eſt &
ſolicitudo bene quærentis,& pietas in ſpiritu & ueritate
adorantis, & ſapientia inuenientis,& amor habentis,&
gaudium fruentis.Quicquid tamen de uiſione & cogni-
tiōe dei hic fidelibus impartitur,ſpeculum eſt & ænigma,
tantum diſtans à futura uiſione & cognitione, quantum à
ueritate diſtat fides,uel tempus ab æternitate:niſi cum ali-
quando fit quod de eo in libro Iob legitur: Qui abſcōdit Iob. 36.
lucem in manibus,& præcipit ei ut rurſum oriatur: & an
nunciat de ea dilecto ſuo quòd poſſeſſio eius ſit,& ad eam
poſſit peruenire. Electo enim & dilecto dei, aliquando
uiciſſim lumen quoddam uultus dei oſtenditur(ſicut lu-
men clauſum in manibus patet & latet ad arbitrium tenē
tis)ut per hoc quod quaſi in tranſcurſu uel in puncto per-
mittitur uidere, inardeſcat animus ad plenam poſſeſſio-
nem luminis æterni, & hæreditatem plenæ uiſionis dei:

cui ut innoteſcat aliquatenus id qđ ei deeſt, nonnunquā
(quaſi pertrāſiēs) gratia perſtringit ſenſum amantis, & eri
pit ipſum ſibi, & rapit in diem qui eſt à tumultu rerum, ad
gaudia ſilentia. Et pro modulo ſuo ad momentum ad pun
ctum idipſum oſtendens ei uidendū ſicuti eſt, interim etiā
& ipſum efficit i idipſum, ut ſit ſuo mō ſicuti illud eſt. Vbi
cum didicerit quid interſit inter mundum & immundum,
redditur ſibi, & remittitur ad mundandum cor ad uiſionē,
ad aptandum animum ad ſimilitudinem: ut ſi aliquando
rurſum admittatur, ſit purior adhuc ad uidendum, & ſta-
bilior ad fruendum. Nuſquam enim ſe melius deprehēdit
modus humanæ imperfectionis, quàm in lumine uultus
dei, in ſpeculo diuinæ uiſionis. Vbi in die qui eſt, plus &
plus uidens quid ſibi deeſt, emendat indies ſimilitudine,
quicquid deliquit diſſimilitudine: ſimilitudine ei appro-
pinquans, à quo longe factus eſt per diſſimilitudinem. Et
ſic expreſſiorem uiſionem expreſſior ſemper ſimilitudo co
mitatur. Impoſſibile quippe eſt uideri ſummum bonum,
& non amari: nec non tantum amari quantum datum fue-
rit uideri, quouſq; amor ꝓficiat in aliquam ſimilitudinem
amoris illius qui deum ſimilem fecit homini per humilia-
tionem humanæ conditionis, ut hominem ſimilem deo cō
ſtituat per glorificationem diuinæ participationis. Et tūc
dulce eſt homini cohumiliari ſummæ maieſtati, compau-
perari filio dei, diuinæ ſapientiæ conformari, hoc ſentien-
ti in ſeipſo, quod & in Chriſto Ieſu domino noſtro. Hic
enim eſt ſapientia, amor cum timore, exultatio cum tremo
re, cum cogitatur & intelligitur deus humiliatus uſq; ad
mortem (mortem autem crucis) ut hominem exaltet uſq;
ad ſimilitudinē diuinitatis. Hinc emanat fluminis impetꝰ
lætificans ciuitatem dei, memoria abundantiæ ſuauitatis
eius in intelligendis & cogitandis circa nos bonis eiꝰ. In
quo cum ad deum amandum facile hominem adducāt pē-
ſata uel etiam contemplata eius amabilia, per ſeipſa in affe-
ctu contemplantis eluceentia, potētia eius, uirtus eius, glo-
ria, maieſtas, bonitas, beatitudo: hoc potiſſimum amātem
rapit in amabilem, quod ipſe in ſemetipſo eſt quicquid in
eo amabile eſt, qui eſt totum quod eſt, ſi tamen totū eſt ubi
pars non eſt. Cui bono, amore ipſius boni ſic ſe intendit
pius affectus, ut non ſe inde reuocet, donec unum uel unꝰ
cum eo ſpiritus fuerit effectus. Quod cum in eo fuerit per-
fectum, iam ſolo mortalitatis huius uelo diuiditur ac diſ-
fertur à ſanctis ſanctorum, à ſumma illa beatitudine ſuper-
cæleſti, qua tamen cum iam in fide & ſpe eius quem amat
fruitur in conſcientia, iam quod ſupereſt uitæ huius, tole-
rabili præſtolatur patientia. Et hæc eſt deſtinatio ſolitarij
certaminis, hic finis, hoc præmium, hæc requies laborū,
conſolatio dolorum. Et ipſa eſt perfectio & uera hominis
ſapientia: omnes in ſe amplectens & continens uirtutes,
non aliunde collectas, ſed naturaliter inſitas ſibi, ad ſimili-
tudinem illam dei qua eſt ipſe quicquid eſt: cum ſicut deꝰ
eſt id quod eſt, ſic circa bonum uirtutis. habitus bonæ uo
luntatis in bonam mentem ſic conſolidatus & affectus eſt,
ut ex ardentiſſima boni incommutabilis adhæſione, nulla
tenus uideatur iam poſſe mutari ab eo quod eſt. ¶ Cū enī
ſit circa hominem dei aſſumptio illa domini & ſancti Iſrael
regis noſtri, ſapiens & pius animus per illuminantem &
adiuuantem gratiam in contemplatione ſummi boni ſpe-
culatur etiam regulas incommutabilis ueritatis, inquan-
tum ad eas pertingere meretur intellectu amoris, & exin-
de format ſibi modum conuerſationis cuiuſdam cæleſtis,
& formam ſanctitatis. Speculatur enim ſummam ueritatē,
& quæ ex ea uera ſunt, ſummum bonum, & quæ ex eo bo-
na ſunt, ſummam eſſentiam, & quæ ex ea ſunt. Illi ueritati,
illi charitati, illi æternitati ſe conformans, in iſtis ſe ordi-
nans, illis non ſuperuolitans iudicando, ſed ſuſpiciens de-
ſiderando, uel inhærens amando, iſta ſuſpiciens, & eis ſe
coaptās, & conformans, non ſine diſcretionis iudicio, non
ſine examine ratiocinationis, & iudicio ratiōis. Ex quo cō
cipiuntur & oriuntur uirtutes ſanctæ, & imago dei refor-
matur in homine, & uita illa dei ordinatur, à qua homines
quoſdam alienatos conqueritur apoſtolus, & colligit̃ ro-
bur uirtutis, & duo illa in quibus cōtēplatiuæ pfectio con
ſtat, & actiuæ: de quibꝰ iuxta antiquos illos interp̄tes legit̃
in Iob: Ecce pietas eſt ſapiētia: abſtinere uerò à malo, ſcien Iob.28.
tia eſt. Sapiā enī pietas eſt, hoc eſt cultus dei, amor quo eū
uidere deſideramus, & uidētes in ſpeculo & in ænigmate
credimus & ſperamus: & in hoc proficimus ut cum uidea-
mus in manifeſtatione. Abſtinere uerò à malis, ſcientia tē-
poralium eſt in quibus nos ſumus: in quibus intātum ab-
ſtinemus à malis, inquantum ad bona ſtudemus. Ad hanc
ſcientiam & ad hanc abſtinentiam ſpectare inueniuntur
primo omnium uirtutum exercitia, deinde omnium artiū
uitæ huius (in qua uerſamur) diſciplina. Quorum alterū,
id eſt ſtudium uirtutum reſpicere potius uidetur ad ſupe-
riora, quaſi ſuperioris ſapientiæ præferentia uirtutem, &
redolentia ſuauitatem. Alterum quod circa corporalia fit
exercitia, niſi fidei religione religetur, defluit in inferiorū
uanitatem. In quibus cum ſcientia ſit res ſiue ratione, ſiue
ſenſibus corporis comprehenſa, & memoriæ commenda-
ta, ſi bene res perpenditur, id propriè quod apprehendi-
mus ſenſibus, omnino ſcientiæ deputandum eſt. Quod ue
rò per ſemetipſam ratio in huiuſmodi apprehendit, hoc iā
eſt in quo ſe ſibi ſcientia atq; ſapientia contermināt. Quic
quid enim aliūde diſcitur ſcilicet per ſenſus corporis, qua
ſi alienum & aduentitium menti ingerit̃. Quod uerò ſpon-
te uenit in mentem ſiue ex ipſa ui rationis, ſiue incommu-
tabilium legum incommutabilis ueritatis naturali intelli-
gentia, ex qua etiam impijſſimi homines nonnunquam re
ctiſſime iudicare inueniuntur, hoc ſic ipſi ineſt rationi, ut
hoc ipſum ipſa ratio ſit: nec tam commendatur ei per do-
ctrinam aliquam, ut ſcientia ſit, quàm uel alio commonēte
uel ipſa commemorante hoc ipſum ſibi ineſſe, naturaliter
intellectus ei ſit. In quo hoc potiſſimum eſt, cum quod no-
tum eſt dei, deo naturaliter reuelante manifeſtum ſit homi
ni etiam impio. Deinde affectus uirtutū naturalis, de quo
licuit dicere ethnicum poetam: Oderūt peccare boni uir- *Horatius.*
tutis amore. deinde per inquiſitionē ratiocinationū quæ-
libet diſcretio rationabilium. Infima uerò pars eſt ſciētiæ,
& deorſum uergens ſenſibilium animalis experientia, quæ
ſit per quinq; ſenſus corporis, & concupiſcentiam & expe
rientiam carnis, ſiue oculorum, ſiue ſuperbiæ huius uitæ.
¶ Cum ratio ergo ſapientiæ conformata, format ſibi con-
ſcientiam, & ordinat uitam, in inferioribus ſcientiæ aptat
ſibi ſeruitutem, & ſufficientiam naturæ, in ratiocinationi-
bus & rationabilibus ordinem uitæ, in obtentu uirtutum
formam conſcientiæ. Sicq; ab inferioribus promota, à ſu-
perioribus adiuta, pergens in id quod rectum eſt, & iu-
dicio rationis, & aſſenſu uoluntatis, & mentis affectu, &
operis effectu, erumpere feſtinat in libertatem ſpiritus &
unitatem, ut ſicut iam ſæpe dictum eſt, fidelis homo unus
ſpiritus efficiatur cum deo. Et ipſa eſt (de qua paulò an-
tè diximus) uita dei, quæ non tam rationis eſt profectus,
quàm iam in ſapientia perfectionis affectus. Hæc enim qa
iam ſapiunt ſapienti, ſapiens eſt. quia factus eſt unus ſpiri-
tus cū deo, ſpiritualis eſt. Et hæc in hac uita hominis per-
fectio eſt. Iam enim qui hactenus fuit ſolitarius uel ſolus,
efficitur unus, & ſolitudo ei corporis uertitur in unita-
tem mentis. Et impletur in eo, quod dominus pro diſci
pulis in clauſula omnis perfectionis orauit dicens: Pater
uolo, ut ſicut ego & tu unum ſumus, ita & ipſi in nobis
unum ſint. Hæc enim unitas hominis cum deo, uel ſimili-
tudo ad deum, inquantum propinquat deo, intantum in-
ferius ſuum conformat ſibi, infimum illi, ut ſpiritus & a-
nima & corpus ſuo modo ordinata, ſuis locis diſpoſita,
ſuis meritis æſtimata, ſuis etiam proprietatibus cogiten-
tur, ut incipiat homo perfecte noſſe ſeipſum, & per cogni
tionem ſui proficiendo, aſcendere ad cognoſcendum
deum. Quo cum primum exurgere & aſpirare incipit pro-
ficientis affectus, in cognitione huius ſimilitudinis plu-
rimum cauendus eſt error diſſimilitudinis, ſcilicet ut ſpi-
ritualibus ſpiritualia, & diuinis diuina comparando, nō
aliter de

aliter de eis cogitetur, quàm ꝙ res habet. ¶Cogitãs ergo animus ſimilitudinem dei & ſui, primo in hoc formet & aptet cogitationẽ ſuam, ut omnino fugiat ſecundũ corpus cogitare ſeipſum, deum uerò non ſolum nõ ſm corpus ſicut locale, ſed neq; ſm ſpiritum ſicut mutabile. Quæ enim ſpiritualia ſunt, tãtum diuerſa ſunt à corporum qualitate & natura, quantum ab omni locali circũſcriptione remota. Quæ uerò diuina ſunt, tantum ſupereminent omnia & corporalia & ſpiritualia, quãtũ ab omni loci uel tẽporis lege, uel mutabilitatis ſuſpicione aliena, in ſuæ incommutabilitatis & æternitatis beatitudine incõmutabilia manẽt & æterna. In quib⁹ ſicut quæ corporalia ſunt diſcernit animus per corporis ſenſus, ſic quæ ſunt rationabilia uel ſpiritualia diſcernere nõ poteſt niſi per ſemetipſum. Quæ uerò ſunt dei, non niſi à deo quærat uel expectet intellectum: Et quidem de nonnullis quæ ad deum ſpectant, fas eſt & poſſibile homini rationem habenti aliquando cogitare & diſquirere, ſicut de dulcedine bonitatis eius, de potẽtia uirtutis, & alijs huiuſmodi. Ipſum uerò quod eſt idipſum, id quod eſt cogitari omnino non poteſt, niſi quantum ad hoc ſenſu illuminati amoris attingi poteſt. ¶Credend⁹ eſt tamen deus, & inquantum ſpiritusſanctus adiuuerit cogitandus, quædam uita æterna uiuens & uiuificans, immutabilis, mutabilia omnia immutabiliter faciens, intelligẽs, & creans omnẽ intellectũ & intelligentẽ, ſapientia faciens omnem ſapientẽ, ueritas fixa, ſtans indeclinabilis, ex qua uera ſunt omnia quæ uera ſunt, in qua ſunt æternaliter rationes rerum omniũ euenientiũ temporaliter. Cuiq; uita ipſa eſſentia eſt, ipſa natura. Cui uita uiuẽs ipſe ſibi eſt, quæ eſt ipſa diuinitas, æternitas, magnitudo, bonitas, & uirtus in ſeipſa exiſtens & ſubſiſtens, excedens omnem locum uirtute naturæ illocalis: æternitate uerò omne tempus quod uel ratione uel opinione cõprehendi poteſt: quæ lõge uerius eſt & excellentius, quàm quolibet ſentiẽdi genere ſentiaſ. Certius tamẽ ſenſu humilis & illũinati amoris, quàm quolibet cogitatu rõnis attingiſ, & ſemp melius eſt quàm cogitatur, melius tamen cogitaſ quàm dicitur. Ipſa eſt eñ ſumma eſſentia, ex qua omne eſſe proficiſciſ: ipſa eſt ſumma ſubſtantia non ſubiecta prædicamentis uocũ, ſed rerũ oim ſubſiſtẽs cauſale principiũ, ĩ quo eẽ nr̃m nõ moriſ, intellectus noſter nõ errat, amor nõ offendiſ: q ſemper q̃riſ, ut dulci⁹ inueniaſ: dulciſſime inueniſ, ut diligenti⁹ q̃ratur. ¶Hoc ergo ineffabile (cũ non niſi ineffabiliter uideatur) qui uult uidere, cor mũdet: q̃a nulla corporis ſimilitudine dormienti, nulla corporea ſpecie uigilãti, nulla ratiõis indagine, niſi mundo corde humiliter amantis uideri poteſt uel apprehendi. Hæc eſt enim facies domini, quã nemo poteſt uidere, & uiuere mundo. hæc eſt ſpecies cui contẽplãdæ ſuſpirat oĩs qui affectat diligere dominũ deũ ſuũ in toto corde ſuo, in tota anima ſua, in omni mente ſua, & in omnibus uiribus ſuis Ad quod etiam non deſinit excitare proximũ ſuũ, ſi diligit eũ ſicut ſeipſum. Ad qđ cum aliq̃n admittiſ, in ipſo lumine ueritatis indubitanter uidet præuenientẽ gratiã. Cũ inde repelliſ, in ipſa ſui cæcitate intelligit puritati eius nõ conuenire immunditiã ſuam. Etſi amat, flere dulce habet, & nõ ſine multo gemitu cogitur redire in cõſcientiã ſuã. Ad quod cogitandũ omnino impares ſumus, ſed ignoſcit quẽ amamus, & de quo digne nos nõ poſſe uel dicere uel cogitare cõfitemur. Et tamẽ ut dicamus & cogitem⁹, amore ei⁹ uel amore amoris eius puocamur & trahimur. Cogitãtis ergo eſt ĩ oĩb⁹ hũiliare ſemetipſum, glĩficare in ſemetipſo dñm deũ ſuũ. In contẽplatione dei uileſcere ſibi. In amore creatoris ſubiectum eſſe oĩ hũanæ creaturæ. Exhibere corp⁹ ſuũ hoſtiã uiuẽtẽ, ſanctã, deo placẽtẽ, rõnabile obſequiũ ſuũ. Præ oĩb⁹ autẽ nõ pl⁹ ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatẽ, & ſm datam à deo menſurã fidei, bona ſua nõ ponere in ore hoĩm, ſed celare in cella ſua, & recondere in cõſciẽtia, ut hunc quaſi titulũ & in fronte cõſciẽtiæ, & in fronte cellæ ſemp habeat,
Eſa.24. ſecretum meum mihi, ſecretum meum mihi.

Explicit.

¶MEDITATIONES DEVOTISſimæ ad humanæ conditionis cognitionem: aliâs liber de anima.

MVLTI MVLTA SCIVNT, & ſeipſos neſciunt. Alios inſpiciunt, & ſeipſos deſerunt. Deum quærunt per iſta exteriora, deſerentes ſua interiora, quibus interior eſt deus. Idcirco ab exterioribus redeam ad interiora, & ab interioribus ad ſuperiora aſcendã, ut poſſim cognoſcere unde uenio, aut quo uado, q̃d ſum, uel unde ſum, & ita per cognitionem mei ualeam peruenire ad cognitionem dei. Quanto nanq; in cognitione mei proficio, tanto ad cognitionem dei accedo. Secundum interiorem hominem tria in mente mea inuenio, per quæ deum recolo, conſpicio & concupiſco. Sunt autem hæc tria, memoria, intelligentia, uoluntas ſiue amor. Per memoriam reminiſcor. Per intelligentiam intueor. Per uoluntatem amplector. Cum dei reminiſcor, in memoria mea eum inuenio, & in ea de eo & in eo delector, ſecundum quod ipſe mihi donare dignatur. Intelligentia intueor quid ſit deus in ſeipſo, quid in angelis, quid in ſanctis, quid in hominibus, quid in creaturis. In ſeipſo eſt incomprehenſibilis, quia principium & finis. Principium ſine principio, finis ſine fine. Ex me intelligo quàm incomprehenſibilis ſit deus, quoniam meipſum intelligere non poſſum, quẽ ipſe fecit. In angelis eſt deſiderabilis, quia in eum deſiderant proſpicere. In ſanctis eſt delectabilis, quia in eo aſſidue felices lætantur. In creaturis eſt admirabilis, quia omnia potenter creat, ſapienter gubernat, benigne diſpenſat. In hominibus eſt amabilis, quia eorum deus eſt, & ipſi ſunt populus eius. Ipſe in eis habitat tanquam in templo ſuo, & ipſi ſunt templum eius. Non dedignatur ſingulos neq; uniuerſos. Quiſquis eius meminit, eumq; intelligit ac diligit, Ioã.4.
cum illo eſt. Diligere eum debemus quoniam ipſe Gen.1.
prior dilexit nos: ad imaginem & ſimilitudinem ſuam nos fecit, quod nulli alij creaturæ donare uoluit. Ad imaginẽ dei facti ſumus: hoc eſt ad intellectum & notitiam filij, per quem intelligimus & cognoſcimus patrem, & acceſſum habemus ad eum. Tanta cognatio eſt inter nos & dei filiũ, quòd ipſe imago dei eſt, & nos ad imaginem eius facti ſumus. quam cognationem etiam ipſa ſimilitudo teſtaſ, quoniam non ſolum ad imaginem, ſed ad ſimilitudinem eius facti ſumus Oportet itaq; id quod ad imaginem eſt, cum imagine conuenire, & non in uacuum nomen imaginis participare. Repræſentemus ergo in nobis imaginem ei⁹ in appetitu pacis, in intuitu ueritatis, & in amore charitatis. Teneamus eum in memoria, portemus in conſcientia, & ubiq; præſentem ueneremur. Mens ſiquidem noſtra eo ipſo eius imago eſt, quo eius capax eſt, eiuſq; particeps eſſe poteſt. Non propterea eius imago eſt, quia ſui meminit mens, ſeq; intelligit ac diligit, ſed quia poteſt meminiſſe intelligere ac diligere à quo facta eſt. Quod cum facit, ſapiens ipſa fit. Nihil enim tam ſimile eſt illi ſummæ ſapiẽtiæ, quàm mens rationalis, quæ per memoriam intelligentiam & uoluntatem in illa trinitate ineffabili conſiſtit. Conſiſtere autem in illa non poteſt, niſi eius meminerit, eamq; intelligat ac diligat. Meminerit itaq; dei ſui ad cuius imaginẽ Nota.
facta eſt, eumq; intelligat, diligat, atq; colat, cum quo poteſt ſemper eſſe beata. Beata anima apud quã deus requiẽ inuenit, & in cuius tabernaculo requieſcit. Beata quæ di- Eccl.24.
cere poteſt, & qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo. Negare ſiquidem requiem cæli ei non poterit. Cur ergo nos deſerimus, & in his exterioribus deum quærimus qui apud nos eſt, ſi nos uelimus eſſe apud eum? Reuera nobiſcum eſt, & in nobis, ſed adhuc per fidem, donec uidere mereamur per ſpeciem. Nouimus, inquit apoſtolus, Ephe.3.
habitare Chriſtum per fidẽ in cordibus noſtris, quia Xp̃s in fide, fides in mente, mens in corde, cor in pectore. Per fidem ergo recolo deum creatorem, adoro redemptorem,

expecto ſaluatorem, credo uidere in omnibus creaturis, habere in meipſo: & quod in omnibus ineffabiliter iucundius atq; beatius eſt, cognoſcere in ſeipſo. Patrem nanq; & filium cum ſancto ſpiritu cognoſcere, uita eſt æterna, beatitudo perfecta, ſumma uoluptas. Oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcẽdit quãta claritas, quãta ſuauitas, & quanta iucunditas manet uos in illa uiſiõe quãdo deum facie ad faciem uidebimus, qui eſt lux illuminatorum, requies exercitorum, patria redeuntium, uita uiuentium, corona uincentium. Ita in mente mea quandam imaginem illius ſummæ trinitatis inuenio, ad quam ſummam trinitatem recolendam inſpiciendam & diligendam, ut eius recorder, ea delecter, & eam complectar & contempler, totum id quod uiuo debeo referre. Mens imago dei eſt, in qua ſunt hæc tria, id eſt memoria, intelligentia, & uoluntas. Memoriæ attribuimus omne quod ſcimus, etiam ſi non inde cogitemus. Intelligentiæ tribuimus omne qđ uerum cogitando inuenimus, quod etiam memoriæ commendamus. Per memoriã patri ſimiles ſumus Per intelligẽtiam filio. Per uolũtatẽ ſpiritui ſancto. Nihil in nobis tam ſimile ſpiritui ſancto eſt quàm uoluntas uel amor ſiue dilectio quæ excellentior uoluntas eſt. Dilectio nanq; donum domini eſt: ita ꝙ nullũ hoc dono dei eſt excellentius. Dilectio nanq; quæ ex deo eſt, & deus eſt, propriè ſpiritus ſanctus dicitur, per quẽ charitas dei diffuſa eſt in cordib⁹ noſtris, per quem tota trinitas in nobis habitat. Roma.5.

¶ *De miſeria hominis: & examinatione extremi iudicij.*

Capitulum .II.

SEcundum exteriorẽ hominẽ de parentibus illis uenio qui me ante fecerũt damnatum quàm natum. Peccatores peccatorem in peccato ſuo genuerunt, & de peccato nutriuerunt. Miſeri miſerum in hanc lucis miſeriam induxerunt. Nihil ex eis habeo niſi miſeriã & pctũ, & corruptibile hoc corpus qđ geſto. Ad illos uerò feſtino q morte corpis hinc exierũt. Cũ eorũ ſepulchra reſpicio, nõ inuenio in eis niſi cinerem & uermem, fœtorem & horrorẽ. Quod ego ſum, ipſi fuerũt: & quod ipſi ſunt, ego ero. Quid ſum ego? Homo de humore liquido. Fui enim in momento conceptionis de humano ſemine conceptus. Deinde ſpuma illa coagulata modicum creſcendo caro facta eſt. Poſtea plorans & eiulans traditus ſum huius mundi exilio, & ecce iam morior plenus iniquitatibus & abominationibus. Iãiam præſentabor ante diſtrictum iudicem, de operibus meis rationem redditurus. Væ mihi miſero cum uenerit dies illa iudicij, & aperti fuerint libri in quibus omnes mei actus & cogitatiões domino præſentandæ recitabuntur. Tũc demiſſo capite præ confuſione malæ cõſcientiæ, in iudicio coram domino ſtabo trepidus & anxius, utpote commemorans ſcelerum cõmiſſa meorum. Et cum dicetur de me, ecce homo & opera eius: reducã ante oculos oia delicta & peccata mea. Quadam nanq; ui diuina fiet ut cuiq; ſua opera bona uel mala in memoriã reuocenſ, & mentis intuitu mira celeritate cernantur, ut accuſet uel excuſet ſcientia cõſcientiã, atq; ita ſimul & ſinguli & oẽs iudicẽtur. Iudicium faciet geſtorum quiſq; ſuorum. Cunctaq; cũctorũ cunctis arcana patebũt: Quod enĩ nunc confiteri erubeſcimus, tunc omnib⁹ manifeſtabitur: & quicquid hic diſſimulando palpamus, totũ illic uindex flamma comburet ignis ubiq; ferox ruptis regnabit habenis. Quãtoq; diuti⁹ deus nos expectat ut emẽdemus, tanto diſtrictius iudicabit ſi neglexerimus. Cur ergo tantopere uitam iſtam deſideramus: in qua quãto amplius uiuimus, tanto plus peccamus? Quanto eſt uita longior, tanto culpa numeroſior Quotidie nanq; creſcũt mala, & ſubtrahuntur bona: aſſidue uariatur homo per pſpera & aduerſa, & ignorat quãdo moriatur. ¶ Sicut enim in cælo ſtella coruſcans uelociter currit, & repentè deficit, & ſicut ſcintilla ignis ſubito extinguitur, & in cinerem redigitur: ſic cito finitam datur iſtam cernere uitam. Dum enĩ libenter ac iucundiſſime moratur homo in mundo, diuq; ſe uicturũ arbitratur, ac multa in longa tempora diſponit agenda: ſubito rapitur in mortẽ, & ex improuiſo aĩa aufertur à corpore. Verũtamẽ cũ magno metu magniſq; doloribus aĩa ſeparatur à corpe Veniũt enim angeli aſſumere illam, ut perducãt eam ante tribunal iudicis metuendi: & tunc illa memorans opera ſua mala & peſſima quæ die noctuq; geſſit, cõtremiſcit, & quærit illa fugere, induciaſq; petere, dicens: Date mihi uel unius horæ ſpatiũ. Tunc quaſi loquentia ſimul opera dicent: Tu nos egiſti, opera tua ſumus, non te deſeremus, ſed tecum ſemper erimus, tecum pergemus ad iudicium. Vitia quoq; multis & multiplicibus criminibus eam accuſabunt, multaq; falſa teſtimonia aduerſus illam inuenient, quãquã uera ad damnationem eius ſatis poſſent ſufficere. Dæmones uerò terribili uultu & horribili aſpectu eam terrebunt. Ingẽti furore eam perſequentur & comprehendent, tam terribiliter quàm horribiliter uolentes retinere & poſſidere niſi ſit qui eripiat. Tunc anima inueniens oculos clauſos & os, alioſq; corporis ſenſus per quos ſolebat egredi & delectari in his exterioribus, reuertetur ad ſe: & uidens ſe ſolam & nudam, ingenti horrore concuſſa, deſperatiõe deficiet in ſe, & cadet ſub ſe: & quia amore mundi, & carnis uoluptate, dei amorem dereliquerat: derelinquetur à deo miſera in hora tãtæ neceſſitatis, atq; dæmonibus tradeſ in inferno cruciãda. Sic anima peccatoris in die qua ignorat, & hora qua neſcit, rapitur à morte, & ſegregatur à corpore, pergitq; miſerijs plena, tremens & dolens: & cum nullam excuſationẽ habeat quã pro peccatis ſuis poſſit obtendere, cõtabeſcit & pertimeſcit ante deũ apparere. Ingenti horrore cõcutitur, & multiplicib⁹ cogitationũ æſtibus agitatur, cum urgente ſolutione carnis, & ſubductis è medio omnib⁹, ſe & illum terminũ conſiderat cui appropinquat, & poſt paululum hoc inuenit quod in perpetuũ mutari non poterit. Cõſiderat planè quam diſtrictus ueniat æternus iudex, & ante ſæueritatem tantæ iuſtitiæ quas rationes uitæ ſuæ ponat: Si enim cũcta opera quæ intelligere potuit deuitauit, uentura tamen coram diſtricto iudice illa magis quæ in ſemetipſa non intelligit, pertimeſcit. Creſcit pauor cum cogitat ꝙ uiam uitæ huius nequaquã ſine culpa tranſire potuit: nec hoc qdẽ ꝙ laudabiliter uixit, ſine aliquo reatu eſt ſi remota pietate iudicetur. Quis enim conſiderare ualeat quãta mala per momẽta tẽporũ ꝑpetram⁹: & quãta bona facere negligim⁹? Sicut enim pctũ eſt perpetratio mali: ſic delictum eſt deſertio boni. Grauis ſiquidem iactura eſt cũ nec bona facimus, nec bona cogitamus, ſed cor noſtrum per uana & inutilia ſinimus uagari. Nimis tamen difficile eſt cor tenere: & ab illicita cogitatione ſeruare. Nimis etiã difficile eſt terrenas occupationes abſq; peccatis miniſtrare ¶ Quapropter nullus ſemetipſum diiudicare, & cõprehendere perfecte poteſt, ſed multis cogitatiõibus occupatus, ſibimetipſi aliquo modo manet incognitus: ut omnino quod tolerat neſciat. Propterea urgente exitu, ſubtiliori terretur metu: quia etſi illa quæ ſciuit, nunquã ſe prætermiſiſſe meminit, formidat tamen ea quæ neſcit.

¶ *De dignitate animæ.* *Capitulum* .III.

OAnima dei inſignita imagine, decorata ſimilitudine, deſponſata fide, dotata ſpiritu, redempta ſanguine, deputata cum angelis, capax beatitudinis, hæres bonitatis, rationis particeps, quid tibi cum carne unde iſta pateris? Propter carnem aliena peccata tibi imputantur, & tuæ iuſtitiæ quaſi pannus mẽſtruatæ reputantur: atq; tu ipſa ad nihilum es redacta, & quaſi nihilum & inane reputata. Eſa.64. Nihil aliud eſt caro (cum qua tanta eſt tibi ſocietas) niſi ſpuma caro facta, fragili ueſtita decore: ſed erit quando erit cadauer miſerum & putridum, & cibus uermium. Nã quãtũcũq; excolatur: ſemper caro eſt. Si diligenter cõſideres qd per os & nares cæteroſq; corpis meatus egrediaſ, uilius ſterquilinium nunquam uidiſti. Si ſingulas eius miſerias enumerare uelis, quàm ſit onerata peccatis, irretita uitijs, pruriens concupiſcentijs, occupata paſſionibus, polluta illuſionib⁹, pna ſemp in malũ, & in oẽ uitiũ procliuis, plenã oĩ confuſione Pſal.143.

& ignominia

& ignominia inuenies. Propter carnē homo uanitati ſimi
lis factus eſt, quia ex illa uitiū cōcupiſcētiæ traxit, quo ca-
ptiuus tenetur & incuruatur ut diligat uanitatem, & iniq
tatem operetur. ¶ Attende homo quid fuiſti ante ortum,
& qd es ab ortu uſqꝫ ad occaſum, atqꝫ quid eris poſt hanc
uitā. Profectò fuit ꝙ non eras: poſtea de uili materia factꝰ,
& uiliſſimo panno inuolutus, menſtruali ſanguine in ute-
ro materno fuiſti nutritus, & tunica tua fuit pellis ſecūdi-
na. Sic indutus & ornatus ueniſti ad nos, nec memor es
quàm ſit uilis origo tui. Forma, fauor populi, feruor iuue
nilis, opesqꝫ. Subripuere tibi noſcere qd ſit homo. Nihil
aliud eſt homo, quàm ſperma fœtidū, ſaccus ſtercorum, ci
bus uermium. Poſt hominem uermis, poſt uermen fœtor
& horror. Sic in nō hominem uertitur omnis homo. Cur
ergo ſuperbis homo, attendens ꝙ fuiſti uile ſemen, & ſan-
guis coagulatus in utero? Deinde miſerijs huius uitæ ex-
poſitus & peccato, poſtea uermis & cibus uermium futu-
rus in tumulo. Quid ſuperbis puluis & cinis, cuius conce
ptꝰ culpa, naſci miſeria, uiuere pœna, mori anguſtia? Vñ
ſuperbit homo cuius conceptio culpa, naſci pœna, labor
uita, neceſſe mori? Cur carnē tuā ꝑcioſis rebꝰ impinguas
& adornas, quā poſt paucos dies uermes deuoraturi ſunt
in ſepulchro: animā uerò tuā nō adornas bonis operibꝰ,
quæ deo & angelis eius præſentanda eſt in cœlis? Quare
animā tuā uilipēdis, & ei carnē præponis? Dñam ancilla-
ri, & ancillā dñari, magna abuſio eſt. Totus quidē iſte mū-
dus ad uniꝰ animæ pretium æſtimari non pōt. Non enī ꝓ
toto mundo deus aīam ſuā dare uoluit, quam pro anima
humana dedit. Sublimius ergo eſt animæ pretiū, quæ nō
niſi ſanguine Xp̄i redimi potuit. Quā ergo cōmutationē
dabis pro anima tua qui pro nihilo das illā? Nonne dei fi
lius cum eſſet in ſinu patris, à regalibus ſedibꝰ pro ea de-
ſcendit, ut eam liberaret à poteſtate diaboli? Quam cū ui-
diſſet peccatorum funibus irretitā, iamiamqꝫ dæmonibꝰ
tradendam ut morte perptua dānaretur, fleuit ſuper illā,
quæ flere ſe neſciebat. Nec ſolum fleuit, ſed etiam occidi ſe
permiſit, ut pretioſo ſanguinis ſui pretio eam redimeret.
Aſpice mortalis, ꝙ pro te datur hoſtia talis. Agnoſce hō
quàm nobilis eſt aīa tua, & quàm grauia fuerint eiꝰ uulne
ra: ꝑ qbꝰ neceſſe fuit Xp̄m dñm uulnerari. Si nō eēnt hæc
ad mortē, & mortē ſempiternā: nūquā pro eorū remedio
dei filꝰ moreret. Noli ergo uilipendere aīæ tuæ paſſionē,
cui à tanta maieſtate tantā uides exiberi cōpaſſionē. Fu-
Pſal.6. dit ipſe lachrymas pro te, laua & tu per ſingulas noctes le
ctū tuū cordis cōpunctione, & lachrymarum aſſiduitate.
Fudit ipſe ſanguinē ſuū, funde & tu tuū quotidiana cor-
poris afflictione. Quem ſi ſemel ponere pro Chriſto non
potes, ſaltē mitiori quodā ſed lōgiori martyrio pone. No
li attēdere quid caro uelit, ſed qd ſpiritus poſcit. Tunc enī
glorioſus erit cū ad deū ſuum redierit: ita tñ ſi de corpore
nullū pctm̄ ſecū tulerit, & deterſerit oē ſordidū. ¶ Si uerò
dicis, durꝰ eſt hic ſermo: nō poſſum mūdū ſpnere, & carnē
meā odio habere: dic mihi ubi ſunt amatores mundi, q an
te pauca tēpora nobiſcū erant? Nihil ex eis remanſit, niſi
cineres & uermes. Attēde diligēter qd ſunt, uel qd fuerūt.
Iob.21. Hoīes fuerūt ſicut tu: comederūt, biberūt, riſerunt, duxe-
rūt i bonis dies ſuos, & i pūcto ad inferna deſcēderūt. Hic
caro eorum uermibus, & illic aīa ignibus deputat: donec
rurſus iſelici collegio colligati, ſempiternis iuoluant incē
dijs, qui ſocij fuerunt in uitijs. Vna nanqꝫ pœna implicat,
quos unus amor in crimine ligat. Quid profuit illis ina-
nis gloria, breuis lætitia, mūdi potentia, carnis uoluptas,
falſæ diuitiæ, magna familia, & mala concupiſcentia? Vbi
riſus, ubi iocus, ubi iactantia, ubi arrogantia? De tanta læ
titia, quāta triſtitia? Poſt tantillam uoluptatem, quàm gra
uis miſeria? De illa exultatione ceciderunt in magnā miſe
riam, in grandem ruinā, & in magna tormenta. Quicquid
illis accidit, tibi accidere pōt: qa homo es. Homo de hu-
mo, limꝰ de limo. De terra es, & de terra uiuis, & i terrā re
ueteris, qñ uenerit dies illa ultima, quæ ſubito uenit, &
forſitan hodie erit. Certum eſt qa morieris, ſed incertum
qñ, aut qnō, uel ubi. Qm̄ mors ubiqꝫ te expectat: tu quoqꝫ
ſi ſapiēs fueris, ubiqꝫ eā expectabis. Si carnē ſequeris, pu-
nieris in carne. Si in carne delectaris, cruciaberis i carne.
Si curioſas ueſtes requiris, ꝓ ornatu ueſtiū ſubter te ſter-
netur tinea, & operimentū tuū erunt uermes. Iuſtitia enī Eſa.14.
dei aliud iudicare nō pōt niſi quod merent opera noſtra.
Qui enim plus diligit mundum quàm deū, ſeculum quàm
clauſtrū, gulā quàm abſtinētiā, luxuriā quàm caſtitatem,
ſequit diabolū, & ibit cū eo in ſuppliciū æternū. Quiſpu-
tas tūc mœror erit, qs luctꝰ, quæ triſtitia cū ſeparabunt im
pij à cōſortio ſanctorum, & à uiſione dei, & traditi in pote
ſtatem dæmonū, ibūt cū ipſis in ignē æternū, ibiqꝫ ſemper
erūt ſine fine in luctu & gemitu? Procul qppe à beata para
diſi patria exulati, cruciabuntur in gehēna perpetua, nū-
quam lucē uiſuri, nunquā refrigeriū adepturi: ſed ꝑ millia
milliū annorū in inferno cruciandi, nec inde unquā libe-
rādi. Vbi nec qui torquet, aliqñ fatigat: nec qui torquet,
aliqñ morit. Sic enim ignis ibi cōſumit, ut ſemp reſeruet:
ſic tormenta aguntur, ut ſemp renouent. Iuxta uerò quali
tatem culpæ pœnam ſuſtinebit unuſquiſqꝫ gehennæ, & ſi-
milis culpæ rei ſuis ſimilibus iungent cruciandi. Nihil a-
liud ibi audiet niſi fletus & planctus, gemitus & ululatus,
mœrores atqꝫ ſtridores dentium: nihilqꝫ ibi uidebitur niſi
uermes, & laruales facies tortorū, atqꝫ teterrima monſtra
dæmonum. Vermes crudeles mordebunt intima cordis.
Hinc dolor, inde pauor, gemitus, ſtupor, & timor horrēs.
Ardebūtqꝫ miſeri in igne æterno in æternum & ultra. In
carne cruciabūtur per ignem: in ſpiritu per cōſciētiæ uer
mem. Ibi erit dolor intolerabilis, timor horribilis, fœtor
incōparabilis, mors animæ & corporis, ſine ſpe ueniæ &
miſericordiæ. Sic tamē morientur, ut ſemp uiuāt: & ſic ui-
uent, ut ſemper moriant. Ita anima peccatoris aut in infer
no pro pctis cruciatur, aut in paradiſo pro bonis meritis
collocatur. Nunc ergo alterū è duobus eligamus, aut ſem
per cruciari cum impijs, aut perpetualiter lætari cum ſan-
ctis. Bonū ſiquidē & malū, uita & mors, ante nos ſunt po-
ſita: ut ad quod uoluerimus, manū extēdamus. Si tormen
ta nō terrent nos: ſaltem inuitent præmia.

¶ De præmio patriæ cœleſtis. *Capitulū.* IIII.

PRæmiū eſt uidere deum, uiuere cū deo, uiuere
de deo, eſſe cum deo, eſſe in deo, qui erit omnia
in omnibus, habere deū, qui eſt ſummū bonū.
Et ubi eſt ſummū bonū, ibi eſt ſumma felicitas,
ſumma iucunditas, uera libertas, perfecta charitas, æterna
ſecuritas, & ſecura æternitas: ibi eſt uera lætitia, plena ſciē
tia, omnis pulchritudo, & omnis beatitudo. Eſt ibi pax,
pietas, bonitas, lux, uirtus, honeſtas. Gaudia, lætitiæ, dul-
cedo, uita perennis. Gloria, laus, requies, amor, & concor-
dia dulcis. Sic cū deo homo beatus erit, in cuius cōſciētia
peccatū inuētū nō fuerit. Videbit deū ad uolūtatē, habe-
bit ad uoluptatem, fruet ad iucunditatem. In æternitate ui
gebit, in ueritate fulgebit, in bonitate gaudebit. Sicut ha
bebit permanendi æternitatem, ſic cognoſcendi facilitatē,
& requieſcendi felicitatē. Ciuis ſiquidem erit illius ſanctæ
ciuitatis, cuius angeli ciues ſunt, deꝰ pater templū, filiꝰ eiꝰ
ſplēdor, ſpiritus ſanctus charitas. O ciuitas cœleſtis, māſio
ſecura, patria fertilis & ampla, totum continens quod de-
lectat, populus ſine murmure, incolæ quieti, homines nul-
lam indigentiam habentes. Quàm glorioſa dicta ſunt de Pſal.86.
te ciuitas dei, ſicu lætantiū omniū habitatio eſt in te. Oēs
lætantur in lætitia & exultatione: omnes delectantur de
deo: cuius aſpectus pulcher, facies decora, eloquium dul-
ce. Delectabilis eſt ad uidendū, ſuauis ad habendū, dulcis
ad perfruendū. Ipſe per ſe placet, & per ſe ſufficit ad meri-
tum, ſufficit ad præmiū, nec extra illum quicquā quærit:
qa totū in illo inuenit quicqd deſiderat. Semper libet eum
aſpicere, ſemp habere, ſemp in illo delectari, & illo perfrui.
In illo clarificatur intellectus, & purificatur affectus ad co-
gnoſcendā & diligendā ueritatē. Et hoc eſt totū bonū ho-
minis, noſſe ſcilicet & amare creatorē ſuū. Quæ ergo nos
angit uæſania, uitiorū ſitire abſinthiū, huius mundi ſequi

naufragiũ,uitæ labẽtis pati infortunium,impiæ tyrãnidis
ferre dominiũ,& non imagis conuolare ad ſanctorũ felici
tatẽ,ad angelorũ ſocietatẽ,ad ſolẽnitatẽ ſupnæ lætitiæ,&
ad iucunditatem cõtemplatiuæ uitæ,ut poſſimꝰ intrare in
potentias dñi,& uidere ſuperabundãtes diuitias illas bo-
nitatis eius? Ibi uacabimus,& uidebimus quàm dulcis eſt
dominus,& quàm magna multitudo dulcedinis eius. Vi-
debimus gloriæ decorem,ſanctorũ ſplendorem,& regiæ
poteſtatis honorẽ:cognoſcemus patris potẽtiã,filij ſapiẽ-
tiã,ſpũſſancti benigniſſimã clementiam:& ita habebimus
notitiã illius ſummæ trinitatis.Nũc corpora per corpus
uidemus:imagines etiã corporũ ſpiritu cernimus:tũc ue
rò ipſam trinitatẽ puro mentis intuitu uidebimus.O bea
ta uiſio uidere deum in ſeipſo,uidere in nobis,& nos in eo
felici iucunditate,& iucunda felicitate.Quicquid deſide-
rabimus,totũ habebimus,nihil amplius deſiderantes.Et
quicquid uidebimus,amabimus,ipſo amore beati.Beati
dulcedine amoris,& ſuauitate contemplationis.Hæc erit
ſumma illius contemplationis,hæc erit ſumma illius felici
tatis,quoniã intelligetur in ſuo puro eſſe ſyncera diuini-
tas,cõprehendetur in ea incõprehenſibilis trinitas.Pate-
bunt arcana diuinitatis:uidebitur & amabit deus:& hæc
uiſio & delectatio totũ cor hominis implens & ſatians,to-
ta erit illius beatitudinis conſummatio.Vna erit oĩm lin-
gua,iubilatio indefeſſa,unus affectus,amor æternus Pate
bit ueritas,implebit charitas,& erit integra corporis &
aĩæ ſocietas.Fulgebit ſicut ſol hũanitas glorificata.Quie
ta erit & concors carnis & ſpũs ſocietas.Angelorũ & ho-
minũ unũ erit gaudiũ,unũ colloquiũ,unũ cõuiuiũ.Non
languebit amor,nec liqueſiet dilectio.Præſentibus oĩbus
bonis,nulla erit dilationis afflictio,quoniã beatifica diui-
næ maieſtatis præſentia omnibus erit oĩa,& erit cõmunia
omniũ omnipotentia,ſapiã,pax,iuſtitia,& intelligentia.
Nõ erit in illa pace diuerſitas linguarũ,ſed pacifica & cõ-
cors concordia morũ & affectuũ.In torrente illius uolu-
ptatis nihil ulterà appetet cumulata ſatietas:tanta erit feli-
citas.Ibi ſiquidem erit cumulus felicitatis,ſupereminens
gloria,& ſuperabundãs lætitia.Sed ad hæc quis idoneus?
Profectò uerus pœnitẽs,bonus obediẽs,amabilis ſocius,
fidelis ſeruus.Verus pœnitens ſemper in labore & dolore,
dolet de præteritis,laborat pro futuris cauendis.Vera ſi
quidem pœnitentia eſt,ſine tẽporis intermiſſione de pec-
catis dolere.Sic plangit commiſſa ut non committat plã-
genda.Irriſor nanq; eſt & nõ uerus pœnitẽs,q adhuc agit
quod pœniteat.Si ergo uis uerꝰ pœnitẽs eſſe,ceſſa à pctõ,
& noli amplius peccare:qm̃ inanis eſt pnĩa quam ſequens
coinquinat culpa.Oĩs bonus obediens dat ſuum uelle,&
Pſal.107. ſuũ nolle,ut poſſit dicere:Paratũ cor meũ deꝰ,paratũ cor
meũ.Paratũ quodcũq; pceperis facere,paratũ ad nutũ nu
tu citius obedire,paratum tibi uacare,proximis miniſtra-
re:meipſum cuſtodire,& in cæleſtiũ cõtẽplatiõe requieſce
re ¶ Amabilis ſocius oĩbꝰ eſt officioſus,& nulli onerosus.
Omnibus eſt officioſus:quia deuotus ad deum,benignus
ad proximũ,ſobrius ad mundũ,dñi ſeruus,pximi ſocius,
mũdi dñs.Superiora habet ad gaudiũ,æqualia ad conſor
tiũ,inferiora ad ſeruitiũ:nulli eſt onerosus,ſed inferiora re
digit ad utilitatẽ mediorũ,& ad honorẽ ſuperiorũ:ſupio-
ra ſequẽs,inferiora trahẽs:ab illis poſſeſſus,iſta poſſidens.
fidelis ſeruꝰ eſt in cõtẽplatione dei,& cuſtodia ſui.Cuſto-
diæ ergo tuæ adhibe priꝰ oẽm diligẽtiã.Deinde itelligẽs
te nunquã poſſe ſufficere ad te cuſtodiẽdũ tua ĩduſtria,di
uinã implora clemẽtiã,itẽq; ad cõtẽplandã in te creatoris
tui uolũtatẽ bonã & beneplacentẽ atq; pfectã,angelicam
exora tutelã,patrociniũq; oĩm cũ Xpo regnãtiũ ſuper te
roga,curre p ſingulos,ſupplica ſingulis,& ſimul omnibus
Iob.19. clama & dic,Miſeremini mei miſeremini mei ſaltẽ uos a-
mici mei:recipite fugitiuũ uřm ſed fratruelẽ,ſed cõſangui
neũ in ſanguine redẽptoris.Eu paup ſtat ad oſtiũ,clamat
& pulſat,apite pulſanti,& cõducite eũ uſq; ad regẽ:ut p-
ſtratus corã eo indicem ei oẽs miſerias & oẽs neceſſitates
quas patior.Ad extremũ uerò plato tuo cor tuũ cũ oĩ in-
genio cõſigna,nullũ in eo remaneat pctũ qđ nõ pura cõ-
feſſione deleat:Ieſum Xp̃m etiã ſup cor tuũ ſicut ſignacu-
lũ pone.Cum enĩ Xp̃s cordis oſtiũ cuſtodit,& eſt cordis
oſtiariꝰ,ut p illũ ingrediant & egrediant oẽs familiæ cor-
dis,cõſequẽter adſunt millia miliũ angelorũ ad fores exte-
riorũ ſenſuũ excubãtiũ,nec audet alienigena irrũpe terri
biles illas acies,ppt oſtiarij reuerẽtiã,& ãgelorũ cuſtodiã.

¶ *Quomodo homo debet ſe examinare.* *Capitulum.V.*

INtegritatis tuæ curioſus explorator,uitã tuã
in quotidiana diſcuſione examina.Attende di-
ligenter quãtum proficias,uel quãtum deficias:
qualis ſis in moribꝰ,& qualis ĩ affectibus:quàm
ſimilis ſis deo,uel quàm diſſimilis:quàm ppè,uel quàm lõ-
gè,nõ locorum interuallis,ſed morũ affectibus.Stude co-
gnoſcere te:qa multo melior & laudabilior es ſi te cogno-
ſcis,quàm ſi te neglecto cognoſceres curſum ſyderũ,uires
herbarũ,cõplexiones hoĩum,naturas aĩaliũ,& hẽres oĩm
cæleſtiũ & terreſtriũ ſciam.Redde ergo te tibi,& ſi nõ ſem
per uel ſæpe,ſaltẽ iterdũ.Rege tuos affectꝰ,dirige actꝰ,cor
rige greſſus.In te nihil remaneat indiſciplinatũ,pone oẽa
tranſgreſſiones tuas añ oculos tuos Statue te añ te tãquã
ante alium,& ſic temetipm plange.Plora iniqtates & pctã
quibꝰ deũ offendiſti,indica ei miſerias tuas,oſtẽde illi ma
litiam aduerſariorum tuorũ.Cũq; corã eo in lachrymis te
maceraueris,pcor te ut memor ſis mei.Ego enĩ ex quo co-
gnoui te,in Xpo diligo te,& illuc mẽtionẽ tui defero ubi
& illicita cogitatio ſuppliciũ,& honeſta pmeret præmiũ.
Ad altare nãq; dei cũ pctõr ſto,ſed ſacerdos,tui me comi-
tat memoria Tu uerò mihi uicẽ reddes ſi me amaueris,&
orationũ tuarũ pticipẽ feceris.Ibi recordatione tecũ eſſe
pñs deſidero,ubi p te & tuis familiaribꝰ deuotas pces co-
rã deo fũdis.Nec mireris ſi dixi pñs:qm̃ ſi me amas,& ideo
amas quia imago dei ſum:ita tibi pñs ſum,ut tu ipſe tibi.
Quicqd enĩ tu es ſubſtantialiter,hoc ego ſum.Imago enĩ
dei eſt oĩs aĩa rõnalis.Proinde qui in ſe imaginẽ dei quæ-
rit,tã pximũ quàm ſe q̃rit:& q illã in ſe q̃rẽdo inuenerit,in
oĩ hoĩe eã cognoſcit.Viſio enĩ aĩæ,intellectꝰ eſt.Si ergo te
uides,me uides,q nihil aliud ſum quàm tu.Et ſi deum dili-
gis,me imaginẽ dei diligis:& ego deum diligendo,diligo
te.Et ita dũ unũ quærimus & ad unũ tendimus,ſemper in
uicem pñtes ſumus,ſed in deo,in quo nos diligimus.

¶ *Quòd homo debet eſſe intentus pſalmodiæ.* *Capitulũ.VI.*

CVm ad orandum ſiue ad pſallendum eccleſiã in-
traueris,fluctuantium cogitationum tumultus
exterius relinque,curãq; exteriorum penitus
obliuiſcere,ut ſoli deo poſſis uacare.Fieri enim
nõ põt ut aliqñ cũ deo loquaf,qui cum toto mundo etiã
tacens fabulatur.Intende ergo illi qui intẽdit tibi,audi il-
lum loquentẽ tibi,ut ipſe exaudiat te loquentem ſibi.Ita
fiet ſi diuinis laudibus ſoluẽdis debita reuerentia & ſolici
tudine aſſiſtas,ſuper ſingula uerba diuinæ ſcripturæ dili-
genter intendas.Nõ p ego iſta faciã dico,ſed q facere uel
lem,& nõ feciſſe pœnitet,& non facere piget.Tu uerò cui
maior grã cõceſſa eſt,uotis & deuotis precibꝰ pias aures
dñi ad te flecte,lachrymis & ſuſpirijs p tuis exceſſibꝰ illũ
clementer exora,atq; canticis ſpiritualibus in oĩbus opi-
bus ſuis illũ lauda & glorifica.Nil enim magis ſupnis ciui
bus ſpectare libet,nil regi ſummo iucundius exhibetur,
ſicut ipſe teſtatur.Sacrificium laudis honorificabit me.O Pſal.49.
quàm felix eẽs ſi ſpũalibꝰ oculis ſemel intueri poſſes quõ
præuenĩũt pricipes cõiuncti pſallẽtibꝰ in medio iuuencu- Pſal.67.
larũ tympaniſtriarũ:Videres pculdubio qua cura quóue
tripudio interſunt cantantibus,aſſiſtunt orãtibus,adſunt
meditãtibus,ſupſunt quieſcentibꝰ,puidẽtibꝰ atq; pcurã-
tibus pſunt.Diligũt ſiqdẽ ſuos cõciues ſupernæ ptãtes,&
pro his q hæreditatẽ capiũt ſalutis,ſolicite cõgaudẽt,con
fortãt,inſtruunt,ptegunt,puidentq; oĩbus.Oẽs enim ipſi
deſiderant aduẽtum nřm,qm̃ ipſi de nobis expectant ciui-
tatis ſuæ ruinas reſtaurari.Diligenter q̃runt & libẽter au-
diunt bona de nobis,ſoliciti diſcurrunt medij inter nos &
deum,nřos gemitus fideliſſime ad eum portantes,ipſiuſq;
gratiam

gr̃am deuotiſſime ad nos reportãtes. Nõ dedignabuntur eſſe ſocij noſtri, qui iam facti ſunt miniſtri nr̃i. Exultare eos fecimus, qñ cõuerſi ſumus ad pœnitentiã. Feſtinemus ergo de nobis eorum lætitiã adimplere. Væ tibi quicũq; es qui deſideras redire ad uomitum, reuerti ad lutũ. Putaſne placatos habebis eos in iudicio, quos tanto & tam ſperato priuare uis gaudio? Exultauerũt quando uenimus ad religionẽ, tãquã ſup his quos ab ipſa inferni porta cernerent reuocari. Quid uerò tũc erit, ſi ab ipſa ianua pdiſi uiderint redire & retrorſum abire eos q iã alterũ pedẽ habebãt in cælo? Nã ſi corpa inferiꝰ, ſed corda ſurſum. Curramus ergo nõ paſſibꝰ corpis, ſed affectibꝰ, ſed deſiderijs, ſed ſuſpirijs: qm̃ nõ ſolũ angeli, ſed angelorũ creator nos expectat. Expectat nos deus pater tanquã filios & hæredes, ut cõſtituat nos ſuper oĩa bona ſua. Expectat nos dei filiꝰ tanquã fratres & cohæredes, ut fructum ſuæ natiuitatis & pretiũ ſui ſanguinis deo patri offerat. Expectat nos ſpiritꝰ ſanctus: ipſe ſiquidem eſt charitas & benignitas in qua ab æterno prædeſtinati ſumus: nec dubium quin prædeſtinationem ſuam adimpleri uelit. Ergo quia omnis cæleſtis curia expectat nos & deſiderat, deſideremus eam quãto poſſumus deſiderio. Cum magna nanq; confuſione & rubore ad illã ueniet quiſquis uidere eam uehemẽter non deſiderat. Quicũq; uerò iugi oratione & aſſidua cogitatione in illa conuerſaꝛ: & ſecurus hinc egredietur, & cũ magna lætitia recipieꝛ in illa. ¶ Vbicũq; ergo fueris, infra temetipm ora. Si longe fueris ab oratorio, noli quærere locũ, qm̃ tu ipſe locus es. Si fueris in lecto aut in alio loco, ora: & ibi eſt templũ. Frequenter orandũ, & flexo corpore mens eſt erigenda ad deũ. Sicut enim nullũ eſt momẽtum quo homo nõ utaꝛ uel fruaꝛ dei bonitate & miſericordia, ſic nullũ debet eſſe momentum quo eũ præſentẽ nõ habeat in memoria. Sed dicis: Ego quotidie oro, & or̃onis meæ nullũ fructum uideo: ſed ſicut accedo ad illã, ſic & redeo, nemo mihi reſpõdet, nemo loquitur, nemo quippiã donat, ſed incaſſum laboraſſe uideor. Sic loquiꝛ humana ſtultitia, nõ attẽdẽs quid inde ueritas pmittat, dicẽs: Amẽ dicò uobis: qa
Mat.11. gcq̃d orantes petitis, credite quia accipietis, & fiet uobis. Noli ergo uilipendere or̃onẽ tuã, qm̃ ille ad quẽ oras, nõ
Nota. uilipendit eã, ſed antequã egrediatur de ore tuo, ipſe ſcribi eã iubet in libro ſuo. Et unũ ẽ duobus indubitanter ſperare debemus: quoniam aut dabit nobis qđ petimus, aut quod nobis nouerit eſſe utiliꝰ. ¶ Cogita itaq; de deo quicquid melius potes, & de te quicquid deterius uales. De illo amplius credere debes, quàm cogitare potes. Omne tẽpus in quo de deo non cogitas, hoc te computes perdidiſſe. Omnis ſiquidem res aliena eſt à nobis, tempꝰ autẽ tãtũ noſtrũ eſt. Vaca ergo: & ubicũq; fueris, tuus eſto. Noli te tradere: ſed cõmodare. Quocũq; loco conſiſtis, cogitatio-
Nota. nes tuas iecta in deũ, & aliquid ſalutare in animo tuo uerſa. Omnis ſiquidem locus ad meditandum congruus eſt. Tota ergo facilitate animum colligens, libere tecum habita, & in latitudine cordis tui deambulans, ibidem cœnaculum grande ſtratum Xp̃o exhibe. Mẽs nanq; ſapiẽtis ſemper eſt apud deum. Illum ſemper ante oculos habere debemus, per quem ſumus, uiuimus, & ſapimus. Ipſum nãq; ut eſſemus habemus authorem: ipſum etiam ut ſapientes ſimus, debemus habere doctorẽ: & ut beati ſimus, internæ ſuauitatis largitorẽ. Et in hoc imaginẽ eius, hoc eſt illius ſummæ trinitatis in nobis cognoſcimus. Nã ſicut ille eſt, & ſapiens eſt, & bonus eſt: ſic & nos pro modulo noſtro & ſumus, & nos eſſe ſcimus, & id eſſe & noſſe diligimus. Vtere igitur teipſo uelut dei templo, propter illud qđ in te eſt ſimile deo. Honor ſiquidem deo ſummus eſt, illum uenerari & imitari. Imitaris, ſi pius es. Templũ enim ſanctum eſt deo mens pia, & altare optimũ cor eius. Veneraris, ſi miſericors es: ſicut ipſe oĩbus miſericors eſt. Hoſtia ſiquidẽ acceptabis eſt deo, facere bonũ omnibꝰ pro deo. Fac omnia ſicut filius dei, ut dignus ſis eo qui te dignatus eſt filiũ uocare. In oĩbus uerò quæ agis, deũ eſſe præſentem cognoſce. Caue ergo ne in eo qđ male delectat, uel uiſio tua uel cogitatio tua remoreꝛ: nec dicas neq; facias quod non licet, etiã ſi libet: nec aliquo facto uel ſigno deum offendas, q ubiq; pſens cernit quicq̃d facis. Magna cuſtodia tibi ne- Nota.
ceſſaria eſt: qm̃ ante oculos iudicis uiuis cuncta cernentis. Cũ illo tamẽ ſemper es ſecurus: ſi talẽ te pparaueris, ut tecum adeſſe dignetur. Si tecum nõ eſt per gratiã, adeſt per uindictam. Sed uæ tibi ſi ita tecum eſt. Imo uæ tibi ſi ita tecum non adeſt. Illi nanq; iraſcitur deus, quem peccantem non flagellat. Nam quem flagellando non emendat, in futuro damnat.

¶ *Mortis conſideratio.* *Capitulum*. VII.

CErtum eſt quoniã mors ubiq; minatur tibi, diabolus inſidiatur ut rapiat animam tuam quando egredietur de corpore: tu uerò noli timere, quoniã deus qui in te habitat (ſi tamen in te habitat) eripiet te & à morte & à dæmone. Fidelis eñ ſocius eſt, nec deſerit ſperãtes in ſe, niſi ipſe prior deſeraꝛ. Deſeriꝛ autẽ cũ cor per prauas & inutiles cogitationes uaga mẽte diſcurrit. Idcirco oĩ ſolicitudine & cuſtodia illud cuſtodire & tenere debes, ut in illo deus requieſcere poſſit. In omni nanq; creatura quæ ſub ſole mundi uanitatibus occupatur, nihil humano corde ſublimius, nihil nobilius, nihil deo ſimilius reperitur. Quapropter nihil aliud quærit à te niſi cor tuum. Munda ergo illud per puram cõfeſſionem, & aſſiduam orationem, ut mundo corde deum uidere poſſis per continuam dei circũſpectionem. In omni loco eſto ei ſubiectus & intentus & compone mores tuos, ut ſis in te placatus. dilige omnes homines, & omnibus te amabilẽ exhibe, ut ſis pacificus, & dei filius. Sic eris bonus monachus, ſanctus, humilis, & rectus: & cum talis fueris, memento mei. Væ mihi qui iſta dico, & iſta non facio: & ſi aliquãdo facio, nõ diu pſeuero. Iſta habeo in memoria, & nõ ſeruo in uita. Habeo in ſermonibus, & non in moribus. Legẽ in corde, & in ore tota die rumino, & contraria legi ago. Lego de religiõe in ea, & plus diligo lectionem quàm orationem. uerũtamen nil aliud me docet diuina ſcriptura, niſi religionem amare, unitatem ſeruare, charitatem habere. Ego autem miſer & miſerabilis, citius curro ad lectionem quàm ad orationem: libẽtius uolo legere, quàm miſſas auſcultare. Expectat me aliquis uolens de neceſſitate ſua mihi loqui, ego uerò librum aliquem accipio, quem ille uel ille uellet habere. lego in eo, & legendo amitto fructus charitatis, pietatis affectus, compunctionis fletus, miſſarũ utilitatem, cæleſtiũ cõtemplationẽ. Nil tamẽ in hac uita dul- Nota.
cius ſentiꝛ, nihil auidius ſumiꝛ, nil ita mẽtẽ ab amore mundi ſeparat, nil ſic aĩam cõtra tẽtationes roborat, nil hoĩem ita excitat & adiuuat ad oẽ opus bonũ, & ad omnem laborem, quàm gratia contemplationis.

¶ *Qualiter homo debeat intente orare.* *Capitulum*. VIII.

MIſerere mei deus, qm̃ ibi plus pecco, ubi peccata mea emẽdare debeo. In monaſterio nanq; ſæpe dum oro, non attendo qđ dico. Oro quidẽ ore, ſed mente foris uagante, oratiõis fructu priuor. Corpore ſum interius, ſed corde exterius: & ideo perdo quod dico. Parum enim prodeſt ſola uoce cantare ſine cordis intentione. Propterea magna peruerſitas, imo magna inſania eſt quãdo cũ dño maieſtatis loquꝛ in oratiõe præſumimus, & inſenſati aurem auertimus, & ad neſcio quas ineptias conuertimus cor. Magna quoq; inſania, & grauiter uindicanda, cum uiliſſimus puluis loquentem ad ſe audire dedignatur creatorem uniuerſitatis. Ineffabilis uerò eſt dignatio diuinæ bonitatis, quæ quotidie cõſpicit nos infelices aures auertentes, obdurantes corda, & nihilominus clamat ad nos dicens: Redite præuaricatores ad cor, Eſa.46.
uacate & uidete quoniam ego ſum deus. Loquiꝛ mihi deꝰ Pſal.45.
in pſalmo, & ego illi: nec tamen cum pſalmum dico, attendo cuius pſalmus ſit. Idcirco magnã iniuriã deo facio cũ illũ precor ut meam precẽ exaudiat, quã ego q fundo nõ audio. Deprecor illũ ut mihi intẽdat: ego uerò nec mihi, nec illi intendo: ſed qđ deterius eſt, immũda & inutilia in corde uerſando, fœtorẽ horribilẽ eius aſpectibus ingero,

¶*De inſtabilitate cordis humani.* *Capitulum.IX.*

NIhil eſt in corde meo fugacius: qđ quoties me
deſerit,& per prauas cogitatiões defluit, toties
deū offendit. Cor meū cor uanū,uagū & inſta-
bile,dum ſuo ducitur arbitrio , & diuino caret
cōſilio,in ſeipſo nō pōt cōſiſtere:ſed oī mobili mobilius,ꝑ
infinita diſtrahiť,& hac atq; illac per innumera diſcurrit.Et
Et dū ꝑ diuerſa requiē q̄rit,nō inuenit.Sed in labore miſe
rum,à rege uacuū manet,ſibi nō concordat,à ſe diſſonat,à
ſe reſilit,uolūtates alternat,conſilia mutat,ædificat noua,
deſtruit uetera,deſtructa reædificat,eadem iterū atq; iterū
alio & alio modo mutat & ordinat ,quia uult& non uult,
Iob.13. & nūquā in eodē ſtatu permanet.Sicut em̄ molendinū ue
lociter uoluiť,& nihil reſpuit,ſed qcq̄d imponitur molit:ſi
autē nihil apponiť,ſeipſum cōſumit:ſic cor meū ſemper eſt
in motu,& nūquā requieſcit:ſed ſiue dormiā ſiue uigilem,
ſomniat & cogitat qcq̄d ei occurrit.Et ſicut molendinum
arena ſi imponať exterminat, pix inquinat , palea occupat:
ſic cor meū cogitatio amara turbat,immūda maculat , ua-
na inquietat & fatigat.Ita cor meū dū futurum non curat
gaudiū,nec diuinū q̄rit auxiliū,ab amore cæleſtiū elonga
tur,& in amore terreſtriū occupatur.Cūq; elabitur ab il-
lis,& inuoluiť in iſtis,uanitas illud recipit,curioſitas dedu
cit,cupiditas allicit,uoluptas ſeducit,luxuria polluit,tor-
quet inuidia,turbat iracundia,cruciat triſtitia:ſicq; miſe-
ris caſibꝰ ſubmergiť oībꝰ uitiis,qm̄ unū deū(q ei ſufficere
poterat) dimiſit.Per multa diſꝑgiť,& huc illucq; q̄rit ubi
requieſcere poſſit,& nihil inuenit qđ ei ſufficiat,donec ad
ipm redeat.A cogitatiōe in cogitationē duciť,& ꝑ uarias
occupatiões & affectiões uariať:ut ſaltē uarietate ipſarum
rerū impleať:quarū qualitate ſatiari nō pōt.Sic labiť cor-
dis miſeria ſubtracta diuina grā.Cūq; ad ſe reuertiť,& di-
ſcutit qđ cogitauit:nil reperit:qa nō opus fuit,ſed impor
tuna cogitatio,qua cōponit multa de nihilo.ſic deniq; de
cipit imaginatio,quā dæmonū format illuſio.Imperat mi
hi deus ut prebeā illi cor meū,& qa imperāti deo nō ſum
Nota. obediēs & ſubditꝰ,mihi ſum rebellis & cōtrariꝰ.Vñ mihi
ſubiugari nō poſſo,donec illi fuero ſubiectꝰ: mihiq; ſeruiā
nolēs,q ei nolo ſeruire nolēs.Idcirco plura machinať cor
meū uno momēto,quàm oēs hoies perficere poſſent uno
anno Cū deo nō ſum unitus,& iō in meipſo ſum diuiſus.
Cū illo uerò uniri nō poſſū niſi ꝑ charitatē:nec ſubiici ni-
ſi ꝑ hūilitatē:nec uerè hūilis eē niſi ꝑ ueritatē . Expedit er-
go ut iŭitate me diſcutiā,& cognoſcā quàm uilis,quàm fra
gilis,& quàm labilis ſum.Deinde cū oēs miſerias meas co
gnouero:neceſſe eſt ut illi inhæreā ꝑ quē ſum,ſine quo ni-
hil ſum,& nihil facere poſſum.Et qa à deo peccando receſ-
ſi: niſi ꝑ uerā cōfeſſionē ad illū redire non poſſum.Fateri
ergo oportet qđ fatēdū eſt:qa nūquam eo modo,aut ea in
tentione qua peccaui,pctā cōfeſſus ſum:nec oīm recorda-
tus ſum:aut ꝓꝑ uetuſtatē,aut ꝓꝑ multitudinē.Si autē con
feſſus ſum,nō pure cōfeſſus ſum ꝓꝑ turpitudinē.Cōfeſſio-
nē etiā meā diuiſi,ut diuerſis ſacerdotibus diuerſa manife-
ſtarē:& ita uenia carui,ad quā per partes peruenire puta
ui.Execrāda naq; fictio eſt pctm̄ diuidere,& ſuꝑficietenus
radere,nō intrinſecꝰ eradicare.Nō em̄ utilis eſt confeſſio
niſi ſit in oris ueritate,& cordis puritate.Et ut tres ſint q te
ſtimoniū uobis dicāt in cælo,pater filiꝰ,& ſpūſſctūs:adda
mus teſtes ſacerdotes cordi noſtro & ori,ut in ore duorū
2.Cor,13. uel triū teſtiū ſtet omne uerbum.Sed dicis: Sufficit mihi
ſoli deo cōfiteri:quia ſacerdos ſine eo à pctis me abſoluere
Iac.5. nō pōt.Ad qđ nō ego,ſed btūs Iacobꝰ rñdet dicens:Cōfi
temini alterutrū pctā ueſtra.Cōueniēs nanq; ualde eſt, ut
nos qui peccādo deo contumaces fuimus,pœnitēdo ſup-
plices ſacerdotibꝰ & miniſtris eiꝰ ſimꝰ:ut hō q ad grām cō
ſeruādā mediatore nō eguit,iā eā recuꝑare nō niſi per me-
diatorē hoiem poſſit.Gemat ergo & ſuſpiret,& anxiꝰ pro
pctō timeat,& expaueſcat:ſolicitꝰ diſcurrat : auxiliatores
& interceſſores quærat:pſternat ſe humiliter hoi,q hūili-
ter aſtare noluit creatori.Nā & hoc ſaluberrimū eſt ut hō
corde pœniteat,& ore delictū ſuū cōfiteať: quatenꝰ deꝰ q
ꝓpitiꝰ adeſt ꝑ grām,cor ꝑ pniam cōpūgat:deinde adſit,ut
cōfitēti pctōrū ueniā tribuat.Qđ ſi fortè pctōr uerè pœni
teat,ſed intercurrēte articulo neceſſitatis,ad cōfeſſionē ꝑ-
uenire nō poſſit:cōfidēter credere debemꝰ ꝙ ſummꝰ ſacer
dos cōplet ī eo qđ mortalis nō potuit Et iā apud deū fa-
ctū cōſtat,qđ hō qdē uerè uoluit,ſed non ualuit adiplere,
qa cōfeſſionē nō cōtēptꝰ excluſit,ſed īpediuit neceſſitas.

¶*De peccato non excuſando.* *Capitulum.X.*

IN capitulo ubi pctā mea emēdare debui:pecca-
tis peccata addidi.Cū de illis accuſatus fui:aut
aliquo mō excuſaui:aut ex toto negaui:aut qđ
deterius eſt,defendi,& impatiēter reſpondi:cū
nullū ſit pctm̄ à quo nō ſim cōtaminatꝰ:aut cōtamiari poſ-
ſim.Iuſtū eſt ergo ut oī occaſiōe remota emendationē pro
mittā,undecūq; aut à quocūq; accuſer:quatenꝰ ſic libera-
ri ualeam à peccato ꝑpetrato uel perpetrando.

¶*Quàm ſit malum alios non corrigere.* *Capitulum.XI.*

MVltitudinē iniquitatum mearum expaueſcens,
aliorum tranſgreſſiones reprehendere timui,&
ideo mortis author extiti:quia uirus quod cla-
mando expellere potui,non expuli.Indignatus
ſum aduerſus alios qui me de uitiis meis reprehendebant:
& quos amare debui,odiui.Illa quæ mihi nocebāt uel di-
ſplicebāt,deſideraui ut nō eſſent.Sciebam tamen ꝙ in na-
tura ſui erāt bona,& à bono factore facta:ſed ideo mihi no
cebant,quia malus eram,& male illis utebar.¶Nihil enim
mihi contrarium eſt niſi egoipſe.Mecum eſt quicquid mi
hi nocere poteſt,& egoipſe mihi ſarcina ſum. Optaui etiā
ut deus peccata mea neſciret:aut punire nollet,aut nō poſ
ſet:& ita uolui deum eſſe inſipientem,iniuſtum,& impotē
tem:qđ ſi eſſet,deus non eſſet.Non eſt ſuperbia ſuper ſup-
biam meam:propterea longè à ſalute mea uerba delictorū Pſal.21.
meorum. Suſpecta eſt ſiquidē deo ſuperbia & odioſa:nec
fieri pōt ut cū eo in gratiā reuertať.Diuerſum utriuſq; ho
ſpitiū:nec in eodē cohabitāt aio qbꝰ nō licuit cohabitare
in cælo.In cælo nata eſt:ſed uelut immemor qua uia inde
cecidit,illuc poſtea redire non potuit.Cum aer pluuia uel
nimio frigore aut calore turbatus fuit, contra deum iniq̄
murmuraui.Oia naq; q̄ ad uſum uitæ accepimus:ad uſum
culpæ cōuertimus.Quapropter iuſtū eſt ut qui in cunctis
peccauimus:in cunctis feriamur .¶Sæpe ad ſacrum myſte-
riū uocē meā fregi,ut dulcius cantarē:magis delectabar in
uocis modulatione,q̄ in cordis cōpūctiōe.Deus uerò cui
non abſcōdiť quicquid illicitū ꝑpetrať,nō q̄rit uocis leni
tatem,ſed cordis puritatē.Nā dū cantor mulcet populum
uocibus:deū irritat prauis moribus.Licentiā loquēdi uel
aliq̄d faciēdi,ſæpe nimia iportunitate,uel calliditate à p̄la-
tis meis extorſi,non attēdens miſer qm̄ ille ſe decipit, qui
occultè uel apertè ſatagit ut hoc ei pater ſpūalis iniūgat,
quod ipſe deſiderat.¶Acū uel cultellū uel aliq̄d uile multo
ties nimium deſideraui:nec confeſſus ſum:quia peccatum
nō æſtimabā:ꝓpter rei uilitatem.Verūtamē nō multū di-
ſtat quæcūq; ſubſtantia uilis uel p̄tioſa reqrať,dū æquali-
ter ſit corruptus affectꝰ.Nō em̄ cultellꝰ in uitiū eſt,ſed cul
telli appetitus:neq; aurū in uitium eſt,ſed auri cupiditas.
In labore nō laboraui quātū debui uel quātū potui.In ſi-
lētio etiā fui ocioſus:qđ eſt maximū pctm̄.In ſilētio nanq;
nemo ſic debet eſſe ocioſus,ut in eodē ocio utilitatem nō
cogitet ꝓximi:nec ſic actuoſus,ut cōtēplationē nō reqrat
dei.Parū em̄ ꝓficit q alteri nō prodeſt cū poteſt.De uitiis
meis multoties me iactaui:putans eſſe inſigne uirtutis ubi
erat lapſus criminis.De uirtutibus etiā uitia feci.Iuſtitia
nanq; dum ſuū modū excedit:crudelitatis uitium gignit.
Et nimia pietas diſſolutionem diſciplinæ parturit,ſic ſæpe
uitiū eſt quod uirtus putať.Sic remiſſa ſegnities māſuetu-
do creditur,& pigritiæ uitium quietis uirtutem imitatur.
Finxi me eſſe qđ nō erā:dixi me uelle qđ nolebam,uel nol
le qđ uolebā:aliud ore dicebā,& aliud corde uolebam:&
ita ſub ouina pelle uulpinam cōſcientiā cōſeruabam.Vul
pina planè cōſcientia eſt tepida conuerſatio,aialis cogita
tio,ficta confeſſio,breuis & rara compunctio , obedientia
ſine deuotione,

ſine deuotione, oratio ſine intentiõe, lectio ſine ædificatione, ſermo ſine circunſpectiõe. O quàm dura mihi ſunt iſta quæ loquor: quoniam meipſum loquendo ferio. Verũtamen quia me peccatorem non nego, ſed peccatum meũ cognoſco: erit fortaſſe apud deum pium iudicem ipſa cognitio culpæ, impetratio ueniæ. Dicam ergo dicam miſeriam meã, ſi fortè ſua pietas moueat illũ. Dicam peccatũ meum: q̃m notitia peccati initium eſt ſalutis. Magnã porro coronam, & ueſtem rotundã: regulã ſeruo ieiuniorum: ſtatutis pſallo horis: ſed cor meũ longe eſt à deo meo. Exteriorem ſuperficiẽ intuens, ſalua mihi omnia arbitror, nõ ſentiens uermẽ interiorẽ qui iteriora corrodit. Vnde Oſeas: Comederunt alieni robur meum, & ignoraui, & ideo pergẽs totus in ea quæ foris ſunt, & ignarus interiorũ meorũ, ſicut aqua: effuſus ſum, & ad nihilũ redactus ſum: præteritorũ obliuiſcẽs, præſentiũ negligens, futura nõ puidẽs. Ingratus ſum ad beneficia: pronus ad mala, & tardus ad bona.

Oſee.7.

¶Quomodo ſe debet unuſquiſq; conſiderare.

Capitulum. XII.

SI me non inſpicio, neſcio meipſum. Si autem me inſpicio, tolerare me non poſſum. Tãta inuenio in me quæ digna ſunt reprehenſione & confuſione: & quanto me ſubtiliꝰ & ſæpius diſcutio, tanto plures abominationes in angulis cordis mei inuenio. Ex quo nanq; peccare cœpi, nunquã unum diem ſine peccato tranſire potui: nec adhuc peccare ceſſo: ſed de die in diẽ peccata peccatis addo: & ea quæ præ oculis habeo, inſpicio, nec gemo: erubeſcenda uideo: nec erubeſco: dolẽda intueor, nec doleo: quod eſt mortis ſignum, & dãnationis indiciũ: Membrũ enim quod dolorẽ non ſentit, mortuum eſt: & morbus inſenſibilis eſt incurabilis. Leuis ſum & diſſolutꝰ, nec me corrigo, ſed ad pctã quæ cõfeſſus ſum, quotidie redeo: nec caueo foueã in quã miſer ego cecidi, uel alios cadere feci aut uidi. Cumq; plorare & orare deberem p malis quæ feci, & bonis quæ neglexi, phdolor uerſum eſt mihi in cõtrariũ. Nã tepui & frigui à feruore orationis, & iam ſine ſenſu frigidus remanſi, & ideo flere meipſum nõ poſſum: q̃m gratia lachrymarũ receſſit à me.

¶De præſentia conſcientiæ ubiq;. *Capitulum.* XIII.

PEccata mea celare non poſſum: q̃m quocũq; nado, cõſciẽtia mea mecũ eſt: ſecũ portãs quicqd in ea poſui: ſiue bonũ: ſiue malũ. Seruat uiuo, reſtituet defuncto depoſitũ quod ſeruãdum accepit. Si male facio, adeſt illa: ſi autem bene facere uideor & inde extollor, adeſt illa. Adeſt uiuo: ſequit̃ mortuum: ubiq; mihi gloria uel confuſio eſt inſeparabilis pro qualitate depoſiti. Sic ſic in domo propria, & à propria familia habeo accuſatores, teſtes, iudices, & tortores. Accuſat me cõſciẽtia, teſtis eſt memoria, ratio iudex, uoluptas carcer, timor tortor, oblectamentum tormẽtũ. Quotquot enim fuerint oblectamẽta mala, tot erũt tormẽta dira in pœna. Nã inde punimur, unde delectamur.

¶De tribus inimicis hominis. *Capitulum.* XIIII.

ADiuua me dñe deus meus, q̃m inimici mei animam meã circũdederũt: corpus ſcilicet, mũdus, & diabolus. A corpore fugere non poſſum: nec ipſum à me fugare. Circũferre illud neceſſe eſt, quoniam alligatum eſt mihi: perimere non licet, ſuſtentare cogor. & cum illud impinguo, hoſtem meum aduerſum me nutrio. Si enim ſatis comedero: & id robuſtum fuerit: ſanitas & fortitudo eius mihi aduerſantur. Mundus uerò circumcingit & obſidet me undiq;, & per quinq; portas, uidelicet p quinq; corporis ſenſus, ſcilicet uiſum, auditũ, guſtum, odoratum, & tactum, ſagittis ſuis me uulnerat, & mors intrat per feneſtras meas in aiam meã. Reſpicit oculus, & mentis ſenſum auertit. Audit auris, & intentionem cordis inflectit. Odoratus cogitationẽ impedit. Os loquitur, & fallit. Per tactum ardor libidinis pro aliqua parua occaſione excitat̃, & niſi illico reſpuat̃, ſubito totũ corpus occupat, urit, & incendit. Primo carnem cogitatione modicum titillat: deinde delectatione turpi mentem maculat, & ad extremũ per cõſenſum prauitatis ſibi mẽtẽ ſubiugat. Porrò diabolus quem uidere non poſſum, & ideo minus ab eo mihi cauere: tetẽdit arcum ſuum, & in eo parauit ſagittas ſuas ut uulneret me repente: narrauit ut abſcõderet laqueos ſuos, & dixit: Quis uidebit eos? Laqueum poſuit in auro & argento, & in omnibꝰ quibus abutimur cũ illis male delectamur & illaqueamur. Nec ſolum laqueum poſuit, ſed & uiſcum. ¶Viſcus eſt amor poſſeſſionis, affectus cognationis, cupiditas honoris, & carnis uoluptas: quibus anima inuiſcatur & irretitur: ne pennis contemplationis per platẽas ſupnæ Sion uolare poſſit. Sagittæ diaboli ſunt ira, inuidia, luxuria, & cætera quibus aĩa uulneratur. Et qs eſt ille q iacula eiꝰ ignea extinguere poſſit? Prohdolor his telis ſuperatur ſæpe anima fidelis. Heu mihi quia undiq; bella mihi uideo: undiq; tela uolant: undiq; tentamenta: undiq; pericula. Quocunq; me uertam, nulla ſecuritas eſt. Et quæ mulcent, & quæ triſtant uel moleſtant, oĩa timeo: eſuries, & refectio: ſomnus, & uigiliæ: labor & quies pugnant contra me. Non minus ſuſpectus eſt mihi iocus quàm ira: multos ſiquidem iocando ſcandalizaui. Nec minus proſpera uereor quàm aduerſa. proſpera nanq; ſuauitate ſua incautum me faciunt, & decipiunt. Aduerſa uerò quia aliquid amaritudinis habent: uelut potiones amaræ me ſuſpectum & timidum faciunt. Magis timeo malum qđ facio in abſcondito, quàm quod in aperto. Malum nanq; quod nemo uidet, nullus reprehendit: & ubi non timetur reprehenſor, ſecurus accedit tentator, & facilius perpetratur iniquitas. Nimirum utrobiq; bellum, utrobiq; periculum, utrobiq; timendum. Et ſicut in hoſtili regione uerſantibus hac illacq; circunſpiciendum eſt, & ad omne ſtrepitum circũagẽda eſt ceruix. Caro ſuggerit mihi mollia, mũdus uana, diabolus amara. Quia quoties carnalis cogitatio mentem meã importune pulſat de cibo & potu, de ſomno, cæteriſq; ſimilibus: ad carnis curam pertinentibus, caro mihi loquitur. Cum de ambitione ſeculi, de iactãtia, de arrogantia cogitatio uana in corde uerſatur: de mũdo eſt. Quando autem ad iram & iracundiam, & amaritudinem animi puocor: diabolica ſuggeſtio eſt: cui nõ aliter quàm ipſi diabolo reſiſtendum eſt: nec aliter ab ea cauẽdũ quàm ab ipſa damnatione. Dæmonum officium eſt ſuggeſtiones malas ingerere: noſtrum eſt illis non cõſentire. Nã quoties reſiſtimus, diabolũ ſuperamus, angelos lætificamus, deũ honorificamus. Ipſe enim nos hortatur ut pugnemus: adiuuat ut uincamus. Certantes in bello ſpectat: deficientes ſubleuat: uincentes coronat.

Hiere.9. Pſal.7. Pſal.63.

¶Caro hominis unde ſit, & quid pariat.

Capitulum. XV.

CAro mea de luto eſt, & ideo lutoſas & uoluptuoſas cogitationes ab illa habeo: uanas & curioſas a mundo: à diabolo malas & malitioſas. Iſti tres inimici me impugnant & perſequunt̃: nũc quidem apertè: nunc uerò occultè: ſemper autẽ malitioſe. Diabolus nanq; plus confidit in adiutorio carnis: quoniã magis nocet domeſticus hoſtis. Illa uerò ad ſubuerſionẽ meam cũ illo fœdus init, utpote de peccato nata, & in peccato nutrita, uitiis corrupta ab ipſa origine: ſed multo amplius uitiata praua conſuetudine. Hinc eſt quòd tam acriter concupiſcit aduerſus ſpiritum: q̃ aſſidue murmurat, & impatiẽs eſt diſciplinæ: quòd illicita ſuggerit: nec rationi obtemperat: nec inhibetur ullo timore. Huic accedit, hãc adiuuat, hac utitur tortuoſus ille ſerpens hoſtis humani generis: cui nulum aliud eſt deſideriũ, nullũ negocium, nullum ſtudium: niſi perdere animas noſtras. Hic eſt qui iugiter malum machinatur: argute loquitur: artificioſe ſuggerit: callide decepit. Illicitos motus inſufflat: & uenenatas cogitationes inflammat: mouet bella, nutrit odia, incitat gulam, mouet libidinem, deſideria carnis inſtigat, & peccati occaſiones parat, & mille nocẽdi artibꝰ corda hominum pulſare non ceſſat. Hinc eſt quòd baculo noſtro nos cædit, & manus noſtras proprio cingulo ligat: ut caro quæ data eſt nobis in adiutorium, fiat nobis in ruinã

& ſcandalū. Grauis lucta, & graue periculum eſt aduerſus
domeſticū hoſtē pugnare: maxime cum nos aduenæ ſimꝰ,
& ille ciuis. Ille ſuam inhabitat regionē: nos exules ſumus
& peregrini. Magnum quoq; diſcrimen eſt aduerſus dia-
bolicæ fraudis aſtutiā, tam crebros (imo continuos) ſuſti-
nere conflictus: quē aſtutū fecit tam natura ſubtilis, quàm
longa exercitatio malitiæ huius.

¶ *Deprecatio pro ſeipſo.* *Capitulum.* XVI.

Pſal. 58. ERipe me de inimicis meis deus meus, & ab his
qui oderūt me: qm̄ confortati ſunt ſup me. Ego
uerò qui uſq; ad hūc diē contra me uixi: iā iam
per tuā gratiā mihi uiuere incipiā. Sic enim in
hoc modo uiuere debemus, ut cū corpus cœperit à uermi
bus deuorari in ſepulchro: aīa lætet cū ſctis in cælo. Illuc
ſpūs dirigēdus eſt quo eſt iturus. Illuc feſtinare debemus
ubi ſemp uiuamus, & ubi mori amplꝰ nō timeamus. Si ſic
amamus iſtā labilē & caducā uitā ubi cū tāto labore uiui-
mus: ubi comedēdo, bibendo, dormiēdo uix carnis neceſ-
ſitatibꝰ ſatisfacimus: multo magis amare debemus uitam
æternā, ubi nullū laborē ſuſtinebimus, ubi ſumma ſemper
iucunditas, ſumma felicitas, felix libertas, & felix beatitu-
do: ubi ſimiles erunt hoīes angelis dei, & fulgebunt iuſti ſi
Matt. 13. cut ſol in regno patris eorum. Qualis putas tūc erit ſplen-
dor aīarum, qñ ſolis ſplēdorē habebit lux corporū? Nulla
erit ibi triſtitia: nulla anguſtia: nullus dolor: nullus timor:
nullus ibi labor: nulla mors: ſed perpetua ſanitas ſemp ibi
perſeuerat. Nō ſuggerit ibi malitia, nec carnis miſeria: nul
la eſt ibi ægritudo: nulla omnino neceſſitas. non eſt ibi fa-
mes, nō ſitis, nō frigus, nō æſtus, non laſſitudo ieiunij: nec
ulla tentatio inimici: nec peccādi uolūtas: nec delinquēdi
facultas: ſed totum lætitia: totum exultatio poſſidet: hoīes
quoq; angelis ſociati, ſine ulla carnis infirmitate in perpe-
tuum manebūt. Ibi erit iucunditas infinita: beatitudo ſem
piterna: in qua q ſemel ſuſcipit, ſemp tenet. Ibi eſt reqes à la
boribus: pax ab hoſtibꝰ: amœnitas de nouitate: ſecuritas
de æternitate: ſuauitas atq; dulcedo de dei uiſione. Et quis
nō illic habitare uehementer deſideret, & propter pacē, &
ꝑpter amœnitatē, & ꝑpter æternitatē, & propter dei uiſio
nē? Nullꝰ eſt ibi pegriuꝰ: ſed qcūq; illuc uenire merebunt,
ſecuri in ꝑpria patria manebunt: ſemp læti: & ſemp ſatiati
de uiſione dei. Et quanto plus aliqs hic deo obediens fue-
rit, tāto ampliorē ab eo mercedē ibi recipiet: quātoq; am-
plius deū amabit, tāto ꝑprius uidebit quē cernere cupit.

¶ *De breui uita hominis.* *Capitulum.* XVII.

DIes hoīs ſicut umbra ſuper terrā, & nulla eſt mo
ra: & tūc ꝑprie nihil eſt, cū ſtare uidet. Cur ergo
theſaurizat in terra hō: cū ſine dilatiōe tranſeat
& illud qđ colligit, & ipſe qui colligit? Et tu hō
quē fructū expectas in mūdo: cuiꝰ fructꝰ ruina eſt, cuius fi-
nis mors eſt? Utinam ſaperes & intelligeres: ac nouiſſima
prudēter ꝓuideres. Scio quēdā q ꝑ annos plurimos tecū
familiariter uixit: ad menſam tuā ſedit: cibum de manu tua
ſumpſit: in ſinu tuo dormiuit: cū uoluit tecū colloquiū ha
buit, hic iure hæreditario ſeruus tuꝰ eſt. Sed qa ab ineūte
ætate delicate nutriſti eū, & uirgæ pepciſti: contumax effe
ctus eſt: leuauit calcaneū ſuū ſup caput tuū, & te in ſeruitu
tem redegit, & tui crudelr dñat. Sed fortaſſe dicēs: quis eſt
hic? Uetꝰ hō tuꝰ, qui cōculcat ſpm̄ tuū, q pro nihilo habet
terrā deſiderabilē: qui ſola quæ carnis ſunt ſapit. Hō iſte à
natiuitate cæcus eſt, ſed ſurdꝰ & mutꝰ: inueteratꝰ dierū ma
lorū: rebellis uirtuti & ueritati: inimicꝰ crucis Xp̄i: deri-
det innocētē, & ſimplr trāſeūtem: ambulat in magnis & in
mirabilibus ſupra ſe: arrogātia eius eſt plus quàm fortitu-
Pſal. 13. do eiꝰ: nullū reueret: dicit in inſipiētia ſua: non eſt deus. ta-
beſcit bonis, & malis paciſcit alicuis: imūdis cogitatiōibꝰ
paciſcit. nō ſatigabit in illis trāſgrediēs uſq; ad finē: diſper
git & diſſipat ꝑpria, ſicut ꝓdigus: cupit & rapit aliena: ſi-
cut auarus: turpitudinem & ignominiā congregat ſibi, ſi-
mulans & callidus ꝓuocat irā dei. Homo iſte totꝰ in pctis
natꝰ eſt, & ſic nutritꝰ, amicus iniqtatis: filiꝰ mortis: uas iræ
in contumeliā: aptus ad interitum. Qui cū talis ſit: enarrat
iuſtitias dei, & aſſumit teſtamētū eiꝰ per os ſuū. Odit diſci Pſal. 49.
plinā: ꝓijcit dñm ſuū poſt dorſum ſuū. Cū uidet furem, cur
rit cū eo: & cū adulteris portionē ſuā ponit. Aduerſus filiū
matris ſuæ ponit ſcādalū: ſup terrā ēt theſaurizat irā i die
iræ: uult à te hæreditatē tuā tollere, & deſup terrā auferre,
& tu tātā iniuriā nō uindicas ſed diſſimulas: nec ei uerbū
durū loqueris: nec uultū iratū oſtēdis, ſed bladiēti tibi ar-
rides. Ludis cū illuſore: neſcis quia Iſmael eſt qui tecū lu-
dit? Ludus iſte nō eſt pueritiæ nec ſimplicitatis uel innocē
tiæ, ſed illuſio eſt aīæ, ſed perſecutio, ſed mors. Iam te in fo-
ueā quā fecit, ꝓcipitauit: iam effœminatus es, iam iugo mi-
ſerrimæ ſeruitutis ꝓſſus, ſub pedibus eius miſerè & uiliter
conculcaris. ¶ O miſer & miſerabilis hō qs te liberabit de
uinculo iproperij huiꝰ? Exurgat deꝰ, & cadat armatꝰ iſte:
cadat & cōterat inimicꝰ hō: cōtēptor dei, cultor ſui: ama-
tor mūdi, ſeruus diaboli. Quid tibi uidetur? Si recte ſentis
mecū dices: Reus eſt mortis: crucifigat. Noli ergo diſſimu
lare: noli differre: noli parcere: ſed feſtināter, audacter, inſtā
ter crucifige hoīem iſtū: ſed cruce Xp̄i, in qua eſt ſalus &
uita: ad quē ſi ex corde clamaueris, crucifixus tuus audiet
te, benigne rñdens: Hodie mecum eris in paradiſo. O Xp̄i Lucæ. 23.
pietas: ō inopinata ſalus miſeri. Tā gratuita eſt & probata
dilectio dei: tā ſtupenda dulcedo, tam inopinata dignatio:
tam inuicta māſuetudo, ut q ad eū clamauerit, exaudiat il-
lum: qm̄ miſericors eſt. O quāta eſt miſericordia dei, quàm
ineffabilis mutatio dexteræ excelſi. Heri eras in tenebris
hodie in ſplēdore lucis. Heri in ore leonis: hodie in manu
mediatoris. Heri in porta inferni: hodie in delicijs paradi
ſi. Sed quid proſunt hæ literæ admonitionis: niſi deleas de
libro conſcientiæ tuæ literas mortis? Quid proſunt hæc
ſcripta, lecta, & intellecta: niſi temetipſum legas & intelli-
gas? Da ergo operā internæ lectioni, ut legas, inſpicias, &
cognoſcas teipſum: legas ut diligas deū, ut pugnes & uin
cas mundū & oēm inimicū: quatenus labor cōuertat in re
quiē, luctus in gaudiū, & poſt tenebras huius uitæ uideas
ortum ſurgētis auroræ: uideas etiā meridianū ſolem iuſti-
tiæ: in quo ſpōſum cū ſpōſa proſpicies: unum eūdēq; dñm
gloriæ, qui uiuit & regnat per infinita ſecula.

¶ DE INTERIORI DOMO, ID EST *conſcientia ædificanda, tractatus utilis.*

DOmus hæc in qua habitamus: ex omni
parte ſui ruinam nobis minat. Idcirco
quia in breui eſt caſura: alia nobis eſt
ædificanda. Redeamus ergo ad nos, &
diſcutiamus cōſcientiā noſtrā. Nā ſicut
corpꝰ noſtrū tabernaculū dicit, in quo
militamꝰ: ſic cōſciētia noſtra domꝰ uo-
catur: in qua poſt militiā requieſcimus
& ille recte militat qui per militiā quā exercet in corpore,
domū ædificat cōſciētiæ. Diligēter exerce agrum tuū, ait Prouer. 24.
ſapiēs, ut poſtea ædifices domū tuam. Ager iſte corpus no
ſtrū eſt, cuius ſenſibus & motibus ſic recte utimur, animiq;
imperio eos ſubijciētes in uſum uirtutis inflectimꝰ, dū cor
pus aīo indeſinēter, & animus deo ex toto ſubijcit. His ni-
mirū modis interior cōſciētia ædificat: quā utiq; bonā fa-
ciunt præteritorū malorū cōdigna ſatisfactio, & inſtantiū
malorū cauta ꝓuidaq; declinatio. Cōdigna ſatisfactio eſt
mala facta corrigere, & correcta non reiterare. Conſciētia
uerò perpetua eſt: quæ nunquā finit: ſicut nec aīa. Quæ cū
ſit immortalis: ſicut nō poteſt eſſe ūō aīa, ſic nūquā poteſt
eſſe ſine cōſciētia. Cōſciētia nanq; eſt inſeparabilis gloria,
uel cōfuſio uniuſcuiuſq; pro qualitate depoſiti.

¶ *Conſcientiam prius eſſe mundandam quàm ædificandam.*
Capitulum. I.

HAec ergo cōſciētia in qua aīa perpetuo māſura
eſt, ædificāda eſt, ſed priꝰ mundāda. Et quis eam
mūdabit? Profecto deꝰ & hō. Homo per cogita
tiones & affectiōes: deus uerò per miſericordiā
& gratiam. Cogitationes & affectiones neceſſariæ ſunt in
conſcientiæ

conſcientiæ mũdatione:cogitationes in inueſtigatiõe ueritatis:affectiões in exercitatione uirtutis.Porrò mia modo delet peccatũ:modo dat uirtutẽ reſiſtẽdi peccato:nũc ſubtrahit peccãdi occaſionẽ:nunc immittit amaritudinẽ: plerũq; ſanat affectionẽ.Gratia adiuuat ad bonum:defendit cõtra malũ:erudit ad utrũq; diſcernẽdum.Homo igiť per ueritatẽ ſtimulatꝰ:peccata ſua cõfiteť:deus autẽ ꝑ miſericordiam flexus cõfitẽti miſereť.Ois nãq; ſpes ueniæ & miæ in cõfeſſione eſt:nec poteſt quis iuſtificari à pctõ,niſi prius fuerit cõfeſſus peccatum.Ex eo enĩ unuſquiſq; iuſtꝰ eſſe incipit,ex quo ſui accuſator extiterit.

¶De miſericordia & ueritate:& de oſculo pacis,& oſculo iuſtitiæ. Capitulum.II.

Pſal.84. FElix conſcientia,in qua mia & ueritas obuiauerunt ſibi:iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Veritas cõfitentis,& mia miſerẽtis,obuiauerũt ſibi:qm̃ non põt illi miſericordia deeſſe, q̃ ſe cognoſcit in ueritate.Oſculum iuſtitiæ eſt inimicos diligere:parẽtes & ꝓpria quæq; ꝓpter deũ relinquere:illatã iniuriã patienter ferre:oblatã gloriã ubiq; declinare.Oſculũ pacis eſt odientes inuitare ad pacẽ:diſcordantes ad cõcordiã reuocare:aduerſarios pacifice ſuſtinere:errãtes pie & benigne docere:mœrẽtes clemẽter mulcere,& cũ oĩbus pacẽ hr̃e.

¶De ſtatu animæ in Xp̃o confirmata. Capitulum.III.

BEata illa aĩa,quæ in pace Xp̃i fundata eſt,& in dei amore ſolidata:quæ cũ exterius bella patiť,pax interitus non turbatur.In qua quæcunq; moleſtiæ foris perſtrepẽt,uſq; ad ſilẽtium internæ quietis non irrumpunt:qm̃ guſtu internæ dulcedinis tacta,intus eſt per deſiderium collecta:nec iam foris enormiter in carnis uoluptates diſſoluiť:qa totũ intꝰ poſſidet in quo delectať:atq; ita in ſemetipſa pacificata, dum nihil eſt quod foris apetit,tota per amorẽ intus requieſcit:& cum tota ad internũ gaudiũ colligiť,ad imaginẽ dei reformať: quã in ſe uenerať.Talẽ aĩam frequẽter uiſitãt angeli atq; archangeli,& honorificant:utpote dei templum,& ſpiritusſancti habitaculum.Eſto igiť templũ dei,& deus excelſus habitabit in te.Aĩa enĩ deum habẽs in ſe,templum dei eſt: in quod diuina myſteria celebrantur.

¶Dedignatur deus uiſitare eam animam quæ non ſtudet in ſe conſiſtere. Capitulum.IIII.

POrrò aĩa quæ non ſtudet in ſe conſiſtere,nec in amore dei deſideriũ figere,per oculos & aures alioſq; corporis ſenſus foras egrediť:atq; in his exterioribus delectatur.Sed cum inuenerit portas iſtas clauſas:tunc rediens ad ſe,& uidens ſe nudã & deſolatam,inæſtimabili confuſione & horrore concutiť.Et quia mundi conſolationẽ quæſiuit:illã quæ à deo intus in cõſciẽtia datur,nõ habebit.Et nõ ſolum eam dedignabiť deus uiſitare:ſed nec ipſa quidem male ſibi cõſcia,ſeipſam poterit tolerare.Requiẽ in ſe nõ poterit habere:quoniam illum dereliquit cum quo habitare & requieſcere debuit. Cogita ergo in ſocietate aliorũ nunc poſitus:qa nõ poteris ſemper manere cũ illis.Et interim elige tibi ſociũ illum qui cum ſubtracta tibi fuerint hæc oĩa,tibi fidem ſeruabit qui dilectoribus ſuis fidẽ ſeruat:nec recedit in tempore anguſtiæ.Deus tuus ille eſt:quem eligere debes.

¶Quòd anima uolẽs deum habitare in ſe,debet ab illicitis cogitationibus mundare cõſcientiam:& ſolum deum deſiderare. Capitulum.V.

OMnes igitur cordis diſtractiones,& mentis fluctuatiões in unum collige,& in ſolo deo totum deſiderium tuum fige:& ibi ſit cor tuum,ubi eſt theſaurus tuus deſiderabilis multũq; amabilis.. Ipſe enim frequẽter uiſitat & libenter inhabitat tranquillitatem cordis,& ocium quietæ mentis:quoniam pax eſt,
Pſal.75. & in pace factus eſt locus eius.Propterea talẽ te præpara, ut tecum adſit deus:ſit in ore:ſit in corde:ſemper tecũ eat: tecum redeat:nec recedat à te.Nunquã ille te dimittet:niſi prior illum dimiſeris.Vbicũq; fueris,nũquã ſolus eſſe poteris ſi deus tecum erit.

¶Conſcientia mundata aduentum Chriſti expectare debemus. Capitulum.VI.

MVnda igitur conſcientiam tuam,& ſemper paratus eſto,ut quacunq; hora uenerit dñs,& tecũ habitare uoluerit:paratã ſibi in te inueniat manſionem.Ipſe nãq; dixit:Facite mihi ſanctuariũ, Exo.25.
& ego habitabo in medio ueſtri.Studeamus ergo templũ deo ædificare in nobis:primo quidẽ ut in ſingulis nobis, deinde ut in omnibus ſimul inhabitet:quia nec ſingulos dedignabitur,nec uniuerſos . Primo igitur ſtudeat unuſquiſq; ne diſſideat ipſe à ſemetipſo:quoniam omne regnũ Lucæ.11.
in ſeipſum diuiſum deſolabitur:& domus ſupra domũ cadet:nec intrabit Chriſtus ubi parietes inclinati fuerint,& maceriæ depulſæ.Vult habere anima corporis ſui domũ integram,& exire eam neceſſe eſt ſi fuerint à ſe inuicem mẽbra diſperſa.Videat igitur & ipſa ſi deſiderat Chriſtũ per fidem inhabitare in corde ſuo,id eſt in ſeipſa:uideat & ſollicite caueat ne à ſe inuicem membra eius diſſideant: id eſt ratio,uoluntas,& memoria Dignum habitaculum parat deo,cuius nec eſt ratio decepta:nec uolũtas peruerſa:nec memoria inquinata.Felix illa anima eſt,quæ domum cordis ſui ſic de peccatorum ſordibus ſtudet emũdare,& ſanctis ſe iuſtis operibus adimplere,ut in ea non ſolum angelos:uerũetiam dominũ angelorum habitare delectet.Mũdata domo,cunctiſq; malis ab ea excluſis,omnibus bonis impleatur:ne ſit nobis neceſſarium aliquid foris quærere: qui omnia forinſeca reliquimus.

¶De ſeptem columnis erigendis ad ædificandum domum cõſcientiæ. Capitulum.VII.

SApientia ergo ædificet ſibi domum : erigat columnas ſeptẽ:quibꝰ tota fabrica inuitať. Domꝰ eſt cõſcientia:colũnæ ſunt bona uoluntas , memoria.ſ.memorẽ eſſe bñficiorũ dei:cor mundũ, animus liber,ſpũs rectus,mens deuota,ratio illuminata.

¶Erectio primæ columnæ quæ eſt bona uoluntas. Capitulum.VIII.

PRima igiť colũna prior erigať.Nã inter omnia dei dona quæ ad ſalutẽ hois ſpectare uidentur: primum & principale bonũ bona uoluntas eſſe cognoſciť:per quã imago ſimilitudinis dei in nobis reparať.Primũ eſt:qa à bona uoluntate bonũ omne inchoať.Principale enĩ:qm̃ bona uolũtate nihil hominibꝰ utilius datur.Quicqd homo facit:bonũ eſſe nõ poteſt,niſi ex bona uolũtate ꝓcedat.Sine bona uolũtate oĩno ſaluari quiſpiã nõ poteſt:cum bona uoluntate nemo perire poteſt.Voluntas bona nec dari poteſt inuito,nec auferri niſi uolenti.Voluntas hois eſt:poteſtas dei.Volũtas hois eſt: quia uelle in uolũtate hois eſt:& ideo totũ meritum in uoluntate eſt.Quantũ uis:tantum mereris . Quãtum creſcit uoluntas tua bona:tantũ creſcit meritum tuũ . Fac igitur magnã bonã uoluntatẽ tuã:ſi uis habere magnũ meritũ. Ita deus ut piiſſimus & miſericordimus pater in eo redemptionem noſtrã poſuit in quo nullus niſi uelit poteſt egere.Amare nanq; homines æqualiter poſſunt & diuites & pauperes:etiam ſi pecuniã æqualiter dare nõ poſſunt.Voluntas tamen bona nõ eſt ſi nõ operať quod poteſt.

¶De ſecunda columna quæ eſt memoria beneficiorum dei. Capitulum.IX.

REcordemur ergo miſericordiarum dei,ut ſic accendamur in eius amorem.Reuocemus ad memoriã bona quæ tribuit nobis:quò in periculis ſæpe conſtitutos clementer nos eripuit: nec unquã peccatis noſtris quominus miſereret uinci potuit: oblitos ſui de ſe admonuit:auerſos à ſe reuocauit:uenientes ad ſe benignẽ ſuſcepit:pœnitẽtibus indulſit:perſeuerãtes cuſtodiuit:ſtantes tenuit:lapſos erexit : malas delectationes in amaritudinẽ cõuertit:& rurſus ſalubriter amaricatis cõſolatiões ſuas tribuit.Poſtremò tribulatione purgatis,quietem & pacẽ perfectã reſtituit:qui nec peccãtibꝰ unquã defuit ut corrigeret:nec iuſtis ut cuſtodiret. Recogitemus quãta bona deus fecit nobis nõ rogantibus neq;

deſiderantibus:imo recuſantibus:& quàm multa peccata dimiſit nobis:& à quãtis periculis liberauit nos liberator deus. Quàm magna dignatio pietatis fuit ꝙ ingratos & in multis cõtrarios, à tam multis peccatis cuſtodiuit nos dei gratia:in quæ potuimus cadere, ſicut in alia multa cecidimus. Idcirco ſicut nullũ eſt momẽtũ in quo nõ utamur uel fruamur dei pietate & mia:ſic nullum debet eſſe momentũ in quo eum præſentẽ nõ habeamus in memoria.

¶ *De tertia columna quæ eſt cor mundum.* *Capitulum.* X.

SEquitur ut eũ à quo tanta beneficia accepim⁹, toto corde diligamus:hoc eſt tota cogitatiõe, tota affectione, ſine defectione. Sit correctum, ut ei per omnia placeat deus. Sit rectum rectitudine intẽtionis:excluſione peruerſæ cogitationis:aſſiduitate contemplationis. Sit paratum ſequi uolũtatem dei:in quãcũꝗ partem inclinari eam cognouerit. Sit ſurſum ad ſola cæleſtia & diuina cõtẽplanda & deſiderãda. Sit purũ, ut nihil morari intra ſe patiaꝛ mali:nec modicum quidem offendiculũ tolerabile reputet aut in cõſcientia ſua, aut in aliena. Sit dulce dulci reſpõſione:ſuaui admonitione:benigna reprehenſione:moderata correctione. Sit mũdum, ut totius immunditiæ ſpurcitias reſpuens, cogitationũ ſicut actionũ peccata deploret:defleat pro ſua miſeria & aliena. Lugeat nõ ſolũ ſua delicta, ſed etiã aliena:compungaꝛ pro malis quæ commiſit, & bonis quæ neglexit.

¶ *De animo libero, quarta columna.* *Capitulum.* XI.

ANimus uerò ſit liber à mundi ſolicitudinibus:à carnis uoluptatib⁹:à prauis cogitationibus:ut poſſit cũ uoluerit aut ſibi intẽdere:aut utilitati fratrũ miniſtrare:aut in cõtẽplatione cæleſtium requieſcere. Sit firmus, ut nulla repentina perturbatione cõcutiaꝛ:nõ capiaꝛ illecebris:nõ frangatur moleſtijs:nulla ira, nulla impatiẽtia pacem quietẽꝗ animi turbare poſſit: qm̃ Xp̃s pax eſt:& in pace requieſcit pacis amator: & in perturbato aĩo habitare non põt. Sit cõſummatus in dei dilectione. hoc em̃ eſt diligere deũ, illi occupare animũ, cõcipere fruẽdæ uiſionis ei⁹ affectũ, habere peccati odiũ, mũdi cõtẽptũ, diligere ꝓximũ, quẽ ipſe cenſuit diligẽdũ.

¶ *De recto ſpiritu, columna quinta.* *Capitulum.* XII.

SPiritus autẽ ſit rectus:ab oĩbus terrenis & præſentib⁹ prorſus auerſus. Et ideo inſeparabiliter iunctus & unitus, pia deuotione aſcendat & uiſitet ſupernas ſedes, & multas quæ ĩ domo patris ſunt manſiones:humiliter ſe proſternens ante thronũ dei & agni. Currat per plateas ſupernæ Sion:audiat illud melos angelorũ:& cũ reuerẽtia ſupplicet cunctis ordinibus beatorũ ſpirituũ, ſingulis per ſe, & ſimul oĩb⁹ ſe cõmẽdãs. Tantã uerò gratiã nõ meretur accipere animus qui in ſui cognitione diu exercitatus & plenè erudit⁹ nõ eſt. fruſtra em̃ cordis oculũ erigit ad uidẽdũ deũ:qui nõdũ idoneus eſt ad uidẽdũ ſeipſum. Prius em̃ neceſſe eſt ut cognoſcas inuiſibilia ſpũs tui, quàm poſſis eſſe idoneus ad cognoſcẽda inuiſibilia dei. Et ſi non potes cognoſcere te:nõ præſumas apprehẽdere ea quæ ſunt ſupra te.

¶ *Rationalis animus ſpeculum eſt ad uidendum deum.*

¶ *Capitulum.* XIII.

PRæcipuũ & principale ſpeculũ ad uidẽdũ deũ:
eſt animus rationalis inueniẽs ſeipſum. Si enim
Roma.1. inuiſibilia dei per ea quæ facta ſunt intellecta cõ
ſpiciuntur:ubi quæſo quàm in eius imagine co
gnitionis ei⁹ ueſtigia exp̃ſſius impſſa reperiunꝛ? Tergat er
go ſpeculũ ſuũ:mũdet ſpiritũ ſuũ quiſquis ſitit uidere deũ
Matt.5. ſuum. Beati mũdo corde:qm̃ ipſi deũ uidebũt. Hoc ſpeculum uerus pœnitens nõ ceſſat quotidie inſpicere, tergere, tenere, & cuſtodire. Inſpicere ſi aliqd in eo reperiat qd deo diſpliceat. Tergere, nõ ſolũ peccata actionũ, uerum etiam cogitationũ, ut nihil in eo remaneat quod deũ offendat. Tenere, ne deorſum corruẽs, terræ per amorẽ inhæreat, & ne inanium cogitationũ puluere ſordeſcat. Cuſtodire, ut ille cui⁹ tabernaculũ eſt cũ hoĩbus, cuius deliciæ ſunt eſſe cũ filijs hoĩm, qui ad oſtiũ ſtat & pulſat, quacunꝗ hora intrare uoluerit, receptaculũ mundum inueniat. Deus enim qui mũditiæ amator eſt, cor pollutũ habitare nõ poteſt.

¶ *De illuminatione animi.* *Capitulum* XIIII.

EXterſo igiꝛ ſpeculo, & diu diligenter inſpecto: incipit ei quædã diuini luminis claritas interlucere, & immẽſus quidã inſolitæ uiſionis radius oculis cordis apparere. Ex hui⁹ luminis uiſione animus inflãmatus, incipit mũda cordis acie ſuperna & interna cõſpicere:deum diligere: deo inhærere:cuncta quæ adſunt, tãquã nõ ſint cõſiderat:cũctis ſuis affectionibus renunciat:& totus ſoli incumbit amori:ſciens ſolũ illum eſſe beatũ, qui deũ amat. Porrò ad tantã gratiam nunquã ptingit mens per propriã induſtriã:dei donũ eſt hoc, nõ hoĩs meritũ. Sed abſꝗ dubio talẽ ac tantã gratiam ille accipit, qui deſerit curã ſeculi, & agit curã ſui:q ſtudet ſe frequenter cogitare:& diligenter agnoſcere qd ipſe eſt. Redi ergo ad cor tuum, & diligẽter diſcute teipſum. Conſidera unde uenis, quo tendis, quõ uiuis, quid agis, qd amittis, quãtũ quotidie ꝓficis, uel quantũ deficis, quib⁹ cogitationibus magis incurſaris, quib⁹ affectionib⁹ frequentius tangeris, uel quib⁹ tentationũ maculis à maligno ſpũ acrius impugnaris. Cum totũ interioris exteriorisꝗ hoĩs ſtatũ & habitũ inquantũ poſſibile eſt plenè cognoueris:& non ſolũ qualis ſis, uerũ etiã qualis eſſe debueras:de cognitione tui poteris ſubleuari ad cõtẽplationẽ dei. Quãtum nãꝗ quotidie in cognitionẽ tui ꝓficis, tãtũ ad altiora ſemper tẽdis. Sed iam forraſſis aſcendiſti, iã ad cor tuũ rediſti, & ibi ſtare didiciſti:nec hoc ſufficiat tibi:diſce ibi habitare, & manſionẽ facere:& qualicũꝗ mẽtis uagatione inde abſtractus fueris, illic ſemp redire feſtina. Abſꝗ dubio ꝑ multũ uſum q̃ſꝗ tibi uerteꝛ in oblectamentũ:intantũ ut abſꝗ ulla laboris difficultate poſſis ibi aſſidu⁹ eſſe:quinimo pœna tibi potius ſit alibi quàm ibi morã aliquã facere.

¶ *Repellendæ ſunt uanæ cogitationes à corde.*

Capitulum. XV.

SI ergo perſenſeris deſideria tua circa exteriores delectatiões affici, & cogitationes tuas iugiter in eis occupari:cũ magna ſolicitudine cõpelle eas:nec ꝑmittas ad cor tuũ intrare:ſed redi ad cor tuum, & ibi intrare & habitare omnimodo ſtude.

¶ *De deuota mente, columna ſexta.* *Capitulum.* XVI.

MEns enim quæ ſe ad ſui cõſiderationem nõ ſubleuat, ſed adhuc per uaria deſideria ſpargitur, & uarijs cogitationibus huc illucꝗ diſtendiꝛ, nõ poteſt ſeipſam in unum colligere, quia nõdum nouit ad ſeipſam intrare, ſed adhuc in imo eſt cogitatione & conuerſatione. Ideoꝗ non poteſt ad ea quæ ſupra ipſam ſunt, penna cõtemplationis euolare. Diſcat ergo diſperſiones cordis congregare:aſſueſcat in internis ſuis immorari:ſtudeat uagationes mentis reſtringere:& exteriora oĩa obliuiſci. Diſcat ſola bona interiora amare, & illa frequentius cogitare, q ad cæleſtiũ contẽplationẽ anhelat, q in diuinorum notitiã ſuſpirat. Cumꝗ ſe diligenter attẽderit, & diuti⁹ quæſierit:cũ tãdẽ inuenerit qualis ſit, reſtat ut reuelatione diuina cognoſcat qualis eſſe debeat, quale mentis ædificiũ deo ꝑparẽ, & qb⁹ obſequijs eũ placare oporteat.

¶ *Poſt cogitationes uanas depulſas cor eleuatur ſupra ſe.*

Capitulum. XVII.

QVi ita euagationes mentis in unũ colligit, & omnes cordis mot⁹ in uno æternitatis deſiderio figit: ꝑfectò iam ad cor ſuũ redijt, & iã ibi liberẽter moratur, ac mirabiliter delectatur. Et cũ ſeipſum præ gaudio iam capere nõ poſſit, ſupra ſeipſum ducitur, & per exceſſum mentis ad ſumma eleuaꝛ:atꝗ ita per ſeipſum ſupra ſemetipſum, per cognitionẽ ſui ad cognitionem dei aſcendit, ut diſcat ſolũ deũ amare, & ipſum indeſinẽter cogitare, & in eo delectabiliter requieſcere. ¶ Cũ ſic amor Xp̃i totũ abſorbuerit affectũ hoĩs, ut negligẽs & immemor ſui, nõ niſi Ieſũ Xp̃m, & ea q̃ ſunt Ieſu Xp̃i ſentiat: tũc demũ (ut arbitror) ꝑfecta eſt in eo charitas. Huic itaꝗ qui ſic affectus eſt, nõ eſt onero ſa paupertas:iſte non ſentit

iniurias:

iniurias: ridet opprobria: cõtemnit damna: mortem lucrũ reputat: imo nec mori ſe putat: cum magis de morte ad uitam tranſire ſe ſciat. Quem ſic amor dei intrinſecus ligatũ tenet, nec ad modicũ quidẽ exire exterius ualet, ſed interius in eius deſiderio flagrat, tanto amplius, quãto familiarius: & eò uehemẽtius, quò frequentius.

¶De raptu cordis, & quid in eo raptu uideatur.
Capitulum. XVIII.

QVi ſic in amore dei iugiter delectaꝛ, frequenter mentis exceſſus patitur: ab oĩbus præſentibꝰ & terrenis raptꝰ, corã deo p̃ſentaꝛ: & dũ pulchritudinẽ eiꝰ cõſiderat, magnitudine pulchritudinis eius attonitꝰ, totus in eiꝰ admiratione ſuſpẽdiꝛ. Miraꝛ regis gloriã, regni magnificẽtiã, ſupernæ ciuitatis nobilitatem: & ciuiũ felicitatẽ: cõtemplaꝛ etiã gloriæ decorẽ, dei bonitatẽ, internæ ſuauitatis dulcedinẽ, & æternæ quietis trãquillitatẽ. Meditaꝛ patris potẽtiã, filij ſapientiã, ſpũſſcti benignitatẽ, & angelicæ naturæ beatitudinẽ: delectaꝛ de deo in deũ, dum eiꝰ pietatẽ miratur, & decorẽ cõtẽplaꝛ. O quàm iucũdũ ſentiꝛ, ſi nõ eſſet tam modicũ raptũ. Rapitur dum ſola cæleſtia cõtẽplaꝛ, & cõtẽplãdo iucũdaꝛ. Sed cum ibi ſtare diutiꝰ conaꝛ, ſubito labiꝛ: & rediẽs ad ſe, nulli poteſt intimare qđ uidit ſupra ſe: ſed agnitione ſuauitatis illectus, guſtatæ dulcedinis ſuauitatẽ & illã cæleſtẽ ĩfuſionẽ lætitiæ ſpũalis intra ſemetipſum miraꝛ. Reuoluit etiam in corde ſuo tacita mẽte incorporeæ lucis claritatẽ, & ĩtimæ ſatietatis ſaporẽ, & illud internæ q̃etis ſecretũ, & ſummæ trãquillitatis arcanũ. In huiꝰ cõtemplatione contẽplationiſq; dulcedine mens delectabiliter afficiꝛ, & mirabiliter delectaꝛ. Volet ergo, & nõ deficiat. Volet donec ante regẽ perueniat: ibiq; ploret & ſuſpiret: mactetq; ſe ĩ lacrhymis, deprecetur ueniam, poſtulet gratiã: nec inde recedat, quouſq; deũ quem nimiũ offenderat, placatũ ſentiat, & ab eo conſolationem recipiat.

¶Illuminata ratio, columna ſeptima. *Capitulum.* XIX.

DEniq; ratio per mentis exceſſum in cõtẽplationem ſublimiũ ſubleuata, & in diuinæ cõtemplationis arcanũ rapta: atq; ibi illuminata ad cognitionem ueritatis & ueri luminis, inflammata ad deſiderium bonitatis: oẽs illicitas uoluptates, affectiones, & uagas memoriæ cogitationes, cordis diſperſiones, animi fluctuationes, ſpũs euagationes, & mentis diſtractiões in unum colligit, atq; in illo felicitatis fonte totum ſuũ deſiderium figit. Locum ſuperiorẽ ratio ſemper obtineat: nulluſq; motus aduerſus eam ſit rebellis, ſed omnia ei obtemperent, ſicut & ipſa obtemperat deo. Si uerò aliquẽ motũ ad id quod nõ debet, uel quõ non debet, moueri ſenſerit: non cõſentiat, ſed illico reſiſtat. Nam ſolus conſenſus reos nos facit, etiã ſi aliq̃d impediat ne opa ſubſequanꝛ. Tũc enĩ anima mori ſicut ſcriptũ eſt diciꝛ, cũ ipſa ratio ad peccatũ
Ezech. 18. per cõſenſum curuaꝛ. Anima enĩ quæ peccauerit, ipſa morietur. Reſiſtat ergo ne moriaꝛ: pugnet ut coroneꝛ. Moleſta eſt lucta, ſed fructuoſa: quia ſi habet pœnã, habebit & coronam. Non nocet ſenſus, ubi non eſt cõſenſus: imo qđ reſiſtentem fatigat, uincentem coronat.

¶Quomodo ædificatur bona conſcientia. *Capitulum.* XX.

SIc nimirũ ſic ædificatur bona cõſcientia. Bona conſcientia eſt quæ pctã præterita punit, & puniẽda cõmittere refugit: quæ ſi pctm̃ ſentiat, peccato non cõſentit, quã ſi cogitatio inquinat, ratio lauat. Recta cõſciẽtia eſt cui ſuum peccatũ diſplicet, & alieno nõ cõſentit: nec ꝑpter hoc peccatorẽ dimittit: nec eius pctm̃ diſſimulat, & cũ corripit nõ inſultat. Trãquilla eſt quia oĩbꝰ eſt dulcis, & nulli grauis, utens amico ad gratiam, inimico ad patientiã, cũctis ad beneuolẽtiã, & quibꝰ poteſt ad beneficẽtiã. Talibꝰ enĩ domus aĩæ ædificaꝛ. Qđ ſi forte (ut fieri ſolet) fur aduenerit, qui nõ uenit niſi ut furetur & mactet & perdat: ſi inquã fur uenerit .i. uel cordis elatio intrinſecꝰ oriẽs, uel appetitꝰ hũanæ laudis extrinſecus aduenies, ſeu aliqua quælibet peſtis quæ domum iſtã machineꝛ perfodere: tunc rõnis ira quaſi canis theſaurum cuſtodiens, euigilet, latret, mordeat, & iugulet: irruens in hoſtes, nemini parcat: nullũ intrare ꝑmittat, ſed clamitet, & excitet intus habitãtes ad arma capeſcenda. Vndecũq; uitium ſiue clãm ſiue palã nocere tẽtauerit: procul illud arceat, ut ſit ſecura cõſcientia. Secura eſt quãdo accuſationẽ non patiꝛ uel pro tẽpore boni, uel pro præſumptiõe mali. Mũda eſt & bene ſibi cõſcia cum nec de præterito iuſte accuſatur, nec de præſenti iniuſte delectatur. Pura eſt cui deꝰ nec ſua peccata imputat, quia nõ fecit: nec aliena, quia nõ approbauit: nec negligentiã, quia nõ tacuit: nec ſuperbiã, quia in humilitate permanſit.

¶Citius & utilius acquiritur bona conſcientia, quàm ſcientia.
Capitulum. XXI.

MVlti quærũt ſcientiã: pauci uerò cõſcientiã. Si uerò tãto ſtudio & ſolicitudine quæreretur cõſciẽtia, quãto quæriꝛ ſecularis & uana ſcientia: & citius apprehẽdereꝛ, & utiliꝰ retinereꝛ. Cogitare nãq; de cõſciẽtia, ſenſus eſt conſummatꝰ: & q̃ cuſtodit illã, ſemꝑ erit ſecurus. Salua reuerẽtia ſapiæ: utiliꝰ eſt currere ad cõſcientiã, quàm ad ſapiam: niſi ſapientia illa ſit quæ ædificet cõſcientiã. Tunc enim ſe intelligit aĩa: tũc illuſtratur cõſcientia: tũc impletur cor bona cõſcientia: cum in ſe deũ, & in deo mutua reuolutiõe ſeipſam receperit imago creata. Creatrix imago in imagine creata, nihil aliud eſt niſi ſapientia in aĩa: niſi gloria in cõſcientia: niſi ſanctificatio in arca. O quàm ineffabilis eſt pietas dei, quæ tantã maieſtatẽ inclinat ad tantã humilitatẽ: qui creauit nos, creaꝛ in nobis. Et quaſi parũ eſſet nos deũ patrẽ habere: uult etiam nos fieri ſibi & matrẽ. Quicũq;, inq̃t, fecerit uolũtatem pa- *Matt.* 12.
tris mei qui in cælis eſt: ipſe meꝰ frater & mater eſt. Frater obediendo: mater generãdo. Frater per hæreditatis participationẽ: mater per aliorũ inſtructionẽ. O fidelis aĩa expande ſinus: dilata affectus: ne anguſtieris in uiſceribꝰ tuis cõcipere quẽ totus orbis nõ potuit comprehendere, donec uirgo beata illũ fide cõcepit. Fide nanq; Xp̃s cõcipiꝛ: uerbi prædicatione naſciꝛ, deuotione nutriꝛ: amore teneꝛ. Sit ergo cõſciẽtia pura, ut deum cõducat ad hoſpitiũ noſtrum, ſit ſolicita circa fidele obſequiũ, ne tanta maieſtas recuſet cordis gremiũ. Sit deuota, ut ſoli deo placeat, ſoli deo intendat: nec recedat ab eo. Talis cõſcientia lætificat animam, & exhibet ſe deo gratã, & hoĩbus & angelis reuerendam, & ſibimetipſi placata & quieta exiſtit.

¶Quis ſit conſcientiæ fructus. *Capitulum.* XXII.

COnſcientia eſt cordis ſciẽtia: quæ dupliciter intelligitur: uidelicet ut illa quæ ſe nouit per ſe, uel illa quæ præter ſe etiã alia nouit ex ſe. Cor enĩ & ſe nouit ſua conſcientia, & multa alia. Qñ nouit ſe, appellaꝛ cõſcia: qñ præter ſe alia, noĩatur ſcientia. Conſciẽtia bona, titulus eſt religiõis, templũ Salomonis, ager benedictionis, hortus deliciarũ, aureũ reclinatoriũ, gaudiũ angelorũ, arca fœderis, theſaurus regis, aula dei, habitaculũ ſpũſſancti, liber ſignatus & clauſus, & in die iudicij aperiendus. Nihil eſt iucundius, nihil tutius, nihil ditius bona cõſcientia: premat corpus, trahat mundus, terreat diabolus: & illa erit ſecura. Bona conſcientia ſecura erit cum corpus morieꝛ: ſecura cum aĩa corã deo præſentabitur: ſecura cũ utrũq; in die iudicij ante tribunal terrificũ iuſti iudicis ſtatueꝛ. Futuræ beatitudinis non eſt utilius remediũ nec certius teſtimoniũ bona cõſcientia: cum mundus omni uolubilitate circũrotetur: ploret, rideat, pereat, tranſeat, nunquã marceſcit bona conſcientia. Subijciatur corpus in pœna, in ieiunijs maceretur, uerberibus lanietur, eculeo diſtendatur, gladio trucidetur, crucis ſupplicio affigatur: & ſecura erit conſcientia.

Quòd in ſpeculo conſcientiæ ſtatus interioris & exterioris hominis cognoſcitur. *Capitulum.* XXIII.

IN ſpeculo conſcientiæ ſtatus exterioris & interioris hoĩs cognoſciꝛ. Anima enim nõ nouit ſe, quæ ſine ſpeculo eſt. Speculũ mundũ clarum & purũ totius religionis, bona conſcientia. Sicut enim mulier quæ uiro ſuo ſiue amico placere deſiderat, in

contuitu ſpeculi imaginē oppoſitā reddentis, decorem &
pulchritudinem faciei componit:ſic anima in quibus ab
imagine ueritatis diſcedit,uel in quib⁹ ueſtigia creatricis
imaginis recipiat:in conſcientia relegit & intelligit. Non
immerito cōſcientiā ſpeculo cōparauim⁹:qm̄ in ea tāquā
in ſpeculo rationis oculus tam quod decens quàm quod
indecens eſt in ſe:claro aſpectu apprehendere poteſt:

¶ *Conſcientia acquiritur per cordis cuſtodiam.*
Capitulum.XXIIII.

VIta uniuſcuiuſqꝫ non cognoſcitur niſi in cōſcie
tia:nec uenitur ad bonam cōſcientiam,niſi per
cordis cuſtodiam.Cor enim ſuo arbitrio dimiſ
ſum,aut ad uitam ſe uertit:aut ad mortem.Vel
le nanqꝫ peccare malū eſt:peccare peius:in peccato perſe
uerare peſſimū eſt:nolle pœnitere mortale:Quicquid igit̄
cor cogitat quod ad utilitatē ſuā uel proximorū quoquo
modo nō pertineat,reſpuendū eſt.De diuerſis igit̄ mundi
partibus in quibus cor uagū & ꝓfundū tenetur,uel uane
occupat̄:ad ſeipſum redeat,& ſeipſum diſcutiat:cūqꝫ inue
nerit culpā,timeat pœnam.Quærendo autē culpā,nuſquā
illam niſi in ſe reperiat:reperta autē culpa & pœnæ cauſa
ſeipſum puniēdo,ſe ante ſe ſtatuat,& tanquā alium ſe iudi
cet.Se equidē culpatū:ante ſe afflictū.ſe reū:ante ſe iudicē
ſeuerum.ſe impium:ante ſe ad pietatē reuerſum.proponat
ſe ante ſe:decernat quid à ſe faciendum ſit de ſe:iuſte in ſe
iniuſto infligat iuſta flagella.loquat̄ etiā ſic ſibi:Quis pacē
deſeruiſti apud dñm deum tuum,& bellū incurriſti apud
teipſum,ſciſſuram pateris,ut tu à teipſo cōdemneris:quia
pactum pacis rupiſti.Vis quod non uis,& non uis qd̓ uis:
à teipſo condemnaberis Nolenda uis:uolenda nō uis.Ec
Lucæ.19. ce de ore tuo te iudico ſerue nequā. Affiige itaqꝫ te,& ſta
tue te contra faciem tuam,ut aſpicias turpitudinem tuam,
& recogites ſtultitiā tuam.Sic igitur in miſerijs ſuis ad ſe
ipſum cōuertitur cor,& ſiſtitur cor ad cor.Vis eſt quædā
quæ ſic de corde operatur,& retinet cor fluxū & uanū,ne
ꝓfluat in abyſſum exterminij.Vis iſta ſeu uiolentia rapit
Matt.11. regnū cælorū.Regnū cælorū(inquit dñs)uim patitur:&
uiolenti rapiunt illud.Nobile regnū poſſidet qui cor ſuū
poſſidet Non regnat,qui in corde ſuo deditus ſeruituti
bus uitiorū:præſidet urbibus,& turbis populorū.Solus
is regnat,qui depoſito cordis imperio,ad leges ratiōis or
dinat totam familiā motuū interiorū& exteriorū.Si inſur
git rabies leonina,premitur per patientiā.ſi petulātia hir
ci,per abſtinentiā.ſi ferocitas apri,per manſuetudinē.ſi ſu
perbia unicornis,per humilitatem.

¶ *De Mobilitate cordis.* *Capitulum*.XXV.

NOn inuenitur autem inter cæteras artes libera
les ars iſta præ alijs liberalis,qua teneat̄ cor qd̓
omni mobili mobilius eſt:quod omni lubrico
lubricoſius eſt.Mobilitate enim naturali inſta
bile,uel in puncto fixum recuſat conſiſtere:cuius uita in
motu eſt:& motus eſt ei uita.Mouet molem totius corpo
ris humani tantillus iſte in corde uitalis motus:& qua.co
erceatur arte ut alia mouens,ipſe nō moueatur:Fortè mo
la aſinaria ſi ad collum ei ſuſpendatur,nō moueretur:imo
multo magis cum mola concitaretur.Agendum itaqꝫ cum
eo eſt ut circūeat terram,& perambulet eam:ſi forte uelo
ciorem & mobiliorem ſe inuenire queat.Si ſuper terram ſi
milem ſui nō inuenerit:etiā girum cœli circūeat:& rotas
curruū dei ad curſum ſuū admoueat,quid tunc faciet ad il
los qui ambulant ſuper pennas uentorum:Fortè & cum
Sapiē.8. illis contēdere poterit. An & cum illa uirtute curret quæ
attingit à fine uſqꝫ ad finem fortiter,& diſponit omnia ſua
Sapiē.7. uiter:An& illam apprehēdet de qua dicitur:Mobilior eſt
omnibus mobilib⁹ ſapiētia:Saltē cum uiderit tam ſpatio
ſis ſaltibus tranſilientem ſuam potentiā,potentiam creato
ris ſui,ſubſiſtat & dimittat alas ſuas,retinens ſe,& habe
nis deificæ comparationis ſe ad ſe colligens & cohibens,
Ezech.1. nō trāſgrediatur terminos ſuos.Sic enim ſancta animalia
in uiſione Ezechielis cum fieret uox ſuper firmamentum
quod imminebat capiti eorum, ſtabant & ſubmittebant
alas ſuas.Quod planè ſancti faciunt,cum perluſtratis ope
ribus & mirabilibus dei ſuperintelligibilibus abſcōditis
myſterijs,nihil ſe ſcire deprehēdunt,ſed momento ſtateræ
omnia opera ſua appendunt.Tunc ſe non à ſe moueri cor
intelligit, qꝫ per ſe immobile permaneret,niſi qui omnia
mouet,illud quoqꝫ inter omnia moueret. Mutuatum igi
tur à deo cognoſcens motum ſuū,iam non uſurpet ut pro
prium,ſed ut cōmodatū.Ad uoluntatē nāqꝫ cōmodantis:
cōmodatarius uti debet commodato. Alioquin furtū fa
cit in re commodata.

¶ *Quomodo diuina gratia corda hominum mouet.*
Capitulum XXVI.

CVm igitur te mouerit deus uel moueri uoluerit
ô cor humanum,mouearis : aliter non mouea
ris:quia non eſſet moueri,ſed commoueri : ſed
quando te mouet deus:Cum admonet.Admo
net autem ſic:Vane occuparis ô cor ſapiens,& omni præ
rogatiua excellens,in his quæ uanitates uanitatum ſunt.
Non te decet his ſubeſſe,ſed præeſſe. Te indigent iſta ut
melius & commodius ſubſiſtant:tu his neqꝫ ad beatitudi
nem indiges,neqꝫ ad immortalitatem. Viaticum quidē iu
mento tuo præparant in uis,ſed ſi ad menſuram ſumātur,
non ad ſuperfluitatem.Ex ſuperfluitate enim ciborū quā
doqꝫ infunduntur iumēta,& in uentris nimiam effluxionē
reſoluuntur,ita ut ex refectione deficiant.Sic corpus tuū,
ô princeps & dominus corporis,ſi regulas neceſſitatis ex
ceſſerit,& ad barathrum cōcupiſcentiæ os aperuerit,lacū
perditionis ſibi effodit in hoſpitio reparatiōis,& de reme
dio comparat exitium,de uehiculo naufragiū.Quid pro
inde:ſuperfluum tollit neceſſariū.Aufer ſuperflua,& nulli
deerunt neceſſaria:quia de ſuperfluenti copia aliorū:naſci
tur ualde ægra aliorum inopia.

¶ *Quomodo ſe debet unuſquiſqꝫ refrenare ac regere.*
¶ *Capitulum*.XXVII.

TVum eſt male acta corrigere,tuum eſt in ordine
& officio familiam membrorū corporis,& ani
mæ motū diſponere:tuum ſingulorū negocia
ſecūdū competētiā aſſignare. Non ſit in regno
corporis tui qui leges & iura inſtitutorū tuorum impune
præuaricetur,non oculus,non manus,non pes,nō auris,
nō guttur.Quid enim de ignobilioribus & plebeijs mem
bris dicā,ſi uel attrectare rebellionem præſumpſerint:La
pidibus obruantur,iaculis increpationū confodiātur,&
nouerint regem Salomonē ſedere ſuper mulā regis,id eſt
rationē ſuper ſenſualitatem corporis. Quid ſi pudibunda
illa(quæ uelato ſemper nomine appellantur à pudicis &
caſtis labijs)motu inordinato rempublicā infeſtauerint:
Certe abſcindantur:non ferro,ſed ieiunio:non detrunca
tione,ſed mortificatione.Vtinā(inquit apoſtolus)abſcin Gal.5.
dantur qui uos conturbant.His perſuaſionibus cor effre
natum,in præceps curſum ſuū rapiens,teneri poteſt,ut ſit
bona cōſcientia.Bona eſt ſi habeat in corde puritatem, in
ore ueritatē,in actione rectitudinem.Pro his nāqꝫ merebi
tur trinitatis uiſionē.O beata uiſio in qua ſic deus erit no
tus atqꝫ perſpicuus ut uideatur à ſingulis nobis in ſingu
lis nobis,uideatur in ſeipſo,uideat̄ in cælo nouo & in ter
ra noua,atqꝫ in omni quæ tunc fuerit creatura.

¶ *Quòd anima in conſcientia ſua cognoſcit quo debeat ire quādo egre*
ditur de corpore,id eſt de libro conſcientiæ: & quomodo
corrigendus eſt. *Capitulum*.XXVIII.

HVmana cōſcietia eſt dñi uinea,quā excolere de
bent peccatorū cōfeſſio,& eorū ſatiſfactio,& ex
hibitio bonorum operū,& cuſtodia eorū. Vni
cuiqꝫ eſt liber ſua conſcientia,& ad hūc librum
diſcutiendū & emendandū oēs alij inuenti ſunt.Aīa cū de
corpore egrediet̄,nullū aliū præter cōſcientiæ ſuæ librum
ſecum portare poterit,atqꝫ in illo cognoſcet quo debeat
ire,& qd debeat recipere.Ex his quæ ſcripta erūt in libris
noſtris iudicabimur,& ideo ſcribi debēt ſm̄ exēplar libri
uitæ:& ſi ſic ſcripti nō ſunt,ſaltē corrigendi ſunt.Conſera
mus itaqꝫ libros noſtros cum libro uitæ:& ſi quid aliter
habuerint,

habuerint, corrigant, ne in illa ultima collatiōe, ſi quippiā aliter inuenti fuerint habentes, abijciantur. Beatus homo qui ſe poteſt cognoſcere & deſpicere, probare & improbare: Nā qui ſibi diſplicet, deo placet: & qui ſibi uilis eſt, deo charus eſt.

¶ Nihil eſt melius & nihil utilius quàm ſeipſum cognoſcere: quod eſt proprium conſcientiæ. Capitulum. XXIX.

MVltæ ſunt ſcientiæ hoim, ſed nulla melior eſt illa qua cognoſcit homo ſeipm. Quāobrem redeam ad cor meū, & ibi ſtare aſſueſcā, ut totā uitā meā poſſim diſcutere, & meipſum cognoſcere. Oēs miſerias meas coram deo effundam, ſi fortè illa ſua magna pietas moueat eum. Cōfitebor ei pctā mea, cui omnia nuda ſunt & aperta: quē fallere non poſſum, qa ſapientia eſt: nec effugere, qa ubiꝗ eſt. Audi ergo piiſſime deus confeſſionē meā: & reſpice ad pietatē tuā: & fac mecum ſm miām tuā. Audi quàm ſæpe de memoria mea te expulit irruens turba plurimarū cogitationum, quæ uelut plebs ad aliqđ ſpectaculū ſolēt effluere in cor meū. Dū orare uel cantare in monaſterio uolo, neſcio cuiuſmodi ſtulta cogitatio cor meū rapit, & ducit per diuerſa loca. Cūꝗ illud ad me reuoco, tenere nō poſſum, ſed illico elabitur, & huc illucꝗ diſpergitur, & per innumera effundiť. Idcirco crebra terrenarū cupiditatū illecebra, & uanitatū effuſio ita cor meū occupāt: ut qđ uitare ſtudeā, hoc cogitē, aīoꝗ uoluā. Nō em̄ eſt in ptāte mea cor meū & cogitationes meæ, quæ ex improuiſo effuſæ mentē meā animūꝗ confundūt, atꝗ alio trahūt quàm ego ꝓpoſuerā. Ad ſecularia reuocant: mūdana inſerūt: uoluptaria ingerūt: illecebroſa cōtexūt: ipſoꝗ in tpe quo leuare mētē meā ad te paro, inanibꝰ cogitationibꝰ infectꝰ ad terrena plerūꝗ deijcior. hmōi perſtrepētiū cogitationum tumultus à corde quotidie amonere uolo nec ualeo, ſed uiſa & audita, dicta & facta ad memoriā reuocant, & in ea cum magna importunitate perſtrepunt. Cogitanda cogito: cogitata recogito: & eadē iterū atꝗ iterū replicare nō ceſſo: & cū diu multūꝗ quicqd potero cogitauero: ſine cogitationibus eſſe nō poſſum: ſed intrant, & exeūt, atꝗ aliæ alias introducunt, & excludūt. hæc inuitꝰ ſuſtineo: plerūꝗ tn̄ conſentio: cū per ea quæ uidi, uel feci ſine utilitate, abſꝗ diſcretione, uaga mēte diſcurro. Ita mēs mea ſemper mobilis, & nunquā ſtabilis: ſemper uaga, & uelut ebria, per diuerſa diſtrahitur. Grauiter pecco cum cor meū derelinquo: qm̄ grauis iactura eſt quæ per negligentiam fit. Vim patior cū illud me deſerit. Confirma cor meū deus: qm̄ cū ſtare in ſemetipſo nititַ, aliquo modo à ſemetipſo etiā neſciēdo deriuatַ. Ita peccādi cōſuetudine etiam cū neſcio pecco, & cor meū cor uanū per infinita deducitur, & in multa deſideria diuidiť. In nocte uerò cū dormire uolo: multarum rerum imagines & phantaſias clauſis oculis uideo, eaſꝗ inuitus tolero: quātoꝗ ab eis aciē mentis auertere nitor, tanto ampliꝰ illæ ſe mihi ingerunt, & moleſtijs turpiū cogitationū cor meū maculāt. Inde eſt ꝙ ſæpe mihi nocuit mortifera delectatio quæ ex recordatiōe præteritorū peccatorū naſci ſolet, ſed maxime ex recordatiōe libidinis. Hæc enim peſtis quò præ cæteris uitijs eſt mihi familiarior, eò ad nocendū procliuior, & ad repellendum difficilior. Nā cū eā repellere uolo, nolenti mihi ſe ingerit, blande oneroſa, diſplicēdo placens, & placendo diſplicēs. Carnis libidinē nūquā fugere potui, ſed ſemper me perſequitur: & cum aliqua delectationis cogitatione uel uiſus intentione me cōprehēdere pōt, nō diebus neꝗ noctibus requieſcere ſinit. Subtiliter intrat, & mentē occupat: & niſi ſubito repellatַ, allicit & incēdit, & quaſi uirus peſtilētiæ per totū corpus paulatim ſe diffundit. Cogitationes prauas multiplicat, affectiones malas generat, delectatione illicita mentem afficit, & ad conſenſum prauitatis animum inflectit: oēſꝗ aīæ uirtutes corrūpit. Hac peſte cū aſtrictꝰ teneor, diuelli ab ea uix poſſum, qm̄ ſtimulos eiꝰ confiteri aut neſcio, aut erubeſco, tā ſubtiles & turpes ſunt. Reuera difficile eſt libidinis incēdia extinguere: impuberes ſtimulat, iuuenes inflammat, uires eneruat, ſenes & decrepitos fatigat, non aſpernatַ tuguria, nō reueretur palatia. Vtinā ſola cœnobia fugiat. Adiuua me dn̄e deus meus ut huic tā peſtifero & mortifero uitio reſiſtere poſſim. Scio enim qa quod reſiſtentē fatigat: uincentē coronat. Scio etiam quoniā ſi mentē meā cogitatione immunda polluero: tibi qui munditiæ author es, placere non ualeo.

¶ De amara atꝗ illicita cogitatione. Capitulū. XXX.

COr mundū crea in me deus: qm̄ non ſolū uana cogitatio illud occupat, & turpis inquinat: uerū etiā amara diſſipat. Sæpe nāꝗ aliqua iniuria cōmotus, denſis cogitationum tumultibus in corde premor: hinc inde ſollicitus, & cæcus, occaſionem uindictæ de accepta iniuria rimor, cōſilia multiplico, & nihil aliud niſi iurgia quæ deſunt in corde perago. Præſentes non uideo: abſentibus contradico: intra memetipſum cōtumelias profero & recipio: receptis autē duriꝰ reſpōdeo. Cūꝗ qui obuiet nullus adſit, rixas in corde cōpono, inſidias inuidentiū cōſidero, & quid cōtra iurgij mouere poſſint penſo, exqro qd reſpōdeā: & cū rē nullā teneā, uacuus litigator elaboro. Sicꝗ diē in ociū: noctē uerò in cogitationē uerſo. Torpeo ab utili ope: qm̄ fatigor illicita cogitatione. Ita mens intus pugnat: cū mēti nemo repugnat. Nōnūquā uero qđ egi in corpore, hoc poſtmodū importuna cogitatione uerſo in mēte: & multoties grauius torqueor in recordatiōe, quàm prius captus fuerā in operis perpetratione. Sæpe etiā ea quæ nūquā feci, nec in uoluntate habui, ita recogito, quaſi pœniteat me illa non feciſſe. Ab occultis meis mūda me dn̄e: qm̄ cū nihil exterius ago, intꝰ grauiter pecco. In corde em̄ ſeruo depicta quæ uidi & feci. Ideo tēporaliū rerū tumultꝰ in corde uerſare nō ceſſo, etiā cū uaco. In cogitatione em̄ comedo cū ieiuno, loquor cū taceo, iraſcor & tranqllus ſum, corpus reqeſcit, & animꝰ huc illucꝗ diſcurrit. Ita uitam iſtā ſine culpa nunquam trāſire potui: nec hoc qdē qđ laudabiliter uixi, ſine aliquo reatu eſt, ſi remota pietate diſcutiatַ. De neceſſitatibus meis eripe me dn̄e. Crebrò nāꝗ dū neceſſitati debita reddere ſtudeo, uoluptatis uitio deſeruio: ſub uelamine neceſſitatis, cado in laqueum uoluptatis. Sæpiſſime nāꝗ comedi & bibi non ad neceſſitatem, ſed ad uoluptatē: & qđ neceſſitati ſatis erat, uoluptati parū erat. Cogitaui etiā de cibo & potu quādo nō debui, & ubi nō debui, & pluſquā debui. Cogitando de eſcis, epulas in cogitatione tota die ruminabā. Cū tegendis mēbris ueſtimēta quæro: nō ſolū quæ tegāt, ſed quæ extollāt expeto: & contra frigoris torporem non ſolū quæro quæ muniant per pinguedinē, ſed quæ mulceāt per mollitiē nō ſolū quæ per mollitiē tactū mulceant, ſed quæ per colorē oculos ſeducāt. Cū ꝓ aliqua neceſſitate licentiā loquendi alicui habui, locutus ſum nō ſolū de neceſſarijs: uerumetiā de non neceſſarijs, & de his quæ ad me nō pertinebāt, & de quibꝰ licentiā nō habebā. Immerſi me colloquijs hoim: & ibi locutꝰ ſum nō ad ædificationem, ſed ad deſtructionē: nō qđ decebat, ſed qđ libebat: locutus uerba uana & riſui apta, uerba ocioſa & inutilia. Verboſitati deſeruiens, detractioni ſtudēs, os meū mendacio & detractione inquinaui. Lingua mea omni fallacia plena eſt, ꝙ nocuit mihi pluſquā oīa mēbra. Nam ea quæ audiui uel uidi, nunquā eo modo quo dicta uel facta ſunt, referre poſſum, ſed alia affirmo pro alijs, & ſæpe multa interſero ſuperflua, atꝗ ita uel nimium laudando uel uituperando, ferè quoties loquor mentior. Guttur inſatiabili ardet ingluuie: gula diuerſis ſaporibꝰ ſatiari nō poteſt. Cor prauum, dolo & malitia plenum, per puram confeſſionem purgare nunquā potui. Manus ad opus prauum fuerunt paratæ, & ad operandū bonū pigræ. Stomachus & inteſtina nimio cibo & potu ſæpe ſunt diſtenta: & ideo dolore ſunt plena. Nam unde gula delectatַ, inde uenter inflatur, corpus infirmatַ, & ſæpe mors ſequiť. Per gulæ delectationem corrui in uentris ingluuiē: & unde debui mihi parare ſalutē, inde contraxi nimium comedēdo perniciem. Pedes uelocius me portauerunt ad aliquam curioſitatem ſpeculandam, quàm ad eccleſiam. Oculi iniquo intuitu me

Pſal. 50.
Pſal. 24.
Nota.

peruerterũt: omneſq; motũ corporis mei ad immunda de-
ſideria traxerũt. Aures citius aperui uerbis ocioſis & ua-
nis, quàm ſanctis. Delectatus eſt odoratus uanis odoribꝰ,
guſtus diuerſarũ rerum diuerſis ſaporibus, necnon ſingu-
guli alij ſenſus his & illis, iuxta quod cuiq; ſuus ferebat ap
petitus. Ita deus meus in omnibus membris meis naturæ
modum exceſſi: oĩa membra mea uelut coniuratione facta
inimico meo de me dominiũ tradidere, cũ morte fœdꝰ in-
iere, pactum pepigere cum inferno.

¶*Conſcientia noſtra erit noſter iudex in die iudicij.*
Capitulum. XXXI.

Pſal. 139. ERipe me dñe ab hoĩe malo, id eſt à meipſo: à quo
recedere nõ poſſum. Nam quocunq; me uerto,
uitia mea me ſequuntur. ubicunq; uado, cõſciẽ-
tia mea me deſerit, ſed præſens aſſiſtit, & quicqd
facio ſcribit. Idcirco quãquã humana ſubterfugiam iudi-
cia: iudicium propriæ conſcientiæ fugere non ualeo. Etſi
hominibus celo qđ egi: mihi tamẽ (qui noui malũ quod
geſſi) celare nequeo. Proprij reatus cõſciẽtia non me reqe
ſcere ſinit, ſed de die in diẽ uehemẽter me torquet, & de die
iudicij uehemẽtius terret. Nã in die illa cũ dñs ad iudiciũ
uenerit, uniuſcuiuſq; conſcientia ad teſtimoniũ adduceť,
& aperto libro cõſcientiæ, oĩs culpa ante oculos reduceť:
atq; ita cogẽte cõſcientia, unuſqſq; erit accuſator & iudex
ſuus. Propterea ſtatuã me ante me, & iudicabo meipſum,
ut illiꝰ extremæ & tremendæ diei iudiciũ euadere poſſim.
Dãnat me cõſcia mea, quãquã diuinũ iudiciũ nondũ me
dãnet. Accuſat me de homicidio, qđ ſi ope non feci, uolun
tate tñ ac deſiderio ſæpe peregi. Accuſat me de adulterio:
& eodẽ modo rñdeo. Accuſat me de inuidia: confiteor &
ego qm̃ inuidia ſæpiſſime cor meũ laniauit. Per inuidiam
nãq; ſanctè uiuẽtiũ merita, mea feci inuidẽdo pctã Nã bo-
na quæ ab eis fieri uel dici audiebam, uera oĩno non crede
bam: ipſas res bene geſtas, in malũ male interpretãdo con-
uertebã. Oĩe malũ ꝙ de illis mẽdax fama iactabat, ſtatim
tãquã ſi ego uidiſſem, credebã. oĩa mala meis æmulis ſuge
bam: & ex profectu eorum deficiebã. Hæc uerò odia intra
me aſcõdebã, & in meos cruciatus enutriebã. ꝓficiẽtibus
inuidebã, peccantibꝰ fauebã, de malis eorũ gaudebã, & de
profectibus lugebã. Gratuitis inimicitijs ardebã, & hanc
malitiã mei pectoris deprehẽdi timebã. Semper eram ei a-
marus, & nũquã certus: & ita amicus eram diaboli, & ini-
micus mei. Inter amicos diſcordias ſeminaui, diſcordãtes
in diſſenſionem cõfirmaui, opiniones eorũ mendacijs de-
colaraui, in ſpũalibꝰ carnalia laudaui, ut ſpũalia bona eis
deeſſe perſuaderẽ. Amicitias ſimulaui, ut eos qui ſe incau
te mihi committebãt, qua poſſem arte deciperẽ. Odiorum
mihi occaſionẽ prauis ſuſpicionibꝰ coaceruaui: & ita dæ-
mones quorũ facta ſectabar lætificaui. Multis uelut amicꝰ
fui in obſequio: hoſtis in aĩo. Cõptus in uerbo: turpis in
facto. Proditor fui ſecretorũ, tenax malarum ſuſpicionum,
Pſal. 142. utrobiq; ꝑuerſus Et ita ꝑſecutꝰ eſt inimicꝰ aĩam meã: hu-
miliauit in terra uitã meam. Pijſſime dñe, unde poſſum eſſe
bonꝰ, q in bono ſic fui malꝰ: Ego peccabã, & tu diſſimula-
bas. prolongabã multo tpe iniqtatẽ meã, & tu pietatẽ tuã:
quia pœnitẽtiã & indulgẽtiam cogitabas. Da ergo miam
miſero, q tandiu pepciſti crimino ſo. Credo nãq; qm̃ qcqd
mihi cõdonare decreueris, ſic erit quaſi nunquã fuerit.

¶*De uanitate, & ex ea dependẽtibus.* *Capitulum*. XXXII.

NOn ſolum inuidia cor meũ afflixit: uerũetiã ua-
nitas circa uarias delectationes languentẽ ani-
mum inuoluit. Per uanitatem nãq; de operibus
quorũ mihi cõſcius nõ erã, turpiter me iactaui.
Geſtiebã etiã docere quæ neſciebã. Credi de me ſublimia
uolebã, delectabilia grauibus anteponebã, execrabar uer-
bo quod aĩo cõcupiſcebam, appellationes uirtutum meis
uitijs imponebã, & ita meipſum fallebam, & fauentes mihi
decipiebã. In ꝓmiſſione honeſta fui uelox, in exhibitione
mendax, à bono mutabilis, mali tenax, in uerbo grauis, a-
nimo turpis, ubiq; fallax, lætus ad proſpera, fragilis ad ad-
uerſa, inflatus ad obſequia, anxius ad opprobria, immode
ratꝰ ad gaudia, facilis ad humana, difficilis ad honeſta. Mi
ſericordiſſime dñe ita defecerũt in uanitate dies mei, i qui-
bus debui flere cõmiſſam iniquitatẽ, excitare remiſſam uo
luntatem, ſuſpirare ad amiſſam hæreditatẽ, aſpirare ad pro
miſſam felicitatẽ, properare ad angelicam ſocietatẽ, repro
pitiari tuam maieſtatem.

¶*De ſtatu miſero huius uitæ.* *Capitulum*. XXXIII.

TErret me tota uita mea deus meus, qm̃ diligẽter
diſcuſſa apparet mihi aut peccatũ aut ſterilitas:
& ſiquid fructus in ea uidetur, ſic eſt ſimulatum,
aut imperfectum, aut aliquo modo corruptum:
ut poſſit aut nõ placere, aut diſplicere tibi. Et cum uere ita
res ſit, ſic eſt mihi quaſi non ita ſit: quod eſt miſeria ſup mi-
ſeriam. Sic comedo, bibo, & dormio ſecurus: quaſi iã trã
ſierim diem mortis, & euaſerim diẽ iudicij, & tormenta in-
ferni. Sic ludo & rideo: quaſi iam regnem tecum in regno
tuo. Idcirco multitudinẽ iniquitatũ mearũ expaueſcens,
ſed de tua pietate cõfidens, tibi creatori & redẽptori meo
qui ueniã & indulgentiã poſt reatũ per purã & lachryma
bilẽ cõfeſſionẽ aſſequi promiſiſti: cõfiteor qm̃ in pctis con
ceptus ſum: & in pctis nutritus: & per omne tp̃s uitæ meæ
uſq; ad hanc diẽ in pctis ſum conuerſatus. Nullũ inuenio
pctm̃ à quo nõ ſim aliquo mõ ingnatus. Per ſupbiam nãq;
præcepta tua & ſeniorũ meorũ trãſgreſſus ſum. Silẽtiũ &
taciturnitatẽ ſicut regula docet nõ tenui. Qđ mihi licitũ
nõ fuit: habui, dedi, & accepi. Clamores pauperũ & miſe-
rorũ nõ libenter aut miſericorditer audiui: nec eos in in-
firmitatibꝰ ſuis uiſitaui. Suadentibꝰ mihi in malũ cõſenſi:
faciliꝰ multa in imo quàm unũ in ſummo cogito: faciliꝰ re
prehendo aliorũ uitia quàm mea: & qđ in alijs repꝛhendo,
facere nõ erubeſco. Faciliꝰ uniuſcuiuſq; uitia quàm uirtu
tes intendo. Cum aliorũ delicta cerno, mea non aſpicio. In
meis delictis ſum clemens, in alienis rigorem tenere uolo.
Ad irrogãdas cõtumelias ſum ualidꝰ: ad tolerandas infir-
mus: ad obediẽdũ piger: ad laceſcẽdos uerò alios impor-
tunus: ad ea quæ facere & debeo & ualeo uagus: ad ea ue-
rò quæ facere nec debeo nec ualeo, paratus. Ita repleta eſt Pſal. 87.
malis anima mea: pctĩs meis exigẽtibus. In eccleſia me de-
teriorem reperio: ante altaria ſacra deuote nõ ſupplico: ua
ſa ſacra nõ reuerẽter tracto: in choro ſum corpore, & in ali
quo negocio mente. Nũc intus maneo, nũc foras exeo: tã-
ta eſt leuitas corporis necnõ & mẽtis. Aliud cãto: & aliud
cogito. Pſalmodiæ uerba ꝓfero: & pſalmodiæ ſenſum non
attendo: ſed mente uagus, habitu diſſolutus, oculis at-
tonitus, huc & illuc proſpiciẽs: quæcũq; ibi geruntur per
luſtro & perſpicio. Væ mihi qm̃ ibi pecco, ubi pctã emen-
dare debeo. Nonnunquã uerò in ipſis bonis quæ ago, ad
deteriꝰ ꝓpinquo: quia dũ menti lætitiã pariũt, & quandã
ſecuritatẽ gignũt, mens mea ſecura reddiť: & in torpore la
xatur. Sæpe etiã meipſum & opera quæ feceram laudaui: &
ab alijs laudari uolui. Plerũq; laus humana quã non quæ-
rebã, mihi oblata placuit: & cum ex ea incaute extollerer,
ſubito multa quæ feceram ad memoriã uenerũt: ut amplius
in elatione attollerer. Quæ ſubtiliter replicãs, atq; in unũ
cuncta coaceruãs: cœpi magis magiſq; deceptus intume-
ſcere. Dũq; in mei admiratione occupatus defigerer, mihi
dans gloriã, & non deo à quo oĩa acceperam, oĩm fructum
amiſi: atq; ita didici qm̃ qui me laudabant, aduerſum me Pſal. 101.
iurabãt. Quãto eñ quiſq; in ſemetipſo gloriatur: tãto à dei
amore diſiungiť. Ita deus meus inferno appropinquauit Pſal. 87.
uita mea. Si me liberabis, habebo unde tibi gratias agam:
ſi inde nõ liberabis, non habeo unde te reprehendam: qm̃
iuſtus es. Heu mihi qualis uixi, quanta mala feci & dixi:
Pudet qui ſic uixerim: & ꝙ natus fuerim. Mallem non eſſe,
quàm talis eſſe. Bonus eram: & malũ me feci: utiq; qui ſpõ-
te me feci miſerũ, iuſtũ eſt ſemper eſſe miſerũ. Conſcientia
mea meretur dãnationẽ: pœnitẽtia mea nõ ſufficit ad ſatiſ-
factionẽ: ſed certũ eſt qm̃ mĩa tua delet omnẽ offenſionem.
Dele ergo pie dñe iniquitatẽ meam multitudine miſeratio
num tuarum. Ego uerò qui uſq; ad hãc diem ſine cauſa ui-
xi, amodo ſine cauſa uiuere nolo.

¶De recidiuo

¶ *De recidiuo, hoc eſt reuerſione in peccatū.* Cap. XXXIIII.

Sed heu miſer hæc tā ſæpe ſic confeſſus: ſurgens cadēs ſum deſeſſus, repeccādo toties, cōfitēdo toties. Multoties ꝓmiſi me emēdare: & nūquā tenui: ſed ſemꝑ ad pc̄tm̄ redij: & prioribꝰ ſceleribus noua & deteriora coiunxi. Nunquā ut debui mores meos in melius mutaui: nec à malefactis receſſi. Plurimos etiā, me perdens, peccare feci: & multis cauſa mali extiti: & exemplis uitæ meæ nōnulli ſubuerſi ſunt. Ecce peccata mea miſericordiſſime deꝰ non abſcōdo, ſed oſtēdo: accuſo me, nō excuſo: qm̄ iniqtatē meā cognoſco. Nec idcirco
Pſal. 50.
iuſtus ſum: qm̄ ſi alter ita me accuſaret ſicut ego meipſum accuſo, patienter ſuſtinere non poſſem. Deſperare utique potuiſſem propter nimia peccata & uitia, culpas & infinitas negligentias meas quæ egi & quotidie indeſinenter ago corde, ore, opere, & oibus modis qbus humana fragilitas peccare poteſt: niſi uerbū tuū deus caro fieret, & habitaret in nobis. Sed deſperare iā nō audeo: qm̄ ſubditus ille tibi uſq; ad mortē, mortē autem crucis, tulit chirographū pc̄tōrū noſtrorū: & affigēs illud cruci, pc̄tm̄ crucifixit & mortē. Gratias tibi ago dn̄e deus meus qm̄ uiſitaſti me: & oſtēdiſti mihi pc̄tā mea. Nūc primū te inſpirante didici ad cor meū redire: & meipſum cognoſcere. Aduocabo ergo aliquem de amicis tuis: & ei oia delicta mea exponam ſicut mihi præcepiſti: ut eius conſilio & auxilio ab oibus meis poſſim iniquitatibꝰ liberari, & tibi reconciliari.

¶ *Confeſſio ad abbatem.* Cap. XXXV.

Audi ergo pater miſerū pc̄tōrem: audi uocem lachrymātis & pœnitētis: attēde quàm grauiter peccaui, & creatorē meū offendi. Deo iubente ad cor meū redij: & ide excluſis oibꝰ ꝓ̄ter dn̄m deū & meipſum, totā uitā meā diſcuſſi tanto diligentius, quāto familiarius: & ut uerū fatear, nihil aliud ibi inueni niſi locū horroris, & uaſtæ ſolitudinis: cōſciētiā uidelicet diu neglectā, oīno īcultā, ſpinis & tribulis obſitā, & omni horrore plenā. Nullū enim inuenio uitiū à quo nō traxerim aliquod cōtagiū. ¶ Turbauit me ira, lacerauit me inuidia, inflauit ſupbia: inde cōtraxi mētis incōſtantiam, oris ſcurrilitatē, opprobria ꝓximoꝝ, ſcelera detractionū, linguæ effrenationē. Senioꝝ meoꝝ impia nō ſeruaui, ſed iudicaui: de meis negligentijs obiurgatꝰ aut rebellis fui aut murmuraui: ꝓ̄ferri me melioribꝰ impudēter affectaui: ſimplicitatē ſpiritualium fratrum irridenter exagitaui: meas ſententias procaciter iactaui: obſequia delata faſtidiui: negata q̄ſiui: iuniores meos elatus deſpexi. Non obſeruaui in obſeqo reuerētiā, in ſermone modeſtiam, in moribꝰ diſciplinā: habui in intētione pertinaciā, in corde duritiam, in ſermocinatione iactantiā. In hūilitate fui fallax, in odio pertinax, in iocatione mordax. Subiectiōis impatiēs, potentiæ ſectator, ad opus bonū piger, ad unitatē ferus, ad obſequiū durus, ad loquēdū q̄ neſciebā prōptus, ad ſupplātādū paratꝰ, fraternæ ſocietati inhumanꝰ. Temerarius in iudicādo, clamoſus in loquendo, faſtidioſus in audiendo, præſumptuoſus in docēdo, effrenatꝰ deformiter in cachinādo, oneroſus amicis, infeſtus qetis, ingratus beneficijs, inflatꝰ obſequijs, & impioſus ſubiectis. Sæpe iactaui me feciſſe qđ nō fecerā, uidiſſe qđ nō uiderā, dixiſſe quod nō dixeram. Diſſimulaui etiā me non feciſſe qđ fecerā: negaui me dixiſſe qđ dixerā: nō uidiſſe & audijſſe qđ uideram & audierā: & ita ex oī ꝑte ſum reꝰ. Reus in ſeculo, reꝰ in clauſtro: ſed ibi ꝑ ignorātiā: hic ꝑ negligētiā: & utrūq; me terret. Verūtm̄ multo amplius terret me ꝙ in monaſterio ante cōſpectum dei deteriorē me inuenio. Collocauit me deus in loco uoluptatis, in domo ubertatis, in paradiſo deliciarum: ego uerò miſer & miſerabilis, inter menſas epulantium fame pereo: iuxta fontem ſitio: ante ignem algeo: & ad neutrū manus extēdere uolo: tam piger ſum & deſidioſus. Ita tp̄s amitto qđ deus mihi ſua pietate indulſerat ad agendā pn̄iam, ad obtinēdā ueniā, ad acqrendam gr̄am, ad ꝓmerēdā gl̄iam. Quaſi quoddā monſtrū inter filios dei ſto: habitū monachi, nō cōuerſationem habēs. In magna corona & ampla cuculla, ſalua mihi oia exiſtimo. Tanquā arbor ſterilis terrā occupo, & uelut iumētū uile plꝰ cōſumo quàm ꝓficio. Altiorē alterīꝰ locū teneo, & nullīꝰ officiū ſuppleo: ſed ſum ſicut trūcus ſine frōdibꝰ & fructibꝰ. Alij me paſcūt de laboribꝰ manuū ſuaꝝ ſicut ꝓ̄bēdariū ſuū. Ego aūt tāquā pauꝑ & miſer, nec clericū nec laicū gero. Cantare nāq; & legere nequeo: laborare neſcio: ſed ſum opprobriū hoim: pecore uilior, cadauere peior. Tolerabilius eīn canis putridus fœtet hoibꝰ: quàm aia peccatrix deo. Idcirco tædet me uiuere: uiuere erubeſco: qa parū ꝓficio. Mori timeo: qm̄ nō ſum paratꝰ. Malo tn̄ mori & miæ dei me cōmittere & cōmēdare, qa benignꝰ & miſericors eſt: quàm de mala mea cōuerſatiōe alicui ſcādalū facere. Tota die nāq; uerecūdia mea contra me eſt: & confuſio Pſal. 45.
faciei meæ cooperuit me: cū uideo me ſomnolētū ad uigilias, tardū ad horas canonicas, & pigrū ad opera manuū. Alios autē uideo tam ſtrenue & deuote diuinis intereſſe laudibꝰ: alios uerò ita reuerēter & alacriter corā deo aſſiſtere, & cū laudare: ego aūt cōpungi ad lachrymas neq̄o: tāta eſt duritia cordis mei. Cantare nō libet, orare nō delectat, meditatiōes ſanctas nō inuenio: tāta eſt ſterilitas aiæ meæ, & deuotiōis inopia quā patior. Heu mihi, oēs in circuitu meo uiſitat dn̄s: ad me aūt nō appropiquat. Nā aliū qdē ītueor ſingularis abſtinētiæ, aliū admirādæ patiētiæ, aliū ſummæ hūilitatis & māſuetudinis, aliū multæ miæ & pietatis: illū ī cōtēplatiōe frequēter excedere: hūc pulſare & penetrare cælos oronis īſtātia, alioſq; in alijs ꝓ̄eminere uirtutibꝰ. Oēs cōſidero & ꝓſpicio feruētes, oēs deuotos, oēs ī Chriſto unanimes, oēs donis cæleſtibꝰ & gr̄a affluētes, tanquā re uera ſpiritales hoies, quos deꝰ uiſitat, & in qbus habitat. In me uerò nihil horū inuenio: qm̄ declinauit dn̄s in ira à ſeruo ſuo. Inde eſt ꝙ cū alij uigilāt, ego dormio: qn̄ alij cantāt in monaſterio, ego huc & illuc diſcurro: qn̄ alij in aliquo ſecreto loco ſe furanť à colloquijs hominū, ut ibi loquantur cū rege angelorū: ego quæro colloquia hoim: cū alij uacant lectionibus, ego fabulis & uerbis ocioſis: qn̄ alij diſcutiūt & dijudicāt ſemetip̄os, ego iudico alios. Alijs placet cōis uita, cōis diſciplina, & cōe ſtudiū: & mihi placēt anguli & diuerticula. Sic ſic ex q̄ peccare potui, nūquā à pc̄tis & malis operibꝰ ceſſaui: pc̄tis pc̄tā ſꝑ accumulaui: & pc̄tā q̄ aliqn̄ opibꝰ implere nō potui, malis uolūtatibꝰ & malis deſiderijs nūquam ꝑficere ceſſaui.

¶ *De delectatione carnis.* Cap. XXXVI.

Super oīa mala delectatio carnis q̄ ab ipſis cunabulis ſemꝑ mecum creuit, mihi ſemꝑ adhæſit, nec adhuc iā præ ſenectute deficientibus membris me deſerit, multis & uarijs modis infelicē animam meā maculauit, diſſoluit, captiuauit, & oī uirtute deſtitutā, inanē & debilē reddidit. Fateor huiꝰ opis nefarij immūdis recordatiōibꝰ me ſæpe eſſe cōmotū & incenſum, ardores nō modicos & inhoneſtos paſſum & non ſolum mearū delectationū mala memoria & ſtultæ recordationes mihi nocuere: ſed etiā aliorū malefacta mihi narrata, & ꝑ recordationes ſordidas ad memoriam reducta, cor meū nō paruo ueneno iniqtatis maculauere. Et in hoc miſerabiliter miſerabilis ſum: qa nō tm̄ doleo quātū dolēdū me cognoſco, ſed ſic ſecurus torpeo, uelut qd patiar ignorē. Hoc uerò mihi eſt omni infelicitate miſeriꝰ, ꝙ ita opere peruerſus, ore pollutꝰ, corde immūdus ad altare accedo, & Chriſti corpꝰ manibꝰ meis pertractare nō pertimeſco. Accedo elatus ad humilē, iratus ad mitē, crudelis ad miſericordē: & tm̄ patitur humilis elatum: mitis iratum: crudelem miſericors. Accedo ſeruus ad dn̄m: non amore, ſed timore: nō deuotione, ſed uſu. Accedo ad dn̄m, cuiꝰ ꝑcuſſi ſeruū. Ad patrē accedo, cuius occidi filiū. Percuſſi uerbo, occidi exēplo: nec tm̄ ꝑtimeſco dn̄m, nec reuereor patrem. Manēs in turba: fratrū turbans aliquos, & ab aliquo turbatus: qn̄q; accedo ad pacificū. Appropiquo etiā talis ad oſculum pacis, qui prius reconciliatus accedere debuiſſem ad oſculum turbati fratris. Conuincit me reum & dei inimicū mea iniquitas: peccatū meū ſæpe ſeparauit me à

deo. Idcirco obſecro te pater ut me inſtruas quomodo
poſſim aut ſemp̄ ſtare cum deo meo: aut redire cum ab eo
peccatis meis exigentibus motus fuero.

¶*Patris ſpiritualis ad confitentem reſponſio.*
Capitulum. XXXVII.

CONfeſſio tua fili ad lachrymas me cōmouit: tū
propter me, tum propter te. Propter me fleo:
qm̄ quæcunq; de te dixiſti, eadem ferè aut ſimi-
lia reperio in me, & multa ad memoriā reuoca-
ſti quorū oblitus fuerā. Propter te gaudeo, quoniam uiſi-
tauit te oriēs ex alto. Nō eñ longe es à regno dei. Notitia
nāq; peccati initiū eſt ſalutis. Confido in dño qm̄ quicquid
minus eſt in te feruoris & boni opis: humilitas ſupplebit
puræ cōfeſſionis. Quacūq; nanq; hora peccator cōuerſus
Pſal. 50. ingemuerit, ſaluus erit: qm̄ cor cōtritū & hūiliatū deꝰ nō
deſpiciet. Tardius ſiqdē uidetur deo ueniā pctōri dediſſe,
quàm illi accepiſſe. Sic eñ feſtinat miſericors deꝰ abſolue-
re reum à tormēto cōſciētiæ ſuæ, quaſi plus cruciet miſeri-
cordē deū cōpaſſio miſeri, quàm ipm miſerū cōpaſſio ſui.
Qui enim uerè pœnitet, & ueraciter dolet: abſq; dubio &
abſq; mora idulgētiā accipiet. Et quāto qs frequētiꝰ, quā-
toq; uehemētius de ſuo reatu interno dolore afficitur: tan-
to certior, tantoq; ſecurior de indulgētiæ uenia efficitur.
Inde eſt ꝙ animā pniæ lachrymis afflictam, tam frequēter
quàm libēter conſolaꝛ ſpiritus paracletus. Illā frequenter
uiſitat: illā libenter cōfortat: & ad ueniæ fiduciā plenè re-
format quā ſua ſcelera flendo dānare, & dānando flere cō-
ſiderat. Incipit extūc quædam familiaritas inter deum &
aiam, eoq; hæc ſe ſentiat ab illo ſæpius uiſitari, & ex eius
aduētu nō tm̄ iam cōſolari, imo aliquoties quodā ineffabi-
li gaudio repleri. Sed ad hæc quis idoneus? Profectò uerè
pœnitēs. Omnia etenī in cōfeſſione lauantur, conſcientia
mundatur, amaritudo tolliꝛ, pctm̄ fugaꝛ, tranquillitas re-
dit, ſpes reuiuiſcit, animus hilareſcit. Poſt baptiſmum nul-
lum aliud nobis conſtitutum eſt remedium quàm confeſ-
ſionis refugiū. Sit ergo deuota cordis cōpūctio, uera oris
confeſſio, diſcreta carnis mortificatio, repētina uitiorum
extirpatio, læta bonorū operū exhibitio. Non erubeſcas
Pſal. 43. deo confiteri: cui non potes abſcōdi. Ipſe enim nouit ab-
ſcondita cordiū: cui oīa nuda ſunt & aperta: ante cuiꝰ cō-
ſpectū cuncta nr̄a pctā ſunt ſcripta. Sed qđ ibi ſcribit trāſ-
greſſio, hic delet cōfeſſio. Nō te igiꝛ pudeat dicere, quod
non puduit facere. Quòd ſi fortè pudor eſt tibi, mihi ſoli
pctōri pctā tua exponere: qđ facturus es in die iudicij, ubi
oībꝰ expoſita tua apparebit cōſcientia? Si cogereris corā
multitudine nudo corpe tranſire, nō poſſes non erubeſce-
re. cur ergo minus confunderis qn̄ immunda cogitatio-
ne in mente ſordidaris? Cur minus erubeſcis pudēda cor-
dis quàm pudenda carnis? Cur magis uereris uultus ho-
minum, quàm uultus angelorum? Talis confuſio ſeparat à
deo. Oīs ſpes ueniæ & miæ eſt in cōfeſſiōe uera. Simulata
nāq; cōfeſſio nō eſt cōfeſſio: ſed duplex cōfuſio. Excludit
eñ miſerationē dei, miſeriæ ſimulatio: nec dignatio locum
habet ubi fuerit dignitatis p̄ſumptio. Prouocat uerò cō-
paſſionē humilis miſeriæ confeſſio. Nulla eſt enim tā gra-
uis culpa ꝙ nō habeat ueniam per purā confeſſionē. Vitia
igitur cordis tui & prauas cogitationes illico manifeſta.
Pctm̄ eñ pditū cito curaꝛ. Crimē uerò tacēdo ampliatur.
Nota, Vitiū ſi patet, fit ex magno puſillum: ſi latet, fit ex minimo
magnum. Nam uelox cōfeſſio uelociter medicinam facit.
Melius eſt ut uites uitium, quàm ut emēdes: ne fortè cum
incurreris, reuocare non poſſis.

¶*Remedium ad fugiendum prauas cogitationes.*
Capitulum. XXXVIII.

QVoties te ſentis turpibus cogitationibus pulſa-
ri, & ad illicitā delectationē affici: toties pone
ante mentis oculos qūo Xp̄s in cruce crucifi-
xus eſt p te. Intuere qūo à Iuda Iudæis tradiꝛ,
& quàm uiliter pertractatur, blaſphemaꝛ, & colaphizaꝛ, iu-
dicaꝛ & cōdēnaꝛ, expoliaꝛ & flagellatur: ad ultimum uerò
cōtumelijs & opprobrijs affectus inter duos latrones ſu-
ſpendiꝛ: clauis cruci affixus, ſputis deriſus, ſpinis corona-
tus, lancea perforatus, ex oībus partibꝰ ſanguis emanat:
& inclinato capite emittit ſpm̄. Ita redēptor tuus moritur
pro te, & tu neſcio cuiuſmodi ſordida cogitatione ſordi-
daris in mente. Sufficere poſſet hæc cogitatio ad excludē-
das omnes illicitas cogitationes. Sed ecce ad alia tranſea-
mus. Cōſidera qūo morieris, quādo aliqua graui infirmi-
tate uexarꝰ, & ad extrema deductus, & ibi ad terrā pīectꝰ,
inter longa ſuſpiria & difficiles ſingultus, inter diuerſos
dolores & timores aiam expirabis. Tunc ueniet corpꝰ in
pallorē & horrorē, & in ſaniem & fœtorem: erit uermis, &
cibus uermiū: aiam uerò mox capient & rapient laruales
illæ facies, ꝙ eam in exitu p̄ſtolanꝛ: & ex omni parte terre-
bunt eam dæmones terribiles & horribiles. Cogita quis
eam defendet à rugiētibus p̄paratis ad eſcam: quis conſo-
labitur eam cū teterrima illa monſtra dæmoniorū occur-
ſantia ſibi catcruatim ruere uidebit: aut quis deducet per
ignotam regionem? Attende etiā quàm ſubito uenit dies
ultima: ſubito uenit: & forſitan hodie erit. Iam adeſt iam:
præſentaberis ante tremendum iudicem: accuſaberis mul-
tis & magnis offenſis: nō uno, non paucis, ſed innumeris
criminibꝰ: nō paruis, ſed immēſis: nō dubijs, ſed certis: nō
breui accuſatiōe, ſed tā lōga quàm longa eſt tota uita tua:
non uno accuſatore, ſed tot quot ſunt delicta tua. Ipſe iu-
dex erit diſtrictus accuſator tuꝰ. Oēs etiā ſpūs boni & ma-
li corā deo te accuſabūt cū eo. Boni, quia deo debent æq-
tarē: mali, qa tuā ſeruant iniquitatē. Tot iudicibꝰ & pplīa
aſtabis, quot p̄ceſſerūt te in ope bono. Tot arguentibus
cōfunderis, quot tibi p̄buerūt bene uiuēdi exemplū. Tot
cōuinceris teſtibꝰ, quot te monuerūt bonis ſermonibꝰ, &
iuſtis actionibus. Oībꝰ pplīs nudabunꝛ iniquitates tuæ:
& cunctis agminibꝰ patebunt uniuerſa ſcelera tua, non ſo-
lū actuū, uerūetiā cogitationū & locutionū. Multa uerò
pctā tunc pruēt ex improuiſo, quaſi ex inſidijs: ꝗ mō non
uides: & forſitan plura & terribiliora his quæ nūc uides.
Vndiq; erūt tibi anguſtiæ: hinc erūt accuſantia pctā: inde
terrens iuſtitia: ſubtus patēs horridū chaos inferni: deſu-
per iratus iudex: intus urēs cōſciētia: foris ardēs mūdus.
Si iuſtus uix ſaluabitur, peccator ſic deprehēſus in quam
partē ſe premet? Latere erit impoſſibile: apparere intolera-
bile. In tāto diſcrimine torquebit te tua conſcia male ſibi
cōſcia: cruciabūt cordis arcana. Cogēte etiā cōſcia, tuip̄e
eris accuſator & iudex tuꝰ. Cōuictꝰ teſte ppria cōſcia: &
teſtibꝰ oculis ipſiꝰ iudicis, fugere nō poteris: ſed tremens
& anxiꝰ ſtabis ſuſpēſus ad grauiſſimā ſniam in anguſto pe-
riculo, & in piculoſa anguſtia: tanquā illico recepturꝰ qđ
in perpetuū amittere nō poteris. Iudex tūc erit uehemen-
ter iratus: & terribiliter diſtrictus: ſnia eius ſemel lata erit
immutabilis: tortores horribiles, q nūquā miſerenꝛ, erūt
parati, ut data ſnia te dānatū ad tormēta rapiāt. Tormen-
ta erūt ſine interuallo & ſine tpamento: timor cōturbabit
te cū terra aperieꝛ corā te, & tu rues & cades in ſtagnū ſul-
furis ardētis & fœtētis. Ignis exterius carnē tuā cōburet:
uermis interiꝰ cōſciam corrodet: ibi eris ſine fine: ſine ſpe
ueniæ & miæ. Oīa uerò gehēnæ ſupplicia ſuperabit, deū
nō uidere, & bonis carere ꝗ in ptāte habuiſti obtinere.

¶*De mala cogitatione uitanda.* Cap. XXXIX.

SI uis omnes malas cogitatiōes à corde tuo ex-
pellere: hæc ſæpe cogita. Ibi nāq; eſt cogitatio
tua, ubi eſt affectio tua. ibi cor tuū, ubi eſt deſi-
deriū tuū: qm̄ illud ſæpius in cogitatiōe uolui-
mus, cuiꝰ amore plus affecti ſumus. In cogitatione ſua ca-
dit quiſq; uel ſtat. Si bona cogitas, cogitatio tua ſancta cu-
ſtodiet te. Si mala cogitas, ſpūſſanctus diſciplinæ effugiet Sapien. 1.
fictum: & auferet ſe à cogitationibus quæ ſunt ſine intelle-
ctu: eritq; tēplū dei ſpelūca diaboli: qm̄ quē deus deſerit,
diabolꝰ arripit. Spūſſanctus ſuggerit bona & dulcia, ſpūs
malus mala & amara, uana, inutilia & immūda. Et iō qua-
cūq; hora mala cogitatio cor tuū tangit, nō cōſentias illi:
nec ſinas eā in corde tuo manere: ſed illico repelle. In ini-
tio cogitatiōis iniq̄ reſiſte: & fugiet à te. Nā ante dei ocu-
los non

los non uolent uacuæ cogitationes noſtræ: & nulla momenta tpis in animum träſcendüt ſine ſtatu retributionis. Cogitatio praua delectationem parit, delectatio conſenſum, conſenſus actionem, actio cõſuetudinem, cõſuetudo neceſſitatẽ, neceſſitas mortem. Sicut uipera à filijs ſuis in utero poſitis lacerata perimitur: ita nos cogitatioues noſtræ intra nos nutritæ occidunt.

¶ *Malæ cogitationes à dæmonibus ſuggeruntur.*
Capitulum. XL.

DAemonum eſt malas cogitatiões ſuggerere: noſtrum eſt illico illas expellere. Nã in animo noſtro eas iacere, noſtræ attinet uoluntati, & propriæ deputatur culpæ. Voluntate nanq; ſua cadit qui cadit: & uoluntate dei ſtat qui ſtat. Cogitatio tamen immunda mentem nõ inquinat cum pulſat, niſi cum hanc ſibi per delectationem ſubiugat.

¶ *De peccato ſuperbiæ.* *Capitulum.* XLI.

SVperbia ſicut eſt origo omniũ criminũ: ita eſt ruina omniũ uirtutũ. Ipſa eñ eſt in pctõ prima: ipſa in conflictu poſtrema. Ipſa autẽ in exordio mentẽ p pctm̃ pſternit: aut in fine de uirtutibus deijcit. Idcirco eſt oim pctõrũ peſſima: qa tã per uirtutes, quàm p uitia hũanã mentẽ exterminat. Cætera uitia ſolas illas uirtutes impetũt qb⁹ ipſa deſtruunẽ: ut luxuria pudicitiã: ira patiẽtiam: ſola uerò ſuperbia cõtra cũctas animi uirtutes ſe erigit: & quaſi generalis ac peſtifer morb⁹ oẽs corrũpit. Idcirco niſi oia opa nr̃a humilitas pceſſerit, comitata & cõſecuta fuerit: pp̃oſita quam intueamur: appoſita cui adhæream⁹: interpoſita qua reprimamur: totũ de manu extorquet ſupbia. Quãtalibet ſit iuſtitia opis: apud internũ iudicẽ nulla eſt ſi hãc eleuat tumor mẽtis. Perit re uera omne qđ agiẽ, ſi nõ ſolicite in hũilitate cuſtodiatur. Signa ſupbiæ hæc ſunt: clamor in locutiõe: amaritudo in ſilentio: diſſolutio in hilaritate: furor in triſtitia: houeſtas in imagine: inhoneſtas in actione: rancor in reprehẽſiõe.

¶ *De inuidia & detractione uitanda.* *Cap.* XLII.

INuidia eſt animi tinea: ſenſum comedit: pectus urit: mentẽ afficit: cor hominis quaſi quædam peſtis depaſcit: & cuncta bona ardore peſtifero deuorat. Inuidus alienũ bonum, ſuũ facit inuidendo peccatũ. Cum pctõres quoſq; cõſpicim⁹: nõ facile eos iudicemus, ſed magis defleamus: quia in ſimilibus aut lapſi ſumus, aut labi poſſumus. Si uis delinquẽtẽ corripere, apertẽ increpa: nec occulte mordeas. Quid enim prodeſt ſi me neſciente alijs mala mea referas? Væ illi qui ſuã renuit corrigere uitam: & alienæ nõ deſinit detrahere. Si uis detrahere, tua in te pctã retorque: nõ aliorum delicta, ſed propria cerne. Nunquã enim alijs detrahes: ſi te bene inſpexeris. De malo alieno os tuum nõ coinquines: non detrahas peccanti, ſed condole: quoniã graue peccatũ eſt detractio. Detrahẽtes & audientes pari reatu detinentur. Sicut iraſceris alteri qñ detrahit tibi: ſic iraſcaris tibi qñ detrahis alteri. Detractio eſt mordacior quàm uera cordis reprehenſio.

¶ *De curioſitate uitanda.* *Capitulum.* XLIII.

MVltos ſeducit curioſitas. Tãdiu qſq; ſua peccata ignorat, quandiu curioſe aliena conſiderat. Qui ſemetipm aſpicit, non quærit quid in alijs frequẽter reprehendat: ſed in ſemetipſo qd lugear. Quod iter ſe loquunẽ hoies, nunquã ſcire deſideres. Omne etiã gen⁹ mẽdacij ſummope fuge. Nec caſu nec ſtu-
Sapien.1. dio loquaris falſum: qa os qđ mentitur, occidit aiam. Per nullam fallaciã uitã alicui⁹ defendas. Fuge inhoneſta uerba: reijce uerbũ qđ nõ ædificat audientes. Vanus eñ ſermo cito polluit mẽtẽ: & facile agiẽ qđ libenter audiẽ. Vanus eñ ſermo, uanæ cõſciæ eſt index. Mores hois lingua
Matt.12. pandit: & qualis ſermo oſtẽdiẽ, talis anim⁹ cõprobaẽ: qm̃ ex abundãtia cordis os loqẽ. Sermo uanus non erit abſq; iudicio: qa ab omni rectitudinis ſtatu depereũt, q p uerba uana dilabunẽ. Qui laudẽ nõ appetit: nec cõtumeliã ſentit. Diſcerne te tuo iudicio: nõ alieno. Nemo enim magis ſcire poteſt qs ſis ſicut tu, q cõſcius es tibi. Quid eñ pdeſt dũ malus es, ſi bon⁹ p̃diceris? Qualis haberi uis: talis eſto. Si ſapiẽs fueris, te ſemp habebis eũdẽ. Stude loq nõ qđ libet, ſed quod oportet. Qui ocioſum uerbũ non reprimit: ad noxia cito trãſit. Magna uirt⁹ eſt ſi nõ lædas à quo læſus es: magna gloria eſt ſi cui nocere potuiſti, parcas. Nobile uindictæ genus eſt ignoſcere uicto. Quicquid tibi cõtigerit aduerſi, p tuo pctõ euenit tibi. Tempera ergo dolorem tuũ: & dic: iuxta modũ delictoꝝ parua datur ultio. Mala aliorum bono tuo ſupera. Vince malitiã bonitate: detrahentium errores diſſimulando calca: non ſis in pace infidus: nec leuis in amicitia. Odientes ad pacem inuita: diſcordantes ad concordiam reuoca.

¶ *De prauitate conſcientiæ.* *Capitulum.* XLIIII.

COnſcientia hois abyſſus multa. Sicut eñ abyſſus exhauriri nõ poteſt: ſic cor hois euacuari à cogitationibus ſuis nõ poteſt: ſed cõtinua uolubilitate in eo uoluũtur. mare magnum eſt, & Pſal.103.
ſpatioſum manibus: illic reptilia quorum non eſt numerus. Sicut enim reptile latẽter repit, & ſinuoſis anfractib⁹ huc & illuc deambulat: ita cõſciẽtiam hois uenenatæ cogitationes intrãt & exeunt: ut neſciat homo unde ueniãt, aut quo uadant. Hoc bene cognouerat qui dicebat: Pra- Hier.17.
num eſt cor hois, & inſcrutabile: & quis cognoſcet illud? quod ſcrutationem nõ recipit nec cognitionem.

¶ *Nulla pœna grauior eſt quàm praua cõſciẽtia.* *Cap.* XLV.

NVlla pœna grauior eſt praua cõſcia. Mala conſcientia pprijs agitaẽ ſtimulis. Si publica fama te nõ dãnat, ppria cõſcia te cõdemnat: qm̃ nemo põt ſeipm fugere. Vis nũquã eſſe triſtis? Bene uiue. Bona uita ſemp gaudiũ habet: cõſcia rei ſemp in pœna eſt. Ita clemens eſto in alienis delictis, ſicut in tuis: nec quẽquã diſtrictiu⁹ quàm te iudices. ſic alios iudica, ut ipſe iudicari cupis. Lex tua te cõſtringit. Iudiciũ qđ alijs imponis: ipſe portabis. Nullũ aũ iudiciũ condẽnes ante pba: & ſic iudica. Nõ eñ q accuſaẽ, ſed q cõuinciẽ, reus eſt. Valde piculoſum eſt de ſuſpiciõe quẽpiã iudicare. In ambiguis, dei iudicio ſerua ſententiã. Nõ eligas cui miſerearis: ne fortẽ prætereas illũ q mereẽ accipe. Oib⁹ te tribue ſi potes: qm̃ incertũ eſt p quo magis placeas deo. Maior ſit beneuolẽtia quàm qđ datur: qm̃ tale erit op⁹ tuũ, qualis fuerit intentio tua. Qui cũ triſtitia manũ porrigit, fructum remunerationis amittit. Nõ eſt miſericordia ubi nõ eſt beneuolentia. Nõ auſeras uni unde tribuas alteri: qñ nihil pdeſt ſi iude aliũ reficis unde aliũ inanẽ facis. Abijce Nota.
à te quicqd tuũ bonũ ppoſitum impedire poteſt: cõtẽne uiuens quæ poſt mortẽ habere nõ potes. Difficile eſt imo impoſſibile ut præſentibus qs fruatur bonis & futuris: ut hic uentrẽ, & illic mentẽ impleat: ut de delicijs tranſeat ad delicias: ut in terra & in cælo glorioſus appareat. Si uis cũ lætitia animi uiuere: noli multa habere. Iſtã qſq; finiẽs uitã: niſi qđ meruit i ipſa, nõ põt habere poſt ipam. Quãto nãq; inferius delectamur: tãto à ſupno amore diſiungimur. Nullus ſit caſus quem nõ meditatio tua præueniat: nullus ſit caſus qui te imparatũ inueniat. Propone nihil eſſe qđ tibi accidere non poſſit. Vita foueã in quam uides aliũ corã te cecidiſſe. Aliorũ perditio, tua ſit cautio. Dum neſcimus, repente mors uenit. Neſcimus enim qd hodie nobis contingat: & ignoramus ſi hac nocte aiam noſtram conditio mortis depoſcat. Quotidie ad finem uitæ tendimus, & ad mortẽ properamus. Idcirco ſingulis horis cogitare debemus quò ſingulis momẽtis pperamus. Vnde
dñs ait p pphetam: Perditio tua Iſrael ex te tm̃: in me auxi- Oſee.13.
lium tuum. Quaſi diceret: Vt pereas, imputa tuo merito: ut ſalueris, meo auxilio. Nunquã oportet pœnitẽtẽ habere ſecuritatem de peccatis. Nam ſecuritas negligentiã parit: & ſæpe incautũ ad uitia tranſacta reducit. Non ſolum grauia, ſed & leuia cauenda ſunt peccata. Multa eñ leuia unum grande efficiunt: ſicut ſolent de paruis & minimis guttis immenſa flumina creſcere. Nõ eſt dubium ꝙ q caſti
perſeuerant & uirgines, angelis dei efficiuntur æquales. Matt.22.

¶ *De improba uentris importunitate.* Cap. XLVI.

NUllꝰ hoi tã improbꝰ exactor eſt, quàm uenter:
q quotidiana famis exactiõe te urget. Cum cæ-
teris uitijs etſi interdũ naſcimur: interdũ tamẽ
cũ eis nõ morimur. Sed cũ iſto naſcimur: & cũ
iſto morimur. Multis creditoribus reliqt me obnoxiũ pa
ter meꝰ: ſed ab oibꝰ liberatꝰ ſum. Vnꝰ tñ ſupeſt à quo libe
rari nõ poſſum: id eſt uenter. Venter præcepta non audit,
poſcit, appellat: nõ eſt tñ moleſtꝰ creditor: paruo dimittit,
ſi mõ dederis ei qđ debes, nõ qđ potes. Quoſdã præſciẽs
deus peccare poſſe, in ſalutẽ flagellat eos infirmitate cor-
poris, ne peccẽt: ut eis utiliꝰ ſit frãgi languoribꝰ ad ſalutẽ,
quàm remanere incolumes ad dãnationẽ. Eſt pniciosa ſa-
nitas q̃ ad inobediẽtiã ducit: eſt & ſalubris; ĩfirmitas, quæ
per diuinã correptionẽ, mẽtẽ à duritia frãgit & humiliat.

¶ *Quomodo diabolus ſagaciter & multiformiter nos tentat.*
Capitulum. XLVII.

DIabolus quãdo decipere quenquã tentat, prius
naturã uniuſcuiuſq; intendit: & inde ſe appli-
cat unde aptum hoiem ad peccandum aſpicit.
Blandis & lenibꝰ mentibꝰ luxuriã aut uanam
gloriam proponit: aſperis uerò mẽtibꝰ iram, ſuperbiã, uel
crudelitatẽ. Aduerſarius noſter cũ ab exteriori ſenſualita
te ſe uidet excluſum, interiora collectis uiribꝰ aggreditur
1.Cor,12. & ingreditur: ſed ſpiritalis homo qui omnia iudicat, eius
aſtutias nõ ignorat, reprimit quod põt: quod nõ poteſt,
tolerat: quia etſi latratũ canis ſuſtinet, morſum non timet.
Mordet cũ ad conſenſum ptrahit: latrat cum ſuggerit: &
tunc non uulnerat, ſed coronat: qm̃ etſi reſiſtẽtem fatigat,
non obligat niſi conſentientem.

¶ *De oratione, & modo orandi.* Capitulum. XLVIII.

ORatio eſt mẽtis deuotio: id eſt cõuerſio in deũ
per piũ & humilem affectũ. Humilẽ ex cõſcien-
tia infirmitatis propriæ: piũ ex cõſideratiõe di-
uinæ clemẽtiæ. Nullo alio modo deus citiꝰ ad
miam flectit, quàm ſi animꝰ depcantis ad eũ toto deuotio-
nis affectu conuertat. Nil ita deũ cõplectit, quemadmodũ
purus mẽtis affectꝰ. Idcirco cũ orare uolueris, ſolus ſolitu
dinẽ cordis tui ingredere: & collecto ſpũ tuo: integra mẽ-
te & uacua curis, oronis domũ intra: & ſtãs corã deo ante
unũ aliqđ de altaribus oronis inſtantia cælos penetra: &
pñtatꝰ choris cæleſtiũ, in ipſorum pſentia miſerias & cala
mitates quas pateris, miſerãdꝰ deplora. Prode tuã neceſſi-
Lucæ.11. tatem: poſce eorꝫ pietatẽ: & ego cõfido in eo q dixit: Peti-
te, & accipietis: qm̃ ſi perſeueraueris pulſans, non exibis
inde uacuꝰ. Sic ora cũ oraueris, quaſi ſis aſſumptꝰ & præ-
Danie.7. ſentatus ante faciẽ maieſtatis in excelſo throno: ubi milia
milium miniſtrant ei: & decies centena milia aſſiſtunt ei.
1.Theſ.5. Tunc ueraciter oramꝰ: qñ aliñde nõ cogitamus. Siue in-
termiſſione orare debemꝰ. Nam ſicut nullũ eſt momẽtum
quo hõ nõ fruatur aut utat dei pietate & mia: ſic nullum
debet eſſe momẽtũ quo eũ præſentẽ nõ habeat in memo-
ria. Felix aia, quæ oẽs euagatiões mẽtis in unũ ſtudet col
ligere, & in illo ueræ felicitatis fonte deſideriũ figere. Qñ
oramus: ſpm̃ſanctũ ad nos uocamus. Oro cordis eſt, non
labiorũ. Neq; em̃ uerba deprecãtis deꝰ intẽdit: ſed orãtis
cor aſpicit. Vis uirtutes tuas augere: Prodere noli. Quod
Nota. manifeſtãdo potes amittere, tacẽdo cuſtodi. Quibuſdam
em̃ cõceſſum eſt tñ bene agere, & fructũ boni operis non
habere: quod ipſi ſibi auferũt p ſtudiũ humanæ iactantiæ.
Sicut glacies calore diſſoluitur: ita uirtus ore laudantis.

¶ *Tumultus carnalium cogitationum impedit orantem.*
Capitulum. XLIX.

CVm ad cor meum redire uolo, deſideriorũ car-
nalium turbæ, tumultuſq; uitiorũ, tentationi-
bus ſuis cogitationẽ meã diſſipãt, & intentio-
nem cordis in oratiõe perturbãt. Et dũ cõuer-
ti ad deum poſt perpetrata uitia ſtudeo: & cõtra hæc eadẽ
uitia quæ perpetraui, illũ exorare conor: occurrũt cordi
phãtaſmata pctõrũ q̃ feci, & mẽtis meæ aciem reuerberãt,
cõfundũt animũ, & depcatiõis meæ uocẽ premũt. Ita ma
la quæ feci, cogitatiõi meæ ſuis imaginibꝰ impſſa, in ipſa
mea oróne me cõturbãt. Cæterũ quãto grauiore tumul-
tu cogitationũ carnaliũ premor: tãto ardẽtiꝰ oratiõi inſi-
ſtere debeo. Et quãtũ pctõrũ meoꝝ phãtaſmata in oróne
plerũq; patior, tm̃ neceſſe eſt ut ĩtẽtio cordis mei quõ du-
rius repellit, tãto ualentiꝰ inſiſtat oróni, quatenꝰ cogita-
tiõis illicitæ tumultum ſuperet, atq; ad pias aures dñi ni-
mietate ſuæ importunitatis tandiu irrũpat, donec cogita
tiões malas manu ſancti deſiderij ab oculis cordis abigat.
Hæc eſt uera trãqllitas, cũ tota mẽs in ſeipſa colligit, & in Nota.
uno æternitatis deſiderio immobiliter figit. Debet pro-
inde fluctuationẽ cordis reſtringere: & ad unũ ueri gau-
dij deſideriũ, cogitationũ & affectionũ motꝰ colligere.

¶ *De uitijs linguæ.* Capitulum. L.

MVltũ loqui, ſtultitia eſt: qm̃ in multiloquio pecca
tũ deeſſe non poteſt. Lingua dicitur, qa lingit.
Lingit adulando: mordet detrahendo: occidit
mentiendo. Ligat, & ligari non põt: labilis eſt,
& teneri nõ põt: ſed labit & fallit. Labit ut anguilla, pene-
trat ut ſagitta, tollit amicos, multiplicat inimicos, mouet
rixas, ſeminat diſcordias. Vno ictu multos percutit & in-
terficit. Blãda eſt & ſubdola: lata & parata ad exhauriẽda
bona, & miſcẽda mala. Qui cuſtodit linguam ſuã, cuſtodit
animam ſuã: qm̃ mors & uita in ptãte linguæ eſt. Qui lin-
guã ſuã & uentrẽ cuſtodire non põt: monachꝰ nõ eſt. Cu-
ius pctm̃ qſqs ſeqt: neceſſe eſt ut eiꝰ pœnã ſequatur. Vniuſ-
cuiuſq; caſus tãto maioris eſt criminis, quanto priuſquã
caderet maioris erat uirtutis. Per q̃ peccaſti: p hæc & tor-
queberis. Secutus es carnẽ: flagellaberis in carne. Crimen
non eſt in rebꝰ, ſed in uſu agẽtis. Sæpe prolixa lectio, lon-
gitudinis cauſa memoriam legentis obliterat.

¶ *De cantu, & iuramento, & quare deus non ſemper exaudit*
petitionem orantis. Capitulum LI.

SVnt quidam uoce diſſoluti, q uocis ſuæ modu-
latione gloriant, nec tm̃ gaudent de dono gra-
tiæ, ſed etiã alios ſpnũt. Tumẽtes elatiõe, aliud
cãtãt quàm libri habeant: tãta eſt leuitas uocis
forſitã & mentis. Cantãt ut placeãt populo, magis quàm
deo. Si ſic cantas ut ab alijs laudem quæras, uocem tuam
uendis, & facis eã nõ tuam, ſed ſuã. Habes in ptãte uocem
tuã: habeto & animũ. Frãgis uocẽ: frãge & uolũtatẽ. Ser-
uas cõſonãtiã uocũ, ſerua & cõcordiã morũ: ut p exẽplũ
cõcordes pximo, p uolũtatẽ deo, p obediẽtiam magiſtro.
Caue ne ſicut delectaris altitudine uocis, delecteris elatio- Nota.
ne mẽtis. Nec diuiti obſunt opes ſi eis bñ utatur, nec pau-
perem egeſtas cõmẽdabilẽ facit ſi inter inopiã ſordes pec
cati nõ caueat. Quacunq; arte uerboꝝ qs iuret, deꝰ q con Nota.
ſcientiæ teſtis eſt: ita hoc accipit, ſicut ille cui hoc iuratur
intelligit. q uerò dupliciter iurat, dupliciter reus fit, quia
& nomen dñi in uanũ aſſumit, & pximũ dolo capit. Sæpe
deus hic puniri tolerat, quos ad ſalutẽ ppetuã parat. Iu-
cunditas cordis eſt uita hois. Cor prauũ dabit triſtitiam.
Omnis boni impedimentũ eſt triſtitia. Humilitas nec ipſa
iraſcit: nec alios iraſci permittit. Humilitas eſt ſi qñ pecca-
uerit in te frater tuus, antequam illum peccaſſe pœniteat,
dimiſeris illi. Vnuſqſq; talẽ indulgentiam accepturus eſt à
deo, qualẽ ipſe dederit proximo ſuo in ſe peccãti. Fruſtra
deum propitiari ſibi quærit, qui cito placari proximo ne-
gligit. In tua infirmitate non te deſpicias, ſed ora deum: &
curabit te. Sæpe multos deus nõ exaudit ad uoluntatem: Nota.
ut exaudiat ad ſalutẽ. Duobꝰ modis oratio impeditur ne
impetrare qs ualeat poſtulata: hoc eſt ſi aut mala quiſque
committit, aut ſi delinquenti in ſe debita non dimittit.

¶ *De uera cõfeſſione, & uera pœnitentia.* Cap. LII.

VEra confeſſio & uera pœnitentia eſt, quãdo ſic
pœnitet hominem peccaſſe, ut crimen nõ repe
tat. Nihil peius eſt quàm culpam cognoſcere,
nec deflere. Si uideris aliquando perſecutorem
tuum nimis ſæuientem, ſcito quia ab aſcẽſore ſuo dæmo-
ne perurget. Omnis homo q aliũ in corpore perſequitur,
prius ipſe in corde perſecutionem ſuſtinere cognoſcitur.

De perfectione

¶De perfectione humilitatis. Capitulum. LIII.

SVper tria firma ſedet humilitatis perfectio, ut attendat homo quid fuit ante ortũ, quid eſt ab ortu uſq; ad occaſum, quid erit poſt hanc uitã. Vnde enim ſuperbiat hõ, rememorãs q̃ fuit uile ſemen, & ſanguis coagulatus in utero, poſtmodũ in deſerto huius uitæ miſerijs expoſitus & peccato, tãdẽ cinis, & eſca uermiũ futurus in tumulo? Vnde ſuperbit homo, cuiꝰ conceptio culpa, naſci pœna, labor uita, neceſſe mori, q̃n uel quomodo uel ubi, neſcire?

¶De cordis inſtabilitate. Capitulum. LIIII.

SOlus ſolitudinem cordis mei ingrediar: & cum corde meo paulisper cõfabulabor, ab ipſo quærẽs de ipſo & de his quæ circa ipſum ſunt. Cor meum, cor prauum, uanum & uagum, omni uolubilitate uolubilius, de uno in aliud uago inceſſu trãſit, quærẽs requiem ubi non eſt. In omnibus enim quæ uidẽtur, requiem quæſiui: & uerã requiem in eis inuenire non potui. Deinde rediens ad me, cõſiſtere in meipſo nõ poſſum, quoniam mens mea ualde leuis, multumq; inſtabilis, uaga & profuga, ubiq; ſe uariat, undiq; fluctuat: q̃a uult & non uult: pigra conſilia mutat, uoluntates alternat, ſimilis folio quod à uento moueť & circũfertur. Inde eſt q̃ cogitatiões meæ uanæ & importunæ me trahũt, & ducũt modo ad forum, modo ad litigia altercantiũ, nunc ad cõuiuia pinguiũ, nũc ad immunda libidinum. Modo ſordida titillatione caro inflãmať, nũc uerò fœda cogitatione animus ſordidať: & cũ cõfuſionis meæ caliginẽ declinare uolo, nõ ualeo. Sic ſic dum me diligenter inſpicio, tolerare meipſum nõ poſſum. Non eſt eñ hora diei nec momẽtũ tẽporis quo creatorẽ meũ in aliquo nõ offendã, & imaginẽ ſuã in me aliquo modo nõ obfuſcem. Vitã meã cũ diligenter exploro, quotidiana cõfeſſione cõfiteri non poſſum peſſima uitiorũ germina quæ in me quotidie repullulant. Ecce audiſti pater abominationes meas malas & peſſimas, & adhuc ſcias multo peiora & iniquiora in angulis cordis mei latere, q̃ ad lucẽ ueræ cõfeſſionis uenire erubeſco. Verũtñ ſi dei cõſiliũ habes, cõſule q̃d agẽdũ ſit.

¶Reſponſio ad remedium inſtabilitatis inquietæ mentis.

Capitulum. LV.

CVm per prauas ineptasq; cogitationes uaga mẽte diſcurris, deceptorijs ſpiritibꝰ tẽtãdi aditũ in te aperis. Et ita te à deo ſepas, q̃m peruerſæ cogitatiões ſeparãt à deo, & ſpũſſctũs diſciplinæ effugiet fictũ, & auferet ſe à cogitationibꝰ q̃ ſunt ſine intellectu. Mẽs uerò inſtabilis & inquieta, dũ ſemp nititur apprẽhẽdere q̃d appetit: deſiderijs ſuis circũagitata nunquã requieſcit. Idcirco in uno æternitatis deſiderio immobiliter debet figi. Pctã autẽ tua cõfiteri nõ erubeſcas: q̃m oĩa in cõfeſſiõe lauanť, & nullũ pctm̃ dimittiť niſi priꝰ cõfiteať. Proſequere igiť: & ſi ad perfectã ſanitatẽ ꝑuenire deſideras, q̃cq̃d cõſciæ ſtomachũ grauat, totũ uomitu puræ cõfeſſionis euomere nõ differas. Virus eñ uitiorũ niſi feſtinãter eijciať, prius interiora corrũpit: deinde ad exteriora ebulliens, totum corpus occupat & maculat.

Sapien.1.

¶Cogitationes & affectiones in unum conueniunt ut mentem decipiant. Capitulum LVI.

QVoniã Aegyptiũ tuum nõ abominaris, ſed foues & inſtruis, manifeſtabo tibi nõ ſolum pctã actionũ, uerũetiã cogitationũ. Audi ergo miſeriam meã. Sæpe ueniũt ad mentem meã cogitationes innumeræ, & ſurgũt affectiões multæ, & ſolicitant me de cura corpis, & ſuggerũt multa de uſibus neceſſitatis. Conueniũt ibi ad cõſulendũ, ueraciter autem ad decipiendũ, & congregantur conſiliarij multi, & conſiliatores uani, imo deceptores ueri. Congregant aũt quaſi in conſiliũ unũ, & quaſi ad q̃rẽdũ cõſiliũ bonũ, & danť in cõe cõſilia multa, ſed inutilia & uana: q̃a conſiliũ uanitatis eſt, & totũ eorũ cõſiliũ de uanitate eſt. Suadẽt mihi ſanguinem minuere, ut poſſim pauſare, & lautiores cibos ſumere, remanere de uigilijs, ut ſatis poſſim dormire. Cõſulũt corpus recreare ne deficiat, carnem fouere ne tabeſcat, abſtinentiam aliquantulũ relaxare, quieti parũper indulgere: & in hũc modũ agiť de cura corporis, cura ſupflua, & de uanitate uentilať quæſtio uana, & ſup huiuſmodi inutili negocio conſumitur ſæpe hora una.

¶Hic oſtenditur cogitationibus & affectionibus malis eſſe reſiſtendum. Capitulum. LVII.

QVi carnis ſuæ deſiderijs nõ reſiſtit, & motꝰ cordis ſui cuſtodire negligit: ita tandẽ praua conſuetudine illigať, ut poſtmodũ etiã uolens eis reſiſtere nõ poſſit. Propterea quoties hmõi cõſiliarios improbos & iniquos in unum conuenire ſentis, non eis cõſentias, ſed illico excute te, nũc ad orationem, modo ad operationẽ, ſæpe aũt ad meditationẽ: nec prius ceſſes, donec illi euaneſcãt. Intuere q̃uo Xp̃s ſtetit in cruce: cõſidera q̃uo morieris uel ubi uel quãdo: ſtatue te ante terrificum tribunal tremendi iudicis: deſcende uſq; ad infernũ inferiorem: & ibi cerne q̃uo pro peccatis ſuis animæ puniuntur. Talis etenim cogitatio probatiſſimum remedium eſt contra turpes cogitationes.

¶Voluptates ſiue conſolationes ſunt animæ deſolationes.

Capitulum. LVIII.

QVoniam uerba delictorũ meorum audire non dedignaris, ſed patiẽter auſcultas: fateri oportet quod adhuc fatẽdũ eſt. Cum ſupradictis cõſiliarijs iniquis & iniqua conſulẽtibus acquieſco, & eorum conſilia libenter recipio, adſunt ſubito cogitationes prauæ, aſſurgunt affectiones peruerſæ, multum ſolicitæ, ſed parũ diſcretæ, quomodo carnem meam delicatiſſime foueam: quæ quantũcũq; ſuauiſſime nutriatur, ſemp caro eſt. Offerunt mihi infirmitoriũ: ſed quoniã turpe eſt in illo diu permanere, eq̃tãdi occaſionẽ quærunt & inueniũt. Nec mora equi parant, cadi implentur, hoſpitia eligunť, & q̃ ſunt neceſſaria in uia, liganť & parantur. Vocor, & uocatus uenio. Iniungitur mihi obedictia illa: ego uerò metuẽs ex meo deſiderio uileſcere, recuſo ore, quod corde deſidero: acq̃eſco tanquã coactus, & ideo lætꝰ aſcẽdo, & iter arripio. Prohdolor religio relinquitur, & ſilentiũ rũpiť: hincinde uolant uerba uana & inutilia, forſitan & detractoria. Sic cõfabulãdo ſæpe cõſumiť dies integra. Venio ad hoſpitiũ: aſſideo ad menſam: apponitur panis albus, & uinũ bonũ: piſcis & caſeus: oua & cætera. Interea recurrit animꝰ meꝰ ad fratres q̃ ſunt in cõuentu, & graue eſt mihi ut diſſimiliter ab eis reficiar, & epuler ſplendide illis aride reficientibus: & remordet me cõſcientia mea ſi pro faba piſcẽ, ſi ꝓ cæpe ſeu milio caſeum, ſi prò mica gaſtellum ad refectionẽ ſumã, ſi uinũ bibã, & fratres aquam. Gula uerò expectationis impatiens, inuitat & inſtigat ut comedã & bibã. Dicit eñ: Non debes eſſe moleſtus ei qui te charitatiue ſuſcepit, ſed ad nutum illius te ꝑ omnia debes habere, & monitis illius libenter obedire, & impenſa beneficia cum gratiarum actione percipere, quoniã nihil reſpuẽdũ eſt quod cũ charitate offertur. Charitatis eſt ut quod ille tibi apponit, cũ ipſo pariter de eodem ſumas, ne ſcandalizetur ſi uiderit te aliud quàm ſe comedere. Ita ergo fac ut conuenit. Cõmunica & participa cũ hoſpite, ſicut ſcriptũ eſt: Comẽdẽtes & bibentes q̃ apud illos ſunt. Lucæ.10.
Ego uerò his ꝑſuaſionibꝰ uictus, cõmunico & participo cũ hoſpite ꝓ hoſpite. Et q̃m de alieno miniſtrať & non de proprio, incipio mihi eſſe indulgentior, & manu largior. Proſequor cauſam pro qua ueni ad mẽſam. Nam comedo & bibo ꝓfuſe ſicut mos eſt, & multiplicanť fercula & pocula, donec & uenter graueť, & cerebrũ turbeť: nec arguitur ſuperfluitas, quã excuſat hoſpitalitas. Sic ſic mei oblitus, dum gulæ appetitum ſequor, obliuiſci mox incipio quid faciant fratres in refectorio, & cadit à memoria faba, caulis, panis durus, & aquæ potus. Sicut fabula, ſic eſt uita mea. Timeo etiã ne egomet ſic fabulãdo fabula efficiar, ſi ſine bonis operibꝰ inueniar. Dicito ergo mihi quid debeo facere, & quomodo poſſim gulam continere, ne tam parui budelli ſerua efficiar.

¶ *De pugna & uictoria gulæ contra incautos.*

Capitulum. LIX.

GVla ſemper eſt in pugna & in culpa. Siue manduces, ſiue bibas, adeſt illa tecum pugnatura ſi bene nõ pugnas, certè uinceris ab illa, quæ cũ multis pugnat, & à paucis expugnatur. Tu ergo tanto uehementius illam expugna: quãto manifeſtius illam eſſe expugnãdam cognoſcis. Et quoniam ad dei cognitionem peruenire nõ potes niſi per cognitionem tui, iterum atq; iterum diſcute teipſum, ſi fortè aliquid in te lateat quod deo diſpliceat. Videre enim deum nõ potes niſi mundo corde. Nec fiet cor iucundum, niſi prius fiat mundum ab omni contagione.

¶ *De fictis confeſſione.* *Capitulum.* LX.

MVlta habeo adhuc tibi dicere, ſed cõfiteri erubeſco. Verũtñ quia aliter deum uidere nõ poſſum aperiã tibi cor meũ. Fateor quoniam peccata mea recogitare neglexi, & ideo multa obliuioni tradidi. Cognita aũt non omnia cõfeſſus ſum, propter multitudinẽ. Quæ uerò cõfeſſus ſum, non pure ſum cõfeſſus, ꝓpter turpitudinẽ: aut oĩno celaui. Quæ aũt ſiue bene ſiue male ſum cõfeſſus, nõ digne fleui, propter uetuſtatẽ, & inueteratã conſuetudinẽ. Cõfeſſus ſum cui nõ debui: & cui cõfiteri debui, celaui: & qđ peiꝰ eſt, de cõfeſſiõe inanẽ gloriã quæſiui. Manifeſta uerò pctã excuſaui cũ de illis cõuictꝰ fui, uel (qđ deterius eſt) defendi. Culpã meã præ rubore cõfuſionis palliaui. Sic ſic peccatis pctã ſemp accumulo, & uitã meã quotidie corrigere diſpono, ſemp aũt de die in diem differo, & dum hoc in futuro fieri propono, fit ut illud futurũ ſemper ſit futurum, imo fortaſſis
Pſal. 12. nũquã futurũ. Dñe deus meꝰ quãdiu ponã conſilia in aĩa
Pſal. 29. mea? Quæ utilitas in ſanguine meo, dũ deſcẽdero in corruptionẽ? Non eſt uitiũ cui aliquo mõ nõ ſeruierim. Oĩa eñ contendũt de me, cuius potiſſimũ uidear. Verũtamen ſup oĩa uitia, inuidia me pſequit̃. Peſtis hæc ubiq; me torquet. Da ergo conſiliũ quomodo illam effugere ualeam.

¶ *De inuidia quæ interdum ſub ſpecie ſanctitatis exercet iniurias ſuas.* *Capitulum.* LXI.

TRiſtius inuidia nihil eſt, quæ protinus ipſum authorẽ torquet excruciatq; ſuum. Oĩno igit̃ fugiẽda eſt & execranda: qm̃ in illa deus offenditur, proximus lædit̃, animꝰ affligitur. Inuidia etenim ſemp torquet poſſeſſoris ſui animũ, quãuis ſæpe lædere nõ poſſit ſuum erga quem ſæuit ꝓximũ. Sed cum mala ſit oĩs inuidia: peſſima tamen eſt huius mali ſpecies quæ ſub ſpecie ſanctitatis ſuas exercet iniurias. Sæpe eñ qm̃ ſæuit in proximũ ex uitio iracundiæ, uel ueneno inuidiæ, fingit ſibi cogitatio q̃ faciat illud zelo iuſtitiæ. Læſus namq; quilibet à proximo ſuo, nõ iam eũ facile reſpicere põt ſimplici oculo: Diſplicet ſibi quicq́d ab illo fieri cõſiderat. Omni ferè hora tacita apud ſe cogitatione illum accuſat. Surgũt cauſæ quotidie innumeræ quæ illum culpabilem oſtẽdunt, occurrũt rõnes multæ quæ illũ reũ, illũ eſſe puniendũ cõuincũt. Creſcit autẽ ſæpe eo uſq; malũ, ut apud deum eſſe credat ſe reum, niſi illũ ſeuerius corripiat, & de ſua peruerſitate redarguat. Loquit̃ eñ apud ſe huiuſmodi maligna cogitatio. Vſquequo illũ talẽ tolero? Conſentire ei cõprobor ſi eũ nõ corripio, conſentiẽs aũt deũ offendo. corripiã ergo eũ, ne deũ offendã. nihil enim ꝑ mea, ſed pro dei iniuria ulciſcẽda totum facio, imo ſic illũ ſibi reſtituã. Proximum enim corripere & eum caſtigare, hoc non eſt proximo nocere, ſed prodeſſe uelle. Sic ſæpe apud ſe loquit̃ maligna cogitatio excæcauit eñ eam malitia ſua. Et putat odium ſuum amorẽ eſſe, & iniuria ſua iuſtitiã exercere. Conueniunt itaq; undiq; hmõi malignæ cogitationes ad mẽtem, & fingũt ſe ad obſequium dei cõuenire, nõ autẽ ſuum odiũ exercere uelle. Conſidera ergo adhuc frequẽter, cogita uehemẽter, inueſtiga diligẽter cõſcientiam tuam: ut ſcias qđ corrigere, ſeu etiam unde debeas gratias agere. Valde eñ utile & pernecceſſarium eſt ut ſcias quid deſit tibi, quid uis, quid cupis, & quid habere optas.

¶ *De multiplici uaga & uaria cogitatione mentis, & cordis uelocitate, & alienatione.* *Cap.* LXII.

FAciliꝰ atomos mũdi poſſem dinumerare quàm motus cordis mei. Velocitas animaliũ & uolatiliũ meis motibꝰ æquiparari nõ poteſt. Cogitationes meas nõ eſt q poſſit cõprehẽdere. Deſideriorũ meorũ nõ eſt modus. Nunc illa, nunc iſta cogito & deſidero, nec iſta nec illa habere poſſum. Dum corpore uaco, cogitationibus per diuerſa loca uagor, nulla hora, nullo temporis momẽto quieſco: ſed in momento in ictu oculi per multa ſpatia locorũ diſcurrẽs, nouas creaturas creo, & iterum eaſdem eadem facilitate deleo, uel alio atq; alio modo multipliciter uario: illud uel illud habere deſidero: talis uel talis eſſe cupio: quaſi deus illud dare, uel talem facere neſcierit, aut non potuerit.

¶ *Quæ cogitanda ſunt ut cor ab illicita cogitatione remoueatur.*

Capitulum. LXIII.

O Cuſtos cordis, quàm modicũ & cupidũ cor habes: puũ eſt, & magna cupit. Vix ad unꝰ milui refectionẽ ſufficere poſſet, & totus mũdꝰ ei nõ ſufficit. Solo corde ꝑ totũ mundũ uago motu diſcurris. Sine pedibus curris, ſine manibꝰ operaris, alas non habes, & uolare nõ ceſſas. Diuitias quotidie congregas, & ſatiari nõ potes. epulas ad refectionẽ paras, & inde non comedis. hæc & illa cogitas, & falſum eſt quod cogitas. Audi qũo, ut decætero tibi caueas. Forſitan cogitas mõ de ſole, uel de aliquo amico tuo, aut de teipſo. Si unus eſt ſol, falſus eſt iſte quem tu cogitans fingis, qm̃ ille certis locis & tpĩbꝰ curſum ſuũ peragit: iſtũ uerò conſtituis ubi uis. Si unꝰ eſt ille amicꝰ tuꝰ, falſus eſt iſte quẽ cogitãs fingis, qm̃ ille ubi ſit neſcis: iſtũ autẽ ubi uis fingis. Porrò teipſum hoc eſſe loco ſentis: & tñ figmento cogitationis uadis ubi uis, & loqueris cũ qbꝰ uis: & hoc uerũ non eſt, qa modo ibi nõ es. Qm̃ ergo falſa ſunt hæc, noli amodo talia cogitare, ſed iacta cogitatũ tuũ in dño, q te fecit & refecit, elegit & uocauit, iudicabit & ſaluabit. O quãti hac hora cũ eo loquunt̃, eũq; in ſemetipſis amplexant̃: tu uerò ĩ his delectaris q̃ pereũt & trãſeũt, & tecũ manere nõ pñt? Cõſi- Nota.
dera quàm multi mõ moriunt̃: qbꝰ ſi hæc hora ad agendã pniam cõcederet̃, q̃ tibi cõceſſa eſt: qũo ꝑ altaria & quàm feſtinãter currerẽt, & ibi flexis genibus, uel certè toto corpore in terrã ꝓſtrato tãdiu ſuſpirarẽt, plorarẽt & orarẽt, donec pleniſſimã pctõrũ ueniã à deo conſeq mererentur? Tu uerò comedẽdo, bibẽdo, iocãdo, & ridẽdo, tpŝ ocioſe uiuẽdo perdis: qđ tibi indulſerat deꝰ ad acquirẽdã grãm, & ad ꝓmerẽdã gl̃iam. Cogita etiã quot animæ in inferno nunc cruciant̃ ſine ſpe ueniæ & miſericordiæ. Si amor dei te tenere non põt, ſaltẽ teneat & terreat timor iudicij: metus gehẽnæ, laquei mortis, dolores inferi, ignis urẽs, uermis corrodẽs, ſulfur fœtẽs, flãma tartarea, & oĩa mala. Diſcute adhuc teipſum, ut ſcias qđ deſit tibi: ne ĩ illa ultima diſcuſſiõe corã oĩbꝰ cõfundaris ſi inuẽta fuerit in te iniqtas.

¶ *De multiplici uolubilitate cogitationum.*

Capitulum. LXIIII.

DIgne penſare & ſufficienter æſtimare nõ ualeo quæ ſit illa tam multiplex cogitationũ mearũ uolubilitas, & tam ingeta & infatigabilis uelocitas: q̃ ꝑ tã multa, tã uaria, tã infinita diſcurrere me facit. Nulla eñ hora & nullo tpĩs momento quieſcere poſſum, ſed ꝑ infinita ſpatia locorũ, & uolumina tẽporum mira feſtinatione pertranſeo. Vndique patet mihi facilis tranſitus: agilis diſcurſus: de ſummis ad ima, & de imis ad ſumma: de primis ad nouiſſima, de nouiſſimis ad prima. Digne explicare non poſſum, quot alternationis modos momentaneis ꝑmutationibꝰ induo: & quàm multiformiter me alternãtiũ uiciſſitudinũ motibꝰ uariare cõſueui: & qbus ꝑturbationibꝰ quotidie afficior. Modo me in fiduciã erigo: modo in diffidẽtiã cado. Nũc ꝑ cõſtantiã figor: nũc ſubitaneo terrore cõcutior. Modo me turbat ira: modo ingens furor exagitat. Nec illud adeò mirum, q̃ uarijs qualitatibus diuerſiſq; perturbationibꝰ per ſingula momenta

menta afficior: ſed illud ſupra modū ſtupendum, ꝙ ſub eo
dem penè momento ſæpe cōtrarijs affectionibus tangor:
nūc odio, nunc amore ducor: modo gaudio, modo mœro
re detrahor. Quàm ſæpe inter mira gratulationis meæ tri-
pudia ſupueniens ſubitoq́ꝫ emergēs triſtitiæ cauſa me ue-
hementer concutit ac deijcit, & omnē illā exultātis animi
mei ſolēnitatem ſubito in mœrorem uertit. Sæpe diu mul
tumq́ꝫ dilecta, nimio poſtmodū odio ꝑſequor, & uehemē-
ter approbata atq́ꝫ deſiderata ſubito deteſtor. Sed quia
oīm meaꝝ affectionum qualitates enumeret? qs oēs uaria
tionis meæ modos explicare ſufficiat? Penè quot ſunt di
uerſitates rerū, tot ſunt uarietates affectionum mearum.

¶ *Quàm bonū ſit ꝙ homo ſeipſum cognoſcat.* Cap. LXV.

CVm inter oia aīalia hūanū genus tum dignio-
ri forma, tū digniori pōtētia dign⁹ reperiatur:
nulla ſciētia melior eſt illa qua cognoſcit homo
ſeipſum. Relinque ergo cætera, & teipm̄ diſcu-
te: per te curre, & in te cōſiſte. A te incipiat cogitatio tua,
& in te finiatur: nec fruſtra in alia diſtendaris te neglecto.
Præter ſalutē tuā nihil cogites: qm̄ in acquiſitione ſalutis
tuæ nemo eſt tibi germanior, nemo propinquior teipſo. Si
uerò aliqd cogitatiōi tuæ ſe offerat quod nō quoquo mō
ad tuipſi⁹ ſalutē ptineat, ſtatim reſpue & expue, ut ſemp te
poſſis inſpicere, & de cognitiōe tui uenire ad cognitionē
dei. Agnoſcere ſe debet homo ad quæ bona ſit naturaliter
promptior, uel ad quæ mala ꝓcliuior: quib⁹ ſtudijs debeat
uehementius inſiſtere: cōtra quæ mala debeat inſtantius
uigilare: quib⁹ exercitijs ualeat melius promoueri: quib⁹
uitijs ualeat facili⁹ corrūpi: qb⁹ culpis ſubiaceat, uel qui-
bus meritis emineat, & qd pro his pœnæ uel præmij expe
ctare debeat: quantum quotidie ꝓficiat, uel deficiat: cum
quanta animi induſtria ſatagat præterita mala flere, præ-
ſentia declinare, futura præuenire: cū quanta animi con-
ſtantia ſtudeat reparare bona amiſſa, cuſtodire & multipli
care poſſeſſa. O quàm neceſſaria diſcuſſio & quàm miran-
da ſpeculatio: tot animi uirtutes, tot eius exercitationes,
tot eius ſtudia uel merita præ oculis habere, & huiuſce-
modi contēplationi diutius inhærere. Suſpende ergo ani
mū tuū ab inferioꝝ amore: ne fortè de ſublimib⁹ eiectus,
& de loco uoluptatis à propria cōcupiſcētia abſtractus &
illectus, poſt cōcupiſcentias tuas eat, & uagus fiat & ꝓfu-
Prou. 4. gua ſup terrā. Deniq́ꝫ ſi cupis implere dn̄icū ꝓceptū: omi
cuſtodia ſerua cor tuū. Neſcit em̄ qd de ſpiritu angelico,
quid de ſpū diuino ſentire debeat q ſuū prius nō cogitat.
Nihil recte exiſtimat q ſeipſum ignorat. Neſcit ꝙ ſub pe-
dib⁹ ſuis oīs mūdana gl̄ia ſubiaceat, q cōditionis ſuæ di-
gnitatē nō penſat. O cuſtos cordis, ſi nondū es idone⁹ in-
trare ad teipſum, quō ad illa rimāda idone⁹ eris quæ ſunt
intra uel ſupra teipm̄? Si necdū dign⁹ es intrare taberna-
culū primū, qua frōte ꝑſumis ingredi tabernaculū ſecun-
dū: hoc eſt in ſancta ſctōꝝ? Si nondū moliri potes greſſus
altos, ut cū dn̄o Ieſu, uel ſaltē cū Moyſe aſcendas in mon-
tē excelſum: qua ꝑſumptione paras uolare in cælū? Prius
redi ad te, quàm rimari ꝑſumas quæ ſunt ſupra te. Pri⁹ ſol
ortus ſui cōfinia irradiat: quàm ad altiora conſcēdat. Pri-
mū ergo eſt ut redeas ad teipſum: intres ad cor tuū: diſcas
æſtimare ſpm̄ tuū. Diſcute quid ſis: qd fueris: quid eſſe de-
bueris: qd eſſe poteris: qd fueris ꝑ naturā: qd modo ſis ꝑ
culpā: quid eſſe debueris ꝑ induſtriā: qd adhuc eſſe poſſis
per grām. Diſce ex tuo ſpū cognoſcere qd debeas de alijs
ſpiritib⁹ æſtimare. Hæc porta: hæc ſcala: hic introitus: iſte
aſcēſus: hac intraſ ad intima: hac eleuaſ ad ſumma. Vides
quātum ualeat homini plena cognitio ſui? Ex hac ſiqdem
proficit ad cogitionē oīm cæleſtiū terreſtriū & infernoꝝ.

¶ *Priuatus amor aufert uerum iudicium: idcirco deo eſt cōmit-
tendum.* Capitulum. LXVI.

SCire uellē qualis ipſe ſum, ſed uix de meipſo ue
ra diſcernere poſſum. Amor nanq́ꝫ priuat⁹ quē
erga meipm̄ habeo: aufert mihi uerū iudicium
de meipſo. Idcirco paꝝ mihi credo de meipſo,
Pſal. 26. utpote homini mēdaci: timēs ne ſi me ipm̄ iudico, mētiaſ
iniqtas ſibi. Iudicet ergo me ille cui oīa nuda ſunt & apta:
quē fallere nō poſſum, qa ſapiā eſt: nec effugere, qa ubiq́ꝫ
eſt: neq́ꝫ corrūpe qa iuſtitia eſt. Ille ueniat ad me, cui⁹ deli Prou. 8.
ciæ ſunt eſſe cū filijs hoim: q ſtat ad oſtiū & pulſat: paratus
ītroire ſi ei apuero. Intret ergo & ſctificet ſibi ſctūariū: qm̄ Pſal. 92.
ſctūs eſt: & domū ei⁹ decet ſctitudo. Extirpet uitia, ordinet
cogitatiōes, ſanet affectiōes, mores componat. Nullus ei
in aliquo reſiſtat: ut ſit in pace locus eius. Vtinā nullus ho
minū eſſet mecū exterius: ut familiarius loq poſſem cū eo
interius. Ipſe enim & ſecretū quærit: & ſolitarium locum
diligit. Fugiam ergo hoīm ſolatia & colloquia, ut in ſecre
to cordis mei deū habitatorē habere poſſim. Valde tn̄ dif Nota.
ficile eſt ab exteriorib⁹ ad interiora mētē reuocare, & ibi
permanere. Nec minus difficile eſt de uiſibilib⁹ ad inuiſi-
bilia penetrare, & in illis diuti⁹ cōſiſtere. Dura ſunt hæc,
& multū laborioſa: ſed ualde fructuoſa. Aſſueſcā igiſ ſola
intima cogitare, ſola interiora diligere, & in illis permane
re, ut poſſim audire quid loquatur in me dn̄s deus meus.
Ecce adſum pijſſime dn̄e: tecū ſum: ſutus ſum. Quādiu in Pſal. 84.
exteriorib⁹ occupat⁹ fui: uocē tuā intra me audire nō po-
tui. Nunc aūt reuerſus ad me, ingreſſus ſum ad te: ut poſ-
ſim te audire, & tibi loq. Loqnere ergo miſericordiſſime:
quia audit ſeru⁹ tuus. loqre: qa parat⁹ ſum obedire. Quic
quid iuſſeris: pro poſſe meo libenter deuotus implebo. O
aīa mea, rex angelorū uenit ad nos, & hoſpitat⁹ eſt nobiſ-
cū. Lætemur ergo de tanto hoſpite nr̄o corde ꝑfecto. De-
mus ei gloriam & honorē: qm̄ dignatus eſt uiſitare ſeruos
ſuos. Epulemur & iucundemur cū eo in lætitia & exulta-
tione. Delectemur in eo de eo, & null⁹ ſit ei in aliquo mole
ſtus, ne ī ira recedat à nobis, & īducat ſup nos maledictio
nē pro bn̄dictiōe. Exhibeam⁹ ei omne ſeruitiū charitatis:
rogātes & deprecātes ut nobiſcum manere dignetur. Si
uerò nō poſſumus ꝑſoluere ei totum quod debemus: ſal-
tem noſmetipſos humiliter ei ſubdamus ad oēm uolunta
tem ei⁹. Sit hæc dies ſolēnis: in qua ſaluatorem noſtrū in
hoſpitio nr̄o læti ſuſcepim⁹. Nullū mēbrū, nullū officium
ab hoc gaudio excludaſ. Cōueniāt ergo in unū oēs cogi-
tatiōes & affectiones, diē feſtū celebrātes in omni purita-
te & ſanctitate. Nulla ſe aliena cogitatio interſerat, quæ
huius ſolennitatis gaudia perturbet. Oculi mei ſemp ad Pſal. 24.
dominū: ꝑ quem ſum, uiuo, & ſapio: nec ceſſent lachrymis
pedes eius rigare. Audiant & intelligant aures qd in no-
bis ei diſpliceat, uel qd ei placeat: qd dānet, uel qd appro-
bet. Delectetur odorat⁹ illo ſuauiſſimo odore dulcedinis
eius. Odor eius odor uitæ æternæ: odor totius ſuauitatis
& iucūditatis. Repleaſ os meū laude: ut cātem gloriā tuā Pſal. 70.
altiſſime dn̄e. Sit meditatio cordis mei in conſpectu tuo Pſal. 18.
ſemp: ut te poſſim uidere per fidē & contēplationem: do-
nec merear uidere facie ad faciē. Clemētiſſime pater nihil
in nobis ceſſet à laude tua. Benedic anima mea domino: & Pſal. 102.
omnia quæ intra me ſunt, nomini ſancto eius. Benedic &
dic: Gloria laus & honor tibi ſit rex Chriſte redemptor.

¶ *Hic probatur anima eſſe deo ſimilis, & ideo magis illi obligata.*
Capitulum. LXVII.

OAnima mea: ſi uis amari à deo, reforma in te ima
ginem ſuam, & amabit te: repara in te ſimilitu-
dinē ſuā, & deſiderabit te. Conſilio năq́ꝫ ſanctæ
trinitatis, ad imaginē & ſimilitudinē ſuā crea-
uit te creator tuus: qd' nulli alteri ex creaturis donauit: ut
tanto eū ardētius diligeres, quāto mirabilius ab eo te cō-
ditam intelligeres. Conſidera ergo nobilitatem tuam: qm̄
ſicut deus ubiq́ꝫ eſt totus, oīa uiuificans, omnia mouens
& gubernans: ita tu in corpore tuo ubiq́ꝫ tota es, illud ui-
uificans, mouens, & gubernans. Et ſicut deus eſt, uiuit &
ſapit: ita tu ſecundum modum tuum es, uiuis, & ſapis. Et
ſicut in deo tres ſunt perſonæ, pater, filius, & ſpiritus ſan-
ctus: ſic & tu habes tres uires: ſcilicet intellectum, memo-
riam, & uoluntatem. Et ſicut ex patre generatur filius, &
ex utroq́ꝫ procedit ſpiritus ſanctus: ita ex intellectu gene-
ratur uoluntas, & ex his ambobus procedit memoria. Et
ſicut deus eſt pater: de⁹ eſt filius: deus eſt ſpiritus ſanctus;

non tamē tres dij, ſed unus deus,& tres perſonæ: ita anima eſt intellectꝰ, anima uoluntas, aia memoria: nō tamen tres aiæ, ſed una aia,& tres uires. Ex qbꝰ aiæ uiribus quaſi excellētioribꝰ iubemur deū diligere, ut diligamus eum toto corde, tota aia, tota mente: id eſt toto intellectu, tota uoluntate,& tota memoria: hoc eſt toto affectu, ſine defectu, cū diſcretionis intuitu. Nec ſolus ſufficit de deo intellectus ad beatitudinē: niſi ſit in amore eius uoluntas. Imo hæc duo nō ſufficiunt, niſi in memoria addaſ: qua ſemper in mēte intelligentis & uolētis maneat deus: ut ſicut nullum pōt eſſe momentum quo homo non utaſ uel fruatur dei bonitate uel miſericordia: ita nullum ſit momentum quo eum præſentem non habeat in memoria.

¶*Hic probatur anima eſſe tantæ dignitatis, ut habilis & idonea ſit eſſe pater & mater Xp̄i.* Cap̄. LXVIII.

INtellige dignitatē tuā nobilis creatura: qm̄ nō ſolū inſignita es dei imagine: uerūetiam decorata ſimilitudine. Sicut enim creator tuus qui te ad ſimilitudinē ſuam creauit, eſt charitas, bonus & iuſtus, ſuauis & mitis, patiens & miſericos, & cætera inſignia quæ de eo leguntur: ita tu creata es ut charitatem haberes,& eſſes munda & ſancta: pulchra & decora: mitis & hūilis. Quas uirtutes quanto plus in te habebis: tanto propinquior deo eris,& maiorē tui conditoris geres ſimilitudinē. Quid maius his tibi facere potuit, quàm ut ad ſimilitudinē ſuam te cōderet factor tuus: & eiſdē uirtutum ueſtimētis te ornaret, quibus ipſe ornatus eſt? Attende igitur diligenter primæ cōditionis tuæ excellētiā, & uenerandā ſanctæ trinitatis imaginē in teipſa agnoſce: honoremq́ ſimilitudinis diuinæ (ad quam creata es) habere ſtude nobilitate morū, exercitio uirtutum, dignitate præmiorū: ut qn̄ apparebit qualis ſit, tunc ſimilis ei apparere poſſis. Similis enim ſimilē quærit: & qualē te paraueris deo, talis neceſſe eſt appareat tibi deus. Si ergo natura

Pſal. 44. lem pulchritudinē tuam in te reparaueris, cōcupiſcet rex decorē tuū: qm̄ ipſe eſt deus tuus: ipſe amicus & ſponſus:

Matt. 12. frater & filꝰ. Ipſe enim dixit: Quicūq; fecerit uolūtatē patris mei qui in cælis eſt: ipſe meus frater & ſoror & mater eſt. Audi quō. Virtus & ſapiētia pr̄is, filius eſt patris. Verbum patris, uolūtas eſt patris. Voluntas hois nihil aliud eſt quàm quædā proles mentis. Si igitur eadē eſt uolūtas tua,& uoluntas patris: idem eſt filius tuus,& filius patris. Veritas, ſapientia, uoluntas corde cōcipitur: & ex corde generatur. Si igitur idē uis & idē ſapis quod pater, tu eūdem filiū habes quem & pater. In te eſt utrū ſis pater aut mater, an potius utrunq; pater & mater, non tuo merito, ſed dei dono. Potes nanq; eū gignere in corde tuo,& in corde alieno. Potes eū cōcipere à corde tuo: & ab ore alieno. Intellectu gigniſ: cōſenſu concipiſ: affectu naſciſ: effe-

Nota. ctu nutritur. Quādo ueritatē intelligis, uel alium intelligere facis: Xp̄m gignis. Noſti uolūtatē dei: conſenti ei: & cōcepiſti. Qn̄ gignis, es pater: qn̄ cōcipis, es mater. Amādo parturis: operādo nutris. Sic ſic in pr̄āte cuiuſq; relinquitur utrumnā tantæ prolis mater efficiatur. Maledicta ergo ſterilis quæ non parit, quæ talē filiū pro uoto p dei gratiā habere potuit. Cur nō ſimiliter maledictus qui nō gignit: niſiq a nō æque in noſtra poteſtate cōſiſtit ueritatem intelligere,& ueritati conſentire? Non enim ueritatē ſemp intelligo cū uolo: intellectæ autē ſemper conſentio: uelle tn̄ non poſſum niſi gratia dei fuerit mecū. Nulla eſt enim humana induſtria ſine dei gratia. Ex quo primꝰ homo peccauit, naturæ bonum perdidimus, pariter & arbitrij uigorē, ſed non electionē: ne nō eſſet noſtrum ut emendaremus pctm̄. In uobis nāq; manet ad quærendā ſalutē, arbitrij libertas: id eſt rationalis uoluntas, ſed admonēte prius deo & inuitāte ad ſalutē, ut uel eligamus uel ſequamur. Poteſtatis noſtræ eſt diuinæ inſpirationi acquieſcere,& quæ ad ſalutē noſtram pertinent eligere & ſequi. Diuini uerò muneris eſt ut poſſimꝰ adipiſci qđ ſequēdo cupimus cōſequi. Noſtræ poteſtatis eſt & ignauiæ, ut labamur: ſolicitudinis uerò nr̄æ eſt & cæleſtis pariter adiutorij, ne labamur. Felix homo, qui ſic ambulat ſapienter, ne cadat: aut ſi ceciderit, ut ſtatim reſurgat. Felicior uerò eſt q nūquā cecidit. Feliciſſimꝰ aūt eſt q iam cū deo regnat.

¶*Hic oſtenditur anima ſancta ſemper ad recipiendum in ſe deum eſſe parata.* Capitulum. LXIX.

FElix homo eſt cui præſto eſt cū uoluerit habere filium deum. O quāta eſt dignitas hoīs, filiū habere deū: & quāta eſt humilitas oipotentis, habere hominem patrē: & quanta eſt nobilitas animæ, Xp̄m Ieſum habere ſponſum? Sancta ergo aia,& ueri ſpōſi amica, ad dilecti ſui aduētum ſummo cū deſiderio ſemp debet inhiare,& parata atq; expedita eſſe ut pulſantem amicū abſq; ulla dilationis iniuria poſſit ſuſcipere,& uocāti cum omni alacritate occurrere: ne ſubito & inopinate adueniens, minus promptā & minus ornatam inueniat: uel diu excluſus, diutinæ præſtolationis ullam moleſtiam ſuſtineat. Aliud eſt autē cum ipſo intrare: atq; aliud eſt ad ipſum exire. Ibi anima ad ſeipſam reuertitur, & cum dilecto ſuo uſq; ad intima cordis ſui penetralia ingreditur: hic extra ſemetipſam ducitur,& ad ſublimia cōtēplanda ſubleuaſ. Quid nāq; eſt eius introire: niſi ſe totā in ſemetipſam colligere? Quid uerò eſt eius exire: niſi ſeipſam extra ſemetipſam totā effundere? Nihil itaq; aliud eſt animā cum dilecto ſuo in cubiculum ingredi,& ſolam cū ſolo morari, dulcedineq; eius perfrui, niſi exteriorum oim obliuiſci,& in eius dilectiōe ſumme & intime delectari. Se ſolam cū dilecto uidet, qn̄ exteriorꝫ omnium oblita, ex propria cōſideratione in dilecti ſui dilectionem deſiderium ſuum perurget,& ex his quæ in intimis ſuis cōſiderat, animū ſuū in eiuſmodi affectū inflāmat: & tam ex bonorum quàm ex malorū ſuorū cōſideratione in gratiarū actionē aſſurgit: & hinc pro impēſa gratia, hinc p indulgentia, intimæ deuotionis uictimas perſoluit. Vſq; in intimū dilectus pduciſ,& in optimo collocatur, qn̄ ex intimo cordis affectu & ſup oia diligiſ. Cogita qd ſit quod in uita tua ardētius dilexiſti: anxius cōcupiſti: quod te iucūdius afficiebat: cæteriſq; oibꝰ profundius delectabat. Conſidera ergo ſi eandē affectionis uiolētiā, delectationiſq; abundātiā ſentis qn̄ in ſummi dilectoris deſiderium inardeſcis: qn̄ in eius dilectione requieſcis. Cui dubiū ſit ꝙ intimum illum affectionis tuæ ſinū necdū teneat, ſi intimæ dilectionis aculeus animā tuam in diuinis affectibus minus penetrat, tepidiꝰ exagitat quàm in alienis affectionibꝰ aliquādo penetrare uel exagitare ſolebat? Sed ſi tantam prorſus uel fortè ualidiorē dilectionis uel delectationis uiolētiam, in intimis tuis circa diuina pſpexeris, quātā aliàs nūquā expertꝰ fueris: uide adhuc ſi fortè aliud aliquid ſit in quo delectari uel cōſolari poſſis. Certe quādiu poſſum ex aliena qualicūq; re cōſolationē uel iucūditatē cōcipe, nōdū audeo dicere dilectū noſtrū intimū ardētiſſimi amoris ſinū tenere. Satage ergo: feſtina trahere eum adhuc ad interiora & ſecretiora cordis tui penetralia quæcunque es eiuſmodi aia. Quis eñ neget illud intimū cordis humani penetrale tales receſſus habere, ſeu etiā obtinere poſſe, in qbꝰ ſummi & ſingularia amoris uiolētia cū aliqd p affectū infixerit, aliena omnino delectatione auelli nō poſſit? Certè ſi alienā aliquam conſolationē quæris uel recipis, deum tuū quamuis fortaſſe ſumme, nondum tn̄ ſingulariter diligis. Nondū ergo in intimū pduciſ, nōdū in intimo collocaſ. Si ergo nō ſatagis introducere eū ad intima tua, quō te credā uelle uel poſſe ſequi eū ad ſublimia ſua? Certum ergo ſignum tibi ſit quæcūq; es anima, ꝙ dilectum tuū minus diligis, uel ab illo minꝰ diligeris, ſi ad theoricos illos exceſſus nondū uocaris, uel uocantē ſeq nondū merueris. Quō eñ pfecte diligis uel diligeris, ſi in ſummorū deſiderio ad ſuperna nō raperis,& ad theoricos & anagogicos illos conatꝰ mētis alienatiōe nō trāſis? Vis noſſe qa ſublimitas diuinarū reuelationū ſit manifeſtū diuinæ dilectio-

nis indiciū? Iam nō dicā (inqt) uos ſeruos, ſed amicos: qa Ioan. 15.

oia q̄ audiui à pr̄e meo, nota feci uobis. Satage ergo deū tuū intime & ſumme diligere,& oñi hora in diuinæ cōtēplationis

plationis gaudium ſummo cum deſiderio anhelare. Collige teipſam ad temetipſam: & in ſolo diuinitatis deſiderio requieſce.

¶ Anima præcipitur erigere ſe ad ſublimia contemplanda. Capitulum. LXX.

DEbet nanque aīa perfecta, & aſſidue ſummorum cōtēplationi dedita, omni hora peregrinationis ſuæ terminū, & ergaſtuli huius egreſſum, cum ſummo deſiderio expectare, & ad illud diuinæ cōtēplationis ſpectaculū quod in futura uita ſperamus animum ſuū ſuſpendere, & in eiuſmodi expectatione uehementi deſiderio anhelare, ut quod interim uidet per ſpeculū & in ænigmate, mereaſ uidere facie ad faciem. Neceſſe eſt itaque ad cor altū aſcēdere, & mētis exceſſu per diuinā reuelationē addiſcere qd ſit illud ad qd' aſpirare uel ſtudere oporteat, & ad qualē ſublimitatis habitū animū ſuū cōponere & aſſueſcere debeat. Nā ſi ſemel ad illam luciferā angelicæ ſublimitatis gloriā quis admiſſus fuerit, & ad illud diuinorū radiorum ſpectaculū intrare meruerit: quàm intimis deſiderijs, quàm profundis ſuſpirijs, quàm inenarrabilib9 gemitib9 cū q eiuſmodi eſt putam9 inſiſtere, quàm aſſidua recordatione, quàm iucūda admiratione inſpectā claritatē credim9 eū retractare, mēteque reuoluere, illā deſiderādo, illā ſuſpirādo, illā cōtēplando: donec tādē
2.Cor.13. aliqñ in eā dē imaginē transformeſ à claritate in claritatē: tanquā à dñi ſpū. Verūtamen cū ab illo ſublimitatis ſtatu ad noſmetipſos redim9, illa quæ prius ſupra noſmetipſos uidim9, in ea ueritate uel claritate qua prius pſpexim9, ad noſtrā memoriā oīno reuocare non poſſumus. Et quāuis inde aliqd in memoria teneamus, & quaſi per mediū uelū & uelut in medio nebulæ uideam9, nec modū qdē uidēdi, nec qualitatē uiſionis comprehendere uel recordari ſufficimus, & mirū in modū reminiſcēres nō reminiſcimur: & nō reminiſcētes reminiſcimur, dū uidētes nō puidemus, & aſpiciētes nō perſpicimus, & intēdētes nō penetram9: donec iterū meditatione aſſurgamus in cōtēplationē, cōtēplatione in admiratione, admiratione in mentis alienationē. Veritatis contēplatio in hac uita inchoaſ: ſed in futura iugi perpetuitate celebraſ. Per ueritatis contēplationem erudiſ hō ad iuſtitiā, cōſummaſ ad gloriā. Gr͞a cōtēplationis cor ab oī mūdano amore nō ſolum emūdat, ſed ſanctificat, & animū ad cæleſtiū amorē inflāmat. Qui diuina inſpiratione & reuelatiōe ad contēplatiōis gratiā promoueſ, quaſdā arras futuræ illi9 plenitudinis accipit, ubi ſempiternæ cōtēplationi ppetuo inhærebit. Qui uerò cōtēplationi ueritatis uult uacare, neceſſe eſt ut diſcat requieſcere nō ſolū ab opibus malis, ſed etiā à cogitationib9 ſuperuacuis. Multi ſiqdē etſi ſciant uacare corpe, minime tñ ualent uacare corde, neſciētes facere ſabbatū ex ſabbato:
Pſal.45. & ideo nō ualēt iplere qd' dr̄ in pſalmo: Vacate & uidete qm̄ ego ſum deus. Vacātes ſiqdē corpe, ſed uagātes ubique corde, nequaquā merentur uidere quàm dulcis eſt dñs, &
Pſal.72. quàm bon9 Iſrael de9 his q recto ſunt corde. Inde eſt ꝙ hoſtes deridēt ſabbata eorū, id eſt ipſa ſuæ uacatiōis ocia in cogitatiōes inutiles protrahūt, & per deuia quæque uago inceſſu ſine reſpectu perueniionis paſſim huc & illuc uagaſ. Anim9 eorū in diuerſa rapiſ, & nūc in hāc partē, nūc in illā diſcurrēdo mira agilitate in cōtraria agitur. Sic ſiquādiu ſub egenis hui9 mūdi elemētis uiuimus, deſideria noſtra ultra gaudia noſtra extēdimus: quia infinite plura ſunt quæ cōcupiſcim9, quā quæ in hac uita apprehēdere poſſumus. Beata aūt illa ſupnorū ſpirituū multitudo deſideria ſua ultra gaudiorū ſuorū nō extendit plenitudinē, quæ felicitatis ſuæ infinitatē uel imenſitatē cōprehendere oīno nō ſufficit. Eſt aūt eorū gaudiū nō ſolū de cōtemplatione creatoris, ſed etiā de cōtēplandis eius creaturis. Dū enī deū in oīb9 ſuis operib9 mirabilē inueniūt, qd mirū ſi ubique mirādo uenerant, uenerando miranſ magnalia eius quē diligunt. Inueniūt itaque nō ſolū in creaturis incorporeis, ſed etiam in creaturis corporeis unde mirētur, unde creatorē earū digne uenerenſ. Hæc oia iugiter cōtēplanſ, cōtemplātes mirātur, mirātes lætātur. Lætātur de diuina contēplatione, cōgratulanſ de mutua uiſione, mirātur in rerū corporaliū ſpeculatione. Diſcam9 & nos cōtēplātes mirari, & mirātes cōtēplari quō illi9. ſupnæ beatitudinis ciues oīa quæ ſub ipſis ſunt indeſinenter aſpiciunt, oīmque quæ ab alto uidēt rationē & ordinē cōprehēdunt, quō de mutua ſocietate indiſſolubilique charitate in infinitū gaudeāt: quō in illā diuinæ claritatis uiſionem inſatiabilr̄ inardeſcant. Nihil eſt iucūdius, nihil utili9 gr͞a contēplationis. Quāto amplius in cæleſtiū cōtēplatione delectaris, & delectādo admiraris, tāto libētius immoraris, tāto diligentius perſcrutaris, pfundiusque illuminaris. Semper in illis inuenies qd' mireris, & unde delecteris. Nuſquā eſt copioſior materia admirādi, & nuſquā utilior cauſa delectādi. In his ergo ſemper ſit tua admiratio & delectatio, nec neceſſe erit alia pro alijs quærere, & p uanā huc illucque cogitationū euagationē diſcurrere. Deū nāque cognoſcere, plenitudo eſt ſciētiæ. Plenitudo aūt hui9 ſciæ, plenitudo eſt gloriæ. Cōſummatio gr͞æ, perpetuitas uitæ. Ad hui9 uerò ſciæ plenitudinē opus eſt poti9 ītima cōpūctione, quàm pfunda inueſtigatiōe: ſuſpirijs, quàm argumentis: crebris lamētationibus, quàm copioſis argumētationib9: lachrymis, quàm ſententijs: oratiōe, quàm lectione: gratia lachrymarum, quàm ſcientia literarū: cæleſtiū potius contēplatione, quàm terreſtrium occupatione.

¶ *Finis.*

DE ORDINE VITAE ET MOrum inſtitutione; *aliàs de doctrina puerorum, & correctione morū. Tractatus.*

HOrtatur quidē timidā mentis meæ imperitiam fraterna charitas, ut de uitæ ordine, & morum inſtitutiōe breuiter loqui debeā. Sed quia tp̄s eſt ut (ipſo qui inſpirauit opitulante) opus aggrediar, exordiū ſumere neceſſariū duxi ab illa laudabili uirtute quæ diciſ uerecundia. Quæ cū ſit oībus ætatibus, perſonis, temporibus & locis apta: tamen adoleſcentes & iuueniles animos maxime decet. Tres enim uirtutes ſunt quæ pueris adoleſcētibus magis congruunt: uerecundia, taciturnitas, & obedientia. Non eſt autem dubium ſi has ſtuduerint habere, Nota.
quin poſſint Xp̄o duce ad culmē perfectionemque uirtutū aſcendere. Morum enim inſignia, & ornamenta uirtutum in illis proculdubio cernimus ſenibus, qui ab ipſo tyrocinio primæuæ ætatis uſque ad perfectum uirū diſciplinis cæleſtibus exercitati, per uiam dñi fortiter cucurrerūt. Quorum ſcilicet ſapientia tantū uiget & lucet, quātū ſenectus ipſa ætate ſit doctior, uſu certior, proceſſu tp̄is prudētior. Hæc aūt ueterum ſtudiorum dulciſſimos fructus edit, & alios reficit. Multi nanque ſenes diu uiuentes, & nihil proficientes, quia nullas ſibi in opportuno tp̄e diuitias cōgregarunt inopes omniū uirtutū aīos iuuenū reprobæ uitæ morbo inficiunt. Sicut enim per ſenē uitioſum & fatuum: ita per adoleſcentē inuerecundū & temerariū religio ſancta deſtruiſ. Poſt indoctos nanque prælatos maloſque in ſancta eccleſia nulla peſtis ad nocendū infirmis ualentior inuenitur. Denique talium hoīm genus, iſta (de quibus apl's 1.Timo.3.
prædixit) tempora prohdolor ſine numero ferunt, qm̄ ferme oīa quæ bona ſunt & ſancta, peſſundari cōfundique uidemus. Et qm̄ ſenes in melius mutari ab illa molita uitiorum cōſuetudine difficillimū eſt, debemus manū adoleſcētibus porrigere q ſi dare uolunt operā, oī depulſo tēpore poſſint utique per gratiā Xp̄i uitā corrigere, mores cōponere, actuſque ſuos in oībus meliorare. Idcirco diu eſt ꝙ deſideraui, ppter iuniorū ſalutē (eorū præcipue cū qbus uiuo) ex opuſculis patrū pauca qdā deflorando colligere, quæ teneræ ætati eorū uideanſ ſpālr̄ cōſulere. Eſt enī mihi fateor triſtitia magna & cōtinuus dolor ſup cæcitate cordis eorū, q cū didicerint i ſchola Xp̄i qualr̄ debeāt & uitia ppulſare, & ſc̄tis uirtutib9 inſudare, heu rebelliōis ſpū armati, tā præcipiti impetu per abrupta uitiorū currūt ad

mortē,ut eos auriga præſidēs nullo freno diſciplinæ ua-
leat cohibere. Deberēt utiqꝫ in domo dei ad cultū diuini
honoris ſup oēm ornatū tāquā uas aureū refulgere. Cur
aūt qui ab ipſis primis rudimentis infantiæ educati ſunt
tāta cura,tātoqꝫ labore,niſi ut fortes in bello facti, contra
mundū & eius cōcupiſcētias, cōtra carnē & eiꝰ deſideria,
cōtra diabolū & eius multiplicia tentamēta uiriliter pu-
gnent? Sed quod admirādū eſt & dolēdū, plus eis quàm
cæteris grauis & auſtera uidet᷑ diſciplinæ regula. Quare
hoc,niſi qa ſecularē magis diligunt uitā? Certe uel nullus
uel rarus inter eos inueniť qui libenter ſequat᷑ antiquorū
patrū inſtituta,& maiorū uitā diligat: aut quia labor eum
terret,aut qa in lubrica ætate difficilior eſt abſtinētia, aut
quia alacri adoleſcētiæ uidet᷑ uita obſcurior,& ideo ad ea
cōuertunt᷑ ſtudia quæ plauſibiliora arbitrātur. Præſentia
qppe plures quàm futura p̄ferunt,ſed meminiſſe debēt qa
nō p̄ſentibus ſed futuris militamus. Vnde quò præſtātior
cauſa,eò debet eſſe cura attētior. Infelix q legē uitæ & di-
ſciplinæ abijcit,& maiorū gubernari magiſterio refugit.
Iſte uerò nō ſm̄ deū,ſed ſm̄ ſe uiuit,q ſi poterit eſt cū qbꝰ
uult,pgit quo uult & quātū uult,ridet & iocat᷑ inter quos
& ubi & qn̄ uult. Poſtremò qcqd naribus ſuaue eſt, qcqd
tactui blādū, qcqd oculis delectabile. qcqd cæteris ſenſi-
bus carnis ſuæ iucūdū,exercet ac ſequit᷑. Ille uerò qui ſm̄
deū uiuit, non qd᷑ eū carnalr̄ delectat,ſed qd᷑ ſpūalr̄ ædifi-
cat facit: & qcqd cupit aut agit,non uult ex ſua ſed ex dei
uolūtate,maiorūqꝫ ſuorū iuſſiōe pcedere. Nemo tm̄ poſi-
tus in adoleſcētiæ uel intēperantiæ lubrico, de ſui cōuer-
ſiōe deſperet. Oleaſter eīm oliuæ inſertꝰ amiſſa amaritudi-
ne efficit᷑ fructuoſus. Si ergo agricultura conuertit ſtirpiū
qualitatē, nōnne ſtudia doctrinæ & diſciplinæ aſſiduitas
mitigare pn̄t quaslibet ægritudinis paſſiōes? Sed ne pue-
rilis uita uarijs lapſibꝰ uitiet᷑, oportet teneros aīos p̄ſatis
diligēter mācipare uirtutibꝰ,quatenꝰ bona cōſuetudo cū
ætate ſiī accreſcat. Vt igit᷑ clarius pateſcat quāta & qualis
uirtꝰ ſit uerecūdia, pr̄is Ambroſij magna ex pte ponamꝰ
ſenſus & uerba: ne ſi fortè me paruipēderint ſtultū homū-
tionē,magnū Ambroſiū,imo i Ambroſio Xp̄m, nō aude-
ant ſpernere. Sic eīm ille ait inſtruēdorum morū magiſter:
Eſt aūt bonorꝫ adoleſcētiū timorē dei habere,deferre pr̄i-
bꝰ honorē,caſtitatē tueri,nō aſpnari humilitatē, diligere
clemētiā ac uerecūdiā: quæ ornamenta ſunt minori ætati.
Vt eīm in ſenibꝰ grauitas,in iuuenibꝰ alacritas: ita in pue-
ris,adoleſcētibꝰ uerecūdia uelut quadā dote cōmendatur
naturæ. Quàm pulchra uirtꝰ uerecūdia, & ſuauis gr̄a,quæ
nō ſolū in factis,ſed etiā in ipſis ſpectat᷑ ſermonibꝰ, ne mo-
dum pgrediaris loquendo,ne qd indecorū ſermo reſonet
tuus. Speculū eīm mētis plerūqꝫ in uerbis refulget. Ipſum
ſonū uocis librat modeſtia,ne cuiuſquam offendat aurem
uox incōpoſita. Deniqꝫ in ipſo canēdi genere prima diſci-
plina uerecundia eſt: imo etiā in oī uſu loquēdi, ut ſenſim
qs aut pſallere aut legere aut poſtremò loqui incipiat, ut
uerecūda principia cōmēdent pceſſum. Eſt eīm in oculis
uerecūdia,qua phibet᷑ boni adoleſcētis pudica aīa intue-
ri & alloq fœminas,nō ut execret᷑ ſexū,ſed ut fugiat uitiū.
Plurimū aūt pficit ad tuitionē caſtitatis cuſtodia oculo-
Matt.5. rū. Multi uerò perierūt ppter ſpeciē carnis. Vn̄ dn̄s: Qui
uiderit mulierē ad cōcupiſcēdū eā: iam mœchatus eſt eam
in corde ſuo. Bonæ indolis adoleſcētes in monaſterio ui-
uētes,ita ſe oīni ſtudio cōſeruent, ut adoleſcētiā ſuā nulla
libidinis ſorde cōmaculēt,ut ad altare Xp̄i quaſi de thala-
mo uirgo pcedāt. Quorū tanta animi debet eſſe mūditia.
ut præ nimia uerecūdia ne ſermonē qdē audire uelint uel
locū ipudicū. Et ne incētiuis naturalibꝰ ſuperent᷑, neceſſe
eſt ut laſciuiēs caro corū crebris frāgat᷑ ieiunijs. Meliꝰ eſt
eos ſtomachū dolere,quàm mētē. Beatꝰ planè adoleſcens
qui caſtus perſeuerat & corpore & mēte. Huic pculdubio
caro & ſanguis redēptoris noſtri efficit᷑ ſalus & uita. Sunt
& q ppter humanā cōfuſionē,ſine reſpectu diuini timoris,
pleni ſordibꝰ audacter ſe ingerūt tātis myſterijs. Audiant
aūt qd᷑ ſcriptū eſt: Hō uidet in facie: deꝰ aūt in corde. Sed
illi plus metuūt hoīes,quàm deū. O cæca temeritas, ô dei
mira patiētia. Nūqd eīm tantū peccauerūt uel quos ignis
cōſumpſit. uel quos terra abſorbuit? Nunqd tale ſcelus fi- Leui. 10.
liorū Aarō,alienū ignē offerētiū,quale eſt iſtorū qui tam
terribilia ſacra ſumūt ſibi ad mortē? Etenī ſic uiuēdum eſt,
ut panē illū ſuperſubſtātialē ſemp accipe ualeamus: qa uæ
ei q ſe alienū fecerit ab eo. Et multū uæ illi qui ſpurcus &
imūdus acceſſerit. Vtrobiqꝫ grāde periculū. Ideo magna
neceſſitas inſtat ne idigni inueniamur. Quapropter tenē-
da eſt in oibus uerecūdia pudicitiæ comes, cuiꝰ ſocietate
caſtitas ipſa tutior erit. Bonꝰ eīm regēdæ caſtitatis pudor
eſt comes,q ſi repellat prima pericula,pudicitiā uulnerari
nō ſinit. Etenī iuerecūdis oculis,& laſciuis ſermonibus, li-
bidinoſus animꝰ deprehēdit᷑: & p exteriorē hoiem interio-
ris hois uita mōſtrat᷑. Multa & dura corpis bella ſuſtinet
adoleſcētia,& calore ſanguinis inflamata,ut euadere poſ-
ſit,oī indiget cuſtodia. Quāto plura ſunt quæ impugnant
pudicitiam,tanto maiora ſunt præmia: quia ubi maior la-
bor,ibi merces erit amplior. Amatores aūt uerecūdiæ ſu-
mant exēplū de matre dn̄i,quæ quāuis eſſet mitiſſima: tm̄
præ uerecūdia ſalutantē ſe angelū non reſalutauit. In ipſa
uerò orōne noſtra multū uerecūdia placet,multūqꝫ cōci-
liat gr̄æ apud dn̄m noſtrū. Nōnne hæc p̄tulit publicanū, Lucæ. 18.
& cōmēdauit eū,qui nec oculos ſuos audebat ad cælum le-
uare? Ideo iuſtificat᷑ dn̄i iudicio plus quàm ille phariſæꝰ,
quē deformauit p̄ſumptio. Oremꝰ & nos inquantū poſſu-
mus in icorruptiōe quieti & modeſti ſpūs, q eſt ante deū
locuples. Paulꝰ quoqꝫ cū orōnē deferri p̄cepit, cū uerecū- 1. Timo. 2.
dia & ſobrietate,primā hanc & quaſi præuiā uult eſſe ora-
tionis futuræ,ut non gloriet᷑ peccatoris oratio, ſed quaſi
colore pudoris obducta,quò plus defert uerecūdia de re-
cordatione delicti,eò uberiorē mereat᷑ gratiam. Eſt etiā in
ipſo motu,geſtu,inceſſu,tenēda uerecūdia. Habitus enim
mētis,in corpis ſtatu cernit᷑. Hinc hō cordis noſtri abſcō-
ditus,aut leuior,aut iactantior,aut turbidior,aut econtra
grauior,& cōſtātior,& purior,& maturior æſtimat᷑. Itaqꝫ
uox quædā animi eſt corpis motꝰ. Sæpe eīm per inceſſum
pdit᷑ q̄lis ſit animꝰ. Lucet qppe in quorūdā inceſſu imago
leuitatis,ſpecies quædā ſcurrarū pcurſantiū. Sunt eīm qui
ſenſim ambulādo imitant᷑ hiſtrionicos geſtus,& quaſi quæ-
dam fercula pomparū,& ſtatuarū motꝰ nutantiū: ut quo-
tieſcūqꝫ gradū trāſferūt,modulos quoſdā ſeruare uideāt᷑.
Nec curſim ambulare honeſtū arbitror, niſi cū cauſa exi-
git alicuiꝰ picli uel iuſtæ neceſſitatis. Nā plerūqꝫ feſtinā-
tes anhelos uidemꝰ torquere ora qbꝰ ſi deſit cauſa feſtina-
tionis neceſſariæ,fit næuus iuſtæ offēſiōis. Sed nō de his
dico qbꝰ rara pperatio ex cauſa naſcit᷑,ſed qbꝰ iugis & cō-
tinua in naturā uertit᷑. Nec i illis ergo tāquā ſimulacrorū
effigies pbo,nec i iſtis tāquā excurſorū ruinas. Eſt ei greſ-
ſus pbabilis,i quo eſt ſpēs authoritatis, grauitatis podꝰ,
tranqllitatiſqꝫ ueſtigiū: ita tm̄ ſi ſtudiū deſit atqꝫ affectatio,
ſed motꝰ ſit purꝰ & ſimplex. Nihil eīm fucatū placet. Motū
aūt natura informet. Si quid ſanè in natura uitij eſt: indu-
ſtria emēdet: ut ubi ars deeſt,non deſit correctio. Qꝫ ſi etiā
iſta ſpectēt itineri,quanto magis cauendū eſt ne qd turpe
exeat de ore? Hoc eīm grauiter coinqnat hoiem. Nō enim
cibꝰ coinqnat,ſed iniuſta obtrectatio,ſed uerborū obſcœ-
nitas. Hæc etiā uulgo pudori ſunt. In nr̄æ uerò religiōis
pposito,nullū uerbū incutiat uerecūdiā,quod inhoneſte
cadat. Et nō ſolū nihil ipſi indecorū loq, ſed nec aurē qdē
debemꝰ hmōi p̄bere dictis: qa quē delectat audire, alterū
loq puocat. Audire quoqꝫ qd᷑ turpe ſit,pudori maxio eſt:
uidere uerò ſi quid hmōi fortuitu accidat,quāti horroris
eſt? Quod ergo in alijs diſplicet,nnuqd pōt in ſeipſo non
diſplicere? Nec ipſa natura nos aliter docet: q̄ pfecte qdem
oēs partes noſtri corpis explicauit,ut & neceſſitati cōſu-
leret,& gratiā uenuſtaret: ſed tm̄ eas q̄ decori ad aſpectum
forēt,in qbꝰ formæ apex q̄ſi i arce quadā locatꝰ, & figuræ
ſuauitas,& nultꝰ ſpēs emineret,operādiqꝫ uſus eſſet para-
tior: obuias atqꝫ aptas reliqt. Eas uerò i qbꝰ eēt naturale
obſequiū neceſſitatis: ne deforme ſui p̄berēt ſpectaculum:
partim

partim tanquã in ipſo emẽdauit atqꝫ abſcondit corpore:
partim docuit atqꝫ ſuaſit tegẽdas. Nónne igitur ipſa natu
ra magiſtra ſit uerecundiæ? Cuius exẽplo modeſtia id quod
in hac corporis noſtri fabrica abditũ reperit, operuit &
texit. Ergo naturæ opifex ſic nr̃æ ſtuduit uerecundiæ, ſic
decorũ illud & honeſtũ in noſtro cuſtodiuit corpore, ut
ductꝰ quoſdã atqꝫ exitus cuniculorũ noſtrorũ poſt tergũ
religaret, atqꝫ ab aſpectu nr̃o auerteret, ne purgatio uen-
tris uiſum oculorũ offenderet. De quo pulchre ait apl's:
1.Cor.12. Quæ uidentur (inquit) corporis noſtri mẽbra infirmiora, ne-
ceſſariora ſunt. & quæ putamꝰ ignobiliora mẽbra corpo-
ris eſſe: eis abũdãtiorẽ honorẽ circũdamꝰ. & quæ inhone
ſta nr̃a ſunt abũdãtiorẽ honeſtatẽ habẽt. Etenim imitatione
naturæ induſtria auxit gratiã, ut nõ ſolũ abſcõdamus ab
oculis, uerũetiã quæ abſcõdẽda accepimus, eorũ indicia
uſuſqꝫ mẽbrorũ ſua appellatiõe nũcupare, indecorũ puta
mus. Deniqꝫ ſi caſu aperiantur hæ partes, cõfundit uerecun-
dia: ſi ſtudio, impudentia æſtimatur. Cũ igitur in quibuſdam hu
manis mẽbris tãta ſit deformitas, ut noiari magna ſit ue-
recũdia: heu quàm turpes illi ſunt & quàm ĩpudẽtes qui has
ſecretas partes corpis nõ ſolũ deſiderãtes cernũt, ſed etiã
ſtudioſe tangunt? Pudet me ac piget illorũ facta referre in
quibꝰ regnat ſodomitica libido: quibꝰ ſic iratꝰ eſt deꝰ, ciꝰqꝫ
iuſto iudicio ita traditi ſunt in reprobũ ſenſum, ut maſcu-
lus i maſculũ turpitudinẽ operetur. Nónne deteriores bru-
tis ſunt effecti aialibꝰ quibꝰ nõ eſt intellectꝰ? Si enim Chã qui
nudatũ patrẽ uidẽs riſit, in filio maledictus eſt: quã iſti ma
ledictiõe feriuntur qui deſiderio peccãdi ſuã aliorũqꝫ turpitu
dinẽ detegere nõ erubeſcũt? Vtinã uiderẽt quantũ flagi-
tijs talibꝰ deũ offendũt. Sunt etiã qui pulchros hoies (deſpe
ctis deformibus) amãt & laudãt, ſuſpiciũt & honorãt. Illi
enim qui ſanos habent oculos ſolã animi pulchritudinẽ in
hoie diligũt & reuerentur. Qualis eſt aũt iſta pulchritudo:
quã leuis fabricula perdit, & rugoſa ſenectus ita diſſoluit
ut nec fuiſſe putetur? Et tñ ſunt qui habẽtes hãc extollunt: &
cũ ſint uacui uirtutibꝰ, per hãc ſolã glorioſos ſe arbitrantur.
Nos certè in pulchritudine locũ uirtutis nõ ponimꝰ: gra
tiam tñ nõ excludimꝰ: quia uerecũdia etiã uultus ipſos ſolet
pudore ſuffundere, gratioreſqꝫ reddere. Vt artifex in ma-
teria cõmodiore meliꝰ operari ſolet; ſic uerecũdia in ipſo
quoqꝫ corpis decore plus eminet: ita tñ, ut ipſe nõ ſit affe-
ctatus corpis decor, ſed naturalis, ſimplex, neglectꝰ magis
quàm expetitꝰ: nõ pcioſis & albẽtibꝰ adiutus ueſtimẽtis,
ſed cõibꝰ, ut honeſtati uel neceſſitati nil deſit: nil accedat
nitori. Vox ipſa nõ remiſſa, nõ fracta, nihil fœmineum ſo-
nans (qualẽ multi grauitatis ſpecie ſimulare cõſueuerũt)
ſed formã quãdã & regulã ac ſuccũ uirilẽ reſeruãs. Hoc eſt
enim pulchritudinẽ uiuẽdi tenere, cõuenientia cuiqꝫ ſexui &
perſonæ reddere. Hic ordo geſtorũ optimꝰ: hic ornatꝰ ad
omnẽ actionẽ accõmodus. Sed ut molliculũ & infractum
uocis ſonũ aut geſtũ corpis nõ pbo: ita neqꝫ agreſtem ac
ruſticã naturã imitãdã eſſe cenſeo. Eius diſciplinæ formu-
la effigies honeſtatis eſt. Imitetur pius adoleſcens ueſtigia
Iſaac & Ioſeph. Sit uerecundus, caſtus, ſimplex & ſobrius:
Note. humilis, obediẽs, patiẽs, & remiſſor iniuriæ. Faciat ut Da
niel & tres pueri: ſtudeat ſapiẽtiæ, & non det ſe illecebris
gulæ. Piguis uẽter nõ gignit tenuẽ ſenſum. Fugiat ebrie-
tatẽ tãquã uenenũ. Si religioſus & ſapiẽs uult eſſe, nũquã
uinũ redoleat: ne audiat illud philoſophi: Hoc nõ eſt oſcu
lum porrigere: ſed uinũ ppinare. Amet ſctãrũ ſcripturarũ
ſciẽtiã, ne mens eiꝰ uel uanis uel laſciuis cogitatiõibꝰ pa-
teat. Beatꝰ qui diuinas ſcripturas legẽs, uerba uertit in opa.
Sit abſtinẽs irarũ, & fugitãs litiũ, ut bonis pollere moribꝰ
hoc indicio cõprobetur: ſicqꝫ ſe exhibeat, ut ſeniores inter
quos habitat, dũ admirantur uitã, nõ ſinant deſpicere ætatẽ.
Sit inter fratres coæquales ſuos primꝰ in ope, extremꝰ in
ordine: & ita ſingulis uirtutibꝰ inſtet, ut nulli eorũ ſecun-
dus inueniatur. Delectat me adhuc in partibꝰ demorari ue-
recũdiæ: quia ad eos loquor qui adhuc bona eiꝰ ex ſemetipſis
nõ recognoſcũt, aut dãna neſciũt. ¶ Ordo quidẽ uitæ te-
nendus eſt. Et à uerecũdia prima quædam fundamẽta du-
cantur: quæ ſocia ac familiaris eſt mentis placiditati: pro-
teruiã fugiens: ab omni aliena luxu: ſobrietatẽ diligit: ho-
neſtatẽ fouet: decorũ nil requirit. Sequatur cõuerſationis ele-
ctio, ut adiungantur pbatiſſimis quibuſqꝫ ſenioribus. Nam ut
æqualiũ uſus dulcior, ita ſenum tutior eſt, qui magiſterio
quodã & ductu uitæ colorãt mores adoleſcẽtium, & uelut
muricæ pbitatis inficiũt. Nẽpe ſi hi qui ſunt ignari locorũ,
cũ ſolertibꝰ uiarũ iter adoriri geſtiunt: quãto magis ado-
leſcẽtes cũ ſenibꝰ debẽt nouũ iter ſibi aggredi: quominꝰ
errare poſſint, & à uero tramite uirtutis deflectere? Nihil
enim pulchrius quàm eos & magiſtros uitæ habere & te-
ſtes. Pulchra itaqꝫ copula ſeniorum atqꝫ adoleſcentiũ. Alij
teſtimonio: alij ſolatio ſunt. Alij delectationi: alij honori.
Legitur qꝫ Barnabas Marcũ aſſũpſit, Paulꝰ Silã & Timotheũ Actuũ.15
& Titũ: ut ſeniores cõſilio pualerẽt: iuniores miniſterio.
Patet nanqꝫ qꝫ nulla ars diſcitur abſqꝫ magr̃o. Si enim aialia, &
feræ & aues & apes duces habẽt, & principes ſuos ſequũ-
tur: quanto magis hoies ſine doctore & rectore eſſe non
poſſunt? Inde cauẽdũ eſt ne adoleſcẽtiores & paruuli ſine
duce ingrediantur uiã quã nũquã ingreſſi ſunt, & in partem
alterã declinãtes errores patiantur: ſi uel plꝰ uel minꝰ ambu-
lantes quàm neceſſe eſt aut currẽtes laſſentur, aut moram fa-
ciẽtes obdormiãt. Plerũqꝫ & uirtutibꝰ pares, diſpares æta
tibꝰ, ſui delectãtur copula: ſicut delectabantur Petrꝰ & Ioãnes.
Nã adoleſcẽtẽ legimꝰ Ioãnẽ: quãuis nulli ſeniorũ in uirtu Mar.14.
te fuerit ſecũdꝰ. Erat enim in eo ſenectꝰ uenerabilis morũ, &
cana prudẽtia uirtutũ oim. Magnũ enim huius uitæ ſolatiũ Note.
eſt, ut habeas cui pectus tuũ aperias: cũ quo arcana parti-
cipes: cui cõmittas ſecreta cordis tui, ut ames & ſequaris
eũ, qui tibi paterna pietate i triſtibꝰ cõpatiatur, i pſecutiõibus
adhortetur, & in pſperis gratuletur. Felix talis ſocietas taliſqꝫ
amicitia: qua nihil eſt in rebꝰ hũanis pulchriꝰ. Teneamus
ergo uerecũdiã, uel eã quæ ad totiꝰ uitæ ornatũ nos attol
lit modeſtiã. Magna aũt eſt modeſtia indiuidua uerecun-
diæ ſocia: quæ cũ ſit ſui iuris remiſſior, nihil uſurpãs, nihil
uẽdicans, & quodãmõ intra uires ſuas contractior: diues
eſt apud deũ. Verecũda modeſtia, & modeſta uerecundia
eſt: quæ nulli inſidias machinatur: læſa nõ iraſcitur: & cunctos
ſimplr̃ reſpiciẽs, de nullo ſiniſtrum aliqd ſuſpicatur. Hanc te
neamꝰ pueri, hãc diligamꝰ: & ut eã ſemp habere poſſimꝰ,
fugiẽda eſt nobis familiaritas & cõfabulatio eorũ qui turpi
ter & indiſciplinate uiuũt. Taliũ aũt infinitꝰ eſt numerus.
Habet ſanè ſuos ſcopulos uerecundia, non quos ipſa in-
uehit, ſed quos ſæpe incurrit. Si in tẽperãtiũ incidamꝰ cõ
ſortia, qui ſub ſpecie iucũditatis uenenũ infundũt bonis.
Hi ſi aſſidui ſunt, maxime in conuiuio, ludo, riſu, ac ioco,
eneruãt grauitatẽ illam uirilẽ, & animos pueriles corrum
punt, atqꝫ ſuis malis aſſuefaciunt. Caueamus itaqꝫ ne dum
relaxare animũ uolumꝰ, ſoluamus omnẽ harmoniã: quaſi
concentũ quendã bonorum operũ. Vſus enim cito inflectit
naturã. Quàm multos ſtultorũ ſocietas decipit? Quid no
bis cũ fabulis, riſu, & ioco? Nã licet interdũ honeſta ioca
ſuauia ſint: tñ ab eccleſiaſtica aberrãt regula. Quæ quæ in
ſcripturis ſanctis nõ reperimus, quõ uſurpare poſſumus?
Cauẽda ſunt enim oia quæ inflectere pñt grauitatẽ pꝓfeſſi
noſtri noſtræqꝫ pꝓfeſſionis. Væ uobis qui ridetis: quia flebi- Lucæ.6.
tis uos, dñs ait. Nos ridẽdi materiã inquirimꝰ, ut hic riden-
tes, illic fleamus? Ipſum nanqꝫ dñm fleuiſſe legimus. Non Lucæ.19.
ſolũ profuſos, ſed etiã oẽs iocos arbitror declinãdos: niſi
fortè plenũ grauitatis & gratiæ ſermonẽ eſſe, idecorũ eſt.
Ingemiſcẽdũ eſt aũt iugiter, & poſtpoſita ſecuritate lugẽ-
dum: ne à deo deſeramur pꝓpter ſuperbiã & negligentias,
& in poteſtate dæmonũ relinquamur. Reuera quẽ deꝰ re-
linqt, dæmones ſuſcipiũt, & ſuſceptũ ſuæ perditiõis par-
ticipẽ faciũt. Terribilis in conſilijs ſuper filios hoim deus. Pſal.65.
Operatur figulus ex eadẽ maſſa aliud uas in honorẽ: aliud Roma.9.
in cõtumeliã. Sunt uaſa miæ: & ſunt uaſa iræ. Sunt nouiſ-
ſimi primi, & primi nouiſſimi. Sunt multi uocati, & pauci Matt.20.
electi. Et ideo unuſquiſqꝫ noſtrũ ſalutẽ operetur ſuam (ſicut Philip.2.
ait apl's) cũ timore & tremore. Declinet à uanitate: mũdi
ſpernat amorem. Amplectatur luctum & quietem, & ſectetur

quantū poteſt uerecundiā, trāquillamq́ māſuetudinem:
quæ facit ut hō inter hoīes pacifice uiuat, ut ad oīa quæ
inhoneſta ſunt erubeſcat. Laudāda aūt uirtꝰ uerecūdiæ:
quia quorum oculos, aures, linguamq́ poſſidet, non ſinit
turpiter ludere ac ridere: efficiēs eos graues & mites. Ecō
tra grāde uitium eſt iuniorū impudētia: quæ improbo
auſu & diſſolutione ſua patres & fratres conturbat: quia
Lucæ.18. ſicut ſcriptū eſt: nec deū nec hoīes reuereſ: ſed lætatur cū
Proue. 2. malefecerit: & exultat in rebus peſſimis. Facta eſt ei frons
Hiere.3. meretricis: quia nō pōt erubeſcere. Vbi lingua audax, &
frons inuerecūda: qd loquaſ quidue agat nō curat. Cū eñ
boni adoleſcētuli & māſueti tacendo reuereanſ maiores
ſuos, nemo ſoliꝰ taciturnitatis hāc laudē putet: qa ſilentiū
ipſum (in quo eſt reliquarū uirtutū ociū) maximꝰ actus
uerecūdiæ eſt. Denique ſi naturale eſt, aut infantiæ deputa-
tur: aut ſuperbiæ probro daſ. ſi uerecūdiæ: laudi ducitur.
Danie.13. Tacebat in periculis Suſanna, & grauiꝰ uerecūdiæ quàm
uitæ damnū putabat, ubi ſoli loquebaſ cui poterat caſta
Gen.39. uerecūdia loqui. Fugit & pulcher Ioſeph relicta ueſte in
manibꝰ fornicariæ: tacēsq́ celeriter egreſſus eſt, qui incō
Exodi.3. grua ſuæ uerecūdiæ audiēs, nō poterat diu ſtare. Moyſes
Hiere.1. quoque & Hieremias qđ poterāt per gratiā: excuſabāt pet
uerecūdiā. Tutiꝰ eñ eſt diſcere quàm docere: tacere quàm
loqui. Quid aūt magis poteſt uerecundiæ bonū, quàm ut
iuniorum ætas magis debeat diſcere quàm tacere? Pytha
goras qppe legē dedit ſilētij diſcipulis ſuis, ut tacētes per
quinquenniū loqui diſcerēt: & tu hō uis tacere, cui uirtus
ſilētij ppria eſt? Quid opus eſt ô adoleſcēs ut ppereſ peri
culū ſuſcipere loquēdo: cū tacēdo poſſis eſſe tutior? Quā
plures uidi loquēdo incidiſſe pctm: uix quēquā tacendo.
Ideoque tacere noſſe: quàm loq difficilius eſt. Scio pleroſque
loqui: cum tacere neſciant. Rarū eſt tacere quēquā, cū ſibi
loqui nihil proſit. Sapiēs ergo eſt qui nouit tacere. Alliga
moneo ſermonē tuū: ne luxuriet, ne laſciuiat, & in multilo
quio peccata ſibi colligat. Sic reſtrictior: & ripis ipſius co
erceatur. Cito lutū colligit amnis exundās. Sit tibi graui
tas in inceſſu: in ſermōe pōdus: atque in uerbis modꝰ. Hæc
aūt ſi cuſtodieris, eris mitis, māſuetꝰ, & modeſtꝰ. Cuſtodi
cor: & tetine linguā. Bona eñ poſſeſſio: mens bona. Sepi
ergo hanc poſſeſſionē, & muni eā undique: ne irruāt in eā
& captiuā ducāt irrationabiles corporis paſſiōes. Cuſto-
di qñantū potes interiorē hoīem tuū. Noli eū quaſi uilē
negligere ac faſtidire: qa precioſa poſſeſſio eſt: & merito
precioſa: cuius non caducus fructus & tēporalis, ſed ſtabi
lis atque æternæ ſalutis eſt. Si uis bene cuſtodire: tace prius
& audi: & nō delinquas in lingua. Graue malū: ut aliquis
ore ſuo cōdēneſ. Etenim ſi pro ocioſo uerbo reddet unuſ-
quiſque ratione in die iudicij: quātomagis pro uerbo impu
ritatis, & turpitudinis, & impietatis? Videamus etiam ue
rationē ponamꝰ pro ocioſo ſilentio. Eſt enim fructuoſum
& negocioſum ſilentiū. Tacēdo enim apud hoīes: melius
loquimur deo. Multæ enim cōtēplationes ſunt qbus aīa
deuota deo tacēdo mirabiliter paſcitur. Dauid propheta
docuit nos tanquā in ampla domo deambulare in corde
noſtro, & cōuerſari cū eo tanquā cū bono cōtubernali, ut
Pſal.38. ipē diceret ſibi, & loqueret ſecū: Dixi cuſtodiā uias meas.
Exo.14. Moyſes in ſilentio loquebaſ: & in ocio operabaſ. Quādo
Exo.17. ergo iuſtus ſolus eſt: qui ſemp cū deo eſt? Quō ſolitarius
eſt: qui nunquā ſeparaſ à Chriſto? Quādo aūt feriaſ à ne-
gocio: q nūquā feriaſ à merito quo conſummaſ negociū?
Quibus aūt locis circūſcribiſ, cui totus mūdus diuitiarū
poſſeſſio eſt? Qua exiſtimatione diffiniſ, qui nec operatio
ne comprehendiſ? Nunc quidē de deo cogitat & ſanctis
angelis eius, atque de imarceſſibili gloria æternæ beatitudi
nis: nunc uerò de uerſutijs diaboli, de pctis ſuis, de hora
mortis, de pœnis inferni, de die tremendi iudicij: nunc de
profunditate diuinarū ſcripturarū, de natura uirtutū, de
cōpoſitione morū bonorū. Quàm glorioſum tale ſilētiū:
ubi eloquia dñi, eloquia caſta ſunt? Eſt igiſ tacendi & lo-
quendi modus. Bona mens & uerecūda, ut loquaſ, multa
priꝰ cōſiderat, qđ dicat, & cui dicat, quo loco, & quo tpe.

Merito ſapiēs dicēdus eſt qui nouit tēpus loquendi. Vñ
bene ait ſcriptura: Homo ſapiens tacebit uſque ad tempus. Eccle.20.
Ideo ſancti dñi qui ſciebant qa uox hoīs plerūque peccato
iūcta eſt, & initium erroris humani ſermo eſt hoīs: tacere
amabant. Denique ſanctus Dauid ait: Poſui ori meo cuſto- Pſal.38.
diam. Propheta cuſtodiebat, & tu non cuſtodies? Potes
aūt cuſtodire: ſi cito nō loquaris. Lex dicit: Audi Iſrl' &c. Deute.6.
Audi eñ dixit: & nō loquere. Tuæ enim ætatis eſt tacere
& obedire: nō de maioris ſnīa iudicare. Scriptū eſt iterū:
Audi Iſrael, & tace. Iſaac deferebat patri ſuo honorem: & Gene.22.
obediēs eiꝰ uolūtati, nō recuſabat mori. Ieſus uerò Naue Deute.31.
ſedulo obſequio Moyſen uenerabaſ: & obediens exiſtēs
in oībus, tantā gratiā apud deū meruit: ut illius ſucceſſor
ad regendū dei populū eligereſ. Heliſæus relicto aratro, 4.reg.2.
mactatis bobus uocantē Heliā ſecutus: per uerā mitemque
obediētiā ad tantā morū aſcendit celſitudinē, ut ſpūs tam
excelſi magiſtri dupliciter in bono diſcipulo reqeſceret.
Abrahā uerò ille fidelis ſenex ad iuſſionē dñi reliqt terrā Gene.12.
natiuitatis ſuæ: & quāuis in multis locis frequentes iniu-
rias grauesque perpeſſus foret labores, nūquā cœptæ obe-
dientiæ pœnituit. Intantū eñ per obediētiā & fidem pla-
cuit deo, ut ei de Xp̄o primū repromiſſio fieret. Ipē demū
dñs noſter Ieſus Xp̄s in factis dictiſque ſuis multū nos obe
dientiā docet. Vera enim ſubiectio ppter deum, propriæ
uoluntatis eſt mortificatio: dum abiecta & indigna de ſe
credit, & deo acceptabilē, hoībuſque dulcē obedientiā pa-
rat. Denique uolūtas ppria ex liberi arbitrij præſumptione
deſcēdens, obſtinatis & inobediētibꝰ ipſa bona in pecca-
tum cōuertit. Vir bonus cū bonis ſuis oībus habere obe-
dientiā ſtudeat. Scriptū quippe eſt: Melior eſt obedientia 1.Reg.15.
quàm uictimæ: & auſcultare magis quàm offerre adipem
arietū: qm̄ quaſi peccatū hariolādi eſt repugnare: & quaſi
ſcelus idololatriæ nolle acqeſcere. Cernis quātū & quale
ſit inobediētiæ malū, qđ idololatriæ magiciſque cōparaſ
artibꝰ? Adoleſcētes qui tali repleti ſunt malo, ſubdi ſenio
ribus dedignantur: facta uerò eorum aut dicta tumida &
erecta ceruice non obſeruāt, ſed dijudicāt: non uenerādo
exaltāt, ſed ſpernēdo ſubſannāt. Sed nō impune. Inde eñ
euidēter deficiunt unde miſeri pficere debuerūt. Hoc aūt
uult deus, ut homo per oīem doceatur, & minor maiori
ſubdaſ. Si eñ angelus angelo imperat, & inter iubentem
& obedientē ſumma manet ſemper concordia: uideat ille
quàm grauiter peccat qui debitā exhibere ſuis maioribꝰ
reuerentiā nō curat. De interitione nanque illorum qui nō
obedientes ſunt, & iuos ſeniores ſuoſque patronos deſpi-
ciūt, multa dici potuiſſent: niſi pmiſſæ breuitatis memor
illa ſtudioſe præterirē. Ad quid plura? Vna enim ſentētia
obediētibꝰ & inobediētibus ſufficere poteſt: quam per ſe
ueritas loquiſ dicens: Qui uos audit, me audit: & qui uos Lucæ.10.
ſpernit, me ſpernit. Inde illi gaudeāt gaudio magno, qui
ſeniores ſuos uenerationi habēt & honori propter Chri-
ſtum. Multi nanque de uirtute obediētiæ multa ſcripſerūt,
inter quos ſanctus pater noſter Benedictꝰ de ea tam terri
biliter locutus eſt, ut fratrū etiam bene obedientium cor
da præ nimio timore concuti ualeant. Sed & ille ſummus
mellifluí oris Gregorius mirabiliter ſuperexaltat & ma-
gnificat eam. Demōſtrare aūt uolens quāti ſit meriti obe-
dientia, ita ait uir eloquens: Sola nanque obedientia uirtus
eſt quæ uirtutes cæteras menti inſerit inſertaſque cuſtodit.
Vnde primus hō præceptū quod obſeruaret accepit: cui
ſi uellet ſe obediēs ſubdere, ad æternam beatitudinē ſine
labore perueniret. Deinde idē doctor uerba quæ locutus
eſt ſpiritusſanctꝰ per os Samuelis ſuperiꝰ poſita exponēs
dicit: Obedientia quippe uictimis iure præponitur: quia
per uictimas aliena caro: per obedientiam uerò uoluntas
propria mactatur. Tanto quiſque deū citius placat: quāto
ante oculos eius repſſa arbitrij ſuperbia, gladio præcepti
ſe immolat. Quo cōtra hariolandi peccatum inobediētia
dicitur: ut quanta ſit uirtus obedientia, demonſtretur. Ex
aduerſo enim melius oſtendiſ qd de eius laude ſentiatur.
Si eñ quaſi pctm̄ hariorādi eſt repugnare, & quaſi ſcelus 1.Reg.15.
idololatriæ

idololatriæ nolle acquieſcere, ſola obediētia eſt quæ fidei
meritū poſſidet: ſine qua quiſq; infidelis conuincitur, etſi
fidelis eſſe uideatur. Hinc per Salomonē dicitur in oſtenſione
Prou. 29. obediētiæ: Vir obediēs loquitur uictorias. Vir quippe obe-
diens uictorias loquitur: quia dum alienæ uoci humiliter
ſubdimur, noſmetipſos in corde ſuperamꝰ. Hinc ueritas
Ioan. 6. in euāgelio dixit: Eū qui uenit ad me, nō eiiciā foras: quia
nō ueni facere uoluntatē meā: ſed eius qui miſit me. Quid
enim ſuū faceret, ſi eos qui ad ſe ueniunt expuliſſet? Quis
autem neſciat quoniā uoluntas filij à patris uolūtate non
diſcrepet? Sed qm̄ primus hō quia ſuam uoluntatē facere
uoluit, à paradiſi gaudijs exiuit: ſecundus ad redēptionē
hoīm ueniens, dum ſe uolūtatē patris & nō ſuā facere oſtē-
dit, permanere nos intus docuit. Cū igitur nō ſuā ſed uolū-
tatē patris facit: eos qui ad ſe ueniunt, foras nō eiicit: quia
dum exēplo ſuo nos obedientiæ ſubiicit: uiā nobis egreſ-
Ioan. 5. ſionis claudit. Hinc rurſum ait: Non poſſum ego à meipſo
facere quicquā: ſed ſicut audio iudico. Nobis quoq; obe-
dientia uſq; ad mortē ſeruāda præcipitur. Ipſe aūt ſicut au-
dit iudicat: tūc quoq; obedit cum iudex uenit. Ne igitur
uſq; ad præſentis uitæ terminū obedientia laborioſa ap-
pareat: redēptor noſter indicat quòd hanc cū iudex uenerit
ſeruat. Quid ergo mirū ſi peccator hō obedientiæ in præ-
ſentis uitæ breuitate ſe ſubiicit: qm̄ hanc mediator dei &
hoīm etiā cū obediētes remunerat, nō relinquit. Sciendū
uerò eſt nunquā per obediētiā malū debere fieri: aliquan-
do aūt ꝑ obedientiā ꝙ agitur bonū debet intermitti. Neq;
enim mala arbor in paradiſo extitit, quā deus homini nō
tangere interdixit: ſed ut melius per obedientiæ meritum
homo bene cōditus creſceret, dignū fuerat ut hūc à bono
prohiberet: quatenꝰ tāto uerius hoc ꝙ ageret uirtꝰ eſſet,
quāto & à bono ceſſans: authori ſuo ſe ſubditū humilius
exhiberet. Sed quia nōnunquā nobis huiꝰ mūdi ꝓſpera,
nōnunquā iubentur aduerſa: ſciendū ſummopere eſt ꝙ obe-
dientia aliqñ ſi de ſuo habeat aliqd, nulla eſt: aliqñ autē ſi
de ſuo nō habeat, minima eſt. Nā cū huius mūdi ſucceſſus
præcipitur, cū locus ſuperior imperatur: is qui ad percipiēda
hæc obedit, obediētiæ ſibi uirtutem euacuat, ſi ad hoc ex
ꝓprio deſiderio anhelat. Neq; enim ſe ſua obedientia diri-
git: qui ad percipienda huius uitæ ꝓſpera, libidini ꝓpriæ
ambitionis ſeruit. Rurſum cū mundi deſpectus præcipitur:
cum probra adipiſci & contumeliæ iubētur: niſi ex ſeipſo
animus appetat, obedientiæ ſibi meritū minuit, qui ad ea
quæ in hac uita deſpecta ſunt, inuitus nolenſq; deſcendit.
Ad detrimentū quippe obedientia ducitur cum mētē ad
ſuſcipiēda probra huius ſeculi nequaquā ex parte aliqua
etiam ſua uota comitantur. Debet ergo obediētia aliquid
ex ſuo in aduerſis habere: & rurſum in proſperis ex ſuo ali-
quid minime habere: quatenus & in aduerſis tanto ſit glo-
rioſior, quanto diuino ordini ex deſiderio iungitur: & in
proſperis tanto ſit uerior, quanto à præſenti ipſa quam di-
uinitus percipit gloria funditus mente ſeparatur. His ergo
tanti doctoris euidētiſſimis aſſertionibus Moyſes & Pau-
lus in factis ſuis ꝓculdubio atteſtantur. Quære & lege quid
uterq; eorū fecerit. Verūtamen inter hæc ſcire oportet ꝙ
innocuis mētibus uirtus ſemper obediētiæ iungitur: dño
Ioan. 10. teſtante qui ait: Oues meæ me audiunt, & ego cognoſco
eas, & ſequuntur me. Redēptori igitur ſuo nō obedit qui
innocēs nō eſt, & innocēs eſſe nō poteſt qui obedire con-
tēnit. Sed neceſſe eſt ut ipſa obediētia nō ſeruili metu, ſed
charitatis affectu fiat: non terrore pœnæ, ſed amore iuſti-
tiæ. Nulla quippe innocentia, nulla uerò obediētia eſt niſi
in eis charitas fulgeat: quæ uirtutes oēs tranſcēdit. Sæpe
enim falſa obedientia ſub timoris ſpecie palliatur. Igitur ſi
uideris iuuenculum deſidem ad obediendū, & uelocē ad
loquendū: nō dubites eum uarijs animi paſſionibus (præ-
ſertim ſuperbiæ peſte) laborare. Inobediētia enim ſequitur
Eccle. 30 ſuperbiā matrē ſuā: ſicut habes: Equus indomitus euadet
Eccle. 23. durus, & filius remiſſus euadet præceps. Sicut ſuperbia
equi indomiti præcipitio prona eſt: ita laſciuia adoleſcen-
tis indiſciplinati, peccati ruinæ proxima eſt. Loquere tu

maior natu: decet enim te. Adoleſcens loquere in cauſa
tua uix cum neceſſe fuerit. Si bis interrogatus fueris: ha-
beat caput reſponſum tuū. In multis eſto quaſi inſcius: &
audi tacens ſimul & quærens. In medio magnatorū loqui
nō præſumas: & ubi ſunt ſenes, nō multū loquaris. Ante
grandinē præibit coruſcatio: & ante uerecundiā præibit
gratia: & pro reuerētia accedet gratia bona. Ex his nanq;
uerbis ſapiētiæ intelligere poteſt quātū uirtutes ſuperius
poſitæ iuniorem ætatem adornent. Pueri enim à puritate
dicti ſunt, & decet ut regnēt in eis ſimplicitas & innocen-
tia & puritas, hoc eſt uirginitas. Cū his creſcant, & in his
perſeuerent: ut mereantur ſequi agnū quocūq; ierit. Adole-
ſcentes ſūt iuxta noīs huius interpretationē per dies ſin-
gulos in bonis operibus creſcentes, uerecundiā diligant,
taciturnitatē cuſtodiant, ſimulq; in exhibenda obediētia
nimis ferueant. Iſtas quippe uirtutes in primo conſtitui-
mus loco, uelut quædā incrementa bonorū operū, ut per
eas ad caſtitatē & humilitatem & patientiā, quæ ſecundā
partē obtinent, recto tramite ualeant peruenire. Caſtitas
igitur (quia uterq; ſexus uitio libidinis ægrotat) niſi alia-
rum uirtutū ope fulciatur, facile labitur. Et proinde nimio
ſtudio ſeruāda eſt: quia ſemel amiſſa, nō reparāda eſt. Pri-
ma nanq; tela ſunt oculorū, ſecūda uerborū. In deſiderijs Prou. 21.
enim eſt oīs ocioſus, & deſideria occidūt pigrum. Et ideo
ſuffragatur ei plurimū uerecundia, quæ cuſtodit oculos: &
taciturnitas, quæ retinet linguā: atq; obediētia, quæ men-
tem occupat, corpuſq; fatigat ieiunijs, uigilijs, orationi-
bus, & opere manuū. Sed neceſſariā præ oībus habet hu-
militatē, qua conſeruent habita uſq; in finem. Multi enim
in ipſa ſenectute per ſuperbiā in luxuriā ceciderunt. Qua-
de re timendum eſt & cauendum ne ſubitus calor ſuperet
longum tempus, & impudicos ſenes laſciuia condemnet.
Tenenda eſt itaq; ſemper humilitas cuſtos pudicitiæ, ma-
ter patiētiæ. Sine cauſa enim laborat qui uirtutes ſine hu-
militate cōgregat. Vera autē patientia niſi per profundā
humilitatē nec acquiritur nec tenetur. Hanc uerò quiſquis
ueraciter habet, nec beneficio cellæ, nec profugio ſolitudi-
nis indiget: & ſi ei aduerſitatis aliquid acciderit, non cōtri-
ſtatur, ſed adhuc diligenti deum omnia cooperātur in bo-
num. Iſte timet in proſperis: gaudet in aduerſis. Amat & Roma. 8.
adiuuat ſe perſequentes, quia eum patiētia & benignitas
comitantur uelut indiuiduæ comites. Si quis igitur habet
aīam uirginalē, & amator eſt pudicitiæ, nō debet medio-
cribus eſſe cōtentus, quæ cito exoleſcūt, & exorto cauma-
te areſcunt: ſed perfectas uirtutes ſequatur, ut lumen habet
ſempiternū. Qui enim ꝓficere ſtudet, ſemper inuenit quo
creſcat, & per dies ſingulos ſeipſo melior fiat. Adoleſcens
profice: mancipatus es Chriſti ſeruitio, & cœpiſti magna
agere, & excelſa imitari confortetur cor tuū, & uiriliter age. Pſal. 26.
Magna tibi dabitur gloria poſt uictoriā. Licet lubricū ſit
iter per quod incedis: tñ de dñi auxilio confidens, deſere
ima quantum uales, & ſumma pete. Non deficias neq; te-
peſcas, ut gradum perfectionis poſſis aſcēdere, ad quā nō
niſi multis laboribꝰ peruenitur. Euge nūc euge frater bone,
initia trāſcēde, & ad ſuperiora tēde, ut deo in uoce exulta-
tionis canticū graduū cantes. Tibi uerò de radice ad ca-
cumen feſtināti, liber patet ingreſſus ad illas quatuor uir-
tutes principales, quæ in adoleſcētibus inchoantur, & in
iuuenibus augentur, in ſenibus perficiuntur: quia matu-
ra ætas multis laboribus exercitata, iam nouit per expe-
rientiam, quod didicit per ſcientiā. Vnde iam nō immeri-
tò prudentiā, fortitudinē, iuſtitiā & temperantiā in tertio
cōſtituimus gradu: quia per eas maxime inſtruuntur mores,
& bene uiuendi magiſterium docetur. Sed ex his pruden-
tia agnitione ueri delectat. Iuſtitia dilectionē dei & proxi-
mi ſeruat. Fortitudo metum mortis contemnit. Tempe-
rantia affectionē carnis temperat. Prima enim intelligit.
Secunda bene uiuit. Tertia appetitum cohibet. Quarta
modū imponit. Tres illæ ſuperiores quod honeſtum eſt
operantur: hæc autem quarta decorum agit illud quod
ex radice honeſtatis proficiſcitur. Siquidem prudētia eſt

agnitio ueræ fidei, & ſcientia ſcripturarũ, in qua intueri
oportet illud trimodũ genus intelligentiæ, quorũ primũ
eſt hiſtoricũ: ſecundũ allegoricũ: tertiũ ſuperior ille intel
lectus quẽ dicũt anagogẽ. Iuſtitia uerò eſt deum timere,
religionẽ uenerari, honorẽ ferre parẽtibus, patriã dilige-
re, cunctis prodeſſe, nocere nulli, fraternæ charitatis uin-
culum tenere, pericula aliena ſuſcipere, opẽ ferre miſeris,
bonis uiciſſitudinẽ rependere, æquitatẽ in iudicijs con-
ſeruare. Fortitudo autẽ eſt animi magnitudo, cõtemptus
honorũ uel diuitiarũ. Hæc aduerſis aut patiẽter cedit, aut
reſiſtit fortiter. Nullis illecebris edomat, malis & aduerſis
non frangitur, nõ eleuat ſecũdis, inuicta ad labores, fortis
ad pericula, pecuniã negligit, auaritiam fugit, contra uni-
uerſa pericula animum præparat, moleſtijs nullis cedit,
gloriæ cauet appetitũ. Sed inter has temperantia ſemper
amplectenda eſt. Eſt enim modus uitæ in omni uerbo uel
opere. Hæc aũt ſobrietatis & uerecundiæ comes eſt, quæ
alio uoce uocatur modeſtia. Humilitatis regulã cuſtodit,
tranquillitatẽ animi ſeruat, continentiã & caſtitatem dili
git, fouet decus & honeſtatẽ, reſtringit ratione appetitũ,
iram cõtẽnit, nec rependit contumeliã. His tu plagis cæli
includere homo dei. His tu armis bellator Chriſti, accin-
gere, ꝓtegere, & ornare. Iſte currus igneus te fortẽ militẽ
geſtabit cõſummato curſu ad cæli palatiũ ut aſſiſtas regi
tuo: cui certaſti bonum certamen, fidẽ ſeruaſti. Bene rege
hanc quadrigã uirtutum, & ſede in ea firmus, ut iſto uehi
culo uehi altius, & itroduci ualeas ad tricameratã domũ
in ſummo montis uertice collocatã. Hanc eñ dico firmã
fidẽ, ſpem incõcuſſam, perfectã charitatẽ, quæ omnẽ ſerui
Pſal. 118. lem foras mittit timorẽ, ubi uia mandatorum dei dilatato
corde curritur. Hinc anima iuſti ſedes ſapiẽtiæ facta, pla-
no moderatoꝗ; inceſſu portat deũ ſeſſorẽ ſuũ. Huic autẽ
Philip. 1. uiuere Xp̃s eſt: & mori lucrũ. Vir diſcretus & cõtẽplator
tranſit quotidie, uiſionemꝗ; mirabilem cernit: trahitur à
deo, & ardẽti deſiderio currit poſt eum. Si aũt iſtũ montẽ
excelſum, hãcꝗ; pulchrã domũ inhabitaueris: poteris &
tu ſæpiſſime intueri terrã illã promiſſionis, terram lacte &
melle manantẽ, ubi uerus Iſrael morat, & ueritatis pabulo
in æternum paſcitur. Sed dicis tu mihi: Quare fidẽ in pri-
mo loco nõ poſuiſti: quæ eſt in Chriſtiana aĩa fundamẽtũ
omniũ uirtutũ? Facerẽ uticꝗ;, niſi fides creſceret. Niſi autẽ
Lucæ. 17. fides creſceret: apoſtoli dño minime dixiſſent: Adauge in
nobis fidem. Continua enim operatione uirtutum & aſſi-
dua meditatione ſcripturarum ſanctarũ fides eruditur, &
erudiendo illuminat, & illuminãdo augetur, & augendo
perficitur, & ꝑficiendo ſtabilitur: ita ut nullo turbine hæ-
reſeos uel perſecutionum à ſtatu ſuæ rectitudinis mouea-
tur. Igitur prius quàm homo per fidem cognoſcat creato
rem ſuum, ignorantia (mater omniũ uitiorum) eius poſſi
det aĩam. Ergo ignorantia nox eſt: fides uerò dies. Sicut
dies creſcit per horas: ſic fides augetur per illuminationẽ
diuinæ gratiæ, & per documenta matris eccleſiæ. Primũ
itaꝗ; ſyncera radix ſanctæ fidei in terra humani cordis
plantatur: cui inſeritur ramuſculus ille ſanctæ arboris: id
Pſal. 110. eſt timor dñi, qui dicitur initiũ ſapientiæ. Cũ hoc incipit,
& cũ iſto aſcendit uſꝗ; ad plenitudinẽ luminis. Cumꝗ; fi-
des plenè adulta fuerit: uelut quædã magna arbor diuer-
ſa in ſe habẽs poma ex quibus reficitur anima plena deo:
tunc adhæret ei timor ille caſtus & ſanctus æternæ chari-
Pſal. 18. tatis: qui permanet in ſeculum ſeculi. Hæc eſt enim fides
illa quæ per dilectionẽ operatur, ut homo noua creatura
efficiat: fides prudentiſſima & inuictiſſima, quæ inter uer-
ba altercationis, in tẽpore perſecutionis & in die neceſſi-
tatis ſuperari nõ poteſt. Quapropter fides firma, & chari-
tas plena, fideles comites, & inſeparabiles ſorores cuncta
in ſe genera uirtutũ cõtinentes, uirum perfectum efficiũt
quantũ poſſibile eſt eum perfici in hac uita plena miſerijs
& erroribus. Iſte illud apoſtoli in ueritate dicere poteſt:
Roma. 8. Quis nos ſeparabit à charitate Xp̃i? Tribulatio, an angu
ſtia, an perſecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an
gladius? Certus ſum enim ꝗ neꝗ; mors, neꝗ; uita, neꝗ;
angeli, neꝗ; principatus, neꝗ; poteſtates, neꝗ; uirtutes, ne-
ꝗ; inſtãtia, neꝗ; futura, neꝗ; fortitudo, neꝗ; profundũ, ne-
ꝗ; altitudo, neꝗ; alia creatura poterit nos ſeparare à chari
tate dei: quæ eſt in Chriſto Ieſu domino noſtro. Hæc eſt
autẽ diſciplina bonæ uitæ, & recta ſeries uirtutum. Iſta eſt
uia regalis, præcedẽtiũ patrũ trita pedib⁹. Ambula in ea
ô grex adoleſcẽtiũ, & noli declinare ab ea neꝗ; ad dexte- Proue. 4.
ram, neꝗ; ad ſiniſtrã. Ille quidẽ ad ſiniſtrã declinat, qui ſe
apertis uitijs implicat. Ille uerò ad dexteram declinat, qui
uitia ſub ſpecie uirtutum latẽtia ſummopere nõ deuitat.
Per hæc eñ multi decipiunt, & ignorant ſe eſſe deceptos.
Itaꝗ; dupliciter rea eſt aĩa ſi & bonum nõ facit unde ſpiri-
tualiter uiuat, & lateat. Superbus uult ſe credi cõſtãtem:
prodigus liberalẽ: auarus diligentẽ: temerarius fortẽ: in-
humanus parcũ: guloſus humanũ. Impudẽtia conſtantiæ
ſibi nomen aſcribit. Procacitas appellationem libertatis
oſtendit. Eloquentiã uerboſitas fingit: & curioſitatis ma-
lum ſub ſtudij ſpũalis colore delitеſcit. Nam interdũ ſub
prætextu iuſtitiæ: crudelitas agitur. Et putat eſſe uirtus
quod nimirũ uitiũ eſt: ſicut remiſſa ſegnities manſuetudo
eſſe credit. Et quod agit torpẽs negligẽtia, putatur agere
indulgẽtia pietatis. Item timor ſub ſpecie obedientiæ oc-
cultatur, & dicitur uirtus humilitatis, quod tñ uitium eſt
timoris. Porrò uitiũ inquietudinis uirtutẽ ſe uult uocari
ſolicitudinis. Et præcipitatiõis facilitas: feruor boni ſtu-
dij credit. Et bene agendi tarditas, cõſilij mora eſſe uidet:
cum tñ iſta ſit uirtus: illa uitiũ. Hæc etſi humano poſſunt
diſcerni iudicio: tñ ſine dono dei (quantũ mihi uidetur)
nec uirtutes poſſunt haberi uel appeti: nec earũ ſimilitudi
nes (quæ ſunt uitia uirtutes imitantia) declinari. Sed ſciẽ
dum eſt ꝗ quædam ſummæ uirtutes ſunt: quædam uerò
mediæ. Summæ uirtutes ſunt ſpes, fides, charitas. Nam à
quibus habẽtur: uticꝗ; ueraciter habentur. Doctrina, ieiu
nium, caſtitas, ſciẽtia, & cætera his ſimilia mediæ uirtutes
ſunt: quia & ad utilitatẽ & ad perniciem poſſunt haberi.
Non poteſt eſſe ueritas cũ mendacio: pudor cũ petulãtia:
fides cum perfidia: caſtitas cũ luxuria. Aduerſus impetus
uitiorũ cõtrarijs uirtutib⁹ eſt pugnandũ. Contra luxuriã
adhibeat cordis munditia: contra odium dilectio: contra
iracũdiam patiẽtia: cõtra timorẽ fiduciæ uirtus: cõtra tor
porẽ feruor boni ſtudij. Opponat triſtitiæ gaudium, acci
diæ fortitudo, auaritiæ largitas, ſuperbiæ humilitas. Prin
cipalium ſeptẽ uitiorũ regina & mater eſt ſuperbia: quæ
(oĩm deterior) tanto in imo iacet: quãto in altũ ſe erigit.
Septẽ principalia pariũt de ſe multa uitia, quæ ita ſibimet
quadã cognatione iunguntur, ut ex altero alterũ oriatur.
Superbia ſicut eſt origo oĩm criminũ: ita ruina cũctarum
uirtutũ. Ipſa eſt in pc̃tõ prima: in cõflictu poſtrema. De ſu-
perbia naſcit arrogãtia: quæ tam in factis, quàm in dictis
cauenda eſt. Væ ei q ſibi magis quàm deo placere ſtudet.
Per cœnodoxiã maxime ſubijcit ſibi diabolus monachũ:
q per eã ab humilitatis culmine deijcit. Sũma itaꝗ; uirt⁹
monahi humilitas: ſummũ uitiũ ei⁹ ſupbia eſt. Superbiẽ-
do, cõtẽdẽdo, dimicãdo, murmurãdo, detrahendo, ſuſur-
rando, negligẽdo, contẽnẽdo, & ꝓprias uolũtates facien-
do: infinitas monachi qui nũc ſunt culpa incurrũt. Hinc
eſt ꝗ ex horũ magna multitudine qui ſeculũ deſerũt, rari
ualde inueniunt qui mortificatis uitijs aſcẽdere cõtẽdant
ad perfectionẽ uirtutũ. Hæc autem ſignificãt illa ſexcenta
milia armatorũ qui de terra Aegypti educti ſunt: duo aũt
ſolũmodo hoies: id eſt Ioſue & Caleph ex illis oĩbus terrã
ꝓmiſſionis ingreſſi ſunt: regredi aũt uolẽtes in Aegyptũ,
proſtrati in deſerto diuerſis generibus mortium interie-
runt. Per Aegyptũ itellige mũdũ. Per Pharaonẽ diabolũ,
qui eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. Per mare rubrũ,
ablutionẽ pc̃tõrũ oĩm. Per Aegyptios in eo mortuos, ipſa
pc̃tã quæ ſunt exercitus Pharaonis. Tu qdẽ iã Aegyptũ
deſeruiſti: Pharaonẽ fugiſti: & lot⁹ à ſorde tua, ſubmerſis
currib⁹ canticũ lætitiæ dño cecinisti. Tãdẽ ingreſſus ſoli
tudinẽ ad montẽ Sinai perueniſti: ubi data ſunt tibi præ-
cepta uitæ, & iſtituta cæleſtis diſciplinæ: quæ corã deo &
ſanctis

ſanctis eius te pollicitus es obſeruare. Quãuis omnia feceris: noli tamẽ eſſe ſecur⁹. Multa habenẽ pericula in ipſa qua incedis eremo. Ibi certe igniti ſunt ſerpentes: qui percutiunt & interimunt murmuratores. Ibi lepra, quæ inficit & deturpat detractores & ſuſurrones. Ibi ſæuus gladius: q deuorat fabricatores idoli & cultores: illos uidelicet monachos qui ſectanẽ auaritiã: quæ idolorũ eſt ſeruitus.
Col.3. Hanc dicit apl's radicẽ oĩm malorũ. Scito tñ quia nõ
1 Tim.6. niſi tepidiſſimos monachos hoc impugnat uitium. Tu caue ne præter uictum & ueſtitũ aliud aliquid habeas, aut uelis habere. Deteſtare ſupbiã: fuge cõtentionẽ. Rectores monaſterij dilige ut parẽtes: time ut dños: crede eſſe ſalu-
Nota. tare quod iniungunt. Sed hæc cuſtodire non poteris, niſi prius te ſtultũ facias ut ſis ſapiẽs: nihil ſcilicet diſcernens, nihil dijudicans ex his quæ tibi fuerint imperata: ſed cũ omni ſimplicitate ac fide ſemp obediẽtiã exhibeas. Illud tãtũmodo ſanctũ, illud utile, illud ſapiens iudicans, quod
Num.16. tibi uel lex dei, uel ſenioris examen indixerit. Terreat te illorũ exẽplũ, qui aduerſus Moyſen rebellauerũt: quorũ alios cæleſtis flãma combuſſit: alios aũt infernus uiuẽtes ſuſcepit. Deficiet mihi tẽpus ſi uelim oĩa per ordinẽ pandere. Illud tibi inculcandũ uideo, qa dũ uiuimus, inter laqueos currim⁹. Nuſquã tuta pax prohdolor: nuſquã tuta quies: ubiq; bella: undiq; hoſtes. Pharao eñ cũ ſuis Aegyptijs retinet exeũtẽ. Clades aũt plurimæ in medio itinere, quæ impediũt nimis euntem. In extrema uerò parte ante te hoſtes diri & fortes, qui reſiſtere cupiunt ne terrã promiſſionis poſſis intrare: id eſt Amalech, Seõ, Og, Moab, filij Ammon & latrũculi mõtis Seir. Si aũt fortè his ſuperatis, per multos labores optimã ingreſſus fueris terram: uidebis q in ipſa etiã non ualebis eſſe ſecurus. Enimuero remanẽt Allophili: & aliæ in tuo circũitu reſeruãtur gentes: in qbus te deus experiaẽ utrũ diligas eũ: utq; ſemper manũ eius reſpicias: ne fortè cũ modereris & ſaturat⁹ fueris, obliuiſcaris eum. Igiẽ per ſeptẽ gẽtes quæ ex illa terra expulſæ ſunt, intellige ſeptem capitalia uitia, quorũ duo carnalia ſunt, ſcilicet gaſtrimargia & fornicatio: reliqua ſpũalia, quæ in mẽbris ſuis taliter diſtinguunẽ. Gulæ concupiſcentia in quinq; modos diuidiẽ. Primo ſi ante tẽpus cibos quis appetat. Secũdo ſi lautiores eſcas quærat. Tertio ſi diligẽtius quoſq; cões cibos quis pcuret. Quarto ſi uiles eſcas nimium quis ſumat. Quinto ſi quiſq; ex deſiderio quodcunq; ſumat. ¶ Fornicatio trimodo genere. Primũ dũ per uoluptatis luxuriã cõmixtio expletur. Alterũ dum ſola attrectatione luxus carnis per immunditiã prouocaẽ. Tertiũ dũ intẽtione turpiũ cogitationũ, nocturna quiſq; illuſione polluiẽ. Eſt & quartũ genus iuxta ſcripturam, ſicut idololatria & auaritia. Sed & oĩs immũda pollutio fornicatio diciẽ. ¶ Philargiria in gemina mẽbra diſtinguitur: puta in cõcupiſcentiã rei augẽdæ, & in metum carendæ. Eſt & tertiũ genus peſtis huius, quãdo monachus ex ipſis neceſſarijs ſine quibus uiuere nõ poteſt, plus deſiderat habere quàm neceſſe ſit: aut ea nolumus in monaſterijs poſſidere quæ ſi eſſemus in ſeculo, minime habere uellemus. ¶ Iræ genera tria ſunt. Vnum quod ardet extrinſecus: aliud quod in uerba ſine operis effectu prorumpit: tertiũ qđ nõ ut illud feruens ad horã digeriẽ, ſed per dies & tẽpora reſeruaẽ. Ex illo quippe calor & indignatio, ex iſto naſcitur odium, quæ oĩa æquali ſunt à nobis horrore dãnanda. ¶ Triſtitiæ uitiũ in tres diuidiẽ partes: quarum prima temperata eſt & rationabilis, de delictorum pœnitudine ueniẽs. Altera perturbata & irrõnabilis, de anxietate metus ſeu de deſperatiõe pctõrũ exoriens. Tertia de iracũdia, uel de illato dãno, ac deſiderio præpedito procedens. ¶ Accidiæ genera duo ſunt. Vnũ quod ad opus dei pigritare monachũ ac dormitare cõpellit. Aliud quod uagari huc illucq; facit: ac fugere cohortaẽ de fratrũ cũ qb⁹ uiuit ſocietatẽ. Hæc ſcilicet ſex uitia quadam inter ſe cognatiõe ſunt cõiuncta: ita ut prioris exuberãtia, ſequẽtis efficiaẽ exordiũ. Ex primo eñ ſecũdũ: ex ſecũdo tertiũ: & ſic de cæteris. Et ideo econtra ſimili modo atq; eadẽ rõne pugnandũ eſt: quia primo deuicto, aliud facilius deuincitur. Et iſta uitia licet inuicẽ ſibi ſint cõnexa ea quam diximus ratione: ſpecialius tñ in tres copulas diuidenda ſunt. Gaſtrimargiæ fornicatio, auaritiæ ira, triſtitiæ accidia peculiari conſortio fœderãtur. Sed his ſuperatis maior tibi reſtat pugna, & eſt tanto grauior, quanto iſta amplius fuerint deuicta. Arripiendũ nanq; tibi eſt totis uiribus iuge certamen contra crudeliſſimã & triformẽ beſtiã, id eſt ſuperbiã, inanẽ gloriã, & inuidiã: cuius in uno corpore tria capita, & in ipſis capitib⁹ dẽtes ferrei comminuentes oĩa. O quàm multos uiros hæc immaniſſima beſtia momordit & deiecit, atq; ſub pedib⁹ ſuis conculcauit. Circunda itaq; tibi fortẽ armaturã, ut poſſis ſtare cõtra tãtã neqriã.
Indue te lorica charitatis, accinge te gladio ſpũs, qđ eſt Ephe.6.
uerbũ dei. ſume ſcutũ fidei, pone galeam ſalutis & ſpei in capite tuo, ſint pedes tui calciati in præparationẽ euãgelij pacis, ut null⁹ in te pateat loc⁹ inſidijs potẽtis aduerſarij. Caput ſupbiæ, ſicut caput uiperæ: furor eius ut furor draconis, & flatus eius lætifer, ut inſanabilis flat⁹ reguli. Illud enim præſtãti⁹ cæteris, tres uenenatas ex uipereo ore ad feriendũ educit linguas. Prima eos percutit qui per trãſgreſſionis culpã cõtẽptui habẽt diuina præcepta. Secũda illos qui ex cõſeruatione mãdatorũ, extollunẽ in elationẽ uirtutũ. Tertia eos qui per cõtumaciã mentis ſubdi dedignanẽ maiorũ imperijs. Quidã aũt pro carnalibus: quidã pro ſpũalibus ſuperbiunt, & eſt una ſuperbia ſub diuerſo colore. ¶ Cœnodoxiæ alterũ caput, multiforme pdigiũ, & multiplex malũ, diras uoces & rugitus terribiles ex turgidis faucib⁹ quadripartito modo altius efflat. Nã ſunt q habẽt dona, & donantẽ ignorãt. Et ſunt qui ſe dicunt pro ſuis præcedentibus meritis dona accepiſſe, nõ pro gratia largiẽtis. Item quidã ſunt qui quod nõ habeãt, habere ſe per tumorẽ exiſtimant. Sũt & alij qui cõtẽnẽdo cæteros, putant ſe habere aliquid ſingulariter. Sed iſta elatio cæteris pernicioſior eſt, de ſingularitate iactãtiæ ueniens. Hæc aũt dira lues quãuis ſe ad alta erigat, & impleat clamoribus aures: non tñ ei iuxta quam habet extollentiã eſt uis & potentia. ¶ Ipſa quoq; inuidia duplices euomit flãmas. Hoc nanq; caput tertiũ modo illum urit qui meliori inuidet in id quod ipſe non eſt, modo illũ afficit qui quẽlibet conſimilẽ dolet ſibi eſſe æqualẽ. ¶ Vt hæc tria diſcernere ualeas, iſta do tibi indicia. Superbia enim rubet. Cœnodoxia albet. Inuidia pallet. Furor igneus in ſuperbis ex indignatione, candor in hypocritis ex ſimulatiõe: pallor in inuidis ex nimio dolore. His ita digeſtis rectius ſeptem criminalia uitia denotantur quàm dinumerãtur, ut mihi uidetur: quia ſicut princeps ſeptẽ uitiorum diabolus nos eorũ ſubdit poteſtatib⁹: ita Xps deus noſter ſpũ ſeptiformis gratiæ plenus, à dominatu ipſorũ eruit, & ſibi ſubditos facit. Sed ſcire te oportet qa iſta uitia diuerſos ortus & diſſimiles deficiẽtias habent. Gula eñ & fornicatio qa non niſi per corpus expleri poſſunt, carnalia ſunt: & ideo corporali indigent afflictione, ſimulq; remotiorib⁹ locis, ut uelocius curari queãt. Auaritia & ira licet nõ ſint uni⁹ naturæ, nam prior extra naturã eſt, ſequẽs aũt originalis uideẽ, quia homo iraſcibile aĩal eſt: ſimili tñ oriuntur modo. Siquidẽ cõmotionis cauſas extrinſecus cõcipiũt. Triſtitia & accidia nulla extrinſecus accedente prouocatiõe generari ſolẽt. Superbia, cœnodoxia, atq; inuidia, ſine corporali miniſterio conſummanẽ. Ad hæc curanda quæ ſpiritualia dicunẽ, multũ proſunt humana cõſortia, maxime ſi inter bonos prudẽteſq; uiros uiuas, qui illa ſemp redarguant. Sed inter hæc ſciẽdũ eſt q in quibuſdã uentris ingluuies, in quibuſdã fornicatio principalẽ obtinet locũ. In alijs ſuperbia, in alijs cœnodoxia arcẽ tenet. In quibuſdam ira, in quibuſdã auaritia ſeu triſtitia, aut aliqd eorum ſibi tyrannidẽ uẽdicat. Et ideo oportet unũquẽq; noſtrũ ſm qualitatẽ belli quo principaliter infeſtaẽ, pugnam arripere: ita ut aliũ neceſſe ſit aduerſus uitiũ qđ tertium ponitur, primũ exercere cõflictũ, aliũ cõtra quartum ſeu quintum; & ita prout uitia in nobis obtinẽt principatũ, utq;

impugnationis exigiť modus, nos quoqꝫ oportet ordinẽ inſtruere præliorũ. Et ſic cõtra illud unũ fortiter pugnemus, ut alia à quibꝰ minus impugnamur, nõ negligamus. Atqꝫ ita totis uiribꝰ laboremꝰ, ut nõ de noſtris laboribꝰ, ſed de dei auxilio cõfidamus. Hoc eñ modo ad puritatẽ cordis, & ad plenitudinẽ uirtutũ ualebimus Xp̃o adiuuante peruenire. Illud etiã non minus te ſcire uolo, quia uariæ in oĩbus ſunt morũ conſperſiones. Vnde alia uitia tranquillis & leuibus moribꝰ, alia duris & aſperis uicina

Nota. ſunt. Sæpe aũt quod iſtis placet, illis diſplicet. Diabolus eñ dũ decipere quẽquã quærit, priꝰ naturã uniuſcuiuſqꝫ intẽdit, & inde ſe applicat unde hoiem aptũ ad peccatum inſpexerit. Ex ea quippe parte hoiem diabolus tẽtat, qua cum per excreſcentẽ humorẽ facile ad uitia inclinari conſpicit: ut ſm humoris conſperſionẽ, adhibeat tentationẽ. Nullus ergo culpã nõ æſtimet quã ex cõſperſione ꝓpria ſuſtinet, ſed quãtũ ualet cõtra id qđ tolerat pugnet. Nam ſi cõſperſioni cedit, tentationi uel uitio nequaquã reſiſtit. Igitur cõſtantes & duri mores ſemper cõtra ſuperbiã irã & crudelitatẽ pariter repugnẽt. Iucũdi aũt & lenes cõtra inanem gloriam hypocriſim & falſam pietatem præcipue certare non ceſſent. Iſtud nanqꝫ hoim genus, laudis amore facilius capiť. Nemini uolũt diſplicere: oẽs æquanimiter portare uidẽtur: decipiũt & decipiunť: & quãto hominibus placent, tanto fiunt deo odibiles: ſicut ſcriptum eſt: Aſtuti & ſimulatores prouocant iram dei. Boni enim uiri timẽtes deũ, idipſum qđ eſſe meruerunt uideri refugiunt. Sanè laus humana bonos cruciat, malos lætificat. Dupliciter aũt dãnãtur hypocritæ, ſiue pro occulta iniquitate, ſiue pro aperta ſimulatione. Nam nõ ſemper latent hypocritæ. Omne ſyncerũ permanet. Nam quæ ſimulata ſunt, diuturna eſſe nõ poſſunt. Hypocritæ foris candidi, intus ſordidi. Amator uanæ gloriæ unde poſſit laudari agere nõ quieſcit. Nonnulli falſa opinione arrogãtiæ ſe ꝑfectos eſſe exiſtimãt dum nõ ſunt: qui obortis tentationibus innoteſcunt.

Nota. Tãto quis fit ueritati uicinior, quãto ſe lõgius eſſe ab ea fuerit arbitratꝰ. Eſt hũilitas formidinis & ignorãtiæ, quæ nõ eſt laude digna. Hypocrita uerba ſanctorũ habet, uitã nõ habet: cui ſemper iactãtia oculos qbꝰ deus uideri poteſt claudit. Superbis & libidinoſis plus dñatur diabolus. Tranſacta libido ſemper ſui relinquit pœnitudinem. Nunquã ſatiatur, & extincta reaccendiť. Væ illi qui tũc habuit terminũ luxuriæ, qñ uitæ. Vinũ cõtra potantẽ facit, quia poſtquã ſurrexerit, neqꝫ pes neqꝫ manus ſuum officiũ tenẽt: & oĩs eius exhilaratio uertitur in ruinã. Vir ſupbus nec decorabiť, nec uolũtatẽ ſuã perducet ad finẽ. Semp eñ cõſcientia ſerui dei humilis debet eſſe & triſtis: ſcilicet ut per hũilitatẽ nõ ſuperbiat: & per utilẽ mœrorẽ cor ad laſciuiã non diſſoluat. Dei ſeruũ ſine intermiſſione legere, orare, & opari oportet, ne forte mẽtẽ ocio deditã, uitia ſibi præoccupẽt. Mens deo dicata, ſic caueat minora uitia ut maiora: quia à minimis incipiunt qui in maxima ꝓruũt. Statis delicate ſe palpat, q uult ſine labore magno ſtudioqꝫ cõtinuo uel uitia ſuperare, uel uirtutes acqrere. Aĩa autẽ mole carnis preſſa ſicut difficile ad uirtutes ſurgit, ita facile in uitia cadit: quia iſta in imo ſunt: illæ uerò in ſumma arce cõſiſtunt. Deniqꝫ nõnulli quia nõ pro dei amore ſeculo renũciãt, laborare nõ curãt. Vtinã ꝙ mũdũ

Nota. relinquimꝰ, uolũtatis ſit, nõ neceſſitatis. Qui eñ non rigida intentione monachi profeſſionẽ ſectanť, quãto ſuperni amoris propoſitũ diſſolute appetũt: tanto procliuius ad mũdi amorẽ denuo reducunť. Ex quibus alij corporis uoluptatẽ, alij honorẽ requirũt. Sed q ad hoc conuerſationẽ ſanctitatis prætendit, ut alijs quandoqꝫ præeſſe deſideret, iſte nõ diſcipulus Xp̃i, ſed prauitatis ſectator exiſtit. Ferre enim crucẽ, & non mori, hypocritarũ eſt. Ille aũt qui ſe pro deo duritiæ tradit monachorũ, aſſiduus debet eſſe in orationibꝰ, lachrymas ſuas deo, nõ hoibꝰ offerre, ieiunia in aurigæ modũ pro laſſitudine & uiribꝰ corporis temperare. Quapropter nõ pigeat te bone frater quantũ potes actibus ſanctis inſiſtere, ut laboris tui fructus qñqꝫ poſſis recipere. Hoc ſolũ attende ꝙ monachus factus es: & ideo ea age quæ monachi ſunt. Inter eos cũ quibus uiuis, ſectare meliores. In omni gradu & ordine optimis permixta ſunt peſſima. Animoſos ſenes & pertinaces, quos uides in his abũdare periculoſis tẽporibus, noli imitari. Mores uitamqꝫ illorũ fuge, ne tibi ſint in laqueũ & ruinã. O quàm multos ſenes & iudices Iſrael turpiter uitã ſuã negligentes rex Babylonis in terrã captiuitatis & cõfuſionis poſſidet, & quàm multi iuuenes ſpũ feruentes, dño ſeruientes, uim faciunt cælo, totiſqꝫ uiribꝰ ſibi diripiũt illud. Vtinã taliũ præconia iuuenum noſtri imitarenť ſenes, ut annoſa redderet ſenecta quod tenera fert ſpõte adoleſcẽtia. Si tu uis ꝓficere, non reſpicias qd mali faciãt alij, ſed quid boni ipſe facere debeas. Nónne cernis negociatores & milites multa ſuſtinere pericula, ut ad incertos honores & perituras diuitias perueniant. Iſti quippe ſeruãt cũ aiæ diſcrimine quæ cũ pluribꝰ tribulationibꝰ inueniũt. Quid ergo tibi dic rogo faciendũ eſt, qui uenditis oĩbus precioſam quæris margaritã, & emptũ habes agrum ubi theſaurus latet quẽ fur auferre non põt. Neceſſe eſt tibi oẽs inſidias præcauere ſolicite, ne ſi ruinã paſſus fueris, pro gloria habeas ignominiã. Quãuis ſis in tuto, noli eſſe ſecurus.

Nota. Frequenter in media trãquillitate, uitiorũ ſyrtibus incauti & deſides obruunť. Quãta prohdolor animãtia nutrit huiꝰ ſeculi deſertũ, quæ negligẽtes monachos duris morſibus depaſcũt. Et qm credo te poſſe plus ꝓficere oĩone, quàm iſta noſtra exhortatiõe, addã & formulã orãdi, ut legẽdo & orãdo, eſurientí aiæ duplicẽ tribuas refectionẽ: & quod deſideras, apud deũ facilius ualeas obtinere. Nimio enim coactus deſiderio quod de ſalute tua habeo, iſtud ſupra uires meas aſſumpſi negocium, ut uinculis uerborũ meorum ad inſtructionẽ tuã patrũ ſentẽtias colligerẽ. Hæc tu meditare, hæc in tabulis cordis tui ſcribe. Et ut ſcias per quã uiam incedere debeas, & ut perficere poſſis opere qđ diſcis lectione, clama ad deũ (ſine quo nihil boni agitur) clama precor clamore magno in toto corde tuo, & flebilis ſupplexqꝫ tu ora.

¶ *Finis.*

INCIPIT SCALA CLAVſtralium, *ſiue de modo orandi.*

CVM DIE QVADAM corporali manuum labore occupatus, de ſpiritualis hominis exercitio cogitare cœpiſſem, quatuor ſpirituales gradus animo cogitanti ſe ſubito obtulerunt, ſcilicet lectio, meditatio, oratio, & contemplatio. Hæc eſt ſcala clauſtraliũ: qua de terra in cælum ſubleuanť gradibus quidem diſtincta paucis: immenſæ tamen & incredibilis magnitudinis. Cuiꝰ extrema pars terræ innixa eſt: ſuperior uerò nubes penetrat, & ſecreta cælorum rimatur. Hi gradus ſicut nominibus & numero: ita ordine & munere ſunt diſtincti. Quorum proprietates & officia quidem ſingula quid circa nos efficiant, quomodo inter ſe inuicem differãt & præemineant, ſi quis diligẽter inſpiciat, quicquid laboris aut ſtudij impenderit in eis, breue reputabit & facile, præ utilitatis & dulcedinis magnitudine. Eſt autem lectio, ſedula ſcripturarum cum animi intentione inſpectio. Meditatio eſt ſtudioſa mentis actio, occultæ ueritatis notitiam ductu propriæ rationis inueſtigans. Oratio eſt deuota cordis intentio in deum pro malis amouendis, & bonis adipiſcendis. Contemplatio eſt mentis in deum ſuſpenſæ eleuatio æternæ dulcedinis gaudia deguſtans.

¶ *Deſcriptio officiorum quatuor graduum.*

¶ Aſſignatis ergo quatuor graduum deſcriptionibus, reſtat ut eorum officia uideamus. Beatæ igitur uitæ dulcedinem lectio inquirit: meditatio inuenit: oratio poſtulat: contemplatio deguſtat. Vnde ipſe dñs dicit: Quærite, & inuenietis: Matt. 7.

inuenietis:pulſate,& aperietur uobis.Quærite legendo:
& inuenietis meditando.Pulſate orando:& aperietur uo-
bis contemplando.Lectio quaſi ſolidum cibum ori appo-
nit.Meditatio maſticat & frangit.Oratio ſaporem acqui-
rit.Contemplatio eſt ipſa dulcedo quæ iucundat & refi-
cit.Lectio iin cortice:meditatio in adipe:oratio in deſide-
rij poſtulatione:contemplatio in adeptæ dulcedinis dele-
Exẽplū. ctatione.Quod ut expreſſius uideri poſſit:unum de mul-
Matt.5. tis ſupponam exemplum.In lectione audio:Beati mundo
corde quoniam ipſi deum uidebunt.Ecce breue uerbum:
ſed ſuaui & multiplici ſenſu refertum. Ad paſtum animæ
quaſi unam miniſtrauit: quam poſtquàm anima diligen-
ter inſpexit:dicit intra ſe. Pōt aliquid boni eſſe. Redibo
ad cor meum:& tentabo ſi fortè intelligere,& inuenire po
tero mundiciam hanc. Precioſa enim & deſiderabilis eſt
res iſta:cuius poſſeſſores beati dicuntur:quibus uiſio dei
(quæ eſt uita æterna)promittitur:quæ tot ſacræ ſcriptu-
ræ teſtimonijs collaudatur.Hoc ergo ſibi plenius explica
ri deſiderans, incipit hanc uuam maſticare & frangere,
eamq́ quaſi in torculari ponit: deinde excitat ratione ad
inquirendū quid ſit, & quomodo haberi poſſit hæc adeò
precioſa & deſiderabilis mundicia.¶Officium meditatio
nis.¶Accedens ergo ſedula meditatio nō remanet extra:
non hæret in ſuperficie:ulterius pedem figit.Interiora pe-
netrat:ſingula rimatur:attente cōſiderat q̀ non dixit bea-
ti mundo corpore:ſed corde,quia non ſufficit manus ha-
bere innoxias à malo opere:niſi à prauis cogitationibus
mundemur in mente.Quod auctoritate prophetæ confir-
Pſal.23. matur dicentis: Quis aſcendet in montem domini, aut
quis ſtabit in loco ſancto eius? Innocēs manibus & mun-
do corde.Item conſiderat quantum hanc cordis mundi-
Pſal.50. ciam optabat idem propheta,qui orās dicebat:Cor mun
Pſal.65. dum,inquit,crea in me deus.Item: Si aſpexi iniquitatem
in corde meo:non exaudiet dominus.Cogitat quàm ſoli-
citus erat in hac cuſtodia beatus Iob,qui dicebat:Pepigi
Iob.31. fœdus cum oculis meis:ne cogitarem quidem de uirgine.
Ecce quantum arctabat ſe uir ſanctus:qui claudebat ocu-
los ſuos,ne uideret uanitatem:ne fortè incautus reſpice-
ret quod poſtea inuitus deſideraret.Poſtquam hæc & hu
iuſmodi de cordis mundicia pertractauit:incipit cogita-
re de eius præmio:quàm glorioſum & delectabile eſt uide
re faciem deſideratam domini, ſpecioſi forma præ filijs ho
minum.Non eſſe iam abiectum & uilem:non habentē ſpe-
ciem qua ueſtiuit eū mater ſua ſynagóga:ſed ſtola immor
talitatis indutum,& coronatum diademate quo corona-
uit eum pater ſuus,in die reſurrectionis & gloriæ:die quā
fecit dominus. Cogitat q̀ in illa uiſione erit ſacietas illa,
Pſal.16. de qua dicit propheta: Satiabor cum apparuerit gloria
tua.Vidéſne quātum liquoris emanauit ex minima uua?
Matt.5. quantus ignis ex hac ſcintilla ortus eſt? quātum hæc mo-
dica maſſa,Beati mundo corde quoniam ipſi deum uide-
bunt,in incude meditationis extenſa eſt? Sed quātum ad-
huc poſſet extēdi:ſi accederet aliquis talia expertus? Sen-
tio enim q̀ puteus altus eſt: ſed ego adhuc rudis tyro in
quo pauca hæc haurirem uix inueni. His anima facibus
inflammata,his incitata deſiderijs,fracto alabaſtro ſuauita
tem unguenti præſentire incipit:necdum guſtu:ſed quaſi
narium odoratu.Et ex hoc colligit quàm ſuaue eſſet huius
mundiciæ ſentire experientiam:cuius meditationem no-
uit adeò eſſe iucundam.Sed quid faciet? Habendi deſide-
rio æſtuat:ſed non inuenit apud ſe quomodo habere poſ-
ſit:& quanto plus inquirit,plus ſitit.Dum apponit medi-
tationem,apponit & dolorem:quia ſitit dulcedinem,quā
in cordis mundicia meditatio eſſe monſtrat, ſed non præ-
guſtat.Non enim eſt legentis atq́ meditantis hanc ſenti-
re dulcedinem:niſi data fuerit deſuper.Legere enim & me
ditari:tam bonis quàm malis commune eſt. Et ipſi philo-
ſophi gentium:in quo ſumma ueri boni conſiſteret,ductu
Roma.1. rationis inuenerunt,ſed quia cum deum cognouiſſent,nō
ſicut deum glorificauerunt:& de ſuis uiribus præſumētes
Pſal.11. dicebant: Linguam noſtram magnificabimus, labia no-
ſtra à nobis ſunt:quis noſter dominus eſt,non meruerunt
percipere:quod potuerunt uidere.Euanuerunt in cogita Roma 1.
tionibus ſuis:& eorum ſapientia deuorata eſt: quam eis Pſal.106.
contulerat humanæ ſtudium diſciplinæ, non ſpiritus ſa-
pientiæ:qui ſolus dat ueram ſapientiam: ſapidam ſcilicet
ſcientiam:quæ animam cui inhæſit inæſtimabili ſapore iu
cundat & reficit.Et de illa dictum eſt:Sapientia non intra Sapien. 1.
bit in maleuolam animam.Hæc autem à ſolo deo eſt.Offi-
cium enim baptizandi dominus conceſſit multis:poteſta-
tem uerò & auctoritatem in baptiſmo remittēdi peccata,
ſibi ſoli retinuit.Vnde Ioannes antonomaſice & diſcreti-
ue de eo dixit:Hic eſt qui baptizat.Sic de eo poſſumus di Ioan.1.
cere.Hic eſt qui ſapientiæ ſaporem dat: & ſapidam animā
facit.Sermo ſiquidem datur multis, ſed ſapientia paucis:
quā diſtribuit dominus cui uult,& quomodo uult.¶Offi
cium orationis.¶Videns autem anima q̀ ad deſideratam
cognitionis & experientiæ dulcedinem per ſe non poſſit
attingere:& quanto magis ad cor altum accedit,tāto ma- Pſal.63.
gis exaltatur deus:humiliat ſe,& confugit ad orationem,
dicens: Domine qui non uideris niſi à mundis cordibus:
inueſtigaui legendo,meditando quæſiui quomodo habe
ri poſſit uera cordis mundicia:ut ea mediante, uel ex mo-
dica parte poſſem te cognoſcere. Quærebam uultum tuū
domine:uultum tuum requirebam. Diu meditatus ſum Pſal.38.
in corde meo:& in meditatione mea exarſit ignis ac deſi-
derium amplius cognoſcendi te. Dum panem ſacræ ſcri-
pturæ mihi frangis:in fractiōe panis magna cognitio eſt.
Et quantum plus te cognoſco,plus te cognoſcere deſide-
ro:non iam in cortice literæ:ſed in ſenſu experientiæ.Nec
hoc peto domine propter merita mea:ſed pro tua miſeri-
cordia.Fateor enim quia indigna & peccatrix ſum:ſed & Matt.15.
catelli edunt de micis quæ cadunt de menſa dominorum
ſuorum.Da mihi domine arram hæreditatis futuræ, ſaltē
guttam cæleſtis pluuiæ:qua refrigerem ſitim meam: quia
amore ardeo.¶Officium contemplationis.¶His & huiuſ
modi ignitis eloquijs ſuum inflammat deſiderium:ſic oſtē
dit ſuum affectum.His incantationibus aduocat ſpōſum.
Dominus autem(cuius oculi ſuper iuſtos: & aures eius Pſal.33.
non ſolum ad preces,ſed ipſas preces eorum non expectat
donec ſermonem finierint: ſed medium orationis curſum
interrumpens,feſtinus ingerit ſe:& animæ deſideranti fe-
ſtinus occurrit)cæleſtis rore dulcedinis circumfuſus, un-
guentis optimis delibutus, animam fatigatam recreat:
eſurientem reficit:aridam impinguat:& facit eam terreno
rum obliuiſci:memoria ſui eam mirabiliter fortificando,
uiuificando,& inebriando,ac ſobriam reddendo. Et ſicut
in quibuſdam carnalibus officijs anima adeò uincitur car
nali concupiſcentia,q̀ omnem uſum rationis amittit, &
fit homo quaſi totus carnalis: ita merito in hac ſuperna
contemplatione ita conſumuntur & abſorbentur carna-
les motus ab anima:ut in nullo caro ſpiritui contradicat:
& fiat homo quaſi totus ſpiritualis. ¶Signa ſpiritusſancti
ad animam uenientis.¶Sed ò domine quomodo compe-
rimus quando hæc facis: & quod ſignum aduentus tui?
Nunquid huius conſolationis & lætitiæ teſtes & nuncij
ſunt ſuſpiria & lachrymæ? Si ita eſt:noua eſt antiphraſis
iſta:& ſignificatio inuiſitata.Quæ enim conuentio conſo-
lationis ad ſuſpiria:lætitiæ ad lachrymas? ſi tamen iſtæ di-
cendæ ſunt lachrymæ:& non potius roris interioris dēſu
per infuſi ſuperfluens abundātia:& ad interioris ablutio-
nis indicium exterioris hominis purgamentum: ut ſicut
in baptiſmo puerorum per exteriorem ablutionem ſigni-
ficatur & figuratur interior animæ ablutio: ita hîc econ-
tra exteriorem ablutionem,interior præcedat purgatio.
O felices lachrymæ per quas maculæ interiores purgan-
tur:per quas peccatorum incendia extinguuntur. Beati
qui ſic lugetis:quia ridebitis.In his lachrymis agnoſce ò
anima ſponſum tuum:amplectere deſideratum.Nunc tor-
rente uoluptatis te inebria: ſuge ab ubere conſolationis
eius lac & mel.Hæc ſunt mirāda munuſcula & ſolatia quæ
dedit tibi ſpōſus tuus:gemitus ſcilicet & lachrymæ. Ad-

ducit tibi potum in his lachrymis in menſura. Hæ lachry-
mæ ſunt tibi panes die ac nocte: panes utiq; confirmantes
cor hominis: & dulciores ſuper mel & fauum. O domine
Ieſu, ſi adeò ſunt dulces iſtæ lachrymæ quæ ex memoria
& deſiderio tui excitantur: quàm dulce erit gaudiumq́d
ex manifeſta tui uiſione capietur? Si adeò dulce eſt flere
pro te: quàm dulce erit gaudere de te? Sed quid huiuſmo
di ſecreta colloquia proferimus in publicum? Cur ineffa-
biles, & inenarrabiles affectus, uerbis communibus cona
mur exprimere? Inexperti talia non intelligunt: niſi ea ex
preſſius legant in libro experientiæ: quos ipſa doceat un
ctio. Aliter autem litera exterior non prodeſt quicquam
legenti. Modicum ſapida eſt lectio exterioris literæ: niſi
gloſſam & interiorem ſenſum ſumat ex corde. ¶ Quomo-
do remanet anima ſpiritusſancti feruore diſcedente. ¶ O
anima diu protraximus ſermonem. Bonum enim erat nos
hic eſſe: cum Petro & Ioanne contemplari gloriam ſpon-
ſi: & diu manere cum illo. Si uellet hic fieri non duo, non
tria tabernacula, ſed unum: in quo eſſemus ſimul, & ſimul
Gene. 32. delectaremur. Sed iã dicit ſponſus. Dimitte me: iam enim
aſcendit aurora: iam lumen gratiæ & uiſitationem quam
deſiderabas accepiſti. Data ergo benedictione: mortifica-
to neruo femoris: & mutato nomine de Iacob in Iſrael:
pauliſper ſecedit ſpõſus diu deſideratꝰ: cito elapſus. Sub-
trahit ſe tam à prædicta uiſione, quàm à dulcedine cõtem-
plationis: manet tamen præſens quantum ad gubernatio
nem. ¶ Hic redditur cauſa quare ſpiritusſancti feruor ani-
mam aliquantum deſerit. ¶ Sed ne timeas ô ſponſa, ne de-
ſperes, ne exiſtimes te contemni: ſi pauliſper tibi ſubtrahit
ſponſus faciem ſuam. Omnia iſta cooperantur tibi in bo-
num: & de acceſſu & receſſu lucrum acquiris: tibi uenit: ti
bi & recedit. Venit ad conſolationem: recedit ad cautelã:
ne magnitudo cõſolationis extollat te, ne ſi ſemper apud
te ſit ſponſus incipias contemnere ſodales: & hanc conti-
nuam uiſitationem non iam gratiæ attribuas ſed naturæ.
Hanc autẽ gratiam: cui uult & quando uult ſponſus tri-
buit, non quaſi iure hæreditario poſſidetur. Vulgare pro
Nota. uerbium eſt: ꝙ nimia familiaritas parit contemptum. Re-
cedit ergo ne fortè nimis aſſiduus contemnatur: & abſens
magis deſideretur: deſideratus auidius quæratur: diu quæ
ſitus, tandem gratius inueniatur. Præterea ſi nũquam de-
eſſet hic conſolatio (que reſpectu futuræ gloriæ quæ re-
uelabitur in nobis, ænigma eſt & ex parte) putaremus for
te hic habere ciuitatem manentem, & minus inquirere-
mus futuram. Ne ergo exilium deputemus pro patria:
arram pro precij ſumma: uenit ſpõſus & recedit uiciſſim:
nunc conſolationem afferens, nunc uniuerſum ſtatum no
ſtrum in infirmitatem commutans: pauliſper nos permit-
tit guſtare quàm ſuauis eſt, & antequam plenè ſentiamus,
ſe ſubtrahit: & ita quaſi alis expanſis ſupra uos uolitans,
prouocat nos ad uolandum. Quaſi dicat: Ecce parum gu-
ſtaſtis quàm ſuauis ſum & dulcis: ſed ſi uultis plenè ſatura
ri hac dulcedine: currite poſt me in odorem unguentorũ
meorum: habentes ſurſum corda, ubi ego ſum in dextra
dei patris. Ibi uidebitis me non per ſpeculum in ænigma-
te, ſed facie ad faciem: & plenè gaudebit cor ueſtrum: &
gaudium ueſtrum nemo tollet à uobis. ¶ Cura & diligen-
tia adhibẽda eſt animæ: ne omnino à deo deſeratur. ¶ Sed
caue tibi ô ſponſa quando abſentat ſe ſponſus, non longe
abibit: etſi non uides eum, ipſe tamen uidet te ſemper: ple
nus oculis ante & retro. Nunquam potes eum latere. Ha-
bet etiam circa te nũcios ſuos ſpiritus, quaſi ſagaciſſimos
exploratores, ut uideant quomodo abſente ſponſo con-
uerſeris: & accuſent te coram ipſo: ſi aliqua ſigna laſciuiæ
& ſcurrilitatis in te deprehẽderint. Zelotypus eſt ſpõſus
iſte. Si forte alium amatorem receperis: ſi alijs magis place
re ſtudueris: ſtatim diſcedet à te: & alijs adhærebit adole-
ſcentulis. Delicatus eſt ſponſus iſte: nobilis & diues eſt:
ſpecioſus forma præ filijs hominum: & ideò non niſi ſpe-
cioſam dignatur habere ſponſam. Si uiderit in te maculã,
ſiue rugam: ſtatim auertit oculos. Nullam enim immundi-
tiam poteſt ſuſtinere. Eſto ergo caſta: eſto uerecunda &
humilis: ut ſic à ſponſo tuo merearis frequenter uiſitari.
Timeo ne diutius detinuerit nos ſermo iſte: ſed ad hæc cõ
pulit me materia fertilis pariter & dulcis: quam ego non
protrahebam ſpontaneus: ſed neſcio qua eius dulcedine
trahebar inuitus. ¶ Officia & effectus ſingulorum graduũ
per repetitionẽ. ¶ Vt ergo quæ diffuſius dicta ſunt ſimul
iuncta melius uideantur: prædictorum ſummam recapitu
lando colligamus. Sicut in prædictis exemplis præno-
tatum eſt, uideri poteſt quomodo prædicti gradus co-
hæreant: & ſicut temporaliter, ita & cauſaliter ſe præce-
dant. Lectio enim quaſi fundamentum primo occurrit: &
data materia, mittit nos ad meditationem. Meditatio
uerò quid appetendum ſit diligentius inquirit: & quaſi
effodiens, theſaurum inuenit, & oſtendit. Sed cum per ſe
obtinere non ualeat: mittit nos ad orationem. Oratio ſe
totis uiribus erigens ad dominum: impetrat theſaurum
deſiderabilem, contemplationis ſuauitatem. Hæc autem
adueniens, prædictorum trium laborem remunerat: dum
cæleſtis rore dulcedinis animam ſitiẽtem inebriat. Lectio
ergo eſt ſecundum exterius exercitium. Meditatio ſecun
dum interiorem intellectum. Oratio ſecundum deſideriũ.
Contemplatio ſuper omnem ſenſum. Primus gradus eſt
incipientium. Secundus eſt proficientium. Tertius eſt de
uotorum. Quartus beatorum. Hi autem gradus ita con-
catenati ſunt, & uicaria ope ſibi inuicẽ deſeruiunt: ꝙ præ-
cedentes ſine ſubſequẽtibus aut parum, aut nihil proſint.
Sequentes uerò ſine præcedẽtibus, aut raro, aut nunquã Nota.
haberi poſſunt. Quid enim prodeſt lectione continua tẽ-
pus occupare: ſanctorum geſta & ſcripta legendo trãſcur
rere, niſi ea etiam maſticãdo & ruminando, ſuccum elicia-
mus: & tranſglutiendo uſq; ad cordis intima tranſmitta-
mus: ut ex his diligenter conſideremus ſtatum noſtrũ: &
ſtudeamus eorum opera agere, quorum facta cupimus le-
ctitare? Sed quomodo hæc cogitabimus, aut quomodo
cauere poterimus ne falſa aut inania quædam meditãdo,
limites à ſanctis patribus cõſtitutos tranſeamus, niſi prius
circa huiuſmodi aute ex lectione aut ex auditu fuerimus
inſtructi? Auditus enim quodammodo pertinet ad lectio
nem. Vnde ſolemus dicere non ſolum libros ipſos nos le-
giſſe quos nobis ipſis uel alijs legimus: ſed illos etiã quos
a magiſtris audiuimus. Itẽ quid prodeſt homini ſi per me-
ditationem quæ agenda ſunt uideat: niſi orationis auxi-
lio & dei gratia ad ea obtinenda conualeſcat? Omne ſiqui Iaco. 1.
dem datum optimum, & omne donum perfectum deſur-
ſum eſt: deſcendens à patre luminum: ſine quo nihil poſſu
mus facere: ſed ipſe in nobis facit opera: non tamen omni-
no ſine nobis. Cooperatores enim dei ſumus ſicut dicit 1. Cor. 3.
apoſtolus. Vult ſiquidem deus ut eum adiuuemus: & ut
ei aduenienti & præſtolanti ad oſtium, aperiamus ſinum
uoluntatis noſtræ: & ei conſentiamus. Hunc conſenſum
exigebat à Samaritana, quãdo dicebat: Voca uirum tuũ. Ioan. 4.
Quaſi diceret. Volo tibi infundere gratiam: tu applica li-
berum arbitrium. Orationem exigebat ab ea, cum dice-
bat: Tu ſi ſcires donũ dei, & qs eſt qui dicit tibi, da mihi Ibidem.
bibere: forſitam petijſſes ab eo aquam uiuam. Hoc audito
quaſi ex lectiõe mulier inſtructa: meditata eſt in corde ſuo
bonum ſibi fore & utile habere hanc aquam. Accẽſa ergo
habendi deſiderio, conuertit ſe ad orationem dicens: Do-
mine da mihi hanc aquam: ut non ſitiam amplius: neq; ue
niam huc haurire aquam. Ecce auditus uerbi domini, &
ſequens ſuper eo meditatio, incitauerunt eam ad orandũ.
Quomodo nanq; eſſet ſolicita ad poſtulandum niſi prius
eam accendiſſet meditatio? Aut quid ei præcedens medi-
tatio contuliſſet, niſi quæ appetenda monſtrabat: ſequens
oratio impetraſſet? Ad hoc ergo ut fructuoſa ſit medita-
tio, oportet ut ſequatur orationis deuotio: cuius quaſi ef-
fectus eſt contemplationis dulcedo. ¶ Hic oſtendunt om-
nes hi gradus ita eſſe ſimul iũcti ut ſint inſeparabiles. ¶ Ex
his poſſumus colligere ꝙ lectio ſine meditatiõe arida eſt.
Meditatio ſine lectione erronea. Oratio ſine meditatione
eſt tepida.

eſt tepida. Meditatio ſine oratione infructuoſa. Oratio
cum deuotione contemplationis acquiſitiua. Contem-
plationis adeptio ſine oratione, aut rara aut miraculoſa.
Deus cuius potentiæ nõ eſt numerus uel terminus,& cu-
ius miſericordia ſuper omnia opera eius: quandoq; ex la
pidibus ſuſcitat filios Abrahæ: dum duros & nolentes ac
quieſcere cogit ut uelint:& ita, quaſi, prodigus(ut uulgò
dici ſolet)bouem in cornu trahit, quando non uocatus ſe
infundit. Quod etſi quandoq; aliquibus legimus conti-
giſſe, ut Paulo & quibuſdam alijs: non tamen ideò debe-
mus nos quaſi deum tentando diuina præſumere: ſed fa-
cere quod ad nos pertinet: legere ſcilicet & meditari in le-
ge dei: orare ipſum ut adiuuet infirmitatem noſtram: &
uideat imperfectum noſtrum: quod ipſe docet nos facere
Ioan.16. dicens: Petite & accipietis: quærite & inuenietis: pulſate
Matt.11. & aperietur nobis. Nunc enim regnum cælorum uim pa-
titur:& uiolenti rapiunt illud. Ecce præſignatis diſtinctio
nibus perſpici poſſunt prædictorum graduum proprieta
tes quomodo ſibi cohæreant:& quid ſinguli in nobis ef-
ficiant. Beatus homo cuius animus à cæteris negocijs ua-
cuus, in his quatuor gradibus uerſari ſemper deſiderat:
qui uẽditis uniuerſis quæ habuit emit agrũ illum in quo
latet theſaurus deſiderabilis: ſcilicet uacare & uidere quã
ſuauis eſt dominus: qui in primo gradu exercitatus, in ſe-
cundo circumſpectus, in tertio deuotus, in quarto ſupra ſe
leuatus per has aſcenſiones quas in corde ſuo diſpoſuit,
Pſal.83. aſcenderet de uirtute in uirtutem, donec uideat deũ deo-
rum in ſion. Beatus cui in hoc ſupremo gradu uel modico
tempore conceditur manere. Qui uerè poteſt dicere: ecce
ſentio gratiam domini: ecce cum Petro & Ioanne gloriã
eius in monte contemplor: ecce cum Iacob plerumq; Ra-
chelis amplexibus delector. Sed caueat ſibi iſte ne poſt cõ
tẽplationẽ iſtam qua eleuatus fuerit uſq; ad cælos, inordi
nato caſu corruat uſq; ad abyſſos: nec poſt dei uiſionẽ ad
laſciuos mundi actus & carnis illecebras cõuertat. Cũ ue
rò mentis humanæ acies infirma, ueri luminis illuſtratio-
nem diutius ſuſtinere non poterit: ad aliquem trium gra-
duum per quos aſcenderat leuiter & ordinate deſcẽdat:
& alternatim modo in uno: modo in altero: ſecundum mo
dum liberi arbitrij pro ratione loci & temporis demore-
tur: tanto iam deo uicinior: quanto à primo gradu remo-
tior. Sed heu fragilis & miſera humana conditio. Ecce du
ctu rationis, & ſcripturarum teſtimonijs aperte uidemus
in his quatuor gradibus bonæ uitæ perfectionem conti-
neri: & in his ſpiritualis hominis exercitium debere uer-
ſari. Sed quis eſt qui hũc uiuendi tramitem teneat? Quis
eſt hic:& laudabimus eum? Velle multis adiacet: ſed perfi
cere paucis. Et utinam de iſtis paucis eſſemus. ¶ Quatuor
cauſæ retrahunt nos ab his quatuor gradibus. ¶ Sunt au
tem quatuor cauſæ quæ retrahunt nos plerumq; ab iſtis
gradibus: ſcilicet ineuitabilis neceſſitas, honeſtæ actionis
utilitas, humana infirmitas, mundialis uanitas. Prima eſt
excuſabilis: ſecunda tolerabilis: tertia miſerabilis: quarta
culpabilis. Illis enim quos huiuſmodi nouiſſima cauſa à
ſancto propoſito retrahit, melius erat gloriam dei non co
gnoſcere: quàm poſt agnitam retroire. Quam utiq; excu-
ſationẽ habebit iſte de peccato? Nonne ei iuſte poteſt di-
Eſaie.5. cere dominus. Quid debui tibi facere: & non feci? Non
eras,& creaui te: peccaſti,& diaboli ſeruum te feceras: &
redemi te. In mundi circuitu cum impijs currebas: & ele-
gi te. Dederam tibi gratiam in cõſpectu meo: & uolebam
facere apud te manſionem: tu uerò deſpexiſti me: & nõ ſo-
lum ſermones meos, ſed meipſum proieciſti retrorſum, &
ambulaſti poſt cõcupiſcentias tuas. Sed ô deus bone, ſua-
uis,& mitis, amicus dulcis, conſiliarius prudens, adiutor
fortis: quàm inhumanus, quàm temerarius eſt qui te abij-
cit: qui tam humilem, tam manſuetum hoſpitem à ſuo cor
de repellit? O quàm infelix & damnoſa commutatio, crea
torem ſuum abijcere,& prauas noxiasq; cogitationes reci
pere: illud etiam ſecretum cubile ſpiritusſancti ſecretũ cor
dis quod paulò ante cæleſtibus gaudijs intendebat, tam
ſubito immundis cogitationibus & peccatis tradere con
culcandum? Adhuc in corde calent ſponſi ueſtigia:& iam
intromittuntur adulterina deſideria. Male conueniens &
indecorum eſt aures quæ modo audierunt uerba quæ nõ
licet homini loqui, tam cito inclinari ad fabulas & detra-
ctiones audiendas. Oculi qui ſacris lachrymis modo ba-
ptizati erant, repente conuerti ad uidẽdas uanitates. Lin-
gua, quæ modo dulce epithalamium decantauerat: quæ
ignitis & perſuaſorijs eloquijs ſuis cum ſponſo reconcilia
uerat ſponſam,& introduxerat eam in cellam uinariam,
iterum conuerti ad uana eloquia, ad ſcurrilitates, ad con-
cinnandum dolos, ad detractiões. Abſit à nobis domine.
Sed ſi fortè ex humana infirmitate ad talia dilabimur, non
ideò deſperemus, ſed iterum recurramus ad clementem
medicum: qui ſuſcitat de terra inopem,& erigit de ſterco-
re pauperem. Et qui non uult mortem peccatoris, iterum Pſal.112.
curabit & ſanabit nos. Iam tempus eſt ut epiſtolæ finem
imponamus. Oremus ergo deum ut impedimenta quæ
nos ab eius contemplatione retrahunt, in præſenti nobis
mitiget, in futuro nobis penitus auferat: qui per prædi-
ctos gradus de uirtute in uirtutem nos perducat donec
uideamus deum deorum in ſion. Vbi electi nõ guttatim,
non interpolatim percipient diuinæ cõtemplationis dul
cedinem: ſed torrente uoluptatis indeſinenter repleti, ha-
bebunt gaudium quod nemo tollet ab eis,& panem incõ
mutabilem, pacem in idipſum. Tu ergo frater mi Goffre-
de, ſi quando datum tibi fuerit deſuper prædictorum gra
duum celſitudinem conſcendere, memẽto mei. Et ora pro
me cum tibi bene fuerit, ut ſic cortina cortinam trahat:&
qui audit, dicat ueni.

FINIS.

FORMVLA HONE-STAE VITAE

PETIS A ME FRA-
ter chariſſime quod needum à
ſuo prouiſore audiui aliquem
petiiſſe. Veruntamẽ quia id in-
ſtanter tua poſcit deuotio, cui
iuſte & rationabiliter petenti
aliquid in Chriſti nomine, ne-
gare non ualeo, formulam ho-
neſtæ uitæ breui tibi ſermone
depingam: quam ſi in Chriſti
amore uel dilectione exarde-
ſcens perſeueranter ſeruaueris, uitam proculdubio conſe
queris æternam. Vt ergo ab interiori homine ad exterio-
rem ſermo procedat, ita circa tui puritatem cordis te in-
deſinenter ſtudere oportet, quo tutius puritatis amator
deus illic ſedere tanquam in cælo ſibi collocare dignetur. Eſaie.66.
Iuxta illud: Cælum mihi ſedes eſt; Et anima iuſti ſedes eſt
ſapientiæ. Neceſſe eſt igitur uigilanter intendas cogita-
tiones tuas ad bonum ſemper & honeſtum dirigere, ut ui-
delicet cogitare uel meditari coram deo pertimeſcas, qđ
in præſentia hominum dicere uel facere merito erubeſce-
res: ſciens q; ſicut per uerba uel facta innoteſcimus homi-
ni, ſic nimirum per cogitationes cuncta ſcrutanti ſpiritui:
quia quod agunt hominibus dicta, eadem deo cogitatio- Pſal.93.
nes. Deus enim nouit cogitationes hominum quia uanæ
ſunt. Et ſicut nulla eſt ei inuiſibilis creatura, ſic omnino ni Hebr.4.
hil poteſt cogitari quod eum lateat. Viuus eſt enim ſermo
dei & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti, per-
tingens uſq; ad diuiſionem animæ ac ſpiritus, compagũ
quoq; ac medullarum,& diſcretor cogitationum cordis.
Sit tibi quoq; Ieſus ſemper in corde: & nunquam imago
crucifixi ab animo tuo recedat. Hic tibi ſit cibus & potus,
dulcedo & conſolatio tua, mel tuum & deſiderium tuum,
lectio tua & meditatio tua, oratio & cõtemplatio tua, ui-

ta,mors,& reſurrectio tua.Semper cogita illum.nunc po-
ſitum in præſepio & pannis inuolutum,modo in tem-
plo patri à parentibus præſentatum,nunc fugientem in
Aegyptum,ibi diu in extrema paupertate & indigentia
commorantem,& inde maximo cum labore redeuntem,
modo in templo audientem doctores & interrogantem,
qui docet hominem ſcientiam,& poſtea parentibus ſub-
ditum,cui iure omnis creatura ſubditur.Deinde eſurien-
Canti. 2. tem in deſerto & ſitientē,qui eſt panis uitæ,& fons ſapien
Pſal. 144 tiæ,qui paſcitur inter lilia:& implet omne animal benedi
ctione.Modo fatigatum ex itinere,ſedere ſic ſupra fontē,
cum muliercula ſola ſolum loquentem,totius mundi ſta-
tum regentem.Poſtea factum in agonia prolixius oran-
tem,& omnia omnibus ſufficienter adminiſtrantem.Ab
angelo etiam ipſe qui eſt dulcedo & conſolatio angelorū
& hominum,conſolationem nihilominus recipientem.
Aut ad columnam totius orbis ſuſtentamentum ligatum
& flagellatum.Ipſum(qui eſt angelorum ſplendor)ſputis
illitum,palmis in facie percuſſum,ſpinea corona corona-
tum,opprobrijs ſaturatum.Ad ultimum cum iniquis de-
putatum,& pro te in cruce pendentem & morientem:at-
q; ſpiritum ſuum in manus patris commendantem.Sic ni
mirum erit faſciculus myrrhæ dilectus tuus,ſic inter ube-
Canti.1. ra tua commorabitur.Sic de omnibus anxietatibus &
amaritudinibus domini dei tui collige quaſi faſciculum,
ut amarum poculum lachrymarum tibi conficias.Q; ſi
quando ardentiſſimo Chriſti amore ſuccenſus,uolueris
2. Cor.5. cum apoſtolo iam illum cognoſcere,& non ſecundum car
nem,leuabis parum mentis oculos ad uictoriam reſurgen
tis,ad gloriam aſcendentis,ad glorioſam maieſtatem in
Coll.3. gloria dei patris ſedentis atq; regnantis,quæ ſurſum ſunt
ſapiens,& quæ ſurſum ſunt quærens,ubi Chriſtus eſt in
dextera dei ſedens.Nec tamen ibi longam facies morā:ne
Prou. 25. fortè ſi diuti9 ſcrutator maieſtatis fueris,obruaris à glo-
ria.Sanè ante omnia te debere noueris omnem cordis ela
tionem,iactantiam atq; arrogantiam(quaſi uenenatas
aſpides)fugere:ſciens proculdubio quia immundus eſt
coram deo omnis qui exaltat cor ſuum.Itaq; neminem
ſpernas,nemini noceas,nulli detrahas,& pro Chriſti amo
re omnibus prodeſſe coneris.Intantum etiam inferiorem
ac cæteris uiliorem te non ſolum ex intimo cordis affectu
credas:uerumetiam non te dicas profeſſiſſe:ſed nec te ali-
Gala.6. quid eſſe exiſtimes:iuxta illud apoſtoli:Qui ſe aliqd eſſe
exiſtimat cū nihil ſit,ipſe ſe ſeducit.Sit præterea inceſſus
tuus maturitate plenus,grauis & honeſtus:uidelicet nō
fractis greſſibus ambules,aut ſcapulas dextrorſum aut ſi-
niſtrorſum urgendo,non recta ceruice,non prominenti
pectore,ſeu etiam inclinato capite ſuper humerum:quæ
omnia aut leuitatem redolent,aut elationem oſtentant,
aut hypocriſim ſapiunt.Incedens ergo,ſtans & ſedens,fa
ciem ſemper habeto deorſum,reuoluens in animo tuo ꝙ
puluis es,& in puluerē reuerteris:& cor ſurſum ubi Chri
ſtus eſt in dextera dei patris ſedens.Quaquauerſum nulla
curioſitate quin potius neceſſitate aſpicias.Triſtitiam au
tem(maxime in conuentu)diſſimulare te decet,quādam
in facie hilaritatem prætendēs,priuatim autem nunquā
uultus in diuerſa mutetur.Si quando coram alijs poſitus
ridere alicuius rei cauſa fueris compulſus(ut aſſolet)non
Eccle.19. ſit riſus tuus excuſſus.Nam iuxta ſapiētem:Amictus cor-
poris,& riſus dentium,& greſſus hominis,enunciant de
illo.Tuis etiam interdum interpone gaudia curis.Nun-
quam ſis ocioſus quin aut legas,aut aliquid de ſacris ſcri-
pturis mediteris,uel certè(qđ melius eſt)rumines pſal-
mos,operando nihilominus inceſſanter quod tibi fuerit
Eccle.33. iniunctū,ut ſemper te diabolus inueniat occupatū.Mul-
tam enim malitiā docuit ocioſitas.Illas etiam ſcripturas
libentius legas quæ præcipue erga Chriſtum,tuum ma-
gis inflammauerint intellectū.Intellige quæ dico.Dabit
enim tibi dominus in omnibus intellectum,ſi in ſenſu co-
gitaueris circunſpectionem dei.Cum oraueris,non im-
pleas aures audientium ſingultibus & ſuſpirijs,ſed inten-
te ora deum in cubiculo cordis tui.Proderit tamen ad de
uotionem conpunctionemq; obtinendā,ſi ita ſemotus fue
ris,ut puras manus ad deum leuando,etiam tu ipſius uo-
cem audire poſſis.Nonnunquam ad ſubleuandum inten-
tionem in cælum proſpicias,ut ibi ſit cor tuum ubi Chri-
ſtus eſt in dextera dei ſedens.Ab oratione iterum reuerte
ris ad lectionem,& iterum lectio cum faſtidium ſubmoue-
rit,ad orationem redeas.Conſortia iuuenum(& maxime
illorum qui imberbes ſunt)inquantum conuenienter po
teris deuita.Nunquam alicui oculum in faciem figas.Si-
cut ad crucem,ſic accedas ad cibum,id eſt nunquam uolu
ptate ſed neceſſitate paſcaris:& fames non ſapor prouo-
cet appetitum.Singularitatem in refectione fuge,& com-
munitate eſto contentus:ſciens quia caro paſcenda eſt,&
extinguenda ſunt uitia.Si quando aliquid ſuperapponi-
tur,tanquam diuinitus procuratum accipe illud:hoc ta-
men habens in animo ſemper & uoluntate,ut tantum uel
magis alteri apponatur.Pone prouidentiæ tuæ modum,
ne tibi ſapiens uidearis.Semper & ubiq; atq; in omnibus
operibus time,ne fortè excedas in aliquo.Hinc beatus
Iob.Verebar,inquit,omnia opera mea:ſciens ꝙ non par- Iob.9.
ceres delinquenti.Cum ad ſtratum laſſus deueneris,te ho
neſto modo iacendo componas,nec reſupinus iaceas,nec
genua leuando calcaneos iungas ad tibias.Q; ſi forte lu-
xuriæ te pompa concuſſerit,recordare dilectum tuum po
ſitum in doloribus,& uniuerſum ſtratum ſuum uerſatum
in infirmitate eius,hæc dicens in corde tuo:Deus meus
pendet in patibulo,& ego uoluptati operam dabo?Sicq;
inuocato nomine ſaluatoris,ingeminando ſæpe nomē ſa-
lutis,ceſſabit tandem(deo ſuccurrente)quaſſatio.Rumi-
nantem pſalmos ſomnus te occupet,ut in ſomno ſomnies
te dicere pſalmos.Cum ſurrexeris ad uigilias,lauda crea-
torem tuum ex omnibus uiribus tuis,& ad laudem redē-
ptoris tui exalta uocem tuā in fortitudine.Poſtremo pu-
riſſimum ſemper erga Chriſtum amorem habeto:nil præ-
ter ipſum aut propter ipſum amare memento.Prolixius
quàm putaueram deſcripſi tibi quæ ipſe agere nequeo,in
te adimplere deſiderās quod in me deeſſe cognoſco:quia
profectus tuus meum gaudium & corona eſt in domino.

¶Finis.

¶*Eiuſdem materiæ notabile documentum.*

SI plenè uis aſſequi quod intendis,duo ſunt ti-
bi neceſſaria.Primū eſt ut ſubtrahas te ab om-
nibus tranſitorijs rebus & terrenis,ut nihil de
eis cures,acſi nō eſſent.Secundum ut ita te des
deo,ut nihil dicas uel facias niſi quod credideris firmiter
placere deo.Primum autem aſſequeris hoc modo.Omni
bus modis quibus potes te uiliſica,te nihil reputando eſ-
ſe,ſed credas omnes homines eſſe bonos & meliores te,
magiſq; placere deo.Quæcūq; audis uel uides in religio-
ſis perſonis,puta bona intentione dici uel fieri,etiam ſi cō
traria uideantur.Nā humana ſuſpicio facile fallitur.Nul-
li diſpliceas.Nihil unquam de te loquaris,quod laudem
importet:quantumcunq; ſit familiaris ille cū quo loque-
ris,imo plus labora celare uirtutes quàm uitia.De nullo
prorſus ſiniſtre loquaris(quantumcūq; ſit uerum uel ma
nifeſtū)niſi in confeſſione,& hoc ubi non potes aliter ma
nifeſtare peccatum tuum.Libentius accommoda aurem
tuam cum aliquis laudatur,quàm cum uituperatur.Cum
loqueris,uerba tua ſint rara,uera,pōderoſa,& de deo.Si
ſecularis loquitur tecum,& uana proponit:quàm citius
potes succide ſermonē,& trāſferas te ad ea quæ dei ſunt.
Quicquid contingat tibi uel alij quantumcunq; coniun-
cto,non cures:& ſi eſt aduerſum,non triſteris:ſi eſt proſpe
rum,non læteris:ſed totum nihil puta,& lauda deum.So-
licitudinem adhibe quantumcunq; potes,ut utilitati tuæ
ſedulus intendas.Fuge loquutoria quantum potes.Me-
lius eſt enim ſilere quàm loqui.Poſt completorium nō lo-
quaris:

quaris:quouſq; finita ſit miſſa ſequentis diei,niſi cauſa maxima interuenerit. Cũ uides aliquid quod tibi diſplicet: uide ſi hoc eſt in te,& abſcinde. Si uerò uides aliquid qđ tibi placet,uide ſi hoc eſt in te,& tene. Si nõ eſt, aſſume:& ſic erunt tibi omnia in ſpeculo. De nulla re murmures cũ aliquo(niſi crediderìs prodeſſe)quantumcunq; ſit graue quod habes. Nunquam pertinaciter aliquid affirmes uel neges,ſed ſint tuæ affirmationes & negationes dubitationis ſale conditæ. A cachinnis ſemper abſtineas,rideas uerò raro,& cum paucis præſtes os tuum. Breuiter,in omnibus dictis tuis ſic te habeas, ut ſint ita quæ dubia dimittantur. ¶ Secundum aſſequeris hoc modo. Orationibus cum magna deuotione intendas,& eas dicere labora horis debitis:& quod offers in oratione,reminiſcaris in corde. Et ut ea quæ legis confirmes,diligẽter recogita,& eorum imagineris ſtatum in quorum memoria hæc dixeris. Iſta tria ſemper in mente habeas, quid fuiſti, quid es, & quid eris. Quid fuiſti,quia ſperma fœtidum:quid es,quia uas ſtercorũ:quid eris,quia eſca uermium. Similiter imagineris eorum pœnas qui ſunt in inferno.& q nunquã finient:& pro quàm modica delectatione tãta mala patiuntur. Similiter imagineris gloriam paradiſi,& quòd nunquam finiet,& quàm breuiter & cito acquiritur,& quantus luctus & dolor poterit eſſe illis qui pro parua re tantam gloriam amiſerint. Cum habes aliquid quod tibi diſplicet,uel times habere,cogita quòd ſi tu eſſes in inferno: & illud,& quicquid nolles haberes. Et cũ habes aliquid quod tibi placet,uel optas habere,cogita quòd ſi eſſes in paradiſo,haberes illud,& quicquid uelles. Si autem in inferno eſſes nec illud,nec aliud quod uelles haberes. Quandocunq; eſt feſtum alicuius ſancti,cogita de illo quanta ſuſtinuit propter deum, quis breuis: & qualia adeptus eſt, quia æterna. Similiter cogita quia tranſeunt bonorũ tormenta,malorum gaudia. Hi cũ iſtis tormentis adepti ſunt gloriam æternam,& iſti ex indebitis gaudijs æternã pœnam. Quandocunq; te uincit accidia, accipias hoc ſcriptum,& imagineris hæc omnia diligenter. Et cogita de tẽpore quod ſic perdis:quòd illi qui in inferno ſunt darẽt totum mundum(ſi haberent)pro eo. Cum habes aliquas tribulationes,cogita quòd illi qui ſunt in paradiſo,carẽt eis. Similiter cum habes aliquas conſolationes,cogita illos de inferno carere eis. Omni die cum uadis iacere: examina diligenter quid cogitaſti,& qđ dixiſti in die: & quo modo utile tempus & ſpatium quod datum eſt ad acquirendum uitam æternam diſpenſaſti. Et ſi bene tranſiuiſti, lauda deum:ſi male uel negligenter,lugeas,& ſequenti die non differas confiteri. Si aliquid cogitaſti,dixiſti,uel feciſti quod tuam conſcientiam multum remordeat, non comedas antequam confitearis. Iſtud in fine pono, ut imagineris duas ciuitates. Vnam plenam omnibus tormentis, quæ eſt infernus. Alterã plenam omni conſolatione, quæ eſt paradiſus. Et ad unam illarum oportet te currere. Vide quid te poſſit trahere ad malum,uel impedire à bono. Credo quòd nihil inuenies. Certus ſum quòd ſi bene ſeruaueris ea quæ ſunt hic,ſpiritusſanctus habitabit in te,& perfecte docebit te facere omnia. Ergo bene ſerues iſta, & nihil negligas. Et lege ea in ſeptimana bis, ſcilicet in die mercurij,& in die ſabbati: & ut inueneris te feciſſe quod ſcriptum eſt:lauda deum qui eſt pius & miſericors in ſecula ſeculorum, Amen.

FINIS.

SPECVLVM MONACHORVM.

SI QVIS EMENDAtioris uitæ deſiderio tactus :cogitationum, locutionum, operumq; ſuorum ſolicitus explorator, uniuerſos exceſſus ſuos corrigere nititur: in præſentis paginæ frequẽti lectione & aſſidua meditatione(tanquam in ſpeculo) interioris hominis ſui faciem contempletur. In primis ergo ex quo ſurgit ad uigilias,uitæ ſuæ tẽpus per momẽta ſingula debet monachus computare,& uidere ſemper ut bonũ faciat,& malum caueat in omni opere ſuo, & hoc dicat ſibi ipſi: ſi modo moriturus eſſes,faceres iſtud? Ad pſalmodiam cor habeat:niſi fortaſſis ad aliquid ſublimius rapiatur:ſed etiam omnium quæ ibi dicuntur, uſq; ad unam literam ſe pro certo nouerit debitorem uel dicendi in choro ſuo,uel audiẽdi in alio. Ad interuallum debet ſtare ad orationem:uel corporis neceſſitati prouidere:ita tamen, ut uadens ſibi dici nouerit,ſurſum corda. Eſt autem ſpiritualis propoſiti detrimentum, ſi cogat infirmitas rigoris priſtini aliquantulum relaxari. Poſt lectionem eſt orandum:& ſi ad legendum accedat, non tam quærat ſcientiã quàm ſaporem. Eſt autem ſcriptura ſacra puteus Iacob:ex quo hauriuntur aquæ quæ in oratione funduntur. Nec ſemper ad oratorium eſt eundum: ſed in ipſa lectione poterit cõtemplari & orare. Sacris altaribus, ſi ſacerdos eſt, tanquam unus ex ſummis angelis in ſpiritu totus aſſiſtat. Si miniſter,tanquam angelus domino miniſtret. Cũ alijs eat ad laborem: ubi conſideret non quid agat,ſed propter quid uenerit. Ceſſante manu ſpiritus laboret uel orando, uel meditando: quamuis & in ipſo labore idipſum facere teneatur. Ad menſam nõ ſolum fauces cibum capiant:ſed etiam aures exhauriant uerbum dei. Non enim debet totus manducare:ſed ſic occupetur cor ad uerbum dei:ut ſolæ fauces ſumant cibum,aures uerbũ. De hoc autem plurimum gaudeat ſi ei uiliora quàm alijs apponuntur. Nam reuera feliciores ſunt qui in parcitate ſuſtinendi fuerint fortiores. In gratijs agendis pro duobus ſibi nouerit ſupplicandum:uel pro peccatis eorum quorum eleemoſynis ſuſtentatur:uel forſitan pro ſeipſo,quia corpori ſuo ſupra neceſſitatem indulſerit. Si uocatur ad colloquium: ſm regulam leniter & ſine riſu pauca uerba & rationabilia loquatur: & antequam ea proferat, bis ad limam ueniant, quàm ſemel ad linguam. Si cum ſeculari loquendum eſt, tunc maxime adhibeat cuſtodiam ori ſuo: ut nihil proferat quod non ædificet audientem. Sic in cunctis ſe habeat ut ædificet uidẽtes: & nemo dubitet cum uiderit eum uel audierit,quin uerè ſit monachus. Poſt completorium ſingulis diebus capitulum ſibi teneat:& conuocatis cogitationibus ſuis ponat rationem diligenter quid ipſo die cogitatione,locutione,uel opere deliquerit publice uel priuatim:per ſingulas noctes lectum ſuum lauans: hoc eſt ſingulis peccatis lachrymis & doloribus purificatis,diligenter de ſingulis computet. In craſtino publice de apertis, de occultis uerò facturus cõfeſſionem ſecreto: quæ ut perfecta ſit, tria debet habere:ſcilicet ut ſit uoluntaria, nuda, & munda. Voluntaria: id eſt ex propria deliberatione & propoſito. Nuda: ut nude prout geſſit confiteatur peccatum ſuum. Munda: ne peccatum ſuum prædicet ſicut Sodoma:ſed pura & ſimplici intentione ſe accuſet. In capitulo qui publice offendit,manifeſte reuelet tanquam aſſiſtẽs iudici. In omnibus ſic ibi loquatur,reſpondeat,uel proclamet, ut ſermo eius interius uel exterius ſit perunctus oleo charitatis. A nemine qualecunq; munus accipiat. Neminem habeat familiarem. In omnibus fugiat ſingularitatis uel admirationis notam. Loquens nihil dicat unde multum eruditus,multúmue religioſus poſſit putari. Ad interrogata,paucis reſpondeat. Si de ſcriptura uel moribus agatur: aurem paret,non linguam. Cum loquitur, nõ ſtu-

deat eloquētiæ: ſed ſermo eius ſit potius ruſticanus quàm
urbanus. In omnibus agendis non ſtudeat curialis uide-
ri. Salua honeſtate fugiat omnes homines in poteſtate po
ſitos, maxime ſeculares. Sectetur communia, orationes, la
bores, lectiones, & cæteras obſeruantias: in quibus nō ſit
Oſee, 10, tanquam uitula Ephraim, docta diligere trituram: id eſt
ad huiuſmodi, non conſuetudine ſed deuotione trahatur.
Orationes quæ imperantur, primo loco habeat: nec ſibi
blandiatur de priuatis orationibus ſuis (quæ in ſecundo
loco ei habendæ ſunt) cum in præceptis orationibus de-
ſidioſus fuerit. Si autē familiaritas interdicitur hominū,
quantomagis mulierum? Sit facies communia cum cæte-
ris: intus uerò diſſimilis: hoc eſt non nimia grauitate con
tracta, nec nimia locutione diſſoluta, ſed bona quadā me-
diocritate regatur, ut de ſancto Martino legitur: faciem
eius nō fuſcauit mœror, nec leuigauit riſus. Erit enim pru
dentis animæ theſaurum ſuum ſolicite cuſtodientis (mo-
re Moyſi) cornutam uelare faciem: & quodam riſu, qui ta
men modeſtus ſit, interioris gloriam hominis, & mentis
grauitatem abſcondere. Comparāda eſt dies inſtans diei
præteritæ: ut ex eorum collatione ſuū deprehendere poſ
ſit monachus uel profectū uel defectum. In omni actu uel
cogitatu ſuo, ſibi deum adeſſe memoretur: & omne tem-
pus quo de ipſo non cogitat: perdidiſſe ſe computet. Tæ-
dio affectus componat ſe meditando ſupra petram in qua
lauantur mortui: & cogitet apud ſe quomodo tractentur
ſibi ſepeliendi: nunc in tergum, nunc in faciem uerſantur:
quomodo nutet caput, cadant brachia, rigeant crura, ti-
biæ iaceant: quomodo induantur & conſuantur: quomo
do deferantur humandi: quomodo exponantur in tumu-
lo: quomodo puluere contegantur: quomodo uorantur à
uermibus: & quaſi ſaccus putrefactus cōſumuntur. Sum-
ma q; eſt philoſophia, meditatio mortis aſſidua. Hanc ubi Nota.
cunq; perrexerit, ſecum portet: & in æternum non pecca-
bit. Sit monachus quaſi Melchiſedech, ſine patre, ſine ma-
tre, ſine genealogia: nec patrem ſibi uocet ſuper terram.
Imo ſic ſe exiſtimet: quaſi ipſe ſit ſolus, & deus. Ecce impri
mis habemus ordinem & modum uiuendi: remedium ue-
rò pollicetur aſſiduitas tenendi capitulum ſpirituale ſu-
perius expreſſum. Semel ad minus in hebdomada confi-
teatur: ut ueniam mereatur de perpetratis: & maior ei de-
tur gratia de uitandis malis. Amen.

¶ FINIS.

¶ Quãuis hi qui ſequuntur ſermones, boni & utiles reperiantur: quia tamen proculdubio non à noſtro Bernardo editi fuerunt, idcirco cũ ſuis titulis operibus, ſicut antehac fuerant, interſeri noluimus, ſed ſeorſum imprimendos utilius duximus.

SERMO DE NATIVITATE DOMINI.

NON POTERIT EX-
plicari ſermo quẽ mẽte cõcepi. Stupor
enĩ miraculorũ opprimit me: & dũ oĩa
replico, oĩa cõplicantur. Quis poterit
excogitare diem aduent⁹ eius: Ideò fit
elinguis lingua: memoria immemor: in
ſenſibilis ſenſus: inſueta nouitate relu-
cent oĩa, & oĩa partui uirginis obſequuntur. Fiunt mira-
bilia in cælo ſurſum, & in terra deorſum: quia uniuerſa in
naſcentis dei obſequium iurauerũt. Inſigniuntur cõuexa
cælorum ſtella lucẽtiore, & multo lumine loca flammãtia
perſtringunt, diffundunt per quadrifidũ orbẽ radij ruti-
lantiores, & pluralitatẽ ſtellarũ nouus ignis obtrũdit. Mi-
ratur orbis cælos nouũ peperiſſe ſplẽdorẽ, & incõuertibi
lem eorũ ſtatũ, ad ſigna & pdigia fuiſſe cõuerſum. Vident
Nume. 24 Caldæi in cælis: qd' Balaã reliqt in ſcripturis. Orief, inqt,
ſtella ex Iacob: & conſurget hõ ex Iſrael, & erit oĩs terra
poſſeſſio eius. Naſcif ſtella in excelſis, & deus in terris, cu-
ius poſſeſſio à mari uſq; ad mare. Præparãt ſe reges Thar-
ſis, ut cũ nouitate munerũ uideãt nouã matrẽ. filiũ nouũ,
nouã nouitatem. Fons olei de terra erupit: tẽplũ Romæ
qd' uocabaf æternũ, oĩbus impenſis & urbis, & orbis, mi-
rabiliter cõſummatũ, corruit. Cũ enĩ Romani in uictorio
ſæ antiquitatis memoriã, tẽplũ ſingulari ſchemate facere
decreuiſſent, ab oĩ illa deorũ (imo dæmoniorũ) multitu-
dine qſierunt, uſquequo durare poſſet tã excellẽtis opis
operoſa conſtructio. Rñſum eſt, donec uirgo pareret. Illi
ad impoſſibilitatẽ oraculũ retorquentes, teplum æternũ,
ſolẽnẽ illã machinã uocauerũt. Nocte aũt cum è uirginali
thalamo uirgineus flos Mariæ egreſſus eſt, ita occidit &
confractũ eſt illud mirabile & colũnarium opus, ut uix ap
parerẽt ueſtigia ruinarũ. O Bethleẽ ciuitas dei ſummi, &
in te & in ſuburbijs tuis uiſa ſunt mirabilia hodie. Deus
pendet ad ubera, ponif in præſepio ligaf in cunis, pannis
inuoluif, & laxatis faſciolis, felices manus & ſctã brachio-
la p cunarum paruitatem expandit, alludit uirgini, matri
arridet, & blandiẽtes oculos ad Mariã intorquet. Stat p-
territa tãtis miraculis regina cælorũ, confert in corde ſuo
ſalutationẽ archangeli, cõceptionem dei, natiuitatẽ pue-
ri: & miratur ꝙ ille q aliter potuit ad nos uenire, ſic uoluit
ſubuenire. Adeſt & Ioſeph, ſed ab utroq; remotus, & in ex
ceſſu mentis miratur: & mirari ſatis nõ põt qualiter ad tã-
tæ dignationis admiſſus ſit arcanũ. Adeſt multitudo cæle
ſtis exercitus, uocib⁹ glorioſis: Glĩa in excelſis deo audi-
tur. Paſtores ueniunt, & inueniũt puerũ & puellã: pcedit
ſtella, reges accedũt, adorãt filiũ, matrẽ uenerant, offerunt
munera, deferũt maieſtati, cruciaf Herodes, Hieroſolyma
turbaf, requirunf ſcribæ, locus pdicif, indicif ſimulatio,
ſimulator ad nihilũ. deducif, deteguntf cõmenta fraudũ,
magi p aliã uiã reuertuntur, pax inaudita à ſeculo regnat,
uniuerſus orbis ad cẽſum deſcribif, riuus olei de terra pro
ſudat, & in diuitẽ uenã liquor ſctificatus ebullit. Quid eſt
hoc niſi quia uera pax in terris apparuit, niſi qa ad ſuper-
num regnũ ciues aſcribuntur, niſi qa fons miæ de uirgine
Canti. 1. emanat: Oleũ effuſum nomen tuum. Spũs ſctũs ſcripturæ
ipſius uiuus fabricator, & unus aliqs nõ paruã ſuæ pin-
guedinis dulcedinẽ ſub hoc capitulo dereliquit. Sed nos
nocturnis uigilijs ita defatigati eſtis, ut uis poſſitis ſomnũ
ab oculis amouere. Euigilate tñ paulisper, & ſomni torpo
rem excutite: aderit ille de cuius natiuitate loquimur, ut
illuminet oculos nr̃os ne obdormiamus. Totus aũt ſniæ
ſenſus ex illius arca mutuabif cui⁹ cõſiliũ eſt quaſi cõſiliũ
dei. Ipſe ille eſt dñs uidelicet abbas Clareuallẽſis, cui⁹ reli
gio & diſcretio, ſapientia, eloquentia, uita & fama, per to-
tam latitudinẽ non immerito decurrit. Libenter enĩ illius
ſarcinas odoro. Sed ad ppoſitum reuertamur. Benignus
ille ſpõs, de cuius ſecretiore ſonte canticorũ flumen eua-
dit, in his tribus uerbis tria nobis requirẽda reliquit: ui-
delicet nomẽ ſpõſi, quare oleo cõparef, quõ & effundatur:
quia & nomẽ tacet, de cõparatione nil loquif, de effuſione
nihil dicit. Primũ de nomine uideam⁹. Multa ut arbitror
uocabula ſponſi per diuinã ſcripturã ſparſa leguntur, ſed
in duo nobis uniuerſa cõplector. Nullũ profectò reperies
qd' nõ ſonet aut maieſtatis potẽtiã, aut gratiam pietatis.
Puer dñi de quo frequentius facio mentionẽ, ad regis cu-
biculum introductus, duo quaſi ſublimiora de ipſius ore
diuinitatis audiuit: poteſtas dei eſt, iquit, & tibi dñe mia. Pſal. 61.
Sed & ipſe ſaluator pphetiçæ ueritati atteſtans ait: Vos Ioan. 13.
uocatis me magiſter & dñe. Dñs nomẽ eſt maieſtatis, pie-
tatis magiſter. Si enĩ pium eſt præbere eſcã corpori, mul-
to miſericordius eſcã aiæ impartiri, qd' eſt ppriẽ magiſtro
rum, qui mẽtes diſciplinatas ſub diſciplinæ rigore coer-
cent. Videamus qd' horum nominũ effundaf, utrũ nomẽ
potentiæ in nomen grãæ, uel nomen pietatis in maieſtatis
uocabulũ. Abſit ut mia in potentia includaf: qa miſeratio Pſal. 144
nes eius ſup oĩa opera eius. Certũ eſt ergo qa ptãs dei in
maiorẽ hodie pietatem effuſa eſt, cũ cæli diſtillarẽt à facie
dei, & de uirgineis membris antiquus dierum exoritur.
Non eſt qui ſe abſcõdat à calore iſto: qa largior olei effuſio
à capite deſcẽdit in barbã: qa etiã extremã ueſtimenti fim-
briam largius irrorauit. Tãta eſt abundãtia miſerentis, ut
nõ ſolum ſub noĩe effuſionis, ſed exinanitionis cenſeatur.
Exinaniuit ſemetipſum (ait apl's) formam ſerui hodierna Philip. 2.
die accipiens, & cum tota multitudine miſerationũ ſuarũ
de thalamo proſilijt uirginali. Non enim habuit dulciorẽ
modũ ad redimendũ nos abyſſus illa cõſiliorum dei: quia
quicquid in diuinitatis theſauro, pietatis eſt inuentũ, to-
tum in utero uirginis cõgeſtũ eſt. Nõ me capio præ læti-
tia ꝙ tanta maieſtas naturã meam aſſumens. tñ me eleuat,
& me miſerũ in diuitias gloriæ ſuæ, non ad horam, ſed in
ſempiternum includit. Fit frater meus dñs meus: & timo-
rẽ dñi, fratris uincit affectus. Dñe Ieſu Xpe, libẽter audio
te regnantẽ in cælis, libentius naſcentẽ in terris, libentiſſi
me crucẽ clauos & lanceã ſuſtinentem. Hæc ſiquidẽ effu-
ſio rapit affectũ meum, & iſtorum memoria incaleſcit cor
meum, uiuentis & uiuidæ potionis aſperitate purgatum.
Viuus eſt iſte ſermo & efficax, & penetrabilior omni gla-
dio ancipiti, pertingens uſq; ad diuiſionem aiæ & ſpũs, cõ Hebre. 4
pagum quoq; ac medullarũ ſcrutator. Vnus illorũ q pro-
phetalis chori aut magiſter, aut inter magiſtros eſt, ſub ſe-
naria diuinorũ noĩm partitione, de hac effuſione mirabi-
liter quidẽ, ſed ſubtiliter prophetauit. Vocabitur, inquit,
nomen eius admirabilis, conſiliarius, deus fortis, pater fu Eſaie. 9.
turi ſeculi, princeps pacis. Erat quidem admirabilis dñs
meus inter angelicos ordines audiens hymnum gloriæ
ſuæ: admirabilis illi mirabili creaturæ, faciens mirabilia
in cælo & in terra, in mari & in omnibus abyſſis. Ego au-
tem in luto fecis & miſeriæ obuolutus miſer & miſerabi-
lis, omnem ſpem emergendi perdideram. Ille in gloria,
ego in miſeria: admirabilis ille, miſerabilis ego. Sanctum
& terribile nomen eius: quod uix audiat dignior natura.
Nomen iſtud clauſum & integrum quomodo capere po-
teram, quando uix angelicus oculus proſpicere, nedum
perſpicere poteſt? Sed uide effuſionem. Ille qui erat admi
rabilis agminibus angelorum, inclinat cælos, & fit conſi-
liarius hominum. Maieſtatiuum nomen, in pietatiuum
effunditur: & qui mirabilis eſt in cælis, conſulere uenit in
terris. Abſcondit purpuram ſub miſeriæ ueſtimentis. Et
ad lutũ ubi iacebã inclinaf, non mergif: & ſi audeo dicere:
īfixus ſum in limo pfundi, opi manuũ ſuarũ porrigit dex-
terã, de pfundis aquarũ extrahit, extractũ abluit, ablutũ
induit, indutũ reportat, reportatũ cõfirmat. Porrigit dex
terã cũ naſcif, cũ loquif extrahit, abluit cum morif, induit
cũ reſurgit, cũ aſcẽdit reportat, cõfirmat cũ ſpũſctũ emit
tit de cælis. Bonus qdẽ cõſiliarius q cõſiliũ qd' uoce dede
rit, & morte defendit. Erat enim docens (ait euangeliſta) Marci. 1.

ſicut ptātē hñs,nō ſicut ſcribæ & phariſæi eorū.Deus for-
tis,noīa ſūt ptātis:ſed de⁹,effundit in patrē futuri ſecli,for
tis,in principē pacis.Breuiter curro:qa & fatigatis & ſciē
tibus legē loquor.Quid tibi muſitabunde lucifer in tanta
deſtuctione & effuſione? Clauſum eſt tibi totū itinerariū
dei,& malignās ocul⁹ tu⁹ hic nimiū caligauit.Sed & dñs
meus admirabilis fuit in natiuitate,cōſiliarius fuit in p̄di-
catione,deus in miraculorū coruſcatione,fortis in paſſio-
ne,pr̄.futuri ſecli i reſurrectiōe;pricēps pacis i illa æterna
btitudie.Nō terreamini nouitate uerborū:qa nihil nouū
introducit.Sic & olim noīs cōmutata & effuſa ſunt,Abrā
Gene.17. in Abrahā:Sarai in Sarā,etſi quas alias imutatiōes in illa
ueteri officina uos legiſſe recolitis.Sed & ab ipſis penè
mūdi principijs,in arcano quodā ſcripturarū loco diuini
nominis effuſionē inueniſſe me recolo.Loquit dñs ad Moy
ſen de liberatione Iſraelis,& poſt multā dei & Moyſi con-
fabulationē,pphets ſubtiliter inquirit nomē eius.Et dñs
Exo.3. dicit:Ego ſum qui ſum,hoc eſt nomē meū in æternū.Hæc
dices filijs Iſrael.Qui eſt,miſit me ad uos.Perterrit⁹ Moy
ſes inextricabilis auctoritate uocabuli,acſi diceret,hoc ex
cedit intellectū meū,non poſſum capere niſi effundat,au-
Ibidem. diat à maieſtate.Ego ſum deus Abrahā,deus Iſaac,& deus
Iacob.Vides effuſionem.Ecce deus angelorum uocat ſe
deum hoim.Curram⁹ ergo fratres in odore unguentorū
iſtorū:curram⁹ ad oleū de oliua ſpecioſa in cāpis expreſ-
ſum:nulla infectū amurca,nulla ſubſtantiatum amaritudi-
ne.Oleū qđ exhilarat faciē hoīs,qđ ſanat uulnera,dolorē
Lucæ.10. tollit,reddit ſuauitatē.Nōnne ſamaritanus nr̄ nobis à la-
trone peſſimo uulneratis,attulit uinū & oleū:ad purgan-
dum & mitigandum uulneris magnitudinē? Sed multum
olei,parū uini.Multum miæ,iuſtitiæ parū.Sicqppe dece-
Pſal.142. bat miſerantem,ſic miſero expediebat.Non intres in iudi-
ciū cū ſeruo tuo(ait iuſtus)qa nō iuſtificabit in cōſpectu
Pſal.140 tuo oīs uiuēs:ſed corona,me in mia & miſerationib⁹.Veni
ens quippe hodie quīq; uaſa attulit olei,non niſi duo uini.
Spūs ei ſapiētiæ,intellect⁹,cōſilij,ſciæ,pietatis,miæ.dulce
dinē ſonat,miam fragrat,eructat ſanitatē.Fortitudo & ti-
mor uinū ſunt,ſed hoc uino potat⁹ eſt potēs ille,cū Xp̄s i
ſpiritu fortitudinis deſcēdit ad inferos nō timidus,ſed ti-
mendus.Videamus nūc quare oleo cōparet.Oleū(ſi uos
melius non habetis)lucet,paſcit,& ungit.Idem facit Xp̄i
nomē,& p oīa cōſonat cōparationi.Lucet p̄dicatū,paſcit
recogitatū,inuocatū lenit & ungit.Vide ſi non p̄clara lu-
minaris lumen noīs hui⁹ ſup eloquētiæ candelabrū por-
tauerunt,ſi non illuxerunt coruſcationes dei orbi terræ,ſi
nō in ſplēdore fulgoris huius cōmota eſt & cōtremuit ter
Pſal.76. ra.In noīe Ieſu Xp̄i ſurge & ambula,dicit claudo pricēps
Actuū.3. apl'orū.Nōnne q̄ſi fulgor exiliuit ab ore Petri,cū noiatū
Ibidem. eſt nomē qđ os dñi noiauit? Et ſtati,inqt,cōſolidatæ ſunt
baſes ei⁹ & plātæ.Vocabulū Ieſu ſicut Origenis ligua no
bilior diffinivit,dulce & glorioſum,oī adoratu cultuq; di
gniſſimū,qđ nō pri⁹ ab oīb⁹ decuit efferri in mūdū,ſed à
qdā ſublimiori excellentiori q; natura.Oēs qppe pphetæ
nomē iſtud aut neſcierūt aut penitus tacuerūt,& reſerua-
Lucæ.1. ta eſt prærogatiue dignitas archāgelo Gabrieli,qui ſctō
Eſaiæ.7. ore,ſanctæ uirgini illud primum euoluit.Nōnne Eſaias in
exceſſu mētis capt⁹,u'bis archāgelicis eiſdē penè ſyllabis
conſentit uſq; ad ſcti noīs nouitatē? Paſcit reuera,nec eſt
felicior paſtio i loco paſcuæ ubi nos dñs collocauit.Quid
æque mentē cogitātis impinguat? Nomē Ieſu mel in ore,
in aure melos,in corde iubilus.Oīs cibus qui non condit
hoc ſale,infatuatus eſt.Scriptura q̄ non fuerit interlinita
oleo tātæ deuotionis,inſipida eſt.Olim mihi Tullius dul-
ceſcebat,blandiebat Virgili⁹,& ſyrenes uſq; in exitiū dul
ces,meū incantauerāt intellectū.Lex,pphetæ,euangeliū,
eplæ,& oīs glīa ſuiarū dñi mei & ſeruorū eius:aut parua
uidebant,aut nulla.Neſcio mō qđ dulci⁹ mihi immurmu-
rat fili⁹ Ieſſe:q uario ſmonū & ſuiarū cōcētu,oēs illos qs
diligere cōſueuerāt,ineloquētes reddit & mutos.Lenit &
ungit:qa nihil ſic recreat iu tribulatiōe.Deniq; & proba-
Pſal.49. re licet.Inuoca me,ingt,i tribulatiōe:eruā te,& honorifi-
cabis me.Hoc eſt nomē,hoc eſt oleū,hæc olei effuſio.Amē
dico uobis,nō deficiet hic lecyth⁹ olei,nec minuet,donec
pluuiā uoluntariā q̄ ſegregata eſt hæreditati ei⁹,diffuſius Pſal.67.
inſtillet:donec faciat cælū nouū & terrā nouā:qa mia eius Pſal.102.
ab æterno & uſq; in æternū ſup timētes eū.Sed iam ſurga
mus & p̄paremus nos ad ſolēnioris miſſæ iubilationē,nec
cordibus parcētes nec uocibus,ad honorē pueri qui na-
tus eſt uobis,qui eſt deus in ſecula benedictus.Amen.

¶*Sermo unde ſupra.Vel potius debet legi in conceptione beatiſſimæ Mariæ uirginis.*

EXultate fratres in dño:qa de dña illa ſermo ſuc
cedit q̄ ſingularē in cordib⁹ uris uēdicat princi
patū,q eſt ad cuius nomē humiliter inclinatis,
cuius horis reuerēter aſſiſtitis,cuius memoriā
iugiter frequentatis.Hæc eſt q̄ uris affectibus ſuauiter in-
dulceſcit:qa magna multitudo dulcedinis ei⁹.Spūs enim Eccle.24
ei⁹ ſup mel dulcis,in quā dulcis dñs cū oī ſua dulcedine ſu
peruenit.Cū eñ fecerit deus oīa opa ſua ualde bona,hic
melius fecit,cōſecrās in ea ſibi reclinatoriū aureū,ut poſt
tumult⁹ angelorū & hoim,& reclinaret,& requiē inueni
ret.Hoc eſt qđ natura miraf,reuereſ angelus,uereſ hō,ſtu
per cælū,cōtremiſcit terra,infernus exhorret.In hui⁹ ute-
ro maieſtas altiſſimi mirabiliter liq̄facta,ſicut adipe & pin
guedine repleuit terras,infudit cælos,inferna reſp̄ſit.Hic
exinaniuit ſemetipſum excelſus & immēſus,menſurā bo-
nā & confertā & coagitatā mittens in ſinū urm.Hic diui-
nis manib⁹ unctus oleo lætitiæ,& ſicut altare in ſignū pō-
tificij cōſecratus.De altari hoc ad arā crucis aſcēdēs,pro-
prio cruore tanquā alterius gñis oleo perfuſus,iā nō con
ſecrat⁹ ſed cōſecrās,totū corp⁹ machinæ mūdialis largio
re liquamine cōſecrauit.Fatiſcat ergo mœror,triſtitia fu-
giat,eliminet dolor,rācor abſcedat,ut liceat uacare & ui-
dere cum Moyſe uiſionē hāc grādē,q̄liter de⁹ in hoc uen-
tre cōcipiaf,decipiaf diabol⁹,recipiaf perditū,indebitum
accipiat.Totū me trahit affectio,ſed orō deficit.Diues co
gitatio,uocis paupertate cōfundit.Feruent iteriora,& i
undoſam ebulliūt altitudinē,ſed frigiditas linguæ cumu-
los refrigerat exundātes.Quid eſt ô beatiſſima? Nunquid
ita ſenſu taciturnus obdormiā,ut ibi mut⁹ ſim,ubi oīs lo-
quitur creatura? Veruntñ non tacebo & non quieſcā,do-
nec egrediaf ut ſplendor uultus tuus,& ſermo de te conce
ptus,ſi non ut lampas,ſaltem ut ſcintilla accendaf.Mouet
fateor q̄ diſponente deo peccant rationales creaturæ,&
multis annorū milibus tam cæleſtia quàm terreſtria incaſ-
ſum ſtare uideant,ſemirutis illis,iſtis dirutis.Stat illa ma-
gna ciuitas,ciuium ſuorū numeroſitate fraudata,& à ſtel-
lantibus palatijs multiplex habitantiū multitudo ppelli-
tur.Obſcurant ſtellarij ignes(ſolē loquor & lunam & ſtel
las)& multa ſui luminis claritate multantur.Terra maledi Gene.3.
citur,cū damnatur hoim ſucceſſio,& omnis creatura iux Roma.8.
ta apoſtolum parturit & ingemiſcit.Tacet deus omnipo-
tens,& ordinans eius oīpotentis,tantam diſſimulat cōfu-
ſionem.Tandē naſcit Maria:& ad nubiles annos egredi-
ens ſpeciem induit ſpecioſam,quæ ſp̄m alliciat deū:& di-
uinitatis oculos in ſe cōuertat.Vide qđ inde dicat ille nō
minim⁹ explorator ſecretorū dei:Audi,inqt,filia & uide, Pſal.44.
& inclina aurē tuā,& obliuiſcere pplm tuū,& domum pa
tris tui:& cōcupiſcet rex decorē tuū,qm̄ ipſe eſt dñs deus
tuus.Germinat igit uirga Ieſſe de tortuoſa radice generis
humani,& patriarcharū arbore,& in altitudinē & rectitu
dinem erūpēs,oēm ignorat nodoſitatem filiorū,tenebras
neſcit,fruticoſa quæq; nō habet.Videt & ardet ille uehe-
mens amator,& totū epythalamiū in eius laudibus decan-
tat,ubi manifeſte ſponſus inducit ſpirās amorē ſynceriſſi-
mum,nec ultra ualens diſſimulare qđ patit.Euocat ſtatim
cæleſtis ille cōuentus,& iuxta prophetā init deus cōſiliū,
cogit cōſilium,facit ſermonē cū angelis de reſtitutione eo
rum,& de redēptiōe hoim,de elemētorū renouatiōe.Illis
ſtupentibus & mirantibus præ gaudio,q̄rit modus redē-
ptiōis:& ſtati de theſauro diuinitatis,Mariæ nomē euol-
uitur:& per ipſam,& in ipſa,& de ipſa,& cū ipſa totū hoc
faciendum

faciendũ decernif,ut ſicut ſine illo nihil eſt factum, ita ſine
illa nihil refectũ ſit. Tradif epl'a Gabrieli, in qua ſalutatio
uirginis,incarnatio redẽptoris, plenitudo grãe, glĩæ ma-
gnitudo,multitudo lætitiæ cõtinetur.Miſſus ergo ange-
lus Gabriel à deo etiã antequã ad uirginẽ perueniret,in-
uenit deũ uirgineis illapſum uiſceribꝰ,& maieſtatem dei
uirginalis uẽtris breuitate cõcluſam.O uẽter diffuſior cæ
lis,terriſq; amplior,capacior elementis, qui totũ claudit
oĩa cõcludẽtẽ,in quo deꝰ gloriæ reclinaf. Deniq; & archã
gelus nõ ait: Aue Maria replenda, ſed plena:non dñs ue-
niet in te,ſed dñs tecũ:qa inde totã eam ſibi rapuerat ſpiri
tus ſanctus:& cæleſtibꝰ inſignierat ornamẽtis.Iã cõſecra-
ta erat in loco uoluptatis,de quo ſons iſte debebat aſcẽde
re qui uniuerſam terræ ſuperficiẽ irrigaret. Satis hucuſq;
ſparſimꝰ uerba,& uolaticis ſermonibus diuerſa p̃ſemina-
uimus:nũc inſiſtamꝰ hic ſi fortè aliquod dignũ eliicere ua-
Gene.2. leamus.Fluuiꝰ(ait ſcriptura)egrediebaf de loco uolupta
tis ad irrigandã uniuerſam ſuperficiẽ terræ,q inde diuidi-
tur in quatuor capita. Fluuius iſte eſt dñs meꝰ Ieſus q de
duobus locis uoluptatis egredif:ex utero patris,& ex ute
ro uirginis.Vñ propheta: Dñs deꝰ noſter fluuiꝰ glĩoſus,
exiliens in terrã ſitientẽ. Sed ineffabilibus differẽtiis lõge
aliter à patre quàm à matre egreditur, quia etſi hæc tpalis
natiuitas glĩoſa eſt,multo glorioſior eſt æterna. Hortanti
bus uobis,de utraq; gñatione uolo aperire qđ ſentio:nõ
q̧ aliqd exponere præſumã,cũ hoc ultra oĩm uires,quãto
magis ultra meas ſit,& extremæ dementiæ ſit uelle fari in-
effabilia,maxime hoiem imperitũ.Nõ eñ oblitꝰ ſum Salo
Prou.25. monẽ dicentẽ:Sicut q nimium comedit mel,euomit illud:
ſic q ſcrutator eſt maieſtatis,opprimetur à glĩa. De utraq;
Eſaie.53. eñ p pphetam dici puto:Generationẽ eius qs enarrabit?
Quia & p̃ris illa ineffabilis & inacceſſibilis eſt,ac nulli per-
1.Tim.6. uia creaturæ:Hoc ſenſu credo aplm dixiſſe de deo,q ſolus
habitat lucẽ inacceſſibilẽ, cum etiã puriores naturæ tãto
reuerberẽtur intuitu, ut non poſſint irrũpere in tãtæ clari
Matth.11. tatis abyſſum. Ipſe etiã filiꝰ ptestaf: Nemo nouit filiũ niſi
p̃r,neq; patrẽ qs nouit niſi filiꝰ, & cui uoluerit filiꝰ reuela
re.Nec tñ ſicut eſt,ſed ſicut cape põt cui tãta dignatio re-
uelaf.Vnde & illa ſublimis aĩa q̃ uſq; ad tertiũ cælũ in di-
Phil.3. uitias glĩæ dei rapta fuerat,dicit: Ego me uõ arbitror cõ-
prehẽdiſſe.Veriſſima ergo diffinitio eſt, qa illã gignentis
& geniti gñationem nullꝰ oĩno penetrat intellectus. Hãc
etiã de matre,omni hũanæ creaturæ reor inextricabilẽ,&
neſcio utrũ ab illa excellẽtiori natura ualeat cõp̃hendi.
Quis eñ cõp̃hendat unitionẽ carnis & uerbi,q̃liter deꝰ &
hõ in unã pſonã cõueniat,ſaluis iperturbatiſq; pprietati
bus naturæ? Vnuſqſq; in ſuo ſenſu abũdat:ego hãc oẽm
ſenſum ſupgredi credo ueterũ uirorũ ueſtigiis inhærens
qui ſuper hæc ſanas & incõcuſſas ſñias reliquerũt. Ad pa
ternã igitur generationẽ recurrentes, locũ uoluptatis pa
trem eſſe cenſemꝰ,quãuis deus illocalis ſit: ſed efficientias
rerũ,niſi per uulgatos ſermones explicare non poſſumus.
In ipſo aũt oẽm uoluptatẽ eſſe intelligit,q legit aplm dicẽ
Rom.11. tem:qm ex ipſo & p ipm & in ipſo ſunt oĩa. Et aliũ ex illo
Iacob.1. duodeno apice ſiliter eructuãtẽ:Omne datũ optimũ & oẽ
donũ perfectũ deſurſum eſt,deſcẽdẽs à patre luminũ. Ipſe
Ioan.17. etiã filius dicit:Hæc eſt uita æterna,ut cognoſcant te ſolũ
uerũ deum. Cognitio igitur patris uita æterna eſt, & ubi
uita æterna,ibi ſempiterna uoluptas. Egredif ergo fluuiꝰ
de loco uoluptatis:qa gignitur de utero p̃ris:deꝰ de deo,
lumen de lumine,de dño dñs. Egreditur autẽ identitate:
quia idẽ eſt cum p̃re:idẽ dico ſm ſubſtantiã,non ſm perſo
nam.Egredif & æqualitate , qa patris oĩpotentiã recipit:
cũ oĩa quæ poſſit pater,poſſit hæc & filius:ſicut ipſe teſta-
Ioan.5. tur.Omnia q facit pater,facit & filius:nec põt filius facere
quicquã,niſi quod uiderit patrem faciẽtẽ.Egredif & æter
nitate:quia licet generetur,non tñ eſt poſterior generan-
te,ſed ambo unius antiquitatis ſunt : ſi tñ uocabuli noui-
tatẽ non exhorretis: quod licet quoquo modo ſignificet
quæ dicunf, longe tñ eſt à ſũiæ maieſtate. Egredif ſimili-
tudine,qa ſimilis eſt patri,p̃ris imago ſplendor gloriæ, &
figura ſubſtãtiæ eius.Egreditur alternitate : quia alius eſt
ab illo: alius dico,non aliud. Ego,inqt, & pater unum ſu- Ioan.10.
mus.Vnũ dixit,nõ unus: qa unũ ſignificat ſubſtãtiæ uni-
tatem,unus uerò perſonarũ proprietatẽ. Sic igitur & lon
ge excellentiori modo de patre filius egrediens, inundat
angelicas ſtationes: quia iuxta Salomonẽ: fons ſapientiæ Eccl.1.
uerbum dei in excelſis.Cytharedus puer de hoc fonte ple
no uẽtre potauerat,cum diceret:Apud te eſt fons uitæ, & Pſal.35.
in lumine tuo uidebimus lumen.Apud te,inquit, eſt fons
uitæ:qa tu non ſolũ uita,ſed & filius tuus fons uitæ eſt.Et
ut pateret quod ſentiebat oſtẽderet,ſubiunxit: In lumine Ibidem:
tuo uidebimus lumen, ſcilicet ad irrigandam uniuerſam
ſuperficiem terræ. Quænã terra eſt in illa cælorũ ſummita
te repoſita,quã ſuperfluat & irriget fluuius glorioſus? Re
gnũ cælorũ,terra uiuentiũ eſt. Vnde: Credo uidere bona Pſal.26.
dñi in terra uiuentiũ.Item: Placebo dño in regione uiuo- Pſal.114.
rum.Irrigatio hæc indicibilis eſt.Inebriantur quippe an-
geli ab ubertate domus dei: & torrente uoluptatis eiꝰ po
tantur.Hic quid dicam neſcio:quia plurimus ſtupor ſen-
ſum opprimit aſſurgentẽ.Vbi ſunt oratorii ſermones , qs
in fornace rhetorica omnis ille philoſophorum conflauit
chorus: Vbi ſunt gigantes à ſeculo nominati, qui ab ini-
tio fuerũt magni ſtatura,ſcientes bellum, languentes cir-
ca pugnas uerborum? Nunquid non maximus ille gigas
(Platonem loquor) ab intellectu tam puriſſimæ ueritatis Platonis
repulſus eſt? Nonne acerrimo mentis ingenio tangẽs ſed dictum.
non attingens diuinitatem dei,dicit: Vnum inueni quod
cuncta operetur,& aliud per quod cuncta efficiuntur: ter
tium autẽ non potui inuenire? Recte de ſpiritu ſancto in-
ſcius,qui illi nõ erat infuſus,qui ſanctarum reuelationum
magiſter eſt,qui reuelauit Paulo quæ oculus non uidit,ſi-
cut idem apl's gloriatur: Nobis,inquit,reuelauit deꝰ. Per 1.Cor.2.
quid apoſtole? Per ſpiritumſanctum:nõ per ſpiritum no-
ſtrum,per quem ſicuti philoſophi ſeducti ſunt,ita & ſedu-
xerunt.Ille noſter philoſophus qui ſuper ſenes & ſup oẽs Pſal.118.
docentes ſe intellexit,quid ſuper hoc ſenſerit audiamus.
Rigans montes,inquit,de ſuperioribꝰ ſuis. De ſublimio- Pſal.103.
ribus quippe angelis , qui non per ſpeculũ in ænigmate,
ſed facie ad faciem ipſam dei ſubſtãtiã luminibꝰ indefeſſis
aſpectant. Sequitur : Qui inde diuidif in quatuor capita. Gene.2.
In q̃ quatuor capita? ¶ Dicamꝰ breuiter:qa grãdis nobis
reſtat uia.In admirationẽ.Nam de fragilitate complexio-
nis humanæ,de torrẽte uoluptatis bibens tota obſtupet
illa dignior creatura,de creatoris gloria, & gloriæ ratio-
ne.In puritatem:quia non in uaſe teſteo,ſed remoto uela-
mine auriunt aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris. In
ſatietatem:quia & ſi deſiderant in eum pròſpicere,non ta-
men deſiderium neceſſitatẽ,uel neceſſitas miſeriã inducit,
ſed mirabiliori modo & ſemp deſiderãt ut ſemp ſatientur,
& ſemp ſatiantur ut ſemp deſiderent.In ſecuritatem:qa de
ſua ſtabilitate certi,perẽnibꝰ gaudiis immerguntur, expe Titum.2.
ctantes beatam ſpem,& aduentũ glĩæ magni dei, quãdo Ioan.10.
fiet unũ ouile & unꝰ paſtor:& ſupna illa Hieruſalẽ cõſum-
mabif in idip̃m.Sic influit fluuius iſte pèr angelicas offici
nas.Sed hæc oĩa fides capit:neſcit rõ: intellectus ignorat
humanus.Hæc ſunt fortaſſis illa quatuor quæ uas electio
nis felici quaternario in epl'a ad Hebræos uidit dicẽs:Nõ Hebr.12.
acceſſiſtis,inquit,ad mõtem fumantẽ,ſed ad montẽ Sion,
ad Hieruſalem ciuitatem dei uiuẽtis , ad multorũ milium
angelorũ frequẽtiã,ad eccleſiã primitiuorũ aſcriptam in
cælis.Nunc accingamus nos ad uidendum qualiter egre
diatur de uirgine:qa egreſſio iſta dulcior & affectuoſior
eſt humanæ miſeriæ,q̃ intuẽtiũ pectora cõcutit, & irrorat
oculos,& beatis fontibus uultus amãtiũ pfundit. Hic lo-
cum uoluptatis uterũ Mariæ intelligo,in quo cumulauit
oẽs delicias deliciarum dñs,de cuius deliciis ſpũs ſanctus
admiratorio ſermone in amoris cantico eructat. Quæ eſt Canti.8.
iſta q̃ aſcẽdit de deſerto deliciis affluens? Nunquid in an-
gelis uoluptatem habet altiſſimus in quibus ipſe reperit Iob.4.
prauitatẽ? Nunqd in cõſtellatiõe uel ſcintillatione ſtella-
rũ:quarum aliæ conuertuntur in ſanguinem,aliæ cadunt Apoc.6.

de cælo,aliæ in tenebris obſcurantur: Nunquid in aere, uel
3.Reg.19. igne,uel uentis: Nequaquã in igne dñs:nõ in cõmotione
dñs:non in ſpũ dñs: ſi uerus eſt ille qui in curru igneo &
equis igneis eſt aſſumptꝰ in cælũ.Nunqd in aquis ubi fu-
rẽs & tortuoſus leuiathan immoratur,aut in terra q̃ ſub ma-
Gene.3. ledicto Adæ ſpinas emittit & tribulos: Non eſt locꝰ uolu
ptatis niſi uterus uirginis.Ex hoc egreditur humanitate;
quia ueſtitꝰ cilitio nr̃æ mortalitatis,uiſibilis hũanis ocu-
lis apparuit.De uirgine uirgam,de libro autẽ generatio-
nis lineã faciẽs diuinitatis,humanũ innexuit,quem carne
Iob.4. operuit uirginali,ut draco magnus illectus ad carnem,fer
rum diuini numinis ſubſentiret. Egreditur & cum nouitate
Gene.2. quia nũquã ſic natꝰ eſt hõ ſicut naſcitur.Primus enĩ hõ, pri-
mo de terra formatur:ſecundo mulier ex eius latere fabricatur:
Gene.4. tertio Cain cõſuetudinario naſcendi ordine gignitur ab
utroq;.Solus iſte de ſola uirgine naſcitur,& uirginis uterũ
nouo & ſingulari partu diuinitas humanata ſigillat. Vbi
nunc ariſtotelicæ ſubtilitatis facunda quidẽ, ſed infœcun
da loquacitas,q̃ peperit,cũ uiro cõcubuit: Velit nolit uer
titur in habitũ priuatio,nec aſtringitur dialecticis terminis
omniũ terminator,ad cuius imperiũ perit natura, diſſue-
ſcit cõſuetudo. Egreditur etiã cum claritate. Naſcẽte quip-
pe illo,ſepelitur ois illa ſtellantiũ luminũ luminoſa ſereni-
tas,& ſtella candidior lucidioribus radijs præſcintillans,
Pſal.47. totã ſibi cæli rapit portionẽ. Ambulant reges in ſplendo-
re ortus eius,qm̃ ecce reges cõgregati ſunt, cõuenerũt in
unum. Ipſi uidẽtes ſic deũ & hoiem naſcentem,matrem &
uirginẽ parientẽ, admirati ſunt,conturbati ſunt, cõmoti
ſunt,tremor apprehendit eos in tantorum luce miraculo
rum.Egreditur & cum paupertate. Quia pãnis uiliſſimis
reclinatꝰ:iam extunc ſanctiſſimis mẽbris legẽ martyrij p̃ſi
gebat.Egreditur occulte. Quia ſubtiliſſimus ille fraudiũ in-
ueſtigator,tantæ ab altitudine dignatiõis excluditur. Hinc
Matt.4. eſt ꝙ ambiguis alternationibꝰ fatigatus,illũ tentat, nunc
tentatũ filiũ appellat altiſſimi ,nũc inſtruit crucẽ, nũc de-
Mat.27. ſtruit,mandãs per mulierẽ (cõſuetũ ſibi organũ) nihil ti
bi & iuſto illi.Sequitur: Ad irrigandã uniuerſam ſuperfi-
ciẽ terræ,id eſt ad terrenã miſeriã expiandã quã nobis in
hæreditatẽ primꝰ ille peccator reliquerat. ¶ Volo ut apl's
hic eũ mihi ſicut & ſuperiꝰ in quatuor capita diſtribuat:
1.Cor.1. qa ſecuriꝰ eius expoſitionẽ ſuſcipio. Qui factus eſt nobis,
inquit,ſapientia,iuſtitia,ſanctificatio:redemptio. Ad nos
quippe uenĩẽs qui eramus in carcere, primo omniũ tene-
bras ignorantiæ noſtræ depulit luce ſapientiæ ſuæ: demũ
per iuſtitiã q̃ ex fide eſt,ſoluit funes peccatorum noſtrorum,
ſanctificãs nos in ſuo corpore,redimens in corporis paſ-
Pſal.147. ſione. Dñs enĩ ſoluit cõpeditos, dñs illuminat cæcos: ſan-
Pſal.45. ctificat tabernaculũ, de manu redimit inimici. ¶ Diuiditur
Pſal.105. & in patiẽtiã qua pc̃tores ſuſtinet,in miam qua pc̃tores ſo
uet,in largitatẽ qua proficiẽtes exaltat,in fortitudinẽ qua
p̃ficientes cõſeruat. De hoc ſecũdo quaternario,toto hoc
aduẽtu ueſtræ fraternitati confabulatus ſum,per fluminũ
decurſionẽ,& noim interpretationẽ, moralia myſticis in-
termeſcens: utrũ aliqd digne,uos uideritis. Verũ non oia
poſſumus præſenti ſermone coarctare, faſtidiũ euitantes.
¶ Habeo ego quatuor capita dulciora prioribꝰ, quæ for-
taſſis ueſtris cordibꝰ dulciꝰ cõplacebũt. Dñs enim ueſter
eleuatus in cruce, largiſſimas ſanguinis undas à quatuor
partibus ſui corporis abundãtius emanauit. Spinis enim
pungẽtibus ſanctiſſimũ caput inuica ceruice reflexũ,& cla
uis pedes & manꝰ,& lancea latus eiꝰ trãſuerberante, præ-
cioſus ſanguis emanauit,cuius aſperſione iudex tranſit in
patrẽ, iratus in mitẽ,in miam uirga, captiuitas in coronã.
Chriſtus ergo fons latẽs & occultus in cælis, fons patens
& apertꝰ in terris. Illic de utero patris,hic egreditur de ute-
ro uirginis. Illic uiuens terrã irrigat uiuentiũ,hic moriẽs
terram morientium. Illic diuiditur in quaternarium ad-
mirabilem,hic in dulcem. Dulcis dñs,dulcis dña: quia ille
dñs meus, miſericordia mea: hæc domina mea, miſericor-
diæ porta. Ducat nos mater ad filiũ,filius ad patrẽ, ſponſa
ad ſponſum: qui eſt deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ Sermo .iij. de natiuitate domini.

TAndem de mari ad portũ,de promiſſo ad præ-
mium,de labore ad requiẽ, de deſperatione ad
ſpem, de uia ad patriam peruenimus. Scripſe-
rat ſiquidem nobis frequentibus epiſtolis cala
mus ſcribæ uelociter ſcribẽtis,expecta,reexpecta,ſed nos Eſaie.28.
quod ſubiungitur dicere poteramus,modicum ibi,& mo
dicum ibi. Præcurrerãt curſores promiſſione diuites: ſed
exhibitione pauperrimi. Dicebat aliꝰ, Viriliter age,& cõ Pſal.26.
fortetur cor tuũ,& ſuſtine dominum, alter uerò: Si morã Abac.2.
fecerit,expecta eum,quia ueniens ueniet. Pari cõſilio exie-
rant de ſanctuario dei,nihil ſecum niſi promiſſionum mul
titudinem reportantes. Vnde & cithariſta noſter iam dor
mitauerat præ tædio:& in ipſum deum tacitis oblocutio-
nibus totam culpam modis flebilibꝰ intorquebat. Tu ue- Pſal.88.
rò,inquit,repuliſti & deſpexiſti,diſtuliſti Chriſtum tuum.
De flebili quoq; ad imperatiuum conuerſus eſt,exagitan
te impatiẽtia,quæ impudentiæ & frontoſitatis mater eſt.
Qui ſedes ſuper cherubim manifeſtare. Vt quid tam diu Pſal.79.
dominatrici ſedens in cathedra, circumuallãtibus & ual-
lantibus angelis nõ reſpicis ſuper filios hominum, quos
abſorbuit & obſorduit iniquitas per Adam quidem com
miſſa,ſed à te permiſſa: Memorare quæ mea ſit ſubſtantia, Pſal.88.
ad tuæ ſubſtãtiæ ſimilitudinem fabricata: quia etſi omnis
hõ uiuens uanitas eſt,in imagine tñ tua pertranſiens, ua- Pſal 38.
nitas eſſe non põt. Nunquid ita uane conſtituiſti omnes Pſal.88.
filios hoim,de quibus dicis: Deliciæ meæ eſſe cũ filijs ho- Prou.8.
minum,ut eos uerteret & diuerteret à te malignus ille de-
ceptor,qui decipere niſi te permittente non potuit: Incli- Pſal.143.
na cælos tuos & deſcẽde,& illos miſericordes oculos mi-
ſeris inflecte peccantibus, ut ſaltem non in perpetuũ obli
uiſcaris nos. Hæc quidem iſte,ſed gemitibus & ærũnis in
tortus: tantæ præſumptiõis ſententiã abiurabat. Dixi, in- Pſal.38.
quit,cuſtodiã uias meas,ut non delinquã in lingua mea.
Sed & ille uir nobilis,& p̃fundi ſermonis urbanitate per-
lucidus,affectuoſis exceſſibus incaleſcens: ꝓpter Sion, in- Eſaie.62.
quit,non tacebo,& propter Hieruſalẽ non quieſcam &c.
Vtinã,ait,dirumperes cælos & deſcenderes,& alia multa, Eſai.64.
quæ faſtidioſa prolixitas uetat inſerere. Hic etiam moro-
ſioris gratiæ longinquitate ſuſpenſus, & nimietate dolo-
ris excedẽs,impatiẽter oblatrat dicens: Ecce gentes quaſi Eſai.40.
non ſint ſic ſunt coram eo, quaſi nihilum & inane reputa-
tæ ſunt ei. Hieremias quoq; in uocem gratulabundæ lau-
dis aduerbio demonſtrãdi prorũpẽs: Ecce,inqt, faciet do Hiere.31.
minꝰ nouũ ſup terrã,mulier circũdabit uirũ. Sed tñ repẽ-
tinæ ſubmerſionis lachrymis edocetur,ut priꝰ lamẽtũ Xp̃i
ſuſcipiens quàm aduentũ conticeſcat. Danieli dicitur, Viſio Danie.8.
eſt in dies & in tẽpora longa. Et Ezechiel tantis caligini- Ezec.12.
bus inuoluitur, ut uix dignoſci poſſit unde ueniat aut quo
uadat. Deniq; ois ille p̃phetalis cõuentꝰ longa tardantis
grãæ moroſitate p̃ſſus,nũc rogãdo, nũc cõquerẽdo, ua-
riat orationẽ,& plerũq; ſermonibꝰ exoratiuis indignato-
rios intermiſcet. Nos quoq; ſatis eos audiuimus,& nobis
in faſtidiũ relegunt. Iam fugit Moyſes,impeditioris ſiqui Exod.4.
dem linguæ factus eſt nobis. Eſaiæ labia immunda ſunt. Eſaie.6.
Hieremias neſcit loqui quia puer eſt. Ezechiel polluto pa Hiere.1.
ne ueſcitur, Oſee fornicariã & adulterã ducit uxorẽ. Daniel Ezec.4.
poſt uiſionẽ grauiter infirmatur. Oẽs prophetæ elingues Oſee.1.
ſunt & muti,iam lætari & exultare nõ poſſumꝰ, niſi oſcu- Danie.8.
letur nos oſculo oris ſui. Auditi & exauditi eſtis: adeſt be
nignitas & humanitas ſaluatoris nr̃i dei, q̃ uel differri nõ
patiatur ampliꝰ amorẽ languẽtiũ. Quid enĩ audiſtis: San Ioſue.7.
ctificamini in craſtinũ filij Iſrael,& eſtote parati, quia die
craſtina deſcendet dñs. Reſiduum diei huius,& ſuperuen-
turæ noctis uix meditãda progreſſio, dirimit nos à uultu
gloriæ, à puero deo, à puerperio ſingulari. Currite cele-
riore & rapidiore paſſu, conficite metas ueſtras, ut liceat
uidere filium dei nagientem in cunis, & ſaluatoris natiui-
tati qualiacunq; obſequia præparate. Credo uos eſſe fi-
lios Iſrael, ſanctificatos ab omni inquinamento carnis &
ſpiritus,præparatos ad diei craſtinæ ſacramenta ſolicita
deuotione

deuotione & deuota ſolicitudine ſuſcipiẽda. Quid enim
aliud his ſacris diebus aduentui eius dedicatis egiſtis? Vi-
di ego ſenes, ſenectutis oblitos aſtare ſacris iuuenili ala-
critate uigilijs, & iuuenes iuuentute ſepulta ſenili grauita-
te reuerentiæ diuinitatis aſſiſtere. Plena erant ſubſellia cõ-
cinentibus, & cõcentu parili uoces in ſublimibus reſona-
bant, ut felici inuidia iuraſſe uos crederẽ iubilare deo in
uoce exultationis. Pſalteria erant præ manibus, pſalmi in
labijs, in corde deuotio, ſolennitatẽ animi indicabat hila-
ritas uultus, diſcurſio corporis, operis ſolicitudo. Inſpexi
ſacerdotes uigilantibus oculis primos diei ortus ſubtili-
ter indagare, ſacramentalibus indui ueſtimentis, introire
ad altare dei, ad ſacrificandum corpus & ſanguinẽ redem-
ptoris. Vidi aſſiſtentiũ turbam miniſteriali deuotiõe nũc
flectere genua, nunc oſculari manus, & ad imperantiũ nu-
tum nutu citius obedire. Sed & pueros aſpexi qui neſciũt
quid ſit inter dexteram & ſiniſtram, ſibi ad inuicem pſalte-
ria inuidere, & reportare ad lectulos ſuos, furari ſomnum
ab oculis ſuis, & in lectulo ſuo per noctes quærere quẽ di-
ligebat anima eoꝝ: quod licet cõtra conſuetudinem præ-
ſumptum ſit, non tamẽ contra deuotionem. Fateor inter
Gene.32. hæc oĩa cogitabam, caſtra dei ſunt hæc: non eſt hic aliud
niſi domus dei, & porta cœli. Vellem nollem ueſtra deuo-
tione trahebar, & uobis negocíantibus ociari non pote-
ram. Sequebar uos, ſed à longe, uel aberrãs à uia, uel clau-
dicans à ſemitis meis, lugens & cõtriſtatus quia non pote-
ram æquare currẽtes. Nouit ille unus cum quo uno unũ
cœpi eſſe in domino, quàm frequẽtibꝰ querelis impleue-
rim aures eius, ꝙ uos in meridie eſſetis cum ſpõſo, & ego
cum ſponſa in ueſpertino frigore cõmorarer. Eya fratres
ſi aliquid adhuc defluus humor de flumine mortalitatis
huius ueſtras circumrorat affectiones, tergite & tegite il-
lum niueo cõfeſſiõis amictu, & calciate uos in præparatio-
nẽ euangelij pacis, ut ſitis de quibus dicit ſanctus: In flumi-
ne pertrãſibũt pede. Quid aũt per hæc? Ibi lætabimur in
ipſo. De flumine hoc, imo de fluminibus iſtis Eſaias pro-
Eſaie.11. pheta in nocturnis lectionibus largius diſputauit. Percu-
tiet, inqt, dñs fluuiũ Aegypti in ſeptẽ riuis, ita ut trãſeant
ꝑ eũ calceati. Volo de fluuio & riuis eiꝰ pauliſper cõfabu-
lari uobiſcũ, quõ & qualiter ꝑcutiat, qd ſit ꝑ eũ trãſire cal-
ceato. Aegypto figuraliter exprimi mundũ iſtũ diuinorũ
eloqorũ ſcrutatores affirmãt, q poſitꝰ eſt in maligno: q te-
nebris & cõfuſionibꝰ eſt repletꝰ. Flumẽ fluxus hũani gñis
eſt, q de primis parẽtibꝰ infelici uena ꝓrũpẽs in impetuo-
ſum erũpens torrentẽ, per totã mũdi latitudinẽ inſtagna-
uit. Qui in ſeptẽ torrẽtibꝰ deriuatꝰ, ualles & cãpeſtria, pro-
funda uoragine ſupſedit: ipſis quoq; montiũ cacuminibꝰ eã-
dẽ refuſionẽ intẽtãs: unde unꝰ de altioribꝰ clamat: Torrẽ-
tes iniqtatis cõturbauerũt me, & intrauerũt aquæ uſq; ad
animã meã. Primꝰ huiꝰ fluminis riuus eſt cogitatio mala.
Riuꝰ exundãs, & qui nullis obicibꝰ repellatꝰ, habet frequẽ-
tiam fluuiorũ, feneſtras corporeorũ ſenſuũ: q ei de mũda-
nis cataractis mortiferos imbres infuſos adminiſtrãt. Oc-
curſant aſpectui mẽtis quod uidit & audiuit, quod odora-
uit & guſtauit, qđ palpauit & tetigit. Et plerunq; qđ ſim-
plici oculo aſpeximꝰ, uerſipellis cõtortor in offendiculũ
retorquet ac ſcãdalum: fingit ſimilitudines, imagines pin-
git, colores aptat, & in thalamo mẽtis uniuerſa cõuoluit,
ſi fortè cõſenſum eliciat, & affectũ inficiat. Offert horribi-
lia de diuinitate, terribilia de fide, mirabilia de fidei inſti-
tutiõe, & in alueolo mẽtis ueneniferas ingerit potiones,
quas in cõfeſſione euomere peccator oneratus exhorret.
Venit ĩ oratoriũ, dormitoriũ occupat, inſidet refectorio,
circuit clauſtrũ, reuiſit officinas, nullã prætermittit artem
nocendi: ſed ubilibet ſuæ calliditatis aſſignat argutias. Et
in choro qdẽ inter orandũ & pſallendũ mentẽ pertrahit
in diuerſa præteritorũ rememoratione puritatem intelle-
ctus inuellẽs. In choro uerò multiformes libidinis ſenſus
euoluit, inſidijs ſolicitudini ueſtræ, & telis fortioribꝰ op-
pugnans uos, utinam nõ expugnet: pungat, nõ uulneret.
In refectorio aũt gulam allicit ad uidendũ quæ perferun-
tur, & ingenti auiditate onerat diſtentum uentrem, ut ma-
iore opera ad egerendũ egeas quàm ad ingerẽdũ. In clau-
ſtro libros reuellit à manibus, memoriã referat ſcriptura-
rum, & nunc de iſto ad illũ, nũc de illo ad iſtũ cũ ſignis &
ſcurrilitate tranſuertit. Per officinarũ multitudinẽ te facit
excurrere, & uagabundo ſe comitẽ facit, donec taciturni-
tatis oſtiũ aut aperiat aut cõfringat. Quid plura? In cho-
ro deuotionẽ, in thoro caſtitatẽ, in refectorio parcitatem,
in clauſtro lectionẽ, in officinis ſilẽtij uirtutẽ, uirtutis ini-
micus extirpat. Nec ſufficit in uigilãdo ſubtilius ſpiculis
cordis terebrare uitalia, ſed dormiendo ſingulariſſe uerſat
& reuerſat aſtutia: quæ oĩa meliꝰ ueſtræ cõſciæ quàm ſtili
ſciẽtiæ derelinquo. Sed ad altare dñi uirtutũ ſequunt nos
ſpũs ipſi, & ipſos ante mentis oculos inuolãtes ut uix ali-
qua uel naſcẽtis dei, uel pendentis in cruce poſſint memo-
ria deturbari. Magnus ille patriarcha uix uolucres hmõi
à ſuis ſacrificijs abigebat, nos q ſumꝰ q fugare ꝓſumimus?
Quis in hoc riuo uel merſum uel ſubmerſum ſe eſſe nega-
uerit? Videtis quàm turbidꝰ torrẽs & limoſa regurgita-
tus cœnoſitate, q uix aut nũquã ad hoc ducit ut penitꝰ ex-
ſiccet. Nõ puto ꝙ ille q clauſit cœlũ orõne, clauſerit animũ
à cogitatione, ut faciliꝰ ſit cœlũ obſerare quàm animũ. Se-
cundus riuꝰ eſt locutio ꝑuerſa. Linguã nullꝰ hoim doma-
re põt, ait Iacobꝰ, mẽbrũ inqetũ, mẽbrũ mortiferũ: facilis
ad loquẽdũ, ad obloquẽdũ procliuior. Et notãdũ ꝙ alter
naſcit ex altero, cũ malæ cogitatiõi peruerſæ locutiõis ia-
nua ſit apta. Et eſt etiã aliud uerbũ falſum, unde dicit: Per- Pſal.5.
des oẽs q loquunt mẽdaciũ. Aliud uanũ, de q ſcriptũ eſt:
Vana locuti ſunt unuſqſq; ad ꝓximũ ſuũ. Aliud ĩpudicũ,
de q idẽ: Turpis ſermo de ore uro nõ ꝓcedat. Aliud excu-
ſatoriũ: unde pſalmiſta: Nõ declines cor meũ in uerba ma-
litiæ, ad excuſandas excuſatiões in pctis. Aliud doloſum,
de quo ꝓpheta: Diſpdat dñs uniuerſa labia doloſa, & lin-
guã magniloquã. Aliud ocioſum, de q ipſe dñs: De omni
uerbo ocioſo qđ locuti fuerint hoĩes, reddent rõnẽ de eo
in die iudicij: Et ſi qua alia genera ſunt peſtis huius, quæ
nos breui ſaltu tranſilire non poſſumus. Tertius eſt actio
praua. Poſt cogitationem & locutionẽ uenitur ad opera,
qñ exhibemus mẽbra noſtra arma iniquitatis pctõ, & cõ-
tumelijs afficimꝰ corpa noſtra. Quid eñ turpiꝰ quàm mẽ-
bra Xp̃i ſanguine conſecrata, & conſepulta in baptiſma-
te, libidinoſis ardoribus maculare, nec attendere reueren-
tiam ꝓſentis dei, minantis pœnã, gloriã promittẽtis? Ab-
ſit ut aliquis noſtrũ huic idolo ſubſternatur, ut filium uir-
ginis in Veneris templo ſuſcipiat, ut arcam dei iuxta Da-
gon collocet, ut nutritus in croceis ſtercora amplexetur.
Quid Petro cũ mago? qd Xp̃o cũ antixp̃o? quid uirgi-
ni & libidini? qd puritati & corruptioni? Abſit ut qſquã
ueſtrũ ambulet ĩ paſſiõe deſiderij, ſicut & gẽtes q̃ ignorãt
deũ, qui corpus Xp̃i aut conſecratis, aut Xp̃i corpi mini-
ſtratis. Electi ſeruite imperatori, ut cum imperatore ſedea-
tis cum ſederit in ſede maieſtatis ſuæ. Qua fronte qbꝰ ocu-
lis uideret uos, uiueret nobiſcũ, cui tãtis inter uos obſcœ-
nitatibus deſeruiretur? Qua mẽte, qua conſciẽtia accede-
ret ad ſancta ſanctorũ, immolaret ſanctũ ſctõꝝ, cuius fama
cõtẽptibilis, uita notabilis, ſermo reprehenſibilis habere-
tur? Sed & ſi fortè (humanũ loquor ꝓpter infirmitatẽ car-
nis ueſtræ) aliquis ueſtrũ tale aliquid in cubiculo cõſciẽ-
tiæ cõplicauit, deplicet illud per confeſſionẽ & pœniten-
tiã, & ego ei de mĩa naſcẽtis pueri ueniã repromitto. Et ſi
cõfeſſus fuerit & pœnituerit, naſcit in eo lux mundi, ut di-
motis fallacibus tenebris ſplendorẽ ueræ lucis accipiat.
Quõ enim miſeris miam hac nocte negabit, in qua miſeri-
corditer miſericors naſcitur & miſerator dñs? Adeſt deus
& homo, mater & uirgo, caro & uerbũ, lux & illuminans,
bonus & bonitas, mĩa & ueritas, fœcunda uirginitas, uir-
ginalis fœcunditas, æterna nouitas, noua æternitas, diui-
na humanitas, hũana diuinitas, humilis ſublimitas, & his
oĩbus miſericordia fabricatur. Cohibete ergo extollentiã
ab oculis, loquacitatem à lingua, crudelitatẽ à manibꝰ, uo-
luptatem à lumbis, pedes ab itinere non recto, & uenite

& arguite eũ,ſi non hac nocte dirũpit cælos,ſi nõ deſcen-
derit ad uos,& proijciet in ꝓfundũ maris oĩa pctã ueſtra.
Quis tñ eſt qui huiꝰ tertij riuuli nõ ſit merſus & reuerſus
initãtia? Quartus riuus eſt defenſio peccatoꝝ. In ueritate
dico uobis,qa nihil ſic exaſperat irã diuinitatis: quomo-
do iniqtatis defenſio. Aequo eñ certamine nos certamus
cũ dño,cum defendimꝰ quod odit: cũ nobis placet quod
diſplicet illi. Magna quippe differentia inter ſuperbũ &
humilẽ peccatorẽ,cum illũ deſpicit,hũc reſpicit: qa humi
lia reſpicit,& alta alonge cognoſcit. Quando ſanari pote
rit qui medicũ ſpernit,medicinã cõculcat,& infirmã ſub-
ſtantiã cõtrariorũ receptione ſuccendit? Tu dicis malum
bonũ,amarũ dulce,tenebras lucẽ,& in creatorẽ refundis
iniurias: ut qđ laudauerit tu uituperes,qđ uituperauerit
tu laudes. Non eſt hoc palpatiua diſſimulatione tacendũ,
cp uiderim quoſdã ueſtrũ tantis impatientiæ ſtimulis agi-
tari,ut ad primas correptoris uoces nõ ſolum excuſatio-
nem ſed & defenſionem exhibeatis,ſed & niſi diſciplinalis
uigor obuiauerit,ad tumultus & iurgia ꝓſiliatis. Hæc eſt
impietas maxima in deũ & delictũ maximũ: quod uir ſim-
plex & rectꝰ,& puer dñi ſumma circũſpectiõe deuitat. Ele
gãtiſſimã ſuper his cõparationẽ inducit propheta, quam
de ſacrario ſanctiſpũs aſportauit. Ibi,inquit,habuit ſoueã
hericius. Hericius ita confertiſſima ſpinoſitate denſatus
eſt,ut undiq; punctionibꝰ & aculeis ueſtiatur. Cum uerò
ſe ſolitudine adeptum putat,caput aperit,exerit pedes,&
uiuificatorios motus plana deambulatione demonſtrat.
Si quis ſuperuenerit,ſtatim celerrima uelocitate caput cũ
pedibus in interius abſconditorium reponit: ut ſi tenere
uolueris, prius uideas ſanguinem tuũ quàm corpus ſuũ.
Sic & peccatoris caput cum pedibus,intentio cũ actione,
à paſtorum ſolicitudine proſpectatur: & quod ferè omniu
peccantiũ uitiũ eſt,cum ab omnibus uideatur , à nemine
æſtimat ſe uideri. Si uitium reſecare ſtudeas,& intẽtionis
ingreſſus cum actionis egreſſibus correctiuis deprehẽde-
re,ſtatim Ciceronis eloquentia renouatur , excuſat & de-
fenditur quod opponis, accuſaris & offenderis qui pro-
ponis. Interrogat de loco & de tpe qñ factũ fuerit , & no-
uus dialecticꝰ exerta lingua prorumpit in medium. Paren
tes aduocat,patrocinatores quærit,grauari ſe indicat,in-
dicat ſe receſſurũ,malle mori quàm pati talia,& quæ uidi
ſti negans,& quæ non uidit in te conuitia retorquens,ſic
ſpinam ſentis,& culpam perdis, odium incurris, nec cor-
rigis: & quem totum tenere putabas,totũ amittis. Vides
quàm multiplici cumuloſitate riuus iſte omni hominu,&
maxime noſtro ordini ſe infundit? Quintus eſt exultatio
in pctis. O deteſtanda lætitia, & in ſempiterni doloris tri-
ſtitiam demutãda,in peccatis ſicut in uirtutibꝰ exultare.
Nonne latrocinantes & facinoroſi quiq; cum uotoꝝ ple-
nitudinem aſſequunt̃,non ſe capiũt præ gaudio,ita etiam
Prouer.2, ut audeant ipſi diuinitati gratias immutire? Qui cum ma
Pſal.139. leſecerint,lætant̃ & exultãt in rebus peſſimis. Cadent ſup
eos carbones,& in ignem deijcientur. Sed riuꝰ iſte quàm
undoſa refluxione miſeros animãtes effundit,melius con-
ſciẽtia quàm eloquentia cõprehendit. Sextus eſt alios do-
cere ad malũ. Hæc doctrina de cathedra peſtilentiæ diri-
natur, quã deteſtat̃ & reprobat qui docet hoĩem ſcientiã.
O quàm inanũ accipit aĩam ſuam, qui alioꝝ aĩas uenat̃
ad mortem,qui trahit pctã ſicut ueſtem longã, qui miſcet
ſanguinẽ ſanguine,cui nõ ſufficit ut intereat in ſeculũ ſe-
culi niſi & alios ad interitũ pertrahat ſempiternũ. Scitis
eñ quia multa uitia tenerrimis ætatibꝰ imprimũtur,quæ
poſtea in magno corpore uix mitigare,necdum extirpare
quiſquã poſſit. Infelices magiſtri qui huiuſmodi plãtaria
plantauerũt,explantabunt̃ ab illa cæleſti plantatione quã
plantauit pater ille cæleſtis. Quis gloriabitur ſe huiꝰ riui
torrentibus non fuiſſe uallatũ? Septimus eſt,in oĩbus his
malis pſeuerare. Hic peccator demerſus eſt & abſorptꝰ,&
clauſit ſuper eũ puteus os ſuum. Cum eñ nõ leuat oculos
ad cælũ,nec recordatur iudicioꝝ iuſtorũ, mortuus eſt,&
Eccl.17. ſepultꝰ in ſepulchro cõſciẽtiæ ſuæ. Tũc à mortuo tãquam
qui nõ eſt perit cõfeſſio: tũc peccator cum uenerit in pro- Prou.18.
fundũ maloꝝ,cõtẽnit. Hic eſt in extremo fluminũ Aegy-
pti,& multitudo miſerationũ dñi tollitur ab oculis eiꝰ. O
flumen malum,riui peſſimi,riui exterminãtes. Hac nocte
dñs eos calceatꝰ trãſiuit,cum in uirginali ſubſtãtia puram
carnem & oĩm prætaxatarũ peſtium immunẽ accepit,illo
calceamento calceatus qđ in Idumæã extendit,cuius cor
rigiã ſoluere nõ potuit magnꝰ ille baptiſta. Miſit de ſum-
mo filiũ ſuũ,& accepit me in utero uirginis , & ſic tãdẽ aſ-
ſumpſit me,& de profundis aquarũ. Percutiemus & eos,
ſi cogitamus pro pctõ noſtro, ſi ꝓhibeamꝰ linguam à do-
lo: ſi declinemus à malo,& faciamus bonum: ſi cõfiteamur
aduerſum nos iniuſtitiã noſtrã dño: ſi dolor noſter ſit ſem-
per in conſpectu noſtro: ſi doceamus iniquos uias dñi, &
ſemp laus eiꝰ ſit in ore noſtro. Et ut de arte ſutoria uoſtris
moribꝰ aliqd cõſuamus,habeamus calceamenta denſa, &
ſubtiliter conſuta,quæ poſſint aquas obuiantes exclude-
re. Faciamus carnẽ noſtrã firmã & confixam timore dñi,
quæ libidinis humorẽ excludat,& excocta tribulatiõibꝰ,
atq; ita denſata,fiat uter nouus ad conſeruandũ uinũ no-
uum de quo dicit: Quia factꝰ ſum ſicut uter in pruina. Sed Pſal.118.
iam corda & corpa ueſtra ad ſuſcipiẽdũ filiũ uirginis præ
parata dimittamus in pace,& oẽs in cõmune lumen ad re
uelationem gentium innocẽtibus brachijs amplectamur,
qui eſt benedictus in ſecula. Amen.

¶ De ſancto Stephano ex lectione actuum apoſtolorum.

ADhuc filium uirginis habemus in manibus,&
obſecutoria delinitione uagientis dei honora-
mus infantiam. Ducit nos uirgo ad ueneranda
cunabula, & ſpecioſa præ filiabus hominũ , ad
ſpecioſum forma præ filijs hominum, benedicta inter mu-
lieres,ad benedictũ inter homines nos cõducit. Submur-
murat nobis in aurẽ ſi fortè domꝰ exaſperãs audiat & ge-
ſcat,reuelata eſſe uelamina prophetarũ , & cõpletũ conſi-
lium dei. Videte miraculũ matris dñi , quia creatura erat
creator creaturæ, ſcintillat ſydus, magus adorat, exultat
polus, tellus reſultat, gloriantur angeli, paſtores aggau-
dent,uirgo parit,naſcitur deus,& cælorum luminaria cla
riori lumine lumen exortum in tenebris proſequũtur. In
iſtis bonis uerſamur: beatus uir qui impleuerit deſideriũ Pſal.125.
ſuũ ex ipſis. Scio qa dulce nobis eſt,in principio erat uer-
bum: dulcius uerbũ caro factum eſt,dulciſſimum uerbum
in cruce ſuſpenſum. A tanto puerperio quis inſanus ocu-
los noſtros amouere necdum auellere præſumat, niſi ipſe
iubeat qui dicit: Auerte oculos tuos à me, qa ipſi me auo Canti.6.
lare fecerũt. Ecce dum oſculatur nos oſculo oris ſui, dum
tantis miraculis & ſtupidos nos facit & attentos, Stepha
nus plenus grã & fortitudine facit prodigia & ſigna ma-
gna in populo. Nunquid æquũ eſt derelinquere regẽ, &
ad milites oculos detorquere? Nequaquã: niſi imperaue-
rit imperator. Surgit ipſe rex filius regis,ſed lapidantium
aciem interrũpens,triũphatoris certamini nõ ſine dolore
cordis aſſiſtit. Videt opprimi primũ & primiceriũ purpu
ratæ cohortis grãdinaria lapidum dẽſitate, fontes ſangui
nis de corpe prothomartyris ebullire. Videt qa uniuerſa
debacchatio redũdat in ipm, & ipſi ſoli iproperia expro-
brantiũ cumulãtur. Vbi pietas & mĩa tua dñe ſi nõ cõpa-
teris patiẽti? ubi æquitas & iuſtitia ſi nõ iudicas & uindi-
cas de pplo lapidante? Curramus ad ſpectaculũ ad quod
currit qui exultat ut gigas ad currendã uiam,& uideamꝰ
quibus armis armatus uexillifer martyrũ in campum pu-
gnaturus deſcendit. Et ut diligentius eluceſcat ſingularis
martyrij prærogatiua , reuocemus ad memoriã apoſtoli-
corum actuũ deſcriptionẽ,in quibus hiſtoricis & figurali
bus dictis cõuerſio & paſſio belligeri militis cõtinet̃. Ste- Act.6.
phanus, inquiũt,plenus grã & fortitudine, faciebat ꝓdi-
gia & ſigna magna in pplo. Nõ paruũ latet hic myſteriũ,
nec uilipendẽda ſimplicioris ſcripturæ manifeſta poſitio.
Ad uirginẽ quippe loquens angelus uerba de cæleſtibus
ſcrinijs ſumpta,nec alteriꝰ niſi ipſiꝰ dei ſpũ fabricata,noua
ſalutatione portat. Nulli dubiũ qn oĩm uerboꝝ excellant
altitudinem,

altitudinē, utpote de melioribus diſciplinis ſcriſpti̅s euo-
luta: quorū annūciatiōe cōfœderādū erat illud unicū ſa-
cramētū uerbi & hoīs, diuinitatis & carnis. Aue, inqt, for
titudo dñi, plena grã. Quid aūt de Stephano? Stephanus
plenus grã & fortitudine. Nonne Lucas eiſdē pene literis
de utriſq; eloquit? Sed licet longe excellētior mod⁹ in uir
gine pdicet, ſecūdario tñ laudat in martyre. Habet igitur
gratiā Stephan⁹ ſublimiori gñe quàm reliq martyrū mul
titudo: plen⁹ grã refert. ſ. & cumulatus, qđ raro in ſcriptu
ris canonicis ſubtilis inqſitor inueniet. Iūgit gratiæ forti
tudo, infuſo ſpū libertatis. Ignit⁹ animus, in uocē ueritas
tis erūpit, nec patit ullo pacto rigorē iuſtitiæ ſubmitti alis
qñ uel dimitti. Sic loricat⁹ gratia, & haſta fortitudinis ſa-
piēter infrendēs: faciebat prodigia & ſigna magna in po
pulo. Ille pōt pdigia & ſigna facere, in quo grã & fortitu-
do ſedē firmiſſimā ſtatuerūt. Sic Stephan⁹ ad homicidas,
ad legis adulteros, ad crucifixores filij dei patris loquit,
genti peccatrici in Aegypto, pplo graui iniqtate in deſer
to, ſemini nequam in terra promiſſionis, filijs ſceleratis in
Actu.7. morte ſaluatoris. Dura, inqt, ceruice, & incircūciſi corde
& aurib⁹, uos ſemp ſpūiſancto reſtitiſtis. Surrexerūt qui-
dam de ſynagóga, ſynagóga utiq; ſathanæ: & undiq; cō-
globabant, uel ad conuincendum, uel ad occidendum. Fa
Iob.4. ciunt impietatis parietem unum, ſquama ſquamæ cōiun-
gitur. Sibilant ſibi ſerpentes ad inuicem: conuenerunt in
unum aduerſus dominum, & aduerſus Chriſtum eius. Ve
lit nolit cedit impietas pietati, ueritati error, ſtultitia ſa-
pietiæ, ſpirituiſancto præſumptio & uanitas ſpiritus hu-
Actuū.6. mani. Non poterant reſiſtere ſapientiæ & ſpiritui qui lo-
quebatur. Non dixit nō uolebant (quod rationabiliū &
perfectorū eſt) ſed non poterant, ubi menti malæ facultas
tollit, non uoluntas mutatur. Redarguebantur, ait, ab eo
cum omni fiducia. Fiducialiter agit, nec nutat nec muta-
tur mēs imperterrita, quæ magis iuſtitiā quàm uitā, fidem
quàm ſanguinē, mortē quàm iuſtitiæ taciturnitatē elegit.
Concurrētes capiūt eum, adducūt in cōciliū: & gaudent
Prou.1. eum intra ſua rhetiacula recluſiſſe, ſed fruſtra iacitur rhete
ante oculos pennatorū. Tunc uox liberior & ex eorū co-
dicibus ſermo exacuitur ueritatis, totumq; martyrem ra-
pit ſibi ſpiritus dei, & ex eius ore ſonantiori organo mo-
dulatur. Apparet ei una facies ſcripturarum & ueteris in-
ſtrumenti diſpendia in compēdioſam redigit breuitatem.
Replicat promiſſiones & beneficia dei, murmuratiōes &
maleficia ppli: bona præſtita, reddita mala: ad extremum
diuini ſanguinis exprobrat effuſionem, refractorios ſpiri-
tus, duros ceruice, incircunciſos corde & aurib⁹, & ſubli-
mi uoce homicidas & proditores appellat. Non ueretur
conuenticula cōgregata de ſanguinibus, & inter manus
quærētium animā eius, de liberiori iuſtitia, cacumen ue-
ritatis aſcendit. Diſſecantur cordibus, & ſtrident dentib⁹
in eum, concipiūt dolorē, & prope eſt ut parturiant iniq-
tatem. Mirum q; non reuocantur inſueti nouitate miracu-
li, q; luminoſa pthomartyris facies non refrenat inſanos.
Videbant, inquit, faciem eius tanquā uultum angeli ſtan-
tis inter illos. Quid eſt ò inſenſati? Lumine uultus dei in-
ſignitur glorioſus leuita, & uibranti ſplendore Stephan⁹
ſerenatur, & reuerberantur oculi ueſtri, & tñ inuidiæ ma-
gnitudo uiſionis maieſtatem occludit. Reſpondeant in di-
uinorum uoluminum euolutione ubi reuoluerunt homi
nem in terris poſitum uultum angelicū induiſſe: & cum in
utriſq; legib⁹ uel raro uel nūquam inuenerint, obſtupeāt
gloriam triumphantis. Sequitur. Cum autem eſſet plenus
ſpiritu ſancto, intendēs in cælum uidit gloriā dei, &c. Mi-
rum dictu, & totius ſupergreſſio creaturæ, intendit in cæ-
lum. Videt iam non cælos, ſed apertos cælos, uidet gloriā
dei Ieſum ſtantem à dextris uirtutis dei. Mouet me hæc
intentio quæ de cordis puritate refuſa uim facit cælis, &
ad ipſius diuinitatis conſiſtoriū penetrat & attingit. Cæ-
li aperiuntur, gloria dei uidet, Ieſus cōſpicitur ſtans non
ſolum à dextris dei, ſed à dextris uirtutis dei. Hanc inten-
tionem fecerat abiectio mundi, contēptus ſui, cordis mū-
ditia, dilectio dei, proximi amor, ueritatis defenſio, deſide-
rium Xpi. Retorquenda eſſent hæc omnia ad communes
floſculos moralitatis, niſi eſſet excellentia martyris com-
mendanda, felices oculi, ſubtilis uiſus, uiſio glorioſa. Si-
mulq; ſignanter recollige poſitionem uerborum. Plenus
eſt ſpiritu, & ſic intendit in cælum, quia in ſpiritu afflatur,
conculcatis terreſtribus, cæleſtib⁹ inhiat & æternis. Poſt
hæc aperiuntur cæli, nullaq; præualet firmatio uel clauſu-
ra quam non tranſuolet aut irrumpat mens illi ſummæ
menti affectanter inhærens. Aperiuntur ergo cæli, & pu-
to q; omnes cæli: eorumq; apertionem ſequitur uiſio glo-
riæ dei, & uidetur dñs deus ſtans à dextris uirtutis dei, ne
patre minor eſſe putet. Stat cum ſtante, cum bellante bel-
lat, quia lapidatur in lapidato. Non mediocris ſtupor in
uoluit me, utrum primitiuus flos martyrū oculis corpo-
reis an incorporeis iſta perſpexerit. Grande quidem mira
culum, ſi mentali intuitu ſtellantibus ſe immerſit arcanis,
ſi mundi cordis oculi tam ſolēnem inſpexerint uiſionem.
Q. ſi corporalibus certum eſt hunc omne hominum ge-
nus diſparilitate gratiæ præuolaſſe, & pennis fidei & uir-
tutum, incorporea corporeis, etſi non comprehendiſſe,
apprehendiſſe tamen. Nihil audeo temere diffinire, uel ex
abrupto præcipitare ſententiam, cum finitiuam ſuper hu
iuſmodi regulam me legiſſe non meminerim, ſecurius ta-
men ſequor apoſtolum, imo ſpiritum dei in apoſtolo, qui
cum ſumma uerborū libertate magis ſecure ambiguitati
quàm periculoſe diffinitioni iſta cōmittit. Siue in corpo- 1.Cor.12.
re, inquit, ſiue extra corp⁹, neſcio, deus ſcit. Exclamant ſta
tim clamore horribili, cōtinēt aures ſuas, & eas obſtruūt
ueritati, impetum faciūt unanimiter in eum, facti amici in
morte illius: & eijcientes eum extra ciuitatem lapidabāt.
Eijcitur martyr extra ciuitatem ſanguinum, in qua prius
iuſtitia habitauit, nūc autem homicidæ: de qua dicit ſan-
ctus: quoniam uidi iniquitatem & contradictionem in ci- Pſal.54.
uitate. Hæc eſt ciuitas quam die ac nocte circūdat iniqui-
tas, & cætera quæ ſequuntur. Ciuitas caſtellum deſpecti-
ue uocata, quod contra apoſtolos & apoſtolorum domi-
num duriſſimis infidelitatis uectibus munitum eſt. Extra
portam ciuitatis huius paſſus eſt dominus, extra eam la-
pidatur ſeruus, exiens ad eum extra caſtra, & portās ſimi-
litudinem improperij eius. Deponuntur ueſtimenta mar-
tyris ad pedes perſecutoris, qui attactu ſacrarum ueſtium,
& orationibus lapidandi fuerat cōuertendus. Et lapida- Actu.7.
bant, inquit, Stephanum inuocātem & dicentem: Domi-
ne Ieſu accipe ſpiritum meum. Currunt illi ad lapides, &
ille ad preces. Lapides lapidem percutiunt, ſed lapidē mol
liorem, de quo fluit oleum charitatis, & tinnitus redditur
pietatis. Domine Ieſu, inquit, ne ſtatuas illis hoc pecca- Ibidem.
tum. Rogat ſuſcipere ſpiritum ſuum, ſpiritum utique &
ſanctum, illum quem ſignanter quaſi quoddam ſignaculū
apoſtolus in homine præcipit conſeruari. Vt integer, in- 1.Theſ.5.
quit, anima & ſpiritus & corpus in die domini ſine quere
la ſeruetur. O quanta pietas, quantus affectus, & ardētiſſi
mæ charitatis itegritas. Recte martyrij florē iſte ſibi præ-
uendicat, in quo ſimilitudo domini pendēris in cruce mi-
rabilibus formulis eſt impreſſa. In ligno enim ſpinis coro
natus, lancea confoſſus, cruci affixus, diſſimulat illum uni-
cum dolorem, & obliuiſcitur mortis uicinæ, nouū intro-
ducturus exemplum, aperit latitudinē charitatis, & aper-
tiori campo terminos traditæ legis amplificat, iam non ſo
lum amicus amicis, ſed uelint nolint amicus pariter inimi
cis. Pater, inquit, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. Lucæ.23.
Non potuit eſſe inefficax oratio morientis: unde & inimi
corum numeroſitas ad numerum amicorum tranſiuit. Vi-
de quàm recto curſu Stephanus etſi non æquat, ſequitur
tamen redemptorem. Volat ſaxorum imber, & fortiſſimis
inuidorum manibus loca uulnerum duplicantur: ſed pa-
tienter patitur coronatus noſter, de corona nominis ad
coronam regiminis transferēdus. Neſcit affectum carnis,
& mortis horam ignorat, & uide quod deliberat facien-
dum. Poſitis ait genibus, exclamauit uoce magna dicens:

Act.7. Dñe ne ſtatuas illis hoc pctm̃. Clamat uoce magna, quia
magna utiq; charitate. Poſitis genibus, quia uera & hu-
mili ſimplicitate pro ſe orans ſtat & erigit, pro lapidãtibꝰ
flectit genua. Quis audiuit unquã tale? Et qs uidit huic ſi
mile? Piꝰ dolet perſequẽtiũ pctm̃ quàm ſua uulnera, illorũ
Ibidem. iniquitatẽ quàm ſuã mortem. Et cum hoc dixiſſet, obdor
miuit in dño. Felix ſomnus cũ requie, requies cum uolu-
ptate, uoluptas cum ſacietate, ſacietas cum ſecuritate, ſe-
curitas cum æternitate. Obdormiuit, inquit, in dño, ab-
ſorptꝰ in claritatis abyſſum, & inter dei ſui brachia requi-
eſcens. Sedebat à dextris dei dñs Ieſus, ſed primo martyri
martyrũ caput. Recolitis quod illa eccleſiæ lingua (Au-
guſtinũ loquor) de hoc martyre ſenſerit, quem poſt mor
tem ſeptem mortuos aſſerit ſuſcitaſſe. Eya uos qui leuitali
ordine præfulgetis: cantate huic canticum nouũ, & tãtæ
feſtiuitati feſtiuis uocibus inclamate. Fortaſſis concinen-
tibus etiam ſuggeret de uobis domino ſuo iudici ueſtro,
ne ſtatuas illis aliquid ad peccatum, qui eſt deus benedi-
ctus in ſecula. Amen.

¶ Sermo in die purificationis. domini Guerrici abbatis Igniaceniſis de purificandis & adornandis cordium affectibus

ADorna thalamum tuum ſion, & ſuſcipe regem
Xp̃m, quem uirgo cõcepit, uirgo peperit, uir-
go poſt partũ quẽ genuit adorauit. Ad nos fra
tres ad nos loqtur ſpiritus ſanctus, qui ſumus
ſion, qui ſumus ſpeculãtes, qui die ac nocte eleuamus ocu
los noſtros ad dñm deũ noſtrũ, donec miſereatur noſtri.
Adornemus igitur thalamũ noſtrũ, & ſuſcipiamus regẽ
Xp̃m. Ecce fratres Xp̃s in propria ueniẽs, & à ſuis repul-
ſus, nõ habet ubi caput reclinet. Præ foribus noſtris inter
maternis brachia uagiens, per ſpiritũ ſanctum quærit ho-
ſpitiũ, dicens: Adorna thalamum tuũ ſion. Emundemus
igitur thalamũ noſtrũ prius expellendo quæ oculos Xp̃i
intrãdo offendere poſſunt, & ſic demũ adornemus ea inſe
rendo in quibus delectatur & gaudet. Quæ ſunt (ſit for-
ſan aliqs ueſtrũ) quæ oculos Xp̃i offendere poſſunt? Cui
dicimꝰ. Nihil ita oculos eius offendit ſicut ſuperbia, quæ
angelũ de cælo, & hoiem expulit de paradiſo: quæ eſt ini-
Eccli.10. tiũ omnis peccati. Quã hortatur nos ſpiritus ſanctus uita
Ibidem. re dicẽs: Quid ſuperbis terra & cinis? Et alibi: Omnis ca-
Eſai. 40. ro fœnũ. Exſiccatũ eſt fœnũ, & flos eius decidit. Videsmꝰ
nunc quid ſuperbia fecit. Angelũ de cælo, & hoiem expu
lit de paradiſo. Merito hæc oculos Xp̃i offendit, quæ pul
cherrimũ opus eius in cælo & in paradiſo fœdauit, quæ
fecit de angelo diabolũ, & de hoie nup creato iuſto, perfi-
dum. Quæ ſicut & peccatorũ primũ & maximũ, ſic eſt om-
niũ regina & mater uitiorũ. Videndũ eſt igitur & ſolicite
conſiderandũ ut eã mens noſtra cũ tota prole ſua exclu-
dat, ut thalamus noſter emundatus & ornatus Xp̃m regẽ
qui foris pulſat ſuſcipiat. Cum tota inquã prole ſua, ſeptẽ
ſcilicet principalibus uitijs. Quæ ſunt hæc, inanis gloria,
inuidia, ira, triſtitia, auaritia, uentris ingluuies, luxuria.
Hæ ſunt filiæ ſuperbiæ, quæ matrẽ ſuam ſequuntur, quæ
hoſpitiũ quodcũq; intrauerint, fœtidũ reddũt. Sed quæ
nobis cum iſtis cõmunio? Quis cõſenſus tẽplo dei cũ ido
lis? Nulla nobis (deo agimus gratias) cum eis ſocietas,
quas exeuntes ueterẽ hominẽ cum actibus ſuis, gladio ue
ræ confeſſionis & pœnitentiæ enecauimus. Nihil igitur
in nobis ultra poſſit ſuperbia, quæ de archangelo diabo-
lum, & de primo hoie fecit impium, & creatori ſuo rebel-
lem. Nihil habeat in nobis uana gloria, qui à die cõuerſio
nis noſtræ in cruce dñi noſtri Ieſu Xp̃i cœpimus gloria-
Gala.6. ri: cũ apoſtolo dicẽtes: Mihi autẽ abſit gloriari niſi in cru
ce dñi noſtri Ieſu Xp̃i: per quem mihi mũdus crucifixus
eſt: & ego mũdo. Gloria itaq; noſtra ſit crux Chriſti quã
portamus, & teſtimoniũ conſcientiæ per crucem Chriſti
2.Cor.1. purgatæ. De quo apoſtolus ait: Gloria noſtra hæc eſt, te-
ſtimonium conſcientiæ noſtræ. In qua conſcientia glori-
ri de donis dei, eſt deo gratias agere. Ad quod nos horta
2.Cor.10 tur apoſtolus dicẽs: Qui gloriatur, in domino glorieẽ: id
eſt in dño de puritate conſcientiæ ſuæ glorietur. Non eñ
qui ſeipſum cõmendat, &c. Cæterũ qui in ſe gloriatur, & Ibidem.
qui ſibi placet, ſtulto homini placet. Qui in alio hoie glo-
riatur, aut laudem in mente ab ore alterius expectat: mer-
cedem operũ recipit, ac oleo peccatoris ungit caput ſuũ:
auditq; prophetã ſibi dicentẽ: Maledictus hõ, qui ponit Hiere.17.
ſpem ſuam in homine. Et in die iudicij cum dixerint, dñe
dñe aperi nobis, dicet: Amen dico uobis, neſcio uos. Hæc Matt.25.
uana gloria filia eſt ſuperbiæ: quæ in quocunq; fuerit, in
obedientem facit. Rurſum poſt conuerſionẽ nihil ultra in
nobis habeat in inuidia, per quam mors intrauit in orbẽ Sapien. 2.
terrarũ. Diabolꝰ enim inuidet homini aſcẽſum unde cor-
ruerat, & propter hoc tentauit, & in anima occidit. Hæc
eſt illa quæ non magnos, ſed paruos ſemper torquet, di-
cẽte ſancto Iob: paruulũ occidit inuidia. In eo enim q ali- Iob.5.
quis alicui inuidet, minorem ſe oſtẽdit ei cui inuidet. Sic
diabolus inuidit primo homini, ſic Eſau Iacob, & Cain
Abel. Hæc inuidia paruulũ occidit, quia niſi iferior eſſet,
de bono alterius nõ doleret. Hac peſte nullus moritẽ, niſi
qui terrena hæc appetit, quæ tota non ueniunt pluribus.
Vnde ſiqua deſiderat, illi inuidet qui penitus ea accepit,
uel illi partem habendo quantitatẽ ei reſtringit. Hũc par-
uulum occidit inuidia, quia dum non põt adipiſci quod
alij inuidet, & in odium (inuidiæ filiã) cadit. Rurſum fra-
tres poſt conuerſionem noſtram ira non habeat in nobis
locũ, quia ut ait dominus in euãgelio, gradatim ducit ad
gehennæ puteum, dicẽs: Qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit Matt.5.
iudicio. Qui dixerit rachа, hoc eſt uocẽ indignatiõis per
iram emiſerit, reus erit conſilio, in quo tractatur qua pœ-
na ſit mulctandus. Qui dixerit fatue, hoc eſt tale quid fece
rit aut uerbo aut uerbere, ut inter fratres deſpiciatur, reꝰ
erit gehennæ ignis, niſi reſipuerit. Hæc eſt ira quæ ſtulto-
rum oculos extinguit, ſapientiũ oculos nonnunquã tur-
bat, dicente pſalmiſta: Turbatus eſt præ ira oculus meus. Pſal.6.
Et de ira ſtulti Iob ait: Virũ ſtultũ interficit iracũdia. Ec- Iob.5.
ce duas iras uidemꝰ, quarũ altera nõnunquã turbat ocu-
lum, altera ſemper extinguit. Altera uenit ex impatientia,
altera ex zelo rectitudinis. Altera uenit ex uitio, altera ex
uirtute. De altera quæ uenit ex uirtute, Pſalmiſta ait: Ira- Pſal.4.
ſcimini, & nolite peccare. Quaſi dicat: Crudeles eſtote in
uitium, mites in fratrem, conſiderantes uoſmetipſos, ne &
uos tẽtemini. De altera quæ uenit ex uitio, ait apoſtolus:
Sol non occidat ſuper iracundiam ueſtram, id eſt Chri- Ephe.4.
ſtus qui eſt ſol iuſtitiæ, mentem ueſtram iraſcentem non
deſerat, qui cum ira nũquam habitat. Ira quæ uenit ex ze-
lo rectitudinis, debemus iraſci prius noſtris erratibus, &
poſt erratibus proximorum, quæ melior eſt riſu, quia per
triſtitiam uultus corrigitur proximus. Quæ debet tamen Eccli.7.
ſubeſſe rationi, ne ſit immoderata, ſed in ultiõe peccati tẽ-
pus & modum conſideret. Hæc ſapientes interdũ turbat.
Ira per uitiũ ſtultos occidit, dum in rixas & in cõtumeliã
linguam relaxat. Rurſum fratres poſt conuerſionem no-
ſtram muniẽdus eſt thalamus cordis noſtri, ne triſtitia re-
diens introeat, illam dico quæ mortem operatur, quæ de
amiſſione rerũ temporaliũ uenit. Hæc eſt illa quæ prauas
cogitationes generat, murmurioſum monachum reddit,
quæ faſtidium parit, & tenentem aratrum dei cum uxore
Loth retro reſpicere compellit. Sine dolore nãq; non põt
amittere, quod cũ inordinato amore poſſedit. Hanc itaq;
triſtitiã quæ mortẽ operatur excludamus, & intromitta-
mus eam quæ uenit de memoria peccatorũ, & de peregri
natione noſtra, dicamuſq; cum pſalmiſta: Heu mihi qa in- Pſal.119.
colatus meus prolõgatus eſt, habitaui cũ habitantibꝰ ce-
dar, multũ incola fuit anima mea. Hæc eſt triſtitia quæ ui-
tam operatur, de qua ait apls: Quaſi triſtes, ſemper autem 2.Cor.6.
gaudẽtes. Hæc eſt illa de qua dñs ad diſcipulos dicit: Tri- Ioan.16.
ſtitia ueſtra uertetur in gaudium. Altera parit mortẽ, pa-
rit animi rancorem. Rurſum fratres poſt conuerſionẽ mu
niamus thalamũ noſtrũ, ne auaritia quæ eſt radix omniũ
malorũ, rediens introeat, noſq; ab unius dei cultura ab-
ſtrahat, idolorum cultores faciat. De qua inter cætera ſic
ait apoſtolꝰ ad diſcipulos ſuos: Mortificate mẽbra ueſtra Coll.3.
quæ ſunt

quæ ſunt ſuper terrã,fornicationem,immunditiam,libidi
nem,concupiſcentiã malam,& auaritiã quæ eſt idolorum
ſeruitus.Ecce auaritiã idololatriæ comparat. Et merito.
Quia ſicut uni deo idololatria nititur auferre gloriam,ne
ſolus habeat nomen deitatis,ita auarus in dei res ſe exten
dit,ut ſolus uſurpet quæ deus omnipotens in uſum pluri
morũ fecit. Vtraq; deo inimica,quia negat deo quæ ſunt
eius. Eſt & auaritia non ſolũ amor cõgregandæ pecuniæ
aut cõſeruãdæ,ſed ambitio prælationis,cũ nititur homo
homini præeſſe. Hæc ut uerum dicam,etiã pauperes (qui
ſemel pro Chriſto reliquerunt ſua) intantum uexat,ut cõ
tra ius & phas,& propoſitũ ſuũ,non tantũ uelint,ſed etiã
ſtudeant fratribus & conſeruis præeſſe. Q; ſi abbas aut
prior eorũ uoto non conſenſerit,iraſcuntur,obloquunt,
eosq; aut inuidos,aut ſibi maleuolos (q ſe nõ prouehũt)
clamant. Hæc eſt auaritia quæ memoriam mandatorũ dei
Pſal.118. turbat,dicente pſalmiſta domino: Inclina cor meũ in teſti
monia tua,& non in auaritiã: quæ proditionis eſt mater,
quæ Iudam dei diſcipulum primum ad mandatorum dei
obliuionẽ,de obliuione ad proditionẽ, de proditiõe tra
xit ad laqueũ. Rurſum fratres poſt cõuerſionem noſtram
muniamus thalamũ cordis,ne gula rediens introeat,quæ
& Adam innocentiæ ueſte,& Eſau priuauit primogeniti
dignitate. Hæc eſt illa peſtis quæ patres noſtros in deſer
to ingratos beneficijs fecit, quæ cõpulit eos murmurare
Num.14. cõtra deum,& dicere: Vtinã mortui eſſemus in Aegypto,
quãdo ſedebamus ſuper ollas carnium, & comedebamus
allia,cœpe,& pepones. Hæc eſt illa funeſta peſtis,quæ eos
ad blaſphemiam duxit, quaſi non eſſet alia uita poſt iſtã,
Eſaie.22. cum dicebant: Comedamus & bibamus, cras eñ morie
mur,id eſt in futuro. Quaſi dicerent. Hoc ſolum habemus
quod comedimus,nihil in futuro poſt hãc uitã nos habi
turos ſperamus. Hanc peſtem cũ homine perituram pronũ
1.Cor.6. ciat apoſtolus,dicẽs: Eſca uentri,& uenter eſcis: deus aũt
& hũc & hanc deſtruet. Hæc peſtis tripertita eſt: quia aut
ante horã canonicã: aut aliud quàm licet: aut plus quàm
neceſſe eſt facit comedere: carnis curam in concupiſcẽtijs
nititur facere. De qua naſcitur inepta lætitia: ſicut de po
Exod.32. pulo Iſrael dicitur: Sedit populus mãducare & bibere,&
ſurrexerunt ludere. Rurſum fratres poſt cõuerſionem no
ſtram muniamus thalamum cordis noſtri, ne luxuria re
diens introitum inueniat: quæ peſtilentia rediens, eſt pe
ior quàm ante fuerat. Nunquam enim ſola redit, ſed ſicut
Matt.12. dominus ait in euangelio: aſſumit ſeptẽ ſpiritus nequio
res ſe,& ingreſſi habitãt ibi: & fiunt nouiſſima hoĩs illius
peiora prioribus. Hæc eſt peſtis illa quæ corpus Chriſti
dimembrat,quæ de mẽbris Chriſti facit membra diaboli.
1.Cor.6. Nam qui adhæret alicui perſonæ, cauſa libidinis explen
dæ,unum corpus fit cum illa perſona,& fit membrum dia
boli,cuius & illa membrũ eſt per coniunctionem malorũ
operũ. Hæc eſt illa peſtis quæ ignem infernalem in corp⁹
humanũ accẽdit, ut uegetum ſit & robuſtũ ad libidinem
explendam: quæ igni illi inextinguibili materiã ſemp ap
ponit,& uires miniſtrat,ut de ſuo ſemper habeat,unde ſi
ne fine ardeat. De his duobus ignibus luxuriæ & gehen
næ,habemus authoritatẽ ſcripturæ. De igne luxuriæ ait:
Oſee.7. Omnes adulterantes quaſi clibanus ſuccenſus à coquen
Pſal.20. te. De igne gehennæ ait: Pones eos ut clibanũ ignis in tẽ
pore uultus tui,hoc eſt iudicij,ut intus ardeãt (ſicut cliba
nus accenſus) in conſcientia. Dominus in ira ſua contur
Lucæ.13. babit eos,dicens: Diſcedite à me operarij iniquitatis. Et
deuorabit eos ignis extremus infernalis,quẽ accẽderunt
per luxuriæ fœda opa. Sit ergo fratres ſumma cura & ſtu
dium his qui in talibus ſunt, de talib⁹ euadere & fugere.
Nobis uerò qui per gratiam dei euaſimus,& ueterẽ exui
mus hominem,qui ſumus ſion,ſit ſummum ſtudium thala
mum noſtrũ munire & adornare,& Chriſtũ regem ſuſci
pere,ſicut hæc ſcriptura præcepit quã recitauimus. Ad
orna thalamum tuum ſion. Quid eſt adornare thalamum
tuum? Virtutes congregare,quibus & pauimentũ & pa
rietes quaſi cortinis & floribus tota domus adornetur.

¶Primus ornatus thalami noſtri qui ſum⁹ ſion, ſit timor,
qui eſt initiũ ſapientiæ,id eſt primus gradus per quẽ aſce *Pſal.110.*
ditur ad ſapiẽtiam. De quo timore,ait ſcriptura: Beatus *Prou 28.*
homo qui ſemper eſt pauidus. Et pſalmiſta ait. Seruite do *Pſal.2.*
mino in timore,& exultate ei cum tremore: ut timor auſe
rat ſecuritatem noxiam, & exultatio mortiferam triſtitiã.
Hic timor generat humilitatem quæ eſt precioſiſſim⁹ or
natus thalami ſion,quæ magis placuit Chriſto cũ in tha
lamum uirgineũ ingrederetur, dicẽte beata Maria: Quia *Lucæ.1.*
reſpexit humilitatẽ ancillæ ſuæ,ecce enim ex hoc beatam
me dicent omnes generationes. Hæc, inquam, humilitas
eſt ornatus ſion: id eſt pauperũ Chriſti, de quibus ipſe di
cit: Beati pauperes ſpiritu,quoniã ipſorũ eſt regnũ cælo *Matth. 5.*
rum. Ecce quomodo timor domini primus gradus aſcen
ſionis, & primus ornatus thalami ſion, alios etiam orna
tus generat,humilitatem ſcilicet & uoluntariam pauper
tatem. Adorna ergo thalamũ tuum ſion, timore domini.
¶Secundus ornatus thalami ſion, & ſecundus gradus ad
ſapiẽtiam,eſt pietas. De qua dicit ſcriptura: Miſerere ani *Eccl 30.*
mæ tuæ placens deo. Et alibi: Super quem requieſcit ſpiri *Eſai.66.*
tus meus,niſi ſuper humilem & quietum? Hæc miſeretur
in ſe peccantibus,fraterna onera portat,magis eligit quæ
libet temporalia bona perdere,quàm cum fratre lite con
tendere. Quæ profectò pietas non aliud eſt niſi deum co
lere, & per cultum dei deo placere. Hæc in nobis generat
manſuetudinem,optimum ornatum thalami ſion, quæ fi
lios dei nos facit,dicente domino. Beati mites, quoniam *Matth. 5.*
filij dei uocabuntur. Ecce quomodo pietas ſecundus or
natus thalami ſion, & ſecundus aſcenſionis alium orna
tum de ſe generat manſuetudinem quæ filios dei efficit.
Adorna igitur thalamum tuum ſion pietate. ¶Tertius or
natus thalami ſion tertius gradus aſcenſionis eſt ſcientia,
quæ homini ſui cognitionẽ præbet,ut ſcilicet homo neq;
minus neq; plus quàm debet,de ſe præſumat. Quorũ alte
rũ ſcilicet de ſe nimiũ præſumere,in mala facit præcipitẽ:
alterũ ſcilicet ſe non cognoſcere, facit ad quælibet bona
opera torpentem. Ad hanc ſcientiã ſpiritus ſanctus inui
tat eccleſiã in canticis: Si ignoras te ô pulchra inter mu *Cant.1.*
lieres, abi poſt ueſtigia gregum tuorum, ſcilicet hæreti
corũ: & paſce hœdos tuos,hoc eſt carnales concupiſcen
tias. Hæc ſcientia præbet nobis fiduciã uincendi omnes
tentationes per ueram fidem, dicente domino in euange
lio: Si potes credere,omnia poſſibilia ſunt credenti, p dei *Marci.9.*
ſcilicet gratiam & liberum arbitrium. Videmus iam quo
modo ſcientia tertius ornatus thalami ſion,& tertius gra
dus aſcenſionis, alium ornatum in nobis generat, reli
gioſum, uidelicet luctum, qui conſolationem à domino
in futuro meretur. Hæc ſcientia parat in nobis dolorem
& luctum peregrinationis: ut uidendo mala exilij quæ pa
timur: cum luctu deſideremus patriam à qua peregrina
mur,audiamusq; à domino nobis dici: Beati qui lugent, *Matth. 5.*
quoniam ipſi conſolabuntur. ¶Quartus ornatus thala
mi ſion eſt fortitudo,quæ conuenit laborantibus pro ue
ris bonis acquirendis. Hæc eſt quæ munit thalamũ ſion,
ut non extollatur proſperis,non frangatur aduerſis: quæ
linguam increpantem & blandientem his uerbis con
fundit dicens: Domine libera animam meam à labijs ini *Pſal.119.*
quis & à lingua doloſa. Hæc eſt illa quæ ſemper de die in
diem robuſtior, eſuriem & ſitim iuſtitiæ in thalamo ſion
accendit: facitq; eam audire à domino: Beati qui eſuriunt *Matth. 5.*
& ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Adorna
igitur thalamum tuum ſion: fortitudine. ¶Quintus orna
tus thalami ſion eſt conſilium, quo homo infirmitatea
ſuas requirit,ſuum poſſe & ſuum non poſſe inueſtigat, &
ex ſua infirmitate alios conſiderat, alijs parcit & miſere
tur,ſicut & uult deum ſibi miſereri: alijs dimittit debita,
ſicut ſibi uult dimitti à deo: mereturq; audire à domino:
Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſe *Ibidem.*
quentur. Adorna igitur thalamum tuum ſion conſilio.
¶Sextus ornatus thalami ſion eſt intellectus, qui men
tem hominis ſuper hæc infima rapit, omnesq; corporeas

ſubſtãtias intellectuali intuitu trãſiens,nõ corporeis ſub-
ſtantijs figit,uolenſq; ultra progredi & propius accedere
Exod. 33. audit à dño: Ne appropinques huc: nõ eñ uidebit me ho-
mo & uiuet. Hic intellectus cõuenit his qui à deo purga-
Matth. 5. tum oculũ habent, de quibus dicitur: Beati mũdo corde,
qm̃ ipſi deũ uidebunt. Adorna igitur thalamum tuũ ſion:
intellectu. ¶ Septimus ornatus thalami ſion eſt ſapientia,
quæ cõuenit his qui intellectualibus oculis æterna cõte-
plantur, quorũ conuerſatio in cælis eſt, qui cupiũt diſſol-
ui & eſſe cum Chriſto: in quorũ perſona dicebat apoſtol9:
Phil. 1. Mihi uiuere Chriſtus eſt, & mori lucrũ. Quaſi diceret. Vt
Chriſtũ magnificẽ, Chriſto uiuere nolo tm̃, & Chriſt9 eſt
Ibidem. præmiũ mortis meæ. Et poſt pauca: Coarctor autẽ è duo-
bus, ait: deſideriũ habẽs diſſolui & eſſe cum Chriſto, mul-
to melius autem manere in carne propter uos. Ecce qd fa-
cit uera ſapiẽtia, quæ omnes rebelles motus corporis ita
ſubiugat, ut nullam ultra pugnã in carne ſentiat: pro infir
mis fratrib9 (ut eis Chriſtum nũciet) exiliũ libenter pati
tur, probra non audit, damna non ſentit, auferenti tunicã
dimittit & pallium: percutienti ad unã maxillam præbet
Matth. 5. & alteram, auditq; à domino: Beati pacifici, qm̃ filij dei uo
cabuntur. Hi ornatus thalami ſion: iſtis nos adornemus
qui ſumus ſion, & regem Chriſtum ſuſcipiamus, quẽ uir-
go concepit, uirgo peperit, uirgo poſt partum quadrage-
ſima hoc eſt hodierna die in tẽplo dei præſentauit. ¶ In le-
Lucæ. 2. ge nanq; ſcriptum erat: ut mulier quæ ſuſcepto ſemine pe-
periſſet maſculũ, quadrageſimo die purgata, templũ cum
filio intraret: deferens hoſtias ſecũ pro peccato agnũ an-
niculum immaculatũ. Si autem non haberet agnum: par
turturũ ſiue duos pullos columbæ offerret. Hæc oĩa bea-
ta uirgo nõ ex neceſſitate ſed ex humilitate impleuit. Ab-
ſtinuit ab introitu templi quadraginta diebus nõ neceſſe
habens purgari, quæ ſine omni delectatione, ſaluo uirgini
tatis ſigillo, de ſpiritu ſancto concepit. Obtulit hoſtiã nõ
pro peccato, ſicut aliæ mulieres, ſed pro humilitate, oſten-
dens etiam in hoc q; filius dei Ieſus Chriſtus non ſoluere
uenerat legem ſed adimplere. Et ecce Symeon grandeuus
qui acceperat reſponſum non uiſurum ſe mortem niſi ui-
deret Chriſtum domini, & cum ſuſciperet quem expecta-
bat: accepit eũ in ulnas ſuas, hoc eſt inter brachia ſua am-
plexatus eſt illum: qui appendit tribus digitis molem ter
ræ, qui omnia implet, omnia complectitur, inter brachia
Lucæ. 2. portat dicens: Nunc dimittis domine ſeruum tuum, ſecũ-
dum uerbum tuum in pace. Cupio diſſolui, & eius aduen
tum cum patriarchis & prophetis in inferno expectare,
qui inter te & humanum genus facturus eſt pacem. Quia
uiderunt oculi mei ſalutare tuum, filium tuum, quem deſi
deraui, de quo reſponſum à ſpiritu ſancto accepi. Lumen
ad reuelationem gentium, & gloriã plebis tuæ Iſrael. De
Eſaie. 9. quo ait Eſaias. Populus qui ambulabat in tenebris, uidit
Roma. 11. lucem magnam: quia cum plenitudo gentium intrauerit,
tunc omnis Iſrael ſaluus fiet. Audite fratres audite qd of-
fert Maria, quid Symeõ ſuſcipit. Vnigenitum dei deo pa-
tri cõſubſtantialem & coæternũ, uerbum in principio. Et
ut utilitatem & conſolationem noſtram audiamus, illum
Geñ. 22. offert uirgo, quem deus Abrahæ promiſit dicens: In ſemi
ne tuo (hoc eſt in Chriſto) benedicẽtur omnes gentes. Et
Pſal. 131. quem Dauid promiſit dicẽs: De fructu uẽtris tui ponam
ſuper ſedem tuam. Hic eſt (quem uirgo offert) patriarcha
rum gaudium, deſiderium prophetarum, gentium expe-
ctatio, Iudæorum qui eum receperunt ſaluatio, ruinæ an-
gelorum reparatio. Talis eſt quem uirgo offert deo, imo
multo maior quàm lingua aut hoĩm aut angelorũ poſſit
dicere. Et cum ſit tantus ac talis, qualem aut quãtum ipſe
ſe nouit, non ſufficit uirgini ipſum ſolum offerre, ſed ho-
ſtiã quã lex præceperat, pro eo obtulit, ob humilitatis ſci-
licet exemplum, ut nos doceret quomodo & nos eum de-
beamus offerre. Duos turtures aut duos pullos columbæ
pro eo obtulit. Colũba fratres ſimplex eſt animal, felle ca-
ret, roſtro nõ lædit, in cauernis petrarũ nidificat, alienos
pullos nutrit: iuxta fluenta manet, ut uiſa umbra accipi-
tris fugiat, meliora grana eligit, gemitum pro cantu red-
dit, gregatim uolat, alis ſe defendit, uiſum recuperat. Et
nos fratres cũ ante altare ſteterimus ut dei filium deo offe
ramus, cum eo & pro eo par turturum, caſtitatẽ corporis
& animæ offeramus, & duos pullos columbarũ pro cãtu
gemẽtes, compunctionem geminam pro deſiderio patriæ
cæleſtis & de cõſideratione noſtræ miſeriæ habentes. Co-
lumba felle caret, & nos ira careamus, quæ peccare nos fa
cit. Roſtro non lædamus, ſed percuſſi in unam maxillam,
aliam præbeamus. In cauernis petrarũ nidificemus, in fo-
de plagarũ Xp̃i refugium habeamus. Alienos pullos nu-
triamus, de filijs diaboli faciẽtes uerbo prædicationis fi-
lios dei. Iuxta flumina maneamus, id eſt iuxta hunc mor-
talitatis fluxum ſedẽtes, umbram accipitris, hoc eſt pecca
ta quæ ſunt umbra diaboli, malorum ruinas cõſiderãtes,
ab eius ungulis fugiamus. Meliora grana eligamus, id eſt
meliores ſuias in ſcripturis ſctis. Gregatim uolemus, unũ
conſenſum in bono, in congregatione ſub paſtore haben
tes. Alis noui & ueteris teſtamenti contra inimicos dei
nos defendamus, uel duobus præceptis charitatis, dei ui
delicet amore & proximi. Viſum recuperemus, de bono
actionis ad bonum ſemper intendentes cõtemplationis.
Fratres chariſſimi, tales oportet nos eſſe cũ corpus Chri-
ſti conſecramus, cum conſecratum manducantes ſacrifica
mus, cum nobis idem corpus in ſalutẽ corporis & animæ
porrigimus. Tales etiam uos oportet eſſe cum ſacrum ſa-
cramentũ de manibus noſtris accipitis, ſciẽtes q; qui cor- *1. Cor.* 11.
pus Chriſti indigne accipit, & ſanguinẽ eius indigne bi-
bit, iudiciũ ſibi manducat & bibit. Verum quia raro inue
nitur talis qui in ſe hæc omnia habeat, diligat illum qui
bonum habet quod in ſe nõ habet, & in illo habet quod
in ſe non uidet. Neq; enim credere debemus q; ſoli ſacer-
doti ſupradictæ uirtutes ſint neceſſariæ, quaſi ſolus conſe
cret & ſacrificet corpus Chriſti. Non ſolus ſacrificat, non
ſolus cõſecrat, ſed totus conuentus fideliũ qui aſtat, cum
illo conſecrat, cum illo ſacrificat. Nec ſolus lignifaber fa-
cit domũ, ſed alius uirgas, alius ligna, alius trabes & cæte
ra comportat. Debent itaq; aſtantes habere de ſuo, ſicut
& ſacerdos, fidem firmam, orationem puram, deuotionem
piam. Sciendumq; q; ſine firma fide nemo aſtantium eſſe
debet. Cæteras uerò uirtutes quas ſupra diximus, etſi om-
nes non habent, diligant illum qui habet quod in ſe non
inueniunt: & in illo habent quod in ſe non uident. Sicut
Petrus in Ioanne uirginitatis habet meritum, ſic Ioannes
in Petro martyrij habet præmium. ¶ Sciendum quoq; q;
corpori Chriſti quem Maria hodie præſentauit in tem-
plo, quem Symeon in ulnis ſuis ſuſcepit, tria debemus, di
gnitatem, reuerentiam, & fructum. Dignitatem, ut eũ dei
filium, deum de deo, omnipotentem, creatorem omnium,
iudicem uiuorum & mortuorum credamus. Dignitatem,
ut credamus nos ſtatim poſtquam de corpore exierimus,
ab eo ſicut à iudice percepturos ſicut geſſimus, ſiue bonũ
ſiue malum. Ille nanq; quem Maria in templo præſenta-
uit, quem Symeon ſuſcepit, quem in manibus conſecran-
tes ante deum leuamus, benedicimus, mãducamus, nobis
porrigimus mãducandũ: ille familiaris iudex erit noſter.
Caueamus ergo ab eo ſeparari per iudicium poſt mortẽ,
cui ita ſumus familiares in uita. Dicamus ei itaq; in corde
cum eum tractamus, dicamus cum eum cõſecramus: Do-
mine ad te ueniemus poſt mortem, ante tuum tribunal iu-
dicandi aſtabimus. Qui nobis ita familiaris eſſe dignaris
in uita, q; à nobis tractaris, conſecraris, manducaris, no-
li nobis alienus eſſe in morte, ſed parce nobis in die ma-
la. Confundantur dæmones qui nos tunc perſequentur,
deſtrue fortitudinem illorum in uirtute tua: quia non eſt
qui pugnet pro nobis, niſi tu deus & familiaris noſter.
Hæc eſt dignitas quam ei debemus. Debemus ei & reue-
rentiam, inueſtigare ſcilicet noſmetipſos: & ſi inuenimus
cor pollutum fœdis cogitationibus aut mala uoluntate,
ab eius contactu ut ab igne & nos & alios arceamus.
Ignis enim conſumens eſt: ad quem indignus non debet *Deut.* 14.
accedere,

acccedere,ne interius conſumaꝛ,& in reprobũ ſenſum tra-
datur.Exeat ergo extra caſtra ſicut Moyſes præcepit, qui
Deut.23. nocturno pollutus eſt ſomno, hoc eſt qui per negligentiã
iſtius obſcuræ uitæ(quæ tota ut ſomnus pertranſit)per-
uenit uſq; ad pollutas cogitatiões.Exeat extra caſtra,hoc
eſt dum in illo ſtatu eſt,iudicet ſe indignum ſocietate fide-
lium communicantiũ hoc ſacro corpore:lauetq; ueſtimen
ta ſua per ſanctam confeſſionem:& poſt ſolis occaſum,hoc
eſt poſt tentationis calorem & ardorem iam mortuum,læ
tus redeat,& cum alijs fidelibus cõmunicet.Hæc eſt reue-
rentia quam debemus corpori Chriſti,quẽ uirgo Maria
hodierna die in templo præſentauit,quem Symeon lætus
inter brachia recepit.Debemus etiam fructum ſciẽtiæ,in-
telligere ſcilicet quem fructum accipimus ſi eum digne co
medimus.Audite fratres,non me,ſed apoſtolum dicẽtem:
1.Cor.10. Calix benedictionis cui benedicimus,nónne communica
tio ſanguinis Chriſti eſt?Calix id eſt communicatio cali-
cis,facit nos habere quandam communionem cum Xp̃o.
Et panis quẽ frangimus,nónne participatio corporis eſt
Ibidem. dñi?Ac ſi dicat,panis quẽ frãgimus,facit nos unũ corpus
ſub Xp̃o capite:qm̃ ſicut unus panis ex multis granis con
ficitur,qui poſtea in corpus Chriſti & per fidẽ & per ſan-
cta uerba quæ Xp̃s ſuos docuit conuertiꝛ,ſic diuerſi parti
cipãtes hoc corpore i unitate fidei,ſpei,& charitatis,unũ
corpus cum Xp̃o ſunt,ad Chriſtum ſtatim poſt mortẽ ue
turi,& cũ Chriſto ſicut cũ capite ſuo ſine fine regnaturi:
quem uirgo concepit,uirgo peperit,uirgo in templo ho-
dierna die præſentauit.Qui cũ patre& ſpirituſancto uiuit
& regnat deus,per omnia ſecula ſeculorũ.Amen.

¶*Sententia de eodem.*

QVi uult in pace dimitti,conc&eſſe Symeon,qui
audiens triſtitiam interpretatur:ut quàm hor-
rendum quàm triſte ſit incidere in manus domi
ni,intenta mẽte perſcruteꝛ.Sit ciuis Hieruſalẽ,
habens conuerſationem in cælis.Sit iuſtus , ne male uiuẽ-
do pereat.Sit timoratꝰ,ne de iuſtitia ſua temere præſumat.
Expectet Chriſtum qui eſt conſolatio fidelium:non quæ-
rat ante ueſperum denarium.Veniat in templum,imitetur
exempla ſanctorum puerorum.Accipiat in manibus uer-
bum dei,id eſt compleat operibus.Geſtet puerũ in ulnis,
amplectaꝛ eũ cum brachijs fidei,ſpei & charitatis. Gaude-
bitq; de Chriſto,adepto Chriſti conſortio.Cupiat indeſi-
nenter mori ſeculo,& uiuere deo.Tũc tandem dimittiꝛ in
pace,ut non uideat mortem,qui mortem perdidit,& uitã
inuenit.

¶*Sermo cuiuſdam in cœna domini.*

Pſal.77. PAnem angelorũ manducauit homo.Nõ lateat
uos uerendi ſacerdotes,ſeriem hanc uobis reci
tatam,uerbis ſuccinctam , ſenſuum ſpiritalium
maieſtate apprime fore fœcundam.Vobis autẽ
potiſſimum incumbit præ cæteris audire quod proponi-
mus,nec ſolum audire,ſed fidelius reponere,& tanquã ani
malia munda propẽſius debetis ruminare.Beatus ille Da
uid prophetarum eximius,deo uiuenti chariſſimus,in ſpi
ritu ante ſedẽtẽ in thronis raptus,legerat in quodã prom-
ptuario myſteriorũ quæ & quãta dñs naufraganti mũdo
per neſtrũ clementer erat exhibiturus myſteriũ,ꝗ cæleſtis
conſilij factus interpres,gratulando cecinit.Panẽ ange-
lorum manducauit homo.Vnde ad exprimendam rei tam
fructuoſæ certitudinẽ,dilucide ſignauit præteritum ꝓ fu-
turo.Panẽ(inquiens)angelorũ manducauit hõ.O ſtupẽ-
da dei miſeratio,uerbum carnẽ,deus cinerẽ,figulꝰ lutum,
uita morticinũ induit,ut iumenta mãducarẽt panẽ ange-
Pſal.48. lorũ.Hoĩes iumenta erãt.Homo eñ cũ in honore eſſet,nõ
intellexit,cõparatꝰ eſt iumentis inſipiẽtibꝰ, & ſimilis factꝰ
eſt illis .Nõ eſt indignũ,imo feſtiuũ recolere in quãta ſubli
mitate homo cõditꝰ fuerit.Sed opæpretiũ eſt cõſequẽter
attẽdere quàm grauiter corruit,minus penſando quid ex
ſe,uel qd eſſet ex deo.Primus nanq; parens noſter paradiſi
accola cõſtitutus eſt,dñs terræ ſtabilitus eſt,ciuis ſupernæ
Hieruſalẽ deſignatus eſt,domeſticus dñi factꝰ eſt,cuiꝰ amo
re & agnitione ditatus eſt,conſors angelorũ,frater & co-
hæres cæleſtiũ uirtutũ:nihil prorſus indigentiæ,nihil ſen
tiens moleſtiæ:cui erant in promptu quæ poſtulabat,non
dico neceſſitas,ſed etiã pia uolũtas,cum nihil eſſet in aia
qđ offenderet,nihil in carne quod puderet:hic honor,&
hæc erat dignitas hoĩs,ꝓſpari & florere in ꝑmiſſis.Et hæc
ex deo.Sed poſitus in honore quid ex ſe foret non intelle-
xit,limus uidelicet,puluis,folium aridũ,ſtipula ſicca,lutea
& fragilis teſta,pellis morticina:ſed intumuit & planè de-
ſipuit,honoris faſtigio delectatus.Et continuo in ſe exper
tus eſt qđ tanto poſt tpe hõ de filijs captiuitatis & prudẽ
ter aduertit,& ueraciter protulit,dicens:Qui ſe putat ali- Gal.6.
qd eſſe cũ nihil ſit,ipſe ſe ſeducit.Væ miſero ꝙ nõ fuit qui
iã tũc diceret ei,qd ſuperbis terra & cinis?Repentina igiꝛ Eccle.10.
cõuerſatione ſeſe pm inuenit hõ ꝓpter iſirmitatẽ iacẽtẽ i ſta-
bulo.Stabulũ qd eſt?Mũdꝰ eſt.Et ꝓpter pecorinam ſimili
tudinem,indigẽs erat fœno.Eapropter cibus cæleſtis mu-
tauit ſe in pabulũ pecoris,homine mutato in pecꝰ.Panis
enim angelorum factus eſt fœnũ:unicus patris,filius hoĩs.
Verbũ quippe caro factũ eſt.Et iuxta ꝓphetã:Omnis ca- Ioan.1.
ro fœnũ.Comedũt igitur angeli uerbũ de deo natum,co- Eſa.40.
medũt hoĩes uerbũ fœnũ factũ.Pane ſuo uiuunt angeli in
cælis,& beati ſunt:fœno ſuo uiuunt hoĩes in terris,& ſcti
ſunt.Fœnũ qppe iſtud de prato uirginalis uteri collectũ,
factũ eſt refectio iumentorũ.Verbũ ut fœnum fieret,latuit
in uirgine,ſol in ſydere,artifex i ope.Hoc aũt liberalioris
excellẽtiæ donũ contulit nobis primo.in loco ſacroſancta
uerbi patris incarnatio,& uos ſecundario de die in diẽ no
bis exhibendo miniſtratis ex collatæ poteſtatis officio.O
præclara,ô reuerenda poteſtas ueſtra.Certè non eſt pote-
ſtas poſt deum ſicut poteſtas ueſtra.Forſitã ſcire multis,&
audire delectat apertius,quænã ſit iſta tanta poteſtas,cui
nihil in cælo uel in terra ualeat cõparari?Ad qđ ego.Con
ſecrare uidelicet corpus & ſanguinẽ dñi.Super poteſtate
ueſtra,ſup tã inſigni ſpectaculo,ſup tã ſolenni dignitatis
ueſtræ priuilegio ſtupet cælũ,miraꝛ terra,cõtremiſcit hõ,
uereꝛ plurimum angelica celſitudo.Sed unde hoc nobis
pijſſime Ieſu,ut nos uermiculi reptãtes ſuper faciẽ terræ,
nos inquã ꝗ puluis & cinis ſumꝰ,te pñtẽ hr̃e mereamur ꝑ
manibus,ꝑ oculis,ꝗ totus & integer ſedes ad dexterã pa-
tris?Qui etiã unius horæ momento ab ortu ſolis uſq; ad
occaſum,ab aquilone uſq; ad auſtrũ ꝑſto es oĩbus,unꝰ in
multis,idẽ in diuerſis locis.Vñ i hoc iquã?Certe nõ ex de
bito uel ex merito nr̃o,ſed ex uoluntate tua,& dulcedinis
tuæ beneplacito.Paraſti eñ in dulcedine tua paupi deus. Pſal.67.
Pauper eſt genꝰ hũanũ,cui bonum iſtud cælitus indultum
eſt.Hæc eſt uerè indulgentia cæleſtis,hæc eſt uerè cumula
ta gratia,hæc eſt uerè ſupexcellens glĩa,ſacerdotẽ deũ ſuñ
tenere,& alijs dãdo porrigere.O nouam& diuinã ꝑtãtem,
cuius miniſterio panis angelorũ & uitæ mortalibꝰ quoti-
die ꝑparaꝛ.Panis iſte per excellentiã diciꝛ eucharistia , id
eſt bona gr̃a.In hoc eñ ſacramento nõ ſolũ quælibet gra-
tia,ſed ille à quo eſt oĩs gr̃a ſumiꝛ.Chriſtꝰ eñ ꝑ ſalute mun
di ſemel factus eſt hoſtia ſalutaris,rei reconciliatio gñalis,
omnibus ſacramentis tam præcedentibꝰ quàm ſubſequen
tibus uirtutem dedit & efficaciã,ut tanta & tali hoſtia ſan
ctificarentur omnes liberandi per illam. Vnde legiꝛ.Quia
agnus occiſus eſt ab initio ſeculi,his uidelicet qui fuerunt Apoc.13.
ab initio:ita ut per hoc quod diciꝛ ab initio, determines
non tempus occiſionis,ſed ſalutis.Prius enim mors eiꝰ ꝓ-
fuit,quàm fuit.Prius promiſſio,ac deinde exhibitio . Ab
initio ergo ſeculi occiſus eſt.Benigniſſime Ieſu, nob iliſſi-
mæ ſponſæ tuæ dotalitium indulſiſti,ut uel ſic teneret co-
lumba tua dulciſſimum memoriale dilecti ſui.Chriſtus eñ
pridie quàm patereꝛ,diſcipulis ſuis huiꝰ ſacramenti formã
præſcripſit,efficaciã exhibuit,id eſt fieri præcepit. Formæ
præſcriptio in pane & in uino.Notate ordinẽ.Cũ adhuc
cœnaretur,à cœna ſurrexit, diſcipulorum pedes dñs uni-
uerſorũ lauit,dehinc ad menſam regreſſus,ordinat ſacrifi
cium corporis & ſanguinis ſui,ſeorſum panem, ſeorſum
tradens & uinum.De pane ita dicens:Accipite & comedi Matt.26.

te:hoc eſt corpus meum. De uino etiam ſic:Bibite ex hoc
omnes. Hic eſt ſanguis meus, qui pro multis effundetur
in remiſſionem pctorū. Effundetur dictum eſt, quia paſſim
& uſiliter, quē utiꝗ puncturæ ueprium, foſſio manuum &
pedū cū clauis, lateris apertio cū lancea militari fortiꝰ ex
primētes, admodum torrētis fuderūt extrinſecus. Eratꝗ
ille ſanguis ꝓcioſior cariorꝗ balſamo, ꝑ quē ſordiū nra-
rum facta eſt mūdatio. Nota. Chriſtus in cœna illa mune-
rans & munus, cibās & cibus, cōuiua & conuiuiū, offerēs
& oblatio. Audiſtis formā ſacramēti, audite efficaciam &
cōiouē corpis & ſanguinis dñi. Et nos Ieſu Xp̄o & Ieſus
Xp̄s nobis, ī unitate fœderaſ inenarrabili, ſicut ipſe dicit:
Ioan.6. Qui manducat carnē meā, & bibit meū ſanguinem, in me
manet & ego in eo. De bonis & digne ſumētibꝰ hoc ſentiē
dum eſt, nō de flagitioſis & peſſimis. Sanè in menſa una, in
cœna domini, de uno pane cōſecrato Petrus & Iudas ac-
cepit, bonus in uitam, peſſimus in pœnam. Bonus in bene
ficium, peſſimus in teſtimonium. Bonus in ſalutem, peſſi-
mus in mortē. Quod totum uſꝗ adhuc in eccleſia cōpleſ
in ſacramento altaris, bonis quidē in bonum ſumētibus,
cauibꝰ uerò & immundis nō ſic. Canes ſuntꝗ irreuerēter
accedūt, & ideo iudicati abſcedunt. Qui eñ ſm carnē ui-
uūt, & poſt carnalia euaganſ, catena uitiorū compediti,
cū Iuda proditore uenenū accipiunt, ſpūalis ſuſpendij la-
queū incurrūt, grauiſſime dānādi, tū ꝑ multiplici reatu,
tū pro ſacramēti cōtēptu, qđ reuera accipiūt, ſed eſſentia,
non ſalubri efficacia. An non diſcernet inter glebas, qui
diſcernit & inter ſtellas? Examinabit certè argētū, q ipſum
quoꝗ aurū ꝓbauit & reprobauit. Ecce audiſtis fructū &
utilitatem bonorū, audiſtis etiam & expauiſtis (ut credo)
ad perditionē malorū: audite mō, & obſtupeſcentes admi
ramini. Nulli angelorū, nullis ſpiritibꝰ ſupernis, ſed homi
nibꝰ, nec tñ oibꝰ, ſed ordini ueſtro tñ mādatā cē tāti ſacra
mēti celebrationē i altari, ꝙ Xp̄s fecit manibꝰ ſuis i cœna
paſchali. Expoſitis igiſ forma & efficacia ſacramenti, reſtat
dicendum quibus in uerbis mādauerit Xp̄s illud celebrā
Lucæ.22. dum. Hoc facite, ait, in meā cōmemorationē. O uerba ni-
mis affectuoſa. O uerba pungitiua & penetratiua uſꝗ ad
animā. Hoc facite inqt in meā cōmemorationē. Propheta
Pſal.44. etiā dicit: Memoriā abundātiæ ſuauitatis tuæ eructabūt.
O ſumme pia & uerè ſuauis memoria, annūciare mortem
domini donec ueniat. Mors Chriſti opus ſine exemplo,
humilitas ſine modo, donū ſine precio, & gratia ſine meri-
to. Hāc ꝓpter nos ſubire uoluit, q pctā noſtra ſuper lignū
ſuſtinuit in cruce ſua, ſcilicet pœnā peccatorū, cuiꝰ liuore
ſanati ſumꝰ. Quid facis hō idigne? Quid facis hō ingrate?
Adora deuotiꝰ, & recole frequētiꝰ in ſacramēto altaris ſa
lutē mūdi ꝑ te paſſam, uitā pro te mortuā, fortitudinē iſit
matā. Si mēbrū Xp̄i es, cōpatere capiti tuo. Si frater Xp̄i
es, cōmorere frī tuo. Plange, dole cū gemitu & lachrymis
ſuper mortē ꝓcioſam unigeniti dei patris. Alioqn ſi non
doles, ſi non plangis, ſi nō cōpateris, delyras, degeneras,
beluā ſapis, lethargiā pateris: hominē diffiteris. Cæterum
ut amplius mouearis imo ut magis incaleſcas in amorem
tui redēptoris, uoluit Chriſtꝰ ut iugiter coleretur per my
ſteriū, qđ ſemel offerebaſ in ꝓciū, & illa perennis uictima
uiueret in memoria, & pñs eſſet ſemper in gratia. Quod &
ita eſt. Licet enim recrudeſcat peccatum in multis, gñali-
tas tamē originalis culpæ ita prorſus ablata eſt, leuiathan
uerme uenenato in uirtute fulgurantis haſtæ mortis Ieſu
Chriſti transfixo, ut ad expiationē eorū qui quotidie ad-
mittuntur, Chriſtum denuo nō oporteat crucifigi: imo ſit
omnium ſufficiens medicina, ſi per fidem & imitationem
præteritæ mortis habeaſ memoria. Chriſte Ieſu, mortis
tuæ memoria tanquā opus pigmētarij, quaſi thus redolēs
in diebus æſtatis, quaſi regio aromatū quā purgat æſtus
Eccl.50. ſolis, & quaſi flores roſarū in diebus uernis: & quaſi lilia
quæ ſunt in trāſitu aquæ. Gratulare ſpōſa, gaude incōpara
biliter, ꝓſidētē habes & rectorē ſponſum in pñtis exilij mi
litia. Pignꝰ habes, arrā tenes, quibꝰ feliciter ſpōſo uniaris
in patria. Glorioſa & amabilis ſponſa, in terra ſponſum
habes in ſacramento, in cælis habitura es ſine uelamento.
Et hic & ibi ueritas: ſed hic palliata: ibi manifeſta. Hic uti-
ꝗ ſponſum habet eccleſia ſuo ordine: nondū puritatis ma
ieſtate, uel æternitatis ſecuritate. Hic reuera quaſi dulce ꝓ-
ludium, & iucunda deſponſatio: ibi nuptiale conuiuiū, &
beata fiet coniunctio, cū de fide ad ſpeciē, de menſe ad mē
ſem, de ſabbato ad ſabbatū, de calore panum, ad æternalis
cōuiuij calorē trāſibimus. Vnde ſuſpirat ſpōſa, & dicit cū
Moyſe: Oñde mihi teipm. Nec imerito. Ipſe eñ Ieſus q dul Exo.33.
cis eſt in uoce, dulcis i facie, dulcis in noie, dulcis i opere,
dulcior apparebit in deitatis uiſione. Verè dulcis in uoce,
de cuius ore lac & mel procedit. Diffuſa eſt enim gratia in
labijs ſuis. Verè dulcis in facie: ſpecioſus enim eſt non ſolū
præ filijs hominum, ſed etiā præ milibus angelorum. Verè
dulcis eſt in noie. Dulce eñ nomē & ſuaue Ieſus, conſecra-
tum ab æterno, nunciatum ab angelo, prophetatum Salo
monis oraculo, qui ait: Oleum effuſum nomen tuum. Non Canti.1.
autē aliud nomē eſt: in quo ſaluari oporteat. Ipſe eñ ſalus Matt.1.
eſt: qui ſaluū faciet populū ſuū à pctis eorū. Dulcis in ope
re, in celebratis miraculis, in pctōribus conuerſis, in ſacro
pretioſæ mortis, qđ hūanæ blandiſ infirmitati. In hoc eñ
charitas præfulſit, pietas magis emicuit, gratia plus radia
uit. Cæterū longe dulcior erit in deitatis uiſione, quando
manifeſtabit ſeipſum reſidēs ſuper ſoliū præ oibus excel-
ſum. Tunc ſatiabitur deſiderium nrm, qđ propheta deſide
rans aiebat: Tibi dixit cor meū, exquiſiuit te facies mea, fa Pſal.26.
ciē tuam dñe requiram. Quid enim mihi eſt in cælo, & à te Pſal.72.
quid uolui ſuper terram? Et alibi. Adimplebis me lætitia Pſal.15.
cū uultu tuo. Vnde precioſior diciſ faciei uiſio, quàm ſpe-
culi frequens imaginatio. Nō eñ pari oino iucūditate ſu-
miſ cortex ſacramenti & medulla frumēti, fides & ſpecies,
memoria & præſentia, æternitas & tp̄s, ſpeculū & uultus,
imago dei & forma ſerui. Hic autē ambulamꝰ ꝑ fidem: nec-
dū per ſpeciē. Interim deliciari & gaudere debemꝰ in ſacra
mento altaris, in cuius confectiōe fidelis miniſter inuenit
ſeipſum in medio patris & filij & ſpiritusſancti, abſtātibus
etiā ex omni latere ſupernis ordinibus. Sacramentum præ
nobile, myſteriū ſuperexcellentis gloriæ affectat & requi
rit plurimū feſtiuā celebritatem tam illuſtriū perſonarum.
Quicqd de aſcenſu ſacerdotis in illa hora ſeu ꝓfectu cogi
tari poteſt uel dici, lōge infra dignitatem ueritatis eſt. Ibi
deliciatus animus boni ſacerdotis ſeipſo altior effectꝰ, co-
natur, feſtinat, aſcendit, creſcit deſiderium: & quanto ma-
gis ſurſum tollitur, tanto amplius extenuatur, ita ut omnē
terrenæ concupiſcentiæ nebulam euaporans, totus ſpiri-
tualis hominē in hoie exurat, & in abſcondito faciei dñi
glorieſ. Nec enim ab intuitu propitiatorij in ſanctaſctōrū
mens pia thurificās, & deuotio ſacrificans ꝓhibeſ: ſed rari
ſunt quos ad profunditatis huius cardines puritas admit
tat, quos ad huiuſmodi culmē ſanctitatis integritas rapiē-
do ſuſtollat. Videt itaꝗ miniſter ſanctus & ſentit deum ſpi
ritualiter, qui pater eſt omnium per creationem, ſuum ſpe
cialius patrem eſſe per dignationē, quia ipſe pater eſt oim
pupillorū per gratiam, quibus uidelicet mortuꝰ eſt pater
nequā, id eſt mūdus, & mortua eſt mater peſſima, id eſt car
nalis cōcupiſcētia. Beatꝰ qui dicere audet, qui dicere po-
teſt: pater meus & mater mea dereliquerunt me, dñs autē Pſal.26.
aſſumpſit me. Videt quoꝗ & ſentit filiū dei fratrē ſuū amā-
tiſſimum eſſe, qui paruulus pro nobis factus frater reuera
eſt paruulorum, id eſt humilium. Narrabo, inquit, nomen Pſal.21.
tuum fratribus meis, in medio eccleſiæ laudabo te. Videt
& ſentit ſpiritū ſanctū à patre & filio procedentem, dome-
ſticū ſibi eſſe fautorē, & defenſorē ſuū, quia ipſe cōſolator
eſt uerè pœnitentiū, aduocatus in ſe ſperātiū. Videt iterū
& ſentit angelicos ſpūs profectibus ſuis applaudentes, &
ut conciuis ipſorū aſcribi mereatur, ardentius inhiantes.
Iſta eccleſia prōptuariū qdē eſt eorū qui in cælis cōſcripti
ſunt. Huic eccleſiæ illa quæ ſuſpenſis organis ad deum ſu-
ſpirat adhuc ſuper flumina Babylonis, origiali cognatio
ne coniungiſ, & naturali affinitate, moribus & uotis uni-
tur. Ab eo utiꝗ miniſtro qui huiuſmodi eſt, uitulus ſagi-
natus, integer

natus,integer ac perfectus,agnus anniculus,plenus,& im
maculatus cum omni ſuauitate,dulciſſimo ſapore,gratiſſi
ma iucūditate percipitur:& ſumptus nō conſumiẽ.Cibus
enim uitæ eſt,qui de cælo deſcẽdit.Potẽſue æſtimare qua
le uel quātum eſt hoc ſanctūſanctorū,& ſacramentū ſacra-
mentorū,amor amorū,dulcedo omnium dulcedinū.Hæc
ſunt uerè feſta paſchalia,hæc ſunt gaudia & fercula uitalia
iuſtorū,hæc ſunt ſpūales deliciæ iuſtorū & ſanctorū. Hic
bibuntur in loco uberi torrentes lactis,flumina mellis,li-
quores balſami cæleſtis.Hic efficitur una caro ſponſa cum
ſponſo,unus ſpiritus ſancta anima cum Chriſto.Experien
tia horum & ſimilium,ſpiritus & uita eſt,nec animalis ho-
mo horum ſenſu fruitur uel acceſſu.Amici ſponſi,id eſt bo
ni epī,boni abbates,& cæteri timorati & religioſi uiri,gu
ſtauerūt & pleniſſime ſunt experti qđ nos dicimꝰ.Ideoq́
ad menſam altaris frequentiꝰ accedūt,omni tẽpore candi-
da facientes ueſtimẽta ſua(id eſt corpora)ꝓut poſſunt me-
lius,ut ꝓbẽ deū ſuū manu & ore cōtrectaturi,& colloquẽ
tem ſibi ipſis audituri.Ibi eñ celebrat̃ familiare colloquiū
inter deū & Moyſen amicū ſuū,id eſt bonū & fidelem mi-
niſtrū.Cæterū ſermo ille nō eſt ſonans,ſed penetrans:non
loquax,ſed efficax:nō obſtrepẽs auribus,ſed blandiẽs affe
ctibus.Sermo ille nō popularis,ſed angularis & priuatus.
Nō ſonat in foro,nō audit̃ in publico,ſecretū conſiliū ſe-
cretū quærit amicū.Auditui ꝓculdubio gaudiū dabit &
lætitiā,ſi ſobria cordis aure ꝑcipit̃.Audi(inqt dñs)Iſrael
& tace.Reſpōdit fidelis amicus,& fidelis ſeruus piæ fami-
liaritatis auſu,non tamen uocali plauſu,ſed ſuaui planctu,
1.Regū.3. dicens cū Samuele:Loquere dñe:quia audit ſeruus tuus.
Pſal.84. Et cum propheta:Audiam quid loquatur in me dñs deus.
Certè ibi loquit̃ Xp̄s cum miniſtro ſuo.Pẽſa,inquit,iugi-
ter,repone fideliter,amplectere ſuauiter quod uides,ꝙ a-
gis,qđ tenes,amplectere inquā piæ recordationis affectu,
& piæ imitationis effectu,ſciens quoniam talia oportet te
præparare.Apparatus menſæ iſtius,non hoīs eſt,ſed fidei:
non facinoris,ſed myſterij:non tẽporalis alimẽti,ſed æter-
ni.Qui ſum auctor muneris,ipſe ſum teſtis ueritatis.Alta-
re cui aſſiſtis,quam pro te ſuſtinui repræſentat crucem,&
calix ſepulchrum in quo mortuus quieui,patena lapidẽ
ſuppoſitū,corporale ſudariū:ſubſtractoria corporalis,lin
theamina quibꝰ inuolutus fui.Hoſtia quam uides,iam nō
eſt panis,ſed caro mea quæ pependit in cruce pro mundi
uita.Sanè mutatio iſta benedictionis opus eſt,non origi-
nis.Virtꝰ hoc facit,non uſus:effectus eſt potentiæ,nō uſus
naturæ:dignatio eſt,non ratio.Miſericordia eſt,non miſe
ria.Non commune,ſed ſolum:diuinum eſt,non humanū:
pietatis ſacramẽtum,non deitatis detrimentum.Hic per-
eat phiſicale nutrimentum.Cibus iſte non eſt uentris,ſed
mentis.Non eſt enim datus ad ruinas huius uitæ,quæ ua
por eſt ad modicum parens,ſed ad æternam uitam animæ
conferendam.Iſte eſt panis angelorum qui neſcit putreſce
re,non uadit in ſeceſſum,ſed tendit in excelſum.Illuc redu
Ioā.6. cit hominem,unde traxit imaginem.Caro autem mea ue-
rè eſt cibus.Similiter liquor iſte quem uides,iam non eſt
uinum:ſed ſanguis meus,quem pro te fudi in pretium,ti-
bi reſeruans in altari poculum,in peregrinatiōe tua præ
ſidium,in exitu de Aegypto cōductum,in cælo uiaticum.
Ego botrus carnis,pro ſalute tua portatus ſum ad torcu-
Ibidem. lar crucis:inde eliquatū eſt muſtū tuæ redẽptiōis.Sāguis
autẽ meꝰ uerè eſt potus.Mira ſunt fratres quæ de ſacramẽ
to iſto dicunt̃.Fides eſt neceſſaria,ſcientia ratiōis ſuperua
cua.Scientia ratione & intellectu colligit̃,fides ſola aucto-
ritate inducitur.Auguſtinus contra Felicianū:Hoc fides
credat,intelligẽtia nō requirat,ne aut nō inuẽtū putet in
credibile,aut repertum nō credat ſingulare.Hæc ſunt fra-
tres quæ fidẽ neceſſario exigunt,rationem oīno nō admit
tunt.Experiūt ſimplicẽ creditorẽ,arguunt impiū diſcuſſo
rem.Et ideo credi oportet ſimpliciter,qđ inueſtigari non
poteſt utiliter.Hic eſt ille torrẽs quẽ trāſuadare nō potuit
Heliſæus.Nolite itaq; nolite quærere quomodo fiat,noli-
te dubitare utrū fiat.Nolite irreuerenter accedere,ne uo-

bis ad mortẽ fiat.Deꝰ eñ eſt,& quāquā panis myſteria ha
beat,mutat̃ tñ in carnẽ.Deus & hō eſt,qui teſtatur panem
ueraciter fieri carnẽ ſuam.Vas electionis eſt,qui minat̃ iu- 1.Cori.11.
dicium nō dijudicanti tam ſanctam carnẽ.Idipſum ō chri-
ſtiane de uino ſentias,id honores in uino.Creator uini eſt,
qui uinum prouehit in ſanguinem Chriſti.Doctor gẽtiū
eſt,cuius aſſertione mortem bibit,bibens indigne ſangui- Ibidem.
nem Xp̄i.Et ſciẽdum ꝙ aqua mixta cum uino notat unio
nem membrorū cū capite ſuo Aquæ eñ multæ,ppli mul-
ti.Tres autẽ portiōes quæ in altari fiūt de corpe Xp̄i,my-
ſticā ſignificatiōnẽ hñt.Eſt eñ corpꝰ xp̄i,uniuerſa ecclia,
caput ſcilicet cū mẽbris:& inueniunt̃ i corpe iſto quaſi tres
ptes ex qbꝰ totū corpꝰ cōſtat.Vna pars ipm caput.Caput
enim & caput eſt,& pars corpis ſimiter.Itaq; caput ipſum
pars corpis una eſt.Caput inquā qđ iā immortale & im-
paſſibile reſurrexit,nō moriturū neq; paſſurū ampliꝰ.Al-
tera pars corporis eſt in mẽbris illis quæ iā cū capite ſuo
quaſi in ſabbato quieſcūt in aīa,immortalitatis unam ſto-
lam poſſidẽtes quātū ad aīas in cælo.De talibꝰ dicit̃:gau-
dẽt in cælis animæ ſctōrū.Sunt igit̃ duæ partes iſtæ ſimul,
caput ſcilicet,id eſt Xp̄s,& altera pars corpis,id eſt boni
defuncti,quorū corpa requieſcūt i ſepulchris,& aīæ cū Xp̄o
ſunt.Propterea in altari duæ ptes reſeruant̃ extra calicem
quaſi extra paſſionẽ,qa bti iā nullū ſentiūt dolorẽ,qm̄ hæc
priora tranſierunt.Tertia portio quā in ſanguinem poni-
mus,illā partẽ eccleſiæ ſignificat,q̄ calicem dñi bibit,id eſt
Xp̄i paſſionẽ imitat̃.Cui in aplis à domino dictum eſt:In Ioā.16.
me pacẽ habeatis,in mūdo preſſurā habebitis.Odor,ſpe-
cies,ſapor,pondus remanẽt ad myſterij ritum,& ad guſtꝰ
ſuffragium,ut horror penitus tollat̃,& meritū ſortiatur.
Etenim ne humana infirmitas eſum carnis & potū ſangui-
nis in ſumptiōe horreret,Xp̄s uelari & palliari illa duo uo
luit ſpeciebus panis & uini,quæ inter humani generis ui-
ctualia quodammodo tenent principatū.Nā ad literā qui
dem præ cibis oībus cor hoīs confirmat panis,& uinū læ
tificat.Sic itaq; corpus & ſanguinem ſuum ſumẽda propo
ſuit,ut ſenſus in uno foueretur,in altero fides ædificaret̃.
Fouet̃ eñ ſenſus in uno,dū ſolita tātū & cōſueta ꝓſpicit,
ædificat̃ fides in altero,dum oculo carnis uidente,aliud ex
terius,oculus cordis,aliud ſentit & reueretur interius.
Aliud eñ latet,aliud patet.Poſuit enim tenebras latibulū Pſal.17.
ſuum.Quemadmodū enim ſpecies illic uidentur quorum Nota.
res uel ſubſtantiæ ibi eſſe non creduntur,ſic res ueraciter
& ſubſtantialiter creditur,cuius ſpecies non cernit̃.Videt̃
enim ſpecies panis & uini,& ſubſtantia panis & uini non
creditur.Credit̃ autem ſubſtantia corporis & ſanguinis
Chriſti,& tamen ſpecies nō cernitur.Proponitur igit̃ ſpe-
cies panis & uini,ut doceat̃ plena & perfecta eſſe refectio
in ſumptione corporis & ſanguinis Chriſti,plena refectio
cibi & potus.Cibi autẽ & potꝰ ſubſtātiæ principales ſunt
panis & uinum.Cū autẽ unū ſit ſacramentū,tria ibi diſcre
ta proponunt̃,ſcilicet ſpecies uiſibilis,ueritas corporis,&
uirtus gratiæ ſpiritualis.Aliud eſt ſpecies uiſibilis quæ ui
ſibiliter cernit̃,aliud ueritas corporis quæ ſub uiſibili ſpe-
cie inuiſibiliter credit̃,atq; aliud gratia ſpiritualis quæ cū
corpore & ſanguine uiſibiliter & ſpūaliter ꝑcipit̃ à ſolis di
gne cōicātibus.Tria quippe in ſacramẽto altaris attẽdere
debes,ſpeciem panis,ueritatẽ carnis,uirtutem gratiæ ſpi-
ritualis.Vſq; ad ſpeciem panis ſenſus pertingit exterior,
ad ueritatem carnis fides interior,ad uirtutem gratiæ ſpi-
ritualis charitas ſuperior.Speciem panis rodit aliquādo
ſorex paruiſſimus,chriſtianus recipit etiam peſſimus,uir-
tutẽ gratiæ ſpiritualis nō niſi prædeſtinatus recipit.Qđ
itaq; uidemus,ſpecies eſt panis & uini.Quod autẽ ſub ſpe
cie illa credimus,uerū corpus eſt & uerus Chriſti ſanguis
quod pependit in cruce,& qui fluxit de latere.Comeſtio
itaq; ſacramentalis quātum ad uiſibilem ſpeciẽ,& quātum
ad corpis Chriſti ueritatẽ,cōuenit bonis & malis cōiter.
Sed eſt alia comeſtio ſicut iam diximus bonorū ſolummo
modo,quā ꝑ dei grām & per fidẽ ex dilectione operātẽ ui-
tæ meritum efficit,& affectus mentium in cordibus perci

pſterīū uel miniſtrātiū, intercedēte ſpūali & ſubtiliori quadam unione capitis & mēbrorū. Vnde eſt illud: Vt nobis fiat corpus & ſanguis filij tui. Nobis, inquit, fiat. Fit enim procul dubio corpꝰ dn̄i in menſa altaris ſemp cū ſolēne illud celebratur myſteriū ritu debito, ſed non ſemper eis fit per quos fit. Vnde illud item in canone: Vt quotquot ex hac altaris participatione ſacrm̄ filij tui ſumpſerimꝰ, oī benedictione & gratia cœleſti repleamur. Nō enī oēs qui corpus dn̄i ſumūt, ex participatione altaris ſpūaliter illa benedictione cœleſti & gratia replenſ. Vn̄ eſt illud: Vt qđ tpaliter gerimus, æternis gaudijs conſequamur. Itē: ut quæ uiſibilibus myſterijs ſumēda percipimus, inuiſibili cōſequamur effectu. Et multa in hūc modū. Hoc itaq; ſacramentum ab æterno repoſitū, diabolo celatū, prophetis reuelatum, ſolicitudini ueſtræ creditū, debita eſt gratiarū actione proſequendū. O ſacrū, ô cœleſte myſteriū ueſtrū. Laudabile deſideriū, inſigne ſpectaculū, ſolēne miraculū. Deꝰ qui mirabilis eſt in omnibꝰ, ſeipſo certē mirabilior quātum ad uos oſtenditur, dū mirabiliora per uos operatur. Quid plura? Sacerdotes dei benedicite domino, digna deo ſatagētes, ne uobis fiat in ruinam, qđ digne ſumentibus prouiſum eſt ad medelā. Sacerdotes dei non immerito nos dixerim, ſi uixeritis ſacerdotaliter in domo domini. Non enim prouenit dignitas in hoc nomine quod eſt ſacerdos. Non nunquā ex nomine, ſed ex uirtute: cōuerſatione, nō officio: merito, nō uocabulo: ſanctitate, non miniſterio. Vn̄ ſcriptura dicit: Sacerdotales uiros quærimus, qui plures habemus ſacerdotes. Plures inquā numero, non merito: ſimulatiōe, non fide: ſpecie, non uirtute: commixtione corporali, non uinculo ſpirituali: carnis adiunctione, non cordis unitate. Sunt enim lotis manibus: tn̄ illotis operibus: cruenta conſcientia ad diuina accedūt ſacrificia, comedunt ſine timore & ſine reuerentia carnes agni qui præſidet in cœlo, ſicut carnes quæ uenduntur in foro. Non ſicut ſacerdotes aſſiſtunt in altario, ſed ſicut carnifices in macello. Graue igiſ pondus, graue eſt periculum iſtius honoris. Gradus quippe iſte gradus caſualis eſt, gradus iudicialis eſt, niſi meritis illuſtretur dignitas unctionis, nobilitate morum, exercitatione uirtutum, & inſtantia bonorum operum. Fodite igitur chariſſimi domeſticos parietes, id eſt ponite corda ueſtra ſuper uias ueſtras. Satagite quātum poteſtis redimere
1. Theſ. 5. cito in quibus offendiſtis. Dies enī dn̄i ſicut fur ita ueniet. Sicut enim nihil certius morte, ita hora mortis nihil incertius: quod ut dignum eſt penſate, & ad penſandum circūſpectiꝰ inuigilate. Deo quidem erit ad gloriam, angelis ad lætitiam, ſubditis ueſtris odor ad uitam, uobis autē ad coronam. In quo Chriſtus & chriſtos ſuos exaudire digneſ, miniſtrando auxilium gratiæ ſuæ, qui uiuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

¶ Sermo de priuilegijs beati Ioānis baptiſtæ.

HOdie dilectiſſimi dies nobis illuxit inſignis, & tanto diebus cæteris ſanctior, quanto ſanctiorem hominem terris infudit. In hac ſiquidē die natus eſt ſanctorum ſplendor, iuſtorum gloria, lætitia angelorum, excellētiſſimus homo, conſanguineus Chriſti, amicus ſponſi, ſponſæ præparator unus eſt, & ſimilē non habet, qui choris inſertus angelicis, ſublimioris coronæ titulis uniuerſitatis hūanæ tranſcendit aſcenſum.
Matt. 11. Denique inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne baptiſta. Felix homo qui feliciter cœlorum perambulans officinas, curſu uelociſſimo ſequitur redemptorem, nec alicuius præcluditur faſtigio dignitatis, quē ſummæ felicitatis immenſitas largius irrorauit. Lætantur angeli, & utriuſq; naturæ numeroſitas admiratur hominē ſic ingreſſum abyſſum luminis, & inter interna diuinitatis abſorptum, ut ipſam reuerberet aciem angelicæ puritatis. Lucētur omnes uiri meritorū, & prærogatiuis ante cōſiſtorium maieſtatis exultent: non erit tn̄ qui ad beati Ioānis baptiſtæ priuilegiū audeat aſpirare. Age iam agrediamur ingredi uirtutum inſignia, quæ deus maieſtatis in amico ſuo glorioſa glorificatione ſignauit. Sic enī ab ortu uitæ ſuæ uſq; ad occaſum conuerſatꝰ eſt cū hoībus, ut forma uitæ, morū informatio habeaſ. Et licet huius ſermonis aurea non rutilet pulchritudo, tentabimus tamē rerū ueritatē qualicūq; ſtilo peſtringere, illud ſapientis attendētes. Prudētibꝰ uiris non placere falerata, ſed fortificata. Nota.
¶ Primus enim honor eſt, gloria in annūciatione. Nō eſt diſſimulāti ſilentio trāſeundū, quàm ſolēni glorificatione pueri huius in hūc mūdū nūciaſ ingreſſus. Adeſt angelꝰ Gabriel, & à ſuperiorum cœlorū cardine dn̄i fortitudo deſcēdēs, ſtat à dextris altaris incenſi. Nec quilibet angelus, ſed ille ſublimior qui beatæ uirgini nūciū attulit ſingulare, etiam electus eſt ut annūciaret militē, qui regē nunciare debebat. Aſtat ſacerdos ſacerdotalibus indutus, & multiplici ueſtimentorum uarietate, cœleſtium ſacramentorum præfigurās imaginē, purgationē pctōrū myſtici ſanguinis aſperſione deſignat. Conſiſtit coram arca fœderis, ante teſtamenti tabulis, & urnam auream habentem manna, uirgam Aarō, cherubim & propiciatorium, ſolenniter infulatus, uultui dei, gloriæ maieſtatis, rerū omniū domino uota perecelebrat. Dies inſtat ſolennis, & cæteris diebus multitudini Iudæorum celebrior, dn̄i præcipientis atteſtatione ſublimis, ſanctē ſpectabilis & feſtiua, in qua ſola ſoli pontifici licebat introire in ſancta ſanctorū, & aſpergine multiformi ſummæ diuinitatis iram refrigerare. Conueniſ undiq; in ſanctam ciuitatē, & populorum turba frequentior cumulat materiam gaudiorū. Inter quæ ſacra conſiſtens archangelus, ne timeas
Lucæ. 1. inqr Zacharia: quia naſcetur tibi filius, parētum gaudiū, nobilitas generis, orbis exēplum, finis legis, euāgelij principium, mortis expulſio, ianua uitæ, decus hominū, cōuerſationis ſplendor, omnis iuſtitiæ principatus. Et ne diffuſiori tractatu rerum excellentiam confundamus, naſcentis & conuerſantis integritas in libris euangelicis plenius aſſignatur. Conſidera nūciantis ſublimitatem, loci dignitatem, diei reuerentiam, & tunc intelligere poteris quàm ſuperexcellenti gloria Ioannis baptiſtæ genitura prædiceſ. Salua igiſ redemptoris reuerentia (quia non derogamus regi ſi regis militem honoramus) cum ille dominus, hic ſeruus: ille creator, hic creatura: digniori præmonſtratione Ioannes nunciatur quàm Chriſtus. Chriſtus fortaſſis in thalamo, Ioannes in templo, & nō ſolum in templo, ſed etiam ante ſancta ſanctorum, & inſigni die ſolennitatis eorum. Ioannes ab eodem archangelo, in loco digniori, tem-
Gen. 17. pore ſanctiori, apertiori miraculo prædicaſ. Recole Iſaac
Iudi. 13. ab angelis nunciatum, Sampſon per angelū prædicatum, & uniuerſam Nazaræorum ſectam conſpice, & ſolū baptiſtam tam in hoc quàm in alijs inuenies digniorem. ¶ Secūdus honor eſt ſanctificatio in utero matris. Quicunq; de maſſa præuaricante mundum ingredimur, longam reſtem originalis peccati nobiſcum trahimus, ſolus ille qui peccatum non fecit, excipitur: & quæ cum uirginali uteris ſui thalamo ignorans uirum & ignota uiro, terris effudit. Lōge quippe aliter quàm nos & diſſimili mō conceptus eſt, ſpirituſancto tota maieſtate uirginē inundante, ſuperans uſum carnis, naturæ ordinē, uiri commixtionem. Sic quippe decebat, ut pctm̄ neſciret qui pctm̄ tollebat: ut ſimilitudinē carnis pcti ſuſciperet, nō aūt carnem pcti. Cū igiſ oēs in iniquitatibus concepti ſint, neminē unquā mortalium intra materna uiſcera ſanctificatū legimus præter Hieremiam & Ioannem baptiſtam: quāquā & de ſingulari uirgine nulla ſit ambiguitas quin ipſa maternis circumſepta uiſceribus, ſublimiori ſanctificatiōis genere mundata ſit, utpote ſanctuarium illud in quo deus & dei filiꝰ carnem fuerat ſuſcepturus. Sed longe minor Hieremiæ ſanctificatio
quàm Ioannis. Ille quidem in utero matris ſanctificatus, Hier. 1.
hic ſpirituſancto repletus fuiſſe cognoſcitur. Multo quippe excellētius eſt ſpūſancto repleri, quàm ſanctificari. Ibi enim ſanctificatio emūdationē, hic repletio inūdationē ſignat. Denique & apoſtoli qui manibus ſuis tractauerunt de uerbo uitæ, cū ſpiritūſanctū accepiſſent de ſaluatoris afflatu uix quinquageſimo à reſurrectionis die ad illum gra-
dum potuerūt peruenire ut diceretur de eis: Repleti ſunt Actuū. 2.

omnes

omnes ſpiritusſancto. Et licet ſpiritusſanctus largiori tunc
munere credentiũ corda repleuerit, hoc tñ Ioãnes legitur
in utero aſſecutus, quod apoſtolica celſitudo tandem lon-
giori promiſſione meruit obtinere. Attende obſecro dili-
genter quàm ordinata diſpoſitione ſpiritus ille multiplex
Hieremiã ſanctificat, Ioãnem replet, & ſuperuenit in Ma-
riã. Et Hieremiæ quidẽ admiranda ſanctificatio: qa etſi in
peccato cõceptus eſt, naſcitur tñ ſine peccato. Ante enim
quàm exiret de uentre, ſanctificatus eſt. Nec poterat naſci
nõ ſanctus, qui in utero matris erat ſanctificat⁹. Mira res,
& à tranſactis ſeculis non audita, hoĩem cõceptũ in pecca-
tis naſci ſine peccato. Ioannem uerò longe glorioſior uir-
tus impleuit, qui & ſanctificatus eſt à peccato, & ita domi-
nante ſpiritu ſuperfuſus, ut & purgatus exeat, & repletus.
Verè magnus coram domino, quem angelus nunciat, ſan
ctificat deus, ſpiritus replet, uita commendat. Ineffabiliori
enim modo ſuperuenit in uirginẽ, quã tota diuinitatis ple
nitudo ſine menſuræ diſcretiõe perfudit, ut totũ caperet q
fecit totũ, ut non ſolũ à peccatis abluta & repleta ſpiritu-
Matt.1. ſancto, ſed & de ſpiritusſancto cõcepiſſe credaẽ: quia quod
in ea natũ eſt, de ſpiritusſancto eſt. Inde eſt ꝙ ſingulari præ-
rogatiua fides catholica filium dei natũ de uirgine, conce
ptum de ſpiritusſancto cõfitetur, ut diuinitatis & humani-
tatis indiuiſibilis adunata connexio, uocabulorũ indiffe-
rẽtia deſigneẽ. Vides ergo quàm remotiori priuilegio ſpe
cioſus forma præ filijs hominum, à filijs hominum in cõci-
piendo diſcret⁹ ſit. Illi etenim de pc̃tis & in peccatis conce
Nota. pti ſunt: hic in ſpiritu & de ſpiritusſancto concipitur. Hæc
ſanè dicta ſint de conceptione Ioannis. Sed ſi in aliquo
ſanctorum auctoritatibus uidentur obuiare, uolumus ut
ſine omni excuſationum uel defenſionum patrocinio ſu-
bruantur. ¶ Tertius honor eſt, excellentia in exultatione.
A ſeculo non eſt auditum ꝙ quis exultauerit in utero ma-
tris, cum hic in gaudio exultaſſe legatur. Prorſus obſtupẽ
da dignatio, puerum uix cõceptũ in motũ exultatiõis erũ
pere, eiq; gratanter occurrere ſeruitio dulciori, quem uir-
ginali ſubſtantiæ præſenſit infuſum. Beata anima quæ in
uia peccatorum non ſtetit, ſed ſecretiori ſemita de cæleſti-
bus officinis egrediens, inauditæ gratulationis eſt ſortita
dulcedinem. Felix Elizabeth ad quam properat mater ſal-
uatoris: quam ſalutaribus obſequijs cælorum imperatrix
impertitur. Sed puer multo felicior qui ſalutantis maieſta
tem agnoſcens, intra uiſcerum tenebroſa uolumina gau-
dio gaudet, quia uim tam beatæ ſalutationis attendit. Et
Lucæ.1. factum eſt, inquit, ut audiuit ſalutationẽ Mariæ Elizabeth:
exultauit in gaudio infans in utero eius. Aſcendit cũ feſti-
natione uirgo in domum Zachariæ ad ſalutandam Eliza-
beth, portans in utero filium dei, regem gloriæ, dominum
maieſtatis. Occurrit Elizabeth, & antiquæ ſterilitatis ca-
rẽs opprobrijs, amicum ſponſi, precone uerbi, feliciſſimo
uentre deportat. Iunguntur amplexus, ueniẽ ad oſcula, &
copulantur felices uteri, regem & militem non niſi duo te-
nerrimi parietes abiũgũt. Quid mirum ſi miratur puer &
exultat à tactu tã proximæ diuinitatis & afflatu? Poterát-
ne uacare à quocũq; miraculo cui præſens erat regis præ-
ſentia, regnantis mater, mundi redemptor? Quid ꝙ nõ ſe-
Ibidem. mel tam ſanctorũ amplexuũ fuit celebrata cõiunctio? Mã-
ſit autẽ Maria cũ illa quaſi trib⁹ mẽſib⁹, ait euãgeliſta. Tã-
to tpe manet cũ Elizabeth uirginalis ĩtegritas, & nũc dul
ciori eloquio, nũc feliciori amplexu Ioannẽ puerũ conſe-
crat & inſignit. Et fortaſſis uſq; ad diẽ natiuitatis eius glo
rioſa uirgo cũ cognata morata eſt, donec puerum natum
ſinu beatiſſimo confoueret, & uno pariete remoto propin
quiorem redderet præſentiæ creatoris. Facile autẽ hoc ex
euangelij coniectura liquet, quia iam ſex menſes à conce-
ptione Ioannis defluxerant, cum ad uirginẽ archangelus
miſſus eſt: qui renouationẽ mũdi pudori uirgineo noua ſa
lutatione portauit. Exhinc uirgo feſtinauit ad Elizabeth,
& tribus menſib⁹ cognatæ dignaẽ uiſitare hoſpitiũ, donec
noni menſis fine cõcluſo, natiuitas immineret patriarchæ.
Alij qui librum iuſtorum diligẽtiorib⁹ oculis inſpexerũt,
ſe uidiſſe teſtãtur ꝙ ipſa dei genitrix felicem puerum pri-
mo de terra leuauit, & cognatæ partũ omni proſecuta eſt
ſeruitute. Quocũq; aũt modo rei huius ueritas decernaẽ,
illud ꝑ certo certũ eſt quia nõ parũ contulit puero naſci-
turo tã felix & moroſum intemeratæ uirginis conſortium.
¶ Quartus honor Ioãnis eſt, gaudiũ in natiuitate. Erube-
ſce lucifer, qui iam mane oriebaris, & conatuum tuorũ fru
ſtratus impulſibus, tãdem intellige quia in nouiſſimis die-
bus tanquã perdix ſtultiſſimus remanebis. Machinationi
bus tuis factum eſt ut humani gñis uniuerſitas in peccatis
conciperetur, in triſtitia naſceretur: ſed ecce iſte ſanctifica-
tus in utero, oriẽ in gaudio, letitiaq; mundo ſua natiuita-
te refundit. Ecce gen⁹ armaturæ qd' tibi cõſtitueras ad ui-
ctoriã, hoc Ioãni naſciẽ ad coronã. Apphẽde arma & ſcu-
tũ, & toto malignitatis tuæ ſpiritu debacchare, nec tamen
poteris Ioannis irrũpere priuilegium, qd' benigna ſcribẽ-
tis manus proprio charactere conſignauit. Multum dece-
ptus, multũ deluſus es. An ignoras ꝙ tibi uir bellator ab
adoleſcentia & etiam à matris uentre conſurgit? Neſcis qa Matt.11.
à diebus iſtius regnum cœlorũ uim patiẽ, & uiolẽti rapiũt
illud? An oblitus es ꝙ iſte mittitur parare plebem perfectã Lucæ.1.
domino? Intuere ordinẽ rerum, & ab ipſis cõceptiõis ſuæ
initijs inuenies hunc ualidiori conamine tuam fortitudi-
nem irrupiſſe. Tu feciſti quod fratricida Cain qui primus
natus eſt, pollutus & obuolutus exiret, & originalis pec-
cati reſpergeretur infamia. Hãc excepit orbis exterrit⁹, &
humani generis ſubſecuta natiuitas, ad infimæ triſtitiæ cu
mulũ trãſmigrauit. Natiuitas autẽ Ioãnis hui⁹ in gaudiũ
eſt & ſolẽnitatem præclarã. Lætatur orbis, & per quatuor
mundi climata circũſonat glorioſæ feſtiuitatis inſtantia,
ipſis etiã cælis celebris & famoſa. Quiſputas puer iſte erit? Ibidem.
Amicus ſponſi, inimicus ſibi, ſeipſo potentior. Conſiderã-
dum etiã quãta dignitate præpolleat natiuitatis huius ce
lebrãda deuotio, quãtamq; gratiã in oculis eccleſiæ potue
rit inuenire. Nulli⁹ hominis natiuitatẽ præter ſoli⁹ dei in
auctoritatis arcem recepit eccleſia, huius iſtius exceptiõe
ſeruata. Nouit eñ quia melior eſt dies mortis die natiuita Eccle.7.
tis, & ꝙ ortus hominũ triſtitia comiteẽ. Inde eſt ꝙ diẽ mor
tis martyrũ non natiuitatis, ſolennizat eccleſia, mortẽ ta-
men eorum natalitiorũ nomine nominãs, quib⁹ facta eſt
de morte natalis. Tunc eñ cœperũt de morte naſci ad ui-
tam, cũ uitã depoſuerũt pro uita. Huius uerò natiuitatem
ſpõſa Xp̃i tãto ſecuri⁹ beneuolentiſſima dignatione ſuſce
pit, quãto ſingularis eã ueritatis euangelicæ irrefragabilia
cõmendat auctoritas. ¶ Quintus honor eſt ſingularitas in
conuerſione & cõuerſatione. Infra teneritudinem annorũ
beatus iſte puer ad eremum ſpũ ducẽte deductus eſt: nec
obſtitit ætatis infirmitas, quã maieſtas dñi fœcundabat.
Spiritus eñ ſc̃tũs non attendit ſexuum differentiã, fragili-
tatẽ corporũ, temporũ annoſitatẽ, ſed quẽcũq; & qñcũq;
& quõ uult dignantiſſima replet benignitate. Relinquit
Ioannes mundũ, hoĩes fugit, patriã neſcit, parentes aſper
natur, & in ſolius diuinitatis apicem defigit obtutus. Mi-
ra rerũ conuerſio, hominẽ uix mundum ingreſſum, mundi
fugere gloriã, & ſeculi cupiditates non ſolũ obliuiſci, ſed
neſcire, perpetuũq; cũ diuinitate habere conſortiũ. Receſ-
ſus montiũ, ſiluarũ anfractus, & ualliũ ſubteriacens uaſti-
tas, puero patriarchæ qñ nox coegerat, domicilia præbue
runt. Nõ mihi opponatur Hieremias, nõ prædicãtis pue-
ritiæ uirtus audeat obuiare, quia ſi ille cõſecrat⁹ fuerat in
prophetã, hic in pluſquã prophetã. Et licet ille populo fu-
tura prædicet: nõ tñ conuerſationis hũanæ declinat aſpe-
ctus. Ioannes autem ætatis ſupgreſſus infantiã, & nobilio
ris gñis gñoſitatem oblitus ſoli uacat diuinitati, factus for
ma uitæ, monachorum propoſitum, anachoretarũ princi-
piũ, totius religiõis aſſertio. Ecce hæc quidẽ ꝑ cõuerſiõe.
Porrò quãta ſublimitas in cõuerſatiõe fuerit, nõ eſt currẽ
tis linguæ uolubilitate differendũ, ſed euangelicæ digni-
tis cõprobãdũ eloquio. Ioãnes, inquit, habebat ueſtimẽ- Matt.3.
tũ de pilis camelorũ: & zonã pelliceã circa lũbos ei⁹, eſca-
aũt ei⁹ erat locuſta & mel ſilueſtre. Ecce q mollib⁹ ueſtiuntẽ Mat.11.

in domibus regum ſunt. Rigida ueſtis, & duriſſimis hiſpi-
ditatibus cõtexta, rigore ſqualifero corpus afficit patriar-
chæ, carnemq; tenerrimā immatura diſtrictio diſciplinæ ſe
ritate coarctat, teneros artus, & ſacratiori ſpū ſuperfuſos
cõtinue quaſſat longitudo martyrij. Cibus autē eiꝰ qualis
erat? Nõ quærunt perdices, faſiani, ſeu aliæ aues, nec per
totā currit regione ut patriarchalis ſtomachꝰ impleatur,
ſed erat eſca eius locuſta & mel ſilueſtre. Cæli rore paſcit, &
animalis uiliſſimi ſatiatur edulio, nihilq; coctum accepit ie
iunantis auſteritas. Caſtigato uentri & diuturna macera-
tione diſtēto ignota fuit uarietas ferculorū, nec introiuit
in os eiꝰ qđ gulā alliceret, ſuffarciret uentrē, ſtomacho blā
3. Reg. 7. diret. Helias comedit carnes: & ſi quid aliud apponebat,
cū gratiarū actione percipit: nec aliquem legimus ex illa
ueteri officina ad legis huius aſpiraſſe faſtigiū. Veſtis aſpe
ra, cibus tenuis, mens deuota, profectò perfectum cõſecrāt
patriarcham. ¶ Sextus honor eſt nouitas in prædicatiōe.
Hic uolo ut intendat attentio neſtra: quia paulò ſubtilius
ad audiendū materiæ præcipit magnitudo. Poſt peccatū
Adæ, ac illius diluuij uaſtationem ſolēnem, electa eſt iuſto-
rum infinita prope pluralitas, cum quibus deus facie ad fa
ciem locutus fuiſſe dignoſcitur. Transfertur Enoch, eligi-
tur Noe, uocatur Abraham, Iſaac diligit, Iacob deū facie
ad faciem cõtemplatur, Ioſeph ſaluator mundi uocat, nec
tamen in ſermone dei ad illos, uel illorū ad homines, fit ali
qua mentio de regni cæleſtis perpetua manſione. Moyſes
aſſumit in ducē populo Iudæorū, Pharaoni in deū conſti-
tuit, facit deus ꝑ ipſum in Aegypto magnalia, mirabilia in
terra Cham, terribilia in mari rubro. Aſcendit Moyſes in
caliginē in qua erat deus, & dat ei in monte multiplex præ
ceptorum auctoritas, loquitur cum deo quaſi homo ad ui
cinum ſuum, non eſt occultatum à Moyſe quod fecit deꝰ
in occulto, & glorioſum nomē adonai (quod oībus fuerat
obuelatū) ei reuelatur, ſed in his oībꝰ regni cælorum me-
moria nec nominat nec auditur. Aſtat Aaron ſummus ſa-
cerdos potentis uirgæ geſtarius, unctus & delibutus cæle
ſtium ſacrariorum unctiōe, ſuccedit Ioſue, & omnis illa iu-
dicum multitudo, nec eſt uel ulla tenuis mentio regni cæ-
leſtis. Inuenit dñs Dauid uirum ſanctū ſm cor ſuū, Salomo
nem filium eius ſapientia cumulat ſingulari, & omnē illum
prophetalē chorū ſpūſſanctus ordinat & infundit, & nihil
de cæleſtis regni gloria prophetatur. Claudit Helias cælū
annis tribus & menſibus ſex. Heliſæus etiam mortuꝰ mor
tuū uitæ reſtituit, & ab his nec uel ulla ſcintilla beatæ man
ſionis elucet. Quid plura? A principio mundi uſq; ad Ioā-
nem uniuerſitatis humanæ electionem recollige, nec in ſer
mone uel opere illius ſanctuarij poteris reperire dulcedi-
nem. Veni ergo ad Ioannem, & audi uocem exultationis,
uocem nouitatis, uocem lætitiæ, uerbum miſericordiæ, ſer
monem gloriæ, largitatem gratiæ, qđ celauerat deus, ta-
cuerat angelus, latuerat patriarchis, prophetæ neſcierūt.
Matt. 3. Pœnitentiam, inquit, agite, appropinquabit enim regnū
cælorū. Verbū pœnitentiæ dulce & glorioſum, uerbum re
gni cælorū lætū & adorandū, illi ſoli primo cõueniēs qui
primus noui teſtamēti fundamenta poſuit. Hæc eſt uox de
qua maximus ille cõtēplator cæleſtiū uiſionum in hæc uer
apoc. 14. ba proſequit: Et uox prima quā audiui ſicut cytharedorū
cytharizantiū in cytharis ſuis. A diebꝰ Adæ uſq; ad Ioan-
nē organū nrm uerſum eſt in uocem flentiū: quia peccato
rum frequentia, nec pœnitentiæ locus, duplex erat deplo-
randi materia. Occidis? occidi iuberis: ſabbato ligna col-
ligis? lapidari iuberis: & ille cui propriū eſt miſereri ſemp
Ezec. 20. & parcere, niſi ferire non nouit. Dederat quippe eis præce
pta non bona præceptorū dator, & iuſtificationes in qui
bus uiuere non poſſent. Hoc eſt quod iuſtus miratur, di-
Pſal. 88. cens: Vbi ſunt miæ tuæ antiquæ dñe? Ioannes natus oſtē-
dit medicamentū uulneri, pctō pœnitentiā, iniquitati ue
niam. Hæc eſt prima uox quā uox clamantis in deſerto ꝓ-
Canti. 2. poſuit, & uox turturis audita eſt in terra noſtra. Extūc miſ-
ſit in os noſtrum canticum nouum carmen deo noſtro, &
reſonat in ore noſtro gratiarū actio & uox laudis, ſuperex

altat mīa iudicium, pctōribus parcitur, regnat pietas, iuſti
tia diſſimulatur, & miſerendi non feriendi quærit occaſio-
nē miſericors & miſerator dñs. Cytharizāt ergo in cytha-
ris ſuis, qui uoluptatis effluxionē pœnitentiæ reſtrictione
reuerberant, & de profunda pctōrū uoragine reſpirantes
(Pharaone ſubmerſo) cantāt in uijs dñi qm magna eſt glo
ria domini. ¶ Septimus honor eſt dignitas in baptiſmate.
Singularis prorſus humilitas, uerbum caro factū eſt, & in
perfectū uirū egrediens, relicta hominū uniuerſitate Ioan
nem quærit, Ioannē deſiderat, ad Ioannē uenit. Terribilis Pſal. 65.
in conſilijs deus ſuper filios hominū: portāſq; omnia uer- Heb. 1.
bo uirtutis ſuæ purgationem peccatorum faciens, uenit à
Galilæa in Iordanem ad Ioānem ut baptizaret ab eo. Stu- Matt. 3.
pet Ioannes, & timore cõcutitur, ac patriarcham infinitꝰ
horror inſiluit. Ego, iquit, à te debeo baptizari: & tu uenis
ad me? Dicit ei ſaluator: Sine modo, ſic enim decet nos im-
plere omnē iuſtitiā. Acquieſcūt utriq; ſalutaribꝰ monitis,
& accingit ſe Ioannes ad baptizandū, ad ſuſcipiēdū dñm
regē angelorum. Exuitur ueſtimentis ſuis rex gloriæ, ſplē-
dor luminis, & figura ſubſtantiæ dei. Ioannis manibus at-
trectat caro illa ſumpta de uirgine, candidiorīq; deriuata
materia nudatur in flumine, felicis baptiſtæ manibꝰ infun
denda. Deſcendunt angeli, & cælorum agmina tota reue-
rentia currunt ad creatorē. Baptizantē & baptizatum nu-
mina dominantia circuncingunt. Infundit aquam capiti
creatoris creatura nobilior, & dei uerticē mortalis dexte-
ra cõtrectat & cõtingit. Pauet cælū, ſtupet terra, Iordanis
arridet: mirant angeli dñm ſabaoth inter manus baptizan
tis concludi. Quid eſt Ioānes? quē cherubim & ſeraphim
uix audent aſpicere, tu nudum tenere præſumis? Hic eſt in
quem angeli deſiderant proſpicere, cui ſanctus ſanctus ſan
ctus ſublimi melodiarum organo beatæ ciuitatis cõuentꝰ
ingeminat: q ſolꝰ inhabitat lucē inacceſſibilē, dñs uirtutū,
deꝰ ſcietiarū, miſericordiarū pater, & tu non metuis? Tibi
datū eſt qđ omnibus negatū eſt, baptizare cū q baptizat
omnes in ſpiritu ſancto & igne, uirginem uirginiſq; filium
uirgineis manibus irrigare. Totus obſtupeo, baptizātem
hominemq; deum reuereor, magiſtrū dignantē admiror,
uereor dignationem, & hoīem uideo uiolentiā ipſis cælis
inferre. Porrò illud quale eſt ꝙ in iſto baptiſmate termina
tur lex, finem accipit prophetis, & omnis illa ſacrificiorum
multitudo propulſatur & pellitur? Hic incipit & ſtabili-
tur nouæ regenerationis purgatio perdurandа, & in unā
baptiſmatis formā legalium tranſeunt diſpendia figurarū.
Ad ablutionem enim aquæ, & innouationem ſpūs, ſepelit
hircorum & uitulorum ſanguinolenta congeries, & pecca
toribus id Iudæis relinquimus, illud dauidicum attendē-
tes: Holocauſtum & pro pctō non poſtulaſti. ¶ Octauꝰ ho Pſal. 29.
nor eſt prima reuelatio de trinitate. A creatiōe cæli & ter-
ræ uſq; ad hunc locum nunquā trinitas manifeſte hoībus
apparuit, ſed rerū ac uocū inuolucris inuoluta fuit tantæ
claritatis æternitas. Deniq; creationē hominis creator re Gen. 1.
rum ſumma dignitate commendans, faciamus, inquit, ho-
minē ad imaginē & ſimilitudinem noſtram. Reuerendum
reuera priuilegiū, nec ulli traditū creaturæ. Creat illa ſub
limior numeroſitas angelorū, & elementorum omniū or-
dinatur uariata connexio: ſed omnipotētis præſcietia tm̄
opus taciturnitate alta proſpectat. Vt uerò uenitur ad ho
minē, & nobilis creatura creari diſponitur, accingit ſe tri-
nitas ad creandum, & conſilium accipit ſapientia, ut crea-
turæ dignitas creatoris priuilegio clara eſſe monſtretur.
Nec ibi tamen ſatis aperte diuinæ maieſtatis illuxere uo-
cabula, cum ad angelos obſequentes quidam referant do
minici ſermonis oraculum. Vel ſi minus hoc cautum eſt, ſi-
gna pluralitatis abſq; nominum differentia prædicantur.
Abraham tres uidit, & unum adorauit: ſed ibi ſcripturæ Gen. 18.
ſacræ reuerentia, nunc mixtim, nūc ſeparatim claudit elo-
quium, ut modo dominum, modo uiros placeat appella-
re. Iudæi tamen hic magnam texunt reprehenſionis para-
bolam, tres angelos à domino miſſos aſſerentes, unum ad
natiuitatem Iſaac prædicendam: duos ad ſubuertēdū So-
domā

domam delegatos. Illum uerò cū quo iuſtus loquitur, dicens: Dñe ſi inueni grām in oculis tuis, prophetali ſpiritu cognouiſſe ſomniant natiuitatis Iſaac ueniſſe preconem. Illum adorat Abrahā ſicut Berſabee Dauid regē, ſocijsq́ eius propter ipſius reuerentiam indefeſſus aſſiſtit. Vnde & non niſi duo in ſubuerſione ciuitatum infidelium numerantur, illo ſuperiori iam reuerſo qui natiuitatem Iſaac fideli deuotione compleuerat. Tres enim uiri Saram uoca
Ibidem. ri præcipiunt, ſed unus eſt qui promiſſionis inſperatæ manifeſtat arcanū. Hoc Iudæi, & qui magis elegerunt iudaizare quàm credere. Sed ut breuiter cōcludamꝰ, oīs illa patriarcharū ſiue ꝓphetarum ſocietas, nullam uel in ſermonibus uel in rebus de patre & filio & ſpiritufancto aperte le
Matt.3. gitur feciſſe mentionem. Veni ergo & intuere filiū Zachariæ deū & hominē proprijs manibus contingentē, & uide ꝗ cæli aperiuntur ibi, & deſcendit ſpiritusſanctꝰ corporali ſpecie ſicut colūba in Xp̄m, & uox patris audita eſt: Hic eſt filiꝰ meus dilectus. Vides ꝗ ad ſacratiſſimorū nominū nouitatē cælorū palatia reſerant. Pater audit in uoce, filiꝰ baptizat in flumine, ſpūſſanctus demonſtrat in colūbæ ſpecie. Adeſt Ioānes totus medius trinitatis, glorioſumq́ baptiſtam ſignant induiſſe ſubſtantiæ aperta uocabula: nomenq́ trinitatis prioribus ſeculis obuelatū, abſq́ totiꝰ uelaminis obumbratione relucet. Dñe quis eſt iſte, ꝗ innotuiſti ei? ¶ Nonus honor eſt teſtimonium ueritatis. Audi
Mat.11. qd de iſto ueritas teſtetur. Cum audiſſet Ioannes in uinculis opera Chriſti, miſit ad eum diſcipulos ſuos, & reſpōſum eſt eis: cæci uident &c. quæ euangelicæ ueritatis copioſa proſequitur narratio. Recedentibus autē nuncijs (ne fortè in eorum præſentia adulationem redolere uideret) cœpit Ieſus dicere de Ioanne. Quid exiſtis in deſertum uidere? Arundinem uēto agitatam? O mira teſtificatio redemptoris. Quis ingreſſus eſt mundū, & mundū uel in aliquo nō cognouit? Quis eſt quem uentoſa felicitas, uel aduerſitas turbida, uel cuiuslibet peccati aura tenuior non infecxit? Ad extremum ſubinfert ꝙ terrā excedat, tranſcat cælum, ipſum uerticē angelicæ dignitatis attingat. Inter natos mulierum (dicit dñs) non ſurrexit maior Ioāne baptiſta. Quid uis amplius? De nullo dici potuit (dicit Auguſtinus) qđ dictū eſt de Ioanne. Nō opponas mihi euāgeliſtam cæteris diſcipulis magis dilectum, non apoſtolorum principem omnibus apoſtolis antelatum, non uas electionis ad cæli tertij ſecreta translatū, nec apoſtolicus ſplēdor audeat occurrere præcurſori: quia iam omnes iſti ad adoleſcentiæ metas exceſſerant, cum à ueritate prolatum eſt in
Ibidem. ter natos &c. Conſidera manſiones regni, & uniuerſum ordinem humanæ generationis circumuola, ſolumq́ Ioannem tam ueteris quàm noui teſtamenti patribus uidebis eſſe præpoſitum uel æquatū, tamē ſuper oīa benedictꝰ deꝰ. ¶ Decimus honor eſt aſſertio matris eccleſiæ. Texitur ora clamydis, unguentūq́ profuſum in capite, extremā ueſtimenti fimbriam inundanter perfudit. Hinc enim mater & magiſtra omnium eccleſiarum eccleſia romana, cui dictū eſt, ego pro te rogaui ut nō deficiat fides tua, in honorem Ioannis baptiſtæ poſt ſaluatoris nomen conſecrata eſt & ſignata. Dignum nanq́ erat ut ſententia ſpōſi ſpōſæ ſequeretur auctoritas, & ſingularem amicum eius. Illuc proueheret, ubi principatum ipſa conſcendit. Electio proculdubio hæc ſingularis eſt, in illa ipſa urbe Ioannem uendicare primatum eccleſiæ, quam duo cæli luminaria morte clariſſima conſecrarunt. Crucifigitur Petrus, gladiatur Paulus, & dignitas remanet præcurſori. Purpuratur Roma multitudine martyrū, totaq́ ſublimitas beato refundit patriarchæ. Ioānes ubiq́ maior, in oībꝰ ſingularis, mirabilis ſup oēs. Quis ſic glorioſe annunciatus eſt? quis ita ſpecialiter in utero matris ſpiritufancto legitur fuiſſe repletus? Quē legiſtis intra matris uterū exultaſſe? Cuius natiuitatem uidiſtis celebrari in eccleſia dei? Quis ſic eremū concupiuit? Quis ita ſublimiter legitur conuerſatus? Quis pœnitētiā & regnum cælorum primus oſtendit? Quis baptizauit regem gloriæ? Cui ſe primū trinitas reuelauit? Cui teſtimonium tale perhibuit ueritas? Quē ſic honorauit eccleſia? Vide ſi nō omnia hæc ita ſingulariter ſint huic ſingularia, ut nullus mortalium prædictis audeat inhiare. Forſitā mihi diſponis opponere ꝙ ſic iſte habet propria, ut & cæterorum ſanctorū cōmunia nō attingat. Audi ergo. Ioānes patriarcha, imo patriarcharum finis & caput. Ioānes propheta, imo pluſquam propheta: quia quem uenientē nunciauit, digito demonſtrauit. Ioannes angelus, ſed inter an
gelos electus eſt, ſaluatore atteſtante, qui dicit: Ecce mitto Ioan.1.
angelū meū, qui præparabit uiam ante faciē meā. Ioannes Malac.3.
apoſtolus, ſed & apoſtolorū primus & princeps, qui primus fuit homo miſſus à deo. Ioānes euangeliſta, ſed & euāgelij primus inciſor, prædicans euangelium regni. Ioānes uirgo, imo uirginitatis inſigne ſpeculum, pudicitiæ titulus, caſtitatis exemplū. Ioānes martyr, ſed & martyrum lumen inter natiuitatē mortemq́ Xp̄i conſtantiſſimi forma martyrij. Prætereo quia uox clamātis in deſerto: ꝗ preco uerbi: ꝗ iudicis ꝑcurſor. Illud quoq́ relinquo ꝗ uſq́ ad Ioānē lex & ꝓphetæ, ꝙ Ioannes ipſe eſt Helias, ꝙ lucerna ſit ardens & lucens, ꝙ amicus ſit ſponſi, ſponſæ præparator. Silentio trāſeo ꝙ ſic nouem ordinibus angelorū inſertus eſt, ut etiā ad ſeraphim apicē trāsferat. Verū hoc adeò laborioſi opis eſt, ut ſenſus nr̄i pauptas non ſufficiat. Sufficiant hæc ad p̄ns q̄ de Ioānis laude dicta ſunt ad gloriam redemptoris, qui eſt benedictus in ſecula. Amen.

¶ In feſto beatæ Mariæ magdalenæ.

HOdie miſericordia & ueritas obuiauerunt ſibi, & multitudo miſerationum dñi in peccatricem fœminā refuſa eſt. Filius em̄ uirginis, peccatricis & menſtruatæ manibus attrectatur, deumq́ atq́ dei filiū mulier infrunita contingit. Tangit pedes mūdi atq́ mundantis, immunda: & ueſtigijs creatoris, mulier crimino ſa procumbit. Tranſit in affectum cordis præuaricatrix, & redit ad cor: & magnitudinem ſcelerum, lachrymarum multitudo condemnat. Diſſimulat pietas tangentis officiū, & obſequiorum inſtantiam remuneratorius ille maieſtatis oculus felici dedignatione non inſpicit. Oſculatur Maria pedes Chriſti frequentibus oſculis, & oculis inundantibus ueſtigia redemptoris infundit, tergit crinibus, odoriferis illinit & irrorat unguentis. Videt & inuidet ſingularitatis amator, & utrūq́ redarguit phariſæi inſtantia, illum ignorātiæ, præſumptiōis iſtā. Sed deliberās prouidentia ſuſpēdit iudiciū, dum affectat obſequium: & inuectiuā retinet præparatā, donec Mariæ ſacrificiū i holocauſtū pertrāſeat. Gaudent angeli ſuper peccatrice pœnitentiā agente, & odoris fragrātia cæleſtis ille cōuentus aſpergitur, ſaluantēq́ & ſaluandā tota miſericordiæ dulcedo pertingit. Vbi abundauit delictū, ſuperabundauit & gratia, & numeroſitatē criminū præponderans pietas intercludit. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ dñe in peccatricis confeſſione, quàm iuſta reprehenſio in phariſæi ſuperbia & abuſione. Enumerat obſequētis obſequiū, & per obliquū tangit indignātis iniquitas, tota literali co
hærentia Simonis inuidiā impugnāte. Et quia ubi ſpiritꝰ 2.Cori.3.
domini, ibi libertas: dimittunt illi peccata multa quæ multum diligit, immittuntur illi qui multum negligit. Non erat ſatiatꝰ ab uberibus ſponſæ, nec induerat cōpaſſionis affectū, legē relegens quæ miſericordiā neſcit, nouit iuſtitiam. Lex dura duris & lapideis promulgata, parata percutere, neſciens miſereri. Lex excludēs pœnitētiæ locū, ueniam negans, emendationis ignara. Lex uinum durum & acidum de botris amariſſimis eliquatum, cōſecratum feritati, deriuatū Iſraeli, ſaluatori propinatum. Vinū de quo dentes bibentiū obſtupeſcunt: nō de genimine uitis illiꝰ
quod ſaluator bibit nouum in regno patris ſui. Verè me Canti.1.
liora ſunt ubera ſponſæ uino iſto. Quænam ais ſunt iſta? Procedat in mediū Paulus apoſtolus, & ubera felici lacte
manantia nobis aſſignet. Gaudere, inquit, cum gaudenti Roma.12.
bus, flere cum flentibus. O quàm breui ſermociunculo totius religionis depinxit inſigne, quàm eleganti clauſula propoſuit pietatem, æquitatē ſtatuit, ſubmouit inuidiam?

His uberibus mater eccleſia lactat proficientes,nutrit per
fectos.Gaudere,inquit,cũ gaudentibꝰ.Faceſſat hinc ſecu•
laris plauſus inſania,& lætitia mũdialis abſcedat:qa non
eſt gaudere impijs,dicit dñs.Nunquid illorum os gaudio
puer.2. repleri æſtimas,qui lætantur cum malefecerint,& exultãt
in rebus peſſimis?Sed illi qui laudibus adulatorijs rapiũ•
tur,diuinæ iubilationis agnouere lætitiam.Nunquid qui
ueſtiuntur purpura & byſſo,& epulantur quotidie ſplẽdi
de,gaudiũ & lætitiã obtinebũt?Abſit ut in terra ſuauiter
uiuentium gaudiorum inueniaꝛ materia,cũ tantis alterna
tionibus tota mũdi facies immuteꝛ,ut eleuans allidatur,&
reſpiret alliſus.Sed eſt gaudium continua ſibi iucunditate
firmiſſimũ,qđ perfectꝰ aius de ſecura ſibi conſcia polliceꝛ.
Mens eñ ab huiꝰ mũdi aſpergine pure,preſſeq́ꝫ deterſa,&
in diuinæ cõtẽplationis acumen totũ deſiderij ſui figens
affectũ,gaudẽs gaudet in dño,& exultat aia ſua in deo ſa•
lutari ſuo.Talis anima minas aſpernatur,neſcit timorem,
ſpem falſam eludit,& omniũ ſcandalorũ immunis,in pace
Pſal.118. in idipſum dormiẽs requieſcit.Pax multa diligentibus le•
gẽ tuam(ait iuſtus)& non eſt illis ſcandalũ.Nouerat eñ
quia lictores non perſequunꝛ martyres,ſed coronant.Cũ
huiuſmodi gaudẽtibus gaudet apl's,& ut abundãtiꝰ gau•
deãt,tota ſecuritate promittit.Hoc gaudiũ certũ & plenũ
eſt,tantoq́ꝫ certius idẽ,quanto uicinius circa idẽtitatẽ im•
primitur.Hæc eſt mãmilla cõgratulationis,de qua lac ex•
hortationis effunditur quo nutriunꝛ perfecti,ut cũ auulſi
fuerint à lacte iſto,epulenꝛ ab introitu gloriæ dei.Secũda
eſt flere cũ flentibus.Nunquid apoſtolꝰ præcipit flere re•
rum amiſſionẽ,intermiſſionẽ uoluptatũ,filiorum mortes,
morborum inſtantiam,grauitatem inopiæ,potentiam for
tiorũ?Abſit.Plorandi eñ ſunt qui taliter plorant.Religio
ſa eñ triſtitia aut alienum luget pctũ,aut proprium.Bea•
ti quorum luctus in hac intentione uerſatur:quia conſola
toriam poſſunt in hac expectare dulcedinẽ O quàm leni
& dulciſſimo ſpiritu imbutus eſt ſpũs illiꝰ qui nouit in ſpi
ritu lenitatis peccantem inſtruere,ſuſpendere uindictã,&
affectuoſis uiſceribus inuiſcerare ſibi peccatorẽ donec ui•
tæ reddaꝛ.De hac compaſſionis mammilla lac conſolatio•
nis effundiꝛ,& hoc lacte paſcit apl's illos qui ſolido cibo ue
ſci non poſſunt.Amator innocentiæ,pacis amicus,patien
tiæ cibus,patientibus cõpatiens,& congaudens gaudẽti
bus,perfectionis metã curſu conſummato contingit.Hæc
ſunt ubera lacteis irrorata liquoribus,meliora uino,lacte
Canti.1. dulciora,miſericordiã ſonantia,redolẽtia pietatẽ.Fragrã•
tia,inqt,unguentis optimis.Digna prorſus ubera,de qui
bus eliquaꝛ unguentorum infinitas odorata diffluxione
ciuitatẽ dei uiuentis circũquaq́ꝫ reſpergens.Hæc ſunt un•
guenta quæ regina Saba attulit in Hieruſalẽ,de quibꝰ di•
3.Reg.10. cit ſcriptura:Nõ ſunt allata ultra aromata tã multa,quàm
ea quæ dedit regina Saba Salomoni.Quàm excellẽter ap•
poſuit optima,ſpũs ille ſubtilis qui totã ſibi libri huius ra
pit poſitionẽ?Eſt eñ unguentũ bonũ quod Maria pedi•
bus ſaluatoris infudit,eſt & melius qđ eadẽ(ſi tñ eadem)
ſuper caput recumbentis effudit:eſt & optimũ qđ & ipſa
præparauit toti corpori Chriſti.Primũ unguẽtũ cõtritio
nis eſt,de recordatione pctõrũ,de ſpiritu contrito & con•
tribulato deſcendens.Hoc infundunꝛ pedes illius qui am•
bulat ſuper pennas uentorũ:hic adorat Maria in loco ubi
ſteterũt pedes eius.Steterunt inquã,quia ualidiſſima amo
ris manu pedem utrũq́ꝫ retinuit,donec utrunq́ꝫ perunge
ret,& audiret criminum remiſſionem,& dimiſſionẽ in pa•
Lucæ.7. ce.Remittunꝛ,inquit,tibi peccata,& uade in pace.Magnã
prorſus miſeriam,magna miſericordia diluit & abſtergit,
& hoc quidem feſtinanter,quia ſine ullo interuallo cõiun
gunꝛ & lachrymæ peccatricis,& miſericordia ſaluatoris.
Remittunꝛ pctã,& in pace dimittiꝛ,ut & de præterito ſit
ſolicita,& ſecura de futuro.Pedes iſti ſunt mia & iudiciũ:
quorũ alterum ſine altero oſculari uel temeraria ſecuritas
eſt,uel deſperatio fugiẽda.Quis enim dei miam indeſinen
ter attẽdens,non ſtatim tepidioris uitæ quietem exoptet?
Cum eñ recogitat uniuerſitatis dñm formã ſerui pro ſer•
uis ſuſcipere,triginta & tribus annis operari ſalutem no•
ſtram in medio terræ huius,capi,ligari,lanceari,crucifigi,
& hoc totum pati pro filijs hominũ:ſtatim deceptoria ſpe
ſibi blanditur & alludit,gaudet obſeruari in mia & miſera
tionibus,iudiciũ neſcit,ignorat iuſtitiã,& puniẽda æſti•
mat nõ puniri.Fallitur qui ſic oſculaꝛ miſericordiæ pedẽ,
ut pedẽ iudicij non attendat:qui totũ de miſericordiæ pe•
de præſumit,hoc ſolum ad ſalutẽ ſufficere credens,ꝗ cre•
dit.Rurſus cũ abducit os,& iudicij pedẽ crebrioribꝰ oſcu
lis intertangit,ſubcutitur carnis aiæq́ꝫ ſubſtantia,& utri•
uſq́ꝫ hominis ſtatũ uehementior aura percellit.Horrendũ *Heb.10.*
enim eſt incidere in manus dei uiuentis,offendere creato•
rem,neſcire dñm,recalcitrare dominantis imperio,qui ha
bet poteſtatẽ corpus & aiam ponere in gehennã.Terribi• *Ibidem.*
lis certè(ſicut ait apoſtolꝰ)quædã expectatio iudicij,quã•
do ignis in conſpectu eius exardeſcet,& uirtutes cælorũ
mouebuntur,& uacillantibus conſcientijs latitudinẽ mũ•
di ualidiſſimꝰ ignis aduret.Nihil prorſus terribiliꝰ quàm
uidere latronis officinam plenam ſanguine,cumulatã op•
robrijs,tormentis undantem.Quis hæc diutius cogitans
non ſtatim contremiſcat,& in deſperationis rotetur abyſ•
ſum?Non eſt igitur huic pedi moroſius incumbnedum,
ne pietatis intuitum ferocia iudicantis excludat.Vtrunq́ꝫ
igitur iñgat pedem animæ pœnitentis affectus,& nunc
miſericordiam amplectens,nunc iudicium deoſculans,cõ
tribulati ſpiritus offerat holocauſtum.Vide Mariam iudi
cij pedem fortiter attendentem,dum nobilis & laſciua mu
lier conuiuantium faciem non attendit,ſed extenſo corpo
re prouoluitur pedibus maieſtatis,doloris plena,timoris
impatiens,cõpunctiõis iaculo uulnerata.Sed & miſericor
diæ pedem labijs impreſſioribꝰ oſculatur,in cuius ſpe fir•
miter inhæret ueſtigijs redemptoris,donec audiat:Remit
tuntur tibi peccata tua.Sanè precioſum unguẽtũ,quo nõ
ſolum terrena domus,ſed etiã cæleſtis aſpergitur.Viliſſi•
mæ autẽ ſunt ſpecies de quibus conficitur,& magna earũ
copia intra noſtros ortulos poterit inueniri.Peccata igiꝛ
noſtra plantata in conſcientijs noſtris,quorum numero
ſitas præ multitudine numerari non poteſt,ſpecies eius
ſunt.Ipſa igitur in mortariolo pœnitentiæ,macerãtiõis pi
ſtillo contuſa,& reſperſa diſcretiõis oleo,doloris igne ſup
poſito,& in aheno diſciplinæ cocta,unguentum exhibent
precioſum & acceptum pedibus ſaluatoris.Compendioſe
autem iſtud confecimus,ſapienti rerum occaſionem peni•
tus relinquentes.Et licet materia uideatur indignior:inte
rim tamen bonum eſt unguentum iſtud,quod domum re•
plet,penetrat cælos,angelos lætificat,& beatæ ciuitati læ•
titiam refundit & gaudium.Hoc eſt ſacrificium iuſtitiæ: *Pſal.50.*
quia ſacrificium deo ſpiritus contribulatus.Secundũ un•
guentum eſt deuotionis,de recordatione beneficiorũ dei.
Prorſus digniſſima huius unguenti compoſitio:& in iſtiꝰ
comparatione prioris eſt conſperſio uilipendenda.Eius
enim ſpecies de cæleſti paradiſo allatæ ſunt,& in terra filio
rum hominum nequeunt inueniri.Virtutes enim diuinitꝰ
collatæ,& in mortariolo pectoris piſtillo diligentiſſimæ
meditationis contritæ,& exultationis oleo ſuperfuſæ,ſuf•
fuſo igne iuſtitiæ & humilitatis aheno decoctæ,faciũt un•
guentum & odore & uirtute mirabile:quod ſolum ſuper
caput domini recumbẽtis poſſit effundi,& exhiberi reue•
rentiæ maieſtatis.Sed & hoc recolligimus breuiter:illis
qui multa de paucis excipere cognouerunt,uerborũ mul
titudinem reſeruantes.Notanda tamen utriuſq́ꝫ differen•
tia,& ſecundi ſublimitas attendenda,quoniam illud eſt ſa•
crificium deo ſpiritus contribulatus,& iſtud ſacrificiũ lau
dis quod honorificat deum.Pedes igitur ungimus ſalua•
toris,cũ de peccatis compungimur:ungimus caput,cum
de collatis uirtutibus,uirtutum largitori gratias cumula•
lamus.Interſtitij tamen moroſitas inter pedes eſſe debet&
caput:quia profectò difficillimus & præſumptuoſus ſal
tus eſt,à ueſtigijs ad uerticem domini tranſuolare.Neq́ꝫ
enim eadem quæ unxit pedes,unxit & caput:cum illa me•
retrix nihil horum feciſſe legatur,ſm illud:Verte impios *puer.12.*
& non

& nõ erunt. Vnxit ergo Maria ſanctum domini uerticem,
profectò iam electa, iam familiaris effecta, longeq́ à pecca-
tricis illius obuoluta ueſtigijs, quam infelix ille ſeptenari⁹
confundebat. Porrò ſi duo præmiſſa ungenta tantæ digni
tatis ſunt ut alterum pedibus, alterum complaceat capiti
dominãtis: illud tertiũ quod optimũ eſt & ſuperexcellens,
ubinam inuenire poterimus? Sed abſit ut ſponſa ueritatis
à ueritate diſſentiat: & tale aliquid habere ſe iactitet quod
habere non poſſit. Eſt ergo tertium unguentum pietatis:
quod eſt ſuper omnia aromata morbis omnib⁹ & pericu-
lis ſalutare, quodq́ nulli unquã peſti inueniatur inefficax.
Marci.16. De ipſo nanq́ ſic legit: Maria magdalenæ, & Maria iaco-
bi, & Salome, emerunt aromata: ut uenientes ungerent Ie-
ſum. Vidéſne in prima fronte capituli propoſitum q non
unũ uel duo, ſed tres uix ſufficiunt ad emendũ tantæ com
poſitionis ungentũ? Intelligis quia non pedes aut caput,
ſed totũ crucifixi corpus ſibi uendicat iſta cõfectio? Confe
ctio ſine dubio precioſa, quæ toti ſufficiat corpori creato-
ris. Et attẽde qa unguẽtũ pedibus infuſum, adeò dignãtiſ-
ſima lenitate ſuſcepit: ut phariſæum murmurantẽ parabo-
lica prolixitate cõuinceret, & retorto ſugillaret exemplo.
Sed & de refuſo ſuper caput eius unguento diſcipulos in-
dignantes coarguit, bonum mulieris opus eſſe proteſtãs:
& tumidã eorũ animoſitatẽ uerbis cõpeſcuit moderatis.
Hoc uerò tam ſalubre, tamq́ mirificũ, in mortuo ſuo cor-
pore noluit expendi: quod uiuo utiq́ reſeruabat. Duo eñ
corpora habet Xp̄s: unũ quod ſuſcepit ex uirgine, alterũ
eccleſiæ, quod chari⁹ habet benignitas redimẽtis. Deniq́
illud pro iſto morti expoſuit & tormentis, addictus cruci,
functus ſceleratis, morte turpiſſima condemnatus. Poteri-
miſne tam ſalubrẽ conficere confectionẽ? Vniuerſæ miſeri
miſeriæ, tam aiarum quàm corporũ, oculo pietatis inſpe-
ctæ, ſpecies eius ſunt. Iſtæ igitur in mortariolo largitatis,
dulcedinis piſtillo confractæ, & delinitæ charitatis oleo,
ſuccenſo cõpaſſionis igne, & in aheno perſeuerãtiæ deſpu
matæ, unguẽtũ faciunt ipſis etiam angelis admirãdũ. Sunt
uiri diuitiarũ in domo dñi uirtutũ, inueſtigemus an apud
eos hmõi habeãtur unguenta. Primus occurrit mihi Pau-
lus (ſicut ubiq́ ſolet) totus præſenti delibutus unguento.
2.Cori.11. Quis infirmat, inquit, & ego non infirmor? Felix aïa facta
ſibi tanquã uas perditũ, ut oim miſerias in ſua cõtinentia
colligaret. Totũ ſe toti corpori Xp̄i donauerat, oibus oia
factus, ut oẽs lucrifaceret. Sed & ille ſimplex & rectus & ti-
mens deum, uide quomodo nõ hoiem, imo uerò hoiem, &
Iob.29. quod uerius eſt ſuper hoiem ambulabat. Oculus, inquit,
fui cæco, & pes claudo, pater eram pauperũ &c. Qui ſic eũ
hoc unguẽto perunxerat, ut de mĩæ thalamo largius irro-
1.Reg.15. ratus exiret. Samuelẽ recolo, qui nõ ſemel, ſed oĩbus dieb⁹
uitæ ſuæ lugebat ſuper Saul, cum ſciret illum longius ab
oculis diuinitatis elongatũ. Non ceſſabat tamẽ cõpaſſio,
quæ condolentis animũ irrepſerat, fundẽs lachrymas etſi
2.Reg.13. nõ profuturas, puras tñ. Dauid parricidã filium continua
deploratione plorabat, plorãs in eo non carnis neceſſitu-
Geñ.45. dinẽ, ſed fidei deſtructionem. Cerne quõ Ioſeph tot⁹ hoc
melle illius erat. Venſunt fratres non iam ante fratrem, ſed
ante dñm aſſiſtentes, cõſcij proditionis, homicidij rei, fra-
tricidij ſucceſſores. Videt eos Ioſeph, & oim iniuriarum
immemor, dulciſſimis fletibus inũdatur, & pietatis adeps
qui intus latitat, foras per oculos emanat. Fugit odiũ, ne-
ſcit iram, tp̄s iracũdiæ non reſeruat, reddẽs bonũ pro ma-
lo, pro crudelitate dulcedinẽ. Pene qn oblit⁹ ſim Moyſen
adeò ſacri liquoris huius rore perfuſum, ut totus ex eo ſu-
Exo.32. perfundat & profluat. Peccat Iſrael, & Moyſes peccantem
reconciliare nititur creatori, ſed diſſimulat dñs exaudire
rogantẽ. Promittit plurima Moyſi creator oim: & feriẽdi
licẽtiã quærit à Moyſe, q Moyſen fecit. Dimitte me, inqt,
ut iraſcat furor me⁹ contra eos, & faciã te in gentẽ magnã.
Reſpõdit Moyſes. Si dimittis, dimitte. Alioqn dele me de
libro quem ſcripſiſti. Obſtupeſcenda profectò dulcedo. Et
principatũ reſpuit gentis alienæ, & de libro uiuẽtiũ deleri
deſiderat, niſi peccantib⁹ dimittat offenſa. Hæc ſunt unguẽ
ta propitiationis & miſericordiæ: quæ à ſponſæ uberibus
eliquant, infirmitates oẽs fugantia, profligantia paſſiones.
Felix Maria unxit pedes Ieſu: felicior eadem unxit caput
auctoris: feliſſima quæ rorẽ unguentarium toti corpi Xp̄i
præparauit. Conſidera quàm uehementiſſimo dilectionis
affectu beata hæc mulier diligebat Xp̄m regẽ: Dñe, inqt, Ioã.20.
ſi tu ſuſtuliſti eũ, dicito mihi: & ego eũ tollam. Quem eũ, Ma-
ria? Cum de nullo feceris mentionẽ: ad quẽ relationem fa-
cis? Putáſne q in oibus cordibus uerſet ita memoria di-
lecti tui, ſicut & in conſiſtorio cordis tui? Et ego, inquit, eũ
tollã. Mira res. Hominem perfectæ ætatis, uirum cui⁹ cor
pori uix centũ libræ ſufficiunt unguentorum: tenerrima
mulier portabis & tolles? Ardẽs & affecta locutio, quæ de
puritatis amore refuſa, promittit quod implere nõ poteſt.
Nihil enim amanti difficile eſſe uidet. Quis deſperare de- Nota.
beat: tanta peccatrice non ſolũ ueniã, ſed & gloriam cõſe-
quente? Ipſa hodie intercedat pro peccatis noſtris, & pla-
catum nobis reddat iudicem noſtrũ amicũ ſuũ, qui eſt ſu-
per omnia benedictus deus in ſecula. Amen.

*¶Epiſtola cuiuſdam Bernardi (ſed profectò non no-
ſtri) ad Matthæum Albanenſem epiſco-
pum de homilia uillici iniquitatis.*

REuerẽdiſſimo dño ſuo Matthæo uenerabili dei
gratia Albanenſi ep̄o, frater Bernardus: utiq́
ſuus quicquid ſeruus dño, & fili⁹ patri. ¶Quod
à Roma per dñm Seruulum chariſſimũ noſtrũ
Beluacenſem abbatẽ, ſupereminẽtia magnitudinis ueſtræ
paruitati meæ mãdauerat, uidelicet q ea quæ ſuper euan-
gelium de uillico iniquitatis deus mihi dixiſſe donauerat,
uobis tranſcriberem: & ſi ſero, nunc tandẽ (non minimum
pauidus ne quid ibi infuſum uos offendat) tranſmitto. Su
per hoc igitur quæſo uos in me pietatis & charitatis abũ-
dare uiſceribus, quatenus & ignoſcatis mihi qđ diſtuli, &
emendetis uobis incorrectum quod obtuli. Auctoritati
nanq́ prudentiæ ueſtræ reſeruaui id corrigendum, & ſup
pliciter offero. Et cultellũ qui uulgò quiuniens nũcupat,
habens manubriũ de ebore, cum chartula mitto, quaten⁹
impoſturã quã auulſione dignã adiudicaueritis, meo gla-
dio ſuccidatis. Decætero precor ueſtræ pietatis abundan-
tiã, ne in oratiõib⁹ ueſtris obliuiſcamini mei, qui ſine obli
uione ueſtri quotidie memoror ubi propenſius poſco mi-
ſericordiam dei. Valete.

*¶Dominica decima poſt pentecoſtem homilia euangelij ſecun-
dum Lucam, de uillico iniquitatis, utilis ualde.*

IN illo tempore dixit Ieſus diſcipulis ſuis para- Lucæ.16.
bolam hanc. Homo quidam erat diues, qui ha-
bebat uillicum: & hic diffamatus eſt apud eum,
quaſi diſſipaſſet bona illius. Et reliqua.

¶Homilia lectionis eiuſdem.

HVius ſancti euangelij lectio quantæ ſit utilitatis
& in hiſtoria ſimpliciter ad literã dicta, & mora-
liter expedita, prudens auditor aduertet, ſi au-
rem cordis appoſuerit, & ex deo eſt. Sic enim ue
ritas ait: Qui ex deo eſt, uerba dei audit. Qui ſubiungit re Ioã.8.
probis, dicens: Propterea uos non auditis: quia ex deo nõ
eſtis. Dicamus ergo. Homo quidã erat diues. Quantũ ad
literã nos id enarrare non conuenit: litera enim per ſe pa-
tet. Cuius tamen utilis eſt narratio minus doctis minusq́
capacibus, cæteris ſit exponenda. Homo quidã erat diues
&c. Homo ille iſte eſt de quo apoſtolus ait: In ſimilitudine Phil.2.
hominum factus, & habitu inuentus ut homo. Qui quidẽ
merito dicitur, quaſi ſingularis. Vnde ꝓpheta: Homo eſt,
& quis cognouit eum? Ac ſi dicat. Superexcellentiã eius
quis enarrabit? Sequitur: Erat diues. Verè diues, ſicut ſcri
ptũ eſt: Cũ eſſet diues in omnibus, factus eſt pauper ꝓ no-
bis, ut nos ſua paupertate ditaret. Et itẽ de eodẽ domino di 2.Cori.8.
cit: In dextera ei⁹ ignea lex, in ſiniſtra uerò illius diuitiæ & Deute.33.
gloria. Cui bene cõuenit erat: qa de eo dicit: In principio Ioan.1.
erat uerbum, & uerbum erat apud deum, & deus erat uer-
bum. Qui habebat uillicum. Reuera habuit uillicum & uil
lam: quia domini eſt terra, & plenitudo eius. Et ipſe ait: Pſal.23.

Data eſt mihi oĩs poteſtas in cælo & in terra: & tamen in
Lucæ.9. terra nihil uoluit poſſidere, ſicut idē de ſemetipſo ait: Nō
habet filius hoīs ubi caput reclinet: paupertatis nobis re-
linquēs exemplū. Et tñ uillicū eum habuiſſe uideamus &
uillā, hoc modo. Villa eſt ꝓprie terrena poſſeſſio pluribus
ueſtita colonis: per qđ ſignificat̃ terrena hæc corporū no-
ſtrorū cōpaginatio, primo multis ornata uirtutibus, qua-
ſi multis inhabitata uiris. In hac ſua uilla dñs ad cuſtodiē
da bona ſua quæ plura habuit, uillicum poſuit interiorem
hominē, quem tantæ ualetudinis fecit, tanti decoris, ut ad
imaginem & ſimilitudinē ſuā formaret: tãtæꝗ; potentiæ ꝑ
ſibi datum liberū arbitriū, ut in quãlibet partē boni mali-
ue flecteret̃. Villam etiā tantis muniuit præſidijs, ut nulliꝰ
ope præter ſolius eius ſcilicet dñi egeret contra quoslibet
cuiuſcūqꝫ impugnationis incurſus. Poſuit nanqꝫ in ea mu
rorum cuſtodem prudentiā, defenſorē fortitudinē, dapiſe-
rū tēperantiā, iuſtitiariū ad tuēda iura, iuſtitiā. Iſti quãtæ
fuerint ſolicitudinis quãtæqꝫ ſtrenuitatis in ſuis peragen-
dis officijs, ex eorūdē proprijs diffinitionibus uidet̃, quæ
ſunt hmōi. Prudentia eſt cognitio rerū appetendarū & fu
giendarū. Fortitudo eſt firmitas animi aduerſus ea quæ tē
poraliter ſunt moleſta. Tēperantia eſt refrenatio cupidita
tis aduerſus ea quæ carnaliter delectãt. Iuſtitia eſt reddere
unicuiqꝫ quod ſuū eſt. Quomodo uerò hæ uirtutes quaſi
ſolertes uiri, in uilla ſibi cōmiſſa officia ſua cōpleant, audia
mus. Prudētia cuſtos familiæ ſuū ſic facit officium, dicens:
Mat.13. Vigilate, quia neſcitis qua hora dñs ueſter uenturus ſit: ſe
1.Pet.1. ro, an media nocte, an gallicantu, an mane &c. Scitis quia
nō corruptibilibus auro uel argēto redēpti eſtis de uana
ueſtra cōuerſatione paternæ traditiōis, ſed ſanguine qua-
ſi agni immaculati & incontaminati Ieſu Xp̄i dñi noſtri.
1.Cor.10. Nō ſimꝰ cōcupiſcētes malorū: neqꝫ idololatræ efficiamur.
Col.3. Auaritia quippe ipſa eſt idolorū ſeruitꝰ. Neqꝫ fornicemur
1.Cor.10. ſicut illi q ceciderūt uno die uigintitria milia: neqꝫ tente-
mus deū, ſicut qui à ſerpētibꝰ perierūt: neqꝫ murmuraueri
mus, ſicut qui perierūt ab exterminatore: quæ oĩa ſcripta
ſunt ad correptionē noſtrā, in quos fines ſeculorū deuene
runt. Fortitudo quoqꝫ ſic ſuos hortat̃ in acie dicēs: Eſtote
fortes in bello, & pugnate cū antiquo ſerpente, & accipie-
Lucæ.12. tis regnū æternū. Et item. Ne terreamini ab his qui occi-
Pſal.23. dunt corpus, poſtea uerò nō habēt qđ faciãt. Dñs fortis &
potens, dominus potens in prælio. attollite portas princi
pes ueſtras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex
1.Petri.5. gloriæ. Leo ꝗppe rugiēs circūit quærēs quē deuoret, cui
Lucæ.11. reſiſtite fortes in fide. Cū fortis armatꝰ cuſtodit atriū ſuū,
1.Cor.16. in pace ſunt oĩa quæ poſſidet. Itaqꝫ uiriliter agite & cōfor
1.Cori.6. tamini, & oĩa ueſtra in charitate fiãt. Empti eñ eſtis pretio
magno. Glorificate & portate deum in corpore ueſtro: ſi-
Roma.8. cut portauit apl̃s dicens: Quis nos ſeparabit à charitate
Xp̄i: tribulatio an anguſtia, an perſecutio, an periculum,
an gladius: Certꝰ ſum ꝙ neqꝫ mors, neqꝫ uita, neqꝫ præſen-
tia, neqꝫ futura poterūt nos ſeparare à charitate dei quæ eſt
in Xp̄o Ieſu. Temperantia uerò ſic ſolicitat dicens: Vide-
Lucæ.21. te ne grauentur corda ueſtra in crapula & ebrietate: & cu-
Eſaiæ.5. ris huiꝰ mūdi. Scriptū eſt eñ: Væ qui potentes eſtis ad bi
bendū uinū, & uiri fortes ad miſcendā ebrietatem. Sicut
æger ad medicinā: ſic ad ſumēdas dapes quiſqꝫ debet acce-
dere. Inter cætera enim ſua mala, Sodoma panis abundan
Ezech.16. tia perijt, ad Hieruſalem dño per prophetā dicēte: Hæc eſt
iniquitas ſororis tuæ Sodomæ, ſaturitas panis, & abūdã-
Phil.3. tia. Hinc apoſtolus ait: Multi ambulãt poſt cōcupiſcētias
ſuas quos ſæpe dicebā uobis, nūc autē & flens dico inimi-
cos crucis Xp̄i, quorū finis interitꝰ, quorū deus uēter eſt,
1.Cori.6. & gloria in cōfuſione eorū qui terrena ſapiūt. Eſca uētri &
uenter eſcis. Deus autē & hunc & has deſtruet. Nequaquā
igitur in illis uoluptatem appetas, ſed neceſſitati ſuccurre.
Thob.4. Iuſtitia autē ſic uillæ iura tuetur dicens: Quod tibi nō uis
Prou.20. fieri alij ne feceris. Quia hinc Salomon ait: Pondus & pon
dus, mēſura & menſura, utrūqꝫ abominabile eſt apud deū.
Matt.7. Et quæcūqꝫ multis ut faciãt uobis hoĩes, & uos facite illis
Leuit.19. ſimiliter. Et ſic implebitis quod Moyſes ait: Iuſtus modiꝰ
ſit uobis, æquusqꝫ ſextarꝰ. Itaqꝫ cum debeat tibi quippiā
frater tuus, & abſtuleris pignus ab eo, ante ſolis occaſum
pignus reſtitue. Niſi abundauerit iuſtitia ueſtra pluſquā Mat.5.
ſcribarū & phariſæorū, non intrabitis in regnum cælorū.
Quorum legalis erat iuſtitia, oculum pro oculo, dentem Exo.21.
pro dente, ultionem pro ultione. Nobis autem dicitur: Di Matt.5.
ligite inimicos ueſtros, benefacite his q uos oderunt, neqꝫ
malum pro malo reddentes, nec maledictum pro maledi-
cto, ſed econtrario benedicentes. Hinc Paulus ait: Nemini Roma.13.
quicquā debeatis niſi ut inuicem diligatis. Si eſurierit ini-
micus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potum da illi: & hæc faciens
carbones ignis cōgeres ſuper caput eiꝰ. Sic uticꝫ aio ego
iuſtitia, & uolo fieri. In hac etiam uilla diues dominus qua
ſi ruricolas habuit, qui redderent ei fructus uſurarios tem
poribꝰ ſuis, qui ſunt huiuſmodi: Bonitas, benignitas, mo-
deſtia, mãſuetudo, concordia, pax, patientia, miſericordia,
charitas. Super hos etiam poſuit ad cuſtodiendum ſi deli-
quiſſent, qui accuſarēt, qui teſtificarent̃, qui iudicarēt, qui
punirent. Cōſcientia quippe ipſa eſt accuſatrix, memoria
teſtis, ratio iudex, timor carnifex. Quod enim conſcientia
accuſat, memoria teſtificatur: & quod ratio iudicat, timor
excruciat, dicēs: Dominus regnauit iraſcant̃ populi. Qui Pſal.98.
ſedes ſuper cherubim, moueat̃ terra. Ignis in circuitu eius Pſal.94.
exardeſcet: & in circuitu eius tempeſtas ualida. Et impijs
dicet: Ite maledicti in ignē æternū, qui paratus eſt diabo- Matt.25.
lo & angelis eius: ubi ignis eſt qui nō tepeſcit: uermes qui
non moriūtur, tortores qui nō laceſcūt, ubi nullus ordo,
ſed ſempiternus horror inhabitat. Villam ſuam his alijſqꝫ
tutoribus fortem, tradidit dñs uillico, pluribus plenā bo-
nis, quibuſdā corporis, multis proprijs ipſiꝰ hoīs interio-
ris. Septem quippe ſunt hæc bona corporis, pulchritudo,
fortitudo, uelocitas, libertas, ſanitas, uoluptas, diuturni-
tas uitæ. Septem quoqꝫ ſunt bona animæ, ſapientia, amici
tia, concordia, honor, pietas, poteſtas, iucunditas. Præter
hæc ꝓpria, communia ſunt multa data ruricolis, alia his,
& alia his. Bona enim ſunt diuitum diuitiæ ſuæ, ne eos
paupertatis moleſtia frãgat. Bona ſunt pauperū penuriæ
ſuæ, quibus caſtigãtur ne per incōtinentiā defluãt. Fortiū
fortitudo, ut ad bona opera cōualeſcant. Debiliū imbecil
litas, qua refrenantur ne quod uelint malū perficiãt. Sapiē
tum ſua ſciētia, qua illuminant̃ ut proficiant. Inſipientium
ſua ſimplicitas, qua humiliantur ne ſuperbiãt. Oĩno quic-
quid in hac uita noſtra fragilitas poſſidet, pius conditor
(quantū in ſua bonitate eſt) ad bonū noſtrū nobis quoti-
die cōfert, ſcilicet uel ad correptionem prauitatis, uel ad
profectū uirtutis. Sed (ut uerbis beati Gregorij utar) quæ
ad uſum accepimus uitæ, ad uſum conuertimus culpæ. Va
letudinē corporū in uſum cōſumimus uitiorū, bona men-
tis in uſum expēdimus uanitatis. Et hoc eſt quod dicitur:
qui diffamatus eſt apud eum, quaſi diſſipaſſet bona ipſius.
Operæpretiū eſt ſcire quis diffamauerit uillicū, uel unde
prodierit diffamatio. Petulantia ipſa eſt quæ diſſeminauit
infamiam: quæ tunc dicitur infamare, cum non erubeſcit
negligentiā ſuā declamare, ſicut ibi: Nullū pratū ſit quod Sapien.2.
nō pertrãſeat luxuria noſtra, coronemꝰ nos roſis antequā
marceſcãt, ubiqꝫ relinquamus ſigna lætitiæ noſtræ. Quip-
pe hæc talis locutio planè infamatio eſt. Fit autem triplici
uoce: ſcilicet cogitationis, locutionis, & operis. Habet eñ
cogitatio uocē ſuā. Vnde dñs cogitanti Moyſi ait: Quid Exo 4.
clamas ad me? Et Dauid ad dñm: Cogitatio hoīs confite- Pſal.75.
bitur tibi. Habet & opus uocem ſuam. Vnde dñs ad Cain:
Sanguis fratris tui clamat ad me de terra. Prodit autem in Gene.4.
famia noſtra ex his quæ fiunt, aut contra naturam: aut cō-
tra legem: aut contra conſuetudinē. His tribus modis qc-
quic agimus uertitur in peccatū. Et quia uillicus bona do
mini ſui in hæc diſſipauerit, dictum eſt ei: Quid hoc audio
de te? Redde rationē uillicationis tuæ: iam eñ amplius nō
poteris uillicare. Illud nō ſemel aut iterum, ſed tertio iam
cōminatur dñs uillico ſuo, uidelicet ante legem, ſub lege,
ſub gratia, & per tres nuncios per quos oĩa ſua nobis con
ſilia dicit, id eſt per hominem, per ſpiritum, per familiare
mandatum.

mandatū.His dñs ſecreta ſua ſolet notificare,atq; per hos
alijs quibuſq; iubet:cū quibꝰ ire ſolet timor,& modo iun-
gitur illis ferēs iſta tria quæ ſemper habere ſolet,clauā cō-
minationis,radiū cognitionis,uirgā doloris,ad incutien-
dum terrorē,ad uidendū errorē,ad habēdū mœrorem,in-
cipientiū,proficientiū,perficiētiū.Nota ꝙ in hoc facto co
gnoſcitur mirabilis pietas huius dñi,qui non circūuenit
ſeruū ſuū,ſed ad reddendā rationem prius ſubmonet eum
quàm iudicet.Sic quoq; uiſus eſt Abrahā dixiſſe,cum lo-
Gen.18. queret ad eū de Sodomis:Deſcendā & uidebo per memet
ipſum ſi ſic ut rumor eſt opere cōpleuerint. Et hic inſtrui-
mur non ſtatim debere dare fidē quibuslibet uerbis,ſed ſi
ſic eſt ut dicit prius adhibere cautelā.Sequit: Quid faciā?
Hæc querimonia de præmiſſa cōminatione procedit. Sic
utiq; quidā cū mortē ſibi uenire de prope uident:ſed male
uixiſſe ſciētes timore perterriti,qd fecerint,uel qualiter id
emendare debeāt,ſecū ſatis amariſſime exquirūt, dicētes:
Quid faciam? Fodere nō ualeo,mēdicare erubeſco. Hæc
duo uerba in perſona illorū loquit qui hæc duo timent,in
pœnitētia ſcilicet afflictionē corporis,& pauptatē:quorū
alterū intelligit per fodere,alterū per mēdicare. Vt eñ ſic
moraliter dicā,fodere eſt ſarculo compunctionis,& aratro
confeſſionis,in fructus bonæ operationis cordis noſtri iu-
gera diſſulcare:qđ facere propheta nos admonet dicens:
Iohel.2. Scindite corda ueſtra,& non ueſtimēta neſtra.Et hinc eſt
illud qđ ait cuſtos uineæ dē ſterili ficulnea ad dñm ſuum:
Luce.13. Dimitte eā & hoc anno,uſ ego ueniēs fodiā circa illam,&
apponā ſtercora.Sed hoc iſte de quo hic agit,primo face-
re pertimeſcēs,ait:Fodere nō ualeo.Cōtra quem recte per
Puer.20. Salomonē dicit:Piger ꝓpter frigus arare noluit,mendica-
bit ergo æſtate,& nō dabit ei.Qui eñ nunc ꝓpter pauorē
mētis aut torporē macerare ſe per pœnitentiā & affugere
negligit,cū ſol iuſtitiæ in iudicio uelut in æſtate claruerit,
quæret requiem,ſed nō accipiet,quia propter illā operari
bona contēpſit.Sequit.Mendicare erubeſco.Hoc igit ad
literā tm̄.Sunt eñ quidā q erogādo bona ſua pauperibus
culpas ſuas redimere uellet,& hoc cogitādo pertractant:
ſed poſtmodū timētes ne egeāt,erga egentes tenaces ſiūt:
& ab eo quod mente cōceperāt,ſe ſuſpendūt:præcipue qa
uidēt aliquos qui ſua ſe ſic dediſſe fatentur & pœnitent,de
Eccle.11. quibus bene per Salamonē dicit:Qui obſeruat uentū,nō
ſeminat:& qui cōſiderat nubes,nunquā metit. Venti noīe
malignꝰ ſpūs qui mētē tentationibꝰ impellit,& nubis ap-
pellatione peccator exprimit.Qui ergo attendit uētū,nō
ſeminat:& qui cōſiderat nubes,nūquā metit:quia qui ten
tatiōes maligni ſpūs metuit,& iniquorū lapſus conſpicit,
in bono opere nec exercet,nec in iudicio quo conſolet in-
ueniet,ſed & nūc quoq; uileſcit. Propterea quāuis uillicꝰ
paulò ante dixerat:fodere non ualeo,mendicare erubeſco,
Nota. pœnitēs tm̄ ſubiūgit quod ſequit:Scio quid faciā. Videte
quid facit timor,quippe perutilis dño ſuo.Ipſe eſt qui qđ
dñs iubet,hoīes facere cogit.Certe iſte uillicus hodie nō
dixiſſet ſcio quid faciā,ſi non timuiſſet.Sed timuit,qm̄ illi
ſubito timor adueniens claua cōminationis tales ei ictus
impreſſit dicens:Audi miſerabilis audi,euigila tandē,qa
hora eſt iam te de pigritia ſurgere.Si nō amore, ſaltem ti-
more euigila.Crux enim tibi duplex dura paratur, altera
iam corporis,altera poſtmodū corporis & aīæ gehenna-
lis.Cogita ergo cruciatꝰ tuos quos præſentialiter medul-
litus ſenties iam in morte.Mors inquā ipſa eſt crux horri-
bilis,ad quā quotidie feſtinas,& non attendis. Vide quō
mors te crucifigit.Crura diſtenduntur,manus & brachia
decidūt,pectus anhelat,ceruix langueſcit,labia ſpumant,
oculi ſtupeſcūt,uultus horreſcunt,facies exudat,& morte
tacta palleſcit.Et hæc utiq; quæ uidemus dēforis, & quæ
ſentimus,leuia ſunt ad ea quæ intus anima miſerabilis iam
prægustat.Nam ſenſus à corpore cito recedit,animam ſua
mors comitatur euntē.Qui autem cruciatus te maneant,
Pſal.48. audi quid ꝓpheta de perditis dicat:Sicut oues,inquit,in
Iob.24. inferno poſiti ſunt, mors depaſcet eos. Et Iob:Tranſeūt
(inquit) à frigore nimio,ad calorē nimiū.De quo & alibi

dicit:Quis poterit ex uobis habitare cū igne deuorante? Eſaie.33.
Aut quis habitabit ex uobis cum ardoribꝰ ſempiternis?
Hæc audiēs uillicus planè ſi timuerit,ne mireris.Et notan
dum ꝙ timor iſte quadriformis eſt,ſcilicet mundanus,ſer-
uilis,initialis,& filialis ſiue caſtus. Mundanus qui facit re-
cedere à malo pro euitatiōe pœnæ.Seruilis qui facit à ma-
lo abſtinere pro euitatione pœnæ,mali retinens uolunta-
tem.Initialis timor gehennæ:de quo dicit per prophetā:
Initiū ſapiētiæ timor dñi.Filialis,de quo per eundē dicit. Pſal.110.
Timor dñi ſanctus permanet in ſeculū ſeculi.In duabꝰ his Pſal.18.
formis utilis eſt hominibus ſemp,in alijs minime.In initia
li formaliter frendens,ut modo dictum eſt,ad uillicum ue-
nit,ꝓpter qđ ait:Scio qd faciam,ut cū amotus fuero &c.
Hæc amotio nihil eſt aliud quàm hoīs interioris,id eſt ani
mæ & corporis ſeparatio.Et notandū ꝙ ſcire nos expone
re non oportet,quia ipſemet ſuū ſcire,ſcilicet quid facere
uelit innotuit,per hoc qđ ſequit dicēs:Vt cū amotꝰ fuero
à uillicatione,recipiāt me in domos ſuas.In hoc ꝙ ſuū ſci-
re expoſuit,meminit poetæ dicentis:Scire tuum nihil eſt,
niſi hoc ſcire te ſciat alter.Viſus ſiquidem eſt minus hoc di
xiſſe,ſcilicet qui ſunt qui recipere eum debeant:qđ tamen
cū dixerat in domos ſuas, ſuccincte depħendit annotaſſe.
Sunt nanq; qui hoīes recipiūt,quorū ſunt domus cæli,&
æterna tabernacula,& hi qui ſint,dñs ad diſcipulos ſuos
loquēs patenter oſtēdit in illis uerbis ſuis cū dicit:Sinite Matt.19.
paruulos uenire ad me:talium eſt enim regnum cælorū.Et
alibi:Beati pauperes ſpū,qm̄ ipſorū eſt regnū cælorū. Ab Matt.5.
his ergo neceſſe eſt emere regnū cælorum,quorū eſt.Verè
neceſſe eſt,qa non habemus hic(ut ait apoſtolus)manētē Heb.13.
ciuitatē,ſed futurā inquirimus.Et itē de ſe ſuis cōfidēs ait:
Scimus ꝙ ſi terreſtris domus noſtra huiꝰ habitationis diſ 2.Cori.5.
ſoluat,ꝙ habemus ex deo domū nō manufactā æternam in
cælis.Hanc utiq; nos emere docet dñs in ſubſequentibus
dicēs:Facite uobis amicos de māmona iniquitatis,ut cū
defeceritis recipiant uos in æterna tabernacula.Et hoc in
loco ſuo exponet,ſed non modo.Sed uideamus qd ſequit.
Cōuocatis ſingulis debitoribus &c. Memini me ſuperius
dixiſſe miſericordiā & ueritatē & charitatē cū alijs multis
quaſi ruricolas eſſe,& debere eas huic diuiti dño reddere
ſuos effectus,quaſi fructus operū ſuorū,per manus uillici.
Nihil ergo eſt aliud quod dicimꝰ uillicum debitores dñi
ſui cōuocaſſe,niſi unūquēq; in corde ſuo quid fecerit uel
quid feciſſe debuerit,iuxta poſſe uiriū ſuarū pertractaſſe.
Quod quoties agimus,ferè per omnia reos nō eſſe cogno
ſcimus,præcipue tamen in eo ꝙ per charitatem largiꝰ ero
gaſſe debuimus,& in eo ꝙ per pœnitentiā illis qui nos in
iuriauerunt,cōdonaſſe perfectius debebamus.Et hoc dat
intelligi cū huic quæſtioni ſcilicet quātū debes dño meo,
reſpondet,centum cados olei.Per centū enim ſignificatur
perfectio,per oleum miſericordia.Eſt ergo ſenſus.Debeo
centū cados olei,id eſt quod mihi iniuriātibꝰ perfectè di-
miſiſſe debueram,nō dimiſi.Cui ſubſequēter adiungitur:
Sede cito,ſcribe quinquaginta.Nouimus ꝙ ſedere humi-
liationē,cito feſtinationē,ſcribere firmitatē, quinquagin-
ta pœnitentiā deſignat.Et ſuper his cōuenientia habemus
exēpla:ſed quia ſatis eſt notum,non cōuenit adducere,ſed
qd ſibi uerba uelint dicemus.Cū ergo dicimus ſede cito&
ſcribe quinquaginta,idem eſt ac ſi quis dicat ſibimetipſi
aut proximo ſuo.Qui fateris te peccaſſe in mīa,humiliare
cito,firmus permane in pnīa.Deinde alio dixit. Tu uerò
quantū debes? Centum choros tritici.Ferè eadem eſt hæc
quæſtio & rñſio cū prima,excepto ꝙ illa eſt de indulgen-
tia,hæc de charitate. Hic eñ frumentū charitatē deſignat,
quēadmodū ſuperius per oleū mīam diximus deſignari.
Hoc itaq; huius quæſtionis reſponſio nobis innuit,ꝙ qui
ſeculi huius ſubſtantiā poſſidemus,perfecte egentibꝰ ero-
gaſſe debuimus:quod ſi non fecerimus cū poſſemus,apud
ſummum patremfamiliās debiti uinculo obligamur, ſicut
ſcriptū eſt:Qui habet ſubſtātiam huius mundi,& uiderit 1.Ioan.3.
fratrem ſuū neceſſitatem habere,ſi clauſerit uiſcera ſua ab
eo:uerè charitas patris non eſt in eo.Huius tamen obliga

tionis nodus celeriter rumpitur,ſi bene perficiatur quod
ſequitur,ſcilicet ſede cito & ſcribe octoginta,id eſt, humi-
liare(ſicut expoſuimus)in obſeruatione mandatorū dei,
& certa ſpe hæreditatis æternæ.De cado & choro dicant
alij pro abūdantia ſenſus ſui quid ſenſerint,ego ſuper his
nihil aliud dico niſi ꝙ unūquodq; uas eſt ad menſurandū
in ſuo genere,& hic ſignificare poſſunt mēſuras:id eſt di-
ſcrete debere agere pœnitentes,quaſi ſic occidant hoſtem
Gene.4. ne perimant ciuem,qm̄ ſcriptū eſt:Si recte offeras,& non
recte diuidas,peccaſti.Recte offerimus,cum bono ſtudio
bonū opus agimus:ſed nō recte diuidimus,ſi diſcretionē
habere in bono opere poſtponamus:quā qui diſſimulat,
etiā recte offerens(ſicut beatus ait Gregorius)peccat.Se-
quitur.Et laudauit dn̄s uillicū iniquitatis,eò ꝙ prudēter
egiſſet.Sunt qui mirātur unde hæc laus proceſſerit,cū nō
dicatur ad literā perſolniſſe debitum,ſed curtaſſe:quod ſi-
quis egerit,attēdat ꝙ potius imitari debet uillicū, quàm
admirari.Seculariter eñ prudenter egit,qui quæ reddere
nō potuit,ne ſuper his argueref furto,caute celauit,& ſm
(cuiuſdā uerba dicētis:Si non caſte,ſaltem caute:eſt nanq;
minoris culpæ quēlibet ſe ſolum dare morti,quàm ſi cæte-
ros ſecum tollat contagione peccati)& quod ſibi perutile
ſummaq; prudentia fuit,quia apud quos reciperef effecit,
ſi amoueretur à uillicatione.Sed& altius loquar.Planè ſm
moralem intelligentiā multa laude eſt dignus,qui relicto
errore priſtinæ cōuerſationis,diuiti deo ſatisfaciens,redit
ad gratiā.Et ꝓpter hoc eū dn̄s laudauit,quia ſiue hoc mo-
do,uel hoc modo dicatur feciſſe,prudenter egit.Nec mo-
ueat quēquā qđ dicif iniquitatis.Non eñ ponitur hic eò
ꝙ operef ad laudē,ſed ad eorū qui audierūt tollēdā deſpe-
Pſal.15. rationē,ſicut dn̄s teſtatur ad ꝓphetā dicēs:Multiplicatæ
ſunt infirmitates eorū,poſtea accelerauerūt.Non congre-
gabo cōuenticula eorū de ſanguinib⁹,nec memor ero no-
minū eorū per labia mea.Ad hoc eñ Matthæus ſuum co-
gnomen retinuit publicanus . Hoc quod ſequif,quia filij
huius ſeculi prudentiores ſunt in generatione ſua filijs lu-
cis:dictū eſt nobis,ut ſecularium iutilē imitemur prudētiā,
Deut.21. ſicut Moyſes ibi nos myſtice docet dicens:Cum egreſſus
fueris ad pugnā,ſi uideris mulierē pulchrā,& adamaueris
eam,rades ei cæſariem &c.& erit tibi uxor.Et dictum eſt ſi
militer ad magnā noſtram erubeſcentiā,ac ſi dixiſſet nobis
Eſaiæ.23. illud prophetæ:Erubeſce Sydō,ait,mare.Grandis eñ no
bis debet eſſe uerecundia,ꝙ filij perditionis promptiores
ſunt in appetendis malis,quàm nos ſumus in cæleſtibus
Gregor. gaudijs,de quibus beatus Gregori⁹ ait.Qui cæleſtis uitæ
dulcedinē inquātū poſſibilitas admittit perfecte cognoue
rit,ea quæ in terris amauerat,libenter cuncta derelinquit.
Et ad hæc incitamur cū dicif:Facite uobis amicos de mā-
mona iniquitatis,ut cū defeceritis,recipiāt uos in æterna
tabernacula.Bonus ſermo & omni acceptione dignus,do
cēs nos illis amicitiam iungere,qui nos poſſunt in æterna
ſecū tabernacula collocare.Qui uidelicet ſunt illi, niſi quos
ſuperius breuiter annotauit,paruuli & pauperes Chriſti:
Ioan.15. Quos quia dn̄s amat,ipſo teſte qui ait:Vos amici mei eſtis:
ab his nos faciamus amari de eo ꝙ idē dn̄s nos docuit di-
cens,de mammona iniquitatis.Vile eſt pretiū:ſed emptio
multa.Mām̄ona nanq; diuitiæ nuncupanf,quæ dicuntur
iniquæ,nō ꝓpter ſe,ſed ꝓpter iniquitatis effectū q euenit
ex ſe,ſicut arbor illa quæ appellata eſt ſcientia boni & ma-
li,nō ꝙ ullā haberet ſcientiā,ſed ꝙ tangentes eā cōtra præ
ceptū,boni pariter & mali cōtingeret eſſe ſcientes.Hic ſa-
tis oſtendif ꝙ ex facili poſſunt amici ſuperni ciues haberi:
ex quorum amicitijs quis fructus nobis ꝓueniat, ueritas
ſubſequēter oſtēdit cū dixit:Vt recipiāt uos in æterna ta-
bernacula.Videf hic oriri quæſtio in eo ꝙ pauperibus at-
tribuif ſuſceptio & retributio benefacientiū ſibi,cū donū
ſolius dei ſit,ueniens ex eius multa miſeratione & gratia.
Quæ multū facile ſoluitur,ſi attendaf ꝙ dei filius noſtram
carnē ſuſcipiens factus eſt pauper pro nobis,& id qđ pau-
perib⁹ erogaf,ſibi factū fuiſſe dicat,& ſe retribuere bene-
facietibus:quod ibi teſtatur ubi de paruulis loquens ait:
Quæcūq; feciſtis uni ex minimis meis,& mihi feciſtis.Eſu- Mat.25.
riui,& dediſtis mihi manducare:ſitiui,& dediſtis mihi bi-
bere &c.Venite ergo & percipite regnum quod uobis pa
ratum eſt ab origine mundi.Solicitemur ergo fratres mei,
ſolicitemur pauperib⁹ erogare cōſilio dn̄i.Sed quia inter-
eſt pauperis & pauperis,quod dominus ibi uiſus eſt anno
taſſe cū diceret:beati pauperes ſpiritu, de paupertate ta-
lis facienda eſt diſtinctio,quæ deſignet quib⁹ præcipue de
beamus largiri.Paupertas igitur alia naturalis,alia locu-
ples,alia ſpiritualis.Et huius diuiſionis unūquodq; mem-
brum biſarie ſuppartitur,quod his pertractādū relinqui-
mus,qui magna de minimis ſciūt extrahere,præter quod
hoc ſolū dicimus,quia naturalibus egenis & ſpiritualib⁹
præcipue manum miſericordiæ porrigere monemur uer-
bis apoſtoli Pauli dicētis:Qui ſuis non prouidet,& maxi- 1.Tim.5.
me domeſticis,fidē abnegat,& eſt infideli deterior.Sed quia
neſcimus hodie quis ante dei oculos dignus ſit odio uel
amore,demus his & demus illis iuxta eiuſdem apoſtoli uo
cem dicentis:Bonū,inquit,operemur ad oēs,maxime aūt Gal.5.
ad domeſticos fidei.Et quia ſunt qui petūt,ſunt & qui ue-
recundātur:cum ſupereſt unde poſſit dari,demus utriſq;.
De petentibus eñ dn̄s ait:Omni petēti te tribue.De uere Luce.6.
cundis beatus Auguſtin⁹ ſup hūc uerſum,qui ꝓducit fœ- Pſal.103.
nū iumentis,& herbā ſeruituti hoim:dicit hoc modo:Bea
tus,inquit,qui præoccupat uocē petituri.De oibus indif
ferenter dn̄s ait:Date & dabitur uobis.Et etiā illud:Date Luce.6.
eleemoſynā,& ecce oia munda ſunt uobis.Et iterū illud; Luce.11.
Ignē ardentē extinguit aqua,& eleemoſyna reſiſtit pctīs. Eccle.3.
Et hinc eſt illud.Cōclude eleemoſynam in ſinu pauperis, Eccle.29.
& hæc orabit pro te.Et bonus pater filio ait.Si multū tibi Tbob.4.
fuerit,abundanter tribue:ſi exiguū, & illud libenter im-
partire.Quod tam ſolerter oēs agere ſtudeamus:quaten⁹
in æterna tabernacula recipi mereamur.Per dominum Ie-
ſum Xp̄m ſaluatorē noſtrū,qui cum patre & ſpūſancto ui-
uit & regnat deus,per omnia ſecula ſeculorū,Amen.

¶Sermo in aſſumptione Mariæ.

INtrauit Ieſus in quoddā caſtellum. Quod dn̄s Luce.10.
ac ſaluator noſter ſemel& in uno loco uiſibiliter
tunc temporis dignatus eſt operari,hoc etiam
nunc ubiq; terrarum in cordibus electorū ope-
ratur quotidie inuiſibiliter.Ecce enim euangelio loquen-
te audiuimus ꝙ in quoddam caſtellū intrauit Ieſus,& mu
lier quædā Martha nomine excepit illū,& reliqua.Quod
eſt autem hoc caſtellum,niſi cor humanū,qđ priuſquā do
minus ad illud ueniat,cupiditatis foſſa uallaf,muroq; ob-
ſtinationis clauditur,atq; interiori latitudine ſua babylo
nica turre erigitur.Tria certe in omni oppido ſunt maxi-
me neceſſaria,uictualia quibus ſuſtententur,munitio qua
protegantur,arma quibus hoſtibus reſiſtanr.Sic ergo &
huius caſtelli incolæ uictum habēt uoluptatem corporis,
& ſeculi uanitatē:quibus paſcuntur.Habēt & quia tegunf
proprij cordis duritiā:ut uerbi dei ſagittis potētibus uix
aut nūquā penetrari ualeant.Accincti ſunt armis,carnalis
ſcilicet ſapientiæ argumentis,quibus contra hoſtes repu-
gnant.Vnde ſcriptum eſt:Filij huius ſeculi prudentiores Luce.16.
filijs lucis in generatione ſua ſunt.At uerò Xp̄o uiſitante
& intrante caſtellū hoc euertitur,& pro eo nouum aliud
pulchrū ac ſpūale cōſtruitur:impleturq; quod dicitur:Si 2.Cori.5.
qua in Chriſto noua creatura,uetera tranſierūt:& ecce fa
cta ſunt omnia noua.Sublata quippe cupiditate expandi
tur ingens ſinus deſiderij,ut ad eius aduentū multomagis
anhelet mēs ad cæleſtia,quàm prius terrenis incubuerat.
Iam ponitur murus cōtinentiæ,antemurale patiētiæ.Sur
git autem hoc opus à fundamento fidei,& creſcit per dile-
ctionem ꝓximi uſq; ad charitatem dei,quæ eſt in ſuperio-
ri tabulatu,& in propugnaculis eiuſdem muri:quia nimi-
rum tunc perfecta eſt uirtus continētiæ,quādo in unitate
fidei cū ꝓximis cōmuniter uiuētes,nō ſupplicij metu,uel
humanæ laudis appetitu,ſed ſolo diuini amoris obtentu à
peccatis nos cōtinemus. Vel certè ideo charitas dei(qua
ſcilicet nos diligit) ſuper murum eſſe uidetur , ut pro

continenti

continenti ſuo pugnare ſignificetur, & quia continentia
crebris ualidiſq; tētatoris ictibꝰ reſiſtere non poſſit, niſi eiꝰ
gratia protegamur. Idcirco enim antemulare patiētiæ po
nitur, ne ad impugnandam continentiam facilis diabolo
pateat acceſſus. Qui ergo protegente patientia continen-
ter uiuunt: ipſi bene cum apoſtolo proteſtantur & dicunt:
Roma.8. Quis nos ſeparabit à charitate Xp̄i? Tribulatio, an angu-
ſtia, an perſecutio, an fames, an nuditas, an periculū, an gla
dius? Vides quàm ſolidus ſit continentium murus, quos
Ibidem. neq; mors, neq; uita, neq; angeli, neq; principatus, neq; po
teſtates, neq; uirtutes, neq; inſtantia, neq; futura, neq; forti
tudo, neq; altitudo, neq; profundum, neq; creatura aliqua
poteſt ſeparare à charitate dei quæ eſt i Chriſto Ieſu? Sed
iam pulſemus ad eius portas (portas ſcilicet iuſtitiæ) ut a-
periantur nobis, ingreſſiq; per eas uideamus intus magna
Pſal.110. opera domini exquiſita in omnes uoluntates eius. Ibi eñ
operante ipſo conſtruitur tanquā in monte ſion euange-
lica illa turris, per quā humiliato corde aſcēdūt in cælum
ſancti de conualle plorationis. Aſcendūt inquā non uirtu-
te ſua, ſed auxilio & gr̄a dei: ſicut ait ſpiritusſanctus per ꝓ-
Pſal.8. phetam Dauid: Beatus uir cuius eſt auxilium abs te: aſcen
ſiones in corde ſuo diſpoſuit. Quæris ubi? In cōualle plo-
rationis, hoc eſt in humilitate uitæ præſentis. Et eandem
Ibidem. ipſam gratiā replicat dicens: Etenim benedictionem dabit
legiſlator. Quo autē pertingat aſcenſus, uel ad quem fru-
ctum perducat aſcendentes ipſa gratia, protinus ſubiūgit:
Ibunt inquit de uirtute in uirtutem: uidebitur deus deo-
rū in ſion. Hæc eſt merces & hic eſt finis & fructus noſtri la
boris, uiſio ſcilicet dei. Quis non hunc tm̄ fructū rebus oi-
bus uiſibilibus & inuiſibilibꝰ incomparabiliter præferat?
Quis eſt cuius uel gelidū pectus hoc deſideriū non accen-
dat? Hæc eſt eñ illa gratia quam nobis cōmendat beatus
Ioan.1. Ioannes euangeliſta dicens: Et de plenitudine eius nos o-
Nota. mnes accepimus: gratiā pro gr̄a. Ex quibus ſcilicet uerbis
innuitur ꝙ triplicē gratiā diuinitus accepimus: unā qua
cōuertimur, aliā qua in tentationibus adiuuamur, tertiam
qua probati remuneramur. Prima nos inicíat, per quā uo
camur: ſecunda prouehit, qua iuſtificamur: tertia conſum-
mat, qua glorificamur. Et prima quidem beneplacitū eſt:
Vt ſupra. ſecunda meritum: tertia præmium. De prima dictum eſt: &
de plenitudine eius omnes accepimus. de duabus reliquis
dictum eſt, & gratiā pro gratia: id eſt munera gloriæ æter-
næ pro merito tēporalis militiæ. Sit ergo prima gr̄a in mu
ro cōtinētiæ ad quā uocamur: ſit ſecunda in aſcenſu turris
quā aſcendimus: ſit tertia in eiꝰ culmine quo peruenimus.
Hic itaq;: id eſt in hoc culmine cum ad illud perueniunt q
bene proficiūt, fiunt iam & ſedes dño, de qualibus ſcriptū
Pſal.121. eſt: illuc enim aſcenderunt tribus tribus dn̄i: ad confitēdū
nomini dn̄i. Quia illic ſederunt ſedes in iudicio. Et quidē
dū adhuc erant in muro continentiæ & in acie ſtabant, im
Pſal.75. pugnari poterant, & primo tanquā adiutor notus erat in
Iudæa deus, cū uerò in iſta ſtatione cōſiſtūt ubi dn̄m ſpe-
culanť, in Iſrael magnū nomen eius, & factus eſt in pace lo
cus eius, & habitatio eius in ſion. Ibi confregit potentias,
arcuū, ſcutū, & gladium, & bellum: quia ibi nullus motus
carnis reſiſtit, ſed omnimodis ſubiecta eſt ſpiritui. Huc lo-
Pſal.131. cū ardenter deſiderabat propheta cum diceret: Si dedero
ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitatiōem Et
requiem temporibus meis donec inueniam locū domino.
Pſal.54. Huc etiā uolare cupiens, quis, inquit, dabit mihi pennas
ſicut colūbæ, & uolabo & requieſcā? Iam uerò ſi quæratur
de caſtelli huius habitatoribus quis cibus ad ſuſtentādū,
quod munimē ad protegendum, quæ ue arma ſuppetāt ad
repugnandum, poſſumus ſatis rationabiliter reſpondere
ꝙ quemadmodum carnalibus carnis opera fuerunt uictꝰ:
Ioan.4. ita his multo melior cibus ſit fructus ſp̄us. Cibus etiā eorū
ut faciant uoluntatē patris oipotētis. Cibus eorū eſt uer
bū dei, quo paſcunť oēs ſancti tam homines quàm angeli.
Matt.4. Vnde ſcriptū eſt: Nō in ſolo pane uiuit homo, ſed in omni
uerbo quod ꝓcedit de ore dei. Munimentū eorū eſt (ſicut
dictū eſt) murus cōtinentiæ, & antemurale patientiæ. Ha-
bent contra hoſtes arma quæ deſcribit apoſtolus, loricam Ephеſ.6.
iuſtitiæ, ſcutū fidei, galeā ſalutis, & gladiū ſp̄us quod eſt
uerbū dei. Nec quēquā moueat ꝙ idē uerbū dixerim eſſe
& cibū & gladiū: quaſi impoſſibile uel abſurdū ſit: In rebꝰ
quippe materialibus aliud hoc, aliud eſt illud: & alibi quæ
ritur hoc, alibi illud. In rebꝰ uerò ſp̄ualibus, nō aliud hoc
eſt quàm illud: nec alibi quæriť hoc, alibi illud: ſed oia ſunt
nobis in deo: & eſt deus omnia in omnibus. Ecce enim in 1.Cor.15.
natura rerū: quid tam diuerſum quàm panis & lapis? & ta
men ſi ad intellectū myſticū referas, utrūq; idem ſignificat.
Nam idem Xp̄s eſt dictus & panis & lapis: panis ſcilicet Ioan.6.
uiuus: & lapis quē reprobauerūt ædificātes. Vtrūq; quidē Pſal.117.
eſt per ſignificationē, licet neutrū ſit per ꝓprietatem. Sed
iam reuertamur ad ꝓpoſitū. Intrāte Ieſu in hoc caſtellum,
duæ ſorores Martha & Maria, id eſt operatio & intellectꝰ,
excipiunt illum. Excipiunt dixerim, an excipiuntur? Sed
ſiue hoc ſiue illud dicatur, utrūq; prodeſt, illis, non Ieſu. Et
Ieſus quidē cū ad illas uenit, duo cōfert eis cōgruētia ſin-
gulis: uirtutē & ſapiētiā. Virtutē operationi, ſapiētiam in-
tellectui. Vnde etiā & ab apoſtolo prædicať dei uirtꝰ & dei 2.Cori.1.
ſapiētia. Sed qd eſt ꝙ intrantē eū Martha excipit, diſcur-
rit, miniſtrat. Maria uerò ſecus pedes ſedēs ingreſſi, in eiꝰ
uerbum cor ſuſpēdit, niſi ꝙ prius eſt actio, poſtea uerò cō-
templatio? Quiſquis enim ad intelligētiā peruenire deſide
rat, profectò neceſſe eſt ut prius per oia bona ſeſe diligen-
ter exerceat, ſicut ſcriptū eſt: Fili cōcupiſcens ſapiētiā, con Eccle.1.
ſerua iuſtitiā: & deus præbebit illā tibi. Et alibi. A manda- Pſal 118.
tis tuis intellexi: & fide purificans corda eorum. Qua fide? actuū.15.
Fide per dilectionē operāte. Habet Martha (dū agit) for-
mam bene operātis. Maria uerò ſpeciē exprimit cōtēpla-
tionis, dum ſedet, dū tacet, dū interpellata non reſpondet,
ſed tm̄ in dei uerbū toto mentis ſtudio intēdit, ac ſolā quā
diligit gratiā diuinæ cognitiōis cætera reſpuēs medullitꝰ
haurit: foriſq; uelut inſenſibilis redditur, dum intus ad cōtē
planda dn̄i ſui gaudia feliciſſime rapitur. Sine dubio talis
eſt illa quæ in canticis loquitur: Ego dormio, & cor meū Canti.5.
uigilat. Duobus autē modis Martha excipit dominū, &
duplex ei cōuiuiū parat, qa duobus modis excluſerat eū.
Duo quippe ſunt in operatione quæ nobis deū auferunt,
flagitia ſcilicet & facinora. Flagitia dicimꝰ ſcilicet quæ in
nobis, facinora quæ in proximos peccando cōmittimus:
Itē ſunt duo quæ deū reddūt, cōtinētia & beneuolētia: ut
ſcilicet ex cōtrarijs cōtraria curenť. Hinc eñ ſcriptū eſt: Si Roma.6.
cut exhibuiſtis mēbra ueſtra ſeruire imūditiæ & iniqtati
ad iniqtatē, ita & nūc exhibete ſeruire iuſtitiæ, in ſanctifica-
tionem. Dū ergo parādis talibus epulis occupať Martha
multū ſatagēs pro parte ſua, uult etiā Mariā (id eſt intelle-
ctum & omnia interiora ſua) actioni inſiſtere, operiq; ſuo
perficiēdo operā dare. Itaq; conqueriť de ſorore ꝙ ab ea
nō adiuueť, nō tm̄ ad ipſam ſed potius ad dn̄m querelā diri
gens. Dn̄e nō eſt tibi curæ ꝙ ſoror mea reliqt me ſolā mini Luce.10.
ſtrare? Dic ergo illi, ut me adiuuet. Vbi ſanè aduertēda eſt
delatio quædam, & honoris obſequiū erga dn̄m, ꝙ ſcilicet
ipſo præſente nō ſit auſa Martha euocare Mariam, quin-
imo & apud ipſum querelam depoſuerit, ipſumq; dominū
uocauerit, in cuiꝰ p̄tāte ſit imperare ſorori quicqd neceſſe
fuerit. ¶ Non ergo miremur ſi quempiā laborantē & bene
operātē aduerſum fratrē uacantē murmurare uideamus, Nota.
quia hoc in euāgelio legimꝰ Marthā feciſſe aduerſus Ma-
riā. Q. aūt Maria qn̄q; murmurauerit aduerſus Marthā,
eò ꝙ eius actionibus implicari uellet, nuſquā oino reperiť.
Neq; eñ utrūq; ſimul agere cōpetenter ſufficeret, & curis
ſcilicet exterioribꝰ deſeruire, & internis ſapiētiæ deſiderijs
uacare. De ipſa quippe ſapiētiā ſcriptū eſt: Et qui minorať Eccle.38.
actu percipiet illam. Propterea Maria ſedet, immotaq; ma-
net, nec uult interrumpere ſilētij quietē, ne iucundā amit-
tat contēplatiōis dulcedinē: p̄ſertim cū intꝰ ipſum audiat
dn̄m dicentem: Vacate & uidete qm̄ ego ſum deus. ¶ Hic Pſal.45.
ſanè cōſiderādū eſt tria eſſe quæ impediūt contēplationē. Nota.
Equidē aiæ noſtræ oculus intelligētia eſt. Sicut eñ oculo
corpis lux corporea & cætera quæq; corporalia uidētur,

ita deus qui eſt lumen incircũſcriptum,& eius inuiſibilia
utcũq; intellectu percipiũtur.Differũt autem in hoc exte-
rior & interior oculus,ꝙ exteriori quidẽ corporea lux ex-
trinſecꝰ ut uideat admouet:interiori uerò creatoris lumẽ
intrinſecus ut diſcernat infundit.Vtrũq; uerò oculũ tria
ſunt quæ ad uidendũ impediũt.Primũ ergo de exteriori
atq; uiſibili diſſerat ratio noſtra, ut de rebus uiſibilibus
(ordine diſputãdi) faciliꝰ aſſurgat ad intelligibilia.Poteſt
ſanè fieri ut ille ſanus ſit & pateat:ſed quoniã lux exterior
ei deſit,nil uideat.Econtrario fit aliqñ ut præſens quidẽ ei
lux ſit:ſed fortè ſanguine ſeu quolibet humore cõcreto tur
batus,cernere minime poſſit.Iterum ſolet plerũq; contin-
gere ut neutrum deſit ei,nec lux nec ſalus,ſed tamẽ aliqua
puluerís iniectione lædatur,quo fit ut eius acies retũdat.
Sunt ergo tria quæ hũc oculũ impediũt,tenebræ, humor
cõcretus,puluis iniectus.Hæc ipſa ſunt etiam quibus inte
rior oculus impedit,ſed alia nomina ſortiũtur.Nã quod
hic tenebræ,ipſi peccata dicuntur.Ipſa uerò peccata con-
fluunt in memoriã quaſi in quandam ſentinã:& hic eſt ille
humor cõcretus.Quod autem hic puluis dicit,hoc ibi cu
ra terrenorũ actuũ nũcupat.Hæc igitur tria ſunt quæ ocu
lum intelligentiæ confundũt,atq; à cõtẽplatione ueri lu-
minis excludũt:tenebræ ſcilicet peccatorum, recordatio
eorũdẽ peccatorũ,cura terrenorũ actuum.Primo illo mor
Pſal.37. bo turbatũ ſe plãgebat propheta cum diceret: Dereliquit
me uirtus mea:& lumen oculorum meorũ,& ipſum nõ eſt
mecũ.Cum enim luce iuſtitiæ deſtituimur,nil aliud quàm
peccatorũ noſtrorũ tenebras inuenimus.Itẽ ſecũdo gra-
Pſal.31. uati ſe ſentiebat cum dicebat:Cõuerſus ſum in ærũna mea
dum cõfigitur ſpina:peccatorũ ſcilicet recordatio.Tertio
Pſal.101. occupari ſe cõqueritur cum dicit:Quia cinerẽ tanquã panẽ
manducabã.Cinerẽ ſcilicet actionis pro pane contempla-
tionis.Quicũq; ergo mentis oculũ diuinæ cõtemplationi
uult intendere,profectò neceſſe eſt ut eum prius ab hoc tri
plici impedimẽto ſtudeat purgare.Quod ſi quis facere cõ
tendat,nouerit cõtra triplicem morbũ triplex quoq; fore
remediũ.Nam primus quidẽ per confeſſionẽ:ſecũdus per
orationẽ:tertiꝰ curatur per quietẽ.Hoc tertio,id eſt cura
actiõis poterat ab intẽtione ſua præpediri Maria.Ideoq;
miniſtrante Martha ſedet ipſa,manetq; quieta.Illa igitur
cõquerẽte,& iſta tacente,audiamus quid dñs pro Maria
Lucæ.10. reſpõderit.Martha,inquit,ſolicita es,& turbaris erga plu
rima.Erga plurima quidẽ turbaris,dum tibi continentiã,
& proximis paras neceſſitatis impenſam.Nam ut continẽ
tiam habeas,ſolicita es uigilare,ieiunare,corpus tuum ca-
ſtigare.Vt cæteris pſtes,inſtas operi,ut habeas unde tri-
buas neceſſitatem patiẽti.Porrò erga hæc plurima turba-
ris,ſed unum eſt neceſſarium.Niſi enim opus tuum in uni-
tate feceris,deo,qui unus eſt,acceptum (teſte ipſo) profe-
Pſal.13. cto nõ erit.Scriptum quippe eſt:Non eſt qui faciat bonũ,
Ioan.5. non eſt uſq; ad unum.Hinc eſt ꝙ in illa piſcina mouebatur
Lucæ.17. aqua,& ſanabatur unus.Hinc eſt ꝙ decem leproſis mũda-
tis,unus regreſſus eſt cum magna uoce magnificãs deum.
Cui etiam dominus cæteris reprobatis,teſtimonium lau-
dis aſcribit dicens:Nõnne decem mũdati ſunt,& nouem
ubi ſunt?Non eſt inuẽtus qui rediret & daret gloriã deo,
1.Cori.9. niſi hic alienigena.Paulus quoq; ait:Oẽs quidẽ currunt,
ſed unus accipit brauium.His itaq; & alijs quamplurimis
ſcripturarũ eloquijs perſpicue docemur quàm unitas pro
babilis ſit,maxime autẽ ex præſenti loco ubi dñs ait:Por-
Lucæ.10. rò unum eſt neceſſarium.Sed ſciẽdum ꝙ alia eſt unitas ſan
ctorum,quam ex ſcripturis iam commẽdauimus. Alia eſt
facinoroſorũ,quæ nihilominus ex eiſdem ſcripturis oſten
Pſal.2. ditur & improbatur.De hac enim ſcriptum eſt:Aſtiterũt
reges terræ,& principes conuenerunt in unum aduerſus
dominũ,& aduerſus Xp̃m eius.De hac iterũ euangeliſta:
Matt.2. Abeũtes phariſæi conſiliũ inierunt ut caperent Ieſum in
Ioan.11. ſermone.Et iterum:Collegerunt pontifices & phariſæi cõ
cilium.Vt quid hoc?Sicut Ioãnes teſtatur ut interficerẽt
Ieſum.Quàm uerò pertinax ſit iſta reproborum unitas,
docet ipſe dominus qui de corpore diaboli ad beatũ Iob
loquitur dicẽs:Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia,& compa- Iob.41.
cta ſequamis ſe prementibus.Vna uni coniungit,& ne ſpi
raculũ quidem incedit per eas.Vna alteri adhærebit,& te
nẽtes ſe nequaquã ſeparabunt.Talis unitas imo uerò per-
uerſitas ſolet eſſe aliquorum fratrum tepide ac remiſſe con
uerſantiũ:quibus ſi quid neceſſitatis,aut inſigne cuiuſquã
bonæ conſuetudinis perſuadere uelis, promptiores ſunt
maiori diſpendio,ac difficultate grauiori reſiſtere, quàm
tam facili compendio aſſequi uelle quod rectũ eſſe conſti-
terit.Peruerſa & execranda talis unitas.Hac ergo à cordi-
bus & ſermonibus noſtris excluſa,illã quæ bona eſt & tm̃
bonorũ eſt, pſequamur.Et ipſa quidẽ gemina eſt.Alia eſt
enim quæ iuſtificat,alia quæ glorificat.Illa meritũ, iſta p̃-
mium eſt.Deniq; de illa ſcriptũ eſt: Multitudinis credẽtiũ Actuũ.4.
erat cor unũ & aĩa una.De hac aũt:Qui adhæret dño,unꝰ 1.Cori.6.
ſpũs eſt.Et qm̃ in futuro magis ſperanda eſt:res eſt enim fu
turi temporis magis quàm præſentis,eam interim omitta
mus,& à deo ſperemus potius quàm tractemus.Illam uerò
quæ iuſtificat,quæ etiã nunc potiſſimum neceſſaria eſt,in
uſum noſtri operis aſſumamus.Ipſa eſt enĩ decus ſuauita-
tis,quam dulcedine ſacra inſonat pſalmiſta:Ecce quàm bo Pſal.132.
num & quàm iucundum,habitare fratres in unum.Cuius
unitatis cum deſcripſiſſet ſermo propheticus pulchritudi
nem,eius etiã nõ tacuit utilitatẽ,qm̃ illic inquiens mãda- Ibidem.
uit dñs benedictionẽ & uitã.Hic ſcilicet benedictionẽ, &
in futuro ſeculo uitã æternam.Ipſa eſt enim inquã unitas,
quam ſumma diligentiã obſeruandã tradidit apl's dicens:
Soliciti ſeruare unitatẽ ſpũs in uinculo pacis.Seruatur au Ephe.4.
tem hoc unitatis bonum duobus modis ab his qui curam
gerunt ſeruandi.Debet quiſq; perfectus unitatẽ habere ad
ſeipſum,debet & ad pximũ.Ad ſeipſum per integritatem,
ad pximũ per cõformitatẽ.Oĩs quippe creatura & maxi-
me rationabilis,debet ſuũ principiũ imitari.Si ergo deus
noſter unus eſt,dicente Moyſe:Audi iſrael,dñs deus tuus Deut.6.
unus eſt:ſed & ille cum ſit unus & idem,atq; in ſeipſo perfe
ctus nec ullo indigens,ineſt ei tamẽ benignitas erga nos,
& amor ex beneuolentia in nos ueniens:debemus & nos
quiſq; ſibi unus eſſe per integritatẽ uirtutis,& unum cum
proximis per uinculũ dilectionis.Hãc imitationẽ loquẽs
de charitate commendat nobis apl's Ioãnes dicens: Quia 1.Ioã.4.
ſicut ille eſt,& nos ſumus in hoc mundo.Sed hanc unitatẽ
quam quẽq; ſibijpſi diximus habere debere,tria ſunt quæ
ſolent impedire,nimietas,puſillanimitas,leuitas. Et nimij
quidẽ ſunt qui putant ſe poſſe quod non poſſunt,& quod
non acceperunt præſumunt.Quorũ speciẽ tenebat Petrꝰ
in paſſione dñi,cum diceret:Dñe,tecum paratus ſum & in Lucæ.22.
carcerẽ & in mortẽ ire.Puſillanimes contrarij ſunt nimijs.
Et horum quoq; tenuit imaginẽ Petrus cum diceret.Exi Lucæ.5.
à me:quia hõ peccator ſum dñe.Leues ſunt & inconſtãtes Ephe.4.
qui circũferũtur omni uento doctrinæ:quibꝰ quod paulò
ante placuit,nunc diſplicet:& quod nunc eligũt,poſt pau
lulũ reprobant.Sed quid pdeſt hæc uitia enumeraſſe, niſi
etiã doceamꝰ quibꝰ remedijs ea poſſit quiſq; in ſemetipſo
curare?Perſequamur unitatis inimicos,nec conuertamur Pſal.17.
donec deficiãt.Igitur cõtra nimietatẽ opponenda eſt con
ſideratio propriæ fragilitatis.Ipſa enim eſt quæ odioſam
præſumptionẽ potiſſimũ deijcit.Contra puſillanimitatem
habenda eſt diuinæ fiducia poteſtatis,ut quod tuis uiribꝰ
non poſſe putas,ex illius adiutorio poſſis,& cum apoſto-
lo dicas:Omnia poſſum in eo qui me cõfortat,ſcilicet dño Phil.4.
Ieſu Xp̃o.Contra leuitatem adhibenda eſt conſultatio ſe-
nioris,ſcilicet ne doctrinis uarijs & peregrinis abducaris,
ſed facias quod lex diuina præceperit. Interroga patrem Deut.32.
tuũ,& annũciabit tibi:maiores tuos,& dicẽt tibi. Dicimꝰ
de illa unitate quã habet quiſq; ad ſeipſum,dicamus & de
illa quã habet ad proximum.Sed & illa duobus modis ha
betur,dum & nos per dilectionem tendimus in alterũ: &
alterius quoq; uiciſſim in nobis recipimus affectũ.Et hæc
etiã duobus modis impeditur, obſtinatiõe,& ſuſpicione.
Obſtinatio non permittit nos ad alterius cor ingredi,nec
ſuſpicio patitur credere nos ab alijs amari.Ita fit ut dum
nec uos

necnos aliū obſtinati diligimꝰ,nec ab alijs diligi ſuſpicio-
ſi putamus:unitas quæ cum proximis habēda eſt impedia
tur.Verū huic duplici morbo duplex charitas medetur:il
la ſcilicet quæ non ſua quærit,& iterū illa quæ oīa credit.
Habeat obſtinatus charitatē non quærentē quæ ſua ſunt
& alios diligat.Habeat ſuſpicioſus charitatē oīa credentē,
& ab alijs ſe diligi ſine dubio credat.

¶Sermo de beata Maria.

Luca.1. AVe Maria gratia plena:dñs tecū.Miraculū fuit
ꝙ uirgo peperit,mentis clamor,uirginis amor,
uirtutū zelus,uitiorū fuit occaſus.Virgo ſanctiſ
ſima,quæ ſaluatorem genuit:peperit & aluit,
quæ iugiter eius adhæſit lateri,quæ comes indiuidua,nul
lo ferè abfuit itinere,quæ intenta præ cæteris inuigilauit
uerbo & operi eius,ſola ſaluatoris actuum inſignia,operū
opera:melliflua prædicationis genera inaudita cōtra mū-
dum & peccatum,& tartareum zabulū,diuinæ ſeueritatis
acerrima eloquia quo eis diu interfuit,ſpecialius uidit,ſe-
cretius audiuit,citiꝰ agnouit,propenſius retinuit:& apo-
ſtolis alijſq; diſcipulis luculentius edidit,diligentius retu
lit,melius iudidit,fideliꝰ tradidit.Hinc eſt ꝙ de ea legitur
Luca.2. in euangelio:Maria autē cōſeruabat omnia uerba hæc,cō
Prouer.31. ferens in corde ſuo.Hinc in eius laudibus legit:Multæ fi-
liæ congregauerunt diuitias,tu ſola ſupergreſſa es uniuer
ſas.Licet enim in parabolis loqueretur ad turbas,licet o-
mnia apoſtolis nota faceret ut amicis,quædā tamen credē
dum eſt præ cæteris matrem ſuā quēadmodū dilexiſſe,ita
etiā propenſius erudiſſe:quædā ei ſecretius intimaſſe,fre-
quenter eam ad montem myrrhæ,& ad colles thuris ſubli
maſſe,in cellā uinariā occultaſſe,ſui prout nouit & uoluit
gloriā deificam,& ſupercæleſtē reuelaſſe notitiā.Vnde Io-
Apoc.4. annes in apocalypſi de throno ait ſcilicet de Maria:proce
debant fulgura & uoces & tonitrua:quia Maria mater fi-
lij Ieſu Xp̄i,parabolas,ænigmata,legalia & mirifica geſta
dicta & opera auidius ebibit,fidelius credidit,ſyncerius
luculentiusq; alijs edidit.Hæc Maria à natura reuerenter
conſeruata,& à lege diligenter uenerata,à gratia clemen-
ter eſt præelecta:quia ſic præfatis ſua iura ſingillatim red-
didit,reddendo ſibi ſubdidit,ut honoris uicem omnibus
impenderet,& inſuper momēti quiddā ſuperadderet.Na-
tura ſiquidē illi ſummæ uirginitatis florē,lex ſoli uirgineæ
fœcūditatis honorē,gratia diuinæ maternitatis præ cæte
ris decorē,ac ſpiritualis matrimonij diuiniſſimū reſerua-
uit odorē.Natura(quod ſuū eſt)illibatā uirginē ſeruādo,
lex reuerēter eam ab alijs diſtinguēdo,gratia uirginitatē
ſine ſemine fœcūdādo.Natura rebꝰ loquendo nō uerbis,
dum in ea integritatē ſeruaret,& de ea deus naturæ intro-
Geñ.3. naret dicēs ad ſerpentē:Inimicitias ponā inter te & mulie
rē,& inter ſemen tuū & ſemen illius.Lex,dū eā ab alijs di-
Leuit.12. ſtinguēdo clamaret,Mulier quæ ſuſcepto ſemine pepere-
rit immūda erit ſeptē diebꝰ.Gratia,in eo ꝙ dictū eſt:Aue
gratia plena dñs tecū benedicta tu in mulieribus,& bene
dictus fructꝰ uētris tui.Natura huic detulit,dū terra ſine
germine pareret in principio.Lex,dū rubus arderet ſine
incendio,Gratia,dū ſine ſemine pareret uirgo.In hac eñ
habitauit pater & filiꝰ,ut creator in mūdo,imperator in
regno,paterfamiliàs in domo,pontifex in templo,ſpōſus
in thalamo:prius enim altiſſimus ſibi eā quaſi mundū ſpe
cialiſſimū creauit,quàm in iuſtitia & ſanctitate corā ipſo
fundaret,& fluentis ſapientiæ irrigaret,& cæleſtibꝰ deſide
rijs inſtar ſcilicet æris ſublimaret,& igne dilectionis accen
dendo illuſtraret.Hinc in eiusmente tanquam in quodam
firmamēto ſolē poſuit rationis,& lunā ſciētiæ,& uirtutes
tāquā ſtellas ſpeciei oīmodæ:ſolē qui lucē diuinæ cogni-
tionis faceret:lunā quæ cū ſtellis noctē actionis ſplendidā
redderet:& merito dñi eſt terra,qa ſic ſuper maria funda-
uit eā.Creato igit mūdo nolens uiſitare regnū imperauit
angelo.Miſſus eſt igit angelus Gabriel à deo:Spūſſanctꝰ,
inqt,ſuperueniet in te,& uirtus altiſſimi obūbrabit tibi.
Ita paterfamiliàs domū intrauit,in qua carnis habitum ſu
ſcepit,quā obtulit deo patri pro ſalute generis humani,
in ara crucis ſacrificium,quaſi pontifex in templo ſuum
peregit ſacerdotiū:ſed quia oportebat pati Chriſtū & re-
ſurgere,& ita intrare in gloriā ſuā,oportebat ad gregem
ꝓprijs reportari humeris ouem centeſimā:oportebat po-
pulū qui ambulabat in tenebris,lucē magnā cōtemplari:
mundū prædicatiōis ſuæ & miraculorū nouitate irradia-
uit.Deſcēdēs itaq; de patre luminū ſpecioſus forma præ fi
lijs hominum,indutus ſtola candida,in ueſtitu deaurato,
tanquā ſponſus de thalamo proceſſit ad publicum.Inerat
ſol in ſydere,oriēs in ueſpere,artifex latuit in opere,opus
dum regi præpararet,ueſper dum in tanta ſublimitate hu
miliaretur,ſydus dū tanquā ſtella illuſtraret fines orbis.
Artifex igitur eam ornādo,oriēs de ea naſcēdo,ſol mūdū
ab errore cōuertēdo,& eam alijs in exemplum præbendo.
De genitrice dei cū talia & tāta referātur,pauca(rei pre-
cio)nobis tñ eſſe uidentur.Hæc eſt eñ ſcala,rubus,arca,
ſydus,uirga,uellus,thalamꝰ,porta,ortus,aurora.¶Hæc
eſt enim ſcala Iacob,qui qñ caput in lapide poſuit,ange-
los aſcēdētes & deſcēdētes uidere meruit.Scala iſta duode
cim gradus habet inter duo latera,dextrū latus eſt contē-
ptus ſui uſq; ad amorem dei:ſiniſtrū contemptus mundi
uſq; ad amorē regni.Aſcēſiones huius duodecim humilita
tis gradus.Primus eſt odiū peccati:ſecundus eſt fuga de-
licti:tertius metus odij:quartus in omnibus his ſubeſſe
creatori:quintus obedire meliori:ſextus obtēperare com
pari:ſeptimus obſequi inferiori:octauus ſubeſſe ſibi:nonꝰ
finem ſuum iugiter meditari:decimꝰ opera ſua ſemper ue
reri:undecimus cogitationes ſuas humiliter cōfiteri:duo
decimus per oīa ad manū,ad nutū,ad libitū dñi moueri.
Per hos gradus aſcendūt angeli,& ſublimāt homines:ſic
diſponūtur in corde aſcēſiones,ſenſim proficiendo,& pe-
detentim aſcēdendo,ſic in domo patris lucidas percipiūt
manſiones.Hi ſunt duodecim apoſtoli qui ſequuntur in
eremo ueſtigia Ieſu Xp̄i.¶Rubꝰ q uiſus eſt ardere ſine ſui Exodi.3.
incendio,uirginē ſignificauit cōcepturā de ſpirituſancto
abſq; uirginitatis ſuæ detrimento.Rubus ad quē non eſt Ibidem.
Moyſes auſus calceatus accedere,uirginē docuit ſine ma-
ritali opere mirabiliter parere.Traditio hebræorū uiſionē
in humili arbuſculo aſſerit traditam,ne populus occaſio-
ne aliqua laberetur ad idololatriā.In humili uirguncula
mirabilis nobis exhibita eſt uiſio,in qua nullimodæ forni-
cationis uel minima fuit occaſio Fornicatio ſiquidem tri-
plex eſt.Alia eſt humana:quædā eſt mūdana:nōnulla eſt di
uina.Humana fit illicito actu.Mundana peruerſo affectu.
Diuina ſcelerato cultu.Prima peccatur in proximum,ſe-
cunda in ſeipſum,tertia in deū.Prima facit carnis immun
ditiā,ſecūda mūdi cōcupiſcētiā,tertia idololatriā.Maria
cōtra hæc tria ſingula adhibuit remedia.Cōtra carnis im
mūditiā,uirginitatē:cōtra mūdi cōcupiſcentiā,perfectam
humilitatē:contra idololatriam,perfectā charitatē.Fuit
enim Maria mūdiſſima carne,humillima corde,deuotiſſi-
ma mente.¶Arcas duas fuiſſe legimꝰ in ueteri teſtamento Geñ.6.
unam arcam diluuij,aliā teſtamenti.In nouo autem teſta- Exo.25.
mento tres fuerunt aliæ Prima arca eſt eccleſiæ,ſecunda
gratiæ,tertia ſapiētiæ.Licet enim prima ueteris teſtamenti
in typo fieret primæ noui,& ſecunda in typo præceſſerit
ſecūdæ noui,tertia uerò ſicut excellēter oibus eſt diſſimi-
lis,ita nulli penitus eſt cōparabilis.Siquidem arca Noe ſi-
gnificauit arcā eccleſiæ,arca fœderis arcā gratiæ,ſanctita-
tem ſcilicet Mariæ.Per ſapientiæ arcā intelligimus huma
nitatē Ieſu Chriſti ſctiſſimā.Hāc eñ merito arcā ſapientiæ
decet nūcupari,in qua oēs theſauri ſapientiæ & ſciæ ſunt Col.2.
abſcōditi:ſapiētiæ inquā excellēter,in qua habitauit oīs
plenitudo diuinitatis corpaliter.Arca etiā Noe ſignifica-
uit arcā gratiæ,excellētiā ſcilicet Mariæ.Sicut eñ per illā
oēs euaſerūt diluuiū,ſic per iſtā peccati naufragium.Illam
Noe ut diluuiū euaderet,fabricauit:iſtā Xp̄s(qui eſt pax
noſtra & requies)ut humanū genꝰ redimeret,ſibi præpa-
rauit.Per illā octo aiæ tñ ſaluanī,per iſtā oēs ad æternam
uitā(quæ per octonariū numerū ſignificata eſt)uocātur.
Per illam paucorum facta eſt liberatio,per iſtam humani

generis ſaluatio. Illa centū annorū fabricata eſt ſpatio, in
iſta oim uirtutū fuit perfectio. Illa facta eſt de lignis leuiga
tis, iſta de uirtutibus ædificata eſt conſummatis. Illa ſuper
ferebat aquis diluuij, iſta nō ſenſit naufragia ulliꝰ uitij. Tri
Triplex diluuium. plex quidē diluuiū eſt. Primū fecit aquarum inundatio, ſe
cundū uitiorū incurſio, tertiū tribulationū oppreſſio. Pri
mum igit eſt aquarū, ſecūdū culparū, tertiū oppreſſionū.
In prio periclitati ſunt hoies, in ſecūdo uirtutes, in tertio
uoluptates. Primū quia naufragiū patitur, deinde in pœ
narū diluuiū peccator inducit, i tertiū deinceps pœnarū
infernaliū retrudit. Sic infernus hic incipit, alibi perficit,
cū aīa uitio, caro ſupplicio atterit. Per arcam uerò eccleſiæ
euadimus à primo, per arcā gratiæ à ſecūdo, per arcam ſa
pientiæ à tertio. Siquidē per arcā eccleſiæ uitiorū fit extin
ctio, per arcā grāæ uirtutum reparatio, per arcam ſapientiæ
ſummi boni delectatio. Fit eñ in eccleſia peccatorum con
feſſio, in cōfeſſiōe remiſſio, & uitiorum extinctio. Sic eñ fa
cta eſt inter deū & hoies recōciliatio. Deinde data uenia,
ſubſecuta gratia, uirtutū fit inſertio. Hanc ſequit iuſtitiæ
perfectio. Huic autē ſuccedit arcanorū cæleſtiū contēpla
tio. In hac autē inuenit quædā celeſtis ſuauitas, & intima
etiā dulcedo, & perfecta boni & pſeuerās dilectio. Triplex
ergo eſt diluuiū: unū iniquitatū: aliud aduerſitatū: tertiū
Naum.1. calamitatū. De primo p Naū dicit: In diluuio prætereūte
cōſummationē faciet. Ac ſi diceret. Si diluuiū uitiorū ſup
hos cœperit abūdare, nolite de illis deſperare: quia ſuper
quos inūdare pmitto iniuſtitiā, ſuper illos faciā abundare
Hierē.31. gratiā. Hinc dicit per pphetā: In charitate ppetua dilexi
te, ideo attraxi te miſerās. Diluuiū ergo priꝰ ueniet, & dñs
tunc cōſummationē faciet, qa dñs electos ſuos inumeris la
pſibus & uitiorū incurſibus pmittit ad tp̄s affligi & humi
liari, omnē remouēs p̄ſumptiōis elationē: poſtea ab eo in
cipiunt ſublimati, ſic in eis nutriēs perfectam dilectionem.
Mich.4. Hinc eſt illud ppheticū: Uenies uſq; Babylonē, & ibi libe
raberis, ibi redimet te dñs de manibꝰ inimicorū tuorū. Et
Eſa.54. illud Eſaiæ. Ad punctū in modico dereliqui te, & in miſera
tionibus magnis congregabo te. Cōſummationem ergo
deus faciet præeunte diluuio, qa de pfundo uitiorū ſuos
deus uiriliter erigit, quos ponit in uirtutū culmine, & illu
ſtrat contemplationis radio. De ſecūdo dicitur in cantico
Canti.8. cāticorū: Aquæ multæ nō poterūt extinguere charitatē,
nec flumina obruēt illā. Hinc per pſalmiſtā de his qui ad
Pſal.31. uerſitatibꝰ frangunt, & tētationibꝰ ſuccūbūt dicit: In dilu
uio aqrū multarū ad eū nō approximabūt. De hoc quoq;
Actuū.14. diluuio deꝰ ſuos eripit, iuxta illud aplī: Per multas tribula
1.Cor.14. tiōes oportet nos introire in regnū dei. Itē: Fidelis deus q
nō patit uos tētari ſup id qd' poteſtis, ſed faciet cū tenta
Oſee.6. tione puētū, ut ſuſtinere poſſitis. Et in Oſee: In tribulatio
Pſal.33. ne ſua mane conſurgent ad me. Et pſalmographus: Multæ
tribulationes iuſtorū, & de oibꝰ his liberabit eos dñs. De
Iob.27. tertio dicitur in Iob. Apprehēdet eum quaſi aqua inopia,
nocte eū opprimet tempeſtas. Primū igit diluuiū eſt uitio
rum, deinde diluuiū tribulationū, deinceps diluuiū miſe
riæ & tenebrarū Primū eſt pcti, ſecūdū mūdi, tertiū infer
ni. Piſces primi ſūt oblectamēta, ſecūdi iniqua tentamēta
tertij perpetua tormēta. Hinc in euāgelio de bonis piſcan
tibus uitia calcātibꝰ, tētamēta ſuperātibus, æterna tormē
Matt.13. ta uitātibꝰ dicit: Elegerunt bonos in uaſis ſuis, malos autē
foras miſerūt. Arcæ uerò grāæ, gratias referimus: qa per eā
ſcilicet Mariā & eius filiū utrūq; diluuium euaſimꝰ. Arca
Exo.36. quoq; teſtamēti, typū tenet ſanctæ dei genitricis. Illā fecit
Bezeleel, iſtā cōdidit emanuel. Bezeleel, Olyab in opere ſo
cium habuit, & uirgo quoq; uirginū condita, præelecta,
p̄ſeruata, præparata, & ornata per ſpūſctm̄ & eiꝰ oipotētē
filiū fuit. Bezeleel iterp̄tat umbra dei: Olyab ptectio mea:
prior ille ſpūſcti, iſte uerò typū tenet filij. De illo dicit ad
Lucæ.1. Mariā in cōceptiōe filij btiſſimi: Uirtꝰ altiſſimi obūbrabit
Matt.1. tibi. Itē ad Ioſeph: Noli timere accipere Mariam cōiugē
tuā: q eñ ex ea natū eſt, de ſpūſctō eſt. Iſte uerò ad patrem
Pſal.16. clamat in pſalmo: Protege me à facie impiorū q me afflixe
Pſal.70. runt. Itē de eodē: De uētre matris meæ tu es ptector meꝰ.

Item: Tanquā prodigium facta ſum multis: & tu adiutor Ibidem.
fortis. Bezeleel ergo cū ſocio arcam teſtamenti fabricauit,
ſancta quoq; trinitas uirginē ſibi ſanctificauit, ac templum
ſanctiſſimū cōſecrauit, hoſpitiūq; mundiſſimū ſibi præpa
rauit, thalamū quoq; de quo ſpōſus præ filijs hoim ſpecio
ſus ad publicum procederet, decenter præornauit. Neq;
eñ pater abeſſe potuit: ubi eius ſpm̄ & filiū cooperari uo
luit, Quæcūq; enim pater facit, hæc eadē ſilr & filius facit. Ioā.5.
Neq; eñ filius pōt à ſe facere quicquā, niſi qd' uiderit pa
trem faciētē. De ſpū quoq; legit in libro pſalmorū: Verbo Pſal.32.
dñi cæli firmati ſunt, & ſpū oris eius oia uirtus eorū. Apo
ſtolꝰ quoq; de tribꝰ perſonis ita: Ex quo oia, per quē oia, Roma.11.
in quo oia, ipſi gloria. Pater ergo in cōſecratione uirginis
exhibuit claritatē, filiꝰ humilitatē, ſpūſſanctus charitatem.
Pater lumē exhibuit rationis, filius cinerē humiliationis,
ſpūſſanctus oleū dilectionis. Pater exhibuit potētiā, filius
ſapiētiā, ſpūſſanctꝰ oim uirtutū gratiā. Pater auctoritatē cō
tra peccatum, filius humilitatē cōtra mundū, ſpūſſanctus
charitatē erga deū & pximū. Filiꝰ carnis mortificationē,
ſpūſſanctus cōpūctionē, pater cæleſtiū cōtēplationē. Filiꝰ
docuit eā diuina operari, ſpūſſanctꝰ amare & amari, pater
cæleſtia cōtemplari. Filius eā erudit, ſpūs eā prouehit, pa
ter eam perficit. Filius eā purificat, ſpūs eam pacificat, pa
ter eam honorificat. Hæc dicēs, opera uel dona trinitatis
non diuido, ſed fideliter inſeparabilia aſſero. Sicut enim in
eſſentia unitas, ita in operatione idētitas. Arca uerò teſta
mēti de lignis ſethim facta eſt, & Maria de ſpinoſo & hiſpi
do Iudæorū pplo & arido pcreata eſt, qui utiq; ſpinoſus
detractione, hiſpidus ſuperſtitione, aridus fuit unctiōe di
uinæ gratiæ. Unde ſpinoſus ſpineā coronam regi ſuo exhi
buit, & in eū ſicut ignis in ſpinis exarſit. Sethim enim iter
pretat ſpinæ. Aliter Eua ſpina, roſa Maria. Reuera Eua ſpi
na fuit, quæ & uirū ſuū ad mortem pupugit, & poſteritati Roma.5.
ſuæ peccati aculeū infixit. Unde apl's: Per unū hominē pec
catū intrauit in mūdū, & per pctm̄ mors: & ſic in oēs per
tranſijt. Ligna uerò ſancti patres fuerūt, qui licet in radice
aruiſſent arboris, ſpem tamen certiſſimam habentes in ad
uentu ſaluatoris, tanqnā peregrini & incolæ in hoc mūdo 2.Cori.6.
habitabant, tanquā nihil habentes, & oia poſſidentes. Ca Pſal.125.
ſtigabāt cū uitijs & cōcupiſcentijs corpora ſua, eūtes ibāt Pſal.31.
& flebāt mittētes ſemina ſua. Unde qdā ita: Cōuerſus ſum
(inquit) in ærūna mea, dum cōfigit ſpina. Ad commenda
tionē uerò grāæ ſuæ, & ad deſtructionē humanæ ſapientiæ,
de ua de fœmina, ſed uirgine, deſcendente de ſpinoſa patrū
origine, dignatus eſt carnē aſſumere, ut ſimilē ſimili redde
ret, cōtrariū contrario curaret, peſtiferā ſpinam euelleret,
peccati chirographū potentiſſime deleret. Humilitas per
ſexū fœmineū cōmendat, gloria uirginis & maieſtas opi
tulat, peccatum gratia eijcitur. Eua ergo ſpina fuit. Maria
roſa extitit. Eua ſpina uulnerādo. Maria roſa oim affectus
mulcēdo. Eua ſpina infigēs oibus mortē. Maria roſa red
dens ſalutiferā oibꝰ ſortē. De liquore ſpinei corticis fit in
cauſtum unde ſcribit, de carnali mente tua fluxus naſcitur
concupiſcētiæ, q in ipſa & in Adā pctm̄ actuale, in poſteris
origīale trāsfudit. De hac uerò apl's ita clamat: Litera occi 2.Cori.3.
dit, ſpūs autē uiuificat. Ac ſi diceret: Per unū hoiem mors, 1.Cori.15.
& per unū hoiem reſurrectio mortuorū. Sicut in Adā oēs
moriunt, ita & in Xp̄o oēs uiuificabuntur. Maria aūt roſa
fuit candida per uirginitatē, rubicūda per charitatē, can
dida carne, rubicūda mente, candida uirtutē ſectando, ru
bicūda uitia calcando, candida affectum purificādo, rubi
cunda actum carnalē mortificādo, candida deū diligendo,
rubicūda pximo cōpatiendo. De lignis uerò ſethim cōdi
ta eſt arca, in qua thuribulum, manna, & uirga ſunt recon
dita: qa licet Maria de patrū natura per pctm̄ uitiata, duce
ret originē, præelecta tamē p ſpiritūſctm̄ & præſeruata ad
purū, deū nobis obtulit & hoiem. Thuribulum ſacroſctm̄,
carnē ſignificat ſaluatoria: quæ aurea dicit, quia nulliꝰ paſ 1.Petri.2.
ſa eſt detrimentū pudoris, agnus ſcilicet ſine macula, qui
pctm̄ nō fecit, nec inuentꝰ eſt dolus in ore eius: de quo per
pphenticū dicit eloquiū: Ecce puer meꝰ electus, poſui ſup Eſa.42.
eum ſpiritum

cũ ſpm̃ meũ. Carbones thuribuli, ſunt opa Ieſu Xp̃i. Car
bones iſti aliqñ mortui, qñq; uerò ſunt ignei, qa in ſalua-
tore nr̃o nũc ꝓpria tolerabat humanitas, nũc ꝓpria facie
bat diuinitas. Ignis in carbone, diuinitas eſt innocens in
opere. Ignis in prunis, euidẽs eſt indiciũ diuinitatis. Car
bo mortuus, in præſepe iacẽs: igneus, dæmonia expellẽs:
mortuꝰ, in Aegyptũ fugiẽs: igneus, uendentes & emẽtes
colũbas de tẽplo eijciẽs: mortuus, dormiẽs in naui: igneꝰ,
imperans uentis & mari: mortuus, ſubditus parentibus:
igneus, quatuor ſatians hoim̃ milia de ſeptẽ panibꝰ: mor-
tuus, ad puteum Iacob rogans potum: igneus, circa Hie-
rico illuminãs cæcum & ſanãs leproſum. Carbo erat mor
tuus, dum à diabolo tentaretur: igneus, dum ei ab angelis
miniſtrareſ. Mortuus in proditiõe diſcipuli, igneus in fi-
lio reguli. Sopitus ante præſidẽ: igneus circa Tyberiadẽ.
Sopitus, dum ei Herodes illuderet: igneus, dum mortuo-
rum ſuſcitator magnificus fieret. Sopitus, dum ei acetum
cũ felle mixtũ propinareſ: igneus, dum ab eo decẽ leproſi
mũdarentur. Sopitꝰ, dum à Iudæis ſe abſcõderet: ſopitus,
dum cum publicanis & pc̃tõribus ederet: igneus, dũ am-
bularet ſuper undas: igneus, dum ex aqua facto uino læti
ficaret conuiuas. Sopitus, iacens in cunabulis: igneus, ful
gens in miraculis. Sopitus, ante tribunal præſidis: igneꝰ,
in filia chananitidis: ſopitus, in cruce: igneus, in mõte.
Prunæ ergo mortuæ, erant humanitatis opera: ignitæ, di-
uinitatis miracula.

¶ Sermo de uerbis libri ſapientiæ, Sapientia uincit malitiam.

Sapien.7. SApientia uincit malitiam. Sicut ſapiẽtia ſapor
boni, ita malitia ſapor mali dicitur. Clauus cla-
uo expellitur, ita & praua bonis ſuperuenienti
bus eliminantur. Virtute ſiquidem & ſapientia
patris mediatore dei & hoim̃ Xp̃o Ieſu, crucẽ pro uobis
Roma.6. ſubeunte, ſimul cum illo ſm̃ apl̃m crucifixus eſt homo no-
ſter, ut deſtruaſ corpus peccati. Quid ego dixerim corpꝰ
Danie.2. pc̃ti? Hoc merito dixerim, imaginẽ quã impegit & cõfre-
git lapis exciſus de mõte ſine manibꝰ: cuius caput aureũ,
& cæterorũ mẽbrorũ fuiſſe deſcribunſ q̃dã ex argẽto, q̃dã
ex ære, q̃dã ex ferro, q̃dam ex luto & ferro. Caput eſt mali-
tia, quã ſuperiꝰ ſaporẽ diximꝰ mali. Vnde & ꝑ aurũ expri
miſ, quo nimirũ ſapiẽtia in ſcripturis deſignaſ. Mediũ ue-
rò corporis .i. pectus & brachia, ex argento fuiſſe memorã
tur. Argentum eſt lucidũ, & ſonorum, cuiꝰ ſonoritas de-
mulcet auditũ, & claritas uiſum oblectat. Vnde per ipſum
curioſitas deſignatur, quæ in his duobꝰ ſenſibꝰ, uiſu uide
licet & auditu, maxime uiget: qa per ipſos utpote princi-
paliores corpis feneſtras, mors crebrius & leuius intrare
cõſueuit ad aĩas nr̃as. Per uentrẽ aũt & fœmora (ubi libi
do dñatur) deſignaſ uoluptas, q̃ ex ære fuiſſe deſcribũtur,
quod ſimiliter lucidũ eſt & ſonorũ. Qm̃ euſq; malitiæ ra
bies incanduit, ut flagitioſi & coinquinati hoies nõ ſolũ
in ſpurcitia delectari, ſed etiã in infamia cõſueuerint glo-
Prou.2. riari, utpote qui lætanſ cũ malefecerint, & exultãt in rebꝰ
peſſimis. Vnde prauo ſuo exẽplo corrũpunt & eos q lon-
ge, & eos qui prope ſunt, ꝓximos uidelicet mala cõuerſa-
tione, remotos aũt mala cõuerſationis opinione. Illorum
oculis lucẽtes, iſtorũ auribꝰ inſonãtes. Tibiæq; quæ molẽ
Iob.41. ſuſtinẽt corpis, ferreæ dicuntur. Squama ſquamæ coniũ-
giſ, & totã ſuſtinet machinã pc̃ti praua & more ferri indu
rata uolũtas. Quare enĩ peccas? Quia neſcis quid facias?
Abſit. Quia cogeris ut facias? Abſit, ſed qa placet ut ſic fa
cias. Imbutũ ergo & ſuffocatũ ueneno diaboli uolũtatis
deſiderijũ, fomes ſceleris, & uirus flagitij ſolũ eſt quod ob-
turat aures ut nõ audiant uocẽ incantantium & uenefici
incãtantis ſapiẽter. Per pedes quorũ pars quædã erat fer-
rea, quædã fictilis, opera ſignãtur tenebrarum: quibus ad
notitiã perueniſ hoim. Lutũ & ferrũ: bene ſibi inuicẽ non
cohærent. Per lutũ, operũ immũditia: per ferrũ, mẽtis pti
nacia deſignaſ. Quæ licet ad horã cõiũgant, diu tñ cohæ-
Iob.21. rere nõ pñt. Ducis ſiquidẽ in bonis dies tuos, ſed in pun-
cto deſcẽdes ad inferos. Lapis ergo priꝰ pedes cõminuit,
Pſal.67. quia fortitudo & firmamẽtũ ur̃m Ieſus Xp̃s. Dat deniq;
uoci ſuæ uocẽ uirtutis. Vnde tonitruũ uocis eius factũ in
uirtute, interiora cõcutit, & ꝑ timorẽ mẽtis pertinaciam
frãgit. Deinde à uanitate ſeculi peccatore auulſo, opa de-
ſtruit ꝑ cõfeſſionẽ. Bona cõſequẽter deſideria immittẽdo,
& ea in bonis adimplẽdo, ſanat uolũtatẽ. Atq; ſub iugo di
ſciplinæ, obturãdo aures ne audiãt ſanguinem, claudẽdo
oculos ne uideãt malũ, expellit curioſitatem. Et ſic ad ulti
mũ ſapiens & placẽs hõ deo, caput aureũ ſtatuæ confrin-
git, dum ſaporẽ mali (quẽ malitiã diximus) à præcordijs
animæ penitus auellit. ¶ Sapiẽtia uincit malitiam. Cui enĩ
Xp̃s incipit dulceſcere, ꝓfectò neceſſe eſt amareſcere mũ-
dum. Eſt ſiqdẽ panis q de cælo deſcẽdit, habẽs omne dele
ctamẽtũ & ſuauitatẽ ſaporis. ſapor eſt patris ꝑ illã æternã
& ineffabilẽ naturã, ſapor eſt angelorũ per grãm, ſapor eſt
noſter ꝑ miam. Vincit ergo, ſed qualiter, uideamꝰ. Attin- Sapien.8.
git enĩ à fine uſq; ad finẽ fortiter: & diſponit oia ſuauiter.
Sunt ergo inueniẽdi ad minus duo fines altrinſecus poſi-
ti, quibꝰ ſapiẽtia mediãs attingat utrũq;. Quæramꝰ fines
iſtos in parabolis euãgelicis, illis uidelicet in qbus primũ
agitur de theſauro, quẽ qui inuenit homo, uẽdit oia que Matt.13.
habet: & emit agrũ illũ. Subiungiſ poſtmodũ de precioſa Ibidem.
margarita, quã negociator inuẽtã cõparat, uenditis oibꝰ
quæ poſſidet. Demũ agiſ de ſagena, q miſſa in mare, con- Ibidem.
gregat bonos & malos piſces. Similitudines iſtas diligen
tius perſcrutemur, ut ex ipſis eliciaſ ꝓpoſita ueritas. Ager
de quo in prima agiſ pabola, diſciplina eſt ordinis. Ager
enĩ culta terra eſt, q amputatis fruticibꝰ, & arborũ radicibꝰ
extirpatis, habilis eſt ad ſemẽ recipiẽdũ, & fructũ afferen-
dũ. Talis eſt diſciplina ordinis, q̃ auulſis pc̃tõrũ tribulis,
remotisq; ſcãdalorũ occaſionibꝰ, digna eſt planè cui deus
emittat eloquiũ ſuũ. In qua nimirũ uerbũ ſuũ non eſt alli-
gatũ, ſed ablatis ipedimẽtorũ obſtaculis ꝑ humiles & mi-
tes corde uelociter currit ſmo eiꝰ. Hic eſt ager ꝓlenꝰ, cui
bñdixit dñs: habẽs irriguũ ſuperiꝰ, & irriguũ inferiꝰ. Fon Gene.27.
tes ꝓfectò Iſrael, de qbꝰ in eccliſijs dño bñdiciſ. Hi ſunt fon
tes ſaluatoris, quorũ alter eſt diuinitas, irriguũ uidelicet
ſuperiꝰ: alter eſt hũanitas, irriguũ .ſ. inferiꝰ. De fonte hũa-
nitatis aquas potamꝰ cõfidẽtiæ: qa ꝑ ipm̃ acceſſum habe-
mus ad prẽm: ꝑ cõfidẽtiã i fide ipſiꝰ. De fonte diuinitatis,
aquæ ꝓdeũt mire: cuiꝰ impetꝰ lætificat ciuitatẽ dei lætan-
tẽ in cælis ad plenũ, peregrinantẽ in terris prout cuiq; di
uiſit deꝰ menſurã fidei. De latibulis ꝓpherarũ exilijt Xp̃s
Ieſus ad cãpos pauperũ. Per merita ſuæ hũanitatis iper-
tit & diuinitatis participiũ in præmiũ. Dabit ſiqdẽ pacẽ
nobis trãsferẽdo nos in arcanũ ſuæ diuinitatis, qa omnia
opa ur̃a operatꝰ eſt nobis in humilitate ſuæ hũanitatis. Si
ergo noſtrã ſalutẽ operata eſt hũanitas, q̃d operaſ diuini-
tas? Noſtrã ꝓfectò delectationẽ, qa delectationes in dexte Pſal.15.
ra eiꝰ uſq; in finẽ. Laborãtes igiſ in agro paupertatis duo
habẽt irrigua, qbꝰ cordiũ irrigaſ ariditas, & terræ noſtræ
fructificat ſterilitas. Abſq; harũ aquarũ refrigerio nulla ſa
nè adeſſet ꝓficiẽdi poſſibilitas, ſed deficiẽdi incũberet ne-
ceſſitas. Cum enĩ ad te reuerſus cõſideras hinc exaſperatæ
potẽtiã maieſtatis, inde exaſperãtis pertinaciã iniqtatis,
nónne repente ſubintraret deſperatio, niſi mediatoris dei
& hoim̃ hois Ieſu Xp̃i incarnatio ſuccurreret & paſſio?
Supuenientibꝰ autẽ ſeculi tribulationibꝰ, & impugnatio
nibꝰ dæmonis, & eleuatis in planitie mẽtis tuæ tẽtationũ
procellis, nónne paſſionibꝰ huiꝰ tpis ſuccũberes, niſi futu
ræ gloriæ ſpes ſubleuaret? Sicut ergo apud humanitatem
Xp̃i habes merita de qbꝰ cõfidẽs deſperare nõ poſſis, ita
apud diuinitatẽ ſunt præmia de quorũ expectatiõe poſſis
in tribulationibꝰ nõ ſolũ reſpirare, ſed & gloriari, qa nimi
rum fecit nobiſcũ miam ſuam, nõ ſolũ remittẽs debita, ſed
etiã ꝓmittẽs præmia. Quid retribuã dño pro oibꝰ q̃ retri Pſal.
buit mihi? Pro oibus qdem q̃ mihi ad cõuerſionẽ meã tri-
buit. In ipſa cõuerſione mea corpus meũ & animã meam
retribuit, imo reddidit, imo me pigritãte & renitente ipſe
à me extorſit. Ecce aũt pro oibus quæ ab initio conuerſio-
nis meæ mihi tribuit, cõpunctionem uidelicet lachryma-
rum, deuotionẽ meditationũ, cõſolationem in laboribꝰ.

delectationem in meditationibꝰ, ꝓ his, inquã & innume-
ris alijs bñficijs qd ei rurſum retribuã? Qui totũ dedit, qd
Ibidem. ulterius impẽdere habeo? Calicẽ ſalutaris accipiam, & uo
mẽ dñi inuocabo. Quid eſt calicẽ accipiã? Anima mea de-
Eſai 26. ſiderabit te in nocte: ſed & ſpũs meꝰ in p̄cordijs meis. No-
men tuũ & memoriale tuũ in deſiderio animæ. Nomẽ ſal-
Ibidem. uatoris mei fratres mei, carnis meæ, ſanguinis mei, nomen
à ſeculis abſcõditũ, ſed in fine ſeculorũ reuelatũ: nomẽ mi-
rabile, nomẽ ineffabile: nomẽ inæſtimabile: imo eo mirabi
lius, quo inæſtimabiliꝰ: eo magis gratũ: q̃ gratuitũ. Hoc
ĩquã nomẽ nõ iã uiuẽte me labijs meis laudabo, ſed iã nõ
uiuẽte me, uiuẽte uerò ĩ me Xp̄o, ſicut adipe & pĩguedine
repleaſ aĩa mea, ut nõ ſolũ exterioribꝰ, ſed & interioribus
Iohel, 2. labijs inuocẽ nomẽ dñi. Quicũq; eñ nõ uocauerit, ſed in-
uocauerit nomẽ dñi, ſaluus erit. Non ſolũ autẽ nomẽ, ſed
& memoriale paſſiõis eiꝰ ſemp ſit in deſiderio aĩæ meæ, ut
paſſiõis eiꝰ particeps efficiar: ſiquo mõ agnoſcere potero
ſicut & agnitꝰ ſum. Sic ergo calicẽ eiꝰ accipiã, qa monumẽ
ta paſſiõis ſuæ intra aĩæ meæ ſinũ, intra memoriæ meæ cel
las ſemp reuoluã. Aſpiciã regẽ Salomonẽ in diademate q̃
coronauit eũ mater ſua. Aſpiciã eũ ligatũ, flagellatũ, con-
Nume. 21. ſputũ, ſaturatũ opprobrijs, clauiſq; cõfixũ. Aſpiciã in hu-
ius deſerto exilij ſerpentẽ æneũ ſup columnã crucis exal-
tatũ, ut ſerpẽtes q me mordẽt moriãtur, qa nullꝰ qui credit
in eũ p̄ibit, ſed habebit uitã æternam. Hæc & alia patiẽtis
& moriẽtis dñi mei memorialia, memoriæ meæ arctius cõ
mẽdabo, & ad os cogitatiõis reuocãs, ruminabo diutius,
ut impinguer de notiꝰ. Hæc iquã crucis & paſſiõis eiꝰ in-
ſignia ſint p̄ñtia, ut læua eiꝰ dilectiõis (q̃ nemo unquã ma-
iorẽ habuit) ſit ſub capite meo, ne uidelicet mens mea ad
carnalia incuruet deſideria, donec dextera diuinitatis eiꝰ
amplexeſ me, ut abſorbeat hoc quod mortale eſt à uita: &
1. Cor. 5. mortale hoc ĩmortalitatẽ, & corruptibile hoc iduat ĩcor-
ruptionẽ. Læuã in hoc loco hũanitatẽ eiꝰ accipio, in q̃ no-
bis exhibuit charitatẽ ut diximꝰ, q̃ nemo maiorem habet,
ponẽs aĩam ſuã etiã ꝓ inimicis ſuis. Dextera eſt diuinitas,
Pſal. 16. qua deſidero amplexari & circũdari. Tũc eñ ſatiabor, in-
Pſal. 15. quit, cũ apparuerit glia tua, & adimplebis me lætitia cũ uul
tu tuo: qa delectatiões in dextera tua uſq; in finẽ. Cæterũ
quãtũ dextera ſiniſtræ p̄cellit, quãtũ uidelicet æterna ca-
ducis, ĩcorruptibilia corruptibilibꝰ, ĩmortalia mortalibꝰ,
tñ neceſſe eſt p̄cellere charitatẽ quã nobis exhibiturꝰ eſt
in glia ſuæ diuinitatis, charitati quã nobis exhibuit in mi
ſeria ſuæ hũanitatis. Hãc eñ & oculus uidit, & auris audi-
uit, & in cor hoĩs aſcẽdit, nõ quã p̄parauit diligẽtibus ſe.
Quæ tñ eſt illa charitas? Audi. Licet maiorẽ hac dilectio-
nẽ nemo habet ut aĩam ſuã ponat qs ꝓ amicis ſuis, ipſe tñ
Roma. 5. ſuã poſuit ꝓ inimicis. Cũ eñ adhuc inimici eſſemꝰ, recõci
liauit uos deo in ſanguine ſuo. Si hoc fecit hõ, quid faciet
deus? Si hoc fecit pauper, quid faciet diues? Si hoc fecit ꝓ
inimicis, qd faciet pro amicis? Si hoc fecit in uia, qd faciet
in p̄ria? Si hoc fecit in exilio, quid faciet in palatio? Si hoc
fecit in terra, ubi ſui eum nõ receperunt: qd faciet in cælo
ubi ei oẽs obediũt? Si qñq; ſuggeſtionibꝰ diaboli, uel im-
portuuis carnis nr̄æ clamoribus ad curã carnis in deſide-
rijs peragẽdã reuocemur, anxietates Xp̄i, crucisq; ſuppli
ciũ ponamus præ oculis, & cõfeſtim ipſa nos docebit ex-
1. Cor. 1. periẽtia qd ſenſerit apl's cũ dixit: Verbũ crucis his q ſalui
Gala. 6. fiunt uirtus dei eſt. Et mihi abſit gloriari niſi in cruce dñi
nr̄i Ieſu Xp̄i. Quare? Quia ſicut fluit cera à facie ignis, ſic
pereũt oẽs immũditiæ à facie crucis. Dei ſiquidẽ infirmi-
tas, nr̄a eſt fortitudo, & in ſtultitia eius facti ſumus ſapien-
1. Cor. 1. tes. Quia eñ mũdus nõ cognouit in ſapiẽtia deũ, placuit
Ioan. 1. deo per ſtultitiã p̄dicationis ſaluos facere credentes. Ver-
bũ caro factũ eſt, & habitauit in nobis. Caro factus eſt car-
nalibꝰ, ſicut ſpũs angelicis ſpiritibꝰ. Agnoſcat eũ caro in
carne: hõ in hoĩe. Agnoſcat inquã & imitet, ut eũ uidere
mereaſ in maieſtate, qa per humilitatẽ pertinget ad ſubli-
Roma. 8. mitatẽ. Si eñ cõpatimur, & cõregnabimꝰ: ſi cõmorimur,
2. Tim. 2. & cõuiuemus. Agnoſcamus eum inquã ſm carnẽ, donec
calcatis motibꝰ carnis, & oĩbus extinctis uel deuictis car-

nalibus deſiderijs poſſimus dicere cũ ap'lo. Et ſi cognoui 2. Cor. 5.
mus eũ ſm carnẽ, ſed iam nõ nouimꝰ. Licet eñ glorioſum
ſit uidere uel in memoria habere etiã ſm carnẽ ſpecioſum
forma præ filijs hoĩm, magis tñ proponiſ nobis caro eius
ad medelã quàm ad gloriã, ad neceſſitatem quàm ad beati
tudinẽ. Altera ſiqdem collata eſt beatitudo animæ: cui ni- Nota.
hil creatũ ſufficere põt, etiã ſi cum terra cælum poſſideret.
Nec ſatiari põt eius cupiditas donec eũ habeat cuiꝰ ima-
go eſt, q ſolus põt implere angulos cupiditatis ſuæ. Sicut
aũt mediator noſter duas naturas, hũanitatẽ uidelicet &
diuinitatẽ cõiunxit in una pſona, ita ſingula eiꝰ opera ad
hãc ſiue illã neceſſe eſt ptinere naturã. Ad hanc ſiquidem
miſeria, ſed ad illã pertinet potẽtia. Quicqd ergo miſeriæ
paſſus eſt: ex hoĩe cõtraxit. Quicqd potẽter operatꝰ eſt, à
patre habuit. Humanitate igiſ & diuinitate altrinſecꝰ po-
ſitis, duo habes media, paſſionẽ, & reſurrectionem. Illa eſt
miæ & miſeriæ, iſta eſt potentiæ. Vis annunciari inter pẽ-
nas colũbæ, i. inter pfectos ſanctæ ecclĩæ, quorũ uidelicet
exẽplo infirmi roborant, dep̄ſſi ſubleuãtur? Dormias ne-
ceſſe eſt inter medios cleros, i. inter paſſionẽ & reſurrectio
nem, hinc ſtipatꝰ fructibus, hinc fulcitus floribus. Fructus
ad paſſionẽ, flores ad reſurrectionẽ pertinent. Quæ ſemi- Gala. 6.
nauerit hõ, hæc & metet. Qui ſeminat in carne, de carne Ibidem.
metet corruptionẽ. Seminauit uetus hõ in carne, meſſuit
poſtmodũ corruptionẽ. Quã? Paſſionem Xp̄i. Niſi eñ ue
tus hõ tranſgrederet, nouus nõ pateret. O profundum &
inſcrutabile redẽptionis noſtræ cõſiliũ. Verè diligẽtibus Roma. 8.
deũ oĩa cooperanſ in bonũ. Dñe Ieſu Xp̄e, ſi inobediẽtia
Adæ coopata eſt nobis in bonũ, & tñ tamq; mirificũ bo-
nũ, ut tu fieres corruptibilis. tua obediẽtia in quod bonũ
nobis cooperabitur? Profectò ut hõ fiat ĩcorruptibilis. Si
ſeminãtes in carne, tuã meſſuimus corruptionẽ: ſeminãtes
in ſpiritu, noſtrã metemus incorruptionẽ. Omniũ ergo tẽ
porũ quæ ſub cõuerſatione ueteris hoĩs tranſegimus, fru
ctus noſter eſt paſſio Xp̄i, cui debemꝰ cõfigurari, mortifi-
cationẽ eius circunferentes in carne nr̄a mortali. Vñ ſicut
ab initio cõuerſationis, ita ab initio p̄dicationis ſuæ ꝓpo
ſuit uobis pñiam. Agite, inqt, pñiam, qñ appropinquabit Matth. 4.
regnũ cælorũ. Magnã refectionẽ ſenſerat, q de fructu pœ-
nitẽtiæ dicebat: Fuerũt mihi lachrymæ meæ panes die ac Pſal. 41.
nocte. Et alibi: Cibabis nos pane lachrymarũ, & potũ da- Pſal. 79.
bis nobis in lachrymis in mẽſura. Et iterũ: Potaſti nos ui- Pſal. 59.
no cõpunctionis. Quare ergo nõ dixerim pñiam meſſem
uel fructũ, q̃ panis uocatur & uinum? Fructus iſte amarus
eſt, ſed ſalubris: qa pñia amara eſt quidẽ ad tolerandum, ſa
luberrima aũt ad cõualeſcẽdũ. Proinde fidelis aĩa quæ re-
tro ſunt obliuiſci deſiderans, & ad anteriora extendi, his
fructibꝰ ſtirpari & roborari deſideret, quatenꝰ ipſis inter-
poſitis ad ſecularia deſideria carniſq; illecebras nõ poſſit
reflecti. Sicut aũt tpalitatem uetuſtatis noſtræ recolentes,
finẽ eius & fructũ habemus pñiam: ita æternitatẽ nouita-
tis noſtræ meditãdo p̄currentes, quandã gaudiorũ ſenti-
mus fragrantiã: quæ merito floribꝰ cõparaſ, qa uiſo flore
ſpes fructus concipiſ, ſicut & ꝑ horũ prægustationẽ gau-
diorũ certius animamur ad expectationẽ futurorũ. Quod Roma. 8.
eñ nõ uidemus ſperamꝰ: unde & per patiẽtiã expectamꝰ.
Tp̄is ergo p̄teriti fructꝰ eſt cõpunctio: æui futuri flos eſt
deuotio. Dormias ergo neceſſe eſt inter medios cleros, id
eſt inter paſſionẽ & reſurrectionẽ, inter fructũ & florẽ, in-
ter cõpunctionẽ & deuotionem. Qui ſunt qui dormiunt?
Qui flent tanquã non flentes, q gaudẽt tãquã nõ gauden 1. Cor. 7.
tes, qui utũtur hoc mũdo tanquã nõ utãtur: q ut ſeducto- 2. Cor. 6.
res & ueraces: ſicut qui ignoti & cogniti: per ignominiã
& bonã famã, tã ꝓſpera quàm aduerſa huius uitæ trãſeunt
acſi non ſentiant. Beatus ſiqdẽ pp'ls cui etiã in hoc mundo
relictus eſt ſabbatiſmus. Qui dormit, expoſitus eſt, nullam
ſui curã gerens, & tñ quieſcit. Ita & nos oẽm ſolicitudinẽ 1. Petri. 5.
nr̄am in eũ proijcientes, tã in aduerſis quàm in ꝓſperis ex-
ponamur, tã ꝑ plana quàm per aſpera ducatui illiꝰ cõgra-
tulãtes, qui ideò ĩclinauit cælos & deſcendit, ut reduceret
nos in uiam rectam, ut de loco peregrinationis iremus in
ciuitatem

ciuitē habitatiōis. Si hæc uia ardua eſt & ſtricta, ne defi-
cias, qa eo tutior & rectior eſt. Porrò præuius tuus fortis
& pius eſt, paratus utiq; in defectu tuo te ſacris in hume-
ris collocare, & te portare ad gregē, qa qui dux & dñs tuꝰ
Geñ.49. eſt, ipſe etiā & aſinus tuus eſt. Iſachar aſinus fortis, & po-
Pſal.67. ſteriora dorſi eius in pallore auri. Ipſe dorſum noſtrū cui
imponanſ onera cæteris mēbris iportabilia, ſicut & hœ-
dus noſter emiſſariꝰ ipſe eſt, cui impoſita ſunt pctā nr̄a, qa
Eſaie.53. uerè lāguores nr̄os ipſe tulit, & dolores nr̄os ipſe porta-
uit. Hinc ergo in memoriā reuoluentes paſſionē Xp̄i, oīa
blandimēta mundi ut ſtercora reputemus, ut paſſionibus
Xp̄i cōformemur: inde ſpe tenētes firmiter gloriā reſurre-
ctionis, ne deficiamꝰ ſed glориemur in tribulationibus, quia
Rom.8. paſſiones huius tpis cōdignæ nō ſunt ad futurā gloriā q̄
reuelabiſ in nobis. Ager ergo paupertatis merito plenus
diciſ, quē ſimul & uer decorat floribus, & autūnus replet
Gene.27. fructibꝰ. Cui merito pr̄ cōparat filiū ſuū dicēs: Ecce odor
filij mei, ſicut odor agri pleni. In quo nimirū oīs perfectio
Ioan.1. paupertatis, & uirtutū plenitudo ſupabūdauit, ita ut de
2. Cor.8. plenitudine eiꝰ oēs acciperemꝰ. Cum eñ diues eſſet, pro-
pter nos factus eſt egenus, ut illiꝰ ditaremur inopia. Ager
iſte aquis irriguus, floribus redolēs, & abūdās fructibus,
theſaurū habet in ſe abſconditum, uidelicet continētiam
1. Theſ.4. carnis. Precioſus ſiqdē theſaurus eſt poſſidere uas ſuū in
ſanctificatiōe & honore, nō in paſſione deſiderij, ſicut gē-
tes q̄ ignorāt deum. Noli q̄rere theſaurū hūc inter ſpinas
& tribulos ſecularis illecebræ, nec in ſiluis ruditatis anti-
quæ. Non eñ in ſilua, ſed in agro abſcōditus eſt. Quæras
Pſal.103. in agro ubi ſaturanſ ligna cāpi, & ubi paſſeres nidificant,
id eſt ubi incōtinentes reſipiſcūt, dignos pniæ fructus fa-
ciētes, prolē gignūt, non ſibi tm̄, ſed & alijs pficiētes. Cō-
tinētiā tibi credas neceſſariā, ut ſpūſſanctus fiat in te fons
aq̄ ſaliētis in uitā æternā. Aqua nō ſurſum ſalit, ſed dēſur-
Iacobi.1. ſum neceſſe eſt ut ueniat. Oē datū optimū & oē donū per-
fectum dēſurſum eſt, deſcēdēs à patre luminū. Ergo quod
ſalit in uitā æternā, à uita æterna pfectò deſcēdit. Vñ licet
aqua dēſurſum ueniat, niſi cōtinētē & integrū habeat cō-
ductū, ſurſum nō redit ſed diffluit. Deſcēdit i te ſpūſſctūs,
uiuificauit aīam tuā, ut in te ſaliat in uitā æternā. Cōtinēs
Eſaie.33. neceſſe eſt ut ſit corpus tuū, quatenus obtures aures tuas
ne audias ſanguinē: & claudas oculos tuos ne uideas ma-
lū, ne gr̄a de ſuperis tibi collata, per minus circumſpectos
ſenſus tuos foris effluat, ſpū tuo diffuſo in uanitates & in-
ſanias falſas. Nota aliud eſſe cōtinentē, aliud caſtū. Luxu-
rioſus & caſtus ſibi repugnāt. Luxurioſi eſt motus ſentire,
& motibus cōſentire. Caſti eſt nec motus ſentire, nec moti
bus conſentire. Cōtinēs eſt in medio utrobiq; ſumēs par-
ticipiū, cum altero cōe habēs motus ſentire, cū altero mo
tibus nō cōſentire. Iſte exiſtēs in medio domus: deorſum
luxurioſo, ſurſum uerò collatus pudico. Et ſi nō in mundi
tia cordis perābulat, tñ in innocētia cordis decātat miam
& iudiciū. Iudiciū, q motus ſentiat: miam, q motibus nō
Geñ.32. conſentiat. Iſte nolēs dimittere angelum magni cōſilij in-
cipiente aurora nouæ lucis, ſed petens obnixe benedictio
nem perſeuerantiæ, etſi non oīno priuari, claudicare tamē
meretur altero pede. Qui ſunt duo pedes? Motus ſentire,
& motibus conſentire. Illud eſt naturale, iſtud eſt crimina
le. Licet ergo nondum ignorare poſſit prauos motus de-
ſideriorum, ſed adhuc in ipſo uigeat pes iſte: per gratiam
tamē ſupernæ benedictionis ita eneruatur in ipſo pes cō-
ſenſus, quatenus etſi ipſe trahat, ipſi tamen iniri nō poſſit.
Non eſt omnino ſine eo, quia cum repentina cogitatione
concurrit multoties quædam delectatio, quæ tamen cum
ſentitur, gemitum magis quàm cōſenſum extorquet. ¶ In-
uento huiuſmodi theſauro in agro paupertatis, ut in tuā
theſaurus redigatur poſſeſſionem, uade & uende omnia
quæ habes, & eme agrū illum. Quid eſt uēde omnia quæ
habes? Abrenuncia omnibus quæ poſſides, exiens ad Ie-
ſum extra caſtra, ut portes improperium crucis eius, qua-
tenus tantæ humilitatis merito de nemore exiens in quo
inuolutæ ſunt ſemitæ impiorū (qui in circuitu ambulāt)

agrum quem prædiximus poſſideas, in quo abiectis occu
pationibus curiſq; ſecularibus, corpore cōpoſito, & cor-
de dilatato, curras alacer uiam mandatorum dei: quæ qui
dem deſiderabilia ſunt & dulciora ſuper mel & fauū. Qua Pſal.11.
re? Quia in cuſtodiendis illis retributio multa. Planè mul Pſal.18.
ta, quia cuſtodientibus ea debetur uita æterna. Vnde ue- Ibidem.
ritas: Si uis, inquit, uenire ad uitam, ſerua mādata. In hoc Matt.19.
gradu cōtinentiæ in quo refrenas quod delectat, & quod
non delectat operaris, magna tibi incumbit tribulatio, qa
dum uoluntati tuæ repugnat ratio, bellum geritur inteſti
num. Noli ergo torpere, ſed leues oculos tuos ad eum qui
habitat in cœlis, à quo ueniet tibi auxilium ut non ſolum
permaneas, ſed etiam glorieris in tribulationibus. Quod
tñ aliter non fit, niſi tibi ſapiat deus. Quæras ergo neceſſe
eſt ſapientiam per quam tibi ſapiat deus, & mundus deſi-
piat: quæ per precioſam ſignatur margaritā, quam qui in-
uenit homo uadit & uendit uniuerſa quæ habet, & emit
eam. Vtinā guſtares & ſentires quàm dulcis eſt dominus.
Vtinā guſtares panē qui de cœlo deſcēdit, habentē omne Sapiē.16.
delectamentū & ſuauitatē ſaporis. Profectò ſi qd haberes,
uēderes, & cōparares eā. Quid tñ habes uendere, qui oīa
quæ poſſidebas uēdidiſti propter agrū paupertatis cōpa
randum, in quo theſaurū inueneras continentiæ? ¶ Vide
ne fortè duplex ſit poſſeſſio tua, una interior, altera exte- De uitio
rior. Exterior eſt ſecularis facultas, interior eſt ppria uolū propriæ
tas. Secularibus facultatibus abrenunciaſti, exiens ad Ie- uolūtatis.
ſum extra caſtra huius ſeculi, adhuc tñ rudis, & uetuſtatis
tuæ tenebris obuolutus, propriæ uolūtatis tuæ uitiū nō
intellexeras: quæ profectò non relinquitur quoties fit ex-
terior abrenunciatio. Citius eñ & leuius relinquiſ facul-
tas, quàm cupiditas amittatur. Vnde dñs non quoſcunq; Matt.5.
pauperes, ſed pauperes ſpiritu dicit eſſe beatos. Qui ſunt
illi? Non omnes utiq; qui habent, ſed qui amant pauper-
tatem. Parum ergo omnino, imo nihil pdeſt exterior ab-
renunciatio ſine interiori uel comitante, uel ſubſequente.
Propria ſiquidem uoluntas deum impugnat, & aduerſus
eum extollitur. Ipſa eſt quæ paradiſum ſpoliat, & ditat in-
fernū: quæ ſanguinem Xp̄i euacuat, & ditiōi diaboli ſub-
iugat mundū. Vide qualiter propria uolūtas aduerſetur
deo. Nemo pōt duobus dominis ſeruire. Nō poteſtis obe- Matt.6.
dire ſimul & diuinæ & propriæ uolūtati. Si eñ uoluntas
tua uolūtati diuinæ cōcordat, iā non propria uolūtas eſt,
ſed cōmunis: non tantum eſt hominis, ſed hominis & dei.
Cæterum uoluntati dei ex debito creationis tuæ neceſſa-
rio es obnoxius. Quare? Quia ſola uoluntas dei certa eſt,
quare creauerit & recreauerit te deus, ſicut ait apoſtolus
Iacobus. Volūtarie genuit nos uerbo ueritatis. Facis qđ Iacobi.1.
debes, dum obedis ei. Debitum etiā uirtutis penſum fide
liter perſoluis, dum eius uoluntatē & habes in deſiderio,
& ſeruas in obſequio. Ecce aūt fallente diabolo & ſenſibꝰ
tuis ſeculo lenocinante, ad ea q̄ foris ſunt curioſe egrede-
ris, ad quorū delectationē dū ppriæ uoluntatis attraheris
cōcupiſcētia, quodāmodo abrenūcias deo, acſi abnegans
diceres: Huſq; te colui, uoluntatē tuā feci, ſed nullam in
me deinceps habeas fiduciā, quia alij dño ſeruire fidemq;
ſeruare propoſui. Ecce ppriæ uoluntatis iniquitate abne
gaſti deū tuū: ſed necdū ſufficit tibi ipſa negatio: quinimo
impudētiſſimꝰ pdo ſubſequēter effectꝰ, in poſſeſſiōes eius
uiolēter debaccharis, tā alimētis quàm indumētis quæ p-
parauit nō cōtēptoribus, ſed ſeruitoribꝰ ſuis, ad tātæ ma-
ieſtatis iniuriā impudēter abutēs. Si in monaſterio es: ni-
hil comedis, nihil bibis, nullo induceris quod prius nō au
feras: dumq; de ſacratio uictualia rapis, latrocinio ſacrile-
gium iungis: accedis tñ ad altare: & dñicum corpꝰ & ſan-
guinē tractans nihil in te crimiuale reperis: qui (ſi ueritas
ſubtiliter indagat) deū negaſſe conuinceris, ac latro pro-
baris ac ſacrilegus. Sequitur tertiū quod grauiſſimū eſt,
quē abnegaſti, quē deprædatus es, ad ultimū moliris occi
dere. Permanēs eñ in iniqtate tua, pctm̄ tuū uis eſſe impu
nitū, in quo deū uis eſſe iniuſtū. Exigit eñ iuſtitia eius, ut Rom.2.
unicuiq; reddat ſm opera ſua. Qui eñ deū uult eſſe iniu-

ſtū,nult deū nō eſſe deū.Et q deſiderat non eſſe deū, nōn-
ne quantū in eo eſt ipſe deū occidit?Proindeq uendidiſti
exteriorē poſſeſſionē tuā, ut abſcōditū in agro regularis
diſciplinæ theſaurū cōtinētiæ emeres,uade & uēde inte-
riorē proprietatē,longe ꝑfectò grauiorē ad relinquendū,
& oīno pernicioſam ad retinēdū,ut ꝓcioſam margaritam
ſapientiæ cōpares:quā q inuenit, beat⁹ ſi tenuerit eā. Vis
Eccl.1. eā habere?Serua mādata. Sic eīm ſcriptū eſt: Cōcupiſti ſa-
pientiā?ſerua mandata,& dn̄s dabit illā tibi. Impēde igit
obedientiā,& recipies ſapientiā. Quomodo eīm poſſum⁹
deo placere,aut ipſe uobis ſapere , ſi eius mādatis cōtem-
Matt.19. pſerimus obedire?Vnde interrogāti in euāgelio adoleſcē
ti,diuina cōtinuo mādata proponit ſeruāda, oſtēdens in
nobis faciendā eſſe ei⁹ uolūtatem à quo æternā ſperamus
Matth.7. retributionem.Propter qđ dicit:Nō oīs q dicit mihi dn̄e
Lucæ.6. dn̄e,intrabit in regnum cælorꝝ.Et alibi:Quid uocatis me
dn̄e dn̄e,& nō facitis quæ dico?¶Hoc ordine debes pro-
gredi.Cōtinere nō potes in ſeculo?fuge ſeculū, & appre-
hēde diſciplinā,ubi ꝑfectò inuenies cōtinentiā.Iugulatis
poſt modū p cōfeſſionē carnalibus deſiderijs,de uitijs aīæ
poteris liberius iudicare,de quorū radicibus flagitiorū
pullulant ſurculi,& in perfectū turpitudinis corp⁹ excre-
Ephe.6. ſcūt.Hæc aīæ uitia,ſpiritalia neqtiæ uocat apoſtol⁹, quæ
parū diſcernere poteras dum carnalib⁹ occupabaris deſi
derijs,& in eis quæ foris ſunt delectabaris. Poſtquā ergo
exteriorē delectationē amiſeris,niſi ſenſeris interiorē, diu
ſtare non poteris.Quæ eſt illa?Viſitatio ſancti ſpūs.Hanc
tibi auferri inuenies per propriā uoluntatē.Vēde eā,man
datis dei diligēter obediēdo, & pro ea inuenies uitā æter
Matt.19. nā.Dicit eīm ueritas:Si uis ad uitā uenire,ſerua mandata.
Ecce habes continentiā,qua corpus tuū poſſideas in ſan-
ctificationē:habes ſapientiā qua deo placeas in deuotiōe.
Habes aliquid tibi,habes aliquid deo, ſed qd habes pro-
2.Cor.5. ximo?Quid eſt quod dicit apl's?Siue ſobrij ſumus uobis,
ſiue excedimus deo?Quib⁹ loquitur?Proximo loquitur.
Qui ergo exceſſum ſuū dat deo,ſobrietatē ſuā ꝓximo, qd
1.Cor.13. ſibi retinet?Charitas nō q̄rit quæ ſua ſunt.Quare?Quia
non eſt egena,& habet,& ſuperabundat. Ita & tu neceſſe
Roma 12. eſt habeas aliquid ad opus proximi,ut probes quæ ſit uo
luntas dei bona & beneplacens & ꝑfecta.Probas in te uo-
luntatē dei bonā per cōtinentiā, bn̄placentē per ſapiētiā,
reſtat ut ꝓbes perfectā per miām,q̄ quidē ſignificat per ſa-
Matth.13. genā miſſam in mare,& ex omni genere piſciū cōgregan-
tē.Sagena ſiqdē miæ,per mare fraternæ charitatis trahit,
& bonos & malos piſces.i.tā amaras quàm dulces affectio
nes cōtrahit,oībus ſe conformās,& oīm in ſe tam aduerſa
quàm ꝓſpera traijciēs.flens cum flentib⁹,gaudēs cū gau-
dentib⁹:q̄ tandē ueniēs ad littus,qn̄ uidelicet de ſeruitute
corpis huius liberabit in libertatē gloriæ filiorꝝ dei,qcqd
amarꝝ,qcqd triſte,quicqd aduerſum eſt,deſtruet & exuet:
cui nimirū erit lætitia,& lux lucebit ꝑpetua.Q; cōgrega-
tionē mare dixerim,non tibi uideat abſurdū:quæ nimirū
flante aura tētationis,procellis turbationū multoties eli-
ditur.In qua ſunt quāplures q aſcendūt uſq; ad cælos ꝓſu
Pſal.106. mendo,& deſcēdūt uſq; ad abyſſos deſperādo : quorꝝ aīa
in ipſis tabeſcēte turbant & mouētur ſicut ebrij, & omnis
Pſal.92. ſapiētia (imo cōſciētia) eorꝝ deuorat. Sed licet mirabiles
elationes maris,mirabilis tn̄ in altis dn̄s: quia etſi qn̄q; in
naui dormire ſuſtineat, nouit tn̄ ſurgere in tpe opportu-
no,& eo imperāte fluctib⁹ & mari,redit tranquillitas ma-
gna.¶Ad inueniēdos fines ſapiētiæ (ut propoſuim⁹) tres
poſuimus parabolas euangelicas , eaſq; prout dominus
dedit expoſuimus:ptimā de theſauro,ſecundā de marga-
ritis,tertiam de ſagena. Iam uerò deuicta tantæ caliginis
denſitate,patet quomodo ſapientia attingat à fine uſq; ad
finem fortiter.Sanè ſm ꝙ proceſſimus, ſapiētia quaſi me-
dium locū tenet, habens hinc cōtinentiā, inde miſericor-
diam.Attingit autem modo ad iſtam,modo ad illam, for-
titudinem utrinq; miniſtrans.Luxuria ſiquidē impugnat
cōtinentiā,auaritia miſericordiā.Luxuria flagitiū eſt,aua
ritia ſpiritualis nequitia.Vnde illud uitiū corporis,illud
animæ.Vide quia nullū eſt pctm̄ quod ita inquinet corp⁹
ſicut luxuria.Omne enim pctm̄ quod fecerit hō,extra cor 1.Cor.6.
pus ſuū eſt:qui aūt fornicatur,in corpus ſuū peccat.Simi
liter ſuper omne pctm̄ auaritia inquinat aīam. Vn̄ & ido- Coll.3.
lorū ſeruitus dicitur.Incuruat eīm ad infirma & egena ele
menta aīam,quæ ſoli creatori ſubiecta,cæteris rebus debe
ret præeſſe.Qui ergo perſeuerāt in cōtinētia,aſſultus ſen-
tiunt luxuriæ,ſed apud ſapiētiā fortitudinē inueniunt re-
ſiſtendi Per hoc eīm ꝙ eis ſapit de⁹, & guſtare qnq; merē-
tur quàm dulcis eſt dn̄s, illā infeliciſſimā & fœtētiſſimam
dulcedinē luxuriæ reſpuunt, & apud eum inueniunt refri
gerium,cuius apud ſe habent deſiderium. Similiter auari
tia ſubuertere nititur miſericordiā,& quaſi ſub ſpecie bo-
ni res monaſterij prohibet uendere pro neceſſitatibus in-
firmorum,acſi corruere debeat monaſterium ſi cura ſuſci-
piatur infirmorū. Sed quibus ſapit deus, non adeò ſapit
terrena ſubſtantia,quin infirmis compatiantur.Auaritia
aūt dum ingerit ſuperfluitates, uult neceſſitates reſecare:
ſed ſagena miſericordiæ quæ fit ex filis cōpaſſionis,& im-
pendit charitatē in neceſſitatib⁹ inueniēdis, & habet di-
ſcretionē in ſuperfluitatibus reijciendis.Dat itaq; ſapien-
tia uirtutem & fortitudinem plebi ſuæ,uirtutē cōtra aua-
ritiam,fortitudinē contra luxuriam,& tn̄ inter tot pertur
batiōes & inter tot anguſtias diſponit ut diligentib⁹ deū Rom.8.
omnia cooperentur in bonum.Amen.

¶Lectio ſancti euangelij ſecundum Mattheum.

IN illo tpe dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolā hāc.Sīle Matth.25.
eſt regnū cælorꝝ decē uirginibus,q̄ accipiētes lāpades
ſuas exierunt obuiam ſponſo & ſponſæ.Et reliqua.

¶Homilia.

SPonſus Chriſtus eſt,ad cui⁹ uocem q amic⁹ eſt
ſtat,& audit,& gaudio gaudet ꝓpter uocē ſpō-
ſi.Huic nos deſpondit apl's,q ait: Deſpōdi uos 2.Cor.11.
uni uiro uirginē caſtam exhibere Xp̄o. Timeo
autē ꝙ nō poſſit hoc facere qđ ſpoſpōdit.i. animā noſtrā
exhibere Xp̄o uirginē,& uirginē caſtam. Caſtā addit, qa
ſunt q̄dā uirgines corpore,q̄ cogitatiōe fornicaria deuir-
ginantur,& ſuaueolentē uirginitatis florē, libidinoſæ af-
fectiōis putore cōtaminat.Et hæ qdē fatuis quinq; uirgi-
nibus deſignantur,quas nō rectæ intētionis affectus infa-
tuat.Virgo Xp̄s eſt,& uirginis filius,& uirginē cōiugem
uult habere.Tu ſi habes angelicā (plus dico uobis) Xp̄i
matriſq; ſuæ grām,hilareſce,tripudia,& in amplex⁹ Xp̄i
feſtinabūda geſtiēs illud amatoriū clama ſuſpirans:Oſcu- Canti.1.
letur me oſculo oris ſui.Sponſa ergo es Ieſu Xp̄i, ſed hoc
tuum nomē diligenter attende. Sponſæ uel ſponſi nomen
ab eo qđ eſt ſpondere,grāmatici deriuāt.Dicunt aūt ſpō-
ſus & ſponſa,qa ſe ſibi alterutrum ſpondēt, ut nec ille nec
illa alteri nubat.Porrò inter diē deſpōſationis hui⁹ inter-
ponitur aliqn̄ breue ſpatiū,aliqn̄ & ꝓductū, & tn̄ definita
ac denoīata eſt dies qua debeāt conuenire:qđ qdē ſapiēter
atq; utiliter ſtatutū eſt,ut interim mutuus amor augeatur
& creſcat,& impatiens deſideriū cupitæ copulæ quo am-
plius differt,igneſcat.Et quia iuxta Saluſtiū, cupiēti ani-
mæ nihil ſatis feſtinatur,diem dictarum nuptiarū prope-
rantius eſſe deſiderēt. Sic Iacob pro Rachel ſeptēnium à Gene.29.
die deſponſationis labore deſudat,cubat ſub dio, gelu al-
get,ſolibus uritur,nec tanti ac tam diuturni laboris ama-
tor uehemens cedit iniuriæ. Quorſum aūt iſta? Vt & tu ſi
iam ſpōſa Xp̄i es,ardeas amore,æſtues deſiderio,anheles
ſuſpirijs,dum tardat dies copulæ cōcupitæ. Ait quidam:
Palleat omnis amās : ut pallor & macies ſint amoris ſigna
certiſſima.Quid tibi cum lautioribus epulis?Quid tibi
cū uino?Non eſt hoc monachorꝝ. Epulent ſplēdide ciues
Babylonis.Si te uiderit ob amorē ſuum ſponſus marceſce
re,ſi palleſcere , ſi caleſcere impatienti deſiderio , accelera-
bit copulæ diem,offeret oſcula,iunget amplex⁹. O lætam
diem nuptiarum. O felicem ſponſam tali cōiugio. Carpe
oſcula ô beata ſponſa,iunge amplexus,canta : Ecce quod
cōcupiui iam uideo:quod amaui iam teneo:ipſi ſum iun-
cta in cælis , quem in terris poſita tota deuotione dilexi.

Simile

Simile eſt regnũ cælorũ decem uirginibus, quas rex cælo
rum ſi ſibi cum lãpadibus luminoſis occurrerint, in illum
cæleſtem thalamũ intra aſylũ cubiculi introducet. Sed qd
facimꝰ, quia quinqꝫ ſunt fatuæ, & quinqꝫ prudẽtes? Puto
aũt qꝫ & plures, & prudẽtiũ numerũ longe ſuperet multi-
plicitas fatuarũ: cæterũ oẽs acceptis lampadibus exierũt
obuiam ſponſo & ſponſæ. Exierunt. Vnde exierunt? Pla-
nè de ſubſtantia & ſeculari cõuerſatione, iuxta illud: Re-
Eſai 52. cedite, exite inde, & imũdũ ne tetigeritis. Audit & Abra-
Gene. 12. hã: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & de domo pa-
Gene. 19. tris tui. Loth quoqꝫ de Sodomis exire præcipit, & retro-
ſpicere ꝓhibetur, ne pariter cũ Sodomitis ardẽtibꝰ inuol-
Ibidem. uatur incẽdijs. Sed quid dixit ad angelum? Eſt ciuitas hic
iuxta, ad quam poſſum cõfugere, parua: & ſaluabor in ea.
Nunquid nõ modicũ eſt, & uiuet aĩa mea? Ciuitas parua
& iuxta, id eſt non longe à ſeculo in qua Loth ardente So
doma ſaluatur, monaſteriũ eſt. Nunquid non modica eſt
reſpectu illius, mũdi latitudinem occupans, populoſa ual-
de & malitioſa, cupiditatis & libidinis flagrat incendio?
Eximus inde, & ad paruã ciuitatẽ quæ iuxta eſt confugi-
mus, ardentẽ cũ ciuibꝰ ſuis Sodomã relinquentes. Salua-
bor, inquit, in ea. Planè ſaluabimur in ciuitatula iſta, ſi nõ
reſpexerimus retro, ſi flãmãtis Sodomæ (quæ iuxta iuſte
ardet) non nos apprehẽderint, non nos incẽderint fauil-
læ caducæ. De hac Sodoma exierũt uirgines obuiã ſpõſo
& ſponſæ, longe eñ eſt à uirginibus flamma Sodomorũ.
Exierũt aũt cũ lãpadibus, lumbos habẽtes præcinctos, &
lucernas in manibꝰ ardẽtes, ut & caſtitatis ſingulũ aſtrin-
gatur in corpore, & ad utilitatẽ proximi, & gloriã patris,
Iudic. 7. lux exẽpli clareat in operatione. Sic Gedeon in lagũculis
lampades occultãs, ſed in hora certaminis fractis uaſculis
demonſtrans, repentina luce hoſtes terruit, & uertit in fu-
gã. Terrent eñ principes tenebrarũ uiſa luce bonorꝫ ope-
rũ, qa ſtare ante lucẽ tenebræ non pñt. Prudẽtes eñ uirgi-
nes acceperũt oleũ in uaſis ſuis cũ lampadibus. Vide pru-
dentiã uirginũ iſtarum, ſciebãt noctem fore productam, &
neſcientes qua hora noctis ſponſus ueniret, non contẽtæ
oleo lampadum, etiam in uaſis oleum ſumunt: ut ſi fortè il-
lud quod erat in lampadibus adnihilaretur & deficeret,
de eo quod in uaſis repoſuerant ad cuſtodiã luminis, lam-
pades implerent. Oleum in lampade, eſt opus bonũ in ma
niſeſtatione, ſed dum uidetur à proximis claritas operis,
dum mirãtur & laudant, extollitur plerũqꝫ & aſſurgit ela-
tus animus operãtis: & dum in ſe & nõ in dño gloriatur,
lumen lampadis adnullatur, & carẽs fomẽto cõgruo lam-
pas quæ corã hoibus clare lucet, corã dño tenebrat. Pru-
dẽtes uerò uirgines præter oleũ quod in lampadibus ha-
bent, oleum aliud in uaſis reponunt, quia nimirum ſanctæ
animæ dum ſponſi ſui præſtolãtur aduentũ, dum toto de-
ſiderio ei clamãt quotidie: adueniat regnũ tuũ, præter il-
la opa quæ proximis lucent ad dei gloriam & uident, ali-
qua in occulto (ubi ſolus pater uidet) opera faciunt, ut ſi
fortè illa quæ conſpicua & clara ſunt, flatus laudis huma-
næ extinxerit, oleum occultæ conſcientiæ ſuffraget. Hæc
eſt gloria filiæ regis ab intus, dum plus de oleo quod in
uaſis cõſcientiæ diluceſcit, quàm de eo quod lucet dẽforis
gloriatur, periiſſe æſtimat omne quod cernitur, nec id di-
gnum iudicat remuneratione, quod fauores hoim proſe-
quuntur. Latẽter igitur quæ præualet operat, petit ſecre-
tum, orationibꝰ pulſat cælũ, fundit lachrymas teſtes amo
ris, & cũ dilecto illo ſuo ſuſpirio gemituqꝫ fabulatur. Hæc
eſt gloria, ſed abintus, ſed inuiſa filiæ regis & amicæ. Hoc
oleũ fatuæ uirgines nõ habẽt: qa niſi ad nitorẽ uanæ glo-
riæ & fauorẽ hoim bona non operant. Hoc oleum in quo
prudẽtes cõfidũt, in abditis cõſciẽtiarꝫ uaſculis reponũt.
Morã aũt faciẽte ſpõſo dormitauerũt oẽs & dormierunt.
Dormiũt uirgines bonæ in dño, & in Xp̄i pectore dulce
Pſal. 5. reclinatoriũ habẽtes, mane illud ultimũ ꝑſtolãtes. Mane,
inqt, aſtabo tibi & uidebo. O quàm iucũdo interim ſopo-
Pſal. 15. re ſopiunt, quarũ caro in ſpe requieſcit, & in ſpe ſpũs hila
reſcit. Libet inter hæc meminiſſe qđ ſctũs Germanꝰ põti-
fex Altiſſiodorẽſis Romã petens cum Eduã deueniſſet, ad
tumulũ ſcti Caſſiani diuertit, quẽ ꝓprio uocans noie, qd,
inquit, agis frater chariſſime? Et ille de tumulo dulciter,
inquit, in pace requieſco, & aduentũ redẽptoris expecto.
Ecce prudẽtiũ uirginũ ſomnꝰ: qbꝰ cælitꝰ dicit ſpũs, ut re- Apo. 14.
quieſcãt à laboribꝰ ſuis. Nõ aũt hoc fatuis uirginibꝰ dicit,
nec talis interim ſopor carũ. Neqꝫ eñ à laboribꝰ reqeſcũt
quarũ caro uidet corruptionẽ, ut ingrediatur putredo in
oſſibus earũ, & ſubter eas ſcateat. Et hoc qdẽ caro. Aia ue
rò ſepulta in iferno qũo dormit cõturbata, quæ in tormẽ-
tis poſita aret ſiti, nec ſperat guttã refrigerij, & reſurrectio
nis diẽ & aduentũ iudicis male ſibi conſcia perhorreſcit?
Dormitauerũt igit oẽs & dormierũt. Media aũt nocte cla
mor factꝰ eſt. Ecce ſpõſus uenit: exite obuiã ei. O clamorẽ
prudẽtibꝰ uirginibꝰ omni modulatiõe oibꝰ modulis dul
ciorẽ. Ecce ſpõſus uenit. Putas uox iſta eſt filij dei, quã cũ Ioan. 5.
uenerit beata illa hora, oẽs q in monumẽtis ſunt audient,
& q audierint uiuent? Dñe Ieſu Xp̄e fili dei uiui da in illa
hora auditui meo gaudiũ & lætitiã, & exultabũt oſſa hũi- Pſal. 50.
liata. Non timeã tũc qſo dñe ab auditione mala quã audi-
turi ſunt qbꝰ dicturus es: ite maledicti in ignẽ æternũ. Erit Matt. 25.
fortaſſis uox iſta illius tubãtis archãgeli, in cuius uoce &
in nouiſſima tuba dñs deſcendet de cælo. Canet eñ tuba,
ad cuius clangorem (ut Hieronymi uerbis utar) totus tri
mebit mũdus. Fragor igit tubæ illius dũ tubabit angelꝰ,
dũ expergiſcentur hoies, tartara etiã tenebroſa cõcutiet.
Audient miſeri q ibi ſunt, q illo tenent ergaſtulo, audient
tũc qui nũc audiũt & facere nolũt. Exite obuiã ei. Magnꝰ
qdẽ clamor, qñ ut Sibylla dicit, qñ tuba ſonitũ triſtẽ di-
mittet ab alto orbe, qñ & dñs cælũ aduocabit dẽſurſum,
& terrã diſcernere nolẽs, ꝑplm ſuũ ante ſe, & prudẽtes uir
gines ab infatuatis ſeparare: aduocabit cælũ dẽſurſum, ut
uirtutes illæ cælorꝫ de ſuis ſedibus moueãtur, & oẽs ange
li cum eo ad iudicãdũ congregent. Pſalmiſta. Aduocabit Pſal. 49.
cælum dẽſurſum. i. ſpũs animaſqꝫ iuſtorũ qbus ante dictũ
fuerat ut requieſcerẽt tp̄s adhuc modicũ, donec impleret Apoc. 6.
numerus fratrũ eorũ. Tunc cæleſti illa habitatiõe relicta,
ſanctæ illæ aiæ ſuis corpibꝰ redditæ, tãto tutius, quãto in-
corruptiꝰ gaudebũt. Tunc in momẽto in ictu oculi iuxta
Ezechielem, in cãpo pleno oſſibus mortuorũ oſſa ad oſſa, Ezec. 37.
& nerui ad neruos, & iuncturæ ad iuncturas denuo colli-
gentur: qa ſurgit corpus ſpũale quod ſeminatũ eſt aiale: 1. Cor. 15.
& reſurgens à mortuis iam nõ moritur, mors illi ultra nõ
dñabit. Tunc in articulo in diluculo diei illiꝰ ueniẽte ſpõ-
ſo clamor magnꝰ oẽs excitabit dormiẽtes, & clamabit uir
tute magna & efficaciſſima. Exite obuiã ei. Exite dormien
tes, & in occurſum iudicis feſtinate. Tunc plangent ſe oẽs
tribꝰ terræ. Tunc dicẽt mõtibꝰ, cadite ſup nos: & collibꝰ, Luce. 23.
operite nos. Exite de tumulis qs cõſciẽtiæ memoria non
accuſat, & uidete iudicẽ bñ ſibi cõſcij & boni meriti gau-
dẽtes. Reprobos aũt nõ tam uolũtas quàm poteſtas iudi-
cis exhibebit, nec tam de monumẽtis exient quàm trahẽ-
tur. Merito dies illa, dies iræ, dies calamitatis & miſeriæ, Sopho. 1.
dies tenebrarũ & caliginis prædicat, in qua iudicij ſignũ,
tellꝰ ſudore madeſcet, in qua decidet è cælis igniſqꝫ & ſul
phuris amnis. Tartareũqꝫ chaos mõſtrabit terra dehiſcẽs.
Ignis eñ ante dñm ꝓcedet & inflãmabit in circuitu inimi Pſal. 96.
cos eius, qs tũc inſtar Sodomitarũ inuenit nudos & inte-
ctos. Sic eñ reſurgẽtes ignis & ſulphuris imber inundãs
igniet & cõberet. Erit tũc oino miſerabile uiſu qꝫ incorru
ptibile & incremabile corpus ardebit, nec interibit: cõbu
retur, nec minuet. Capillus eñ de capite non peribit: quia Luce. 21.
nil corporis qđ incorruptelã induerit uel incidi poterit,
uel aduri. Aſpice ſalemandrã ſup ignitas & ardentes pru-
nas illæſo corpore gradiẽtẽ. Porrò aſbeſtus lapis talis fer-
tur eſſe naturæ ut ſemel accẽſus inextinguibiliter ardeat,
igne lapidi inhærẽte, nec tamen cõſumente. Tali uerò mo
do ut opinor ignis ille ſulphereus inflammabit inimicos
dñi. Iuſtos uerò ſicut babyloneos tres pueros non tanget Danie. 3.
oino, nec contriſtabit, nec moleſtiæ quicquã inferet, cũ re
formabit dñs corpꝰ humilitatis noſtræ cõfiguratũ corpi

claritatis ſuæ. Rogo qd inter hæc erit mẽtis peccatoribꝰ,
qui nunc lætanť cũ maleſecerint, & exultant in rebꝰ peſſi-
mis? Quid inquã animi tũc habebũt, ardẽtibꝰ elementis,
terra dehiſcente, & hiatu terribili chaos demonſtrãte tar-
tareũ, cõſurgẽtibꝰ mortuis, & iudice illo cui pater oẽ iudi
ciũ dedit, cũ oibus angelis cælitus aduenĩete? Miſerũ me,
dũ hæc cogito & ſcribo, cor timore palpitat, hument ocu
li, & tribularer uiruũ ſi neſcirẽ mias dñi. Verũ ad propoſi
tum reuertamur: tũc ſurrexerũt oẽs uirgines illæ, & orna-
uerũt lãpades ſuas .i. cõſciẽtias cogitatiõibꝰ accuſantibꝰ
Pſal. 49 aut etiã defendentibus. Arguam te, inqt, & ſtatuam te cõ-
tra faciẽ tuã. Poſuimus nos pctã nr̃a poſt dorſum noſtrum
dum hic uiueremus, & tãquã de actibꝰ nr̃is nulla eſſet añ
tribunal Xp̃i faciẽda diſcuſſio, ꝑ negligentiã pctã multa
obliuiõi tradidimꝰ. Sed qd ait? Statuã te cõtra faciẽ tuã .i.
totã uitã tuã, qcquid cogitatu actuq; peccaſti, ante tuæ fa
Ibidem. ciẽ mentis adducã: q̃ cũ oia ſimul uideris, dicã: Hæc feciſti
& tacui. Sic fieri arbitror horã illã, tale iudiciũ fieri, uerita
te (quæ Xp̃s eſt) in cordibꝰ ſingulorũ iudicãte. Heu quã-
ta tũc in mentẽ ueniet, q̃ nunc uel nulla putãtes, incõfeſſa
atq; impurgata relinquimus. Quod metuens pius ac pru
Eſaie. 38. dens rex Ezechias: Recogitabo tibi, inquit, omnes annos
meos in amaritudine aiæ meæ. Recogitabo .i. iterũ cogita
bo, ne aliqd fortè oblitus ſim: neq; aliquid iniudicatũ &
indiſcuſſum remaneat. Ornãt ergo lãpades prudẽtes uir-
gines oleo qđ in uaſis repoſuerãt, ſed fatuarũ uirginũ lã-
pades extinguuntur, & qa tenebrarũ opera fecerãt, in te-
nebris remanſerũt. Date nobis, inquiũt, de oleo ur̃o. Stul
ta petitio. Vix iuſtus ſaluabiť, & uix etiã ſc̃tis iuſtitiæ ſuæ
oleũ ſufficit ad ſalutẽ: quanto minus & ſibi & proximis?
Ezec. 18. Noe, Daniel & Iob nec filium liberabũt, ſed ſicut aĩa quæ
peccauerit ipſa morieť, ſic aĩa quæ iuſtitiã fecerit, ſola ſal-
uabiť. Rñderunt prudẽtes dicentes: ne fortè non ſufficiat
nobis & uobis, ite potiꝰ ad uẽdentes, & emite uobis. Tar
datũ eſt? iam eñ nequaquã iuſtitiæ oleũ uænũdatur. Iam
ꝓphetæ & apl̃i aliiq; doctores q hoc diſtrahere & habere
uenale ſolebant, à tali mercimonio quieſcunt. Nec iã ulte-
Pſal. 80. rius dicũt: Sumite pſalmũ, & date tympanũ. Quid plura?
quæ paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias. Virgi-
nes ad nuptias intrãt, quas introducet rex in cubiculum
ſuũ: quia caꝝ ſpeciem cõcupiuit. Ibi de cæleſti cella uina-
ria promiť & ꝓpinať uinũ nouũ, qđ pariter bibet & mon
ſtrabit filiꝰ hois. Et clauſa eſt ianua. Quæ ianua? Illa quæ
nunc patet uenientibus ab oriente & occidẽte ut recum-
bant cum Abraham, Iſaac, & Iacob in regno cæloꝝ. Illa
Ioan. 6. quæ ait: eum qui uenerit ad me, nõ eiiciã foras. Ecce quo-
modo patet nunc, quæ tunc in æternum claudeť. Veniũt
homicidæ & admittuntur, ueniunt publicani & meretri-
ces & recipiuntur, ueniunt ſodomitæ, molles, adulteri, fu-
res, & quicunq; hmõi, & patens eis ianua nõ negať. Mul-
Iohel. 2. tus eſt eñ ad ignoſcendum, præſtabilis ſuper malitia qua-
licunq; & quantacũq;. Tunc autem quid dicit? clauſa eſt
ianua. Ianua pietatis & miſericordiæ Chriſti, Quæ nũc la
chrymis, gemitibus, ſuſpiriis & precibꝰ pœnitentiũ facile
patet, clauſa eſt. Nullius pœnitẽtia, nullius oratio, nullius
gemitus ampliꝰ admittetur. Clauſa eſt illa ianua q Aaron
poſt idololatriam recepit, quæ Dauid poſt adulterium,
poſt homicidium admiſit, quæ Petrum poſt trinam nega-
tionem non ſolum non repulit, ſed claues ſuas ei obſeruã-
das tradidit. Vigilate itaq;: quia neſcitis diem neque ho-
ram: quia uigilantibus & orantibus, non dormientibus
& pigritantibus regnum cælorum præſtatur per domi-
num noſtrum Ieſum Chriſtum, cui eſt honor & gloria in
ſecula ſeculorum. Amen.

¶ *De ſeptem gradibus confeſſionis.*

Pſal. 15. NOtas mihi feciſti uias uitæ, adimplebis me lætitia cum uultu tuo, delectationes in dextera tua
uſq; in finem. Ad te quidem libenter accedimꝰ
domine Ieſu, diſcipuli ad magiſtrũ, infirmi ad
medicum, ſerui ad dominum. Tu es enim magiſter & dñs,
cuiꝰ ſchola eſt in terris, & cathedra in cælis. Tu es ille exi-
mius medicus, q ſolo uerbo reſtauras uniuerſa. Vias tuas Pſal. 24.
demonſtra nobis, & ſemitas tuas edoce nos. Viæ eñ tuæ Prou. 3.
uiæ pulchræ, & omnes ſemitæ tuæ pacificæ. Beati qui am-
bulant in uia tua domine uirtutũ, beatiores qui currunt
uiã mandatorũ tuorũ, qui currunt in odorẽ unguentorũ
tuorũ. Exultas enim ut gigas ad currendã uiam, & nõ ſo- Pſal. 18.
lum currẽs, ſed & ſaliens in mõtibus & tranſiliens colles.
Exultauerũt gigantes philoſophi nõ ad currẽdam uiam
tuam, ſed ad quærendã uanã gloriã, euaneſcentes in cogi-
tationibꝰ ſuis, nõ in humilitate aut in uirtutibus tuis, ſed
ſuis. Viam eñ ſapientiæ neſcierunt, neq; meminerũt ſemi-
tarũ eius. Non eſt audita in Chanaam, neq; uiſa eſt in The Baruc. 3.
man. Maledicti qui dixerũt dño Ieſu, recede à nobis, ſciẽ-
tiam uiarũ tuarũ nolumꝰ. Nos q̃rimꝰ te de die in diem, & Iob. 21.
ſcire uias tuas uolumꝰ. Principales uiæ tuæ duæ ſunt, con
feſſio & obediẽtia. In cõfeſſione oia lauanť, in obedientia
uirtutes ſolidanť. Bonũ aiæ ornamẽtũ cõfeſſio, q̃ & pecca
torẽ purgat, & iuſtũ reddit purgatiorẽ. Si pctã ſunt, in cõ
feſſione lauanť: ſi bona opa, cõfeſſione cõmendãtur. Cum
mala tua cõfiteris, ſacrificiũ deo ſpũs contribulatus: cum
dei beneficia, immolas deo ſacrificiũ laudis. Abſq; confeſ-
ſione iuſtus iudicať ingratus, & pctõr mortuꝰ reputatur.
Confeſſio igiť eſt pctõris uita, iuſti glĩa. Video Dauid di- 2. Reg. 12.
centẽ: peccaui: & audientẽ: tranſtulit dñs pctm̃ tuũ à te &
non morieris. Cõſidero Mariã, ſi non uerbis, tñ operibus
publice ſua crimina cõfitentẽ, & dñm pro ea reſpõdentẽ:
dimiſſa ſunt ei pctã multa, qm̃ dilexit multũ. Reſpicio prĩ- Luce. 7.
cipem aploꝝ negantẽ timide, amariſſime flentẽ, Xp̃m illũ Luce. 22.
reſpiciẽtẽ. Felicẽ latronẽ intueor ſe accuſantẽ, Xp̃m excu
ſantẽ, & dñm promittẽtẽ: hodie mecũ eris in paradiſo. O Luce. 23.
quàm ſublimis iſta confeſſio, ꝑ quã de patibulo ad regnũ,
de terra ad cælũ, de cruce latro dãnatus ac crucifixus ad
paradiſum aſcẽdit. Glorioſa cõfeſſio, q̃ Petrũ aplm trinæ
negatiõis crimine liberauit, & ab apoſtolatus culmine ca
dere nõ permiſit. Fidelis inſtitutio, quæ Mariæ multũ di-
ligenti multũ dimiſit, & amoris multi titulo inſignitã di-
ſcipulorũ corpori ſociauit. Præclara miſeratio, quæ regẽ
& ꝓphetã multiplici criminũ inũdatione mundauit, & in
antiquæ gloriã dignitatis ꝑducendo reduxit. Hæc eſt uia
q̃ uiatorẽ ſuũ nũquã fefellit, q̃ nunquã deſeruit niſi deſerẽ-
tẽ ſe. ¶ Huius uiæ multiplices ſunt ſemitæ ad inueniendũ,
difficiles ad tenẽdum, ad enumerandũ inexplicabiles. Pri
ma ſemita & primꝰ gradus in uia iſta eſt cognitio ſui. De
cælo cecidit iſta ſnia: noſce teip̃m hõ. Vide ſi non & ſpon-
ſus in amoris cãtico ſpõſæ idẽ loquatur. Si ignoras te, in- Canti. 1.
quit, õ pulchra inter mulieres, egredere, & abi & cætera.
Cognitio ſui ſtat in tribus, ut cognoſcat hõ quid fecit, qd
meruit, qd amiſit. Quid uilius õ nobilis creatura, imago
dei, creatoris ſimilitudo, quàm carnẽ tuã illecebris carna-
libꝰ deturpare, & pro breui uoluptate torrentem perdere
uoluptatis? Quid furioſius quàm rapi mẽtem ira, ſupbia
extolli, uexari inuidia, & anxietate torq̃ri? Quæ ĩ croceis
es nutrita, quare ſtercora amplexaris? Recordare etiã qd
merueris. Subeat memoriã tuã gehẽnalis olla, fornax fer-
rea magnæ Babylonis, domus mortis, anxietatis domici-
lium, flammarum globꝰ, acerbitas frigoris, tenebræ ſempi
ternæ. Conſidera ordinẽ tormẽtorũ, tortorũ facies, muta-
tionẽ pœnarũ, miſeriarũ infirmitatẽ, & intellectualibꝰ ocu
lis iſta diſcurre, & poteris dicere: melius erat mihi ſi natus
non fuiſſem. Reflecte oculos & qd amiſeris aĩaduerte. Re-
miniſcere qualis ſit ciuitas glorioſa, cæleſtis habitatio, lo-
cus uitæ, ſuauitatis palatiũ, ſplẽdor gloriæ, gr̃æ magnitu-
do, claritas infinita. Attende ordinẽ gaudiorũ, gaudẽtiũ
uultus, præmiorũ uiciſſitudinẽ, multitudinẽ deliciarum:
& potes exclamare: Qui te ꝑdidit, totũ perdidit, domine
deus. Si hoc triplici funiculo ligaueris animã tuã, intelli-
ges & aĩaduertes qa initiũ ſalutis notitia pcti eſt. ¶ Secun
dus gradꝰ eſt pœnitẽtia. Hæc duo ita ſibi inuicẽ cõiuncta
ſunt, ut cognoſcere ſe non poſſit niſi pœniteat, pœnitere
nõ poſſit niſi ſe cognoſcat. Pœniteat igiť aĩa cõpũctionis
iaculo uulnerata, pœnitẽtia triplici: qa innocentiã amiſit,
amiſſam

amiſſam uō requiſiuit, & neglexit patientiā dei. Scio dñe
Ieſu quia primā ſtolā innocētiæ nobis in baptiſmate red-
didiſti:& amictu niueo cādidaris, in iuſtitiæ ſolio reloca-
ti, cito receſſimus à nīa quā oſtēdiſti nobis, & portionem
ſubſtantiæ quæ nobis cōtingebat, cū prodigo filio in diſ-
ſimilitudinis regione expēdimus. Venerūt ad nos uiliſſi-
mi ſpūs & æternorū ignium reges, ad mūdatos immūdi,
ad ſaluandos dānati, curui ad rectos, & dixerunt aīæ uo-
ſtræ: incuruare ut trāſeamus. Audiuimus illos, & incurua
ti ſumus, trāſierūt per nos, & innocētiā amiſimꝰ. Si culpa
eſt perdidiſſe, qd putas erit non reqſiſſe pditā? Perdit ali-
quis aliqd in hac mortalitate, q̄rit iudices, amicos conuo-
cat, trahit in cām, nihil intentatū relinqt donec uel amiſſa
inueniat, uel ablata reſtituant, & cuſtodiat reſtituta. Nos
hæreditatē noſtram incorruptibilē, immarceſſibilē, incō
taminatam in cælis, uerſutiis illius inſatiabilis homicidæ
pdidimꝰ, & nō reqrimꝰ? & incuruauit nos & nō reſurgi-
mus? Surgamꝰ & eamꝰ ad prēm nr̄m dicētes ei: Pater pec
Lucæ.15. cauimꝰ in cælū & corā te. Et oēm euāgelicæ lectiōis textū
pcurrētes, offeramꝰ prī pniam mētis, cordis cōtritionē, ſi
fortè cum adhuc lōge ſumꝰ uideat nos pr̄, & mīa moueа-
tur, & currēs cadat ſup collū nr̄m, & oſculetur nos oſculo
oris ſui. Forſitan iubebit pferri ſtolā primā inocētiæ, & in
dui nos ueſtimētis uirtutū, & dari anulū ſecretoꝝ i manu
nr̄a, & calciari pedes nr̄os in præparionē euangelij pacis.
Præcipiet fortaſſis adduci uitulū ſaginatū, & occidi in ſa-
tiſfactionē reuertētis, & epulari & exultare, & in ſympho-
Ibidem. nia & choro reduci ad ſupernæ gaudia ciuitatis, ubi gau-
diū eſt angelis ſup uno pctōre pniam agente. Scimus dñe
Pſal.83. Ieſu qa nō priuabis bōis eos q ambulāt in innocētia: ſed
nec illos q ambulant in pnīa. Quia eñ pctm̄ non fecit: niſi
Pſal.31. unꝰ. Btūs uir cui nō iputauit dn̄s pctm̄. Omne qd' ipſe
mihi nō imputare decreuerit, ſit q̄ſi nō fuerit. Cogita etiā
quāta ſupbia patiētia dei uſus, imo abuſus ſis. Videbat te
peccātē, & diſſimulabat q̄ſi nō uidēs: uocabat, & nō audie
bas: minabat, & nō timebas: pmittebat, & cōtēnebas, nec
Rom.2. pmiſſis illectus, nec terrore pcuſſus. Ignoras qa patientia
dei ad pniam te adducit? Tunc timore magno ue theſauri
zaueris tibi irā in die iræ & reuelatiōis iuſti iudicij dei, &
Hebr.10. memēto qa horrēdū eſt icidere in manu dei uiuētis. Liga
igit hoc triplici cataplaſmate patientiæ uulnus aīæ tuæ,
Pſal.6. & dic: Miſerere mei dñe, qm̄ infirmꝰ ſum, ſana me dñe &c.
¶Tertiꝰ gradꝰ eſt dolor, ſed & ipſe triua ligatiōe cōnexꝰ.
Verè poſt cognitionē & pniam dolor meꝰ renouatus eſt,
& in meditatiōe mea ignis incāduit: qa creatorē offendi,
Hiere.18. dn̄m nō timui, ſpreui bn̄factorē. Nunqd non ſicut lutū in
manu figuli, etiā uos in manu mea dicit dn̄s? Inſup fecit
te uas in honorē, cur te in cōtumeliā facere præſumpſiſti?
Rom.9. Nunqd dicit figmētū figulo, cur me feciſti? Creatura crea
torē, figmētum factorē, opus opificem auſus es puocare?
Memēto uiliſſima teſta, quia ſi cecideris ſup lapidē iſtum,
cōfringeris: ſi uerò ſuper te ceciderit, cōteret te cōtritiōe
timēda, ita ut ne ueſtigiū minimū parcat. Tu autē ſangui-
nem ſanguini miſcuiſti, & creatorē offendēs, & dn̄m non
timēs. Seruus eras illius dn̄i cuius iræ reſiſtere nemo pōt,
& in præceptis eius acceperas uoluntatē. Noluiſti intelli
gere ut bene ageres, ſed recalcitrās dn̄i imperio, ppria le-
Lucæ.12. ge intra rempublicā uiuere decreuiſti. Nā audiſti quā ſen
tentiam excipiat ſeruus nequā, qui ſciēs uoluntatē dn̄i &
non faciēs, multitudini uerberū reſeruat. Aſſiſtunt angeli
ad audiendā uocē ſermonū eius. Stellæ uocant, & dicunt:
adſumus. Vēti & mare obediunt ei, & oīa legē præfixā in-
concuſſa retinēt firmitate. Tu ſolus peregrinꝰ es, & impa-
toriæ decreta maieſtatis non curas? Audi qa pōt te mitte-
re in tenebras exteriores, ubi fletus & ſtridor dētium ppe
tua infelicitate crebreſcūt. Qꝫ ſi te nō mouet creatoris of-
fenſio, reuerentia prātis: moueat ſaltē ingratitudo, ꝙ tan-
tum benefactorē in tātis bn̄ficijs cōtempſiſti. Vbinā ſimilē
benefactorē inuenies, qui tibi miniſtrat ſyderum curſus,
tēperiē aeris, fœcunditatē terræ, fructuū ubertatē? Ad ex-
tremū, ut oīm tibi beneficioꝝ cumulū aggregaret, pprio

filio ſuo nō pepercit, ſed pro nobis tradidit illum, tradēs Rom.8.
unigenitū pro adoptiuis, dn̄m p ſeruis, iuſtum p impijs.
Quid tibi ultra debuit facere & non fecit? Si ergo iſto do
lore dolueris, poteris dicere cū ppheta: Vētrē meum do- Hiere.5.
leo, uentrem meum doleo, ſenſus cordis mei turbati ſunt.
¶Quartꝰ gradꝰ eſt cōfeſſio oris. Poſt cognitionē ſui, poſt
pœnitentiā mētis, poſt dolorē cordis, ſequit cōfeſſio oris.
In his oībus corde creditur ad iuſtitiā, ore aūt fit cōfeſſio Rom 10.
ad ſalutē. Sed & ipſa triplex eſt, ſi uirtutē ſalutis aſſequit.
Debet enim eſſe uera, nuda, & ppria. Veritatē quærit al-
tiſſimus: & ubi ualet falli qui fallere nō intēdit? Nouimus
pleroſqꝫ & experti ſumus, qui ad confeſſionis gratiam ue-
nientes, magis onerati quàm liberati à pctis ad ſuam con-
ſcientiā redierunt. Dicunt eñ, ſi clerici, ea quæ literario: ſi
milites, ea q̄ gladiatorio geſſere conflictu: ut ſub humilita
tis pallio ſuperbiā inducāt, in tāto ſe ſignaculo condēnan
tes, ſub quo totiꝰ humanæ ſalutis ſumma cōſiſtit. Ad hoc
eñ cōfitent, ut ſaltē ſpecie uideant confeſſi. An tu uerā illā
putas eſſe confeſſionē quam aut timor extorſit, aut ſimula
tio fecit: cum ſpūſſctūs diſciplinæ effugiat fictū: & gratui- Sapien.1.
tā ſatiſfactionē oīpotens q̄rat? Illa uerò confeſſio uera eſt,
quæ de mētis cōtritione deſcēdēs nec timore cogit, nec fi
ctione palliat, ſed in ſpū cōtribulato profert ea quæ ſentit.
Nudā aūt eā eſſe oportet, & totiꝰ abſcōſionis exutam uela
mine. Quid eñ prodeſt partē pctōrū dicere, & partē cela-
re: ex parte mūdari, & ex parte immūditiæ deſeruire? Nū- Hebr.4.
quid de uno eodemqꝫ uaſe dulce & amarū, ſapidū & inſipi
dū ſtillare pōt? Oīa nuda & apta ſunt oculis dei, & tu illi
aliqd abſcōdis qui dei locum in tāto obtinet ſacramēto?
Oſtende & denuda q̄cūqꝫ cor tuum dilacerauerāt: detege
uulnꝰ, ut ſentias operā medicantis. In ſimplicitate cordis Sapien.1.
oportet te q̄rere dn̄m, nō in duplicitate: qa uæ illis qui lo- Pſal.11.
quūtur in corde & corde, & terrā duabꝰ uijs ingrediunt. Eccl.2.
Debet aūt eſſe ppria. Sunt pleriqꝫ q alioꝝ pctā cū magna
grauitate numerant, & ſocioꝝ exceſſus multiformi decla-
matiōe loquunt, neſciūt ſua, aliena uerò perpetuæ memo
riæ cōmēdauerūt. Infelices & miſeri, qbus datū eſt aliena
plāgere, relinq̄re ſua. An nō legiſti qa iuſtꝰ in pricipio ſer- Prou.18.
monis accuſator eſt ſui? Sui dicit ſcriptura, nō alteriꝰ. Nū
quid oblitꝰ es apl̄m Iacobū dicētē: Cōfitemini alterutrū Iacob.5.
pctā ueſtra? Veſtra dixit, nō aliena. Iniqtatem meā ego co- Pſal.50.
gnoſco, & pctm̄ meū cōtra me eſt ſemp. Meā dixit prophe
ta, non tuā. ¶Quintus gradus eſt maceratio carnis, ſed &
ipſa ternario numero cōſecrata. Cōuenit eñ ut fiat occul-
te, licētioſe, diſcrete. Teneros artus tuos & exquiſitis edu-
catos delicijs, diuturno cōfringe martyrio, ut tanto te no
ueris à licitis abſtinere, quanto memineris illicita perpe-
traſſe. Hoc autem occulte faciendum eſt, ut neſciat ſiniſtra Matth.6.
tua quid faciat dextera tua. Non enim eſt in ore hoīm tan
ti boni reponēda cuſtodia, ſed in abſcōſo cordis tui, ut ſit
gloria tua teſtimoniū cōſciētiæ tuæ. Nō hoc dicimꝰ ut nō 2. Cor.6.
luceat lux tua corā hominibus, ut glorificent patrē ueſtrū
qui in cælis eſt: ſed ne intentionem tuā in uilis gloriæ bre
uitate recōdas. Nihil eñ infelicius quàm hic carnem ma-
cerare ieiunijs, uigilijs affligere, & hic accipe gloriā, illic
gehennā. Licentioſe uerò facienda eſt: quia qcquid fit pa-
ſtoris licentia, gratioſius eſt in cōſpectu dei: & illā hoſtiam
ſingulariter accipit altiſſimus, quæ non eſt de ppriæ ſnīa
uoluntatis, ſed de præcipiētis offertur imperio. Multum
enim ualet ad refellendam ſuperbiam, propriæ uolūtatis
excluſio: quā extirpare non poteſt qui mundi huius dili-
git uanitatem. Diſcretio autem in hac diſtrictione tenēda
eſt, ne dum nimis flagellare cupimus, ſalutem perdamus:
& dum hoſtē ſubigere quærimus, ciuem occidamus. Con
ſidera corpus tuum, & corporis tui poſſibilitatem, intue-
re carnis complexionem, impone modū tuæ diſtrictioni.
Cuſtodi corpus tuū incolume ad obſequium creatoris.
Multos uidimus ita in principijs carnē ſuā uerberaſſe, &
diſcretiōis infregiſſe repagula, ut inhabiles laudum ſolē-
nijs redderētur, & lautioribus diuturnis fouerētur tēpori
bus. ¶Sextus gradus eſt correctio operis in apparatu, ſed

& ipſe numero trinitatis cōſecratus, ut tibi malum nō fa-
cias, alteri non noceas, nec cōſentias nocenti. Expertus es
quàm fragilis ſit uoluptatū immerſio, & tu iterum uadis
illuc? Animaduertiſti quia tranſijt uoluptas, & peccatum
remanſit. Reprime pedem ab infaudis itineribus immun-
diſſimæ libidinis. Colla ſuſterne mandatis altiſſimi, ne ſit
iniquitas in manibus tuis. Deſeuienti gulæ ſolēnes epu-
las & uana reſcinde colloquia. Auerte oculos ne uideant
uanitatem, obtura aures tuas ne audiant ſanguinē: & tūc
Pſal. 117. dicere poteris: Caſtigans caſtigauit me domin⁹. Quid au-
tem prodeſt intra rectitudinis lineam tui curſus opera co-
Pſal. 14. hibere, ſi alijs nocere deſideras? Qui non fecit ꝓximo ſuo
malum, & opprobrium non accepit aduerſus proximos
Pſal. 23. ſuos, requieſcet in mōte ſancto dei, accipiens benedictio-
nem à domino, & miſericordiam à deo ſalutari ſuo. Non
autem te innocentem præſumas, niſi impios & contra uir-
tutem gradientes quanta poteris auctoritate redarguas,
& opponas te murum pro domo iſrael, caſtigans te, non
nocens alteri, nec nocenti conſentiens. Vera eſt enim illa
ſententia: Qui cum emendare poſſit negligit, participem
ſe proculdubio conſtituit. Cum enim cauſa dei uentilatur
in medium: & falſitas præponitur ueritati: qui cum perſo-
na quam gerit non reſiſtit, de ſuo damnabitur ſilentio.
¶ Septimus gradus eſt perſeuerantia, ſed & ipſa ternarij
numeri ſanctificatione dicata. Perſeuerantiā nanq; faciūt
imitatio ſanctorum, breuitas temporum, fragilitas corpo
rum. Quid nanq; pati nō poſſis, cum uideas iuuenes pue-
ros, uirgines, anus, ſenes, decrepitos, diuerſa pro Xp̄o nō
ſolum excepiſſe, ſed & exquiſiſſe tormēta? Conſidera pue-
rorum ætatem, iuuenum ignem, uirginum teneritudinē,
anuum fragilitatem, ſenum infirmitatem, impoſſibilitatē
decrepitorum, & ubicunq; reflexeris oculos inuenies in
his ætatibus multitudinem exemplorum ad palmam mar
tyrij uiriliter cucurriſſe. Nunquid de eodē luto formatus
es tu, & eodem ſpiritu inſpiratus? Et forſitan non ingruit
perſecutio ut martyrium patiaris, nec damnaris ſi Chri-
ſto ſequis, imo laudaris, & ab omnibus prædicaris. Q; &
ſi perſecutio imminet, contemnenda eſt propter breuita-
tem. Bene enim natura prouidit, quæ nullum dolorem uel
longum uel magnum eſſe demōſtrat. Si enim magnus eſt,
longus eſſe non poteſt. Coniunctio enim corporis & ani-
mæ, exquiſita diu tormenta non ſuſtinet: ſed ſtuporis ma-
gnitudine tremefacta, ſumma uelocitate diſſoluit. Magni
ergo animi eſt magna tormenta cōtemnere, quæ in breui
tantam pariunt mutationem, ut de labore ad requiem, de
miſeria ad gloriam patientem faciant euolare. Conſiderā-
da eſt enim fragilitas corporis, quam ſæpe aut aliquis le-
uiſſimus caſus, aut incandentis febriculæ cumulata cōgo-
ries, breui poſſunt ſuffocare momento. Tribue ergo uirtu
ti, ſi neceſſitas fuerit, quod quādoq; debes neceſſitati, pro
breui periculo ſempiternum præmium adepturus. Vides
ergo quàm difficilis ſit uia confeſſiōis ad currendū, quàm
multiplices ſemitæ ad tenendum. Verum eſt quod ille tan
tus eccleſiæ magiſter ait: Facilius inueni eos qui innocen
tiam ſeruauerunt, quàm qui congruam egerunt pœniten
tiam. Hæc de uia confeſſionis pro modulo noſtro locuti
ſumus, ſublimioribus ſublimiores ſententias reſeruantes.
Cæterum obedientiæ uiam ſub alio ſermonis principio
aperire tentabimus, ne unquam in faſtidium ueniant uer-
ba domini ſaluatoris, qui eſt benedictus in ſecula.

¶ *De uirtute obedientiæ & eius gradibus.*

2. Cor. 3. NOn poſſumus nos cogitare aliqd à nobis quaſi
ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex deo eſt. Quid
enim in hoc uaſe teſteo, & fragilitate cōplexio-
nis humanæ, cogitare ſufficit ſpiritus carcere
Sapien. 9. incluſus, pctō corruptus, depreſſus terrenis? Corpus enī
quod corrūpitur, aggrauat animam: & deprimit terrena
Sapien. 1. inhabitatio ſenſum multa cogitantem. Benignus tn̄ eſt ſpi
ritus ſapiētiæ, qui & ſpm̄ incluſum illuminat, & corruptū
ſanat, & alleuat depreſſum. Eſt enim ſpūs pietatis, compe-
ditos ſoluens, cæcos illuminans, & erigēs eliſos. Eſt & ſpi-
ritus ueritatis, qui docet nos oēm ueritatē: nō ſolū autem
docet, ſed etiā ſuggerit. Suggerit uidelicet ut q̄ramus, do-
cet ut intelligam⁹. Ipſe eſt quē dn̄s Ieſus poſt pr̄is obediē- Actuū. 2.
tiam uſq; ad mortem crucis, apl̄is ſuis miſit, obedientibus
ſuis. An nō tibi uident ſingularis obediētiæ conſcendiſſe
faſtigiū, qui accepta licētia ſedēdi in ciuitate, intra unius
domūculæ ſepta concluſi unanimiter in orōne perſeuera-
bant? Intellexiſti quia ibāt apl̄i gaudētes à cōſpectu cōci- Actuū. 5.
lij, qm̄ digni habiti ſunt pro noie Ieſu cōtumeliā pati? O
quātis obediētiæ uirib⁹ innitunt, q gaudēt pro Xp̄o ad
cōſiliū trahi. Dignitatē ducūt pro eo cedi, gloriā q̄runt ꝓ
eo mori. Beatæ aiæ, & abūdanti maieſtati ſpūs influentes,
qbus uilitas ſublimitas, cōtumelia gl̄ia, patiētia uictoria,
mirabili mirabilitate uident. Multū repleta eſt aia eorū, Pſal. 122.
opprobriū abundātib⁹, & deſpectio ſupbis. Cernis quàm
libera fronte pōtificū faciem, phariſæorū ſupciliū, tumul-
tum plebis irrūpant dicētes: Magis oportet deo obedire Actuū. 5.
quàm hoibus. Intuere illa duo magna luminaria Petrū &
Paulū, & uniuerſum ordinē apl̄ici ſenatus obābula, & ibi
uidebis obedientiæ firmitatē inter tormētorū multitudi-
nem uiriliter perſtitiſſe. Nónne ipſe filius regis, rex regio-
nis illius quæ continuis gaudijs inclareſcit, factus eſt pa-
tri obediens uſq; ad mortē, mortē autem crucis: & didicit Phil. 2.
obedientiā ex his quæ paſſus eſt? Audiſti miſeriā, audi &
coronā: uidiſti periculū, uide præmiū: attēdiſti infirmita-
tem, attēde poteſtatē. Propter quod, inquit, & deus exalta Ibidem.
uit illū: & dedit ei nomē quod eſt ſup omne nomē. Sed ta-
ceam⁹ interim de illi⁹ obediētia, q̄ ſingulari prærogatiua
claudit & ſignificatur. Procedat in mediū magnus ille pa-
triarcha, fidei lumē, obediētiæ forma, iuſtitiæ principat⁹.
Audit ab oīpotēte: egredere de terra tua, & de cognatiōe Geñ. 12.
tua, & de domo pr̄is tui, & ueni in terrā quam monſtraue-
ro tibi: & ad uni⁹ iuſſionis uocē patriā fugit, relinquit pa
rentes, deſerit hæreditatem, & aliorū fines hoſpes ingredi
tur nouus. Magna res, & primitiuæ dignitatis priuilegio
in patre multarū gentiū conſecrata. Primus primū ſuis fa
cultatibus renūciat, & obediētiæ uiā indefeſſa uelocitate
percurrit. Deniq; cum accepiſſet filium in ſenectute ſua, in
quo totius mundi benedictio fuerat cumulanda, dicit ei
deus: Tolle filium tuū unigenitum quem diligis Iſaac: & Gene. 22.
offer illum mihi in holocauſtum. O quanta in uerbis iſtis
amaritudo, quanta à corde patris ſeparatio pietatis? Iu-
betur nanq; filium occidere, os ex oſſibus ſuis, & carnem
de carne ſua, filium magnæ promiſſionis, extremæ ſenectu
tis, propriæ mulieris, filiū mirabiliter promiſſum, feliciter
natum, educatū innocenter. Et ne quid deeſſet, ut tenerri-
mum intra paterna uiſcera doloris incēdium exundaret,
additur unigenitū. Sunt nanq; multi filij, ſed non unigeni
ti. Iſte ſic eſt filius, ut & unigenitus. Iſte unicus patri, uni-
genitus matri, hæreditati reſeruat⁹. Ne reſpicias ad Iſma-
el, quia qui in ſeruitute & ex ancilla genitus fuerat, ad li-
bertatem & hæreditatem minime pertinebat. Quia uerò
multi ſunt filij & unigeniti, ſed non dilecti: ad exaggeran-
dam in corde patris tribulationē, & cōprobandam in mē-
te iuſti obedientiā dn̄s ſubiūgit: quē diligis. Vt uerò tene-
ritudo patris ex memoria dilecti nois recrudeſceret, & in-
terior pietas ad dilectæ uocis ſonū tota ferueret, puer no-
minatur ex noie, quod uocatū erat à dn̄o, priuſquā in ute-
ro cōciperet. Vides quātis tribulationū malleis Abrahæ
pietas ferial, cui præcipit ut filiū tollat, occidat unigeni-
tum, quem diligit immolet, Iſaac percutiat? Multum ten-
tatus, multum probatus, aduſtus eſt multū, dulcis relatio
filij ad patrē, patris ad filiū. Hanc dulcedinē & ois affectus
uiciſſitudinē obliuiſcit Abrahā, ſternit aſinum ſuū, ligna
cōponit, ignem accendit, eximit gladiū. Non à dn̄o quæ-
rit quare, non murmurat, non cōqueritur, non ſaltem uul
tum doloris oſtendit, ſed oīm quæ præcipiunt gnarus, in
mortem filij pia crudelitate feſtinat. Ideò ſummæ & admi-
rabilis obedientiæ uirtus in Abraham, & ſingularis excel
lentiæ laudibus prædicanda. Fortiſſima res eſt obediētia
uera, & quæ in animum deſcendere non pōt niſi à mundi
huius

huius aſpergine pure preſſecꝫ deterſum. ¶Vt autem uia
eius euidẽtius eluceſcat, oſtendamus quantum poſſumus
quæ ſit obedientia ſpecialis ad deum, propria ad hominẽ,
Nota. cõis inter deũ & hoiem. Sunt quædam ſumme mala, quæ-
dam ſumme bona. Summe bona ſunt diligere deum, ama-
re proximũ, ueritatẽ loqui, non furtum facere, non falſum
teſtimoniũ dicere, nõ adulterari, & alia multa quæ ſermo-
nis breuitas numerare prohibet. Summa mala ſunt eorũ
contraria, & ſimilia illis. Bona præcipit deus ut faciamus,
à malis iubet ut abſtineamus. Præcepti huius ſancta & in-
commutabilis auctoritas non ualet quoquo modo refel-
Mala.3. li: qa illiꝰ eſt charactere cõſignita qui dicit: Ego dñs, & nõ
mutor. Si ergo hõ ille quẽ impoſuit dñs ſuper capita nr̃a,
aliter ſentire uoluerit: ponens tenebras lucem, & lucem te
nebras, uel præcipiat prædicta bona relinquere, uel malis
præfatis adhærere, audacter refutandum eſt præcipientis
Actuũ.5. imperium, & libera uoce dicendum: Obedire oportet ma
gis deo quàm hominibus. Hæc eſt ſpecialis obediẽtia ad
deum, quæ nunquã eſt hominis arbitrio temperanda, ſed
incõmutabili cõſeruanda propoſito. Certam igitur regu-
lam tene, ut nec imperio prælatorum prædicta bona relin
quas, uel facias mala. Inter ſumme uerò mala & ſumme bo
na, quædã media ſunt ad alterutrũ ſe habẽtia, & boni ma-
liqꝫ nomen aſſumũt. Media ſunt ambulare, ſedere, loqui,
tacere, comedere, ieiunare, uigilare, dormire, & ſi qua ſunt
ſimilia: quæ ſi paſtoris licẽtia fiant, ſummã expectant retri-
butionẽ. In his igitur medijs ſubditi eſſe & obẽdiẽtes de-
1.Cor.10. bemus ad nutũ præpoſitorũ, nihil interrogãtes, ppter cõ
ſciam: qa in his nullũ præfixit opus deꝰ, ſed prælatorũ de
reliquit imperio diſponẽda. Non aũt te moueat magiſter
Roma.13. imperitus, indiſcreta ptãs, ſed memẽto qa non eſt ptãs niſi
à deo, & qui reſiſtit ptãti, reſiſtit dei ordinationi. Hæc eſt
ppria hois obediẽtia quam homini debemus, qui homini
ſubditi ſumus. Cõis eſt etiã iſta inter deum & hoiem: quia
quicquid obediẽtiæ prælatis exhibetur, ei exhibetᷣ qui di
Lucæ.10. cit: Qui uos audit, me audit. Cum magna igiᷣ cautela hoc
tramite dicimus incedendũ: quia & multi gradus ibidem
deliteſcũt, quorũ qui unũ reliquerit, cæteros ſine retribu
tione tenebit. ¶Primus gradus obedientiæ eſt obedire li-
benter. Ois ætas ab adoleſcentia ſua prona eſt ad malum:
Gene.8. & unuſquiſqꝫ uoluntatẽ praui cordis ſui ſectatur. Ab illa
enim primæ præuaricationis anguſtia, innatus eſt homi-
ni amor propriæ uoluntatis, quæ uoluntatẽ ſui creatoris
relinquens, ibi ſubdita eſt ſeruituti, ubi uoluit dñari. Diſ-
ficile eſt ergo ſuã relinquere uoluntatem, & alterius uolũ
tati deſeruire. Quãlibet aũt grauc ſit, nõ põt tñ primũ obe
dientiæ aſcendere gradũ, qui uoluntatẽ præcipientis ſuã
non fecerit. In uoluntate ſua iuſtus gloriatur ſeſe dño con
Pſal.53. fiteri. Vnde uoluntarie, inquit, ſacrificabo tibi. Sola ergo
uoluntas eſt quæ totius operis ornat effectũ: ſine qua etiã
nec bene aliquid agiᷣ, etiã ſi bonũ eſſe uideaᷣ. Ex uolunta-
te igiᷣ ſuſcipienda ſunt imperia p̃latorũ, & ipm cor à ſuis
uolũtarijs reflexionibus abducẽdũ, donec ppria uolũtas
mactata mandatũ diligat imperãtis. Hoc eſt ergo libenter
obedire, prælatorũ uolũtatẽ uolũtarie adimplere. ¶Scd's
Prou.10. obediẽtiæ gradꝰ eſt obtẽperare ſimpliciter. Qui ambulat
Sapien.1. ſimpliciter, ambulat cõfidẽter. In ſimplicitate cordis quæ
rere dñm ſcriptura præmõſtrat. Multos uidemꝰ poſt præ
cipientis imperiũ multas facere q̃ſtiones, cur, quare, quã
obrem, ſæpius iterrogare, crebras ingeminare querelas,
q̃rere quare hoc p̃cipit, unde hoc uenit, quis hoc adinue
nit cõſiliũ. Inde murmuratio, inde uerba murmurationẽ
& indignationẽ ſonantia, & tedolentia amaritudinem. In
de frequens excuſatio, ſimulatio impoſſibilitatis, aduoca-
tio amicorũ. Non ſic Abraham. Audi quid dñs de ſimpli-
Pſal.17. ci pplo proteſtetᷣ. In auditu, iquit, auris obediuit mihi, ut
uidelicet oſtẽderet uno eodemqꝫ momẽto pceſſiſſe & im-
Gala.6. perãtis iperiũ, & obſequiũ obſequẽtis. Nolite errare, deꝰ
nõ irridetᷣ. Murmuras cõtra p̃latũ in tabernaculo corpo-
ris tui, eleuat manũ ſuã ad proſternendum te dextera dei.
Incede igitur ſimpliciter in mãdatis obediẽtiæ, addẽs uo

luntati ſimplicitatẽ, intentioni illuminationẽ. Fortitudo
enim ſimplicis uia dñi quæ obediẽtia eſt. Fortitudinẽ igi
tur induũt qui obediẽtes ſunt, & ſimpliciter icedũt. ¶Ter
tius gradꝰ eſt hilariter obedire. Hilarẽ enim datorem dili 2. Cor.9.
git deus. Nõ ex triſtitia (inqt apl's) aut ex neceſſitate. Se- Ibidem.
renitas in uultu, dulcedo in ſermonibꝰ, multum colorant
obedientiã obſequẽtis. Vnde & gentilis ille poeta ait ſic.
Super oĩa uultꝰ acceſſere boni. Quis eñ locus obediẽtiæ,
ubi triſtitiæ cernitur ægritudo? Oſtẽdunt pleruncꝫ uolũ
tatem animi ſigna exteriora, & difficile eſt ut uultum non
mutẽt, qui mutãt uolũtatẽ. Nubiloſa corporis cõpoſitio,
& facies tenebris obfuſcata triſtitiæ, deuotionẽ ab animo
receſſiſſe ſignat. Reſpice Dauid ante arcam dñi hilariter 2. Reg.6.
ſaltantẽ, & quàm ſapiẽter ſuperbiẽtis fœminæ reprimit in
dignationẽ. Ludã, inqt, & uilior ero in cõſpectu dñi. Cer-
nis igitur quàm neceſſaria & cõueniẽs ſit hilaritas in obe
dientiæ executione. Quis imperat libenter triſtitiã eſſian-
ti? Si uis ergo pfectus eſſe, hilariter & cum magna uultus
alacritate ſuſcipe iubentis imperium, ut uoluntati cordis,
ſimplicitati operis, uultus hilaritatẽ adiungas. ¶Quartꝰ
gradus eſt obſecundare uelociter. Velociter currit ſermo Pſal.147.
dei, & uelocem habere deſiderat ſequentem. Vides cum
quãta uelocitate currit ille qui dicit: Viã mandatorũ tuo- Pſal.118.
rum cucurri. Fidelis obediẽs neſcit moras, fugit craſtinũ,
ignorat tarditatem, præripit præcipientem, parat oculos
uiſui, aures auditui, linguam uoci, manus operi, itineri pe
des, totum ſe colligit ut imperantis colligat uoluntatem.
Vide dñm feſtinanter præcipientem & hoiem feſtinanter
obedientẽ. Zachæe, inquit, feſtinans deſcẽde: quia hodie Lucæ.19.
in domo tua oportet me manere. Et feſtinanter deſcendit,
& excepit eum gaudẽs. Aiaduertiſti quia & feſtinanter de
ſcenderit, & gaudẽter exceperit. Audiſti obedientiã, audi
& obedientiæ remunerationẽ. Quia ſalus huic domui fa- Ibidem.
cta eſt. Intuere etiã ex occaſione huiꝰ obediẽtiæ cõcluſio-
nis grãde myſteriũ, & obſignatã ſignaculo miræ ſententiã.
Venit eñ, inqt, filiꝰ hois q̃rere & ſaluũ facere qḋ perierat. Ibidem.
Nónne legiſti & filijs Iſrael præcipitur ut agnũ comedãt Exo.12.
feſtinanter: Feſtinanter qppe ueri agni comeſtio ſignatur
implenda: qa uerba illa q̃ per legẽ dedit, q̃ per ſemetipſum
pñs exhibuit, q̃ per eccliæ p̃poſitos tradẽda reliquit, uelo
ci ſunt obediẽtia cõſummãda. Et tu ergo cũ uolũtatẽ cor-
di, ſimplicitatẽ opi, hilaritatẽ uultui cõiunxeris, adde ue-
locitatẽ: ut ſis iuxta aplm Iacobũ uelox ad audiendum, & Iaco.1.
ad implẽdũ uelocior. ¶Quintꝰ gradꝰ eſt: adimplere uirili
ter. Viriliter agite, & cõfortetᷣ cor urm̃, oẽs qui ſperatis in Pſal.30.
dño. Non eſt fortitudinis ire ad inobedientiã, ſed ab obe-
dientia non abduci. Si tribulatio intonat, ſi perſecutio re
ſultat, ſi pctõres tibi laqueũ ponunt, ſi maligni tuũ iter im
pediunt, tu obediẽtiæ uiã nõ deſeras, ſed dic: Paratus ſum Pſal.118.
& nõ ſum turbatus, ut cuſtodiã mandata tua. Quid enim
ſuperiꝰ enumerata pariũt utilitatis, ſi fortitudo deſit, quæ
in arce cõſtãtiæ uirtutes collocat, & co uallo munit, quo
furẽtis impetꝰ aſpirare nõ poſſit? Manũ tuã miſiſti ad for
tia, agendũ eſt inſtãter & cõſtanter obediendũ, nec inter
uerborũ ſeu uerberũ aſperitatẽ tã regalis eſt ſemita relin-
quenda, ſed tenaciori eſt retinenda feruore. Et ut breuiter
dotes fortitudinis cõcludamus, uirtus eſt uirtutes ſeruãs
ac muniens. Iunge igitur uelocitati fortitudinẽ, conſtan-
tiam inſtantiæ, & tũc decantabis ſecurus: Manus pctõris Pſal.35.
nõ mouebit me. ¶Sextꝰ gradus eſt humiliter obedire. In Pſal.135.
humilitate noſtra memor fuit nr̃i q fecit nos. Magna uir-
tus humilitas, ſine cuius obtẽtu uirtꝰ fortitudinis nõ ſolũ
uirtus non ſit, ſed etiã inde ſuperbiæ uitiũ erũpat. Quàm
fortiter currebat Saul cũ eſſet paruulꝰ in oculis ſuis, quã
ta Philiſteorũ agmina proſternebat: quãtis uiribus exer-
cebat gladiũ? Poſtquã aũt tenuit eum ſuperbia, & trãſiuit
in affectum cordis, debilis & impotens factus, incircũciſo
rum armis facile proſtratus occubuit. Aſpice regẽ in quo
humilitas ſublimis & humilis ſublimitas felici cõpoſitio-
ne niteſcunt. Domine, inquit, nõ eſt exaltatum cor meũ, Pſal.130.
neqꝫ elati ſunt oculi mei & ad totum itinerarium eius

ſedula intentione recurre,& quaquauerſum oculos refle-
xeris,inuenies hũilitatis floribus eſſe reſperſum. Audi nã
Pſal. 58. q́ alibi q̃d dicat:Fortitudinẽ meã ad te cuſtodiã. Quàm
uerè loquiť iuſtus iuſtitiæ executor.Sũt nãq; plurimi qui
fortitudinẽ ſuã nõ ad deũ,ſed ad inanẽ gloriã cuſtodiũt,
q cõfidũt in uirtute ſua,q de acceptis uirtutib⁹ quaſi non
Iaco.1. acceperint gloriant,cõditori facientes iniuriã,à quo eſt oẽ
datũ optimũ,& oẽ donũ pfectũ.Ne ergo fortitudo in ſup
biã trãſeat,cõdienda eſt ſale humilitatis,qa nihil proderit
fortiter obedire,ſi cõtigerit infeliciter ſuperbire.Illi ergo
fortitudinẽ ſuam ad deũ cuſtodiunt,qui cum fecerint qđ
Lucæ.17. facere debent,dicere poſſunt:Serui inutiles ſumus,qđ de
buimus facere fecimus.¶Septimus gradus eſt indeſinen-
ter obtẽperare.Nõ qui inceperit,ſed qui pſeuerauerit ſal
uus erit.Incipere multorũ eſt,perſeuerare paucorũ.Perſe
uerantia ſingularis eſt filia ſummi regis,uirtutum fructus,
earumq; cõſummatio,totius boni repoſitoriũ,uirtus ſine
qua nemo uidebit deũ,nec à deo uidebiť:finis eſt ad iuſti-
tiam omni credenti, in qua uirtutũ cõuentus reuerendũ
ſibi thalamũ conſecrauit.Quid enim currere pdeſt,& an-
1. Cor.9. te metam curſus deficere? Sic currite ut comprehẽdatis,
dicit apoſtolus.O quàm perſeueranti pede curſum ſuum
2.Timo.4 perfecerat qui dicebat:Curſum cõſummaui. O quàm lon
Sapien.4. gum curſum felix ille latro cõpleuit q cõſummatus in bre
Ezec.18. ui expleuit tempora multa.Deniq; & dominus propheta
rum loquiť:Si conuerſus fuerit iuſtus à iuſtitia ſua, & fe-
cerit iniquitatem:omniũ iuſtitiarũ eius non recordabor.
Vides ergo quàm pfunda obliuione uirtutes illæ ſepeliã-
tur,quas perſeuerãtia nõ inſigniuit? Sola eſt q̃ amatorem
obedientiæ ad regis cubiculũ introducit,ut eũ uideat in
1. Petri.1. decore ſuo, in quẽ deſiderãt angeli proſpicere. In uia igiť
Pſal.141. iſta qua ambulamus,abſcõderũt ſupbi laqueũ mihi. Dif-
ficilis eſt uia iſta, & grauis ſpinoſis anfractibus, multipli-
cium uinculorum nexibus innodata.An tu ibi putas obe
dientiæ fructum,cum ſubditus audit obedientiam quam
multis expetierat uotis,cum ei præcipitur quod redoleat
dignitatem,gaudio & lætitia fluitet, potẽtiæ fulciať ima-
gine?Econtrario autem an tu illi obedientiæ meritũ aſſi-
gnas,quæ cum aduerſitate procedens,animum terret au-
dientis,grauis ad audiendũ,grauior ad implendũ, ad te-
nendum grauiſſima?Non eſt ita. Faciendum eſt ut à pro-
ſperitate animo ſeparemur,& aduerſitatem aĩo complecta
mur,ſi nolumus illum ſequi qui regnum fugit,& ad paſſio
nem uoluntarius uenit. Animaduertis igitur quia uiæ iſtæ
Matt.5. uiæ uitæ ſunt,ducentes ad uitam.Beati mites,quoniã mi-
Pſal.24. tes docebit dñs uias ſuas:continget enim eis quod ſequi-
Pſal.15. tur:Adimplebis me lætitia cum uultu tuo.Quia quandiu
2.Cor.5. ſumus in corpore,peregrinamur à domino:longe ſumus à
facie dei,à uultu gloriæ,à contemplatione maieſtatis, niſi
qa plerũq; miſericors & miſerator domin⁹ illuminat uul-
tum ſuum ſup nos. Hoc aũt fit cum remota nube illa quæ
oppoſita erat ne trãſiret oratio,accedimus ad illũ & illu-
minamur,reuelata facie gloriã dei ſpeculantes. Non autẽ
ita pprie reuelata facie accipiamus,cũ uideamus adhuc p
ſpeculum & in ænigmate,& carcerali corpore teneamur.
Reuelata dicit,quantum ad caliginem corporũ.Vnde ſpi
ritus iſte creatus aliquando ad creatorem ſpirituum emer
git,& adhærens ei unus cum eo ſpiritus efficitur.Nullius
autem momenti eſt iſta contemplatio:quia ſpũs clauſtris
corporeis circundatus,frequenti carnis contagione reli-
ditur,& ſupra creaturam conſtitutus, infra quæq; uiliſſi-
Pſal.110. ma protinus reperitur.Sed & creator ſpũs cuius magna
ſunt opera,exquiſita in omnes uoluntates eius, mõ acce-
Ioan.3. dit neſcientibus nobis, modo ignorantibus nobis rece-
dit:quia neſcimus unde ueniat aut quo uadat. Et plerũq;
quanto frequentius quæritur,tanto uelocius elongatur,
Canti.6. iuxta qđ & ipſe loquiť ſponſæ: Auerte oculos tuos à me:
quia ipſi me auolare fecerunt. Contingit etiã ut cum non
Canti.3. quæritur ueniat,cum quæritur fugiat,ſicut ſpõſa ſe in cã-
ticis multipliciter oſtendit quæſiſſe & non inueniſſe.Non
eſt aũt uultus iſte uultũ gloriæ dñi inueniſſe, quæ eſt ſup

cherubim,quia uniuerſitati angelorũ puriſſimus & clariſ-
ſimus exhibetur,nobis uerò ſpeculatoriis & umbratilib⁹
adumbrať imaginib⁹.Quia igiť hic uultũ dei ſicuti eſt ui-
dere non poſſumus, adimpletionẽ lætitiæ non habemus
donec trahat nos ad ſeipſũ, & accedat caput corpori, &
ſit deus oĩa in oĩbus.Illic erit adimpletio, hic eſt guſtus.
Guſtamus enim hic & uidemus q̃m ſuauis eſt dñs,ſed gu-
ſtus iſte non tranſit in potum,quia licet uideamus, nõ tñ
penetramus.In guſtu eſt ſuauis, in adimpletione mirabi-
lis.¶Sanctorum aũt aĩæ terrenis exutæ corporibus, quæ
iam ad ſedes æthereas aduolauerunt, licet bibant,non tñ
adimplentur,non tñ inebriant.Quãuis enim multa beati-
tudine perfruant,expectant tñ reſurrectionem mortuorũ
corporum:ut cum in terra ſua duplicia poſſederint, ſem- Eſaiæ.61.
piterna perfundant lætitia. Modo enĩ illis ſingulis ſingu- Apoc.6.
læ ſtolæ albæ datæ ſunt,& iniunctũ ut ſuſtineãt tp̃s adhuc
modicũ,donec impĩj cõteranť duplici contritione, & ipſi
gemina beatitudine coronenť.Cum ergo nondũ habeant
quod habere deſiderant,inebriari non poſſunt, ſed eſt eis
illa uiſio potus,ut ſicut abſq; labore bibitur, ita ſine labo-
re quieſcatur,donec ſatient cũ apparuerit glĩa ſua. Cum
aũt reſurgemus in uirum perfectum in menſurã ætatis ple Ephe.4.
nitudinis Xp̃i, & glorioſa illa ciuitas margaritis ſuis or-
nabitur,& ſicut lætantium oĩm habitatio erit in ea:tũc ad Pſal.15.
implebit nos lætitia cum uultu ſuo:quia uidebimus eum 1.Ioan.3.
ſicuti eſt. Tũc inebriabimur ab ubertate dom⁹ ſuæ,& tor- Pſal.35.
rente uoluptatis ſuæ potabit nos,dicetq; nobis:bibite & Canti.5.
inebriamini chariſſimi:quia & anima illuminationem, &
corpus glorificationem iure ppetuo poſſidebũt. Sequiť:
Delectationes in dextera tua uſq; in finẽ.Siniſtra dei:uita Pſal.15.
præſens eſt.Et qa pro ſiniſtro ducimus quicqd non multũ
curamus,per ſiniſtrã p̃ſens uita accipiť,in qua dñs electos
ſuos ſic ab impĩjs permittit flagellari,ut etiã patiatur occi
di.An nõ tibi uidenť obliuioni dati qui dicũt: Propter te Pſal.43.
mortificamur tota die,æſtimati ſumus ſicut oues occiſio-
nis : quare faciẽ tuã auertis,obliuiſceris inopiæ nr̃æ? Per
dexterã uerò illa beata uita ſignatur q̃ neſcit niſi gaudia,
de qua nihil aliud dicere poſſumus, niſi quia glorioſa di- Pſal.86.
cta ſunt de te ciuitas dei. Ibi ſunt delectationes illæ quas 1.Cor.2.
oculus nõ uidit,nec auris audiuit,nec in cor hoĩs aſcende-
runt,quæ præparauit deus diligentibus ſe. In ſiniſtra tri-
bulationes,in dextra delectationes. Vſq; quo aũt? Vſq; in
finem.Quis eſt iſte finis? Finis ad iuſtitiam Xp̃s omni cre Romæ.10.
denti:finis ille de quo ſapiens dicit:Attingit à fine uſq; ad Sapien.8.
finem fortiter,& diſponit oĩa ſuauiter. Te enim cernere fi-
nis eſt cõſummatus.Ipſe eſt finis ad quẽ cum uenerimus,
nihil amplius ſitiemus,Ieſus Xp̃s ſponſus eccleſiæ:qui eſt
benedictus in ſecula. Amen.

¶De quinq; negociationibus & quinq; regionibus.

NEgociamini dum uenio. Verbũ patris, unige- Lucæ.19.
nitus dei,ſol iuſtitiæ, ſummus ille negociator:
de ultimis cælorum finibus noſtræ redemptio-
nis precĩu apportauit. Fidelis iſta negociatio
& omni acceptione digniſſima in qua rex filius regis effi-
citur negociatio,aurũ pro plumbo tribuitur, pro pecca-
tore donatus eſt iuſtus.O quàm indebita miſeratio,quàm
gratuita & ſic pbata dilectio, quàm inopinata dignatio,
quàm ſtupẽda dulcedo,quàm inuicta manſuetudo : quàm
uilis negociatio,ubi filius dei pro ſeruo tradiť,pro creatu
ra creator occiditur,pro mãcipio dñs cõdẽnať. Tua ſunt
hæc Xp̃e opera:qui de lumine cæli ad tenebras inferni, à
dextra maieſtatis ad miſeriã humanitatis, à gloria patris
ad mortem crucis deſcendiſti, infernum illuſtrando, ho-
minem redimendo,ſuperando mortem, & mortis autho-
rem.Vnus es,& ſecundum non habes:quem ad nos redi-
mendum propria benignitas inuitauit, miſericordia tra-
xit,ueritas qua te uenturum promiſeras compulit, puri-
tas uteri uirginalis ſuſcepit,ſalua uirginitatis integrita-
te potentia eduxit,obediẽtia in omnibus deduxit, patien
tia armauit, charitas uerbis & miraculis manifeſtauit.

Abſint

Abſint ꝓcul negociatores terræ Theman, recedant filij
Agar, qui exquiſierũt prudentiã, elongent à me gigãtes à
ſeculo noiati, qui ab initio fuerũt ſtatura magna, ſcientes
bellũ. Nõ hos elegit dñs, neq; ulam diſciplinæ meruerũt,
ꝓpterea perierũt, ſed dedit eam Iacob puero ſuo, & Iſrael
Matt. 11. dilecto ſuo. Abſcõdiſti enĩ hæc dñe à ſapiẽtibus & prudẽ-
tibus, gigãtibus & noiatis qui magni facti ſunt uidelicet
in oculis ſuis, & reuelaſti ea paruulis & humilib⁹ tuis. Li-
benter amplector negociationem tuã, quia negociũ meũ
eſt. Hæc mercimonia cum ſumma ſuauitate ruminat aia
mea. Non ſolũ autem ruminat, ſed & reuocat ruminatio-
nem tuam: quia & intelligit quæ diligit, & commẽdat me
moriæ quæ elegit. In his negociationib⁹ ꝑcipis eſſe aiam
Proue. 13. meã, ut fiat nauis inſtitoris delonge portans panẽ ſuum.
Negociabor donec uenias, uenienti lætus occurrã, & uti-
Pſal. 88. nam audiã, euge ſerue bone. Tui ſunt cæli & tua eſt terra,
in regionib⁹ tuis. Negociabor igiť ſecurus, te ſolũ hñs in
itinere ducẽ, in periculis protectorẽ, cõſortẽ in tribulatio
ne. ¶ Regiones tuæ quoq; ſunt quas perambulant ad nego
ciandum inſtitores tui, ubi te quærũt dilecti tui, & inueniũt
dilecti tui. Prima regio eſt regio diſſimilitudinis. Nobilis
illa creatura in regione ſimilitudinis fabricata, qa ad ima-
ginem dei facta, cum in honore eſſet non intellexit, & de
ſimilitudine ad diſſimilitudinẽ deſcendit. Magna prorſus
diſſimilitudo, de paradiſo ad infernũ, de angelo ad iumen
tum, de deo ad diabolum. Execranda conuerſio, gloriã in
miſeriã, uitam in pugnam perpetua captiuitate conuerte
re. Maledicta deſcẽſio, de diuitijs ad paupertatẽ, de liber-
tate ad ſeruitutem deſcendere, & de requie ad laborẽ. Mi-
ſeri nos, & miſerabiliter nati, quibus datũ eſt naſci in mœ
rore, uiuere in labore, in dolore mori, de peccatore pecca-
tores, de debitore debitores, de corrupto corrupti, de ſub
acto ſubacti, geniti & generãtes ſumus gens peccatrix, po
pulus grauis iniquitate, ſemen peſſimũ, filij ſcelerati, addẽ
Eſai. 40. tes præuaricationẽ. Ecce quaſi nõ ſimus ſic ſumus coram
eo, quaſi nihilum & inane reputati, putantes nos aliquid
eſſe cum nihil ſimus. Vulnerati ſumus ingredientes mun-
dum, conuerſando in mundo, exeundo de mundo: à plan-
ta pedis uſq; ad uerticem non eſt ſanitas in nobis. Noue-
rat hæc ille ſublimis propheta, qui ſtatũ humanæ miſeriæ
Eccl. 40 deplorans in hæc uerba prorupit. Graue iugum eſt ſuper
filios Adæ à die exitus de uentre matris eorũ uſq; in diem
Nota. ſepulturæ in matrem omnium. In hac diſſimilitudinis re-
gione quid negociabimur domine deus? Aſpicio genus
humanum ab ortu ſolis uſq; ad occaſum huius mũdi nun
dinas perambulare, alios diuitias quærere, alios honori-
bus inhiare, alios fauoralis auræ ſuauitate raptari. Sed qd
de diuitijs? Nonne cum labore acquiruntur, cum timore
Pſal. 38. poſſidentur, cum dolore amittunť? Theſaurizas, & igno-
ras cui cõgregabis ea. Vide quãtũ laborẽ pro pituris di-
uitijs aſſumpſiſti. Tranſis maria, & aliũ tibi orbem aperis
nauigando, ſecundum ſapientem tribus digitis diſtans à
morte, patriam fugis, relinquis parẽtes, diuelleris ab uxo
re, filios neſcis, & omnium neceſſitudinũ oblitus, qũris ut
Pſal. 4. acquiras, acquiris ut perdas, perdis ut doleas. Filij hoim
uſq; quo graui corde: ut quid diligitis uanitatem, & quæ
ritis mendaciũ? Quæ eſt iſta dementia filij Adam, circuire
maria, perambulare terras, rapi extra mundum, in labori-
bus plurimis, in uigilijs multis, in ieiunijs crebris, in mor-
tibus frequenter? Ecce quales diuitiæ. Sed quid de hono
ribus? In ſublimi loco poſitus es: ducem te cõſtituerunt,
Vide ſi nõ à deo iudicandus es, ab hominibus ſpectãdus,
ab omnibus lacerandus. Si miles es, excubas ante limina
principis, ut principatum acquiras, & ferrato ueſtit⁹ ami
ctu, propior es uulneri quàm honori, morti quàm uitæ,
periculo quàm præmio. Si de ſorte dñi, nónne epiſcopus
romanum pontificem, archidiaconus uel diaconus epi-
ſcopum pertimeſcit? Vide etiam utrum excuſſeris manus
Actu. 8. tuas ab omni munere, ne cum Simone audias: Nõ eſt tibi
pars neq; ſors in ſermone iſto: quia uoluiſti donum ſpiri-
tus ſancti pecunia poſſidere. Nihil ad nos de rectoribus ec-
cleſiæ iudicare, uideant ipſi amici ſponſi, cum de ſpõſa cœ-
perit exigere rationẽ qui iudicat orbem terræ in æquita-
te. Nunquid in honore ſine dolore, in prælatione ſine tri-
bulatione, in ſublimitate ſine uanitate eſſe quis poteſt? Ec
ce quales honores. Quid autem de gloria? Gloria tibi un-
de fœtidæ puluis, limus terræ, uas in contumeliam? Non
tibi non tibi, ſed nomini domini da gloriam. Illi permitte
gloriam ſuam, qui glorioſus eſt in ſanctis ſuis. Illum lauda,
quem laudant angeli in cælis. Nunquid & ipſa inanis glo
ria, quæ nihil aliud eſt quàm auriũ inflatio uana, quæ ha-
beri uix poteſt ſine inuidia? Reſpice quos antecedis, & co
gita quia omnibus inuidiæ ſemina præbuiſti. Omnes er-
go aduerſum te toruis luminibus inflammantur, tua feli-
citate torquentur, tua uruntur gloria. Ecce unde glorio-
ſus, inde odioſus: unde ſublimis, inde humilis: unde ſolici-
tus, unde ſecurus. Vides ergo quàm uane conturbatur Pſal. 38.
omnis homo. Hæc ſunt mercimonia quæ inueniuntur in
regione diſſimilitudinis. Prudens ergo negociator qui ui
det in diuitijs laborem, in honoribus pœnam, inuidiam
in gloria, facit ſarcinã ſuã mundi contemptũ & fugit. ¶ Se
cunda regio eſt paradiſus clauſtralis. Verè clauſtrũ eſt pa
radiſus, regio uallo diſciplinæ munita, in qua precioſarũ
eſt merciũ fœcũda fertilitas. Glorioſa res, homines unius
moris habitare in domo, bonũ & iucundum habitare fra- Pſal. 132.
tres in unum. Videas illum peccata ſua deflentem, aliũ in
dei laudibus exultantem, hunc hoibus miniſtrantem, illũ
alios erudientem, hunc orantem, illum legentem, hũc mi-
ſerentem, illum peccata punientem, hũc charitate flagran
tem, illum humilitate pollentem, hunc in proſperis humi-
lem, illum in aduerſitate ſublimem, hunc in actiua laboran
tem, illum in contemplatiua quieſcentem: & poteris dice-
re, caſtra dei ſunt hæc. Quàm terribilis eſt loc⁹ iſte: nõ eſt Gene. 32.
hic aliud niſi domus dei, & porta cæli. Quid tibi ergo fide
lis aia, in his nundinis eſt conſecrandum? Perambula uir-
tutes cohabitantium in domo dñi uirtutũ, & fac inde ſar-
cinam tuam, formam uiuendi. Quæ prius habitabas in re
gione umbræ mortis, tranſi ad regionẽ uitæ & ueritatis.
¶ Tertia regio eſt regio expiationis. Tria ſunt loca quæ
mortuorum aiæ pro diuerſis meritis ſortiuntur, infernus,
purgatorium, cælum. In inferno impij, in purgatorio pur
gandi, in cælo ꝑfecti. Qui in inferno ſunt, redimi non poſ-
ſunt: quia in inferno nulla eſt redemptio. Qui in purgato
rio ſunt, expectant redemptionẽ, prius cruciandi aut calo
re ignis, aut rigore frigoris, aut alicuius grauitate dolo-
ris. Qui in cælo ſunt, gaudio gaudẽt ad uiſionem dei, Xp̃i
fratres in natura, cohæredes in glĩa, ſimiles in æternitate
iucunda. Quia igitur primi redimi non poſſunt, tertij re-
demptione non indigent, reſtat ut ad medios tranſeamus
per compaſſionem, quibus iuncti ſumus per humanita-
tem. Vadam in iſtam regionem, & uidebo uiſionem hanc
grandem, quõ plus pater glorificandos filios in manu tẽ-
tatoris relinquat, non ad occiſionẽ, ſed ad purgationẽ: nõ
ad iram, ſed ad miam: non ad deſtructionem, ſed ad inſtru-
ctionem: ut iam non ſint uaſa iræ apta in interitum, ſed ua-
ſa miſericordiæ præparata ad regnum. Surgã ergo in ad-
iutoriũ illis, interpellabo gemitibus, implorabo ſuſpirijs,
orationibus intercedã, ſatisfaciam ſacrificio ſingulari, ſi for
tè uideat dominus & iudicet ut laborem conuertat in re-
quiem, miſeriam in gloriam, uerbera in coronã. His enim
& huiuſmodi officijs poteſt eorum pœnitentia reſecari, fi-
niri labor, deſtrui pœna. Percurre ergo quæcunq; es fide-
lis aia regionem expiationis, & uide quid in ea fiat, & in
nundinis iſtis fac ſarcinam tuam affectum compatiendi.
¶ Quarta regio eſt regio gehennalis. O regio dura & gra
uis, regio extimeſcenda, regio fugienda, terra obliuionis,
terra afflictionis, terra miſeriarum, in qua nullus ordo, ſed
ſempitern⁹ horror inhabitat. Locus lætifer, in quo ignis
ardens, ubi frigus rigens, uermis immortalis, fœtor intole
rabilis, mallei percutientes, tenebræ palpabiles, confu-
ſio peccatorum, inundatio uinculorum, horribiles dæmo
num facies. Totus tremo atq; horreo, ad memoriã iſtius

Eſaie.14. regionis,& cōcuſſa ſunt oīa oſſa mea. Quō cecidiſti luci-
Eze.28. fer,qui mane oriebaris? Oīs lapis p̄cioſus operimentum
Eſaie.14 tuū:modo ſubter te ſterneť tinea, & operimentū tuū uer-
mis.O deus quāta diſtantia inter operimentū precioſi la-
pidis,& operimentū uermis:inter delicias paradiſi,& ti-
Matt.25. neā corrodēte inferni. Scio qa paratꝰ eſt ille ignis diabo-
lo,& angelis eiꝰ,& hoībꝰ filibus eiꝰ:ubi ſine fine finienť, ſi
ne morte morienť,torquebunť ſine ceſſatiōe. Viuens igiť
in infernū deſcēde,percurre mentalibus oculis tormento
rum officinas.fuge ſcelera & uitia,pro qbꝰ ſcelerati hoīes
& uitioſi perierunt.Habe odio iniquitatē,& dilige legem
dn̄i, & in tam formidoloſis nundinis fac ſarcinam tuam
odiū peccati. ¶Quinta regio eſt paradiſus ſupercæleſtis.
O beata regio ſupernarum uirtutum,ubi beata trinitas à
beatis facie ad faciem uideť ubi illa ſublimia agmina ſub-
Apoc.4. limi pennārū applauſu,ſanctus, ſanctus, ſanctus dn̄s deus
ſabaoth,clamare nō ceſſant.Locus eſt uoluptatis,ubi tor-
rente uoluptatis potantur iuſti.Locus ſplendoris,ubi iu-
ſti fulgent ſicut ſplēdor firmamenti. Locus lætitiæ,ubi læ
titia ſempiterna ſuper capita eorum. Locus abundantiæ,
ubi nihil deeſt uidentibus eam.Locus ſuauitatis, ubi ap-
paret dominus ſuauis uniuerſis.Locus pacis. ubi in pace
factus eſt locus eius.Locus admirationis,ubi ſunt mirabi
lia opera eius.Locus ſatietatis,ubi ſatiabimur cum appa-
ruerit gloria eius.Locus uiſionis ubi uidebitur magna ui
ſio.O regio ſublimis,plena diuitiarum,de ualle lachyma-
rum ſuſpiramus ad te,ubi ſapientia ſine ignorātia, memo-
ria ſine obliuione,intellectus ſine errore,ratio ſine obſcuri
tate ſplendebit.Regio in qua dominus tranſiens miniſtra
bit electis ſuis,ideſt talem ſe qualis eſt oſtendet. Illic erit
deus omnia in omnibus ubi rerum uniuerſitas mirabili-
ter ordinata dabit creatori gloriam, lætitiam creaturæ.
Curre igitur ſpiritualis anima oculis deſideriorum per re
gionem iſtam,& uide regem gloriæ in decore ſuo glorio-
ſum,ſtipatum legionibus angelorum, ſanctorum ornatū
agminibus,deponentem ſuperbos, humiles exaltantem,
Pſal.83. damnantem dæmones,homines redimentē, & dic: Beati
qui habitāt in domo tua dn̄e,in ſecula ſeculorū laudabūt
te.Cum ergo mente perceperis tam precioſas nundinas,
mercimonia tam præclara,cōſtrue ſarcinā tuam amorem
dei.Vidiſti regiones,animaduertiſti nundinas, ſarcinam
conſtruxiſti,& beatus es.Negociare ergo dum ueniat do
Matt.25. minus deus tuus,ut ei dicere poſſis: Dn̄e quinq; talēta tra
didiſti mihi,ecce alia quinq; ſuperlucratus ſum, & audire
merearis: Intra in gaudium domini tui ſpōſi eccleſiæ, qui
eſt benedictus in ſecula. Amen.

¶Parabola de fide ſpe & charitate.

REx nobilis & potens tres habuit filias, fidem,
ſpem, & charitatem:his delegauit ciuitatē exi-
miam,humanam animam. In qua cum tres ſint
arces,rōnabilitas,concupiſcibilitas, iraſcibili-
tas:unicuiq; ſuā cōtradidit fidei primā,ſpei ſecundā, cha-
ritati tertiam. Rationabilitati p̄ficitur fides,quia fides nō
habet meritū ubi humana ratio præbet experimentū.Cō
cupiſcibilitati ſpes,qa cōcupiſcere nos nō licet q̄ uidemꝰ,
ſed quæ ſperamus:& ſpes quæ uidetur non eſt ſpes. Iraſci
bilitati charitas,feruor ſcilicet feruori, ut feruor uirtutis
feruori naturæ dn̄etur,imo feruor naturalis attollat ſe in
feruorem uirtutis.Ingreſſæ illæ, unaquæq; pro poſſe ſuo
domū ſuā ornat & procurat. ¶Cuſtodē ergo domus ſuæ
in rōnabilitate fides ponit prudentiā,ut ſuū ius in ea ſibi
conſeruet, & rōnem ſub legibus fidei & intra terminos à
fide poſitos cohibeat. Vt aūt fiducialiter in domo ageret
addidit & obedietiā.Vt obedietia p̄ceſſum opis & toletā
tiā haberet laboris,ſubdidit & patientiam. Vt autē etiam
inferiorem actuum uel ſenſuū familiam regere bene poſſet
& diſpenſare,ipſam ei diſpenſationem ſubiecit. Vt ſecun-
1.Cor.14 dum apoſtolum honeſte & ſecundū ordinē omnia fierēt:
addidit & ordinem.Ne maledictio intraret domum (ma-
ledicta enim omnis domus indiſciplinata) cuſtodē in por
ta poſuit diſciplinam. ¶Spes autem in concupiſcibilitate
domui ſuæ ſobrietatem præfecit,ut ius ſuum in ea ſibi cō-
ſeruaret,& principale eius ſibi ſemper ſeruire cōpelleret.
Vt aūt inferiorē uoluntatū & uoluptatū familiam diſcre-
te regere ſufficeret,ipſa ei ſubdidit diſcretionē. Cui etiam
contra concupiſcentiam carnis addidit cōtinentiā, con-
tra cōcupiſcentiā oculorū conſtantiā,contra ambitionē, Prou.14.
ſeculi humilitatē.Et ne egeſtas intraret domum (ubi eñ
multa uerba ſunt ſicut dicit Salomon ibi multa egeſtas)
ſilentiū cuſtodē poſuit in limine. ¶At charitas ſuā domū
ad auſtrū & meridiē poſitam,amicæ ſibi pietati commiſit,
iusq; ſuū omne ei tradidit,ſubdens ei ad obſequiū.primū
munditiam corporis,deinde congruas exercitationes,ui
delicet lectiones,meditationes,orationes, & ſpūales affe-
ctiones.Et ne ingreſſa domum miſeria conturbaret beati-
tudinem,filiorum dei,qui in ſeptimo gradu,id eſt in perfe
ctione beatitudinis poſiti in domo charitatis ludunt & iu
cundantur beati pacifici,ipſam pacem cuſtodem in porta
cōſtituit.Sic ordinatis domibꝰ ſuis:totius ciuitatis quaſi
præpoſitum quendam œconomum poſuerunt liberum ar
bitrium.Quo peracto,redeunt in domū patris puellæ re-
giæ.Inimicus homo ſuperueniens ordinē & gloriā ciui-
tatis uidens & inuidens machinatur inſidias, & ingredi
cupiens corruptis duobus de p̄cipuis ciuibus diſcretiōe
& diſpenſatione,uniuerſæ malitiæ ſuæ exercitum introdu
xit per portas rōnabilitatis & concupiſcibilitatis.Præpo
ſitus ciuitatis liberū arbitriū, qui totiꝰ ciuitatis dimiſſus
erat cuſtos & arbiter (paterfamiliàs quippe peregrè profi
ciſcens dedit ſeruis ſuis poteſtatē cuiuſq; operis) ligatur
uinculis ferreis,& in carcerē mittitur. Præcipitatis de ar-
ce rōnabilitatis cuſtodibus ſuis,mox contra fidē blaſphe
mia inducitur.Cum qua irruentes cōtradictiones cōmo-
tiones & confuſiones,cæteraq; hmōi turba, cunctaq; ſibi
diripientes,ſibiq; quicqd libeat uendicātes, in rōnabilita
te nihil rōnis reliquerunt,& ianitore perempto.ſ. diſcipli
na,omnibus intrandi & exeundi copiā præbuerūt.Porrò
in domū ſpei (cōcupiſcibilitatē ſcilicet) igreſſa, & oīa ſibi
uendicās dn̄a luxuria,totā eam de ſuperioribus deiectam
ad ima deuoluit:& concupiſcentiæ carnis continentiam,
cōcupiſcentiæ oculorū conſtantiā,ambitioni ſeculi humi
litatē cōculcandam tradidit & illudendam. Et perempto
ſilentio ianitore,omnibus & intrātibus & exeuntibus fe-
cit portā patere.Sobrietatē uerò & ſocias ſobrietatis uir-
tutes aut occidit,aut icarcerauit,aut in exiliū deſtinauit.
Exinde ad ſuperiorē ciuitatis arcē cōſcenditur,& pace ia-
nitore & cuſtode ſummæ beatitudinis perēpto,miſeria in
greditur.Mox eñ dn̄a ſuperbia aſcendens in arcē (ſupbia Pſal.73.
eñ eorū qui te oderūt aſcendit ſemp) pietatē de ea impie
deturbauit,totāq; illā pietatis & pacis familiā morte uel
exilio dānauit.Iam quicunq; uult ſctūarium dei ingrediť,
quæcūq; ſctā in eo,q̄cunq; hactenus filijs Leui tm̄ acceſſi-
bilia erant & uiſibilia,iam prophanata,iam direpta ab ini
micis,in Babylonē trasferunť,& de uaſis tēpli cōcubinis
regis Babylonij propinatur.Sic capta eſt & confuſa tota
ciuitas.Secūdū glīam eius facta eſt ignominia eius.Cōfu-
ſis oībus,ad dn̄as triſtis,nuncius uenit perditæ ciuitatis.
Cōturbatæ illæ,pedibus patris p̄uoluunť auxiliū depre-
cantes.Cauſante illo,& cuſtodis liberi arbitrij arguēte ne
gligentiā,quid inquiūt ô pater liberū arbitrium pōt ſine
adiutrice grā? Et ego,inqt,dabo grām, ſed p̄mittēdus eſt
timor.Ipſe eñ præibit ante illā pararcuias eius. Egreſſus
timor à facie dn̄i uenit ad ciuitatē,baculum habens diſci-
plinæ in manu eius.Inuenitq; portā difficultatis obſera-
tam & obfirmatā uectibꝰ malæ cōſuetudinis. Ianitor pro
cax & improbus carnis laſciuia in portis aderat, q timori
ſatis infeſtꝰ,opprobrijs & cōuitijs eum fatigabat. At ille
facto impetu fiduciæ,frāgens uectes malæ conſuetudinis,
portas diruens difficultatis,miſerum illū corripit,& bacu
lo cū diſciplinæ quem tenebat,uſq; ad mortem perurget.
Statimq; ſignū aduenientis grǽ ſuper portas eleuans, to
tam ciuitatē uertit in timorē.Poſt quē grā ingrediť ciuita
tem,ſecum totū illū uirtutum cæleſtiū exercitū adducēs.

Mox

Mox pars inimica diſparuit,uirtutes uerò ad nota præſi-
dia recurrũt.Procedẽtes illico & ſeipſas deceptas fuiſſe ac
cuſantes,diſcretio & diſpẽſatio,ueniã precantur :prodit
de uinculis,& ad occurſum dñæ grĩæ feſtinat arbitriũ,ſub
regno grĩæ nunc tandẽ ſe ſperãs fore liberũ . Fercula præ-
parantur filiabus regis domus ſuæ,& mẽſæ ponuntur cõ-
gruæ.In mẽſa quippe fidei panis ponitur doloris,& aqua
anguſtiæ,& cætera pœnitẽtiæ fercula . In mẽſa ſpei panis
confortãs,& oleũ exhilarãs faciem , & cætera conſolatio-
nis fercula.In menſa charitatis panis uitæ,uinumq́ lætifi
cans,& oẽs deliciæ paradiſi.Iam ingrediuntur & epulan-
Pſal.1 62. tur,& cuſtodiunt ciuitatem.Sed niſi dñs cuſtodierit ciui-
tatem,fruſtra uigilat qui cuſtodit eam.

¶ *Parabola de nuptijs filij regis, & de ornamentis ſponſæ ſuæ.*

FIlius regia ſupercæleſtis Hieřlm egreſſus eſt ut
cõtẽplaretur regna patris ſui inferiora.Qui cir
cunſpectis oĩbus, regreſſus ad patrẽ ait : Pater
oĩa regna terrarũ circuiui,& quæ in oĩbus age
Gene . 18. rentur diligenter aſpexi.Clamorẽ etiã Sodomorũ qui ad
te aſcenderat,uerũ eſſe comperi, & ultione digna puniri.
Sed iam tp̃s eſt ut in futurum mihi proſpiciã,uxorẽ ducã,
filios procreem,familiam iam per me regã. Sponſam quæ
mihi habenda complacuit,in domo regis Babylonici ui-
di.Quam rex ille captiuam tenet : & ne quæ ſit ualeat co-
gnoſci,uilibus ac ſordidis ueſtibus eã induit.Ad hæc pa-
ter ad filium: Abſit,inquit,à te ut rem iſtam facias coæter-
næ & conſubſtantialis mihi unice fili . Aethiopiſſa illa de
qua dicis,non eſt condigna tuo generi uel tuæ immenſita
ti.Ad quem filius:Fixum,inquit,habeo in me & uxorem
uelle ducere , & nullam niſi hanc mihi coniungere . Si ita
eſt,inquit,pater, tu coæternus & conſubſtantialis & co-
omnipotens mihi in manu habes & illam de captiuitate
Babylonica liberare,& prout uis tibi ſponſam aſſumere.
Statim affuit innumerabilis multitudo angelorum & cæ-
leſtium agminum,in his nuptijs filio ſummi regis miniſtra
re ſeſe præparantium.E quibus unum.ſ.Grabrielẽ archã-
gelũ qui paranymphus eius fieret elegit.Gabriel electus,
filio ſummi regis ait:En fortitudo tua ego ſum : illam tibi
quã quæris de medio Babyloniæ ui rapere ſi imperas &
ualeo,& paratus ſum.Non ita agendum eſt, inquit , filius
regis æterni,uiolentia nulla Babylonico regi inferenda
eſt:conſilijs occultis & ſapientia,quæ mihi iungenda eſt,
de captiuitate Babylonica eſt eripienda. Ad Mariã uirgi
nem de ſtirpe Dauid myſteriũ cõſilij mei à te Gabriele eſt
deferendũ,occulte apud eã in thalamo eius cõuiuium nu
ptiarũ mearũ eſt nũciandũ & celebrandũ.Ad Mariã Ga-
briel archangelus deſcẽdit, qđ ſibi iniunctũ fuerat pegit.
Sed qui eũ miſerat,antequã nunciaret,iam ad uirginẽ ue-
nerat.Ibi nunciatũ,ibi celebratũ eſt ſanctiſſimũ nuptiarũ
conuiuiũ.Sed nunqd tantus ac talis iſte ſpõſus ad ſpõſam
ſuam uacua manu uenit ? Nequaquã , ſed donatiua detu-
lit,delata erogauit.Et qa hyemis tp̃e uenit,hyemales ue-
ſtes primum ſuæ ſponſæ dedit , agninã uidelicet pelliceã,
& cappã.Quod utrũq; fit de agno , ſed alterũ ſine dolore
agni.i.lana de qua fit cappa ſumitur,alterum uidelicet pel
lis,unde pellicea,abſq; dolore graui ab agno non accipi-
Eſaie.53. tur.Sponſus iſte agnus eſt,ſicut ſcriptura teſtatur . Quaſi
ouis ad occiſionem ducetur,& quaſi agnus coram tondẽ-
Ioan.1. te ſe ſic nõ aperiet os ſuum. Et alibi: Ecce agnus dei, ecce
qui tollit peccata mũdi.Agnus igitur iſte de lana ſua ſpõ-
Matt. 11. ſæ cappam fecit,cum humilitatẽ uerbis docuit dicẽs : Di-
ſcite à me quia mitis ſum,& humilis corde.Pelliceã dedit,
cum uigilijs,cũ ieiunijs , & alijs carnis ſuæ afflictionibus,
ad ultimũ paſſione crucis , mortificationẽ carnis ſponſæ
oſtẽdit.Cappa itaq;(qua qui indutus eſt abſconditur) ſi
gnat humilitatẽ,quia quæ ſponſa eſt Xp̃i latitat,& à ſecu
lo cognoſci refugit.Pellicea q̃ de mortuis aĩalib⁹ fit, mor-
tificationem carnis inſinuat.Hæc aũt hyemis tp̃e. Paſcha
li uerò tempore arminiam pelliceam dedit circa collum &
circa manum rubeis gulis præparatam.Hæc pellicea ſunt
prædicatores,albi propter reſurrectionem quam in Xp̃o
annunciant,& in ſponſam futurã prædicant: qui cum paſ
ſionem Xp̃i annunciant,rubeam gulam circa collum por
tant.Sed quia quidam paſſionẽ Xp̃i ore prædicant,quã
corde non ſentiunt,de quibus dicit Paulus, Quidam an- Philip . 1.
nunciant Xp̃m non ſyncere exiſtimantes ſe ſuſcitare tri-
bulationem uinculis meis:oporter ut qđ ore dicunt,cor-
de ſentiant.Nã minus de cæteris ornata eſſet , ſi tantũ cir-
ca collum,& non uſq; ad pectus deſcendentes gulas pelli-
ceas haberet.Circa manus prædicatores gulas habẽt , cũ
in operibus ſuis paſſionibus Xp̃i communicant . Igitur
pellicea ſponſo de arminio fit quod candidum eſt in ſigni
ficationem lætitiæ ſpiritualis ob ſpem futuræ reſurrectio-
nis.Circa collũ & uſq; ſupra pectus & circa manus rubeis
gulis ornata eſt,quia paſſionem Xp̃i quam ore prædicat,
corde ſentit,& operibus atteſtatur . Dedit etiã Chriſtus
paſchali tp̃e ſponſæ ſuæ cordubanos ſuos, qui ſignãt duo
teſtamenta,quibus affectus ſponſæ ne terram tangant mu
niuntur,uel ſignant continentiã & charitatem,quæ duos
affectus quorum alterum ad carnem ſuam , alterum ad ui-
tia olim ſponſa habuit calceant: è quibus ille qui ad car-
nem eſt , continentia ſiue diſtrictione diſciplinæ muni-
tur:ille qui eſt ad uitia,charitate extinguitur. Sed hi cor-
dubani niſi profeſſione ligentur & obedientia, è pedibus
elabuntur.Multos enim uidemus qui continentiam car-
nis ex charitate habuerunt, uel ſm̃ duo teſtamenta uiuere
diſpoſuerunt,ſed qm̃ ſub obedientia & profeſſione ſe nõ
ligauerunt,grauiter lapſi ſunt . Cordubani itaq; ſunt uel
duo teſtamenta,uel continentia & charitas,ligaturæ pro
feſſio,& obedientia.Dedit etiã Xp̃s ſponſæ ſuæ duas chi-
rothecas.Manus ſpõſæ ſunt operatio & contemplatio.Et
quãuis per leuã alibi actiua,per dexterã cõtemplatiua ui-
ta(ut eſt illud,leua eius ſub capite meo &c.)hic tñ per ſini Canti.2.
ſtram cõtemplatio,per dexterã operatio deſignatur, hac
ſimilitudine,qa ſiniſtrã frequenter tenemus ſub ueſtibus
abſconditam,dexteram uerò ſæpius ad operandum expo
nimus.Similiter manu dextera.i . operatio , habet chiro- Nota.
thecam in quinq; folliculos ad quinq; digitos recipiẽdos
diuiſam: quia bonũ opus debet eſſe rectũ,uoluntariũ, pu-
rum,diſcretũ,& firmũ.Rectum in intẽtione : uolũtarium,
ut nec timore nec aliqua alia fiat coactione:purum , ut dũ
fit aliqua aura uanitatis non inaneſcat:diſcretum,ut ultra
modum non intendatur:firmũ,ut perſeueret. Siniſtra au-
tem,id eſt cõtẽplatio,habet chirothecã ſimiliter in quinq;
diuiſam.Nã quinq; in cõtemplatione ſunt.ſ. conſideratio
pc̃tõrum & gehennæ,contemptus præſentiũ & ſpes futu-
rorum,iudiciũ & regnũ,ſtatus corporis poſt reſurrectio-
nem & glorificationẽ , ſpiritus humanus & æternitas cũ
qua uniendus eſt.Qui enim cõtemplatur primũ,conſide-
rat peccata ſua qualia & quanta perpetrauit: quæ cõſide-
rare non multũ prodeſſet ſi non pro illis in gehenna puni
ri metueret:& ideò cõſiderationi pc̃tõrũ recte adiũgit cõſi-
deratio gehẽnæ.Iterũ ſi cõſideraret q̃ & quãta ſint tormẽ-
ta gehennæ,& nulla peccatorum memoria haberet , ſecu-
ra mens forſitan gehennã conſideraret,cum nulla eam re-
cordatio pc̃tõrum perterreret.Hac de cauſa in mente con
templatoris utrunq; & pc̃tã & gehenna cõiungitur,ut ex
utroq; terror incutiatur.Sed in mẽte ſic perterrita ſtatim
ſuborit cõtẽptus p̃ſentiũ , cui adiuncta eſt ſpes futurorũ.
Sed ne ſpes mentem diſſolutam reddat , reſtringit per iu-
diciũ,quia cõſiderat ad ea quæ ſperauit,tranſeundũ eſſe p
illud horrẽdũ et diſtrictũ iudiciũ.Sed terrorẽ de iudicio,
conſolatur regnũ,et ideò iudicio ſubiunctũ eſt regnũ. In
quo regno conſideratur quid erimus,et primũ ſtatus cor
poris,q; erit immortale et impaſſibile : deĩde glorificatio,
q; erit ineffabilis pulchritudinis et præfulgidũ , ſicut ſcri-
ptum eſt:Fulgebunt iuſti ſicut ſol.Poſt hæc conſideratur Matt.13.
beatitudo aiæ,ſi ipſa anima conſiderat,et deus cui unien-
da eſt,quod eſt ultimũ,et conſummatio oĩm . Hæc autem
quinq; quæ in contemplatione conſideramus , per quin-
q; feneſtras uidentur. Feneſtra ex aere & pariete conſtat.

Nam ubi eſt paries continuus, nulla eſt feneſtra: item ubi
eſt aer abſq; pariete, non eſt feneſtra, ſed paries admittens
intra ſeipſum aerē, uocatur feneſtra. Xp̄s uerò eſt ex huma-
nitate quaſi pariete, & diuinitate intra humanitatem lu-
cente. Itaq; Xp̄s feneſtra eſt, imo quinq; feneſtræ in eo cō
ſiderantur. ſ. incarnatio, cōuerſatio, doctrina eius, reſurre-
ctio, & aſcenſio. Per illas quinq;, quinq; quæ de contēplatione
dicta ſunt uidentur. Nam per incarnationē Xp̄i, multis ma-
nifeſtata ſunt peccata, & gehenna quæ prius non attende
bantur. Conuerſatio eius aperte docuit præſentia cōtem
nere. & ad futura ſpē dirigere. In doctrina eius ſatis de iudi
cio & regno. In reſurrectione eius oſtenſus eſt ſtatus cor-
poris & glorificatio, quia qualis ipſe, tales & ſui futuri ſunt
pro modulo ſuo. In aſcenſione aūt quātulūcūq; reuelatū
eſt quō ſpūs noſter cum deo uniendus eſt. Hō enī ille quō
ſine omni uehiculo, abſq; ois creaturæ adminiculo aſcen-
dit, ſic & ſpūs noſter poſt eū tandē aſcēdet. Itaq; chirothe
cæ ſponſæ in manu dextera ſunt. i. in actione, quod ipſum opus
ſit rectū, uoluntariū, purū, diſcretū, & firmū. In ſiniſtra ma-
nu. i. contēplatione quod primū cōſiderent peccata & gehē-
na, deinde ſequatur contēptus præſentiū, & ſpes futurorū,
poſt iudiciū & regnū ſubiungatur ſtatus corporis & glo
rificatio ad ultimū unitio ſpūs nr̄i cū deo. Xp̄s aſcendens
hæc oīa in ſponſa cōſummauit, & eam conſeruandā aplīs
cōmiſit, & ne ab Hieroſolymis diſcederēt pręcepit, donec in
duerentur uirtute ex alto. Poſt dies decē ipſo. ſ. die penteco-
Lucæ. 14. ſtes exercitū maximū & fortē miſit è cælo. i. ſpm̄ ſctm̄, qui
Actuū. 2. contulit eis pace & gaudiū, & cæteros fructus ſpūs quos
Gal. 5. enumerat aplūs. Quibus facti conſtantes & fortes, hoſtiles
Actu. 4 cuneos aggrediuntur, & Petrus una die quinq; milia & alia die
Actuū. 2. tria milia de Iudæis ad xp̄m cōuertit. Quibus geſtis aiūt
apli: Abſit ut dn̄a nr̄a Xp̄i ſponſa pedes amplius gradiatur,
quæramus ei animal quo ſubuehēte celerius & honeſtius
quocunq; eundū eſt deferatur. Sed hoc non erit equus, quia
animal ſuperbiæ & diſcordiæ eſt: nec aſinus, quia fatuus
& immundus: ſed mulus, qui firmiter & mature graditur.
Mulus itaq; ſponſæ datur, quia pplūs ex Iudæis & gentibus
ad fidem conuerſus eſt. Sicut enī mulus ex diuerſis anima-
lium ſpeciebus naſcitur, ſic primitiua eccleſia ex diuerſis po-
pulis collecta eſt, uidelicet ex Iudæis & gentibus, uel de
præſumentibus, & deſperantibus. Xp̄s enī diuerſis & con
trarijs infirmitatibus laborantes miro modo ſanauit, &
uno medicamine. i. cruce ſua, eos qui nimis cōfidentes aut
deſperantes fuerunt. Et adhuc ſunt, qui dicunt, re mea cō-
tentus ſum, & nulli unquam per uim rapui aliquid. & ſimi
1. Petri. 2. lia, & quid eſt quare de uita deſperē, & gehēnā timeā: Sed
ſi illi attendunt quod Chriſtus qui pctm̄ non fecit nec dolus
inuentus eſt in ore eius, morte tn̄ turpiſſima. i. cruce uitā
finiuit, deficiunt à ſuperbia ſua, & timore cōterriti, ad hu-
militatem & ad cōicandū paſſionibus Xp̄i cōuertūtur.
Sunt iterū qui tot & tantis facinoribus inquinati ſunt, ut
ſibi indulgeri diffidant. Sed ſi ipſi attendant quod Xp̄s non
pro ſe, ſed pro pctōribus ſuſtinuit, ſpē ſumunt, & à deſpera
tione ſanantur. Itaq; Xp̄s ſua cruce & præſumētes ſanat,
quia innocens paſſus eſt, & deſperantes, quia pro pctōri-
bus ſuſtinuit. Et ex his diuerſis pctōribus eccleſia congre
gata mulus eſt, quem apli ſponſæ præparant. Et ei in tali-
bus quieſcenti, & per eos ad diuerſa progredienti, dant cal-
car unum. ſ. amorē ſponſi, quo ſuos proficiſci compellat.
Dant & flagellū quo retro percutiat, quia de perpetratis ini-
quitatibus anxiantur. Multiplicata & dilatata ſancta eccl̄ia,
apli peracto agone ſui certaminis de uita decedentes, eam
martyribus tegendā cōmittunt. Illi aūt pro ea uiriliter de
certantes, & in defenſione eius ſanguinem ſuū fundentes,
dicunt. Apli mulo uno dn̄am nr̄am donauerunt, æquū eſt
& nos in ornatū eius & decorem aliquid cōferre. Et quia iā
æſtas incaluit, groſſioribus indumentis non eſt onerāda,
nouum aliquid faciamus ei decoris & ſubtile, uarium ſci-
licet mātellū, rubea purpura coopertū. Varium iſtud mā-
tellū ſunt ſcti martyres ex parte uirgines, quod ſignat albū,
ex parte uiduæ uel cōiugati, qui ſignant medio colore &
uario. Rubeū ſuperponitur, quia pro Xp̄o trucidati ſanguine
reſperguntur. Et hi ſuis tpibus uiriliter rexerunt eccleſiam,
prouexerunt & munierūt. Quibus decedentibus ſucceſſe-
runt ſcti doctores & magnifici cōfeſſores, Ambroſius Hie
ronymus, Hilarius, Auguſtinus, & ſimiles. Vidēs aūt dia
bolus aperto bello quod cōtra eccleſiā tpe aplōrum & mar-
tyrū geſſerat, ſe nihil profeciſſe, ſed eā tribulationibus magis
creuiſſe & profeciſſe, ad fraudulentas & occultas perſecu-
tiones conuertitur. ſ. ut aliquos ex membris eius ſeducat,
per quos negociū ſuæ malitiæ tanto efficacius quāto oc-
cultius peragat. Inſtruit itaq; Arriū ſuis artibus, Pelagium
& Fotinum & his ſimiles, qui miniſtros Xp̄i ſe ſimulantes,
ſpōſam eius longe in deuiū ducant. Quod percipiētes ſcti
doctores occurrūt. diſputationibus cōſtigūt, cōfutant hæ-
reticos, & dn̄am ſuam ad uiam ueritatis reducunt. Cui re
ductæ, quia dum per deſerta Arrij & deuia Pelagij graditur, ue
ſtes eius aliquantū attritæ erant, paludamentū de ſamito
faciunt, id eſt uita ſua pudica & honeſtis ſuis moribus eā
adornant. Ecce iam uictus hoſtis, & in apertis perſecutioni-
bus, et occultis hæreticorū ſeductionibus. Iam ſpōſa nul-
lo contra occurrente, cū multo comitatu graditur, adhuc
tn̄ coluber tortuoſus eam ſpoliare conatur, & cum iam in
uia non poſſit, iuxta uiam laqueos parat, ibi tentoria ſua
erigit. Et hic quidē trapezitas ſuos cum multo auro & ar
gento expoſito ſedere facit, illic autē uenditores ueſtium
cum multo et uario apparatu diuerſorū ornamentorū, ali-
bi uendentes cibos oim generum collocat, alibi uenden-
tes, uina et oim potionum genera tabernas diſponit, alibi
triumphales arcus glorıantium in pompa ſeculari erigit,
choreas puellarū, & oim incitamēta libidinū oſtēdit. Qui
ſapiens eſt, cum ſponſa graditur, ſponſæ recta uia gradien
ti adhæret. Fatui & uecordes uiā deſerūt, et in tabernacu-
lis diaboli eſſe iucūdantur. Nam quicūq; argentū diligit,
auri ſpecie capitur, & hæc Xp̄o præponit, in tabernaculis
diaboli demoratur. Similiter qui ueſte pręcioſa, qui cibis lautiori-
bus, qui uino mellito et alijs potionū pręcioſarū generibus,
qui in mulieribus, qui in iocis, in ſeculi cātionibus delecta
tur, et hæc Xp̄o præponit, in tētorio diaboli eſt. Quid etiā
dicā de illis qui cū eccleſiā dei regere debeant, ingredien-
tes uiā, ea quæ in tentorijs diaboli ſunt admirātes circun-
ſpiciūt et cōcupiſcunt, & nō hn̄tes unde cōcupita ſibi cō-
parent, ornamenta ſponſæ ſuæ diripiunt, & in explendis
malis cōcupiſcentijs ſuis turpiter inſumunt: Ita undiq; la
cerata circa humeros, ut parum quid de amictu. i. paucos
monachos et paucos regulares canonicos, & de alijs ge-
neribus hominum ferè nullum retineat.

¶ *Sermo cuiuſdam ad clerum in concilio Remenſi congregatum.*

GRaue eſt quod mihi iniūgitur, uidelicet ut doceā
doctores, inſtruam patres. Præſertim cum ſcri-
ptum ſit: Interroga patres tuos, et annūciabūt Deut. 32.
tibi. Sed pręcipit mihi Moyſes iſte cuius manus Exodi. 3.
graues ſunt, cui obediendum eſt non ſolum à me, ſed etiā
ab omnibus. Et plus quàm Moyſes hic. Moyſi commiſſa
fuit una plebs Iſraelitica: iſti aūt uniuerſa eccleſia. Et plus
quam angelus hic. Cui enim angelorum dixit aliquando
deus: Quæcūq; ligaueris ſuper terrā erūt ligata & in cæ- Matt. 16.
lis: Secundū officiū dico, nō ſcdm meritū. Præter deum nō
eſt ſimilis ei, nec in cælo nec in terra. Hic eſt Petrus, qui mi- Ioan. 21.
ſit ſe in mare, cū alij diſcipuli nauigarent ad Ieſum. Vnuſ-
quiſq; ueſtrum contentus eſt nauicula ſua, hoc eſt archi-
epiſcopatu ſuo, abbatia ſua, præpoſitura ſua: iſte autem
miſit ſe in omnes archiepiſcopatus, abbatias, præpoſitu-
ras. Hoc mare magnum & ſpatioſum manibus, illic repti Pſal. 103.
lia quorū non eſt numerus. Et uobis dico fratres mei epi,
multum exaltauit uos deus. Vos eſtis ſal terræ, ſicut dicit Matt. 5.
dn̄s in euangelio: Vos eſtis lux mundi: Ego dixi dij eſtis, Ibidem.
& filij excelſi oēs. Veruntn̄ ſicut hoies moriemini, & ſicut Pſal. 81.
unus de principibus cadetis. Vbi ſapiens, ubi ſcriba, ubi 1. Cor. 1.
conquiſitor huius ſeculi? Nōnne ſicut hoies morientur?

Et nōnne

Et nónne ſicut unus de principibꝰ cadêtꝰ Vnde cadêt uel
quoꝰ De latere dñi, in ꝑfundū inferni. Fratres duo mala
magna reſtant, mors uidelicet & iudiciū. Dura eſt eñ cō-
ditio mortis, & idcirco rarus eſt q uelit mori. Sed quæ cu-
Pſal. 138. ra mori, cum hæc ſit uia uniuerſæ carnisꝰ Eya ꝗ ibo à ſpū
2. Cor. 5. tuo, & quo à facie tua fugiā, cū dicat apls: Oēs nos repræ-
ſentari oportet añ tribunal Xp̄i, ut referat unuſqſq; rōnē
de his ꝙ geſſit in corpore ſuo, ſiue bonū ſiue malūꝰ Frēs,
aliā ſynodū ꝓnuncio uobis, ubi dñs deus ſedebit in iudi-
cio, & ibi oēs nos oportet repñtari, & ibi deꝰ iuſte iudica
bit orbē terrarū. Hic includit iniuſtitia in marſupio. Sed
iuſte iudicabit deꝰ in illo iudicio, & ibi oēs nos oportet re
præſentari (niſi forte qđ dici nefas eſt mētiaẗ apls) ſiue ſit
papa, ſiue cardinalis, ſiue archieps, ſiue eps, ſiue diues, ſiue
pauper, ſiue doctus, ſiue indoctus, ut referat unuſquiſq; rō
nem de his quæ geſſit in corpore, ſiue bonū ſiue malū. Et
ſi reddenda eſt ratio de his quæ quiſq; geſſit in corpore
ſuo, heu quid fiet de his ꝙ qſq; geſſit in corpore Xp̄i qđ
eſt eccleſiaꝰ Eccleſia dei uobis commiſſa eſt, & dicimini pa
ſtores, cum ſitis raptores. Et paucos habemus heu paſto-
res, multos autem excōmunicatores. Et utinam ſufficeret
Quatuor uobis lana & lac, ſititis enim ſanguinē. ¶Quatuor tñ his
his q ꝓſūt qui ꝓſunt in eccleſia dei neceſſaria eſſe præ omnibꝰ reor,
neceſſa- uidelicet ut per oſtiū intrent, ut in humilitate ſe cōtineāt,
ria. auaritiā declinent, munditiā tam corde quàm corpore ſer
uare ſtudeant. Sed qd prodeſt ſi canonice eligant (qđ eſt
p oſtiū intrare) & non canonice uiuātꝰ Dixit dñs ad duo
Ioan. 6. decim: Nónne ego uos duodecim elegi: & unus ex uobis
diabolꝰ eſt: Dñe Ieſu cum eſſet electio illa in manu tua, &
nō haberes aliquē cōtradicentē & reclamantē tibi, quare
elegiſti diabolū ep̄mꝰ Cur bone Ieſu non elegiſti bonū &
iuſtū & ſctm̄, ſicut Petrus bonus iuſtus & ſanctꝰ fuitꝰ Vel
ſi elegiſti diabolū, cur te ſactas elegiſſeꝰ Fratres, ſic facit Ie
ſus hodie, eligens ſibi multos diabolos ep̄os. Vbi ꝓh dolor
reperiemus ep̄os qui poſt adeptā dignitatem in humi
litate ſe cōtineantꝰ Nēpe ſuperbia eis occaſio eſt ut ad tā-
tam dignitatem aſpirent, ut in ouile Xp̄i impudēter irrū-
Pſal. 100. pant, cum tñ per pſalmiſtā dñs dicat: Nō habitabit in me-
dio domus meæ qui facit ſuperbiā. Ieſus aūt in medio eſt,
Matt. 18. non in angulo. Vñ ip̄e in euāgelio: Vbi duo, inqt, uel tres
congregati fuerint in noīe meo, in medio eorū ſum. Et ite
Luce. 4. rum: Ieſus aūt trāſiens per mediū illorū ibat. Et in libro ſa
Eccle. 15. pientiæ: In medio, inquit, eccleſiæ aperuit os eius. Et rur-
Luce. 24 ſus in euangelio dicit: Stetit Ieſus in medio diſcipulorum
ſuorū. Væ mihi dñe Ieſu ſi tecū ero in domo tua, & non in
medio domus tuæ. At iſti nō ſic. Sunt quidē cum Ieſu, ſed
non in medio domus eius, quia amant & faciūt ſuperbiā,
parentes ſuos extollētes, pauperes aūt negligentes & de-
primentes, Male uiuunt, & ſubiectos male uiuere uolunt.
Et idcirco cōparant apoſtatæ angelo q dixit i corde ſuo:
Eſaie. 14. Ponā ſedē meā ad aqlonē & cætera. Quid eſt diabolū ad
aquilonē ſedē uelle ponere, niſi ſuperbū quēpiā & impiū
ſuper ſuos ſiles à charitatis calore uel ſapiæ luce alienos
2. Reg. 15. principatū appetere, uel adeptū tenereꝰ Talis erat Abſalō
ſuper filios Iſrael, patri ſuo rebellis, principatū appetens.
3. reg. 12. Talis erat Hieroboā q peccauit & peccare fecit filios Iſ-
Matt. 23. rael in uitulis aureis. Tales fuerunt ſcribæ & phariſæi, cō-
tra quos ait dñs: Væ uobis ſcribæ & phariſæi q clauditis
regnū cælorū ante hoīes, uos eñ nō intratis, & introeun-
tes non ſinitis introire. Porrò ep̄i huiꝰ tp̄is auaritiā quō
declinentꝰ Qđ eñ ſine miſerabili gemitu dicendū non eſt,
Xp̄i opprobria, ſputa, flagella, clauos, lāceā, crucē & mor-
tem, hæc oīa in fornace auaritiæ cōflant & profligāt in ac
quiſitionē turpis quæſtꝰ, & ꝑcium uniuerſitatis ſuis mar-
ſupijs includere feſtinant, hoc ſolo ſane à Iuda ſchariotis
differentes, ꝙ ille horū omne emolumentū denariorū nu-
mero cōpēſauit, iſti uoraciori ingluuie lucrorū infinitas
exigūt pecunias. His inſatiabili deſiderio inhiant, pro his
ne amittant timēt, & cum amittunt dolent. Harū in amo-
re quieſcunt, quātū dūtaxat liberū eſt eis arbitriū accruā
di, uel augmentandi cura. Aiarum nec caſus reputaẗ nec

ſalus. Nō ſunt profectò matres, qui cū ſint de crucifixi pa-
trimonio nimiū incraſſati, impinguati, dilatati, non com-
patiuntur ſup cōtritione Ioſeph. Archipreſbyter circuit
obedientiā ſibi creditam: & ut impleat ſaccum ſuū, tradit
ſanguinē iuſtū. Vēdit nēpe homicidia, adulteria, inceſtꝰ,
fornicationes, ſacrilegia, periuria, & uſq; ad ſummū implet
manticā ſuā. Fama igitur uolāte innoteſcit ep̄o talis quæ-
ſtus, & accerſito archipreſbytero, da mihi, inquit, partem
meam. At ille: Nihil dabo tibi. Ecōtra ep̄s, ſi non dederis
mihi, inqt, partē meā, auferā tibi oīa. Fitq; altercatio maxi
ma, & propter auaritiam fit diſcordia. Poſtea uerò archi-
preſbyter reuoluens ſecū ꝙ auctoritate ep̄i fungaẗ poteſta
te iſta, & ꝙ ſine grā ipſius nihil poſſit peruerſe conuerſus
pœnitet, inquit, me, accipe partē tuam, & inſuper de mea
quod beneplacitū fuerit, & recōciliantur. Heu ſicut Hero Luce. 23.
des & Pylatus reconciliati ſunt, & Xp̄s crucifixꝰ eſt, ſic ni
hilominus iſti recōciliant, & pauperes Xp̄i ſpoliati ſunt.
En tp̄a iſta planè fœda à negocio perābulāte in tenebris:
quapropter uæ generationi huic à fermento phariſæorū,
quod eſt hypocriſis, ſi tñ hypocriſis dici debet quæ iam la
tere præ abundantia nō ualet, & præ impudentia nō quæ
rit. Et ſic ſerpit hodie putrida tabes per omne corpus ec-
cleſiæ, quò latius, eò deſperatius, eoq; periculoſius quò in
teſtinius. Nam ſi inſurgeret apertus hæreticus, mitteretur
foras & areſceret: ſi uiolentus inimicus, abſconderet ſe qs
forſitan ab eo. Nūc quō eijciet, aut quō abſcōdet ſeꝰ Oēs
amici & inimici, omnes neceſſarij, omnes domeſtici, & nul
li pacifici, & quæ ſua ſunt quærūt oēs. Miniſtri Xp̄i ſunt,
& ſeruiunt antixp̄o: honorati incedunt de bonis dñi, cui
honorē non deferūt. Vñ hinc eſt eis quē quotidie uidemꝰ
meretricius nitor, hyſtrionicus habitꝰ, regius apparatus.
Inde aurum in frenis, aurū in ſellis & in calcaribus. Plus
nitent calcaria quàm altaria. Inde menſæ ſplendidæ, & ci-
bis & cyphis. Inde comeſſationes & ebrietates. Inde cy-
thara & lyra & tybia, redundātia torcularia & prōptua- Pſal. 143.
ria plena, eructantia ex hoc in illud. Inde dolia pigmenta-
ria, inde referta marſupia. Huiuſmodi ſunt & uolunt eſſe
eccleſiarum præpoſiti, decani, epiſcopi, & archiepiſcopi.
Nec ei hæc merito cedūt, ſed negocio illi qđ perābulat in
tenebris. Olim prædictū eſt, & nunc tp̄s impletionis adue Eſaie. 21.
nit, ecce in pace amaritudo mea amariſſima. Amara prius
in nece martyrū, amarior poſt in conflictu hæreticorum,
amariſſima nunc in moribus domeſticorum. Non fugari,
non exterminari pñt, ita inualuerunt, ita multiplicati ſunt
ſuper numerū. Inteſtina & inſanabilis eſt plaga eccleſiæ,
& ideò in pace amaritudo mea amariſſima. Sed in qua pa- Pſal. 39.
ceꝰ Pax eſt, & nō eſt pax. Pax à paganis, pax ab hæreticis,
ſed nō profectò à filijs. Vox plāgentis in tp̄e Iſrael: Filios Eſaie. 1.
enutriui & exaltaui, ipſi aūt ſpreuerūt me. Spreuerūt & in
ualuerunt à turpi uita, à turpi quæſtu, à turpi cōmercio, à
negocio perambulāte in tenebris: ſupereſt ut iā de medio
fiat dæmoniū meridianū ad ſeducēdos ſi qui in Xp̄o reſi-
dui ſunt adhuc perſiſtētes in ſimplicitate ſua: ſiquidem ab
ſorbuit fluuios ſapiētiū & torrētes potentiū, & habet fidu Iob. 40.
ciā ꝙ influat Iordanis in os eius .i. hūiles & ſimplices qui
ſunt in eccleſia: ipſe eñ eſt antixp̄s, q non ſolū ſe dic ſed &
meridiē mentiẗ, & extolliẗ ſupra id qđ coliẗ ut deus, quem 2. Theſ. 2.
dñs Ieſus interficiet ſpū oris ſui, & deſtruet illū illuſtratio Ibidem.
ne aduentus ſui. Ecce diximus quales habemus paſtores
in uia hac ꝙ ambulamꝰ, nō qles hr̄e oportet. Non ſunt oēs
amici ſponſi, q hodie ſponſi ſunt eccliæ. Hincinde aſſiſtere
cernunẗ, & ut uulgo aiunt, eā qſi addextrare uideẗ. Pauci
admodū ſunt q quæ ſua ſunt nō quærāt, ex oībꝰ charis eiꝰ.
Diligunt munera, nec pñt pariter diligere Xp̄m, qa manꝰ
dederūt māmonæ. Intuere, quō incedunt nitidi & ornati,
circūamicti uarietate, tāquā ſponſa procedēs de thalamo
ſuo. Nónne ſi quēpiā taliū repēte eminus ꝓcedentē aſpe-
xeris, ſponſam potius putabis quàm ſponſæ cuſtodēꝰ Vñ
uerò hanc illis exuberare æſtimes rerū affluentiā, ueſtium
ſplendorē, menſarū luxuriā, congeriē uaſorum argenteo-
rum & aureorum, niſi de bonis ſponſæꝰ Inter hæc eſt ꝙ

ſſta pauper & inops & nuda relinquit: facie miſerãda icul
ta, hiſpida & exanguis: ꝓpter hoc non eſt hoc tpe ornare
ſpõſam ſed ſpoliare, nõ eſt cuſtodire ſed ꝑdere, non eſt de-
fendere ſed exponere, nõ eſt inſtruere ſed ꝓſtituere, nõ eſt
paſcere gregẽ dñi ſed mactare & deuorare, dicẽte dño de
Pſal. 52. illis: Qui deuorãt plebẽ meã ut cibũ panis, & iterũ: Quia
Pſal. 78. comederũt Iacob & locũ ei⁹ deſolauerũt: & in alio ꝓpheta:
Oſee, 4. ta: Pctã ppli comedẽt: q̃ſi dicat, pctõrũ ꝑcia exigũt, & pec-
cãtibus ſolicitudinẽ nõ impẽdũt. Quę dabis mihi de nu-
mero epõrũ q nõ pl⁹ inuigilet ſubditorũ euacuãdis mar-
ſupijs, quã uitijs extirpãdis? Vbi eſt q flectat irã? Vbi eſt q
ꝑdicet annũ placabile dño? Propterea relinquam⁹ iſtos,
qa nõ ſunt paſtores ſed traditores, & imitemur illos q ui-
uentes in carne plãtauerunt eccleſiã ſanguine ſuo. Et qui-
dẽ iſti ſortiti ſunt miniſterij locũ, ſed nõ zelũ. Succeſſores
oẽs cupiũt eſſe, imitatores pauci. Vtinã tam uigiles repe-
rirent ad curã quàm alacres currunt ad cathedram, uigi-
larent utiq ſolicite ſeruãtes ſibi creditã eccleſiã, imo uerò
Pſal. 37. uigilarẽt pro ſemetipſis, nec ſinerent de ſe dici: Amici mei
& ꝓximi mei aduerſũ me appropinquauerũt & ſteterũt.
Iuſta oĩno q̃rimonia, nec ad ullã iuſti⁹ quàm ad nr̃am refe
renda ætatẽ. Parũ eſt nr̃is paſtoribus ꝙ nõ ſeruant nos, ni
ſi & perdant. Grauiter quippe demerſi obliuionis ſomno,
ad nullũ dñicæ cõminationis tonitruum expergiſcũtur,
ut uel ſuum ipſorũ periculũ expaueſcãt: inde eſt ꝙ nõ par
cũt ſuis, qui nõ parcũt ſibi, perimẽtes pariter & pereũtes.
Nũc uerò dicẽdũ. Epi uerò & ſacerdotes hui⁹ tpis caſtita
tis ſanctimoniã (ſine qua nemo uidebit deũ) tã in corde
quàm in corpe quõ ſtudẽt obſeruare? Certè dñs dicit in
Lucæ. 12. euãgelio ad epos, haud dubiũ in primitiua eccleſia: Sint
lũbi ur̃i ꝑcincti: caſtitatẽ approbãs non tantũ, ſed etiã im
1. Reg. 21. peraus. Atteſtat etiã hãc ſpũſctũs in lege: qui nemini niſi
mũdis (& ꝑcipue à mulieribus) panes ꝓpoſitionis edere
ſinebat. Vñ & Achimelech Dauid regi de his panib⁹ cum
militib⁹ ſumere cupienti nõ pri⁹ cõceſſit, quàm eos mun
dos eſſe à mulierib⁹ cognouiſſet, dicẽte rege Dauid: Si de
mulierib⁹ agit, mũdi ſunt ab heri & nudiuſterti⁹: iã tũc ſi-
gnificãte ſpũſctõ neminẽ ad mẽſam Xp̃i ad illumq panẽ
angelorũ debere accedere, niſi purificatũ mente & corpe:
ne qđ gr̃a diuina fidelibus ꝑparauit ad ſalutẽ, indignè ſu-
mẽtibus ad iudiciũ fiat & ad cõdẽnationẽ. Iſti aũt caſtita
tis inſigne qualiter cuſtodiunt, qui traditi in reprobũ ſen
ſum faciũt quæ nõ cõueniunt? Quæ enim in occulto fiũt
ab epis turpe eſt dicere. Melius itaq arbitror ſup hoc diſ
ſimulare & ſupſedere, quàm aliqd unde ſcãdalizent innocentes
centes & inexperti, dicere. Sed ego cur uerecũdor dicere,
qđ ipſi non uerecũdantur facere, imo quod apl's nõ uere-
cundatur ſcribere & prædicare? Dicit aũt egregius præ-
Roma 1. dicator: Sic maſculi in maſculos turpitudinẽ operantes,
& mercedẽ ſui erroris recipientes. Fratres, factus ſum inſi
piens, uos me coegiſtis.

¶ Sermo ad paſtores in ſynodo congregatos.

REuerendiſſimi p̃res & dñi, ecce lecta ſunt uerba
ſctĩ euãgelij in auribus ueſtris, & utinã diligen-
Pſal. 110. ter intellecta ab uniuerſitate ueſtra. Intellectus
bonus oĩbus facientibus ea. Seculares in ſpecu
lis ſuis uiſu cognoſcere ſolent pulchritudinẽ aut turpitu-
dinem ſuam. Alterius gñia eſt ſpeculũ ur̃m, in quo magis
auditu quàm uiſu poteſtis attendere qd deceat & qd non
deceat, quid impediat, qd expediat, qd ex debito ur̃i offi-
cij uobis incũbat. Speculũ ur̃m, ſctm̃ eſt euangeliũ. Conſi-
derate obſecro nõ uultũ ur̃æ natiuitatis, ſed ſtatũ quoti-
dianæ cõuerſatiõis, cõſiderate & nolite abire negligẽdo,
ſed ſtetis diligẽtius inueſtigando; & ꝑſcrutatis medullitus
cõſcientijs ur̃is, in teſtimonijs earũ aut gloriemini, aut ter
reamini. Nã ſicut multis gloria, ita multis eſt ignominia
teſtimoniũ cõſciæ ſuæ. Ecce ſacrũ euangeliũ ſub numero
triũ pſonarũ includit multitudinẽ uniuerſam ꝑlatorum.
Propoſuit eñi nobis bonũ paſtorẽ, mercenariũ, & furẽ. Si
boni paſtores eſtis, gaudete, qa merces ur̃a copioſa eſt in
cælis. Si mercenarij eſtis, timete, qa periculũ ur̃m grande
eſt in terria. Si fures eſtis, ingemiſcite, qa locus ueſter ma-
gnus eſt in pœnis, niſi properaueritis ad pœnitentiã, & q̃
uouiſtis dño deo ur̃o digne reddideritis. Vos maxime q
in circuitu dñi eſtis, & in cõſpectu eius affertis numera &
offertis, non corruptibiliũ auri & argẽti, ſed precioſi ſan-
guinis & corporis agni imaculati. Quantã dignitatẽ con
tulit uobis de⁹? Quãta eſt prærogatiua ordinis ur̃i? Præ-
tulit uos de⁹ regib⁹ & imperatorib⁹, ꝑtulit ordinẽ ueſtrũ
oĩbus ordinib⁹, imo (ut altius loquar) ꝑtulit uos angelis
& archãgelis, thronis & dñationibus. Sicut eñi non ange Hebr. 2.
los, ſed ſemen Abrahæ apprehendit ad faciendã redẽptio
nem: ſic nõ angelis, ſed hoĩbus, ſoliſq ſacerdotibus dñici
corporis & ſanguinis cõmiſit cõſecrationẽ. Oẽs enim ſi- Hebr. 1.
cut, ait apl's, ſunt adminiſtratorij ſpũs, in miniſterium miſ
ſi, ꝓpter eos q hæreditatẽ capiunt ſalutis. Sed lõge excellẽ
tius eſt officiũ ur̃m qđ admirabile eſt, & nõ ſolũ in oculis
ur̃is: ſed etiã angelorũ. Hæc ſunt infeliciſſima tpa quæ præ
uidit apl's Paulus: in qbus hoĩes ſanã doctrinã non ſuſti- 2. Tim. 4.
nent, ſed coaceruant ſibi magr̃os ad deſideria ſua, in qui-
bus à ueritate ſe auertunt, & ad fabulas & uanitates huius
ſeculi cõuertuntur. Hæc ſunt inquã nouiſſima tempora,
in quibus refrigeſcit charitas, & abundat iniquitas mul-
torum. Quare hoc dico? Quia (ut audiſtis) tres perſonas,
imo ut planı⁹ dicã, tria genera doctorũ ſctm̃ deſcribit euã
geliũ. Primũ genus aliquã quidẽ partẽ, ſed unũqđq duo
rum ſequẽtiũ copioſam & pernicioſam includit multitu-
dinẽ ꝑlatorũ, ſed illos defendit numer⁹. In primo ſolo ge-
nere abũdat charitas, in alijs duobus oĩno refriguit, ubi
nimirũ abũdat iniqtas. Audiſtis ꝓprietates ſingulorum.
Bonus paſtor eſt qui ponit aĩam ſuã pro omib⁹ ſuis. Mer-
cenarius eſt, qui uidet lupũ uenientẽ & fugit. Fur eſt, qui Ioan. 10.
mactat & occidit. Bonus paſtor non ſuã uoluntatem face- Ibidem.
re ſed dñi ſui q̃rit utilitatẽ. Ipſi ſoli ſeruat fidẽ, ipſi laborat, Ibidem.
ipm̃ honorat. Ipſi quærit gloriam, nõ ſibi. Regi eñ ſeculo- 1. Timo. 1.
rũ imortali inuiſibili ſoli deb honor & gloria in ſecula ſecu
lorũ amen. Non nobis dñe non nobis, ſed noĩ tuo da glo Pſal. 113.
riam. Nobis miſeris da ueniã, da gratiã, tibi ſerua gloriã,
utpote à quo eſt uenia pctõrũ, & gr̃a meritorũ. Bonus pa-
ſtor in omni labore uillicationis ſuæ q̃rit non q̃ ſua ſunt,
ſed q̃ Ieſu Xp̃i, qđ ꝓpriũ habet charitas. Vñ ſi qñq excel 1. Petr 4.
ſerit, charitas operit multitudinẽ pctõrũ: ſed & ipſe aduo- 1. Ioan. 2.
catũ habet in cælis, Ieſum Xp̃m dñm nr̃m: & ipſe eſt ꝓpi-
tiatio pro pctĩs nr̃is. Mercenarius eſt (ut diximus) qui ui
dens lupũ uenientem fugit. Quærit ergo quæ ſua ſunt: nõ
q̃ Ieſu Xp̃i. Alioquin utiq non fugeret, ſed ſua imo & ſe
ipſum ſuperimpẽderet potius quã gregẽ ſuũ raptorib⁹ ex
poneret. Multi ſunt mercenarij, qui in proſperitate leui-
ter diſcerni non poſſunt à bonis paſtoribus. Habẽt enim
multa cum ipſis cõia: habuerunt nanq ſanã electionem in Nota.
ingreſſu, habẽt nihilominu⁹ mundã conuerſationẽ in pro-
greſſu, pacẽ eccleſiæ amãt & q̃runt, utiliter ac uiriliter ec-
cleſiaſticis implicant negocijs, non recuſant grauedines
oneris, ſed hoc ideo qa ambiunt gloriã honoris. Amãt eñ Matt. 23.
primos recubitus in cœnis, ſalutationes in foro & uocari
ab hoĩbus rabbi. Multoties etiã cibantur pane lachryma
rũ, & uino cõpunctiõis potant ex recordatione pctõrũ: ſi
cut teſtat iunior fili⁹ qui in regiõe longinqua conſumpſit
oẽm ſubſtantiã ſuã uiuendo luxurioſe. Vñ & dixit: Quan- Lucæ. 15.
ti mercenarij in domo p̃ris mei abũdãt panibus? Si pani-
bus abundant mercenarij, nunqd fame peribunt operarij?
Operarios dico, q quãto rariores in terris, tanto cariores
in cælis habent. De paucitate eorũ cõqueritur ueritas dicẽs:
Meſſis quidẽ multa, operarij autẽ pauci. Meſſis utiq mul Lucæ. 10.
ta, & ſacerdotes multi: & mercenarij multi, ſed operarij
pauci. Pauci planè operarij, & admodum rari incõfuſſibi-
les, q aſpicientes in authorẽ fidei & cõſummatorẽ Ieſum,
quos inſtruũt uerbo ſanctæ ꝑdicatiõis, nõ deſtruunt exẽ-
plo prauæ operationis, efficaci⁹ ope quàm uerbo ꝑdicãtes.
Notandũ uerò ꝙ filius nõ dicit: Fac me unũ de mercena-
rijs tuis, ſed fac me ſicut unũ de mercenarijs tuis, ut uideli-
cet ea ſibi offerat beneficia quibus illi cõicant in præſenti.
Inquit

Pſal. 80. Inquit pſalmiſta: Cibauit eos ex adipe frumenti. Quos
eos? Audi quod præmittit: Inimici dñi mētiti ſunt ei. Hi
ſunt quos cibat ex adipe frumēti, & melle ſatiat. Qui ſunt
Luce. 8. illi? Mercenarij, qui licet ad horā credāt, in tpe tñ tētatio
Iaco. 4. nis recedunt. Vñ patet ꝙ amici ſunt mūdi. Amicus autem
Philip. 2. huius mūdi, inimicus dei cōſtituit. Iterū quærūt quæ ſua
ſunt, non quæ Ieſu Xp̄i: & ſi nō quærūt q̄ illi⁹ ſunt, cū eo
nō ſunt. Et q cū eo nō ſunt, cōtra cū ſunt, qa ipſe ait: Qui
Luce. 11. nō eſt mecū, cōtra me eſt. Et q contra eū ſunt, inimici eius
ſunt. Hi per exteriora mentiunt deo de interioribus. Cū
eñ ſanè p̄dicēt, & mūde uiuāt, ſanitatē loquunt intentio-
nis: ut uidelicet deū habeāt in cauſa, & oia interiora eorū
bñdicāt nomini ſancto eius: cū tūc tñ nō deū ſed mūdum,
nō dñm ſed ſeipſos habeāt in cauſa. Mentiunt potius deo
quàm hoibus, ad cuius contumeliā ſpectat tanta collatio
gratiarū: quib⁹ nō honorem dei ſed honorem hoīs cōſtat
acquiri, nec charitati ſed cupiditati deſeruiri. Vnde opa-
Eccle. 4. rius incōfuſibilis poſtulat nō duo tñ, ſed tria, quia funicu
lus triplex difficile rūpitur. Nō eñ poſtulat diſciplinā &
Pſal. 118. ſciam, quas p̄nt habere & mercenarij, ſed dicit: Bonitatē
& diſciplinā & ſcietiā doce me, q̄ tria in ſolis filijs requirū
tur. Quid enim prodeſſet diſciplinam habere in cōuerſa-
tione, ſcientiā in p̄dicatione, niſi aſſit bonitas in intentio-
ne? Nuſquā ſcriptū eſt aut carnis obſequium, aut ratiōis
ſcientiā ſufficere, ſed bona uoluntas ſufficit. Sanata ergo
uoluntate, utilis erit & p̄mioſa tam caſtigatio carnis per
diſciplinā, quàm illuminatio rōnis p ſcientiā. Propter ſu-
pradictas ergo rōnes & alias hmōi diximus qa in proſpe-
ritate mercenarius leuiter diſcerni nō pōt à bono paſto-
re, quia dū pacis arridet ſecuritas, intentionis eius palliat
Matt. 10. infirmitas. Nihil occultū qđ nō reueletur. Vaſa figuli pro
Eccle. 27. bat fornax. Flāte uēto aduerſitatis, ſtatim quod infirmū
Ioan. 10. eſt intentionis, oſtendit effectus operationis. Videt eñ lu
pū uenientē, & fugit. Qui ſunt iſti lupi? Tyrāni & rapto-
res ſeculi, q propria tentati cōcupiſcentia, uel ingenita cō
pulſi maleuolētia incēdūt ecclīas, uaſtāt ouilia Xp̄i, ſpo-
liant pupillos & uiduas, proſcriptionē inducūt pauperi-
bus, deū blaſphemāt in ſuis opibus. Hi factis rapinis, fra-
ctiſq; eccleſijs, cū gladius ultionis in eis exerit, ueniūt uel
blandiendo, uel comminando. Fugitq; mercenarius uel
amore blandientis, uel timore perſequentis. Vnde fugit?
A rectitudine iuſtitiæ, à defenſione ecclīæ, à liberatione
patriæ, ab ultione pupillorū & uiduarū. Quo? Ad cuſto-
dienda quæ poſſidet, imo à quibus poſſidetur, uidelicet
marſupijs, horrea, cellaria, nō utiq; pauperib⁹ reſeruanda,
ſed euacuanda furibus, aut ignibus conſumenda. Habet
eñ aliqs intra prouinciā tyrānorū poſitos parentes ſuos,
& blāditur proinde multoties raptoribus, ut parentibus
cōſulat: q ut pacē habeāt, & inter tyrānos floreant, affligi
ſancta p̄mittit eccleſia, & iuſtitia cōculcat. Et quid dicam
de furibus? Fures ſunt hæretici. Hi ſunt fures & latrones
q ueniunt in ueſtimentis ouiū, intrinſecus autē ſunt lupi
Matt. 7. rapaces. Quotquot aūt uenerūt, fures ſunt & latrones. Fu
res latēter nocendo, latrones apte ſæuiēdo. Hæretici pra-
ua dogmata diſſeminabant in populo, & peruerſitate do-
ctrinæ ſuæ fidem catholicam obnubilabāt, & inducebant
ſimplices in errorem. Nemiuē ueſtrum credo eſſe hæreti-
cū, oēs creditis in deū trinū & unū, qa paſſus ſit & ſepul-
tus, qa deſcēdit & aſcendit. Facit tñ hæc fides catholicū?
Iaco. 2. Hac fide utiq; dæmones eſſent catholici, qa (ut dicit Iaco
bus) credūt & contremiſcūt. Verū utiq; catholicum facit
non fides cōmunis dæmonibus, & hoibus, ſed ea tantum
q̄ cōis eſt hoib⁹ & angelicis ſpiritibus. Quæ eſt illa? Quæ
Gala. 5. p dilectionem opat. De qua ſpūs dicit: neq; circūciſio ali-
quid ualet, neq; præputiū, ſed fides quæ p dilectionē ope
Gala. 6. ratur. Hac fide ipſe p̄ditus erat, cū diceret: Dū tempus ha
bemus operemur bonū ad oēs, maxīe aūt ad domeſticos
fidei, nō ſeculi. Habetis hāc fidē? Vtinā. Sed hæc eſt fides
1. Ioan. 3. quæ uincit mundū, qa hæc eſt uictoria quæ uincit mūdū
fides nr̄a. Dixerim uos uincere mundum, an uinci à mun-
do? Video eccleſias ueſtras male tractatas, uideo quaſdam
ſemirutas, quaſdam omnino obrutas, uideo in uillis ſoli-
tudinem, in agris ſilentium, & ubiq; exterminiū: uideo in
militibus inſolētiā, in hoibus inobedientiā, & in oibus in
ſipientiā. Libenter tñ ſuffertis hmōi inſipientes cum ſitis 2. Cor. 11.
ipſi forſitā ſapiētes. Suſtinetis enim ꝙ uos in ſeruitutē re-
digant, ꝙ deuorent, ꝙ accipiant, ꝙ ſup uos extollant, ꝙ
etiam in faciem quoq; uos cedant, aut etiā recluſos in carce
re emūgant argento. An hæc patimini ut in patientia ue-
ſtra poſſideatis aīas ur̄as? Patientia eñ nobis neceſſaria
eſt, ut uolūtatē dei faciētes, fructū cū gaudio reportemus.
Toleratis hæc ut uoluntatē dei faciatis? Non utiq;, ſed ut
ueſtrā uoluntatē propriam impleatis, ut carnis ueſtræ li-
centius curā geratis, ut pueris ueſtris & parētibus cōmo-
dius prouideatis, & uillas tyrannorū in pace eorum inha
bitetis, utentes nemoribus, & agros colētes. Propter hoc
palpatis pricipes, & p̄tātes tenebrarū harū, tā hoies quā
dæmones. Hoies, qa ad uelle eorū loquimini, ad uelle eo-
rum ligatis & ſoluitis. Ipſi ſunt ſemiep̄i, ſemiarchidiaco-
ni, imo ut uerū fatear (ſalua pace omnium) ipſi ſunt ſupra
ep̄os, ſupra archidiaconos, ſupra preſbyteros, & uerè qui
p̄tāte habent, hodie benefici uocant. Palpatis dæmones,
qa facitis eos in uobis ſiles altiſſimo. Ponā, inqt, ſedē meā Luce. 22.
ad aqlonē, & ſilis ero altiſſimo. Et ipſe q eſt rex glīæ ſuper Eſaiæ. 14.
oēs filios ſupbiæ, frigore iniqtatis ſuæ cōgelauit interio-
ra ueſtra, & ut fortis armatus cuſtodiens atriū ſuū in pace
obtinet cathedrā uolūtatis ur̄æ, in qua deberet altiſſimꝰ
reſidere. In terra, inquit, pax hoibus. Quib⁹? Magnæ ſciē Luce. 2.
tiæ? Magnæ nobilitatis? Non, ſed bonæ uolūtatis, & ubi
pax, ibi deus: quia in pace factus eſt locus eius. Vnde pa- Pſal. 75.
tet ꝙ ſedes eius bona uoluntas eſt. Qui ergo non deum,
ſed diabolū habet inhabitantē interius, & tyrānis atq; ra
ptoribus deſeruit exterius, uincit ne mundū? Imo uictus
eſt à mundo, uictus eſt à diabolo, uictus eſt à carne ſua. In-
fixus eſt in limo p̄fundi, & non eſt ei ſubſtantia, uel poten
tia reſurgendi. Domine deus uirtutum excita potentiam
tuam & ueni, ut educas nos de lacu miſeriæ, & de luto fæ- Pſal. 68.
cis, operi manuū tuarum porrige dexteram. Educ de car-
cere aīas noſtras, ut iam nō obediāt mūdo, ſed confiteant
noī tuo. Placabilis eſto ſup officialibus tuis q tibi rōnem
reddituri ſunt de ouib⁹ tuis. Veni dñe, & noli tardare. In
ſanit diabol⁹ inſanit hoſtis hūani gn̄is, ſciēs ꝙ modicum
tp̄s habet. Fidē habem⁹, ſed ſine opib⁹ mortua eſt, & nos
mortui cum ipſa. Auge nobis fidē, ut in uicarijs tuis p di-
lectionē opet, quaten⁹ ad imperiū eorū mōtes trāſferant,
& de obſeſſis aiabus dæmones efferant, ut de ipſis prius
eijciant quàm, cū ipſis p̄ijciant i ignē æternū. Auge inquā
nobis fidē, qa hæc eſt uictoria quæ uincit mūdū, fides no-
ſtra. Hac fide ſcti uicerūt regna, opati ſunt iuſtitiā, extixe- Hebr. 11.
runt impetū ignis, effugarūt aciē gladij, conualuerunt de
infirmitatibus ſuis. In partib⁹ noſtris ubiq; ignis, undiq;
gladi⁹. Quare nō operamini iuſtitiā? Quare nō extingui-
tis ignes? Quare nō effugatis aciē gladij? Quare? Ratio in
prōptu eſt, qa nō deo ſed hoibus quæritis placere. Vnde
Paul⁹: Si adhuc hoib⁹ placerē, Xp̄i ſeruus nō eſſem. Vos Gala. 1.
nō cōualetis de infirmitatib⁹ ueſtris, ſed torpetis de igna-
uia ueſtra, nec de malefactoribus poteſtis facere iuſtitiam.
Quare? Quia nulla eſt uirtus fortitudinis ueſtræ, qm̄ diſſi Pſal. 52.
pat dñs oſſa eorum qui hoibus placent. Caro infirma, ſed
oſſa ſunt fortia. Diſſipauit ergo oſſa id eſt fortitudinē eo-
rum qui hoibus quærūt placere. Confuſi ſunt quoniam
deus ſpreuit eos: & uos confuſi eſtis in actibus ueſtris, nō Ibidem.
honorati, ſed onerati dignitatibus ueſtris, quoniam deus
ſpreuit uos. Spreuit enim de⁹ omnes diſcedētes à iudicijs Pſal. 118.
ſuis. Fidem habetis, ſed ad opera uos inuito, uos maxime
qui eſtis uicarij Xp̄i, qui eſtis paſtores animarū: qui alios
debetis inſtruere, nō deſtruere. Vos inquā maxime, quia
ſoli nō poteſtis perire, qui præire debetis dicēdo & operā
do. Multi ſunt catholici prædicādo, q hæretici ſunt ope-
rādo. Quod hæretici faciebāt per praua dogmata, hoc fa
ciunt plures hodie per mala exēpla, ſeducūt ſcilicet pplm
& inducūt in errorem: & tanto grauiores ſunt hæreticis,

quanto præualent opera uerbis. Vnigenitus qui eſt in ſi-
nu patris, nónne de ſecreto ſuo ꝓdijt ad publicũ ueſtrũ?
Nónne de cælo deſcendit ad terras, ut prædicatiõe & cõ-
uerſatione ſua perſuaderet hominibus cõtemptum mun-
di? Nónne uos eſtis uicarij eiꝰ? Nónne quod prædicauit,
& uos debetis ꝑdicare: qđ diſſuaſit, diſſuadere: qđ perſua
ſit, ꝑſuadere? A Xp̄o dicti eſtis xp̄iani. Nónne ea uia qua
Xp̄s ambulauit, & uos debetis ambulare? Nónne ſicut cõ
uerſatus eſt, & uos uicarij eiꝰ debetis cõuerſari? Ita planè
niſi fortè doctiores eo fueritis uel ſanctiores. Dicite ergo
archidiaconi dicite presbyteri, dicãt etiã põtifices, in fre-
nis, in ſellis qđ facit aurũ? In ueſtimentis tantus ornatus?
1. Cor. 6. In cibis tam ſuperfluus apparatus? Eſca uentri, & uenter
Luce. 16. eſcis, deus autem & hunc & has deſtruet. Multus erat ni-
tor ueſtium, & delicatus ciborum apparatus apud illum
diuitem euangelicum, qui induebatur purpura & byſſo,
& epulabatur quotidie ſplẽdide. Mortuus tñ eſt, & ſepul
tus in inferno. O dirum, ô execrabile & horrendum ſepul
chrum, ubi eſt fletus & ſtridor dentium, ubi ſunt aquæ ni-
uium, ubi uermis q nõ morit̃, ubi ignis qui nõ extinguit̃.
Hoc ſepulchrum diuitem, ſed ſinus Abrahæ pauperẽ La-
Pſal 106. zarũ excepit. Quis ſapiens & cuſtodiet hæc? Vir inſipiẽs
Pſal. 91. non cognoſcet, & ſtultus nõ intelliget hæc. Quis obſecro
laicorũ auidius clericis quærit tp̄alia, & ineptius utitur
acquiſitis? Cũ tñ faſtũ uideant laici in ſupellectili clerico
rum, nónne per eos potius inuitant̃ ad mundum diligen-
Luce. 14. dum quàm negligendũ? Medice cura teipſum. Si mundũ
prædicas cõtemnẽdũ, cõtẽne tu prius, & ad ipſum effica-
cius alios inuitabis. Da uoci tuæ uocẽ uirtutis, conſonet
uita uerbis: & ſtatim erit in ore tuo uiuus & efficax ſermo
dei, & penetrabilior oĩ gladio ancipiti. Non ſic ꝑfectò eſt,
Oſee. 4. ſed ſicut pp̄ls, ſic & ſacerdos: ſicut laicꝰ, ſic & clericꝰ. Vter-
q; cupit, uterq; diligit mundũ, & ea q̃ in mundo ſunt. Lai-
cus tñ cum labore, ſed clerici ſine labore uolunt poſſidere
totum mundũ. Cõicare uolũt cupiditati & ſupfluitati ho
minũ, ſed nõ labori. Peccare uolunt, ſed nõ flagellari cum
hoibꝰ. Vñ timẽdũ eſt ꝙ flagellent̃ cũ dæmonibus. Quó ſe
culares nõ expẽderẽt ſubſtãtiã ſuã uiuẽdo luxurioſe etiã
in ꝑñtia ſacerdotũ, quó nõ intenderẽt uanitatibꝰ & leno-
cinijs huiꝰ ſeculi, quó nõ eſſent inſolẽtes & elati, cũ tantũ
faſtũ, tantã inſolẽtiã uideant clericorum? Nónne in ꝑſen-
tia eorũ irreuerẽter abutimini eleemoſynis pauperũ? De
patrimonio crucis Xp̄i nõ facitis codices in eccleſijs, ſed
paſcitis pellices in thalamis ueſtris, impinguatis canes,
adornatis equos, falerantes pectora, & capita deaurando.
Treñ. 4. Et uerè in capitibus oĩm platẽarũ diſperſi ſunt lapides ſan
ctuarij. Platẽæ latæ ſunt, & lata eſt uia quæ ducit ad mor-
tem. Lapides ſanctuarij, id eſt ſacerdotes, ſunt in capitibꝰ,
id eſt in introitu latarũ uiarũ: docẽt eñ pp̄los ꝑ praua exẽ
pla ingredi uias latas q̃ ducũt ad mortẽ, & demergunt in
ꝓfundũ inferni. Dolor capitis in mẽbra redũdat. Capita
Eſaie. 1. pp̄li ſunt ſacerdotes. Oẽ caput lãguidũ, & oẽ cor mœrẽs.
Languẽt ꝑlati eccliæ in cupiditatibus ſuis. Quia ergo lan
guor eſt ĩ capitibꝰ, mœror oborit̃ in cordibꝰ. Corda ſunt
eccliæ uiri religioſi, q honorẽ ſuũ itelligẽtes, nõ reſpiciũt
in uanitates & inſanias falſas, nec cõparant̃ iumentis inſi-
pientibꝰ, nec ſiles fiunt illis, q plorãtes plorãt in nocte hu-
ius aduerſitatis, ubi apud ꝑlatos eccliæ inualeſcit cupidi-
tas, & charitas refrigeſcit. Et merito clamat eccleſia ſancta
hodie. Ecce in pace amaritudo mea amariſſima. Multa eſt
Eſaie. 38. hodie & longe grauior quàm credi poſſit perſecutio ſan-
ctæ eccliæ, & talis incũbit, qualis à principio nõ fuit. Mul
tis modis ꝑſecutus eſt eã diabolꝰ, ſed nũquã grauius quã
hodie, qa nũquã fuit maior ꝑditio xp̄ianorũ, nec liberior
aut ſecurior tranſgreſſio diuinorũ præceptorũ. Eccleſiam
incipientẽ ꝑſecutꝰ eſt per tyrãnos, ꝓficientẽ ꝑſecutus eſt
ꝑ hæreticos, iã lætã & florẽtẽ perſequit̃ ꝑ motus illicitos.
Tria ſunt in aĩa rõ, uolũtas, ſenſualitas. Rõnis eſt iudiciũ,
uolũtatis deſideriũ, caro debet obſequiũ. Carnẽ ergo cru
ciauit in martyribꝰ, rõnẽ ꝑturbauit in ſimplicibꝰ, ſed uo-
lũtatẽ hodie deprauat gñaliter in oĩbus. Fuit ergo amari-
tudo eccliæ amara qdẽ in ꝑſecutione tyrannorũ, ſed ama-
rior in uerſutia hæreticorũ, ſed amariſſima hodie ꝑ praui-
tatẽ deſideriorũ. Væ q dicũt pax & nõ eſt pax. Pacẽ habet Hiere. 6.
ecclia apud extraneos, ſed filij nequã, filij ſcelerati ſæuiunt
in ea, q ꝓpriã matrẽ euiſcerãt ut ſe pariant in honorẽ. Pa-
cem ubiq; habet exteriorẽ, ſed interiorẽ in paucis habet,
qa ubiq; aut ferè ubiq; iudicio rõnis nõ cõſentit uolũtas,
ſed captiuã eã ducit in lege pc̄ti: qa etſi ratio ſana ſit in iudi
cio, uolũtas tñ praua eſt in deſiderio, in qua nimirum reſi-
det diabolꝰ ſilis altiſſimo, ut ſupra diximus. Euigilate iu-
ſti, abijcite diabolũ, & ſedem dei expurgate, qa iuſtitia et
iudiciũ correctio ſedis eius. Exigentibꝰ iniquitatibus ue-
ſtris egreſſus eſt de templo ſuo. Reducite eũ ad tẽplũ ſan-
ctũ ſuũ. Tẽplũ eñ dei ſanctũ eſt, qđ eſtis uos. Anima iuſti
ſedes & templũ dei eſt. Dñs in templo ſuo facit mirabilia, 1. Cor. 3.
& ꝑbet oracula. Veniat ad templũ ſuũ dñator quem quæ
ritis, quo poſſitis dñari deſiderijs carnalibus, & diabolicis
reſiſtere tentationibus. Veniat & angelus teſtamenti quẽ
uos uultis, qui annunciet uobis ſuam uoluntatem, & con-
firmet promiſſam hæreditatem. Inducant eum in templũ
ſuũ parentes eius, pater uidelicet & mater & fratres eius.
Qui ſunt illi? Reſpõdeat ipſe. Quicũq; fecerit uoluntatẽ Matt. 12.
patris mei qui in cælis eſt, ipſe meus pater, & mater, & fra-
ter & ſoror eſt. Pater generando per uerbum prædicatio-
nis, ut dicit apoſtolus: Ego per euangeliũ in Chriſto uos
genui. Mater pariendo per exemplum ſanctæ cõuerſatio- 1. Cor. 4.
nis. Frater & ſoror caſte diligendo in amore fraterni-
tatis. Hi parentes eſtis uos, aut eſſe debetis. Statuit uos
populus mediatores inter ſe & deum, ut uobis loquatur
deus, & uos ad illum. Ideò dant uobis eleemoſynas & pri
mitias ſuas, ut ueſtris precibus & meritis propitietur eis
deus, & introducantur ad illum. Sed eum quem uobis
redditis offenſum, qualiter alijs reddetis placatum? Non
eſt munda coram deo oratio ueſtra. Quærite ergo uos pa
rentes Ieſu Chriſti, qui adducant eum ad uos, & inducant
in templum ſuum. Quærite eos qui uoluntatem dei ex
corde faciunt, qui contempſerunt uitam mundi, qui ca-
ſtigant corpus ſuum, & in ſeruitutem redigunt, non ut ho
minibus, ſed ut deo placeant. Non ſolum recipere, ſed di-
uidere ſciatis eleemoſynam. Facite & uos uobis amicos Luce. 16.
de mammona iniquitatis. Non ſolum loquimini, ſed &
operemini bonum ad omnes, & ut dicit apoſtolus: Bene- Hebre. 13
ficentiæ & communionis nolite obliuiſci, quia talibus
hoſtijs promeretur deus. Inducant proinde Ieſum in tem
plũ ſuũ ꝑ iuſtitiã, & ꝑducant ꝑ iudiciũ. Aperite ei portas Sapien. 1.
iuſtitiæ, alioqn nõ ingredietur ad uos. Diligite iuſtitiã q
iudicatis terrã. Veſtrum eſt facere iudicium, quia ſenato-
res eſtis orbis terrarũ. Diligite ergo iuſtitiã, & recte iudi- Pſal. 57.
cate filij hominũ. Quid dubitatis? Apprehendite diſcipli-
nam, & cõtineatis uos à prauis operibus ueſtris, iuſtitiam
habendo ac faciendo, qa qui cõtinẽs eſt iuſtitiæ, apprehẽ- Eccle. 15.
det illã, & obuiabit illi quaſi mater honorificata. Sine iu-
ſtitia non ſolum reſpublica, ſed nec parua domus ſubſi-
ſtere põt. Quare timetis principes & poteſtates tenebra
rum harum? Quare uos illis ſubijcitis? Vultis exaltari in
terra, uultis exaltari in gentibus? Apprehendite & facite
iuſtitiã: Apprehẽdite, cõtinẽdo uoſmetipſos: facite, humi
les & paupes iuſtificando, & profectò in iuſtitia exaltabi-
mini. Dicit eñ pſalmiſta: Et ĩ iuſtitia tua exaltabunt̃. Qui? Pſal. 88.
Beatus ſcilicet populus q ſcit iubilationẽ. In iubilo diuer Ibidem.
ſæ uoces cõſonant. Sciunt ergo iubilationẽ, qui ſciunt pa
cẽ gentibꝰ dare, & liberare pp̄lm dei, & unitatẽ pp̄lorum
ſeruare in uinculo pacis. Hi tales dñe non in tenebris hu-
ius mũdi aberrabũt, ſed in lumine uultus tui ambulabũt: Ibidem.
nõ in ſua facie, ſed in tuo noĩe exultabũt: non in tyranno-
rum amicitia, ſed in tua iuſtitia exaltabuntur. Timetis cõ-
culcari à leonibus, ſi iuſtitiã tenueritis? Daniel in lacu leo- Dan. 6.
num clamat, & nõ nocuerunt mihi. Quare? Quia iuſtitia
corã deo inuenta eſt in me. Iuſtitia plena eſt dextera tua. Pſal. 47.
Per dexterã ſpiritualia, ꝑ ſiniſtrã accipiunt̃ tp̄alia. Longi- Prou. 3.
tudo dierũ in dextera eiꝰ, in ſiniſtra aũt diuitiæ & gl'ia. In
iudicio

Matt.25. iudicio ad ſiniſtrã eius erunt hœdi, quibus dat in hoc ſe‑
culo gloriã & diuitias: ad dexteram aũt agni, quibus præ
parata eſt lõgitudo dierũ. Nolite ſitire munera in ſiniſtra
eius, qa qui deſiderãt eius ſiniſtram in hoc ſeculo, colloca‑
bũtur ad ſiniſtrã eius in iudicio. Adhærete dexteræ eius,
ut in iudicio ad dexterã eius ſedeatis ſup ſedes iudicãtiũ,
& in præſenti nõ propria uirtute, ſed uirtute dexteræ eiꝰ
Pſal. 117. ſuperborũ & ſublimiũ colla prematis, quia dextera dei fe
cit uirtutem. Vultis tñ de manu eius accipere duplicia, id
Matt.6. eſt ſpiritualia & tẽporalia: Primũ quærite regnum dei, &
iuſtitiã eius, qđ eſt dexteræ: & hæc oĩa adijcientur uobis,
quæ ſunt ſiniſtræ. Primũ quærite regnũ dei, ut in interio‑
ribus ueſtris habitet & regnet deus. Deinde iuſtitiã eius,
ut legem ex ore ueſtro requirat & aſſumat populus: & ex
tanta gratia meritorũ retribuetur uobis gloria præmio‑
rum quam nec oculus uidit &c. Et p̄ter hæc adijcietur uo
Pſal.111. bis hæc tp̄alia, quia gloria & diuitiæ in domo eius. Cuius
eius? Haud dubiũ quin iuſte generationis, de qua p̄miſ‑
Ibidem. ſum eſt: Generatio rectorũ benedicetur. Benedicta in præ
deſtinatione, benedicitur in iuſtificatione, benedicetur in
Prouer.10 glorificatione. Benedictio dñi ſuper caput iuſti: quia miſe
Pſal. 102. ricordia dñi ab æterno, per prædeſtinationem: & in æter‑
num, p glorificationẽ. Facite ergo iuſtitiã non tñ pro ue‑
ſtro arbitrio, ſed dictãte iudicio: qa iuſtitia & iudiciũ cor‑
Pſal.96. rectio ſedis eius. Si tñ faceretis iudiciũ, nec aliqđ habere‑
tis dominium, iudices tñ eſſetis, nõ iuſtificatores, & ideo
iuſtitiam facere nõ poſſetis. Propter hoc qui dedit uobis
iudicium, dedit & dñium, ut p̄dixit propheta: Iudicabũt
Sapien.3. nationes, & dñabuntur pp̄lis. Duplex eſt dñium prælato‑
rum. Habent enim claues eccleſiæ, quibus claudunt & ne
mo aperit, aperiunt & nemo claudit. Habent & regalia,
quia dñi ſunt urbium & oppidorum. Nec ſolum ep̄atus,
Eſaie.5. ſed & cõſulatus habent, ut merito eis dicatur: Quid ultra
debui facere, & non feci? Sed qđ datum eſt illis in adiuto
rium, factum eſt illis in ſcandalum.

¶F I N I S.

¶*Super Salue regina Sermo.*

SAlue regina miſericordiæ, uita, dulcedo, & ſpes noſtra ſalue. Domine labia mea aperies. Dominus tecum, & tu mecum. Dignare me laudare te. Sub tuã protectionem confugio, ubi uirtutẽ acceperũt infirmi. Eſto mihi turris fortitudinis à facie inimici. Te noſtra uox primum ſonet, & ora ſoluamus tibi. Dulce canticũ ac nobiliſſimũ melos, quod in honorẽ ſanctæ Mariæ quater in anno ordo noſter deuotiſſime cõcinit, ad ædificationẽ noſtrã diſcutiendam fratres aſſumpſimus, quia ſpeciali dulcedine multa refertum maſticatione continua reperimus. Nam à ſummis labijs canticũ iſtud effuſum uenit. Habet enim fundamentum. Fundamentũ eius in montibus ſanctis. Fundamentum eius internæ dulcedinis ſuauitas eſt. Et ubi hæc niſi in montibus ſanctis? Hoc eſt in mentibus noſtris. A ſanctis compoſitum, à ſanctis inſtitutum, digne frequentabiť etiam à ſanctis. Et uerè niſi à religioſis & affectione ſancta feruentibus, nec ſubtiliter intelligi, nec efficaciter poterit decantari. Eſt enim tam ſuaue ad gratiam, tam fœcundum ad ſenſum, tam etiã profundum ad myſteria. Tale enim eſt qđ à nobis conſiderari & diſcuti prout dignum eſt non ualeat. Ex eo autem ꝙ ſuauiter ſonat, mulcet affectũ, & de ſenſuum ubertate mẽtem impinguat, & in ſanctam ſanctorum aduocatã ſcilicet noſtram, dum eam quaſi præſentem ſalutat, omnia interiora noſtra medullitus inflammat. Oportet eñ ut nobis præſentem eſſe dicamus, quam præſentem ſalutamus, & totã animæ noſtræ trinitatẽ in eã dirigamus, quã tã deuotiſſimis precibus exoramus. Agnoſcit certè & diligit diligentes ſe, & prope eſt in ueritate inuocantibus ſe, præſertim his quos uidet ſibi cõformes factos in caſtitate & hũilitate, ſi tñ charitatẽ adiecerint, & totã ſpem ſuã (poſt filium ſuum) in ea poſuerint, & toto corde quæſierint, orãtes & frequenter dicentes: ſubueni domina clamãtibus ad te iugiter. Nõ aſpernatur affectum prædulcem, ingens deſideriũ, inundationẽ lachrymarũ, aſſiduitatẽ precũ quorũlibet quãuis peccatorum, ſi tamẽ lauerint à malitia cor, diſſoluerint colligationes impietatis, ſoluerint faſciculos deprimẽtes, dimiſerint qui fracti ſunt liberos, & oẽ onus dirupuerint. Data eſt ei poteſtas in cælo & in terra, quæ poſſe poteſtas eſt, & in manibus eius uita & ſpũs noſtri, & oculi oĩm xp̄ianorũ in eã ſperant, & ipſa dat eis eſcam gratiæ (qua plena eſt) ĩ tp̄e opportuno. Leuemꝰ ergo fratres cor noſtrũ cũ manibꝰ ad eã, & appropinquemus ei paſſibus amoris, immolantes ei hoſtiã laudis, reddẽtes ei uota noſtra de die in diẽ, de hora in horã, dicentes aſſidue: Salue regina miſericordiæ. Quis mihi digne huius carminis reſerabit ſacramẽtũ? Quis mihi digne explicet tam inſolitæ ſalutatiõis exordiũ? Origo fontiũ & fluminũ mare, uirtutũ auctrix & ſciarũ ſcia ſanctarũ Maria, quia ſicut ſol uniuerſa cæli lumina p̄cellit p̄rogatiua claritatis eximiæ, ſic ip̄a totã rõnalẽ creaturã (poſt filiũ) p̄cellit ſplẽdore uirtutis ac ſciæ. Ad eã nõ incõgrue ptinere dicimꝰ qđ ſcriptũ eſt: Quã bona dña Iſrael his q recto ſunt corde. Qui recto corde & recte in oĩbꝰ cõſentiunt, hi recto ſunt corde, his aduocata nr̃a ſola bonitate ſua agẽte p̄ſentiæ ſuæ tantam plerũq; copiã exhibet, & quàm ſit orabilis, exhitione impartitæ gr̃æ docet, ut innouati ſpũ ꝓclamẽt p conſolationem experiẽtiæ: Salue regina miæ. In his intelligentia nõ capiť, niſi quãtũ experientia ſapit. Sola unctio ſpũs docet hæc. Plus ualet hic iubilus cordis, quã ſtrepitꝰ oris: motꝰ gaudiorũ, quã ſonus labiorũ: cõſonãtia uolũtatũ magis quàm uocũ. Pro huiõi dicere cautũ duxi, quis mihi carminis huiꝰ reſerabit ſacrm̃? Quis ꝓ raro dici ſolet: Rara ſiquidẽ auis in terra, tãtã ꝓmereri familiaritatẽ in oculis maieſtatis, quatenꝰ expientia indultæ gr̃æ, p̄ñtiam illius agnoſcẽs, qs ualeat exultans dicere: Salue regina miæ. Iuſte regina mũdi, & regina cæli dr̃, p quã utriuſq; creator & rector gũať. Verũ quo pacto dr̃ regina miæ, cũ mia non ſubſtantia ſit, ſed pietas ſupnæ clemẽtiæ, uel affectio benigna rõnalis creaturæ? Metonomice ergo poterit ĩtelligi, hoc eſt p efficiẽtẽ id qđ efficiť, ut opꝰ miæ p mia ĩtelligať. Opꝰ miæ, repatio naturæ. Mia dñi plena eſt terra uiuentiũ & moriẽtium, ꝙ angeli creati ꝙ cõfirmati, hoĩes plaſmati & repati, miæ eſt, q̄ ab æterno & uſq; in æternum p̄imordialis ip̄a cã oĩm, & cauſaliſſima cauſarũ. Effectꝰ huius eſt opꝰ ſaluãdorũ, ſalus hæc, eſt adoptio filiorũ dei, quorũ regina ſctã ſanctorũ, cuiꝰ uirginalis partꝰ eorũ eſſe oĩm. Regina, gl'iæ nomẽ eſt honoris, magnificentiæ & decoris, dulcedinis ac pietatis, amoris & honorificẽtiæ, ſublimitatis & potẽtiæ, gubernationis & iuſtitiæ, defenſionis & gr̃æ. Sctã ſctõrũ hæc oĩa nobis & p oĩbꝰ nobis, cui decãtamus aſſidue: Salue regina miæ. Poſſumus etiã ſic intelligere ꝙ regina miæ dr̃, ut ſoli tribuamꝰ diuinæ miæ & non meritis, ꝙ ſup oẽm creaturã ipſa ſctitate ac dignitate p̄cellens, reginæ uocabulo & honore ſublimať amplꝰ, & iã in hoc cõuenienter uocatur regina miæ, ꝙ diuinæ pietatis abyſſum cui uult et qñ uult ac quõ uult credit apite, ut quis enormis pctõr nõ peat, cui ſctã ſctõrum patrocinij ſui ſuffragia p̄ſtat. Eapropter dicamus oẽs, dicamꝰ ſinguli, dicamꝰ aſſidue: ſalue regina miæ. Sequiť. Vita dulcedo et ſpes nr̃a ſalue. Ordo pulcherrimꝰ, dulcedinẽ uita p̄cedit, ſpes ſequiť. Non eñ ſapis niſi uiuas, nec ſpabis niſi uiuas et ſapias. Et ſapor ſedes eſt dulcedini, guſtꝰ ſapori. Breuitati ſtudendũ ſtatuimus, et iõ de uatio uitæ ſtatu dicere ſupſedemus. De illa uita hoc in loco dictum eſſe credimus, de qua Ioannis euãgeliũ loqť: q mãducat me et ip̄e uiuit ꝓpter me. Quid ni uiuat, q uitã mãducat? Ego ſum, inqt, uita. Et btũs qui mãducat panẽ hunc in regno dei qđ intus eſt. Regnũ dei charitas, gaudiũ, pax. Et uita, et panis, et charitas unum ſunt. Magnæ deliciæ charitas, q̄ foras mittit timorẽ. Qui manet in hac: et mãducat eã, et mãducatur ab ipſa. Ipſa eſt q̄ paſcit inter lilia, paſcit et paſciť et nos et à nobis. Quõ inquis? Si diligit deus nos, in ſe traijcit nos, et econuerſo. Cibus iſte charitas dei, et deus uirtutũ, et ſciẽtiarũ fons, uitã p̄ſtat aĩæ quæ nunc eſt et futurã. Et hæc nobis ſancta

ſanctorum metonomice,ſcilicet quæ & uitam hanc nobis peperit,& ꝓcibꝰ infundit.Hæc eſt de qua dicit apl's:Mihi uiuere Xp̄s eſt,& uiuit in me Xp̄s.De hac in deuteronomio circūciſiōe carnali.Et erit uita tua pēdēs ante oculos tuos.& non credes uitæ tuæ.Vita hæc dat dulcedinē, ſed ſeipſam de ſeipſa.Si inueni gratiā in oculis tuis(ait Moyſes)ad plenitudinē gratiæ oſtende mihi teipſum.Et econtra.Ego omne bonū oſtendam tibi.Vnū petiit, & repromiſſa eſt oīmoda plenitudo.Quid tā diuerſum quàm unū & oia? Sono diuerſum,re unū:diuerſum ꝓnūciatiōe,unū idētitate.Deus ergo omne bonū & ſummū bonū etiā dulcedo & dulcedinis genus gn̄aliſſimum.Qui edunt me,adhuc eſurient,inqt,& q bibūt me,adhuc ſitient.Quare? Quia bonus & dulcis.Bonus deus Iſrael rectis corde,ſed & dulcis & rectꝰ.Nec bonitas nec iuſtitia ſine rectitudine.Qui bibit de illa,ſitiet iterum:de iſta qui biberit,fiet in eo fons aquæ ſalientis in uitam æternam.Siquidem apud ipſum fons uitæ,& ipſe fons uitæ,& iam fluminis impetꝰ qui lætificat ciuitatem dei.Eſto ciuitas dei,& lætificabit te impetus hic.Parat eñ in dulcedine ſua pauperi deus.Fructus enim dulcis gutturi,& guttur eius ſuauiſſimum, ineffabilia omnia.Hic calculus eſt quem nemo ſcit niſi qui accipit.Sūt enim in illa internæ feſtiuitatis gaudia,quæ quotidie mētibus noſtris p inſpirationē ſui amoris imprimit interna & æterna dulcedo.Nota,inqt,feci uobis oīa quæcunq; audiui à patre.Et ad Moyſen.Bonum oſtendā tibi. Omnia quæ audiui à patre, & quæ ꝓmittit Moyſi, unus denarius eſt qui promittit laborantibus in uineis, & una illa quam petiit Dauid, & unum illud quod neceſſarium eſt.Mel eſt quod ſugit Iſrael de petra,& oleum de ſaxo duriſſimo.Gaudium eſt qđ nemo tollit:oſculum eſt de quo ſcriptum eſt:Oſculet me oſculo oris ſui.Internæ ſuauitatis guſtus ac dulcedo eſt,& manna abſconditū, & theſaurus abſcōditus in agro,cui cōparatū omne dulce.amarū, oē decorū fœdū,oē iucundum triſte,oē ꝓcioſum uile,ſordidū oē.qđ deſiderabile eſt in oculis amatorū mūdi fluentis.Nam precioſam margaritā datis omnibus terrenarū rerum delectamētis ſancta ſanctarum cōparauit, & nobis in filio ſuo ꝓparauit,& ꝓparat ſemp interuentu ſuo nobis orātibꝰ oleū effuſum dulcedis huiꝰ.Nō erit ab re ſed ualde optimū ſi ipſam reginā miæ uitā & dulcedinē nr̄am dicamus, q minꝰ expti adhuc uitæ huiꝰ ac dulcedinis ſumꝰ, ſed p ipſam ſperamus nos poſſe cōſeq qcquid totius bonitatis factor dignatꝰ fuerit gr̄æ nobis ipartiri.Sequit:Spes nr̄a ſalue.Spes eſt in uirtute quaſi ſcintillatio in fomite. Sine fomite durare non pōt ſcintillatio.Subtrahe fomitē, interit,emoritur.Subminiſtra,uiuet.Haud ſecus ſpes ruit ſine fundamēto,ſine pabulo moritur.inædia deficit, extinguitur ſine nutrimēto,areſcit ſucciſa radice.Spes, enim ſine uita uirtutū & deuotiōis dulcedine nō eſt ſpes,ſed præſumptio.Inter timorem & ſecuritatē ſpes media eſt,& eſt ſpes incerti nomen boni.Vita & dulcedo exterminant faciem timoris,ſecuritati dant fortitudinem, dant decorē. Eapropter dicit deo.Singulariter in ſpe cōſtituiſti me.Et in pace in idipſum dormiam & requieſcam.Eſt enim fulcita floribꝰ,& ſtipata malis charitas illius quæ foras mittit timorem,& dicet:Leua eius ſub capite meo & dextera eiꝰ amplexabit me.Leua comminatio ſupplicii, dextera promiſſio regni.Inter has ſpes cubat in molli ſtrato charitatis,uita & dulcedo ſternunt hoc,& hoc eſt medium illud in ferculo Salomonis de quo ſcriptura ait: Media autem charitate conſtrauit. Vides nunc ſublimitatem carminis huius.Primo ponit uitam quæ eſt in integritate uirtutū, ſecūdo dulcedinē ſpūalium gaudiorū,deinde ſpem infert æternorum.Oia hæc regina miſericordiæ,dn̄a mūdi, regina cælorum cōtulit mundo,uirgo uirginū, ſancta ſanctorum, lumē cæcorū,iuſtorum glīa,pctōrum uenia,deſperatorum reparatio,deficientium fortitudo,ſalus orbis, ſpeculum totius integritatis.Ipſa intercedat pro peccatis noſtris præſtāte dn̄o filio eius & unico,cuius regnū & imperium ſine fine permanet in ſecula ſeculorum.Amen.

¶Sermo unde ſupra.

SI linguæ centū reſonarent oraq; centum,ferrea uox mihi Maria, nil dignū tibi dicere poſſum ſtella maris,quæ uirgo beata uocaris.O quàm te memorē uirgo,quibus laudibus efferam? Infandiſſima lingua mea: quæ coinquinata eſt cū mortuis, incircunciſa labiis,nec purgata igne altaris, inquietū malum,habens in naribus ſpiritum,rimis effluens undiq;,qd dignum laudis laudibus tuis poterit immolare? Eleuata eſt magnificentia tua ſuper cælos,& ſuper oēm terrā gloria tua:ita,ut nec in cælo inueniatur creatura quæ tuā digne laudare queat manificentiā,nec in terra ſit q̄ gloriam tuā exprimere ualeat.Nemo enim nec in cælo nec in terra inuētus eſt dignus aperire librū prærogatiuarū tuarū, & digne ſoluere ſeptē ſignacula eius.Plenitudinem gr̄æ, aduentū ſpūſſancti in te, uirtutis altiſſimi obumbrationem, uerbi cōceptionē,ꝙ ſine grauamine grauida, ſine dolore puerpera,uirgo pariter & fœcūda,quis enarrabit? Viri diuitiarū multi,de ciuitate dn̄i uirtutū miſerunt manus ſuas ad hæc fortia,& tñ altitudinē diuitiarū harū ad liqdū cōprehendere nō potuerūt,qa inueſtigabiles uiæ iſtæ, & inſcrutabilia uniuerſa.Conati ſunt,& non datū eſt ultra:dū adhuc ordirent,ſucciſi ſunt.Quis enim loquetur potētias has dn̄i,auditas faciet oēs laudes eius? Et ſi digne nullus, quiſq; tñ pro uiribus.Pro ſe quiſq; uiri ſumma certabat opum ui,ut ait quis.Deniq; currebāt omnes in odore unguentorū tuorū.Trahe & nos poſt te ô ſancta ſanctorū,& oſtende lumen miſerationū tuarū.Sub umbra alarū tuarū nos protege,ad te eñ clamamus exules filii Euæ.Secunda carminis huius quod explanādū aſſumpſimus, inciſio hæc eſt,ꝙ in modū dragmatis nobis uidet eſſe cōpoſitū. Varius eñ diuerſarū perſonarū affectus hic loquitur: hic perfectorū & adhuc in melius proficiētium ſtatus inuenitur.Vita ſiquidē q̄ aiatur integritate uirtutis,ſuauitas internæ dulcedinis,ſanctæq; ſpei tanta præſumptio,quid niſi fructus ſpūs ſunt,& attentiones uirtutis? Emeritorū militum donatiua ſunt hæc, & diuturni certaminis merces accumulata.At deploratio exilii,patriæ deſiderium,originalis pcti pœnalis punctio,incipientium ſeu proficientiū indicia ſunt.Puta uitæ huiꝰ exiliū,fucū uanitatis: patriā, ſolidū ueritatis.Fucus uanitatis,nitor glīæ tēporalis, ſolidū ueritatis,immobilis cognitio æternitatis.Fucus uanitatis,ſplēdor arridens creaturæ uiſibilis: ſolidū ueritatis,inextinguibile lumen internæ dulcedinis.De hac patria quidā ſapiens ait:O ueritas exulum patria,exilii finis, uideo te,ſed intrare nō ſinor,indignꝰ admitti,peccati ſordens.Quouſq; odoramus & nō guſtamus, ꝓficiſcētes ad patriā & non apprehēdentes, ſuſpirantes, et dēlonge ſalutantes? Primꝰ itaq; homo ad hoc cōditus fuerat,ut ſi nō peccaſſet,per contemplationis præſentiā uultui creatoris ſemp aſſiſteret,& ſolidum ueritatis agnoſceret, agnitum amaret,amatū teneret,tenēdo frueret:ſempq; ei adhærendo q immortalis eſt,etiā uitā ipſe ſine termino poſſideret, Verū eñ & ſummū bonū hois,plena uidelicet & perfecta agnitio creatoris.Sed circūſcriptꝰ aſtutia ſerpētis,& deceptus ſuco uanitatis,ſpecie uidelicet creaturæ uiſibilis, ab Hierlm in Hierico deſcendit,fontē ueritatis deſeruit,affectū pulchritudini rerū iclinauit:& ſtatim ignorātiæ cæcitate ꝑcuſſus foras uenit,& ab intima luce cōtēplatiōis factus eſt uagus & ꝓfugꝰ ſup terrā.Vagꝰ ſcilicet p inordinatā cōcupiſcētiā, ꝓfugus p peccatricem cōſciam:quia mentem quā diuinū auxiliū deſerit:quæcūq; tentatio impetierit ſubuertit.Cor ergo hois qđ prius diuino amori affixū ſtabile ꝑſtitit,& unū amādo,unū permāſit:poſtquā p deſideria terrena deflere cœperit,quaſi tot ſibi in exilio māſiones ſtatuit,quot ſibi in eo delectationes inuenit.Sicq; fit ut mēs q̄ pulchritudinē,dulcedinē,pacē,ſecuritatē,ac ꝑpetuitatē primæ lucis amare neſcit,nunquā ualeat eſſe ſtabilis,qa gaudiū ꝑmanēs in his q̄ in fuco uanitatis amplectit nō inueniēs,dū ſe ſemp deſiderio extēdit ſequēs qđ aſſeq nō ualet,fluctuās in exilio nūquā reqeſcit.Mō ualuis oculorum elapſa,

lorum elapſa, curioſos intuitu paſcit, & rerum immenſitatem in maſſa & mole conſiderat: modo rerum pulchritudinem in ſitu & motu, ſpecie & qualitate inueſtigat: modo rerum utilitatem per neceſſaria, commoda, apta & grata ꝑtentat. Nūc quoq; narib⁹ erūpit, & ꝑ olfactū odoria uarī ſuauia oblectamēta requirit. His paſta, auriū ꝑ organa ꝓcedit, & dulce melos, harmonicæ, organicæ, arithmeticæ diſciplinæ capta ꝑ auditū itrorſus trahit. Tactu quoq; ſubtilia leuia & lenia palpando diſcutit, & in aula memoriæ palpando deſiderata reponit. Nec minus guſtu fauciū ꝑlibat uarietatē ſaporū. Hos hœdos ſuos mēs quæ ſe ignorat & deū, paſcit iuxta tabernaculum paſtorum ꝑ res temporum & tpaliū uanitatū, mēdicās ex ea quæ præterit figura huius mundi, unde ſuā famelicā curioſitatē aliquatenus cōſolet. Cōparata eſt eñ iumētis inſipientibus, & ſimilis facta eſt illis: q̄a cū in honore eſſet, non intellexit ꝙ limus eſſet: honoris faſtigio delectata, Hinc naſcit̄ in exilio uanitatis motus ſine ſtabilitate, labor ſine requie, curſus ſine peruentione, ita ut ſemper inquietum ſit cor donec ad patriam ueritatis redire cœperit, egens, & de ſiliquis porcorum ſatiari deſiderans, quouſq; ad patris domum ſuſpirauerit, ubi mercenarius abundat panibus, & oēs domeſtici ueſtiti ſunt duplicibus. De hoc exilio ō ſancta ſanctorum ad te clamamus exules filij Euæ, ut interuētu tuo, ducatu tuo, adiutorio tuo poſſimus ad cubiculū ueritatis repatriare. Scimus proculdubio quia nil amplius habet hō de uniuerſo labore ſuo quo laborat ſub ſole, niſi uanitatē: & tñ prauæ cōſuetudinis nexibus irretiti ꝑ nos redire nō poſſumus in ueritatis libertatē. Non dicimus autē in hoc loco ueritatē cognitionē eſſe dei, & eius quæ ſm pietatē eſt ſcientiæ, ſed medium illud purum & nudū ac ſolidum quod eſt in uirtutis amore. Quāuis eñ diffiniāt authores reparationem hoīs eſſe cognitionem ueritatis, & amorem nirtutis, perfecta tamē uirtus nō eſt ſine cognitiōe ueritatis, nec ueritas ſine amore uirtutis. Vanus eſt, quia in uanitate eſt, aut in uanitate curioſitatis, aut erroris. Vanitas curioſitatis procedit à uanitate mutabilitatis, & generat uanitatem mortalitatis. Prima cauſa peccati, ſecunda peccatū, tertia pœna pctī. Prima eſt in his quæ propter hoīes facta ſunt, ſecūda in his quæ ab hoībus facta ſunt, tertia in his quæ in hominibus ſunt. Alia eſt in cōditis rebus, alia in mētibus, alia in corporibus. Vanitas erroris eſt in omnibus qui fidei catholicæ & ſanæ doctrinæ cōtraria ſunt, & religiōis diſciplinā in illo ſolido ueritatis quod nelle & nolle hominis inter anguſtias parū & minus coarctat, nō contingunt. Vanitas hæc omnia ſunt, quia ſe amplectentes decipiunt, & ad ueritatem æternitatis nō perducunt. In hoc exilio oē penè genus hominū ab initio uſq; ad aduentum reginæ cælorum peregrinari delectabatur, & ueritatis patriæ ſuſpirija nullis ſeu deſiderio recordabatur. Ipſa prima uiam aperit ad patriam, & ueritatem quæ uera patria eſt mundo generans dedit omnibua manifeſtā. Eapꝑter & nos ō regina miſericordiæ ad te clamamus exules filij Euæ. Clamor eſt ali⁹ oris, alius cordis. Clamor oris alta uociferatio, clamor cordis ualida & ſupplex ad deum intentionis directio. Deus intus, homo foris. Ad eos qui foris ſunt clamor oris, ad deum & qui cum eo intus ſunt clamor cordis. Intus ubi? In ſpū. Qualiter inquis? Duobus modis. Quibus? Cognitione & amore, reuelatione ac deuotione, acuto & calido. Modis his deus cor inhabitat, nō ſolus tñ. Vbi eñ fuerit corpus, illic congregabunt̄ & aquilæ. Ad quid? Vt renouetur ſicut aquilæ iuuentus cordis. Ibi & illa aquila grandis magnarum alarum ſancta ſanctorum innocentia & æquitas exaudit inuocata, ſi clamoribua occultis aſſidue fuerit excitata. Et nos adhuc filij Euæ tranſgreſſores, filij inobedientiæ, filij matris antiquæ, ad te clamamua regina miſericordiæ, Reuertere uiſitans in nobia naturam tuam, reuertere oſtendendo eam quā in chriſticolas habes charitatē tuam, reuertere per ſingularem in nos à deo datam poteſtatem tuam, reuertere per eam quæ tibi ſpecialiter infuſa eſt in plenitudine gratiæ prærogatiuā tuam, ut intueamur te, non talem qualē deſiderant angeli ꝓſpicere dicentes: Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te: ſed intueamur te largiētem beneficia, conferentem remedia, medentem contritis corde, ponentem fortitudinem lugentibus ſion, dantem coronam pro cinere, oleū pro luctu, pallium laudis pro ſpiritu mœroris. Nec mediocris uiſio iſta, piam te & deprecabilē experiri, mœrentiūq; ſuſpiria munere gratiæ conſolari. Sonet hæc uox tua in aurib⁹ nřis Vox hæc tua dulcis, & hæc facies tua decora. Nam in illo decore te uidere quo induit te dominus fortitudinem, & præcinxit te, non eſt huius temporis, nec tēporis uitæ noſtræ uitiorum fœtore ſordentis. Stola immortalitis te indutam uidere, domina indigni ſumus: oſtende nobis faciem miſerationū tuarum, & ſalui erimus. Quod ipſe nobis præſtare dignetur, cuius regnum & imperium ſine fine permanet in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ *Sermo unde ſupra.*

IN freta dum fluuij current, dū montib⁹ umbræ Luſtrabūt, cōuexa polus dū ſydera paſcit, Semper honor nomenq; tuum laudeſq; manebunt Spes mea uirgo pia, uirgo ſacra, uirgoq; Maria. Et non amplius? Amplius multum, & per omnem modum. Nam in æternum & ultra non deficiet laus tua de ore hominum, etiam & angelorum. Cæli enarrant gloriā dei. Et quæ maior in omni gloria dei quàm ineffabilis plenitudo cæli? Et nos cum ipſa, id eſt cum angelis & archangelis, cum thronis & dominationibus, cumq; omni militia cæleſtis exercitus, hymnum gloriæ ſanctæ ſanctorum canimus. Illi gloriam, nos hymnum gloriæ. Illi gloriā quā pñtes uident, in iubilo cordis inuicē enarrant: nos hymnum tñmodo gł̃iæ. i. memoriā eructam⁹ abūdantiæ ſuauitatis tuæ. Et opera manuū eius annūciat firmamētū. Fiat, inqt, firmamentū, & diuidat aquas ab aquis. Omnib⁹ firmamētis firmius firmamentū tu dña, q̄ eū quē cæli cælorū capere nō poterāt, cœpiſti & cōcepiſti, portaſti & non defeciſti, genuiſti, aluiſti, pauiſti, mammaſti, & educaſti. Tu in medio aquarū diuiſiſti aquas ab aquis, affectus uidelicet æternorū ab affectib⁹ tpaliū. Tuā eñ aiam pertrāſiuit gladius, ut reueleut̄ ex multis cordibus cogitationes. Poſuit in hoc firmamēto de⁹ ſolē & lunā, Xpm & eccliam, & ſtellas ꝓrogatiuas gr̄arū multas. Laudam⁹ dñm in ſctis eius. Firmitas, robur & cōſtātia & fortitudo mētis ei⁹, q̄a mundi cōtempſit gloriam, carnis calcauit illecebras. Virtus eſt altiſſimi, de qua ſcriptum eſt: Et uirtus altiſſimi obūbrabit tibi. Nō ſolū aūt cælū & firmamētū dña rerū itelligit̄, ſed alijs noīb⁹ cōuenīēter appellat̄, & rerum uocabulis deſignat̄. Ipſa tabernaculū dei, ipſa templū, ipſa domus, ipſa atriū, ipſa cubiculū, ipa thalam⁹, ipſa ſpōſa, ipa filia, ipſa arca diluuij, arca teſtamenti, urna aurea, ipſa manna, uirga Aarō, uell⁹ Gedeonis, porta Ezechielis, ciuitas dei, ipa cælum, ipſa terra, ipſa ſol, ipſa luna & ſtella matutina, aurora ipſa & lucerna, tuba & mons, fons quoq; ortorū & lilium cōualliū. Deſertū ipſa & terra repromiſſionis lacte & melle manans, ſtella maris, nauis quoq; uia in mari, ſagena, uinea, ager, area, horreū, ſtabulū, præſepe, ſubiugale, apotheca, aula, turris, caſtra, acies, ppl̃s, regnū, ſacerdotium. Ouis eſt, paſcua eſt, paradiſus eſt, palma eſt, roſa eſt, fluuius eſt, potua eſt, columba eſt, columna eſt, ueſtis eſt, margarita eſt, candelabrum eſt, menſa eſt, corona eſt, ſceptrum eſt, panis eſt, oleum eſt, uinum eſt, arbor eſt, uirga eſt, cedrus eſt, cypreſſus eſt, platanus eſt, cynamomum eſt, balſamum eſt, myrrha eſt, thus eſt, oliua eſt, nardus eſt, crocus eſt, fiſtula, calamus & ſtorax eſt, ſoror & mater eſt. Et ut breuiter concludam, de hac & ob hanc & propter hanc omnis ſcriptura facta eſt, ꝓpter hāc tot⁹ mūdus factus eſt, & hæc gr̄a dei plena eſt, & per hanc homo redemptus eſt, uerbum dei caro factum eſt, deus humilis, & homo ſublimis. Ad te ergo tantā ac talem, dña rerum, ſancta ſanctorū, regina cælorū ſuſpiramus gemētes & flētes in hac lachrymarū ualle. Tertia hæc poſitura carmis hui⁹ eſt qđ explanandū aſſumpſi-

mus,ſuſpiria,gemitus & fletus cõpunctionis,ſunt ſpecies ſeminũ iuſtitiæ.Seminate uobis,inqt,ad iuſtitiam,metite ſpem uitæ,& illuminate uobis lumẽ ſcientiæ.Eũtes,inqt, ibant & flebant mittentes ſemina ſua.Suſpiriũ,uox inarticulata,gementiũ gemitus,dolentiũ fletus,has ſedes habent.Tria ſunt hæc quæ bene gradiunt in irriguo inferiori.& quartũ qđ feliciter incedit,uallis ſcilicet lachrymarũ:ſedes irrigui ſuperioris hæc eſt.Verꝰ Caleph dat utrũq; filiæ ſuæ aſello reſidẽti.Et tu,ſi aſpiras ad hæc,cõprime motus irrationabiles ſenſualitatis & corpis,motu rõnis. Abſcinde à te concupiſcẽtiã carnis,oculorũ,poteſtatis & honoris.Abijce mundi põpã & ſarcinã,edoma carnẽ diſciplina ſpũs,in arctũ tua deſideria cõſtringe,non abeas in cõſilio impiorũ,in uia pctõrũ nõ ſtes,in cathedra peſtilentiæ non ſedeas.Apprehende humilitatẽ,ut ſis pauper ſpũ,ferales corrige mores,& eſto mitis.Tunc tranſito iordane ingredieris terrã repromiſſionis,q̃ eſt cõpũctionis. Sic in tertio loco octo beatitudinũ dr̃. Beati lugẽtes,qm̃ ipſi cõſolabunt.Quarto die reſuſcitatꝰ eſt Lazarus,quarta uigilia uenit ad diſcipulos Ieſus.Et tu fac tibi uigilias quatuor,ut reſuſciteris & ueniat ad te Ieſus: duas timoris,pudoris duas.Cogita deum creatorem tuum,cogita benefactorem,cogita patrẽ,cogita dñm.Ad ſingula reus es,plange ad ſingula,ad ſingula euigila,& ſingulorum horum ſinguli intellectus quaſi ſinguli in mente dies ſint,in quibus quaſi Lazarus mortuus eras,quaſi fœtebas. Dũ ꝑ ſingulos lachrymaris,quaſi in quarto reſuſcitaris.Primũ & ultimum extinguunt timorẽ,media duo pudorem.Pater ſanè nõ metuitur,cum pater ſit:patris eſt ſemper miſereri & parcere.Paterna uox eſt: Percutiã,& ego ſanabo. Nõ eſt proinde qđ à patre formides.Si qñ ferit,emendat,nõ uindicat.Ad cogitãtẽ ꝙ patrẽ offenderis,eſt certè qđ pudeat,etſi nõ qđ terreat.Voluntariè te genuit uerbo ueritatis,deinde nõ pepercit unigenito,ut ꝑſit genito. Ipſe quidẽ patrẽ ita exhibuit ſe tibi,ſed nõ tu illi æque filium. Qua fronte attollis iã oculos ad uultũ pr̃is tã boni,tam malus filius? Pudeat indigne geſſiſſe gñi tuo,pudeat tanto pr̃i uixiſſe degenerẽ.Exitus aquarũ deducãt oculi tui, opiat cõfuſio faciẽ tuã.Vultũ tuũ pudor ſuffundat,occupetq; caligo,deficiat in dolore uita tua,& anni tui in gemitibus.Prohdolor quẽ fructũ habuiſti in illis in qbꝰ nũc erubeſcis? Si in carne ſeminaſti,de carne meſſuiſti corruptionẽ.Si mundus ipſe trãſit,& concupiſcentia eius confundere ad illam uocẽ quæ dicit:Si ego pater,ubi honor meus? Hoc de honore pr̃is.Nunc ad beneficia ueniendũ. Vt alia innumera taceã,huius corpis uictũ,& uſum tpis huius,& ſup oĩa ſanguinẽ dilecti filij ſui clamantẽ de terra:pudet ingratitudinis.Quid retribuiſti dño pro oĩbus quæ retribuit tibi? Ad timorẽ quoq; ueniamus.Si pudor minus partes ſuas exequitur,excitetur ut excitet.Sepone pia uocabula bñfactoris & pr̃is:ad auſteriora cõuertere. Nã qui legit pater miarum,& deus totius conſolationis, legit nihilominꝰ deus ultionũ dñs,& legit terribilis in cõſilijs ſup filios hoĩm.Q, pater eſt,ꝙ beneficus eſt,tibi eſt: ꝙ dñs ac creator,ſibi eſt. Etenĩ ꝓpter ſemetipm̃ fecit oĩa. Quia ergo qđ tuũ eſt,tibi defendit & ſeruat,putas principatus ſui nõ reqret honorẽ? Requiret uſq; ad nouiſſimũ quadrantẽ,reqret & retribuet abundãter facientibus ſupbiã.Reqret à redempto ſeruitiũ,honorẽ & gloriam ab eo quẽ plaſmauit.Eſto ꝙ diſſimulet & pater ignoſcat beneficus,ſed non dñs & creator.Penſa cuius ſit fortitudinis & honoris tuũ atq; oĩm cõtẽpſiſſe factorẽ,cõtempſiſſe dñm maieſtatis.Tangit mõtes & fumigabunt,& tã tremẽdam maieſtatẽ audet irritare uilis puluis,uno leui flatu diſpergendus,& minime colligẽdus? Time gehennam,time iudicis uultũ.Cõtremiſce ab ira potẽtis,à facie furoris eiꝰ, à fragore ruẽtis mũdi,à cõflagratione elemẽtorũ,à tẽpeſtate ualida,à uoce archãgeli,& à uerbo aſpo.Cõtremiſce à dentibꝰ beſtiæ infernalis,à uẽtre inferi,à rugiẽtibꝰ ꝑparatis ad eſcã.Time uermẽ rodentem,ignẽ torrẽtẽ,fumum & uaporẽ,& ſulphur & ſpm̃ procellarũ: time tenebras exteriores,& dicito:Quis dabit capiti meo aquã,& oculis meis fontẽ lachrymarũ,ut præueniã fletibꝰ fletꝰ & ſtridores dẽtiũ,& manuũ pedũq; dura uincula,& põdus catenarũ ꝑmentiũ,ſtringentiũ,urentiũ nec cõſumentiũ? Heu mater mea,cur me genuiſti filiũ doloris & amaritudinis, indignationis & plorationis? Qui ſic afficit duplici metu iſto & duplici pudore,quatuor uigilias facit in mẽte,ſeu quatuor diebꝰ intus illuſtrat,in quorũ quarto quaſi Lazarus quatriduanꝰ reſuſcitatur. Et ſicut de uno fonte pãdiſi oriunt quatuor flumina quæ irrigãt terrã,ſic quatuor affectiones iſtæ ortæ de uno fonte cõpunctionis plenitudinẽ cõſumũt irrigui inferioris.Patiũt em̃ ſuſpiria,gemitus & fletus,q̃ diu ꝓ defectu uirtutum agunt,dicunt irriguum inferius.Superiꝰ aũt irriguũ eſt uallis lachrymarũ.Pinguis infuſio hæc cœlitꝰ irrorata,nec extorta nec coactitia,pluuia uolũtaria eſt,quã ſegregauit deꝰ hr̃editati ſuæ. Aquæ iſtæ ſunt quæ egrediuntur de templo à latere dextro,& fluunt impetu de libano,fluũt etiã de fonte paradiſi,diuiſi in quatuor capita.Paradiſus conſcientia iuſti eſt,quam nõ urit cura pungens,nec culpa remordens,quam nõ attenuat ſenſus egẽs,quã nõ grãdinant corporearũ rerum irruẽtia fantaſmata,fide florida,uirtutibꝰ fructifera,opinione odorifera.Huius de medio fons orit,dũ uirtꝰ integritate ſolidat.Hæc deinde diuidit in quatuor capita,iuſtitiam,prudentiam fortitudinem,temperantiam.Iuſtitia fodit in altũ,& quærit aquas irrigui ſuperioris,prudẽtia inuenit,fortitudo uẽdicat ſibi,tẽperantia poſſidet. Iuſtitiam dico eſſe genus ad oĩa p̃cepta dei,prudẽtiã diuinarũ hũanarũq; rerũ ſciam,fortitudinẽ uigorẽ mentis inter aduerſa & proſpera erectum,temperantiã inter uelle & nolle,noſſe parũ & nimis,citra & ultra diſcretionem. Legitime hæc cuſtodita perfectũ faciunt uirũ,cupientem diſſolui & eſſe cũ Xp̃o,qui dicat:heu mihi qa incolatus meus prolõgatus eſt:& ſitiuit aĩa mea ad deũ fontẽ uiuũ. Fons iſte fons patẽs eſt domui Dauid in ablutionem pctõris & mẽſtruatæ.Hic eſt fons quẽ foderũt principes multitudinis q̃s cõmemorauimꝰ,iuſtitia ſcilicet,prudẽtia fortitudo & tempantia in datore legis,id eſt cõpũctione,& in baculis ſuis,id eſt in uigore ſolido perfectæ integritatis. Mens itaq; à uitijs purgata,deũ ſitiẽs iugiter,& ipſius aduentũ in ſe ſuſcipiẽs frequẽter delectata tãtæ ſuauitatis inenarrabili dulcedine,qa pro uelle ſuo ſemp eam habere minime ualet,miro dolore afficit,& hæc ei cõſolatio,ut præ eiꝰ deſiderio iugi lachrymarũ pane paſcatur.Fit itaq; uallis lachrymarũ,dum de ſe humiliter ſentiens affatim abundat ubertate fletuũ.Et habet hoc irriguũ ſuperius quo mortua mũdo ſuauiter & dulciter paſcit,qa ꝑ irriguũ inferius emũdata iam cœleſtiũ cõtẽplatione ineffabiliter delectat. Hæc duo irrigua,duæ oliuæ ſunt,& duo cãdelabra lucentia ante deum.Sunt hæc duo luminaria,duo altaria,duo exploratores,duo cherubim,duo oſtiola,duo ubera,teſtamẽta duo,hirci duo,leones duo,minuta duo,tabulæ duæ, colũnæ duæ,ſorores duæ,manus duæ,& ſi qua ſint binaria q̃ his cõſonãtia opinionaliter queant inueniri. In talibus ſuſpirijs gemitu ac fletu ac cõualle lachrymarũ ad te clamamus exules filij Euæ:dña rerũ,ſancta ſanctorum,uirtus noſtra & refugiũ,decus mundi,gloria cœli,præelecta ut ſol,pulchra ut luna,lunaris fulgor,agnoſce oẽs te diligentes.Audi nos,nã te filius nihil negans honorat. Et tu ſalua nos dñe Ieſu,ꝑ qbꝰ uirgo mater te orat,cuiꝰ regnũ & imperiũ ſine fine permanet in ſecula ſeculorum. Amen.

¶Sermo unde ſupra.

ANte pererratis amborũ finibus exul,aut ararim parthus bibet,aut germania tygrim,quã tuus è noſtro labat pectore uultꝰ,uirgo dei genitrix,quẽ totus nõ capit orbis.Omnino neceſſarie uultum quidẽ tuũ deprecabunt omnes diuites plebis,quãto magis pauperes plebis? Et ſi pauperes plebis, multomagis egenus & paup,opprobrium hoĩm,& abiectio plebis.Tibi dixit cor meũ,quæſiui uultum tuũ. Vultũ tuũ dña requirã,ne auertas faciẽ tuã à me,ne declines

in ira

in ſra à ſeruo tuo. Oſtende faciem tuã, ſonet uox tua in auribꝰ noſtris, quia uox tua dulcis, & facies tua decora. Vocem tuã audiuimꝰ quater in euãgelio ô dña rerum. Primo ad angelum, ſecũdo ad Elizabeth: tertio ad filiũ: fili quid feciſti nobis ſic? quarto item ad filiũ: uinũ nõ habẽt. Quã harũ inq̃rimus? Illã utiq;: uinum nõ habẽt. Neceſſaria nobis hæc eſt. Defecit uinũ in cadis noſtris, uinũ ſcilicet lætificans cor hoĩs. Non cauſamur de uino in quo eſt luxuria, illud quærimꝰ de quo ꝓpheta, quod germinat uirgines, hanc pincerna tu, uexillifera tu. Vexilla regis prodeũt in nobis, te agẽte pro nobis. Calix in manu tua uini meri. In manu tua, in ꝑtãte tua: uini meri, amoris diuini. Dic dña rerũ, dic pro nobis filio tuo: uinũ nõ habẽt. Calix huius uini inebriãs, quàm præclarus eſt. Inebriat, calefacit, acuit, audaces facit & fortes, obliuioſos, diſcretos, ſomnolẽtos. Inebriat amor dei ad cõtemptũ mundi, calefacit q̃a feruẽtes facit, acuit q̃a erudit, facit audaces contra aduerſa, & fortes à carne mũdo & dæmonibꝰ inuincibiles: obliuioſos corũ. ſ. quæ retro ſunt, & in futura extentos, diſcretos erudiẽs ad iuſtitiã, ſomnolẽtos ad tpalia & tædioſos, & ad inuiſibilia cõtẽplãda pronos & ꝓptos. Hoc uinũ lætificat cor hoĩs. Hoc à te & per te ſperamꝰ nõ ſolũ uinũ, ſed & panẽ. Panis enĩ cor hoĩs cõfirmat. Panis ille de quo ſcriptura: Panẽ angeloꝝ mãducauit hõ. Panis iſte filij tui dulcis memoria, præſentia ipſiꝰ plena tu. Et menſa ꝓpoſitiõis duodecim panũ, numerũ duodenarium dedicãs. Duodecim panes, duodecim ſunt prærogatiuæ gratiarum in q̃bꝰ gratia repleta es, & dñs tecũ. Porrò ne de corde meo uidear prophetare, tuas has prærogatiuas Paulus apl's & noĩat pariter & enumerat dicẽs: Fructꝰ aũt ſpũs eſt charitas, gaudiũ, pax, patiẽtia, longanimitas, benignitas, bonitas, mãſuetudo, fortitudo, miſericordia, continẽtia, caſtitas. Panes certè admodũ ſplendidi ſapidiq;. Splendidi in ſua natura, ſapidi in animoꝝ experientia. Deniq; ſummæ ſpiritales deliciæ hæ ſunt. Plus q̃ppe his cõfirmat & delectat animꝰ, quàm ullis carnalibꝰ delicijs corpꝰ. Neq; uerò ꝓueniũt homini à ſeipſo, imo fructus ſunt ſpũſancti. Proinde uirgo beata poſtquã nũciꝰ cæleſtis te ꝑdicta grãrum prærogatiua perhibuit plenã, mox gratiarũ cauſam ſubiungẽs inq̃t: Dñs tecũ. Dñs aũt ſpũs eſt. Spũs ergo ſctũs magnificauit facere tecum. Magnificauit inquã facere in te duo opera ſua. Vnũ erat dũ dignã te fecit quæ dei filiũ cõcipere poſſes & parere: alterũ qñ ex tua carne ſancta ac digna carnẽ filij dei formauit. Fecit proinde te magnã & caſtã. Magnã planè fecit ut immẽſum caperes, caſtã quatenꝰ digne cõtineres. Magnã te fecit humilitate, caſtã uirginitate. Itaq; tu ſancta, tu es caſtellũ in qd' Ieſus intrauit, habens turrim humilitatis: qui enĩ ſe humiliat, exaltat: & murũ uirginitatis. Murum certè fortiſſimũ, q̃ppe qui nec ante partũ, nec in partu, nec poſt partũ potuit uiolari. Lapides muri diſciplina tua fuerũt & cõtinẽtia, ſine quibus nunquã cõſtans eſt uirginitatis murus. In te duæ ſorores fuerũt Maria & Martha, quæ dñm ſuſceperũt. Maria fuit intelligẽtia tua ſpecialis, qua deũ & dei filiũ eſſe intellexiſti quẽ genuiſti. At uerò Martha rõnalis erat prudentia, qua ei in dño filioq; tuo in carne ſeruiſti. Tu ergo dña naſus es ſpecioſus ad quã dicit ſpõſus: Naſus tuus ſicut turris libani quæ ædificata eſt cũ ꝓpugnaculis, mille clypei pendẽt ex ea, oĩs armatura fortiũ. Naſus duo habet foramina ꝑ quæ ſpm̃ à capite emittit: ita tu dña uirginitate & humilitate tua de cælo eduxiſti filiũ dei. Spũs oris noſtri (dicẽte ꝓpheta) Xp̃s dñs. Spũs uerò eſt dñs Xp̃s, q̃ppe qui ut ſpũs oris noſtri charitate nos calefacit, cupiditatẽ noſtrã refrigerat, ad bonã nos uolũtatẽ mouit, fide iuſtificauit. Tu ergo naſus eccleſiæ filijs es turri, celſa uidelicet dignitate, firma grauitate. Turris es libani. Libanꝰ mons qui dicit dealbatio, altã præ oĩbus ſignat innocentiã tuã. Innocẽs fuiſti ab originalibꝰ & ab actualibꝰ pc̃tis. Nemo ita, præter te. Vnde auctoritas Auguſtini. Cũ de peccatis agitur, nullã de beata Maria uolumꝰ fieri mẽtionẽ: ex eo enĩ maiorẽ credimꝰ ei collatã uirtutẽ ad uincẽdũ ex omni parte pc̃tm̃, quæ cõcipere & parere meruit eum, qui nullũ habuit pc̃tm̃. Ex omni, inquit, parte, hoc eſt ex parte originalis & ex parte actualis pc̃ti. Ea ergo ſola excepta: cæteri oẽs q̃d dicere pñt niſi qd' ait apl's Ioannes: Si dixerimꝰ ꝙ pc̃tm̃ nõ habemus, ipſi nos ſeducimus, & ueritas in nobis non eſt? Ego quoq; pia fide opinor, in utero mr̃is tuæ ab originalibꝰ te abſolutã pc̃tis. Nec uana eſt fides, nec opinio falſa. Deniq; & rationes & auctoritates inueniuntur iſta ſtipulãtes. Et quidẽ ratio ſic. Si alij in utero matris fuerũt ſanctificati, multo magis tu mater dñi. Sed Hieremias & Ioãnes, alter ſanctificatꝰ, alter ſpũſctõ repletus in utero matris legunt. Ergo & tu Maria genitrix dei, quæ ſola totam ſpũſancti gratiã poſſediſti, quã alij habuere per partes. Te enĩ angelꝰ Gabriel pronũciauit gratia plenã. Tuũ odorẽ longe ante in filio patriarcha Iſaac trahebat dicẽs: Ecce odor filij mei ſicut odor agri pleni. Tu es ager plenꝰ, plena uirtutum, plena gratiarum. Tu ꝓtuliſti frumẽtum electorũ, qd' eſt etiã angeloꝝ cibus. Te benedixit dñs. Te inquã benedixit dñs, ut per te benedictam uita ueniret, ſicut mors per Euam ꝓceſſerat maledicta. De te ſecretorũ cæleſtiũ cõſcius Salomon dicit: Quæ eſt iſta quæ ꝓgredit ſicut aurora conſurgẽs, pulchra ut luna, electa ut ſol, terribilis ut caſtrorum acies ordinata? Aurora ſemper noctem ſeq̃tur, nox præcedit aurorã. Quid aũt eſt nox frigida & obſcura niſi originale peccatũ, frigidũ concupiſcẽtia, obſcurũ ignorãtia? Tu ergo ꝓceſſiſti ut aurora lucida & rubicũda, quia ſuperatis originalibꝰ pc̃tis in utero matris, nata es lucida cognitione ueritatis, & rubicunda amore uirtutis. Inde eſt ꝙ natiuitatẽ tuã ſanctam ſancta eccleſia feſtiuis celebrationibꝰ honorat, qd' alijs non faceret. Deniq; nullius præter te, niſi dñi filij tui, & Ioannis baptiſtæ (qui utiq; ſancti nati ſunt) colit natiuitatẽ. Cum igit tam claræ auctoritates diuinæ tuã ab utero teſtent innocẽtiã, q̃s ultra dubitet ſanctã te & immaculatã huic mundo progenitã? Tu es ꝓinde turris libani cũ propugnaculis ædificata. Ab ineũte quippe ætate dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniq̃tatẽ. Quare delectatio iuſtitiæ, odiumq; iniq̃tatis, cũ quibꝰ creuiſti, tua fuere propugnacula. His quippe uiſis, hoſtibꝰ certè ſuſpecta fuiſti. Non enĩ parũ formidabãt ne fortè tu eſſes (quæ & eras) per quã expugnãdi erãt & dãnãdi: ꝓpter qd' & terribilis fuiſti eis ut caſtroꝝ acies ordinata. Nihil uerò oĩno ꝓficit inimicus in te, eo ꝙ mille clypei pepẽderũt ex te, oĩs armatura fortiũ. Denariꝰ ſolidus millenariꝰ eſt: ſiquidẽ denariꝰ quadratꝰ cẽtenariũ ꝑficit. Porrò decẽ ſunt præcepta legis. Primũ eſt: Dñm deũ tuũ adorabis, & illi ſoli ſeruies. In hoc ſolius dei præcipit cultus. Nulli q̃ppe alij ſeruitꝰ (quæ græce latria dicit) debet. Siq̃dẽ qñ dæmonibꝰ exhibet, idololatria uocat: qd' proximo inhibet ꝑcepto. Non aſſumas nomen dei tui inuanũ. Ac ſi diceret. Nulli creaturæ dei honorem exhibeas, nihil per incãtationes aut auguria quæras. Porrò ſpeciale obſequiũ deo præbet in obſeruãtia ſctãrum ſolẽnitatũ: unde tertiũ præceptũ contexit. Obſerua diẽ ſabbati, quod eſt, in ſacris ferijs te exerce, quatenus per requiem præſentẽ diſcas ſperare æternã. Ac tria iſta ad deũ dũtaxat ꝑtinẽt, qua de re in una ſolũmodo tabula ſcripta fuerũt. Cæterũ cætera ad cõuerſationẽ hoĩs cũ ꝓximo ſpectant, quare & ipſa cõtinebantur in ſecunda. Et primũ quidẽ ad maxime proximos, id eſt parentes ꝑtinet. Honora, inquit, patrẽ & matrẽ. Honoris noĩe non ſolũ ſubiectionis reuerentia, ſed etiã ſubſidij obſequium accipit. Proinde filij debent honorare parẽtes, & in bonis obediendo, & temporalia ſi opus habuerint ſubſidia miniſtrãdo. Non occides. Id maximũ malũ eſt quod ꝓximis põt inferri, ac ꝓpterea primo oĩm debuit ꝓhiberi. Fit autẽ homicidiũ multis modis, manu, præcepto, cõſilio, cõſenſu, uel neglectu. Si enim moriturũ aliquo modo uiuificare ualeas & negligis, ꝓculdubio eiꝰ mortis reus teneris. Poſtea dicit: Nõ fornicaberis. Fornicatio alia ſpũs, alia corporis. Spũs fornicatio eſt, deſerto deo adhærere diabolo. Vnde: Perdes oẽs qui fornicantur abs te. Porrò corporis fornicatio eſt paſſim cũ meretrici-

bus uel fœminis à legitimis uiris abſolutis, ſola libidinis explẽdæ cauſa cõmiſceri. Deinde adiũgit. Furtumq́ non facies. In furto cõprehendit rapins, uſura, perſuaſio, quicquid deniq́ cũ dãno alterius poſſidet. Deinceps ait: Falſum teſtimoniũ ne dicas. Falſum teſtimoniũ, alieni patrocinium mẽdacij ꝓprie dicit. Verũtñ in hoc loco pro oibus mẽdacij partibꝰ uerisimile eſt poni. Deniq́ periuriũ, uoti ſolutionẽ, & generaliter omne mẽdacium non permittit, qui falſum teſtimoniũ noiatim ꝓhibuit. Nonũ præceptũ eſt: Non cõcupiſces ꝓximi tui uxorẽ. Vbi nimirũ adulterium uetuit, atq́ abuſionẽ deo ſacratarũ. Sponſæ quippe ſunt dei, & utiq́ non minus eſt dei ſponſam uiolare quàm hois. Decimũ: Non cõcupiſces rem ꝓximi tui. Oẽm dolũ & circũuentionẽ hoc ultimo uetat præcepto, qbus miſeri mortales ſe inuicẽ decipiũt, boniſq́ priuãt terrenis. Hæc decẽ legis præcepta ſuos obſeruatores tanquã clypei muniunt, & à tormẽtis inferni defendũt, quapropter optimi decẽ clypei ſunt. Denariꝰ porrò linearis numerus eſt, ſolã habens lõgitudinẽ, quæ ſolo dũtaxat capit intellectu. Decem itaq́ clypeos habet. At ſi denarius in altũ extẽdatur atq́ quadret, centenariũ uidelicet parit. Eadem quoq́ ratione: ſi decalogus poſt ſcientiã memoria firmet, & dilatet affectu, centũ profectò clypei poſſidentur. Poſtremò denarius exaltatus atq́ ſolidatꝰ millenariũ perficit: ſic nimirũ decalogũ de affectu in bonã ꝓducẽs operationẽ, optatos certè mille cœpit clypeos poſſidere. Non eſt dubiũ te benedictã intellectu & affectu & actu hunc ſuper oẽs mortales decalogũ habuiſſe & obſeruaſſe, unde prorſus merito mille clypei ex te dicunt pẽdere. Et non ſolũ clypei, ſed & ois armatura fortiũ. Nihil eſt eñ uirtutis quod ex te non reſplẽdeat: & quicqd ſinguli habuere ſancti, tu ſola poſſediſti. Lectulus es Salomonis de quo in canticis: En lectulũ Salomonis ſeptuaginta fortes ambiũt ex fortiſſimis Iſrael, omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi.

SERMO BEATI BERNARDI

abbatis ad monachos, de aduentu domini, Vbi exponit undecim onera Eſaiæ prophetæ, quæ tunc ad matutinas recitantur.

TEMPVS EST FRAtres chariſſimi ut miſericordiam & iudicium cantemus domino. Aduentus quippe dñi eſt illius qui uenit, & uenturus eſt omnipotens. Sed quomodo uenturus eſt uel uenit? Nempe uox eius. Cælũ & terrã ego impleo. Quomodo ergo ad cælum uenit uel ad terram qui cælum implet? Audi euangelium. In mũdo erat, & mundus per ipſum factus eſt, & mundus eũ non cognouit. Ergo & præſens erat, & abſens eſt. Præſens, qa in mundo erat: abſens, quia mundus eum nõ cognouit. Non eſt longe ab unoquoq́ noſtrũ, ait Paulus. In ipſo enim uiuimus, mouemur, & ſumus, & tamen longe à peccatoribꝰ ſalus: prope itaq́ per eſſentiam, longe à peccatoribus ſalus, quos non reuocabat errantes, nec erigebat iacentes, nec redimebat captiuos, nec mortuos ſuſcitabat. Longè inquam, quoniam nec iuſtis cæleſtem mercedem, nec impijs manifeſto iudicio æternã inferebat damnationem. Venit proinde ut agnoſceret qui nõ agnoſcebat, crederetur qui non credebatur, timeretur qui non timebatur, amaretur qui nõ amabatur. Sic qui præſens erat eſſentialiter, uenit miſericorditer ut agnoſceretur humanitas eius, crederetur diuinitas eius, timeretur poteſtas eiꝰ, amaretur benignitas eius. Apparuit enim humanitas eius in noſtræ infirmitatis ſuſceptione, diuinitas in miraculorum exhibitione, in dæmonum oppreſſione poteſtas, in peccatorum ſuſceptione benignitas. Humanitatis nanq́ fuit quod eſurijt, diuinitatis ꝙ de quinq́ panibus quinq́ milia hominum ſatiauit. Humanitatis fuit ꝙ mortem ſuſtinuit, diuinitatis fuit ꝙ mortuos ſuſcitauit. Item, poteſtatis fuit ꝙ phariſæos de templo deiecit, benignitatis ꝙ in cõuiuiũ publicanos & peccatores ſuſcepit. Poteſtatis fuit ꝙ dæmones terruit, benignitatis, quia adulteram abſoluit. Poſtremò poteſtatis fuit ꝙ uolẽtes eum capere proſtrauit. Benignitatis ꝙ abſciſam ſui perſecutoris auriculam loco ſimulet ſanitati reſtituit. Et hæc oia cum ad primũ aduentũ pertineant, miſericordiæ dicimus aſcribẽda. Cõſiderate rogo quid ſit deus, & uidete qd ſit ꝙ depoſuerit tantã maieſtatem, ꝙ exinanierit tantã poteſtatẽ, ꝙ infirmauerit tantam uirtutẽ, ꝙ tantã humiliauerit altitudinẽ, ꝙ tantã ſapiẽtiã infatuauerit. Nunqd hois iuſtitia? Abſit. Oẽs enĩ declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum. Quid ergo? Num aliqua eiꝰ egeſtas? Minime. Eius eſt enĩ orbis terræ & plenitudo eius. An fortè in aliquo noſtri eguerit? Nequaquã. Deus qppe meus eſt, & bonoꝝ meorum non eget. Quid ergo? Verè dñe non mea iuſtitia, ſed tua miſericordia. Non tua egeſtas, ſed mea neceſſitas. Dixiſti enĩ miſericordia ædificabitur in cælis. Ita planè miſeria abundauit in terris, ideo in primo aduentu tuo miam cantabo tibi dñe. Miſericordiæ nanq́ fuit, ꝙ infirmitates noſtras factus homo ſuſcepit. Miſericordiæ, ꝙ fidẽ diuinitatis ſuæ miraculis cõfirmauit. Miſericordiæ nihilominꝰ, ꝙ dæmonũ nobis calliditates detexit, & uirtutẽ euacuauit. Miſericordiæ, ꝙ meretricis attactũ non reſpuit, ſed approbauit deuotionẽ. Itaq́ ꝙ ſe exhibuit in humanitate humilẽ, in miraculis potentẽ, in dæmonũ oppreſſione fortẽ, in peccatorũ ſuſceptione mitem, totũ hoc ex miſericordiæ fonte proceſſit, totum ex pietatis uiſceribus emanauit. Et ideo in hoc primo aducẽtu tuo, miam cantabo tibi dñe. Et merito, qa miſericordia tua plena eſt terra. Ecce oleũ ad cuius præſentiã iugum noſtræ captiuitatis cõputruit, ſicut dicit Eſaias ſanctus. In illa die auferet onus eiꝰ de humero tuo, & iugũ de collo tuo, & cõputreſcet iugũ à facie olei. Quæ iſta dies, quod onus iſtud, quod iugum? Audi, dicit ꝓpheta: Suſcitabit ſup eum dñs ſcilicet regem Aſſyrioꝝ flagellũ iuxta plagã Madian in petra Oreb, & uirgã eius ſuper mare, & leuabit eam in uia Aegypti. Flagellato itaq́ diabolo qui eſt rex ſuper oẽs filios ſuperbiæ, leuauit dñs uirgam ſuam ſuper mare, & leuauit eam in uia Aegypti. Mare, ſeculum, uirga, crux, uia Aegypti, uia illa lata & ſpacioſa quæ ducit ad mortẽ. Gratias tibi dñe Ieſu qui exaltaſti uirgam tuã ſuper mare, proſternẽs cruci tuæ ſuperbiam ſeculi, & ſubijciẽs ei principatus & poteſtates. Verè dñe crux tua premit fluctus ſeculi, ſedat tempeſtates perſecutionum, procellas & tentationes mitigat. Leuaſti etiã eam in uia Aegypti, ut obſtructa illa uia lata quæ ducit ad mortẽ, illã arctam & anguſtã oſtẽdas quæ ducit ad uitam. An neſcitis? An non ſentitis? An non experimini? Feruet in carne aliqñ æſtus concupiſcentiæ, in mente ira deſæuit, indignatiõis & amaritudinis uerba prorumpũt, & ad inſtar maris quod uehemens exagitat uẽtus omnia interiora hominis conturbãtur. Sed leuãte ſuper hoc mare crucem ſuam Ieſu, ſedantur oia, omnia quieſcunt. Propterea fratres chariſſimi, quis nos in hanc uiam & anguſtam ſemitã ſalutis inducit, niſi dñicæ crucis & paſſionis exemplũ, quã leuauit dñs in uiam Aegypti? Merito die, id eſt tempore gratiæ, tempore miſericordiæ, tẽpore quo crux eleuatur, quo Xp̃o ſubditur mundus, quo princeps mundi huius eijcitur foras. Hac inquã die, hoc tempore auferetur onus de humero tuo. Quod onus? Legimus in ſcripturis multa onerum genera. Nam ſanctus Eſaias undecim nobis onera prophetico ſermone deſcribit.

Onus Babylonis.	Onus Philiſtijm.
Onus Moab.	Onus Damaſci.
Onus deſerti maris.	Onus Aegypti.
Onus Dumæ.	Onus in Arabia.
Onus uallis uiſionis.	Onus Tyri.
Onus iumentorum auſtri.	

¶ Et quid eſt onus niſi pondus quidem deprimẽs animã, & ad terram inclinans, faciens eam ad inferiora reſpicere, & negligere ſuperiora. Tale nobis onus aliqñ ex mundi

prouenit

prouenit delectatione, & hoc onus Babylonis. Aliquādo ex immūdoꝝ ſpirituū immiſſione, & hoc onus Philiſtijm. Aliquādo ex naturali quadā & ineuitabili neceſſitate, & hoc onus Moab. Aliquādo ex tenebris ignorātiæ, & hoc onus Aegypti. Aliquando ex innata nobis infirmitate, & hoc onus Damaſci. Aliquādo ex malorū perſecutione, & hoc onus deſerti maris. Aliquādo ex occulta animi uexatione, & hoc onus Duma. Aliquando ex timore mortis, & hoc onus in Arabia. Aliquādo ex uanitate, quādo proficimus, & hoc onus uallis uiſionis. Aliquando ex anguſtia, pro his quæ tolleramus, & hoc onus Tyri. Aliquādo ex charitate, quando alijs proficere deſideramus, & hoc onus iumentorum auſtri.

¶ *De onere Babylonis Sermo primus.*

PRimum itaqꝫ onus Babylonis eſt, quod neceſſe eſt ut auferatur ab humeris noſtris. Babylon ſignificat mūdū, cuius amor cupiditas eſt: onus itaqꝫ graue multos premens, & ad inferiora incuruans. Tripliciter enim miſeros onerat, labore, timore, & dolore. Cum labore peruenit homo ad hoc quod cupit: cum timore poſſidet: cum dolore amittit. Eya fratres, quis regum non cum dolore acquirit quod cupit? Quis regum ita ſecurus ut nullum timeat? Quis non cum dolore aliquid amittit? Sed retorqueamus ad nos parabolam iſtam. Nulliſne noſtrum ſub huius oneris pondere ſuſpirat? Nullæ ne in nobis mundanæ delectationes ſederunt? Quicquid qui ſua reliquerunt aliena quærere non formidant, pro quibus laboribus fatigantur, cruciantur doloribus, cruciatibus conteruntur? Nunquid uel ille ab onere hoc liber eſt, qui cum nihil uel parum in monaſterium attulerit, tamen ut alijs det quicquid poterit de monaſterio auferre non deſinit, qui importune petit, qui iraſcitur ſi non accipit, dolet ſi corripitur, ſæuit ſi clamatur? Quid illi qui tanto parentum ſtringuntur affectu, ut religionis diſpendiū, maximoſqꝫ labores pro eis ſubire nō dubitet, & ob hoc etiam dies uacuos, & noctes ducunt inſomnes? Nunc adulantur, nūc detrahunt, nunc pro alioꝝ promotione inſaniunt, nunc fruſtrati ſpe ſua in ipſos etiā patres ſuos maledictis inſurgunt. Itaqꝫ fratres omnes hi conformantur huic ſeculo. Vnde & nomine Babylonis cēſentur illo pœnæ onere quod propheta ſuper Babylonē deſcribit miſerabiliter opprimendi.

¶ *De onere Philiſtijm Sermo ſecundus.*

SEquitur onus Philiſtijm, qui interpretatur cadentes potione, illos ſignificans qui ſuperbia inebriati, ceciderūt de habitatione cæleſti. Iſti miſeros onerant, nunc tentatione, nūc afflictione. Hi Aegyptios onerabant plagis multis & magnis, ſicut habes in pſalmo: Miſit in eos iram indignationis ſuæ, indignationē & iram & tribulationē, immiſſiones per angelos malos. Hi cor inde onerauerūt auaritia, & cor phariſæorum inuidia: & cor Pilati ſtultitia. Hi cor fidelium multis tentationibus onerant, inſultantes animæ conſentienti & dicentes: incuruare ut tranſeamus.

¶ *De onere Moab Sermo tertius,*

ADditur onus Moab, qui interpretatꝰ de patre. Naturalem illam exprimit neceſſitatem, quam pater generatiōe transfundit in filium, ſicut eſt ineuitabilis manducandi, bibendi, dormiendiqꝫ neceſſitas, & cætera quæ pertinent ad neceſſariā corporis curā. Quale hoc onus fratres chariſſimi, quo cogimur poſt ſolis ſplendorem, ad carnis huius curam quaſi ad fœtidum cadauer redire, & poſt ſpirituales cibos mentis, procurare onera uentris? Quale hoc onus quod quotidianum à nobis miſeræ ſeruitutis tributū exigit, & quē hodie implenimus, euacuatū craſtino uentrem reimplere compellit? Quid dicam, quantarum ſolicitudinum ac curarum onus miſeris mortalibus neceſſitas iſta imponit, adeò ut quorundam hominum deus uenter ſit, pro cuius non dicam. Sed onere ipſam iuſtitiam & diuinam doctrinam uenalē habēt. Huiuſmodi, ut ait apoſtolus, domino ſuo non ſeruiunt, ſed ſuo uentri. Quid præterea oneris in ipſa ciborum diſtinctione ſuſtinentes, hos deſiderantes illos reijcientes, cum alij uentrem torqueant, alij caput grauent, alij pectus opilent, alij cor corruptis humoribꝰ premant? Verum de illis quid dicam quos iſta neceſſitas, nūc murmurare, nunc detrahere, nunc inſuper litigare cōpellit? Contriſtatur ſi cibus uilior ſit, ſi potus minus ſapidus apponatur, ſi præparetur tardius, ſi negligentius accuratur. Fratres qui huiuſmodi ſunt ſm carnalem generationem uiuentes, Moab dici poſſunt, pondere pœnæ quod in onere Moab propheta cōmemorat damnandi.

¶ *De onere Damaſci Sermo quartus.*

IAm de onere Damaſci prophetia ſubiungitur. Damaſcus interpretatur fundens ſanguinem, illam nobis innatam exprimēs corruptionem, quæ quodāmodo nolētes & inuitos trahit ad peccatum. Ipſa eſt lex in membris noſtris, repugnans legi mentis noſtræ, & captiuos nos ducens in legem peccati, quæ eſt in membris noſtris. Omnis ſenſus uitalis in corpore, ex ſanguine eſt. Vitalis autem ſenſus in anima, ex ratione eſt. Et ſcitis naturalis motus peccati quodammodo nōnunquam in quadā delectationis pœna ipſam rationē abſorbeat, & totam animā, ut ita dicā, reddat exanguem. Sed quidam ſentiunt, ſed non conſentiunt: impugnātur, ſed non expugnantur: onerantur, ſed non proſternuntur. Hi onus quidem ſuſtinent à Damaſco, ſed Damaſcus non ſunt. At ille qui conſentit & præbet arma iniquitatis peccato, profectò Damaſcus eſt, proprium ſcilicet ſanguinē fundens, & ſuis ſe manibus interficiens. Hic proculdubio pondere pœnæ, quod in onere Damaſci deſcribitur, ſe nouerit opprimendum.

¶ *De onere Aegypti Sermo quintus.*

ADditur onus Aegypti. Aegyptus interpretatꝰ tenebræ. Sunt autem tenēbræ ignorātiæ, ſunt & iniquitatis. Eya fratres nō eſt leue hoc onus, quod de ignorantiæ noſtræ cæcitate portātes, neſcientes in multis quid expediat, quid laudemus, quid improbemus, ita ut ſæpe dicamus malum bonum, & bonum malum. Sed & quid oremus ſicut oportet neſcimus, & in luce ſcripturarū, ſicut in nocte ſuccedimus. Qui ergo huiuſmodi ſunt, ab Aegypto onerātur, ſed cum Aegypto nō onerātur, cum illis ſcilicet qui Aegyptus ſunt, & tenebræ filij tenebrarum, de quibus in euangelio: Omnis qui male agit, odit lucem. Et apoſtolus: Qui dormiūt, inquit, nocte dormiunt: & qui ebrij ſunt, nocte ebrij ſunt. Hi nimirum eo pondere pœnæ punientur, quo Aegyptum propheta docet eſſe puniendum.

¶ *De onere deſerti maris Sermo ſextus.*

SVbiungitur onus deſerti maris. Mare deſertū, multitudo reproborum, qui derelicti à deo, & à ſanctorum numero ſeparati pōdere, perſecutione ſanctam premunt eccleſiam, ipſi pœnarum pondere quæ in hoc onere à propheta notantur, poſtmodum puniendi. Præterea mare, ſunt illi qui diuerſis paſſionum ac uitiorum tumultibus quatiuntur. Qui ſemper in motu ſunt, ſemperqꝫ uagi, nunquam ſtabiles, nunquam in eodem ſtatu permanentes, nunc ſuperbia intumeſcunt, nunc ira freneſcunt, nunc triſtes, nunc leues, nunc preſſi ſilentio, nunc riſu diſſoluti tranſgrediuntur præcepta ſeniorum fratrum, pacem turbant. Quādiu tamen timent, quādiu dolent, quādiu amittunt correptionem, nec refugiunt ſatisfactionē, deſertū mare non ſunt. At ſi uenientes in profundū malorū contēnunt, ſi correpti clamauerint, nihil honeſtum, nihil quietum, nihil inſuper ordinatum reſponderint, ſed tumidi, ſed inflati, etiam in ipſo à quo corripiuntꝰ uerbis indignationis inſurrexerint, ita ut neceſſe ſit relinquere eos ſibi, deſertum mare non dubites eos nominare. Væ illis qui à deo derelicti & ab hominibꝰ, dimittuntur ſm deſideria cordis eorum, ut eant in adinuentionibus ſuis. Quibus etiam dominus per prophetā: Auferam zelum meum à uobis, & ultra non iraſcar. Scitis

fratres chariſſimi quàm graue onus in humeris ſanctorũ imponant, qui tales ſunt. Sub hoc onere propheta gemebat, qui dicebat: Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores. Verè ſupra dorſum meũ fabricãt, qui huiuſmodi ſunt, quotidianis ſuis exhortationibus nos onerãtes: qui addunt peccata peccatis, cõtemptũ iungunt cõtemptui, contumelioſi, elati, detractores, deo odibiles, ſenioribus non obedientes, ſocijs non contemperantes. Tales pœnarum pondus quod in onere deſerti maris cõtinetur, ſe nouerint incurſuros.

¶ *De onere Duma Sermo ſeptimus.*

EX hinc onus Duma ſermo propheticus deſcribit. Duma interpretatur ſilentium. Scitis fratres quàm multos ſilentium onerat, & grauat quies, ita ut tacentibus & quieſcẽtibus omnia oneri ſint, caput doleat, uenter rugiat, caligent oculi, & renes penè ſoluantur. Exeuntibus aũt huc illucꝙ uagantibus & loquentibus, omnia ſunt iocũda, tradãtur obliuioni dolores, ſingulis membris ſua reddãtur officia. O quanta eſt uirtus linguæ, quæ oculos ſerenat, caput alleuiat, renes conſolidat, genua diſſoluta corroborat. Hæc infirmũ in laboribus infatigabilẽ reddit, patientem in ieiunijs, paratum ad iter, promptũ ad obedientiã. Itaꝙ ſi uideris monachum in clauſtro reſidentem huc illucꝙ reſpicere, oſcitare crebrius, manus & pedes extendere, nunc librum ponere, nunc reſumere, poſtremò quaſi quibuſdam ſtimulis agitatum de loco in locum, de auditorio in auditorium curſitare, ſub onere Duma eum ſuſpirare non dubites. Eſt præterea quoddam aliud ſilentium, quod æternæ pœnæ pondus multis imponat. Ipſum eſt ſilentium quod ex pudore & confuſione procedens, confeſſionem obſtruit peccatorum, & excludit remiſſionẽ eorum, quod onus pœnæ tale ſilentium mereatur, propheticus ſermo non tacet.

¶ *De onere in Arabia Sermo octauus.*

NAm onus in Arabia propheta ſubiungit. Arabia ueſpera interpretatur, quæ diei finis eſt, noctiſꝙ principium, horam mortis nõ incõgrue, ut puto ſignificans, quæ cunctis ferè mortalibꝰ timoris non leue pondus imponit. Quis enim hominum hoc onus euitet, cui ſe ſaluator exempli cauſa ſpõtanea uoluntate ſubmiſit. Imminente enim morte cœpit, ut ait euãgeliſta, pauere, & tædere. Sub hoc timoris onere uiuit totum genus humanũ, niſi forte aliquis ſit talis, cui certa ſit beata uita poſt mortẽ, cuius deſiderio uel obtuitu etiam amaritudinẽ mortis non ſentiat. Præterea à ueſpera quæ ut diximus diei finis eſt, noctiſꝙ principium eius exprimit caſum, qui poſt opera lucis inchoat opera tenebrarũ, cuius fuerint nouiſſima peiora prioribꝰ, qui profectò eo pondere opprimetur, quod in Arabiam onere cõtinetur.

¶ *De onere uallis uiſionis Sermo nonus.*

SVbditur onus uallis uiſionis. Viſio refertur ad cõtemplationem, uallis ad humilitatem uel deiectionẽ. Eſt enim quorũdam cõtemplatio humilis, quorumdam deiecta. Humilis ſanctorum, deiecta peccatorũ. Sancti autem quo magis proficiunt, eo maioris onere uanitatis fatigantur, & ſic ſe ad altiora erigunt, ut quãdoꝙ inuiti & ad inferiora trahantur. Si enim uirtus proficit, ſeruet humilitas: ſi onerat, uanitas. Scitis fratres qualẽ neceſſe eſt ut ſuſtineat pugnã mens ꝓficiens, ne fauor humanus ſurripiat, ne diſſoluat adulatio, ne cor ambitu intumeſcat. At hi quicquid notũ eſt dei, notũ eſt illis qui inuiſibilia dei per ea quæ facta ſunt conſpiciunt, euanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum, & à monte contemplationis ceciderunt in uallem erroris. Ideò immutauerũt imaginẽ incorruptibilis dei, in imaginẽ corruptibilis hominis quadrupedũ atꝙ ſerpentum. Et ſi ſcire uolueris quo iſti digni ſunt onerandi quod ſequitur. Propter quod tradidit eos deus in deſideria cordis eorum, & tradidit eos deus in reprobrũ ſenſum. Sed & illi qui ſciẽtia ſcripturarũ uel doctrina cæleſtium, intentione non recta, ad laudes hominum uel ad temporale lucrum retorquent, ad uallem uiſionis pertinere noſcuntur, ut ſciant uiſionem uallis, intentionem ſignificat. Quos omnes quale pœnæ pondus expectet, propheticus ſermo declarat.

¶ *De onere Tyri Sermo decimus.*

SEquẽti loco ponitur Tyri onus, quod anguſtia interpretaƭ, cuius onus eſt in amaritudine pœnitẽtiæ, in labore continẽtiæ, in corporali ægritudine. Quid eñ. Nil ne oneris eſt in hac corporali exercitatione, uel diſciplinæ regularis obſeruatione? Quid in labore cõtinẽtiæ? Quid laborioſius, quid difficilius, quid pericloſius ſeruaƭ, quid faciliꝰ amittitur? Et eſt quædam alia cordis anguſtia quam facit amor ſui, cui contraria eſt cordis latitudo, quã facit amor dei & proximi. Amor autẽ ſui, ex propria uolũtate procedit. Qui igitur propriam amat uoluntatẽ, oneri illi eſt uoluntas aliena, & ideò quæ ſua ſunt quærit, nõ quæ ſunt aliorũ. Ad omnia quæ ſibi propria uoluntas ſuggerit promptus, ad ea quæ ſibi iniunguntur, piger & tardus: de talibus dicit apoſtolus: Erunt homines ſeipſos amantes. Q; profectò pondus pœnæ quod in onere Tyri ſcribitur non euadent.

¶ *De onere iumentorum auſtri Sermo undecimus.*

VLtimum onus eſt iumentorũ auſtri. Auſter qui uentus eſt calidus, ſignificat ſpiritũſanctum, ſicut habes in cantico cãticorum. Surge aquilo, & ueni auſter, perfla ortum meum. Felix anima quæ huius auſtri iumentum eſt, quæ freno moderationis huius regitur, quæ in omnibus eius ſubditur uoluntati. Felix planè eſt anima cui ſpiritusſanctus præſidet, & omnia opera eius dirigit, cogitationes eius diſponit, motus ordinat, moreſꝙ cõponit. De talibus ſcriptum eſt: Vbicunꝙ erat impetus ſpiritus, illuc gradiebãtur cum ambularent, de quibus ꝓpheta: Viam feciſti in mari equis tuis. Huius iumenti auſtri Paulus erat qui ait: Non ſpiritum huius mundi accepimus, ſed ſpiritũ qui ex deo eſt, ut ſciamus quæ à deo donata ſunt nobis. Et uidete quomodo iumentum auſtri ubiꝙ regitur freno præſidentis. Prohibetur à ſpiritu ne in Aſia prædicet, mouetur à ſpiritu ut Macedoniam uiſitet, incitatur à ſpiritu ut Athenienſibus euãgelizet, alligatꝰ ſpiritu Hieroſolymã properat. Vides quomodo inſidens ei ſpũſſanctus quaſi iumẽto ſuo nunc ſtringit habenas ne eat quo uult, nunc urget calcaribus ne eat quo ſpiritus uult. Quid putamus filij mei? Nihil ne oneris portãt huiuſmodi iumẽta? Sed iumẽta auſtri ſunt, ideò onerantur ab auſtro. Quali onere inquis? Audi apoſtolum. Charitas dei diffuſa eſt in cordibꝰ noſtris per ſpiritumſanctum qui datus eſt nobis. In hac itaꝙ charitate quale onus ſuſtinuit apoſtolus, dicat ipſe: Quis infirmaƭ, & ego nõ infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego nõ uror? Et iterũ: Triſtitia mihi magna eſt, & continuus labor pro fratribus meis ſm carnem. Ille igitur qui iumẽtum eſt auſtri oneratur aliena infirmitate, oneratur aliena iniquitate, oneratur aliena neceſſitate & peruerſitate. Onus eſt eſuries pauperis, oppreſſio inopis, miſeria ægrotantis, tentatio proficientis, caſus deficientis: onerauerat & eum plebis tribulatio, orphanorũ deſolatio, uiduarum gemitus, afflictio captiuorũ. Nõnne beatiſſimus Paulus quaſi hoc onere preſſus à ſecretis cælorũ, deſcendit ad cubicula infirmorũ? Sed & uos fratres qui fugiſtis ab aquilone de medio Babylonis, & iam habitatis terrã auſtri, alter alterius onera portate, & ſic ut iumentum auſtri adimplebitis legem Chriſti. Certè non eſt iumentum auſtri, qui portare negligit onus fratris ſui. Infirmitates certè & morũ & corporum quas in iſtis oneribus ut potuimus commemorauimus. Præterea fratres per iumẽta auſtri poſſumus eos ſignificatos dicere, qui dona ſpiritusſancti non per meritũ, ſed per officiũ ſortiũtur, ſicut ſunt prophetia, curationes, & cætera huiuſmodi. Quos ordinant, ordinãtur: maledicuntur, quos maledicũt: quos benedicunt, benedicũtur: ligantur, quos ligant: & quos abſoluunt, abſoluũtur. Ita tamen ſi hæc omnia ſm leges eccleſiæ, non ſm animæ

impetum

impetũ faciunt. Hinc eſt ꝙ Balaam populo dei benedixit, ꝙ Caiphas peſſimus prophetauit, ꝙ Iudas peſſimus ſicut cæteri apoſtoli miraculum fecit. Hinc eſt ꝙ multi uenient in illa die dicentes: Nónne in nomine tuo ꝓphetauimus, & ſigna multa fecimus? Et tunc confitebor illis, dicit dominus, quia non noui uos. Hi tales non homines dicendi ſunt, ſed iumenta, qui domino Ieſu Chriſto non ſeruiunt, ſed ſuo uentri, qui terrena cupiunt, & cæleſtia contẽnunt. Hi nimirũ illo onere puniẽtur, quod quibuſdam iumẽtis auſtri terribiliter Eſaias intentat. Fregimus ut potuimus panem iſtum ordeaceum, ſed quia feſtinauimus inter frangendum, plurima nobis ceciderunt fragmẽta. Vos igitur qui ocioſi eſtis, quos Chriſtus ab his occupationibus ſeruauit immunes, colligite quæ ſuperauerunt fragmenta ne pereãt. Inſpiciat unuſquiſq; ſeipſum. Videat & quod on⁹ ſuſtineat, & quod in futurum ſuſtinere formidet. ¶ Si ſub onere Babylonis eſt, deteſtetur illud & abijciat: ne ſi fuerit conformis operibus eius, à pœnis eius non ſit immunis. ¶ Sub onere Philiſtijm uideat ne potionibus eorũ inebrietur, eiſq; fiat ſimilis in culpa, futurus ſimilis eis in pœna. ¶ Quòd ſi ſub onere Moab ſe ſenſerit laborare, ſatagat ſic neceſſitatib⁹ corporis indulgere, ne Nabuzardan muros deſtruat Hieruſalẽ, ne ſic ei ſatisfaciat, ut cum illo in æternum ardeat. ¶ Ac ſi onus Damaſci humerũ preſſit, caueat ne ſibi manus inijciat, & ita ſeminãs in carne, de carne metat corruptionẽ. ¶ Sanè ſi onus Aegypti incubuerit, abijciat opera tenebrarum, & armis lucis muniatur, ne ſi hic interioribus tenebris mentem libens tradiderit, quãdoq; in exterioribus nolens crucietur. ¶ Porrò ſi onus deſerti maris, malis cum perſecutionibus infeſtauerit, non deficiat, nec frangatur, nec quod ipſi iniecerunt propter malitiam, ille autem per impatientiam patiatur. ¶ Si autẽ onus Duma ſilentium fecerit impatientem, uel pudor & confuſio obſtruxerit cõfeſſionem, caueat pondus pœnæ, quod talibus ſilentibus propheta intẽtat. ¶ Verùm ſi onere Arabiæ preſſus mortem timuerit, ſm naturam ſeſe habeat, ut eam nõ timeat propter conſcientiam, ne non ſolũ ab Arabia prematur, ſed inſuper cum arabia æternæ damnationis onere cõprimatur. ¶ Præterea ſi ſub uallis uiſionis onere ſuſpirans contra uanitatẽ pugnauerit, caueat ne à monte contemplationis cadat in uallem erroris, eo utiq; onere obruendus, quod in onere uallis uiſionis propheta deſcribit. ¶ At ſi ſub onere Tyri ob præſentes labores & dolores mentẽ puſillanimitas deſperatione deiecerit, caueat præ omnibus propriæ uoluntatis anguſtiam, ut corde dilatato, omnes per huius uitæ anguſtias gratãter incedat, & ſic æternum miſeriæ pondus, quod Tyro intẽtatur euadat. ¶ Poſtremò ſi ſub onere iumẽtorum auſtri affectus tædio defecerit, cogitet ſciatq;, quia ſi onus charitatis abiecerit, onus damnationis non immerito ſuſtinebit. Credo quòd nõ uacat à myſterio ipſe onerum ordo, nec ſine cauſa primo ponitur onus Babylonis, ſecundo Philiſtijm, & ſic de cæteris. Si enim prius non fuerit à cordibus noſtris expulſa cupiditas, nec cætera onera declinare quæ onus Babylonis & radix omnium ſcitur eſſe malorũ: nec cætera onera declinare uel uincere, nec ad uirtutem progredi ſummã ulla ratione poterimus. Fit autem iſta cupiditatis expulſio, uel in his qui ſeculo plenè renunciant, uel qui ſic utuntur hoc mundo quaſi non utantur, & tanquam nil habentes, & omnia poſſidẽtes. Cupiditate autem deuicta uel excluſa, iam nõ eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, cõtra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus. Sed cum is qui non patiẽ nos tentari ſupra id quod poſſumus, ſed facit cum tẽtatione prouentũ ut poſſimus ſuſtinere onus iſtud, uel alleuiauerit, uel abiecerit, onerabit nos carnis huius neceſſitas, cuius metas ſicut ſcire difficile eſt, ita ſeruare impoſſibile. Neceſſe proinde eſt ut concepto igne naturalia nos incentiua fatigent, & niſi eis reſiſtatur, ad illicita quæq; compellant. Si uerò compreſſimus Philiſtijm neceſſitas corporalis, qua Moab ſub modo fuerit temperantiaq; redacta, & ſic quaſi onus Damaſci carnis quis uicerit incentiua, ſtatim errores & blaſphemiæ quaſi tenebræ Aegypti oculos carnis obducẽt, donec coruſcãti lucí ſapientiæ tenebræ cedant, & ſtatim deſertum mare, id eſt peruerſorum malitia inuidiaq; ſuccedant. Qua ceſſante, cum omnia ei uideantur eſſe quieta, ipſa quies à ſpiritu accidiæ quaſi ob onere Duma nõ poteſt eſſe quieta. Quo operis orationis & lectiõis aſſiduitate expulſo, onus Arabiæ, id eſt metus mortis incumbit. Sed & ipſo bonæ conſcientiæ ac fidei uirtute ſuperato, iam quaſi uicinam perfectionem uanitas onerabit. Quæ ſi fuerit profunda humilitate deuicta, nil reſtat niſi alienis neceſſitatibus quaſi iumentum auſtri oneretur. Hæc in præſenti de omnib⁹ oneribus cauſa ſufficiat. Quorum quædã ab humeris noſtris Chriſtus tẽpore gratiæ deponit, quædam temperat, quædam minuit, quædam diſponit. Hæc autem omnia operatur ſm abundantiam miſericordiæ ſuæ, à cuius præſentia quaſi à facie olei iugum diabolicæ dominationis computruit. Sed qui tempus nunc negligit, iudicij tempus formidet: quia is qui per miſericordiam nos redemit, per iuſtitiam iudicabit. Itaq; fratres miſericordiam & iudicium cantemus domino, miſericordiam ſcilicet quam experimur. Iudicium quod expectamus. Amplectamur illã: illud timeamus, ut hic deuoti, illuc ſecuri inueniamur. Præſtante domino noſtro Ieſu Chriſto, Amen.

FINIS.

dia non latebat, quando in cœna ablutionis etiam coram ipſo genuflexus procumbens, maledictos pedes eius ueloces ad effundendum ſanguinem tuum, ſanctiſſimis manibus tuis attrectare, lauare & extergere dignatꝰ es. Cur autem adhuc extento collo ambulas ô terra & cinis? Adhuc te ſuperbia eleuat? Adhuc te impatientia exagitat? Intuere humilitatis & manſuetudinis dominũ Ieſum, uniuerſæ creaturæ factorem, tremendum iudicem uiuorum & mortuorum ante pedes hominis & traditoris ſui genua incuruantem. Diſce quia mitis eſt, & humilis corde, & confundere in ſupbia tua, & erubeſce in patiẽtia tua. Hoc quoq; erat manſuetudinis tuæ domine, perfidum illum in cœtu fratrum detegere & palàm confundere noluiſti, leniter admodum accelerare iuſſiſti quod parabat. In omnibus his non eſt auerſus furor eius à te, ſed egreſſus foras ſatagebat circa frequens maleficium. Quomodo cecidiſti de cælo lucifer, qui mane oriebaris? In delicijs paradiſi glorioſus apparuiſti, ciuium cæli ſocius, & uerbi diuini conuiua, quomodo reputatus es inter filios tenebrarum? Qui nutriebaris in croceis, cur amplexatus es ſtercora? Tunc clarificata eſt familia tua Chriſte, exeunte immundo de cœtu ſocietatis angelicæ. Tunc demum diuini eloquij ubertima inundatione felix ille conuentus potatus eſt, eiecto quem huiuſmodi lympidi liquoris infuſione ſciebas indignum. Dato autem charitatis & patientiæ ſalutari mandato, & diſpoſito fratribus regno patris tui, ad locum proditori tuo notum cum illis diuertiſti, ſciens omnia quæ uentura erant ſuper te. Ibi animæ tuæ triſtitiam quam ex imminente paſſione tua ſponte aſſumpſiſti, ſicut & cætera quæ paſſus es, in auribus fratrum non erubuiſti profiteri, dicens tunc: Triſtis eſt anima mea uſq; ad mortem. Poſitis quoq; in terra genibus procidiſti in faciem, orans in agonia & dicens: Mi pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte. Et anguſtias quidem cordis tui certiſſime indicabat ſudor ille ſanguineus qui orationis tempore de carne tua ſanctiſſima guttatim decurrebat in terram. Dominator domine Ieſu, unde tua hæc tã anxia ſupplicatio? Nónne uolũtarie omnino patri ſacrificiũ obtuliſti? Vtiq; domine. Arbitramur autem ꝙ hoc ad conſolationem infirmorum membrorum tuorum aſſumpſiſti, ne fortè deſperet quis ſi caro infirma remurmurat ubi ad paſſionem promptus eſt ſpiritus. Nimirum & ut maioris erga te amoris & gratitudinis ſtimulos habeamus, naturalem carnis infirmitatem his iudicijs in te expreſſiſti, quibus doceremur quia uerè languores noſtros portaſti, & nõ abſq; ſenſu doloris paſſionũ ſentes pcurriſti. Vox eñi illa uox eſſe carnis uidet non ſpiritꝰ, ex eo ꝙ ſubiũxiſti. Spũs quidẽ promptus eſt, caro autẽ infirma. Q; promptus enim ad paſſionem fuerit ſpiritus, euidenter oſtendiſti quãdo uenientibus unà cum proditore tuo uiris ſanguinũ & quærentibus animã tuam cum laternis & facibus & armis per noctem, ultrò occurriſti, & ne quid acciperent à duce flagitij, teipſum manifeſtaſti. Nam accedẽtem ad oſculum ſanctiſſimi oris tui trucem beſtiam auerſatus non es, ſed os in quo dolus inuentus nõ eſt, ori quod abundauit malitia, dulciter applicuiſti. Innocens agne dei, quid tibi & lupo illi? Quæ conuentio tui ad belial? Sed & hoc benignitatis tuæ domine fuit, ut omnia illa exhiberes quæ praui cordis ptinaciã emollire poſſent. Nã & ueteris amicitiæ non immemor illũ cõmonuiſti dicẽs: Amice ad qd ueniſti? Atq; horrore ſceleris ſui cor impij ferire uoluiſti cũ dixiſti: Iuda, oſculo filiũ hominis tradis? Et ecce philiſtæi ſup te Sampſon. Nõ illos à te abſteruit ꝙ in hora apprehenſionis tuæ omnipotenti brachio tuo terræ eos alliſiſti, non quidem defenſionis cauſa, ſed ut cognoſceret humana præſumptio nihil ſe poſſe aduerſus te, niſi quantum permitteretur à te. Et quis audiat ſine gemitu qualiter homicidas manus in illa hora in te iniecerunt, & innocentes manus tuas Ieſu bone uinculis aſtringentes te agnum manſuetiſſimũ nihil loquẽtem ad inſtar latronis contumelioſe traxerunt ad uictimam? Et nec tũc miſericordiam effundere ſuper inimicos tuos, & diſtillare fauum dulcedinis tuæ Chriſte ceſſaſti, ac defenſoris tui zelum à læſione trahentium te compeſcuiſti. Maledictꝰ furor eorũ quia pertinax, quẽ nec maieſtas miraculi, nec pietas beneficij potuit conſtringere. Conſilio malignantium aduerſum te põtificũ præſentatꝰ es, & ueritatẽ ꝓut oportuit confeſſus, quaſi de blaſphemia adiudicatus es morti. Amantiſſime dñe, quanta illic indigna à propria gẽte pertuliſti? Vultum tuũ deſiderabilem in quem deſiderant angeli proſpicere, qui omnes cælos adimpleuit lætitia, quẽ deprecabũtur omnes diuites plebis, polluti labijs ſuo ſputo coinquinauerunt, ſacrilegis manibus ſuis ceciderũt, uelo in deriſum operuerunt, & te dominum uniuerſæ creaturæ tanquam ſeruum contemptibilem colaphizauerũt. Adhuc autem animam tuam incircunciſæ carni deglutiendã tradiderunt. Vinctum ſiquidem ante faciem Pilati perduxerunt, poſtulantes crucis ſupplicio te interimi qui peccatum non noueras, & uirum homicidã dari ſibi, agnũ lupo, aurũ luto poſtponẽtes. O indignũ & infelix cõmerciũ. Et quidẽ nec ignorabat impius ille per inuidiã hæc in te fieri, nec tamen abſtinuit à te temerarias manus, ſed repleuit animam tuam amaritudine ſine cauſa. Illuſum recepit, in conſpectu illuſorum aſtare te iuſſit, nec pepercit amariſſimis uerberibus uirgineam carnem tuam diuellere, plagis plagas, liuores liuoribus crudeliter infligere. Electe puer dei mei, quid tanta amaritudine, quid tanta confuſione dignum commiſeras? Prorſus nihil. Ego ego homo perditꝰ totius perditionis tuæ cauſa extiti. Ego domine uuã acerbam comedi, & dentes tui obſtupuerunt: quia quæ nõ rapuiſti, tunc exſoluebas. In omnibus his non eſt ſatiata perfidorum Iudæorum impietas. Nouiſſime autem incircunciſorum militum manibus deuolutus es morte turpiſſima cõſumendus. Parum erat ſacrilegis illis crucifigere te, niſi prius & ipſi illuſionibus repleuiſſent animam tuam. Quid enim ait de illis ſcriptura? Et congregauerunt ad eum uniuerſam cohortem. Et exuẽtes eum ueſtimentis ſuis induerunt tunicam purpuream, & chlamydem coccineam circũdederunt ei. Et plectentes coronam de ſpinis impoſuerũt capiti eius, & arundinem in dextera eius. Et genu flexo illudebant ei dicentes. Aue rex Iudæorum. Et dabant ei alapas, et expuentes in eum accipiebant arundinem, & percutiebant caput eius. Et poſtquam illuſerunt ei induerũt ueſtimentis ſuis ut crucifigerent baiulantem ſibi crucem. Et perducunt eum in Golgotha, et uinum myrrhatũ dabant ei bibere cum felle mixtum, et cum guſtaſſet, noluit bibere. Tunc crucifixerunt eum, et cum eo duos latrones hinc & hinc, medium autem Ieſum. Ieſus autem dicebat: Pater dimitte illis, quia neſciunt quid faciunt. Poſtea ſciẽs Ieſus quia conſummata erant omnia: ut ſcriptura impleretur dixit: Sitio. Et currens unus ex eis acceptam ſpongiam impleuit aceto, et impoſuit arũdini, et dabat ei bibere. Cum accepiſſet acetum, dixit, conſummatum eſt, et clamans uoce magna dixit: Pater in manus tuas cõmẽdo ſpiritũ meũ. Et inclinato capite emiſit ſpiritũ. Tũc unus militũ lancea latꝰ eius aperuit, & cõtinuo exiuit ſanguis & aqua in redẽptionem noſtræ ſalutis. Expergiſcere nunc anima, excutere de puluere, & contemplare uirum hunc memorabilem, quem in ſpeculo euangelici ſermonis quaſi præſentẽ intueris. Attende anima mea quis eſt iſte qui ingreditur habẽs imaginem quaſi regis, & nihilominus ſerui deſpectiſſimi confuſione repletus: coronatus incedit, ſed ipſa etiam eius corona cruciatus eſt illi, & mille puncturis ſpecioſum caput eius diuulnerat. Regali purpura induitur, ſed potius in ea deſpicitur quàm honoretur. Sceptrum in manu geſtat, ſed eo ipſo caput eius reuerendum feritur. Adorãt coram ipſo poſitis in terra genibus, & regem clamant, & cõtinuo ſputis amabiles eius genas ſublinunt, maxillam palmis & honorabile collum exhonorant. Vide anima mea qualiter uir iſte per omnia cõturbatur & ſpernitur, ſub crucis onere dorſum incuruare uidetur, & tuã ipſe portare ignominiã. Ad locũ deductus ſupplicij myrrha potatur & felle, in cruce ſubleuatur, et dicit: Pater ignoſce illis, quia neſciunt

quid faciũt.Qualis eſt hic qui in oĩbus preſſuris ſuis nec
ſemel aperuit os ſuũ ut aut querelæ,aut excuſationis ,aut
comminationis,aut maledictionis uerbum aduerſus male
dictos canes illos proferret?Sed nouiſſime uerbum bene-
dictionis ſuper inimicos ſuos quale à ſeculo nõ eſt auditũ
effudit.Quid hoc uiro manſuetius,quid benigniꝰ anima
mea uidiſti?Ad hunc autem attentius intuere quàm gran
di admiratione,& tenerrima compaſſione dignus appa-
reat.Vide nudum,& uerberibus laceratum,in medio latro
num cruci ignominioſæ ferreis clauis affixũ,aceto in cru-
ce potatũ,& poſt mortem lancea in latere uulneratum,&
copioſos ſanguinis riuos ex quinqꝫ uulnerıbꝰ manuũ pedũ
& lateris effundẽtẽ.Fletꝰ deducite oculi mei,& liqueſce aĩa
mea igne cõpaſſiõis ſup cõtritiõe amabilis uiri huiꝰ, quẽ
in tãta amaritudie tot uides affectũ dolorıbꝰ.Et iã qdẽ infir
ma eiꝰ aĩa mea uidiſti,& miſerta es;nũc maieſtatẽ eiꝰ atten
de,& miraberis.Quid enũ ait ſcriptura?A ſexta autẽ hora
tenebræ factæ ſunt ſup uniuerſam terrã uſqꝫ ad horã nonã.
Et obſcuratꝰ eſt ſol,& uelũ tẽpli ſciſſum eſt à ſummo uſqꝫ
deorſum,& terra mota eſt,& petræ ſciſſæ ſunt,& monume
ta aperta ſunt,& multa corpora ſanctorũ qui dormiebant
ſurrexerũt.Qualis eſt hic quia & cælũ & terra cõpatiunt
ei,cuiꝰ & mors mortuos uiuificat? ¶Cognoſce anima mea
cognoſce,hic eſt dominus deus noſter.Ieſus Xp̃s ſaluator
tuus,unigenitus dei filius,uerus deꝰ,uerus homo,qui ſo-
lus ſub ſole ſine macula inuentus eſt.Et ecce cum ſceleratis
quomodo reputatus eſt& quaſi leproſus,nouiſſimus uiro
rum æſtimatus eſt:& tanquã abortiuũ qd proijcit à uul-
ua,ſic ꝓiectus eſt ab utero matris ſuæ infelicis ſynagógæ.
Iſte formoſus præ filijs hoim,quàm deformis factꝰ eſt.Hic
uulneratus propter iniquitates noſtras,attritus eſt ꝓpter
ſcelera noſtra,& factus in holocauſtum ſuauiſſimi odoris
in cõſpectu tuo pater æternæ gloriæ,ut auerteres indigna
tionem tuam à nobis,ut conſedere nos ſibi faceret in cæle
ſtibus.Reſpice dñe ſancte pater de ſanctuario tuo,et de ex-
celſo cælorũ habitaculo,& intuere hãc ſacroſanctã hoſtiã
quã tibi offert magnus põtifex noſter ſanctꝰ puer tuꝰ dñs
Ieſus ꝓ peccatis fratrũ ſuorũ,& eſto placabilis ſup multi-
tudine malitiæ noſtræ.Ecce uox ſanguinis noſtri Ieſu cla-
mat ad te de cruce.Quid enim domine quid pendet in ea?
Pendet,quia præterita tanquã præſentia corã te ſunt.Co-
gnoſce pater tunicam ueri filij tui Ioſeph.Heu fera peſſi-
ma deuorauit eũ,& conculcauit in furore ſuo ueſtimẽtum
eius,omnem decorẽ eius reliquijs cruoris inquinauit.Ec-
ce quinqꝫ ſciſſuras lamentabiles in ea reliquit.Hoc eſt do-
mine ueſtimẽtum quod in manu Aegyptiæ meretricis in-
nocẽs puer tuus dereliquit,meliorem æſtimans iacturam
pallij quàm pudicitiæ,magiſqꝫ eligẽs ſpoliatus carnis pal-
lio in carcerẽ mortis deſcendere,quàm pro mundi gloria
adulterinæ uoci acquieſcere.Illi inquam uoci qua dictum
eſt;Hæc omnia tibi dabo ſi cadens adoraueris me .Quod
utiqꝫ eſſet cum dormiret cum adultera.Et nunc dñe pater
ſcimus quia ipſe filius tuus uiuit,& dominat in tota terra
Aegypti,& in oĩ loco dñationis tuæ.Eductus eñ ad impe
rium tuum de carcere mortis & infernorũ,& attonſus im-
mortalitatis coronam , mutata ueſte carnis,immortalita-
tis decore refloruit,& cum gloria ſuſcepiſti eũ . Subiuga-
uit enim ſibi Pharaonis imperium,& cum triumpho no-
bili uirtute propria cælos penetrauit.Et ecce gloria & ho
nore coronatꝰ,i dextera maieſtatis tuæ aſſiſtit uultui tuo
pro nobis.Caro enim & frater noſter eſt.Reſpice dñe in fa
ciem Chriſti tui,qui tibi uſqꝫ ad mortem obediẽs factꝰ eſt:
nec recedant ab oculis tuis cicatrices eius in perpetuum,
ut memineris quantã ab eo pro peccatis noſtris ſatiſfactio
nem receperis.Vtinã domine appendas in ſtatera peccata
quibus iram meruimus,& calamitatem quam pro nobis
paſſus eſt innocens filius tuus.Certe grauior apparebit &
magis digna ut ꝓpter ipſam effundas ſup nos miam tuã,
quàm fuit illa ut pro pc̃tis noſtris contineas in ira miſeri-
cordias tuas.Gratias tibi pater referat oĩs lingua pro ſu-
perabundãtia bonitatis tuæ,qui unico filio cordis tui nõ
pepercisti,ſed pro nobis oĩbus illũ tradidiſti in mortẽ,ut
cũ tanquã fidelem aduocatũ haberemus corã te in cælis.
Et tibi dñe Ieſu fortiſſime zelotes,qd grãrũ retribuã ut di
gne retribuã ego hõ puluis & uile figmentum?Quid enĩ
pro mea ſalute facere debuiſti,& nõ feciſti?Ab imo pedis
uſqꝫ ad ſummum uerticis te totum in aquas paſſionum de
merſiſti,ut me totum extraheres de illis,& intrauerũt uſqꝫ
ad animam tuam.Nam & animam tuam in mortem perdi-
diſti,ut meam perditam mihi redderes.Et ecce me duplici
debito obligaſti.Nam & pro eo quod dediſti tuam , debi-
tor tibi ſum:& pro mea quidem anima bis à te mihi data,
ſemel in creatione,& ſemel in redemptione,quid magis iu
ſte tibi reddam quàm ipſam,non habeo.Pro tua autẽ pre-
cioſa anima ita contribulata,quid ab homine digne repẽ-
di poſſit,non inuenio.Nam etſi cælum & terram & omnẽ
ornatum eorum pro ea poſſem repẽdere,certe nec ſic uſqꝫ
ad mẽſurã debiti ullatenus attingere poſſem.Vt autẽ ipm
qd et debeo,& poſſibile mihi eſt retribuã,tui domine mu-
neris eſt.Diligẽdus es mi dñe toto corde,tota anima,tota
uirtute,& tua mihi ſequenda ueſtigia,qui pro me mori di
gnatus es.Et quomodo fiet iſtud in me niſi per te?Adhæ-
reat anima mea poſt te:quia tota uirtus eius pendet ex te.
Et nunc dñe redemptor meꝰ te ut uerũ deũ adoro,in te cõ
fido,in te ſpero,& quibus poſſum deſiderijs ad te ſuſpiro,
adiuua imperfectum meum.Ad tuæ paſſionis glorioſa in
ſignia in quibus ſalutem meam operatus es,totum me in-
clino.Tuæ uictorioſæ crucis regale uexillũ in nomine tuo
Chriſte adoro.Tuum ſpineum diadema,tuos rubẽtes ſan
guineos clauos,tuo ſacro lateri immerſam lanceã, tua uul-
nera,tuum ſanguinem,tuam mortem,tuam ſepulturã, tuã
glorioſam & uictorioſam reſurrectionem & glorificationẽ
Chriſte ſupplex adoro & glorifico.Odor enim uitæ ſpirat
mihi in omnibꝰ his Horum uiuifico odore ſpiritum meũ
domine à peccati morte reſuſcita.Horum uirtute ab aſtu-
tijs ſathanæ me cuſtodi,ac me conforta ut iugum manda-
torum tuorum ſuaue mihi fiat,& onus crucis quod poſt te
baiulare me iubes,humeris animæ meæ ſit leue . Quæ eſt
enĩ fortitudo mea ut iuxta præceptũ tuum mundi preſſu-
ras tam multiplices inuicto animo ſuſtineam?Nũquid pe-
des mei tãquã ceruorum,ut uelocem curſorem per ſpinas
& confragra paſſionum conſequi ualeam?Sed audi uocẽ
meam,& inclina ſuper ſeruum tuum ſuauem crucem,illam
quæ lignum uitæ eſt ijs qui apprehendunt eã.ut ſpero cur
ram alacriter,portabo infatigabiliter eã quæ ab inimicis
eſt crucem poſt te.Illam inquam diuiniſſimam crucem hu
meris meis impone,cuius latitudo eſt charitas,cuius lõgi-
tudo eſt æternitas,cuius ſublimitas eſt omnipotẽtia, cuiꝰ
profundum eſt iuſcrutabilis ſapientis . Cõfige illi manus
meas & pedes meos,& totũ paſſioni tuæ conforma ſeruũ
tuum dñe.Da obſecro mihi continere ab operibus carnis
quæ odiſti , & facere iuſtitiam quam dilexiſti,& in utroqꝫ
tuam quærere gloriam:& ſiniſtram quidem meam clauo
temperantiæ,dexteram uerò clauo iuſtitiæ in illa ſublimi
cruce fixas arbitror.Da menti meæ iugiter meditari in le-
ge tua,& omnem cogitatum meum iactare in te,et dextrũ
pedem meũ eidem ligno uitæ clauo prudentiæ affige.Da
ut ſiniſtram ſpiritus mei ſenſualitatem non eneruet laben-
tis uitæ infelix felicitas,non conturbet præſentis uitæ infe
licitas,felix & ſiniſter quoqꝫ meꝰ fortitudinis clauo in cru-
ce tenebitur.Vt autem aliqua ſimilitudo ſpinarum capitis
tui in me appareat,detur obſecro menti meæ et ſalutaris
pœnitẽtiæ cõpũctio,et alienæ miſeriæ compaſſio, et ſtimu
lus zeli æmulantis quod rectum eſt coram te,& ad te con-
uertar in ærumna mea dum triplex configetur ſpina.Li-
bet ut ſpongiam per arundinem ori meo porrigas,et ace-
ti amaritudinẽ guſtui meo adhibeas.Libet ut per ſcriptu-
ras tuas rationi meæ conferas guſtare & uidere quoniam
florens hic mundus tanquam ſpongia inanis eſt,& omnis
concupiſcentia eius aceto amarior.Ita pater in me fiat ca-
lix iſte Babylonis amarus in omnẽ terram,non inani flo-
re ſeducat,non falſa dulcedine inebriet , quemadmodum

eos qui tenebras lucem, lucem tenebras, amarum dulce & dulce amarum arbitrantur. Vinum myrrharum cum felle mixtum ſuſpectum mihi eſt, pro eo ꝙ tu ex eo bibere noluiſti, quia nimiã acerbitatem inuidiæ & nequitiæ crucifixorũ tuorũ indicabat. Tuæ uiuificæ morti tuum ſeruum dñe cõfigura, faciẽs quidẽ in me ut moriar ſecũdũ carnẽ, uiuã autẽ ſecũdum ſpiritum iuſtitiæ. Vt autẽ integram crucifixi imaginem me portare glorier, illud quoq; qđ poſt mortem tuam inſatiabilis malitia impiorum in te exercuit, hãc in me ſimilitudinem exprime. Vulneret cor meum uiuꝰ & efficax ſermo tuus penetrabilior omni lancea acutiſſima, pertingens uſq; ad diuiſionem animæ meæ, & producens ex ea tanquã de dextro latere meo uice ſanguinis & aquæ amorem tuum domine & fratrum tuorũ. Poſtremò & munda ſindone primæ ſtolæ ſpiritũ meũ inuolue, in qua requieſcam egrediens & ingrediens in locũ tabernaculi admirabilis, & abſcondas me donec pertrãſeat furor tuus. Die autẽ tertio poſt diẽ laboris, poſt diem ſupplicij, mane prima ſabbati perpetue inter filios tuos me indignũ reſuſcita, ut in carne mea uideã claritatẽ tuã, & adimplear lætitia uultus tui. O ſaluator meꝰ & deus meus, ueniat ueniat oro tempus ut qđ nunc credo, oculis tãdem reuelatis aſpiciã: qđ ſpero nunc & à longe, ſalute apprehendam. Qđ pro uiribꝰ meis deſidero, ulnis animæ meæ amplectar & deoſculer, & in maris tui abyſſum totus abſorbear. O ſaluator meus, & deus meus. Sed benedic anima mea deum ſaluatorem meum, & magnifica nomen eius. Sanctũ eſt enim, & ſanctiſſimis delicijs plenum. O quàm bonꝰ quàm ſuauis es domine Ieſu animæ quærenti te. Ieſu redemptor perditorũ, ſaluator redemptorũ, ſpes exulum, fortitudo laborãtium, anxiati ſpũs latitudo, animæ lachrymoſæ & poſt te currẽtis in ſudore dulce ſolatiũ & ſuaue refrigeriũ, corona triũphãtiũ, unica merces & lætitia oĩm ſupernorũ ciuiũ, uberrimꝰ fons oĩm grãrũ, inclyta ples ſummi dei, & deꝰ ſummꝰ, bñdicãt te oĩa q̃ i cælo ſunt ſurſum, & q̃ i terra deorſũ. Magnus tu, & magnũ nomẽ tuũ O immarceſcibilis decor dei excelſi, & puriſſima claritas lucis æternæ, uita omnẽ uitã uiuificãs, lumẽ illũinãs, lux oẽ lumẽ illũinãs & cõſeruãs in æterno ſplẽdore, Mille millena lũina fulgurãtia añ thronũ diuinitatis tuæ à primo diluculo. O æternũ ſubſtãtiale & inacceſſibile clarũ & dulce profluuiũ fontis abſconditi ab oculis omniũ mortaliũ, cuius unda ſine ortu, cuius ꝓfundũ ſine profundo, cuius altum ſine termino, cuius amplitudo incircũſcrutabilis, cuiꝰ puritas imperturbabilis. Eructauit te cor dei altiſſimi de ſuo impenetrabili abyſſo, uita uitam, lux lucem, æternus æternũ, immenſus immenſum, & per omnia ſibi coæqualem, & de plenitudine tua nos oẽs accepimus. Tu enim largiſſime fons omnis boni, ſeptẽplicis gratiæ precioſum flumen de theſauris tuis emiſſis, cuiꝰ ſuaui dulcore huius noſtri maris, id eſt noſtræ infirmitatis ſalſuginem mitigare digneris. Flumen olei lætitiæ, flumen uini meraciſſimi, torrẽs ignei uigoris. Spiritꝰ paracletus à te & à patre, par utriq; in orbem terræ perfunditur oĩa replens, omnia continẽs, ſpũs à te, ſpũs à patre, unus ex ambobus, uniens ambos, utpote amborum indiuidua connexio, unificũ gluten, cõplexus indiſſolubilis, & pax omnẽ ſenſum exuperãs. Hic eſt torrens uoluptatis tuæ domine, qua delicatã illã & glorioſam ciuitatẽ Hieruſalem quæ ſurſum eſt iugiter potas, & lætabũda ebrietate facis æſtuare, ut tibi iubilent hymnũ inceſſabilem lucida illa & flammea organa in uoce exultationis, & ſono epulantis, cuiuſq; deſiderabilibus guttis refocillari ſitibundæ fauces exulis populi tui iugiter à te expectant domine. Sinito pater ut catelli bibãt de ſtillis que cadunt de menſa dñorũ ſuorũ. Rorate cæli dẽſup, & nubes pluãt iuſtũ, illũ dñe quẽ æſtuare feciſti. iclytas primitias ppli tui, inſigne ſolẽnitatis noſtræ illo q̃ſumus igneo ſtillicidio purga, innoua, illumina, inflãma, exhilara, & confirma, & uni cor credentiũ tibi, ut unũ ſint, unũ ſapiãt, unũ unanimiter requirãt & apprehendãt & uideãt & benedicãt te deũ deorũ in Siõ. Sit indiuiduæ trinitati glĩa, grãrũactio, honor & ipiũ i ſclã ſclorũ, Amẽ.

INCIPIT TRACTATVS BEATI

Bernardi abbatis de lamentatione uirginis Mariæ.

QVIS DABIT CAPITI meo aquã, & oculis meis fontẽ lachrymarũ ut poſſim flere per diẽ & noctem, donec ſeruo ſuo dñs Ieſus appareat uiſu uel ſomno cõſolans animã meam: O uos filiæ Hieruſalem ſpõſæ dilectæ dei unà mecum lachrymas fundite, donec nobis ueſter ſpõſus in ſua ſpecioſitate benignus appareat uel occurrat. Recolite, recolite, & ſedula mente penſate quàm ſit amarum ab ipſo ſeparari cui uos promiſiſtis ac nupſiſtis, cui uos in omni ſanctitate uouiſtis. Vouiſtis uota, reddite ea, uos ipãs Xp̃o uouiſtis: uos ipſas Chriſto reddite. Currite filiæ, currite uirgines ſacræ, currite matres Chriſto caſtitatẽ uouẽtes, oẽs ad uirginẽ currite quæ peperit Chriſtũ. Ipã eñ portauit regẽ gloriæ, illũ omnipotẽti datura. Ipſa genuit eũ, lactauit eũ, die octaua circũcidit, & quadrageſima præſentauit in tẽplo, duos turtures uel duos pullos colũbarũ ꝓ eo offerẽs in holocauſtũ. Fugiẽs ab Herode ipſum portauit i Aegyptũ, lactãs eũ & nutriẽs, curam illiꝰ habẽs, ſequẽs eum ferè quocũq; pergebat. Credo etiam firmiter ꝙ ipã mater Ieſu erat inter illas fœminas quæ ipſum ſequebantur miniſtrantes ei. Nullus debet inde admirari ſi ſequebať eũ, cũ ipſe eſſet totus eius dulcor, ſolatium, deſiderium, & ſolamen. Hanc etiã arbitror fuiſſe inter illas dolentes atq; gementes quæ lamentabãtur flentes dñm. Poterat etiã & hæc eſſe inter illas fœminas filias Hieruſalem ad quas Ieſus tunc nõ clarus imperio ſed plenus opprobrio, ſpinis coronatus, ſputis illitus, flagellis afflictus, ſibi in angariam mortis crucem baiulans, cõuerſus dixit: Filiæ Hieruſalem nolite flere ſuper me, ſed ſup uoſipſas flete, & ſuper filios ueſtros. Putáſne domina mundi, domina mea, mater dilecta eiuſdem Chriſti, eſt ne uerũ qđ dico? En obſecro ut dicas ſeruulo tuo decus paradiſi, gaudium cæli, ueritatem huius rei. Obliuiſcere tamen cauſam doloris rogo, quem tunc paſſam te fuiſſe non dubito. Vtinam dolor ille ſic quotidie inhæreret uiſceribꝰ meis, ſicut inhæſit tunc tuis. Vtinam die qua aſſumpta fuiſti in cælũ ut in æternum gauderes cum filio tuo, mihi indicaſſes lachrymas tuas ut per illas cognoſcerem quantũ tibi amaritudinis fuit cũ Ieſum dilectũ tibi, heu heu & parũ dilectũ mihi, clauis in ligno cõfixũ, capite inclinato ſuũ ſanctiſſimũ exhalare uideres ſpm̃. Sed peto dña mea, ne te moueãt uerba mea quæ dico, cum tamen ſaxa deberent ſcindi ad illa. Quis unquã regnans in cælo ſurſum, aut peregrinans in terra deorſum, audiens uel mente pertractãs quomodo factus eſt opprobiũ hoĩm ipſe dñs angelorum, poterit lachrymas continere etiam in cælo ubi eſt impoſſibile flere? Quare ego miſer non ploro, cum abiectio plebis factus eſt filius dei patris? Verũtamen tu domina gaude gaudio magno ualde, ab ipſo nunc glorificata in cælis, quæ in mente tantis clauis amariſſimis fuiſti cõfixa ſuæ pᷓſſimæ mortis. Mihi tamen obſecro lachrymas illas infunde quas ipã habuiſti in ſua paſſione: & ut his affluar largius, de paſſione filij tui dei mei & dñi mei uerba adinuicem conferamus. Teneris promiſſione, redde, quia hoc nobis ſuperius promiſiſti. Memini te mihi in primo exordio noſtri ſermonis fuiſſe locutã de doloribꝰ quos ipſa portaſti pro morte unigeniti tui. Quod ut audiui, non modicũ perturbatꝰ cœpi quærere dolẽs qui eſſent illi tui ſermones. Cui ipſa dixiſti. Qui ſunt iſti mei ſermones, interim recogita in amaritudine animæ tuæ, donec de his adinuicem conferamus. En narra mihi te flagito ſeriem ueritatis, quæ mater es & uirgo, & templum totius trinitatis. Ad quem illa, illud quod quæris, compungitiuum eſt magni doloris. Sed quia glorificata ſum, ultra iam flere non poſſum, tu cum lachrymis ſcribe ea quæ cum magnis doloribus ergo perſenſi. Cui inquã. Flere peropto, q̃a & nihil aliud mihi libet, ſed ego miſer cor lapideum habens flere non poſſum. Regina cæ

li,mater crucifixi,da quod iubes,& præbe qđ cupio. lo-
quere,quia audiuit ſeru⁹ tuus.Dic dña mea,dic mater an
gelorũ,mater miſericordiæ,ſi in Hieruſalem eras qñ filius
tuus captus fuit & uinctus,& in Annæ atrium tractus &
duct⁹.Cui illa reſpõdit.Fui itaq; in Hieruſalẽ quãdo hæc
audiui,& greſſu qualicũq; potui,& uix potui,ad dominũ
meũ ueni plorans.Cũq; ipm fuiſſem intuita pugnis percu
ti,alapis cedi,in faciem,conſpui,ſpinis coronari,& oppro
bria hominum fieri,commota ſunt omnia uiſcera mea,&
deficit ſpiritus meus,& nõ erat mihi ferè ſenſus,neq; uox.
neq; ſonus.Erant etiam mecum ſorores meæ,& aliæ mulie
res multæ,plangentes eum quaſi unigenitum. Inter quas
erat Maria magdalenæ,quæ ſup omnes excepta me quæ
tecũ loquor dolebat & plorabat.Cumq; Xpa deua preco
ne clamante Pilato imperante,ſibi,baiulans crucẽ ad ſup-
plicium traheretur,factus eſt concurſus populorum poſt
eum euntium,alij ſuper eum plangentes,alij illudentes,&
proijcientes lutũ fimum & immunditias ſuper caput eius.
Sequabar ego eũ prout poterã eius mœſtiſſima mater cũ
mulieribus quæ eũ ſecutæ fuerant à Galilæa miniſtrantes
ei,à quib⁹ uelut emortua tenebar & ſuſtentabar, quouſq;
peruẽtũ eſt ad locũ paſſionis ubi crucifixerunt eum ante
me.Et ipſe me uidẽs,fuit in cruce leuatus,& ligno duriſſi-
mis clauis affixus.Stabã & ego uidens eum,& ipſe uidẽs
me,plus dolebat de me quàm de ſe.Ipſe uerò tanquã agn⁹
coram tondente ſe uocem nõ dabat:nec aperiebat os ſuũ.
Aſpiciebam ego infelix & miſera deum meum & filiũ meũ
in cruce pendentem,& morte turpiſſima morientem.Tan-
toq; dolore & triſtitia uexabar in mente,ꝙ non poſſit ex-
plicari ſermone.Nec mirum.Erat enim aſpectu dulcis,col-
loquio ſuauis,& omni conuerſatione benigniſſimus.Ma-
nabat nanq; ſanguis eius ex quatuor partib⁹ rigantibus
undis,ligno manibus pedibusq; confixis.De uultu illius
pulchritudo effluxerat omnis,et qui erat præ filijs hoĩm
ſpecioſus forma,uidebať oĩm indecorus.Videbã ꝙ cõple-
batur illud propheticũ in eo.Vidimus eũ,& nõ erat ei ſpe
cies neq; decor.Vultũ enim illius iniquorũ Iudæorũ fœ-
dauerat liuor.Iſte erat dolor meus maximus,quia uidebã
me deſeri ab eo quem genueram,nec ſupererat alius,quia
mihi erat unicus.Vox mea ferè perierat omnis,ſed dabam
gemitus ſuſpiriaq; doloris.Volebam loqui,ſed dolor uer-
ba rumpebat:quia uerbum iam mente conceptum, dũ ad
formationem procederet oris,ad ſe imperfectum reuoca-
bat dolor intimus cordis.Vox triſte ſonabat foris,uulnus
denuncians mentis.Verba donabat amor,ſed rauce ſona-
bant,quia lingua magiſtra uocis uſum perdiderat loquen
di.Videbã morientem quem diligebat anima mea,& tota
liquefiebam præ doloris anguſtia.Aſpiciebat & ipſe beni
gniſſimo uultu me matrem plorãtem,& uerbis paucis uo-
luit me cõſolari,ſed ego nullo modo cõſolari potui.Flebã
dicẽdo,& dicebã flendo.Fili mi:fili mi.Væ mihi,uæ mihi.
Quis dabit mihi ut ego moriar pro te fili mi?O miſera qd
faciam?Moritur filius meus.Cur ſecum non moritur hæc
mœſtiſſima mater eius?Mi fili.Fili mi.Amor unice,fili dul
ciſſime,noli me derelinquere poſt te,trahe me ad teipſum,
ut & ego moriar tecum.Male ſolus moreris,Moriať tecũ
iſta tua genitrix.O mors miſera noli mihi parcere,tu mihi
ſola præ cũctis places,exaggera uires, trucida matrẽ,ma-
trẽ cũ filio perime ſimul.Fili dulcor unice,ſingulare gau-
diũ,uita animæ meæ,& omne ſolatiũ,fac ut ego ipſa nũc te
cũ moriar quæ te ad mortem genui,ſine matre noli mori.
O fili recognoſce miſeram,& exaudi precem meam.Decet
enim filium exaudire matrem deſolatam.Exaudi me obſe-
cro,in tuo ſuſcipe patibulo,ut q una carne uiuunt,& uno
amore ſe diligunt,una morte pereant.O Iudæi impij,ô Iu
dæi miſeri,nolite mihi parcere.Ex quo natũ meum cruci-
fixiſtis,& me crucifigite,aut alia quacunq; morte ſæua me
perimite,dummodo cum meo filio ſimul moriar.Male ſo-
lus moritur.Orbas orbem radio,me iudæa filio,gaudio&
dulcore.Vita mea moritur & ſalus perimitur,atq; de terra
tollitur tota ſpes mea.Cur ergo uiuit mater poſt filium in
dolore?Tollite ſuſpendite matrem cum pignore.Nõ pat-
ciris proli,non parcatis et mihi.Tu mihi ſoli mors eſto ſæ-
ua,nunc ſumme gauderem ſi mori cum filio ſimul poſſem.
Dulce eſt mihi miſeræ mori,ſed mors optata recedit. Væ
mihi & tibi fili,mors ipſa ꝑcipitata uenit.Morte mori me
lius eſt mihi quàm uitam ducere mortis. Sed fugit à me mi
ſera,& infelicem me relinquit,cui ipſa mors multum opta-
ta nunc eſſet.O fili chariſſime,ô benigniſſime nate,miſere-
re matri tuæ,& ſuſcipe preces eius.Deſine nunc mihi eſſe
durus qui cũctis ſemper fuiſti benignus.Suſcipe matrem
tuam in cruce:ut uiuam tecum poſt mortem ſemp.Nihil
mihi dulcius eſt quàm te amplexato in cruce tecum mori:
& nil certè amarius quàm uiuere poſt tuam mortem.O ue
re dei nate,tu mihi pater,tu mihi mater,tu mihi filius, tu
mihi ſponſus,tu mihi anima eras. Nunc orbor patre, ui-
duor ſponſo,deſolor filio,omnia perdo.O fili mi ultra qd
faciam?Væ mihi,uæ mihi.Quo uadam chariſſime?ubi me
uertam dulciſſime?quis mihi decætero conſilium & ſubſi-
dium præſtabit?Fili dulciſſime omnia tibi poſſibilia ſunt,
ſed etſi non uis ut moriar tecum,mihi ſaltem relinque ali-
quod benignum conſilium. Tunc iam dominus anxius
in cruce annuens oculis & uultu de Ioanne ait:Mulier ec
ce filius tuus.Erat enim Ioannes præſens,uultu triſtis, &
corde mœſtiſſimus,lachrymis ſemper plorans.Ac ſi dice-
ret.O mater dulciſſima,mollis ad flendum,mollis ad dolẽ-
dum,tu ſcis quia ad hoc ueni,& ad hoc de te carnẽ aſſum-
pſi,ut per crucis patibulum ſaluarem genus humanum.
Quõ ergo implebunť ſcripturæ?Sic eñ oportet me pati ꝓ
ſalute generis humani.Die nanq; tertia reſurgam, tibi &
diſcipulis meis patenter apparens:deſine flere,& dolorem
depone,quia ad patrem uado,& ad gloriam paternæ ma-
ieſtatis percipiendam aſcendo.Congratulare mihi qa nũc
inueni ouem errantem quam tam longo tempore perdide
deram.Moritur unus, ut totus inde reuiuiſcat mundus.
Vnius ob meritũ cuncti periere minores,& nũc ſaluantur
unius ob meritum.Quod placet deo patri, quomodo diſ-
plicet tibi?Mater dulciſſima,calicẽ quẽ dedit mihi pater,
non uis ut bibam illum?Noli flere mulier,noli flere mater
ſpecioſiſſima,non te deſero,non te relinquo. Tecum ſum,
& tecum ero omni tempore ſeculi.Secundũ carnem ſubia
ceo imperio mortis,ſm diuinitatẽ ſum & ero ſemp immorta
lis & impaſſibilis.Bene ſcis unde proceſſi,& unde ueni.Qua
re ergo triſtaris ſi illuc aſcendo unde deſcẽdi?Tempus eſt
ut reuertar ad eum qui me miſit.Et quo ego uado,tu non
potes uenire modo,uenies autem poſtea. Interim Ioãnes
qui eſt nepos tuus,reputabitur tibi filius,curam habebit
tui,& erit ſolatium fideliſſimum tibi.Inde dominus intui-
tus Ioannem ait:Ecce mater tua.Ei ſeruies,curam illi⁹ ha-
bebis,eam tibi commendo,ſuſcipe matrem tuam,imo ma-
gis ſuſcipe matrem meã . Dum hæc pauca diceret,illi duo
dilecti lachrymas fundere non ceſſabant. Tacebant ambo
illi martyres,& præ nimio dolore loqui non poterant.Iſti
duo uirgines audiebant Chriſtum uoce rauca& ſemiuiua
loquentem,ipſum uidebant paularim morientẽ,nec ei po-
terant reſpondere uerbum,quia illum uidebant quaſi iam
mortuum.Erant enim illi duo quaſi iam mortui,unde ſpi-
ritus illorum uoces exhalare nequibant.Defecerãt ſpũs il
lorum,& uirtutẽ loquendi amiſerant. Audiebant & tace-
bant:quia præ anguſtia loqui non poterant.Solus illis do
lor luctusq; remanſit amicus.Amabant flere,& flebant a-
mare.Amare flebant,quia amare dolebãt.Nã gladi⁹ mor-
tis Chriſti aĩas utrorũq; tranſibat.Tranſibat ſæuus,ſæuus
perimebat utrũq;.Quo magis amabat,ſæuior fiebat in ma
tre.Vulnera Chriſti morientis erant uulnera matris dolẽ-
tis.Dolores ſæui fuerunt tortores in anima matris.Mater
erat laniata morte chari pignoris.Mente mater erat per-
cuſſa cuſpide teli,quo membra Xpi ſerui foderũt iniqui.
Ipſa eñ erat quam dolor tenebat.In mẽte eius creuerant
immẽſi dolores,nec poterant extra refundi.Intus atroci⁹
ſæuiẽtes dolores nati,matris animam gladiabãt. In carne
Xpa ſoluebat debitũ mortis qđ grauius erat quàm mori
in anima

ſu anima matris Interim Xp̄s matre comendata Ioanni,
dixit:Sitio.Et dederũt illi qui crucifixerunt eum,acetum
cũ felle mixtũ.Qđ cũ guſtaſſet,noluit bibere.Dixitq́;:Cõ
ſummatũ eſt.Et exclamauit uoce magna dicens.Heli heli
lamazabathani?Hoc eſt deus meus,deꝰ meus,ut quid me
dereliquiſti?Et hæc dicẽs,expirauit.Tũc terra tremuit,&
ſol ſua luminaria clauſit.Mœrebantq́; poli,mœrebant ſide
ra cuncta.Omne ſuum iubar amiſit luna dolendo.Receſ
ſitq́; omnis ab alto æthere ſulgor.Findũtur duri lapides,
ſcinduntˀ faſtigia templi.Petræ duriſſimæ ſciſſæ ſunt,& mo
numenta aperta.Surrexerunt multi apertis tumulis,fateu
tes uoce magna Chriſtum eſſe deum.Cogitare nunc libet
quãtus dolor tuuc infuit matri cũ ſic dolebant quæ in ſen
ſibilia erant.Nec lingua poterit loqui,nec mens cogitare
ualebit quauto dolore afficiebantur pia uiſcera Mariæ.
Nunc ſoluis uirgo cum uſura quod in partu non habuiſti
à natura.Dolorem pariendo filium non ſenſiſti,quem mi
lies replicatum filio moriẽte paſſa fuiſti.Iuxta crucẽ Chri
ſti ſtabat emortua mater quæ ipſum ex ſpiritu ſancto con
cepit.Vox illi non erat,quia dolore attrita iacẽs pallebat.
Quaſi mortua uiuens uiuebat moriens,moriebatˀ uiuens,
nec mori poterat quæ uiuens mortua erat.In illius anima
dolor ſæue ſæuiebat.Optabat mori magis quàm uiuere
poſt mortem Chriſti,q̄ male uiuẽs mortua erat.Ibi ſtabat
dolens,ſæuo dolore confecta.O uerum eloquium iuſti Sy
meonis:quem promiſit gladium ſentiebat doloris.Expe
ctans corpus Chriſti deponi,plorabat dicẽs:Heu me,heu
me.Reddite uel ſaltem nunc mœſtiſſimæ matri extinctũ fi
lium.Vel certè ſi magis libet me morte illi coniungite,ut
cum doloribus ſuis pareant & dolores mei.Deponite il
lum quæſo deponite mihi,ut mecum habeã corpus exani
me,ſitq́; meus unicus mihi in ſolatium uel defunctus.Sta
bat iuxta crucẽ Maria intuens uultu benigno Xp̄m pen
dentem in patibulo,pedũq́; ſummitatibus innitens manꝰ
leuabat in altum,amplectens rubricatam crucẽ,ac in oſcu
la eius ruens ea parte qua unda precioſiſſimi ſanguinis de
fluebat.Surſum manus uiſu quo poterat extendebat uni
cum ſuum amplecti deſiderans,nec ualebat.Sperat enim
amor multa quæ nunquã uel raro fieri poſſunt.Impatiens
ſiquidem amor credit quòd ſibi debeant cedere uniuerſa.
Volebat amplecti Chriſtum in alto pendẽtem,ſed manus
fruſtra protenſæ in ſe comploſæ complexæ redibant.Leua
batur à terra ſurſum ut dilectum ſuũ contingeret,Ipſumq́;
tangere nequiens,duriſſimè recollidebatur ad terram.Ibi
doloris immenſitate oppreſſa proſtrata iacebat:ſed maxi
ma uis amoris qua incenſa mens eius ardebat,eam erige
re compellebat:& amoris impetu ſurgens,reextenſis ma
nibus ſuum attrectare filium affectabat:& rurſum magno
cruciata dolore,terram repetere cogebatur.O quã male
tunc illi erat.Grauius illi erat uita uiuere tali,quã diro gla
dio ſæue necari ab impijs.Tanquã mortis pallor eius uul
tum perfuderat,genis & ore tantũ cruore Chriſti rubenti
bus candentes guttas ſanguinis ore ſacro tangebat,terrã
deoſculans ſæpiſſime quam cruoris unda rigabat.O gra
ue martyrium.O frequens ſuſpiriũ.O langueus pectꝰ uir
gineum.Anima eius tota liquefacta eſt,facies pallet roſea.
ſed precioſo filij ſanguine rubet reſperſa.Interim uir qui
dam nobilis nomine Ioſeph,qui erat diſcipulus eiꝰ,occul
te tamen,ad Pilatum acceſſit,poſtulãs ſibi donari corpus
domini Ieſu Xp̄i.Quo ſibi conceſſo,acceſiuit quendam
uirum ſapientem & legiſperitum nomine Nicodemum di
ſcipulum Xp̄i occultum ſimiliter,& uenerunt ad locũ ubi
erat dñs crucifixus,ſecum inſtrumenta ferentes quibꝰ cla
uos extraherent,& ut eum de cruce deponerent.Quos cũ
benigniſſima & mœſtiſſima,mater aſpiceret,& ſciret eos
unicum ſuum uelle deponere de cruce,quaſi de morte con
ſurgens paululũ reuixit anima eius,& de terra feſtina exi
liens ubi iacebat dolẽs uiolentia proſtrata,quod poterat
adiutorium debiliſſima illis miniſtrabat.Vnus duros il
los ac diros clauos trahebat è manibus,alius ne corpus
exanime caderet ſuſtentabat.Stabat & Maria brachia le
uans in altũ,uulnera cõtẽplans,manꝰ pforatas ſacroq́; ſan
guine reſperſas intuẽs,uix ſuſtinere ſe potuit.Iãq́; manus,
brachia ſctã & caput ſupra triſte pectus ſuſcepit,ut hoc ul
timo & miſerãdo ſolatio poſſet cõſolari.Quẽ ut attingere
ualuit,amore materno ruens in dulciſſimos amplexus &
oſcula,de ſuo ſic male tractato filio nõ poterat ſatiari.Sed
cũ dè cruce corpus eiꝰ fuiſſet totaliter depoſitũ,præ dolo
ris uehemẽtia & amoris immenſitate quaſi exanimis facta
fuit.Stabat ad caput extincti filij mœſtiſſima mr̄,& eius re
galẽ faciẽ mortis obfuſcatã palloribus,magna rigabat af
fluẽtia lachrymarũ.Aſpiciebat illud reuerẽdiſſimũ caput
coronæ ſpineæ diris aculeis perforatũ,manꝰ illas & pedes
ſacros clauis ferreis crudeliſſime perforatos,latusq́; ſuffoſ
ſum lãcea,cũ cæteris mẽbris laceratis,& amariſſime ſuſpi
rans ac flens dicebat.O fili mi dulciſſime qđ feciſti?Quare
crudeliſſimi Iudæi te crucifixerunt?Quæ cã mortis tuæ?
Cõmiſiſti ne ſcelus ut tali morte dãnareris.Non fili non fi
li,ſed ſic tuos redimere dignatus es,ut poſteris exẽpla re
linquas.In gremio meo nũc te mortuum teneo.Quid ego
tua mater fili mi dilectiſſime faciam?Væ mihi fili mi dulce
do mea,conſolatio mea,uita mea.Vbi eſt illud gaudiũ in
dicibile quod in tua admirabili natiuitate habui?Væ mi
hi fili mi,in quantum dolorem & triſtitiam uerſum eſt il
lud tam magnificum gaudium?Succurre mihi fili mi,&
ſpiritum ſanctum mihi interim infunde,quia iam gaudij il
lius quod in obumbratione & angelica ſalutatione con
cepi,ferè præ dolore immemor deficio.Interim autem
frontem & genas,naſum,oculos,osq́; ſimul frequentius
oſculabatur,tanta perfluens affluentia lachrymarũ,ut car
nem cũ ſpũ reſolui putares in lachrymas.Rigabat fœlici
bus lachrymis corpus exanime filij,& monumentum in
quo poſuerunt eũ,modo admirabili madidabat,ubi & eiꝰ
lachrymæ adhuc apparere dicuntˀ,indicatiuæ doloris in
timi qui aiam eiꝰ tanquã gladiꝰ acutus pertrãſiuit.Cogita
bat mirabilia facta unici ſui:& duriſſima opprobria & tor
mẽta quæ uiderat oculis ſuis,& auribus audierat,reuol
uebat in mente,quis uidelicet,qualis & quantꝰ fuerat quẽ
ipſa uirgo concepit illæſo pudore,& peperit ſine dolore,
quem etiam cum ſumma diligentia lactauerat,cuſtodierat
& educauerat,qui erat ei uita,dulcedo,gaudium & ſola
tium,conſilium,refugiũ & auxilium uitæ ſuæ.Videbat in
quã dominum & deum ſuum unicũ ſuũ filium ſiculiter &
crudeliter pertractatum.Vnde dicebat.Dic fili dilectiſſi
me.Dic amor unice,uitæ meæ ſingulare gaudium,unicũ
ſolatiũ,quare ſic me dolore perimi permittis?Cur tam lon
ge factus à me?Deus meus cõſolare aiam meam,miſerere
mei,& reſpice in me.Dicat qui poteſt,cogitet quãtũ põt,
meditetur ſi poteſt quæ doloris immenſitas tunc maternã
animã cruciabat.Non credo plenè enarrari uel meditari
poſſe dolerem uirginis,niſi tantũ fuiſſe credamus,quantũ
unquã dolere potuit de tali filio talis mater.Verumtamen
rectum erat amoris & mœroris continens modum.Nõ de
ſperabat,ſed pie & iuſte dolebat,ſperans tamen firmiter
fortiterq́; tenẽs ipſum ſm̄ ꝓmiſſum ſuum tertia die reſurge
re.In ipſa enim ſola in triduo illo fides eccleſiæ ſtabat:&
dum unuſquiſq́; hæſitabat,hæc quæ fide concepit,fidem
quã à deo ſemel ſuſcepit,nunquã perdidit,ſpeq́; certiſſima
dñi reſurgentis gloriã expectauit.Aderant ſecum quædã
ſanctæ & paucæ mulieres,paruusq́; uirorum numerꝰ,qui
Xp̄m dñm cum matre flente amariſſime flebant.Erant ſi
militer & angeli dolentibus condolentes.Dolebãt quidẽ
pio iuſtoq́; dolore,morti compatientes dei & dñi ſui,ſi ta
men dolere quomodolibet poterant.Sed credo qđ gau
dentes erant eo ꝙ genus humanum miſerum & captiuum
miſericorditer redimebatur.Flebant & ipſi(ut arbitror)
amariſſime mente turbati,uidentes dñam ſuã matrẽ utiq́;
dei ſui tam uehementi dolore repletã,tot riuulis affluen
tiũ lacrymarum perfuſam.O quis tunc angelorũ archan
gelorũq́; etiam contra naturã ſuam non fleret,ubi auctor
naturæ deus immortalis,homo mortuus iacebat?Vide
bant Xp̄i corpus ſic male tractatum ab impijs,ſic lacera

tum à peſſimis iacere exanime, ſuo ſanguine cruentatũ. Videbant etiam illam pijſſimam illam ſanctiſſimam ac beatiſſimam uirginem matrem eius tantis cruciari ſingultibus, tã amaris repleri doloribus, tam abundãtibus lachrymis madidari, ſic amariſſime flere, quòd nullo modo poterat ſuas lachrymas refrenare. Et quis poterat tunc à lachrymis ſe abſtinere? Fiebat proinde mœror & luctus ab angelis ibidem præſentibus, qualis decebat ſpiritꝰ almos: imo mirarer ſi omnes angeli in illa beatitudine ubi flere eſt impoſſibile, non fleuiſſent. Credo propter quod & loquor, quia dolebant ſi dolere ualebant. Sicut enim fuit poſſibile deũ per aſſumptum hominem mori, ita forte poſſibile angelos bonos dolere de morte domini dei ſui. Ioſeph autem ab Arimathia uir ſanctus & iuſtus, qui corpus Chriſti cũ Nicodemo depoſuerat de cruce (ſicut euangeliſtæ teſtantur) mercatus ſindonem inuoluit illud, precioſis conditũ aromatibus: & in monumento nouo quod ſibi exciderat ſepeliuit. Tunc angelorum milia milium qui ad Chriſti ſepulchrum conuenerant, dulces ei ac deuotas exequias & uictoriam decantabant. Illi domino laudes canebãt, ſed Maria gemitꝰ & ſuſpiria emittebat. Dum igitur Ioſeph & Nicodemus dominum ponerent in ſepulchro, uolebat ſimul cum illo mater mœſtiſſima ſepeliri. Erat enim innixa ſuper dilectum ſuum: quem amplectens ſuauiterq; deoſculans ſic dicebat: Miſeremini mei miſeremini mei, ſaltem uos amici mei. Illum adhuc paululum mihi relinquite, ut faciẽ ipſius ſublato uelamine ualeam contemplari, & præ amore ipſiꝰ aliquantulum uidendo conſolari. Nolite quæſo eum tam cito tradere ſepulturæ, ſed ipm̃ reddite mihi miſeræ matri ſuæ, ut illum mecum habeam ſaltem uel defunctum: aut ſi illum in ſepulchro reconditis, ibidem me miſeram matrem cum ipſo ſepelite, quia male poſt ipſum ſuperero. Ut quid poſt ipſum uiuam? Illi ponebant dominum in ſepulchro, & illa niſi quo poterat illum ad ſe trahere conabatur. Illa uolebat eum ſibi cum totis uiribus retinere, & ipſi uolebãt eum tradere ſepulturæ. Sicq; pia lis erat & contentio miſeranda inter ipſos. Omnes tamen uirgineo cõpatientes dolori, pio deſiderio coacti ſic amariſſime flebant, ut nullꝰ eorum poſſet ad plenum uerba formare. Videbãt etenim piã matrem omni quidem ſolatio deſtitutã, & ſuper ipſam potius quàm ſuper dominũ ſuum extinctum plangebãt. Maior illis inerat dolor de dolore matris, quàm de morte domini ſui: flebant igitur omnes miſerabili dolore gementes cum Chriſtum Ieſum uitæ dominum & mortis traderẽt ſepulturæ. Sepulto itaq; domino mater eius ſepulchrũ amplectitur, & uoce qua poterat ſuum benedicebat filium iam ſepultum, ingemiſcẽſq; uocabat. O ſingularis uirgo & mater, iam dicere poteras. Anima mea liquefacta eſt ut dilectus locutus eſt in cruce quando dixit: Mulier ecce filꝰ tuus. Nunc dicere potes. Quæſiui & non inueni illũ. Vocaui & non reſpondit mihi ſcilicet ad ſepulchrũ. Ibi ſedẽs innixo capite manus extendebat, déſuper illud oſculans, amariſſimiſq; ſingultibus ſuum filium deplorabat. Acceſſit autem nouus filius eius Ioannes, cui de cruce Chriſtus eam commendauerat diligenter, lugens & ipſe inconſolabiliter, ipſam lugentem ac gementem leuauit. Nam cruciata gemitibus, fatigata doloribus, afflicta ploratibus, pedibus ſe ſuſtinere nequibat: tamen ſicut potuit à mulieribus honeſtis ac ſanctis adiuta cunctis ſimul plorantibus Hieruſalem ingreditur. Multæ autem fœminæ uidentes eam, commotæ pietate ſuper illius doloribus, amarum conuertebantur ad luctum. Quædam uerò poſt ipſam euntes lamentabantur & ipſæ. Dolor etenim eius cunctos intuẽtes dolere compellebat, uixq; lachrymas continere ualebant qui eam plorantem conſpicerent. Tam pie plorabat, tam amare dolebat, quòd ſui ploratus pietate multos etiã inuitos ad lachrymas prouocabat. Fiebat planctus quacunq; Maria trãſibat. Omneſq; plorabãt qui obuiabãt ei. Sic igitur perducit à plorantibus & dolentibus ipſa plorans & gemens, quouſq; peruenerũt ad domũ Ioãnis. Ibi reſedit, ibi permanſit, ibi in ſua domo Ioannes retinuit, & ſup̱ propriam matrem in omni charitate dilexit. Erat enim ſibi datus in filium, ſed ipſe ſe fecerat ſeruulum eius, in omnibus & per omnia ſibi familiariter ſeruiendo. Deniq; reſurgẽte filio, præ nimia debilitate membrorum deficiens, pia mater ad ſepulchrum ire nequibat. Tunc currentibus alijs, & unicum filium cernentibus dicere potuit uirgo Maria: Filiæ Hieruſalem nũciate dilecto quia amore langueo. O fœlix & beate Ioãnes, cui talem theſaurũ dñs dignatꝰ eſt cõmendare. O Chriſti dilecte præ omnibus, & prudẽs, quem cõſtituit dominus priuatum camerarium aulæ ſuæ ſpecioſiſſimæ. Retribuet tibi dominus uiciſſitudinẽ amoris, mercedemq; dilectionis quam in eius ac tua matre taliter deſolata uſq; ad finẽ uitæ ſuæ exhibere curaſti. Benedictus quidem tu es à domino. Benedictus à matre domini, quam dilexiſti, & cui ſeruiſti puro corde, & mundo corpore. Benedicti ſint omnes qui diligunt illam matrẽ, & ſuper omnia ſit benedictus fructus uentris ſui Ieſus Chriſtus dominus noſter, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat deus in æternum & in ſecula ſeculorum, Amen.

SEpulto itaq; domino, à Iudæis ſignatum eſt monumentum, & traditum eſt cuſtodibus ut cuſtodirent illudꝰ. Interim uirgo Maria in domo Ioannis manebat. Ibiq; iacebat, quia nimio dolore confecta non poterat niſi cum difficultate magna ambulare. Ibi enim die noctuq; plorans gemebat, nec erat qui conſolari eam poſſet ex omnibus charis ſuis, nec ſuæ ſorores, nec etiam ipſe Ioannes. Ibi amaro corde opprobrioſam paſſionem dilecti filij ſui reuoluebat, modo ſputa, modo ludibria, modo colaphos, alapas, & flagella, modo crucis angariam, modo dira clauorum uulnera, modo lanceã, modo coronam ſpineam, modo aceti & fellis pocula, mortem, uerbera & improperia, modo mortem, mortem autẽ crucis. Hæc autem cogitãdo plorabat, atq; plorãdo & eiulando clamabat. Fili mi Ieſu, Ieſu fili mi, bone ac benigne, ac creator omnium deus, qui factus homo, morte turpiſſima es peremptus: quem terra, pontus, æthera, capere nequeunt, modo arcto clauſus es ſepulchro. Iacet filius meꝰ extinctus, & ſub lapidibus clauſa eſt uita mea. Sumens eñ corpus fragilitatis humanæ, dignatus eſt ad terram deſcẽdere: & ſui eum non receperunt, ſed malum ſemper machinati ſunt contra eum. In illum ſæuiebat Herodes ille tyrãnus iniquus cum turba crudeliſſima Iudæorum, quando ſcilicet ad magorum uerba turbatus eſt, & omnis Hieroſolyma cum illo, paruulumq; & tenellum ad ubera maternа pendentem morte crudeliſſima perdere nitebatur. Dehinc proficiens ætate & ſapientia coram deo & hominibꝰ, factus eſt uir diſcurrens per ciuitates & caſtella, prædicãs & annuncians regnum dei, elementis & dæmonibus imperabat, infirmos ſanabat, et mortuos ſuſcitabat. Et cum talia faceret, ſuſtinebat inſidias, ſuſtinebat calũnias, ſuſtinebat blaſphemias, quas principes ſacerdotũ, ſcribæ & phariſæi, & omnis populus contra eius innocentiam inuehebant: ſed cum eorum perfida & peruerſa nequitia unici filij mei bonitatem ſuperexcellentem ſuſtinere non poſſet, ipſum auferre de terra nefarie cogitantes, ligauerunt, flagellauerunt, deturpauerunt, crucifixerunt, dilaniauerunt, & morte turpiſſima occiderũt: ſicut præſens dies liquido manifeſtat. Ergo uos omnes fideles Chriſti, recolite de morte & paſſione domini noſtri Ieſu Chriſti, & per totum iſtum uenerabilem diem lachrymas fundere non ceſſetis, ut in die reſurrectionis domini ad laudem & honorẽ illius reſurgere ualeatis. Qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat deus per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

¶ Finis lamentationum beatæ uirginis Mariæ.

¶BEATI BERNARDI HOMILIA
de duobus diſcipulis euntibus in Emaus, ſecundum Lucam.

IN illo tempore. Duo ex diſcipulis Ieſu ibant in caſtellum qđ erat in ſpatio ſtadiorũ ſexaginta ab Hieruſalẽ, nomine Emaus. Et ipſi loquebantur adinuicem de his oibꝰ quæ acciderãt. Et reliqua. Homilia lectionis eiuſdem beati Bernardi abbatis. Conuertere anima mea in requiem tuam: quia Chriſtus reſurrexit à mortuis primitiæ dormientium. Recordatione tantæ dulcedinis, tuorum mitiga dolores fletuũ, ut offeras reſurgenti cum aſſato piſce mellis fauum, & paſchalis agni ſuauitas temperet amaritudinem agreſtium lactucarum. Elige an uidere Ieſum deſideres cum Maria Magdalenæ ſub ſpecie ortolani, an cum duobus diſcipulis in habitu peregrini. Nam utraq; uiſio & collocutio, fidelis conſcientiæ ſunt iubilus & dulcedo. De duobus condiſcipulis uidetur dulcius ſapere. Hæc enim lectio mel in ore, & iubilus eſt in corde, extaſis mentis deuotæ. Dulcor eius omnem excedit eloquẽtiam, & totam abſorbet conſcientiam, & transformat in supernæ iubilationis imaginem, & deliciarum cæleſtium nouitatem. Conſiderata huius lectionis mira ſuauitas totas inebriat medullas animæ. Ex ſingulis etenim clauſulis ſentitur quidam ignis erumpere, qui ſi in ſinu abſconditur clauſus, in oſſibus totos depaſcit angulos amãtis cõſcientiæ. Si ſcintilet exterius, uidetur ſolis iubare ſplendidius radiare. Ibant duo. Quæ fuerit cauſa huius itineris, non declarat textus hiſtoriæ, ſed hoc fuiſſe diuinæ prouidentiæ arbitror, ut qui pro morte domini tantum erant deſolati, in uia qua ambulabant conſolationem reciperent de ipſius dulciſſima uiſione. Et forte propter hoc duo pariter ambulabant, ut dolores ſuos confabulatione mutua mitigarent, & corda deſperantia ad ſpei refrigerium reuocarent. Vnde dicũtur in Emaus proficiſci, quòd interpretatur deſiderium conſilij. Deſiderabant enim amaritudinẽ titubationis ſuæ ſalutari conſilio releuare. Sed ut de fauo mel exprimamus, & in auro rutilante flammiuomas gẽmas inſeramus, ſi quid in tam dulci hiſtoria dulcius lateat, inquirere ſtudeamꝰ. Vt arbitror, iſti duo dici poſſunt oratio & meditatio, quæ coniunctione neceſſaria ſibi adinuicem copulantur. Et per orationem illuminatur meditatio, & in meditatione exardeſcit oratio. Quoties igitur in cõtemplatione dominicæ paſſionis ſuſpendimur, ex recordatione tantæ admirationis in oratione compungimur. Meditatio ruminat liuores uulnerum, fixuras clauorum, lanceam & acetum, perſecutorum ſæuitiam, apoſtolorum fugam, & mortem turpiſſimam, corporis ſepulturam. Oratio fundit ſuſpiria, piæ deuotionis ſtillat aromata, tota reſoluitur in lamenta. Et factum eſt dum fabularentur & ſecũ quærerent, ipſe Ieſus appropinquans ibat cum illis. Oculi autem illorum tenebantur ne illum agnoſcerent. Talibꝰ confabulantibus appropinquat Ieſus. Quid eſt Ieſus niſi uita & ſalus? Etenim in talibus ſermocinationibꝰ eſt uita & ſalus animæ: & eis dicitur Ieſus appropinquaſſe: quia iuxta eſt dominus ijs qui tribulato ſunt corde. Oculi autẽ eorum tenebãtur ne poſſent eum agnoſcere: quia etſi ſunt iuſti & ſapientes, atq; opera eorum in manu dei, neſcit tamen homo utrũ ſit dignus odio uel amore. Iob.7. Si dixero (inquit Iob) conſolabitur me lectulus meus, & releuabor loquens mecum in ſtratu meo, terrebit me per ſomnia, & per uiſionem horrore concutiet. In lectulo notatur quieta meditatio, & per ſtratum in quo releuatus colloquitur, uirtus orationis exprimitur: quia in his duobus tribulatis corde, ueræ conſolationis requies inuenitur. Sed cũ ſub pennis earum deargentatis refrigerium interne quærimus, & occurrunt imaginationibus noſtris quã diſtrictæ in extremo iudicio ſunt ſententiæ iudicantis: ibi triſtitiã inuenimus, ubi ſolatium quærebamus. In hoc autem qđ appropinquãs dicitur cum illis ire Ieſus, aliud poteſt deſignari iucundius. In appropinquatione enim illa ſignatur ille ſibilus auræ tenuis quẽ Eliphaz gloriatur ſe audiſſe dormientibus cæteris, per quẽ etiam Heliæ conſiſtenti in oſtio ſpeluncæ legimus dominum aduenisse: quia nõ in 3. Re.19. commotione, nõ in igne, non in ſpiritu, ſed in ſibilo auræ tenuis uiſus eſt pertrãſiſſe. Hic eſt ille radiꝰ ſuauiſſimꝰ cõtẽplationis, quo ãia per cincinnũ capitis eleuat, cũ meditatione exardeſcente, & oratione ſcintillante. Naſcit in corde iubilus quidã, ſcilicet mellifluus cordis riſus, quẽ nemo ſcit niſi qui ſentit, nec etiã ipſe q ſentit: qa cito pertranſit. Felix hora, ſed breuis mora, qa factũ eſt ſilentium in cælo quaſi media hora. Norũt expti quæ dico, q hæc experientia ſuauitatis intimæ didicerunt: quia cũ in feruore orationis admiſcetur ardor meditationis, erumpit ille cõtemplationis radius de medio earum, quaſi ſpecies electri, hoc eſt de medio ignis. Et ſcintillæ quaſi æris candentis, ſuſpiria ſcilicet conſcientiæ iubilantis. Oculi autẽ illorũ tenebãtur ne illũ agnoſcerent. Infirmitatis autem ſuæ conſcia humana conſciẽtia, præ ineffabili tantæ ſuauitatis gloria contremiſcit. Vnde Helias uultum operuit, & Eliphaz totus inhorruit: nec Moyſes auſus eſt aſpicere cõtra dominũ. Et ſi uenerit ad me, ait Iob, non uidebo eum. Oculi illorum tenebãtur. O ſi dominũ cognoſcerent, quãtũ gauderent? Quãtũ ipſi gauderemus ſi eum in propria ſpecie proprius uideremꝰ? Quis nõ accederet imo curreret & teneret pedes eiꝰ? Sed adhuc loquitur Ioſeph per interpretem fratribꝰ ſuis. Adhuc diſſimulat ſuam nobis exhibere dulciſſimam uiſionẽ. Quid enim? Mortales ſumus, in exilio degimus, nec illam perfectæ uiſionis lætabundam beatitudinem præ multitudine gloriæ capere ualemus. Quis enim poſſet inter illa ſuperefluentis iubilationis gaudia ſpirare quæ dabuntur in patria, cũ illa etiam ſtilla dulcedinis quam nobis in uia exhibet in patria peregrina, totam mentem inebriet, & totam cordis latitudinem nouis delicijs coanguſtet? Ideò tenebant oculi eorum: quia dñs erat in habitu peregrini. Et cũ cũ quotidie perſpicimus in altari ſub ſpecie panis & uini, nobiſcum habitabat in habitu peregrini. Nõnne p oculos intelligere poſſumus amorẽ & deſiderium? Diligimus enim deum & pximũ, deſideramus regem & regnum. Sed qa (ut ait beatus Gregorius) incognitũ eſt nobis dum in hoc corpore ſumus, quantũ diligamus deum & proximũ, & qñ ex hoc exilio tranſmigrantes adipiſcamur regnum, & uideamus deum, cæcitatem patimur oculorum. Vnde in Ezechiele dicitur quia porta & thalamus habet tectum. Nec prætermittendum eſt q confabulãdo gradiuntur in caſtellum Emaꝰ, quòd erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab Hieruſalem. Dulce colloquiũ & felix cõfabulatio, cum meditationẽ tractat oratio. Habent enim mel & lac in lingua. Labia eorũ ſicut uitta coccinea, dũ hæc inuitat ad cõtemptum mundi, & illa incitat ad amorẽ dei. Vnde dicitur in Emaus proficiſci, qđ interpretatur deſiderium conſilij. Nũquid ambulabunt duo pariter niſi ſi cõuenerit? O beata conuentio quã adinuicem ſuſurrãt oratio & meditatio. Profectò ire deſiderant in Emaus caſtellum, qđ ab Hieruſalem eſt in ſpatio ſtadiorũ ſexaginta. Sexagenarius numerus ex denario conſtat & ſenario, q ſexies decẽ, uel decies ſex faciunt ſexaginta. Stadium locus eſt in quo currit. Denarius ſignificat decalogum, in quo decem mandatorum ſeries continet. In ſenario uerò figuratur ſeculi abrenunciatio, & morũ cõuerſio, abiectio ppriæ uoluntatis, & abiectio ſine fuco ſimulationis: cuſtodia cordis, & circunſpectio ſermonis. In his ſtadijs currendũ eſt, ut cum dñs dilatauerit cor noſtrũ, curramus in uiam mandatorum ſuorũ, & poſt deuoluamus per uiã. Et in his uijs appropinquans dñs ueniet nobis, ſicut ſcriptum eſt de ſapientia qa præoccupat qui ſe concupiſcunt, in uijs oſtendit ſe illis hilariter, & in omni prouidentia oſtendit ſe illis. Et ait ad illos: Qui ſunt hi ſermones quos confertis adinuicem ambulantes, & eſtis triſtes? Interrogatio iſta amoris ſubminiſtrat incẽdia, & quaſi oleum proijcitur in flãma. Dum enim peregrinus interrogat quid triſtes adinuicem colloquuntur, & il

le quem tam dilexerant & adhuc diligunt, ad memoriam reducitur, dulcis dolor augmētatur, & amor ſemimortuꝰ in caminum prorumpēs de igniculo, in cordibus eorū uehemētibus debacchat. Qui ſunt hi ſermones quos &c. Putas in allocutione peregrini aliquam non perſentirēt dulcedinem amoris diuini? Imo totus in medullis eorum reuixit & refloruit amor Chriſti. Qui ſunt hi ſermones quos &c. Deus deus, quantas iubilationes iſtæ triſtitiæ genuerunt, & quā ſuaues ſuauitates ruminatæ, & quā dulcia ſuſpiria percurrunt in corde? Bone Ieſu quā iucundo conſolaris ſuſurrio, quos de tua uides abſentia contriſtatos? Q; libenter aſtas orantibus, & aſſiſtis ſuſpirantibꝰ, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos? Q; iucūdus latitas poſt parietem noſtrum, ut audias uoces orantium, & dulceſcant tibi dolores diligentium, de pœnis rideas innocentium. Et reſpondens unus cui nomen Cleophas, dixit ei. Tu ſolus peregrinus es in Hieruſalem, & nō cognouiſti quæ facta ſunt in illa his diebus? Cleophas qui interpretatur increpans ore, formam orationis uidetur exprimere, quæ ponit coram deo iudicium, & replet increpationibus os ſuum, nunc accuſans cordis duritiam, nūc inconſtantiam, nunc corporis frigore conſtrictum, nunc incepta lætitia diſſolutum. Tu ſolus peregrinus es? Corda ſolet amantium familiarius mœror compunctionis afficere cum tot uident inde ſpecialiter faſtidire ſtudia, & à deſiderio cæleſtis patriæ tepeſcentis ſpeciem pietatis in ſolo exteriori habitu retinere. Reſpondet ergo Cleophas quoties talium perditioni ex intimis codolentes tales, tales in orationes profundunt querimonias. Domine, tu ſolus fuiſti tempore paſſionis, abnegante Petro, fugiente diſcipulo quem amabas, oblito tui amoris priuilegio, fugientibus etiam cæteris. Sed heu heu tempore compaſſionis quæ nunc eſt, religioſos uidemus non ſolum non participare per compaſſionē paſſionibus tuis, nec fugere nec negare turbatione alicuius tentationis ſubitæ, ſed iniquitas eorum procedit quaſi ex adipe, tranſierunt in affectum cordis. Apponendo enim iniquitatem non uerētur ſuper dolorem uulnerum tuorum addere, qui cum ſanctis mulieribus debuerant piæ deuotionis aromatibus delinire. Tu ſolus peregrinus es in Hieruſalem. Dereliquerunt te omnes amici tui, longe facti ſunt à te noti tui, poſuerunt te abominationem ſibi. Omnes quæ ſua ſunt quærunt, ſe ipſos diligunt, de exilio fecerunt patriam, operibus diffitentur ſe peregrinos ſuper terram & hoſpites. Tu ſolus peregrinus es in Hieruſalem. Nos etiam excellentiori profeſſionis priuilegio æſtimamus expreſſius fieri cōformes humilitatis tuæ peregrinationis, collocati ſumus in obſcuris ſicut mortui ſeculi. Sed & prudentiores ſumus in poſſeſſionibus ampliandis, & glorioſiores in ædificijs erigendis, callidiores in pecunijs congregandis. Inueniri poſſunt etiam pauci qui fideliter incedant ſemitas ueritatis. Tu ſolus peregrinus es. Iam non miratur Behemoth ſi abſorptus eſt fluuius: quia pars maxima iordanis influit in os eius, & deiecit de fortitudine, de ſtellis, ſtrauit ſibi aurum quaſi lutum, & ſub ipſo ſunt radij ſolis. Tu ſolus peregrinus es in Hieruſalem, in eccleſia ſcilicet militante deo, quæ uidelicet non poſſidet adhuc pacem: & non cognouiſti quæ facta ſunt in illa diebus iſtis? His diebus ſanguinem tuum fudiſti pro ſalute generis humani, & tot dolores & opprobria ad ultimum crucis ſupplicium pertuliſti. Et cum tanta pro mundo paſſus ſis his diebus, & te omnia trahere ad te ipſum promiſeris ſi à terra eſſes exaltatus, ecce exaltatus es ſuper cælos. Imo cur non eruis eos qui ducuntur ad mortem, cur ex Baſan non conuertis, cur omnes non trahis, cur tam paucos de multis eligis, quaſi tuæ immemor paſſionis? Non cognouiſti quæ facta ſunt in Hieruſalem diebus iſtis? In Hieruſalem diebus iſtis tu ille excelſus admirabilis occiſus fuiſti, cui Moyſes & Helias in transfigurationis tuæ uiſione pulcherrima ſunt locuti. Verè domine nimis exceſſiſti: quia cum ſis ſplendor paternæ gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius, & cum ſis dominus maieſtatis, & trementibus elementis, cæli luminaribus obſcuratis, & ſtupentibus angelis, pati dignatus es tormentum abiectiſſimæ paſſionis. Verè fuit exceſſus cum dediſti uellentibus genas tuas, cum faciem tuam non auertiſti ab increpantibus & conſpuentibus, quando cum iniquis es deputatus. Tu ſolus peregrinus es in Hieruſalem. Cur non trahis nos poſt te, ut curramus in odorem unguentorum tuorum? Cur das alienis honorem tuum, cum pro nobis conſumpſeris carnem & corpus tuum? Cur ſolium gloriæ tuæ in quo iudicaſti principem huius mundi, non recordaris? Cur ſpiritum gratiæ & precum ſuper nos non effundis? ut nō ſolum lingua, ſed & opere & ueritate confitentes nos aduenas & peregrinos ſuper terram, abſtineamus à carnalibus deſiderijs, & trahamur ad te in funiculis Adæ, in uinculis charitatis. Dum hæc Cleophas loquitur in tribulatione ſpiritus, & amaritudine mentis, uerba iſta quanto putas repleant conſcientiam ſciſcitantis? Quibꝰ ille dixit. Quæ? Non eſt interrogatio neſcientis, ſed adiocantis, & quædā reciprocatio doloris. Et dixerunt. De Ieſu Nazareno qui fuit uir propheta, potens in opere & ſermone coram deo & omni populo, & quomodo tradiderunt eum ſummi ſacerdotes & principes noſtri in damnationem mortis: & crucifixerunt eum. Primo ſolus Cleophas reſpondiſſe legitur. Nunc reſpondet tam ipſe quàm ille cuius nomen in hiſtoria nō habetur. Vnde quia eſt ſine nomine, uidet formam meditationis exprimere, quam quandoq; cogitationem quandoq; contemplationem ſolemus quaſi proprio nomine nuncupare. Secūdum uerò beatum Gregorium, iſtum fuiſſe Lucam aliqui æſtimauerunt. Lucas qui medicus fuiſſe ab apoſtolo dicitur, qui conſurgens uel eleuans interpretatur, interpretatione ſui nominis imaginē repræſentat meditationis, quæ medicamentum eſt contribulati ſpiritus, & conſcientiæ ægrotantis. Quæ ſicut ſtellio manibus nititur, ut moretur in ædibꝰ regis, & cōſurgens ab infimis eligendo ſuſpendium, deſerit tranſitoria, & ſe eleuat ad ſuperna. Adiūgitur itaq; meditatio orationi, ut ex amborum reſponſione dulcioris balſamus melodiæ, diffuſiores ſpiret delicias in auribus perigrini. De Ieſu, inquiunt, Nazareno. Oleum effuſum eſt nomen eius. Oleum inquā effuſum, unguentum aromatum, iubilus cordium Ieſus Nazarenus rex Iudæorum. Sed frangatur alabaſtrum, perflet auſter ortum aromatum, myrrha det odorem ſuū, diffluāt riuuli balſamorum, crucifixus ſit in memoria, crucifixi replicetur iniuria, crucifixi ruminentur opprobria, & charitas indefeſſa. Omnia interiora noſtra loquantur de Ieſu Nazareno, qui lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, ut ſimus potentes opere & ſermone. Nonnulli potentes ſunt in opere, ſed nō in ſermone. Alij in ſermone ſed non in opere. Quidam potentes ſunt in utroque. Qui ſtrenuus eſt in exercitatione corporali, bona quæ præualet non negligit operari. Patiens in tribulatiōe, & gaudēs ad laborem obedientiæ, poteſt dici potens in opere. Sed ſi minus hunc delectat aſſiduitas orationis, ſi non eſt ſolicitudine pia deuotus in uigilijs, uel forte nō habeat gratiam prædicationis, potens eſt in opere, ſed non in ſermone. Videas aliquem frequenter in oratione deuotum, cuius oculi ſunt ſicut piſcinæ in Eſebon præ multitudine lachrymarum, ſed recuſat ferre iugum obedientiæ, uotū ſuum offerre ſe æſtimat offerendo hoſtiam amputata aure, ſuam plangit in oratione ſuperbiam, ſed hora compunctionis tranſacta, ita ſuperbus eſt ſicut ante. Vel ſi leuis in moribus, poſt orationis ſuæ deuotionem in eandem recidit leuitatem, oſſa eius replentur uitijs adoleſcentiæ eius, ut nunquā in cōuerſatione ſua ſit maturus. Licet ad modicū orationis tempore ſit deuotus, uox quidem uox Iacob eſt, ſed manus manus ſunt Eſau. Tales potentes uidentur in ſermone, ſed non in opere. In opere & ſermone ſunt potentes, qui habent in moribus honeſtatem, in operibꝰ uirtutem, in ſermone ſcientiam, deuotionem in oratiōis aſſiduitate, grauitatem in conuerſatione, perſeuerantiam

in amore

in amore. Piæ ſiquidem operationis oratio deuota, eſt reclinatoriũ, & deuotæ orationis exercitatio præbet bonorum operum fulcimentum. Hæc eſt enim plenarie cõpunctio ſalutaris, quam cõmendat conſcientiæ latitudo. Vnde cum ſapientiam & diuitias dediſſet dominus Salomoni, dedit ei & latitudinem cordis: quia nihil eſt ſapiẽtia, nihil diuitiæ, ſi in corde non redundauerit qui tranſuadari non poteſt fluuius charitatis. Nec parcit dominus uerbis pœnitentibus, & ad deprecandum compoſitis, ſi ſic potens es in opere & ſermone, eſto coram deo & omni populo. Coram deo recommendat puritas intentionis, coram populo utilitas operis, ut ſint lumbi mentis tuæ ſuccincti, & lucerna ardẽs in manibus tuis. Et bene coram omni populo: quia charitas neſcit angulum, nõ amat proprium, deſeruire deſiderat utilitatibus ſingulorum. Hinc eſt quòd apoſtolus ſe commendat ad omnem conſcientiam hominum, prouidens bona non tantum coram deo, ſed etiam coram omnibus hominibus, ut tam deo quàm omni populo ſit acceptus. Sed beatiſſimo apoſtolo nemo ſe audeat comparare. Quantũ enim diſtat ortus ab occidente, tantum à uijs noſtris fuerũt uiæ eius: & ſemitæ eius à noſtris ſemitis exaltatæ: quia (ſicut dicit Eſaias) facti ſumus immundi omnes nos, quaſi pannus mẽſtruatæ uniuerſæ iuſtitiæ noſtræ. Potentes nos ſumus in operibus, & quid oremus ſicut oportet neſcimꝰ. Ille ſolus ſpecioſus forma præ filijs hominum, ſingulari priuilegio fuit propheta potens opere & ſermone, qui potenter operatꝰ eſt ſalutem noſtram in medio terræ. Poteſtate plenus fuit in ſermone quando omnia creauit, quando dixit & facta ſunt, ipſe mãdauit & creata ſunt. Fortis fuit in opere cum hominem reparauit, & iuxta uaticinium Eſaiæ opus ſuum ut faceret, opus ſuum alienum opus fecit. Verè fuit opus alienum, ſi conſideres quomodo tradiderunt eum ſummi ſacerdotes & crucifixerũt eũ. Domine audiui auditionem tuam, & timui: conſideraui opera tua, uias tuas, & expaui. Subſannauerunt te ſubſannatione, dentibus ſuis ſuper te frenduerunt, aduerſum te lætati ſunt & conuenerunt, te ſummi ſacerdotes & principes tradiderunt. Illi qui regere gregẽ debuerunt per uiam ſalutis, facti ſunt laqueus & ruina in præcipitium damnationis. Ex ipſis flamma inuidiæ erupit: quia ſicut in Iob legitur, ignis dei de cælo cecidit, & tactas oues puerosq́ cõſumpſit. Nos igitur qui quærimus cruxifixum, crucis attẽdamus myſterium. Ipſa eſt ſtatera corporis Chriſti, quã deſiderabat qui dicebat. Vtinam appenderentur peccata mea quibus iram merui, & calamitas quam patior, in ſtatera. Crux facta eſt ſtatera corporis Chriſti, quod eſt eccleſia. Cum enim ipſe crucifigeretur, appenſa ſunt cum ipſo peccata quæ commiſſimus, calamitas quam incurrimus. Ipſe erat innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribꝰ, & excelſior cælis conuerſatio eius: non enim peccatum fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. Et quoniam talis ac tantus, tam indigna dignatus eſt in cruce pati, præponderare cœpit calamitas, & crimina leuigari. Cum adhuc tamen in cruce erectus ſtaret, uacillare uidebatur ſtatera, nec plene cognoſcebatur qua cadere deberet, cum inclinato capite emiſit ſpiritum, ut calamitas præponderando caderet: & quaſi arena maris grauior appareret. Gentes quaſi momentum ſtateræ reputatæ ſunt. Nam in ſtatera ceciderunt: quia partes aduerſæ damnationis noſtræ chirographum amiſerunt. Trituratus eſt Moab ſub domino, expandit manus ſuper eum ſicut natans ad natandum, ne demergeretur in profundum: & ut ipſe ſubleuaret nos in excelſum, expandit alas ſuas, nos aſſumpſit & portauit in humeris ſuis, ſicut aquila prouocans ad uolandum pullos ſuos. Sic aſcendens ſuper omnes cælos, de excelſo miſit ignem in oſſibus noſtris, ut quæ ſurſum ſunt ſapiamꝰ, & noſtra conuerſatio ſit in cælis. Potens fuit coram deo & omni populo: quia factus eſt angelus loquens pro nobis, & interceſſor exiſtens patri reconciliauit humanum genus, utrunq́ ſolus potuit arguere, & ponere manum in ambobus. Et quomodo ſummi ſacerdotes & principes crucifixerunt eum. Per ſacerdotum quippe perſuaſionem populus dimitti Barrabbam, Chriſtum crucifigi acclamauit, & Pilatus fieri adiudicauit, linguis non manibus ipſum crucifixerunt. Vnde dicit Dauid quia linguas ſuas ut gladium acuerunt. In hoc fortè minus reprehenſibiles quàm noui crucifixores qui manibus & uerbis mortẽ illi acceſſiunt, immortalem mortificant, incrucifigibilem crucifigunt. Quæ ab ipſis in occulto uel etiam in aperto fiunt, turpe eſt dicere. Ponere uereor os meum in cælum, ut non dicam in cœnum, & Saul ad purgationem uentris inclinatum occidere: ſufficit ſi oram chlamydis abſcindam gladio Hieremiæ: cum dominus dicat per Malachiã: Vos me configitis: gens ſcilicet tota. Oſtendit Hieremias quomodo ſummi ſacerdotes & principes eum crudelius crucifigunt. Ibo, inquit, ad optimates & loquar eis, ipſi enim cognouerũt uiam domini, & iudicium dei ſui. Et ecce hi magis ſimul fregerunt iugum, ruperunt uincula, & à propheta uſq́ ad ſacerdotem omnes faciunt dolum. Ecce quomodo ſummi ſacerdotes & principes crucifixerũt eum. Nos autem ſperabamus quòd ipſe eſſet redemptorꝰ Iſrael, qđ interpretatur uir uidens deum. Per quod literati & religioſi qui ſpecialius præ cæteris debent uidere deum per intelligentiam & affectum, ſignantur. Hinc eſt non minima cauſa triſtitiæ nobis quia etiam literati & qui uidentur religioſi, comparantur iumentis, & immundiores facti ſunt illis. Ipſi enim non ſolum ſpinis peccatorum ſuorum crucifigunt deum, ſed alijs facti ſunt in prouerbium & exẽplum. Nos autem ſperabamus quòd ipſe eſſet redempturus Iſrael. Non eſſet doloris materia nec res tam ſtupẽda, ſi plebs quæ non nouit legem, ſola caderet in errorẽ: quia releuari poſſet per literatorum & religioſorum prudẽtiã, ſi ipſi non fuiſſent primi ad ruinam. Nos autem ſperabamꝰ quòd ipſe eſſet redempturus Iſrael. Nam ſi dicit regi apoſtata, & uocat duces impios, ſi ſupplantet optimates, & ducit ſacerdotes inglorios, & ipſi forſitan non ſunt literati & ignorant legem domini filij ſunt diffidentiæ, nec de ipſis ſumꝰ in admirationẽ, ſed de literatis ſtupemus, & qui prætendunt habitum religionis, qui bonum uerbum dei guſtauerunt, & donum cæleſte, uirtutesq́ ſeculi uenturi, & ecce uaccæ pingues Samariæ facti ſunt arbores autumnales eradicatæ, bis mortuæ, facti hoſtes in capite, qui docere debuerant uiam uitæ. Nos autem ſperabamꝰ quòd ipſe eſſet redempturus Iſrael. Et nunc ſuper hæc omnia tertia dies eſt quo hæc facta ſunt. Primꝰ dies quo crucifixus eſt Chriſtus, perſecutorum & hæreticorum ſignificat tempus, qui primitiuam eccleſiam tormentorum aſperitatibus uexauerunt, quæ corpus eſt eius. Secunda dies qua ſepultus fuit, tempus figurat hypocritarum, qui Chriſtum quaſi ſepultum in terra reputant, terrenis commodis & honoribꝰ inhiantes, qui nullam niſi terrenæ felicitatis gloriã pro ſuis laboribus expectãt. Sup hæc omnia tertia dies eſt, in quo debemus aliud grauius periculum conſiderare, ſcilicet in falſis fratribus. Et in hac tertia die Chriſtus debuerat reſurrexiſſe: quia putabamus his diebus ubiq́ diffundi uirtutem ueræ fidei, & p loca religioſa charitatis radios dilatari, ut poſt Orionas & Hyades apparerent interiora auſtri. Sed quia penè omnes declinauerunt, & adhuc in iniquitatibus ſuis Chriſtum crucifigunt, ſuper hæc omnia dolemꝰ quia tertia dies eſt ex quo hæc omnia facta ſunt. Sed & mulieres quædam ex noſtris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum, & non inuento corpore eiꝰ uenerunt dicentes ſe etiam uiſionem angelorum uidiſſe qui dicunt eum uiuere. Mulieres piæ ſunt cogitationes. Per monumentum clauſtrum religioſorum poteſt intelligi, in quo ſumus Chriſto per temporalium delectationũ mortificationem & ſanctæ profeſſionis uinculum conſepulti. Tũc mulieres uadant ad monumentum quærere dominum, quando cogitamus ſi ſaltem uel in clauſtris religioſius ſit requirens ac diligens deum. Ante lucem uenerunt, & corpus eius non inuenerunt. O quàm dulce eſt ante lucẽ ſurgere ad quærendum dilectum. Dulcis eſt quærenti illũ. In

lectulo meo quæſiui per noctes quem diligit anima mea:
quæſiui & non inueni illũ, reſtat ergo ut uadam ad monu
mentũ, id eſt ad religioſorum clauſtrũ, ad uigilias clauſtra
lium, quia ibi dilectum inueniam, etſi nõ ſecũdũ corp⁹. Et
enim ſi cognouimus ſcd'm carnem Chriſtum, ſed iam nũc
non nouimus. Ciuitatẽ cuſtodiunt iſti uigiles, angeli ſunt
quorum uiſionem ſe uidiſſe aſſerunt mulieres, quæ dicunt
eum uiuere, & per feruorẽ ueræ dilectionis oſtendũt Chri
ſtum in ſuis cordibus habitare. Iſti uigiles obſeruantes o-
mni tempore cuſtodias domini. Ipſi excubaut ad oſtium
tabernaculi, ipſi ſunt Oriones & Hyades, & interiora au-
ſtri. Quàm delectabile eſt eis intereſſe uigilijs, conſurgunt
de nocte in principio uigiliarum ſuarum, ut effundant cor
ſuum coram domino, & oratio eorum apud altiſſimum,
ibi in medio iuuẽcularum tympaniſtriarum principes cõ-
iunguntur pſallentibus. Ibi in exceſſu mentis Beniamin
adoleſcentulus, ibi roſonat cæleſtis ſimul concentus. Ibi
ſunt ſeraphim, Sanctus, Sanctus, Sanctus clamãtia, et che-
rubim ſeſe uerſis uultibus in propitiatotium reſpicientia.
Ibi iubilaut omnes filij dei, laudant dominum ſidera matu
tina. Ipſi ſunt uerè ſimiles angelis, per ſtudium angelicæ
conuerſationis. Ipſis commiſſa eſt cuſtodia monumenti,
ſcilicet obſeruantiæ regulares clauſtri. Monumentũ iſtud
Chriſtus non deſerit, qui nobiſcum ſe promiſit eſſe uſq; ad
conſummationem ſeculi: & tunc nos erimus ſecum cũ nos
acceperit ad ſeipſum. Mulieres ſe dicunt illum non inue-
niſſe, ſed uiſionem angelorum uidiſſe, qui dicunt eum ui-
uere, quoties uerſamus in cogitationibus noſtris: quia et-
ſi ſunt uerè ſimiles angelis qui de die in diẽ et in nocte lau-
dem domini decantant in terris, ſicut illi in cælis, nõ tamẽ
poſſident gloriam æternæ beatitudinis ſumma ſanctitate
conſummata. Paululum, inquit, cum pertranſiſſem eos in-
ueni quem diligit anima mea. Sed quid eſt quod dicitur,
terruerunt nos? Non eſt terror qui incutiat horrorẽ, ſed
qui nouam cordis partutiat exultationem uel admiratio-
nem. Dum enim cogitamus quàm felices deliciæ abundãt
in clauſtro, ſuper hoc expaueſcit cor noſtrum, & quadam
dulci reuerentia mouetur de loco ſuo. Et abierunt quidã
ex noſtris ad monumentum, & ita inuenerunt ſicut mulie
res dixerunt, ipſum autem non inuenerunt. Abierunt
quidam ex noſtris. Iſti ſunt affectus religioſæ mentis, qui
omnia ſicut mulieres inueniunt, non tamen reuertuntur ſi
cut de mulieribus legitur. Quando enim ſolis cogitationi
bus de amore religionis tractamus in cordib⁹ noſtris, mu
lieres ad monumentum uadunt & redeunt. Sed cum affe-
ctus mentis ad conuerſionis deſideria conuertuntur, non
iam tantum mulieres, ſed quidam ex noſtris ad monumen
tum uadunt, qui non reuertunt, ſed nec ipſum inueniunt.
Hoc autem experimento cognoſcimus, quia cum feruore
nouitij ad conuerſionem uenerimus, hic Ieſum inuenire
nos æſtimamus, quia perfectæ tranquilitatis & ſanctiratis
gaudia apprehendere nos ſperamus. Sed cũ proceſſu tem
poris experimur miſerias humanæ fragilitatis, tunc reco-
gnoſcimus qm̃ nõ inuenimus dñm, uiſionem tamẽ angelo
rum aſpicimus, exempla ſcilicet feruẽtium monachorum.
Et ipſe dixit ad eos: O ſtulti & tardi corde ad credendum
in oĩbus quæ locuti ſunt prophetæ. Nónne hæc oportuit
pati Chriſtum, & ita intrare in gloriã ſuam? Scaturire ui-
dentur hæc uerba teneritudinem amoris, et quaſi muſtum
quod dirumpit nouas laguneulas, de medullis procedere
diligentis. Dedit dñs uoci ſuæ uocẽ uirtutis, ut eſſent hæc
uerba eius ſicut malleus conterens petram, & ſicut ignis,
teſtimonio Hieremiæ: Verba eius ſicut ignis & malleus ut
de igne aſcẽdat uirgula fumi ex aromatibus et puluere pi-
gmentarij, & conterat malleus. Libet paululum ad ſuaui-
tatem hiſtoriæ mentis oculos inclinare. Dum interpreta-
tur ſcripturas, dum exponit Moyſen & prophetas, proce
dens ex ipſius ore mira ſuauitas mentes refrigerat mœro-
re et tædio conſternatas, inæſtimabilis redundabat in la-
bijs Ieſu ſermonis elegantia ſuper mel et fauum, dulceſce-
bat eius eloquium ſuper omnia aromata. Profectò ordinẽ
cæli nouerat, & ponebat rationem eius in terra. Impleta
gaudent uiſcera luctu in lætitiam mutato. Iam refulget in
conſcientijs domini reſurrectio. Reſurgenti magis gau-
dere incipiũt, quàm condoluerãt crucifixo. Hinc eſt quòd
appropinquauerunt caſtello quo ibant quia impleri cœ-
perat deſiderium conſilij quod quærebant. Et ipſe ſe finxit
longius ire, ut dum uellet eos deſerere, dilectiõis igne quo
ſuauiter ardere cœperant, mirabilius æſtuarent. Quid eos
putas tũc animi habuiſſe, cum ſe fingeret lõgius ire? Aeſti
mo forſitam talibus eum quærimonijs interpellaſſe. Ne de
cedas dulciſſime, ne deceſſeris à nobis, ſed adhuc de Ieſu
nazareno ſonet uox tua in auribus noſtris. Loquere quæ-
ſumus de gaudio reſurrectiõis, mane nobiſcum quoniam
adueſperaſcit: et inclinata eſt iam dies, ſed agemus uigilias
noctis. Non enim ſufficit dies ut ſaturetur auris auditu de
dulciſſimo Ieſu. Et coegerunt eum, quia cohibere ſe non
poterat uis amoris. Nunc ad delicias reuertamur morali-
tatis. O ſtulti & tardi corde ad credendum in omnib⁹ quæ
locuti ſunt prophetæ. Nónne hæc oportuit Chriſtum pa
ti, & ita intrare in gloriam ſuam? Impletum eſt tempus qđ
dixit dominus in euangelio. Vbi duo uel tres congregati
ſunt in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Congregati
ſunt in nomine eius duo, ſcilicet oratio & meditatio, ut tur
tur & columba quærimonias dulces ſubmurmurẽt in fo-
ramine petræ, in cauerna maceriæ, condolẽtes de dñi paſ-
ſione. Sed contra hæc ſuſurria, hæc deuota ſuſpiria, tã gra-
tioſa ſunt in oculis eius qui ſerutatur renes & corda, quòd
non poſſit diu abſcondere multitudinem dulcedinis ſuæ
quam abſcondit timentibus & diligentibus ſe, ſed ſæpius
per occultam inſpirationem, ſæpius per ſcripturæ ſacræ
lectionem, talem triſtitiam in iubilum ſolet commutare. O
ſtulti & tardi corde ad credendum. Cogitanti mihi dulce-
dinem huius increpatiõis, flere magis libet quàm aliquid
dicere, quia quidam mirifici odoris balſamus perflat areo
lam mentis meæ. Diſputare cum deo cupio, non quidẽ ex
æqualitate, ſed exponendo fragilitatem humanæ conſcie-
tiæ. Domine quoties paſſionis tuæ amaritudinem in cor-
dibus noſtris ruminamus, toties de nobis expaueſcimus,
quia dediſti metuentibus te ſignificationem, ut fugiaut à
facie eius. Si enim ex hoc mundo tranſiſti ad patrem cum
tantis cruciatibus, quid fiet de nobis peccatoribus? Si in
uiridi ligno hæc fiũt, in arido quid fiet? Dum tales in ora-
tione fundimus quetimonias, conſolatur nos dulciter in-
crepando illa uera & ſumma charitas per ſcripturarũ au-
ctoritatem, ſeu per occultam inſpirationem: Quid de mea
paſſione tam triſtes eſtis? Nolite timere puſillus grex, paſ-
ſus ſum ut uos gaudeatis. Theſaurizaui uobis theſauros
exultationis, quia theſaurizare debent parentes filijs. O-
mnia enim opera ueſtra operatus ſum uobis, reſurrexi ut
iubiletis. Dico uobis, cur non creditis? Incipiens à Moy-
ſe & prophetis, interpretabatur illis in omnibus ſcriptu-
ris quæ de ipſo erant. Beati qui nouerunt guſtu felicis ex-
perientiæ quàm dulciter quàm mirabiliter in oratione &
meditatiõe ſcripturas dignatur dominus reuelare. Et qui
dem ſcientiarum dominus eſt: poteſt eas ſi uoluerit diſpen
ſare. Incipiens à Moyſe & prophetis interpretabatur il-
lis in omnibus ſcripturis quæ de ipſo erant. Hæc facit
quando corda noſtra illuminat radijs charitatis. Ille tenet
& quæ latent & quæ patent in diuinis ſermonibus, qui
charitatem ſeruat in moribus. De ſola dilectione perdent
Moyſes & prophetæ. Tunc appropinquamus caſtello
quo tendimus, quia per infuſionem charitatis deſidera-
tum uitæ conſilium obtinemus. Ipſe autem finxit ſe lon-
gius ire. Dixi ſapiens efficiar, & ipſa ſapientia receſſit lon
gius à me. Incipienti difficiles uiæ domini uidẽtur, ſed cur
ritur per eas dum cor cœperit dilatari. Vnde & coegerunt
eum. Nõ enim leuiter ad perfectionis culmen attingit: ſed
paulatim uirtutum gradibus ad apicẽ charitatis per uio-
lentiam peruenitur. Coegerunt eum. Ne mireris ſi uim pa
titur regnum cælorum, quando & ipſe dominus eorũ. Si
igitur quadam naturali duritia cor tuum ſenſeris indeuo-
tum, inſta

tum, inſta orationibus, intende meditationibus, curre ubi eſt impetus ſpiritus, ne aſſenſum carni dederis. Ingere te uigilijs, per lachrymarum uiolentiam uince dominũ maieſtatis, & dic ei: Mane nobiſcum domine quoniã aduesperaſcit, & inclinata eſt iam dies. Hanc clauſulam multipliciter poſſumus intelligere, & in ea multas delicias inuenire. Mane nobiſcum, quoniam aduesperaſcit. Cum proſperamus in uirtutũ ſucceſſibus in die ſumus. Cum nos obnubilant tribulationum anguſtiæ, incipit nobis aduesperaſcere. Cum triſtitia nos confundit, nobis aduesperaſcit. Et quia ad te confugimus qui ſolus laborẽ & dolorẽ cõſideras mane nobiſcum quoniam aduesperaſcit. Iam uenerunt aquæ uſq; ad animam. Iam deuotionis deliciæ uertuntur in miſeriam, iam omnes angulos mentis noſtræ uẽtus tentationis concutit: mane nobiſcum, quoniam aduesperaſcit. Tu tribulatis cordibus es refrigerium, tu refugium, tu ſolatium, tua eſt poteſtas, tuum eſt imperium. Intenti ſunt ad te oculi omnium, te ſolum ſitiens anima concupiſcit: mane nobiſcum, quoniam aduesperaſcit. Sine te nihil poſſumus facere. Tu ſolus carmina das in nocte, tu turris es fortitudinis à facie tribulantis. Tuæ pietatis oculus circa ea quæ ſub cælo ſunt reſpicit: mane nobiſcũ, quoniam aduesperaſcit. Per te cõſurgit nobis ad ueſperum fulgor meridianus, & orimur ut lucifer cum nos cõſumptos putamus. Non confunditur omnis qui in te confidit: mane nobiſcum quoniam aduesperaſcit. Inclinata eſt iã dies, facti ſunt ueſperi longiores, quia appropinquante mundi termino, ſuperexcreſcit iniq̃tas, & charitas refrigeſcit. Ne extinguatur in nocte lucerna noſtra: mane nobiſcum quoniam aduesperaſcit. Vergente mundi ueſpere, ſole iuſtitiæ, frigus iniquitatis genus humanum opprimit. Oẽs occupat nox perfidiæ, lux ueritatis deficit. Ne deficiamus cum deficientibus, mane nobiſcum, quoniam aduesperaſcit. Vitæ meæ iam inſtat ueſpera, corpus conſumit ægritudo perualida. Iam mors minatur aſpera. Timor & tremor totam conſcientiam concutit: terribilem ſententiam iudicij pertimeſcit. Sed tu domine cui pater omne iudiciũ dedit: mane nobiſcum quoniam aduesperaſcit. In manꝰ tuas commendo ſpiritum meum. Ne tradas animam confitentem tibi poteſtatibus tenebrarum. In te ſolo eſt ſalus noſtra, ad te ſunt oculi noſtri, ne pereamus. De multitudine miſerationis tuæ mens fiduciam cõcipit: mane nobiſcum quoniam aduesperacit. Vel per ueſperam poſſumus intelligere uexatæ mentis refrigerium, ut omni feruore tribulationis recedente: oratio & meditatio tranquillũ in ea deo parent hoſpitium, ut eum cogant ad manendum, & inuitent ad cœnandum, iuxta quod ſcriptum eſt: Si quis aperuerit mihi ianuã, intrabo ad eum, & cœnabo cum eo, & ipſe mecum. Factus eſt ſicut uiator declinans ad manendũ. Vnde & intrauit cum illis. Factum eſt autem cum recumberet cum illis, accepit panem & benedixit, fregit & porrexit illis, & aperti ſunt oculi eorum, & cognouerũt eum. Panis iſte, panis eſt gratiæ. Hũc panem ipſe per ſe accipit: quia nõ quaſi inferior, ſed patri æqualis, dona gratiæ prout uoluit non ad menſuram accepit. Benedicit panẽ, quando benedictionem ſuam nobis dat legiſlator, ut eamus de uirtute in uirtutem. Frangit & porrigit illis, quia non uolentis neq; currentis: ſed miſerãtis eſt dei. Nec panem porrigit integrum ſed fractum: quia diuiſiones gratiarũ ſunt, ſed idem dominus qui ſicut buccellas mittit cryſtallum ſuam. Et quid eſt quod dicitur: aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum in fractione panis? In fractione panis fit diminutio quædam & exinanitio. In fractiõe uirtutem humilitatis intellige, per quam ſeipſum fregit diminuit & exinaniuit ipſe etiam qui panis eſt uitæ. Et quoniam ſe exinaniuit, cognitionem ſuam nobis dedit. Ipſe eſt panis deſiderabilis, quem per dies multos Daniel non comedit, q̃ multi iuſti & prophetæ uoluerunt uidere & non uiderunt incarnatam ſapientiam dei patris. Multis æſtuarunt ſuſpirijs præ deſiderio uidendi filium hominis, ſed abſcõditus erat in ſinu patris. Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Sapiẽtia abſcondita patris, & theſaurus integer & occultus, quæ utilitas in utriſq;? Frãge domine eſurienti panem tuum, panem te ipſum, ut aperiãtur oculi hominis, nec reputetur homini ad peccatum ſi uoluerit eſſe ſicut tu, ſciens bonum & malum. Te cognoſcat in panis fractione, qui ab initio uoluit integrum attentare uel attrectare. Frange te, ut ſeſe diſcat frangere, quia nõ cognoſceris niſi in fractione panis. Audiuit Balaam ſermones dei, & uiſiones omnipotentis intuitus eſt, ſed cadebat apertis oculis, quia non cognoſcebat dominum in fractione panis. Sic multos uidetis hodie ſtudẽtes in ſcripturis, docentes in cathedris, prædicantes in eccleſijs, ſed opera eorum non concordant cum uerbis. Confitẽtur uerbis, ſe noſſe deum ſed negant factis, quia non cognoſcitur niſi in fractiõe panis. Et quidem nobis dominus factus eſt panis, & nos ſumus panis eius. In ſudore uultus ſui dignatus ueſci pane ſuo, ut noſtro ueſceremur in gaudio. Si uis ipſum cognoſcere, ſicut ſe fregit, ita te frange, quia qui dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare. Non eſt in ſermone regnum dei, ſed in uirtute. Frange igitur te ad laborem obedientiæ, ad humilitatem pœnitẽtiæ. Porta in corpore tuo ſtigmata Ieſu Chriſti, formã ſerui accipiens, non prælati. Et cum te exinanieris & fregeris, cognoſces dominum in fractione panis. Sed quoniam cœpimus loqui de pane gratiæ, dum frangitur, oculi aperiuntur, & dominus cognoſcitur, quia cum cæteris gratiarum donis infunditur uirtus humilitatis. Tũc eum cognoſcimus, quia ex acceptis donis nos ei humiliter ſubdimus eum quicquid boni accepimus, ad ipſum referimus, & ſapiens atteſtatur quod ab humilibus honoratur deus. Vide quomodo dictis noſtris concordet beatus Gregorius. Qui, inquit, uirtutes cæteras ſine humilitate congregat, quaſi puluerem in uẽtum portat. Et unde ferre aliquid debuit, inde deterius ſequatur. Vera ergo humilitas aperit oculos, dum uirtutes cæteras per quas uẽto ſuperbiæ poterat excæcari, frãgit & diminuit, & homo ſe ex ſe nihil eſſe cognoſcit. Et quanto quia decreſcit in deſpectione ſui, tanto amplius proficit in cognitionem dei. Vt ergo cognoſcatur dominus in fractione panis, frangat homo ſi quas habet in ſe uirtutes, frangat proprias uoluntates, imitãs illum qui pro nobis factus eſt obediens uſq; ad mortem crucis. Et ipſe euanuit ab oculis eorũ. Mira res. Cum incipit magiſter cordi dulceſcere, tunc fugit, ut de abſentia ſua faciat nos dulciter dolere. Tales ſunt amoris deliciæ, oculi amoris ipſum faciunt auolare. Fuge dilecte mi, & aſſimilare capreæ hinnuloq; ceruorum, ſuper montes aromatum. Aſcende ſuper cherubim, & ambula ſuper pennas uẽtorũ. Eſto tamẽ ſimilis capreæ hinnuloq; ceruorũ, ut oculos dilectiõis tuæ nõ auertas à nobis, etſi à noſtris te ſubtrahis, q̃ humilia reſpicis, & alta à longe cognoſcis. Et dixerunt ad inuicem. Nónne cor noſtrum ardẽs erat in nobis de Ieſu dũ loqueretur nobis in uia, & aperiret nobis ſcripturas? Clauſula iſta non eſt exponenda, ſed ruminanda. Quoties in nobiſmetipſis marceſcit anima noſtra, & poſſident nos dies afflictionis, quoties tædijs uel tentationum uulneramur ſagittis, ad memoriam reuocemus quid aliquãdo in oratione ſenſerimus, quid in meditatione guſtauerimus, qualiter locutus ſit nobis dñs cũ ſcilicet tranſmigraremus in delicias contemplatiõis. Nónne cor noſtrum ardens erat in nobis de Ieſu? O dulcis ardor, dulcis ſplendor, dulcis amor. Ardor cõfortãs, ſplendor illuminans, amor inebriãs. Quàm dulciter ardes, quàm mirabiliter ſplẽdes, quàm ſufficienter totũ cor hominis imples? Quis poterit habitare de nobis cum igne deuorante, cũ ardoribus ſempiternis, cum iam nõ erit ignis in Sion, ſed caminus in Hieruſalem in ſplẽdoribꝰ æternitatis? Tũc etiã recordabimur de hoc puo igniculo quẽ ſentimꝰ in cõualle ploratiõis, cãtabimꝰ & pſallemꝰ, & dicemꝰ adinuicẽ: Nõne cor nr̃m ardẽs erat ĩ nobis de Ieſu? Cũ ſub pauptate degeremꝰ militiæ regularis, & ſtaremꝰ ad pſallẽdũ ĩ nocturnis uigilijs, & poſt uigilias abſcõditi ĩcũberemꝰ orõnibꝰ illis b̃uiſſimis ĩteruallis,

quàm magna tunc erat in cordibus noſtris multitudo dulcedinis. Nónne cor noſtrũ ardens erat in nobis de Ieſu? Nónne nox erat illuminatio in delicijs? Nónne cor noſtrũ tunc ardens erat in nobis, cum in clauſtro reſidentes meditaremur in ſilentio, quando ſecreto deus erat in tabernaculo noſtro, cum ſuper Hieruſalem cor aſcenderet, & cogitaremus patriæ gaudia, cum concentus cæli reſonaret in conſcientia? Nónne cor noſtrum ardens erat in nobis de Ieſu, cum diuinarum ſcripturarum dulcedine noſtras reficeremus animas, inuenientes in illis mirabiles delectationes ſuper omnes diuitias? Nónne nos tunc docebat unctio Chriſti de omnibus, medullatas infundendo nobis delicias? Nónne cor noſtrum ardẽs erat in nobis de Ieſu dũ loqueretur nobis in uia? Et ſurgentes eadem hora reuerſi ſunt in Hieruſalem, & inuenerũt congregatos undecim, & eos qui cum ipſis erant, dicentes: Quia ſurrexit domin⁹ uerè, & apparuit Simoni. Non incongrue eadem hora dicũtur ſurgere, quia non niſi ad horam nec ad horam quidem eſſe poſſunt in anima tales deliciæ, cito tranſeunt, abeunt, euaneſcunt. Ideò fugiunt, ut earum plenitudinem quæ debetur in patria, feruentius appetamus, ideò animum alliciunt & inflammãt, ut ſurgamus, non ut in Hierico deſcendamus. Ibi inſidiantur ut ſpolient uel necent deſcendentes. Sed nobili quadã ſuperbia deſpicere debet hæc temporalia quæ mutabilia ſunt ſicut luna, anima cæleſtib⁹ delicijs aſſueta. Surgentes igitur oratio & meditatio reuertuntur in Hieruſalem, cum poſt ſpiritualiũ deliciarum refectionem pacis intimæ poſſidẽt quietem. Vndecim iſti qui in Hieruſalem ſunt congregati, dona ſeptiformis ſpiritus, & quatuor principales uirtutes poſſunt intelligi. Illi qui cum eis ſunt, fides, ſpes, charitas, & ſiqua ibi ſunt alia gratiarum dona, dici poſſunt. Cõgregatos iſtos oratio & meditatio inueniunt, non congregauerunt: quia etſi pro poſſe noſtro intendamus uirtutibus congregandis, nihil ſine patre luminũ poſſumus, qui & uelle & perficere in nobis operatur. Iſtis dum oratio & meditatio coniungũtur, dicunt quia ſurrexit dominus uerè, quando amanti conſciẽtiæ inſibilat gaudium reſurrectionis dominicæ. Sed quid uult ſibi quod ſubditur, apparuit Simoni? Videte ne fortè propter uos dictum ſit, qui ſpecialiter filij ſumus obedientiæ, qui ſapientibus & inſipientibus debitores ſumus ſine cõtradictione uocis, ſine rãcore murmurationis obedire. Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, magnum lætitiæ cumulum parturiens obediẽtibus, quia dominus apparuit Simoni, & ipſi ſoli ſpeciali prærogatiua præ omnibus. O ſi deuotæ mentis memoria reuoluamus quàm dulcis ſit eius apparitio obediẽtiæ filijs in illo agone terribili, & in illa hora miſerabili, ubi cogitur anima à corpore ſeparari. Non præſumimus quæ neſcim⁹ aſſerere, poſſum⁹ tamen pijs imaginationibus tale aliquid cogitare. Fortè aliquibus tũc apparet Chriſtus cum uexillo obedientiæ, & ineffabili exultatione exhilarat obedientis animam in illa tribulatione: & his poteſt ſermocinationibus conſolari. Ne timeas fili obedientiæ, ne timeas intueri manus propter obedientiam cruci affixas, conſidera pedes expoſitos fixuris clauorum, & latus lancea perforatum, attende q̃ propter obedientiam mortuus ſum: & ſi propter fragilitatem humanæ conditionis obediẽtia tua ſit minus aliquid perfectum habens, uolo ut plenitudo meæ obedientiæ ſit tuæ minus ſufficientis obedientiæ ſupplemẽtum. Quid in illa hora poteſt eſſe ſuauius tali conſolatione, quid imprimi poteſt humano cordi dulcius? Ponite hæc ſuper corda ueſtra filij obediẽtiæ, gaudete & exultate, quia ſurrexit dominus uerè, & apparuit Simoni. Et ipſi narrabant quæ geſta erant in uia, & quomodo cognouerunt eum in fractiõe panis. Extremam hanc clauſulam referre poſſumus ad illa beatæ quietis gaudia, cũ ſedebit unuſquiſq; ſub uite ſua, & ſub ficulnea in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, in requie opulenta, cum plateæ Hieruſalem ſternẽtur auro, & per omnes uicos eius alleluia cãtabitur, & implebitur infantibus & puellis ſequentibus agnum quocunq; ierit in ueſtibus albis. Tunc narrabimus quæ geſta ſunt in uia, quomodo cognouimus dominum in fractione panis, quàm dulciter nos humiliat hic in loco afflictionis, ut delicietur in cordibus noſtris, qui ſecreta ſua abſcõdit à ſapientibus & prudentibus, & reuelat ea paruulis. Tunc recordabimur periculorum in quibus uerſamur, tribulationum quibus affligimur, miſeriarum quibus inuoluimur: & mirabiliter lætabit̃ quia hæc omnia uelut umbra tranſierunt, & de ſplendoribus in quibus erimus oſſa noſtra iubilum germinabunt. Tunc plantabimus uineas in monte Samariæ, & audiemus uocem gaudij, & uocem lætitiæ, uocem ſponſi, & uocem ſponſæ: & uidebimus gloriã regis, & decorem reginæ. Tunc lætabitur uirgo in choro, diadema regni portans in capite ſuo, & oſtẽdet nobis fructum ſanctiſſimi uentris ſui. In humanitate noſtra uidebitur dominus maieſtatis. Tunc uidebit & affluet & mirabitur & dilatabitur cor noſtrũ, ſimul laudabimus: quia oculo ad oculum, aſpectu contra aſpectum uidebimus, facie ad faciem cognoſcemus, ore ad os colloquemur dicentes: Tibi domine poteſtas & imperiũ, tibi honor & gloria, te laudet omnis ſpiritus in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Finis.

IN NOMINE DOMINI IESV.

Sequitur repertorium præcipuarum ſententiarum præſentis uoluminis, quoto uidelicet folio quotaq́ columna, & ſub qua literarũ A, B, C, uel D, ſituantur. Quia tamen ipſo iam uolumine magna pro parte exarato: quædam in Claraualle reperta eſt uetuſtiſſima tabella: eam eiuſdem loci nõnulli monachi, alteri tabulæ per germanos impreſſores dudum compoſitæ utile duxerunt coniugari: quomodoq́ accommodatius potuere: eiſdem quatuor conſignatis literis adaptarunt. Verumtamen, quia præ raritate earumdem quatuor literarum non ſemper fieri potuit hæc adaptatio: ideo in eiuſdem deficiẽtiæ ſubſidium, colũnas quæ cõmuniter .lxxi. ſunt linearum: uiſum eſt tripartiri in principium, medium, & finem: eo moderamine ꝙ quælibet pars .xxiiij. lineas contineat. Et ut promptius quod quæritur ad oculũ ſe offerat: additum eſt primum ſententiæ quæſitæ uocabulũ. Vbi notandum ꝙ fo. folium ſignificat. co. columnam. prin. principium. me. medium. fi. finem. Exemplũ primi. Abijcere à nobis oculũ uel pedem quid eſt: & qualiter intelligere debemus. Fo. 55. co. i. A. Exemplum ſecundi. Abrenunciantes nouiter ſeculo ſuſtineant dominũ in patientia. fo. 22. col. j. me. Sane.

AB ADAM ET EVA PRImis parentib⁹, peccatũ & miſeriam habemus. fo. 215. co. j. me Quid à nobis.
Abbatum negligentia ad comprimendum luxum ueſtium & alimentoꝝ reprehenditur. fo. 284 col. j fi. Miror autem.
Abbatis cura plerunq́ augetur cum minui putaretur. fo. 204. co. iiij. me. Sed ecce.
Abiectione non gaudere minus eſt à perfecto. folio 239. col. j. fi. Non planè.
Abijciamus opera tenebrarum. fo. 12. co. iiij. me. Nox.
Abijcere à nobis oculum uel pedẽ quid ſit: qualiterq́ intelligere debeamus. fo. 55. col. j. A.
Abrenunciãtes nouiter ſeculo ſuſtineãt dominum in patientia. fo. 22. co. j. me. Sanè.
Abſcondere bona noſtra utile magis quàm oſtendere. fo. iij. col. j. me. Inſipiens.
Abſtinentia tractatur. fo. 20. colum. ij. prin. Ego quidem. Et fo. 171. col. iij. D. & fo. 146. col. iij. D. & folio. 36. co. ij. fi. Et nobis.
Abſtinentiæ ſingularitas multis ſcandalo fuit. fo. 169. col. iiij. fi. Quid illud.
Abſtinere à carnalibus deſiderijs debemus. fo. 26. colũ. ij. prin. Obſecro.
Abuſio magna & magna nimis, ut diues eſſe nelit uermiculus uilis. fo. 35. co. ij. B.
ACcedendum ad deum eſt, non irruendum. fol. 146. col. iiij. C.
Accedere põt ad deum per gratiã, qui peccãdo ab eo recedere potuit & econtra fo. 184. col. iiij D.
Acceptio perſonarum peſſima. fol. 257. columna. ij. fi. De auaritia.
Acceſſum ad deum habemus per Mariam. fo. 2. colũ. iiij. me. Per te.
Accidia fortaſſis interueniente, tædio uel torpore non diffidas, nec etiam abundantia extollaris. fo 136. columna. ij. B. & D.
Actione, quandoq́ præponimus inferiora, affectu ſuperiora præferentes. fo. 159. col. iiij. C.
Actiua uita uia eſt ad contemplationem. folio. 157. columna. ij. B.
ADam nobis duo reliquit, laborem & dolorem. folio. 32. col. j. C.
Adam pro morſu pomi ueciti fugiebat à facie dei, quo igitur fugiemus in die iudicij pro tãtis peccatis noſtris? fo. 94. col. iij. prin. Fugiebat.
Adam à qua gloria & honore ceciderit. fo. 150. col. ij. A.
Adæ deiectionis planctus miſerabilis. fo. 150. col. iij. D.
Ad deum uolunt omnes ire, poſt eum pauci. fo. 136. col. j. fi. Quàm pauci.
Adeſſe uel abeſſe percipitur uerbum, quod tamen aduenire uel recedere non ſentitur. fo. 178. col. iij. D.
Adeſſe dominũ qualiter deprehendere poſſimus. fo. 164. col. iiij. prin. Si igitur.
Adhærens deo unus ſpiritus eſt, ſed non unum cum eo. fo. 184. col. ij. B.
Adhærere Chriſto eſt actiones noſtras ad iuſtitiam dirigere, & paſſiones propter iuſtitiam ſuſtinere. fol. 32. columna. iij. A.
Adiuro, uos filiæ Hieruſalem. Filias Hieruſalem adoleſcẽtulas dicit, quibus prohibet excitare ſponſam dormientem. fo. 161. col. j. B. C. & D.
Adiutorium diuinum quàm nobis ſit neceſſarium. fol. 13. col. j. me. Crede. & fo. 186. col. j. B.
Adiutorij diuini inhabitator, ꝑ non inhabitantes cognoſcitur. fo. 70. col. iij. C.
Adiutorio ſunt electis peregrinantibus angeli & ſpiritus beati. fo. 180. col. iiij. A. & fo. 181. col. j. B.
Adoleſcens uerboſus: iuſtitiæ hoſtis. folio. 260. col. j. me. Verboſulum.
Adoleſcentior dicitur homo carnalibus concupiſcentijs deditus. fo. 155. col. j. D.
Adoleſcentiori filio comparantur gentiles, ſeniori iudæi. fo. 131 col. j. A.
Adorna thalamum tuum humilitate & paupertate. fo 10. col. j. me. Adorna.
Aduenientis perſonæ conſideranda maieſtas, dignatiõis magnitudo, charitatis latitudo, humanæ naturæ exaltatio. fo. 2. col. iiij. fi. In aduentu.
Aduentus ſaluatoris neceſſarius. fo. 4. col. ij. C.
Aduentus Chriſti occultus, cui uenienti aſſurgere debemus. fo. 1. co. iiij. prin. Habetis.
Aduentus dñi corporalis. fol. 2. col. iiij. C. & fol. 10. col. iiij. fi. Vos qui. & fo. 1. col. iij. prin. Sed uideamus.
Aduentu domini Ieſu, ſua nobis manifeſtata eſt benignitas. fo. 18. col. iij. prin. Apparuit inquit.
Aduentus domini ratio quæ ſit, & quis, unde, quo, quis, ad quid, quando, & qua uenit fo. 1. col. j. C. & cõſequenter per totum ſermonem.
Aduẽtus domini triplex. fo. 2. col. iij. B. & fo. 3. col. iij. prin. Diximus nuper. Et fo. 77. col. ij. me. Sed conſidera.
Aduẽtus ſpiritualis ſeu uiſitatio domini quomodo præſentiri poteſt. fo. 164. col. ij. C.
Aduentus dñi triplex utilitas. fo. 4. col. ij. prin. Si deuote.
Aduentũ domini ſicut ab eo qui expertus eſt edocemur ignis præcedet & inflãmabit in circuitu inimicos eius. fo. 147. col. j. A.
Aduentum domini ad animam quæ ſunt quæ præuenire debent. ibidem. & D.
Aduent⁹ nomẽ & ratio qualiter differãt. fo. 1. co. j. A. & B.
Aduentum domini qualiter celebrare debeamus. fo. 2. columm. iij. C. & col. iiij. D.
Aduentus domini in mentem ſigna & prænuncij. fo. 164. col. iiij. me. Si igitur.
Aduerſarius habet ignem ſuum. fo. 22. columna. iiij. me. In eccleſijs.
Aduerſarius cui conſentire nos oportet in uia, deus eſt. fo. 185. col. iiij. B.
Aduerſitas multos frangit: proſperitas plures extollit. folio. 30. col. iij. prin. Licet enim.
Aduerſitati tria ſunt opponenda. fo. 119. col. iij. princ. Aduerſitati.
Aduerſus os loquentiũ iniqua ſufficit bonorum opinio, cum teſtimonio conſcientiæ. fo. 139. col. iij. B.
Adulatores & detractores qualiter capiendi ſint. 169. col. ij. fi. Peſſima.
Aduocatus fidelis, qui non quærit quæ ſua ſunt. fol. 207. col. j. fi. Fidelis.
Aduocatorum uerſutia. fo. 255. col. j. me. Agitentur.

AFfectio alia quam caro gignit, alia quã ratio regit, alia quam condit ſapientia.fo.159 col.iiij.B.
Affectiones naturaliter inſunt, additamẽta uerò ex gratia.fo.265.col.ij.fi, Simplices.
Affectionum animæ mutabilitas, diuina mutat nomina, fo.85.col.ij.A.
Affectiones diuerſæ ſm diuerſos actus & diuerſas differentias reperiuntur, inde eſt ꝙ ſeruus timet, mercenariꝰ ſperat, filius honorat.fo.125.col.iij.B.
Affectione carere uitioſum eſt, & ibi de triplici affectione, fo.159.col.iiij.me.Neq;.& B.& C.
Affectio uerax & fidelis.fo.31.col.j. prin.Non nouit.
Affectanti cœleſtia, terrena non ſapiunt.fo.215.col.ij.prin. Affectanti.
Affecti pauci reperiũtur, illuminati & intelligẽtes plures, fo.40.col.1.prin.Sic ſic.
Affectu ſeu auiditate nihil quãuis uile monacho deſiderãdum eſt.fo.96.col.iij.prin.Sed & illud.
Affectus liber eſt.fo.226.col.j.fi.Affectui.
Affectus ſiue profectus animæ tres ſunt.fo.124.col.ij.C.
Affectu intellectui, & intellectu affectui repugnantibus uita infernalis eſt.fo.40.col.j.fi.Non tibi.
¶ Affectus mirabilis dilectionis ſpõſæ, quem eructat præ nimio amore dilecti.fo.172.col.ij.canti.ſer.lxviij.ꝑ totũ.
Affectus ſuas etiam uoces habet.fo.172.col.ij.C.
Affectus charitatis cuiquam quamuis iniquo & inimico denegandus non eſt.fo.160.col.j.B.
Affici plus debemus quibuſdam quæ ad nos nõ ſpectant, quàm his quæ ſpectant.fo.159.col.ij.B.
Affinitas animæ ad uerbũ.fo.182.col.iij.me. Quid enim Et eadem.col.B.& C
Afflictorum proprium ut carere miſeria perfectam beatitudinem arbitrentur.fo.76.col.j.fi.Proprium.
Affluentia ſapientiæ, confeſſio propriæ iniquitatis, gratiarum actio, ſermo ædificationis.fo.88.col.j.fi.Sane.
AGer, theſaurus, & margarita, denotant tria.fo.109. col.j.fi.Triplicem.
Agnoſce homo dignitatem tuam: agnoſce quàm grauia ſint uulnera pro quibus neceſſe fuit Chriſtũ uulnerari.fo.14.col.iiij.fi.Agnoſce.
Agnoſcitur in Chriſti incarnatione longitudo breuis, latitudo anguſta, altitudo ſubdita, profunditas plana.folio.5.col.iij.A.
Agnus & columba in quibus conueniunt.fol.19.columna.j.B.
Agnus totus ſuauis.fo.11.col.j.prin.Ecce ait.
ALæ ſex uni ex ſeraphim, & alæ ſex alteri quid ſignificet.fo.61.col.iij.C.
Alæ duæ, agnitio & deuotio.fo.61.col.iij.fi.Sed qa diximus.
Aliud eſt noſſe deum, aliud timere.fo.138.col.j.B.
Aliud eſt diuitias ſcire, aliud poſſidere.fo.138.col.j.B.
Alijs aliud, aut aliter loquendum eſt.fo.122.col.iij.princ. Vobis fratres.
Allicit nos deus ad regni cælorum ingreſſum: comminatione, cupiditate, & amore.fo.94.col.iij.A.
Alloquitur Bernardus angelum qui Ieſum in monte Oliueti confortabat.fo.65.col.4.D.
Altari ſeruiens, de altario uiuat.fo.189. columna.iiij.prin. Dignum.
Altaria quibꝰ uota ſuperponere debemꝰ tria ſunt.fo.121. col.ij. prin.Altaria.
Altercatio iuſtitiæ, pacis, ueritatis, & miſericordiæ pro humani generis reparatione.fo.28.col.j.A.& cõſequenter per totum ſer.
¶ Altitudo omnis ſe extollẽs aduerſus ſcietiam dei, deijcitur. Et de familiaritate quæ inde inter deũ & hoiem contrahitur.fo 173.canti.ſer.lxix.col.iiij.per totum.
AMa neſciri.fo.15.col.iiij.prin. Denique tacet.
Amabilem nobis Chriſtum facit præcipue paſſio eius pro nobis.fo.135.col.j.C.
Amandi tres differentiæ, hoc eſt caſte, ſancte, ardenter.folio.125.col.iiij.C.
Amans quilibet uigilat, & obſeruat. Et beatus quem dominus inuenerit uigilantem.fo.164.col.ij.D.
Amari, timeri, & honorari, quomodo differenter exigit deus.fo.185.col.i.A.& conſequenter per totum ſer.
Amari indignus dignoſcitur, q indignꝰ caſtigatione cenſetur. Ego, inquit, quos amo, arguo.fo.154.col.ij.B.
Amandus eſt deus dulciter, fortiter, prudẽter. fo.94.col. iij.D.Et fo.135.col.iij.C.
Amandus eſt Chriſtus affectuoſe, circumſpecte, ualide. folio.135.col.ij.C.
Amans anima uotis fertur.fo.173.col.ij.fi.Porrò anima.
Amare Chriſtum dulciter quibus indicijs quis cognoſcere poterit.fo.135.col iij.A.
Amari uult deus non ſolum dulciter, ſed & ſapienter.folio.135.col.i.B.
Amandus ualde à nobis eſt per quem ſumus, uiuimus, & ſapimus.fo.135.col.i.C.
Amatæ rei ſubtractio, deſiderij augmentatio eſt. fol.160. col.ij.A.
Amanti nihil difficile.fo.30.col.i.fi. Sed ſi uis.
Amatores ſeculi infelices.fo.214.col.ij.prin. Quã miſerãdi.
Ambitio prælatoꝝ rephẽdit.fo.199.col.iiij.prin.Cæterũ.
Ambientium diuerſa genera.fo.260.col.i.prin.An non.
Ambitionis malum.fo.257.col.iij.fi.O ambitio.
Ambitio multis eſt materia ſuperbiendi.fo.9.col.ij.prin. Videas pleroſq;.
Ambitionis malum inſatiabile.fo.199.col.iiij.prin. Cæterum curritur.
Ambitio cæca.fo.208 col.j.fi.Mira ſed.
Ambitio mater hypocriſis.fo.217.col.iiij prin.Et certe.
Ambitio cauſa furoris.fo.217.col.iiij.fi. O impatiens.
Ambitio & elatio cordis.fo.285.col.j.fi.Quid ſi.
Ambitionis impudentia.fo.104.col.i.me.Vnde tantus.
Ambitio reprehenditur.fo.72.col.iij.D.Et fo.255.col.j.fi. Tanta eſt.Et fo.257.col.iij.fi.Quomodo.Et fo.159.co.iij. me.Sed reliqua.Et fo.38.col.iiij.me.Filij hominum.
Ambitio latere uult.fo.217.col.iiij.prin.Et certe.
Ambulare proficere eſt. Ambulabat apoſtolus quando dicebat: Non arbitror me comprehendiſſe. fol.159.columna.iij.D.
Ambulat dominus ſuper pennas uentorum.fo.119.col.ij. prin.Ambulat.
Ambulemus in ſpiritu.fo.26.col.iij.fi.Quod ergo.
Amemus Chriſtum, qui nos ab eo amari præſentimus.fo. 214.col.j.prin.Iam ſe.
Amicitiæ ueræ tũc erunt, ſi ueritatis fuerint fœderatæ cõſortio.fo.208.col.ij.me.Sed nollem.
Amicitia uera eſt charitatem in deo habere.fo.210.col.iiij. fi.Amemus.
Amicitia uera obiurgationem habet, adulationem nunquam.fo.238.col.j.me.Habet uera.
Amiciſſimos oportet eſſe Chriſto ſponſo paſtores, & cuſtodes ſponſæ eius eccleſiæ.fo.180.col.ij.B.
Amicus ad nos ueniens de uia, exponitur.fol.108.colũ.ij. prin.Veniens ad.
Amiſſum non immerito reputatur, quod ingrato datur. fo.93.col.ij.fi.Omnino.
Amor diuinus flagrans & uehemens eſſe debet.fo.172.columm.ij.C. Et fol.185.col.j.A.& fol.186.col.ij.C.Et fo.166. col.ij.A.Et fo.253.col.iiij.prin.Amor.
Amoris diuini uiolẽtia. fo.170.col.ij.B. Et fo.183.col.ij.C.
Amor, uigor, & languor.fo.160.col.ij.A.
Amor caſtus.fo.120.col.iij.B.& col.iiij.C.
Amor præceps & uehemens, nec iudicium præſtolatur, nec conſilio temperatur, nec pudore frenatur, nec rationi ſubijcitur.fo 127.colũ.j.prin.Ne quæſo. Et fol.181. colum.ij.C.
Amor mũdi eludit amatores ſuos.fol.128.col.iiij.me.Sic.
Amor petri.fo.135.col.iij.A.

Amor Chriſti animam Mariæ pertranſiuit. fo.145.col.iij. me.Hoc enim.
Amoris incentiua deſcribuntur.fo.160.col.iij.A.
Amoris uis quæ deum traxit & uinxit.fo.170.col.ij.B.
Amor dei amorem animæ parit.fo.174.col.ij.fi.Ita eſt.
Amor uerus quo ueritas adamatur.fo.181.col.i.D.
Amor facit affinitatem animæ ad uerbum.fol.185. columna.ij.C.
Amor eſt nexus perfectiſſimus.fo.185.col.i.A.
Amor purus mercenarius non eſt.fo.185.col.ij.C.
Amor uerus ſeipſo contentus eſt. fo.274.colū.iij.me. Verus amor.
Amoris ordo,ad nos,ad deū, ad ꝓximū. fol.275.col.i.me.
Amor eſt affectio.
Amoris exceſſus.fo.275 col.iij.prin.Felix.
Amoris uis magna in matribus.fo.275.col.iiij.princ.Magna uis.
Amor iuſtus,quod proprijs ſubtrahitur,fratri non negetur.fo.275.col.i.me.Iuſtiſſime.Et paulopoſt. Tūc amor.
Amor ſicut nec odium,ſic nec ueritatis iudicium nouit. fo.278.col.ij.prin.Amor uerò.
Amor tui,tuum cōtra te iudiciū fallit.ibidem.Qui ergo.
Amoris rectus ordo.fo.192.col.iij.fi.Et quidem.
Amor ſeruilis,mercenarius,& filialis.fo.193.col.ij.prin. Eſt qui.per totum.
Amoris ordo.fo.193.col.iiij.prin.Et prius.
Amor mundi mox finiendus eſt,amor uerus non ita.fol. 213.col.iij.me.Diu.
Amorem præcedit iuſtificatio, præcedit & timor.fol.213. col.iiij.me.Vobis inquit.
Amor fidelis & ſyncerus non eſt ubi dubietatis ſcrupulꝰ retinetur.fo.225.col.ij.fi.Fidenter loquor.
Amoris,diuerſæ ſpecies.fo.96.col.ij.D.
Amor quinquepertitus, quinq; etiam ſenſibus adaptari poteſt.ibidem.
Amor triplex tria excludens quæ non ſunt ex patre, propter quod ter fuit Petrus interrogatꝰ. Amas me. Amas me.Amas me.fo.94.col.iij.D.
Amorem diuinū teſte apoſtolo neq; mors, neq; uita & cætera tollere poteſt,ſed ſola uoluntas noſtra quam ideo tanta enumerando non adiecit apoſtolus.fol.96.col.iij. fi.Nec uerò.
Amores duo ſunt,carnalis & ſpiritualis, ex quibus quatuor modi diligendi colliguntur. fo.116. columna.iiij fi. Duo ſunt.
Amor dei zelum parit,amor proximi manſuetudinem.folio.156.col.i.C.
Amor uino comparatur.fo.159.col.i.D.
Amor pudorem,modum, & cōſiliū neſcit.fo.177.col.ij.C.
Amoris lingua non amanti barbara eſt.fo.181.col.iiij.C.
Amoris mira commēdatio.fo.184.col.iiij.B.Et cōſequenter per totum ſer.utiliter.
Amor dei ad animam ſibi dilectam commendatur.fo.161. col.i.C.& D.
Amor eſt deus.fo.166.col.ij.A.
Amori cedit maieſtas.ibidem.
Amor de deo triumphat.fo.170.col.ij.B.
Amor uehemens non attendit qua uerborum ſerie ebulliat.fo.172.colum.ij.D.A.& C.& conſequenter per totum ſer.
Amoris dei ſuauitas,experimento & non ratione percipitur.ibidem.
Amore zelante & feruido debet ardere amicus ſponſi paſtor animarum.fo.134.col.ij.B.
Amor carnalis Chriſti,etſi eiuſdē amori ſpūali poſtponatur,eſt tñ multū utilis & bonus.fo.135.col.iij.A.& C.
Amor carnis hominis ſupra carnem Chriſti reprehenditur.fo.135.col.iiij.B.& C.
Amor ſpiritualis à carnali diſcernitur.fo.148.col.ij.D.
¶Amor ardēs quo anima diligit deum. fo.125.col.iij. canti.ſer.viij.per totum.
pſal.
Amor reuerentiā neſcit. Amor enim non ab honorando, ſed ab amando denominatur.fo.185.col.i.A.
Amoris uirtutes, proprietates, & dotes, miro modo deducuntur.fo.181.col.iiij.C,
Amor ubi eſt,labor non eſt:ſed ſapor.fo.186.col.ij.C.
Amor ſanctus non uerbo æſtimandus eſt uel lingua, ſed opere & ueritate.fo.181.col.iiij.C.
Amoris magna potentia.fo.182.col.ij.B.
¶Amor tenax & indiſſolubilis quo aia tenet ſponſum. Et qualiter ſponſus in fine ſeculi reuerteſ ad ſynagógā Iudeoꝝ ſaluandā.fo.181.col.iiij.canti.ſer.lxxix.per totum.
Amor ſponſi fecit ut omnium dñs,dñm ſe neſciat, ſed dilectum.fo.156.col.iij.fi.Deniq;.
Amor propriæ quietis præiudicare nō debet ſanctæ obedientiæ actibus.fo.157.col.ij.B.
Amplexatus eſt nos Chriſtus per laborem & dolorem noſtrum.fo.32.col.iij.A.

Angelus primus cogitauit impietatem. fo.8.colū.i. priu.Ille merito.
Angeli aſtant orantibus.fo.125.col.iiij.A.& B.
Angelꝰ malꝰ igerit malū ſub ſpecie bōi.f.149.co.ij.A.&B.
Angelo noſtro debemꝰ reuerentiā ꝓ pñtia, deuotionē ꝓ beneuolētia,fiduciā ꝓ cuſtodia.fo.78.co.i.me. Angelis.
Angeli multa bona in nobis inuenire delectantur.fol.54. col.iiij.prin.Sunt enim.
Angelica & hūana natura per duo ſeraphim intelligitur. fo.61.col.ij.D.
Angelicæ ſalutationis, & euangelij Miſſus eſt expoſitio. fo.4.col.ij.C.& per quatuor homilias.
Angelus confortans eum,id eſt Chriſtum, deuote deducitur.fo.65.col.iiij.D.
Angelicus aſcenſus & deſcēſus uiciſſitudine caret. fo.69. col.iij.me. Planè.
Angeli exhibent iuſtitiam deo, pacē inter ſe,gaudiū ſibi. fo.90.col.i.me.Exhibent.
Angelus magni conſilij Chriſtus,homini ad imaginē trinitatis facto tria propoſuit,ſeruitutem,utilitatem,aſperitatem.fo.109.col.i.prin.Qui uult.
Angelis deus,quid,quibus, & de quo mandauerit cuſtodiendum.fo.78.col.i.D.
Angelus Mariam ſalutans cur dixerit, dominus tecum, & non potius,dominus in te.fo.7.col.ij.B.
Angelꝰ mulieribꝰ apparēs in reſurrectione cur ſtola candida dicitur fuiſſe indutus.fo.32.col.ij.fi.Confregit.
Angelus Gabriel cur ad Mariam, & non alius miſſus fuerit.fo.4.col.iij.A.& B.
Angelus quare oſtio clauſo intrauerit ad Mariā, dum eā ſalutaret.fo.7.col.i.B.
Angeli corporibus utuntur & egent ad opera exercēda. fo.124.col.iij.fi.Iam.
Angelus animæ deum inuenienti & ei unitæ congaudet. fo.147.col.i.A.
Angelis melior effectus eſt Chriſtus.fo.178.col.i.D.
Angeli & ſancti à nobis aſſumpti eccleſiam cuſtodiunt.fo. 180.col.iiij.A.& B.
Angelorum cuſtodia maceria eſt uineæ, id eſt eccleſiæ militantis.fo.168.col.ij.B.
Angeloꝝ agmina ab hominibꝰ uiſa ſunt. fo.152.col.iiij.B.
Angelorum & ſanctorum gloria complemētum ſumit ex eccleſiæ complemento.fo.173.col.iij. D.
Angeli extollentia in furore detecta eſt,hominis autem in ira.fo.174.col.i.A.
Angelis etiam Chriſtus eſt redemptio.fo.137.col.ij.C.
Angeloꝝ deus,etiā hoīm deū ſe nominat. fo.131.col.iij.D.
¶Angelorū nouem ſunt ordines qui pulcherrime diſtinguuntur.fo.134.col.iij.canti.ſer.xix.per totum.
Angeli & cæteri ſupcæleſtes ſpūs pro menſura qua deum capiūt & itelligūt,eū quoq; ipſi diligunt.fo.135.col.i.D.
Anguli & latebræ omnino fugiātur.fo.45.colum.iiij.me. Hortamur proinde.
Aia eſt ſedes Chriſti,ubi libēter inhabitat.fo.143.col.i.C.

Anima non ſe prius unitam deo, nec ei perfecte adhærere putet, donec illum in ſe, & ſe in illo manentem perſenſerit. fo.175.col.iiij.B.
Animæ impedimenta multa tractantur. fo 128. colum.iiij. prin. Vt de corpore.
Animæ latitudo, altitudo, pulchritudo. fo.143.col.ij.B.
Anima multis patet inſidijs. fo.146.col.j.B.
Animæ ſanctæ uita ſalubriter perdenda. fo.146.col.j.B.
Animæ decor, humilitas & innocentia. fo.156.col.ij.A.
Anima in carne, inter ſpinas uerſatur. fo.158.col.ij.C.
Anima ſentiat quod continet pagina. fo.161.col.j.D.
Animæ ſimilitudo, ſimplicitas, æternitas, libertas. fol.183. col.ij.fi. Aduertat.
Animæ uita. fo.183.col.iij.D.
Animæ ſimilitudo fucata hypocriſis. fo.184.col.ij.A.
Animæ diſſimilitudo. fo.184.col.iij.A.& D.
Animæ diligenti deum corpus multum ualet. fo.275.col. ij.fi. Ex occaſione.
Anima dānata, miſera eſt. fo.263. col.ij.me. Væ oppoſitis.
Anima timore & amore uelut duobus brachijs comprehendit. fo.263.col.iiij.prin. Sancti igitur.
Animæ duo brachia, intellectus & amor. fol.194.col.ij.fi. Intellectus igitur.
Anima magna res eſt. fo.201.col.iiij.fi. Magna res.
Anima prior reparanda eſt. fo.3.col.iiij.prin. Volo uos.
Anima in culpa corrupta fecit ut corpus corrumperetur in pœna. fo.3.col.iiij.me. Anima ſiquidem.
Anima nobilis hoſpes corporis. fo.3.col.iiij.C.
Anima diſcedente à corpore lingua ſilebit. fo.4. colum.j. prin. Protinus enim.
Anima rationalis creando immittitur. fo.14.col.iiij. prin. Qualis artifex.
Anima rationalis ad imaginem dei facta, cæteris occupari poteſt, repleri omnino non poteſt. fo. 287.col.j.princ. Panis nanq;.
Animæ ſalus prouidenda: animæ enim nō corpori eſt ad hoc tempus aſſignatum. fo.287.col.iiij.fi. Tempus hoc.
Animarum ſanctarum tres ſtatus perpulchre deducūtur. fo.57.col.ij.fi. Aduertiſtis.
Animarum ſanctarum uoces Ioannem ſub altari audiſſe, quid ſignificet. fo.57.col.iiij.fi. Cum de altari.
Animæ triplicē habent naturam. fo.58.col.ij.me. Cōſtat.
Anima quomodo corpus putetur diligere, quod uarijs afficit tormentis. fo.64.col.iij.me. Dic quæſo.
Animæ duo contraria, & multæ miſeriæ. fo.69.colū.ij.fi. Non ſum homo.
Animæ ſunt diuerſæ affectiones, ſm quas etiam ipſe deus immutabilis mutari uideatur. fo.85.col.ij.A.
Anima animæ noſtræ ipſe deus eſt. fo.86.col.iij.C.
Anima quō perfecte cū deo uniat. fo.175.col.iij.fi. Si enim.
Anima quō cognoſcere pōt ſe à deo diligi. f.174.col.ij.D.
Anima ſuam rectitudinem perdere poteſt, ſed non ſuam magnitudinem. fo.182.col iij.C.
Animæ ſimplicitas tractatur. fo.183.col.ij.fi. Aduertat.
Animæ ſpecialis gradus quo cætera uiuētia præcellit tractatur. fo.183.col.ij.C.& D.
Animæ immortalitas tractatur. fo.183.col.iij.B.
Animæ libertas. fo.183.col.iij.C.
Animæ prima forma obſcurari poteſt, ſed nō exterminari. fo.184.col.ij.A.
Animæ libertas deturpari poteſt, ſed non deſtrui. fo.184. col.iij.D.
Animæ ad deum fiducia tractatur. fo.184.col.iiij.D.
Animæ incrementum. fo.143 col.ij.B.
Animæ ſanctorū deſiderant corpora ſua recipere. fo.275. col.iij.me. Quoniam tamen.
Animæ & corporis diuerſæ impletiones. fo.58.col.ij.me. Conſtat enim.
Anima eſi plurima ingenij uiuacitate cōprehendat, ſe tñ ut pluriuū ignorat. fo.84.col.iij.fi. Sed miranda.
Anima ſi tam inerudita fuerit, ut nec etiā ſua ſufficiat perſcrutari, ad ea quæ foris ſunt attendat. fo.96.col.ij.B.
Animæ uita de⁹, corpis uita anima. A deo regi noluit aia, nequeat igiť ipſa corp⁹ regere. fo.99 col.iiij.fi. Peccatū.
Anima ſimplex eſt, ſine ulla ſenſuum diſtinctiōe, ſe totā & uidet & audit, & eadem inſpiciens eſt & inſpecta. fo.101. col.ij.me. Nec ſanè. per totum.
Anima poſt mortem diffuſa iam quomodo uoluerit non erit, ut neceſſario in ſeipſa maneat uel inuita. fo.101.col. iij.fi. Erit.
Anima ſuam habet corruptionē, & corpus ſuam. corruptio animæ tripertita eſt, corpis quadripertita. fol.110. col.iiij.me. Corrupti.
Animæ rationalis duo ſunt loca: inferior quem regit: ſuperior in quo requieſcit. fo.111.col.iiij.me. Duo loca.
Anima captiuatur in quatuor. fo. 120.col.iiij.fi. Quatuor ſunt in quibus.
Animæ ſanctæ quando ſine macula uel ruga exiſtere dicātur. fo.57.col.iij.A.
Anima uolens Chriſtum in ſe habitare, tria debet cōſiderare. fo.68.col.j.B.
Animæ cutis & oſſa quæ ſint. fo 84.col.iij.B.
Animæ uita & ſenſus qui ſint. fo.96.col.ij.C.
Animæ malum quod ſit. fo.76.col.iij.B.
Anima in ſpiritu ambulās dom⁹ eſt ſpōſi. fo.157.col. iij.C.
Aia quærēs deū præuenit ab eo ut quærat. fo.185.col.ij.B.
Anima ſponſa dei quàm caſte, ſancte, & ardenter amet. folio.125.col.iij.B.& C.
Animā ſuam pro ouibus ponere paratus ſit, qui eas ſuſcipit cuſtodiendas. fo.146.col.ij.A.
Animā ſuam non pluris facere quàm ſe, qualiter accipiendum ſit. fo.146.col.ij.B.
Anima deo chara iuxta uarias ſui diſpoſitiones & affectus ipſum uidet transformatum. fo.147.col.ij.A.
Anima dei ſtudioſa tria non ceſſat inquirere, iuſtitiam, & iudicium, & locum habitationis. fo 148.col.ij.D.
Animæ retrocedentis deploratio. fo.150.col.ij.A.
Animæ diuinitatē cōtemplanti, rerum inferiorum imagines ab angelis ingeruntur. fo.154.col.i.C.
Anima uiatrix conſolationem recipit contemplatione diuini luminis. fo.154.col.j.C.
Anima nō eſt imago dei, ſed ad imaginem & imaginis capax. fo.182.col.iij.D.
Animæ idem eſt eſſe quod uiuere, licet non quod bene & beate uiuere. fo.183.col.ij A.
Animæ & uerbi ſimilitudo & diſſimilitudo. ibidem.
Anima humana ſimilis eſt uerbo in ſimplicitate, & in arbitrij libertate. fo.183.col.iij.B.& C.
Anima in ſe habet unde moueatur, aut ſtare cum uerbo, aut redire ſi mota ſit. fo.185.col.j.C.
Anima q̄lis eſſe debeat ut ei intēdat de⁹. fol.172. col.iiij.B.
Anima tribus potiſſimum dotatur, ratione, uoluntate, & memoria. fo.128.col.iij.A.
Animæ dotes ut mereať formoſa dici, ſunt ſicut pelles Salomonis. fo.142.col.iij.C.
Anima uerè de cælo eſt. fo.142.col.iiij.C.
Anima ſancta non modo cæleſtis eſt propter originē, ſed & cælum ipſum propter imitationem uirtutum. fo.143. columna.j.C.
Anima ſancta cælum eſt, habens ſolem intellectum, lunam fidem, aſtra uirtutes. fo.143.col.j.C.
Anima cupiens ſedes ſeu tabernaculum dei fieri, non ſit intricata forenſibus cauſis. fo.143.col.ij.B.
Anima quæ adhuc in triſtitia eſt, beneficio nō gaudet, ſed indiget. fo.128.col.j.A.
Anima deuota amore uulnerata dicere poteſt. Noli me conſiderare ꝙ fuſca ſim. fo.145.col.iij.B.
Anima donec purgata perfecte fuerit, non uideo qualiter illi aptari poſſet quod dicitur. Oſtende mihi faciem tuā. fo.169.col.j.A.
¶ Animæ electorꝫ per uineas ſignificātur. Et de prudentia carnis quæ eſt mors. fo.145.col.iiij.cāti.ſer.xxx.p totū.

Animæ guſtus de diuina præſentia uariatur pro uarijs ipſius animæ deſiderijs.fo.147.col.ij.A.

Anima nondũ affecta,ſed magis cõpuncta pctõrum recordatiõe,nõ ſpõſum quærit,ſed medicũ.fo.147.col.iiij.A.

Animæ quædã ſunt in ſtudijs ſpiritualib⁹ fatigatæ,& in teporem uerſæ uias dñi triſti & arente corde ambulantes.fo.147.col.iiij.C.

Anima quæ ſemel à dño didicit & accepit intrare ad ſeipſam,& guſtare quàm ſuauis eſt dominus, nihil tãtum formidat,quomodo à gratia ne derelinquatur. fol.150. col.ij.C.& A.

Anima nihil inuenire põt accommodatius ad ſe humiliãdum,quàm ſi ſe in ueritate inuenerit.fo.151.col.ij.B.

Anima primo omniũ ſcire ſeipſam debet.fo.151.col.ij.B.

Animæ hũiliatiõis cauſæ cõtinẽtur. fo.151.col.ij.B.& C.

¶ Animæ facies eſt intẽtio:cuius quæ ſit pulchritudo aut deformitas,ſolitudo aut pudicitia,declaratur.fo.153.columm.ij.canti.ſer.xl.per totum.

Anima deuota cupiens fieri ſponſa dei,ſtudeat ambas genas intentionis ſpecioſas habere.fo.153.col.iij.D.

¶ Animæ duplex pulchritudo, & qualiter anima ad uerbum dei loquitur,& uerbum ad animã: & quæ ſint eorum linguæ.fo.156.canti.ſer.xlv.col.ij.per totum.

Anima quæ ſe ſingulariter in ſpe conſtitutam ſentit, non iam in timore ſeruit,ſed requieſcit in charitate.fol.160. col.iiij.D.

Anima quãdiu premitur à ſpũ ſeruitutis, parumq; habet de ſpe,de timore plurimum,non eſt ei pax neq; requies. fo.160.col.iiij.C.

Anima uita eſt,uiuens quidem, ſed non aliunde quàm ſe ipſa.fo.183.col.ij.C.

Anima quæ ſm carnem uiuit, uiuens mortua eſt. fol.183. col.:ij.B.

Aia amãs uolis ferẽ,trahitur deſiderijs &c.fo.178.col.ij.B.

¶ Anima ſimilis deo manẽs, per peccatum diſſimilis facta eſt in ſimplicitate, in immortalitate & libertate.fo.184. col.j.canti.ſer.lxxxij.per totum.

Anima quæ perfecte diligit,nupſit.fo.185.col.j.C.

Animæ paritas & diſparitas cum uerbo habetur.fol.183. col.iij.D.

¶ Anima quærens deum præuenta eſt ab eo:& quę ſit illa quæſitio,in qua iam ab eo p̃uenta eſt. fo.185.col.ij.cãti. ſer.lxxxiiij.per totum.

Anima redire cupiẽs ad Xp̃m ſpõſum, ad memoriã reuocet unde uenit,recolendo in amaritudine oẽs defectus ſuos,& tũc limpide percipiet diſſimilitudinẽ ſuã ꝑ qua merito æſtimare ſe nõ poterit deo ſimilẽ.f.184.co.iij.C.

Anima à deo derelicta redire uult, & non poteſt, tanta eſt in reditu difficultas.fo.185.col.iij.D.

¶ Anima quantumcũq; uitijs corrupta,adhuc per amorẽ caſtum & ſanctum poteſt redire ad ſimilitudinẽ Chriſti. fo.184.col.iiij.canti.ſer.lxxxiiij.per totum.

Anima quæq; eo peſſima eſt quo optima : ſi ipſum quod eſt aſcribat ſibi.fo.185.col.ij.B.

Anima deuota uerbum quærit propter ſeptem ſibi utiles cauſas.fo.185.col.iiij.B & cõſequenter per to.ſer.

Anima ne per ignorãtiã inuanũ currat,petat hũiliter cõſiliũ à dño q ſe negare non poterit,tantum ut humiliter deuote & perſeueranter petat.fo.186.col.j.C.

¶ Animæ unde eſt candor liliorum. Quòd ſponſus paſcit nos,& paſcitur à nobis.Et qualis ſit unitas animæ ſanctæ ad deum.fo.175.col.ij.canti.ſer.lxxj.per totum.

Anima ſancta cum dei ſentit gratiã, agnoſcit præſentiam: cum uerò nõ,abſentiam quærit, & rurſum præſentiam quærit.fo.178.col.ij.D.

¶ Anima uerbo dei ſimilatur per ſimplicitatem eſſentiæ, immortalitatem,& arbitrij libertate. fo.183.col.ij.canti. ſer.lxxxj.per totum.

Anima quo enucleatius ſuã agnoſcit originẽ,eo amplius erubeſcat uitam habere degenerem.fo.183.col.iij.A.

Anima in ſui cõditione accepit etſi non eſſe, poſſe tamen eſſe beata.fo.183.col.iij.D.

Anima ſi admodum ſponſæ uigilet,ſalutabitur ut amica, conſolabitur ut columba, amplexabitur ut formoſa. folio.165.col.ij.A.

Anima quantæ ſanctitatis eſſe requiratur ut cum ſponſa eccleſia dicere præſumat:dilectus meus mihi & ego illi. fo.173.col.iiij.B.

Anima deum uidens non aliter eum uidet quàm ſi ſola uideatur à deo.fo.174.col.iij.A.

Anima ſancta etſi plurimis decoretur uirtutibus, nullam tamen earundem uirtutum legitur ſponſus cõcupiuiſſe præter decorem.fo.186.col.iij.B.

Anima dotata ſtipataq; uirtutibus in ſe gerens ſponſi ſimilitudinem, audet eo ſe nubilem exhibere quo ſe cernit ſimiliorem.fo.185.col.iiij.D.

Animæ cupienti nihil ſatis feſtinatur.fo.177.col.iij.C.

Animalibus quatuor,quatuor pennæ ſunt. fo.120.col.iij. ſi.Quatuor.

Animalibus nouæ legis ſex alæ inſunt.fo.120.colum.iij.ſi. Animalibus.

Animantis quædam etſi mala ſunt, proſunt tamẽ uiſu etſi non uſu.fo.124.col.iiij.ſi.Quid enim.

Animorum diuerſitas unde proueniat.fo.40.col.ij. prin. Vnde enim.

Animum intẽdẽs inquirẽdæ ueritati ſolo ueritatis amore,talis rem & cauſam habet honeſtam.fo.153.col.iij.B.

Animi ægritudo cõtingit aut conuerſionis nouitate,aut conuerſionis tepore.fo 147.co.ij.A.

Anni nubiles & perfectæ ætatis dicũtur ſpirituales quantum ad merita.fo.123.col.j.C.

APertas confeſſionis feneſtras inueniat in nobis dominus.fo.164.col.ij.B.

Apis Xp̃s.fo.ij.col.j.me.Apis uerò.

Apis proprietates & conditiones.ibidem.

Apoſtoli nubibus cõparantur.fo.5.col.iij.B.in ſi.

Apoſtoli Petrus & Paulus quare uiri miſericordiæ dicantur.fo.44.col.iiij.prin.Merito.

Apparet dñs quærentibus ſe.fo.147.col.j. A.

Apparet in amaritudine medicus.fo.145.col.iiij.A.

Apparere uelle aliter quàm intus ſis,peſſimum.fo.154. columna.iiij.C.

Apparebit Chriſtus homo in iudicio.fo.177.col.iij.C.

Apparitiones ſeptem poſt reſurrectionẽ legim⁹,ſicut ante paſſionem ſex purgationes.fo.35.col.ij.prin.Sicut.

Apparitiones natiuitatis Chriſti ſex. fol.19.col.j.ſi. Tres apparitiones.

Apparuit deus infirmis ut fidem faceret , & deſiderio ſatisfaceret perfectorum.fo.123.col.iiij.A.

Apparuerat potentia in rerum creatione,ſapientia in earum gubernatione,ſed benignitas in humanitate apparuit.fo.14.col.ij.me.Apparuerat ante.

Appellatiõe leuæ Chriſti cõminationem ſupplicij, dexteræ uerò regni promiſſionem intelligamus. folio.160.columna.iiij.A.

Appellationes magno & pio intuitu ſcrutari debent fol. 257.col.ij.ſi.Quoties.

Appellationum uſurpatio.fol.258. colum.j.princ. Nunc uerò.

Appetitus uanitatis eſt contemptus ueritatis,& contemptus ueritatis eſt cauſa noſtræ cæcitatis. fo.194.col.iij. me.Itaq;.

Appetitus reprimẽdus eſt,quem omnino extinguere nõ poſſumus.fo.95.col.j.ſi.Planè.

Appropiat Chriſtus de ſe loquentibus.fo.127.col.j.C.

Aptitudo temporis quo turturis uox audiri debuit. fol. 166.col.iij.C.& D.

AQua triplex nobis per Chriſtum appoſita.fol.64. col.iiij.D.

Aqua timor domini.fol.20. colum.iij.me. Hæ ſunt hydriæ.

Aqua conuertitur in uinum quoties triſtitia noſtra con

uertitur in gaudium, imo etiam conuertitur in panem. fo.89.col.iiij.ſi.Nimirum.
Aquarum effuſio,id eſt cogitationũ confuſio,terram facit inanem & uacuam.fo.110.col.iiij.ſi.Vſq; hodie.
Aquæ ſacræ ſcripturæ ualent ad lauandum, ad potandũ, ad cibos coquendum.fo.136.col.iiij.B.
Aquilę dominico corpori aſſidentes tres ſunt.fol.120.columm.ij.me.Aquilæ.
ARbitrij libertas animam non minus inſignem, minúsue ſimilem uerbo facit, imo etiã forte plus facit.fo.183.col.iij.C.
Arbor bona puritas cordis.fo.220.col.j.prin.Pareat.
Arbor habet uenuſtatẽ in folijs,pulchritudinẽ in floribꝰ, saporẽ & medicinã in fructu.fo.61.col.iij.me.Et primo.
Arbores ſunt aliquæ quæ nõ faciũt fructum, ſunt quæ faciunt,ſed non ſuum, ſunt quæ faciunt ſuum, ſed non in tempore ſuo.fo.26.col.iiij.D.
Arcana uerba quæ nõ licet homini loqui.fo.168.col.iij.A.
Arcæ duæ ſunt in ueteri lege, folio.120.colũ.iij. me. Duæ ſunt arcæ.
Ardor & lux triplex fuit in Ioanne.fo.42.col.iiij.C.
Ardor deſiderij faciem dñi præuenire debet ad omnẽ animam,ad quã ipſe eſt uenturus.fo.147.col.j.A.
Arguere & increpare interdum neceſſe eſt. fo.44.colũ.ij. prin.Sed neceſſe.
Arguitur peccator, inique deo ſe ſimilem exiſtimans.fol. 184.col.iii.C.
Argumẽtũ ualidiſſimũ ꝙ pater & filiꝰ unũ ſunt: quia filiꝰ in patre & pater in filio eſt. Anima igit̃ q̃ adhæret deo, nõ ante ſe æſtimet ipſi pfecte unitã, niſi cũ & illũ in ſe, & ſe in illo manentem perſenſerit.fo.175.col.iiij.B.
Argumentũ eſt ſuperbiæ,priuatio gratiæ: quoties igitur te gratia priuarũ uides,non dubites in cauſa eſſe ſuperbiam tuam.fo.163.col.j.C.
Arma & ſcutũ boni chriſtiani crux eſt.fo.66.col.iij. prin. Qui uult.
Arma ad cuſtodiẽdũ caſtrũ noſtri corpis. fo.68.col.ij.D.
Arma uirtutis quibus arma nequitiæ expugnãtur.fo.119. col.j.me.Arma.
Arma fidelium tria ſunt.fo.119.col.iij.ſi. Arma.
Arma quibus principaliter communimur quatuor ſunt. fo.120.col.iiij.ſi.Quatuor ſunt.
Aromata emant tres mulieres,mens lingua,manus.fo.34. col.iij.B.
Aromata animæ quæ ſint.fo.34.col.iiij.B.
Aromata linguæ tria:& ibi de aromatibꝰ.fo.34.col.iiij.B.
Aromata à tribus Chriſto deuotis fœminis empta quid ſignificent.fo.129.col.iij.B.
Arrogãtia quãta mala operet̃.fo.38.col.iij.prin.Cupidi.
Arrogantia quid ſit.fo.280.col.iij.prin.Credit.
Arrogantia triplex,& duplex ignorãtia.fo.273.col.ij.me. Denique.
Artium mechanicarum & etiam liberalium ignorantia damnabilis non eſt.fo.150.col.iiij.C.
AScendere & deſcendere quomodo debeamꝰ. fo.38. col.iij.prin.Si natiuitatis.
Aſcenderit cur Chriſtus in montem ad docendum turbas.fo.55.col.iij.C.
Aſcendit Chriſtus ut fides merito non priuaretur.fo.180. col.j.B.
Aſcendit Chriſtus crucẽ.fo.99.col.iiij.prin.Exitur etiam.
Aſcẽſio & deſcẽſio dñi.fo.108.col.iij.prin.Nemo aſcendit.
Aſcẽſionẽ geminã denotat apl's in eo ꝙ dicit: q̃rere & ſapere nõ infima,ſed ſupna. fo.39.col.iiij.ſi. Cæterũ gemina.
Aſcenſionũ montes declarantur.fo.38.col.iij.ſi. Cupidi.
Aſcenſus ad ciuitatem Hieruſalem cæleſtem arduus eſt.folio.90.col.iiij.me.Arduus.
Aſcẽſus mõtiũ uirtutũ.fo.108.col.iiij.prin. Quis aſcẽdet.
Aſcenſuri de conualle plorationis, ad altiora ſemper tendere debemus.fo.118.col.iij.me. De conualle.
Aſperſio,inſcriptio,inunctio, & benedictio eccleſiæ, talia enim in nobis ſpũaliter facta oſtẽduntur. fo.67.co.iij.B.
Aſpirans dies quis ſit.fo.176.col.iiij.C.
Aſpis aurem dicitur cauda obturare ne incantantis uocẽ audiat.fo.78.col.iij.A.
Aſſurgere uolens ad diuinas laudes, duabus de cauſis retrahitur.fo.128.col.j.A.
Aſtare deo mihi neceſſe eſt,uelim nolim. fo.199.colum.iij. prin.Tulerunt.
Aſtutias ſpiritus maligni qualiter cauere debeamus.fol. 91.col.iij.ſi.Sed quia.
ATtendere debemus dei reuerentiam.fol.76.col.iij. prin.Nos autem.
¶Attentio habenda in oratione & pſalmodia.fol. 125.col.iij.canti.ſer.viij.per totum.
AVaritiæ currus quibus rotis & equis trahitur.folio.153.col.j.D.
Auarus terrena eſurit ut mendicus,fidelis contemnit ut dominus.fo.136.col.iij.B.
Auarus crumenæ ſuæ conformatur.fo.136.col.iij.C.
Author mirabiliũ deus tria mirabilia operatus eſt in Maria.fo.119.col.iij.prin.Author.
Auctoritas præcipientium,& qualitas præceptorũ attendenda eſt.fo.269.col.ij.me.Iam.
Audita uiſa cõfirmant.fo.161.col.iiij.D.circa me.
Auditus ad meritum,uiſus ad præmium.fo.144.col.j.B.
Auditus uiſus eſt præparatio.fo.153.col.iiij.A.
Auditus inuenit quod uiſum latet.fo.144.col.j.B.
Auditus certior eſt uiſu.ibidem.
Auditus præcedit uiſum, & fides uiſionẽ. fo.154.col.j. prin.Gradus eſt.
Auditus uiſum præcellere declaratur.fo.161.col.iiij.B.
Auiditas ſedula qua ſponſa dilectum per noctes quæſiuit. fo.179.col.j.B.
Auriga uirtutum diſcretio.fo.159.col.ij.me.Diſcretio.
Auris prima mortis ianua,prima aperiat̃ & uitæ. fo.144. colum.j.B.
Auris ꝑparari debet ad obediẽdũ.fo.144.col.i.ſi.Audi.
Aurora eſt in aduentu domini.fo.148.col.iiij.B.
Aurum,id eſt uerbum uel ſapientia dei qualiter decoloratum eſt.fo.168.col.j.C.
Auſteritas uitæ,& paupertas ſumma memoratur.folio.15. col.ij.B.
Auxilium dei duplex, correptio, & conſolatio. folio.136. colum.iiij.B.
BAptizari Xp̃s uoluit,non ut ſe,ſed nos purgaret.fo.18.col.iiij.D.
Baptizatus qui fuerit & crediderit, ſaluus erit, quomodo intelligi debeat.fo.37.col.j.C.
Baptiſmus ad quid nobis proſit.fo.32.col.iij.D.
Baptiſmus duplex declarat̃.fo.86.col.iij.A.& per to.ſer.
Baptiſmus paruulorum approbatur.fo.30.col.ij.prin.Ibi certẽ.Et fo.173 col.iij.C.Et fo.171.colũ.iij.D. Et fo.226. col.j.ſi.Sanè.
Baptiſmi ſacramẽtum declaratur.fo.32.col.ij.C.Et fo.86. col.iij.Scitis.
Baptiſmo primo abrenunciamus diabolo & oĩbus pompis eius.Indigemus baptiſmo ſecundo, in quo mundo & propriæ uoluntati abrenunciamus. fo.86.colum.iiij. prin.Veni domine.
Baptiſmus triplex,aquæ,martyrij,fidei.fo.225.colum.iiij. prin.Sed miror.
Baptiſmus aqua: martyrium ſanguine deſignatur.fol.36. col.ij.me.Iam uerò.
BEata mens quam ſibi totam uendicauit ſapor boni, & odium mali.fo.186.col.iij.A.
Beati qui audiunt uerbum dei,utiliter deducitur.folio.92.col.j.ſi.Beati enim.
Beati qui cuſtodiunt ueſtimẽta ſua mũda. fo.156.col.ij.B.
Beatitudo ultima tractat̃.fo.104.col.iij.me.Beati inquit.
Beatitudines euangelicæ perpulchre declarantur.fol.55. col.iij.D.per totum ſer.

Beatitudinibus octo ſanantur octo peccata. fo. 109.col.ij.me.Eodem ordine.

Beatus uir qui non abijt,exponitur. fo.110.col.ij.me. Beatus uir.

Beatus homo qui inuenit ſapientiam, declaratur.fol.87.col.iiij.fi.Quid in hoc.

Beatus es ſi cor tuum triplici timore repleueris.fo.163.columˉ.ij.C.

Bellatorum Chriſti mores deſcribūtur. fo.98.col.iiij.me. Sed iam.

Bene ſemp. cogitare, benedicere, bñfacere admonemur. fo.118.col.iiij.prin.Decretis.

Bene uiuere quid ſit,& quot ad bene beateꝗ́ uiuendū requirantur.fo.43.col.iiij.B.C.& D.

Bene nō regis,ſi bñ nō regeris.fo.244.col.ij.me. Alioqu.

Benedictio triplex nobis neceſſaria eſt. fo.111.colū.j.prin. Præueniſti..

Benedictiones euangelicæ,prima,ſecunda,tertia,quarta, & quinta tractant.fo.102.co.ij.prin.capitulo.x.x j.xxiiij. xxv.& xxvj.per totum.

Benedictiones cum Chriſto.fo.164.col.ij.C.

Benedict9 fruct9 in odore,in ſapore,in ſpecie.fo.7.co.ij.C.

Benedicti prius uocabuntur in regnum quàm maledicti deijciantur in caminū,quo acrius doleāt qd amiſerint, & iuſti lætenť qd euaſerint.fo.74.col.iiij.me.Prius.

Beneficia quatuor nobis conferuntur ſi ſub ſcapulis dei confugerimus.fo.71.col.iiij.D.

Beneficia nobis multipliciter collata per mortem Chriſti numerantur.fo.167.col.iiij.B.& C.

Beneficia exercitium & negocia laude digna Gerardi fratris ſancti Bernardi.fo.141.col.iij.D.

Beneficis dei plurima quæ multū nos ad eum diligendū incitant.fo.90.col.j.me.Tu non ſolum.

Beneficus uerus eſt deus,dans affluenter & non improperans.fo.132.col.iij.C.

Beneficia dei quatuor.fo.79.col.j.B.

Benignitas Chriſti nobis in ſuo aduentu manifeſtata eſt. fo.18.col.ij.prin.Apparuit benignitas.

Beneuolentia tractatur.fo.222.col.j.prin.Inuitus.Et fol. 225.col.iiij.me.Si uerbis.

Bernardus ab ineunte ſua conuerſatione pro aceruo meritorum quæ ſibi deeſſe putabat, faſciculum de laboribus & paſſione Xp̄i ſibi colligare,& inter ubera ſua collocare curauit.fo 155.col.ij.C.& col.iij.A.

Bernardi narratiūcula de ſuo ſpirituali tyrocinio.fo.131. col.ij.A.

Bernardus aſſumit ſibi lamentū cuiuslibet ſupbi, & ideò indeuoti & indurati.fo.162.col.iiij.C.fi.

Bernardus imo potius eius ſancta anima uerecunde narrat quomodo agit cū ſponſo ſuo Xp̄o ,& qūo reciproca uiciſſitudine ſponſus Chriſtus cum ea.fo.178.colū.ij. B.& col.iij.B.& D.

Bernardus pingui minerua materias quas inter manus tenet,ſine ulla ſurreptione ſolius eſt fundotenus exponere,prout ipſe pluribus in locis proteſtatur. Et præcipue.fo.184.col.j.C.

Bethania caſtellum Mariæ & Marthæ locus obediētiæ, fo.100.col.iiij.me.Sanè.

Bethphage uiculus,ſacerdotū domus, bucca interpretatur.fo.100.col.iiij.prin.Quid bethphage.

Bethleem ſituatio,& ibidē de præſepio,fœno,& eorumdē ſignificatio.fo.99.col.ij.me.Habes ante.

BIbet Chriſtus in regno ſuo, non tamen māducabit. fo.176.col.iij.A.& B.

Bini & bini in proceſſione itur.fo.23.col.j.B.

BOna omnia deo non nobis attribuenda.fo.267.columˉ.ij.fi.Proinde.

Bona eminentiora in anima, dignitas, ſcientia, uirtus.fo.273.col.j.fi.Quæret.

Bona clareſcunt cum fuerint malis comparata.fo.227. columˉ.iij.fi.Sanè.

Bona gloria ubi nihil quod nolis ſit, totum ſit quod uelis.fo.88.col.iij.fi.Porrò quidem.

Bona temporalis à deo poſtulari poſſunt ſi urget neceſſitas,& hoc moderate.fo.92.col.iij.fi.At uerò.

Bona corporis quæ ſint.fo.88.col.ij.C.

Bona animæ quæ ſint.fo.88.col.ij.D.

Bona multa fiunt & non ſapiunt,quia nō ſapore boni ad illa impellimur.fo.186.col.iij.D.

Bonas facite uias ueſtras &c.fo.221.col.j.me.Tantis.

Boni uideri & mali eſſe reprehenduntur.fo.171.col.j.D.

Bona tria eminentiora in homine.fo.273.col.j.fi.Nempe.

Bona duo quæ oculū interiorē faciunt ſimplicē. Et mala æque duo q̄ eūdē faciūt nequā.fo.271.col.i.fi.Ego uerò.

Bona tria,naturalia,ſpiritalia,& æterna. fo.88.col.j.prin. Væ nobis.

Bona corā hoībus & corā deo trib9 modis prouidentur. fo.109.col.iiij.prin.Et notandū.Et fo.95.col.ij.C.

Bonorū quatuor genera.fo.111.col.ij.fi.Sunt quædam.

Bonorum quæ monachus quiſꝗ́ in religione facere debet, compendioſa enumeratio.fo.127.col.j.prin.En gratia.

Bono opere perfecto ſecurius & facilius in cōtemplatione dormitur.fo.157.col.iiij.A.

Bonos habeas in conſilio,obſequio, contubernio.fo.195. col.iiij.fi.Paulum.

Bonum operatur quis nolens non ſibi, ſed alteri.fol.125. col.j.D.

Bonum magnum quærere deum primum in donis, ultimum in profectibus.fo.185.col.ij.B.

Bonum nobis cum uno oculo uel pede intrare in regnū cælorum quàm duos & cætera qualiter intelligatur. folio.55 col.j.C.

Bonum triplex quod habet in ſe perfectio bonæ uoluntatis.fo.265.col.iij.fi.Porrò.

Bonus eſt deus,patiens,& longanimis.fo.121.col.j. princ. Bonus eſt.

Bonū non eſt,quod bene nō fit.fo. 209.col.iiij.me.Placet.

Bonum caſtrum cuſtodit,qui cuſtodit corpus ſuum, qūo intelligitur.fo.48.col.1.fi.Bonum inquiunt.

Bonum eſt uiro cum portauerit iugum &c. fo.44.colū.j. me.Non erat.

Bonus ſtudeat melior fieri.fo.211.col j.me.Bonus.

Bonus deſinis eſſe,ubi incipis nolle fieri melior. ibidem. col.j.Et ubi.

Botrus cipri Chriſtus in reſurrectione.fo.155.col.iij.C.

Boues hi ſunt qui in opere dei ſtrenue exercentur.fo.112. col.j.prin.Boues ſunt.

BReuitas uitæ præſentis.fo.81.col.iij.C.Et fo.298.columˉ.iij.me.Secundū exteriorem. Et eodem fo.columˉ.iiij.fi.O anima.

BVbulcus habere debet duo.fo.119 .co.iij.fi.Bubulc9.

Butyrum & mel comedet : quid per unum quodꝗ́ ſignificetur.fo.2.col.j.prin.Deniꝗ́ Butyrum.

CAduca & uana infelix peccator non erubeſcit æterni patris amori & honori præferre.fol. 132.col.iij.

Calcaria quibus propheta ſuam urget aſinam, duo ſunt.fo.120.col.j.prin.Duo ſunt.

Calices tres dominus nobis propinat.fo. 119.col.iiij.prin. Tres ſunt ea.

Calix quē pro nobis Chriſtus bibit, eum maxime nobis facit amabilem.fo.135.col.j.C.& col.ij.D.

Calix ſaluatoris non eſt calix aquæ frigidæ, ſed calix inebrians.fo.75.col.iij.B.

Caluariæ locus ubi uerus Heliſæus Chriſtus ab inſenſatis pueris irriſus eſt.fo.99.col.iiij.me.Exitur etiam.

Campi & orti quantū ad florum productionem differūt. fo.157.col.iiij.D.& A.

Canales multi in eccleſia reperiuntur, conchæ perpauci. fo.134.col.j.D.

Cancelli parietis qui eſt caro Chriſti, qui ſint.fol.163.columˉ.iiij.B.

Candelabra in ſcripturis reperiũtur tria. fo.120.colum.j. me.Candelabra.
Candidũ eſt & uirtus, quicqd de corde puro egreditur: & ſi bona fama ſecuta fuerit, lilium eſt.fo.175.col.ij.C.
Candor animæ faciẽs ipſam & opera eius lilia: quotuplex ſit.fo.175.col.ij.A.
Canibus ac uenatoribus plerunq; cõtingit à beſtia quam aggreſſi erant deſiſtere, & ſequi aliam quæ fortè occurrerit.fo.132.col.ij.B.
Cantare domino pro uitijs ſubiugatis, pro aduerſis ſuperatis, pro promiſſis præmijs, exemplo antiquorũ debemus.fo.122.col.iiij.me.Multa quippe.
Cantica canticorum quare ita dicantur, & in quo à cæteris differant.fo.122.col.iiij.prin.Titulus.
Canticum Ezechiæ, Ego dixi, exponitur.fo.83.col.ij.prin. Viri ſanguinum.
Cantica fidelium quatuor ſunt.fo.120.col.iiij.prin. Cantica fidelium.
Canticum canticorum ſola unctio docet.fo.23.col.j.prin. Sed eſt canticum.
Capi dño qualiter debeãt uulpes adulator & detractor. fo.169.col.ij.fi.Peſſima.
Capite nobis uulpes paruulas, qui hoc loquitur deus eſt, non tamen ut deus, ſed ut ſponſus.fo.170.col.ij.B.
Capreæ ueritas, hiuulo gr̃a cõparatur.fo.178.col.iij.D.fi.
Capreæ ceruiq; cãporũ, ſunt ſpirit⁹ beati. fo.161.col.ij.D.
Capreæ comparatur Chriſtus propter acumen uiſus.fo. 163.col.iij.B.
Caput mens interior, facies conſcientia.fo.24.colũ.ij.me. Poteſt tamen.
Caput impiũ, ſubiectos ſuæ cõformat impietati.fo.19. colum.iij.fi.Videte.
Caput dei & pedes quare alis duorum ſeraphim uelari dicantur.fo.61.col.iiij.B.
Carbo deſolatorius eſt Chriſtus dñs.fo.164.co.iiij.D.
Cardinales uirtutes habuit perfectiſſime Chriſtus.fo.137. col.ij.C.& per totum ſermonem.
Charitas multiformiter alijs uirtutib⁹ p̃ferf.f.145.co.j.B.
Charitatis dilatatio tractaf.fo.143.col.ij.B.
Charitas conſiſtit in æqualitate.fo.135.col.j.me.Adde.
Charitate exinanif Chriſt⁹.fo.154.col.iiij.me. Vides igif.
Charitatis fiducia.fo.157.col.j.A.
Charitate fraudari contra charitatem eſt.fo.159.col.iij.C.
Charitatis ordo.fo.159.col.iiij.C.
Charitas tenacior glutino.fo.184.col.j.C.
Charitatis intuitu cõtra charitatem perpetratum, nõ debet militare.fo.268.col.iiij.prin.Neceſſarium.
Charitas ſyncera de corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta.fo.276 col.j.fi.Memini.
Charitas lex domini immaculata.fo.276.col.ij.me.Lex.
Charitas conſeruat indiuiduam unitatem.fo.282.colu.ij. fi. Diuiſiones.
Charitas aliena opera facit ſua.fo.co.col.iij.me.Deniq;.
Charitatis nõie multipharia͂ abutif.f.283.co.ij.me. Dicif.
Charitas inordinata carni & nõ ſpiritui inſeruire.fo.283. col.ij.fi.Inordinata.
Charitas unde procedit.fo.278.col.iiij.prin.Attende.
Charitas mater bona.fo.188.col.iiij.prin.O bona.
Charitatis ſynceritas.fo.195.col.j.prin.Sanctitatis.Et colum.ij.me.Lex domini, & per totum ſermonem.
Charitas perfecta uirtus.fo.198.col.ij.prin.Verum.
Charitas mortẽ infert quæ à corde fit & procedit.fo.198. col.ij.fi.Viuit.
Charitas non ſinit mentem eſſe ſui iuris, quam ſemel affecerit.fo.204.col.iiij.fi.Mens.
Charitas ut mors fortis eſt.fo.227.col.ij.fi.Fortis.
Charitas nõ q̃rit q̃ ſua ſunt.fo.208.col.iiij.prin.Quid eñ.
Charitati ſoli deſeruiendum.fo.210.col.ij.fi.Ego.
Charitas Chriſti quanta fuerit, etiã per deſcenſum ad inferos intelligi poteſt.fo.2.col.j.prin.Poteſt tamen.
Charitas eſt per quam homo interior creſcit.fo.24.col.j prin.Quis nos.
Charitas fortior morte.fo.28.col.iij.C.
Charitas nimia in Xp̃o.fo.31.col.iiij.me.Propter nimiam.
Charitas eſt uita fidei.fo.34.col.iij.D.
Charitatis ordinatio tria in anima noſtra diſtribuit, Marthæ adminiſtrationem &c.fo.49.col.j.D.
Charitas, patiẽtia, uoluntas, diuerſa loquunf & ſentiunt. fo.66.col.j.C.
Charitas tractatur.fo.145.col.j.B.Et fo.156.col.j.B.Et fo. 167.col.iij.D.Et fol.175.col.iiij.fi.Porrò per. Et fol.220. col.iij.fi.Nam.Et fo.31.col.iiij.fi.Vide nũc.Et fol.188.colum.iiij.C.Et fo.193.col.j.me.Noli. Et fol.210.col.iiij.fi. Amemus.
Charitas, caſtitas, & hũilitas, nulli⁹ coloris ſunt, ſed nonnullius decoris.fo.198.col.j.fi.Caſtitas.
Charitatis proprietates.fo.190.col.iiij.fi.Si maneres.
Charitate ampliori plerunq; aſtringuntur qui poſt increpatoria cõualuerunt de infirmitate, quàm qui fortes ab initio permanſerunt.fo.145.col.ij.B.
Charitas per diſcretionem ordinatur, ut omnia membra eccleſiæ, id eſt electi inuicem colligẽtur.fo.159.col.j.can. ſer.xlix.per totum.
¶ Charitas duplex actualis ſcilicet & affectualis, & de ei⁹ ordinatione.fo.159.col.iij.canti.ſer.l.per totum.
Charitas aiam dilatat ut fiat habitatio dei.fo.143.co.ij.B.
Charitatis paruitas, amplitudo, latitudo, ſublimitas.fol. 143.col.ij.D.
Charitas fraternitatis ſummopere ſeruanda eſt.fo.145.colum.j.D.& B.
Charitas eccleſiæ ad Xp̃m ĩdiſſolubilis eſt.f.172.col.iij.C.
Charitas aiam cõformat & maritat uerbo. fo.185.col.j.C.
Charitas non quærit quæ ſua ſunt.fo.143.col.ij.D.
Charitate refrigeſcẽte diffidere nõ debem⁹. f.136.co.ij.B.
Chariſma ſecundũ, eſt ſpiritus pietatis.fo.115.col.iiij.prin. Secundum.
Carnales homines mortem optant habere iuſtorum, ſed non uitam.fo.136.col.j.D.
Carnales concupiſcentiæ connaturalem homini manſuetudinem exterminant.fo.156.col.j.D.
Carnaliter diligebãt diſcipuli Chriſtum priuſquã aſcenderet.fo.135.col.iij.A.& C.
Carnalis amor Chriſti quando ſit bonus.fo.135.col.iiij.B.
Carnales etſi aliqui ſint, alij ſpũales, alij tñ alia plus appetunt, alij minus.fo.110.col.j.fi.Cum in.
Carnales concupiſcentiæ priuant bonum ſociale.fo.156. col.j.prin.Vide ne.
Carnali delectatiõe præſente, abeſt ſpiritualis delectatio. fo.40 col.iij.B.
Carnalis ſapientiæ diſcipulum ſe manifeſtat, qui ſic diſputat, hoc oculis, hoc capiti, hoc pectori uel ſtomacho nocet.fo.146.col.iij.D.
Caro & eius gloria, æternæ felicitatis aditum intercludit. fo.212.col.iiij.me.Verum.
Carnis ſeruire uitijs familiare nobis.fo.32.col.ij.B.
Carnis uoluptatibus adhærentes impoſſibile eſt gaudio ſpirituali repleri.fo.38.co.ij.me.Si enim.
Carnis facta ſi ſpũ mortificam⁹, reſpiram⁹.fo.177.col.i.C.
Carnis infirmitas robur auget ſpiritui, fortitudo uerò debilitatem.fo.145.col.iij.C.
Carnis nomine uitiũ quandoq; deſignaf. fo.150.col.iij.C.
Carnis concupiſcentia paries erat Paulum à Chriſto diuidens.fo.164.col.j.C.
Caro Xp̃i paries erat diuinitatẽ celãs.fo.163.col.iiij.B.
Caro caſtigãda eſt, ut illuminetur nox mortis noſtræ. fol. 177.col.j.C.
Caro ſagittis tribus cõfigenda eſt.fo.145.col.iij.C.& D.
Caro ſpiritui ſeruire debet, & nõ econtra, & ſic erit uxor noſtra uitis abundans.fo.91.col.iij.me.Magiſter.
Caro, mundus, diabolus, & deus, quatuor ſunt, quorum obſequijs in hac uita deſeruim⁹. fo.118.col.ij.prin. Quatuor ſunt.

Caro miſera eſt inſipiēs cæca &c.fo.4.colū.i.fi.Quouſq;.
Caro inimicus noſter qua uehementer impugnamur.fo.20.col.i.A.
Caro odit flagellum.fo.76.col.ij fi.Merito timet.
Caſtelli quod intrauit Ieſus,multiplex acceptio.fol.48.col.i.B.
Caſtitas in initio non ſuadebatur.fo.166.col.iij.C.
Caſtitate quid decorius.fo.198.col.i.fi.Quid caſtitate.
Caſtri corporis noſtri qualis debet eſſe cuſtodia.folio.48.col.ij.prin.Dic nobis apoſtole.
Caſtri noſtri cuſtodia triplici eget apparatu, munitione, armis,& alimentis.fo.68.col.ij.D.et B.
Caſuros à latere dñi ſiniſtro mille,& decē milia à dextris, quid ſignificet.fo.73.col.iij.me.Monet enī.& ea.co.D.
Caueamus cogitationes inutiles.fo.84.col.iij.B.
Cauendum eſt peccatum.fo.76.col.iij.B.
Cauere à propria uoluntate debemus.fo.86.col.iij.fi.Sed attende.
Cauendum eſt à dæmonio meridiano.fo.149.col.i.A.
Cauerna maceriæ,angelorū qui ceciderunt loca.fo.168.col.ij.B.
Cauernæ,ſtudioſæ & piæ mētes fieri ſtudeant melius quā in eis inueniri.fo.168.col.ij.D et ſequenti co.A.
Cauſa diligendi deum.fo 273 col.i.prin. Vultis.
Cauſæ reddentes ſecuros præliantes de prælio iniſto declarantur.fo.98.col.iij.me. At uerò.
Cauſæ tres aſſignari ſolent cur deum quærētes fruſtrari ſoleant.fo.179.col.ij.B.C.& D.per totum.
¶Cautela & uerecūdia ſponſæ quærētis uerbū,& de commēdatiōe uerecūdiæ. fo.187.col.i.canti.ſer.86.p totū.
Cauteriū cōſpiratiōis antiq portam⁹ oēs. fo.177.col.i.A.
Cain cur aduerſatus eſt deus. fo.175.col.iij.B.
CEcidimus oēs in lapſu primi hois ſuper aceruū lapidum,& in luto:quo fit ut nō ſolū inquinati,ſed & uulnerati ſumus.fo.32.col.iiij.A.
Celebrare deuote debem⁹ aduētū.fo.iij.col.i.pri.Dignū.
Cæleſtis gloria perfici non poteſt abſq; præſenti eccleſia.fo.173.col.iij.me.Nónne de ſtatu.
Cæleſtis habitatiōis ſtatū nihil ſic pprie repræſentat,quō alacritas laudantium deum.fo.128.col.ij.D.
Cæleſtis patria & felicitas cōmēdatur.fo.148.col.iij.prin. Felix regio.
Cæli ad quos rapimur tres ſunt.fo.120.colum.iiij.fi. Cæli ad quos.
Cella uinaria domus in qua erant diſcipuli cōgregati.fo.159.col.i.me.Introduxit.
Cella uinaria domus orationis.Ibidem.A.
Cella ex uinaria non omne donū ſpiritus prodire putaſ.fo.159.col.i.fi.Nec omne.
Cellaria moralis diſciplinæ tria continent ſubeſſe, coeſſe, preeſſe.fo.138.col.i.D.
Cellaria Chriſti cogitanda ſunt loca odoramentis plena, referta delicijs.fo.137.col.iiij.B.
Cellarum quare una uinaria altera aromatica, tertia unguentaria uocentur.fo.138.col.ij.C.et ſequenti.D.
Celſitudo in prælatione,ſed ſolicitudo maior.fo.255.col.iiij.fi.Loquere.
Cælum ſanctā animā,ſolē intellectū,lunam fidem,aſtra uirtutes.fo.143.col.i.C.
Cælum ſicut pellem dei ſapientis Chriſtus extendit.folio 142.col.iij.A.
Centum miliū annorū uita nō eſt ſufficiēs ad deum(ſicut dignum eſt)quærendum.fo.83.col.iiij me. Non hic.
Centurio nō credidit ex eo quod uidit,ſed ex eo quod audiuit:quia fides ex auditu.fo.144.col.i.prin. Videns.
CHriſma in Xp̄i baptiſmate nō defuit.fo.24.co.i.D.
Chriſtus in ſuo deſcēſu dat ſentire fideliter, proferre utiliter,efficaciter adimplere.fo.132.col.iiij.D.
Chriſtus uenit in plenitudine unctionis gratiæ & ueritatis.fo.133.col.i.D.
Chriſtus factus eſt nobis ſapientia in prædicatione, iuſti-
tia in peccatorū abſolutione. ſanctificatio in conuerſatione,redemptio in paſſione.fo.137.col.ij.D.
Chriſtus in ſua incarnatione ſoluit uinctum, illuminauit cæcū,reduxit erroneū,reconciliauit rerū.fo.137.co.ij.B.
Chriſtus ſolus fuit riſui in paſſione.fo.143.colū.iiij.fi. Sed in quo.
Chriſtus comes facundus.fo.147.col.ij.B.
Chriſtus futurus eſt ratiōi plenitudo lucis, uolūtati multitudo pacis,memoriæ cōtinuatio æternitatis.fo.147.col.iij.A.
Chriſti redemptionis modus & fructus.fo.147.colū.ij.C.
Chriſtus ſemetipſum exinaniuit.fo.144.colum.iiij.me.Vides igitur.
Chriſtus faſciculus myrrhæ inter proſpera & aduerſa. fo.155.col.ij.C.
Chriſtus decorus in ſubſtantia diuina.fo.156.col.iiij.D.
Chriſtus eſt flos campi,orti,thalami.fo.158.col.i.B.per totum ſermonem.
Chriſtus patiēdi ſpeculū,patiētis præmiū.fo.158.col.i.C.
Chriſtus in ſua humanatione nō magnus dñs prædicaſ, ſed paruus & amabilis.fo.158.col.iij.prin.Quid dicem⁹.
Chriſtus miniſter bonus carnē ſuā in cibū, ſanguinē ſuū in potum,animam in preciū dedit.fo.162.col.ij.A.
Chriſtus acuto uiſu,iudicio uelox.fo.163.col.ij.C.
Chriſtus in carne didicit miſereri.fo.163.col.iii C.
Chriſtus talis apparuit,qui merito amaretur, uerax p ſe, iuſtus pro hominibus,mitis hominibus.fo.174.col.iiij.me.Talis.
Chriſtus & paſcitur & paſcit.fo 175.col.iij.D.
Chriſtus ex nobis aſſumpſit quæ pro nobis ſuſtinuit.fo.179.col.iij.B.
Chriſtus imago dei,homo ad imaginē.fo.182.colū.iij.me. Sed dicit.
Chriſtus miſer fieri uoluit.fo.278.col.i.me.Sed iam.
Chriſtum apprehendere poteris citius ſequēdo quàm legendo.fo.213.col.ij.me.Nam ſi.
Chriſtus eſuriuit iuſtitiam.fo.3.col.ij.fi.Imitemur.
Chriſtus in primo aduentu fuit redemptio noſtra,in ultimo apparebit uita noſtra,in ſecundo eſt conſolatio noſtra.fo.3.col.iij.me.In primo.
Chriſtus tollit peccata noſtra à manu,ab oculo, à collo, à carne.fo.3.col.iiij.me.Saluatorem.
Chriſt⁹ fidelis cōſiliarius,fortis auxiliarius, efficax patronus.fo.4.col.ij.me. Si ille.
Chriſtus Ieſus ſalus.fo.9.col.iiij.prin. Vos qui.
Chriſtum dedit nobis deus per Mariam propter ſanitatem.fo.11.col.iiij.prin. In prima.
Chriſtus attulit medicinas precioſas in aduentu ſuo. fol.11.col.iiij.C.
Chriſtus attulit diuitias.fo.12.col.i.A.
Chriſtus pauper factus eſt propter nos.fo.13.col.iiij.prin. Tranſeamus
Chriſtus elegit quod moleſtius eſt,præſertim paruulo, & pauperis matris filio.fo.15.col.ij.B.
Chriſtus minoratus eſt multominus angelis. fo.17.col.iij.fi.Iam minoratus.
Chriſtus totus mihi dat⁹,totus in meos uſus expēſus eſt. fo.19.col.iij.B.
Chriſtus deſcendit in carcerem.Ibidem.
Chriſtus ſaccus plenus miſericordia. fo.18.columna.ij.fi. Ecce quaſi.
Chriſt⁹ quāto pro me uilior,tāto mihi charior eſt. Ibidē.
Chriſtus rex in exilio manſuetus, in iudicio iuſtus, in regno glorioſus.fo.19.col.ij.prin. Vobis ergo.
Chriſtus communitatis amator.fo.20.colum.i.fi.Nunc itaq;.
Chriſtus totus ſuauis.fo.20.col.iiij.prin. Nimirum.
Chriſtus paruulus factus eſt,ut fieret paruitatis exemplū. fo.22.col.i.fi. Niſi conuerſi.
Chriſtus propter nos paſſus eſt dextrū latus fodi.fo.74.col.i.me.Et quidem.

Chriſtus tribulationem & dolorem inuenit.fo. 80.col.iiij. prin.Siquidem.

Chriſtus occiſus tulit peccata tripliciter.fo.31.colū.iiij.fi. Digna ergo.

Chriſtus deſcendit sb inenarrsbilib⁹ cœli diuitijs . fo.35. col.ij.B.

Chriſtus multatur morte,turpatur cruce.fo.288.col.iiij. prin.Innituntur.

Chriſtus triginta annis operat⁹ eſt ſalutē in medio terræ, affixus cruci,addictus morti.fo.90.col.j fi. Et prius.

Chriſto in cruce dormiente, exiuit de latere ſanguis & squa ad formationē eccleſiæ : ſicut Adam dormiente à latere eius coſta ſublata eſt,de qua formata eſt Eua . fol. 36.col.ij.prin.Memento ſinè.

Chriſtus recūbētibus nō dedignatus eſt apparere,quāto magis orationi incūbentibus apparet.fo.37.colū.j.me. Recumbentibus.

Chriſtus ſe dominū uniuerſorū pulchre mōſtrauit.fo.37. col.ij.me.Solennitas.

Chriſtus in diuinitate nihil habebat quo aſcenderet, deſcendit propterea factus homo ut aſcenderet:deſcendamus igitur ut aſcendamus. fo.37.col.iiij.D.

Chriſtus filius carnis Adæ,ſed non filius præuaricatiōis Adæ.fo.41.col.ij.me . Germen dñi.

Chriſtus ibi prius medicinā appoſuit, ubi prim⁹ uulneri patebat locus.fo.41.col.iiij.prin.Chriſtus ergo.

Chriſtus introiſſe in caſtellū.quid ſignificet.fo.48.colū.j. me. Sed quid.

Chriſtum legimus ex patre, in patre, cum patre, à patre, pro patre,& ſub patre.fo.61.col.iiij.D.

Chriſtum modo melius eſt audire arguentē & docentē, quā in die iudicij iudicātē.fo.84.col.ij.fi . Vtilius nāq;.

Chriſtus ſolus intrat in cælum,ſed non truncus, ſed cum membris ſuis adhærentibus ſibi.fo. 94.col.j.B.

Chriſto debemus uitam noſtram,qui pro nobis ſuam poſuit.fo .91.col.j.D.

Chriſti beneficia,& labores tanti pro nobis ſuſcepti,ualde nos obligant ad eum amandū.Ibidem.

Chriſtus laborem cōſiderauit & dolorem . fo.32 col.j.C.

Chriſtū crucis ignominiā ſubire tria compulerūt. fo.118. col.ij.me. Dominum Ieſum.

Chriſtus mori potuit,quia hō fuit : & quia iuſtus, mors eius nos liberare potuit.fo.100.col.j.me. Quod ergo.

Chriſti infirmitas & maieſtas memoraf . fol.100.colum.ij. fi.Itaq; totum.

Chriſti natiuitas à duobus nos liberauit inimicis . fo.14. col.ij.fi.Duo ſunt.

Chriſtus uiuendo uiuere docuit,moriendo mortē ſecurā reddidit.fo.99.col.iiij.fi.Quis eſt homo.

Chriſto nos à lege peccati & mortis liberante, cur adhuc morimur.fo.99.col.iiij.prin.Porrò duo.

Chriſtus ſex nominibus uocatur .fo.107.col.ij.prin.Et uocabitur.

Chriſtū differentia quadruplici multi ſequuntur , fo.109. col.j.prin.Quid mihi.

Chriſtiani à Chriſto nomen acceperunt.fo.119.col.j.prin. Chriſtiani.

Chriſtus abſq; tanta quam aſſump ſit difficultate & labore,humanū genus redimere potuit.fo.128. col.iiij.D.

Chriſti magna exinanitio ad carnem,mortem & crucem. fo.128.col.iiij.A.

Chriſtianus ſum frater Chriſti ſum , hæres dei , cohæres Chriſti.fo.131.col.iiij.B.

Chriſtus medicus noſter ſciebat ſe ad infirmos deſcendere.fo.133.col.j.prin.Veniebat.

Chriſto,& eius gloria omnes frui cupiunt,ſed pauci eum imitari uolunt. fo.136.col.j.D.

Chriſtus ſpōſus tanquā gigas currit:nos(niſi unguenta ſua ſpirauerint)non curremus . fo.136.col.iiij.C.

Chriſtus in capite ſponſus,in corpore ſponſa. fo.142.col. iiij.D.fi.

Chriſtus cum ſit dñs omniū,cur ei à patre dicitur:poſtula à me,& dabo tibi gentes &c.fo.143.col.iiij.D.

¶Chriſtus ab anima ſancta ſuſcipitur tanquam ſponſus, ab anima infirma tanquam medicus . Et de differentia cogitationum unde oriantur . fo.147.colū.iij.canti.ſer. xxxij.per totum.

Chriſti conuerſatio ſuper terram fuit aurora.folio.148.columna.iiij.B.

Chriſtus per carnem umbra eſt fidei,qui per ſpiritum eſt lumen intelligentiæ.fo.158.col.iiij.D.

Chriſtus ſponſus æqualiter & indifferenter præſto ubiq; eſt diuinæ præſentia maieſtatis,gratiæ tamen exhibitione ſeu inhibitione,quibuſdā longe,quibuſdā prope eſt. fo.164.col.j.B.

Chriſtus uenit in angelis,accelerat in patriarchis, appropiat in prophetis,adeſt in carne,reſpicit in miraculis.loquitur in apoſtolis.fo.164.col.ij.C.

Chriſtus etſi de cælo eſt,de terra tamen loquitur . fo.166. colum.ij.A..

Chriſtus dicēdo in terra noſtra,proprietatem abnuit, ſocietatem non reſpuit.fo.166.col.ij.fi. Dicendo.

Chriſtus nō ocioſe tertio repetijt:Petre amas me . fo.180. col.ij.B.fi.

Chriſtus nunquid repellet quærentem,qui & cōtemnētē requirit.fo.185.col.iiij.C.et D.

Chriſtus inuitando ſponſam ad culturā uinearum oſtendit zelum quem habet ad animas,quæ per uineas ſignificantur.fo.167.col.iiij.C.

Chriſti poſteriora aliquid habent quod uidere delectat. fo.164.col.j.A. et C.

Chriſtus ſemetipſum exinaniuit uſq; ad hoc ut paſceref, ipſe omnium paſtor.fo.174.co.iiij.B.

Chriſtum paſci inter lilia,& candore & odore uirtutum delectari.fo.175.col.iiij.D.

¶Chriſtus ad iudicandū ueniet in forma humana, ut mitis appareat electis.fo.177.co.ij.canti.ſer.lxxiij.per totū.

Chriſtus p mare ambulās apoſtolos quaſi uolebat prætereire,nec tamen iſtud uolebat,ſed magis eorū probare fidem.fo.178.col.ij.B.

Chriſtus comparatur capreæ propter acumen uiſus. fo. 163.col.iiij.B.

Chriſtus in carne didicit obedientiam .fo.163.colū.iiij.fi. Humanis.

Chriſtus in carne uiſibiliter operans mirabilia , oſtēdit ſe eſſe qui ante inuiſibiliter operabatur. fo.125.col.j.B.

Chriſtum in carne præſentem fieri deſiderabant patres antiqui.fo.123.col.ij.C.

Chriſtus humanitatē ſuam ab eccleſia ſubtraxit , ut daret fidei locum.fo.180.col.j.C.

Chriſtus in uita paſſiua habuit actionem,& in morte paſſionem actiuam ſuſtinuit fo.32. col.ij.D.prin.

Chriſto exiſtente in ſepulchro quid nobis faciendum ſit. fo.34.col.iiij.B.

Chriſtum diuerſis rebus comparari nullum incōueniens eſt.fo.5.col.iiij.B.

Chriſtus cum perfectus fuerit , quomodo intelligif quod de eo dicitur in euangelio : Ieſus autem proficiebat ſapientia.fo.6.col.j.D.

Chriſtus quāta nobis largitus ſit bona.fo.79.col.j.B. per totum ſermonem.

CIbus meus(inquit Chriſtus)eſt ut faciā uoluntatē patris mei,ſed hic,non in patria,ubi non modo facta,ſed & perfecta. fo.176.col.iiij.A.

Ciborum obſeruatores,morum uerò neglectores aduertite. Hypocras & eius ſequaces docent animas ſaluas facere in hoc mundo,Chriſtus perdere, cuius cōſilio obtemperandum ſit.fo.146.col.iij.D.

Cibos ſpirituales ſicut & corporales quidā cito ſapiunt, quædam uerò ut ſapiant condire oportet .folio.32.columna.iij.B.

Cibi Iſrael tres ſunt.fo.121.col.j.fi.Cibi Iſrael.

Cibus bonus obedientia, cibus bonus patiētia, ſi tamen ſapientia triplici condiantur.fo.82.colum.iiij.prin.Bonus cibus.
Cibo indigeſto comparatur ſcientia ſine operibus.fo.150.col.ij.C.
Cibo boni operis, & orationis potu ſumpto, aīa ægrota per contemplationem pauſat.fo.134.col.ij.B.
Cibos coitu procreatos genēraliter uitātes reprobanſ.fo.171.col.iij.D.
Cibus dei eſt impletio uerbi ſeu uoluntatis eius.fol.176.columna.ij.D.
Cibaria & ueſtimenta delicata reprehēduntur.fo.42.col.iiij.ſi.Venit.
Cibus in ore, pſalmus in corde ſapit.fo.125.col.iiij.C.ſi.
Cibus meus Chriſtus, & ego eius.fo.75.col.iij.D.
Cibus purgatorius, cōtēplatorius, cōſolatorius.fo.277.col.ij.ſi.Primus ergo.
Cibus cordis.fo.31.col.i.me.Quibus ergo.
Cinctorijs tribus accingimur & cohibemur.fo.120.col.j.prin.Tria ſunt.
Circuncidi quare Chriſtus uoluerit.fo.16.col.iiij.ſi.Poſtquam ergo.
Circunciſio quid ſit.fo.17.col.iij.B.
Circunciſio quare octaua die fiebat.fo.17.col.ij.D.
Circunciſo dño in eo nec neruus rumpitur, nec os cōminuitur.fo.121.col.ij.ſi.In circunciſione.
Circundari uir qualiter à fœmina potuerit.fo.6.col.j.A.
Ciuitas cæleſtis ex adipe ſatiatur.fo.23.col.ij.ſi.O Hieruſalem.
Ciuitas, ſponſa, oues, unum ſunt.fo.180.col.ij.D.& B.

CLamat ſtabulum pœnitentiā, clamat & præſepe, clamant lachrymæ, clamant panni in Chriſti natiuitate.fo.15.col.iij.A.
Clamemus in cælum.fo.80.col.ij.B.
Clamor pauperū cōtra pōtifices aurum in frenis equorū ſeu mularum apponi facientes.fo.198.columna.j.prin.Hoc me.
Clarificat filius patrem, ſicut & à patre clarificatur.fo.180.col.i.D.
Clarificatus eſt filius magnificentiſſime.Ibidem.
Claritas una & coæterna eſt patris & filij.Ibidem.
Claues quæ nobis occulta reſerāt, tres ſunt.fo.120.col.iij.ſi.Claues.
Claues regni cælorum accepit Petrus, quæ ſunt poteſtas claudendi & aperiendi atq; inter claudendos & admittendos diſcretio.fo.174.col.ij.A.
Clericos facili⁹ curia recipit bonos, quàm faciat.fo.260.col.j.At curia.
Clerici forma qualis eſſe debeat ut merito præfecturam aſſumere cogantur.fo.260.col.j.ſi.Itaq;.
Clerici aliud eſſe, aliud uideri uolunt: & cum nec pugnēt nec euangelizent, cuius igitur ordinis ſint.fo.259.col.j.ſi.Quid ſibi.
Clerici partem habentes in terra, partem in cælo uendicare qualē præſumunt.fo.285.col.iij.ſi.Clericus inquit.
Clerici laute uiuentes inuehuntur.Ibidem.Videtur.
Clerici peccata populi comedunt.fo.286.col.iij.me.Pctā.
Clerici qui peruerſo ordine quærunt eccleſiaſtica beneficia, reprehenduntur.fo.286.col.ij.me.Quis ea.
Clerici qui preces debitas nō faciunt pro fundatoribus, culpantur.fo.286.princi.Iam qui.Et fo.189.colum.iiij.prin.Memento.
Clerici multi nullius ſunt ordinis.fo.259.col.j.me.Quid ſibi.Et fo.285.col.iij.me.Quid ni.
Clericorum inſolentia culpatur.fo.221.col.iiij.me.Inſolentia.Et fo.286.col.ij.me.Væ uæ.
Clerici à ſingulis generibus hominū uſurpant quod delectat.fo.285.col.iiij.prin.Videtur.
Clericorū abominatio.fo.104.co.ij.prin.Nō accuſamus.
Clerici ut ſe corrigant admonenſ.fo.104.col.ij.ſi.Parcite.
Clericorum periculum.fo.134.col.iiij.C.

COadiutores dei ſumus cōſenſu uoluntatis.fo.267.col.iij.ſi.Deniq;.
Coagulum paſſionis, & pinguedo ſanitatis fuerunt in Chriſto monte montium.fo.119.col.j.ſi.In monte.
Coeſſe alijs debem⁹ in māſuetudine.fo.138.col.ij.C.prin.
Cogimus quodāmodo deum, ut iudicet & condemnet.fo.16 col.ij.A.
Cogita qualem te fecit deus.fo.79.col.j.B.
Cogita unde ueneris, & erubeſce: ubi ſis: & īgemiſce quo uadis, & cōtremiſce.fo.86.col.iiij.me.Fili memorare.
Cogitare debemus dei maieſtatē cum timore: charitatem cum amore.fo.2.col.ij.me.In aduentu.
Cogitatio mala à nobis, bona à deo.fol.147.colum.iiij.ſi.Cum ergo.
Cogitatio bona, deo danda non nobis.fo.148.col.j.B.
Cogitatio mala animā decolorat, affectio uulnerat, cōſenſus necat.fo.84.col.iij.B.
Cogitationes uanæ quas paſſim ſuſcipimus inexcuſabiles ſunt.fo.86.col.iiij.B.
Cogitationū uanarū quæ contemplationē bonorū naturalium, ſpiritualiū & æternorū impediūt declaratio.fo.88.col.ij.prin.Væ nobis.
Cogitationū ocioſarū primū genus lutū ſimplex eſt, ſecūdum limus, tertiū fœtidiſſimū ſcœnū.fo.95.col.ij.prin.Et primum.
Cogitationes malas quomodo uiriliter repellere debeamus.fo.95.col.j.me.Sæpe enim.
Cogitatio paruulorū ſeu inchoantiū & cogitatio perfectorum: quō differant.fo.98.col.j.me.Quid inter.
Cogitationē bonam, conſenſum, & opus in nobis operaſ deus.fo.267.col.iij.ſi.Verba.
Cogitatio pudica & pacifica, à ſapientia dei ꝓcedit: ꝙ ſi talis non fuerit, nec procedit.fo.92.col.j.me.Sapientia.
Cogitatiōes malæ an de corde noſtro ſint, an à ſpiritu maligno, ſine periculo ignoraſ.fo.148.col.j.B.per totum.
Cogitationes hoīm uanæ, aut per angelos malos immiſſæ, pro uirtutibus ſe ingerunt.fo.170.col.j.B.
Cognatio fidei & ſpei germana, quod illa credit, hæc ſperat, charitas currit ad illa.fo.76.col.j.me.Nempè.
Cognitio tui gradus ad notitiam dei.fo.151.col.iij.B.
Cognitio tui pernéceſſaria.Ibidem.
Cognitio tui & dei.Ibidem.
Cognitio tui & dei præcedit ſcientiam.Ibidem.
Cognitione non ſolum, ſed & amore adhærendū eſt deo.fo.194.col.iij.me.Mirandum.
Cohabitatio uirorum & mulierū continentiæ repugnat & damnatur.fo.170.col.iij.ſi.Quid ſimile.
Cohærentia triplex, timor, pudor, amor.fo.83.col.iiij.A.
Coitu procreatos cibos generaliter uitantes reprobanſ.fo.171.col.iij.D.
Colit deū nemo niſi q ei uolūtarie ſubiect⁹ ē.fo.16.co.j.B.
Columbarū ætas & nō turturū deſignatur in oblatione pro Chriſto infantulo facta.fo.166.col.iiij.D.
Columba non incongrue ad indicationem agni aduenit.fo.19.col.j.B.
Columbæ meditatione cōtemplatio, hirūdinis uerò clamore actio deſignatur: uel oratio meditatione ſecreta, clamore uerò publica.fo.83.col.ij.me.Placet utrunq;.
Columnis quatuor morū, & trib⁹ fidei columnis Maria extruxit Chriſto domū.fo.107.col.ij.prin.Fuit igitur.
Colles dæmones dicuntur.fo.162.col.ij.C.
Colli nomine deſignatur intellectus aīæ.fo.153.col.iij.C.
Comedite amici &c.fo.275.colū.iiij.me.Bonus planè.
Commendat eos deus quos caſtigat & arguit: quia illos amat, quos arguit & caſtigat.fo.85.col.j.C.
Commixtio triplex.fo.14.col.iiij.ſi.Triplicem.
Cōmoto corde accedere ad altare quàm periculoſum ſit.fo.272.col.iij.me.Venio.
Comparantur uineæ florentes (odorem quarum non ſuſtinent ſerpentes) nouicijs monaſticis, quorū odorem non ferunt dæmones.fo.167.col.ij.D.

Cōparatio de his qui nulla ratione ſeparari queunt à terrenis & corporalib⁹ conſolationibus & uoluptatibus. fo.4.col.j.B.
Comparatio pulchra de hoc quod dictũ eſt ſponſam pulchram eſſe inter mulieres. fo.151.col.iij.D.
Comparatio de medicina corporali & ſpũali, fo.35.col.ij. prin.Sicut in.
Comparatio ſecundi Adam ad primũ, & Mariæ ad Euã. fo.51.colum.iij.C.prin.
Comparatio de hoc ꝙ ſicut ſeculares in præcipuis feſtis præparant delicata cibaria, ſic ſpũales uiri ſpũalia præparare debent.fo.55.col.ij.priu.Verum.
Comparatio pulchra de eo ꝙ Andreas optabat crucem; Chriſtus uerò dicebat.Si poſſibile eſt trãſeat à me calix iſte.fo 65.col.iij.ſi.Longè eſt.
Comparatio quinq; affectuum aïæ cum quinq; ſenſibus corporis.fo.96.col.ij.D.
Comparatio duarũ menſarũ epulantiũ cibaria corporalia & ſpũalia inter quas ieiuni collocati ſumus . fol.98. col.j.prin . Vuum tamen.
Comparatio bona de ſpũalibus operatoribus cum operatoribus corporalibus, qui longe in ſuo exercitio præſtant operatoribus ſpũalibus . fo.89.col.iiij.B.
Cōparatio utilis de ſecularibus ad clauſtrales.fo.96.col. iiij.ſi.Quid enim.
Cōparatio pulchra de cereo extincto & uoluptate tranſacta.fo.82 col.j.ſi.Gaudent.
Comparatio utilis de milite à rege expulſo.fo.83.colum.j, prin.Nunc uerò.
Cōparatio pulchra de Dina & curioſitate cõcupiſcentiã generante.ſo.87.col.iij.me.Parit autem.
Cōparationes multũ utiles.ſo.99.col iiij.ſi.Pctũ quippe.
Cōparationes pulchræ præuaricationis Adam: ad mortem & obedientiæ Chriſti ad iuſtitiã & uitam operãtis & utiles obiectionũ ſolutiones.fo.100 . colum.ij princi. Sed Adæ.
Comparatio utilis de hoc quòd nemo timere ſibi debet de nimia humiliatione.fo.152.col.j.B.
Comparatio ueſtimẽti inquinati quod repente exuimus, & animæ uitijs & immũdis cogitationibus deturpatæ, quam tamen deſerere negligimus.fo.101.colũ.iij . Quis noſtrum.
Comparatio hominis prurientes manus uſq; ad ſanguinem ſcalpentis: & animæ titillantes uoluptates ſeu cogitationes recipientis: quãuis uterq; ſciat poſt uoluptatem admiſſam dolorem ſucceſſurum.ſo.101.columna.iij. me. Si uidiſti.
Comparatio alia araneæ & aïæ ex ſuis uiſceribus telã ad muſcas capiendas texentium. ſol. 101.columua.iij.med. Deniq;.
Compatiendi modus.ſo.277.col,iij me.Neſcit.
Compatiuntur ſancti.ſo 141.col.ij.B.
Cōprehendit homo deũ timore & amore . fo.263.col.iiij. prin.Sancti igitur.
Compunctio quadruplex.fo.132.col.iij.B.
Compunctionis duo genera.ſo.164.col.ij.B.
Coucha ſoutem imitetur.ſo.134.col.ij.C.
Conchæ non canali ſimiles eſſe debent imperfecti & ſemi pleni.ſo.134.col.ij.C.
Concupiſcentia nobis hæreditaria eſt angelus ſathanæ, ſo.176.col.iiij.A.
Concupiſcentia carnis, oculorum, & uitæ ſuperbia, quomodo declinantur.fo.96 col.ij.ſi.Nec uerò.
Concupiſcentia carnis, oculorum, & uitæ ſuperbia: qualiter nincũtur.ſo.36.col.ij.ſi.Vis ergo noſſe.
Concupiſcẽtiæ uirus omnia mẽbra inficit : quo fit ut uiſi cum atroci uiolentia & uehementi colluctatione gratia dei confortata quis euadere peccatum nõ poſſit. ſo.94. col.j.ſi.Vnde enim.
Concupiſcẽtia carnis, oculorũ & uitæ ſuperbia, non ſunt ex patre.ſo.94.col.iij.prin.Nolite diligere.
Concupiſcentiæ nitio quàm difficulter reſiſtatur . ſo.95. col.j.me. Sunt enim.
Cõcupiſcẽtiæ uiribus totis reſiſtendũ eſt.ſo.164.col.i.C.
Cõcupiſcentiæ carnales cõnaturalẽ homini manſuetudinem exterminant.ſo.156.col.j.prin.Vide ne.
Conditiones quibus aliquis in hac tentatione poſitus ſe ſanctum dicere & humiliter præſumere poſſit. ſo.97.co. iiij.prin.Vides quia.
Conditiones animæ quæ ſponſa dici meretur . ſo.178.columna.ij.B.
Condonari commiſſa quid ſit. ſo.25col.j.C.
Confeſſio ſit humilis, pura, fidelis.ſo.132.colũ.iij.D.Et ſo. 133.col.j.A.B. & D.
Confeſſionem præcedat timor duplex, & pudor duplex. ſo.132.col.iij.B.
Confeſſio gratiæ, gratiam deſignat in anima confitentis. ſo.173.col.j.me.Ergo iam.
Confeſſio ſimulata fo.200.col.iiij.ſi.Licet uerò.
Confeſſio aïæ ornamentum.ſo.215.col iij.ſi.Iucundare.
Confeſſio uera quæ ſit.ſo.10.col.ij.C.
Cõfeſſionẽ & decorẽ induere.ſo.10.col j.me.Sit profunde.
Confeſſionis modus.fo.100.col.iiij.prin.Et quidem.
Cõfeſſionis nummus declaratur.ſo.35.col.j.A.
Confeſſione humili peccata remittuntur .ſo.125.col.ij.D.
Cõfeſſionẽ quatuor ipediũt.ſo.117.co.ij.ſi.Quatuor ſunt.
Confeſſio uerecunda inuenit apud deũ quo ſe humiliãdo deiiciat &c.ſo.124.col.ij.ſi.Inuenit.
Coufidere in propria uirtute peſſimũ. ſo.70.col.iiij.prin. Periculoſa.
Configenda eſt caro ſagittis tribus.ſo.145.col.iij.D.
Confitemini dño, quoniam bonus ſimpliciter.ſo.276.col. ij.prin.Eſt qui.
Conflictus uitiorum & uirtutum.ſo.87.colũ.iij.D.& per totum ſermonem.
Conformitas animæ ad uerbum per charitatem, quàm iucunda & optabilis ſit.ſo.185.col.j.C.
Confuſio tẽporis præſentiũ temporũ ad comparationem ardoris & deſiderij prophetarũ & patrum antiquorum oſtenditur.ſo.123.col.i.D.
Confuſio eſt nos caput ſurſum habere, qui cor ſurſum nõ habemus.fo.86.col.iiij.ſi. An non.
Conſcientia ſelix in qua luctamen timoris & lætitiæ reperitur.fo.11.col.ij.prin.Hic iam.
Cõſciẽtiæ purificandæ forma.ſo.157.col.ij.ſi.Et quid me.
Cõſcientiæ teſtimoniũ gloria noſtra. ſo.119.col.j.ſi.Beati.
Conſcientiæ liber.ſo.101.col.ij.ſi.Aperitur.
Conſcientiæ teſtimoniũ de quo gloriatur apoſtolus quid ſit.ſo.57.col.j.prin.Eſt ergo.
Couſenſu & deliberatione ad mortẽ peccamus.ſo.84.co. iiij.me.Intentionem uerò.
Conſentire debemus deo aduerſario ſucrepanti.ſolio.185. colum.iiij.B.
Cõſeruatio pacis mutuæ.ſo.89.col.iiij.prin. Cæterũ qm̃.
Conſidera quid natus, & qualis natus ſis . ſo.256. col.iij. me.Hoc ergo.
Conſidera quanta ſit erga te dignatio dei.ſo.21.co.j.prin. Et tu ergo.
Conſiderandum qualis ſis & qualis fueris. ſo.256.col.iiij. ſi.Proinde.
Conſiderandum quid, quis, qualis . ſo.250.col.iiij.princi. Contra ſalutem.
Conſideratio perutilis: qua prudentia, iuſtitia, fortitudo, & temperantia: & alia multa bona acquiruntur.ſo.254. col.iij.ſi. Et primum.
Conſideratio tua à te incipiat.ſo.25.col.iij.ſi.A te.
Conſideratio quærat quod ſermo nõ explicat.ſo.261.col. iij.prin.Dixiti.
Conſideratio tui peroptima.ſo.270.col.ij.ſi. Difficile.
Conſideratio tui parit timorem & humilitatẽ . ſo.84.col. iij.me.In his.
Conſideratio dei parit ſpem & charitatem. Ibidem.

Conſiderationis ſpecies tres.fo.261.col.iiij.ſi.Vis tibi.
Conſiderationi aliquando & nõ ſemper actioni nos dare debemus.fo.254.col.iij.ſi. Nunc autem.
Conſideratio duplex.fo.69.col.ij.ſi.Q; ſi.
Conſideratio triplex quæ omne opus præuenire debet. fo.258.col.iij.prin.Miraris.
Cõſideratio utilis & cõpunctiua eorũ quæ aĩa à corpore ſeparata inueniet fo.94.col.ij.me.unde nobis.
Conſilio prudentum & beneuolorũ utendum eſt. fo.197. col.iij.me.Nuper.
Conſiliũ duplex,bonũ quod ſcilicet boni, & malũ quod mali aſſumunt.fo.214.col.j.ſi. Deniq;.
Conſiliũ ſalubre qualiter timoratus quiſq; ſe habere debeat qñ perplexus reperitur de re aliqua an dei ſit uoluntas uel ne.fo.93.col.j.me. Propterea.
Conſilia perfecta nõ ſunt abſq; prudẽtia & beneuolentia. fo.197.col.iij.ſi. Omnes.
Conſilia bona quæ ſint. Ibidem.
Conſiliũ dei magnũ quod ab æterno latuerat, prodit,in lucem ad miſeri conſolationẽ.fo.214.col.j.me.Prodit.
Conſilium proprium quàm malum ſit.fo.35.col.iij.B.
Conſolamini conſolamini quare bis dicitur.fo.16.colũ.j. me.Benedictus.
Conſolatione diuina qui ſunt digni.fo.16.col.ij.F.
Conſolatio bona cum à peruerſis blaſphemamur benefacientes,dum tamen recti diligant nos. fo.135.col.iij.B.
Conſolatio & affabilis pacificatio ſponſi ad ſponſam pro auſtera increpatione prius facta. fo.152.col.iij.C.
Conſolatio duplex,paſſionis Chriſti memoria, & ſpes de futura gloria. fo.168.col.ij.B.
Cõſolatio mũdi ad nihilũ utilis.fo.11.col.iiij.me.Vilis eſt.
Conſolatio noſtra Chriſtus.fo.18.col.ij.me. Gratias deo.
Conſolatio bona.fo.83.col.j.prin.Eſt autem.
Cõſolatio ad puſillanimes.fo.82.col.j.me. Momentaneũ.
Conſolationis reſpiratio pauperibus ſpiritu.fo.102.co.ij. prin. Audiat.
Conſolationis dei uerba.fo.119.colũ.iij.ſi.Verba conſolationis.
Conſolationẽ recipit aĩa uiatrix contemplatione diuini luminis.fo.153.col.iiij.A.
Conſpirauerunt primi parẽtes aduerſus dñm & aduerſus Chriſtum eius.fo.177.col.j.A.
Conſpirationis eorũ cauteriũ portamus omnes.Ibidem.
Conſuetudinis eorũ ulcus qualiter amputari,fomentiſq; leniri debet.fo.156.col.j.me. Igitur ab.
Conſuetudo peccandi quæ ſit.fo.281.col.iij.me. Poteſt.
Conſuetudo & neglectus auertunt.fo.253.colũ.iiij.ſi.Venerunt.
Cõſuetudo mala catenæ cõparatur:quæ facilius diſſoluitur quàm rumpatur.fo.87.col.iij.ſi.Eſt autem.
Conſulentẽ deũ qui audire nolũt,cũ ꝑ dolor finaliter cõdemnantem audient.fo.84.col.ij.ſi.Vtilius.
Cõtemplatio utilis de ſponſa in lectulo ſuo dilectũ quærente,& de mulieribus quæ uenerũt ut ungerẽt Ieſum. fo.179.col.j.B.
Contemplationis circa deum tres modi ſub figura trium cellarum.fo.137.col.iiij.canti.ſer.xxiij.per totum.
Cõtemplatiõis exceſſus duo ſunt:unus in intellectu,alter in affectu:unus in lumine,alter in feruore:unus in acquiſitione,alter in deuotione. fo.159.col.ij.D.
Contemplationis duo ſunt genera.folio.168.col.iij.D. & col.iiij.B.& C.
Cõtẽplationẽ tria impediũt.fo.50.col.iij.B.& ſequẽti.C.
Cõtemplationis theoricæ arcanũ .fo.138.col.iij.C.
Cõtẽplatiua uita eſt à nobis eligẽda,actiua uerò(ſi percipitur)eſt patienter toleranda.fo.86.col.j.ſi. Verũtamẽ.
Contemplatio tractatur.fo.250.col.iij ſi.Et primo.Et fol. 261 col.iiij.ſi.Quid ſi.Et fo.168.col.iij.A.Et fo.215. colũ. iiij.ſi.Magnũ eſt.Et fo.301.col.ij.prin.Viſcus. Et fo.103. col.j.ſi.Vtinam.Et col.ij.per totum.
Contemplatio pro diſtributione tẽporum tribus modis diſtinguitur.fo.112.col.ij.prin.Vultum tuum.
Contemplationum duo genera.Ibidem.
Contemplationi uacantes non ſunt ocioſi,uel ſpernendi. fo.129.col.iij.ſi.Nonnũquam ego.
Contemplationis opus nonnũquã prædicationis gratia intermittendum eſt.fo.154.col.j.B.
Contemplationis quies pro lucris animarum libenter intermittenda eſt.fo.160.col.iij.A.
Contemplationis ocium & ſtudiũ prædicationis uiciſſim intermittat anima deo deuota.fo.165.col.j.B.
Cõtemplationis & actionis neceſſariæ uiciſſitudo declaratur.fo.165.col.iij.C.
Contemplationi ſanctæ nihil deperit. fo.168.col.iij.ſi.Vides ſancte.& per to.ſer.
Contemplatione pauſat anima ægrota. fol.134.columna ij.B.
Contemplatio diuinæ ſuauitatis & gloriæ, ſolis mente & corpore puris conceditur. fo.172.col.iiij.B.
Contemplatiuorũ alij aſcendunt,alij rapiuntur.fo.121.co. j.me.Contemplatiui.
Cõtemplatiuã ante actiuam(quæ ſub obedientia agitur) quærere præpoſterus eſt ordo.fo.157.col.ij.B.
Contemplatiuos importune moleſtantes arguunt.fo.161. col.iij.prin.Pulchrè itaq;.
Contemplatores alij aſcendunt,alij rapiuntur.fo.121.colũ. ij.prin.Contemplatores.
Contemptus mũdi tangitur.fo.215.col.ij.prin. Fallax. Et fo.213.col.iij.ſi.O ſeculum.Et fo.215.col.j.Quid ergo.Et fo.64.col.iij.Omnis enim.Et fo.3.col.j.me.Filij Adam. Et fo.87.col.j.prin.Quid enim.
Contemptus culpã facit.fo.269.col.ij.ſi. Melius ſiquidẽ. & duabus col.ſequentibus.
Contentio uitiorum.fo.285.col.j.ſi.Quid ſi eorum.
Continentia non habet meritum abſq; puritate intentionis.fo.126.col.j.A.
Continentiæ hoſtes,caro,mundus,dæmonia. fo.46.col. iij.me.Fortè paruum.
Continentiæ murus quàm ſit ſolidus. fo.50.colũ.j.ſi.Iam ponitur.
Contra aduerſarium maiore fortitudine & cautela opus eſt ab ea parte unde acrior inſiſtit. folio.218.colũ.iij.me. In ea.
Contra eos qui in feſtis nimis curioſe ueſtiuntur & cibantur.fo.43.col.iij.prin. Quid exiſtis.
Contrarius eſt peccator deo & ſibi.fo.183.col.iij.prin.Accepit itaq;.
Contremiſcenda maieſtas folio.199.columna.ij.me. Cõtremiſco.
Contritio eſt unguentũ ſua fragrantia totam domũ eccleſiæ replens.fo.127 col.iiij.C.
¶Contritio & confeſſio tractantur.fo.132.col.ij.canti.ſermo.xvj.per totum.
Conuerſationis alienæ nõ ſis curioſus explorator aut iudex temerarius.fo.159.col.iiij.B.
Conuerſationis ſpũalis utilis traditio.fo.84.col.iij.C.
Conuerſari ſic debet Chriſti miniſter,ut ex moribus exterioribus exiſtimentur compoſitiones interiores. fo.95. col.ij.prin. Sic nos.
Conuerſatio monaſterij ſecundũ eſt baptiſma.fo.272. col. ij.me.Audire & hoc uultis.
Conuerſationis honeſtæ inſtructio.fo.129.col.iij.princip. Tu quoq;.
Conuerſationis ſpũalis & contẽplatiõis primus gradus ut in cõſideratione noſtra turbemur per timorẽ, diuinæ reſpiremus per ſpem.fo.84. col.iij.C.
Cõuerſionem noſtram quatuor ſolent præcedere ſtatus. fo.85.col.ij.B.
Cõuerſio mala,cõuerſio bona.fo.24.co.ij.ſi.Conſilium.
Conuerſio bona timor dñi.fo.85.col.iij.ſi.Iam uerò.
Conuerſionis perfectæ forma.fo.21.colũ.iiij.ſi.Hæc planè. Et fo.24.col.iij.D.

Conuerſos ad dominũ iam non ſolicitet carnalium cura parentum.fo.21.co.j.ſi. Vnde et.
Conuerſio duplex, interior & exterior.fo.24.co.ij.ſi. Conuertimini.Et fo.48.co.iij.C.
Conuerſus in tribus: per conſideratione͂ peccatorum, per metum ſuppliciorũ, per ſpem ueniæ & conſolationem bene conuertitur.fo.46.col.iij.prin.In,his.
Conuertere anima mea in requie͂ tuã, pulchre deducitur. fo.57.col.ij.prin.In pace.
Conuiciũ apertũ non modo prohibetur: ſed clandeſtiuũ & uenenatum ſuſurrium.fo.145.col.ij.C.& D.
Conuiuium magnum in quo apponuntur miſericordia, iuſtitia & gratia.fo.29.col.j.ſi.Hodie enim.
Cor durum peſſimum.fo.75.col.j.me.Quid ergo.
Cor ante ruinam exaltatur.fo.149.col.iiij.D.
Cor in quatuor affectionibus eſt, quid diligas, quid metuas, unde gaudeas, aut contriſteris.fo.24.colũ.iij.med. Attende ſolerter.
Cor paratum ad aduerſa & proſpera.fol.24.col.iiij.prin. Paratum.
Cor hominis prauum, ſenſus eius p͂ni in malũ.fo.80.col. iij.ſi. Denique prauum.
Cor leuare quid ſit.fo.39.col.iiij.me.At forte͂.
Cor ſurſum habere ſeu deorſum tractatur.fol.96.col.iiij. prin.De eo.per totum utiliter.
Corda noſtra donec in hoc ſeculo diuiſa ſunt, particulatim ad ſuperna leuanda ſunt.fo.40.col.j.prin. Nimirũ.
Corde infimo qui ſint, & qui corde alto.fo.96.colũ.iiij. me.Gratias ei.
Cordis pij eſt cedere importunitati.fo.241.col.ij prin.Pij cordis.
Cordis duri conditiones.fo.81.col.iij.ſi. Elatum enim.
Cordis cuſtodia quæ præſtantior eſt, ſine man⁹ & linguæ cuſtodia haberi non poteſt.fo.99.col.ij.me.Vigilemus.
Cordiũ nr͂orũ duritia declaraſ.fo.41.col.iiij.me.O duri.
Cordis inſtabilitas.fo.300.col.iij.prin.Nihil eſt.
Cordis petitiones tres.fo.25.col.iiij.D.
Cornua crucis quatuor.fo.33.col.j.A.Et fo.66.co.iij.me. Ecce.
Corona Xp̄s eſt p̄ ſe patie͂tis, & eũ coronãs.fo.158.co.j.C.
Corpe indiget angel⁹ ut pie ſubueniat.fo.124.colũ.iij.D.
Corpore nõ indiget de⁹.fo.124.co.iiij.B.& fo.125.co.j.A.
Corpori ſanitatem non uoluptate͂, cordi puritatem, fratri pacem, imitatione͂ ſanctis, compaſſionem mortuis debemus: & auxiliũ ab angelo, pietatem à deo poſtulemus. fo.88.col.ij.D.
Corporis per ſpiritũ caſtigatio & afflictio, nõ minus aiæ quàm corpori proficit.fo.60.col.iiij.ſi. Saluatorem.
Corpus trahit aiam in regione͂ ſuã.fo.63.colũ.j.ſi.Traxit.
Corpus luto, ſputis & huiuſmodi maculaſ, ictibus uulneratur, confeſſione perimiſ: anima ſimiliter cogitatione, affectu & complacentia uulneratur, cõſenſu necatur.fo. 84.col.iij.B.
Corpus aut tabernaculum militantis, aut ſtabulum uiatoris fo.141.col.j.C.
Corpus quod corrumpitur, & cætera, quomodo intelligatur.fo.37.col.iiij.me. Nos autem.
Corporis conuerſio non eſt ſpernanda. fo.24.col.iij.C.
Corporis conuerſio qualiter fieri debeat. ibidem.
Corpus Chriſti myſticum ſe ſolos eſſe gloriabantur ſtulti quidam hæretici.fo.171.col.iij.A.& col.iiij.C.prin.
Corpus aiam aggrauat ne lumen incircũſcriptũ uideat. fo.141.col.j.C.
Correptio fraterna qualiter fieri debeat. fo.43.co.ij.prin. Ferueat.Et fo.155.col.iiij.C.Et fo.277.col.iiij.me.Blãda.
Correptio prælati neceſſaria. fo.154.col.ij.B.
Correptionem manſuete ſuſcipientes, & corripientes à multis malis liberant.fo.154.col.iij.C.prin.
Correptioni ſibi factæ quidam impatienter & impudenter ſe defendunt.fo.154.col.ij.B.
Corripere debet eccleſiaſticus in ſpiritu lenitatis in delicto præoccupatos.fo.155.col.iiij.A.
Corripientes benigne ſuſtinendi ſunt.fo.145.col.ij.D.
Corripiendi modus.fo.34.col.iij.B.
Corrupti ſunt & abominabiles &c.exponitur. fo.110.col. ij.me.corrupti.
CReatura noua contra facinus in manu habet innocentiam, contra flagitium continentiã in ore &c. fo.3.col.iij.B.
Creaturas duas ad intelligendũ ſe deus cõdidit, homine͂ ſcilicet & angelum.fo.117.col.iij.me.Duas.
Credere ſimpliciter Ieſum eſſe filium dei non ſufficit ad uitam æternam.fo.36.col.j.D.
Credulitatis facilitas peſſima. folio.257.columna.ij.prin. Eſt item.
Creſcit anima nõ ſubſtantia, ſed uirtute charitatis.fo.143. colum.ij.B.
Crudeles animarum rectores.folio.127. colum.iiij.princi. Quanti.
Crumenæ ſuæ conformatur auarus. fo.136.col.iij.C.
Crux Chriſti Iudæis ſcãdalũ fuit.fo.34.col.j.pri.Sic uos.
Crucem tollere non ceſſemus. fo.33.col.iij.C.
Crucis quatuor cornua gemmis quatuor, id eſt quatuor ornantur uirtutibus.fo.33.col.j.A.Et fo.66.co.iij.med. Ecce in cruce.
Crucis deſcenſionis ſuaſio. fo.33.col.iij.B.
Crux precioſa eſt, amabilis, exultabilis. fo.65.colum.ij.ſi. Certe͂.
Crux Chriſti refloret in cõuerſatione religionis. fo.214. col.iiij.me.Non apparebit.
CVbicula regis Chriſti uaria. fo.138.col.iij.C.
Cubile Ieſu triplex eſt.fo.120.col.iij.me. Cubile.
Cui nõ ſapit deus iuſtitiam per timorem, nec miſericordiam per amorem, dicit in corde ſuo, nõ eſt deus.fo. 110.col.iiij.prin.Dixit inſipiens.
Culpæ quæ contrahitur ex trãſgreſſione, triplex modus. fo.270col.iij.me. Traduntur.
Cultus dei in tribus cõſiſtit.fo.110.col.ij.me.Beatus uir.
Cupere cum Chriſto eſſe, ueheme͂ter, ardenter, aſſidue, debemus.fo.147.col.iij.ſi. Confido enim.
Cupiditas memoratur.fo.72.co.iiij.D.Et fo.76.co.iiij.B. Et fo.136.col.iij.B.Et fo.300.col.iiij.ſi.Acum.
Cupiditas diuidit eccleſiam, latus dñi iterũ confodit.fo. 217 col.iiij.ſi.Aperte.
Cura inueniri fidelis ſeruus. fo.231.col.ij.ſi.Tu autem.
Cures prius facere quàm docere.fo.231.colũ.iij.princ. Vt opera tua.
Cura quãta ſit deo de nobis ſiue de eccleſia.fo.173.colũ.ij. A.& B.
Cura nõ eſt deo de bobus ſeu alijs rebus ab hoie.Ibidem.
Curæ dei fidem anima ſancta ex duobus habet.fo.173.col. iiij.ſi.Da mihi.
Cura cæleſtis p̄ſtolaſ cõſummatione͂ nr͂am.fo.10.co.iij.C.
Curia bonos facilius recipere quàm facere conſueuit. fo. 260.col.j.ſi. At curia.
Curioſitas monachorum.fo.283.col.iiij.ſi. Quæritur.
Curioſitas peſſima.fo.279.col.ij.ſi. Primus itaque.
Curioſitas Dinæ.Ibidem.col.iij.
Curioſitas Euæ.Ibidem.co.iij.me.Tu quoque.
Curioſitas luciferi.eadem col.ſi.Sed & tu.
Curioſitas reprehenditur. fo.1.col.j.A.
Curioſitas monachorum pernicioſa.fo.9.colũ.ij.ſi.Pudet dicere.
Currendũ in odore ungue͂torũ Chriſti.fo.137.colũ.j.B.ſi.
Currere debem⁹ nõ in noſtrorũ fiducia meritorũ.fo.136. col.iiij.C.
Currentiũ in odorem Chriſti differentia.fo.137.col.iij.A. Et col.iiij.C.& B.
Currite fratres: tota curia cæleſtis uos expectat.fo.10.col. iiij.prin.Currite.
Currus Pharaonis & principes exercit⁹ malitia, luxuria, auaritia, & huiuſmodi memorantur.fo.152.col.iiij.C.

Curruũ quatuor ſunt ſpecies.fo.119.colũ.iiij.ſi.Quatuor.
Currus tres in ſcriptura leguntur.fo.120.col.iij.ſi. In ſcriptura.
Cuſtodes eccleſiæ ſunt angeli & ſancti ab ea aſſumpti. fol. 180.col.iij.A.
Cuſtodia manus,cordis,oris habẽda eſt.fo. 88.col.iiij.C.
Cuſtodiæ noſtre iugiter intenti ſtemus.fo.84.col.iij.C.
Curuæ animæ quæ terrenis inhiant.fo.139.col.iiij. A.
Cutis caro & os,pulchræ quibuſdam animæ uiribus cõparantur.fo.84.col.iij.B.
DAuid omniũ manſuetiſſimus filius mortẽ lugebat,qui ſuam ſemper ſitierat.folio.129.columna.ij.D.
Dauid inquit. Sicut adipe & pinguedine &c. infundi prius uolens,& ſic effundere.Et tu diſce non niſi de plenitudine effundere,niſi deo largior eſſe uelis.fo. 134.col.i.B.ſi.
Dauid regi aliquãdo maledixit ſeruus,& cum ulciſci uolenti potius quàm exprobranti ſuccendendũ putauit. fo.149.col.iiij.D.
Dauid Ioſue & alij plures de hoſtibus triumpharunt, & ipſi ſoli glorioſi.Et deus cuncta creauit ſolus,& de hoſte triumphauit:cur igitur nõ ſolus erit glorioſus?. fol.130. col.i.me.Golia.
Dauid multipharia extollit & laudatur.fo.172.col.iiij.D.
DEbitores ſumus debito quadruplici.fo.91.col.i.D.
Debitores ſumus præcipue quinq;: corpori,cordi, fratri,ſanctis & mortuis.fo.88.col.ij.C.&.D.
Declinare à malo,& facere bonũ,quò à ſpirituſancto procedat.fo.41.col.j.C. & D.
Decor animæ duplex,innocentia & humilitas.fo.156.col. ij.A.& B.
Decore corporali ſicut aliquis ornatur,& inde concupiſcitur,ſic decorem ſponſæ ſpiritualem deus cõcupiuit. fo.186.col.iij.A.& B.
Decor ſanctæ animæ.fo.142.col.iij.C.
Decor non mediocris caſtitatis,charitas,humilitas.folio 198.col ij.prin.Caſtitas.
Decor ueſtimẽti eſt, nõ ueſtiti.fo.215.col.iiij.prin.Porrò.
Decor uerus deus eſt.Ibidem.Ille eſt uerus.
Dedicantes eccleſiam pontifices,quinq; ſolent facere. fo. 67.col.iij.B.& col.iiij.C.
Dedicatio eccleſiæ,uoſtra eſt ſolẽnitas.folio.70. col.j.me. Deniq;.
Dedicationis eccleſiæ uniuerſæ cerimoniæ ad nos nõ ad lapides ſpectant.fo.70.col.j.ſi.Domeſtica.
Dedicatiões eccleſiarũ quàm dignum ſit celebrare.fo.67. col.iij.B.prin.
Defenſio culpæ uel excuſatio pernicioſa.fo.133.col.i.B.
Delectamẽta ſanctorũ quæ ſint.fo.57.col.ij.priu. Hoc eſt.
Delectationes quæ in deo ſunt,quæ ſint.fo.25.col iiij.B.
Delectatio ſancta declinat occupatum ſecularibus deſiderijs fo.40.col.ij.prin.Renuit.
Delectatio illecebroſæ cogitatiõis etſi paruam in anima morã faciat,fœda tamẽ poſt ſe relinquit ueſtigia.fol.101. col.ij.ſi.Si ſuperbia.
Deliciæ ſpirituales & ſeculares in eodem ſe non compatiuntur.fo. 189.col.iij.ſi. Quomodo.
Delicati cibi monachorum reprehenduntur.fo.283.colũ. iij.me.Quis in principio.
Delicta,& occultæ cõcupiſcentiæ noſtræ,& aliena iu nos mala ſi noſtri non dominantur, à maximo liberabimur peccato.fo.94.col.ij.priu.Deniq;.& D. per totum.
Delinquẽtes quãuis in magnis,uix ferimus reprehendi. fo.156.col.ij.D.
Delicato nimis ocio per contẽplatiouẽ dormitare cupit, ſi non prius exercitatus quieſcere appetat.fo.157.columna.ij.B.
Dæmones in furore puniti ſunt,homo iram tantũ ſenſit. fo.174.col.j.B.
Dæmonium meridianum quid ſit. fol.66.colum iij.C.et fo.72 col.iij.B.Et fo.146.col.iij.C.
Dæmonũ habitatio à nubibus & infra eſt in aere iſto caliginoſo inter cælum & terram.fol.162.col.iij.B.& columna.iiij.C.& D.
Dentiũ multiplex ſitus,ornatus,& natura, per quos uiri monaſtici deſignantur.fo.114.col.ij.ſi.Dentes tui.
Deploras fruſtra ſi nou emendare ſtudueris. fo.254.col.j. me uix.
Deſcendere de cruce quare Chriſtus noluerit.fo.33.col.j. B.& D.
Deſcendit Chriſtus ad te in carcerem.fo.137. col ij.D.
Deſcendit Chriſtus miſericorditer. fo.278.col.j.me. Sed plaſmator.
Deſcẽſio & aſcẽſio noſtra.fo. 108.col.iii.ſi. Deſcendamus.
Deſcenſionis gradus in uiam peccati.fo.77.col.i.A.
Deſcenſionis ſeptẽ gradus habet humilitas. fo.119.colũ.j. prin.Septem gradus.
Deſcriptio exultationis ſupernorũ ciuium in Mariæ aſſumptione.fo 47.col.iiij.ſi.Sed et.
Deſerti quadrifarium eſt genus.folio.119.col.iiij.me.Quadripharium.
Deſiderium electorũ triforme eſt.fo.119.col.j.ſi. Triforme. Et fo.13.col.i.ſi.Nam deſideria.
Deſiderium triplex ex memoria ſanctorũ prouenicns. fol. 58.col.iiij.D
Deſiderium inſatiabile cordis humani.fo.224.col.iij.me. Verus amor.Et fo.102.col.iij.princi.Ceterũ.& me.Nec immerito.
Deſiderium uox eſt etiam ualida.fo.147.col.ij.D.
¶ Deſperatio ex ignorantia dei naſcitur,& qualiter ſponſa pulchra dicatur inter mulieres.fo.152. co.j.canti. ſer. xxxviii.per totum.Et fo.151. col.iiij.C.
Deſponſata Maria quare fuerit. fo.6.col.ij.D.prin.
Deſunt ei omnia qui nihil ſibi deeſſe putat.fo.256.col.iij. prin.Omnia illi.
Detractio reprehenditur.fo.281.col.iiij.prin. Quomodo nãq;.Et fo.139.col.iij.A.ſi.& per totũ ſer.Et fo.169.col. ij.A.Et fo.277.col.ij.prin.Porrò detrahere.& fo.88.co. iiij.B.per totum ſer.
Detractor & adulator qualiter capiantur.fo.169.col.ij.ſi. Peſſima.
Detractio fraterna peſſima.fo.21.col.iiij.prin. Quas ego.
Deuotio tractat.fo.14.col.iij.me.Tertius.Et fo. 40.col.i. ſi.Omnes.Et fo.71.col.iiij.prin.Et tu. Et fo.290.col.ij. pri.Precioſa.Et fo.40.col.iij.B.Et fo.38.co.ij.me. Sicut.
Deuotionis noſtræ gratiam quatuor uidentur adaugere. fo.118.col.ij.ſi.Quatuor.
Deuotio iucundum eſt unguentum.fo.128.col.ij.D.
Deuotio unguentum eſt animæ dolorem leniens. fo.134. col.ij.me.Ergo.
Deuotio in frigidis accenditur affatu, aſpectu, uel memoria ſpiritualium uirorum.fo.131.col.ij.
Deuotionis gratia perſiſtentibus in oratione datur. fol. 127.col.2.C.
Deuotæ deo animæ:uiciſſim apparet & diſparet ſponſus Chriſtus.fo.147.col.iij.C.
Deuoti quiq; deo ſemper ſuppliciter orare debent dicendo.Cito anticipent nos &c.fo.185.col.iij.B.
Deuotionis & charitatis feruori ac dulcedini anhelans, nil aliud quàm oſculum petit.fo.127.col.i.B.
Deuotio habenda circa diuinũ officiũ. fo.157.col.ij.B.
Deuotio de bñficijs dei,& gratiarũ actio.fo.128.col.i.B.
Deus quid eſt,& alia multa de deo. fo.262.colũ.j.ſi. Quis eſt iſte.Et fo.124.col.ij.A.Et fo.128.co.iij.A.Et fo.19.co. j.A.Et fo.24.col.j.prin.Quis nos. & fo.8.col.iiij.A. Et fo.59.co.j.ſi.Tu enĩ.Et fo.20.col.iiij.prin.Apparebat.
Deus unus eſt.fo.173.col.iiij.B.Et fo.182.col.iij.C.Et folio. 262.col.iij.prin.Multa dicuntur.
Deus ubiq; eſt.fo.70.col.j.A.Et fo.124. colũ.iiij.A.Et fo. 125.col.j.C.prin.
Deus eſt in creaturis.fo.7.col.j.B.Et fo.164.col.j.B.

Deus eſt trinus & unus.fo.26.col.ij.fi.Deus trinitas eſt.
Deus qualiter cõprehendi poſſit in hac uita.fo.263.col.iij.Me.Et quia adhuc.
Deus eſt pœna reproborum.fo263.col.ij.prin.Quid eſt deus? Non minus.
Deus ſolicite quærendus eſt.fo.185.col.ij.B.
Deus uideri nõ poteſt in hac uita ſicuti eſt.fo.146.co.iiij.D.&.B.
Dei uiſio fit diuerſis modis. ibidem.C.
Deus quib⁹ animabus apparere ſoleat.fo.147.co.j.A.Et fo.147.col.iij.C.
Dei uiciſſitudines euntis & redeuntis in anima.folio.178.col.ij.D.
Dei gratia temperatur nobis.fo.71.col.iiij.fi.Iam uerò.
Deus dilexit nos tribus modis.fo.135.col.ij.B.
Deum diligendi modus triplex.fo 135.col.ij.C.
Dei uerbi lingua,ſuor: dignationis,animæ uerò deuotionis feruor.fo.156.col.iiij.B.
Deum diligere toto corde,tota anima,tota uirtute, quid ſit.fo.135.col.iij.A.& per totum ſermonem.
Deo reputare debemus ſi quid uirtutis habemus.fo.130.co.iij.A.
Deo nil maius poteſt cogitari.fo.227.co.iij.fi.Quicquid.
Deo tripl'r fruemur in pa'radiſo.fo.58.col.j.prin.Tripl'r.
Deo tribus uinculis conſtringimur.fo.83.col.iiij.A.
Deum timere in hoc ſeculo,tota noſtra eſt beatitudo.fol.58.col.iiij.prin.Tota.
Deus miſericorditer apparuit in carne.fo.125.co.j.B.
Deus uendicat ſibi uerũ eſſe,id eſt increabile,interminabile,inenarrabile.fo.146.co.iiij.D.
Deus & beati ſpiritus qui ſunt cum eo, tribus modis ueſtigandi ſunt.fo.261.col.iij.prin.Porrò ſpiritus.
Deum conſulentem audire nolentes, condẽnantem eum finaliter audient.fo.84 col.ij.fi.Vtilius.
Deus optimus totus.fo.261 col.iij.in prin.Deus uerò.
Deus ſe oſtendit animæ ſiu uarias formas, iuxta uarias ipſius animæ diſpoſitiones & affectus.fol.147.col.ij.A.
Deus exercet uindictã in hoſtes per tria.fo.120.co.j.med.Tria ſunt.
Deus hoiem nõ tanquã aſinum aut bouem, ſed tanquam uoluntarium habere uoluit.fo.94.col.iij.A.
Deus in reparatione noſtra non tantum potentiam ſed & ſapientiam oſtendere uoluit. fo.6.col.ij.A.
Deus requiri uult quod pollicetur.fo.9.col.ij.A.
Deus amat ut charitas.fo.262.co.ij.prin. Sicut exultant.
Deus ex quo omnia: per quem oia: in quo omnia.fo.262.col.ij.me.Quid eſt deus. Ex quo.
Deus qd eſt: quo nihil melius cogitari poteſt.Paulopoſt.eadem columna.
Dei poteſtas ſeruo reuelatur,mercenario felicitas,filio ueritas.fo.83.col.iiij.prin.Sequitur.
Deus longitudo propter æternitatem.fo.263.co.iij.prin.Quid eſt deus? Longitudo.
Dei maxima ad hominem beneficia.fo.94.co.iij.A.
Deus ſimplex eſt,ſimplicitatẽ cordis reqrit.fol.97.col.iij.me. Si quæritis.
Deus æternitas eſt,ideò non reperitur niſi ab his qui perſeuerãter eum quærunt.fo.97.co.iij.me.Aeternitas.
Deus ueritas eſt,& tales quæſitores requirit qui quærãt eum in ſpiritu & ueritate.fo.97.col.iij.fi. Si maledictus.
Dei infirmum fortius eſt hoibus.fo.100.co.ij.fi. Vnde.
Deus cordis arcana clariſſime contuetur.fol.102.col.iiij.prin. Parietes.
Deus eleemoſynam non recipit de manu raptoris fœneratoris ſeu hypocritæ.fo.176.col.ij.D.
Deo credidiſſe eum uidiſſe eſt.fo.174.col.iij.A.fi.
Deus ratione utentibus lux eſt,rectè utẽtibus uirtus,uincentibus gloria.fo.124.col.iij.C.prin.
Deus miſericordiarum.fo.16.co.ij.E.prin.
Deus in oibus creandis,gubernãdis,& diſponendis: corporis non indiget inſtrumentis.fo.124.co.iij.C.prin.
Deus de ſeruitute creaturæ corporeæ non efficaciam ſed congruentiam quærit.fo.125.col.j.D.
Deus non plenè cognoſcitur, niſi ab his à quibus perfecte diligitur.fo.126.col.iiij.A.
¶ Deus quærendus eſt debito tempore,modo & loco. Et q̃ nunc ſit tempus acceptabile,in quo quiſq; per bona opera poteſt ſibi inuenire deum,& ſuã operari ſalutem.fo.179.col.j.canti.ſer.lxxv.per totum.
Deus angelus,homo,ſibi inuicem cooperantur in ſanctũ & caſtum Chriſti & eccleſiæ connubium.fo.181.co.ij.D.
Deus qui erexit hominẽ lapſum,dedit ſtanti angelo ne laberetur.fo.137.col.ij.C.
Deo non intendere ſed in ſeculum, ſecularis eſt aiæ, neutram genarum ſpecioſam habentis.fo.153.co.iij.B.
Deus idem ſemper manens,nõ tamen ſemper eſt eiuſdem efficaciæ.fo.164.col.iij.prin. Deniq;.
Deum cogita factorem tuum,cogita benefactorẽ.fol.132.col.iij.B.
Deus charitas eſt,& quanto quis deo coniunctior, tanto plenior charitate.fo.141.col.ij.B.
Deo: non tollit fuit,eſſe ab æterno,nec erit,eſſe in æternũ.fo.147.col.iiij.D.
Deus in nobis loquitur pacem,pietatem,iuſtitiã.fo.148.col.j.prin.Audiam.
Deus non humiliatis,ſed humilibus dat gratiam.fo.149.col.iiij.B.
Deum oẽs ignorant qui ad eum conuerti nolunt.fol.152.col.ij.B.
Deus facit quod uult ipſa ſola facilitate uolendi.fo.181.columm.j.D.
Deo inuenire non cõuenit ſed præuenire: inuentio enim præuentionem excludit.fo.181.co.iij.B.
Deus ignis conſumens eſt.fo.164.col.iiij.D.
Deus omnia in omnibus,iucundũ,utile,honeſtum.fo.13.col.j.fi. Atq; hæc.
Deus modum acceptat: omnia enim fecit in numero,pondere & menſura.fo.17.col.ij.prin. Hinc fuit.
Deus in libertate poſuit hoiem primũ.fo.23.col.iiij.prin.Nimirum.
Deus operatur in nobis uelle & perficere.fo.75.colum.ij.fi.Deus.
Deus uera uita animæ inter hoc ſeparat malum.folio.76.col.iij.B.
Deus curam habet noſtri.fo.77.col.iiij.fi.Confiteantur.
Dextera & leua Chriſti quid ſignificent.fo.11.col.iiij.C.Et fo.12.col.ij.me.Ipſa eſt leua.
Dextræ & ſiniſtræ nominibus,pſpera & aduerſa deſignantur.fo.160.col.iiij.A.
DIabolus efficacius machinamentũ nõ habet ad tollendam charitatem,quàm ut incaute in ea faciat ambulare.fo.135.col.j.B.
Diabolus propter ſuperbiã cecidit: et ſi ita factum eſt cũ angelo,quid de me fiet terra & cinere? fo.172.co.ij.C.
Diabolus in cælo iudicatus eſt,quia inuenta eſt iniquitas eius ad odium.fo.174.col.j.C.
Diaboli duplex malitia.fo.65.col.iij.me.Habet quippe.
Diabolo ignis infernalis paratus eſt, etſi nondũ præcipitatio.fo.59.col.iiij.fi.Deniq; iam.
Diabolus ſcandalorum ſuggeſtor.fo.208.colum.iiij.med.Pace tua.
Diabolus mendacij pater.fo.j.col.ij.prin.Videtis.
Diabolus horribilis à fideli non timẽdus.fo.73.col.ij.me.Cadent.
Diabolus inuidet humano generi.fo.73.col.iij.fi. Vtraq;.
Diabolus quare cecidit.fo.178.col.iiij.C.
Diaboli deiectio,nobis eſſe debet humiliationis occaſio.fo.162.co.iiij.B.
Dicere uerbi diuini ad animã,& animæ uerbo reſpondere quid ſint.fo.156.col.iiij.B.
Didicit Chriſtus in carne obedientiam & miſericordiã.fo.164.col.iiij.B.

Dies diei eructat uerbũ exponitur. fol.106.colum.iij.me Dies diei.
Dies inſpirans, reſpirans, aſpirans.fo.177.col.ij.A.
Dies iudicij ueniet ubi plus ualebunt pura corda quàm aſtuta uerba.fo.188.col.j.C.
Dies ſanctos celebrant aliqui ſine deuotione.fo.2.colũ.ij. prin.Propterea.
Dies tres.fo.10.col.ij.B.
Dies octo in quibus ſpiritualis homo naſcitur, & die octa no circunciditur.fo.17.col.iiij.me. Sed dicendum.
Dies duo ſunt.fo.11.col.j.prin.Secundũ. & fo.176.col.iiij. D.& fo.177.col.j.A.&.C.
Dies infructuoſos q præterieruut, nec recupari queunt, neceſſe eſt recuperari in amaritudine animæ noſtræ. fo. 135.col.j.C.
¶Dies aſpirans & umbræ inclinatæ quæ ſint. Et quod genus humanum accepit concupiſcentiam hæreditariam ex tranſgreſſione primorum parentũ.fo.176.colũ.iij. can. ſer.lxxij. per totum.
Diem extremi iudicij pauci uenturũ eſſe ſciunt, quãuis ui deatur omnibus eſſe nota.fo.11.col.j.D.
Dies quatuor: & fœtor quatriduani Lazari qualiter intel ligi debeant.fo.33.col.iij.C.
Dies proficiſcentes habentur.fo.159.col.iiij.me.Dices.
Differentia eorum qui ſimul in monaſterio uiuunt. fo.38. col.j.fi. Non dubito.
Differentia quadruplex eorum qui Chriſtum ſequuntur. fo.109.col.j.prin. Qui mihi.
Differentiæ quatuor ſunt, cognitorum, nõ cognitorum, cognoſcentium, & non cognoſcentium. fo.111.col.j.me. Populus.
Differentiæ quæ inter ſapientem & ſtultum reperiuntur. fo.169.col.ij.A. per totum.
Differentia inter martyres & confeſſores quæ ſit. fol.27. col.iij.prin.Martyres.
Differentiæ actuũ antiquæ legis & nouæ. fo.153.col.j.A.
Diffinitio opinionis, fidei, intellectus. fol.261.colũ.iij.me. Poſſumus.
Dilatari oportet animam ut fiat habitatio dei.fo.143.col. j.D.& co.ſequenti.B.
Dilectio quinquepertita eſt.fo.96.col.ij.D.per totum.
Dilectio dei habet uinum æmulationis, dilectio proximi oleum manſuetudinis. fo.156.col.j.C.
Dilectio triplex contra mundanam.fo.94.col.ij.D.
Dilectio ſola regnare debet in nobis.fo.78.colum.ij.prin. Sic ergo.
Dilectionis ordo.fo.160.col.j.B.
Dilectionis aculeus Ieſus & hic crucifixus.fol.273.col.iij. me.Contra.
¶Dilectio triplex qua deus diligi debet.fo.135.co.j.canti. ſer.xx.per totum.
Dilectio cauſa quæſitiõis, quæſitio fructus dilectionis eſt. fo.185.col.iiij.D.
Dilectionis formam à Chriſto diſcamus. fo.135.col.ij.C.
Dilectio duplex, carnalis & ſpiritualis. fo.179.col.iiij.D.
Dilectionis diſcretio.fo.135.col.iij.A.& C.& per to. ſer.
Dilectũ inter lilia paſci non de corporalibus lilijs ſed de ſpiritualibus intelligendum eſt. fo.174.col.iij.C.
Dilexit nos Chriſtus dulciter, ſapienter, fortiter.fol.135. col.ij.B.
Diligamus Chriſtum.fo.19.col.iiij.fi.Nos ergo.
Diligendi deum modus eſt ſine modo.fo.273.col.j.princ. Vultis.
Diligendus eſt Chriſtus Ieſus, & ratio quare. fo.135.col.j. C.&.col.ij.D.
Diligere toto corde eſt omne quod blãditur amori Chri ſti poſtponere.fo.136.col.iiij.B.
Diligere tota anima eſt ſapienter amare. fo.135.col.ij.C.
Diligere tota uirtute eſt fortiter pro iuſtitia ſuſtinere.fol. 136.col.j.prin.Quod ſi etiam.
Diligere opere & ueritate.fo.159.col.iiij.B.& C.
Diligere dominũ deum totó corde, tota anima, tota uir tute debemus.fo.159.col.j.A.
Diligere ex ſe toto, à quo ſe totum habet. fol.274.col.j.fi. Quid namque.
Diligere quæ citra ſummũ ſunt, ſumma dementia eſt.folio 274.col.iiij.prin.Et quid mirum.
Diligere pximũ, deum in cauſa habere neceſſe eſt.fo.275. col.ij.prin. Vt tamen.
Diligere ſeipſum propter deum.fo.275.co iij.prin. Felix.
Diligere uanitatem eſt cõtemnere ueritatem. fo.194.col. iij.prin.Heu ſic.
Diligere tẽporalia magis quàm ſpiritualia peſſimum. fol. 202.col.iiij.me.Reliqua.
Diligitur deus ab angelica creatura.folio.134.col.iij.B.
Diligendum non eſt ſemper amplius quod prius curan dum eſt.fo.159.col.ij.B.
Diligit deus diligentes ſe, & his intendit. fol.174.colum na.iij.A.
Diſce chriſtiane à Chriſto quomodo diligas Chriſtũ.fol. 135.col.ij.C.
Diſcere Ieſum, omni ſcibili ſalubrius.fo.214.col.iij.princ. Tu ergo.
Diſcerne qualis ex te, qualis ſis dono dei. folio.257.col.j. prin. Vigilanter.
Diſcernere nemo ad purũ poteſt malum innatum à malo ſeminato.fo.148.col.j.B.
Diſcernet deus in iudicio inter electos & reprobos. folio 177.col.iiij.B.
Diſciplina moralis docet ſubeſſe, coeſſe, præeſſe.folio.138. col.ij.D.& C.
Diſciplina clauſtri qualis eſſe & non eſſe debeat. fol.207. col.iij.me.Quod audiuimus.
Diſciplinæ ſumma.fo.138.col.iij.me.Optimum.
Diſciplina memoratur fo.49.col.iij.fi. Numquid. Et folio 215.col.iij.me.O quàm.& fo.187.col.iij.A.
Diſcipuli carnaliter diligebãt Chriſtũ cum de eius diſceſ ſu triſtes erant. fo.135.col.iij.A.
Diſcordiæ ſeminarium peſſimum.fo.138.col.ij.D.
Diſcretio non ualet abſque charitate, nec charitas abſque di ſcretione.fo.138.col.iij.me.Virtus.
Diſcretio omni uirtuti ordinem ponit. fo.159.colũ.ij.me. Vbi ergo.
Diſcretio reſiſtendi.fo.186.col.j.B.
Diſcretio tractatur.fo.300.col.j.fi.In labore.Et fo.18. col. j.fi.Hoc ergo.Et fo.34.col.iij.C.& col.iiij.B.
Diſpar meritũ is habet qui ſocialiter uiuit, ab eo qui uti liter præeſt.fo.138.col.iij.D.
Diſpenſationis prælatorum perutilis modus. fo.258.col. iiij.fi.Non eſt.
Diſperitæ linguæ tanquã ignis implent domos noſtras ſpirituales, cum ſpiritus ſanctus eas poſſidet ſuggeren do.fo.41.col.j.D.
¶Diſputatio ſubtilis de imagine ſiue uerbo dei, & de ani ma quæ ad imaginẽ eſt. Et de erroribus Gilleberti por retani pictauen.epi, quẽ Eugenius papa dãnauit in cõ cilio Remenſi.fo.182.col.iij.canti.lxxx.per totum.
Diſputatio & ratio probans uoluntatem cogi non poſſe. fo.183.col.iiij.B.
Diſputatio pfunda de imagine uerbo & de anima & ſua rectitudi̇e & magnitudi̇e.fo.182.col.iij.C.& ſequẽti. D.
Diſſentiat ſibi qui cupit deo conſentire.fol.186.col.j.B.
Diſſimulare fratrũ delicta exemplo Ioannis nõ debemus. fo.43.col.ij.prin.Ferueat.
Diſſimulatio pœnitẽtiæ uſque ad mortẽ periculoſa eſt ual de.fo.110.col.iiij.fi. Multiplicatæ.
Diſſolui cupiunt ſancti: quod formidabile eſt peccatori bus.fo.164.col.j.B.& C.
Diſtantia quãta inter paſtorẽ & gregem eſt, tanta debet eſſe inter epiſcopũ & plebẽ.fo.116.co.iiij.me.Quantum.
Diſtantia locorũ diſiungere non poteſt amicitiam uerã. fo.203.col.j.prin. Certus ſum.

Diſtinctio trium graduū in dominica incarnatione.fol. 262 col.j.me.Aduertere.Et fo.15.col.j.fi.Nec mireris.
Diſtinguendum ſemper eſt inter maniſeſta & dubia,folio 133.col.iij.D.
Diuerſa uulpecularum genera declarātur.fo.169.colum. iiij.A.&.C.
Diuidens actum à fide inique diuidit.fo.140.col.j.B.
Diuinæ uiſionis excellentia. Et qualiter in præſenti ſanctis uiris guſtus diuinæ præſentiæ uariatur pro uarijs animæ deſiderijs.fo.146.col.iiij.cāti.ſer.xxxj.per totū.
Diuina unitas qua tres ſubſtantiæ in Chriſto una perſona ſunt.fo.262.col.iiij.fi.Dico.
Diuinæ unitatis excelletia.fo.262.col.iiij.prin. Scrutari.
Diuina nomina mutantur pro mutabilitate affectuū animæ.fo.85.col.ij.A.
Diuinæ uocis utilitas multiplex.fo.92.col,j.me.Quanta.
Diuini amoris erga nos geminū argumentum.fo.113.col. iiij.me.Nemo itaq;.
Diuinorum conſcij ſecretorum tres ſunt.fo.121.co.ij.prin. Diuinorum.
Diuinitatem nō eſſe deum & ſimilia dicentes improbant. fo.183.col.j.D.
Diuitiarum amor inſatiabilis:quarū acquiſitio, laboris: poſſeſſio,timoris:amiſſio doloris eſt.fo.102.col.iij.prin. Hinc ceruicoſus.
Diuitiæ ſalutis.fo.12.col.j.prin.Diuitias.
Diuitias ſcire & poſſidere differunt.fo.139.col.j.B.
Dixit inſipiens in corde ſuo,non eſt deus:exponitur.fol. 110.col.iiij.priu.Dixit.
DOcet deus ſine corpore ſicut & apud ueteres docebat hominem ſcientiam.fo.125.col.j.A.
Doctoris illius uocem libenter audio qui non ſibi plauſum ſed mihi planctum moueat. fo.166.col.ij.B.
Doctoris boni conditiones.Ibidem.
Doctores cum dicantur Petrus & Paulus, quid nos doceant.fo.43. col.iiij.B.
Doctrina ſana nos uēdicat à carnalibus deſiderijs: eripit mundo,& acquirit deo.fo.127.col.iij.A.
Documeuta ſalubria ad ſalutem conſequendā.fo.102.col. iiij.fi.Caueamus.
Dolor nimius non deliberat.fo.187.col.iij.B.
Dolor contritionis frenandus & interpolandus commemoratione beneficiorū dei & laudis ei9.fo.128.col ij.D.
Dolentium planctus, & huiuſmodi naturales emiſſiones ſicut nec uſus creat,nec p̄meditatio format, ſic flagrans amor cū intra ſe cohiberi nō ualet,nō attendit quo ordine quáue ſerie ebulliat.fo.172.col.ij.C.
Dominus aliquando ſedet in ualle Ioſaphat.fo.120.col.j. prin. Dominus.
Domus ſpiritualis timore eſt initianda,patientia roborāda,longanimitate dilatanda.fo.157.col.iij.C.
Domus ſcopis mundata ſed uacans quæ ſit.fol.48.col.ij. me.Rediens. & col.iij.C.
Domus felix in qua de Maria Martha conqueritur.fol.48. col.iiij.me.Felix.
Domum dei ſpiritualem ſe eſſe cognoſcat qui non in carne ſed in ſpiritu ambulat.fo.157.col.iij.C.
Domū fabricare deo uolens quomodo facere debeat.fol. 68.col.j.fi.Itaq;.
Domus domini tria patitur pericula.fo.68.col.ij.B.
Domus orationis ſicut & domus iu qua orāt diſcipuli cōgregati,cella poteſt dici uinaria. fo.159.col.j.A.
Domeſtici eccleſiæ,inimici eius ſunt.fo.149.col.iij.A.
Dona dei aſcribere tibi peſſimum.fo.185.col.j.B.
Dona ſeptem ſpiritus ſancti ualent cōtra ſeptem gradus peccati,ſi bene ordinentur.fo.87.col.iij.D.
Dona ſeptem ſpiritus ſancti.fo.35.colū.iiij.prin.Audiant, Et fo.115.col.iij.fi.Prima gratia.
Dona ſeptem ſpiritus ſancti, ſeptem ſunt ſalæ ex quibus effudit oleum Chriſtus in uulneribus noſtris.Infudit& uinum,ſed minus quàm olei.fo.133.col.ij.B.
Donum accipiendo:oſculāda eſt manna.fo.124.col.j C.
Dona ſpiritus ſancti in ſeptem capitulis.fo.115.co.iij.fi.Prima gratia,& conſequenter per ipſa ſeptem capitula.
Donum tertium ſpiritus ſancti eſt ſcientiæ.fo.115.colū.iiij. me.Tertium donum.
Donum non omne quāuis ſpiritnale prodit de cella uinaria,cum ſint & aliæ penes ſpōſum cellæ,diuerſa in ſe chariſmata habentes recondita.folio.159.colum.j.A.&ſequenti.C.
Donum quintum eſt conſilij.fo.116.col.j.prin. Quintum.
Donum ſeptimum eſt ſpiritus ſapientiæ.fol.116.colū.iiij. me.Septimum.
Donationū dei ordo ad animā quam de peccato liberat. fo.152.col.iiij.A.
Donec in ſacris ſcripturis quandoq; ſumitur incluſiue: quandoq; excluſiue.fo.176.col.iij.C.
Donec inclinētur umbræ: umbrarū nomine hoc in loco deſignantur contrariæ poteſtates.fo.176.col.iiij.A.
Dormit inter medios cleros aīa quæ amore potius quàm timore ſupplicij proficit.fo.160.col.iiij.C.
Dotes animæ,carnis continentia,cordis induſtria &c.fo. 129.col.iiij.B.
DVcem aſſumat ſibi,qui uias uitæ ingredi deſiderat. fo.181.col.j.A.
¶Duæ ſunt operationes ſpūſſancti, effuſio ſcilicet & infuſio.fo.134.col.j.canti.ſer.xviij.per totum.
Duæ res conſolantur eccleſiam præſentē.fol.168.col.ij.B.
Duo ſunt de Chriſto,unum uobis cognitum, & alterum incognitū:ſilr & de ſpū ſctō.fo.112.colū.iij.me.Sicut de.
Duo conſiderāda in opere noſtræ redemptionis.fol.128. col.iij.C.
Duo minuta deo offerenda ſunt.fo.23.col.j.B.
Duo tēpora ſcilicet quadrageſimæ & quinquageſimæ celebrat eccleſia.fo.41.col.ij.C.
Duo neceſſaria ad iuſtitiam exercendā &c.fo.89.colū.iiij. prin.Sanè.
Duo nobis in hæreditatem reliquerat Adā.fo.32 co.j.C.
Duplici nos pane cibat deus.fo.23.col.ij.me.Quamdiu.
Duplici ſtola ueſtiri ſanctos quid ſit,& ſtolæ quæ ſint.fol. 57.col.iij.D.
Duplex ſpiritus quē Heliſæus poſtulabat ab Helia, quis ſit.fol.38.col.j.D.
Duritia cordis.fol.15 col.iij.A.
Duritiam cordis quomodo quis incurrit fol. 254.colū.j. prin.Vereor.
EBriam ſe non negat ſponſa.fo.159.col.j.D.
Ebrietas duplex.fo.107.col.iij.prin.Ebrietas.
Ebrij omnes qui fuerūt,non uno modo debriātur.fo.118.col.iiij.fi. Non uno.
Ebrij apoſtoli fuerunt in die pētecoſtes non muſto,ſed ſpiritu ſancto.fo.159.col.j.A.
ECce uicit leo:exponitur.folio.108.columna.j.me.Ecce uicit.
Ecce elongaui fugiens,& manſi in ſolitudine explanatur.fo.161.col.ij.B.
Ecce quàm bonū exponit.fo.111.co.ij.fi. Ecce quàm bonū.
Ecce iſte uenit ſaliēs in mōtibus:q ſunt illi montes & colles,longa diſputatio habetur.fo.161.col.j.B.& per totū ſermonem.
¶Eccleſia chriſtianorum & ſynagóga iudæorum memoratur.fo.130.col.iiij.canti.ſer.xiiij.per totum.
Eccleſia ſeu deuota anima à domino ſoror ſpōſa & filia appellatur.fo.126.col.iiij.A.
Eccleſia Chriſti quare ab uniuerſitate gentium ſuſcepta eſt,non ſynagóga.fo.146.col.j.D.
Eccleſia à iudæis repulſa,in gētem magnam id eſt in fines orbis terrarum miſſa eſt.Ibidem.
Eccleſia primitiua Chriſtum abeūtem rogat cito reuerti. fo.177.col.iij.B.
Eccleſia recumbit intus,ſed eccleſia interim perfectorum: ſpes tamen eſt nobis.fo.131.col.ij.C.

Eccleſia ſponſa eſt, quæ ideò plus diligit, quia plus ei dimiſſum eſt.fo.131.col.ij.C.

¶Eccleſia conqueritur de ſuis impugnatorib9,uel de his qui fraternitatis unitatē impugnant.fo.144.col.iiij.canti.ſer.xxix.per totum.

Eccleſia plangit tam illos qui ſcire cōtemnunt quomodo ſit uiuendum: quàm illos qui ſcientes nihilominus male uiuunt.fo.151.col.ij.A.

Eccleſiæ miniſtri timeant quia bona eccleſiæ impie & ſacrilege non in uſus pauperū expendūt.fo.138.col.iiij.C.

Eccleſia ſponſa cælos ſuos habet.fo.143.col.ij.D.

Eccleſiæ typus in patribus p̄ceſſit: & ſacramenta noſtræ ſalutis in exitu Iſrael de Aegypto,& in trāſitu maris baptiſma ſignificatur.fo.152.col.iij.C.

¶Eccleſiæ ſtatus & poſitio,& quō per actiuam uitam quæ ſub obedientia agitur,peruenit ad cōtemplatiuam.fol.157.col.j.canti.ſer.xlvj.per totum.

Eccleſiæ nomine nō tantū una anima, ſed multarum unitas uel potius unanimitas deſignatur.fo.167.col.iiij.D.

¶Eccleſia reperit diuitias diuinæ miſericordiæ in foraminibus uulnerū Chriſti.& de fortitudine martyrū quam à Chriſto receperunt.folio.167.colum.iij.canti.ſer.lxj.per totum.

Eccleſias ſi uineas intelligimus,uulpes hæreticos: apertus eſt ſenſus ut hæretici potius capiant quàm effugentur.fo.170.col.j.D.

Eccleſia quomodo quáne ratione inuenta dicat, habetur fo.181.col.iij.D.&.B.

Eccleſia cū in ſcripturis uerba uel alterat uel alternat,fortior eſt illa compoſitio quàm poſitio prima uerborum.fo.11.col.iiij.ſi.Eccleſia.

Eccleſiæ dedicatio noſtra eſt ſolēnitas.fo.70.colum.j.me.Deniq;.

Eccleſiæ pulcher ſtatus,auctoritas prælatorū,cleri decus, populi diſciplina,monachorum quies.fo.157.col.j.A.

Eccleſia ſancta quatuor à diabolo patitur tentationes.fo.72.col.iij.D.Et fo.149.co.iij.D.&.A.

Eccleſia ſynagógæ non inuidet,ſed ad eam nititur introducere Chriſtum.fo.182.col.ij.D.&.B.

Eccleſiæ quatuor tentationes.fo.149.col.i.D.

Eccleſiæ dignitates ab ambitioſis impudenter quæruntur: quo ſit ut nil reſtet niſi aduentus filij perditionis. Ibidem.

Fccleſia perſecutionibus creuit.fo.145.col.iiij.C.

Eccleſiæ profuerunt perſecutores obeſſe cupiētes.Ibidē.

Eccleſiæ quæ ex gētibus eſt & ſynagógæ comparatio.fol.130.col.iiij A.&.C.

Eccleſiæ qđ deeſt perfectiōis in uno,ſuppletur in alio.fol.129.col.iiij.D.

Eccleſiæ domeſtici inimici eius.fo.149.col.iij.A.

Eccleſiæ lecti, laquearia & tigna,quæ ſint.fo.137.col.j.B.& per totum ſermonem.

Eccleſiæ prælati quales eſſe debeant. Ibidem.

Eccleſiæ cura quanta ſit deo.fo.173.col.ij.A.

Eccleſiæ complementū,finis eſt omniū.fo.173.col.iij.prin.Nec parum.

Eccleſiam cuſtodiunt angeli & ſancti ab ea aſſumpti.folio 180.col.iiij.A.

EDenda tria in ſanctis nobis apponuntur.fo.120.col.iij.me.Tria ſunt.

Edificare ſuper fundamentum lignū, fœnum,ſtipulā, aurum & argentum quomodo intelligitur.fo.94.colū.iiij.C.&.fo.95.col.j.D.

Edulium carnis quod nobis apponitur ad edendum, triparium eſt.fo.120.col.j.ſi.Quod nobis.

EFficax ad gratiam promerendam & retinendam nil melius inuenitur,quàm ſi omni tempore corā deo inueniamur non altum ſapere,ſed timere.fo.163.columna.j.A.

Efficax nil adeò inuenitur ad curanda conſcientiæ uulnera,quàm Chriſti uulnerum ſedula meditatio.folio.169.columna.j.A.

Effundere nemo debet niſi plenus.fo.134.col.ij.C.

Effuſum non integrum ſponſi nomen capiunt adoleſcentulæ & animæ imperfectæ.fo.134.col.iij.me.Charitas.

Effuſio nominis Chriſti.folio.131.columna.iiij.prin.Quale erat.

EGer ſicut ſe habet ad medicum,ſic peccator eſſe debet ad creatorem ſuum.folio.117.columna.iiij.ſi.Sicut æger.

Ego dixi in dimidio: exponitur.fo.83.col.j.prin.Viri ſanguinum.

Ego flos campi: ſponſa monſtrante quietis lectulum, ſponſus uocat ad campum,ad exercitium prouocat.fol.158.columna.j.C.

Ego quos amo arguo Indignus igitur amore dignoſcit, qui indignus caſtigatione cenſetur.folio.154.co.ij.B.& ſequenti.D.

Egrediamur de conclaui ſeculi.fo.10.col.ij.B.

Egredietur uirga.fo.5.co.iij.A.

Egredimini filiæ Sion: exponit.fo.106.col.iiij.prin.Egredimini.

Egredimini de ſenſu carnis ad intellectum mentis.folio 19.col.j.A.

Egreſſus uel eiectus à domino nō reuertetur oculus eius ut uideat bona.fo.185.col.iij.D.

ELationis peruerſitas inuehitur.fo.16.colum.iiij.C.

Electi tria præſtolantur.folio.119.columna.iij.princ.Electi.

Electorum tres ordines declarantur.folio.107 col.j.prin.Quid eſt autem.

Electos tria in futuro manent.folio 119.columna.ij.me.Electos.

Electorum omnis profectus quatuor gradibus diſtinguitur.fo.117.col.j.me.Quatuor.

Electorum ſigna quædam enumerant.fo.23.col.j.ſi.Quis poteſt.Et fo.36.col.iij.ſi.Eſt & aliud.

EMenda ſunt aromata mentis nummo propriæ uoluntatis.fo.34.col.iiij.B.

Emere ſine argento & commutatione quid ſit.fo.34.col.iiij.B.

Emiſſiones tres,continentium,coniugatorum, & prælatorum.folio.113.colū.ij.me.Emiſſiones.& columna.iiij.per totum.

Emitte ſpiritum tuum &c.fo.38.col.ij.ſi.Emitte.&.D.

Emulationi diſcretio neceſſaria eſt.fo.159.col.ij.D.

Emulemur charitatem,ſectemur bona opera.fo.16.co.iiij.prin.Emulemur.

EPiſcoporum honores affectandi non ſunt: nec epiſcopis quomodocunq; detrahendum.fo.129.col.iij.ſi.Sed non bonum.

Epiſcoporū laboribus commiſereri debemus.fo.129.col.iij.ſi.Fratres.

Epiſcopos non eſſe niſi qui boni ſint aſſerentes,reprobantur.fo.171.col.iiij.C.

Epithetum ſeu nomen triplex triplicatum de Salomone Chriſto.fo.19.col.ij.prin.Idem enim.Et fo.106.col.iiij.prin.Egredimini.

Epulum dulce & ſalutare ſpūs de ſterili & inſipida litera tanquā granū de palea,& de teſta nucleus trahi debet.fo.177.col.ij.C.

EQualiter diligendi ſunt proximi.fo.134.col.j.B.

Equanimis eſſe debet anima fidelis inter proſpera & aduerſa.fo.141.col.j.

Equitatui domini quare aſſimilatur anima.folio.152.columna.iiij.C.

ERror Gilberti.fo.183.col.j.D.

¶Errores quorundam negantiū nuptias,& circa baptiſmū paruulorum,purgatorium,& oratiōes pro defunctis.fo.171.col.j.canti.ſer.lxvj.per totum.

Errauerunt in ſolitudine: qualiter intelligatur.fol.81.col.iij.me.Errauerunt.

Erubeſcimus uulnerum ligaturam qui de uulneribus interdum gloriamur.fo.16.col.iiij.C.
ESſe,in deo uerũ eſt: quod nec à fuit præciditur, nec ab erit expungitur.fo.146.col.iiij.D.
Eſſe dei & eius præſentia deſcribitur.fo.83.col.iiij.fi. Quo ergo.
Eſſe omniũ deus eſt,non materiale ſed cauſale.fo.124.col.iij.C.princ.
Eſſe dei,in creaturis eſt differenter.fo.7.col.ij.B.
Eſſentia diuina ſingulariter ſimplex eſt.fo.182.col.iiij.C.
Eſtimatur hodie magnus qui ſuæ conuerſionis exordia retinet.fo.93.col.iij. Væ generationi.
Eſuriei noſtræ menſæ tres apponuntur.fo.120.col.ij.prin. Eſuriei.
Eſurire & ſitire iuſtitiam.fo.3.col.ij.me. Alij tam.
ETerna eſt imago & ſpecies animæ quam inhabitat deus,ſcilicet charitas.fo.142.col.iij.C.
EVa dum mortalia appetijt,mortalis facta eſt.fol.184.col.ij.C.
Euam triplex occaſio ad peccandũ illexit.fo.28.col.j.A.
Euam quid tranſgredi fecerit præceptum.fol.65.columna.iiij.C.
Euãgelica ſanctione præceptum eſt,ne terrenis affectibus inhærentem ſalutemus.folio.118.columna.ij.me.Euangelica.
Euangelium ad quid ſcriptum eſt.fo.45.col.iij.A.
Euchariſtiæ ſacramentum dno in nobis operatur.fol.32.colum.iiij.B.
EXaltat dñs caput noſtrũ tribus modis.fo.118.co.ij.fi. Tribus.
Ex conſideratione remedij,periculi æſtimatur quantitas.fo.15.col.iij.fi.Vtiq.
Exceſſus mentis duplex.fo.161.col.j.A.
Exceſſus quidam cõtemplatio dicitur.fo.161.col.ij.B.
Exceſſus cõtemplationis duo,unus in intellectu, alter in affectu.fo.159.col.ij.D.
Exceſſus qui contemplatio dicitur in qua ſponſus quieſcere facit animam ſanctam zelãs pro eius quiete.fo.161.col.j.canti.ſer.lij.per totum.
Excitatio ſalubris ad humiliter & pacifice uiuendum, & gaudia cæleſtia cõtemplandum.fo.90.columna.ij.prin. Loquar.
Excuſare debemus delinquentes quantum fieri poteſt.fo.153.col.iij.B.
Excuſatio perfecta teſtimonium conſcientiæ.fo.250.colũ.iij.me.Perfecta.
Excuſationẽ de ignorantia non habemus.fo.2.col.iij.A.
Excuſationis genus eſt cũ argueris tu,alium incuſare.fol.133.col.j.B.
Excuſationis malum.fo.280.col.iiij.fi.Multis uerò.
Excuſationem interdum nobis tribuimus de ignorantia uoluntatis diuinæ in quibuſdã rebus dubijs.folio.93.col.j.prin.Quod autem
Exemplar precioſum Xp̃s.fo.14.col.ij.prin.Obſecro.
Exẽplo Chriſti,non debet homo eſſe in aduerſis timidus, nec in proſperis diſſolutus.fo.136.col.ij.D.
Exercitatio bonorum operum intermiſceri debet cum uita contemplatiua.fo.157.col.ij.B.
Exercitiũ electorũ triforme.fo.119.col.ij.me. Triforme eſt.
Exercitij ſpiritualis ſumma in tribus conſiſtit.fo.44.columna.iij.B.
Exercitus diaboli uincitur p ſancta opera.fo.153.col.j.A.
Exhibeamus nos benignos,inuicem ſupportantes.fo.21.col.iiij.me. Vt ergo.
Eximus de terra noſtra,ſi cogitationes libidinis reprimimus.De cognatione uerò noſtra,ſi cogitationes uanitatis abigimus.De domo uerò patris noſtri, ſi cogitationes ſuperbiæ & uanitatis proſſus necamus.fo.84.colũ.iij.prin.Exeamus de ter.
Exhortatio & conſolatio ſunt lac uberum ſponſæ.fo.127.col.iij.C.Sed.
Exhortatio utilis ad currendum cum ſponſa in odorẽ unguentorum ſponſi.fo.137.col.ij.D.
Exhortatio ſalubris ad extirpanda uitia,& inſerẽdas uirtutes.fo.104.col.ij.me.Non accuſamus.
Exinaniuit ſe Xp̃s tripliciter.fo.128.col.iiij.me In modo.
Exinaniri quare uoluit,cum poſſet aliter redimere.ibidẽ.
Exinaniuit ſe cæleſtis ſponſus ut homines terrenos ad cælum traheret.fo.143.col.iiij.D.
Exiſtimaſti inique ꝙ ero tui ſimilis:pulchre declarat.fol.184.col.iij.C.
Expectare debemus dominum cum ſilentio fol.172.col.iij.B.& ſequenti.C.& D.
Expectare odorare eſt.Ibidem.
Expectauerunt patres antiqui dominum.Ibidem.
Expectat peccator nihil.Ibidem.
Expectantes deum eſſe debent ſuſpenſi quando ueniat.fo.119.col.iij.me Homines.
Expectat deus delinquentes,benigne ſuſcipiens reuertentes.fo.127.col.ij.prin. Duo ſponſi.
Expectatio moleſta.fo.220.col.iiij.prin. Eſt commune.
Expedit,inqt,ut unus moriatur pro populo: qualiter exponitur.fo.143.col.iiij.prin.Expedit.
Experimenta ſeptem ſine quibus uera ſalus minime eſt.fo.132.col.iij.B.
Expoſitio euangelij de ſeptem panibus.fo.45.col.iij.A. & per totum ſermonem.
Expoſitio euangelij Miſſus eſt.fo.4.col.ij.C.per quatuor homilias.
FAcies animæ,mentis intentio.folio.153.col.ij.fi. Duo quædam.
Faciem lauare,& ungere caput dũ ieiunamus: quomodo intelligatur.fo.24.col.j.D.& col. ſequenti.B.
Facere id debem⁹ ad qđ uenim⁹.fo.82.co.ij.pri.Obſecro.
Factus eſt in pace locus eius:exponitur.fo.116.co.iij.prin. Factus eſt.
Fallacia nimia huius uitæ quæ ſit.fo.81.col.iij.C.per totũ.
Fallere & falli malum.fo.238.col.iiij.me.Non eſt.
Falſitas diaboli nudata.fo.2.col.ij.prin. Deprehenſa.
Falſitate poſſe ſeduci, & ueritate non poſſe reduci turpe.fo.235.col.iij.prin.Turpe.
Fama uirtutem reddit illuſtriorẽ,tametſi non maiorẽ.fol.175.col.iij.fi.Quod ergo.& A.
Fama uitium in uirtutem commutare nõ poteſt.Ibidem.
Fames erat in terra,& filij prophetarũ &c.exponitur.fol.114.col.prin.Erat.
Familiaritas inter deum & animam cõtrahitur ex manſione eius apud eam.fo.174.col.ij.me. Verbi ſiquidem.
Faſciculus myrrhæ Chriſtus Ieſus.fo.115.col.ij.A.
Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi &c.f.156.co.ij.D.
FOeda admota pulchris,pulchriora reddũt pulchra:& magis fœda redduntur.fo.207.col.iij.fi.Sic fœda.
Felix mens cui dominus utrunqꝫ infixerit pedem,timorem uidelicet & ſpem.fo.125.col.iij.C.
Felix anima quæ leonem potẽti uirtute conculcat.fo.79.col.iij.fi.Felix.
Felix qui Chriſtum habet conſolatorem & adiutorẽ.fol.80.col.iij.B.
Felix cuius cogitatio omnes affectiones dirigit.fo.32.co ij.fi. Felix cuius.
Felicitas falſa memoratur.fo.79.col.j.prin.Contritio.
Felicitatis comparatio.fo.94.col.iij.prin.Felix.
Femina redditur p femina.fo.5.co.iij.prin.Quid dicebas.
Femina circundabit uirum.fo 6.col.j.A.
Feneſtræ & cancelli parietis qui eſt caro Chriſti:ſenſus & affectus corporei per quos experimentum cœpit humanarum neceſſitatum.fo.163.col.iiij.B.
Feriatum tempus commodius ad orationẽ adſumitur.fo.187.col.j.C.
Feruentes aliqui ſunt in principio,qui in fine tepidiſſimi reperiuntur.fo.149.col.ij.B.

Feruidorum

Feruidorū & tepidorū ſtatus.fo.38.co.ij.prin.Quidā enī.
Feruidorum & tepidorum differentia deſcribitur.fo.40. col.j.me.Nimirum.
Feſta præcipua uotiuis præueniēda ſunt ieiunijs.fo.65. col.j.prin.Sanctorum.
Feſtiuitatibus ſanctorū plures amplius de uanitate quàm de feſtiuitate gaudent.fo.123.col.j.D.
Feſtinemus ut habitemus ſine metu: abundemus ſine defectu;epulemur ſine faſtu.fo.148.col.iij.ſi.Feſtinemus.
FIat uoluntas tua:exponitur.fo.25.col.iiij.A.
Fiat mihi ſecundum uerbum tuum:multipliciter exponitur.fo.9.col.ij.A.
Ficus ſingulariter dicitur produxit groſſos ſuos: de qua arbore Chriſtus in euangelio multa parabolice dixit. fo.167.col.j.D.
Ficus populum deſignat.fo.167.col.j.C.&.D.
Ficus ſpirituales habent illi qui ſuauiores in moribus noſcunt:uineas uerò qui ſpū feruentiores.fo.167.co.iij.D.
Fides uiuida & uictorioſa quæ ſit.fo.36.col.j.A.
Fides tractatur.fo.144.co.ij.C.& fo.140.co.j.B.& fo.36. col.j.C.&.fo.34.col.iij.D.
Fide magni magna & ſublimia de ſupernis merentur.fol. 148.col.j.D.
Fides ſola abſq; baptiſmo in neceſſitate ſufficit ad ſalutē. fo.205.col.iij.ſi. Porrò in maiori ætate.
Fides & ſpes tractantur.fo.147.col.ij.ſi. Ita per.Et fol.158. col.iij.C.
Fides lucem non extinguit,ſed cuſtodit.fo.147.colum.iij. prin.Et bona.
Fides ſine operibus non ualet.fo.160.colum.ij.ſi. Nec incongruè.
Fides mortua,ficta,probata.fo.198.col.iij.me.Iam uerò.
Fides ſalutem operatur uolenti.fo.205.colum.ij.ſi. Sacramentum.
Fides uera uniuerſa præcepta cōplectitur.fo.206.colū.j. me.Vera enim.
Fides,cordis ad deū cōuerſio.f.205.co.iiij.me. Cyprian9.
Fides uera.fo.13.col.iij.me.Poſtremo.
Fides oculata.fo.18.col.ij.me. Ego.
Fides noſtra uincit mundum:quomodo intelligitur .fol. 36.col.j.D.
Fides uinea,uirtutes palmites.fo.146.col.j.B.
Fides umbra Chriſti in qua uiuit inter homines .fol.158. col.iij.C.ſi.
Fides ſine operibus mortua eſt.fo.150.col.j.B.
Fides floris noīe deſignatur.fo.160.col.ij.me. Nunc iam.
Eides merito ſuo fraudanda non eſt.fo.180.col.j.B.
Fides ex auditu,ex uiſu confirmatio eſt.folio.166.columna.iiij.D.
Fides parentum ſufficit pro paruulis,ut Chananeæ fides pro filia.fo.171.col.iiij.C.&.D.
Fide mundandus eſt oculus quo deus uidendus eſt. folio 144.col.j.me.Auris prima.
Fidei uita eſt charitas.fo.34.col.iij.D.
Fides rara & tenuis fuit in plebe tēpore prophetarū,non tamen in ipſis prophetis qui prædicebant Chriſtum in carne uenturum.fo.123.col.ij.C.
Fides,quāuis recta,quæ non operaſ ex dilectione,non facit hominem rectū:ſed nec opera recta rectū hominē faciunt ſine fide.fo.140.col.j.D.
Fides uita eſt & uitæ umbra,ſicut è regiōe uita in delicijs agens(quæ non eſt ex fide)mors eſt, & umbra mortis. fo.158.col.iiij.D.
Fideli homini totus mūdus diuitiarū eſt.fo.136.col.iij.B.
Fidelis qui nec ſibi credit,nec in ſe ſperat.fo.13.colū.j.me. Is uerè.
Fidere curæ & dignatiōi dñi ſancta anima ex duobus habet.fo.173.col.iiij.B.&.D.
Fiducia falſa & uera tractatur . fo.29.col.ij.me.Sed eſt.
Fiduciā nullā nobis afferre debet lætitia ſcli. f.30.co.ij.C.
Fiduciæ robur præſtat q Chriſtus dignatur inclinare ſe iacenti.fo.172.col.ij.D.
Fiduciam & auſum reuertendi ad deum præſtat animæ quæri & diligi ab eo.fo.185.col.iij.B.
Figere pedē cōtra tentationē.fol.26.col.iiij.ſi. Ego enim.
Figurauit Moyſes ab edicto Pharaonis p Mariā eius filiam liberatus,Chriſtū à cede Herodes,per Mariam in Aegyptum traductum.fo.36.col.j.B.
Figuratiua ſignificata eorū quæ Rebeca filio ſuo Iacob fecit,accepturo benedictionem.fo.143.col.iiij.C.
Fili9 quare in mūdū uenerit & nō pater.fo.1.co.1.C.& D.
Filij pdigi parabola.fo.95.co.iij.B.Et fo.85.co.ij.B.&.C.
Fili recole primordia:attende media: memorare nouiſſima.fo.86.col.iiij.ſi.Recole.
Filij Adam infelices omiſſis ueris & ſalutaribus ſtudijs caduca quærunt.fo.1.col.j.A.
Filij Adā gen9auarū & ambitioſum qd nobis cū terrenis diuitijs q nec ueræ nec ueſtræ ſunt: fo.3.col.j.me.Filij.
Filius dei uenit in mundum , ut qui prius erat cogitatio pacis in corde patris,fieret pax noſtra in utero matris. fo.27.col.ij.D.
Filij matris meæ Annas,Cayphas,Iudas,& cæteri filij ſynagógæ inimici Xp̄i:pugnauerūt cōtra me,cōtra Chriſtum caput eccleſiæ.fo.144.col.iiij.ſi.Filij.
Filiæ magnæ miæ quatuor ſunt.fo.87.col.ij.C.
Filiæ ignorātiæ duæ ſūt falſitas & dubietas.f.132.co.ij.C.
Filij dei diuerſæ habitudines ad patrē.fo.61.col.iiij.D.
Filiorum alij filij alieni,alij filij belial,alij filij Iſrael . fol.119. col.ij.me.Alij.
Fines operū noſtrorū ſunt tres.f.119.co.iiij.prin.Ea quæ.
Finis omnium pendet de ſtatu & conſummatione eccleſiæ.fo.168.col.iij.prin.Nōnne.
Finis eorum qui euangelio nō obediunt . fo 3.col.iiij.C.
Finis præſentis uitæ cohærere debet futuræ uitæ principio.fo.44.col.iij.me.Omnino.
FLagellis cæſus Chriſtus.fo.31.col.iiij.ſi. Flagellis.
Flendi forma.fo.142.col.j.ſi.Plangam.
Flendū interdū eſt,ſed ne qd minus . fo.142.col.ij.C.
Fletus & ſtridor dentiū quare maledictis attribuatur.fol. 74.col.iiij.C.
Flet9 mult9 apud multos,ſed fruct9 null9.fo.141.co.iiij.A.
Flos triplex,ſcilicet uirginitatis,martyrij,bonæ operationis. Et de deuotione habenda circa diuinū officium.fo. 157.col.iij.canti.ſer.xlvij.per totum.
Floris ſtatus trifarius in campo,in orto,in thalamo . folio 157.col.iiij.C.
Flores apparuerūt in terra cū refloruit caro Chriſti in reſurrectione.fo.165.col.iiij.B.
Flores fuerunt qui primi crediderunt de populo . fo.166. col.j.prin.Flores.
Elos triplex orti,campi,thalami.fo.157.col.iiij.C.
Flos cāpi Chriſtus & quare ſic potius appellatus. fo.157. col.iij.B.
Flos uirginitas,flos martyriū,flos actio bōa.f.157.c.iiij.A
Flores quibus ſe fulciri ſponſa petit qui ſint.fo.160.colū. ij.A.&.C.
Florum uinearum odorem ſerpentes non ſuſtinent . folio 167.col.ij.D.
Flos conuerſatio nouella.fo.169 col.ij.B.
Flos Chriſtus.fo.2.col.1.ſi.Ex his.
Flos decor honeſtæ conuerſationis:fragrantia bonæ opinionis:intentio futuræ retributionis.fo . 29.colum.iiij. prin.Flores.
Fluuij quibus peccatores ſe lauant duo ſunt.fo.120. colū. iiij.prin.Fluuij.
Fluuij quibus iuſti ſe lauant.Ibidem.
FOmenta ignis tria in nobis.fo.120.col.ij.ſi. Fomenta.
Fomes cur poſt baptiſmū remanet.fo.32.col.iiij.A.
Fons Chriſtus,fontes quatuor ab eo deriuati,miſericordiæ,ſapientiæ,gratiæ,charitatis . folio.14.colum.iij. me.Fons.
Fontes ſunt quatuor;ueritas,ſapientia, uirtus , charitas.

fo.114.col.iiij.ſi.Hanrietis.

Fontes quibus animæ lauātur tres ſunt.fo.120.col.ij. me. Fontes.

Fōtes quatuor irrigāt ortū dei.fo.120.col.ij.ſi. Quatuor.

Foramina petræ recte uulnera Chriſti intelliguntur.fol. 167.col.iiij.D.

Foris apparere nolis alter quàm te iuenies intus .fo.154. col.iiij.C.ſi.& ibi de humilitate utilia.

Forma ſanctæ uitæ deſcribit.fo.66.co.iiij.pri.Humbert9.

Forma Ieſu fuit triplex.ſo.121.col.i.ſi.Triplex.

Formarum uarietas & ſpecierū numeroſitas in rebus cōditis quid niſi quidam radij deitatis? ſo.146.col.iiij.C.

Forma optima cōpoſitionis inter reum,ſeruum,& offenſum dominum.fo.28.col.iiij.ſi. Hic ergo.

Formoſa & nigra qualr eſt eccl'ia ſpōſa.ſo.140.col.ij.D.

Fornicator peccat in ſeipſum,iniurioſus in proximum,& qui extollitur & inflatur,in deum . fo.16.col.i.A.

FRagilitas humana duo timuit quæ Chriſtus ſua natiuitate tulit.fo.12.col.j.A.

Fragmēta ſeptem panum quæ ſeptem miſericordias denotant.ſo.46.col.ij.D.

Frater infirmitates pauperum fratrum tam corporales quàm ſpirituales modeſte ferens , eſt uerè fratrum amator.fo.129.col.ij.ſi.Omnis in uobis.

Frater ſenior de agro ueniens & intrare nolens , formam populi ueteris & terreni tenuit.ſo.177.col.iij.A.

Fraterna dilectio ex recta natura primordia ducit.fo.155. col.iiij.C.

Freneſis nulla grauior iudicatur quàm impœnitētia cordis,& obſtinata peccandi uoluntas.fol . 101.colū.iij.me. An uerò.

Frigus aquilonare à quo pandit omne malum,præſertim in religione:ſup omnia formidandū eſt.fo. 169.co.iij.B.

Fronte aliquando gerimus lepram ,aliquando thau , aliquando laminam auream gerimus. fo.120.col.j.princi. In fronte.

Fructus finis & merces noſtri laboris qs ſit.fo.50.co.ij.C.

Fructus ſpiritus enumerantur.ſo.169.col.iij.A.

Fructus uineæ domini . Ibidem.

Fructus noſtræ redemptionis Chriſtus rationi futur9 eſt plenitudo lucis, uoluntati multitudo pacis , memoriæ continuatio æternitatis.fo.128.col.iij. A.

Fructuum differentia.fo.26.col.iiij.D.

Fructus gloriæ temporalis.ſo.30.col.i.me. Quis ergo.

Fructus & modus ad opus humanæ redēptionis pertinētes.fo.128.col.ij.canti.ſer.xj.per totum.

Frui deo quid ſit , & φ hoc non docet lingua ſed gratia, fo.186.col.iiij.B.&.C.

FVgere à facie maieſtatis,ad genua pietatis. fo.228.

Fugere quorſum debeamus ne flagellū diuinæ cōminationis nobis appropinquet.fo.76.col.iiij.A.

Fulcite me floribus,in florib9 nouella incipientiū cōuerſatio demonſtratur,in fructibus proficientiū fortitudo, & maturitas perfectorum eſt.ſo.160.col.ij.A.

Fulcite me floribus,ſtipate me malis &c.exponit . ſo.160. col iij.B.&.C.Et in libello de diligendo deo.

Funiculus triplex curioſitatis,uanitatis,uoluptatis. folio 28.col.i.A.

Funiculus triplex.fo.54.col.iij.ſi.Hic eſt.

Furari noſipſos aliquādo debemus ad nimiam miſeriam noſtram gemendam.fo.83.col.iiij.me.Ego.

GAbriel angelus in quo differat à filio dei , cum uterq; fortitudo dei iterpretet.fo.4.col.iij.B.

Gaudēdum in bono alieno magno magis quā in proprio paruo.ſo.159.col.iij.D.

Gaudendum eſt de his quæ expectamus , & gaudendum quoq; de his quæ ſuſtinemus.fo.89.colum.iiij. princip. Gaudete.

Gaudere cum gaudētibus,flere cum flentibus . In uerbis his exprimuntur materni affectus fo.127.col.iij.C.

Gaudere & dolere in quibus debemus ſo.24.colū.iij.me. Attende.

Gaudere ſimul & confundi in ſanctorum feſtiuitatibus debemus.fo.43.col.iij.ſi.Sic ergo.

Gaudete de exhibitione,gaudete iterum de promiſſione. ſo.11.col.iiij.ſi.Gaudete in domino.

Gaudiorum infuſio,reuelatio ſecretorum , & huiuſmodi oſcula ſunt quibus ſponſa ſpiritualis oſculari petit.folio 123.col.ij.A.

Gaudium poſt triſtitiam ſubit. fo.173.col.iij.B.

Gaudium ſolummodo uerum eſt quod de creatore concipitur.fo.215.col.iiij.ſi.Et reuera.

Gaudium in materia conuertibili mutari neceſſe eſt re mutata.fo.82.col.j.ſi.Gaudent.

Gaudiū de regno dei,de iuſtitia & pace procedit.fol . 89. col.iij.D.

Gaudium ſpirituale excitatur interdum quibuſdam ſpiritualibus.Ibidem.

GElboe montes,ſpūs maligni,& homines ſuperbi & aridi,quos non uiſitat dominus.ſo.162.col.iiij.C.

Gemendo potius quàm declamando doctor auditores emendat.ſo.166.col.ij.B.

Gemendum nobis & aliquando noſipſos furari ad miſeriam noſtram conſiderandam & lugēdam debemus. fo. 82.col.iiij.me.Propterea.

Gemit anima deuota Chriſti abſentiam . fo.166.col.iij.C.

Gemit in ore omnium fidelium ſpiritusſanctus. folio.166. col.iij.B.

¶Gemitus aiæ ſuſpirantis ad cæleſtem patriam, et de cōmendatione uiduitatis & caſtitatis.fol.166 col.ij.canti. ſer.lix.per totum.

Gemitui aiæ deuotæ reſpondetur è cælo.fo.166.col.iij.D.

Gemitus patrum rarus fuit,unde & dicebat quidā: Secretum meum mihi,ſecretum meum mihi .fo.166. columna iij.D.&.B.

Genæ faciei animæ quæ eſt intentio ſunt res & cauſa , id eſt quid,& propter quid intendas fo.153.col.ij.me . Pulchræ.Et col.iij.B.

Genæ tuæ pulchræ ſunt ſicut turturis.fo.153.col.iij.B.

Generatio diuina & humana in Chriſto ſunt,et in ſpiritu ſancto proceſſio & gratia.fo.120.col.j.ſi.Duo ſunt.

Generatio triplex tractatur.fo.97.col.i.me. Hæc eſt.

Generatio triplex.fo.273.col.iiij.ſi.Quod uerò.

Generatio cæleſtis,æterna prædeſtinatio eſt . ſo.84.col.i. A.&.ſo.139.col.i.C.& in ſequenti.col.in prin.

Generatione ſpirituali facti ſumus filij & fratres dei.fo.36. col.i.prin.Vide.

Genera hominum ſunt tria quibus deus loquitur pacem. fo.89.col.i.D.

Genitale ſecretum uirginis ſibi reſerat filius, & eidem matri ſuæ ſeruat uirginale ſignaculū.fo.7.colū.ij.prin .Filius tecum,ubi genitale & non generale ſecretum haberi debet.

Genus omne deſpectionis & iniuriæ prohibetur.fol.145. col.ij.D.

Gentes miſericordiam quærunt,iudæi meritis gloriātur. fo.130.col.iiij.ſi.Quid ſane.Et paulopoſt.C.

Gerardi monachi ſermo funebris à beato Bernardo compoſitus.fo.141.col.j.canti.ſer.xxvj.per totum.

GIgnentis genitiq; mutua cognitio & dilectio oſculum eſt ſuauiſſimum, ſed ſecretiſſimum.folio. 126. colum.ij.D.

Gilbertus porretanus epiſcopus pictauen̄ . conuincitur. fo. 183.col.j.A.&.C.

GLadij duo uterq; eccleſiæ,is ab eccleſia,ille ad meritum eccleſiæ.ſo.259.col.iiij.me.Conuerte.

Gloria inhabitans unde ſit homini .ſo.27.co.iiij.B.

Gloria ut inhabitet in terra noſtra quatuor ſunt quærenda.fo.58.col.ij.C.

Gloria angelorum & beatorū complebitur ex meritis hominum.fo.173.col.iij.me.Nónne.

Gloriam ſibi retinuit deus; de hoc exempla habentur. fo.132.

fo.132.col.j.C.&.D.
Gloriam non ſuam,ſed dei quærat cupiens ad diuinæ maieſtatis contemplationem admitti.fo.168.col.iij.D.
Gloriam pro gratia dei captans fur eſt & latro.fo.185.col. iij.prin.Nunc.
Gloria & laus deo ſemp attribuẽda eſt pro omnibus beneficijs eius in nos.fo.129.col.iiij.canti.ſer.xiij. per totum.
Gloriã meã(inqt dñs)alteri non dabo.Quid ergo dabit? Pacẽ inqt do uobis,pacẽ relinquo uobis .f.130.co.ij.D.
Gloria in hac uita abneganda.fo.130.col.iij.me.Eant.
Gloria ſoli deo.fo.218.col.j.me.Solus.
Gloria & diuitiæ in domo eius qui timet dominum.fo.12. col.ij.me.Gloria.
Gloria uera,gloria fallax.fo.81.col.j.prin.Fallax.
Gloria noſtra teſtimonium conſcientiæ noſtræ. fo.27.co. iij.me.Gloria.
Gloria ſine uirtute indebita uenit.fo.46.col.iiij.B.
Gloriam mundi reſpuere.fo.215.col.ij.fi. Condelector.
Gloriam meam alteri nõ dabo dicit dñs.Et ſuperb9. Ego eam mihi(licet non dederis)uſurpabo. fo.16.col.j.A.
Gloria quõ uitãda eſt,& quomodo gloriari quis debeat. fo.84.col.ij.B.
Gloriari debemus,ſed in quo?fo.130.col.iij.C.
Gloriari in puritate cõſcientiæ & in aduerſitate . fol.140. col.iiij.B.
Gloriatur ſingulariter uirgo Maria multis de cauſis.fo.5. col.ij.prin.Puto autem.
Gloriari quomodo neminem oportet:ꝙ ſi gloriaẽ, in domino glorietur.fo.157.col.iij.B.& fo.129.col.iiij.B.
Glorieris uolo teſtimonio cõſcientiæ tuæ &c.fo.256. col. iij.prin.Volo.
Glorificatio in longitudine,multitudine : & plenitudine charitatis.fo.81.col.j.prin.Bene.
Glutinum fidei & charitatis eccleſiæ ad Chriſtum quàm tenax ſit.fo.182.col.j.C.
Glutinum duplex,cognitionis ſcilicet & dilectionis.folio 67.col.iiij.C.
GOliath ſuperbos ſignificat.fol 45.colum.ij.me.Credo enim.
GRabatum ſuum quis ille ſit qui tollet& eat in domũ ſuam.fo.32.col.ij.D.
Gradiuntur non omnes uniformiter ad deum . fol. 119.col.j.me.Non omnes.
Gradus ad notitiam dei,eſt cognitio ſui . fo.151.colum.iij. C.&.D.
Gradus ſummus,& animus imus,monſtrum.fol.256.col. ij.fi.Et nunc.
Gradus hominum quatuor inuenimus.fo.90.col.ij.B.
Gratia dei uacua nõ ſit in nobis:& ibi utilia de gratia.fol. 163.col.j.A.
Gratia quãdiu adeſt operemur in ea.fo.136.col.ij.fi.Vis.
Gratia cõparaẽ hinnulo,ueritas capreæ.fo.178.col.iij.D.
Gratia hominem in hominis manſuetudinem reuerti facit.fo.156.col.j.me.Veruntamen.
Gratia Chriſto pro omni gratia referẽda eſt.fo.129.co.iiij. B.& fo.130.col.j.D.
Gratiæ priuatio,ſuperbiæ uel futuræ uel inexiſtentis eſt argumentum.fo.163.col.ij.C.
Gratiæ confeſſio gratiam deſignat in anima confitentis. fo.173.col.j.D.
Gratiæ diuinæ proceſſus & gradus ad humanam naturã, fo.164.col.ij.C.
Gratiam dei non recognoſcere,ſed ſibi arrogare,ſuperbia intolerabilis eſt.fo.163.col.j.C.
Gratiam dei contemnens ſynagóga repudiata eſt.fol.173. col.j.B.
Gratiam duplicem confitetur eccleſia , præuenientem & ſubſequentem.Ibidem.
Gratia prior qua quis pœnitet de peccatis,parũ aut nihil prodeſt,niſi ſecundam habuerit gratiam qua deinceps ad uomitum non reuertatur.fo.123.col.iiij.B.
Gratia non recidiuandi prius quærenda eſt quàm altiora præſumere.fo.124.col.j.C.
Gratia ſine ueritate non prodeſt, unde plenum gratiæ & ueritatis.fo.178.col.iij.D.
Gratia baptiſmi purgatio peccatorum.fo.32 col.iij.D.
Gratiam triplicem à dño ſuſcipimus.fo.50.col.ij.C.
Gratias agere debemus factori noſtro,benefactori,redemptori,remuneratori noſtro.fo. 79.col.j.B.
Gratias agere deo debemus.fo.93.col.iiij.me.Felix. & fo. 160.col.iij.C.
Gratiarũ & uirtutũ omnium Chriſtus Ieſus eſt origo.fo. 129.col.iiij.B.
Gratiarum flumina in ſuum principium reuertanẽ.Ibidẽ.
Gratiam recipientes & non reddentes culpantur . fol.185. col.ij.B.
Gratia dei cibus animæ.fo.29.col.ij.prin. Nunquid non.
Gratiæ diuinæ impedimenta.fo.29.col.iiij.B.Vtiliter.
Gratiarum actio uſu potius quàm ſenſu uel affectu in ore multorum ſonat.fo.130.col.j.D.
Gratiarum actio non omnis deo accepta eſt ſed odioſa. Ibidem.
Gratiarum actio pudica ſit,& mera ſimplicitate procedat. Ibidem.
Gratiarum actio qualis eſſe debeat.Ibidem. & fo.130.col. iij.A.Vtiliter.
Gratiarum actio deuota.fo.152.col.iij.C.
Gratiarum ceſſat decurſus ubi recurſus nõ fuerit.fol.24. col.j.fi.Sic plane.
Gratiæ ſubſtractionis cauſa eſt ſuperbia iam animã poſſidens uel poſſeſſura etiam ſi non appareat,etiam ſi nil tibi conſcius ſis.fo.163.col.j.C.
Gratiarum actio.fo.128.col.ij . D.& fo.46.col.j.Pauloante.C.Quid enim.& fo.93.col.iiij.prin.Multos.& . folio 97.col.iij.prin.Vbi ergo.
Graue iugum ſup filios Adam.fo.23.co.iij.fi.Graue, & fo. 31.col.iiij.C.
Groſſis ficuum primi populi fructus id eſt opera deſignãtur.fo.167.col.j.C.
Groſſus in omnibus erat populus iudæorum.codẽ.fo.D.
GVla & luxuria culpantur.fo.301.col.j.fi. Adiuua . & col.ij.fi.Caro mea.& fo.283.col.ij.fi. Miror.& col. iij.me.Inter.& fo.102.col.ij.fi.Voluptas.& fol.89. col.iiij.fi.Solet apoſtolus.& fo.189. col.iiij.C.& fo.146. col.iij.D.&.A.
Guſtus diuinæ præſentiæ uariatur animæ pro uarijs eius deſiderijs.fo.147.col.ij.A.
HAbemus in Chriſto qđ amemus , admiremur. & imitemur.fo.18.colum.iij.prin.In circunciſione.
Habetis fructum in ſanctificatione : finem uerò uitam æternam.fo.80.col.iiij.me. Sæpius uos.
Habitans in petra quid mirum ſi ad modũ petræ duruerit.fo.168.col.ij.D
Habitare in adiutorio dei.fo.70.col.iij.C.
Habitatio periculoſa.Ibidem.
Haurietis aquas,exponitur.fo.114.col.iiij.fi . Haurietis.
HOcdi pelles quibus colla & man9 Iacob obuolutæ ſunt,quid denotant.fo.143.col.iiij.C.
Hœdi dicunt uagi corporis ſenſus . fo.150.col.ij.C.
Helias timuit Ieſabel,exponiẽ.fo.114.col.iij.prin.Timuit.
Heliæ aſcenſio,domini aſcenſionem præfigurabat.fol.38. col j.C.
Heliſæus ſpiritum Heliæ ſibi duplicari obtinuit, ſi tamen Heliam cum tolleretur uideret.fo.133.col.ij.fi. Petijt.
Heliſæo puerum ſuſcitanti comparatur Ieſus naturã ſaluans.fo.132.col.ij.B.
Heliſæum imo Chriſtum potentem in opere & ſermone mortuo miſertum fuiſſe iacenti inclinaſſe&c.nõ uacat à myſterio.fo.132.col.ij.D.
Herbarum ſpecies quatuor ſunt in orto dei.folio.120.col. iiij.prin.Quatuor.

Hæreditatem domini poſſidere uocati ſumus omnes. fol. 164.col.iij.C.
Heremi ſolitudo multos ſpiritu feruẽtes euomuit.fo.169. col.iiij.A.Sed aſpice.
Hæreſis quædam occulta denudatur. fol.170.colum.ij.A. & ſequenti.C.
Hæreſis quorumdam idiotarum fugillantium contra matrimonium denudaſ.fo.171.col.i.D.& p totũ ſermonem.
Hæretici duplices publici & occulti. fo.170.col.ij.D.
Hæreticorum quorundã uerſutia.fo.170.colũ.iij.ſi.Quid ſimile.
¶Hæreticorũ duplex genus,manifeſtorum ſcilicet & occultorum:qui ne ſecretum prodatur,deierare pmittũt. fo.170 col.ij,canti.ſer.lxv.per totum.
Hæretici ſic impugnandi ſunt ut ſi fieri poteſt conuertantur.fo.170 col.i.D.
Hæretici capiendi ſunt potius quàm abigendi.Ibidem.
Hæreticis omnibus una ſemper fuit intentio de ſingularitate ſcientiæ.fo.170.col.ij.A.
Heu heu domine deus in perſecutiõe tua primi ſunt, qui uidentur in eccleſia tua primatum diligere, gerere principatum.fo.21.col.iij.ſi.Heu,
HI ſunt uiri miſericordiæ,explanatur utiliter .f.44. col.iiij.prin.Merito.
Hydriæ ſex erant ibi poſitæ,exponitur.fo.107.col. iij.me.Erant.
Hydriæ capientes ſingulæ &c.exponitur.fo.107.colũ.iiij. ſi.Capientes.
Hyemis tempus quid ſignificet.fo.165.col.iij.D.
Hyems etſi imbribus abundet,habet tñ & æſtas pluuias ſuas ſuaues & uberes.fo.166.col.i.B.
Hilarem datorem diligit deus.fo.24.col.iiij.ſi.Hoc enĩ.
Hilaris dator nõ modo à deo diligitur, ſed & qui tribuit in ſimplicitate .fo.175.col.iij.B.&.C.
Hinnulo ceruorũ comparatur Chriſtus propter uelocẽ curſum.fo.163.col.ij.C.
Hypocriſis malum abſcondit quod eſt,& bonum qđ non eſt mentitur.fo.171.col.i.D.
Hypocriſis eccleſiaſticorum putrida tabes.fo.149.col.iij. me.Væ generationi.
Hypocrita arguiſ ſingularitatis & uanitatis. fo.24.col.j. ſi.Memento.
Hypocritarum conditio.fo.130.col.i.ſi.Non ergo.
Hypocritæ animæ eſt intendere in deũ,non propter deũ. fo.153.col.iij B.
Hypocritæ groſſorum ficus nomine deſignantur. fo.166. col.iiij.B.
Hypocritæ crucem portant non ſuam.fo.26.colum.iiij.ſi. Arbores.
Hiſtoria quæ orti nomine deſignatur,tripertita eſt.fo.138. col.i.B.& ſequenti.C.
HOmo cũ in bonore eſſet non intellexit,exponitur. fo.150.col.ij.A.& ſequẽti.C.Et fo. 213.col.i.prin. Quid quæſo.Et.fo.15.col.i.prin.Denique.
Homo cum ſit liber interueniente tamen peccato ſeruus efficitur.fo.183.col.iij.C.& ſequenti.D.B.&.C.
Homini utile eſt ſe ſcire hominem eſſe. folio.82.colum.iij. me.Vides.
Hõ ante peccatũ in actiõe erat & meditatione ſine paſſione,poſtmodum promouendus ad fruitionẽ cõtemplationis.Et ibi ſalutifera comparatio.fo.82. col.iij.ſi.Erat,
Homines uidentur eſſe ſub principe tenebrarum tripliciter.fo.85.col.iij.B.
Hominum genera tria ſunt quibus ſolus deus loquiſ pacem.fo.86.col.i.D.
Hominum tria genera reperiuntur in religione religioni incongrua.fo.94.col.iiij.C.
Homo etſi natus ſit ad laborem,nõ tamen ad laborẽ creatus eſt.fo.97.col.iiij.ſi.Abſit.
Homines duo ſunt,uetus,& nouus fo.109.co.iiij.ſi.Sicut portauimus.
Homo conuincitur ire poſt greges.fo.132 col.i.A.
Homo ratione uigens & ratione non uiuens,beſtijs quodammodo beſtialior uidetur.fo.150.col.iij.C.ſi.
Homo uirtutis prouidebit ſemper bona,non tantum coram deo,ſed etiam coram hominibus. fo.128.col.i.A.
Homo qualiter in hominẽ rediſſe dicatur.fo.156.col.i.B.
Hoiem illũ quẽ unctio ſpiritus miſerata denuo perfundere ſua benignitate dignaſ,is cõtinuo reuertiſ in hominem,& aliquid melius à gratia quàm à natura recipiet. fo.156.col.i.D.
Hoĩes non arbores amat homo deus.fol.167.colũ.i.prin. Vt planè.
Homini ad oẽm iuſtitiam ſufficit ſolum habere propitiũ cui ſoli peccauit.fo.139.col.i.C.
Homo exterior per faciem cognoſcitur,interior uerò per uoluntatem.fo.38.col.ij.D.
Hoĩes ſecularib⁹ negocijs dediti,qb⁹ aſſimilanſ.f.i.co.i B
Hõ añ aduẽtũ ſedebat ĩ tenebris.fo.137.co.ij.D.Sedebas.
Homo ut pie cõdeſcendat proximo, conſideret ſeipſum. fo.155.col.iiij.C.
Homo iunior filius dicitur propter naturam deprauatã. fo.156.col.i.ptin.Hinc homo.
Homo propter peccatum eſt paratior ad indignandum quàm ad compatiendum.Ibidem.
Homo perfectus,cautus ſibi,placens deo,utilis ſuis.folio 165.col.ij.A.
Hominis perfectio continentia ſibi,innocentia proximo, patientia utriq;.fo.175.col.i.A.
Homo diſce obedire,diſce terra ſubdi, diſce puluis obtẽperare.fo.5.col.i.me.Diſce.
Homo à deo non à ſe creatur,ſanatur,ſaluatur.fo.267.co. iiij.me.Creatis.
Homo uetus erat aliquando in nobis præuaricator tam in manu quàm in ore & in corde. fo.3.col.iij.B.
Homo nouus contra facinus in manu habet innocentiã &c. Ibidem.
Homo aduerte ꝙ limus es, & non ſis ſuperbus quia deo iunctus,& non ſis ingratus.fo.11.col.iij.me.Aduerte.
Homo uiuit in uerbo quod procedit de ore dei.fo.14.co. i.prin.Confirma.
Homo primus munitus fuit ſigillo diuino,& accedẽs peſſimus latro ſigillum fregit.fo.15.col.i.ptin. Ab anima.
Homo primus tranſgreſſus eſt modum ſibi præfixum. fo. 17.col.ij.prin. Leuiſſimum.
Homo miſer qui totus pergens in ea q̃ foris ſunt ignarus eſt interiorum ſuorum. fo.24.col iij.D.
Homo qui nunquam à propria uoluptate recedit culpaſ. fo.77.col.iiij.prin.Væ homini.
Homo animal eſt oneriferum.fo.79.col.iiij.me.Graue.
Homo primus amictus fuit quatuor uirtutib⁹.fo.28.col. i.prin.Videre.
Homo ad laborem natus ſi refugit laborem, non facit ad quod natus.fo.287.col.i.ſi.Quis enim.
Homo totus cecidit,totus reſurgere non poteſt ſimul.fo. 287.col.iiij.me.Infelix.
Homines locum ſanctificant,non locus homines. fol.94. col.ij.ſi.Nuſquam.
Homines prohdolor plus ad ea quæ facta ſunt quàm ad id ad quod facta ſunt ſe occupant.fo.42.colum.i.ſi. Potentiſſime.
Hoiem ſanctũ quæ faciunt.fol.60.columna.iiij.me. Quis ueſtrum.
Homo q loco diaboli in paradiſum admittendus eſt, qualis eſſe & non eſſe debeat.fo.61.col.i.prin.Propterea.
Homo deſcendẽs de Hieruſalem in Hierico nõ eſt abductus,ſed in uia ſemiuiuus relictus eſt . fol.63.colum.i.ſi. Pepercisti.
Homo cur rectus etiam corpore factus fuerit. fo.63.col.ij. me.Nam.
Homo uacare debet ad ſe & deum cognoſcendum. fo.82. col.ij.me.Vacate.

Homo aliq ñ

Homo aliquando, id eſt ante peccatũ poſitus erat in actione & meditatione ſine paſſione. fo.82.colum.iij.fi. Erat quando.
Homo ad imaginem dei factus uix aut nunquam gloriari compeſcere poteſt.fo.84.col.iiij.B.
Homo cum in honore eſſet ad quantam confuſionẽ & miſeriam deuenit.fo.86.col.iiij.me.Fili memorare.
Hominem non de qualibet terra, ſed de limo plaſmatum non ſine cauſa dicitur.fo.95.col.i.me.Non ſine.
Homo debet in omnibus præualere ut honoretur deus. ſo.78.col.iiij.prin.Sic diuinus.
Honeſtum, eſt animæ decor.fo.186.col.iij.B.
Honorari appetũt multi in ſchola humilitatis. fo.9.col.ij. me.Sed uideo.
Honori totũ datur, ſanctitati nihil.fo.259.col.iij.fi.Vides.
Honorandi quàm maxime ſunt angeli & amandi.fol.78. col.i.me.Angelis.
Horreo uermem mordacem, & mortem uiuacem.fol.263. col.ij fi.Horreo.
Horror iudicij.fo.74.col.iiij.me.Prius enim.Et fo.298.colum.iij.me.Secundum. Et fol.87.col.i.me.Habes iam.Et fo.188.col.i.C.Et ſo.191.col.iiij.fi.Alioquin.
Hoſpitalitatis diligẽtia qualis eſſe debeat. ſol.237.col.iiij. me.Obedire.
Hoſpitem nobilem habet caro: dignũ eſt ut cum reuereatur.fo.3.col.iiij.C.
Hoſtes habemus carnem, mundum, diabolum. ſo.10.co.ij. me.Multos.
Hoſtiam laudis immolantes & reddentes uota noſtra curemus omni diligẽtia iungere ſenſum uſui, affectum ſenſui, exultationem affectui &c.fo.130.col.iij.A.
Hoſtium duo genera.ſol.97.col.iiij.med. Porrò. Et paulo poſt.Labor iſte.
HVmana fragilitas timet duo, pudorem & dolorem. fo.12.col.i.A.
Humana & angelica natura per duo ſeraphim intelligitur.fo.61.col.ij.prin.Et ego.
Humanitatem ſuam quare ſubtraxit Chriſtus ab eccleſia. fo.180.col.i.B.
Humanitas Chriſti fidẽ inſtruit, ſpem roborat, charitatẽ accẽdit.ſo.18.col.iiij.A.Et fol.19.col.i.me.Tertia quoq;.
Humano generi generalis miſeria triplex eſt.Nam & faciles ſumus ad ſeducendum, & debiles ad operandum, & fragiles ad reſiſtendum.folio.4.columna.ij. prin. Nemo enim.
Humilitas falſa & iactantia in confeſſione reprehenduntur.fo.133.col.i.A.
Humilitatis regno etiam militat ſuperbia.fol.133. columna.iiij.C.
Humilitas per ſaluatoris infantiam, per uirginem continentia, iuſtitia per Ioſeph deſignatur.fo.16.col.i.E.
Humilitas duplex eſt.fo.3.col.ij.A.Et fo.154.col.iiij.D.
Humilitas Mariæ longè uirginitati præfert. fo.4.col.iiij. B.& C.per totum.
Humilitas maxime facit in ueritate ſcire ſe.fol.151.col.ij.B.
Humilitas iuſtificat non humiliatio.fo.149.col.iiij.B.
Humilitas ſtabile fundamentum.fo.151.col.ij.B.
Humilitas magna & rara uirtus.fo.130.col.ij.C.
Humilitas docet nouiſſimum locum tenere. folio.152.columna.i.B.
Humilitas eſt quam ueritas parit, & quã charitas format & inflammat.fo.154.col.iiij.D.
Humilitas ſolito & ex conſueto placet deo.folio.155.columna.i.B.
Humilitas magna uirtus quæ meretur quod nõ docetur. fo.186.col.iiij.C.fi.
Humilitas familiaris deo.fo.9.col.ij.prin.Ecce inquit.
Humilitas honorata magna & rara uirtus.ibidem.
Humilis uerus uilis uult reputari, non humilis prædicari.ſo.133.col.i.A.
Humilitate meremur altiora.fo.149. col.iiij.me. Oportet.
Humiliantur alij nequiter, alij patienter, alij libenter.fol. 149.col.iiij.B.
Humilitur homo in uera cognitione ſui.ſo.151 col.ij.B.
Humilibus conſentire, non alta ſapere.fo.154.col.iiij.me. Vides.
Humilitatis odor, deuotio uoluntatis. folio.154. columna.iiij.C.prin.
Humiliatus ueritate, ne ſe extollat uoluntate.fol.154.colum.iiij C.fi.
Humilitatis modus.fo.278.col.ij.me.Credidi.
Humilitas nardus amore calens, deuotione uigens, opinione redolens.fo.155.col.i.D.
Humilitatis perfectio iuſtitiæ attribuitur.fo.158.col.i.D.
Humilitatis tres gradus, luctus pœnitẽtiæ, deſiderium iuſtitiæ, opus miſericordiæ.fo.278 col.iij.me.In his.
Humilitas unde naſcatur.ibidem.col.iiij.me.Ex qua.
Humilitas glorioſa res eſt.fo.281.col i.prin.Glorioſa.
Humilitas bonus fundus.fo.256.col.ij.fi.Bonus.
Humilitate nulla ſplendidior gemma. ibidem paulopoſt. Nulla.
Humilitas pari pondere timentis & ſpirantis æſtimatur. fo 260.col.i.me.Pari.
Humilitas fundamentum uirtutum. fol.263.colum.iiij.fi. Virtutum.
Humilitas perfectio aliarũ uirtutũ.fo.198.col.iiij.me.Iam.
Humilitas eſt contemptus propriæ excellentiæ. fol.199. col.i.prin.Humilitas.
Humilitas ſola gratiam inuentura eſt. fol.199.col.iij.prin. Sola.
Humili ſub habitu quidam abbates ſuperbe agendo uolunt à ſuis ſubditis ſtrictiſſime obediri, & ipſi ſuperioribus obedire recuſant.fo.200.col.ij.me.Miror.
Humilis prudentia & prudens humilitas quæ ſit.fol.210. col.i.prin.Prudens.
Humiliatio uia ad hũilitatẽ.fo.210.col.ij.prin.Putáſne.
Humilis uerè parcit animæ ſuæ.ibidem.Solus.
Humilitas præter ueritatem non eſt laudabilis. fo.231.colum.ij.fi.Nam nec.
Humilitas duplex, alia cognitionis, altera affectionis.fo.3. col.i.fi.Adueniens.
Humilitas deo nos reconciliat, deo facit eſſe ſubiectos. folio.16.col.i.E.
Humilitas uirtus Chriſti, qua confunditur ſuperbia noſtræ uanitatis qui præ ſuperbia ſilere non poſſumus. folio.19 col.i.C.
Humiliare, & apprehendiſti. fo.24.col.iij.prin. Excelſus.
Humiliate uos.fo.27.col.i.fi.Hoc ſentite.
Humilitas cordis, receptaculũ gratiæ. fo.29.col.iiij.prin. Sed quid.
Humilitatis ſumma apparuit in modo paupertatis natiuitatis Chriſti.fo.15.col.ij.Diligenter.
Humilitatis uirtus maxima & maxime neceſſaria in uita ſociali & charitate fraterna.fo.22.col.iiij.me.Porrò.
Humiliter ſuſtinere aduerſa, pro patiẽtia rẽputatur.fol.31. colum.ij.B.
Humilitas Chriſti in ſuperbo non operatur. fo.35.colũ.ij. prin.Heliſæus.
Humilitatis gratia conſeruandæ, diuina ſolet gratia ordinare ut quanto quiſq; plus profecit, eo minus ſe putet profeciſſe.fo.92.col.iij.D.
Humilitate ſola confidendũ, & nõ de alijs meritis: ad humilitatem igitur refugiendum, ubi aliæ deſunt uirtutes. fo.92.col.iiij.fi. Audiſtis.
Humilitate ad ſublimitatem aſcẽdimus: hæc eſt enim uia & non alia.fo.37.col.iiij.D.
Humilitas cordis, manſuetudo pudoris, magnanimitas fidei, cõpaſſio mẽtis cõmẽdant.fo.52.col.ij.me. Nunqd.
Humiles & non elati replebunt templum paradiſi.fol.61. col.i.prin.Sola ei.
Humilitatis ſumma in eo conſiſtit, ſi uoluntas noſtra per omnia diuinæ ſit ſubiecta uoluntati.fo.93.col.i.D.

Humiles exaltari, ſuperbos deijci nunciauit Maria.fo.133.col.iiij.D.
Humiliari propinquantis gratiæ eſt argumentum.fo.149.col.iiij.D.
Humiliari & humilem eſſe non idem eſt.fo.149.col.iiij.B.
Humiliauit ſe Chriſtus, non neceſſitate, ſed charitate.fol.154.col.iiij.me.Vides igitur.
Humilis non neceſſe habet omnia quæ de ſe ſentit oĩbus manifeſtare.fo.154.col.iiij.D.
Humilitas nardo comparatur.fo.154.col.iiij.D.& C.
Humiliat quoſdam ueritas, quos uolũtas extollit.fol.155.col.1.prin.Adhibe.
Humilitas uirtus magna, cui etiam deitatis maieſtas tam facile ſe inclinat.fo.155.col.ij.A.
Humilitas lilio conuallium comparatur.fo.158.col.j.D.
Humilitatis perfectio cõſummatio eſt iuſtitiæ.ibidem.
Humiliari cur, & qualiter homo quiſq; debeat.ibidem.
Humiliare ſe pluſquàm ueritas habeat, non eſt malum.folio.152.col.i.B.
Humilis ſponſi Chriſti libentius loquitur eius ſponſa eccleſia uel anima deuota.fo.174.col.iij.C.
Humilis ſis ad petendam ueniam, facilis ad dandam: & ſic omnia membra erunt in pace.fo.89.columna.iiij.princ. Sanè.
Humilitas ſola eſt læſæ charitatis reparatio.fol.15.colũ.ij.me.Q; ſi.
Humilitas proprium uas eſt gratiæ reponendæ & conſeruandæ.fo.29.col.iiij.me.Sed quid.
Humilitatem ab angelo commẽdari quid denotat.fo.16.col.j.D.prin.
Humilitatis gradus qui ſint.fo.29.col.iiij.B.
Humilitas memoratur.fo.277.colum.1.fi. Humilitatis.Et fo.186.colum.iiij.fi.Magna fratres.Et fol.15.col.ij.princ. Etenim.Et fo.199.col.iij.med.Deus. Et fol.9.col.ij.prin. Semper ſolet.
Humilitas magis neceſſaria eſt quàm uirginitas. fo.4.colum.iiij.B.
Humilitas qualiter cuſtodiri poſſit.fo.96.colum.iiij.fi.Et fortaſſe.
Humilitas odor bonus.fo.154.col.iiij.C.prin.
Humilitas & humiliatio.fo.149.col.iiij.B.
Humilitatis duæ ſpecies.fo.198 col.iiij.fi.Commodum.
Humilitatis uirtus tria habet.folio.119.columna.j.me.Humilitatis.
Humilitatem quatuor faciunt ueram. fol.119.colum.iiij.fi. Quatuor.
Humilis debet eſſe confeſſio, ſimplex & fidelis. fol.132.columna.iiij.D.
Humilitas & patientia tractantur. fol.149.colũ.iiij. canti. ſermo.xxxiiij.per totum.
Humiliter de ſe ſentire oportet nitẽtem ad altiora.fo.149.colum.iiij.C.
Humilitas duplex, una quam parit ueritas, altera quam inflammat charitas.fol.154.columna.ij.canti.ſermo.xlij.per totum.
Humiles qui de ſe præſumere neſciunt, martyrio, idonei ſunt.fo.158.col.1.D.
Humiles ſi inuenti fuerimus, germinabimus ſicut lilium. ibidem.

IActantia tractatur.folio.280. colum.ij.prin. At poſtquam.
Ianitor triplex ad portas, memoriæ, uolũtatis, & rationis.fo 95. col.iij.A. Et fol.109.col.iiij.fi.Ne ergo.Et fo.121.col.ij.prin.Ianitor.

IEiunium bonum cum fletu & planctu.fol. 24.col.iij.fi. Sequitur.
Ieiunium deuote ſuſcipiendum.fo.24.col.iiij.me. Rogo uos.per totum.
Ieiunium ſalutare quo redimuntur æterna ſupplicia.folio.25.col.1.C.
Ieiunio alæ duæ ſunt, orationis uidelicet & iuſtitiæ, & qualiter ieiunare debemus.fo.25.col.i.D.per totum.
Ieiunare non ſolum ore, ſed omnibus membris tenemur, & quomodo fructuoſum ſit ieiunare.fo.25.col.i.A.& B.
Ieiunandæ ſunt etiam uigiliæ ſanctorum & quare.fo.65.col.1.prin.Sanctorum.
Ieiunij decimo in omni quãuis bono opere omnino non inueniatur uoluntas noſtra.fo.176.col.ij.A.
Ieruſalem uiſio pacis interpretatur.fol.10.colum.ij.princ. Vos autem.
Ieruſalem Chriſti ſponſa, quãdo & in quo habitu uiſa eſt de cælo deſcendens.fo.142.col.iiij.D.
Ieſus nomen cõmendatur.fo.131.col.iij.A.& per totũ ſer.
Ieſus nomen quare oleo comparatur.fol.131.colũ.iiij.C.Et fo.132.col.i.D.
Ieſus nomen lux, cibus, medicina.fo.132.col.i.A.
Ieſus mel in ore, in aure melos, in corde iubilus.ibidem. colum.1.A.
Ieſus nomen in alijs à Chriſto, id eſt filijs Naue, Ioſedech & Syrach uacuum erat.fo.132.col.ij.D.
Ieſus ſuſcitat mortuũ tanquã qui baculum miſit, alij autẽ tanquam baculus erant.ibidem.
Ieſus circunciſus, Maria purificata quare dicantur, cum nec ille circunciſione, nec illa purificatione indigerent. fo.107.col.i.fi.Quid eſt.
Ieſus dicitur tertio fleuiſſe.fo.120.col.i.prin.Ieſus.
Ieſum ſequi ſalubre conſilium, tenere ſolenne gaudium, manducare uita.fo.229.col.iiij.prin.Volo.
Ieſus uir erat nondũ etiam natus, ſed ſapientia non ætate, nec minus ſapiens fuit conceptus quàm natus, paruus quàm magnus.fo.6.col.j.prin.Vir igitur.
Ieſus Chriſtus myrrha in morte, botrus in reſurrectione. fo.155.col.iij.C.
Ieſus Chriſtus filius dei uenit cum ſalute, cum unctione, cum gloria.fo.9.col.iiij.prin.Vos qui.
Ieſus ſaluator quid tam neceſſariũ perditis, optabile miſeris, utile deſperatis.fo.13.col.ij.prin.Auditum.
Ieſus mãſuetus omnem tulit auſteritatem.fo.20.colum.j. prin.Populo.
Ieſus ſaluator nominatur ab angelo & hominibus: quippe qui ſaluator erat angelorum & hominum.fo.17.co.1. prin.Et attende.
Ieſum cum uomino hominem mihi propono mitem, & humilem corde, benignum, ſobrium, caſtum, miſericordem, omniq; honeſtate & ſanctitate conſpicuum.fo.132. columna.1.C.

IGnis aduentum dei præcedẽtis, & eius ignis qui deus eſt, differentia.fo.164.col.iiij.D.
Ignis duplex mittitur in terram, à deo uidelicet & diabolo.fo.22.col.iiij.D.Ipſa deniq;.
Ignis tria habet, fumum, lucem, ardorem.fo.95.colũ.i.D.
Ignorantia duplex, dei & ſui: & notitia ſimiliter duplex. fo.150 col.iiij.C.Et fo.151.col.iij.B.
Ignorantia condemnatur.fol.150.colum.iiij.A. Et fol.151. colum.ij.B.
Ignorantia dei plerunq; deſperationem parturit. fol.152. columna.ij.D.
Ignoratur periculoſe quando ueniat aut uadat ſpiritus, non ita unde ueniat aut quo uadat.fo.133.col.iij.D.
Ignorantiæ filiæ falſitas & dubietas.fo 133.col.iij.C.
Ignorantia dei & ſui pernicioſa: quippe quæ iumẽtis hominem comparabilem facit.fo.150.col.iij.B.& C.
Ignorantia non omnis damnabilis eſt. folio.150.columna.iiij.C.
Ignorantia ſui ſuperbiam cauſat.fo.152.col.1.D.
Ignorantia dei nos tenẽte quomodo ſperabimus in eum quem ignoramus. Si noſtri, quomodo humiles erimus. fo.151.col.iiij.C.
Ignorantia fugienda unde tot mala ſunt.fol.150.col.iij.B. Vides.
Ignorantia ſui, initium omnis peccati, ignorantia dei, cõſummatio omnis peccati.fo.151.col.iiij.C.

Ignorantia in omnibus non habet excuſationem.fo.205. col.ij.fi.Multa.
Ignorantiã ſui habẽt qui tanquã mortui à corde omnem inſumunt operam circa carnem.fo.76.co.j.fi.Videmus.
Ignorare bona à quo ꝓcedũt,peſſimũ.fo.273. col.ij.prin. Habere enim.Et ibi multa documenta de ignorantia.
ILlecebras carnis poſt guſtũ dulcedinis ſpiritalis repetere quàm durum ſit.fo.150.col.j.fi. Quæ enim.
Illuminat animã uerbum rogantem eum ut uias eius eam doceat.fo.186.col.j.C.
IMago uerbũ,anima uerò ad imaginẽ.fo.182.col.iij.D. Sed dicit.Et eadem col.B.& C.
Imago,& quod ad imaginẽ eſt,ſe de uicino reſpiciunt. fo.182.col.iij.B.& C.Et fo.183 col.ij.A.
Imaginariæ rerum inferiorũ ſimilitudines ab angelis ingeruntur animæ diuinitatem contemplanti. fol.154.columna.j.me.Cum autem.
Imber bonus & malus multiplex.fo.169.col.iiij.C.& D.
Imitari & ſequi Chriſtum quàm utile ſit.fo.32.col.ij.A.
Imitatores ſunt dæmonis quicunq; de ſcripturis ſanctis aliquid nõ ſanctè uſurpãt.fol.70.col.iij.prin.Propterea.
Imitemur humilitatẽ Chriſti.fo.8.co.j.me. Ecce paruul9.
Immiſſiones fiunt per angelos malos. fo.148.colũ.j.prin, Sed eſt.
Immortalitatẽ qualiter ſolus deus habet. fo.183.col.iij.B.
Immortalitas animæ qualiter obſcura & tetra facta eſt, folio.184.col.ij.B.
Impedimenta ne uoluntas noſtra uoluntati diuinæ cõformetur,quæ ſint.fo.26.col.j.B.
Impedimenta ſeptem quibus ab oratione & mandatorũ obſeruatione retardamur.fo.23.col.iij.prin.Quando.
Impedimẽtum hominis duplex quominus ad deum pergat.fo.j.col.iij.me.Attamen.
Impedire animarũ ſalutem eſt perſequi ſaluatorem. fo.21. col.iiij.prin.Vereor.
Impellere nihil poteſt hominem præter ſeipſum.fol.186. colum.j.D.
Impulſores tres ſunt,diabolus,mundus, & ipſe qui ſe impellit.ibidem.
Impulſorem ſi timere non uis, non ueniat tibi pes ſuperbiæ.Eodem fo.col.ij.A.
Impenderũt ſancti patres pro ouibus curam, ſubſtãtiam, ſeipſos.fo.259.col.iij.prin.Fuerunt.
Impœnitentia cordis eſt peccandi obſtinata uoluntas.folio.101.col.iij.me.An uerò.
Imperfectionẽ conuerſationis ſuppleat humilitas confeſſionis.fo.10.col.iij.prin.Itaq;.
Impius (inquit propheta) irritauit deum: quia dixit in corde ſuo,non requiret.fo.132.col.iiij.prin.Etenim.
Implere ſtudeant perfecti omnem iuſtitiam.fo.20.col.j.fi. Sine inquit.
Impoſſibile non erit apud deum omne uerbũ quare dicatur uerbum:& nõ potius factum.fo.8.col.iiij.A.
Impudẽtia clericorũ culpatur.fo.286.col.iiij.me.Porrò.
Impudentia & præſumptio quorũdam monachorum inuehitur.ſo.157.col.ij.D.
Impunitas incuriæ ſoboles.fo.259.col.j.me.Impunitas.
Impunitas auſum parit.fo.261.col.j.prin.Impunitas.
INanis gloria deuotis & ſpiritualibus uiris inſidiari ſolet.fo.130.col.j.fi.Non ergo.
Inanem gloriam pauci omnino reijciunt. ibidem. columna.ij.C.
Incarnari uoluit Chriſtus ut carnales homines ad amorẽ ſuum traheret.fo.135.col.iij.C.Ego.
Incarnatio domini diabolo celanda erat. fol.6.colũ.ij.A. per totum.
¶Incarnatio Chriſti per patriarchas & prophetas prænunciata, & ab eis ardentiſſime expectata memoratur. fo.123.col.j.canti.ſer.ij.per totum.
Incommodum triplex hominem de domo eijcit.fo.87.columna.iij.D.
¶Incredulitas Iudæorum qui compleuerunt menſuram patrum ſuorũ occidendo Chriſtum memoratur.fo.167. col.j.canti.ſermo.lx.per totum.
Increpatio iuſti,bonis fimus eſt,malis uerò & pigris lapides:bona quidem eſt increpatio,ſi tamẽ diſcreta fuerit. fo.44.col.ij.prin.Sed.
¶Increpatio dura quam ſponſus facit ſponſæ,& de duplici ignorantia nimium pauenda & fugienda.ſo.150.co.j. canti.ſer.xxxv.per totum.Et fo.44.col.j.prin.Sed.
Increpatio ſpiritus ueritatis à nobis repellit ſuperbiam. fo.85.col.j.C.
In gloria recedet error à ratione,dolor à uoluntate, à memoria timor.fo.128.col.iiij.prin.Verũtamen.
In gloria mira ſerenitas, plena ſecuritas, æterna felicitas. ibidem.
In Chriſto trinitas in ſubſtãtijs,unitas in perſona,ſicut in oppoſitũ in abſoluta diuinitate trinitas in perſonis, & unitas in ſubſtantia.fo.11.col.iij.me.Et attende.
In initio cõuerſionis nulla uirtus magis neceſſaria quàm ſimplicitas humilis, & grauitas uerecunda. fo.20.col.j. prin.Nam.
In pace in idipſum cui cõueniat dicere.fol.160.col.iiij.C.
In uia dei non progredi,regredi eſt. fol.22.colum.iiij.me. Cantemus.
In patria nec lõgiturnitas terminũ,nec claritas occaſum, nec ſatietas habet faſtidium &c.fo.72.col.j.fi.Itaq;.
In proſperis modus obſeruandus. fo.247.col.ij.fi. Quid.
In ieiunio,fletu & planctu quærendus eſt dñs.fo.59.col.j. fi.Sed quomodo.
In leua merita,in dextera præmia continentur.folio.11. columna.iiij.C.
In uigilijs deprimi ſomno,abominabile eſt angelis.fo.125. colum.iiij.B.
In aduerſis modus obſeruandus.fo.256.col.iiij.fi.In te.
Indeuoti incitantur contuitu uel rememoratione aliquorum deuotorum.fo.131.col.ij.A.
Indicium ueræ compunctionis ſubtractio occaſionis eſt. fo.34.col.ij.me.Redite.
Indulgentia dei,candor ẽſt aiæ.fo.175.col.j.A.& col.iij.B.
Induſtria naturæ nunquã dormitet. Grande profectò in nobis donum naturæ ipſa eſt.fo.185.col.j.C.
Inebrians uerbis & fragrans beneficijs ſibi dictum putet: Meliora ſunt ubera tua uino.fo.130.col.j.D.
Inepta lætitia peſſima.fo.180.col.ij.fi.Proprium.
Infelix qui uolũtatẽ corporis,& ſecularis colligit gloriæ uanitatem.fo.2.col.iij.A.
Infernus inferior quis ſit.fo.48.col.ij.prin.Dico autem.
Infirmitas Xp̄i & maieſtas oſtẽdunt.fo.100.col.ij.fi.Itaq;.
Infirmitas carnis robur ſpiritui auget,& econtra.fol.145. colum.iij.C.
Infirmitatũ oĩm,uerbũ dei remediũ p̄ſtat. fo.187.col.ij D.
Infirmũ qcqd deo tribuit,de noſtro uenit.fo.179.col.iij.B.
Infirmitatẽ oẽm depoſuit Xp̄s in reſurrectione ſua.ibidẽ.
Infuſa à ſpiritu ſancto fideliter refundenda ſunt & communicanda.fo.134.col.j.C.
Infuſio & effuſio duæ ſancti ſpiritus operationes.fol.134. colum.j.B.
Infundi debet homo priuſquam effundat. ibidem. D. & col.ij.C.& B.
Ingenio præuolãtes ante penè flagitant finem quàm principium teneant ſermonis.fo.132.col.ij.B.
Ingrati ne ſimus liberatori noſtro.fo.152.col.iiij.A.
Ingratitudo peremptoria res eſt, & hoſtis gratiæ.fol.46. colum.j.C.
Ingratitudo quàm grauc ſit uitium.fo.160.col.iiij.A.
Ingratitudinis uitium peſſimum,& ſumme cauendum.folio.93.col.ij.prin.Magna,per totum ſermonem.
Inhabitatores diuini adiutorij qui ſint. fol.70.colum.iiij. me.Soli.
Inhumanum paſcere oculos ſupplicijs miſerorum.fol.74. col.iiij.me.Quid enim.

Inimicua ſi impedire actionem non ualet tentat intentionem.fo.172.col.iij.C.
Initium ſapientiæ timor dñi medium ſpes, charitas plenitudo.fo.65.col.iij.fi.Vnde.
Iniquitatem qui diligit, non ſolum animã, ſed & carnem odit.fo.101.col.iij.me.At forte.
Iniuria diſſormiter remittitur.fo.46.col.iij. prin. Sic enĩ.
Iniuriã filij uindicauit pater in angelo & homine.fol.174.colum.i.A.
Innitens deo, coget pro ratione uniuerſa, iram, metum, cupiditatem & gaudiũ.fo.186.col.ij.C.prin.
Innitens etiam contra ſe inualeſcet.ibidem.
Innocentiã ſeruare plures inueniuntur quàm qui digne pœnitentiam agant.fo.91.col.ij.me.At illa.
Innocentem pro impio mori nõ iuſtitiæ eſt ſed miſericordiæ, non tamen contra iuſtitiã.fo.100.col.i.fi.Verum.
Inobedientia ſine qualibet culpa quamuis minima & de minimis præceptis, etſi ſecularibus ſolum ſit neuus, monachis uerò grauis macula.fo.88.col.iiij.C.
Inobedientia nõ tam penſanda eſt quantũ intẽtio inobedientis.fo.270.col.ij.me.Porrò.
Inobedienti copiam ſui nõ dabit tantus obedientiæ amator, ut mori quàm non obedire maluerit.fol.157.columna.ij.B.Nec.
Inquinare animam tria ſolent.fo.56.col.ij.A.
Inquirere tria, iudicium, iuſtitiam, & locum habitationis debemus.fo.148.col.ij.fi.Ergo.
Inquirere ueritatẽ in nobis debemus, in ſui natura, & in proximis.fo.227.col.iij.prin.Inquirimus.
Inſolentia clericorum qui ditantur bonis eccleſiæ.fo.221.col.iiij.me.Inſolentia.
Inſpiratio diuina cor ſanat à multis miſerijs.fo.92.co.j.B.
Inſtabilitas cordis quæ ſit.fo.300.col.iij.prin.Nihil.
Integra & perfecta moralitas, in duobus præcipue conſiſtit.fo.110.col.ij.prin.Integra.
Intellectus ex litera eruendus ac diripiendus eſt.fo.177.colum.ij.C.& col.iij.A.
Intellectus & affectus purgandi ſunt.fol.37.colũ.iiij.D.Et fo.40.col.j.prin.& col.ij.prin.Enoch.
Intellectus rerũ ſpũalium, uerus aiæ panis. fo.29.col.j.D.
Intellectus uita eſt.Intellectum, inquit, da mihi, & uiuam.fo.177.col.iij.A.
Intelligentes & illuminati plurea reperiuntur, ſed affecti pauci.fo.40.col.i.prin.Sic ſic.
Intellectu affectui, & affectu intellectui repugnantibus, uita eſt infernalis.fo.40.col.1.fi. Non tibi.
Intempeſtiua reuocatio amantium unius amoris, magnæ alterius amabilitatis indicium eſt.fo.178.col.1.C.
Intendere debet anima qualis debeat eſſe ut erga deũ tantam familiaritatem habeat ꝙ tanquam ad amicum familiariter confabuletur.fo.173.col.iiij.B.
Intendere non deo ſed ſeculo, ſecularis eſt animæ &c. folio.153.col.iij.B.
Intendit deus eccleſiæ uel animæ quia benign⁹ eſt, & hæc illi intendit quia non ingrata.fo.173.col.ij.B.
Intentio, propoſitũ, rerum cauſa, culpas diſtinguit & merita.fo.203.col.iiij.me.Si ex rerum.
Intẽtio, affectio, memoria.fo.268.col.j. prin. Cum igitur.
Intentio pugnantis eſt cauſa aut peculi aut uictoriæ.fol.98 col.ij.fi.O uere.
Intentio bona & recta requirit duo, rem & cauſam: id eſt quid intẽdas & propter quid.fo.153.col.ij.C.Duo.
Intentio facies dicitur animæ.ibidem.
Intentio culpas & merita diſcernit. folio. 203.col.iiij.me. Nunc uerò.
Interrogatio pulchra quaſi cõmenſalium dei ad ſpõſam, & eius reſponſio.fo.126.col.iiij.C.Quid noui.
Interrogat nos deus tribus modis.fo.119.col.ij.fi. Tribus.
Intrauit Ieſus in quoddã caſtellũ exponitur.fo.106.co.iij.me.Intrauit.Et fo.48.col.j.B.per totum.
Introductio ſpõſæ triplex eſt, in ortum, in cellarium, in cubiculum.fo.113.col.iiij.fi.Veni.Et fo.114. colum.j. princ. Secunda.
Introductio in cellariũ cõtinet moralẽ ſcientiam.Ibidem.
Intuere rerum creationẽ, poſitionem, diſpoſitionem.fo.11.col.iij.prin.Et primo.
Intueri deum etſi non in ſublimitate, ſaltem in humilitate ſuademur.fo.137.col.i.me.D.
Inuectiua contra malos & abutentes.fol.104 colũ.iiij.me.Beati inquit.
Inuectiua & ironia aduerſus monachos delicatos reſpuẽtes cibaria cõmunia.fo.146.col.iij.A.
Inuectiua aduerſus hypocritas fuco ſanctitatis laute uiuẽtes.fo.149.col.iij.fi.Serpit.
Inuectiua pulchra in ſynagógam, & defenſio eccleſiæ. folio.130.col.iiij.C.fi.& per totum ſer.
Inuectiua notabilis in monachos qui de peccatis ſeu uanis corporis exercitationibus impudẽter ſeu ficte & doloſe iactitant.fo.132.col.iiij.D.Et fo.133.col.1.A.
Inuectiua & grauis increpatio contra murmurãtes & detrahentes.fo.139.col.iij.C.& A.& col.iiij.B.
Inuectiua aduerſus eos qui nõ recto fine ſcire & addiſcere uolunt.fo.151.col.ij.G.
Inuectiua in populũ iudaicum ſub typo ficulneæ à Chriſto maledictæ.fo.167.col.1.B.
Inuenerunt eccleſiã apoſtoli & ſancti alij à Chriſto miſſi.fo.181.col.1.me.Et aduertendum.
Inueniri non potuit eccleſia ante incarnationem ſine reuelatione.fo.181.col.iij.D.
Inuidia duplici per paupertatẽ liberamur. fol.106.col.iij.me.Intrauit.
Inuidia tractatur.fo.62.col.iiij.prin.Et nunc.Et fo.192.colum.ij.me.Si cui.
Inuidere nulli debẽt ſi infirmitati aliorũ plátos cõdeſcendere uideãt, ſed poti⁹ intrinſecus humiliter gaudeãt ꝙ tali nõ egeant miſericordia.fo.96.col.iiij.prin.Scitis.
Inuidet diabol⁹ humano generi, uolens illud habere ſubiectum, quia ꝓuidit hoiem deũ futurũ.fo.133.col.iij.D.
Inuidens quiſꝗ, doleat ꝙ inuidet.fo.159.col.iij.B.
Inuidet diabolus angelorum & hominum gloriæ. fo.162.col.iiij.C.prin.
Inuiſibilia dei per animã rationalẽ quàm per alia quæ facta ſunt, melius cõſpiciũtur.fo.80.co.j.me.Quæramus.
IOb ad manum electas ſpecies habebat.fo.129.colum.j.fi.Audi.
Iocunditas corporis, nec ſine miſeria &c.fo.265.col.ij.prin.Eſt quidem.
Ioannes erat lucerna ardens & lucens.fo.42.colum.iij.fi.Ille inquit.
Ioãnes adhuc in utero lucerna erat, ſed ſub modio, ipſum ſuum modium dũtaxat illuminans.fo.42.col.iiij.B.
Ioannes triplicem ardorem & lucem habuit.folio.42.columna.iiij.C.
Ioannes erat lucerna ardens & lucens: qui etiam lucifer dicitur: pulchre deducitur.fo.61.col.ij.C.
Ioannem non prædicatio ſed inſpiratio docuit.fo.42.columna.iiij B.
Ioannis ſanctitas & excellentia ſuper cæteros ſanctos.folio.42.col.iij.fi.Audite.
Iordanis fluminis laus, trinitati in Chriſti baptiſmate dedicati.fo.99.col.iiij.prin.quam læto.
Ioſeph quare occulte uoluerit Mariam dimittere.fol.6.colum.ij.D.
Ioſeph uir Mariæ, & Ioſeph patriarcha adinuicem cõparantur.fo.6.col.iij.C.
Ioſeph quare de domo Dauid fuiſſe dicitur.fol.6. columna.iiij.A.
Ioſeph & Samuel unguento odorifero reſperſi erant.folio.129.col.ij.prin.Ioſeph.
Ioſeph nouit mulierem gloriam eſſe uiri, iniquum igitur iudicauit eum inglorium facere, qui ſe fecerat glorioſum.fo.130.col.ij.C.

IRa dei qua in peccantes animaduertit,ex miſericordia procedit.fo.154.col.iij.D.
Ira dei tunc timenda eſt cum peccata non punit.ibidē.
Iræ dei naſcimur filij,non furoris.fo.174.col.i.B.
Iram dei in furorem uertunt diffidentiæ filij.ibidem.
Ira dei miſericordiæ recordatur.ibidem.
Iraſci utile quandoq; ac laudabile eſt.fol. 203.col.iiij.me. Vnde.
Ira dei duplex.fo.154.col.iij.me.Aliquoties.
Iracundiæ ſpūs quis ſit.fo.78.col.iiij.me.Væ uobis.
Ira affectio naturalis,ſed abutentibus bono naturæ, grauis perditio eſt.fo.78.col.iiij.me.Nimirum.
Ira bona,ira mala.ibidem.
Iraſci ubi iraſcendum eſt.fo.185.col.iiij.prin.Itaq;.
Iratus cum fueris,dei miſericordiæ recordaberis. fol.154. col.iij.me.Illud.
Irrationabilia animalia nec merentur nec iudicantur. folio.183.col.iij.me.Propterea.
Irreligioſum eſt religioſo,ſecularibus implicari negocijs. fo.74.col.i.fi.Plane.
It reditq; ſponſus ad animā tanquam uiſitans & probās. fo.178.col.ij.fi.Præteriens.
IVdæus iudicium quærit,& habeat:gētes autem ſuper miſericordia honorēt deū.fo.130. col.iiij.A. Iudæus.
Iudaico nō notemur opprobrio,de iudæis cū legitur q nō fuerūt memores beneficiorū ei⁹.fo.128.col.iij.C.
Iudæus cum deo agit pacto cōuentionis, chriſtianus beneplacito uoluntatis.fo.131.col.i.A.Iudæus.
Iudæi unctionem habent,ſed non effuſam.fo.131.col.ij.C. Oleum.
Iudæorum populus increpatur.fo.167.colū.i.me.Ego tamen.Et paulopoſt.B.
Iudæorum populus in omnibus groſſus erat.ibidem.
Iudæi menſuram patrum ſuorū impleuerūt in Chriſto & diſcipulis eius.ibidem.B.
Iudæi literæ ſonum ſequuntur,nos ſenſum. fo.177.col.iij. prin.Hic literæ.
Iudæorū pertinacia & miſerāda cæcitas. fo.177.col.iij.A.
Iudæi ut tandem ad Chriſtum conuertantur optat eccleſia.fo.182.col.iij.D.
¶Iudicium dei poteſt homo euadere per ueram pœnitentiam.fo.163.co.ij.canti.ſer.55.per totum.
Iudicium in alium non ferimus niſi quia illo nos honoratiores reputamus.fo.129.col.iiij.B.per totum.
Iudicium triplex,humanum,propriū,& diuinum.fol.95. col.ij.B.
Iudiciorum dei cōtemplatio tremorem inducit & efficit, atq; ad ſapientiā initiat cōtemplantē.fo.138.col.iiij.C.& fo.139.col.i.D.
Iudicabit Chriſtus in habitu noſtræ infirmitatis,ut mitis appareat bonis.fo.177.col.iiij.prin.Vt ergo.
Iudicet homo ſeipſum,ut dei euadat iudicium. fo.163.colum.iij.fi.Iudicabo.
Iudicauit Bernardus quantumlibet reum monachum in ſuo monaſterio pœnitentiā agere, quàm foris uagando prouincias circuire.fo.247.col.iij.prin.Patri.
Iudicij horror.fo.74.col.iiij.me.Prius.
Iudicium peruertunt ira,& nimia pietas.fo.257.col.i.me. Oportet.Et fo.261.col.i.prin.Impunitas.Et fol.259.colum.i.me.Impunitas.
Iudicium quadruplex.fo.278.col.ij.prin.Amor.
Iudicium triplex.fo.95.col.ij.prin.Sic nos.
Iudicium,cōſilium,complacitū quid ſint.fol.264.col.iiij. fi.Sicut.
Iudicanti aſtare pauendum.fo.75.col.ij.prin. Quid enim.
Iudicare alium monacho temerarium,quippe qui quantum poteſt excuſare debet.fo.153.col.iiij.B.
Iudicare teipſum pernecceſſariū. fo.99.col.iij.fi.Nunc.
Iudicemus noſmetipſos,& nō iudicabimur.fo.163.col.iij. fi.Verendum.
Iudicij cenſuram ira eneruat,mollior affectus præcipitat, fo.257.col.i.me.Porrò.
Iudiciū nōnūquā retractādū uenit.fol.204.col.i.fi.Iniſto.
Iudiciorū dei abyſſus multa.fo.214.col.iij.fi.O iudiciorū.
Iudicium meum de uultu tuo prodeat. fo.262.col.i.prin. De uultu.
Iudicium diligit deus: diligit enim animam quæ ſine intermiſſione cōſiderat, & ſine diſſimulatione dijudicat ſemetipſam.fo.2.col.iiij.fi.Diligit.
Iudicium dei ueſtigare in timore & tremore.fol.80.col.i. fi.Magnum.
Iumentum dn̄i qualiter eſſe debeamus.fo.73.col.i.A.
Iumenta cognoſcūt poſſeſſorē ſuum.fo.17.col.iij.fi.Vt.
Iumentum Chriſti memoratur.fo.26.col.iij.fi.Fratres.
Iumentum dn̄i.fo.30.col.ij.prin.Iumentum.
Iumentis ſimilis factus eſt homo,ut pulchre declaratur.folio.184.col.iij.B.
Iumentis comparatur homo propter ignorantiam dei & ſui.fo.150.col.ij.A.& col.iij.C.& D.& per totum ſer.
Iuramenta illicita nō eſſe tenenda.fol.233.colū.ij.prin.De duobus.
Iurare niſi peierando prohibent hæretici quidam.fo.170. colum.ij.A.
Iuſtitia in Ioſeph uiro Mariæ commendatur, & quid ſit iuſtitia oſtenditur.fo.16.col.i.E.
Iuſtitia in duobus eſt.fo.107.col.iij.prin.Iuſtitia.
Iuſtitia quadruplex.fo.62.col.iij.fi.Cernere eſt.
Iuſtitiæ exercēdæ duo ſunt neceſſaria.fol.89.col.iiij.prin. Sane ut.
Iuſti ſunt in triplici differentia.fo.90.col.iij.fi.Iuſtum.
Iuſtitia qd ſit.fo.2.col.iij.B.Et fo.20.col.ij.prin.Eſt autem.
Iuſtitia ſtricta non ſe præponere æquali, nec æquare præpoſito.ibidem.
Iuſtitia amplior nec ſe æquare pari, nec inferiori ſe præponere.ibidem.
Iuſtitia maxima,inferiorem ſe exhibere inferiori.ibidem.
Iuſtitia uia per quam ad lætitiam uenitur.fo.20.colum.ij. prin.Studeamus.
Iuſtitiam cū feceris, fac & pacē.fo.90.col.i.me.Sic & tu.
Iuſtitiæ dies reddit nobis miſeriam, deo miſericordiam. fo.17.col.iiij.me.Eſt autem.
Iuſtitiæ prior portio non peccare,ſecunda per pn̄iam dānare peccatum.fo.28 col.i.fi.Prior enim.
Iuſtitia lilium eſt unū ex his inter quæ paſcitur Chriſtus. fo.175.col.i.prin.Q; autem.
Iuſtitia aliqua impleri mādatur, quæ impleri non poteſt. fo.159.col.iij.C.Nec.
Iuſtitiæ cōſentaneū & bonis utile Chriſti reſurrectionem non omnibus,ſed ſolum à deo ordinatis fuiſſe propalatam.fo.180 col.i.B.& C.
Iuſtitias iudicabit dn̄s,qualiter intelligitur. fo.163.col.iij. B.poſſumus.
Iuſtificatio ex timore & amore ꝓcedit.fo.213.colū.iiij.me. Oritur.
Iuſto & fideli hoi tot⁹ mūd⁹ diuitiarū eſt.fo.136.col.iij.B.
Iuſtus & miſericors dn̄s.fo.163.col.iij.C.Chriſtus.
Iuſto ſua uita uinea eſt culta &c.fo.169.col.ij.A.
Iuſtus quiſq; ſapiens eſt.ibidem.Iuſtus.
Iuſtus non continue,ſed tantū in principio ſermonis accuſator eſt ſui.fo 128.col.iij.me.Hoc freno.
Iuſtus non modo,ſed & beatus cui non imputauit dominus peccatum.fo.137.col.iij.A.
Iuſtus quem ſpectat, peccator expectat : expectatio enim odoratio eſt:ſpectatio uerò guſtatio.fo.172.col.iij.C.
Iuſtum deduxit dn̄s per uias rectas &c. exponitur.fo.90. co.iij.me.Iuſtum.
LAbia cognitionis & deuotionis parare debet ſponſa ad oſculum ſuſcipiendū. Vnde diffuſa eſt gratia in labijs tuis. fol.126.colum.iij.me. Neuter.
Labor non profectus gloriandus.folio.259.columna.ij.fi. Verum dixit.

Labor placet ſupernis ſpiritibus.fo.15.columna.iiij.prin.Animat.

Laborem & dolorem.multi ſuſtinent quem tamen deus non conſiderat.fo.32.col.ij.A.

Labor Chriſti difficillim⁹ humani generis fuit reparatio.fo.32.col.ij.B.

Laborãtes,angeli uiſitãt.fo.15.col.iiij.D.Et fo.16.col.ij.F.

Laborabat plus omnib⁹ Gerardus,& minus accipiebat.fo.141.col.iij.me.Siquidem.

Laborantibus manibus ſicut nec oculus clauditur ad uidendum,nec auris ad audiendũ: ſic corpore laborantibus mens à ſuo opere non debet ocioſa eſſe.fo.98.col.j.prin.Itaq;.

Laboribus prælatorum conſideratis,minus affectari debet eorum honor.fo.129.col.iij.ſi.Fratres.

Lac uberum ſponſæ: exhortatio eſt & conſolatio.fol.127.col.ij.C.Sed.

Lachrymarũ quatuor genera.fo.20.col.j.prin.Hæ ſunt.Et fo.3.col.ij.me.Alios quoq;.

Lachrymæ pœnitẽtiũ uinũ coſæ.fo.145.col.iiij.ſi.Deniq;.

Lachrymæ Chriſti pudorem pariunt.fo.15.col.iij.A.

Lapis & panis quanquam in rerũ natura omnino diuerſa ſint,attamen in ſenſu myſtico idem ſignificant.fo.50.colum.iij.B.prin.

Lampadarum noſtrarũ extinctionẽ conqueri caueamus.fo 121.col.iij.prin.Caueamus.

Lamentatio peccatoris fructuoſa.fo.132.col.iiij.C.& D.

Lapidibus quib⁹ Dauid philiſtæũ percuſſit,quinquepertitum uerbum intelligitur,id eſt comminationis,promiſſionis &c.fo.45.col.iij.prin.Arbitror.

Lapſus primi hominis.fo.150.col.ij.ſi.Cum in.

Laqueus diaboli diuitiæ ſunt.fo.71.col.ij.C.

Laquearia & tigna eccleſiæ quæ ſint.fo.157.col.j.B.

Latrones qui nobis quæq; optima ſunt furãtur,quatuor ſunt.fo.121.col.j.prin.Latrones.

Latrones ueſtem innocentiæ diripiunt.fo.121.col j.ſi.Latrones.

Latus Chriſti dextrum & ſiniſtrũ quid ſignificent.fol.73.col.iij.D.

Latere dæmones incarnationem Chriſti deus uoluit,& quamobrem.fo.6.col.ij.A.

Laudari qualiter debeat deus pro ſuis beneficijs.fol.130.col.iij.ſi.Omnis igitur.

Laudatio hominũ moderãda.fo.204.col.ij.prin.Nam ſi.

Laudibus dei ſtrenue aſſiſtendum eſt.fo.158.col.j.B.ſi.

Laudibus digna eſt uirgo Maria.fo.4.col.iiij.B.

Laudis humanæ uanitas.fo.194.col.iij.prin.Pudet.

Laus diuina & ſupernæ ciuitatis tractatur.fo.126.col.iiij.A.Et fo.299.col.ij.me.Præmium.per totum.Et col.iiij.me.Cum ad orandum.per totum.Et fo.228.col.ij.D.Et ſo.23.col.ij.ſi.O Hieruſalem.Et fo.37.co.iiij.me.Redit.Et fo 81.col.ij.med.Audi.Et fo.56.col.j.ſi.O uere.Et folio.148.col.iij.D.Et col.iiij.C.O uere.Et fol.103.col.j.ſi.capitulis.xix.xx.& xxj.per totum.

Laudis humanæ contemptor à duobus ſibi præcauet.folio.199.col.j.me.Item.

Laus ſpecioſa non eſt in ore peccatoris.fo.111.col.iij.prin.Non eſt.

Laudis noſtræ oblatio quam deo immolamus triformis eſſe debet.fo.118.col.iiij.prin.Oblatio.

Laudandi qui ſint.fo.58.col.iiij.prin.Illorum.

Laus ſeductoria,& econuerſo.fo.195.col.ij.prin.Scio me.

Laus pernicioſa,& ecõuerſo.fo.207.col.iiij.me.Grauaris.

Laus noſtra nil ſanctis,ſed nobis cõfert.fo.58.col.iiij.D.

Laus & gratiarum actio deuotiſſima ad deum pro ſuis beneficijs.fo.133.col.iiij.C.Gratias.

Laus reciproca inter ſponſum & ſponſam.Et qualiter per uulnera Chriſti intelligitur opus & fides.fol.158.col.ij.canti.ſermo.xlviij.per totum.

Lazarus quatriduanus in monumento quid ſignificet.folio.49.col.iij.prin.Et in his.

Lazari cur nulla ſit mentio in euangelio Marthæ & Mariæ.fo.48.col.iij.A.

LEctus ſponſæ id eſt eccleſiæ quis ſit.fol.157.colum.j.B.& D.

Lectus in quo recipiendus eſt dominus ad quieſcendum,qualis eſſe debeat.fo.139.col.ij.A.

Lect⁹ aiæ in q̃ pauſat tripertit⁹ eſt.fo.120.col.j.me.Lectus.

Lectulus Chriſti,uterus uirginis,præſepiũ,tumulus.fol.179.col.ij.D.

Lecti nomine clauſtrum uel monaſterium intelligitur.folio.157.col.j.B.

Lectulus noſter floridus &c.pulchre omnem ſtatum eccleſiæ breui hoc uno uerſiculo comprehenſum cõſpicitur.fo.157.col.j.A.

Leo de tribu iuda leonem conculcauit.fol.78.colum.iiij.ſi.Gratias.

Lepra ſuperbiæ ſeptempliciter nos occupauit.fol.35.columna.ij.B.

Lætitia inepta tractatur.fo.280.col.ij.me.Proprium.

Lætitiam prouenientem ex humiliatione & laboribus conſummatis cæli neſcirent niſi per eccleſiæ filios.fo.173.colum.iij.D.Hoc genus.& col.iij.B.

Lætos uos eſſe nolo,ſed nondum ſecuros.fo.71.colum.iij.prin.Agite.

Leua eius ſub capite meo,& dextera illius amplexabitur me.fo.iij.col.j.prin.Vtinam.

Leue non eſt quo deus quomodolibet offenditur.fol.145.col.ij.C.

Leuitas tractatur.fo.280 col.ij.me.Monachus.

Leuiora peccata tractantur.fo.21.col.iiij.me.Diſcite.Et folio.166.col.j.D.Et fo.3.col.iiij.me.Ecce.Et fo.32.col.iiij.me.Et unde.

Lex domini immaculata.fo.276.col.ij.me.Lex ergo.

Lex peccati & cõcupiſcẽtiæ in omnibus noſtris membris habitat.fo.94.col.j.ſi.Vbi.

Lex per Moyſen &c.exponitur.fo.109 col.iij.prin.Lex.

Lex & gratia quomodo differant.fo.146.col.j.D.

Lex triplex,ſerui,mercenarij,& filij.fol.276.colũna.ij.me.Cæterum.

Lex membrorũ legi dei repugnat.fo.183.col.iiij.C.& conſequenter per totum ſermonem.

Legis nouæ ſuauitas,legis ueteris auſteritas.fo.146.col.j.prin.Moyſi.

Legis & gratiæ comparatio.fo.146.col.j.D.

LIber quãuis ſit homo,interueniente tamen peccato ſeruus efficitur.fo.183.col.iiij.prin.Quanam.& D.

Libera ratio quodãmodo captiua tenetur.fo.23.col.iiij.prin.Nimirum.

Libero ex arbitrio & gratia quid habemus.fo.265.col.ij.me.Velle.

Liberum arbitrium,conſilium,& complacitum.ibidem.

Libertas triplex;quarum ultima ſola liberum arbitrium notauit.ibidem.

Libertas triplex,quarũ prima eſt naturæ,ſecunda eſt gratiæ,tertia uitæ & gloriæ.ibidem.

Libertas aiæ deturpari poteſt,nõ deſtrui.fo.184.col.ij.D.

Libertas ubi nõ eſt,nec meritũ.fo.183.col.iij.C.

Libertas in anima fulget ut gemma in auro.ibidem.

Libertatis uis & dignitas.ibidem.

Liberatio plena & perfecta.fo.80.col.j.me.Quoniam.

Liberantur tres ex omni populo,Noe,Daniel,& Iob.folio.121.col.ij.prin.Tres ex omni.

Libidinis & gulæ cæterarumq; uanitatũ appetitus quem finem habeant.fo.102.col.ij.ſi.Super.

Ligna quib⁹ compactus eſt pons religionis,tria ſunt.pœna corporis paupertas ſubſtãtiæ,humilitas obediẽtiæ.fo.96.col.ij.ſi.Nec uerò.

Ligna domus ſpiritualis quæ ſint.fo.157.col.iij.C.

Ligna ſunt oẽs iuſti q plãtati in medio eccleſiæ tpalis debẽt facere fruct⁹ uitæ q maneãt.fo.118.col.iiij.ſi.Ligna.

Lignum,fœnũ,& ſtipula quid ſignificẽt.fol.94.col.iiij.C.

Lilia ſunt

Lilia ſunt quæcunque Chriſti ſunt, ut cõceptio natiuitas &c. fo.157.col.j.C.
Lilia ſancti quidem habent, ſed non omnia quæ habent, lilia ſunt.fo.175.col.j.A.
Lilium eſt Chriſtus, & inter lilia commoratur & paſcitur. fo.175.col.iij.C.Sponſus.
Lilium ueritas eſt cuius odor animat fidem, ſplendor intellectum illuminat.fo.174.columna.iiij.C.Et fo.175.columna.j.B.
Lilium unum non ſufficit, duo ad minus neceſſaria ſunt. fo.175.col.j.A.
Lilium ſponſus eſt, ſed non lilium inter ſpinas.fol.175.columna.ij.C.
Liliorum amator nunquam ſine lilijs eſt.ibidem.
Linguæ uitia diuerſa.fo.44.col.j.ſi.Vilis.Et fo.261.col.j. me.Vtilis.
Lingua duplex, dei uidelicet & animæ.fo.156.col.iiij.B.
Lingua paruum membrum innumeras contrahit ſordes. fo.8.col.iiij.ſi.Q. ſi.& B.
Lingua quintuplex diſſoluta, doloſa, impudica, magniloqua, maledica.ibidem.
Lingua tenuis eſt & lata, uacuandis cordibus aptũ inſtrumentum.fo.89.col.ij.prin.Modicum.
Lingua quàm litera efficacior.fo.203.col.j.ſi.Nam ſolet.
Lingua amoris ei barbara eſt qui amorem non nouit.fol. 181.col.iiij.C.Quomodo.
Lingua multa mala facit. Item multa bona.fo.88.col.iiij. B.Et fo.89.col.ij.me.Eſt quoque.
Lingua detractoria uipera eſt.fo.89.col.j.me.Vtinam.
Linguæ aromata modeſtia in increpãdo, copia in exhortando, efficacia in perſuadendo.folio.54.columna.iiij.ſi. Linguæ.
LOcus triplex.fo.60.col.j.prin.Eſt enim.
Loca tria ſunt, cælum, terra, infernus.fol.117.col.ij.ſi. Tria ſunt.
Locus eſt apud ſponſum de quo ſua iura decernit.fo.138. col.iiij.A.& C.
Locus in quo uerè cernitur deus quieſcens & multæ miſericordiæ.fo.139.col.j.C.
Longe ſemper eſt deus à peccatoribus.fo.164.col.j.B.
Longe eſt aliquando deus à ſanctis per diſpenſationẽ, quibus tamen ſemper prope eſt.ibidem.
Longitudo, latitudo, ſublimitas, & profundum deus eſt. fo.263.col.iij.prin.Quid eſt deus, longitudo.
Loquentibus de ſe dominus appropiat.fo.127.col.j.C.
Loquitur uerbũ animæ, & anima uerbo.fol.156.col.iiij.B.
LVcerna lucens & ardens Ioannes erat.fo.42.col.iiij. ſi.Ille inquit.
Lucerna ſub modio erat Ioãnes dum adhuc eſſet in utero.fo.42.col.iiij.B.
Lucernæ ſeu candelæ ardẽtes in manibus.fo.22.col.iij.C.
Lucernæ ſunt tres.fo.119.col.ij.prin.Tres ſunt.
Lucernæ quæ noctem huius uitæ illuſtrant, tres ſunt.fol. 120.col.ij.ſi.Lucernæ.
Lucifer quomodo arguitur & reprehẽditur.fo.36.col.iij. prin.Ex epiſtola.
Lucifer in dei uerbo præuidens homines in gloria pari profecturos inuidit.fo.133.col.iij.D.
Luciferi deiectio tractatur.fo.133.colũ.iij.canti.ſermo.xvij. per totum.
Lucifer in cælo concepit dolorem, & in paradiſo peperit iniquitatem.fo.133.col.iiij.prin.Ergo.
Lucifero dictum eſt: In decore tuo perdidiſti ſapientiam. Nolo propterea decorem qui mihi ſapientiam tollat.fo lio.178.col.iiij.B.C.& D.
Luciferum alloquitur inuehendo beatus Bernardus.fol. 61.col.ij.A.
Lucra noſtra deus à ſe nõ reputat aliena.fo.170.col.ij.B.
Luctari cum uitijs debemus.fo.8.co.ij.me.Solos.
Ludus bon⁹, quo Michol iraſcit, deus delectatur.fo.210. col.j.prin.Quis dabit.
Lugendum eſt, & poſt luctum conſolandum: poſt conſolationem ad cæleſtia contemplanda accedendum.fo.103. col.j.me.Hæc igitur.Et per quatuor ſequẽtia capitula.
Luna quare ſub Mariæ pedibus depingatur.fo.51.columna.iij.C.ſi.
Lux contemplatio, & etiam opera bona.fo.160 col.iij.C.
Lux puſilla ante aduentum.fo.148.col.iiij.prin.At.
Luxit Ioannes exemplo, digito, uerbo.fo.43.columna.ij. me.Luxit.
Luxuria & gula memorantur.fol.301.colũ.j.ſi.Adiuua.Et fo.301.col.ij.ſi.Caro.Et fo.284.col.j.ſi.Miror.Et fo.283. col.iij.ſi.Interprandendum.Et fo.102.col.ij.ſi.Voluptas. Et fol.89.col.iiij.ſi Solet apoſtolus.Et fo.189.colũ.iij.A. Quomodo.Et fo.146.col.ij.B.
Luxuriæ currus quib⁹ rotis & equis ducatur.fo.153.co.j. ſi.Luxuriæ.
MAceria ſanctorum communionem deſignat.folio.168.col.ij.B.
Maceriarum uariæ differentiæ & acceptiones tractantur.fo.168.col.iij.A.
Macula propria propriam curationem requirit.fol.94. col.j.ſi.Vbi.
Macula odibilis quæ beatam adimit uiſionem.fol.103.columna.iij.me.Odibilis.
Magdalena Chriſtum tãgere cur prohibetur.fol.144.columna.ij.C.& B.
Magiſtri operum Pharaonis tres ſunt.fo.119.co.iij.prin. Magiſtri.
Magiſtrum qui ſe ſibi conſtituit, ſe ſtulto diſcipulum ſubdit.fo.219.col.iiij.ſi.De re.
Magnum & rectum in anima, et unde ſint.fo.182.col.iiij.B.
Magnum & rectum in imagine ſunt idem, ſed in anima ſeparantur.fo.182.col.iij.C.prin.
Magnitudo aiæ quid differat ab ea.fo.182.col.iiij.B.& C.
Magna cum delinquimus, uix ferimus reprehẽdi.fo.156. col.ij.D.
Magna res eſt ſcire uiuere.fo.43.col.iiij.B.
Magna audent qui magni ſunt, & quia audent, obtinent. fo.148.col.j.D.& col.ij.B.
Magnificauit dñs facere nobiſcũ in creatione, in redemptione, in glorificatione.fo.14.col.iiij me.Magna.
Maieſtatis ſcrutator opprimitur à gloria, non mirator.folio.168.col.iiij.prin.Non opprimitur.
Malũ duplex ligno paratur infructuoſo, ſecuris & ignis. fo.141.col.ij.A.
Malum oĩno propria uoluntas: qua fit ut bona noſtra, nobis bona nõ ſint.fo.176.col.ij.A.
Mala ex bonis oriuntur cum non reddimus gloriam pro ſuſcepta gratia.fo.185.col.ij.B.
Malum uolenti agere, deſertum abundantiam habet, nemus umbram, ſilentium ſolitudo.fol.216.colũ.j.ſi.Nam uolenti.
Malum quod nemo uidet, nemo arguit.ibidem.
Malum obſtinatæ mentis punitur æternaliter, licet temporaliter ſit perpetratũ.fo.240.col.ij.me.Sempiterna.
Malum ſi comprimas tuum, reputatur tibi ad iuſtitiam: ſi alienũ reprimas, ad gloriam.fo.231.col.ij.me.Malum.
Malum quod ſua anima animam priuat.fo.75.col.ij.med. Et quidem.
Malum impunitum eſſe non poteſt.folio.287.colum.j.ſi. Et quidem.
Malum patiendo qñ triplex eſt, triplicem requirit prouidentiam.fo.44.col.j.D.
Malum triplex eſt in morte his qui in ſex tribulationibus huius mundi diſſimulauerũt liberari, neo in ſex hydrijs purificantur.fo.94.col.ij.me.Malum.
Malum murmurantium tractatur.fo.116. col.iij.me, Ante omnia.
Malum duplex, innatũ & ſeminatum.fo.147.col.iiij.D.
Malum cogitare, maledicere, male facere prohibemur.folio.118.col.iij.prin.Auctoritate.

Malitia,luxuria,auaritia,& diuerſæ earum generationes culpantur.fo.153.col.j.A.
Mandati impoſſibilitas nō præuaricatores,ſed humiles facit.fo.159.col.iiij.prin.Nec latuit.
Manducat nos deus,& à nobis manducatur copioſe.folio.175.col.iij.fi.Nolite.
Mane fuit quando ortus eſt ſol iuſtitiæ.fo.148.col.iiij.C.
Manſiones apud deum multæ.fo.138.col.iij.C.Sic ergo.
Manſionem apud animā faciunt pater & uerbum.fo.173.col.iiij.D.
Manſio patris & filij apud animam,quomodo conijci ualeat quando fiat.fo.174.col.ij.C.
Manſuetudinis uirtus,lilij noīe deſignatur.fo.175.co.j.B.
Manſuetudo Chriſti poſt eum merito nos currere facit.fo.137.col.ij.B.
Manſuetudinē homini connaturalē,concupiſcentiæ carnales exterminant.fo.156.col.j.D.
Manſuetudo ꝓbatur in tribus,in uerborꝫ iniurijs,rerum damnis,& corporis læſione.fo.22.col.ij.prin.Triplici.
Manſueti benigne corripiēdi ſunt,inquieti ſeuere.fo.155.col.iiij.A.
Manſuetis placere in operibus noſtris bonis,ſatis ſit nobis.fo.139.col.iij.B.
Manſuetudo ſponſæ pro maledicto reddentia benedictū.fo.140.col.ij.B.
Manus pedes & os dei.fo.124.col.ij.A.
Manus dei duplex,latitudo,& fortitudo.fo.125.col.iij.B.
Manus aromata ſunt tria,& quo nummo emantur.fo.35.col.j.me.Paret.& C.
Manus duæ quibus angeli ſancti dicuntur nos portare,& quæ ſint.fo.78.col.iij.prin.Vultis.
Manus dñi non oſculatur qui magis in ſe quàm in domino gloriatur.fo.124.col.ij.C.
Mare ſicut eſt origo omniū fluminū & fontiū,ſic Chriſtus omnium uirtutū & ſcientiarū.fo.129.col.iiij.B.
Maria uirgo in ſe tota uulnus amoris ſuſcepit.folio.145.col.iij.D.
Marias tres in oblatione unguentorum,qualiter imitemur.fo.129.col.iij.B.
Maria etiam in umbra fidei uiuebat.fo.147.col.iij.A.
Maria,Martha,Lazarus,quid hæc denotent uocabula.fo.165.col.j.D.
Maria uirgo ueneratione digna,in qua humilitatē exaltat fœcunditas,& partus conſecrat uirginitatem.fo.4.col.iiij.B.
Maria ꝙ mater dei ſit & nominetur,dignitas maxima.folio.5.col.j.prin.Eſt tamen.
Maria ornata eſt gemmis uirtutū.fo.5.col.ij.me.Vt igit.
Maria omni honore digniſſima.fo.5.col.iij.prin.O admirandam.
Maria ſideri ſiue ſtellæ aptiſſime comparata.fol.6.columna.iiij.C.
Maria ſtella ex Iacob.ibidem.
Maria beata ſola inter mulieres.fo.12.col.j.me.O beata.
Maria uirgo felix.fo.15.col.j.fi.Felix.
Maria ſi pie à nobis pulſata fuerit,non deerit neceſſitati noſtræ.fo.21.col.j.prin.Quoties.
Maria ſaluo pudore concepit,& ſine corruptione peperit.ibidem.
Maria ante ſancta quàm nata.fol.124.colū.iij.fi.Fuit procul dubio.
Maria uirgo aſcendit delicijs affluens:quæ ſunt illæ deliciæ.fo.49.col.ij.fi.Quanta.
Maria gratia plena eſt:quia deo & angelis & hominibus grata.fo.51.col.j.me.Aue maria.
Maria quater duntaxat legitur locuta fuiſſe:& eius taciturnitas laudatur.fo.52.col.ij.C.
Maria inuenit gratiam ſcilicet dei,& hominum pacem,mortis deſtructionem,uitæ reparationem.fol.7.col.iiij.me.Inueniſti.
Mariam uenerari uult,qui totū nos habere per Mariam uoluit.fo.53.col.ij.prin.Ne dixeris.
Maria aſcēſiones in corde ſuo diſpoſuit.fo.53.col.iij.prin.Aſcenſiones.
Mariæ plures prærogatiuæ.fo.49.col.iiij.B.
Mariæ & Marthæ appellatione ueniūt intellectus & operatio intelligenda.fo.50.col.iij.B.
Mariæ humilitas ualde commendatur.fol.52.col.ij.med.Gratiſſima.
Mariæ fœcunditas tria nobis contulit.fo.119.col.iij.prin.Tria nobis.
Maria cur ſole amicta dicatur.fo.51.col.iij.C.fi.
Mariæ uirginis excellentia declaratur.fo.47.col.iiij.fi.Et fo.49.col.iiij.B.Et fo.48.col.j.prin.Quantum.Et fol.51.colum.iiij.B.Et fo.5.col.j.prin.Eſt tamen.Et fo.52.col.j.me.Quod.Et fo.52.col.ij.princi.Si rerum.Et fo.5.col.iij.prin.O admirandam.Et fo.53.col.iij.me.Quomodo.Et fo.2.co.ij.prin.O uirgo.Et fo.12.col.j.princ.O noua.Et fo.51.col.iiij.fi.Non percipit.
Mariæ miſericordia & puritas.fo.51.col.iij.me.Quid ad.Et fo.50.col.i.prin.Sileat.Et fo.9.col.j.B.Et fo.41.colū.iij.me.Ad illam.
Mariæ conceptus & partus admirabiles.fo.47.col.iiij.fi.Quis enim.Et fo.28.col.iiij.prin.Iungitur.Et fol.11.collum.iiij.C.Et fo.12.col.j.prin.O noua.Et fol.41.colū.iij.prin.Miſſus.Et fo.9.col.iij.fi.O natiuitas.Et fo.5.co.iiij.fi.Sed uerto.
Maria mediante habemus quicquid gratiæ in nobis eſt.fo.53.col.ij.prin.Intuere.Et fo.2.col.ij.prin.Sed iam.Et fo.53.colum.iiij.me.Parum.Et fo.47.colum.iiij.me.Aduocatam.
Mariæ humilitas multipharie commēdatur.fo.4.columna.iiij.B.& C.
Maria multis figuris & ſcripturis ueteris teſtamenti præmonſtrata fuit.fo.5.col.iij.C.A.& B.
Maria quare deſponſata fuiſſe dicatur,nō nuptura.fol.6.col.j.B.& C.
Maria quare maris ſtella dicatur.fo.6.col.iiij.C.
Mariæ deſpōſatio in aliquo dubitationi Thomæ coadaptatur.fo.6.col.j.C.
Maria in omnibus eſt inuocanda neceſſitatibus.fo.6.columm.iiij.D.
Maria a ſancto Dauid præmonita fuit ut ſe ad ſaluatoris aduentum prepararet.fo.7.col.j.fi.Fecerat.
Maria conſolatur ab angelo cum in ſermone eius turbaretur.fo.7.col.iiij.C.
Maria ab angelo interrogando quomodo fiet iſtud,quõ uirum non cognouiſſet:non de facto dubitauit,ſed modum inquiſiuit.fo.8.col.iij.A.
Maria perpulchre exhortatur conſenſum angelo dare.folio.9.col.j.B.
Maria quibus priuilegijs omnes ſanctos & ſanctas præcellat.fo.50.col.iij.B.fi.
Maria qualiter omnibus,omnia facta eſt.fo.51.col.iij.B.
Maria uellus Gedeonis dicitur,Moyſi rubo cōparatur.Stellæ duodecim declarantur.fo.51.colū.iiij.B.Et fo.52.col.j.per totum.
Maria abſq; omni macula concepit.fo.51.col.j.C.
Maria martyr extitit.fo.52.col.iiij.A.
Maria aqueductus eſt.fo.53.col.j.C.& D.
Mariam aduocatā apud deum habemus.fo.53.col.ij.D.
Maritatur anima uerbo dei fideli connubio.fo.186.columna.iiij.D.
Martha duobus modis excipit ſaluatorem.fol.50.col.iij.me.Duobus.
Martham inferiorē & non potius Mariam cur dominum dicitur ſuſcepiſſe.fo.48.col.iiij.prin.Quid eſt.
Martham contra Mariam murmuraſſe legimus,Mariam uerò contra Martham minime.folio.50.columna.iij.fi.Non ergo.
Marthæ ſpectat ornatus,Mariæ impletio,mūditia Lazaro,ut ſit domus non uacans ornata & munda.folio.48.col.iiij.

col.iiij.me.Mulier.
Maria, Martha, & Lazarus in eadē domo quid ſignificēt. fo.49.col.j.D.
Martham habemus ut amicam, Lazarū ut columbā, Mariam ut formoſam.fo.165.co.ij.A.
Martyriū ſine ſanguine triplex.f.120.co.iij.pri.Martyriū.
Martyrij genus eſt ſacta carnis mortificare illo quo mēbra ceduntferro, horrore mitius, ſed diuturnitate moleſti⁹. fo.146.col.iij.A.
Martyr quis eſſe poteſt ſine uolūtate, ſed non contra uolūtatem.fo.16.col.iij.fi.conſiderēt.
Martyrium ſanguinis non habentes, martyrium ſaltem aquæ & ſpiritus quærent.fo.64.col.iiij.C.
Martyrium, fructus eſt eccleſiæ.fol.167.colū.ij. pauloante. C.Cæterum.
Martyrum fiducia, fortitudo, & tolerātia ex uiſceribus & uulneribus Chriſti.fo.168.col.j.C.
Matres, non domini ſubditorum debent eſſe prælati.fol. 138.col.j.A.
MEdela ſpūalis omnium ſpiritualiū infirmitatū tractatur.fo.92.col.j.B.
Medicamina plurima noſtris infirmitatib⁹ multis attulit medicus ſapiens Ieſus.fo.133.co.j.D.& co.ij.B.
Medicamina Chriſtus nobis ꝓpinauit in ſua natiuitate. fo.11.col.iiij.C.
Medicamentū cōſcientiæ.fo.243.co.j.fi.Ego.
Medicina ſero paratꝰ cū mala per longas inualuere moras. fo.229.col.iiij.fi.Quia.
Medicū ſe exhibet Chriſtus animæ peccatis ſauciatæ.fol. 147.col.iiij.A.
Medicos non dominos oportet eſſe prælatos.fo.140.col. ij.B.Maluit.
Meditatione pericula agnoſcimus, oratiōe euadimus.fol. 66.co.j.me.Nemo.
Meditatio perutilis meditari quid in natura ſis.fo.256.colū.iiij.me.Age.
Medium tene ſi non uis perdere modū.fo.256.col.iiij.me. Proinde.
Medius locus tutus eſt.ibidem.
Mel inueniſti &c exponitur.fo.11.col.iiij.prin.Mel.
Mel & lac ſub lingua eius: id quidem neceſſe.fo.121.col.iij. fi.Mel &.
Melior angelis effect⁹ eſt Chriſtus.fo.178.co.j.prin.Fundamenta.& D.
Membrum debet ſequi caput.fo.23.co.iiij.fi.Non eſt.
Mēbra Xp̄i ſibi morib⁹ cōformia, & fide cohærētia, cū eo capite ſuo paradiſum aſcēdēt.f.94.co.j.pri.Quid ergo.
Membrum capiti inhærēs, facilius capiti ſi deforme eſt reformatur, quàm diuulſum quālibet ſimile copulatur.fol. 94.col.j.fi.Quod ſi.
Memorare amaritudines & beneficia dn̄i tui.f.91.col.j.D.
Memoria paſſionis & reſurrectiōis Chriſti perneceſſaria. fo.273.co.iiij.prin.Monimenta.
Memoria amaritudinum & paſſionum Chriſti, de quibus Bernardus faſciculum fecit tractatur.fo.155.colū.ij.C.Et ibidem co.iij.A.Et fo.167.co.iiij.prin.Sequitur.Et ibidē B.& C.Et.fo.169.co.j.A.Et fo.32.co.ij.D.prin.
Mendacium dubie proferens non mentitur. Sed ſi ueritatem quam neſcit affirmat, mentitur.fo.133.co.iij.C.
Mens quam affecerit charitas, ſui iuris eſſe non ſinit.folio 204.co.iiij.fi.Mens ſiquidem.
Mens aſſueta delicijs, nec exculta diſciplinæ ſarculo, multas contrahit ſordes.fo.221.co.iiij.me.Mens quippe.
Mentis aromata ſunt cōpaſſionis affectus, rectitudinis zelus, diſcretionis ſpiritus.fo.34.col.iij.C.
Mens, manus, lingua, per tres mulieres quæ emerūt aromata, ſignificantur.fo.108.co.ij.prin.Quid eſt.
Mens quæ ſpirit⁹ ſancti ignorat abſceſſum, patet ſeductioni: & quæ reditum nō obſeruat, erit ingrata uiſitationi. fo.133.co.ij.fi.Mens ergo.
Mens aſſueta quietis & bonis operibus in fide nō ficta radicatis, recipit cōſolationem quoties ſibi (ut aſſolet) lux cōtemplationis ſubtrahitur.fo.160.co.ij.C.
¶Mens deuota quæ ſunt quæ ſequi debeat, quid ſit meridies. Et de quatuor generibus tentationum uitādis.fol. 148 co.ij.canti.ſer.xxxiij.per totum.
Mentis interior facies eſt animæ, ex qua rectitudo operis, ſicut ex facie pulchritudo corporis æſtimatur. fo.153 columna.ij.C.
Mentibus quàm frugibus ſeruādis uigilantius inſiſtēdū. fo.169.co.j.D.An.
Menſuram plenam cōfertam &c. dabunt in ſinus ueſtros. fo.177.co.ij.me.Menſuram.Et A.
Meretricum nomine concupiſcentiæ carnis intelligūtur. fo.85.col.iij.prin.Porrò.
Meridiei nomine cæleſtis habitatio deſignatur.fo.148.co. iij.prin.Felix regio.Et ibidem.C.& D.
Meritū quid ſit, & ꝙ ſine libertate non eſt.fo.183. col.iij.C.
Meritū diſpar habet qui ſocialiter uiuit, & ꝗ utiliter præeſt.fo.138.col.iij.D.
Meritum eſt ſcire ꝙ non ſufficiant merita.fo.173 co.iij.C.
Meritū hoīs totū, ſi totā ſpem ſuā ponat in deo.fo.80.col. ij.prin.Dulciſſima.
Merita deo attribuēda.fo.173.co.iij.B.Nā.Et fo.168.col.j. prin.Meum proinde.& fo.80.colū.ij.prin.Poſtremo.Et folio.29 col.ij.me.O uox.
Merita noſtra in quatuor conſiſtunt.fo.67.col.iij.B.& columna.iiij.C.
Merito quilibet uehemēter cupit paſci de domini bonis, & in domo dn̄i, quippe qui poſuit fines noſtros pacē, & adipe frumenti ſatiat uos.fo.148.col.iij.C.
Metretæ tres, tres ſunt timores.fo.163.co.iij.A.
MIlitiæ quis fructus, ubi occiſor mortaliter peccat, & occiſus æternaliter perit. Et de uanitate apparatus militaris, & de tribus cauſis bellorū ſuſcitādorū.fo.94.col.iij.prin.Quis igitur.
Miniſter bonus Chriſtus ſpiritu alacer, charitate feruens, pietate deuotus.fo.162.col.ij.prin.Bon⁹ miniſter.& C.
Miniſterij honor, morum grauitas, conſiliorū maturitas actuum honeſtas.fo.195.col.iiij.me.Paulum.
Minoratus ab angelis Chriſtus, hominibus tamē præfertur.fo.158.col.iij.D.Et fo.16.col.iiij.me.Poſtquam.
Minuendi ſanguinis duplex eſt cauſa.fo.121.co.ij.me. Minuendi.
Mirabile iactantiæ genus ut non poſſis putari ſanctus, ſi non appareas ſceleratus.fo.133.col.j.A.
Miranda eſt plurimorum audacia: qui quamuis de proprijs uineis non niſi ſpinas colligant, uineis tamen dominicis ſe præſumptuoſe ingerere nō formidāt. fol.146. colum.j.C.
Myrrhæ nomine tribulationes deſignantur.fo.155.colū.ij. prin.Hoc ſolum.
Myrrha Chriſto in cruce oblata, & myrrha qua unct⁹ eſt. fo.155.col.C.Vbi ſanè.
Myrrhæ faſciculus ex Chriſti paſſionibus colligend⁹ eſt. fo.155.col.ij.C.&.co.iij.A.
Myrrha Xp̄s in morte, bott⁹ i reſurrectiōe.f.155.co.iij. C.
Miſeratio crudelis qua pœnitentia minuitur.fo.70.col.ij. fi.Siquidem.
Miſeria noſtra quāta eſt, & indigentia noſtra quàm multiplex.fo.121.co.iij.me.Quāta.
Miſeria noſtra pulchris comparationibus oſtenditur.fol. 86.col.iiij.me.Fili.
Miſeria hominis.fo.256.col.iiij.me.Si cūcta.Et.fo.31.co.ij. C.Et fo.39.co.iiij.prin.Quomodo.Et fo.23.co.iij.fi.Graue.Et fo.97.col.iiij.fi.Labor.
Miſeri nos ab illa felici regione depulſi. folio.90.colum.j. me.Ecce.
Miſeria nulla uerior, quàm falſa lætitia.fo. 268.colum.iiij. fi.Denicꝫ.
Miſeria noſtra opus habet miſericordia & miſeratiōe.fol. 22.col.iij.me.Nunquid.

Miſeria ſedes miſericordiæ.fo.102.co.ij.me. Cæterum.
Miſeria fragilitatis noſtræ memoratur.fo.160.colum.j.B. Sed ubi.
Miſeria humani generis triplex eſt,& triplex dei miſeratio.fo.4.co.ij.C.priu.
Mſeratio domini,meritum hominis.fo.167.colum.iiij.C. Meum.
Miſericordiæ domini multæ & æternæ.fo.168.col.j.prin. Etſi.
Miſericordia domini pallium breue non eſt.Ibidem.
Miſericordia egent etiã ſancti.fo.177.co.iij.C.Opus.
Miſeretur deus nunc impijs ut eis in æternum iraſcaſ.fol. 138.co.iiij.C.
Miſericordes ueri.fo.3.col.ij.me.Sunt alij.
Miſericordia irrationabilis.fo.283.co.ij.fi.Inordinata.
Miſericordia uera.fo.194.co.1.me.Vera.
Miſericordia triplex nomine trium panũ deſignatur. fol. 46.col.ij.me.Tribus.
Miſericordia habet quatuor filias.fo.87.co.ij.C.
Miſericordia eius præueniet me,quomodo de Dauid uerificatur.fo.41.co.iiij.prin.Quos enim.
Miſericordiæ ſeptem,& earum fragmenta.fo.46.co.ij.D.
Miſericordia dei in pœnitẽtes.fo.127.col.ij.prin.Duo ſpõſi.Et ſo.139.co.1.C.E fol.128.col.iij.prin.Ego infrenabo. Et fo.16.col.ij.E.priu.Et fol.29.co.j.fi.Quã diues.Et fo. 32.col.i.me.O quàm.Et fo.22.col.ij.fi.In medio.Et fo.9. col.iiij.fi.Naſcitur.
Miſericordia etiam tractatur.fo.204.colũ.i.me. Conſiderans.Et fo.194.col.j.me.Miſeremini.Et fo.204.col.iiij. fi.Ego.
Miſericordia triplex,& quadruplex miſeratio.folio.87.colum.ij.D.
Miſericordiarum fragmenta ſeptem.folio. 46.colũ.ij.me. Primus.
Miſericordiarum pater quomodo deus dicatur.fo.16.col. ij.E.A.B.& C.
Miſericordiæ domini in nobis ſeptem numerantur. folio 46.col.1.A.
Miſit pater filiũ ut præiret in uia morũ.fol.136.col.ij.prin. Sed familiarius.
Myſteria magna fidei cognoſcentes,ea minoribus cõmunicent.fo.148.col.ij.C.
Mitis apparebit Chriſt9 electis,terribilis reprobris in iudicio.fo.177.co.iiij.prin.Vt ergo.Et fo.177.col.iiij.B.
Mites ſunt aliqui,ſed quãdiu nihil dicitur uel agitur niſi pro eorũ arbitrio.fo.3.col.ij.fi.Sunt & alij.
Mixtura triplex quã fecit deus in aſſumptione noſtræ carnis.fo.11 co.ij.fi.Tria opera.

MOderata correctio.fo.24.col.iij.C.
Modeſtia nr̃a nota ſit.fo.12.col.iij.me. Gaudemus.
Modeſtiæ prælatorum mod9.fo.260.co.1.fi. Iraq;.
Modum iuſtitia quærit.fo.255.co.j.prin.Reſtat.
Modus noſtræ redemptionis.fo.128.co.iiij.D.
Modus iſte quantæ fuerit humilitatis,manſuetudinis,dignationis.Ibidem.
Modus miſericordiæ & pietatis,qui modus,ſiue quæ forma in ſanctis præceſſit.fo.129.co.j.D.
Modus medij,non infra deijci,non attolli ſupra,non euadere in longius,non extendi in latius.fo.256.col.iiij.fin. Proinde.
Modus & fructus redemptionis Chriſti.fo.128.col.iij.me. Verum.
Modus melior in omnibus.fo.260.co.iij.me.Non eſt.
Modus amandi carnem ſuam.fo.78.co.ij.prin.Sic ergo.
Modus inueniẽdi gratiam.fo.29.col iiij.prin.Ne timeas.
Modi diligendi ſunt quatuor.fo.121.co.ij.prin.Modi.
Modus diligendi deum.fo.274.co.ij.prin.Cæterum.
Moyſes à filia Pharaonis ab aquis liberatus præfigurauit Chriſtum in Aegyptum fugientem ab Herodis manib9 liberatum.fo.36.col.1.B.
Moyſes Aaron & Samuel in Sacerdotium aſſumũtur.fo. 120.col.j.fi.Tres in.
Moyſi magna petenti,minora cõceſſa ſunt.f.149.co.iiij.C.
Moyſes inſtar matris quæ ſine populo ſuo intrare ad mẽſam diuitis recuſat,ſic ſine populo terram promiſſionis intrare nolebat.fo.129.col.ij.C.
Moyſi & Aethiopiſſæ coniugiũ præfigurauit coniugium Chriſti & eccleſiæ.fo.153.col.ij.B.
Moyſi dño dicenti dimitte me,& faciam te in gentem magnam:merito renuit,quia hoc ſponſæ reſeruatum erat, fo.145.col.iiij.B.Moyſi.& fo.146.co.j.D.
Moyſes loquebatur,& dñs reſpondebat:ſic uerbum ſponſus animæ deuotæ,& econtra.fo.156.col.ij.A.
Moleſta patienter ferre ſufficit ad ſalutem:ſed cumulus eſt ea libenter amplecti.fo.96.co.iij.prin.Sufficit.
Mollis & manſueta increpatio ſancti Bernardi in aliquos fratres qui plus debito eum præpediebãt,quomin9 contemplationi uacaret.fo.161.col.iij.C.
Momentaneum breue tribulationis,æternum gloriæ põdus operatur in nobis.fol.82.col.1.me.Momentaneum.
Monachus qui poſt amara cõuerſionis ſuæ primordia in ſpem reſpirat,is profecto iam metit.folio.151.colũ.iiij.A. Propterea.
Monachi ſingularitas pernicioſa ualde.fo.146.colũ.iij.fi. Fruſtra.
Monachi officiũ non docere eſt,ſed lugere.fo.169.col.iiij. fi.Et ſimus.
Monachorum inſignia.fo.200 co.iij.fi.Labor.
Monachorum certamẽ quale eſt.fo.64.co.iij.fi.Veſtrũ.
Monachum non eſſe medicum,nec de cõplexione ſed profeſſione iudicare debet.fo.146.co.iij.me.Puta.
Monachus habitu mentiens ſanctitatem culpatur.fo.230. co.iiij.fi.Olim.
Monachus ſiue alius quiſq; pro exteriori mũditia niſi interior affuerit,non eſt mundus.fo.48.co.ij me. Rediens Et co.iij.C.
Monachorum quorundã peruerſitas declaratur.fo.9.col. ij.prin.Si me.
Monachorum intemperãtia oſtẽditur.fol.283.col.ij.prin. Sed quoniam.
Monachorum cibi delicati culpãtur.folio.283.col.iij.me. Quis in principio.
Monachi de nimio potu reprehenduntur.fol.283.col.iiij. prin.Iam uerò.
Monachorũ precioſus habitus reprehẽdiſ.fo.9.co.ij. me. Quid.Et ſo.283.co.iiij.fi.Quæritur.
Monachi ſupbi arguunſ.ſo.282.co.1.prin.Væ portãtib9.
Monachalis obſeruantia in duo diuiditur,in præcepta nĩ delicet,& remedia.fo.270.col.iiij.fi.Veruntamen.
Monachis duo ſunt obſeruanda.fo.192.columna.j.me.Si quidem.
Monachus peccati conſuetudine obligatus felicem ſe reputaret ſi eſſet tanquam unus in ſeculo tepide uiuẽs,fo. 85.col.iij.fi.Quis enim.
Monachi plures cum primum religionem intrãt,timorati ſatis,deuoti,& humiles inueniunſ:ſed fiducia tãdẽ accepta,in ſuperbiã& præſumptionem aſſurgũt.fo.93.co. iiij.me.Felix.
Monachi ſunt uelut inter duas menſas epulantium ieiuni poſiti.fo.98.col.j.prin.Nõnne.
Monaſteria ſtagnis comparantur.fo.65.co.iij.D.
Mons oliueti & uallis Ioſaphat memorãtur,& eorum nominum ſignificatio moralis,& quomodo in deo ſit miſeratio & iudicium.fo.99.co.iij.me.Aſcenditur.
Mõtium quatuor genera ſunt.fo.120.co.iiij.fi.Mõtium.
¶ Montium & collium nomine ſignificãtur beatitudines cæleſtium ſpirituũ,in quibus ſpõſus tranſilijt,id eſt notũ fecit myſteriũ ſuæ incarnationis ueniens ad ſe incarnandum.fo.161.co.iij.canti.ſer.liij.per totum.
¶ Montium nomine ſignantur apoſtoli& homines,& per colles dæmones.fo.162.co.ij.canti.ſer.liiij.per totum.
Montes & aſcenſiones quibus ad regnum cælorũ aſcendendum eſt

dendum eſt.fo.39.col.j.D.
Montes & colles in cæleſtibus ſunt.folio.161.col.iiij.A.& fo.162.col.j.A.
Moutes illi ijdem qui& oues,id eſt cæleſtes ſpiritus qui intra ſe uerbo dei paſcuntur.ibidem.
Montes Bethel,angelorum agmina.Ibidem.
Montes ſancti fide ſolidi,ſpe excelſi,charitate ſpatioſi.fol.162.co.iiij.prin.Quàm miſer.
Montium diuerſorum aſcenſiones.fo.38.colũ.iij.princi.Si natiuitatis.
Monſtruoſa res gradus ſummus,& animus imus.fol.256.col.ij.fi.Et nunc.
Monumentum domini accedere uolentes prius per confeſſionem ueſtimenta ſua dealbare debent.fo.35.col.j.A.
Moralitas integra & perfecta in duobus præcipue conſiſtit.fo.110.co.ij.prin.Integra.
Moralis diſciplinæ tres cellæ,aromatica,unguentaria,uinaria.fo.138.col.j.prin.In morali.& D.& C.
Moralis honeſtas candor eſt animæ.fo 175.co.ij.C.
Morbum mentis à morſu ſerpentis non diſcernit niſi diſcretor ſpirituum.fo.148.col.j.B.
Morbo triplici laborat gen⁹ humanũ,principio,medio,& fine.fo.117.co.iiij.fi.Triplici.
Mores bellatorum Chriſti utiliſſiter deſcribtur fo.98 co.iiij.me.Sed iam
Morum color & odor qui ſit.fo.175.col.ij.C.
Moriatur anima mea morte iuſtorum,ut nulla illam illaqueet fraus,nulla oblectet iniquitas.Bona mors quæ uitam non aufert,ſed transfert in melius.fo.161.co.ij.B.
Mors mortem operata eſt,ſpiritualis corporalem,culpabilis pœnalem,uoluntaria neceſſariam.folio.100.colũ.j.prin.Nil profecto.
Mors triplex triplicem mortem operata eſt.Ibidem.
Morti noſtræ duplici,mors Chriſti occurrit.Ibidem.col.j.prin.Cum ergo.
Mors à morte,uita ab errore,à peccato gratia liberauit.Ibidem.co.iij.prin.Mors.
Mortem ſanctorum tria faciunt precioſam.fol.109.colũ.j.me.Precioſam.Et co.ea.fi.Tria ſunt.
Mors peccatorum mala,peior,peſſima,ſed mors bonorũ bona,melior,optima.fo.111.co.ij prin.Mors.
Mors animæ,obliuio.fo.118.co.j.fi.Mors animæ.
Mortem precioſam aliquando facit uita.fo.119.colũ.iiij.fi.Precioſam.
Mors corporalis.fo.76.co.ij.fi.Hic duplex.Et fo.102.colũ.iij.fi.Quid uerò.Et fo.213.co.ij.princi.Volo.Et folio.44.co.iij.me.Fratres.Et fo.99.co.iiij.me.Inter ſancta.
Mori potuit Chriſtus,quia homo fuit:& quia iuſt⁹,mors eius nos liberare potuit.fo.100.co.j.fi.Quod ergo.
Mors diaboli op⁹,& peccati pœna uicta eſt,& ipſum peccatum uictum.fo.59.co.iiij.me.At fortaſſe.
Mortem ſpiritualium optant ſibi carnales:quorum tamẽ uitam imitari nolunt.fo.136.co.j.D.
Morte Malachiæ & cuiuslibet ſancti uiri merito dolendũ foret,ſi haberemus hic ciuitatem manentẽ.fo.60.col.ij.prin.Si haberemus.
Mortẽ precioſam faciunt duo,uita,& cauſa.fol.212.colũ.j.me.Itaq;.
Mortis ſepatio amariſſima.fo.14.co.ij.me.Amariſſima.
Mors bona quæ uitam non aufert,ſed transfert in melius.fo.161.col.ij.B.
Mors iuſti bona propter requiem,melior propter nouitatem,optima propter ſecuritatẽ.fo.213.colũ.ij.prin.Bona proinde.
Mors peccatorũ peſſima,mala in amiſſione mundi,peior in ſeparatione carnis,peſſima in uermis contritione.Ibidem.Mors peccatorum.
Mors Chriſti precioſa,quæ liberauit nos à peccato.folio 229.co.ij.me.Fidelis.
Mors felix,mihi mundus crucifixus eſt.fol.26.colũ.ij.me.Omnino.
Mors depaſcet uoluptuoſos.fo.89.co.iiij.fi.Nõ eſt inquit.
Mors quomodo ĩ capite Chriſto ſuperata adhuc indies apud electos graſſatur.fo.59.co.iiij.me.Quomodo.
Mors iacẽti in peccatis ante conuerſionem,infernus ſuccumbenti poſt acceptam remiſſionem.lacus deſperanti poſt expertam contemplationem.fo.83.co.iij.fi.Mors.
Mors peccatorum peſſima.fo.111.co.ij.prin.Mors.
Mortui fratris copioſiſſima & elegantiſſima deploratio.fo.141.co.j.B.& per to.ſer.
Mortis increpatio.Ibidem.
Mortui recordantur & miſerantur noſtri.fo.141.colũ.ij.B.
Mortuos lugere propter quid & quouſq; debemus.folio 142.co.ij.C.fi.
MVlieris nomine carnales animæ deſignantur.folio 142.col.iiij.C.
Mulieres quæ Chriſtum uncturæ uenerant,unctæ ſunt ab eo.fo.179.co.iij.me.Nam reuera.
Multifarie demonſtratus eſt de⁹ antiquis,per imagines tamen extrinſecus apparentes.fo.147.co.j.prin.Alius.
Multi ſunt qui male utuntur bonis eccleſiæ.fo.149.col.iij.me.Væ generationi.
Multi ſuperbiunt magis in clauſtro &c.fol.9.colũ.ij.prin.Omitto.
Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum &c.exponitur.fol.110.col.iiij.fi.Multiplicatæ.
Multiplici uiſiõe uiſus dñs eſt ab Eſaia & a ijs prophetis.fo.62.col.j.me.Habemus.
Mundari corde quid ſit.fo.3.co.ij.fi.Item.
Mundantur non omnes qui audiunt uerbum dei,ſed qui obediunt.fo.144.col.j.fi.Nec omnes.
Mũdus qđ ſuũ eſt diligit.fol.213.col.iij.prin.Deſideram⁹.
Mũd⁹ cõtẽnẽd⁹ eſt,ſi ſaluari uolum⁹.fo.87.co.iiij.fi.Quid.
Mundus iſte ſenſibilis eſt quaſi liber in quo qui uolũt dei ſapientiam legant.fo.86.col.j.prin.Et eſt.
Mundus hic totus nox eſt,& noctes habet plurimas.folio 179.col.iij.A.
Mundus apte compedibus comparatur.fo.87.colũ.iiij.fi.Quid in hoc.
Munera & ꝓmiſſiones ſponſi ad ſpõſam.fo.152.co.iiij.A.
Munera tria regum quid ſignificent.fo.19.co.j.A.
Munitiones quib⁹ anima uallatur,tres ſunt.fo.120.colũ.j.me.Munitiones.
Murenulæ aureæ uermiculatæ argẽto quæ ſint in anima.fo.157.co.iiij.A.& fo.154.col.j.C.
Murmuratio non leue peccatũ eſt.fo.116.colũ.iij.me.Ante omnia.
Murus continentiæ quàm ſit ſolidus.fo.50.colum.ij.prin.Idcirco.
Muſcæ morituræ exterminantes ſuauitatẽ unguenti,quæ ſint.fo.32.col.j.D.Et fo.156.co.j.D.
Muſto pleni erãt apoſtoli.fo.159.co.j.me.Tamen.Et A.
Mutabilitas affectionum animæ diuina mutat nomina.fo.85.col.ij.A.
Mutatio turpis de meditationibus ſanctis ad ſeruitutem carnis.fo.150.col.ij.A.
Mutatio hois per ignorãtiã lachrymoſa.fol.150.col.iij.D.
Mutationũ tria ſunt genera.fo.119.co.iiij.prin.Tria ſunt.
NAamã præcepto Heliſæi in Iordane ſepties immerſus eſt.fo.35.co.ij.prin.Sicut.
Nardus herba humilis & calidæ naturæ,nõ inconuenienter humilitatẽ ſignificat.fo.154.co.iiij.D.& C.
Nardi proprietates.fo.49.col.iiij.fi.Vide.
Naſci quare Chriſtus uoluerit nocte & hyeme.folio.15.columna.ij.B.
Naſcitur homo per gratiam,quando ſol iuſtitiæ illuminat tenebras peccatorum,addens ad terroris cumulum breuem numerum dierum,& finem incertum.fol.17.col.iiij.me.In peccatis.
Natura propter peccatum,ad indignandum quàm ad cõpatiendum paratior.fo.156.co.j.me.Igitur.

Natura humana & euangelica per duo ſeraphim intelligitur.fo.61.col.ij.prin.Et ego.& A.
Naturarum quanta diuerſitas in humana ſubſtantia conueniat.fo.69.co.iiij.me.Nec mirabere.
Naturali appetitu celſitudinem deſideramus.fo.38.col.iij.fi.Cupidi.
Natura mollior eſt homo ad compatiendum quàm ad indignãdũ aſpior,niſi à pctõ obſoleſcat.fo.155.col.iiij.C.
Natus ex deo ſcilicet per prædeſtinationem non peccat, quomodo intelligitur:uide fo.139.co.j.C.Et co.ij.A.
Natus quibuſdam nondum Chriſtus eſt,quibuſdam nõdum paſſus,quibuſdam nondum ſurrexit, quibuſdam nondum aſcendit,alijs nondum miſit ſpiritumſanctum.fo.35.col.iiij.me.Sunt enim.
Nauis prælatorum tribus lateribus compacta eſſe debet, cordis puritate,conſcientia bona, & fide non ficta.fol.96.col.iij.me.Neceſſaria.
Nazareth & eius ſignificatio,& ibidem pulchra & utilis comparatio Iſaac palpantis & nõ uidentis Iacob.folio 99.col.iij.prin.Cernitur.
NEceſſitas quomodo ſtet cum uoluntate.fol.183.col.iiij.D.& ſo.184.co.j.B.
Neceſſitas felix quæ in melius cogit.fol.268.co.iij.prin.Cæterum.
Neceſſitates ſeptem propter quas anima quærit uerbum, quo tandem reformata accedit ad eius dulcedinem contemplandam atq; perfruendam.fo.185.colũ.iiij.canti.ſer.lxxxv.per totum.
Neceſſe eſt ut qui terrena contempſimus,flagranti deſiderio cæleſtia requiramus.fo.110.col.iij.me.Horum.
Neglecta cuncta,cuncta iacẽtis,cuncta inculta & ſordida. Per agrum inquit hominis pigri tranſiui,& ecce torũ repleuerant urticæ.fo.169.co.ij.A.
Neglectus & cõtemptus mandatorum qui eſt.fo.269.col.iij.me.Hæc ergo.
Negligentia abbatum non reprimẽtiũ ueſtium & alimentorum luxum culpatur.fo.284 co.ij.fi.Miror.
Negligentia altaris.fo.203.col.iiij.fi.Vt tamen.
Negligimus frequenter propria,& curioſi ſumus ad aliena,& ſic nec fumũ abijcimus,uxorem nõ corrigimus,tectum non reficimus fo.87.col.iij.D.
Nemo abſq; ſui cognitione ſaluari poteſt.fo.151.co.iij.B.
Nemo deum uidit unquã.fo.146.co.iiij.B.
Nemo aſcendit in cælum &c.exponitur.fol.108.colum.iij.prin.Nemo.
Nemo ſaluatur inuitus & econtra.folio.266.colũ.iij.me.Hac ſanè.
Nemo dicat leuia ſunt hæc.fo.21.co.iij.me.Diſcite.
Nemo magis iram meretur quàm amicum ſimulans inimicus.fo.104.co.1.prin.Filioli.
Nequã ubi eſt ꝙ dixiſti,nequaquã moriemini:ecce enim morimur omnes.fo.15.co.1.me.Vbi eſt.
NIger apparuit Chriſtus in paſſione.fol.143.colũna iiij.fi Niger.
Nigra qualiter formoſa fiat.fo.123.col.iiij.D.
Nigrum ſe fecit Chriſtus,ut multos dealbaret.fo.143.col.iiij.prin.Induit.
Niger erat Chriſtus ſuperficietenus,intus autẽ cãdidus.fo.143.co.j.C.& fo.144.co.ij.D.
Nigredinem Chriſti fideles eius imitantur.Ibidem.
Nigri ſunt iuſti ſuperficietenus,peccatores autẽ interius,Ibidem.
Nigredo pœnitentiæ,paſſionis,perſecutionis.folio.144.colum.iij.B.
Nigra & formoſa qualiter eſt anima Chriſti ſpõſa.fo.140.co.iij.C.& co.iiij.C.
Niger & formoſus Chriſtus.fo.140.co.iiij.fi.Specioſus.
Niger Chriſtus erat reputatione Herodis,formoſus confeſſione latronis,& cẽturiõis fide.fo.143 co.iiij.fi.Aliud.
Nigredo Felix quæ parit mẽtis candorem,lumen ſciẽtiæ,& cõſciẽtiæ puritatẽ.fo.140.co.iij.pauloante.A.Felix.
Nigredo ad humanitatem,candor ad diuinitatem refert.folio.143.col.iiij.prin.Multos.
Nihil mihi conſcius ſum,rara uox.fol.256.colum.iij.prin.Rara uox.
Nihil intuliſti in hunc mundum,nec quicquam inde auferes.fo.212.col.iiij.fi.Nihil.
Nihil nos deus habere uoluit,quod per Mariæ manꝰ nõ tranſiret.fo.11.co.iiij.prin.Cum ergo.
Nihil ſub ſole ſtabile neq; iucũdum.fo.87.col.j.me.Sic ſe.
Nihil ſibi deeſſe putãs,oĩa ei deſunt.fol.256.colũ.iij.prin.Omnia illi.
Nihil prorſus boni niſi à deo habemus uel habebimus.fo.129.col.iiij.B.
Nihil ita iræ impetũ cohibet,ſuperbiæ tumorẽ ſedat &c.quomodo nomen Ieſu.fo.132.co.j.A.
Nihil nobis cum litera,quæ guſtata carnem ſapit,glutita mortem affert.fo.177.co.ij.C.fi.
Niſi conuerſi fueritis &c.fo.12.co.iij.prin.Niſi.
Niſi ego abiero paracletus nou ueniet,quid per hoc intelligitur.fo.40.col.iij.B.
Nititur quis fruſtra in dilectum ſi non inuitetur.fo.186.co.ij.C.prin.
NOmen Chriſti ſonat aut maieſtatem aut pietatẽ.fo.131.col.iij.A.
Nomẽ ſponſi lucet prædicatum,paſcit recogitatũ,inuocatum lenit.fo.132.col.j.D.& A.
Nomen Ieſu lux.Ibidem.
Nomen Ieſu cibus.Ibidem.
¶Nomen Ieſu eſt medicina ſalubris fidelibus Chriſtianis in omnibus aduerſitatibus.fo.131.col.iij.canti.ſer.xv.per totum.
Nomen dei infuſum angelis,ab his in hoĩes,& à iudæis in gentes transfuſum eſt.fo.131.colũ.iij.fi.Mihi dictatur.Et col.iiij.D.
Nomen dei maieſtatis,in nomen pietatis transfundit.fol.131.col.iij.fi.Profecto.
Nomen Ieſu effuſum eſt in gentes.fol.131.columna.iiij.me.Vnum ſcio.
Nominibus diuerſis quare deum uocamus.fo.85.co.ij.A.
Nomen ſponſi nõ capiunt adoleſcẽtulæ & imperfectiores animæ niſi effuſum.fo.134.col.iij.D.
Nomen Ieſu ſic effuſum eſt ut non ſolum cælũ terraſq; perfuderit,ſed & inferos reſperſit.fo.131.col.iiij.B.
Nomen Ieſu dulcis & redolens effuſio & exaltatio.fol.133.col.ij.B.per totum.
Nomine uinearum Engaddi,eccleſiæ plebes intelligũtur.fo.155.col.iiij.A.
Non omne qđ libet licet,nec quod licet ſtatim expedit.fo.195.col.iij.fi.Sicut.
Non eſt in medico ſemper releuetur ut æger.fo.259.colũ.iiij.me.Noli.
Non quod uolo hoc ago,ſed me(non alio)prohibẽte.Et quod odi illud facio,ſed me(non alio)compellente.fol.183.col.iiij.C.
Non nobis domine non nobis,ſed nomini tuo da gloriã.fo.59.co.j.me.Nam.
Nõ eſt regnũ dei eſca & potus:ampliſſime exponitur.fol.89.co.iij.D.Et utilius.co.iiij.fi.Solet apoſtolus.per to.
Non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris exponit.fo.110.colum.iij.prin.Non eſt.
Noſcere unde poſſimus dominũ nobiſcum eſſe in tribulatione.fo.80.co.iij.B.
Noſcere unde poterimus quis ſpirituũ an bonus ſcilicet uel malus nobis aliquid perſuadeat.fo.91.columna.iij.fi.Sed quia.
Noſcere unde aliquis poſſit an remiſſa ſunt ei peccata.fol.92.co.iij.D.
Noſſe deum,doctum facit hominem:timere deum,ſapientem.fo.139.co.j.prin.Initium.
¶Notitiæ duæ,& duæ ignorãtiæ.Et de his quæ ex ſe parturiunt.fo.151.co.iij.canti.ſer.xxxvij.per to.

Notior ſum mihi quàm tibi.fo.209.co.iij.me.Præterea.
Nouiſſima hominis mors,iudicium,gehēna.fo.87.col.j.me.Habes.Et fo.44.col.iij.me.Filii ait.Et fo.94.colū.ij.me.Vude nobis.
Nouiſſimū locum tenere eſt humilitatis.fo.152.col.j.D.& B.Et propterea.
Nouiſſima iuſtorum falſus propheta optabat,ſed non ita principia.fo.136.co.j.D.
Nouitij adhuc & incipientes fidem & credulitatem habere debent dictis & documentis ſeniorum.fo.185.columna.iiij.D.
Nouitiorū tentationes & pericula ſub tropo uſtionis florum.fo.169.co.iij.B.
Nouitiorum feruor laudatur.fo.167.co.ij.D.
Nouitiorum,id eſt nouiter conuerſorum immoderata uehementia reprimitur.fo.145.col.j.D.& B.
Nox multiplex ſicut & umbra.fo.176.col.iiij.A.
Nox eſt totus hic mundus,& noctes habet plurimas.folio 179.col.iij.A.
Nox natiuitatis Chriſti cur præ cæteris noctibus ſolēnizetur.fo.15.co.iiij.B.
Nox in ſacra ſcriptura quid ſignificet.fo.72.co.ij.D.
Nox diabolus,nox angelus ſathanæ,nox antichriſt⁹ quē dominus interficiet ſpiritu oris ſui.fo.176.col.iiij.A.
NVbes bonæ,& nubes malæ.fo.165.col.iiij.C.
Nubere ꝓhibēt nōnulli hæretici &c.fo.171.co.ij.B.
Nubit ais uerbo ad fœcūditatem.fo.186.co.iiij.D.
Nugæ in ore ſacerdotis blaſphemiæ ſunt.fo.257.colum.ij.prin.Inter.
Numerus ternarius ad fidem quaternarius ad mores pertinet.fo.107.co.j.fi.Nimirum.
Nuptiarū ſpiritualium ad quas inuitamur Chriſtus ſponſus eſt.fo.20.col.iiij.me.Omnes.
Nuptiarum tres ſunt ſpecies.fo.119.col.iij.me.Tres ſunt.
Nuptiarum pluralitas arguitur.fo.166.co.iij.C.fi.
O Virgo uere beata.fo.23.co.j.prin.Vere.
O nouiſſimum & altiſſimum,ô humilem & ſublimem.folio.31.columna.iij.prin.O nouiſſimum.
OBedientiæ uirt⁹ utiliter deducit.fo.190.col.iiij.pri.Sed forſitan.Et fo.192.col.j.prin.Obedientiæ.Et fo.5.co.j.me.Diſce.Et fo.155.col.j.pri.Time.Et fo.96.co.iij.prin.Nam.Et fo.66.co.j.fi.Beati.Et fol.21.col.iiij.fi.Domine quid.
Obediētiæ metæ & limites tres.f.269.col.j.me.Promitto.
Obedientiæ gradus tres.fo.269.co.ij.fi.His itaqȝ.
Obedire neceſſe eſt ut fide mundemur.fo.144.co.j.D.
Obedientia perfecta.fo.269.co.j.fi.Nam perfecta.
Obedientia moleſta eſt ſuſpicari de omni præcepto.folio 270.co.j.me.Porrò.
Obedientia circa difficilia gratior,contemptus circa minima damnabilis.fo.271.co.iij.me.Quærentibus.
Obedientia peruerſa.fo.190.co.iiij.me.Sed eſto.
Obedientia eſt quæ dirigit greſſus noſtros.fo.35.co.j.C.
Obedientia amica ſalutis.fo.284.co.iiij.fi.Fidelis.
Obedientia bonus cibus,patientia bonus cibus,ſi tamen ſapientia(& id quidem triplici)condiant.fol.82.col.iij.prin.Sed omnino.
Obedientiæ bonū.fo.98.co.iiij.me.Primo.
Obedientiæ ſpeculum.fo.277.col.iij.me.Sed forte.
Obedientiæ modus.fo.269.col.iij.prin.Illum autem.
Obedientiæ neglectus culpabilis,contemptus damnabilis.fo.269.co.iij.fi.Vbiqȝ.
Obedientiæ perfectæ forma.fo.21.co.iiij.fi.Et ille.
Obedientiæ pulchra & utilis diſputatio.fol.63.colum.iij.prin.Audi.
Obediētiæ falſus nummus propria uoluntas,bonus charitas.fo.66.co.j.me.Beati Andreæ.
Obedire qb⁹ & quō debet.fo.269.co.ij.prin.Sed intereſt.
Obedire in quibus non debemus.fo.190.co.iiij.fi.Igitur.
Obedire præpoſitis,& gratias deo reddere debemus.fol.80.col.j.fi.Obediamus.
Obeditionis meditullium dubium eſt.Veruntamē dubia in ſuſpenſo teneantur donec patris accedat conſilium& auctoritas.fo.93.co.ij.prin.Propterea.
Obedientiæ perfecta forma quæ ſit.fo.66.co.j.B.
Obedientia admodum bona,deo & hominibus delectabilis,utpote quæ uerbum æternā ſapientiā dominū Ieſum ſequi fecit fabrum & pauperculā fœminā,magiſtrum diſcipulos,deum homines.Erat,inquit,ſubditus illis.fol.135.col.j.B.
Obediētiæ ꝓprietates & cōditiōes habent.f.144.co.j.D.
Obiurgationi per ſuperiores factæ,quidam impatiētiam,quidam contemptū,quidā impudentiā defenſionis addunt.fo.154.co.j.B.
Oblatio noua eſt offerre deum.fo.23.co.j.priu.Offer.
Oblatio tria debet habere,conſtantiam uirilem,continētiam carnalem,& cōſcientiā humilē.fo.23.co.j.fi.Fuit.
Obliuio bona & mala.fo.13.co.iiij.me.Neqȝ.
Obnoxij ſumus deo in tribus.fo 1:9.co.ij.fi.Tria ſunt.
Obſecratio utilis ad fratres,ad laborē ſpiritualem,& bene beateqȝ uiuendum.fo.82.co.ij.prin.Obſecro uos.
Obſecratio uerecundo fiat affectu,oratio affectu puro,poſtulatio amplo affectu,gratiarum actio eſſe debet deuotione pleniſſima,& delicijs affluens.fo.92.colū.iiij.prin.Sic enim.
Obſequiū triplex.fo.30.col.ij.prin.Iam uerò.
Obſeruantias ſex ad purificanda confitentiū corda,ſancti patres inſtituerunt.fo.21.col.ij.prin.Ego quidem.
Obſeruantiæ ſex ſeruorum dei.fo.107.col.iij.me.Erant ibi.
Obſeruantiæ filiorum dei ſex.Ibidem.
Obſeruatores ciborū culpātur ut ſupra Ciborum obſer.
Obſtacula quæ nos ſeparant à uolūtate diuina.fol.26.col.j.B.prin.
Obſtinatio & præſumptio.fol.77.co.j.D.Et fo.24.co.iiij.D.& fo.45.co.iiij.fi.Nam de his.
Obſtinati in ſuo ſenſu peſſimi.fo.53.col.iij.B.
Obtulerunt magi dño aurū,thus,& myrrham.fol.121.col.ij.fi.Obtulerunt.
OCcurrendū eſt deo noſtro.fo.1.co.iiij.prin.Spirit⁹.
Ocioſitas apprime fugienda eſt.fo.256.columna.j.fi.Forma.
Octaua ſanctorum cur celebretur.fo.17.co.ij.D.
Oculus interior & exterior differunt,& utrūqȝ ne uideat tria impediunt.fo.50.col.iij.B.fi.& co.iiij.C.
Oculus uenenatus & malignus quis ſit.fo.78.col.iiij.B.
Oculus manus & pes.fo.55.co.j.A.
Oculi interioris quadrifaria diuiſio.folio.27.columna.ij.prin.Porrò.
Oculi ſponſæ duo ſunt.fo.120.co.j.prin.Duo ſunt.
Oculus quo deus uidendus eſt,nunc fide mundetur.folio 144.col.j.B.
Oculus dñi reſpicientis quid ſit.fo.165.co.j.prin.Porrò.
Oculum interiorem ſimplicem faciunt duo charitas in intentione,& in electiōe ueritas.fol.271.col.j.fi.Ego uerò.& conſequenter per ſequentem columnam.
Oculum aliáue membra ſcandalizātia eruere & proijcere qualiter intelligatur.fo.55.co.j.A.& C.
Oculus nō uidit nec auris audiuit.fo.11.co.ij.me.Oculus.
Oculum & aurem quos inobedientia clauſit,aperiat obedientia.fo.144.co.j.D.
Oculum quia ſolus inter membra cum ſole luminis ſimilitudinem habet,ideo ſolus ſolem intueri poteſt:& ſic de oculo mentis ad ſolem iuſtitiæ deum.folio.146.columna.iiij.B.
Occultam non decet doctrinam,ſicut nec euangelium occultum eſt.fol.170.col.iij.C.
ODor humilitatis deuotio & bona æſtimatio.fo.155.colum.j.D.
Odorē bonæ æſtimationis de ſe dederunt fidei fundatores primi.Ibidem.
Odorem Chriſti ſenſerunt patres,non tamē dederunt niſi

ipſo Chriſto naſcente.fo.167.co.ij.C.

Odorat tantum peccator dominum,iuſtus uerò etiam guſtat.fo.172.col.iij.C.

Odorem morum fama diiudicat,colorem cõſcientia.folio 175.col.ij.C.per totum.

Odor deuotio eſt,odor bona opinio quæ ad omnes peruenit,ut Chriſti ſis bonus odor in omni loco.fo.155.col.j.D.B.& C.

Odor ſapientiæ,iuſtitiæ,ſanctificationis & redemptionis Chriſti quomodo percipiatur.fo.137.col.j.B.

Odor uinearum ſerpentes fugat.fo.167.col.ij.D.

OFferamus Chriſtũ paruulum oculis patris ſui.fo.8.col.j.me.Ecce paruulus.

Offenſæ fratrũ ẽt leuiores uitãdæ ſunt.f.145.co.ij.C

Officium diuinum ordinate,reuerenter & attente dicendum eſt.fo.158.co.j.B.fi.

Officium monachi non docere ſed lugere.fo.162.colũ.iiij.fi.Siquidem.

OLeum effuſum nomẽ tuũ,explanaſ.fo.130.co.iiij.C,& fo.131.col.j.A.& cõſequenter per totũ ſer.

Oleum(cui nomen Chriſti comparatur)lucet, paſcit,ungit.fo.131.col.iiij.C.

Oleum manſuetudinis ex fraterno amore habens,& ex diuino amore uinum æmulationis,ſecurus accedat ad ſanãda uulnera illius qui incidit in latrones:piiſſimi ſamaritani optimus imitator.fo.136.col.j.B.& C.

Omnis qui ſe exaltat humiliabiſ,exponiſ.fo.90.col.ij.B.

Omnia fecit deus in pondere,menſura,& numero.fol.112.col.j.me.Omnia.

Omni cuſtodia ſerua cor tuum.fo.73.col.iiij.prin.Hæc uera.Et fo.111.col.iij.me.Omni cuſtodia.

Omnia illi deſunt qui nil ſibi deeſſe putat.fo.256.colũ.iij.prin.Omnia.

Omnia fieri debent per deum,qui eſt cauſa indeficens.folio.55.col.ij.fi.Et ſi.

Omnia quæ fecerimus,ad unitatis uinculum adunemus.fo.90.col.iij.prin.Nõnne nos.

Omnipotentes facit deus ſperantes in ſe,& ſibi innitẽtes.fo.186.col.ij.G.

ONus Chriſti leue quid ſit.fo.79.col.iiij.A.

Onus duplex.Ibidem.

OPera & non uerba diſcernũt inter filios dei & filios diffidentiæ.fo.213.col.iij.prin.Opera.

Opera bona in feruore deuotiõis,& dulcedine gratiæ.fo.14.co.iij.me.Tertius.

Opera mala fugiẽda,bona exercẽda.folio.102.colũ.iiij.fi.Caueamus.

Operationes ſpiritus ſancti in nobis infuſio,& effuſio.fol.134.co.j.B.prin.

Operemur opus ſalutis noſtræ.folio.87.col.iiij.fi.Operemur ergo.

Opera bona renouanda ſunt,ne ſicut flores thalami marceſcant.fo.157.co.iiij.C.

Operatio diuina triplex,ſcilicet per quã,contra quam,& cum qua operatur.fo.267.col.iiij.prin.Operatur.

Operatio dei iterum triplex,creatio,formatio,conſummatio.fo.267.col.iiij.me.Denique.

Operimenta altaris tria ſunt.fo.120.col.iij.fi.Tria.

Oppido cuique tria ſunt neceſſaria.fo.50.co.j.fi.Tria.

Opprobrium Chriſtum ferre,glorioſum reputant ſancti.fo.140.col.iiij.C.

Optima pars quam Maria elegit quæ ſit.fo.48.col.iiij.C.

Opus noſtræ conditionis tractatur.fol.14.columna.iiij.fi.Triplicem.

Opus dei quare laudũ ſolẽnia dicantur.fo.158.col.j.B.fi.

Opus trina conſideratione debet p̃ueniri,id eſt an liceat,deceat,& expediat.fo.258.co.iij.me.Spiritualis.

ORatio qualis eſſe debeat.fo.25.col.ij.A.per totum.

Orationem ſuã nemo paruipẽdat.fo.25.co.iij.A.

Orationes pro temporalibus,pro uirtutib⁹,p uita æterna,quales eſſe debeant.fo.25.col.iiij.D.

Oratio iuſti penetrat cælos,qualiter intelligatur.Et quod nemo poteſt bene deum contemplari,nec uerbum dei prædicare niſi perfectã habuerit mẽtis puritatem.fo.168.co.ij.canti.ſer.lxij.per to.

Orantibus angeli aſtant.fo.125.col.iiij.A.B.& C.

Orationis ſecuturæ bona commendatio ſi uerecũdia præmittatur.fo 187.col.j.B.

Orationis nõ modo locum ſed & tempus obſeruari oportet,& ipſum quoque tempus feriatũ commodius aſſumiſ.fo.187.col.j.C.

Oratio recta non eſt ſi aliud petitur præter deum uel propter deum.fo 187.col.iij.D.

Oratio ſecretũ amat.fo.187.co.ij.B.C.& D.

Orantes uerecundiam ſeruare debent.Ibidem.

Orationis domus cella uinaria dicitur.fo.159.co.j.A.

Oratio,præcipuum remedium eſt ne quid cõtra dei uolũtatem uelimus aut faciamus.fo.165.co.j.fi.Vides.& D.

Oratio prædicatio,contemplatio,diuerſis uocabulis deſignantur.ibidem.D.

Oratio ad eos ſanctos præcipue fiat,quibus orans magis afficitur.fo.168.col.ij.D.fi.

Oratio potus eſt animæ.fo.154.col.ij.me.Accedat.

Oratio tractatur fo.160.col.j.prin.Orantem.Et fo.80.col.ij.fi.Merito.Et.fo.25.co.ij.A.& ibidem co.iij.A.

Orationis locus,modus,& tempus cõgruum notanſ.fol.187.col.j.B.C.& D.Et fo.9 col.ij.A.

Orationis modus,forma & efficacia.fo.92.col.ij.A.& col.iiij.fi.Porrò.Et fo.158.col.j.fi.Sed & tu.

Orationis quatuor ſpecies,obſecratio,oratio, poſtulatio & gratiarum actio.fo.92.col.ij.A.per totum ſermonẽ.

Oratio peccatoris debet fieri affectu uerecundo,puro affectu,amplo affectu.fo.118 co.j.prin.Diximus.

Orans conſiderare debet,quid petit,quẽ petit,& ſeipſum qui petit.Ibidem.

Orandi modus.fo.25.co.j.C.& co.ij.D.

Oratio ieiunio admiſceatur.Ibidem.

Oratio debet eſſe uerecunda.fo.125.co.iiij.A.

Oratio dominica exponitur.fo.25.col.iiij.A.

Oratio duas alas habeat,contemptum mundi,& afflictiones carnis.fo.19.co.iiij.me.Duas.

Oratio fidelis,humilis,feruẽs ſi fuerit,cælum ſine dubio penetrabit,unde certum eſt quod uacua non redibit.folio.25.col.iij.fi.Tertium.

Orationis modus.fo.187.col.j.fi.Bona.Et fo.159.colũ.j.fi.Sed & tu.

Orationes noſtras non paruipendamus,nam aut quod orãtes petimus dabitur,aut aliquid aliud nobis utilius.fol.25.col.iij.A.

Ordo charitatis tractatur.fo.159.co.ij.B.& col.iij.D.& C & per to.ſer.utiliter.

Ordo charitas actualis & affectualis cõſequẽter tractatur.B.C.& A.per totum.

Ordines quatuor in proceſſione domini.fo.30.col.iij.me.Iam uero.

Ordinatã charitatẽ qui in ueritate habeat,uix inueniſ.fo.160.col.j.fi.Da mihi.

Ordinatiõe eius pſeuerat dies.fo.159.col.ij.me.Diſcretio.

Ordines angelorum diſtinguuntur.fol.134.colũ.iij.B.& per totum ſer.

Ordo cæleſtium.fo.261.co.iij.me.His itaque.

Ordo noſter quid eſt.fo.220.co.ij.fi.Ordo.

Ordo rectus requirit ſe prius,deinde alios curare.fol.192.co.iij.fi.Et quidem.

Ordo pulcherrimus.fo.231.col.iij.me.

Ordo diligendi deum,proximum,& inimicum.fo.160.colum.j.A.& B.

Ornatus animæ qui ſint.fo.157.co.iij.prin.Et quidẽ.Et paulopoſt.D.

Ornatum corporis contemnunt ſancti,ſolũ animæ decorem quærentes.fo.140.col.iij.C.

Ortus triplex.fo.120.col.j.fi.Triplex.

Ortus ſacræ ſcripturæ.fo.138.col.i.B.
Ortus,cellarium,cubiculum,quid ſignificent.Ibidem.
Ortus hiſtoriæ ſacræ ſcripturæ habet tria, cæli & terræ creationem,reconciliationem,reparationem.Ibidem.colum.ij.C.
Ortus Chriſti,hiſtoricus ſacræ ſcripturæ ſenſus . Ibidem. co.i.B.& co.ij.C.
OS dei manus & pedes qui ſint.fo.124.co.ij.A.
Os corporale Chriſti diſcipulos in monte docuit, qui angelos in cælo ſilendo docet.fo.125.col.ij.D.
Oris cuſtodia ſemper utilis eſt.fo.261.co.i.prin.Vtilis.
Os de oſſib9 meis,& caro de carne mea quomodo me ſpernere poterit.fo.123.co.iij.B.
Oſcitationes ſeptem pueri,quatuor ad ſenſum compūctionis,tres ad ſonū cōfeſſionis pertinēt.fo.132.co.iij.B.
Oſculum ſanctum à deo duabus de cauſis indultum mundo.fo.123.co.iij.A.Hoc ſignum.
Oſculum pedis manus & oris domini,tractatur.folio.123. canti.ſer.iij.per totum.
Oſculandi ſunt prius dñici pedes,ſecundo manus , tertio os.fo.124.col.i.D.
Oſculari petit ſponſa non ſimpliciter & more cōmuni,ſed oſculo oris domini.fo.124.co.i.B.
Oſculum manuum tractatur.fo.125.co.iij.B.
Oſculari ſponſa petens uerecunde nō ad ipſum ſponſum, ſed ad alios dirigit ſermonem:Oſculetur me inquit.fol. 125.co.iiij.A.
¶Oſculo oris dei ſignificatur ſpiritus ſanctus,quem eccleſia petit ſibi dari ad notitiam trinitatis.folio. 126.colū.ij. canti.ſer.viij.per totum.
Oſculum oris Chriſti fuit cum diceret apoſtolis:Accipite ſpiritum ſanctum.fo.126.co.ij.me.Videte.
Oſculans ſi recte pater dicatur,& filius oſculatus,igitur recte ſpiritus ſanctus oſculum dicitur:quem ſpiritum petit ſibi dari ſponſa cum dicit:Oſculetur me.fo.126.colum.ij. me.Nempe.
Oſculū de ore:Ego & pater unū ſumus.fo.126.col.iij.C.
Oſculo oris dñi petit oſculari ſponſa,quo oſculo mediāte omnia uirtutis opera dulcia ſunt,pinguia & utilia.folio 127.co.ij.me.Cæterum.
Oſculum oris ſponſi Chriſtus Ieſus.fo.123.col.ij.B.
Oſculum pacis petebant patres antiqui.Ibidem.
Oſculetur me oſculo oris ſui:exponitur.fol.112.colum.i.ſi. Oſculetur.Et columna.iiij.prin. Oſculetur.Et ea.col.ſi. Oſculetur.
Oſculum pedis,ſatisfactio pœnitentis uerecundia & menſura.fo.123.co.iiij.me.Oſtendo.
Oſculum manus,ſecundus gradus ſatisfactionis,decor cōtinentiæ,digni pœnitentis fructus.fo.123.col.iiij.B.
Oſculum ab oſculo accipere eſt ſimul ſcientiæ guſtum & gratiæ cōdimentū recipere.fo.126.co.iij.me.Merito.
Oſcula tria ſunt.fo.112.col.iiij.prin.Oſculetur.Et folio.121. co.i.prin.Oſcula.
Oſcula dici poſſunt unū naturale,aliud doctrinale, aliud gratioſum.fo.112.co.ij.me.Oſculetur.
Oſtendit ſe deus animæ ſcd'm uarias formas iuxta uarias animæ diſpoſitiones & affectus.fo.147.co.ij.A.
Oſtia per quæ tranſitur ad uitam tria ſunt.fol.120.colū.iij. prin.Oſtia.
OVis Chriſt9,ouis genus humanum,& ibi de natura ouis,de cuius lacte caſe9 fit & butyrū.fo.2.co.i.A.
Ouiū cuſtodiæ,paſtui,ornatui paſtores intēdere debēt.fo.175.co.iiij.C.
PAcifici in triplici ſunt differētia.folio.116.col.iij, prin.Factus eſt,per totum utiliter.
Pacifici ueri.fo.3.co.ij.ſi.Sunt & alij.
Pallium breue nō eſt miſericordia dei.fo.167.colū.iiij.C.Quid enim.
Pallia quibus nuditas noſtra operitur,quatuor ſunt.folio 121.co.i.prin.Pallia.
Panes tres quid ſignificent.fo.108.co.ij.ſi.Veniens.
Panes quibus alimur in hac uita,tres ſunt.folio.120.col.ij. me.Panes.
Panes tres ſunt quos de uia ueniens quærit amicus.fo.121. col.i.ſi.Tres.
Panes tres ſunt ueritas,charitas,fortitudo.fol.37 . colūna. i.C.prin.
Panum differentiæ quatuor reperiuntur in ſcripturis.fol. 120.co.ij.prin.Quatuor.
Pane noſtro ueſcimur in ſudore uoſtri uultus.fo.162.col.i. prin.Nam nos.
Panes tres ſanctitas,iuſtitia,pietas.fol.26.colū.iij.ſi. Quoniam tamen.
Panibus miraculi qui cupit ſaturari,triduo ſuſtineat dominū neceſſe eſt.fo.45.col.iiij B.
Panes ſeptem quibus reficiamur aſſignantur.folio.45.columna.iiij.B.
Panes ſeptem frangendo multa cecidere fragmenta.folio 46.colū.ij.D.
Panis angelorum factus eſt nobis fœnum appoſitum.folio 150.col.iij.C.
Panis conſeruationis habet tria,ſubtractionem occaſiōis, uirtutem reſiſtendi,ſanitatem affectionis.fol.46.colum. ij.me.Primus itaq;.
Panes tres accommodantur uni tantum amico aduenienti. fo.36.col.iiij.B.
Panni Ieſu in ſignum poſiti.fo.15.col.iiij.C.
Pannis inuoluit Xp̄s non ſine certi rōne myſterij.Ibidē.
Parabola de filio regis.fo.95.co.iij.B.
Paradiſus,felix regio.fo.148.co.iij.prin.Felix regio.
Paradiſus uoluptatis internæ conſcientiæ.folio.103. col.ij. ſi.In huius.
Paradiſi deſcriptio utilis.fo.90.co.i.prin.Prius eſt.
Paradiſorum tria ſunt genera.folio.120.columna.iiij.ſi.Paradiſorum.
Paratum cor meum:exponitur.fo.111.co.ij.me.Paratum.
Paras ſedem Chriſto ſi tribus reddis quæ ſua ſunt.fo.2.columna.iij.C.
Parati ſimus excutiēdo ſoporem,ſanctificati cupidinis noxiæ frenando furorē.fo.12.co.iiij.me.Sanctificemur.
Paries erat caro Chriſti diuinitatē cælās.fo.163.col.iiij.B.
Parietis huius feneſtræ & cancelli ſenſus & affectus corporei.Ibidem.
Paries eſt peccatum & corpus peccati diuidens inter nos & deum.fo.164.co.i.A.
Parietem quis non irrideat,ſi ſe dicat radiū parturire quē ſuſcipit per feneſtrā,aut ſi glorieni nubes q̄ imbrem generent.fo.130.co.ij.B.
Parietib9 quoq; interclusi,cōcupiſcētia uidelicet,conſenſu, actu,conſuetudine & contemptu,quomodo ad deū peregemus.fo.164.co.i.C.
Pariēdi duo ſunt genera in matrimonio ſp̄ūali,& ibi de raptu & exceſſu mētis & alijs utilib9.fo.186.col.iiij.B.p to.
Pars dei ſum9.fo.121.co.ij.ſi.Pars.
Paruitas gemina,humilitas,& manſuetudo. fol.22.colū.ij. prin.Diſcite.
Paruulus natus eſt nobis.fo.8.co.i.me.Magnificetur.
Paruuli baptizati ad uitam tranſire creduntur.fo.124.col. iij.me.Hic ſi.
Paſcha non reditus ſed tranſitus interpretatur.fol.34.col. i.me.In hac quoq;.
Paſcendæ ſunt aiæ paſtu triplici,mente,ore,opere.fol.34. colū.iij.B.
Paſcendas oues non premendas ſuſcepiſti.fol.256.colū.ij. me.Domabis.
Paſci & pati ſimul,nónne moleſta iucunditas.fol.148. colūna.iiij.A.
Paſcebatur Chriſtus inter illa,Mariā,Marthā & Lazarū ſp̄ūaliter & corporaliter.fo.175.co.iij.D.
Paſcit nos deus,& p̄fectibus noſtris paſcit.Ibidem.
Paſcit deus cum ſermo eius impletur.fo.176.col.i.B.
Paſcua in patria tuta & ſecura,ſed non ſic paſcua in uia.

folio.148.col.iij.C.
Paſcuæ uitæ in ſacramento.Ibidem.C.& D.
Paſſio Chriſti opus noſtræ redẽptiõis totum amorem noſtrum ſibi uendicare debet.fo.153.co.ij.D.
Paſſio Chriſti ultimum refugium,ſingulare remediũ,quæ deficiente ſapientia,iuſtitia non ſufficiẽte,ſanctitatis ſuccumbentibus meritis,ſuccurrit.fol.137.columna.iij.me. Paſſio.
¶ Paſſionum & laborum Chriſti conſideratio facit ſpõſam id eſt animã illæſam pergere inter pſpera & aduerſa.fol.155.canti.ſer.xliij.per totum.
Paſſiones Xp̃i meditari ſapientia eſt & ſublimis philoſophia.fo.155.col.iij.A.
Paſſio dñi tria habet,opus,modũ,cauſam.in opere patientia,in modo humilitas,in cauſa charitas commendatur. fo.31.col.ij.B.
Paſſiones huius temporis non ſunt condignæ ad præteritam culpã quæ remittitur,ad grãm quæ immittitur,ad futuram gloriã quæ promittitur.fo.104.co.ij.ſi.Fugite.
Paſtor bonus Xp̃s,ipſe paſcua,ipſe redemptio.folio.147. col.iij.me.Bonus.
Paſtores non prius ſe mouebant dũ uerbum erat tantum apud deum.At ubi uerbum quod erat,factũ eſt,tunc uenerunt feſtinantes.fo.137.co.i.B.
Paſtores animarum ardere debent amore zelante & feruido.fo.134.col.ij.B.
Paſtores eccleſiarum uel aĩarum quales eſſe debeant.folio 180.col.ij.D.
Paſtorũ malorum increpatio.fo.180.col.iiij.C.& D.
Paſtorũ eſt uigilare ſuper gregem propter tria neceſſaria, uidelicet ad diſciplinã,ad cuſtodiã,ad preces.folio.117. co.iij.ſi.Paſtorum.
Paſt⁹ animæ nr̃æ p pñti ſtatu qs ſit.fo.148 colũ.iij.C.& D
Pater miſericordiarũ & non miſericordiæ quare dicit.fol. 16.col.ij.C.
Patrem & filiũ ad animã uenire quid ſit.fo.173.col.iiij.D.
Pater clarifica filium,diſpenſantis petitio,non indigentis. fo.180.col.i.C.
Pater filium oſculans,illi arcana ſuæ diuinitatis pleniſſime eructat.fo.126.col.iij.ſi.Itaq; pater.
Patre & filio cognitis cognoſcit utriuſq; bonitas, quæ eſt ſpirituſſanctus.fo.126.co.ij.C.
Pater dedit filio iudicij poteſtatẽ,nõ qa filius eſt⁹,ſed quia filius hominis eſt.fo.177.col.iiij.prin.Deniq;.
Pater ſicut filiũ clarificat,ſic & filius patrem.fo.180.co.i.D. & col.ij.B.
Patres antiqui Xp̃m quaſi odorãtes non publicarunt,expectantes ut tp̃e ſuo reuelaretur.fo.167.col.ij.C.
Patientia tractatur.fo.191.co.iij.ſi.Vera patiẽtia.Et paulo ante.O patientia.Et fo.195.co.iij.prin.Pauperiem.Et fo. 209.co.i.prin.Omnes.Et fo.29.col.iij.me.Et nos Et fol. 38.col.iiij.ſi.Pater.
Patiendi ſpeculum,& præmiũ patiẽtis nobis eſt dominus Ieſus.fo.158.col.i.C.
Patiens longanimis & bonus eſt deus.fo.121.colum.i.prin. Bonus.
Patientia probationem operatur,probatio uerò ſpem.fo. 76.col.iiij.prin.Quæcunq;.
Patientia alia bona pro bonis reddens:alia non mala pro malis:alia bona pro malis.fo.103.co.iiij.ſi.Vbi.
Patientia,uoluntas,charitas,diuerſimode trahuntur,& diuerſimode ſentiũt & loquũtur.fo.66.co.i.prin.Fortis.
Patientia bonus cibus,obedientia bonus cibus,ſi tamẽ ſapientia(& id quidem triplici)condiantur.fol.83.col.iij. prin.Sed omnino.
Patientib⁹ malũ,qđ quidẽ triplex eſt,triplex neceſſaria eſt prudentia.fo.44.co.i.D.
Patientiæ & manſuetudinis exercitium in tribus conſiſtit, in uerborũ iniurijs,in dãnis rerum,in corporis læſione. fo.22.co.ij.prin.Triplici.
Patiẽtiæ,obediẽtiæ & ſapientiæ bona.fol.82.colũ.ij.prin. Obſecro.
Patiẽtes oportet eſſe prælatos.fo.140.col.ij.B.
Patiendi ſpeculum Chriſtus,& patientis præmium.folio 158.col.i.C.Magis.
Pauli apoſtoli cõmendatio odorifera.fol.129.colũ.i.D.Et fo.140.col.iij.C.
Pauidi ſemper & timorati ſimus,nil enim efficacius reperitur ad promerendam,retinendã & recuperandã gratiã, quàm ſemper pauidũ eſſe.fo.162.co.i.A.
Pauperes aliqui eſſe uolũt eo pacto ut nihil eis deſit.fol.3. colũ.ij.me.Videmus.
Pauperib⁹ ſupbis dicit uæ.fo.282.co.i. pri.Væ portãtib⁹.
Pauperes qui ſunt quos Chriſtus beatos eſſe dixit.fol.55. col.iiij.C.
Paupertas uolũtaria nõ uniuerſaliter laudem habet apud deum.Ibidem.
Paupertas Xp̃i imitanda eſt.fo.10.col.i.prin.In ſiniſtra.Et fo.35.col.ij.B.Et fo.12.col.ij.prin.Abſcondatur.& fo.65. columna.iiij.me.Veruntamen.Et folio.212.columna.iiij. prin.At ſi.
Paupertatis triplex genus.fo.55.col.iiij.prin.Aperiens.
Paupertas uirtus non reputatur,ſed paupertatis amor.fo. 212.co.ij.prin.Non enim.
Paupertas nobilis titulus.fo.195.col.i.ſi.Nobilis.
Paupertas penna magna qua cito in regnũ uolat.fo.3.col. ij.prin.Omnis.
Paupertas Chriſti ditior cunctis opibus.fol.12.col.ij.prin. Precioſiores.
Paupertas per Chriſtum dedicata.folio.15.colũ.iiij.ſi.Sed quam.
Paupertas precioſior theſauris ſeculi.fol.171.colũ.iij.prin. Nunquid.
Paupertas uoluntaria felix.fo.75.co.ij.prin.Felix.
Paupertatẽ dei filius cõcupiſcens deſcendit ut eam eligeret ſibi,& nobis ſua æſtimatione faceret precioſam.folio 10.col.i.prin.Sane.
Paupertas humilis laudãda.fo.195.co.iij.prin.Nec enim.
Pax in hoc ſeculo,nõ gloria quærẽda eſt.fo.59.colum.i.ſi. Des pacem.
Pax cui nõ ſufficit,gloriã quærẽs,nõ ſufficit deus,qui eſt pax noſtra.fo.130.col.ij.D.& conſequenter.B.
Pax & tranquillitas quã orans habere debet,tractatur.fo. 157.col.ij.D.per to.
Pacẽ cõtemnẽtes & gloriã appetentes pacẽ perdũt & gloriam.fo.218.col.i.me.O ſtulti.
Pacẽ qualiter primi parẽtes perdiderũt.fo.28.col.ij.C.
Pacem ſequentium tria ſunt genera.fo.121.colũ.ij.prin.Sequentium.
Pax tractatur.fo.145.co.i.B.Et fol.3.col.ij.ſi.Sunt & alij.Et fo.103.col.iij.ſi.Vbi.
Pax triplex,ficta,inordinata,chriſtiana.fol.116.col.iij.prin. Factus eſt.per totum.
Pax triformis.fo.121.co.ij.prin.Pax.
PEccata etſi adhuc contritione & confeſſione deleta rememorantur,non tamen nocent quãdiu diſplicent, ſed etiã pdeſſe poſſunt.fo.103.co.iij. me.Cæterũ.
Peccata etiam leuiora ſolicite cauenda & putanda ſunt.fo. 21.col.iiij.me.Diſcite.Et fo.166.co.i.D.Et fo.3.co.iiij.me. Ecce inquit.Et fo.32.co.iiij.ſi.Et unde.
Peccãtẽ latere impoſſibile eſt.fo.102.co.iiij.prin.Parietes.
Pctã aliqua minima ſunt,alia magna,alia mediocria,& propterea egẽt triplici miſericordia,parua,mediocri,& magna,& quatuor miſerationibus.fo.87.col.ij.D.
Peccata & uitia ſunt tanquã parietes inter deum & peccatorem mediantes.fo.163.co.iiij.canti.ſer.lvj.per to.
Peccatum qđ nec hic nec in futuro remittetur.fol.170.columna.ij.B.
Peccata ſi remiſſa fuerint,qualiter quis cõiectare poterit. fo.92.col.iij.D.
Peccare ante uel poſt conuerſionem,qualis ſit differentia. fo.44.co.iiij.ſi.Porrò.

Peccata fratrũ

Peccata fratrum diſſimulare non debemus.fol.43.colū.ij. prin.Ferueat.
Peccati gradus primus concupiſcentia&c.fo.164.col.j.fi. Hac ergo.
Peccati primi proceſſus.fo.177.co.j.D.
Peccatum & miſeriam à primis parentibus habemus.folio 115.co.j.me.Quid à uobis.
Peccatoris remedium.fo.43.co.ij.me.Peccaui.
Peccatum mors eſt animæ,Ieſus uita.fo.132.colum.ij.prin. Peccatum.
Peccatum uolūtati aſcribendū eſt,non poteſtati.fol.266. co.j.prin.Peccantis igitur.
Peccatum morbus animæ.fo.3.co.iiij.me.Non dicit.
Peccatum tollere debemus à manu,ab oculo,à collo,à carne.Ibidem.Ecce qui.
Peccator diſſolui nō cupit,ſed formidat.fo.172.col.iiij.C.
Peccatorum diuerſa genera declarantur.folio.109.colū.ij. me.Eodem.
Peccatorum excuſationes.fo.280.colū.iiij.fi.Multis uerò. Et paulo poſt.Licet uerò.
Peccator qualiter cōtrarius eſt deo,& ſibimetipſi grauis. fo.183.col.iiij.C.
Pedes dei duo ſunt,miſericordia & iudicium.fol.112.colū. iiij.fi.Duo.& fo.125.co.ij.B.
Pedes duo quibus uti debemus.fol.120.columna.iiij.prin. Duo ſunt.
Pedes affectiones ſunt animæ,qui ex toto mundi eſſe non poſſunt,ſed lotione indigent.fo.32.col.iiij.fi.Lotus eſt.
Pedes,manus,& os habet deus non per effectum,non per naturam.fo.124.col.ij.A.
Peierare permittunt quidam hæretici antequam ſecretum prodant.fo.170.col.ij.A.
Pelliceæ tunicæ primorū parentum quid deſignant.folio 143.col.iiij.C.
Pelles hœdi qbꝰ Iacob manꝰ & collū cōtecta ſunt.Ibidē.
Pelles ad quarum formoſitatē comparatur ſponſa,ſunt angeli & beati in paradiſo,imo & ipſe paradiſus fo.142.co. iiij.D.prin.
Pœnæ infernales memorantur.fo.299.colū.j.fi.Si uerò dicis.Et fol.289.col.iiij.me.Sed.Et folio.263.colū.ij.prin. Quid eſt deus? Non minus.Et fol.87.colum.j.med.Habes iam.
Pœnitentiæ tempus nō ſolum eſt quadrageſima.folio.25. columna.j.D.
Pœnitentia quid ſit.fo.41 co.j.C.
Pœnitentiæ tres ſunt ſpecies.fo.119.co.iij.fi.Tres ſunt.
Pœnitentiæ dies quatuor ſunt.fo.49.col.iij.A.
Pœnitentiæ odor.fo.128.col.j.prin.Denique.
Pœnitentiæ tria ſunt neceſſaria.folio.119.colum.j.me.Neceſſaria.
Pœnitentiā fugere peſſimū.fo.287.co.j.fi.Quis enim.
Pœnitere debemꝰ cunctis diebꝰ huius uitæ.fo.25.col.j.D
Pennæ noſtræ deargentatæ uirtutū forma.fo.3.co.ij.A.
Pennulæ ad hilaritatē referuntur.fo.65.co.iij.fi.Porrò.
Perdere animam docuit Chriſtus,medici ſaluam facere docent.fo.146.col.iij.D.
Peregrinos nos eſſe neceſſe reputare debemus.fo.18.col.ij. prin.Gratias.
Peregrinus uia regia incedit.fo.26.co.ij.C.
Peregrini proprietates.Ibidem.
Perfecti ſtudere debent omnē iuſtitiam adimplere.fol.20. co.j.fi.Sine inquit.
Perfectio uirtus.fo.240.co.ij.fi.Itaque.
Perfectiores quique ad inſtruendas animas à dño inuitant. fo.165.co.iij.C.Et fo.166.co.ij.B.
Perfectus nemo eſt qui perfectior eſſe non appetit.fol.196. co.iij.me.Nemo.
Perfectus ille eſt qui uere dicere poteſt uineā meā non cuſtodiui.fo.146.col.ij.A.
Pericula tria circa orationē cōcurrere ſolēt.fo.25.col.ij.A.
Periculū triplex cauere debemꝰ.fo.45.co.j.me.A triplici.
Periculum non incurris quantūcunque te humilies.fo.152. columna.j.B.
Perículoſe imo damnabiliter erratur ſi quod dei eſt in nobis,demus nobis.fo.148.co.j.B.
Periculoſe uiuitur abſque præceptore.fo.181 co.j.A.
Periculū in in meditullio obedientiæ.folio.93.co.j.D.per totum utiliter.
Pericula tria reperiuntur in ordine continentiū.fo.96.co. ij.me.At continentium.
Periculū duplex.fo.121.co.ij.prin.Duplex.
Perſecutio diſcernit mercenarios à paſtoribus.fo.104.col. iij.me.Vtinam.
Perſecutio à domeſticis & familiaribus grauius toleratur. fo.144.col.iiij.B.
Perſecutiones tolerare nos admonet Chriſtus.fo.158.co.j. B.prin.
Perſequi Xp̄m quis dicatur.fo.10.co.iiij.me.An non.
Perſeuerantia optima uirtus.fo.218.col.iiij.fi.Et nunc.
Perſeuerare in peccato diabolicū.fo.1.co.ij.fi.Mēdaciū.
Perſiſtentibus in oratione infunditur gratia:quāuis forte in initio aridi ſint.fo.127.co.ij.C.
Pertinaces monachi magiſtram habent uolūtatem ſuam, non regulā,non abbatem.fo.135.col.i.D.
Peruerſi cordis eſt ingratitudinis occaſiōes ueſtigare.fol. 79.col.j.fi.Peruerſi.
Pes ueſter ſpes ueſtra.fo.80.col.ij.prin.Quęcunque.
Petere debemus conſolationē,liberationē,glorificationē. fo.80.col.iij.prin.Clamorem.
Petitiones cordis,bona corporis,bona animæ,beatitudo uitæ æternæ.fo.25.col.iiij D.
Petitiones tres quas anima curioſa dei non ceſſat inquirere,iuſtitiam,iudicium,& locum habitatiōis gloriæ ſponſi.fo.148.col.ij.D.
Petra erat Chriſtus,quid non boni in petra: folio.167.columna.iiij.B.
Petrus quare ſathanas à Xp̄o uocatus eſt.fol.135.col.iij.A.
Petrum reſpexit deus,ſed non allocutus eſt.fo.164.col.iij. prin.Denique.
Petrus ad prunas ſedebat.fo.165.col.iij.A.
Petrus quare bar iona,deinde ſathanas appellatus ſit.fol. 69.col.iiij.me.Inde homo.
Petrus tribus donis dotatus fuit.fo.119.col.iij.fi.Tria.
PHaraonis curribus pompæ diaboli comparantur.fo. 153.co.j.A.& B.
Philoſophi qui deum cognoſcentes,non tanquā deū glorificauerunt,deum per ſpiritūſanctum non cognouerunt.fo.126.co.ij.C.Porrò.
Philoſophi prioris ſeculi,naturæ ſeu fortunæ aſcribebant quod uiuebant,& non deo.fo.125.co.j.B.
Philoſophorum & hæreticorū dogmata non ſunt paſtus animæ.fo.149.co.j.C.
Philoſophia ſublimis eſt paſſiōes Chriſti meditari.fol.155. columna.iij.A.
PIcturæ ſculpturæ & ornamenta monaſteriorū tam in eccleſia clauſtris quàm in domibꝰ culpant.fol.284. col.ij.prin.Omitto.
Pietas dei omni iniquitate maior eſt.fo.127.colum.ij.prin. Nunc qualis.Et B.
Pietatis unguentū ex quibus ſpeciebꝰ conficiatur.fol.129. columna.j.B.
Pietas contritioni & deuotioni præfertur.Ibidem.Et columna.iiij.C.
Pietatis ſiue miſericordiæ exempla.fo.129.col.j.D.Et col. ij.C.& D.
Pietatis origo in quolibet homine ex conſideratione ſui. fo.155.col.iiij.C.
Pietatis uirtus quantū uiſcera illa affecit in quibus nouē menſibus requieuit.fo.20.co.ij.fi.Quid de.
Pietatis fructus.fo.73.col.j.fi.Tantus.
Pietas à deo quærenda eſt,cui amorē,ſubiectionē,& humilitatē debemus.fo.88.co.iij.prin.Ab illo.

Pietati acceſſit quicquid maieſtati uiſum eſt deperiſſe.fo.178.col.j.D.
Piſces qui dicantur mūdi.fo.65.col.iij.prin.Planè.& D.
Piſcinæ tres in ſcriptura reperiuntur.fo.120.columna.ij.ſi.Piſcinæ.
Pium Chriſti nomen non prodeſt niſi pietas in morib⁹ teneatur.fo.131.col.iij.prin.Quid tibi.
Pium non minus eſt docere animā ſcientiam,quàm eſcam præbere corpori.fo.131.col.iij.ſi.Non enim.
Pius pulſator plerūq; inuenit quod temerarius ſcrutator inuenire non poteſt.fo.141.col.j.D.
PLaga eccleſiæ à domeſticis illata, inſanabilis.fol.149.col.iij.D.
Plangebat populus ſynagógæ de diuturniore mora meſſiæ.fo.123.col.ij.ſi.Quouſq;.
Planctus Bernardi de morte fratris ſui Gerardi.fo.141.col.ij.C.per totum ſer.
Plantatio dei homo bonus.fo.138.col.j.B.
Plantæ dei animæ ſunt.fo.165.col.iiij.C.
Plenitudinem & de plenitudine ſpiritus accipere quid differant.fo.126.col.iiij.A.
Plenus uenit Ieſus non uacuus.fo.133.co.j.D.
Plenus ſit homo priuſquam in alios prædicādo effundat.fo.134.co.j.B.& D.Et co.ij.C.
Plenitudinem uirtutū ſolus Xp̄s habet.fo.175.co.j.A.
Plorantibus alijs,beatus Bernardus fratrē ſuū ſiccis oculis ſepeliuit.fo.141.col.j.B.
Pluere & ſolem oriri ſuper bonos & malos fecit Chriſtus ſpiritualiter.fo.125.co.j.B.
POndus habet duplex,& ideo diſplicet qui ſe intus deſpicabilem cognoſcēs,magnus cupit æſtimari.fol.154.col.iiij.C.ſi.
Populus quē non cognoui &c.fo.111.co.j.med.Populus.
Porcina caro quare non offerebatur in ueteri teſtamento.fo.26.co.iiij.A.
Portas ſuas mundus habet,quibus ingredimur ad eū.fol.119.col.ij.prin.Portas.
Portæ tres ſunt,eccleſiæ,iuſtitiæ,æternales.fol.119.colū.ij.ſi.Portæ.
Portantibus crucem Chriſti & nō ſequētibus,uæ dicitur.fo.282.co.j.prin.Væ portantibus.
Portate deū in corpore ueſtro.fo.72.co.iiij.ſi.Glorificate.
Poſito in alto non altum ſapere difficile eſt.fol.200.colū.j.med.In alto.
Poſito corpore nulla pœnitentia fructuoſa eſt.fo.101 co.iij.ſi.Erat.
Poſteriora Chriſti uidere quàm deſiderabile ſit.folio.168.colum.j.A.
Poſt deum pauci,ad deum omnes ire uolunt.fol.136.col.j.C.Quàm pauci.
Poſtulatio quæ ſit,à quib⁹,& de quibus fieri debet.fo.92.co.iij.D.Propter.
Poteſtatem aperiendi & ſcientiā diſcernendi Petrus accepit.fo.174.co.ij.A.
PRecioſa in cōſpectu &c.expouit.fol.109.colū.j.med.Precioſam.
Precioſa iterum exponitur.Ibidem.
Precium affectatur à multis in ueſtibus,non neceſſitas.fol.9.co.ij.ſi.Pudet.
Præceptum de charitate impleri nequit in uia,& tamē ad utilitatem noſtram imperatum eſt.fo.159.col.iij.C.
Præceptorum genus duplex in lege ueteri.fo.109.colū.iij.prin.Lex.
Præceptorem & ducem ſibi aſſumat qui uias uitæ uult ingredi.fo.181.col.j.A.
Prædeſtinatio,cæleſtis eſt generatio.fo.139.col.ij.prin.Generatio.Et A.
Prædeſtinauit deus ante tempus,creauit cū tempore, inſpirat in tempore.fo.181.col.iij.C.
Prædicatio abſq; puritate non placet.fo.169.co.j.A.
Prædicatio,oratio,contemplatio,in tribus his uocabulis quæ ſunt amica,colūba,& formoſa,intelligūtur.fol.165.colum.j.D.
Prædicationis fructus magis neceſſarius eſt quàm cōtemplationis.fo.127.col.ij.C.Sed demus.
Prædicatio caſtitatis uox turturis dicitur.fol.166.colum.iij.C.prin.
Prædicationes ſanctorum miraculis confirmatæ ſunt.fol.166.col.iiij.D.
Prædicatio cum puritate mētis deo accepta eſt.fo.169.co.j.A.Nam quantum.
Prædicatio cum impuritate mentis deo odibilis eſt.Ibidē.Et B.per totum.
Prædicator plus intēdere debet ad imbuēda corda quàm exprimenda uerba.fo.132.co.ij.B.
Prædicator quibus infundi prius debeat.fo.135.col.j.C.
Prædicator qualis eſſe debeat.fo.169.co.j.A.& B.
Prædicandi deſiderium monachos multos auertit.fo.169.co.iiij.A.& C.
Prædicatoribus quæ ſunt cauenda.fol.134.colum.j.B.Et co.ij.med.Accedit.
Prædicator ſe conchā exhibeat,nō canalē.fo.134.co.j.D.
Prædicatoribus non bene uiuentibus uæ dicitur.fol.154.co.iij.Moyſen.
Præeſſe alijs quid requirat.fo.138.co.iij.prin.Nam.
Præeſſe & non prodeſſe graue,nolle prodeſſe grauius.fol.209.col.iij.prin.Tene.
Præeſtis:ſed ſi non prodeſtis,infelices uos putate.fol.200.col.j.me.Non uos.
Præfigurationis quatuor ſunt tempora.fol.119.colū.iiij.ſi.Quatuor.
Prælatus qualiter moratus eſſe debet.fo.138.colū.iij.med.At pauci.
Prælati eccleſiæ conſtantes ſint,& boni teſtimonij.fol.157.co.j.B.Ergo.
Prælati māſueti ſint ſubditis ut mr̄es filijs.fo.138.co.j.A.
Prælati patientes ſint & manſueti.fo.140.col.ij.B.
Prælati medici ſint,non dn̄i.Ibidem.
Prælati eſſe uolūt formidini,utilitati raro.fo.138.co.j.A.
Prælati pauci qui utiliter,pauciores q humiliter præſint.fo.138.col.iij.me.Prioribus.
Prælati boni aduerſus murmur ſubditorum parant medicinam.fo.140.col.ij.me.Sciunt.
Prælati plorare debēt ſuper impudētia ſubditorū.fol.154.co.iij.me.Aliquoties.
Prælati cura debita.folio.180.col.iij.C.Et fo.258.colum.ij.prin.Poteram.
Prælati multi ſuperbiunt de ſublimatione.folio.9.colū.ij.prin.Vide[illegible].
Prælati ponant metam obedientiæ ſubiectorum.fol.269.co.ij.ſi.Porrò maiora.
Prælati animus qualis eſſe debet.fo.260.col.iij.ſi.Item.
Prælati uanitas & curioſitas.fo.198.col.iiij.ſi.Cōmodū.
Prælati male regentes culpantur.fo.127.co.iij.ſi.Igitur.
Prælati ſumma officij,paſcere uerbo,exemplo, fructu orationum.fo.231.col.iij.me.Sermo.
Prælati reddituri ſunt rationē pro aīabus,qđ eſt periculoſiſſimū.fo.2.co.iij.me.Longe.
Prælati periculū inter proſpera & aduerſa.fo.286.colū.ij.ſi.Sunt enim.
Prælationis ardor,ambitionis impudentia.fo.104.colū.j.med.Vnde tantus.
Prælatorum malorum cura.fo.180.co.iij.C.
Prælatus paratus ſit omniū neceſſitatib⁹ ſuccurrere.folio 161.col.iij.C.Non utar.
Prælatus debet habere clementiæ pietatem,zeli rectitudinem,diſcretionem harum mediatricem.fo.257.colum.j.prin.Vigilanter.
Prælatus quas uirtutes habere debeat.fo.261.colū.j.med.Decætero.
Prælatus debitor ſolicitudinis, cuſtodiæ,diſciplinæ.fol.2.col.iiij.prin.Porrò.

Prælatione quis ſit dignus.fol.239.col.i.prin.Si rebus.Et fo.146.col.ij.A.Et fo.127.co.iij.fi.Talis.

Prælato qd ſit neceſſariũ ut digne præeſſe poſſit.fol.286.co.ij.me.Quis putas.Et fo.157.co.i.fi.Ergo.

Prælati quomodo bonam debent habere conſcētiam.fo.198.co.ij.fi.Is tantum.

Prælatorum zelus quãtus eſſe debeat.fo.138.colũ.iij.prin,Oportet.Et fo.259.co.ij.fi,Paulus.Et fol.231.col.iij.prin,De ſolo.Et fo.127.col.iiij.prin.Quanti.Et fo.161.colũ.iij.prin.Nouit.

Prælatis ſunt oneri animæ infirmæ.fol.204.columna.iiij.prin.Onus.

Prælatorum ſolicitudo erga ſubditos qualis eſſe debeat,fo.160.col.iij fi.Etenim.Et fo.180.col.ij.D.& col.iij.me,Paruulis.

Prælatis tanquam deo obediendum eſt.folio.269.col.iiij.prin.Sed mandatum.

Prælatis contraria deo iubentibus non eſt obediendum.fo.190.col.iiij.fi.At ne.

Prælatorum crudelis amor dominãdi culpatur.fo.199.co.iiij.me.Nonnulli.

Prælatorum uitioſa ſuſpicio & ſolicitudo ſupra ſupellectilem ſuam,culpatur.fo.260.col.iiij.me.Quid ẽpo.

Prælatorum conſideratis laboribus minus affectari debet eorũ honor.fo.129.col.iiij.fi.Fratres.

Prælationis periculum.fo.86.col.i.fi.Verũtamen.

Prælati cauere debent perſonarum acceptionem: quo uitio ſolent iudices inquinari.folio.257.colum.ij.prin.De auaritia.

Prælatorũ quorũdã peruerſitas arguit.fo.180.col.iiij.C.

Prælati qui ſibi prælationẽ uſurpauerunt redarguuntur.fo.104.co.i.prin.Væ uobis.Et fol.104.colũ.iij.prin.Vtinam.Et fo.104.col.i.me.Væ miniſtris.Et Ibidem,Nõ miramur.

Prælationis ambitio ſubſannatur.fo.287.columna.i.prin.In clero.

Prælatis tria ſunt neceſſaria.fo.119.col.iij.fi.Tria.

Prælatorũ profectus debet eſſe profectus ſubditorum,& quicquid plus eis merentur,cum eiſdem partiri debent,fo.138.co.i.D.

Prælatorum quorũcũq; planctus ꝙ uineam ſuam ſolicite non cuſtodierint &c.fo.146.co.i.C.

Prælatus increpationẽ & inſtructionẽ ſuã uacuã aſpiciens non mediocriter torquetur.fo.134.co.ij.B.

Prælatus ſiue doctor quiſq; quomodo gaudio gaudet de ſubditorũ per eius prædicationẽ emendatione.fol.160.colum.iij.A.

Prælatus qui alijs præeſt in ſolicitudine,uix unquã uel raro ſecure uacat ſibi,dum ſemper timet ſui penuriam facere ſubditis.fo.161.co.iij.A.

Prælati attendant depoſitum ſuum ciuitas eſt,uigilate ad cuſtodiã & concordiam.ſponſa eſt,ſtudete ornatui,oues ſunt,intendite paſtui.fo.180.col.ij.C.& D.

Prælati mali eccleſiæ qui ſint,& item quomodo ſpiritus & animæ ſanctorum ſimul cum angelis adiutorio ſunt electis adhuc peregrinantibus.fol.180.colum.iiij.canti.ſer.lxxvij.per totum.

Prælatorũ malæ cõditiões,imo corruptiſſimi mores aperte denudantur.fo.180.col.iiij.C.

Prælatorũ hoc eſt apoſtolorũ & apoſtolicorũ uirorũ bona & ſedula cuſtodia ſupra gregẽ ſuũ.Eodẽ fo.co.i.A.

Præmiũ æternũ memoratur.fo.299.col.ij.me.Præmiũ.

Præoccupemus faciem dñi in confeſſione.fol.14.col.i.me.Præoccupemus.

Præparare qualiter nos debeamus ad quadrageſimam celebrandam.fo.26.co.iij.C.

Præparare nos regno cæleſti debemus,uſq; ad mortẽ.fol.215.co.i.prin.Oportet.

Præparatio ſedis dei &c.fo.164.co.iiij.me. Si igitur.

Præparatio digna ſedis dñi.fo.3.co.i.prin.Hæc planẽ.

Præputia tria reſcinduntur.fo.119.co.iiij.fi.Tria.

Præſentia noſtra cum deo,& peregrinatio noſtra ab ipſo.fo.272.co.iij.fi.Inquantum quidem.

Pñtiã Xp̃i in carne pr̃es ardẽter flagitabãt.fol.123.co.i.D.

Præſentiæ dei experimentũ.fo.178.co.iij.B.

Præſis ut proſis,curam illorũ habe,nõ dominium.fo.257.co.ij.fi.Præſis.

Preſſura noſtra quadriformis eſt.folio.119.col.i.fi.Quadriformis.

Præſto eſt oculus cui omnia patent,etſi non patet ipſe,uerũtamen uerẽdus eſt aſpectus exploratoris illi⁹ qui poſt parietem ſtat.fo.163.co.iiij.

Præſumit eccleſia non de ſuis meritis ſed de dei miſericordia.fo.173.co.ij.B.

Præſumptio & obſtinatio,ubi obſtinatio & præſumptio.

Præſumptio hominũ.fo.79.co.i.prin.Fuge.

Præſumptio monachorum prælatorum.folio.200.colũ.ij.prin.Miror.

Præſumptio peſſima.fo.22.col.i.me.Si triduo.

Præſumptioni debetur correptio,correptioni emẽdatio,emendationi remuneratio.fo.156.co.ij.A.

Præueniſti eum in benedictionibus.folio.111.colum.i.prin.Præueniſti.

Præuenit deus oẽs qui cõuertuntur ad ſe.fo.181.col.iij.D.

Præuenit deus quærendo prius animam ſe quærentẽ.fol.185.co.iij.D.

Præuenta anima à deo.fo.185.col.iij.fi.Quæſiui.

Primi parentes cõſpirauerũt aduerſus dominũ,& Xp̃m eius.fo.177.co.i.A.

Primordia recolenda ſunt,attẽdenda media,nouiſſima memoranda.fo.86.co.iiij.me.Fili.

Principes Iuda duces eorũ confitentiũ,continentiũ,contemplantiũ.fo.126.co.i.prin.Principes.

Principes diaboli & currus eorum.fo.153.col.i.A.

Principis error tantis obeſt quantis præeſt.fo.218.colũ.iij.fi.Verum.

Principes Iuda,Zabulon & Neptalim qui ſint.fo.125.col.iiij.C.fi.

Principes in nobis tres ſunt.fo.119.col.iiij.prin.Tres ſunt.

Proceſſio qualr̃ fieri debeat.fo.22.co.iij.C.& co.iiij.D.

Proceſſioni lætæ in die palmarũ non ſine cauſa adiungit paſſio.fo.30.co.i.me.Non ſine.& co.ij.C.

Prodeſſe ſtudeat q p̃eſſe cupit.fo.138.colũ.iij.prin.Alioqn.

Profectus animæ triplex,ſcd'm triplex oſculum.fo.124.co.i.B.& co.ij.C.

Profectus & defectus.fo.240.co.i.prin.Sed dicet.Et fo.211.co.i.me.Quanquam.

Profectib⁹ noſtris paſcitur deus,qui paſcit nos.fo.175.co.iij.fi.At paſcens.

Profectus triplex animæ,per oſculũ pedis,manus,& oris.fo.124.co.i.canti.ſer.iiij.per totum.

Proficere quomodo poſſum qui fratri proficiẽti inuideo,fo.159.col.iij.B.

Proficere nolle deficere eſt.fo.240.co.ij.fi.Q. ſi.

Proficere proficiſci eſt.fo.10.co.iiij.me.Proficere.

Proficis minime ſi iam ſufficis tibi.fo.256.colũ.iij.prin.Nã quomodo.

Profeſſiõis aiæ uerbo nubẽtis cõtract⁹.fo.186.col.iiij.D.

Profeſſionis perfectio.fo.272.co.ij.fi.Profitenti.

Promiſſio duplex dñi exhibita ſeculi contemptoribus.fo.71.col.iij.fi.Itaq;.

Promotio iuuenũ ad eccleſiaſticas dignitates redarguit.fo.199.co.iij.me.Meditautibus.

Proni ſunt ſenſus hominis ad malum ab adoleſcẽtia.folio 156.col.i.D.

Propinquatio portus ſalutis.fo.73.co.i.fi.Audiat.

Propoſitum noſtrum duo ſunt deuotãtia.fo.120.col iiij.fi.Quæ nos.

Propria uoluntas & propriũ conſiliũ quantũ ſit malũ.fol.35.co.ij.me.In corde.Et co.iiij.prin.Audiant.

Propriæ uoluntatis uitiũ ualde deteſtabile.fo.176.colũ.ij.me.Credo.Et fo.34.co.iiij.B.

Proprietas ubi eſt, ibi ſingularitas: ubi ſingularitas, ibi angulus: ubi angulus, ibi ſordes. folio. 276. colum. ij. prin. Porrò.
Proprietates & ſigna quibus agnoſcitur pulchritudo animæ. fo. 186. co. iij. B. & co. iiij. C. per totum.
Propheta dicens. Tu autē in ſancto habitas: nō niſi de aīa uirtuoſa dixiſſe creditur. fo. 143. col. j. D.
Propheta ait, hoīem iumētis inſipiētibus cōparatū: quia non intellexit. ſo. 150. co. iij. B.
Prophetæ antiqui ne moram faciente Xp̄o uniuerſum genus deſperatiōe periret: magnis ſuſpirijs Xp̄i præſentiā optabant. fo. 123. col. iij. D.
Prophetia multiplici etiam moderni quicūq; ſunt boni & deuoti prophetant. fo. 97. co. ij. fi. Siquidem.
Proſpera & aduerſa per dextram & ſiniſtram deſignantur. ſo. 160. col. iiij. me. Ergo.
Proſperitas & aduerſitas opportune uitandæ & ſuſcipiendæ ſunt. fo. 30. co. iiij. fi. Decebat.
Proſperitati blandienti aduerſitas ſine fine ſuccedit. folio 202. col. iiij. me. Reliqua.
Prouidentiā dei cæteris creaturis nō negamus, ſed ſponſa curam uendicat ſibi. fo. 173. col. ij. A.
Proximis ſit homo compatiēs ex propriæ fragilitatis conſideratione. fo. 155. co. iiij. C.
Proximus quem uere te oportet diligere tanquā teipſum ut ipſe tibi ſapiat prout eſt, non aliud ꝑfecto ſapiet tibi quàm tu tibi, qui hoc eſt quod tu. fo. 160. col. j. B.
Prudentia uera in Chriſti doctrina, iuſtitia in Chriſti miſericordia, temperātia in Chriſti uita, fortitudo in eiuſdē paſſione reperiuntur. fo. 137. col. iiij. D.
PSallentibus ſe admiſcent angeli. ſo. 125. co. iiij. A.
Pſallendum eſt attente ꝓpter aſſiſtentes angelos. Ibidem. B.
Pſallendum eſt pure & ſtrenue. fo. 158. col. j. B.
Pſalmum terere debet anima deutibus intelligētiæ. folio 125. col. iiij. C. fi.
Pſalmus beatus uir exponitur. fo. 110. col. ij. me. Beatus.
Pſalmus qui habitat, exponitur. fol. 70. col. iij. C. & per xv. ſermones ſequentes.
PVdor offenſarū dei duplex. ſo. 132. col. iij. B. & C.
Pudicis auribus ſcripturæ uerba ſuſcipienda ſunt. folio. 167. col. iiij. D.
Pudore minus ſuas partes exequente, à timore adiuuetur. fol. 132. co. iiij. D. prin.
Pudor paternus. fo. 132. col. iij. me. Patris.
Pudor bonus quo peccaſſe aut peccare cōfunderis. folio 100. col. iiij. prin. Bonus.
Pudor adducens peccatū, & pudor adducēs gloriam. fol. 226. co. ij. prin. O peruerſitas.
Pudor duplex. fo. 100. co. iij. fi. Scriptum.
Pudet ingratitudinis, quāuis ad confuſionis cumulum arguat etiam reddidiſſe mala pro bonis, & odium pro dilectione. fo. 132. col. iij. C.
Puellæ quæ euertunt ſenſum noſtrum. ſo. 120. colū. ij. prin. Puellæ.
Puerū ab Heliſæo ſuſcitatū eſſe quid ſignificet. fol. 132. col. iij. prin. Et oſcitauit. & B.
Pugnantis cauſa ſi bona fuerit, exit⁹ pugnæ malus eſſe nō poterit: ſic nec econtra. ſo. 98. co. ij. fi. Ex cordis.
Pulchra admota fœdis pulchriora reddūtur, & fœda magis fœda reddunť. ſo. 207. co. iij. fi. Sic fœda.
Pulchritudo animæ, rectia intentio. fo. 153. co. ij. C.
Pulchra inter mulieres quare dicit ſpōſa. ſo. 152. co. ij. C.
Pulchritudo animæ non corporis, cordi eſt & placet ſanctis. ſo. 140. col. iij. C.
Pulcher uidetur ſpōſus Chriſtus aīæ ſibi deuotæ. ſol. 140. colum. iiij. C.
Pulchritudo & decor ſponſi eccleſiæ Chriſti memoratur. fo. 147. co. j. D. & co. ij. A.
Pulchritudo animæ duplex, innocentia, & humilitas. fol. 156. co. ij. me. Decor.
Punctis duobus ſcilicet reſurrectione & aſcenſione trāſcēdit Chriſtus membra ſua quæ ſunt ſuper terram. fol. 182. col. j. fi. Paululum.
Pungeris bene ſi compungeris. fo. 158. col. ij. me. Bene.
Purgatoriū ignem negabāt quidam. fo. 151. co. iiij. C. fi.
Purganda in nobis duo ſunt. fo. 37. co. iiij. D.
Purificatione Maria non eguit. ſo. 22. co. iiij. C.
Puritas pōtificū in quo cōſiſtit. fo. 198. co. ij. prin. Porrò.
Purgationem peccatorū faciūt ſex, cōpunctio, confeſſio, eleemoſynarū largitio, iniuriarū remiſſio, corporis afflictio, obedientia præceptorū. fo. 20. col. iij. me. Nunc.
Purgationes ſeptem, ſeptem donis ſpiritusſancti æquiparantur. fo. 35. co. iiij. prin. Dum.
Purgationes ſicut ſeptem ante paſſionē legimus, ſic totidē apparitiones. Ibidem.
Purificatio confitentiū. fo. 21. co. ij. prin. Quæramus.
Puritati tria ſunt neceſſaria. fo. 119. co. ij. fi. Tria ſunt.
Puritas tria confert. fo. 119. co. ij. fi. Puritas.
Puſillanimitas tractatur. fo. 196. co. ij. prin. Vaſa. Et fol. 24. co. iiij. fi. Hactenus. Et fo. 79. co. j. prin. Ad rugiū. Et folio 128. co. j. fi. En quale.
Puſillanimes ad deuotionem uix exurgunt. fo. 128. col. j. fi. Quamobrem.
Putaſſe ſemel uitia parum eſt, uelis nolis tecū habitat Iebuzeus. fo. 166. col. j. D.
Putationis ſpiritalis tempus & modus docētur. folio. 165. co. iij. C. & D.
Putare uineas quid ſit. fo. 165. col. iiij. B. fi.
Putationis tempus uerbi dei & extirpandorū uitiorū eſt. fo. 165. col. ij. B.
Putāda ſunt ſemper uitia: quia putata repullulant. fo. 166. colum. j. D.
QVadrageſima ex decē decalogi præceptis quater ductis conſtituitur. fo. 91. co. iij. C.
Quadrageſimalis obſeruatio non nobis ſingularis eſt, ſed cōmunis, quēadmodū Chriſti ieiunium omnibus commune eſt Chriſtianis. fo. 23. co. iiij. fi. Hodie.
Quadrageſima uera interior. fo. 91. col. iij. C.
Quadrageſimæ & quinquageſimæ tempora quid ſignificent. fo. 41. co. ij.
Quadrus eſt lapis. ſo. 121. col. ij. prin. Quadrus.
Quales ſecū domeſticos debet habere papa, ſeu bon⁹ quicūq; prælatus, & qui ſunt qui in beneficijs & dignitatibus præfici debeant. fo. 259. col. iiij. fi. Veniamus.
Qualē te paraueris deo, talis oportet appareat tibi deus. fo. 174. col. ij. D. Igitur.
Quantitas animæ, de menſura charitatis æſtimať. ſol. 143. colum. ij. B.
Quantum quis creſcit in gratiam, tātum & in fiduciam dilatatur. fo. 124. col. j. D.
Quantum deo diſplicet peccatorū impudentia, tātum uerecundia placet. fo. 124. col. j. C.
Quantū fecit deus, & pro quib⁹. fol. 17. col. iij. me. Videtis.
Quarta tentatio in Xp̄m quæ fuerit, cum tantū in tribus tentatum fuiſſe à diabolo legatur. ſo. 79. co. ij. D.
Quatuor habemus creditores, quibus totam uitā noſtrā debemus. ſo. 91. co. ij. me. Cum ergo.
Quater anima deuota exhortatur reuerti, non ſine myſterio. fo. 30. col. j. A.
Quatuor dies quib⁹ Lazarus fœtēs in monumēto iacuit, quid ſignificent. fo. 49. col. j. prin. Et in his. Et A. per to.
QVæ habemus à deo, ſine eo ſeruare nō poſſimus. fol. 70. col. iij. me. Forte.
Quærēdus eſt de⁹ dū inueniri pōt. fo. 179. col. ij. B.
Quærendi dei tria obſeruanda ſunt, tempus, locus, mod⁹. ſo. 179. col. ij. B.
Quærenti ſe deus non ſtatim adeſt, ut deſiderium ſui augeat. fo. 179. co. j. B.
Quærendus eſt deus ardenter & infatigabiliter. folio. 179. columna. ij. C.

Quærēdi deū modus laudabis.fo.97.col.iij.prin.Itaq.
Quærere deum.fo.185.col.iiij.B.
Quærere quæ ſua ſunt,peſſimū.fo.286.co.j.fi. Vniuerſos.
Quærere profectum de ſubditis,deiecti animi eſt.fol.258. co.ij.prin.Parui.
Quærere deum,cunctis animæ bonis & donis antefertur. fo.185.col.ij.B.
Quærere deū non poteſt anima niſi præueniatur ut quærat.fo.186.col.iij.D.
Quærendi deum fiducia,uoluntas,& poteſtas ab ipſo eſt, Ibidem.
Quærendi deum utilis & ſaluberrimus modus.fo.83.col. iiij.me.Non hic.
Quæri à deo.fo.185.col.iij.B.
Quæri quomodo debeat dña.fo.180.col.ij.C.
Quæri à deo eſt ad reditum ſuaderi,inueniri autem perſuaderi.fo.185.col.iiij.D.
Quærit anima uerbum propter commoditates ſeptem.folio.185.col.iiij.B.
Quærite cum dictum ſit & inuenietis,cur igitur ſponſa dilectum quem tam diligenter quæſierit,nec tamen inuenerit,tres aſſignantur cauſæ.folio.179.colū.ij.B.C.& D. per totum.
Quærite dominum.fo.25.co.j.D.
Querimonia in recidiuātes tam cito in peccata poſt reſurrectionem.fo.34.co.j.fi.Quid nos.Et co.ij.D.
Quæſitus eſt fruſtra Chriſt⁹ in lectulo poſt reſurrectionē. fo.179.col.iij.me.Ex tunc.
Quæſtio cur deus nobis in religione conſtitutis nō exaudiat orationes noſtras,ſicut antiquitus patrum noſtrorum.fo.93.col.iij.prin.Sed iam.
QVi peccatum non fecit,non dedignatus eſt ſe peccatorē reputari:nos & eſſe uolumus,& reputari nolumus.fo.16.col.iiij.me.Quem nemo.
Qui mihi miniſtrat &c.exponitur.fo.109.columna.j.prin. Qui mihi.
Qui uult uenire poſt me,exponitur.folio.109.colū.j.prin. Qui uult.
Qui gloriaꝫ in dño glorietur,exponitur.fo.84.co.iiij.B.
Qui natus eſt ex deo,non peccat.fo.23.co.j.fi.Vnde.
Qui ex deo eſt,uerba dei audit.fo.23.co.ij.prin.Porrò.
Qui adhæret dæmoni,unus cum eo efficitur dæmon.fol. 26.col.iiij.A.
Qui crediderit & baptizatus fuerit,quomodo intelligaꝫ. fo.37.col.j.C.fi.
Quicquid es,quicquid potes,debes creanti,redimēti,uocanti.fo 90.col.j.fi.Quicquid.
Quid dignetur eſſe ſuis creaturis deus,ratione utentibus lux,recte utentibus uirtus, uincentibus gloria.fol.124. col.iij.C.prin.
Quid facitis ô magi.fo.18.co.iiij.A.prin.
Quid diligas,metuas,gaudeas,ſeu contriſteris ſi conſideres,inuenies animū ſecularem & peruerſum.fol.24.col, iij.me.Attende.
Quies perpetua cogit cæleſtia meditari.folio.207.col.iij. med.Iuge.
Quiea cōtēplationis pro fructu bonorum operum libenter interrumpenda eſt.fo.160.col.iij.A.
Quinquipertitus amor,quinqꝫ ſenſibus adaptatur.fo.86. col.ij.D.
Quis aſcendet in montem domini:exponitur.fol.108.col. iiij.prin.Quis.
Quis ueſtrū habebit amicum:exponitur.fo 36.co.iiij.B.
Quod infirmū eſt dei,fortius eſt hominibus &c.exponiꝫ. fo.100.co.ij.fi.Vnde.
RAchelis amplexus,id eſt contemplationis actus aliquando dimittendus eſt.folio.160.columna.iij.A.
Radici reſpondeat proceritas ramorum, generoſitas florum,fœcunditas fructuum.folio.167. colum.j. med.Bene.
Radicibus quot arbor innititur,tot ramis decoratur.fol. 27.col.j.D.
Raptus animæ deuotæ,& cubiculum ſponſi regia tractaꝫ. fo.139.col.ij.A.& B.
Rara uirtus,magna licet operantem magnum ſe neſcire: mirabilem apparere,& ſe contemptibilem reputare,mirabilius eſt ipſis uirtutibus.fo.130.co.ij.C.
Rara auis in terris aut ſanctitatē non perdere,aut humilitatem ſanctimonia non excludi.fo.159.co.ij.B.
Rara uirtus eſt alienæ non inuidere uirtuti,nedum gaudere ad illam.fo.159.co.iij.D.
Ratiocinatio utilis de miſeria uolūtatis humanæ,quæ ancilla tenetur etiam libera.fol.183.colum.iiij.C.D.Et fol. 184.col.j.B.
Rationalis creatura ad hoc ſe debet diligere,ut beata ſit, & deum per quem ſolum beatificari poſſit.fo.118.colū.ij. prin.Rationalis.
REbellionis malum.fo.281.col.j.me.Hic niſi.
Recapitulatio de nonnullis præcedentibus uiſionibus.fo.147.col.iij.C.
Recedit deus ad tempus à ſanctis.fo.164.col.j.B.
Recidendi terminus reſurrectio dñi(prohdolor)facta eſt. fo.34.col.j.me.Amplectamur.
Recidere ſeu recidiuum pati longe deterius eſt quàm incidere.fo.163.col.j.C.Iam.
Recipere Chriſtum dei uerbum.fo.3.co.iij.B.
Recompenſatio iuſtitiæ pro pecunia bona eſt.fo.195.co.ij. med.Bona.
Reconciliantur homines ex tribus,timore,pietate,ſcientia.fo.29.col.j.prin.In his.
Reconciliatio dulciſſima,ſatiſfactio ſuauiſſima.fo.18.colū. iij.me.O dulciſſima.
Reconciliari debemus tribus,hominibus,angelis,deo.folio.116.col.iij.fi.Tres ſunt.
Reconciliauit deus homines in tribus.folio.28.col.iiij.fi. Huius.
Recordare in beneficio reparationis modum & fructū fo. 128.col.iiij.me.Verum.
Recordari debemus dolorum Chriſti.folio.32.co.ij.prin. Proinde.
Recordatio peccatorum,recordatione beneficiorum miſceatur.fo.128.col.ij.fi.Quamobrem.
Recordatio paſſionum Chriſti in proſperis reprimit,& in aduerſis erigit.fo.155.co.ij.C.
Recordatio uulnerum Chriſti medicamentum efficax.folio.167.col.iiij.B.
Recordatio paſſionis Chriſti cōſolatur eccleſiam.fol.168. col.ij.me.Etſi.
Recordatio iniuriæ magis inſtigat iniurias quàm mitiget.fo.187.col.iij.B.
Recta facere & inutilem ſe reputare apud paucos reperiꝫ. fo.220.co.ij.fi.Inutiles.
Rectitudo hominis in qua creatus eſt.fo.139.colū.iiij.med Propterea.
Rectitudinem ſuam anima perdere poteſt,ſed non ſuā magnitudinem.fo.182.col.iij.C.
Rectitudo hoīs ſm animam quæ ſit.fo.139.co.iiij.C.
Rectitudo corporis arguit curuitatem animæ.Ibidem. Quāquam.
Rectitudo aīæ,fides & actio.fo.140.col.j.pri.Iſtiuſmodi.
Rectitudo ſiue uita fidei.fo.140.col.j.me.Si enim.
Rectitudo actionis nō ualet ſine uera fide.fo.140.col.j.B.
Rectitudo ad uiam,latitudo ad planitiem patet.fo.81.col. iiij.fi.Errauerunt.
Rectitudinem ſpiritus ſeruare monet rectitudo corporis. fo.139.col.iiij.C.& A.
Recti ſi nos diligunt,odium iniquorum cōtemnamus.fol. 139.col.iij.B.
Rectus dñs,rectum fecit hominē.fo.139.co.iiij.C.
Rectus homo quis ſit.fo.140.co.j.B.
Rectas faciamus uias noſtras.fo.140.col.ij.prin.Si ergo.

Rectorum quorundam crudelitas.folio.127.col.iiij.prin. Quanti.
Rectus oblator eſſe noli,& prauus diuiſor.fo.140.col.j.B.
Redde ſuperiori inferiori æquali,cuiq; qđ debes.fo.2.columna.iij.C.
Redeundi ad deum quidā motus primi hoīs caſui oppoſitus.fo.117.co.j.prin.Eſt ad deum.
Redemptionis opus ab omnibus præcipuæ recolendum eſt.fo.128 col.iij.C.
Redemptionis noſtræ fructus & modus.Ibidem.
Redemptionis opus Chriſtum amabilem præcipue facit. fo.135.co.ij.D.
Redemptionis & creationis pulchra comparatio.Ibidē.
Redemptio apud dn̄m copioſa.fo.137.col.ij.D.
Redemit deus etiam angelos.Ibidem.C.
Redire ad cor quàm utile.fo.101.co.iiij.fi.Vt ergo.
Redite præuaricatores ad cor.folio.34.colū.ij.med.Redite ergo.
Refugiū in tentationibus.fo.75.co.iij.fi.Quicquid.
Refugij ſex ſunt ciuitates.fo.120.co.iiij.fi.Sex ſunt.
Refugium impiorum eſt triforme.folio.119.colū.iiij.prin. Triforme.
Reges & ſacerdotes ſunt omnes electi,& eos oportet oleo unctionis inungi.fo.119.co.j.prin.Reges.
Reges tres Chriſtum adorantes non horruerunt ſtabuli fœtorem,nec Chriſti paupertatem.fo.18.col.iiij.A. prin.
Regem non habere niſi Ieſum.fo.8.col.ij.fi.Beati.
Regeneratio animæ.fo.288.co.j.prin.Regeneretur.
Regentes animas prælati bene.folio.127.colū.iij.fi.Sed redeamus.
Regnare qualiter dicatur dn̄s in domo Iacob,& ſedere ſuper ſedem Dauid.fo.8.co.ij.A.
Regnare ſuper terram quid prodeſt,& regno cælorum carere.fo.231.col.iiij.fi.Nam quid.
Regnū dei non eſt eſca & potus.fo.89.col.iij.prin . Nō eſt regnū.per totum.Et fo.89.col.iiij.fi.Solet.per totū.
Regnum cælorū differēter poſſident quatuor hominū genera.fo.119.co.iiij.fi.Regnum.
Rei deſideratæ pertinax & diuturna fraudatio,tædiorum nutrix,ſuſpicionū fomes &c.fo.179.co.j.B.Et tamen.
Rei amatæ ſubtractio augmentat deſiderium.folio.160.columna.ij.A.
Rei ueniam habent à Maria.fo.121.col.j.fi.A domina.
Religio munda ſecūdum baptiſma eſt.fol.86. colū.iiij.me. Irritum.
Religionis ſub habitu ſi cōſideres quid diligas,quid metuas,unde gaudeas uel cōtriſteris,inuenies animum ſecularē,& cor peruerſum.fo.24.col.iij.me.Attende.
Religioſi non debent prælatorum uel ambire gloriam,uel exceſſus temere iudicare.fo.129.col.iij.fi.Fratres.
Religioſi mores,& econuerſo.folio . 220.columna . iij . fin. Quicunq;.
Religioſus fidelis qui non quærit quæ ſua ſunt.fo.203.co. iiij.prin. Deſinite.
Relinquere certa pro dubijs,tutum non eſt.fo.271.col.iiij. fi.Forte uult.
Relinquere omnia quàm relinqui melius eſt.fo.285 . col.j. prin.Nam &.
Reliquiæ cogitationis diem feſtum agunt deo.fol.168.co. iij.me.Vide.
Remedium ſalubre per manſuetudinē mitigare efferos uoluntatis motus.fo.102.col.iiij.me.Sed quia.Et uide capitula ſequentia.
Remedia quinq; cōtra ſuperbiā.fo.106.co.iij.prin.Sunt.
Remedia utilia aduerſus tētationes.folio.94.columna . ij. prin.Huic.
Remedij conſideratione,periculi æſtimatur quantitas.fo. 15.co.iij.A.Vtiq;.
Remiſſionem peccatorum ſpirituſſanctus operatur.fo.41. columna.j.D.
Remuneratio bonorum non ſolum eſt iuſti lætitia,ſed ipſa etiam expectatio fo.172.co.iij.C.
Renaſci in gratia.fo.17.co.iiij.me.Non ignoramus.
Renouamur tribus modis.fo.119.co.iiij.me.Tribus.
Renouatio interior rectitudo intentionis,puritas affectionis,recordatio bonæ operationis.fo.268.colum.j.prin. In his.
Replebimur deo quantum ad rationem,uoluntatē,& memoriam.fo.128.co.iij.A.
Reprehēdere nos acriter debemus de receptione uanarū cogitationū:quāto magis pernicioſarū.fo.95.co.iij.A.
Reprobi tria ſperare dicuntur.folio. 119.columna.iij.prin. Reprobi.
Reprobi ſunt ſicut fum⁹,puluis & terra.fo.119.col.iij.prin. Reprobi.
Repugnandum ſtudioſius.fo.72.co.iiij.me.Viriliter.
Repulſa deuota actoris ad ſponſam inueſtigantē ubi ſponſus cubet in meridie & paſcat.fo.152.co.iij.D.
Requies ſeu feſſio duplex,corporis ſcilicet & animæ in futuro.fo.288.co.j.me.In ſudore.
Rerum plenitudo cū in Chriſto ſit ſine numero & ſine modo,non eſt requirēdus compoſitionis modus,uel ſpecierum numerus unguenti.fo.137.co.iiij.C.
Res pauperum nō pauperibus dare,pars ſacrilegij eſſe dignoſcitur.fo.286.co.iij.fi.Res pauperum.
Reſpectus dn̄i uariatur pro meritis eorum quos reſpicit. fo.164.co.iij.prin.Vides.
Reſpirare feſtinemus à cōſpiratione antiqua,carnem ſcilicet crucifigendo cum uitijs & cōcupiſcentijs.fo.177.col. j.A.Feſtinemus.
Reſpicit deus & alloquitur quos ſine indignatiōe diligit. fo.164.co.ij.C.
Reſpicientis domini quis ſit oculus.folio.165.colū.j.prin. Porrò.
Reſiſtere qualiter debeamus tentationibus.fo.25.colū. iij. me.Grande.
Reſiſtere uiriliter debemus cōtra tentationes diaboli,mūdi & carnis.fo.186.col.j.fi.Cum igitur.
Reſponde uerbum,& ſuſcipe uerbum.fo.9.columna.j.fin. Reſponde.
Reſurrectio,tranſitus,& trāſmigratio.folio.34.colū.j.me. Amplectamur.
Reſurrectio dn̄i duplici priuilegio cæteris præeminet reſurrectionibus.fo.33.col.iij.C.
Reſurrectio noſtra futura eſt glorioſior quàm prima cōditio.fo.86.co.iij.me.Felix.
Reſurrectio ſaluatoris facta eſt terminus recidendi.fol.34. co.ij.prin.Prohdolor.
Retributionis quatuor ſunt genera.folio.119.colū.ij.prin. Genera.
Retribuere dn̄o quid tenemur pro tantis bonis nobis ab eo illatis.fo.23.co.j.B.
Reuelata facie ſpeculari gloriam dei non datur niſi mente & corpore mundis.fo.172.co.iiij.B.
Reuelatio per ſpiritumſanctum facta,& ad cognitionē illuſtrat,& ad amorem inflammat.folio.126.colum . iij.prin. Porrò.
Reuerēdus eſt Chriſtus in præſepio,in patibulo,in ſepulchro,& in illis ſuſcipiendus.fo.16.co.j.D.fi.
Reuerentia eſt duplex.fo.2.co.iij.C.
Reuertendum eſt à quatuor.fo.113.co.ij.me.Reuertere.
Reuertere,ſimilis eſto capreæ.Spōſa typum primitiuæ gerebat eccleſiæ.fo.177.co.iij.B.
Reuertere,reuertere ſunamitis.fo.30.co.j.A.
Reuerti poteſt ad deum qui recedere ab eo potuit.fo.184. colum.iiij.D.
Reuocātia nos à propoſito noſtro,duo ſunt.fo.120. co.iiij. fi.Quæ nos.
RIui ſalutis tres fluxerunt à corpore Ieſu.fo.120.columna.ij.fi.Tres.
Riuuli quatuor deſcendentes à Chriſto fonte.folio 137.col.j.fi.Saluo.

RVctatores ſancti in medium adducuntur.fol.172.co.iiij.D.& per totum ſermonem.

Ructus fuit ſpōſæ ſeu ebullitum uerbū:Dilect⁹ me⁹ mihi,& ego illi.Ibidem.co.ij.D.

Ructus pro contrarijs qualitatibus ē quibus educit,odorem portat uel malum uel bonum,ſponſa autem eructauit uerbum bonum & redolens ructum.fo.172.colum.iij.D.& B.

Ructus Hieremiæ ſuaue redolet:Bonū eſt,inquit,præſtolari cum ſilentio ſalutare domini.fo.172.col.iij.B.

SAcerdotale officiū quadripertitum eſt.fol.120.co.ij.me.Quadripertitum.

Sacerdotum ſuperfluus habitus reprehendit.fo.197.col.iiij.me.Cernitur.

Sacra ſcriptura tria habet,ortum ſimplicem hiſtoriam,cellarium moralem ſenſum,cubiculum arcanum theoricæ contemplationis.fo.138.co.i.B.

Sacra ſcriptura habet eruditionem,admonitionem,cōſolationem.fo.76.co.iiij.prin.Et nunc quidem.

Sacra fames dominādi in prælatione culpatur.fo.199.col.iiij.prin.Cæterum.Et eadem co.me.Nonnulli.

Sacræ hiſtoriæ ortus.fo.138.col.i.B.

Sacræ ſcripturæ intellectus.fo.177.col.iij.prin.Nihil.

Sacramētū altaris duo facit,ſenſum minuit,& in grauioribus tollit cōſenſum.fo.32.col.iiij.B.

Sacramenta ad quid inſtituta ſunt.fo.32.co.iij.D.

Sacramētum baptiſmi,in nube & mari deſignatum eſt.fo.152.col.iij.C.

Sacramētum magnum Chriſti & eccleſiæ,id eſt noſtræ redemptionis opus ſimul operantur deus angelus homo.fo.181.col.ij.D.

Sacramentum abſq; ſpiritu,ad iudicium ſumitur:& caro non prodeſt quicquā,litera occidit,& fides mortua eſt,ſed ſpiritus eſt qui uiuificat.fo.149.col.iiij.C.& D.

Sacrificia tria ſunt.fo.120 co.iiij.me.Tria.

Sagitta triplici caro configenda eſt,timore,ſermone,& amore dei.fo.145.col.iij.D.

Sagittis tribus hoſtes ſuos dominus ſauciat.fo.118.col.iij.me.Dominus.

Sagitta uolās in tenebris quæ ſit.folio.72.columna.ij.me.Leuiter.

Salit Chriſtus in montibus,& trāſilit colles,id eſt ſuperat & uincit alacritate miniſtrandi,& trāſilijt Gabrielē præueniens ad uirginem.fo.163.co.iij.A.& C.

Saliens in montibus,tranſiliens colles.fo.162.co.i.A.

Salomon ait:Fili mi ne pereffluas:& apoſtolus propterea (inquit)debemus intendere his quæ dicuntur,ne forte pereffluamus.fo.134.col.ij.C.per totum.

Salomon eccleſiæ ſponſus,non ille rex mortalis,ſed Xp̄s dei ſapientia.fo.142.col.iij.A.

Salomonis libri tres primi quid doceant.folio.122.col.iij.prin.Eſt panis.

Salomon noſter Chriſtus non ſolum pacificus,ſed apoſtolo teſte pax noſtra.fo.142.co.iij.A.

Salomonem uidere in diademate &c.deducitur.fo.59.co.ij.prin.Interim.

Saltus ſponſi Chriſti ad ſibi dilectæ eccleſiæ uenientis amplexus.fo.162.co.i.A.&.co.ij.A.& co.iij.C.

Saluatur nemo abſq; ſui cognitione.fo.151.co.iij.B.

Saluatur nemo abſq; timore & amore dei.Ibidem.Tam ergo.

Salus noſtra in duobus conſiſtit,in iuſtificatione,& glorificatione.fo.117.co.iij.me.Duo.

Salutem animarum impedire eſt perſequi Chriſtū.fol.19.co.iij.fi.Miſera.Et fo.21.co.iij.me.Quid me.

Salutis ſpūalis receptæ ſigna ſeptem.fo.132.col.iij.B.

Salutis noſtræ opus tres ſimul cooperantur deus,angel⁹,homo.fo.181.co.ij.D.

Salutem noſtram operādo tria deus ſibi propria uēdicat,prædeſtinationem,creationem,& inſpirationem.fol.181.colū.iij.C.

Salutis noſtræ opus habet tria,formam humilitatis,menſuram charitatis,& ſacramentum redemptionis.fo.229.co.iij.prin.Et quidem.

Salutis teſtimonia.fo.17.co.i.prin.Triplex.

Salutis integritas in quatuor uirtutibus.fo.28.co.i.prin.Videre.

Salutem noſtram maxime deſiderant ſancti in cælis,folio 10.col.iij.C.

Saluus factus es pro nihilo,non tamē de nihilo.fo.79.col.ij.prin.Saluus.

Sanctus aliquis dicitur quāuis non ſm meritum,ſed ſcd'm propoſitum & affectum.fo.97.co.iiij.prin.Ergo.

Sanctis quomodo omnia cooperantur in bonū fo.97.co.iiij.me.Vis ergo.

Sanctorum dolor eſt triformis.fo.119.col.i.fi.Triformis.

Sanctorum genus triplex.fo.58 co.iij.me.Sunt enim.

Sanctorum triplex ſtatus.fo.57.co.ij.fi.Aduertiſtis.

Sanctorum triplex gaudium,ante mortem,ante iudicium,poſt iudicium.Et de multiplici eorum gloria.fo.57.columna.i.prin.Gloria.

Sancti habent pro peccatis exorare,ut de miſericordia ſalui fiant propriæ iuſtitiæ non fidentes.folio.177.colūna.iij.C.

Sanctorū feſtiuitatibus plures amplius de uanitate quàm de feſtiuitate gaudent.fo.123.co.i.D.

Sanctos patres non latuit ab antiquo deum ſuper genus humanum cogitare cogitationes pacis.fo.123.col.ij.C.

Sanctæ uitæ forma elicit in ſermone pro Humberto monacho facto.fo.66.co.iiij.prin.Humbertus.per totum.

Sancti uigiles circa nos.fo.180.co.iiij.A.

Sancti & angeli nos deſiderant ad perfectionem ſuæ beatitudinis.fo.10.co.iij.fi.O ſi.

Sancti uidebunt retributionem malorum ad cumulū gratiarū.& ecōtra de malis.fo.74.co.iiij.me.Prius.

Sanctificatio perfecta.fo.13.co.i.prin.Sanctificamini.

Sanctificatio duplex,manſuetudinis & lenitatis.fo.13.col.i.me.Sane.

Sanctificatio bona eſt.folio.80.columna.iiij.med.Amplectamur.

Sanctorum feſta præcipua uotiuis præuenienda ſunt ieiunijs.fo.65.co.i.prin.Sanctorum.

Sanctum facit affectio ſancta.folio.263.columna.iiij.prin.Sanctum.

Sanguis Chriſti clamat contra diſperſores.fo.191.co.iij.fi.Væ illi.

Sanguis Chriſti multus ad ignoſcendum.fo.229.colū.iij.prin.Fuit uerò.

Sanguiſugæ,id eſt uolūtatis propriæ duæ filiæ,uanitas & uoluptas clamātes,affer,affer.fo.285.co.ij.prin.Hæc autem.Et fo.286.co.i.fi.Vniuerſos.

Sanguiſugæ iterum,id eſt uoluntatis propriæ duæ ſunt filiæ clamantes,affer,affer,quæ nunquam dicunt ſufficit.fo.90.co.iij.prin.Sanguiſugæ.

Sanitas capitis redundat in membris.fo.221.colū.iij.prin.Sanitas.

Sanitas corporis facit & ad uoluptatem trāſit,ſed ſicut ſolicite ſeruanda eſt corporis ſanitas,ita imo ſolicitius ſeruanda eſt cordis puritas.fol.88.co.ij.D.

Sapere in alto non altum niſi deo charius,niſi rarius hominibus.fo.217.co.i.prin.Nempe.

Sapere ad ſobrietatem monet apoſtolus.fo.88.colū.i.me.Sobria.

Sapere ad ſobrietatem quid ſit.fo.151.co.i.B.

Sapiens permanet ut ſol:quomodo intelligatur.folio.42.co.iij.fi.Audite.

Sapientes huius ſeculi uirtutes ueras non habuerunt.fol.137.co.iiij.D.

Sapiētia ueram cognitionem cum dilectione complectitur.fo.126.co.iij.prin.Porrò,

Sapientia dei per oculos carnis nō trahitur.fo.144.col.i.fi.Nec omnes.

Sapientiam quia fecit diabolus ſuam, ideo illam perdidit. fo.178.co.iiij.C.
Sapiẽtia quid ſit, in quo à uirtute differat, & quod ſit eius opus. fo.186.co.ij.B.& C.
Sapientia uera in uoluptate minime conſiſtit. fo.151. colũna.i.A.
Sapientia eſt per quam quæq; res ſapiunt prout ſunt. folio.160.co.1.A.
Sapientia attingit &c.fo 160.co.ij.prin.O ſapientia.
Sapientia odium mali, & ſapor boni.fo.186.colum.iij.med. Quàm multa.
Sapientia gubernatrix triſtium.fo.219.colũna.iiij.prin. Si triſtitia.
Sapientia ſalutaris, pudica, pacifica.fol.14.colum.iij.med. Beatus.
Sapiẽtia ædificauit ſibi domum: exponitur.fo.2.co.iiij.D. Et fo.107.co.j.me.Sapientia.
Sapiẽtia quæ ſurſum eſt &c.fo 35.co.iiij.prin.Audiant.
Sapientia triplex eſt, iuſtitia in intẽtione, charitas in affectione, humilitas in reputatione.fo.82.co.iij.me.Puto.
Sapientia uincit malitiam ſeptem uitia impugnãdo, & uirtutes inſerendo.fo.87.co.iij.Sapientia.
Sapientia ſobria eſt in pœnitudine peccatorum, in contẽptu mundanorum, in deſiderio futurorũ.fo.88.co.j.me. Quocirca.
Sapientia uictrix ſingula uitia eradicat, & ſingulas inſerit uirtutes.fo.87.co.iij.me.Attingit.
Sapiẽtia nõ inuenitur in terra ſuauiter uiuentiũ.fo.87.co. iiij.ſi.Operemur.
Sapientiam inueniſti, mel inueniſti, tantum ne multum comedas, ne ſatiatus euomas illud. Euomit ſapiẽtiam, qui inde ſuperbit.fo.87.colũ.j. prin.Nimirum.
Sapientiæ opus, cõtinentia, patientia, obedientia .fo. 88. co.j.ſi.Itaq;.
Sapientia triplex, carnis, huius mundi, & quæ deſurſum eſt.fo.107.co.1.me.Dicitur enim.
Sapit deus iuſtitiam per timorem, & miſericordiam per amorem.fo.110.co.iiij.prin.Dixit.
Sapientia dei quaſi perdix fouet filios ſuos quos non peperit.fo.119.col.ij.me.Sapientia.
Sapientia uera quæ ſit.ſo.195.col.iij.prin.Vera.
Sapientia quæ obedientiæ & patientiæ iungitur, triplex eſt.fo.28.col.iij.me.Puto tamen.
Sapiẽtia acie procedit ordinata contra ſeptẽ gradus peccati.fo.87.col.iij.D.
Sapientia qualiter quæratur, & ubi inueniatur.fol. 87.columna.iiij.ſi.Fodiamus.
Sapientia ſobria inuenitur ſi beatitudinẽ concupiſcamus. fo.88.col.1.me.Quocirca.
Sapientia & optimi uiri conditiones.fo.160.co.i.B.
Sapientia deus eſt, propterea non ſolum dulciter ſed & ſapienter uult diligi.fo.134.col.iiij.B.
Sapores diuerſi.ſo.160.co.1.A.
Sapores dei diuerſi.fo.110.co.iiij.prin.Dixit inſipiens.
Saporem boni perdidimus in Eua.fo.85.col.iij.D.
Sathan regnum accepit ſuper omnes filios ſuperbiæ factus princeps tenebrarum harum.fo.133 co.iiij.C.
Satiafactionis modus.fo.124.co.ij.me.Humilis.
Sauciat dominus tribus ſagittis eos quos ad deguſtandũ dulcedinem ſuæ dilectionis inuitat.fo.118.columna.iij.ſi. Sunt.
SCalæ latera uilitas & aſperitas.fol.288.colũ.ij.ſi.Vide. Et col.iij.prin.Innituntur.
Scandalũ quomodo caueri debeat.fol.208.colum.iij. prin.Libenter.
Scienda neſciuntur aut ſciendi incuria, ut diſcẽdi deſidia, aut uerecundia inquirendi.ſo.205.colum.ij.ſi.Multa.Et fo.209.col.1.ſi.Error.
Scienti & non facienti, peccatũ eſt.ſo.151.co.ij.prin.Sciẽti.
Scientia bona omnia in ſe, ueritate ſubnixa.fol.151.col.j.E.
Scientia abutuntur multi.fo.151.co.ij.C.
Sciẽtia literarũ minime cõtẽnẽda.fo.151 col.iij.ſi.Nõ tamẽ.
Scientia mundi docet uanitatẽ, ſcientia carnis uoluptatẽ. fo.90.col.iiij.prin.Alia.
Scientia quæ inflat, quomodo pernicioſa & uitanda eſt. fo.38.col.iij.ſi.Chriſtus.
Scientiæ fructus in modo ſciendi.fo.151.co.1.ſi.Vides.
Scientiæ lumẽ iuſtitiæ germẽ præcedere debet.ſo.214 co. iij.me.Videa.
Scientiæ ſurripi, & zelum domire, non eſt paris periculi. ſo.242.col.1.ſi.Non eſt.
Scientiæ lumen operatur plenitudinem, correptionem, & ſolicitudinem.ſo 10.co.1.ſi.Scientia autem.
Scientia quæ inflat, non eſt ab oſculo.fo.146.colũ.iij.med. Scientia.
Scientia inflans contriſtans.fo.151.co.i.A.
Sciendi modus quærendus, potius quàm ſcientia.fol.151. columna.1.B.
Scientiæ fructus in modo ſciendi conſiſtit.Ibidem.
Scire uolunt diuerſi ob fines diuerſos.fo.151.col.1.C.
Sciens & non operans, cõſciẽtiæ tortiones patitur.fol.151. col.ij.me.An non.
Scientia ſine operibus cibo indigeſto comparatur.fol.151. co.ij.prin.Ac ſi.
Scire primo ſeipſum poſtulat ratio ordinis & dignitatis. fo.151.col.ij.B.
Scire ſeipſum, præcipua cauſa eſt humilitatis.Ibidem.
Scientia dei & ſui neceſſaria homini eſt ad ſalutem.fol.151. columna.iij.D.
Scientia ſui, timorem dei in anima generat: ſcientia dei, eius amorem.ſo.151.co.iij.B.
Scientia illa non inflat, quæ ſcientiæ dei & ſui ſuperueſt. ſo.151.col.iiij.ſi.Hac ergo.
Scientiæ lumen quo illuminari debemus.fol.11.col.j.med. Ad hoc.& D.
Scientia literarum bona ſcientia, propriæ infirmitatis melior.fo.151.canti.ſer.xxxvj.per totum.
Sciendi triplex modus.Ibidem.
Scientia ſanctorũ & ſcientia malorum quomodo differãt. fo.90.col.ij.ſi.Et dedit.
Scientiæ malorũ comparatio ad patrem & matrẽ.Ibidem.
Scientia literarum reprehendenda non eſt quæ eccleſiæ non mediocriter prodeſt: ſed tamen legitur, ſcientia inflat, & qui apponit ſcientiã &c.fo.151.col.1.A.
Scientiarũ alia eſt inflans, alia eſt dolorẽ afferens.Ibidem.
Scientia quæ uicinius ſaluti appropiat, magis & prima quærenda eſt.fo.151.col.1.B.
Scientia, prophetia linguæ, & huiuſmodi inter groſſos reputari poſſunt.ſo.167.col.iij.D.
Scire benefacere ſi non detur uelle, nihil prodeſt: ſed quid ſi uelis, ſed minime poſſis? fo.178.col.iiij.B.
Scripturæ ſacræ intellectus à ſolo deo ſperandus eſt.folio 122.col.iij.ſi.Oculi omnium.
Scrutabitur omnia deus in iudicio.fo.164.col.ij.B.
Scrutinio ſemper indiget anima noſtra.ſo.166.col.1.B.
Scrutatio diuinæ maieſtatis formidanda eſt, uoluntatis tuta & pia.ſo.168.col.iij.D.
Scrutetur uias noſtras.fo.163.col.iiij.D.Et fol.29.co.j.me. Scrutemur.
Scindere corda & non ueſtimenta quid ſit.fo.24.colũ.iiij. prin.Quia in uobis.
Scutum gratia diuina.ſo.72.co.i.me.Non incongrue.
Scuto circundari ne à ſaggita uolante timeamus, quid ſit. fo.72.co.j.Quia ergo.
SEculares à religioſis nec irrideri nec iudicari debent. fo.129.col.iiij.prin.Si is.
Seculi priores homines & philoſophi ſentiebãt & apprehendebant diuina beneficia, ſed nõ beneficiũ.fol.125. colum.j.A.& B.
Secularibus deſiderijs præoccupatũ delectatio ſancta declinat.ſo.40.co.j.prin.Renuit.
Seculum præſens nequam.fo.80.co.ij.ſi.Sufficit.

Seculum præſens Aegypti, uocabulo nuncupatur.fol.118. col.iiij.prin.Vſitatum.
Securitas non eſt in cælo neq; in paradiſo, multominus in mundo.fo.94.col.iiij.fi.Nuſquam.
Sedente Ieſu in monte cur ſoli diſcipuli ad eum acceſſiſſe leguntur.fo.55.col.iij.D.
Sedere ſub umbra deſiderati.fo.66.col.j.B.
Semen ueritatis & iuſtitiæ triforme eſt.fol.119.colū.ij.me. Triforme.
Semine de modico copioſa exurgit meſſis ſiue bona ſiue mala.fo.102.col.iij.fi.Atq; utinam.
Seminare ad iuſtitiam.fo.151.col.iij.C.
Seminare debemus.fo.27.col.ij.fi.Et nos fratres.
Semel locutus eſt deus, qualiter intelligi debeat.fo.84.columna.ij.C.
Senior frater extra manens & inuidens iuniori, populus iudaicus eſt.fo.177.col.iij.A.
Senſus quinq; animæ qui ſint.fo.86.col.iij.C.
Senſuum repugnantia in eum qui emēdare uitā cupiens, à uitijs nititur abſtinere.fo.102.col.j.prin.Vnde.
Sententiæ ualde utiles, q; de meritis non ſit præſumendū. fo.173.col.iii.C.& col.iiij.D.
Sentire de nobis debemus in humilitate, & de domino in bonitate.fo.28.col.ij.C.
Separatio charitatis, mors fidei.fo.139.col.iij.fi. Sic qppe.
Separatus à bonorum cōſortio ſpiritualiter dominum uidere non poteſt.fo.40.col.iij.me.Falleris.
Septem panes quibus reficiamur.fo.45.col.iiij.B.
Septem miſericordiæ aſſignantur.fo.46.col.j.A.
Septem panes dum frangerentur, multa inde ceciderunt fragmenta.fo.46.col.ij.D.
Septem dona ſpiritus ſancti contra ſeptem uitia. fo.87.columm.iij.prin.Sapientia.
Septem ſignacula quæ ſoluit agn⁹. fo.33.col.j.B.Et fo.32. col.iiij.D.
Septem columnæ quæ ſint quas ſibi ſapiētia excidit. fo.2. col.iiij.D.
Sepulchrū inter ſancta loca obtinet principatum.fo.99. col.iiij.me.Inter.
Sequamur caput noſtrum.fo.32.col.iij.me.Viuificabit.
Sequi Chriſtum hoc eſt trahi poſt Chriſtum.fo.136.col.j. fi.Quàm pauci.
Sequi Chriſtum per uiam humilitatis.fol.5.colum.j.me. Si hominis.
Sequentium pacem tria ſunt genera.fo.121.colum.ij.prin. Sequentium.
Seraphim ſex alæ ſunt.fo.120.col.iij.prin.Seraphim.
Sermo diuinus aqua eſt, potans, lauans, & coquēs.fo.137. colum.i.B.
Sermo uiuus & efficax exemplum operis eſt.fol.27.col.j. D.Et fo.35.col.j.A.
Sermo dei ueritas eſt, & ipſe ſponſus: is cū auditur, & minime obedit illi, uacu⁹ & ieiun⁹ remanet.fo.176.co.j.B.
Sermonem dei qualiter ſeruare debeamus.fo.3.col.iij.D.
Seruire debet in timore anima in carne.fo.158.col.ij.C.
Sex alæ uni, & ſex alæ alteri qd ſignificent. fo.61.col.iij.C.
Sex annis ſeruies, in ſeptimo liber egredieris: quō intelligitur.fo.99.col.iij.fi.Deniq;.
SI ſaluari contendimus, quid adhuc de hoc mundo decernimus.fo.87.col.iiij.fi.Quid in hoc.
Si quæritis q̄rite, exponit.f.97.co.iij.me.Itaq; fratres.
Sic nos exiſtimet homo, exponit.fo.109.col.iij.fi.Sic nos.
Sicut portauimus imaginem terreni hominis, exponitur, fo.28.col.j.me.Sicut.
Sicut uita corporis, ſic uita fidei.fo.34.col.iij.D.
Sicut in corporum medicina, ſic medicus animæ Chriſt⁹. fo.35.col.ij.prin.Sicut.
Sicut lilium inter ſpinas.fo.53.col.iij.me.Merito.
Signum pacis quod eſt oſculū, patres antiqui flagitabāt. fo.123.col.ij.C.& col.iij.B.
Signum cui contradictum eſt Chriſtus.fo.32.col.j.D.
Signum pijs humilibuſq; promiſſum Chriſtus.fo.123.columna.iij.A.
Signacula ſeptem.fo.108.col.j.me.Ecce uicit.
Signa quibus Chriſtus utrunq; infixerit pedem timor iudicij, & ſpes miſericordiæ.fo.125.col.ij.fi.Si recte.
Signa quæ ſunt quærēti deū.fo.83.col.iiij.fi.Hinc ꝓbate.
Signum magnum apparuit.fo.51.col.iij.C.
Signa aduentus Chriſti filij in animam, & ſigna aduentus patris, utiliter habentur.fo.174.col.ij.C.
Signū quo cognoſcere poſſit à deo ſe diligi eſt: ſi toto corde uehementer diligat deum.fo.174.col.ij.D.
Signum paſtoribus Chriſti inueniendi præſepium fuit, & panniculorum inuolutio.fo.123.col.iij.A.
Signum quid ſit.fo.32.col.iij.C.
Silentium quàm utile ſit.fo.300.col.iiij.fi.In ſilentio.
Silentis quies.fo.280.col.ij.fi.Turpe.
Silentium laudabile, & ſilentium irreprehenſibile.fol.53. col.iiij.fi.Eſt enim.
Similes ſtudeamus fieri hominibus expectantibus dominum.fo.20.col.ij.fi.Faciamus.
Similitudo in primo homine perijt, ſed non imago.fo.28. col.j.me.Ego.
Similitudo ratio eſt uidendi, diſſimilitudo non uidendi. fo.146.col.iiij.B.
Similis ſit deo neceſſe eſt, qui deum ſicuti eſt uidere mereatur.fo.146.col.iiij.C.
Similitudo animæ ad deum, per peccatum non deleta, ſed obſcurata eſt.fo.184.col.ij.A.& B.
Similem ſe eſſe deo peccator inique exiſtimat. fol.184.columna.iij.C.
Similis eſt dilectus meus capreæ hinnuloq; ceruorū, duo bona ſpōſi miſericordia ſcilicet & iudicium, in his duobus animantibus commendantur.fo.173.col.j.C.
Similitudo eſt inter oleum & nomen ſponſi. Oleum enim lucet, paſcit, ungit, fouet ignem, nutrit carnem, lenit dolorem.fo.131.col.iiij.C.& fo.132.col.j.D.& A.
Similitudinem dei animam retinere monſtrant tria, ſimplicitas, immortalitas, & libertas. fol.184.col.ij.D.A.B. & C.& columna.iij.D. & conſequenter per totum ſermonem.
Similitudo de Pharaone & exercitu eius, & dñico equitatu, & alijs huiuſmodi.fo.152. columna.iiij.C.& fo.153. colum.j.B.
Simplicitas mera ſiue intētio in gratiarum actione.fo.130. col.j.fi.Non ergo.
Simplicitas uera ſiue intentio in confeſſione.fol.133.columna.j.B.
Simplicitas candor eſt animæ & operationis eius. fo.175. colum.iij.C.
Simplicitas dei declaratur.fo.182.col.iiij.C.& per totum ſermonem.
Simplicitas animæ, duplicitate doloſitatis humanæ tecta eſt.fo.184.col.ij.B.
Sinagóga iudicium quærit, eccleſia miſericordiā, accipiat utraq; quod petit.fo 131.col.j.A.& col.ij.C.
Sinagóga cum deo agit pacto conuentionis, eccleſia uerò beneplacito uolūtatis innititur.fo.131.col.j.A.
Sinagóga hœdum foris cum amicis ſuis dæmonibus mauult comedere, quàm uitulum ſaginatum in domo paterna.ibidem.
Sinagóga fortis eſt, non curat onus leue, nec iugum ſuaue, ſana eſt, non eſt ei opus medicus. folio. 130. columna.iiij.C.
Sinagógæ dicebatur: Ego ſum dominus, ego ſum dominus, Eccleſia dicit: Pater noſter: & merito.fo.131.co.iij.fi. Vbi iam.
Singularitas tractatur.fo.280.col.iij.fi.Turpe.
Singularitas monachi pernicioſa.fo.149.col.j.A.
Singularitas & inobedientia fœdant.fo.157.col.j.D.
Singularitas pernicioſa. folio. 169. columna.iiij. fi. Quid illud.

Siniſtra Chriſti quid nobis repræſentet.fol.12.col.iij.me. Nam de.

Sis humilis ad petendam ueniam,facilis ad dandam,& ſic omnia membra erunt in pace.fo.89.col.iij.prin.Sanè.

Siue ad auſtrum,ſiue ad aqlonem arbor ceciderit,ibi erit. fo.111.col.iiij.fi.Siue.

SObrietas duplex.fo.107.col.iij.prin.Econtra.

Societatem deſerens amittit conuentorum ſolatia.folio.119.col.iiij.prin.Quia.

Socij laboris,& mercedis participes erũt.fo.204.columna.iiij.prin.Elige.

Sol oriens in Chriſti reſurrectione.fo.148.co.iiij.me.Erat

Sol non omnes quibus lucet,etiã calefacit.fo.139.col.j.B.

Sole decolorari qualiter accipiẽdum ſit.fo.144.co.iiij.C.

Sola humilitas eſt læſæ charitatis reparatio.fol.15.colũ.ij. me.Q. ſi.

Sola ſtudest eſſe anima cupiens eſſe Chriſti ſponſa.fo.153. colum.iij.D.

Solitarius incedere curans,cæteris eſt moleſtus.fo.22.colum.iiij.D.

Solitaria uita denotatur.fo.153.col.iij.D.

Solitudo ſuperborum eſt,quia ſolos ſe reputant,& appetunt reputari.fo.81.col.ij.me.Solitudo.

Solus poteſt eſſe quis inter multos exiſtens: & cum ſolus eſt,inter multos eſſe.fo.153.col.iiij.B.

Solium altiſſimi quale ſit.fo.60.col.iiij.D.

Solia duo deus habet.fo.130.col.iij.prin.Solia.

Solicitus eſt deus de his qui de ipſo ſunt ſoliciti.fol.174. col.ij.D.& col.iij.A.

Solicitudo officium prælati,non celſitudo.fo.255.columna.iiij.fi.Sera.

Solicitudo pro ſingulis.fo.24.col.iiij.fi.Hoc enim.

Soliciti ſimus conſiderare non quod habemus ſed quod nobis adhuc deeſt,toto mentis affectu acquirere ſtudeamus.fo.96.col.iiij.fi.Quid enim.

Somnus quem dominus immiſit in Adam, qualis fuit.folio.23.col.iij.fi.Cæterum.

Somnus multiplex.fo.161.col.j.fi.Age.Et col.j.A.

Sopor ſponſæ ſenſum interiorem illuminat, & morte pulſata uitam tribuit ſempiternam.fo.161.col.j.A.

Sordibus nouis non ſuperuenientibus poterunt uetuſtæ expurgari.fo.110.col.iiij.fi.Claude.

Sordidis cur indutus Chriſtus fuerit ueſtibus,cum altercaretur cum diabolo.fo.15.col.iiij.C.

SPes inter timorem & ſecuritatem collocatur.fol.160. col.iiij.fi.Si dormiatis.

Spe gaudere poſt lachrymas.f.151.col.iiij.fi.Hae ergo.

Sperare in Chriſto in proſperis & aduerſis debemus.folio.126.col.ij.me.Ergo.

Sperare in deum,& ipſum eſſe ſpem noſtram qualiter diſferant.fo.75.col.iiij.A.

Sperare à Chriſto omnes uirtutes:cuius doctrina ſeminarium prudẽtiæ, cuius miſericordia opus iuſtitiæ, cuius uita ſpeculum temperantiæ,cuius mors inſigne eſt fortitudinis.fo.137.col.iiij.me.Quid uobis.

Sperare in domino perfectiſſimum eſt,ipſe tota ratio noſtræ expectationis.fo.75.col.ij.fi.Quicquid.

Sperare nil niſi à deo,ſed uil quærere niſi deum ſingularis perfectionis eſt.fo.75.col.iiij.A.

Sperare in deo ſolum.fo.80.col.ij.prin.Hoc enim.

Spes uana quæ ſit.fo.70.col.iij.fi.Fruſtra.

Spes reſurrectionis.fo.74.col.ij.fi.Euidentius.

Spes miſerorum deus.fo.80.col.1.prin.Non enim.

Spes gloriæ in tribulatione.fo.81.col.j.me.Prælibemus.

Spes apud deum miſerationis obtinet locum.fo.39.col.ij. me. Sola.

Sperare deſuper in ſpirituali exercitio duplex auxilium debemus,correptionẽ & cõſolationẽ.fo.136.col.iiij.B.

Spes uitæ æternæ lætitiam facit.fo.151.col.iiij.A.

Spes ſuos ſeu etiam alienos conuertendi,monachos multos decepit.fo.169.col.iiij.prin.Vidi.

Spes tractatur.fo.162.col.iij.C.Et fo.72.colũ.iiij.princ. In ſpe.Et fo.75.col.iij.fi.Quoniam tu.Et fo.71.co.j.me.Hic igitur.Et fo.79.col.iiij.fi.Hoc.Et fo.80.co.ij.prin. Quoniam.Et ſo.27.col.iij.prin.Non ſolus. Et fo.39.col.j.me. Auditam.

Spem noſtram triplex oratio diſſentit & roborat.fo.120. col.j.me.Spem.

Specie tua & pulchritudine tua. Vnde ſpecies & pulchritudo ex lilijs.fo.174.col.iiij.C.

Species malæ,uitandæ ſunt.fo.258.col.iij.prin.Sanè.

Spectaculum facti ſumus mundo, angelis & hominibus. fo.110.colum.j.me.Spectaculum.

Speluncæ in libris reperiuntur tres.fo.120.colum.iiij.me. Speluncæ.

Spina,pœna,culpa,falſus frater,uicinus malus.fo.158. colum.ij.fi.Spina.

Spinæ multiplices.fo.158.col.ij.C.

Spinas ſolus hominũ Chriſtus non habet.fo.175.co.ij.C.

Spiritualis medicus.fo.155.col.iiij.A.

Spiritualis medela ad omnes infirmitates ſpirituales docetur.fo.92.col.j.B.

Spirituales uiri cõmendantur.fo.143.col.iij.prin.Vides.

Spirituales diuerſi hoĩes.fo.17.col.iiij.me.Nunc primum.

Spiritus ſanctus quomodo procedit,ſpirat,inhabitat, replet & glorificat.fo.108.col.iiij.fi.De ſpiritu.

Spirituali in matrimonio duo ſunt genera pariendi.fol. 186.col.iiij.B.

Spiritus ſanctus arguit mũdum de peccato,iuſtitia, & iudicio.fo.108.col.iiij.fi.Spiritus ſanctus.

Spiritus ſanctus non ſemper eſt eodem modo in uiris ſpiritualibus.fo.136.col.ij.B.

Spiritus ſancti multiplicitas.fo.42.col.ij.fi.Verè.

Spirituum quatuor genera.fo.124.col.iij.D.

Spirituum diuerſa genera.fol.91.col.iij.fi. Sed quia. Et fo. 92.col.j.D.Et fo.91.col.iiij.me.Fit tamen.

Spiritus diuinus per ſe aut per angelum:oppoſita horum quæ agunt,ſpiritus humanus atq; malignus agit in nobis.fo.91.col.iiij.me.Quoties.

Spiritus carnis mollia loquens,ſpiritus mundi uana ſuggerens,ſpiritus malignus amaritudines immittens, audiendi non ſunt.fo.92.col.j.prin.Tenetis.

Spiritus ſunt adminiſtratorij,qui curam habẽt ſalutis noſtræ.fo.119.col.iij.fi.Spiritus.

Spiritus beati uiſione ſatiantur,dulcedine debriãtur,charitate ſociantur.fo.119.col.iij.fi.Beati ſpiritus.

Spiritus ſanctus ſpecialiter dicitur ſpũs cuius opus multiplex.fo.41.col.iiij.fi.Ipſe eſt.& fo.42.col.j.me. Spiritus tamẽ ſanctus.Et col.ij.prin.Felix.Et fo.40.co.iiij.fi.Proceſſio.Et fo.41.col.1.C.& D.Et col.iiij.prin.Sic ergo.

Spiritus quadruplex,pecoris,hominis,angelicus,& diuinus.fo.124.col.iij.D.

Spiritus omnes præter diuinum corporibus egent. ibidẽ.

Spiritus ſanctus ſcrutatur etiam interiora dei.fol.133.columna.ij.D.

Spiritus quando ueniat aut uadat,periculoſe ignoratur. ibidem.

Spiritui ſancto præparare nos debemus.fo.133.col.ij.A.

Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus dominus &c.fol. 147.col.ij.fi.Vnde.

Spiritum domini permanere in homine in æternum,qualiter accipiendum ſit.fo.150.col.ij.C.

Spiritus ſancti operationes duæ,infuſio & effuſio.fol.134. colum.j.B.

Spiritus cæleſtes diuerſimode deum diligunt ſicut & capiunt.fo.134.col.iiij.B.

Spiritũ duplicem in Heliſæo haberi qd eſt.fo.38.co.j.D.

Spiritus reprobi uigent induſtria naturali.fol.208.col.ij. prin.Sanè.

Spiritus ſanctus in tribus punctis docet uos omnia. fo.41. colum.iiij.C.

Spiritus ſanctus ſuperueniet in te:quomodo intelligitur. folio.8.

folio.8.col.iiij.B.
Spiritus ſanctus cur non uenerit ſuper apoſtolos Chriſto adhuc in terra conuerſante.fo.40.col.iij.B. Et folio.38.colum.i.B.
Spiritus ſanctus quē repleuerit ſanctificat. fo.224.col.iij.me.Verba.
Spiritus timoris non prodeſt ubi non eſt ſpiritus charitatis.fo.241.col.ij.prin.Nemo.
Spirit⁹ id eſt charitas ſine aqua & ſanguine & baptiſmo & martyrio uix reperitur.fo.36.col.j.C.
Spiritus ſanctus tria operatur in nobis ad declinandum à malo.fo.41.col.j.C.
Spiritus ſanctus tria æque in nobis operatur ad faciēdū bonum.fo.41.col.j.D.
Spūſſanctus quos repleuerit cognoſcere facit eos à miſericordia præuentos fuiſſe.fo.41.col.iiij.prin. Quos enim.
Spiritus triplex deſignatur per pſalmiſtam dicentem: Ne proijcias &c.ſo.42.col.ij.prin.Felix.
Spūs adiuuat infirmitatē noſtrā.fo.66.col.ij.me.Plane.
Spiritus ſupbiæ,eſt dæmoniū meridianū.fo.66.col.iij.C.
Spirit⁹ qualiter peti debeat.fo.66.co.ij.prin.Sed fortaſſe.
Spiritus tres maligni,hoc eſt ſpiritus neqtiæ, ſpiritus carnis,& ſpiritus huius mūdi.fo.91.col.iij.fi.Sunt ergo.
Spiritus nequitiæ & aſtutiæ qualiter agnoſcatur.fol.92.col.j.prin.Tenetis.
Spirituum bonorum & malorum diſcretio.fo.91.colū.iij.me.Magiſter.
Spiritus angelicus ſiue partim ſit corpalis,ſiue mere ſpiritualis,animæ illabi non poteſt.fo.124.col.iiij.B.
Spiritus ſummus & incircūſcriptus qui deus eſt: & quomodo miſericordia & iudicium ſunt pedes domini.fol.125.canti.ſer.vj.per totum.
¶Spiritus ſanctus ſignificatur oſculo oris dei: quē ſpiritū eccleſia ſponſa petit ſibi dari ad notitiam trinitatis.fol.124.canti.ſer.v.per totum.
Spiritus ſancti doctrina non curioſitatem acuit,ſed charitatem accendit.fo.136.col.iij.prin. Doctrina.
Spiritus ſanctus geminæ ſuæ operationis experimentum tribuit.fo. 133.col.ij.A.
Spiritu ambulantes,nec in uno ſtatu nec eadem ſemper ſacilitate proficere poſſunt.fo.130.col.ij.B.
Spiritus ſancti gratia indigemus ut cuſtodiat corda & intelligentias: ne forte cum non aderit,adeſſe putemus. folio.133.col.ij.D.
Sponſa Chriſti debet eſſe pulchra,erudita & caſta.fo.148.col.iiij.fi.Merito.
Sponſa nos Chriſto ſumus.fo.20.col.iij.prin.Sponſa.
Sponſa Chriſti ciuitas,templum,& domus pro eodem accipiuntur.fo.69.col.ij.me.Vidi.
Sponſæ ubera duo ſunt,cōgratulationis & cōpaſſionis.fo.110.col.iij.prin.Quia meliora.
Sponſa & ſancti patres non præſumpſerunt dicere: Oſculetur me ore ſuo,ſed Oſculet me oſculo oris ſui.fol.123.colum.ij.B.
Sponſa magna à magno petens non utitur blanditijs ſeu exordio,ſed ex abundantia cordis,frontoſe prorūpens ait: Oſculetur me oſculo oris ſui.fo.125.col.iiij.C.
Sponſis ſpecialiter amare conuenit. Et propterea anima quæ amat,non immerito ſpōſa cenſet.fo.125.col.iiij.C.
Sponſa angelos tāquam domeſticos alloqui creditur, cū dicit: Oſculetur me &c.fo.126.col.j.A.
Sponſa petens oſculari,non exprimit à quo oſculari cupit.fo.123.col.ij.A.
Sponſa quāquam multū præſumens, dicere non eſt auſa: Oſculetur me ore ſuo: ſed tantum Oſculetur me oſculo oris ſui.fo.126.col.ij.priu.Vnde nec.
Sponſæ uerba pendent,& prærupta nutant abſq; principio.fo.126.col.iiij.fi.Accedamus.
Sponſa de omni uirtute ſua uel gratia nō audet ſibi quippiam arrogare,quantominus adoleſcentulæ, forte quæ nos ſumus.fo.130.col.iij.C.
Sponſæ dicitur: Recti diligunt te ab his qui recte & recto acquieſcunt.fo.139.col.iiij.A.& fo.140.col.j.B.
¶Sponſæ id eſt eccleſiæ nigredo & formoſitas.fo.140.canti.ſer.xxv.per totum.
Sponſæ manſuetudo aduerſus detrahentium linguas.fol.140.col.ij.B.
Sponſam ſe nigram ſed formoſam dicentem, quid ſignificet.fo.140.col.ij.D.
¶Sponſæ ornatus: & qualiter quælibet anima ſancta cælū dicatur.fo.142.canti.ſer.xxvij.per totum.
Sponſam dixiſſe formoſam ſicut pelles Salomonis, nō de ſe Salomone loquebaſ Salomon,ſed de Salomone Chriſto.fo.142.col.ij.C.& col.iij.A.
Sponſa propter corpus terrenum ſe tabernaculis cedar, & propter animam quæ de cælo eſt,cælo ſe aſſimilat.folio.142.col.j.C.
Sponſa una de angelis & hominib⁹,& unus ſpōſus Chriſtus.fo.142 col.iiij.D.
Sponſa eccleſia ſatagit formæ ſuæ quæ de cælo uenit conformari.ibidem.
Sponſa in ſe habet humilitatem & ſublimitatem, & terrenū habitaculū,& cæleſte palatium.fo.143.col.iij.B.
Sponſa nō negat nigredinem,ſed excuſat.fo.143.col.iiij.prin.Hoc.
¶Sponſa id eſt eccleſia ſe trahi optat poſt ſponſum ſuum Chriſtum.fo.136.canti.ſer.xxj.per totum.
Sponſa inquiens: Trahe me poſt te. Nunquid quæ trahi petit,inuita & non libens ſequitur.fo.136.col.iiij.A.
Sponſa dicens: Trahe me poſt te & non ad te, quid ſignificet.fo.136.col.i.C.
Sponſa familiarius à Chriſto tanquam à ſponſo trahi petit quàm à patre,quamuis quos trahit filius,trabit & pater.fo.136.col.ij.prin.Et quia.
Sponſa differenter trahitur.ibidem.
Sponſæ unguenta ſi precioſa & magnifica ſint, qualia putas unguenta ſponſi.fo.136.col.iiij.A.
Sponſa magnā interim recipit conſolationem de cōtemplatione diuinæ claritatis antequam perueniat ad eius ſpeciem futuram.fo.153.canti.ſer.41.per totum.
Sponſa petens ſcire ubi ſponſus cubet in meridie,nō hoc ſed murenulas recepit.fo.154 col.j.B.
Sponſam dixiſſe ſe uulneratam à filijs matris ſuæ, etiam in bonam partem ſumi poteſt.ſo.145.col.ij.B.
Sponſa ſe ab illis promotam fuiſſe fatetur à quibus & paſſam.fo.145.col.iiij.C.
Sponſa quali modo ſe dicat poſitā cuſtodem in uineis, & uineam ſuam non cuſtodierit: habetur.fol.146.col.1.D.
Sponſa libentius ſponſi humilia quàm ſublimia rememorat.fo.174.col.iij.B.& C.
Sponſa etiam fatua fuit ſynagóga.fo.173.col.j.B.
Sponſæ magna fiducia quod dominū ſabaoth dilectum ſuū nominat.fo.173.col.ij.B.
Sponſam Chriſti ſtultam eſſe non decet ſicut fuit ſynagóga.fo.174.col.j.A.
Sponſæ duo ubera diffinimus,cōgratulationem & compaſſionem.fo.155.col.ij.C.
Sponſæ humilitas commēdatur cum ei dicitur: Oculi tui columbarum.fo.156.col.iij.A.
Sponſa dilectum attolens & malo comparans, quomodo intelligatur.fo.158.col.iij.D.
Sponſa umbram Chriſti potiſſimum deſiderabat.fo.158.col.iij.C.
Spōſam ſub umbra Chriſti ſediſſe plus eſt, quàm prophetam ſub ipſa uixiſſe.fo.158.col.iiij.B.
Sponſa ſe eſſe ebriam non negat,ſed amore non uino.fol.159.col.j.D.
Sponſa eccleſia petit ſibi accumulari fructus bonorū operum cum floribus & odoramētis fidei. Et de ſpe & timore.fo.160.canti.ſer.lj.per totum.
Sponſæ ſomnus,nō corporis dormitio eſt.fo.161.col.i.A.
Sponſa inquiens: Dilectus meus mihi & ego illi,erupit

in amoris ructum.fo.172.col.iiij.D.& B.
Sponſæ ructui Dilectus meus mihi,addi poteſt intendit: ut ſit ſenſus. Dilectus meus mihi intendit, & ego illi. folio.172.col.iiij.C.
Spōſa cur dilectū malo cōparauerit,uide.fo.158.co.iij.D.
Sponſæ prudentia & ꝓfunditas apparet.fo.144.co.iij.C.
Sponſa cur ſe fuſcam dixerit.fo.144.col.iiij.C.
Sponſa quare peculiariter de filijs matris ſuæ, id eſt de iudæis ſynagogæ filijs conqueritur.fo.144.colū.iiij.B.& fo.145.col.j.D.
Sponſa non ignorauit unū eſſe qui paſcitur & qui paſcit inter lilia.fo.174.col.iij.B.& C.
Sponſa myſterij cōſcia cum dilectū paſci inter lilia ꝓſpexiſſet,conſtituit terminum: Donec inquit aſpiret dies. fo.176.col.iiij.B.Sponſa.
Sponſa inquiens quem diligit anima mea,& nō quem diligo.fo.179.col.iij.D.
Sponſa quem quærebat non reperit,& reperta eſt ab his quos non quærebat.fo.181.col.j.A.
¶Sponſa id eſt eccleſia electorum prædeſtinata eſt à deo ante ſecula,& præuenta ab eo,ut quæreret eum & conuerteretur.fo.181.canti.ſer.lxviij.per totum.
Sponſa cum paululum pertranſiſſet cuſtodes ciuitatis,dilectum reperiſſe quid ſignificet.fo.182.col.j.D.
Sponſa cur dixerit cuſtodes pertranſiſſe.fol.182.col.j.D.
Sponſa nulla occaſione potuit ſeparari à charitate quæ eſt in Chriſto Ieſu domino noſtro.fo.182.col.ij.C.
Sponſa uerbum quærit uerecunde, quia in lectulo, quia per noctes,ſed hæc uerecundia gloriam habet, non peccatum.fo.187.col.j.B.
Sponſus in amatorio canticorum carmine multoties uultum mutauit.fo.143.col.ij.A.
Sponſi & ſponſæ omnia ſunt communia.fol.125.col.iij.B. Quippe.
Sponſi duo ubera,duo in ipſo ſunt ingenitæ manſuetudinis argumēta.fo.127.co.ij.prin.Duo ſpōſi.Et ibidem.B.
Sponſi nomen tribus de cauſis oleo comparatur.fo.131.columna.ij.C.
Spōſi nigredo & formoſitas.fo.143. col.iij.cāti.ſer.xxviij. per totum.
Sponſi cubiculum quid eſt,& ubi eſt.fol.138.col.iiij.A.C.
Sponſus ſponſæ dicens: Si ignoras te egredere, qd ſignificet.fo.150.col.j.fi.Si te.
Sponſus fortaſſis dilectam de ignorantia increpans, non dixit: Egredere cum gregib⁹ aut ad greges,ſed poſt greges.fo.150.col.iij.C.fi.
Sponſum ſe exhibet Chriſtus animæ ſibi deuotæ. fo.147. colum.iij.C.
Sponſus ſponſam pulchram nō omnimode nominat, ſed pulchram inter mulieres.fo.152.col.ij.C.Pulchræ.
Sponſus ſponſam alloquens & laudans: Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis: non dicit facies tua pulchra, ſed genæ pluraliter.fo.153.col.ij.C.
Sponſus Chriſtus ſponſam nonnunquam cum tempus exquirit per ſeipſum conſolatur uel obiurgat, quādoq; per alios conſolari uel obiurgari procurat.fol.154.columna.ij.D.
Sponſi ſecreti & circūſpecti ſaltus, à nobis profunde obſeruandi ſunt.fo.162.col.iiij.B.
Sponſus ut hinnulus apparuit,quippe qui paruulus natus eſt nobis.fo.163.col.iij.B.
Sponſus qualiter hortatur ſponſam & uiros perfectos ad imperfectorum regimen.fol.165.colum.ij.canti.ſer.lviij. per totum.
Sponſus adiurat filias Hieruſalem ne dilectam ſuſcitent: & eodē ferè momēto ipſemet dicit: Surgo,propera amica mea.fo.165.col.ij.C.
Sponſus uocans ſponſam ad ſe uenire in foraminibus petræ & cauernis maceriæ,prætendit ſe uerecundum, qui ſpōſa frui uereatur niſi in abſcondito.fo.167.col.iij.C.
¶Sponſus Xp̄s intendit ſponſæ eccleſiæ & ipſa illi: & de cura quā habet deus de electis: & unde inſit eccleſiæ, qd ſit mereri uel non,aut præſumere.fo.173.col.ij. canti.ſer. lxviij.per totum.
¶Sponſus unde dilectus dicatur,& de ueritate,manſuetudine,& iuſtitia,cæteriſq; uirtutib⁹, quæ ſunt lilia inter quæ paſcitur.fo.174.col.iij.canti.ſer.lxx.per totum.
Sponſus ad horam ſe ſubtrahit ut auidius reuocetur, teneatur fortius.fo.178.col.ij.B.
Sponſus aliquando ſe fingit longius ire, non ut uelit, ſed ut audiat: Mane nobiſcum.fo.178.col.ij.B.
Sponſus uadit & redit quaſi uiſitans diluculo, & ſubito probans.fo.178.col.ij.B.
Sponſi claritas in qua coæqualis eſt patri,ſedet à dextris &c.bonū,bonū.fo.179.col.iiij.canti.ſer.lxxvj.per totū.
STabulū in ſua natiuitate cur elegerit Chriſtus.fol.15. col.iij.prin.Adhuc.
Standum in humilitate.fo.26.col.iiij.prin.Stemus.
Stare non poteſt homo niſi uerbo dei innitatur.fo.186.colum.iij.C.& A.
Stare in uallibus quare tutius quàm ſupra montes.fo.26. col.iiij.C.
Stare debemus timore compreſſi, grauitate modeſti, humilitate ſolidi,puritate ſani.fo.153.col.j.me.Is enim.
Stare ſeraphim quare dicant.fo.61.co.iij.prin.Stāt planè.
Stationum differentiæ.fo.62.col.ij.me.Seraphim.
Status animarum ſunt tres.fo.57.col.iiij.fi.Sed iam.
Status triplex,coniugatorū,prælatorum,& monachorū, per tres uiros, Noe, Daniel, & Iob intellecti, triplicem & differentem tenentes uiam ad paradiſum. fo.96.co.ij. prin.Tres enim.
Status animæ ſunt tres, in corpore, poſito corpore, recepto corpore.fo.117.col.iiij.prin.Tres ſunt.
Stercoribus boum lapidabitur piger.fo.44.colū.ij.prin. Veruntamen.Et fo.112.col.j.prin.Boues.
Stetit in carne Chriſtus ſolus.fo.163.col.iiij.C.
Studijs ſanctioribus proficientium,uirtutes cōtrariæ ſeſe aperte opponere non audent,ſed ſolent in occulto inſidiari quaſi fraudulētæ uulpeculæ,ſpecie uirtutes, re autem uitia.fo.169.col.iiij.A.
Studendum magis amari quàm metui.fo.138.col.j.A.
Studendum magis eſt ſpiritualibus quàm temporalibus. fo.260.col.iij.fi.Non eſt.
Studere humilitati debemus.fo.14.col.ij.prin.Studete.
Studium exponendi uerba,& imbuendi corda.fo.132.columna.ij.B.
Studium bonæ actionis,ocium contemplationis, lachryma pœnitētis extra Bethaniam Chriſto accepta eſſe nō poterunt.fo.100.col.iiij.me.Hoc ergo.
Stultus qui ciſtellæ labiorum alterius gloriā ſuam credit & cœperit ab eo mendicare,cum rehabere uoluerit.folio.130.col.iij.C.Stultus.
Stulto non eſt uinea,ſicut nec uita.fo.169.col.ij.A.
Subeſſe,coeſſe,præeſſe,moralis diſciplina docet. fo.138.colum.ij.me.In priori.
Subeſſe ſciunt quidam,coeſſe uel præeſſe neſciunt.fo.138. col.iij.D.
Subeſſe primo in diſciplina morali. fo.138.columna.ij.me, Primo.
Subiectionem triplicem deo debemus.fol.93.columna.j. prin.At uerò.
Succidenda ſunt ſtatim uitiorum naſcentium capita.fol. 166.col.j.D.
Sufficientiæ tres utiles.fo.96.col.iij.prin.Veruntamen.
Sufficit opinio bonorum cum teſtimonio conſcientiæ.folio.139.col.iij.me.Bona profecto.
Suggeſtio triplex,carnis,ſpiritus,& dæmonis, quib⁹ tanquam ex ſingulis nummis tria emuntur. fol.110.col.ij.fi. Similiter.
Sunt quibus nondum natus eſt Chriſtus &c.fo.35.co.iiij. me.Sunt enim.
Superbia quadruplex eſt.fo.51.col.ij.A.

Superbia

Superbia luciferi deteſtatur.fo.61.col.j.prin.Semel turba uit.C.& D.& per totum ſer.
Superbia quadruplex.fo.106.col.ij.ſi.Reuertere.
Superbia reprehenditur.fo.66.col.iij.C.Et fo.300.co.iiij.me.Suſpecta.Et fo.278.col.ij.prin.Hypocrita.Et fo.45.colum.ij.me.Credo.Et fo.81.col.iij.me.Solitudo.Et fol.162.col.iiij.C.ſi.Et fo.151.col.iiij.C.Et fo.281.col.j.prin.Glorioſa.
Superbia unde naſcatur.fo.151.colũ.iiij.C.& D.Et fo.151.col.ij.B.
Superbiæ duæ ſpecies.fo.198.col.iiij.ſi.Commodum.
Superborum ſolitudo.fo.81.col.iij.me.Errauerunt.
Superbia,negligentia,& ingratitudine periculoſe laborant monachi.fo.85.col.j.C.
Superbia prima miſeriarum & ærumnarum parẽs.fo.133.col.iiij.prin.Ergo.
Superbia etiam diaboli humilibus proficit.fo.133.columna.iiij.C.
Superbia diaboli.fo.133.col.iij.ſi.An fortè.
Superbos tranſilit deus,tranſiens ad humiles.fol.162.columm.iiij.C.& D.
Superbia ſemper eſt cauſa priuationis gratiæ.fo.163.colum.ij.prin.Ergo.
Superbia mater eſt mortis.fo.133.col.iiij.prin.Ergo.
Superbia tolerabilior eſt in diuite quàm in paupere.fol.162.col.iiij.C.ſi.
Superbia ſub pannis humilitatis Ieſu culpatur.fo.282.colum.j.prin.Væ portantibus.
Superbia,amor propriæ excellentiæ.fo.278.colũ.ij.prin.Quid enim.
Superbiam parit ignorantia.fo.152.col.j.D.
Superbiam fugite.fo.1.col.j.ſi.Fugite.
Superbiæ ſpecies,contumacia & uanitas.fo.198.col.iiij.ſi.Hæc in.
Superbiæ uitium deſignatur in ſuperbo Goliath.fol.45.col.ij.me.Credo.
Superbientibus angelis non pepercit deus,quãto magis nec tibi putredini parcet.fo.1.col.j.D.
Superbiunt multi ſublimati.fo.9.col.ij.prin.Videas.
Super cuſtodiam meam ſtabo,exponitur.fo.84.col.ij.B.per totum ſer.
Superfluitas bonorum eccleſiæ timenda & periculoſa.folio.138.col.iiij.C.
Superfluitas exterior,interioris uanitatis indiciũ eſt.fol.284.col.j.ſi.Vanum cor.
Superiora ut ſunt æterna frequenter affectu præferimus,effectu inferiora præferentes.fo.159.col.iiij.C.
Supernæ conſiderationis tres ſpecies.fo.261.colum.ij.me.Repatriaſſe.
Surge propera amica mea &c.Felix cõſcientia quæ de ſe talia meretur audire.fo.164.col.iij.C.
Surgere ad bonum,nec ſtare ad bonũ ſine Chriſto poſſumus.fo.186.col.ij.A.
Surge inquit amica mea,columba mea,formoſa mea qualiter accipiatur.fo.49.col.j.ſi.Veni nunc.
Suſcipite corpus Ieſu deuote.fo.10.col.j.me.Tu ergo.
Suſpirare.fo.127.col.j.B.
TAbernaculum noſtri corporis,non ciuis manſio,ſeu domus indigenæ,ſed uel tabernaculum militantis,uel ſtabulum uiatoris.fol.141.colum.j.C.
Tabernaculum corpus.fo.76.col.iij.ſi.Non accedet.
Tabernacula,atria,domus,declarautur.fo.111.col.j.princ.Tria ſunt.
Tacebat in paſſione Chriſtus.fo.165.col.iij.B.
Taciturnitas domini nobis ad exemplum facta eſt.fo.19.colum.j.C.
Tactus manus corporeæ Chriſti omnes languores ſanabat.fo.125.col.ij.D.
Tantæ efficaciæ oſculum diuinũ eſt,ut ex ipſo mox ſponſa concipiat.fo.127.col.ij.C.
Tarditatem noſtræ inſcſetiæ tribus modis dominus erudit.fo.118.col.iij.prin.Noſtræ inſcientiæ.
Tardus nemo aut ſegnis eſſe debet in gratiam referendo.fo.170.col.iij.C.diſce.
Temetipſum attende,ut alijs noueris compati.fol.34.col.iij.ſi.Filiæ inquit.
Temperantiæ eſt proſpera declinare,& aduerſa uiriliter tolerare.fo.30.col.iiij.ſi.Decebat.
Templum dei quod ſumus ne forte uacillet curem⁹ lignis fortibus ſuſtentare.fo.157.col.iij.C.
Templum hieroſolymitanũ deſcribitur.Et pulchra ſalutatio ad ſanctam ciuitatem Hieruſalem,& terram promiſſionis.fo.99.col.ij.prin.Salue.
Templi decor eſt pia habitãtium religioſitas.fo.99.col.j.me.Eſt uerò.
Templi dedicatio in cuius ſeu quorum honorem fiat,declaratur.fo.68.col.iij.ſi.Votiuis.
Templum honorare fraterna dilectiõe,deuota ſubiectione,uoluntaria paupertate.fo.99.col.j.ſi.Honorant.
Templum quibus replebatur benedictionibus cum dicitur:Ea quæ ſub ipſo erant,replebant templum.fo.62.colum.ij.me.Et ea.
Templum dei facit is cuius non eſt decepta ratio,uoluntas peruerſa,memoria inquinata.fol.68.colũna.j.prin.Olim rex.
Temporalia cum labore obtinentur,cum timore poſſidẽtur,cũ dolore amittuntur.fo.274.col.iiij.prin.Sed hoc.
Temporalia & carnis gloria poſſeſſa onerãt,amata inquinant,amiſſa cruciant.fo.212.col.iiij.me.Beatus.
Temporalium abundantia,æternorum facit obliuionem.fo.1.col.iij.ſi.Nimirum.
Temporalia nobis miniſtrat deus propter duplicem cauſam.fo.72.col.j.ſi.Sic enim.
Tentatio multum confert.fo.71.col.j.prin.Cum ergo.Et fo.72.colũ.j.prin.Scuto.& fo.169.colum.iiij.prin.Vulpes.Et folio.130.columna.ij.B.Et folio.25.columna.iij.ſi.Sed quid.
Tentationibus reſiſtendo uictoria acquiritur.fo.25.co.ij.ſi.Charitas.Et fol.301.colum.j.ſi.Adiuua.per totum,& capitulo ſequenti.Caro.Et fo.11.col.ij.C.& fo.73.col.iij.ſi.Longe.
Tentationum quatuor ſunt genera.fo.149.col.ij.C.& per totum ſer.Et fo.72.col.j.C.Et col.ij.D.
Tentatio fallax.fo.81.col.iij.C.
Tentationes quatuor cõtra quatuor.beneficia creatoris.fo.79.col.ij.prin.Memento.
Tentationibus circundari.fo.72.col.j.me.Quia ergo.
Tentationum quatuor ſunt genera.fo.149.col.ij.D.
Tentatiões quatuor diſtinguuntur.fo.149.col.j.C.& per totum ſer.
Tentationes monachorũ prouectorum.Et de hæreticis.fo.169.col.iiij.canti.ſer.lxiiij.per totum.
Tentationes uariæ ſunt pro temporum ac ætatum diuerſitate.fo.169.col.iiij.A.
Tentatio quadruplex prouectis præcipue monachis ingruit.fo.199.col.iiij.C.Et fo.170.col.j.D.
Tempus nunc eſt deum quærendi.fo.179.col.ij.B.
Temporis hyemalis (quod præteriiſſe dicitur) appellatione ſignificatur iſtud tempus cum dominus Ieſus iam non in palàm ambularet apud Iudæos.fo.165.co.iij.D.& col.iiij.B.
Tenet eccleſia Chriſtum,& ab eo tenetur.fo.182.col.j.C.
Theoricæ contemplatiõis arcanum cubiculi nomine deſignatur.fo.138.col.iij.C.
Tepido corde & arido ſæpe ad altare,orationẽmue accedimus:perſiſtentibus tamen repente infunditur gratia.fo.127.col.ij.C.
Tepidorum & feruidorum differentia.fo.40.colum.j.me.Nimirum.Et.fo.38.col.ij.prin.Sunt iterum.
Tepor religioſorum.fo.131.col.ij.A.
Terram cur nuncupat ſponſus ſuam,cum dicit: In terra

noſtra.fo.166.col.ij.A.
Terræ ſpecies eſt quadriformis.fo.119.co.iiij.me. Species.
Terra quam mites & manſueti poſſidere dicuntur.fol.55. col.iiij.A.
Terram uiſitauit Chriſtus non aerem.fo.162.col.iij.B.
Terrena tenere,& cæleſtia negligere, periculoſiſſimũ. fol. 285.col.i.prin.Age per totum.
Theſauri quos theſaurizare debemus,tres ſunt.fo.120. colum.ij.prin.Theſauri.
Theſauri ſapientiæ & ſcientiæ penes ſponſum abſconditi ſunt.fo.148.col.ij.C.
Teſtimonium conſcientiæ in tribus conſiſtit.fo.27 col.iij. me.Gloria.
Teſtimonium triplex dari in cælo,& teſtimonium triplex dari in terra.fo.36.col.iij.me.Ex epiſtola.
Teſtimonium à ſanguine aqua & ſpiritu habere quomodo cognoſcitur.fo.36.col.iij.fi.Eſt & aliud.
Teſtimonia dei acqrere quàm bonum ſit.fo.164.col.iij.C.
Teſtimonium conſcientiæ tractatur.fol.256.col.ij.fi. Admoui.Et fo.27.col.iij.me.Gloria.
Teſtimonia tria.fo.108.col.ij.me.Tres.
TIme deum omni tempore, & ex omni corde tuo, & impleſti hydriam tuam uſq; ad ſummum.fo.163.columna.ij.A.
Timor dei uenit ex notitia noſtri in nobis, & ex dei notitia amor dei.Et econtra de ignorantia noſtri ſuperbia, & de dei ignorantia deſperatio uenit.fo.151.colum.iiij. C.& ſequenti.D.
Timor dei initium ſapientiæ.fo.139.col.j.B.
Timor dei duplex.fo.133.col.ij.B.
Timor quidam inutilis,quidam triſtis.Et timor pius,humilis,fructuoſus.fo.209.col.iiij.prin.Vides certe.
Timor nocturnus ſagitta uolans in die.folio.149.columna.ij.C.& A.
Timor domini in homine de cognitione ſui naſcitur.fol. 151.col.iij.D.
Timore ſupplicij & amore boni facere aliquid, uel omittere quomodo differant.fo.160.col.iiij.C.& D.
Timorem triplicem ſemper habere debemus.fo.163.col.j. fi.Time.
Timorem hunc triplicem habens, metreta triplex uocatur.fo.163 col.iij.me.Beatus.
Timor dñi quàm utilis eſt.fo.21.col.ij.me. Quæ eſt. Et fol. 20.col.iij.me.Hæ ſunt.Et fo.28.col.iiij.fi. Vnde. Et paulopoſt.In omnibus.Et fo.138.col.iiij.fi.Pauendum.
Timore uocamur,amore iuſtificamur.fo.213.columna.iiij. prin.Oritur.
Timor triplex.fo.20.col.iij.me.Hæ ſunt.Et fo.21.colum.ij. fi.Quæ ſunt.
Timor triplex.fo.107.col.iiij.fi.Implent.
Timor prælatorius eſt triſarius.fo.119.col.j.fi.Triſarius.
Timendum in uia.fo.71.col.ij.me.O homo.
Timendus eſt dominus.fo.152.col.iiij.me.Penſa.
Timere deum,ſemen iuſtitiæ.fo.151.col.iij.fi.Non tamen.
Timor ſapientem facit.fo.139.col.1.me.Et bene.
Timor bonus,timor malus.fo.209.col.iiij.prin.Beatus.
Timor domini aqua.fo.20 col.iij.me.Hæ ſunt.
Timor duplex.fol.20.colum.iij.fi.Duæ.& fol.20.colum.ij. fi.Quæ ſunt.
Timor ingerit cordi peccata quæ fecimus, ſupplicia quæ meruimus,præmia ad quæ tendimus.fo.72.col.ij.princ. Quia ergo.
Timor dei,fructus ſpei.fo.80.co.ij.prin. Hoc uel maxime.
Timor domini eſt præferendus pietati.fo.29.colũ.1.prin. In omnibus.
Timor ad reſiſtendum peccato,ualidus.fol.87.columna.j. fi.Validior.
Timores tres.fo.163.col.i.A.
Timoris initium.fo.155.col.iiij.prin.Sed ſi.
Timotheo cur ſuadet Paulus uti uino.fo.146.colum.iij.fi. Fruſtra.
Titillatio carnis noſtræ tribus cauſis contingit.fo.118. colum.iij.prin.Motus.
TOlerantia martyrũ ex uiſceribꝰ & uulneribus Chriſti eſt.fo.168.col.i.C.
Tolle grabatũ tuum.fo.32.col.ij.fi.Felix caſus.& D.
Tonitruũ aliud igneum,aliud pluuiale.fo.120.col.1.prin. Tonitruum.
Torcular calcaui ſolus,& de gentibus nõ eſt uir mecum. Quid igitur homini cum uictoria? Impudentiſſimum eſt ſibi arrogare gloriam abſq; uictoria, uictoriam abſq; pugna.fo 130.col.ij.B.
Torrentes quinq; ſunt.fo.119.col.iiij.me.Quinq;.
TRahimur,cum tentationibus exercemur,currimus, cum interius conſolamur.fo.136.col.iiij.C.
Trahi neceſſe eſt animam quãtæuis ſit perfectionis. fo.136.col.i.me.Quanquam.
Trahit ad ſe iuſtus omnia.fo.136.col.iij.B.
Trahi poſt Chriſtũ,ſperare in Chriſto in aduerſis & proſperis.fo.136.col.iij.B.
Trahuntur aliqui ad ſequendum dominum, alij ducũtur, quidam rapiuntur.fo.37.col.iiij.A.
Tranquillus deus tranquillat omnia.fo.139.col.ij.A.
Tranſijt Chriſtus reſurgendo;pertranſijt aſcendendo.folio.182.col.1.D.
Tranſire ad Chriſtum,& pertranſire quid ſit.ibidem.
Trepidare ubi non eſt timor.fol.214.columna.iij.me. Sed quæſo.
Tres reperiuntur male fructificantes.fo.26.col.iiij.D.
Tres mulieres ungentes Ieſum moraliter quæ ſint.fol.34. col.iiij.B.
Tres dies ſunt,laboris,requietionis, glorificationis, dies quartus,id eſt uoluptatis fœtet.fo. 33.col.iij.C.
Tres ſunt qui teſtimoniũ dant in cælo exponitur.fol.108. col.ij.me.Tres ſunt.
Tres panes ab amico commodari petere quid ſignificet. fo.36.col.iiij.B.
Tria in nobis operatur ſpiritus ſanctus ad declinandum à malo.fo.41.col.i.C.
Tria in paſſione Chriſti attendere debemus.fo.31.co.ij.B.
Tria nos à contemplatione dei impediunt.fol.51.columna.iij B.& C.
Tria ſunt quæ unitatem impedire ſolent.folio.51.columna.j.A.
Tria præcipua intuenda ſunt in myſterio incarnationis. fo.229.col.iiij.prin.Et quidem.
Tria ſunt quæ in opere noſtræ ſalutis ſibijnuicem cooperantur.fo.181.col.ij.fi.In explicatione.
Tria tranſeuntia per hoc ſeculum.fo.96.col.ij.prin. Tres.
Tria neceſſaria ſunt ad parandum domum domini.fo.68. col.i.me.Tribularer.
Tria hominum genera non habitantium in adiutorio diuino.fo.70.col.iij.C.
Tria in opere mundi conſideranda.fo.42.col.i.me.Tria.
Tria conſideranda in feſtiuitatibus ſanctorum.fo.43.col. iij.me.Tria.
Tria ſunt quæ nos reſtringunt & cohibent.fo.120.col.j. prin.Tria ſunt.
Tria in oppidum neceſſaria.fo.50.col.i.C.
Tria ſunt uincula quibus deo aſtringimur.fol.83.columna.iiij.A.
Tria ſunt quæ hominem à domo expellũt.fo.87.col.iij.D.
Tria hominum genera intelligi ſolent quibus ſolus deus loquitur pacem,continentibus, coniugatis,prælatis.folio.86.col.j.D.
Tria cogitationum genera.fo.95.col.j.me.Admonet.
Tria ſunt iudicia humanum,proprium,& diuinum.fo.95. colum.ij.B.
Tribulationes ſex quæ ſint de quibus in Iob legitur: & earum remedia.fo.94.col.j.D.
Tribulationes patienter & confidenter ferendæ ſunt.folio.158.col.ij.C.

Tribulatio ſuſtinenda.fo.94.col.i.fi.Sola.
Tribulatio neceſſaria quæ in gloriam uertit.fol.81.colū.j.prin. Vtilis.
Tribulatio patientiam operatur,patientia probationem, probatio ſpem. Ibidem.
Tribulatio tria confert.fo.119.col.ij.fi. Tribulatio.
Tribulatio multam confert utilitatem. fo.30.col.i.fi.Hæc eſt.Et fo.80.col.iij.B.Et fo.81.col.j.prin.Bonum.Et.col. ea.fi.In plenitudine.
Tribulationes ſex nobis ſunt aduerſus deſideria,& aduerſus quinquepertitam ſenſualitatem.fo.94.col.i.D.
Tribus duæ ſunt,leui ſcilicet & iudæ: ex quibus ſacerdotes ſumunt, Aaron & Chriſtus,& corū ſucceſſio.fo.120. col.ij.me.Duæ ſunt.
Tribus modis prouidemus bona coram hoibus, habitu, actione,ſermone.fo. 95.col.ij.C.
Trinitas animæ quātis intricauit ſe erroribus , doloribꝰ. timoribus.fo.129.col.iij.A.
Trinitatis ſeu diuinitatis arcanum nec ab angelis nec hominibus niſi ſpirituſancto reuelante cognoſcit.fol.126. col.ij.fi.Trinæ.
Trinitates plures deſcribuntur.fo.106.col.i.prin.Beata.
Trinitatē totam fuiſſe cum Maria dum angelus diceret, dñs tecum.fo.7.col.ij.C.
Triplex periculum cauere debemus.fo.45.co.i.me.Bene.
Triplex genus bonorū, & uigilātia ſuper cogitationibꝰ. fo.88 col.ij.prin.Et propenſius.
Triplex cuſtodia,manus,oris & cordis.fo.88.col.iiij.C.
Triplex gradus incipientium,proficientiū, perfectorum. fo.65.col.iij.fi.Vnde.
Triplicem gratiam à dño ſuſcipimus fo.50.col.ij.C.
Triplici uia naſcimur omnes.fo. 22.col.iij.D.
Triplex peccatum inualuit ſuper terram.fo.31.col.iiij.C.
Tripliciter hoies ſub principe tenebrarum eſſe dicuntur. fo.85.col.iij.B.
Triplex modus uiuendi in congregatione.fo.43.co.i.C.
Triſtitia de peccatis,dulceſcit beneficiorū dei recordatione & laude eius interpollenda eſt.fo.128.col.ij.D.
Triſtitiæ diſſimulandæ.fo.141.col.i.B.
TVnicæ quibus ueſtimur tres ſunt.folio. 120.col.iij. prin.Tunicæ.
Turbari bonum,ſed non perturbari.fo.7.col.iij.B.
Turbata qualiter Maria fuerit in ſermone angeli.Ibidē.
Turtur pudica auicula.fo.153.col.iij.fi.Pulchræ.
Turtur auis gemens,pudica,petens celſiora , & alia naturalia.fo.166.col.iij.C.
Turturi quare comparatur anima deo deuota. fo.153.col. iij.fi.Pulchræ.
Turturis uox quæ ſit,& quando cœperit audiri . fol.166. col.iij.C.
Turtur cur pro Chriſto ſit oblata.fo.166.col.iij.C.
Turturis uox gementi quàm canenti ſimilior peregrinationis noſtræ nos admonet.fo.166.col.ij.B.
Turturem non ſolum cōmendat gemitus, commendat & caſtitas:propterea digna fuit dari pro partu uirgineo, fo.166.col.iij.B.&.C.
VAcare debet homo ad ſe & deum cognoſcendum.fo.82.col.ij.me.Vacate.
Vacat ſibi uix uel raro qui alijs in ſolicitudine præeſt.fo.161.col.iij.A.
Vacua non ſit in nobis gratia dei.fo.163.col.i.A.
Vacuam curis,odio,luxuria , & hmōi oportet eſſe animā quam inhabitet deus.fo.143.col.iij.B.
Vanæ gloriæ contēptus,tractatus.fo.72.col.ij.med.Nox. Et.fo.79.col.iij.prin.De baſiliſco.Et.fo.129.col.iiij.B.Et col.j.fi.Non ergo.Et.fo.140.col.iiij.B.Et.fo.3.co.j.prin, Leua.Et.fo.42.col.iij.fi.Audi.
Vanitas humanæ laudis.fo.194.col.iij.prin.Pudet. Et.fo. 195 col.i.fi.Laudarem.Et.fo.2.col.iij.A.
Vanitati triplici ſubiectus eſt homo.fo.128.col.iij.A.
Vanitatis malum.fo.194.col.iij.prin.Merito.
Varietas ueſtimētorū & ferculorū culpat.fol.188.col ij.D
VBera Chriſti duæ ſunt manſuetudines, longanimitas in expectando,& facilitas in donādo . fol.127. col.ij.prin. Duo ſponſi.
Vbera in oratione replentur.fo.127.col.ij.C.
Vbera prælatorum ſiue prædicatorum.fo.127.col.iij.A.
Vbera ſponſæ affectus duo compaſſio , & exhortatio ſiue congratulatio.fo.127.col.iij.C.
Vbera ſponſi æquanimis peccatorum expectatio, & benigna ſuſceptio.fo.127.col.iij.prin. Nunc.
Vbera iterum duo ſunt.fo.121.col.j.me.Duo ſunt.
Vbera tua meliora ſunt uino.Hæc uerba à ſodalibus prolata fuiſſe conijci poteſt.fo.127. col.i.C.
Vbera meliora uino,id.eſt pinguedo gratiæ diuinæ longe efficacior ad profectū,quàm mordax increpatio prælatorum. fo.127.col.ij.B.
Vbi non eſt par culpa,par nō debet procedere pœna. fol. 132.col.iij.me.Sed ubi.
VAe uobis diuites.folio.15.columna.iiij.princip.Væ uobis.
Væ tibi amaritudo peccatorū ,ppter quæ ſoluēda tanta amaritudo neceſſaria eſt.folio . 30.colum.iij.med. Væ tibi.
Væ homini per quem ſcandalū uenit.folio.54.colū.iiij.fi. Audiſtis.
Velim nolim deo aſtare neceſſe eſt.Sed ubi. fo.199.col.iij. prin.Solum.
Vellus Gedeonis rore perfunditur . fo.5.colūna.iiij.prin. Quid illud.
Veni in ortum meum.exponitur.fo.113 col.iiij.fi.Veni.
Venit medicus ad ægrotos.fo.10.col.iiij.fi.Vos.
Venite ad me omnes:exponitur. fo.79.col.iiij.A.
Venire Chriſtus dicitur in aqua & igne ad differentiam Moyſi.fo.36.col.i.B.
Veniſſe ad nos qualiter Chriſtus dicatur, cum tamen ſemper ubiq; fuerit.fo.2.col.ij.C.
Veniunt ad animā,& manſionē apud eam faciunt pater filius & ſpūſſanctus. fo.174.col.ij.C.
Veniſſe ad animā patrem filiū & ſpiritūſanctū qualiter cōſectari poſſit.Ibidem.
Venit deus p ſeipſum ad aīam ſe quærētē . fo.147.col.i.A.
Venit deus ad animam,& ab ea prout uult recedit.fo.178. col.ij.prin . Sequamur.
Ventis tribus expoſiti ſumus,carni, mundo , diabolo.fol. 11.col.ij.C.
Ventrem meum doleo.fo.151.col.ij.A.
Vera ſapientia quæ ſit.fo.195.col.iij.prin.Vera.
Verbum triplex.fo.195.col.iij.prin . Vnde.
Verba Xp̄i ſine eo minime poſſunt diſcuti.fo.172.co.ij.D
Verba ſacræ ſcripturæ delicioſa,ſolida,efficacia . Ibidem.
Verba ſalutis frequētius audita reprobis uileſcūt. fo.44. col.i.fi.Verum ego.
Verba Chriſti ſpiritus & uita ſunt aliquibus , & ſequunt ea:alijs dura uidentur,& alibi quærunt conſolationem. fo.84.col.i.B.Et.col.iij.C.
Verbum panis angelorū,factum eſt cibariū iumentorum. fo.99.col.ij.fi. Omnis quippe.
Verbum abbreuiatū fecit deus.fo.14.co.ij.prin.Grandis.
Verbum aſperum Chriſtus ſuſtinuit.folio.71.colū.ij.med. Quid eſt.
Verbi uiſitationem putantes noſtram eſſe cogitationem, periculoſe erramus.fo.148.col.iiij.D.
Verbū quod à deo ad animā noſtrā uenit,reuerti uacuum non decet.fo 148.col.i.me.At ſatis.
Verbū dei cum faſtidio ſuſceptum.conſcientiæ tormentū portabit.fo.150.col.iiij.A.Etenim.
Verba Chriſti ſponſi triplici eminent gratia.folio.172.columna.ij.D.
Verba Chriſti cibo optimo comparantur.Ibidem.
Verbi dei impletio,cibus ſeu paſtus eius eſt.fol.176.col.j. B.Et.col.ij.D.

Verbum imago eſt,& cuius.fo.182.col.iij.me.Quid enim.
Verbi in animã introitus uel exitus nõ ſentitur: cuius tñ præſentia uel abſentia percipit.fo.178.col.ij.B.&.col.iij. D.&.B.
Verbum ab anima propter cõmoditates ſeptem quærit. fo.185.col.iiij.B.
Verbum de ſibi placentibus animã ſibi deuotam edocet. fo.186.col.j.C.
Verbum dei uirtus & ſapientia infirmitatis & ignorãtiæ noſtræ medetur. fo.187.col.ij.D.
Verbum omnia eſt.Ibidem.
Verbum dei cõtra oẽs anguſtias & neceſſitates remediũ habet.fo.92.col.j.me.Beati.
Verbũ qualiter naturã carnis aſſumpſerit.fol.82 col.ij.B.
Verba æque dulcia reperta non ſunt per quæ Chriſti & animæ exprimerentur affectus ſicut ſponſus & ſponſa. fo.125.col.iij.B.Nec ſunt.
Verbum ad animã uenire quid eſt,eam erudire in ſapientia.quid eſt patrem uenire? afficere ad amorẽ ſapientiæ. fo.174.col.iiij.D.
Verba quædã ſunt ſponſi ad nos noſtræ meditationes de ipſo & eius gloria,elegãtia,potentia,maieſtate: quibus pro certo ſciamus nos alloqui,ut non fatigemur laboribus,ſermonibus eius delectari. fo.147.col.iiij.D.
Verbi hoc eſt Chriſti lingua,fauor dignationis: aiæ uerò feruor deuotionis.fo. 156.col.iiij.B.
Verbũ uirtus,uerbũ ſapientia eſt: ſumat ergo aïa de uirtute uirtutem,de ſapientia ſapientiam. fo.186.col.ij.B.
Vere eſt ſolum quid.fo.146.col.iiij.priu.Solum.
Verebuntur filium meum.fo.16.col.j.C.
Verecundia ueluti candor eſt,animæ faciem decorans.fo. 153.col.ij.C.
Verecundia quam dulcis ſit & amabilis.fo.187.col.j.D.
Verecundiæ commendatio.fo.188.col.j.B.
Verecundiã ſeruare debent orantes.fo.188.col.j.B.&.C.
Verecundia uenuſtatem ingerit.fo.153.col.ij.fi.Porrò.
Vereccũdia aliqua culpabilis eſt.fo.226.co.j.me.Quãdiu.
Verecũda & manſueta excuſatio ſeu apologia noſtri. Bernardi,cũ uerbi & aiæ amatorias uiciſſitudines ſuĩpſius experimento denudare uellet.fo.178.col.j.C.
Verecundiæ propriũ eſt uitare laudes, uitare iactantiam. fo. 187.col.j.B.
Verecundo adoleſcente quid dulcius? fo.187.col.j.D.
Verendũ ne aliquãdo ſana doctrina infirmis cedat ad periculum,quod ad remedium dicitur. fo.149.col.ij.C.
Veritas unũ eſt ex lilijs inter quæ paſcit Chriſtus.fol.174. colum.iiij.C.
Veritas ſine gratia amara eſt & onerosa,gratia ſine ueritate diſſoluta.fo.178.col.iij.D.
Veritas capreæ,gratia hinnulo comparatur.Ibidem.
Veritas & gratia ſimul contemperandæ ſunt. Ibidem.
Veritatem quia non tenuit diabolus,cecidit à gratia. fol. 178.col.iiij.C.
Veritatis amor fidus amor eſt,& cuſtos animæ.fol. 181.columna.j.D.
Veritas ſæpe numero odiũ parit . fo.168.col.j.priu.Dux.
Veritas non relinquenda.Ibidem.Cum enim.
Veritas reducit in mentem.fo.72.col ij.me.Nocturnus.
Veritas perfecta cibus ſpũalis.fo.29.col.j.me. Appone.
Veritatis gradus aſcendimus per laborẽ humilitatis . per affectum compaſſionis,per exceſſum contemplationis. fo.278 col.iij.fi.Cum ſint.
Veritatis onus leue.fo.204.col.ij.me.Et hoc.
Veritatis ꝓtectio neceſſaria.fo.72.col.iiij.me. Neceſſaria.
Veritas impuris mentibus non ſe oſtẽdit,non ſe credit ſapientia.fo.169.col.j.B.
Vermem tunc ſentire cum ſuffocari poteſt optimum eſt, ſi tamen peccatorum putredinẽ,& ſeipſam rodendo cõſumat.fo.101.col.iiij.prin.Vt ergo.
Vermes tres.fo.108.col.ij.me.Tres ſunt.
Veſtes noſtræ uirtutes ſunt.fo.24.col.iiij.D.
Veſtium curioſitas,deformitatis mentiũ & morũ indiciũ eſt.fo.259.col.j.fi. Et nunc.
Veſtimenta & cibaria delicata reprehenduntur.folio.42. col.iiij.fi.Venit.
Veſtes ſubſtrauerunt apoſtoli Chriſto ſuper aſinam ſeſſuro.fo.142.col.iij.C.
Veſtigare quid deſit non tibi ſit pigrum , nec quod deſit uerecundum ſit fateri.fo.256.col.iij.priu.Non ſit.
Vetus homo tripliciter in nobis eſt.fo. 3.col.iij.B.
Vetuſtas triplex,& nouitas triplex.fo.109.co.iiij.fi.Sicut.
VIa per quam nos oportet in cælum aſcendere , quæ ſit.fo.37.col.iiij.D.
Viæ quæ ſint in quibus angelorũ cuſtodia indigemus.fo.77.col.iij.me.Siquidem.
Viæ filiorũ Adam in neceſſitate & cupiditate uerſantur. fo.76.col.iiij.B.
Viæ angelorum.fo.77.col.ij.C.
Viæ dæmonũ quæ ſint.fo.76.col.iiij.B.Et. fo.77.col.j.D.
Viam trium dierũ facere neceſſe eſt,ſcilicet timoris,pietatis,rationis.fo.45.col.iiij.B.
Via legis dñi ſex diebus cõſummatur.fo.110 . col.j.princi. Notandum.
Via ſecura inueniendi ueritatem. fol.279.columna.ij.me. Propter hoc.
Via regia nec ad dexterã declinat nec ad ſiniſtrã.fo.111.co. ij.med.Paratum.
Via quæ ducit ad uitam trifaria ratione diſtinguitur . fol. 118.col.iiij.me.Via quoq;.
Viæ dñi rectæ,uiæ pulchræ,uiæ planæ.fo.90.colum. iij.fi. Per uias.
Viæ quæ ducunt ad mortem,ratione trifaria diuiduntur. fo.118.col.iiij.me.Viæ.
Via monachalis(quæ pons eſt)recta dignoſcitur , ſed nõ omnino ſecura,nam ibidem triplex reperitur periculũ. fo.96.col.ij.me.Recta.
Viam quã tenere debemus , à uia dñi aſſumere debemus. fo.41.col.iij.fi.Placebit.
Viarum fructus ſalus uiatoris.fo.77.columna.iij.prin.Sic ingreditur.
Vias miſericordiæ & ueritatis ingrediamur. fo.77.col.iij. prin.Ad iſtas.
Vicit leo: exponitur.fo.108.col.j me.Ecce uicit. Et.fol.33. colum.j.B.
Vitiorum correptione ſi quis ſcandalizatus fuerit , ſcãdalum illud non corripientis,ſed correpti eſt.fo.208.col.j. med. Cum enim.
Vitijs carnalibus implicitus , ſpiritualia uitia minus aut minime ſentit.fo.101.col.iiij.fi.Multa.
Vitiorum hominis gemina ſpecies.fo.109.col.iiij . princi. Eſt autem.
Vitiorũ ſeruitus,& mortis incertitudo. fo.102.col.iij.me. Nec immerito.
Vitia ſemper putanda ſunt.fo.166.col.j.D.
Vitiorum pullulantium capita ſtatim reſcindenda ſunt. Ibidem.
Viciſſitudines dei eũtis & redeuntis in anima.fo.178. col. ij.prin.Sequamur.
Viciſſim apparet & diſparet deus animæ toto deſiderio ſe quærenti.fo.147.col.iij.fi.Ergo.
Viciſſim it deus & redit ad animam ſanctam,folio.178.columna.ij.B,
Viciſſitudo contemplationis & neceſſariæ actionis declaratur.fo.165.col.ij.C.
Victoria multiplex.fo.33.col.j.B.& per totum ſer.
Victoria quæ aduerſus mundum obtinetur, multipharie declaratur.fo.35.col.iiij.fi.Omne.
Victus & ueſtitus ſufficit.fo.189.col.iiij.prin.Orabat.
Videamus quis,unde,quo,quãdo,& ad quid , & qua ueniat.fo.1.col.ij.prin.Sed uideamus.
Videre deum ſicuti eſt nil deſiderabilius,nil delectabilius. fo.146.col.iiij.me.Nam & quod.

Videre in

Videre in uia.fo.146.col.iiij.ſi.Quid ergo.
Videre per ſpeculum & in ænigmate.fo.154.colum.j.ſi.Et fortaſſis.
Vidi in dextera ſedẽtis ſup thronũ.fo.33.col.iiij.C.&.D.
Vidi dominum ſedentem.fo.60.colũ.iij.A. & per quinq; ſermones.
Videmus nunc deum per ſpeculum & in ænigmate:& ita uidere nobis expedit.fo.147.col.iij.prin.Et bona.
Videri uult Christus uulnera ſua tãquã dux bon⁹ ſigna.fo.168.col.j.C.
Videtur deus ab anima uiatrice,nũc ut dominus, nũc ut ſponſus.fo.156.col.iij.ſi.Magna.
Videtur deus ab anima humili uiſione ſublimi & ſuaui. Ibidem.
Videri non poteſt deus in hac uita ſicuti eſt.folio.146.columna.iiij.D.
Vigilat ſuper nos deus.fo.76.col.iij.prin.Vigilat.
Vigiliæ tres quibus dñs uenire dicitur,quæ ſint.fo.11.columna.ij.D.
Vigiliæ bonæ,rectitudo operationis, puritas intẽtionis, custodia unitatis.fo.11.col.ij.D.
Vigiliæ ſunt in duplici differentia:uigiliæ enim ſunt carnalium & ſpiritualium.fo.43.col.iij.prin.Aliæ.
Vigiles eſſe debemus circa opus noſtræ ſalutis.fol.133.columna.ij.A.
Vigiles oportet eſſe paſtores Christi.fo.180.col.ij.D.
Vigiles boni.fo.180.col.ij.me. Sed dicit.
Vigiles qui ſponſum inuenerũt,q ſunt.fo.180.col.ij.ſi.D.
Vigilijs deprimi ſomno,abominabile angelis.fol.125.columna.iiij B.
Vilem & contemptibilem Christus demõſtrare ſe potuit, ſed planè non reputare.fo.154.col.iiij.ſi.Semetipſum.
Vilitas conditionis humanæ. fol.298.col.iiij.ſi.O anima.
Vincula tria ſunt quibus Christo alligamur.folio.83.columna.iiij.A.
Vinea eccleſia.fo.145.col.iiij.me.Si autem.
Vinea anima cuſtodis.fol.146.col.j.C.
Vinea cuiuſlibet uita.fo.169.col.ij.A.
Vinea electa religio bene ordinata.folio.220.columna.ij.me.Vide.
Vineas habent qui ſpiritu feruentiores noſcuntur, ficus uerò qui ſuauiores in moribus.fo.167.col.iij.D.
Vineæ fidelis animæ habent fidem uitem uirtutes palmites,botrum opus,deuotionẽ uinum. fo.146.col.j.B.
Vineis dñicis multi ſe ingerere non uerentur.fol.146.columna.j.C.
Vinea fides uel anima, palmites autem uirtutes.fol.146.colum.j.B.
Vineam ſuam cuſtodiſſe debet qui alienæ cuſtos ponitur. Ibidem.
Vinea à furtiuis machinamentis ſurripitur,eiuſdẽ botros ira præfocauit,tulit iactantia,fœdauit inanis gloria &c. fo.146.col.j.B.
Vineæ ſpirituales tunc dederunt odorem ſuum, cum apparuit benignitas & humanitatis ſaluatoris noſtri dei. fo.167.col.ij.C.
Vinearũ nomine fideles populi ſignificantur, & ideo non abs re ponitur.Poſuerũt me cuſtodem in uineis.fo.145. col.iiij.D.
Vinea quam ſponſa ſe dicit non cuſtodiſſe,ipſa eſt eccleſia in Christum credentium.fo.145.col.iiij.B.
Vinum pluſquã olei nobis attulit Xp̃s.fo.132.col.ij.B.
Vinũ i uineis Engaddi nõ inuenit,ſed oleũ,quærat uinũ in Cypro.inſula enim illa uini ferax eſt.fo.155.col.iiij.A.
Vinum merum quale ſit,& qui dignus ſit illud bibere. fol. 75.col.iij.B.&.C.
Vinũ triforme eſt i ſcypho dei.fo.120.co.iij.me.Triforme.
Vinum bonum.gratia deuotionis,feruor charitatis.fo.21. col.ij.prin.Nunc.
Vinum Christi merum,uinũ noſtrũ mixtum aqua. fol.75. col.iij.med.In his.
Vir deſideriorum cupiens diſſolui & eſſe cum Christo,& id cupiat uehementer,ardenter ſitiat & aſſidue meditet. talis profectò non ſecus quàm in forma ſponſæ ſuſcipiet uerbum in tpe uiſitationis.fo.147.col.iij.C.Ergo.
¶Vir eccleſiaſticus pius eſſe debet in corrigendo manſuetos,& auſterus cõtra aſperos & obſtinatos.fo.155.cant. ſermo.xliiij. per totum.
¶Viro ſapienti uita ſeu mors,ſit ſibi uinea in cultu. Et de duobus uulpiũ generibus,ſcilicet adulatorib⁹& detractoribus.Et de tentationibus monachorũ nouitiorum. fo.169.canti.ſer.lxiij. per totum.
Vir propheta Christus deſcẽdens dignatus eſt coæquari paruo filio.fo.132.col.ij.D.
Viri miſericordiæ quare de apoſtolis dicitur. fo.44.colũna.iiij.prin.Merito.
Viri tres Noe,Daniel,Iob:primus naui,ſecundus ponte, tertius uado tranſit.Et hi tres uiri tres ordines eccleſiæ ſignificant.fo.76.col.ij.prin. Hoc mare.
Viro forti creſcit animus in difficultate. fo.240.col.iiij.ſi. Non eſt.
Viro bonum eſt cum portauerit iugum & cætera,declaratur.fo.44. col.j.me.Non erat.
Vires ſeu potentiæ hois.fo.264.col.ij.prin. In rebus.
Virium animæ trium,rationis uidelicet, memoriæ & uolũtatis impotẽtia & ĩfirmitas.fo.102.co.ij.prin. Iã uerò.
Virga egredietur de radice ieſſe,quid per uirgã,quid per radicem,quid per fructum ſignificetur.fo.5.col.iij.A.
Virgæ tres ſunt.fo.121.col.j.ſi.Virgæ.
Virgo Maria honoranda.fo.224.col.ij. At ualde.
Virgines quas in coniugium ſociare debemus ſunt quatuor.fo.120.col.j.me.Quatuor.
Virginibus ſolis nubendum eſſe aſſerentes reprobantur. fo.172.col.ij.A.
Virgines ſemper pauidæ debent eſſe.fo.7.col.iij.B.
Virginitas Mariæ ſine ſua humilitate nequaquã deo placuiſſet.fo.4.col.iiij.C.
Virginitas laudabilis, ſed humilitas neceſſaria, & ipſarũ pulchra permixtio.fo.4.col.iiij.B.
Virginitas humilitate non comitata, gratiæ plenitudinẽ non meretur.fo.51.col.ij.prin. Aue gratia.
Virgo uirga ſublimis.fo.2.col.ij.prin. O uirgo.
Virgo uia per quam ſaluator aduenit,uia per quam ueniatur ad gratiam.fo.2.col.ij.prin.Sed iam.
Virgo concepit ſine pudore, peperit ſine dolore, mater manſit ſine corruptione.fo.12.col.j.prin.O noua.
Virtus eſt mater gloriæ.fo.46.col.iiij.B.
Virtus nulla ſine cõtinentia uoluntaria.fo.154.col.iiij.C.
Virtus maxima,inter prauos uiuere bene.fo.158.col.ij.B.
Virtus mediũ tenet uitiorũ,& putatione indiget. fo.166. col.j.ſi.Medium.
Virtus de neceſſitate laudanda,magis autem de libertate. fo.215.col.iij.prin.Laudo.
Virtus in pace acquirit,in preſſura probatur, in uictoria approbatur.fo.217.col.ij.ſi. Virtus.
Virtus uera eſt recta facere,& inutilẽ ſe reputare.fol.220. col.ij.ſi.Cum feceritis.
Virtus nõ eſt operis noſtri,quia dñs facit hæc oĩa. fo.74. col.iij.med.Conſiderate.
Virtutes cardinales reſpõdẽt quatuor unguẽtis Christi quæ ſunt ſapientia,iuſtitia,ſanctificatio,redemptio. fol. 137.col.iiij.C.
Virtutes bonæ diuitiæ.fo.3.col.j.me.Vere.
Virtutes quatuor contra quatuor tentationes.fo.79.col. iiij.prin.Illud quoq;.
Virtutis eſt aduerſa fortiter ſuſtinere.fo.185.col.iij.A.
Virtus adiuuat ſapientiam,erudit & informat. fo.107.col. iij.prin.Filius.
Virtus & ſapientia.fo.186.col.ij.B.
Virtus triplex nominis Ieſu.fo.132.col.j.D.
Virtutibus quatuor ueſtitus fuit Adã.fol.28. columna.j. prin.Videre.

Virtus humilitatis & patientiæ tractatur .fol.150.col.iiij. per totum ſermonem.
Virtus prima ad ſalutem neceſſaria innocentia eſt.fo.175. colum.ij.A.
Virtus etſi propter bonam famã non ſit maior, pulchrior tamen & illuſtriot efficitur. fo.175.col.iij.A.
Virtutes merito ſtellæ dicuntur:ſtellæ enim nocte lucent, & in die latent.fo.143.col.ij.C.
Virtutes cardinales perfectiſſime in Xp̄o fuerunt.fol.137. col.ij.D.& per totum ſermonem.
Virtutũ Chriſti fragrantia niſi uos trahat, inexcuſabiles ſumus.fo.137.col.ij.B.
Virtutes ueras nõ habuerũt mũdi ſapientes ſine Chriſto. fo.137.col.iij.D.
Virtutem dei appetiuit angelus,homo ſcientiam.fo.174. colum.j.C.
Virtutes liliis dicuntur.fo.175.col.i.C.
Virtutes aliquas habẽt aliqui alij à Chriſto,ſolus nõ niſi uirtutes.fo.175.col.j.A.
Virtutes præcipuæ tres.Ibidem.
Viſio qua uidendus eſt deus in futuro ſicuti eſt.fo.146.columna.iiij.D.
Viſio dei fit diuerſis modis.fo.146.col.iiij.C.
Viſio quam hic de deo habemus,non permanet. fol.146. colum.iiij.D.
Viſio beatorum qua uident deum ſicuti eſt,permanẽs eſt. Ibidem.
Viſio qua deus animæ ſe quærenti demonſtrat.fo.147.columna.j.A.
Viſione huiuſmodi uidetur id quod deus non per imagines corporeas,non tamen ſicuti eſt.fo.147.col.j.D.
Viſio in patria uere meridies.fo.149.col.iiij.A.
Viſiones diuerſæ & cognitiones quibus uiſus & agnitus eſt dñs.fo.60.col.iij.prin.Vidi.
Viſione ſublimi & ſuaui uidet deus ab anima humili. fol. 156.col.iij.fi.Iam me.
Viſio dei duplex,poſteriorum & faciei.fo.168.col.j.A.
Viſitationẽ uerbi putantes noſtram eſſe cogitationẽ,periculoſe erramus.fo.148.col.j.med.Sed ſanè.
Viſitat deus humiles,ſuperbos tranſilit. fol.162.columna iiij.C.& B.
Viſitatur à dño:& uiſitationis ſuæ tempus cognoſcit qui cor ſuum præparat.fo.164.col.iij.C.
Viſitationis diuinæ gradus ſigna & prænuncij.folio.164. col.j.prin.Si igitur.Et paulopoſt.C.&.D.
Viſitat nos deus quatuor modis.fol.119.col.iiij.fi.Modis.
Viſitatio diuina non eſt plena nec iucunda abſq; ueritate & gratia.fo.178.col.iiij.prin.Vtraq;.
¶Viſitationes dñi quæ fiunt animæ ſibi recte uacanti. Et qui per Marthã Lazarũ,& Mariã ſignificantur.fo.164. canti.ſermo.lvij. per totum.
Viſitationem & conſolationẽ diuinam deſiderans quid facere & quomodo uiuere debeat,& ſigna uiſitatiõis. fol. 164.col.iij.D.
¶Viſitationes uerbi ſponſi quæ ſint in ſpiritu ad animam ſanctam:de quibus ipſe Bernardus ſe præbet exemplũ ad ædificationẽ audientium.fo.178.canti.ſermo. lxxiiij. per totum.
Vita uiri ſapientis uinea eſt,ſua mens ſua conſcientia: nil incultum uel deſertum in ſe ſapiens derelinquet,ſtultus non ita.fo. 169.col.ij.A.
Vita duobus modis à corde procedit. fol.111.columna.iij. med.Omni.
Vita ſolitaria.fo.153.col.iij.D.
Vita uitioſa.fo.81.col.iij.fi.Errauerunt.Et.fol 90.col.iii.fi. Per uias.Et.fo.183.col.iij.me.Fatemur.Et.fo.84.col.ij.B. Et.fo.43.col.iiij.B.
Vita & ſenſus animæ.fo.86.col.ij.B.
Vita in delicijs agens quoniam non eſt ex fide mors eſt & umbra mortis.fo.158.col.iiij.D.
Vita actiua & cõtemplatiua pulchræ intelligunt per uerba Iob:Si dormiero dico quando ſurgam. fol.83.col.ij. med.Si dormiero.
Vita uera non niſi in conuerſione eſt.fol.101.columna.j.fi. Nunquid.
Vita actiua & contemplatiua.fo.157.col.ij.B.Et.fo.160.co. ij.fi.Itaq;.Et.fo.165.col.j.B.
Vitæ duæ amatorũ paupertatis per Martham & Mariã deſignantur.fo.106.col.iij.me.Duæ iſtæ.
Vita animæ quæ ſit.fo.76.col.iij.B.
Vitæ auſteritas & paupertas ſumma quam Chriſtus ab infantia ſuſcepit memoratur.fo.16.col ij.B.
Vita infernalis eſt quando intellectus affectui, & affectus intellectui inuicem repugnant. folio.40.columna.j.fi. Non tibi.
Vita communi non contenti, propriã uoluntatẽ ſequentes culpantur.fol.135.col.j.D.
Vita ſine fructu grauior mors.fo.141.col.ij.me. Nam uita.
Vita Chriſti uiuẽdi regula,mors redẽptio.fo.99.co.iiij.fi. Vita Chriſti.
Vita deus animæ,ipſa corporis. Ibidem.
Vita ſine fine.fo.80.col.iiij.me.Bonus finis.
Vita fidei eſt charitas.fo.34.col.iij.prin.Accepimus.
Vitæ præſentis finis principio futuræ debet adhærere.fo. 44.col.iij.me.Omnino.
Vitæ humanæ forma pulchræ & utiliter deſcribit. fol.83. col.j.prin.Viri ſanguinum.
Vitæ ſanctæ & religioſæ forma & exercitium in qua continentur bona naturæ,gratiæ,gloriæ, humanitatis uirtus gloriæ.fo.88.col.ij.prin.Et propenſius.
Vitæ actiuæ pariter & contemplatiuæ utilitas.fo.141. col. iij.D.&.A.
Vita per auditum ſequitur mortem.fo.144.col.j.B.
Vitreæ per quas ſolis radius infunditur,tres ſunt.fo. 120. col.j.fi. Vitreæ.
Vituli domino immolandi tres ſunt. fol.119.columna.j.fi. Vituli.
Vitula effraim.fo.127.col.j.prin.Quid niſi.
Viuendi modũ triformem homines habẽt. fol.118.col.ij.fi. Homines.
Viuimus in umbra Chriſti.fo.147.col.ij.fi.Vnde.
Viuentium gradus uarij diſtinguuntur.fo.183.col.ij.A.
Viuendũ eſt humiliter,ſociabiliter,ordinabiliter. fol.44. columna.j.C.
Viuere proprie nõ debet qui nõ diligit inter quos uiuit. fo.86.col.ij.fi.Amor.
Viuimus in ſpe.fo.72.col.iiij.prin.In ſpe.
Viuimus in umbra Chriſti qui per fidem ambulamus, & carne ipſius paſcimur ut uiuamus.fo.147.col.iij.A.
Viuit in nobis Chriſtus tandiu quandiu & fides. fol.34. columna.iij.D.
VLcus inueteratæ conſuetudinis qualiter amputandum,& dolor eius leniendus ſit.fo.134. col.ij.D.
Vlcerata peccatis cõſcientia quibus medicaminibus refouenda ſit.fo.134.col.ij.B.
Vltionum pater,quare deus non dicatur.fo.16.col.ij.B.
VMbra,fides Chriſti.Fo.158.col.iij.&.D.
Vmbra bona ſub alis Ieſu.fo.5.col.iij.B.
Vmbra Chriſti,caro eius & fides.fo.158.co.iij.C.fi.
Vmbræ duplices corporales & ſpirituales. folio.176.columna.iiij.D.
Vmbræ ſpirituales triplices.fol.176.columna.iiij.Iam. Et paulopoſt.A.
Vmbræ huius mũdi uel tollẽtur uel inclinabunt.fol.176. col.iiij.A.&.C.
VNa eſt ſponſa eccleſia ex angelis & hoĩbus.fo.142. colum.iiij.D.
Vnctus uenit Ieſus ut nos ungeret.fo.133.colũ.j.fi. Deniq;.
Vnctæ ſunt à Chriſto mulieres ſanctæ quæ ipſum unctura uenerant.fo.179.col.iij.med.Nam re uera.
Vnguentum triplex ſponſæ,cõtritionis,deuotionis, pietatis: primum

tatis:primū pungitiuū,ſecundū temperatiuū, tertium ſanatiuum.fo.127.col.iiij.C.& per totum ſermonem.
Vnguenta Mariarum euangelicarū quæ fuerint .fol.129. colum.iij.B.
Vnge caput tuum.fo.24.col.j.C.&.D.
Vnguentum contritionis bonum eſt, quo unguntur pedes dñi:unguentum deuotionis melius, quo ungiť caput:unguentum pietatis optimū,quo totum ungiť corpus domini.fo.129.col.iiij.C.
Vnguenta quatuor ſponſi quatuorq; uirtutes cardinales tractantur.fo.136.col.iiij.canti.ſer.xxij. per totum.
Vnguentorū fragrantiam qui nō ſentit,aut putridus eſt, aut mortuus.fo.137.col.ij.B.
Vnguenta ſpiritualia,ſcilicet deuotionis,contritionis,& pietatis,ampliſſime tractantur.fo.127.colū.iij.canti.ſermo.x.per totum.
Vnguenta Chriſti ſapientia,iuſtitia,ſanctificatio, redemptio.fo.137.col.i.fi.Saluo.&.B.
Vnguentum triplex,contritionis,deuotionis,pietatis.fo. 127.col.iiij.C.
Vnguentū cōtritionis eſt in pctōrū recordatione. Ibidē.
Vnguentum deuotionis in beneficiorū recordatione.fo. 128.col.i.B.
Vnguentum pietatis in proximorū ſubleuatione.fo.128. col.i.D.
Vnguēta ſpūalia ſpōſi alia,& alia ſpōſæ.fol.127.col.iiij.C.
Vnguenta contritio,deuotio,pietas.Ibidem.
Vngit ſpōſus magis aut minꝰ iuxta uaria uitæ merita fo. 133.col.ij.B.
Vnguētis à ſanctis mulieribus quare nō eſt unctus Ieſus. fo.129.col.iij.B.
Vnguentorū tria ſunt genera.fo.112.co.iij.prin.Dicamus.
Vnguentū pietatis precioſius eſt unguentis cōtritionis & deuotionis.fo.113.col.i.fi.Iam ad.
Vnguenta tria ſunt.fo.121 col.i.fi.Vnguenta.
Vnio perfecta noſtri ad deum quæ ſit.fo.175.colū.iij.D.Et colum.iiij.B.
Vnio diuinarum perſonarum declaratur.Ibidem.
Vnitas fraternitatis ſummopere ſeruanda eſt.fol.145.col. i.D.Et.col.ij.C.
Vnitatem animæ ad deum facit uoluntatū conſenſio,non confuſio naturarum.fo.175.col.iiij.C.
Vnitas bona,& unitas peruerſa quæ ſint. fo.50.col.iiij.B.
Vnitas diuina,& unitas qua aïa adhæret deo,non ſunt eadem unitates,prout ampliſſime probatur.fo.175.columna.iiij.C.Et.fo.176.col.i.C.&.D.
Vnitatis & pacis turbatores culpantur.fo.145.col.i.D.
Vnitatum octo differentiæ.fo.11.col.ij.fi.Ecce.Et.fo.262. col.iiij.me.Eſt unitas.
Vnitas duplex eſt.fo.50.col.iiij.fi.Sed ſciendum.
Vnitas bonorum gemina. fo.50.col.iiij.B.
Vnitas dilectionis.fo.175 col.iiij.C.
Vnitas animorum neceſſaria.fo.23.col.iiij.me . Sit igitur.
Vniuerſæ uiæ dñi miſericordia & ueritas.fo.77.colum.ij. prin.Puto.
Vnum eſt neceſſarium:pulchræ deducitur. fol.50.col.iiij. med.Martha.
Vnus pereat meliꝰ quā unitas.fo.212.co.iiij.prin.Melius.
VOcabitur nomē eius admirabilis exponiť. fol.107. col.ij.me.Et uocabitur.
Vocabulis tribꝰ ſpōſæ,amica,formoſa,colūba:prædicatio,oratio,& cōtēplatio deſignanť. fol.165.col.i.D.
Vocari & reuocari uult Chriſtus. fo.178.col.i.C.
Vocati ſumꝰ oēs hrēditatē dñi poſſidere. fo.164.col.iij.C.
Vocationes tres ſunt.fo.121.col.i.me.Vocationes.
Voluntas & opus quō differant.fo.16.col.iij.fi.Magna.
Volūtas rebellis & obſtinata bonis admonitionibus deterior plerūq; redditur.fo.103.col.i.me. Hæc igitur.
Voluntatis propriæ & corruptæ imago terribilis.fo.102. col.i.me.Exilit.
Voluntatis corruptæ uniuerſa perficiētis flagitia, ampla & utilis deſcriptio.fo.102.col.i.me.Hæc inquit.
Voluntatis uia hominū tria genera uehuntur . fo.110.col. iij.fi.Per hanc.
Voluntatis humanæ quatuor ſunt genera,ſicca,recta,beata,peruerſa fo.118.col.ij.prin.Quatuor ſunt genera.
Volūtarius cōſenſus aliud eſt,& aliud naturalis appetitꝰ. fo.264.col.i.fi. Enimuero.
Voluntas triplex,libera,mala,& bona . fol.265.colum.iij. prin.Creati.
Volūtas propria oīno malū eſt:qua fit ut bona noſtra,nobis bona non ſint.fo.176.col.ij.A.
Volūtas nō eſt ubi eſt neceſſitas.fo.264.col.ij.me.Q; ſi.
Voluntas non cogitur,& propterea ſola meretur uel demeretur.fo.264.col.iij.prin.Sola.
Voluntatē dei ſerutari tutū & pium eſt, maieſtatem uerò temerarium & formidandum.fo.168.col.iij D.
Voluntatem dei non faciunt beati, ſed ea potius fruunť. fo.176 col.iij.A.
Voluntas hoïs interueniente peccato uim quandā & neceſſitatem patitur.fo.183.col.iiij.prin. Hanc uim.
Voluntas ſic ſeruit peccato q̃ libere ſe ſub illo tenet. folio 183.col.iiij.D.&.co.ſequenti.D.
Voluntario qualis neceſſitas ſi repugnet.fo.183.col.iiij.B.
Voluntas propria quid mali operať ſi prædominari permittatur.fo.86.col.iij.A.
Voluntarie ſacrificabo.fo.23.col.i.prin.Oblatus.
Voluntas noſtra quibus inhærere, & à quibus ſe cauere debeat.fo.138 col.iij.D.
Voluntas peccato in deterius mutata neceſſitatem facit. fo.183.col.iiij.D.
Volunt omnes deo frui,at non ita imitari . fol.136.col.j.fi. Quàm pauci.
Voluntas ſola meretur retributionem.fo.269.colum.j.fi. Voluntas.
Voluntas dei bona,beneplacens . fol.261.columna. iiij.fi. Vnam petij.
Voluntas miſera & infirma quæ etſi libera ſit,plerunq; tamen quod uult facere nequit. fo.263.columna.ij.princ. Quid iniquis.
Voluntas pro facto reputatur.fo.206.colū.j.med . Quid planius.
Voluntas propria ceſſet,& infernus non erit. fo.35.col.ij. fi.Voluntatem.
Voluntas propria crudeliſſima . fo.35.col.ij.A.
Voluntas inficit.fo.102.col.ij.prin.Eſt autem.
Voluntas peſſima.fo.102.col.i.me.Mitiga.
Voluntas in bono mutata.fo.103.col.iiij.prin.Vt non.
Voluntas noſtra diuinæ uoluntati ſubijci debet.fo.93.columna.i.D.
Voluntas cōis eſt charitas.fo.34.col.iiij.me.Porrò.
Voluntas propria eſt quæ nō eſt cōis cū deo & hoïbus, ſed noſtra tantum.fo.35.col.ij.fi. Voluntatem.
Voluntas,patiētia,charitas,diuerſos habent affectus, ſm quos diuerſa ſentiunt & loquuntur .fol.66 colum.j.fi. Fortis.
Voluntates mortificare.fo.55.col.ij.me.Et quidem.
Voluntatis liberū arbitriū eſt diſcernere quid liceat,probare quid expediat,experiri qd libeat.fo.264 col.iiij.fi. Arbitrium.
Voluntatis hoïs cū uoluntate diuina unio fit per cōſummationem iuſtitiæ,fortitudinis temperantiæ & prudētiæ.fo. 25.col.iiij.A.& per totum ſer.
Voluntatis propriæ & proprij conſilij lepra ſordētes audiant quid ſpiritus dicat eccleſijs . fo.35.colum.iiij.prin. Audiant.
Voluptas corporis malum,afflictio bonum.fo.15.colū.iij. med.Malum.Et.fo.ij.col iij.A.
Voluptatibus carnis adhærentes impoſſibile eſt gaudio ſpiritali repleri.fo.38.col.ij.me. Si enim.
Voluptuoſi ciborum exquiſitores arguuntur.fo.146.columna.iij.D.&.A.

Voluptati cedentes comedendo pingua, in talium terra non eſt audita uox turturis.fo.166.col.iij.C.prin.
Vouent aliqui & non ſoluunt.Ibidem.
Vox ſponſi dei ad animam ſibi deuotam loquentis, amor eius eſt.fo.165.col.j.B.
Vox turturis quæ ſit,& quando cœperit audiri.fol.166. col.iij.C.prin.
Vox diuius auribus animæ inſonans, primũ conturbat, terret, diiudicat, ſed continuo uiuificat, liquefacit, calefacit, illuminat, mundat.fo.92.col.j.me. Vultis.
Vocem domini nõ eſſe ſed noſtram cognoſcimus, ſi quæ noſtra ſunt.& nõ quæ Ieſu Chriſti quærimus.fo.101.co. ij.prin.Ecce dabit.
Voces ſuas affectus habet.ſo.172.col.ij.C.
Vſus facit uirtutes,non natura.Tum eſt autem abutendo facere uitia,aut bene utendo uirtutes.ſo.257.colũ.j.me. Prorſus.
Vtile nobis eſt ut non euacuetur meritũ fidei ꝙ Chriſtus ſe ſubducat uiſui,dans locum uirtuti.ſo.18.col.j.B.
Vtilitas uerbi dei.ſo.92.col.j.me.Quanta.&.B.
Vtinam ſaperes & intelligeres cũ theſauro pecuniæ theſaurum iræ pariter cumulari.folio.286.colum.ij.princ. Nónne.
Vtinam ſaperent & intelligerent &c.Tria ibi nobis commendantur.fo.44.col iij.B.
Vtuntur multi male bonis eccleſiæ. fol.139.colum.j.prin. Timeant.
Vlnera Chriſti tutum peccatoribus refugium præbent.fo.167.col.iiij.B.
Vulnera Chriſti foramina petræ.fo.167.colum.iiij. me.Alius.
Vulnera ſua uideri uult Chriſtus tanquam dux bonus ſigna.fo.168.col.j.C.
Vulnerum Chriſti meditatione nihil efficacius ad curanda conſcientiæ uulnera.ſo.169.col.j.A.
Vulpes ſunt adulatores & detractores.ſol.169.col.ij.A.Et eadem co.ſi.Peſſima.
Vulpium tria genera adulatores,detractores,ſeductores &c.fo.170.col.ij.D.
Vulpeculæ ſeu uulpes paruulæ dicuntur ſubtiles tẽtationes,quæ facile agnoſci non poſſunt,nec ideo caueri niſi à perfectis & exercitatis.fo.170.col.j.B.&.C.
Vulpes tẽtationes ſunt,tẽtationes uerò diuerſæ,pro temporis diuerſitate.fo.169.col.iiij.A.
ZEbedæi filij magna petentes minus acceperunt. fo. 149.col.iiij.C.
Zelat deus apud etiam ſpiritus malos humiliũ ſalutem.fo.133.col.iiij.C.
Zelaui ſuper iniquos.fo.139.col.j.prin.Zelaui.
Zelus indiſcretus reprehenditur.fo.135.col.j.B.
Zelus uini nomine deſignatur.fo.156.col.i.C.
Zelus ſine diſcretione importabilis eſt.fol.138.col.iiij.me. Facile.
Zelus dei ad animam ſibi dilectam quantus ſit.fol.161.col. col.C.&.D.
Zelum immittere miſericordiæ eſt,zelum intendere iudicij.fo.174.col.ij.C.Et col.iij.B.
Zelo charitatis adeo immiſſus,ſignũ eſt aduentus dei ad animam.fo.174.col.j.C.
Zelo feruentes eſſe debent animarum paſtores.fo.180.columna.iij.D.
Zelantes aliqui contra aliorum delicta tam impudenter quàm inaniter æſtuant, ſeipſos tam inſipienter quã inutiliter palpãt.fo.3.col.ij.me.Alij tam.
Zelus pietatis ſuauiter ardet,& efficaciter expiat.fo.174. columna.ij.B.
Zelus iuſtitiæ amor dilecti in affectibus pietatis.fol.156. columna.j.C.
Zelus prælatorum qualis eſſe debeat.fo.138.col.iij.prin. Oportet.

¶Explicit tabula alphabetica perutilis & ampla ſuper opera beati Bernardi primi Clareuallis abbatis.

CLEREVAVLX.

DEVOTI PATRIS DOMINI

Gilleberti abbatis de Hoilandia in Anglia ordinis Ciſtercienſis Sermones ſuper cantica canticorum, ab eo loco quo beatus Bernardus morte præuentus finierat, inſequendo de uicino eiuſdem Bernardi ſpiritum & ſtilum, Incipiunt feliciter.

¶Sermo Primus.

VARII SVNT AMANTium affectus, quia caſus uarij: & ideo ſponſæ uerba aliquoties interrupta uidentur, ſicut ipſa dilecto ſuo uel ex uoto fruitur, uel præter uotū fraudatur, nunc ut ſuper montes reuertatur inuitat, nunc in lectulo quærit elapſum. Quam aſſignabis conſequētiæ ſeriem? Quæ docebitur ordinis ratio? Non uidetur ratio, ſed interruptio. Vota amoris non uniformia. Ideo ſermo ſerie non tenetur. Affectus in amore loquitur, & uerba interrūpit: quia nec ipſe ſibi ſemper in uno ſtatu cohæret. Iure & ipſe ſponſus hinnulo comparatur ſic falliens, & ſic fugiens dilectam. Varietas hæc nec conſequentia nec ratione caret. Verba tam ſubito cōmutata continuationem ſeruant, dum affectuum ordini ſeruiunt. Videte iam quæ ſit in hac uarietate ſeries continuationis. Elapſus erat dilectæ ſuæ ſuper montes, quaſi hinnulus uagus & uolitans, & ipſa ad ſe relapſa de montibus illis in quibus mirabiliter illuminata erat, & illuſtrata uiſione dilecti. De montibus, inquā, illis ad conuallem lachrymarum ad lectum doloris, relapſa, ad lectum & ad noctem de montibus luminoſis. Quidni ſic recidat ipſa ubi ſic recedit dilectus ſuus? Ipſe enim
Pſal. 26. ſponſæ ſuæ ſalus & illuminatio. Ideo recedente ipſo, illa recidit ad lectulum infirmitatis, & ignorantiæ noctem. Iam uerſatur ſuper ſtratum infirmitatis ſuæ. Super hunc tamē ſtratum memoratur dilecti, & iam non in matutinis, ſed in nocte meditatur in ipſo, quærens quem diligit anima ſua. Non pigre agit in hoc lecto ad quem relapſa eſt. Non laſciuit, non delectatur in lecto concupiſcentiæ, ſed magis reluctatur, memorata dilecti ſolius: non obnoxia infirmitati, ſed charitati. Sic interpretatur qui ſic uidetur. Ego tamen non hic accipio lectum doloris, niſi fortè doloris illius quē amor parturit de abſente ſponſo: deliciari uidetur uelle magis quàm ſanari, & amicum quæſiſſe, non medicum. Iuxta hunc ſenſum ſic continuare poteſtis. De montibus ſe raptim contulerat ad lectulum ſponſæ, ubi illa exercitata & deficiens libertate delectationis obdormiuit, exhauſta inter amplexus dilecti. Oblectata obdormiuit ſomnum dulcem, ſed expergefacta non inuenit illum hæc mulier deliciarum in manibus ſuis. Gaudia itaque illa gaudia ineffa-
Canti. 3. bilia ſilentio tranſiens, in hanc tamen uocem erupit. In lectulo meo per noctes quæſiui quē diligit anima mea. Pro continuatione nunc iſta ſufficiant. B Iam uerba ſingula conſideremus. In lectulo meo per noctes quæſiui quem diligit anima mea. Dulce ſatis eſt te bone Ieſu quærere, dulcius tenere. In uno plus labor, in altero perfecta lætitia. Dulcis itaque eſt attrectatio tui. Nam & ipſe tactus fru-
Matt. 9. ctu non caret. Mulier illa euangelica felici furto attigit fimbriam Ieſu, & ſtatim ſtetit in illa fluxus ſanguinis, fluxus carnalis illecebre, carnalis delectationis & curæ, & reſtricta & deſiccata ſunt quæ prius in illa fluida erant, & totum hoc contigit ex contactu fimbriæ. Quid ſi caput
Pſal. 45. ipſum amplexari contigiſſet? Non modo ſtaret & exſiccaretur ſanguinis fluxus, ſed emanaret impetus fluminis illius quod lætificat ciuitatem dei. Bonus ergo tactus, ſed attrectatio melior. In turba, in publico uix tangitur Ieſus. Ideo ſponſa quæ non tantū tangere, ſed amplexari & attrectare uerbū uitæ deſiderat, deuitans publicum, ſecretū elegit, ſecretū & lectuli & noctis. Bonū opus uel quærere Ieſum uel tenere, ſed opportunitas & loci & tp̄is huic adhibēda eſt operi, & q̄ maior & accōmodatior ad uſum amoris, quā lectuli & noctis opportunitas? Niſi qeta mente quæri nō pōt delectatio ſapiæ, nec intranquillus in illā aſpectus dirigit. Nihil inquinatū incurrit in illā, nec impacatū qdē. Illa uerò in aīm quietū & purū ultro icurrere ſolet, & gratis influere. In pace em̄ factꝰ eſt locꝰ eius, & habi- *Pſal. 75.*
tatio eius in Sion, hoc eſt in ſpeculatiōe. Pax ꝓponit quaſi ꝑparatio quædā ſpeculatiōis. Oculꝰ turbatꝰ uel ira uel cura, quō lucē illā inacceſſibilē intuebit, quæ niſi ſerenis nō attingit mentibꝰ, nec illis tn̄ ſemp ad libitū? C Quid, inquies, paci ad lectulū? multū plane ſm hūc modū, q ſicut lectulo, ſic in pace dormit & quieſcit. In pace, inqt, in id- *Pſal. 4.*
ipm dormiā & requieſcam. Quidni libēter requieſcat aīa ſancta ubi locꝰ eſt dilecti? In pace em̄ locꝰ eiꝰ. Ideo hūc tibi locū primo acqre, ut in eo quē diligit aīa tua uel adlapſum teneas, uel elapſum requiras. In lectulo em̄ & ſecreta quadā mētis quiete poteſt inueſtigari libetius, inueniri citius, & tutiꝰ teneri, fortè & diutiꝰ, ſi tn̄ pōt diu morari in delicijs illis quæ ferè ſolēt in ipſis intercidi principijs. Nā & hæc uelut inter ipſos elapſa amplexꝰ, & fugientes inſectat delicias, dilectū rurſus anxius q̄rit, & hoc in lectulo. Bene collocaris i lectulo, ſi ocio quodā ab occupationibꝰ mēs tua libere feriat. Libertate & ocio qd accōmodatius ad uſum amoris? Et libertas illecebrā parit. In ocio & expedit affectꝰ, & nō parū impendit illi. Sic eſt. Quāto fuerit expeditior animꝰ, tāto qdē impēſior erit in illud qd amat. Vſu euenit ut cū ſuetimꝰ ocio redditi, tūc ſentiamꝰ acriorem morſum amoris diuini. Ecōtra inſenſibilem penè reddit affectū frequēs cura mundi, & quaſi callū quēdā menti obducit. Animū cura implicat, quies explicat. Explicita deſideria in quæ putas incremēta ſe dilatāt? Vides quanta bona contineant in lectulo? Quies, libertas, illecebra. In lectulo em̄ qetis & uacuitatis uota magis inardeſcunt. Locus accōmodatus oblectamēto charitatis ſponſam ad quærēdū urget ardētius. Illic em̄ ægrꝰ caret dilecto: ubi poterat uberiꝰ frui. In lectulo, inquit, meo, & per noctes. Quæ ꝑ noctes quærit, nō uidet mihi tā aſpectꝰ quàm amplexus ſectari. Tenere magis optat quā intueri. Bona quidem uiſio eſt, ſed adhæſio arctior. Nā q adhæret deo, unus *2. cor. 7.*
eſt ſpiritꝰ. Melior tn̄ utraque. Nā cōiūctæ uiciſſim incremētis ſe cumulāt grārū. Vtraque ſi te apprehenſurū non arbitraris, ſectare tu qd ſpōſa ſectat. Amplexus quære dilecti: ignorantiæ tuæ nox, imo noctes ignorātiarū tuarum ſerenam tibi uiſionē adimit ſecretorum cæleſtiū. Tu ſuauia ſequere. Quære ut p̄ſentias illa, ſi ſcire non potes. Nox non præſcribit delicijs, nam & ipſis aliquoties illuſtrat. Nox, inquit, illuminatio mea in delicijs meis. In delicijs ait, non in ſcientijs. Ita & tu noctē ſi nō potes ſciētijs, pertenta illuminare delicijs. Quicqd hic uidemꝰ ꝑ ſpeculū & in ænigmate, totum in nocte eſt. Et in hac nocte poteſt Ieſus meus magis dulci quodam affectu ſuauiter ſentiri, quàm ſciri ad purum. Ideo etſi nondū ad contuitū admittitur: contactū *Pſal. 138.*
tn̄ ſectat, dilectum in lectulo & ꝑ noctes quærens. Quid ſi ad inuētionē dilecti & nox opat? Coopat planè & accommodate ſatis. Sicut in lectulo ſanctæ quietis accipis ociū, ſic obliuionē quandā intellige in nocte. Vtrunque ſapiæ & cōtēplatiōis negocia opportunitatē miniſtrat. Nec Salomon uult te ſcribere ſapiam niſi in tp̄e ocij. Nec Paulus in *Eccle. 38.*
anteriora extēdit, niſi prius corū q̄ retro oblitus. D Mi- *Philip. 3.*
ratis q bona nox, & dies malꝰ eſt? Diē hoīs, inqt, ꝓpheta, *Hiere. 17.*
nō cōcupiui. Neſcio quo pacto ſibi aduerſantur, & alterutro ſe obſcurant dies dn̄i, & dies hoīs. Siqdē dū alter exoritur, alter recōdit. Diē, inquit, hoīs nō cōcupiui, hoc eſt humanū fauorē, hoīm glīam, & iter reliquos, imo præ reliqs expectabilis uideri. Recte hāc diē ꝓpheta abiurat, quæ ꝑturbatiōis miniſtrat materiā. Melior ergo hæc nox die, ſiquidē nox à ꝑturbatione abſcondit, dies exponit. Denique ꝑtimi parētes noſtri, ſtatim ut eorū oculi in hāc aperti ſunt lucem, erubeſcentes cōfundebantur. Quāto felicius clauſa prius tenuere lumina, & meliori coopta nocte, peccati prurigine neſciētes. Abinde ſumpſit hic malus dies originē, qui uitiorum denudauit ſemitas, illicientes ſpecies demonſtrauit, oculo cōcupiſcentiæ ſolicitatē ingeſ-

ſit materiam. Heu me quomodo me circũfulget dies iſta,
quomodo affectũ meũ ad ſe abripuit, quàm claro' uerſat
lumine ante mẽtis oculos. Et quidẽ ſatis importunæ pro-
cax ſimul & impudica. Nuſquã fere declinandi, nuſquã de
liteſcendi copia. Nullæ ſatis tutæ ſunt latebræ. Ita ubiq;
erumpunt & emergũt in cogitatũ cuncta quæ ſpiritũ uel
turbent uel deturpent, ſiue diligenter attrectata, ſiue tacta
leuiter. Licet enĩ animus caſtigatiore repellat illa propoſi
Eccle. 13. to, ſolo tamẽ irruentiũ cogitationũ ſordidaf attactu. Qui
tetigerit picẽ inquinabitur ab illa. Deniq; ſm legis ſcita
quarundã rerũ tenuis etiã inquinat attactus. Non impu-
tanf cum uiolenter importantur, culpã non inferunt tales
cogitatus, aliquam tamẽ iniuriã irrogant affectatæ mun-
diciæ. Quid cũ ſe contemplantis aĩo corporeæ offendunt
imagines? Fortè carnalem appetitũ non prouocãt, ſed tñ
ſpiritualẽ tardãt intuitũ. Alia turbant, alia deturpant, alia
tardãt, hoc eſt lacerãt, alliciũt, illudũt. Nónne meli⁹ huiuſ-
modi omnis obſcurari, quàm illuſtrari: cæca obliuionis
inuolui caligine, quàm memoriter recenſeri? Bona ergo
nox quæ prudenti obliuione diſſimulat oĩs tpalia ad illũ
qui æternus eſt quærendum, tp̃s expediens, & explicans
occaſiones. Quæ mũdi cõcupiſcentiã abſcondit, curã, co-
gitatũ. Hoc eſt enĩ mũdũ hĩc abſconditũ, uel mundo ab-
Pſal. 30. ſcondi. Sic etiam abſcõdi poterimus in abſcondito faciei
tuæ dñe. Nõ dico plena notione, ſed tñ tota deuotione, &
libera inueſtigatione, & aliquãta inuentione. Hãc abſcon
ſionẽ, hoc ſecretũ, has latebras quibus mundani diei de-
clinamus uel amorẽ uel imaginationẽ, quibus humanum
diem aut ablatũ non repetimus, aut oblatũ reſpuim⁹, no-
ctis nomine appellari nũc à ſponſa crediderim. Deniq; in
Canti. 2. ſuperioribus dicit. Sub umbra eius quã deſideraueram ſe
di, & fructus ei⁹ dulcis gutturi meo. Fructus iſte ſuauiter
paſcit, ſi tñ prius umbra protexerit. Bona umbra quæ car
nis prudentiam obſcurat, concupiſcentiam refrigerat. In
telligis quæ ſit umbra? inde tibi refulget occaſio quomo-
do & hic noctem intelligas, niſi q; quædam occultiores la
tebræ & magis abditæ & accommodatæ magis ad inue-
ſtigationis & cõtẽplationis uſum ſub noctis exprimũtur
quàm ſub umbræ uocabulo. In umbra, rerum uiſibilium
obliuionẽ aliquantã accipe. In nocte oĩmodã. Quis mihi
dabit ſic aduesperaſcere? Quis inquã dabit mihi ut rerũ
tpalium memoria, obliuionis huius uergat in ueſperam?
Bona quidem nox, quãdo imaginationes uanæ animum
nõ uexant, nec uerſanf in eo, qñ abſconditæ ſunt ab ocu-
lis quærẽtis dilectũ. Dilectio ipſa hãc noctẽ inducit, quæ
reliqua oĩa nec reſpicit nec nota reputat, dũ ad illum quẽ
diligit intẽta ſuſpirat. Per noctes inquit. F Multæ ſunt
noctes eius, nec eſt una nox illi iugis & continua. Noctes
eius frequenter interpolanf abſentia ſponſi. Cũ adeſt, lux
eſt: cũ abeſt, nox eſt. Ideo multæ ſunt noctes ſponſæ: quia
multi ſunt elapſus ſpõſi. Multæ latebræ. Beata planè quæ
dilecto adhæret tota die, & quærit illum totis noctibus.
Prouocent ſtudiũ tuũ q audis iſta, & inſtructus exemplo
Tren. 2. ſpõſæ, cõſurge & tu in nocte in pricipio uigiliarũ tuarũ,
& effunde cor tuum ut liqueſiat & currat, & decurrat uſq;
in cõſpectũ dei tui. Illi liba principia uigiliarum tuarum:
nihil in te peregrinæ curæ decerpãt. Quære per ſingulas
noctes dilectũ tuum. Quid dico p ſingulas? Totas noctes
in hoc opus cõtinua. Ne ceſſes & ne quieſcas donec egre
diatur ut ſplendor dilectus tuus, & ut lampas accendatur
Roma. 13. tibi, tũc poteris illud Pauli dicere. Nox præceſſit, dies au
tem appropinquauit. Nam quod ſequif: abijciamus ope-
ra tenebrarũ, huic non poteſt nocti adaptari. Neſcit enim
hæc nox op's tenebrarũ, ſed magis lucẽ miniſtrat his q p
manẽt in agone quodã quærendi dilectũ. Bona qdẽ nox
qñ abſconderis à cõturbatione & ab incurſione imagina-
tionum. Et quãuis nondum abſconderis in abſcondito fa
ciei dilecti tui, bonum tñ eſt ut abſcondatur tibi facies, &
pompa inanium & carnaliũ cogitationũ. Nox eſt ut illas
non attẽdas, nõ uideas: ſed tñ in hac nocte non extinguef
lucerna tua, ut dilectũ quæras. Vtinã ego tales mihi poſ-
ſim noctes numerare tam latebroſas & tam luminoſas. Et
quis noſtrum gloriabif oẽs ſe tales noctes habere? Quiſq;
eſt, felix eſt, cui oẽs noctes in uſum talem decurrũt, qui in
occulto ſuo nihil agit occultatione dignum. Vnuſquiſq;
ſuam conueniat cõſcientiam. Quid enim mihi aliorũ per-
cutere cõſcientiã infirmã? Nõ pertio nec diſcutio quidẽ:
& ſi infirma eſt, fœda ſaltem non ſit. Non agat in occulto.
non cogitet quidẽ quæ turpe eſt & dicere. Ad talẽ ſtratũ
Ieſus declinare non nouit. Offendit illum & fugat confu-
ſa conſcientia. Confuſio cõſciæ non inuitat illum: ſed ma-
gis euitat. Charitas ſũt de corde puro & cõſcĩẽtia bona, 1. Timo. 1.
ipſa eſt quæ q̃rit. Sic enim habes. Quæſiui quẽ diligit aĩa Canti. 3.
mea. Nil bona tuti⁹ cõſcia. Bona cõſcia audet, & charitas
ardet. Illa non formidat, iſta inflammat. Illa pro delicto
non confunditur, iſta confidit ſuper dilecto. Magna uis
amoris. Alieno non nitif ſuffragio, proprijs cõtenta meri
tis: ſemper amari ſe præſumit, quæ amare ſe ſentit. Deniq;
non reſpectis alijs maieſtatis noĩbus, ſolum ſponſa dilectũ
memorat, quæ ſingulariter iutus tolerat æſtũ amoris. G
Hoc autẽ attendẽdũ quàm frequẽter dilecti recenſet uoca
bulum quocunq; ex myſterio dilectus meus candidus, & Canti. 5.
rubicundus, & talis eſt dilectus meus, & in præſenti quẽ Eiuſdẽ. 3.
diligit anima mea. Magna certè ſermonis huius gratia.
Nec mirum ſi frequẽtaf in ore quod in corde feruet. Ideo
anima commemorat. Non enim uerbo tñ diligit, ſed uo-
to: nec ſolo actu, ſed magis affectu. Quid uerò ſibi uult q
aĩam non ſpiritum dicit? fortè quia dilecto quem adhuc 1. Cor. 6.
quærebat, nondum adhærebat. Qui enim adhæret deo,
unus eſt ſpiritus. Et quidem nuſquam in toto hoc cãtico
ſpm̃ nominat. Sed aĩa mea liquefacta eſt, & anima mea con Canti. 5.
turbauit me: & hoc ipſum frequẽter, quem diligit anima
mea. Id quoq; ferè nuſquã niſi cum abſentem quærit, uel
abeſſe queritur. Solent his nominibus gradus quidã di-
ſtingui animæ perfectioris, & minus perfectæ. Apoſtolus
dicit: Animalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus 1. Cor. 2.
dei. Ego animam hanc ita amantẽ & æſtuantẽ, feruentem
& quærentem nunquam non ſpiritualẽ dixerim. Quippe
quæ licet nondũ plena uiſione, uoto tñ propenſiore illi ad
hærebat quem uehementer diligebat. Poſſumus aũt non
inconuenienter ſicut in ſpiritu ſubtilem & attenuatũ in-
tellectum, ſic in aĩa ſuauẽ & tenerũ affectum accipere. Per
prophetã in pmiſſiõe dñs dicit: Dabo uobis cor carneũ. Ezech. 11.
Si ergo carnis nomẽ in bono alicubi accipif, cur non ma-
gis aiæ? Ego btãm hanc aĩam (ut licẽter loquar) nõ lapi-
deam, ſed carneam magis iudicauerim, & nihil habentem
in ſe rigoris uel duritiæ, ſed mollem, teneram, tractabilem,
& ſenſibilem ad ſingulos diuini uerbi aculeos. Deniq; q
dicat, neq; caro mea ænea eſt, ſed quã ſpũalis pertranſeat
gladius, & charitate ſe uulneratã gaudeat. Iure ergo aĩam
ſuã diligere dicit, exprimere uolens intimã quãdã & uni
cam & ſiatam affectionẽ erga dilectum ſuum Ieſum Xp̃m
dominum, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

Sermo. II.

SVper heſterno capitulo hodiernũ uobis inſtaura-
ramus conuiuiũ. Nec enim ibi cũcta dicta ſunt
quæ dicenda occurrũt. Quædã uerò nec tacta
qdẽ ſunt. Illa hoc ſermone diſcutienda ſuſcipi-
mus, id eſt cur dicat in lectulo, & non in lecto. Et cur in le-
ctulo meo. Nam alibi lectulum noſtrum dicere conſueuit.
Hæc reputate uobis in ſortẽ. Si qd aũt nouæ diſputatiõis
ſup his q̃ iã diſcuſſa ſunt adiecero, in lucri rationẽ (ut ſic
dicã) referte. Quid putatis myſterij ſignat hoc ipſum qd
dicit in lectulo? laudis ne aliquid occulte cõtinet, aut ſug-
gillatiõis? Et ſi utrũq; põt, libentius tñ hic laudẽ accipio:
& ideo primit⁹ in hũc ſenſum inflectam⁹ ſermonẽ. Ego pla-
nẽ in hoc uerbo coarctationẽ quãdã intelligo, ut ſoli ſecũ
dilecto ſufficiat. Cur enĩ nõ in bono coarctatio accipif, ſi
ſtrati dilatatio in opprobriũ uertif? Dilataſti (inquit dñs Eſaie. 57.
per prophetã) ſtratũ tuũ, iuxta me ſuſcepiſti adulterum.
Vides quomodo obiurgãdo & exprobrãdo ſtrati dilata-
tio obijcif animæ adulteræ. Bonum eſt ergo non dilatare,
ſed magis

ſed magis cõtrahere ſtratũ cogitatiõis, & cordis lectulũ.
Ideo ſponſa iure ſibi applaudit de lectulo. Coanguſtatum
Eſaie.28. eſt (inquit ꝓpheta) ſtratũ, ut aliter decidat, & pallium bre
ne utrunq; operire non poteſt. Vtrunq;, ideſt uirũ & a
dulterum. Breue enim & anguſtum eſt cor hominis ad cõ
cipiendas dei uerbi delicias, etiam cum in illas totũ exten
ditur. Quõ non multo breuius ſi fuerit ad alia diſtẽtum?
Sufficiat dilecto tuo uel breuitas iſta. Noli illã magis bre
uiare, lectulum communicando alteri. Bona quidem hæc
breuitas lectuli quæ neſcit niſi dilectũ ſuum, id eſt Chriſtũ
ſuſcipere. Eſt enim breuitas quæ non niſi illum ſuſcipere
nouit, & eſt breuitas quæ illũ plenè ſuſcipere nequit. Illa
charitatis eſt & diſciplinæ, hæc uerò infirmitatis & natu
ræ. Vtraq; breuitas intelligi poteſt in lectulo, uel qua cum
dilecto plures non ſuſcipit, uel qua nec illum plenè. Ma
gna certè uoluptas lectuli, ſed magna breuitas, & ideo be
ne lectulus magis quàm lectus dicitur. B Delectabilis
Prouer.15. lectulus eſt, de quo legis in prouerbijs. Secura mens quaſi
iuge conuiuium. Foris nox, foris turbatio, ſed tranquilli
tas intus quaſi quietis lectulus quidam. Non eſt hic illud
lamentabile dicere. Foris interficit gladius, & domi, mors
Roma.12. ſimilis eſt. Imo ſi foris gladius eſt, intus gaudium. Spe, in
quit, gaudentes, in tribulatione patientes. Ad noctem tri
bulatio refertur, ad lectulum ſpes & gaudium. Fortè pro
pter hoc non lectum ſed lectulum appellat, parco uocabu
lo, quoniã totũ gaudiũ noſtrũ ferè in ſpe eſt adhuc & ex
Eſaie.57. pte. Bonus ergo lectulus cõſciæ quies & mũditia. Cor im
pij quaſi mare feruens, qđ quieſcere nõ poteſt, ſed redun
dant fluctus in conculcationẽ & lutũ. Eſt ergo cor impij
Ibidem. turbulentum & tabidum, lutoſum, & ſecum ſemper collu
Rom 14. ctans. Siquidẽ non eſt pax impijs. Regnũ uerò dei iuſtitia
Pſal.4. eſt & pax. In pace, inquit, in idipſum dormiam & requie
ſcam, quoniam tu dñe ſingulariter in ſpe conſtituiſti me.
Vtrunq; complectitur ſpei nomen & lectulum & gaudiũ,
quia in ſpe gaudemꝰ, & in ſpe requieſcimus. Sed unde ſpes
niſi de ſecuritate conſcientiæ? Iure lectulum dixerim men
tem ſecuram & liberam. Securam propter conſcientiæ bo
num. Liberã aũt à tentatione. Liberam ab exteriore occu
patione. Liberam à leui cogitatiõe. Quanta tamen eſſe po
teſt in hoc corpore quies & libertas mentis? Breuis & exi
gua, & lectulo ſimilis anguſto. Multum inde decerpit refi
ciendi neceſſitas corporis, multũ conquirendi quæ neceſ
ſaria ſunt cura, multũ cõſumẽdi hora, multũ aiæ caſus im
2.Cor.1. minens, multũ cauſa latẽs. Glia nr̃a hæc eſt (inqt Paulus)
teſtimoniũ cõſciæ nr̃æ. Suaui certè ſe collocarat in lectu
1.Cor.4. lo. Nihil ait, mihi conſcius ſum. Sed quantũ illum dilatat
& extẽdit magis iſtum arctat & contrahit. ſed in hoc, in
Ibidem. quit, iuſtificatus non ſum. Qui autẽ iudicat me dominus
eſt. Vides quõ Paulus audet & dicit. Cor noſtrũ dilatatũ
eſt. Vides q̃uo gloriam & teſtimonium conſcientiæ, diui
næ coarctat reſpectus ſententiæ. Bene ergo lectulus mens
ſecura, ſed minime ſuperba, quieta nõ elata, bona de ſe ſen
tiens, ſed alta non ſapiens, magis autem ſuſpectam ſemper
habẽs incerti noctem iudicij. In lectulo, inquit, per noctes.
Pſal.33. C Multæ noctes, ſed unus lectulus. Multæ eñ tribulatio
nes iuſtorum, ſed tñ quaſi non ſentientes, nec reſpicientes
uno dormiunt & requieſcunt in lectulo. In ea in qua uo
cati ſumus una ſpe uocatiõis noſtræ. Tranſit nox & nox,
ſed illi non deſerunt tranquillitatis ſuæ lectulum, donec
tota tranſeat iniquitas. Multæ noctes, & altæ tenebræ, ſed
tñ ab altitudine noctis non timẽt nec turbantur: qa ſperant
in dño: nõ timẽt à noctibus, qui in huius ſpei lectulo quie
ſcunt. Nam & ipſe nouit dare carmina in nocte tribulatio
Pſal.41. nis: & in nocte mandat canticũ eius. Accepiſtis quare ſpõ
ſa dicit noctes, & quare plures: quare lectulꝰ dicat, & quare
nnꝰ. Nũc accipite quare dicat ſpõſa, in meo. In lectulo ſuo
& quaſi ſingulariter ſuo eſt, quandiu ſingulariter in ſpe
eſt. Cum uerò ad ſpem res acceſſerit, uel magis ſucceſſerit
ſpei, cum iam ex parte tenuerit dilectum, non iam ſuus eſt
hic lectulus ſpõſæ, ſed magis cõis ſpõſi & ſpõſæ. Suus eſt
cũ quaſi ſola ſine dilecto qeſcit. Cõis eſt cũ ipſe adeſt. Suꝰ
eſt ſponſæ cũ quietatis & pacatis & cõpoſitis moribus in
tra ſe collecta qeſcit. Cõis eſt cũ iam incipit oblectari ſpon
ſo. Fortè eſt & aliqs proprius ſponſi, qñ ſui oblita penitꝰ,
& ſe exuta tota tranſit in ipſum, & quaſi induitur ipſo di
lecta ipſius. In lectulo ſuo nec effluit extra ſe, nec turbatur
in ſe. In lectulo cõi affluũt illi deliciæ quædã de præſentia
ſponſi. In illo q ſolus eſt, ſponſi amoris exagitata incendio
ebullit & excreſcit effuſa & effluens. Tota tranſfunditur in
ipſum, & in ſimilẽ abſorbetur qualitatem. In primo penes ſe
eſt, in ſecundo penes illã ſponſus. In tertio penitus eſt ipſa
penes ipſum, & ſi dici poteſt, nõ eſt niſi ipſe. In primo quæ
rit, in ſecundo adhæret, in tertio unitur illi. In primo trãquil
litatẽ propriã poſſidet, in ſcđo quãdã meretur cõitatẽ cum
dilecto, in tertio aſſumitur & abſorbetur in quandam charita
tis & gr̃æ unitatẽ. Melior hic lectulus tertius quàm ſecun
dus, quanto expreſſior eſt unitas quàm communitas. Bo
nus tamen primus per quem ad iſtos paratur acceſſus. D
Quòd ſi ad carnalis ĩfirmitatis illecebras lectuli ſenſum de
flectere uelis, nec erras, nec laboras ſic aſſignando. Solius
enim ſponſæ ſub hoc intellectu lectulus eſt, nec communi
catur ſponſo. Nam etſi nouimus Chriſtum ſm carnem, ſm
carnis concupiſcentiã tamen non nouimus. Communis
quidem carnis natura, ſed non eſt communis illi carnis
illecebra. Non refutauit lectum doloris noſtri, ſed non ſe
reclinauit uſq; ad ſenſum delectationis nr̃æ. Ideo cũ iſtum
deſignat, in lectulo meo dicit, non communiter in noſtro.
Alibi ſiquidẽ legitur. Lectulus noſter floridus. Qui com Canti.1.
munis eſt, floridus eſt, uetuſtatis nil habẽs, nil corruptio
nis. Quando uerò proprium ſuum lectulum dicit, nulla
ibi fit mentio floris. Suus ſponſæ hic eſt: ſed inſuauis eſt:
non floridus, ſed horridus illi uidetur. Dura ſatis condi
tio ſi uel ſola corruptio foret, nunc uerò ad infirmitatem
accedit aduerſitas, duplicatum incommodum, lectulus &
nox, infirmitas & aduerſitas. Sed magna uis amoris, quem
neutra compeſcit, nec illa innata, nec iſta illata. Non enim
lectulo tenetur, uel terretur nocte, ſed in lectulo ſuo & per
noctes quærit quem diligit anima eius. Clauſtralium uide
tur uox iſta, maxime fratrum qui & quieti à ſolicitudine,
& quaſi perditi & abſconditi ſunt in multitudine, haben
tes in altero lectulum, in altero noctis obſcurum. Quodã
modo enim abſconditur cuiuſlibet quamlibet excelſa cõ
uerſatio, ubi in æqualẽ altitudinẽ tota ſe fratrum numero
ſitas attollit, iuxta illam de ſaluatore prophetiam. Ambu Eſaie.50
lant in tenebris, & non eſt eis lumen, ſed humanæ laudis
lumen, ut liberius ſperent in nomine domini, & innitantur
ſuper dñm ſuum. Quorum abſcõditus eſt uultus eorum.
Vnde nec reputauimus eos, imo qui ſeipſos intus non re
putant, qui ſe mundi ad uſus foris non aptant, qui nec ho
minum ab ore gloriã exoptant, ſed illam quæ ex ſolo deo
eſt: iuxta qđ legitur. Ego gliam meam non quæro. Et q glo Ioan.8.
riatur, in dño glorietur, hoc eſt, non pro donis dñi in ho 2.Cor.10
minum fauore quieſcat: nec finis huius admixtione, ſpiri
tualis gloriæ adulteret in aliquo gaudia, ſed illi referat
gratiam, & quærat in illo gloriam: hoc eſt enim ipm quæ
rere. Habet iſte in tranquillitate lectulũ, in humilitate no
ctem. Non illum mordaces curæ circumuolãt, inquietudi
num nõ exaſperant iniuriæ, ſed totum lectulus & nox, to
tum pax & quies, & latebræ. E Nunqd ſatis eſt? Fortaſ
ſis ſatis, ſed laboranti, non ſatis amanti. Dulcis eñ laborã Eccle.5.
ti ſomnus, amantis anxietas illum dormire non ſinit, ſom
nolentiam excutit, uigilias inducit. Amor de quiete ipſa
inquietior redditur. Quieſcit tentatio, quieſcit occupatio,
quieſcit afflictio, ſed quieſcere dilectio neſcit. Tunc magis
uires exercet dulce incendium, & flamma uorax de latibu
lis euadens uacuo liberius euagatur in animo, altius poſſi
dens, & auidius depaſcens. Occaſione accepta ſuum ue
ſcit amor non exerceri negocium. Semp enim quẽ amat,
uel præſente eo ſe oblectat, uel abſentem deſiderat. In die, Pſal.76.
inquit, tribulationis meæ deum exquiſiui manibus meis.
Longe differentior quærendi ratio nunc à ſponſa propo
nitur. Illam non impellit afflictio, ſed trahit affectio. Ille

me,& facta ſum conturbata. Propterea queror & cauſor
& clamito,non inueni illum. Felix cōditio qñ dicere da-
tum fuerit: Dilectus meꝰ mihi,& ego illi. Nūc uerò ego di
lecto meo,ſed nōdū ad me cōuerſio eius. Amara quidem
amanti commutatio. Idcirco pro uoce uocem commuto,
Eccle.3. non inueni illum. Oīa tp̄s habent, & ſuis ſpatijs uniuerſa
ſub ſole tranſcurrunt. Quādo erit ut cum ſole permaneāt,
& ante mutabilitatem lunæ,ut in æternitate ſtent, & non
tranſcurrant cū tpe? Nunc uerò oīa tp̄s habent,& habet
forſitan ſuum tp̄s æternitas ipſa. Dicuntur enim & tem-
pora æterna: æterna ergo in ſe æterna ſunt, ſed nobis pa-
rata ſunt tpe ſuo. Oīa tp̄s habent, tempus amplectendi,&
tēpus ab amplexu longe fieri. Quod ergo erit aptum ma-
gis quàm nox amplectendi tp̄s? Imo quis erit aptior ad
amplectendum uel lectulo locus, uel nocte tp̄s? In pace lo-
cus tuus,& ideo quietis tp̄s, & pacis tibi paraui in corde
meo lectulū. Veniat dilectus meus,ueniat delectatio mea,
& requieſcat in cubili ſuo. Tu forſan diſpēſatorie differs,
ſed non capit amor impatiens de diſpenſatione ſolatium.
Scio mihi repoſitum tempore ſuo,ſed de fugacis tardita-
te tēporis amor cauſatur. Tu differs, ego quidem diutius
non fero: ſed ſurgam & circuibo ciuitatem. Contēno le-
ctulum,& initium ſermonis derelinquo,ut ad perfectiora
ferar. Nam & ſi ſponſa ſum & pfecta pro regulæ modulo
humanæ, initiū tm̄ accepiſſe me reputo, ad qđ reſtat reſpi
Canti.3. ciens. Surgā & circuibo ciuitatē,quæram p uicos & pla-
tēas. Ieſu bone, quid eſt ꝙ alicubi nō inueniris, qui ubiq;
crederis? D Multæ quidē manſiones in domo patris
tui ſunt,ſed numquid alias deſeris ad alias tranſiens, qui
infinitus ipſe & immēſus es? ubiq; creaturarum totus es,
creans & continens, ſed infinitatem tuam creatura nulla
poteſt exprimere, quāuis uirtutem nulla nō poſſit ex par-
te innuere. Vbiq; totus per exiſtentiam,ſed nō æqualiter
in ſingulis per efficientiā. Nam etſi ex toto te ubiq; opere
ris, nō tm̄ totum quod potentiæ tuæ eſt ubiq;, imo potius
nuſquam operaris. Indifferenti enim uirtute efficis in mi-
nimis minima,& in magnis maiora. Cum ergo uirtus tua
ubiq; & tota operetur, nuſquam tm̄ tota expedit, quia cū
nolueris ſuppetit tibi efficere maiora nec tota exprimit,
quia ueritatem non poſſunt ad integrum æmulari ſimula-
cra. Omnia ergo te mihi monſtrant ad cognitionē,ſed nō
oīa me mouere poſſunt intꝰ ad deuotionē. Vbiq; in te im-
pingo,ſed non ubiq; compungor. Vbiq; te mihi ingerit
rerum ſpecies & uſus & ordo,ſed uerbum ſapientiam, nō
uerbū ſalutem. Verbū aūt ſapia & ſalus id eſt Chriſtus Ie-
ſus tm̄ in ciuitate dei noſtri, in mōte ſancto eius: ꝓpterea
Ephe.5. ſurgā & circuibo ciuitatem. Surge (inquit Paulus) q dor
mis,& exurge à mortuis,& illuminabit te Xp̄s. Surgam
ego nō de mortuis operibus,non de prauis moribus,ſed
de bonis ad meliora, de moribus ad myſteria, de myſticis
ad manifeſta, de ſerenis ad ſuauia. Surgam & circuibo ci-
1.Para.16 uitatem illā de qua dicitur: Magnus dn̄s & laudabilis ni-
mis, in ciuitate dei noſtri in mōte ſancto eius. Ergo ſurgē-
dum eſt ei qui in montana uult cum Maria conſcendere,
Luce.15. & pdigus ille filius in ſe reuerſus, ſurgā, inquit, & uadam
ad patrē meū. Prudenter ait ſurgā, iturus ad eū qui in cæ-
lis eſt patrem. Sed nimis exilē & macilentā ſpem repoſue-
rat in ſinu ſuo mercenariā conditionē patrem rogaturus.
Modeſte quidē pro meritis,ſed de paternæ miſerationis
copia humiliter nimis & iniurioſe ſentiens, uerè famelici
dans in hoc animi indiciū & inedia confecti, dicā, inquit,
ei: Pater fac me ſicut unum de mercenarijs tuis. Non enim
poterat ieiunā & macram ſpem ad maiora porrigere. Sur-
gam, inquit, & uadā ad patrē meū. Iſte de quærendo nil
mouet patrē tm̄ de flectēdo ſolicitus. Quæ ſponſa eſt, cer-
ta de gratia poſtulat præſentiā tm̄. Surgā, inquit,& circui
bo ciuitatē, quærā quem diligit aīa mea, inuentionem ſuf-
ficere reputās. E Vide ſi non in pīi hæc poſſit obſerua
ri diſtinctio, qm̄ patris expoſita eſt & parata cūctis indul-
gentia. Deliciæ uerò fugaces & recōditæ,& latibulis gau
dentes. Ideo ille dicit: Surgā & uadam. Illa uerò: Surgam
& quæram. Deniq; & pater occurrit pœnitenti, ſponſus
ſe ſubducit diligenti. Miſericordia ſui profuſior eſt, delo-
ctatio parcior. Id aūt non incongrue ab utroq; poſitū in-
telligit quod dicitur ſurgam. Non pmittit te Paulus quæ Col.3.
ſurſum ſunt quærere, niſi prius reſurrexeris. Non potes q̄
ſurſum ſunt ſapere, niſi prius illa quæſieris. Quid enim eſt
illa bona quæ ſurſum ſunt inuenire, niſi quodam dulcedi-
nis & experientiæ guſtu perſentire illa? Ideo cūcta perlu-
ſtrat & ſcrutat, ut quod amat, alicubi deguſtet. Surgā, in-
quit,& circuibo ciuitatē, quærā per uicos & platēas quē
diligit aīa mea. Multū ſibi fiduciæ ſanctus amor aſſumit.
Quantū enī putas diligebat quæ tm̄ præſumebat? Surgā,
inquit, et circuibo ciuitatē. Non ueniet in conſpectū tuū
domine omnis hypocrita. Abſcondit ſe Adam ex quo bo
næ conſcientiæ auſum amiſit, et inuentū ſe doluit qui ma-
gis quærere debuerat. Qui ficte diligit, fugit conſpectum
tuū: quæ uerò ſponſa eſt et charitatis dotata munere, etiā
fugientem inſectatur. Quo ibis bone Ieſu à facie uehemen
tis deſiderij? Si aſcenderis in cælum, illic eſt, ſi deſcenderis
in infernū, adeſt. Vbiq; te ſequit curioſa ſcrutatrix, et per
ſingulos operū tuorū gradus diſcurrēs, qđ fide tenet, co-
natur transfundere in affectū,& admirandæ maieſtati de-
uotione reſpondere. Ad dilectionis incentiuū oīa euāge-
lij documenta deducit, ut in quibus ueritatē ſuſcipit, uir-
tutē pſentiat teipſum ſponſum ſuum Chriſte Ieſu. Qui ui-
uis & regnas per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

¶ *Sermo. IIII.* A

CIrcuitus iſte non eſt peruagationis, ſed inueſti-
gationis. At ſi uagatur quæ circuit, non euaga-
tur tamen, non excedit terminos ciuitatis, non
loca quæ dilectus perambulare ſolet. In circui-
tu ambulat,ſed intus ambulat per uicos & platēas ciuita-
tis. Sapientia enim in his uijs ſe oſtēdit hilariter,& in pla-
tēis dat uocem ſuam. Ideo in iſtis circuit, quia nouit ubi Canti.3.
ſoleat illi uberior occurſus eſſe dilecti. Circuibo, inquit,
quærens p uicos & platēas. Frequēs tibi eſt ô felix anima
talis circuitus & acceſſus familiaris, & nota ſunt tibi oīa
ciuitatis huius, circuitus & receſſus intimi, anguſta loco
rū,& lata platēarū. Introduxit te rex in cellā uinariā. Nū-
quid nō & in oēs alios ſecretiores receſſus? Oīa tibi ſunt
aperta & peruia,& uſu quodam ad beatū hunc expeditā
te ſentis circuitū. Ideo nō cunctanti ſed confidenti ſimilis
dicit. Circuibo ciuitatē. Et quantū putatis fratres, quan-
tum ſolatij cōfert inuiſere interim & crebro cōterere greſ
ſu loca in qbꝰ ſtare ſolebāt pedes eius quē diligit? Neſcio
quo pacto loca in qbus aliqd boni experti ſumus, expreſ-
ſius idipſum imprimunt memoriæ,& ex ordine ante men
tis depingūt oculos,& qđ iā experti ſumꝰ in ip̄is, iterato
ſperamꝰ. Ergo loca iſta non corpalia ſed ſpūalia credide-
rim, opportuna ad aīæ exercitationē ſpiritualē: ꝓpterea
in his accipiamus circuitum. Circuitus iſte an recordatio
nis eſt, an inueſtigationis? Circuit enim qui uel nota reco
lit, uel ex ipſis notis colligit quæ nōdū ſunt nota. Circuit
quodāmodo qui nota recordatur, uel perſcrutatur noua.
Circuitus quidam eſt cū ea quæ iam fide uel intelligentia
tenemus, ordine retractamus. Circuitus qdam eſt cum ex
his quæ iam tenemus, ad occultiora tendimus et penetra-
mus. Circuitus ille oblationis eſt, iſte rationis. Ille amica
bilior, iſte acutior. Et quāuis ille circuitus magis accōmo
datus ſponſæ uideatur, neutrum tamen illi negabimus. Si
ue enim nota & comperta reuiſerit, ſiue inueſtiget noua,
in omnibus amoris tantum fomitem quærit. B Bonus
quidem rationis circuitus,ſed quando ratio ipſa intra fi-
dei regulas ſe continet,& eius terminos non excedit, de
fide ad fidem, uel de fide ad intelligentiam pertingens. In-
telligentia quidem etſi fidem excedit, non tamen aliud cō-
tuetur quàm quod fide continetur. In intelligentia quàm
in fide non certitudo maior ineſt ſed ſerenitas: neutra uel
errat uel hæſitat. Vbi uel error uel hæſitatio eſt, intelligen
tia non eſt: ubi hæſitatio eſt, fides non eſt. Et ſi fides admit-
tere poſſe uidetur errorem, non eſt uera nec catholica fi-

des,ſed erronea credulitas. Fides(ut ſic dicam)ueritatē
rectam tenet & poſſidet, intelligentia reuelatam & nudā
contuetur, ratio conatur reuelare. Ratio inter fidem intel
ligentiamq; diſcurrens, ad illam ſe erigit, ſed iſta regit. Ra
tio plus aliquid quàm credere uult. Quid aliud? Conſpi-
cere. Aliud eſt credere, aliud eſt cernere: non tamen aliud
quàm quod fide concipit, conſpicere conatur. Et ſi nōdū
ſyncere uidere poteſt, quibuſdam tamen acommodatis ex
perimentis conijcere tentat quæ iam ſolida fide concepit.
Ratio ſupra fidem conatur, fide tamen uititur, fide cohibe
tur. In primo deuota eſt, in ſecundo prudens, in tertio ſo-
bria: &(ut ſic dicam) fides tenet, tuetur ratio, intelligētia
intuetur. Bonus iſte circuitus, in quo mens ratiōis ductu
perueſtigando procedit, ſed à fide non recedit, inſtructa à
fide, & reſtricta ad fidem. Erronea planè ſi non cuncta ad
eius referat examen, & citum rationis ſucceſſum ad fidei
Philip.3. maturitatem caſtiget. Bonus circuitus ubi iuſtitia dei re-
uelatur ex fide in fidem. Bonus circuitus ubi quis tranſ-
formatur à claritate in claritatem tanquam à domini ſpiri
tu. Bonus circuitus ubi quis poſteriorū oblitus, ad anterio
ra extendit ſemetipſum, ſi quo modo comprehendat. Bo-
nus certè circuitus, non modo cum noua ſemper & occul
tiora comprehenduntur, ſed cum iam apprehenſa nouo
& recenti ſemper affectu reuoluuntur, cum non modo qđ
reſtat penetratur, ſed quod iam penetratū eſt frequenter
iteratur. C Iucundus circuitus, & ſponſæ nō ignotus.
Ideo cōfidenter dicit: Surgam & circuibo ciuitatē. Quæ
aptius eſſe poterit ciuitas quàm illa de qua dictū eſt: Glo-
Pſal.86. rioſa dicta ſunt de te ciuitas dei? Et quidē uniuerſitas crea
turæ dici poteſt non inconuenienter ciuitas dei, ab eo cō
dita, & ab eo diſpoſita. Glorioſa planè & pro ſpecie & pro
ordine. Nā pro actibus minus iuſtis quos deprauatæ men
tis producit libertas, quātum in ipſis eſt, minus in gloria,
nec ex ipſis ꝙ ordinem diuinæ diſpoſitionis non effugiūt
quem non intendunt. Soli autem uerè glorioſi ſunt qui
diuinæ diſpoſitioni ſupponūt ſtudium, ſoliciti primæ cō-
ditionis integram ſeruare gratiam, uel reuelare & reſtau-
rare corruptam. Iſti gemino quidem modo glorioſi effi-
ciuntur, naturali cum cæteris conditione, & uoluntaria
præ cæteris coaptatione ad ordinantis & dirigentis dei
nutum. Dicit ergo ciuitas dei uniuerſitas creaturæ, quip-
pe legibus adminiſtrata diſpenſationis ipſius. Ipſe uniuer
ſæ creaturæ ſpeciem exiſtētiæ præſtat in proprio genere,
in uſu efficaciam, conſequentiam in ordine, ut & in ſeipſa
pulchra ſit, & in uniuerſitate ſuperuacua non ſit, & cū reli
quis inconſequens & repugnans nō ſit. Siue enim res na-
turæ agatur motu, ſiue libero arbitrij nutu, ſiue diuinæ in
ſtinctu gratiæ, ſiue ſingulis his rōnibus, ſiue cōiunctis res
agatur, quælibet à diuina intus inuiſibiliter operante effi
cacia & modum accipit & motum. Modum & quaſi legē
quandam ordinis, & motum actionis. Nō modo enim ab
eo cuiuſlibet motionis natiua facultas, ſed cuiuſlibet fa-
cultatis miniſtratur motio, ut ſimul ab ipſo ſit & uirtus &
motus uirtutis. Motus uerò intentionis prauæ & ab ipſo
habet ꝙ motus eſt, & ab ipſo non habet ꝙ prauus eſt. Ne
q; enī ab ipſo eſt ꝙ in minus ordinatū finem dirigitur, ſed
ab ipſo eſt ꝙ inordinatio ipſa mira prorſus ratione in or-
dinem redigitur. D Vide uēditionē Ioſeph, deſcēſum
in Aegyptū, egreſſum & inſectationē Pharaonis, ſubmer-
ſionē exercitus, & ereptionem Iſrael, quomodo incarna-
tionis & paſſionis Xpi & ereptionis noſtræ ſeruiant my-
ſterijs: & multis quidem in locis ſimilia diligens reperies.
Nō ergo poſſent antiqua delicta nouis deſeruire ſacramē
tis, niſi occulta ratione diuina intus operante prouiden-
tia. Nec enim illa antiqua caſu quodā & indifferenter ita
prouenere: quibus noua poſtmodū à prudenti diſpenſa-
tore & obſeruatore diligenti adaptarentur myſteria: ma-
gis aūt illa ad horū ſunt ſignificationē(non homine illud
intendente, ſed deo diſponēte) præparata, quàm hæc illis
aptata. Quid deniq; ꝙ dñs eo potiſſimū tp̄e ad paſſionem
addictus, ꝙ hac hora, hoc die, hoc mortis affectu genere?
Quis iſta aut neget myſtica, aut credat fortuita? Quo die
eſt homo conditus, eo reparatus: qua hora ſententiā per-
tulit, indulgentiam meruit: per lignum ſentētia mortis in-
ducta, per lignum uita reſtituta. Et neſcio quis iſta non di
uinitus diſpenſata, ſed humanitus adminiſtrata conten-
dit. Habes agni paſchalis tēpus, habes immaculatam ho-
ſtiam, habes ereptionis iſraeliticæ de Aegypto horam, ha
bes ereptionis tuæ gratiam de ſeculi errore, de uanitate,
de natiuitate corrupta: & hoc ſimpliciter contigiſſe cre-
dis, deo non diſpenſante, ſed iudæo operante, quāuis non
obſeruante. Hæc inquā quæ tā apte cōcurrūt de crucis li
gno, de tempore, de hora, de die, & reliquas quæ obſerua
ri prudenter poſſunt circunſtantias, iudaicæ deputas de-
mentiæ non diuinæ ſapientiæ? Prorſus in tam ſalubri re-
medio & cū antiquis in unam formam concurrente ſacra-
mētis, & fortuitus caſus excluditur & humanus intuitus,
ſed nō diuinus nutus. Et in Eſaiæ prophetia inuenies ad
Ezechiā dictum. Data ſunt oīa hæc in manus chaldæorū.
Vbi data eſſe dicit, oſtendit non tm̄ prophetice prædicta,
ſed etiā iudiciaria quadam æquitate dictata. E Ex his
& hmōi paſſim p oēm ſcripturarū textū cui dubium reſi-
debit diuinam pariter uirtutem & ſapiam iuſtis legibus
prauas rationalis creaturæ nō inſpirare quidē ſed diſpen
ſare uoluntates? Quod ſi ita eſt, multo minus ambigi po-
teſt motus cæterorum animantium, quæ naturali ducun-
tur affectu, & ſenſuum uel imaginationis tantum aguntur
iudicio, nō arbitrio rationis, à diuina diſpoſitiōe minime
exēptos. Et ut ſemel concludā uniuerſarū uel eſſentiā qua
in hoc aut in hoc rerum genere ſunt, uel exiſtentiam qua
ſunt, uel uſum quo aliquid efficiunt, iuſtiſſimus potentiſ-
ſimus, prudentiſſimus moderator æternis & immutabili-
bus mouet & mutat & continet decretorum regulis, &
cunctam creaturam nuſquā exorbitāter egit iuſtitia, quaſi
ordinatiſſimam & diſpoſitiſſimā ciuitatē. Hæccine ergo
ciuitas eſt uniuerſitas creaturæ quam ſponſa circuituram
ſe proponit? Circuierunt ſapientes huius ſeculi rerum na
turam, & in artificio ſuo operantem aduerterunt ſapiam
dei, operantē dico, ſed non opus de quo legit: Deus autē Pſal.73.
rex noſter ante ſecula operatus eſt ſalutē in medio terræ.
Cognouerunt in opere artificem, ſed nō glorificauerunt,
aut gratias egerūt. Fidelis aīa oīa replicat & recēſet in lau
dem dei, & oēm creaturā prouocat ad glorificandum, ut ſe
ipſam excitet in gratiā, & uniuerſitatis cōtuitu diuinum
ſtimuletur in amorem. Circuiuit Salomon, & de cedro li-
bani diſputauit uſq; ad hyſſopū. Circuiuit in Eccleſiaſte,
& de elemētorū poſtq̄ diſſeruit circuitu ad hūanos actua
diſputatiouē deriuauit, ut de tranſeunte rerum uanitate
ad permanentem tranſiret ueritatem. Circuiuit Iob imo
circunductus eſt magis à domino per terræ fundamenta,
per menſuram, per lineam & baſes, & lapidem angularem,
& aſtra matutina, & filiorum dei iubilum, per maris oſtia,
& nubem & ueſtimētum, & caliginoſos infantiæ pānos,
per terminos, uectes, & oſtia, per ortum diluculi, & auro-
ræ locum, & certas quaſdam cæterarum rerum naturas.
Omnes enim numerare longum erat, quæ omnia pruden
ter intuenti admirationē conditoris facerent, & pie conſi
deranti amorem. Et hæc communiter omnibus propoſita
ſunt ratione utentibus, & conditoris ſui maieſtatem ma-
nifeſta pulchritudinis ſuæ ſpecie commendant. Sub tam
pulchro tamē uelamine pulchriora ſunt quæ latent ſalua-
tionis noſtræ ſacra & multiplicia ſpūaliū dona grāarū. F
Deniq; & Dauid in fine pſalmorū cū oēm creaturā in lau Pſal.149.
dē dei cōcitaſſet. Cantate, inqt, deo cāticum nouum, laus
eius in eccleſia ſanctorū. Verè nouū, cuius neſcit antiqui-
tatem materia, faſtidiū gratia, quæ ſemp eſt amore recens,
uſu recentior. Verè enī nouum, qđ hoim animos ad æter-
nam innouat beatitudinem. Deniq; legitur: Ne meminē-
ritis priorum, & antiqua ne intueamini: noua quoq; ego
facio. Iure noua, quæ ab antiquo currentis naturæ nequa
quam cōcluſa ſunt legibus. Laus eius in eccleſia ſanctorū.
Quodam utiq; excellentiæ priuilegio, non tantum æqui-
tatis

tatis diſpenſatione.ſed gratuito ſanctitatis dono & mune
Pſal.49. re.Laus eius in eccleſia ſanctorū: qm̄ ita laudem eius ſan-
ctorum oſtendit actus,ut illā attendat affectus. Sancti eñ
excellenter gratiarū dona ſuſcipiunt,deuotionem perſen
tiunt,gratulationē perſoluunt.Ideo quodā laudatur pri
uilegio in eccleſia ſanctorū,extra eccleſiam laudatur mi-
niſterio inſenſibili & muto rerū,uano hoim. In rebus in-
ſenſatis conditio,in hoibus non renatis aliquanta cogni-
tio,in neutris tñ dilectio.Nā dilectio conditoris ſui in pri
mis nulla,in ſecūdis non ſancta. Laus eius in eccleſia. ſan-
ctorum.Sanctus enim & q̄ cōdita ſunt,ut naturaliter ſint:
& quæ diſpenſata ſunt, ut inconuenienter & inordinatæ
non ſint:& quæ prædeſtinata ſunt ut beatæ ſint, uniuerſa
perſcrutatur & æſtimat quātū datur, ut per hæc auctoria
iuxta uires colligat notionē,migret ad æmulationem, ra-
piatur in affectioem.Hæc ergo ciuitas ſpiritualis eſt, hæc
eccleſia ſanctorū.quam circuituram ſeſe ſponſa præſumit.
Deus bone,quāta hic utilium copia ſpeculationū? Quis
eñ ſatis exiſtimare poteſt quàm pulchra & quamplurima
ſint ubiq; ſpectacula in ſacramentis, exemplis, miraculis?
Prima ſaluationis,ſecunda conuerſationis, atteſtationis
ſunt tertia. G Quid uerò cum de myſterijs,cum de mo
ribus ad remunerationes æternas temporalium merito-
Pſal.4. rum admiratura mens aſſurgit? Quantum ibi profuſis uo
tis refundit gaudij? Filij hominum,ut quid diligitis uana
& quæritis mēdacium? Vt quid animū ad aliena oblecta-
menta conuertitis? Laborioſe quæritis labentes delicias.
Quaſi ad manū materiā fidei nr̄æ tenetis myſteria,ad me-
moriam prompta,ad meditandū profuſa, ad ſubſiſtendū
perpetua,ad ſufficiendum plena.Filij,inquam,hominum,
imo filij excelſi,alumni religiōis,qui regularis diſciplinæ
limina teritis,ut quid arida fauce aquas cœnulentas ſiti-
tis,cæleſtes faſtiditis? Vt qd cogitatiōes admittitis in ani-
mum,ad quarum actiones non mittitis manum? Quod
agere penitus detractatis,ut quid ſtudioſa mēte retracta-
tis? Experti frequenter citiſq; omnē hanc inanē pōpam
recogitatæ turpitudinis citus excipere ſolet exitus pœni
tudinis. Deniq; & pudor eſt ꝑdere, & pœna reticere. Me
ditationis ergo mutate materiam,ſed ſeruate ſubſtantiam.
Quàm fœdum eſt tunc ſtudia ueſtra minui, cum mutātur
in melius? Hoc aūt dico:ſicut exhibuiſtis animū ad cogi-
tatus affectuoſos fœdæ turpitudinis,ita exhibete nunc ad
Pſal.47. fœcundos circuitus pulchræ ueritatis. Circundate Sion
(inquit pſalmiſta) & cōplectimini eam. Circundate medi
tando, complectimini amando. Complectimini eam, ut
eius ſit & cōprehenſio integra, & collocatio intima. Plus
aliquid innuere uidetur complexus quàm circuitus. Cō-
plexus ſimul continet totum,circuitus de alio in aliud fa-
cit tranſitum. In hoc tamen circuitus præſtare uidetur, q
ea quæ complectimur,indifferenter & inuolute cōſtringi
mus:ubi uerò circuitus eſt,ſingula ſeriatim diſcutimus. Il
le contentus eſt ſumma. iſte diſcurrit per ſingula. Eſuriens
enim & quærens animus dum illum non ſatiant aliqua,
ſemp rapitur ad reliqua. Et quodā uoluitur circuitu,cur-
rentis deſiderij protractus rotatu,donec repleatur in bo-
nis eſuries amoris, & occupet in illo curſus ſui ſtatum in
quo terminū non inuenit. Nulla enim quæ creata ſunt, in
conditionis ſuæ ſtatu infinita ſunt: & ideo mens quæ cir-
cuit uniuerſa pertrāſit, nuſquā requiem capiens ubi finem
reperit. Solus ille requies eſt amāti & refectio,qui finis eſt
omnium, & cuius nullus eſt finis. Propterea ſponſa in cir-
Canti.3. cuitu ſuo cuncta pertranſit,ut pertingat ad ipm. H Sur
gam,inquit, & circuibo ciuitatem. Circuibo in cūctis eū
Roma.1. quem diligo quærens,ſed nuſquam reperiens. Inuiſibilia
ipſius per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur, ſed
tamen nullius creaturæ quamlibet excellētia, & ad ipſius
accedentis imitationē plenè uel inſtruor indicio, uel iucē
dor officio. Tantum enim & pigrū & tardū, & inefficax ad
cōditoris cōmendationem, eorum quæ condita ſunt red-
ditur myſterium, quantum noſcitur à ueritate diſtare ſi-
mulacrum. Ergo circuibo ciuitatem, uniuerſa pertingēs,
uniuerſa pertranſiens,pertingēs qua ex parte ipſius ima-
ginē differēter ꝓferunt,pertrāſiens ubi citra perfectū ſub-
ſiſtunt. Circuibo ciuitatē,ubiq; capiens refrigeriū, & faſti
dium patiens. Quonā enim mō nō me refrigerat, qđ amo
ris mei pignus aliquod portat, præfert indicium, indicit
memoriam, notitiam inducit? Sed iterū quonā pacto non
tolero tædiū dum quadam me recogito ꝑludi imagine, &
umbra detineri, nudā & ſimplicem nō tenere ueritatem?
Circuibo ciuitatē, quoniā in toto eius tam pulchro ambi
tu ubiq; refoueor, ſed nuſquam reficior. Nec me fatigabit
iſte circuitus, donec pateat plenior aditus, ut intrē in ſan-
ctuariū dei, & intelligam in nouiſſimis eius. Habebit ibi
circuitus terminum cū repleti fuerimus in bonis domus
tuæ dñe, cū intellexero in nouiſſimis eius illū q primus eſt
& nouiſſimus, initium & finis. O qualis ibi circuitus erit
pergere ab ipſo in ipſum, ire & redire, deſiderio ire, dele-
ctatione redire, dum ſemp eius qđ experientia deſiderat,
pñtia ſatiat, ut mēs poſſidētis & cōtuētis & illi ſit ꝑ appe-
tentiā intenta, & illo ſit ſufficienter contenta. Sic eñ pen-
nata illa & oculata animalia in medio & in circuitu ſedis
dei leguntur. In medio quia uoti ſui perducuntur ad inti
ma. In circuitu quia rediuiuo ſemper uoto feruntur in ea-
dem ipſa. In medio quia eorū iam completum eſt uotum.
In circuitu quia nō ſufficiunt cōprehēdere totum. In me
dio ſunt admiſſa per gratiam, & in circuitu ſunt excluſa
per differentem naturā. In medio ſunt quia unita per con
templationē: & in circuitu, quia disiuncta per cōparatio-
nem. Quæ eſt enim ſedes iſta, niſi ea de qua loquitur apo-
ſtolus, lux inacceſſibilis quā inhabitat deus? Deniq; quā 1.Tim.6.
tumlibet oculata ſint beata illa animalia, & illuminat illa
ut quantum poſſunt capiant, & excedit ne ad totum ſuffi
ciant. O quàm ampla ibi ſpeculatoria, quàm latæ platēæ
in illa luminis infinitate patēt, quàm coarctati & couniti
& ꝓtēſi in illa ſimplicitate, charitate, æternitate uici. Viæ
illæ uiæ pulchræ, & ſemitæ pacificæ. Non eſt in illis uel er
rare uel laborare ſemitis. Vndiq; occurrit ibi ſponſus, &
læto (ut ſic dicā) uultu ſe offert & infulit cordi dilectæ, ut
decætero non indigeat quæri Ieſus Chriſtus qui uiuit &
regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

¶*Sermo.V.*

LOngū heſternus ſermo in exequēdo ſpōſæ cir-
cuitu traxit limitē. A Grāe tibi dñe Ieſu Xp̄e
q feciſti tam dulcia faucibus meis eloquia tua
ſup mel ori meo. Ideo uix ab ore quæ ſemel gu-
ſtata ſunt diſcedunt, ut alia ſuccedant: cū mora ruminan-
tur, & ſi deglutita fuerint, ſuaui quodam ructu denuò re-
deūt ad ruminādū. Poterāt hæc oīa breuiter & curſim di-
ci, ſed materiæ quæ tractatur gratia, comedentis blandi-
tur palato, & quādam ſui appetentiam facit, non facile ce-
dens cum ſemel adducta fuerit in diſcuſſionem. Nam &
quem mandendū infantulo nutrix comminuit panē, iam
ſatis ſtudioſo dente ſubactum aliquoties, cum in ore deti-
net guſtus illecta ſapore. Et nos cantici huius ſolidos alijs
ſi qui fortè indigent comminuentes cibos, guſtatæ ſuaui-
uitatis iacturam facere nequimus, ſed ita alieno inſerui-
mus uſui, ut & noſtro ſatisfaciamus in parte deſiderio. De
niq; cum terminatum reor ſermonem, & competenti fine
concluſum, impatienti exalatiōe epulæ uerbi redeunt ad
labia, & dum abundantiæ ſuauitatis eructatur memoria,
ad diſcuſſionem reuocatur materia. Quid enim? Cur non
ficus frequenter concutitur, cuius fructus plenè nū quam
excutitur? Quid mirum ſi conuellitur ſæpius quæ ꝓpria
expoliatione fœcundior effecta, cum uellicantis uidetur
certare manu, & decerpentis auiditatem ubertate conuin
cere? Non talis illa cui maledixit dominus Ieſus nihil in
ea fructus inueniens, pro ſterilitate, ariditate æterna con-
demnans illam. B Vide quomodo aridas fecit fides
Chriſti Iudæorum traditiones & dogmata philoſopho-
rum. Quomodo areſecit flumina Aegypti, non eſt in eo-
rum doctrinis & interpretationibus fructum inuenire de
quo legitur in pſalmo. Terra noſtra dabit fructum ſuum. Pſal.84.

Non poteſt in eorum uicis & platéis Xp̄s inueniri. Iam
õ iudæi emigrauit à uinculis ueſtris. Iam dimiſit domum
ſuam, dereliquit hæreditatem ſuam. Denicq; facti eſtis qua
ſi tugurium in cucumerario, quaſi ciuitas quæ uaſtatur.
Sed & de platéis nihilominus legitur, quis corruit in pla
téa ueritas. Siquidem de gentium philoſophis dictum eſt
ꝙ ueritatē dei detinuerūt in mendacio. An non tibi uide
tur congrue accipi in uicis Iſrael ſm carnem, quoniam de
uno erant ſemine Abrahæ, & in unum compacti & coar-
ctati ritum, una lege conſtricti? Sapientes autem gentium
iure adumbrantur in platéis, quoniam effrenata liberta-
te & licentia, extra ueritatis euagati ſunt tramitem, de ma
ieſtate diuina ſentientes & aſſerentes non minus abſona
dignitati, quàm reluctantia ueritati. Iudæi paupertate in-
telligentiæ circa diuinæ ſingularitatem conſtricti ſubſtan
tiæ, uſq; ad filij & ſpiritusſancti perſonas, non potuerunt
fidei incrementa dilatare. Gentium philoſophi per pla-
num diffuſi, & nullo, diuinæ eruditiōis obice tardati, deo-
rum induxerunt numeroſitatem in naturis, infinitatem
in perſonis, ſentientes inter ſe ſinguli uaria uniuerſi uana.
Sed quæ iam anima in iſtis uel uicis uel platéis inquirit
ſponſum? Concubinà eſt ſi qua eſt aut adultera, quarum
altera contubernium cum ſponſo non habet perpetuum,
altera male fidum. Quid enim ibi quærat ubi caſta non
occurrit ſapientia, ſed peregrina & meretricia. Talis tibi
depingitur in prouerbijs, occurrens uecordi iuueni ubi
tranſit in platéa prope angulum aduesperaſcente die, in
noctis tenebris & caligine, mulier ornatu meretricio, præ
parata ad capiendas animas, garrula & uaga, nunc foris,
nunc in platéis, nūc iuxta angulos inſidians. C Suſpe
cta eſt mihi talis platéa, in qua mulier tā uaria & uerſipel-
lia blanditiarum ſuarum inſidias uecordi machinatur iu-
ueni. Neſcio enim quid obſcurū & diſtortum & fuſcatum
mihi ſignificat nox & angelus & ornatus meretricius. Su
ſpecta eſt mihi omnis doctrina, & certè deſpecta quæ nullā
inducit de Chriſto mentionē, quæ eius me nec ſacramen-
tis renouat, nec præceptis informat, nec promiſſis inflam
mat. Nam iudæi quidem habent in pagina illum, ſed inter
pretatione non habent. Adhuc enim uelamen eſt magis
in eorum mente quàm lege. Nec enim auferri poteſt, niſi
cū conuerſi fuerint ad dominum. Suſpecta eſt mihi tam in
diuinis ſenſibus quàm in humanis uſibus unius licentia,
alterius reſtrictio, obſtinatio utriuſq;. Vnius in diuina na
tura numeroſitas, alterius ſingularitas, utriuſq; cæcitas.
Iō ſponſæ nō dederim in iſtis uicis & platéis quærere dile
ctū. Alios illi aſſignem⁹ uicos alias platéas, quā ſibi Xp̄s
deſpōſauit in fide & ueritate. Et quidē gemina ꝗdā eſt cō-
uerſatio fideliū. Alij latam ſectant̄ uiā. Alij arctiſſimæ ſe tra
dunt diſciplinæ. Nā etſi ſcribit̄. Arcta uia quæ ducit ad ui-
tam: eſt tamen quæpiam in in hoc genere diſtinctio, & ar-
ctioris reſpectu alia reputatur latior. An non tibi uidetur
latitudo mandati ubi nemo cōpellitur ad perfectionē, ſed
infirmæ non modo ualitudini, ſed etiam uoluntati inferio
ris gradus permittitur licentia? Gratias tibi domine Ie-
ſu Chriſte ꝙ nobis ſalutis occaſiones paras, & ita uegetis
& alacribus proponis conſilium, ut etiam ægrotis diſpo-
nas remedium, & pigris diſpenſes aſcenſum. Non modo
uicos diſtricte uiuentium habet ciuitas tua ſancta Hieruſalē,
ſed etiā platéas humiliora & planiora diligentium. Sic in
omni profeſſione & ordine quæ ſpōſa eſt, eius quē caſte
diligit ueſtigia quærit, quatenus habeat undecūq; opera
tionis exemplum, & amoris incendium. Non dedignatur
ab his etiā qui foris ſunt, qui nulla arctioris diſciplinæ re-
gula cōſtringuntur, mutuari uirtutis inſignia, reputās fer
uentiorem ibi frequenter affectum, ubi inferior fuerit or-
dinis gradus. D Quid dicemus de his qui nuſquā ſalu
tis occaſiones quærūt, ubiq; cauſantes remiſſionē in pla-
téis, & in uicis indiſcretionem? Deniq; tales multi ſunt q
oēs perſcrutantur profeſſiones & ordines, ſed in eis nulla
inueniunt quæ illos trahant, ſed cuncta quibus ipſi detra-
hant, calūniantes ꝙ diſtrictio in alijs ſit nimia, in alijs nul-
la. Iſtorū dicere eſt, & quidē quàm miſere tā uere. Non in-
ueni illum. Prauus certè ſenſus ut dicas, ecce Xp̄s hic, imo
ecce illic. Peſſimus uerò ſi dicas, nec hic nec illic. Vtrobiq;
quærit ſpōſa, & hic & illic. Quæram per uicos & platéas
quem diligit anima mea. Per uicos diſtrictionem accipe,
per platéas diſpenſationem. Neutram in miniſtris eccle-
ſiæ ſiniſtre interpreteris. Vtranq; eccleſia recipit, in utro-
q; ſpōſa quærit Chriſtū. Noli in altero tm̄ in utroq; Xp̄m
quære. Vicis platéas in teipſo coniunge. Quæris quomo
do? Si te coarctat afflictio aut uolūtarie ſuſcepta, aut uio-
lenter impacta, intus in corde gaudio dilatare ſpirituali,
& iam uicis platéas copulaſti. Nonne tibi uidetur utrūq;
tenere qui in tribulatiōe dilatatum ſibi lætat̄? Apoſtolus
in arcto tribulationis quandam latitudinem optabat illis
quibus ait: Spe gaudentes, in tribulatione patientes. De-
niq; ad ſpē latitudo refert̄: habentes, inqt, tātas promiſſio-
nes chariſſimi dilatamini & uos. Anguſta eſt nobis in præ
ſenti res, ſpes uerò lata. Arcta poſſeſſio, expectatio quidē
profuſior. Ergo ad latitudinem ſpei platéas iſtas referto. Zach. 8.
Spe gaudentes apl's dicit. Propheta uerò. Adhuc reple-
buntur platéæ tuæ choris ludentium. Vides quomodo ſi
bi de ſpe & platéis ſentiunt conſona apoſtolus & prophe
ta? E Vtrūq; enim gaudium aſſignat. Simul etiam hoc
aduertendum iuxta aliā diſtinctionē, ꝙ etiā in uicis man-
ſio eſt ad domeſticas utilitates. In platéis feriatio quædā
ad iucunditatem. In platéis enim chorus eſt & conuentus
ludentium. Ergo uacationis & lætitiæ uſus in platéis eſt.
Bonæ quidem platéæ in quibus alacri ſatis agilitate in le-
ues contemplationis ſaltus animus ſe ſpūalis exagitat. In
platéis ergo ꝗrit ſpōſa quem diligit, dum domeſticis euo-
luta curis, dum extra corporis effecta manſionem, & do-
mum terreſtrē quantū datur deſerēs, quàm libere tā læte
cōtemplari ſtudet. In uicis eſt manſio diuturnior. In pla-
téis quidem breuis, ſed dulcior. In uicis uirtutum uſus eſt
& exercitium, quæ neceſſaria nobis ſunt dum in corporis
huius habitaculo moramur. In platéis uerò feriata quæ-
dam felicitatis futuræ præludia. Et uide nunc uerborum
ſeriem. Primo ponit uicos, conſequenter platéas. Habes
& in pſalmo ſimile. Quàm dilecta tabernacula tua domine
uirtutum, concupiſcit & deficit anima mea in atria domi-
ni. Miraris ſponſæ ſedulitatē? ordinē ſequere. Nolite pru
dentiorē uel promptiorē ſpōſa præſumere, primo exerce
te in opere uirtuali, ut deinceps ad ueritatis ſpeculatoriū
cōſcendas. Quid illac ingreſſum paras qua exitus eſt? Cū
ſpōſa per uicos ad platéas ueni, & cum pſalmiſta poſt ta-
bernacula uirtutum ad ampla ueritatis atria: alioquin or-
dinem ſi cōuertis, peruertis. Quātomagis coanguſtati ſunt
uici, tanto uberiora & liberiora ſunt intus ocia mentis.
Quid ocia dico? deuotionē dicerē iuſtius. Arcta exterius
diſciplina, aīam interius dilatat. Siue libertatē ſiue lætitiā
in platéis intelligas, ubi ampliores quàm in hoc ordine
noſtro platéas reperies? Sed nec facile dixeris ubi ſint ar-
ctiores uici, ubi maior libertas & ad uſum & ad exercitiū
uirtutis quàm in hoc ordine & cōuentu ſctō. Et iō maior
ad bonum libertas, eò ꝙ ſit minor licētia in malum. Quo
maior diſtrictio, eo maior directio. Arctiores uici, amplio-
res platéas efficiunt. Quid ergo eſt ꝑ uicos & platéas Ie-
ſum quærere, niſi hoc ſe mō ꝙ reſtringere & extendere ad
capiendā de ipſi⁹ illuſtratiōe lætitiā? F Vis ut utraq; in
tus in mēte aſſignē, platéas & uicos? Nonne tibi uidetur
in uico quodā & uelut in arcto poſitus is cuius uexat̄ pa-
tiētia, caſtitas arcet̄, coanguſtat̄ charitas? Qui in nullo uir
tutis ſtudio libere & ſine labore uerſatur, ſine labore & an
xio conatu animi, nū tibi quaſi in uicis locatus uidet̄? Et
quāuis nō ſine labore non ſine conatu ꝗrūt, tn̄ etiā q tales
ſunt, qetē in illo quē diligit aia ſua, quaſi per uicos qrunt.
De qb⁹ ꝓpheta: Dn̄e in anguſtia ꝗſierūt te, & in ſemita iu
diciorū tuorū dn̄e ſuſtinuim⁹ te. Rudib⁹ & nouitijs iſtud
ſæpius euenit, q ſolēt uel uarijs tentamētis, uel quodā tæ-
dio laborare quando eos aut carnis deſideria coarctant,
aut uirtutum non exhilarat oblectatio. Et beatus qui non
eſt ſcandalizatus

eſt ſcandalizatus in iſtis, qui non offenditur, qui non perdit Ieſum, ſed magis quærit per uicos tales qui in angu- *Eſaie.26.* ſtia quærunt. Non ſic de quibuſdam dicitur. In anguſtia quæſierũt te: in tribulatione murmuris doctrina tua eis. imo & exercitia uirtutis, & doctrinam patris intelligit in anguſtijs illis, & protendit à fine uſq; ad finem fortiter, donec de uicis ad platéas euadat: & qui perfectiores ſunt, & platéis aſſueti, aliquoties ad anguſtias uicorum ſubito ſinuntur relabi. Et quis perfectior illa quæ ſponſa dicitur? Ecce & ipſa per uicos & arctos quoſdã meatus quærit dilectum. Non eſt ocioſa difficultas iſta quærendi. Per hanc enim & exercetur eius humilitas, & deſideriũ excitatur. Quoties inextricabilibus me ſenſi quaſi uicis errantem, & anguſtijs animi concluſum, cum ſubito uicinas in platéas euaſi, & eduxit me in latitudinẽ bonus dominus, in uicis expiraui ferè, ſed in platéis reſpiraui ſtatim. Latitudo quædam & libertas inoccupatæ & expeditæ mentis in platéis tibi commendatur. G Sed conſidera ne libertatẽ iſtam des in occaſionẽ carnis, ne coacerues lutum in platéa tua: lutum illicitæ cogitationis. Alioquin ſicut lutum platéa- *Thren.4.* rum delebit te dominus. Lubricauerunt (ait propheta) in platéis ueſtigia noſtra: lutoſas uolẽs intelligi eas in quibus ſit lubricus inceſſus. Non luto ſed auro ſternãtur platéæ tuæ. Non ibi ſit lutum, nec tamen ſiccitas & ariditas quædam ſit ibi, ſed fluant flumina ibi aquæ uiuæ, ſpiritualis quædam fluenta meditationis. In platéis aquas iſtas diuide in latitudine liberæ mentis. Sapientia, quaſi platanus, inquit, exaltata ſum iuxta aquas in platéis. Non in platéis ſolum, nec ſolum iuxta aquas, ſed iuxta aquas & in platéis exaltata ſum, inquit. Vt læta prodeant germina ſapientiæ, quantum putas cooperatur & ocium liberum, & irrigatio crebra ſanctæ meditationis? Iure quaſi platanus exaltatur quæ ſic plantatur. O beatas uerè platéas in quibus ſapientia ſic creſcit, ſic exaltatur & ſupereminet perſpicuam ſe oſtendens, & nõ indigens quæri. Et uide quomodo ſeculari prudentiæ aliqui totam ſui cordis latitudinem exponant, quantum diſtendant animum & dilatent in platéam ut plantent ibi plantationem infidelem, hoc eſt germen alienum, quomodo & continuis exercitijs & meditatione frequenti & doctrina illam irrigent. Ideo cernas in illis lætam & uberem & exaltatam ſeculi ſapiẽtiam, & fructificantem huius mundi ſenſum, ſapientiam uerò quæ ex deo eſt humilem, & obſcuram, & inueniri non poſſe penes illos. Exi in platéas & uicos ciuitatis, ocia diſcute, ſcrutare negocia eorum qui iudicijs uacant, qui tenent cathedram, qui ſedent in tribunalibus, cõtemplare quid agant in publico, quid in cubiculo. Nunquid apud illos pura & uera & cæleſtis eminet ſapientia? Nunqd expreſſa eſt in moribus quæ in ſermone uerſatur? Nunquid in proſpectu inuenies illam? Nunqd exaltatã ſicut cedrũ in libano, & ſicut cypreſſum in monte Sion? Nã in his montibus exaltatã ſe gloriat. H Nomina ipſa myſteriũ continent, nec ocioſus eſt etiam ordo uerborũ. Præcedit libanus in laude ſapiẽtiæ, Sion ſubnectitur, poſt cordis mũdi candorem ad cõtemplandæ ueritatis fulgorem aſcendis. Munditia meretur notitiam, non hãc literatoriã tantum, ſed quandam dulcẽ & intimam, & ipſius animæ medullis infuſam. Deniq; puritas ueritatis ſocia eſt, & comes eſt, & præuia eſt. Idcirco montes iſtos libanum & Sion in laude ſua ſapientia copulat. Montes iſtos apud quos illorũ aſſignare poteris qui litibus aut exercendis aut dirimendis uacant? Non poteſt apud illos inueniri ſapientia, in qbus non inuenitur locus ſapiẽtiæ. Amat libanum, amat Sion, amat platéas, libertate gaudet & ſublimitate. Quãta peruerſitas, ſi ſapientia quæ litibus uacat, quæ lucra ſectatur, ſupereminet, & diuina latet? Supereminet litigioſa, & ea quæ pudica eſt, quæ pacifica, quæ bonis conſentiens, contenta delitẽſcit uelut in obſcuro. Illa excolitur, iſta negligitur, ac ſi ſterilis & parum lucroſa. Neglecta plantatio in altum non creſcit. Raro in platéis quaſi platanum exaltatam inuenies. Non eſt obuia, non eſt frequens: ideo dicit. Quæſiui & nõ inueni illum. Vbiq; teritur, ubiq; uertitur in quæſtione, ubiq; uenerabile eſt nomen Ieſu. Et utinam quod uox ſonat, uita depromat, exprimat imitatio, emineat & eluceat in moribus. Qui penes te ſapiẽtiã quærit, aſſidentem inueniat illã in ipſis foribus tuis, in ipſis ſenſibus, in modeſtia & cõpoſitione hominis exterioris. Nam quaſi fores ſunt per quas interioris prodeunt habitatoris indicia. I A fructibus cognoſcitur ſi apud te Ieſus moratur. Accedit ad te ſponſa, folia uertit ficulneæ tuæ, quærit in te fructum, quærit dilectũ. Hic eſt enim fruct⁹ dulcis gutturi eius. Felix es cũ hoc abundaueris fructu, cum dñi tui ſponſam iſto ſatiaueris cibo. Eſca eius, eſca electa. Deliciæ eius ſunt tecum eſſe dilectum ſuum. Non inuidet, non zelatur. Dilectũ ſuũ oĩm uult eſſe dilectum. Ideo apud oẽs quærit, ut illum apud oẽs aut inueniat aut inuitet. Quærit enim apud illos Ieſum, quorũ quærit profectũ in ipſo. Quærit per uicos & platéas, ſed non in omnibus inueniri poteſt. Quæſiui, inquit, & non inueni illũ. Paulus oĩm ſitiebat ſalutem, in uiſceribus omniũ Chriſtũ inuenire cupiebat, omnes cupiẽs in uiſcerib⁹ Chriſti. Sed enim audi quid dicit, quomodo quoſdã deplorat. Neminẽ, inquit, unanimẽ habeo. Omnes quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Ieſu Chriſti. Putas ꝙ apud eos inueniri Chriſtus queat, qui ipſum ut inueniant nõ quærunt? Et multos quidẽ ſic quærentes reperies aliud præter ipſum, ſed tñ per ipſum. Tractatur in conſilijs, diſceptatur in iudicijs, in ſcholis diſputatur, cantatur in eccleſijs. Religioſa ſunt hæc negocia, ſed uade ad exitus aquarum, & penſa quis generalior iſtorum finis eſt operum. Vide ſi nõ per hæc omnia quædam exerceantur mercimonia de Chriſto. Quæſtuoſa res nomen eſt Chriſti. Nil penſius, nil optatius. Felix tamen qui nominis huius uirtutem ſectatur. Apud illos tractetur, diſceptetur, diſputetur ſuper hoc nomine. Nobis ſatis eſt ſi noſtris in clauſtris ſaltem adametur, nuſquam cõmoditas maior, ideoq; maior confuſio nuſquã ſi penes uos non inuenit Chriſtus. Non inuenitur forma iuſtitiæ, ſi piorũ operum non eſt intentio pura. Nam ipſa lætitia eſt mentis quædam diuina alacritas, quæ de ipſius præſentia cõcipi ſolet, & quàm uere poſſumus præſentiã ipſius interpretari, hæc inquam cæleſtis & excedens affectio: non eſt res facilis & paſſim obuia. Hanc præcipue ſponſa ut puto deſignat dicens: Quæſiui & non inueni illum quem diligit anima mea, Chriſtum Ieſum qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

¶*Sermo.* VI. A

SPonſa moram in quærendo patitur, & quandã illi difficultatis umbram ſponſus obtendit, copiam ſui non ſtatim indulgens. Illa tamen calente ſtudio ſedulitatem continuat, querelam ingeminat. Non inueni illum. Fratres, ſi ſedulitas ſubmouetur, deſidia quando admittetur? Si non inuenit amor, quãdo inueniet tepor, quando raritas orandi, quando remiſſio? Quid ergo nunc cõtra raritatẽ orãdi & remiſſionem inter uos diſputo? Non eſt opus medelam adhibere morbo quo nõ laboratis. Peregrina ſunt à uobis hæc uitia. Quis enim ueſtrum qui nõ ſit & frequens & feruẽs in oratione? Et ſi torpor abeſt, uidete ne uos dilatiõis tædia defatigent, & infringant deſideria ueſtra. Vtrobiq; reatus eſt, ſi ſit anima ueſtra uel in poſtulatione remiſſa, uel in expectatione deficiẽs. Spõſæ deſideria audis dilata, & tu ad primum orationis tuæ pulſum inſpirationis diuinæ delicias tibi non affluere querulus cauſaris? Nunc cœpiſti, & tam cito à directione ſua tuus infringitur ſpiritus? Quid ſi tibi illud de euangelio improperetur: Sic non potuiſti una hora uigilare mecũ? Vigilate ergo & orate, quia neſcitis qua hora dilectus ueſter adueniat. Pertinax oratio pertingit ad finẽ. Et ſi tibi in initijs ſicca & uelut ſaxea uideatur, oleum tamen gratiarũ elicies de hoc ſaxo duriſſimo, tantum ſi perſeueres, ſi te longior mora non diſſoluat, ſi non dilatione tua uota leteſcant. Moleſta planè amanti dilatio, ſed ſolent protracta deſideria amplius creſcere.

Quid uobis nota ingero? Vexatio crebra ipſa uobis huius rei dabit intellectum, imo iam dedit, idq́ frequenter. Crebro uos exercitatos inueni in huiuſmodi ſtudijs. Nō poſſum gloriari hos me genuiſſe affect⁹ in uobis, gaudeo tamen inueniſſe uos in iſtis. Et ſi non hæc in uobis ſtudia formaui, utinam in illis fouere uos poſſim. Et ipſe cuſtos ſum: ideo illam mihi ſponſæ uocem ſæpe replicatis. Num quem diligit anima mea, uidiſtis? O beata anima quam tam ſancta deſideria exercent. B Deſideria dilectæ, dilectæ quæ neſcit niſi de Chriſto rogare, quæ talem inuenta Canti.5. erumpit in uocem. Num quē diligit anima mea, uidiſtis? Deniq; ſponſa eſt quæ talibus inuenitur occupata ſcrutinijs. Inuenerūt me, inquit, cuſtodes ciuitatis. Qui ficti & fallaces ſunt, nihil tam refugiunt quàm ab his inueniri cuſtodibus: & ſi deprehenduntur non facile conuincuntur. Gene.4. Cain factus eſt uagus & profugus ſuper terram, inueniri formidans. Omnis, inquit, qui inuenerit me, occidet me. Non uult peccatū occidi, nō uult pati ſalutarem in cōfeſſione uerecūdiā, uel medicinalē caſtigationem magiſtri. Non uult inueniri, quia non uult mori. Nam ubi non ueretur interfici, ſed magis ſe foueri confidit, impudenter ſe iactat indiſciplinatus affectus. Sed ſponſa ultro ſe offert, læta ſponſi occurrit ſodalibus. Quidni læta? Non inuenitur quaſi fugiens ultorem, ſed quærens amatorē. Inuenerunt me cuſtodes, non ſunt inuenti, ſed inuenerunt. Diligentia ipſorum in hoc cōmendatur. Pigri cuſtodes & male fideles nullam in hoc adhibēt diligentiā, non eunt, non quærunt ſi quem inueniant cauteriatā habentem conſcientiā, ſigno amoris caſti & ſtudio quærendi prodentē dilectionis incendium. Non conueniunt ſubditos, & fortè moleſtum ducunt ſi compellantur ab ipſis. Non niſi interrogati proferunt uerbum ſolatij quidam, nec tunc quidem. Litera quod habet, in pagina tantum proponit, nil ſuperadijciens uel induſtriæ uel diligētiæ. Alia eſt planè cuſtodis ratio: præuenire debet, non tantū exponere, excitare magis quàm expectare quæſituros, quaſi de ſpecula ſuper filios proſpicere qui ſit intelligens & requirēs deum. Cuſtos tuus ſum, da mihi domine linguam eruditā ut ſciam eum qui lapſus eſt ſuſtentare de uerbo, & ad uerbum dirigere. Et quid aliud optat ſponſa, cum dicit? Num quem diligit anima mea, uidiſtis? Vides illam non tam fatigatam quàm excitatam ſtudijs ſpiritalibus. Intellexiſti pertinaciam eius in quærendo dilectum, uide nunc humilem prudentiā. Neſcit cuſtodes contēnere. Nec enim tutum arbitratur inconſultos præterire, quos ſcit dñici & conſcios ſecreti, & nuncios mandati. Num quē diligit anima mea, uidiſtis? C Quid tamen ſibi uult hæc interrogatio ſub ambiguo poſita? An in hoc admonere te uoluit ut non credas omni ſpiritui, ſed probes ſi ex deo ſit ſpiritus? Deniq; non omniū eſt certum ſponſi præſtare indicium, qui cuſtodis officiū uel ſuſceperūt uel arripuerūt. Multi enim ſunt quorū eſt oculus in uniuerſa terra, & iuxta alterius loci prouerbiū, in finib⁹ terræ. Non eſt lumē corū cū ipſis, nec poſſunt illud ultra terræ porrigere limitem, leuare ad cælum. Satis quidē fideles ſunt & ſeduli, ſed hucuſq; ut terrena coaceruent, & terrena ſeruent. Oculus, inquit, eorum in uniuerſa terra. Inexplebilis auiditas in uniuerſa terra ſe extendit, propterea terrenis incraſſata mens curis, & illius mentæ ſeruiens qui perit cibi, cæleſtis epulæ neſcit diſpenſare uiaticum, & de ſupernis theorijs aliquid ſerenū temperare ſubiectis. Nam & ſi fortè qui tales ſunt, de ſpiritalibus rogentur ſecretis, planam fidei & morum reſpōdent ſufficere uiam. In hoc ſterilitatem ſolātes ſuam, uel ex tepore proprio auiditatem alienā metientes. Languidus enim & remiſſus amor, culpabili quadā patientia non tam optat quàm expectat futura bona. Qui uerò feruentior eſt, ardenti fertur deſiderio, repoſitam plenitudinem furtim & ex parte deflorare tentans. Quia tales plurimos nouit ſpōſa cuſtodes, quodā ſub ambiguo interrogationem librat. Num quem diligit anima mea, uidiſtis? Sit prudens, ſit fidelis, ſit cuſtos ſedulus, & diſciplinæ diligētia hoſtium coerceat irruptionē ab ouili. Non tamen ſtatim ſciet amatoria canere, & ſponſi internuncius eius mōſtrare præſentiā, & in receſſus ſecretos raptim admiſſus ſtillare de intima aliquid dulcedine. Valde enim eſt imparis gratiæ, furtiua & fucata adulteri deprehendere lenocinia, & legitimos ſponſi aduentus conciliare. Malorum quia frequens eſt experientia, facilis eſt notitia. Spiritualium uerò ſenſuum, quia rarus uſus eſt, & exile iudicium, tenue ſatis eſt indicium de ipſis, nec poſſunt ſpiritualia niſi à ſpiritualibus diiudicari. Et ideo non poſſunt niſi à ſpiritualibus demonſtrari, quales ſunt de quibus legitur: quàm pulchri ſuper montes pedes annunciantium Eſaiæ.52. pacem, annunciantiū bona. D Num quē diligit anima mea, uidiſtis? Nō eſt una nec ſimplex nec uniformis uiſio ſponſi. Exultauit Abraham ut uideret diem eius: uidit, & gauiſus eſt. Vidit Iacob dominū facie ad faciem, & ſalua facta eſt anima eius. Vidit Moyſes, ſed poſteriora uidit. Vidit Eſaias dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum. Vidit Ezechiel. Vidit Daniel in hominis ſimilitudine cū nondum hominem ſuſcepiſſet. Sed omnis ante incarnationem huiuſmodi uiſio in corporali mōſtrata eſt ſpecie, nō in corporis humani ueritate. Viderūt apoſtoli in ipſa carnis ueritate, & palpauerunt & attrectauerunt. Vtriq; tamen intus fide deum uiderūt. Dictum eſt Philippo: Qui Ioan.14. uidet me, uidet & patrem meū. Quæ uiſio, quia refertur ad fidem, quod adiunctum eſt declarat. Non credis quia ego in patre & pater in me eſt? Alioquin propter opera credite. Quæ enim cōſequentia ut ad probandū ꝙ patrē uiderit, inducat quia ſe uiderit, niſi ꝙ in utroq; eam uoluit uiſionem intelligi quæ per fidem fit? Propterea & de credulitate conſequēter adiungit. Non creditis quia ego in patre, & pater in me eſt? Alioquin propter opera ipſa credite. Si enim habitat Chriſtus per fidem in cordib⁹ noſtris, & ſi ipſa corda noſtra mundantur per fidem, cur nō & in cordibus noſtris uidetur per fidem? Superiorū uerò uiſionum, quarum altera facta eſt in imagine, altera in carne, utraq; plena eſt uel iucunditatis uel utilitatis, ſed cum tertiæ quæ eſt per fidem ſeruatur integritas. Nā ut de uerbi apparitione quæ in carne erat loquar, præter uitæ uerba quæ de ore eius procedebant quantum putas uirtutis inſigne in ipſo exteriori renitebat habitu, quā manifeſta eius quæ intus erat dabant indicia oculus, uox, uultus? Deniq; geſtus omnis quomodo diuinā ſpirabat gratiā? Iucunda planè uiſio illa, ſed deum in homine credenti. Et quidem illa quæ prophetis & patrib⁹ ante Chriſti incarnationem facta eſt, diuinū quiddam ſpirabat in apparēte imagine, quantum mea ſe habet fides, inæſtimabilem delectationem & menti & ſenſui infundebat cernētis, nec niſi quorum mundus erat animus, apparebat obtutibus. E Nam & poſt reſurrectionē in ipſa carnis ſuæ ueritate non niſi teſtibus præordinatis à deo apparuiſſe legitur. Felices illi cuſtodes, ſi quibus tamen apparet frequenter & familiariter talis uiſio, præſertim illa quæ eſt in carnis iam glorificatæ aſpectu, qualem cum Petrus & Ioannes uiderunt in monte transfiguratum, ſed tamen & illa prior nō uera, & iſta non plena. Nam illa Moyſes delectabiliter detentus, nō tamen cōtentus, oſtende mihi, inquit, teipſum. Exod.33. De altera uerò ipſe dominus: Expedit uobis ut ego uadā, Ioan.16. alioquin paracletus non ueniet. Bona ergo uiſio quam paracletus adueniēs inducit: ſpiritalis eſt, quia facta intus per ſpiritum. Deniq; & ſpiritus ante faciem noſtram Chriſtus dominus. Viſio hæc uel in reuelata ſpiritualiter ueritate per intelligētiam, uel in ſuauitate infuſa per gratiam. Nam & hoc ipſum experiri uidere eſt. Guſtate, inquit, & Pſal.33. uidete quoniā ſuauis eſt dominus. Suauiſſima certè hæc uiſio, & quāuis futurū iuxta modū nondum plena, uicina tamen, uicina qualitate, non æqualitate. Viſio hæc humano non eſt ſuppoſita ingenio, uel propoſita ſtudio, etſi aliquando deſiderio gratis indulta. Deniq; non eſt talis quæ intelligētiæ concepta uiribus, cōtinuo tenore morā in animi memoria protelare queat. Subitanea eſt & ſui

ſuris hæc

ſuris hæc uiſio, in ſpiritu uehementi uadens & ueniens.
Subitanea eſt & momētanea, repente ueniens, & repente
uadens: & ſi momētanea eſt, manent tamen reliquiæ cogi-
tationis tam ſuccenſæ, tam ſerenæ, & diem feſtum agunt
in animo recordantis. Manet quidē memoria deguſtatæ
& deglutitæ uiſionis. Cuiꝰ ſuauitatē qui guſtare poſſunt
eructare norunt, & hora hac maxime. Eructat enim bo-
num uerbum cor recenti adhuc incaleſcens gratia, & fer-
uida meditatio ſimiles effundit ſermones. Multum enim
intimæ dulcedinis ſapit in uerbis, & gratiſſimi ſunt ſermo
nes qui de gratiarum ubertate prorumpunt. F Si cu-
ſtos es, ſcito quoniā talia te oportet præparare in occur-
ſum ſponſæ. Vt quid occurris, ſi nihil dulce, nihil nouum
nunciaturus uenis? Si noua non potes, uetera profer. In-
gere nota, ſi noua non habes. Non tamen ingeritur quod
exigitur. Non quærit qualem uideris, ſed ſi uideris. Suffi-
cit nunciare qualem ipſa nouit. Augmentum tamē affert
gratiarum ſi noua annuncias. Denique quod non eſt uel
ignotum uel inſolitū meditationi, ſponſæ noua quadam
gratia dulceſcere ſolet. Non faſtidit auditus, quando fer-
uet auiditas, tantum de ſponſa diſputa, & noua protuliſti
in auribus ſponſæ. Non ſuppetit tibi de illo excellenti &
excedenti uiſionis modo ſemper reſpōdere. Sublimis illa
& ſubtilis eſt, & ſubito præoccupare ſolet animum quem
mundū & exoccupatū inuenerit. Subito præoccupat, ſed
non occupat diu. Subtilia iſta non adſunt ad uotum, dul-
cia deducit in medium. Simplicis fidei capitula ſingula
quodam dulci diſputationis temperamento ſuauiſſimos
gignunt in audiente mētis affectus & exceſſus. Delicata
eſt ſponſa, dulcia uult magis quàm fortia, niſi ꝙ omnia
poteſt in eo qui eam confortat ſponſus. Narrent alij fabu
lationes, controuerſias meditentur. Os tuum meditetur
ſapientiam, & lingua loquatur delicias, qui ſponſæ loque
ris. Nam & illa tales uult qui de dilecto narrēt & nunciēt.
Labia ſacerdotum cuſtodire debent ſciētiam, ideo legem
requirit ex ore eorum, legem uidendi & inueniendi dile-
Canti.3. ctum. Num quem diligit anima mea, uidiſtis? De uiſione
illorum ſe uiſuram præſumit, ideo diligenter inueſtigat
cuſtodum uiſionem, eorum ſperans alloquio uel in ſecre-
tiora deduci, uel dulcioribus affici. Id eſt enim uidere quē
diligit, dei ſapientiā & uirtutem propenſo affectu & pura
concipere mente. Bene illum cōſpicit, qui hoc utroqꝫ con
cipit modo, pure cernens & pie ſentiens. Dulce puto ſu-
ſurrium quod inter ſponſam cuſtodesqꝫ uertitur: & gra-
ta collatio, ſi tamen collatio. Nulla enim illoꝝ hic reſpon
ſio memoratur. Secreta ualde eſt ſiqua eſt, quam alto te-
gendam putat ſilentio. Secretum ſuum ſibi. Secretū ſuum
ſibi. Nec audemus hic aliquid inde conijcere quod ſpon-
ſa curauit reticere: cum eorum ſilentio claudamus nunc
ſermonem, prorogantes in craſtinum ſponſæ tranſitum,
quo ſe uigiles paululū pertranſire dicit & inueniſſe quem
diligit anima ſua.

¶Sermo. VII. A

IMprobi exactores eſtis, & nimis inſtāter repe-
titis debitorem ueſtrum: dignum tamen uenia
eſt, dūmodo iuſta poſtuletis. Sed uos exigitis
ut ſoluam ad quod non me obligaui. Tracta-
turus eram de tranſitu ſponſæ. Ad hoc enim & ordinis
& ſponſionis noſtræ ratione teneor: & uos adhuc mihi
Canti.3. ingeritis illud cum ſpōſa. Num quem diligit anima mea,
uidiſtis? Sed illa modeſtius interrogationem temperat
ambigenti ſimilis, quærens magis quàm urgens. Nouit
enim nec omnibus nec omni tēpore de hac uiſione adeſſe
ſermonem. Ex quo enim abſcondit uultum ſuum, quis eſt
qui contempletur eum? Vos autem urgetis me ut legem
uobis ponam cōtemplandi dilectum, & diſciplinā inuen-
tionis huius & uiſionis tradam. Quid ergo? Vultis ut mu
neris diuini largitatem, cōcludam ſub regula? Viſio hæc
non eſt induſtriæ ſed gratiæ, reuelationis eſt, non inueſti-
gationis. Si quid tamen ad hæc poteſt induſtria coopera
Eſaie.1. ri, illud primū obſeruate quod ſcribitur: Lauamini, mūdi
eſtote. Secundo ut ſcribatis ſapientiam tempore ocij. Qui
enim minoratur actu, recipiet eam. Tertio ut uiolēti ſitis,
& gaudiū regni quod uobis diutius ſurripit præripiatis,
id eſt ut habeatis cor purgatū, paratum, improbū. In pri-
mo efficieris dignus, in ſecundo deuotus, in tertio uehe-
mens, hoc eſt idoneus, obuius, urgens. Idoneus gratiæ
percipiendæ, obuius uenienti, urgens morātem. In primo
præpararis, in ſecundo aſſimilaris ſponſæ expectanti dile-
ctum quando reuertatur à nuptijs. In tertio properas, &
ſponſa non expectat, ſed properat, & ipſos præterit cuſto-
des. Dixiſſem melius ſi dixiſſem pertranſit. Quod enim
præterimus, non reſpicimus, non attingimus, ſed cōtem-
nimus. Quod uerò pertranſimus, intelligimus illud diſcu
tere, & quaſi diſquirere & penetrare, nec inutilis hæc per-
tranſitio. Paululum enim cum pertranſiſſet inuenit dile-
ctum. Videtis fratres quid proficiat conſultatio cuſtodū?
Deuotā ſed uagam animā ad inuentionē dilecti perducit.
Vtilis quidē cōſultatio: & frequēter quod nō cōfert eorū
qui conſuluntur eruditio, cōſulentis meretur humilitas.
Bonum eſt ut ſis ad quærendū ſedulus, nō tamē aſſiduus.
Nam & ſponſa non tam ex ſtudio quàm occaſione cuſto-
des interrogat, & id in trāſitu. Trahebat enim illā ulteriꝰ
amor dilecti, nec uacuum eſſe ſinebat ex ocio cōferre cum
illis. Currebat in cordis ſiti hauſto forſitan de ſponſi uici-
nia ſpiritu, & ideo minus intēdebat in his qui benedice-
bant ore, tendens ad illum qui benedicit in ſpiritu, qui eſt
ſuper oīa benedictus in ſecula deus. B Aduertite iſtud
uos qui in trāſitu oratis, & cū mora legitis, qui ad legen-
dum feruetis, in orando tepetis, debet lectio orationi ſer-
uire, præparare affectū, nō horas præripere, nec ſuccidere
moras. Cū legis, erudiris de Chriſto: orans uerò familiare
cum ipſo feris colloquiū. Et quāto ſuauioris eſt gratiæ cū
illo quàm de illo loqui? Si quædā ſpiritualium detrimēta
ſuſtinent uiſitationū propter orandi raritatē qui lectioni
uehementius uacant, qd dicemus de his quos aut indiſci-
plinatæ collocutiones diſſoluunt, uel anxiæ quæſtiones
ſcindūt? Deniqꝫ monachoꝝ eſt nō colloquiū ſed ſiletiū,
non quæſtiones, ſed quietem ſectari. Aut ſi admittenda eſt
inquietudo, dilectionis eſſe debet, nō contētionis. Habet
enim amor ſanctus inquietudinē ſuā, ſed qualē legis apud
prophetā: Nō tacebo & nō quieſcā, donec egrediatur ut Eſaie.62.
ſplendor iuſtus, & ſaluator ut lampas accendatur. An nō
ſimilē animi ſui paſſionē intimat iſta cum dicit: Cum per- Canti.3.
trāſiſſem illos? Ferebatur impetu feruētis amoris, ideoqꝫ
pertranſiſſe ſe perhibet, quaſi auiditate & deſiderio ſuper-
grediens quicquid dici poterat. Cum pertranſiſſem illos,
inueni quem diligit aīa mea. Pertranſiuit illos uel euenti-
lando doctrinā, uel æſtimādo naturā. Pertrāſiuit & quod
potuit ab illis dici, & quod potuit in illis conſpici. Quili-
bet enī ſint cuſtodes iſti, licet cherubim iterpreteris, licet
ſeraphim, nō poſſunt totum quod de Chriſto eſt nec elo-
quendo depromere, nec æmulādo exprimere. Cunctæ res Eccle.1.
difficiles, nec ualet homo eas explicare ſermone. Si tanta
difficultas eſt in rebꝰ cōditis, rerū auctorē quis iudicabit
uel digne uel plene? Ideo dicit. Cū pertrāſiſſem illos. C
Vtinā nos tales ſimus auditores uerbi dei qui non ſuccū-
bamus his quæ dicūtur, uel tardante ingenio, uel tepente
uoto, ne nos illa pertrāſeant, ne noſtrā excedant tam aui-
ditatē quàm capacitatē, ſed magis docentis quàm cōmo-
nentis pertrāſeamus conatū, maiora etſi nondū capiētes,
conijciētes tamen, aut certè cōcupiſcētes. Quadā enim ra
tione pertrāſit qd ſibi ꝓponitur ꝗ ampliora ſectat, quāuis
non cōſequatur ſtatim. Sponſa uerò cōſecutꝰ eſt, propter
quod electa decantat: Cum pertranſiſſem illos, inueni quē
diligit aīa mea. Quidni pertrāſeat illos quorū & ſcientiæ
eſt numerus, & naturæ modus? Ille uerò qui quærit, ma-
gnus & immēſus; & nō æſtimabit alius ad illū. Non ergo
poteſt alieno documēto aut exēplo ex æquo perpēdi. Re-
liqui oēs pertrāſibiles ſunt, ſolus ipſe pertrāſiri nō poteſt.
Deniqꝫ dicit: Tranſite ad me omnes qui cōcupiſcitis me, Eccli.24
& à generationibus meis adimplemini. Tranſite, inquit,

ad me,non pertrãſite. Quonã enim modo pertranſiri po-
Lucæ.6. teſt,quod immenſum eſt? Menſura bona & coagitata &
cõferta & ſupereffluens dabitur, inquit, in ſinum ueſtrũ.
Vobis immẽſitas diſpenſat in mẽſura. Nam in ſe immenſa
eſt. Non,ait,replẽs ſed ſupereffluens. Si ergo mẽſura capi
non poteſt,immenſitas ipſa quando capietur? Quo pacto
pertrãſiri poterit,quod nec capi plenè poteſt? Denique nec
Canti.3. ſponſa pertrãſire uult,ſed dicit: Tenui,nec dimittam illũ.
Paululũ cum pertrãſiſſem illos, inueni quẽ diligit anima
mea. Fortè propinqui erãt ſpõſo uigiles hi quos cũ pau-
lulũ pertrãſiſſet inuenit dilectũ. Quod ſi iuxta diuinã eius
accipimus dici naturã,qs creatorũ ſpirituũ ad immẽſitatẽ
& maieſtatem illam proxime accedit? Nam etſi ſimilitudo
ineſſe intelligit,lõge tamen inferior & diſſimilis dignoſci
tur. Non eſt enim dñe quis ſimilis tui. Proximitatem fortè
ergo hanc quam excludit cõditio; cognitio admittit. Sed
quis audeat abyſſum illam diuinæ ſapiẽtiæ cuius non eſt
numerus ingenio,creati ſpiritus perceptibilem diffinire?
1.Tim 6. Lucem (inquit apoſtolus) habitat inacceſſibilẽ. Lux iſta
nobis inacceſſibilis eſt, ſed nos non ſumus inacceſſibiles
illi. Propter quod dicit: Prope feci iuſtitiã meam, & ſalus
mea non elongabit. Prope facta eſt,quia incarnata: proxi-
mior,quia reuelata: magis autem proxime facta, quia do-
nata. Prope facta eſt iuſtitia dei patris Chriſtus Ieſus car-
nis noſtræ ſuſceptione,ſed gemino hominũ genus omne
exceſſit priuilegio, quantum ſpectat ad humanæ naturæ
ſtatũ,æquitate,& integritate: quia præter illũ nemo mun
dus à ſorde,nemo immunis à corruptiõe. Dotatus eſt ergo
duplici hoc munere,præceſſitque participes ſuos. Itaque &
reliquos omnes fides tua pertranſeat, ut in illo ſolo per-
pendas æquitatẽ iuſtitiæ,& integritatẽ cõſimilis naturæ.
Sed tamen paululũ pertranſi: quoniam ſicut nos longe excedit
iuſtitia & incorruptiõe,ſic prope factus eſt naturæ indiffe
rentis cõditione. Neſcierunt iudæi in illius exiſtimatione
pertrãſire Moyſen,pertrãſire Abrahã,pertrãſire reliquos
uel patriarchas uel prophetas: qui illum ſicut unum de re
liquis æſtimabãt,nec aliquid habere gratiæ præcellentis.
Ioan.8. Denique dicebant: Abrahã & prophetæ mortui ſunt, & tu
dicis: Qui manducat meã carnẽ non morietur in æternũ?
Quem teipſum facis? Noluerunt Ioannem pertrãſire, ſed
Eiuſdẽ.1. dicebant: quia Ioannes ipſe eſt Chriſtus. Non paſſus eſt
tamen eos in ſe remanere Ioannes,ſed opinionem infideli
ter præſumptam à ſe auertit. Non ſum ego, inquit, Chri-
ſtus,medius autem ueſtrũ ſtat, quem nos neſcitis. Neſcit
ſynagóga pertranſire,ſed ad cæterorũ menſuram æſtima-
uit illũ,& quaſi blaſphemiã opponebat ei, quia cũ homo
eſſet ſe faceret deũ. Sed eccleſiæ pertranſiuit fides, & inue-
Pſal.44. nit illũ unctum oleo lætitiæ præ cõſortibus ſuis. Et quàm
uberi unctus erat oleo, de cuius plenitudine omnium noſtrũ
infudit uulneribus. D Nos enim ſumus ſaucius ille qui
deſcẽdit in Hiericho, qui incidit in latrones, qui expolia-
tus eſt, & uulneratus eſt, & ſemiuiuus relictus. Pertranſie-
runt plurimi, & nullus erat qui ſaluaret. Pertranſijt ma-
gnus ille patriarcha Abraham: non enim erat ille iuſtifi-
cans,ſed tantũ iuſtificatus in fide futuri. Pertranſijt Moy-
ſes: non enim erat gratiæ dator, ſed legiſlator, & eius le-
gis quæ neminem ducit ad perfectum. Nec enim ex lege
iuſtitia. Pertranſijt Aaron. Pertranſijt ſacerdos & eiſdem
hoſtijs, quas indeſinenter offerebat, nec poterat mundare
cõſcientiã ab operibus mortuis ad ſeruiendũ deo uiuẽti.
Pertranſijt patriarcha, pontifex, & propheta arido tam
animo quàm opere, imo & illi in hoc ſaucio ſaucij erant.
Lucæ.10. Solus ille ſamaritanus uerus uiſo illo miſericordia motus
eſt,ſicut miſericordia totus eſt, & infudit oleum uulneri-
bus,ſeipſum cordibus,mundans per fidem corda omniũ.
Ideo eccleſiæ fides omnes pertranſit, pertingens ad illum
qui ſolus illã pertranſire nõ poterat, imponens in iumen-
tum ſuum, & factus eſt ipſe iumẽtũ. Et paululũ pertranſit
ut inueniat illum, quem ſic credit exortem corruptionis,
ut conſortẽ prædicet cõditiõis. Sic illũ habet principem
gratiæ, ut cõfiteatur participem naturæ. Quod ſi & cæleſtes
illos angelicos ſpiritus contuitu ſanctiſſimæ quam forti-
ta eſt animæ, ipſum ſupereminere dicamus, non erit à fi-
de alienũ,ſed omnino congruum dignitati eius perſonæ.
Etenim ſi minoratus eſt paulominus ab angelis propter
partem qua indutus eſt carnalẽ, par tamen eſt illis ſm ſub-
ſtãtiam ſpiritualẽ, & ſuperior ſm prærogatiuã uirtualẽ.
E Et hos ergo ſponſa pertranſi anima. Nam & illi cuſto-
des tui & curatores tui ſunt qui dicũt in propheta: Cura- Hiere.51.
uimus Babylonẽ, & nõ eſt ſanata. Hos, inquã, pertranſi, &
in dilecto tuo priuilegij ſingularis dotes cõtemplare. Illi
adminiſtratorij ſpũs, nõ operarij ſalutis. Ipſe uerò magni
conſilij angelus, qui operatus eſt ſalutem in medio terræ.
Propter quod & deus exaltauit illum, & donauit illi no-
men quod eſt ſuper omne nomen. Iucunda contemplatio
in cæleſti familia contueri eſſentiæ ſimplicitatem, ſerenita-
tem mentis, & mutui ſuauitatem amoris. Iucunda cõtem-
platio contueri perpetuitatẽ exiſtentiæ, puritatem intelli
gentiæ, ſcientiæ profunditatẽ: tum etiam humilitatem in
obedientia, tranquillitatẽ in diligentia, facultatem in effi-
cacia. Omnes tamen pertranſi, & intuere quantus ſit iſte
qui ingreditur ad ſaluandas gentes. Quem ingredientem
in orbem terræ angelicæ laudes inducunt, & triumphali-
ter regredientem cum admirationis cantico dicũt: Quis
eſt iſte qui uenit de Edom, tinctis ueſtibus de boſra? Iſte
formoſus in ſtola, utique carnis ſuæ. Iure quidem formoſus
in ſtola ſua, quæ ſine commixtione concepta eſt, & de uir-
gine nata eſt, & ab omni non modo corruptione, ſed etiã
corruptionis fomite immunis conſeruata eſt, & in ſepul-
chro diſſoluta non eſt, & die tertia reſuſcitata, quadrageſi
ma in cælum aſſumpta, omni die, quod ſuper omnia mirã-
dum & amandũ, in ſalutis cibum credentibus propoſita.
Quis non ad ſingula iſta miretur amanter & dicat: Quis
eſt iſte tam formoſus in ſua ſtola? Cucurriſti per hæc om-
nia admirationis genera, imo ſtupidus per ſingula ſubſti-
tiſti, & ecce denuo noua tibi admirationis materia inde
exurgit. Satis in illis exercitatus fueris, hic iterum ad ſtu-
pendũ excitaris, quaſi illud tibi dicat prophetæ: Ne me- Eſai.43.
mineris priorũ, noua ego facio. F Quid magis nouum
quàm quod in myſterio dñici corporis mutatur materies, &
ſpecies ſeruatur? Priſtina manet forma, ſed noua gratia
quia noua ſubſtantia. Noua quidẽ non in ſe, ſed in hmõi
ſpecie. Nouum planè quod carnis dñicæ ſubſtantia in aliena
ſpecie ſumpta ſanctificationis uirtutem animæ confert, &
ſpiritualẽ emundat ſubſtantiam in myſterio altaris imma-
culata caro. Nouum quidem, & ſupra reliquorũ uſum ſa-
cramentorũ, quod nõ modo ſanctificationis noua gratia da-
tur, ſed ſubſtantia naturalis mutatur. Nam per ſacramẽti
benedictionẽ accipit oblatus panis hanc ineffabilẽ muta-
tionem, & ex myſtica cõſecratione & uerbi uiuẽtis copu-
latione hæc uiuificatrix gratia in carne Chriſti redũdat.
Caro enim nõ prodeſt quicquã, ſed ſpiritus eſt qui uiuifi- 2.Cor.3.
cat, ſacroſanctæ carni cõferens in ſolẽni ſacramento ſpiri-
tualem efficaciã ad uiuificandos tanti participes myſterij.
Formoſus ergo in ſtola, hoc eſt in carne ſua, ſed multo for
moſior in aſſumpto ſpiritu: qui utique carne præſtantior,
quia uerbo uicinior. Et in hoc ſpiritu unctum eum intelli
ge præ cõſortibus ſuis, id eſt nõ modo præ filijs hoim, ſed
etiam præ angelorum agminibus. Quidni unctus ſit præ
illis oleo gratiæ, qui nõ ſicut alij participatione, ſed perſo
nali unione uberrime illi cõſertus eſt oliuæ, ex qua unctio
omnis emanat? An nõ tibi uelut oliua uidetur ueritas &
uerbũ dei, cuius unctio docet nos de omnibus, cuius mol
liti ſunt ſermones ſuper oleum, cuius unguentum effuſum
nomen eſt? Huic oliuæ perſonali unione conſertus, con-
ditionis non corruptionis noſtræ oleaſter (ut ſic dicam)
& pinguedinis illius factus particeps. G Quid luminis,
quid dulcedinis, quid ſuauitatis, quid omnimodæ uirtu-
tis acceperit, operum eius indicia loquũtur, niſi quod longe
excellebat quod ſenſit in ſpiritu, quàm quod expreſſit in
actu. Denique ad omnia uirtutis indicia dicere potes:
oleũ effuſum nomen tuũ, abſque eo quod intrinſecus latet.
Nec enim

Nec enim cõſentaneum eſt:ut qualibet mirificũ foris ani-
mæ opus illius uirtutes exæquet. Nõ poſſum dñe quæ in
proſpectu ſunt omnia opera tua comprehendere. Confor
tata enim ſunt, & nequeo æſtimare illa: & eam quæ intrin-
ſecus latet, quonam modo experiar gratiã? Oculus nõ ui-
dit beatiſſima anima Chriſti præter te munera quæ diui-
nitus collata ſunt in te. Ideo angelici ſpiritus deficiẽtes in
comprehenſione, non deſinunt ab admiratione: & quaſi
neſciẽtes ſed ſtupentes in laudẽ ſupra poſitam erumpunt.
Eſaie.63. Quis eſt iſte ſic formoſus in ſtola ſua, gradiens in multitu-
dine fortitudinis ſuæ? Hanc conſiderans prærogatiuam
uirtutũ in dilecto, iure ſpõſa cuſtodes ſe pertranſiſſe dicit,
& paululũ pertranſiſſe: quia ſic in eo ſingularem miratur
gratiã, ut tamẽ cõmunẽ cõſtituat naturã, beatamq́; illam
Chriſti animã eſſe cum reliquis eiuſdẽ quidẽ generis, ſed
differẽtis excellẽtisq; uirtutis. Parabam adhuc alium uo-
bis explicare trãſitũ, ſed quod materia opportune ſugge-
rit uel magis exigit, ſermo refugit iam urgens ad exitum.
Nos interim ad quod uenimus, in eo permaneamus, qua-
tenus ex hoc gradu, cum ocium dabitur, ad altiora trãſea-
mus myſteria ſponſi eccleſiæ Ieſu Xpi: qui uiuit & regnat
in ſecula ſeculorum. Amen.

¶Sermo. VIII. A

PErtranſiſti ô ſponſa dñi cuſtodes tuos, conſor-
tes & participes ſuos, conſortes naturæ, parti-
cipes gratiæ. Pertranſiſti illos, & perueniſti ad
dilectum. Quidni illos pertranſeas, qui & ipſi
pertranſirent quaſi ſumus niſi in dilecto ſuo ſtarent? Inue-
niſti dilectum, & inueniſti illum unctum oleo ſpiritus præ
conſortibus ſuis. Perpendiſti in illo uirtutum priuilegia
quædam in cõſimili natura. Inueniſti ſanctam eius animã
quædam habere dona ſingulariter, quædam excellenter.
Ideo pertranſiſti illos, quia illum prætuliſti: & paululum
pertrãſiſſe te dicis, quia cõſideratio tua in hac prælatione
nõdum receſſit à generis eiuſdẽ cõmunione. Sed nũquid
hic ſubſiſtes? In ulteriora & altiora ex hoc gradu urgẽda
Sapien.8. eſt profectio, pertingendũ in finem. Sapientia enim attin-
git à fine in finem. Deniq; & hæreticus ut ſuperiorẽ dile-
cto tuo gradũ conferat, hunc tollit. Tantũ carnem uerbo
copulat in Chriſto, animam negat, aut ſi hanc non audet
Ioan.10. (propter euidẽs ipſius Chriſti teſtimoniũ dicẽtis: Nemo
tollit à me animã meã, ſed ego pono eam, & iterum ſumo
eam) animã ſenſificantẽ donat, ſed ratiocinantẽ tollit ſpi-
ritum. Correxit in parte errorẽ, ſed non potuit longi⁹ ab
Aegyptijs recedere tenebris. Non potuit tridui iter cõfi-
cere. Eccleſiæ fides humanitatẽ nec ſolã cõſtituit in Chri-
ſto, nec dimidiã. Vtrãq; naturã collocat in Xpo. Et quia
diuina ſimplex eſt & diſtinctione carens, in hoĩe triplicem
illã quam ponit, apoſtolus diſtinctionẽ fatetur, id eſt inte-
grũ corpus & animam & ſpiritum. Alioquin nõ hominẽ
quem reformaturus in ſe fuerat ſuſcepit. Deniq; & ratio-
nalis animæ pars humanæ, indiguit mediatoris remedio,
quia ignorãtiæ fuſcata nubilo, & cõcupiſcentiæ ſuccenſa
igniculo, utrãq; naturã, id eſt humanã & diuinã integram
fatetur in Chriſto eccleſia eius, & ſicut euangelica mulier
Luce.3. in ſatis tribus humanæ farinæ diuinæ ſapientiæ fermentũ
recõdit. B Sed quid? Indigebat rationali ſpiritu Xps,
uerbũ ipſe patris & ſapiẽtia & ueritas? Nec quod lateret
Ioan.1. ipſum aliquid eſſe poterat, ſed ipſe illuminat omnẽ homi-
nem uenientẽ in hunc mundum. Qua ergo conſequentia
creato & illuminato indigeret lumen creãs & illuminãs?
Nulla planè. Ille non indiget, ſed mea eſt hæc indigentia.
Ratio hæc eſt meæ cæcitatis, non claritatis illius: nõ aſſu-
mẽtis uerbi, ſed aſſumpti ſpirit⁹. Ego indigebã ut & hæc
naturæ meæ pars uerbo uniretur, & ſic clarificatæ in deo
portionis merita in uniuerſos per fidẽ refulgerent. Omnes
nos mediante cõſubſtantiali noſtro reformamur in Chri-
ſto accedentes per fidem ad ipſum. Et ideo totum oporte-
bat aſſumi, ut gratia refunderetur in totũ, quia corruptio
fermẽtauerat totum. Manẽt ergo in una perſona naturæ
geminæ ſicut integræ, ſic & impermixtæ. Diuina enim in-
conuertibilis & incõmutabilis eſt, nec poteſt conuerti in
aliam, nec in ſe ſinit aliam conuerti. Non ualet in aliam ex
ſe deficere. Defectus ſiquidẽ illi foret omnis mutatio: nec
magis in illam alia proficere poteſt. Non commutare ſed
cõmunicare illam poſſumus, utendo certè, non exiſtẽdo.
Manet itaq; naturis iſtis ſua cuiq; tam integritas quàm
proprietas. Cõſequẽter etiam competẽtes his comprehẽ-
ſiones & affectus & contemplationes & beatitudines im-
permixtæ ſunt, & diſtinctæ & differentes, & numerabiles
ſine numero perſonæ. Nam quis aſſereret beatiſſimã Chri
ſti animam aut nihil ſentire penitus dulcedinis & gaudij,
aut iterum guſtum intimum illi permittere ſuauitatis &
ſaporis, & beatitudinis illius qua beatiſſima perfruitur
trinitas? Maioris ſiquidem eſt excellentiæ eſſe illud uita-
le bonum quàm participare, longeq́; expreſſior eſt expe-
rientia & domeſtica magis in eſſentia quàm in uſu ipſius.
Eſſe utiq; idipſum uti eſt, non tamẽ uſus eſſentiam cõfert.
Quomodo ergo eſſentia perfruitione ſola nõ potior quia
proximior? Deinde licet anima hæc in uerbo omnia ui-
det, & ipſum uerbum in uerbo uidet, tamen quia admiſſa
nõ eſt in ſocietatẽ eſſentiæ, nec admitti poteſt in æqualita
tem notitiæ. Nam hoc ipſum eſſentialiter deum eſſe, & ſa-
pientiã eſſe, & ſummam bonitatẽ eſſe, & uirtutẽ ſummam
& ſolã & ſempiternã, quid habeat delectationis & gaudij,
cui dabimus noſſe, niſi cui datũ eſt & eſſe? Verbum ergo
patris tãto magis intime & ſyncere & ſimpliciter ſeipſum
nouit, & uniuerſa per ſeipſum, quãto meliore utitur priui
legio eſſentialis unitas quàm unio perſonalis. C Hæc
ad hoc replicam⁹, ad diſcernẽdas ſcilicet unius Ieſu Chri-
ſti uirtutes, pro gemina in Xpo natura, id eſt uerbi eſſen-
tialiter ex parte nati, & ſpiritus ex parte creati: maxime
propter illos qui de unitate perſonæ æqualitatem uel ma-
gis unitatẽ inducũt, & uirtutis & ſciẽtiæ. Qui tamen cum
omnia dicant aĩam habere per gratiã, quæ habet uerbũ
per naturã: ipſi uidentur quaſdã diſtantias & gradus (ut
ſic dicam) inducere per diſtinctionẽ nominũ iſtorũ, id eſt
naturã & gratiã. Quantum illi denegãt, cui hoc ipſum nõ
dant per naturam habere uel noſſe? Nam etſi anima Ieſu
uerbo unita excellẽter & per gratiã illuminata ſit, nunqd
& illud habere dicetur ex gratia, ut naturaliter & eſſentia
liter & ſimpliciter lumẽ ſit, & illuminãs ſit? Aut quonam
modo erit naturæ quàm gratiæ notitia præſtãtior, ſi non
expreſſior? At illud adducũt quod legiť & uerißime legi-
tur: quia omnis ſapiẽtia à dño deo eſt, & cũ illo fuit ſemp, Eccli.1.
& eſt ante æuum. Si omnis ſapiẽtia à deo, & cum illo eſt, &
ante æuum: ergo quomodo multæ ſapiẽtiæ ſunt cum illa
quæ à deo eſt, & illi coæterna eſt, quia cum illo ante æuum
eſt? Nõ multæ nec uariæ & diuerſæ ſapientiæ, ſed una ſola
& inuariabilis eſt. Quæſtio hæc nõ iã circa unam dñi Ieſu
ſolã reſtringitur animam, ſed ſe dilatat ad oẽs quæ alicui⁹
ſunt participes ſapientiæ, ut ſimiliter quæri poſſit an oẽs
unam habeant cum uerbo dei ſapientiam, imo an omnes
aliã nõ habeãt quàm ipſum dei uerbũ ſapientiã. Quod ſi
ita eſt, una iam & indiuiſa erit omnium ſapientia. Et qua
ratione dicitur omnis, ſi nõ niſi una eſt? Quid ſi ideo nu-
meroſe dicitur, non quia in ſe numerabilis ſit, ſed propter
numeroſitatem habẽtium eam. Nam & una dicitur fides,
propter unam rem creditã, cum tamẽ cuiq; ſit ſua. Quare
ergo una res nõ dicatur numeroſe, cũ multæ ſingulariter
dicãtur? D Deniq; & multæ ſciẽtiæ & multæ uolũtates
eiuſdẽ perſonæ dicuntur & eodem tempore propter mul-
titudinem rerum quas uel ſcit uel uult etiam ſimul. Ad res
ergo ſcitas reſpiciẽtes, non ad ipſius mentis uim qua quiſq;
ſcit omne quod ſcit, & unius multas, & multorũ dicimus
unam ſcientiam. Cum itaq; dicitur, omnis ſapientia à dño
deo eſt, nihil officit ad aſtruendã unitatem ſapientiæ, quia
hoc non ad ipſam ſed ad illa quæ ſciuntur per ipſam, refer
tur: quod dicitur omnis. Neq; enim quia multa ſunt quæ
illuminantur ut uideri poſſint, aut multi uideri poſſint:
ideo multiplex lumen eſt quod & uiſa illuminat, & uiden-
tibus lucet. Quid ergo? Dicemus unã & eandẽ eſſe ſcien-

illum. Deniq; ſic ait. B Nunc dimittis ſeruum tuum do-
mine ſm uerbum tuum in pace. Vtiq; in pace dimittitur
ſolutus & ſequeſtratus à carne: ut nõ amplius cõcupiſcat
aduerſus ſpiritum, & illi repugnet. Ille ad noui amplexũ
pueri, ſeneſcentis depoſuit hominis uetuſtatem, & in tran
quilliorem ſtatum à corporis corruptibilis pœna, & car-
nis pugna dimitti ſe uel poſtulat uel exultat. Sponſa uerò
dilectum à ſe non dimittendum præſumit. Et quãto præ-
cellentis eſt gratiæ non dimittere quod ames, quàm eua-
dere quod horreas? Omnes hi etſi in carne uel carnis ſpe
cie uiderint, quoſdam uel uiſionis uel apprehenſionis gra
dus diſtinguunt humanis in mentibus. Quod nulli eorũ
indultum legimus, iſta uſurpat, cuius tentauimus euenti-
lare ſermones. Inueni, tenui, nec dimittam. Inueni per aſpi
rationem, tenui memoriæ retractatione, non dimittam
cõtinuatione iugi. Tenui illum, & tu cum inueneris Chri
ſtum, cum inueneris ſapientiam, cum inueneris iuſtitiam,
ſanctitatem, redemptionem: hæc omnia enim nobis factus
eſt Chriſtus. Cum iſta inueneris, tene affectu, tene ſtudio.
Quod intelligentia inueneris, diligẽtia tene, & retine (ut
ſic dicam) renitentes uirtutes, & lubricas ſpecies arctiori
tibi aſtringe amplexu, donec uice uerſa ultro tibi inhæ-
reant, & amplexentur te gratis, & ſine ſtudij tui labore te
teneant, nec ſinant uel longius abſcedere, uel diutius ab-
eſſe. Et ſi quando declinas ad officia humanæ neceſſitatis,
ibi te inſectentur & reuocent, & arripiant ad ſe, ut ubi nõ
poſſint aſſiduè ſtudium, ſemper habeant obligatum affe-
ctum. C Nã nonnulla mihi uidet diſtinctio, an tu teneas
Proue.4. Chriſtũ dei uirtutẽ & ſapientiã, an tenearis ab ipſo. Ama,
Pſal.72. inquit, ſapientiã & amplexabit te. Deniq; & de quibuſdã di
citur, ꝙ tenuit eos ſuperbia. Quid eſt tenuit, niſi irretiuit
& implicauit, & inolitæ cõſuetudinis indiſſolubili obliga
uit uinculo? Hoc enĩ eſt quod ſequitur: Operti ſunt iniq-
tate & impietate ſua, ut nõ facile euoluere & explicare ab
illa ſe poſſint. Et ut amplius dicam, quaſi cute quadã, ſic ali-
qui praua operti & inuoluti ſunt cõſuetudine uitiorũ, ut
illã dediſcere & deſueſcere, nõ tam expoliari ſit, quàm ex-
Leuit.1. coriari. In cuius rei indiciũ, fortè inſtitutio legis continet
Exod.28. hoſtiæ pellem abſtrahi. Nam è regione ꝙ ſtricta ſacerdos
indui iubetur linea, ueritatis te uult illius quæ de terra
orta eſt habitu arctius aſtringi, ut per ſe caſtimoniæ & pu-
ritatis & innocẽtiæ tibi uirtus inhæreat, & agglutinetur
tibi: ſed & omnia ſacerdotis indumenta uel catenulis uel
baltheis uel uittis aſtricta & colligata ſibi uult eſſe lex: &
Roma.13. cum indueris dominũ noſtrum Ieſum Chriſtũ, cum te in-
Col.3. dueris uiſcera miſericordiæ, benignitatem, charitatem, &
reliquas quas apud apoſtolum legis uirtutes, cum Chri-
ſti te fide memoriter ueſtieris, & contemplandæ ueritatis
inuiſceraueris affectum, omnia tibi coaptentur & cohæ-
reant, conſtricta ſint, nihilq; circa te uagari & fluctuare
poſſit, & tentationis uel diſſolutionis uento follicare,
qui ſe tali uirtutis ueſtierit habitu, ut ei in naturam uerſa
uideantur, non ego hũc tam tenere quàm teneri dixerim.
Pſal.72. Tenuiſti, inquit, manum dexteram meam, & in uoluntate
tua deduxiſti me. Tenuiſti ne pergerem in defectum, dedu
xiſti in multiplicem profectum. In uoluntate tua deduxi-
ſti me, id eſt in uolũtate quæ à te eſt, & quæ ſm te eſt. In uo
luntate quæ magis trahens quàm tracta eſt. Nam & bonã
uoluntatẽ cum multo labore nonnunquã attrahere niti-
mur, & magis proſequimur quaſi fugientẽ, quàm ſequimur
Pſal.118. ducentẽ. Sic enim legitur. Concupiui deſiderare. Bona ta
lis uoluntas, ſed nondũ placẽs. Iuſta, ſed nondũ iucunda.
In uoluntate tua deduxiſti me. In illa quæ blando conſtat
boni ipſius guſtu. Nec tantũ (ut ſic dicam) pigra nititur
Canti 3. ratione, quàm pia boni ipſius oblectatione. D Tenui
nec dimittã illum, donec introducam illũ in domũ matris
meæ, & in cubiculũ genitricis meæ. Multo planior uide-
retur ſenſus, ſi ita dixiſſet. Non dimittã illũ cũ introduxe-
rõ in domũ matris meæ, illius ſcilicet quæ ſurſum eſt Hie-
rusalẽ cœleſtis. quæ eſt mater omniũ noſtrum. Nam ante il
lud tẽpus omnia hic inſerta ſunt, & inter ſpem & metum
fluctuant, & pendulo nituntur gradu. Et quæ erit certitu
do de gratia, dum mutabilis eſt natura? Deniq; & ille ait:
Ego dixi in abũdantia mea, nõ mouebor in æternũ. Auer Pſal.29.
tiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus. An non
tibi ſimilia dixiſſe uident pſalmiſta & ſponſa? Quid enim
aliud eſt nõ mouebor in æternũ, quàm quod hic ponitur:
Non dimittã illum? Sed ibi quidẽ manifeſta præſumptio,
quia uicina ultio. Auertiſti, inquit, faciẽ tuã à me, & factus
ſum cõturbatus. Cũ ſit in hac carne facilis caſus, & frequẽs
impulſus, citus lapſus & certus labor, quomodo nõ uide-
buntur præſumptionis & nimis promptulæ deuotionis
eſſe hæc ſpõſæ uerba, nõ dimittã illum? Quis enim hic in
eodẽ ſtatu permanere poterit, præſertim illo ſubtiliſſimæ
contẽplationis qui uix attingi poteſt tenuiſſimo mentis
ictu? Fortè ergo uerba hæc non ſecuritatẽ ſed ſolicitudi-
nem ſonant. Nec enĩ ſecuritas eſſe poteſt donec introduxe
rit dilectũ in domũ matris ſuæ; & in cubiculum genitricis
ſuæ. Non erit tũc retinendi ſolicitudo, quia erit certitudo
manendi in illo felicitatis ſtatu abſq; ſtudij noſtri uſu, &
diſciplinæ cuſtodia, ultro nobis affluent imo intrinſecus
de quodam inexhauſto animæ uẽtre flumina fluent aquæ
uiuæ & indefeſſæ delectationis. Nulla tunc erit neceſſitas
in altũ fodere, nullus labor uel purgare puteos quos Phi- Geñ.26.
liſtei repleuerũt, uel propugnare ne repleãt. Hic ille labor
exigitur, non inde excluditur. Quod ergo dicit, nõ dimit
tam illum, ſtudium polliceri uidetur & diligentiã, ut ſem-
per ſolicita ſit quoadusq; plenè poſſit eſſe ſecura, ne ſibi
elabatur de reliquo dilectus ſuus dñs Ieſus, qui uiuit & re
gnat in ſecula ſeculorum. Amen.

¶Sermo. X. A

QVæ infirmitatis exẽpla ſunt aptauimus ſponſæ
præterito ſermone, hodierno quæ ſunt uirtu-
tis aptem9 de ſcripturis ſacris. De Anna legit:
cum intẽte profuſo exoraret affectu, ꝙ nõ ſunt 1.Regũ.1.
uultus eius amplius in diuerſa mutati. Vultus, animi in-
terpres eſt, & ab intimo affectu habitũ trahit. Ideo ab ei9
conſtantia interioris quæ in anima eſt: perſeuerantiæ di-
citur argumẽtũ. Non ſunt uultus eius in diuerſa mutati,
quia nihil imminutũ eſt deſiderii ſemel concepti. Et quid
aliud ſonat quod dicit: Non dimittam illum, niſi non mu-
tabo in diuerſa uultum, & intuitum mẽtis alio non diuer-
tam ab ipſo? Sed & apoſtolus ſimile quid hortatur? Sine
intermiſſione orate. Et item: Gratias agẽtes ſemper, illud 1.Theſ.5.
quoq;: Gaudete in domino ſemper. Continua & non in- Ephеſ.5.
terrupta hæc uult eſſe apoſtolus, orationem, gratiarum Phil.3.
actionem, & gaudiũ in domino. Sed quis iſta ipſo mentis
habitu & affectu animi indefeſſo explere ſufficiat, niſi cui
dicere permiſſum eſt: Quis nos ſeparabit à contemplatio
ne Chriſti? Apoſtolus dicit. Quis nos ſeparabit à charita Rom.8.
te Chriſti? A cõtemplatiõe enim dicere nõ poterat. Nam
aliquando à contemplatione ſegregari Chriſti illum com
pellebat charitas. Siue, inquit, mente excedimus deo, ſiue 2.Cor.5.
ſobrij ſumus uobis: charitas enim Chriſti urget nos. Cha
ritas ergo qua[illegible] diſpẽſatione cõtemplationi ſe ſubdu-
cit, cuius tñ proprius eſt & familiaris in ipſa uſus. Omnia
quæ agit charitas, quandam habent indefeſſæ orationis
& gratulationis uicem & efficaciam. Sed tunc iſta profu-
ſius & excellentius exequitur, cum ſingulariter in iſtis ex-
ercetur. Abſconde eleemoſynam in ſinu pauperis, & ipſa Eccli.29.
orabit pro te ad dominũ. Eleemoſynæ uocabulo nõ incõ-
grue cenſentur uniuerſa quæ indigentibus miſericordi-
ter impenduntur, non modo iſte corporeus cibus & indu
mentum, ſed etiam doctrina, exhortatio, correctio, conſo-
latio, & uniuerſa quæ ad animæ commoda ſpectare uiden
tur. Opera ſunt hæc charitatis, & orationis uim obtinent,
cum ſolius dei fiunt intuitu, ſed non ſunt hæc ſpecialia &
propria ipſius, B Quid enim tam proprium quàm dile
cto ſoli intẽdere, & libere in amoris ſe exercere negocio?
Ab hoc ſpiritualis iucũditatis exceſſu & ebrietate ſobriũ
fieri, & propter fraternas neceſſitates ab alienatione men-
tis temperare, quid niſi uultũ in diuerſa mutare eſt? De-

Deniq; quàm bonum & quàm iucundum habitare ama=
tes in unum. Alioquin non eſt habitatio in unum niſi in
amore qui inhabitare facit uni⁹ moris in domo. Quid eſt
unius moris niſi fœdere conformes amoris? Amor huma=
1.Ioã.3. num animum deo conciliat & unit. Similes, inquit, ei eri=
mus cum apparuerit. Quidni ſimiles? Cõmendat ſeipſam
mundis reuelatam mentibus maieſtatis diuinæ inæſtima=
bilis pulchritudo, & intuentis in ſe affectũ rapit, & quadã
ratione ſibi facit ſimilẽ, dum aliud cogitare non ſinit. Odo
re trahimur, transformamur autẽ uiſione. Bonus ergo cõ=
templationis uſus qui unius moris efficit & cõformat hu=
manam mentem & ſummam maieſtatem. Bona hæc man=
ſio ultra quam nec uota nos trahunt, nec citra tenere nos
Pſal.131. debent. Quis det mihi ut hæc ſit requies mea in ſeculũ ſe=
culi? B Felix qui ex corde poteſt dicere, hic habitabo
Luca.10. quoniam elegi eam. Maria optimã partem elegit quæ non
auferetur ab ea. Scientiæ deſtruentur, euacuabuntur pro=
phetiæ, linguæ ceſſabunt, ſola contemplatio non excidet
in futuro. Ideò hãc tibi partem elige in præſenti, quæ non
Treñ.3. auferetur unquã, ut dicat anima tua: Pars mea dominus,
Ibidem. propterea contẽplabor eũ. Propheta dicit, propterea ex=
pectabo eum. Rectè quidem. Expectat enim boni plenitu=
dinem, cuius portionem iam tenet. Qui contemplationis
bono hic fruitur, amplius quidem expectare poteſt in hoc
genere, ſed aliud quid non debet. Bona hæc, bona ſunt re=
poſita in annos multos, imo in annos cunctos. Ideò Felix
anima quæ bono hoc frueris, epulare, comede, quia pars
hæc non repetetur à te, ſed refundetur & reformabitur
uberius. Hæc requies tua in ſeculum ſeculi, hic habitabo
quoniã elegi eam, hic inhabita ut cum illo inhabites, qui
ſedet ſuper cherubim, ſuper ſcientiæ plenitudinem, qui lu
cem habitat inacceſſibilẽ. Et ideò in ſpeculationis luce ſit
locus tuus. Hic matris tuæ eccleſiæ proprius & domeſtic⁹
locus, hæc eius domus: cætera quæ exercet temporalis ne
ceſſitatis officia, iſtum ad finem reſpiciunt. Actionis offi=
cia tranſeunt, permanent contemplationis. Bonum eſt hic
tibi eſſe: hic tibi tabernaculum fac. Non tibi unum et di=
lecto tuo unũ, ſed tibi & ipſi unũ, In hoc cubiculũ dilectũ
tuum introduc, ingredere in requiem tuã, ut requieſcas à
laboribus tuis, ſicut & à ſuis deus. Septima requieuit ab
opere inſtitutionis. Septima requieuit à labore reſtitutio
nis. In illa poſtquam mundum condidit, in iſta quando ſe
in monumento recondidit. In illa poſtquam fundauit mũ=
dana, in iſta poſtquam reformauit humana. Si quæſiſti, ſi
inueniſti, ſi tenuiſti dilectum tuum, tene quem tenes, tene,
inhære, imprimere illi, ut eius in te uelut expreſſa reforme=
tur imago, huic fias conformis ſigillo. Eris autem ſi adhæ=
1.Cori. 6. ſeris. Qui enim adhæret deo, unus eſt ſpiritus. Fortè ſicut
duræ materiæ difficulter in te primo ſit eius impreſſio, &
ſi laborioſa impreſſio, ſed dulcis adhæſio. C Laborioſa
eſt reformationis tuæ ſexta, ſed dulcia ſabbata quietis ſe=
quuntur. Conſepelire ergo cum Chriſto per hunc ſabba=
Apo.14. tiſmum in mortem. Beati enim mortui qui in domino mo=
riuntur, amodo iam dicit ſpiritus ut requieſcant à labori=
bus ſuis. Spiritus hoc dicit. Collatæ utiq; quietis exhibi=
tione, & effectu gratiæ, quomodo & ipſe teſtimonium red=
dit ſpiritui noſtro. Spiritus hoc dicit; quia ſpirit⁹ hoc effi=
Ibidem. cit. Ipſe ſe dicit, quia ipſe ſe donat. Amodo iam dicit ſpiri
tus, ut requieſcant à laboribus ſuis. A laboribus, inquit,
non ab operibus. Opera enim illorum ſequuntur illos.
Opera ſequuntur ſpiritum ſicut calor ignem, umbra cor=
pus, lux ſolem, effectus cauſam. Qui ſabbatizat in ſpiritu,
non habet opus ſectari opera, opera enim ſequũtur illum.
Opera illorum. Quæ ſunt opera illorũ? Quæ ſunt opera
quieſcentiũ, opera mortuorum in Chriſto, conſepultorũ
cum Chriſto, opera ſabbatizantium? Feſtiua ſunt, feriata
ſunt, ocium ualent opera iſta feſtiua ingredi in hanc re=
quiem, in hunc ſabbatiſmum. Sed uide q non relinquitur
ſabbatiſmus niſi conſepultis cum Chriſto, nõ relinquitur
niſi poſt ſextam diem. Poſt ſextam diem in qua aut uetus
homo crucifigitur, aut nouus perficitur. Nam ꝑpter illũ
dicit: ut qui mortui ſunt in Chriſto, requieſcant à labori=
bus ſuis, & propter iſtum quod nouo cõdito homine die
ſexta, ſeptima requieuit ab operib⁹ ſuis deus. Et tu quoq; Geñ.2.
ſabbatum tibi compara, redime tempus, & liberas ab ex=
teriori occupatione horas uẽdica tibi. Sed uide ne hoſtes
derideant ſabbata tua, ne illis ſeruiant ocia tua, ne illis
uaces qui uacare deo debueras. Vacate, inquit, & uide= Pſal.45.
te quoniam ego ſum deus. Bonum eſt ocium, ſed ſapien= Eccle. 38.
tiam ſcribe in tempore ocij tui. Scribe illam ſuper latitudi
nem cordis tui. Latum enim cor, quod curæ non arctant.
Imprime in intimo cordis tui literas quæ non deleantur,
& exara in tabulis ſpiritualibus ſigna ſapientiæ, ut dice=
re poſſis. Signatum eſt ſuper nos lumen uultus tui domi= Pſal.4.
ne, dediſti lætitiam in corde meo. D Lætare & diem fe=
ſtum age cum dilecto, & epulare (ſicut ſcriptum eſt) in in=
troitu gloriæ huiuſmodi. Sabbatũ, iuxta quod dicit Eſa= Eſaie.58.
ias delicatum eſt & ſanctum domini glorioſum. Delicatũ,
inquit, & ſanctum. In deſiderijs eſt omnis ocioſus, ſed non puer.21.
ſunt omnia ſancta deſideria, qualia eorum qui uolunt di= 1.Tim.6.
uites fieri, & per hoc incidunt in deſideria multa inutilia
& nociua. Vides quomodo apoſtolus multitudinem deſi=
deriorum in uitio pouit. Quid ſi & immunda fuerint?
Nam & multi qui agere non poſſunt, in occulto cogitant
quæ turpe eſt & dicere, tenui ſe in hoc ſolantes remedio.
Ad horum diſtinctionem nõ contentus dicere ſabbatum
delicatum, adiecit & ſanctum, & domini glorioſum, ut
non ſint in confuſione gloriæ tuæ. Si uacas, ſabbatum ha
bes: ſi uacas & uides, & contemplaris delectationes do
mini, iam ſabbatum tuum delicatum eſt & ſanctum, &
ſabbatum domini glorioſum, ſabbatum ex ſabbato, id
eſt uacatio de uacatione. Prima uacatio eſt & bona ſi mũ=
do non uacas. Secunda quidem eſt melior, ſi tibijpſi &
uaces, & cogites quomodo placeas deo. Tertia eſt &
optima ſi etiam tui oblitus ſoli deo uaces, & cogites
quæ domini ſunt, quomodo tibi placeat ipſe. Non ſit
deſidioſum ſabbatum tuum, operare in ſabbato tuo ope
ra dei. Opus enim dei eſt ut credas in eum. Fide uidens, ui
demus enim nunc per ſpeculum: ideo uaca ut uideas. De=
licatum planè opus eſt uiſio & uiſio dei. Non eſt tibi ne=
ceſſitas de reliquo dimicare pro fide, ſed tantum delicia=
ri in ea. Erepta eſt iam de contradictionibus perſequentis
populi, & peruertentis hæretici. Conſtitue eam in caput
cogitationum tuarum ut cogites cogitationes fideles an=
tiquas. Amen.

¶Sermo. XII.

NEſciunt cogitationes antiquas habere qui no=
uitates uerborum exquirunt, qui noua exclu=
dunt dogmata, qui iuuenilia deſideria non de=
clinant, qui nihil habent grauitatis, nihil au=
ctoritatis, nihil antiquitatis plenum: non eſt ibi amen,
ubi eſt aut diſceptatio aut deceptio cogitationum, ubi
aut infidelitas eſt, aut fluctuat fides ipſa. Ingredere in tu=
tos receſſus fidei, introduc dilectum in cubiculum ma=
tris tuæ, ut quicquid de Chriſto ſapis, quicquid ſentis in=
tra eccleſiæ conſtringas regulas, ad eius caſtiges cenſu=
ram: huiuſmodi opera operare in ſabbato tuo. Alioquin
ſi uacas, & talibus non uacas ſtudijs, facile in uacuo ani=
mo cogitationes uanæ & uenenata erumpent conſilia.
Deniq; ſicut habes, agrum hominis pigri urticæ & ſpinæ puer.24.
obſident: & euangelia tibi dicunt, quia duo erunt in lecto, Matt.24.
unus aſſumetur & alter relinqueretur. Quaſi lectus quidã
eſt ocioſa uita & quieta in eccleſiæ gremio degentium
eorum qui nullo ſunt eccleſiaſtici muneris onere occupa=
ti, nec prouidentiæ & diſpenſationis ſolicitudine diſten=
ti, ſed libero utuntur ocio ſub alieno regimine. Non ta=
men hoc ocio omnes rite & iure debito fruuntur, ſed li=
bertatem quam obtinent temporis, dant in occaſionem
torporis. Bonus enim lectus ſi quis eo legitime utatur, &
opportunitatem exterioris quietis in uoluptatem conuer
tat uiſionis internæ. Hi ſunt qui aſſumenẗ ab hoc eccleſiæ
cubiculo ad illud cæleſte, ut ubi Chriſtus eſt, & ibi ſint cũ

Ibidem. ipſo. Denicꝗ ubi fuerit corpus, illic congregabuntur & a-
quilæ. Eſto tu quaſi aquila, & acutis utere luminibus, ſpi-
rituali aſſueſce cõtemplationi, cõmane in petris, & in præ-
ruptis commorare ſilicibus, imo in ſingularis illius petræ
Eſaiæ.26. quæ Chriſtus eſt cauernas ingredere. Intra iuxta Eſaiæ
uerbum in cubicula tua, claude oſtia tua, & abſconde-
re modicum ad momentum donec pertranſeat indigna-
tio. Magis uerò abſcondere in æternum ut delectatio ma-
neat. Intra in cubiculum pacis, in potentias domini:
quia pax in uirtute eius. Memorare iuſtitiæ eius ſolius,
ut in te ſibi obuient pax & iuſtitia. Memorare iuſtitiæ
1.Cori.4. eius ſolius, quia quid habes quod non accepiſti? Iuſti-
tiæ eius ſolius. B Bona iuſtitia quam aduerſus titillan-
tia uitia tibi pugna quadam defendis. Felicior ubi non
dimicas pro iuſtitia, ſed magis delectaris in ea: ubi non
conflictationi ſtudes, ſed delectationi: non ſeris cum ui-
tijs iurgium, ſed commercium cum uirtute contrahis.
Iſtam poſſidens non impugnas illa: ubi poſteriorum obli-
tus, non cogitas quæ hominis, ſed quæ domini, & memo-
raris iuſtitiæ eius ſolius, cum iuſtitia & pax in te oſculatæ
ſe fuerint. Regnum enim dei iuſtitia & pax & gaudium.
Pſal.75. Si regnum, quare non & domus & cubiculum? In pace
enim factus eſt locus eius, & habitatio eius in Sion. Ingre-
dere in cubiculum pacis huius quidem exterioris, ſed ma-
gis illius interioris, in habitationem ſpeculationis: quia
Pſal.4. Sion ſpeculatio interpretatur. In pace, inquit, in idipſum
dormiam & requieſcam. Idipſum ad ſpeculationem refert,
Canti.3. quia hæc eſt pars optima quæ non auferetur. Denicꝗ &
ſponſa obdormiuit cum dilecto in cubiculo matris ſuæ,
& quendam paſſa eſt ſoporatæ mentis exceſſum in ample-
xu ſponſi, ideo ſequitur: Adiuro uos &c. Et tu ergo ſi ſpon-
ſum apprehẽdiſti, tene: nec dimittas donec introducas in
domum & in cubiculum matris tuæ. Quid ego nunc ti-
bi perſuadeo ad quod te ipſa experientia perceptæ dulce-
dinis multo magis inuitat & allicit? Si quis enim feriato
animo furtim & quaſi in raptu prælibare potuit liberæ
meditationis feſtiua gaudia, neſcio ſi quid unquam liben-
tius agat quàm ut huic totum & ex integro ſe ſtudio tra-
dat & expediat. Denicꝗ trahebant ſponſam prima pul-
chræ contemplationis blandimenta, & ad quietis prouo-
cabant cubiculum, quo dilectum introducturam ſe læta
Ibidem. gratulatur. Non dimittam illum donec introducam. An
non tibi uidetur quaſi dicere his uerbis illud de pſalmo:
Pſal.131. Si dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormi-
tationem, donec inueniam locum domino. Omnia dimit-
to, ne dimittam illum. Omnia detrimentum facio, ut Chri-
ſtum lucrifaciam, propter ſupereminentem lætitiam præ-
Eccle.4. ſentiæ eius. Si dormierint duo, fouebuntur mutuo: unus
quomodo calefiet? Eccleſiaſtes hoc dicit. C Bonum fo-
ueri & inflammari in amplexu uerbi. Ignitum enim elo-
quium domini uehementer, & ſpiritualibus æſtuare deſi-
derijs: ideo non dabo ſomnum oculis meis, & palpebris
meis dormitationem, donec introducam illum in cubicu-
lum matris meæ. Tunc quieſcam, & ſuauis erit ſomnus
meus. Quaſi dormiuit Ioannes recumbens in pectore Ie-
ſu, ubi reconditi ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcien-
tiæ dei. Ibi ueræ quietis locus, intelligentiæ ſerenum, ſan-
ctuarium pietatis, delectationis cubiculum. Hic dormi,
ut uideas quod ipſe uidit, uerbum in principio, uerbum
apud deum, & uerbum deum, & intelligas in Chriſto cum
patre exiſtendi coæternitatem, perſonalem diuerſitatem,
& unitatem conſubſtantialem. Quid tibi uidetur ſimilius
ſomno? Huc ſe uõ poſſunt humani iactare intuitus, irrum-
pere ratio. Denicꝗ non uidebit hæc homo & uiuet. Bo-
num eſt ergo te obdormire & humanorum ſenſuum &
affectuum obliuione ſopiri, ut huiuſmodi ſomnia ſomnia-
re poſſis. Hoc apoſtolorum cubiculum eſt, qui nos genue-
Gal.4. runt in chriſto. Quaſi mater eſt Paulus, cum dicit: Filioli
mei quos iterum parturio donec formetur Chriſt9 in uo-
Philip.3. bis. Matrem habes, uis habere cubiculũ? Noſtra, inquit,
2.Cori.5. conuerſatio in cælis eſt. Vis ſomnum? Mente, inquit exce-
dimus deo. Huc ergo tranſi cum dilecto, hic mane, hæc me-
ditare, in his eſto: aut ſi iſtò pertingere non potes, tempe-
rantius age: ſi nõ potes recumbere in pectore Ieſu, ubi in-
defeſſæ puteus ſapientiæ, requieſce inter ſcapulas, ubi pa-
tientiæ eius exempla & myſteria contempleris. Inter hu- Eſaiæ.9.
meros eius: quia principatus factus eſt ſuper humerum
eius. Et de Beniamin dictum eſt quòd amantiſſimus do- Deut.33.
mini inter humeros requieſcet. Requieuit quidem & ob-
dormiuit Ieſus in cruce, & tu cum ipſo in paſſionis eius fi-
de & memoria dormias, uel potius inter iſtas fortes diſcur-
re inter pectus & humeros, inter fidei myſteria, & manife-
ſtationem ueritatis. In altero fac tibi domum, in altero cu-
biculum. Amantiſſimus domini Beniamin quaſi in thala-
mo morabit tota die, & inter humeros requieſcet. Vides
quomodo inter humeros thalamum collocat? Quid ergo
erit in pectore? Vtrobicꝗ planè contemplationis pulchræ
locus, & inter humeros, & inter ubera. Sed uberior gratia
in pectore, ubi amoris locus, cogitationũ ſedes, amplexus
occaſio, & cernendi copia uultus. Bene ergo in pectore Ie-
ſu Thalamus, imo & theſaurus. Ibi enim & deliciæ ſponſi,
& diuitiæ uerbi. Quia in illo abſconditi ſunt omnes the-
ſauri ſapiẽtiæ & ſcientiæ dei. In hos ingredere theſauros,
abſconde te in abſcondito faciei eius à conturbatione ho-
minum, & nemo te exſuſcitet necꝗ euigilare faciat donec
ipſa uelis. Denicꝗ & hoc habet ea quæ ſubſequitur adiura-
tio ſponſi Chriſti Ieſu, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculo-
rum. Amen.

¶Sermo.XIII. A

ADhuc capituli huius nos diſcuſſio tenet. Tenui Canti.3.
nec dimittam illum. Itáne adhibenda eſt diligẽ-
tia & ſtudium, ut dilectus tuus apprehenſus re-
tineatur? Si Sponſus eſt, & amanti reſpondet
ex æquo, quomodo non ultro cohæret tibi, & aſtringi-
tur gratis? Denicꝗ hoc habet impatiens zelus amantium,
ut etiam expulſus importune ſe ingerat, & pudorem dedi-
ſcat æmulatio dura. Nunc autem dicis. Non dimittam
illum, quaſi declinare nolentem ſi non inſtantius retinea-
tur. Quomodo ſi amat aut declinare uolet, aut auelli ſe ſi-
net? An fortè ſuſpicionibus amatorijs moueris, & ſuperua-
cuo quodam metu amittendi, pro multo affectu retinen-
di? Non eſt tamen ſuperuacuus timor, ubi exitus in an-
cipiti pendet. Non eſt ſuperuacuus inter pericula me-
tus. Sed domeſtica tibi magis metuenda eſt leuitas. Nam
deus ille, & non mutatur. Innata tibi leuitas uicina eſt
lapſui, & inſtabili quodam uagæ mentis motu facillime
arriperis ſi non firme adhæſeris. Sed nos iam ad primi-
tiuam uerba hæc referamus eccleſiam. Eius enim eſſe ui-
dentur: fidei & charitatis iura aduerſus perſecutionum
iniurias prophetica quadam præſumptione ſibi defen-
dentis. Vide etenim quàm multi conati ſunt ſpirituale hoc
Chriſti & eccleſiæ uel diuellere uel adulterare connu-
bium. Contemplare adhuc initia latentis eccleſiæ, quan-
do uelut noua nupta in primos Chriſti properabat am-
plexus. Quid furoris, quid fraudis illis Ieſu bone ſuſti-
nuit diebus? Oportebat quidem hæreſes eſſe, oporte-
bat & perſecutiones eſſe, ut tanto adhæreret dilecto te-
nacius, quanto ab eius uel fide uel confeſſione uehemen-
tius ſe abrumpi uidebat. Quis nos (inquit unus pro uni- Roma.8.
uerſa eccleſia) ſeparabit à charitate Chriſti? Denicꝗ non
eſt in illis uel fidei corrupta ueritas, uel confeſſionis ob-
turata libertas. Propter Sion, inquit, non tacebo, & Eſaiæ.62.
propter Hieruſalem non quieſcam. Cæſis in ſynagoga
diſcipulis denunciatum eſt ut tacerent. Sed illi propter
Sion non tacent, & propter Hieruſalem illam carna-
lem non quieſcunt. E Verè carnalis ſynagoga quæ ui-
uificantem in ſe extinxit ſpiritum, & eccleſiæ extorque-
re conatur. Non probauit Chriſtum habere in notitiam:
ideò tradita eſt in reprobum ſenſum. Reprobauit enim
lapidem probatum, lapidem electum: tenuit legem, ſed
Chriſtum neſciuit: tulit clauẽ ſcientiæ, nec ipſa introiuit,
nec alios intrare permiſit. Quis nobis claudit, quibus
Chriſtus

Chriſtus aperuit? Super humerum eius clauis domus Da
uid, quæ aperit & nemo claudit, claudit & nemo aperit.
Aperuit gentibus, & clauſit iudæis. Cæcitas enim in Iſra-
el contigit ex parte, ut gentium plenitudo intraret. Cæ-
ca eſt iudæa: & in literæ uelamine oſtium inuenire neſcit.
Synagóga prædicat, uelamen reprobat, ueritatem non re
ſte uel offerens uel diuidens. Recte enim diuideret, ſi li-
teræ obſeruationem ab eius interpretatione diſtingue-
ret, ſi aliud tempus illius antiquitati, aliud huius noui-
Eccle.3. tati daret. Tempus enim ſuendi, & tempus ſcindendi. Si-
militer enim & illis præcepta ſunt, & iſta prædicta ſunt.
Sed in illis figura, iſta ſub figuris. Eccleſia iam iſta diui-
dit & ſcindit quæ fuerant conſuta, etſi nouit literã aliquã-
do ſecundum carnem, ſed iam non nouit ſynagóga: quem
Canti.3. inuolutum quaſi tenuit, reuelatum dimittit. Eccleſia di-
cit. Tenui nec dimittam. Synagóga reprobat imo & ex-
probrat, ſed eccleſia non ueretur à uoce exprobrantis &
Matt.24. obloquentis, à facie inimici & perſequẽtis. Denique ſeruus
ille nequã dicit in corde ſuo, moram facit dominus meus
uenire, & ideò percutit pueros domini, quia iam eius
nouerunt & nunciant aduentum: ſed illi propter Sion
non tacent, & propter Hieruſalem non quieſcunt. Cor-
pora poſſunt percutere, non poſſunt ab animo Chriſtum
excutere. Flagellis firmius ligata eſt in corde eorum affe-
ctio Chriſti. In Synagógis flagellati ſunt, in cuſtodiis tra-
diti, ad cathedras tracti, ſed gaudent in his omnibus quia
digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati.
Tenui nec dimittam illum. B Tenuit quia non timuit
dum turbaretur omnis terra, & maiores mundi huius po
teſtates transferrentur aduerſus illam in cor amaritudi-
dinis. Agglutinata eſt ſponſo funiculo qui rumpi nõ po-
terat, funiculo charitatis: qui neſcit excidi: quia illa nun-
quam excidit: fiducialiter egit, quia charitate adhæſit.
1.Cori.6. Qui enim adhæret deo, unus eſt ſpiritus: ubi autem ſpi-
ritus domini, ibi libertas. Ideo libere egit, & ſpei ſuæ con-
feſſionem tenuit indeclinabilem. Et tunc quidem fatui-
tatis res fides uidebatur, & confuſione digna confeſſio.
Quid confuſionem nomino? Extremi res erat periculi.
Non tamen timere poterant eos qui occidunt corpus.
Spiritus enim uitæ ante faciem illorum, Chriſtus domi-
nus. Ideò & à carne auelli ſe facilius paſſi ſunt: qui ab eius
charitate nihil ſibi de ſe retinuit, ut illum teneret. Ideò di-
Cant.3. cit. Tenui nec dimittam illum. Planè inter tot peruerten-
tes & perſequentes tenuit ſtrenue, & dum adhuc tenera
Ibidem. erat noſtræ fidei ætas. Donec introducam illum in domũ
matris meæ. Iam introducta eſt fides noſtra in tutum.
Non eſt qui palàm impugnet illam, ſed qui fuerant per-
ſequentes, facti ſunt obſequentes: & qui peruertentes,
facti ſunt dirigentes. Iam introducta eſt de campo in do-
mum, de pelago in portum. Iam in fauorem uerſus eſt per
ſequentium furor principum, & uerſutæ hæreticorum
cauillationes, catholicæ fidei ſyncera ueritate redargutæ
ſiluerunt. Iam erepta eſt fides noſtra, ereptus eſt Chri-
ſtus de contradictionibus populi. Iam conſtitutus eſt in
caput gentium, nec poſitus eſt nunc in ſignum cui contra-
dicatur. Poſt tot deſudata martyrum pro fide Chriſti cer-
tamina, poſtquam tot fregit perſecutorum uiolentias, &
hæreticorum refellit uerſutias, poſtquam non eſt amplius
in cruce Chriſti ſcandalum, ſed gaudium, & facti ſumus
mundo huic non theatrum contumeliæ, ſed triumphus
gratiæ, poſt tot enauigata pericula nónne tibi uidetur
quaſi de campo quodam pugnæ & laboris in pacis &
quietis introduxiſſe cubiculum dilectum ſuum eccleſia
Chriſti? C Vides ergo in initiis eccleſiæ naſcentis ne-
ceſſariam diligentiam, ne dilectus tandiu deſideratus &
tandem apprehenſus poſſet extorqueri. Quid ergo nunc
decætero fiet quando in tutum introductus eſt & quaſi
in thalamum per fidem? Dabitur de reliquo deſidiæ lo-
cus, & diligentiæ ualedicemus? Periclitabitur in tranquil
lo, qui in tempeſtate non potuit? An non periclitatur qui
Iacob.2. moritur? Sine operibus mortua eſt fides. Commendat

apoſtolus fidem, ſed illam quæ per dilectionem operatur. Gal.5.
Vbi dilectionis opus eſt, uel dilectio operis, ibi uita eſt
fidei. Quid ſi eſt in crudelitate ueritas, in confuſione liber-
tas, & non ibi per dilectionem uita? Funiculus iſte triplex
non eſt, & facile rumpitur. Denique imaginaria libertas eſt
quæ de radice non oritur charitatis, nec tam nititur con-
feſſio talis libertate ſua, quàm aliena licentia utitur. Præ-
caris eſt, non propria, ex principum fauore pendet, non
procedit de calore fidei. Fides feruore charitatis anima-
tur ad uitam. Pigra planè ubi diſcrimen impendet ſi non
confeſſionis ſibi uendicet libertatem beneficio dilectio-
nis. Alioquin à mortuo quaſi qui non ſit perit confeſſio.
Eſt ergo ſine charitate & fides mortua, & confeſſio uana.
Apoſtolus dicit Chriſtum habitare per fidem in cordi- Ephe.3.
bus noſtris. Nunquid per mortuam? Si intus eſt ueritas,
& foris uita, diuiſus eſt Chriſtus: nõdum ex integro intro
duxiſti dilectum tuum, ubi dimidius eſt foris. Quid ſi nec
dilectum? Quomodo enim dilectus ſi fidei non fuerit ſo-
ciata charitas? Chriſtus reſurgens ex mortuis, iam nõ mo- Roma.6.
ritur, ſed ſibi non moritur. Vide ne tibi, aut magis tu ne ſi-
bi moriaris, alioquin quæ poterit eſſe mortui uel cum mor
tuo delectatio? Quanam ergo ratione dilectus eſſe dice-
tur, ubi dilectio non eſt? Si habitat Chriſtus in corde tuo
per fidem, ſed foris eſt per dilectionem, uereor, imo uerum
eſt quia uel dimidius in te eſt, uel mortuus. Viuo (inquit Gal.2.
Paulus) iam non ego, uiuit uerò in me Chriſtus. D Po-
tes & tu tibi uocis huius uſum aſſumere, ſi tamen cum eo-
dem dicerere potes: Charitas dei diffuſa eſt in cordib9 no Roma.5.
ſtris per ſpiritum ſanctum qui datus eſt nobis. Sed eſt in a-
liis hæc uita laborioſa, in aliis libera, & in ſpiritualib9 qui-
buſdam deliciis agens. Quòd ſi in carnis iura totus tranſi-
ſti, & principibus tenebrarum in cordis tui receſſus faci-
lis & familiaris aditus patet, & immundis amatoribus ani
mam tuam proſtituiſti, quæ erit tibi conuentio Chriſti ad
belial? quæ ſocietas luci ad tenebras? Si uerò uitiis & in-
centori uitiorum indixiſti pro Chriſti charitate conſli-
ctum, iam quidem dilectum tenes, ſed nondum tibi res eſt
in tuto. Turbaris adhuc, & thalami tranquillitate nõ frue-
ris. Fides in portu eſt, ſed prauæ conſuetudinis impetus,
& tentationum uel emergentium uel frequentium cumu-
lus adhuc tibi frangendus, aut certè fugiendus eſt. Tene
conſtanter inter diſcrimina ne te effugiat donec introdu-
cas dilectum in domum matris tuæ, & in cubiculum ge-
nitricis tuæ. Tene cum labore, ne minus cauto ut parum
curioſo citius elabatur. Fide tenes, profeſſione tenes: te-
ne moribus, tene conuerſatione, nec dimittas. Non eſt
decætero nunc pro fidei ueritate conflictus, ſed ſpiritua-
lis huius certaminis æſtus aduerſus mores bonos & ui-
tam honeſtam totus incanduit. Inſtant his diebus nouiſ- 2.Tim.3.
ſimis tempora periculoſa, quando ſunt homines ſeipſos
amantes, cupidi, elati, inuentores imo & incentores ma-
lorum. In exortu fidei chriſtianæ perſecutio nominis hu-
ius grandis irrupit. Hodie peſtilentia morum fœda ſatis &
lenta nimis exalat. Corrumpunt enim mores bonos exẽ-
pla mala. Trahe nos bone Ieſu in odorem unguentorum
tuorum, ne peſtilens aura de uicino erumpens, ſalem ſa-
pientiæ in nobis infatuet. Sermo ueſter (Paulus inquit) Col.4.
ſemper in gratia ſale conditus ſit. Nunquid ſolus ſermo
& non potius uiſus, auditus, inceſſus, omnis denique exte-
rior geſtus ſale condiri debet? Placete, inquit, omnibus 1.Cor.10.
per omnia, ſicut & ego. Quòd ſi infatuati ſunt eccleſiæ prin
cipes, plebes in quo ſalientur? E Et nos fratres qui reli-
gionis profeſſores ſumus, ſal eſſe terræ debemus. Si ergo
& in nobis ſal euanuerit, in quo ſalietur? Factus eſt ſacer-
dos ſicut populus, ut licentius populus ſicut ſacerdos fiat.
Mundo ſe monachi ſtudio conformant, & qui in mundo
ſunt errorem ſuum noſtrorum ſatis uerſutè & nimis uerè
tuentur exemplo. Mutuis ad uitia ſeſe aut informant aut
fouent exemplis, paſtores, populi, ſeculares & religioſi,
promptuaria plena ſunt huiuſmodi, eructantia ex hoc in
illud aut turpis aut tepidæ conuerſationis ſpiritum peſti

lentem. Heu quàm auido cordis ore prauum hunc attra-
himus ſpiritum, & corrumpentem haurimus auram. Pe-
ſtilentia hæc paſſim influit per feneſtras noſtras. Ieſu bo-
ne quando erit, ſi tamen aliquando erit, ſicut fides inte-
gra, ſic & incorrupti mores? Quando continget ut ſi-
cut cum ueritate pax, ſic non ſit pugna pro uirtute.
Quando integrum te & ex arbitrio in contemplationis
& quietis cubiculo complectemur? Pauci ſunt in eccleſia
qui in hunc ſtatum peruenerunt, ſed tamen pro parte pro
fitentur. Tenui nec dimittam illum, donec introducam
in domum matris meæ & in cubiculum genitricis meæ.
Non eſt tota talis eccleſiæ facies, ſed tamen multa talis,
ut dicere poſſit: Tenui nec dimittam illum donec intro-
ducam in domum matris meæ, & in cubiculum genitri-
cis meæ. Fides profuſior eſt, contracta negocia charita-
tis. Nunquid in uniuerſitate credentium hanc aduerte-
re eſt diſtinctionem, & non etiam in ſingulis nobis?
Quis enim erit cui ſicut ueræ & indubitatæ fidei, ſic
etiam affectuum piorum integritas conſtet? Magnus
planè eſt ſi quis eſt, qui ſicut nunquam titubat in fide,
ita paſſionibus animi nullis turbetur. Planè talem ego
dixerim cubiculi ſecreta ingreſſum. Bonum cubiculum
cordis tranquillitas. Cum alijs laborat ſapientia, ſed
cum humili et tranquillo quieſcit ſpiritus domini, &
in pace locus eius. Sed hic quieſcat interim ſermo no-
ſter, magis uerò ſenſus noſter, in hoc utinam requie-
ſcat ſecreto cubiculi ut quod experientia docuerit, ex-
preſſius refundat ſermone ſequenti, præſtante domi-
no noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſan-
cto uiuit & regnat deus per omnia ſecula ſeculorum.
Amen.

¶*Sermo.* XIIII. A

Canti.3. ADiuro uos &c. Patet illam obdormiſſe, pro
qua talis eſt facta adiuratio. Quidni dormiat
cum dilecto ingreſſa matris cubiculum, deli-
ciarum receſſus? Dormit cum patitur mentis
exceſſum de acceſſu dilecti. Adiuro, inquit, uos ne ſu-
ſcitetis dilectam. Beata planè, quæ dilectum hunc & tene-
re permittitur, & dimittere non compellitur. Tene quod
tenes, tene & attrecta moroſe & diligenter uerbum uitæ,
reuolue uolumen uitæ, uolumen quod reuoluit Ieſus,
imo quod eſt Ieſus. Inuolue te illi, inuolue te illa qua
inuolutus eſt ipſe ſindone, quia amictus eſt lumine ſicut
ueſtimento. Induere dilectum tuum dominum noſtrum
Ieſum Chriſtum. Excide tibi memoriale diligenter in pe-
tra, monumentum nouum in quo nondum quiſquam po-
ſitus fuerat. Chriſtus enim petra. Semper noua reperiri
poſſunt in Chriſto. Ad noua poteſt penetrari. Multi ſunt
in illo receſſus, theſauri ſapientiæ innumerabiles. Non eſt
uno contentus uellere: ſæpius tonderi poteſt, bona uelle-
ra ſunt ſenſus myſtici, ſacrati affectus. Talibus abundat Ie-
Pſal.118. ſus. Nudari, expoliari non poteſt. Lætabor, inquit, ſuper
eloquia tua, ſicut qui inuenit ſpolia multa. His te ueſti ſpo
lijs, inuolue uelleribus, ut calefiant (ſicut ſcriptum eſt) la-
tera tua. Eloquium enim eius ignitum: in his quieſce, ut
ſuauis ſit ſomnus tuus, ſicut Salomon ait. Deniq; & ſpon
ſus iſtum dilectæ ſuæ ſomnum tuetur & fouet, illam exu-
Canti.3. ſcitari uetans. Adiuro uos, inquit, per capreas ceruoſq;
camporum. Noua planè adiuratio, nec plus habens ad-
mirationis in ſpecie, quàm in uirtute myſterij. Quærens
quid in ſe ſacramenti inuolutum contineant hæc anima
lia, quandam liberæ mentis alacritatem & agilitatem ſpi-
ritus, curſim ſe & ſaltuatim (ut ſic dicam) ad ſuperiora fe
rentis, intelligo adumbrari in illis. An non & tibi uelut ca
preæ & cerui uidentur, qui licet in corpore commoran-
tes, corporis tamen euaſerunt incommoda, & ſpirituali
leuitate pondera carnis penè non ſentiunt, & terrenæ
molis mæreriam neſciunt mentis beneficio? Hi ſunt qui
ſpiritu ambulantes, ultra non ſentiunt deſideria carnis:
aut ſi ſentiunt, languida certè & quaſi palpitantia, ad ex-
tremum ducentia halitum. Vos (inquit apoſtolus his qui
huiuſmodi ſunt) non eſtis in carne, ſed in ſpiritu. Deniq; Rom.8.
etſi cognouimus Chriſtum ſecundum carnem, ſed iam nõ 2.Cori.5.
nouimus: iam totus ſpiritualis factus eſt, iam ſe ad ſolitudi
nes cæleſtes contulit, iam conſcendit ad ſuperiora. Ideò
dicit eccleſia: Similis eſt dilectus meus capreæ hinnuloq; Canti.2.
ceruorum ſuper montes Bethel. Ad hos te montes inui-
tat qui dicit: Si conſurrexiſtis cum Chriſto &c. Quaſi ca- Col.3.
pream te ſpiritualem fieri uult Paulus, qui ad illos te cæle
ſtes montes prouocat, qui ſingularis illius hinnuli te ue-
ſtit imaginem. Sicut, inquit, portauimus imaginem terre- 1.Cori.15.
ni, portemus & imaginem eius qui de cælo eſt. Bonus cer
uus & ipſe Paulus, qui ait: Noſtra conuerſatio in cælis eſt. Phil.3.
Bonus planè ceruus quẽ ſpiritus domini uegetat & agit.
Spiritꝰ enim domini ſubtilis & mobilis. Boni cerui, quos
uox domini præparat: quibus reuelat condenſa myſte-
riorum, condenſa in quibus benedictus ille latitat hinnu
lus. Bona certè caprea, quæ ad omnia quæ uel ſibi propo-
ſita ſunt uel impoſita, impigra & indefeſſa deuotione ſpi-
ritus dicere poteſt. Paratum cor meum deus, paratum cor Pſal.56.
meum. Quæ ea quæ retro ſunt obliuiſcens, ad anteriora
extenditur. B Audiſti communia, audi ſingularia, ut
aliquid diſtinctionis inter hæc aſſignemus animalia, nec
confuſa & indifferens ſit de utriſq; diſputatio: in ceruis
antiquitatem attende uiuendi, & uidendi acumen in ca-
preis. Cerui quadam arte naturali à ſenio ſe tueri perhibẽ-
tur, & uergentem in defectum uitam rediuiua nouitate
ab interitu reuocare. Chriſtus ſingulariter non tam cer-
uus quàm hinnulus dicitur: qui nititur æterna nouitate,
nec habet aliquid uetuſtatis admixtum quod ſubinde re
nouatione indigeat. Ille ſingulariter caprea uidendi pri-
uilegio. Deniq; nemo nouit patrem niſi filius, & cui ipſe Lucæ.10.
uoluit reuelare. Omnia autem nuda & aperta ſunt ocu-
lis eius. Ergo & hi quoq; quaſi capreæ quædam ſpiritua
les intelliguntur, qui reuelatos habent mentis oculos in
agnitione dei, qui ſpirituales effecti diiudicant omnia, &
perſcrutantur, qui reuelata facie gloriam domini contem
plantur. Cerui uerò ſunt in eo quòd in eandem imaginem
trãsformantur à claritate in claritatem tanquã à domini
ſpiritu, qui ueterem deponentes hominem, nouum indu-
unt eũ qui creatus eſt in iuſtitia & ſanctitate ueritatis, qui
ſe ueſcentem deuotionem, & quodam languentem tædio,
in nouum denuo feruorem reducunt, & perſeuerantiæ fa-
ſtidia neſciunt reparatione frequenti. Qui (inquit Eſaias) Eſa.40.
confidunt in domino, mutabunt fortitudinem, non qui-
dem ut ueterem perdant, ſed ut nouam adijciant. Muta-
bunt fortitudinem inſtauratis frequenter incrementis.
Mutabunt, inquit, fortitudinem: current & non labora- Ibidem.
bunt: ambulabunt & non deficient. Mutatio hæc profe-
ctuum uidetur innouatio iugis ſine defectu, ſine fatigatione.
Bona quidem fortitudo, quæ currens licet cum labore,
tamen ad defectum declinare non nouit. Melior planè
quæ nec laboris ſentit moleſtias, ſed appoſitarum diffi-
cultatum tranſilit ſcandala, & uelut in campeſtri plani-
cie explicitis greſſibus utens, iuxta quod ſcribitur: Cur- Hiere.2.
ſor leuis explicat uias ſuas. Hoc eſt quod in præſenti cer-
uos camporum dicit, quod illis quælibet aſpera & ardua
quælibet, plana ſunt & peruia, & inoffenſis expoſita cur-
ſibus quaſi planioris æquora campi. Vox domini, uox
intimæ inſpirationis mentis auribus ſuauiter illapſa. Il-
le eſt utiq; quæ ceruos huiuſcemodi præparat, quæ re-
uelat condenſa. Nam ſiqua condenſa ſunt, & crebris
ſcandalorum quaſi ſpinarum aculeis obſita, illis con-
denſa non ſunt, quorum dominus perficit pedes quaſi
ceruorum, qui nullo iniuriarum obice tardari poſſunt,
magis autem complacent ſibi in tribulationibus, & ac-
ceptas habere non norunt iniurias, aut nec reſpicere pe
nitus ex uehementia deſiderij ad ſuperiora properantis,
& intendentis in anteriora. C O miſera hæc tempora
noſtra, quomodo ab hac regula in contrarium omnes
penè reſilimus, etiam quæ pietatis plena ſunt ſpecie, ad
iniurias interpretamur. Vbiq; ferè obicem patimur, &
impingimus

impingimus in planis, & lubrica facta ſunt in plateis ue-
Treñ.4. ſtigia noſtra, ſicut dicit Hieremias. Omnia nobis obtruſa
querimur, ſiquidem iter pigrorum quaſi ſepes ſpinarum.
Ad querelarum occaſiones gratulamur, ad ſuſpiciones
parati, ut (quemadmodum ſcriptum eſt) terrere nos ui-
deatur ſonitus uolantis folij, & animi moleſtias manibus
& uerbis accerſire nitamur. Inde eſt quòd ſpiritualium ui-
rorum nimis crebro inquieramus quietem, interrumpi-
mus ocia, & mentis ad ſuperiora intentæ perturbamus ſo
porem, & à gratiſſimo ſponſi auellimus amplexu. Huiuſce
modi ergo moleſtias quas uel peruerſitas quærit, uel infir
mitas parit, à dilecta ſua ſponſus auertit, filia Hieruſalē ad
ſpiritualem quandam alacritatem inuitans. Hoc enim ſibi
uult quòd per capreas & ceruos adiurat, ut ſpiritualium
ad æmulationem prouocentur uirorum, & ab infeſtatio-
Canti.3. ne importuna dilectæ quieſcant. Adiuro uos ne exuſcite-
tis dilectam donec ipſa uelit. Vtile nobis eſt, ut dilecta eui-
gilet, ſed expectate donec ipſa uelit. Eius expectetur arbi-
trium, ad cuius curam ueſtri ſpectat officium. Tunc uolet,
cum ſpiritus illam uelle docuerit. Vnctio ſpiritus docebit
illam. Adhærens enim dilecto, unus cum illo effecta eſt ſpi-
Eſaie.61. ritus. Ideò dicere poteſt, ſpiritus domini ſuper me, eo qđ
unxerit me, euangelizare miſit me. Ergo euangelizabit uo
bis, cum acceperit tempus à ſpiritu. Interim bibula hau-
riat quod refundat uberius. Contemplationis gratia com
paſſionem non euacuat ſed informat, & mentis exceſſus
temperantem reddit infirmis. D Denicꝫ cum dormit
Adam, uirilis coſta in infirmiorem molleſcit ſexum, & pro
pter ſocialem copulam de latere uiri formata eſt mulier,
imo in ſociam mulierem Adam ipſe conuertitur, & con-
formatione quadam tranſit in coniugem, ideò dum euigi-
lat charitatis uocem primam emittit, in compari ſua ſe-
Geñ.2. ipſum agnoſcens. Hoc nunc os, inquit, de oſſibus meis, &
caro de carne mea. An non tibi Paulus uidetur uirilem di-
gnitatem in humiliorem ſexum deflectere, cum dicit ſe fa-
ctum infirmis infirmum? Quaſi ſpiritualis Adā Eua effici-
tur, dum ſubiectis compatitur apoſtolica firmitas, & ſub-
limitas uirtutis & ſcientiæ ſobrietate quadam capacitati
temperatur infirmorum. Et ſi mente excedit deo, ſobrius
tamen fit alijs. Mentis exceſſus bonus eſt ſopor, non ſuper
biam inducens, ſed ſobrietatem docens. Adiuro uos ne
exuſcitetis dilectam donec ipſa uelit: & ſi mente interim
excedit deo, iterum tamen ſobria fiet. Si modo dormit,
euigilabit rurſum, & uina quæ reperit cum temperamen-
to quodam uobis refundat. Ipſa nouit quando diuidat
prædam domeſticis, & cibaria ancillis. Quomodo nō mi-
ſerebitur filiarum uteri ſui, quæ nec ancillas præterit? Bo
næ tamen filiæ ancillas ſe reputant, & naturalem neſciunt
libertatem, dum ueritatis ſpiritu liberatas ſe eſſe recen-
ſent. Verè enim liberæ ſunt quas liberat ueritas: & ideò
aliam libertatem ignorant, quæ per adoptionem libera-
tas ſe gaudent. Denicꝫ quanto magis eſt gratuita ado-
ptio, tanto eſt abiectio deuotior. Eædem ergo ancillæ ſunt
& filiæ: quia ubi maior eſt in adoptione dignatio, ibi in-
ſtior in ſubiectione deuotio. Ne ſuſcitetis eam donec ipſa
uelit. Ipſa nouit quando diuidat prædam domeſticis, &
cibaria ancillis. Non eſt de iſta metuendum quod legitur.
Filia populi mei crudelis quaſi ſtruthio in deſerto. Stru-
thio pennæ ſpeciem habet, caret tamē affectu uolandi. Ne
ſcit per mentis exceſſum uolare: propterea ſpeciem non
uiſitat ſuam, ſed derelinquit in terra oua ſua. Obliuiſci-
tur quòd pes conculcet ea, beſtia conterat. Non nouit in
contemplationis ſoporem aſſurgere ſtruthio, ideò ſe com-
paſſionis affectu non induit. Ad commodum enim ſpectat
filiarum in mentis exceſſu dormitio matris, & totum de
compendio eſt quòd ſpiritualis eius ſomnus protrahitur.
Canti.3. Ideò dicit: E Adiuro uos ne exuſcitetis dilectam do-
nec ipſa uelit. Bona adiuratio per quam & matri parcitur,
& profectus quæritur filiarum. Quanto enim liberius ua-
cat & uidet, tanto uberius adoleſcentulas reuiſit. Quan-
to ſublimius ſuſpenditur, tanto condeſcendit humilius,
condeſcendit utilius. Quid uultis tempora diſpenſare,
quæ ſponſus poſuit in uoluntate dilectæ? Ne exuſcitetis,
inquit, illam donec ipſa uelit. Tunc uolet, cum ab ocu-
lis eius euolauerit uiſio dilecti. Lubrica eſt eius præ-
ſentia, & elabitur ſubito. Ego, inquit, dilecto, & ad
me conuerſio eius. Quid tam ſanctum tentatis commer
cium ante tempus diuellere? Beata collatio, ſed bre-
uis hora. Sufficiat illi breuitas ſua, quid illam decur-
tare uultis? Nihil tam exiguo imminuendum eſt momen
to. Fruatur interim libere hora fugaci. Exuſcitare eam
uultis & auellere ad uos quam Chriſtus exuſcitat, & in
ſe euigilare facit. Denicꝫ & ſi dormit ipſa, ſed cor eius ui-
gilat in Chriſto. Petrus, & qui cum ipſo erant in monte,
grauati ſunt ſomno, & euigilantes uiderunt maieſtatem
Ieſu. Bene grauati ſomno, in quibus humanus reprime-
batur ſenſus. Grauabatur & reprimebatur in ipſis quod
erat ex ipſis, ut ad ea quæ mundi ſunt cæci & hæbetes, tan
tum ad cognoſcenda quæ dei ſunt ſpiritu euigilarent ex-
uſcitati diuino. Euigilantes, inquit, uiderunt maieſtatem. Lucæ.9.
Bene ergo uigilat qui talia uidet, qui uidet gloriam uni-
geniti à patre, qui audit arcana uerba quæ non licet ho-
mini loqui. Non licet ei dici in quo filius dei nondum re-
ſurrexit. Videte, inquit, nemini uiſionem dixeritis, donec Matt.17.
filius hominis à mortuis reſurgat. Non poteſt ei dici uiſio
in quo nondum Chriſtus reſurrexit. Denicꝫ ſimile dictum
eſt Mariæ, Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad pa- Ioan.20.
trem. Non licet ei dici qui non eſt raptus in paradiſum in
locum deliciarum, in locum de quo Petrus dixit: Bonum
eſt nos hic eſſe. Bene exuſcitatur qui in hunc cum Pau-
lo rapitur paradiſum, qui aſcendit cum Petro in montem,
qui uel una cum Chriſto poteſt hora uigilare, quem non
homo tangit, ſed exuſcitet & euigilare faciat Chriſtus. Et
Petrum ipſe tetigit, ideò euigilauit & uidit maieſtatem
eius. Denicꝫ & hæc ipſa dilecta uide qualis exurgat de ſpō
ſi amplexu. Quæ eſt iſta, inquit, quæ aſcendit quaſi uir- Canti.3.
gula fumi. F Sed nos iam hic aſcendentem reuocemus
ſermonem, & capitulum hoc alteri ſeruemus principio,
imo illi qui de ſeipſo dicit: Ego principium qui & loquor Ioan.8.
uobis. Qui utinam nobis ſit & ſermonis principium, &
cordis uerbum, ut quæ locuturi ſumus de ipſo, prior ipſe
loquatur in nobis. Loquere domine, loquere mihi, & lo-
quere pro me. Increpa pro me filias, non Hieruſalem, ſed
Babylonis, dic ut ſedeat & taceat filia Chaldæorum. Deus
bone quantæ ſunt hodie filiæ Babylonis, quæ neſciunt
cantica Sion, propter quas organa noſtra ſuſpendimus?
Quanti ſunt filij Edom, qui nos exinaniunt & exhauriunt
lætitia ſpirituali? Compeſcis filias Hieruſalem ab infeſta-
tione dilectæ. Vtinam mihi domine à filiabus parcas Ba-
bylonis. Diſpar enim eſt & ſatis moleſtior uexatio mali-
gnantium quàm amantium. Sed tamen neſcio qua no-
ſtri temporis huius miſeria ipſi amantes facti ſunt mali-
gnantes. Quanta malignatur hodie amicus in ſancto?
Dixiſſe debui inimicus, ſed dixi quod magis dolet. Ipſi
amici facti ſunt inimici. Amici profeſſione, inimici affectio
ne. Specie amici, ſed amicitiæ uirtutem diffitentes. Ami-
cus Abſalon, quia filius: ſed quanta malignatus eſt ſcele-
ratus in ſancto, filius in patre? Abſalon in Dauid, Abſalon
pax patris dicitur. Bonum planè nomen ſed ipſe nomi-
nis huius uirtutem abnegabat. Affectauit regnum, ince
ſtauit cubile. Felix tamen Dauid, cui inter tot filios non
niſi unus perſecutor erupit. Quem mihi dabis hodie inter
magiſtros: cui non niſi unus Abſalon inſidietur. An non
quaſi Abſalones ſunt quidam qui (ſicut ſcriptum eſt) pa-
cem prædicant, & mordent dentibus? Affectant locum
patris, fœdant cubile, dum prauis ſuſurrijs ſocios corrū-
punt, & ſubuertunt corda innocentum, in quibus patris
ſpiritus ſuauiter quieſcebat. Imitatione Abſalon eſt, qui
magiſtri & locum ſibi arrogat, & uitæ derogat: pacem præ
dicat, & mordet dentibus. Malus eſt morſus derogatio,

malis cibus de quo dicitur: Dulce eſt enim in ore eius ma-
lum, & abſcondit illud ſub lingua ſua. Abſcondit donec
euomat in tempore uirus collectum. G Quanta mali-
gnatur amicus in ſancto? Deniq; quæ non uidet, ſuſpica-
Pſal.73. tur. Poſuerunt, inquit, ſigna ſua ſigna, & non cogno-
uerunt. Ponunt quæ non inueniunt. Ponunt quæ praue
poſtea exponunt. Signa, inquit, ſua: ſeipſos enim in ſi-
gnum ponunt, cum ex ſuæ prauitatis regula alios me-
tiuntur. Signa, inquit, quaſi dicat, tantum ſigna, & non
ueritatem. Signa non certitudinis, ſed ſuſpicionis. Et non
cognouerunt. Non enim cognitione, ſed coniectura ni-
Ibidem. tuntur. Malignatur inimicus in ſancto. In quo ſancto?
Rom.14. In ſancto ſanctorum. In ſancto qui dicit: Qui uos ſper-
nit, me ſpernit. Temerarium eſt (ut dicit apoſtolus) alie-
num ſeruum iudicare. Tu ergo quis es qui dominum tuū
iudices? Qui enim poteſtatem diiudicat ordinationem
dei diiudicat. Deniq; conqueritur & dicit: Tulerunt à me
Pſal.4. homines iudicium meum. Filii hominum ut quid diligi-
tis uanitatem, & quæritis mendacium? Vanitatem uniq;
diligitis prælationis, & ideò quæritis in prælatis ueſtris
Pſal.61. mendacium prauæ ſuſpicionis. Vani enim filii hominum,
mendaces in ſtateris, mendaces in iudiciis. Et utinam pro
minimo mihi ſit ab humano die iudicari: dum æterni diei
Pſal.74. expecto iudicium. Cum, inquit, accepero tempus, ego iu-
ſtitias iudicabo. Ipſe iuſtus iudex tempus expectare ſe di-
cit ut iuſtitias iudicet: & tu tibi ante tempus aſſumis iu-
dicium? Pater omne iudicium dedit filio: & tu tibi quòd
non accepiſti iudicium aſſumis, & hoc in patrem? Vide ne
fortè in eum patrem à quo omnis paternitas in cælis & in
terris nominatur. Viperea generatio matrem ſuam come-
dit, & dente uenenato doctoris uitam corrodit. Nō ſunt
iſtæ filiæ Hieruſalem: & filiæ pacis, ſed Babylonis, quando
increpabis illas & dices, filiæ Babylonis nolite flere ſu-
per me, ſed ſuper uosipſas flete. Siquidem improperia co-
rum qui uices tuas gerunt, in te redundant, nec eſt mur-
mur corū cōtra nos, ſed contra dominum. Parcite ergo à
murmuratione quæ non prodeſt uobis, & aliis nocet. Tu
domine, tu potius obſtrue os loquentiū iniqua, & ne clau-
das ora te canentium. Sed quid iam nunc querelis his ul-
terius immoror? Non id nunc gero ꝓpoſiti, ut noſtra de-
fleam, ſed ut aliena cantem. Sufficiat paucis noſtra deplo-
raſſe. Iam à lamentis reuertor ad cantica. Illo nobis animū
præſtante & os & otium, qui cohibet inquietos à ſponſæ
ſomno Chriſtus Ieſus unà cum patre & ſpirituſancto re-
gnans per omnia ſecula. Amen.

¶Sermo.XV. A

QVæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum quaſi uir-
gula fumi ex aromatibus? Videte fratres (ſicut
& uidetis) quàm ſit efficax ad incrementa gra-
tiarum tranquillitas mentis, quales metat fru-
ctus de interna quiete Chriſti dilecta. Videte inquam
qualis procedat de ſponſi amplexu. Qualis ergo progre-
ditur à me ne quæſieritis, ſponſi potius ſuper hoc ſoda-
les conſulite. Quid & ipſis quaſi noua & inſolita de ſe-
creto dilecti ſinu procedit? Noua planè, nam ipſa nouitas
admirationem inducit. Quæ eſt iſta quæ aſcendit? Atten-
de profectum. In ſuperioribus cuſtodes interpellat & de
uiſione rogat dilecti. Hic ipſis cuſtodibus admiranda pro
Apoc.21. rumpit & noua ſub ſpecie. Quidni in noua ꝓcedat de cō-
plexu dilecti? ipſe eſt enim qui de ſe dicit. Ecce ego omnia
noua facio, etiam quæ noua ſunt, ipſe renouat. Puta cami-
nus eſt: aurum admoue. Si purum eſt purgatius reddit, &
rutilans metallum recentem de fornace fulgorem educit.
Pſal.118. An non caminus Chriſtus? Ignitum (inquit pſalmiſta)
eloquium tuum uehementer. Hoc camino decocta nō po-
teſt niſi noua & uelut altera prodire creatura in Chri-
ſto. Deniq; & ipſius dum oraret ſpecies facta eſt alte-
ra: ſed tibi altera cum oras eius fit ſpecies: nam in ſe
manens unus, innouat omnia. Altera facta eſt corporalis
domini ſpecies cum oraret, & uoluit per hoc in mente tua
orationis commendare uirtutem, quòd illa ſit quæ te in
intimis alterum faciat, & nouum commutet in hominem,
& meditatio innouet. Nos (inquit apoſtolus) reuelata fa- 2.Cori.3.
cie gloriam domini ſpeculantes, in eandem imaginem
transformamur, hoc eſt in eandem quam intuemur, trans-
formamur. B Fortè & ſponſa de ſpeculationis arcano
eam quam intuebatur ſpōſi imaginem ueſtita prodiit. No-
ua planè: nam ſodalium circa ipſam admiratio nouitatem
proteſtatur. Quæ eſt iſta quæ aſcendit? ac ſi dicat, non eſt
eum illa ſicut heri & nudiuſtertius. Non iam amplius cir-
cuit ciuitatem, non diſcurrit per uicos, per plateas, per ui-
giles. Non errabunda uagatur: ſed itinere directo aſcen-
dit. Quæ eſt in hac ipſa hæc tam ſubita nouitas? Quæ eſt Cant.3.
iſta quæ aſcendit, & aſcendit per deſertum? Deſertum
uerè & aridum & ſterile reputat ſeculum omne hoc per
quòd aſcendit, & quanam ratione nobis factus deſerti
huius odor ſicut odor agri pleni, & quaſi ei benedixe-
rit dominus? Quantos trahit ad ſe deſerti huius odor &
tenet ne poſſint auelli, odor iſte, odor mortis ad mortem?
Inanitas eſt quam putatis ubertatem. Deniq; terra ſitis
eſt, & imago mortis, ſicut dicit Hieremias propheta. Ter- Hiere.2.
ra, inquit, ſitis. Cupiditates enim mundanas magis irri-
tat quàm ſatiat. Infructuoſa eſt iſta quam putas plenitu-
do, & ſi quid eſt fructus, id fluxum eſt, & mutabilitate ſua
mortis præfert imaginem. Quomodo ubi mortis uides
imaginem, odorem uitæ ſentire te reputas? Odorem ui-
tæ Chriſti ſpirat ubertas. Ipſe enim eſt ager uerè plenus,
ager fertilis, ager cui benedixit deus pater. Alium præter
iſtum agrum ſponſa neſcit, ſed deſertum reputat, & terram
ſalſuginis. Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum? Bonū
erit certè deſertum, ſi non fuerit cor tuum inſulcatum ini-
mici uomere, ſi non fuerit eius irriguum ſtillicidiis, impin-
guatum rore, ſi non quæ ſuperſeminat zizania in te læta lu-
xurient, imo renaſcantur quidem quaſi fœcundo in ſo-
lo. Sterile ſit cor tuum ne tale uel germen proferat, uel
ſemen ſuſcipiat. Anima, inquit, mea ſicut terra ſine aqua Pſal.142.
tibi. Bonum deſertum talis anima, bonum etiam deſer-
tum caro integra, caro intacta, caro immundis non exa-
rata concupiſcentiis, caro carnalis uoluptatis neſciens ſe-
mina. Qui enim ſeminat in carne, de carne metet corru- Gal.6.
ptionem. C Bonum deniq; deſertum aluus uirginalis.
Talis erat beatæ illius & ſpecialis uirginitatis uterus, quē
nullus impudici motus affectionis immundæ temerauit
læſio. Caro ipſius ſicut terra deſerta & inuia & inaquoſa,
in qua Chriſtus apparuit. Non tamen deſerta penitus,
quæ Chriſtum parturiuit: irrigua eſt, ſed fluentis uirtutū.
Ideò quaſi puteus dicitur aquarum uiuentium, quæ fluūt
impetu de libano, quòd uirginalis munditiæ candor ſpi-
rituales refundat gratias. Hortus concluſus uenter eius,
caſtimoniæ uirginalis diſciplina, eò quòd integritatis ſe-
pem carnalis deſiderii non diſſipauerit ardor: propterea
in talibus irriguus aquis fructum dedit in tempore ſuo.
Vis audire qualem hæc terra deſerta dedit fructum?
Oſee te docet qui dicit: Adducet dominus uentum de Oſee.13.
deſerto urentem, & deſiccabit uenas mortis. Quis alius
mortis deſiccauit uenas niſi Chriſtus Ieſus, quem nobis
intemerati uentris deſertum refudit? Et bene uentus: quia
ſpiritus ante faciem noſtram Chriſtus dominus. Deniq;
dictus eſt ſecundus Adam in ſpiritum uiuificantem. Hu-
ius flatu apoſtolicæ nubes uolant, quas Eſaias miratur.
Quid mirum ſi uentus dicitur quem & nubem legis? Aſce- Eſaie.19.
det, inquit, deus ſuper nubem leuem. Nec hic leuem qua-
ſi uagam & inſtabilem accipias, ſed leuitatis intelligen-
tiam ad ſpiritualem aptitudinem trahe, quòd corpus in-
corruptibile nullam animæ grauitatē attulerit, nec depreſ-
ſit terrena commoratio ſenſum multa imo cuncta cogi-
tantem. An non quaſi uenti facti ſunt omnes qui ſpiri-
tuali leuitate à terrenis elapſi, conuerſationem ſibi in cæ-
lo collocant? Sed ipſe ſpeciali ratione uentus, qui reliquo-
rum ambulat ſuper pennas uentorum, & ſpirituum omniū
uirtutes

uirtutes excedit.Iure ergo uentum eum uocat: nominat
& uentum urentem quòd eius flatu peccati ſint in nobis
frigora reſoluta:& captiuitas noſtra conuerſa tanquã tor
rens in auſtro.Huius ſe æſtu exutos diſcipuli ſenſerunt cũ
Luc.24 dicerent:Nónne cor noſtrum ardens erat in nobis dum
loqueretur?Et neſcio ſi uſpiam libentius ſpirat quàm in
caſtæ & illeſæ integritatis deſerto & inuio. Hæc loca li-
benter perflat,& caſti corporis animam charitatis feruo-
re decoquit,& ſpiritualibus liquefactam deſiderijs tenues
reſoluit in uapores,& ueluti fumi uirgulam exurgere fa-
Canti.3. cit. D Quæ eſt,inquit,iſta quæ aſcendit per deſertũ qua
ſi urgula fumi?Et bonũ deſertum caro caſtitatis exhauſta
& deſiccata uirtute,quæ nullam delectationis immundæ
nebulam exhalat,nec ignem extinguat,ſed nutriat,quem
domini flatus ſuccendit.ignis hic aromaticam ſi inuenerit
animam,ſuccendit,& alterã commutat in ſpeciem,& qua-
ſi uirgula fumi exhalat in ſuperiora.Quaſi uirgula,inquit,
quòd per cogitationum diſciplinam ab exteriori ſit ad in-
teriora conſtricta,& ab inferiori ad ſuperiora directa qua-
ſi uirgula,quòd ſeſe ad ſeipſam colligat,et ſupra ſe porri-
gat.Sed quid ſibi uult quòd illam fumi uirgulæ cõparat?
An fortè per hoc innuere uoluit quòd non ſit perpetua ac
ſolida ſpiritualis huius ſuauitatis gratia,& mentis aſcen-
ſus,ſed facile ſicut fumus liqueſcat? Suauis eſt planè & o-
mnino ſpiritualis uapor fumi,in quem ſe aromata concre-
mata relaxant.Sed ego uirgulæ iſti tenere & delicatæ tur-
bines metuo,ne illam uentorum flabra diuerberent,ne cir
cunferat procella curarum,& tentationis aura illam diſſol
uat,& cedat omni uento.Exempla nobis metum ſuadent.
Multos enim uidemus & dolemus tam inſperato ceſſiſſe,
quàm ſubito erupiſſe.Meditatione ſubtiles ſunt, oratiõis
impenſi ſtudio,pingues gratia,deuotione quadam dulci-
uberes,effuſi in lachrymas,cum ſubito leuis impatientiæ
occaſio quælibet ſpirituales has contriſtat delicias & ex-
haurit.An non ergo quaſi fumus tam facilè euaneſcens
gloria.Iure quaſi uirgula fumi talis aſcenſio,quæ uel pro-
pria mutabilitate deficit,uel accidenti moleſtiæ cedit.Ego
tamen non audeo ſuper ſponſæ perſona fumum pro defe-
fectu interpretari.At ſi tu cõtẽtioſe reſiſtis cũ tibi do defe-
Pſal.118. ctum accipere,quem tibi pſalmus commendat.Defecerũt
oculi me in eloquium tuum.Defecit in ſalutare tuum ani-
ma mea. E Vtinam hoc domine defectu attenuẽtur ocu
li mei & deficiant. Vtinã hoc defectu deficiat anima mea,
deficiat & liqueſiat,& eloquio tuo calefacta,eloquio uehe
menter ignito,ab omni craſſo intellectu,& in tenuiorem
ſpiritualis habitudinis auram laxetur.Vtinam ſi quid fue
rit in me torpulentæ intelligentiæ & hæbetis deſiderij,in
ſubtilioris gratiæ uſum deficiat & attenuatione quadam,
& acumine ſpirituali à craſſitudine ſua uertatur in uirgu-
lam fumi.In talem utinam deficiat fumum animæ meæ uit-
tus.Et non deficiat ſicut fumus:ne dicat:Defecerunt ſicut
Pſal.101. fumus dies mei.Aliud eſt omnino ita deficere ſicut fumus,
ut omnino non ſis.Aliud ita deficere,ut ſicut fumus atte-
nuatus animo & ſpiritualis ſis. Bene defecerat pſalmiſta,
Pſal.83. cum diceret:Concupiſcit & deficit anima mea in atria dõ
mini.Quonam enim modo nõ deficit quem Chriſtus in-
Hebr.12. flammat?Ignis ipſe eſt ſicut ſcribitur & ignis conſumens.
Qui inquit approximat ad me, approximat ad ignem.
Quis mihi dabit ut hũc poſſim ignem ligare in ſinu meo,
ut inflammet cor meum,renes commutet, & ad nihilum
me redigat.Iure quaſi uirgula fumi aſcendit,quæ de calo-
re proceſſit cubiculi, de uerbi igniti complexu. Suaues
tua flamma Chriſte uapores euomere ſolet,& odoris aro-
matici fumum producit.Quaſi uirgula,inquit,fumi ex aro
matibus.Et fumum lego qui de Leuiathan ore procedit.
Et item fumum de puteo abyſſi prodeuntem, ſed non ibi
uirgulam,non aromata lego.Nihil ibi directum,nihil dul
ce,ſed horror ſummus,& ordo nullus.Fumus horroris eſt
qui de puteo procedit abyſſi. De hoc fumo impij dixiſſe
leguntur:Fumus afflatus eſt in naribus noſtris,& ſermo
ſcintillæ ad commouendum cor noſtrum. Meis utinam
Ieſu bone naribus fumus affletur quem tuus ignis agit,
& de camino tuo ſermo ſcintillæ ad commouendum imo
ad commutandum cor meum.Ignis tuus ignis conſumẽs
eſt,uitia ſi inuenit conſumit,& confeſſionis fumum emit-
tit.Sed non eſt iſte fumus ex aromatibus.Qui tangit, in- Pſal.103.
quit,montes,& fumigant.Bonus ignis qui tumores exte-
nuat animorum,& attactu ſuo elationes terrenas per emiſ
ſos pœnitentiæ fumos euaneſcere facit.Sed alterius odo-
ris & gratiæ fumus eſt quem aromata uirtutũ cremata re-
fundunt.Ignis iſte ignis quem dominus miſit in terram, Luc.12.
& uoluit uehementer accendi,non tantum uitia conſu-
mit, ſed uirtutes ipſas in ſuauioris gratiæ affectum com
mutat. Aromata cum integra ſunt,olent ſuauiter,ſed hoc
igne liquefacta alium longè ſpirant odorem F Huius
odoris fragrantiam ſentientes in ſponſa ſponſi ſodales mi
rantur & dicunt:Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum Canti.3.
quaſi uirgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, &
uniuerſi pulueris pigmentarij? Habes in myrrha conti-
nentiæ uirtutem,in thure orationis ſtudium, in puluere
pigmentario inter uirtutum copias cordis contriti humi
litatem.Et bona myrrha quæ carnalem petulantiam repri
mit,& fluxos motus laſciuire non ſinit,& carnem non eſſe
carnalem compellere nititur.Sed cõtinentiæ noſtræ myr-
rha corpulenta uidetur & minus caſtigata,& quaſi uicina
carni,niſi fuerit hoc igne cæleſti,hoc amoris diuini feruo
re liquefacta.Bona quidem continẽtiæ myrrha quæ per-
gentem ad illicita cohibet appetitum,ſed alterius eſt ſua
uitatis & gratiæ,quando charitatis ardore liqueſcens craſ
ſum omnem & carnalem neſcit affectum.Quid uerò thus?
Nónne ipſum eſt odoris exigui dum integritas illi & cor-
pulentia ſua manet?Cum uerò flammis ſubactum effluere
cœperit,in odoriferos totum fumos expirat.Simili ratio-
ne nónne tibi uidetur craſſa & pigra oratio & corporea
quadam tarditate ſegnis,igniti & intimi eloquij ſi nõ fue-
rit uirtute ſuccenſa.Vtique in thure ego accipio orationis
materiam, & in fumo gratiam. Dirigatur, inquit, ora- Pſ.140.
tio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo.Neſcit itinere di-
recto ad deum ire oratio quæ ſuccenſa non fuerit.Ora-
tio quæ frigido fuerit de corde expreſſa, ſubito relabi-
tur, nec poteſt eſſe perpetua quæ non eſt prompta.Vim
patitur, & non eſt ſui iuris.Sed nec ſui iuris eſt planè ſuc-
cenſa oratio. Illa contra conatum reprimitur, iſta ſupra
conatum arripitur.Illa conatur & recidit,iſta præter co-
natum aſcendit. Illa uiolenter dirigitur, iſta uoluntate
fertur. Illa uix exhibetur,iſta nec cohibetur.Illa laborio-
ſa,iſta libera. Illa triſtis,iſta læta.Illa bona, ſed iſta opti-
ma.Denique eſt oratio temperate media inter frigidam &
feruidam,illam excedens,ſed non accedens ad iſtam. Et
(ut ſic dicam)prima coacta eſt,ſecunda directa,tertia ab
repta.Prima(ut ſic dicam)ſitiens, ſecunda ſobria, tertia
ebria eſt. Iſta enim eſt quæ mente excedit deo,ideò aſcen- Canti.3.
dit quaſi uirgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris &
uniuerſi, inquit, pulueris pigmentarij. G Myrrhæ in
puluere pigmẽtario humilitatis expreſſit uirtutem,quòd
ea de magnis meritis nil magnum ſentire nouerit, non
altum ſapere,ſed humili æſtimatione reliquarum attenuet
merita uirtutum,& earum ſoliditatem quaſi ad quandam
pulueris exiguitatem deducat,Et bene poſt orationis cõ-
mendationem ſub figura pulueris pigmentarij de humi-
litate ſubiunxit. Oratio enim humiliantis ſe nubes pene- Eccle.35.
trat,imo ſine humilitatis gratia oratio quantumlibet acu
ta hæbes tamen eſt,& triſtem refundit odorem elatæ myr-
rha caſtitatis,neque fluxos carnalium bene reſtringit mo-
tus cogitationum.Continentiæ myrrha quæ animum in
ſuperbiæ fumum laſciuire permittit. Contritione multa
pigmenta rediguntur in puluerem. Et bona contritio,
quoniã cor cõtritũ & humiliatũ deus non deſpicit.Bona Pſal.50.
planè contritio quæ nihil relinquit indiſcuſſum,nihil tu-
midũ,nihil non humiliatũ nec in uirtutibus ipſis,iuſtitias

ipſas dijudicat,& arguit non modo de peccato,ſed de iu-
ſtitia & de iudicio.An nou quaſi comminuit qđ redargui
tur? An non quaſi humiliatur iuſtitia quæ dijudicatur? In
Pſal.118. ueritate,inquit,tua humiliaſti me.Nõ omnium eſt hoc di
cere.Infirmiores in uanitate ſua humiliãtur,perfectiores
in ueritate dei.Non poteſt uanitas ueritatem dijudicare,
ſed ueritas uanitatem,& ueritas ueritatem.Spiritus enim
dijudicat omnia.Quod humano ſolidum & integrum ui-
debatur iudicio,cum inuenerit ſpiritus ueritatis,euacuat
& comminuit illud.In ſpiritu enim uehementi conterunt
uirtutum pigmenta in puluerem,& iuſtitia iudicatur. In
Iob.9. turbine(inquit Iob)conteret me.In turbine ſpiritus ſui,
ſpiritus uehementis,in turbine ſpiritum meum arripien-
tis.Iu hoc turbine conteret me, & multiplicabit,inquit,
Ibidem. uulnera mea.Integra mihi uidebatur antequã ueniret ſpi
ritus uehemens,iuſtitia mea,ſed ipſe dijudicat, ipſe conte-
rit,ipſe uulnerat,& multipliciter confringit bonorũ præ-
ſumptionem meritorum,ſauciam& languidam humanam
docet eſſe uirtutem. H Vtinam mihi hoc modo conteri
obueniat,redigi in puluerem omnium bonorum affectuũ
piarum meditationum.Vtinam Ieſu bone turbo ſpiritus
tui talẽ animæ meæ puluerẽ afflet de plateis cœleſtis Hie-
ruſalẽ,ut in hoc puluere caleſiã,in puluere ſedeã,in pulue-
re dormiã,ſed puluere pigmẽtario.Beat⁹ qui in hoc pulue
re moraĩ,cui ſuaues,& ſpiritualiter pulueręæ cogitatiões
Eſaiæ.26. undiq; labũtur.Expergiſcimini,inquit,& laudate qui ha-
bitatis in puluere.Deniq; & ſponſa de felici expergefacta
ſomno,quaſi uirgula fumi exurgit ex aromatibus uniuer-
ſi pulueris pigmentarij.Vniuerſi inquit.Et ueritas ipſa bo
norum uniuerſitatem operum,ad quendam te docet pul-
Lucæ.17. uerem & uelut ſterilitatẽ deducere.Cum omnia feceritis,
inquit,dicite,ſerui inutiles ſumus:quæ debuimus facere
fecimus.Felix qui tantum & talem ſibi colligit puluerem,
& quæ iubentur faciat omnia,& reputet quaſi nulla, qui
uniuerſa bona quæ colligit,per humilitatem illa conterit.
Paulus ad Corinthios operum ſuorũ aromata multa enu-
1.Cori.11. merat.In itineribus,inquit,ſæpe,periculis fluminum,pe-
riculis latronũ,periculis ex genere,periculis ex gentibus,
periculis in mari,periculis in ciuitate,periculis in ſolitudi
ne,periculis,in falſis fratribus.Quid deinceps? Quotidia-
na eius ſolicitudo omnium eccleſiarum.Quis,inquit,infir
Ibidem. matur & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur & ego nõ
uror? An non quendam bonorum operum puluerem tibi
collegiſſe uidetur apoſtolus hæc & huiuſmodi plura per-
currens? Vis adhuc ſublimiores aliquas uirtutũ eius ſpe-
cies audire? Veni cũ illo ad uiſiones& reuelationes dei,ad
2.Cor.12. raptum in paradiſum,in tertium cœlum,ad beatam illam
ignorãriam neſcientis utrum in corpore an extra corpus
extaſis illa facta fuerit,non iam puluis ſed fumus.Sed ne ta
men fumo huic ſpiritualis coutemplationis,ſe iactantiæ fu
Ibidem. mus immiſceat,audi quid ſequitur.Ne magnitudo reuela
tionum extollat me,datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ.
Paulus ſtimulatur ne extollatur.Et quomodo qui hæc au
dis refugis ſtimulari? Quomodo teipſum inter ubertatem
donorum,aut conterere deſinis,aut conteri non ſinis? I
Moleſtus ſtimulus,ſed tamen uexatio præſtat humilitatẽ
profectui.Moleſtus ſtimulus carnis,ſed non charitatis.Et
paſſio amara,& diſcuſſio ſeuera:utraq; uirtutes humiliat.
Sed omnia dulcius & efficacius prodeunt,de camino quo
dam ſucceníi amoris.Flamma hæc non modo uirtutes hu
miliat,ſed etiam immutat,& in nouam conuertit ſpeciẽ,&
de ſpiritualibus ſpiritualiores facit. Cõtinentiæ myrrha,
orationis thus,& in puluere pigmẽtario oĩm humilis con
ſcientia uirtutũ.Omnia magis ſerenũ producũt uultum,
& gratam ſpeciẽ cũ de hac prodeũt officina.Bona eñ con
tritio,ſed concrematio melior.Suauis puluis pigmẽtari⁹,
ſed fumus excellit.Neſcio enim quid magis ſuaue & ſpũa-
le magis in fumo quàm in puluere ſignificatur.Ideo quo-
dam igniti uerbi beneficio inter ſponſi flagrãs amplexus,
de puluere pigmentario iu fumi tenuitatem liqueſcit: de
humiliatarũ puluere uirtutũ,in fumũ gloriæ. Qualis eſt
putas peruentio cũ tam delicatus ſit aſcenſus? Quo tendit
quæ talis aſcendit? Quantus deliciarũ eſt loc⁹ in quẽ aſcẽ-
ſiones iſtas diſponit? Lectulus fortè dilecti eſt.Nam ad illũ
præcipue ſponſa debet aſpirare.Ita planè eſt. Ideo ſequiĩ.
En lectulum Salomonis ſexaginta ambiunt ex fortiſſimis Canti.3.
Iſrael.Et pulcher ordo,ut de lectulo ad lectulum ueniat:de
lectulo ſuo,de cubiculo matris ſuæ ad ſui lectulum Salo-
monis.Nec minus congrua uarietas ꝙ delicijs iſtis immi-
ſcet fortia,& lectulũ ſuum Salomou tam munita cuſtodia
uallat.Sed uerbi proruentis iam reducamus habenas,no-
uo capitulo nouum dedicaturi ſermonem,præſtante do-
mino noſtro Ieſu Chriſto:qui uiuit & regnat in ſecula ſe-
culorum.Amen.

¶*Sermo.XVI.* A

QVàm delicata ſponſa aſcendit,quàm penè ſine
mole corporis,& quàm penitus ſine corruptio-
ne carnis.Quænam erit corpulentia ubi fumo
confertur? Quæ corruptela cum illam non caro
fluxa,ſed aromata cremata exalent? Delicate aſcendit,&
digna lectulo Salomonis.Iudith & lotam & unctam lego, Iudith.10.
ut regios unguenti ſuauitate mulceret amplexus.Hæc ue-
rò iam unguentis non utitur in ſponſi gratiam,ſed liquefa
cta effecta eſt odore ipſo unguenti:ſed non omnes uerbũ
hoc capiunt,nõ omnes his poſſunt delicijs perfrui.Si oẽs
fruerentur,omnes fraudarẽtur:& in hoc eſt & pulchra ua-
rietas,& pia charitas,quia alius eſt qui fruiĩ,alius qui tue-
tur.In hoc aliorum & tuta & læta ſunt ocia,ꝙ aliorũ ſunt
munita cuſtodia.Ideo lectulum Salomonis ſexaginta am-
biunt ex fortiſſimis Iſrael.Non uult Salomon noſter lectu
li ſui turbari delicias,dulces attenuari affectus,ne attenta-
ri quidẽ pacata diligit,qui pacificus dicitur. Quis noſter
Salomon niſi Ieſus Chriſtus? Ipſe eſt pax noſtra,ipſe qui Ephe.2.
fecit utraq; unum.Ipſe pacificauit ſanguine ſuo,nõ modo Col.1.
quæ in terris,ſed quæ iu cœlis ſunt. Diſciplina pacis no- Eſaiæ.53.
ſtræ ſuper eum.Diſciplinã debitæ nobis pœnæ ſuſtinuit,
ut nobis iuſtitiæ pacem refunderet.Ipſe punitus,tu repro
piciatus:& tu punitus,ſed pœna tua pacem tibi parturire
non potuit.Hoſtia immunda,contaminatos mundare nõ
poterat,non modo alios,ſed ne ſeipſam quidem.Diſcipli-
na ergo ſuper nos:ſed nou erat illa nobis ad pacẽ diſcipli-
na.Erat in nos mortalitatis & afflictionis illata ſententia,
ſed non erat iniuſtitia reuocata.Tu quidẽ iudiciaria ſentẽ-
tia ligatus,ſed tuus non erat ſolutus reatus:& pœna erat,
& pax non erat.O miſeria & grauis diſciplina ſuper filios
Adam,conteris & non protegis,punis & non purgas,cõ-
ſumis & non concilias,conſumis,ſed carnis ſubſtantiã nõ
culpam.Quid tibi & paci? Quando pacem cõferes,cui eſt
cum peccato commercium? Quando conferes gratiam,
quæ non aufers culpã? Iuſtitia enim & pax oſculatæ ſunt. Pſal.84.
Diſciplina pacis noſtræ ſuper eum:qui nobis attulit fru-
ctus pacatos iuſtitiæ. B Dictus eſt ille ſolus Salomon no-
ſter uerus pacificus,ꝙ iu diebus eius orta nobis ſit iuſti-
tia,& abundantia pacis.Abundans uerè pax,quæ nõ mo-
do præterita ſuffecerit repropiciare delicta,ſed omne etiã
abundet in ſeculum. Abundat enim donec auferatur lu-
na,donec auferatur labor mutabilitatis noſtræ,labor mor
talitatis noſtræ,alternantium labor defectuũ. Verè abun-
dans pax,quæ non eſt data ad mẽſuram meriti.Non enim
meritum inuenit,ſed contulit.Quomodo non abundans
pax,quæ & remiſit offenſam,& priorem cumulauit gratiã?
Erat homini primo in paradiſo pax,ut non poſſet inuitus
abduci: ſed non erat uirtus per quam uellet reduci.Erat
gratia ut poſſet non exire,ſed non erat ut poſſet cum uel-
let redire.Modo pax uberior in gratia Chriſti,quæ poſt
iteratos exceſſus ultro offertur,& pœnitentes non repu-
diat,ſed reuocat.Bene pax abũdans,quæ nulla poteſt ex-
hauriri iniuria,paratior ad ueniã quàm ad uindictam.Pax
hæc à remiſſione peccatorũ incipiens,uſq; ad diuinæ par-
ticipiũ abũdauit naturæ.Qui enim adhæret deo,unus ſpi 1.Cori.6.
ritus eſt.

ritus eſt. Vides quanta repropiciationis abundantia,
ut non iam pax cum deo, ſed magis unitas cum eo dici
poſſit. O beatum confinium, ubi ſublatus eſt inimicitia-
rum paries medius. Beatum quidem confinium, ſed non-
dum tutum. Adhuc hoſtis noſter hos tentat peruadere
terminos, fines conuellere. Eſt nobis in Chriſto pax cum
deo patre, ſed nondum pax ab hoſte communi. Abunda-
bit autem pax hæc, donec deſtruatur nouiſſimus inimi-
cus, mors. Interim etſi non eſt pax ab ipſo, profectò ta-
men eſt contra ipſum. Erit ipſe pax noſtra, cum aſſyrius
uenerit in terram noſtram, & calcauerit in finibus noſtris.
Proximos ſibi poteſt aſſyrius fines infeſtare ſpirituales,
interiores non poteſt, calcare poteſt, ſed ſtare non poteſt
in finibus noſtris. Erit enim Chriſtus pax cum calcauerit
in finibus noſtris aſſyrius. Habemus confinium, & con-
finium: confinium cum deo, & confinium cum mundo:
confinium cum ſpiritu, & cõfinium cum carne. Et ſi qui-
Roma.8. buſdam dictum eſt, uos non eſtis in carne, ſed in ſpiritu:
confines tamen ſunt carni, uel propter ſubſtantiæ natu-
ram, uel propter carnis curam. C Hoſtis ergo carne no-
ſtra quaſi caſtro utens, regiones ſpiritus de uicino infe-
ſtat, & de contermino præſidio inſidias machinatur. Sed
erit iſte, id eſt Chriſtus, pax cum Aſſyrius calcauerit fines
noſtros. Ille Salomon noſter, pacificus noſter, qui præſtat
nobis pacem ſuper pacem, pacem cum patre, pacem ab ho
Pſal. 147. ſte, ipſe ponet fines noſtros pacem. O confinium & confi-
nium, quantum diſcrepatis ab inuicem, quantis tu abun-
das gaudijs: & quantis uicinus es obnoxius ſcandalis.
O finis & finis, tu quàm læto teneris, & tu quàm laborio-
ſe regeris. Vtrobiq; Chriſtus limes eſt medius, iſtinc ſepa-
rans, illinc fœderans: iſtinc inchoans, illinc conſummans.
Sapië.8. Sapientia enim attingit ab hoc fine fortiter uſq; ad finem
illum, diſponens in illo fine cuncta ſuauiter. Finis ille le-
puer.31. ctulus eſt, ideo de muliere forti dicitur: Procul & de ulti-
mis finibus pretium eius eſt: propter quod ipſe ſe impen-
dit: quo ſe æſtimat, quo eius expletur auiditas. Quid id
aliud eſt niſi ſponſi amplexus, & lectulus? Vltimus finis
eſt, ultra quem ſe non poteſt auiditas extendere: nec fa-
cultas comprehendere ſufficit. Finis eſt ubi ipſe à te defi-
cis: ubi exhauriris: ubi alius eſſe incipis: totus in Chriſto,
& ſolus in te Chriſtus. O uera pax, & plena pax, quando
de regno dei tollentur ſcandala, quando non erit timor
in finibus noſtris, quando non erit finis & finis, ſed unus
tantum finis, & ſupradictus finis. Finis deo fœderans &
conformans tantum. Finis lectuli gaudijs fruens: non gla-
dijs agens. Nunc uerò ut quieta ſint quantulacũq; lectuli
gaudia: neceſſaria quidem eſt cuſtodia fortis. Ideo lectu-
Canti.3. lum Salomonis ſexaginta ambiunt ex fortiſſimis Iſrael.
Luca.11. Et in euangelio habes. Cum fortis armatus cuſtodit atriũ
ſuum, in pace ſunt quæ poſſidet. Vberior hic commemo-
ratur cuſtodia, quia uberior eſt gratia lectuli quàm atrij,
& ſponſæ ſolicitudo maior quàm poſſeſſionis, & ad por-
tam paradiſi angelicam cuſtodiam cum gladio flammeo
poſitam lego. D An non quidem paradiſus, lectulus
Geñ.1. Salomonis? Lectulus, inquit, noſter floridus. Deniq; ipſe
Eiuſdē.2. flos campi, ipſe lignum uitæ. Bene paradiſus deliciarum
lectulus talis. Vides quomodo amplæ deliciæ arcta cin-
guntur cuſtodia? Lectulũ enim Salomonis ambiunt ſexa-
ginta fortes ex fortiſſimis Iſrael. Non multum nunc de
numeri huius diſputo ratione, illos tamen uidetur ſigna-
re, qui prærogant & iuſtitia operis, & notitia legis. De for
tibus Iſrael ſunt, qui fide fortes ſunt, qui ſtant in fide, &
uiriliter agunt, qui omnia poſſunt, ſed in eo qui omnia
confortat Chriſtus. Male fortis eſt qui aduerſus ſcientiam
dei ſe extollit, qui aduerſus illam inflexibilis & rigidus
eſt, cui fortitudo lapidũ fortitudo eius: & cor eius æneũ:
ut nec uexatio det intellectũ auditui eius. Quales deniq;
1.Cor.10. ſunt quibus Paulus ait: An æmulamur dominũ? nunquid
fortiores illo ſumus? Non eſt de fortibus Iſrael, qui cum
uulneratur nõ dolet, cum uerberatur non ſentit, ſtupidus
manẽs ad omnes ſtimulos ancipitis gladij uerbi penetra-
bilis, & gloriatur ſi cõtra ſapientiæ ſtimulos calcitret. Nõ
talis Maria, cuius animam ac ſi mollem materiam gladius
pertranſiuit. Me utinam facile obtineat uerbum ualidum,
in me operetur eius efficacia, & animã meam hic penetret
gladius, ut & ipſa quaſi in gladiũ conuertatur cõtra ſpiri-
tuales pugnatura nequitias. Quid mittis manũ ad fortia
qui ex fortiſſimis non es? Cuſtodiam ut quid ſuſcipis qui
deſidiã non excutis? Quid lectulũ ambis qui gladiũ non
habes? aut ſi gladiũ habes uerbi, habes illũ in uagina, non
habes in lingua. Nõ tenes manibus linguæ uerbi dei uer-
ſatilem gladium. Volubilis eſt ſermo, ſpiritꝰ flammeus eſt,
ſed neſcio quomodo cõtra naturam ſuam pigreſcit in ma-
nu tua, reſtringitur & hæbetatur, qui acutior eſt & pene-
trabilior omni gladio ancipiti. Non eſt uelox uerbum in
ore tuo, non currit uelociter, nõ eſt uerſatile in manu tua
pro uarietate negotij, quod tamẽ ad omnes ſpiritualis cer
taminis uſus abundat. Quid tibi uſurpas officium, cuius
uſum nõ habes? Omnes tenentes gladios, & ad bella do- Canti.3.
ctiſſimi. Sine cauſa gladium portas tu qui bellandi ſufficiẽ
ter non habes peritiam: aut ſi doctus es belligerare, magis
te exerces ad negocia ſeculi quàm ad negocia Chriſti, fo-
renſi iure plus uteris quàm eccleſiaſtico, plꝰ ſeculari quàm
ſpirituali certamine cales. E Paratum uult uirum eccle-
ſiaſticum princeps eccleſiæ, paratum eum uult ad redden- 1.Petri.3.
dam rationem de ea quæ eſt in nobis fide & ſpe. Et quonã
pacto piger & imperitꝰ ad iſta gloriaris, ſi prompte reſpõ
deas de iure publico? Decẽtius multo in ore clerici, in ore
monachi, ſacra quàm ſecularis litera ſonat. Quid in Hieru
ſalem uis loqui lingua Aegyptia? Nõ ſic Eſaias. Erunt (in- Eſaia.19.
quit) quinq; ciuitates in terra Aegypti, loquentes lingua
Chanaan: ſcilicet quia penitus hebrææ non poterant, ea
loquerentur quæ eſt uicina hebrææ: quia lingua ſancta nõ
poterant: uel ea loquerentur quæ ſanctæ affinis eſt. Quid
uis media ex parte loqui Ezotice qui iudaice debes? Sic
enim habes in Eſdra: Loquere linguis non hominum, ſed 2.Eſd.13.
angelorũ. Angelus enim dei es, qui ſacri profiteris uerbi
myſterium. Labia enim ſacerdotis cuſtodiunt ſciẽtiam, & Malac.2.
legem requirũt ex ore eius, quia angelus dñi exercituum
eſt. Euãgelice ex toto loquere q uir euãgelicus es. Sermo
ergo tuus legem redoleat, prophetas, apoſtolos, eorũ uer
bis linguã tuam exacue, mutua ex eis arma potentia deo 2.Cor.10
ad debellandas munitiones, ad redigendũ in captiuitatẽ
omnẽ intellectũ extollentem ſe aduerſus ſcientiã dei. Ver-
ſatilis ſit in manu tua gladius ſpiritus, ut ad omne qđ tibi
emergit negocium famuletur, nec te deſtituat ſermonis ſa
cri facultas, quem temporalis & ſubita depoſcit occaſio.
In labijs tibi ſit non in folijs uerbum ualidum & efficicax.
Labia enim (non folia) ſacerdotis cuſtodiũt ſcientiã. Sac- Mal.2.
culum pecuniæ tolle tecum, gladius uerbi tibi ſit à latere,
non in latebris, proximus tibi ſit. Accingere eo ſuper fe- Pſal. 44.
mur tuum ut potens ſis & promptus, & exhortari in do-
ctrina ſana, & contradicentes redarguere. F Non tibi
ſit enſis ſub femore, & uerbi ſacri ſtudium carnis pruden-
tiæ non ſupponas. Vniuſcuiuſq; enſis ſuper femur ſuum.
Alij datur ſermo ſcientiæ, alij ſermo ſapientiæ, & unicuiq; 1.Cori.12.
doctori ſuadetur à ſpiritu gratia. Vniuſcuiuſq; enſis ſu-
per femur ſuum, ut ubi eſt tentationis occaſio, ibi maior
uerbi præoccupatio fiat, commonitio crebrior. Vniuſcu
iuſq; enſis ſuper femur ſuum, ut ſeipſum primo corripiat,
ſeipſum cuſtodiat, ſeipſum dijudicet. Docet te Paulus
quaſi ſuper femur tuum enſem habere. Conſidera, inquit, Gal.6.
teipſum, ne & tu tenteris. Enſis cuiuſcunq; ſuper femur
ſuum, propter timores nocturnos, propter lapſus ſubi-
tos, præoccupatos caſus. Quaſi timorem nocturnum apo
ſtolus innuit dicens. Si præoccupatus fuerit homo in Ibidem.
aliquo delicto. Nocturnum eſt enim quod improuiſum
eſt, quod ſubitum eſt nocturnum etiam quod inſidioſum
eſt. Ideo dicit: Vt non circũueniamur à ſathana. Nõ enim 2.Cori.2.
ignoramus inſidias eius. Idem Paulus alibi timebat à

timore nocturno. Timeo, inquit, ne ſicut ſerpens ſeduxit Euam, ita & corrumpantur ſenſus ueſtri à ſimplicitate quæ eſt in Chriſto. Bona ſimplicitas ubi Chriſto adhærẽs unus eſt cum illo ſpiritus: ſimplicitas eſt ubi unitas eſt: ſimplicitas eſt ſi iam nõ ipſe uiuis, ſed uiuit in te Chriſtus, ſi te deuorat ſapientis dei, ſi te ſpiritualis abſorbeat lætitia, & intimis recondat uiſceribus. Et ubi eſt tanta ſimplicitas, niſi in lectulo? Vniuſcuiuſq; enſis ſuper femur ſuum, Super femur, non propter femur, ſed propter timores nocturnos: fortè quia non eſt illis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, qui ſignantur in femore, ſed aduerſus mundi rectores tenebrarum harum. Ideo propter timores nocturnos contra ſpirituales nequitias, quanto feliciorem ſortita es luctam, quæ Salomonis contineris in lectulo, non contra carnales nequitias: nec contra ſpirituales quidem, ſed cum ſpirituali lætitia, cum Salomone, qui pacifici nomine prærogat. Ideo pacifica colluctatio cum ipſo. Et pacifici nomen, & ſapientiæ perſonam Salomon gerit. Ama, inquit, ſapientiam, & amplexabitur te. Amplexus, colluctationis quandam ſpeciem præfert. Amplexare, ut amplexetur te. Glorificaberis ab ea cum illam fueris amplexatus: ſicut dicit in prouerbijs. Amplectere uerbum, utere eo ſicut in lectulo, non ſicut in bello. In lectulo locus eſt non enſibus, ſed amplexibus ſtrictis. Noli fortis, eſſe ne tibi foris eſſe cõtingat. Int⁹ utere uerbo non quaſi gladio, ſed quaſi ſponſo, ut uerbo ipſo oblecteris, oblecteris ueritate ipſa, non contra errores obluctėris & uitia, alij hoc munus & officium relinque. Quid tibi cum conflictu, cui totum de affectu conſtare debet? Quæ ſponſa eſt, non diſputantis & confligentis ſectatur negocium: ſed ocium amplexantis. Alij lectulum ambiãt, tu cupitis amplexibus fruere. G Quid tamen eſt quòd de ipſo lectuli nobis apparatu nil dicit: q; non eius uel in modico, depromit delicias? Fortè uerbum hoc, uerbum ineffabile eſt, quod non licet homini loqui. Qui experitur intelligit, & tantiſper dum experitur, ne memoria quidem præteritas integre recenſet delicias. Quòd potuit ſcriptura expreſſit. Lectulum dixit, & lectulum Salomonis. Satis dictum eſt, ſed ſapienti. Et thronum lego Salomonis, & ferculum, ſed utrunq; ambitioſo extructum apparatu, & ſicut regias decet delicias. Nunquid ergo lectulum intelligemus neglectum? Abſit, ſed ſufficiebat ſcribenti ut lectum diceret, qui ſponſæ loquebatur, Illa enim nihil in lectulo diligit niſi quòd lectulus eſt, & q̃d in eo copia ſit ſuum amplectendi Salomonem. Magnum & multiplex myſterium reperies in lectulis per omnem ſcripturarum textum, ſed non eſt comparatio ad lectulum Salomonis. Eſt lectulus quem ſibi Iob ſternit in tenebris, & eſt lectulus quem Dauid rigat in lachrymis, & eſt lectulus in quem languens decumbit, & eſt lectulus in quo defunctus reſurgit. Talis Heliſæi, talis lectulus Heliæ, uterq; defunctum hoſpitæ mulieris filium in lectulo ſuſcitauit. Ille expandit ſe ſuper mortuum, iſte incuruauit. Vnus in utroq; Chriſtus. Ille exinaniuit ſe ut formam ſerui ſuſciperet, & æternitatis ſuæ longitudinem intra breuitatem temporalis naturæ contraxit. Ipſe expandit ſe, cum ſpiritumſanctum abunde in nobis infudit. Sinus ille matris defunctum premere poterat, non uiuificare. Litera enim occidit, ſpiritus autem uiuificat. Sed uerus Helias filium in cœnaculum tulit, ad ſpiritualem prouexit intellectum. Frigidus erat literæ ſinus, nec poterat eius intelligentia uitalem ſpirare calorem. Bonus Heliæ lectulus, qui defuncto uitæ calorem infudit. Iuſtus ex fide uiuit. Ideo tribus metitur uicibus, ut trinitatis cognitionẽ conferat, & diuidat menſuram fidei. Plangit lex literæ ſenſum extinctum, ſenſum carnalem: ſed Chriſtus hunc ſenſum tulit, ſpiritualem reſtituit nouum, & uitalem intellectum reddit literæ, quem ſuum uerè cognoſcit ipſe Helias, qui reſtituit omnia & noua facit. & Paulus, legi ſe mortuum dicit ut uiuat in Chriſto. Bonum eſt ut & tu moriaris non modo ueteri legi, ſed & ueteri homini, ut ſuo te uiuificet in lecto, qui peccata noſtra tulit in corpore *1.Petri. 2.* ſuo, ut peccatis mortui, iuſtitiæ uiuamus. Tu enim quod ſeminas non uiuificatur niſi prius moriatur. H In hoc reſuſcitato intelligimur omnes, & ideo communis reſurrectio hæc. Sed priuata quædam in lectulo Salomonis gratia, & ſolius ſponſæ prærogatiue ſeruata. Etiam nunc ſi quis matris noſtræ (conuentus huius ſancti) uiduæ apud quam utcunq; ſuſtentaris Ieſu bone, ſi quis filius eius moritur, tu reſuſcita. Mortuus eſt qui uel tædij uel deſperationis mole obruitur, in quo nihil eſt uiuidæ deuotionis, feruidi ſpiritus, qui & ſi legis præcepta non deſerat, & intra regulæ gremium ſe concludat, frigido tamen & moribundo languet affectu, in opere ſancto ſuaue nil ſentiẽs: totius illum ordinis triſtis exanimat facies, molli & fœmineo matris eſt ſinu fouendus, ut non exaſperatus abundantiore triſtitia abſorbeatur. Non expedit ei extra materni ſinus ambitum reperiri, ne forte non tollat illum uerus Helias in cubiculum ſuum. Quos reſuſcitat Chriſtus, mulierum ubiq; fletibus donat. Sic uiduæ filiũ, ſic ſan *Luce.7.* ctarum fratrem mulierum: ſic parentum precibus ſuſcita *Ioã.11.* uit puellam. Tolle bone Ieſu & hunc mortuum noſtrum *Luce.8.* de matris gremio. Regularis hæc & exterior obſeruantia neminem ad perfectum adducit. Introduc illum ad molliorem lectum melioris ſpei, per quem approximet deo. Experiatur quod expectat, quoniam bonus dominus expectantibus ſe, animæ quærenti illum. Vnius horæ expe *Treñ.3.* rientia, multorum temporum labores exhilarat. Tunc redditur matri quem illa prius amiſerat, dum teneret eius affectum, ſed mortuam deuotionem defleret. Nonus redit ad nos, poſtquam tu illum teipſo ueſtiſti. Ideo te ſuper ipſum expandis, ut quod eſt in eo fœdum operias, quod nudum ueſtias. Bonus huius lectuli uſus, qui breui hora in tempora ſequentia uitalem alacritatem transfundit. I Maior in Salomonis lectulo gratia, in quo ſponſa matrem carnalem derelinquens, perpetuo iure dilecto adhæret, & unus cum illo efficitur ſpiritus. Bonus ergo lectulus in quo nullus languor eſt, niſi forte languor amoris, qui non uerſatur in infirmitate, ſed in iucunditate. Bonus lectulus qui non rigatur lachrymis, qui non in tenebris ſternitur, qui nihil habet in ſe triſte, nihil tenebroſum, ſed totum lux & lætitia, qui non indiget ſterni tapetibus de *puer.7.* Aegypto, quibus in prouerbijs mulier hæretica lectulum ſternit. Nihil enim in ſe habet lectulus Salomonis alieni ornatus, nihil picti, nihil mundani, ſed totum ſancta uoluptas & ſolida ueritas. Magnum & uarium ſacramentum in ſanctorum lectulis, ſed ſupergreſſus eſt uniuerſos lectulus Salomonis. Nec ſponſæ lectulus huic ualet comparari. In lectulo ſuo quem quærit dilectum non inuenit, ideo ſurgit & circuit donec ad iſtum pertingat. Feſtina filia, ſacra uirgo, feſtina iſtam ingredi requiem. Noli ſtrictos in circuitu enſes uereri. Enſes iſti, enſes uerbi ſuper femur, & propter timores nocturnos, uel carnis configunt laſciuiã, uel timidi cordis abſcindunt ignauiam. Hoc quidem in alijs, te uerò ſuauius uulnerant, ut charitate transfixa nocturnum ignores timorem, nec quicquam habeas frigidi timoris admixtum, ſed tota tranſeas in affectũ igniti amoris, quæ in ſolum amoris es uſum dicata, & in charitatis locum aſcenſura ſtratum dilecti, lectulum Salomonis ueri Ieſu Chriſti, qui uiuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

¶Sermo. XVII. A

AVdiuiſtis ſacræ uirgines ſponſæ Chriſti, Audiſtis heſterno ſermone de lectulo ueſtri Salomonis: ulterius hodierno pergitis quærere de ferculi ſacramẽto. Omnes uultis huius cantici ſermones ad amoris uſum deflectere, & ad ueſtras interpretari delicias. Vobis ſolis hæc putatis eſſe conſcripta carmina? Nullus ſapit nobis ſermo qui nõ amatorijs uernet affectibus, & dulcem charitatis odorem aſpiret. Habetis

ergo & hic

ergo & hic aliquid quod amatorium ſonat blandimentū:
de ferculo uobis alludit ſermo diuinus. Nullam uobis re-
ſidere patitur dilectus excuſandi materiam. Grata quidem
ſunt promiſſa lectuli gaudia, ſed poterat aliqua in nobis
adhuc ſuſpicio de perueniendi difficultate ſubmurmu-
rare. Ideo uobis ſermo ſacri uehiculi quo eſtis ad lectulum
portandæ, pulchra uarietate deſcribit ornatum. Etiam in
itinere ſponſus uobis procurat ipſe delicias. Ferculū hoc
quidem gratum eſt in materia, ſed ab authore eſt gratius.
Canti.3. Ipſe enim Salomon ferculi huius eſt auctor & artifex. Fer
culum enim ſibi fecit rex Salomon de lignis libani, colum
nas fecit argenteas, reclinatorium aureū. Audi filia quàm
glorioſo apparatu portaris ad lectum, non ſinit te ſpon-
ſus ſine reclinatorio, & illo aureo, fortaſſe ex illo auro
Canti.5. de quo legis. Caput eius aurum optimum. Multus recli
natorij uſus eſt, ſed inferior quàm lectuli. In reclinatorio
habet ſpes feſſa iucundum ſuſtentamentum, oblectamen-
tum in lectulo. Hic ſponſæ uotum uouetur, ibi uotis frui
tur. Quantus te putas expectat apparatus quæ tali dedu
ceris ornatu? Quid ergo nunc ſermone frequenti cuncta
exaggerem, ligna cedrina, ligna libani, columnas argen-
teas? Ipſo auditu ſe nobis iſta commendant, & corpora-
lis pulchritudo in figuram adducta ſpiritualem, quēdam
& intelligibilem conatur iudicare decorem: & ſanctæ
animæ deſignare uehiculum. Hæc enim corporalia intel
ligi, lectionis circunſtantia non ſinit. Quid enim aurum
materiale charitate conſternaretur? Sed omnia ſpiritua-
lia ſunt, quia ſpiritualis eſt amor, cui tam ambitioſus fer-
culi blanditur apparatus. B Poſſem hæc & ſimilia de
ferculo hoc ad noſtrum deriuare ſenſum. Sufficiant iſta
breuiter diſputaſſe, ad ueſtram uel ſatiandam, uel prouo-
candam auiditatem. Quid? Vobis ſolis uultis cantica ſer-
uire? Sinite adoleſcentulæ paſcant: ſinite ad ſuam com-
moditatem ut uel pauca inflectant capitula. Sapientibus
& inſipientibus debitor eſt Chriſtus. Nihil uobis immi-
nuitur: ſi alijs pro ſuo ſenſu abundet. Eſtote contentæ le-
ctulo, inferioribus uel ferculi permittite uſum inſeruire.
Illius gratia partior, huius popularior. In illo includitur,
in iſto ingreditur Chriſtus. Vobis ſe uberius & quadam
ſpecialitate indulget, ſed tamen aliàs non obliuiſcitur
quæ ueſtram nondum ualeant ad menſuram pertingere.
Poteſtis & uos ferculi participare ſacramento, & uice per
fungi, ſi ſponſum quem incluſum tenetis ad nos quaſi
reportetis, ſi deferatis pacem, ſi annuncietis bona, ſi gau-
dia foris prædicetis quæ intus uidetis. Quidni ferculum
erant de quibus in eccleſia canitur, portantes pacem, & il-
luminantes patriam? Sed nemo uel prædicationis offi-
Hebræ.5. cium aſſumat, nemo ſibi ſumat honorem niſi uocatus à
deo. Quid teipſum ſuper cādelabrum ponis, qui teipſum
non accendis? Ille te ponat in ſublime qui lucernam te
fecit. Per illum aſcende qui te accendit. Deniq; nemo ſe-
Canti.3. ipſum ferculum facit, ſed ipſe Salomon fecit ſibi ferculum
de lignis libani. Eſt & ferculum ſi quis non ſolum in ore,
1.Cori.6. ſed & in corpore ſuo Chriſtum portat. Glorificate & por
tate Chriſtū in corpore ueſtro, dicit Paulus. Portari uult
à uobis Chriſtum, ſed glorioſe, non cum tædio, nec cum
murmure, non cum indignatione & fluctuante propoſi-
to. Deniq; portari, non trahi: trahenti enim oneroſus
eſt Chriſtus, oneroſa caſtitas, oneroſa humiliatio, obe-
dientia grauis, pauperies ſordet, deformiter portas qui
ſic conuerſaris. Faſcis quidam grandis tibi uidetur, fides
Canti.1. & pietas ponderoſa. Nō poteſt dicere, faſciculus myrrhæ
dilectus meus mihi. C Quid? Fœnum tibi uidetur fi-
des tua, ſub cuius onere ſic ſtrides, ſic gemis, ſic murmu-
ras: quomodo plauſtrum ſtridet onuſtum fœno. Non eſt
fœnum Chriſtus, ſed flos eſt, ſed fructus eſt, ſed lignum
uitæ, lignum quod dat fructum in tempore ſuo: & tu non
uis tempus expectare. Beati qui ueſcuntur tempore ſuo.
Deniq; patientia neceſſaria eſt ut, reportetis promiſſio-
nes. Portate ergo patienter onera, imo opera pietatis.

Pietas enim & ipſa partem iam habet repromiſſionis, ſi-
cut ſcriptum eſt: Ergo portate imaginem eius qui de cæ- 1.Cori.15.
lis eſt, & glorioſe portate. Onus enim eius leue. Eſtote nō
ignominioſum offendiculum, ſed glorioſum uehiculum,
quale fecit ſibi rex Salomon. Miro autem modo ita uirtu
tum diſtinguit uarietatem, ut in primo loco elationis ua-
nitatem excludat. Quid enim habes quod non accepiſti? 1.Cori.4.
Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?
Si ferculum es, non tu te, ſed ipſe te fecit. Ferculum enim
ſibi fecit rex Salomon de lignis libani. Et ligna ipſa quis
fecit? Nōnne ipſe? Ipſe plantauit cedros libani. Q; ſi ce-
drus es alta libani, noli tamen altum ſapere, ſed time ne
fortè inde euellaris propter elationem, ubi plantatus es
per electionem. Non enim tu te, ſed ipſe elegit te in opus
miniſterij, ipſe miniſterij officium quaſi miniſtrandi con-
fert gratiam, id eſt facultatem & dignitatem. Agnoſce à
quo plantatus es, & non tibi ueniat radix ſuperbiæ, ut
non moueat te manus tentatoris. Non aſcendat ut ſuc-
cidat te ſecuris inimici, cuius ne nouacula quidem ſuper
caput ſanctorum aſcendit. Ferculum dei ille ſibi præripe
re geſtit, & in uſus ſuos de libano ligna ſuccidere. Deniq;
apud Ezechielem gloriatur & dicit: In cathedra dei ſedi. Ezec.28.
Vide ergo ne per elationem de cathedra iuſtitiæ efficia-
ris cathedra peſtilentiæ, & ferculum ſcandali, & per te
uel exempla uel ſermo malus ad multorum perniciem ut
cancer ſerpat. D Eſto ferculum dei, ut eius in te imagi
nem portes, & odorem notitiæ ſuæ per te manifeſtet. Ta
le Paulus ferculum erat, de quo dominus ipſe profitetur.
Vas electionis eſt mihi iſte, ut portet nomen meum. Ipſe Actuū.9.
qui elegit, ipſe ferculum fecit. Ferculum ſibi fecit rex Sa-
lomon de lignis libani. Ligna hæc ligna cedrina ſunt, &
natura ſui & nomine loci neſcio quid magnum commen-
dant. Libanus candorem ſonat, cuius ligna nulli obnoxia
ſunt corruptioni: & ſicut ſubſtantiæ ſuæ non admittunt
putredinem, ita ſuauiſſimum ſpirant odorem. Bene liba-
nus Paulus, qui ſeruiebat domino (ut ipſe dicit) in con- 2.Tim.1.
ſcientia pura. Quid enim pura candidius conſcientia?
Quid imputribilius illo quem nulla potuit aduerſitas
ſeparare à charitate dei? Momentaneæ uirtutes, & quæ
ad horam ſubſiſtunt, mihi non uidentur tam ligna quàm
olera quæ cito decidunt. At in Paulo quædam erat inde-
feſſæ charitatis imputribilitas. Ideo bonum certamen cer- 2.Tim.4.
tauit, curſum conſummauit, de cætero expectans coro-
nam iuſtitiæ, coronam de manipulis, cuius iam quaſi de
uicino attraxit odorem. Deniq; & ipſe bonum exhala-
uit odorem, odorem uitæ ad uitam, odorem notitiæ dei.
Bonus odor fama bona, bonus odor conſcientia bona.
Illa alijs bene olet, iſta ſibi. Hæc enim gloria ſanctorum, 2.Cori.11.
teſtimonium conſcientiæ. Futuræ enim beatitudinis fru-
ctus iam nobis in bonitate uitæ cœperunt olere. Et bene
imputribilitati bonus odor adiungitur. Nam econtrario
putredo fœtorem emittit. Qui enim ſeminat in carne, de
carne metet corruptionem, de corruptione triſtem odo-
rem: ſicut de integritate ſuauem. Et bene de integritate in-
ducta eſt mentio, quòd uirginalis candor expreſſus uidea
tur libani lignis. Nam & bonum uirginalis cōtinentia ua
porat odorem, & eius eſt perpetuus uſus. Siue enim con-
iugij ſeruitus euacuabitur, ſiue deſolatio uiduarum ceſſa-
bit. Virginalis uerò integritatis libertas & gratia non
excidet unquam: quia qui non nubunt nec nubuntur, Matt.22.
iam ſunt quaſi angeli in cœlo. E Deniq; & libano in
ſcripturis legitur comparata uirginitas. Ego, inquit, Eccl.24.
quaſi libanus non inciſus euaporaui, & ſicut balſamum
non mixtum odor meus. Merito libanus uenter imma-
culatus, uenter impollutus, uenter intactus, uenter non
inciſus. Non inciſus eſt, cuius manet integritas: cuius nō
ſunt reſignata clauſtra pudoris. Propter munditiam liba-
nus, propter integritatem non inciſus. Merito enim non
inciſa quæ non eſt diuiſa. Vis audire inciſam? Mulier nu- 1.Cori.7.
pta cogitat quæ mundi ſunt, quomodo placeat uiro, &

diuiſa eſt, utic*ꝫ* in deum & uirum diuiſa: & fortè non æqua
Ibidem. liter diuiſa, ſed in uirum propenſior. Mulier autem innu
pta & uirgo non cogitat niſi quæ domini ſunt, quomo-
do placeat deo. Quaſi libanus non inciſus euaporaui ha-
bitationem meam. Matris domini ſpecialiter hæc uerba
uidentur. Illa uerè libanus, & libanus non inciſus. Illa
uobis euaporauit ſacræ uirgines habitationem ſuam, ha-
bitationem cœleſtem, habitationem angelicam, quando
uirginalis conuerſationis exempla in uos transfudit, &
perpetui pudoris inſpirauit amorem, & ſatis expreſſit ha
bitationis ſuæ gratiam, quam euaporare ſe dicit. Quid
enim habitatione uirginea uapori ſimilius? Nihil habet
hæc conuerſatio carneum, nihil mundanum, ſed totum
cœleſte. Supermūdanum totum, ſpirituale totum. Et ideo
Eccl. 24. ſimile uapori: ſed quali uapori? Et tanquam balſamum
(inquit) non mixtum odor meus. Tanquam balſamum
non mixtum, non corruptum: tanquam balſamum non
adulteratum. Eſt mixtura quæ balſamum ſimilat & men-
titur: & eſt mixtura quæ ſi non habet balſami ſimilitu-
dinem, bonum tamen contriſtat odorem. Eſt ergo (ut
ſic dicam) balſamum uerum & ſolum: & eſt balſamum
& ſi uerum, non ſolum: & eſt balſamum nec uerum nec
ſolum. Primum in perfectis eſt, hoc ultimum in deceptis:
medium in illis qui etſi nulla illuduntur fallacia, aliqua
tamen uirtutis gratia deſtituuntur. Merito itac*ꝫ* illa quæ
ſola gratia plena erat, quaſi balſamum non mixtum odo-
rem ſuum dicit. F Q. ſi tu uirginitatem oles, ſi orationū
inſtantiam, ſi ieiuniorum abſtinentiam: bene oles, & bal-
ſamum oles. Si uerò impatientiæ adhuc morbo laboras,
ſi uaniloquium, ſi leuitas conſiliorum, ſi ardor explendæ
propriæ uoluntatis, ſi triſtitia, ſi tædium, ſi horum aliquod
unum in te nominatur, mixtus eſt iam odor tuus, & non
purum balſamum ſpiras. Modica enim ſtilla admixtio-
nis peregrinæ totam balſami maſſam contriſtat. Bene
quidem cum illo agitur qui ſi quid triſte fortuito & uelut
Iacobi.3. ſubito redolet, ſtatim abolet. Nam in multis offendimus
omnes, dixit apoſtolus. Ex ſubito quidem lapſu, ſed ſtatim
correcto nullus eſt odor æſtimandus, magis uerò in eo in
quo quis eſt ſedulus uitio. Periculoſa & peſſima mixtu-
ra cuiuslibet eſt, quando uitium quodlibet uirtutis men-
2. Cori. 11. titur ſpeciem. Et angelus ſathanæ in angelum lucis ſe trāſ-
figurat, & quaſi uenenum facit balſamum ſpirare. Vnguen
tarius eſt ſathanas, nolite ab illo oleum emere. Non enim
Iob. 41. tam confector eſt quàm corruptor unguenti. Deniq*ꝫ* (ſi-
cut ſcriptum eſt) ferueſcere facit quaſi ollam mare, & po
nit ſicut cum unguēta ebulliunt. Mors in hac olla. Ollam
Hiere. 1. hanc ſuccenſam uidit Hieremias, & faciem eius à facie a-
quilonis. Qualis unguentorum artifex, qui de mortis
olla uitæ uapores exire ſimulat? Qualis artifex qui ollæ
ſuccenſæ faciem quaſi ab auſtro feruere facit, per quam
potius ab aquilone mala exardeſcunt in terras? Aut filius
prophetæ eſt, aut certè propheta, qui mortem in olla de-
prehendit, & uapores eius ab aquilone uenire. Sulphurei
ſunt uapores quos olla carnis tuæ ſuccenſa euomit, & tu
in his balſami tibi uideris odorem ſentire? G Si per te
neſcis balſamum uerum à mixto diſcernere, ueni ad pro-
phetas, ueni ad filios prophetarū apoſtolos, qui te mixtu-
rarum differentias doceant, qua in olla mors ſit. Talis Pau
2. Cori. 2. lus, qui dicere auſus eſt: Non ignoramus aſtutias eius. Si
non ſufficit manus tua ut purum habeas balſamum, ſan-
Ioan. 19. cti te doceant quomodo miſceas. Attulit Nicodemus
Mar. 16. mixturam myrrhæ & aloes quaſi libras centum, & ma-
riæ emerunt unguenta. Sed Maria domini mater unguen
ta non tantum comparat quàm ſpirat, quæ unctum oleo
Eccl. 24. lætitiæ ipſum parturiuit Chriſtum. Tanquam balſamum
(inquit) non mixtum odor meus. Si mixturæ rationem
ignoras: ueni ad doctores eccleſiæ, ad eos q colūnæ quæ-
dam ſunt, & firmamentum ueritatis, & columnæ argenteæ
in domini ferculo, & ſacri diſpenſatores eloquij: ab his di-
ſce quomodo cogites quæ domini ſunt, & quomodo ſoli-
cita ſis pro Chriſto ut ſibi placeas. Tunc & tu colum-
nas habebis in te argenteas, ſi utriuſq*ꝫ* teſtamenti fueris
ſuffulta ſcientia. Ideo & hic poſt libani ligna, columnas
ſubtexit argenteas ſermo diuinus, ut habeas myſterium
fidei in conſcientia pura. Myſterium fidei quàm ſacrum
tibi præſcribit eloquium, eloquium argenteum eſt, ut euā
gelicis & apoſtolicis ſubnixa præceptis illa mediteris, il-
la conſerues & conferas in corde tuo, nec patiaris inerti
ſitu cohærere & obliterari, & oblectationis erugine deni-
grari diuini uerbi argentum. Sed non poſſumus nunc in
ſermonem hodiernum has inſerere columnas. Hunc enim
tractatum libani præoccupauerunt ligna, & in eorum
odore longius quàm putabam noſter ſermo excurrit ſua-
uitate illectus materiæ. Tibi domine hunc commendo
libanum, libanum egregium, hunc chorum uirgineum
ſacrum cœtum fœminarum. Tu cuſtodi ut non ſuccida-
tur, ut non incidatur, ſed ſua illi ſeruetur integritas, ſer
uetur caſtitatis candor, quia libanus candorem ſonat:
ſeruetur puritas mentis, ut ſanctæ ſint & corpore & ſpi-
ritu. Cuſtodi libanum hunc, cuius ligna in ferculi tui de-
dicaſti materiam. Procul ab illo ſit prophetica commina-
tio. Aperi libane portas tuas: comedet ignis cedros tuas. Zach. 11.
Portæ tuæ claudantur alijs, ſoli aperiantur tibi. Tu illi cla
uis ſis & clauſtrum, tu ſigna & reſigna, ut nec ſignaculum,
nec clauem præter te recipiat Chriſte Ieſu qui deus es be-
nedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Sermo. XVIII. A

LIgnis libani incorruptio carnis, & munditiæ
uobis eſt candor expreſſus. Bona quidem eſt
caſtitas: ſed quod non ſit ex fide: peccatum eſt. Rom. 14.
Fide (dicit ſcriptura) purificans corda eorum. Actuū. 15
Non enim ſola carnis continentia caſtitas cenſetur, cor-
dis multo magis eſt æſtimanda puritas. Iam uos (inquit Ioan. 15.
Ieſus) mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum
uobis. Bonus fidei ſermo qui mundat, & ideo in hoc fer-
culi cultu poſt ligna libani columnas producit argen-
teas, & uirginalis mentem munditiæ ad ſacri prouocat
meditationem eloquij, eloquij caſti, eloquij quod argen- Pſal. 11.
to examinato confertur. Bonæ ſunt in pectore uirginum
erectæ columnæ, ſi ſacræ fuerint ſcripturæ ſuffultæ, & co-
gnitione fideli, & recogitatione frequenti. Bonus liba-
nus es ſi mundum cor habes, mundum à cogitatione fœ-
da, & à cogitatione infideli. Magna fœditas ſpiritus fi-
dei corruptela. Q. ſi ſana fuerit in te firma forma fidei:
iam unam habes columnam. Noli tamen eſſe hac conten
ta, adiunge & alteram, meditare in lege domini die ac
nocte. Infidelitatem & fornicationem puta ſi mens tua
uel modicum à fidei recogitatione declinet. Bonæ colūnæ
ſunt, diuinæ notitia & memoria legis, recta credulitas, &
recordatio fidei. Columna es ſi fueris in fide firma. Ar-
gentea, ſi diuini fueris uſu inſtructa ſermonis. Rectum eſt Pſal. 32.
(inquit) uerbum domini, & omnia opera eius in fide.
Bonæ columnæ fides & uerbum fidei: uerbum hoc pro-
pe ſit in corde tuo: nam in ore prope eſt: prope ſit, & perpe
tuum ibi ſit. Ex abundātia cordis ſermo erumpit. Septies Pſal. 118.
in die (inquit propheta) laudem dixi tibi. Vos ſacræ uir-
gines dicite ſemper. Septies quidē dicite laudem porpter
horas ſolennes: ſemper autem cantantes & pſallentes in Ephes. 5.
cordibus ueſtris. Argenteæ ſint linguæ ueſtræ. Argenteæ
ſunt, ſi de ſacra Chriſtum pagina ſonant. Non mittatur
maſſa plumbea in os ueſtrum. Plumbeum os eſt quod nil
ſubtile loquitur, nil acutum, nil de ſupernis, ſed totum re
miſſum eſt, totum hæbes, totum de imis fortaſſe & de ini- Zach. 5.
quis. Nam iniquitas ſedet in talento plumbi. Homo ille Matt. 25.
euangelicus peregrè proficiſcens non talia ſeruis ſuis ta-
lenta diſtribuit. Nolite de talibus negociari talētis, in the
ſauris ueſtris huiuſmodi non inueniantur Paulo dicenti
intendite. Omnis ſermo malus ex ore ueſtro non proce- Ephe. 4.
dat, ſed qui bonus eſt ad ædificationem fidei. Ad ædifi-
cationem, inquit, non ad euerſionem fidei. Ferreum os eſt
quod fidem

quod fidem euertit, quod ſanctam ſubruit conuerſatio-
nem: inſtrumentum eſt belli, ſeminarium litis quod mur-
Danie.7. mur & amaritudinem ſonat. Beſtia talis in Daniele deſcri-
bitur, dentes & ungues ferreos habens, comedens & com
minuens omnia. Nulla inter ouiculas imo inter amicas
domini beſtia talis reperiatur. In hoc grege uirgineo
nulla uirulenta, nulla uiolenta ſit, nullus in hoc paradiſo
ſerpentis ſibilus ſonet, uirgineum os uirulenta uerba nõ
decent. Quid? Prauis polluta uerbis in oſculum ſponſi
labia porrigis? Candor ipſe lucis æternæ, & nihil inquinatum attingit illum. Memento os tuum cæleſtibus oſcu
lis & oraculis conſecratum. Sacrilegium puta ſi quid non
Pſal.80. dulce, non diuinum, non de ſancta pagina ſonet. Bucci-
nate, inquit, in neomenia tuba: in inſigni die ſolennita-
tis ueſtræ. Omnis dies uobis ſolennis debet eſſe, ſemper
neomenia, ſemper ſabbatum. Ideo os ueſtrum quaſi tu-
ba ſit ductilis. Tuba argentea, tuba quæ non lites ſed læ-
titiam ſonet, ſed ſolennitatem, ſed cantica ſpiritualia. B
Neſcio quomodo de columnis argenteis ad tubas uo-
ſtra deflexit oratio, niſi quòd optima columna eſt in do
mo domini qui tale os portat. Bona columna eſt, in qua
Eſaie.50. feſſi ſuſtentantur. Habes in Eſaia. Dominus dedit mihi
linguam eruditam, ut ſciam eum qui lapſus eſt ſuſtentare
uerbo. Erudita planè lingua Chriſti Ieſu, annunciantis
Puer.15. pacem, prædicantis bonum. Lingua placabilis lignum
uitæ, columna & firmamentum ueritatis. Et tu uirgo in
hoc ſponſi imaginem porta, ut habeas linguam eruditam,
linguam placabilem, non erroneam, non uagam, non la-
bilem ad ocioſa, ſed quæ loquatur iudicium, quæ uerbum
ſolatij proferat, quæ columna quædam ſit & firmamen-
Roma.10. tum ad ædificationem fidei tuæ uel alienæ. Prope ſit uer-
bum fidei in ore tuo & in corde tuo. Vis columnam au-
Pſal.36. dire argenteam? Lex, inquit, dei eius in corde ipſius. Ec-
ce argentum: & non ſupplantabuntur greſſus eius. Ecce
Pſal.32. columna. Iure columna: quæ ſubuerti non poteſt. Verbo
domini cæli firmati ſunt (inquit pſalmiſta) Hoc uerbo cõ
firmetur cor uirginis, ut cælum ſit, ut ſedes dei, ut recli-
natorium poſſit aureum fieri. In argento fidei rationem
& ſcientiam accipite. In auro intelligentiæ & ueritatis
fulgorem. Reclinatorium hoc aureum ſuper huiuſmodi
columnas imponitur. Niſi enim credideritis, non intelli-
getis. Fidei eruditio ad intelligentiæ puritatem gradum
præſtat. Fundamento huic contemplationi innititur
gratia: dum in ſermone dei meditaris fideliter, & per patiẽ
tiam & conſolationem ſcripturæ ad ſpem te ſupernam
erigis, columnam te exhibes. Reclinatorium aureum tunc
exurgis cum nuda tibi ſine ſermonis inuolucro raptim
incipit coruſcare ueritas. Sed iam perfectius ordinem in-
tuere, & prouectum quendam de libani lignis ad colum
nas argenteas, & aureum reclinatorium. In libano cor-
dis munditia, in argento diuinæ legis notitia. In auro
ſine ſermonis miniſterio, myſteria ſacra manifeſte reſplen-
dent. In primo mentis oculum purgas. In ſecundo proſpi
cis, perſpicis autem in tertio. Vel ſi mauis ita dici, mun-
Pſal.95. daris, ſpecularis, contemplaris. Confeſſio, inquit, & pul
chritudo, in conſpectu eius. In libano pulchritudo, in ar
gento confeſſio, in auro diuinæ conſpectus præſentiæ ti-
bi commendatur. C Quàm magna eſt confeſſionis &
pulchritudinis huius gratia, quæ in conſpectu tantæ ma-
ieſtatis admittitur, nis alibi in pſalmo audires? audi hanc
Pſal.50. diſtinctionem. Cor, inquit, mundum crea in me deus, &
ſpiritum rectum innoua in uiſceribus meis. Ne proijcias
Pſal.41. me à facie tua. Vides quomodo abyſſus abyſſum inuo-
cat, quomodo diuerſa ſcripturæ capitula ſibi concinnũt?
Mat.5. Primum ad libani candorem refert. Beati enim mundo
corde, quoniam ipſi deum uidebunt. Secundum ad ar-
Pſal.326. genti columnas: Rectum eſt enim uerbum domini. Ter-
tium ad aureum reclinatorium: ubi domini facies ſine ue-
lamento ſyncere uidetur, & in auro rutilat maieſtas regia,
hoc eſt, purgatum, inſtructum (& ut ſic dicam) præſcri
ptum ſpiritum ſibi poſtulat dari. In libano purgatur, in

argento inſtruitur, in auro perſtringitur. Perſtringitur
enim uerè in contemplando quælibet purgatæ mentis
acies, & coruſcationes ſummæ lucis ad modicum ſuſti-
net. Hos profectuum gradus relege tu quæ ſpeculatio-
nis aſpiras ad gratiam. Nihil in te fœdum, nihil infide-
le reſideat, ut nuda tibi poſſit fulgurare ueritas. Primo e-
mundare, ſecundo exercitare, tertio intuere. Emundare à
lege carnali, exercitare in lege fidei, intuere & perſpice in
lege perfectæ libertatis, in lege ſpirituali. Vbi enim ſpiri- 2.Cori.3.
tus domini, ibi libertas. In lege quæ literæ uelamine ca
ret, in qua nec errori, nec ignorantiæ, nec ænigmati locus
eſt. Error ubi eſt, ſeducit. Ignorantia ubi eſt, non ducit: æni
gma ubi eſt, etſi ducit, non tamen perducit. Quis ibi er-
ret? Reclinatorium enim eſt, & quies, & uotorum finis.
Quis ignoret? Aurum enim eſt, & rutilat ad lucem. Quod
ibi ænigma? Votorum finis, & ſerena ueritas, ænigmatum
figuras non recipit. Ibi nihil falſum, nihil occultatum, ni-
hil figuratum: aurum eſt, & fulget: reclinatorium eſt, & fo-
uet: dulcis fomes, ſed hora fugax. Et fulgor iſte fulguri cõ-
paratur. D In momento fit, in ictu oculi, in nouiſſima tu- 1.Cori.15.
ba. Nouiſſima tuba eſt quando non iam in pagina, ſed in
ipſa præſentis innoteſcit, quando quis efficitur docibilis
dei, quando poſt apoſtolorum & prophetarum ſermones
nouiſſime in ſeipſo dei filius patria uerbum loquitur. Tu
ba hæc neſcit incertum ſonum dare, non ſonat niſi ad ſo-
lennitatem, niſi in neomenia, & nouæ lucis exordio. Buc
cina nobis tu bone Ieſu: in neomenia tuba, in inſigni die Pſal.80.
ſolennitatis noſtræ. Verè inſignis dies ubi diuina ma-
ieſtas ſe manifeſtat: nihil inſignius, ſed nil ſuccinctius.
Diem dixi? hora eſt. Hora uerè inſignis & uerè ſolennis.
Eructa tu nobis Ieſu bone æterni illius diei horas ali-
quas, diem illum ſtatim efficies, ubi tuæ lucis uerbum eru
ctas, qui dies es æternus. Fulgura nobis coruſcationes
tales. Fulgur efficitur, cui tu fulguras. Similem tibi red
dis ſi quem irradias. Similes, inquit, ei erimus cum ap- 1.Ioã.3.
paruerit. Montes quos tali radio tangis, non fumigant,
ſed fulgurant. Aurei ſunt, tuum quibus aurum refulget.
Caput tuum aurum optimum reclinatorium aureum non
inuenit: ſed reddit ubi ſe reclinat: iam non eſt illud de
euangelio dicere: Filius hominis non habet ubi caput Luca.9.
ſuum reclinet. Vidéſne domine Ieſu quot hic habes re-
clinatoria? Nunquam ſe maieſtatis ſuæ caput libentius
reclinat, quàm in uirginitatis aureo ſinu. Reſpice uirgi-
nea pectora hæc, pectora uacantia tibi: in his frequen-
ter reclinas & recumbis, & cubas in meridie, & aureo quo
dam ſereno. Non hic uulpes foueas habent, nec nidifi-
cant uolucres cæli. Solidius eſt reclinatorium hoc quàm
ut hic ſubdola ualeat uulpes infodere. Nullus doloſita-
ti relinquitur hæreticæ locus, ubi ſerena fulgurat ueritas.
Sublimius eſt quàm ut huc aut ſubdola uulpes, uel ſu-
perba uolucris accedere queat. Abſcondita ſunt hæc à ſa- Matt.11.
pientibus & prudentibus, & reuelata ſunt paruulis, qui
humilem ſectantur aſcenſum purpureũ, & paſſionis Chri-
ſti ueſtigijs inſiſtũt. Verè purpureus aſcenſus, quem Chri
ſti ſignauit cruor, & paſſiõis eius colorauit fides. E Sed
illud attendendum, quomodo imo quàm congruo mo-
do ſibi concidunt columnæ argenteæ, & aſcenſus pur-
pureus. In illis ſapis fideliter, in iſto ſentis humiliter. In
illis meditatio, in iſto imitatio. Non enim in ſermone tan- 1.Cori.4.
tum eſt regnum dei, ſed in uirtute. Quid tu illic dices, qui
humiliationem ſeruitutem putas? Seruilis non eſt, quam
regalis nobilitat purpura. Ornamentum eſt etenim pur-
pura regium. Hos ſi tu uel dedignaris uel horres gradus,
reſpice ꝙ purpurei ſunt. Humilitas ſuſcepta pro Chriſto,
regiam præfert dignitatẽ. Tu uerò ſpõſa Chriſti candido
preme pede gradus purpureos. Nobilis eſt ſemita quam
dilectus tuus prior inceſſit, quàm pulchri ſunt etenim gra
dus purpurei, quos pede ſacro Chriſtus prior ſignauit, pe
dibus illis quibus nullus puluis adhæſit, pedibus niueis
quos cruoris ſui ſignauit ueſtigio. Et tu ardenter ueſti-
gia relege. Aufer calceamẽtum carneum de pedibus tuis. Exo.3.

Sanctus enim aſcẽſus eſt, quem tibi diſponis. Nudo & ex-
pedito inſiſte ueſtigio gradibus iſtis. Purpuram hanc non
concilij, ſed Chriſti ſanguis intinxit: hic tu pedem libẽter
pone, ut pes tuus intingatur in ſanguine Chriſti. Non ue-
niat tibi pes ſuperbiæ, ſi humilẽ fecteris aſcenſum, qui ſpõ-
ſi tui cruore ſacro ſignatur. Huic tu non modo pedem ſed
etiam manum & caput intinge, & tota purpurea, tota re-
2.Tim.2. galis, & paſſione Chriſti tota nobilitata aſcendas. Nam &
ſi compateris, conregnas. Noli te ſeculi nobilitate charam
reputare. Vilior eris ſi reſpexeris ad illam, ſi natales tuos
ſponſo imputas, ſi te pro ſeculi faſtu præferas alijs, aut ali-
quid habere priuilegij putas. Cõtra humilitatẽ propoſiti
de proſapia carnis euacuaris à gloria Chriſti, ſi alia te no-
bilitari præſumas. Hæc tibi purpura ſufficiat ad faſtum,
ſufficiat ad aſcenſum, ſufficiat ad gloriam, ut non glorieris
niſi in cruce domini tui Ieſu Chriſti. Aſcẽſus te purpure9,
reclinatorium perducet ad aureum. Quoniã humilibus &
quietis contemplationis debetur gratia, à ſapiẽtibus autẽ
& prudentibus abſconditur, reuelãda paruulis. Purpura
hæc magnũ quoddã eſt pignus amoris, quẽ tibi dilectus
Ioan.15. exhibuit. Verè magnũ pignus amoris mortis paſſio. Ma-
iorem hac dilectionem nemo habet, ut animã ſuam ponat
quis pro amicis ſuis. Tale præſtitit, tale pignus repoſtulat
paſſio tua, humiliatio tua. Quid pro te pertulit, in memo-
riam tibi reducat, & quantum adamauit, pro qua ſe tantũ
humiliauit. Ama ergo tu illum qui prius & plus dilexit.
Non exigunt hæc tempora ut ſanguinem effundas. Effun-
1.Cori.13. de animam tuam, effunde ſicut aquam cor tuum Nam & ſi
tradideris corpus tuum ita ut ardeat, charitatem non ha-
beas, quid tibi proderit? Denique & ultimo loco quaſi fina-
lis omnium clauſula gratiarum ponitur charitas, & media
uelut ornamento quodam charitate conſtrata dicuntur
propter filias Hieruſalem.

¶ *Sermo*. XIX. A

NOuum aliquid uultis audire, ſed ego nouum
quid non habeo, niſi ut uos innouet amor. Mã-
datum hoc nouum do uobis, nihil nobis noti9,
& nihil eſt nouius. Non eſtis in iſto rudes &
inexercitatæ negocio. Veſtrum hoc proprium officiũ eſt.
In amoris enim præcipue munus eſtis dedicatæ. Denique
& propter uos fercula Salomonis media charitate cõſtra-
Canti.3. ta dicuntur. Media, inquit, charitate conſtrauit propter fi-
lias Hieruſalem. Quodã quaſi priuilegio hic ſermo uobis
delegauit uſum amoris. Aemulamini filiæ Hieruſalem cha-
riſmata meliora, magis autẽ ut ametis. Amor omni super-
eminet gratiæ: & in huiuſmodi deſcriptione ferculi, chari-
tas reliquarum quaſi ornamentum & clauſula ſuperponi-
tur gratiarum. Plures in hoc ferculo enumerãtur gratiæ,
ſed charitate cumulantur omnes. Charitas cumulus eſt,
Ephe.3. charitas fundamentum. In charitate, inquit, radicati & fun
dati. Illa in primis, illa in ultimis, illa in intimis, illa incho-
at, illa cõſummat, illa communicat chariſmatibus cæteris,
ideo in medio collocatur quaſi ornamentum quoddã cõ-
mune, & totius clauſula ferculi. Et color purpureus & au-
ri fulgor obſcurior eſſet ſi non charitate ueſtiretur. Quan-
ta eius eſt gratia quæ ipſum contemplationis aurum exor
nat? Ipſa media eſt & reliquarum quaſi medulla gratiarũ.
Nulla tam eſt intima uirtus, nulla ſic animos penetrat &
perfundit, & arcanos cordis implet receſſus. Ipſis animi
medullis amor imbibitur, & ſecretis influit uenis. Media,
Canti.3. inquit, charitate. Bene media, quæ ſic intima eſt. Plenitu-
do legis eſt charitas: ideo lex uacuatur ſi fuerit deſtituta
charitate. Vitalis quædam uena legis eſt & reliquarum
charitas uirtutum. Cæteræ quaſi in partem ſe cõtrahunt,
illa omni communis eſt gradui, ſiue mente excedas, ſiue
ſobrius ſias: ubique charitatis & neceſſarius & iucundus
eſt uſus. Reliquarum officia uariantur gratiarum: & uici-
bus alternantur charitatis: continuantur iura quodam
iugi tenore: ſiue mente excedamus deo, ſiue ſobrij ſimus,
urget nos charitas Chriſti. Vos uerè ſicut arbitror urget
2.Cor.5. charitas Chriſti. In quid uos urget? In ſeipſam. Alio-
rum alia ſunt officia, ueſtrum ſpeciale munus eſt amor.
Improbus ſui prouocator eſt amor, & dulcem agit in pa-
tientes tyrannidem. Amor ſeipſum in prouectus ſemper
urget uberiores. B Aemulamini filiæ Hieruſalem chari-
ſmata meliora, magis autem ut ametis. Aemulatio uos hæc
ſemper amplius urgeat. Mandatum hoc uobis ſemper ſit
nouum. Et nouum eſt niſi in ueſtro dulcis Ieſus uete-
rauerit affectu. Vtinam ſemper in uobis ille recens ſit,
nec mora temporis aliquid imminuat gratiæ. Vtique recẽs
in uobis ueſter Ieſus eſt. Ipſe ſemper recens, ſed non deus
alienus. Verè recens, in quem ſemper anxio inhiatis amo-
re. Denique id ſolum habetis in uotis, ut uobis ſemper am-
plius placeat. Quantum placet qui ſatis placere non po-
teſt? Nulla magis uos ratione placere poteſtis, quàm ſi
uobis placeat ipſe. Animum uult, aliud non quærit. So-
lus ſufficit, ſi tamen totus impenditur. Satis eſt pro uiri-
bus tuis, ſed parum eſt pro eius meritis. Si te tibi confe-
ras, & tua metiaris ex regula, ſufficit. Sed ſi de te, nil tibi
relinquitur. Si autem ex ipſius te regula metiaris, & ue-
lut in libra colloces, quid tu momenti aduerſus illum te-
nebis? Si infra uires tuas amor ſe cohibet & contrahit,
iniquus eſt: & ſi iuxta uires tuas, exiguus. Quid ergo?
ſupra uires caſſo te extendes conatu? Quidni? amor non
capit de impoſſibilitate remedium. Nulla ſatis magna
ſunt amoris officia, ubi tamen ipſe non intepuit amor.
Quomodo erit in ſuo parcus, qui in alieno fidelis exiſtit?
Quomodo erit in officijs propenſus, in ſeipſo parcus?
Amor ſeipſo nihil impendit libentius, nihil uberius po
teſt. Quæ maior ubertas quàm ubi nihil decerpitur?
Amor exæſtuat, ſeipſum non capit, ſuperfluit ſibi, immen-
ſitatem æmulatur dum metam neſcit affectui ponere. O-
leum eſt quod ſtare neſcit, niſi cum uaſculum deſijt, niſi
quod nec tunc nouit compeſci. Muſti præfert amor inſi-
gne, quod natiuitatis ſuæ feruore quodam & uelut æta-
tis laſciuia excreſcit & ſuperfluit: capi neſciens, & nouo
ſemper exferueſcit & fermentatur affectu. Amor infirmi-
tatem non cauſat, ſed magis accuſat. C Amori nihil ſa-
tis eſt, nihil minus ſeipſo. Amor ſeipſo ſatiari non poteſt,
& tamen niſi ſeipſo paſci non poteſt, ipſe ſibi dulce ſa-
tis eſt pabulum. Amor nil magis uult quàm amare. Quã
dabit homo commutationem pro amore? quam dabit,
uel quam accipiet? Nihil gratius amore impenditur:
nihil dulcius ſentitur. Amor & dulciter optat, & dul-
citer utitur, dulciter deliciatur, & dulciter dolet. Verè
dulcis amor, & ſolus dulcis amor, & omnis dulcis amor,
ſed non eſt amor ad amorem Chriſti. Super omnem pul-
chritudinem pulchritudo eſt. Super omnem pulchritudi-
nem, inquit, dilexi ſapientiam. Quomodo non decorus, Sapiẽ.7.
qui candor eſt lucis æternæ? Frater mi Ionatha quàm 2.Regũ.1.
amabilis es & decorus ualde? Volebam Ieſum dicere,
ſed de conſuetudine Ionathæ produxi uocabulum: & ta-
men gratus error, qui gratiam expreſſit. Error in nomi-
ne, ſed in re nominis huius eſt ſeruata proprietas. Iona-
thas columbæ eſt donum, illum ſignificans qui ſpiritua-
lis gratiæ eſt plenus, puerum qui datus eſt nobis, ſiue
Ionathan ſiue Ieſum dicam. Ieſum intelligo. Quàm ama-
bilis es frater mi Ionatha & decorus ualde? Præſum-
ptionem putatis quòd fratrem eum dico: uerba hæc non
meam temeritatem, ſed eius charitatem ſonant. Præ-
ſumptio fuerit: ſi non ipſe Ieſus mihi indulſerit auſum.
Denique & ipſe cognationis huius & aſſumpſit habitum,
& exhibuit affectum, & iuxta apoſtolum: Non confun- Hebr.2.
ditur nos fratres uocare. Si non confunditur, cur non
& tu confidenter dicas: Frater mi Ionatha? Aut ſi dome-
ſtico magis uis uti uocabulo: frater mi Ieſu amabilis es
& decorus ualde. Amabilis es ſuper amorem mulierum?
Anxio & uehementi affectu ueſtra ſanctæ mulieres in
Chriſtum inardeſcunt uota, ſed ipſe multo magis eſt ama-
bilis quàm amatur à uobis. Aemulamini ergo chariſſima-
ta meliora, magis autem ut ametis. D Enumerat li-
gna libani, columnas argenteas, reclinatorium aureum,

aſcenſum purpureum, ad ultimum charitate cumulans o-
1.Cori.12. mnia. Quidni? Adhuc (inquit Paulus) excellentiorem uo
bis uiam demonſtro. Bonæ ſunt etenim columnæ, & ſacri
1.Cori.13. magna quidem eſt eloquij gratia. Sed ſi linguis hominũ
loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, fa-
ctus ſum ut cymbalum tinniens, uocis inanem dans ſoni-
tum ſine ſenſu charitatis. Reclinatorij aurei ingens eſt glo
ria, per quod tibi myſteriorum arcana ſignantur. Sed
Ibidem. quid? Si nouerim myſteria omnia & omnem ſcientiam,
charitatem autem non habuero, nihil ſum. Per gradus a-
ſcendis purpureos, & paſſionis Chriſti te gaudes habere
Ibidem. inſignia. Sed ſi tradidero corpus meum ita ut ardeam, cha
ritatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt (inquit a-
Ibidem. poſtolus) Charitas non inflatur, non eſt ambitioſa, non
quærit quæ ſua ſunt, medio gaudet, & quaſi in communi
ſua bona proſtituit. Media enim charitate conſtrauit. Nõ
inflatur, inquit, nõ eſt ambitioſa. Nõ enim charitas bonũ
ſingulare, aut ſi habet, amat, aut ſi non habet, optat: non
uult alijs præcellere, ſed nec ipſum magis habere bonum.
Multi meritorum ſuorum infirma cognoſcunt. Ideoq; de
ſe magnum nihil ſentientes, non inflantur iſti, ſed fortè
ambiunt. Vnde inflentur, non habent, ſed inflate ſatis
optant ut habeant. Priuatam & hi amant excellentiã, dum
aut concupiſcunt ut ſit, aut cõtabeſcunt quod eſſe non poſſit.
Charitas uerò cum inuidia contabeſcente iter non habet,
non quærit quod ſuum eſt, & quomodo poterit quod ſuũ
non eſt decerpere? Quid tu inuidia alienum uis corrũpe-
re bonum? Nunquid adijcies quod ab alieno decerpis?
ita forſitan, ſed ſi corporalis aliquid pecuniæ ſubtrahas.
E Non ergo in clauſtralibus rapacitatis huius uitium
uereor. Eſt ſubtilius quoddam rapacitatis inuidæ genus.
Quid enim? Rapacitatẽ non putas ſi pecuniæ parcis, famã
decerpis? Non concupiſcis poſſeſſionẽ, & laceras opinio-
nem. Quid tibi emolumẽti aliena diminutio cõfert, aliena
ſi corrodis bona? Et quid tibi inde accreſcit? Euidẽti forſi
tan ueritate alienæ uirtutis conterũtur in ore tuo dentes,
quos ad derogandum parau eras. Nõ audes corrodere,
non tamen potes collaudare. Iam alienum bonum uerbo-
non carpis. Nunquid ideo non rapis? Quomodo nõ ra-
pacitas ubi euidens bonum debito defraudas teſtimonio,
& ueram alterius gloriam etſi mendacio non corrumpis,
ſilentio tamen ſupprimis? Vis audire in ſola etiam æſtima
Phil.2. tione rapacitatem eſſe? Non rapinam (inquit apoſtolus)
arbitratus eſt eſſe ſe æqualem deo. In inuidam animam
non poteſt intrare æſtimatio bona de bonis alienis. Non
uult enim intelligere quòd alius bene agat, & ſi palàm nõ
audet, penes ſe tamen uel diſſimulat, uel attenuat alterius
merita. Vt quid iſtud, niſi quòd liuor non priuatam ſem-
1.Cori.13. per excellẽtiam cogitat: alienã obſcurat? Charitas autem
non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitate: & (ut ſic
dicam) ſuper inæqualitate, congaudet autem ueritati. Pri
uatum autem non cogitat: medio quodam & communi læ
Ibidem. tatur: quæ ſua ſunt non quærit, ſed quæ Chriſti Ieſu. Eius
in omnibus gloriã uel amat uel optat. Cõmunis eſt Chri-
1.Tim.2. ſtus, mediator enim eſt, & ideo eius non ſunt quæ media
non ſunt, ſed in partem ſe reſtringũt. Quid tu liuore Chri
ſtum uis in partem contrahere? Auaram uis eſſe gratiam
ſpiritus, cuius circa te ſolum optas beneficia reſtringi? Si
ne ut excreſcat & exuberet, & effundat ſe ſuper omnẽ car-
nem ſpiritus domini, & repleat orbem terrarum. Noli cõ-
munem omnibus beneficentiã intra cordis tui anguſtias
Rom.10. incarcerare. Diues eſt enim in omnes, & tu minuere tẽtas
affluentiam gratiæ, & immẽſitatem redigere ad minutias?
Aemuli cordis auaras dedignatur Chriſtus anguſtias. Ne
ſcit æmulatione tua eius bonitas detineri. Proflua eſt, non
tibi ſoli, ſed uicinis etiam ſe uaſis eius oleum infundit. F
Fac ut illa mutuo tua ſint. Erunt autem, ſi communi fueris
bono lætatus, alioquin & animæ tuæ oleum euacuas, & il
lis nihilominus tamen infunditur mediator Chriſtus, &
Ioan.13. ideo quæ ſua ſunt media uult eſſe. In hoc, inquit, cogno-
ſcent omnes quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habue-
ritis ad inuicem. Vides quomodo charitas ſpeciale quod-
dam eſt inſigne diſcipulatus Chriſti, & doctrinæ eius ſin-
gulare indicium? Ideo hic in ultimo loco quaſi ornatus qui
dem aliarum inducitur gratiarũ. Media, inquit, charitate Canti.3.
conſtrauit. O quàm molle eſt ſtratum charitatis. Proximi
charitas liuore, charitas Chriſti timore caret. Nihil habet
pœnale hæc charitas, timor pœnam habet, ideo non eſt in
charitate timor, ſed perfecta charitas foras mittit timorẽ. 1.Ioã.4.
Quid enim timebit charitas ueteres offenſas? ſed charitas 1.Petri.4.
operit multitudinẽ peccatorum. Infirmitas propriæ con-
ſcientiæ timebit ne decidat: ſed fortis eſt ut mors dilectio. Canti.8.
Vtrunq; metũ charitas foras mittit, ſed nec perfecta chari
tas temporales pro Chriſto timebit moleſtias. Sed ne qui-
dem æternæ ſi fuerint, defatigari & euaneſcere poterit con
ſummata dilectio. Non poteſt ſemel hauſta cognitione tã-
tæ non delectari dulcedinis. Nõ ideo amat charitas ne per
eat, ſed mauult foris pœnaliter in æternum perire, quàm
uſu amoris æterni priuari. Si enim dederit homo omnem Canti.8.
ſubſtantiam pro charitate, quaſi nihil deſpiciet eam. Verè
hoc molle ſtratum, in quo etiam inter iniurias tam ſuaui-
ter quàm ſancte quieſcitur. Da mihi Ieſu bone ut ſup ſtra-
tum hoc memor ſim tui, & mediter in te in matutinis. Dul
cis planè memoria, quam amor inducit: grata meditatio,
quã ſuggerit charitas. Nihil enim eſt quod non iam dulci
ter & grate de Chriſto cogitetur. Amor proximi compaſ-
ſionem habet, & quendam nimis ſuauem guſtum, dum ge-
mentibus nouit condolere. Chriſtus (in quo condoleas)
& ſi crucifixus eſt ex infirmitate, ſed uiuit ex uirtute dei, nõ
condolendi, ſed cõgaudendi in ſe uobis undiq; meritum
præſtat. Totus deſiderabilis, & concupiſcentia totus, &
quaſi charitate cõſtratus. G Quid enim uidebis in Chri-
ſto quod non eius nobis & charitatẽ exhibeat & noſtram
exigat? Totus nobis eſt charitatis illecebra, incitamẽtum
amoris. Nullum in ſe meticuloſo relinquit locum affectui,
totus amari uult, qui totus meretur amari. Noli uirgo ad
tormenta reſpicere, cui tanta propoſita ſunt oblectamẽta
in ſponſo. Ocioſus debet eſſe timor, ubi tot inſignia relu-
cent amoris. Dedignatur charitas timoris commercium,
cogi neſciens quæ nequit compeſci. Ideo charitas perfe- 1.Ioã.4.
cta foras mittit timorem, uelut inutilẽ & ſuperuacuum, ſed
non timorẽ illũ qui caſtus permanet in ſeculum ſeculi. Eſt
enim timor quem foras mittit charitas, & eſt timor quem
mittit ueritas: & eſt timor quem intromittit & charitas &
ueritas. Primus cautus, ſecundus caſtus, ſed nõ permanẽs
in ſeculũ ſeculi, tertius & caſtus & permanens. Primus ue-
retur pœnã, ſecũdus offenſam, tertius totus libera quædã
& ſecura reuerẽtia eſt. Et primus quidem timet offenſam,
ſed propter pœnã: ſecundus offenſam, ſed propter ipſam.
Et quidem iniuria quædã iuſtitiæ eſt, ſi metu pœnarum in
gratiã ueniat. Satis ipſa per ſe meriti obtinet, ut hominũ
in ſe ſtudia prouocet, & cõcilıet affectus. Hũc ergo timorẽ
charitas perfecta excludit. Quomodo enim perfecta chari
tas, quæ timoris ſtimulo indiget ad cultum iuſtitiæ? Perfe
cta dilectio mentem in ſolido poſſidet, oia ſoli ſibi iuſtitiæ
munera deputari uolens. Frigidus timor eſt, & pigre ince
dit, ſatis habens tantum impune euadere. Amor faſtidium
neſcit, feruidus eſt, & in anteriora extentus: metus contra-
ctior, neceſſitate tãtũ iuſtitiæ ſubit officia. Amor perfectus
ſoli quod agit debet iuſtitiæ, nihil in ea iuris relinquens
timori. Quidni? An nõ ſatis in ſe obtinet meriti ad omne
bonũ opus iuſtitia? Chriſtus enim nobis factus eſt iuſtitia.
H Quid ergo Chriſtus non ſatis in ſe habet dotis ad pla-
cendum? Alieno ergo & ipſe ut placeat indiget adiumento?
Si non eius obtẽtu ſolius obtemperat ipſi: quomodo erit
eius perfecta dilectio? Diligã te bone Ieſu, diligã te uirtus
mea, quẽ nõ poſſum gratis diligere, nec poſſum tamẽ ſatis
diligere. Dirigant in te ex integro ſtudia mea, nec alieno
deducantur & diſtrahantur affectu. At quàm exigua ſunt:
etiam cum integra ſunt in te ſtudia noſtra? Quõ ergo di-
minuam quod cum integrũ eſt, tam exile eſt? Totus in te
deus bone ex deſiderio ferar. Trahe me tu in teipſum, ut

nullo indigeã timoris impulſu,ſed perfecta charitas uſum
eius excludat. Quid igitur, nõ ſunt metuenda æterna ſup-
Ephe.5. plicia? Metuenda planè ſunt & cauenda. Nemo enĩ unquã
carnẽ ſuam odio habuit: ſed uehemẽtior Chriſti dilectio,
motu timoris non eget in affectũ iuſtitiæ. Amor iſte nihil
tam ueretur quantum offenſam, ſed propter offenſam, nõ
propter pœnam. Ad iſtud quidem, quãdiu in incerto hu-
manæ res fluctuant, & non eſt tuta laus hominis in uita
ipſius. At cum ad ueritatẽ poſt uitam fuerit introduct9, hu
iuſmodi de reliquo metus ceſſabit, timori tertio faciens lo
cum, qui prioribus quidem ſuccedat, ſed nulli cedat: per-
manet enim in ſeculũ ſeculi. Primus ergo timor metuit, ne
temeritatis offenſam luat. Secũd9 ne infirmitate offendat.
Tertius quod metuat non habet. Quid enim metuat com
pleta felicitas, & cõſummata charitas? Timor hic de plan-
tario oritur charitatis. Non audeo dicere quod charitas eſt,
nec tamen audeo negare. Quid enim niſi amor eſſe cona-
tur, qui iam neſcit affectum timoris? Quomodo nõ amor,
qui iam penè timor eſſe deſijt? Quanam enim ratione ti-
mor nil metuẽs, timorem illum tam tutum nomine impar-
tiretur amoris, niſi quòd deus ipſe ibi quidem amat nos,
non tamen timori in tanta maieſtate permittitur locus?
Sed in omnibus quomodo à charitate timor iſte ſepara-
bitur? Et quid aliud eſt ibi timere, niſi non tumere aduer
ſus dominum maieſtatis? Quid eſt timor iſte niſi uotiua
ſubiectio, obedientia non coacta, ultro impenſa reuerẽtia?
Quomodo timor qui offendere non timet? Non enim ua-
let. Sed iterum quomodo non timor qui offendere non
audet? Et timor ergo non uidetur, quia nihil uel peccati
uel periculi metuit: & timor manet, quia nihil audacter
uel temere præſumit. Quid eſt timor ille niſi reuerentia
humilis ex debiti neceſſitate impenſa, neceſſitate nil paſſa?
Eſt enim obſequendi neceſſitas iure conditionis, ſed ne-
ceſſitatem ignoret libertas dilectionis. Quid eſt timor il-
le niſi temeritatis & negligentiæ magis priuatio quàm ne-
ceſſitatis coactio? I Vides quantum timor iſte approxi-
mat ad charitatem. Penè illa eſt, ſed penè non eſt. Cauſa
diſtat, par eſt affectu. Quæris qua cauſa? Inferioris con-
ditionis reſpectu obſequendi ad omnem nutum tantæ ma
ieſtati. Incumbit tibi iuſta neceſſitas, ſed ad cauſam iſtam
charitas non reſpectat: diuinæ maieſtatis admiratiõe ra-
pitur, non contuitu infimæ conditionis. Ergo rationem
quam timor reſpicit, charitas neſcit cauſis præuenta po-
tioribus. Cauſis ergo diſtant timor & amor, obſequio &
affectu libero cognati. Primus ergo timor metuit puniri.
Secundus priuari. Tertius neutrum. Primum illum perfe
cta charitas exterminat. Secundum ad tempus tolerat.
Tertium ſibi indiuiſe collaterat. Hunc uos filiæ Hieruſa-
lem timorem captate. Primum cauete illum quem chari-
Canti.3. tas foris mittit. Media (inquit) charitate conſtrauit. Vbi
media dicit, totum dat intelligi. Et ueſtri cordis mediũ
charitas conſternat, charitas ueſtiat. Veſtis hæc eſt & or-
namentum nuptiale. Quæ ſi à nuptiali exigitur conuiua,
quanto magis à nupta? Sola præoccupare & poſſidere
uult omnes mentis ueſtræ receſſus. Nolite illos degeneri
& alieno communicare affectui. Molle quidem & delica
tum eſt ſtratum charitatis, moleſto ne ad modicum qui-
dem uult metu contriſtari (propter filias inquit Hieruſa
Pſal.118. lem) Iure quidem. Pax enim multa diligentibus legem
tuam. Si quis de indulta dominatur gratia, quanto ma-
gis & uos? Nam & ſi contriſtat ſpiritualium bonorum
magnas eẽ diuitias, ſed charitas ſupergreſſa eſt uniuerſas.
Non modo ſupergreſſa, ſed etiam complexa. Et dulcis &
Pſal.67. diues eſt charitas. Denique ſicut habet pſalmus. Inter me-
dios uirtutum cleros, & in ſpiritualium communione
gratiarum ſuper ſtratũ dormitur charitatis. Charitas qua
ſi media omnibus communicat, & quaſi melior omnes
cumulat uirtutes. Aemulamini ergo filiæ Hieruſalem cha-
riſmata meliora. Magis autem ut charitatem habeatis,
& abundantius habeatis, totæ in affectum amoris tranſi-
te. Totus enim amabilis eſt dilectus noſter Ieſus Chriſtus.
Qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum Amen.

¶Sermo.XX.

AVdiſtis quo inuitatæ ſunt filiæ Sion. ſed unde
iubentur egredi, nondum audiſtis. Id enim eſt
quod non exprimit litera. Vnde ergo? Num-
quid de Sion? Sed uidetur deus deorũ in Sion. Pſal.83.
Non ergo de Sion eas uocat, quas ad uidendum deum
uocat. At fortè non ad uiſionem dei, ſed ad uidendum Sa-
lomonem in diademate quo coronauit eum mater ſua.
Ideoque nil obſtat ſi filias Sion egredi iubeat de Sion. Sed
nunquid non homo ille natus eſt in Sion? Ergo ſi de Sion
euocantur, non tamen uocantur niſi ad Sion, de Sion ſu-
periori ad inferiorem Sion. Nec enim dignum aut conſen
taneum uidetur, ut filiæ Sion egrediantur de ea, præſertim
ad uidendum ipſum cuius habitatio in Sion, ut qui natus
eſt in ea. Memini diſertum & eruditum quendam uirum
cum ſuper hoc diſputaret loco, dixiſſe. Male locatæ uiden-
tur quæ iubentur egredi. Satis commode pro tempore di
xit ad audientium quod propoſuerat utilitatem deflectẽs.
Mihi tamen nimis bene locatæ uidentur, ad quas præſen
tis uerbi hortatus intenditur. Vbi quæris? In reclinato-
rio aureo, de quo proceſſit ſermo heſternus. Delectabilis ille
locus eſt, & uberior ad lætitiam, quàm humana queat affe-
ctio capere. Delectatiõis nimietas ſeipſam exhaurit, & ebi
bit animum uoluptas exundans. Vicibus alternatur hoc
gaudium, nec poteſt eſſe continuum, quod eſt nimium.
Bonæ tamen uices ubi non diſceditur à ſponſo. Non da
tur in carne commoranti hæreditate poſſidere reclinato
rium aureum. Ideo iubẽtur egredi filiæ Sion. Sed quomo
do dicat, ne longius abearis. Egredimini, inquit, & uide- Canti.3.
te regem Salomonem in diademate quo coronauit eũ ma-
ter ſua. Non uult eas à Chriſto diſcedere, ſiue mente exce-
dant, ſiue ſobriæ ſiant. Bona ſobrietas ſimplicitas fidei,
quam intuentium poſſit aſpectus ferre, & qua poſſit fo-
ueri. Felix qui hoc gradu cum deſcendit excipitur, & cum
aſcendit incipit. Aſcendentibus enim hic ſpeculationis
locus primus occurrit. Bona enim ſpeculationis æmula
tio, ſed ſcientia neceſſaria eſt. Reclinatorium ad illud au-
reum ſuccenderis & ſuccingeris, locum uerè ſpeculato-
rium. Studium probo, ſed expecta ut componã tibi greſ-
ſum, & gradum ponam. Specula eſt, & ſpecula uerè ſub-
limis, ſpecula omnis terrenæ exaltationis ſupergreſſa ne-
bulas. Inaſſuetus quid illuc ſaltum paras? Manibus (ſicut puer.30.
ſcriptum eſt) nitere, ut aſſueſcas morari in æde regis Salo-
monis. Interim repe: donec rapiaris. Non enim ſaltus, ſed
aſcenſiones (inquit pſalmiſta) diſpoſuit in corde ſuo. Erit Pſal.83.
autem quãdo aſcenſio in ſaltum, magis uerò in aſſumptio-
nem conuertetur. Quæ ſunt autem iſtæ aſcenſiones, niſi
quædam mentis purgationes? Ideo in ualle lachryma-
rum, quoniam delicta quæ plorantur purgantur. Felix
qui ſatis lauit lectulum cordis, qui ſufficienter plorauit,
cuius completa eſt triſtitia, cuius ad cor conſolationes in-
ſpiratio loquitur diuina, & de conualle plorationis euo-
cat, cuius à furore iudicis non turbatur oculus ut uide-
re ualeat regem Salomonem tranquillo aſpectu in die læti
tiæ cordis eius. Egredimini filiæ Sion, & uidete regem Canti.3.
Salomonem. Illi enim habentur digni hac læta uiſione,
qui ſe quadam pœnitentiæ lege concluſerint, & diſcipli-
næ coarctauerint cuſtodia, quorum renuit anima cõſola
ri. B Vis noſſe quàm bona ſit concluſio? Hortus conclu Canti.4.
ſus, fons ſignatus. Surge propera amica mea & ueni. Vi- Canti.2.
des iam quomodo illam inuitat, & amicam uocat, quæ ſe-
ipſam concludere nouit. Quod ſi concluſæ eſtis, nolite egre-
di donec Chriſt9 uos inuitet. Egreſſa eſt Dina, nõ educta: Geñ.34.
& egreſſa eſt, nõ ut regem Salomonem, ſed ut mulieres ui-
deret regiõis illius. Quid inuenerit, uos noſtis. Vos egre-
di nolite, niſi quando uos aut ſponſus aut ſponſi inuitant
ſodales. Egreſſus eſt Lazarus cum illum domin9 euocaret Ioan.11.
ad uitam. Egreſſus eſt Noe de ea quæ ipſum inter huius Geñ.7.
mundi fluctus illæſum arca concluſit: ſed ingreſſus eſt cum
ei recluſit hoſtia dominus. Egreſſus eſt Abraham de terra Geñ.12.
ſua, ut

ſua,ut repromiſſionis terram uideret,ſed uocatus egredi-
tur. Et uos egredimini filiæ Sion, inuitatæ ad felicioris
gratiã uiſionis. Concluſus eſt & cõcluſus miſere, qui bea-
tam ad hãc uiſionem egredi nec uiſitur nec meretur. Sed
2.Cor.3. uilis concluſio, egreſſio libera. Deniq; cum fueris, inquit,
conuerſus ad dñm, auferetur uelamen (uelamen ignoran-
Ibidem. tiæ & ignobilitatis) dñs enim ſpiritus eſt. Vbi ſpiritꝰ do-
mini, ibi libertas. Vbi maior abũdantia ſpiritus, ubertas
uberior? Quod concluditur & inuoluitur, tenuem habet
reſpirãdi libertatẽ. Egredimini ergo filiæ Sion, ut cũ Pau
Ibidem. lo dicere poſſitis. Nos aũt reuelata facie gloriã dei ſpecu-
lantes, in eandem imaginem transformamur, Viſio dei,
quodam eſt cum affectu ſemper accipienda. Et uerè effi-
cax eſt, & uiolenta uiſio tua bone Ieſu, quæ intuentium in
ſe rapit affectus. Nónne dulcem quãdã deſiderij ſui paſſus
eſt uiolẽtiã Moyſes, ut tranſiret & uideret uiſionem illam
Ioan.12. magnam? Vis accipere quàm ſit efficax? Cum exaltatus
fuero à terra, oĩa traham ad meipſum. Quid uerò cum hu-
miliatus fueris ad terram, nónne omnium ad te trahis ani
mos? Ego bone Ieſu reſurrectionis tuæ non expecto glo-
riam, nec admirationẽ meam aſcendentis in cælũ reſeruo
potentiæ, ſed ſtatim in initio annunciationis uel natiui-
tatis tuæ uoces angelicæ aures meas percellunt, & rumor
nouꝰ ſtupefacit me, & ad ſe rapit inſueta lux exorta in te-
nebris. Nuda uiſio, & quæ ſe in affectus condignos non
transfert, ignorantiæ & cæcitati non connumeratur. Vul
Eſai 41. tis uiſionem fructuoſam accipere? C Viderunt inſulæ
& timuerũt, & extrema terræ obſtupuerunt & acceſſerũt,
ait Eſaias. Videtis quos uirtutũ fructus dei uiſio pariat?
timorem, ſtuporem, amorem. Viderunt, inquit, & timue-
runt, obſtupuerunt & acceſſerunt. Viderunt te ad intelli-
gentiam, timuerunt ad reuerentiam, obſtupuerunt ad no
uitatem, acceſſerunt per conformitatem. Viſio comprehẽ
dit, timor comprimit, ſuſpendit ſtupor, rapit & unit ac-
ceſſio. Illi enim accedunt qui æmulatione accenduntur.
Videtis animum timor humiliat, ſtupor quaſi infatuat,
amor conglutinat. Caſſa uiſio eſt, nec cõtemplationis di-
gna uocabulo, quæ talibus non eſt ueſtita affectibus. An
illum uidere diffinies, qui de myſterij cognitione non ti-
met nec ſtupet nec ardet? Timore ſobrius fit animus, ſtu-
pore abſorptus, acceſſu conſertus & conſociatus. Huiuſ-
modi uirtutibus contemplationis gratia conſtat, ſed ſtu-
pore magis & amore. Nam ſtupore & admiratione mens
excedit, amore accedit. Nec æſtimãda eſt uirtus cõtẽpla-
tionis tam ex materia, quàm ex modo. Vtraq; attendenda
ſunt & genera rerum contemplandarum, & gradus affe-
ctuum. Sed ſatius inferiori genere amplius affici, quàm in
Matt.11. ſuperiore minus. Viſio hæc abſcondita eſt à ſapientibus
& prudentibus, & reuelata eſt paruulis. Ideò dicit: extre-
ma terræ obſtupuerunt & acceſſerunt. Quod humiles ca-
pere ſufficiunt id magis ſolet afficere, & quandam ſui ad-
Ioan.12. miratione & amorem importare. Cum exaltatus, inquit,
fuero à terra, omnia traham ad meipſum. Omnia quæ in-
de ſunt bone Ieſu, quandam habent alliciendi efficaciam,
& cogitantes ſolicitant in affectum, ſed ad omnia nõ poſ-
ſumus omnes attingere. Sublimia ſolis ſublimibus ſunt,
humilia omnibus. Quæ maior humilitas quàm exaltari
in cruce? Etiam de hoc ait: Cum exaltatus fuero à terra
omnia traham ad meipſum. Efficax ad trahendum humi-
litas iſta. Quid ni? Quis non ad ſimplicem cogitatum hu
ius rei ſtupore & extaſi repleatur? Cuius nõ affectũ fides
hæc exhauriat & infatuet, & reddat inſufficientem? Faci-
lis ad contemplandum locus, ſed fœcundus ad gratiam.
Simplicitas fidei huius minus habet intelligentiæ, ſatis
magnum & admirationis & amoris incitamentũ habens.
Acceſſibilis locus, ſed exceſſus dulciſſimos pariens. Noli-
te hunc contemplationis locum dedignari. Non eſt diffi-
cilis ad recogitandum, & eſt diues ad gloriam. Mihi (in-
Gala.6. quit Paulus) abſit gloriari niſi in cruce domini noſtri Ie-
ſu Chriſti. Et quid uultis audire? D Crux ipſa corona
eſt gloriæ, diadema regni. Deniq; in cruce triumphauit,

expolians principatus & poteſtates, & mundi principem
eiecit foras. Glorioſa uiſio triumphi ipſius. Egredimini fi-
liæ Sion, & uidete regem Salomonem in diademate quo Canti.3.
coronauit eum mater ſua. Videte carnem quam humano
ſumpſit ex genere triũphantem in ligno. Et felix caro quã
ſibi Xp̃s non quaſi carcerem, ſed quaſi coronã aſſumpſit:
quæ fuit ornamento, nõ oneri. Nos omnes in carne quaſi
in domibus carcerum abſconditi ſumus, compediti & ſer-
uientes legi peccati. Infelix ego homo quis me liberabit Rom.7.
de corpe mortis huius? Gratia, inquit, dei p Ieſum Xp̃m.
Deus enim mittẽs filiũ ſuum in ſimilitudinẽ carnis pecca- Ebræ.8.
ti, de peccato dãnauit peccatũ in carne. Veritas carnis in
Xp̃o, pc̃ti pondus non ſentiẽs, nobis oĩbus de pc̃tõ uictri-
cem palmam aduexit. Bene quaſi diadema accipitur cor-
pus immaculatũ, corpus triumphi, corpꝰ honoris & glo-
riæ, corpus cuius cruore peccati delet chirographũ. iuſti
tiæ & ſalutis ſignat cõſcriptio, nuptialia ſunt inſtrumenta
confecta. Deniq; hic dies deſponſationis, qñ ueteres repu
dians ritus noua eccleſiæ ſacramenta inſtituit, qñ in per-
petui matrimonij ſignũ & copulæ nuptialis, de latere eius
ſanguinis & aquæ mixtura pfluxit. Hodie ſynagógæ de-
dit libellum repudij, & à priore odioſa ad poſteriorẽ dile-
ctam tranſiuit. A ueteri tranſiuit ad nouam, quam ſibi ipſe Ephe.5.
exhibuit glorioſam non habentẽ maculã aut rugã, aut ali-
quid hmõi. Nouitatis ſignum eſt ꝙ ruga caret. Explicuit
Xp̃s literæ rugas, & quod inerat nouitatis eliciuit. Quid
uultis uos Sion & ſynagógæ filiæ rugas contrahere, quas
Xp̃s explicuit? Nouis ſuperuenientibus, qd ueteribꝰ ad-
huc gloriamini? E Egredimini filiæ Sion de cauernis
literæ, de anguſta & ignobili intelligentia. Egredimini &
uidete regem Salomonem in diademate quo coronauit
eum mater ſua. Corona nobis eſt incarnatio, quã uos pu-
tatis contumeliam. Et uidete iam quõ benedixit coronæ Pſal.64.
anni benignitatis ſuæ, quõ campi eius repleti ſunt uber-
tate. Videte coronam, uidete & copiam. Coronam uicto-
riæ, uirtutum copiam. Vnde hoc niſi quia granũ frumẽti
cadens in terram mortuum fuit? Deniq; hæc eſt uictoria 1.Ioan.5.
quæ uincit mundum, fides noſtra. Et ipſa credẽtium mul-
titudo corona eſt & ornamẽtum Xp̃o. Eris, inquit, coro-
na gloriæ in manu domini, & diadema regni in manu dei
tui. Nunquid hoc dictum uobis uſurpatis, an nõ per uos
nomẽ dei blaſphematur? Egredimini filiæ Sion, & uidete
quàm glorioſus ſit deꝰ in ſanctis ſuis, ſi fortè uiſio hæc ad
æmulationẽ uos deducat, & de ſolitudine ueſtra ad eccle-
ſiæ frequẽtiam tranſire faciat. Et ſi deſerta fuiſti, ſed nõ uo-
caberis, inquit, ultra derelicta: & terra tua nõ uocabit am- Ibidem.
plius deſolata. Sed iam deſiſtamus ad eos qui foris ſunt ſer
monem proferre. Ipſi potius uidere delectemur quõ iam
pingueſcunt ſpecioſa deſerti, quomodo credẽtium coro-
na Chriſtus in eccleſia cingitur. Quæ eſt ſpes noſtra, & co
rona gloriæ: nónne uos ante deum? Si Paulus hoc dicit, 1.Theſ.2.
quomodo nõ magis Chriſtus? Viuo ego dicit dñs, quia Ezec.33.
his oĩbus uelut ornamẽto ueſtieris. F Aduertiſti quo-
modo credẽtium agmina ornamẽtum eſſe Chriſti in eccle
ſia diffiniat. Quare nõ & corona ſunt? Sed corona habet
quãdam inſignem & illuſtrem præ cæteris ornamẽtis di-
gnitatem, quia cætera cum ſint corporis, iſta eſt capitis.
Et temporis ratio ad eius aliquid cõmendationem affert.
Solẽnibus tantum uſus eius eſt accõmodatus ferijs. Iam
erectam uideo alacritatem ueſtram, iam ad nos huius uer-
bi interpretationẽ deflectitis. Iam ueſtrũ in coronæ præ-
rogatiua intelligitis priuilegiũ, qui purioris eſtis uitæ &
profeſſiõe aſtricti, & exercitio inſtructi, & indefeſſi ſtudio
& ocio feſtiui. Iure diadematis cenſentur nomine, quos
iam nõ tam pugna ſolicitat, quàm triũphus lætificat, qui-
bus non eſt colluctatio aduerſus carnem & ſanguinẽ, qui
ſerpẽtis iam caput nõ obſeruant, ſed Xp̃i exornant. Vos
eſtis corona Xp̃i & gaudiũ, & ideò ſicut cœpiſtis, ſic ſtate
chariſſimi, ſic ſtate in domino: imo ſic capite dominum,
Sublimis locꝰ eſt, nihil illuc uilioris afferte materiæ. Vide- 1.Cor.1.
te uocationẽ ueſtrã, uidete quem eſtis in uſum aſſumpti,

Nihil fœni,nihil ligni,nihil ſtipularū in dñi uelitis diade-
mate texere. Nihil deniq; quod ignē mereatur uel nerea-
Pſal.36. tur.Spinæ cōplexæ igne comburenſ.Noli æmulari in ma
lignātibus,neq; zelaueris eos qui ſpineā capiti regis no-
ſtri impoſuere coronā.Tale diadema nō honorē ſed hor-
rorē adducit.Horret Xp̄s magis aſperitatē moꝝ,linguæ
ſtimulos,quàm aculeos ſpinarū, in his præſertim q in ſilē-
tij uocati ſunt ſimplicitatē,in charitatis negocium, & ocij
quietē,in humilitatis ſcholā,in ſubiectionis uotū, & uin-
culum unitatis.Sed nō eſt bonum uinculū qū ſibi mutuo
conſœderanſ,& in alioꝝ obtrectationē dexteras cōſerūt,
Sapien.2. iudæorum more dicētes: Tollamus iuſtū quia inutilis eſt
nobis,& cōtrarius operibꝰ noſtris. Vos autē æmulamini
pacis bonū in bono ſemp.Deniq; ſpecies coronæ quod-
dam unitatis præfert indicium. Non ſola coronæ eſt æſti-
manda materies,ſed & forma pulchræ intelligētiæ rōnes
eius adminiſtrat.Ea enim eſt coronæ ſpecies,ꝙ & in orbē
cohæret,& in altum ſe erigit.Vis habere cohærentiā quā
Actu.4. dam cōem & idipſum:Credentium,inquit,erat cor unū,
& aīa una.Quis huius unitatis finis: Propter ſpem utiq;
quæ propoſita eſt in cæleſtibꝰ.Iam ergo habes cohærētiā
Ephe.6. in unitate,erectionē in ſpe.Et apl's.Galeam,inquit,ſalutis
aſſumite.Et bene de galea introducta eſt mentio,eo ꝙ ha-
beat quandā cum corona uicinā.Nam utraq; capitis eſt,
ſed altera munimētū,altera ornamentū. Ideò nihil impe-
Roma.8. dit ſpem ad utranque referri,ſpe enim ſalui facti ſumus.
G ¶ Iſta nūc de forma pſtricta ſufficiāt.De materia qd q̄-
ritis: Ipſi enim ſcitis ꝙ fragilē & obſcuram materiam de-
dignatur locus ſublimis.Aurū uult & lapides precioſos.
Pſal.20. Poſuiſti enim in capite eius coronam de lapide precioſo.
Apoc.4. Aureas in apocalypſi coronas legis.Precioſa materies, ſi-
ne ſolum ſit aurum,ſiue quædā auri gemmarumq; mixtu-
ra.Sed neſcio quid maioris gratiæ ſignificare uidetur ꝙ
Pſal.20. auri mentione ſublata de lapide,inquit, precioſo poſuiſti
in capite eius coronam.Et adhuc excellentiorē uobis de-
Apoc.12. monſtro materiam.Apparuit ſignum magnū in cælo,mu
lier amicta ſole,& in capite eius corona ſtellarum duode-
cim.Apoſtolorum tibi & numero & ſpecie chorus mon-
Daniel.2. ſtratur.Qui enim ad ſapientiā erudiunt multos, quaſi ſtel
læ ſplēdent ad perpetuas æternitates.Hæc corona fratrū
Apo.19. ſtetit in circuitu Ieſu,ſicut ſcriptum eſt. Et in apocalypſi,
diademata multa in capite ſponſi ſm diuerſitatem gratia-
rum & graduū:ſed illud præcipuū quo coronatus eſt in
die deſpōſationis ſuæ,in die quo ſibi in diſcipulis deſpon
ſauit eccleſiam.Deſponſauit eam in fide: deſponſauit eam
dando in cordibꝰ coꝝ arrā & pignꝰ & primitias ſpūs. Et
1.Cor.6. deſpōſatio dicit participatio ſpūs, qū adhærēs deo iā nō
Ephe.5. duo,ſed unꝰ ſpūs eſt. Deniq; & ipſe eſt hō qui reliqt patrē
& matrem,& adhæſit uxori ſuæ, & facti ſunt duo in carne
una.O beatū cōmerciū facta eſt cum ſponſo in carne una,
& ipſa cum ſponſo in uno ſpū. Qūo oportuerat de tali te
gaudere cōiugio fidelis aīa, qūo lætari & diem feſtū age-
Eſaie.52. re: Induere induere ueſtimētis gliæ tuæ ciuitas ſctā,ſpōſa
agni,gaude & lætare Sion adiūcta Xp̄o. Qūo tu nō gau-
Eiuſd.62. debis,cum gaudeat ipſe: Gaudebit ſponſus,inquit,ſuper
ſponſam,& gaudebit ſuper te deus tuus, ſed quanto gau-
Canti.3. dio: In die,inquit,deſpōſationis eius.& in die lætitiæ cor
dis eius.Non leuē dedit intelligi lætitiæ motū, quem eſſe
Prouc.8. cordis expreſſit.lætitiā dico, deliciæ ſunt.Deliciæ,iquit,
meæ eſſe cum filijs hoim.Quàm caræ tibi Ieſu bone cōſtāt
illæ lætitiæ.Non gratis eas poſſides,quas carnis paſſione
cōparaſti.Ideò cordis tantū hanc dicit lætitiā.Iniuria eſt
ſponſi ſi ipſe lætatur,& tu non ex corde applaudis,nō gra
tularis,non gaudes.Vel faſtidij uel deſpectionis inſtar eſt
cum gaudente non gaudere,& hoc in deſponſationis die.
Affectum tuum cuius alliciat ſpecies, ſi non eius qui ſpe-
cioſus eſt forma præ filijs hoim: Gaudens gaude in domi
no,& exultet anima tua in ſpōſo tuo,in deo tuo,qui ſi deꝰ
non eſſet,& homo purus eſſet,quātas tamen haberet in ſe
amoris illecebras homo talis, tot gratiarum abūdans mu
neribus: Nam ſi à radice cōceptionis eius receſſere corpo-
ris,totꝰ tibi ſtellatꝰ uidebit iuxta cōditionē humanā tam
ſingularitate quàm excellētia uirtutū,hō innocēs, impol-
lutus,ſegregatus à peccatoribꝰ:ut interim ſileā ꝙ excellen
tior cælis factus eſt,infirmitatibus nr̄is potēs cōpati, ten- Hebr.7.
tatꝰ per oīa pro ſimilitudine abſq; pctō. Diffuſa eſt gratia
in labijs eius,mīa in uiſceribus,uirtus in manibꝰ,cōuerſa-
tiōe ſingularis,ſermone cōis,prudētis in rīſis, uita in uer
bis.Quid ergo ꝙ cōceptus eſt ex fide natꝰ ex uirgine,nō
coſumptus eſt in morte,& aſſumptꝰ in gliā: H Reticeo
nunc credentiū numerū,& merita ppl'orū quos miſſo ſpū
ſibi in fide & charitate ſociauit.O uerè magnū pietatis ſa-
cramētū Xp̄s,incitamētū amoris,qui manifeſtatꝰ & inſe- 1.Tim.3.
ſtatus eſt in carne,iuſtificatus eſt in ſpū,apparuit angelis,
prædicatus eſt gētibus,creditꝰ eſt mūdo,aſſumptus eſt in
gliā.Quis det mihi iſtas diſcurrere & recurrere frequēter
per lineas & per ſingulos uirtutū & operū gradꝰ dicere,
dñe quis ſimilis tui: Quis mihi det ut ſcribantur ſermōes Pſal.34.
iſti in corde meo,ut exarenſ ſtilo,& quaſi in ſilice ſcriban-
tur,ut nō deleātur: Bonus ſtilus digitus tuus dñe, digitꝰ
quo ſcribebas in terra arcana uerba,quorū uirtutē calū-
niātes ferre non poterāt.Inclina teipm̄ deꝰ meus, & inci-
de i corde meo legis tuæ tabulas.Lapīdeū eſt cor meū,ſed
durū lapidis naturæ obliuiſcitur,ad digiti tui impreſſio-
nem facile cedens,ubi tu incidis. Sed iam multa diximus
pro eo quòd oportebat ſpōſam lætari & gaudere i die de-
ſpōſationis ſuæ,& in die lætitiæ cordis ſui dilecti.Magna
in hac die lætitiæ rō,& q̄ cordis & affectus hūani fines ex-
cedat.Nec eſt huc peregrina inducēda lætitia,ſed diei iſti
ſufficit lætitia ſua. Dulcis es dñe,& directꝰ eſt ad nos ſpūs
tuus,ſpūs ſuauis.Humanas tibi aīas per fidem & amorem
quodam ſponſi aſſocias affectu,& de conuerſione lætaris.
Durum cor quod ſibi lætitiæ huius materiam ſubducit,
occaſionē attenuat,imminuit rōnes. O me impudentē &
ingratū ſi non ego talē diligā, tam abſolutū à corruptio-
ne,& tanta circa me aſtrictum cōpaſſione,neceſſitate non
obnoxiū,& pietate obnixū. Diligā te dulcis dñe,& ſi non
pro me,pro te tm̄,ut tuo ſatisfaciā deſiderio,deliciarum ti-
bi cauſas ſubminiſtrem,argumēta lætitiæ, in die deſpon-
ſationis,& in die lætitiæ cordis tui.

¶ Sermo. XXI. A

ET nos audeo cōfidēter ad uiſionis huiꝰ inuſita-
te lætitiam,filiæ cæleſtis Sion, Hieruſalem q̄ in
cælis eſt.Vos uerè & plenè filiæ Sion,q ſemper
intuemini faciem patris.Vos inquam multorū
milium angelorum frequentia,uos inuito & uoco. Egre-
dimini & uidete, egredimini de recōdito illo ſinu intimæ
uiſionis,de ſecreto lucis inacceſſibilis. Nouum nobis ter-
ra noſtra præſtat ſpectaculū.Nouū eñ facit dñs ſuper ter- Hiere.31.
ram.Ab æternis ad terrena uos prouoco. Mira hæc inui-
tatio, ſed neſcio quo pacto æterna illa quæ in ſeipſis ſem-
per & noua & miranda ſunt,in eo quòd factum eſt in ter-
ra nouū,noua magis & mirabiliora refulgent. O btā hæc
in terris nouitas ipſis,quæ antiquā illā & æternā nouita
tē angelicis in aſpectibꝰ amplius innouauit. Nouū faciet
dñs ſuper terrā,fœmina circūdabit uirū.Quē uirū: Ecce, Zach.6.
inquit,uir,oriens nomē illi. Oriens ſplēdor lucis æternæ,
fœmineo,ſed uirgineo circundatur utero, & carne ueſtitur.
Hoc eſt illud nouū quod ipſa ſui nouitate nimia creduli-
tatem obſtrueret, ſi nō eſſet in auditis priꝰ ſignis fides eli-
cita.Deniq; inter tot & prophetarū & prodigiorū mani-
feſta teſtimonia,ad nouitatē iſtam adeò quorundam ſen-
ſus obſtupuit,ut dum nouitati fidem abrogant,ſignis eui
dentiſſimis non accōmodent credulitatem.Sed quid uos
ad egrediendum inuito:qui ipſos etiam ubique præuenī-
tis & inſtruitis apoſtolos: Vbiq; ſeduli eſtis & admirato
res & annūciatores nouitatis iſtius. Angelus concipien- Luce.1.
dū nunciat Mariæ,natū paſtoribꝰ angelus nunciat, imo Eiuſdē. 2.
& ipſis angelis,non tantum paſtoribus angelus nunciaſſe
uidetur. Vnus prædicat,alij applaudunt. Facta eſt enim, Ibidem.
inqt,cū angelo multitudo cæleſtis exercitꝰ laudātiū & di-
centiū gloria in altiſſimis deo. Vnus annunciat quod alij
æque

æque nouerāt,& tñ quaſi nouū & recēs audiūt,quod illis
ignotū eſſe nō poterat.O beata hæc nouitas,quæ angeli-
co gaudiū præſtat auditui,&(ut ſic dicā)delectat illos ab
alio audire,& quaſi diſcere, quod eos ab initio ipſa ueri-
tas edocuit.O humilis & indefeſſa deuotio, & ad deum,
& ad inuicem. B Eſt hic aliqd quod nos utinā obſerue-
mus,imo & ſeruemus. Quid illud? Vt angelico exemplo
humilem & attentū præbeamus auditum alieno ſermoni,
etiam in illis quæ non ignoramus. Non tñ alienus eſt qui
de cælo eſt,niſi nos à deo alienos reputauerim⁹. Et ſi alie-
nus eſt,auctoritatē illi tribuit diuina materia. Nota faſti-
dire,aut curioſitatis eſt,aut cōtumaciæ ſignum. Angelici
ſpūs quib⁹ à principio innotuit ſacramentū incarnatio-
nis,non abſtinent ab admiratione, nouitatis huius exhi-
bitione:& antiqua cognitio non modo uiſione noua, ſed
nouo gaudet & lætatur auditu. In temporū fine egreſſus
Mich.5. eſt Xp̄s,ideò egrediūtur & ipſi.Et egreſſus eius à diebus
æternitatis.Sed in temporū fine de utero eius egreſſus eſt
quæ circundedit eum fœminæ.Ideò egrediuntur cæleſtis
filiæ Sion admiraturæ in completione quod ſemper admi
Lucæ.1. ratæ ſunt in expectatione.Angelus in annunciatione, an-
Eiuſdē.2. gelus in natiuitate, angelus in baptiſmate, angelus appa-
Eiuſdē.3. ruit orāti,teſtis eſt reſurgenti, aſtat aſcendēti quàm uehe-
Eiuſd.22. mētes putas amatores ſunt,tā ſeduli annunciatores,& in-
Eiuſd.23. defeſſi admiratores? Per oēs hui⁹ ſacramenti gradus cir-
Actuū.1. cumeunt & immolant hoſtiā admirationis, hoſtiā uocife-
rationis cantant,& pſalmū dicunt dn̄o.Et oīs hæc uenera
tio extrinſecus exhibita eſt, abſq; ea quæ intrinſec⁹ latet.
Et ſi nouū fecit dn̄s ſuper terram, cælos tñ nouitatis hui⁹
odore repleuit. Fœmina circūdabit uirū, quō circumdat
Ephe.5. corona caput.Caput enim eccleſiæ Xp̄s.Glorioſus planè
in illo ſplēdore gloriæ,& paternæ figura ſubſtātiæ, ſed ſu-
peraddito noſtræ quodā uelut fucco naturæ,& colore in-
ducto dum ſublucet,plus placet.Nec illis tñ g ſecus ferre
non poterāt,ſed in his etiā quibus pure ſe ſplendor ille re
fundit.Hæc autē dico ꝙ dignatio hæc ipſa qua uoluit in-
carnari,quendam uidetur attuliſſe decorē dignitati ma-
ieſtatis. C Quomodo enim nō plus placebit humiliata
ſublimitas,exinanita immenſitas, & diuinitas incarnata?
Iſta uarietate quid pulchrius? Varietatē dico? cōtrarietas
uidetur,eo ꝙ ad contemplandū pulchrior,quòd hæc ſeſe
cōtraria non impugnant,ſed congruūt ſibi. Mirabilis in
ſe diuina ſimplicitas,ſed(ut ſic dicā) multo hæc compoſi-
tio mirabilior,quia nouior.Nō poſſum mixturæ hui⁹ ar-
tem ſatis mirari,& puto nec angeli.Et quidē illis mirandi
ratio maior,quibus diuinæ naturæ mera ſimplicitas ſyn-
cerius innoteſcit. Illa incomparabiliter mera eſt, & ideò
mixturā hanc mirabiliorē reddit.Quænam hæc mixtura,
cū ſua cuiq; naturæ cōſtet integritas? Nam nec alterutra
in alteram tranſit,nec ex utriſq; quaſi tertia & noua quæ-
dam cōſiſtit.Nouum tñ eſt ꝙ in una perſona conueniunt.
Contēplatio utraq; quædā uelut cella uinaria. In illā in-
troducti ſunt angelici ſpiritus cellam nectareā maieſtatis
æternæ,imo à conditionis ſuæ initio poſiti. Iam nunc in
temporū fine hæc noſtra in terris cella muſtū nouum eru-
Pſal.143. ctat.O promptuaria plena,prōptuaria exuudātia & eru-
ctantia ex hoc in illud.Egredimini filiæ de cella uini meri,
Pſal.22. ad hoc muſtū quod miſcuit ſapiētia in cratere nouo. O ca
lix inebriās quàm p̄clarus es,& ideò claritate inebriās.Li
quor æternus nouo huic infuſus calici, maiore cū charita
te hauritur,quāuis cū claritate tēperata: idcirco & amor
eſſe debet intēperat⁹. Quis enī ſe ab amādo temperet, qn̄
noſtræ ſe capacitati contēperauit immēſa maieſtas? ō ca-
lix non hoīm tm̄,ſed & angelorū mentes inebriās, & in ſe
à contēplatione meræ diuinitatis mixtura hac noua con-
uertens.Egredimini filiæ Sion de copia illa uini meri ad
hunc calicē tēperatū. Egredimini & guſtate quàm ſuauis
eſt dn̄s.Ibi ſuauitatis diuinæ ſimplex natura proſpicitur,
hic ſuauitatis eius uſus & indicia proponunt. Ibi in ſe ui-
detur,hic in effectu ſuo,hoc ultimo in genere.utrunq; mi-
rabile eſt,& neſcio quid magis mirer,in pſona naturarum
cōpoſitionē an cōpoſitionis cām.Quid iam in unitate di-
uinæ eſſentiæ tres eſſe miramur perſonas? Plures iā ex in-
tegro in una pſona naturas mirare.Quid nō hic ad contē
plādum ſuaue? quod quem non afficiat? D Deniq; ad
admirationis cumulū cauſa accedit.Cauſa,nec cōſequen-
tia rōnis,nec ſaluationis efficacia caret:nec gr̄a cōpaſſio-
nis.Vis audire conſequētiā? Sicut in Adā oēs moriūtur, 1.Cor.15.
ita & in Xp̄o oēs uiuificabūtur.Et idem: Sicut per unius Roma.5.
inobediētiā pctōres conſtituti ſunt multi,ita & per unius
obedientiā iuſti conſtituūtur multi.Quid cōſequentius?
Magna cōſequentia,ſed ex parte iuſtitiæ efficacia maior.
Deniq; & ſi abundauit delictū,ſuperabūdauit & gr̄a.Vbi
delictū,ibi ſeductio & fallacia interceſſit, & ideò nō omni
ex parte uoluntariū uidetur. In gratia uerò nihil non ex
propoſito,nihil non ad libitū. Quō ergo non efficaciora
ſunt uoluntaria bona quàm uelut aliqua ex parte coacta
mala? Et uerè efficax gratia & artificioſa. Neſcio quid ma
gis mirer,artificium coactionis,an efficaciam ſaluationis.
Vtrūq; in beneficio gratū eſt,& uolūtas & euētus. Adde
& tertiū,modū ipſum & rōnem. Nihil uoluntate hac affe-
ctuoſius. Quæ dilectio maior quàm ut ponat quis animā
ſuam pro amicis ſuis? At hoc fecit pro inimicis,& inimici
erāt in ſeipſis & amici:qa ante mūdi conſtitutionē dilecti.
Quid opis hui⁹ euētu uberi⁹? Larga effuſio ſpūs ſup oēm
carnē,ſatis manifeſtet.Effuſio ſanguinis Xp̄i,ſpūalem no-
bis effuſionē ipetrauit. Quos lauit ſanguine ſuo,quō nō
perfunderet ſpū ſctō ſuo? Ideò pri⁹ mūdauit, ut eſſent ſup
quos alti⁹ poſtea ſpūs inundaret. Ad ordinē qd cōſequē-
tius? Coarctor in hui⁹ materiæ cōſideratiōe,& qd potiſſi
mum ad cōtēplādum è trib⁹ eligā ignoro,pietatē,an pru-
dentiā,an ꝑuentū.Certāt hæc inter ſe in cōtēplatione no
ſtra,& cū in alterā partē intēditur,& in alterā trahit. Blan
diunt hæc mihi,& affectiōe diuerſa permulcēt.Inardeſco,
ſtupeo,gaudeo.Gaudeo pro utilitate,ad prudentiam ſtu-
peo,inardeſco ꝓpter impēſum mihi pietatis amorē. E
Quid iſta diſpertior? Confundunt hæc inter ſe,& in uno
quoq; genere pmiſcentur frequēter.Nā & mod⁹ & cōmo
ditas & affectio,ſiue malis ſic dicere,prudētia, ꝑuentus &
pietas,hæc, inquā, tria ſiue ſimul,ſiue ſigillatim cōſidera-
ta,animū ad ſe meū & trahūt citi⁹,& tenēt diuti⁹, & quan
dam in admirationē & exultationē cōuertunt. Matris ec-
cleſiæ fides taliū uarietate uirtutū eius diadema cōtexuit.
Hunc ibi numerū,hoc pōdus,hāc mēſurā aſſignāt. In or-
dinis rōne & cōſequētia numerus deprehendit, & cōcor
diæ modus.In pōdere pietatis affectus uehemētior. Et ue
rè uehemēs pōdus gr̄æ,de cælis ad terrā maieſtatē immē-
ſam deducēs.Immenſitas hæc oēm incōparabiliter exce-
dens creaturā,ad menſurā ſe cōtraxit, menſurā pertingen
di uſq; ad nos.Non enī quaſi non cōdeſcēdēs ad nos ſup-
extēdit ſeipſam,ſed in menſura nobis diſtillat dona ſpūs.
Menſurā interpretor in effectu uirtutū munera.Ad men-
ſuram enim dat nobis deus ſpm̄.In menſura cōtra menſu-
ram.In mēſura gratiæ,contra menſurā iniuſtitiæ. Nam ſi-
cut abundauit delictum,abundauit & gratia. An nō hæc
menſura cōtra menſurā? Certè & ſupra. Superabundauit
enim & gr̄a.Nūquid tm̄ ſup menſurā delicti? Nō utiq; tā-
tum ſup menſurā delicti,ſed etiam ſup menſurā gratiæ. Et
ecōtrario & ſupra mēſurā iniuſtitiæ abūdat gr̄a, & ſupra
menſuram gratiæ,ſed non cōtra abūdat gr̄a. Vbi enī una
abūdat,neceſſe eſt & altera ſuperabūdet, & detur abūdan
tius abundāter habenti.Menſura hæc mēſura bona & cō
ferta & coagitata & ſupeffluens.Superfluitas uidet,quan
do non tm̄ neceſſaria ſupperūt,ſed & exuberāt uoluptuo-
ſa.In donis ſpūs quædā expediūt,quædā decēt, q̄dā dele-
ctāt,ſanāt,exornāt,exhilarāt. Quō nō ſupeffluunt quæ ſic
excreſcūt? Sed hæc ſufficiūt de nūero & mēſura & de pō-
dere diadematis quod Salomoni regi mater ei⁹ cōpoſuit.
Quoddā enim quaſi ſertū gloriæ cōfert,dū coaptat quod
à nobis aſſumpſit,& quod nobis exhibuit. Videtis qbus
hoc diadema dotibus gr̄arū conſtet, ſed qd de gratijs ad
diadema? Dabit (inqt in prouerbijs) capiti tuo augmēta Proue.4.

Roma.8. tia carnis, quæ inimica eſt deo? An iſtas inimicitias eua
cuare conaris, ut utraſq; carnis & ſpiritus prudētias con
1.Cor.5. das in teipſa? Modicum fermentū totam maſſam corrum
pit. Quid ergo fiet ubi multum eſt fermētum, maſſa modi
ca? Quæ ſocietas legi cupiditatis, & legi charitatis? Non
debet illa huic eſſe coniuncta: quia nequit eſſe ſubiecta.
Prudentia enim carnis legi dei aut repugnat & inimica
eſt, aut omnino perit & nulla eſt, aut reſiſtit, aut ex toto
deſiſtit. Poteſt perimi ut penitus non ſit, non poteſt premi
ut ei contemperata ſit. Tuum ergo & os & cor huiuſmodi
exercitatum optas habere prudentia, quæ legi dei nō po
teſt uel aſſociari uel ſubijci. Prudentia ſpiritus uita eſt &
Roma.8. pax. Vitalis eſt enim prudentia ſpiritus, uſum habens ui
tæ quæ nunc eſt & futuræ. Prudentia uerò carnis in præ
ſenti tñ exercetur uita, nullum in ea quæ ſequitur habitu
ra locum. Cupiditatis eñ apud inferos nec opus nec uſus
eſt, ſed excruciatio. Iſta pax eſt, illa litigium. Et bene pax,
cui hoc eſt euacuari quod paci non uacare. Talem prudē
tiam ad ſponſæ pulchritudinem Xp̄s cōmemorat. Talis
in oculis columbarū depingitur, quæ ſimplicitatē & ſpiri
tualitatē redoleat, eo ꝙ in columbæ figura ſpiritusſanctus
intelligi ſoleat. Non ſolet eſſe uacua talis ſimplicitas, mul
Canti.4. tum enim ſubeſt latentis gratiæ. D Oculi tui columba
rum, abſq; eo quod intrinſecus latet. Magnum neſcio qđ
illud eſt, & uerè magnū, quod manifeſtum uel dici nō de
buit, uel dici nō potuit, nec aliquo ut gratiæ cæteræ ſimi
li figurari, ſed in ſuſpicione & coniectura ſola relinquitur
his qui ſimilia fortè patiuntur. Abſq; eo, inquit, quod in
trinſecus latet, quaſi nō ſint intrinſecꝰ aliæ gratiæ & dona
ſpiritus. Et q̄uo omnis gloria filiæ regis abintus? Deniq;
& intrinſecus ipſi oculi columbarum, ubi ſimplicitas fidei
corda purificat, & illuminatos reddit oculos cordis: ubi
nō modo oculus, ſed totus abſcōditus homo cordis dici
tur. Sed licet abintus omnis ſit gloria, eſt tamē gloria glo
riæ reſpectu interior: & ſicut in ipſo hoīe exteriori, ſic &
in illo interiori alia alijs magis ſunt intima, & latētia peni
tus, ſoli tñ nota dilecto: fortaſſe & aliqua etiā ipſi ſunt ſpō
ſæ ignota, nec collatorum diuinitus ad plenū habet noti
tiam munerum. Quid eñ ſi occultatur ſublimitas dum ſer
uatur humilitas? Secretum tuum tibi Ieſu bone, ſecretum
tuū tibi, & in abſcōditis ſponſæ ſolus deliciaris. Cur non
uel ad modicū illud neſcio quid latēs nobis cōicas, & oc
cultā qua delectaris figuras pulchritudinem? Plus nos ad
quærendū allicis dum illud latere intrinſecus dicis: & cu
rioſitatem noſtram amplius irritas, tñ ſilentio myſterium
premens. Plus nos dum taces trahis. Quàm magna multi
tudo dulcedinis huius, quàm abſcōdendam iudicas, dum
non explicas. Quicquid illud eſt, latet intrinſecus, ſed de
latebris iſtis ſuauiſſimus odor aſpirat. Neſcio enim quo
pacto dum illud admirabiliter dulce eſſe conijcio, admira
biliter dulce eſſe iam ſentio. Iam illud penſat affectus, ad
quod nō penetrat intelligentia. Conditum eſt hoc penes
ſponſam, & ſignatum in theſauris ipſius: ſoli phas eſt dile
cto iſtos ingredi, & gloriæ latentis arcana reuoluere. Hoc
autem dico ꝙ non facile eſt uirtutē cuiuſquam ex indicijs
diffinire. Frequēter eñ exiguis extantibus ſignis, eximia
ſunt quæ latent intus ſecreta. Ideoq; manifeſtas debemus
ſic uirtutes laudare, ut hac in ſingulis adiectione utamur,
abſq; eo quod intrinſecus latet. E Denique ipſam hanc
(de qua nobis eſt ſermo) cōmendatam in ſponſa colūbi
nam inſpicite ſimplicitatem, quàm gratificata, quàm eſt in
ſeipſa ſuauis & placens: maiores tamen in ſe reconditos
habet theſauros, & dulci eſt (ut ſic dicam) medullata ſecre
to. Quæritis quid ſit illud? Dixi iam, & ſi adhuc uultis au
dire, ignorare me fateor. Poſſem piam hanc uobis cōmen
dare ſimplicitatē, & ad eius uos æmulationē hortari, quæ
tam inexplicabile & dulce myſterium continet, fortaſſe &
cōfert. Id autem ipſum ſi fuero conatus euoluere, forſitan
ad aliquid occultum & latens pertingam uel experientia
uel coniectura. Sed nunquid illud erit cuius tam inuolute
meminit ſpōſus in laude dilectæ? Quamlibet potuero oc
cultum eruere, aliquid adhuc latebit intrinſecus. Altis il
lud latet in tenebris, nec noſtro ſubiacet uel ſtilo uel ſtu
dio. Venerabor ipſum ſilentium tanti myſterij. Nam quā
uis non eſt datum diffinite noſſe quid ſit eo ꝙ ſiletur; reli
ctum eſt credere ꝙ aliquid ſingulariter dulce & ſpōſo gra
tū ſit: non pōt inueſtigari quale ſit, ſed pōt æſtimari quàm
magnū ſit, uel eo ipſo ꝙ uerbū tam arcanū dici non licuit.
Vt tñ aliquid dixiſſe uidear, & nō ex toto ſiluiſſe (ad hoc
enim inſtatis) accipite quod mihi uidetur in hac parte
uerè dici poſſe, utrum accōmodate ad præſens capitulū,
uos uideritis. Virtutes ipſæ ſuapte natura intus in animo
locatæ ſunt, ſed uſus quarūdam in exteriorībꝰ uiget, quæ
dam uerò ſuam in interioribus exercent potētiam. Et illa
quidem carnales declinat illecebras, iſta uerò ſpiritualiū
deliciarum latebras amplexatur. Illa uel ſolicitātes occa
ſiones refugit, uel inſolētes affectiones cōpeſcit: & quam
uis interim neceſſariò, moleſto tñ exercitio laborat. Iſta
tali delectatur materia, quæ nō iucunditate magis quàm
honeſtate præcellat: Illa ſimplici intuitu & oculo colūbi
no exteriores dum percurrit ſpecies, uel odit uel deſpicit:
iſta curioſiore ꝓſpectu cæleſtes perluſtrat ſpecies, & pro
ſpectis amplius inardeſcit. F Poſſumus talem quandam
diſtinctionem formare, ut dicamus alias exteriores eſſe,
alias interiores, alias intimas. Aliæ enim ſe à carnalibꝰ re
trahunt, aliæ ſpiritualibus intendunt, aliæ quaſdam iam
tenent primitias. Primæ ſe à mundi illecebra quam con
temnunt cōpeſcunt, mediæ ſe ad id quod ſpiritualiter cō
cupiſcunt adhuc componunt, ultimæ imo intime optatis
auide iam utuntur. Deus bone, quantum lucis & delicia
rum in illis eſt latebris, quantus exceſſus in receſſibꝰ illis?
Vtinam tales me concludant latebræ, ut illud de pſalmo
dicere poſſim: Nox hæc illuminatio mea in delicijs meis. Pſal.138.
Ecce nunc aliqđ latens attigi in hoc ultimo gradu, & for
tè uel hoc eſt uel aliquid ſimile quod ſponſus ſignauit. Vo
lo decætero deferre myſterijs nec enim fas eſt audaci ſer
mone orationum arcana nudare, & minus ſanctis manibꝰ
linguæ conuolutas delicate ſancti ſanctorū reuoluere ſpe
cies, & reconditum manna contrectare quod aurea urna
continet & arca recludit. Et ipſum mannæ nomē aliquid
oſtendit arcanum, & de quo magis poſſit quæri quid eſt
hoc; quàm dici quid ſit hoc. Et cui melius quàm mannæ la
tens illud comparauerim? Dulcis quidem & cæleſtis eſt
manna cibus, ſed uidetis quàm ſecrete recōditus in urna,
in arca, in ſanctiſſanctorum: ut curioſus & minus idoneus
ab huiuſmodi aſpectu arceatur, oculus ille qui columbi
nus eſſe non nouit, quem non dirigit pia credulitas, & in
tentio pura. Rogamus autē uos fratres amplectimini ſan
ctam ſimplicitatem, quietem mentis, meditationes puras,
liberas orationes, quoniam in talibus uaſis, & (ut ita di
cam) in arca ſanctæ meditatiōis, & interioris ſoronis urna,
diuina nobis eſt locata refectio, & portio gloriæ de qua le
gitur: Satiabor cū apparuerit gloria tua. Cuius plenitu Pſal.16.
do uitā nobis æternā cōferat per Ieſum Xp̄m, cui eſt ho
nor & gloria per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

¶Sermo. XXIIII. A

ECcleſiæ (ut bene noſtis) hæc blandimenta, &
ſpiritualibus eius oculis, præcedenti diſputa
tum eſt ſermone. Sed quia tales ſunt, nunquid
rati ſunt? Vide totum corpus eius quomodo Ezech.1.
plenum ſit oculis ante & retro. Oculi eius prophetæ, ocu
li eius apoſtoli, qui uel futura prædicūt, uel iam facta præ
dicant. Oculi eius ſunt utrorunq; interpretes & doctores
populorum, quorum officio ſpiritualia animæ uel cōmo
da uel ſcandala & cernimus & diſcernimus. Sed neſcio ſi
omnes qui oculi habent officium, teneant & uſum. Du
ces cæci, nec tantum cæcorum, ſed quod indignius eſt &
uidentium. Nōnne uidentur oculi habere & locum & ſpe
ciem, ſed uirtute carere? Vtinam uel id ſufficeret, & uirtu
te prouidendi bona carerent, eſſentq; ad communes uti
litates cæci, dum non ad priuatas arguti commoditates.
Nunc autem & cæci ſunt & callidi, hebetes ad eccleſiæ

lucra, ad propria acuti. Sed quo oculus eſt columbæ, qui
colūbæ non inſeruit, colūbæ non uidet, colūbæ nō proui
det, qui columbā nō ducit, ſed magis abducit eccleſiā, &
quantum in ipſo eſt prauis præcipitat exemplis? De tali-
Phil. 2. bus ap̄ls loquitur. Oēs quæ ſua ſunt quærunt, non q̄ Ieſu
Xp̄i. Tales occupāt locū, & peruertūt uſum, cum e diuer-
ſo ſint alij qui oculi non habēt officiū ex promotione, ſed
uſurpant ex præſumptione. Et quidē frequēs hæc turba.
Quem dabis nunc ex numero diſcipulorū qui prælatorū
opera penes ſe uelut quodā locatus in tribunali non car-
pat, nō corrigat, nō caſtiget? Iſti nō iam ſunt oculi mem-
brorū, ſed quidā oculi oculorum, quo ſi pēnæ & plumæ in
corpore colūbæ, cū ipſa uelint oculorū dirigere lumina.
Nolo locū hunc nimis urgere, ne uos fratres exagitare ui
dear. Eſtote ueſtra contenti menſura, nihil oīno in corpo-
re colūbæ officio uacat, nihil caret honore: & ea quæ ab-
ſcōdita ſunt, abundantiorē habent honorē. Denique & ca-
pillis ſponſæ, ſuus eſt honos. Si enim in oculis prælati, in
capillis qui ſunt intelligendi niſi diſcipuli? Et boni diſci-
puli, qui ſe capillorum more tractabiles & flexibiles exhi-
bent, ad omnem nutum magiſtri, ſicut ad motū uenti: qui
graciles, & ſpiritualibus extenuati diſciplinis, penè ſine
corpore ſunt, & penitus ſine carne ad oēm inſenſibiles in-
iuriam, ut nec tondentis inſtrumenti ſentiant læſionē, in
hoc tantū paſſionis ſuſtinētes moleſtias, ſi à capite cui in
hæſerunt contingat euelli. Reliquo eñ emortuo corpore
uitalem ibi tantū ſenſum retentāt, ubi capiti de quo oriū-
tur iunguntur. Qui ipſi uicini cerebro ubi ſapiētiæ dicit
receſſus, quaſi ad intima ipſius arcana nituntur intrare:
quibus hoc eradicari & quaſi inde euelli uidetur, ad exte-
riores qualibet occaſione curas uocari. Nam qui inde ſi-
ne ſenſu doloris effluunt, quo ibi aut nati aut radicati cre-
dentur? B Denique ꝙ non decidant capilli ſponſæ, ſed
Canti. 4. aſſurgant, audi quid ſequitur: Capilli tui ſicut grex capra
rum quæ aſcendunt de monte Galaad. Quaſi grex capra-
rū, eo ꝙ in ſublimibus paſti & poſiti, & tēdentes ſemp ad
alta ut capræ, altum tñ nil ſapiunt, ſed carnalis cōſcij ſunt
infirmitatis. Elatio nanque ipſa deſcendit, aſcendit humili-
tas. Ideò quaſi capræ, ꝙ ſemper & alta petāt, & ad infirma
ſua reſpectent. Et bene de monte Galaad aſcendūt, ſed ta-
men nō niſi in mōte Galaad, qui teſtimonij aceruus inter-
pretatur. Et quis ille niſi Xp̄s, ſuper quē oīa prophetarū
coacervata ſunt teſtimonia, cui prophetæ, cui Ioānes, cui
pater, cui opera ipſa teſtimonium reddunt? Hic mons ec-
cleſiæ caput eſt, noli de hoc monte defluere ſi capillus es.
Quid nobis ſeparationē minaris, & uelut auulſum iri à re
liquorū grege capillorū? Nunqd caſus tuꝰ eccleſiæ calua-
tionē adducet? Neſcit illa decaluati. Nam & capilli eiꝰ oēs
numerati ſunt. Ad ſynagogā illa interminatio facta eſt in
Eſaiæ. 3. propheta. Erit p criſpāti crine caluiciū. Criſpi ſunt eccleſiæ
crines, ad ſuū recurrentes caput, circa illud ambitu amico
reuoluti, in ipſa capitis ſecreta conātes intrare. Ideò capil
li eius non decidunt, ſed aſcēdunt de monte Galaad, ope-
rum Xp̄i maiora ſibi ſemp ad imitandū exēpla cumulan-
tes. Vtinā fidei quam habeo in Xp̄o, oīa opera mea atte-
ſtentur, & iugi profectu cōgeſta aceruū mihi aſcenſionis
conſtituant. Quàm paucos ego mihi teſtimonij huius cō
tuli lapides. Vereor equidē ne in contrarium multos con-
geſſerim. Quid enim? Nonne tibi uidentur non pro fide,
ſed magis contra fidem teſtimonia congeſſiſſe, qui ſic ui-
uunt ut alterius uideantur fidei quàm chriſtianæ? Denique
tales quàm multos uidemus, de quibus iure dici poſſit.
Iſti non ſic conuerſantur, ut qui Chriſti redemptos ſe ſan-
guine credant, qui aliam ſperant uitam, qui futurum ue-
reantur iudicium, qui tandem euangelica præcepta diui-
nitus data fateantur. Talia utinam penes me teſtimonia
pauca reperiantur, mallem nulla, ne modicum fermentum
aceruum fidelium operum totum denigret. C Et fra-
tres mei (ut modicum de communi glorier, qui de priua-
to non poſſum) ſi totius uitæ ueſtræ reſpexeritis ordinē,
& regularis obſeruantiæ curſum, non erit exiguus quem
boni teſtimonij coædificatis aceruus. Nam ſi à nocturn-
nis uigilijs quas impigro uelut primitias quaſdam præ-
libatis affectu, & effunditis à principio uigiliarum ſicut
aquam cor ueſtrum ante conſpectum dei, ſi inquam à ca-
pite ſingulos per gradus conuerſationis diurnæ ſeriatim
uelitis incedere, quid ibi reperietur quod diſciplinam nō
ſonet, quod non concinat fidei ueſtræ, quod non uel cor-
pus ſternat, uel mentem erigat, uel dirigat erectam? Inter
pſallendum quanta eſt diſciplina in corpore, & quàm ma-
ior quorundam in mente, dum ne ad modicum uel certè
tantum ad modicum à ſenſu uerborum illam ſinunt abire.
Nam ibi, id eſt in ipſis quæ cantantur uerbis, aut ligatam
tenēt, aut ad cognata relaxant, ad peregrina nequaquam.
Quod ſi contingat (fugax eſt enim mens humana) quan-
ta ſtatim caſtigant cenſura, & more huius uſuras à ſe re-
poſcunt? Sed ne ipſa cōmunium horarum interualla no-
cturna uacant. Deus bone hora illa noctis quàm ſine no-
Pſal. 138. cte eſt, quàm nox illa illuminatio in delicijs? Orationes
illæ priuatim fiunt, ſed priuata non petunt. Summiſſior
quidem uox, ſed mens intenſior, & preces tacitæ multum
habent acuminis. Denique frequenter uocem eripit oratio
uehemens, & uerbis nec eget nec utitur, quæ puro & ple-
no fertur affectu. Amor in auribus domini ſolus obſtre-
pans, corporalium ſtrepitus dedignatur uerborum, quæ
ſicut inchoanti excitamenta ſunt, ſic impedimenta ſolent
eſſe perfectè oranti. Quid deinde? ipſis horis matutinis,
quaſi de recenti orationes inſtaurant, frequentant confeſ-
ſiones, & uerecunda ſed manifeſta reuelatiōe exiguos pur
gant exceſſus. Non tamen exiguum deputant ſi à Xp̄o
uel tenui memoris titubant. Hoſtis callidi ſi quid fuerit
improbitate ſuggeſtum, ſibi imputant, iniqui in hac par-
te æſtimatores, dum proprium arbitrantur caſum ꝙ alie-
næ ſunt fraudis caſſo conatu tantū prouocati. Quid quo-
tidianus manuum labor, quo corpus & ſatis atteritur, &
tenuiter paſcitur? Labores manuum ſuarum non ſoli mā-
ducant, ſed de inſufficienti partiuntur egenis, ut & illis ſit
tribulatio, dummodo alijs abundet. Interuallis quibuſ-
dam leuant labores, ſed feſſo corpore feruet affectus. Illic
tacitæ lachrymæ ubertim uoluuntur, prodeunt gemitus,
erumpunt ſuſpiria, ut qui iuxta ſedent, ſi fortè ex ſe frigidi
ſunt, uicinis poſſint ſcintillis accendi. Qui denique non de
craſtino cogitant, nec de hodiernis quidem, omnem cu-
ram proijcientes in ipſum qui eis præeſt: non præmium,
ſed quærentes regnum dei. D Quid (quod penè præ-
terieram) in capitulo ſingulis diebus examinandi abba-
tis aſtant iudicio, quaſi ad Chriſti præſentati tribunal?
Ibi quiſque in primis accuſator eſt ſui, accuſandi ſe locum
alijs præripere feſtinans. Quid ipſum continuum ſilen-
tium, & quædam compaſſionis grauitas? Nonne totam
conuerſationem uenuſtat, & quadam ſanctitatis pulchra
ueſtit facie? Ipſe ſomnus quoque ſanctitatis teſtimonium
reddit, nec in aceruo teſtimoniorum eſt tantorum ſine cō-
feſſione. Nam reliquiæ cogitationum confitentur Chri-
ſto, ubi ſomno corpus obruitur. Quomodo enim dormiē-
tis poterunt non uerſari ante oculos totius diurnæ con-
uerſationis imagines depictæ & in animo uigilare. Non-
ne tibi magnus hic uidetur teſtimonij aceruus erigi, niſi
quòd non aceruatim & ſine ordine fiunt iſta, ſed ſerie cer-
ta & ſuis ſingula ſunt diſtincta temporibus? Nonne hæc
teſtimonia credibilia facta ſunt nimis, eo quòd domum Pſal. 92.
tuam talis decet ſanctitudo domine. Vtinam cordis mei
radices ſuper iſtum denſentur aceruum. Neſcit ſterilis eſſe
tantus bonæ conuerſationis cumulus. Locus eſt altus &
uber, qualem propheta commemorat. Vinea facta eſt di-
lecto in cornu in loco uberi. Et magnum planè fertilis ſo- Eſaiæ 5.
li teſtimonium fructuum prouentus uberior: ſicut e con-
trario loci ubertas, arboris qualitatem redarguit de in-
fructuoſitate ſua. An non arbor mala quæ terram bonam
occupans, fructus condignos non parit, ſed nec ullos bo-
næ ſpei parturit flores? Forſitan & ficulneam illam ſteri- Lucæ. 13.
lem quam dominus iuſſit ſuccidi, fertiles de uicino uineæ
condemnabant.

condemnabant. Periniquum eſt in ſancta conuerſatione
plantatum, niſi ſanctum moliri, & excuſationes prætenden
tem cognatis exemplis cōuinci, & inde deſceſiones diſpo
nere in corde ſuo, unde alij aſcendunt. Sufficiat tibi qui ta
lis es, deſcenſus tuus. Quid bonorum aceruum operum
quem alij alacritate aſcendunt, detrahere moliris, & regu
lares obſeruantias immutare quarum numerum & rigo
Prouer.3. rem cauſaris? Noli prohibere eos qui bene faciunt, ſi po
tes & ipſe aſcende. Audi de quanto & quali aceruo ſancti
Hebr.11. aſcenderunt. Sancti ludibria & uerbera experti, inſuper
& uincula & carceres, lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt,
in occiſione gladij mortui ſunt. Circumierunt in melotis,
in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, in ſolitudi
nibus errantes, in montibus & in ſpeluncis, & in cauernis
terræ, qui omnes teſtimonio fidei ꝓbati ſunt. Vides quan
to ſit eorum fides probata ſcrutinio, quibus teſtimonijs
examinata? Quid à nobis tale uel expetitur uel expecta
tur? Et noſtra hæc inferiori genere teſtimonia credibilia
ſatis, eo quidem credibiliora, quòd non ea neceſſitas im
poſuit, ſed ſuppoſuit ſe uoluntas. Voluntas ergo uolun
tas ſit, & primæ libertatis iure utatur, liberam ſe ad per
ſiſtendum exhibeat, non æſtimet ad recedendum. Agno
ſcat neceſſitatis debitum, ſed non ſentiat iugum. In bono
libera ſit, & ad bonum nihilominus libera. In illo quod
iam tenet, & ad illud quo tendere debet, ſed ad ea quæ re
tro ſunt nullam ſibi licentiam permiſſam exiſtimans. E
De quanto aceruo teſtimonij Paulus aſcenderit, tandem
Roma.8. audite. Ipſe quidem ſpiritus teſtimonium reddit ſpiritui
noſtro quòd ſumus filij dei. Quantus uno in hoc teſtimo
nio aceruus? Sed foris nunquid non perhibuit teſtimo
Hebre.2. nium? Deo, inquit, atteſtante ſignis & prodigijs & uarijs
uirtutibus & ſpiritusſancti diſtributionibus. Et tamē tan
to conſtitutus in aceruo uirtutum & atteſtantium gratia
Philip.3. rum, nondum, inquit, me arbitror comprehendiſſe: unum
quidem quæ retro ſunt oblitus, ad anteriora extendor.
Hebr.12. Et nos ergo tantam habentes impoſitam nubem teſtimo
niorum, deponentes omne pondus, & circunſtans nos
peccatum, per patientiam curramus ad propoſitum certa
men, aſpicientes in auctorem fidei & conſummatorem Ie
ſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſio
ne contempta, atqꝫ in dextera dei ſedet. Recogitate enim
eum qui talem ſuſtinuit à peccatoribus aduerſus ſemet
ipſum contradictionem, ut non fatigemini animis ueſtris
deficientes. Nondum enim uſqꝫ ad ſanguinem reſtitiſtis.
Illorum enim teſtimonia, prærogatiua quadam dicuntur
teſtimonia, id eſt martyria, qui pro fide Chriſti ſanguinē
fuderunt. Videte primum ipſum martyrem Stephanum
de quanto lapidum aceruo aſcēderit ad Chriſtum: quem
Canti.4. & omnes ſequuntur animæ iuſtæ. Quaſi grex, inquit, ca
prarum quæ aſcenderunt de monte Galaad. Geſtabant
theſaurum fidei in uaſis fictilibus, ſed ſublimitas erat uir
tutis dei. Ideò quaſi aſcendentes dicuntur, quòd eos im
mania tormenta non tam fregerunt quàm firmauerunt ad
reddēdum teſtimonium uirtute magna. Quid hic eis ani
mi eſt, qui nec unam & eam leuem & amicam præpoſito
rum increpationem ſuſtinent, ſed ad unum auſterius uer
bum totus liqueſcit boni propoſiti quem ſibi firmauerat
rigor? Iſtorum tot fulfulta adminiculis teſtimonia uix ſta
re poſſunt, illorum tot repreſſa tormentis uberius erupe
runt. An non quantus numerus ſuppliciorum, tantus &
Pſal.43. aceruus teſtimoniorum? Etſi morte affecti tota die, & æſti
mati ſicut oues occiſionis, in omnibus tamen ſuperaue
runt, & uelut ſuperaſcenderunt de Galaad, de aceruo mar
tyrij. Non enim de conſeruanda corporali uita certamen
inierunt ſancti, ſed de uita fidei, ex qua iuſtus uiuit. Ideoqꝫ
in omnibus ſuperauerunt, quibus ſalua cauſa conſiſtit.
Quomodo enim non ſuperant, cum aut perſiſtendo in cō
feſſione redditi ſunt æternitati, aut perſuadendo perſecu
tores informauerunt ueritati. Deniqꝫ & ſi æſtimati ſunt ſi
cut oues occiſionis, quibuſdam tamen innocuis dētibus
ab infidelitatis radice hoſtes præciderunt ſuos, ut inter
eccleſiæ uitalia reconderent uiſcera. F Annon hoc ſi
bi uult quod ſubnectitur: Dentes, inquit, tui quaſi grex Canti.4.
detonſarum? Aduertis quales oues iſtæ ſint quæ poſſunt
quidem detonderi, ſed dentes earū non poſſunt conteri?
Occidi poſſunt, & flecti nequeunt. Imo ipſi perſecutores
infregerunt ſuos, & in uinculis doctrinæ ſermonib⁹ emol
litos quaſi dentibus manſos, infidelium traiecerunt unita
tem. Petro dictum eſt. Macta & mānduca. Et Moyſi dentes Actu.10.
nō ſunt moti. Dentes enim eorum arma & ſagittæ. Arma Pſal.56.
ſpūalia potentia domini ad debellandas munitiones. An
non quidē eccleſiæ dentes, de quibus dicit apoſtolus: In 1.Cor.14.
tret infidelis aut idiota, dijudicatur ab omnibus, conuin
citur ab omnibus, occulta cordis eius manifeſta fiunt, &
ſic cadēs in faciem adorabit deum, pronūcians quia uerè
in uobis ſit deus. Nolite fratres iſtorū uereri morſus den
tium, non ſunt canini, ſed ouini. Detonſarū enī grege con
feruntur. In canibus non dilaceratio, ſed latratus commen
datur. Canes muti (dicit Eſaias) nō ualētes latrare, canes Eſaiæ.56.
impudētiſſimi, neſcientes ſaturitatem. Ac ſi quibuſdā ex
probret, ꝙ in altero ſe canū officio exuant, in altero ſe ca
nes exhibeant, latrare non ualentes, & non deſinētes lace
rare. Tales ſunt qui inuicem mordent & comedūt, & con
ſumūtur ab inuicem. Vtinam hucuſqꝫ ſufficiat ut inuicem
mordeant & comedant, nec tentent ipſos detonſarum la
cerare dentes. Ipſi doctores eccleſiæ & præpoſiti nónne ti
bi uidentur dentes quidam, qui redargutionis beneuolæ
uelut morſibus ſubiectos conuincunt, dijudicant, manife
ſtant, & ad meliorem emolliūt ſtatum? Q; ſi tu prædurus
es, & emolliri non potes, quid remordere paras? An non
remordes, qui uel in occulto detrahis, uel palàm contradi
cis? Quid dentē contra dentē paras, dentem improbum
contra dentē pium? Mordere potes, ſed cōſumere nō po
tes. Dentes enī ſunt, & duri ſunt & firmi, & detrahētes nō
metuunt: memores ſe cum propheta inter ſcorpiones & Ezec.2.
incredulos cōmorari, & ſicut oues miſſos inter lupos, ut Matt.10.
ipſos lupos in oues rationabili tolerantia & exhortatio
ne cōmutent. Et bene detonſarū dicūtur, ꝙ illorū nō ſint
morſus fugiendi, qui bonorū operū exempla ſicut uellera
quædam ſubiectis miniſtrant. Non tamen uſus dentium
in alienis tantū remordēdis & cōuincēdis erroribus æſti
matur. Eſt & potior quidam eorꝫ uſus. Si qui idonei ſunt
ſolidū cæleſtis edulij mandere panē, & ſublimioris doctri
næ ſecretos dijudicare & differere intellectus, quib⁹ non
iam lacte opus eſt, ſed ſolido cibo, ipſumqꝫ quodammodo
attenuare & infirmare poſſunt, & quodam tēperamēto di
ſpenſationis uel ſobriū reddere: qui ad ſolidū per ſe inſuf
ficientes erant, ſed tantūmodo lactis participes. Quodam
enim ſolidioris inſtrumenti ad mandendū utuntur mini
ſterio qui exercitatos habent ſenſus ad diſcretionē boni
& mali, imo etiam boni & boni, non tantū iudicantes in
ter noctem & diem, ſed oēm iudicantes diem. Et iure de la
uacro aſcendere dicit, ut mundando cordi ſtudioſos pro
bet, eo ꝙ mūdis corde diuina ſit repromiſſa cognitio. Vi
des quomodo lotos & irreprehenſibiles eſſe oportet eos
qui aliorꝫ exceſſus debent remordere & corripere? Quo
modo lotos & mundos corde qui diuini ſermonis diſpen
ſare debent alimoniam, & arcanos ſecretioris uerbi diſcu
tere ſenſus, ſapientiæ intima rimari, & ruminare in ſanctis?
Dentes tui quaſi grex detonſarū. G Quare ergo qua Canti.4.
ſi grex? Vtiqꝫ ꝙ ſeſe non impugnent, & aduerſentur ſibi,
ſed in ſimplicitate & unitate ſenſus ſui concinunt & con
cordant eccleſiæ dentes. Quaſi grex detonſarū quæ aſcen
derunt de lauacro. Veterem enim deponentes hominē, &
onere ſuperuacuo leuati ac loti, alacrius ad ſuperiora cō
ſcendunt. Siquidem ipſi pili ueteres oneri iam eſſe inci
piunt cum primo noua uellera germinant, cum hyems
tranſijt, cum imber abijt & receſſit. Ideoqꝫ ſi ueteri & ſup
uacuo leuium & inanium rerum uellere te inuolui adhuc
neceſſarium ducis, nōdum tibi hyemalia congelatæ men
tis frigora tranſierunt. Bene enim detonſi & de lauacro
aſcendunt, quaſi nihil ueteris uel ſarcinæ uel ſordis haben

tuus diligit illud. Oſculare me oſculo oris tui, quia pul-
chra ſunt labia tua ſicut uitta coccinea. Oſculandi ſiquidē
deſiderium labiorum innuit commēdatio. Labia tua ſuis
deſiderat imprimi, ut fiat os unum, & labium unum: &
poſt impreſſionem dicat tibi: Hoc nunc os ex ore meo, &
labiū de labio meo. Diffuſa eſt gratia in labijs eius: in tua
ſe refundit, & de cocco ſuo tua ſunt effecta coccinea. Bona
impreſſio, quæ tantam exprimit gratiam in labijs ſponſæ.
D Memineris tamen non me nunc labia ſignificare car-
nalia, ſed ſpiritualia, ſed interiora, ſed illa de quibus apo-
Ephe. 5. ſtolus loquitur: Cantantes & pſallentes in cordibus ue-
ſtris domino. Si ſponſa es, in hoc unū debent eſſe conſtri-
cta, debent eſſe ſuccenſa labia tua, ut dilecto tuo ſupplicēt,
ut confabulentur cum illo, ut illi canant, & dicas cum pro
Pſal. 70. pheta: Exultabunt labia mea cum cantauero tibi. In tam
ſancta confabulatione nil ſit in labijs tuis fluidum, & quaſi
uitta ſunt, nil frigidum, & habes illa coccinea. Quis mihi
det Ieſu bone talia habere labia in conferendis tecum ſer-
monibus, tam prompta, tam exerta, tam ſuccenſa, ſuccen-
ſa & exultantia ut tantum tibi cantent, & de te cãtent? Ta
lia ſint utinam labia mea, quæ ſubtili quodã ductu & ſuc-
cenſo affectu indiruptæ meditationis, funiculi coccinei
ſpecimen exprimant. Huiuſmodi labium in ſponſa Chri-
ſtus commendat, non tantum in oratione, ſed etiam in ex-
hortatione, ut potens ſit exhortari in doctrina ſana. Quæ
enim ſe labia in eius alloquio aſtringunt, iure quidem ſa-
lutarem diffundunt & diſſeminant ſcientiam. Si dulci &
feruida utantur oratione, ut audientium corda excitent:
coccinea ſunt, quia inflammatiua. Si uerò ſimul exhorten
tur & doceant, & ea doceant quæ ſanam deceant doctri-
nam, quæ regulis concinant fidei: iam quaſi uitta ſunt, &
non ſolum ſalutarem, ſed etiam indiſſolubilem diſſeminãt
ſcientiam. Quid enim tam ſibi cohærens, tam tenax, tam
inſolubili contextum nodo, quàm ratio fidei? Talia Pau-
1. Tim. 4. lus diſcipulum informabat dicens: Attende exhortatio-
ni & doctrinæ. Sed & in ſermone communi, ubi fidei non
tractantur myſteria, etiam ſic uittæ coccineæ labia tua cō-
feruntur, ſi fuerit ſermo tuus ſubtili menſura diſtrictus &
diſcretus & parcus, & grato uerecundiæ rubore colora-
tus, ſi crucis Chriſti cõfrequenter, quo libenter mentio-
nem uſurpet. E O beata hæc labia, Chriſti & oſculo &
alloquio uerè digna, labia tam ſyncera & tam ſuccenſa. In
fide ſyncera, & in amore ſuccenſa. Succēſio iſta de intimis
& de ſummis eſt, nil habens de infimis. Nam eſt ſuccenſio
Iacob. 3. quædam de inferius erumpens. Iacobus ait: Lingua mo-
dicum membrum inflammans rotam natiuitatis noſtræ,
inflammata & ipſa à gehenna. Quomodo poteſt bene in-
flammare lingua tam peſſime inflammata? Vitiatæ natiui
tatis mobilis corruptela per ſe nimis rotatur ad malum,
& uolubilitate propria fertur in præceps. Et quid neceſſe
eſt inflammare rotam hanc quæ firmari nō poteſt, ſed per
Gene. 8. ſe fertur in malum? Denique diligenter appoſitum eſt cor
hominis in malum ab adoleſcentia ſua. A prima natiuita-
te impulſa neſcit curſum inflectere, & tu illam lingua pra-
ua impellis amplius & inflammas? Lingua praua iracun-
diæ & indignationis occaſiones requirit, iniurias uel fal-
ſas ſimulat uel ueras exaggerat, quas debuerat diſſimula-
re ad offenſam officia etiam interpretatur, & uenenati ſer-
monis ſcintillas adhibet ad commouendum cor ſuum.
Quid lingua nequam cordi tuo talem adhibes flammam?
Sufficiat illi flamma ſua, ſufficiat illi cōcupiſcentiæ ardor
carnalis, & leuitatis calor innatæ, quibus cor tuū acſi uo-
lubilis rota impellitur. Hanc tibi flammam natiuitas pri-
ma ingenuit, ſed renaſcendi gratia reſtringit. Noli ignem
igni adhibere, & concupiſcentiæ addere malitiam. Ignem
Iaco. 3. hunc quem euomis, hauris de gehenna. Inde incipit, &
illò rapit. Lingua, inquit, inflammata à gehenna. Lingua
hæc mala coccinea eſt, ſed uitta non eſt. Non enim ligat,
ſed diſſipat. Male ſuccendit quia ſuccidit unita, quia diſſi
dij uerba ſcintillat: & flamma talis de inferis eſt. Nam flam
ma quæ deſurſum eſt, pudica eſt, pacifica eſt, bonis cōſen-
tiens, & bonos faciens. Verbum enim dulce & multipli-
cat amicos, & mitigat inimicos. Quaſi flammam flamma
conſumit, inferiorem ſuperior, infernalem cæleſtis, dum
ſapiens & ſuaue uerbum uincit malignum, & dulce durū
emollit: & ideò dicit: Sicut uitta coccinea labia tua, & elo Cant. 4.
quium tuum dulce. Non enim decent ſponſam niſi uerba
dulcia, uerba amoris, uerba quæ delicati funiculi uice ſun
gantur, uerba quæ ſponſum irretiant & trahant uinculis
charitatis. Felix anima, quæ huius nouit dulcium uerbo-
rum nectere rhetia: quibus Ieſum illaqueet, alliget uerbū
patris, animi affectibus uel affatibus Chriſtum includat,
amatorio detineat ſermone & delectet, ut eius eloquium
dulce ſit ei qui habet uerba uitæ æternæ, & eſt uerbū æter
num, quod cū patre & ſpirituſancto uiuit & regnat deus
per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

¶Sermo. XXV. A

QVàm ſuaues ſunt putas ſponſæ genæ, quæ man
di poſſunt, quæ ſalubris fructus obtinent gra-
tiam. Et reuera etiā corporales genas alicuius
ita grata uideas uenuſtate refertas, ut ipſa exte-
rior facies intuētium animos reficere poſſit, & de interio-
ri quam innuit cibare gratia. Venuſtas uultus mentem in
terpretatur, & internos affectus facies loquitur. Vides
quàm conſequenter poſt candidos dentes & coccinea la-
bia, genarum inducitur mētio. Genæ ſatis germanæ ſunt
labijs, & ipſis tacentibus quodam uiſibili uerbo mentis ar
cana demonſtrant. Genæ ipſæ uocis uſum habent, & oris
aut ſupplent officium, aut amplius exornant. Quantum-
uis fuerit dulcis & feruidus ſermo, omnem eius gratiam
procax uultus exaſperat, & leuitate ſua eloquij grauita-
tem imminuit. Ideò de genis ſequitur, quòd earum mode
ſta maturitas coccinei labij accumulet gratiam. Denique
quandam earum maturitatē tacite uidetur innuere, quas
fructui cōparauit. In fructibus enim ſemper grata matu-
ritas. Et in præcedentibus genas eius deſcripſit ut turtu
ris, eo quòd nihil laſciuum, nihil leue, nihil petulans in
eius appareat uultu, ſed deſideriorum æſtus genas dulci
grauitate deijciat. Affectus anxij uultum laſciuire non ſi-
nunt, & amatoriæ meditationes omnem à genis leuitatem
ablegãt. Turtur ſiquidem auis ſolitaria eſt, auis gemebun
da. Talem uult Paulus uirginem eſſe, ut ſolicita ſit quomo
do placeat deo, quæ dicere ſoleat: Sitiuit anima ad deum 1. Cor. 7.
fontem uiuum, quando ueniam & apparebo ante faciem Pſal. 41.
dñi? An non tibi uidetur uox hic eſſe gemētis? Gemitus
tuus dulcis, quem genuit amor. Quomodo non graues
& maturæ genæ quas gemebundus informat affectus? Ge
mitus iſti non tantum gemitus ſed refectionis gratiam te-
nent. Cibabis, inquit, nos pane lachrymarum. Et in præ- Pſal. 79.
ſenti malopunico ſponſi genas aſſimilat, eo quòd ſolicitus
& amatorius affectus cognata quadam maturitate & uul-
tum ueſtiat, & cibet intuentes. Relucēs enim in facie men-
tis gratia, uidentes quaſi reficit, & ſuam in alios transfun-
dit paſſionem. Non poſſum non dulciter moueri, dum ta-
lem penes me uultum depingo: & amatoriæ genæ in me ſi
milem gignunt affectum, dum cogitant, quanto magis dū
uident? Nā expreſſior uiſio quàm cogitatio. Pulchræ oīno
genæ in quibus tãta uenuſtas eminet, quas grata cōmen-
dat humilitas nil in ſe altū habentes, nil rigidum, ſed quæ
ſunt ad modeſtæ humilitatis cōpoſitionē quodã diſcipli-
næ exercitio infractæ. B Sicut fragmē, inquit, mali pu- Cant. 4.
nici, ſic genæ tuæ. An nō tibi quaſi fractas habuiſſe genas
uidetur ille qui eas dedit percutientibus, dedit uellenti- Eſaie. 50
bus, & non auertit à cōſpuentibus? Bona quidem hæc fra
ctio per quam interior cœpit uirtus eminere, & quæ intra
carnis corticem concludebatur erumpere gratia. Quaſi
cōfracta uidetur tanta dignitas ad paſſionis inmanicis ſe
ipſam iniurias: ſed per hæc fragmēta ſalutis ſe nobis uber-
tas effudit. Et tu ſi adimpleas ea q̄ deſunt paſſionum Xp̄i

Nec exiles deliciæ, quæ in futura tēpora abundāt. Quid
egeſtatē in illa ueremini? Deliciæ in occultis eius, & abū-
Canti. 4. dantes deliciæ. Abundantia enim in turribus tuis ô ſpon
ſa. Denique ſicut turris Dauid collum tuum: etſi latent deli-
ciæ, ſed uirtus eminet. Quomodo non eminens turris col
lata? Sed differamus hunc in craſtinum ſermonem. Dictu-
ri de hac turre quod ipſi Dauid dederit actor eius & tu-
tor Ieſus Chriſtus, qui uiuit & regnat per omnia ſecula ſe
culorum. Amen.

¶ Sermo. XXVI. A

IAm fortia ad ſponſam & de ſpōſa loquitur (nā
delicata in ſuperioribus) ubi ſic ait: Collū tuū
Canti. 1. ſicut monilia & ſimile quid habes in pſalmo.
Pſal. 29. Dñs decorem induit, induit fortitudinē. Bona
hæc indumenta, quorum unum ornat, alterum armat. Pri
mum illud poſuit quod magis proprium ſponſæ uidetur.
Nunc ſe ad eius quandam fortitudinem cōuertit. Virtus
fortitudinis tanto in ſponſa precioſior, quanto rarior. Ra
Proue. 13. ra planè: Mulierem enim fortem quis inueniet? Et ſi po-
teſt, tu tñ Ieſu bone, non tam inuenis quæ talis ſit, quàm
præuenis ut ſit. Non ſeipſam hæc turris ædificat, ſed ipſe
ſine quo in uanum laborāt ædificantes. Et uide quàm for
tem uelit intelligi, quam turri Dauid aſſimilat. Sicut tur
ris, inquit, Dauid collum tuum. Noli in hoc collo inflexi-
bilitatem & duritiam accipere. Hæc enim non poſſunt ad
laudem reflecti, ſed ad maledictionis ſentētiam prouocāt.
Geñ. 49. Maledictus, inquit, furor eorum, quia pertinax: & obſti-
Eſaie. 48 natio, quia dura. Neruus, inquit, ferreus ceruix tua. Ad
condemnationem intorta ſunt iſta, non ad commendatio
nem prolata. Rigida peruicacitas ſolet libertatem menti-
ri, quam in his uerbis accipio. Sicut turris Dauid collum
tuum. Libera planè ceruix, & ſeruilis conditionis ignara,
tam erecta, tam munita ut turris Dauid. Non puto quod ali-
quo abiectæ ſeruitutis iugo collum iſtud atteratur. Gra-
ue iugum ſuper filios Adam à die natiuitatis eorum. Sed
Eccl. 40. hæc iam non uidetur de filiabus Adam. Iam ueterem nati
uitatem regenerationis nouitate mutauit, carnalem ne-
ſciens Adam ex quo tranſiuit ad Chriſtum, ex quo ſecun-
do adhæſit, unus ſpiritus effectus cū illo. Ideò libera, quo
niam ubi ſpiritus domini, ibi libertas, qua nos Chriſtus
liberauit, libertas data, non ſunata. Nam à natiuitate eo-
rum graue iugum ſuper filios Adā. Verè graue, quòd mu
lierem illam euangelicam annis decem & octo incuruaue-
rat, ne ſineret ſurſum reſpicere. Multū diſſimilem ab iſta,
quæ ceruicem in turris modum ſuſtulit in cælum. Graue
planè iugum quod totum humanum genus in hac incli-
nata muliere excutere non poterat nec deponere, & nō de
ſinebat ab onere, & iniquitatem addere ſuper iniquitatē,
& infirmitatem ſuper infirmitatem, & utranque ſuper alte-
ram, fœcunda ſatis, ſed infelici nimis fructificatione. B
Vis audire apponentem iugum ſuper iugum? Audi qua-
li ſe excuſatione unus de inuitatis ab euangelica ſubduxe
Luce. 14. rit cœna. Iuga boum emi quinque. O ſtolida anima, anima
tam inualida ceruice, & attrito collo, unum illud portas,
quod tibi corrupta impoſuit natiuitas, & plura cōparas.
Non indiges emere quod gratis innaſcitur. Alia adiicis
emere, & ad hoc quo opprimeris, collum eximere nō po-
tes. Iuga, inquis, boum emi quinque: & unum hoc tam gra-
ue, tam generale gratis excutere non potes? Nec tibi ta-
men precium ſuppetit unde te redimas. Neſcis quàm gra-
ui iugo tenceris? Niſi ſanguine Chriſti auferri non ualet.
Abundas ut plura emas, non abundas ut ab iſto te redi-
mas? O miſeræ diuitiæ tuæ, ſatis es locuples non ut miti-
ges, ſed ut multiplices uincula colli tui, & cōpedes aggra-
ues. Sufficiat illud iugum graue quo opprimeris. Iugum
hoc, ſi neſcis, quædam eſt delinquendi neceſſitas, & impoſ
ſibilitas reſurgendi. Iugum hoc difficultas eſt ad bonum,
& auiditas ad malum. Iugū hoc & iniquitas eſt qua reus
teneris ad ſupplicium, & infirmitas, qua pronus in uitiū
traheris. Originalia tibi ſunt iſta, & de propaginis uitio,
& tu adhuc uolūtaria accumulas onera? Curioſitate quin

que ſenſuum dum exteriores intendis in ſpecies, interioris
concupiſcentiæ flammam prouocas, quæ niſi ſanguine
Chriſti extingui non poteſt. Concupiſcentia cum ſola eſt,
ſatis inardeſcit: exterior uerò materia ſi accedit, inſanit.
Geminum incommodum, naturæ corruptio & curioſitas
quædam exterius eius irritamenta explorans. Duplicatū
incommodū, proprius impetus, & hoſtilis impulſus. Du-
plicatum incommodum, flamma concupiſcentiæ, & flatus
incentoris. Iuga boum, inquit, emi quinque. Bene utique Luce. 14.
boum, quod brutas mentes curioſitatis atterat labor. Iugum
ſi optas, non habes neceſſe comparare. Tolle ſuper te iu-
gum Chriſti, iugum gratuitum, iugum gratum, gratū nō
graue. Iugum enim, inquit, meum ſuaue eſt: & onus meū Matt. 11.
leue. Iugum hoc non eſt iugum boum, quia iugum ratio-
nale eſt, iugum non quod laborem infligat, ſed requiē cō-
paret. C Et uide quomodo iugum hoc leue dicat. Nā
illud ſuperius graue, quod eſt ſuper filios Adam à die nati
uitatis uſque ad diem mortis eorum. Cuius putas mortis?
Vtique eius de qua habes. Mortui eſtis, & uita ueſtra ab- Coll. 3.
ſcondita eſt cum Chriſto in deo. Bona hæc mors, quæ ue
terem ſepelit natiuitatem, nouam inducit. Mors bona,
quæ ſeruitutem abſorbet, generat libertatem. Nam huius
natiuitatis liberi ſunt filii. Bonus hic exitus uitæ, ut uete-
rem exuentes Adam, ſimul graue iugum abiiciamus. Hic
uitæ carnalis exitus, captiuitatis noſtræ iugum dirūpit,
ultra grauare non poteſt, ſed computreſcit à facie olei, ex
quo cœpimus nomine alio uocari, & inuocatum eſt ſuper
nos nomen ſecundi Adam: cuius ut oleum effuſum nomē Canti. 1.
eius. Vis audire utrunque iugum hoc graue & dirumpi &
putreſcere? Qui ꝓpiciatur omnibus iniquitatibus tuis, Pſal. 102.
qui ſanat omnes infirmitates tuas. Iniquitas tota & ſemel
dimittitur, diruptum eſt iugū, infirmitas adhuc ſanatur,
iugum computreſcit. Denique quod computreſcit, lēte de-
ficit, non deſinit ſemel. Propoſitum uoluntatis præcidi
quidem poteſt & quaſi dirumpi, ſed inueterata paſſio nō
tam deciditur quàm dediſcitur. Et quando operandæ ſalu
tis impoſſibilitas aufertur per gratiam, tunc quaſi dirum-
pitur captiuitatis iugum. Sed quæ reſidet adhuc boni dif
ficultas, dum paulatim ſanatur, eius uidetur iugum com-
putreſcere. Computreſcet, inquit, ut quamuis non ſemel
totum, tamen quandoque putredine conficiendum donet
intelligi. Quod computreſcit, utique corrumpitur. Quo-
modo non liber cuius iugum uel ſemel dirumpitur, uel
ſenſim corrumpitur? Et iugum & uinculum corruptum,
utrunque uſu ſuo priuatum uidetur. Nam nec grauiter pre
mit, nec tenaciter ſtringit. Felix planè cuius computrue-
runt uincula ut nulli ſint uſui, cuius cōputruerunt & cor-
ruptæ ſunt catenæ à facie olei. D Sed dices de collo
ſponſæ ſermonem inſtitueras: quid nunc circa iugum im-
moraris? Quid de iugo ad collum? Vtinam nihil. Nunc
autem contritio magna. Iugum enim ad quid niſi ad col
lum? Sed non ad collum ſponſæ, quia iam ſoluta uincula
colli eius, iam neſcit ſeruitutis iugo contineri. Sicut tur- Canti. 3.
ris, inquit, Dauid, ſic collum tuum. Exuberantiſſima per
hoc monſtratur libertas, & depreſſione ab omni libera,
non tamen nuda, ſed quæ habeat aliquid fortitudinis ad-
mixtum. In turre non ſolum erectio, ſed munimēti fortitu
do attenditur à facie inimici. Reſtituta eſt quidem liber-
tas, ſed ſecuritas tibi nondum permittitur. Captiuitatis
contritus eſt laqueus, hoſtis aliunde quærit innectere, ius
perdidit, non depoſuit recuperandi ſpem, non peruicaciā
infeſtandi. Liber effectus es, libertatis tuende decætero ti-
bi incumbit negocium. Collum amplexibus ſponſæ dedi-
tum, noli ne in modico quidem degeneri exponere iugo.
Denique reuertenti filio pater obuius procidit ſuper col- Luce. 15.
lum eius. Pia ſarcina, & iugum dulce, quod tamen ſuſtine-
re nec ſentire meruit, donec primo in ſe reuerſus ſeruilem
conditionem dirupit, ſic regreſſus ad patrē. Erecta eſt cer-
uix tua, eſto fortis ſicut turris Dauid: ut dicere poſſis: For Pſal. 58.
titudinem meam ad te cuſtodiam. Ipſe enim Dauid, ipſe
Salomō Chriſtus ſcilicet dei uirtus, & dei ſapientia. Eius

turris es,ſi non infime,non infirme ſentis circa ipſm. Sed
ſi ſublimitas uirtutis dei non ex teipſa quaſi turris eſt,nõ
turris Dauid,ſed magis aduerſus Dauid,qui inflatus ſen
ſu carnis ſuæ extollit ſe aduerſus ſcientiam dei. Sublime
hoc collum:ſed ſuperborum & ſublimium colla ſapientia
calcat,humilium exaltat.Humilitas ipſa ſumptus neceſſa-
rios ſubminiſtrat ad ædificationẽ euangelicæ turris.Nec
Matt. 11. uerendum eſt ne ſponſæ ſumptus deſint, quos abundan-
ter de ſpõſi poteſt arca mutuari.Diſcite,inquit,à me,quia
Lucæ.14. mitis ſum & humilis corde.Nondum intelligis qua ratio
ne ſumptus humilitas præeſt in ædificationẽ turris. Qui
ſe,inquit,humiliat,exaltabitur. Et bene de humilitate in
præcedenti latenter eſt ſuggeſtum capitulo,ubi ſpõſe oc-
culta commemorat, eo quod humilitatis pulchra ſit ſpecies,
meritorum laudes occultare.Si ibi de humilitate, conue-
nienter de ſublimitate iſtic annectit. Non poteſt abſcõdi
Canti. 4. diu turris in humilitate fundata.Sicut turris Dauid col-
1. Petr. 2. lum tuum. E Vide priuilegium ſponſæ.Apoſtolus Pe-
trus hortaƭ nos coædificari in domos ſpirituales: hic ue-
Ephe. 2. rò nõ tñ in domũ,ſed etiam in turrim ædificatur.Paulus
in habitaculum dei coædificari nos optat: ſed ſponſa hoc
nõ cõtenta,etiam propugnacula adiungit,ut ſublimis &
ſecurior ſit habitatio. Fortè & hæc una de illis turribus
Pſal. 121. eſt de quibus dicitur:Fiat pax in uirtute tua, & abundan
tia in turribus tuis.Omnino conuenit ut in turre non de
ſit libertas.Dura,quia duplicata neceſſitas,ubi foris obſi
dio,fames intrinſecus. Quid proficit clauſos & munitos
eſſe aditus omnes ſi intus ſæuus hoſtis fames cuncta con-
triſtat? Mala fames faſtidium.Clauſæ ſunt ianuæ exterio-
res,muniti aditus,ſed per ſenſuum tuorũ feneſtras mors
ingreditur, nec experientia indiſciplinatorum ſenſuum
Eſaiæ. 33. de exteriori materia mali incentiua admittit. Si proijcis
auaritiam ex calumnia,ſi obturas aurem ne audias ſangui
nem,ſi claudis oculos ne uideas malum, iã clauſus es, iam
habitas in excelſis,& munimẽta ſaxorum ſublimitas tua.
Nunquid ſatis eſt? Quid prodeſt tam munita ſublimitas,
ſi quæ intus ſunt,famis & faſtidij uaſtat crudelis egeſtas?
Quid prodeſt dura ſaxorum & inacceſſa ſublimitas, ſi nõ
ibi panis eſt,ſi non aquæ fideles ſunt? Bona quidem pro-
tectio,ſi tamen non deſit refectio.Bona ſunt munimenta ſa
xorum,ſi tamen talia ſint de quorum poſſit duritia & mel
& oleum elici.Et quidem ipſa obſeruantiarum duritia, &
petra diſciplinæ,frequenter largos effundit riuos olei, &
mentis faucibus dulcedinem deuotionis miniſtrat ordi-
Pſal. 121. nis quidam lapideus rigor.Denique ſic habes: Fiat pax in
uirtute tua,& abundantia in turribus tuis ô Hieruſalem,
ſed abundantia diligentibus te. Alioquin qui non amat,
etſi intus ſit,eſurit tamẽ. Quomodo autem egeſtas erit in
hac ſpirituali turre,in turre Dauid,in collo ſpõſæ, in quo
iugi commercio ſpiritus uitalis trahitur & refunditur,in
quo uerbi ſacri commeatus aſſiduus eſt, & uocalis ſpiri-
tus diſcurrit? Quomodo fames in collo per quod abũdan
tia ſuauitatis eructatur,& uerbum bonum de cordis uber
tate? Collum quoddam uidetur,commercium & quoddã
glutinum & cordis cum ore,& corporis cum capite,utri-
uſque ad alterum.In collo uinculum eſt & uia. Quod aliud
erit uinculum niſi charitas per quam capiti corpus cohæ
ret Chriſto eccleſia? Quæ alia uia ſpiritus, niſi charitas?
Hæc excellentior eſt uia,imo hæc eſt ſpiritus uadens & re
diens,& ad ſuam recurrens originem, unde naſcitur illò
Matt. 22. reuertens. Ab hac lex pendet & prophetæ. Ideò mille cly-
Prou. 30. pei pendent ex ea.Omnis enim ſermo domini ignitus cly
peus eſt,& propugnacula ipſa ad ſermonem referuntur.
Canti. 8. F In ſequentibus dicit.Si murus eſt, ædificemus ſuper
eum propugnacula argentea. Propugnacula de ipſa ſo-
lent eſſe turris materia,& quaſi de eodem cum ipſa corpo
re.Et uide quomodo charitas cõſubſtantialia & ſibi con-
corporalia propugnacula geſtat.Vide quomodo innata
ſit charitati ſolicitudo quædã,prudentia quædam,& per-
uigil cautio ad declinandas uel depellendas infeſtatiões
& machinas hoſtiles.Habent propugnacula aliquid clau
ſum,habent & apertum aliquid.Per iſtud inſidias explo-
rat,per illud aſſultus declinat.Illic prouidens,iſtic ſe pro-
tegens.Talibus eſt charitas cum propugnaculis ædifica-
ta:quia talis eſt ei tam fortis,tam prudens ſolicitudo inna
ta.Ipſa magnum eſt ſibi firmamentum quoddam. Denique
fortis eſt ut turris dilectio.Ipſa nouit tentamenti occaſio-
nes,& cum opus eſt fugere, & ubi fugiendi non eſt copia
fortiter ferre:& cum ipſa in ſe aliquid firmamenti habere
uideatur,aliena tamen adiumenta non refugit propugna
culis munita.Aſſumit & clypeos conuerſationis. Bonus
clypeus conuerſationis ordo,& lex ab hominibus tradi-
ta.Hæc etſi non eſt charitati neceſſaria, non tamen repu-
tatur ſuperuacua,nec oneroſa quidem.Spiritualis eſt cha
ritas,nec indiget lege:nec tamen legem dedignatur,ſed le
gitime utitur ea protecta,non oppreſſa. Bonus etiam cly-
peus ſacri meditatio uerbi. Omnis enim ſermo domini Prou. 30.
ignitus clypeus eſt.Non eſt contenta charitas ſpirituali-
bus quas ipſa gignit meditationibus:& cum ipſa domini
lex ſit,in ipſis tamẽ legis ſermonibus meditatur: inde ſibi
teſtimonia aſſumit, inde ſe tuetur, & multiplici protegit
clypeo.Et cum magnum habeat intus teſtimonium ſpiri-
tus,ab ipſis tamen literis ſacris patrocinia ſibi decerpit.
Et bona protectio,quam charitatis experientia ſuggerit,
uel ſermonis ſacri peritia tradit.Paulus in epiſtola ſua quæ
dam charitatis tibi propugnacula depingit. G Chari
tas,inquit,patiens eſt,benigna eſt, percurre totum illum 1. Cor. 13.
de charitate locum,nonne tibi tot propugnacula uiden-
tur exurgere,quot gratias diſtinctas enumerat? Nõ æmu-
latur,non agit perperam,non inflatur,non eſt ambitioſa,
non quærit quæ ſua ſunt,non gaudet ſuper iniquitate,cõ
gaudet aũt ueritati &c. uſque non excidit. Vides quot pro-
pugnaculis turrita conſiſtat? Nunquid non iſta concor-
poralia charitati uidentur, & uelut de fundamento eius
exurgere? Et tamen iſtos affectus quos charitas quaſi na-
turaliter gignit,doctrina dirigit,diſciplina regit,erigit ex
ercitatio,& bonũ originale quantum ad charitatem. Or-
do hic ab expertis præſcriptus, uel fouet ne deficiat, uel
promouet ut creſcat, ideò charitas interna inſpiratione
non contenta,ſermonis ſacri undique ſibi uelut clypeos in-
ſtitutiones memoriter appendit.Ipſum inſpice ſponſum,
qui mediator & ſequeſter quidam eſt inter homines &
deum,quaſi collum medium inter corpus & caput,turris
fortitudinis à facie inimici. Ipſum, inquam, inſpice qui
proprijs abundabat, quomodo aſſumpſit ſcripturæ cly-
peos & uelut ad auctoritatem ſe contulit, ſcuto unitatis
fraudulentas interpretis maligni propulſans inſidias. Tu
quoque ſi fueris mediator quidam & ſequeſter inter homi-
nes & deum,& uelut collum,corpus & caput coniungẽs,
mille clypei in te pendeant, omnimodi clypei diuini ſer-
monis. Sacra tibi præſto ſit auctoritas, & ad omne patro-
cinetur negocium,non tantum ut tibi ſufficiat, ſed ut reli-
quis abundet. Eſto paratus ad reddendam rationem om- 1. Petri. 3.
ni poſcenti de ea & quæ in te eſt fide & ſpe. Quaſi poſcere
uidetur fidei tuæ rationem,qui fidei contraria perſuade-
re conatur, & ipſam infringere. Bonum ergo à collo tuo
ſcutum pendet,ſi fueris ſcuto fidei munitus, ſcuto uerita-
tis,ſcuto bonæ uoluntatis, ſacri ſcuto ſermonis. Omnes
hos in ſcripturis clypeos legis. Sed & ſi fueris in ſublime
per charitatem erectus uelut turris,ſi per cõtemplationis
gratiam quaſi collum reliquum corpus excedens,accedas
ad caput domini,& abſcondaris in abſcondito faciei do-
mini,in ſecretario ſponſi,in thalamo ueritatis: nõnne tibi
uideris delicato protectus clypeo? & neſcio ſi quod ſcutũ
ad protegendum efficacius ſit quàm talis amplexus dile-
cti. Igneus eſt,& ideò omnia tela nequiſſimi ignea extin-
guit:& ignis ignẽ cõſumit. Si fidei ſcutum illa extinguit,
quomodo non magis ueritatis bono protegitur clypeo,
qui abſconditur in calore eius? H Eſt enim ueritatis
feruida meditatio, & ſuggeſtiones inimici male ignitas
ante extinguit quàm ad mentem pertingant. Inter ſpõſæ
amplexus & charitatis interna negocia,nõ uacat ſponſæ
peregrina

peregrina tela ſuſcipere. Bene talis clypeus à collo ſpōſæ
dependet, eo ꝙ tam ſuccenſi amplexus gratiam experitur
ſola dilectio, ſola tales nouit exceſſus, & mētem faciens ad
hærere deo, unum ad horam cum illo ſpiritum efficit. Bea
tum planè collum, in quo ſermo domini igneus moratur,
à quo uelut ſcutum gratis dependet amplexibus patris
uerbum, ueritas, & uirtus. An non tibi delicate protectus
uidetur, qui talibus coronatur & circundatur undiqꝫ ſen
tis ante & retro? Fidelis paxillus in quo tot diuerſa uaſo-
rum genera pendent. Bene hæc à collo charitatis pendēt,
ꝙ ipſa ſit unctio quæ nos docet de omnibus, & omnia ſug
gerit, ꝙ in ipſa omnes gratiæ conferuntur, & referunt ad
ipſam, ut ex ipſius penſantur & penduntur menſura. Mil-
Canti. 4. le clypei pendent ex ea, armatura omnis fortium. Armatu
Ephe. 6. ra planè quam Paulus ad Epheſios narrat. Omnis armatu
Canti. 8. ra fortium id eſt amantium. Fortis, eſt enim ut mors dile-
ctio. Quid ergo? Tamen ibi ſunt arma fortium, non infan-
tium ubera. Si excedit quaſi turris quædam, charitas non
2. Cor. 5. cōdeſcendit. Siue mente excedimus deo, ſiue ſobrij ſimus
uobis, charitas Chriſti urget nos. Audiſtis excedentem:
uultis ſobriam & condeſcendentē accipere ſpōſam? Vbe
Canti. 4. ra, inquit, tua ſicut duo hinnuli capreæ gemelli. Bona tur
ris ſponſa, quæ ſe per conuerſationis diſciplinam undiqꝫ
claudit, & per ſcripturarum doctrinā ſibi clypeos copio-
ſe appendit, & per contemplationis exceſſum in ſublime
aſſurgit. Ipſius etiam continentis fortis, & doctrina fide-
lis, & exceſſus cæleſtis, cum & eius ſublimitas condeſcen-
dere didicit, & doctrinæ copia ad ſobrietatem deduci, &
rigor liqueſcere in quandam rationabilis lactis dulcedi-
nem, & arma fortium in infirmorum ubera conuerti. Vbi
qꝫ illam urget charitas Xp̄i, ſurſum ad illum rapiens, deor
ſum propter illum trahens, ſed non tenens diutius, dū ad
ſuas ſubinde delicias in exceſſum recurrit. Ideò dicit, ube
ra tua ſicut hinnulli gemelli, ꝙ ſemper circunſpicit mōtes
paſcuæ ſuæ, ꝙ ad paſcuæ locum illam conuertat & rapiat
nota refectio, ꝙ ad ſponſi lilia leui ſaltu ſubito relabatur,
unde delicate refecta cæleſtium ſuccis herbarum, diſtenta
ubera ad paruulos iterato reportet. Sed quæ de uberibus
iſtis dicenda ſunt, non poſſunt aures fatigare, forſitan &
hora fugiens portare modo, & potum lactis ab uberibus
iſtis exprimere. Vberius ocium & horam liberiorem oran
tibus uobis cum dominus dederit, oris uoſtri officiū non
denegabo, ipſo in eius præconia præſtante copiam qui
præſtat affectum, Chriſto Ieſu, qui cum deo patre & ſpiri-
tuſancto uiuit & regnat per oīa ſecula ſeculorum. Amen.

¶ *Sermo.* XXVII. A

Videtis fratres quomodo nec ubera ſponſæ lau-
de priuantur. Et quidem uberum uſurpatio fre
quens tum in alijs locis tum in iſtis præcipue
canticis. Vino ubera præfert botro confert, aſ-
Canti. 4. ſimilat turri. Et quod nūc in præſenti eſt, duo, inquit, ube
ra tua ſicut duo hinnuli capreæ gemelli qui paſcuntur in
lilijs. Videtis quàm multiplex uberum commendatio. Si
mater eſt, maternū pectus uberibus carere nō decet. Vbe-
1. Theſ. 2. ra nouerat Paulus habere cū diceret: Facti ſumus paruuli
in medio ueſtrum, quomodo ſi nutrix foueat filios ſuos.
An non tibi uidetur factus quaſi hinnulus, qui factus eſt
quaſi paruulus? Vnde fouebat filios quaſi nutrix, ſi nō ha
1. Cor. 9. bebat ubera? Quaſi duo hinnuli capreæ duo filij eccleſiæ,
alter de circunciſione, alter de gentibus. Vide quomodo
Paulus utriſqꝫ ubera coaptat: Factus ſum, inquit, iudæis
quaſi iudæus, his autem qui ſine lege erant, quaſi ſine lege
eſſem. Omnibus omnia factus ſum, ut omnes lucrifaciam.
An nō ubera hinnulis iſtis coaptauerat, omnia factus om
nibus? Omnibus omnia factus eſt non ſimulantis aſtu, ſed
compatientis affectu, & habitu coaptantis. Deniqꝫ utriſ-
qꝫ ſe conformabat, nunc ſe cum illis à licitis cohibens, nūc
ad licita condeſcendens, utrorumqꝫ ubiqꝫ declinans ſcan-
dalum, ubi fidei non obſiſtebat iniuria. Omnibus omnia
factus eſt, nec iudæis ritum in initijs licitum tollēs, nec ad
eorum irritationem gentiles compellens. Omnibus om-
nis factus eſt, pro audientiū capacitate & præcipiens mo-
ralia, & diſſerēs myſtica. In hac duplici materia uelut duo
ubera porrigit doctrinæ planioris, lactea ubera paruulis
temperans. Interna compaſſio ubera quidem habet, ſed
coaptatio foris ubera exhibet. Illa miſeretur, ſed iſta mede
tur. Quid enim mihi prodeſt ſi tantum compateris, & in-
firmitati & quaſi infantiæ meæ contemperare te commo-
de neſcis? Quid mihi prodeſt ſi compatientis affectu cau-
ſam in te meam transfers, ſi curam quam debes nō affers?
Vtraqꝫ neceſſaria eſt, & compaſſio & quædam diſciplinæ
& doctrinæ compoſitio. Compaſſio affectum conformat,
cōpoſitio te ad lactandū paruulos utiliter incuruat. Neu-
tro in genere ſancti doctores auditoribꝰ deſunt, facti ſicut
illi, & pietatis affectu, & cōformationis uſu. B Vtinam
iſtud attendant qui facturi ſunt in cōuentu fratrum ſermo
nem. Student magis alta quàm apta dicere, facientes apud
infirmas intelligentias miraculum ſui, non ipſorum ſalutē
operātes. Erubeſcūt humilia & plana docere, ne ſola hæc
ſciſſe uideantur. Erubeſcunt ubera habere, inundare mam-
mam, lactare paruulos. Quid iſtud eſt? Ideóne conſediſti
in medio cathedram tenens ut ſcientiam iactes, an ut tene
ram ſubditorum lactes infantiam? Subtilia texis, artē qui
audiunt mirantur, eloquentiam laudant. Bene quidem, ta
men ſi gratiam ſentiunt, ſi te diſputante audientium mo-
ueatur affectus, intellectus inſtruitur. Alioquin quid ad
præſens negocium peregrina quædam adducere quæ au-
ſculantes nō capiant? Magna eloquentiæ laus eſt, cauſam
quam ſuſceperis apte exequi, ad eius commodum cuncta
referre, ſuſcepto inſeruire negocio. Nuſquam euidentiua
eloquentiæ tuæ ſignum dabis, quàm ſi humilem materiā
exequaris ornate, & ſermonis temperamēto attollas quæ
per ſe iacere uidebantur, & uelut contemptibiles ſenten-
tias commendabiliores efficias. Nec tam debes attendere
quæ te dicere deceant hominem literatum, quàm quæ de
beant audire quos inſtruis. Quid enim inde conſequuntur
ſi ambulas in magnis & in mirabilibus, non dico ſuper te,
ſed ſuper eos qui aſſident? Noli altum alte ſapere, ſed con-
deſcende humilibus. Sublimia loquens, ſed non in tempo
re, quid aliud affectare uideris niſi ut tibi ſoli taceant ho-
mines, & dicatur de te quod dictum eſt de ſaluatore, quia
nunquam ſic locutus eſt homo ſicut hic loquitur. Aſcen-
diſti cathedram ut alios ædifices non teipſum infles, ut im Ioan. 7.
pleas non exinanias teipſum, niſi fortè eo modo quo ſe ſal
uator exinaniuit formam ſerui accipiēs, ut nos carnis ſuæ Philip. 2.
lacte nutriret in ſalutem. Bonus imitator magiſtri Paulus
ubera non occultat, ſed habere ſe iactat. Tanquā paruulis, 1. Cor. 3.
inquit, in Chriſto lac uobis potum dedi, non eſcā. Et itē: 1. Cor. 2.
Nihil me arbitror ſcire inter uos niſi Ieſum Chriſtum cru
cifixum. Ipſe nouit cui mēſam parat, & quibus ubera por
rigat. Ideò ubera eius ſicut hinnuli, quia doctrinæ ſuæ
ubera emollita ſunt, qualia paruuli in Chriſto capere poſ-
ſunt. C Audiſti iam quid ſunt iſti hinnuli, & quare
duo. Vis noſſe quare gemelli? Quia in fide non eſt diſtin-
ctio iudæi & græci. Vacant ibi priuilegia meritorum, & Roma. 10.
regeneratio nullos diſtinguit, quæ cunctos æqualiter ab
ſoluit. Omnes enim egent gloria dei, iuſtificati gratis per Roma. 3.
gratiā ipſius. Fides utroſqꝫ populos æque nobilitat, ſed
iudæus aliter reputat. In communi clementia iura ſibi pri
uata depoſcit. Quid mirum ſi uult eſſe primus quādo no-
luit eſſe ſolus? Vnigenitus eſſe non poteſt, affectat uel pri-
mogenitus. Vide quāta obiecta ſint Petro in actibus apo- Act. xi.
ſtolorum ꝙ ad homines præputium habentes introiſſet,
quòd illos ſuſcepiſſet ad fidei myſteria. Vide quantum in Gala. 2.
epiſtola ad Romanos Paulus deſudet aduerſum iudeos
ꝙ in gratia ſibi fidei priuilegia uendicarent quædam,
& quos una fides coniunxit, diſtinguerent gradibus. Ibi
affectabant eſſe in gratia ſoli, hic ſummi, nolentes ha-
bere cōpares, quos non poterant non habere participes.

Gentes autem fecit deus cum Iſrael concorporales,& cō-
participes teſtamentorum,& in nullo diſcreuit,fide mun-
dans corda earum.Ideò dicuntur gemelli,quia fides nul-
lis gradibus ſeparat,quos æque regenerat. Alioquin qui
neſciunt eſſe gemelli,effecti ſunt nulli:& in conuiuio locū
occupantes primum,iam nec habent nouiſſimum. Quæ
ratio non inter illos tantum uertitur,ſed ſe dilatat ad oēs,
ut nemo alij in gratis,quocunque in gradu fuerit, aut parti
cipium,aut parilitatem inuideat. Quis enim merita præ-
tendat,ubi in munere ſola eſt gratia? Non debent uetera
præiudicare,ubi noua facta ſunt omnia.Et in hinnulis re-
generationis nouitas intimatur,ſicut in gemellis,in rege-
neratione parilitas.Qui bene capreæ dicuntur, id eſt ec-
cleſiæ filij,propterea quod ſicut caprea acute cernant. Acuta
ſunt enim eccleſiæ lumina,contemplantis non quæ uiden
Canti. 4. tur,ſed quæ non uidentur. D Vbera tua ſicut duo hin
nuli capreæ gemelli,qui paſcuntur in lilijs, ſi tamen lilio-
rum ſentiant gratiam,ſi ipſis lilia redoleant ut lilia,& non
inſuauem odorem refundant.Bonus & gratus eſt odor li-
lij,ſed tamen ipſum lilium alijs redolet lilium, alijs abſin-
thium.Lilium conuallium,lilium ſingulare Chriſtus,lilia
erant ipſi imitatores eius.Audi quid liliorum unū loqui-
2. Cor. 2. tur.Chriſti bonus odor ſumus.Alijs odor mortis in mor-
tem,alijs uitæ ad uitam.Vides quomodo ſingulare lilium
illud,in quo bonorum omnium pleñitudo olebat,triſtem
tamen uidebatur quibuſdam odorem ſpirare.Iſti ſunt qui
ponunt dulce in amarum,& lucem in tenebras.Sed ille ue
rè lilia paſcitur,qui liliorum odore potitur.Lilia exempla
caſtitatis,quæ non ſolum moderna & præſentia, ſed præ-
terita & longe poſita optime redolent.Lilia ſunt etiam ſa-
cri ſermones,in quibus æternæ uitæ olfacimus gaudia,&
odorum attrahimus ſpiritum.Quàm multis fratres eſtis
huiuſmodi uallati lilijs.Et ſi omnes eccleſiæ filij,uos copio
ſius,quorum naribus ſingulis ferè momentis nunc prophe-
tarum,nunc apoſtolorum, nunc euangeliſtarum ſpirant
caſta eloquia tanquam lilia,& uerba & uita eorum grato
fragrāt odore.Quæ enim lilia ſuauius redoleant,quæ po-
terant illorum æquare fragrātiam? Qualem tibi refundit
odorem Maria,qualem Ioannes,qualem Petrus,qualem
alij euangelici uiri,qualem denique ipſe Ieſus qui ſingulari
ter & in ſe redolet,& in reliquis omnibus ſolus ipſe ſenti-
tur? Quicquid ſuaue fragrat in ipſis,eius uerba nouū mun-
do ſpargunt odorem cum myſteria reuelant trinitatis,cū
redemptionis gratiam,cum copiam uirtutum, cum glo-
riam reſurrectionis,cum æternæ uitæ ſtatum exponunt.
Ioan. 6. Verba uitæ æternæ habes.Petrus ait,& ad quem ibimus?
Et nos idem dicamus dulci eius odore perfuſi. In te Ieſu
bone patris deitas olet,qui eſt in te. In te gratia ſpiritus,
qui unxit te.In te matris uirginitas,in te propriæ carnis
integritas,in te noſtri medela languoris. Omnia hæc no-
bis olent in te,& ad quem alium uel amore uel memoria
ibimus? Iniuria eſt planè talium liliorum, ſi aliquis pere-
grinus odor ſe illis immiſceat,qui ſuauitatem illorum cō-
triſtet,animique afflatus naribus ipſum corrumpat & con-
uertat ad ſeculum,& poſt eorum fœtorem currere faciat.In
iuria eſt ſi tibi ſuauius fragrant uitia,quàm uirtutum lilia.
E Faſtidioſus eſt uerè qui lacte & in lilijs paſci non dele-
ctatur.Nō eſt enim omne lac paruulorū.Nonne tibi quaſi
lac uidetur omnis doctrina,omnis affectus pius,animo il-
lapſus dulciter? Quicquid facile & dulciter ſugitur,lac ui
detur.Tali lacte abundabant ubera ſponſæ, & ideò dicun
tur ſicut hinnuli quod ſit in illis recens, & quaſi ſemper noua
& renaſcens conſolatio uerbi, & doctrinæ alacris copia.
Vbera hæc uetuſtatis nil habent,ideò meliora ſunt uino,
ſed ſimilia muſto.Vbera,inquit, tua botri, non habentia
Canti. 7. ſcilicet auſteritatem uini, ſed muſti nouam dulcedinem.
Vbera alia paſcunt, iſta inebriant. Bene ergo ubera ſicut
hinnuli,quia nulla uetuſtate infracta.Magnum ſponſæ pe
ctoris ornamentum ſi ubera integra habeat,non laxa non
fractas mammas in huius ægypto ſeculi.Ideo dicit: ubera
mea turris.Inexpugnabilia ubera hæc, & lactis ubertate
tumentia,excreuerunt modum.Bona ergo ubera tam di-
ſtenta,ubera pietatis,ubera gemina:eo quòd pietas con- 1. Tim. 4.
ſolationem habeat uitæ quæ nunc eſt & futuræ.Gaudete, Eſaie. 66.
inquit,gaudio magno,ut potemini à lacte & ſatiemini ab
uberibus conſolationis eius.Et cum auulſi fueritis à lacte,
epulemini ab introitu gloriæ eius. Videtis quo lactis uſus
adducat,ut epulemini,inquit,ab introitu gloriæ.An non
tibi uidentur ubera ſpōſi epulari ab introitu gloriæ,quæ
ſicut hinnuli paſcuntur in lilijs donec aſpiret dies & incli
nent umbræ? Quàm dulciter ſuguntur ubera quæ ſic pa-
ſcuntur,ubera de cælo plena,quia cæleſtibus refecta in li-
lijs? Ipſa liliorum fragrantia paſcit.Odor eorum ſibi gra-
tiam tenet.Odor enim quidā fructus eſt.Ego,inquit, qua Eccle. 24.
ſi uitis fructificaui ſuauitatem odoris. Vide quomodo ſa-
pientia odorem ſuum in fructibus reputat.Spiritualis iſte
cibus eſt,nil habens corpulentiæ,nec dente tactus,nec la-
bore manſus,ſed hauſtus ſpiritu,ipſis ſtatim uberibus in-
fluens,& ubera diſtendens.Vnde etenim fragrātia dicun
tur unguentis optimis,niſi quod in ipſis de uicinis hauſtus li
lijs ſpiritus redolet,donec aſpiret dies,& inclinentur um-
bræ? F Dulce quidem inter lilia expectare aurorā ſur-
gentem:& forte uicinus eſt dies iſtis lilijs,& inter lilia eius
frequenter aura quædam & uapor hauritur, & ipſe ſpon-
ſus in lilijs paſcitur,qui ipſe & lilium eſt conuallium,& lu-
men diei.Dulce eſt ergo compaſcendo cum ipſo,poſtula-
ri ipſum,præſtolari inter lilia, donec diei lumen aſpiret.
Tempus illud declarat de quo dicitur: Satiabor cum ap-
paruerit gloria tua.Tunc uerus & æternus aſpirabit dies, Pſal. 16.
cum ænigmatum in quibus adhuc uidemus umbræ incli
nabuntur.Plures hic umbræ ſunt,umbra fallaciæ, umbra
refrigerij,umbra figuræ.In prima ſerpens dormit,in ſecū-
da ſponſus quieſcit,in tertia ſponſus deliteſcit. De prima Iob. 40.
dicitur:In umbra dormit,de ſecunda: In umbra eius quē Cān. 2.
deſideraueram ſedi. De tertia: quia ſapientia in myſterio 1. Cor. 2.
abſconditur.Omnes iſtæ reclinabuntur umbræ cum aſpi
rauerit dies,umbra fraudis,umbra fidei, umbra myſterij.
Tunc erit umbra nulla,quia ueritas nuda. Tunc ergo re-
clinabuntur quæ modo ſunt exaltatæ.Vultis noſſe quàm
alte? Operuit montes umbra eius.Magnus mons Paulus, Pſal. 79.
opertum tamen hac umbra ſe dicit, tantum in ſpeculo & 1. Cor. 13.
ænigmate uidens.Magnus mons,& tamē facile raptus in
tertiū cælū.Felix raptus,& multo felicior illo quo noua
ille euangelicus ad apoſtolorū imperium in mare mittit.
Raptus eſt,quia ſapientia dei immutauit ſenſum illius.Ideò
raptus in tertiū cælum,in cælum intelligētiæ puræ, unde
umbræ ænigmata procul abiecta ſunt.Inferiores ſunt um
bræ & reclinatæ quodāmodo eius reſpectu qui in cælum
rapitur.Raptus in cælū eſt,raptus & in paradiſum.Sereni
tatis locus eſt cælū,paradiſus uoluptatū.Pulchræ in utrū
que rapitur, eo quod ſemiplena ſit cōtemplatio quæ alterutro
caret. Denique in quodā paradiſo deliciarum & uoluptatū
locata uidetur,quæ paſcitur inter lilia donec aſpiret dies.
Antequam aſpiret dies,nox eſt. Sed nox iſta neſcio quid
uidetur habere diei.Nox,inquit,illuminatio mea in deli- Pſal. 138.
cijs meis.Illuminationis etenim uicē tenent ex parte deli-
ciæ.Pulcherrimus cōtēplationis locus eſt,ubi ſimplex cō
ſideratio fidei cæleſtes & ſuaueolentes aſpergit affectus,&
æterni luminis gratiam ſpirat. G Nō ſunt iſtæ deliciæ,
quas beatus Iob cōmemorās de ſapientia dicit: Quia nō Iob. 28.
inuenitur in terra ſuauiter uiuentiū.Quædā ſapiētiæ por
tio eſt in iſtis delicijs.Quomō nō ſapientiæ portio eſt ubi
eſt ipſa ueritas nōdū intellecta,ſed iam credita dulciter ſa
pit? Ipſe ſpirituales deliciæ experientia ſui ſatis edocent,
& quantū expetendū ſit quod de ipſis reſtat, quod quantū re
ſpuendū quicquid illis obſtat. Tria hic obſeruanda occur
runt: tempus,opus,& locus. Tempus, id eſt nox, tempus
quietis & uacationis eſt: opus refectionis eſt,quia paſcun
tur: locus delectationis eſt,eo quòd inter lilia. Iure diſtēta
ad paruulos reportat ubera qui ſic paſcit, qui in medita-
tionibus

tionibus paſcitur fidei,liberrime, uberrime, uoluptuoſe.
Putas ꝙ Salomon in omni gloria ſua ueſtitus eſt ſicut ſpō
ſa quæ inter lilia paſcitur? Quomodo non glorioſe ueſtita
uallata lilijs? Nam etſi umbra obſcurat ſpeciem, ſentit ta-
men odorem,ſentit ueſtimentorum fragrantiam, & in his
ſapientiæ quaſi famam odoratur donec aſpiret dies,& in-
clinentur umbræ,id eſt donec aſpiret dies,& ſempiternus
dies.Quandiu dies & nox uices alternant,non uidentur
umbræ reclinatæ ex toto,donec ſtatum habent.Vbi uerò
reclinatæ ſunt? Apud patrem utiq; luminis,apud quē nō
eſt uiciſſitudinis obumbratio.Omnis uiciſſitudo obum-
brationis inſtar habet,& dum alij aliud ſuccedit,quodam
modo abſcōdit & obumbrat quod præcedit . Hoc ergo
eſt quod dicit,donec aſpiret dies,& inclinentur umbræ,
id eſt donec aſpiret dies,& plenus ſempiternus meridies,
Canti. 4. qui umbras omnes annihilet.Qui paſcuntur,inquit,in li
lijs donec aſpiret dies,& inclinentur umbræ ,hoc eſt qui
ſapientiæ oblectantur & paſcuntur odore , donec ipſe lu-
cis æternæ candor illuceſcat.Vtrunq; commendatur in li
lijs,cādor,& odor.Et odor quidem quid aliud niſi gratia
fidei,& candor niſi gloria ſpeciei? In nocte odor ſentitur,
ſed candor non cernitur donec aſpiret dies , quia candor
ipſe eſt dies,non habens ullam partem umbrarum.Ille cū
aſpirauerit dies,iam non erunt ubera neceſſaria . Omnes
enim erunt docibiles ipſius dei.Interim ergo ſpōſæ ube-
ra ſunt ſicut duo hinnuli qui paſcūtur in lilijs donec aſpi-
ret dies de die, Chriſtus Ieſus.

¶Sermo. XXVIII. A

Canti. 4. VBera,inquit,tua ſicut hinnuli capreæ gemelli.
Videris quanta gratia ſponſæ , paruula eſt &
quaſi iuuencula,& ubera habet.Quid enim ni-
ſi iuuenculam notat dum hinnulis comparat?
Ergo & mater eſt & paruula,& alios paſcens,& paſci non
indigens.Et ſi quis ſit Paulo ſimilis , nondum tamen eua-
cuauit quæ ſunt paruuli , in carne commorans . Et ſi alijs
abundat,nondum tamen ſe arbitratur comprehēdiſſe. In
ſpeculo uidet,in ænigmate uidet:ideò ſicut paruulus , ſi-
cut hinnulus in umbra paſcitur,donec aſpiret dies.In um
bra ſed inter lilia paſcitur.Infelix planè qui quidem inter
lilia poſitus,inter lilia ſanctæ congregationis , ubi uariæ
undiq; uirtutes redolent,nihil tamen ſuaue, nihil liliorū
ſimile nouit odorare . Bonus planè & ſponſæ priuilegio
gaudens,cui ipſa intrinſecus uirtutum naſcuntur lilia,qui
inter lilia paſcitur,inter lilia reficitur,illa eſurit . Beati eñ
qui eſuriunt & ſitiunt lilia iuſtitiæ,lilia caſtitatis , omniū
lilia gratiarum.Si eſurire beatum multo magis inter lilia
paſci,& ipſa uirtutum eſuries paſcit , & delectat auiditas.
Odor cibat,ſed nondum ſatiat.Satiabor cum apparuerit
gloria tua.Deniq; ipſarum uirtutum(ut ſic dicam)gloria
Pſal.16. latet adhuc.Totum quod inde audis,in odore eſt.Occul-
tatur forma,ſed famam audimus.Tenuis quidem fama in
fumo,ſubtilis in odore cibatus,dulcis,ſed tenuis . Et nos
iam ſaturati ſumus,iam diuites facti,ſolo uirtutum odore
contenti.Neſcio tamen ſi uel odorem haurimus,quos per
fectionis nō trahit auiditas.Suauis quidem liliorū odor,
ſed æmulata in ſpecie gratia . Suauis quidem liliorum
odor,ſed ſuauitas tenuis,ſi odor tantum . Deniq; qui pa-
ſcuntur,inquit,in lilijs,id eſt inter lilia,non ipſis lilijs: ſen-
tientes uicinitam,non fruentes ſubſtantia. Exiguus uirtu-
tum uſus exprimitur in odore,non copioſa,non ſolida &
quaſi corpulenta refectio.Non enim omnimodis reficitur
qui paſcitur,ideò nō dicit qui reficiuntur,ſed qui paſcun
tur in lilijs donec aſpiret dies.Delicioſa tamen expectatio
lucis inter lilia,& uide qualibus ſponſa paſcatur in lilijs.
In lilijs non caducis,in lilijs non marceſcentibus , in lilijs
deniq; quadam incorruptibilitate myrrhatis . Nam myr-
rha incorruptionem demonſtrat . Iure poſt lilia de myr-
rha ſubtexitur,ut ſpōſæ lilia quadam incorruptionis per-
Canti. 4. petuitate commendet. B Vadam,inquit,mihi ad mon
tem myrrhæ.Quid eſt bone Ieſu quòd ſponſa tua dilecta
tua alibi expectat,tu aliò uadis? Illa paſcitur & expectat
in lilijs,& tu uadis ad montem myrrhæ . Quare nō magis
ad lilia uadis,ubi ſponſa moratur donec aſpiret dies? An
fortè lilia hæc non ſunt aliena , nec longe poſita à monte
myrrhæ,ſed magis oriūtur in illo? Ita quidem eſt, nuſquā
lætius naſcuntur lilia,quàm in monte myrrhæ , nuſquam
magis illæſa ſeruantur.In monte myrrhæ nec corruptio-
ni nec corruptibilitati locus ullus relinquitur.Ibi in mon
te myrrhæ ubi carnis uniuerſi mortificantur affectus , ibi
lilia caſtimoniæ,lilia gratiarum & pure naſcuntur & per-
petuo florent.Ergo in lilijs & in monte myrrhæ ſponſam
ſatis delicate locatam aduertis . Nam alterum tibi ſermo
præſens expreſſit,alterum tu ipſe potes per interpretatio
nem exprimere.Quonam enim modo aliò iturum ſe dice-
ret,& quàm ubi dilectā eſſe cognouit? Sicut enim illa aui-
de expectat,ſic ille ardenter properat. Vadam,inquit, mi-
hi.Quid ergo ſponſæ non uadit? An ideò ſibiipſi uadit, ꝙ
ad illam uadit? Vadam ergo , inquit, mihi . Mihi uadam,
non ſolum illi uadam.Non illa ſola de meo capit aduentu
lætitiam , ſed & mihi nihilominus alacritatem refundit.
Mihi dulce,mihi iucundum eſt ꝙ ad illam uado . Iam ua-
dam mihi. Mihi ſic ire proficit , non delectabiliter afficit,
ideò uadam mihi.Iam mihi de monte myrrhæ ſuauis aſpi
rat fragrantia,ideò uadam odore illectus . Vadam mihi,
quia deliciæ meæ cum ſponſa morari . Itane Ieſu bone
de ſponſæ colloquio oblectamenta tibi captas. Ideò ti-
bi uadis,nec uelut faſtidioſus amator declinas cum exclu-
deris,ſed ſtas ad oſtium? Stas & pulſas,& quandam repul
ſæ paſſus iniuriam ſtas tamen & pulſas,tamen ut aperiat,
Aſperge ſpōſa aſperge cubile tuum myrrha & aloe.Chri-
ſtus in odore currit unguentorum tuorum.Aſperge cubi
le tuum myrrha,quam Paulus commemorat.Mortui, in- Coll.3.
quit,eſtis & uita ueſtra abſcōſa eſt cum Chriſto.Tali myr-
rha aſperge & irriga profunde cubile tuū,uel potius eſto
mons myrrhæ.Vberior enim gratia ubi myrrha naſcitur,
quàm ubi aſpergitur . In hoc monte colloca cubile tibi,
imo dilecto in quadā myrrhæ copia,ubi hæc ſpecies aro-
matica magis oritur quàm aduehitur . In multis ſcriptu-
ræ locis uſus myrrhæ ad myſteria ſumitur . Cum myrrha Matt. 2.
magi ad Chriſtum uenīūt. C Venit & Nicodemus fe- Ioan.19.
rens mixturam myrrhæ quaſi libras centum.Magna hæc
copia.Sed quid ad collationem montis? Ferēs,inquit,id
eſt ſecum ferens non ex ſe proferens:portans , nō pariens.
Bona utraq;,& quæ offert, & quæ oritur : ſed iſta potior.
Deniq; illa ad Xp̄m aduehit,ad hāc ipſe uadit . Vadit eñ
ſibi ad montē myrrhæ.Bene mons myrrhæ,qui mortē cir
cūfert ſeipſo,non in parte:nec quaſi reſperſam,ſed uberem
& continuam & eminentem:nec ad horam & quaſi uetera
ſcentem,ſed magis renaſcentem.Bene mons myrrhæ , qui
Chriſti in ſe mortificationē & incorruptibilitatem:quan-
dam & reſurrectionis futuræ imaginem non tam geſtat
quàm germinat.Nunquid tibi mons myrrhæ uideri po-
teſt,in quo futuræ incorruptibilitatis nil magnificū , nil
eminens,nil niſi ad horam apparet? Beatus planè mons,
qui huius myrrhæ germine undiq; ueſtitur, non reſpergi
tur per partes,nil in ſe nudum,nil habens ſterile , ſed totū
ac felici fœcundū ſpecie.Quomodo non beatus qui Chri
ſtum ad ſe trahit in ſui odore aromatis? Bonus odor non
tam leproſi domum replens,ſed etiam cæli palatium , tha-
lamum ſponſi . Bonus odor planè ſponſo Chriſto , inter
ipſas deitatis gratus delicias. Deniq; ſuper tātas delicias,
deliciæ tamen eius eſſe in monte myrrhæ,ideo dicit: Va-
dam,inquit,mihi ad montem myrrhæ.O beatum mōtem
ad quem uadis Ieſu bone,ad quem uenis,quem perambu- Canti. 4.
las,quem inhabitas,& inhabitas in finem,quem ſolus in-
habitas , & hoc uſq; ad terminum loci . Veni Ieſu ſuſcipe
hunc montem poſſidere.Nullus tibi quæſtionē moueat,
nullus dicat : Nunquid habitabis in hoc mōte tu ſolus?
Mons uber,mōs pinguis,mōs abūdans,mons affluēs un-
guentis: hæc unguēta exinaniri nō poſſunt.Magna enim.

unguenti moles in monte myrrhæ. Nō deficient uuguen
ta de hoc monte, ideò qui uadit ad montem myrrhæ, un-
guentis non indigebit, nec odoramentis quidem qui ua-
dit ad colles libani. Non enim deficient thura de libano.
Nam & libanum dicunt thus intelligi. Veni Ieſu bone ad
colles ut fluant thura à facie tua. O quātus incenſi fumus
aſcēdit de collibus iſtis cum tuo imo cum te fuerint igne
ſuccenſi. Magnam habet in collibus thuris ignis tuus ma
teriam pabuli, & magnum iucenſi fomitem. Non cito con
ſumuutur hæc thura. Incenſi huius fumus non facile eua-
neſcit. Tanta thuris moles, tanta copia collis thuris non
poteſt pugillo concludi, non comprehendi thuribulo, ua
ſculo non capitur, menſuram neſcit, quia neſcit intermit-
ti. Bene ergo collis thuris, qui ſine intermiſſione orat, &
quod ſatius eſt, ſine remiſſione. Qui in oratione nil habet
remiſſum, nil exile, ſed uelut cuiuſdam fornacis magnæ fu
mus pingueſcit, ſic pingueſcentium uotorum & deſiderij
exuberantis agit uolumina. Veni ergo Ieſu bone ad col-
les thuris, copioſum orationis incenſum fumigant mon-
tes quos tangis. Quid ſimile fratres habent orationes uo
ſtræ? quamcito thura noſtra inaneſcūt, & quodammodo
uix ſucceduntur, & ſtatim extinguuntur. Vt quid iſtud?
Vtiq; quoniam exiguam nobis incenſi congeſſimus ma-
teriam. D Ego ſpiritus angelicos, & ſiqui inter homi-
nes illorum æmuli ſunt, quoſdam uelut colles thuris inter
pretor, quorum oratio quaſi incenſum dirigitur ſemper
in conſpectu dei: qui deuotionis ſuauiſſimos uapores gi-
gnunt: cæleſtium glomerant nubes affectum. Beatus utiq;
ſacerdos qui thura tanta offert, quem tam ſuauis nebulæ
Apoc. 5. uapor oppetit & inuoluit. In apocalypſi legis phialas ple
nas odoramentorum, orationes ſanctorum. Et quæ con-
uētio collibus thuris ad phialas? quæ enim phiala capiat
collem thuris? Bona phiala plena odoramentorum. Sed
Apoc. 8. ecce plus quàm phiala hic. Aſcendit, inquit, fumus aroma
tum in cōſpectu domini de manu angeli. Sed quæ manus
integro colli ſufficiat? Quæ inquam manus niſi tua Ieſu
bone manus, qui montes ponderas, & terram palmo con-
cludis, qui libras montes in pondere, & colles in ſtatera
in manu tua dñe omnes fines iſtorum collium, & ſi fas eſt
dicere, in ſinu tuo. Deniq; in ſinu tuo ſanctorum oratio
conuertitur, in conſpectu tuo intrat, ibi conuerſatur: ibi
conuertitur: illi in te, & tu in illis. Propterea uadam mihi,
inquis, ad colles thuris. Veni ergo dñe, ueni & noli tarda-
re, ueni & ne trāſilias colles iſtos. Quid & ſi ad te trāſiliūt
colles thuris, mobiles ſunt montes myrrhæ & colles thu-
ris, ubi ipſe aduenerîs. Quomodo non mobiles, qui lique
ſcunt, qui fluunt, qui fumigant, qui aſcendunt ſicut fumus
aromatum in conſpectu domini de manu tua? Vade ergo
tibi ad colles thuris, ubi incenſa multa ſunt, ubi incēſa cū
cta ſunt: nam in colle thuris nil ſine incenſo. Incenſa hæc
data tibi ſunt, ideò ueni ut adoleas ea in conſpectu tuo.
Vadam mihi ad montem myrrhæ, & ad collem thuris. Ve
ni de libano, ueni. Iam excluſum eſt cur uadat: ut qd enim
niſi ut uocet, ut intret, ut dicat ueni? Ecce quàm bonum
& quam iucundum habitare in collibus iſtis, ad quos uer
bum dei uadit, quos reuiſit. De quibus ſpōſa uocat, & uo
Canti. 4. cat ad coronā. E Veni, inquit, de libano, ueni corona-
beris. Libanus candorem ſonat. Quidni candidus de niue
Hiere. 18. cæleſti? Non enim deficiet (ſicut ſcribitur) nix de libano.
Nix illa quæ deſcendit de cælo, quæ infundit terram &
inebriat, & germinare facit. Beati montes ſuper quos nix
iſta cadit, & colles quos operit. Sic (inquit dominus) erit
uerbum quod egredietur de ore meo, non reuertetur ad
me uacuum. Videturne tibi uacuum reuerti uerbū quod
uadit ad montes myrrhæ, & colles thuris, quod cadit ſu-
per hos montes, & colles operit? Neſcit uacuum reuerti,
ideò uocat & dicit: Veni de libano, ueni. An myſterio ua-
care putas ꝙ poſt montes myrrhæ & colles thuris com-
memorat libanum? Quæ res animum ſic reddit mundum
& candidum, quomodo orationis uſus? Primo quidem
myrrha mortificat, deinde thus purificat. Nec enim pura

poterit emanare oratio, ſi non omnis prauus primo fue-
rit odor repreſſus, & exalatio † carnis. In myrrhæ un- † Al's ex
guento mens ſtringitur, ut ad quandam imo omnimo- altatio.
dam unitatē ſe coarctet: per thus incenſum dirigitur & di
latatur & ſe diffundit, & cæleſtes replet regiones ex odo-
re unguēti incenſi. Illic ſe libere ueritatis auræ immiſcet &
cōfundit: & quæ primo ad ſe anima ipſa contracta eſt, ibi
rareſcit & attenuatur, & deficit, ſuſpenſa & ſuſpiciens in
excelſo. Oratio utriuſq; & myrrhæ & thuris myſteriū ex-
plet. Orantis affectum in primis colligit & ſtringit in ſe-
ipſum, deinceps diffundit & transfundit in deum. Quid
myrrhæ ſimilius, ubi tanta in diuinam unionem transfu-
ſio? Quid incenſo ſimilius, ubi tanta diuini cuiuſdam ſen-
ſus diffuſio? Iure tota pulchra uocatur, & ſine macula,
quam orationis ardor incanduit, quam colorauit & can-
didam reddidit cādor lucis æternæ. Tota pulchra es ami Canti. 4.
ca mea, & macula non eſt in te. Tota pulchra es, quia tota
pulchra es hac hora maxime, hora orationis, hora incen-
ſi. Tota pulchra es amica mea, tota pulchra es: quia tota
amica es, & ſolo amoris candens affectu. Tota pulchra es,
& ſine macula: peregrini nil habens coloris admixtū. Ve-
ni de libano, quia plene lota, ueni de libano, ex toto illu-
ſtrata. Veni de libano, carens culpa. Veni de libano, & can
dens gratia: ueni coronaberis. Felix omnino qui de liba-
no candentis affectus, de collo thuris, de orationis inten-
tæ copia uocatur ad coronam. Felix inquam anima quæ
hora incenſi aſcendit ad patrem, quæ ſine interuallo de li-
bano ad coronam uocatur, coronam gloriæ quam reddet
illi in hora tranſitus iudex iuſtus & dulcis ſponſus Ieſus
Chriſtus cum deo patre per omnia ſecula ſeculorum.
Amen.

¶Sermo. XXIX.

TOta pulchra es amica mea, & macula nō eſt in
te: ueni de libano, ueni de libano, ueni corona- Canti. 4.
beris. Quis mihi dabit iſtud trium (ut ſic dicā)
dierum iter cōficere? Quis inquam dabit mihi
hanc uiam indefeſſo inceſſu percurrere? Viæ iſtæ, uiæ pul
chræ, & ſemitæ pacificæ ſunt, uenire de libano ad libanū,
de libano ad regnum. Nam ſponſa ad coronā uocata, inui
tata uidetur ad regnandi conſortiū. Dulcis eſt hic uiæ ter
minus, ſed nihilominus dulcis eſt trāſitus. Quidni dulcis,
qui neſcit à libano deflectere? Nō hæc eſt uia lata, nō hæc
eſt uia laica, nec pōt per eam tranſire pollutus. Nō eſt cur- Roma. 9.
rentis nec uolentis, ſed miſerentis dei. Miſerentis cur di-
co? dixiſſem melius deſiderantis. An non æſtuantis deſide
rij uota deſignat uocatio trina? Vehemētis affectus argu-
mentum eſt quòd tertio uocat. Percurre animo præceden
tia cantici huius: nuſquam reperies uel tam crebro uoca-
tam, uel tam expreſſe commendatam pulchritudinē ſpon-
ſæ. Ter uocat, & totam pulchram dicit. Deniq; in præce-
dentibus ſic habes. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu Canti. 1.
pulchra. Et iterum alibi: O quàm pulchra es amica mea, Canti. 4.
quā pulchra es. Hoc aūt tertio in loco totā pulchrā diffi-
nit. Illis in locis uel demonſtrat ꝙ pulchra eſt, uel miratur
ꝙ tam pulchra eſt, non tamen diffinite determinat ꝙ ipſa
ſit ex integro pulchra, ſicut in præſenti. Tota pulchra es
amica mea. Quomodo non tota pulchra pulchritudini &
toti pulchritudini collaterata ex toto? Quomodo non to
ta pulchra in quam lucis æternæ candor immenſus ema-
nat? Bene tota pulchra & ſuper pulchra, in quam uberi il-
lapſu ſeſe transfudit oīs pulchritudo dñi. Exaltata eſt qui
dem ſuper ſidera, ſpecies tñ pulchritudinis eius in ſponſa.
Species, inquit, eius in nubibus cæli. Quandiu ſponſa nu
bes cæli eſt, nubes lucida & leuis, & quaſi ad ſolem acce-
dens, & ipſum ſuſcipiens, tandiu in ea ſolis ſplendor relu-
cet, & pulchritudinis eius ſpecies manet. Planè tūc nubes
eſt ſponſa qñ ſpūalis obtinet affectionis leuitatē, & lucem
intelligentiæ. Quandiu ſpiritualis anima per orationis
& cōtemplationis uſum in ſupernis ſuſpēdit ſicut lucida
nubes & leuis, tota interim pulchra eſt, qa tota amica eſt

& macula

& macula carens,quia in feruidæ charitatis uerſa eſt colo
rem,hora iſta glorioſam ſibi ſponſam exhibet,non haben
tem maculam uel rugam, mundans illam non tam in ſan-
guine,quàm in lumine ſuo. B Quomodo non tota pul
chra, in qua tam expreſſa diuinæ pulchritudinis ſpecies
apparet? Quam mihi dabis animam quam audeas ex to-
to pulchram diffinire,niſi in hac ora tantum,quando per
amoris æſtum plus imbuitur quàm induitur ſpecie ſpon-
ſi? Aliis quidem horis ſine macula deputatur, dum culpa
non imputatur. Hoc autem momento ꝙ ſine macula dici-
tur,non eſt indulgentiæ ſed dilectionis, ſed deſiderii, ſed
deuotionis. Quis enim dabitur ueniæ locus,ubi tota cha
ritatis tantum exæſtuant? Amor indulgentia nõ eget:to-
tum enim gratioſum eſt, ubi ſolus eſt. Deniq; uide nunc
quomodo & offenſa excluditur, & gratia commendatur,
Canti. 4. & ſola gratia. Tota,inquit,pulchra es amica mea,& macu
la non eſt in te. Blandimenta huiuſmodi non uidentur in-
dulgentis,ſed diligentis,ſed amantis,ſed admirantis. Ob
lectatus pulchritudine,optat præſentiam. Veni de liba-
no,ueni de libano, ueni coronaberis. Inuitatio crebra,
prodit affectũ,uota manifeſtat. Alii trinæ uocationis ſcru-
tentur ſacramenta,& gradus aſſignent: mihi quidem ſuf-
ficit diuinæ maieſtatis humanam aduerſus animam affe-
ctum mirari. Iſtud ſufficit,ſed ipſe ſuccumbo. Vtinam mihi
nihil incumbat negocii niſi ſuſpenſo ſemper ſtupore mira
ri impenſam gratiam,ita tamen ut admirationi huic uota
iungantur,& germana ſit charitas. Affectus enim affectum
Pſal. 41. meret,& abyſſus abyſſum ſimilem prouocat in uoce per-
fluentium catharactarum. Bonæ quidem catharactæ ſunt
quæ tuum bone Ieſu diſtillant affectum,infundunt amorẽ.
Amor mutuus non eſt,uſum habet uocis. Quod enim cõ-
tinet omnia, ſcientiam habet uocis. De ſpiritu ſcriptum
eſt hoc, & bene noſtis quanta ſit affinitas (ſi non potius
identitas) charitatis ad ſpiritum. Illa cõtinet omnia,quia
plenitudo legis eſt charitas. Spiritus loquitur myſteria,
Rom. 13. & amatoria planè loquitur. Ipſe ſpiritus reddit teſtimo-
nium ſpiritui noſtro,utiq; & blandimentum loqui poteſt.
Sonus eius ſenſus amoris eſt, & deſiderii uota inſtar ha-
bent uocis. Experimentum gratiæ ipſum eſt utiq; ꝙ lo-
quitur,ꝙ inuitat,ꝙ dicit ueni de libano. C Ter uocat,
fortaſſe idcirco ꝙ funiculus triplex difficile rumpitur. Te
nax enim funiculus amor. Amor affectuoſe trahit, cui eſt
idipſum alloqui quod eſt allicere. Nihil amoris tenacius
uinculo,nil trahentius. Audi quomodo lex diuina tripli-
Matt. 22. cem huius oſtendit nexum funiculi. Diliges dominũ deũ
tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omni
mente tua: ac ſi dicat, Diliges dominum deum tuum cor-
dis propoſito,animæ affectu uitali, integro & rationabi-
li quodam mentis arbitrio: ut amoris in te & propoſitum
ſit,& ipſum propẽſum ſit,& perſpicax ſit. Bona ſiquidem
cordis in deum intentio pia. Sed quid ſi pigra ſit, ſi emor
tua,ſi nihil habens in ſe uitale, nil animatum? Bona ergo
intentio pura, quam uiuidam reddit & uelut animatam
feruida & dulcis affectio. Affectum hinc qui eſt ac ſi quæ-
dam anima boni propoſiti infeſtat,informat meditatio. Si
diſcreta eſt & renouet, ſi crebra eſt funiculo, ſi tripliciter
nexo,ad meritum repoſitæ coronæ. Quid uberius? Ad ex
perimentum quid expreſſius? An non tibi uidetur inuita
re,& quaſi tripliciter dicere: Veni: hæc trina dilectio? De-
niq; quaſi inuitat dum confert & audaciam pro merito,
Canti. 4. auiditatem pro experimento. Veni,inquit,de libano, ue-
ni coronaberis. In apocalypſi quaſi de libano uenientes
Apoc. 7. ſic legis: Hi qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt & unde
uenerunt? Hi ſunt qui uenerunt de magna tribulatione,
& lauerunt ſtolas ſuas & candidas eas fecerunt in ſangui-
ne agni. Vtiq; & credendi fide,& conuerſandi forma, qui
in tribulatione ſua ſequuntur hunc agnum non aperien-
Eſaiæ. 53. tem os ſuum,cum ad occiſionem duceretur,& coram ton
dente ſe obmuteſcentem. Qui non ſunt triſtes neq; turbu-
lenti donec eiiciant ad uictoriam iudiciũ, & certamen ad
2. Timo. 2. coronam. Non enim coronabitur niſi qui legitime certa-
uerit. D Et quia de certamine corona: ideò forſitan di-
lectam ſic inuitat ad coronam ut exprimat cauſam. Ait
enĩ: Coronaberis de capite ſarmana & ſeir de uertice her- Canti. 4.
mon,de montibus pardorum,de cubilibus leonum. Ne-
ſcio enim quid aſperum,quid ferum, quid fraudulentum
in his nominibus uel naturis datur intelligi. Ideoq; de his
coronari dicitur,dum hæc triumphata coronæ miniſtrãt
materiã. Ille quidẽ per tribulationis tolerantiã coronatur,
qui mitis,qui manſuetus,qui uelut agnus de tribulatiõe
magna uenit,qui in charitate uenit candidatus non con-
ſumptus,quẽ nulla impatientiæ & murmuris macula de-
nigrat. Hi ſunt qui de libano ueniunt, & coronantur de
capite ſarmana & ſeir,de cubilibus leonum, de montibus
pardorum. Per hæc enim coronantur qui per hæc tenta-
mentorum genera probantur. Nunquid non colligunt iſti
de ſpinis uuas,& de tribulis ficus? Quod in præſenti eſt (Matt. 7.
inquit apoſtolus) momentaneum & leue tribulatiõis no- 2. Cor. 4.
ſtræ,ſupra modum in ſublimitate, æternum gloriæ pon-
dus operatur in nobis. Paſſiones ergo huius temporis co
operantur quidem etſi non comparantur ad futuram glo-
riæ coronam quæ reſeruatur nobis. Cumulata planè ma-
teries præmiorum inter totius puritatis merita paſſioni-
bus uariis atteritur. Pulcherrimus coronæ nexus, quãdo
puritas uitæ,& humilis preſſurarum tolerantia ſibi cohæ-
rent. Magnum quidem eſt preſſurarum pondus,ideò for-
ſitan montium eſt expreſſum nominibus. Ingens moles,
ſed fides ſuperfertur,neſciens opprimi. Capita & montiũ
iſtorũ conculcat,& percutit ipſum caput de domo impii.
Iure ergo caput ipſum triumphans coronatur de capite,
quia & tentationum iniurium conterit, & tribulationum
uehementiæ non cedit. In omni re quaſi caput eſt quod
uel primum eſt uel maximum. E Sic ergo caput hic ac
cipe,quaſi rerum quæ his montibus figurantur,uel princi
pium uel cumulum donet intelligi. De capite ſarmana co
ronatur,de uertice hermon & ſanir (aliàs ſeir) quæ iniu-
riarum cumulum quendam exuperant, & tribulationum
molem extollentem ſe aduerſus humilem ſcientiam Chri-
ſti. Sed moles iſta tanto uidetur minus ponderis habere,
quanto totum eſt momentaneum quod tumet. Deniq; &
ſi mons eſt,tamen ſcriptũ legis quia mons cadens defluit, Iob. 14.
& ſaxum transfertur de loco ſuo. Et uide quomodo deflu
xerunt,quomodo tranſlati ſunt montes iſti? Tranſlati ſunt,
quia tranſmutati ſunt quaſi tranſlatos & triumphatos iu-
dicat illos apoſtolus,quibus loquitur: Et hæc aliquando 1. Cor. 6.
quidẽ,inquit,fuiſtis,ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis,
ſed iuſtificati eſtis hac ablutione & emundatione quæ fit
per uerbum fidei. Pardus depoſuit uarietates ſuas, totus
immaculatus effectus, totus unius coloris id eſt unius fi-
dei & moris. Velut pardus quidam uidetur homo hæreti
ci dogmatis uarietate reſperſus,ſed nihilominus pardo ſi-
milis eſt homo diſſimilis ſibi,homo uarius & inconſtans,
& ſubinde mutans cõſilia. Quaſi enim (ut ita dicam) uult
& non uult pardus. Trahe iſta ad conuerſionem gentium,
& mox intelliges quomodo per unitatẽ fidei & ſpei, unũ
induiſſe colorem uidentur qui conuerſi ſunt ad dominũ,
nec modo uarietatem ſed & feritatem exuiſſe leonũ. Non
in cubilibus inquam & impudicitiis, ſed in cubilibus &
in ortis aromatum commorari,in lectulis non ferinis,in le
ctulis non fœdis ſed floridis. Floridus enim lectulus ſpon-
ſi & ſponſæ. Non uidetur ſponſa de libano libens egredi,
& de iudæa tranſire ad gentes. Abſcedit enim inuita quæ
toties uocatur,non uult deſerere libanum, ut tranſeat ad
mõtem ſarmana,ad uerticem ſanir (alias ſeir) & hermon,
Sed tranſitu ſuo montes hos ſteriles,montes barbaros cõ
uertit ipſa in libanum. F Sed iam montium iſtorũ no-
mina intuere. Sarmana populus uanus intelligitur uel co
anguſtans, Seir uel ſanir hiſpidꝰ, hermon anathema. Quid
uanius illo populo quorum ipſi doctores euanuerunt in
cogitationibus ſuis,& dicentes ſe ſapientes eſſe, ſtulti fa-
cti ſunt? Quid anguſtius illis qui deſperantes ſemetipſos Rom. 1.
tradiderunt immunditiæ? Anguſtũ enim cor,quod ſinem

uotorum intra temporalis iucunditatis metas contrahit,
neſciens ſpē ad æterna dilatare. Quid magis hiſpidium &
Roma.1. magis incompoſitum illis de quibus apoſtolus dicit: Sine
Titū.3. affectu, ſine fœdere, in malitia & in inuidia agētes? Nónne
iſti uelut ſeir reputandi ſunt? Nam hermon accipiuntur
qui ſunt alienati à ſenſu Chriſti, promiſſionis ſpem nō ha-
bentes, non ciues ſanctorum, non domeſtici dei, ſed omni-
1.Cor.6. no ſine deo in hoc mundo. Et hæc quidem gentes fuiſtis,
ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed iuſtificati eſtis in
nomine domini noſtri Ieſu: ideò de uobis ſponſa corona-
tur, quæ de ueſtra immutatione gloriatur. Bona enim mu-
tatio, ubi ſeir conuertitur in libanum. Et libanus quidem
ille prior libanus iudaicus conuerſus iam in ſeir uidetur
& hermon. Ideò ueni de libano, & ueni & uide pro liba-
no illo exiguo & breui quanti tibi exurgant libani. Leua
in circuitu oculos, & uide, omnes mundi iſtius montes ti-
bi ſunt in libanum conuertendi. Moleſtum planè gentis
tuæ detrimenta & deſolationem uidere, ſed moleſtiā hanc
tam lucroſa commutatio compenſat, ut unius damna re-
dimat prouentus uberior. Noli ergo moram nectere, ſed
ueni, ut de gentium fide & conuerſatione coroneris. Vis
omnes hos montes non in iudæa & gentibus, ſed in eccle-
ſia tantum intelligere? Non erit diſſonus intellectus ſi in-
terpretationem in hanc partem uelis deflectere, inuenies
hic libanum, & ſarmana, & ſeir, & hermon. Inuenies hic &
montes pardorum, & leonum cubilia. Vtinam in hoc liba-
no noſtro in hoc ſacro monachorum conuentu, quem &
profeſſio & conuerſio uenuſtat & candidat. In hoc inquā
libano utinam detur cernere caput ſarmana, non uerticē
ſeir & hermon. Cum uideris in cœtu & in congerie ſancto-
rum quenquam efferentem ſeipſum, inflatum ſenſu carna-
li, iactantia uanum, intus & foris tumidum & turbidum,
ocioſitatis anxium uanitate (ocium enim accidiam parit
talem) cum talem uideris, quid aliud quàm caput ſarma-
na cū libano cernis? Nil ocio uanius, nil anxius accidia,
nil tumore turbatius. Nam & ſarmana populum uanum
uel turbidum ſonat, ideò de ſarmana uenitur ad ſeir, ad hi-
ſpidum & piloſum. Vbi enim accidia, ibi tumor: ubi tur-
batio, ibi nil lene, nihil compoſitum, nihil ordinatum, ſed
totum horridum: & qui talis eſt, ſine fœdere eſt, ſine affe-
ctione, minuti ſenſus & alienati, imo anathematizati, qđ
hermon ſignificat. Non hic domeſticus dei, non ciuis, nō
aduena quidem & hoſpes, propter quod nulla ad deum
gratia deuotio, nulla declinat. Non diuertit ad illum ſpō-
ſus ut uel in tranſitu uiſitet, & ſicut hoſpes ad commoran-
dum. Commorantur autem in eo pardi, dæmones quidem
uarij & uerſipelles & leones cubant ibi. Non circumeunt
ut tranſuolent, ſed ſecuri poſſident, & cubilia collocant.
Sed qui tales ſunt, deſperandi non ſunt. Etenī multi iſtiuſ-
Canti.4. modi in ſponſi prædeſtinantur ornatum, ideò dicit: Ve-
ni coronaberis de capite ſarmana, & de uertice ſeir. Veni,
inquit, de libano, ueni. G Vide ſi non moroſe egredit
de libano, quæ toties uocatur, mora tamen hæc non eſt cō-
tumaciæ, ſed cautelæ. Quis enim à contemplationis cādo-
re, à quietis internæ & puritatis ſereno libens diſcedit?
Cui non erit moleſtum uel ad momentum de loco delicia-
rum ſecedere? Forſitā inſpirata in diſcipulis lucra blan-
diuntur. Optanda quidem lucra, ſed metuēdus eſt lapſus.
Suſpecta mihi ſunt lucra quorum incertus eſt prouentus,
uicinum propriæ periculum ſalutis, certum internæ ſuaui-
tatis damnum. Quid mirum ſi moretur uenire, cum & mo-
leſtum ſit de libano diſcedere, & metuendum ſit ad mōtes
illos barbaros & beſtiales accedere? Et forſitan ſpōſe mo-
ra feſtinationem noſtrā ſugillat & arguit, qui nimis prom-
pti, & parum prouidi, uires noſtras minus penſantes, feſti-
namus ingredi in labores prælationis, in ſolicitudinum
moleſtias, & materiam lapſus, nec expectātes uel ſemel uo-
cari, ultro nobis ipſi honorem ſumimus, uocationem uel
præuenientes, uel arte procurantes. Non debet eſſe tanti
muneris improuida præſumptio, ſed nec pertinax metus.
Deniq; præſumendum eſt ubi Chriſtus iubet, ubi ſpōſus
nocat, & prouentus uberes pollicetur, ſicut in hoc loco: Canti.4.
Veni, inquit, coronaberis, de capite ſarmana, de uertice
ſeir & hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardo-
rum. Cum in ſubiectis mutatur morum barbaries, cum de
cubilibus, & impudicitijs ad florida & honeſta transferun-
tur cubilia, & in ortos aromatū ad cubilia quibus non eſt
fremitus ſed fletus, ad cubilia in quibus cōpunctio eſt cor-
dis non pugna cogitationum. Sed cum aufertur maculo-
ſæ ueritatis uelamē, & nuda ſuccedit ſimplicitas, moribus
miniſterio ſuo in melius commutatis, coronari ſponſa ſa-
tis apte accipitur. Bene quidem de talibus coronatur, cū
iam uertuntur in ornatum, quorū antea mores horrebat.
Cum ordine quodam charitatis ſibi hærent in unum, qui
ſeriuis prius affectibus diſſidebant. Grata planè ſpōſo eſt
hæc unitatis cohærentia: ideò forſitan ſequitur, & uulne- Canti.4.
ratum ſe dicit in uno oculorum, in uno crine colli eius id
eſt ſponſæ. Capituli huius ratio in aliud differēda eſt tem-
pus. Hoc autem in fine admonuiſſe ſufficiat, ſi quem alieni
cura profectus ad gradum altiorē ſolicitat, nō diſſuadeo,
nec ſuadeo planè. Vnum autē hortor, quiſquis es. Aemu-
lare & cunctationem & candorem ſponſæ, quæ non eſt cō-
tenta ſemel uocari nec digna penitus niſi de quodam pu-
ræ & dealbatæ conſcientiæ libano. Non enim niſi de liba-
no dilectam uocat ad coronam ſponſus eius, qui eſt deus
benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ *Sermo.* XXX. A

O Cor durum & male durum, in quo uerba iſta
uulnera non generant. Stupidum planè eſt cor
quod uerborum iſtorum uirtutem non perſen-
tit, quod non ſtupet ad dignationem tantam.
Quid dignationem dico: etiam plus eſt: & quantum eſſet,
ſi uel dignatio eſſet? Magna enim res, & omni admiratio-
ne digna, ſi uel dignatur tanta maieſtas humanam infirmi-
tatem ſororis & ſponſæ impartiri uocabulo. Nunc autem
non tam dignatio eſt quàm deuotio. Vultis autem deuoti
& propenſi affectus argumentum audire? Vulneraſti, in-
quit, cor meum ſoror mea ſponſa, uulneraſti cor meū. Cor- Canti.4.
dis uulnus uehementiam deſignat amoris. O uerè dulce
cor, quod noſtris mouetur affectibus ad rependendam ui-
ciſſitudinem dilectionis. Et neceſſitudo hæc, & uiciſſi-
tudo: neceſſitudo in ſororis & ſponſæ nomine, uiciſſi-
tudo deſignatur in uulnere. Magna neceſſitudo ſororis,
ſponſæ maior: illa cognationis, iſta dilectionis. Ibi ſignifi-
catur quia de uno ſunt, hic quia unum. Soror eſt, quia di-
uinæ cōſors naturæ. Sponſa uerò, quia in ſingularitatem
aſſumpta perſonæ. Expreſſa planè neceſſitudinis hæc uo-
cabula ſunt, quæ uel uerum uel gratiam ſonant. Quātum
amare optet quæ tantis affinitatibus fœderatam Chriſto Ioan.4.
ſe nouit, quantumcunq; amat, non amat ſed redamat. Ipſe
enim prior dilexit nos. Amor ad illum noſter quantūcūq;
propenſus fuerit, non impenditur ſed rependitur, debi-
tus eſt non gratuitus, æquari ei qui iam impenſus eſt amo-
ri non poteſt. Et quonam modo mereri poteſt, quomodo
obligare poteſt, qui ne plenè quidem ſoluere ſufficit? Nō
potes ſponſa amatori tuo uiciſſitudinem plenam repende-
re. Ipſe tamen non deſinit ſuperimpendere. Quod impen-
dit tibi, nondum plenè ſolutum eſt, & tamen obligatū ſe
putat. Quicquid illi rependis amoris, nō accipit quaſi de-
bitum, ſed quaſi gratuitum. Quaſi prouocatū ad dilectio-
nem ſe perſentit, dum cor ſuum uulneratum fatetur. Quid
eſt hoc miraculi fratres? Nónne beatā hanc reputatis ani-
mam quæ ipſum cor domini noſtri Ieſu Chriſti pijs affe-
ctibus transfigit & penetrat? Acutus & efficax & uerè uio-
lentus affectus ille eſt qui tuum Ieſu bone meretur & mo-
uet affectum. Magna & uiolenta eſt uis charitatis, ipſum
affectum dei attingens & penetrans, & uelut ſagitta iecur Matt.11.
eius transfigens. B Quid mirum ſi regnum cælorum
uim patitur? Ipſe dominus uiolenti amoris uulnus ſuſti-
net. Sed uide quibus iaculis uulneret. Vulneraſti, inquit, Canti.4.
cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli
tui. Ne parcas ſponſa talibus ſpōſum telis appetere. Aſpe-
ctibus

ctibus pijs quaſi ſpiculis utere. Noli in hoc negocio remiſ
ſius agere, noli contenta eſſe dilectum uulnerare ſemel, ſed
concide ipſum uulnere ſuper uulnus. Felix es ſi ſagittæ
tuæ infixæ ſunt illi, & amores tui militent in Chriſto, ſi
oculus tuus defixus indefeſſe ſit in illo. Bonum uulnus, de
Lucæ.8. quo uirtus egreditur. Tetigit mulier fimbriam, & uirtutē
de ſe ſenſit Chriſtus exire. Quanto magis cū cor eius non
leuiter tangitur ſed uulneratur, gratiam de ſe emanare ſen
tit? Vulnus iſtud non eſt ſine ſenſu: ideò puri aſpectus in
illum ſpicula uibra, reputa illum quaſi ſignum poſitum ad
tales ſagittas. Tales fauorabiliter excipit, quia tales facit.
Reſpexit Petrum, & cor eius percuſſit, & compunxit ad
pœnitentiam. Vulnerati cordis lachrymæ dant ſigna. De
niq; clementi reſpectu cor illud uulnerat, quod ad aliquē
uirtutis mouet affectum. Talia in me utinam multiplicet
uulnera à planta pedis uſq; ad uerticem, ut non ſit in me
ſanitas. Mala enim ſanitas ubi uulnera uacant quæ Chri-
ſti pius infligit aſpectus. Aſpectus aſpectū prouocat, ideò
tuo illum tenta uulnerare proſpectu. Oculi tui ſemper ad
dominum, ut amoris tui nutibus capiatur, illaqueetur cri
niculis. Nō tamē dicit in oculis & criniculis, quaſi in plu-
Canti. 4. ribus, ſed quaſi in uno. Vulneraſti, inquit, cor meum ſo-
ror mea ſponſa, uulneraſti cor meum in uno oculorū tuo-
rum, & in uno crine colli tui. Si plures habes oculos, om-
nes alios claude, ut hoc uno utaris, quo ſolo dilectum in-
tueri ſoles, & quo ſolo uales. Qui directius intueri uolūt,
alterum oculum claudunt, alterum intendunt, & cū ipſum
quo cernunt ſtringuunt, ut ſtricto efficacius contemplen-
tur acumine. Oculus tuus unus eſt ſi purus eſt, unus eſt ſi
ad plura non eſt, unus eſt ſi quodammodo ſimplificatus &
ſtrictus & directus in unum eſt, non fixus, non diffuſus, nō
ſparſus in multa. Oculus tuus unus eſt ſi intendis & intue
ris ſemper in unum, & in illum unū. Deniq; ſi amoris ocu-
Pſal. 26. lus eſt, unus eſt. Vnam, inquit, petij à domino, hanc requi-
ram ut inhabitem in domo domini in longitudinem die-
rum, ut uideam uoluntatem domini. Oculus iſte unus eſt,
unum petens, & unum proſpiciens. Et in uno crine colli
tui. Nō oportet ut crines fluitent, ut ſine lege euagentur,
& ſparſi & errantes oculorum effundant luminibus. Non
decet ut ſtrictus ſit oculus, & crinis laxus. Oculus enim
offenditur cum crinis effunditur. Si intentio in oculo in-
telligitur, quid in crine ubi cogitatus deſignat? C Vis
unum habere utrumq; & crinem & lumen, & intētionem
& meditationem? Cuius eſt in lege domini uoluntas eius,
& in ea meditabitur die ac nocte, iſte etiam in uoluntate
uniformi unum poſſidet oculum, & crinem unum in medi
tatione. Alioquin ſi uniformis & ſimplex intētio in deum
tibi non fuerit, ſi cogitationes tuæ ſine diſciplina tua flui-
tent, intentum retundunt oculum, & ſimplicem intentio-
nis diuerberant aciem, & cor diſſipant peregrinæ & indi-
ſciplinatæ mentis uolutiones. Intentioni puræ cogitatus
reſpōdeat, unus ſit, ſicut & illa uniformis eſt. Bonus enim
crinis qui fuſus non eſt, nō incultus, ſed collectus in unū,
Canti. 4. & collo inhærens. Collo utiq; illi de quo dicitur: Collum
tuum ſicut turris, de qua mille clypei dependent. Collum
hoc ſacram ſcripturam intellige, per quam ad nos diuinæ
nuncia uoluntatis uerba profluunt. Bene ergo crinis col-
li, cogitatus aſſiduus in lege dei, ideò colli dicit, quia om-
nis cogitatus tuus, omnis ſenſus tuus & intellectus tuus
ſacro non debet præiudicare ſermoni, ſed ex eius præſcri-
pto pendere, & prodire ab ipſo. Quàm diuiſi & quaſi lace
rati ſunt crines tui, & nihil in ſe compoſitionis habentes,
collo licet inhæreant, non tamen placent ſponſo, nec eius
cor uulnerant, non mouent affectum, nec gratiam meren-
tur. Vtrunq; exigit ut coniuncti ſint, & collo inhæreāt, &
obtineant in ſe tam ordinem quàm auctoritatem. Quid
enim proficis ſi meditationes tuæ in lege dei ſint, & ipſe in
ſeipſis ſine lege ſint? Sine lege ſunt, quæ ſine ordine ſunt,
& paſſim feruntur. In uno, inquit, crine colli tui. In collo,
ſacri ſermonis auctoritas intelligitur, quæ cogitatiōes in-
formet. Ordo autem in unitate. Bonus enim ordo ubi col
liguntur in idipſum, & feruntur in unū, & in unum illud
quod nō aufertur. Vel ideò dicit in uno crine colli tui, ut
liberam & reuelatam ſignificet ſpōſæ faciem. Crines enim
pro uelamine habentur. Vult ergo in ſponſa exutam &
reuelatam faciem ad ſpeculandam gloriam dei, ad inten-
dendum ſine offenſione oculum contemplationis: ideò cō
mendat crines compoſitos, & reductos à uultu ad collum.
D Quid hoc in una ſingulariter intelligimus anima? De
riuemus hunc ſenſum ad eccleſiæ ſtatum. Gratus eſt enim
ꝙ eccleſiæ commune eſt. Deniq; nihil ſponſo gratius com
munitate, imo unitate credentium, & compage eccleſiæ.
Multa bona in ſponſæ cumulauit præconium, quibus ſe
delectatum oſtendit, ſed nunquam ſic expreſſit cōgauden-
tis gaudentis affectū ſicut hic, ubi & luminis & crinis cō-
memorata eſt unitas. Quomodo non maximum erit eius
gaudium, ubi maximum conſeruatur mandatum? Man- Ioan.13.
datum, inquit, nouum do uobis, ut diligatis inuicem ſi-
cut dilexi uos. Oculi eccleſiæ, doctores ſunt: quos qui tan
git, tangit pupillam oculi domini. Crines uerò plebs cre-
dentium. In utriſq; eſt ſponſo grata unitas. In hoc, inquit, Ioan.13.
cognoſcent omnes quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem Matt. 18.
habueritis ad inuicem. Conſenſus duorum uel trium pre-
ces impetrabiles facit, quanto magis totius eccleſiæ in
Chriſto ſenſus? Quomodo uō impetrat unitas, quæ ipm
cor domini penetrat? Vulneraſti, inquit, cor meum ſoror Canti. 4.
mea ſpōſa, uulneraſti cor meū in uno oculorum tuorū, &
in uno crine colli tui. Quid enī in toto muliebri ornatu
plus allicit & afficit amantis affectum quàm crines cōpo-
ſiti? E Sed quid conamur laudibus cumulare crines
ſpōſæ ambitioſo cōptos & collectos ornatu? Magis ſub-
eſt plangendi copia quàm applaudendi. His diebus cerni
mus diuulſos miſere & laceros ſponſæ crines, & inter ſe
pugnare eccleſiæ plebes pro eccleſia. Cernis hoc & tu Ie-
ſu bone, & nihil te mouet iſta diuulſio, non te ſponſæ tuæ
uulnus tam graue uulnerat? Si unitas ad gratulationem
cor tuum uulnerat, diſſidium ad compaſſionem uulnera-
re te debet. Mouet te unitatis & uniformitatis diſpoſitio,
moueat te eorum quæ unita fuerint diſſipatio. Diuiſi ſunt
crines tui, & diſparati ab inuicem, imo & contra inuicem.
Vtriq; à ſponſæ collo pendere ſe iactant, & de proprietate
glorïantes, à ſe diuellere tentant. Nouit dominus qui ſunt 2. Tim.2.
eius, & diſcedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen
domini. Geminum hoc habens ſignaculum ut Paulus lo-
quitur. Immobilis manet ſpōſa ipſius inter impias manus
undiq; conuellentium illam & lacerantium. Reges terræ Pſal. 2.
& principes cōuenerunt in unum aduerſus Chriſtum do
mini & aduerſus ſponſam eius. Sed ſponſa ſpōſum nouit,
ut non ſequatur alienum, ſed ipſum. Nō ignorat ſeipſam,
non ignorat cuius ſponſa ſit, ideò non uult egredi, nec ab
ire poſt greges ſodalium. Et ſi ſodales fuerunt, iam quidē
non ſunt. Exierunt à nobis, ſed nō ſunt ex nobis. Quomo- 1. Ioan.2.
do ſodales ſunt qui amici non ſunt? Amicus enim ſponſi
ſtat & audit, & gaudio gaudet propter uocem eius. Iſti ue
rò non audiunt nec gaudent ad uocem ſponſi, ſed magis
ad uocē imperatoris romani. Niſi (quod uerius fatemur)
non tam gaudent quàm timent ad rugitum eius. Sed no-
uit dominus qui ſunt eius, nō qui ſunt imperatoris. Ideò
moueri uō poſſunt ad fremitum leonis, quia immobili di-
uinæ notitiæ continentur ſignaculo. Bonum enim ſigna-
culum notitia dei. Notitia quæ ſecūdum propoſitum eſt,
ſecundum quod uocati ſunt ſancti. Firmum eſt ſignaculū
hoc notitiæ eius, quia nihil ei deperit. Non tantum nō de
perit ei nihil: ſed ipſa ſaluandos parit, ipſa prædeſtinat, ipſa
ſignat quos ſuos eſſe uelit. Geminum ſignaculum, diuinū
propoſitum, & humanum ſtudium: diuina prouidentia,
& humana diligentia. Nam de diligentia ſubdit apoſto-
lus: Et diſcedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen 2. Timo.2.
domini. Vide duas huius ſignaculi partes, unam diuinæ
tantū gratiæ, alteram & libertatis & gratiæ noſtræ. Illam
propoſiti, hanc adiutorij. Secunda hæc pars libertatis no
ſtræ infirmum arbitrium dirigit. Nam prima prædeſtinā-

do diſponit. In prima qui ſunt eius dominus præuidēdo
nouit. In ſecūda nobis innoteſcit. Illa cauſa, hæc eſt illius
effectus. Illud ſignaculum immobile eſt hoc probabile. Il-
lud ſignaculum eſt, iſtud ſignaculi ſignum. Illa radix eſt,
hic fructus: & à fructibus iſtis cognoſcetis eos qui nomi-
nant nomen domini. Nam ipſe in beneplacito ſuo nouit
qui ſunt eius, & ponit eos ut fructum hūc plurimum afferant: ideò dicit. F Diſcedat ab iniquitate omnis qui
nominat nomen domini: qui eius eſſe ſe dicit, nō diſcedat
ab unitate. Nec diſcedere poteſt quiſquam illorum, quos
diuina formauit & firmauit notitia. Deniq; & capillus de
capite eccleſiæ non peribit. Capilli enim eius omnes nu-
merati ſunt, omnes ſignati ſignaculo præcedētis notitiæ,
ſine pœnitentia eſt iſta notitia. Ideò firmū ſtat fundamen-
tum, domini habens ſignaculum, & diuini propoſiti adiu
torium & arbitrij noſtri conatum. Iſto qui ligātur crines
ſignaculo, nō poterit eos quiſquam rapere de capite ſpon
ſæ. In manu tua domine omnes crines ſponſæ, & non ra-
piet eos quiſquam de manu tua. Tene Ieſu bone quos te-
nes, & recollige quos noſti, & qui tuū ſe nouit, qui dicit:
domini ego ſum, qui nominat nomen domini diſcedat ab
iniquitate, accedat ad unitatem eccleſiæ, ad unitatem capi
tis & corporis, id eſt ſit crinis colli, & crinis unus. Nihil
ſic ſponſi cor uulnerat, nihil promouet affectum, & animū
penetrat: quomodo unitas ſpōſæ, & ea ipſa inter diripien
tium ſeruata & quaſi ſolidata conatus. Epiſcopi religioſi
proprias deſerunt ſedes, de ciuitate in ciuitatem fugiunt
à facie perſequentis. Deo deuoti & clerici & monachi tri-
bulationibus & contumelijs affecti, rapinam bonorū ſuo-
rum cum gaudio ſuſtinent, cognoſcentes ſe meliorem ha-
bere & manentem ſubſtantiam in unitate ſupernæ & eccle
Canti. 8. ſiaſticæ charitatis. Si enim omnem ſubſtantiam ſuam de-
derit homo pro charitate, quaſi nihil deſpiciet eam. Qui-
dam equidem libertatem eccleſiaſticæ communionis mu-
neribus redimunt. Bona redemptio, ſed uenditio turpis.
Quid uendis quod ipſe cōdemnas? Si ſchiſmaticos repu-
tas qui à te ſeparati ſunt, non debueras precio inductus
erroris ſui illis permiſiſſe licentiam. Si ſchiſma reputas,
cur libertatem eius muneribus uenditas? Si autem eccle-
ſiaſticæ unitatis apud nos ueritas eſt, quid illam diuellere
tentas? Si Petri ſedem ſucceſſionis iure tenes, cur non Pe
Act. uiij. 8. tri ſententias uendicas in eos quos ſchiſmaticos arbitra-
ris? Pecunia, inquit, tua tecum ſit in perditionem. Nunc
uerò dicis, pecunia tua ſalua mihi ſit, anima uerò eat in
perditionem. Quomodo enim non perditio hæc ubi ab
3. Reg. 3. unitate corporis ſeparatio eſt? G Nec mihi, inquit,
nec tibi ſit, ſed diuidatur. Ita & tu pecunias tollis, cum ani
mas non potes. Tolle quod tollis, munera tolle tibi, ani-
mas eccleſiæ relinque. Nam & ipſa niſi animas nō quærit.
Corporalia autem apud te bona ſpargāt, ne bona animæ
diſpergant tecum. Qui enim non colligit cum eccleſia, di-
ſpergit. Signanter ſatis ait. Qui non colligit mecū, diſper
Matt. 12. git. Collectio nanq; unitatis rationē continet, ſicut diſper
ſio innuit ſeparationem. Eccleſia cum ſpōſo dicere nouit:
qui non eſt mecum, contra me eſt. Nil medium relinquēs,
aut colligis cum illa, aut certè diſpergis: aut cū illa es, aut
contra illam. Tu autem dicere (ut aiunt) ſoles. Si non uis
diſpergere mecum, ſaltem non colligas cum illis. Si nō es
mecum, ſaltem non ſis contra me. Sufficit ſi nec noſter ſis,
Hiere. 8. nec aduerſariorum. Sed nō ita noſter Ieſus qui ait, noſter
Eſaiæ. 1. es, an aduerſariorum? medium nil relinquens. Nunquid
Ieſu bone non eſt reſina in galaad? Quare ergo non eſt ſa-
nata domine contritio ſponſæ tuæ? Vulnus & liuor & pla
ga tumens, non eſt circumligata, nec curata medicamine,
neq; fota oleo. Potaſti domine ſatis dilectam tuam uino
compunctionis, quando oleo fouebis, oleo ſancto tuo?
Oleum autem peccatoris non impinguauit eam. Nam &
qui ex aduerſo ſunt, oleum habere iactant. Quid enim niſi
oleum uenditant dum blandiuntur, dum pollicentur ho-
nores, dum munera proponunt? Oleum iſtud non ſanat,
ſed magis ſcindit. Ideò ſicut uinum eorum, ita & oleum eo

rum. Aequa lance pēſanda ſunt uerba & uerbera eorū. Re
nuit conſolari anima mea ab uberibus conſolationis eo-
rum. Ipſi enim ſicut lamia nudauerunt mammas, lactaue- Tren. 4.
runt enim catulos ſuos, non eccleſiæ filios. Eccleſia enim
mammas ſuas habet: idcirco in laudibus ſuis ſequitur ſta-
tim. Quàm pulchræ ſunt mammæ tuæ ſoror mea ſpōſa. Re Canti. 4.
uoca domine Ieſu filios tuos qui aberrant ad lactis huius
dulcedinem, ut ex ore lactentium perficias laudem, cū de-
ſtruxeris inimicum & ultorem: ideò feſtina & eijce ad ui- Pſal. 8.
ctoriam iudicium, ut habitent in unum qui inuocant no-
men tuum, quoniam in hac unitate mandas benedictionē
& uitam per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

¶Sermo. XXXI. A

LEniter ſunt à nobis perſtringenda nunc ubera
ſponſæ quæ ſuperius non uno in loco ſtudio-
ſius preſſa ſunt, & neſcio an ex toto expreſſa.
Fortaſſe modo tacta, nouum aliquid nobis ef-
fundat. Quis non auide & cum ſpe bona ad ubera currat,
quæ ſic ſpōſus laudare curauit? Hæc ubera ſunt quorum
nos Petrus quaſi modo genitos infantes lac concupiſcere 1. Pet. 2.
hortatur. Et commendatio præſens nónne uim quandam
inuitationis uidet obtinere? Quàm pulchræ ſunt, inquit, Canti. 4.
mammæ tuæ ſoror mea ſponſa. Non eſt ſimpliciter & ſine
expreſſione laus tanta profuſa, ſed ipſe pronunciationis
modus admirationem & oblectationē proferentis demon
ſtrat. Quæ tamen eſt huius ordinis ratio? Cur poſt oculū
& crinem ſtatim ad mammas ſermonem deflectit? aut cur
in illis unitas commendatur, in his commendatur plurali
tas. Mihi quidem in capitulo ſuperiori mentis quidam &
cogitationum exceſſus ad deum uidetur innui, ſobrietas
uerò & temperantia ad paruulos in iſto: ibi unum neceſſa
rium eſt, hic ſolicitudo & ſermo doctrinæ partiendus in
plura. Ibi intemperantia feruidi amoris collecta in unum
& conſtricta, & penetrās ipſum dilecti pectus ſauciat. Hic
temperata doctrina, & ſermo ſobrius, lacteo quodam po-
tu paruulos ſatiat. Vides quomodo nihil medium relin-
quit in laude ſponſæ, ſed cū Paulo aut mente excedit deo, 2. Cor. 5.
aut cōdeſcendit nobis. Charitas enim, inquit, urget nos. Ibidem.
Ad quid urget nos? Nūquid ad exceſſum? Non utiq; ad
exceſſum, ſed utiq; ad condeſcenſum. Res illa eſt uoti, hæc
obſequij. Illic intemperantis affectus ſumus, hic contem-
perantis. Bonus ordo planè haurire ibi, & hic exhauriri.
Primo hic infundi, poſtea hic infundere: inebriari ibi, &
hic inebriare. Bona uiciſſitudo talis, ſi tamen modo talis.
Ordinatione tua domine hæc uiciſſitudo perſeuerat, ui-
ciſſitudo contemplationis & conſolationis. An non bea-
tus cui omnia uitæ momēta in hoc decurrūt, ut uel Chri-
ſto uulnera charitatis infigat, uel pietatis ubera porrigat
ſubditis? Ego ſiquando (ſi tamen aliquando) inebriatus
ab ubertate domus tuæ domine diſtēta ubera inde repor-
tare uideor, tot uarijs & tam moleſtis exſiccātur negocijs
incurrentibus, ut mox arentia reddantur, quæ prius eru-
ditionis & gratiarū ubertim lactæ rotabant. Felix quidē
qui ſancti interpellatiōe aliqua talia in ſe cōtinuat ſtudia,
ut uel ipſum (ac ſi ita dicam) ſapientiæ cor & ſecretariū pe
netret, aut ubera inde referat uoluptatis illius ubertate re
ferta. Sſpōſa planè eſt quæ nouit huiuſmodi uariare uices.
Ideò in laude ipſius poſt contemplationis exceſſum, de
conſolationis & doctrinæ uberibus ſermo ſtatim contexi- Canti. 4.
tur. Quàm pulchræ ſunt mammæ tuæ purus oculus, &
pulchræ mammæ. Ille ſponſo & filijs ſponſi. Ille ideò unus
dicitur, hic plures: quia uaria debet eſſe uberum tempera
tura, pro ſugentiū qualitate diuerſa. Vide quomodo Pau
lus iudæis factus eſt iudæus, & his qui ſine lege erāt quaſi 1. Cor. 9.
& ipſe ſine lege eſſet, infirmus infirmis. Nónne uelut tot
applicat diſcipulis ubera, qui in ſe tot transformat gene-
ra? Quid aliud molitus eſt temperatura tam multiplici, ni-
ſi ut leniter & lactis more teneris auditorum eius doctri-
na influeret animis? Tot uidetur abundare mammis quot
modis arte ingenioſa capacitati ſe infirmorū coaptabat.
B Factus

1.Theſ.2. B Factus ſum, inquit, in medio ueſtri tanquam paruu-
lus in medio paruulorũ, quomodo ſi nutrix foueat filios.
Et ſi uultis duas uobis mammas maternæ pietatis aſſigna
bo, imo idem ipſe Paulus aſſignat cum dicit: quia pietas
ad omnia utilis eſt, conſolationem habens uitæ quæ nunc
eſt, & futuræ. His uberibus geminis erga ſubditos abun-
dare debet, qui doctoris & patris in eccleſia locum occu-
Eſaiæ.66. pat, his muniri mammis à dextris & à ſiniſtris, ut qui ei cõ
miſſi ſunt potentur à lacte, & ſatientur ab uberibus conſo
lationis eius. Harum alteram reputa ſiniſtram, alterã dex-
teram. Siniſtram in temporalibus ſubſidijs, dexterã in ſpi-
Rom.12. rituali conſolatione. Qui miſeretur in hilaritate, qui tri-
1.Petri.3. buit in ſimplicitate, qui iuxta apoſtolorũ principem gre-
gi commiſſo prouidet non coacte ſed ſpontanee, mammã
hic ſiniſtram exhibet, & eccleſiæ promittitur in ꝓphetia
Eſaiæ.60 Eſaiæ, quòd regum mammilla lactabitur. Mammilla, in-
quit, & non mammillis, eo quòd regum eſt temporalibus
Proue.3. præcipue bonis eccleſiam fouere, hæc enim ſiniſtra eius
eſt, in qua ſunt diuitiæ & gloria. De dextera quidem mam
1.Theſ.5. milla ſic nos Paulus informat: Conſolamini, inquit, puſil-
lanimes, & conſolamini eum qui huiuſmodi eſt, ne abun-
Gala.6. datiore triſtitia abſorbeatur. Itẽ uos qui ſpirituales eſtis,
inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis. Et (ut ita dicam)
ſunt qui ſiniſtram tantum mammam ex officio habent, ſi-
cut hi quos ſupra diximus reges & principes. Et ſunt qui-
bus ex officij ſui iure pendet dexteram maxime præbere
Mala.2. mammillam, ſicut ſacerdotes domini & doctores, quorũ
labia cuſtodiunt ſcientiam, & lex domini requirenda eſt
ab eis. Hi enim magis à ſubditis plebibus carnalia metũt,
quibus ſpiritualia ſeminant. Qui uerò poſſeſſionibus cun
ctis renunciant, qui rebus tẽporalibus ualedicunt, ſe ſuaq́ꝫ
omnia monaſterio tradentes, & ex toto in ius abbatis
tranſeunt, nullam ſui ſibi curam relinquentes decætero, ta
les utiqꝫ gemino conſolationis lactandi ſunt ubere. Ideò
neutro hoc carere debent qui talibus præſunt, ne mutilũ
& uelut detruncatum uideantur pectus geſtare, una defor
miter mammilla cõtẽtum. Qui uerò utroqꝫ deſtituuntur,
locum hunc in eccleſia & ſibi damnoſe tenent, & quantũ
ad alios periculoſe, ne fortè lingua lactentis adhæreat pa-
lato, dũ arentia ſunt ubera matris. Peregrina eſt planè hæc
Canti.2. laus ab illis, in præſenti facta ad ſponſam. Quàm pulchræ
ſunt mammæ tuæ ſoror mea ſpõſa. Simulq́ꝫ aduerte quòd
Eccle.15. non omnes pulchræ ſunt mammæ. Non eſt enim ſpecioſa
Proue.1. laus in ore peccatoris. Filij, inquit, ſi te lactauerint pecca-
tores, ne acquieſcas eis. Vide quomodo quorundam ube
ra non modo non uult ſpecioſa haberi, ſed uult ſuſpecta.
Idcirco iſta commendat, ut bene noris ad quæ te debeas
Canti.4. tuto conferre. C Quàm pulchræ ſunt mammæ tuæ: me
Canti.1. liora ſunt ubera tua uino. Duo ſunt, quæ ponit in laude
uberum iſtorum, pulchritudinem & uirtutem. Alterũ cõ-
uenit amanti, alterum lactenti. Quid enim lactentis refert
ſi pulchra ſunt ubera, dummodo ſint ubera, & redundan-
tia lactæ ſalubri? Pulchritudinem ergo pro ſe commemo-
rat, & lactis gratiam pro ſuis. Et ſi non ipſe melius ſapis,
pulchritudinem ad conuerſationis uenuſtatem refert, ad
doctrinam & eruditionem, quod reſtat in commendatio-
ne mammarum. Dulcius ſugitur, ubi uita uenuſtat ſermo
nis uirtutem. Et ſi ſpirituale aliquid uis & expreſſum de
pulchritudine earũ audire, ad mulierum te ſtudia mitto,
quæ corporei decoris & cultus & operam gerunt, & affe-
ctæ ſunt artem. Quid enim magis affectant in ornatum
pectoris, quàm ne mammæ ſuperexcreſcant, & deformiter
fluitent, & pectoris ipſius occupent ſpatia. Ideò excreſcen
tes & fluitantes, faſcijs pectoralibus ſtringunt, naturæ ui-
tio arte medẽtes. Pulchra ſunt enim ubera quæ paululum
ſupereminent & tument modico, nec elata nimis, nec ta-
men æquata carni reliquæ quaſi repreſſa, ſed nõ depreſſa:
leuiter reſtricta, non fluitantia licẽter. Hoc quidem exem-
plo qui uerba bona uerba ſpiritualia debet proferre, mu-
lierum imitetur & ſtudia & induſtriam. Caſtigato utatur
ſermone uerborum, non fluitent ubera, nõ ſine lege feran-
tur, non pectus & quoddam ſecretarium mẽtis magis oc-
cupent quàm ornent, nõ habeant plus materiæ quàm gra
tiæ, non plus carnis quàm lactis. Purus & prudens ſit ſer-
mo pro tempore. Accedat huc pietas, & pulchritudinis
numeros teneat. Non habeat plus oris quàm pectoris, nec
lactis fluxum patiatur. Ex pectore debent ubera prodire,
& inhærere illi, non ipſum conuerti in illa. Ex abundan-
tia cordis os loquatur, ex illa non totum effundat. Reſtrin
genda ſunt ubera, ne nimis exuberent. Videas aliquos dũ
uerba conſolatoria plus æquo ſectantur, in uana deuolui:
& dum auditores longo pertæſos ſilentio, & quaſi quadã
ſubtriſtes accidia exhilarare uolunt, petulantis laſciuia lin
guæ poſt utilia profluunt ad ſcurrilia, & modico frumen-
to multum zizaniorum aut præſeminant aut superſemi-
nant, loquuntur placentia, & doctrinæ panem in riſum fa
ciunt (ſicut ſcriptum eſt) ſed paulò poſt riſum ſine pane, Eccle.10.
ſine pane uerbi ſalutaris. Non eſt adulterandum uerbum 2.Cor.4.
dei, nec admixtione corrumpendum peregrina. Suis ſit
contentum uberibus, uberibus utriuſqꝫ teſtamenti. Hæc
tibi memoriter in pectore hæreant, hæc tibi conſolatoriũ
& quaſi lacteum ſermonem miniſtrent, ita ſuggerãt quod
alij ſugant. De pectore tuo erumpant radicitus, ut nõ ſint
affectata quæ dicis, ſed de puro & præcordiali prolata af-
fectu, iuxta illud: Si uis me flere, plorandum eſt primo ti-
bi ipſi. Compaſſionis & gratulationis affectus intus naſca-
tur tibi, ſed per ſcripturæ ſacræ uerba, ac ſi ubera quædam
ad educationem audientium profluat. Pudice quidem, ut
in re ſeria, & petulantia abſit, & ſerenitas adſit. Ad pulchri
tudinem enim mammarũ accedit ſi ſe paululum attollant,
& tumeant modice, tantum ut habeant auctoritatis quan
tum ſat eſt, auſteritatis nihil. Ideò & uino meliora dicun-
tur ubera. Sic enim in laude eorum ſtatim ſequitur. D
Meliora ſunt ubera tua uino. Vbera gratiæ, ubera conſo-
lationis, auſteritatis & duritiæ, uino meliora ſunt ac effica
ciora, & accomodata magis ad commutandum triſtes &
exaſperatos affectus, ad conſulendum imbeciles & tene-
ros. Facilius mouẽt, & fouent ſuauius. Verbum enim dul-
ce, & mitigat inimicos, & amicos multiplicat. Dulce euan
gelij uerbum, durum legis. Et uide quomodo uerbũ dul-
ce effera gentium corda conuertit, & quaſi marinos & ſal-
ſos fluctus in lactis ſaporem. Inundationem, inquit, maris Deute.33.
quaſi lac ſugent. De apoſtolis hoc dictum eſt ſub typo Za
bulon & Iſachar. Hodie ſi quis amarus & turbidus fluit,
non deſperes. Adhibe ubera, inſtilla lac, fortè & ipſe cras
lacteus fluet. Quis ſcit ſi non modica ſtilla totam maſſam
conuertat? Dabit enim dominus uerbum euangelizanti- Pſal.67.
bus uirtute multa. Sterilis & infirma eſt ſeueritas legis, &
ſine gratia præcipit, & ſine uenia punit, utroqꝫ ubere ca-
ret, inde uel præſignatione uel præfiguratione hæc conti-
net, ſed in actu non exhibet. Memento non legis ſed euan
gelij miniſtrum te eſſe, miniſtrum Ieſu, qui in paſſione ace-
tum, & in cœna uini ueteris reprobauit acorem. Nouatia
nus non habet mammam ueniæ, nec Pelagius gratiæ. Ille
naturæ inueteratæ & corruptæ bona prædicat, & ad iuſti
tiam ſufficere dicit: hic diuinæ naturæ bonitatem tollit,
dum pœnitentiam negat. Ille (ut ſic dicam) reuocat peten
tes, hic non ſuſcipit pœnitẽtes. Vetuſtatem ille propinat,
hic auſteritatem. Non habet eius doctrina gratiæ lacteam
nouitatem, nec huiuſmodi dulcedinẽ. Paraſti (inquit pſal- Pſal.67.
miſta) in dulcedine tua pauperi deus. Pelagius diues eſt,
non eget hac dulcedine: innaſcitur ei, non paratur. Pela-
gius dicit, non indigeo: & Nouatianus non indulgeo. Al-
ter prædurus eſt, alter prædiues. Para domine para in dul-
cedine tua pauperi tuo deus. Tu para, tu repara, & nõ niſi
in dulcedine tua. Magna multitudo dulcedinis, quæ de Pſal.67.
uberibus tuis domine ſugitur. Quoties poſt opus graues
exceſſus ad iſta acceſſi, preſſi inſtantius: & quantam lactis

Roma. 5. expreſſi copiam, tu domine noſti. Vbi abundabit delictū,
abundauit & gratia. Sufficiebat mihi ut diuitiæ compu-
tarentur ſi uel mererer ueniam: & ecce abundauit & gra-
tia. Mammarum preſſi unam, & utraq; influxit ubertim.
Ideò ſpōſa tua gratiæ lacte potata, & ſatiata ab uberibus
conſolationis, didicit & ipſa ubera magis præbere quàm
uinum. Meliora enim ſunt ubera eius uino. Vinum uetu-
ſtate aceſcit, ubera totum nouum, dulce totum effundūt.
1. Cor. 13. Deniq; & timor foras mittitur, & charitas nunquam ex-
cidit. Hoc eſt mandatum nouum eius, ſemper recens dul-
cedo. Non pōt amor eſſe, & dulcis non eſſe. Meliora ergo
ſunt ubera tua uino. Vinum non malum, ſed ubera melio
ra. Meliora quidem ſunt, mixturam tamen non refugiunt
uini. E Nam in ſequentibus aliquāto poſt dicet: Bibi
Canti. 5. uinum cum lacte meo. Melius tamen ſi bibat lac ſolum, &
ſine uino: quia in uino terror eſt, in uberib9 cōpaſſionis &
gratiæ lene blandimentum. Nam uinum licet in bonum
ualeat & ſoleat accipi: hic tamen ex collatione uberū ali-
quid durū & fortè ſignificare uidetur. Meliora ſunt ube-
ra eius uino: quia melior eſt dulcis & fraterna compaſſio,
quàm indignantis animi durus & immitis affectus. Qua
Roma. 1. ſi non habentes ubera Paulus notat, quos ſine affectione
uocat. Nō poteſt in humano pectore uberibus carere pie
tatis ſponſa ſponſo ſuo adhærens. Ipſi enim mons uber,
mons incaſeatus, mons coagulatus, mons pinguis. Quo-
modo de tanta lactis copia nil ſponſa capiat, cui benepla-
citum eſt in hoc monte habitare? Etſi in hoc monte ſine
intermiſſione habitare nondū poſſumus, recurramus fre-
Prouer. 5. quenter, aſcendamus, inebriemur uberibus. Sic enim ſcri
ptura habet: Vbera eius inebrient te omni tempore, &
in amore eius delectare iugiter. Videte ad quem ſenſum
uberum interpretationem deflectat, ad ebrietatem & ob-
lectationem amoris. Quid neceſſe eſt diutius in quæren-
da uberum ratione morari? magis uerò quæramus ipſis
Pſal. 62. inebriari. Meliora enim ſunt ubera uino, quia melior eſt
miſericordia ſuper uitas. melior eſt amoris affectio quàm
afflictio carnis, & lacteus potus ſpiritualis nouitatis, com
punctionis uino. Ibi enim oſtēduntur & guſtantur dura,
dum uetus homo repellitur & deſtruitur: hic in nouitate
uitæ, diuini fauoris lactea capimus blandimēta, nec fugæ
Canti. 4. ſed refugiĳ ſignificationem. Bonum quidem uinū, ſed ube-
ra dulciora. Bona compunctio, ſed melior unctio. Odor
enim unguentorum tuorum ſuper omnia aromata. Iam
ſtudia ueſtra ad audiendum reintegrata uideo. Auidita-
tem ueſtram excitauit odor unguentorum ſponſæ. Indi-
ſcreta quadam eſurie illa uultis hodie uberibus ſuperad
di. Date inducias uſq; mane, hodie ſufficiant ubera, craſti
no accedamus ad unguenta, eo uotis noſtris præſtāte affe
ctum, qui uberum & unguentorum ſponſæ ſuæ & cōmen
dator eſt & dator, Ieſu Chriſto, qui uiuit & regnat in ſecu
la ſeculorum. Amen.

¶Sermo. XXXII. A

EXiguum eſt mihi olei & unguenti fratres, &
uos hodie uaſa affertis tāta, tam uacua. Nec du
catis ad iniuriam quòd uacua uaſa ueſtra dico.
Ego non inania per hoc, ſed magis capacia uo-
lo intelligi, eo quòd & auida & idonea ſint uobis ad ca-
piendum ingenia. Quis iſta implere ſufficiat? Attenditis
ad unguenta ſponſæ quanta ſit illi aromatum copia, quaſi
non & inſtrumenti habenda ſit ratio, per quod ad uos ma
nare debent? Copioſa quidem materia, ſed nihilominus
attendite quid miniſter queat. Fiat quod uultis, non cau-
ſabor inopiam, ne uos me non obſeruatæ ſponſionis incu
ſetis. Inſtillabo modicum quod habeo olei uaſis ingenti-
bus, atq; utinam aliquis Heliſæus iubeat, cuius uirtus no
ſtro prouentum bonū conatui tribuat. Quid ergo? Nōn-
ne hic multi aſſident Heliſæi, multi prophetæ, aut certè
filĳ prophetarum? & hi omnes iubēt, & ſi merita inferius
eſſent, numerus ipſe magni unius alicuius poterat uicem
ſupplere. Inſtillabo ergo aliquid de reliquĳs unguento-
rum. Nam ipſa in capite libri copioſe & ſufficienter effuſa
meminiſtis, & fortè fex illorū nondum eſt exinanita. Nun
quid & ego modo ſum exhauſturus illam? Ne ſperetis id
à me: nec enim præſumo. Fertilis apud ſponſam eſt un-
guentorum apotheca. Non eſt quod dicatis exhaurite,
exinanite uſq; ad fundamentum in ea. Vtinam contingat
mihi in hac fece intingi in oleo, ſicut ſcriptum eſt de Aſer. Deute. 33.
Fratres, ſi non meremur in olei dolium, in unguentorum
copiam, cum euangeliſta Ioanne immergi, ſi nō meremur
tam uberem unctionem, nunquid deſperabimus uel intin
ctionem, nunquid ſaltem odorem? Nam & odor hic tan-
tum commendatus eſt, & odor, inquit, unguentorum tuo Canti. 4.
rum ſuper omnia aromata. Vbera proſunt ut creſcas, un-
guenta ne deficias. Meliora ſunt ubera tua uino, & odor
unguentorum tuorum ſuper omnia aromata. Et ut ho-
diernum capitulum cum heſterno copulemus, dicamus
ubera tenerorum eſſe, unguenta fortium. Vbera proſunt
ut creſcas, unguenta ne deficias. Meliora ſunt, inquit, ube
ra tua uino, Conferamus inter ſe iſta tria, uina, ubera, un-
guenta. In uino ueteris hominis defectio, in ubere noui re
fectio, in unguentis quædam delectatio. Vino carnalis ſen
ſus inebriatur & ſopitur & obruitur, ubere nouus nutri-
tur, unguentis adultus deliciatur. In primo homo uetus
conficitur, in ſecūdo nouus reficitur, in tertio iam appro-
pinquans ad perfectionem ineffabili lætitia afficitur. B
An non ordo bonus, ut de refectiōe ad delectationem ac-
cedas, poſt lactis primitias ad unguentorum delicias? Et
à principio cantici huius utraq; iſta unguenta & ubera,
& commemorata & copulata ſunt in præconĳs ſponſæ.
Nec exigua horum gratia, quæ toties replicat in laudem
dilectæ, non contentus commoraſſe ſemel. Nōnne delecta
tum putas laudibus iſtis quas tanto affectu tam frequen-
ter recenſet? Eſt & quod ad te trahas de tāta ſedulitate ite-
ratæ laudationis: inuitationem tuam puta hanc iteratio-
nem: curre & tu in odorem unguentorum iſtorū, imo cu-
ra magis ut hæc in te unguenta redoleant, ut & tu audire
dignus ſis quia odor unguentorum tuorum ſuper omnia Canti. 4.
aromata. Nec tantum ſemel hoc audias, ſed iterato has ti-
bi laudationes os dilecti loquatur. Recentia in te ſint, &
quaſi noua ſemper unguenta, non areſcant, non exſiccen-
tur, non exinaniantur. Oleum exinanitum nomen dilecti.
Sed uide ut exinaniatur uſq; in te, non exinaniatur à te.
Bonum eſt ſi cum ſponſa inchoes ab unguentis, ſed nō bo
num ut conſumaris in unguentis. Alioquin tibi dicit Pau Gala. 3.
lus: Cum ſpiritu cœperis, nunc carne conſummaris. Bene
ungeris, ſi ſpiritu ungeris. Ideò ſic ungere, ut caro in te im Pſal. 108.
mutetur propter oleum. Oleum non immutetur aut mi-
nuatur propter carnem. Oleum imo & unguentum non
de capite tuo diſcedat, ſed exuberet & deſcendat uſq; ad
pedes: quia utraq; in Chriſto Ieſu non tam uncta quàm
perfuſa ſunt ungueto. Intret oleum interiora tua, ipſis im
bibatur affectibus, ut carnalitas omnis in te mutetur pro-
pter oleum. Erit enim quando & caro immutabitur pro-
pter oleum. Vnctus eſt & perfuſus oleo lætitiæ præ cōſor- Pſal. 44.
tibus ſuis. Ideò ſolus ante reſurrectionis tēpus dicere po-
tuit: Caro mea immutata eſt propter oleum. Iure antici- Pſal. 108.
pauit communis horā immutationis caro immunis à car-
nalitate. O hora optabilis, ô dulce unguentum, quando &
per quod caro diſſoluta aſcendet in incorruptionem. Nā
ante illum ſtatum quid niſi deſcendat in corruptionem?
C Vidiſtis heſterno die fratres, aſpexiſtis lachrymabili-
bus oculis carnem miſeram commutatam, carnem deſcen-
dentem de corruptibilitate in corruptionem. Et quidem
ſatis lente & cum mora deſcendentem, nec poſſe penitus
corrūpi. Videbatur uelle corpus quod occupauerat hæ-
reditate

re ditate poſſidere ipſa corruptio,& ne deſineret putreſce-
re,non ſinebat perputruiſſe. Cohibebat uires quaſi nollet
ſubſtantiam celeriter conſumere, ut diutius inficere poſ-
ſet. Nam cum fuerit caro redacta in puluerem, quid habet
1. Petri. 1. ultra corruptela quod faciat? Omnis caro fœnum, & om-
nis gloria eius quaſi flos fœni. Exſiccatum eſt fœnum, &
cecidit flos. His uerbis propheta uelocitatem defectionis
expreſſit, qua facile caro florida & uitali pubeſcens calo-
re,& roſeo colore pulchra, ſed de terra ſuccisa uiuentium,
exſiccatur quidem ſubito, ſed non computreſcit tam cito.
Ergo fœni collatione celeritatem ſubitæ commutationis
oſtendit, nō lentæ & putridæ corruptionis expreſſit hor-
rorem. Videres in illo cadauere oſſa quæ tecta fuerant,
quædam denudata, quædam quidem adhuc non tam te-
cta quàm polluta & inuoluta putredine. Graſſabatur in
carne miſera longa corruptio, & attingens à fine uſq; ad
finem fortiter, miſerabiliter diſſipabat omnia. Poteram &
ego dicere diſſipabat omnia carnis eius, eo quòd diſſipa-
tio uirtuti diuinæ diſpoſitionis ſeruiebat. Miſera commu-
tatio, ſed pulchra ratio qua deo placuit ut carnis gloria
non niſi per putredinem deducatur in puluerem. Sæuiat
mors, ſæuiat & graſſetur ipſa corruptio in carnem huma-
nam, depopuletur eam quantum poteſt, deducat eam pri-
mo in saniem, deinde in cinerem. Nam hucuſq; poteſt &
non amplius quàm in puluerem deducere: ſcilicet carnis
gloriam. Non ad nihilum conſumere ualet carnis ſubſtan-
Iob. 14. tiam, nec penitus conſumere, nec perpetuo poſſidere. Do-
nec atteratur cælum, non conſurget: ſed tamen tunc con-
Iohel. 2. ſurget. Tunc enim effundet dominus de ſpiritu ſuo ſuper
omnem carnem, tunc caro ſanctorum erit immutata pro-
1. Cor. 15. pter oleū, eo quód ſpiritus domini unxerit eam. Omnes
enim reſurgemus, ſed non omnes immutabimur. D O
quanta uirtus unguenti illius, à cuius facie corruptionis
tam uetuſtæ iugum computreſcit, & caro quæ conſum-
pta fuit à ſupplicijs, reuertetur ad dies adoleſcentiæ ſuæ,
adoleſcentiæ quæ non diſcedat alia ætate ſuccedente. Effi-
cax omnino unguentum, per quod tam inueterata ſanabi-
tur contritio,& tam annoſa sanies in ſanitatem incorru-
ptibilem conuertetur. Eccleſiæ proprium eſt hoc unguen-
tum, ideò chriſtiani dicuntur filij eius à ſpōſo ſuo Chriſto,
id eſt unctio. Etiam accipimus hoc unguentum in baptiſ-
mate. Sed ſicut ibi operatum eſt ad ſanctificationem, ita &
in fine temporum operabitur ad glorioſam illam immu-
tationem, quando caro immutata erit propter oleum.
Quis ſcit, ſi nō interim morbus ſinatur deſcuire, ut ex uio-
lentia morbi uirtus declaretur remedij? Bene ergo unguen-
ti huius odor commendatur, eo quòd gratiam eius ac ſi
dè longe adhuc odoramus. Quod aliud dabis antidotum
tam efficax ad mitigandum omnem mentis quæ poteſt ac-
cidere deſolationem, quàm quòd fidiſſima ſpes eſt reſurre-
ctionis futuræ,& felicis illius commutationis? Nō habet
doctrina gentilium reſurrectionis credulitatem,& iudæo-
rum traditio non tenet qualitatem. Illi non credunt, iſti
minus plenè, ſed parum pure de ſpirituali reſurrectionis
gloria,& angelica ſimilitudine ſentiunt. Gentiles unguen-
ti huius odorem non trahunt. Iudæi quidem non ipſum
& proprium, ſed neſcio quem alium & adulterinum pro
eo. Apud ſolam eccleſiam unguenti illius odor & integer
& proprius exiſtit. Ideò odor unguentorum eius ſuper
omnia aromata. Bona unguenta impaſſibilitas & patien-
tia. Per illam caro reſuſcitata lædi non poterit, per iſtam
mens pia inter prouocationes & iniurias illæſa conſiſtit.
Per illam quieto & inconcuſſo iure carnis noſtræ terram
hæreditate poſſidemus, per hanc uerò ipſam animam. In
Luce. 21. patientia, inquit, ueſtra poſſidebitis animas ueſtras. Ipſa
patientia quid aliud eſt niſi uelut quidam futuræ impaſſi-
bilitatis odor? Illic mala nulla inferuntur, hic uerò patien-
tiæ beneficio, ac ſi unguento quodam mitigatorio, etiam
quæ illata ſunt non ſentiuntur. Efficax & utile omnino
unguentum quod inter carnis uexationes animum ab in-
iuria tuetur,& continet ne fatiſcat, ne deficiat, ne laboret.
E Ego utilitatem unguenti huius prædico, tu fortè uo-
luptatem quæris. Ne in hoc quidē deero, & adhuc uobis
excellentiorem unctionem demonſtro. Omne gaudium, Iaco. 1.
inquit, exiſtimate fratres, cum in tentationes uarias inci-
deritis. An non tibi uidetur excellentiori unguento per-
fuſus qui nouit in aduerſis gaudere, quàm qui didicit in
ipſis non contriſtari? Minus enim eſt quo dolor excludi-
tur, quàm quo lætitia ſuadetur. Deniq; & inimicos nō mo-
do tolerare ſed amare iubetur ſponſa Chriſti. Diligite, in-
quit, inimicos ueſtros. Bona ergo eius unguenta, quæ in Luce. 6.
triſtibus lætitiā redolent,& hoſtibus dilectionē præſtant.
Dilectio enim maior eſt omnibus ſacrificijs & holocauſto-
matibus. Ideò odor unguentorum tuorum præcellit om-
nibus aromatibus. Bonum planè orationis aroma, bonū
incenſum. Sed audi quid euāgelium præferat. Si offers, in- Matt. 5.
quit, munus tuū ante altare,& ibi recordatus fueris quia
frater tuus habet aliquid aduerſum te, dimitte ibi munus
tuum ante altare,& uade prius reconciliari fratri tuo. Ad-
uertis ſatis quomodo unguentum reconciliationis aro-
mati præfert orationis. Quid eſt reconciliatio, niſi iterata
animorum diſſidentium conciliatio? Et de conciliatione
& charitate fraterna dicit tibi pſalmus. Ecce quàm bonū Pſal. 132.
& quàm iucundum habitare fratres in unum. Hæc eſt ex- 1. Cor. 12.
cellentior uia iuxta Paulum,& alijs maior chariſmatibus
quàm odor unguentorum cunctis aromatibus. Vnguen- Pſal. 21.
tum hoc deſcendit de capite in barbam & oram ueſtimen-
ti. Chriſtus enim caput noſtrum prius dilexit nos, ut nos
diligamus eum. Ideò & ſpōſa ſe currere dicit in odore un-
ctionis, id eſt in æmulatione dilectionis. Nō dicit unguen-
ti, ſed unguentorum: eo quòd gemina ſit dilectio. Vna
qua diligimus ipſum quoniam ipſe prior dilexit nos. Alia
qua diligimus inuicem, ſicut & ipſe dilexit nos. Vtriuſq;
dilectionis habemus ab ipſo & exemplum & donum. Ipſe
enim dilectionis & uiam monſtrat,& miniſtrat uirtutem.
Ideò ſcriptum eſt: In odore unguētorum eius curremus.
Ipſa connexio & ſuauitas,& amor patris & filij, & mutua Canti. 1.
complexio per ſpiritum amborum nónne grato nos odo-
re perfundit,& ad ſimilem nos inuitat æmulationem, ut &
nos unum ſimus, ſicut & ipſi unum ſunt? F Felix qui-
dem qui ſequitur & currit in odore charitatis illius, ſuaui-
tatis illius, dilectionis illius, unctionis illius. Ipſe enim ſpi-
ritus utroſq; quaſi perungit, quos tanta amoris dulcedi-
ne coniungit. Imitemur unctionem iſtam. Curramus in
eius odore. Diuinæ illius & eſſentialis unitatis æmula eſt
& quaſi imago fraterna charitas,& quædam uelut umbra
unguenti illius & dulcedinis & amoris mutui. Ecce enim
quàm bonū & quàm iucundum habitare fratres in unū. Pſal. 132.
Sicut unguentum in capite quod deſcendit &c. Atq; uti-
nam de capite noſtro quod ſurſum eſt, quædam unguen-
ti iſtius in nos umbra deſcendat, ut & ipſi audire merea-
mur, quoniam odor unguentorum tuorum ſuper omnia
aromata. Percurre animo uirtutes reliquas, uſum & opera Canti. 4.
ſingularum recenſe, nihil in illis tam ſuauiter redolet, quā-
tum pura de corde charitas. Quem odorem tibi ſpirent
ieiunia, quem odorem eleemoſynæ, ſi in illis charitas non
pollet? Caſtitas ipſa & tolerātia paſſionum, ſi non fuerint
charitate condita, quid tibi ſuauis odoris refundent? Si
tradidero (inquit Paulus) corpus meum ita ut ardeam,& 1. Cor. 13.
quaſi aroma incenſum liqueſcam totus in igne, charita-
tem autem non habeam, nihil mihi prodeſt. Non poteſt
gratis ſuſcipi, quod non cum gratis offertur. Charitas ra-
dix eſt, quaſi rami uirtutes cæteræ de illa pullulāt, & ideò
pinguedinis illius participes eſſe debent. Quid prodeſt
ramus in bona oliua, ſi non in eo ſentitur radicis pingue-
do & gratia? Ita quidem nec uirtutes, nec opera uirtu-
tum, ſi non in eis charitatis & dilectionis uirtus redoleat.
G Maria cuius etiam modo tibi nomen de euangelio

Lucæ.7. ſonuit,quid in ea aliud quàm dilectio redolebat? Dimiſſa
ſunt ei,inquit,peccata multa, quoniam dilexit multum.
Bonus huius unguenti odor,cuius gratia ueteris corru-
ptelæ fœtorem deleuit omnino,& totam eccleſie domum
ſuauitate grata perfudit. Dum eſſet rex in accubitu ſuo,
nardi piſtici alabaſtrum confregit & effudit ſuper caput
recumbentis.Et nardus illa dedit & adhuc dat & in finem
ſeculi dabit odorē ſuum.Bonum in ara pectoris ſui Chri-
ſto domino incendit aroma,ac ſi unguentum exinanitum
cor eius liquefactum flamma charitatis. Sepulto domino,
uide quàm officioſa,quàm ſedula monumentum frequen-
tat.It & redit.Videt angelos,apoſtolos inuitat, abeunti-
bus illis non abijt illa.Ardens eſt,inquit,cor meum,deſide-
ro uidere deum meum,quæro & nō inuenio eum.Nónne
tibi anxietas iſta quærentis,eximiæ quoq; dilectionis ui-
detur odorem ſpirare? Hæc uerba dum in eius memoria
cantantur,nónne qui cantāt & ipſi quoq; inflammantur?
Denic; & ipſe Ieſus qui deſideratur, unguenti illius fra-
grantiam odorat,& quaſi currit ad illam in odore uehe-
mentia amoris.Quidni ad cognata libenter recurrat un-
Marc.16. guenta.Quaſi in matutino feſtinat ad illam, & ſurgens ma
ne prima ſabbati primo apparet Mariæ, & ungit eā oleo
lætitiæ præ conſortibus ſuis, dum ſciam reſurrexiſſe ma-
nifeſtat in gloria.Iam aromata illius in unguenta conuer
tit,& deſideria eius in dilectionem cōmutat.Aroma mihi
uidetur offerre,qui orat & optat. Tunc autem unguento
perfunditur,cum eius quem amat potitur copia,cum præ
ſentia delectatur.Bonum quidem orare & deſiderare do-
minum,ſed amare & habere & frui melius.Et(ut ita dicā)
cum non habes,bonum eſt mendicare,ſed melius mandu-
care.Si potes abſentem amare, quanto magis cum adeſt,
cum copiam ſui indulget,cum experientia dulcis alimen-
ta miniſtrat amori? Tunc enim & ſpiritualius & profuſius
ungitur anima,cum illi qui unctus eſt ſpiritu & uirtute,ar
ctius iungit.Tunc præcipue dilectio placet, tunc ſuauius
redolet,cum tota fuerit in ipſum transfuſa,cum adhærens
illi uni,oris fragrat unguento,unguento illo quod de ſpō
ſo redundat in ſponſam. Iucunde omnino & ſuauiter re-
dolet cohabitatio iſta in unum: ſicut unguentum in capi-
te quod deſcendit &c. Ideò odor unguentorum eius ſu-
per omnia aromata. Et ſi unguenta etiam ipſi ſponſæ alia
ſint,nulla talia ſunt quale illud quod deſcendit in ipſam,
hora hac maxime qua dilecto cohæret,quando inter eius
Canti.1. ubera moratur,quādo cubat in ſecretario cordis.Deniq;
quando rex eſt in accubitu ſuo,tunc nardus ſponſæ ſpar-
git odorem ſuum,odorem bonum ſuper omnia aromata,
odorem ſponſi,magis uerò odorem ſpō ſum.Ipſe eſt enim
dilectæ ſuæ unguentum, ipſe eſt odor: nam ipſe in dilecta
ſua complacet ſibi,ipſe redolet.Atq; utinam unguentum
hoc de capite noſtro non diſcedat, & odoris eius fumus
aſcendat de cordibus noſtris in ſecula ſeculorum. Amen.

¶Sermo. XXXIII. A

DIes iſta dominicæ reſurrectiōis annua
celebritate ſolennis, de unguentis re-
petito tractatu me compellit inſtaura-
Lucæ.24 re ſermonem.Veniunt hodie mulieres
Ioan.19. cum aromatibus,uenit & Nicodemus
ferens mixturam myrrhæ & aloes qua
ſi libras centū. Maria magdalenæ ipſa
præuenit ungere corpus Ieſu in ſepul
turam.Videtis quanta myſteria celebrantur in unguētis.
Magna myſteria,& quis ad iſta idoneus? Quis digne un-
guentorum aſſignabit diſtinctionem proprietatem expo-
net? Diſputatio hæc experientis eſt,nō conijcientis.Non
eſt enim facile cuiquam de unguentis tractare, niſi quem
ipſa docuerit unctio.Hodie unctus eſt dominus oleo læti-
tiæ præ conſortibus ſuis,non tamen ſine conſortibus ſuis.
Quomodo enim conſors eſt qui non congratulatur, non
congaudet,qui de ſurgente non conſurgit in nouam læti
tiam? Opportuna quidem occaſio de unguentis uobiſcū
diſſerere: ſed multo magis opportuna unguentis redole-
re.Vos exigitis à me ſermonem,& ego à uobis unguento-
rum odorem depoſco. Qua ratione cum ſanctis mulieri-
bus domini Ieſu frequentatis monumentum,ſi nullum ſpi
rituale defertis ad illud unguentum? Caro domini hodie
glorioſe eſt immutata propter oleum.Nónne cōdignum
uidetur ut corda noſtra immutentur & conuertantur in
oleum ſpirituale,in oleum exultationis & lætitiæ? Inſtitue
ram de unguentis ſermonem, & ecce diſputatio noſtra
hæſit in oleo.Et quid oleo cum unguentis? Multum qui-
dem,& ſi non per omnem modum idem eſt,accedit tamen
ex parte aliqua & aſſimilatur eis. Oleum enim quamuis
non fragat,mitigat tamen: non bene olet, ſed bene unge-
ris ex eo. Hic autem non tam unctionem quàm odorem
commendat in unguentis ſpōſæ.Et odor,inquit,unguen- Canti.4.
torum tuorum ſuper omnia aromata. Non omnis anima
odoriferis abundat unguentis, ſicut & mulier illa in re-
gum libro loquitur ad prophetam.Non eſt in domo mea 4.Reg.4
niſi paululum olei quo ungar. Non habet hæc mulier un-
guenta odoriferis ſpeciebus compoſita, ſed oleum ad un-
ctionem ſimplex & exiguum. B Maria magdalenæ non Marc.14
legis ſed euangelica mulier unguentum defert nardi ſpica
ti precioſi,nec exiguum,ſed libram integrā.Et ipſe Simon Lucæ.7.
redarguitur à domino quòd nec oleo quidem caput eius
perunxerit,cum illa caput eius perfudit unguento.Vides
quomodo unguenta oleo præferuntur, & odorifera un-
guēta? Nam præter hoc quòd unctionis habent effectum,
quodam odoris ſpiritualis beneficio prærogant. Vnctio
quidem parcior eſt, ſed fragrantia ſe diffundit in plures.
Etiam qui ſolus ungitur, non ſolus odorat. Virtus eſt
communis,in omnes ſe ſpargit.Ergo unctio tibi, odor &
alijs & tibi.Bene ungitur & bene redolet,qui diligit bona
coram deo,& prouidet bona coram hominibus. Gaude-
te(inquit Paulus)in domino ſemper,& iterum dico gau-
dete modeſtia ueſtra nota ſit omnibus hominibus. Gau- Philip.4.
dete ad unguenta modeſtiæ,notitiam referto ad odorem.
Audi quomodo ipſe Paulus odorem ad notitiam trahit.
Et odorem,inquit,notitiæ ſuæ per nos manifeſtat in om- 2.Cor.2.
ni loco.Bonum ergo unguentum,& bonus odor ſpiritua
lis in domino exultatio, & modeſta exhibitio, lætitia &
notitia.Bene ungitur,cui dominus in conſcientiæ interio
ris gaudio placet,qui delectatur in ipſo: & bene olet qui
cum Paulo omnibus per omnia placet. Et non placet niſi 1.Cor.10.
in domino,in cui9 modeſto habitu,diſcrēto opere,ſermo
ne docto,interioris alacritatis & gratiæ fragrant unguen
ta. Bene ungitur qui gloriatur in domino: & bene olet,
per quem dominus glorificatur coram hominibus. Et
ipſi redolet, odor ſuus ſuauiter fragrat, ſi non gloriatur
ſeipſum commendari,ſed per ſe dominum. Odor unguen Canti.4.
torum tuorum ſuper omnia aromata. C Vultis ut
inter unguenta & aromata differentiam nobis aſſignem?
Ipſe ergo ſermo cantici diſtinguere uidetur, non re-
probans aromata, ſed unguenta præponens. Quantum
ergo in conſimilibus & coniunctis rebus inuenire di-
ſtantiæ poſſum, unguenta uideri poſſunt dona gratia-
rum quæ in ſpiritu ſancto conferuntur,aromata uerò ip-
ſa officia quæ deuote referuntur. In operibus & in offi-
cijs honeſtatis quædam naturalis ſpecies grata eſt, in
unguentis gratia ſpiritus. Dominum Ieſum unctum ſpi-
ritu & uirtute, ita & ſponſam eius in hoc decuit aſſimi-
lari,ut & ipſa ſpiritu & uirtute ungatur. Bona quidem
ſunt aromata uirtutum, & per ſe redolere uidentur, ſed
cumulatiore

cumulatiore gratia fragrant, cum de unctione ſpiritus ſuauitatis aſpergũtur odore. Opera ipſa & uirtutes cum his quæ foris ſunt communia nobis eſſe poſſunt unguenta non poſſunt. Denique etſi per ſe pulchra ſunt, plus placent cum procedunt de ſpiritu. Quomodo uidentes opera bona glorificant deum, niſi quia intelligunt quòd ipſum opus bonum & à deo uenit, & ad ipſum uadit? Siqua ſanè in me bona ſunt, gratiora mihi quidem inde ſunt cum deputantur gratiæ Chriſti, cum eius in me unctio commendatur, cum ſpiritus redolet, magis quàm cum naturalis arbitrij prædicatur facultas, aut fructus induſtriæ. Denique ſine unctione ſpiritus, & natura libertate deſtituitur, & uirtus ueritate, & opus merito. Nam ſine gratia ſpiritus & fide Chriſti, & uoluntatis conatus effectu caret, & uirtus quæ uidetur fucata eſt, & opus æternæ mercedis non aſſequitur fructum. Ideò odor unguentorum tuorum ſuper omnia aromata. Etenim qualiſcunque aromata fuerint, non meræ ſuauitatis ſpargunt odorem, niſi cum in eis ſpiritualis gratiæ redolent & redundant unguenta. D Vultis ut aliquod uobis unguentum proponam cuius odor ſuper omnia eccleſiaſticorum donorum excellat aromsta? Quis odor in eccleſia ſuauius fragrat odore miſericordiæ & remiſſionis? Quanti cucurrerunt in odore unguenti iſtius, & per hoc Chriſto cõpsrati & agglutinati ſunt? Bene redolet quod ueteris corruptelæ & peccati sb sntiquo inoliti ſub momento delet fœtorem. *Luce.7.* Mulier illa quæ erat in ciuitate Maria nomine, quàm fœtids erat quando acceſſit sd pedes Ieſu in domo Simonis leproſi? Quantum ipſi fœtebat Simoni qui præſentiæ eius non ſuſtinuit horrorem portare, quàm fœtida inquam acceſſit ad Ieſum & ecce iam in toto mundo & pœnitentiæ & dilectionis & gratiæ quam reportauit ſpargitur odor. Non eſt ſera grstis Chriſti: in ipſo conuiuio quo mulier hæc domini pedes rigauit, terſit & perunxit: & lota & exterſa & peruncta eſt, & ipſius domini teſtimonio phariſæo præfertur. Non eſt enim parca clementia Chriſti, nec pigra quidem: plus rependit, & ſub hora rependit. Quid mirum ſi pœnitenti occurrit in*Ioan.8.* dulgentia, ubi sd patientiam pœnitentis adducit? Mulier illa deprehenſa in adulterio & relicta in medio, uide quomodo clementiam Ieſu redolebst, quæ mechiæ culpa prius fœtebat. Reuolue euangelium ubiq; Ieſum inuenies & citum & copioſum sd ueniam. Denique etſi quatriduanus mortuus eſt, & publicati criminis fama iam fœtet: ubi Ieſus euocat & educit de tumulo prauæ conſuetudinis, ubi Ieſus ſoluit & remiſſiõis infundit unguentum, ſtatim à facie eius fugit omnis fœtor antiquæ putredinis. Quis enim retractabit quod nõ imputat dominus? Quis tenebit errsta quæ ipſe remittit? Non poteſt male olere *Ioan.11.* quod ipſe abolet. Domine (inquit Martha) quatriduanus eſt, & iam fœtet. Erras Martha. Ieſus non tam fugit fœtida, quàm ſolet ipſum fœtorem fugare. Exemplum dedit eccleſiæ ſuæ, ut quemadmodum ipſe fecit nobis, ita & nos inuicem faciamus: hæc illi reliquit unguenta. E Quanti deſperantes ſemetipſos tradidiſſent immunditiæ & auaritiæ, omniumq; uitiorum præcipites ſe dediſſent in gurgitem, ſi non medicaminis huius retraherẽtur odore? Tribularer, inquit, ſi neſcirem miſericordias domini, miſericordias in capite, & miſericordias in corpore eius quod eſt eccleſia. Nam & ipſa sccepit à domino, quod & filijs tradidit. ipſa inquam accepit miſericordiam in munere, ipſa etiam in mandato, ut ſit miniſtra miſerstionum. Bonum quidem miſericordiam miniſtrare, ſed melius miſereri. Miſericordiam quã debes ex loco, ex animo ſolue. Exprime in te Chriſti affectum, cuius officium & uicem ſuſcepiſti. Miniſter es eius qui diues eſt in miſericordiis. Noli in alieno prædurus inueniri. Eroga conſeruis tuis unguenti huius menſuram in tempore. Si in alieno infideles eſtis, quod ueſtrum eſt quis dabit uobis? Affectus tuus ſit miſericordiæ: nam domini eſt effectus ueniæ. Qui læſam conſcientiam geſtat, tectum uulnus ſub pectore: tuto ſe tibi committet ſi penes te unguenti huius odorem præſenſerit. Si ſciretis quid eſt miſericordiam uolo & non ſacrificium, nunquam condemnaſſetis innocentes. Non ſic tu domine, non ſic, non modo non innocentes ſed ne nocentes quidem condemnas, ſed emendas eos. Emendabit, inquit, me iuſtus in miſericordia, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. *Pſal.140* Diſtinguit hic pſalmiſta inter oleum & oleum, inter oleum adulationis, & oleum miſerationis. Illud demulcet & ſauciat, iſtud demulcet & ſanat. An non tibi ſuper omnia aromata bene redolet unguentum per quod uniuerſa delicta tam facile delentur? Filius ille iunior in ſe reuerſus, unguenti huius uberam copiam odoratus eſt in patre de regione longinqua: & inter greges porcorum patris eius cœpit fragrare clementia: ideò attractus eſt, & currere cœpit ad patrem in odore unguentorum eius. F Vide facilem, uide profluam domini Ieſu gratiam, cum pœnitente filio gaudere cũ oportet & epulari. Manet in domo Zachæi, publicanum in diſcipulatum aſciſcit, & cum Lazaro poſt tumulum inſtaurat conuiuium. Quibus propiciatur, improperare neſcit: dimidia uti non nouit clementia: familiaritatis in gratiam ſuſcipit quibus indulget. Bonum ergo miſericordiæ unguentum, quod peccata remittit, præuenit merita, comitatur, accumulat, ſuper omnia fragrat aromata, eo quòd omnis eccleſia ſanctorum plus miſericordia quàm meritis nititur. Deniq; remiſſionis unguentum ultimum ſacramentum. Vnguentum hoc & peccatoribus & iuſtis commune, & commodum eſt: nam ſunt alia quædam ſpecialia ſanctorum, & ſolis ipſis accommodata. Sunt enim unguenta quæ ſanant, ſunt unguenta quæ fouent, ſunt unguenta quæ ſanctificant, ſunt quæ delectant. Et prima quidem ægritudinem depellunt, ſecunda iam ſanis conferunt alacritatem, tertia ſanctificant in opus miniſterij, ſicut regium & ſacerdotale unguentum, quarta non iam in opus ſunt ſed in ocium, non in adminiſtrationem, ſed in amorem, ſed in gloriam, ſed in delicias, ſed in uſum ſponſi & ſponſæ. G Bonum eſt commorari in unguentis: ſed quoniam alibi ſatis diſputatum eſt ſuper unguentorum diſtinctione, ungendi modos nunc breuiter diſtinguamus. Alij tanguntur, alij aſperguntur, alij inunguntur, alij perfunduntur. Relege penthateucum, euangelium reuolue, & diuerſitates iſtas ungendi quas corporaliter & exterius factas aduertis, ad amores deflecte. Non ego nunc de natura unguentorum, ſed de menſura ago ungendi: & alij quidem ſemel, alij ſæpius, alij ſemper unguenta frequentant. Bona quidem copia, ſi aſſit & gratia. Neutra deeſſe uidetur in unguentis ſponſæ, nec ſuauitas, nec ubertas, quorum odor omnia aromata ſuperat. Ad eccleſiam generaliter hanc laudem deriuauimus, ad ſpecialem aliquam in eccleſia perſonam declinemus ſermonem: quæ ſingulari quodammodo amoris & familiaritatis beneficio ſponſæ debeat nomine cenſeri, in qua non modo neceſſitatis ſed dignitatis & uoluptatis ubertim unguenta aſpirant. Non hanc crediderim ego ſacro unguine uel tactam in parte, uel reſperſam per partes, ſed perfuſam & perunctam abundantius in ſponſi delicias. Copioſe penes hunc ſponſum aromatum cellæ eructantes ex hac in illam, ſicut regales oportet habere diuitias. H Sed credibile eſt excellentioribus reginam unguentis redolere. Nihil tamen nobis de uirtute unguẽtorum exprimitur, præter quàm quòd ſolus odor commendatur in ipſis. Nõ eloquitur quid efficiat unctio, delicias ſolas memoraſſe cõtentus, & eas delicias quæ ſpiritualem magis charitatem accendunt. Vnctio ſolo tactu ſentitur, cum fuerit carni ſuperfuſa. Odor uerò tactum diffugiens, tantum ſpiritu ſentiri ſe patitur. Et unguenti quidem liquor ſenſim in interiora liquatur: odor uerò cum omni

facilitate ſuperiora petit, cerebro illabitur, ſenſuū ſedem
dum occupat recreat. Multo ergo ſubtilior & ſublimior,
multo magis unguentorum eſt odor quàm liquor. Et in
blandimento ſponſæ magis delicata & magis accommo-
da ſpiritualibus oblectamentis, & feculentiæ minus ha-
bentia oportuit commemorari. Aliæ unguentis & oleo
indigent, ut motus carnis aut mitigent aut immutent.
Hæc autem iam non in carne, ſed in ſpiritu (ut domini
ſponſam decet) ſpiritualibus abundat delicijs. Odor un-
guentorum tuorū ſuper omnia aromata. Et ſi ſolus odor
commemoratur, fortè non ſolus operatur: operatur &
Gala. 5. unctio. Qui ſunt Chriſti (ait apoſtolus) carnem ſuam
crucifixerunt cum uitijs & concupiſcentijs. Vbi unctio
eſt, non uidetur crucifixio neceſſaria. Illa mortificat, &
hæc immutat. Et quidem crucifixio doloris ſenſum ha-
bet, unctio lenitatem. Suauis unctio eſt & efficax, tamen
quæ ſine læſione oleo exultationis & lætitiæ à corruptio-
ne carnem illæſam conſeruat, corruptionem aufert & cru
ciatum non importat. Domini Ieſu paſſionem unguenta
præueniunt, unguenta ſubſequuntur, ut diſcas & tu car-
nis tuæ (ſi quis eſt) cruciatum, unguentorum exuberan-
tium perfuſione lenire. Bis unctus eſt, ut & crucis non ſen
tiret iniuriam, & reſurrectionis ſuæ nouitatem conſeque-
retur, & ut quaſi per hoc ſacramentum ſpiritualis unctio-
nis gratiam commendaret. Bonum ergo unguentum cu-
ius (ut ſic dicam) liquor carnem immutat, & odor ſpiri-
tum recreat. I Et ut ſummatim hæc recapitulemus, un-
ctio eſt mentis exhilaratio & exultatio, odor eſt ipſa ora-
tio. Vnctio ſpiritualis lætitia, odor quædam eorum quæ
animo geſtantur, exterior per famam notitia: unctio in-
terna delectatio, odor quoddam de gaudiorum experien
Canti. 4. tia deſiderium ſuauiter profluens. Ideò odor unguento-
rum tuorum ſuper omnia aromata. Omne enim oratio-
nis incenſum, & deſiderij uehementiam excedit deſide-
rium illud quod de cæleſtium blandimento gaudiorum
gignitur, & concupiſcētia quæ de ſpiritus unctione qua-
ſi ſuauiſſimus quidam odor ubertim exalatur. Bonum
hoc deſiderium quod uim habet orationis, & non habet
afflictionis moleſtiam. Sponſa hæc cui priuilegium hoc
unguenti & odoris defertur. Quid mirum ſi præcellen-
tius redolet quæ ſpecialius ungitur? quid mirum ſi aui-
dius optat, quæ geſtat ſuauius? Aequum enim eſt ut am-
plius oret quæ arctius hæret. Adhærens ſponſo, unus
cum illo effectus eſt ſpiritus. Idcirco non niſi ſpiritus re-
dolet in ea, qui unxit eam, & orat pro ea affectibus inenar
rabilibus. Propterea odor unguentorum eius ſuper om-
Apoc. 5. nia aromata. Et in Apocalypſi legis phialas plenas odo-
ramentorum, quæ ſunt orationes ſanctorum. Aromata
(ſicut Exodus docet) geminos in uſus diſtribuuntur, id
eſt criſmatis & thymiamatis. Nónne tibi uidentur etiam
nunc in laudibus ſponſæ, hæc utraque coniungi? Vnguen
ta eius, & unguenta ſunt, & odorifera ualde. Odor enim
eorum ſuper omnia aromata. Vnguentum (ut dictum
eſt) donorum perceptio, odor de perceptione actio gra-
tiarum, deſiderium æternorum, & quidam inter ſublimia
Eccli. 35. bona ſenſus humilis. Oratio enim humiliantis ſe, ipſa nu-
bes penetrat. K Vides quomodo aſcendit odoramen-
Lucæ. 18. tum humilis orationis? Aſcendit phariſæus ille in tem-
plum ut oraret, ſed orationis eius odor neſciuit aſcende-
re. Bona gratiarum ſibi diuinitus collata ſecum reputat,
& quaſi unguenta recenſet. Non ſum, inquit, ſicut cæte-
ri homines, raptores, iniuſti, adulteri. Audi præ quibus
unctum ſe gloriatur, gloria eius in confuſione aliorum
uidetur. Non magna gloria, magna tamen ipſi uidetur.
Ipſi redolet, non tamen ſuper aromata, ſed ſuper ſulphu-
ra cæterorum. Audiſti quibus præferatur, audi nūc quid
in ſe gratiæ præferant unguenta in quibus phariſæus glo
Vt ſupra. riatur. Ieiuno bis in ſabbato, decimas do omnium quæ
poſſideo, & ſi quem defraudaui, reddo quadruplum. Bo-
na hæc legis elementa redolent, non euangelicam doctri-
nam. Non ieiunat per omne tempus, non renunciat om-
nibus quæ poſſidet, ut non habeat unde poſſit uel primi-
tias uel decimas dare. Defraudata reddit in quadruplum,
non ſe patitur defraudari, non quod reliquum eſt expo-
nit partem auferenti, nō acceptas ſe habere dicit iniurias.
Phariſæe inter infirma opera ſupra modum tumes. Pha-
riſæe non rogas, ſed prope aſtanti publicano iniurias ir-
rogas. Tu de teipſo perhibes teſtimonium, exiguum eſt
teſtimonium tuum. Duo quædā in oratione tua non tam
redolent quàm fœtent, tumor & tepor. Tumor eſt in eo
quòd publicano improperas. Tepor quidem quia omni-
no nihil rogas. Quomodo enim non tepebit oratio, ela-
tionis uento & inanitate ſatiata? Phariſæe non oras, ſed
effers teipſum. Tu de teipſo perhibes teſtimonium, & te-
ſtimonium tuum non eſt uerum. De operatione tua exi-
guum eſt, de prælatione non uerum. Audi enim teſtimo-
nium ueritatis. Amen amen, inquit, dico uobis, deſcendit
hic iuſtificatus ab illo in domum ſuam. Non enim qui ſe- *2. Cor. 10*
ipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem deus com-
mēdat. Ideò felix anima ad quam ab ipſa ueritate tam ex-
cellens commendatio profertur: Odor unguentorū tuo-
rum ſuper omnia aromata. Magnum exhibitum eſt publi
cano teſtimonium, huic autem cui laudes iſtæ canuntur,
multo maius. Deſcēdit ille iuſtificatus à phariſæo, hoc eſt
ab homine elato, ab homine iniuſto, in domum ſuam. Hu-
ius autem ſponſæ unguentorum odor omnia excedit aro
mata. Ingens præconium, ſed ipſa non ab homine teſtimo
nium accepit, ſed ab illo qui corda ſcrutatur, qui per fidē
& dilectionem in corde ipſius & inhabitat & operatur.
Non ſe commendat, non improbat alios. Fauus enim di- *Canti. 4.*
ſtillans labia eius. Capitulum hòc ordine ſequitur, ſed ho-
die tractari nō poteſt. Craſtina diſputatio auditui ueſtro
& auiditati dabit gaudium & lætitiam: in domino Ieſu.
Quod ipſe præſtare dignetur qui uiuit & regnat per om-
nia ſecula ſeculorum. Amen.

¶*Sermo.* XXXIIII. A

Fauus diſtillans labia tua ſponſa, mel & lac ſub *Canti. 4.*
lingua tua, & odor ueſtimentorum tuorū ſicut
odor thuris. Vehementer dulcia ſunt quæ nūc
dicta ſunt ad ſponſam. Sed quæritis quomodo
ſuperioribus iſta conueniant? Semel uos commonuiſſe
ſufficiat, neceſſitate continuationis liberam eſſe legem cō
mendationis. Non tenet ſeriem, ſed utitur uaga licentia.
Vbi laudum ratio uertitur, non poteſt ordo quidem exi-
gi, ſed nec debet reſpui ſi aſſignari queat. Poſt unguento-
rum laudes ſtatim labiorum gratia profertur in medium.
Quid enim ſi non de unguenti uirtute hæc in labijs diffu
ſa eſt gratia? Euangelium reuolue, & aliquid tale de ſpōſo
ipſo dici inuenies. Spiritus, inquit, domini ſuper me, eo *Lucæ. 4.*
quòd unxerit me, euāgelizare pauperibus miſit me. Opor
tuit ergo & ſponſam in hoc aſſimilari ſponſo, ut & ipſa in
opus euāgelij unctione ſpiritus ungeretur: Spiritus enim
ad officium ungit, & ad efficaciam. Vtrunque ab illo eſt, &
miniſterij gradus, & gratia miniſtrandi. Sine gratia gra-
dus inutilis, & ſine gradu, præſumptuoſus uſus eſt gra-
tiæ. Quomodo prædicabūt niſi mittantur, aut quomodo *Rom. 10.*
mittentur niſi ungantur? ſicut ſcriptum eſt: Spiritus do- *Lucæ. 4.*
mini unxit me, euāgelizare pauperibus miſit me. Spiritus
ordinat in officiū, ſpiritus & os aperit, & format in uſum.
Idcirco in laudibus ſponſæ prius agit de unguētis ſpon-
ſæ, deinde de dulcedine labiorum eius, quia etſi dulcia lo-
quitur, nō ipſa eſt quæ loquitur, ſed ſpiritus ſponſi qui lo
quitur in ea. Denique audi qd ipſe ſponſus Ieſus primitias
pollicetur ſponſæ, id eſt apoſtolis, quia primitias ſpiritus
acceperunt.

Lucæ.21. acceperunt. Ego, inquit, dabo uobis os & ſapientiam, cui
non poterunt reſiſtere omnes aduerſarij ueſtri. Magna
quidem uirtus ſermonis diuini, & aduerſantes reuince-
re poteſt, & non aduerſantes allicere. Et hoc ipſum eſt de
præconijs eius: quod nunc in diſputatione fertur, ad
blandimentum plus ſpectat, quàm ad redargutionis effe-
Canti.4. ctum. Fauus diſtillans labia tua. Familiare quidem eſt
illi & quaſi innatum dulcia loqui. Siquando autem incre-
pat dure, peregrinum illud ab ea, & dèlonge aſcitum,
& non inſitum, nec ſic eſt affecta, ſed magis coacta. Cum
dulcia loquitur, de proprijs loquitur: cum uerò dura,
non habet hæc oris eius qualitas, ſed prauitas audien-
tium. Ergo de proprio & de familiari laudat ſponſam,
Canti. 4. cum dicit: Fauus diſtillans labia tua. B Sed quia de
continuatione aliquanta iam audiſtis, uultis & de con-
tinentia commendationis eius diſſeram? Tria quædam
laus iſta complectitur, dulcedinem, plenitudinem, parci-
tatem. Dulcedo conſideratur in genere, plenitudo in co-
pia, parcitas in effuſione. Quid effuſionem dico? Diſtil-
latio magis eſt quàm effuſio. Fauus diſtillans labia tua.
Quid neceſſe eſt in aſſignandis ſingulis immorari? Ipſi
enim ſcitis quia fauus non niſi dulcedinem effundit, nec
niſi de pleno effundit. Et de plenitudine quidem ipſa,
non totam ipſam. Ideò fauus non effundens, ſed diſtil-
lans labia tua. Eſt ergo in labijs ſponſæ & dulcedo ſola,
& dulcedo plena, & dulcedo ſobria. Plenè quidem poſſi-
detur, ſed non plenè effunditur, ſed prout auditorum ca-
pacitas exigit. Vultis etiam ipſius ſponſæ de labijs ſuis
Pſal.118. habere teſtimonium? Quàm dulcia, inquit, faucibus
meis eloquia tua, ſuper mel & fauum ori meo. Dulcia
quidem ſunt labia ſponſæ: eloquia enim domini diſtil-
lant ab eis. Eloquiorum domini eſt iſta dulcedo. Non
enim de ſuo loquitur: ſed quaſi ſermones domini. Idcir-
co diffuſa eſt gratia in labijs eius. Accipite iam ex parte
qualia mella ſacri fauus diſtillat eloquij, & unicuique ſi-
cut deus diuiſit uaſi cui inſtilletur menſuram. Remittit,
permittit, promittit, præmittit. Delicta remittit, infirma
permittit, æterna promittit, & ipſorum primitias quaſ-
dam præmittit. Sapientiam loquitur inter perfectos, ſa-
pientiam quidem non huius mundi, ſed dei, ſapientiam
in myſterio abſconditam, & inter minus ſpiritualiter ſa-
piētes nil arbitratur ſe ſcire niſi Chriſtum Ieſum & hunc
crucifixum. Cohortatur ad perfectionem, non cogit, ſed
magis conſolatur puſillanimes, ſuſcipit infirmos: & ii in-
quietos corripit, correctio iam dulcedinem ſapit mater-
nam: peccanti compatitur, conuerſo indulget, nec in-
dulgentiarum numerum & quaſi terminum quem non
tranſgrediatur præfigit, cui præcipitur ſeptuagieſſepties
in die delicta toties confitenti donare. Vide quàm magna
multitudo dulcedinis in labijs ſponſæ quæ quoties ipſe
pereffluis in malum, toties ſi conuertaris ipſa tibi diſtil-
lat in bonum, & præbendæ ueniæ uicibus non exhauri-
Lucæ.15. tur. Denique inſtar angelorum dei non inſultat ſed exul-
tat ſuper peccatore pœnitentiam agente. Bonum ergo
eſt labijs eius auditum præbere. Nam & dominus preci-
bus eius aurem accommodat, ſicq; tuum prouocat & in-
uitat affectum, ut prodat & ſuum. Loquere ſponſa quod
loqueris, quia audit cum deſiderio dilectus tuus, ſiue di-
ſputantem de ſe, ſiue colloquētem ſibi. Sed cum ipſi ſpon-
ſo ſponſa loquitur, tunc loquitur in loquela dulcioris la-
bij & lingua altera. Tunc cordis labia uere melle delo-
ctationis ſtillant diuinæ, imo non tam diſtillant quàm
fluunt, quoniam hora illa in melleas affectiones anima to-
ta conuertitur. Beata uiciſſitudo, quando de corde ſpon
ſæ quædam fluenta mellis emanant in dilectum, & ab
Eccl.1. ipſo redundant in ſponſam. Ad locum enim unde exeunt
hæc mellis flumina reuertuntur ut iterum fluant. Boni
faui in labijs ſponſi & ſponſæ eructantes ex hoc in illud,
& inuicem rorantes amoris dulcedinem. Ille deſuper ir-
rorat gratiam, illa deorſum actionem gratiarum. Ipſe Ie-
ſus in anima dilecta roris huius mellis & ſtillas genuit.
Dulces omnino ſtillæ roris, affectiōes illæ diuini amoris,
quando ſponſa liquefacta tota diſtillat à facie eius quem
diligit, à facie dei ſui. Ideò quaſi fauus diſtillans labia
eius, eo quòd uehementer dulcis eſt ſic affectæ mentis ſuc-
ceſſio, ſed uelox ſucceſſio, propter illum dulcem exceſſum
mentis raptum, & propter citam interruptionem. C
Fauus diſtillans labia tua. Purgata omnino hæc ego cre-
diderim labia, de quibus ipſe Ieſus dulcedinem melleam
haurire ſe reputat. Eſaiæ labia forpice & carbone de alta- Eſaiæ.6.
ri tacta purgantur. Miſit (inquit alius) manum ſuam do- Hiere.1.
minus, & tetigit os meum. Quæ ſponſa eſt, non carbo-
nem, non digitum optat, ſed oris contactum. Oſculetur Canti. 4.
me, inquit, oſculo oris ſui: labia labijs debētur. Nec enim
de ſponſæ labijs exprimerentur dulcedines, ſi non labijs
imprimerentur dilecti. Quid autem niſi oſculi ſuauitate
quod de labijs ſponſæ rapit, ſe delectatum gaudet cum
dicit: Fauus diſtillans labia tua? Propter utrunque, &
propter oſculum charitatis, & propter oraculum ueri-
tatis. Fauus, inquit, diſtillans labia tua, mel & lac ſub lin- Canti. 4.
gua tua. Iſtud iam propriè ad eloquij gratiam reſpicit.
Nam labiorum uſus etiam ad oſculum eſt, linguæ uerò
ad eloquium tantum. Non tantum dulcedo in lingua ſo-
nat, ſed mel & lac ſub lingua tua. Simulata dulcedo eſt
quæ tantum ſonat in lingua, & non ſentitur ſub ipſa. Exi-
gua eſt quæ tota eſt in labijs & in lingua, & non pars eius
maior ſub lingua. Non eſt dulcedo tantum in eius lin-
gua, nec tota eſt lingua: ſed ſicut ipſe qui nouit teſtatur,
mel & lac ſub lingua tua. Ideò eructat uerbum bonum,
uerbum tam melleum quàm lacteum, propter deitatis ma-
ieſtatem, & propter incarnationis myſterium. Lingua &
labia aeſi quidam argenteus canalis ſunt per quem de
cordis fonte riuuli lactis & mellis erumpunt. Vtrunque
dulce, ſed diſtincta dulcedo. Lac paruulorum eſt ut Pau- 1.Cor.3.
lus loquitur. Et idem inter perfectos dulcem & diuinam 1.Cor.2.
& quaſi melleam ſapientiam docet. Alij mel tantum ha-
bent ſub lingua, alij tantum lac, & non mel. Mel autem &
lac utrunq; pariter ſub lingua ſunt ſponſæ. Nec mel fluit,
ſed magis diſtillat. Nec enim paſſim & intemperāter pro-
fundit ſublimes illos & reconditos ſenſus ſecretorum cæ-
leſtium, deitatis arcana, nec lactis potum ſine delectu pro-
pinat. Mel, inquit, & lac ſub lingua tua. Non enim ſermo Canti. 4.
eſt uel interna dulcedine uacuus, uel internæ dulcedini
coæquatus. In promptu eſt illi dulcia loqui ſub cuius lin-
gua mel & lac. Beata lingua quæ uelut fauus diſtillat, &
uelut ubera quædam paruulorum lacte diſtenditur, quæ
mel diſtillat, & lac fluit. Omnis clamor & amaritudo & Ephe.4.
blaſphemia longe ab iſtis proſcribitur labijs, ſicut apoſto- Pſal.9.
lus ſuadet, hortatur hæc iuxta pſalmum: Sub lingua eius
labor & dolor. Sed mel & lac, inquit, ſub lingua tua. Fa- Prou.5.
uus diſtillās labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius,
non tamen mel & lac ſub lingua eius, non in intimis eius,
non in ultimis eius, ſed nouiſſima eius amara ſicut abſin-
thium, & acuta ut gladius biceps. De muliere uerò forti
hoc idem in prouerbijs inquit. Fortitudo & decor indu- Prou.31.
mentum eius, & ridebit in die nouiſſimo. Spiritualem il-
lum & uerè beatum riſum iam nunc parturit os eius, &
quaſi dulcedo eius ſub lingua latitat. Ebullient autē quæ
nunc ſubſunt, mel & lac in plenam lætitiam, in die nouiſſi-
mo. Tunc nulla ex parte quaſi ſub lingua premetur ſilen-
tio, ſed preſſum diu prorumpet gaudiū, & implebitur os
eius riſu. Os inquam mulieris cuius fortitudo & decor
indumentum eius. Vide quomodo non oportet nudam
inueniri, quæ promiſſa ſibi expectat gaudia reddi. D
Quis ſcit ſi non hæc ipſa ſunt indumēta de quibus in hoc
eodem cantici loco ſubſequitur: quia odor unguētorum
tuorum ſicut odor thuris. Operui (inquit pſalmiſta) in ie- Pſal.68.
iunio animā meam. Item: Humiliabo in ieiunio animam Pſal.34.
meam, & oratio mea in ſinu meo conuertetur. Bona ue-
ſtis ieiunium, in cuius ſinu quodam ſecreto oratio cōmo-

ratur. Veſtis eſt quæ ſinum habet. Oratio mea in ſinu meo
conuertetur. Habes hic utrunque, ſi aduertas, & in ieiunio
indumentum fortitudinis, & in oratione odorem thuris.
Pſal.34. Oratio, inquit, mea in ſinu meo conuertetur. Cur uerò
ait in ſinum? An fortè defectum orationis tepidæ & infra-
ctæ dedit intelligi, in ipſo primo euaneſcentis proceſſu,
ideoque dicitur in ſinu ſuo conuerti, ibidem ſcilicet occi-
dens ubi exhauritur? Sed quomodo conuertitur & re-
dit quæ perit? Magis quidem in ſinu conuerti uidetur,
quæ celerem precis reportat effectum, & ſi nondum ple-
ne, ex parte tamen humilis & deuotæ petitionis fructu po
titur. Habet enim dulcedinem multam uehemens & de-
uota oratio, & dum dirigitur in conſpectu domini quaſi
incenſum, ſuauem ipſa odoris ſui ſenſum haurit. An non
bonum indumentum cum uapor huius nebulæ ipſam of-
ferentis operit & ueſtit animam? Bonum planè. Sed nos
ſicut cœpimus ueſtimentorum interpretationes ſecun-
dum exteriores actus exequamur. Opera enim bona &
priorem deformitatem operiunt ne ad noxam impute-
tur: & decorem quendam & uenuſtatem conferunt ut
ad gratiam reputetur. Bona enim ueſtimenta, bona ſunt
opera: & ſimul ornant & orant. Et quod ornent manife-
ſtum quidem eſt: ſed non omnium ornatus redolet thu-
ra, non orationis ſpecimen tenet. Denique cuiuſque ope
ra & potentia, & publica oſtentationem & inanem iactan
tiam redolent, non ſupplicationis inſtantiam, non ſolici-
tudinem placendi domino, non impetrandæ uota gra-
tiæ. Quomodo enim aptabitur odor ueſtimentorum tuo
rum ſicut odor thuris? Qui uerò omnia agit ut ei placeat
cui ſe probauit deo, ut eius mereatur fauorem, utique
odor ueſtimentorum eius ſicut odor thuris. Et quidem
thura niſi deo ſoli nec offerri ſolent nec debent, ideò odor
ueſtimentorum eius ſicut odor thuris, cum quicquid ſiue
palàm ſiue clàm agit, ad impetrationem placationis refert
diuinæ. Idem uidetur eſſe oleum in uaſis, & in ueſtimen-
tis odorem, ſed odorem thuris. E Quid aliud quàm
gaudia illa ſpiritalia & æternam delectationem deum ex-
Pſal.62. orat, qui omnem aliam abiurat & horret? Sitiuit (inquit
pſalmus) in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro
mea. Vides in uerbis quomodo & ipſum carnis ueſtimen
tum quaſi orationis habet uicem, dum deo ſitire dicitur.
Caro uoluntarijs afflicta diſciplinis, nónne deum ad pro-
piciationem flectere nititur? Ipſa eius propter deum ſup-
plicia, quædam ad eum ſupplicationes ſunt. Eleemoſyna
pauperi miſericorditer impenſa exorat. Carnis propriæ
delectatio diſcretæ repreſſa cur non & ipſa orationis ha-
bet effectum? Voluptatis repreſſio quædam eſt uotorum
expreſſio, & deſiderij delectationem aliam ſuſpirantis.
Orationis feruidæ effectus in ſinu cordis uertitur & con-
uertitur. Thura in exteriora abſtinentiæ ueſtimento ſua-
uiter fragrant. Et bonum omnino ueſtimentum, quan-
do anima non tam carne ueſtitur quàm carnalium ieiu-
nio quodam & temperantia uoluptatum. Bonum omni-
no ueſtimentum continentia uirginalis, ſuauem redolet
& uelut thuris odorem, uel illi quem diligit, uel ſibi quæ
diligit. Quicquid cum dilectione offertur, non poteſt
eius delectatione nõ perfrui ipſa quæ offert. Omnis enim
hæc dulcedo quæ prædicatur in ea, ſentitur & ab ipſa.
Ab ipſa manat, & in ipſa manet. In labijs fauus, ſub lingua
mel, & in ueſtimẽtis eius redolentia thuris. Proxima ſunt
ipſi uniuerſa hæc quorum tam gratus eſt ſenſus, & per-
Pſal.18. fruitio dulcis. Erunt (inquit Dauid) ut complaceant elo
quia oris mei, & meditatio cordis mei in conſpectu tuo
ſemper. Habetis hic utraque hæc: & ne quid deſit ad cumu
lum gratiæ, ſub ueſtimentorum uocabulo operum qua-
litas tertio loco profertur in medium. In labijs ſtillant elo
quia, ſub lingua meditationes melleæ fluunt, ueſtimento-
rum ornatus thuris ſpirat odorem. F Quid illi cenſes
deeſſe ad gloriam, in qua hæc tria complacent, os, ani-
mus, opus? Hoc numero omnia comprehenſa ſunt, ſed
ordine conuerſa ſunt. Ab operibus enim inchoandum
eſt non ab eloquio. Cornelij centurionis primo opera
& orationes exauditæ ſunt, fide corda mundata ſunt: de-
inde ſuper ipſum & ſuper ſuos ſpiritus cecidit. Et erant Actuū.1.
loquentes linguis ipſi apoſtoli poſt aſcenſionem domini
unanimes perſtiterunt in oratione: completis promiſſio-
nis diebus repleti ſunt ſpiritu: poſtea profecti prædicaue-
runt ubique. Primo in oratione profuſi ſunt, deinde ſpiri-
tu infuſi ſunt, & ſic quam ſuſceperant, alijs gratiam ipſi
profundunt. Primo expectatione & deſiderio conuerſi
ſunt ad deum. Secundo ad ipſos facta eſt dei conuerſio.
Tertio ipſi conuerſi confirmantur & confirmant fratres
ſuos. Sed ſiue ſanctitatem uitæ, ſiue uiſitationem diuinam,
ſiue uerbi miniſterium in apoſtolis attendas, omnia hæc
ueſtimentorum uicem tenent, his omnibus operti ſunt
& ornati ſunt. Quid in illis relictum eſt nudum, aut ue-
tuſtate priſtina ſordens, quin tam feſtiuo & uerbi & uir-
tutis cultu reſplendeat? Eximius itaque cultus in illis, ſed
nec copia minor. Quidnam hæc ueſtimenta redolent?
qualis eſt odor eorum, nunquid non ſicut thuris? Cum
domini pecuniam conſeruis erogant, non inde penes ſe
quicquam uel furtim reſidere paſſi ſunt, nihil inde frau-
dulenter ſibi decerpentes, etiam à laudis munere manum
excutiunt, omnia referendo ad gloriam dei. Quaſi cæli
decoro ueſtiti ſunt lumine, ſed cæli enarrant gloriam, non
ſuam, ſed gloriam dei. Ipſe tibi Paulus ſubtilia & indiſ-
ſolubilia quædam ueſtimenta uerbis ſuis contexit, &
pro capacitate tua luminis & intelligentiæ coaptat ami-
ctum, non tamen in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ
uerbis, ſed in doctrina ſpiritus. Ideò ueſtimenta quibus
uel ipſe tegitur, uel quæ tibi contexit, non niſi thuris ha-
bent odorem. Nam affectata uerborum laſciuia & cul-
tus, inanis & leuis gloriæ redolere uidetur affectum. Et
qui non leporem eloquij, ſed lubricas & fallaces diſputa-
tiones ſubtilioris ſectantur materiæ, dum ſe nimis pro-
pter inanem fauorem extenuant, aliquoties intexunt blaſ-
phemias. Non ergo odor ueſtimentorum eiuſmodi ſi-
cut odor thuris. Nullum in ueſtimentis ſponſæ excipe-
re uidetur dum indefinite pronunciat. Odor ueſtimen- Canti.4.
torum tuorum ſicut odor thuris. O me felicem ſi uel unū
uel alterum in me ueſtimentum, integrum reddat thu-
ris odorem, nec aliqua admixtione peregrina corruptū.
Nam ad hanc menſuram ut omnia eius indumenta uelut
thura redoleant, neminem acceſſiſſe puto, qui needum
in ſponſarum ſortem meruit aſciſci à domino Ieſu ſponſa-
rum ſponſo.

¶Sermo. XXXV. A

ORtus concluſus es ſoror mea ſponſa, ortus Canti.4.
concluſus, fons ſignatus. Primo ex uerbis ſuis
laudatoris huius affectum penſare oblectatus
uidetur qui non eſt contentus laudaſſe ſemel.
Et quantum eſſet ſi uel ſimpliciter & ſine repetitione
eius quam alloquitur, eloqueretur præconia, nunc au-
tem & exquiſitis ad illam utitur blandimentis, & con-
gratulando ipſa congeminat. Quidni quam in matrimo-
nij delegit gratiam, non eius dotibus eximijs aggaude-
bit? Non poterat in tam dulcis neceſſitudinis iura ni-
ſi digna eligi, nec iam electa tepide diligi. Nunquid non
equum eſt ut & ipſa in talibus ei placere ſtudeat, qui ſic
ipſam probauit? Ipſe probat, ipſe talem parat, ipſe plan-
tat ſibi paradiſum uoluptatis, ipſe qui talem eam parat,
ipſe comparat paradiſum deliciarum. Ecce (inquit Iſaac) Gen.27.
odor filij mei ſicut odor agri pleni cui benedixit domi-
nus. Hæc autem non agro confertur ſed orto, ubi ſpiri-
tualis uidetur plantatio florum, & aromatum cultus ube-
rior. In hunc ortum Ieſu bone libenter deſcendis ad areo-
las, aromatum cum cubes in eo ut colas & cuſtodias illū.
Ortus, inquit, cõcluſus ſoror mea ſponſa, ortus cõcluſus. Canti.4.

Per ortum

Per ortum internas fratres intelligite delicias, per con-
cluſionem diſciplinam cuſtodiæ. Quem dabitis orto ſi-
milem, niſi cuius anima ſpiritualibus ſic affectibus redo-
let, ſicut aromaticis floribus ortus? quàm iucundum pe-
netral, quàm ſuauis receſſus in pectore ſponſæ: in pectore
tam florigero ut orto comparetur. Nulla in eo radix ama
ritudinis ſurſum germinans, per quam orti huius impe-
diantur deliciæ. Omnis plantatio quam non plantauit pa
ter meus cæleſtis, non innenietur in eo. Deniq; ipſe plan-
tauit hunc ortum uoluptatis, ut ſolus operetur & cuſto-
diat illum. Gemino quidem operatur modo, plantans &
purgans. Plantat ut ſit omne ei ſemen uerum, purgat ue-
rò ut fructum plus afferat. Et plantatur ut ſemen uerum
ſit, & purgatur ut ſemiplenum non ſit. Quid proderit plã
tatio facta ad ueritatem, ſi purgatio deſit ad ubertatem?
Nihil confert cultura diligens diſciplinæ, ſi cuſtodia de-
ſit. Neutro deſtituitur qui aſſimilatur orto & orto con-
Canti.4. cluſo. B Ortus concluſus ſoror mea ſponſa. Male or-
tum in quo poſitus erat cuſtodiuit Adam, contra lubri-
cum fraudulenti ſerpentis ingreſſum. Iucundus quidem
ille corporalium paradiſus lignorum, ſed ego multo me-
liorem in eius animum plantatum intelligo. Nihil obfuiſ-
ſet in illum corporalem irrupiſſe, ſi non irrupiſſet in iſtum.
Eccle.10. Admiſſus eſt coluber, & ſtatim eius perſenſit ueneua. Qui
enim diſſipat ſepem, mordebit eum coluber. Bona cuſto-
dia ſepes, quæ culta ab incultis ſeparat, & ſeruat illæſa. Cir
cunda ergo hanc orto tuo ſepem, ne ſi fuerit ablata ſepes,
deſtructa maceria, in direptionem & cõculcationem fias.
Non erat ille recluſus hoſti: eiecto & exuli inde quàm gra-
uiter eſt intercluſus? Cum difficultate egreditur, unde in-
cauta facilitate prolapſus eſt. In ſudore uultus pane ueſci-
tur ſuo, qui in paradiſo de uitæ ligno ad libitum poma
carpebat. Hic ueſcitur pane ſuo, ibi uitæ fructibus. In pa
radiſo produxit dominus omne lignum pulchrum uiſu,
& ad ueſcendum ſuaue. Laborat in terra eiectus Adam,
non dominns: ſed ipſa terra ſpinas & tribulos germinat
operanti. Paradiſus gratis dat fructus ſuos, terra laboran
Pſal.72. ti nec ſuos. Commutatio miſera, ſed tu domine perdis (&
iuſte) omnes qui fornicantur abs te. Iure perditur qui
tam charas neceſſitudines perdit fornicando, nec ultra
meretur hæc blandimenta audire ut uocetur ſoror, ut
ſponſa, ut ortus, & ortus concluſus, qui neminem niſi di-
lectum admittit. Porta paradiſi tui ſemper clauſa ſit, ſoli
principi pateat. Non deiiciatur in ſecuri & aſcia ianua
eius. Vnus ſit aditus, & his commiſſus cherubim. Nihil
admittatur non examinatum prius gladio flammeo, nihil
quod uerbum dei reprobet, quod non approbet chari-
tas, quod non ad perfectionem & plenitudinem legis ac-
cedat. Plenitudo ergo ſcientiæ cherubim, & plenitudo le-
gis charitas: in qua omnia concluduntur mandata. Hæc
ſit tibi cuſtodia flammea, ut quicquid irrumpere indi-
gnum tentauerit, ſub momento & non lente conſumat.
Nunquid non commode dilectioni eſt aſſignata conclu-
ſio, quæ ſponſæ ſemper conſtringit affectus, & concludit
in idipſum, ad interiora ſemper conuertens, ubi deliciæ
eius ſint eſſe cum filio dei? Bonus dilectio murus, ſed ha-
bet hic murus antemurale. Dilectio quaſi murus eſt, an-
temurale regularis diſtrictio. Illa cogitationes ſanctas, &
affectus dulces includit. Hæc occaſiones delinquendi re-
pellit & excludit: hæc opportunitatem uacatiõis ad amo-
ris præſtat officia, illa perfruitur. Ille murus gratus eſt, hic
neceſſarius. Ille te cæleſtes inter delicias claudit, iſte pro-
ſcribit mundanas. Si tibi uotiuum eſt cor tuum uelut or-
tum deliciarum præſtare Chriſto, non ægre feras hoc an-
temurali ſi concludaris. Delicias perdere uult quas habet
(ſi tamen habet) qui de munitioue ſubmurmurat. Ortus
Canti. 4. neſcit eſſe, qui non uult eſſe concluſus. C Ortus cõclu
ſus, fons ſignatus. Emiſſiones tuæ paradiſus malorum pu-
nicorum cum pomorum fructibus. In tribus huius orti
laudes abſoluit, concluſus, & irriguus, & aromaticus. Pri
mum ſecuritatem confert, ſecundum fertilitatem, tertium
& ad germina quæ producit reſpicit, ad gratiam. Nónne
nobis gratus ortus iſte uidetur tam integer, tam uber,
tam utilis? Nec tantum utilis eſt, ſed aromaticus & abun
dans delicijs. Quis noſtrum has ad ſe laudes audeat attra-
here? Quis hæc ſibi dici blandimenta præſumat? Atque
utinam ſicut irrigationem & germinationem optamus
aromatum, ſic concludi ſignariq; non detrectemus. Non
enim immiſſiones illas aromatum producit niſi ortus cõ-
cluſus, & fontis ſignati, fluenti irriguus. Signetur ergo
fons tuus ut non effuſione prodiga totus exſiccetur, ſigne
tur ut ad irrigandum tibi ſufficiat. In platéis tuis aquas
tuas diuide, habeto eas ſolus, ut nou ſint alieni partici-
pes tui. In platéis iuquam ſed in tuis aqnas diuide, ut uir
tutum aromata tibi accreſcant ac ſi iuxta aquam iu pla-
téis. Quomodo non erit fons ſignatus qui de fonte illo
uitæ profluit quem ſignauit deus pater? Qui, inquit, bi- Ioan.4.
berit de aqua hac quam ego do, fiet in eo fons aquæ ſa-
lientis in nitam æternam. In fonte hoc quem ſignatum uo
cat, ſignatam quandam & ſpiritualem & propriam & à
ſeculari ſeiunctam doctrinam intellige, aut doctrinam aut
certè deuotionem priuilegio dulcedinis ſignatam, & qua
ſi ſingularem copioſe fluentem & iugiter. Hæc eſt quæ
omnia uirtutum læta reddit genimina. Hæc eſt fortium
operum exhilaratio, ac ſi quædam irrigatio oſſium. Gau
dium enim cordis exhilarat hæc ſingularis & inſignis de-
notio in deum, quaſi fons ſignatus & proprius, ſegrega-
tusq; in hoc miniſterium, ut cor ſponſæ ac ſi ortum quen-
dam irriget in ſponſi delicias. Signetur ergo ut non fiat
iuxta quod ſcriptum eſt: Fons tuus turbatus pede, & ue- Prou.25.
na corrupta, alioquin neſcit tuus dilectus de puro fonte
potare. Signatum eſt, inquit, ſuper nos lumen uultus tui Pſal.4.
domine, dediſti lætitiam in corde meo. Lætitiam ad irri-
gationem deflecte. Denique in ſtillicidijs fontis ortus læ- Pſal.64.
tabitur germinans. Nónne recolis de Geneſi quòd fons
aſcendebat & irrigabat totam faciem terræ? Adhuc ter-
ra dedit fructus ſuos, nondum nouit ſpinas & tribulos.
Quis dabit ortulo meo hanc aquam, & areolis meis hunc
fontem ſignatum? D Quis dabit ut tota ortuli mei
facies irrigua ſit lætitiæ & lucis riuulis, nihil in eo aut ſte-
rile ſit, aut quadam in deuotione triſte? Vicina ſterilita-
ti uidetur operatio triſtis, & ſpiritualis gaudij carens ir-
rigatione. Denique & ſi quid naſcitur, quaſi radix aſcen-
dit de terra ſitienti. Quaſi radix, non quaſi flores, non
quaſi fructus. Quaſi radix, hoc eſt, aut parum aut nihil
plus habens in radice. Ideò fontis inducta eſt mentio, ut
germina læta credas erumpere in orto irriguo. Et eſt equi
dem ortus cuius aquæ fortuitæ ſunt, & quaſi deforis aſci-
te, non perennes, non propriæ. Bonus autem ortus, cuius
fons in ipſo naſcitur. Fons ſignatus & proprius. Fons,
inquit, & fons ſignatus, id eſt iugiter intus erumpens, &
non ualens corrumpi. Fons, quia ubertim fluit. Signatus,
quia nequaquam pereffluit. Aut ideò dicitur fons ſigna-
tus, quia & ſi alijs alij fontes ſunt, ſorori & ſponſæ ſpecia-
lis eſt fons & proprius, & quadam prærogatiua ſignatus.
Bonus omnino fons ſapientiæ, ſed adhuc ſub ſignaculo
nobis emanat, dulciter ſapit, ſed nondum dilucide ſci-
tur. Signatus eſt & clauſus ſub figuris. In apocalypſi liber Apoc.5.
oſtenditur in manu ſedentis ſuper thronum ſignaculis ſe-
ptem ſignatus. Vtriuſque ratio & fontis & libri ad ſapien
tiæ ſpectat intellectum, ſed uterque ſignatus eſt figuris, &
ænigmatibus inuolutus. Signatus eſt: quibuſdam enim
nobis intimatur indicijs, & occultatur in ipſis: & ſicut in
apocalypſi libri ſignati legis apertiones, ita & hic ſignati
fontis emiſſiones. Emiſſiones, inquit, tuæ paradiſus malo- Canti.4.
rum punicorum cum pomorum fructibus. Fons iſte ſigna
tus quidem eſt, ſed exſiccatus non eſt, cuius tam gratioſæ
ſunt emiſſiones. Signatus eſt fons ſapientiæ, ſed ab emiſ-
ſionibus eius cognoſcetis eam. Erit, inquit, fons patens Zach.3.
domus Dauid in ablutionẽ peccatoris & menſtruatæ. Ille

patet, hic ſignatur. Ille abluit, hic alit. Ille lauat, hic rigat.
Ille purgat delicta, hic producit delicias. Ille communis
multorum, hic ſpecialis eſt ſponſæ. Ibi remiſſiones ſunt,
hic emiſſiones. In pſalmo pro octaua uide quomodo pri-
mo lectum lauat, deinde rigat. Non enim eſt ſatis a fœdita
te lauari, niſi & fœcunditas ſectetur. E Emiſſiones tuæ
paradiſus malorum punicorū. Ita Ieſu bone, ita eſt. Emiſ-
ſiones iſtæ, immiſſiones ſunt tuæ immiſſiones per augelos
bonos. Non poſſet tales emittere delicias, niſi tu intrinſe-
Pſal. 4. cus delectationes aquæ uiuæ immiſiſſes. Signatum eſt ſu-
per nos lumen uultus tui domine, dediſti lætitiam in cor-
de meo. Signatum eſt ſuper nos, quod deſuper nobis im-
preſſum eſt. Cui diuini luminis imago deſuper imprimi-
tur, intus in corde lætitiæ ſpiritualis ubertas exprimitur.
Ideò glorioſæ emiſſiones filiæ regis abintus ſunt. Emiſſio
nes tuæ paradiſus. Non ſunt exiguæ deliciarum intrinſe-
cus copiæ, de quib9 integer paradiſus emittitur. Vtrunqꝫ
habes, & paradiſum cōcluſum, & paradiſum emiſſum. Ille
eſt in puritatis affectibus, hic in actibus pietatis. Ille intus
eſt, hic de illo procedit, & probat illum. Vtraqꝫ delectabi-
lis eſt, & conſcientia & conuerſatio ſponſæ. Omnia enim
proponit utiliter, & diſponit ſuauiter. Ideo quaſi paradi-
ſum quendā cernas in ei9 habitu & opere exteriori, dum
honeſtas placet in ſingulis, & ſeries in collatis, & ſuauitas
in diſpoſitis. Modeſte & in tranquillitate omnia agit, ut
uirginalis in ea uerecundiæ nō uioletur ſerenitas. Deniqꝫ
& paradiſi dotes enumeraturus incipit à uerecundia in
eius deſignationem propter colorem ſimilem punica ma-
la proponens. F Emiſſiones tuæ paradiſus malorū pu
nicorū. Poteſt & in malis punicis, martyrum intelligi pa-
tientia, eo quòd proprio ſint ſanguine rubricati. Et bona
pudicitiæ comes, patientia, quæ in laude ſapiētiæ ſibi cō-
Iacob. 3. nectuntur, ſicut ſcribitur: Sapientia quæ deſurſum eſt pri
mo quidem pudica eſt, deinde pacifica. Pudicitia mode-
ſte ſe & pro dignitate temperat, patientia alienam immo-
deſtiam æquanimiter portat. Illa proprios motus infor-
mat, hæc alienos impetus infringit. Illa decor eſt, hæc for-
Prou. 31. titudo, ideò dicitur: Fortitudo & decor indumentū eius.
Iacob. 3. Primo, inquit, pudica eſt, deinde pacifica: & poſt aliquan
ta ſubiungit, plena operibus bonis. Bonum eſt enim per-
ſecutionem pati, ſed propter iuſtitiæ fructus. Ideò emiſſio
nes eius malorum punicorum ſunt, ſed cum pomorū fru-
ctibus. Bona quidem pudicitia, ſed ſi ocioſa non eſt, non
affectata, non ficta, ſed fructum afferens in patiētia. Illa di-
ſponit ſuauiter, iſta protegit fortiter. Illa modeſta, hæc lon
ganimis. Ideoqꝫ his duabus nunc annectuntur quaſi con-
ſummatio & finis operum fructus pomorum. G Tranſ-
eundum iam erat ad arborum aromaticarum diſputatio-
nem, ad delicatiores ſpecies, ad emiſſiones cypri cum nar-
do: niſi mala punica odore nos adhuc traherent, & feſti-
nantem ad alia retinerent ſermonem. Nos malorum puni
corum parabola reſpicit, qui regulares celebramus con-
uentus, qui ſub uno continemur ordine, quaſi grana ſub
cortice. Atqꝫ utinam hæc grana imitemur, ſimiliter in co-
hærentia cordis unanimes, ſicut in concluſione quadam
ordinis. Penè indiſcreta facie huius ſibi mali grana cohæ-
rent, numeri ſingularitate magis diſtant, quàm ſpecie: di-
ſcamus & nos abinuicem numero differre, nō animo. Nō
rixantur inuicem, non contra corticem murmurant non
tentant illum perrumpere, patienter ſe ſinunt eius quaſi
aluo concludi, ut quodammodo dicere illud uideantur:
Pſal. 132. Ecce quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in
unum. An nō fratres in hoc ordine noſtro acſi in cortice
punico paſſionis Chriſti per imitationem color rutilat?
Deniqꝫ uelut quædam huius mali grana ſunt, qui ſibi na-
tiuum dicunt ſub diſciplinæ corio contineri, qui non tam
premi ſe cenſent quàm protegi. Abſit amor proprietatis,
abſit amor priuatæ poteſtatis, & huius te mali granū exhi
bes. Diſcant alij noſtro inuitati exemplo quàm bonum ſit
& quàm iucundum habitare in quodam orto communio
nis, & ſub munimine corticis. Charitas uniat, & cortex
muniat. Quot uidetis ordinata collegia, tot intelligite ue
lut quædam mala punica quæ de fonte fluxere baptiſma-
tis. Denique credentium (ut legimus) erat cor unum, & Actu. 4.
anima una. Ex illis quaſi granis tantarum congregationū
ordinate & unanimiter uiuentium, mala punica prodie-
runt. Illos primos credentium conuentus non aſtringe-
bat adhuc inſtitutio ordinis, ſed inſtinctus amoris. Non
modo ducebant utile, non modo bonum, ſed etiam iucun
dum habitare in unum: ſicut unguentum quod deſcendit
in barbam, barbam Aaron, in oram ueſtimenti ab ipſo ca-
pite Chriſto Ieſu: qui uiuit & regnat per omnia ſecula ſe-
culorum. Amen.

¶ Sermo. XXXVI. A

EMiſſiones tuæ paradiſus malorū punicorum Canti. 4.
cum pomorum fructibus, Cypri cū nardo, nar-
dus & crocus, fiſtula & cynamomum cum uni-
uerſis lignis libani, myrrha & aloe cum omni-
bus primis unguentis. A cypro incipiendum eſt: nam ibi
terminauimus. Septem hic annumerātur arbores aroma-
ticæ quæ dicuntur emitti de fonte ſignato. Et quidem uer
ba hæc uidentur uerba libri ſignati. Ita eſt, ſignata ſunt &
obſerata. Quid nobis Ieſu bone ſponſæ tuæ laudes pro-
ponis, ſi non quid uirtutis intus cōtinent, ipſe depromis?
Tu tenes clauem huius orti cōcluſi, tu ſignaſti, tu reſigna,
tu ſolue, tu inquam ſolue ſeptem iſta ſignacula. Nemo no-
uit quæ ſunt illa intima ſponſæ, illa abſcondita tua qui-
bus adimpletus eſt uenter tuus. Nemo nouit illa niſi tu, &
cui uolueris ipſe reuelare. Vtinam & nos ſimus qui facie
reuelata gloriam ſponſæ quæ ab intus eſt ſpeculari poſſi-
mus. Magna gloria eius in myſterio tam numeri quàm
nominum iſtorum. Et quidem hic quantum donante do-
mino quimus inſpicere, ſeptenarij ſacramentum, aut ſpi-
ritualitatem, aut uniuerſalitatem indicat gratiarum. Id
enim frequens & uſitatum eſt in ſacris literis, ut ſeptena-
rius numerus interpretetur dona illa quæ perfecta ſunt,
& quæ deſurſum ſunt. Diuiſiones gratiarum ſunt, & di- 1. Cor. 12.
uiſiones miniſtrationum ſunt, & diuiſiones operationum
ſunt, idem autem ſpiritus diuidens ſingulis prout uult.
Aliàs alijs diuidit, ſed in ſponſa quaſi colligit & confert
uniuerſa. Non particulatim diuiduntur illi, quaſi diuiſa
ſint in illa. Alijs etiam diuidit & donat, illi non tam diui-
dit quàm totum donat, niſi in hoc cum diuidere illi in-
telligas quòd ſelectim & prærogatiue confert illi uel in
eodem genere gratiarum amplius, uel ſpecialiter in alio.
Poſſet alias arbores aromaticas enumeraſſe, ſed ſufficit
ſeptem, propter eam quam diximus uel ſpiritualitatis uel
uniuerſalitatis ſignificantiam. B Nunc arborum iſta-
rum nomina & naturas in diſcuſſiones adducamus. Et
ſub umbra iſtarum immorari iucundum uidetur, & fru-
ctus earum dulcis erit gutturi noſtro. Vmbram figuram
ipſam intelligo, fructum ueritatem earum. Quomodo
non dulcis ſenſuum fructus, quando ipſa uerborum gra-
ta ſunt folia? Et ſcitis quantam auditui noſtro dat affe-
ctionem tam dulcium frequentia uocabulorum. Poterant
ad permouendum affectum iſta ſufficere. Sufficit quidem
affectui ſimplicitas iſta: nam intellectui ſufficere nequit.
Mos gerendus eſt & ipſi qui paſci uult ſenſuum ueritate. Dulciter auditur hæc dulcium inculcatio uerborum. Canti. 4.
Cypri cum nardo, nardus & crocus, fiſtula & cynamo-
mum, myrrha & aloe. Abſit autem ut non multo dulcius
intelligantur. Magnæ ſunt corporales in arboribus enu
meratis deliciæ, ſed quanto maiores ſpirituales ſunt quæ
figurantur in iſtis? Emiſſiones, inquit, tuæ paradiſus ma-
lorum punicorum ſunt, ſunt etiam cypri cum nardo. Bo- Canti. 4.
nus enim ordo poſt labores patientiæ, poſt uerecun-
diam pudoris ad unguenta proficiſci, & unguēta regalia.
Nam & de cypri ſemine regale confici ſolet unguentum:
& quia

& quia in malis punicis regularē interpretati ſumus una-
nimitatem. Conſequenter his herbis & unguentis regijs:
Lucæ.14. excellentem quandam ſublimitatem intellige. Qui ſe, in-
quit, humiliat, exaltabitur. In patientia & in unanimitate
quid niſi humilitas? Humilitas nec contra iniuriantes tu
met, nec ſupra conſortes ſe tendit. In malis uerò punicis
hũilitas, in cypro ſublimitas. In illis labor, in his deliciæ.
Cypri (ut aiunt) ſemen decoqui oleo ſolet, ut unguētum
exprimatur ex eo. Alij fenſinſut in lachrymis, ſed ſponſa
in oleo. Semina noſtra, opera noſtra ſunt. Hæc ſi habent
hilaritatem, quaſi in oleo decoquuntur. Non ſatis eſt oleo
intingi, niſi ſint cocta & confecta in oleo, & quaſi in ipſum
oleum conuerſa. Quod in oleo calente decoquitur, olei
ipſius imbuitur natura. Coquuntur & cōficiuntur ſemen
cypri & oleum in unam unguenti qualitatem. Mira qui-
dem confectio laboris & lætitiæ, eo mirabilior quòd in la
bore non labor ſed lætitia ſola ſentitur. Opus enim exul-
tationis in oleo decoctum, in eius tranſit naturam. Opus
ipſum (ut ſic dicam) obliuiſcitur opus ſe eſſe, dum amo-
ris pinguedine totum inficitur. Sed ipſa interior exulta-
tio de opere capit augmentum: ſic enim & oleo ſemen con
fert, & oleum ſemini, quando cum exultatione operatur
ſponſa, & de ipſo opere magis exultat. C Vnguentum
2.Cor.9. hoc regium eſt. Ieſus ipſe libenter ex hoc inungitur. Hi-
larem enim datorem diligit deus. Et ſi unxit eum pater
deus ſpiritu & uirtute, & ſi unctus eſt oleo lætitiæ præ cō-
ſortibus ſuis, uult tamen à conſortibus ſuis ungi, & deuo
tionis noſtræ optat unguentum. Quis dabit mihi tantam
olei copiam in qua omnes operum meorum fructus deco-
qui poſſint, & cor meum totum confringi? Euangeliſta
Ioannes ſub typo uitæ contemplatiuæ, ſub ſponſæ figu-
ra, in plenum oleo feruente dolium deſcendit. Quis dabit
mihi tantam abundantiam olei, & olei feruentis, ut totus
immergar & conficiar? Quis dabit mihi tantam abũdan-
tiam olei & ſeminis cyprini, ut unguentariæ confectioni
ſufficiat? Non omne ſemen hæc olei decoctio recipit, non
omnem uult fructum. Denique non omne opus contem-
plationis immiſceri lætitiæ poteſt. Opera exterioris ſolici
tudinis & uſus contēplationis, confici ſimul non poſſunt,
nec in unam coagulari qualitatē. Quos ergo fructus hæc
confectio recipit? Illos planè quos apoſtolus enumerat.
Gala.5. Fructus autem ſpiritus gaudium, pax, patientia, longani-
mitas, fides, manſuetudo, modeſtia, continentia, caſtitas.
Hi fructus cum oleo contēplationis conueniunt, & quaſi
in unam coeunt naturam. Sed & illud ſemen huic confe-
Lucæ.8. ctioni maxime conuenit, de quo legitur: Semen eſt uerbũ
dei. Denique & ſemen cypri cum manna ſimilitudinem
quandam habet, in quo uerbum dei figuratũ accipimus.
Vtrunq; enim & manna & cypri ſemen album eſt, & ſimi-
Pſal.18. le ſemini coriādri. Lex enim domini immaculata eſt. Hæc
non uult aqua ſecularis diſcuti ſapientiæ, non eius aſſer-
tionibus firmari, ſed oleo ſpiritus, ut ſpiritualis ſenſus, ut
unctio ſpiritus exprimatur ex ea. Huius meditatio & con-
templationis lætitiæ facillime commiſcetur, cum ſibi con-
iungitur uerbi ſtudium, & gratiæ oleum in contemplatio
ne: & dum illud per iſtam decoquitur, facillime ex hac cō-
fectione ſpiritualis exprimitur intelligētia, & unctio quæ
docet de omnibus. Et uide quia non ait ſimpliciter cypri,
ſed cypri cum nardo. D Nardo ſe dominus fatetur
præunctum in ſepulturam. Quid ergo in nardo niſi men-
tis quietem intelligis? Ideò cum cypro iũgitur, eo quòd
omnis contemplationis uſus quietæ mentis indigeat. Cy
pri, inquit, cum nardo. nardus & crocus. Bona connexio.
Crocus enim flos quaſi aurei coloris ad ſapiētiæ rutilum
refertur colorem. Ergo in cypro intelligitur ueſtigatio, in
nardo uacatio, in croco uiſio ſapientiæ. Iure nardus poni
tur in medio, utrique neceſſaria, id eſt ueſtigationi & ui-
ſioni. Nam nec inueſtigari ſine uacatione mentis ueritas
poteſt, nec uideri cum inuenta fuerit. Accipe ergo in cy-
pro ſtudium, in nardo ocium, in croco utriuſq; fructum.
Noli decætero ſponſa noli dicere quia fuſca ſim, noli am-
plius te decoloratam uocare. Iam enim ſponſi ipſius teſti-
monio croceo colore reſplendes, quæ crocum immittis.
Bene croceo uitet colore, quem non infuſcat fatuitas, quē
non tædij & deficientis animi moribundus pallor inficit,
ſed ſapientiæ fulgidus, & rutilus charitatis color exhila-
rat. Si uelimus hæc ad Chriſti perſonā reflectere, cōgrua
planè interpretatio ſequitur. Quis magis oleo decoctus
eſt gratiæ? Ipſe in manna intelligitur, ipſe ſeminis cypri
ſpeciem tenet, ipſe paſſionis cruce preſſus ſacramenta ſalu
tis & unguenta gratiæ profudit, ipſe in cypro patitur, &
in nardo ſepelitur, & de corde terræ reſurgit in croco.
Quaſi nouus flos & rutilus quādo per reſurrectionē eius
caro refloruit. Et fortaſſe in fiſtula aſcēdit ad cælum. Hæc
enim arbor in altum excreſcit, & ſponſa eius quaſi compa
titur in cypro, cōſepelitur in nardo, & in croco conreſur-
git. Quid ergo conſequens eſt niſi, ut coaſcendat in fiſtu-
la? Si enim cum reſurrexerit ſpōſo, quæ ſurſum ſunt quæ- Col.3.
rere debet, quæ ſurſum ſunt ſapere, ubi ſponſus eius eſt in
dextera dei ſedens. E Fiſtula & cynamomum. Fiſtula Canti.4.
exurgit in altum, cynamomum parum quidem exurgit à
terra. In fiſtula altum cernit, ſed in cynamomo altum non
ſapit. Illa aſcendit, illud condeſcendit. Fiſtula eſt quando
ſponſa excedit deo, cynamomum quando contemperans
eſt nobis. Etſi ſe contemperat, totum tamen eſt ſpirituale
quod profert: cynamomum enim cum frangitur, uiſibile
ſpiramentum emittit. Quando frangitur niſi cum aperi-
tur, cum exponitur? Sic enim Ieſus cum accepit panem, Marc.14
fregit & dedit. Tunc ergo doctor contemperans ſeipſum
quaſi frangit, cum ſe cœperit aperire, uel audiri, cum eui-
cerare illa quæ intus de ſupernis latent ſecreta, cum me-
moriam abundantiæ ſuauitatis eructat. Hoc eſt quod cy-
namomum fractum uiſibile dicitur ſpiramentum emitte-
re. Quare ſpirſmentum & quare uiſibile? Spiramentum
quia ſpiritualium ſunt quæ dicit, uiſibile quia manifeſte
docet. Qui enim in ſublimibus ad ludicra & uanas fabula
tiones prolabitur, non condeſcēdit, ſed cadit. Fracte qui-
dem loquitur, ſed ſpiramentum ſuaue non emittit. Quaſi
fiſtula quæ creſcit in aquis, ita inter orationum lachry-
mas exurgit in altum. Pulchra aſcenſio. Sed uide ut de-
ſcenſus cynamomo ſit ſimilis. Cum te ab aſcenſu illo & ex-
ceſſu aliqua rationabilis cauſa reuocat & reſtringit, eſto
uelut cynamomum. Colloquia tua, conuerſatio commu-
nis gratiam ſpirent. Et ſi de uoluntate tua & propoſito
aliquoties reflecteris, ad ſenioris arbitrium reflexa & qua
ſi fracta ſit uoluntas, non murmur reſonet, non querimo-
nia: eſto cynamomum confractum, uiſibile ſpiramentum
emitte, eo quòd uirtus humilitatis in infirmitate uexa-
tionis, & uelut fractionis proficit & probatur. Et ſpi-
ramentum & uiſibile dicitur. Spiramentum, quia tran-
quillitas ſeruatur in corde: uiſibile, quia relucet in facie.
F His annectit & omnia ligna libani. Et uide quòd nul-
la niſi libani ligna ponit, nec aliqua quæ ſunt libani præ-
termittit. Cum omnibus, inquit, lignis libani. Ligna li-
bani & imputribilitatem habent, quia cedrina ſunt: & Canti.4.
puritatem, eo quòd ſunt libani. Sola eccleſiæ ligna ſunt,
quæ habent myſterium fidei in conſcientia pura, & quan
dam quaſi imputribilitatem continentiæ, ſola eius ligna
& puritatem & perpetuitatem habent. Bonum planè li-
gnum uir eccleſiaſticus, in quo concurrunt & obuiant
ſibi fortitudo diſciplinæ, & decor fidei. Fortitudo & de- Prou.31.
cor indumentum eius. Erumpunt his diebus ligna quæ-
dam quæ non plantauit pater cæleſtis, ligna quæ non
ſunt plantata in libano noſtro. Fortitudinem præten-
dunt operis, iniuriarum inſenſibilitatem, parſimoniæ
tolerantiam. Cedrina uidentur, ſed libani non ſunt, quia
immunda eſt eorum mens & conſcientia. Infidelibus Titum.1.
enim nihil eſt mundum. Fortitudo quidem quæ oſtenta-
tur & uireſcit in conuerſatione, in confeſſione putreſcit.
Quod ibi quaſi fulget, hic fœtet. In opere quidē uidetur

pietas,in interrogatione infidelitas putret. Fortitudo la-
pidis,fortitudo eorum,& caro ænea eſt:ſcilicet non dege-
Iob.41. nerant à patre ſuo,de quo in Iob ſcribitur. Induratum eſt
cor eius quaſi lapis,ſtringitur tāquam malleatoris incus.
Male fortes ſunt non pro fide,ſed cōtra fidem. Non enim
emolliuit omnipotens cor eorum,non emolliuit,nō emū-
dauit,nec fide candidum fecit: ideò non ſunt libani ligna.
Rom.14. Omne quod non eſt ex fide,peccatum eſt: quomodo non
magis quod eſt contra fidem? Non ſunt ligna libani quæ
fidei non irrigat puritas. Steriles ſunt uirtutes quæ non
fœcundantur per fidem,ſed ipſa fides ſine uirtutibus mor-
tua eſt.Candorem eius nulla incontinentiæ fœdat putre-
do.In eccleſiaſticis lignis utraque obuiant ſibi,forma fi-
dei,& operis fortitudo. Talis cedrus noſtro plantatur in
libano.Hic eſt & alibi non eſt puritas fidei,& perpetua &
quaſi incorrupta perſeuerantia uirtutis.Hic enim emitti-
tur myrrha & aloe cum omnibus primis unguentis. Hæ
ſpecies ea etiam quæ per ſe corruptibilia ſunt,à corruptio
ne illæſa ſeruare noſcuntur. Quid enim hæc poſt ligna li-
bani unguenta produceret,ſi nihil in eis eſſet diſtantiæ?
Nam etſi uidētur ſimilia,diſtinctionem tamen recipiunt.
Illa enim,id eſt libani ligna incorruptibilitatem in ſe ha-
bent:iſta,id eſt myrrha & Aloe,non habentibus exhibēt.
Illa imputribilia ſunt,iſta imputribilitatem conferūt. Bo-
num ergo lignum,& uerè plantatum in paradiſo domini,
in monte illo egregio,in monte libano, quod & ipſum ſe
continet ne per illicita defluat, & ſermones ſui myrrha à
tali fluxu alios reddit immunes:cuius corpus quaſi cedri-
num eſt,& à labijs myrrha diſtillat. Myrrha inquam &
Canti.4. aloe cum omnibus primis unguentis. G Poſſumus qui-
dem & hæc ad quatuor cardinales uirtutes interpretan-
do deflectere,ſi intelligamus a cedro fortitudinem,in liba-
no fidem,quæ ipſam prudētiam informat:in myrrha tem-
perantiam,continentiam & iuſtitiam : in aloe puritatem.
Nam huius arboris gummi dicitur ſtomachum purgare.
Per myrrham ergo exteriora conſtricta ſunt, per aloe in-
teriora in hypocriſi ficta non ſunt. Habes iam in his hæc
quatuor expreſſa. Primo conſtantiam,ne ad tempus cre-
das,& in tempore tentationis recedas. Denique pruden-
tiam,ut ſit rationabile obſequium tuum.Sic myrrha mor
tificandæ carnis ſequetur,cum habueris zelum ſecundum
ſcientiam.Quarto loco aloe,cū ipſum cor offertur & ado-
letur,ut ſimul ſit & in myrrha mortificatio carnis, & in
aloe emundatio conſcientiæ ab operibus mortuis,ad ſer-
uiendum deo uiuenti:ne ſimus ſeruientes ad oculum, nec
quaſi hominibus placentes,ſed magis deo. Nónne beata
uerè ſponſa,cui tot blandimenta dicuntur? Multum im-
miſſum eſt ei, qui tot emittit munera grata dilecto. Nam
in his omnibus ipſe gloriatur,& ſpōſæ ſuæ applaudit mu
neribus Ieſus Chriſtus:qui uiuit & regnat per omnia ſe-
cula ſeculorum.Amen.

¶*Sermo.* XXXVII. A

Canti 4. FOns ortorum,puteus aquarum uiuētium quæ
fluunt impetu de libano.In capituli principio
iſtius fons dicta eſt ſponſa, & nunc in fine fon-
tis eam impartit uocabulo dilectus ſuus. Ab
ubertate inchoat,& in ſenecta uberi multiplicatur, origi-
ni finis reſpondet. Multæ ſunt emiſſiones eius, ſed ipſa
emiſſionibus non exhauritur.Non areſcit mora, non ex-
ſiccatur emanatione.In initio huius capituli dicitur fons
ſignatus,hic innuitur non exſiccatus.Ibi quales ſint emiſ-
ſiones eius,hic quàm ſint indefeſſæ docetur. Copioſi ex
hoc fonte riuuli gratiarum emanant,& ſemper tamē fons
manet.Ab eo in quo inchoat non ſe cohibet : ideò hic &
ibi fons dicitur.Sed & iam uide quo in loco eius aquæ
fluunt,ubi niſi in ortis? Fons enim eſt ortorum & delica-
te fluit,qui non ab ortis egreditur, qui non lauat, ſed ri-
gat. Cuius in hoc omnis uſus eſt, non ut auferat fœdita-
tem,ſed ut fœcunditatem afferat. Bonus quidem fontis
uſus mundare,ſed melior fœcundare.Ille abluit inquina-
menta,iſte quaſi ablutione quadam , gratiarum compor-
tat augmenta.Ille germina lota reddit,hic læta. Ille patēs
eſt in ablutionem peccatoris & menſtruatæ,hic ſignatus
delicijs ſponſæ. Tota pulchra es amica mea,& macula non Canti.4.
eſt in te. Ideò non niſi fons ortorum dicitur fons delicia-
rum.Denique quàm uarius & multiplex eſt cæleſtium deli-
ciarum modus,tantus uidetur & numerus ortorum. In
alio rubent roſæ,in alio cādent lilia,coloremque flores uio-
læ purpureum reddunt.Tot orti ſunt quot uirtutum plā-
tationes ſimul collectæ,ubi tantum flos unus eſt, quis ibi
ortum eſſe diffiniat? Sic nec una caſtitatis plantatio, nec
una iuſtitiæ, orti poteſt integritatem explere. Salomon Eccl.2.
qui delicatus & tenellus dictus eſt, ipſe ſibi fecit ortos &
pomeria,conſeuit ea cuncti generis arboribus.Non arbo
re conſeui,inquit,ſed arboribus : nec unius generis , ſed
cuncti generis.Extruxi,inquit,mihi piſcinas aquarum ut
irrigarem ſiluam lignorum germinātium. Diues quidem
in delicijs,qui non rara ligna, & quæ præ paucitate nu-
merari & ſcribi poſſent, ſed integram poſſedit ſiluam li-
gnorum germinantium. In orto quippe ſapientiæ nihil
ſterile,niſi non germinans. B Sic & ſponſa plures habet
ortos , & cuncti generis uirtutum copioſe uirgultis eſt
conſita. Et in ſequentibus ſponſæ ſponſus applaudit di-
cens:Quæ habitas in ortis,amici auſcultant te.Fac me au Canti.8.
dire uocem tuam.Iure omnino. Quid enim niſi dulce au-
ſcultare illi quæ in ortis moraſ,& de ortis loquitur? Non
auditur foris uox eius,nec extra ortum : ideò amicus eſt
qui in ortis cōmoratur cum ea?Nec tam in ortis eſt quàm
ortus ipſe.Ipſa ortus,& ipſe fons : huius ortos doctrinæ
ſuæ fluentis irrigans. Felix ſponſa quæ non habet niſi or-
tos irrigare.An non in hoc frequenti conuentu tot orti
quot animæ propter unanimitatem ortus unus, propter
differentes gratias orti plures. Vtinam in his ortis nulla
radix amaritudinis ſurſum germinet , nullum ſit lignum
inutile, nullum quod ortum ſponſæ dedeceat , nullus ſit
hic ortus olerum,quia olera herbarum cito decidēt. Qui Pſal.36.
enim,inquit,infirmus eſt,olus manducet. Vos autem ole- Rom.14.
ribus non indigetis quaſi infirmi. Quod enim infirmum
eſt in uobis,fortius eſt ſecularibus. Illorū infirmitas qui-
eſcit in licitis, ad perfecta,ueſtra laborat. Illorum infirmi-
tas eſt uti conceſſis,ueſtra quidem citra perfectum ſubſiſte
re.Quid eſt in uobis eſſe infirmum niſi nō eſſe perfectum?
Quid eſt in uobis eſſe infirmum:niſi ſummum non appre-
hendere? Et quid fortè, niſi ut apprehendatis contende-
re? Ideò infirmum noſtrum fortius eſt ſecularibus, & (ut
dicam) melior eſt infirmitas monachi,quàm ſecularis be-
nefaciens. Opera quæ penes nos putantur infirma, quan
ti crederentur ſi ab ipſis fieri uiderentur ? Perfectorum
ſolidus cibus eſt : quot tamen in nobis imperfecti ſunt,
eſum olerum dedignantur. Quæ ſecularibus licent, infir-
mis noſtris nec exhibentur, nec ipſi exigunt. Apud nos
perfecta profeſſio , quamuis infirma expletio . Perfectæ
plantationes, ſed incrementa infirma. Irrigandæ ſunt ut
creſcant,ſed ſpiritualibus aquis. C Paulus bene nouit
quibus aquis quemlibet ortum irriget. Coniugatis co- 1.Cor.7.
pulæ maritalis uſum diſpenſat, conſolatur puſillanimes, 1.Theſ.5.
ſuſcipit infirmos, carnalibus potum lac præbet, ſapien- 1.Cor.3.
tiam loquitur ſpiritualibus qui dijudicant omnia,ſapien- 1.Cor.2.
tiam autem non huius ſeculi,ſed quæ ex deo eſt, ſapientiā
abſconditam in myſterio. Et ſi quis alius loquitur deco-
rem domus domini, locum habitationis gloriæ eius,tha-
lami delicias , gaudium quo gaudet ſponſus ſuper ſpon-
ſam, & quo uiciſſim ipſa gaudens gaudet in domino: pla-
nè hic ortum olerum irrigare talibus debet aquis. Ani- 1.Cor.2.
malis enim homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus dei.
Et omnino quiſquis ſpiritualia uel agenda præcipit, uel
intelligenda proponit, nónne tibi uidetur aromaticis in
ortis quaſi fons purus manare? Et bene purus, cui non eſt
neceſſe

neceſſe inter auditorum perfectionem qui in ortis auſcul-
tant,niſi de ſpūalis uitæ puritate diſputare,& quaſi para-
diſi incolis de paradiſi propinare fluentis.Iuxta hunc ſen-
ſum,ortū auditores intellige,foutē doctores.Sed ſi fons
ſunt,quomodo pute?Noſtis enim quantū inter ſe diſtēt
hi noti fontes & putei.Puteus infodit,fons gratis fluit.In
illo aquæ reconditæ ſunt,in iſto quaſi ꝓpoſitæ,& ſeipſas
offerentes ultro.Magna eſt in iſtis differentia,nec poſſunt
utraq; in alterutris inueniri.Nō poteſt uel fons putei uel
puteus fontis propria & domeſtica uendicare ſibi,uterq;
naturæ ſuæ continetur limitibus.Corporalia & terrena
anguſta ſunt,ſpirituales abundant diuitiæ.Ad ſpiritualia
ſi referamus iſta,in eodem erit inuenire fontem & puteū:
& alterutra abinuicem propria communicari. D Com-
municemus ergo hæc ſi uultis inuicem propria,& in eo-
dem aſſignemus utraq;.Accipiamus in fonte ſufficiētiam
doctrinæ in puteo ſecretum.In illo abūdantiam,in iſto al-
ta myſteria.Et quidem bonus doctor qui quaſi de quodā
alto puteo,ita de abdito ſapientiæ theſauro copioſe pro-
1.Cori.3. fert noua & uetera.Puteus eſt,quia quæ dei ſunt nemo
nouit niſi ſpiritus dei.Spiritus enim omnia ſcrutatur etiā
profunda dei,& quaſi fons quidam producit in medium,
& uirtutum ortos irriguos reddit.Habetis ergo in puteo
occultationem,in fonte copiam.Profuſionem in fonte,&
ſenſuum profunditatem in puteo.Puteus altus eſt,ſed nō
indiget hauritorio.Fōs eſt,& gratis fluit.Qui ſitit ueniat
& bibat de aquis ſponſæ,de aquis Berſabee,ut nouus ex
ea Salomon naſcatur.Et Berſabee puteus ſeptimus inter
pretatur,id eſt puteus quietis,puteus ſapientiæ.Nam ſa-
pientia in ſpiritualium catalogo munerum aſcendenti ſur
Eccle.1. ſum ſeptima occurrit.Sicut & puteus ſapientiæ,ita & fons
ſapientiæ legitur.Et fortē in his duob⁹ geminus eius mo-
dus exprimitur.Vnus qui fit per inueſtigationē,alter qui
fit per inſpirationem.Fontis aquæ ultro prorumpunt.In
puteo uerò terræ perrumpitur moles,& ſoliditas penetra
tur,ut ad aquam uiuam pertingas.Vtraq; alteri neceſſaria
eſt & induſtria gratiæ,& gratia induſtriæ,& uicariam opē
ſibi communicant.Inuanum enim laborat qui puteum fo
dit,ſi non ipſe fons uitæ gratis affluat.Sed & tibi gratis fo
deris puteum,& receptaculum aquarum præparaueris,ſi
fuerit neglectus puteus tuus.Et ſi tu ſqualeas,non deſcen-
dent in illum aquæ uiuæ,non fluent impetu de libano.
Aquæ quæ deſcendunt de libano,neſciunt colligi niſi in
puteum candidum.Et aquæ quæ cum impetu fluunt,uo-
lunt puteum habere capacem. E Altum & capacem effi
cies cordis tui puteū,ſi curas terrenas egeras,ſi locum effi
cias in animo tuo lætitiæ ſpirituali,ſi os tuum aperias ut
attrahas ſpiritum,& fluant in uentrem tuū flumina aquæ
uiuæ.Ad hoc opus præparata ſunt foramina tua in die na
tiuitatis tuæ,ſicut ſcriptum eſt de pricipe Tyri.Capacitas
intelligentiæ naturalis,qua in die creationis præ cæteris
animantibus priuilegiatus es,ingentis receptaculi uicem
Gen.16. tenet ad comprehendendas continendasq; aquas uiſiōis
& uitæ.Legimus enim uiuentis & uidentis puteum.Qui
ſi poſt peccatum uitijs uel innatis uel ſuperadditis obſtru-
ſus uidetur,aperiat illum fides,ſpes in altum inſtanter dif-
fodiat,dilatet amor.Ocium & exoccupatio cohærere ſitu
turpi non ſinat.Siquidem feriatas mentes ab anxijs curis
uolunt habere feſtiua gaudia,& uacationem ſibi uendicat
uiſio dei.An non tibi quidam puteus altus uidetur ille in
quo reconditi ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ
Lucæ.2. dei?An Mariam quaſi puteum aquæ puriſſimæ inficiabe-
ris,quæ cōſeruabat omnia uerba de Chriſto,conferens in
Gen.26. corde ſuo?Eſto & tu talis puteus pro modulo tuo puteus
altus,& amplus.Iſaac poſt calumniæ puteum,poſt puteū
inimicitiarū,poſt hos(inquā)duos puteos relictos,duos
puteos effodit,puteum latitudinis,& puteum ſatietatis.
In illo cœpit non rixari cum uitijs,in iſto cœpit fructu de-
liciari uirtutis.Noluit cum Philiſteis puteum habere com
munem,qui interpretantur potione cadentes.Puteos ini-
micitiarum & calumniæ reliquit Philiſteis.Corruunt pla-
nè qui bibunt de erroris & ſchiſmaticis puteo.Tales pu-
teos fodiunt auctores,bibunt auditores.Sic confodit Ar-
rius,ſic Donatus.Alter fidei calumniam induxit,alter fra-
ternitatis copulam in partes deduxit.Ille trinitatis æqua-
litatem hæretica diffinitione diſtinxit gradibus,ille eccle-
ſiæ unitatem ſua præſumptiōe diſtraxit partibus.Dathan Num.16.
& Abyron puteos calumniæ foderunt aduerſus Moyſen
& Aaron:& inciderunt in foueam ipſi quā fecerunt,quos
terra uiuos abſorbuit,potione quam ipſi foderunt præci-
pitati ſunt,nomen Philiſteorum interpretantes euētu. F
Bonus autem puteus de cuius aquis qui biberit exaltabit
caput non potione cadet.Quaſi foueam fodit qui terreni
ſenſus acumine ſcripturæ ſoliditatem penetrat,& uiolen-
ter ſcindit ortulum eccleſiæ quoddā incognitum dogma
producēs & obſcura myſteria:ſed & qui ſubtili ſcrutinio
& doloſa machinatione fraternæ charitatis ſolida perfo-
rat,& diſcordiæ uenam aperit:qui ſe conſpirationum clau
dit & ſignat in puteo,non acquieſcēs egredi,ſed magis ac
magis ingrediens interiora ſchiſmatis,& eius effodiens
abyſſum.Philiſteorum eſt hic puteus,nihil tibi ſit commu
ne cum illo.Senſim primo & ſecreto creſcunt,& de terre-
næ & brutæ mentis erumpūt uiſceribus,donec poſtea cū
impetu fluant,ſed non fluūt de libano.Non hæ aquæ fide-
les ſunt,non aquæ uiuæ.Nō poteſt ſibi cōſtare diſcordia,
non poteſt inter parientes ſchiſma perpetua pax ſeruari.
Ipſum ſchiſma infidū eſt ſibi,nequit ſibi cohærere diuti⁹,
qd' charitatis pertentat diſſoluere glutinum.Si quis te ad
hos puteos inuitauerit,dirumpe(ſi potes)puteos Phili-
ſtinorū,& aquas peſtilētes exſicca,relinque Philiſteis pu-
teos ſuos,puteos inimicitiarum.Sectare puteos cæleſtiū
deliciarum,puteos aquarum fidelium,& aquarum uiuen-
tium,quæ fluunt impetu de libano.Eſto flos orti,& orti
concluſi,ut nō diripiaris,et uidebis quomodo tibi dirum
pet dominus fontes & torrentes.Conuerſare in orto ſi for
tē & ipſe cōuertaris in puteū,& de uētre tuo flumina fluāt
aquæ uiuæ. G Quænam ſunt aquæ uiuæ,niſi aquæ nō
deficientes?Et quidem bene hauſtus aquarum æſtum de-
ſiderij ſine defectu refrigerant,ſeculi oblectamenta uniuer-
ſaliter falſam præferunt refrigerij ſpeciem,& ſecularem cō-
cupiſcentiam ſedant ad horam,ſed quaſi ſub ipſo ortu ſta-
tim areſcunt,nec fluunt uena perenni,quaſi torrens ra-
ptim tranſeunt,& non eſt inuenire in hoc torrente aquas
uiuas.Alio quodam Iſaac fodit in torrēte,& aquas uiuas Gen.26.
inuenit.Eſt enim torrēs,qui ſuauis uidet,ſed ſalutaris non
eſt,nec ſempiternus quidē,ſicut ſecularis ille quem prædi-
ximus fluxus uoluptatis.Et eſt torrens ſalutaris quidem,
ſed ſempiternus,ſi tamē effoderis in eo,aquas uiuas repe-
ries.Habemus(inquit Petrus)firmiorē ꝓpheticū ſermo- 2.Petri.1.
nem,cui benefacitis attendētes,tanquā lucernæ lucenti in
caliginoſo loco,donec illuceſcat dies & lucifer oriat in cor
dibus ueſtris.Nō extinguet in nocte iſta lucerna,interim
enim uſus eius neceſſarius eſt.Sed cū dies æternus eluxe-
rit,propheticæ lucerna ceſſabit doctrinæ,& literarij ſermo
nis exſiccabitur torrens.Siue enim prophetiæ euacuabū- 1.Cori.13.
tur,ſiue linguæ ceſſabunt,ſiue ſcientia deſtruetur,futuræ
manifeſtationis reſpectu turbidus(ut ſic dicam)in modū
torrentis fluit ſacræ ſermo ſcripturæ,inſtruēs nos per ſpe-
culū & in ænigmate.Illius autē quæ eſt facie ad faciē uiſio
nis,uerè puræ ſunt & perennes aquæ.Non deerunt illæ ti
bi,non tu illis.Cum mortalitatis trāſierit torrens,trāſibūt
cum mortalitate myſteria nubila,& ſine uelamine ſerena
ueritas propter quā hic torrētem effoderas,hilariter erū-
pet.Iſtic locus eſt ſpeculo,illic directæ ſpeculationi.Solet
tamē aliquo modo hæc ſpeculatio locū alienū peruadere,
& in loco peregrinationis ſe uiātibus hilariter oſtendēs,
inuitat ad patriam.Verè quidem feſtiuus,ſed furtiuus ad-
huc iſtius æterni & luminis radius,& fluminis riuus.Non
emicat,non emergit niſi in ortis,& in ortis aromaticis.
O altitudo diuitiarū ſapientiæ & ſcientiæ dei quàm ſimi-
lis es puteo?Non potes exhauriri.Aquas uiuas effundis,
et aquas ſalubres & uberes. H Quis dabit ortulo meo

has aquas,& cordi meo hunc puteū deliciarū: Ab occul-
Pſal.18. tis meis munda me domine,& ab alienis parce ſeruo tuo.
Pſal.50. Fac me libanū,aſperge me & mundabor,laua me & ſuper-
niuem dealbabor.Emunda me à delicto maximo,& erunt
Pſal.28. ut complaceant eloquia oris mei,& meditatio cordis mei
in conſpectu tuo ſemper.Fac me libanū ut has tibi ſemper
aquas effundam.Erunt(inquit)ut cōplaceāt. Quid eſt cō
placeant,niſi ut utraq; placeāt,& utriq; placeāt: Cui utri-
q;,niſi mihi & tibi: Quæ utraq;,niſi eloquia laudis,& me-
ditatio cordis: Aquæ iſtæ uiuentes ſunt,quia ſemper com
placent.ſemper fluunt,ſed non fluunt niſi de libano.nec lē-
te quidem,ſed cum impetu.Magnus impetus uiolenti ſen
ſus amoris,& dulces tamen non difficiles aditus impetus
habet. Magnus impetus eius,quia uſq; ad affectum per-
tingit efficaciter,& exhaurit ſuauiter. Magnus impetus
eius,cuius uehementiæ reſiſtere nil poteſt.Cū impetu(in-
quit)de libano.Expreſſit cauſam redundantiæ,nomine li-
bani.Mūditia locus eſt redūdātis lætitiæ,& aquas ſapiē-
tiæ ſalutaris effundit,de cādido prorūpit,& candidꝰ red-
dit.Cōgere in unum,& quaſi in aceruū accumula delicias
iſtas.Vide & conſidera puteum,libanum,impetum,aquas
uiuas.Deprehēdes in his(ſi animo aduertas)aquas iſtas
& ſerenas eſſe,& ſecretas,& uehementes,& non deficiētes.
Puteus ſecretum deſignat,ſerenitatem libanus.In impetu
omnis alius exhaurit affectus,aquæ uiuæ neſciunt exhau-
riri.Bonus etiam libanus fides,eo quòd fide corda mun-
Actu.15. dentur.Ab hoc libano ſerenæ intelligentiæ aquæ uiuæ
Ioā.17. fluunt:quia niſi credideritis,non intelligetis.Intellectꝰ au-
tem bonus,cuius contemplatio manet in ſeculum ſeculi.
Hic eſt uere uiuens.Nam uita æterna hæc eſt ut cognoſca
mus unum uerum deum,& quem ipſe miſit Ieſum Chri-
ſtum. I Et ipſe Chriſtus noſter eſt libanus,delectationes
uiuas fundēs cū impetu in ſinū dilectæ.Ipſe libanꝰ,& ſperi
uus.ſiquidē ipſe eſt candor lucis æternæ,& emanatio ſyn-
ceriſſima.Delectabilis planè puteus affectus eſt ſponſæ,in
quem æterni candoris radij,ac ſi quidam de libano riuuli
& colliguntur & effunduntur,ut flores & ortos irrigent
ſponſi.Bonus ergo libanus,in quem nihil inquinatum in-
currit:& magnus impetus,qui nullo compeſci obice pōt.
Deniq; illi aquæ cum impetu fluunt,quem nec perſecutio
nec nuditas nec gladius ſeparare poteſt à charitate dei.
Tot credentibus populis obiecti ſunt obices ſcandalorū,
tot oppoſitæ moles tormentorū,& tamen ſemper fluunt
aquæ de libano.Aquæ enim populi ſunt.Magni obices,
ſed maior impetus.Si coneris compeſcere,plus increſcit,
& perrumpit obſtantia.Repulſus exurgit in cumulum,&
impedimento lucra conquirens,ſe diffundit uberius. Pu-
to amoti etiam ipſi obices cooperantur in bonum,& in-
crementa capit uexata uirtus in iniurijs. Nōnne me ſilen-
te iſta poſſunt percutere conſcientias eorū quorum amor
in certis locis & horis fluit,qui quidē ad tempus diligūt,
& in tēpore tribulationis recedūt: Quid dico tribulatio-
nis: Etiā exiguæ & dubiæ tētatiōis nūquā molē ſed obicē
paſſi,facile cōpeſcuntur,& reflexo propoſito impetu irre
Nau.2. uocabili ad ſecularia ruūt.Si inclamaueris iuxta prophe-
tam.State,ſtate non eſt qui reuertatur.Nulla illos perſua-
ſio reuocat,nec perſecutio pia magiſtri,non infelicitas,q̄
frequēter & ferè ſemper eſt in uijs eorū.Fluunt & ruunt &
corruunt,ut bibant in uia de torrēte uoluptatis,quæ non
exaltabit,ſed cōquaſſabit in terra capita eorū. Beati qui-
dem immaculati in uia,qui ambulāt in lege charitatis,qui
ambulant in impetu ubicūq; fuerit impetus ſpiritus,& nō
reuertunt,nec aliquo ſeparantur obſtaculo à charitate dei
quæ eſt in Chriſto Ieſu domino noſtro,qui uiuit & regnat
per omnia ſecula ſeculorum.Amen.

¶Sermo. XXXVIII. A

Affectiones dulces & ſanctæ,ſunt ſponſæ aroma-
ta.Nam ipſa eſt ortus.Auſtro flante iſta fluunt
in delicias ſponſi,ſed aquilonis hæc iterū incle-
mentia ſiſtit.Frigidus eſt enim uentus aquilo,
& ad flatū eius aromata congelantur.Quādiu dn̄e aduer-
ſitatis aquilo regiones noſtras premet: quādiu incumbet
ortulis noſtris: quādiu Ieſu bone conſtringet aromata no
ſtra rigor aquilonis: Parce domine,parce ab aqlone ſpon
ſæ tuæ.Diu eſt ꝙ urget,ꝙ premit,ꝙ incubat ſpiritꝰ hic du
rus & uehemens.Cumulata nos undiq; premit aduerſitas.
Dic ei domine ut ſurgat,ut cedat,ut ſinat locum eſſe reſpi-
randi infortunij. Paupertas ſterilis eſt,& graues undiq;
parturit caſus.Res infirmæ facile læduntur,& infelicitatis Pſal.41.
abyſſus aliam inuocat in uoce catharactarum tuarum.Oc
culte aduerſum nos uocas aduerſa,& quomodo ſi dicas a-
quiloni,inſurge,preme,poſſide: Fumus(inquit Eſaias) Eſa.14.
ab aquilone ueniet.Nobis autem non tam fumus quàm
flamma iam imminet ollæ ſuccenſæ à facie aquilonis.Ab
aquilone frigus,& ab aquilone flamma.Ita eſt domine.In
duritia manus tuæ aduerſitatis mihi,miſericordiæ tuæ ue
nas reſtringis,ideò exæſtuat animus meus,& in medita-
tione mea exardeſcet ignis.Grauis iſte anxiæ ſolicitudinis
ignis eſt,& calore eius aromata non fluunt,ſed magis ſi
qua ſinis fluere,ſiccantur fluenta,præſertim ubi magis ma
giſq; aduerſitatum aperire ſe uidetur occaſio.Domine,do Pſal.37.
lor meus in conſpectu tuo eſt,& gemitus meus à te non eſt
abſcōditus.Solicitudinis meæ ratio nota eſt tibi,ſed mœ-
roris magis dicere debueram.ſolicitudo enim in mœrorē
iam cœpit tota tranſire.Vbi conſilij nō fulget occaſio,ubi
bonæ ſpei ſe uel umbra non offert,ibi non ſolicitudinis
ſed mœroris ſunt partes. B Multi gemitus mei,& cor Tren.1.
meum mœrens.Paruuli petunt panem,& non eſt qui fran Tren.4.
gat eis.Deeſt enim qui frangat.Non dico de uerbi pane,
ſed hoc quotidiano corporis alimento.Non poteſt tamē
cæleſtis illius panis pinguedine repleri anima mea,dum
quotidiani huius panis inopia maciem quandam mœro-
ris inducit.A uoce gemitus iſtius oblitus ſum comedere
panem illum cæleſtem.Durus aquilo exterior aduerſitas,
ſed multo durior mētis anxietas.Altera fratres uos urget,
me premit utraq;.Ego communi attritione laboro in no-
bis,& domeſtica quadā præ uobis,quia pro uobis.Hinc
infortunij caſus.Hinc forenſes inſurgunt calumniæ.Alij
ſubmurmurant,& alij inſultant:& quòd non eſt humanæ
induſtriæ prouidere ne contingat,improperāt cū accide-
rit.Quidam irritant,quidam irrident,aduerſam fortunā
ad fatuitatem trahentes.Succeſſus bonos quibus exube-
rant,ſibi imputant,quaſi aut prouidentiæ aut meriti cre-
duntur,non muneris eſſe diuini.Abundant(inquit Iob) Iob.12.
tabernacula prædonum,& audacter prouocāt deum,cum
ipſe omnia dederit in manus ipſorum.Quidam & prædo-
nes & prouocatores ſunt:qui quod dei eſt ipſi tollunt,dū
ſibi tribuunt,& diuinæ donum gratiæ ad propriæ inſe-
ctunt affectum induſtriæ.Quid impēſa deſuper uobis be-
neficia improperatis nobis: An quia clemētiæ diuinæ cir
ca nos oculus bonꝰ eſt,ideò uidetur erga nos nequā eſſe:
Cur uos diuina beneficia paratiores reddunt ad derogan
dum,quàm ad erogandū: Vides domine quot ex partibꝰ
aquilonis nos flabra moleſtant,undiq; perflant incommo
da,murmura,probra.Inter huius dolores diſtractus & cō
ſtrictus animus,auſtri leuia neſcit flabra recipere.Exurge
domine,non præualeat aquilo,ſatis eſt ꝙ iam diu inſurre-
xit,ꝙ incubuit,dic,ut ſurgat,ut diſcedat,ut cedat auſtro.
Succenſa iam pridem eſt olla à facie aquilonis,ſed tu domi Hiere.1.
ne auſtrum emitte,qui faciat medium fornacis huius qua-
ſi uentū roris flantem.Non audeo continuos auſtri flatus
rogare,ſufficit ſi modo interpolatione eius aquilonis ma-
lignitas temperetur.Extendis(ſicut in Iob legimus)aqui- Iob.26.
lonem ſuper uacuum,non ſuper ortum. Non eſt uacuus
ortulus ſponſæ,in quo ſuperius annumeratæ plantantur
tot aromaticæ ſpecies.Et quomodo quibunt meditatio-
nis aromata læta profluere,ubi à mœrore libera non ſunt
ſtudia,ubi contriſtat aduerſitas,aquilo ſtringit: Eſto do-
mine zelotes,æmulare ſponſam,dic aquiloni ut ſurgat,&
cum auſtro dimidiet tempora ſua.Sic quidem fiet ſecun-
dum multitudinem dolorum meorum in corde meo,ſi cō
ſolationes tuæ lætificent animam meam. C Videtis
fratres

fratres qualiter aquilo ad menſurã ſui auſtrũ parturiat:&
fortè ubi abundauit aquilo,ſuperabũdauit & auſter. Au-
ſter enĩ & proſpere flabit,& quas intulit aquilo cõpenſa-
bit iniurias.Ergo ſurgat aquilo, ſæuiat , quantũlibet fre-
mat,dũmodo occaſionẽ & quaſi uim præſtet flatibus au-
ſtri.Nónne tibi uidentur graues pertuliſſe aquilonis fla-
Heb. 10. tus,quos in epiſtola ad hebræos Paulus alloquitur? Ma-
gnum(inquit)certamen ſuſtinuiſtis paſſionũ,& in altero
quidem opprobrijs & tribulationibus ſpectaculũ facti, in
altero ſocij taliter conuerſantium effecti. nam & uinctis
(inquit)cõpaſſi eſtis.Sed inter tãta aquilonis flabra, nul
las ſibi uices uendicauit auſter? Imo planè. Denique audi
Vbi ſupra quod ſequitur:Et rapinam(inquit)bonorum ueſtrorum
cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes uos habere melio-
Actuũ.5. rem & manentẽ ſubſtantiã.Quid cum apoſtoli irent gau-
dentes à conſpectu concilij quoniã digni habiti ſunt pro
nomine Ieſu contumeliã pati,nónne tibi uidetur contra
aquilonis graues impetus leuiter ipſis auſter ſpiraſſe? Cõ
ſidera triſtia illa ſabbata, ſepulturæ dominicæ.Nónne ue-
lut ad aquilonis flatum,apoſtolorum corda infidelitate&
timiditate quadã diriguerũt? Reſurgente domino cœpit
auſter lenis ortum eius perflare.Totis his denique quadra-
ginta diebus in multis argumentis dñicæ reſurrectionis,
& ueritatis fides, & ueritatis fiducia ſenſim incrementa
ſumpſerunt.Ipſo die pentecoſtes, quando factus eſt ſpũs
uehemens in cœnaculo ubi erant apoſtoli ſedẽtes, ſoluta
eſt oĩs congelatæ mẽtis frigiditas,ſicut torrens in auſtro,
& deinceps uerbi uirtutumque profluxerunt aromata. D
Sed nunquid idcirco aquilo durus quieuit? Nónne mul-
to uehementius perſecutorum inſurrexit procella, & im-
petus hæreticæ tẽpeſtatis? Nũquid non æmulatione qua
dã tẽtationis aqlo,auſtro ſe oppoſuit gratiæ? Quaſi ſolus
ortum perflare conatur,quodã rigore duri ſpiritus, aro-
mata reſtringere uolens ne fluerẽt, ſed tanto latius fluxe-
runt,aduerſitatis & proſperitatis alternis motibus nunc
prouocata,nunc pacata ſponſa Chriſti.Eccleſia eius aro-
mata uirtutum proferre nõ deſtitit uel non deſinit.In per
ſecutiõe uirtus enituit,in pace auctus eſt numerus. In illa
fortes probantur,in iſta fouentur infirmi.Quid ergo pri-
mitiuam eccleſiam nunc memoro,cum adhuc & ſi nõ tam
uehementes, frequentes tamen aquilonis impetus ſuſti-
net ortulus ſponſæ? Alternant circa illum uices auſter, &
aquilo.Grauis impetus hoc tempore eccleſiam impulit,
& quidem ab aquilone.Nam inde eſt origo ſchiſmatis,in
de oritur,& ibi moratur,ſolus illic aquilo premit. Dic ei
Canti. 4 domine ut ſurgat & diſcedat,uoca & dic auſtro, ueni per
fla ortum meũ,& fluent aromata illius. Non dico auſtrũ
felicitatis & ſecuritatis terrenæ,nam hic auſter frequẽter
aromata ſtringit& exſiccat,ſed auſtrum uoca gratiæ tuæ.
Et ſi ita neceſſe eſt,& aquilonẽ in illum ſterilem ortũ mit-
te,non obſtinatiõis ſed uexationis aquilonẽ, ut ipſa uexa
tio det intellectum auditui ad obediendum. Aquilonis ri
gore flagella ortũ tuum, hoc quaſi uerbere excita torpo
rem eius,ut auidius ad auſtri ſe lenia ſpiramina conferat.
Tam partibus quàm tẽporibus auſter & aquilo circa or-
tum noſtrum uices alternant.Sicut enim nunc flat auſter,
nunc aquilo:ita hic auſter,& illic aquilo.Aliquoties autẽ
& ſimul flant,ſed alter foris,& alter intus.Foris aquilo, &
intus auſter.Ille furens & iſte fouens.Fremat aquilo & tu
multuetur foris,tantummodo ortos intus non perflet,in-
tro non penetret,intimam quæ eſt in Chriſto non cõſtrin
gat cordis lætitiam.Quando dominee ex integro gelidus
ille ſpiritus quieſcet,quando erit ut iam non timeatur à fa
cie frigoris eius? Fundata eſt ciuitas tua,ortus plantatus
in lateribus aquilonis.Hic uentus in ſcripturis dexter uo
Iob. 30. catur.Ideò Iob talem ſuper eo deponit querelam.Ad dex
tram(inquit)orientis calamitates meæ illico ſurrexerũt.
Iure uentum illum dextrum uocauit, qui nihil ei quiuit
ſiniſtrum inferre quin etiam coronæ gloriæ uiro iuſto cõ
portauit augmentum,quando uirtus probata enituit, &
quando prouocata excreuit.De uicino in ortum tuũ im-
pingit.ſitus eſt enĩ in lateribus aquilonis. Effice illum no-
bis dñe dextrum,tempera illum flatibus auſtri. Coopera-
tur enim nobis etiã aquilo in bonũ tuæ dilectionis,etiam
auſtro afflante.Siue iuſſus, ſiue permiſſus ſurgere aquilo
tribulationis,non nos terreat.Modicũ enim & cõſolatio
nis auſter ſuccedet,& ſi non interim intercidat.Vbi enim
abundauit afflictio, abundabit & gratia. E Sed quid
uobis fratres de exteriori diſputo tribulatione? Alius ſo-
let uos aquilo perurgere.Ab hoc uobis deus aquilõe par
cit,alios interponens qui ſecularis tumultus & tribulatio
nis impulſus frequentes excipiant.Exterior uos cura gra
uis nulla perſtringit,qa de iure nulla cõtingit, nec tamen
immunes uos ſinit.Quos exterior cura nõ ualet, interior
afficit tædio.Bene cum illis agitur in hac parte ꝙ exterio-
ribus nõ patent,ſed nihilominus aquilonẽ nõ effugiunt,
dum ſibi in interioribus nõ placent.Feſtiua prius gaudia
uertuntur in faſtidiũ, & hilarẽ mentis faciem triſtitia cõ-
mutat.Felix cui non eſt hæc commutatio. Sed quis tamẽ
eſt? quis enim eſt quem non aliquoties & tædium conſi-
ciat,& exultet triſtitia? Denique ubi ꝓſpero ferebamur na-
uigio,ibi paulo poſt uadoſa incurrimus,& ſecunda fluen-
tibus aura,turbo aduerſus erupit.Etiã ubi non erat rõ,in
ſtat turbatio.Cauſa non eminet,& ira imminet. Iraſcitur
homo iræ quã irrationabiliter patitur,& cuius deteſtatur
motũ,neſcit exortum. Spiritus hic durus ubi uult ſpirat, Ioan. 3.
& neſcis unde ueniat,& fortè quo uadat.An magis quo
euadat? Nã ſæpe ad malum talis affectio uadit,ſed frequen
ter euadit ad bonum.Non pertingit quo pergit,ſed facit
deus etiam de tentatione prouentũ.Quãdo uult ipſe indu
cit aquilonẽ,quando uult dicit aquilo ſurge.Et ſi interim
de eius moleſtia quereris ſcito te tali magiſterio & com-
memorari,& cõmoueri.Commemoraris ut aquilonis uici
niam attẽdas,cõmoneris ut rigorẽ eius effugias.Non ſub
eſt tibi dum in lateribus aquilonis ſitus es eius uiciniam
fugere,ſed tamẽ uiolentiã euadere potes.Dum hic ſumus,
ſemper uicinus eſt,non eſt ſemper uiolentus. ſed poſtquã
girauimus per aquilonem,ſæpe reflectimus per meridiem.
Etiã cum impulſum non ſentis, habe ſuſpectam uiciniam
eius. F Qñ tamẽ ei⁹ turbines euades niſi lenis auſter uo
catus adueniat,& ſic expandas ad auſtrum alas tuas,ut in
cæleſtẽ plumeſcas uolatũ,ſi tñ ſe intermiſcere nititur aqui
lo,& naſcentes in nouitate pennas,gelido reſtringere ſpi-
ritu.Pennas à uolatu, & aromata reſtringit à fluxu.Strin
git inquã,non tollit.Vehemens enim tædium & amaritu-
do cordis,uirtutes ipſas exercet,non euertit.Hic turbo ꝓ
poſitũ ſanctũ impellit quidẽ,non tollit.Stringit lætitiam,
non tollit conſtantiã.Tædio afficitur animus,ſed non cõſi
citur.Triſtatur, ſed obluctatur triſtitiæ ſuæ.Non eſt mi-
nus fortis ſic affecta uirtus,ſed minus felix,qui illi conui-
tio cum quo rixatur bellum indicit.Quaſi ſuum non eſt fa
ſtidium cum quo fœdus non cõtrahit.Moleſtum patitur,
non propiciatur illi.Denique non ipſe animus hoc opera-
tur,ſed magis aquilo in cuius lateribus habitat.Ideò dete
ſtatur illud,eo quòd aduerſus uirtutem eius molimina ſen
tit.Qui ſentit,ipſe ſcit quanto cum tædio illud bonæ con-
uerſationis tædium tolerat, quomodo faſtidit faſtidium
illud, quanta cum amaritudine obluctatur amaritudini
illi,amaritudini uiolentæ quæ de iugitate exercitij diſci-
plinaris inuito ſe ingerit.Ad auſtrum animus ex uoto ſe
uergit,& ecce aquilo aduerſanti & inuito ſe importune
immergit.Durum eſt ſuſtinere à facie frigoris huius, &
fugere non ſubeſt ad uotum. Laborat animus & diſcipli-
næ tædio,& huius tædij odio.Moleſta eſt utraque affectio,
& non dulceſcere quod elegeris,& ſentire quod oderis.
Moleſtum.utrunque, & propugnare diſciplinam, & pro-
pulſare deſidiã.Quomodo Ieſu bone tantam tandiu tole-
ras uexationem dilectæ ſponſæ tuæ? Deſidiam inuita pa-
titur,& quaſi uoluntariam,in ſe ſic puniendo perſequitur.
Egerrime tolerat,ꝙ non ad uotũ in te qui bonum eius es,
ſolum deliciari ualet.Sibi imputat,qđ ſuffert inuita. Sti-
mulator ab aquilone uenit illi,ſed ſtimulus iſte ad preces

quoniã eſt ex gratia. Sed eſt alia libertas nihilominus per
gratiã, qua nõ modo bene uolum⁹, ſed bonũ ipm̃ affectuo
ſe. Illa libertas ſemper in uoluntate eſt, iſta non ſic. Semper
eñi libere uolumus, affectuoſe nõ ſemper. Affectus ad liber
tatem non ſpectant arbitrij. Nec tamen planè libera eſt bo
næ uolũtatis libertas, ſi affectuoſa non fuerit: ſed cũ auſter
afflauerit ſtatim affectiones aromaticæ fluent. Nõ premun
tur ut exprimãtur, libere fluunt. Voluntatem ſanctã frequẽ
ter tædium quoddã & triſtitia comitatur, ſed affectiones
dulces cum illis iter non habent. Aromaticæ ſunt odora-
tu, & tactu pariter gratæ: dulciter ſentiuntur, & dulciter re
coluntur, dulciter fluunt, & dulciter profluũt. Sibi fluunt,
& alijs profluunt. Aromatici utrinq; ſunt intus affectus, &
foris affat⁹. Ad iſta põt aſpirare libertas arbitrij, ſed de ar-
bitrij libertate non pẽdent. Sicut affectiones malæ contra
bonã uoluntatẽ ſæpe ſunt, ſic bonæ affectiones etſi cũ ipſa
ſunt, ex ea tamen non ſunt. Libera eſt ſine iſtis, & quaſi libe
ralis reddit ex iſtis. Voluntatẽ ipſam liberiorem efficiunt,
ſed eius libertate nõ fluunt. Fluunt autem cum auſter per-
flauerit. E O dulcis auſter & uerè optabilis cuius ſpiri
tu hyemalis rigoris horrida ſoluitur facies, & iucundæ no
uitatis uerna temperies arridet in ortis, & noua tẽperies,
& autumnalis ubertas. Nam in fluxu aromatum, fructuum
ſignatur maturitas. Ecce quàm bonum & quàm iucundũ
in cubilibus, & in ortis aromatum auram hanc expectare
tam dulcem, renouantem & recreantem fructus ſpiritus,
profundentem aromata, ſpargentem odores. Mitte domi-
ne hunc ſpiritũ nobis qui poſt aquilonis horrorẽ ortulũ
noſtrũ noua facie ueſtiat, luctũ noſtrũ uertat in gaudium.
Aut ſi quid boni ſignificat aquilo, illum cum auſtro ſimul
inuita. Iungãt officia, & partes ſuas aſſequat uterq;. Aqui-
lo ſtringat, auſter reſoluat. Stringat ille laſciuiã, hic animũ
in gaudia profluа laxet. Ille continentiã præſtet, ille con-
Pſal. 118. ſcientiã exhilaret. Iſte contineat, & ille repleat. Factus ſum,
(inquit) ſicut uter in pruina, iuſtificationes tuas non ſum
oblitus. Bonus uter ſic congelatus & infuſus. Foris conti-
nẽtiæ pruina, intus repletio iuſtitiæ. Boni utres fiunt quã-
do exteriora gelido quodam cõtinẽtiæ ſpiritu ſtringunt,
& interiora rigant profluis gaudijs. Et ut auſtri flatum ad
interiora reflectas, perfla inquit. Qui perflat, & impenetra
bile nihil eſt illi, ſpiritus iſte ſubtilis eſt, acutus, & mobilis,
perflans, non inflans. Scientia inflat, charitas perflat. Cha-
ritas interior eſt quàm ſcientia, & ad ſecretiora pertingit.
1. Cori. 8. Omnia interiora perflat ſpũs, qui ſcrutatur etiã profunda
dei. Vbi perflauerit & quaſi perflauerit iſta, ibi ſcientiarũ
aromata utiliter fluunt, meditationes, orationes, ſuſpiria,
ſingultus, lachrymæ, ipſa colloquia. Omnia uelut aroma-
ta fluunt, quæ de charitate ducunt originem. Omnia quæ
procedunt de ea, quaſi aromatica ſunt, gratia plena. Gata
ſunt, & copioſa ſunt. Aromatica ſunt, & fluentia ſunt. Ple-
na ſunt quæ de charitatis plenitudine procedunt. Plena
ſunt, & expreſſa non ſunt, nec torcularis uiolentiam patiũ
tur eius aromata. Torcular in hoc orto nõ legis extructũ,
nam uicem torcularis obtinet auſter. Afflata, quàm calca-
ta melius fluunt. Gratuita enim (ut diximus) ſunt, nõ ex-
torta metu, ſed ſpiritu fuſa ſunt. Quidã aquilonẽ & auſtrũ
ad huius ſeculi aduerſa & proſpera trahunt. Et quidẽ ge-
mina hac tentatione uexata eccleſia dei, bonæ ſemper affe
ctionis & opinionis abundat aromatibus. Ideò his tenta-
tionibus perflandũ dimittit, eo q abundare nouit & ino-
piam pati. Locus iſte extorſionem latiorẽ exoptat. Sed tor
cular hoc tantũ quaſi leniter tetigiſſe ſufficiat. Sequẽs ſer-
mo ad mutuas inuitationes ſponſi, & ſponſæ trãſibit, ſi gra
tiam nobis præſtare dignetur Ieſus Chriſtus qui uiuit &
regnat deus &c.

¶ *Sermo.* XL. A

QVàm lõge fratres à cõuerſatione mea ſunt uer-
ba uerborũ iſtorum. Auiditatem dñs nouit, ſed
auſu deſtituor. Quid ni? Nõ eſt ortus mihi qua
lẽ ſupra Chriſtus depinxit, non poma quib⁹ aui
de neſcitur, nõ fructus aromatici, nõ fons irrigans, non al-
tus puteus aquarum uiuentium, magis autem in ortum
meum aſcẽdit horror ſpinarum, & ueprium. Nõ audeo te
bone Ieſu in talem ortum uocare, niſi fortè ut euellas, & di
ſperdas, & diſſipes primo, & plantes poſtea, & ſic tempore
congruo de plantatiõe comedes dextræ tuæ. Felix anima
quæ te inuitare digna eſt ad fructus iam maturos, ad fru-
ctus paratos, & acerbitatis nihil habentes. Atq; utinam a-
cerbitas ſola noſtris accuſetur in fructibus. Vtinam imma
turi ſint, dummodo mali non ſint. Frequenter poma quæ
genere bona ſunt, tempore nõdũ grata ſunt, ſed immaturi
tate ſola diſplicent. Felix ortus cuius omnes fruct⁹ & natu-
ra boni ſunt, & tempore congrui. Neutrũ deeſſe nouit po
mis ſuis ſponſa, ad quorum comeſtionem dilectum prouo
cat. Veniat dilectus meus in ortum ſuum, ut comedat fru- Canti. 5.
ctum pomorum ſuorum. Vide quàm moroſe & modeſte &
poſt multa præconia facta ſit hæc inuitatio. Nõ enim præ-
ſumit hæc dilectum inuitare, non ſitit delicijs donec iſtis
ſe nouit deſcriptã. Quid enim putatis ne Ieſum delectabi
lem illum aduẽtum præſentiæ ſuæ illis indulgere qui præ-
dictis nõ ſunt præditi dotibus, nec laudibus digni? Teme
rariæ præſumptionis puta, ſi prius quàm aptus ſis ad con-
templationis uſum, Ieſum inuitas. Tu illũ ad deliciandum
tecum ſolicitas, qui fortè ſordes adhuc delictis? Ortus tu⁹
ſentibus horret, & ſterileſcit, & illic Ieſum inuitas? Inuita
illum non ut iam delectetur, ſed ut deleat quod non plan-
tauit dextera ſua. Inuita illum ut purget primo, poſtea plã
tet. In utroq; labor eſt, ſed cum delectatione decerpere ue-
niet fructus maturos. B Veniat (inquit) dilectus me⁹.
Non tantum blanditur & applaudit præſenti, ſed etiam in
abſentem inardeſcunt uota ipſius. Falſus amor & ſimu
latorius abſentem obliuiſcitur, præſenti blanditur. Non
ſic ſponſa, nõ ſic, ſed abſentem deſiderat, præſente lætatur.
Veniat (inquit) dilectus me⁹ in ortum ſuum. Ad me quid
auſtrum inuitat? Ipſe ueniat, & ſufficit mihi. Ipſe auſter eſt
meus, ipſe aroma eſt meũ. Ipſe auſter meus, ipſe amor me⁹.
Deus ab auſtro uenit, & auſter uenit cum eo. Deniq; ipſe
plenus eſt gratiæ, & ueritatis. Bene auſter meus qui ſeren⁹
illuſtrat, & ſuauis illabitur. Auſter meus eſt Chriſtus me⁹,
ipſe ortum perflat, ipſe comedit poma. Veniat dilectus
meus in ortum ſuum, ut comedat fructum pomorum ſuo-
rum. Putationis tempus iam tranſijt, flores pepererunt
fructus quos parturierunt. Hyems abijt, receſſit uer, æſta
tem iam inclinatam maturior autumnus impellit. Ve-
niat iam dilectus meus in ortum ſuum, ut comedat fru-
ctus pomorum ſuorum. Ecce iam uenit plenitudo tem-
poris, ideò ueniat dilectus meus in ortum ſuum. Poma
præmatura ſunt, ideò comedat fructum pomorum ſuo-
rum. Ficulneæ prima poma deſiderat. Cum nondũ tem-
tempus eſſet ficorum, acceſſit ad ficum ſecus uiam, uer- Mar. 11.
tit folia, & nihil fructus inuenit. Ante tempus comeden-
di, & ante tempus fructuum, acceſſit ad eam mane eſuriẽs.
Noui ego ficulneam matutinos à prima pueritia fru-
ctus ferentem, fructus primitiarum, fructus gratiæ uirgi
nalis. Nec erat hæc ficus plantata ſecus uiam, ſed in orto,
& in orto concluſo, in orto quem circundat diſciplinæ
maceria, & arctæ cuſtodiæ ſepes. Fœcunda planè ficus &
pulcherrima inter alias ſpecies. frequenter declinauit ad
eam dominus Ieſus, illud fortè dicens: Sub umbra ei⁹ quẽ Canti. 2.
deſideraueram ſedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Sed
utinam fructus quos protulit ſeruaſſet. C Vtinã im-
proba furis manus non deprædata eſſet eam. Nũc autem
optimos fructus tulit, & eos qui renaſci nõ poſſunt. Alij
ſuccreuerunt in locum eorum, id eſt pro uirginali continẽ
tia amara pœnitentia. Quàm dulcius illo natiuo fructu
quàm hoc ſubſecutiuo, & te & dilectũ cibabas? Væ miſeræ
tibi quãdo ueniet dilectus tuus, quæ tibi mẽs, quæ facies,
quis uult⁹ erit? quo te uertes præ pudore, quæ pudicitiæ
fructus perdidiſti? quo te uertes? Cum accedet, cum uertet
folia tua, & ſolitos fructus non inueniet, pudebit illum
præ confuſione. Tua recole uerba uoti uirginalis, conſe-
crationis tuæ uerba recenſe. Sub his folijs attende quia

iam non eſt proprius fructus,fructus integritatis,fructus
uirginitatis.Tales cõſecrati ſunt,ſed iam ablati ſunt. Non
bene conueniunt conſecratio,& corruptio.Læſa uirgini-
Pſal.86. tas condonari ſolet,ſed redonari non ualet.Glorioſa dicta
ſunt de te ciuitas dei,ſed ignominioſa facta ſunt in te.Cum
confuſione dupliciq; rubore decætero in planctu agnoſce
partem tuã.Quis dabit capiti meo aquam,& oculis meis
fontem lachrymarum,& plorabo lapſam non uilem de ple
be,ſed quaſi primam in uirginali grege?Quis(inquã)da-
bit mihi fontem lachrymarum?Nam ipſa quæ lapſa eſt la-
chrymis tota pereffluit,per ora irrigua lachrymarum riui
defluunt.Alta ſuſpiria & anxij gemitus produnt quod cõ
tigua ſemper culpæ confuſio ſupprimit.Vidi miſerandam
in miſera facie,deiectum uultum,fractas genas.ſingultꝰ ſer
mones intercidebat,à lapſu continere uoluit,à lachrymis
continere non ualet.Age quod agis,fructus dignos pœni-
tentiæ.Innouet te dolor,mœrore cõſumere,cum prophe-
Eſai.22. ta dic:Nolite incumbere ut conſolemini me,amare flebo.
Flebo & ego tecum.Fortè dilectus tuus,& ipſe collachry
Ioã.11. mabitur tibi,qui Lazarum fleuit.Fortè plus ille flet.Plus
dolet qui plus diligit.Miſerationes eius multæ ſunt,ideò
Treñ.3. (inquit propheta)non ſumus conſumpti. Deniq; nec tu
conſumeris,quia conſiliarius eſt tibi & conſolator,cõuer
tens animam tuam. Quomodo(ut dicam quod intelligi
uix poteſt)non permouebit(impaſſibiliter tamen)eiꝰ af-
fectum,luctus tui miſerabilis facies,dum ipſe qui retracto
mœroris tui ſeriem,dolore cordis tangor intrinſecus? D
Si feceris dignos pœnitentiæ fructus,reuertetur iterũ di-
lectus tuus in ortum ſuum.Nam pœnitentiæ poma liben-
ter comedit.Beatius tamẽ,ſi primeuæ puritatis fructus in-
tactos quis ſeruet.Bonum eſt in maturitate præuenire,et
perſeuerare in ea.Ideò ſponſa præuenit in maturitate,& di
Canti.5. cit.Veniat dilectus meus in ortum ſuum, ut comedat fru-
ctum pomorum ſuorum.Veni in ortum meum ſoror mea
ſponſa.Vehemens amator eſt dominus Ieſus,ad unam in-
uitationis uocem,aduolat libens in ortulum ſponſæ.Qua
ſi præuolat & præuenit in maturitate.Veni inquiens acci
piatur hoc uerbũ imperatiui ſenſus,& apte cohærebit qđ
dicit,ueni.Non eſt piger,non parcus retributor,ſed incõ-
tinenti ſponſam reinuitat.Veni in ortum meũ Soror mea
Canti.5. ſponſa.Meſſui myrrhã meã cum aromatibus meis.Durus
eſt affectus qui non permouetur per inuitationes & remu
nerationes iſtas tã dulces.Quid hac uiciſſitudine gratius,
quid mirabilius eſt hoc commercio?O admirabile cõmer
cium.Dilectus dei patris,gloria cæli, angelorum deliciæ,
ad ortulos noſtros inuitari ſe permittit,& ad ſuos reinui-
tare non prætermittit.Et qui noſter eſt ortus,uerius dici-
tur ipſius.Nõ enim ait ueniat dilectus meus in ortũ meũ,
ſed in ortum ſuum.Iure quidem in ſuum, quoniã ab ipſo
datum,& ipſi debitum,& certè deditum. Veniat dilectus.
Veni ſoror mea ſpõſa.Magna dulcedo,&apta diſtinctio.
Illa deſiderat,& ille imperat.Hæc dicit ueniat,hic dicit ue
Apoc.3. ni.Ego(inquit)ſto ad oſtiũ & pulſo ſi qs aperuerit mihi,
introibo & cœnabo cum illo,& ipſe mecũ.Non habes ne-
ceſſe ô bone Ieſu morari ad oſtiũ ſponſæ.Ipſa enim te uo-
tis ultro interpellat.Redde uicẽ,reinuita illam. Sediſti ad
menſam eius,uide quanta ſint appoſita tibi,ſciẽs qa & tan
ta oportet te præparare.Tanta inquã,& ſufficit ei.Hoc au
tem dico,totã ſe impẽdit,tu te totũ repẽde.Quò totũ erit,
ſi illa ſe totã dat,tu te dimidias?Exiguũ tuũ,plus eſt toto il
lius.Totum eius,portio eſt quædã gratiæ tuæ:ideò & ſuus
tuus eſt,& tuus ſuus eſt ortus. E Veni in ortum meum.
Ego fratres in orto ſponſi copioſum illum & delicatum &
glorioſe conſitum paradiſum uirtutum Chriſti libenter ac
cipio,quas ſecundũ geminã naturã,uel ab æterno habuit,
uel accepit in tẽpore.Ergo ſm hunc modum ortũ ſponſæ
ſtatũ animæ uel eccleſiæ interpretare,& uirtutũ affectuũq;
dotes quibus dotaſ à ſponſo.In iſto conſideranſ bona cor
poris,in illo capitis.Pulchra utrobiq; cõtẽplationis ciba-
tio.Sed quid illa ad iſtã?Quãto gloria Xp̃i,uel aiæ uel ec-
cleſiæ præcellit uirtutes,tãto delectabilior in hunc ortum
ingreſſus.Ad illũ operatio plus ſpectat,ad iſtũ contempla
tio ſola.Sponſa,& ſi lætatur de illo,laborat cum illo,& in
ſudore uultus ueſcitur pomis ſuis.In iſtum cũ introducta
fuerit,nihil reliquũ eſt niſi deliciæ tantũ.Suum tuetur, &
iſtũ intuetur.Nec intromittitur in iſtũ niſi de illo,hoc eſt
de actione ad uſum ſpeculationis.Aut ſi cõtemplationem
in illũ ſponſæ ortum admittimus,ſimilis eſt actioni. Vtriq;
de illis ortis,ordine commodo uenitur ad hãc myrrham.
Non enim niſi in abundãtia uirtutũ ingreditur in ortum
dilecti.Ingredieris(inquit Iob)in abundantia ſepulchrũ. Iob.5.
Meliꝰ tamẽ hic ſonat in ortum.In ſepulchro innuiſ quies
& quædã à curis occultatio,in orto exprimitur intuitus
& epulatio.In ſepulchro feriamur,in orto fruimur. Sicut
ergo in ſepulchrum non niſi in abundantia ingredimur
(ſicut ſcriptũ eſt)multo minus in ortũ. Ideò ſponſam de
orto in ortum inuitat.Veni in ortum meũ ſoror mea ſpõ-
ſa.Ingredere,ingredere ſpõſa in contẽplationẽ uirtutũ di
lecti tui,ingredere in delectatiões eius,memorare iuſtitiæ
eius ſolius.Ibi deus deus tuus docebit te in iucunditate,
& deducet te mirabiliter dextra ſua.Cibabit te pomis ui-
tæ,& intellectꝰ.Myrrhã & aromata meſſuit tibi. F Meſ- Canti.5.
ſui(inquit)myrrham meã,cum aromatibus meis.Immor-
talitatẽ enim & incorruptibilitatem meſſuit poſt mortem.
Myrrhæ ſiquidẽ beneficio corpora mortuorũ perdurant
illæſa.Myrrhã(inquit)meã.Bene ſuã,quam & primus ac-
cepit,& ſolus impartit.Primitiæ enim Chriſtꝰ,deinde qui
ſunt Chriſti.Per illũ reſurrectio mortuorũ,qui primus re-
ſurgens iam non moritur. Bona talis myrrha, & melior
quàm hæc uſitata quæ carnẽ mortuã non ſinit putreſcere.
Nam iſta rediuiuã non ſinit deficere.Erat & myrrha eius
præcellens,& ſingularis illa caſtitas uirginalis,quæ nullũ
titillationis motũ ſurgentem ſenſit,nec fomitem habuit:in
quo nec motus eſt talis repreſſus,nec fomes remiſſus.præ-
uentus eſt enĩ in unctionibꝰ myrrhæ,& myrrhæ ſuæ. Alio
rum eatenus eſt efficax myrrha,& cõtinentia pertingit ut
ſeruet à corruptione:hæc à corruptibilitate carnem domi
nicã cuſtodit intactã.Aliorũ myrrha corruptionem carna
lis incentiui ſubſequiſ,hæc incentiuũ præuenit omne.Illo
rum excludit,& huiꝰ præcludit.In Ieſu nec cauſa nec cor-
ruptio,in eius matre etſi cauſa,non tñ corruptio. In alijs
oibus & cauſa & corruptio.Myrrha noſtra motꝰ exurgẽ
tes carnalis cõcupiſcentiæ reprimit.Myrrha Mariæ tales
motus neſciuit:myrrha Ieſu taliter mouendi nec cauſam
nec originem habuit.De plenitudine eius omnes accepi- Ioan.1.
mus,& myrrhã de myrrha.Myrrha noſtræ caſtitatis,mu-
nere & imitatiõis ipſiꝰ eſt:ideò cũ in nobis myrrhã metit,
utinã ipſe multã myrrhã inueniat quã metat. Myrrhã cũ
aromatibꝰ,id eſt abſtinentiã mali cum affectibꝰ boni,diſtri
ctionem carnis,& deuotionem cordis,ſiue temperantiã à
licitis,ac tolerantiã in iniurijs accipiamꝰ.In myrrha bene
utriſq; uirtutũ aromata ſociãtur.Hæc eſt enim gratia ſi be
neſacientes flagellamur,ſi ipſi nometipſos foris affligẽtes,
eo ſpiritu ſuauiter intus afficimur. G Multam de mar-
tyris Laurentij(cuius feſta nunc agimus)agro myrrham
demeſſuit, aromata multa,confeſſionis myrrhã,confeſſio-
nis aromata.Ad ignẽ enim applicatus Chriſtum cõfeſſus
eſt,corpus ſuum tradidit ita ut arderet,facultates diſperſit
pauperibus,caro eius cremata eſt propter Chriſtum, ſed
cor magis in Chriſto:ideò de craticula uocatur ad ortum.
Et dum in craticula erat,ab orto non aberat.Nũc tãtũ in
orto,non tamẽ totus in eo.Caro eius adhuc in corruptio-
ne tenetur,nõdum refloruit.Reflorebit autẽ cũ fuerit cor
pus humilitatis noſtræ conforme corpori claritatis Ieſu.
Tunc metet immortalitatis myrrhã,quã ipſe p̃meſſuit, &
aromata multimodæ gloriæ.Tunc uere inuitabit,& dicet,
Veni in ortum meũ ſoror mea ſponſa.Tũc gloriabiſ ple- Canti.5.
nè cum aromatibꝰ ſuis ſe myrrhã meſſuiſſe.Tũc enĩ & paſ-
ſionis ſuæ,& precũ(quæ in aromatibus ſignanſ)potietur
effectu.Cum clamore ſiquidẽ ualido, & lachrymis preces
offerens exauditus eſt pro ſua reuerentia, factus omnibus
obtẽperãtibus ſibi cauſa ſalutis æternæ. Volo(inquit)ut Ioã.12.

ubi ego ſum, illic ſit & miniſter meus. Vbi niſi in orto?
Erit hoc in generalis reſurrectionis cõpletione, nihilomi-
nus tñ & modo ſit per cõtẽplationẽ. Quaſi enim in ortum
eius ingredimur, cum affectuoſe, cõdigneq; & deſiderãter
ſpeculamur quales futuri ſumus per ipſum, & qualis iam
reſurgẽs factus eſt ipſe pro nobis, & ĩ exẽplũ nobis. Quid
dico reſurgẽs? & ante reſurrectionem oĩs cõuerſatio eius
orti pulcherrimi gratiã præfert: ſed quod ante plantauit,
poſtea meſſuit. In reſurrectione maturitatis, & meſſionis
eſt tẽpus, qñ unuſquiſq; laborũ ſuorũ fructus pcipiet. Q;
ergo nos in ortum ſuũ uocat, ꝙ myrrhã & aromata ſua ſe
meſſuiſſe ſubnectit, ad contemplandã reſurrectionis glo-
riam hortatᷣ, quæ futura eſt per ipſum in nobis, uel quæ in
ipſo p̄ceſſit pro nobis. Nónne iucũdus & uerè delectabi-
lis progreſſus introire in ortũ Xp̄i, introire in plãtatiões
dñi quodã proſpectu de uirtute in uirtutẽ eiꝰ? Proſpectu
inquã, nõ audeo prouectũ dicere. Nam ad uirtutũ ipſius
ueritatẽ & plenitudinẽ quis ſibi prouectũ pollicetur? Iu-
cundus digreſſus planè, & cõmodus quidẽ. Nuſquã ma-
gis humanæ mentis faſtus reprimitur humiliatione, nec
fames contẽplatione ſatiatᷣ, nec faſtidium excitatur æmula
tione. Cõparatio humiliat, imitatio exercet, cõſideratio
delectat. Prima premit. Secunda prouocat. Tertia paſcit.
Premit immenſitas, prouocat honeſtas, paſcit ueritas.
H Deniq; paulòpoſt ipſe dilectus, ipſe ſponſus amicos,
& chariſſimos ſibi inuitat ut comedant, & bibant & ine-
brientur, quo quæ maior illis innaſcatur auiditas, de ſuo
Canti.5. prius blãditur, & proponit cõuiuio. Comedi fauũ cũ mel
le meo. Tuum Ieſu bone utrũq; eſt, & illud mel quod das,
& illud quod es. Sed hoc in loco mel illud qđ es ipſe, nr̄æ
intelligentiæ ſe promptiꝰ offert. Cur non dicis fauũ tuũ
ſicut & mel tuũ? Cur hac diſtinctiõe nũc uteris? Et fauus
tuus eſt ſicut & mel tuũ quãuis manifeſte illud exprimas,
cum iſtud ſileas. Tua eſt utraq; natura, ſed diuina tua, &
quaſi naturaliter tua, humana non eſt quaſi naturaliter
tua, ſed magis aſſumpta, & dignatione tibi effecta eſt natu
ralis. Comedi fauũ cũ melle meo. Ante ſacræ conceptum
uirginis quaſi mel ſolũ erat, & ſine fauo nondum incarna-
ta diuinitas. Poſtea mel in fauo, deus in hoĩe, nunc autẽ fa-
uus ĩ melle, homo deitate ueſtitus. Etſi cognouimꝰ Xp̄m
2.Cori.5. ſm carnem, ſed iam non cognouimus, ait apl's. Sicut erat
deus reconditus in carne, ſic nunc uice uerſa ipſa caro eſt
occultata in deo. Et ſi glorificata eſt caro illa, ut iam ſpiri-
tualis ſit, & infirmitatis nil habens, tñ eſt occulta quodã-
modo, dum magis eum in eo ꝙ ipſe eſt deus attẽdimus, &
adoramus. Quodammodo carnis fauus deitatis in melle
reconditur, dum admirationẽ noſtrã, & fidẽ ad ſe traxit,
& integro manifeſtatæ reuerentia maieſtatis. Iã ergo poſt
reſurrectionis gloriã Xp̄s comedit fauũ cum melle ſuo, &
ſine carnalis infirmitatis iniuria in aſſumptæ carnis ſub-
Canti.5. ſtãtia, delectatione diuina & ſibi ſoli natiua perfruitur. Co
medi fauum cum melle meo. Bibi uinum meum cum lacte
meo. Iã dicis tuũ eſſe utrũq; tam lac quàm uinũ. Tua ſunt
enim utriuſq; iura naturæ, utriuſq; propria nõ alterius ui
tia. Et ſicut bibit uinũ nouum, ita & lac nouũ. Cum lacte,
(inquit) meo, id eſt cũ lacte nouitatis tuæ, nõ infirmitatis
noſtræ. I Curre ſponſa, ꝑpera ad tam dulce conuiuiũ,
ubi uinũ eſt ſponſi, ubi lac, ubi fauus non inanis, non ua-
cuus, ſed melle plenus. Mel inueniſti, comede qđ ſufficit.
Nam tu ad totũ non ſufficis. Ipſe aũt Ieſus nõ comedit ad
menſurã, ſed totũ comedit, qui ſufficit ad totũ. Tibi dicitᷣ,
Prou.25. Ne ſis ſcrutator maieſtatis, ut nõ opprimaris à gloria. Ip̄e
Matt.11. ſcrutatur oĩa etiam profunda dei. Nemo nouit patrẽ niſi
filius, & cui uoluerit filiꝰ reuelare. Ipſe totũ comedit, ipſe
cui uult & quantum uult impertit, quaſi participium tibi
pollicetur huius cibi ſe refectum gloriãdo. Si datũ fuerit
in eſcam tuam fel, & aceto in ſiti fueris potatus, memento
ꝗa talia paſſus eſt Ieſus. Guſtauit illa in cruce, non bibit,
uelocẽ amaritudinis tranſitũ ſignans. Bibit autẽ uinũ cũ
lacte ſuo. Non turbatᷣ amplius ad monumentũ cũ Lazaro,
non triſtatur uſq; ad mortẽ, non ſub ipſa morte aceto &
felle potatur. Vetera tranſierũt, noua ſucceſſerũt. Turba-
tio illa, triſtitia, tædium, diſpenſatorie ad horã ſuſcepta de
hoĩe ueteri, in lactis dulcedinẽ nouã demigrarũt. Bonum
uinum quo hauſto obliuioni tradũtur priores anguſtiæ,
& non aſcendũt ſuper cor, ſed nouis, & puris, & lacteis in
carne iam reſuſcitata potatur affectibus, qñ nulla iam de
reliquo iniuria, moleſtia nulla, aut in anima, aut in carne ſi
cut prius uel aſſumitur, uel ſuſtinetur. Vel acetũ cum felle
mixtum quod deguſtauit, prælibans non bibens, in uini
& lactis tranſiuit ſaporem. Hanc & tu fidelis aĩa quæ ſpon
ſæ dignitate perfungeris, hãc inquã, & tu tibi cõmutatio-
nem futurã confide. Ideò hæc in ſe futura prædicat, ut ti-
bi tu ſimilia diſcas ſperare. tecũ enim cõuiuari uult, tecum
bibere. Non bibã (inquit) de hoc genimine uitis, donec Matt.26.
bibam illud nouum in regno meo. Hoc tibi regnũ ſignifi-
cat, cum ad ortũ te uocat, ad ortum deliciarum, ad paradi
ſum uoluptatis, ad fructus maturos, ad fructus iam perce-
ptos à ſe, & à te percipiẽdos. Tunc bibes uinum cum lacte,
ut obliuiſcaris prioris anguſtiæ, & nouæ reſurrectionis
deguſtes dulcedinem. Præſtãte domino noſtro, q uiuit &
regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

¶Sermo. XLI. A

MEſſui myrrhã meã cum aromatibꝰ meis, come- Canti.5.
di fauum cum melle meo, bibi uinũ meum cũ la
cte meo. Veni in ortum meum ſoror mea ſpõſa. Ibidem.
Putate fratres uocationẽ hãc ad ſeculi finem re-
ferri, qñ cõpletis oĩbus ſacramẽtis eccleſiæ, ipſa inuitatur
ad regnũ, qñ mittet dñs meſſores angelos, eo qđ regiones
albæ tũc erũt ad meſſem. O felicia tẽpora primitiuæ eccle-
ſiæ, quàm uber tũc erat ager illiꝰ, quàm copioſos produce-
bat fructus, quãta in martyribus erat fœcũditas myrrhæ,
quot apes perfectioris et myſticæ doctrinæ fauos operan-
tes. Putares inter ipſa initia fidei, cum uerbi ſemina mitte-
rentur, meſſionis iam eſſe tẽpus, & quaſi maturas ad falcẽ
regiones albere. Quid moraris Ieſu bone, cur ſponſam nõ
inuitas in ortũ? Nonne iam dicere potes: quia meſſui myr
rham meã cum aromatibus meis: Comedi fauũ cum melle
meo: bibi uinũ meum cum lacte meo? Vbi nunc martyres
in myrrha, ubi doctores in fauo, ubi feruentes in ſpiritu,
qui ſignantur in uino, & ſimplices in malo, quos lactis dul
cedo figurat? An nõ ager eccleſiæ tuæ iam tanta gloria nu
datus uidetᷣ? Multiplicaſti gentẽ, ſed non magnificaſti læ- Eſaie.9.
titiã. Multi credentiũ fructus, ſed aromata pauca. Præceſ-
ſit autũnalis ubertas primis illis naſcẽtis eccleſiæ diebus,
nũc hyemalis horror perurget. Præceſſerũt ubertatis an-
ni, nunc ſterilitatis incumbunt. Poſt ſpicas florentes & læ-
tas, ſteriles & uredine confectæ exurgunt. Cur non dicis
iam bone Ieſu. Veni in ortũ meũ ſoror meã ſponſa? Quid
expectas? cur moras nectis? An ut poſt hanc, hyemẽ autũ-
nus redeat? Lætabuntur adhuc coram te, ſicut lætãtur in Eſaie.9.
meſſe. Tunc benedices coronæ anni benignitatis tuæ, & Pſal.64.
cãpi tui ubertate replebuntur. Pingueſcẽt ſpecioſa huius
noſtri (qđ nunc uidetur) deſerti, & perſecutionis feruor
nouiſſimæ maturitatis canam albedinem meſſibus noſtris
inducet. Multiplicabuntur in ſenecta ſufficiente, non con- Pſal.91.
fecta, non ſterili, ſed in ſenecta uberi: & bene patiẽtes erunt
ut annuncient. Patiẽtes propter martyriũ, annunciantes
propter uerbũ. In patiẽtibus myrrhã metes, in annunciã-
tibus comedes fauum. Tunc electos tuos compunctionis
uino potabis, conſolationis lacte mixto. Si enĩ non abbre-
uiaſſet dñs dies illos, ſalua eſſe non poſſet oĩs caro. Metit
etiam nunc dñs, etſi non quantã tunc myrrhã, tamẽ multã
myrrhã afflictionis ſpõtaneæ. Fauum comedit cum melle,
& expreſſa ſpiritualium dulcedine ſenſuũ, cõtinentibus fi-
guris nos facit oblectari. Vinũ cum lacte bibit, quia ſubli-
mes ſenſus & excedẽtes contemplationes fidei, & morum
ſimplicitatẽ temperat & indulcat. Zeli feruorem diligit, ſi
tamen affert lactea quædam fomenta paruulorum. B
Cum fuerint expreſſa hæc omnia, cum pertranſierint tẽpo
ra martyrũ, cum doctores quaſi quidã faui ſapientiã conti
nentes in myſterio abſconditam miniſteriũ compleuerint

ſuum,& diſputationibus hæreticorum preſſi,melleam do
ctrinam profunderint,cum numeros ſuos & dies cōpleue-
riut:uel paruuli qui lacte fouentur,uel feruētes ſpiritu qui
inebriati uino gratiæ obliuiſcuntur quæ retro ſunt cum
Matt.5. conſummata hæc omnia fuerint(nō enim tranſibit unus
apex aut unum iota de lege donec oīa fiant)tunc exulta-
Canti.5. bit oīs eccleſia ſanctorū à tam dulci auditu. Veni in ortum
meum ſoror mea ſponſa,meſſui myrrham meam cū aroma
tibus meis,comedi fauū cū melle meo,bibi uinum meum
cū lacte meo. Meſſui,comedi, bibi,præteriti ſunt tēporis
hæc uerba,& conſummationē completam ſignificant, ac
ſi dicat:Conſummatum eſt. Veni in ortum meū ſoror mea
ſponſa. Meſſui myrrhā meā cū aromatibus meis. In ortū
illum ubi prope erumpens nulla urtica liliorum gratiam
cōtriſtet, ubi uernantē roſam aſperitas ſpinarū nō uiolet,
ubi arbor nulla eſt cuiꝰ ſit interdictus acceſſus. Veni in or-
tum meum ſoror mea ſponſa,meſſui myrrham meam cum
aromatibus meis. Audite quia non metit niſi quod ſuum
eſt,niſi quod ipſe præſeminauit. Verè ſeruus ille malus &
piger,qui pigritiæ ſuæ cauſam in dominū interpretatiōe
Matt.25. maligna transfudit. Scio quia homo auſterus es,tollēs qđ
non poſuiſti,& metēs ubi nō ſeminaſti. Bene piger,in quo
dominus non inuenit quod meteret. Et uerè malus qui di
ligentiam metētis dn̄i,in duritiā peruerſo ſenſu cōuertit,
infructuoſe quod acceperat ſeruans,& iniurioſe de bono
domino ſentiens. Non metit dn̄s Ieſus niſi qđ ſeminauit,
Matt.13. nō metit niſi ſuū.qđ inimicus homo ſuperſeminat tritico
ſuo,nō metit illud,ſed mittet angelos qui colligāt zizania
& faciant faſciculos ad cōburendū,qui colligāt de regno
eius oīa ſcādala. Ergo prius regnū ſuū purgat à ſcandalis,
agrū ſuū à zizaniis,& ortum ſuū ab inutili germine:ut nō
niſi ſuum metat & colligat. C Si modo ueniat Ieſus,ſo-
Pſal.49. net uox angeli,terribiliter intonet nouiſſima tuba,produ
catur iudiciū,ignis in conſpectu eius exardeſcat, aduoce-
tur cælum deſurſum,& terra diſcernere populū ſuū,ſi iam
hæc omnia ſubito uos præoccupent, de meritis ueſtris
quam teneritis ſententiam? Vbi ueſtro eſſetis collocandi
iudicio? Inter ſanctos eius qui congregabuntur illic,an in
ter eos qui congrebuntur in congregatione unius faſcis
in lacum? Inter zizania,an inter aromata? An fortè etiam
ueſtrum de uobis arbitrium hæſitat? Quis gloriabitur in
agro ſuo ſe nihil habere zizaniorum? Felix in quo parum
quid eſt,& idipſum non excultum,non fotum,ſed furtiuū
& latitans in quadam aromatum ubertate,& quod ſtatim
cū aduertit,auellit homo ab orto ſuo. Væ mihi dn̄e ab im-
perfectione mea,ſi homo durus es,ſi exactor auſterus,ſi tol
lens quod non poſuiſti,& metens quod non ſeminaſti. Væ
mihi ſi totum metis quod non ſeminaſti,ſine remiſſione &
pietatis reſpectu. Nam totum quod in me ſeminaſti excre-
uit. Vtinam myrrhæ meæ acceptum digneris habere faſci-
culum,ut in medio uberum tuorum commoretur. Vtinā
aromatū meorum uapor exiguus & ad modicum parens
ad te aſcendat. Nam quādo tibi offeram integrū fauū mel-
lis,quando tibi offeram meditationē aſſiduam in lege tua,
quando puram & plenā intelligentiā ſpiritualiū ſacramen
1 Cori. 2. torum,qn̄ ſapientiā melleam,quam Paulus loquitur inter
perfectos? Nam ſicut cellulis fauus mellis,ita puriſſimis fi-
gurarum ſacramentis cæleſtis ſapientia cōtinetur,ut mu-
tua collatione ſacramenti,ueritas figurata commendetur,
& non parū gratiæ trahat ipſa ueritas talibus quaſi cellis
expreſſa. Quando tibi in quodā cordis mei cratere,uini &
lactis iam potero temperaturam miſcere? Rara eſt mixtura
hæc,quæ mēte excedit deo. Sobriꝰ eſſe diſcat,ut alta ſciēs
conſentiat humilibus. Paruulus fiat, qui puriori inebriat
intellectu. D Quantus fauus,quàm iugēs,quàm uber
ad cæleſte his diebus eſt translatus conuiuium(dominū
Rieuallenſem dico abbatem)cuius nobis dum locū iſtum
tractamus,nunciatus eſt tranſitus. Videtur mihi in illo dū
ſublatus eſt,ortus noſter eſſe nudatus,& grandem agrico-
læ deo reſignaſſe faſciculum myrrhæ. Nullus talis in aluea
ribus noſtris relictus eſt fauus. Vtrūq; in illo cernere erat,

& mellis fauum, & myrrhæ faſciculum cum aromatibus
bonis. Quis illo uel uita purior,uel doctrina prudentior?
Quis magis illo uel ægrotꝰ in carne,uel alacer in ſpiritu?
Sermo eius quaſi cereus,melleam effundebat ſcientiā. Car
ne languidus,magis tamen intus in ſpiritu cæleſtium amo
re languebat. Myrrhata carne,mēte aromatica, crematiōe
continua, indefeſſi amoris odoriferum incenſum offere-
bat. Corpore deſiccato & arido,anima eius ſicut adipe & Pſal.62.
pinguedine replebatur:ideo labiis exultationis laudauit
dominum,ſemper os eius fauus diſtillans ipſius. Nam to-
tus conuerſus in labia,modeſto uultu,& totius corporis
habitu tranquillo,ſerenos animi prodebat affectus. Senſu
perſpicuus erat,ſermone non præceps. Modeſte rogabat,
reddebat modeſtius. Moleſtos ſuſtinens, moleſtus nulli.
Acute intelligens, moroſe referens, æquanimiter ferens.
Memini frequenter illum cum acceptum de aſſidentibus
aliquis interrupiſſet ſermonem importune, uerba ſuſpen-
diſſe,donec alter totum effudiſſet ſpiritum ſuum:& cū im-
portuni ſermonis impetuoſus defluxiſſet gurges, eadem
qua ſuſtinuerat tranquilitate, ſuſpenſum uerbum reſum-
pſit,opportune loquens, & opportune ſilens. Velox ad Iaco.1.
audiendum,ad loquendum tardus,& tardus ad irā. Quo-
modo ad iram dicendus eſt tardus,ad quā magis inuen-
tus eſt(ut ſic dicā)nullus? E Bene fauus:quia ſynceris
undiq; compoſitus & conſitus cellis,in omni actu,ſermone
& geſtu internæ putabatur dulcedinis mella ſudare. Fe-
lix in quo Ieſus integrum fauum quem comedat inuenit,
craſſum nō exſiccatum. Vide naturam faui,quaſi galea in
capite eſt,propter formam naſculi cui innaſcitur. Deinde
de ſuperioribus pendet,& de ſuperioribus prodit. Bona 1.Theſ.5.
(ſecundum Paulum)galea ſpei ſalutis æternæ. A ſpe qui
dem ſupernorum,omnium actuū caput & totius intentio
uitæ inchoare debet,& illi cohærere,ad hanc tendere,&
hac ſe contra omnia tentamenta tueri. Si uideris hominē
propter ſpem ſupernorum in omni actu etiam aduerſo ca-
ſu repleri gaudio ſpiritꝰ, qui ſuper mel dulcis eſt,qd hunc
niſi fauum credideris in cunctis cellulis melle redundantē?
Quid cum hominem cernis capacem ſenſu,conuerſatione
compoſitum,actuum & uitæ æquabili commenſuratione
cohærentem ſibi,talibus undiq; uaſculis conſertū,uacuis
tamen,& ſpei quæ eſt repoſita in cælis melleo exhauſtis li-
quore,numquid aliud tibi quàm faui arentis ſiccitatem de
pingit? Duplicatum quidem incommodum,ſi ſimul fuerit
& diſſipatus,& diſſolutione quadam deſiccatus. Aliud ta-
men eſt ſi ſeruat ſpeciem,ut mentiatur uirtutem,aliud ſi in-
tegritatis formam,& infundendæ fauorē ſpe bona gratiæ
refert,ut dono ſpiritualis dulcedinis receptacula apta nō
deſint & idoneæ cellulæ melli ſuperno. Noſter autem hic fa
uus de quo loquimur,integer erat,& in æterno liquore
exuberans. Plenus erat cellularum, hac illacq; diſtillabat
dulcedinē,ſermonis diuini aſſiduus operator fauos com-
ponebat. Boni faui,quibus adhuc integris multorū quo-
tidie indulcantur fauces. Moleſtam non ſectabatur ſubtili
tatem, quæ plus contentionis quàm inſtructionis mini-
ſtrat materiam. Circa moralem operoſus ſcientiam,cultiſ-
ſimis illam uerborum cellis committebat. Prudēs erat elo
quij myſtici,quod inter perfectos diſpenſabat. Lactea in ſa
lutē & cōſolationē paruulorū exuberabat doctrina,cui tn̄
lætificātis & inebriātis ſermonis uinū ſæpe latenter immi-
ſcuit. Ita eſt. Lac ipſiꝰ uini obtinebat uirtutē. Simplex eius
inſtitutio,& ſermo lacteꝰ,aīm auditoris in quēdā inebriā-
tem alienatæ mentis exceſſum furtim arripere conſueuit.
Vnde qui potabat iure dicere poterat:quia bibi uinū cū Canti.5.
lacte. Imo in lacte nouerat iſta temperate miſcere,& in alte
ro utrunq; largiri. Facili ad ædificandum utebat materia,
ſed uehementiam inebriantis gratiæ ſentires in uerbis.
Facilis inerat ei intellectus,ſed affectio uehemens. F Do
lendum quidē q̄ tanti uiri ſubtracta eſt uobis copia,ſed ni
hilominus gloriandū q̄ talē de ortulis noſtris faſciculum
myrrhæ ad cæleſtem illum ortum præmiſimus. Illic orna-
mentū eſt,qui uobis hic fuerat adiumētū. Et ſi uacuata ui-
dentur

dentur aluearia noſtra,& ortus nudatus,multos tamen re
liquit manipulos,de quibus potens eſt deus per uirtutū
incrementa creare faſciculos.Quod & in tota operatur ec
cleſia,donec per ſucceſſiones cōtinuas omniū graduū di-
ſpenſatione completa ſponſæ ſuæ iam perfectæ & conſum-
Canti.5. mate dicat:Veni in ortum meum ſoror mea ſponſa,meſſui
myrrham meam cū aromatibus meis,comedi fauum cum
melle meo,bibi uinum meū cū lacte meo.Comedite amici
& bibite,& inebriamini chariſſimi.Quod quidē etſi in ge
nerali illa eccleſiæ introductione in domini gaudium,quæ
poſt reſurrectionē fiet,perfectiſſime ſperatur, quotidie ta-
men angelicos ciues ad congratulationis cōuiuium inui-
tari credimus,cum ſancta quælibet anima(ſiue qualem ſu-
pra meminimus,ſiue inferioris perfectionis & gratiæ)in
paradiſi amœnitatem transfertur,in ortos ſemper uirētes,
in locū tabernaculi admirabilis uſqꝫ ad domum dei.Hæc
recolite fratres,hæc recordamini,& effundite in uobis ani
mas ueſtras.Ignita eſt hæc recordatio,& liqueſcere faciet
animam tuam,& in delectationes & deſideria effundi,cum
tu ſubis in locum tabernaculi admirabilis,in uoce exulta-
tionis & cōfeſſionis ſonus epulantis,& domini inuitātis.
Inuitantis eſt enim uox:Comedite amici et bibite,inebria
mini chariſſimi.Amici(inquit)& chariſſimi.Blandiriarū
hæc ſunt nomina,ſed hæ blanditiæ adulationem non ſa-
piunt,officij & dilectionis ſunt plenæ.Ipſa non ad blandi-
menta prolata:inebriandi non carēt effectu.Efficacia ſunt
ad emulcendos eorum quibus ſiunt affectus. Habent ta-
men inter ſe diſtinctionem,& aliquid amplius gratiæ pro-
Ioā 15. fert chariſſimi quàm amici uocabulum. Vos(inquit apo-
Ibidem. ſtolis dominꝰ)amici eſtis,ſi feceritis quæ præcipio uobis,
Iam nō(inquit)dicam uos ſeruos,ſed amicos,qa oia quæ
cunqꝫ audiui à patre meo nota feci uobis. G Videte &
hic quandā diſtantiā.Illic dicuntur amici & hic,ſed diffe-
rēter.Ibi quia faciūt:hic quia ſciunt.Ibi nō propter mini-
ſtrationē,ſed propter myſterium.Ibi comedunt,& hic bi-
bunt. Vtrinqꝫ amici,nondū tamē chariſſimi. Chariſſimis
in potationē cedit ebrietas.ipſa nominis ſui forma ſuper-
abundantiam quandam latenter inſinuat,& ſignificat ple-
nitudinem charitatis.Chariſſimus eſt,qui charitate pleniſ
ſimus eſt. Chariſſimus eſt,qui charitate infuſus & imbutꝰ
eſt,cuius medullæ & oſſa & oia interiora charitatis liquo-
re rigant.Nec quia chariſſimus eſt inebriat,etſi inde chariſ
ſimus eſt qa inebriat.Deniqꝫ qd aliud eſt inebriari,niſi cha
ritatis pfectiſſimæ delectatiōe repleri? Aut forte ſi diſtigue
re uolumus,ut ſint chariſſimi pleniſſime diligētes,inebria
Canti.5. ri perfectiſſime delectati.Comedite amici & bibite,& ine-
briamini chariſſimi.Amici ſunt qui uel agunt uel audiūt,
chariſſimi qui adhærent.Amici agunt pro eo,& audiunt
ab eo,chariſſimi inebriantur eo.Amici ſunt,quibus nota
fecit quæ audiuit à patre.Chariſſimi,quibus plenā ipſius
patris infudit notitiam.Ibi multa docentur,hic diligitur
unum.In chariſſimis non eſt operū uel doctrinæ diſtenſio,
ſed diffuſio ſola & ſumma amoris diuini uoluptas. Come-
Pſal.21. dite amici.Iam non dicitur.Edent pauperes & ſaturabun
tur,ſed comedite amici & inebriamini. Quomodo paupe
res,qui inebriant ab ubertate domus dn̄i? Quomodo pau
pertas ubi ubertas? Comedite amici & bibite,& inebria-
mini chariſſimi.Amici uos chariſſimi mihi,amici propter
delectationē ſpiritualē,chariſſimi ꝓpter ſponſalē.Inebria
mini chariſſimi.Introduxi nos in cellam uinariā ut ordi-
narem in uobis charitatem.Nec eſt charitas ordinata niſi
cum mens ueſtra fuerit uehementia charitatis inebriata.
Non eſt ordinata,niſi cum omnibus alijs fuerit affectibus
ſuperordinata.Bonus ordo,ſupereminētia amoris,ſuper-
eminens amor chariſſimos efficit.Chariſſimi ſunt in qui-
bus nihil eſt uel charitate uacuum,uel alij negocio uacās.
Ordo plenus eſt cum de charis in chariſſimorum gradus
trāſitur. Ordo plenus eſt cum charitatis cumulo nihil ad-
ijci poteſt.Comedite amici & bibite,& inebriamini chariſ
ſimi.Omnes ibi amici,& omnes chariſſimi.Omnes potan
tur,& omnes inebriantur.Non ſic autem in hac conualle
lachrymarū,non ſic,ſed multi amici,pauci chariſſimi:mul
ti potantur,non inebriantur omnes.Et qui inebriant ite-
rum temperantes ſiunt.Ad horā mente excedunt,& ad ſo-
brietatē ſolidā denuo redeunt.Soporantur & excitantur,
ſomnolēti ſiunt,& poſt paululum iterum uigilant.Ideo ſe-
quitur:Ego dormio,& cor meum uigilat.Hæ tamē uigiliæ Canti.5.
non uident dormitioni ſuccedere,ſed ipſam comitari.Præ
ſtet nobis dominus Ieſus quæ ſuper hæc ſunt dicenda ui-
gilanter intelligere & uobis audire:qui uiuit & regnat.

¶Sermo. XLII. A

EGo dormio & cor meum uigilat.Poſt heſternū Canti.5.
capitulum qua rationis conſequentia talis re-
ſponſionis ſermo infertur? Tunc erat generalis
inuitatio,hæc eſt reſponſio quaſi ſingularis.Ibi
plures inuitantur:hic unus reſpondet.Ibi dicitur,inebria
mini chariſſimi:hic quæ chariſſima eſt,quæ ſponſa eſt dor
mire ſe refert.Ego dormio.Quid mirum ſi ad communem
inuitationem reſponſum redditur ſingulare? Multi chariſ
ſimi,ſed omnium eſt cor unū,& anima una.Vna eſt inquit Canti.5.
columba mea.Amor unit,& amor inebriat.Vides quàm
iuſte fit omnium unica reſponſio,quos in eccleſia charita-
tis uehemens liquor infundit? Verè uehemēs uirtus amo-
ris,inebrians & alienans.Vultis audire quomodo chari-
tas abalienet animum quem inebriat? Ego(inquit)dor-
mio,ac ſi dicat dilecto.Tu me ad ebrietatem uocas,& ego
tota huic muneri uaco.Ego dormio,& cor meum uigilat.
Ab alijs dormio & quieſco negocijs:ideo cor meum libe-
rius uigilat ad ſectandam hanc ebrietatem,& uinum potā
dum.Ordo mirabilis.De ebrietate dormitio,& de dormi
tione uigiliæ.Ille dicit,Inebriamini.& illa dicit.Ego dor-
mio.Bonus ſopor mentis exceſſus,& alienatio ab effectibꝰ
carnis,&(ſi id etiam dicitur)à ſenſibus corporis.Tūc ma
gis uiget & inuigilat amor ſpiritualis,cum conſopitur pe
nitus omnis paſſio & affectus animalis.Et dormitio & ine
briatio utraqꝫ alienationis uiceſſi præfert.Et quiddam in
hoc ipſo adinuicem tenēt cōmune,ꝙ mentē tā hæc quàm
illa ſibi arripit,& penes ſe manere non ſinit.Vtraqꝫ ſtatum
priſtinum ipſi animæ(ut ſic dicam)furatur,& nouos infor
mat affectus.Ego dormio,& cor meum uigilat.Dormiunt
alij ſomnum ſuum,& delectatio eorum in propria uolunta
te quieſcit.A talibus ego dormio,& uigilat cor meum ti-
bi.Ab increpatiōe tua domine dormiunt alij,ego ab incra Pſal.75.
pulatione.Dura hæc increpatio ſatis,qn̄ diſſimulando ſic
hominem permittis deſidiæ,ſicut eſt magna increpatio de
ſertionis ſignū.Ab hac increpatione dormit qui ex diſſi-
mulatione diuina,ſomnolētæ ſecuritati ſe tradens,diſſimu
lantis patientiam non attendit parturire impœnitentis re
pulſam.Patientis longanimitas,& interim non percutiēs
in uerecundis mentibus uim habet,& eadem dn̄i toleran-
tia quæ mentes honeſtas facit ſolicitas,duras ipſa reddit
ſecuras.Ego(inquit)dormio & cor meū uigilat.Dormio
non increpata,ſed incrapulata à uino ad quod uocas cha-
riſſimos tibi.Crapula ebrietatis tuæ mundo me tollit,& ti
bi tradit,ſoporat & excitat,ſecularium obliuiſci me facit,
& tui non ſinit.Ego dormio,dormi mecum iuxta illud qd̄
ipſe in Salomone diffinis.Si dormierint duo ſimul,foue- Eccle.4.
buntur mutuo.ſic fiet ut ex dilecti præſentia ob uehemen-
tiam amoris cor meum uigilet amplius. Cor meum uigi-
lat, cum tuus amor in eo amplius uiget. Ego dormio.
Dormio propter amici requiem, propter raptum inui-
gilo.In ſomno dulci quietis meæ,ſolicitudo uigilantis te
uigilantius ſomniat.Dulcis ſomnus,& dulce ſomnium ne
ſcire alia,ſolum te ſcire.Vacare tibi & te uidere ſicut hic da
tur per ſomnium(ut ſic dicam)& umbram & ænigma.Bo-
na crapula copia uacationis & uiſionis iſtius.Viſio iſta ha
bet aliquid ſomnio ſimile,eo quòd nō humano arbitrio &
induſtria fiat,non ex inueſtigatione noſtra, ſed ex uiſita-
tione orientis ex alto. Paulus quaſi dormit cum mundo
moritur,quaſi uigilat cum uiuit Chriſto.Dormiat utinā
fratres anima mea dormitatione iſta,& ſiant uigiliæ meæ
talium ſimiles.Vtinā iuges ſint,nō interpolent.Nūc autē

uerſa uice ego uigilo,cor meū dormit,dormit ſpiritus,ca-
ro uigilat. etſi caro dormit,non tñ ſtatim ſpiritus uigilat.
Indulgetur animo requies,nondū tñ ab illa glorioſa ebrieta
te ſorbetur & rapitur. Dormit tētamentis,nondū tamē ex
citatur illis inebriantibus blādimentis:& quãuis frequen
ter guſtentur,rediuiua tñ nouitate animā quam inebriant
excitant. B Iure uigiles dicti ſunt qui nunquā uinum il-
lud inebriās digerūt,qui ſemp madet æternæ delectatio-
nis ubertate. Tales in Danielis libro uigiles legis. Bene ui
giles,in quibus nihil eſt q̃ ſoporatione indigeat,ſed totū
inuigilat deo. Bene uigiles,quorū nō interpollantur uigi
liæ. Nullus in eis animalis effectus ſentitur quē deceat cō-
ſopiri,ut expeditiores ſint cordis uigiliæ. Sunt quædā ui-
1. Petri. 5. giliæ ſolicitudinū repletæ moleſtia,de quibus Petrus. So-
brij eſtote & uigilate:quia aduerſarius neſter diabolus tā-
quā leo rugiens circuit quærens quē deuoret. Et Paulus
1. Cori. 16. inquit. Vigilate & ſtate in fide. Sed illæ uigiliæ nihilomi-
nus ſolicitudine non carent,quibus eccleſiæ uexantur do
Lucæ. 2. ctores,ſicut euangelici illi paſtores uigilantes & cuſtodiē-
tes uigilias noctis ſuper gregem ſuum. Vigiliæ iſtæ quadā
torquentur moleſtia ob imminentis mali cautelam. Vigi-
liæ ſponſæ dormientis non cōtinent mali cautionē,ſed co-
piam boni. Præoccupatæ em̄ mēti uehemēs amor auidita-
tis inexpletæ uigilias inducit. Vigiliæ quædā ſunt,uel de-
ſideriū optatæ præſentiæ,uel delectatio indeptæ. Vigiliæ
bonæ,uigens & non ſomnoleta deuotio,ſiue in copia dile
cti præſentis,ſiue in concupiſcentia abſentis. Hæc nec ui-
gilat nec uiget niſi in quieta & quãtum ad ſeculi uel ſtudia
uel deſideria conſopita mente. Ideò dicit. Ego dormio &
Iob. 33. cor meum uigilat. Et in Iob legitur, q̃d in uiſione noctur-
na cum ſopor irruit ſuper homines,& dormiunt in lecto,
tunc aperit deus aures,tunc loquitur,tunc pulſat,ideò hic
Canti. 5. ſequitur. C Vox dilecti pulſantis. Aperi mihi. Iure
uigilat neſciens qua hora uenit dilectus eius. Quaſi conti-
nuæ ſunt uigiliæ ſponſæ & uox dilecti. Cor(inquit)meū
uigilat,& ſtatim adiecit. Vox dilecti pulſantis. Aperi mihi.
Cor meum uigilat,& dilectus meus non dormit. Vox eius
pulſat,& dicit. Aperi mihi. Cor meū uigilat,& ipſe ſtatim
aduolat,& auditur uox eius. Vox(inquit)dilecti. Hæc mi
hi uox nota eſt, hæc mihi grata, ad alias obſurdeſco uo-
ces,ad hanc expergefacta ſum,ſtatim cum inſonuit in auri
bus meis,exultaui præ gaudio,multæ uoces obſtrepere ſo
lent,& falſas inſuſurrare blanditias,ſed non ſicut uox dile
cti. Magna fratres prudentia ſponſæ,& diſcretione ſpiri-
tuum pollēs,quæ ſic diſtinguere nouit inter uerſutias dæ-
monum, & blanditias ueras dilecti. Vox(inquit)dilecti
pulſantis. Quæ talis uox qualis Ieſu? Nunquid philoſo-
phorum? Nūquid hæreticorū? Nū legis? Num propheta-
rum? Valida uox eius eſt,ſtultam fecit huius mundi ſapien
1. Cori. 1. tiam. Lex & prophetæ neminē ad perfectū adduxerūt,uox
Ieſu conſumationis ſummā complectitur,uox eius cōſum-
mationis præcepta cōtinet,uox eius mouet affectus. Vox
(inquit)pulſantis. Pulſat em̄ & penetrat efficax inſtar an-
cipitis gladij,leniter illabitur,& blande perſuadet,q̃d nul
la potuit alia doctrina obtinere. Non altus ſermo,ſed alta
myſteria. Humilitatem conſcientiæ,morum contemperā-
tiam,obtemperantiā obedientiæ,carnis munditiā,cōtem
ptum mundi,cōcupiſcentiā æternorū,diuinitatis notitiā
quæ unquā diſputatio,quæ diſtrictio tantam aut ſermone
tradidit,aut inſpirādo perſuaſit? Reſurgēdi gratiā,impaſſi
bilitatē reſurgētium,æternitatē uitæ,maieſtatis reuelatio-
Pſal. 75. nem hac docente ſpirare didicimus & ſuſpirare. Notus in
iudæa deus,in Iſrael magnū nomen eius. Nunquid tantū?
Nunquid tam expreſſum? Nunquid tam impreſſum? Nū-
quid tam ſparſum? In Iſrael magnū nomen eius,ſed nō ea-
tenus magnum uel euidenti doctrina,uel uehementi deuo
Hebræ. 1. tione,uel numeroſa populoſitate credētium. Olim loquēs
deus patribus in prophetis,nouiſſime diebus iſtis locutꝰ
eſt nobis in filio. Ideò uox ualida,uox uirtutis, uox dile-
cti. D Sed Iudæorum conualeſcere nequiuit in auri
bus:audiuit gentilitas,& confeſſa eſt,& non negauit,di-
cens. Vox dilecti pulſantis. Vtrunq; agnoſco eſſe dilecti,
uocem & pulſum,uerbum & uirtutem. Vtroq; mihi gra-
tus dilectus meus,utroq; me demulcet & mouet, uoce &
pulſu,&(ut ſic dicā)cantico & pſalmo. Bene pulſat & qua
ſi tympanizat,qui uerbi & operis concordem mouet ſym-
phoniam. Tympanum puta Ieſum,accede,tange, diſcute,
pulſa,mores,opera,uerba,uitam. Omnes meæ chordæ ex-
tētæ & ſonoræ ſunt,tactæ melodiā dulcē reſultāt. Ieſus ip̄e
pulſat ſeip̄m. Nemo(inquit)tollit aiam meā,ſed ego pono Ioan. 10.
eam,& iterū ſumo eam. Poteſtatē habeo ponendi eā,& po
teſtatem habeo iterum ſumendi eam. Vide quid tibi ſonet
iſta poſitio,ſumptio,& utriuſq; poteſtas,quid ipſa pulſan-
di cauſa. Nonne & ipſa maxime ad cor noſtrum pulſat &
excitat,ut nos uelut cythara quædam effecti,ſic ſonanti cō
ſonare nitamur. Vox dilecti pulſantis. Bene dilecti(iquit)
quaſi ex dilectione ſola & gratia loquentis & pulſantis.
Aperi mihi quia caput meum plenum eſt rore,& cincinni Canti. 5.
mei guttis noctium. Refrigeſcet in iudæa charitas,iam trāſ
migratio fit iuxta ſcripturam ad gentes. Illi miſſum eſt uer
bum ſalutis,ſed repulit illud, indignam ſe iudicans æter-
næ uitæ. Excluſus ſum ab ea,tu api mihi:q̃a caput meū ple
nū eſt rore,& cincinni mei guttis noctiū. Caput Xp̄i deꝰ.
De deo patre gloriantur iudæi,eius ſe iactant habere noti
tiam,filiū reprobant & blaſphemāt,tu aperi mihi. Caput
meum plenm eſt rore. Non tales deſiderat,non ſitit,ſed ma
gis faſtidit,ideò plenum eſt. Plenum eſt rore eo q̃ ſenſu le-
ues ſint,rationis carentes pondere,non habentes aliquod
in aſſertione momentum. Ratione leues,obſtinatione gra
ues. Quaſi ros & guttæ inefficaces & pertinaces. Et cincin
ni mei guttis noctiū,quæ gelidæ ſunt & tenebroſæ. Nam
eſt quidā ros qui noctis non eſt. Ros tuus(ait Eſaias deo) Eſai. 26.
ros lucis. Et cincinni mei guttis noctiū. Figuris adhæſe-
runt,ſciētes literaturā,neſciētes ſenſum ſp̄ualem. De unius
ſcientia dei,de figurali legis obſeruatione iudæi glorian-
tur,myſteriū inficiantes trinitatis,& præfigurationis ueri
tatem,de ſuperfluis & emortuis ſignis ſe iactant. Moleſti
ſunt mihi,diſcipulos meos premunt,qui ſunt uelut quod
dam capitis mei ornamentum & decus,ideò fugio,aperi
mihi. E Quidam hæretici Chriſti diuinitatem ad quā
nec fide uolunt,nec ratione poſſunt attingere, conant ex-
tinguere. Subtilia,conſona literarum teſtimonia, & quæ
diuina nituntur auctoritate,quaſi quoſdam cincinnos ca-
pitis(nō cohærētibus diſputationum ſuarum argutijs,&
uelut quibuſdam roris inſtar minutijs)inficiunt, corrum-
punt,opprimūt. Hi quoq; notitiā dei præſumentes & ſpi-
ritualiū ſubtilitatem ſenſuū,quaſi in ipſo dei capite & ca-
pillis ſuperbe locatis,rori conferuntur,& guttis noctium
ut intelligas eos minutos,gelidos,fluidos,& non cohærē
tes ſibi. Sed & ſiquidem uideris eos ſanā quaſi caput ipſum
tenere fidem,ſuperficietenus communicare,ſubtili uigere
ſenſu,gelida tamen eſt propter malā conſcientiam,& pro-
pter hypocriſim obſcura,& propter uelocē tranſitum flui
da. Gaudiū enim hypocritæ inſtar pūcti. Hunc talē Ieſus
foris eſſe iudicat opprimentē,& quaſi grauem ſibi refugit. Iob. 20.
Huiuſmodi non tam ambulant quàm uolitant in magnis
& mirabilibus ſuper ſe,ſuperba elatione pendulo uagi in
aere. Ambitioſa quidē negociatione perambulant in tene
bris de religiōe lucrū uenātes,ſpiritualē ſe ſimulantes ha-
bere doctrinam,ſtudium,inſtar roris eloquium,incerta &
occulta & q̃ſi nocturna noſſe myſteria ſapiētiæ dei,ſancti-
tatis tenere caput & culmen,& in ipſo Chriſti hærere uer
tice,eminēdi magis quàm intrādi ſtudiū gerūt. Iſtos mole
ſte ferēs & fugitans Ieſus,dicit. Aperi mihi ſoror mea quæ
intus es,quæ non uagaris foris,quæ non in ſublimibus uo
litas,quæ non uis tam eminere foris quàm intus te tenere,
aperi mihi. Aperi mihi,non quæris niſi me,tota es mea. To
ta mea, & multiplici iure mea. Quare multiplici? Audi
quàm multiplici. Soror mea,proxima mea,columba mea, Canti. 5.
immaculata mea. Soror mea in aſſumpta carne cognata.
Proxima mea,quia de latere cū in cruce dormiret,de ſcd'o
Adā,Eua noua eſt creata,ut nō iam ſint duo,ſed una caro.
Ibi eſt

Ibi eſt cognatio naturalis,hic & cõiunctio perſonalis.Ibi
ſoror,hic ſponſa.Columba mea,ſed ſpiritus per gratiam.
Immaculata mea,per remiſſionem & diſciplinam. In car-
ne ſoror,in ſacramentis ſponſa.In ſpiritu ſimplex,immacu
lata in ſanctitate.In his omnibus mea,aperi mihi.Age qđ
agis,aperi mihi.Tibi int⁹ ſum,ſed aperi mihi in illis in qui
bus adhuc foris commoror.Aperi illis,inuita,introduc in
locũ tabernaculi admirabilis.Pulſa ut aperiatur tibi oſtiũ
1.Cor.16. magnum & euidens (ſicut Paulus dicit) ut pateat introit⁹
perſuaſionibus tuis ad effectus eorum.Penetra ad illos,ut
ad te poſt introducas.Exi ad illos:ut intrent ad te qui fo-
ris congelato frigeſcunt affectu.Exitus tui damna, aliorũ
Canti.5. introductione redime.Quid dicis? F Exui me tuni-
ca mea,quomodo induar illa?Quid dicis?Laui pedes me-
os,quomodo inquinabo illos?Exuiſti te tunica tua,tuni-
ca carnalis curæ,tunica certè moleſta,& fortè polluta. Tu-
Eſai.59. nica tua te exuiſti,mea induere.Zelus domus meæ come-
2.Tim.4. dit te,ideò iuxta Eſaiam induere pallio zeli.Inſta,argue,
prædica,obſecra,opportune iportune.Nõ eſt pedes pol-
luere hac incedere uia.Si quis adhæſit puluis, excuties il-
lum de pedibus tuis.Non pollutos ſed pulchros commen
Eſai.52. dat Eſaias pedes cum dicit.Quàm pulchri ſuper montes
pedes annunciantium pacem, annunciantium bona . Ne
cuncteris,operum meorũ exempla te moueant,tangat ma-
nus,ſi pigritaris ad uerbum. Zelotes ego ſum , tu quoq;
pro me zelare.Ocium ſepone paululum,meis implicare ne
2.Cori.8. gocijs.Omnis militans deo,iſtis cum iubetur,ſe implicet
oportet negocijs.Cum diues eſſem,pro omnibus pauper
fact⁹ ſum.Aequalis deo exinaniui meipſum,miniſtrãdi for
mam accipiens.Pro omnibus mortuus ſum,ut qui uiuũt,
iam ſibi non uiuant ſed mihi . Attentis talibus in dilecto
Canti.5. ſponſa,& his mota exemplis ad æmulandum,ſic ait : Dile-
ctus meus miſit manum ſuã per foramen,& ad tactum eius
intremuit uẽter meus.Per arctum paupertatis, perſecutio
nis,& mortis foramen,operum ſuorum ad me intromiſit
exempla.Hæc me tangunt,hæc me mouent.Nota tremo-
Ibidem. rem uentris,audi deniq; motionis effectum. Sequitur enĩ.
Surrexi ut aperirem dilecto meo.Audite & intelligite qui
præpropere ſatis & propterue nimis,ad eccleſiæ propera-
tis honores.Sponſa enim ad quam cantici huius blandi-
menta cantantur,moroſe & cunctanter accedit,etiam poſt
quã ſe ſororem,proximam,columbam,immaculatam audi
uit uocari.Contemplare ſi hæc in te ſint.Et ſi ſint, uerere
ne perdas.Si non ſunt:magis uerere ne non accipias.At-
tende poſt quot & inuitationes & commendationes,ſic di
cit.Surrexi ut aperirem dilecto meo.& tibi uanum ſit ſur-
gere antequam uoceris,qui delectationis illius ſanctæ pa-
Ibidem. nem manducas,& bibis uinum,de quo ſupra dicitur.Co-
medite amici mei & bibite & inebriamini chariſſimi . Va-
num imo uerendum ſit tibi niſi cum inuitata ſis ſurgere,
cum dormis ſomnum dulcem donec dilectus aperiat.Ape
ri mihi,non ambitionis non auaritiæ,non inquietudinis,
nõ elationis uox moueat animũ,nõ demulceat blãdimẽto
fallaci.Iſtæ tibi ignotæ ſint uoces,non tibi iſtæ op⁹ bonũ
ſuadeant,ſi tamen ante dilecti tui uocem aſſurgere:qui ui-
uit & regnat &c.

¶Sermo. XLIII. A

SVperiore ſermone hũc locũ ita diſcuſſim⁹,ut di
ceremus Ieſum ſpõſæ ſuæ imploraſſe ſolacia ad-
uerſus moleſtias eorũ qui fidei noſtræ ſyncerita
tem humanæ & perfidæ doctrinæ corruptela tẽ
tant inficere,& ſubtiliũ perſuaſionũ immadidare rore no-
cturno,quẽ princeps tenebrarũ,princeps aeris huius latẽ
ter & leniter inſtillat.Nam & alio ſcripturæ loco quærit
ꝙ aquæ inundauerũt ſuper caput ſuũ.Heri ergo inductus
eſt à nobis dñs Ieſus moleſtias fugiẽs,hodie inducet gau-
dia ferens.Heri inductus eſt ſolacia implorans,hodie ſecũ
ſolacia portans.Heri plenus iniurijs,hodie gratijs.Illa in-
terpretatio raras reſpicit:iſta refert ad plures.Non omnes
ad prædicatiõis op⁹ uel idoneæ ſunt,uel delegatæ,nõ enĩ
corruptelas fidei repellere uel ſufficiunt , uel huic muneri
præficiuntur.Nõ poſſunt omnes eſſe matres & ſpõſæ,om-
nes poſſunt ſorores & ſponſæ.Non oẽs poſſunt partus ſu
ſtinere iniuriã,omnes debẽt amplexus gratiã .Fuerat ſm
heſternã interpretationẽ roris illius nocturni liquor mole
ſtus,hodiernus iſte ſit gratus,ibi loquitur Ieſus querelas
deponens,hic loquitur blandicias ſuggerẽs.Ibi fugit in-
feſtos,hic ſolum ad ſpõſam feſtinat.Aperi mihi ſoror mea, Canti.5.
proxima mea.Diſciplinam hic attẽde cuſtodiæ ubi ianua
paſſim non patet.Quis illuc intrabit ad arbitrium, ubi Ie
ſus ſine interpellatione non intrat,nec niſi cum fuerit audi
ta & nota uox eius?O me felicẽ ſi de mea dici anima queat,
porta hæc clauſa eſt,& per eam nec furtim nec fortuito in-
diſciplinatus affectus immittitur,ſoli principi patet:ſi po-
nam ori meo cuſtodiam,ut ſoli principi pateat , cum aſſi-
ſtit ad illud. Aperi mihi portam iuſtitiæ & ingreſſus in eã
conuiuabor tecum,comedam in ea & bibã & inebriabor.
Deniq; & ego inebriabo te guttis meis.Non accedo ſteri
lis,ſed madens ſuauiter illabẽte rore gratiarum. Aperi mi-
hi.Intus iam tibi ſum nunc,ſed aperi mihi ut amplius in-
trem. Aperi mihi.Iam quaſi nouus accedo:& recẽti rorãs
affectu.Vt ros tibi fluet eloquium meum,cũ deitatis meæ
tibi inſtillabo arcana.Caput meum rore abundat,& con-
templatio diuinæ in me naturæ,ſubtiles & fœcundos par-
turit ſenſus.Quid circa humanitatis myſteria ſolum mora
ris?Quid tandiu ſolos ad pedes reſides?Surge aſcende ad Canti.5.
caput,illi aperi.Aperi mihi in hoc,quia caput meum ple-
num eſt rore.Humanitas gratiam comparat,diuinitas cõ-
fert,humanitas impetrat,diuinitas infundit amorem.Ca-
put meum plenum eſt.Ipſum eſt ros,ipſe illabitur animæ,
& eius medullas irrigat.Vſq; ad aliquod ingreſſum aperi
mihi,ut pertingã ad intima,ut diuinitatis meæ dulcis no-
titia influat,& inficiat totum quod eſt in interiorib⁹ tuis.
Aperi mihi ut diuinitatis meæ ſubtilis ros cordis tui ter-
ram infundat,& inebriet eam.Et reuera ſic eſt fratres. Vbi
in materia maior eſt gloria,ibi in meditatiõe maior eſt gra
tia.Quod plus habet excellentiæ,plus ſibi exigit reueren-
tiæ,plus refundit & gratiæ . Quod quodam naturæ ſuæ
merito prærogat,perceptio eius oblectationis plus ero-
gat.Plus omnibus placet,quod omnibus præſtat . Singu-
lari materiæ peculiaris debetur cernendi modus.Non eſt
humani iuris,non eſt enim moris humani.Quietæ & per-
uigili donatur menti:non tamen ad uotum , ſed cum ipſe
uult & dicit,aperi mihi . Quid eſt dicere aperi mihi,niſi
quodam blandimento affectum illicere,mouere concupi-
ſcẽtiam,ut mens ex parte tacta tãtæ lucis chorusco,ad ple-
niorem perceptionem ſe præſtet purgatam?Sic lux quaſi
oculo dicit aperi mihi,quæ ex modica perceptione ad ma
ius participium ſui,quãdam auiditatem prægenerat.Ape
ri mihi ſoror mea.Quid eſt Ieſu bone quòd rogas aperi- Apoc.3.
ri[illegible]u ipſe habes clauem Dauid.Aperis & nemo claudit.
Apparitio tua,apertio eſt.Appare, & nemo tibi claudit.
Cui ex minima parte maieſtatis tuæ cœpit gloria ſcin-
tillare,animum ad ſe ſubito conuertit & rapit.Non ſinit ſi
bi claudi dũ ipſa chorus cat.Cor quod penetras aperis ti-
bi.Apertum tenes,dum te ſubtrahis. Et fortè utraq; ne-
ceſſaria eſt,& cognatæ ſunt ſibi apertio ſponſi,& apertio
ſponſæ.Apertio ſponſi apparitio eius.Apertio ſponſæ,ap
paratus eius & coaptatio ad tam dulces uſus.Caput meũ Canti.5.
plenum eſt rore , & cincinni mei guttis noctium. Caput
plenum eſt:& eo madent qui adhærent illi.Delectabilis eſt
deus in ſe,& delectabilis in ſanctis ſuis,qui de ipſo per gra
tiam oriuntur,& ordinatione ſua quaſi quidam diſtincti
cincinni perſeuerant in eo.Pulchra utraq; contemplatio,
uel eſſentiæ eius , uel gratiarum quæ procedunt de ea.
Diuiſiones enim gratiarum ſunt,ac ſi quædam diſtinctio 1.Cori.12.
cincinnorum.Inuiſibilia enim ipſius quandam præferre
diſtinctionem uidentur,ad noſtræ tamẽ capacitatis men-
ſuram.Nam diſtinctis ſignis & ſermonibus aliud & aliud
ſignificare conantibus,quæ in ipſo ſunt unum, quaſi plu-
ra & uaria innoteſcunt nobis . Quædam ad ſolam ei⁹ ma-
gnitudinem reſpiciunt , unum hoc cincinnum puta .

Quædam ad ſolam potentiã,ſic & quæ ad ſapientiã, quæ
ad bonitatẽ,quæ ad prædeſtinationẽ,ad prouidẽtiam, ad
gratiã,ad indulgentiã,cõſilium,cogitationes dei,genera-
liter quæ una ſignificationis cõplectitur ratio,& quaſi ad
unã ꝑtinẽt,pro uno cincinno interp̃tare,quæ ad aliã,pro
Roma.1. alio crede.Inuiſibilia ipſius (ait apl's) per ea quæ facta ſunt
intellecta conſpiciuntur,ſempiterna quoq; eius diuinitas,
illa plurali protulit,hãc ſingulari intellectu.Hanc ergo ue
lut caput accipe,illa uelut cincinnos.Nam diuinitas in ſe
una ſimplex eſt,ſm̃ effectum antẽ in ſubiectis,& effigiẽ par-
ticulariter impreſſam ſubiectis,uariæ ſignificationis reci-
pit numerũ,ideò eſſentialia noĩa mutuo de ſe dici pñt,non
ſic autem denominata.Eſſentia dei ſcientia eius eſt cũ con-
uerſionis ueritate & ſubſtãtiæ identitate,non tamen cum
uerum eſt deũ noſſe aliquid,& frequenter uerũ erit illũ id
eſſe.Sic & potentia cum uoluntate in deo unũ idemq; eſ-
ſentialiter eſt,denominata uerò ab his non ſe mutuo conſe
quuntur.Denominatiões eñ iſtæ cum aliquẽ circa creatu
ras effectũ cõtinent,cognatã ab illis multitudinẽ trahunt,
in ſe nequeunt commutari.Mira identitas & mira diuerſi
tas,utraq; inexplicabilis,utraq; admirationis eſt plena,de
uotionis & reuerentiæ occultiſſimas & efficaciſſimas cau-
ſas continens.Accede ſponſa ad hoc caput dilecti, & cin-
cinnos eius,ſtringe rorantes crines:multum inde dulciſſi-
mi liquoris elicies.Pleni ſunt guttis noctis, guttis occul-
tis,guttis non ignota dulcedine refrigerantibus.Erit qñ
guttæ tales expreſſæ frequentius,integri fluminis efficiet
impetum.Bonus quidem qui deſiderium æſtuantis amo-
ris refrigerat,ſiue ſupradictis modis caput cincinnoſq; in
intelligas,ſiue in capite illam deitatis nudam notitiã quæ
eſt facie ad faciem,cincinnos autem illam quæ per ſpecu-
lum fit,& in uelamento ænigmatis,in utroq; refrigerij ube
rem rorem reperies,ideò fortè capiti ros ſimpliciter aſſi-
gnatur, guttæ uerò cum adiectione noctis cincinnis at-
tribuuntur:ꝙ & uiſio quæ per ſpeculum fit & ænigma no-
cturnæ quiddam habet qualitatis,minus fulgens & minꝰ
feruẽs.Aemulare ſancta anima ſponſum,caput & capilli de
uotionis rore madeſcant.Caput intentionis, cincinni co-
gitationis. Ad modum madẽtium capillorum ſtrictæ ſint,
extentæ ſint,pingues ſint,continentiæ extenuatæ diſcipli-
na, continuationis perſeuerantia protentæ exultationis
ſpecie pingues,ne ad modicum tenebroſo & gelido mali-
tiæ & nequitiæ rore inficiantur,quem principes aeris hu
ius leniter & latenter aſpergit. B Caue fallaces infectio-
nes eiꝰ,ſponſi tui illũ cæleſtẽ ſe mẽtitur habere rorẽ.Clau-
de illi,& ſi dicat aperi mihi ſoror mea,nullã tibi cũ eo co-
gnationẽ eſſe reſponde.Quæ illi cognata eſt, immaculata
non eſt.Praua cognatio,quã contagio ſequitur. Chriſtus
cum iam ſororẽ dicit,immaculatã ſubiungit. Auſculta qñ
Canti.5. dicere poſſis.Vox dilecti pulſantis.Hoſtis primo aggreſſu
timide agit. Tentãtis modo deprehẽdi timẽs,palpat,non
pulſat.Dilectus tuus innoteſcere uolens pulſat audenter.
Ibidem. Aperi mihi quia caput meum, inquit, plenum eſt rore,&
cincinni mei guttis noctium.Ac ſi dicat.Aperi mihi quia
rore gratiæ refertus illabor.Aperi mihi, aptã te præpara
Ibidem. tantæ præſentiæ.Tunc illa.Exui me tunica, quomodo in-
duar illa? Laui pedes meos, quomodo inquinabo eos? Tu
dicis aperi mihi.Ecce aperui.Parata ſum,& domeſticis tur
bari denuo curis refugio.Nolo quã ſemel exui reindui tu
nica.Quomodo induar ea? Quomodo? Nullo modo.Nõ
aquieſco,nõ poſſum nõ ægre reinduitionis uerbũ audire.
Laneam exui,ueſtita ſubtilibus.Noui quàm laborioſæ ſint
partes Marthæ,quàm oneroſa operta ſit tunica, quomo-
do circa frequẽs diſcurrẽdo miniſteriũ inquinatos opor-
tet illã affectuũ pedes habere & operum greſſus.Non poſ-
ſum de Maria in Martham degenerare.Optimam partem
elegi,apertum & paratum efficere cor meum ad aduentum
dilecti.Nõ uidetur in partibus Marthæ paſſus moleſtias,
qui ſemel ad illas iterũ reuerti feſtinat.Nuda ab omni ma-
teria mundi,& ſine impedimẽto uelaminis, libera & quaſi
reuelata facie gloriam contemplaturi dilecti, ſurgam ut
aperiam ei.Via hæc uia pulchra eſt,nõ poteſt per eam pes
pollutus incedere,nec pollui in ea.Breuis uia,nam dilectꝰ
ſtat ad oſtium uociferans & pulſans,quaſi more impatiẽs.
Pulſat ad oſtiũ,explorat aditus,& ardentius diligens pro-
perantem præuenit me. C Manum ſuã miſit per foramẽ, Canti.5.
& ad tactũ eius uenter meus intremuit.Quid ſibi uult hoc
loco ꝙ ſponſa q̃ clauſerat oſtiũ cubilis ſui,nõn hoc quoq;
obturarit foramẽ,ne ad illã quid ingrederetur incaute? In
cæteris cautius agens,cur hic locũ negligentiæ reliquit?
An fortè hoc in ſe minus ipſa nouit foramen? Quis enim in
ſe omnia poteſt noſſe foramina, omnes aditus,omnes apti
tudines,niſi ille qui ſicut in Ezechiele legitur in lapide pre
tioſo foramina præparauit? Ipſe foramina ubi uult parat,
quia ubi uult ſpirat.Ipſe manum mittit per foramen, per
aptum aditum,inſpirationis occultæ uirtutem. Per fora-
men (inquit) id eſt per aptum,per abditum,per arctum in
greſſum. Arctus enim ingreſſus ſatis,ubi manũ tantum im
mittit Ieſus:eius reſpectu quem per oſtij apertionẽ ſibi fie-
ri petit.Non moueretur ille uenter ſponſæ,non ſurgeret,
nõ aperiret dilecto,niſi ipſe prior inſpirationis ſuæ manũ
immiſiſſet occultã.Occulta ratio uocationis primæ, latẽs
cauſa,& nondum latus ingreſſus. Dilatatur autem,cũ præ
operãti ſpõſo anima cooperat̃,conatur,aſſurgit & aperit.
Prima ſolius dei manus agnoſcit.Secũda dei ſimul & ho-
minis.Et cũ magis dei ſit ꝓpter munus, ſoli tamẽ homini
deputat̃ ad meritũ.Arcta eſt etiã & quaſi per foramẽ conce
pta cognitio dei,ea quæ per operũ eius cõtẽplationẽ per-
cipit̃,& quaſi tactus manus,nõ uiſio uultus eius. D Ad-
uerte trinũ cõtẽplãdi modũ,in capite,in cincinnis,in ma-
nu.In capite naturã,in cincinnis figurã,in manu facturã.
De hoc ultimodo ſic ait: Delectaſti me domine in factura Pſal.91.
tua,& in operibus manuũ tuarũ exultabo. Poſſumus etiã
ſic illa uocare.Eſſentiã,ſigna,opera. Diuinæ illius naturæ
notitiã,ſigna per quandã in ſuo genere ſimilitudinẽ depro
munt,opera probãt.Signa (ut ſic dicã) exprimunt,& ope
ra aſtruunt.Vltimus hic contẽplationis modus,ſimpliciũ
eſt,Secũdus eruditorũ,Primus puriſſimorũ.Veruntamen
ſicut iam diximus,immiſſio manus per foramen, immiſſio-
nem illã latentem & occultã ſignificat inſpirationis,quem
diuinæ uirtutis tactus operatur. E Hic etiã eſt aduerte-
re tria quædã in ſpõſa.Quæ tria? Primo ꝙ tremit, Secũdo
ꝙ ſurgit,Tertio ꝙ aperit.Primũ fit quidẽ in ipſa, ſed non
ab ipſa.Duo ſequẽtia ſic fiunt in ipſa,ꝙ etiã ab ipſa.In pri-
mo præoccupat̃:in ſcd'o conat̃:in tertio captat.Cũ tremit
nil in ipſa agit,ſed magis patit̃.Cũ ſurgit & aperit, ꝓpriæ
aliquid induſtriæ adhibet.Tremit,cum motũ occultũ in-
ſpirationis ſanctæ dulciter ſentit.Aſſurgit,cũ conſentit &
ſequit̃ quo illa ducit.Aperit cũ huic totã ſe operi mens in-
dulget & reddit capacẽ. Veruntamẽ quãtomagis ſe huic
uiſui aperit,tanto ex nimia affectione,& uehementia in ſe
deperit.Memor fui,inquit,dei & delectatus ſum,& exer- Pſal.76.
citatus ſum,& defecit ſpiritus meus.Memoriã uentri,tre-
mori delectationẽ,exercitationẽ ſurrectiõi cõfert,& aptat.
Nam qđ dicit defecit ſpiritꝰ meus ad illud ſpectat qđ hoc
ſequitur in loco.Peſſullũ oſtij mei,aperui dilecto,& ipſe de Canti.5.
clinauit. Tunc declinat,cum tu deficis ferre non ualẽs.Cũ
tu afficeris uehementius,tunc ipſe citius auolat. Quanto
affectuoſius captas dilecti amplexus,& quaſi aperto corde
totum sbſorbere & deglutire conaris,tanto uelocius de-
clinat labilis præſentia dilecti tui. F Sed iam redea-
mus ad ſeriem literæ.Surrexi ut aperirem dilecto. Manus Canti.5.
meæ diſtillauerunt myrrham . Digiti mei pleni myrrha
probatiſſima.Quid eſt ꝙ de apertione locutura præmittit
de manibus? An fortè ſuggerere uoluit quibus te mani-
bus oporteat aperire dilecto tuo, quibus operum meri-
tis cõtemplandæ ueritati aditũ præparare? Bene quidem
myrrhatæ manꝰ quæ carnis mortificationẽ operant̃, quæ
fluxum eius compeſcunt, ſtringunt ut latius influat ob-
lectatio uerbi. An non uelut quaſdam myrrhæ ſtillas,cen-
ſes opera regularis conuerſationis , quæ uiciſſim ſi-
bi ſuccedentia mentem ungunt & carnem ſtringunt?
Vigiliæ,

Vigiliæ,ieiunia,caſtigatus & parcus uictus,aſper pannꝰ,
& panis ater,plagæ uirgarũ uolũtariæ ſuceptæ,in matuti-
nis pſalmodiæ uociferatio,& ſilens oratio,utraqꝫ in ſpiri-
tu cordis uehementi,ſed hæc tanto uehementior, quanto
corporalis ſpũs minus eſt continens.Quidni diſtillant no
bis dum uiciſſim ſuccedũt ſibiꝭ Iure cõferunt myrrhæ,qa
carni amaritudinē uexationis inferunt,& deuotiõis uelut
unguento mitigant animũ.Et ut diſcretionē adeſſe intelli
Canti.5. gas & obſequiũ rationale, digiti(inqt)mei pleni myrrha
probatiſſima.Manꝰ opera ſunt,diſcretio digiti. Myrrha,
tam actio carnis, quàm unguentaria exhilaratio cordis.
Hæc myrrha ꝓbata eſt,nã eſt ꝗdã myrrha quæ reprobata
eſt.Cum uideris quorundã pueriliũ hoim digitos prohi-
bita paſſim ſigna diſtillare,agilem manum undiqꝫ petulan
tis uel peruerſi affectus indicia ſpargere;ut arbitror indi-
ſciplinatæ cõuerſationis amaritudinē:quaſi reprobã myr
rhã iſtũ fundere non negabis. Probatiſſima uerò myrrha
eſt quæ in multis argumentis exercitij regularis eſt reper-
ta laudabilis.Et regularis exercitatio,& hoſtilis uexatio,
utraqꝫ probabilis eſt,cum patiētiæ uirtus ſeruata integri
tate ſua amaritudine nimia nõ corrũpiꝭ ac degenerat.Re-
cole tpa quibus iuuēcula adhuc eccleſia ad aures pulſauit
gētiliũ ut dilecto ſuo Xp̄o ad corda ipſorũ oſtiũ aperireꝭ,
pateret aditus:quàm innumeros deſudauit agones,quan-
ta cõfecit martyria,quàm continuis eſt uexata ſupplicijsꝭ
Verè digiti eius pleni myrrha ꝓbatiſſima,eo ꝙ omnimo-
darum paſſionũ argumētis honeſtata eſt uirtus eius in la-
boribꝰ ſuis. G Cum huiuſmodi manibꝰ ſatagite fratres
aperire uerbo,ſpeculationis dulcedini aditũ præparare.
Bonorũ actuũ meritis,mētis ueſtræ receſſus Xp̄o uberius
reſerabitis.Videte ſi laboris & fatigatiõis ueſtræ myrrha
multis eſt experimētis reperta laudabilis,ſicut aurum qđ
per ignē probaꝭ.Digiti mei(inqt)pleni myrrha ꝓbatiſſi-
ma.Diſcretionis ſignificaꝭ ſubtilitas,& unctionis libertas.
Et digitos eñ dicit,& plenos.Diſtillant,& pleni ſunt.Vi-
ciſſitudinē habent,non euacuationē.Interpollantur ieiu-
nia refectione,labores requie,uigiliæ ſomno. Viciſſitudo
refectionē affert non defectũ.Digiti(inqt)mei pleni myr-
rha probatiſſima.Cõtēplationis optas delicias, ſpõſi am-
plexibus ex ocio perfrui,illũ ſolum cordis tui continere ſe
creto:noli ad aperiendũ uacuis,noli aridis occurrere ma-
nibus.Actio contēplationē præcurrit.Quãtomagis myr-
rha cõtinentiæ & afflictionis mortificaueris affectꝰ anima
les,tanto uberiorē aditum dilecto parauerís.Deniqꝫ ſequi
Canti.5. tur.Peſſulũ oſtij mei aperui dilecto.Non poſſumus in an-
guſtia terminandi ſermonis huius oſtiũ operire capituli.
In aliũ differamus tractatũ,gratiã ab eo expetentes & ex-
pectantes,qui habet clauem Dauid ſine qua nemo aperit.
Ieſus Chriſtus qui uiuit & regnat per omnia ſecula ſeculo
rum.Amen.

¶*Sermo.* XLIIII.

HOdie uobis fratres de apertione oſtij diſſerturi
ſumꝰ.Nam heſternꝰ ſermo de operatione(quæ
uelut quædã ad apertionē eſt uia)ultimũ tracta
tus noſtri digeſſit articulum.Bona planè opera
tio,quæ immortalitatis & incorruptionis ſpem & ſpeciem
ſemper præfert,quæ non ſeminat in carne ut corruptionē
inde metat.Vtinã in ueritate ego dicere poſſim quia myr-
rha in manibus meis ſemper.Si quis(inquit Ieſus)fecerit
uoluntatem patris mei,cognoſcet de doctrina mea.Ecce
qualiter pietatis actus aditum reſerat ueritatis.Boni certè
actus qui & quadam contemperantia & moderatione di-
ſcreti ſunt,& unctionis deuotione repleti.Iure manibꝰ un
guentarijs aperitur Chriſto,qui de unctione nomen acce-
pit.Et forſitan niſi per unctum oſtium ingredi neſcit.Ideò
in templo de lignis oliuarum oſtiola facta ſunt, per quæ
in ſanctaſanctorum aditus pateret.Huiuſmodi enim & li-
gni materia unguentarij eſt miniſtra liquoris . Oſtiola di-
cta ſunt & oliuarum arctus introitus,ſed pinguedine gra
tiæ ſine difficultate illaberis,ubi ſubtilis eſt intelligentia,
& ſecretum myſterium.Non laborioſus patebit ingreſſus,
ſi deuotionis & charitatis oleo quaſi oſtio uolueris uti.Et
puto quòd conueniens eſt de templo teſtimonium prola-
tum.Templum enim dei ſanctum eſt,quod eſtis uos.Habe 1.Cori.3.
ergo in templo tuo oſtia per quæ ſummus pontifex ſolus
ingrediatur in intimum cordis ſui receſſum.Claude oſtiũ,
obde peſſulum,niſi quando dilectus tuus ingredi uolet.Si
oſtium non eſt,paſſim patebit ingreſſus omni tranſeunti.
Si oſtium clauſum eſt,peſſulum non obſeratum : facili ce-
det & patebit impulſui,clauſuram non habens firmiorem.
Habe utrunqꝫ,oſtium circunſtantiæ,& peſſulum conſtan-
tiæ.Proſpice circunſtanter, reſiſte conſtanter. obliuio &
ignorantia non ſurripiat, improbitas non irrumpat. B
Etſi ita mauis diſtinguere,ſolicitam præmeditationem re-
puta oſtium,orationem quaſi peſſulum.Tali firmatum re-
pagulo, hoſtili non patebit impulſui oſtium tuum.Con-
fortauit(inquit pſalmus)ſeras portarum tuàrum.Nón Pſal.147.
ne in ſeris & portis uelut oſtium & peſſulum tibi uide
ris audireꝭ Vtrunqꝫ neceſſarium eſt.Sed contra inſidias
inimici. Vbi uocem & pulſum audis dilecti, ubi manus
eius ſubtilem & per foramen ſentis attactum:aufer peſſu
lum, oſtium aperi, cuncta cedent obſtacula: ſi fieri po-
teſt, medium parietem totum aufer, ut libere ſe tibi di-
lectus tuus infundat. Solicitudo aduerſus tentamēta dæ-
monum in ſecuritatem uertatur de præſentia ſponſi.cau
telam hoſtem repellendi, in perfruendi dilecti copiam
uerte. Oſtium aperuiſſe ſe nouit qui dixit. Paratum cor Pſal.107.
meum deus,paratum cor meum.Quomodo oſtio eget Ie-
ſus, qui in euangelico ait: Ego ſum oſtiumꝭ Mirãda ra- Ioã.10.
tio.Oſtium eſt,& pulſat ad oſtium.Intrare uult per quem
quiſquis introierit ſaluabitur,& paſcua inueniet.Magna
eſt oſtiorum diſtantia. Eſt enim oſtium quoddam in ar-
gumentis naturæ, eſt oſtium in ſacramentis eccleſiæ, eſt
oſtium in experimentis gratiæ.In primo illo oſtio natura
lis rationis ductu innoteſcit nobis per opera operans ſa-
pientia,& ad aliquid ueritatis intromittimur, diuinitatis
colligimus notitiam, non tamen perſonalem in deitate
diſtantiam.In hoc oſtio non diſtinguitur perſona, nec
confertur gratia. Ideò non debet eſſe aſſiduus,non nimi-
us ad hoc oſtium pulſator.Per ſecundum in eo ꝙ ſalutari
bus initiamur ſacramentis, ad eccleſiæ unitatem intra-
mus ad communionem ſanctorum . In hoc ſecundo oſtio
ſic quidam intus ſunt, ut tamen quaſi foris ſint donec ad
tertium accedant,quod familiarem interpretamur acceſ-
ſum per charitatis affectum,in copioſam quandam contē-
plationem dilecti.Oſtium hoc tam ſecretum tam intimũ,
non oibus patet,ſed ſoli ſponſæ præbet acceſſum. C In
Ezechiele multorum oſtiorum diſtãtias legis quas modo
longum eſſet proſequi. Veruntamen parum quidem in-
tereſſe reputo tu ne ad illum ingrediaris,an ad te ipſe: niſi
qđ tunc uideris ingredi ad ipſum,cum tu quaſi præueniſ,
& prior rogas. Ipſe uerò ad te,cum ipſe te præuenit, pul-
ſat affectum,improuiſus illabitur, & nil tale meditantem
inſperatæ dulcedinis mouet attactu . Quando pulſat hoc
modo ad oſtium tuum,noli morari,ſurge, feſtina,ne fortè
declinet.Nam & in hoc loco ſic habes.Peſſulum oſtij mei
aperui dilecto, At ille declinauerat atqꝫ tranſierat . Cur
abis. Ieſu boneꝭ cur declinasꝭ cur defraudas dilectam à
deſiderio ſuoꝭ Tu deſiderium inducis , tu delectationem
ſubducis . An fortè hoc modo in maiorem auiditatem
& ardentius deſiderium concupiſcentiam protrahis, dũ
copiam ſubtrahisꝭ Ita eſt. Planè iſta eſt. Iſtæ amoris fal-
laciæ ipſum amorem magis inflammant,ad eius cumulum
proficiunt dum ſic decipiunt.Illæ dominicæ reſurrectiõis
apparitiones quàm breues erant,quàm ſubitæ,quàm ſuc-
ciſæ.Quibuſdam uix iam agnitus eſt,& ſtatim elapſus eſt.
Non ſe patitur ab aliquibus tangi.Alijs clauſis illabitur
ianuis, oſtij apertione non indigens. Illud enim oſtium
maxime illi aperitur,quod alijs omnibus negocijs claudi
tur.Cum putatur teneri, quaſi furatur præſentiam gra-
tam:furtim accedens,& furtim recedens.Gaudium enim
contemplationis inſtar eſt puncti. Velociter recedit, &

excellenter tranſcendit omnem humanæ capacitatis uir-
tutē. Quo ipſa uadit non poſſumus æquis eam in hac car-
Eccle. 7. ne paſſibus ſequi. Dixi (inquit Salomon) ſapiens efficiar,
& ipſa longiꝰ receſſit à me, multo magis quàm antea erat.
Perceptio eius melius quàm priuatio docet quàm ſit tran-
ſcēdens eiꝰ maieſtas. eo ipſo quo uehemētior eſt, uelocius
Canti. 5. tranſit. Ipſe (inquit) declinauerat atq; tranſierat. Ideò ne
Ieſu bone declinaſti ad ſponſam, ut tam cito declinares ab
ea: Ipſe (inquit) declinauerat atq; tranſierat. Quid eſt tran
ſierat: Trāſierat me, trāſierat uires meas, pertrāſijt me. Ideò
quaſi ferre & ſubſiſtere non ualentem tranſijt me. Gladius
Ephe. 6. eſt uerbum dei, gladius eſt Ieſus, animam ſine mora & diffi
cultate pertranſit, non ſubſiſtens, dum eius uehementiam
liquefacta mens ſuſtinere non ualet. Flammeus hic gladiꝰ
eſt: ideò ſicut cera fluit à facie ignis, ſic anima ſuccenſa à fa-
cie eius. Anima (inquit) mea liquefacta eſt ut dilectus locu
tus eſt. Videtis qualiter ad ignitum eloquium liqueſcit
animam. D Peſſulum oſtij mei aperui dilecto meo, at
ipſe declinauerat atq; tranſierat. Ita in manifeſtatione do-
minicæ reſurrectionis quæ facta eſt duobus illis euntibus
in Emaus, & aperti ſunt oculi eorum ad cognoſcendū Ie-
ſum, ſub ipſa apertionis hora euanuit ab oculis eorum: &
Lucæ 24. quaſi pertranſijt cor illorum, ut ipſi fatentur: Nõnne cor
noſtrum ardens erat in nobis dum loqueretur &c. Ardēs
erat in ipſis in collocutione, liquefactum eſt in illa uiſione
uehementi, ſoliditatem & conſtantiā non obtinens. Quid
enim eſt Ieſum euanuiſſe, niſi illos in glorioſa apparitione
ſubſiſtere non ualuiſſe: Declinat dilectam ut flumen pacis,
ſed ut gloriæ torrens pertranſit, ſicut torrens igneus lique
ſcere faciens animam quā mundat, quā reficit, quā tranſit.
Quàm dulcis hora quando anima huic igneo torrenti li-
quefacta miſcetur: quàm ſubtilis eſt in illo momēto, quàm
extenuata, quàm mobilis. Nihil tunc temporis habet, ni-
hil duritiæ reliquum, nihil rigoris tantummodo calens
& liquens. Cognata ſunt ſibi inuicem liquidum & calidū.
In his duobus cōtemplationis uſus conſiſtit. Quod liqui-
dum eſt, calorem promptius concipit & conceptus calor
uiceuerſa quod liquidum reperit, liquidius reddit. Quod
dico calidum & liquidum, hoc eſt (ſi alijs dicatur no-
minibus) ſuccenſum & ſyncerum. Calidum eo quòd amat,
ſyncerum & liquidum eſt quia quandam amati in ſe ſpe-
ciem repræſentat. Calidum quia ardet, liquidum quia ui-
det. Calidum quia inflammatur, liquidum quia dilecti ima
gine informatur. Quod liquidum eſt, nil habet impurum,
nil pigrum, facile cernens & facile ſequens. Sed tanta gra-
tia liquidi non eſt cum calor non eſt. Bene liquidum quod
ex puritate dilecti claritatem percipit, & quaſi percitum &
promptum extra ſe effuſum poſt dilectum feſtinat, qui iam
pertranſijt. Ipſe (inquit) iam pertranſijt à me, qui totā per-
tranſijt me. Velox tranſitus: ſed uiolentiæ non parum ha-
bens in tactu, liquefactam poſt ſe reliquit animam meā, effu
ſam uberius, & conantem tranſire uſq; ad dilecti trāſitum,
Canti. 5. nihil præſumens in eius præſentia. E In uoce exulta-
tionis liquefacta ſum ſtatim ut locutus eſt ipſe, Anima mea
liquefacta eſt, inquit. Quid eſt liquefacta eſt: id eſt creſcens
facta eſt, currens, clareſcens. Creſcens ſuper ſe, currens ad
ipſum, ex ipſo clareſcens. Virtute creſcens, currens uotis,
ueritate clareſcens. hoc eſt lata, labilis, lucens. Ex hac for-
tè liquefactione præſtitum illi eſt quòd manus ſuæ myrrhā
diſtillant, mens liquefacta eſt. Cur tertium prætcrimus qđ
canticum illud apponit: Habet enim ſic connexum ex or-
dine, uenter tremit, diſtillant manus, anima liquefacta eſt.
Poteſt iſtic etiam leuiter hanc lectionem tranſcurrens, or-
dinatum quoddam agnitum aduertere: non tamen facile
eſt & planum gradatæ diſtinctionis rationem aſſignare. In
omnibus quidam modus ſignatur, ſed maior in ſecundo
quàm in primo, & maior in tertio quàm in ſecundo. Plus
eſt enim diſtillare quàm tremere, ſicut liqueſcere quàm di-
ſtillare. Totum præſtat præſentia ſponſi ſponſæ ſuæ, quòd
eius uēter tremit, diſtillant manus, anima liquefacta eſt. To
tum ex tactu eius & uocis auditu, totum eſt (ut ſic dicam)
ex pertranſitu eius. Quia tangit, tremit: diſtillat, quia per-
ſtringit & pertranſit illam in ſpiritu uehementi, cuius uo-
cem audis, ſed neſcis unde ueniat aut quo uadat. Ideò li-
quefacta eſt anima eius ut locutus eſt ipſe. Vox ſubtilior
manu eſt, uehementius mouet, & uelocius tranſit. Sermo
Ieſu ſubtilioris & ſublimioris doctrinæ plꝰ cōtinet, quàm
aliqua operum prodere queant exempla. Omne tranſit
exemplum de maieſtate deitatis ſermo quem inter diſcipu
los fudit: omnem experientiam pollicitatio gloriæ futu-
ræ quæ reuelabitur in nobis. Huic intelligentiæ & per-
ceptioni aperi oſtium ut comprehendas. ſtatim declinat
& pertranſit. ideò & tu tranſi in affectum liquefacti cordis.
Ad hanc uocem dilecti dic. Mirabilis facta eſt ſcientia tua *Pſal. 138.*
ex me, confortata eſt, & non potero ad eā: & anima mea li-
quefacta deficiens à comprehenſione, & non ſufficiens ex
uehementi & uiolenta dulcedine perſiſtere, & morari in
admiratione. F Propter hæc & huiuſmodi (inquit)
Anima mea liquefacta eſt ut dilectus locutus eſt. Quid *Canti. 5.*
putatis ut aliquid præter ſeriem & quaſi ex abundanti ad
cohortationem præſumam: Quid inquam: putatis quòd
non hic ſermo quorundam ſuggillat duritiam, quorū ui-
ſcera gelido auſteritatis rigeſcunt affectu, quorum uiſcera
nullum miſericordiæ diſtillant liquorem, nec exiguo tre-
munt & mouentur affectu erga pœnitentes, miſericordis
manus tactum non ſentiunt, pijſſimi Ieſu non ignitur
alloquio, pulſantem in pœnitente Ieſum foris nō audiūt.
Vereor ne declinet ab eis & pertranſeat, ne non inueniant
cum quæſierint, & cum clamauerint non exaudiat eos.
Cur durantur uiſcera tua ad filios: quaſi non ſint tui: Po-
teras forſitā tuos inclementi oculo reſpicere, & reſupino
faſtu præterire, ſi tamen tui tantum eſſent, & non domi-
ni tui. Quàm durus fores ſi de tuo largiri deberes qui do-
mini ſubſtantiam tam auaro, & imminuto etiam filijs affe-
ctu diſpartiris: Diſperſit (inquit) dedit pauperibus. Sed *Pſal. 111.*
tu forſitā pauperes neſcis. Quid ſi dicat tibi deus, Imperfe
ctum meum non uiderunt oculi tui: in libro tuo non niſi
perfecti ſunt ſcripti, de perficiendis nulla te cura tenere cō
ſueuit. Malus medicus qui non eſt opus ægrotis, ſed bene
habentes fortaſſe exulcerans Si non uis errantem quære-
re, ſaltem occurre reuertēti. Aperi ianuam miſericordiæ,
& ſi non pœnitentem propter Chriſtum, ſuſcipe uel Chri-
ſtum in pœnitēte. Liqueſcat anima tua miſericordiæ rore,
acclamantis & pulſantis Ieſu ſuccendaſ eloquio. Vox pœ-
nitentis, uox pauperis, uox eſt Ieſu. Ideò cum audis hanc
uocem, clementi affectu liqueſcat anima tua, ut & tu cum
ſponſa dicere queas. Anima mea liquefacta eſt, ut dilectus *Canti. 5.*
locutus eſt. Auſculta & recole quid locutꝰ Mariæ Magda
lenæ, quid mulieri in adulterio deprehenſæ, quid Samari-
tanæ, Chananeæ, Zachæo, Petro, Centurioni. Ad tot pie-
tatis ſermones & clementiæ, cuius non molleſcat affectus,
uiſcera liqueſcant: Ad tam uehementes flatus auſtrinos,
etiam de duriſſimo pectore quantumlibet annoſa poterat
glacies ſolui: G Sentio me affluentis olei liquore pſum
di, & ſimili affectu liqſcere, quoties miſericordiæ tuæ ope-
ra & uerba perfecte recēſeo. Ignitum eloquium tuum hoc *Pſal. 118.*
uehementer, & ſeruus tuus diligit illud. Diligit quia indi-
get: ideò anima mea & præ gaudio liqueſcit ubi tu loque-
ris. Iſtam liquefactionem oportet ut ſentiat omnis ſanctꝰ.
Nam illa ſuperius diſputata liquefactio non niſi perfecto-
rum eſt, & eorum nō ſemper. In tēpore opportuno & fru-
ctuoſo, ne ſubducam ſilentio quod mihi ſuggeritur, breui-
ter uobis abſoluam quod adhuc de hac liquefactiõe intel-
lectum concepi. Non cernitis ꝙ liqueſcit, qualiter de quo-
dam rigore & immobilitate moueri incipit, ſeipſum egre-
di & deſerere nititur, de tumore & mole priſtina defluit &
deſcendit & euaneſcit, ſeipſum ducentem & ad humiliora
loca facile ſequitur, uel eadem per ſeipſum ſectatur, præcur
rens frequenter ducentis conatum. Magna in liquefactis
ad ſequendum mobilitas, & prompta uoluntas. Intelli-
gitis iam (ut arbitror) in liquefactis ad obediendum apti
tudinem grandem, humilis animæ affectum tractabilem.

Hanc

Hanc humilitatem non metus infringit, ſed calor amoris informat. Metus mentem uiolenter infringit, amor emollit, & teneram ac liquidam reddens infringit ad libitũ. Humilitas de charitate profluens, nil moleſtiæ patitur, ultro ad imum tendit, quieſcens cum apprehenderit inferiora. Habetis iam in liquefactione, humilitatis illius generoſæ, habetis & obedientiæ expreſſam ſub breuitate naturam. Vultis & teſtimonia? Dominus aperuit mihi aurem ut audiam eum quaſi magiſtrum. Audiſtis loquentem dominum, audite liquefactum affectum diſcipuli. Ego (inquit) non contradico, retrorſum nõ abij. Audiſtis quomodo ſe-
Eſai.50. quitur, audite iam ad quàm infima. Corpus meũ dedi percutientibus, & genas meas uellentibus: faciem meam non auerti ab increpantibus & conſpuentibus in me. H An non iſte quaſi ad aſpera & abiecta deſcendit, non rigide reſiſtens, ſed liquefactus, effectus tractabilis ad auditum calẽlentis eloquij? Ergo qui huius humilitatis & obedientiæ liqueſcit affectu, non frigida tumentiq́ꝫ mole immobilis & rigeſcens, pro ſuo iure eius ſibi uerbi uſum glorioſe præſumit. Anima mea liquefacta eſt ut dilectus locutus eſt. O mira uis uerbi, & ignita uehementer. Inflammat cor, commutat renes, in nihilum in conſpectu ſuo reſpectu dei ſui animum redigit, à ſeipſo liqueſcere & deficere facit, ut iam anima non ſit ſecum. ſed ſicut ſequentia continent huius uerſiculi, Ego ſemper tecum. Ideò non in ſe, non ſecum, ſed cum deo ſuo eſt, ſemper obſequens & quãtum datur ſequens, ſed non aſſequens ſemper pro uoto, nec illo excellenti mo-
Canti.5. do qui ſponſæ cum ſponſo competit. Nam & hic ſequitur: Quæſiui & non inueni illum, uocaui & non reſpondit mihi. Sed capitulum hoc alterius temporis eget tractatu, ex ocio diſcuti uolens. Sufficiant iſta non pro magnificentia ſui, ſed pro noſtris diſputata uiribus, qualiter anima ſponſæ liqueſcit ad loquelã dilecti ſui Ieſu Chriſti, qui uiuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

¶*Sermo.* XLV. A

CVm tibi fuerit dilectus tuus elapſus, non tibi redit ad libitum. Vexatio hæc dat intellectũ amori, & augmenta affectuum. Nunc uiſitat, nunc euaneſcente uiſitatione uexat amicam. Varietas hæc amantis cor & deſideriũ rapit, & reparat ad uſum. Vt dilectus locutus eſt, liqueſcit anima tua. Anima tua liquefacta defecit, ferre non ualens, & dilectus tuus declinat. Defectio tua, fuga ipſius eſt. Præſente & loquente dilecto liqueſcis & deficis & expiras, abſente eo reſpirare permitteris. Abſens uires reparat, quas præſens exhaurit. Delectationum uehementiam interualla temperant, cuius continuationem ferre non potes. Quid continuationem dico, nónne ipſa te inchoatio reddit exhauſtã? Statim enim ut loquitur dilectus, liqueſcit anima tua. Deniq́ꝫ & in ſe-
Canti.6. quentibus dicit. Oculi tui auolare me fecerunt. Quomodo dilectum auolare fecerunt, niſi dum nimio affectu in eo defecerũt? Modum neſcis, ideò dilectus tuus moderatur, & præſentiæ ſuæ menſuram tibi diſtribuit in tẽpore. Ideò quæris & non inuenis, uocas & non reſpondet. Attendite fratres uehementiam & uim amoris. Nec abeſſe dilectum ſuſtinet, nec ſufficit præſenti. Ibi uota anhelata laborant, hic exhauſta relinqui patiuntur. O felix amor qui continua quadam uiciſſitudine aut liqueſcit in ipſo, aut quæ-
Canti.5. rens anhelat ad ipſum. Quæſiui & non inueni illum (inquit) uocaui, & non reſpondit mihi. Alibi ſcriptũ eſt hoc,
prouer.1. hoc modo. Quærent me mali & non inuenient, uocabunt & non exaudiam. Quid iam eſt quòd hoc ipſum tam commune eſt bonis & malis? Cur indifferenter utriſq́ꝫ te Ieſu bone ſubducis? Verum quidem non indifferẽter, ſed multum differenter. De malis dicitur, quærent & non inuenient. Sponſa uerò non ſe inuenturam diffidit, ſed non inueniſſe cauſatur. Quæſiui & non inueni illum, uocaui & non reſpondit mihi. B O quoties quæſiui dominum Ieſum meditando, inuocaui orando, ſed nec meditatio effecta eſt dulcis, nec pinguis oratio? Ideò non inueni illum, nec reſpondit mihi. Nec inueni illum ipſum nec ſua, ſed ſupra modum dulcia ſunt quæ reſpondit mihi. At utinam mihi frequenter reſpondeat cum uel lego, uel oro. Ita Ieſu
bone reſponde mihi quantas habeo iniquitates & pecca- *Iob.13.*
ta, ſcelera mea & delicta mea oſtende mihi. Abſconde paulisper faciem tuam, ut mea mihi fœditas ſalubriter innoteſcat, uel in meditatione mea, uel in lectione ſacrarum ſcri-
pturarum. Tunc enim me inueniunt cuſtodes ciuitatis, do- *Nota.*
ctores ſancti, cum meos in eorum ſcriptis mores inuenio. Tunc me inueniunt, cum meos mores & uitia depingunt, cum diſcutiunt, cum uulnerant, cum increpant. Sacri ſcriptores ac ſi quidam cuſtodes ciuitatis ſanctæ Hieruſalem (quæ eſt eccleſia) uarios animorum inueſtigãt affectus, & inueniunt ſingulorum paſſiones, bonos mores, & morbũ quo quiſq́ꝫ laborat, nullius uel cogitatio non inuenitur ab illis. Quoties illa lego, quaſi inuentum me et deprehẽſum puto. Illa me exhortationum iaculis feriunt, illa uulnerãt, dum quod integrum arbitrabar, ſaucium eſſe conuincunt. Illa ſimulationis tollunt uelamen, ignorantiæ uel obliuionis, inuolutum falſæ pallium gloriæ. Illa ac ſi pallio quodã & diſſimulationis ſpoliant operimento, & elationis ornamento. Illa me quodam præſumptæ fallaciter gloriæ pallio ſpoliant, dum conſcientiæ denudãt infirma. Vtiliter ergo à cuſtodibus in hunc modum inuenior, quãuis dilectũ admodum inuenire non queam. Deniq́ꝫ iam minus in me in quo glorier, minus in quo quieſcam inueniens, amoris
in dilectum facibus iuardeſco. C Filiæ Hieruſalem nũ- *Canti.5.*
ciate dilecto quia amore langueo. Per me non audeo accedere, non hanc familiaritatem mihi præſumo, non ſui copiam mihi adhuc Ieſus indulget: ideò filiæ Hieruſalem ad uos accedo, uos ambio, uobis cauſam commẽdo, committo negocium, nunciate dilecto. Quaſi ignorat, dum diſſimulat. Cuſtodes ſpolient, filiæ nuncient, doctores exhortentur, exorent filiæ. Filiæ Hieruſalẽ nunciate dilecto quia amore langueo. Nunciate, ingerite, frequens ſuggeſtio dilectum inflectet. Iam exuta ſum, iamq́ꝫ ſpoliata ſum meipſa, iam idonea dilecto ueſtiri. Spoliata & exoccupata mẽs languet amore, nunciate dilecto quia amore langueo. Fratres ſi uos increpatorius doctoris ſermo tangere ſpecialiter uidetur, ueſtros expreſſe ferire mores, mentis ueſtræ nudare uulnera, uel occultatæ uel excæcatæ conſcientiæ tollere pallium: ad incentiuum amoris, non ad odij illud inuertite fomitem. Cur priuatam trahis ad iniuriam, quod in commune profertur ad omnes? Forſitan ad te quod dicitur reſpicit, te tamen nominatim nõ exprimit. Amoris tibi languorem generalis tibi miniſtret correctio, non murmuris paſſionem. Et ſi non dulcis illius amoris deſiderio lãgues, bonum eſt, ſi interim langues pudore delicti, ſi langues pœnitentia, ſi timore iudicij configuntur carnes tuæ. Conuertere in ærumna tuą dum configitur ſpina, delictum confitere, & operimẽti pallium quo iniuſtitias diſſimulanter abſcõdis, ſine ut tibi tollat: noli pertinacius, noli ſtrictius hypocriſis te pallio operire, inuoluere tegumento. Non cõuertetur ad te Ieſus, niſi ſimulationis & fallaciæ a te fuerit ablatum uelamen, quòd tibi confuſio quædam & diſplicẽdi metus prætexuit. Operuit confuſio faciem conſcientiæ tuæ. Aufer uelamen confuſionis, confeſſionis induere. Nã & dominus confeſſionem induit, confeſſionem non ſuam. ſed tuam. Hoc ſe ornatum pallio reputat, hoc à te mutuatur, hoc illi pallium trade, quod affectuoſe tollit quaſi pignus amoris, & reconciliationis ſignum. Tunc incipies amore languere, cum prius pœnitentiæ fueris affectibus languida. Tunc te incipient filiæ Hieruſalem commendare dilecto. Tunc cæleſtes ſpiritus & animæ ſpiritales congratulantes, languorem nunciabunt amoris. D

Sed nos ex abundanti ſuper pœnitentiæ ſtatu uerſamus hunc locum, cuius tota facies perfectiora quædam uidetur ſpirare, & eius; conſona gratiæ quæ ſponſæ meretur
conditione cenſeri. Quæſiui (inquit) & non inueni illum, *Canti 5.*
uocaui & non reſpondit mihi. inuenerunt me cuſtodes ciuitatis. Meditando quærit, uocat orando, audiendo doctores inuenitur, percutitur, uulneratur, exuitur.

Et ne quid deſit ad cumulũ, filiarũ Hieruſalem (fidelium ſ. animarũ) cõmẽdatiõe adiuuatur. Quatuor hic quædam aduerte uel in illa uel circa illam, inueſtigatiões, uota, præcepta, & preces. Inueſtigationes meditatiõis, deſiderij uota, præcepta doctorum, & ſociorũ orationes. An non doctorum præcepta, & exhortationes frequẽter cõmode ſentiuntur ab his quos & anxia inueſtigatio, & ſyncera oratio poterat laſſare? Nõnne pigra uota uerborũ ſæpius ſtimulis excitantur? Deniq; quæ feruida ſunt, his fomitib⁹ Canti.5. efficiuntur feruentiora. Inuenerunt me cuſtodes ciuitatis. Boni & prudẽtes magiſtri, uago quodã & quaſi uenatico genere dediti utuntur, & uarios ad mentium ſtatus uertũt ſermonẽ, ſi fortè inueniant quem tangant, quẽ ſtimulent, quẽ permoueãt, ſi quis audientiũ glorietur & dicat: Inuenerunt me cuſtodes ciuitatis, percuſſerunt me & uulnerauerunt me. Quo quis perfectior eſt, uulneratur facilius, & tener affectus, uerborũ citius ſentit aculeos. O felicem animum ad quem tam ſublimia exhortationis iacula ueniũt, quem inueniunt ſuis aptũ uulneribus, quãdo non abeunt retrorſum, auditorum uel duritia, uel ſtoliditate repulſa. Non ſunt paſſim huiuſmodi iacula fundenda, nec in omni multitudine, ſed tantum ubi idoneæ mentes credũtur inueniri, quas tam excellens doctrina nõ effugiat. Quaſi fulgura ſunt hæc, ſumma feriunt, ſubmiſſa effugiunt, ſumma inueniunt, ſi ſumma fuerint. C Ideò dicit: Inuenerunt me cuſtodes ciuitatis, percuſſerunt me uulnerauerũt me, tulerunt pallium meum. Tulerunt pallium quo inuolutus erat pœnaliter Adam prioris ſimplicitatis ſplẽdore nudatus, tulerunt imaginationum operimẽta, quibus impediebatur intrinſecus pallium figurarum, uelamẽ tulerũt, ueritatẽ intulerũt. Reuelata, nudata, ſimplex ueritas gignit feruorem amoris. Ideò filiæ Hieruſalem nunciate dilecto q̃a amore langueo. Quandiu non placet, non rapit affectum, non ſuccendit perfecta ueritas, quantũlibet ſyncere ſe frui quis putet aſpectu intelligentiæ, uelamẽ patitur, operimẽtum lippitudinis, obductionis pallium. Cum autem ablatum hoc uelamen fuerit, tunc rutilat ueritas, tunc ſcintillat & ſuccendit amorem, tunc alios ad cõgratulandũ qui Canti.5. hoc patitur poterit inuitare dicẽs: Nunciate dilecto quia amore langueo. Videte Iudæam, quandiu ſub legis operimento latebat ueritas, quãdiu cæcitatis ipſa tolerabat uelamen, metu torpebat, affectu rigido nil poterat dulce ſentire, nec uulnerari iaculo charitatis. Cum autem conuerſa ad dominum uelamen depoſuit, cum ablatum hoc illi pallium erat, tunc cœpit glorioſæ huius confeſſionis uerbum uſurpare. Filiæ Hieruſalem nũciate dilecto quia amore lãgueo. Tũc gloriata de nouæ & inſolitæ dulcedinis guſtu, filias Hieruſalem ad gratias agendum inuitat, & ſuæ gẽtis conſortes exemplo ſolicitat. Audi deniq; quid tali ſolicita Canti.5. tione prouocatæ reſpondeant. Qualis eſt dilectus tuus? & quæremus eum tecum. Vides quomodo participes fidei huius & doctrinæ fieri quærant in nobis. Doce qualis eſt dilectus tuus, & quæremus eum tecum. Fac nos tantæ cõſortes gratiæ, ut quærendi ſtudio amoris incipiamus affectu languere. F Sufficiat interpretatione myſtica hæc perſtrinxiſſe breuiter. Iam ad id redeamus cuius ex occaſione in hunc ſumus locum delapſi dum ablati pallij utilitatem expoſuimus. Nam inde eſt ſumpta occaſio qđ ait. Tulerũt pallium meum. Hæreamus adhuc paululum hoc in loco, explicemus hoc pallium. Nõ eſt enim ſimplex pallium, quo etiam ſanctæ mentes inuoluuntur. Eſt enim diploís: id eſt duplex palliũ, fortaſſe triplex, & quadruplex, quot uobis palliorum genera propoſuimus. An non adhuc graue & oneroſum ſatis eſt pallium animarum cura, & adminiſtrandæ neceſſitatis ſolicitudo? Propria incommoda expꝛeſſius loquar. Noui quid ſit hoc pallio premi, quàm Nota. arentem ſortitus ſum terram & ficulneam ſterilem. Iã multi elapſi ſunt anni quòd uiuo in monaſterio, quærens fructum in eo, & non inuenio. Quoties ſpes noſtra eluſit, ſefellit operam, expectationem noſtram fruſtrauit? Iure oneroſum hoc pallium dico & eo magis oneroſum quo minus utile. Nam onera ſolicitudinis leuiora ſunt quæ prouentuũ leuat ubertas. Væ mihi quòd inuenerunt me cuſtodes ciuitatis, & aliquid in me dei dignum honore ſe inueniſſe putauerunt, percuſſerunt me, uulnerauerũt me, tulerunt pallium meum, & plagis impoſitis abierunt ſemiuiuo me relicto. Tulerũt palliũ meum, pallium ſimplicitatis, pallium lucis, amictum lætitiæ, ardentis ueſtimentum affectus. Quoties ſolebam huiuſmodi pallijs totus inuolui, ſoueri in croceis? Nunc autem tota die mente amplector & uerſo quæ Paulus arbitratur & ſunt communia. Hæc dulcia, hæc glorioſa mihi pallia; tulerunt, oneroſa induerunt. Quando hæc tollentur à me? Quando proijciam hæc, ſi tamen proijcere licet? Felix dies quo hoc exut⁹ & expedit⁹ pallio, liberiore uos ad congratulandum mihi inuitabo affectu filiæ Hieruſalem, cum uos (quæ nihil eſtis ex parte huius qualem nunc deploro) pro renouato in uobis amoris languore gratias referetis. Miſer quidem eſt qui huiuſmodi pallio ſpoliatus, mœrore & moleſtia tabeſcit, nõ lãguet amore. Quæ ſponſa eſt, ſic ſpoliata uel officio ſolicitudinis uel uſu, non faſtidio languet, ſed amoris ſtudio. Ideò ipſa alias ad congaudendum ſibi & gratias agendum dilecto exorat. Eccleſia primitiua cum quæreret Chriſtum in Iudæa, repulſa eſt. Pulſa non inuento ei loco in eis, non inuẽto ibi Ieſu tranſiuit ad gentes, quæſiuit in eis, uocauit, & in multis non inuenit, non accepit reſponſum, niſi mortis reſponſum. G Deniq; à principibus huius mundi quaſi cuſtodibus ciuitatis, quomodo uulnerati, ſpoliati bonis, laniati corpore, carnis ſuæ exuti pallio cum uitijs martyres noſtri? Inter tanta & tot flumina & gurgites tormentorum non eſt in eis extincta charitas, ſed magis augmentatus quo languebant amor. Iucundum planè mihi uidetur ex præſentis occaſione uerbi, martyrum inter tot uexationum & mortis genera charitatem indefeſſam recolere, quomodo paſſiones corporis paſſione intrinſeca temperabant amoris. Nam ſi ad illos hunc locum referas, non eſt querelæ ſed gloriæ uox iſta qua dicũt: Per- Canti.5. cuſſerunt me uulnerauerunt me, tulerunt pallium meũ cuſtodes murorum. Eo modo nos oportet non ægre ferre, ſi quãdo nos ſpoliant uel moleſtæ ſolicitudinis uel nõ bonæ aut periculoſæ coactionis quo ſtricte inuoluimur pallio cuſtodes murorum. Iecit Helias pallium dum ra- 4.reg.2. peretur, fugit Ioſeph dum teneretur, ſponſa tulit dum Gen.39. tolleretur. Speculi & imaginis uelamen proiecit Helias raptus ad faciem. Mundi ornamenta uelut magna onera fugit Ioſeph ſentiens fomitem. Solicitudine exuta: dilecti liberius captat ſponſa fauorem. Imaginatione quaſi uelamine tenetur intellectus, ne ſynceram contempletur ueritatem. Honorum & dignitatum affectu obuoluitur pallio, ne libere pergat in ea quæ dei ſunt. Solicitudo omnem in anima lætitiam obnubilat, imaginatio obſcurat, honor tentat. In primo tenebræ, in ſecundo illecebræ, in tertio labor. In primo caligo, in ſecundo cupiditas, in tertio cura. H Tulerunt pallium meum cuſtodes murorum. Boni cuſtodes bene norunt cui curarum impedimẽta tollant, quã exonerent animam & ad delicias ducant dilecti ſui, reddant expeditam ad delectandum & ad quærendum. Nam frequenter elabitur, nec quieſcere poteſt niſi expedito affectu. Norunt ergo boni cuſtodes cui parcant ab oneribus & actionum anguſtijs moleſtijsq; ut expeditius in occurſum amplexumq; properẽt uerbi, cui pallium perſuaſionibus auferant ſuis. Exui me (inquit) tuni- Canti.5. ca mea. Hoc quidem in anterioribus dicit. Tulerunt pallium meum nudæ & puræ ſimplicitatis. Innoteſcit & libero affectu in amoris negocijs: tulerunt pallium meum. Quodammodo dicentes. Quid compedita curis quæris dilectum? Quid iſtas tecum uoluis moleſtias? Si nõ penitus deponis officium, cur non ſolicitudines ad horam ſaltem ſeponis? Non detractamus ſtudijs, ſed inſtantiæ uolumus detrahas. Noli nimietatem quæſtus, neceſſitatis uerbo retexere. Quid bonum in te ſinis ingenium terrenis obrui? Quid illos æmularis? In oneribus poſiti

ſumentis cōparantur. terrenis inhiant, terrena mandunt,
ſtudio ruminant, uorant affectu, ponuntur in ſublimi, ſed
uolutantur in limo. Noli æmulari in iſtis uehementibus,
nec zelaueris hanc facientes iniquitatem. An non iniqui
tas & inæqualitas multa ad tranſitoria intenſum impen-
dere animū, ad æterna remiſſum? Quid φ non ſemper in-
tendunt negociis? Quid φ quidā ſub obtentu prouiden-
tiæ neceſſitatis, & ab opere manuum, & à meditatione ac
ſtudio ſerutandæ ueritatis excuſant ſe, plus dant negocia
tioni quàm quieti, plus ſcurrilitati uerborum quàm ſcri-
pturæ ſacræ collationi, plus ocio quàm operi, fratrum offi
cinas circumeunt & cellas, ocioſe, curioſe, uerboſe. Noli
æmulari in ſic negociantibus, nec in ſic ociantibus. Ocia
uel oblata uel parata, in uſum amoris, in ſapientiæ medita
tionem, in dilecti uel quærendi ſtudiū, uel inueniēdi com-
plexum tota conuerte. Huiuſmodi & his hortamentis, tu
lerunt pallium meum cuſtodes murorum. Cuſtodes iſti
Eſaie.62. ſunt de quibus ait Eſaias, Super muros Hieruſalem cuſto
des conſtitui, tota die & tota nocte non tacebūt. Sed nos
iam hic taceamus à ſermone hoc, orationum & laudū de-
bita ſoluentes, ore aliquando tacituri, animo ſemper red-
dentes ſolennia laudum domino Ieſu regi & ſponſo cæle
ſti per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

¶Sermo. XLVI. A

ORdo conueniens. Poſt exhortationem docto-
rum, orationum à ſodalibus ſuffragia uidetur
orare, non ſimpliciter rogare, ſed cum obteſta-
Canti.5. tionis obſecratione. Adiuro uos filiæ Hieruſa-
lem, ſi inueneritis dilectum, ut annuncietis ei, quia amore
langueo. Adiuratio uehementiam precandi manifeſtat.
Anxia uota ſuis neſciunt eſſe contenta meritis, ideo alie-
næ precis mendicant ſuffragia. Perfecta humilitas de me-
ritis ſemper alienis præſumit. Adiuro uos (inquit) filiæ
Hieruſalem, ſi inueneritis dilectum. Conditio iſta non du
bitantis eſt, ſed cum temperamento rogantis, ac ſi dicat, ſi
inueneritis, hoc eſt cum inueneritis, conditionaliter ſu-
ſpendo, non ambigens de inuentione ueſtra, ſed magis
conſulens uerecundiæ. Nam ſub cōditione ancipiti hæc
uobis dici temperantius auditis, quàm ſi dicatur preciſe,
cum inueneritis. Non ueretur ne ſuſpēſiuam rogationem
ad iniuriam trahant, nouit uerecundiam filiarum Hieru-
ſalem, nouit humilem ſpiritum, & quòd tenerent pudo-
rem. Plus læderet preciſa diffinitio quàm ſuſpenſa condi-
tio. Si (inquit) inueneritis. Dico, ſi inueneritis, non dico
cum inueneritis. Illud dico, ſed iſtud intelligo. De meo
affectu dubitatio iſta non prodit, ſed affectui ueſtro & hu-
millimæ exiſtimationi de uobiſipſis morem gero. Si inue-
neritis, hoc eſt cum inueneritis mementote mei. cum be-
ne uobis fuerit, tunc mementote mei, ut ſuggeratis, ut an-
nuncietis dilecto. Non oportet in huius loci diſputatio-
ne morari, ad mores ueſtros fratres uos mitto. Recolite
qualiter ab inuicem, quàm humili affectu, quanta uotorū
inſtantia, & cum adiuratione orationum mendicatis ſo-
latia, non quòd omnes auderetis petere nunciari de uo-
bis quòd ſitis amore languentes. Alium ſoletis inuicem
languorem deplorare, non gloriari de iſto. Et ſi poteſt qs
ad horam gloriari, nō expedit quidem, ne fortè immiſſio-
ne inanis gloriæ gloria ueſtra nihil ſit. B Sunt tamen
nonnulli qui conuerſationis iudicio & oris officio diui-
ni in ſe languorem amoris occultare non poſſunt. Conce
pta nō poteſt non aliquando amantis os parturire. Nam
ad aliorum conſolationem uerbum latenter elicit ſpiritus
interiora replens, infuſæ gratiæ copiam eructat. Denique
& in hoc loco ſponſa non loquitur, ſed ſpiritus eſt qui lo-
quitur in illa. In collationib9 ſanctis ſuſpiria, ſingultus, de
imis prodeuntes præcordiis crebri gemitus, nónne ſunt
quædam eructationes ſpiritus & conceptæ gratiæ? Tali-
bus indiciis nónne ſe prodit languor amoris? Non eſt
occultatus languor quādo gemitus non eſt abſconditus.
Ipſe ſe prodit languor, cum hæc producit indicia. Quid
ergo percepta ſigna, nónne quandam admirationis uim
habent, ut eos qui hæc deprehendunt, ad congratulatio-
nis promoueant affectum? Etiam ſi ſermo ſileat, conuer-
ſationis piæ ſanctitas rogat. Commendari uult, dum ſe
quibuſdam prodit indiciis. Quid enim? Cum aliquando
cæleſtem hunc deprehēdero amorem, nónne habeo quaſi
adiuratum puteum, ut propenſas pro eo gratias agam?
Num commendabo precibus piis cōceptum languorem,
quem gemitus altus prodit? Durus ego ſi non tam ſan-
ctam & diuinam in fratribus paſſionem, qua poſſum ora-
tionis inſtantia foueam, ſupplicatione commendem, repli
cem & annunciem dilecto ſi copia detur. Quid tu q fratrū
mauis uitia numerare quàm uirtutes, damna quàm dona,
condemnare quàm commendare? Si te ad commenda-
tionem adiuratum non ſentias, non es iam Hieruſalem fi-
lia, ſed filia Babylonis. Filia Babylonis miſera, quis re-
tribuet tibi retributionem? retribuetur enim tibi. Dedi-
ſce Babylonis filia eſſe, barbaros depone mores. Deſine
in ſanctis numerare magis detrimenta quàm lucra. Suffi-
ciat tibi iniuriandi malitia. Noli ſaltem foris nunciare,
noli prædicare ſodalibus tuis. Nam ſodales ſponſi, au-
rem non accommodant ſi deroges ſponſæ. Ipſe ſponſus
ægre audit iniurias dilectæ. Cuicunque dicis, illi dicis.
Auris enim zeli audit omnia. Temerarium eſt dilectam
condemnare dilecto. Bona ſibi mauult nunciari de ſpon-
ſa, & commendationi promptius aurem præbet. Nouit
hoc ſponſa, ideo dicit: Adiuro uos filiæ Hieruſalem, ſi in- Canti.5.
ueneritis dilectum ut annūcietis ei quia amore langueo.
Vt annuncietis, inquit. C Annunciatio precationis
tenet effectum. Humanum recogitate morem in rogādo.
Nam apud miſeratorem alicuius commemorare miſeriā,
ipſum rogare eſt. Efficax precatio eſt modeſta ſuggeſtio,
oppreſſi infirma exponere, fortunæ infelicitatem, inſolen-
tiam hoſtium. Hæc inquam exponere in aure potentis,
quid aliud eſt quàm ipſum uerecunda quadam prece ad
auxiliandum inflectere? Quot in locis apud pſalmiſtam
hunc precis modum inuenies? In euangelio inquit Ma-
ria ad Ieſum: Vinum non habent. Non precatur domi- Ioan.2.
num, nec imperat filio, defectum uini tantum nunciaſſe
contenta. Cum beneficis & ad liberalitatem propēſis ita
agendum eſt, non eſt enim gratia uiolenter exprimenda,
ſed proponenda occaſio. Commēda ſponſam ſpōſo, dotes
eius enumera. Nónne hoc eſt eius inflammare concupiſcē
tiam, ſtimulos adhibere? Nunciate dilecto. Hoc nunciare,
ipſum prouocare eſt ad rependendam uicem, ad refocillā-
dum amore lāguentē. Ipſe cōſolationes diſponit in corde
ſuo, ſed noſtris expectat precibus compelli. Quod facit, fa
ciet citius nobis pulſantibus, fortaſſe & uberius. Dilatio
hæc cruciatū mihi parit, ſed cōſolationis parturit cumu-
lum. Multiplicatis precibus, expectata ſolatia uberius re-
fundet. Nunciate dilecto quia amore langueo. Vos nun-
ciate quibus patet ad dilectū familiaris acceſſus. Vos nun
ciate quæ noſtis ex parte quāta ſit amarorū uirtus languo
ris, quàm ſit fortis ut mors dilectio, quàm ſit ut infernus
æmulatio dura. Adiuro uos ut annūcietis quia amore lan
gueo. Narrate & annunciate, & exaudiet uocem ueſtram
ut refoueat uota mea. Annunciate quia amore langueo.
Non languet amor, ſed languet amans. Vbi uiget amor:
ibi uiget languor, ſi abſit quod amatur. Quid eſt languor
niſi affectio quædā de abſente dilecto amantem cōficiens?
Amor uehemens patientis ſimul afficit & carnem & men-
tem. Illius extinguit laſciuiam, huius & lætitiam perſtrin-
git. Carnis extinguit motus, mētis hilaritatē perſtringit
quodā triſti affectu & deſiderio abſentis dilecti. Languet
caro, dū eius languidior & remiſſior motus efficitur. Lan
guet animus dum æſtuantis uoti nimietate cōficitur. Car
nis lāguor eſt motus eius uel nullus uel perexiguus. Ani-
mæ lāguor eſt motus eius nimius. Nónne eo ipſo caro cō-
ficitur quo mens abſtracta ab eius amore in alia quædam
auertitur? Carnis motus nō ſentitur, dum anim9 ſentitur
uehemētior factus. Vix ſuſtinetur, aliquoties quidē nec ſu
ſtineri poteſt qn̄ nimius exæſtuans amor patientis animi

uires exhaurit. Quæ eſt enim humanæ mẽtis fortitudo ut
ſuſtineat cum eã ille cæleſtis amor ſponſi impatienter exa-
gitat? Liquefactus in hac exercitatiõe ſe fugit anim9, amo
ris uiolentiã ferre non ualens. Sic enim in cõſumpta mate
ria & iam deficiente, languidiora reddunt ignis incendia.
Deute.13. Et deus noſter ignis cõſumens eſt. Sentit oĩno uim ſermo
nis huius qui uehementiori languet affectu, in meditatio-
ne dei ſui delectatus & exercitatus & deficiens. D O
potens & præpotens paſſio charitatis, ſi non tẽperat, non
toleratur. Iure potens, quæ animum quem poſſederit, ſui
ipſius efficit impotẽ. Cũ ſemel fuerit accenſa in mente, at-
tingit à fine uſq; ad finem fortiter, facit ad quod uenit, &
proſperatur & creſcit, nec deficit donec deficientẽ reddi-
derit animã. Sicut eñ hic corporalis languor non eſt ſem
per æqualis uehementiæ, ſed eſt aliquoties eius intenſior
paſſio: ſic & amoris affectio, & ſi iugi deſiderio ſe tendit in
dilectum, aliquando quidem intẽſioribus uotis exæſtuat,
hora orationis maxime. Tunc quidẽ languet amans, quia
ſpiritus uehemens pertranſit in illo, & non ſubſiſtit. In exi
tu horæ illius dicere poteſt. Filiæ Hieruſalem nũciate di-
lecto quia amore liqueſco. Ante hanc horam languor eſt,
ſed in exitu eius in liquefactionem uertitur languor. Ideò
cum tu horas non ſinas animũ fluctuare, nõ declinare ad
alia, ut cum fœlici fuerit hac paſſione tactus, ad illã ſe ſtrin-
gat donec pleni9 inficiatur & percurratur & cõſumatur.
Non enim deſinet quouſq; totũ percurrat & ebibat hois
Dani.10. ſpiritũ. Sic uir deſideriorũ elanguit Daniel ex uiſione cæ-
leſti, ut nihil uirium remaneret in ipſo. Cum pertranſierit
illa uehemens paſſio, ad tolerabiliorẽ quendam & huma-
num magis languorem ſponſa redit, qui ei continuus eſt,
qui tam concitatus non eſt. Hic plane & ſi non deficit, ta-
beſcit tamen abſentis amore dilecti. Bonus hic languor,
per quem carnalis affectus ſe languide mouet. Aliud eſt
ſi impetus carnis fortiter ſurgens, fortiore ſuperueniente
reprimitur: aliud ſi languens & quaſi expirans moribun-
do pulſu molliter tentat. E Sentio adhuc alios quoſ-
dam languores, moleſtos omnes, utiles tamẽ, languorem
timoris, languorẽ tædij, languorem triſtitiæ. Quidni cõ-
ſumar timore & mœrore præ conſcientia nequiter tranſ-
actæ uitæ, timore pro facilitate uitæ inter laqueos agẽdæ,
Pſal.38. uitæ tædio in imagine tranſeuntis uitæ. Vniuerſa eñ ua-
nitas omnis homo uiuens. Vtinam tibi dñe aliquæ filiæ
Hieruſalem nũcient languores meos ſi qui ſunt in me qui
commendari tibi digni ſunt. Nam multi ſunt in me indi-
gentes curari. O me felicem ſi aliquis centurio cæleſtis di-
Matth.8. cat tibi. Domine, puer me9 iacet paralyticus in domo, &
male torquetur. Vtinã domine ſtatim reſpõdeas. Ego ue-
niam, & curabo eum. Dic domine uerbo, & ſanabor. Ver
bum ades, quia uerbum es. Magna curationis uirtus in
uerbo, & quod tu es dñe, & quod à te per tuos eſt. Senſit
Ibidem. hoc centurio qui dixit. Domine dic tantum uerbo, & ſa-
nabitur puer meus. Sed uacuus eſt tamẽ omnis ſermo do-
centis, ſi tu domine intus non loqueris. Dic uerbo, & ſa-
nabitur languor meus, fortè & generabitur in me lãguor
te loquente, ut ego dicere audeã. filiæ Hieruſalem nuncia-
te dilecto quia amore langueo. Bonus uterq; lãguor, ſiue
uehemens & cõcitatus, ſiue hic cõtinuus & temperatus,
niſi ꝙ in eo iſte cõtinuus non eſt, ꝙ frequẽter non reuerti-
tur ad ipſum, propter incontinentiam ardentis deſiderij
excreſcens, & non ſe compeſcens. Non conuertitur do-
nec deficiat iterũ. Si ad horam diligis, & poſt horam deſi-
ſtis, non eſt amor. Si diligis & ex amore abſentis dilecti nõ
tabeſcis, nõ eſt languor. Vt ergo amor languor ſit, habeat
utrumq;, & continuationem, & confectionem. Nunciate
(inquit) dilecto, quia amore langueo. Qui in infirmitati-
bus ſunt, languores nũciari uolunt medico, quæ dilectio-
nis ſunt amico. Illi quidẽ ut curentur, iſti autẽ ut recreen-
tur. Aemulamini fratres meliorem habere lgã uorẽ, quem
ſicut abſentantis ſe dilecti deſiderium creat, ſic ſe præſentã
tis delectatio recreat domini Ieſu ſponſi eccleſiæ & animæ
ſanctæ: qui uiuit & regnat per oĩa ſecula ſeculorũ. Amen.

¶Sermo. XLVII. A

QValis eſt dilectus tuus ex dilecto ô pulcherri- Canti.5.
ma mulierũ? qualis eſt dilectus tuus, qm̃ ſic ad-
iuraſti nos? Magno ꝓfuſe uident affectu inter-
rogationes iſtæ tam uehemẽtes. Arbitror in fi-
liabus Hieruſalem, ex confabulatione ſponſæ languẽtis,
ſimilem languorem aut creatum ut ſit, aut excitatũ ut au-
ctior ſit. Et in ſequẽtibus dicunt. Quo abijt dilectus tuus? Canti.5.
& quæremus eum tecũ, quaſi dicãt. Quæremus tecũ, ſed
& nobis quæremus, illo tecum frui uolentes. Deniq; non
dicũt, quæremus tibi, ſed quæremus tecum, participium
inuentionis optantes & ſibi. Magna utrinq; humilitas, &
in ſponſa, & in filiabus Hieruſalem. Illa ſe rogat commen-
dari ſponſo, iſtæ ſe inſtrui rogant de ſpõſo, nec ſimpliciter,
ſed illa cũ adiuratione, hæc cum ingeminatione. Non eſt
enim leuiter rogantis uel ꝙ illa adiurat, uel ꝙ iſtæ ingemi
nant. Qualis eſt (inquiũt) dilectus tuus ex dilecto, ô pul-
cherrima mulierũ? Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, qm̃
ſic adiuraſti nos? Vtiliter adiuratæ ſunt quæ ſic animatæ
ſunt. Non eſt exigua ſanctæ collationis utilitas. Verbũ eſt
& quo charitatis languor generatur, & quo infirmitatis
curatur. Nouit Centurio uim medendi efficacẽ in uerbo:
Ideò dicit. Dic tãtum uerbo. Bonũ eſt ſi dicantur uerba, Matt.8.
ſed nihilominus bonũ eſt ſi ſcribant uerba. Volat enim ir-
reuocabile uerbũ, niſi ſcripto mandetur. Scriptura uerbũ
& ſtabile facit & uiſibile, mandatũ paginæ repoſcetur cũ
uoles. Bonus repoſitarius eſt liber, integre quod accepe-
rit reſignãs, cum uoles ſumes, ubi uoles leges, quãdiu uo-
les moraberis. Scriptura memoriæ reparatrix eſt, qa uer-
bi repræſentatrix eſt. Tuto uerbi medicamẽta illic cõdi-
Seruantur enim illæſa. Si uerbum medendi uim habet cũ
dicitur, cur non habet cũ legitur? Si bona curatio cũ di-
cis, cur non bona cum legis? Non curetur hoc modo lan-
guor meus, hoc eſt dicere, qui primo audit, uerbi utilita-
tem capiat, ad poſteros & longe poſitos nõ pertingat. ubi
primo ſonat, ibi ſuffocetur. exhauriatur omnis eius com-
moditas auditu primo, æterno premat ſilentio. Non iterũ
cadat in terrã bonam ut fructum faciat. Hoc medicamen-
tum qui primus acceperit cõualeſcat æger, uirtutem eius
poſt illũ perſentiat nullus. B In piſcina illa poſt aquæ
motum ſanabatur unus, ſed in uno illo ſignata eſt chari-
tas, non ſingularitas. Poſt primum curatum non eſt di-
ctum de piſcina illa: Exinanite exinanite uſq; ad funda-
mentum in ea, aquæ ſalutaris nec ueſtigium maneat. Bo-
nus aquæ motus diſputatio & exagitatio ſacræ paginæ.
Bene enim mouetur, cum prudenti uentilatione ad ſpiri-
tualem promouetur intellectum. Bene mouetur, cum eius
diſcutione auditor promouet. Sicut medicamentũ ſic &
cibus eſt uerbum. Et quomõ dicitis, cibus quẽ uos opera
mini pereat, non permaneat? Sed tamen nõ eſt paſſim om
nibus hæc permittenda licentia, nec aquæ motus ſanabat
niſi cum angelus deſcendens tpe ſuo mouiſſet eam. Ille
utiq; angelus cuius labia cuſtodiunt ſcientiam, ex cuius
ore eſt exquirenda legis ſcientia. Ergo (quod quidẽ faten
dum eſt) magna texendi uerbi ſalutaris utilitas, ſed cum
alicui hoc opus permittit, uel magis cũ exigit ab eo. Ideò
non uidetur noſtrorum redarguenda cautela maiorum
(quæ ſuperabũdans nõ nocet) quæ generaliter imponit
ſilentiũ, ne aliquibus utiliter indulta licẽtia, alijs præſum-
ptionis temerariæ ſcandalum fiat, ſimul ne quis dum in
onere ſibi non impoſito occupatur, ocietur ab impoſito.
Et ut reuertamur ad propoſitum. Multum excitatæ & ani
matæ ſunt ex collocutione & adiuratione ſponſæ filiæ
Hieruſalem. Quomodo non animent ad rogandũ de pul-
chritudine ipſius, pro cuius amore ſponſam languentẽ &
ferè exanimatã uidẽt? Deprehẽſus in ſpõſa lãguor amo-
ris, in hanc illas q̃rendi curioſitatẽ ꝑtraxit. Vidẽtes eñ in
ſpõſa amorẽ eſſe uehementẽ, cauſas & irritamenta tãti af-
fect9 arbitrant in ſpõſo. Affectuoſe q̃runt qualis ſit in ſpõ-
ſo pulchritudo, de quo non pñt non præſumere quin ad-
mirabiliter pulcher ſit: & ſpõſæ pulchritudinem in argu-
mentum

Canti.5. mentum aſſumunt pulcherrimi ſponſi. C Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto ô pulcherrima mulierum? Pulcherrima mulierum eccleſia eſt, quæ ſingularum animarũ pulchritudo eſt. Pulcherrima eſt in qua omnis pulchritudo eſt, & deformitas non ineſt. Deniq; & qua ex parte de eccleſia ſunt, deformes non ſunt. Si quibus uidetur, ineſſe deformitas, & ſi aliquib9 de membris eius ad horã reſpergitur deformis macula, non tamen imputatur dum non immoratur. Fortaſſe plus accipit pulchritudinis poſt maculam deterſa, quàm deformitatis contraxit ſubite reſperſa. Bene itaq; pulcherrima & omnem pulchritudinem habens, & omni fœditate carens. Sed & multæ fideles & ſpirituales animæ in eo pulcherrimæ ſunt, ꝙ aut per ſanctam conuerſationem maculam non admittunt, aut per ſolicitam & ſynceram cõfeſſionem ſubinde diluunt. Pulcherrima eſt quodammodo, non omnes alias excellens, ſed non excedẽs. Quaſi exceſſus nõ eſt, ubi ſitus regreſſus eſt. Pulcherrima ergo eſt, decorem & confeſſionem induens, amicta lumine ſicut ueſtimento. Pulcherrima eſt quæ ꝑ ipſum lumen eſt amicta lumine per confeſſionem, per conuerſationem exiſtẽdo lumen ipſum. Quslis eſt dilectus tuus ex dilecto ô pulcherrima mulierum, qualis eſt dilectus tuus?

Non uacat multo effectu hæc ingeminatio, nec myſterio uacat. Quòd ſi ita dixiſſet: Qualis eſt dilectus tuus ex dilecta, ſicut dicit: Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto: nemo ambigeret quin alterum referendum eſſet ad eam generationem quæ eſt ex pstre, alterum ad eam quæ eſt ex matre. In utraq; enim mirabilis eſt & concupiſcibilis nimis, ſed ex coniunctione mirabilior multo. Naturarum duarum alterutram aut cum patre habet aut cum matre communem. Coniunctio iſta propria eſt. Ibi perſonalis eius proprietas communiter conſideratur in iſtis, quia integraliter cõficitur ex iſtis. Conſtat enim ex duabus naturis, ſed nihilominus conſtat in duabus illis. ex coniunctis cõſtat, & in ſingulis conſtat. Ex coniunctis & non in ſingulis conſtat proprietatis eius integritas, per quam ſimul diſtat & à patre & à matre. Non enim ab alterutro ſed in copulatis diſtat ab utroq; & quolibet qui non eſt ipſe. In ſingulis & in copulatis conſiſtit naturalis eius eſſentialitas ſm quid: & ſimpliciter & per ſe deus eſt ſicut & pater: & ſimpliciter & per ſe homo ſicut & mater. Non eſt ex psrte & ſm quid deus, ex parte & ſm qd homo. Ideo totus dictus eſt deus, & totus dictus eſt homo. Non totum quod ipſum eſt, ſed quod ipſe totus, nec quaſi in omni parte ſit deus, & in omni parte homo, ſed quis non eſt pro parte deus, & pro parte homo. D Quod ergo dicitur totus deus, & totus homo, magis partes excludit quàm colligit, eſſentialem ſimplicitatem in utraq; nstura inducens, non ꝙ utraque

Philip.2. eſſentia ſimplex ſit, ſed ꝙ ipſe ſimpliciter eſt utraque. Propter quod & habitu inuentus dictus eſt ut homo, quia cũ non ſit connaturalis diuinitati humanitas, per ſuſceptionem tamen in perſona Ieſu quaſi habitu quodam eſt ueſtiens & cooperiẽs eam. Non eſt diuinæ naturæ humana nstura connaturalis, ſed tantum perſonæ ipſius Ieſu quæ humanæ naturæ propria ſunt naturaliter inſunt. Sic eſt in natura hominis ꝙ naturaliter eſt homo, uerus homo, & uerè homo. Verus homo propter ueritatem animæ & humanæ carnis. Verè homo, quia uerè conſtans ex anima humana & carne, ex ueris conſtans & uerè conſtans, non tantum uera habens, & uerè habens partes humanitatis, ſed uerè etiam exiſtens ex ipſis. Naturales habens, & naturaliter habens ſicut naturaliter deus, ergo & generaliter, & non tantum habitu homo. Iure ergo ſicut in ueritate diuinæ dicit extare naturæ Ieſus, ſed & in ueritate humanæ naturæ creditur, utraſq; naturas habens, & naturaliter. Ideo filiæ Hieruſalem diſtincte quærũt qualis ſit ſm utranq; partem, de generstione ipſius optantes & natura doceri. Qualis eſt dilectus tuus? In natiuitate diuina eſt dilectus ex dilecto, in natiuitate hũana factus eſt dilectus ex dilecta: niſi ꝙ non tam eſt ipſe dilectus ex matre, quàm ipſa eſt effecta dilecta per ipſum. Totum habet quod habet dilectus ex dilecto, ſed non totum à dilecta, magis autem totum habet quod habet ipſa ab ipſo. Ideo cum primum rogant filiæ Hieruſalẽ, Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, nõ ſimiliter adiungunt qualis eſt dilectus tuus ex dilecta, ſed ſimpliciter qualis eſt dilectus tuus. ꝙ ibi ſupra capacitatis ſuæ uires uota porrigunt, corrigunt incõtinenti ad humaniorem quandam & magis modeſtam ſe conuertentes. E Poſſumus autem utroq; ſenſu hoc intelligere, ut aut interrogatio propter geminam in Ieſu naturam accipiatur congeminata, aut illa prior quaſi incapabilis hac ſequenti ſit reuocata, acſi dicant: Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, ô pulcherrima mulierum? Huius te fidei ueritas quam tenes de generstiõe dilecti de dilecto, inter omnes omnium profeſſores ſectarum te pulcherrimam facit. Iſta fides te mundat, iſta uenuſtat, qua dilectum tuum dilecto ex quo eſt æqualẽ defendis. Talis eſt quslis ipſe à quo eſt. Mira æquslitas, & mira quslitss. Equalitas illa identitatem ualet, qualitas ſubſtantislitatem. Si eſſent duæ naturæ, utraque ſumma, una in patre, in filio alia: eſſet quidem æqualitas, non eſſet identitas, ſed æqualem ſibi aliam diuina naturs non admittit. Vna numero in utroq; eſt qualitas, & ſubſtantialis quslitas, imo ſubſtãtiæ qualitas. ideo filium qualis eſt pater talem eſſe, eſt & ipſum quod pater eſt eſſe. quslis pater eſt, talis & filius: & ipſa quslitas eſt uterq;. conſubſtantialis eſt illi, & eadem eſt cum illo ſubſtãtia. Subſtantia non tantum ſubſiſtere cõferens, ſed & ipſa ſubſiſtens, uiuens, potens, intelligens. Talem prædicas dilectum tuum ex dilecto, talem diffinis. F Si fieri poteſt huius fidei nobis rationẽ ediſſere, & ſufficit nobis. Oſtende nobis pstrẽ, & ſufficit nobis. Quomodo ſciemus qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, ſi non edoces qualis eſt dilectus ex quo eſt? Sed non eſt hoc aut huius temporis, aut huius capacitatis noſtræ: ſed ſufficit credere quia talis eſt qualis eſt pater. Quamuis non ſufficimus comprehendere quæ illa qualitas eſt, doce qualis ſm humanitatem eſt ſm quam dilectus eſt ex dilecta. Doce & dic qualis eſt dilectus tuus. Delectat nos de ipſo iam audita reaudire. Replica nobis quæ de dilecto tuo uel credi debent, uel capi ualent. Vtraq; audita nos uehementer delectant: & quæ incapabilia nobis ſunt, nos tamen capiunt illa. eo ipſo admirationis & amoris æſtu capti ſumus, qui te ſic captam, ſic arreptam, ſic æſtuantẽ uidemus. O qualis eſt ô quàm amabilis eſt dilectus tuus, cuius in te ſemp amor capit augmenta, qui tibi fit ſemper de dilecto dilectus, imo de dilectiſſimo ſemper dilectior, cuius te facit amor pulchram, experientia auidam, auiditas anxiam. Anxij eſt enim & affectus uotiui ꝙ ſic adiuras nos. Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, quoniam ſic adiuraſti nos? Quàm pulcher eſt qui in te fœdum nihil eſſe ſuſtinet, ideoq; pulcherrimam efficit mulierum. Quàm amabilis & gratioſus ſine quo nec ad horã eſſe ſuſtines, propter quem ſic adiuraſti nos. Rogo uos filiæ Hieruſalem (huius terreſtris Hieruſalem) cur nõ has ad eccleſiã interrogationes ingeminatis? Cur hãc utrãq; natiuitatem in Chriſto quam detrectatis cõmendare, diſſimulatis addiſcere? Cur uos non ſentitis adiuratas ab eccleſia, prolatis contra uos ſcripturæ ueſtræ cum fide teſtimonijs, collatis in fide ſpirituum gratijs, perlatis pro fide paſſionum martyrijs? Cur non uos quaſi adiuratas ſentitis ab eccleſia aptioribus quas frequẽtat ceremonijs, acutioribus quas tractat ſententijs, altioribus quæ expectat præmijs, arctioribus quibus ſe inſtituit uotis? Diſciplina reſtrictior, doctrina inſtructior, expeditior ritus, eminentior uirtus tibi poterat zelum generare, prouocare affectum, & ad mouendam æmulationem adiurationis habere uim. Sed ueniet tempus (nondum eſt enim) cum cõuerſis nobis ad dominum, auferetur ignorantiæ & diſſimulationis uelamen. tũc quaſi ſenſibiles effectæ, accepto domini ſpiritu, adiurationum iſtarum ſentietis uirtutem, tunc in ſanctam expergefactæ curioſitatem, auidas interrogationes frequentabitis, dicendo. Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, ô pulcherrima mulierum? qualis eſt dilectus

tuus, quoniam ſic adiuraſti nos? Iudæorum (fratres mei) nondum tempus aduenit, noſtrum autem ſemper paratũ eſt. G Ideo omiſſis friuolis & fraudulentis ſermonib⁹, huiuſmodi admirationum uel interrogationum cõmercia celebremus in conuentibus noſtris. Vtinam uos tales ſitis filiæ quæ talia dogmata deſideretis audire, utinam & ego talis ſim ſponſa à qua ualeatis parate talia petere. O beata uerè mater quæ ſibi dici audire meretur. O pulcherrima mulierum. Beata planè ſi pulchritudinem tantam integram ſeruet. *Treñ.4.* Candidiores (inquit) nazarei eius niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, ſaphiro pulchriores. *Ibidem.* Denigrata eſt ſuper carbones facies eorũ. Magna certè collaudatio, ſed maior uituperatio. Candor niuis, lactis nitor, rubor eboris, puritas & pulchritudo Saphiri, carbonis obducuntur nigredine. Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum, & nõ ſunt cogniti in plateis, Non ſunt utiq; pro nazareis cogniti iam in plateis. Silebo de alijs: ordinis noſtri cernite uiros, quàm admirabile erat nomen eorum in uniuerſa terra. In uicis quando uix erant uiſi in plateis, ſtatim cogniti ꝑ ſanctitatis ſigno erãt in eis. Nunc autem nullo religionis diſcrimine, nullo priuilegio conuerſationis, aut nullo aut prætenui diſtincti & ſignati ſunt à cæteris. Ideo non ſunt cogniti quaſi nazarei in plateis. Frequentia platearum dedecorat nazareos, & peregrinam ſpeciem inducit. Mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omniũ platearum: ideo non ſunt agniti in plateis. Non agnoſcitur in eis natiuus candor, non nitor, non rubor, non pulchritudo. Quid enim iſta ſignificent? pulchritudinem magnam depingunt: ideo non ſunt cogniti in plateis. Hi nazareorũ colores ſunt, hi etiam ſponſæ & ſponſi ſunt. Nam & ſponſa hoc in loco loquitur & dicit. Dilectus meus candidus & rubicundus. Talis eſt nazareus noſter: & cui aſſimilatur nazareorum color, aſſimilatur & ſponſæ color. Illa enim nazarea eſt, domino ſe Ieſu nazareo deuouens & deſponſans. quam cum talem inuenerimus, collaudemus pulchritudinem eius, conſulamus peritiam. Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto ô pulcherrima mulierum? qualis eſt dilectus tuus, quoniam ſic adiuraſti nos? Sed iam dilecti ſui laudes retexat domini Ieſu: qui uiuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

¶Sermo. XLVIII. A

Canti.5. Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex milibus. Studium dilectum intermittit ad tẽpus, ſed ad tempus modicum ut filias inſtruat: delectabilia neceſſarijs interrumpit: nec tamen ſine dilectione eſt ꝙ ſponſi memoriter recenſet præconia. Dulces enim faucibus ſponſæ laudes ſunt ſponſi. Pia mater & ſponſa prudens filias informat, cõmendat dilectum. Iure prudens, tam parata & tam profuſa habens quæ eloquatur de ſponſo. Diligenter illi ſingula ipſius & notata ſunt & recogitata ſunt quæ tam in promptu ſunt. Trahũt ſingula affectum eius quæ memoriæ tenaciter hærent. Color, caput, comæ, oculi, genæ, labia, manus, uenter, crura, pes, guttur, omnia hæc figurate deſcribũtur in laude ſpõſi. Et quaſi in clauſula & breui capitulo totum concludẽs. Totus (inquit) deſiderabilis: ut quæ in his amoris ſui parata alimẽta eſſe doceat. Talis eſt ait dilectus meus, & ipſe eſt amicus meus. Videte in his omnibus doctrinam ſponſæ, *Canti.5.* uidete deuotionem, uidete diligentiam uel quærendo dilectum, uel inſtruẽdo filias, uel recolendo laudes ipſius. Obnixe adiurat, parate reſpondet, figurat ornate, diſtincte partitur, ſuccincte pertranſit, ſummatim ſtringit & neſcio an ſufficienter exprimit. Scio quidem ꝙ affectuoſe cõcludit. Talis eſt dilectus me⁹, & ipſe eſt amicus meus. Laudum iſtarũ magnus ambitus, & magnus planè amor laudantis. Iam ſingulos laudis huius articulos reuoluamus. Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex milibus. Singularis mixtura eſt colorum qui in ſola perſona domini operatione diuina conuenerunt in unum, nec ut ſint unus ſed ut ſint in uno. B O gratioſus ſponſus & amabilis ualde, in quo generatio diuina candet, & rubet humana. Ipſe eſt enim candor lucis æternæ. Ipſe etſi non ex ſanguinibus, neq; ex uoluntate carnis, neq; ex uoluntate uiri: de ſanguine tamen matris natus eſt, & nihil in eo ruboris illius, de quo ait Eſaias: Si fuerint peccata ueſtra *Eſaie.1.* rubra ſicut uermiculus, uelut lana alba erunt. Non ſibi cõueniunt, nõ ſe patiuntur lanæ albedo, & rubor uermiculi. Alius eſt quidã rubor qui inuenitur ſimul cum candore in ueſtimento Ieſu. Quare (inquit Eſaias) rubrum eſt ue- *Eſaie.63.* ſtimentum tuum? Veſtimẽtum domini Ieſu natura uirgineæ generationis, candens munditia & innocentia ſanctitatis, multo decentius colore paſſionis uoluntariæ in credentium rubet affectibus. Qualis rubor qui dealbãdi nõ caret effectu? Lauerunt (inquit) ſtolas ſuas & candidas *Apoc.7.* fecerunt in ſanguine agni. Rubor hic in Ieſu meo candorem inuenit, non fecit: in nobis facit, non inuenit. Rubor hic cruentæ natiuitatis & propriæ iniquitatis ſuper inductus colore, ruborem eius in candorem conuertit, fide corda mundans. Iuſtificati enim ſumus per fidem in ſanguine Ieſu. Bene tibi rubet pro te cruor effuſus, ſi in animo tuo uiciſſitudinis accendit affectum. Bene tibi rubet ſi tibi rutilat in effuſo ſanguine pro te nimia charitas dei. Sic enim dilexit ſpõſam ſuam Ieſus, ut lauaret eam in ſanguine ſuo. Flammea eſt charitas, hæc mihi dominum Ieſum rubicundum facit. In eo mihi & ueritas candet: & rubet charitas. Dilectus (inquit) meus candidus & rubicundus. Quidni candidus? Ipſe lux eſt, & in eo tenebræ non ſunt ullæ. Quidni rubicundus? Deus enim ignis eſt, & ipſe ignem uenit mittere in terram. Si tibi miniſtrat intelligentiæ lucem, candidus eſt, ſed ſi non animum accẽdit ad amorem, non eum ſentis rubicundum. In ſeipſo utrunq; eſt, ſed tibi non eſt niſi cum eorum in te ſentis effectum. Si ſponſa es æmulare mixturam gemini coloris huius à ſponſo tuo, ut ſimiliter candida & rubicunda ſis, id eſt ſyncera & ſucenſa. Nam ipſe ſicut ſerenandi ita & ſuccendendi uim habet. Qui approximat igni.

¶Expliciunt ſermones Gilleberti
ſuper cantica canticorum.

Anno uerbi incarnati Milleſimo centeſimo.xiij. ad honorem & decus totius eccleſiæ ſanctæ dei beatiſſimus pater noſter Bernardus, annos natus circiter uigintiduos ingreſſus eſt Ciſterciũ cum ſocijs amplius quàm triginta ſub abbate ſtephano, A cõſtitutiõe eiuſdẽ ordinis anno.xv. Anno aũt domini. M.cxv. fuit ordinatus abbas clareuallis. Erat autẽ Claraeuallis loc⁹ in territorio Lingonẽſi, antiqua ſpelunca latronũ, & antiquitus dicebatur uallis abſcinthialis, ubi abbas baptizauit triginta octo annis. Obijt autem anno domini Milleſimo cẽteſimo quinquageſimotertio. xiiij.k al. ſeptẽbris expletis uitæ ſuæ annis ſexaginta trib⁹. Fecit qdẽ in uita ſua centum ſexaginta monaſteria, & dimiſit in Claraualle ſeptingentos fratres domino famulantes.

¶Origo quorundam ordinum.

¶Ordo ſancti Bñdicti incepit circa annos dñi.ccccxxxj.
¶Cluniaceñ.Dccccxij.
¶Cartuſieñ.Mlxxxiiij.
¶Ciſterciẽñ.Mxcviij.
¶Templariorum. Mxcviij. Qui poſtmodum fuerunt deſtructi uel deleti.Mcccx.
¶Præmonſtrateñ.M.cxx.
¶Ioannitarum, id eſt Hieroſolymitarum.Mcxl.
¶Ordo trinitatis.Mcxcvj.
¶Prædicatorum.Mcc.
¶Minorum.Mccx.
¶Carmelitarum.Mccxx.
¶Auguſtinorum.Mccl.
¶Deo gratias.

TABVLA SVPER SERmones Gilleberti ſuper Cantica canticorum.

¶De litera. A.

ABſconde eleemoſynam in ſinu pauperis: & ipſa orabit pro te ad dominum, exponitur ſermone.x.A.
Adiuro uos &c.exponitur.xiiij.A.xlvj.A.
Adducet dominus uentũ de deſerto urentem, & deſiccabit uenas mortis, exponitur.xv.C.
Amor ipſe de quiete inquietior redditur.ij.E.
Amor humanum animum deo conciliat & unit.xj.A.
Amor commendatur.xix.per totum.
Amor proximi compaſſionem habet, & quendam nimis ſuauem guſtum.xix.F.
Amor in auribus dñi ſolus obſtrepens, corporalium ſtrepitus dedignatur uerborum.xxiij.C.
Amor uehemens patientis ſimul afficit & carnem & mentem.xlvj.C.
Amanti quàm durum eſt animum dimidiare cum Xp̃o & mundo.xj.A.
Amantium zelus impatiens quid habeat.xiij.A.
Amici quare aliqui dicantur, & quare chariſſimi.xlj.G.
Angeli cuſtodes & curatores noſtri ſunt.vij.E.
Angelico exemplo humilem & attentum præbeamus auditum alieno ſermoni.xxj.B.
Angelus in annũciatione, angel⁹ in natiuitate &c.xxj.B.
Annunciatio precationis tenet effectum.xlvj.C.
Animus quanto fuerit expeditior, tanto quidem impenſior erit in illud quod amat.j.C.
Antidotum efficax ad mitigandum omnem mentis deſolationem eſt ſpes reſurrectionis futuræ.xxxij.D.
Aperi ſibi p cõtẽplationẽ diuinitas petit à nobis.xliij.A.
Apertio ſponſi eſt apparitio eius.xliij.A.
Apertio ſponſæ eſt apparatus eius.xliij.A.
Aperire non poſſet ſponſa niſi prius dilectus inſpirationis manum occultam apponeret.xliij.C.
Apoſtolorum commendatio.xxxiiij.F.
Aquæ uiuæ ſunt aquæ non deficientes.xxxvij.G.
Aquilo ſignificat aduerſitates & aduerſam fortunã.xxxviij.& xxxix.quaſi per totum.
Arbitrium ubi eſt, ſemp liberum eſt, non tamen liberum ad omnia.xxxix.B.
Argentum quid ſignificet.xviij.B.
Aroma mihi uidetur offerre qui orat & optat.xxxij.G.
Aroma bonũ, ppoſitũ ſcũ, & cõſcientia pura.xxxviij.F.
Aſcendet deus ſuper nubem leuem &c.exponitur.xv.C.
Aſcenſiones diſpoſuit in corde ſuo, exponitur.xx.A.
Aurum quid ſignificet.xviij.B.
Auſter ſignificat felicitatẽ & ſecuritatẽ terrenam.xxxviij.& xxxix.quaſi per totum.

¶De litera.B.

BAlſamum olere quis dicatur.xvij.F.
Bene ungitur & bene redolet qui diligit bona coram deo &c.xxxiij.B.
Bonum opus uel quærere Ieſum uel tenere, ſed opportunitas & loci & tp̃is huic adhibẽda eſt opi.j.B.
Bona ſub[illegible]ia quæ dicatur, & quæ melior.xij.B.
Bonus odor fama bona, bon⁹ odor cõſcia bona.xvij.D.
Bona intentio pura, quam uiuidam reddit & uelut animatam feruida & dulcis affectio.xxix.C.
Bona unguenta impaſſibilitas & patientia.xxxij.D.
Bonũ unguẽtũ & bonus odor ſpiritualis in dño exultatio, & modeſta exhibitio lætitia & notitia.xxxiij.B.
Bona ueſtimenta bona ſunt opera.xxxiiij.D.
Bonus ſopor mentis exceſſus & alienatio ab affectib⁹ carnis & à ſenſibus corporis.xiiij.D.xlij.A.

¶De litera. C.

CAminus Chriſtus dicitur.xv.A.
Chaos magnum firmatum eſt inter animam, & dei naturam.viij.E.
Cantate deo canticũ nouũ &c.exponit.iiij.F.
Capacẽ eſſe ſummi boni, ipſum habere, & eſſe ipſum, hæc tria diſtincta ſunt.viij.F.
Capilli tui ſicut grex caprarum &c.exponitur.xxiij.quaſi per totum.
Capreæ & cerui qui dicantur.xiiij.A.B.
Charitas commendatur.xix.per totum.
Charitas ſpeciale quoddam eſt inſigne diſcipulatus Chriſti & doctrinæ eius ſingulare indicium.xix.F.
Charitati innata eſt ſolicitudo quædam, prudentia quædam &c.xxvj.F.
Charitas ipſa nouit tentamenti occaſiones, & cũ opus eſt fugere, & ubi fugiẽdi nõ eſt copia, fortiter ferre.xxvj.F.
Charitas radix eſt, & quaſi rami uirtutes cæteræ de illa pullulant.xxxij.F.
Charitas ſit tibi cuſtodia flammea.xxxv.B.
Charitas ordinata quando dicatur.xlj.G.
Chariſſimus quis dicatur.xlj.G.
Carnis nomen in bonò alicubi accipitur.j.G.
Caro uoluntarijs afflicta diſciplinis nónne deum ad propiciationẽ flectere nititur.xxxiiij.E.
Caſtitas commendatur.xviij.A.
Caſtitatis Chriſti, Mariæ, & aliorum differentia.xl.F.
Cedrus, libanus, myrrha, aloe, quatuor uirtutes cardinales interpretantur.xxxvj.G.
Circuitus quidam ſpirituales declarantur.iiij.A.
Ciuitas dei dici poteſt non inconuenienter uniuerſitas creaturæ.iiij.C.
Cogitationes antiquas qui neſciunt habere.xij.A.
Cognatio praua quam contagio ſequitur.xliij.B.
Collis thuris quis dicatur.xxviij.C.D.
Colli nomine quid accipiatur.xxvj.A.xxx.C.
Colloquia tua, conuerſatio cõis, gratiam ſpirẽt.xxxvj.E.
Comedite amici & bibite, & inebriamini chariſſimi, exponitur.xlj.F.
Cõmẽdatio cuiuſdã abbatis mortui Riuallis.xlj.D.E.F.
Compaſſio interna & compoſitio quædam diſciplinæ & doctrinæ neceſſariæ ſunt doctoribus.xxvij.A.
Concupiſcentia cum ſola eſt, ſatis inardeſcit, exterior uero materia ſi accedit inſanit.xxvj.B.
Conſcientia bona nil tutius.j.F.
Conſcientia cuiuſq; habet quandã ppriã faciem.xxv.C.
Conſultatio quidẽ utilis, & frequenter quod non confert eorum qui cõſuluntur eruditio, cõſulentis meretur humilitas.vij.A.
Contemplatio iucunda in cæleſti familia.vij.E.
Contemplatio ſola non excidet in futuro, ideo hanc partem tibi elige in præſenti.xj.B.
Contemplationis gratia compaſſionem non euacuat ſed informat mentis exceſſus.xiiij.C.
Contemplatio paſſionis Chriſti.xx.C.D.xxj.per totum.
Contemplatio ſapientiæ æterna refectio eſt.xxiij.G.
Contemplationis locus pulcherrimus ubi ſit.xxvij.F.
Contemplandi de deo triplex modus.xliij.D.
Contritio bona quæ dicatur.xv.G.
Cor impij eſt turbulentum & tabidum, lutoſum, & ſecum ſemper colluctans.ij.B.
Cor Chriſti quis dicatur.xxj.F.
Corda libera & à rei familiaris cura magis profluunt in contemplatione & charitate dei.xxxix.A.
Cornelij centurionis commendatio.xxxiiij.F.
Corona nobis eſt incarnatio.xx.E.
Coronatur ille per tribulationis tolerantiam, qui mitis qui manſuetus &c.xxix.D.
De corpore Chriſti uide.vij.F.
Cum pertranſiſſem illos &c.exponitur.vij.B.C.

Cumulata plane materies præmiorum inter totius puritatis merita, paſſionibus uarijs atteritur.xxix.D.
Cura frequēs mūdi, inſenſibilē penè reddit affectum.j.C.
Cura animarum & adminiſtrandæ neceſſitatis ſolicitudo graue & onerosum ſatis eſt pallium.xlv.F.
Cuſtodes pigri & male fideles quid faciant.vj.B.
Cuſtos qualis eſſe debeat.vj.C.
Cuſtodes ciuitatis doctores ſancti quando dicantur hominem inuenire.xlv.B.

¶De litera.D.

DElicta antiqua non poſſent nouis deſeruire ſacramētis niſi occulta ratiōe diuina intus operante prouidentia.iiij.D.
Dētes tui quaſi grex detōſarū, exponit.xxiij.F.
Dentes eccleſiæ qui dicantur.xxiij.F.xxiiij.A.
Deſertum quid ſignificet.xv.B.C.
Diſpenſatio eccleſiæ dicitur participatio ſpiritus.xx.G.
Detrahentes profeſſionibus & ordinibus reprehenduntur.v.D.xxv.D.xlvj.B.
Detractio rapacitatis genus eſt.xix.E.
Deus eſt ubiq; per eſſentiam, ſed non æqualiter in ſingulis per efficientiam.iij.D.
Diadema quid ſignificet.xx.D.E.
Diem hominis non concupiui, exponitur.j.
Dignatio hæc ipſa qua deus uoluit incarnari, quendam uidetur attuliſſe decorē dignitati maieſtatis.xxj.B.C.
Diligam te bone Ieſu diligam te uirtus mea &c.xix.H.
Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo &c. exponitur.xxix.C.
Dilectio maior eſt omnibus ſacrificijs & holocauſtomatibus.xxij.E.
Dilectioni commodæ aſſignatur concluſio, & bonus eſt dilectio murus.xxxv.E.
Dilectus meꝰ candidꝰ & rubicūdus &c.exponit.xlviij.A.
Diſcipuli carpentes opa prælatorū reprehēdunt.xxiij.A.
Diuina natura incōuertibilis & incōmutabilis eſt.viij.B.
Doctores ſacri uarios animorum inueſtigāt affectus.xlv.B.
Dormire quis dicatur ſpiritualiter.xlij.A.
Dulce ſatis eſt te bone Ieſu quærere, dulcius tenere.j.B.
Dulcedo ſimulata & dulcedo exigua linguæ quæ ſit.xxxiiij.C.
Duo ubera tua ſicut duo hinuli &c.expōit.xxvj.& xxvij.

¶De litera.E.

ECcleſia utrāq; naturam, id eſt humanam & diuinam integram fatetur in Chriſto.viij.A.
Eccleſiæ primitiuæ perſecutio & cōſtātia.xiij.A.B.xlj.A.
Eccleſia deſponſata eſt Xpō in fide.xx.G.
Eccleſiæ corpus plenum eſt oculis ante & retro.xxiij.A.
Eccleſia ſponſa Chriſti remittit, permittit, promittit, præmittit.xxxiiij.B.
Eccleſia dicitur pulcherrima mulierū, quare hoc.xlvij.E.
Ego dormio & cor meum uigilat, exponitur.xlij.A.
Eleemoſynæ uocabulo non incongrue cēſentur uniuerſa quæ indigentibus miſericorditer impenduntur.x.A.
Eloquentiæ tuæ ſignum nunquā euidentius dabis quàm ſi humilem materiam exequeris ornate.xxvij.B.
Emiſſiones tuæ paradiſus malorum punicorum, exponitur.xxxv.E.F.G.
Euangelice ex toto loquere qui uir euāgelicus es.xvj.E.
Exclamatio temporum noſtrorum. O miſera hæc tempora noſtra &c.xiiij.C.
Exclamatio montis ſpūalis. O beatū mōtē &c.xxviij.C.
Exclamatio uerbi dei. O mira uis uerbi &c.xliiij.H.
Exclamatio charitatis. O potēs & præpotens paſſio charitatis &c.xlvj.D.
Exhortatio fratrum.xxij.F.
Exhortatio pœnitentium.xlv.C.
Exhortatio curam animarū habentum & adminiſtrandæ neceſſitatis ſolicitudinem ex officio.xlv.H.

¶De litera.F.

FAma bona odor bonus.xvij.D.
Favꝰ diſtillās labia tua &c. exponit.xxxiiij.A.
Felix anima quæ bono contemplationis fruetis.xj.B.
Felix qui ſatis lectulum cordis &c.xx.A.
Ferculū ſibi fecit rex Salomon &c.exponit.xvij.p totum.
Fides Chriſti iudæorum traditiones & dogmata philoſophorum arida fecit.v.B.
Fides utroſq; populos æque nobilitat, uidelicet iudæos & gentes, ſed iudæus aliter reputat.xxvij.C.
Fidelis aīa omnia replicat & recenſet in laudem dei.iiij.E.
Fidelium conuerſatio gemina eſt.v.C.
De filio prodigo.iij.D.xxxiij.E.F.
Fons ſignatus quid ſit.xxxv.C.D.
Fons ſapientiæ bonus omnino, ſed adhuc ſub ſignaculo nobis emanat.xxxv.D.
Fons ſignatus & fons patens differunt.xxxv.D.
Fons ortorum, & puteus aquarum uiuentium &c. exponitur.xxxvij.per totum.
Fontis & putei differentia.xxxvij.C.
Formoſus in ſtola ſua cur Chriſtus dicatur.vij.E.
Fortitudo bona quæ dicatur.xiiij.B.
Fortes Iſrael qui dicantur, & qui male fortes.xvj.D.
Foueam quaſi fodit qui terreni ſenſus acumine ſcripturæ ſoliditatem penetrat &c.xxxvij.F.
In fræneticis non minuitur innata rationalitas, ſed in ſic affectis nullus eius motus exiſtere ualet.xxxix.C.
Frigidæ & feruidæ orationis differentia.xv.F.
Fugitiui religioſi notantur.xxxvij.I.

¶De litera.G.

GEmitus tuus dulcis quem genuit amor.xxv.A.
Gemelli duo hinnuli capreæ dicūtur iudæi & græci ſiue gentes.xxvij.C.
Genæ ipſæ uocis uſum habent, & oris aut ſupplent officium aut amplius exornant.xxv.A.
Gladium ſpiritus (quod eſt uerbum dei) habentes & nō ſm illud operantes reprehenduntur.xvj.D.
Glorioſi qui uere dicantur.iiij.C.
Gloriari nemo debet nemo debet caſtū ſe habere cor aut alias uirtutes.xxv.C.
Gillebertus orat pro religioſo qui cenſetur mortuus quādo eſt uel tædij uel deſperationis mole obrutus.xvj.H.
Gillebertus plangit & lamentatur uirginē quandam corruptam.xl.B.C.D.
Gillebertus plangit & lamentatur abbatem quendā mortuum clareuallis.xlj.D.E.F.
Gillebertus plangit & lamētatur ꝙ cura animarū ex officio ipſi incumbebat, & adminiſtrandæ neceſſitatis ſolicitudo.xlv.F.
Gratias tibi domine Ieſu Chriſte ꝙ nobis ſalutis occaſiones paras.v.C.

¶De litera.H.

HAeretici notantur.xxxvj.F.xliij.E.
Horret Xp̄s magis aſperitatē morum, linguæ ſtimulos quàm aculeos ſpinarum.xx.F.
Homo ſpiritualis fit quaſi aquila.xij.A.
Hoſtis carne noſtra quaſi caſtro utens regiones ſpiritus de uicino infeſtat.xvj.C.
Humiliabam in ieiunio animam meam, & oratio mea in ſinu meo conuertetur, exponitur.xxxiiij.D.
Humilitas nec contra iniuriantes tumet, nec ſupra conſortes ſe

ſortes ſe tendit.xxxvj.B.
Humilitas perfecta de meritis ſemper alienis præſumit. xlvj.A.

¶De litera.I.

IAcula ſublimia exhortationis non ſunt paſſim fundēda, nec in omni multitudine &c.xlv.D.
Ieſu bone quid eſt ꝙ alicubi non inueniris qui, ubiqꝫ crederis &c.iij. C.D.
Ieſus quando ad te ingrediatur, & quando tu ad illum ingrediaris.xliiij.C.
Ignis Ieſu ignis bonus eſt.xv.E.
Ignorantiæ tuæ nox ſerenam tibi uiſionem adimit ſecretorum cæleſtium.j.C.
Impaſſibilitatis & patientiæ differentia.xxxij.D.
Impetus multiplex notatur.xxxvij.H.
Incarnatio nobis corona eſt.xx.E.
Increpatorius doctoris ſermo ſi quoſdā ſpecialiter tāgere uidetur, non ad odij fomitem illud inuertat. xlj.C.
Iniquitas & inæqualitas multa eſt, ad trāſitoria intenſum impendere animum, ad æterna remiſſum.xlv.H.
Inuenire illa quæ ſurſum ſunt bona, eſt quodā dulcedinis & experientiæ guſtu perſentire illa.iij.E.
Inuidia quid faciat de alienis bonis.xix.D.E.
In inuidam animam nō poteſt intrare æſtimatio bona de bonis alienis.xix.E.
Inuitationes mutuæ ſponſi & ſpōſæ habent.xl.per totū.
Ionathas columbæ eſt donū, illum ſignificās qui ſpiritualis gratiæ eſt plenus.xix.C.
Iudæi & philoſophi carpuntur.v.B.C.xlij.C.D.xlvij.F.
Iudæus in cōi clemētia iura ſibi priuata depoſcit.xxvij.E.
Iuga boum emi quinqꝫ, exponitur.xxvj.B.
Iuſtiſſimus, potentiſſimus, prudentiſſimus moderator quid operetur.iiij.C.

¶De litera.L.

LAbia ſpūalia & interiora quæ dicant.xxiiij.D.
Lac quaſi uidet oīs doctrina, oīs affectus pius animo illapſus dulciter.xxvij.E.
Lamentatio aīæ deum quærentis & non inuenientis.iij.A.B.
Lamētatio Gilleberti cōtra fratres malignātes.xiiij.F.G.
Lamētatio Gilleberti ꝓpter aduerſitates & aduerſam fortunam.xxxviij.quaſi per totum.
Lamētatio gilleberti ꝑ uirgīe quadā corrupta.xl.B.C.D.
Lamētatio Gilleberti pro abbate quodā mortuo clareuallis.xlj.D.E.F.
Languor amantis eſt affectio quædam de abſente dilecto amantem conficiens.xlvj.C.
Languores tres enumerantur.xlvj.E.
Latitudinem ſui cordis aliqui exponunt ſeculari prudentiæ, & iſti reprehenduntur.v.G.
Laudes orti cōcluſi in tribus abſoluit ſcriptura.xxxv.C.
Laurentij martyris commendatio.xl.G.
Lectio debet orationi ſeruire, præparare affectū, nō horas præripere, nec ſuccidere moras.vij.B.
In lectulo meo quæſiui per noctes quem diligit aīa mea, exponitur ſermone primo & ſecundo.
Lectulus bonus dicitur conſcientiæ quies & munditia.ij. B.xij.. ::vj.I.
In lectulis magnū & multiplex myſteriū reperies.xvj.G.
Leuitas innata tibi, uicina eſt lapſui.xiij.A.
Libano in ſcripturis legitur comparata uirginitas.xvij. E.xviij.A.
Libertas duplex deſcribitur.xxxix.C.
Libertas triplex deſcribitur.xxxix.D.
Lilium & lilia qui, & quæ dicantur.xxvij.D.
Lingua praua quid requirat.xxiiij.E.
Lingua & labia, ac ſi quidam argenteus canalis ſunt &c. xxxiiij.C.
Liuor dum priuatam ſemper excellentiam cogitat, alienam obſcurat.xix.E.
Locus proprius & domeſticus matris eccleſiæ eſt contemplatio.xj.B.

¶De litera.M.

MAgna uis amoris alieno non nititur ſuffragio proprijs contenta meritis.j.F.
Magna uis amoris quem nec infirmitas nec aduerſitas cōpeſcit, nec illa innata, nec iſta illata.ij.D.
Magna & uiolenta eſt uis charitatis.xxx.A.
Magnus plane eſt (ſi quis eſt) qui ſicut nūquā titubat in fide, ita paſſionibus animi nullis turbetur.xiij.E.
Magna eloquentiæ laus eſt, cauſam quam ſuſceperis apte exequi &c.xxvij.B.
Magnus mons Paulus dicitur.xxvij.F.
Mala punica ſignificant uerecūdiā. Poteſt & in malis punicis martyrum intelligi patientia, & regulares conuentus.xxxv.E.F.G.
Malignat.r in ſancto qui malignat in bono, ſiue in ſuo, ſiue in alieno.xxij.C.
Mammæ duæ ſunt maternæ pietatis ſpūales.xxxj.B.
Mariæ uirginis uterus dicitur deſertum propter incorruptionem.xv.C.
Mariæ magdalenæ commendatio.xxxij.G.xxxiij.D.
Martyrum commendatio.xxiij.D.E.xlv.G.
Mediator quidam inter deum & homines qualiter ſe habere debet.xxvj.G.
Mens ſecura & libera iure lectulus dicitur.ij.B.
Mentis exceſſus bonus eſt ſopor.xiiij.D.xlij.A.
Myrrha quid ſignificet.xv.F.xl.F.
Miſericordiā quā debes ex loco, ex animo ſolue.xxxiij.E.
Moleſta amanti dilatio, ſed ſolēt protracta deſideria amplius creſcere.vj.A.
Moleſtus ſtimulus, ſed tamen uexatio præſtat humilitatē profectui.xv.I.
Moleſta eſt utraqꝫ affectio & nō dulceſcere quod elegeris, & ſentire quod oderis, moleſtum utrūqꝫ &c.xxxviij.F.
Monachorum eſt nō colloquium, ſed ſilentium &c.vij.B.
Monachi reprehēduntur ꝙ mūdo ſe ſtudioſe conformāt. xiij.E.
Mons myrrhæ quis dicatur.xxviij.C.
Mortuus eſt qui uel tædij uel deſperationis mole obruitur &c.xvj.H.
Mors bona quæ dicatur.xxvj.C.
Motus intentionis prauæ & à deo habet ꝙ motus eſt, & ab ipſo non habet ꝙ prauus eſt.iiij.C.
Multos uidemus & dolemus tam inſperato ceſſiſſe quàm ſubitó erupiſſe.xv.D.
Mūditia meret notitiam, nō hanc literatoriā tantum, ſed quādā dulcē & intimā, & ipſiꝰ aīæ medullis īfuſam.v.H.

¶De litera.N.

NArdus uel in nardo intelligitur mentis quies. xxxvj.D.
De natura diuina & hūana Chriſti.xl.H.xlvij. C.xlviij.B.
Nemo aīj in gratia quocūqꝫ in gradu fuerit, aut participium, aut parilitatem inuideat.xxvij.C.
Nil bona tutius conſcientia.j.F.
Nobilitate ſeculi nō debemꝰ chari deo reputari.xviij.E.
Nomen Ieſu ubiqꝫ uenerabile eſt, & utinam quod uox ſonat, uita depromat.v.H.
Non facile eſt uirtutē cuiuſqꝫ ex indicijs diffinire.xxij.D.
Nouatianus hæreticus reprehenditur.xxxj.D.
Nouiſſima tuba quid ſit.xviij.D.
Nouum canticum quare dicatur.iiij.F.

Nox quædam bona dicitur.j.D.F.
Nubes cæli,dicitur ſponſa.xxix.A.

¶De litera.O.

OBſeruantiarũ duritia &petra diſciplinæ frequẽter largos effundit riuos olei &c.xxvj.E.
Ocium liberum & irrigatio crebra ſanctæ meditationis multũ cooperanf ut læta prodeãt germina ſapientiæ.v.G.
Ocio libero non omnes rite & iure debito fruuntur.xij.A.xlv.H.
Oculus turbatus uel ira uel cura quomodo lucem illam inacceſſam intuebitur.j.B.
Oculus intentionis ſimplex illuſtrat uniuerſum corpus operationis.xxij.B.
Oculus quando tenebroſus,quando lucidus,quãdo caligans dicatur.xxij.B.
Oculi tui columbarum.exponitur.xxij.per totum.
Oculi eccleſiæ qui ſint.xxiij.A.xxx.D.
Odor miſericordiæ & remiſſionis ſuauius fragrat in eccleſia.xxxiij.D.
Odor quid ſit.xxxiij.I.
Omnia deum mihi monſtrant ad cognitionem,ſed non omnia me mouere poſſunt iutus ad deuotionem.iij.D.
Omnes gemellis fœtibus,& ſterilis non eſt in eis,exponitur.xxiiij.B.
Opera ſequuntur ſpiritũ ſicut calor ignẽ,umbra corpus,lux ſolem,effectus cauſam.xj.C.
Opera patientia & publica,oſtentationem & inanem iactantiam redolent.xxiiij.D.
Operatio triſtis & ſpiritualis gaudij carens irrigatione,uicina ſterilitati uidetur.xxxv.D.
Opus ipſum obliuiſcit opus ſe eſſe dum amoris pinguedine totum inficitur.xxxvj.B.
Opera exterioris ſolicitudinis & uſus contemplationis confici ſimul non poſſunt.xxxvj.C.
Optima pars cõtemplationis & dilectionis eſt uſus.x.B.
Oratio pertinax pertingit ad finem.vj.A.
Orantis Xp̄i ſpecies facta eſt altera,exponitur.xv.A.
Oratio quæ ſuccenſa non fuerit,neſcit itinere directo ad deum ire.xv.F.
Orationis uſus animum reddit mundum & candidum.xxviij.E.
Oratio in ſinu conuertitur quæ celerem precibus reportat effectum.xxiiij.D.
Orationis uicem quæ opera habere dicantur.xxxiiij.E.
Orans non ſinat animum fluctuare,non declinare ad alia.xlvj.D.
Ordines regulares unde prodierunt.xxxv.G.
Ortus concluſus es ſoror mea ſponſa,exponitur.xxxv.A.
Ortus ſponſi quis dicatur.xl.E.
Oſtiorũ magna eſt diſtãtia,& triplex eſt oſtium.xliiij.B.

¶De litera.P.

PAlliorũ genera ſpiritualia multa ſunt.xlv.quaſi per totum.
Paradiſus cõcluſus & paradiſus emiſſus differunt.xxxv.E.
Phariſæus reprehenditur.xxxiij.K.
Pardo comparatur hæreticus,& homo uarius & inconſtans.xxix.E.
Pauli apoſtoli uirtutes.xv.H.xvij.D.
Paulus apoſtolus dicitur magnus mons.xxvij.F.
Pax abundans quæ dicatur.xvj.B,
Pelagius hæreticus reprehenditur.xxxj.D.
Peſtilentia morum hodie fœda ſatis & lenta nimis exalat.xiij.D.
Petrus & qui cum ipſo erant iu monte,grauati ſunt ſomno,exponitur.xliij.E.
Prædicantes in conuentu fratrum redarguuntur & inſtruuntur.xxvij.B.
Prædicationis officium nõ omnibus incumbit.xlij.in principio.
Prælationis labores ingredi feſtinantes arguuntur.xxix.G.xlij.F.
Præterire & pertranſire differunt.vij.A.
Prope feci iuſtitiam meam,& ſalus mea non elongabitur,exponitur.vij.C.
Propugnacula charitatis,exprimuntur.xxvj.G.
Prudentiæ carnis & prudẽtiæ ſpiritus differẽtia.xxxij.C.
Prudicitia & patiẽtia comites dicunf,& differũt.xxxv.F.

¶De litera.Q.

QValis eſt dilectus tuus ex dilecto,ô pulcherrima mulierum &c.exponitur.xlvij.A.
Quàm pulchræ ſunt mammæ tuæ,exponitur.xxxj.A.
Quatuor aduerte uel in ſpõſa uel circa ſpõſam eccleſiam,inueſtigationes,uota,præcepta,& preces.xlv.D.
Quæ eſt iſta quæ aſcẽdit per deſertum &c.exponif.xv.A.
Querela aĩæ deum quærentis & nõ inuenientis.iij.A.B.
Quæſiui & non inueni illũ,uocaui & nõ reſpondit mihi,exponitur.xlv.B.
Quæſtuoſa res nomen eſt Chriſti.v.I.
Qui confidunt in domino mutabunt fortitudinem,exponitur.xiiij.B.
Quid tibi cum conflictu cui totum de affectu conſtare debet.xvj.F.
Quicquid de Chriſto ſapis,quicquid ſentis,itra eccleſiæ conſtringas regulas.xij.A.
Quies & libertas in hoc corpore breuis & exigua eſt,exponitur.ij.B.
Quod intelligẽtia inueneris,diligẽtia tene & retine.ix.B.

¶De litera.R.

RApacitatis genus eſt ſi famã decerpis.xix.E.
Reconciliatio eſt iterata animorum diſſidentium conciliatio,xxxij.E.
Regulares conuentus intelliguntur in malis punicis.xxxv.G.
Regularis conuerſationis opera per myrrham probatiſſimam,& indiſciplinatæ per reprobã deſignantur.xliij.F.
Regularis exercitatio & hoſtilis uexatio utraq; probabilis,ſeruata patientia.xliij.F.
Religioſorum commendatio.ij.D.xxiij.C.D.xlvj.A.B.
Religioſorũ exhortatio & cõmonitio de uitãdis cogitationibus turpibus.iiij.G.
Religionis profeſſores ſal eſſe terræ debemus.xiij.E.
Religioſi redargutio dicentis,nõ me,ille ſcripturæ ſacræ ſermo ædificat.xxiiij.B.
Religioſi detractantes ſunt in duplici differentia.xxv.E.
Religioſorum & ſecularium differentia quo ad uitam.xxxvij.B.
Religioſis detrahentes reprehenduntur.xlvj.B.
Religioſorum magna collaudatio,ſed maior uituperatio inuenitur iu illo dicto prophetæ: Candidiores nazarei eius niue &c.xlvij.G.

¶De litera.S.

SAbbatum delicatum eſt & ſanctum & glorioſum,exponitur.xj.D.
Sapientia in animũ quietũ & purum ultro incurrere ſolet,& gratis influere.j.B.
Sapientia huius mundi & ſapientia quæ de deo eſt,differunt.v.G.H.
Sapientes huius ſeculi circumierunt rerũ naturã,& in artificio ſuo operantem aduerterunt ſapientiã dei.iiij.E.

Schiſma eorum qui nihil proprij habere uolunt, & eorũ qui de proprietate glorianтur tangitur.xxx.E.
Schiſmatici tanguntur.xxxvij.F.
Scriptura, uerbum & ſtabile facit & uiſibile &c. xlvij.A.
Septenarius aut ſpiritualitatẽ aut uniuerſitatem indicat gratiarum.xxxvj.A.
Seruus malus & piger reprehenditur.xlj.B.
Simplicitas bona quæ dicatur.xvj.F.
Synagóga reprehenditur.xiij.E. primo.
Synagóga repudiata eſt, eccleſia accepta.xx.D.
Sicut uitta coccinea labia tua, exponitur.xxiiij.C.
Sicut fragmẽ mali punici, ita genæ tuæ, exponiſ.xxv.B.
Sicut turris Dauid collum tuum, exponitur.xxvj.D.
A ſpe ſupernorũ omnium actuum caput & totius intẽtio uitæ inchoare debet, & illi ſcohærere.xlj.E.
Sponſa cum ſpõſo loquitur, tunc loquitur in loquela dulcioris labij, & lingua altera.xxxiiij.B.
Sponſa primo tremit, ſecũdo ſurgit: tertio aperit. xliij.E.
Sterilis eſt intelligentia quam nõ coæua & germana comitatur deuotio. xxiiij.B.
Stimulatur Paulus ne extollaſ, & quomodo qui hæc audis, refugis ſtimulari.xv.H.I.
Suauiſſimum mihi ceruical bone Ieſu ſpinea illa capitis tui corona &c.ij.F.
Succẽſio duplex innuitur, una de ſummis, alia de inferius erumpens.xxiiij.E.
Summiſſior quidem uox ſed mens intenſior & preces tacitæ multum habent acuminis.xxiij.C.
Surgam & circuibo ciuitatem, quæram per uicos & platéas, exponitur.iij.C.D.
Suſpecta eſt mihi omnis doctrina & certè deſpecta quæ nullam inducit de Chriſto mentionem.v.C.

¶De litera.T.

TAediũ uehemẽs & amaritudo cordis uirtutes ipſas exercet non euertit.xxxviij.F.
Tenui illum nec dimittam, exponitur.ix.cũ tribus ſequen. ſermonibus.
Tenuit eos ſuperbia, exponitur.ix.C.
Tenere qualiter dilectum debeamus.xiij.D.
Terræ quædam ſunt ſuperiora, quædam inferiora, quædã infima.xxv.D.
Thus quid ſignificet.xv.F.
Timores tres innuuntur.xix.G.H.
Timor rigore gelido conſtringit affectua.xxxix.A.
Torrens duplex ſpiritualis deſcribitur.xxxvij.G.
Tota pulchra es amica mea &c. exponitur.xxix.A.
Tranquillitas mentis efficax eſt ad incrementa gratiarũ. xv.A.
Tribulatio & aduerſitas exterior plangitur.xxxviij.A.B. C.D.
Tribulatio interior ab.E.uſq; in finem ſermonis.

¶De litera.V.

VAdam mihi ad montem myrrhæ, exponitur. xxviij.B.
Vberibus geminis erga ſubditos abundare debet qui doctoris & patris in eccleſia locum occupat.xxxj.B.
Veniat dilectus meus in ortũ ſuum &c. exponitur.xl.A.
Venuſtas uultus mentem interpretatur, & internos affectus facies loquitur.xxv.A.
Verba conſolatoria dum aliqui plus æquo ſectantur, in uana deuoluuntur.xxxi.C.
Viciſſitudo refectionem affert, defectũ prohibet.xliij.G.
Verecundia commendatur.xxv.B.
Vigiles qui dicantur.xlij.B.
Vigiliæ quædam ſunt ſolicitudinum repletæ moleſtia, quædam bonæ.xlij.B.
Virgines ſacræ inſtruuntur.xviij.per totum.
Virgo quædam corrupta plangiſ uel lamẽtaſ. xl.B.C.D.
Virgula fumi quare ſponſa dicatur.xv.D.
Virtutes ipſæ ſuapte natura intus in animo locatæ ſunt. xxij.E.
Viſio ſponſi nõ eſt una nec ſimplex nec uniformis.vj.D.
Viſio dei quodã eſt cum affectu ſemper accipienda.xx.B.
Viderunt inſulæ & timuerunt, & extrema terræ obſtupuerunt, exponitur.xx.C.
Vmbra quæ dicatur.j.D.
Vmbræ tres ſunt.xxvij.F.
Vnguentarius eſt Sathanas, nolite ab illo oleum emere. xvij.F.
Vnguentorum & aromatum differentia.xxxiij.C.
Vnguentorũ proponitur cuius odor ſuper omnia eccleſiaſticorum donorum excellat aromata.xxxiij.D.
Vnguenta quadruplicia ſunt.xxxiij.F.
Vnctio quid ſit.xxxiij.I.
Vtinam nos tales ſimus auditores uerbi dei qui non ſuccumbamus his quæ dicuntur.vij.C.
Vtinam fidei quam habeo in Chriſto, omnia opera mea atteſtentur.xxiij.B.
Vtinam mihi nihil incumbat negotij niſi ſuſpenſo ſemper ſtupore mirari impenſam gratiam.xxix.B.
Vocem frequenter eripit oratio uehemens.xxiij.C.
Vox dilecti pulſantis, exponitur.xlij.C.
Vulneraſti cor meũ ſoror mea ſpõſa &c. exponiſ.xxx.A.
Vultus animi interpres eſt, & ab intimo affectu habitum trahit.x.A.

¶De litera.X.

Xp̄s ſingulariter non tam ſeruus quàm hinnulus dicitur.xiiij.B.
Xp̄s caminus dicitur.xv.A.
Xp̄s dicitur ignis conſumens.xv.E.
Xp̄s ſolus dict⁹ eſt Salomõ noſter uerus pacificus xvj.B.
Xp̄s totus nobis eſt charitatis illecebra, incitamentum amoris.xix.G.
Xp̄s hodie ſynagógæ dedit libellum repudij.xx.D.
Xp̄s horret magis aſperitatem morum, linguæ ſtimulos, quàm aculeos ſpinarum.xx.F.
Xp̄i laudes ponuntur.xx.G.H.
Xp̄s Ieſus non metit niſi quod ſuũ eſt, niſi quod ipſe præſeminauit.xlj.B.
Xp̄i humanitas gratiã cõparat, diuinitas cõfert.xliij.A.
Xp̄iani mali reprehenduntur.xxiij.B.

¶Finit tabula.

RICHARDVS MONAchus de Grandiſilua diœceſis Tholoſanc̄h. ordinis Ciſtercienſis, carmen de laude Clareuallis, & de religioſa ibidem diſciplina.

GAudia qui mundi uis ſpernere uana rotundi,
Et contemplari Chriſti iubar, & meditari
Tūc locꝰ aptior, ad bona prōptior eſt adeūdꝰ.
Quē ditat bonitas, pietas, bona p̄dia, fundus.
Ad quem ſi properas, cinctus uirtutis amore.
Sedes æthereas ſcandes uiuens in honore.
Hic locus eſt magnus, ubi paſcit cœlicus agnus.
Cuius & hic nomen, pariter pandetur & omen.
¶Qui requiem cœli quæris cum mente fideli.
Ad claramuallem properando dirige callem.
Eſt uia recta poli ſimilis ſuper omnia ſoli.
Vrens & lucens, ad regni præmia ducens.
Vrit peccata, dat lucis munera grata.
Et mites ungit, prauorum crimina pungit.
Blandiri neſcit, nec diſciplina tepeſcit:
Percutit ignauos, arcens à crimine prauos.
Inſtruit ignaros, mittens ad gaudia gnaros.
Et peccatores iumentis ſordidiores
Abluit & mundat, ut perdita dona refundat.
Sic depuratos ac totos mundificatos
Ad cœlum multos mittit pueros & adultos.
Qui domino grati uiuunt ſine fine beati.
¶Grex clareuallis, qui cuncta decentia pſallis.
Angelico more laudes fers ſemper in ore.
Qui diſciplinæ peccatorum medicinæ
Iugiter intendis, & ſic ad gaudia tendis
Qui uigilas multum, qui nil dimittis inultum.
Qui corpus punis, qui te cœleſtibus unis.
Dum tali cura, uita uis uiuere pura.
Efficeris ciuis cœli, ſic uiuere qui uis.
Dum clauſtro reſides, tua Chriſto tempora ſi des:
Regna tibi lata tribuentur in arce beata.
Angelicisq́ choris ſociaberis omnibus horis
Cum quibus in ſuperis, dabitur tibi quod modo quæris.
¶O felix uallis, quæ nullum de grege fallis
Sed cunctos ducis ad uere præmia lucis.
O uallis plena morum probitate ſerena.
Vallis deuota, uallis pia, congrua tota.
Ordine nobilis atq; probabilis ac populoſa.
Spiritualibus aptaq́ fratribus ac ſpecioſa.
Vallis dilecta, uiuendi regula recta.
Per celerem curſum tua dirigis agmina furſum.
Vallis clauſtralis, & manſio ſpiritualis.
In qua clauſtrales, homines quoq; ſpirituales
Degunt abſq; malis, dominiq́ teguntur ab alis
A quibus immanis tentator uadit inanis.
¶O uallis clara, diuini numinis ara
Valde deo chara, uallis talis quia rara
Non eſt in mundo, ſic credo corde profundo
Huic ualli ſimilis, ad bona ſic habilis.
¶O uallis læta, uallis bonitate repleta
Vallis iucunda, uallis bona, lucida, munda.
Vallis habens ora diuina uoce ſonora.
Vallis regalis, Chriſti domus eſt ſpecialis
In qua cum patre Ieſus eſt & uirgine matre.
¶O uallis ſancta, redolens dulcedine tanta
Vallis non ficta, uallis ſemper benedicta.
Felix qui tecum degens ſcit uiuere ſecum
In ſe collectus, crucifixi ſub cruce tectus
Paupertas Chriſti tunc eſt, iucundior iſti,
Quàm culmen regum, uel quàm ſapientia legum
Hac in ualle ſacra, caro marcida, pallida, macra
Impinguat mentem cœleſtia regna petentem
Cœleſti uita fruitur caro uerbere trita,
Et patiens anima paradiſi carpit opima.
Sic homo deuotus ſaluatur deniq; totus.
Vallis ſacrata, geniture germine ſata
Semen ſparſiſti ſanctum, ſanctos genuiſti
Et generans creſcis, nec adhuc generare quieſcis
Incorrupta paris quos ſacris dedicat aris
Præſul ſublimis, qui cœlica patrat in imis.
Currit ad hanc uallem ſapiens, ubi uiuere mallem
Pauper pannoſus, quàm diues delicioſus.
Vallibus & uallis hæc eſt circundata uallis
Nullius incurſum timet hæc uallis: quia ſurſum
Cor gerit in cœlis, hoſtis non peruia telis.
Vallis ſecura, Chriſti ſub perpete cura
Te conſecrauit, te religione beauit
Sanctus Bernardus, bona ſectans, ad mala tardus.
¶Clarauallc uallis, plus claris clara metallis,
Tu niſi me fallis, es rectus ad æthera callis.
¶Si recto calle penetrare uoles paradiſum
In clara ualle tibi conſulo dirige uiſum.
En tibi Bernardus uitæ monimenta beatæ,
Edocet, ut nardus mira redolens probitate.
En ibi ueraces fama librante ſequaces
Eiuſdem, caſſes furientis & arma fugaces
Coſmica ſpernentes, quæ Chriſti corde gerentes
Sunt inter gentes, ut flos per prata, uirentes
Eloquar an ſileam: flos ut non p̄ſtat odori
Omnia ne taceam, bonitas nec cedit honori
Virtutum dotes ſcrutandoq́ culmina ueri
Quos imitando potes cœlum poſt fata mereri.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

¶Deo gratias.

REGESTVM

aa bb cc dd a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V AA BB CC DD Aa Bb Cc Dd Ee Ff. Omnes ſunt quaterniones, præter dd qui eſt quinternio, cc uerò V DD & Ff ſunt terniones.

¶Deuoti melliflui q́ doctoris diui Bernardi Clareuallis abbatis, ſeraphica ſcripta diligentiſſime cum archetypis bibliothecæ Clareuallis à quibuſdam eiuſdem domus monachis emendata, atq; ita recognita, ut quæ uera ipſius auctoris, quæq; aſcriptitia fuerint lector quàm facillime agnoſcat (quāquam ea & phraſis & ſpiritus ac uis dicendi facile ſecernat) nunc demum in optimā unius codicis (ueluti palàm cernis) formā redacta, ſeduloq́ ac diligenti cura & induſtria Nicolai Petit artis impreſſoriæ peritiſſimi, & bibliopolæ Lugduni impreſſa. Anno noſtræ ſalutis. M.D.XXXVIII.

Digitized by Google

4 - 3 - 12